KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING / OPGERICHT 1911
AMSTERDAM-ANTWERPEN

EUROPESE TOP IN KOPENHAGEN

Op **14** en **13** december zijn de regeringsleiders van de negen EG-landen voor een topconferentie in Kopenhagen bijeen geweest. Het topoverleg heeft een aantal gemeenschappelijke verklaringen opgeleverd, o.a. over de energievoorziening en de Europese identiteit, maar werkelijk concrete besluiten zijn niet genomen.

Ten aanzien van de energiepolitiek werd in algemene bewoordingen gesteld dat ook hiervoor de principes van solidariteit en handhaving van de gemeenschappelijke markt dienen te worden toegepast, terwijl de Raad van Ministers de opdracht kreeg in samenwerking met de Commissie deze principes in concrete maatregelen te vertalen. Een eerste poging daartoe ondernomen door de Raad van ministers op 17 en 18 december is mislukt door een Britse veto.

De top bekrachtigde in haar slotverklaring ook de noodzaak onderhandelingen met aardolieproducerende landen te beginnen voor o.a. samenwerking voor de economische en industriële ontwikkeling van deze landen, maar een concrete uitwerking hiervan werd niet gegeven. Doordat de energiecrisis de conferentie bijna geheel in beslag nam, kwamen andere onderwerpen zoals de betrekkingen met het Oostblok en de VS en de veiligheidsproblemen nauwelijks ter sprake. Wel werd het besluit genomen de activiteiten ter voltooiing van de Europese Unie te bespoedigen. Ook zullen de regeringsleiders in de toekomst vaker bijeen komen. Dit betekent echter niet dat alle landen akkoord gaan met het Frans-Duitse voornemen een halfjaarlijks topoverleg te institutionaliseren.

Volgens het communiqué zullen de gemeenschapsorganen onbeperkt verder functioneren en de noodzakelijke besluiten treffen.

Ook zijn enkele woorden gewijd aan een gemeenschappelijk optreden in tijden van internationale crises. De staats- en regeringshoofden zullen bijeenkomen wanneer de internationale situatie zulks eist. Bovendien zullen de ministers van buitenlandse zaken vastleggen hoe in tijden van crises een gemeenschappelijke houding kan worden uitgewerkt.

Het communiqué bevat verder de gebruikelijke aanbevelingen tot een versnelling van de samenwerking op economisch en monetair, sociaalpolitiek, industrieel, wetenschappelijk en technologisch gebied.

Op de conferentie waren ook, hoewel niet officieel toegelaten, de ministers van buitenlandse zaken an Algerije, Tunesië, de Soedan en de Verenigde Emiraten aanwezig, die verschillende malen de gelegenheid kregen hun opvattingen over de Arabisch-Europese betrekkingen toe te lichten.

Regelmatige top

Het directe initiatief tot de topconferentie is uitgegaan van het Franse staatshoofd president Pompidou, naar aanleiding van de moeilijkheden in de energievoorziening in West-Europa als gevolg van de situatie in het Midden-Oosten. Eerder al, in september, had Pompidou zich voorstander verklaard van een regelmatig topoverleg van de regeringshoofden van de negen EG-landen.

Ook de Britse premier Heath voelde veel voor een dergelijk overleg. Hij verklaarde op het conservatieve partijcongres in Blackpool op **13** oktober dat de regeringschefs tweemaal per jaar bijeen moeten komen om de algemene richtlijnen voor het beleid van de gemeenschap vast te leggen. De voorzitter van de Europese Commissie zou dergelijke bijeenkomsten dan kunnen bijwonen voor zover onderwerpen zouden worden besproken die de Commissie betreffen.

Hij herhaalde dit voorstel in een rede op 3 december in Brussel t.g.v. een lezing voor de Paul Henri Spaak-stichting.

De conferentie van **14** en 15 december werd verder voorbereid tijdens een ontmoeting van premier Heath en president Pompidou op Chequers op 16 en 17 november en tijdens kortere ontmoetingen van Heath en Bondskanselier Brandt en de Nederlandse premier Den Uyl op **12** november.

r

Initiatief Pornpidou

Op 31 oktober verzond president Pompidou brieven aan de negen regerirgsleders waarin hij opriep tot een EG-topconferentie binnen twee maanden om te komen tot een gemeenschappelijke stellingname van de negen ledenstaten van de EG in de problematiek rond het Midden-Oosten-conflict.

In de oproep stelde Pompidou dat „in het licht van de recente gebeurtenissen het staakt het vuren en de pogingen om onderhandelingen op gang te brengen, bereikt zijn zonder de deelname van Europa in welke vorm dan ook" „Op deze manier politiek bedrijven is gevaa - lijk omdat de ervaring heeft geleerd dat iedere vorm van onderonsjes tussen de grote mogendheden, de VS en de SU, zowel de ontspanning kan dienen als tot een algemene confrontatie kan leiden Ook komt het niet overeen met de rol die door de Europese landen gespeeld zou moeten worden, die in feite direct betrokken zijn met het Midden-Oosten door hun geschiedenis, geografie, door allerlei banden met de betrokken Middellandse Zeelanden en door essentiele economische belangen

Om deze redenen en vele andere, terwijl wij onze loyaliteit met onze bondgenoten en onze samenwerking met het Oosten bevestigen, lijkt het mij onvermijdelijk de kracht van de Europese constructie en zijn vermogen om een bijdrage te leveren aan de oplossing van wereldproblemen op de proef te stellen", aldus president Pompidou in zijn brief. De brief

De negen EG-delegaties in Kopenhagen.

gaat verder met het voorstel in de toekomst regelmatig confel-entles van de regeringsleiders van de negen EG-landen te houden: de eerste van een serie van dergelijke ontmoetingen zou voor het einde van 1973 moeten plaatsvinden. Op deze eerste ontmoeting zou dan een procedure moeten worden gevonden om in het geval van een crisis de negen regeringsleiders snel bijeen te krijgen zodat een gemeenschappelijk standpunt kan worden bepaald.
Verder stelde Pompidou een ontmoeting van de Europese ministers van economisohe zaken en financiën voor om te komen tot eer. gezamenlijk plan van inflatiebestrijding, zoveel meer noodzakelijk geworden door de prijsverhoging van de energie.

Reacties

De reacties uit de verschillende hoofdsteden op het Franse voorstel waren unaniem positief, hoewel men hier en daar wel bedenkingen had tegen bepaalde aspecten van de ontmoeting of zich gereserveerd opstelde t.a.v. de mogelijke resultaten.
Zo liet de Belgische regering weten dat het nut van topconferenties niet toeneemt wanneer ze al te vaak worden gehouden. Er werd ook op gewezen dat de besluiten van de topconferentie in Parijs nog bij lange na niet zijn uitgevoerd.
De Italiaanse premier Rumor zei op 31 oktober dat Italië ieder initiatief dat de politieke eenheid bevordert toejuicht. De Italiaanse regering zou de voorstellen van de Franse regering in deze geest bestuderen.
De Westduitse regeringswoordvoerder Von Wechmar zei dat de Franse voorstellen overeenkomen met de opvattingen van de Bondsregering en dat de Bondsregering aan de conferentie zou deelnemen.
De Nederlandse premier Den Uyl zei in een gesprek met de Franse ambassadeur Senard dat Nederland bereid is deel te nemen aan een topconferentie, maar dat het nog geen definitief standpunt wilde innemen over een voortgezet topoverleg in de toekomst.
De Engelse regering reageerde eerst op 5 november. In een schrijven aan de Franse regering werd meegedeeld dat de regering-Heath akkoord ging met een topconferentie, maar dat er over de agenda van de topconferentie verder overleg gepleegd moest worden.

Volgens persberichten zou de late Britse reactie terug te voeren zijn op de reserves die premier Heath had t.a.v. een gemeenschappelijk Europees standpunt voor zover dat een anti-Amerikaanse strekking zou kunnen hebben.
De Europese Commissie reageerde ook positief op het voorstel, met name op het onderdeel dat voorziet in een bijeenkomst van de ministers van financien

Uitnodiging Jörgensen

Op 2 november stelde de Deense premier Anker Jörgensen voor de topconferentie op 14 en 15 december in Kopenhagen te houden.
Pompidou had Jörgensen in een aparte brief gevraagd de conferentie uit te schrijven omdat Denemarken het laatste half jaar van 1973 het voorzitterschap van de Europese ministerraad bekleedde.
Volgens het Deense ministerie van buitenlandse zaken gingen alle negen lidstaten akkoord met de Europese top.
De conferentie van 14 en 15 december waaraan werd deelgenomer, door de negen regeringsleiders en hun ministers van buitenlandse zaken alsmede de voorzitter van de Europese Commissie, Ortoli, resulteerde, zoals gezegd in een gemeenschappelijk communiqué, een verklaring over de energiecrisis en een verklaring over de Europese identeit (zie hierna).

Verklaring Commissie

De Europese Commissie reageerde op de resultaten van de topconferentie met een communiqué, dat als volgt luidde:
,,De conclusies waartoe de staatshoofden en regeringsleiders met medewerking van de Commissie zijn gekomen vormen een belangrijke vooruitgang welke de Commissie met voldoening begroet.
De Commissie is van mening dat de staatshoofden en regeringsleiders van Europa duidelijk te kennen hebben gegeven de opbouw van Europa krachtig en sneller te willen voortzetten.
In het bijzonder met betrekking tot de energie openen de conclusies van de staatshoofden en regeringsleiders de weg tot een werkelijk communautair optreden zoals dat door de Commissie zowel in het verleden als in de afgelopen weken werd geformuleerd en aanbevolen. De topconferentie heeft, uiteraard in grote lijnen, bepaald de verwachte impuls gegeven. Het is thans de taak van de instellingen van de Gemeenschap de besluiten te nemen welke de Europese publieke opinie verwacht
De zitting van de Raad van 17 en 18 december moet de eerste gelegenheid zijn de te Kopenhagen tot uiting gebrachte politieke wil in feiten oin te zetten.

Perscommuniqué topconferentie

De staatshoofden en regeringsleiders en de ministers van buitenlandse zaken van de lid-staten van de Europese Gemeensohap zijn op 14 en 15 december 1973 te Kopenhagen bijeengekomen op uitnodiging van de eerste minister van Denemarken. De voorzitter van de Commissie heeft actief aan hun werkzaamheden deelgenomen voor de onderwerpen die van belang zijn voor de Gemeenschappen
Zij zijn het volgende overeengekomen:

1. De Negen landen bevestigen hun gemeenschappelijke wil om in belangrijke aangelegenheden in de wereld Europa met één stem te laten spreken. Zij hebben de verklaring inzake de Europese identiteit aanvaard welke, gezien in een dynamisch perspectief, de beginselen vastlegt waarop hun actie zal worden gebaseerd

2 Zij hebben besloten de werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor de omschrijving van de Europese Unie, welke tijdens de Conferentie van Parijs als hun voornaamste doelstelling werd aangegeven, te bespoedigen. Zij hebben de voorzitter verzocht onverwijld voorstellen daartoe te doen

3. Zij hebben besloten vaker bijeen te komen Dergelijke bijeenkomsten zullen worden gehouden wanneer de omstandigheden zulks wenselijk maken en wanneer iinoulsen of de vaststelling van nieuwe beleidslijnen voor de opbouw van Europa noodzakelijk blijken
Het land dat het voorzittersohap bekleedt zal dengelijke bijeenkomsten als hier bedoeld beleggen en voorstellen doen betreffende de voorbereiding en organisatie daarvan.
De staatshoofden en regeringsleiders hechten er het grootste belang aan dat de cammunautaire instellingen ten volle functaonercn en dat te zijner tijd de nodige beslissingen daartoe worden genomen.

4 Zij zijn overeengekomen op ieder moment bijeen te komen indien de internationale situatie dit zou vereisen
Overeengekomen werd dat de ministers van buitenlandse zaken van de lid-staten op hun volgende bijeenkomst zullen beslissen op welke wijze in tijden van crisis snel een gemeenschappelijke houding zal worden bepaald. De ontwikkeling van de politieke samenwerking kan eveneens een gemeenschappelijke beoordeling van crisissituaties mogelijk maken, met het doel deze te voorzien en eventueel maatregelen te treffen om aan dergelijke situaties het hoofd te bieden.

5 Zij hebben bevestigd dat zij vasthouden aan de politiek van internationale ontspanning, met inachtneming van de onafhankelijkheid van iedere staat alsmede van de in het Handvest van de Verenigde Naties neergelegde bepalingen voor het voorkomen en regelen van conflicten.
Zij waren het erover eens dat de toenemende eenheid van de Negen het Westen in zijn geheel zal versterken en gunstig zal zijn voor de betrekkingen van Europa met de Verenigde Staten

6 De staatshoofden en regeringsleiders begroeten de bijeenkomst van een vredesconferentie te Genève en doen een beroep op de deelnemers niets onbeproefd te laten om snel te komen tot een rechtvaardig en duurzaam akkoord De negen rageringen zijn bereid bij te dragen in het zoeken naar vrede en in het waarborgen van een regeling
De staatsihoofden en regeringsleiders hebben de gemeenschappelijke positie van hun regeringen over het vraagstuk van bet Midden-Oosten bevestigd zoals die vervat is in de op 6 november gepubliceerde verklaring Recente ontwikkelingen hebben hun overtuiging versterkt dat de veiligheid van alle staten in de regio — hetgeen zowel Israël betreft als zijn Arabische buurstaten — gebaseerd is op de volledige tenuitvoerlegging van resolutie 242 van de Veiligheidsraad in al zijn delen, terwijl ook de legitieme rechten van de Palestijnen in aanmerking worden genomen.
De staatshoofden en regeringsleiders zijn overtuagd dat de vereisten ten aanzien van soevereiniteit en de vereisten van veiligheid bevredigd kunnen worden door het sluiten van vredesverdragen die onder andere internationale garanties be-

vatten alsmede de instelling van gedemilitariseerde zones Zij zullen de secretaris-generaal van de Verenigde Naties dienovereenkomstig inlichten

7 Ten aanzien van de Europese Gemeenschappen hebben de staatshoofden en regeringsleiders nogmaals uitdrukking gegeven aan het belang dat zij hechten aan hetgeen in het kader van de Gemeenschappen tot stand is gebracht alsmede aan hun wil tot verdere ontwikkeling daarvan Na de vorderingen die bij de toepassing van vroegere besluiten reeds zijn gemaakt te hebben onderzocht, zijn zij overeengekomen

— de coinmunautaire instellangen te verzoeken de nodige maatregelen te treffen om. uitgaande van de reeds genomen beslissingen, sneller vooruit te gaan op de weg naar de volledige verwezenlijking van de Economische en Monetaire Unie

— de formulering van een gemeenschappelijk standpunt inzake de hervorming van het Internationale Monetaire Stelsel actief voort te zetten, de middelen welke ter beschikking zijn gesteld van het Europese Fonds voor Monetaire Samenwerking te verhogen en de coordinatie te versterken van hun maatregelen tegen verstorende kapitaalbewegingen, teneinde in Europa een zone van stabiliteit te creeren

De staatshoofden en regeringsleiders zijn overeengekomen dat het Regionaal Ontwikkelings Fonds per 1 januari 1974 moet worden opgericht. Teneinde uitdrukking te geven aan hun positieve houding ten opzichte van de oprichting van het Fonds zijn zij overeengekomen hun ministers van buitenlandse zaken aan te bevelen dat de Raad, tijdens zijn volgende zitting, de nodige besluiten neemt betreffende de omvang en de verdeling van het Fonds evenals de criteria voor zijn operaties

Een sociaal actieprogramma tot uitvoering te brengen, dat ten doel beeft de verwezenlijking van volledige en betere werkgelegenheid in de Gemeenschap, de verbetering van de levens- en arbeidsvoorwaarden waardoor de onderlinge aanpassing daarvan op de weg van de vooruitgang wordt mogelijk gemaakt alsmede de toenemende deelneming van de sociale partners aan de economische en sociale besluitvorming van de Gemeenschap en grotere medezeggenschap van de werknemers aan de gang van zaken in de ondernemingen

De werking van de instellingen van de Gemeenschap doeltreffender te maken door verbetering van de samenwerking tussen de Raad, de Commissie en het Parlement door een snellere procedure voor het regelen van de aan de communautaire instanties voorgelegde kwesties en door versterking van de financiele controle, die o a de instelling inhoudt van een onafhankelijke Rekenkamer van ae Gemeenschappen, alsmede de versterking van de rol van het Europese Parlement op budgettair terrein.

De staatshoofden en regeringsleiders zijn overeengekomen de ministers van buitenlandse zaken aan te bevelen dat de Raad-van de Eu opese Gemeenschappen tijdens zijn volgende zitting een oplossing zoekt waardoor de Faroer-eilanden hun besluit inzake het lidmaatschap van de Europese Gemeenschappen kunnen uitstellen tct het resultaat van de zeerecht-conferentie bekend is.

De staatshoofden en regeringsleiders, zich bewust van het belang dat verbonden is aan de problemen inzake de wereldhandel in grondstoffen en basisprodukten hebben de Commissie verzocht hiervan een diepgaande studie te maken en voorstellen terzake te doen aan de Raad.

De staatshoofden en regeringsleiders verzoeken de Gemeenschap nog actiever een gemeenschappelijk beleid te ontwikkelen inzake industriele, wetenschappelijke en technologische sanienwerking op alle gebieden

8 De staatshoofden en regeringsleiders hebben zich in een apart document uitgesproken over de energievraagstukken, dat is gevoegd bij dit communiqué

9 De staatshoofden en regeringsleiders zijn ervan overtuigd dat Europa door zijn eenheid een rol zal kunnen- spelen die in overeensteinining is met zijn geschiedenis en met zijn niogelijkheden in dienst van de economische en sociale vooruitgang binnen de Gemeenschap, de groei de industrialisatie van de ontwikkelingslanden en de vrede tussen alle volken

ANNEX

Energie

De staatshoofden en regeringsleiders hebben overwogen dat de situatie die geschapen is noor de energiecrisis een bedreiging vormt voor de gehele wereldeconomie. die niet alleen de geïndustrialiseerde landen raakt, maar ook de ontwikkelingslanden Een langdurige schaarste aan grondstoffen en energie zou ernstige gevolgen hebben voor de produktie, de werkgelegenheid en betalingsbalans van de landen van de Gemeenschap.

Daarom hebben de staatshoofden en regeringsleiders de noodzaak onderschreven dat de Gemeenschap onmiddellijk doeltreffende maatregelen neemt op de volgende wijze

De Raad dient onmiddellijk de noodzakelijke Gemeenschapsmaatregelen te treffen teneinde de Commissie te machtigen om voor 15 januari 1974 uitputtende energie-overzichten op te stellen die alle belangrijke aspecten van de energie-situatie in de Gemeenschap betreffen.

Op deze basis dient de Commissie een onderzoek in te stellen van alle huidige en toekonistige repercussies die de bevoorradingssituatie op energiegebied zou kunnen hebben op de produktie, de werkgelegenheid, de prijzen en de betalingsbalansen alsmede op de ontwikkeling van monetaire reserves

De staatshoofden en regeringsleiders verzoeken de Commissie voor 31 Januari 1974 voorstellen in te dienen op basis waarvan de Raad wordt uitgenodigd op de kortst mogelijke termijn en in beginsel voór 28 februari 1974 besluiten te nemen teneinde een ordelijk functioneren van de gemeenschappelijke energiemarkt te verzekeren. in dit verband wordt de Commissie verzocht zo spoedig mogelijk aan de Raad, ter spoedige beslissing, voorstellen voor te leggen teneinde op gezamenlijke wijze de problemen op te lossen die gesteld worden door de ontwikkeling van de huidige energiecrisis

Wegens dezelfde redenen verzoeken zij de Raad maatregelen vast te stellen die verzekeren dat alle lid-staten op gezamenlijke en billijke basis maatregelen nemen om het energieverbruik te beperken

Teneinde de bevoorrading met energie van de Gemeenschap te verzekeren zal de Raad een globaal Gemeenschapsprogramma vaststellen ten aanzien van vervangende energiebronnen Dit programma dient een diversificatie van de bevoorrading te bevorderen door bestaande bronnen te ontwikkelen, het onderzoek naar nieuwe energiebronnen te versnellen en nieuwe produktiemogelijkheden te scheppen. met name een Europees vermogen om uranium te verrijken, waarbij een gezamenlijke en harmonieuze ontwikkeling van bestaande nroiecten wordt nagestreefd

De staatshoofden en regeringsleiders hebben het belang bevestigd dat zij hechten aan het openen van onderhandelingen met de petroleum-producerende landen inzake een globaal regiem dat een uitgebreide samenwerking bevat met het oog op de economische en industriële ontwikkeling van deze landen, industriele investeringen en de stabiele bevoorrading van de lid-staten met energie tegen redelijke prijzen

Zij hebben voorts overwogen dat het nuttig zou zijn, te zamen met andere olieverbruikende landen, in het kader van de OESO, de middelen te bestuderen om op korte cn lange termijn de energieproblemen te behandelen waarvoor de verbruiker-landen zich gesteld zien.

De Raad dient tijdens zijn zitting van 17 en 18 december 1973 een energie-comité in te stellen, bestaande uit hoge ambtenaren. dat verantwoordelijk is voor de toepassing van de maatregelen op het gebied van de energiepolitiek die zijn vastgesteld door de Raad

Europese identiteit

De negen lidstaten van de Europese Gemeenschappen zijn van oordeel dat het ogenblik is gekomen voor het opstellen van een document over de Europese identiteit, waardoor het met name mogelijk zal zijn te komen tot een betere bepaling van hun betrekkingen met andere landen van de wereld, alsmede van hun verantwoordelijkheden en hun plaats in 's werelds aangelegenheden Zij hebben besloten deze identiteit te plaatsen in een dynamisch perspectief om haar naderhand grondig te kunnen bestuderen in het licht van de bij de opbouw van Europa geboekte vooruitgang

Het voorbereiden van een definitie van de Europese identiteit komt neer op:

— Het inventariseren van het gemeenschappelijk erfdeel, de eigen belangen, de bijzondere verplichtingen der Negen en de stand van het proces van eenwording binnen de Gemeenschap,

— het zich bezinnen op de reeds bereikte mate van samenhang ten opzichte van de rest van de wereld en de verantwoordelijkheden die daaruit voortvloeien,

— het rekening houden met het dynamische karakter van de opbouw van Europa

I Het samengaan der negen lidstaten van de Gemeenschap

1 De negen Europese staten, die door hun verleden en de egoistische verdediging van verkeerd begrepen belangen een neiging tot onderlinge verdeeldheid hadden kunnen vertonen, hebben na de overbrugging van hun tegenstellingen besloten zich te verenigen door zich te plaatsen op het niveau van de fundamentele Europese behoeften, om daardoor het voortbestaan van hun gemeenschappelijke beschaving te verzekeren

Geleid door de wens de eerbiediging te waarborgen van de juridische, politieke en morele waarden waaraan zij veel betekenis hechten, vervuld van de zorg om het behoud van de rijke verscheidenheid van hun nationale culturen, dezelfde levensbeschouwing delend gebaseerd op de bereidheid tot het opbouwen van een samenleving van de mens en voor de mens, zijn zij voornemens de beginselen

te beschermen van de parlementaire democratie, van de heerschappij van het recht, van de sociale rechtvaardigheid — het einddoel van de rechten van de mens, die de basiselementen vormen van de Europese identiteit. De Negen zijn ervan overtuigd, dat dit streven aansluit bij de diepste verlangens van hun volkeren en dat het moet worden nagestreefd met hun deelneming, met name door hun gekozen vertegenwoordigers

2. De Negen hebben de politieke bereidheid de opbouw van Europa tot een goed einde te brengen.

Op basis van de Verdragen van Parijs en Rome tot oprichting van de Europese Gemeenschappen, alsmede op grond van de latere akten, hebben zij een op een douane-unie gebaseerde gemeenschappelijke markt tot stand gebracht, mstellingen in het leven geroepen en gemeenschappelijke beleidslijnen ontwikkeld, benevens regelingen en vormen voor samenwerking die een integrerend onderdeel van de Europese identiteit uitmaken Zij zijn vastbesloten de elementen die hen tot een eenheid maken en de fundamentele doelen van hun toekomstige ontwikkelmg, zoals deze zijn omschreven tijdens de topconferenties van Den Haag en Parijs te beschermen.

Op grond van de rapporten van Luxemburg en Kopenhagen hebben de negen regeringen een systeem voor politieke samenwerking opgezet ten einde te komen tot op elkaar afgestemde gedragslijnen en, voor zover mogelijk en wenselijk, tot gemeenschappelijk optreden Zij zijn voornemens deze samenwerking verder uit te bouwen.

Overeenkomstig de besluiten van de conferentie van Parijs bevestigen de Negen opnieuw hun voornemens vóór het einde van het huidige decennium hun onderlinge betrekkingen om te zetten in een Europese Unie.

3 De verscheidenheid van culturen binnen het raam van een gemeenschappelijke Europese beschaving, de gehechtheid aan gemeenschappelijke waarden en beginselen, het naar elkaar toegroeien van levensopvattingen, het besef specifieke belangen gemeen te hebben en de vastbeslotenheid mee te werken aan de opbouw van Europa, verlenen aan de identiteit van Europa haar eigen karakter en haar eigen stuwkracht.

4. Het deelnemen aan de door de negen lidstaten van de Gemeenschap ondernomen opbouw van Europa staat open voor die andere Europese naties die dezelfde idealen hebben en dezelfde doelen nastreven

5. De landen van Europa hebben in de loop van hun geschiedenis zeer nauwe banden aangeknoopt met talrijke andere delen van de wereld Hoewel deze betrekkingen uiteraard een voortdurende ontwikkeling doormaken, vormen zij niettemin een waarborg voor vooruitgang en internationaal evenwicht

6. Weliswaar zijn de Europese landen in het verleden in staat geweest ieder voor zich een belangrijke rol op het internationale toneel te spelen, maar ieder afzonderlijk kunnen zij de huidige internationale vraagstukken moeilijk oplossen. De veranderingen die zich in de wereld hebben voorgedaan en de toenemende concentratie van macht en verantwoordelijkheid in de handen van een zeer klein aantal grote mogendheden houden in dat Europa zich moet verenigen en steeds meer met één stem moet spreken, wil het die stem doen horen en in de wereld de rol spelen die het toekomt.

7. De Gemeenschap, die de eerste plaats inneemt in het wereldhandelsverkeer, zou geen gesloten economisch blok mogen vormen. Nauw verbonden met de rest van de wereld zowel voor haar invoer als voor haar afzet is de Gemeenschap, hoewel zij haar handelspolitiek zelf blijft bepalen, voornemens een positieve invloed uit te oefenen op de economische betrekkingen in de wereld, met als oogmerk de verbetering van het welzijn van allen.

R De Negen, voor wie de handhaving van de vrede een wezenlijk doel is, zullen dit nooit bereiken als zij hun eigen veiligheid verwaarlozen. Degenen die lid zijn van het Atlantisch Bondgenootschap (Ierland is dat niet - red. K.H.A.) zijn van mening dat er momenteei geen alternatief bestaat voor de kernwapens van de Verenigde Staten en de aanwezigheid van Noordamerikaanse strijdkrachten in Europa als waarborg voor de veiligheid; en zij zijn gezamenlijk van oordeel dat, indien Europa met zijn betrekkelijke militaire kwetsbaarheid zijn onafhankelijkheid wenst te behouden het zijn verbintenissen moet nakomen en er voortdurend naar moet streven over een toereikende verdediging te beschikken.

II De identiteit van Europa in wereldverband

9. Het Europa van de Negen is zich bewust van de internationale verplichtingen die het door zijn eenwording worden opgelegd. Deze eenwording is tegen niemand gericht, noch geïnspireerd door het een of andere streven naar macht. Integendeel, de Negen zijn er van overtuigd dat hun Unie een goede zaak zal zijn voor de gehele internationale gemeenschap, doordat zij een element van evenwicht vormt en een centraal punt is voor samenwerking met alle naties, ongeacht hun omvang, hun cultuur en hun sociale stelsel. Zij zijn voornemens een actieve rol te spelen in wereldaangelegenheden om aldus, met eerbiediging van de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, ertoe bij te dragen dat de internationale betrekkingen op meer rechtvaardigheid worden gebaseerd, dat de onafhankelijkheid en de gelijkheid van de Staten beter worden behoed, dat de welvaart beter verdeeld en de veiligheid van een ieder beter gewaarborgd wordt. Die bereidheid moet de Negen er geleidelijk toe brengen gemeenschappelijke standpunten te bepalen op het gebied van het buitenlands beleid.

10. Bij de totstandkoming van een gemeenschappelijk beleid ten aanzien van derde landen zal de Gemeenschap uitgaan van de volgende beginselen:

a. Optredend als afzonderlijk geheel, zullen de Negen zich toeleggen op de bevordering van harmonische en constructieve betrekkingen met deze landen; deze betrekkingen mogen hun bereidheid tot het voortgaan op de weg naar de Europese Unie volgens het vastgestelde tijdschema niet aantasten, noch verzwakken, noch beïnvloeden.

b. Tijdens toekomstige onderhandelingen, waarbij de gezamenlijk optredende Negen en andere landen aanwezig zijn, moeten de gekozen kaders en procedures zodanig zijn dat het specifiek karakter van Europa als wezenlijke eenheid wordt geëerbiedigd.

c. In hun bilaterale contacten met andere landen zullen de lidstaten van de Gemeenschap zich in toenemende mate dienen te baseren op onderling vastgestelde gemeenschappelijke standpunten.

11. De Negen zijn voornemens, binnen de bestaande kaders hun banden met de lidstaten van de Raad van Europa, alsmede met andere Europese landen waarmede reeds nauwe banden van vriendschap en samenwerking bestaan, sterker aan te halen.

12. De Negen hechten een wezenlijk belang aan het door de Gemeenschap gevoerde associatiebeleid.

Zonder afbreuk te willen doen aan de voordelen, genoten door de landen waarmede zij bijzondere betrekkingen onderhoudt, stelt de Gemeenschap zich voor geleidelijk een algemeen wereldomvattend beleid voor ontwikkelingssamenwerking te gaan voeren, overeenkomstig de beginselen en de doelstellingen van de Verklaring van Parijs.

Conferentie

De conferentie werd op 14 december geopend door de waarnemend premier van Denemarken, Anker Jörgensen, in aanwezigheid van bondskanselier Brandt, president Pompidou, de premiers Heath, Den Uyl, Edmond Leburton (België), Liam Cosgrave (Ierland), Mario Rumor (Italië) en Pierre Werner (Luxemburg).

Jörgensen zei in zijn openingsrede dat de conferentie een poging was om nieuwe inspiratie te geven aan de ontwikkeling van de Gemeenschap. De conferentie vond plaats in een periode waarin een aantal problemen om samenwerking in Europa vraagt, maar het zou zinloos zijn te pogen het aanvaarden van beslissingen door te drijven zonder dat r een solide basis aanwezig is. Het grootste deel van de conferentie werd besteed aan de energiepolitiek. De discussie daarover baseerde zich op vijf pakketten met voorstellen, waaronder een Duits voorstel dat dicht bij het door de Commissie reeds enige tijd eerder gepubliceerde stond (pag. 784/'73). Daartegenover stond een Frans voorstel dat o.a. voorzag in een integraal interventiesysteem met voorbijgaan van de Gemeenschapsmechanismen en een garantie van de parallelliteit tussen de beide Europese projecten voor de verrijking van uranium.

Besloten werd dat de Raad van ministers op 17 en 18 december definitieve besluiten zouden nemen.

Arabische presentie

Op de topconferentie verschenen onverwacht vier vertegenwoordigers van de Arabische landen, t.w. de ministers van buitenlandse zaken van Algerije, Tunesië, de Soedan en de Verenigde Emiraten, die op 14 dec. door de ministers van

buitenlandse zaken van de EG werden ontvangen.

Zij presenteerden zich op 15 december aan de pers en deden bij die gelegenheid een beroep op Europa om samen met de Derde Wereld de monopolisering van de politieke zaken in de wereld door de beide supermachten te weerstaan en in een nieuwe geest van samenwerking welvaart en vrede zeker te stellen.

De Arabische woordvoerders zeiden het te betreuren dat de Europese landen, zelfs de staten die een permanente zetel in de Veiligheidsraad hebben, zich van de vredesconferentie in Genève hebben laten uitsluiten. Onder vrede in het Midden-Oosten verstonden de ministers: terugtrekken van Israël op de grenzen van 1967 en herstel van de nationale rechten van het Palestijnse volk.

Onder samenwerking in een nieuwe geest verstonden de ministers dat de aardolie niet alleen maar een middel is om tot vrede te komen, maar tevens plaatsvervangend is voor de rechtvaardige eisen van alle grondstofproducerende landen. Deze zullen niet alleen markten en uitbuitingsobjecten zijn, die door eigen opofferingen de welvaart van de al zeer welvarende landen vermeerderen, maar partners met dezelfde economische belangen.

De minister van buitenlandse zaken van de Verenigde Emiraten Adnan al-Pachaehi voegde hieraan toe dat de Arabische landen geen concessies wilden afdwingen en niet probeerden Europa te chanteren. „Wij proberen ons standpunt uiteen te zetten aan de Europese landen en hopen dat er iets waardevols uit resulteert".

De Soedanese minister van buitenlandse zaken Mansoer Mhaled zei: „Vanzelfsprekend willen wij Europa geen schade toebrengen. Wij hebben een gemeenschappelijk belang — wij willen olie aan u verkopen. En wij lijden er ook onder want onze verdiensten zijn teruggelopen en wij hebben enige constructieprojecten moeten bevriezen".

De Deense minister Andersen reageerde op 15 december op de Arabische verklaring met een waarschuwing dat de Arabische maatregelen het gevaar in zich droegen de publieke opinie in Europa in negatieve zin te beïnvloeden, waar uiteindelijk de Arabische landen zelf en andere landen van de Derde Wereld het slachtoffer van zouden kunnen worden.

V.l.n.r. min. Masmoedi (Tunesië), Al Pachachi (Ver. Emir.), Haekkerup (Denemarken). Khaled (Soedan)

Geen gemeenschappelijk energiebeleid. Reactie Ortoli

De eerste aanzet tot een gemeenschappelijke aanpak van de energieproblemen werd op 18 dec. al getorpedeerd door een Brits veto De Raad van Ministers was nl. op 17 en 18 dec in Brussel bijeen om zich nader te beraden over 2 punten die ook op de topconferentie ter sprake waren gekomen, nl. de regionale politiek en de gemeenschappelijke aanpak van de energievoorziening. Naar aanleiding van de Westduitse weigering meer bij te dragen aan het fonds voor de ontwikkeling van achtergebleven gebieden in de EG-landen, weigerde Engeland mee te werken aan de oprichting van een crisiscomité van negen nationale hoge ambtenaren onder voorzitterschap van de Europese Commissie en de verplichting voor de lidstaten om ieder kwartaal alle statistische gegevens te verstrekken over hun situatie op energiegebied. Deze maatregel was bedoeld als een eerste aanzet tot een gemeenschappelijke politiek inzake de energievoorziening

De werkelijke solidariteitsmaatregelen komen pas in februari aan de orde ,,gecoördineerde en billijke beperking van de consumptie", voorstellen voor een ,,geordend werken van de Europese Gemeenschap voor energie" en de voorstellen voor samenwerking mei de olielanden en voor overleg met Japan en N-Amerika

Pas nadat de Commissie uiterlijk op 31 januari, haar voorstellen daarover heeft ingediend, zal de echte slag over de energiesolidariteit beginnen en zowel Engeland als Frankrijk hebben al duidelijk laten weten dat zij daarin allesbehalve toeschietelijk zullen zijn

De Engelsen eisten bij monde van minister Douguas-Home dat het fonds voor de regionale ontwikkeling bijna S 11 mrd in drie jaar zou besteden. terwijl de Europese Commissie slechts om *f* 8 mrd had gevraagd.

De Westduitsers, die de grootste bijdrage leveren aan het fonds, verklaarden, bij monde van onderminister voor buitenlandse zaken Hapel dat f 2 mrd voor hen het maximum was en dat zij daarover niet verder wilden onderhandelen.

De Engelse delegatie verklaarde daarop dat dit onaanvaardbaar was en dat zij nu niet verder konden samenwerken met betrekking tot de energiepolitiek.

Commissievoorzitter Ortoli reageerde op 19 december 1973 op deze ontwikkeling. Hij zei o a dat Europa door het mislukken van de besprekingen nog niet in een crisissituatie was geraakt, maar dat de gevaren niet onderschat moesten worden als bij de besprekingen in januari geen resultaten zouden worden bereikt

Ortoli leverde op zijn persconferentie ook ccmmentaar op het topoverleg in Kopenhagen Hij Liet er geen twijfel over beslaan dat hij, als voorzitter van de Europese Commissie, het denkbeeld afwijst dat topconferenties zouden moeten gaan fungeren als een ,superministerraad" of een vijfde instelling van de gemeenschappen

Maar het is goed, zo zei hij, dat de staats- en regeringschefs van tijd tot tijd ober Europa spreken

Ortoli zei verder zich niet te ontveinzen dat er nog moeilijkheden genoeg zullen komen met de opbouw van een gemeenschappeliik Europees energiebeleid ,,Zo naïef ben ik nu ook weer niet" Maar de topconferentie heeft wel duidelijke richtlijnen gegeven voor zo'n beleid

Ortoli pleitte voor ruimere bevoegdheden voor de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten bij de EG, zodat die ook middelzware" beslissingen kunnen nemen Hij vond ook dat de nationale standpunten beter voorbereid moeten worden ,,De toverstaf is uit de mode Er is gewoon veel meer communautaire geest nodig" (NRC/H'blad, The Tiines, NZZ Le Monde, Europa van Morgen)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

REDE MINISTER-PRESIDENT I.V.M. OLIECRISIS

Op 1 dec. 1973, een dag nadat het kabinet besloten had rantsoenering van de benzine in te voeren (zie volgend bericht), hield minister-president Den Uyl via de drie Nederlandse radiozenders en de twee Nederlandse TV-zenders een toespraak i.v.m. de oliecrisis. Onderstaand een samenvatting:

Premier Den Uyl ving aan met er op te wijzen, dat voor het eerst na de oorlog een jonge generatie kennis zal maken met distributie en schaarste Hij stelde, dat vele mensen diep verontrust zijn over de gevolgen, die de oliecrisis kan hebben voor de welvaart en de werkgelegenheid in Nederland De minister-president meende, dat er reden voor zorg is, maar dat men zich moet hoeden voor overdrijving.

Vervolgens zette de premier uiteen, dat de oliecrisis wereldwijd is Reeds deze zomer, nog voor het uitbreken van de vijandelijkheden in het Midden-Oosten, gingen de VS over tot beperkingen in het oliegebruik. Tevens stegen de olieprijzen met sprongen. Tekenen van een tekort aan energie in het algemeen en van olie in het bijzonder. Daar kwam bij het besluit, half okt., van de meeste olieproducerende landen in het Midden-Oosten de produktie te beperken — tot dusverre met 25% Alle afnemerslanden, van Japan tot Canada, ondervinden de gevolgen hiervan Daarop volgde de afkondiging van een speciale boycot tegen Nederland, eind oktober

De minister-president besprak vervolgens de vraag, of de reeds afgekondigde maatregelen ter beperking van het oliegebruik wel nodig, resp wel voldoende waren geweest Hij bracht in herinnermg, dat de tanks in Rijnmond nog vol zijn. Echter, een tanker uit het Midden-Oosten doet er zo'n vijf weken over om in Nederland aan te lopen In nov heeft Nederland dientengevolge olie gekregen van voor de boycot Tegelijk werd het gebruik beperkt Zodoende zijn de voorraden toegenomen. Maar nu daalt de aanvoer snel — de laatste week voor 1 dec. met 30%

Met de voorraden zou Nederland nog zo'n twee, drie maanden kunnen doorgaan, maar dan zou men de kans Lopen in maart in een noodsituatie terecht te komen Er moet ernstig mee rekening gehouden wonden, dat de aanvoer van olie voor langere tijd 20 a 30%, misschien met meer, lager zal liggen dan normaal Daarom zijn de maatregelen onvermijdelijk geworden

De eerste zorg van de regering geldt de instandhouding van de werkgelegenheid Van de binnenkomende olie wordt ruwweg gesproken 70% gebruikt door het bedrijfsleven en 30% door particulieren in huis en op de weg Besparing op het particuliere gebruik draagt daarom bij tot handhaving van de economische activiteiten en beperking van de werkloosheid.

Vervolgens besprak de minister-president de regeringsvoornemens om ernstige werkloosheid te bestrijden Hij kondigde de volgende plannen aan:

- Door grotere besparingen op olieverbruik in de particuliere sector meer olie vrij maken voor verbruik in de bedrijven. Daarvoor is de benzinedistributie bedoeld: daartoe komen ook verdere maatregelen om elektriciteitsverbruik voor niet-noodzakelijke doeleinden af te remmen.
- Zo veel en zo snel mogelijk olie vervangen door aardgas. waar dat technisch kan.
- Voorbereid wordt een toedeling van alle olieprodukten — dus niet alleen benzine — om die bedrijven bij voorrang aan olie te helpen waar dat voor de werkgelegenneia net meest gunstig is.

Veel hangt af van de houding, die de andere landen, die lid zijn van de EG, zullen aannemen De Nederlandse regering zal er met alle kracht op staan, dat nu Europese solidariteit wordt getoond. Echter, ook wanneer die solidariteit zal worden betracht, dan nog zal heel Europa, dus ook Nederland, toch de gevolgen van de oliecrisis ervaren door het teruglopen van de economische groei en door stijgende prijzen. Ook wanneer de speciale boycot tegen Nederland zou worden beëindigd zal Nederland te maken krijgen met die beperking van de olieproduktie en met dat energietekort in de gehele wereld, waardoor alle landen worden getroffen „Wij moeten beseffen met elkaar, dat wij niet kunnen doorgaan met het verbruik van beperkte voorraden brandstoffen en grondstoffen, zoals wij in de laatste kwart eeuw hebben gedaan Zo bezien, keert de wereld van voor de oliecrisis niet terug Wij zullen ons blijvend moeten instellen op een levensgedrag met een zuiniger gebruik van energie", aldus de minster-president Premier Den Uyl kondigde vervolgens aan, dat de regering een pakket van maatregelen voorbereidde, dat er op gericht was de toekomstige lasten eerlijk te verdelen. „de zwaarste lasten op de sterkste schouders";

- Nieuwe bepalingen omtrent werktijdverkorting en bijzondere ontslagregelingen, die moeten voorkomen, dat werknemers in bedrijven, waar het werk minder wordt door ontbreken van grondstof of energie, het slachtoffer wonden van een nood, die allen aangaat
- Machtiging voor de regering om voor 1974 bijzondere regels te stellen voor alle inkomens
- Bijzondere prijsvoorschriften, die ertoe bijdragen, dat, waar minder te verdelen valt, dat mindere ook gelijker wondt verdeeld

De minister-president uitte dankbaarheid voor de vrijwillige medewerking, die tot dusver op zo'n verrassend grote schaal gegeven was

Hij riep op die vrijwillige medewerking tie willen blijven geven Die medewerking is nodig, omdat de regering niet alles kan — en ook niet wil — afdwingen. „Die medewerking is ook nodig om, als wij morgen of overmorgen niet meer met de auto kunnen, het samen te vinden in volle bussen, trams en treinen Als wij daartoe bereid zijn", zo besloot premier Den Uyl, „dan wordt het geen koude winter, al vriest het nog zo hard".

REGERINGSBELEID INZAKE OLIECRISIS

Om het hoofd te bieden aan de te verwachten daling van de invoer van aardolie en aardolieprodukten als gevolg van de produktiebeperking in de olie-producerende staten in het Midden-Oosten en de bijzondere boycot tegen Nederland heeft de Nederlandse regering de volgende nieuwe beslissingen genomen, resp. voornemens aangekondigd:

1. M.i.v. 7 jan. zal benzine voor het wegve keer worden gerantsoeneerd.
2. Aan de Staten-Generaal is machtiging voor de regering gevraagd tot het stellen van nadere regelen op het gebied van primaire inkomens en de bescherming van de werkgelegenheid.
3. Aan de Staten-Generaal is een nota toegezonden over de beperking van de olieaanvoer en de gevolgen daarvan.
4. Aan de Staten-Generaal is een tweede nota toegezonden, waarin concreet inhoud wordt gegeven aan het te voeren beleid.

Rantsoenering benzine

Het besluit om benzine te rantsoeneren is in fases tot stand gekomen.

Vooruitlopend op het besluit al of niet rantsoenering in te voeren mdakte minister-president Den Uyl op 23 nov bekend, dat in de periode van 26 nov - 5 dec aan alle auto. en motorrijders, die de motorrijtuigenbelasting hebben betaald, een machtiging zou worden toegestuurd Zou rantsoenering worden ingevoerd, dan kon men op grond van deze machtiging (stamkaart) bonnen toegewezen krijgen.

Tevens werd toen besloten het xerbod tot autorijden op zondag uit te breiden M.i.v zondag 2 dec mocht niet meer gereden worden van zondagmorgen 3 uur tot maandagmorgen 3 uur (was 24 00 uur) Het principebesluit tot benzinerantsoenering over te gaan viel op 30 nov Besloten werd de rantsoerering te doen ingaan op 7 jan 1974 Het zondagsrijverbod werd gelijktijdig m i v 13 jan opgeheven

Daarnaast trachtte de regering in de Periode tot invoering van rantsoenering op andere wijze het verbruik van benzine verder te beperken. Aan de oliemaatschappijen werd gevraagd de afleveringen aan benzinepompen met 20% te beperken en aan de pomphouders de volgende instructies te geven geen levering van brandstof voor jeriycans, beperking van benzineverkoop tot twintig liter per auto, sluiting van de pompen in de nachtelijke uren vanaf 8 uur 's avonds, uitgezonderd de stations langs de rijkswegen Nadere beslissingen omtrent de rantsoenering vielen op 7 dec. Premier Den Uyl maakte toen bekend, dat de basistoewijzing voor particuliere automobilisten 15 liter per auto zou zijn, ongeacht het type auto en de motormhoud

Voor bezitters van motorrijwielen bedraagt de basistoewijzing 8 liter per week De bonnen, waarop men zijn rantsoen kan krijgen, zullen zes maanden geldig zijn, zodat gespaard kan worden De bonnen zullen vrii verhandelbaar ziin. Vooralsnog vallen buiten de distributie auto's, die gas of dieselolie als brandstof gebruiken, alsmede bromfietsen, die op tweetactmengsel rijden.

Het rantsoeneringssysteem is bedoeld om het benzineverbruik met een derde te verminderen Uitgaande van het gemiddeld aantal gereden kilometeis oei- auto per jaar (17.000) en een aantal richtlijnen voor extra toewijzing voor zakelijk gebruik is men uitgekomen op de toewijzing van 15 liter per week
De regeling voor hen, die de particuliere auto voor zakelijke doeleinden nodig hebben, werd door minister Westerterp van verkeer en waterstaat op 12 dec bekend gemaakt Dergelijke autogebruikers kunnen extra brandstoftoewijzingen krijgen Daartoe dienen zij op aanvraagformulieren in te vullen het totaal aantal kilometers, dat in een jaar wordt afgelegd en hoeveel daarvan voor zakelijke doeleinden is verreden Aan de hand daarvan zal een extra toewijzing worden verstrekt nadat het gemiddelde privé-verbruik is afgetrokken en een korting van 25% is toegepast
Op 13 dec maakte staatssecretaris Van Hulten de regeling voor het beroepsgoederenvervoer bekend. Vrachtauto's en bestelauto's, die op benzine rilden krijgen een standaardtoewijzing van 25 liter per week Daarboven kunnen voor drie van de vier categorieën vrachtauto s en bestelwagens standaardsuppleties worden aangevraagd varierend van 35-340 liter per vier weken Voor de vierde categorie — bestelwagens tot 500 kg nuttig laadvermogen — geldt niet de standaardsuppletie, maar een extra toewijzing per vier weken kan wel worden aangevraagd

Machtigingswet

De regering zond op 8 dec. het wetsontwerp naar de Tweede Kamer, waarin zij machtiging vroeg tot het stellen van regelen betreffende inkomensvorming en bescherming van de werkgelegenheid.
Een belangrijk motief voor het kabinet bij het vragen om grotere bevoegdheden was, dat het kabinet ervoor wil waken, dat gevolgen van de ongunstige ontwikkeling vooral bij de lagere inkomens of in de sfeer van de werkgelegenheid zouden terechtkomen. Om een slagvaardig beleid op het terrein van de primaire inkomensvorming en de werkgelegenheid vroeg de regering om de volgende bevoegdheden:

- het stellen van dwingende regels voor de arbeidsvoorwaarden (inclusief tantièmes en gratificaties) van alle loontrekkenden (ongeacht of er sprake is van een CAO of bindende loonregeling). Een verschil met de thans geldende Loonwet is daarbij dat de minister van sociale zaken bindende wijzigingsvoorstellen kan doen, die tegelijkertijd maximum en minimum zijn;
- het nemen van maatregelen (via een aanvulling op de Prijzenwet) inzake de tarieven van vrije-beroepsbeoefenaren, de tarieven van ziekenhuizen en diensten en de beloning van commissarissen van (Nederlandse) vennootschappen. (Voor de beheersing van het ondernemersloon wordt blijkens de toelichting op het ontwerp gedacht aan de z.g. ,,genormeerde vergoeding").
- Ambtenaren van de ministeries van sociale zaken, van financiën en van volkshuisvesting, moeten voor het inwinnen van gegevens van iedereen alle redelijkerwijs nodige inlichtingen kunnen krijgen, een zekere ,,openbaarheid van inkomens" dus;
- het stellen van regels (door de minister van financiën) voor de uitdeling van dividenden. Daarbij wordt gedacht aan regulering via een plafond bij de bron, d.w.z. bij de (dus Nederlandse) onderneming die dividend uitkeert;
- de mogelijkheid om af te wijken van de wettelijke jaarlijkse huurverhogingen en de vastgelegde percentages te vervangen dooi lagere (te bepalen door de minister van volkshuisvesting). Ook ingrepen in huurverhogingen als gevolg van huurliberalisatie of -harmonisatie, in de huren van bedrijfspanden of in de pachthoogte moeten tot de mogelijkheden behoren;
- de verantwoordelijkheid voor ontslagen komt bij de minister van sociale zaken te liggen (een ontslagverbod dus).

Deze minister kan ook bindend ingrijpen in zaken als werktijdverkorting (het weigeren ervan. of het opleggen ervan) om zo een zo groot mogelijke spreiding van werkgelegenheid te bevorderen. Voorts krijgt hij nieuwe bevoegdheden wat het toelaten van buitenlandse, niet uit de EG-landen afkomstige, arbeidskrachten betreft,
In die gevallen waar het kabinet zou ingrijpen in een aantal concreet aangeduide zaken (inkomens, toelating buitenlandse werknemers, huren) zou de wet verplichten tot mededeling aan de Stateli-Geiieraal

Nota over de gevolgen van beperking van de olieaanvoer

Gelijktijdig met het ontwerp-machtigingswet zond de regering aan de Tweede Kamer een nota waarin zij de te verwachten gevolgen uiteenzet van een beperking van de olieaanvoer.
Hoewel de Nederland boycottende staten verantwoordelijk zijn voor ong. 2/3 van de olieaanvoer naar Nederland verwacht de regering niet, dat de binnenlandse afleveringen met dit deel zullen moeten worden gekort. In de nota wordt gewezen op de flexibiliteit in de internationale handelsstromen, m.n. ook in verband met de leveringen uit niet boycottende landen. In overleg met de oliemaatschappijen raamt de regering dat een korting op afleveringen aan het binnenland van 30 a 35% voor de eerstkomende maanden als een realistisch uitgangspunt voor het beleid dient te worden genomen. Een interen op de voorraden met 5 a 10% per jaar acht de regering verantwoord. Maar dan resulteert nog een tekort aan olie van 25%.
Zouden er geen maatregelen worden genomen, dan zou dit tekort zeer ernstige gevolgen hebben voor de economie. Het produktieverlies zou ongeveer 10% bedragen en de werkloosheid zou tot meer dan 200.000 oplopen.
Met de reeks maatregelen die gericht zijn op bezuinigingen van het olieverbruik en op vervanging van aardolie door aardgas kan een teruggang van de produktie worden voorkomen De werkloosheid komt in dat geval toch nog uit op ongeveer 150 000
De centrale doelstelling van het beleid zal zijn, dat produktie en werkgelegenheid zoveel mogelijk in stand worden gehouden.
Aanpassingen van alle bestedingscategorieen zullen onvermijdelijk zijn. Deze aanpassingen zullen moeten voldoen aan de maatstaf, dat de sterkste schouders de zwaarste lasten behoren te dragen
De onzekerheid over de ontwikkeling van de olieaarivoer en van de wereldhandel dwingt tot een flexibel samenstel van maatregelen, dat aanpassing aan zich wijzigende omstandigheden mogelijk maakt
In de gegeven situatie acht de regering een achteruitgang van de betalingsbalans tot op zekere hoogte aanvaardbaar
In de nota over de gevolgen van de oliecrisis wordt het volgende perspectief voor 1974 oritvouwd

- de omvang van de wereldhandel stagneert
- het invoerprijspeil in ons land stijgt met 15%,
- er wordt een rigoureuze overschakeling van olie op aardgas uitgevoerd, waarmee investeringen van ongeveer 2 miljard gulden zijn gemoeid,
- door overige energiepolitieke maatregelen gelukt het een inzinking van de produktie te voorkomen

Het produktievolume van de bedrijven zal zich dan stabiliseren op het peil van 1973, dus geen terugval. maar ook geen groei
De werkloosheid zal toenemen tot 125- a 175 000 De invoer daalt met 5% De uitvoer zal met ongeveer 3% teruglopen
Door de versnelde overschakeling van olie op aardgas, die ongeveer 10% ban het totale investeringsvolume in bedrijven bedraagt, zullen de bedrijfsinvesteringen toch nog toenetnen
Doordat de invoerprijzen veel sterker zullen stijgen ddn de uitvoerprijzen gaat de ruilvoet met naar raming 6% achteruit. Dit komt overeen met een achteruitgang van het reële nationale inkomen van 3%
In de nota geeft de regering aan welke mogelijkheden zij wil aangrijpen om het olietekort op te vangen
De belangrijkste maatregel is de geforceerde overschakeling van olie op aardgas Daardoor kan het olietekort van 25% tot ongeveer de helft, dus tot ca 12% worden beperkt
In de tweede plaats zal niet zijn te ontkomen aan een heroiieritering van de exportontwikkeling van aardgas De regering denkt aan een plafonnering in de groei van de aardgasexpost Een dergelijke beperking in de langlopende exportcontracten is volgens de nota in overeenstemming met een evenredige verdeling van de energieschaarste in Europees verband.
Daarnaast zijn bezuinigingsmaatregelen nodig, zoals de beperking van het benzineverbruik door middel van distributie met 30%, zuiniger verwarmen door thermostaten 2 graden lager te stellen, een beperking van het elektriciteitsverbruik met 10%, vervanging van olie ùoor kolen bij Hoogovens en de elektriciteitscentrales, stimulering betere isolatie bij de woningbouw
Er blijkt, ondanks al deze maatregelen, een tekort aan olie dat niet kan worden opgevangen. Dat geldt in het bijzonder voor de aardolieprodukten, zoals de nafta's die als grondstoffen worden gebruikt in de petrochemie en de wegenbouw.

Beleidsnota beperking gevolgen olieschaarste

Op 13 dec, tenslotte, zond de regering de beleidsnota beperking gevolgen olieschaarste naar de Tweede Kamer. In deze nota trachtte de regering aan te geven, hoe de gevolgen van de olieschaarste kunnen worden opgevangen en welk gebruik de regering denkt te maken van de machtigingswet
In de nota wordt eerst een uiteenzetting gegeven van de macro-economische vooruitzichten voor 1974 Samengevat wordt daarvan gezegd, dat kan worden gesteld, dat het macro-beeld voor 1974 wordt gekarakteriseerd door sterke stijgingen in de nominale sfeer van prijzen en lonen, gepaard gaande met stagnerende dan wel dalende ontwikkelingen in de volumesfeer van produktie, arbeidsproduktiviteit, inkomen, in- en uitvoer ed Hierbij gevoegd was een nieuwe tabel met kerngegevens (zie pag 12/1/2; de vorige tabel dateert van sept. 1973, pag 630/2 en 3-1973).

KERNGEGEVENS, 1971-1974 op basis van nieuwe definities voor de Nationale Rekeningen a)

	1971	1972	1973	1974
Veronderstellingen	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %			
Externe data				
Volume wereldinvoer (herwogen)	7	9,5	11,5	0
Invoerprijspeil (gld)	4,5	—0,5	8,5	15
Concurrerend uitvoerprijspeil (gld)	2	0	4	7
Effectieve koers van de gulden t o v concurrenten op buitenlandse markten	1,5	2,5	6	2 c)
t o v leveranciers	1	1,5	3	2 c)
Overige veronderstellingen				
Waarde materiele overheidsconsumptie	15	5	8	12
Waarde overheidsinvesteringen	14	1	10,5	5,5
Volume investeringen in woningen	8,5	14,5	2	—6,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	1	1	1,5	2
Liquiditeitsquote (ultimo) (in % N N i)	33	32,5	33,5	
Resultaten				
Loonsom per werknemer in bedrijven	13	12,5	14	12
Volume particuliere consumptie	3,5	3,5	2,5	2
Volume bruto investeringen bedrijven (excl woningen)	—0,5	—5	8,5	7
Volume materiele overheidsbestedingen b)	3	—5,5	0	—1,5
Volume goederenuitvoer	11	12,5	13	—3
Volume goedereninvoer	5,5	5,5	13	—5,5
Volume bruto nationaal produkt	3,5	4,5	4,5	0
Produktievolume in bedrijven	4	4,5	4	0
Prijspeil particuliere consumptie	8	8,5	8,5	10,5
Prijspeil goederenuitvoer	2,5	0,5	6	9
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	3,5	6	4	1
Loonkosten per eenheid produkt in bedrijven	8	2,5	7	11
Reëel vrij beschikbaar inkomen, incl. incidenteel loon (modale werknemer)	2	3	1	—1
	niveaus			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld gld)	—0,90	3,35	3,0	
Voorraadvorming (mld gld)	1,90	1,90	3,8	—1,0
Werkloosheid (1000 personen)	69	115	117	125 a 175
Aroeidsinkomensquote	81	79	81	84,5
Besparingen (in % van N N I j	19,5	20 5	21,5	17
Belastingdruk (idem)	29,5	30,1	31,0	31,3
Idem, excl wiebeltax (idem)	29,0	29,5	30,9	31,3
Sociale premiedruk (idem)	16,9	17,1	18,9	20,1

a) Dit betekent een vrij aanzienlijke verandering in enkele niveaugrootheden, zoals arbeidsinkomensquote en belasting- en premiedruk
b) Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl lonen en salarissen)
c) Op basis van de valutakoersen d d 27-11-1973

Vervolgens werd een overzicht gegeven van de reeds genomen en nog te treffen maatregelen op het terrein van de energiepolitiek Het betrof de volgende zaken

— inwerkingstelling van de Distributiewet,

— invoering van een zondagrijverbod voor auto's,

— oproep tot een vrijwillige snelheidsbeperking tot 100 km per uur,

— wekelijkse opgave door de oliemaatschappijen aan het Ministerie van Economische Zaken over voorraden e d.; deze opgaveverplichting wordt nader geregeld binnen het kader van de Distributiewet.

— de export van ruwe aardolie en aardolieprodukten is voor alle landen onder vergunning gebracht, voor de EEG-landen wordt de zgn t l a -procedure toegepast,

— na overleg met de Minister van Economische Zaken hebben de oliemaatschappijen sinds begin november een korting op afleveringen toegepast van 10 à 15% Inmiddels heeft de minister van de maatschappijen verzocht richtlijnen te hanteren omtrent de aflevering van benzine. Het betrof hier onder meer een korting met 20% van de aflevering aan benzinestations Het openbare vervoer is van beperkingen uitgezonderd

— beperking van het benzineverbruik met ca 30% door middel van distributie;

— vervanging van olieverbruik door kolen bij Hoogovens en de elektriciteitscentrales respectievelijk extra inzet van aardgas bij de centrales door een wijziging in de afschakeling;

— omschakeling op aardgas bij woningen, tuinders, industrie, overige grootverbruikers;

— versnelde exploratie en exploitatie van aardolie en aardgas;

— stimulering van een betere isolatie bij woningen,

— oproep tot zuiniger verwarmen met olie en aardgas (in bedrijfsleven en elders) door een 2" C lagere gemiddelde stookteinperatuur en voorts tot een beperking van het elektriciteitsverbruik voor verlichting van 10%.

Om de gevolgen van de olieschaarste voor de werkgelegenheid zoveel mogelijk te verzachten, worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- in beginsel zal geen toestemming tot ontslagen worden verleend voor aanvragen van bedrijven i.v.m. verminderde olietoevoer. De directeuren van de Gew-estelijke arbeidsbureaus krijgen de bevoegdheid daarover te beslissen. Er moet zoveel mogelijk gestreefd worden naar omzetting van aanvragen om ontslagvergunningen in aanvragen om werktijdverkorting. Alleen als dat niet mogelijk is, of de werkgelegenheid van de andere werknemers van een bedrijf in gevaar komt dan wel het voortbestaan van het hele bedrijf, kan tot ontslagverlening worden overgegaan;

- er komt een aparte regeling voor collectieve ontslagen. Bij de beoordeling van dergelijke aanvragen moet het Ministerie van economische zaken zich uitspreken over de kansen op voortbestaan van het bedrijf;

- overwerk moet over zoveel mogelijk werknemers gespreid worden;

- het restrictieve beleid bij het aantrekken van buitenlandse werknemers wordt verder verscherpt;

- geïntensiveerd wordt de regeling waarbij werknemers die bij werktijdverkorting een zgn. nul-urenuitkering krijgen van de bedrijfsvereniging tijdelijk aan een andere werkgever kunnen worden uitgeleend;

- voorlopig worden geen heffingen krachtens de selectieve investeringsregeling opgelegd, als deze door het parlement is behandeld. Minister Lubbers beraadt zich ook over de andere modaliteiten van de regeling;

- aan bedrijven die in ernstige moeilijkheden komen vanwege de olieschaarste kan overheidshulp geboden worden. Mogelijkheden zijn: ontheffing prijsvoorschriften, uitstel belastingbetaling, beroep op rijksgroepsregeling zelfstandigen (periodieke uitkering of verstrekking bedrijfskapitaal) en voor de agrarische sector en midden- en kleinbedrijf een overbruggingskrediet;

- de werkgelegenheidsprogramma's zullen meer op de olieschaarste worden afgestemd. f 180 mln wordt daarvoor vrijgemaakt en f 175 mln in een tweede fase, die zo snel mogelijk beschikbaar moet komen;

- op korte en langere termijn zullen projecten in gang worden gezet voor de isolatie van woningen en gebouwen en zal de nieuwbouw van woningen meer gericht worden op vernieuwing van bestaande woningen, vooral in stadskernen. Enerzijds zal deze activiteit op langere termijn energiebesparend werken en anderzijds op korte termijn werkgelegenheid bieden vanwege de arbeidsintensiteit van het werk.

- als belangrijkste bijdrage tot het scheppen van vervangende en nieuwe werkgelegenheid ziet de regering het in snel tempo aanvatten van de omschakeling van olie op aardgas. Hiermee is een bedrag van f 2 mrd gemoeid. Er wordt werkgelegenheid mee geschapen van 20.000 arbeidsplaatsen.

T a v het inkomens- en prijsbeleid werden de basis van de machtigingswet de volgende voornemens aangekondigd:

- de inkomensverbetering van alle loontrekkenden en overige inkomenstrekkers

boven het niveau van het minimumloon gaat m.i.v. 1 jan. ƒ 15 per maand bedragen, afgezien van de prijscompensatie over 1973. Eventueel wordt per 1 april opnieuw een loonsverhoging van f 15 toegestaan. Dit betekent dat behalve ne laagstbetaalden iedereen een reëele achteruitgang moet incasseren, gezien de hoge prijsstijging*:

- de reële positie van de minimumloontrekkers mag niet achteruit gaan; dit loon wordt voor het eerste halfjaar '74 als volgt vastgesteld: (f 1049,10 per mnd. (was ƒ 985,40) f 242.10 per week (f 227,40) of 48,42 per dag (ƒ 45,48). Deze stijging vloeit voort uit de aanpassing aan de loonindex.
Aan deze bedragen wordt toegevoegd een eventuele extra i,,structurele"i verhoging per 1 jan.

- het huidige prijsbeleid wordt vervangen door een gedifferentieerde prijsbeheersing door branchebeschikkingen en calculatievoorschriften. De meldingsplicht blijft van kracht. Er kunnen meer kosten worden doorberekend, echter niet de kosten die ontstaan duor eventuele werktijdverkorting:

- voor de vrije beroepen geldt dal zij hun tarieven zodanig mogen aanpassen dat ze evenals loontrekkers f 15 per mnd meer ontvangen, waar het gaat om tarieven voor verrichte diensten Voor het kostenelement in de tarieven komen aparte bepalingen

- de dividenduitkeringen worden bevroren op het gemiddelde niveau van de laatste vijf jaar, de huurverhogingen mogen maximaal Tcr bedragen (ook voor recreatiewoningen en plaatsen voor tenten en caravans), de pachten mogen met niet meer dan 1% omhoog

Op de overheidsuitgaven zal max. f 750 mln worden bezuinigd; ƒ 500 mln door het rijk en f *250* mln door de gemeenten. De uitgavenbeperking zal, afhankelijk van de ontwikkeling, in fasen worden doorgevoerd. Het begrotingsbeeld voor 1974 wordt nu:

	Miljoenennota incl. revaluatie	Herzien begrotingsbeeld
Belastingen	42427	42125
Niet-belastingmiddelen	6459	6550
Totaal middelen	48886	48675
Uitgaven	51668	51825
Saldo	—2782	—3150

Verwacht wordt, dat het kastekort zal toenemen tot f 3,6 mrd. Voor de financiering daarvan verwacht de minister van financiën additionele middelen nodig te hebben van f 800 a ƒ 900 mln. In de gegeven situatie lijkt monetaire financiering — geldschepping — verantwoord. Daar hoeft geen inflatoire impuls van uit te gaan, gezien de verwachte liquiditeitsafvoer naar het buitenland i.v.m. het verwachte tekort op de betalingsbalans van f 1 mrd. (Kamerstukken, ministerie v. economische zaken. SER-bulletin. NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 787/1 e.v. - 1973)

* Na kritiek van de valrbewegirig op dit voorstel' — hier had men verwacht, dat de regering met het voorstel zou komen de lonen per 1 jan. met f 30 te verhogen — wijzigde het kabinet op 17 dec. het voorstel. Nu zal de tweede f 15 worden uitbetaald m.i.v. de dag nadat de CAO's aflopen. Dit is voor de meerderheid van dc werknemers 1 jan. 1974.

MINISTER LUBBERS SPREEKT MET ARABISCHE OLIEMINISTERS

Minister Lubbers van economische zaken had op 2 dec. in Brussel een onderhoud niet Ahmed Zaki Yamani. minister voor oliezaken van Saoedi-Arabië, en Belaid Abdessalani, minister van industrie van Algerije.

Zodra bekend werd. dat de twee ministers een reis langs Europese hoofdsteden en naar de VS zouden maken om het Arabische standpunt uiteen te zetten heeft de Nederlandse regering, in de eerste week van nov., via de diplomatieke missies in Djeddah en Algiers beide bewindslieden uitgenodigd ook Den Haag aan te doen. Later is in Den Haag de uitnodiging ten overstaan van de ambassadeur van Saoedi-Arabië en de zaakgelastigde van Algerije herhaald. Een officieel antwoord is op de uitnodiging niet gegeven, maar klaarblijkelijk heeft het diplomatieke overleg geleid tot de overeenkomst, dat de Nederlandse minister van economische zaken gedurende hun bezoek aan Brussel met de twee Arabische ministers kon overleggen.

Minister Lubbers noemde na afloop het gesprek met de Arabische ministers openhartig en vruchtbaar. Concrete resultaten had het evenwel niet opgeleverd.

De Arabische ministers hadden minister Lubbers duidelijk gemaakt, dat de Nederlandse mede-ondertekening van de gemeenschappelijke EG-verklaring inzake het Midden-Oosten (pag. 781/3 e.v. - 1973) niet voldoende was om Nederland van de lijst van jegens de Arabische landen onvriendelijke staten te schrappen. Een apart Nederlands gebaar was daarvoor noodzakelijk. Minister Lubbers stelde daar tegenover, dat Nederland positie hepaald heeft door de EG-verklaring te onderschrijven. Nederland was niet van plan van het EG-standpunt af te wijken en een apart gebaar te maken. ,.Wij willen niemand de indruk geven, dat wij hier zijn om op een zaterdagochtend olie te kopen door een verklaring af te leggen. die door anderen verkeerd zou kunnen worden begrepen", aldus de Nederlandse minister op een persconferentie.
Minister Yarnani gaf te kennen. dat hij geen wijziging in de Nederlandse houding had kunnen vaststellen. (ANP. NYHT, NRC/H'blad).

BELGIË

NIEUWE WERKHYPOTHESE VOOR RIJKSBEGROTING 1974

De rijksbegroting 1974 werd op 22 nov. 1973 goedgekeurd door de **Ka**mer met 116 telgen 29 stemmen bij 5 onthoudingen. De senaat verleende zijn goedkeuring op 20 december met 88 tegen 20 stemmen bij 15 onthoudingen. Tevens keunden beide kamers de z.g. programmawet goed, die ertoe strekt een aantal wetsbepalingen te wijzigen, met het oog op het behoud van het begrotingsevenwicht.
Tijdens het senaatsdebat hield vicepremier Tindemans een uiteenzetting over de economische en budgettaire verwachtingen. Hij verklaarde dat de hypathesen, waarop de begrotingsramingen steunen, ten gevolge van de energiecrisis dienen te worden herzien, en dat bijgevolg een nieuwe begrotingspolitiek moet worden ontworpen. Volgens Tindemans zal zulks verre van eenvoudig

V.l.n.r. minister Abdessalam, baron van Lynde, de directeur-generaal politieke zaken van het Nederlandse miriisterie van buitenlandse zaken, minister Lubbers en ininister Yamani.

zijn, omdat het land geconfronteerd wordt mat een schaarste-economie, die de inflatoire tendensen niet afremt, maar integendeel een nieuwe en krachtige impuls dreigt te geven. Eein begrotingstekort zou een bijkomend inflatoir gevolg hebben.

Tindemans beklemtoonde dat de regering de volstrekte voorrang geeft aan het behoud van de tewerkstelling, wat betekent dat de industriële behoeften voorrang hebben op de huiselijke, en de collectieve beihoeften (zoals het gemeenschappelijke vervoer) op de privébehoeften.

Tindemans verklaarde verder dat een vermindering met 2% van het bruto nationaal produkt voor de Belgische schatkist een inkomstenderving van 11 mrd £r. zou betekenen. Een vermindering van 20% in de olieconsumptie zou betekenen dat het Rijk 8 mrd fr. minder aan accijnzen ontvangt.

De vermindering van de verkoop van auto's zou leiden tot een verlies van 250 mln fr. per 10.000 voertuigen. De begroting 1974 werd opgemaakt op basis van een jaargemiddelde van 118.000 werklozen; een vermeerdering van het aantal werklozein met 10.000 betekent een bijkomende uitgave van 1 mrd. fr.

Tindemans gaf oak een overzicht van de maatregelen, die de regering onderzoekt met het oog op een maximale bescherming van de energiebevoorrading. Hij zen dat wordt nagegaan, hoe België minder afhankelijk kam wonden gemaakt van de pijpleiding Rotterdam-Antwerpen. Verder zou allicht de steenkolenproduktie enigszins kunnen worden verhoogd (een bijkomende produktie van 700.000 ton zou 1% van het totale energieverbruik betekenen.) Er wordt ook onderhandeld over invoercontracten van steenkolen; de leveringsmogelijkheden van aardgas wit Rusland mogen niet worden verwaarloosd; het Europese programma i.z. kernenergie moet warden versneld, al zal de weerslag daarvan slechts voelbaar zijn in 1980-1985. Tindemans zei dat de bevolking moet beseffen, dat een redelijke vermindering in het privéverbruik van elektriciteit, gas en olie een hoeveelheid energie kam vrijmaken, die volstaat om tienduizenden betrekkingen te bewaren.

Tenslotte zei hij dat de energiecrisis de absolute voorrang moet krijgen op alle andere problemen, „met inbegrip van diegene die tot op dit ogenblik als de meest belangrijke werden beschouwd."

CVP TEGEN CENTRUM-DIALOOG

Tijdens een debat voor de Vlaamse tv op 5 dec. 1973 heeft CVP-voorzitter W. Martens negatief gereageerd op de uitnodiging van de PVV om in een Centrum voor politieke vernieuwing de totstandkoming van een centrum-coalitie zonder de socialisten voor te bereiden (pag. 772/3-'73). Martens zei dat de leiding van de CVP niet gelooft in de PVV-opvatting, dat de politieke Krachten moeten worden samengetrokken rond twee resp. collectivistisohe en liberale polen. Hij verklaarde dat het PVV-voorstel hem vooral voorkwam als een tactische zat om het liberale partijgelaat op te frissen. Hij nam ook afstand van bepaalde personen die in de christelijke rangen wél gewonnen zijn voor heit PVV-voorstel. (Als vader van de centrumgedachte heeft PVV-voorzitter Girootjans uitdrukkelijk de naam genoemd van J. Hendriokx, een gewezen kabinetschef van Harmel en een tijdlang leidende figuur in het vormingsinstituut van de CVP.)

Tijdens hetzelflde TV-debat verklaarde de woardvoerder van de Volksunie, kamerlid H. Schiltz, dat zijn partij als zodanig niet wenst mee te werken aan heit voorgestelde Centrum voor politieke vernieuwing, maar wel bereid is, vrijblijvend, van gedachten te wisselen over alternatieve beleidsformules.

De verklaring van Martens werd op 10 dec. goedgekeurd door het partijbureau van de CVP. Tevens werd medegedeeld dat het bureau van oordeel is, dat mandatarissen of leden van de CVP niet kunnen deelnemen aan een Centrum voor politieke vernieuwing. Oak werd aangekondigd dat Martens „een persoonlijk en diepgaand gesprek" zou hebben met J. Hendrickx.

CONGRES VAN CP

De communistische partij heeft op haar congres (weekeinde van 15 dec. 1973) haar hoofdbestuur opdracht gegeven een frontvorming van de democratisdhe en progressieve krachten na te streven; daarbij wordt gedacht aan de socialistische en christelijke vakverenigingen en ook aan bepaalde groepen van middenstanders en landbouwers. De CP meent dat er meer aandacht moeit worden besteed aan het probleem van de arbeiderscontrole op de tewerkstelling, de prijzen, de winsten en de overheidshulp aan ondernemingen.

Kamerlid Van Geyt blijft voorzitter van de partij. Kamerlid M. Levaux verdwijnt uit het politiek bureau.

LEEFTIJDSGRENS EN CUMULATIEVERBOD IN BSP

De Belgische Socialistische Partij heeft op 15 dec. 1973, op een congres met gesloten deuren te Leuven, haar statuten gewijzigd. De veranderingen hebben betrekking op de uitoefening van het politieke mandaat.

De leeftijdsgrens om zich kandidaat te stellen voor gelijk welk politiek mandaat wordt vastgesteld op maximum 65 jaar de dag van de verkiezingen. Afwijkingen van de regel mogen slechts in uitzonderingsgevallen worden aangevraagd.

Er bestaat voortaan ook onverenigbaarheid tussen de uitoefening van een politiek mandaat en het lidmaatschap van de raad van beheer, het college van commissarissen of de functie van raadgever van financiële, handels- of industriële ondernemingen van de privé-sector. Ook hier zijn afwijkingen van de regel mogelijk.

De onverenigbaarheid geldt niet voor de mandaten die worden uitgeoefend in zuivere intercommunales of andere organismen van openbaar nut, in gemengde maatschappijen (voor zover het mandaat voortvloeit uit het bekleden van een openbaar mandaat) en in vennootschappen die opgericht werden op initiatief van de socialistische beweging.

De partijleden die een bezoldigd mandaat uitoefenen, moeten een bepaald bedrag afdragen aan de partij. Er zal een staat worden opgemaakt van de opbrengst van alle mandaten, vertegenwoordigingen en professionele activiteiten, die de mandatarissen uitoefenen.

Een commissie van toezicht zal over de naleving van die bepalingen waken.

DE ZAAK-BAUDOUX

Door de parlementaire oppositiefracties, en ook van socialistische zijde, werden in november 1973 pogingen aangewend om minister De Saeger (volksgezondheid) in opspraak te brengen i.v.m. met z.g. administratieve onregelmatigheden tijdens zijn ambtsperiode op Openbare Werken (1965-1972). Daarbij werd hem vooral verweten de bouwonderneming Baudoux op onrechtmatige wijze te hebben bevoordeeld bij de openbare aanbesteding van rijksgebouwen.

De firma Baudoux, een van de grootste bouwondernemingen van Wallonië, werd op 30 okt. 1973 failliet verklaard door de rechtbank van koophandel van Charleroi. Een aanvraag tot concordaat werd door de rechtbank afgewezen. De firma bleek een verliessaldo van 100 mln fr te hebben en o.m. voor 70 mln fr in het krijt te staan bij de Rijksdienst voor niaatschappelijke zekerheid.

Op 31 okt. 1973 maakte een reclameblad, *Le Métropolitain* (Charleroi), een arrest van de Raad van State van 15 juni 1973 bekend, dat de beslissing vernietigt, waarbij De Saeger in maart 1968 de bouw van de gevangenis van Jamioulx (bij Charleroi) toevertrouwde aan Baudoux. Het arrest steunde juridisch op de beschouwing dat de prijsoffertes van de deelnemende aannemers onderling niet werden vergeleken en dat daardoor het beginsel van de gelijkheid onder de deelnemers aan een aanbesteding was geschonden.

De volgende dagen werd door de kranten heelwat aandacht besteed aan de zaak. (Vrij volledige dossiersamenvatting in De Standaard van 6 nov.) Minister De Saeger beantwoordde de beschuldigingen op een persconferentie van 5 nov. Hij zei dat de Raad van State enkel juridische bezwaren had aangevoerd en het beleid niet ten gronde had betwist,

Op 21 nov. interpelleerde kamerlid R. Moreau (RW) over de zaak. De Saeger noemde in zijn antwoord de voor Jamioulx gevolgde procedure regelmatig en onberispelijk. Hij herinnerde eraan dat hij bij zijn ambtsaanvaarding het stelsel van de onderhandse aanbestedingen vervangen had door dat van de openbare aanbestedingen en het Rijk aldus vele miljarden had doen besparen.

De interpellatie werd ontsierd door incidenten, waarbij leden van de Volksunie premier Leburton verweten compromitterende relaties te onderhouden met Baudoux. De premier sprak zulks heftig tegen en zei dat er niets aan te merken was op zijn persoonlijke vriendschap met de aannemer.

De volgende dagen werd in de perscommentaren nog nagekaart. In de socialistische kranten werd gepoogd de indruk te wekken, dat het laatste woord over het bouwbeleid van De Saeger nog niet gesproken was. In de CVP-gezinde pers werd aangevoerd, dat er geen vergelijking mogelijk was tussen het optreden van De Saeger in de zaak-Baudoux en het beleid vari minister Anseele in de RTT-zaak

In december viel de polemiek geleidelijk stil

RTT-RAPPORT BIJ PARLEMENT INGEDIEND

Het Hoog comité voor toezicht dat in mei 1973 van premier Leburton opdracht had gekregen een onderzoek te beginnen naar de — door ir. Demaegt — geuite beschuldigingen i.v.m. misbruiken in de Regie voor telegrafie en telefonie, heeft op 14 nov. 1973 zijn rapport ingediend bij de eerste-minister en bij staatssecretaris voor PTT, Daems. De regering die beloofd had dat de besluiten van het rapport zouden worden medegedeeld aan het parlement, heeft op 28 nov. het rapport overhandigd aan de voorzitters van Kamer en Senaat. Op 19 dec. is een speciale parlementaire commissie, bestaande uit: acht senatoren en acht kamerleden, begonnen met het onderzoek van het rapport, De commissie heeft niet de bevoegdheid van een parlementaire onderzoekscommissie. (Zie pag. 368/3-1973)

NIEUWJAARSREDE VAN DE KONING

De koning heeft op 20 dec. 1973 in het paleis te Brussel de volgende nieuwjaarstoespraak gehouden:

„Het jaareinde dat traditiegetrouw door vrolijkheid en door wensen wordt gekenmerkt, wordt ditmaal beheerst door ernstige zorgen, die door vele naburige en bevriende landen worden gedeeld Wellicht moeten wij de toestand niet dramatiseren, maar wat de crisis van de energie wordt genoemd, is niet alleen een bedreiging van ons comfort. Reeds ondergaan sommige landgenoten, in hun activiteiten en hun belangen, de nadelige gevolgen ervan De crisis hult de nabije toekomst in onzekerheid Wij mogen dat vooruitzicht niet veronachtzamen Wij kunnen alleen maar het hoofd er aan bieden Het vergt van alle Belgen saamhorigheid en burgerzin Het probleem dat vandaag onze bezorgdheid gaande maakt en plotseling actueel wend door het conflict in het nabije oosten, moest vroeg of laat rijzen Het zal blijven bestaan, zelfs indien — zoals wij het wensen — tussen de Arabische wereld en Israël een juiste regeling kan tot stand komen Het is voor ons een strenge waarschuwing voor de gevaren van een economiscli systeem, dat berust op de verspilling van de natuurlijke rijkdommen Een algehele omschakeling van onze mentaliteit wordt ons gevraagd Tevens, en zoals door sommigen werd voorzien, moeten wij de werkelijke doelemden van onze beschaving herzien Waarschijnlijk zal ons een eenvoudiger levenswijze worden opgelegd, waarbij wij ons mogen afvragen, of zij in sommige opzichten niet gezonder en niet echt-menselijker zal zijn Wij moeten er wel op letten, dat de beperkingen en de offers rechtvaardig worden verdeeld, en dat voorrang wordt gegeven aan diegenen onder ons, die minder bedeeld zijn en die in deze omstandigheden wellicht zwaarder zouden kunnen worden getroffen De moeilijkheden waarmee wij thans moeten afrekenen, evenals trouwens de hele internationale conjunctuur, doen de zwakheid uitkomen van een Europa. waarvan de welvaart op een broze basis steunt en dat nog niet al zijn krachten heeft ingespannen orn tot eenheid te geraken Zullen wij eindelijk, onder de druk van de omstandigheden, ertoe komen de doorslaggevende beslissingen te treffen. die de interne samenhang van het Europa der Negen en zijn actie in de wereld moeten verzekeren? De Europese eenmaking streeft in elk geval geen heerszuchtige doeleinden na De tijd van de Europese imperialismen is reeds lang voorbij Het Europa der Negen is sterk door de arbeid van zijn burgers, zijn oude en rijke ciiltuur, zijn wetensciiap en zijn technologie Het moet een element zijn van onderling overleg en een impuls voor vreedzame verstandhouding in de wereld, waar de gevestigde madhten en degene die thans op het internationaal toneel verschijnen, een nieuw evenwicht trachten te bereiken

Ten einde zijn plaats in Europa en, via Europa. in dat groot toekomstig bestel te behouden moet ons land, op zijn beurt, dit nieuw binnenlands evenwicht vinden dat het reeds zo lang zoekt. Verleden jaar heb ik in dezelfde omstandigheden onze politieke bewindslieden verzocht de weg die ons hiertoe moet leiden, in een zo kort mogelijke tijd af te leggen. Tijdens het jaar dat thans ten einde loopt, werd vooruitgang geboekt naar oplossingen, waarvan de definitieve uitwerking ongetwijfeld moeilijk is. De doelstellingen die aangegeven wenden door de grondwetsherziening. in het bijzonder die van de gewestvorming, blijven steeds gelden, maar komen door de feiten die ik daarnet heb aangehaald, in een ander daglicht te staan.

Wij dienen dan ook, onder onverpoosde voortzetting van de inspanningen voor de totstandkoming van de nieuwe instellingen, meer dan ooit erop toe te zien, dat tussen de gewesten, die het gemeenschappelijk vaderland vormen, de onmisbare en vitale saamhorigheid behouden wordt en verstevigd

Voor België, evenals voor andere landen, is het ogenblik gekomen om moed te tonen en blijk te geven van broederlijkheid en burgerzin. In moeilijke omstandigheden tonen de mensen en de volkeren hun ware gelaat Die gedachte moge ons bijblijven tijdens het jaar dat voor de deur staat Aan U allen, en wij vergeten hierbij onze buitenlandse gasten niet, richten de koningin en ikzelf onze zeer hartelijke kerst- en nieuwjaarswensen

De koning besloot in het Duits:

Nu voor de eerste keer de duitstalige Belgische gemeenschap officieel op deze plechtigheid vertegenwoordigd is, stel ik er bijzonder prijs op mij te richten tot onze Landgenoten der oostkantons. De koningin en ikzelf wensen u een zalig kerstfeest, een gelukkig nieuwjaar, alsmede de verwezenlijking van uw gewettigde verwachtingen.'

De koning hield de toespraak op een receptie, aangeboden aan de vertegenwoordigers van de grondwettelijke instellingen. Het eerste gedeelte van de toespraak werd in het Nederlands gehouden, het tweede in het Frans.

SOEDAN

NIEUWE GRONDWET. REORGANISATIE KABINET

Op 8 mei 1973 werd de eerste definitieve grondwet in Soedan van kracht sinds dit land de onafhankelijkheid in 1956 bereikte Het ontwerp was up ii april door de Volksraad goedgekeurd, die vervolgens met het oog op nieuwe verkiezingen -- waarvan de datum overigens nog niet was vastgesteld — werd ontbonden.

Onder de nieuwe grondwet is Soedan een presidentiële republiek.
De Soedanese Socialistische Unie (SSU) is de enige officiële politieke organisatie. De Volksraad bestaat uit SSU-leden, die via een beperkt kiesrecht worden gekozen, en heeft wetgevende en adviserende bevoegdheden. Regionale en districtsraden beschikken over bevoegdheden op lokaal regeringsniveau.
De interne autonomie van de drie zuidelijke provincies, zoals vastgelegd in het akkoord van 28 febr. 1972 (pag.276/1 e.v.-1972), werd bekrachtigd. De Islam is de staatsreligie, maar ,,het christendom is de religie van een groot aantal Soedanesburgers". (De christenen, voor 80% r.-k., wonen nagenoeg uitsluitend in het zuiden en vormen daar ca. 12% van de bevolking.)

Eveneens op 8 mei 1973 deelde president Al-Nimeiry mee dat de laatste 47 politieke gevangenen waren vrijgelaten, o.w. een aantal leiders van de illegale communistische partij en ex-premier Sadiq el-Mahdi.
Inmiddels was het kabinet op 7 mei op aanwijzing van de president afgetreden om een reorganisatie in overeenstemming met de nieuwe grondwet mogelijk te maken. Ook de negen prcvinciegouverneurs dienden hun ontslag in.

Nieuw kabinet

Op 10 mei benoemde president Nimeiry een nieuw kabinet, dat op 12 mei in de volgende samenstelling werd beëdigd:

President, premier ei? minister van defensie — generaal Jaafar Mohammed al-Nirneiry; justitie — Zaki Moustafa*; economie en financiën — Ibrahim Moneim Mansoer (voorheen industrie en handel); buitenlandse zaken — Mansoer Khaled; onderwijs — Sir el-Khitm el-Khalifa (voorheen hoger onderwijs); provinciaal bestuur — Jaafar Mohammed Ali Bakheit; voorlichting en cultuur — Omar Haj Moesa (voorheen voorlichting); gezondheid — majoor Abdoel Kassem Mohammed Ibrahim; landbouw — Wadie Hahashi; PTT — Bashir Abbadi; industrie en mijnbouw — Moesa Awad Bilal; binnenlandse zaken — Sayed Abdallah el-Hassan (voorheen natuurlijke hulpbronnen); bouwnijverheid en openbare werken — Moerabek Sinada (voorheen huisvesting); staatsminister — kolonel Salah Abdel al-Mabroek (voorheen jeugd, sport en. sociale zaken).

* = nieuw.

Op 23 mei maakte de president bekend dat hij aan het massale verzoek van SSU-aanhangers gevolg had gegeven en dat hij daarom zijn eerder die dag aangekondigd besluit als president van de republiek en voorzitter van de SSU af te treden introk. Hij had van dat besluit melding gemaakt toen hij plannen tot prijsverhoging van een aantal importartikelen, zoals suiker en benzine, op aandrang uit het volk had laten varen. *(AFP, **Reuter,** UPI)* (Vor. ber. pag. 109/3 e.v. '733

VONNISSEN

Op 10 aug. werd bekendgemaakt dat negen verdachten m.b.t. het in jan. 1973 ontdekte komplot (pag. 110/2-1973) reeds vier maanden tevoren door een militaire rechtbank waren veroordeeld, maar de vonnissen waren pas nu aan de president ter bekrachtiging voorgelegd. De brigadegeneraal b.d. Abdel Rahim Mohammed Kheir Shennan werd tot **3** jaar gevangenisstraf veroordeeld.

STUDENTENDEMONSTRATIES. VIER DAGEN NOODTOESTAND

Eind augustus 1973 werd het aan de universiteit van Khartoem onrustig. Op bijeenkomsten werd de slogan ,,Weg met het regime van de 25ste mei" (1968) gehoord. Hoogleraren en studenten, die sympathiseren met of lid zijn van de verboden mohammedaanse broederschap zouden de agitatie volgens de *NZZ* (26-9) op gang hebben gebracht. Onder de 7.000 studenten aan deze universiteit zouden 2.000 lid of sympathisant zijn. Volgens ***Le Monde*** (6-9) verlangden de studenten in een memorandum aan de regering de ,,terugkeer van het leger naar de kazernes teneinde de politiek aan de politici over te laten".
Deze ontwikkeling deed zich voor in een situatie van economische moeilijkheden, zoals toeleveringsproblemen en forse prijsstijgingen.
Op 28 aug. werden de studentenprotesten de straat op gebracht.
Scholieren sloten zich bij hen aan en ook de communisten zouden toen besloten hebben aan de actie deel te nemen, aldus de *NZZ*, die verder berichtte:

,,De regering beantwoordde op 30 aug. de demonstratie van de scholieren en de studenten met de sluiting van de Universiteit van Khartoem en de middelbare scholen. Majoor Aboe Kasim Mohammed Ibrahim, die als plaatsvervangend secretarisgeneraal van de staatspartij optreedt en lid. van de oorspronkelijke revolutiejunta van Nimeiry is, riep vervolgens de partij, de Soedanese Socialistische Unie, op voor de regering te demonstreren. Toen openbare bijeenkomsten van de staatspartij werden belegd, kwam het tot botsingen tussen studenten en regeringsaanhangers, welke in de dood van twee of drie studenten en van één politieman resulteerden. (. . .)
Nadat de studenten de hoog in aanzien staande beroepsorganisaties van de advocaten en de artsen in de protestbeweging hadden betrokken, begonnen ae ondergronds werkende linkse krachten in de vakbond van de spoorwegarbeiders zich in de zaak te mengen. (. . .) Zijn machtspositie berust daarop dat de spoorwegarbeiders in staat zijn de verzorging van de hoofdstad lam te leggen die vanuit het 650 km verafgelegen Port Soedan haar aanvoer ontvangt. De leiders van de spoorwegarbeidersvakbond gaven op 5 sept. in de voormiddag een verklaring uit, waarin zij de regering ondersteunden; maar in de namiddag van dezelfde dag riep de vakbond onder druk van de lagere leden een staking uit, die voorlopig drie dagen zou duren en waarmee tegen het optreden van de regering geprotesteerd zou worden. (. . .) De spoorwegarbeidersvakbond overhandigde de regering een petitie met vier eisen. (. . .)
Naar uitlekte zouden de volgende zaken aan de orde zijn gesteld: heropening van de scholen en de universiteit, terugkeer van het leger ,,naar de kazernes", herstel van de democratie en het normale politieke leven, en vrijlating van de politieke gevangenen..."

In die situatie kondigde de vicepresident, generaal-majoor Mohammed el-Baghir, op 5 sept. 1973 voorlopig voor 14 dagen de noodtoestand af.

Hij verving president Al-Nimeiry die na een reis door West-Afrika in Algiers was aangekomen, om daar de topconferentie van niet-gebonden staten bij te wonen. Volgens de vice-president was er sprake van een komplot van ,,de Mohammedaanse Broederscnap, de communisten en de andere reactionaire partijen".
In de stad Atbara, het op 250 km ten zuiden van Khartoem gelegen spoorwegknooppunt, legden de spoorwegarbeiders het werk neer en deden zich demonstraties voor die door het leger werden neergeslagen, waarbij de soldaten uit het Zuiden bijzonder energiek zouden zijn opgetreden, aldus de NZZ (26-9). Het totaal arrestanten werd toen volgens AP op bijna 3.000 geschat. Onder hen was Hassan al-Turabi, de leider van de Mohammedaanse Broederschap in Soedan.

Op 7 sept. keerde president Al-Nimeiry, eerder dan voorzien, in Khartoem terug. Per presidentieel decreet werd de noodtoestand m.i.v. 9 sept. opgeheven. *(NZZ. AFP, AP, **Reuter)***

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CARRERO BLANCO VERMOORD

De Spaanse premier Carrero Blanco is op 20 december 1973 door een bomexplosie in het centrum van Madrid om het leven gekomen. De premier had zojuist de mis bijgewoond in de kapel van een jezuïetenklooster en bevond zich in zijn auto op weg naar de wekelijkse kabinetszitting, toen een zware explosie de Dodge van de premier 15 meter omhoog slingerde. De auto kwam op de binnenplaats van het klooster terecht en was volkomen vernield. De chauffeur en een inzittende lijfwacht waren op slag dood, de premier overleed op weg naar het ziekenhuis.

Generaal Franco riep onmiddellijk het kabinet in spoedzitting bijeen. Er werd bekend gemaakt. dat vice. premier Fernandez Mirando het premierschap had overgenomen.

Aanvankelijk werd meegedeeld dat de premier door een explosie om het leven was gekomen, maar 9 uur na het gebeurde deelde het ministerie van binnenlandse zaken officieel mee dat de premier het slachtoffer van een aanslag was geworden.

De Baskische separatistische organisatie **ETA** heeft inmiddels de verantwoordelijkheid voor de aanslag op zich genomen, wat door de autoriteiten is bevestigd, waarmee geruchten als zouden extreem-rechtse of extreem-linkse groepen de aanslag hebben uitgevoerd de kop werden ingedrukt.

De snelle bekendmaking dat een ETA-commando de moord zou hebben gepleegd, heeft een beginnende onrust in Spanje in de kiem gesmoord, aldus het N R C / H'b l a d (24-12-73) Een cnrust die tot uiting kwam in demonstraties, bijv na de doldenmis voor Carrero Blanco door de ultra-falangisten

Op verschillende plaatsen waren de falangisten actief geweest, maar nadat de politie had duidelijk gemaakt dat de ETA de daad had gepleegd en dat er dus geen samenzwering was geweest van ..liberaal-rode-vrilmetselaars'' of van .,buitenlandse machten'' tegen Spanje werd het stil De ETA is een vrijwel dagelijks optredende tegenstander van het Spaanse regime en heeft geen connecties met en weinig sympathie bij andere groepen in Spanje, die men zeer algemeen tot de oppositie kan rekenen, aldus het N R C / H'b l a d.

De regering heeft door snel ingrijpen ook een wraakactie van de guardia civil weten te voorkomen, die van haar commandant de ultra-falangist, generaal Iniesta Cano, onmiddelijk na de aanslag opdracht had gekregen de provinciale hoofdsteden te bezetten De gouverneur van de Catalaanse hoofdstad Barcelona die als eerste met dit initiatief van het noofd van de guardia civil werd geconfronteerd, waarschuwde onmiddellijk de centrale regering in Madrid, die generaal Iniesta opdracht gaf het bevel in te trekken

Inmiddels is de vroegere minister van binnenlandse zaken Arias Navarro tot nieuwe premier benoemd Hij heeft een regering gevormd, die belangrijk afwijkt van de vorige (zie verder).

In een beleidsverklaring na de beediging van zijn kabinet zei Navarro dat de regering de orde zal handhaven met ,,strengheid en kalmte'', maai hij beloofde ook dar de regering ,,veel aandacht hecht aan de ontwikkeling van politieke deelneming.. rekening houdend met de gebleken burgerlijke rijpheid van ons volk en de noodzaken van dit ogenblik''.

Luis Carrero Blanco werd op 4 maart 1903 in Santona, aan de noordkust van Spanje, geboren Op 15-jarige leetijd ging hij naar de Spaanse marine-academie. waarna hij in actieve dienst ging Zijn schip maakte in 1925 deel uit van het Frans-Spaanse eskadron dat de landing van generaal Franco in Marokko steunde, waardoor er een wending kwam in de zgn Riff-oorlog.

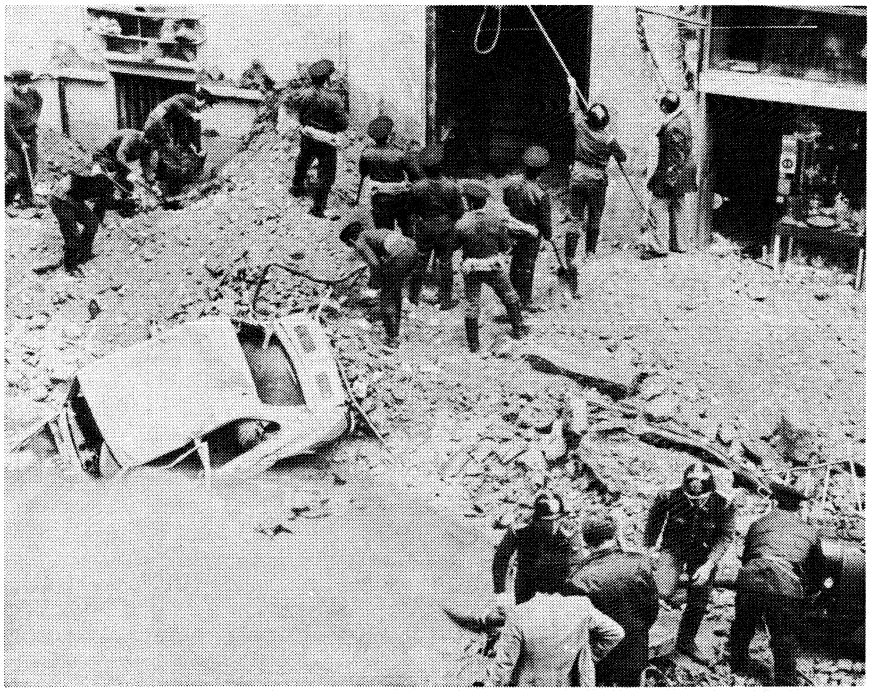
In 1931 werd hij commandant van een onderzeeer, was aanvankelijk loyaal t o v. de republiek en werd in 1935 tot instructeur aan het Spaanse Zeeoorlog College in Madrid benoemd. Hij bevond zich in Madrid toen in 1936 de burgeroorlog uitbrak, vliichtte aanvankelijk naar de Mexicaanse en later naar de Franse ambassade Via Frankrijk wist hij naar het door de nationalisten bezette gebied te ontkomen en stelde zich daar ter beschikking van generaal Franco Wij werd tot verbindingsofficier tussen de land- en zeestrijdkrachten benoemd en kreeg Later het opperbevel over een torpedobootjager en een onderzeeër

In 1941 benoemde Franco hem tot tweede secretaris van het kabinet, waarmee hij in feite Franco s privé-secretaris in de regering werd

Carrero's opvattingen inzake de rol van de staat, de monarchie, de buitenlandse politiek kwamen zeer nauw overeen met die van generaal Franco. Hij kon zich met de algemene principes van de Movimento verenagen, maar verzette zich tegen de falangistische en fascistische opvattingen over de allesoverheersende rol van de staat

In 1951 kreeg Carrero de rang van minister In de daarop volgende jaren betoonde hij zich een onvermoeid voorvechter van het herstel van de monarchie, ruimde een plaats in voor de zgn technocraten in het regeringsbestel en stuurde vanaf het midden **van** de jaren '50 aan op nauwere samenwerking met de rest van Europa.

Met het minder worden van de invloed van de falange, nam de macht van Carrero Blanco toe. In 1967 werd hij benoemd tot vice-premier, een benoeming die werd herhaald in oktober 1969 Toen werd een regering gevormd waarin geen doctrinaire falangisten meer zitting hadden, wat de lioop deed toenemen dat een meer liberale houding inzake de vrijheid van meningsuiting en politieke activiteiten zou worden ingenomen. Van de zijde van de kerk werd er in die dagen op

De explosie liet een 15 m diep gat na.

aangedrongen vrije vakbonden toe te staan. De falangisten, bevreesd dat hun laatste bolwerk, de staatsvakbond, ontkracht zou worden, begonnen daarop acties tegen de regerm, waarbij zij gesteund werden door diegenen, die vreesden dat de kleine liberaliseringen die het regime in de loop van de jaren had toegestaan, tot een nieuwe burgeroorlog zuuden leiden De regering zag zich daarop gedwongen de censuur te verscherpen, talloze verenigingen onwettig te verklaren, strengere straffen te geven voor onwettige politieke activiteiten en de greep op de staatsvakbond te versterken Ook de hoop van vele vooruitstrevende katholieken, dat Carrero Blanco, die een toegewijd katholiek was, Spanje meer in overeenstemming met de modernere opvattingen van de kerk over sociale en politieke zaken. zou brengen werd niet vervuld.

Begin juni 1973 werd Carrero Blanco tot premier benoemd. Hij vormde een regering, waarin nog slechts één lid van de lekenorganisatie Opus Dei zitting had, maar waarin ook de falangisten weinig invloed bedden.

De aanslag op Carrero Blanco, die sedert juni '73 premier was, kwam dus na een periode van toenemende repressie door de overheid van oppositionele groeperingen, en krachtiger optreden tegen arbeidwonlusten, terwijl de verhouding met de rooms-katholieke kerk verder verslechterde. Bovendien zou op de dag van de aanslag in Madrid het proces beginnen tegen de 10 arbeiders die worden beschuldigd van illegale vakbondsactiviteiten. Een proces waarvoor vooral in het buitenland grote belangstelling bestaat en waartegen door allerlei organisaties en vooraanstaande personen is geprotesteerd. In sommige perscommentaren is dan ook wel gesuggereerd dat de ETA juist op die dag de aanslag heeft uitgevoerd om zo haar solidariteit met de Spaanse arbeiders te betonen.

Aanslag

Op 20 december woonde de premier, zoals hij iedere dag deed, de mis van 9 uur bij in de kapel van een jezuïetenklooster in de Calle Serrano in de Madrileense wijk Salamanca. Om ca. 9.30 verliet de premier het kerkgebouw en stapte in zijn Dodge om naar het Castellanopaleis te rijden voor de wekelijkse kabinetsbijeenkomst. Op het moment dat de auto het perceel no. 104 in de Calle Claudio-Coello passeerde, deed zich een zware explosie voor die de auto over het jezuïetenklooster heenslingerde en op een galerij deed terecht komen die om de binnenplaats van het klooster heenloopt. Als de rook is opgetrokken blijkt er in de straat een gat van 15 m diepte te zijn. De drie inzittenden van de Dodge, Carrero Blanco, de chauffeur en een lijfwacht, overlijden. Een twintigtal andere auto's is eveneens vernietigd en er is schade aan de huizen in de straat.

Aanvankelijk werd gedacht aan een ontploffing van de gasbuizen, wat zich al enkele malen eerder heeft voorgedaan in de Spaanse hoofdstad, maar bij nader onderzoek ontdekte men dat er vanuit de kelder in het pand no. 104 een gang was gegraven tot aan het midden van de straat. Hier was een krachtige lading explosieven aangebracht (naar schatting 50 kilo dynamiet), die door afstandsbediening tot ontploffing moest zijn gebracht.

De regering deelde aanvankelijk dan ook slechts mee dat de premier als gevolg van een explosie om het leven was gekomen en eerst in de avond van de 20e december wordt verklaard dat er een aanslag op Carrero Blanco was gepleegd.

De stoffelijke resten van Carrero Blanco werden opgebaard in de Presidencia del Gobierno, het ambtspaleis van de premier en op 21 december volgde de begrafenis op de begraafplaats van het presidentiele paleis Pardo. De belangrijkste plaats bij de begrafenisplechtigheden werd ingenomen door de toekomstige opvolger van Franco, prins Juan Carlos.

Franco zelf was wegens een lichte griep naet aanwezig

De plechtigheid werd verstoord door een demonstratieve actie van extreem-rechtsen die van de gelegenheid gebruik maakte om te ageren met kreten tegen de ,,rode bisschoppen", met spandoeken tegen de communisten en met het zingen van het falangistische lied ,,Cara al Sol". Ook 's avonds waren er optochten en demonstraties in Madrid van extreem-rechtsen, die de bestraffing van de daders van de aanslag eisten.

Waarnemend premier Fernandez Mirando richtte zich op 20 dec. met een korte boodschap tot het Spaanse volk. Hij zei dat de regering alles zou doen om de orde en rust te bewaren en de daders van de aanslag te vinden, maar hij waarschuwde tegen vergeldingsacties. De burgeroorlog is gewonnen om Spanje vrede te brengen en die vrede moet gecontinueerd blijven, zei Fernandez.

Daders bekendgemaakt

Op 22 december maakte de politie de identiteit van de daders van de aanslag bekend. Het waren zes leden van een militair commando van de ETA, de Baskische organisatie die ijvert voor grotere zelfstandigheid van dit deel van Spanje.

Met de verklaring van de Spaanse politie, die gebaseerd was op een onderzoek naar de bewoners van de kelder van het pand, vanwaar de gang naar de plek van de explosie was gegraven, en naar de andere activiteiten van dit ETA-commando, die reeds maanden geleden waren begonnen, werd bevestigd, wat de ETA op de avond van de moord in het Franse stadje Bayonne bekend maakte: Wij zijn verantwoordelijk voor de dood van Carrero Blanco.

De meeste specialisten hadden trouwens reeds onmiddellijk het idee, dat de ETA, die in de loop der jaren een grote scholing in aanslagen heeft gekregen en hoog-gespecialiseerd te werk pleegt te gaan, de aanslag in elkaar zou hebben gezet, aldus het *NRC/H'blad* 24-12-1973.

De gedachten aan een soort ,,coup" van extreem-rechtsen of van extreem-linksen als het FRAP (een radicalistische groep, die zich revolutionair anti-fascistisch noemt en de dood van de Madrileense politieagent op de eerste mei 1973 op haar geweten had) zijn vanwege het dilettantisme van deze groepjes nauwelijks serieus genomen.

De zes ETA-leden die van de moord worden verdacht, zijn de 23-jarige student Jose Ignacio Ibaitua Gomeza; de 24-jarige student Jose Miguel Benaran Ordenana; de 25-jarige student Pedro Ignacio Perez Beotegui; de 27-jarige student Javier Maria Larreategui Cuadra, de 23-jarige student Jose Antonio Urriticoecha Bengoechea en de 25-jarige Juan Bautista Eizaguire Santisteba, de enige arbeider van de zes Zij zijn allen Basken van geboorte en reeds enkele jaren actief in de ETA. Volgens de politie zijn zij betrokken geweest bij verschillende aanslagen en overvallen in de Baskische provincie

Jose Ignacio Ibaitua schijnt onder een valse naam op 15 november de kelder van het pand in de Calle Claudio Coello 104 gekocht te hebben onder het mom, dat hij ,,beeldhouwer" was Daarmee heeft hij tijdens het openhakken van de muur geen verdenking gewekt bij de andere bewoners. Als student voor mijningenieur heeft hij ook geen moeite met het maken van de gang en het plaatsen van de explosieve lading Jose Miguel Benarán is volgens de Spaanse politie de man, die de elektrische verbinding heeft aangelegd, waardoor de explosieven op afstand tot ontbranding konden worden gebracht.

Hij heeft, verkleed als elektricien in een blauwe overall en een Ladder dragend, bij de bewoners van de omliggende panden geen verdenking gewekt, toen hij de draadverbinding aanlegde. De andere vier hebben geregeld in Madrid vertoefd voor de coordinatie van de plannen Het dynamiet moet afkomstig zijn van de overval, die een ETA-commando op 21 januari van dit jaar op een kruitmagazijn in Hernani pleegde en waarbij drieduizend kilo dynamiet buit werden gemaakt

Versie *ETA*

Vier ETA-leden gaven op 28 dec. op een geheim gehouden plaats in Zuid-Frankrijk een interview aan enkele journalisten, o.w. een redacteur van het persbureau *AFP*. Zij verklaarden dat er in totaal 60 kilo dynamiet was gebruikt bij de moordaanslag op de Spaanse premier. 45 kilo in de gegraven tunnel en 15 in een auto die zodanig was geparkeerd dat de wagen van de premier werd gedwongen juist boven de plek te rijden waar 45 kilo dynamiet lag.

V.l.n.r. premier Arias Navarro, gen. Diez-Alegria, hoofd milit. huishouding, gen. Franco en Rodriguez de Valcarcel, pres. Raad voor het Koninkrijk.

De vier mannen zeiden dat zij de daders waren en dat de Spaanse politie ,,een vals spoor" volgt. Geen van het viertal, zo zeiden zij zelf, komt voor op de lijst van verdachten in Spanje. Zij beweerden na hun daad ,,zonder veel moeite" Spanje te hebben kunnen verlaten en via Portugal per schip naar Frankrijk te zijn gegaan. Zij zijn van plan zo spoedig mogelijk naar Spanje terug te keren.

Vanaf een naburig kruispunt in Madrid was met een elektrische ontsteking de explosie tot stand gebracht. Daarna waren de vier mannen gevlucht in een gehuurde auto. Een van hen, die het dichtst bij de ontploffing had gestaan, had een lichte shock opgelopen en moest door de anderen in de auto worden geholpen. Op het moment van de explosie, zo zeiden zij, hadden zij ,,slechts wrakstukken" door de lucht zien vliegen.

Nieuwe regering

Op 3 januari maakte premier Carios Arias Navarro de samenstelling van een nieuwe regering bekend, die ten opzichte van de regering-Carrero Blanco elf wijzigingen bevatte.

Het meest opmerkelijke is de verwijdering van de minister van buitenlandse zaken Laureano Lopez Rodo, en zijn vervanging door Pedro Cortina Mauri, die ambassadeur in Parijs is.

Met het verdwijnen van Lopez Rodo is ook een eind gekomen aan de invloed van Opus Dei.

Daartegenover staat ook de eliminatie van de gematigde falangist Torcuato Fernandez-Miranda, die in het laatste kabinet de functies van vice-minister-president en secretaris-generaal van de Moviemento in zich verenigde. Secretaris-generaal van de Moviemento is nu de 47-jarige Jose Utrera Molina, die in het vorige kabinet minister van woningbouw was.

Arias Navarro heeft drie civiele vice-minister-presidenten benoemd, onder wie de 45-jarige minister van financiën Antonio Barrera de Irimo, een van de weinig overlevenden uit het vorige kabinet, naar Spaanse maatstaven de meest briljante en hardste minister van financiën, 'ie Spanje ooit heeft gehad.

Plaatsvervangend minister-president is ook de 40-jarige minister van arbeid Licinio de la Fuenta, die in Spaanse arbeiderskringen een zekere populariteit heeft verworven door zijn inzet voor een verbetering van de sociale verzekeringen en door zijn hardnekkige strijd binnen het kabinet tegen een bevriezing van de lonen van de werknemers.

Eerste vice-minister-president is geworden Jose Garcia Hernandez, minister van binnenlandse zaken, die als lid van de Cortes veel heeft gedaan voor de hervorming van dit lichaam, een grote kennis bezit van de ingewikkelde Spaanse lokale structuur, die aan een ingrijpende wijziging toe is en enige tijd directeur van de Banco Exterior de Espana is geweest.

Verdwenen is ook Enrique Garcia-Ramal als minister van de vakbonden, wiens aftreden al eerder verwacht was. Wij is vervangen door Alejandro Fernandez Sordo, die een bliksemcarrière heeft gemaakt. Tot voor kort was hij directeur-generaal van de pers, daarna werd hij benoemd tot secretaris-generaal en nu is hij tot minister gepromoveerd. Dat Arias Navarro ook een meer vakbewame en rustiger buitenlandse politiek wil gaan voeren, blijkt uit de benoeming van de ervaren diplomaat Pedro Cortina in het Palacio de Santa Cruz. waar bet ministerie van buitenlandse zaken is gevestigd. Pedro Cortina, specialist in het internationaal recht (hij volgde ook een cursus aan de Academie voor Internationaal Recht in Den Haag) zit al sedert 1933 in de diplomatie, vertegenwoordigde Spanje bij veel internationale conferenties en kreeg vooral naam door de onderhandelingen die hij als ambassadeur in Parijs met Russische en Chinese delegaties voerde. Onderhandelingen waardoor de Spaanse „Ostpolitik" tot stand kwam. Tegen Lopez Rodo bestonden ondanks zijn uiterlijke successen met het bezoek van de pauselijke afgezant mgr. Casaroli aan Madrid en het visserij-akkoord. dat hij zojuist met Marokko heeft bereikt, te veel bezwaren wegens zijn agressieve houding inzake Gibraltar, waarmee hij de rechtsen weliswaar zeer tevreden stelde, maar waardoor de verhoudingen met Engeland zeer slecht geworden waren. Sedert 1969, toen Castiella verdween, zal uiteindelijk weer een echte diplomaat het Spaanse buitenlandse beleid voeren, die de vele problemen (Europa, Gibraltar, de Spaanse Sahara, de Spaanse-Amerikaanse overeenkomst) met meer tact zal proberen op te lossen dan zijn voorganger.

Het kabinet-Arias Navarro kan men het best beschrijven als een gematigd, sociaal vooruitstrevend kabinet met doortastende ministers, dat sterke bindingen heeft met de Moviemento, de eenheidspartij in Spanje, aldus het NRC/Hblad 4-1). Echter niet met de extreem-rechtsen uit de Beweging, de oer-falangisten of de aartsconservatieven van Blas Pinar, en evenmin met de linkse radicale jongere falangisten. De gemiddelde leeftijd is laag, lager dan die van de mensen uit de regering-Carrero Blanco.

De meerderheid van de nieuwe ministers kent de Burgeroorlog niet uit persoonlijke ervaring. Het is een kabinet met meer politieke ideeën dan de technocraten van Opus Dei, meer sociaal en een waarborg voor de continuiteit van het regime volgens de gemoderniseerde beginselen van de 18de juli 1936. Een kabinet dat de overgang van Franco naar prins Juan Carlos zeker zonder schokken zal kunnen laten verlopen.

Het staat dichter bij de echte beginselen

van Jose Antonio dan een van de vroegere regeringen, zonder aartsconservatieve militairen of representanten van het grootgrondbezit of mensen met persoonlijke belangen in de groot-industrie.
Maar desondanks nog altijd een regering zonder een vertegenwoordiger van de legale oppositie, die buiten spel blijft. Dit stadium heeft Spanje nog niet bereikt.

Navarro

Carlos Arias Navarro werd in 1908 in een eenvoudig milieu in Madrid geboren Hij ging o: school in de hoofdstad studeerde aar, de Madrileense universiteit waar hij het doctoraat in de rechten behaalde Tijdens de Tweede Republiek bekleedde hij een administrateve functie bij het Hooggerechtshof, tijdens de burgeroorlog is hij m Malaga gevangen gezet door de republikeinen en na de verovering van deze stad vocht hij mee in het nationalistische leger
In 1944 werd hij godverneur van de provincie Lean, daarna vervulde hij dezelfde functie in Santa Cruz de Tenerife en ten slotte in de provincie Navarro In 1957 werd hij benoemd tot directeur-generaal van de staatsveiligheidsdienst Deze belangrijke post bekleedde hij tot 1965 toen hij burgemeester van Madrid werd, in welke functie hij zich een grote populariteit heeft verworven Als minister van binnenlandse zaken in het kabinet Carrero-Blanco, sedert juni 1973. was hij geen man die veel van zich deed spreken, hoewel hij het gehele politie-apparaat van Spanje onder zich had en zich tegelijkertijd intens bezig hield met de lokale en provinciale aangelegenheden van het land Hij is een voorstander van een grotere democratisering van de stedelijke en provinciale besturen en heeft enige tijd geleden zijn nieuwe denkbeelden in dit opzicht tijdens een televisie-interview met Spaanse journalisten uitvoerig toegelicht. Dit openhartige interview op zichzelf was een modernisme waarover veel gepraat is.
Als een man van de centrale bureaucratie kan Navarro tot geen enkele van de zgn politieke families van Spanje worden gerekend, aldus de N Z Z (31-12) Vanzelfsprekend behoort hij tot de Movimiento; als gouverneur was hij zelfs hoofd van de beweging in de desbetreffende provincie. De beweging werd toen nog „falange" genoemd. Toch kan men hem niet als een ultrafalangist beschouwen, omdat hij steeds tot de regering heeft behoord en nooit tot de oppositionele rechtse falange. Met de gematigde liberalen of meer linksere groeperingen heeft de nieuwe premier nog veel minder gemeenschappelijk dan met de falange.
Voor zover hij tot geen enkele politieke stroming behoort en tot de onvoorwaardelijke persoonlijke volgelingen van Franco gerekend kan worden staat Navarro dicht bij zijn vermoorde voorganger Carrero Blanco Carrero was echter een zelfbewuste aristocraat en een systematische conservatief. Arias is meer een man uit het bestuur zonder een grote ideologie, een efficient bestuurder, die in zijn openbaar optreden vaak een grote mate van humor en bonhomie ten toon spreidt.

Samenstelling regering

Premier - Carlos Arias Navarro, binnenl zaken - José Garcia Hernandez; financ. - Antonio Barrera de Irimo; arbeid - Licinio de la Fuente; buitenl. zaken - Pedro Cortina Mauri, leger - gen Francisco Coloma Callegos, marme - vice-adm Gabriel Pita da Veiga; luchtmacht - gen Mariano Ciadra Medina; justitie - Francisco Ruiz Jarabo-Baquero, onderwijs - Cruz Mastinez Esteruelas, openb werken - Valdez Gonzales Roldan; landbouw - Tomas Allende Garcia-Baxter, industrie - Alfredo Santos Blanco, handel - Nemesio Fernandez Cuesta planning - Joaquin Gutierrez Cano, secr -gen falange - José Utrera Molina, woningbouw - Luis Rodriguez de Miquel, informatie en toerisme - Pio Cabanillas Gallas; onderstaatssecretaris bij de president - Antonio Carro Martinez, vakbonden - Alejandro Fernandez Sordo
(N Z Z, Le Monde, F A Z, N R C/ H'blad, The Times)

Op pag 27 geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Spanje sedert juni 1973 toen Carrero Blanco tot premier werd benoemd)

Gemaskerde ETA leden tijdens geheime persconferentie in Frankrijk

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

KISSINGER OVER SARIENWERKING VS-EUROPA-JAPAN. STELT OPRICHTING GEMEENSCHAPPELIJKE ENERGIE-ACTIEGROEP VOOR

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henri Kissinger, sprak op 12 dec. 1973 een bijeenkomst toe van de Pilgrims Society in Londen. In deze rede maakte de minister een balans ap van de ontwikkelingen na zijn oproep tot een nieuw Atlantisch handvest in april vorig jaar (pag. 337/3 e.v. - 1973). Voorts deed hij het voorstel, dat Europa, Noord-Amerika en Japan een gezamenlijke actiegroep instellen, die een programma van samenwerking moest uitwerken om het hoofd te bieden aan de energiecrisis. Onderstaand een samenvatting van deze redevoering.

Minister Kissinger begon ermee zijn oproep tot vernieuwing van de Atlantische samenwerking van april 1973 in herinnering te brengen Hij zette nog eens de ontwikkelingen op een rij, die hem tot zijn oproep hadden gebracht

— Europa's economische kracht, politieke samenhang en nieuw vertrouwen hebben een verhouding radicaal veranderd, die vorm gekregen had in een tijdperk van Europese zwakte en Amerikaanse overheersing

— Het Amerikaanse nucleaire monopolie heeft plaats gemaakt voor nucleaire pariteit, hetgeen geheel nieuwe problemen van verdediging en afschmkking heeft opgeroepen. Deze nieuwe problemen maken een breed onderzoek noodzakelijk naar de vereisten voor onze veiligheid en de relatieve bijdrage daaraan van de VS en zijn bondgenoten

— De vermindering van de confrontatie tussen Oost-West heeft hoop gebracht op verzwakking van de spanningen en nieuwe mogelijkheden voor een creatieve diplomatie

— Het is overduidelijk geworden, dat de grote geindustrialiseerde democratieën van Japan, Europa en de VS alleen van elkaar afwijkende paden kunnen volgen ten koste van hun welvaart en hun deelgenootschap

Deze historische veranderingen vonden plaats in een grondig veranderd psychologisch klimaat in het Westen Minister Kissinger wees er op, dat de komende generatie van leiders in Europa, Canada en de VS geen persoonlijke herinnering zal hebben aan de oprichting van de Atlantische alliantie Reeds nu heeft de meerderheid aan beide zijden van de Atlantische Oceaan niet de dreiging ervaren, die tot het bondgenootschap aanleiding heeft gegeven Voorts bracht de minister in herinnering, dat ong 40 Amerikaanse senatoren regelmatag stemmen voor eenzijdige terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Europa, terwijl sommige Europeanen tegenwoordig menen,

dat maatstaf voor de Europese identiteit nioet zijn de afstand, die Europa scheidt van de VS Er bestaat naar de mening van niinistei- Kissinger een reëel gevaar voor erosie van de Atlantische gemeenschap In dat verband wilde hij een aantal misvattingen omtrent de Amerikaanse poltiek uit de weg ruimen

— Het initiatief van april 1973 was gelanceerd na intensief overleg In besprekingen niet vele Europese leiders in de winter en het voorjaar van 1972-1973 bestond overeenstemming over de noodzaak aandacht te schenken aan de Atlantische betrekkingen om een einde te makeri aan de groeiende achterdocht en vervreemding tussen Amerika en Europa

— De VS aanvaarden niet het denkbeeld dat versterking van de Atlantische eenheid en het definiëren van een Europese persoonlijkheid onverenigbaar zijn Beide ontwikkelingen hebben elkaar in het verleden versterkt en kunnen dat blijven doen De VS hebben altijd de Europese beslissingen een onafhankelijke identiteit te creeren in alle dimensies — politiek en economisch — verwelkomd

— De VS hebben niet de bedoeling de rol van Europa te beperken tot regionale zaken Europese eenheid zou er toe moeten strekken Europa m staat te stellen bredere verantwoordelijkheid voor wereldvrede op zich te nenien

— Een alomvattend nieuw onderzoek van alle aspecten van de verhouding VS-Europa — economisch, politiek en militair — is een vereiste Bevestiging van de onderlinge afhankelijkheid op alle terreinen is geen middel voor chantage; integendeel, het is rechtvaardiging voor op verzoening gerichte oplossingen

Sedert afgelopen april heeft Europa grote stappen gezet op de weg naar eenheid. speciaal op het terrein van de politieke coordinatie De VS ondersteunen dat proces Maar de VS menen, dat de Europese eenheid niet ten koste mag gaan van de Atlantische eenheid, daar beide partijen daarvan te lijden zouden hebben De VS zien met zorg de tendens meer de nadruk te leggen op dat wat verdeelt dan op hetgeen verenigt Met onbehagen zien de VS recente praktijken van de EG op politiek terrein Het presenteren van beslissingen van een zich verenigend Europa als faits accomplis, waarover niet effectief gediscussieerd kan worden, is vreemd aan de traditie van de verhouding VS-Europa Minister Kissinger erkende, dat ook de VS wel eens onvoldoende of inadequaat met de bondgenoten overlegden, maar dat was dan een gevolg van de noodzaak snel beslissingen te nemen, niet van een voorkeur Europa lijkt evenwel te trachten de weigering van overleg te verheffen tot een principe, dat de Europese identiteit definieert Als oude bondgenoot zou de VS de gelegenheid geboden moeten worden uiting te geven aan zijn meningen voordat definitieve besluiten worden genomen, die zijn belangen aangaan De VS erkennen de problemen van een overgangsperiode en begrijpen de moeilijkheid van de eerste aarzelende stappen van politieke coordinatie, maar kunnen niet onverschillig staan tegenover de neiging de Europese identiteit te rechtvaardigen als vergemakkelijking van het afstand nemen van de VS Europese eenheid staat niet in tegenstelling tot Atlantische eenheid

Met het oog op de toen nog komende Europese topconferentie (pag 5 e v.-'74) zette minister Kissinger de Amerikaanse positie op de volgende punten uiteen

— Ontspanning is een vereiste. Maar het nastreven van ontspanning mag niet de vriendschappen ondermijnen, die ontspanning mogelijk maakten

— Gemeenschappelijke defensie is een noodzaak Hij moet echter aangepast worden aan de veranderende omstandigheden en de lasten moeten gelijk worden verdeeld

— Europese eenheid is een realiteit De VS steunen deze eenheid en menen, dat zij onomkeerbaar gemaakt moet worden en dat zij de transatlantische banden moet versterken

— Economische onderlinge afhankelijkheid is een feit De paradox moet worden opgelost van gloeiende wederzijdse afhankelijnheid en het opkomen van nationale en regionale identiteiten

De minister riep op de gemeenschappelijke verklaringen tot stand te brengen en er ook naar te handelen

Tenslotte besprak minister Kissinger het Midden-Oostenconflict en de energiecrisis

De minister erkende de rechtvaardigheid van het verwijt, dat, voor de oorlog, de VS niet alles hadden gedaan wat in hun vermogen lag om een permanente regeling tot stand te brengen Toen de oorlog eenmaal was uitgebroken legden de VS grote terughoudendheid aan de dag, tot het optreden van de SU het punt van massieve interventie bereikte. Zodra dat het geval was deed het probleem zich voor, of het Westen enige invloed zou behouden bij het tot stand brengen van een politieke toekomst voor een gebied, waarvan Europa nog vitaler dan de VS afhankelijk is De VS gingen toen over tot het aanvullen van de Israëlische verliezen, niet om partij te kiezen in het conflict, maar om de mogelijkheid open te houden na de oorlog het doel na te streven van een rechtvaardige permanente regeling

Tezelfder tijd, zo stelde de minister, moeten de diepere oorzaken van de energiecrisis in het oog gehouden worden Deze is niet simpelweg een produkt van de Arabisch-Israelische oorlog Hij is een gevolg van een explosieve groei van de vraag, die de stimulans voor produktie te boven ging De oorlog heeft de chronische crisis acuut gemaakt Ook wanneer de produktie weer op het niveau van voor de oorlog zou worden gebracht blijft het probleem bestaan het produktieniveau in overeenstemming te brengen met de vraag

De enige oplossing op lange termijn bestaat in een massieve inspanning om de producenten een prikkel te verschaffen om hun produktie te verhogen, om consumenten ertoe te brengen de bestaande voorraden rationeler te gebruiken en om alternatieve energiebronnen te ontwikkelen Dit is een uitdaging, aldus minister Kissinger, die de VS met grote moeite alleen kunnen oplossen en die Europa in isolement in het geheel niet kan oplossen. Daarom doen de VS het voorstel, dat de naties van Europa, Amerika en Japan een energie-actiegroep instellen Deze groep zou binnen drie maanden een actieprogramma moeten opstellen voor samenwerking op alle gebieden van het energievraagstuk Doel zou moeten zijn de verzekering van energievoorziening tegen redelijke kosten Actie zou ontwikkeld moeten worden op de volgende gebieden'

— energiebesparing door rationeler gebruik van bestaande voorraden

— aanmoediging van ontwikkeling van nieuwe energiebronnen

— de producenten prikkelen de produktie te verhogen

— een internationaal onderzoeksprogramma cobrdineren om nieuwe technologieen te ontwikkelen, die energie efficienter gebruiken, en voorzien iri alternatieven voor petroleum

In zaken van gemeenschappelijk belang moeten van begin af aan de producerende landen uitgenodigd worden deel te nemen Samenwerking lijkt vooral mogelijk bij het zoeken naar ontwikkelingsmogelijkheden en het investeren van de opbrengsten uit de verkoop van energiebronnen

De VS zijn bereid een zeer substantiele intellectuele en financiele bijdrage te levei-cn aan het doel van de oplossing van het energieprobleem op gemeenschappelijke oasis De minister meende, dat ei geen technologisch probleem is dat de grote democratieën niet kunnen oplossen, als zij de wil en de verbeeldingskracht kunnen opbrengen (USIS)

NAVO

NAVO-BERAAD

In nov. en dec 1973 vonden in Den Haag en Brussel vergaderingen plaats van verschillende NAVO-*organen. De reeks bijeenkomsten begon met een vergadering van de nucleaire planninggroep in Den Haag.*

Nucleaire planninggroep

Op 6 en 7 nov. 1973 vond in Den Haag de halfjaarlijkse vergadering plaats van de nucleaire planning-*groep. Aan de bijeenkomst werd deelgenomen door de ministers van defensie* Leber *van de Bondsrepubliek Duitsland, Ephessios van Griekenland, Tanassi van Italië,* Vredeling *van Nederland, Fostervoll van Noorwegen, lord Carrington van Engeland, en Schlesinger van de VS. Voor Canada werd aan de vergadering deelgenomen door de permanente vertegenwoordiger bij de NAVO, Arthur R. Menzies. Als voorzitter trad op mr. Luns, secretaris-generaal van de NAVO.*

Een van de centrale onderwerpen van de vergadering was de irritatie, die in het bondgenootschap was ontstaan ten tijde van de vierde Israëlisch-Arabische oorlog in okt. vorig jaar, toen de VS alarmfase drie afkondigden (pag. 28/2), *waarbij de Europese bondgenoten klaagden over gebrek aan bondgenootschappelijk overleg, terwijl van de zijde van de VS uiting gegeven was aan* ongenoegen *over gebrek aan begrip voor en medewerking aan de Amerikaanse politiek inzake het Midden-Oosten.*

Na afloop van de eerste bijeenkomst van de nucleaire planriinggroep, op *6* nov, verklaarde mr. Luns op een persconferentie, dat de discussie tussen de leden van de groep zo verhelderend had gewerkt, dat dit ongetwijfeld ook zou doorwerken

in het bondgenootschap Vooral de uiteenzetting van de Amerikaanse minister van defensie, Schlesinger, over de houding van de VS t a v het Midden-Oosten had een groot aantal misverstanden uit de wereld geholpen, aldus mr Luns. Afgesproken was, dat de ministers van defensie de wederzijdse consultatieprocedures nog eens opnieuw zouden bekijken

Op een persconferentie op 7 nov. vertelde de Nederlandse minister van defensie, Vredeling, dat de NAVO-partners in de toekomst een betere en wellicht ook snellere achtergrondinformatie zullen krijgen, zowel in militair als in politiek opzicht, wanneer de VS opnieuw de staat van paraatheid zouden afkondigen.

De Westduitse minister van defensie, Leber, had gedurende de conferentie nog een apart onderhoud met zijn Amerikaanse ambtgenoot Schlesinger. waarin de laatste meningsverschillen tussen de Bondsrepubliek en de VS, ontstaan gedurende de vierde Israëlische-Arabische oorlog, uit de weg werden geruimd

De meningsverschillen waren ontstaan als gevolg van Westduitse pogingen in het conflict neutraal te blijven De Westduitse minister van buitenlandse zaken, Scheel, had op 16 okt de Amerikaanse ambassadeur in Bonn, Hillebrand, verzocht bij de Amerikaanse wapenleveranties aan Israël rekening te willen houden met deze Westduitse neutraliteit, hetgeen door de ambassadeur was toegezegd In overeenstemming daarmee verklaarde de Westduitse ambassadeur in Cairo, Hans-Georg Stelzer, op 23 okt aan de Egyptische minister van buitenlandse zaken, dat de Bondsrepubliek een politiek van strikte neutraliteit volgde en dat de regering een einde had gemaakt aan Amerikaanse wapenleveranties aan Israël via de Bondsrepubliek. De Westduitse pers berichtte echter op 24 okt, dat vanaf Bremerhaven Israelische schepen met Amerikaanse wapens werden beladen. Daarop ontbood de staatssecretaris van buitenlandse zaken, Frank, de Amerikaanse zaakgelastigde Frank E. Cash bij zich en vertelde deze, dat de VS niet 'het recht bezaten wapens via de Bondsrepubliek over te slaan, wanneer daarbij Duits grondgebied en Duitse inrichtingen gebruikt werden. Op 25 okt gaf ambassadeur Hilleband aan staatssecretaris Frank te kennen, dat de VS betreurden, dat er misverstanden waren ontstaan bij het op de hoogte brengen van de Westduitse regering, maar dat de VS zich het recht voorbehielden alles te doen, dat naar hun overtuiging nodig was.

Minister Schlesinger verklaarde daarop op 26 okt in Washington o m , dat de VS onder omstandigheden gedwongen konden worden tot dusver vaststaande meningen en begrippen, b v. t a v. de Amerikaanse troepen in West-Duitsland, opnieuw in overweging te nemen, terwijl de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Robert J. McCloskey die dag verklaarde, dat het handhaven van een militair evenwicht in het Midden Oosten evenzeer in het belang was van West-Duitsland en de andere bondgenoten als in dat van de VS en de hele wereld Hij betreurde, dat sommige bondgenoten van deze politiek afstand hadden genomen, dit riep voor Washington de vraag op hoe deze handelwijze in overeenstemming kon worden gebracht met datgene wat de Europeanen de ondeelbaarheid in veiligheidsvraagstukken noemden.

Bondskanselier Brandt richtte op 29 okt. een schrijven aan president Nixon, waarin hij de scherpe reactie van de Amerikanen op de Westduitse handelwijze van de hand wees Vervolgens stelde hij, dat de communicatie binnen de NAVO onvoldoende functioneerde Om dergelijke crises in de toekomst te vermijden zou binnen de NAVO het gesprek op gang gebracht moeten worden over de vraag hoe deze communicatie te verbeteren is Samenhang en solidariteit binnen het westelijke bondgenootschap vormden de hoogste politiek voor de bondsregering, die overigens de Amerikaanse pogingen het Midden-Oostengeschil bij te leggen waardeerde

President Nixon antwoordde op 1 nov met een brief, waarin hij met de bondskanselier instemde, dat het beter was concrete zaken aan te pakken, dan ruzie te maken over randzaken Hij beschouwde het meningsverschil daarmede als afgedaan.

Na het onderhoud Leber-Schlesinger tijdens de bijeenkomst van de nucleaire planninggroep deelde minister Leber op een persconferentie mede, dat minister Schlesinger berichten als onjuist had aangeduid, als zouden de VS hun houding tegenover de Bondsrepubliek en het stationeren van Amerikaanse troepen in de Bondsrepubliek opnieuw overwegen. Voorts was men het er over eens geweest, dat voor de toekomst nieuwe consultatieprocedures ontwikkeld moesten worden

Uit het na afloop van de vergadering gepubliceerde communiqué bleek voorts, dat de ministers een uiteenzetting hadden aangehoord van de Amerikaanse minister van defensie over ontwikkelingen m.b.t. het evenwicht van de strategische nucleaire strijdmacht.

In hun discussie over het strategische nucleaire evenwicht benadrukken de ministers het belang van de sterkte en de paraatheid van de conventionele troepen van de NAVO, speciaal die, welke in Europa gelegerd zijn, voor de algemene afschrikkende werking van de NAVO.

De ministers bespraken voorts een rapport van de militaire autoriteiten van de NAVO inzake de operationele concepties en doctrine, die op het moment voor de militaire planning gelden Daarenboven zetten de ministers hun onderzoek voort van de politieke en militaire implicaties van het defensieve tactische gebruik van kernwapens in verschillende stadia van een mogelijk conflict

Tenslotte werd gesproken over de politieke richtlijnen inzake het mogelijk gebruik van atoomwapens op beperkte schaal, de z g ADM-wapens (Atomic Demolition Munitions)

De NAVO-ministers werden op 7 nov. ontvangen door koningin Juliana. Minister-president Den Uyl en minister Van der Stoel van buitenlandse zaken hadden nog een afzonderlijk onderhoud met de Amerikaanse minister Schlesinger.

Eurogroep

Op 6 dec. kwamen de ministers van de Eurogroep in Brussel bijeen. Aanwezig waren de ministers van defensie van België, Denemarken, West-Duitsland, Engeland, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen en Turkije.

Een van de onderwerpen, waarover de ministers spraken, was een eventuele Europese schadeloosstelling aan de VS voor de lasten, die dit land op zich neemt voor de Europese defensie. Overeenstemming hierover werd niet bereikt.

Tegenover het argument, dat de VS twee derde van de defensiekosten van de NAVO dragen werd aangevoerd, dat slechts 20% van die kosten op Europa betrekking hebben en dat de Europese staten 90% van de troepen, 80% van de vliegtuigen en 75% van de vloot leveren. Ook kon men geen overeenstemming bereiken over het bedrag aan deviezenverlies voor de VS, dat de aanwezigheid van Amerikaanse troepen in Europa betekent.

Succes had de Nederlandse minister van defensie met zijn voorstel, in het voorjaarsoverleg van de NAVO gedaan (pag. 736/2 - 1973), om de beschikbare gelden beter te besteden door taakverdeling en specialisatie. Voor Nederland is de consequentie, dat het geen dure, veelzijdige opvolger voor de Starfighter hoeft aan te schaffen; de Starfighter-opvolger zal alleen dienst moeten doen als steun voor de grondtroepen en het behalen van een luchtoverwicht in het frontgebied. Bovendien is Nederland nu definitief ontslagen van deelname aan het project met Lance-raketten, die de plaats hadden moeten innemen van de verouderde Honest John-raketten. De oorspronkelijk aan Nederland toegewezen Lance-raketten zullen nu door de Bondsrepubliek worden bekostigd en worden opgesteld in dat deel van West-Duitsland, waar Nederlandse troepen zijn gelegerd. Over compensatie voor de Bondsrepubliek wordt door Nederland en West-Duitsland bilateraal onderhandeld.

In het na afloop van de bijeenkomst uitgegeven communiqué werd o.m. gezegd, dat in 1973 de Europese defensiebegrotingen waren gegroeid met $ 2,9 mrd, tegen een geplande toename met $ 1,5 mrd. Voor 1974 is een toename voorzien met $ 2 mrd.

In het communiqué werd een opsomming gegeven van de uitbreiding en modernisering van de Europese troepenuitrustingen en werd een aantal Europese samenwerkingsprojecten vermeld.

Hierbij werd o.m. melding gemaakt van het feit, dat Nederlandse onderzeeërs te zamen met Britse onderzeeërs opereren als een volledig geïntegreerd NAVO-squadron, gestationeerd in Schotland. Ook werd erop gewezen, dat Nederlandse marine-eenheden recentelijk dusdanig zijn gereorganiseerd, dat zij in oorlogstijd als in de Britse marine geïntegreerde eenheden kunnen opereren.

Het communiqué besluit met te zeggen, dat de rol van de Eurogroep binnen het alliantie-systeeni werd onderzocht met het oog op een nieuwe defmitie van de Atlantische verhoudingen, maar ook op de Europese pogingen voor 1980 een Europese Unie tot stand te brengen.

Daarbij werd nog aangetekend, dat de Westduitse minister van defensie, Georg Leber, herhaalde wat hij enige weken eerder in een vergadering van de West-Europese Unie had uitgesproken, nl zijn voorkeur voor Europese defensiesamenwerking binnen de Eurogroep Het communiqué zegt dat deze voorkeur gedeeld leek te worden door de andere landen van de Eurogroep

Comité voor *verdedigingsplannen*

De ministers van defensie van de NAVO vergaderden op 7 dec. in Brussel als het comité voor verdedigingsplannen. Veel aandacht werd in de besprekingen gegeven aan de militaire lessen, die uit de vierde Israëlisch-Arabische oorlog getrokken moesten worden.

Uiteenzettingen hieromtrent werden gegeven door de Amerikaanse minister Schlesiriger, de voorzitter van het Amerikaanse comité van de verenigde chefs van staven, admiraal Thomas Moorer en door generaal Johannes Steinhoff, voorzitter van de militaire commissie van de NAVO. Bij de behandelde onderwerpen waren: de effectiviteit van de Sowjet anti-tankwapens, het massieve vermogen van de SU tot vervanging van verliezen aan wapens en het enorm snelle verbruik van oorlogsmateriaal.
Zij meenden, dat de Israëli's slachtoffer waren geworden van een tactische verrassing ondanks duidelijke aanwijzingen dat een aanval op handen was. Dit wees op hetzij een falende strategische beoordeling, dan wel op een excessieve minachting voor de tegenstander.
Met voldoening werd vastgesteld, dat verschillende wapens, die ook bij de NAVO in gebruik zijn, hun waarde hadden bewezen; als voorbeeld werden de Hawk-raketten genoemd. Aan de andere kant werd ook gewezen op de belangrijke rol van Sowjet infanterie anti-tank raketten. In samenhang met het gebleken snelle verbruik van oorlogsmateriaal werd medegedeeld, dat de VS er naar streven in Europa voorraden op te bouwen tot een minimum van 30 dagen.
Verder was gesproken over de groeiende strategische vermogens van de SU. Volgens minister Schlesinger moest in verband hiermee de SU duidelijk zien, dat het afschrikkende vermogen van de NAVO ook toenam. De Belgische minister van defensie. Vanden Boeynants wees erop, dat in de voorjaarsvergadering van Amerikaanse zijde de zaak heel was rooskleuriger was voorgesteld (pag. 735/3 e.v. - **1973).**
Ten slotte is gesproken over hulp voor de Amerikaanse betalingsbalans, voor zover die wordt belast door het stationeren van Amerikaanse troepen in Europa. Van de zijde van de VS werd bevestigd, dat de VS geen unilaterale troepenvermindering overwegen: van Europese zijde werd toegezegd het probleem van de Amerikaanse betalingsbalans met spoed en met de wil om tot een oplossing te komen te bestuderen Overwogen werd een gezamenlijke bijeenkomst te beleggen van de ministers van financiën, buitenlandse zaken en defensie van het bondgenootschap

Ministerraad

De ministers van buitenlandse zaken van de 15 NAVO-landen vergaderden op 10 en 11 dec. in Brussel. Het was het eerste optreden van dr. Kissinger in de NAVO-ministerraad als Amerikaanse minister van buitenlandse zaken. Een dag eerder, op 9 dec., had dr. Kissinger afzonderlijke gesprekken. eerst met de Nederlandse minister van buitenlandse zaken, mr. Van der Stoel en vervolgens met de Portugese minister van buitenlandse zaken, Patricio

Een Amerikaanse woordvoerder deelde na het onderhoud van minister Kissinger met minister Van der Stoel mede, dat gesproken was over het Arabische olie-embargo tegen Nederland. Kissinger had er bij zijn Nederlandse collega op aan gedrongen niet toe te geven aan de Arabische druk. Minister Van der Stoel vertelde na afloop, dat minister Kissinger Amerikaanse hulp aan Nederland had aangeboden om de gevolgen van het embargo op te vangen. Minister Van der Stoel had zich voor dit aanbod dankbaar getoond; hij gaf er echter de voorkeur aan eerst te proberen binnen liet kader van de EG een oplossing te vinden. Zou dat niet lukken, dan zou Nederland zijn positie opnieuw in overweging moeten nemen.

In de avonduren van 9 dec. voerde minister Van der Stoel in zijn hotelkamer in Brussel nog een gesprek met de Griekse minister van buitenlandse zaken, Tetenes.

Mr. Van der Stoel deelde na afloop aan Nederlandse persvertegenwoordigers mede, dat hij het Nederlandse standpunt in alle duidelijkheid had uiteengezet. Hij had de hoop uitgesproken, dat de democratie in Griekenland binnenkort zal worden hersteld.

In de discussies in de ministerraad werd deze keer verhoudingsgewijs weinig gesproken over de oost-westproblemen, maar. des te meer over de problemen binnen het bondgenootschap, zoals die tijdens de vierde Israëlisch-Arabische oorlog aan het daglicht getreden waren, maar die ook eerder gebleken waren, na de oproep van april vorig jaar van minister Kissinger een nieuw Atlantisch Handvest tot stand te brengen (pag. 337/3 e.v. - 1973). Van Europese zijde — vooral door de Fransen — was daarop nogal sceptisch gereageerd.

Minister Kissinger trad in de ministerraad minder fel op dan was verwacht. Wel beklaagde hij zich over het gebrek aan visie in Europa en de lauwe ontvangst op zijn oproep in april. Hij vond de Europese reactie wat legalistisch.
N.a.v. de nieriingsverschillen Europa-VS

V.l.n.r. NAVO secretaris-generaal mr. Luns. de Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de NAVO, Donald Rumsfeld en minister Kissinger.

over het optreden van de VS in de oktoberoorlog maakte de Franse minister van buitenlandse zaken, Johert, minister Kissinger het verwijt, dat hij van Europa solidariteit had geëist zonder de Europese bondgenoten zelfs maar op de hoogte te stellen, laat staan om raad te vragen. Bovendien toonde hij zich verontrust over het akkoord Nixon-Brezjnew ter vermijding van nucleaire oorlog (pag. 427/2-'73). Hij vreesde een Amerikaans-Russisch condominium en een vermindering van de Amerikaanse bereidheid Europa te verdedigen. Minister Kissinger intervenieerde hier met te zeggen, dat hij het langzamerhand moe werd steeds weer te moeten herhalen, dat het akkoord niets afdoet aan de Amerikaanse garantie aan Europa, waarop minister Jobert antwoordde, dat de toekomst wel zou leren, wat daarvan waar was.
Ondanks de bestaande meningsverschillen slaagden de ministers er zonder veel problemen in het slotcommuniqué op te stellen. In dit communiqué komen de volgende standpuntbepalingen voor:

„ATLANTISCHE SAMENWERKING

„De ministers herinnerden aan hun beslissing van juni j.l. om de betrekkingen tussen de landen van het bondgenootschap te onderzoeken in het licht van de diepgaande veranderingen op ieder gebied van de internationale activiteit. Zij namen er nota van, dat de bestudering van deze verandering geleid had tot belangrijke vooruitgang naar een akkoord inzake een gezamenlijke verklaring over Atlantische betrekkingen. Zij kwamen overeen dat dit belangrijke werk tot een goed einde moet worden gebracht. Een dergelijke verklaring die een perspectief weerspiegelt op één lijn met de uitdagingen van de toekomst, zou dienen om het bondgenootschap te leiden bij zijn vitale taken van vredeshandhaving, verbetering van de Oost-West-betrekkingen en bevordering van een grotere mate van veiligheid en welzijn."
„De ministers bevestigden dat de solidariteit van het bondgenootschap, en daarbij zijn succes bij de handhaving van een doeltreffende afschrikking en een betrouwbare verdediging, de grondslagen zijn van een voortdurende vooruitgang

naar ontspanning. Tegen deze achtergrond zullen zij doorgaan met de handhaving van een zo volledig mogelijke uitwisseling van standpunten en informatie, alsmede van nauwe consultatie en samenwerking, in een geest van wederzijds vertrouwen, inzake alle problemen van gemeenschappelijk belang. Zij droegen de raad in permanente zitting op de meest geschikte middelen te onderzoeken om de volledige doeltreffendheid van deze consultatie te waarborgen."

MIDDEN-OOSTEN

„De ministers behandelden de gebeurtenissen in het Midden-Oosten. Zij verwelkomden de oprichting van een noodstrijdmacht van de Verenigde Naties en namen met voldoening nota van de vorderingen om te komen tot een vredesconferentie. Zij bevestigden de steun van al hun regeringen aan de desbetreffende resoluties van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en gaven uiting aan hun bijzondere zorg een rechtvaardige en duurzame regeling in het Midden-Oostcn tot stand te zien komen. De ministers namen verder nota van het rapport van de raad in permanente zitting inzake de toestand in het Middellandse Zeegebied, opgesteld op hun in de vorige bijeenkomst gegeven instructies. De ministers verzochten de raad in permanente zitting de situatie te blijven bestuderen en hierover verder verslag uit te brengen."

CONFERENTIE OVER EUROPESE VEILIGHEID EN SAMENWERKING

„De ministers behandelden de ontwikkelingen in de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa Zij namen er kennis van dat, na de ministeriele bijeenkomst in Helsinki, toen de agenda voor de conferentie werd goedgekeurd, het methodische werk dat tot dusverre in Genève heeft plaatsgevonden met succes heeft geleid tot het grondige onderzoek van specifieke problemen, dat, naar hun mening noodzakelijk is wil de conferentie te zijner tijd tot bevredigende resultaten leiden. Zij bevestigden de vastbeslotenheid van hun regeringen de onderhandelingen constructief te vervolgen, rekening houdend met het belang van alle onderwerpen van gesprek, met name op het gebied van de menselijke contacten."

WEDERZIJDSE EVENWICHTIGE TROEPENVERMINDERING (MBFR)

„De ministers van de landen die deelnemen aan bet geintegreerde defensieprogramma van de NAVO, verwelkomden het begin, op 30 oktober, van de door hen voorgestelde onderhandelingen over wederzijdse en evenwichtige verminderingen van strijdkrachten Zij bespraken een rapport van de geallieerde onderhandelaars in Wenen en namen er nota van dat de besprekingen zakelijk verliepen Zij verzochten de raad in permanente zitting zijn werk inzake de onderhandelingen voort te zetten"

„Deze ministers brachten in herinnering dat, zoals op 28 juni tijdens de voorbereidende besprekingen in Wenen was overeengekomen, het algemene doel van de onderhandelingen is bij te dragen tot een stabielere verhouding en een versterking van de vrede en de veiligheid in Europa. Daartoe hebben de geallieerde onderhandelaars in Wenen voorgesteld bij benadering te komen tot gelijkheid tussen beide zijden, in de vorm van een gemeenschappelijk plafond voor de wederzijdse globale sterkte aan manschappen bij de landstrijdkrachten in het gebied waar verminderingen zouden moeten plaatsvinden, rekening houdend met de geveghtskracht. Zij hebben ook een overeenkomst voor de eerste fase voorgesteld, die voorziet in de vermindering van Sowjet-Russische en Amerikaanse landstrijdkrachten in het gebied Deze ministers bevestigden apnieuw hun vastbeslotenheid om op basis van de overeengekomen geallieerde positie met betrekking tot wederzijdse en evenwichtige vermindering van strijdkrachten, met inbegrip van geassocieerde maatregelen te streven naar een resultaat dat zowel evenwichtig als billijk is en onverminderde veili heid voor alle partijen waarborgt"

„Deze ministers bevestigden de noodzaak om de geallieerde strijdkrachten in Europa te handhaven en te verbeteren en spraken de overruiging uit dar reducties sleohts in het kader van de MBFR moeten plaatsvinden Zij erkenden voorts dat de instandhouding van de strijdkrachten van de Verenigde Staten op hun huidige niveau een gezamenlijke inspanning van de bondgenoten vergt, te einde een oplossing te vinden voor de financiële problemen, die de Verenigde Staten ten gevolge daarvan hebben. Daartoe bevestigden deze ministers de door de ministers van defensie genomen besluiten"

SALT

„De ministers betuigden hun waardering voor de voortgezette inspanningen van de Verenigde Staten in SALT II om te geraken tot een permanent akkoord inzake de beperking van strategische offensieve wapens. Zij namen nota van de verklaring over basisprincipes voor onderhandelingen in zake de verdere beperking van strategische offensieve wapens, ondertekend op 21 juni 1973, in het bijzonder de erkenning hierin dat beide zijden gelijke veiligheidsbelangen hebben".

Ontmoeting Kissinger — negen EG-ministers

Na afloop van de NAVO-ministerraad vond in de middag van 11 dec. in het Brusselse Hilton Hotel een ontmoeting plaats van minister Kissinger en de negen EG-ministers van buitenlandse zaken.

De bijeenkomst werd belegd op wens van minister Kissinger, maar het had enige moeite gekost haar tot stand te brengen. De Ierse minister van buitenlandse zaken moest er voor uit Dublin overkomen, aangezien Ierland geen lid van de NAVO was. terwiil de Franse minister van buitenlandse zaken enig protocollair voorbehoud had gemaakt; zo zou er eigenlijk een officieel verzoek van minister Kissinger moeten zijn en zo mocht de bijeenkomst niet plaats vinden in een NAVO-gebouw. Nadat de ministers Kissinger en Jobert in de ochtend van 11 dec. gezamenlijk hadden ontbeten bleken de moeilijkheden wel op te lossen.
In het onderhoud werd van Europese zijde gesteld, dat de inspanningen om te komen tot een Europese eenheid, begiftigd met een eigen identiteit, niet gericht waren tegen de VS. Minister Kissinger gaf te kennen waardering te hebben voor deze volledig openhartige gedachtenwisseling en verzekerde, dat de VS het Europese eenheidsstreven steunen. (Atlantische Tijdingen, NRC/H'blad, The Times, Le Monde, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 735/1 e.v. - 1973)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-1-'74

UITKERINGEN

ALGEMENE OUDERDOMSWET

	per jaar	per maand
ongehuwden	f 6.606,—	f 550,50
gehuwden	f 9.354,—	f 779,50

ALGEMENE WEDUWEN- EN WEZENWET

	per jaar	per maand
weduwen zonder kinderen onder 18 jaar	f 6606,—	f 550,50
weduwen met kinderen onder 18 jaar	f 9 354,—	f 779,50
wezen tot 10 jaar	f 2136,—	f 178,—
wezen van 10 tot 16 jaar	f 3 138,—	f 261,50
wezen van 16 tot 27 jaar	f 4 092,—	f 341,—
tijdelijke weduwenuitkering	f 6.606,—	f 550,50

KINDERBIJSLAGWETTEN

	per kwartaal
eerste kind	f 164,58
tweede en derde kind	f 219,18
vierde en vijfde kind	f 292,50
zesde en zevende kind	f 323,70
achtste en volgende kind	f 358,02

N.B. Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op f 164,58 per kwartaal
De inkomensgrens, beneden welke voor zelfstandigen aanspraak op kinderbijslag ingevolge Kinderbijslagwet voor kleine zelfstandigen bestaat, wordt per 1 januari 1974 verhoogd tot f 11 600,— per jaar voor de aanspraak van het eerste en het tweede kind en tot f 12 250,— alleen voor het tweede kind
Indien het inkomen over 1973 minder bedroeg dan f 11 600,— bestaat over 1974 voor het 1e en 2e kind aanspraak op kinderbijslag
Bedroeg het inkomen van 1973 f 11 600,— of meer, doch minder dan f 12250,—, dan geldt deze aanspraak slechts voor het 2e kind.

BEJAARDENVERZEKERING

ZIEKENFONDSWET

De Regering heeft voor 1974 een extra bedrag ter beschrkking gesteld voor de bejaardenverzekering. Ook de Ziekenfondsraad heeft een extra bedrag beschikbaar gesteld uit de middelen van de verplichte ziekenfondsverzekering
Met deze extra bijdragen zal de premiestijging met ingang van 1 januari 1974 voor de bejaarden in de bejaardenverzekering beperkt worden tot 15%.
Als gevolg van de verhoging van de A O W.-pensioenen zullen met ingang van 1 januari 1974 ook de toelatingsgrens en de premie-inkomensgrenzen voor de verschillende klassen van de bejaardenverzekering worden opgetrokken. De verhoging

PREMIES PER 1 JANUARI 1974

VOLKSVERZEKERINGEN

	Verschuldigd door werkgever	werknemer	Te betalen over *ten* hoogste
Algemene Ouderdomswet		10,6	
Algeinene Weduwen- en Wezenwet		1,6	
Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten			1 26 750,— per jaar
Ziektekosten	2 65		
Algemene Kinderbijslagwet	1.9		

WERKNEMERSVERZEKERINGEN

			Te betalen (bij 5-daagse werkweek) over ten hoogste'
Ziektewet (de genoemde percentages zijn gemiddelden, omdat per bedrijfstak verschillen bestaan)	6.5	1.—	i 110,— per dag
Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering	5,55	2,85	t 110,— per dag
Verplichte Ziekenfondsverzekering (Alleen bij vast loon, van niet meer dan ƒ 23 200)	4,75	4,75	i 76,— per dag
Werkloosheidswet	0,55	0,55 1)	i 140,— per dag
Kinderbijslag voor loontrekkeriden	3,6		ƒ 26.750,— per jaar

1) Evenals bij de Ziektewet betreft het hier een gemiddelde De premie ingevolge de Werkloosheidswet bestaat uit twee gedeelten, t w. de premie voor de wachtgeldverzekering en de premie voor de werkloosheidsverzekering. Eerstgenoemde premie wordt bedrijfstaksgewijze vastgesteld De premie voor de werkloosheidsverzekering bedraagt 1% Hiervan komt 0,5% voor rekening van het Rijk, terwijl werkgever en werknemer elk 0,25% verschuldigd zijn

van deze grenzen is nodig om te voorkomen dat bejaarden als gevolg van de verhoging van hun A O W-pensioen de bejaardenverzekering moeten verlaten dan wel in een hogere inkomensklasse zullen vallen
Rekening houdende met de verhoging van de AOW-pensioenen zal de toelatingsgrens met ingang van 1 jan 1974 worden vastgesteld op f 14 391 en zullen de premie-inkomensgrenzen worden verhoogd tot ƒ 9 666, f 10 676 en f 12 534

REDUCTIEREGELING PREMIE VRIJWILLIGE ZIEKENFONDSVERZEKERING 1974

De Regering heeft voor het jaar 1974 een extra bedrag voor de reduetieregeling premie vrijwillige ziekenfondsverzekering beschikbaar gesteld.
Voor premiereductie kunnen in het algemeen in aanmerking komen:

1. gehuwde mannelijke verzekerden, jonger dan 65 jaar, wier inkomen over 1973 niet meer heeft bedragen dan f 13.650 alsmede hun echtgenoten;

2. alleenstaanden, jonger dan 65 jaar, wier inkomen over 1973 niet meer heeft bedragen dan f 13.650, mits zij een kind verzorgen dat 16 jaar of ouder doch jonger dan 27 jaar is en en dat studeert, invalide is of het huishouden (mede) verzorgt;

3. studerende, invalide en het huishouden (mede) verzorgende kinderen van 16 jaar of ouder doch jonger dan 27 jaar, alsmede kinderen, jonger dan 16 jaar, die niet als medeverzekerden kunnen worden of blijven ingeschreven.
De reductieregeling geldt voorlopig voor het eerste halfjaar 1974. De reductie bedraagt 40% van de bij het ziekenfonds geldende premie, met dien verstande, dat de verzekerde ten minste een bodempremie van f 49,50 per maand betaalt.

WET ARBEIDSONGESCHIKTHEIDS-VERZEKERING (WAO)

De uitkeringen krachtens de WAO, die zijn ingegaan voor 1 jan 1974 zullen per deze datum worden verhoogd met 6,51% (= het indexcijfer van de loonstijging over de periode mei t/m oktober 1973)

MAXIMUM- EN MINIMUMDAGLONEN VOOR UITKERINGEN

Per 1 jan. 1974 bedraagt het maximumdagloon waarnaar de uitkeringen ingevolge de Ziektewet, de WAO en de Werkloosheidswet worden berekend f 140,65.
Het miniinumdagloon voor uitkeringen ingevolge de WAO bedraagt per genoemde datum f 57,14.
Voor de berekening van de premies ingevolge de WAO, de ZW en de WW bedraagt het maximum dagloon per 1 jan. 1974 f 140.

WET WERKLOOSHEIDSVOORZIENING

De uitkering ingevolge deze wet bedraagt 75% van het dagloon. (Maximum-dagloon f 140,65).

EIGEN BIJDRAGEREGELING IN HET KADER VAN DE ALGEMENE WET BIJZONDERE ZIEKTEKOSTEN (AWBZ).

De in het kader van de eigen bijdrageregeling AWBZ geldende bedragen worden per 1 jan. 1974 met 6.51% verhoogd.
Met ingang van 1 jan. 1974 zullen de volgende bedragen gelden:

ONGEHUWDEN

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd van f 162 per maand tot f 173 per maand
De eigen bijdrage wordt verhoogd van f 355 per maand tot f 377,50 per maand

ECHTPAREN

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd van f 324 per maand tot f 346 per maand
De eigen bijdrage wordt verhoogd van ƒ 408 per maand tot f 433,50 per maand

(Ministerie van sociale zaken)

(Voor ber 384 1 e v -1973)

BELGIË

NIEUWE PLP-VOORZITTER

De Waalse liberale partij (Parti pour la Liberté et Ie Progrès) heeft op haar congres, op 15 dec. 1973 te Namen, kamerlid André Damseaux tot voorzitter verkozen, in opvolging van kamerlid Emile Jeunehomme die voorzitter van de Franse cultuurraad werd Damseaux kreeg 410 van de 799 geldig uitgebrachte stemmen: tegenkandidaat was Leon Hannotte, oudminister en kamerlid van Mons.
In zijn dankwoord zei de nieuwe voorzitter dat de Waalse liberalen hun autonomie en die van hun partij moeten betonen en dat de landelijke partij-instanties te Brussel enkel mogen optreden als coördinerende overlegorganen. Damseaux had ook scherpe woorden voor de socialisten en de christen-democraten, waarmee de liberalen in de regering zetelen.

Damseaux werd geboren te Verviers op 5 maart 1937. Hij behaalde de licenties in wolitieke en in diplomatieke wetenschappen en is thans-handelaar. In 1964 werd hij gemeenteraadslid te Verviers. Hij zetelt sedert 1971 als kamerlid.

OPNIEUW COMMUNISTISCHE PARTIJKRANT

De communistische partijkrant *Le* Drapeau Rouge is op 2 jan. opnieuw verschenen als dagblad. In 1966 schakelde de krant over van de dagblad- naar de weekbladformule. Het eerste nummer telt acht pagina's en bevat geen handelsreclame. In het hcofdartikel wordt herinnerd aan een uitspraak van wijlen partijvoorzitter E Burnelle die in 1966 bij de overschakeling naar het weekblad betoogde dat opschorting van een dagblad nog niet de verdwijning er-

van betekent. Voorts wordt gezegd dat opnieuw een dagblad kan worden uitgegeven dank zij de inspanningen van de in 1972 overleden partijvoorzitter M. Drumaux. De krant rekent op hulp en de toewijding van de militanten om stand te houden tegen de druk van de inflatie. De DR beschikt over een zevental redacteuren en zou beginnen met een oplage van 10.000 exemplaren. De Rode Vaan blijft alsnog bestaan als weekblad.

CRB-ADVIES I.Z. STEUN VOOR INVESTERINGEN

In zijn advies aan de regering ,,betreffende de economische toestand einde 1973 en de vooruitzichten voor de komende maanden" stelt de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven dat de bedrijfsinvesteringen reeds een dalende tendens vertonen en dat de huidige onzekerheid ongetwijfeld de uitvoering van een aantal plannen zal doen verdagen. De CRB meent dan ook dat een herziening van het overheidsbeleid tot steunverlening aan de investeringen moet worden overwogen.

Het is raadzaam, aldus het advies, de investeringen aan te moedigen die ertoe bijdragen de oplossing van de energieproblemen te vergemakkelijken. In de onmiddellijke toekomst moet steun worden verleend aan de actieve inspanningen, die de elektrische centrales leveren voor de omschakeling naar vaste brandstoffen. Verder moeten in alle sectoren de investeringen worden bevorderd, die het mogelijk maken het rendement van de verbruikte hoeveelheden energie te verhogen. Ook zouden arbeidsintensieve activiteiten in de hand moeten worden gewerkt. In dat verband zouden de arbeidsplaats-premies opnieuw een belangrijke prikkel kunnen vormen.

Op langere termijn moet naar een diversifiëring van de energiebronnen worden gestreefd, waarbij vooral aandacht moet worden besteed aan de ontwikkeling van de kernenergie. De CRB stelt voor dat de Dienst voor Nijverheidsbevordering en het Nationaal Instituut voor de extractiebedrijven zouden onderzoeken in welke mate de centrale vergassing van kolen interessanter kan zijn dan de omschakeling op vaste brandstoffen van een groot aantal elektrische centrales.

De CRB meent dat het Belgische net van olieleidingen zodanig moet worden aangepast, dat de bevoorrading van alle centra van de petroleumindustrie en van de chemische nijverheid gewaarborgd wordt.

De Raad hecht er veel belang aan dat de ruimst mogelijke informatie wordt verzameld over de energievoorziening. Vooral de bedrijfsraden en de sectoriële commissies kunnen een belangrijke rol spelen in het opmaken van het bestek wat het industriële verbruik betreft.

De Raad komt verder op voor een expansiever beleid van overheidsinvesteringen, o.m. in de sector van het gemeenschappelijke vervoer, en voor tijdelijke maatregelen tot aanmoediging van de woningbouw.

De werkloosheid kan, volgens het advies, niet doelmatig worden bestreden met de traditionele middelen van monetaire aard. Men moet veeleer trachten de werknemers beter aan te passen aan de toestand op de arbeidsmarkt, waarbij een verstarring van de tewerkstellingsstructuur moet worden voorkomen.

De CRB komt nog op voor de selectieve versoepeling van de reglementering op de verkoop op afbetaling en de persoonlijke leningen.

In een aanvullend advies geeft de CRB zijn mening over de zesde BTW-richtlijn van de Europese Commissie, die handelt over de harmonisering van het belastingstelsel in de Gemeenschap. De CRB meent dat de lidstaten een zekere autonomie moeten kunnen handhaven. In een aantal gevallen wordt gepleit voor de aanpassing van de ontwerp-richtlijnen naar de Belgische wetgeving toe.

REGERINGSVERSLAG LAND- EN TUINBOUW

Volgens het verslag betreffende de evolutie van de land - en tuinbouweconomie in 1972-1973, dat de regering op 26 nov. 1973 bij de Kamer heeft ingediend, is de landbouwsector sedert 1972 sterker gegroeid dan de Belgische economie in haar geheel. De bruto-toegevoegde waarde van de landbouw tegen marktprijzen is t.o.v. 1971 gestegen met 22,6% terwijl het bruto nationaal produkt slechts steeg met 11,5%. Die bruto-toegevoegde waarde bedroeg in 1971 48.025 mln fr. of 3,4% van het BNP; in 1972 58.895 mln fr. of 3,7% van het BNP.

De landbouw komt in de waaier van de economische activiteiten op de vierde plaats: na de metaalverwerkende nijverheid, de bouwnijverheid en de voedingswaren, maar voor de chemische, de textiel- en de ijzer- en staalnijverheid.

De stijging van de uitvoer van de landbouwprodukten tussen 1971 en 1972 was groter dan die van de totale uitvoer (19,15% tegen 14,13%); het relatieve aandeel van de uitvoer van de landbouwprodukten in de totale uitvoer bleef stijgen.

In 1972 waren 156.221 personen tewerkgesteld in land-, tuin- en bosbouw (166.191 in 1971). Het totaal van de actieve bevolking in die sector bedroeg 3.956.281 in 1971 en 3.968.842 in 1972. In 1971 was dat 4,20% van de totale actieve bevolking; in 1972 nog 3,94%. (In 1960 was de verhouding 8,07%.)

Het totaal aantal verkoopactieve bedrijven evolueerde als volgt: 184.005 in 1970: 173.705 in 1971; 165.386 in 1972. De totale bebouwde oppervlakte (in ha) evolueerde als volgt: 1.540.306 in 1970; 1.529.467 in 1971; 1.520.564 in 1972. (Voorlopige raming op 15 mei 1973: 1.510.000 ha.)

Wat de veeteelt betreft, ziet de toestand eruit als volgt:

	1971	1972
Aantal runderen	2.839.825	2.825.088
Aantal varkens	3.911.634	4.282.849
Aantal paarden	64.018	59.402
Aantal leghennen	12.979.610	12.996.740

BOYCOT VAN ZUIDAFRIKAANSE HOOGLERAAR

De benoeming van prof. F. J. Du Toit Spies, gewezen hoogleraar te Pretoria en nu cultureel raad bij de Zuidafrikaanse ambassade te Brussel, tot lector in de Zuidafrikaanse taal- en letterkunde aan de universiteit van Leuven, heeft daar tot studentenprotesten geleid.

De hoogleraar had op liet einde van het academiejaar 1972-1973 de leeropdracht aanvaard op uitdrukkelijk verzoek van de Leuvense academische overheid. In okt. 1973 verzocht de studentendelegatie op de academische raad om zijn ontslag. De studenten voerden aan dat een diplomaat het standpunt van zijn regering moet verdedigen en dus geen objectief en wetenschappelijk verantwoord onderwijs kan verstrekken. De academische raad weigerde op het verzoek in te gaan. In nov. kwam het tot relletjes tijdens de colleges van Du Toit Spies en in dec. organiseerde een comité ,,Bevrijde Universiteit Leuven" een studentenstaking, waarbij ook het Instituut voor Duitse en Engelse literatuur bezet werd.

De Zuidafrikaanse ambassade deelde mee dat Du Toit Spies geen diplomaat was, slechts als cultureel raad contractueel was aangeworven, ressorteert onder het onderwijsministerie en voor de leeropdracht niet wordt gehonoreerd. De hoogleraar zelf liet echter weten dat hij van de leeropdracht af zag.

De academische overheid publiceerde daarop een communiqué om het ontslag te betreuren. Ook verklaarden zij dat het voor een wetenschappelijke instelling onaanvaardbaar is dat iemand wordt geweerd wegens zijn nationaliteit of het politieke regiem in zijn land. De academische overheid trof meteen een sanctie n.a.v. de bezetting van het universiteitsgebouw: alle colleges en seminaries in de licentie Germaanse filologie werden voor een week geschorst. Ook liepen de studenten die het instituut bezet hadden, een berisping op. Dat lokte weer een reactie uit van de studenten die op 18 dec. de universiteitsbibliotheek bezetten.

's Anderendaags kwam het tot een vergelijk, waarbij de studenten erkenden dat niemand van de universiteit mag worden geweerd om redenen van nationaliteit, ras, geslacht, godsdienst, politieke of levensbeschouwelijke overtuiging, en waarbij anderdeels de academische overheid alle sancties ophief.

SPANJE

MUTATIES VERSTERKEN POSITIE FALANGISTEN

Half juli heeft de regering-Carrero Blanco een aantal benoemingen afgekondigd die algemeen als een versterking van de positie van de falangisten in het regeringsapparaat werden gewaardeerd.
Een falangist, Silva Melero, werd tot president van het opperste gerechtshof benoemd: falangist is ook de nieuwe burgemeester van Madrid. de architect Garcia-Lomas.
Van bijzondere betekenis waren de talrijke mutaties in de Raad van het Koninkrijk. Deze raad bestaat uit 17 personen. Zeven van hen zijn lid van de Raad krachtens hun ambten, de anderen worden door de in de Cortez vertegenwoordigde beroepscategorieen gekozen. De Raad van het Koninkrijk is het hoogste adviesorgaan van het land en heeft een beslissende invloed o.a. op de benoeming van de premier.
De nieuwe benoemingen van juli wezen op een kleine versterking van de positie der falangisten, die evenwel ook een van hun mensen verloren. De nieuwe minister van onderwijs (Rodriguez Martines) ontsloeg de rector van de universiteit van Madrid, Alaca, die daarmee ook zijn zetel in de Raad van het Koninkrijk verloor.
Zijn opvolger als rector en daarmee ook in de Raad was prof. Gonzalez Alvarez, die tot de conservatieve vleugel van het Spaanse katholicisme behoort.
Begin okt. 1973 werd de secretarisgeneraal van de staatsvakbond Martin Villa ontslagen. Tegelijkertijd verloor hij zijn zetel in de Raad van het Koninkrijk. Tot nieuwe secretaris-generaal werd benoemd Fernandez Sordo die als vertrouwensman van vice-premier Fernandez Miranda gold. Fernandez Sordo heeft zijn politieke carrière bij de vakbonden en de ,,beweging" gemaakt, voordat hij als directeur-generaal voor de pers op het ministerie van informatie kwam.
In die functie werd hij opgevolgd door de vroegere hoofdredacteur van het partijorgaan Arriba, Blanco Tobio. *(FAZ)*

(Vor. ber. pag. 394/1-'73)

VERHOUDING STAAT-KERK, BENOEMING NIEUWE BISSCHOPPEN, BEZOEK MGR. CASAROLI, HONGERSTAKING PRIESTERS

De betrekkingen tussen de Spaanse overheid en het Vaticaan zijn in de afgelopen periode wederom gespannen gebleven, hoewel ten aanzien van de vervulling van vacante bisschopszetels een compromis kon worden bereikt. Groot opzien baarde de hongerstaking van een aantal gevangengenomen priesters, die op die manier protesteerden tegen de speciale behandeling die geestelijken in dit opzicht in Spanje nog genieten, een uitvloeisel van bet Concordaat, dat, naar algemeen wordt aangenomen, spoedig zal worden herzien.

Nieuwe *bisschoppen*

Half april maakte het Vaticaan een aantal nieuwe bisschopsbenoemingen bekend, waardoor het aantal vacante bisschopszetels tot 5 is gedaald. Het Vaticaan heeft lange tijd gewacht met het doen van nieuwe benoemingen omdat het Spaanse staatshoofd weigerde afstand te doen van zijn recht op voordracht.
Bij de voorlaatste benoemiagen wist men echter al een compromis te bereiken: het Vaticaan wist de benoeming van enige hervormingsgezinde bisschoppen door te zetten en accepteerde dat een Francogezinde geestelijke primaat van Spanje wend.
De laatste benoemingen zijn wederom het resultaat van een compromis. Reit belangrijke aartsbisdom Santiago de Compostela kreeg mgr. Suquia, voorheen bisschop van Malaga, die bekend staat als een vooruitstrevend man. De rechtse vroegere wijbisschop van Madrid. Guerra Campos kreeg eindelijk een diocees, het kleine en landelijke Cuenca. De andere nieuwe bisschoppen Buxarrais (Malaga), Ubeda (Mallorca) en Alvarez (Tarazona) zijn minder bekend, maar worden tot de gematigd-progressieve groep gerekend.
In sommige kerkelijke kringen werd er kritiek op uitgeoefend dat heit Vaticaan de verschillende bisschopszetels niet heeft bezet met mensen die uit dezelfde streek atammen. Voor Galicië werd een Bask benoemd, een Galiciër werd naar Nieuw-Castilië gestuurd, een Catalaan naar Andalusië en een Asturiër naar Aragon.
Vooral de benoeming van Guerra Campos heeft nogal watt voeten in de aarde gehad. In verschillende vacante diocesen protesteerden jonge geestelijken als het gerucht de ronde deed dat Guenra Campos mogelijkerwijs benoemd kon worden.
Mgr. Guerra Campos is door Franco persoonlijk tot afgevaardigde in de Cortes benoemd en hij treedt regelmatig op in religieuze uitzendingen voor de Spaanse staatstelevisie. In één van de uitzendingen waarschuwde hij de Spaanse katholieken tegen hun eigen bisschoppen.

Bezoek mgr. *Casaroli*

Van 1 tot 3 november was mgr. Agostino Casaroli, de secretaris voor buitenlandse betrekkingen van het Vaticaan in Madrid, waar hij o.a besprekingen voerde met minister van buitenlandse zaken Lopez Rodo, de pauselijke nuntius in Madrid Luigi Dadaglio en de aartsbisschop van Madrid, kardinaal Enrique y Tanacon.
Tijdens Casaroli's verblijf in Nadrad, publiceerde de pers een brief van kardinaal Villot, een hoge functionaris in het Vaticaan gericht aan de Spaanse minister van buitenlandse zaken, waarin een aanlal punten werd genoemd die naar de mening van het Vaticaan bij een nieuwe regeling van de verhoudingen tussen de Heilige Stoel en Spanje van bijzondere betekenis zijn.
Volgens de brief zijn belangrijke punten: de vrijheid van de kerk bij de verkondiging van het evangelie, ook als daarbij sociale of ,,de mens als staatsburger" betreffende problemen wonden behandeld; een revisie van het concept van de confessionele staat; het afstand doen van de regering van het recht van voordracht voor de bezetting van vacante bisschopszetels; de erkenning van de onafhankelijkheid ven de kerkelijke organisaties en publikaties; onbeperkte vrijheid voor religie-onderricht alsmede de arkenning van de Spaanse bisschopsconferentie als een juridische persoon. De kerk verklaarde zich in de brief bereid af te zien van haar recht om toestemming te geven bot strafrechtelijke vervolging van geestalijken.
In een gemeenschappelijk communiqué dat na afloop van het bezoek van Casaroli werd uitgegeven, werd de publikatie van ,,bepaalde versies van brieven tussen de Heilige Stoel en de regering" betreurd.
In het communiqué staat verder dat beide partijen onderhandelingen zullen beginnen over revisie van het concordaat.

Hongerstaking priesters

Op 6 nov. 1973 brak er in de zgn. ,,priestergevangenis" van Zamora een opstand uit De gevangenis van Zamora werd in 1968 op grond van een in 1953 tussen Spanje en het

Vaticaan getroffen overeenkomst geopend.
Volgens het verdrag zouden Spaanse geestelijken voor politieke vergrijpen door een speciale rechtbank worden veroordeeld en in Zamora worden gevangen gezet. Zeven priesters, allen veroordeeld wegens verboden politieke activiteiten, zes van hen Basken, protesteerden in een naar buiten gesmokkelde brief tegen de speciale behandeling die geestelijken in de gevangenis genieten. Zij deelden mee in hongerstaking te gaan en riepen de Spaanse clerus op hun voorbeeld te volgen.
Op 9 nov. bezette een aantal geestelijken de kantoren van de bisschop van Bilbao uit solidariteit met de priesters in Zamora.
Op 10 nov. werd de pauselijke nuntiatuur in Madrid door 150 priesters en militante katholieken bezet. Het gebouw werd onmiddellijk omsingeld door politietroepen en de bezetting werd na 24 uur opgeheven. Ook in andere delen van Spanje kwam het tot solidariteitsbetuigingen met de priesters in Zamora.
Op 18 november werden de zeven priesters uit Zamora overgebracht naar de Carabanchel-gevangenis in Madrid, waar oak „gewone" politieke gevangenen vastgehouden worden.
Na een verblijf van een week aldaar werden zij weer teruggebracht naar Zamora, waar de zeven opnieuw met een hongerstaking begonnen, walt weer solidariteitsacties tengevolge had o.a. in Bilbao, waar het bisschoppelijke paleis werd bezat en in Madrid waar prieters en leken een seminarie bezetten.
Ook de hogere geestelijkheid hield zich met de zaak beig.
De bisschop van Segovia, mgr. Palenzuela, verklaarde tegenover de pers dat de situatie in de priestergevangenis onhoudbaar was.
Ook een andere hoge geestelijke, de bisschop van Bilbao, mgr. Anoveros, uitte kritiek op de behandeling van politieke gevangenen.
De procureur van heit Hooggerechtshof deelde daarop mee dat hij een onderzoek naar de uitlatingen van de beide bisschoppen zou beginnen wegens laster.
Op 27 november verzocht het Vaticaan de Spaanse bisschopsconferentie zich uit te spreken over de situatie in Zamora. Deze verklaarde zich voor opheffing van de priestergevangenis. Op 11 dec. 1973 beëindigden de zeven priesters hun hongerstaking. (Le Monde, *NZZ)*

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

INSTELLING VN-VREDESMACHT. ALARM VOOR AMERIKAANSE TROEPEN. VERKLARINGEN KISSINGER, NIXON EN BREZJNEW. RESOLUTIES VEILIGHEIDSRAAD

Nadat de Veiligheidsraad op 23 okt. 1973 ten tweeden male een bestandsoproep (resolutie 339-'73) tot de strijdende partijen in het Midden-Oosten gericht had, welke nu een werkelijk bestand inluidde (pag. 702/2-'73), begon het overleg over de vorming van een VN-macht voor het handhaven van de vrede in het Midden-Oosten.
Op 24 okt. om 19.00 uur werd in Cairo bekendgemaakt dat president Sadat van Egypte in boodschappen aan de Amerikaanse president Nixon en de Sowjetrussische partijleider Brezjnew had verzocht om het zenden van Amerikaanse en Russische troepen om op de naleving van de wapenstilstand toe te zien. Een uur later liet het Witte Huis in Washington weten dat de VS niet de bedoeling hadden troepen naar het Midden-Oosten te zenden en dat zij hoopten dat ook geen andere buitenlandse mogendheid daartoe zou overgaan. Meegedeeld werd dat de situatie onderwerp van permanent overleg tussen Nixon en Brezjnew was.

Amerikaans alarm

Op 25 okt. om 11.00 uur maakte Washington bekend dat voor een aantal Amerikaanse bases overal ter wereld alarmfase 3 was afgekondigd. In verband hiermee verklaarde de Amerikaanse senator Henry Jackson vijf uur later dat de maatregel het gevolg was van een „grove" nota van Brezjnew, waarin die met het eenzijdig zenden van Russische troepen naar het Midden-Oosten zou hebben gedreigd als Washington bleef weigeren aan het daadwerkelijke toezicht op het staakt-het-vuren mee te werken.

Perconferentie Kissinger

De eerste officiële toelichting op het Amerikaanse alarm werd gegeven door minister van buitenlandse zaken Kissinger die tijdens een persconferentie (om 17.00 uur) een uiteenzetting gaf van de ontwikkelingen rond de crisis in het Midden-Oosten, de Amerikaans-Russische contacten en de situatie op dat moment. Hij maakte duidelijk dat Washington tegen het zenden van een gemeenschappelijke Amerikaans-Russische troepenmacht naar het Midden-Oosten was en nog meer gekant was tegen ,,het eenzijdig introduceren door enige grote mogendheid, in het bijzonder een nucleaire mogendheid, van militaire eenheden in het Midden-Oosten in welke vermomming die troepen ook zouden worden geintroduceerd". In zijn verklaring zei Kissinger o.a.:

,, . De Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zijn natuurlijk ideologische en — in zekere mate — politieke tegenstanders Maar de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie hebben ook een zeer speciale verantwoordelijkheid Wij bezitten — elk van ons — nucleaire arsenalen die bij machte zijn de mensheid te vernietigen Wij — allebei — hebben een speciale plicht om erop toe te zien dat confrontaties binnen de perken worden gehoudan die bet geciviliseerde bestaan niet bedreigen Wij beiden zullen ons vroeg of laat moeten realasaren dat de vraagstukken die thans de wereld verdelen, en te voorziene kwesties, de catastrofe zonder weerga niet rechtvaardigen die een kernoorlog zou inhouden En daarom hebben wij in al onze afspraken met de Sowjet-Unie getracht (..) die in een positie te brengen waarin dit allesoverheersende belang dat de mensheid met ons deelt nooit uit het oog verloren werd
In een toespraak (op 8 okt) wees ik erop dat er grenzen zijn die wij niet kunnen overschrijden Ik stelde dat wij ons zullen verzetten tegen de poging van welk land ook om een overheersende positie te bereiken, hetzij op wereldniveau hetzij regionaal, dat wij weerstand zouden bieden aan elke poging om een ontspanningspolitiek uit te buiten om onze bondgenootschappen te verzwakken; en dat wij zouden reageren als de ontspanning werd gebruikt als dekmantel voor het verscherpen van conflicten in internationale brandhaarden Wij hebben deze beginselen in de huidige situatie nageleefd ( )
In de laatste twee dagen hebben de discussies in de Veiligheidsraad en de contacten die daarmee verband hielden een wending genomen die ons zorgelijk scheen. Wij werden geconfronteerd ( ) met een verzoek om actie welke niet in ons vermogen lag om daartoe over te gaan Er was bijv een voorstel dat gezamenlijke Amerikaanse en Sowjetrussische militaire troepen in het Midden-Oosten zouden worden gelegerd om een toezicht op het staakt-het-vuren tot stand te brengen
Ik zou gaarne namens de president het Amerikaanse standpunt in deze kwestie zeer duidelijk formuleren De Verenigde Staten staan onwelwillend tegenover hei zenden van een gezamenlijke Sowjetrussisch-Amerikaanse troepenmacht naar het Midden-Oosten en zij zullen dat niet goedkeuren De Verenigde Staten menen dat wat in het Midden-Oosten bovenal nodig is, een vaststelling van de feiten is, een vaststelling waar de (bestands)lijnen liggen en een vaststelling wie het vuren veroorzaakt, zodat de Veiligheidsraad vervolgens de passende maatregelen kan treffen. Het is onvoorstelbaar dat de troepen van de grote mogendheden in zo groten getale zouden worden aangevoerd als nodig is om een overmacht te hebben t o v de beide deelnemers. Het is onvoorstelbaar dat wij de rivaliteit van

grote mogendheden naar het Midden-Oosten zouden overbrengen of, anderszins, dat wij een militair conciominium van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zouden opleggen De Verenigde Staten zijn zelfs ten sterkste gekant tegen het eenzijdig overbrengen door enige grote mogendheid, speciaal door een kernmogendheid, van militaire eenheden naar het Midden-Oosten, onder welk mom die troepen ook zouden worden overgebracht En het is de dubbelzinnigheid van enkele acties en berichten en bepaalde paraatheidsmaatregelen die werden waargenomen die de president ertoe brachten up een speciale zitting van de Naticnalo Veiligheidsraad vannacht, om 3 00 uur v m te bevelen dat bepaalde voorzorgsmaatregelen door de Verenigde State? getroffen werden

Het standpunt van de Verenigde Staten t a v de vrede in het Midden-Oosten is als volgt De Verenigde Staten staan op een strikte naleving van het staakt-het-vuien zoals adt bepaald werd in de VN-Veiligheidsraadresolutie *338,* die op *22* okt aanvaard werd De Verenigde Staten zullen steun verlenen en alle hulp bieden en zij zijn bereid enig personeel te leveren voor een VN-waarnemerseenheid die tot taak heeft de Veiligheidsraad verslag uit te brengen over de bestandsschendingen ( )

Als de Veiligheidsraad dat wenst, dan zijn de Verenigde Staten bereid toe te stemmen in een internationale troepenmacht, mits die geen deelnemers omvat van de permanente Veiligheidsraadsleden, om in het gebied te worden gelegerd als een aanvullende garantie op het staakt-het-vuren

De Verenigde Staten zijn bereid een belangrijke poging in het werk te stellen om een politieke oplossing die aan alle kanten rechtvaardig is te helpen bespoedigen. (. .)

Maar wij hebben steeds gesteld dat het een vrede in gerechtigheid moet zijn De bepalingen waarover in de Verenigde Naties overeenstemming is bereikt bieden de volken van het Midden-Oosten een kans om hun eigen lot in overleg en onderhandelingen te bepalen — voor het eerst in 25 jaar. '

Kissinger beantwoordde vervolgens een aantal vragen, die vooral betrekking hadden op de afkondiging van de staat van alarm voor Amerikaanse troepen.

Op een vraag naar verdere details over ,,de Sowjetrussische dreiging" antwoordde Kissinger o a ,Wij kwamen achter het alarmeren van bepaalde Sowjet-eenheden en wij waren geïntrigeerd door het gedrag van sommige Sowjet-vertegenwoordigers bij de besprekingen die plaatsvonden

Wij achten onszelf niet in een confrontatie met de Sowjet-Unie gewikkeld Wij menen niet dat het op dit moment noodzakelijk is in een confontatie gewikkeld te zijn Wij zijn juist bereid om samen te werken ter verwezenlijking van de doelen die wij onszelf gesteld hebben Maar samenwerking sluit eenzijdig optreden uit en de president besloot dat het van essentieel belang was onze houding t o v eenzijdige stappen duidelijk te maken"

Op een vraag of Kissinger meende dat ,,het optreden van de Russen tot dusver ( ) het punt heeft bereikt waarop het de toepassing van de ontspanning in tegengestelde zin bedreigt", reageerde de minister als volgt. „Wij zijn nog niet bereid dit oordeel te vellen Wij moeten beseffen ( ) dat de Sowjet-Unie en wij in een zeer unieke betrelrking tot elkaar staan Wij zijn tegelijk tegenstanders en partners bij het bewaren van de vrede Als tegenstanders zijn wij dikwijls in potentiële confrontatie* verwikkeld en elk van ons heeft vrienden die het zich permitteren doeleinden na te streven die mogelijk door geen van ons worden beoogd.

Toen wij de voorzorgcinaatregelen troffen, waarvan u allen op de hoogte bent. deden wij dat omdat wij dachten dat er een mogelijkheid bestond dat de toestand de door mij omlijnde perken te buiten ging Maar wij zijn nog niet bereid te verklai en dat zij die perken te buiten zijn gegaan en wil geloven dat de mogelijkheid voor een ontwikkeling in de richting die de Veiligheidsraad eerder deze week heeft bepaald nog altijd zeer reëel is En als de Veiligheidsraad vandaag een resolutie zou aanvaarden die het optreden van VN-troepen toestaat behalve die van de permanente leden, dan zouden de VS menen dat wij teruggekeerd zijn op de weg die eerder deze week was geschetst"

De vraag waarom de VS zich tegen het zenden van troepen door de permanente leden kantten, beantwoordde Kissinger met „Als er een situatie bestaat waarin verscheidene van de permanente leden mogelijk tegengestelde belangen hebben, en als de aanwezigheid van de troepen van de permanente leden op zichzelf kan bijdragen tot de spanning in het gebied, lijkt het ons het enig mogelijke beleid de leden — de troepen van alle permanente leden — uit te sluiten.

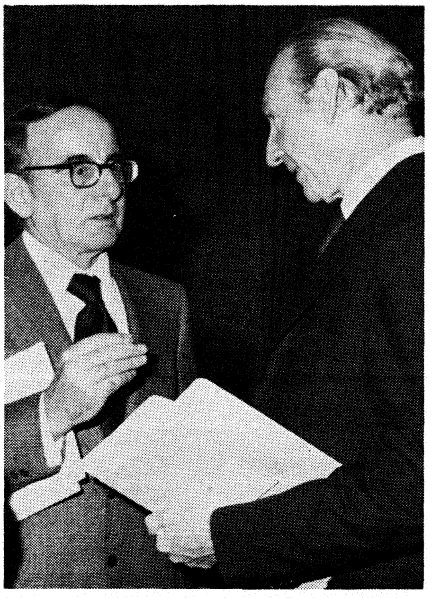
Het zou een ramp zijn als het Midden-Oosten (.) ten gevolge van een VN-besluit een gelegaliseerd toneel zou worden voor de competitie van de strijdkrachten van de grote kernmogendheden En daarom schijnt het ons toe dat de politieke doelstellingen het beste worden gediend als een internationale troepenmacht voor stationering aldaar zou worden samengesteld uit landen die niet de kans lopen zelf in rivaliteit verwikkeld te raken op grond van hun aanwezigheid ..

Kissinger verklaarde nog op een desbetreffende vraag geen inlichtingen te bezitten over de aanwezigheid van troepen in Egypte en hij herhaalde' „Wij achten ons niet in een confrontatie met de Sowjet-Unie gewikkeld"

Resolutie 340

De door de VS gewenste uitsluiting van de permanente leden van d? Veiligheidsraad bij de vorming van de VN-vredesmacht voor het Midden-Oosten (UNEF) werd opgenomen in resolutie 340 die door de Veiligheidsraad in de nacht van 24 op 25 okt. 1973 werd aanvaard.

Een door de acht niet-gebonden leden van de Raad — Guinee, India, Indonesië, Joego-Slavië, Kenia, Panama, Peru en Soedan — ingediend ontwerp was daartoe door de Amerikaanse vertegenwoordiger John Scali geamendeerd. Dit amendement werd door de Raad aanvaard met 13 stemmen voor bij één onthouding (Frankrijk), terwijl China afwezig was. De Rusrische vertegenwoordiger Jakob Malik, die zich aanvankelijk achter het Egyptische verzoek om het zenden van Russische en Amerikaanse troepen ter waarborging van het bestand en ter verzekering van een terugtrekking tot achter de bestandslijn van 22 okt., 17.50 uur GMT had gesteld, had het Amerikaanse amendement ,,onder voorbehoud" aanvaard.

John Scali (VS) met rechts Waldheim.

De geamendeerde resolutie werd met 14 tegen 0 stemmen bij afwezigheid van China goedgekeurd, en luidde als volgt:

,,De Veiligheidsraad,
herinnerend aan zijn resoluties *338* (1973) van 22 okt. *1973* en *339* (1973) van *23* okt. *1973* (. . .),

1) verlangt dat een onmiddellijk en volledig staakt-het-vuren wordt nageleefd en dat de partijen zich op de door hen op *22* okt. *1973* te *16.50* uur GMT bezette posities terugtrekken;

2) verzoekt de secretaris-generaal als onmiddellijke maatregel het aantal militaire waarnemers van de VN aan beide zijden te verhogen;

3) besluit onmiddellijk onder zijn gezag een United Nations Emergency Force op te richten, die zal worden samengesteld uit personeel van de lid-staten van de Verenigde Naties, uitgezonderd de permanente leden van de Veiligheidsraad, en verzoekt de secretaris-generaal daarover binnen 24 uur rapport uit te brengen;

4) verzoekt de secretaris-generaal de Raad met spoed en voortdurend op de hoogte te brengen van de stand van zaken bij de uitvoering van deze resolutie èn van de resoluties *338* (1973) en *339 (1973);*

5) verzoekt alle lid-staten hun volledige medewerking aan de Verenigde Naties te verlenen bij de uitvoering van deze resolutie alsmede van de resoluties 338 (1973) en *339* (1973)."

De Chinese vertegenwoordiger Hoeang-hoea noemde alle drie resoluties ,,waar-

deloze vodjes papier", beschuldigde de VS en de SU van samenspanning bij het najagen van hun ,,imperialistische doelstellingen", maar deelde mee dat hij uit respect voor de landen van de Derde Wereld, die de resolutie hadden ingediend, geen veto zou uitspreken.

Verklaring Nixon

Tijdens een persconferentie op 26 okt. legde de Amerikaanse president Nixon een verklaring af over de ,,potentieel explosieve crisis" die tot het afkondigen van alarmfase 3 voor Amerikaanse troepen had geleid. In deze verklaring stelde Nixon o.a.:

,,Het staakt-het-vuren functioneert. Er zijn enkele schendingen geweest, maar in het algemeen gesproken kan worden gezegd dat het op dit ogenblik functioneert. Zoals u weet zal, als gevolg van de VN-resolutie die gisteren met 14 tegen 0 stemmen werd goedgekeurd, een troepenmacht naar het Midden-Oosten gaan om de vrede te bewaren; deze troepenmacht zal echter geen strijdkrachten omvatten van de grote mogendheden, incl. natuurlijk de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie.

Evenwel is de vraag gerezen of waarnemers van de grote mogendheden naar het Midden-Oosten kunnen gaan. Mijn allerjongste bericht hierover (...) is: Wij zullen waarnemers naar het Midden-Oosten sturen als daarom door de secretarisgeneraal van de Verenigde Naties gevraagd wordt, en wij hebben redenen te verwachten dat wij zo'n verzoek zullen ontvangen.

M.b.t. de vredesbewarende troepenmacht meen ik dat het voor u allen (...) van belang is te weten waarom de Verenigde Staten erop hebben gestaan dat de grote mogendheden geen deel van de vredesbewarende troepenmacht zouden uitmaken, en dat de grote mogendheden geen militaire eenheden naar het Midden-Oosten zouden zenden. Een zeer gewichtige en potentieel explosieve crisis ontwikkelde zich deze week woensdag (24 okt.). Wij kregen inlichtingen die ons ertoe brachten te menen dat de Sowjet-Unie van plan was een zeer substantiële eenheid naar het Midden-Oosten te sturen, een militaire eenheid.

Toen ik die inlichtingen ontving, gelastte ik, kort na middernacht op donderdagmorgen (25 okt.), een alarm voor alle Amerikaanse troepen overal ter wereld.

Dit was een voorzorgsalarm. De bedoeling daarvan was de Sowjet-Unie te laten weten dat wij geen enkel eenzijdig optreden van zijn kant om militaire eenheden naar het Midden-Oosten te verplaatsen konden accepteren. Tegelijkertijd, in de vroege morgenuren, ging ik ook over tot actie op het diplomatieke front. In een boodschap aan Brezjnew, een spoedboodschap, zette ik hem onze redenering uiteen en drong ik erop aan dat wij niet op die weg zouden voortgaan, maar dat wij in plaats daarvan ons aaneen moesten sluiten in de Verenigde Naties bij het steunen van een resolutie die alle grote mogendheden zou uitsluiten van deelname aan een vredesbewarende troepenmacht.

Als gevolg van die mededeling en het antwoord van Brezjnew dat ik ontving, — wij wisselden verscheidene boodschappen uit, moet ik zeggen — kwamen wij tot de conclusie dat wij gezamenlijk de resolutie zouden steunen die in de Verenigde Naties aanvaard werd. (...)

Ik meen dat ik veilig kan zeggen dat de kansen voor niet alleen een staakt-het-vuren, dat wij thans hebben en dat wij in het Midden-Oosten reeds enige tijd hadden, maar ook het vooruitzicht op een permanente vrede de beste zijn die er in 20 jaar bestonden.

De reden daarvoor is dat de twee grote mogendheden, de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten, zijn overeengekomen — dit was een van de resultaten van dr. Kissingers reis naar Moskou — dat wij zullen deelnemen aan pogingen om de besprekingen tussen de betrokken partijen te bevorderen. Dit betekent niet dat de twee grote mogendheden een regeling zullen opleggen. Het betekent wel dat wij onze invloed zullen aanwenden bij de naties in het gebied om een regeling te bespoedigen.

De reden dat wij dit belangrijk achten is dat primair, vanuit het standpunt van de naties in het Midden-Oosten geredeneerd, geen van hen — Israël, Egypte, Syrië — de doodsstrijd van nog een oorlog kan of moet meemaken.

De verliezen in deze oorlog zijn aan beide zijden zeer, zeer hoog geweest. En de tragedie moet niet opnieuw plaatsvinden. Er zijn vier van deze oorlogen geweest (...) gedurende de laatste 20 jaar. Maar afgezien daarvan, het is van vitaal belang voor de vrede in de wereld dat deze potentiële brandhaard, die waarlijk een van de potentieel meest explosieve gebieden ter wereld vormt, bepaald niet een gebied wordt waarin de grote mogendheden met elkaar in een confrontatie verzeild raken. Wat de ontwikkelingen van deze week ons allen zouden moeten vertellen is dat de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie die zoals bekend zeer uiteenlopende doelstellingen in het Midden-Oosten hebben, nu zijn overeengekomen dat het niet in hun belang is daar in een confrontatie gewikkeld te raken, een confrontatie die zou kunnen leiden tot een nucleaire confrontatie, en geen van de twee grote mogendheden wenst dat.

Wij zijn dan ook overeengekomen dat als wij dat willen vermijden, het voor ons noodzakelijk is sterker onze invloed aan te wenden dan wij in het verleden hebben gedaan om de onderhandelingen weer op gang te brengen, maar dit keer om ze tot een goed einde te voeren: Niet alleen een tijdelijk bestand, maar een permanente vrede.

Ik wil niet suggereren dat die snel tot stand komt, omdat de betrokken partijen nogal ver van elkaar af staan. Maar ik ben van mening dat er nu grote aansporingen binnen het gebied voorkomen om een vreedzame oplossing te vinden en er zijn geweldige aansporingen voor zover het de VS betreft, en de SU en andere grote mogendheden, om zo'n oplossing te vinden ..."

Eveneens op 26 okt. 1973 somde de Amerikaanse minister van defensie, James Schlesinger, tijdens een persconferentie de volgende factoren op die bij de alarmering van de Amerikaanse strijdkrachten een rol hadden gespeeld: het in staat van alarm brengen van ca. 50.000 Russische parachutisten, het aan de grond houden van de Russische luchtmacht, berichten over vluchten van Russische transportvliegtuigen (waarbij niet bekend was of er troepen aan boord waren) en de verdubbeling van de Russische vloot in de Middellandse Zee tot ca. 85 schepen.

De alarmfase voor de Amerikaanse troepen werd geleidelijk opgeheven, op 31 okt. voor de laatste eenheden. Die dag verklaarde het Pentagon dat het leek of aan de staat van alarm voor ca. 50.000 Russische parachutisten in de SU en Oost-Europa ook een eind gekomen was.

Rede Brezjnew

Voor het Congres van de Wereldkrachten te Moskou hield de Sowjetrussische partyleider Brezjnew op 26 okt. 1973 — een dag later dan aanvankelijk aangekondigd — een rede, waarin hij t.a.v. het Midden-Oosten o.a. opmerkte:

,,Het zal (...) duidelijk zijn dat de strijd van de Arabische volken voor het teniet-doen van de gevolgen der Israëlische agressie terzelfdertijd een strijd voor het vestigen van een duurzame en rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten is.

De haard van spanning in dat rayon heeft reeds voor de vierde maal tot het uitbreken van een oorlog geleid. De militaire handelingen van deze maand bereikten een ongekende intensiteit en zij hebben geleid tot talrijke offers voor beide partijen, ook onder de burgerbevolking, die laatste door de barbaarse bombardementen van vreedzame steden en dorpen in Egypte en Syrië. De jongste gebeurtenissen hebben aan de hele wereld met een bijzondere duidelijkheid de gevaarlijke aard van de situatie doen zien, die in het Midden-Oosten is ontstaan, alsook de dringende noodzaak om daarin verandering te brengen. (...)

Wat zijn de diepere oorzaken van de militaire conflicten, welke periodiek in dit gebied uitbreken, ook van de huidige oorlog? Bezien van ons standpunt uit is het antwoord op die vraag duidelijk. Die oorzaken zijn te vinden in het in bezit nemen van Arabische gebieden door Israël, als gevolg van de door dat land bedreven agressie; in de halsstarrige onwil van Tel-Aviv om met de wettige rechten van de Arabische volken rekening te houden en de steun, welke aan die politiek door die kringen uit de kapitalistische wereld verleend wordt, die er naar streven een vrijheidlievende en onafhankelijke ontwikkeling der progressieve Arabische staten te dwarsbomen. (...)

Uitgaande zowel van de algemene principes der socialistische buitenlandse politiek als van het feit, dat dit rayon zich in de onmiddellijke nabijheid van onze grens bevindt, hebben wij er belang bij dat er in het Midden-Oosten een werkelijk duurzame en rechtvaardige vrede tot stand zal komen, opdat de veiligheid van alle landen in dat rayon, hun recht om rustig hun leven op te bauwen op de wijze, zoals zij dat wensen, gewaarborgd wordt. Het is met name daarom dat de Sowjet-Unie er steeds op heeft aangedrongen dat de door Israël bezette gebieden aan de Arabische staten terug zouden worden gegeven en dat in de betrekkingen met het Palestijnse volk de rechtvaardigheid zou zegevieren. Dat is de politiek die de Sowjet-Unie heeft gevoerd en die zij zal blijven voeren. (...)

Naar men weet heeft de Veiligheidsraad

van de VN, op voorstel van de Sowjet-Unie en van de Verenigde Staten, tot tweemaal toe. op 22 en 23 okt., besluiten genomen, die een onmiddellijk staakt-het-vuren beoogden. Beide keren heeft Israël, terwijl het in woorden verklaarde zich aan het besluit van de Raad te zullen onderwerpen, het metterdaad op trouweloze wijze geschonden door met zijn agressieve handelingen tegen Egypte door te gaan. Israël heeft de eisen van de Veiligheidsraad inzake het terugtrekken van zijn troepen op de posities, die zij op de avond van de 22ste okt. hadden ingenomen, volkomen genegeerd. (. . .)

Maar een dergelijke politiek van de regering van Israël zal het Israëlische volk duur te staan komen. Berekeningen, die er op gericht zijn om de vrede en de veiligheid in de wereld te garanderen door het op gewelddadige wijze in het bezit nemen en in bezit houden van vreemd grondgebied zijn uitzinnige berekeningen die onvermijdelijk tot mislukken gedoemd zijn. Een dergelijke politiek zal Israël vrede noch veiligheid brengen. Zij zal er alleen maar toe leiden dat Israël internationaal nog meer geïsoleerd wordt en zij zal bij de buirrvolken een nog grotere haat jegens dat land opwekken. (. . .)

De president van Egypte. de heer Sadat, heeft zich tot de Sowjet-Unie en tot de Verenigde Staten gewend met het verzoek om naar het gebied van de oorlogshandelingen hun vertegenwoordigers te sturen, ten einde op het tenuitvoerbrengen van de besluiten van de Veiligheidsraad inzake het staakt-het-vuren toe te zien. Wij hebben ons bereid verklaard om aan het verzoek van Egypte te voldoen en hebben dergelijke vertegenwoordigers reeds uitgezonden. Wij hopen, dat ook de regering van de VS op gelijke wijze zal handelen. Tevens zullen wij ook andere mogelijke maatregelen overwegen, welke de situatie mocht voorschrijven.

In verband met de voortdurende schendingen van het staakt-het-vuren heeft de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties op 25 okt. een besluit genomen inzake het onmiddellijk in het leven roepen van troepen der Organisatie van de Verenigde Naties, die naar het gebied van de oorlogshandelingen zullen worden gezonden. Wij zijn van oordeel dat dit een nuttig besluit is en hopen dat het bij het normaliseren van de situatie zijn rol zal spelen. Wat overigens het normaliseren van de situatie in het Midden-Oosten betreft is de Sowjet-Unie bereid met alle betrokken landen mede te werken. Echter, de handelingen, die in de laatste dagen in bepaalde kringen van de NAVO-landen zijn ondernomen, zoals het kunstmatig verhitten van de gemoederen door het verspreiden van allerhande fantastisch-klinkende verzinsels over de voornemens van de Sowjet-Unie in het Midden-Oosten, kunnen een dergelijke samenwerking natuurlijk niet bevorderen. Naar het ons voorkomt zou een meer verantwoordelijke, eerlijke en constructieve houding in deze veel beter op zijn plaats zijn.

Ik zou er op willen wijzen dat het besluit van de Veiligheidsraad van 22 okt. niet uitsluitend in een staakt-het-vuren voorziet. Het voorziet er ook in dat belangrijke stappen zullen worden ondernomen teneinde de oorzaken van de corlog zelf op te heffen. En daarin schuilt de bijzondere verdienste van dit besluit. De betrokken partijen moeten onmiddellijk beginnen om de resolutie inzake het Midden-Oosten, die door de Veiligheidsraad op 22 nov. 1967 is aangenomen, in al haar delen ten uitvoer te brengen. (. . .)

Naar de geest en de letter van het besluit. dat door de Veiligheidsraad op maandag 22 okt. werd genomen. moeten de betrokken partijen onder een desbetreffende leiding onmiddellijk onderhandelingen beginnen, die gericht zullen zijn op het vestigeri van een rechtvaardige en solide vrede in het Midden-Oosten. De betekenis van dergelijke onderhandelingen kan men onmogelijk overschatten. Op de deelnemers eraan rust een historische verantwoordelijkheid. Van de Sowjet-Unie kan ik zeggen dat zij bereid is haar constructief aandeel tot deze zaak bij te dragen, Wij nemen het vaste standpiint in dat aan alle, ik herhaal, aan alle staten en volken van het Midden-Oosten de vrede, de veiligheid en de onschendbaarheid van hun grenzen moet worden gewaarborgd. De Sowjet-Unie is bereid om in de desbetreffende garanties deel te nemen . . ."

Vorming VN-vredesmacht

Op 25 okt. 1973 had de Veiligheidsraad al ingestemd met een voorstel van secretaris-generaal Waldheim om 877 Oostenrijkse, Finse en Zweedse militairen van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP) naar Egypte over te brengen als noodmaatregel. Generaal Ensio Siilasvuo, de leider van het oude VN-waarnemersteam in het Midden-Oosten, werd door Waldheim met instemming van de Raad tot voorlopig bevelhebber van de VN-troepen (UNEF) benoemd.

(Tot het uitbreken van de vierde Israëlisch-Arabische oorlog op 6 okt. 1973 hadden 90 VN-waarnemers langs het Suezkanaal observatieposten bemand om schendingen van de wapenstilstand van 1967 aan het VN-hoofdkwartier te New York te melden. Na het uitbreken van de strijd waren die waarnemers naar Cairo en Jeruzalem teruggetrokken, maar na de aanvaarding van de tweede bestandsresolutie door de Veiligheidsraad op 23 okt. had Waldheim de waarnemers in Cairo opdracht gegeven zich gereed te houden voor terugkeer naar het gebied langs het Suezkanaal.)

Op 26 okt. diende Waldheim bij de Raad een plan in om een vredesmacht van 7.000 man voor een eerste periode van zes maanden naar het Midden-Oosten te sturen De kosten daarvan werden geraamd op $ 30 mln. De voornaamste taak van de UNEF zou zijn het toezicht op een volledig staakt-het-vuren langs het Suezkanaal en het verzekeren van een terugkeer op de posities die beide partijen op 22 okt. om 16.50 uur GMT innamen, toen de oorspronkelijke bestandsoproep van de Veiligheidsraad in werking had moeten treden. Voor de vervulling van de UNEF-taak moest volgens Waldheim aan drie voorwaarden worden voldaan: 1) de UNEF moest permanent op het volledige vertrouwen en de steun van de Veiligheidsraad kunnen rekenen; 2) zij moest in volledige samenwerking met de betrokken partijen optreden; en 3) zij moest als geïntegreerde en actieve militaire eenheid functioneren.

Met het oog op de in het verleden opgedane ervaringen stelde Waldheim de volgende richtlijnen voor:

Generaal-majoor Ensio Siilasvuo (l.) in gesprek met de (toen waarnemend) minister van buitenlandse zaken van Egypte, Ismail Fahmy.

A De UNEF staat onder bevel van de VN, vertegenwoordigd door de secretaris-generaal. en onder gezag van de Veiligheidsraad. De bevelvoering geschiedt via een door de secretaris-generaal met toestemming van de Veiligheidsraad benoemde bevelhebber. De bevelhebber is tetgenover de secretaris-generaal verantwoordelijk De Veiligheidsraad wordt volledig over het functioneren van de UNEF op de hoogte gesteld Alle vraagstukken betreffende de UNEF of de voortzetting van haar actieve rol worden aan de Veiligheidsraad ter beslissing voorgelegd

B De UNEF moet volledige bewegings- en communicatievrijheid genieten en over alle voor de uitoefenimg van haar taak noodzakelijke middelen beschikken Zij moet de privileges en immuniteit bezitten, die de VN zijn toegekend, en zij moet permanent onafhankelijk van de gewapende trcepen van de aanwezige partijen opereren.

C De UNEF wordt samengesteld uit een bepaald aantal contingenten die . op verzoek van de secretaris-generaal beschikbaar worden gesteld. Deze contingenten worden in overleg met de Veiligheidsraad en met de betrokken partijen uitgekozen, waarbij op het erkende beginsel van gelijke geografische vertegenwoordiging moet worden gelet

D. Zij zal slechts defensieve wapens krijgen en mag alleen in geval van Legitieme zelfverdediging naar de wapens grijpen Daartoe kan worden gerekend het verzet tegen pogingen de UNEF met geweld bij de uitoefening van haar functie krachtens het mandaat van de Veiligheidsraad te belemmeren De UNEF handelt in de veronderstelling dat de partijen in het conflict alle nodige maatregelen treffen om zich conform de besluiten van de Veiligheidsraad te gedragen

E Bij de vervulling van haar taak zal de UNEF strikt onpartijdig optreden en alle acties vermijden die de rechten. aanspraken of posities van de partijen zouden kunnen aantasten.

Waldheim stelde nag voor zonodig logistieke steun te vragen aan enige landen, waaronder eventueel ook permanente leden van de Veiligheidsraad zouden kunnen zijn

Na enkele wijzigingen te hebben aangebracht keurde de Veiligheidsraad Waldheims plan op 27 okt. 1973 goed met 14 tegen 0 stemmen. in afwezigheid van de Chinese Volksrepubliek.

China meende dat de UNEF er alleen maar was om de belangen van de supermachten te dienen. Het kondigde aan ook geen bijdrage te zullen leveren voor de financiering van de VN-operatie.
Op 29 okt. maakte de woordvoerder van de Sowjetrussische VN-delegatie, Nikolai N. Loginow, bekend dat de SU haar aandeel (= 12,97%, omgeslagen over de leden van de Algemene Vergadering) in de UNEF zou betalen, zolang zij ervan overtuigd was dat de UNEF op wettige en legitieme wijze optrad; die legitimiteit bestond zolang de UNEF onder auspiciën van de Veiligheidsraad handelde.

Het eerste UNEF-contingent arriveerde op 26 okt. met door de Britse regering beschikbaar gestelde vliegtuigen op het vliegveld van Cairo. De volgende dagen bracht secretaris-generaal Waldheim de Veiligheidsraad diverse malen verslag uit van de vorming van de UNEF.

Een Israëlische tank in de Egyptische stad Suez (29 okt. 1973).

Zo meldde hij op 28 en 30 okt. dat de eerste Finse eenheden in de stad Suez en omgeving waren gelegerd en Zweedse eenheden in het gebied van Ismailia, terwijl de Oostenrijkse eenheden in Cairo gestationeerd bleven voor speciale taken, incl. patrouilles. De UNEF moest in eerste aanleg toezicht houden op het bestand en als buffer dienen tussen de Egyptische en Israëlische strijdkrachten. De tot dusver waargenomen incidenten waren betrekkelijk gering in aantal en omvang geweest.
Later berichtte de secretaris-generaal dat per 1 nov. meer dan 800 Zweedse, Finse, Oostenrijkse en Ierse militairen — bijna allen van de UNFICYP — naar Egypte waren over-gevlogen en aan het Egyptisch-Israëlische front waren ingezet. Verwacht werd dat versterkingen uit die vier landen de UNEF begin november op een Sterkte van bijna 2000 man zouden brengen Voorts werden spoedig Canadese logistieke eenheden verwacht

Inmiddels vonden onderhandelingen plaats over andere landen dan de vier bovengenoemde als leveranciers van troepen voor de vredesmacht. Daarbij kantten de VS zich aanvankelijk tegen contingenten uit de Warschaupact-landen, waarop de SU weigerde toestemming te verlenen voor contingenten uit Canada (een NAVO-lid).
Uiteindelijk werd een compromis gevonden en op 2 nov. 1973 aanvaardde de Veiligheidsraad met consensus, uitgezonderd China, resolutie 341, waarin o.m. bepaald werd:

a) De secretaris-generaal zal onmiddellijk contact opnemen met Ghana, Indonesië en Nepal, Panama en Peru en met Polen en Canada, waarbij de twee laatstgenoemde staten een bijzondere verantwoordelijkheid in logistieke kwesties toekoint. Deze contacten beogen het zenden van contingenten naar het Midden-00sten. De leden van de Raad kwamen overeen dat nog twee andere Afrikaanse staten zullen worden benaderd.

b) De secretaris-generaal zal de Raad regelmatig van de resultaten van zijn bemoeiingen op de hoogte stellen, opdat de kwestie van een evenwichtige geografische vertegenwoordiging van de UNEF-eenheden opnieuw kan worden overwogen
De Franse vertegenwoordiger had tijdens de debatten de wens uitgesproken dat dan ook gedacht zou moeten worden aan contingenten uit het Europa van de Negen.

Van VN-zijlde werd meegedeeld dat per 5 nov. 1.262 militairen van de UNEF in Cairo, Ismailia en Suez waren gestationeerd: 530 Zweden, 205 Oostenrijkers, 294 Finnen en 233 Ieren. Een Canadese logistieke eenheid van 500 à 800 man werd verwacht.
Per 8 nov. waren ca. 1.500 officieren en manschappen uit bovengenoemde vier staten aanwezig. Zij waren met Russische, Amerikaanse, Britse, Noorse en Zweedse vliegtuigen aangevoerd uit Cyprus of hun eigen land.
Een VN-woordvoerder verklaarde in de eerste week van november dat secretaris-generaal Waldheim de Veiligheidsraad had meegedeeld dat de SU en de VS hadden aangeboden elk 36 waarnemers te leveren voos het VN-waarnemerskorps in het Midden-Oosten (UNTSO). Dit korps telde 220 leden, waarvan Zweden met 36 man de grootste vertegenwoordiging had en waarin de VS reeds aoht officieren afgevaardigd hadden. *(USIS,* Informatie-*bulletin* ambassade USSR, UN *Information Centre, Le* Monde, IHT) (Vor. ber. pag. 697 e.v.-1973)

Uitgevers. B V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen

OVERLEG INZAKE HET MIDDEN-OOSTEN

Sinds 11 jan. vertoeft de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, in het Midden-Oosten voor een derde reeks besprekingen. die dit maal vooral gewijd zijn aan de scheiding van de Egyptische en Israëlische troepen in het gebied van het Suezkanaal, als eerste stap in de richting van een vredesregeling. Door Amerikaanse initiatieven waren reeds enkele zaken geregeld.

Na het ingaan van de wapenstilstand op 24 okt. 1973 (pag. 702/3 - 1973) was een periode van intensief politiek en militair overleg op gang gekomen: tussen de VS, Egypte en Israël; van de Arabische staten onderling; in mindere mate, tussen Arabieren en de SU; en — onder auspiciën van de VN — tussen Egyptische en Israëlische officieren.

Contacten met Moskou

Tijdens de vierde Israelisch-Arabische oorlog had de Russische partijleider, Leonid Brezjnew, op 9 okt. 1973 aan het Algerijnse staatshoofd Houari Boumedienne een boodschap gericht, waarin hij het ,,dringend noodzakelijk" had genoemd dat Syrië en Egypte ,,van de progressieve regimes in de landen die, zoals Algerije, de hoop op vrijheid en vooruitgang in de Arabische wereld belichamen, de grootst mogelijk hulp en steun" ontvangen. Brezjnew voegde daaraan toe: „Uw groot persoonlijk aanzien in de landen van de Derde Wereld, dat in het bijzonder tot het grote succes van de vierde conferentie van de niet-gebonden staten (zie pag. 601 e.v. - 1973) heeft bijgedragen, verleent u ongetwijfeld de mogelijkheid met de Arabische staten te onderhandelen, om een uniform standpunt tegenover het gemeenschappelijke gevaar tot stand te brengen..." Boumedienne bracht daarop een vriendschappelijk bezoek aan Moskou op 14/15 okt. en voerde toen besprekingen met Brezjnew, president Podgorny en premier Kosygin, waarbij van beide zijden het vaste voornemen werd bevestigd om „op alle manieren te helpen bij de bevrijding van alle, door Israël bezette, Arabische gebieden". (In aansluiting op dit bezoek voerde Boumedienne op 15 okt. te Belgrado besprekingen met president Sito van Joegoslavië.)

Ook de Iraakse minister van buitenlandse zaken, Murtada Said Abdel Baki, verbleef op 13/14 okt. in Moskou voor besprekingen met president Podgorny en minister van buitenlandse zaken Gromyko, nadat hij tevoren op 11/12 okt. onverwacht in Amman overleg had gepleegd met koning Hoessein van Jordanië. Van 16 tot 19 okt. voerde de Sowjetrussische premier Kosygin in Cairo besprekingen met de Egyptische president Sadat (zie pag. 700/2-'73). De Sowjetrussische eerste plv. minister van buitenlandse zaken, Wasily Moeznetsow, verbleef van 30 okt. - 3 nov. in Cairo voor besprekingen met president Sadat en diens adviseur Hafez Ismail, en bracht vervolgens van 3-6 nov. een bezoek aan Damascus op uitnodiging van de Syrische regering.

Contacten met Washington

Op 17 okt. had de Amerikaanse president Nixon gelijktijdig vier Arabische ministers van buitenlandse zaken ontvangen: nl. die van Saoedi-Arabië, Algerije, Marokko en Koeweit.

Van 29 okt. - 4 nov. verbleef de waarnemend" minister van buitenlandse zaken van Egypte, Ismail Fahmi, in Washington, waar hij op 30 okt. voor een onderhoud door president Nixon ontvangen werd en voorts vijf gesprekken met minister Kissinger voerde, die voorts op 2 nov. de Syrische plv. minister van buitenlandse zaken. Mohammed Zakaria Ismail, voor een bespreking ontving.

Van 1-4 nov. vertoefde ook de Israëlische premier, mevr. Golda Meir, in Washington. Zij werd door president Nixon ontvangen en voerde besprekingen met minister Kissinger.

Over de gesprekken van Fahmy en Meir werden geen officiële verklaringen uitgegeven.

Onderling Arabische beraad

President Sadat van Egypte bracht op 1 nov. een bezoek aan Koeweit, waar hij een bespreking van zes uur had met de emir en met president Assad van Syrië. Op 2 nov. pleegde Sadat in Riad overleg met koning Feisal van Saoedi-Arabië, terwijl president Assad voor een driedaags beraad in de Iraakse hoofdstad Bagdad arriveerde.

Op 2 nov. bracht de Algerijnse president Boumedienne in Cairo de inmiddels teruggekeerde Sadat verslag uit van zijn besprekingen in

* Tijdens Fahmy's verblijf in Washington werd op 31 okt te Cairo zijn benoeming tot minister van buitenlandse zaken van Egypte bekendgemaakt. Zijn voorganger Mohammed Hassan el-Zayat werd speciaal adviseur van president Sadat voor buitenlandse zaken.

V.l.n.r. Sadat en Assad met emir van Koeweit; Nixon met mevr. Meir; Kissinger met Fahmi.

Vl.n.r. Sadat met Feisal; Kissinger bij Sadat; Kissinger met minister Sakkaf (Saoedi-Arabië)

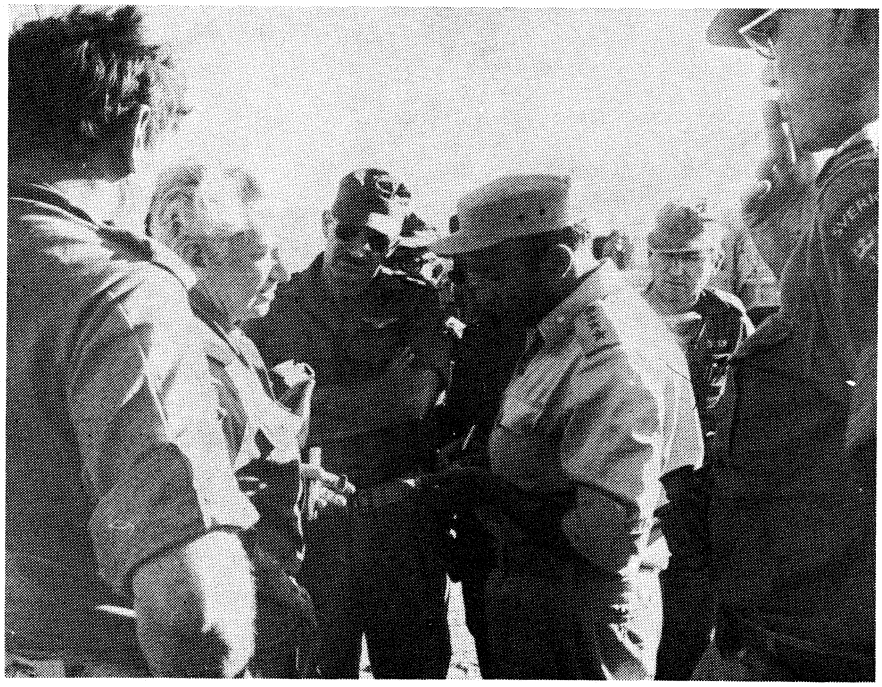
Moskou en bespraken beiden de coördinatie van de Arabische politiek. Boumedienne bracht vervolgens bezoeken aan Damascus, Koeweit en Riad (tot 6 nov.), terwijl de Libische leider Kadhafi in Bagdad (3 nov.) en Damascus (4 nov.) verbleef.
Koning Hoessein van Jordanië legde op 6 en 7 nov. bezoeken af aan Riad, Koeweit, de Unie van Arabische Emiraten en Damascus, terwijl hij op 11 en 12 nov. Bahrein, Oman en Qatar bezocht.

Andere contacten

Van 4 tot 7 nov. bracht de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Abba Eban, een bezoek aan Roemenië, waar hij besprekingen voerde met president Ceausescu, premier Maurer en zijn minister van buitenlandse zaken Macovescu. In persberichten werd gespeculeerd over een eventuele bemiddeling van Roemenië in het Israëlisch-Arabische conflict, omdat dit land als enige communistische staat diplomatieke betrekkingen met Israël onderhoudt. In het slotcommuniqué van het bezoek werd gesteld dat ,,de snelle oplossing van het conflict in de geest en op basis van de Veiligheidsraadresolutie 338 van 22 oktober moet volgen, die bepaalt het staakt-het-vuren, de hernieuwde bekrachtiging van resolutie 242 van 22 november 1967 en onderhandelingen tussen de betrokken partijen voor een rechtvaardige en duurzame vrede".
De speciale adviseur van president Sadat, Mohammed Hassan el-Zayat, bezocht op 5 nov. Parijs voor besprekingen met president Pompidou en minister Jobert en op 6 nov. Londen voor overleg met premier Heath en minister Sir Alec Douglas-Home.

Eerste Egyptisch-Israëlische overleg

Het voortduren van de wapenstilstand aan het Egyptisch-Israëlische front was een tijd lang bijzonder onzeker door het optreden van twee factoren: 1) het nadrukkelijke verlangen van Egypte dat de troepen teruggetrokken moesten worden op de bestandslijnen van 22 oktober — zoals in alle drie bestandsresoluties van de Veiligheidsraad was gesteld —, waardoor voor het Egyptische 3de Leger de toestand aanzienlijk zou verbeteren; en 2) het nadrukkelijke verlangen van Israël om onmiddellijk tot uitwisseling van krijgsgevangenen over te gaan, een zaak die door het Israëlische kabinet bij zijn instemming met het staakt-het-vuren op 22 oktober aan deze aanvaarding gekoppeld was.
De bevoorrading van het Egyptische 3de Leger leidde in de vroege uren van 28 okt. 1973 tot het eerste rechtstreekse contact tussen Egyptische en Israëlische opperofficieren sinds 29 okt. 1956, aldus het Israëlische militaire opperbevel. Het, eerste overleg, onder auspiciën van de VN, werd gevoerd door de Israëlische generaal Aharon Yariv en een Egyptische opperofficier. Diezelfde dag 's middags volgde een tweede onderhoud, nu tussen brigade-generaal Bashir Sharif, de Egyptische verbindingsofficier bij de VN, en luitenant-generaal Haim Bar-Lev, de vroegere Israëlische stafchef en thans minister van han-

Gen. Haim Bar-Lev (l.) overlegt met zijn Egyptische collega, gen. Bashir Sharif.

del en industrie. Onderwerpen van gesprek waren de modaliteiten van de wapenstilstand en de bevoorrading van het Egyptische 3de Leger. Op 29 okt. volgde een derde onderhoud, tussen Yariv en Egyptische officieren, waarbij voor het eerst het kr~jgsgevangenenvraagstuk ter sprake kwam.

Bij het eerste overleg werd afgesproken dat een VN-convooi het ingesloten 3de Leger van water, voedsel en medicamenten zou voorzien Deze humanitaire hulp ontmoette in Israël veel verzet, omdat Israël nog niet volledige lijsten met in Egypte en Syrie verblijvende Israelische krijgsgevangenen had ontvangen en er ook nog geen sprake was van uitwisseling van gewonde en zieke krijgsgevangenen.
In een Israëlisch regeringscommuniqué van 28 okt werd uitdrukkelijk gesteld dat de bevoorrading van het Derde Leger gebeurd was op dringend verzoek van president Nixon Op 29 okt vond het eerste transport naar de oostelijke kanaaloever plaats
De Israëlische minister van defensie Dayan verklaarde de volgende dag in de Knesset dat het niet om een ,humanitaire geste" ging, maar dat Israël ,,geen andere keus" had; het brandpunt van de ontwikkelingen lag in Moskou en Washington Israël had slechts één vriend de Verenigde Staten De munitie die de Israelische troepen aan het front verschoten, was een week eerder nog niet in de Israelische arsenalen Zonder munitie kon men geen oorlog voeren noch de krijgsgevangenen terugkrijgen, aldus Dayan.

Op 30 oktober bereikten generaal Yariv en zijn Egyptische gesprekspartner generaal Gamasi in aanwezigheid van VN-militairen overeenstemming over een uitwisseling van gewonde krijgsgevangenen. Israël had van Egypte een lijst van 82 man in Egyptische krijgsgevangenschap gekregen, van wie ca. 60 gewond waren.

De krijgsgevangenen

Tevoren had Israël wel volledige lijsten van Arabische krijgsgevangenen in Israëlische handen verschaft aan de Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK), terwijl Egypte en Syrië niet zulke lijsten met door hen vastgehouden Israëlische krijgsgevangenen hadden overhandigd. Op 29 okt. had de IC RK te Genève daarover de volgende verklaring uitgegeven:

,,De ICRK bevestigt dat, sinds het uitbreken van de vijandelijkheden, zij er bij alle partijen in het conflict op heeft aangedrongen, op zo kort mogelijke termijn lijsten van krijgsgevangenen beschikbaar te stellen en tegelijk haar toestemming te verlenen die te bezoeken Zij ontving een positief antwoord op deze beide punten van de Israelische autoriteiten, maar haar vertegenwoordigers hebben tot dusver geen antwoord ontvangen van de Syrische regering, terwijl in Egypte de 46 namen van gevangenen die aan de ICRK werden meegedeeld en het enige bezoek aan enkele gewonden cd 10 dagen geleden een eerste stap vormden die door geen verdere actie werd gevolgd
De ICRK heeft verscheidene malen alle betrokken partijen herinnerd aan hun verplichtingen, tegenover ae internationale gemeenschap als geheel, om de Geneefse Conventies zonder enig voorbehoud toe te passen.
Bijgevolg doet de ICRK een beroep op de belligerenten om humanitaire beginselen voorrang te verlenen aan alle andere overwegingen en zonder beperking of uitstel de verplichtingen ten uitvoer te brengen die zij hebben aanvaard uit respect voor en ter waarborging van de menselijke persoon

In volgende verklaringen tijdens de eerste week van november wees de ICRK erop dat de toepdssing van de Geneefse Conventies niet afhankelijk van wederkerigheid was en dat de verplichtingen op grond van die conventies „absoluut" waren Zij deed een beroep op 1) de Egyptische regering haar in staat te stellen gewonde krijgsgevangenen te repatriëren, alle in Egypte vastgehouden krijgsgevangenen te bezoeken en nog niet verschafte krijgsgevangenenlijsten te overhandigen, 2) de regering van Israël om haar in staat te stellen gewonde krijgsgevangenen te repatriëren, de evacuatie van gewonden uit de Sinai en het Suezkanaalgebied te verzekeren en ,,de haar opgelegde verplichtingen in de pas bezette gebieden na te komen", en 3) de Syrische regering om haar in staat te stellen gewonde krijgsgevangenen te repatrieren, in Syrie vastgehouden krijgsgevangenen te bezoeken en lijsten van vastgehouden krijgsgevangenen te verschaffen

Per 31 okt. had Israël de ICRK de namen van de volgende aantallen krijgsgevangenen onder zijn beheer verstrekt: 5.467 Egyptenaren, 368 Syriërs, 17 Irakezen en 4 Marokkanen.
Op 6 nov. had Egypte de ICRK een voorlopige lijst met de namen van 113 Israëlische krijgsgevangenen onder zijn beheer verschaft, terwijl Egypte op 14 nov. een lijst met de namen van 128 Israëliërs verstrekte, zodat in totaal de namen van 241 bekend waren gemaakt. Syrië verschafte geen lijsten aan de ICRK. De Israëlische VN-vertegenwoordiger Tekoah protesteerde op 8 nov. bij secretaris-generaal Waldheim tegen door Syrië jegens Israëlische krijgsgevangenen begane ,,wreedheden"; hij berichtte dat bij Hushniya de lijken van 12 Israëlische militairen waren ontdekt, die na hun gevangenneming vastgebonden en geblinddoekt en vervolgens vermoord zouden zijn. Op 11 nov. meldde de Israëlische radio dat bij de ICRK een klacht was ingediend over de moord door Syrische militairen op minstens 28 Israëlische krijgsgevangenen.

Persconferentie Sudat

Op 31 okt. 1973 hield de Egyptische president Sadat te Cairo een persconferentie voor ruim 300 buitenlandse journalisten, zijn eerste sinds de wapenstilstand. Hij verklaarde dat hij het staakt-het-vuren om twee redenen had aanvaard:

,,De eerste is dat de VS en de SU gezamenlijk het stdakt-het-vuren hebben gegarandeerd op de posities van 22 okt 1973 en dat zij ons verzekeringen hebben gegeven t a v de uitvoering vdn resolutie 242, in het bijzonder wat betreft de ontruiming van de bezette gebieden De tweede reden is dat ik niet genegen ben de strijd aan te binden met de VS . ."
Hij wenste geen verder vechten en bloedvergieten en wachtte de komst van minister Kissinger at om te zien wat hij te zeggen heeft"
Vervolgens verklaarde Sadat: ,,Er zullen geen rechtstreekse onderhandelingen met Israël komen Er hebben ontmoetingen tussen Egyptisohe en Israelisohe militairen plaatsgevonden, en er zullen nog andere volgen. maar steeds onder de vlag van de Verenigde Naties " Wel verklaarde hij zich bereid deel te nemen aan een internationale conferentie, waaraan de Palestijnen moesten deelnemen, zodra Israël zich terugtrok op de eerste bestandslijn overeenkomstig de Veiligheidsraadresolutie van 22 oktober

Eerste reis Kissinger

Op 5 nov. 1973 vertrok de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, uit Washington voor een reis van 10 dagen langs negen landen. Ten dele vergezeld van onder-minister Joseph Sisco bezocht Kissinger eerst vijf Arabische landen: Marokko (5/6 nov.), Tunesië (6 nov.), Egypte (7 nov.), Jordanië (8 nov.) en Saoedi-Arabië (9 nov.). Vervolgens reisde hij via Perzië (10 nov.) naar de Volksrepubliek China, waar hij van 10-14 nov. verbleef (zie afzonderlijk bericht op pag. 45/2, 47/3). Vandaar keerde hij via Japan (14/15 nov.) en Zuid-Korea (16 nov.) naar de VS terug.
Tijdens Kissingers verblijf in Jordanië voerde Sisco besprekingen in Israël (7/8 nov.), waar Kissinger zelf na zijn bezoek aan Moskou (pag. 700/3-'73) op 21 okt. vijf uur lang in Tel Aviv met premier Meir en andere Israëlische leiders gesproken had.
Verdere bijzonderheden over Kissingers en Sisco's besprekingen in de Arabische landen en Perzië volgen hieronder:

In Rabat sprak Kissinger zeven uur met koning Hassan en premier Osman, volgens L e M o n d e vooral over het probleem hoe een sfeer kon worden geschapen waarin zinvolle vredesonderhandelingen tussen Israël en de Arabieren zouden kunnen beginnen
In Tunis volgde een gesprek van twee uur met president Habib Bourguiba en besprekingen met premier Hedi Nouira en minister van buitenlandse zaken Mohammed Masmoudi

In Caino sprak Kissinger op 7 nov. miet president Sadat, waarna hij voor de pers verklaarde: de besprekingen zijn vruchtbaar en constructief geweest: ,,ik geloof dat wij op de vrede afkoersen". Tot besluit van zijn bezoek voerde Kissinger een gesprek met minister Fahmi.
Dezelfde dag wend door het Witte Huis een gezamenlijk Amerikaans-Egyptische verklaring bekendgemaakt' „De regeringen van de VS en Egypte hebben in beginsel besloten op korte termijn de diplomatieke betrekkingen te hervatten" en wel op ambassadeursniveau. Egypte benoemde Ashraf Ghorbal tot ambassadeur in Washington, de VS Hermann Eilts tot ambaissadeur in Cairo.
Op 9 nov. onthulden Amerikaanse functionarissen dat de VS met Egypte en Israël overeenstemming hadden bereikt over een bestandsformule due, naar werd gehoopt, tot een duurzame vredesregeling kon leiden. Aangenomen werd dat die regeling gebaseerd was op voorstellen die Kissinger vanuit Washington meegenomen had en die hij aan Sadat had voorgelegd, terwijl Sisco die op 7/8 nov. in zijn besprekingen van 7½ uur met premier en o.a. minister Dayan aan de orde had gesteld. (Sisco had na afloop verklaard de besprekingen „nuttig en constructief" te achten en zich ,,optimistisch" betoond.)

Inmiddels had Kissinger in Amman gesproken met koning Hoessein kroonprins Hassan en premier Zaid Rifai en in Riad met koning Feisal en minister Omar Sakkaf

Bestandsakkoord

Op 9 nov. publiceerde het Witte Huis te Washington de tekst van een brief van minister Kissinger aan secretaris-generaal Waldheim van de VN met ean bestandsakkoord tussen Egypte en Israël, bestaande uit zes punten. De tekst luidde als volgt:

„. . .Ik heb de eer u mee te delen dat de regeringen van Egypte en Israël bereid zijn het volgende akkoord te aanvaarden dat artikel 1 van de VN-Veiligheidsraadresolutie **338** en artikel **1** van VN-Veiligheidsraadresolutie **339** ten uitvoer legt.

De tekst van dit akkoord luidt als volgt:

A. Egypte en Israël komen overeen zich nauwgezet te houden aan het staakt-het-vuren waartoe de Veiligheidsraad van de VN opriep.

B Beide partijen komen overeen dat tussen hen onmiddellijk besprekingen zullen beginnen ter regeling van de kwestie van de terugkeer naar de posities van **22** oktober in het kader van overeenstemming over de ontkoppeling en scheiding van troepen onder auspicien van de VN.

C. De stad Suez zag dagelijks bevoorraad worden met voedsel, water en medicijnen Alle gewonde burgers in de stad Suez zullen worden geevacueerd.

D Er zullen geen belemmeringen in de weg worden gelegd voor het vervoer van niet-militaire goederen naar de oostelijke oever

E De Israelische controlepunten aan de weg Cairo-Suez zullen worden vervangen door VN-controlepunten Aan het Suezeinde van de weg kunnen Israelische officieren met de VN deelnemen aan het toezicht op de niet-militaire aard van de te vervoeren goederen op de kanaaloever.

F Zodra de VN-oontrolepunten op de weg Cairo-Suez zijn ingericht, zal er een uitwisseling van alle krijgsgevangenen, incl gewonden, plaatsvinden

Er is ook door de twee partijen afgesproken dat.zij onder auspicien van de VN-commandant op de gebruikelijke plaats ( ) een bijeenkomst zullen houden om dit akkoord te tekenen en voor de uitvoering ervan te zorgen Ik zou uiterst erkentelijk zijn als u de nodige stappen zou willen ondernemen om te verzekeren dat een bijeenkomst wordt gehouden op zaterdag 10 november 1973, of op elk ander tijdstip dat over en weer vertegenwoordigers van de partijen schikt om de nodige stappen te ondernemen . "

Gen Yariv (l.) en gen Gamasi reiken elkaar de hand (14 nov)

Op 11 nov. wesd dit akkoord getekend door generaal-majoor Aharon Yarzv voor Israël en generaal-majoor Abdel Ghani Gamasi voor Egypte in aanwezigheid van de waarnemend UNEF-bevelhebber generaal Ensio Siilasvuo. De plechtigheid vond plaats in een door VN-militairen bewaakte VN-tent ap een strook niemandsland tussen de Egyptische en Israëlische linies bij kilometerpaal 101 op de weg van Cairo naar Suez. Heit was het eersite gemeenschappelijk Egyptisch-Israëlische documeint sinds de wapenstilstandsakkoorden van 1949. Op 12 nov. droeg Israël de controlepost bij kilometerpaal 101 aan de VN over, maar dezelfde dag deed zich een incident voor toen Israëlisohe militairen een door de VN-troepen opgezette controlepost bij de westelijke ingang tot de stad Suez ontmantelden, omdat de Israëlische troepen daar door de VN-post van de ten westen van de stad gelegerde eenheden zouden worden afgesneden.
Dit incident viel samen met een Egyptisch-Israëlische controverse over punt E van het akkoord: Volgens Israël zou Kissinger hebben verzekerd dat heit stuk van de weg Suez-Cairo dat door Israëlisch bezet gebied loopt onder Israëlische militaire controle zou blijven, terwijl volgens Egypte de weg volledig onder VN-toezicht moesit komen te staan en niet langer door Israëlische troepen gebruikt mocht worden.

N R C/H'b l a d (13-11-'73) merkte hierbij op
Israël ziet in deze Egyptische eis een verkapte poging een bevoorradingscorridor voor het Derde leger vrij te maken waarop Israël geen controle kan uitoefenen Juist het beheer over de bevoorradingslijn van het Derde leger is de sterkste Israelische troefkaart om Egypte tot opheffing vnn de blokkade van de Straat van Bab-el-Mandeb, de zuidelijke toegang van de Rode Zee, en een krijgsgevangenenuitwisseling te brengen
(Van deze blokkade door Zuid-Jemen was op 24 okt voor het eerst melding gemaakt)

Uitwisseling krijgsgevangenen door Egypte *en Israël*

Op 14 nov. bereikten de generaals Yariv en Gamasi een akkoord over de uitwisseling van de wederzijdse

krijgsgevangenen Twee vliegtuigen van het Internationale Rode Kruis zouden in een week tijd de repatriering van 238 Israeiische en ca 8.400 Egyptische krijgsgevangenen via rechtstreekse vluchten tussen beide landen door de Middellandse Zee voltooien

Voorts werd bepaald dal de betwiste controlepunten aan het door Israël bezette gedeelte van de weg Suez-Cairo aan de VN zouden worden overgedragen (bij de kilometerpalen 101 en 130) en ook werd de voortdurende dagelijkse bevoorrading van de stad Suez en het Egyptische Derde Leger op de oostelijke kanaaloever met voedsel, water en niet-militair goederen gegarandeerd. (Vanaf het bestand tot 14 nov. waren 175 vrachtwagens tol voorraden de Israëlische linies gepasseerd) P

De uitwisseling van de krijgsgevangenen begon op 15 nov met 44 gewonde Egyptenaren en 26 gewonde Israeli's en werd op 22 nov. voltooid. Toen waren 8 301 Egyptische militairen tegen 241 Israëlische uitgewisseld. Op 15 nov werden de bewuste controlepunten aan de VN overgedragen. Ook was een begin gemaakt met de eveneens in het akkoord geregelde evacuatie van gewonde burgers uit Suez.

Inmiddels spraken Yariv en Gamasi verder over de scheiding van de troepen. Egypte hield vast aan een terugkeer naar de bestandslijnen van 22 oktober; Israëls standpunt, zoals op 13 nov. door premier Meir geformuleerd, hield in dat die lijnen niet bestonden of hadden bestaan cn dat er dus ook geen terugkeer daarheen mogelijk was Wel liet mevr. Meir weten dat Israël bereid was over een terugkeer naar de posities van vóór 6 oktober door beide partijen te praten. Op 29 nov. brak Egypte het overleg af wegens Israëls voortdurend ontwijkende houding in deze kwestie

Arabische topconferentie

Van 26-28 nov. 1973 vond te Algiers op initiatief van Egypte en Syrie een Arabische topconferentie plaats onder voorzitterschap van president Boumedienne van Algerije. De overige aanwezige staatshoofden waren: president Sadat (Egypte), president Assad (Syrië), koning Feisal (Saoedi-Arabië), koning Hassan II (Marokko), president Bourguiba (Tunesië), president Frangié (Libanon), sjeik Sabah al-Salem al-Sabah (Koeweit), sultan Qaboos (Oman), sjeik Khalifa Ben Hamad al-Thani (Qatar), president Al-Nimeiry (Soedan), sjeik Isa Ben Sulman al-Khalifa (Bahrein), sjeik Zayed Ben Sultan al-Nahayan (Unie van Arabische Emiraten), Abdoel Rahman al-Iryani (Noord-Jemen) en president Salem Ali Rabyi (Zuid-Jemen). Bahjat Talhouni verving koning Hoessein van Jordanië.

Deze motiveerde zijn afwezigheid op 27 nov. met het argument dat er binnen de Arabische wereld stromingen waren die de vertegenwoordiging van de Palestijnen in het algemeen, en speciaal op de aanstaande vredesconferentie, uitsluitend aan het Palestijnse Bevrijdingsfront (PLO) wilden opdragen, waardoor Jordanië volledig van zijn verplichtingen jegens de Palestijnen ontheven zou zijn.

President Mokhtar Ould Daddah van Mauretaaie en PLO-leider Yasser Arafat woonden de conferentie als waarnemers bij.

Niet aanwezig weren vertegenwoordigers van Irak en Libië.

Irakn wegblijven van de conferentie werd door een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken op 19 nov aldus geformuleerd ,,Irak gelooft niet dat op de Arabische topconferentie i) de wensen van de Arabische massa's vervuld worden en evenmiri dat de doelstellingen van de bevrijding en voortzetting van de strijd bereikt worden die met alle middelen en mogelijkheden tegen de vijanden van de Arabische natie gevoerd wordt "

De deelnemers aan de conferentie vergaderden achter gesloten deuren aan de hand van vijf door de ministers van buitenlandse zaken voorbereide rapporten.

Verklarzngen

Na afloop van de conferentie werden vijf documenten gepubliceerd: een algemene politieke verklaring, een verklaring m.b.t. Afrika en drie verklaringen over de houding van de Arabische staten t.a.v. resp. West-Europa, de socialistische staten en de niet-gebonden landen. Aan Le Monde (30-11-'73) en NZZ (1-12-'73) zijn de volgende passages uit deze verklaringen ontleend:

ALGEMENE VERKLARING:

, .. De Arabische wereld maakt een beslissend stadium in haar geschiedenis door. De strijd tegen de zionastische mvasie is een historische opdracht op lange termijn die nog vele beproevingen en opofferingen zal eisen Al heeft de oorlog van oktober 1973 de vastberadenheid van de Arabische natie aangetoond om koste wat kost baar bezette gebieden te bevruden, toch betekent het staakt-hetvuren ter plaatse geenszins dat de strijd is afgelopen of dat aan de Arabisohe natie een oplossing kan wonden opgedrongen die niet met haar rechtvaardige doelstellingen overeenkomt

Zolang de oorzaken van de agressie- en expansie-oorlogen, welke de wereld op de drempel van een algemeen conflict brengen. niet uit de weg zijn geruimd, zal er in het Midden-Oosten geen duurzame vrede noch echte veiligheid heersen (..)

De oorlog van oktober 1973 is, net als de voorafgaande, een onvermijdelijk gevolg van de politiek van agressie en voldongen feiten die door Israël met minachting van de beginselen en besluiten van de internationale instanties en van de rechten van de mens gevoerd is Sinds de uitplundering van het Palestijnse volk en de verdrijving ervan uit zijn vaderland is Israël zich blijven uitbreiden, waarbij het profiteerde van de actieve medeplichtigheid en de economische. technologische en militaire steun van de imperialistische staten en in het bijzonder van de Verenigde Staten van Amerika ( )

Naast zijn politiek van oorlog en ge-

De openiiigszitting van de Arabische topconferentie te Algiers

biedsuitbreiding streeft Israël er ook nog en vooral naar, in het kader van de imperialistische strategie, om de ontwikkelingsmogelijkheden van de mensen in het gebied te vernietigen. In dit tijdperk van de opkomst van de bewegingen voor nationale bevrijding en dekolonisatie manifesteert het zionisme zich zo als een serieuze opleving van het koloniale systeem en zijn methodes van overheersing en economische uitbuiting. (..)
In oktober 1973 hebben de Egyptische en Syrische strijdkrachten plus de Palestijnse verzetsbsweging, met steun van andere Arabische krachten zware slagen toegebracht aan de Israëlische agressors
De Arabische volken en hun regeringen zijn zich in deze strijd scherper bewust geworden van hun verantwoordelijkheden en van hun materiele en menselijke middelen Deze bewustwording heeft zich geuit in een praktische solidariteit, die zijn doelmatigheid bewees en die een nieuwe dimensie vormt in het proces van de Arabische bevrijding. ( )
Het expansionistische karakter van de politiek van Israël werd zonneklaar voor allen; zijn voorgewende vriendschap met de Afrikaanse volken is ontmaskerd en als enige in Afrika betuigen de kolonialistische en racistische regimes van Z - Afrika, Rhodesie en Portugal het (Israël) nog hun steun De politiek van Israël is ook duidelijk verworpen door de andere niet-geboriden landen, de bevrijdingsbewegingen in de Derde Wereld, de socialistische landen en door de meest verlichte en minst partijdige wereldopinie
Het diplomatieke isolement van Israël is thans een realiteit Het is in dit opzicht veelzeggend dat bepaalde Europese regeringen, die traditioneel de Israelische standpunten deelden, vraagtekens beginnen te plaatsen achter de deugdelijkheid van een avontuurlijke politiek die de vrede en de internationale samenwerking ernstig in gevaar brengt
Al deze elementen die een belangrijke winst voor de Arabische zaak vormen, moeten worden versterkt en geconsolideerd teneinde een oplossing te bevorderen die de nationale rechten van de Arabische volken garandeert ( )
Het staakt-het-vuren is niet de vrede en om deze vrede te verwezenlijken moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Daaronder zijn er twee die van het hoogste belang zijn en waaraan niet getornd kan worden

1. De ontruiming door Israël van alle bezette Arabische gebieden, en in de eerste plaats Jeruzalem

2 Het herstel van het Palestijnse volk in het volledige genot van zijn nationale rechten

Zolang aan deze twee voorwaarden niet is voldaan, zal het een illusie zijn in het Midden-Oosten iets anders te verwachten dan het voortduren van de onbestendige en explcsieve situatie en nieuwe confrontaties ( )
Het is uitgesloten dat de Arabische landen ermee Instemmen hun toekomst in het onzekere te laten, alleen gebaseerd op vage toezeggingen of duistere afspraken ( )
De vrede kan slechts in alle duidelijkheid tot stand komen, gevrijwaard voor alle manoeuvres en uitvluchten, en op basis van de in deze verklaring vervatte beginselen De koningin en staatshoofden van de Arabische landen menen dan ook dat elk ernstig en constructief beraad in dit kader moet plaatsvinden
Als de voorwaarden voor een rechtvaardige vrede niet aanwezig zijn, en als de Arabische bemoeiingen ten gunste van de vrede op de weigering van Israël en zijn bondgenoten stuklopen, zullen de Arabische landen zich genoodzaakt uien daaruit alle consequenties te trekken en op lange termijn hun bevrijdingsstrijd met alle middelen en op alle terreinen voort te zetten. ."

AFRIKA

..De Arabische koningen en staatshoofden besluiten de volgende maatregelen te nemen'

- Ontwikkeling van de Arabisch-Afrikaanse samenwerking door de consolidatie van de Arabisdhe diplomatieke vertegenwoordiging in Afrika;
- Verbreking door de Arabische landen die zulks nog niet hebben gedaan van alle diplomatieke, consulaire, economische, culturele en andere betrekkingen met Zuid-Afrika, Portugal en Rhodesie,
- toepassing van een strikt embargo m.b t de levering van Arabische olie aan deze landen,
- uitwerking van bijzondere regelingen teneinde de normale voorziening van de Afrmkaanse broederlanden met Arabische olie te handhaven;
- versterking en uitbreiding van de economische, financiele en culturele samenwerking met de Afrikaanse broederlanden zowel op bilateraal vlak als op hei niveau van de instellingen voor regionale samenwerking. in het bijzonder de Afrikaanse ontwikkelingsbank,
- instelling van een Arabisch fonds dat bestemd is om bij te dragen in de economische en sociale ontwikkeling van de Afrikaanse landen en om hun technische hulp te verlenen,
- onmiddellijke hulp aan de Afrikaanse landen die het slachtoffer zijn van natuurrampen, en in het bijzonder van de droogte;
- vergrote steun op diplomatiek en materieel vlak voor de nationale bevrijdingsbewegingen in Afrika"

WEST-EUROPA:

,, De koningen en staatshoofden hebben met aandacht en belangstelling kennis genomen van de eerste blijken van een beter begrip voor de Arabische zaak door de staten van West-Europa (.)
Europa is verbonden met de Arabische landen, via de Middellandse Zee, door verwantschap op het stuk van de besohaving en door vitale belangen die zich slechts kunnen ontwikkelen in het kader van een vertrauwelijke en wederkerig profijtelijke samenwerking Door duidelijke en billijke standpunten in te nemen, in het bijzonder door zich in te zetten met alle middelen voor de ontruimmng door Israël van alle bezette Arabische gebieden, in de eerste plaats Jeruzalem, en voor het herstel van het Palestijnse volk in zijn nationale rechten, zou Europa tegelijk zijn onafhankelijkheidsstreven en zijn rol in de wereldzaken versterken..."

SOCIALISTISCHE STATEN:

,,De Arabische koningen en presidenten (. .) geven uiting aan hun erkentelijkheid jegens de socialistische staten die het initiatief hebben genomen om hun diplomatieke betrekkingen met Israël te verbreken tengevolge van de agressie van 1967 tegen de Arabische staten Zij nemen met diepe voldoening nota van de politieke en militaire steun van de Sowjet-Unie en andere socialistische staten alsook van hun economische samenwerking met de Arabisohe landen, en van totale steun bij de rechtvaardige strijd voor de bevrijding van de bezette Arabische gebieden en het herstel van het Palestijnse volk in zijn rechten. Zij nemen eveneens met voldoening nota van de voartgezette steun door de Volksrepubliek China voor de strijd van de Arabische natie.
De koningen en staatshoofden geven uiting aan hun wens deze samenwerking te ontwikkelen en met alle middelen de bestaande banden te versterken om zo hun wederzijdse belangen te garanaeren en hun gemeenschappelijke doelstellingen te verwezenlijken ."

NIET-GEBONDEN LANDEN:

,,De koningen en staatshoofden van de Arabische landen nemen met voldoening nota van de door de niet-gebonden landen tct uiting gebraohte solidariteit met Egypte, Syrie, Jordanie en het Palestijnse volk in hun strijd om hun gebieden te bevrijden, hun territoriale integriteit te waarborgen en hun nationale rechten te herwinnen Zij doen een beroep op alle niet-gebonden landen om afzonderlijk en collectief hun actie te verscherpen ten gunste van een oplossing voor het probleem van hét Midden-Oosten die overeenkomt met de beginselen en besluiten van de groep van niet-gebonden landen ."

Olieresolutie

De conferentie aanvaardde een afzonderlijke resolutie over de olie:

De conferentie besloot het gebruik van de olie als wapen in de strijd voort te zetten, totdat de ontruiming van bezette Arabische gebieden is verwezenlijkt en de rechten van het Palestijnse volk zijn verzekerd "
De volgende maatregelen moesten daartoe dienen:

1. Handhaving van het olie-embargo jegens alle staten die Israël steunen.

2 Handhaving van de beperking van de olieproduktie voor zover die niet zal leiden tot ,,vermindering van de inkomsten van de producerende staten met meer dan een kwart van hun inkomsten van 1972"

3. Vorming van een commissie van de ministers van buitenlandse zaken en oliezaken van de Arabische olieproducerende staten die zich aan de volgende taken moet wijden.

a) het opstellen van een lijst waarop de staten worden gerubriceerd in bevriende landen, neutrale landen en ,,landen die de vijand steunen",

b) het hanteren van de daarmee bereikte classificatie Een land kan van de ene categorie naar een andere worden overgebracht ,,overeenkomstig zijn toezeggingen de door de Arabische topconferentie besloten koers te volgen, of als het een politiek, militair of economisch standpunt inneemt in overeenstemming met die politieke koers". Wanneer een neutrale staat tot bevriend land wordt verklaard, zal het de hoeveelheid olie ontvangen die het in 1972 importeerde, mits het toezegt die niet opnieuw uit te voeren als ruwe of geraffineerde olie Beruitvoer van olie naar een vijandig land werd ontoelaatbaar verklaard.

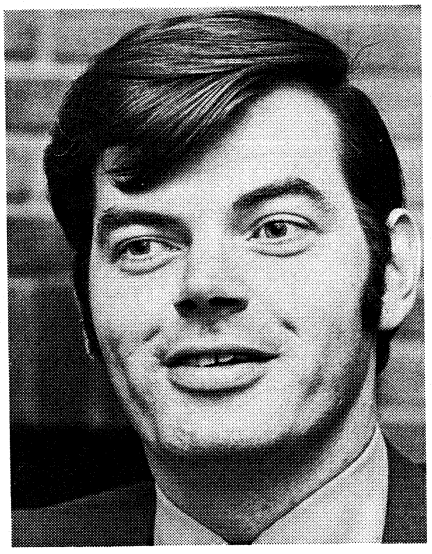
(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DRS. VAN ROOIJEN STAATSSECRETARIS VAN FINANCIËN

Op 20 dec 1973 werd drs M. J. van Rooijen benoemd tot staatssecretaris van financiën. Hij is opvolger van mr Van der Stee, die sinds I nov. minister van landbouw is.

Martinus Johannes van Rooijen werd op 31 juli 1942 te Druilen (NB) geboren Hij bezocht het Sint Franciscnscollege te Rotterdam — eindexamen I-IBS-A — en studeerde aan de Rijksbelastingacademie te Rotterdam, waarna hij met ingang van 1 januari 1965 werd benoemd tot adjunct-inspecteur van 's Rijks Belastingen

De heer Van Rooijen was als adjunct-inspecteur en later als inspecteur van 's Rijks Belastingen werkzaam op diverse belastinginspectie; en vervolgens op het ministerie van Financien waar hij, als juridisch adviseur was verbonden aan het Bureau Verdragen van Directie Internationale Fiscale Zaken

Hij studeerde in die tijd tevens aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam en deed in 1967 doctoraal examen in de fiscaal-economische studierichting

Sinds 1 december 1968 was drs M J van Rooijen in dienst van de Kon Shell Groep als „fiscal accountant" en, sedert 1 juli 1972, als hoofd van de fiscale afdeling van het tot de Groep behorende Billiton concern

Drs Van Rooijen is gehuwd en woont in Oegstgeest Hij is sinds 1959 lid van de Katholieke Volks Partij; in de Jongeren Groep van de K V P heeft hij diverse functies vervuld Hij was van 1963-1964 tevens voorzitter van het Politiek Jongeren Contact te Rotterdam

Staatssecretaris Van Rooyen is, binnen de grensen van het door de minister van financien vastgestelde beleid, meer in het bijzonder belast met de behandeling van de fiscale aangelegenheden. *(Ministerie van financiën)*

(Vor. ber. pag. 772/2 - 1973)

MINIMUMLOON PER 1-1-1974

Het minirnumloon is voor het eerste halflaar in 1974 als volgt vastgesteld

i	1.049,10 per maand	(was f 985,40)
t	242,10 per week	(was i 227,401
f	48,42 per dag	(was t 45,48)

Deze stijging met ruim 6,5% vloeit voort uit de halfjaarlijkse wettelijk voorgeschreven aanpassing van riet minimumloon aan de gemiddelde loonstijging (de loonindex)

REGELING MINIMUMJEUGDLOON

Met ingang van 1 januari 1974 trad een Wettelijke regeling in werking die alle werkende jongeren ban 15 tot en met 22 jaar een minimumloon garandeert

Dit minimumjeugdloon is via een aftrek van telkens 7,5% afgeleid van het wettelijk bruto minimumloon voor volwassenen van 23 tot 65 jaar Dit betekent voor 22-jarigen een percentage van 92,5, voor 21-jarigen 85, voor 20-jarigen 77,5 enz tot voor 15-jarigen 40

Berekend aan de hand van deze percentages bedraagt het brutominimumjeugdloon per 1 januari

voor:	per maand.	per week
22-jarigen	f 970,40	f 223,90
21-jarigen	,, 891,70	,, 205,80
20-jarigen	,, 813,10	,, 187,60
19-jarigen	,, 734,40	,, 169,50
18-jarigen	,, 655,70	,, 151,30
17-jarigen	,, 577,—	,, 133,20
16-jarigen bij volledige werkweek	,, 498,30	,, 115,—
bij 1 dag part leerplicht en een werkweek van 4 dagen	,, 398,64	,, 92,—
15-jarigen bij volledige werkweek	,, 419,60	,, 96,80
1 dag part leerplicht	,, 335,68	., 77,44

De bepalingen van de Wet minimumloon zijn alle van toepassing op de minimumjeugdlonen die een geheel vormen met deze Wet Dit houdt onder meer in, dat de voor het minimumloon in de wet vastgelegde mogelijkheid tot dispensatie eveneens van toepassing zijn op de minimumjeugdlonen Dit betekent dat, wanneer ten gevolge van de invoering van deze regeling het voortbestaan van of de omvang van de bedrijvigheid in de onderneming of in de bedrijfstak ernstig wordt bedreigd, door de Minister van Sociale Zaken dispensatie kan worden verleend (artikel 10 van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag) De Minister kan bovendien een individuele dispensatie verlenen wanneer een werknemer door ziekte of gebreken niet ten volle geschikt is voor de door hem te verrichten arbeid (artikel 13 van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag) (Ministerie voor sociale zaken. SER-bulletin)

(Voi ber 384/1-1973)

NEDERLANDSE STEUN PALESTIJNSE VLUCHTELINGEN VERHOOGD

De Nederlandse permanente vertegenwoordiger bij de VN, dr. R. Fack, kondigde op 9 nov. 1973 in de speciale commissie van de AV voor de Palestijnse vluchtelingen aan, dat Nederland voor 1974 zijn bijdrage aan het bureau voor hulp aan de Palestijnse vluchtelingen, UNWRA, zou verhogen

De Nederlandse regering aldus di Fack staat op het standpunt, dat de politieke aspiraties van de Palestijnen vaste vorm moeten krijgen in een vredesregeling Hij verwees in dit verband naar de verklaring van de EG van 6 nov 1973 (pag 781/3-1973) Zodra er een rechtvaardige en duurzame regeling is bereikt op basis van resolutie 242 van de Veiligheidsraad, aldus de Nederlandse afgevaardigde, mag worden aangenomen, dat de UNWRA voor Palestijnse vluchtelingen overbodig is geworden

Op 31 nov. werd door de Nederlandse afvaardiging bij de VN bekend gemaakt, dat de Nederlandse bijdrage aan de UNWRA zal worden verhoogd van f 600.000 tot f 1.500.000. De f 900.000 extra zijn bestemd voor onderwijscentra.

De verhoging van de bijdrage was reeds opgenomen in de begroting, die in sept. vorig jaar bij de Staten Generaal was ingediend. (ANP, *Reuter)*

OVERLEG NEDERLAND-VS OVER ENERGIEPROBLEMEN

De Amerikaanse regeringswoordvoerder George Vest maakte op 31 nov. 1973 bekend, dat de Amesikaanse onderminister van buitenlandse zaken Wiliam Donaldson naai Den Haag zou komen om te spreken over mogelijkheden van Nederlands-Amerikaanse samenwerking in de oliecrisis.

Dit overleg vond plaats op 17 dec. Onderminister Donaldson sprak toen in Den Haag met de ministers Van der Stoel van buitenlandse zaken en Lubbers van economische zaken. In de besprekingen bleek, dat de Nederlandse regering nog geen dringende noodzaak zag gebruik te maken van het aanbod van de VS Nederland te hulp te komen. Dit afwachten stond in verband met het bereikte op de Europese topconferentie in Kopenhagen (pag. 5 e.v. - 1974). De Nederlandse regering wilde eerst zien of de Europese solidariteit op energiegebied op korts termijn gestalte kon krijgen.

Onderminister Donaldson heeft ook gesproken met directieleden van de Amerikaanse oliemaatschappijen in Nederland. Esso, Chevron, Gulf en Mobil Gesproken is over de mogelijkheden Amerikaanse

ruwe olie in Nederland te verwerken in raffinaderijen van deze maatschappijen; dit in verband met de omstandigheid, dat de VS kampen met een tekort aan raffinagecapaciteit.
De woordvoerder van het Nederlandse ministerie van buitenlandse zaken liet nog weten, dat Nederland en de VS overeen gekomen zijn nauw contact te blijven onderhouden over de ontwikkelingen op oliegebied (NRC/H'blad)

(Vor ber pag 23/2-1974)

ONDERHOUD REGERING-OPPOSITIE OVER BUITENLANDSE POLITIEK

De minister-president drs. J. M. den Uyl en de minister van buitenlandse zaken, mr. M. van der Stoel, hebben op 12 dec. 1973 op het ministerie van algemene zaken de heren H. Wiegel, voorzitter van de TK-fractie van de VVD, en dr. R. J. H. Kruisinga, voorzitter van de CHU TK-fractie, op hun verzoek ontvangen. De heren Wiegel en Kruisinga waren vergezeld van de specialisten voor buitenlandse zaken uit hun fracties, de heren H. J. de Koster (VVD) en drs. D. F. van der Mey (CHU).
De Rijksvoorlichtingsdienst deelde over het onderhoud mede, dat de VVD- en CHU-afvaardigingen een aantal nadere informaties hadden gevraagd en gedachten hadden kenbaar gemaakt over de actuele buitenlands-politieke situatie. *(ANP)*

AANVULLING WET RUIMTELIJKE ORDENING I.V.M. EXPLOITEREN NIEUWE AARDGASVELDEN

De regering kondigde op 14 dec. aan, dat zij voornemens is de wet op de ruimtelijke ordening aan te vullen ten einde het in gebruik nemen van nieuwe aardgasvelden te vergemakkelijken. De regering wil de bevoegdheid hebben om toestemming te geven tot ingebruikneming over te gaan, ook als de plaatselijke overheid weigert een bouwvergunning af te geven, b.v. voor gasboorinstallaties, nadat alle overlegprocedures zijn afgesloten. *(NRC/H'* blad)

MACHTIGINGSWET DOOR STATEN-GIENERAAL AANVAARD

De Tweede Kamer besprak op 18, 19 en 20 dec. 1973 de z.g. machtigingswet, die de regering de bevoegdheid moest geven regelen te stellen voor de vorming van alle inkomens.
Daaraan voorafgaand had de regering, reagerend op kritiek uit de Tweede Kamer, d.m.v. nota's van wijzigingen een aantal veranderingen in het ontwerp aangebracht, die ertoe strekten de Tweede Kamer meer zeggenschap te geven bij de uitvoering van de wet.

De regering veranderde het ontwerp dusdanig, dat 10 dagen voor een eventueel ingrijpen in de lonen of de dividenden de zakelijke inhoud van de maatregel aan de Tweede Kamer zal worden medegedeeld
De Kamer kan dan beslissen of hij over de maatregelen wil discussieren
Maatregelen inzake buitenlandse werknemers en huren zullen bij wet nioettn worden bekrachtigd.
Voor prijsbeschikkingen en pachten worden geen bijzondere regelingen getroffen, aangezien het hier gaat om normale toepassing van bestaande wetten Voorafgaande mededeling aan de Kamer mag achterwege blijven, wanneer de minister van sociale zaken ,,van oordeel is, dat een onverwijlde vaststelling van een besluit betreffende lonen en andere arbeidsvoorwaarden noodzakelijk is"

Het debat in de Tweede Kamer leverde wat de negen grootste fracties betrof volgend beeld op:

De fractie van de PvdA (43 zetels) wil in beginsel ,,ja'' tegen de machtigingswet zeggen, zij acht snel en flexibel reageren op veranderingen in de economie nodig
De KVP-fractie (27) onderschrijft weliswaar de noodzaak van bijzondere bevoegdheden, maar ,,niets meer dan dat", het parlement moet volgens de KVP kritisch zijn
De fractie van de VVD (22) wil de regering de gevraagde bevoegdheden niet verlenen, er is wel een economische teruggang, maar geen noodtoestand en in elk geval vindt de VVD een machtiging zonder voldoende parlementaire controle ongewenst
Bij de ARP (14) heeft men met de wet geen onoverkomelijke moeite, maar zonder amendering zou een te zware aanslag op de parlementaire democratie worden gedaan
De PPR-fractie (7) wil in principe de gevraagde machtiging verlenen, hoewel zij toch wat meer controle achteraf gewenst vindt
De fractie van de CHU (7) heeft laten uitkomen ,,grote zorgen" te hebben met betrekking tot het wetsontwerp en het beleid dat zich daaromheen gaat afspelen
De CPN (7) acht de wet ,,gammel" en loonmaatregelen moeilijk aanvaardbaar
D'66 (6) vindt het verlenen van de machtiging verantwoord, maar niet om de regering haar politieke doeleinden buiten de Kamer om te kunnen laten verwezenlijken
De fractie van DS'70 (6) acht voor ,,deze vage en brede machtiging" geen argumentatie aanwezig

Bij de verdediging van het ontwerp verzekerde minister-president Den Uyl, dat het niet is bedoeld als een poging versneld specifieke inkomens-politieke doeleinden door te drukken.

Het gaat om het voeren van een inkomensbeleid voor alle categorieen, het scheppen van voorwaarden voor de daarbij nodige coordinatie en het afstemmen van het beleid op de bredere doelstelling van het behoud van produktie en werkgelegenheid Op korte termijn moeten de te vrezen gevolgen van een produktiebeperking worden opgevangen
De bestaande wetten zijn volgens de minister-president niet toereikend daar het is te doen om een poging tot beinvloeding van het geheel van de inkomens in hun onderlinge samenhang De wet op de loonvorming verschaft onvoldoende mogelijkheden en tot dusverre bestond er geen wetgeving inzake dividenden en het huurpeil van bedrijfsruimten De heer Den Uyl achtte een flexibel, wendbaar beleid nodig; hij wees ook op een grote mate van onzekerheid van de ontwikkelingen
De niinister-president erkenae dat de machtigingswet geen ideale vormgeving biedt en dat de oorspronkelijke bepalmg die slechts voorzag in ,,mededeling" van maatregelen aan de Staten-Generaal als ,,proeve" voor verbetering vatbaar was Daarbij, aldus een aanvankelijke redenering, zou verder kunnen worden gezocht naar meer aangepaste vormen van de behoefte van het parlement aan meer controlemogelijkheden

Moties, amendementen, *eind*stemming

Door de kamerleden waren verschillende moties en amendementen ingediend, waarvan onderstaand een beknopt overzicht:

Vele amendementen en moties van de kant van VVD en DS'70, die het regeringsvoorstel in de kern wilden aantasten en de werkingsduur wilden reduceren van een jaar tot een half jaar, werden verworpen Zo verging het ook een motie-Roolvink (ARP), die in de laatste fase van het debat geheel onverwachts werd ingediend om de invoering van de benzinedistributie uit te stellen met twee weken
Een amendement-Van Aardenne-Geurtsen (VVD), dat beoogde, elk op grond van de machtigingswet te nemen besluit of maatregel zo spoedig mogelijk bij formele wet te laten bekrachtigen teneinde de medewetgevende taak van de Staten-Generaal — volgens de toelichting — aldus volledig te waarborgen, werd verworpen met de stemmen van VVD, RKPN, SGP, GPV, DS'70, een lid van de CHU en een PSP'er voor
De Kamer aanvaardde drie moties. Een motie-Portheine (VVD), die de maatregelen inzake etalage-, reclame- en feestverlichting te drastisch noemde en nader overleg van de regering met de betrokkenen vroeg werd — ondanks verzet van minister Lubbers (econ. zaken) — aangenomen, voor waren VVD, DS'70 en CPN, plus een deel ARP, BP, RKPN, GVP, CHU, van de KVP'ers en van D'66
Niet naar de zin van minister Duisenberg (financiën) was een motie-Van der Mei (CHU), die de regering uitnodigde, ernstig te bezien of evenwicht in de beperkingen op overheidsuitgaven niet slechts een geringere maar ook een verdergaande beperking dan 750 miljoen vereist De motie kreeg een meerderheid door toedoen van CHU, VVD, een deel van de ARP, SGP, GPV, BP, vrijwel de hele KVP en DS'70
Met overgrote meerderheid (alleen de CPN was tegen) aanvaardde de Kamer een motie-Van der Hek (PvdA) betreffende het voeren van een gemeenschappelijk Europees beleid
De regering was bereid een amendement-De Gaay Fortman (PPR) in het wetsontwerp over te nemen teneinde beter te formuleren dat de machtigingswet de regering geen blanco cheque verschaft met

betrekking tot het ingrijpen in de inkomensvorming en de bescherming van de werkgelegenheid Maatstaf wordt het „sociaal-economische belang".
De naam van de wet is uitgebreid met de woorden dat zij bij de inkomensvorming regels stelt „zulks tot een zo rechtvaardig mogelijke verdeling van lasten"
Ook op enkele andere punten werd het wetsontwerp geamendeerd. Zo aanvaardde de Kamer amendementen van Peijnenburg (KVP) niet de strekking, de minister van economische zaken te betrekken bij de voorbereiding van het beleid inzake arbeidsvoorziening en dividendbepaling
Van dezelfde KVP'er werd een amendement aangenomen ten gunste van een verschoningwecht, met name voor naaste verwanten. ter zake van het geven van inlichtingen en verlenen van inzage in bescheiden
In het wetsontwerp werd ook ingebouwd een amendement-Van der Mei (CHU). bepalende dat een ministeriële maatregel af besluit waarvoor geen wettelijke bekrachtiging nodig is binnen tien dagen tot stand kan worden gebracht, wanneer de Tweede Kamer binnen die termijn vaststelt dat geen of minder dan dertig leden verdere inlichtingen verlangen
Tevens werd toegevoegd dat telkens voor het eind van een kalenderkwartaal aan de Staten-Generaal verslag wordt uitgebracht van het beleid ingevolge de machtigingswet

De Tweede Kamer ging tenslotte met het ontwerp akkoord met de stemmen tegen van VVD, CPN, DS' 70. SGP, BP, GPV, PSP en RKPN, alsmede de heer Drenth (PvdA). De laatste stemde tegen, omdat de regering eventuele stakingen tegen vast te stellen arbeidsvoorwaarden als onrechtmatig had gekwalificeerd. Voor stemden de overige partijen, w.o. ook de niet in de regering vertegenwoordigde CHU.

Behandeling in de Eerste Kamer

In de Eerste Kamer werd het ontwerp op 8 jan. besproken.

De regering bad graag gezien, dat de Eerste Kamer het ontwerp nog in dec. zou behandelen Daartoe had de EK van kerstreces moeten terugkomen Een voorstel van die strekking, door de progressieve partijen ingediend, werd op *18* dec door de EK met *40* tegen *21* stemmen verworpen.

De Eerste Kamer toonde ongeveer hetzelfde beeld als de Tweede Kamer, met dit verschil, dat de woordvoerder van de CHU, de heer Piket, in eerste termijn reeds aankondigde, dat alle leden van zijn fractie op het standpunt stonden, dat zij hun stem niet aan het ontwerp zouden geven, terwijl de fracties van KVP, ARP en D'66 grotere aarzelingen kenden dan hun collega's uit de Tweede Kamer.

Zij hadden vooral bezwaar tegen het uitschakelen van de Eerste Kamer bij de beoordeling van de zakelijke inhoud van voorgenomen regeringsbesluiten De KVP-er Teijssen verlangde van de regering indiening van een novelle (een nieuw wetsontwerp), ten einde aan de hele Staten-Generaal een rol roe te kennen bij de op grond van de machtigingswet te nemen besluiten
De minister-president zei niet onwelwillend te staan tegenover dit denkbeeld Wel wilde hij eerst het oordeel van de Raad van State vernemen over de staatsrechtelijke toelaatbaarheid van een dergelijke novelle Voorts wilde hij eerst nagaan, of het nieuwe wetsontwerp in de Tweede Kamer op steun kon rekenen Tenslotte tuonde hij zich bereid de EK gelijktijdig met de TK van de voorgenomen maatregelen op de hoogte stellen

Minister Lubbers verschafte in het debat inlichtingen omtrent de oliesituatie, terwijl minister Boersma gegevens gaf m b t. de werkgelegenheid.

Minister Lubbers zei dat indertijd was uitgegaan van een produktieniveau in januari en februari van 68% Deze raming zou kunnen worden vervangen door een van 76% voor de komende twee maanden
Hij was geneigd ae ruwe-olie-aanvoer veeleer wat hoger dan lager te stellen Na *1* maart kunnen t a.v de aanvoer van ruwe olie wat meer risico s worden genomen omdat omstreeks die tijd zichtbaar kan worden in hoeverre de met Kerstmis aangekondigde vermindering van de Arabische oliereductie doorwerkt
Minister Boersma zei dat het werkloosheidscijfer is gestegen van 117*000* tot *138 000* In dat laatste cijfer zitten *8 000* vroegere pendelaars naar Duitsland Het aantal vragen om werknemers is gedaald van *76 000* naar *69 000* Werktijdverkorting is toegestaan voor 32 *000* mensen

De EK verwierp een motie van de VVD, waarin werd aangedrongen op vrijwillige benzinebesparing en uitstel van de benzinerantsoenering, aangezien een verdere toeneming van de olieaanvoer niet denkbeeldig zou zijn. De stemverhouding was 24 voor en 45 tegen. Voor de motie stemden VVD, CHU, CPN, PSP, SGP, zes KVP'ers en één lid van de ARP.
Vervolgens aanvaardde de EK de machtigingswet met 52 tegen 17 stemmen. Bij de tegenstemmende fracties was nu ook de CHU. De andere tegenstemmers waren VVD. CPN, PSP en SGP. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 11/1 - 1974)

RAPPORT COMPENSATIE PRIJZEN

De arbeidsonlusten van voorjaar 1973, waarvoor het verlangen van de drie Industriebonden naar Inkomensnivellering aanleiding had gevormd, waren beeindigd met o.m de overeenkomst, dat een onderzoek zou worden uitgevoerd naar de werking van het prijscompencatiemechanisme voor verschillende inkomensgroepen (pag. 365/2-1973). Het rapport hierover. opgesteld door mevr. prof. C W. Visser, voorzitter van het bestuur van de stichting „Het voorlichtingsinstituut voor het gezinsbudget", in samenwerking met het CBS en het Nederlands economisch instituut (NEI), verscheen op 12 dec. 1973
De consequenties van de prijscompensatie voor diverse inkomenscategorieen komen tot uiting in bijgevoegde tabel (onderaan pagina).

Verschillende interpretaties werkgevers en werknemers

De industriële werkgevers en vertegenwoordigers van de drie industriebonden voerden op 12 dec. overleg over de consequenties, die aan de resultaten van het rapport-visser verbonden moesten worden.
De werkgevers bleken van mening te zijn, dat het rapport duidelijk maakte, dat de hogere inkomens door volledige procentuele prijscompensatie niet worden overgecompenseerd. Daarom zou de in vorig voorjaar onder voorbehoud overeengekomen „aftopping" van de prijscompensatie niet langer moeten worden toegepast. Op grond van deze conclusie zouden de werkgevers de op 1 juli 1973 toegepaste vloer in de prijscompensatie van f 150 per procent prijsstijging ongedaan kunnen maken. Daartoe wil-

TOTAALPRIJSINDEXCIJFERS VAN DE GEZINSCONSUMPTIE
1965-1972 (1964 = 100)

	„Werknemersgezinnen" met een inkomen in *1964* van maximaal *f 10.500* (gem. cons. *1964* f 7.800)	Hoofdarbeidersgezinnen met een inkomen in *1964* van: f *12.000* — *f* 16.000 II (gem. cons. *1964* f *11.200*)	f 20.000 — *f* 25.000 III (gem. cons. *1964* f *15.700*)	*f 30.000* en meer IV (gem. cons. *1964* f *24.700*)
1965	104,0	104,1	104,5	104,3
1966	110,0	110,6	111,1	111,0
1967	113,8	115,2	116,0	116,1
1968	118,0	119,6	120,5	120,5
1969	126,8	128,6	129,2	129,2
1970	132,4	134,2	134,7	134,6
1971	142,4	145,2	145,9	145,9
1972	154,0	157,6	158,3	157,9

den zij evenwel niet overgaan. Zij stelden voor per 31 dec. toch een minimum van f 150 te handhaven en geen aftrek toe te passen op de compensatie, die de lager betaalden per 1 juli in hun ogen eigenlijk te veel hadden ontvangen. Wel wilden zij de aftopping voor inkomens boven f 28.000 ongedaan maken door op 31 dec. een volledige prijscompensatie toe te passen.
De drie industriebonden trokken uit het rapport-Visser volledig tegengestelde conclusies. Mogen de cijfers van de studie niet wijzen op overcompensatie, evenmin is aangetoond, wai er gebeurt met de kwaliteit en de ve vangingen in de bestedingspatronen ais gevolg van de reacties van verschillende inkomensgroepen op prijsstijgingen, zo zei voorzitter A. Groenevelt van de Industriebond NVV.

De lagerbetaalden hebben geen andere uitwijkmogelijkheid bij prijsstijging dan goedkopere en kwalitatief mindere produkten aan te schaffen, terwijl de hogerbetaalden eenvoudig meer gaan betalen als de prijzen hoger worden
Die hogere prijzen komen dan tot uitdrukking in het prijsindexcijer Dat cijfer wordt dus beinvloed door het kooppatroon van de beterbetaalden en niet door dat van de lagerbetaalden, die immers goedkopere produkten moeten aanschaffen
Groenevelt wees op de vele beperkingen en onzekerheden van de studie Hij schreef de onbevredigende uitkomst toe aan de onvolledigheid en onzorgvuldigheid van de opdracht
,,In april bij het overleg dat tot het ,,Haagse akkoord" leidde, hebben wij aangedrongen op een studie over het verband tussen de prijscompensatie en de inkomensverhoudingen Die opdracht is toen niet verstrekt, omdat de werkgevers de inkomensverdeling buiten beschouwing wilden laten".
Groenevelt gaf toe, dat de bonden niet voor 100% gelijk hebben gekregen Toch was hij van mening, dat de bonden door het rapport gesterkt worden in hun opvatting dat de discussie over de werking van de prijscompensatie aan de orde moest worden gesteld
De bonden hebben voorgesteld de studie voort te zetten en op 31 december de compensatie toe te passen zoals die op 1 juli is gegeven
De werkgevers stelden daar tegenover, dat zij in de studie geen aanleiding zagen om hun afwijzende standpunt over de aftopping van hogere inkomens te wijzigen
Een tweede voorstel van de bonden om op 31 december een prijscompensatie volgens het ontwerp centraal akkoord toe te passen, werd ook door de werkgevers afgewezen Volgens dit ontwerp zou de aftopping niet bij f 28 000 beginnen, maar bij *f* 35 000 (pag 752/2 e v -1973)
Het antwoord van de bonden op het laatste voorstel van de werkgevers was, dat zij zich niet konden laten afschepen met de aalmoes van de vloer in de compensatie en daarmee afstand doen van alle principiele betogen die zij bij het grote conflict over de inkomensnivellering van vorig voorjaar hebben gehouden

(Vor ber pag 365/1 e v -1973)

SOWJET-UNIE

IDEOLOGISCHE CAMPAGNE. ARRESTATIES EN BERECHTINGEN DISSIDENTEN

Op een bijeenkomst van het CC van de CPSU in nov. 1971 werd een resolutie aangenomen, waarin werd gezegd, dat in de strijd van de partij voor uitvoering van het programma van buitenlandse politiek, dat door het 24-ste congres van de partij was opgesteld, de rol van de ideologische strijd in groriende mate van belang is De aanvaarding van de resolutie werd in jan. 1972 gevolgd door het lanceren van een campagne voor een grotere mate van ideologische orthodoxie op alle terreinen (zie ook pag. 115/1 e.v.-1972).

Door buitenlandse commentatoren werd de veronderstelling geuit, dat resolutie en campagne voortvloeiden uit de vrees, dat de op ontspanning en samenwerking met de westerse landen gerichte buitenlandse politiek van secretaris-generaal Brezjnew in het binnenland zou leiden tot vermindering van de ideologische waakzaamheid

De campagne ging gepaard met repressief optreden tegen dissidente elementen en de ondergrondse pers (Samizdat, pag. 115/3 - 1972).

Dissidente bewegingen

De bekendste van de openlijk optredende dissidente bewegingen was de actiegroep voor de verdediging van de rechten van de mens, die in 1969 was opgericht en sindsdien werd geleid door de historicus Pjotr Jakir Pjotr Jakir is de zoon van een generaal, die tijdens de zuivering van 1937 was geexecuteerd Zelf was hij toen 14 jaar oud Niettemin werd hij naar een arbeidskamp gezonden, waar hij 14 jaar heeft doorgebracht
In een brief aan het 24-ste partijcongres, op 29 maart 1971, protesteerde Jakir tegen de tendens tot rehabilitatie van Stalin Hijzelf, zo verklaarde Jakir in zijn brief, was vijf jaar lang systematisch vervolgd door de KGB (de geheime politie), hij werd verhinderd als historicus te werken, zijn dochter was van school gestuurd, en hem was verteld dat alleen respect voor zijn vader voorkwam, dat hij werd gearresteerd
Evenals de meeste andere dissidente bewegingen baseert de actiegroep zijn protesten tegen de Sowjet-praktijk op strikt wettelijke en constitutionele argumenten Gesteld wordt, dat de autoriteiten de grondrechten schenden, die in de grondwet zijn vastgelegd Om dit te onderstrepen worden sinds 1965 elk jaar op 5 dec — de verjaardag van de inwerkingtreding van de grondwet van 1936 — op het Poesjkinplein in Moskou stille protestdemonstraties georganiseerd
Een ander centrum van oppositie was in de Oekraine, waar geprotesteerd werd tegen geforceerde Russificering en waar aangedrongen werd op een grotere mate van culturele autonomie Velen waren lid van de communistische partij, maar sommagen drongen aan op onafhankelijkheid van de Oekraine op grond van het grondwetsartikel, dat alle Sowjet-republieken het recht van afscheiding toekent
Tenslotte bestaan er in de SU nog een aantal kleine oppositionele groeperingen, Marxistisch, liberaal, of conservatief, die in het geheim opereren De meeste van deze groeperingen bestrijden niet de principes van het Sowjet-systeem, maar verlangen toepassing van de in de grondwet opgenoemde fundamentele rechten. Een minderheid van deze groeperingen echter is voorstander van een meerpartijensysteem
Naast deze organisaties bestaat in de SU ook nog een comité voor de rechten van de mens, opgericht door de kernfysicus Andrei Sacharow en twee andere kerngeleerden, Twerdochlebow en Tsjalidse (pag 116/2-1972) De autoriteiten lieten dit comité vrijwel ongemoeid tot 5 juli 1972 toen Valery Tsjalidse door een hoge functionaris van de KGB werd ondervraagd Hij werd ervan beschuldigd bij te dragen aan anti-Sowjet propaganda
Bekende namen uit de oppositionele beweging zijn tenslotte nog de tweelingbroers Zhores en Roy Medwedew, de eerste is biochemicus, de tweede historicus Zhores Medwedew was op last van de autoriteiten in 1970 in een psychiatrische kliniek opgenomen, waaruit hij werd vrijgelaten na protesten van vele bekende geleerden, terwijl Roy uit de communistische partij was gezet nadat hij in een brief aan het ideologische partijorgaan Kommunist had geprotesteerd tegen de geleidelijke rehabilitatie van Stalin
Te zamen schreven zij in 1971 een verslag van de belevenissen van Zhores in de kliniek, dat in nov van dat jaar in het westen werd gepubliceerd Van de hand van Roy is een tweetal werken,
Laat de geschiedenis oordelen, dat in maart 1972 in het westen verscheen, en Socialisme en democratie 1972, dat in aug '72 in Samizdat begon te circuleren

Repressie door de overheid

Als een van de eerste tekenen van verscherpt optreden van de overheid tegen de dissidente bewegingen werd gezien het proces tegen de auteur Wladimir Boekowsky in jan. 1972 (pag. 116/1 e.v. - 1972).
Het proces tegen Boekowsky werd gevolgd door een golf van huiszoekingen en arrestaties in Moskou, Leningrad, Kiew, Wilna en elders.

Op 14 jan 1972 werden in Moskou negen huizen doorzocht, w.o dat van Pjotr Jakir Hieruit nam de KGB meer dan 3000 documenten mee. Op 18 jan. werd de astronoom Kronid Lyoebarsky gearresteerd en nog in de loop van dezelfde maand volgde de arrestatie van Yoeri Melnik, eveneens een astronoom, en van Watslaw Sevroek, filosoof en socioloog in Wilna. De huiszoekingen en arrestaties werden in verband gebracht met een poging van de KGB het verschijnen van de Kroniek van lopende gebeurtenissen te belemmeren.
Het huis van Jakir en 13 andere inwoners van Moskou werd in de nacht van 5 op 6 mei 1972 opnieuw doorzocht Op 22 mei werd Alexei Toemerman, een assistent van Jakir gearresteerd. Hij werd op 20 sept naar een psychiatrische kliniek overgebracht. maar op 3 okt zou hij zijn vrijgelaten
Pjotr Jakir zelf werd op 21 juni 1972 gearresteerd Op 12 sept. volgde de aanhou-

ding van Viktor Krasin. een econooin, mede-oprichtei van de actiegroep voor de verdediging van de rechten van de mens.
Op 19 juni werd in Leningrad Yoeri Melnik veroordeeld tot drie jaar arbeidskamp voor anti-Sowjet-agitatie en -propaganda Kronid Lyoebarsky werd op 30 okt. tot vijf jaar veroordeeld Zijn proces vond plaats in Noginsk, 45 km van Moskou en niet toegankelijk voor buitenlanders
Een andere methode van optreden tegen dissidenten was het toepassen van gedwongen emigratie Voor de eerste maal was deze methode in 1966 tegen Valery Tarsis gebruikt (pag 137/1-1966), die indertijd op uitnodiging van de universiteit van Leicester naar Engeland reisde om daar lezingen te houden en eenmaal in Engeland aangekomen, vernam, dat hem zijn staatsburgerschap van de SU was ontnomen In 1972 werd deze methode gebruikt tegen Alexander Yessenin-Volpin en Josef Brodsky.
Yessenin-Volpin arriveende op 9 juni in Rome, nadat hem zes dagen de tijd gegeven was om de SU te verlaten Hij is de zoon van de dichter Sergej Yessenin Hem was een visum voor Israël gegeven op grond van het feit, dat zijn moeder joods was Hij was actief geweest in de beweging voor burgerrechten sinds 1965, toen hij te zamen met Boekowsky de eerste demonstratie op het Poesjkinplein in Moskou organiseerde. Hij was ook betrokken geweest bij de activiteiten van de actiegroep voor de verdediging van de rechten van de mens en bij Sacharow's comité voor de rechten van de mens
De dichter Josef Brodsky reisde op 4 juni af naar Wenen In 1964 was hij voor ,,parasitisme" tot vijf jaar arbeidskamp veroordeeld, maar na vele protesten tegen het vonnis werd hij toen spoedig vrijgelaten (pag 491/3-1964). In een brief aan secretaris-generaal Brezjnew benadrukte hij, dat hij de SU tegen zijn wil verliet. Hoewel hij jood is en een visum voor Israël had ontvangen, gaf Brodsky er de voorkeur aan naar de VS te reizen, waar hem een functie aan de universiteit van Michigan was aangeboden

Protesten Sacharow

Na de arrestatie van Jakir en Krasin en de gedwongen emigratie van Yessenin-Volpin was prof. Sacharow als voornaamste woordvoerder van de burgerrechtbeweging in de SU in vrijheid gebleven. Op 23 juni 1972, twee dagen na de arrestatie van Pjotr Jakir, gaf Sacharow aan westerse correspondenten in Moskou de tekst vrij van een memorandum, dat hij op 5 maart 1971 aan partijleider Brezjnew had toegezonden alsmede van het postscriptum, dat hij er recentelijk aan had toegevoegd.

In het memorandum deed Sacharow een aantal voorstellen tot hervorming, w o de volgende.

— Amnestie voor alle personen, die gevangen gehouden worden om politieke of godsdienstige redenen, of omdat zij het Land wilden verlaten

— Afschaffing van geheime processen en herziening van alle vonnissen. die waren geveld in strijd met het recht op informatie

— Verduidelijking van de reglementen, waaronder dissidenten in psychiatrische inrichbingen worden vastgehouden.

Prof. Sacharow (r) en echtgenote.

— Een nieuwe perswet, gebaseerd op het recht op informatie

— Beeindiging van het storen van buitenlandse radiouitzendingen

— Vrije toegang tot buitenlandse literatuur

— Vrijheid om naar het buitenland te reizen, vriiheid van emigratie

— Afschaffing van de doodstraf

— Instelling van een commissie tot bescherming van arrestanten tegen fysieke methoden van drukuitoefening.

— Afschaffing van verkiezingen met slechts één kandidaat per te vervullen post.

— Vrije verkiezingen van regerings- en partijleiders.

— Voorzieningen voor het ontslaan van functionarissen op alle niveaus in geval van ongeschiktheid.

— Erkenning van het recht van elke republiek op afscheiding van de SU

In het postscriptum oefende Sacharow kritiek uit op de recente golf van repressie en werkte hij de gedachten uit, die hij in 1968 in zijn ,,Gedachten over vooruitgang, vreedzame coexistentie en intellectuele vriiheid" (pag. 541/2 e v -1968) had gepubliceerd.
Sacharow stelde, dat de tegenstellingen van ons tijdperk alleen overwonnen kunnen worden door een naar elkaar toegroeien van de kapitalistische en socialistische systemen In de kapitalistische landen zal de bescherming van de rechten van de werkende bevolking moeten worden verbeterd en de rol van het militarisme worden verminderd In de socialistische landen is het eveneens noodzakelijk de militarisatie van de economie te doen afnemen, terwijl ook de rol van de messiaanse ideologie geringer zal moeten worden Zeer nodig is het de extreme vormen van centralisme en partg—staat monopolie in de economie, ideologie en cultuur te verzwakken.
Over de Sowjet-maatschappij zei Sacharow, dat deze is geinfecteerd met apathie, hypocrisie, bekrompen egoisme en verborgen wreedheid. De meerderheid van de vertegenwoordigers van de bovenste laag — het partij—staat apparaat van de regering en de meest succesvolle delen van de intelligentsia — houdt vast aan hun zichtbare en onzichtbare privileges en staat onverschillig tegenover inbreuken op de burgerrechten
Het is noodzakelijk alle condities te verwijderen, die hypocrssie en conforniisme veroorzaken en die gevoelens van onmacht, onlust en hulpeloosheid voortbrengen Complete ideologische vrijheid is essentieel zowel als een radicale hervorming van het onderwijs en afschaffing van ideologische vervolging
De Sowjet-leiders hebben niet gereageerd op de morele renaissance van de bevolking en de intelligentsia. die begon, zodra de meest extreme manifestaties van Stalin's blinde terrorisme onder controle waren gebracht
Met zorg wees Sacharow er op, dat na een periode van grotendeels illusoire liberalisatie weer een verslechtering was ingetreden de beperkingen op ideologische vrijheid werden uitgebreid, getracht werd alle brcnnen van informatie anders dan via de staat af te snijden, vervolging om politieke en ideologische redenen was verscherpt en de problemen van de nationale minderheden werden opzettelijk ernstiger gemaakt
Bijzonder verontrustend noemde Sachrow de golf van arrestatie in het begin van 1972
Hij veroordeelde ook de slechte staat van de openbare voorzieningen in de SU onderwijs en medische zorg, die hij verklaarde uit de hierarchische structuur van de Sowjet-maatschappij en het systeem van privileges
Over de militarisatie van de economie merkte hij op, dat de rol van het militair-economische complex in de VS goed werd bestudeerd, ober de rol van het zelfde complex in de socialistische staten was veel minder bekend Hij wees erop, dat in geen land de omvang van de militaire uitgaven in verhouding tot het nationale inkomen zo groot was als in de SU. meer dan 40$

(Vor ber pag 115 e v -1972)

VERENIGDE STATEN

VERKIEZINGEN GOUVERNEURS EN BURGEMEESTERS

Op 6 nov. 1973 vonden verkiezingen voor gouverneurs- en burgemeestersposten plaats.
Bij de verkiezingen in de staat New Jersey werd de vroegere rechter Brendan T. Byrne (49 jr.), Democraat, met overweldigende meerderheid gekozen. Zijn tegenstander was de Republikein Charles W. Sandman Jr. (52 jr), die zich in de verkiezingscampagne een tegenstander verklaarde van abortus, inkomstenbelastingheffing door de staat en het gedwongen autobusvervoer om de onderwijsintegratie te bevorderen, terwijl hij beloofde de doodstraf weer in te voeren.

De nieuwe gouverneur is rooms-katholiek, studeerde rechten in Princeton en Harvard, was enige tijd assistent van gouverneur Robert B Meyner en kreeg bekendheid toen hij als officier van justitie een omvangrijk schandaal in de bouwwereld aan het daglicht bracht

In de staat Virginia werd de Republikein Mills E. Godwin na een harde verkiezingscampagne gekozen. Zijn tegenstander was de als onafhankelijke kandidaat optredende plaatsvervangend gouverneur Henrv E. Howell. Godwin beschuldigde zijn tegenstander er o.a. van het gedwongen schoolbusvervoer weer te wilen invoeren, de wapenverkoop aan particulieren aan banden te willen leggen en tegenstander te zijn van de wet die het recht op arbeid vastlegt.

Godwin was in het begin van zijn politieke carrière tegenstander van de rassenintegratie op de scholen, maar matigde zijn opvattingen nadat hij plaatsvervangend gouverneur was geweest (1962-'66), zodat hij voor de gouverneursverkiezingen van 1966 op de steun van de zwarte bevolking en de vakbonden kon rekenen. In zijn eerste ambtsperiode (1966-'70) voerde hij onderwijsverbeteringen in, wist nieuwe industriële vestigingen in de staat te krijgen en steunde de herziening vaii de grondwet van de staat Virginia.

Verder werden er op 6 nov. in drie staten verkiezingen voor de parlementen gehouden, nl. in New Jersey, Kentucky en Virginia.
In 800 steden waren burgemeestersverkiezingen, zoals in New York, Detroit, Cleveland en Minneapolis.

De verkiezingen in New York werden gewonnen door Abraham David Beame (67 jaar), die sedert 1952 hoofd van de financiële dienst van de stad New York is en sedert 1932 lid van de Democratische partij. Hij heeft de reputatie een zeer bekwaam administrateur te zijn die uitstekend op de hoogte is met de talrijke problemen van de stad. Beame is geboren in Londen en wordt de eerste Joodse burgemeester van een stad met de grootste Joodse bevolking ter wereld (1.800.000). Beame dong in 1965 voor het eerst naar het burgemeesterschap maar hij werd toen verslagen door Lindsay, de inmiddels Democraat geworden Republikein, die zich ditmaal niet herkiesbaar stelde.
Beame moest de strijd opnemen tegen de Republikein John Marchi, de liberaal Al Blumenthal en de conservatief Mario Biaggi.

De nieuwe burgemeester van New York Abraham Beame met echtgenote.

In Detroit werd de 55-jarige Coleman A Young, Democraat, gekozen Hij versloeg de als onafhankelijke kandidaat optredende John Nichols, die o a beloofde krachtig te zullen optreden tegen de onveiligheid op straat Young, een neger, heeft een langdurige politieke ervaring o a als fractieleider van de Democraten in ae senaat van de staat Michigan Hij heeft eveneens een langdurige ervaring als voorvechter van de rechten van de zwarte minderheid o.a. bij Ford Motor Co., de posterijen en in het leger. Hij bekleedde eveneens een hoge functie in het vakbondswezen van Michigan.
In Cleveland werd de Republikein Ralph Perk tot burgemeesrer gekozen. Hij won met een grote meerderheid van de Democraat Mercedes Cotner. Perk won vooral door de steun van de talrijke etnische minderheden in de stad.
In Minneapolis ging de burgemeesterszetel naar de Democraat Albert Hofstede, die won van de onafhankelijke Charles Stenvig, die de post bezette.
Hofstede kreeg o.a. steun van de populaire gouverneur Wendell Anderson.

In een aantal staten moest het electoraat zich uitspreken over politieke besluiten. In Californië verwierpen de kiezers een amendement op de grondwet van de staat, om de eventuele openbare uitgaven niet boven de 7% van de totale verdiensten van de staat te laten stijgen

In New York werd een voorstel tot uitgifte van een obligatielening ter grootte van $ 3,5 mi-d ten behoeve van het openbaar vervoer, verworpen.
Voorstellen tot het verhogen van de salarissen van overheidsfunctionarissen werden verworpen in Washington, Rhode Island en Texas.
(NZZ, Tzme Magazine)

CONTACTEN RIET VOLKSREPUBLIEK CHINA, BEZOEKEN KPSSPNGER, OPENING „VERBINDINGSKANTOREN'>, INTENSIEF PERSONENVERKEER

De betrekkingen tussen de VS en de Volksrepubliek China hebben zich na het bezoek van de Amerikaanse pres. aan Peking in febr. '72 (pag. 155 e.v.-'72) verder verbeterd. Dr. Kissinger heeft in zijn hoedanigheid als adviseur voor veiligheidszaken nog tweemaal een bezoek aan Peking gebracht (juni '72 en febr. '73) en werd in nov. '73 als minister van buitenlandse zaken in Peking ontvangen. Bij het bezoek in febr. '72 werd besloten dat in de beide hoofdsteden ,,verbindingskantoren" zouden worden geopend wat als een eerste aanloop tot het aangaan van volledige diplomatieke betrekkingen werd gezien. Talrijke vooraanstaande Amerikaanse politici, journalisten, geleerden, sportslieden en kunstenaars zijn in navolging van president Nixon de gast van de Chinese regering geweest.
De handel tussen de beide landen, die 3 jaar geleden vrijwel nihil was, groeit snel en bereikte in 1973 een omvang van $ 600 mln.

Bezoeken Kissinger

Dr Henry A. Kissinger was van 19 tot 23 juni 1972 voor besprekingen in Peking Hij onderhield zich o a met premier Tsjoe En-lal. De besprekingen waren uitgebreid, serieus en openhartig, aldus de officiële mededelingen, en gingen voornamelijk over de verbetering van de betrekkingen tussen de beide landen Beide partijen waren het erover eens dat dergelijke besprekingen voortgezet moesten worden.

Volgens de *NZZ* (10-11-'73) bracht Kissinger de Chinese machthebbers bij deze gelegenheid ook verslag uit van het bezoek van Nixon aan Moskou in mei '72 (pag. 362/2-'72). Van 15 tot 19 febr. '73 was Kissinger wederom in de Volksrepubliek. Hij werd bij die gelegenheid ontvangen door voorzitter Mao. In het gemeenschappelijke communiqué van 22 febr werd meegedeeld dat de beide staten verbindingskantoren in de respectieve hoofdsteden zouden openen.

Later werd meegedeeld dat de Amerikaanse diplomaat David Bruce hoofd van het kantoor in Peking zou worden en dat de Chinese ambassadeur in Parijs Hoeang Tsjen naar Washington zou gaan.

Bij zijn terugkeer deelde Kissinger mee dat in maart '73 in Parijs besprekingen zouden beginnen over een regeling van vorderingen van Amerikaanse burgers aan de Chinese staat ter waarde van $ 255 mln en de geblokkeerde Chinese bezittingen in de VS ter waarde van $ 78 mln Kissinger deelde ook mee dat China twee Amerikaanse piloten zou vrijlaten die sedert 1965 en 1967 werden vastgehouden en dat de levenslange gevangenisstraf tegen de CIA-agent John Downey zou worden herzien. De piloten werden op 15 maart vrijgelaten en Downey op 12 maart Tot 1971 had de Amerikaanse regering altijd ontkend dat Downey voor de CIA werkte toen hij in 1952 boven China werd neergeschoten

Van 10 tot 14 nov '73 was Kissinger, dit maal in zijn hoedanigheid van minister van buitenlandse zaken, weer in China. Ook bij deze gelegenheid werd Kissinger door partijvoorzitter Mao ontvangen.

Tijdens een banket dat Kissinger zijn Chinese gasten aanbood, zei de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken o.a dat de vriendschap met de Volksrepubliek China één van de constante factoren van de Amerikaanse buitenlandse politiek zal zijn

Op 14 nov werd een gemeenschappelijk communiqué gepubliceerd waarin o a verwezen werd naar de principes inzake de samenwerking zoals die zijn vastgelegd in het zgn. communiqué van Sjanghai (pag. 158/2 e.v.-'72)

Verder werd nog eens herhaald dat geen van beide landen streeft naar de hegemonie in Azië en het gebied van de Pacific.

Van Amerikaanse zijde werd nog eens herhaald dat er slechts één China bestaat en dat Taiwan daarvan deel uitmaakt. Van Chinese zijde werd gesteld dat de normalisering van de betrekkingen tussen de beide landen afhankelijk is van de erkenning dat er slechts één China bestaat. Beide partijen constateerden met voldoening dat de verbindingskantoren in Peking en Washington op bevredigende wijze functioneren en zij zijn het erover eens de competenties van deze kantoren uit te breiden.

V.l.n.r. Dr Kissinger, premier Tsjoe En-lai en voorzitter Mao

Andere contacten

Naast de officiele contacten tussen de vertegenwoordigeis van de beide regeringen, is er sedert het bezoek van Nixon ook een constante stroom van bezoeken door allerlei vooraanstaande Amerikanen aan de Volksrepubliek op gang gekomen, terwijl ook op andere gebieden vele contacten werden gelegd

De Democratische en Republikeinse leiders uit het Huis van Afgevaardigden, Hale Boggs en Gerald Ford brachten in juli '72 een bezoek aan de Volksrepubliek Zij verklaarden bij terugkeer dat hooggeplaatste Chinese autoriteiten hun gezegd hadden dat zij de Amerikaanse presentie in het gebied van de Stille Oceaan Leer waardeerden met het oog op een eventuele Russische bedreiging

Het Amerikaanse persbureau Associated Press maakte op 8 juli '72 bekrnd dat zijn president Wes Callagher naar China ging om contact op te nemen met het Chinese nieuwsagentschap Nieuw China voor uitwisseling van nieuws en fotomateriaal

Begin juli werd meegedeeld dat de Amerikaanse regering een exportvergunning aan de Boeing Comp. had verleend ter grootte van $ 150 mln voor de voorgenomen verkoop van 10 Boeing 707 straalvliegtuigen aan China De besprekingen hierover die in april '72 waren begonnen, werden in de zomer van 72 met succes afgesloten

Op 14 sept 1972 maakte het uitvoerbureau van het Amerikaanse ministerie van landbouw bekend dat China ca 15 miljoen schepel Amerikaans graan had gekocht

Op 22 november 1972 hief president Nixon het verbod op reizen naar China voor Amerikaanse schepen en vliegtuigen op

Op 5 april 1973 armveerde de staf van het Amerikaanse verbindingskantoor in Peking, onder aanvoering van de plv. chef Alfred Jenkins De ahef van het bureau David Bruce arriveende op 6 mei Hij werd op 10 mei door premier Tsjoe En-lai ontvangen De Chinese missie arriveerde op 18 april in Washington en de chef van de missie, Hoeang Tsjen werd op 30 mei door Nixon ontvangen

In juli 1973 bezocht een grote goep senatoren de Volksrepubliek en David Rockefeller, president van de Chase Manhattan Bank bemiddelde in het aangaan van betrekkingen tussen de Amesican Bank en de Bank van China

De uitwisseling van personen tussen de beide staten was vrij eenzijdig. Slechts enkele malen bezochten kleine Chinese delegaties de VS (NZZ, Le Monde, IHT, The China Quarterly)

(Vor ber pag 169/2 1972)

RHODES OPVOLGER FORD

De Republikeinen in het Huis van Afgevaardigden hebben John Rhodes gekozen tot hun nieuwe leider als opvolger van Gerald Ford, die op 6 dec. 1973 tot vice-president werd beëdigd. (pag. 821/2 - 1973). Rhodes, een conservatief uit Arizona die president Nixon altijd heeft gesteund. werd met algemene stemmen gekozen De enige tegenkandidaat, John Anderson van Illinois, had zich enige tijd geleden al terug-

getrokken, toen duidelijk werd dat Rhodes zou winnen. *(Reuter)*

WEDERINVOERING DOODSTRAF

In een aantal staten is in de afgelopen periode de doodstraf voor bepaalde misdaden weer ingevoerd.
De gouverneur van Arkansas Dale Bumpers ondertekende op 23 maart 1973 een nieuwe wet die de doodstraf weer invoert.
De wet voorziet in de doodstraf voor bepaalde misdrijven, maar maakt er niet de voorgeschreven strafmaat van. Het rechtsprekende orgaan dient te bepalen of de misdaad inderdaad zo ernstig is dat de doodstraf dient te worden gegeven. Doodstraf is mogelijk na een moordaanslag op politiepersoneel, brandweerlieden, gerechtspersoneel en kandidaten voor openbare ambten.
Op 2 april ondertekende de gouverneur van Georgia, James Carter, een wet die de doodstraf weer invoert voor verkrachting, gewapende roofovervallen, ontvoeringen en hijacking.
De gouverneur van Connecticut, Thomas J. Meskill, ondertekende op 4 mei een nieuwe wet die de doodstraf weer invoerde voor o.a. moord op een politieagent, moord door een tot levenslang veroordeeld persoon, moord door een kidnapper op zijn slachtoffer, moord door een reeds eerder wegens dit misdrijf veroordeeld persoon en moord tegen beloning.

Andere staten waar volgens een mededeling van Associated Press van 11 mei 1973 de doodstraf voor bepaalde misdrijwn al eerder heringevoerd was, zijn Florida, Indiana, Montana, Nebraska, Nevada, New Mexico, Ohio, Utah en Wyoming

Op 1 maart 1973 werd de doodstraf in de staat Tennessee weer ingevoerd en op 14 maart ondertekenden de gouverneurs van Louisiana en Texas nieuwe wetten die voorzagen in de herinvoering van de doodstraf.
Op 10 sept. 1973 nam de senaat van Californië met 29 tegen 11 stemmen een wetsontwerp aan dat voorziet in de herinvoering van de doodstraf voor moord als daarbij tenminste één van elf nauwkeurig gepreciseerde verzwarende omstandigheden bijkomt. (AP, *IHT)*

PRESIDENTIELE BOODSCHAP OVER ENERGIE

Op 18 april 1973 heeft president Nixon het Congres een boodschap doen toekomen over de energievoorziening in de VS waarin hij een aantal voorstellen deed om een eventueel optredende crisis het hoofd te bieden.
In de inleiding stelde de president dat het niet uitgesloten moet worden geacht dat de VS in de komende jaren met energietekorten zullen worden geconfronteerd en dat de prijzen van de energie omhoog zullen gaan, zodat er sprake zal zijn van een crisis.
Daar de VS echter over voldoende steenkolen. aardolie en aardgas beschikken, kan bij een juist en efficiënt gebruik nog jarenlang over voldoende energie beschikt worden, aldus de president, die vervolgens een aantal voorsteiien deed om de binnenlandse produktie van steenkooi, gas en olie te vergroten.
De president kondigde verder aan dat de invoerrechten op olie en olie-prcdukten zouden worden opgeheven alsmede de beperkingen die gelden voor de ingevoerde hoeveelheid.
De tweede maatregel was een heffing, met de jaren toenemend, over olie-importen die een bepaald quotum te boven gaan (behalve als ze nodig zijn voor nieuwe raffinaderijen).
Een derde voorstel betrof het vrijlaten van de (tot dan toe aan een plafond gebonden) prijs van het aardgas, waardoor de concurrentiepositie van andere brandstoffen zou verbeteren. De exploitanten van aardgas zijn gewoonlijk dezelfden als die van oliebronnen en bij een vrije prijsvorming zal de aardgasprijs zover omhoog gaan dat olie weer kan concurreren.
Verder stelde de president voor investeringsaftrek te geven voor boringen in de VS en voor de bouw van raffinaderijen (In de afgelopen jaren waren er nauwelijks nieuwe raffinaderijen bijgekomen, omdat de concurrentie met aardgas te moeilijk was).
Tenslotte stelde de president voor de kolenmijnen te steunen door de eisen met betrekking tot de luchtverontreiniging omlaag te schroeven.

Nieuwe voorstellen. *na* oliecrisis

Naar aanleiding van de olieboycot door de Arabische oliestaten (pag. 713 e.v. - 1973) richtte president Nixon zich op 7 nov. tot het Amerikaanse volk met een boodschap waarin hij een aantal concrete maatregelen aankondigde om aan de crisis het hoofd te bieden. De president stelde o.a. voor tot de oprichting van een ,,energie-ontwikkelingsagentschap'' te komen, analoog aan het Manhattan-project voor de atoombom en het Apolloprogramma voor de maanreizen, om voor het eind van de eeuw tot Amerikaanse autarkie betreffende de energie te geraken, zodat het land onafhankelijk wordt van de invoer.
Om een onmiddellijk energietekort van 10 a 17% op te vangen stelde de president voor:

1) stopzetting van alle overschakeling van andere brandstoffen naar olie in industrieën en elektriciteitswerken;

2) vermindering van het luchtverkeer met 10%;

3) beperking van het brandstofverbruik bij verwarming van woningen en kantoren met 15% door verlaging van de gemiddelde temperatuur met zes graden tot 66 à 68 graden Fahrenheit. Een kamertemperatuur die hem ook zijn arts had aanbevolen als gezonder;

4) verlaging van de temperatuur in alle regeringskantoren tot 65 graden waaronder ook zijn eigen Oval Office zou vallen;

5) maximumsnelheid voor alle overheidsauto's van tachtig km per uur met het verzoek aan de gouverneurs van de deelstaten om ook deze maatregel te nemen;

6) bevel aan de atoomcommissie om het ontwikkelingsplan voor nucleaire centrales te bespoedigen van 10 tot 6 jaar.

Noodenergiewet

Bovendien eiste de president van het Congres goedkeuring nog voor eind december '73 van een noodenergiewet. Daarin vroeg hij volmacht om:

- de „daylight saving time", de wintertijd, in te stellen voor het gehele jaar zodat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van het daglicht;
- in sommige gevallen de wetgeving voor milieubescherming op te heffen;
- gebruik te mogen maken van de strategische oliereserves van de vloot;
- maximumsnelheden voor auto's te mogen instellen;
- het luchtverkeer te beperken.

Indien dit allemaal niet zou helpen dan zou men over moeten gaan tot benzinedistributie of sterke verhoging van de benzineprijzen. Er was geen aanleiding om te wanhopen in de huidige toestand, aldus de president, aangezien Amerika twee

derden van de kolenvoorraden van de wereld had.

Om op de langere duur het hoofd te kunnen bieden aan de toestand eiste de president dat het congres eindelijk zou reageren op de maatregelen die hij al eerder voorstelde omdat anders de produktie en de levensstandaard van het land in gevaar kwamen Met name diende de pijpleiding door Alaska te worden goedgekeurd, zonder de storende voorwaarden die het Congres daaraan wil verbinden
Ook dienden de mogelijkheden voor het winnen van kolen in dagbouw te worden uitgebreid Samen met de volmacht voor het opheffen van de wetgeving over het milieu leken deze laatste eisen een aanwijzing dat de president van het ogenblik gebruik maakt om toe te geven aan de wensen van de grote industrie. die zich al lang tegen de milieuwetgeving heeft verzet

Beperking olieverbruik

Op 25 november kondigde de president een verbod af op de verkoop van benzine van zaterdag 9 uur 's avonds tot zondag middernacht.
Geschat werd dat bijna 25% van het benzineverbruik van de 101 miljoen Amerikaanse auto's tijdens het weekeind plaatsvindt.
Verder kondigde Nixon in zijn televisierede de volgende maatregelen aan:

Q vermindering van de benzineproduktie met 15% ten behoeve van stookolie;

Q snelheidsbeperking voor alle wegen van 80 km per uur en voor vrachtwagens en bussen van 90 km per uur, omdat deze op die snelheid zuiniger rijden;

Q een vermindering van het luchtverkeer met 15% waardoor het verbruik aan vliegtuigbenzine met 25% zal verminderen.

Het totale tekort aan vliegtuigbenzine wordt binnen enige weken op 32% geschat. Leveringen aan zaken en sportvliegtuigen worden met respectievelijk 40 en 50% verminderd.
Verder kondigde de president een verbod aan op sierverlichting zowel buiten particuliere huizen, waarvan de ingangen en tuinen vaak in een zee van licht baden, als voor reclame en vooral voor kerstverlichting.
Ten slotte werden leveranties van stookolie voor de industrie, particulieren en de zakenwereld beperkt met respectievelijk 10, 15 en 25%, waarbij de leveranciers deze beperkingen zouden moeten toepassen.
Daardoor zou volgens Nixon 350.000 barrels olie per dag kunnen worden bespaard, genoeg om anderhalf miljoen woonhuizen een dag te verwarmen.

De president liet de mogelijkheid van een benzinedistributie open. Hij verklaarde dat het totale olietekort deze winter 17% zou bedragen en dat door deze aangekondigde maatreqelen het verbruik met 10% kan verminderen, zodat nog verdere stappen nodig kunnen zijn
Volgens het Witte Huis sparen de genomen maatregelen 1,7 miljoen barrels per dag uit van de totale verbruik a 17 miljoen barrels Maar de industrie verwacht een tekort van 3,5 miljoen barrels per dag in de eerste maanden van 1974
Het doel van de regeringspolitiek, zo herhaalde Nixon, blijft de VS tegen 1980 geheel onafhankelijk te maken van olieimporten

REORGANISATIE BUKEAC ENERGIEVOORZIENING

President Nixon heeft op 4 dec. 1973 de oprichting van een nieuw regeringsbureau bekendgemaakt dat alle activiteiten verband houdende met de energievoorziening zal gaan coordineren. Het bureau, de Federal Energy Agency, zal niet alleen maatregelen moeten voorbereiden die genomen moeten worden om het hoofd te bieden aan de Arabische olieboycot, maar zij heeft ook tot taak een programma voor te berelden dat de energietekorten op langere termijn moet bestrijden.
Deze reorganisatie, aldus verschillende persberichten, bewijst de ernst van de crisis, die de regering tot dan toe gepoogd zou hebben te minimaliseren. Als gevolg van de reorganisatie zijn twee personen ontslagen die tot dan toe verantwoordelijk waren voor het energiebeleid: John Love, oud-gouverneur van Colorado, en voornaamste adviseur van het Witte Huis inzake energieproblemen en diens naaste medewerker Charles Dibona. Tot opvolger van Love werd benoemd William E. Simon, onderminister van financien. Het ontslag van Love was overigens terug te leiden tot een meningsverschil tussen de laatste en president Nixon. Volgens uitlatingen tegenover de pers was Love ontevreden over het tot dan toe gevoerde beleid. Hij was van mening dat Nixon de ernst van de situatie had onderschat. Bovendien was Love voorstander van een oliedistributie, wat door het Witte Huis en het ministerie van financien werd verworpen.
Ook de nieuwe „energietsaar" Simon is geen voorstander van oliedistributie. Hij heeft verklaard dat een forse prijsverhoging van de aardolie vanzelf tot een matiging in het gebruik zal leiden .*(Le* Monde)

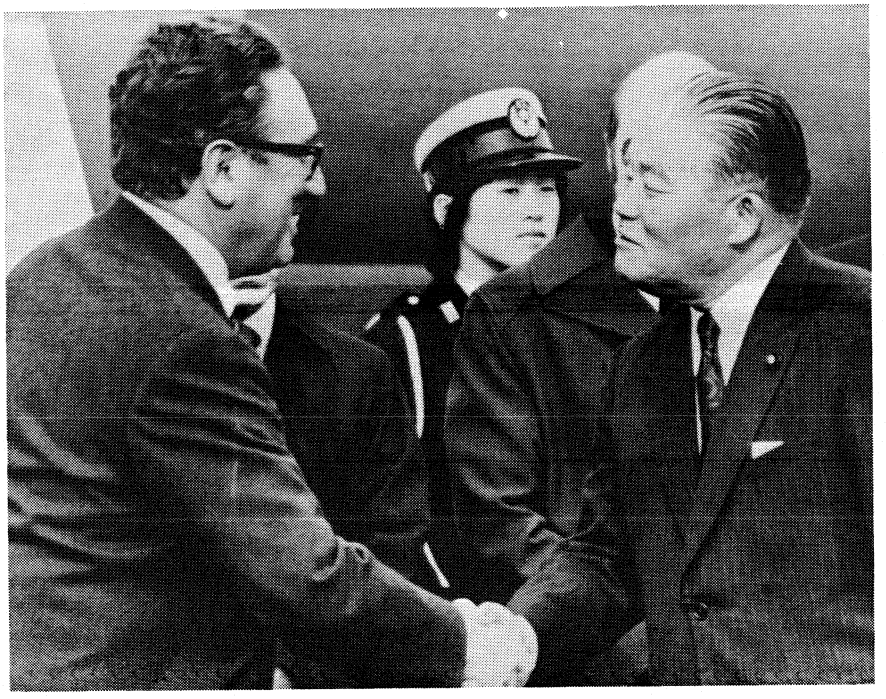
TOESTEMMING BOUW ALASKA-PIJPLIJN

Op 13 nov. heeft de Senaat toestemming tot de aanleg van de zgn. Alaska-pijplijn gegeven, waardoor de in Alaska aanwezige aardolie naar de verbruikscentra kan worden vervoerd. Het Huis van Afgevaardigden had al op 12 nov. met een overweldigende meerderheid (361 tegen 14 stemmen) besloten de aanleg goed te keuren.
Speciale aandacht is besteed aan de bewoordingen van het wetsontwerp teneinde bij voorbaat verdere juridische verwikkelingen te kunnen ontgaan.
De aanleg van de pijpleiding kan — zoals het er naar uitziet — volgend jaar beginnen, afhankelijk van de weersomstandigheden die dan op Alaska heersen. Verwacht wordt dat het karwei ten minste nog drie jaar zal duren.
Er moet een afstand van 1270 kilometer tussen het noorden van Alaska — waar rijke olievelden zijn ontdekt (North Slope) — en de ijsvrije haven Valdez (aan de Golf van Alaska) worden overbrugd.
Het is de bedoeling van Valdez uit de olie per tankschip verder te vervoeren.
Helt project wordt gefinancierd door zes oliemaatschappijen waarvan domineren: Atlantic Richfield, British Petroleum en Standard Oil of New Jersey.
Het olieveld North Slope zal naar verwachting twee miljoen vaten ruwe olie per dag opleveren.
Senator Henry Jackson, voorzitter van de commissie die het wetsontwerp heeft goedgekeurd, verklaarde dat de dreiging door de Arabische Staten om de olielevering te beperken een snelle aanleg van de pijpleiding meer dan ooit noodzakelijk maakt. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 252/3 - 1969 en pag. 617/2 - 1970)

KPSSINGER IN TOKIO EN SEOEL

Aansluitend aan zijn verblijf in de Volksrepubliek China (pag. 44/3) was minister van buitenlandse zaken Kissinger op 14 en 15 nov. 1973 in Japan waar hij besprekingen voerde met premier Tanaka en minister van buitenlandse zaken Masayosji Ohira. De Japanse regeringsfunctionarissen stelden Kissinger op de hoogte van de ernstige moeilijkheden in het land als gevolg van de oliecrisis. Kissinger bracht de Japanse regering verslag uit van zijn bevindingen in Peking.
Hoewel geen bijzonderheden over de besprekingen bekend zijn gemaakt, maakten verschillende persberichten melding van zware Japanse druk op de Amerikaanse mi-

Kissinger wordt begroet door Ohira (r.).

nister om garantie van een regelmatige olietoevoer door de Amerikaanse aardoliemaatschappijen. Ook zouden de Japanners een stilzwijgende goedkeuring van de Amerikaanse regering verwachten voor een meer Arabisch-gezinde politiek en een Amerikaanse actie tot snelle uitvoering van resolutie 242 inzake het conflict in het Midden-Oosten.
Volgens Le Monde (17-11) is Kissinger inzake het verzoek tot garandering van de olietoevoer ontwijkend gebleven en zou hij de Japanse regering gewaarschuwd hebben voor een al te zeer van de VS afwijkende politiek met betrekking tot de Arabische landen.
Op 16 nov. was Kissinger voor een verblijf van 5 uur in de Zuidkoreaanse hoofdstad Seoel. Hij werd daar door premier Kim Tsjong-pil en president Park Tsjoeng Hi ontvangen. Vanuit Seoel reisde Kissinger door naar Washington, waar hij president Nixon verslag uitbracht van zijn reis. *(NZZ, Le* Mande, *IHT)*

GOEDKEURING HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN STEUN AAN ISRAËL

Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden heeft op 11 dec. 1973 met grote meerderheid van stemmen het door de regering ingediende wetsontwerp goedgekeurd dat voorziet in militaire steun aan Israël ten bedrage van $ 2,2 mrd.
Het Witte Huis had laten weten dat militaire steun aan Israël op korte termijn nodig is om het machtsevenwicht in het Midden-Oosten te kunnen handhaven. Deze steun kan door de regering gegeven worden in de vorm van schenkingen of leningen tegen lage rente. Welingelichte kringen in Washington hadden gezegd dat Israël om $ 3,2 mrd aan wapenhulp had gevraagd.
Voor het wetsontwerp werd aangenomen, had het Huis van Afgevaardigden met 334 tegen 82 stemmen een amendement verworpen, waarin gezegd wordt dat de militaire steun bedoeld is om de resoluties van de Veiligheidsraad van 1967 en 1973 te helpen uitvoeren.
De $ 2,2 mrd maken deel uit van de $ 5,8 mrd die het Huis goedkeurde voor militaire en economische bijstand aan het buitenland. Voorgestelde besnoeiingen in de toewijzingen voor Saoedi-Arabië, Cambodja en Chili werden verworpen.
Het bedrag is het grootste dat door het Huis werd goedgekeurd sinds de Koreaanse oorlog van 1953 maar ligt ongeveer $ 1 mrd onder het door de regering gevraagde.
(Reuter)

WASHINGTON D.C. ZELFBESTUUR

President Nixon heeft een wet ondertekend waarbij de stad Washington voor de eerste keer in meer dan honderd jaar beperkt zelfbestuur wordt toegestaan. De wet geeft de 750.000 inwoners van de stad het recht om zelf een burgemeester te kiezen en een gemeenteraad van 13 leden, maar het Amerikaanse Congres behoudt nog het vetorecht over de manier waarop de begroting van de stad wordt besteed.
Tot nog toe was het federale district van Columbia waar Washington in ligt in feite een soort kolonie waarvan de bewoners niets te zeggen hadden over de manier waarop de stad wordt bestuurd. Het gebied werd in 1790 door de staten Maryland en Virginia afgestaan aan de federatie voor het stichten van een nationale hoofdstad.
Het district werd tot nog toe bestuurd door een lichaam van elf mensen die door de president werden benoemd.
In het Amerikaanse Congres heeft nog wel enige weerstand bestaan tegen het verlenen van zelfbestuur aan Washington omdat tweederde deel van de bevolking zwart is.
(Reuter)

ONTSLAG GOUVERNEUR ROCKEFELLER

De 65-jarige Nelson Rockefeller, die 15 jaar gouverneur van New York is geweest, heeft op 11 dec. '73 aangekondigd dat hij op 18 dec. '73 zijn ontslag neemt uit die functie, naar men aanneemt omdat hij in 1976 voor de vierde keer naar de Republikeinse presidentschapskandidatuur wil dingen. Voor de rest van zijn ambtstermijn zal zijn plaatsvervanger Malcolm Wilson het gouverneurschap waarnemen.
Rockefeller verklaarde dat hij aftrad om zich geheel te kunnen wijden aan het werk van „de nationale Commissie voor de kritische keuzen in de toekomst". Dat is een studiegroep die hij oprichtte, voorzit en leidt en die onder auspiciën staat van de Amerikaanse president. Aan deze commissie zullen leidende Amerikanen uit alle hoeken van het maatschappelijke leven meewerken. Het rapport dat totaal 20 miljoen dollar zal kosten komt eind 1975 klaar en zal dan een goede blauwdruk vormen voor het regeringsprogramma, dat Rockefeller kan bieden. *(NRC/H'blad)*

Uitgave: B.V. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERDER OVERLEG I.Z. HET MIDDEN-OOSTEN

In aansluiting op de in de vorige aflevering (pag. 33 t/m 38) geschetste ontwikkelingen volgt hier een overzicht van de voornaamste aspecten van het overleg inzake het Midden-Oosten, zoals dat sinds medio november 1973 gevoerd werd.

Besluiten Arub. topconferentze

Behalve de vijf verklaringen (zie pag. 37/3 e.v.) en de olie-resolutie (pag. 38/3) werd door de Arabische staatshoofden nog een aantal openbare en geheime besluiten genomen.

Ondanks bezwaren van Jordanie, dat volgens sommige berichten gedreigd zou hebben de Arabische Liga te verlaten, besloten alle andere staatshoofden op 18 nov. de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) te erkennen als ,,enige legitieme vertegenwoordigster van het Palestijnse volk".

Op **27** nov. had de Jordaanse koning Hoessein in een onderhoud niet de Amerikaanse en Russische ambassadeurs, resp. Dean Brown en Alexis Sorenin, die hem een officiële uitnodiging voor de geplande vredesconferentie overhandigden, zijn houding t.a.v. de Palestijnse vertegenwoordiging uiteengezet. Hoewel hij de uitnodiging in beginsel aanvaardde, verklaarde de vorst anderzijds dat hij niet genegen was aan de conferentie deel te nemen ,,als onze Arabische broeders niet aanvaarden dat alle zonen van het Palestijnse volk het recht op zelfbeschikking genieten via een vrij en onpartijdig referendum dat plaats moest vinden onder internationale auspiciën na de ontruiming door Israël van de bezette gebieden". ,,Wij wensen niet ook maar iets aan het Palestijnse volk op te leggen of tegen zijn wil in te gaan", aldus koning Hoessein. Hij zag twee mogelijkheden: 1) Of Jordanië moet de terugtrekking van Israël uit Cis-Jordanië gedaan zien te krijgen met behulp van Egypte en Syrie en de steun van de Arabische landen ,,met alle verantwoordelijkheden die daaruit voortvloeien; **2)** of de PLO dan wel een ,.Palestijnse regering in ballingschap moeten met die verantwoordelijkheid worden belast. In het laatste geval zal Jordanië van zijn verantwoordelijkheid ontslagen zijn en niet langer aan zijn verplichtingen vastzitten. ,,Onze enige rol", aldus de koning, ,,zal dan bestaan uit het rechtstreeks helpen en steunen van de betrokken landen, terwijl wij ons er tegen kanten dat het Palestijnse volk aan verplichtingen wordt onderworpen die tegen zijn vrije recht op zelfbeschikking indruisen."

Op 1 dec., na het besluit van de topconferentie, zei koning Hoessein voor het Jordaanse parlement: ,Wij zullen de Palestijnen niet in de steek laten, die in overgrote meerderheid in Trans-Jordanië en Cis-Jordanië leven, maar wij willen met niemand concurreren en wij willen niet met de Arabische broederstaten twisten over de vertegenwoordiging van het Palestijnse volk." Wat de vertegenwoordiging op de vredesconferentie met Israël betreft, ,,moet het antwoord van Jordanië op de uitnodiging tot de vredesconferentie wacht tot het probleem (van de Palestijnse vertegenwoordiging) is opgelost, want alle Palestijnen moeten huil recht uitoefenen om vrij over hun lot te beslissen." Een referendum, ,,onder neutrale internationale controle", zal de Palestijnen op beide Jordaanoevers de gelegenheid bieden zich uit te spreken, maar pas na de ,,totale" Israëlische terugtrekking uit de bezette gebieden waar Jordanië mee te maken heeft: Jeruzalem en Cis-Jordanië.

Behalve de in de olie-resolutie (pag. 38/31 vervatte besluiten werd door de conferentie beslist, zo deelde de secretaris-generaal van de Arabische Liga Mahmoud Riad mee, dat Japan en de Filippijnen niet betrokken zullen zijn bij de voor decernber geplande beperking met 5% van de Arabische olieleveranties evenmin als de Westeuropese landen, uitgezonderd Nederland. Riad toonde zich verheugd over de verklaring van de Negen (pag. 781-'73), maar voegde daaraan toe dat de topconferentie van mening was dat Europa ,,in staat is een veel grotere inspanning te leveren dan het tot dusver gedaan heeft. Het is duidelijk dat het behoud van West-Europa nauw samenhangt met de veiligheid en de vrede in het Midden-Oosten. Europa heeft voorgewend de Arabische zaak te negeren onder het voorwendsel dat het niets kon doen. Maar het heeft de middelen om tussenbeide te komen. Het kan en het moet dat doen, want zijn toekomst is verbonden met die van het Midden-Oosten".

Over de in de Afrika-verklaring (pag. 38/2) aangekondigde instelling van een Arabisch fonds deelde Riad mee dat een Arabische bank voor de financiering van industriële en agrarische ontwikkelingsprojecten in Afrika zou worden opgericht met een basiskapitaal van $125 mln. Verder besloten de staatshoofden Mauretanië als 19de lid tot de Arabische Liga toe te laten. Reeds op 13 okt. 1973 hadden de ministers van buitenlandse zaken van de Liga te New York, waar zij aanwezig waren voor de Algemene Vergadering van de VN, met die toelating ingestemd.

Geheime besluiten

Volgens Egyptische bronnen, aldus The Times (29-11-'73), zou president Sadat steun hebben verworven voor een fasenplan dat het kader zou moeten vormen voor het Arabische optreden bij de vredesbesprekingen. Dit plan zou inhouden:

1. Egypte en Syrië zullen deelnemen aan de openingszitting van de vredesbesprekingen met Israël op 18 dec. samen met de VS, de SU en de VN, vertegenwoordigd door secretaris-generaal Waldheim. De openingsbesprekingen zullen slechts aan procedurekwesties gewijd worden; besprekingen over substantiële vraagstukken zullen tot begin jan. worden verdaagd, wanneer de verkiezingen in Israël achter de rug zijn.

2. De tweede fase van de besprekingen zal de Palestijnen, Jordanië en mogelijk Libanon omvatten. Aangenomen werd dat die besprekingen over substantiële vraagstukken veel tijd zouden vergen.

3. Als de besprekingen slagen en de wensen van Egypte en de andere Arabische partijen in vervulling doen gaan, dan zullen alle deelnemen aan de ondertekening van een vredesakkoord met Israël.

Kissinger bij één van zijn gesprekken met mevr. Meir.

Bovendien kreeg Egypte volgens The Times toestemming van de topconferentie gelijktijdig met de Geneefse besprekingen bij kilometerpaal **101** de discussies met Israël voort te zetten over de militaire problemen ter plaatse.

Het Libanese dagblad Al *Nahar* publiceerde op 4 dec. 1973 wat genoemd werden de ,,geheime resoluties die aanvaard werden op de topconferentie van Algiers". Dezelfde dag nog werden de directeur van dit blad, Ghassan Tueni en de speciale verslaggever bij de topconferentie, Wafiq Ramadan, gearresteerd op beschuldiging van ,,diefstal van documenten die betrekking hebben op de staatsveiligheid".
The *Financial* Times (5-12-'73) ontleende de volgende gegevens aan Al *Nahar:*

- Niet alleen werd de herwinning van alle door Israël bezette Arabische gebieden geëist, maar ook het herstel van de Arabische soevereiniteit daarover (Volgens waarnemers om demilitarisering of internationalisatie tegen te gaan.) Ook de heilige stad moest weer onder volledige Arabische soevereiniteit komen

- De Arabische koningen en staatshoofden verklaanden dat een uiteindelijke regeling van de Palestijnse kwestie in overeenstemming met de desbetreffende eisen van de PLO moest zijn.

- De Arabische staten zullen gezamenlijk Egypte en Syrie de militaire en economische hulp blijven verschaffen die zij nodig hebben om de strijd voort te zetten. Ook zal hulp worden verleend aan de Palestijnse verzetsbeweging.

- De Arabische staten zeggen toe gezamenlijk te zullen helpen bij de wederopbouw en het herstel van de in oktober **1973** opgelopen oorlogsschade in Egypte en Syrie

- Van de EG-staten werd het volgende verlangd

a) het in daden omzetten van de verklaring van 6 november,

b) het stopzetten van economische en militaire hulp aan Israël;

c) het opheffen van het wapenembargo t a v. de Arabische landen en — volgens AFP —

d) het uitoefenen van pressie op de VS om hun hulp aan Israël te staken

- Aziatische landen, die hun politieke, economische en culturele banden met Israël nog niet hadden verbroken, zal worden verzocht zulks alsnog te doen.

- De ruwe olie moest ook verder worden gebruikt als wapen in het licht van de door de Arabische ministers genomen besluiten De ministers van buitenlandse zaken van de Arabische olieproducerende staten kregen de bevoegdheid te beslissen of een staat door een wijziging van zijn politiek ten gunste van de Arabische zaak op de lijst van meestbegunstigde naties moest worden geplaatst.

De Arabische topconferentie van Khartoem in 1967 leidde tot de drie neens: ,,geen onderhandelingen, geen vrede, geen erkenning".
De topconferentie van Algiers heeft de Arabische buren van Israël de weg naar de onderhandelingstafel in Genève niet versperd, aldus de NZZ (6-12-'73). In andere commentaren werd erop gewezen dat de besluiten van Algiers geen enkel voorbehoud maakten t.a.v. het beginsel van vredesonderhandelingen met Israël.

Voorbereiding Geneefs *vredesoverleg.* Tweede *reis Kissinger*

Het op gang brengen van die vredesonderhandelingen bleek voor de Verenigde Staten van groot belang. Minister van buitenlandse zaken Kissinger ontwikkelde tal van diplomatieke activiteiten en bracht van 13-i8 december opnieuw een bezoek aan het Midden-Oosten.
Tijdens een persconferentie te Washington op 21 nov. 1973 zette hij o.m. de Amerikaanse houding t.a.v. het Israëlisch-Arabische conflict uiteen.

Eerst legde Kissinger een verklaring af over het Amerikaanse standpunt t a v de situatie in het Midden-Oosten ,,Zoals ik eerder heb uiteengezet, ons doel was het bestand te versterken zodat wij, samen met de andere belanghebbende partijen, voort konden gaan in de richting van vredesonderhandelingen
Nu, in de ingewikkelde toestand die bestaat aan het Egyptisch-Israelische front, is voldoende voortgang geboekt t.a.v. het staakt-het-vuren, bij de bestandsonderhandelingen, zodat wij met enig vertrouwen het begin van vredesonderhandelingen tegemoet kunnen zien
Onze inspanning zal erop gericht zijn het geschikte toezicht in te stellen waartoe in Veil~gheidsraadresolutie **338** werd opgeroepen en onder auspicien van de Verenigde Naties, om een onderhandelingsproces op gang te brengen — hopelijk gedurende de maand december — dat, naar wij geloven, verwachten en hopen, zal leiden naar de rechtvaardige en duurzame vrede, waartoe alle partijen zich hebben verbonden om te trachten die door onderhandelingen te bereiken
De Verenigde Staten hebben zich verbonden, in Veiligheidsraadresolutie **338,** om de uitvoering van Veiligheidsraadresolutie **242** in al haar onderdelen te steunen
Wij zullen een belangrijke bijdrage leveren om de verschillen tussen de partijen te verkleinen, om de partijen te helpen vorderingen te maken op weg naar de vrede die alle volken in het gebied nodig hebben en die de wereldvrede vereist . .''
Op de vraag welke concessies Kissinger van Israël verwachtte, antwoordde hij. ,,Wat de Verenigde Staten zullen doen, zal afhangen van de voortgang bij de onderhandelingen Het is duidelijk dat de omstandigheden welke de oorlog, die op **6** oktober begon, deed ontstaan, gewijzigd zullen moeten worden En het is duidelijk, en het is altijd zo begrepen, dat een vredesregeling niet de bestandslijnen zal bekrachtigen zoals die op 6 oktober bestonden. Daarom zal een vredesregeling een aantal elementen moeten bevatten Die zal een element van terugtrekking moeten bevatten Die zal een element van veiligheidsafspraken tussen de betrokken partijen moeten bevatten
En die zal mogelijk een element van garanties van buitenaf moeten bevatten
Bovendien bestaan er nog zulke kwesties als de Palestijnen en de toekomst van Jeruzalem Die zal ongetwijfeld in de een of andere vorm op een vredesconferentie besproken moeten worden
Wij hopen dat Israël zowel als de Arabische landen zal erkennen dat een van de duidelijke consequenties van de recente gebeurtenissen is dat een zuiver militaire oplossing voor de yroblemen van het Midden-Oosten onmogelijk is, en dat alle landen daarom het probleem kennen van het juiste evenwicht tussen hun veiligheidseisen en hun behoefte aan legitimiteit, aanvaarding of hoe u het wilt noemen
Wij achten het niet een axioma dat dit slechts kan worden bereikt door pressie van de Verenigde Staten op Israël om concessies te doen Wij verwachten uitgebreid overleg met Israël te voeren, net zoals wij verwachten besprekingen te hebben met de Arabische deelnemers, en de posities die wij zullen innemen in het verloop van de onderhandelingen zullen afhangen van de posities die de verschillende partijen in het verloop van de onderhandelingen innemen, en die kunnen niet bij voorbaat worden verondersteld''
Gevraagd naar de procedure bij de vredesbesprekingen en de Amerikaanse houding, merkte Kissinger op ,,Ten aanzien van de procedurekwestie menen wij nog steeds dat het geschikte toezicht, voorzien in Veil~gheidsraadresolutie **338,** het best kan worden verschaft door de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie Wij menen echter ook dat dit toezicht in het algemeen gesteund moet worden door de Verenigde Naties, en wij hebben geen bezwaar tegen — wij zouden het inderdaad toejuichen — een vorm van deelneming van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties om dit VN-schild te symboliseren ( )
Wij geloven niet dat het voor de Verenigde Staten doeltreffend is een voorstel in te dienen met alle details .. (..)
Wij menen dat de procedure die werd gevolgd bij het tot stand brengen van het zes punten akkoord ter versterkmg van het bestand waarschijnlijk doeltreffender is, waarbij de partijen de verantwoordelijkheid dragen voor hun eigen posities
En wanneer zij eenmaal hun standpunten ter tafel brengen, dan kunnen de Verenigde Staten pogen die nader tot elkaar te brengen en misschien hun eigen ideeën inbrengen wanneer zulks nuttig schijnt''

Op 22 nov. voerde de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Abba Eban, in New York besprekingen met zijn Amerikaanse ambtgenoot Kissinger en met VN-secretaris-generaal Waldheim, over de geplande vredesconferentie.

Na een buitengewone kabinetszitting van 5 uur maakte de Israëlische regering op 25 nov. bekend dat zij ,,in beginsel" bereid was aan een vredesconferentie met de Arabieren op 18 dec. deel te nemen. Ook Egypte verklaarde zich die dag akkoord.

Op 6 dec. verklaarde minister Kissinger op een persconferentie het. uiterst waarschijnlijk te achten dat de conferentie op 18 dec. te Genève zou beginnen. Maar er moesten nog enkele technische details worden

uitgewerkt m.b.t. de vorm van de uitnodiging en de aard van de uitnodigingen. De volgende dag vloog de Israëlische minister van defensie, Mosje Dayan, naar Washington voor overleg met Kissinger, minister van defensie Schlesinger en vice-president Ford; hij keerde op 10 dec. in Tel Aviv terug.

Inmiddels was op 3 dec. bekendgemaakt dat Kissinger een tweede reis naar het Midden-Oosten zou maken in verband met de vredesconferentie, die zich volgens de minister — tijdens de persconferentie op 6 dec. — eerst met kwesties van militaire aard en vervolgens met de algehele regeling moest bezig houden. Kissinger bezocht achtereenvolgens Algerije (13 dec.), Egypte (13/14 dec.), Saoedi-Arabië (14/15 dec.), Syrië (15 dec.), Jordanië (15/16 dec.), Libanon (16 dec.) en Israël (16/17 dec.).

In Algiers sprak Kissinger ruim twee uur met president Boumedienne en minister van buitenlandse zaken Abdelaziz Bouteflika. Deze laatste verklaarde dat deze ontmoeting ,,eennieuwe fase in de betrekkingen tussen de VS en Algerije" opende, hoewel hij niet nader inging op de sinds 1967 verbroken diplomatieke betrekkingen tussen zijn land en de VS.

In Cairo vonden twee bijeenkomsten plaats met president Sadat, terwijl Kissinger voorts besprekingen voerde met minister Ismail Fahmi en de Russische ambassadeur in Cairo, Wladimir Winogradow. Kissinger verklaarde na afloop dat Sadat en hij het erover eens waren geworden dat de troepenscheiding aan het Suezfront het voornaamste punt moest zijn in de eerste fase van de vredesconferentie te Geneve. Dit betekende volgens de N Z Z **(20-12-'73)** een concessie aan Sadat.

In Riad volgde een onderhoud van meer dan 1½ uur met koning Feisal, aan wie Kissinger een persoonlijke boodschap van president Nixon overhandigde, en een gesprek met minister van buitenlandse zaken Omar Sakkaf.

In Damascus werd de Amerikaanse minister een lunch aangeboden door zijn Syrische ambtgenoot Khaddam, waarna een ruim zes uur durend gesprek met president Assad plaatsvond (gepland was 2½ uur). Kissinger verklaarde nadien dat dit gesprek ,,lang, openhartig en nuttig" was geweest en hij bevestigde dat ,,het niet opnieuw **20** jaar zou duren voordat een hoge functionaris van de regering van de VS een bezoek aan Syrië aflegt". Volgens A F P slaagde Kissinger er echter niet in Syrië tot een soepeler houding in de kwestie van de Israëlische krijgsgevangenen te bewegen. Syrië bleef weigeren een lijst met de namen van de Israëlische krijgsgevangenen te overhandigen en het u-ilde zich evenmin officieel uitspreken over zijn deelneming aan de vredesconferentie.

In Amman vonden twee reeksen besprekingen met koning Hoessein en premier Rifai plaats. Kissinger sprak na afloop van een ,,volledige identiteit van opvattingen", terwijl volgens Rifai de besprekingen hadden geleid tot ,,een volledig akkoord" t.a.v. alle behandelde onderwerpen.

In Libanon voerde Kissinger op de luchtmachtbasis Rayak besprekingen met president Frangie premier Takieddin Solh en de ministers Fouad Naffah (buitenldndse zaken) en Nasri Maalouf (defensie). terwijl in de hoofdstad Beiroet ca **50 000** personen tegen zijn bezoek demonstreerden met slogans als ,,Kissinger go home" en ,,Kissinger is de apostel van het defaitisme, niet van de vrede!"

In Jeruzalem sprak Kissingcr meer dan tien uur lang met premier Meir en andere Israelische leiders zoals vice-premier Allon en de ministers Eban, Dayan en Sapir Kissinger vatte het resultaat daarvan als volgt samen

,,Wij hebben volledige overeenstemming met Israël bereikt over procedu ekwesties en uitgangspunten voor de openingsfasen van de Geneefse conferentie Als de andere partijen ermee akkoord gaan. reken ik erop minister Eban later deze week in Geneve te ontmoeten"

Kissinger omschreef zijn besprekingen in Jeruzalem als ,,nuttig en opbouwend" en wees erop dat ,,de Verenigde Staten gedurende de onderhandelingen nauwe contacten met Israël zullen onderhouden"

Inmiddels verliepen de technische voorbereidingen van de vredesconferentie uiterst moeizaam. Op 13 dec. nog berichtte de FAZ vanuit Genève dat officieel niet bekend was wie als organisator zou fungeren, waar de conferentie zou worden gehouden, wie zou deelnemen, wie als voorzitter zou optreden en wie de kosten zou dragen.

Op het VN-hoofdkwartier te New York werd gewacht op een Amerikaans-Russische brief, waarin VN-secretaris-generaal Waldheim formeel met de bijeenroeping van de conferentie zou worden belast.

Leden van de Veiligheidsraad kwamen op 12 dec. in een besloten vergadering bijeen om zich te beraden over een eventuele ontwerp-resolutie, die de VN nauw zou verbinden met de besprekingen in Genève, een rol waartegen de VS en de SU aanvankelijk bezwaar zouden hebben gehad. Voorstanders van zo'n binding hadden zich getoond Engeland, Frankrijk en Egypte.

Op 15 dec. kwam de Raad op aandringen van de tien niet-permanente leden opnieuw achter gesloten deuren bijeen. Tenslotte nam de Raad een resolutie van de niet-gebonden landen aan met 10 tegen 0 stemmen bij vier onthoudingen (VS, SU, Engeland en Frankrijk) en zonder deelneming van China, waarin secretaris-generaal Waldheim werd verzocht een ,,volwaardige en doeltreffende rol" te vervullen op de vredesconferentie: tevens werd de wens geuit dat hij als voorzitter van de conferentie zou optreden.

Dezelfde dag werd de opening van de conferentie uitgesteld van 18 tot 21 dec.

Op 18 dec. overhandigde de Russische VN-ambassadeur Jakob Malik en zijn waarnemend Amerikaanse collega W. Tapley Bennett secretaris-generaal Waldheim de formele schriftelijke uitnodiging van hun regeringen tot het bijeenroepen van de vredesconferentie. In die brief werd o.m. gesteld:

,,. .De SU en de VS zijn nu door de betrokken partijen op de hoogte gesteld van hun bereidheid om deel te nemen aan de vredesconferentie die zal beginnen te Genève op **21** december De conferentie dient te worden bijeengeroepen onder auspicien van de Verenigde Naties. De partijen zijn overeengekomen dat de conferentie onder het gezamenlijk voorzitterschap moet staan van de SU en de VS. De partijen zijn ook overeengekomen dat de kwestie van andere deelnemersuit het gebied van het Midden-Oosten zal worden besproken tijdens het eerste stadium van de conferentie. Wij hopen dat het u mogelijk zal zijn aan de openingsfase van de conferentie deel te nemen, waarbij naar wordt verwacht de betrokken regeringen zullen worden vertegenwoordigd door hun resp. ministers van buitenlandse zaken, en later door hun speciaal benoemde vertegenwoordigers met de rang van ambassadeur Wij hopen ook dat u een vertegenwoordiger beschikbaar kunt stellen die u volledig op de hoogte zal houden van de vorderingen van de conferentie (.)

Als het u, naar wij hopen, mogelijk is deel te nemen, zouden de SU en de VS als medevoorzitters het op prijs stellen, indien u ermee in zou stemmen als bijeenroeper van de conferentie op te treden en die in de openingsfase voor te zitten"

Onmiddellijk na de ontvangst van deze brief had Waldheim een onderhoud met de ambassadeurs van de vier partijen — Egypte, Israël, Syrië en Jordanië — die hij elk een identiek schrijven overhandigde. Hierin riep hij de vredesconferentie bijeen op vrijdag 21 dec. 1973 om 10.30 v.m. in het Palais des Nations te Genève.

Terwijl Jordanië — na Egypte en Israël — reeds op 13 dec. per communiqué zijn bereidheid om aan de conferentie deel te nemen had bekendgemaakt, was de houding van Syrië nog onzeker. De Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, was op 17 dec. volgens radio-Damascus voor een officieel bezoek in de Syrische hoofdstad gearriveerd, waar hij o.a. met president Assad sprak. Maar op 18 dec. liet Syrië officieel weten dat het voorlopig niet deel zou nemen aan de conferentie. Deze Syrische beslissing loste het probleem op van de door Israël gestelde voorwaarde niet met de Syriërs aan de onderhandelingstafel plaats te nemen, zolang dit land de lijst van de Israëlische krijgsgevangenen niet zou hebben gepubliceerd.

Gromyko (l.) en Kissinger overlegden op 20 december.

Op 19 dec. kwamen de eerste delegaties in Genève aan.

Opening Geneefse conferentie

Met een vertraging van 40 minuten werd op 21 dec. om 11.10 uur in het Palais des Nations te Genève de vredesconferentie over het Midden-Oosten door VN-secretaris-generaal Waldheim geopend. De tafelschikking, die tot de vertraging had geleid, werd als volgt geregeld: zeven aparte tafels werden in een kring opgesteld in deze volgorde (met de wijzers van de klok mee): Waldheim, Israël, SU, Syrie (leeg), Jordanië, VS en Egypte.

Vier landendelegaties werden geleid door de ministers van buitenlandse zaken Eban (Israël), Gromyko (SU), Kissinger (VS) en Fahmy (Egypte), terwijl koning Hoesseins adviseur Abdel Moneim Rifai de Jordaanse delegatie leidde.

Achtereenvolgens werden verklaringen afgelegd door Waldheim, Gromyko, Kissinger, Fahmy, Rifai en Eban.

Enkele fragmenten volgen hieronder:

WALDHEIM: „De vredesconferentie over het Midden-Oosten biedt een unieke gelegenheid om een uiterst moeilijk, gevaarlijk en ingewikkeld internationaal probleem aan te pakken. (.) Als deze gelegenheid niet wordt aangegrepen zal de wereld onvermijdelijk opnieuw worden geconfronteerd met een gevaarlijke en zeer explosieve situatie in het Midden-Oosten. Mocht voortgang uitblijven, dan zullen het staakt-het-vuren en de door de Verenigde Naties getroffen regelingen hun broos karakter behouden en zal de dreiging van een hervatting van de gevechten aanwezig blijven. De deelnemers staan nu voor een historische uitdaging Ik ben ervan overtuigd dat allen dit gevoel van urgentie delen en dat zij de kans niet voorbij zullen laten gaan om een duurzame vredesstructuur in het gebied op te bouwen Een zeer lange Periode kan voorbijgaan voordat zich een soortgelijke kans weer voordoet . ."

GROMYKO: „. . . De ondraaglijke toestand in het Midden-Oosten, geschapen door Israëls politiek, kan niet voortduren Wij hopen van harte dat dit wordt beseft door degenen die aan de huidige conferentie deelnemen en dat zij hier zijn gekomen met het vaste voornemen de basis te leggen voor een rechtvaardige vreedzame regeling (. . .)

Het moet iedereen nu duidelijk zijn dat de Arabische staten nooit verzoend zullen raken met het verlies van gebieden die hun ontnomen zijn in de zomer van 1967 De Sowjet-Unie toont volledig begrip voor dit standpunt van de Arabische staten, en steunt dat (.)

Het is bekend dat de bewering dat Israël het recht wordt ontzegd om te bestaan als bijna het hoofdargument wordt aangevoerd ter verdediging van de bezetting van de gebieden van andere volken Dit argument is niet steekhoudend Dit recht van Israël werd erkend door de vorming van die staat zelf krachtens het besluit van de Verenigde Naties Het werd bevestigd door het feit dat vele staten, incl de SU, in het verleden diplomatieke betrekkingen met Israël aanknoopten Israëls Arabische buren verklaarden zich bereid nm tot een akkoord te komen over een regeling op basis van de welbekende Veiligheidsraadresoluties, die duidelijk het beginsel tot uiting brengen dat alle in het conflict betrokken staten het recht hebben om te bestaan ( )

De SU staat niet vijandig tegenover de staat Israël als zodanig Het is Israëls annexatiepolitiek ( ) die aanleiding heeft gegeven tot een algemene, incl Sowjetrussische veroordeling. (.) De toestand kan veranderen wanneer Israël metterdaad zijn bereidheid toont t a v een eerlijke en wederzijds aanvaardbare regeling ( )

De volken van het Midden-Oosten, en eigenlijk van de hele wereld, verwachten praktische maatregelen, die een stabiele vredesregeling in dit gebied beogen De Sowjet-Unie zal alles naar haar vermogen doen om erop toe te zien dat deze conferentie juist in deze richting via zakelijke en constructieve wegen voortgang boekt"

KISSINGER „. . . De vraag is niet of er vrede moet zijn De vraag is hoe wij die bereiken. ( )

Ten eerste, deze conferentie moet zich duidelijk en ondubbelzinnig uitspreken: Het door de Veiligheidsraad ingestelde staakt-het-vuren moet nauwgezet door

De openingszitting van de Geneefse conferentie

alle betrokkenen worden opgevolgd ( )
Ten tweede wij moeten inzien waarop een gegeven moment op realistische wijze kan worden bereikt De scheiding van strijdkrachten is stellig het meest directe probleem ( )
Ten derde het scheiden van troepen is een essentiele eerste stap ( ) Een vredesakkoord moet o a deze elementen bevatten terugtrekkingen. erkende grenzen, veiligheidsregelingen garanties, een regeling van de legitieme belangen van de Palestijnen en een erkenning dat Jeruzalem plaatsen bevat die door drie grote religies als heilig worden beschou d ( )
Ten vierde wij geloven dat er realistische onderhandelingen tussen de partijen moeten plaatsvinden ( ) Wij zijn bereid aan beide partijen coricrete suggesties te doen, als dat praktische vorderingen kan helpen bewerkstelligen Maar wij moeten ons altijd realiseren dat, al is een Midden-Oosten regeling in het belang van ons allen juist de mensen in het gebied met de resultaten ervan moeten leven Die (regeling) moet per slot van rekening voor hen aanvaardbaar zijn
Kortom vrede kan niet duurzaam zijn tenzij die berust op de instemming van de betrokken partijen "

FAHMY , Deze conferentie is enig in haar soort, want als Israël niet de diepe betekenis van de taak begrijpt die wij moeten vervullen, dan is het weinig waarschijnlijk dat een conferentie van deze aard opnieuw bijeen kan komen Dan zal men zijn toevlucht tot andere middelen moeten nemen om de ontruiming van de gebieden te bewerken en ervoor te zorgen dat de Palestijnen uit de situatie treden die hun sinds een kwart eeuw te beurt valt "
Volgens Fahmi kon een rechtvaardige en duurzame vrede slechts op de volgende „essentiële" voorwaarden worden bereikt

1) Volledige terugtrekking van de Israelische troepen uit de door hen sinds juni 1967 bezette Arabische gebieden.

2) Bevrijding van de Arabische stad Jeruzalem en afwijzing van elke situatie die een algehele Arabische soevereiniteit over de heilige stad zou kunnen tegengaan.

3) Voor de Palestijnen het recht op zelfbeschikking en het recht om in vrede en waardigheid te leven

4) Voor elke staat in het gebied het recht op territoriale onschendbaarheid en politieke onafhankelijkheid

5) Internationale garanties van de grote mogendheden of de VN of beide, als aanvullende waarborg voor de vrede en veiligheid in het gebied

RIFAI „ Israël maakt geen deel uit van ons milieu Het is een vreeindeling in ons vaderland ( ) Hoe zou Israël in het Arabische gebied kunnen worden aanvaard en met ons in vrede kunnen leven zolang het zich gedraagt als een vreemdeling en een vijandige vreemdeling? ( ) Sinds 25 Jaar is Israël er niet in geslaagd in welke mate ook bij zijn Arabische buren te worden aanvaard en bemind te raken Men heeft op Arabische bodem de kiemen van de onderdrukking gezaaid Zij zijn in haat opgegroeid ( ) Wij zijn niet genegen de een of andere gedeeltelijke regeling te treffen die tegen de rechten van onze Arabische broeders zou ingaan "

(Voortzetting volgende uflevering)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

STATISTIEK AARDOLIE EN AARDOLIEPRODUKTEN

Op verzoek van de minister van economische zaken en in overleg met de centrale commissie voor de statistiek zal het CBS, in het landsbelang, de gegevens betreffende in-, uit-, en doorvoer alsmede de produktie van aardolie en aardolieprodukten tot nader order niet publiceren, aldus een mededeling van het ministerie van economische zaken van 17 dec. 1973.
Dit besluit werd genomen om ie voorkomen, dat de Arabische landen, die een olie-embargo tegen Nederland hadden afgekondigd, ook politieke druk zouden gaan oefenen op landen, die nog wel bereid waren olie naar Nederland te sturen. Inmiddels was evenwel van Arabische zijde duidelijk gemaakt, dat men daar niet van plan was dergelijke druk uit te oefenen. De regering besloot daarom op 18 jan. de cijfers over de olieaanvoer van okt.-jan. vrij te geven.
Had de regering in haar nota over de gevolgen van de beperking van de olieaanvoer (pag. 11/2-1974) nog verondersteld, dat een beperking van 30 a 35% een realistisch uitgangspunt was, nu bleek, dat de olieaanvoer in de periode sinds het begin van het embargo lag op ca. 60% van het normale niveau — een beperking van 40% dus. In dezelfde tijd lag het verwerkingsniveau in de raffinaderijen op 70 à 75% van het normale niveau. Daardoor werd niet onbelangrijk ingeteerd op de voorraden.
Naast de olieaanvoer, die voor verwerking in Nederland beschikbaar komt, is er olieaanvoer, die wordt doorgevoerd naar andere landen.
Te zamen is dit de bruto-aanvoer.
Minister-president Den Uyl gaf nu op 18 jan. de cijfers vrij van de netto- en bruto-aanvoer van ruwe olie. Deze cijfers waren opgesteld door het departement van economische zaken op basis van gegevens van de douanedienst, de havendienst Rotterdam, de oliemaatschappijen en het loodswezen.

Eerder, op bijeenkomsten van de PvdA op 14 jan. in Breda en op 15 jan. in Amsterdam, hadden resp. minister Duisenberg van financiën en minister-president Den Uyl ook al cijfers betreffende de aanvoer van ruwe olie verschaft. Stelt men de aanvoer van olie in de overeenkomstige maand in 1972 op 100, dan zijn de cijfers voor sept. 1973 104, voor okt. 100, voor nov. 84, voor dec. 54 en voor dc eerste twee weken van jan. 71.
De aanvoercijfers, die premier Den Uyl op 18 jan. vrij gaf, leveren het volgende beeld op:

(in miljoenen tonnen)

Perioae			
15/10 - 4/11	4,3	voorraad	4,0
5/11 - 29/11	5,0	voorraad	4,8
30/11 - 20/12	2,7	voorraad	4 1
21/12 - 10/1	2,4	voorraad	3,3

Ter vergelijking het drie-weeks gemiddelde van de netto-aanvoer bedroeg in de eerste helft van 1973 ongeveer 4,2

De bruto-aanvoer w Rotterdam verliep als volgt

Periode	
1/10 - 21/10	8,7 miljoen ton
22/10 - 11/11	7,9
12/11 - 2/12	7,1
3/12 - 23/12	3 5
24/12 - 13/1	4,9

Ter vergelijking: het drieweeks gemiddelde lag m de eerste helft van vorig jaar op 8,1 miljoen ton (ANP, De Tijd, Ministerie van economische zaken)

ELEKTRICITEITSVERBRUIK VOOR COMMERCIËLE DOELEINDEN BEPERKT

M.i.v. 20 dec. 1973 is het gebruik van elektriciteit voor feest- en sierverlichting verboden en het gebruik voor verlichting van etalages, winkels, kantoorgebouwen en voor commerciële doeleinden beperkt.

Het gebruik van elektriciteit voor etalageverliohting is verboden behalve in de tijd, waarin de winkel is geopend en gedurende een half uur na sluiting Dit betreft etalages van winkels en van ruimten waarin diensten worden verleend (bv. reisbureaus, makelaarskantoren).
Voor etalages, die behoren bij theaters, schouwburgen, bioscopen e d geldt het verbod vóór 12 's middags en vanaf een half uur na de aanvang van de laatste voorstelling
Voorts is het verboden elektriciteit te verbruiken in winkels en kantoren, voor zover er geen mensen aanwezig zijn
Wordt er wel gewerkt. dan mag de verlichting alleen aan zijn voor zover nodig om de werkzaamheden te kunnen verrichten.
Commerciele lichtreclames zijn toegestaan voor zover nodig om aan het publiek de naam van een inrichting of de soort van het bedrijf kenbaar te maken gedurende de tijd, waarin de zaak voor het publiek geopend is tot een half uur na sluiting
Geheel verboden is buitenverlichting, die in hoofdzaak bedoeld is voor het opluisteren van objecten, gebouwen, straten cnz
Een beperkte verlichting om veiligheidsredenen blijft toegestaan Daarvoor is een schriftelijke verklaring van de burgemeester nodig Hetzelfde geldt voor verliohting van een kluis of brandkast en voor wettelijk voorgeschreven noodverlichting, bv met het oog op de brandveiligheid (NRC / H'blad, Staatscourant)

ROTTERDAMSE HAVEN IN 1973

Burgemeester W. Thomassen van Rotterdam maakte op 31 dec. 1973

enige cijfers bekend omtrent de ontwikkeling van de Rotterdamse haven in 1973. Wij ontlenen hieraan de volgende cijfers:

De olieboycot heeft tot gevolg gehad dat vorig jaar in de Rotterdamse haven ongeveer 20 miljoen ton goederen minder zijn omgeslagen dan was verwacht Zonder de olieverwikkelingen zou de totale goederenomslag de 320 miljoen ton zijn gepasseerd. Nu bedraagt de goederenomslag tussen de 300 en 305 miljoen ton. Hiervan kwam 70% — 213 mln ton — voor rekening van olie en olieprodukten Na een aantal jaren waarin het aantal schepen dat Rotterdam aandeed vrijwel gelijk bleef (een gevolg van de groeiende omvang van de schepen) is m 1973 ook in dit opzicht een nieuw record geboekt: ongeveer 34 200, ruim duizend meer dan in 1972 Hun gezamenlijke inhoud in netto registertonnen is gestegen tot rond 170 miljoen, een groei van 13 procent
De groei in de aanvoer van ruwe olie gedurende de eerste negen maanden van 1973 is nog overtroffen door die in de sectoren graan, veevoeder en ertsen De conventionele stukgoedladingen namen nog met ongeveer 6 procent toe Spectaculair was de groei van het containervervoer te zamen met het roll-on/roll-off en het lashverkeer: een groei van 60 procent, waardoor de omslag nu de 11 mln ton is genaderd
De betekenis van de Rotterdamse haven blijkt uit vergelijkende cijfers met andere havens, zelfs al wordt de oliefunctie geheel buiten beschouwing gelaten.
De totale overslag van droge massagoederen, van eenheidsladingen (containers, roll-on/roll-off en lash) en van conventionele stukgoederen bedroeg in 1973 naar schatting 90 miljoen ton. De cijfers van enkele andere havens, met inbegrip van de olieomslag, zijn' Londen 54 miljoen ton, Le Havre 66, Antwerpen 67, Marseille 84 en New York 110 mln ton (NRC/H'blad, De Volkskrant)

(Vor ber pag 721/1-1973)

PRIJZEN AARDOLIEPRODUKTEN PER 1 JANUARI 1974

Met ingang van 1 januari 1974 zijn de prijzen van een aantal aardolieprodukten verhoogd:

— de pompprijzen van autobenzine en autogasolie zijn verhoogd met resp 5,2 en 1,8 ct per liter, tengevolge van een accijnsverhoging, verhoging detailhandelsmarge en de doorberekening hiervan in de BTW
De pompprijs voor superbenzine bedraagt daardoor maximaal 87,7 ct per liter, voor normale benzine 84,9 ct per liter en voor autogasolie 48,7 ct per liter (incl BTW)

— door het vervallen van de vrijstelling van accijnsheffing voor particuliere verwarming stijgen de prijzen van huisbrandolie I en II met f 3,26 per 100 liter (excl BTW) en van petroleum met f 3,35 per 100 liter (incl BTW) Het vervallen van deze accijnsvrijstelling was overeengekomen in het kader van de Benelux-accijnsharmonisatie De prijzen van HBO I en II voor verwarming zijn hierdoor resp. f 26,50 en f 26,20 per 100 liter (excl BTW) in zone I (Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht) De petroleumprijs (incl BTW) is f 35,60 per 100 liter voor levering in bussen tot 20 liter, f 3460 voor bulk-leveringen tot 200 later en f 32,50 per 100 liter voor bulk-leveringen van 200 later of meer per keer in zone I. De prijzen van autogasolie, HBO I en II en petroleum in zone II (de rest van Nederland) liggen f 0,50 hoger dan in zone I.

Ten overvloede zij erop gewezen, dat deze prijsverhogingen niet in verband staan met de recent door de produktielanden aangekondigde verhoging van de ruwe olie-kosten (Ministerie van economische zaken)

BENZINERANTSOENERING UITGESTELD

Het kabinet besloot op 4 jan. de benzinerantsoenering met vijf dagen uit te stellen van 7 jan. naar de nacht van 11 op 12 jan. Het uitstel was noodzakelijk geworden om voor een aantal groepen de in het kader van de rantsoenering getroffen maatregelen nader te verfijnen; mogelijk gemaakt was het uitstel door een iets toegenomen aanvoer van ruwe olie. De minister-president zei hierover, dat het kabinet in zijn beleidsnota van 13 dec. (pag. 11/2 e.v. - 1974) was uitgegaan van een vermindering van de binnenlandse afleveringen met 30%; nu leek een vermindering van 25% een realistische veronderstelling.
Minister Lubbers van economische zaken vertelde, dat in de maanden okt. en nov. de voorraden ruwe olie waren opgevoerd tot 5,2 mln ton; in dec. was een daling opgetreden naar 4 mln ton. De voorraden gereed produkt waren nog geheel intact.
De raffinaderijen hebben hun capaciteit ingesteld op een verdere intering van voorraden in jan. en febr. en werken nu op 70% van hun capaciteit In maart, april en volgende maanden wordt geen verdere achteruitgang van de aanvoer verwacht. Het einde van de eerste rantsoeneringsperiode bleef gehandhaafd op 4 febr. Voor de nu drie weken van de eerste periode werd dezelfde hoeveelheid benzine ter beschikking gesteld als voor de oorspronkelijke vier weken. De basistoewijzing werd daardoor verruimd tot krap 20 liter per week. Dit betekent een korting op het benzineverbruik met 20% i.p.v. de oorspronkelijk geplande 30%. *(NRC/H'blad)*

Tweede rantsoeneringsperiode

Het kabinet besloot op 18 jan. voor de periode 4-24 febr. een tweede rantsoeneringsperiode in te voeren. Daartoe werd besloten omdat de vooruitzichten vooralsnog te vee! onzekerheden boden om een besluit tot beëindiging van de rantsoenering te kunnen nemen.

Voor personenauto's was de basistoewijzing voor deze periode van drie weken 60 liter — *20* liter per week, voor motorfietsen gold een basistoewijzing van 40 liter, voor vradht- en bestelauto's 100 liter en voor viertact-bromfietsen 24 liter
De aanvullende toewijzingen voor het zakelijke verkeer vonden plaats op basis van de aanvragen, die voor de eerste periode waren gedaan, eenzelfde regeling was getroffen voor bedrijven met meer dan 500 werknemers, die een collectieve aanvrage hadden ingediend (ANP, NRC/H'blad)

BEPERKING HUURVERHOGING IN 1974

Staatssecretaris Van Dam van Volkshuisvesting maakte op 20 dec 1974 bekend, dat de regering van plan is de huurverhoging op 1 april 1974 voor nog gesubsidieerde woningen, die in de laatste vijf jaren zijn gebouwd, te beperken tot **3%.** Dit in verband met het streven om in 1974 de stijging van de prijzen te matigen. Voor woningen, waarvan de gemiddelde bewoningsdatum ligt na 1 april 1973, vindt geen huurverhoging plaats.
Voor alle overige woningen — dit zijn woningen, ouder dan vijf jaar — van gemeenten en woningcorporaties, zal de huurverhoging in overeenstemming zijn met het in de huurnota aangekondigde beleid (pag. 652/3 - 1973), i.h.a. 7%. Op deze regel zijn enige uitzonderingen, waarvan de belangrijkste zijn:

De huren van woningen, behorende tot complexen, waarvan de gemiddelde bewoningsdatum ligt in 1968, zullen op 1 april 1974 met 6% worden verhoogd.
Voor woningen, die naar indeling, grootte of constructie niet meer aan redelijke eisen voldoen en waarvoor binnen drie jaar begonnen wordt met het opstellen van een plan tot verbetering of afbraak kan de huurverhoging op 1 april 1974 beperkt worden tot 6% of minder
Voor duplexwoongedeelten geldt, dat de maxamale huurverhoging niet hoger mag zijn dan de helft van de maximale verhoging voor een volledige woning per 1 april 1973 (Ministerie voor volkshuisvesting)

(Vor. ber pag. 652/3-1973)

NOTA UITVOERING MACHTIGINGSWET

Minister-president Den Uyl zond op 7 jan. een nota aan de Tweede Kamer, waarin hij uiteenzette. welke regels de regering op grond van de machtigingswet wil stellen aan lonen en dividenden.

LONEN De lonen en andere arbeidsvoorwaarden worden gefixeerd naar de situatie, die bestond dadelijk voor 1 dec 1973 Recht op verhogingen in de vorm van dienstjarentoeslagen e d. blijft bestaan
Per 1 jan wordt het gefixeerde loon voor werknemers van 23 jaar en ouder verhoogd met t 15 per maand Per 1 april volgt een tweede verhoging van f 15, behalve voor werknemers wier CAO op een eerdere datum afloopt Aan deze wordt de tweede t 15 uitbetaald m i v de eerste dag na de expiratiedatum van hun CAO Waar in de arbeidsovereenkomsten prijscompensatie is opgenomen, mag deze worden uitbetaald

Onkostenvergoedingen moeten gelijk zijn aan die, welke op 30 nov 1973 feitelijk van toepassing waren, zij het dat aanpassing aan de prijsstijging mag plaats vinden
Gratificaties, tantienies e d mogen alleen worden uitbetaald, indien zij voor 1 dec 1973 waren obereengekomen Zij mogen niet hoger zijn dan in 1973
Voor het burgerlijke en militaire overheidspersoneel zal een overeenkomstig beleid worden gevolgd

DIVIDENDEN De regeling voor dividenden heeft de volgende opzet.

1 Het totaal van de per aandeel iri 1974 vast te stellen dividendpercentages mag niet hoger zijn dan

a het over 1972 vastgestelde percentage. dan wel

b het gemiddelde van de over de jaren 1968-72 vastgestelde percentages

2 Vrijgesteld van dividendbeheersing zijn vennootschappen, uitsluitend in handen van andere vennootschappen, vennootschappen uitsluitend in handen van buitenlanders beleggingsinstellingen vennootschappen in handen van de overheid

3 Uitkeringen in aandelen ten laste van de agio-reserve vallen buiten de dividendbeheersing

De beschikking, volgens welke *bovenstaande maatregelen van kracht werden, werd op 19 jan. afgekondigd. In het* uitvoeringsbesluit *werd geen einddatum genoemd.* Volgens *de toelichting op het besluit van minister* Boersma *van sociale zaken betekent dit geenszins, dat het besluit voor het gehele jaar 1974 moet gelden. Het zal in ieder geval gelden tot* 3 *april. (NRC/H'blad, SER-bulletin)*

(Vor. ber. *pag.* 40/1 e.v. - *1974)*

PRIJSVERLOOP IN 1973

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek dat maandelijks samenstelt op basis 1969 = 100, nam toe van 133,4 medio november tot 134,1 medio december De procentuele stijging bedroeg 0,5%
Voor o m brood, groenten, vis, margarine, meubelen, woningtextiel en huisbrandolie werden stijgingen geregistreerd Voor fruit trad een daling op
Het gemiddelde indexcijfer voor het jaar 1973 kwam te staan op 129,7 tegen 120,1 voor 1972 Dit komt neer op een stijging van 8,0% Deze 8% is als volgt over de artikelgroepen van de gezinsconsumptie verdeeld

voeding	2,5
Wdning	1,8
kleding en schoeisel	1,2
hygiëne en medische verzorging	1,2
ontwikkeling, ontspanning, roken, verkeer	1,2
overige	0,1

Hierbij zij opgemerkt dat de bijdrage van elke artikelgroep aan de gezamenlijke stijging niet alleen afhangt van de prijsstijging voor die groep niaar ook van het aandeel van de groep in de totale gezinsconsumptie
De prijsstijging was het sterkst voor een aantal diensten namelijk 11,6% voor de medische verzorging, 10', voor diverse particuliere diensten en 9% voor de huren Dok de agrarische produktcn (inclusief vis) lagen. met een prijsstijging van 9,6%, boven het gemiddelde
De industriele produkteii bleven met een stijging van 6,7% en de goederen eri diensten van overheidsbedrijven met een stijging van 5,4% beneden het gemiddelde. (Ministerie van economische zaken) (Vor ber pag 771/3-1973)

WERKLOOSHEID MEDIO DEC. 1973. JAARGEMIDDELDE 1973

Per 19 aecember 1973 waren 106 490 mannen en 24 460 vrouwen werkloos Dit betekent bij de mannen een stijging met 21 200 en bij de vrouwen een stijging met 20 ten opzichte van eind november
Het aantal mannen en vrouwen tewerkgesteld op aanvullende werken daalde met 130 tot 2450
De bezetting van de sociale werkvoorzieningsobjecten voor zover betrokkenen voor bemiddeling naar het vrije bedrijf in aanmerking komen verminderde met 150 tot 4 660
De geregistreerde arbeidsreserve voor mannen en vrouwen werd aldus 138 050, hetgeen een toeneming betekent met 20 930 vergeleken met het cijfer van eind november j l
De seizoencorrectie ward toegepast op het geraamde cijfer van eind december 1973 in plaats van de stand per 19 december, hiertoe werd aanvullende informatie omtrent het vermoedelijk beloop in de resterende periode verzameld Het seizoengecorrigeerde cijfer van de geregistreerde arbeidsreserve (mannen en vrouwen) werd op grond hiervan vastgesteld op 119 500, d w z een toeneming van 1 100 ten opzichte van eind november 1973
Aan de geleidelijke stijging in de afgelopen maanden van het gecorrigeerde cijfer van de openstaande vraag kwam in de verslagmaand abrupt een einde, door een daling met bijna 7 000 tot 68 700
In de verslagperiode werd een groot aantal vergunningen tot werktijdverkorting gegeven, verband houdende met de olieen grondstoffenschaarste, vooral aan BOVAG-bedrijven en benzineverkooppunten Deze vergunningen hadden betrekking op enkele duizenden werknemers per week
Gedurende de verslagperiode nam in alla provincies de niet voor seizoen gecorrigeerde geregistreerde arbeidsreserve van mannen toe, terwijl de geregistreerde vraag verminderde De indruk bestaat dat wegens de energieproblematiek bedrijven een afwachtende houding aannemen met het indienen van vacatures, daarnaast werd de werkloosheid in de aan Duitsland grenzende provincies beinvloed door terugkerende pendelaars Op 19 december 1973 waren in Limburg circa 1900 personen werkloos die laatstelijk in Duitsland hebben gewerkt, tegen 1120 eind november 1973 en 670 eind december 1972, in Drenthe steeg het aantal ingeschreven ex-pendelaars tot 1020 per 19 december j l., 210 meer dan een jaar tevoren, voor Gelderland waren de aantallen als volgt 910 eind december 1972 en 2 160 op 19 december 1973 Landelijk stonden op laatstgenoemde datum ruim 8 000 werkloze pendelaars geregistreerd die laatstelijk in Duitsland hebben gewerkt, d w z 5 000 meer dan een jaar aaarvoor
In samenhang met de geleidelijke verslechtering van de conjuncturele situatie in de bouwnijbeiheid — het indexcijfer van de orderpositie daalde aanmerkelijk in de tweede helft van 1973 — trad ook in de verslagperiode een meer dan seizoenmatige stijging van de werkloosheid onder bouwvakarbeiders op, nog geaccentueerd door de reeds genoemde toevloed van ex-pendelaars waarvan er velen in de Duitse bouwnijverheid werkten
Een meer dan met het seizoen overeenkomende stijging kan ook worden gesignaleerd in de werkloosheid onder metaalbewerkers en (op bescheiden schaal) horecapersoneel
In de verslagperiode nam de geregistreerde arbeidsreserve vooral toe in de noordelijke en zuidelijke provincies, onderstaande tabel geeft een overzicht van de geregistreerde arbeidsreserve per regio (niet voor seizoen gecorrigeerd) De geregistreerde arbeidsreserve van vrou en veranderde in de verslagperiode niet noemenswaard de mutaties in de diverse provincies en beroepsgroepen waien over het algenieen gering

Geregistreerde arbeidsreserve van mannen per regio (niet boor seizoen gecorrigeerd)

Mannen	ult dec '72	ult. dec. '73
Noorden	17.100	18 600
Oosten	19 800	20 600
Westen	47 500	42 100
Zuiden	26 900	31 800
Nederland	111 300	113 100

Qeregistreerde arbeidsreserve van academici en personen met een hogere beroepsopleiding

Bij het Bureau Arbeidsvoorziening Academici waren eind oktober 1973 2 050 werkloze mannen en 330 werkloze vrouwen met een voltooide academische opleiding geregisteerd Dit betekent voor mannen en vrouwen te zamen een stijging met 350 ten opzichte van de cijfers van eind juni 1973, „seizoen" elementen, te weten een relatief omvangrijke groep studenten, die kort voor of na de zomervakantie afstudeert, hebben deze stijging vermoedelijk mede beinvloed Van de werkloze mannen was eind oktober j l circa 10% jonger dan 25 jaar, 50% in de leeftijd van 25-29 jaar, 25% tussen 30 en 40 jaar en 15% ouder dan 40 jaar Oudere werkloze academici staan gemiddeld langer ingeschreven dan jongere in de leeftijdsgroep boven 50 jaar is 47% langer dan een jaar werkloos tegen 39% in de groep van 40 t/m 49 jaar en 30% in de groep van 30 t/m 39 jaar
Eveneens over okt 1973 kwamen gegevens beschikbaar omtrent het aantal werkloze personen met een voltooide hogere beroepsopleiding Hier bleken 2 730 mannen en 1570 vrouwen zonder werk te zijn

Jaargemzddelden geregistreerde arbeidsreserve

Het jaargemiddelde van de geregistreerde arbeidsreserve voor mannen en vrouwen te zamen bedroeg in 1973 117 030, tegenover 114 650 in 1972 en 68 940 in 1971 Ten opzichte van 1972 steeg de arbeidsreserve gemiddeld met 2,1% Voor de mannen bedroegen de jaarcijfers van 1973 en 1972 resp 95 050 en 96 870 overeenkomend met een daling van 1,9%
Bij de vrouwen daarentegen was sprake van een aanmerkelijke stijging (+ 23,6%), namelijk van 17 780 in 1972 tot 21 980 in 1973
Uitsplitsing naar provincie maakt duidelijk, dat de geregistreerde aibeidsreserve in de noordelijke provincies met ruim 10% daalde en in de oostelijke provincies met ruim 4%, ondanks de daling in Zee-

land met 16% was er in de vier westelijke provincies per saldo nog een lichte stijging (+ 0,6%) evenals in het zuiden (+ 1,9%) Ter vergelijking diene dat de werkloosheidsstijging van 1972 ten opzichte van 1971 in relatief sterke mate betrekking had op het westen, terwijl de stijging in het noorden beperkt bleef.
In 1973 daalde het aantal werkloze bouwvakarbeiders in nagenoeg alle provmcies
In de werkloosheidsstijging onder handels- en kantoorpersoneel hadden het noorden, Noord-Brabant en Limburg een meer dan evenredig aandeel
De stijging van de arbeidsreserve van vrouwen in 1973 had in meerdere of mindere (mn Utrecht) mate betrekking op alle provincies

Jaargemiddelden 1973 geregistreerde arbeidsreserve mannen, per provincie; in totaal en voor enkele beroepsgroepen afzonderlijk

		waarvan		
	Totaal	Bouwvak-arbeiders	Metaal-bewerkers	Handels- en kantoorpers
Groningen	5 090	1.110	370	730
Friesland	4 300	1110	250	410
Drenthe	3 750	960	350	340
Overijssel	7 600	2 160	1 010	1 100
Gelderland	8 880	2 170	1 160	1470
Utrecht	3 700	660	400	940
Noord-Holland	14 800	2 030	1410	2 930
Zuid-Holland	19 750	3050	2 900	3 240
Zeeland	2 280	540	240	210
Noord-Brabant	16 830	5 800	2 290	2 240
Limburg	8 070	1 720	1 210	1490
Nederland	95 050	21 310	11 590	15 100

(Ministerie van sociale zaken)

(Vor ber pag 40/3-1973)

BELGIË

IBRAMCO VEROORZAAKT KABINETSCRISIS

De koning heeft op 19 jan. het ontslag aanvaard van het kabinet-Leburton dat op 26 jan. 1973 in functie trad. De avond voordien hadden de socialistische ministers hun ontslag aangeboden in de kabinetsraad, waardoor de regering virtueel ten val was gekomen.
De crisis werd veroorzaakt door het reeds maanden slepende geschil betreffende de eventuele vestiging van een Belgisch-Iraanse olieraffinaderij in de streek van Luik, nabij de Nederlandse grens, de z.g. Ibramco-zaak. (Zie voorgeschiedenis pag. 321/1, 395/1 en 635/3-1973).

Standpunten partijen

Ook na de officiële reis van premier Leburton (20-28 sept.) naar Iran, waar hij met de sjah en met premier Hoveida besprekingen had gevoerd over Ibramco, was bij de christelijke en liberale regeringspartners van de socialisten sterk voorbehoud blijven bestaan t.o.v. de vestigingsplannen. In de kranten verschenen tegenstrijdige artikelen over de rentabiliteit van de geplande raffinaderij. Alleen de socialistische partijpers verdedigde het Ibramco-dossier; alle andere kranten stonden afwijzend of sceptisch.
In Nederland noteerde men eveneens groeiend onbehagen: op 6 okt. werd te Maastricht betoogd tegen de eventuele bouw van een milieuhinderlijke raffinaderij te Ternaaien.
Begin december drong Leburton bij de christelijke en liberale partijen sterk aan op het treffen van een pro-Ibramco beslissing. Van socialistische zijde werd de oliecrisis uitgespeeld als een bijkomend argument voor de oprichting van een staatsraffinaderij. Ook werd beklemtoond dat de Iraanse partner in Ibramco, de National Iranian Oil Company (NIOC), voor het einde van het jaar een definitief antwoord verlangde. (De NIOC bleek kort daarop, op verzoek van de Belgische regering, de beslissende datum te te hebben verlegd naar 15 jan. 1974.)
Omdat de CVP en de liberalen geen vrede namen met een rapport van de NIOC, dat tot de rentabiliteit van de raffinaderij-exploitatie concludeerde, verzocht de regering op 17 dec. het Britse studiebureau Purvin & Gertz een tegenexpertise uit te voeren. Het resultaat van dat onderzoek viel eveneens gunstig uit voor het project, maar het bureau deed opmerken, dat het niet over voldoende tijd had beschikt om al de verstrekte gegevens op hun juistheid te controleren. (Het bureau moest tegen 28 december met zijn onderzoek gereed zijn.)
Na het parlementaire kerstreces leidde de kwestie snel tot grote spanning in de regeringscoalitie.
Op 10 jan. eisten de christelijke en liberale ministers op een extra-kabinetsraad nadere verduidelijking over een aantal punten in het Ibramco-dossier. Minister van economische zaken Claes kreeg drie dagen om een antwoord op te stellen. Intussen ontmoette minister van buitenlandse zaken Van Elslande op 12 jan. te Antwerpen zijn Nederlandse ambtgenoot Van der Stoel, die een nota overhandigde met de Nederlandse bezwaren.
Dezelfde dag liet het partijbestuur van de Christelijke Volkspartij weten dat het, naast de vragen over de rentabiliteit en de bevoorrading van de raffinaderij, ook nog drie concrete eisen stelde: 1. de statuten van de vennootschap moeten door het parlement worden goedgekeurd; 2. de rijksfinanciering moet gebeuren via de begroting voor Waalse streekeconomie, zoniet zullen voor Vlaanderen compensaties worden gevraagd; 3. de plaats van vestiging mag Nederland niet hinderen, omdat anders Den Haag tegenmaatregelen zou kunnen treffen m.b.t. de vaarwegen, die de belangen van de Antwerpse haven zouden schaden.
Van liberale zijde werden door het partijbestuur vragen gesteld i.v.m. de prijs van de ruwe petroleum, de commercialisatie, de deelneming van de privé-sector, de mogelijkheid tot oprichting van een petrochemische industrie bij de raffinaderij, de kostprijs van de infrastructuur (pijplijn enz.) de bescherming van het leefmilieu enz.
Op 14 jan. overhandigde minister Claes een antwoordnota aan de christelijke en liberale partijbesturen, die de verstrekte uitleg evenwel onvolledig en niet voldoende duidelijk vonden. Het socialistische partijbureau van zijn kant bevestigde zijn instemming met Ibramco, keurde de antwoorden van Claes goed en zei dat 's anderendaags een definitief en positief antwoord diende te worden gegeven aan Iran.
Op 15 jan. kwam Ibramco ter sprake in de parlementsfracties. De franstalige christen-democraten (PSC) bleken veeleer gunstig te staan tegenover het plan en tegenover de antwoorden van Claes. De Vlaamse CVP-fracties verklaarden voorstanders te zijn van een openbaar initiatief in de energiesector, maar zeiden dat aan de voorwaarden, door de partij i.z. Ibramco gesteld, nog steeds niet voldaan was. De liberale fracties gaven blijk van scepticisme t.o.v. het plan, maar zeiden vertrouwen te hebben in hun ministers voor het verdere beraad met NIOC. In de socialistische partijpers betoonde BSP-voorzitter A. Cools dat het vestigingsproject door de regeringspartijen onvoorwaarde-

lijk diende te worden goedgekeurd, onmiddellijk en zonder nieuwe onderhandelingen.

Regeringscommuniqué

Op 15 jan. 's avonds begon een vergadering van de kabinetsraad die tot 's anderendaags 6 uur duurde. Tijdens dat overleg werden de ministers het eens over tekst, die de uitvoering van het Ibramco-project — tegen de waarschuwing van Cools in — aan een aantal voorwaarden onderwierp.

Na de kabinetsraad werd volgend communiqué gepubliceerd:

,,1 De Belgische regering geeft haar wil te kennen een olieraffinaderij te bouwen in de streek van Luik, onder de volgende voorwaarden

— Voor de duur van de vennnootschap zal de NIOC alle ruwe olie leveren, die nodig is voor de raffinaderij. De NIOC verbindt zich ertoe de raffinaderij te bevoorraden voor het geheel van haar behoeften aan ruwe olie: de vennootschap Ibramco verbindt zich ertoe haar totale behoeften aan ruwe olie bij de NIOC af te nemen.

— De ruwe olie die nodig is om de behoeften van Ibramco te dekken, zal worden geleverd tegen marktprijs, d.i. tegen voorwaarden en een prijs die ten minste zo gunstig zijn als die, toegestaan aan de concurrerende vennootschappen, die in vergelijkbare voorwaarden werken, en voor olie van dezelfde kwaliteit.

— In hulpverleningen door de openbare sector, in het raam van de expansiewetten en van de infrastructuuruitrusting, zal worden voorzien overeenkomstig de aanwijzingen van het rentabiliteitsrapport.

— De Belgische Staat zal de bouw financieren van een pijpleiding en de ermee verband houdende installaties, om de raffinaderij, van Antwerpen uit, in ruwe olie te bevoorraden. De Belgische Staat zal het eigendomsrecht over die pijpleiding uitoefenen; de vervoerkosten voor de ruwe olie zullen ten laste vallen van de vennootschap Ibramco. De regering behoudt zich het recht voor de overblijvende transportcapaciteit ter beschikking te stellen van eventuele andere gebruikers. De regering beslist de oprichting van een gemengde pijpleidingsvennootschap ter studie te nemen, ten einde binnen de kortst mogelijke termijn het land een maximum aan bevoorradingsbronnen te waarborgen, evenals de noodzakelijke distributie binnen het land' zelf. In geval die vennootschap wordt opgericht, zal de pijpleiding Antwerpen-Luik in die vennootschap worden ingebracht, met behoud van de aan de vennootschap Ibramco toegestane rechten.

2. De Belgische regering wenst geen definitief standpunt in te nemen wat betreft de vestigingsplaats van de raffinaderij, zolang de terzake voorziene onderhandelingen met de Nederlandse regering niet zijn gevoerd.

De eerste-minister heeft op 15 jan. aan het hoofd van de Nederlandse regering laten weten, dat de Belgische regering bereid is het overleg onmiddellijk te hervatten.

3. De Belgische regering heeft de vaste wil dat een petrochemische industrie. verbonden inet de raffinaderij, zou tot stand komen

4 De Belgische regering. die de nodige onderhandelingen niet de NIOC zal beginnen, stemt erinee in dat derden urt de prive-sector bij het project zouden warden betrokken

5. Het parlement zal worden verzocht zich binnen de kortst mogelijke tijd tijdens een ruim debat uit te spreken.

Ter wille van de onlangs in de oliesector ingetreden wijzigingen, met name wat betreft prijsvorming en bevoorradingsvoorwaarden, blijken aanvullende verduidelijkingen onontbeerlijk. Met het oog hierop zal een regeringsdelegatie zich zo spoedig mogelijk naar Iran begeven"

Besluit NIOC

De betrekkelijke ontspanning die na de kabinetsraad was ingetreden, werd reeds enkele uren later opnieuw verstoord. Op 16 jan,, op het middaguur, kwam de (socialistische) secretaris-generaal van het ministerie van economische zaken, **A.** Baeyens, op het BSP-bureau een telex afgeven, die hem toegezonden was door O. Stephanian, beheerder van Ibramco en adjunct-directeur-generaal van de NIOC. Volgens die telex diende de conventie, tussen België en de NIOC gesloten, als opgezegd beschouwd te worden, gezien het verstrijken van de vervaldatum van 15 jan. 1974.

De telex verwekte beroering in de politieke kringen en om 16.30 uur kwamen de ministers andermaal in kabinetsraad bijeen. Zij beslisten het akkoord, dat tijdens de nacht bereikt was, te handhaven, maar tevens zo spoedig mogelijk de regeringsdelegatie naar Iran te zenden, voor nader beraad met de regering en de NIOC.

Op 17 jan. noteerde men grote nervositeit in de socialistische partijleiding, waar voorzitter Cools zijn vrees voor een mislukking van Ibramco en zijn ergernis over de houding van de regering niet verborg. Anderdeels liet het ministerie van buitenlandse zaken te Brussel weten dat de telex van Stephanian op een ,,misverstand" berustte. De Belgische ambassadeur te Teheran zou, na contact met de NIOC-directie, hebben vernomen dat de telex verstuurd was vóór de Iraanse overheid inzage had gekregen van het communiqué van de nachtelijke kabinetsraad (van 15 op 16 jan.).

Op 18 jan. te 11.00 u. kwam echter een tweede telex uit Teheran die informatic de bodem inslaan. Ondertekend door dr. M. Eghbal, voorzitter en gedelegeerd-beheerder van de NIOC, en gericht tot minister Claes, luidde deze telex:

„— Verwijzend naar het telexbericht van 16 jan. 1974 van onze heer Stephaniari aan uw heer Baeyens, waarin wij melding hebben gemaakt van het standpunt van NIOC, verduidelijkend dat — behoudens ontvangst van de definitieve beslissing van uw regering voor de realisatie van de raffinaderij te Luik vóór 15 jan. 1974 — de oprichtingsovereenkomst tussen uw regering en NIOC als vervallen zou worden beschouwd:

Wij ontvingen een officiële mededeling van uw regering, bij monde van uw ambassadeur te Teheran, op 17 jan. 1974. Na aandachtig onderzoek van de inhoud van die mededeling hebben wij het besluit getrokken, dat de uiteindelijke beslissing van uw regering inzake de realisatie van het ontwerp, afhankelijk is van bepaalde voorwaarden en nieuwe onderhandelingen op regeringsniveau.

Derhalve achten wij ons verplicht u met grote spijt te laten weten dat het de definitieve beslissing is van de NIOC het project onmiddellijk te verzaken en een einde te maken aan alle handelingen en besprekingen m.b.t. de Luikse raffinaderij. Met onze beste en oprechte, persoonlijke groeten."

Aftreden kabinet

Op het middaguur deelde premier Leburton de inhoud van de telex mee aan de kabinetsraad, waar die opschudding veroorzaakte. Na de vergadering werd in een laconiek communiqué melding gemaakt van de telex. In de namiddag ging Leburton de toestand bespreken ten paleize.

's Avonds vergaderde de regering opnieuw, nadat ook de partijbesturen afzonderlijk overleg hadden gepleegd. Namens de socialistische ministers deelde minister Claes mede, dat zij allen demissionair waren.

In de ochtend van 19 jan. ging Leburton het ontslag van de regering aan de koning aanbieden, die het aanvaardde.

BSP-voorzitter Cools liet onmiddellijk via de pers weten, dat hij maar een enkele uitweg zag: Kamerontbinding en verkiezingen. De partijvoorzitters Martens (CVP) en Grootjans (PVV) reageerden meer genuanceerd. Zij noemden ,,onmiddellijke verkiezingen niet verantwoord".

VAN LANCKER

De Belg André van Lancker die na de militaire staatsgreep tegen president Allende, meer dan drie maanden in Chili werd gevangen gehouden, werd op 28 december 1973 vrijgelaten. 's Anderendaags arriveerde hij te Brussel.

Van Lancker die onder het regime van Allende aan het hoofd stond van de genationaliseerde textielsector, verklaarde dat hij door de militairen was gemarteld. Ook was hij getuige geweest van het neerschieten van weerloze gevangenen.

SOWJET-UNIE

CAMPAGNE TEGEN DISSIDENTEN

Onderstaand verslag vormt een voortzetting van het gemelde op pag. 42/2 e.v. - 1974.

Optreden prof. Sacharow

Na de publikatie van zijn memorandum aan partijleider Brezjnew (pag. 43/1 - 1974) op 23 juni 1972 deed de kerngeleerde prof. Sacharow opnieuw van zich horen, toen hij optrad als voornaamste initiatiefnemer van een tweetal petities, die op 13 sept. 1972 aan de Opperste Sowjet werden gezonden.

In de eerste petitie werd gevraagd om een amnestie voor al diegenen die. , direct of indirect", waren veroordeeld wegens hun politieke of religieuze overtuiging In de petitie werd gesteld, dat de vrijheid van geloof, debat en de verdediging van iemands overtuigingen ieders inherent recht is. Bij de 51 ondertekenaars van de petitie bevond zich een aantal prominente vertegenwoordagers uit de wereld van kunsten en wetenschappen, o.w Igor Sjafarewitsj, wiskundige en mede-oprichter van het comité voor de rechten van de mens, de auteur Wladimir Maximow, de cellist Mstislaw Rostropowitsj en twee joodse wetenschapsmensen, aan wie toestemming om naar Israël te emigreren geweigerd was, t w Alexander Lerner en Benjamin Lewitsj

De tweede petitie, die vroeg om afschaffing van de doodstraf, was voor het merendeel door dezelfde personen ondertekend. In deze petitie werd beargumenteerd, dat de doodstraf in strijd is met de gevoelens van moraal en niet door enigerlei maatschappelijk belang kan worden gerechtvaardigd

Voorts nam prof Sacharow deel aan de jaarlijkse demonstratie op 5 dec op het Poeskinplein in Moskou (pag **42/2-1974)**

Op **23** jan **1973** zond Sacharow een brief aan Joeri Andropow, chef van de staatsveiligheidsdienst (KGBj In deze brief bood Sacharow aan borg te staan voor de wiskundige Joeri Sjichanowitsj. Deze — lid van de actiegroep voor de verdediging van de rechten van de mens van Pjotr Jakir — was op **28** sept **1972** gearresteerd Op **23** maart **1973** werd Sacharow ontboden op het hoofdkwartier van de KGB ten einde over zijn brief te spreken. Hij werd toen gewaarschuwd dat zijn activiteiten voor het comité voor de rechten van de mens een belastering van de SU waren, aangezien zij impliceerden, dat in de SU de rechten van de mens verdediging behoefden

Een zeer directe aanval op de Sowjet-praktijken deed prof. Sacharow in een interview met de Zweedse televisie. De tekst van dit interview werd op 3 juli 1973 in het Zweedse dagblad Dagens Nyheter afgedrukt.

In dit interview verklaarde prof Sacharow o m , dat de SU met dezelfde problemen te maken heeft als de kapitalistische wereld criminaliteit en vervreemding Het verschil is, dat de SU een extreem geval is met een maximaal gebrek aan vrijheid, maximale ideologische starheid en — dit is het meest typerend — met maximale pretenties de beste maatschappijvorm te zijn, hetgeen stellig niet zo is Realistisch gesproken vertegenwoordigt de Russisohe staat een concentratie van politieke en economische macht zonder precedent Maar het is een staatskapitalisme, waarin de staat het economische leven volledig beheerd

Het binnenlandse paspoortsysteem garandeert het voortbestaan van binnenlandse verschillen. E bestaan territoriale verschillen en ongerechtigheden tussen onderscheiden delen van het land Moskou cn andere grote steden zijn bevoordeeld, waar het betreft consumptiegoederen, culturele activiteiten a d

Prof Sacharow riep op tot beeindiging van de overheersing door de communistische partij en de eenvormigheid van de pers, een reorganisatie van de economie, die meer ruimte zou laten aan het particuliere initiatief en invoering van een meer-partijensystcerr,

Naar de mening van Sacharow hadden partijfunctionarissen zich van speciale privileges meester gemaakt, zoals een sanatoriumsyteem alleen voor partijwerkers, ten koste van de arbeidersklasse, en de leidinggevende kringen hadden geen ander doel dan handhaving van het bestaande systeem Beperkingen op reizen, zowel naar het buitenland als binnen de SU, hadden volledige isolering van de buitenwereld tot resultaat, verhinderden boeren het platteland te verlaten en betekenden een ,,enorme tragedie" voor mensen, die om persoonlijke of andere redenen het land wilden verlaten

Sacharow herhaalde zijn overtuiging, dat het doorsnee-niveau van de gezondheidszorg zeer laag is en dat hetzelfde gezegd kon worden van het onderwijssysteem.

Commentaar Tass

Het persbureau Tass reageerde op 12 aug. 1973 op Sacharow's interview met de beschuldiging, dat hij de ,,reactionaire pers voorzag van anti-Sowjetbelasteringen". Joeri Kornilow. commentator van Tass, stelde:

,,Natuurlijk bestaan er bij ons tekortkomingen en die mogen worden bekritiseerd, zelfs op de scherpste wijze. Maar Sacharow wordt door wrok gedreven. Hij wil zijn land alleen maar belasteren. Bovendien heeft hij totaal geen kennis van de problemen waarmee bij zich bemoeit"

,,Hij beweert dat de Sowjet-Unie een gesloten, geïsoleerd land is, dat de gratis medische hulp een fictie is, dat het onderwijs wordt verwaarloosd en onderwijzers in een ellendige situatie leven. Maar hij vergeet dat de laatste drie jaar vijf miljoen buitenlanders dit gesloten land bezochten en dat bijna evenveel Russen naar het buitenland reisden. In tegenstelling tot in de kapitalistische landen zijn de medische diensten wel degelijk gratis. Wie weet niet hoeveel aandacht aan het onderwijs wordt besteed? Onderwijzers worden zeer gerespecteerd: 150 van hen zijn lid van het parlement."

,,De intellectuele bagage van deze man die door aartsreactionaire kringen de kampioen van de rechten van het volk wordt genoemd, bevat niets anders dan een kruiperige instelling voor het kapitalisme."

Waarschuwing aan Sacharow

Sacharow vertelde op 18 aug. aan buitenlandse correspondenten in Moskou, dat hij twee dagen tevoren ontboden was bij de vice-procureur-generaal, Mikhail Malyarow. Deze had hem gewaarschuwd tegen ontmoetingen met buitenlanders. Sacharow diende zich ervan te onthouden hun inlichtingen te verschaffen, die voor vreemde inlichtingendiensten van belang konden zijn. Voorts was Sacharow medegedeeld, dat de overheid zijn activiteiten voor het comité voor de rechten van de mens nauwlettend volgde. In eerste instantie, zo werd gezegd, kon men stellen, dat Sacharow sprak als Sowjet-burger, die wees op ontoereikendheden en geisoleerde fouten, maar recentelijk hadden zijn activiteiten en verklaringen een duidelijk anti-Sowjet-karakter aangenomen, en daar kon het openbaar ministerie niet onverschillig tegenover staan.

Persconferentie Sacharow

Ondanks deze waarschuwing organiseerde Sacharow op 21 aug. in zijn woning een persconferentie voor een groep buitenlandse correspondenten.

N.a.v. zijn onderhoud met Malyarew verklaarde Sacharow, dat het onmogelijk vooruit te zien was, wat de volgende stappen zouden zijn, die de autoriteiten tegen hem zouden ondernemen. Hij zei het meest te vrezen, dat opgetreden zou worden tegen zijn familie en vrienden.

Voorts liet Sacharow zich uit over de ontspanning tussen oost en west. Hij gaf te kennen er bang voor te zijn, dat de westelijke staten ontspanning met de SU zouden accepteren op voorwaarden van Moskou. Dan zouden zij een ,,tot de tanden gewapende Sowjet-Unie" tegenover zich vinden, die een gevaar voor zijn buren zou zijn.

De vraag was ook, of het in de loop van de ontspanning tot democratisering van de SU zou komen of niet. Ontspanning zonder democratisering was naar oordeel van Sacharow gevaarlijk; het betekende een aanvaarden van de ,,spelregels van de SU", geen enkel wereldprobleem werd er door opgelost en het zou neerkomen op een capitulatie voor de werkelijke of ingebeelde kracht van de SU.

Kritiek had Sacharow op westerse zakenlieden, die van de SU aardgas of olie wilden afnemen, met verwaarlozing van andere problemen. De invoer van westerse technologie betekende volgens Sacharow, dat de SU zich bevrijdde van problemen, die zij zelf niet kon oplossen. De SU verzamelde daarmee een potentieel, waardoor op een gegeven moment een van bewapeningslasten bevrijde wereld zich met ,,ons oncontroleerbaar bureaucratische apparaat" geconfronteerd kon zien.

Sacharow riep het westen op aan ontspanning met de SU bepaalde voorwaarden te verbinden en zich te keren tegen de volledige afsluiting van bepaalde landen van de wereld.

Campagne *tegen* Sacharow

Op Sacharow's persconferentie volgde, te beginnen op 29 aug., een

felle campagne in de pers van de SU. De persconferentie zelf werd in de Sowjet-pers niet weergegeven, maar wel werd Sacharow ervan beschuldigd de SU te belasteren.

Ook werd gezegd, dat Sacharow tegenstander was van de internationale ontspanning cri de koude oorlog wilde voortzetten.
Vijandige commentaren *uit* buitenlandse *communistische persorganen werden in de Sowjet-pers herdrukt. Daarna volgden grote aantallen verklaringen van groepen arbeiders en boeren en van* vertegenwoordigers *uit kunsten en wetenschappen* Zo *werd Sacharow veroordeeld door 40* van *de 250 leden van* de Academie *van Wetenschappen, door leden van de Academie van Agrarische Wetenschappen, door 25 leden van de Academie van Medische Wetenschappen, door 31 schrijvers,* o.w. *Mikhail Sjolochow. door 12* componisten *en muziekcritici,* o.w. *de componisten* Dimitri *Sjostakowitsj en Aram* Khatsjatoerian, *door zeven uitvoerende musici,* o.w. *violist David Oistrach, door 21 leden van de Academie van Kunsten, door 28 filmregisseurs, door 23 leden* van *de Academie van Opvoedkundige wetenschappen en door leden van alle Academies van de Wetenschappen van de* Sowjet-republieken.
In *westerse commentaren werd er echter* op *gewezen, dat een aantal vooraanstaande personen aan de campagne niet deelnam. Zo zou de natuurkundige Pjotr* Kapiza, *lid van de Academie van Wetenschappen, geweigerd hebben de verklaring van de Academie te ondertekenen, terwijl een aantal van de meer bekende jongere auleurs de verklaring van de* Schrijversbond *niet had getekend: bij dezen was* b.v. *de bekende dichter Andrei* Wozjnessensky.

Nieuwe persconferentie Sacharow

Sacharow beantwoordde de campagne met een persconferentie in zijn woning op 8 sept. voor vijftien buitenlandse journalisten.

In deze persconferentie veroordeelde Sacharow *de tegen hem ontketende campagne als een bewust verkeerde voorstelling van zijn meningen. Hij sprak van een schaamteloze uitbuiting van de* anti*oorlogsgevoelens van het Sowjet-volk.* Sacharow *verklaarde altijd voorstander te zijn van een vermindering van internationale spanningen; hij had echter willen waarschuwen tegen illusoire ontspanning. De enige reële oplossing voor de wereldproblemen bestond in een geleidelijk naar elkaar toegroeien van de kapitalistische en socialistische systemen. Ontspanning kon slechts tot stand komen op basis van wederzijds vertrouwen. Voorwaarde daartoe is een open karakter van de maatschappij, vrijheid van informatie en de uitwisseling van ideeën en democratisering.*
Hij vroeg zich af, hoe dergelijke denkbeelden konden worden opgevat als oppositie tegen ontspanning. Niet zijn opvattingen, maar de tegen hem gevoerde campagne bracht de ontspanning in gevaar.
Sacharow zei hierover nog het van belang te achten, dat de rechten van *de mens* „in ons *land evenzeer beschermd* worden *als in de landen, die nu met ons in nieuwe en vriendschappelijke betrekkingen treden." In dat verband zou het interne gebeuren van de SU voor buitenlanders toegankelijk* gemaakt *moeten worden, met inbegrip van gevangenissen,* kampen *en psychiatrische hospitalen.*
Sacharow beschuldigde de vooraanstaande psychiater Andrei Snezjewski ervan een belangrijke rol te spelen bij het opsluiten van dissidenten in psychiatrische inrichtingen. Hij deed een beroep op het congres van de wereldbond van psychiaters, dat in okt. '73 in Moskou zou plaats vinden, liet recht op te eisen rnet dissidenten te spreken.
Gevraagd naar de mogelijkheid *van een terugkeer van het Stalinisme zei* Sacharow, *dat de Staliri-periode zonder parallel in de geschiedenis was* geweest. *Wij hebben sindsdien niet meer een dergelijke massale terreur meegemaakt. Sacharow* meende *ook, dat terugkeer* ervan thans *onmogelijk was. Niettemin, „wat tegenwoordig hier gebeurt en wat de afgelopen 20 jaar* sinds Stalin *in verschillende vormen hier gebeurd is, is ver verwijderd van alle democratische normen". De uitoefening van de mensenrechten is geenszins realiteit. De onderdrukking treft echter tegenwoordig een klein aantal mensen, die zich vrijheid van gedachten veroorloven. In deze kring is de onderdrukking evenwel zeer hard.*

Na 10 sept. kwam er plotseling een voorlopig eind aan de campagne tegen Sacharow.

Steun aan Sacharow

In de SU en daar buiten ondervond Sacharow van verschillende zijden steun voor zijn optreden.

Zo noemde de Sowjet-natuurkundige Walentin *Toertsjew in een verklaring d.d. 1 sept. de campagne tegen Sacharow „hysterisch"; hij meende, dat deze campagne de SU in het buitenland enorm veel schade berokkende. Igor* Sjafarewitsj, *lid van de Academie van Wetenschappen en lid van Sacharow's comité voor de rechten van de mens, gaf op 4 sept. een verklaring uit, waarin hij geleerden in binnen- en buitenland opriep alles te doen, wat in hun vermogen lag. om Sacharow te verdedigen. Sjafarewitsj en de schrijvers Maximow en Alexander Galitsj suggereerden op 7 sept., dat* Sacharow *zou worden voorgedragen voor de Nobelprijs voor de vrede. Hierin werden zij gesteund door Alexander* Solzjenitsyn, *de winnaar van de Nobelprijs voor letterkunde in* 1970. *Deze publiceerde een verklaring van die strekking in het Noorse dagblad Aften posten van 11 sept.* Pawel *Litwinow, natuurkundige en zoon van de Sowjet-minister van buitenlandse zaken in de dertiger jaren, gaf op 14 rept. een verklaring uit, waarin hij stelde, dat het internationale vertrouwen geschokt was, niet door Sacharow's verklaringen, maar door de campagne tegen hem.* (Litwinow *was in* 1968 *tot vijf jaar verblijf buiten Moskou veroordeeld, pag.* 700/1-1968, *maar in* 1972 *was het hem toegestaan zich weer in Moskou te vestigen).*
Bruno Kreisky, bondskanselier van Oostenrijk, noemde op 3 sept. Sacharow „een symbolische figuur in de strijd voor wetenschappelijke vrijheid". Op 13 sept. zei Kreisky op een bijeenkomst van Amnesty International, *dat de „druk op de dissidenten de internationale ontspanning* in *gevaar kan brengen".*
Kristen *Wickman, de Zweedse minister van buitenlandse zaken, zei op 5 sept., dat de campagne tegen hen die anders denken, het moeilijk* maakte *vertrouwen tussen de staten te scheppen.*
Bondskanselier Brandt van West-Duitsland zei op 8 sept. „Ik voel verbondenheid — en niet pas sinds gisteren — met al degenen, die wegens hun *overtuigingen in gevaar verkeren. Mijn opinies omtrent de vrijheid van cultuur en wetenschap* zijn *de Sowjet-leiders bekend".*
Philip Handler, voorzitter van de Amerikaanse Academie van Wetenschappen, zond op 9 sept. een brief aan zijn Sowjet-collega, *waarin hij waarschuwde, dat lastig vallen of arrestatie van Sacharow ernstige gevolgen zou hebben voor de betrekkingen tussen de wetenschappelijke gemeenschappen van de VS en de SU, en afbreuk zouden kunnen doen aan de huidige inspanningen in de richting van toenemende wetenschappelijke uitwisseling en samenwerking.*
Wilbur Mills, *voorzitter van de* begrotingscommissie *van het Amerikaanse* Huis *van Afgevaardigden, verklaarde op* 10 *sept., dat hij zich zou verzetten tegen de liberalisering van de handel VS-SU. wanneer de Sowjet-regering zou voortgaan met haar politiek van „martelaarschap" jegens intellectuele dissidenten.*
Enrico Berlinguer. secretaris-generaal van de Italiaanse communistische partij, verklaarde op 10 *sept. dat „het internationalisme van de Italiaanse communisten, waarvan solidariteit met de socialistische* landen *integraal onderdeel* is, niet een *houding betekent van onkritische steun voor elke handeling en elke beslissing van die landen".*
De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, *mr. Van der Stoel, zei op* 13 *sept. in de Tweede Kamer, dat de Nederlandse regering uitdrukking wilde geven aan de ernstige verontrusting over de behandeling, die dissidente geleerden en kunstenaars in de SU ondervinden en haar verbondenheid met deze mensen wilde uitspreken.*

Echtgenote Sacharow door KBG verhoord

Op een persconferentie in hun woning op *21* nov. vertelde het echtpaar Sacharow aan buitenlandse journalisten, dat mevr. Sacharow op 16, 19 en 20 nov. door de KGB aan een verhoor was onderworpen. Op 23 nov. moest zij opnieuw in het bureau van de veiligheidsdienst verschijnen.

Het bleek, dat het verhoor in verband stond met het aanbod van prof Sacharow borg te staan voor een zekere Viktor Chaustow, die in Orel voor staatsvijandige *activiteiten gevangen zat* Voorts was mevr *Jelena Sacharow ondervraagd i v m de publikatie in Frankrijk van het* gevangenisdagboek *van* Eduard *Koeznetsow, die i v m een poging tot vliegtuigkaping in* 1970 *ter dood was veroordeeld (pag* 17 *e v* -1971) *Het vonnis was* later *omgezet in een gevangenisstraf van* 20 *jaar De KGB zou* mevr *Sacharow er mee gedreigd hebben, dat tegen* Koeznetsow *een nieuw proces zou worden aangespannen, en dat opnieuw de doodstraf zou worden uitgesproken.* Mevr *Sacharow zou hebben toegegeven, dat zij het dagboek naar het buitenland had gezonden*
Op 27 *nov vertelde Sacharow, dat zijn vrouw door een functionaris van de KGB was opgebeld Deze had haar gesommeerd opnieuw te* verschijnen *Aangezien zij „alles gezegd had, wat er te zeggen viel", had zij geweigerd te verschijnen De KGB-functionaris had haar daarop* met

arrestatie bedreigd op grond van anti-Sowjet-activiteiten

Tsjalidse en Zhores *Medwedew* nationaliteit ontnomen. Sinjawski toegestaan SU te verlaten

Aan de natuurkundige Walery Tsjalidse, mede-oprichter van Sacharow's comité'voor de rechten van de mens, was op 16 nov. 1972 toestemming verleend om in de VS een aantal lezingen te houden. Toen hij in New York was werd hem daar door functionarissen van het Sowjet-consulaat op 13 dec. medegedeeld, dat hem de Sowjet-nationaliteit was ontnomen en dat zijn paspoort in beslag was genomen.
De bioloog Zhores Medwedew was in jan. 1973 toestemming verleend gedurende een jaar in Londen wetenschappelijk onderzoek te verrichten. Op 7 aug. werd hem op de Sowjet-ambassade verteld, dat de Opperste Sowjet op 16 juli besloten had hem ziin staatsburgerschaw te ontnemen.
De schrijver Andrei Sinjawski, die te zamen met Joeli Daniel, in 1966 was veroordeeld (pag. 136/2-1966) arriveerde op 10 aug. in Parijs, nadat de Sowjet-autoriteiten hem toestemming gegeven hadden een post aan een Parijse universiteit te aanvaarden.

Amalrik opnieuw veroordeeld

De gevangenisstraf van de auteur Andrei Amalrik, schrijver van Haalt de Sowjet-Unie 1984?, liep af op 21 mei 1973. Hij werd echter opnieuw gearresteerd en op 16 juli opnieuw tot drie jaar gevangenis veroordeeld wegens het belasteren van de SU.
Op 13 nov. werd door een beroepsinstantie in Moskou de straf omgezet in drie jaar verbanning.
Amalrik deelde op 25 nov. telefonisch aan Pawel Litwinow mee, dat hem de plaats Magadan in Siberië als verblijfsoord was aangewezen. De NZZ meldde op 22 dec.,, dat uit dissidentenkringen vernomen was, dat Amalrik een baan gekregen had als wetenschappelijk assistent bij een economisch instituut.

Uitsluitingen uit schrijversbond

Op 27 juni 1973 werd de auteur Wladimir Maximow uit de schrijversbond gestoten. In 1969 was hem reeds een publikatieverbod in de SU opgelegd. Sindsdien zijn zijn boeken uitsluitend in het Westen verschenen.
De schrijfster Lidia Tstoekowkaja werd op 9 jan. 1974 het lidmaatschap van de schrijversbond ontzegd. Zij is vnl. bekend als schrijfster van kinderboeken. In moeilijkheden raakte zij, toen een autobiografisch werk van haar, Het verlaten huis, dat in de SU niet verschijnen mag, in het Westen werd uitgegeven. Het boek gaat over de Stalin-periode.
(Vor. ber. pag. 42/2 e.v.-1974)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

WATERGATE-AFFAIRE, VERHOREN COMMISSIE-ERVIN, VERKLARINGEN WITTE HUIS

De zgn. Watergate-affaire wordt algemeen beschouwd als het grootste politieke schandaal uit de geschiedenis van de VS. (Vor. ber. pag. 281 e.v. - '72 en pag. 303 e.v. - '72).

In de loop van 1973 zijn zoveel nieuwe feiten aan het licht gekomen, die wijzen op een rechtstreekse betrokkenheid van president Nixon bij deze hele affaire, dat in brede kringen van de Amerikaanse samenleving grote ongerustheid is ontstaan, de populariteit van de president sterk is gedaald en een aftreden van Nixon niet tot de onmogelijkheden wordt gerekend.

Als gevolg van de onthullingen zijn niet minder dan 12 vroegere naaste medewerkers van Nixon in staat van beschuldiging gesteld. Tegen zes anderen, waaronder twee vroegere leden van de regering lopen aanklachten. Van zeker 7 anderen is het vrijwel zeker dat zij in staat van beschuldiging zullen worden gesteld zodra de drie federale grand jury's hun werkzaamheden hebben beëindigd.

De beschuldigingen lopen uiteen van inbraak, illegale afluisterpraktijken, fraude, vernietiging van bewijsmateriaal, verschillende vormen van samenzwering, tot het op onwettige manier verkrijgen van verkiezingsfondsen en opzettelijke misleiding.

Nooit eerder, aldus Time Magazine (7-1) is er een del-gelijke litanie van onwettigheden tegen naaste medewerkers van een Amerikaanse president aangeheven.

De beschuldigingen beperken zich echter niet alleen tot de naaste medewerkers van de president.

Uit de verhoren voor de speciale senaatscommissie, grand jury's, verklaringen van direct betrokkenen tegenover de pers etc., blijkt dat ook de president niet vrij uit gaat. Zo zou de president o.a. tussenbeide gekomen zijn in een antitrust-actie tegen het ITT concern in ruil voor financiële bijdragen aan zijn comité voor herverkiezing, zou hij de melksubsidie verhoogd en de zuivelimport verlaagd hebben om dezelfde redenen. De president zou zelf opdracht hebben gegeven tot inbraak bij de psychiater van Ellsberg, toestemming hebben gegeven tot het illegaal afluisteren van politieke tegenstanders, op de hoogte zijn geweest van illegale bijdragen aan zijn verkiezingsfonds, openbare middelen hebben aangewend voor de verfraaiing van zijn woningen in San Clemente en Key Biscayne, te weinig belasting hebben betaald en hebben laten knoeien met geluidsbanden waarop gesprekken in het Witte Huis zijn vastgelegd.
Hoewel de schuld van de president nog niet vaststaat, doen de reacties van het Witte Huis vermoeden dat de beschuldigingen niet uit de lucht zijn gegrepen.

Aanvankelijk leek de hele Watergate-affaire niet meer dan een ordinaire inbraak en er bestond dan ook weinig belangstelling bij pers en politici voor het proces tegen de 7 mannen die op heterdaad waren betrapt bij de inbraak in het Watergate-complex waar het Democratische bureau voor de verkiezingscampagne van 1972 was gevestigd Pogingen van de Democratische presidentskandidaat McGovern cm de zaak grotere bekendheid te geven liepen op niets uit Pas toen één van de mannen, McCord tegen de rechter in het proces John J. Sirica verklaarde dat er van hogerhand politieke druk op de verdachten was uitgeoefend direct te bekennen zodat een uitgebreide behandeling van de zaak in het openbaar achterwege kon blijven, rees het vermoeden dat er veel meer aan vast zat
Tijdens de verhcren van de speciale Senaatscommissie kwamen veel meer belastende gegevens aan het licht, voor zowel de naaste medewerkers van de president als de pressdent zelf Zo bleek de president veel eerder dan hijzelf gezegd had op de hoogte te zijn geweest van de inbraak.
De vroegere presidentiële adviseur John Dean onthulde tijdens de verhoren o a dat Nixon hem persoonlijk had gelukgewenst met de manier waarop hij de zaak binnen de perken had weten te houden
Veel verstrekkender gevolgen had echter de onthulling van de vroegere Witte Huis-ambtenaar Butterfield dat er in het Witte Huis bandopnamen worden gemaakt van alle belangrijke gesprekken die daar plaatsvinden
Deze banden zijn het middelpunt van een verwoede strijd tussen aanvankelijk de Ervin-commissie en het Witte Huis en later rechter Sirica en de president geworden Het Witte Huis weigerde aanvankelijk de banden af te staan, verklaarde zich later bereid een uittreksel van de banden af te geven en kwam, toen daarmee niet akkoord gegaan werd, met het verhaal dat een aantal banden niet bestond, wat nog later werd aangevuld met de mededeling dat per ongeluk 18 minuten van een onderhoud tussen Naxon en Haldeman waren weggewist

Hierna en in de volgende afleveringen geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen met betrekkingh tot de Watergate-affaire, beginnend met de verhoren van de speciale Senaatscommissie onder leiding van senator Ervin.

De onderzoekcommissie van de Senaat onder voorzitterschap van senator Sam Ervin begon op 17 mei met de verhoren en ging daarmee door tot 7 augustus. In totaal werden 35 getuigen gehoord.
Vier leden van de commissie waren Democraat en drie Republikein. Dezen waren: Daniel J. Inoye (48 jr) van Hawaï (Dem.), Joseph Montoya (57 jr) van New Mexico, (Dem.), Herman E. Talmadge (59 jr) van Georgia, (Dem.), Howard H. Baker (47 jr) van Tennessee, (Rep.), Edward J. Gurney (59 jr) van Florida, (Rep.) en Lowell P. Weicker (41 jr) van Connecticut eveneens Republikein.
Alle verhoren van de Ervin-commissie waren openbaar en werden door de televisie uitgezonden.
In een aantal Europese landen w.o. Nederland werden gedurende enige tijd dagelijks speciale televisie-uitzendingen aan de verhoren gewijd.
Senator Ervin opende de verhoren met een rede waarin hij o.a. zei dat de commissie vast besloten was alle relevante feiten aan het licht te brengen, waarbij niemand zou worden ontzien, wat zijn positie ook zou mogen zijn.
Hij zei verder dat als de beschuldigingen die i.v.m. Watergate waren uitgebracht juist waren, de Amerikaanse burger bedreigd was in zijn meest kostbare erfenis: het recht om in vrije verkiezingen zijn stem uit, te brengen.
Senator Howard Baker, die als vicevoorzitter van de Commissie optrad zei in een rede dat het openbare proces om het eigen huis ten aanschouwen van de gehele wereld te reinigen, een kenmerk van grote politieke kracht was.

Odle

De eerite getuige van Rohert C. Odle, de directeur van het bureau van het ,,comité voor de herverkieziilg van de president" Hij gaf toe dat het cornite onder strikt toezicht stond van zeer hoge medewerkers van Nixon, hoewel officieel altijd was gezegd dat de organisatie zuiver particulier was en geen enkele verbinding had met het Witte Huis
Volgens Odle waren de belangrijkste medewerkers van het comité gerecruteerd uit de staf van president Nixon. Toen senator Herman Talmadge vroeg Is het niet juist dat het comité geheel en al onder controle van de president en zijn voornaamste adviseurs stond?", gaf Odle na enige ontwijkende antwoorden tenslotte toe dat er sprake was geweest van ,,samenwerking" met het Witte huis en dat Nixons ,,stafchef"Bob Haldeman over ,,ogen en oren" in de organisatie had beschikt
Odle zei, dat James McCord die later wegens inbraak in het Watergate-gebouw werd veroordeeld, in het comité belast was met de veiligheid van het bureau van het comité Overigens verklaarde Odle niet te hebben geweten van de activiteit van McCord — een voormalig medewerker van de centrale inlichtingen dienst (CIA) — tegen de Democraten Op de vraag hoelang het comité McCord in dienst had gehouden, toen de inbraak in het Watergate-gebouw bekend was geworden, zei Odle ,,Ongeveer een minuut'
Uit zijn verklaringen kwam vast te staan dat de oud-minister van justitie Mitchell sterk betrokken was bij de campagne om Nixon een tweede ambtstermijn in het Witte Huis te bezorgen Dit deed hij al maanden voo dat hij als minister aftrad om officieel de campagne tc gaan leiden
Volgens Odle gingen memo's over zaken waarover moest worden beslist naar het ministerie van justitie waar Mitchell toen nog zetelde Op de vraag of Mitchell en Haldeman het voor het zeggen hadden bij het kiezen van de belangrijkste mensen in het comité van herkiezing van Nixon, antwoordde Odle bevestigend
Voorts verklaarde hij dat hij en een andere functionaris van het comité. Robert Reisner kort na de ontdekking van de inbraak in het Watergate-gebouw dossiers mee naar huis hadden genomen, waarvan hij nu vermoedde dat zij gegevens hadden bevat, van de spionage bij de Democraten Zij hadden de stukken meegenomen na telefonisch overleg met Haldeman en Jeb Magruder, een voormalige assistent van Haldeman
Over de contacten met het Witte Huis zei Odle dat hij waarschijnlijk twee of drie maal per week sprak met een verbindingsman, Gordon Strachan Eens was president Nixon zelf naar het kantoor van het comité gekomen, in gezelschan van Haldeman Dit was de enige maal dat Odle Haldeman had ontmoet, naar zijn zeggen In die tijd was Strachan opgetreden als de vertegenwoordiger van Halderman

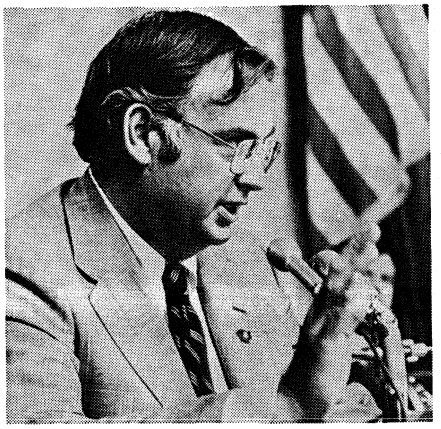

De Ervin-cie: v.l.n.r. Howard Baker, Edward Gurney, H. William Shure, assist,, Rufus Edmistcn, assist., Joseph Montoya en Sam Dahs, assis. Sam Ervin in het midden.

McCord

De tweede getuige die werd gehoord, was James W. McCord, één van de zeven mannen die betrokken was bij de inbraak in het Watergate-complex. McCord was eerder in de publieke belangstelling geweest toen hij tijdens het proces tegen hem een brief schreef aan de rechter waarin hij onthulde dat er druk op de 7 verdachten was uitgeoefend om schuld te bekennen en verder te zwijgen (pag. 283/3-'73). Het was deze brief die de rechter in het Watergate-proces, Sirida, ertoe bracht een nader onderzoek in te stellen naar de achtergronden van de inbraak.

McCord vertelde de commissie dat hij na zijn arrestatie op 17 juni 1972 in het Watergate-gebouw en vrijlating op borgtocht, geheimzinnige telefoonboodschappen rnoest ontvangen in een telefooncel bij zijn huis Hij verklaarde ook dat hij via de echtgenote van de aanvoerder van de inbrekers, Howard Hunt, geld had gekregen voor de betaling van zijn advocaten McCord las verder een verklaring voor waaruit bleek dat John J Caulfield, een vroegere official van het Witte Huis en daarna een hoge functionaris op het ministerie van financiën, hem in januari

Sen. Lowell Weicker

'73, vlak voor het eerste Watergate-proces (pag 283/1 e v '73) drie maal tijdens geheime ontmoetingen had trachten te overreden om te blijven zwijgen ,,De president weet van onze samenkomst", aldus zou Caulfield gezegd hebben
Caulfield zou verder geld voor McCords gezin hebben geboden, presidentiele gratie en een behoorlijke baan na het uitzitten van een eventuele gevangenisstraf
Uit andere verklaringen van McCord bleek dat hij op het verkiezingshoofdkwartier met goedkeuring en in opdracht van minister Mitchell (belast met de leiding van de herverkiezingscampagne van president Nixon) dagelijks rapporten kreeg van de afdeling binnenlandse veiligheid van het ministerie van justitie op grond van FBI-rapporten over mogelijke bedreigingen van de Republikeinse campagne
McCord zei verder dat Gordon Liddy, teen van de veroordeelde Watergate-inbrekers hem had gezegd dat John N Mitchell, presidentiele adviseur John Dean en Jeb Magruder, vice-voorzitter van het comité voor de herverkiezing van Nixon, allen betrokken waren bij de inbraak in het Watergate-complex

Commentaar Witte *Huis*

Naar aanleiding van de verklaringen van McCord op 18 mei, deelde president Nixon via zijn woordvoerder Ronald Ziegler mee dat hij nooit iemand toestemming had gegeven om gratie aan te bieden. Naar aanleiding van geruchten dat de president zou aftreden, verklaarde Ziegler dat Nixon was gekozen om veel te volbrengen in zijn tweede ambtsperiode en dat hij van plan bleef om dat te doen.

In een verklaring die McCord op 22 mei voor de commissie aflegde, vertelde hij over plannen tot inbraak in het redactiekantoor van een in Las Vegas verschijnend dagblad, om aldaar zich bevindend belastend materiaal voor een Democratische presidentskandidaat te bemachtigen McCord wist niet of deze inbraak, waarvoor de plannen afkomstig waren van Liddy en Howard Hunt inderdaad uitgevoerd was

Verklaringen president *Nixon*

Het Witte Huis publiceerde op 22 mei 1973 twee verklaringen over de Watergate-zaak.

In de eerste verklaring ontkende Nixon op de hoogte te zijn geweest van de inbraak in Watergate, opdracht te hebben gegeven de zaak in de doofpot te stoppen of clementie te hebben aangeboden aan de inbrekers als zij zouden zwijgen.
In de tweede verklaring ging de president zeer uitgebreid in op de Watergate- en Pentagon Paperkwesties, met name i.v.m. de nationale veiligheid.
In de eerste verklaring zei Nixon o.a.
„Ik zal mijn verantwoordelijkheden niet afleggen. Ik zal doorgaan met de baan waarvoor ik gekozen ben ...
„Met betrekking tot de beschuldigingen die zijn uitgebracht kan ik categorisch verklaren:

1) Ik was van te voren niet op de hoogte van de Watergate-operatie.

2) Ik was niet betrokken en ook niet op de hoogte van enige poging om de zaak in de doofpot te stoppen.

3) Op geen enkel tijdstip heb ik toestemming gegeven om clementie aan de Watergate-verdachten te geven en ik was ook niet op de hoogte van een dergelijk aanbod.

4) Ik was, tot aan het tijdstip van mijn eigen onderzoek, niet op de hoogte van enige poging om de Watergate-verdachten geld te geven.

5) Ik heb nooit gepoogd, of anderen toestemming gegeven, te proberen de CIA in de Watergate-zaak te betrekken.

6) Tot aan het moment van mijn eigen onderzoek wist ik niets van de inbraak in het kantoor van de psychiater van Ellsberg en ik heb uitdrukkelijk opdracht gegeven deze informatie aan rechter Byrnes door te geven.

7) Ik heb mijn ondergeschikten geen opdracht gegeven noch hen aangemoedigd deel te nemen aan onwettige of onjuiste campagnetactieken."

In de tweede verklaring zei Nixon dat de aantijgingen in de Watergate-zaak zover geëscaleerd waren dat een verklaring van de president nodig was. Er is een klimaat van sensatie ontstaan waarin zelfs beschuldigingen van horen zeggen uit de derde of vierde hand als vaststaande feiten worden voorgesteld. Belangrijke kwesties de nationale veiligheid betreffende, die niets met de Watergate-zaak uitstaande hebben, zijn op deze manier bij de zaak betrokken geraakt, aldus Nixon.
Nixon zei vervolgens dat hij de feiten over zijn eigen eventuele betrokkenheid bij de Watergate-zaak wilde vaststellen en dat hij enige van de meer sensationele onthullingen in het juiste perspectief wilde plaatsen en duidelijk een scheiding wilde aanbrengen tussen de Watergatezaak en enkele belangrijke operaties op het gebied van de nationale veiligheid.
Lang er vóór, nl. in 1969, op een moment dat geheime diplomatie voor zeer nauw luisterende initiatieven tot het regelen van vrede in Vietnam, het Midden-Oosten, beperking van nucleaire wapens, nodig was, waren er nieuwslekken. (Betreffende bombardementen op Cambodja, die met geheime goedkeuring van Sihanoek werden uitgevoerd en waarvan de publikatie de Cambodjaanse leider naar de communisten kon drijven en ook over gesprekken met de Russen).
Deze indiscreties, aldus Nixon, konden alles in gevaar brengen omdat de ene onderhandeling verband hield met de andere, Er werd toen een afluisterprogramma opgesteld van 20 telefoons dat van midden 1969 tot febr. 1971 duurde. Het werd gecoördineerd door de directeur van de FBI, Hoover, Kissinger en de minister van justitie Mitchell.
In het voorjaar van 1970 was er een golf van bomaanslagen, 400 bomdreigingen in New York binnen 24 uur, opstanden op de universiteiten na de invasie van Cambodja en de tragedies van Kent State en Jackson State. Totaal 1800 demonstraties op de universiteiten. 250 brandstichtingen daar, vuurgevechten tussen stadsguerrillero's en politie. ,,Sommige van de activiteiten kregen buitenlandse steun", aldus de president.
Maar juist tegelijk, zo refereert Nixon aan het toen ook al gepubliceerde feit, was er een totale weigering van FBI-directeur Hoover om met de CIA verder samen te werken. De toestand noodzaakte tot grotere coördinatie en tot de hervatting van binnenlands inlichtingenwerk over terreuractiviteiten dat in 1966 was stopgezet. Maar een plan daartoe dat door de president was goedgekeurd werd door Hoover geweigerd. En niet ten uitvoer gelegd.
Omdat het plan niet doorging en Hoover alleen nog met het Witte Huis contact wilde, werd het ,,intelligence evaluation committee" opgericht. Daarin moesten alle betrokken ministers en diensten hun activiteiten coördineren.
Pas een jaar later, 13 juni 1971, kwam de publikatie van de Pentagonpapers door Ellsberg. ,,Geen hoge regeringsambtenaar had ze gelezen of wist wat erin stond", aldus Nixon. ,,Er was alle reden te geloven dat het hier om een veiligheidslek ging van proporties zonder precedent." Er ontstond een situatie waarin het voeren van buitenlandse politiek bedreigd had kunnen raken omdat andere regeringen niet meer wisten of ze in het geheim met de Verenigde Staten konden praten.
Daarom, aldus Nixon, werd al een week later een speciale onderzoekgroep binnen het Witte Huis gesticht die later bekend kwam te staan als de ,,loodgieters". Ehrlichman zou er toezicht op houden. Krogh, diens assistent, leidde haar. David Young, Hunt en Gordon Liddy werden er de leden van. Maar het bestaan ervan was slechts bekend' aan Haldeman, Ehrlichman en Dean.
,,Ik legde bij Krogh zeer grote nadruk op het vitale belang voor de nationale veiligheid van zijn opdracht. Ik gaf geen verlof voor en had geen wetenschap van illegale middelen bij het bereiken van dit doel". ,,Maar ik begrijp dat door de nadruk die ik legde op het beschermen van de nationale veiligheid dat individuen met hoge beweegredenen zich gerechtvaardigd zouden kunnen voelen bij handelingen die ik, indien ik ze had gekend, had afgekeurd. Daarom moet ik als president verant-

woordelijkheid dragen voor die handelingen . . . ."

Andere opdrachten aan de groep hielden o.a. het onderzoek iri naar lekken in de nationale veiligheid door de publikatie van de Amerikaanse onderhandelingspositie bij SALT, de onderhandelingen met de Russen over beperking van strategische wapens. Het werk van de groep. aldus Nixon, hield op in 1971.

„Enige dagen na de Watergate-inbraak, een jaar later, werd mij gezegd dat de CIA ermee gemoeid zou kunnen zijn op de een of andere manier", aldus Nixon „Het leek me mogelijk dat wegens de betrokkenheid van ex-CIA-personeel het onderzoek kon leiden tot het bekendworden van geheime CIA-operaties die in het geheel geen verband hielden niet Watergate. Orndat de naam van Hunt werd genoemd bij de zaak en omdat die eerder lid was van de speciale oriderzoekgroep in het Witte Huis was ik ook bezorgd dat het onderzoek naar Watergate ook tot een onderzoek kon leiden naar die geheime groep zelf".

Daarna volgt de boven aangehaalde passage over de reden voor Nixons opdracht het onderzoek naar Watergate te beperken,

Nixon besluit met een verslag over zijn telefoongesprek met FBI-directeur Gray op 6 juli 1972. Daarin, aldus Nixon, vertelde Gray dat Walters hem had verzekerd dat de CIA niet bij Watergate was betrokken. In dat gesprek suggereerde Gray dat de Watergate-kwestie hoger zou leiden. „Ik zei hem", aldus de president, „verder te gaan met het onderzoek".

Nixon besloot zijn rapport met een soort verontschuldiging aan het Amerikaanse volk: „Achteraf gezien is het duidelijk dat ik meer had moeten letten op de waarschuwingssignalen die ik over het in de doofpot stoppen van Watergate kreeg en minder op de geruststellende verzekeringen".

Over de immorele en illegale verkiezingsactiviteiten zegt de president ten slotte: „Geen ervan vond plaats met mijn uitdrukkelijke toestemming of wetenschap. Voor zover ik op enigerlei manier heb kunnen bijdragen aan het klimaat waarin zij plaatsvonden was dit niet mijn bedoeling. Voor zover ik faalde bij het voorkomen er van zou ik meer oplettend geweest moeten zijn".

Caulfield

Op 22 en 23 mei hoorde de commissie het getuigenis van John J. Caulfield, oud-detective van de New Yorkse politie, functionaris bij het Witte Huis ten tijde van de inbraak en later hoge ambtenaar op het ministerie van financieri Over het aanbod van clementie dat hij McCord zou hebben gedaan, zei hij dat hij dit in opdracht van de presidentiele adviseur Johri Dean had gedaan

In een verklaring zei Caulfield „toen ik Dean vroeg of deze wilde dat ik McCord meedeelde dat het aanbod van de president kwam, antwooidde Dean „nee, doe dat niet, zeg dat dit komt van iemand aan de top"

In zijn op schrift gestelde verklaring zei Caulfield dat hij nooit met Nixon gesproken had en hij niet wist of Nixon het aanbod van clementie had gesteund Caulfield zei te menen dat „het hoogste niveau minister John Ehrlichman was Caulfield verklaarde dat Dean, na een eerdere afwijzing van executieve clementie door McCord, zei „Jack, ik wil dat je teruggaat naar hem (McCord) en dit keer, zoveel je maar kunt hem ervan doordringt dat dit aanbod tot executieve clementie afkomstig was van de hoogste niveaus van het Witte Huis"

Hugh Sloan

Op 6 juni hoorde de commissie het getuigenis van Hugh W. Sloan de vroegere penningmeester van het comité tot herverkiezing van de president.

Hij deelde o.a. mee dat hij Gordon Liddy, één van de inbrekers in het Watergate-complex $ 83.000 had gegeven in opdracht van zijn chef Magruder.

Kort voor 7 april, toen een nieuwe wet inzake openbaarmaking van verkiezingsfinancien van kracht werd, had Liddy (die adviseur was van de campagne-commissie) Sloan een begroting van $ 250 000 aangeboden en gezegd dat hij belangrijke betalingen in contanten zou moeten doen. De eerste belangrijke betaling betrof 83 000 dollar Sloan zei dat hij zich toen zorgen maakte over de omvang van de bedragen en dat hij de zaak opnam met het hoofd van de financiele commissie, oud-minister Maurice Stans Deze had bevestigd dat Magruder machtigingen kon geven

Stans besprak de kwestie van de $ 83 000 met de oud-minister van justitie John Mitchell die toen campagne-leider was. Deze gaf toestemiriing voor de betaling van de bedragen, waarvan een deel volgen.: eerdere persberichten bij de Watergate-inbrekers werd gevonden

Toen Sloan vragen aan Stans had gesteld over het gebruik van de fondsen, had Stans gezegd „ik weet het niet en jij weet het niet"

Op de vraag van de commissie of dit geen vragen deed rijzen, zei Sloan „jawel" Maar men moest dit zien tegen de achtergrond van de ruzie die de financiële en politieke commissies hadden over de controle over de gelden Stans was er niet erg gelukkig mee dat hij de controle over de besteding verloor en hij had op zeker ogenblik uitgeroepen „het is een situatie om weg te lopen"

Sloan verklaarde dat de totale ontvangsten voor de campagne ca $ 20 mln bedroegen

Tot de functionarissen aan wie hij bijdragen in contanten gaf, behoorde de medewerker van het Witte-Huis Gordon Strachan die hem $ 350000 had gevraagd Strachan zei dat het verzoek daartoe Kwam van het Witte Huis Hij gaf te kennen dat hij gesproken had met de voormalige staf-chef Haldernan

Sloan getuigde voorts dat hij op 23 juni 1972 na de inbraak in Watergate de presidentiële medewerkers Dwight Chapin en John Ehrlichman had ontmoet Chapin opperde dat „het belangrijke punt was dat de president beschermd werd".

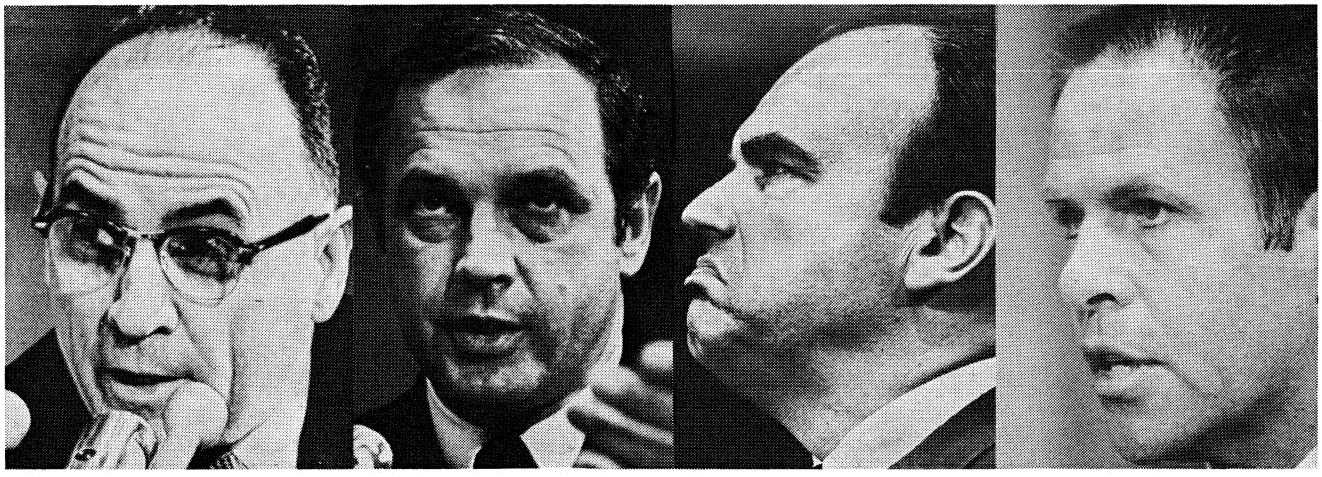
Later die dag had Sloan Ehrlichman meegedeeld dat iemand die buiten de campagne stond, de hele zaak eens zou moeten bekijken omdat hij meende dat de hele verkiezingscommissie betrokken zou kunnen raken in de affaire Ehrlichman dacht toen dat Sloan bang was. „Hij wees er op dat ik een speciale band met het Witte Huis had", en zei dat hij mij aan een advocaat zou helpen Voorts getuigde Sloan dat Ehrlichman had gezegd „vertel mij geen enkele bijzonderheid, ik wil van niets weten"

Maurice Stans

Oud-minister van handel en vervolgens financieel directeur van het comité tot herverkiezing van de president, Mauricc Stans, werd op 12 juni gehoord.

Hij werd voornamelijk ondervraagd over de financiele aspecten en de pogingen de zaak in de doofpot te stoppen

Hij verklaarde dat hij in het geheel niet op de hoogte was geweest van de Watergate-inbraak noch van de pogingen e a in de doofpot te stoppen, noch van de po-

V.l.n.r. McCord. Butterfield, Ehrlichman, Haldeman.

gingen om de Democ atische verkiezingscampagne in het honderd te laten lopen.

Magruder

Jeb S Magruder, de vroegere plaatsvervangend directeur voor het comité voor herverkiezing van de president werd op 14 juni 1973 gehoord
Hij onthulde dat er in januari 1972 besprekingen waren geweest op het ministerie van justitie tussen Mitchell, adviseur Dean, Gordon Liddy en hemzelf om de Democratische verkiezingscampagne te verstoren Er was een heel plan opgesteld dat ca $ 1 mln had moeten kosten wat door Mitchell te veel werd gevonden
In februari 1972 kwam Liddy met een tweede plan dat ca. $ 500 000 zou kosten Een derde plan van Liddy, gepresenteerd in maart 1972, werd op $ 250 000 begroot Magruder vertelde dar hij Gordon C. Strachan, assistent van Haldeman (chef staf Witte Huis) van deze plannen op de hoogte had gebracht Hij wist niet of Haldeman van de plannen op de hoogte was geweest
Volgens Magruder was ook president Nixon niet op de hoogte geweest van de plannen tot inbraak in het Democratische verkiezingshoofdkwartier en de pogingen berichten daarover in de doofpot te stoppen

John Dean betrekt Nixon in affaire

Van 25 tot 29 juni 1973 werd één van de belangrijkste getuigen gehoord, de voormalige juridische adviseur van president Nixon in het Witte Huis, John W. Dean.
Hij was de eerste getuige die verklaarde dat Nixon persoonlijk betrokken was bij de Watergate-affaire. Hij vertelde ook dat Nixon hem persoonlijk gecomplimenteerd had met het onderzoek dat hij (Dean) had ingesteld n.a.v. de Watergate-inbraak. Dean toonde de commissie verder een lijst met honderden namen van vooraanstaande politici, journalisten, geleerden, zakenlieden en artisten die door het Witte Huis als politieke vijanden worden beschouwd.

Dean was er van overtuigd dat de president weliswaar bij de affaire was betrokken, maar zich nooit de ware betekenis van zijn rol erin had gerealiseerd, en deze niet op de juiste waarde had geschat gn„Als alle feiten aan het licht komen hoop ik dat heit de president wordt vergeven", zo zei Dean.
Dean bekende ook zijn eigen schuld in het Watengate-schandaal Hij gaf toe dat hij betrokken was geweest bij het belemmeren van de rechtspleging, iemand anders had geholpen bij het plegen van meineed, en privé gebruik had gemaakt van gelden voor Nixons herverkiezingscampa e, die hem waren toevertrouwd Hij zei deze bekentenis gemakkelijker te vinden dan te moeten spreken over andere mensen, onder wie enkele vrienden en ,,mannen die ik zeer bewonder en respecteer". Dean zei dit in een korte persoonlijke verklaring, voor hij begon aan het voorlezen van een 98 pagina's lange verklaring
In deze verklaring gaf Dean o a. een schets van de sfeer in het Witte Huis.
„Voor diegenen in het Witte Huis, die

John Dean met advocaten.

het systeem daar van nabij hebben leren kennen, is de Watergatezaak een onvermijdelijke uitwas van een klimaat van bovenmatige bezorgdheid over de politieke activiteit van demonstranten, over het uitlekken van geheime gegevens en van een onverzadigbare honger naar politieke spionage Dit alles gekoppeld aan een doe-het-zelf ploeg in het Witte Huis, die zich niet om wetten bekommerde", aldus Dean
De uituonderlijke bezorgdheid van het Witte Huis over protesterende studenten en tegenstanders van de oorlog in Vietnam bleek volgens Dean bijvoorbeeld in mei 1971, toen de ,,Vietnam-veteranen tegen de oorlog" in Washington demonstreerden en andere groepen ook acties tegen de oorlog voorbereidden. Nixon had hem toen om scherp toezicht verzocht, en ,,dienovereenkomstig maakten we ieder uur berichten over de toestand van het ogenblik, die we naar de president stuurden" Nixon, aldus Dean, zag in iedere demonstratie een actie van politieke tegenstanders
Het Witte Huis, aldus Dean, was voortdurend op zoek naar gegevens over demonstratieleiders die hen persoonlijk in diskrediet zouden kunnen brengen, of zouden kunnen aantonen, dat de betoging in feite door ,,een buitenlandse vijand" op touw was gezet Ook had het Witte Huis verzocht om inlichtingen over mogelijke banden tussen leiders van betogingen en politici, vooral leden van de Senaat, die zich verzetten tegen Nixons Vietnam-politiek.
Toen uit niets bleek dat de leiders van betogingen in contact stonden met buitenlandse regeringen of met leidende Amzrikaanse politici klaagde de staf van het Witte Huis vaak dat het gehele systeem van informatieverzameling waardeloos was, aldus Dean
Dean verklaarde dat hij na een stafvergadering in het Witte Huis in september '72 de indruk had dat president Nixon goed op de hoogte was van wat er allemaal was gebeurd om het Witte Huis buiten het afluisterschandaal te houden. ,,De president zei tegen me dat ik goed werk had gedaan. Hij begreep hoe moeilijk het werk was geweest en was blij dat de zaak wet verder was gekomen dan Liddy" Ik antwoordde dat ik er alleen maar in was geslaagd de zaak binnen de perken te houden en ertoe had bijgedragen dat het Witte Huis er buiten bleef, aldus Dean Maar ik kon niet verzekeren dat de kwestie niet later nog wel eens aan het rollen zou gaan. President Nixon hoopte dat het proces tegen de zeven Watergate-verdachten pas na de verkiezingen van november 1972 zou beginnen, zo verklaarde Dean. Het proces begon inderdaad pas na de verkiezingen.
Dean bevestigde eerdere getuigenverklaringen over het bestaan van plannen voor de vorming van afluisterploegen, het ontvoeren van leiders van demonstraties, het insohakelen van prostitué's om democratische politici inlichtingen te ontfutselen en hen in diskrediet te brengen en elektronische spionage
Volgens Dean heeft Nixon in maart 1973 gezegd dat het betalen van een miljoen dollar zwijggeld aan de zeven Watergate-inbrekers ,,geen problemen" zou opleveren Het gesprek zou op 13 maart hebben plaatsgevonden
Volgens Dean heeft Nixon helemaal geen onderzoek naar de rol van het Witte Kuis in de Watergate-affaire wgesteld. Nixon zei op 17 april in een televisierede dat hij een diepgaand onderzoek hiernaar was begonnen, nadat ernstige beschuldigingen tegen medewerkers onder zijn aandacht waren gebracht ,,De president begon helemaal geen onderzoek. De president, Haldeman en Ehrlichman begonnen zich juist in te dekken tegen de onthullingen over het in de doofpot stoppen van de affaire", aldus Dean
Het Witte Huis heeft in 1971 een lijst met bijzonderheden over 20 van Nixons gevaarlijkste politieke tegenstanders opgesteld, met de bedoeling hen het leven zuur te maken Regeringsbureaus zoals de belastingdienst en de geheime dienst werden ingeschakeld om gegevens over Nixons vijanden" te verschaffen, zo verklaarde Dean verder
Op de lijst stonden onder meer de namen van Harold Gibbons, vice-voorzitter van de vakbond voor vrachtwagen-chauffeurs en aanhanger van McGovern, de filmster Paul Newman, twee negerleden van het congres, John Conyers en Ronald Dellums, de journalist Jack Anderson en een ex-journalist van de tv-omroep NBC, Chet Huntley
De oorspronkelijke ,,lijst van vijanden", waaruit later de 20 ,,top-vijanden"werden geselecteerd, was opgesteld door Charles Colson, aldus Dean Hij bekende dat hijzelf ook had deelgenomen aan de campagne tegen Nixons tegenstanders
Op de lijst van ,,vijanden van Nixon" stonden voorts de namen van de senatoren Edward Kennedy, William Fulbright (voorzitter van de senaatscommissie voor buitenlandse zaken), George McGovern, Edmund Muskie, van gouverneur Wallace van Alabama, burgemeester John Lindsay van New York, ex-senator Eugene McCarthy, journalisten onder wie James Reston en Tom Wicker van de New York Times en Jack Anderson, Daniel Schorr van de omroep CBS, Mary McGrory, columniste van de Washington-Star News en Edward Guthman van de Los Angeles Times, andere vijanden waren de adviseur van president Kennedy, Arthur Schlesinger, de econoom John Galbraith, de erfgenaam van General Motors Stuart Mott, en de auteurs Paul Newman, Gregory Peck en Jane Fonda

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TROEPENSCHEIDING LANGS SUEZKANAAL

Tijdens zijn derde reis naar het Midden-Oosten is de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, er na 3 reeksen besprekingen met de Egyptische en Israëlische leiders in geslaagd de regeringen van deze landen te bewegen tot het sluiten van een akkoord over scheiding van hun troepen langs het Suez-kanaal. Dit op 18 jan. door de stafchefs van beide partijen getekende akkoord is reeds in werking getreden. Het vormt volgens vele commentatoren een belangrijke stap in de richting van een vredesregeling in het Midden-Oosten.
Door het troepenscheidingsakkoord wordt het enige nog niet verwezenlijkte deel van het wapenstilstandsakkoord van 11 nov. 1973 (zie pag. 36/1, punt B) mogelijk en kan de op 21 december 1973 geopende vredesconferentie te Genève (pag. 52/1) een nieuwe fase ingaan.

Eerste fase Geneefse conferentie

Nadat VN-secretaris-generaal Waldheim en de ministers van buitenlandse zaken Gromyko (SU), Kissinger (VS) en Fahmy (Egypte) alsmede de Jordaanse premier en minister van buitenlandse zaken, Zaid* Rifai, hun verklaringen hadden afgelegd, kwam de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Abba Eban, aan het woord. Hij sneed de volgenden punten aan:

- Vredesverdragen met Arabische buren — ,,Zij moeten de permanente eliminatie inhouden van alle vormen van vijandigheid, blokkade en boycot, zij moeten elke terroristische actie verbieden en een akkoord over de grenzen bevatten. De proef op de som zal voor Israël de mogelijkheid zijn om zijn nieuwe grenzen te verdedigen tegen het risico van aanvallen en blokkade, analoog aan die waarmee het werd bedreigd en die het heeft ervaren in 1967 en 1973."
- Toekomstige grenzen — ,,Er kan geen terugkeer zijn op de oude bestandslijnen van 1949-1967. Daarentegen zijn wij bereid een territoriaal compromis te aanvaarden dat rekening houdt met het legitieme belang van alle ondertekenende staten. Voor Israël is de fundamentele kwestie bij de vredesbesprekingen die van de veiligheid."
- Jordanië en de Palestijnen — ,,Onze onderhandelingen met Jordanië zullen beogen grenzen vast te stellen die aanvaardbaar zijn voor de beide landen. De specifieke identiteit van de Palestijnse Arabieren en de Jordaniërs zal zijn uitdrukking kunnen krijgen in de nabuurstaat, in het kader van een vreedzame samenwerking met Israël. Wij verklaren ons gekant tegen de uiterst gevaarlijke versnippering van het gebied in drie staten, gelegen tussen de woestijn en de zee, waar per slot van rekening slechts twee naties, twee talen en twee culturen bestaan en niet drie."
- Jeruzalem — ,,Jeruzalem, hoofdstad van Israël, nu voor altijd herenigd, is de bakermat van twee andere religieuze tradities, en de zetel van hun Heilige Plaatsen. Israël wil niet een exclusieve jurisdictie uitoefenen noch een eenzijdige verantwoordelijkheid dragen m.b.t. de heilige plaatsen van christendom en Islam, die onder het bestuur moeten worden geplaatst van hen die ze als heilig beschouwen. Wij zouden de middelen wensen te bestuderen om dit beginsel in concreto vorm te geven en tot akkoorden te komen betreffende de vrijheid van toegang en bedevaart."
- Vluchtelingen — ,,Op het gewenste ogenblik zal Israël de bijdrage bepalen die het genegen is te verlenen aan een internationale en regionale actie ter wille van het hervestigen van de vluchtelingen alsmede aan een bespreking over de schadeloosstelling van de vluchtelingen, zowel Arabische als joodse, die hun grond in het Midden-Oosten hebben moeten verlaten."

Ebans toespraak lokte een scherpe reactie uit van zijn Egyptische collega Fahmy.
De eerste dag werd voorts gekenmerkt door intensieve contacten tussen delegaties buiten de officiële zitting. Zo sprak minister Eban 1¼ uur met zijn Russische ambtgenoot Gromyko, voor zover bekend de eerste Israëlisch-Russische ontmoeting op hoog niveau sinds zes jaar.
Gedurende zijn verblijf in Genève had Gromyko drie maal een gesprek met Kissinger.
Op 22 dec. 1973, tijdens een zitting van een kwartier, kwamen de vijf delegaties onder voorzitterschap van de secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim. de volgende zaken overeen:

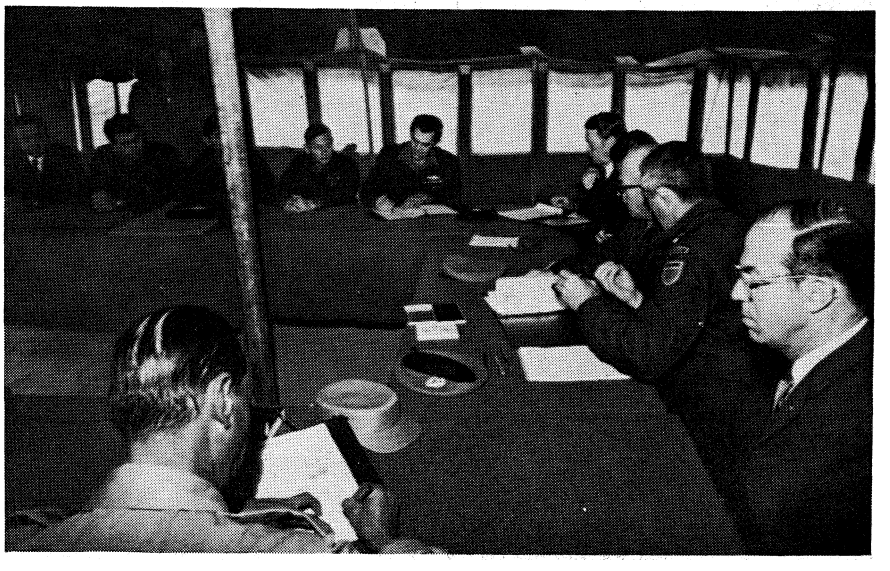
De instelling van een Egyptisch-Israëlische werkgroep, die de bij kilometerpaal 101 op 29 nov. vastgelopen besprekingen over de scheiding van Egyptische en Israëlische troepen zou moeten voortzetten.

Andere werkgroepen voor andere onderwerpen zouden later kunnen worden ingesteld.

- De vredesconferentie wordt ,,minstens op ambassadeursniveau" voortgezet.
- Als het verloop van de conferentie daartoe aanleiding geeft, zullen de ministers van buitenlandse zaken opnieuw bij elkaar komen.

Daarmee was de taak voor de ministers van buitenlandse zaken op de tweede conferentiedag voorlopig voltooid; zij verlieten kort daarop Genève.

De leiding van de vijf permanente landendelegaties berustte voortaan bij Ellsworth Bunker (VS), Wladimir Winogradow, tot dan toe ambassadeur te Cairo (SU), Hoessein Khallaf (Egypte), Ephraïm Evron

De Egyptische en Israelische stafchefs tekenen in de VN-tent bij kilometerpaal 101 het troepenscheidingsakkoord Links onder gen Gamasi; op de achtergrond gen Elazar, rechts in het midden met bril gen. Siilasvuo

* Op pag. 52/1 op grond van N Z Z (23-12-73) naar later bleek ten onrechte vermeld als Abdel Moneim Rifai, Hoesseins adviseur.

Weekblad 43ste jaargang No. 2214. pag. 26047-26062

(Israël) en Abdel Moneim Rifai (Jordanië). Voor zijn vertrek op 23 dec. benoemde VN-secretaris-generaal Waldheim zijn adjunct Roberto Guyer tot zijn persoonlijk vertegenwoordiger bij de conferentie.

Eerste zittingen militaire werkgroep

Op 26 dec. vond onder voorzitterschap van de UNEF-commandant Siilasvuo de eerste zitting van de militaire werkgroep plaats. Siilasvuo werd gesecondeerd door kapitein Joseph Fallon en James Jonah. De Egyptische delegatie stond onder leiding van brigade-generaal Taha el-Magdoeb en bestond verder uit kolonel Ahmed Foead Howaidi en de politieke adviseur Nabil el-Araby. Generaal-majoor Mordechai Gur leidde de Israëlische delegatie die verder bestond uit kolonel Dov Sion (schoonzoon van minister Mosje Dayan) en David Ramin, een functionaris van het ministerie van buitenlandse zaken. Achter gesloten deuren werd één uur en 38 minuten onderhandeld over de beginselen van de troepenscheiding.
Na de tweede zitting van de werkgroep op 28 dec., die twee uur en 10 minuten duurde, werd het volgende communiqué uitgegeven:
„Concensus werd bereikt over enige beginselen van scheiding (van de troepen). Er was een verdere, openhartige uitwisseling van opvattingen over andere beginselen. Er werd ook door beide partijen gepoogd opheldering te verkrijgen over details van deze beginselen..."

Om welke beginselen het ging werd niet nader toegelicht, maar de Geneefse correspondent van het Egyptische dagblad

Generaal Taha el-Magdoeb.

Generaal Mordechai Gur.

A l A h r a m berichtte op 28 dec. dat de Egyptische delegatie een voorstel had ingediend dat uit de volgende zes punten bestond:

1. De scheiding van de troepen is een zuiver militaire aangelegenheid en heeft niets te maken met politieke kwesties of met een definitieve regeling van het conflict.

2. Het scheiden van de troepen komt tot stand via een Israëlische terugtocht op de oostelijke oever van het Suezkanaal, waarbij voldoende ruimte wordt geschapen voor het stationeren van de VN-vredesmacht tussen de twee legers.

3. Egypte gaat niet akkoord met een beperking van zijn troepen op de oostelijke kanaaloever noch met terugtrekking van zijn troepen daar.

4. Door de scheiding moet de veiligheid van de troepen van beide partijen worden gewaarborgd en moet geen van beide partijen de kans krijgen militaire voordelen te behalen.

5. Het optreden van de militaire werkgroep brengt geen enkele politieke verplichting met zich mee. De scheiding van de troepen zal niet een bilateraal akkoord betekenen, maar veeleer een verplichting die beide partijen tegenover de VN zijn aangegaan en die reeds op 11 nov. j.l. van kracht had moeten worden, toen beide partijen met het beginsel van een troepenscheiding instemden.

6. De scheiding van de troepen moet volgens een bepaald tijdschema verlopen. Na deze etappe moet de volledige terugtrekking van de Israëlische strijdkrachten uit de bezette gebieden volgen, overeenkomstig een van de doelstellingen van de Geneefse conferentie.

Op 29 dec. keerden de Egyptische en Israëlische delegatie naar huis terug en begon generaal Siilasvuo besprekingen in Jeruzalem en Cairo. Op 30 dec. meldde de *Jerusalem* Post dat op 5 van de 7 omstreden punten overeenstemming was bereikt, maar dat de twee onopgeloste punten ook de moeilijkste waren. *Al Ahram* berichtte de volgende dag dat Egypte en Israël het in Genève over verschillende beginselen i.z. de troepenscheiding eens geworden waren.

Tijdens het begin van de militaire besprekingen vonden te Genève tegelijk diverse diplomatieke beraadslagingen plaats. De leider van de Israëlische delegatie, Ephraïm Evron, sprak volgens L e M o n d e (28-12) met zijn Russische collega Wladimir Winogradow, alsmede met de plv. leider van de Amerikaanse delegatie, Michael Sterner (voor diens rol in 1971 zie pag. 558/2 - '71).

Op 2 jan. 1974 volgde. zoals afgesproken, de derde zitting van de militaire werkgroep. Na een bespreking van bijna drie uur werd bekendgemaakt aat ,,een belangrijke etappe" was bereikt.
Na afloop van de vierde zitting, die op 4 jan. twee uur en 10 minuten in beslag nam, werd o.a. meegedeeld: ,,De partijen onderzochten technische modellen van troepenscheiding."
Het VN-communiqué dat na de 5de zitting op 7 jan. werd uitgegeven, bevatte geen enkele aanduiding over de onderwerpen, die tijdens het bijna twee uur durende overleg waren besproken.
Ook na de ongebruikelijke korte 6de zitting van 70 minuten op 9 jan. werd slechts gemeld dat de discussies waren voortgezet en dat de volgende bijeenkomst pas op 15 jan. zou worden gehouden.
In persberichten werd gesuggereerd dat de delegaties te Genève in afwachting waren van nieuwe instructies, die weer zouden samenhangen met de resultaten van een bezoek dat de Israëlische minister van defensie, Mosje Dayan, aan Washington had gebracht.

Dayan in de VS

Op 2 jan. had het Witte Huis bericht dat Dayan Washington zou bezoekei: en op 4 jan. Kissinger zou treffen voor overleg i.z. de Geneefse besprekingen met het accent op de kwestie van de scheiding van troepen.

Volgens N R C/H'b l a d (3-1) was het initiatief tot Dayans bezoek van Kissinger uitgegaan, al verklaarde het Witte Huis in zijn aankondiging dat de ontmoeting van Dayan en Kissinger reeds op 17 dec. bij Kissingers bezoek aan Israël door beide regeringen overeengekomen was.

Dayan voerde op 4 jan. besprekingen met Kissinger gedurende drie uur. Deze noemde het onderhoud na afloop ,,zeer nuttig en positief", en deelde mee: „Wij bespreken het beginsel van scheiding (van Egyptische en Israëlische troepen), waarover Dayan zijn denkbeelden mee-

deelde. Wij brachten hem op de hoogte van onze opvattingen. Wij hebben goede vorderingen gemaakt". Dayan toonde zich „optimistisch". Hij zei dat hij geen „plan" aan Kissinger voorlegde, maar „enkele denkbeelden en beginselen" van de Israëlische regering overbracht.
Deze vroeg de VS blijk te geven van „begrip", niet om „garanties" te verlenen, aldus Dayan.
De Israëlische minister van defensie voerde dezelfde dag ook besprekingen met zijn Amerikaanse ambtgenoot Schlesinger over de levering van de straaljagers, antitankraketten en andere technologisch hoogwaardige wapens.
Op 5 jan. zette Dayan zijn overleg met Kissinger voort en werden de in totaal ruim zeven uur durende besprekingen afgerond.

Na afloop van die besprekingen verklaarde Dayan op 5 jan. te Washington: „Wij verkeren nu in een positie om een beslissing te nemen. Ik hoop dat het (Israëlische) kabinet een concreet voorstel zal kunnen formuleren en ik hoop dat de conferentie van Geneve de vred'e tot stand zal brengen."
Bij zijn terugkeer in Israël de volgende dag liet Dayan weten: „Te Washington ging het om een verduidelijking van de standpunten. Op deze basis zal de Israëlische regering in staat zijn een voorstel te doen dat tussen ons en de Egyptenaren zal worden besproken. Maar ik kan niet zeggen of dit voorstel zal worden aanvaard en hoeveel tijd de onderhandelingen in beslag zullen nemen. Het feit dat er een grote mate van begrip tussen Israël en de Verenigde Staten bestaat, garandeert ons niet een begripsvolle houding bij de Egyptenaren."

Het Israëlische dagblad *Yedioth* Aharonoth publiceerde op 6 jan. de grote lijnen van nieuwe Israëlische voorstellen, die volgens dit blad een Israëlische terugtrekking in drie etappes inhielden:

1) Ontruiming van de weg Cairo-Suez, zodat ongeveer de bestandslijnen van 22 okt. 1973 zouden worden hersteld en het 3de Egyptische leger uit zijn omsingeling zou zijn bevrijd.

2) Terugtrekking van de westelijke kanaaloever met behoud van één bruggehoofd.

3) Terugtrekking tot op 30 a 40 km ten oosten van het Suezkanaal tot de Mitla- en Gidi-passen.

Na de eerste en de tweede etappe zouden de door de Israëliërs ontruimde zones bezet worden door VN-militairen. Na de derde etappe zouden de Egyptische troepen tot een tiental kilometers ten oosten van het kanaal hun linie kunnen opschuiven, terwijl het nieniandsland tussen beide legers dan door de VN-militairen bezet zou zijn.
Als tegenprestatie zou Israël van Egypte verlangen:

1) vervanging van het staakt-het-vuren door een verklaring van non-belligerentie;

2) heropening van het Suezkanaal voor de scheepvaart voorlopig zonder de verplichting de doortocht van Israelische schepen toe te staan;

3) beperking van de troepensterkte en vermindering van bepaalde soorten wapens in de Sinai, in het bijzonder t.a.v. de aanwezigheid van vliegtuigen en luchtdoelraketinstallaties in de kanaalzone.

Nadrukkelijk werd volgens Yedioth Aharonoth gesteld dat dit plan slechts een voorbereidende fase vorinde van een globaal akkoord i.z. de toekomst van de Sinai en de Israëlisch-Egyptische betrekkingen.

Derde reis Kissinger

Op 9 jan deelde het Witte Huis hel volgende mee. .„De president heeft minister Kissinger opgedragen Egypte en Israël te bezoeken om de partijen bij te staan bij het ontwikkelen van onderhandelingen over de kwestie van scheiding en ontkoppeling van troepen. .” Kissinger zou worden begeleid door o.a. ambassadeur Ellsworth Bunker (leider van de permanente Amerikaanse delegatie te Geneve) en onderminister Joseph Sisco, en zou op 10 jan. tegen middernacht uit Washington vertrekken.
De woordvoerder van het State Department, George Vest, verklaarde dat Kissinger op zijn derde reis naar het Midden-Oosten sinds de oorlog „ideeën” zou meenemen die konden dienen als „een inleiding tot een concreet voorstel".
Bij zijn vertrek zei Kissinger erop te hopen dat algemene ideeën nu vertaald kunnen worden in concrete voorstellen, waarna in Geneve serieuze Israelisch-Egyptische onderhandelingen over scheiding van de trorpen zouden kunnen volgen.

In verschillende persberichten werd de reis van Kissinger in verband gebracht met de toegencmen spanning aan het Egyptisch-Israelische front Beide partijen hadden verschillende klachten ingediend, en een reeks incidenten gemeld Op 3 jan was bericht dat een Australische UNEF-soldaat was gewond Toch verklaarde een UNEF-woordvoerder dat het aantal incidenten verminderde, al was dit gedeeltelijk aan een wijziging van de rapporteerprocedure toe te schrijven afzonderlijke schoten en dergelijke worden nl niet langer gerapporteerd
The Financial Times meldde op 9 jan vanuit Cairo dat het verzoek om een spoedbijeenkomst van Kissinger met Sadat die morgen gedaan was door het Amerikaanse State Department, terwijl daags tevoren nog door het Egyptische ministerie van buitenlandse zaken verklaard was dat Kissinger niet in Egypte verwacht werd „tenzij de situatie kritiek wordt"
Op 10 jan berichtte het Libanese dagblad Al Sharq, dat nauwe betrekkingen zou onderhouden met de Baath-partij in Syrie, dat Kissingers bezoek oorspronkelijk niet plaats zou vinden voor 16 januari, maar dat de minister had besloten onmiddellijk te vertrekken nadat Washington betrouwbare inlichtingen had ontvangen dat Egyptische troepen een verrassingsaanval voorbereidden tegen de Israëlische troepen op de westelijke kanaaloever Kissinger zou Sadat een boodschap hebben gestuurd met het dringende verzoek de gevechten niet te hervatten Ook VN-secretaris-generaal Waldheim zou een dergelijke boodschap aan de Egyptische regering hebben gericht.
Al Ahram berichtte nog op 9 jan dat Kissinger over tien dagen in Cairo werd verwacht Dit zou erop kunnen wijzen dat Kissingers bezoek op het laatste moment was vervroegd.
Overigens sprak de Israelische minister van buitenlandse zaken, Eban. op 10 jan. het bericht van Al Sharq tegen

Op 11 jan. 's avonds arriveerde Kissinger in Assoean voor overleg met president Sadat. Het eerste deel van zijn reis had verder het volgende verloop: 12 jan. 's avonds aankomst in Israël, 13 jan. 's avonds opnieuw in Assoean, 14 jan. 's avonds terug in Israël, 16 jan. 's morgens voor de derde maal in Assoean, 16 jan. 's avonds weer in Jeruzalem, 17 jan. bekendmaking akkoord en 18 jan. 's middags voor de vierde maal in Assoean.

Over zijn besprekingen werden o.a. de volgende mededelingen gedaan, zowel van officiële zijde als in de pers:

Na een informele ontmoeting van ca. 30 minuten op 11 jan tussen Kissinger en Sadat, volgden op 12 jan. de formele besprekingen gedurende een tête-à-tête van ca 4 uur Hierbij zou Sadat voornamelijk het Egyptische standpunt hebben uiteengezet
Deze opvattingen zou Kissinger op 12/13 jan tijdens gesprekken van 16 uur hebben uiteengezet aan de Israelische leiders vice-premier Allon, ininister van defensie Dayan en minister van buitenlandse zaken Eban, die elk een gesprek onder vier ogen met Kissinger hadden. De zieke premier Golda Meir ontving haar Amerikaanse gast thuis. Het Israëlische kabinet gaf Kissinger een gedetailleerd voorstel mee voor president Sadat. Volgens Allon betrof he4 een pogmg om „tot een serieus vergelijk met Egypte te komen" en kwam het voorstel „zowel aan de Egyptische als Israëlische eisen" tegemoet Nadat een Israëlisch-Amerikaanse werkgroep zaterdagnacht (12/13 jan) niet op alle punten overeenstemming had bereikt over het te formuleren voorstel, viel zondagmorgen na X uur kabinetsberaad de definitieve beslissing ten gunste van „een berekend vredesrisico", aldus NRC/H'blad (14-1)
Bij het tweede verblijf van Kissinger in Assoean vonden slechts korte gesprekken met Sadat plaats en werd een Egyptisch-Amerikaanse werkgroep voor de bespreking van detailkwesties gevormd. Aan het eind van de dag verklaarde de Egyptische minister van buitenlandse zaken Fahmu dat het Israelische voorstel „onbevredigend" was en dat Kissinger met een Egyptische kaart naar Israël zou terugkeren dwz met een concreet Egyptisch tegenvoorstel Kissmger zelf verklaarde dat „de kloof wezenlijk is versmald".
Op 15 jan bespraken Israelische kabinetsleden dit voorstel vijf uur lang met Kissinger. waarna kabinetsberaad van vier uur met premier Meir volgde

De Amerikaanse onderminister Sisco verklaarde „De onderhandelingen verlopen goed, hoewel nog enkele problemen moeten worden opgelost". Het Egyptische dagblad Al Ahram publiceerde op 16 jan een artikel over het Egyptische tegenvoorstel Volgens dit artikel had Israël een periode van zes weken voor het scheiden van de troepen voorgesteld, maar wilde de Egyptische leiding die in twee weken uitgevoerd zien De troepenscheiding aan het Suezfront moest volgens Egypte door een eenzijdige Israelische terugtrekking worden gevolgd en rechtstreeks gekoppeld worden aan Veiligheidsraadresolutie 242 van november 1967. De troepenscheiding aan het Suezfront moest vergezeld gaan van een soortgelijke overeenkomst mbt het Israëlisch-Syrische front Voor de operatie moest een precies tijdschema worden vastgesteld, aldus de Egyptische visie

Bij zijn vertrek op 16 jan 's morgens vanuit Israël verklaarde Kissinger dat er met de Israelische leiders „heel goede besprekingen" waren geweest De 's middag gevoerde besprekingen met Sadat en Fahmi en de vergadering van een Egyptisch-Amerikaanse werkgroep leverden een gedetailleerd Egyptisch plan op Een Amerikaanse woordvoerder sprak de hoop uit dat Kissinger de „20 à 25% van het akkoord" die nog geregeld moesten worden, kon afronden

's Avonds was Kissinger voor de derde maal in Israël en na uitgebreid overleg met de Israelische leiders en een langdurige zitting van het Israelische kabinet volgde op 17 jan een akkoord over de troepenscheiding tussen Egypte en Israël

Bekendmaking akkoord

Op 17 jan. werd gelijktijdig te Washington, Cairo en Jeruzalem bekendgemaakt dat een akkoord was bereikt. In Washington werd die mededeling (om 3.00 uur plaatselijke tijd) gedaan door de Amerikaanse president Nixon in de volgende bewoordingen: „In overeenstemming met het besluit van de Geneefse conferentie hebben de regeringen van Egypte en Israël, met de hulp van de regering van de Verenigde Staten, overeenstemming bereikt over de ontkoppeling en scheiding van hun strijdkrachten. Het akkoord zal volgens plan worden getekend door de stafchefs van Egypte en Israël om 12.00 uur Egyptisch-Israëlische tijd op vrijdag 18 jan., bij kilometerpaal 101 aan de weg Caiso-Suez. De commandant van de UNEF, generaal Siilasvuo, is door de partijen gevraagd de ondertekening bij te wonen."

Ondertekening

Het troepenscheidingsakkoord werd up 18 jan. om 12.30 plaatselijke tijd in de VN-tent inderdaad getekend door de stafchefs van het Egyptische en Israëlische leger, de generaals Gamasi en Elazar, onder het toeziend oog van de UNEF-commandant Siilasvuo. Diezelfde dag tekende de Israëlische premier, mevr. Meir, een speciaal protocol bij de overeenkomst, in aanwezigheid van Kissinger, die later die dag naar Assoean terugkeerde, waar ook president Sadat zijn handtekening onder het protocol zette.

De niet-officaële tekst van het akkoord luidt volgens *USIS* (21-1) als volgt:

„Egyptisch-Israelicch akkoord over scheiding van troepen ingevolge de Geneefse vredesconferentie

A Egypte en Israël zullen nauwgezet het staakt-het-vuren te land, ter zee en in de lucht naleven, waartoe zij door de Veiligheiasraad van de VN opgeroepen zijn, en zij zullen zich vanaf het tijdstip van de ondertekening van dit document onthouden van alle militaire of paramilitaire acties tegen elkaar

B De strijdkrachten van Egypte en Israël zullen worden gescheiden in overeenstemming met de volgende beginselen

1 Alle Egyptische troepen op de oostelijke oever van het kanaal zullen worden gelegerd ten westen van de lijn, die op de aangehechte kaart als lijn A is aangegeven Alle Israelische troepen, met inbegrip van die ten westen van het Suezkanaal en de Bitter Meren, zullen worden gelegerd ten oosten van de lijn die op de aangehechte kaart als lijn B is aangegeven

2 Het gebied tussen de Egyptische en Israelische lijnen zal een zone van geen contact zijn waarin de vredesmacht van de Verenigde Naties (UNEF) zal worden gelegerd De UNEF zal blijven bestaan uit eenheden van landen, die geen permanente leden van de Veiligheidsraad zijn

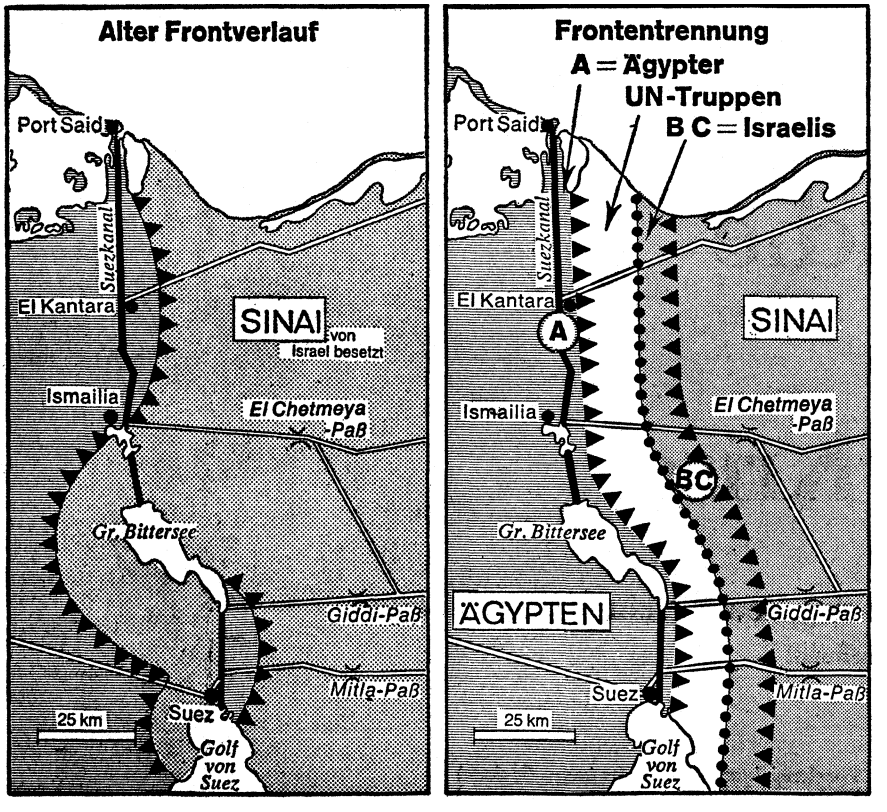
3 Het gebied tussen de Egyptische lijn en het Suezkanaal zal een beperking van bewapening en troepensterkte worden doorgevoerd

4 In het gebied tussen de Israëlische lijn (lijn B op de aangehechte kaart) en de lijn die op de aangehechte kaart als lijn C is aangegeven, welke langs de westelijke voet van de bergen in de buurt van de Gidi- en Mitla-passen loopt, zal een beperking in bewapening en troepensterkte worden doorgevoerd

5 De paragrafen 3 en 4 vermelde beperkingen zullen door de UNEF worden geinspecteerd Bestaande UNEF-procedures, zoals het toevoegen van Egyptische en Israelische verbindingsofficieren aan de UNEF, zullen worden gehandhaafd.

6 De luchtmachten van de twee partijen zal zijn toegestaan te opereren tot boven hun resp lijnen zonder inmenging van de andere partij

C. De gedetailleerde uitvoering van de scheiding van troepen zal worden uitgewerkt door militaire vertegenwoordigers van Egypte en Israël, die de fasen van dit proces in onderling overleg zullen regelen. Deze vertegenwoordigers zullen niet later dan 48 uur na de ondertekening van dit akkoord bij kilometerpaal 101 onder auspiciën van de VN tot dit doel bijeenkomen. Zij zullen deze taak binnen vijf dagen voltooien. Scheiding (van de troepen) zal binnen 48 uur beginnen na de voltooiing van het werk van de militaire vertegenwoordigers en in geen geval later dan 7 dagen na de ondertekening van dit akkoord. De scheidingsprocedure zal niet later dan 40-60 dagen na haar begin zijn voltooid.

De oude frontlijn (l.) en de beoogde troepenscheiding (r.). (Die Zeit)

D. Dit akkoord wordt door Egypte en Israël niet beschouwd als een definitief vredesakkoord. Het vormt een eerste stap naar een definitieve, rechtvaardige en duurzame vrede overeenkornstig de bepalingen van Veiligheidsraadresolutie 338 en binnen het kader van de Geneefse conferentie".

Volgens persberichten (NYT, Le Monde, *NRC/H'blad* en Het Parool) zouden deels in geheime clausules de volgende regelingen zijn getroffen:

- De Israëlische strijdkrachten trekken zich terug op een lijn op ongeveer 30 km ten oosten van het Suezkanaal in een tijdsbestek van zeven weken. Israël blijft daarmee de strategisch belangrijke Mitla- en Gidi-passen beheersen.
- Tussen de Egyptische en Israëlische linies komt een ruim 10 km brede gedemilitariseerde zone, die onder toezicht komt te staan van de UNEF.
- Egypte beperkt zijn strijdmacht op de oostelijke oever — een ca. 10 km diepe zone — evenals Israël in een ca. 10 km diepe strook langs de UNEF-zone. Elk van beide partijen mag in die zones slechts ca. 7.000 man legeren en 30 tanks. De Egyptische SAM-raketten moeten tot 10 a 15 km achter het Suezkanaal worden teruggetrokken.

Volgens Le Monde (19-1) zou Egypte hebben toegezegd — en zouden de VS zich daarvoor garant hebben gesteld — het Suezkanaal weer bedrijfsklaar te maken en de steden langs het kanaal te he bouwen. Het Egyptische blad Al Akhbar schreef dat het kanaal pas zou worden geopend als onderdeel van een algehele vredesovereenkomst, maar dat in afwachting daarvan wel met het verwijderen van wrakken en het uitdiepen zou worden begonnen.

Eerste reacties

Na zijn mededeling wenste de Amerikaanse president Nixon president Sadat en premier Meir geluk met de zeer constructieve geest die zij hadden getoond Ook stelde hij dat de VS trots konden zijn op de rol die zijn regering, in het bijzonder Kissinger en zijn collega's, had gespeeld. Over het belang van het akkoord merkte hij op: ,,Dit is de eerste belangrijke stap naar een permanente vrede in het Midden-Oosten."

De Israelische vice-premier Allon zei op 17 jan. voor de Israëlische tv dat de voorwaarden van het akkoord „zo niet uitstekend, dan toch wel goed" waren. Hij meende: ,,Israëls veiligheid wordt er niet door in gevaar gebracht Een nieuwe oorlog wordt voor lange tijd door het bereiken van het akkoord voorkomen" De plaatsing van de legers en het offensieve oorlogsmatrriaal was z i. van dien aard dat een Egyptische verrassingsaanval wordt uitgesloten De VN-troepenmacht die tussen het Israelische en Egyptische leger in de Sinaiwoestijn komt te liggen staat niet, zoals in 1967 het geval was, onder controle van de secretaris-generaal van de VN, maar valt onder de jurisdictie van de Veiligheidsraad, die alleen met toestemming van de vijf permanente leden tot terugtrekking van de troepenmacht kan besluiten Allon onthulde dat het Israëlische leger zich niet achter de Mitla- en Gidi-passen zal terugtrekken, maar posities vóór deze strategiscn belangrijke toegangswegen tot de Sinaiwoestijn zai blijven bezetten.

Terwijl de Israelische premier Meir op 18 jan. sprak van een ,,historische dag", noemde de Egyptische president Sadat het akkoord een ,,keerpunt" in de geschiedenis van het Midden-Oosten. Hij uitte de hoop dat nu de weg voor een duurzame vrede in dit gebied gebaand is

Besluit reis Kissinger

Op 19 jan. 's middags voerde Kissinger te Akaba besprekingen met de Jordaanse koniing Hoessein. Na afloop daarvan verklaarde hij: „Jordanië zal een belangrijke sol spelen in de vredesbesprekingen". Premier Rifai kondigde aan dat Israël en Jordanië binnenkort miiliitaiire besprekingen met elkaar gaan voeren. Op 20 jan. verbleef Kissinger in Damascus, voor besprekingen met de Syrische president Assad, die de vooagaande dag van de laatste ontwikkelingen op de hoogte was gesteld door president Sadat persoonlijk. Na afloop van het overleg met Assad prees Kissinger de Syrische leider wegens ,,een aantal zeer constructieve suggesties over troepenscheiding en een duurzame vrede in het Midden-Oosten". Die avond werd Kissinger op he6 vliegveld van Teil Aviv opgewacht door heit driemanschap Allon - Dayan - Eban, waarna hij met Allon en Eban een intensief beraad voerde over de Syrische suggestie om, zoals Eban meldde, de „krijgsgevangenenproblematiek in hot onderhandelingsproces te betrekken". Daaruit werd afgeleid dat Syrië nog steeds niet bereid was een lijst met namen van Israëlische krijgsgevangenen in Syrie te overhandigen.

Israël weigert met de Symers aan de tafel te gaan zitten voordat op zijn minst deze namenlijst uit het Syrische dossier wordt gelicht en het internationale Rode Kruis in de gelegenheid wordt gesteld de Israëliërs te bezoeken.

De Israelische regering zal nu moeten beslissen of zij op dit standpunt blijft staan dan wel zoals Kissinger heeft voorgesteld, er mee zal instemmen dat Syrie de namenlijst aan een bemiddelaar verstrekt, die haar in de loop van het onderhandelingsproces aan Israël kan overleggen. Een formule die zowel het gezicht van president Assad als dat van mevrouw Golda Meir redt, aldus N R C / H'b l a d (21-1)

Na een korte tussenlanding in Londen, voor een gesprek met Sir Alec Douglas-Home, keerde Kissinger op 21 jan. in Washington terug.

(NZZ, Le Monde, The Times, IHT, *NRC/H'blad,* Het Parool, The *Financial Times, USIS,* Soviet News)

(Vor. ber. pag. 49 e.v.)

Kissinger (l) in gesprek met koning Hoessein

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DISCONTOVERHOGINGEN

Met ingang van 16 okt. 1973 heeft de Nederlandse Bank het wisseldisconto verhoogd van 6,5 naar 7%. Op 6 dec. volgde een verhoging naar 8 4

In beide gevallen was aanleiding de aanhoudende stijging van de rentetarieven in het buitenland. *(ANP)*

(Vor. ber. pag. 527/1 - 1973)

CHRISTEN-DEMOCRATISCHE SAMENWERKING. BIJEENKOMSTEN KVP, ARP EN CHU

In Rotterdam vonden op 15 dec. 1973 afzonderlijke vergaderingen plaats van de partijraden van KVP en ARP en van de CH Unieraad. Vergaderd werd over een resolutie, opgesteld door een werkgroep uit de drie partijen, waarin het besluit een Christen-Democratisch Appel (CDA) op te richten nader werd uitgewerkt.

De resolutie constateert het „spannings veld" van het verschil in parlementaire opstelling van de drie partijen (KVP en ARP in de regering vertegenwoordigd, de CHU niet) Dientengevolge is mtegratie van de drie partijen uitgesloten Wel moet het proces van politieke eenwording voortgang vinden. Dat kan volgens de resolutie het beste volgens een „doelgericht groeimodel", waarin politieke en organisatorische eenwording elkaar voortdurend ondersteunen

Vervolgens wordt in de resolutie voorgesteld bestuursorganen van het CDA in te stellen, waaraan successievelijk taken en bevoegdheden worden overgedragen Vanaf 15 febr. 1974 moeten een interim- en dagelijks bestuur functioneren. Over de definitieve organen moeten de partijen in het najaar van 1974 beslissen.

Het CDA zou uit drie bestuursorganen moeten bestaan' bestuur (bestaande uit voorzitter en secretaris CDA, vertegenwoordigers van de drie partijen en van CDA-leden, de fractievoorzitters als adviserende leden), dagelijks bestuur en congres (dat programma, statuten en politiek beleid moet gaan vaststellen en uit omstreeks zeshonderd leden moet bestaan).

Het is de bedoeling van de drie partijen bij de eerstkomende Kamerverkiezingen met één CDA-lijst te komen. Daarover (en over de opbouw van de lijst) moet het CDA-bestuur komend najaar een voorstel doen Kort voor de verkiezingen presenteren zij afzonderlijk hun kandidaten voor die CDA-lijst

De CH Unieraad vergaderde in beslotenheid; de bijeenkomsten van KVP en ARP waren openbaar. De vergaderingen hadden het volgende verloop:

KVP

TK-fractievoorzitter mr Andriessen besteedde in zijn toespraak tot de KVP partijraad eerst enige aandacht aan op dat moment actuele zaken (kabinetsbeleid inzake oliecrisis, machtigingswet)

Andriessen laakte verwijten van bijv de VVD dat het kabinet-Den Uyl niet voor zijn taak berekend zou zijn en dat er een meer nationaal getint kabinet zou moeten komen als „onbillijke en ongerechtvaardigde kritiek"

Wat de Machtigingswet betreft zei de KVP'er „Wij doen aan de hetze tegen het kabinet niet mee Wij zuilen het kritisch beoordelen en wij zullen staan op een effectieve parlementaire controle op het beleid dat gaat worden gevoerd Dat geldt voor elke regering, die machtiging zal vragen, uiteraard ook voor deze"

Met de hoofdlijnen van het voorgenomen beleid heeft het kabinet volgens Andriessen bewezen dat het de zaken weet aan te pakken Relativering van partijprogramma's en een einde aan partijpolitieke verdeeldheid zullen voor een nationaal beleid nodig zijn, zei hij. Juist daarom pleitte de KVP-leider voor meer christen-democratische eenheid „Niet omdat in de landspolitiek het streven van de drie partijen al geloofwaardig is, maar wel omdat het dat kan en moet worden" Uit de vengadering werd nogal wat kritiek geleverd op de CHU, vooral op TK-fractievoorzitter Kruisinga Vertegenwoordigers van de KVP-jongerenorganisatie dienden een motie in, waarin werd gevraagd om uitstel van de samenwerking, tot er sprake is van een meer eensgezinde houding van de drie christen-democratische partijen jegens het kabinet-Den Uyl Onder aandrang van de leiding werd deze motie evenwel verworpen Wel aanvaard werd een motie van de kringvoorzitters. Deze motie sprak uit, dat eventuele voorbehouden van ARP of CHU in het CDA-bestuur en het KVP-bestuur besproken mneçten worden. Daar zou dan moeten worden uitgemaakt, of deze voorbehouden „fundamenteel" waren en een onaanvaardbare afzwakking vormden van het beginselbesluit

De resolutie zelf werd door de KVP-partijraad met overgrote meerderheid aangenomen.

ARP

In de AR-vergadering bleek nogal wat verdeeldheid te bestaan over het CDA

Het verzet kwam vooral van de Kamercentrales Leeuwarden en Zwolle. Een van hun woordvoerders was het Tweede-Kamerlid drs. A. Schouten, die vooral de grondslag van het CDA bekritiseerde als te weinig evangelisch Hij meende dat de samenwerking een „schijneenheid" zou opleveren, „die ons van mistbank tot mistbank voert" Vice-voorzitter dr D Kuijper, drs. R Zijlstra, voorzitter van de Kamercentrale Zeeland en fractieleider Aantjes wisten de partijraad echter in meerderheid te overtuigen.

Volgens mr Aantjes wordt het met de dag duidelijker dat het verschil tussen ARP en KVP enerzijds en de CHU anderzijds „meer dan een incident" is en dat daarom op het CDA een zware hypotheek rust

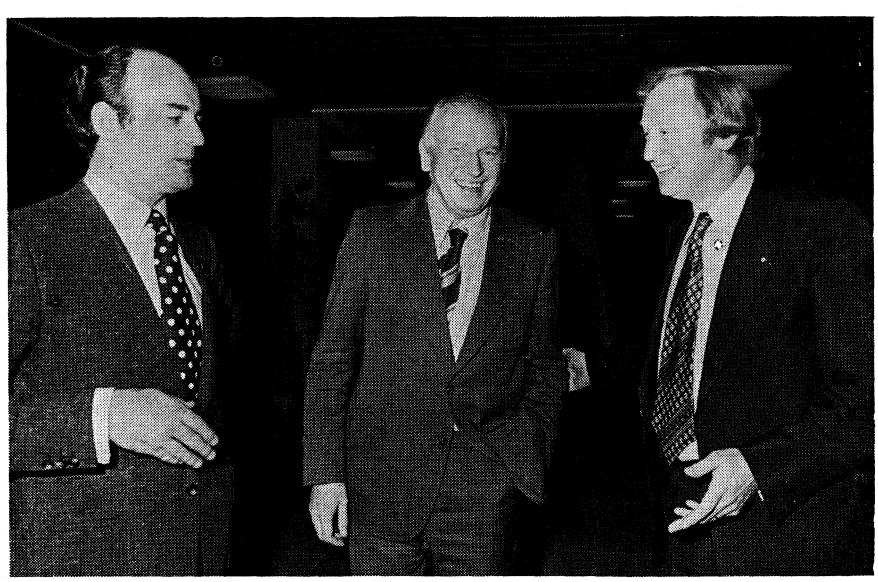
Maar het CDA is bedoeld voor de langere termijn Het dient te steunen op „een enigszins duurzame overeenstemming over het beleid," aldus de fractievoorzitter De vorming van één christen-democratische Tweede-Kamerfractie zou overigens alleen met unanieme instemming van de AR-fractie kunnen, en overdracht van bevoegdheden aan het CDA kan niet ruimer zijn dan de fractie zelf zou goedkeuren, zei Aantjes. Hij wees erop dat verschillende AR-Kamerleden bezwaren hebben tegen het CDA

De AR-partijraad aanvaardde de resolutie uiteindelijk met 135 tegen 37 stemmen, nadat er nog op gewezen was, dat voor de uitvoering van verschillende onderdelen, zoals de instelling van een CDA-bestuur en de overdracht van bevoegdheden daaraan, statutair de goedkeuring van twee derde van de AR-kiesverenigingen vereist is

CHU

TK-fractievoorzitter Kruisinga besteedde in zijn toespraak tot de Unieraad tamelijk veel en tamelijk kritische aandacht aan het optreden van het kabinet-Den Uyl

Hij vond de wijze van totstandkomen van het kabinet onaanvaardbaar. Ook meende hij, dat drs Den Uyl nog steeds een politiek van polarisatie voerde, terwijl de premier juist het initiatief zou moeten nemen tot herziening van de programformule van het kabinet in de richting van een soort nationale heroriëntatie.

V.l.n.r. de fractievoorzitters Aantjes (AR), Kruisinga (CHU) en Andriessen (KVP)

Teleurgesteld — „niet positief" — is de CHU over het kabinetsbeleid wat betreft milieubeheer („weinig overtuigend") democratisering (.blijft achter hij onze verwachtingen' — spreiding van macht is iets anders dan overheveling ervan), het middenstandsbeleid, volkshuisvesting ('„in geen geval akkoord" met eventuele niet-aftrekbaarheid van hypotheekrente), welzijnsbeleid (ook „weinig overtuigend"), politiebeleid, de buitenlandse politiek !„onevenwichtig") Kruisinga stelde instelling van een CHU-werkgroep t b v onderzoek van mogelijke economische gevolgen van het buitenlandse beleid voor. als ook het houden van een hearing door de Kamercommissie voor economische zaken

Als positief" waardeerde de CHU-fractieleider het werken van minister Vredeling (defensie) en de staatssecretarissen Brinkhorst en Kooyinans (buitenlands? zaken), Mertcns (sociale zaken) en Hendriks (volksgezondheid)

De Unieraad gaf unaniem goedkeuring aan het oppositiebeleid van de TK-fractie

M b t de CDA-resolutie sprak de Unieraad in een motie uit, dat de gezamenlijke kandidatenlijst t z t afhankelijk zou zijn van de dan bestaande politieke situatie Met deze toevoeging gingen alle Unieraadsleden akkoord met de resolutie

ORIËNTERINGSNOTA RUIMTELIJKE ORDENING

De minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, drs. Gruyters, heeft op 28 dec. 1973 aan de Tweede Kamer de oriënteringsnota ruimtelijke ordening aangeboden. In de regeringsverklaring van 28 mei had het kabinet toegezegd binnen een jaar met de derde nota ruimtelijke ordening te komen. De materie bleek evenwel zo omvangrijk te zijn, dat het onmogelijk was in een jaar klaar te zijn. Daarom heeft de regering nu besloten tot het uitbrengen van de derde nota in de vorm van een aantal deelnota's, die te zamen het beleidsterrein van de ruimtelijke ordening omvatten. Als eerste deelnota is nu verschenen de oriënteringsnota ruimtelijke ordening. die het kader biedt voor de volgende deelnota's.

De nota constateert, dat zich in de zestiger jaren een omslag heeft voorgedaan van het ontwikkelingsoptimirme naar het besef, dat er grenzen zijn en gesteld behoren te worden Dat manifesteert zich ook in het planologische werk.

Er is schaarste aan ruimte, in toenemende mate worden bepaalde gebieden als „vol" ervaren

Er is schaarste aan grondstoffen, o a voor het opwekken van energie, dit kan leiden tot vroegtijdig instellen van een zorgvuldig beheer en tot beperking van het gebruik

De draagkracht van het milieu is beperkt; het is nodig normen te stellen, waaraan het milieu moet blijven voldoen

De financiele ruimte is beperkt, de hoge kosten, die een verantwoorde inrichting van het land stellen, nopen tot het stellen van prioriteiten

Voorts stelt de nota vast, dat de huidige ruimtelijke structuur in diverse opzichten afwijkt van hetgeen de opstellers van de tweede n o t ruimtelijke ordening in 1966 (pag 660/2 e v -1966) voor ogen stond:

1 de spreiding van de bevolking over de landsdelen is niet in overeenstemming met de beleidsdoelstellingen, met name de bevolkingsgroei in het noorden is ver achtergebleven bij de taakstelling,

2 het patroon van de gebundelde deconcentratie is onvoldoende gerealiseerd, de groei van de bebouwing is niet voldoende opgevangen in de stedelijke zones en stadsgewesten; de suburbanisatie is aanzienlijk verder voortgegaan dan voor ogen stond.

3 onder invloed van de suburbanisatie is ae centrale operi ruimte tussen de stedelijke zones sterk aangetast,

4 de maatstaf voor de gemiddelde groei van de kleine kernen (een procent per Jdar ten opzichte van de toen geraamde bevolkingsgroei van 1,4% per jaar) is ver overschreden de groei van deze kernen ligt ruim boven het landelijke gemiddelde,

5 de stadsvernieuwing is in een lager tempo verlopen

6 de uitbreiding van het autosnelwegennet is achtergebleven bii de projecties,

7 het openbaar vervoer is achtergebleven bij net programma,

8 de grote regionale militaire oefenterreinen zijn niet gerealiseerd,

9 een nieuw beleid met betrekking tot onroerend goed is niet tot uitvoering gebracht,

10 de modernisering van het bestuur op lokaal en regionaal niveau (grenswijzigingen, gewestvorming etc) zijn veel trager verlopen dan voor ogen stond

Deze afwijkingen zijn voor wat de punten 1, 2, 3, 4 5, 7 en 10 toe te schrijven aan onvoldoende effectiviteit van het gehanteerde beleidsinstrumentarium T a v. de punten 6, 8 en 9 zijn wijzigingen in de doelstellingen opgetreden (die t a v punt 9 in beginsel weer zullen worden teruggebogen) Voor de punten 6 en 8 is een meer expliciete beleidsformulering noodzakelijk

Nieuwe hoofdlijnen

De drie elementen, die de regering in het toekomstige beleid t a v de ruimtelijke crdening centraal wil stellen, zijn

— De zorg voor het milieu,

— de beheersing van de groei, en

— de vermindering van ongelykheid en achterstand

Tegen deze achtergrond ziet de regering als doelstellingen van het beleid

— betere spreiding van bevolking, werkgelegenheid en welzijnsvoorzieningen over het land

— bundeling van de stedelijke bebouwing binnen de stedelijke zones (gebundelde deconcentratie, met een sterker accent op de bundeling), ontwikkeling van groeikernen daar, waar de omvang van de overloop dat noodzakelijk maakt,

— ontwikkeling van stadsgewestelijke structuren met een verscheidenheid van woonmilieus (milieudifferentiatie);

— grotere integratie van woon- en werkgebieden ten einde de mobiliteit te beperken behalve daar, waar bedrijven in het geding zijn die overlast kunnen veroorzaken,

— versterking van de woonfunctie van de binnensteden,

— bevordering van het openbaar vervoer

— bet garanderen van een redelijk afwikkelingsniveau van het verkeer op het autosnelwegennet in het bijzonder op de verbindingen tussen de centra van economische activiteiten,

— handhaving en ontwikkeling van de kwaliteiten van het natuurlijke milieu;

— bescheriiing van natuurgebieden en aantrekkelijke landschappen,

— instandhouding van de centrale open ruimte tuisen de stedelijke zones (middengebied van de Randstad, open ruimte tussen de Randstadvleugels en de Brabantse stedenrij, middengebied van ae Delta);

— handhaving van open ruimten tussen de stadsgewesten en binnen de stadsgewesten (bufferzones),

— bestrijding van overlast door verontreiniging van lucht, water en bodem en door geluid

T a v een aantal specifieke beleidsterreinen zegt de nota

BEVOLKING De thans optredende daling van het kindertal beoordeelt de regering uit oogpunt van ruimtelijke ordening positief Een omkering van deze tendentie zou moeten worden tegengegaan Er dient een samenhangend migratiebeleid te worden opgebouwd met als uitgangspunt, dat Nederland geen immigratieland mag zijn Er is behoefte aan versterking van de beleidsinstrumenten voor het afremmen van de immigratie

SPREIDING De nota formuleert beleidsconclusies per landsdeel Daarbij wordt aansluitmg gezocht bij een beleidsmodel, dat is gebaseerd op een vestigingsoverschot van 1% in het Noorden des land.

STEDELIJK INRICHTINGSBELEID

Het planologische beleid m b t. de stedelijke ruimten kent twee onderdelen. het levend houden van de stedelijke structuren, die al bestaan, en het richting geven aan nieuwe ontwikkelingen

Het streven naar het bloeiend houden van aanwezige stedelijke structuren verdient in het beleid een centraler plaats dan tot dusverre Daarvoor zijn economische, sociale en culturele redenen aanwezig Een van de belangrijkste factoren bij de aantasting van de oudere stadsdelen is de voortgaande ontvolking In de iaatste 3 jaar is de bevolking van de drie grote steden in het Westen afgenomen met ruim 110 000 mensen Daarom is verbetering van de levensomstandagheden in de oude wijken een zaak van primair belang. Aangezien het niveau van de verzorging afhankelijk is van de omvang van de bevolking, die daarop aangewezen is, is voor de binnensteden ook van betekenis, dat de woonkernen in het stadsgewest uitstekende verbindingen met de city hebben

I-let beleid zal met name worden gericht op het behoud van de sociaal-culturele functie en de bescherming van de cultuur-historische waarden van de binnenstad

Het richtsnoer van de gebundelde deconcentratie blijft gehandhaafd, maar met meer nadruk op de bundeling, omdat de suburbanisatie al te ver is doorgezet De grondslag van het verstedelijkingsbeleid zal op grotere schaal gelegd moeten worden dan die van het stadsgewest; zo zal voor een goede ontwikkeling van het stadsgewest Amsterdam het gehele gebied tussen Alkmaar en Uithoorn in de beschouwing betrokken moeten worden. Ter voorkoming van een te verspreide ontwikkeling van het wonen blijft het nodig in een aantal sterk verstedelijkte gebieden de woningbouw te bundelen in een beperkt aantal g oeikernen

Van groot belang voor het verstedelij-

kingsbeleid is een sterke uitbreiding van de beleidsinstrumenten. In het kader van het groeikernenbeleid wordt daar thans aan gewerkt.

LANDELIJK GEBIED. In de ontwikkeling van het landelijk gebied en het beleid dat gevoerd werd lag tot in het recente verleden een sterk accent op de economische gebruikswaarde van bet gebied voor functies als landbouw, bosbouw, dag- en verblijfsrecreatie.
In de laatste Jaren is echter een tweede waarderingsgrond naar voren gekomen: die van de beleving van net landschap in zijn totaliteit. In de derde plaats staan de ontwikkelingen in het landelijk gebied onder de invloed van de groeiende milieubewustheid
Enkele beleidslijnen ten aanzien van de ontwikkeling van het landelijk gebied.

— een verdere inrichting van het landelijk gebied, waarin recht wordt gedaan aan de bestaansmogelijkheden van de agrarische bevolking, het leefklimaat van de plattelandsbevolking, de economie van het grondgebruik, de belevingswaarde van het landschap, de natuurwetenschappelijke- en ecologische betekenis van het landelijk gebied cn — nabij de steden — aan de contrastwerking van de open ruimten;

— opstelling van een structuurschets voor het landelijk gebied;

— ontwikkeling van een structuurvisie op de landbouw op lange termijn; opstelling structuurschema voor de landinrichting,

— veiligstalling van in beginsel alle in Nederland nog aanwezige natuurgebieden.

INFRASTRUCTUURBELEID Structuurschema's worden voorbereid voor.

— verkeer en vervoer (wegen, spoorwegen, stedelijk vervoer)
— scheepvaartwegen
— zeehavens
— vliegvelden voor civiel gebruik
— elektriciteitsvoorzieningen
— buisleidingen
— afvalstoffen
— waterhuishouding
— drink- en industriewatervoorziening (inmiddels gereed)
— landinrichting
— militaire terreinen

De diverse structuurschema's zullen de basis kunnen vormen voor een beleid op lange termijn ten aanzien van de behoeften aan infrastructuurwerken in de desbetreffende sector
Binnen het infrastructuurbeleid zal nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de samenhang tussen de ruimtelijke situering van menselijke activiteiten als wonen, werken en recreeren enerzijds en verkeer en vervoer anderzijds. Om te voldoen aan de verplaatsingsbehuefte zal meer dan tot nu toe efficient gebruik worden nagestreefd van de bestaande infrastructuur In verband daarmee zal het beleid gericht zijn op beperking van de verkeersmobiliteit, een selectief parkeerbeleid in de steden en verlenging van de ochtend- en avondspits door flexibele werktijden en verschoven openingstijden van winkels

ECONOMISCHE GROEI De oriënteringsnota bepleit een selectieve economische groei. Daarbij denkt de regering aan:

— bevordering van activiteiten, die zo min mogelijk nadelige effecten te weeg brengen voor milieu en ruimtebeslag
— bevordering van activiteiten, die aan terugdringing van de milieubelasting kunncn bijdragen.
— het afremmen of stopzetten van produktieprocessen, waarvan de nadelige effecten niet kunnen worden teruggedrongen
Deze voornemens betekenen niet een pleidooi voor bevriezing van de bestaande inkamensverhoudingen, nationaal noch internationaal Het streven naar rechtvaardiger inkomensverdeling mag niet ondergeschikt worden gemaakt aan de groeidoelstelling

INSTRUMENTARIUM Een uitvoerig overzicht wordt gegeven van de beschikbare beleidsinstrumenten en de voorgenomen uitbreiding en verbetering daarvan In het bijzonder wordt aandacht gegeven aan
a) het bij de tijd brengen van de wet op de ruimtelijke ordening (procedure voor planologische kernbeslissingen, rechtstreekse aanwijzingsbevoegdheid ten aanzien van de inhoud van structuur- en bestemmingsplannen, enz), en het tot stand brengen van een aangepaste wetgeving voor ruimtelijke inrichting (Wet op de stadsvernieuwing, Landinrichtingswet) en beheer (o m wetten inzake de waterhuishouding, het grondwaterbeheer, de bodembescherming, de afvalstoffen en de geluidshinder);
b) het scheppen van zo gunstig mogelijke condities voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling daarbij komt het er op aan de beleidsverantwoordelijkheid van de centrale overheid vooral te richten op de voor de ruimtelijke ontwikkeling strategisch belangrijke punten (selectieve investeringscontrole in het Westen des lands, spreuding van de rijksdienst, stadsvernieuwing, ontwikkeling van groeikernen, bevordering van regionaal welzijn, aanwijzing van nationale parken en nationale landschapsparken, enz);
c) het waarborgen van de ruimtelijke coherentie van de verschillende ontwikkelingen en van de eigen maatregelen van de overheid in het bijzonder (met name door het opstellen van structuurschema's en structuurschetsen voor de verschillende onderdelen van het ruimtelijke beleid en door bijzondere aandacht te geven aan de integrale ruimtelijke plannen van de provincies en de gemeenten de streek-, structuur- en bestemmingsplannen)
d) een goede wisselwerking met het financieel beleid en met het beleid ten aanzien van de bestuurlijke organisatie (niet name gewestvorming) (Ministerie voor volkshuisvesting en ruimtelijke ordening)

(Vor ber pag 660/2 e.v -1966)

INITIATIEFONTWERP DE GAAY FORTMAN DOOR EERSTE KAMER VERWORPEN

Het initiatiefontwerp van dr. B. de Gaay Fortman (PPR) tot invoering van de rechtsmiddelen van cassatie, cassatie in het belang der wet en herziening van het militaire strafprocesrecht is op 21 nov. 1973 door de Eerste Kamer verworpen met 34 tegen 28 stemmen. Tegen waren de fracties van KVP, VVD, CHU, SGP en twee leden van de PvdA-fractie.
Naast twijfel aangaande de grondwettigheid van een bepaald onderdeel van het voorstel was een overweging bij de tegenstemmers, dat de kwestie van cassatie beter aan de orde kon komen bij de algemene herziening van de militaire rechtspleging. (NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 254/2-1973)

SOWJET-UNIE

CAMPAGNE TEGEN DISSIDENTEN

Het onderstaande vormt voortzetting van het verslag op pag. 58 e.v.

Proces tegen *Jakir* en *Krasin*

Op 27 aug. 1973 werd in Moskou het proces geopend tegen Pjotr Jakir en Viktor Krasin Reiden waren in 1972 gearresteerd; Jakir op 21 juni en Krasin op 12 sept. (pag. 42/3 en 43/1-1974). Het voorarrest had ongebruikelijk lang geduurd; in maart 1973 had de KGB speciale toestemmng gekregen het voorarrest langer te laten duren dan de officieel toegestane periode van negen maanden.
Het proces tegen Jakir en Krasin kreeg veel publiciteit, toen bleek, dat de twee verdachten zich bereid verklaard hadden met de KGB samen te werken. In dissidente kringen in Moskou was op 2 dec. 1972 te vernemen, dat Jakir de KGB gedetailleerde inlichtingen verschafte omtrent zijn politieke geestverwanten en zijn contacten met buitenlandse correspondenten. Op 13 april 1973 ontving prof. Sacharow een brief van Jakir, waarin deze schreef zijn dissidente activiteiten begonnen te zijn uit vrees voor een herleving van het Stalinisme; geleidelijk was hij echter de weg van anti-Sowjetactiviteiten op geraakt. Hij had toen zaken gepubliceerd, die anti-Sowjet-laster bevatten en die dom vijanden van de SU als propagandamateriaal benut werden. Hij voegde daaraan toe, dat het optreden van prof. Sacharow vergelijkbare doeleinden diende en hij deed een beroep op Sacharow die vergissingen te vermijden, waartoe hij — Jakir — ongelukkigerwijze niet in staat was geweest.
In de westerse pers werd verondersteld, dat de vervolging van Jakir en Krasin te maken had met pogingen het verschijnen van de Samizdat-uitgave Kroniek van lopende gebeurtenissen te verhinderen; in okt. 1972 was het 27-ste nummer uitgekomen, maar nieuwe afleveringen zijn niet gepubliceerd. Uit dissidente bronnen in Moskou was op 24 febr. 1973 te vernemen, dat de samenstellers het 28ste nummer niet deden verschijnen, omdat de KGB met meer arrestaties had gedreigd, wanneer het zou uitkomen.
De aanklacht tegen Jakir en Krasin maakte onderscheid tussen hen beiden en andere dissidenten, die niet waren aangehouden. In tegenstel-

Viktor Krasin (l.) en Pjotr Jakir

ling tot deze anderen zouden Krasin en Jakir — aldus de aanklacht — contacten blijven onderhouden met de NTS, een in West-Duitsland gevestigde organisatie van Russische emigranten.

De NTS (Narodno Troedovoi Soyoez, Volksunie van de Arbeid) was in 1930 in Belgrado door Russische emigranten opgericht Vanaf 1937 begon deze organisatie agenten in de SU te infiltreien Gedurende de Tweede Wereldoorlog werkte de NTS samen met de Duitsers, maar deze laatsten vatten later wantrouwen op tegen de organisatie en arresteerden verschillende leden ervan De NTS hervatte haar infiltraties van agenten en propaganda in de SU in 1950 De NTS zegt thans de enige actieve anti-Sowjet-organisa'ie te zijn met agenten binnen de SU De NTS exploiteert een uitgeverij, Posew, waar veel publikaties van dissidenten zijn verschenen, niet altijd met hun toestemming

De aanklacht zei verder, dat Jakir en Krasin aan ,,westerse bourgeois propaganda-centra sensationeel materiaal" hadden verschaft. Zij zouden hun actie-comité voor de verdediging van de rechten van de mens hebben opgezet met de bedoeling de indruk te wekken, dat het mogelijk was in de SU een georganiseerde politieke oppositie te vormen, hoewel vier van de vijftien leden — aldus de aanklacht — niet hadden geweten, dat zij verondersteld werden lid te zijn. Aan Jakir en Krasin werd voorts verweten contacten te hebben onderhouden met het internationale comité voor de rechten van de mens in Brussel. Volgens de correspondenten in Nederland van het Russische persbureau *Nowosti* bestaan er verbindingen tussen dit comité en de NTS.

Ook zouden Jakir en Krasin verbinding hebben gehad met de Italiaanse neo-fascistische organisatie Europa Civita. Tenslotte zouden zij afleveringen van de Kroniek van lopende gebeurtenissen naar Posew gezonden hebben, die deze in het westen opnieuw publiceerde.
Het proces was niet voor buitenlandse journalisten toegankelijk. Zij kregen dagelijks samenvattingen van het gebeurde van een vertegenwoordiger van het openbaar ministerie.

Beide verdachten verklaarden zich schuldig aan het ten laste gelegde. Zij legden verklaringen af, waarin zij zich van hun dissidente activiteiten distantieerden
Jakir zou o m gezegd hebben ,de zogenaamde beweging voor de burgerrechten in ons land heeft niets te maken met het Sowjet-volk Zij is een uitvinding van de bourgeoisie in het westen Het prcgramma ervoor werd opgesteld door de anti-communistische NTS" Jakir zou ook gezegd hebben, dat de inlichtingen, die hij aan buitenlandse correspondenten gegeven had, onwaar waren, speciaal de beschuldiging, dat dissidenten in psychiatrische inrichtingen werden opgesloten
Jakir verklaarde verder, dat hij verschillende afleveringen van de K r o n i e k v a n l o p e n d e g e b e u r t e n i s s e n aan de auteur Solzjenitsyn had gegeven, die zich hierover goedkeurend had uitgelaten Ook had hij vaak prof Sacharow ontmoet op afscheidsdiners voor buitenlandse correspondentie, die uit de SU werden uitgewezen
Westerse journalisten herinneren zich, dat Sacharow en Jakir in mei 1972 aanwezig waren op het afscheidsdiner van David Bonavia, correspondent in Moskou van de Londense Times, die toen was uitgewezen, maar zij kurnen zich geen andere gelegenheden herinneren

Jakir ontkende, dat hij zijn bekentenissen aflegde onder druk. Hij verklaarde, dat hij ,,zeer correct" was behandeld. Zijn berouw kwam voort uit persoonlijke overwegingen.
Onder de getuigen bevond zich Andrei Snezjnewsky, hoofd van de psychiatrische afdeling van de Academie van Medische Wetenschappen. Deze verklaarde, dat hij het in de vijftiger jaar van zijn praktijk niet had meegemaakt, dat een gezond persoon in een psychiatrische inrichting was opgenomen.
Jakir en Krasin werden op 1 sept. veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf, gevolgd door drie jaar verbanning. De rechtbank had bij zijn overwegingen het feit betrokken, dat de verdachten berouw hadden getoond.

Persconferentie *Jakir* en *Krasin*

Het ministerie van buitenlandse zaken organiseerde op 5 sept. een persconferentie voor buitenlandse journalisten, waar aan Jakir en Krasin vragen gesteld konden worden. De vragen moesten van te voren schriftelijk zijn ingediend; zij werden door een ambtenaar van het ministerie voorgelezen.

Jakir vertelde, dat hij sedert 1969 tot aan zijn arrestatie vaak vertegenwoordigers had ontmoet van buitenlandse organisaties. o a van Amnesty International, die, onder het voorwendsel de mensenrechten te verdedigen. zich bezig hielden met ondermijnende activiteiten tegen de SU Hij realiseerde zich nu, dat het laster was te zeggen, dat gezonde personen in psychiatrische inrichtingen werden opgenomen, aangezien alleen artsen konden uitmaken, wie ziek of gezond was
Op een vraag, waarüm Jakir ruimschoots voor zijn arrestatie, m een gesprek met T i m e s - correspondent David Bonavia, had gezegd ,,als ze ine slaan zal ik alles vertellen wat ze willen", antwoordde hij verbaasd te zijn, dat de inhoud van een privégesprek in de krant gekomen was Hij voegde daaraan toe, dat hij zijn uitlating nu betreurde.
Jakir zei tot zijn anti-Sowjet-activiteiten te zijn gekomen door de periode, die hij in gevangenschap had doordebracht na de arrestatie van zijn vader (pag 42 /2-1974) Hij was beinvloed door anti-Sowjetelementen, te midden van wie hij zich toentertijd bevond Sindsdien had hij geleefd in een geestelijk isolement van zijn maatschappij
Op de persconferentie was ook Mikhail Malyarow aanwezig, de vice-procureur-generaal van de SU Deze suggereerde, dat een vervolging tegen Sacharow zou kunnen worden ingesteld, deze werd, evenals andere Sawjet-burgers, niet door immuniteit beschermd tegen zijn verantwoordelijkheid voor misdaden tegen de staat Malyarow viel ook Solzjenitsyn aan, die hij een boosaardig anti-Sowjet element noemde

Vijf leden van de actiegroep voor de verdediging van de rechten van de mens gaven op 16 sept. een verklaring uit, waarin zij het proces tegen Jakir en Krasin veroordeelden. De bekentenissen van de twee

werden onwaar genoemd en afgedwongen door de KGB. Zij stelden nog steeds van mening te zijn, dat psychiatrie in de SU werd misbruikt, tegen personen, die de autoriteiten onwelgevallig zijn. Zij kondigden aan hun activiteiten te zullen voortzetten.

Jakir en Krasin gevangenisstraf *kwijtgescholden*

Op 29 sept. werd bekend, dat de gevangenisstraf van Jakir en Krasin was bekort en gelijk gesteld aan de duur van het voorarrest.
Het hof var, beroep zou dit besluit genomen hebben i.v.m. de gezondheidstoestand van de twee veroordeelden. In de westerse pers wordt verondersteld, dat ook hun bereidheid tot medewerking bij het proces een rol gespeeld heeft. Jakir bevindt zich thans in Rjazak, enkele honderden kilometers ten zuid-oosten van Moskou, terwijl Krasin zijn ballingschap doorbrengt in Kalinin, ong. 150 km ten noorden van Moskou.

Campagne tegen Solzjenitsyn

In de pers in de SU is op het moment een campagne gaande tegen de auteur en Nobelprijswinnaar Alexander Solzjenitsyn i.v.m. het verschijnen in het westen van zijn boek Goelag Archipel. Dergelijke campagnes tegen Solzjenitsyn hebben eerder plaats gehad. Zo is hem b.v. belet de Nobelprijs voor letterkunde, die hem in 1970 was toegekend, in ontvangst te nemen.

Op 27 nov 1970 schreef Solzjenitsyn een brief aan de Zweedse Academie, waarin hij zei niet naar Stockholm te zullen komen om de prijs in ontvangst te nemen Weliswaar had hij in eerste instantie toegezegd wel te zullen komen, maar in de pers van de SU was een dergelijk felle campagne tegen hem op gang gekomen, dat hij vreesde, dat de autoriteiten hem niet zouden toestaan naar de SU terug te keren, als hij eenmaal in het buitenland was.
Er werden nog pogingen in het werk gesteld de prijs in Moskou aan Solzjenitsyn te overhandigen, maar die liepen op niets uit Het plan was, dat de secretaris van de Zweedse Academie, Karl Ragnar Gierow, op 9 april 1972 de prijs ten huize van Solzjenitsyn zou uitreiken Toen evenwel op 3 april 1972 in The New York Times en The Washington Post een interview werd gepubliceerd, dat Solzjenitsyn aan twee journalisten van deze kranten had gegeven, besloot de volgende dag de Sowjet-ambassade in Stockholm aan dr Gierow geen inreisvisum te geven

In april 1972 kwam rok een campagne tegen Solzjenitsyn op gang. Aanleiding was toen het verschijnen in Parijs, in het Russisch, van Solzjenitsyn's boek Augustus 1914.

Het boek gaat over de Russische nederlaag in de slag bij Tannenberg in het begin van de Eerste Wereldoorlog Het was bedoeld als het eerste deel van een trilogie over de ondergang van het tsaristische regime
Nadat Solzjenitsyn toestemming geweigerd was het boek in de SU het licht te doen zien, kwam het in juni 1971 uit in Parijs
Niet lang daarna, op 13 aug 1971, diende Solzjenitsyn een formele klacht in bij de minister voor staatsveiligheid Joeri Andropow i v m de vervolging door de KGB. uaaiaan hij onderworpen werd in zijn klacht zei Solzjenitsyn, dat zijn vriend Alexander Gorlow op 12 aug een bezoek had gebracht aan zijn buitenhuis Hij trof daar tien in burger geklede agenten aan, die bezig waren het huis te doorzoeken Deze agenten voerden Gorlow naar buiten, waar zij hem sloegen Hij werd ermee bedreigd, dat hij zijn baan zou verliezen en eventueel gevangen gezet zou worden, als hij niet zweeg over het incident Solzjenitsyn verlangde van minister Andropow, dat hij de schuldigen zou straffen Gorlow ontving naderhand verontschuldigingen van de politie, die vertelde, dat het vermoeden bestaan had dat in Solzjenitsyn's buitenhuis ingebroken zou worden De agenten, die een onderzoek instelden, zouden Gorlow voor de inbreker hebben aangezien
Solzjenitsyn kwam opnieuw in conflict met de autoriteiten, toen hij in maart 1972 een vastenbrief deed circuleren, waarin hij de patriarch van Moskou en de andere kerkelijke leiders ervan beschuldigde met de wereldlijke overheid samen te spannen tot vernietiging van het christendom in de SU (Solzjenitsyn is belijdend lid van de Orthodoxe Kerk)

Het interview, dat uitreiking van de Nobelprijs verhinderde (zie boven) vond plaats op 30 maart 1972. Het was het eerste interview, in bijna tien jaar, dat Solzjenitsyn aan buitenlandse journalisten had toegestaan.

Solzjenitsyn vertelde, dat hij werkte aan Oktober 1916, het tweede deel van de trilogie, waarvan Augustus 1914 het eerste deel vormde Dat kostte hem nogal wat moeite, aangezien hij geen toegang kreeg tot de archieven Ook had hij, sinds hij uit de Schrijversbond gezet was, geen recht op een secretaris of een wetenschappelijke assistent. Mensen, die hem welgezind waren, evenwel, zonden hem hun eigen memoires en allerlei boeken, die vaak zeer bruikbaar waren.
Voorts zei hij, dat er een soort ,,verboden, bezette zone" rond hem werd gecreeerd. Een ieder, die zijn huis bezocht, werd nauwlettend gevolgd en sommigen hadden hun baan verloren Zijn telefoon werd afgeluisterd en zijn correspondentie werd geopend Sinds 1966 voerden partijfunctionarissen een lastercampagne tegen hem; verteld werd, dat hij zich in de Tweede Wereldoorlog aan de Duitsers had overgegeven; dat hij met hen samenwerkte; zelfs, dat hij voor de Gestapo had gewerkt Zijn Nobelprijs werd aangemerkt als ,,Judasloon voor het verraad van zyn land"

Augustus 1914

Hoewel het boek in juni 1971 gepubliceerd was, duurde het, zoals gezegd, tot april 1972 voor in de Sowjet-pers op Augustus 1914 werd gereageerd. Alleen in de *Literatoernaja Gazeta*, het orgaan van de Schrijversbond, werd het op 12 jan. 1972 genoemd, en wel als ,,bijzonder behulpzaam voor anti-Sowjet-elementen van allerlei gading".

Op 7 april werd in de Literatoernaja Rossija en in het blad van de vakbeweging. Troed, een artikel overgenomen, dat oorspronkelijk in een Pools tijdschrift had gestaan. In het stuk werd Solzjenitsyn ervan beschuldigd alles wat Russisch is te kleineren, Duits militarisme te verheerlijken en een herziening van de Europese grenzen te propageren.
Op 12 april werden in de Literatoeruaja Gazeta 11 brieven van lezers afgedrukt, waarin o.m. werd gezegd, dat Augustus 1914 doelbewust tegen de SU was gericht; dat Solzjenitsyn een minachtende houding aannam tegen alles, dat ,,onze trots uitmaakt, dat ons heilig is"; dat hij toestond, dat zijn werk in het buitenland gedrukt werd door een organisatie met verbindingen met oud-Nazi's; en dat hij misbruik maakte ,,van onze menselijkheid en onze wetten".
Mevr. Jekaterina Foertsewa, minister van cultuur, gaf op 24 mei op een persconferentie te kennen, dat de Nobelprijs voor Solzjenitsyn ,,een politieke prijs (was) voor zijn strijd tegen het Sowjet-volk en het Sowjet-systeem'.

Solzjenitsyn's *Nobelprijsrede*

De rede, die Solzjenitsyn bij de uitreiking van de Nobelprijs had willen uitspreken, werd op 24 aug. 1972 in Stockholm gepubliceerd.

Solzjenitsyn bracht de schrijvers in herinnering, die onder Stalin in arbeidskampen waren omgekomen. ,,Een ganse nationale literatuur is daar gebleven, overgeleverd aan de vergetelheid", aldus Solzjenitsyn, ,,niet alleen zonder graf, maar zonder onderkleding, naakt met een nummer vastgehecht aan zijn teen"....
,,Wee de natie, waarvan de literatuur verstoord wordt door tussenkomst van macht. Omdat dat niet zomaar een schending is van de persvrijheid, maar het afsluiten van het hart van de natie, een vernietiging van zijn geheugen".
In een aanval op de Verenigde Naties zei Solzjenitsyn ,,het is geen organisatie van Verenigde Naties, het is een organisatie van Verenigde Regeringen, waar alle regeringen gelijk zijn, die, welke vrij verkozen zijn, die, welke met geweld zijn opgelegd en die, welke met wapenen de macht gegrepen hebben". Hij verweet de VN toepassing van de Verklaring van de Rechten van de Mens niet tot verplichte voorwaarde van lidmaatschap te hebben gemaakt.
Solzjenitsyn gaf uiting aan zijn overtuiging, dat blijken van solidariteit met hem uit de internationale schrijverswereld hem voor ergere vervolging hadden behoed, na zijn uitstoting uit de Schrijversbond.

Interview met AP en Le Monde

Na aug. 1972 bleef het relatief stil rand Solzjenitsyn, tot hij in aug. 1973 een interview toestond aan journalisten van het Amerikaanse persagentschap Associated *Press* en het Franse dagblad *Le* Monde. Le Monde publiceerde de tekst van het interview op 29 aug.
Solzjenitsyn vertelde, dat de KGB

zijn leven had bedreigd. In de winter 1971-'72 was hij via diverse kanalen gewaarschuwd, dat de KGB een auto-ongeluk wilden enscenеren, waarbij hij zou omkomen. Ia de zomer van 1973 had hij dreigbrieven ontvangen; deze waren naar zijn oordeel ook produkten van de KGB Hij zei, dat zijn verdwijnen of zijn overlijden degenen, die van hem af wilden, geen genoegen zou doen aangezien dan alle werken, die nog niet gepubliceerd waren. het licht zouden zien

Hij veroordeelde de houding van Jakir en Krasin gedurende hun proces. Hij stelde daar met lof de houding tegenover van mensen als gene aal Grigorenko, Wladimir Boekowsky en Amalrik. Generaal Grigorenko brengt reeds enige jaren door in een psychiatrische inrichting wegens zijn oppositionele houding; Boekowsy, die in 1972 was veroordeeld (pag. 116 e.v. - 1972) zou het aanbod in vrijheid te worden gesteld, mits hij zijn politieke activiteiten zou staken en het land verlaten, hebben geweigerd; evenzeer zou Amalrik het aanbod in vrijheid te worden gesteld, als hij de getuigenissen van Jakir en Krasin wilde steunen. van de hand hebben gewezen

Een paar dagen eerder, op 23 aug., had Solzjenitsyn een brief openbaar gemaakt. die hij aan de minister van binnenlandse zaken, Nikolai Sjtsjelokow, had geschreven.

In april 1973 was Solzjenitsyn officieel van zijn eerste vrouw gescheiden. Hij was toen hertrouwd met de vrouw, met wie hij al drie jaar samenleeft en bij wie hij twee kinderen heeft. Zijn tweede vrouw woont in Moskou, maar het is Solzjenitsyn niet toegestaan zich in de hoofdstad te vestigen. Sinds april is hij nu bezig, vooralsnog tevergeefs, die toestemming te verwerven.

In een brief aan de minister schreef Solzienitsvn:

,,In ons land is de slavernij 112 jaar geleden opgeheven en volgens zeggen heeft de Oktoberrevolutie de laatste sporen daarvan uitgewist. Ik ben geen lijfeigene en geen slaaf. Ik ben vrij om te wonen waar ik wil. Niemand, zelfs de hoogste autoriteit niet, heeft het recht mij van mijn gezin te scheiden.

,,Beperkingen zoals hier bestaan, komen zelfs in de koloniale landen niet voor. Het is beledigend dat verhuizen een gunst is die men moet verdienen. Tegenwoordig heeft zelfs een boer die elders seizoenarbeid verricht, de toestemming nodig van zijn collectieve boerderij.

,,Tegenwoordig is de vrijheid van emigratie voor duizenden in discussie. Hoe verbazingwekkend is het dan dat miljoenen hun woonplaats niet mogen uitkiezen binnen de grenzen van hun eigen land. Bij ons mag een man niet bij zijn vrouw, een vader niet bij zijn kinderen wonen". (KCA, Reuter, AFP, AP, Le Monde, NRC/H'blad, NZZ)

(Vor. ber. pag. 58/1 e.v. - 1974)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VERVOLG VERHOREN ERVIN-COMMISSIE. VERDEDIGING NIXON. NIXON WEIGERT MEDEWERKING AAN COMMISSIE. GELUIDSBANDEN OPGEEIST

In aansluiting aan hetgeen wij opnamen in de aflevering van 25 jan vervolgen wij ons overzicht van de gebeurtenissen met betrekking tot de zgn Watergate-affaire met een beknopte weergave van de verklaring die het Witte Huis uitgaf n a v het getuigenis van John Dean (pag 64)

Reacties Witte *Huis*

Het Witte Huis reageerde op de onthullingen van Dean met een memorandum dat op 28 juni door commissielid senator Inouye werd voorgelezen

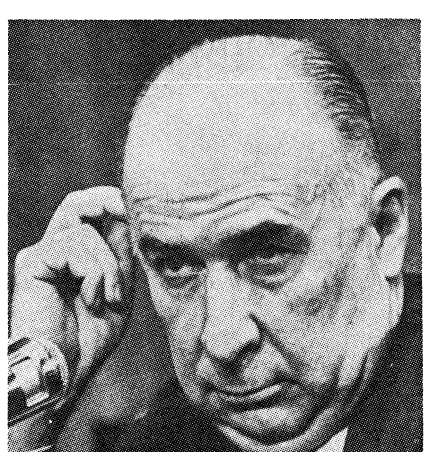
Het memorandum zei dat er geen reden is om te betwijfelen dat Dean de belangrijkste dader was bij het in de doofpot stoppen van de Watergate-affaire ,,Hoewel andere over egingen een grote rol gespeeld kunnen hebben was het verdoezelen van de feiten voor hemzelf van groot belang", aldus het memorandum, waaraan een lijst van 41 vragen was toegevoegd, die door Dean alle werden beantwoord

Dean bleef echter bij zijn verklaring dat Nixon al op 15 september 1972 wist dat er pogingen waren gedaan het schandaal in de doofpot te stoppen.

Ervin-commissie hoort Mitchell

Oud-minister van justitie Mitchell, die tijdens de verkiezingscampagne de Campagneleider van het comité tot herverkiezing van de president was. werd op 10 en 11 juli door de Ervin-commissie gehoord.

Een van Mitchell's advocaten, William Hundley, begon met te verklaren dat Mitchell alleen voor de commissie getuigde omdat hij anders vervolgd zou kunnen worden wegens belediging van het parlement

Oud-minister Mitchell.

De advocaat van de commissie Samuel Dash begon het verhoor van Mitchell met vragen te stellen over het eerder genoemde ,,inlichtingenplan", ontworpen door Thomas Charles Huston, een voormalig leider van de conservatieve groepering ,,Young Americans for Freedom", die toen deel uitmaakte van de staf van het Witte Huis. Het plan omvatte inbraken. afluisteren van telefoongesprekken en het openen van post als onderdeel van een versnelde campagne tegen militanten. Mitchell zei dat hij zich van het begin af tegen het plan had verzet. ,,Ik behoefde er niet van overtuigd te worden dat dit niet de juiste benadering van de problemen van toen was en ik stelde me naast Hoover op in het verzet ertegen".

Mitchell zei niet precies te weten wie in het Witte Huis ondanks Hoover's verzet toestemming gaf om met de uitvoering van het plan te beginnen.

Mitchell verklaarde dat hij driemaal voorstellen had afgewezen om de Democraten uitgebreid te bespioneren. Maar hij zei dat hij, hoewel hij toen minister van justitie was. niemand van degenen die hem deze voorstellen deed, had ontslagen of laten arresteren. Hij zei er geen idee van te hebben wie de stoot heeft gegeven tot de gebeurtenissen welke tot de inbraak in Watergate leidden. ,,Ik kan slechts aannemen dat een aantal andere personen belang had bij de uitvoering van een bepaalde activiteit op dit gebied", antwoordde de oud-minister. Hij weigerde pertinent gissingen te doen over wie de goedkeuring van het spionage-plan zou hebben doorgedrukt, een plan dat hij beschreef als een ,,griezelverhaal", vol met voorstellen over telefoonaftappen, callgirls en ,,alles wat daarbij hoort".

Eerder afgelegde verklaringen bevestigend zei Mitchell dat het illegale plan voor het eerst gedetailleerd uiteen was gezet op een vergadering die op 27 jan. 1972 op het ministerie van justitie plaatsvond met Gordon Liddy, die toen net in dienst was genomen als algemeen raadsman van het comité voor de herverkiezing van de president.

Mitchell zei dat hij een financieel beknot plan van Liddy — de kosten waren gedrukt van $ 1 mln tot een half mln dollar — had verworpen op een op 4 maart 1972 op het ministerie van justitie gehouden bijeenkomst en later een door de plaatsvervangend campagneleider Jeb Stuart Magruder gepresenteerd voorstel waarvan de kosten tot een kwart miljoen waren verminderd.

De oud-minister zei vervolgens dat hij omstreeks augustus 1972 ,,zeer zware verdenkingen" kreeg dat Magruder in het afluisterkomplot zat.

Op de tweede dag van zijn verhoor wrrd Mitcheli ondervraagd over de eventuele kennis van Nixon van de inbraak in het Watergate-complex

Mitchell zei dat hij er niet zeker van was dat de president niet op de hoogte is geweest van liet in de doofpot stoppen van de inbraak en het aanbrengen van afluisteraparatuur in het democratische partijbureau.

Maar hij voegde hieraan toe dat zijn persoonlijke overtuiging wat dat de president er niets van geweten heeft. Dit was hem gebleken, zei hij, uit al zijn gesprekken met Nixon.

Op de vraag of hij bereid was onwaarheid te spreken om de president in be-

schermiing te nemen, antwoordde de oud-minister ,,ik ben niet voor dat dilemma geplaatst" Hij zei dat nu het verhaal van het in de doofpot stoppen van het schandaal openbaar geworden was, de feiten uitputtend onderzocht moesten worden, alle betrokkenen genoemd moesten worden en alle schuldigen bestraft moesten worden
,,Ik meen dat de goede naam van de president door de feiten en door de president zelf beschermd zullen worden", verklaarde Mitchell
Hij zei dat hij de president na ziin herverkiezing niet over het in de doofpot stoppen van het schandaal had ingelicht, ,,omdat ik op dat tijdstip geloofde dat het Witte Huis die zaak zelf wel aankon, althans zozeer dat geen herhaling zou optreden"
Hij zei niet te geloven aar her. Amerikaanse volk zou hebben verkozen eerder over Watergate te hebben gehoord ter vermijding van de huidige verdeeldheid en verdachtmakingen
Mitchell zwoer dat hij geen voorkennis van de inbraak in het Watergategebouw had gehad en dat hij tot op heden niet wist wie er toe had gemachtigd Maar hij zinspeelde erop dat Jef Magruder, zijn plaatsvervanger in de commissie voor de herverkiezing van de president, opgetreden kan zijn in opdracht van iemand anders, ,,omdat ik niet geloof dat hij eigener beweging het initiatief genomen heeft"
De oud-minister zei dat hij geen reden had om geloof te hechten aan een bewering van John Dean, dat president Nixon al in september van het in de doofpot stappen afwist Mitchell zei dat in zijn gesprekken met Nixon nooit een element was geslopen waarmee Deans bewering gestaafd kon worden

Over de betrokkenheid van andere naaste medewerkers van de president bij de Watergate-affaire verklaarde Mitchell dat het zijn opvatting was dat Nixon de twee stafleden John Ehrlichman en Bob Haldeman ontsloeg omdat ze betrokken waren bij het in de doofpot stoppen van het afluisterschandaal.
De Democratische senator Daniel Inouye wees erop dat volgens de bekendmaking van het Witte Huis Haldeman en Ehrlichman het Witte Huis niet hadden moeten verlaten, maar dat de president hen met tegenzin had laten gaan.
Mitchell repliceerde: ,,Senator, ik heb daar een heel andere lezing over".
Gevraagd waarom de president Ehrlichman en Haldeman dan zo geprezen had, antwoordde de oud-minister dat dit een warmte en zachtaardigheid in de president verried die de meeste mensen niet in hem bevroedden.
Senator Ervin verwees naar Mitchells besluit niets tegen de president over Watergate en de inbraak in het kantoor van dr. Daniel Ellsbergs psychiater te zeggen omdat de herverkiezing van de president erdoor in gevaar zou kunnen worden gebracht. Hij vroeg: ,,is de voor de hand liggende conclusie dan niet dat u voorrang gaf aan de politieke toekomst van de president boven diens getrouwe uitoefening van zijn grondwettelijke plichten?"
Mitchell antwoordde dat hem dit een verantwoorde samenvatting van de situatie leek en hij voegde eraan toe: ,,bij nader inzien ook een zeer ernstige".
Raadsman van de commissie, Samuel Dash, vroeg aan de oud-minister naar aanleiding van diens gesprekken met John Dean, de ontslagen juridische raadsman van het Witte Huis, of hij niet van mening was dat de president om de tuin werd geleid. Mitchell antwoordde dat dit inderdaad zijn indruk was.
Gevraagd door Dash of Haldeman en Ehrlichman een actieve rol hadden gespeeld in het in de doofpot houden van de ,,gruwelverhalen van het Witte Huis", antwoordde de oud-minister: ,,zij waren even actief bezorgd als ik".
Dash zei dat Dean in zijn getuigenverklaringen de belangrijkheid van zijn ambt had gekleineerd en had gezegd dat het neerkwam op het blussen van branden. ,,Was dit een van de grootste branden in het Witte Huis die er te blussen waren?", vroeg Dash. ,,Ik hoop dat er geen grotere uitbreken", antwoordde Mitchell.
De oud-minister stemde in met eerder afgelegde verklaringen voor de commissie, dat de voormalige medewerker van het Witte Huis, Charles Colson, de verzekering gaf dat de president gratie zou schenken aan de veroordeelde Watergate-inbreker Howard Hunt. Maar hij zei erbij dat hij niet wist of Colson dit met president Nixon had besproken.

Richard A. Moore

De speciale adviseur van Nixon in het Witte Huis, Richard Moore, getuigde op 13 juli voor de commissie Hij zei dat het zijn stellige overtuigmg was dat de president pas iets over de inbraak en het in de doofpot stoppen ervan hoorde, toen John Dean het hem op 21 maart vertelde
Moore zei dat Nixon in het voorjaar (1973) een vooraanstaande, neutrale advocaat over zijn Watergateproblemen raadpleegde, nadat onder zijn aandacht was gebracht dat hij medeplichtige aan het ,,in de doofpot stoppen van iets wat in de doofpot was gestopt" zou kunnen worden als hij zijn mond zou houden
Moore zei dat de president de niet nader aangeduide advocaat in het Paasweekeinde in Key Biscayne, Florida, raadpleegde Pasen viel op 21 april, precies een maand nadat Nixon over de omvang van het schandaal was ingelicht door John Dean
Moore zei dat hij Nixon had aangeraden een neutrale advocaat te raadplegen op een tête-à-tête met hem in het ovale vertrek van het Witte Huis, vlak voordat de president in een helikopter zou stappen voor een weekeinde in Florida Moore zei tegen Nixon dat het Paasweekeinde ,,een goed tijdstip voor overdenking" was en het begin zou kunnen zijn van een nieuw hoofdstuk in Watergate
Ik zei ,,ik heb over die hele zaak eens nagedacht U kent nu de feiten en u weet en ik weet en ik ben ervan overtuigd dat het volk het zal accepteren, dat u niet van het in de doofpot stoppen op de hoogte was", aldus Moore

Butterfzeld onthult bestaan geluidsbanden

Op 16 juli werd Alexander P. Butterfield, hoofd van de fed. luchtvaartdienst en daarna een hoge functionaris in het Witte Huis gehoord.
Hij verklaarde o.a. dat Nixon in 1970 elektronische afluisterapparatuur in het Witte Huis had laten installeren en dat sedertdien alle gesprekken met de president op geluidsbanden werden vastgelegd.
Deze verklaring werd nog tijden; het verhoor van Butterfield bevestigd in een brief van Fred Buzhardt, speciaal adviseur van het Witte Huis. Hij verklaarde dat alle gesprekken van de president sedert het voorjaar van 1971 op geluidsbanden waren opgenomen.
Butterfield zei dat de apparatuur in 1970 was geplaatst in zowel het ,,ovale kantoor" van de president in het Witte Huis als in zijn ,,vluchtkantoor" aan de overkant van de straat
Volgens Butterfield was de president van mening dat er ,,historische doelen mee waren gebaat om het doen en laten van de president vast te leggen" Ook de telefoongesprekken die Nixon voerde werden opgenomen De bandrecorders gingen automatisch werken als ze geluiden opvingen in de ruimte waarin ze geinstalleerd waren Volgens Butterfield was het systeem constant in bedrijf en had de president nooit gevraagd het buiten werking te stellen
Terwijl de Senaatscommissie nog met de ondervraging van Butterfield bezig was arriveerde een brief van de juridische adviseur van het Witte Huis, Fred Buzhardt, waarin deze de verklaring van Butterfield bevestigde, doch opmerkte dat de gesprekken op de band werden vastgelegd sedert het voorjaar van 1971 en niet sinds 1970, zoals Butterfield had gezegd Deze gaf toe dat hij zich in het juiste tijdstip kan vergissen
Volgens Buzhardt is de apparatuur, die nog steeds wordt gebruikt, van 1969 tot begin 1971 buiten bedrijf geweest. De reden hiervoor noemde Buzhardt niet, doch hij schreef dat de senaatscommissie zo spoedig mogelijk nadere informatie zal krijgen
Butterfield ging verder met te verklaren dat hij eerst na enige aarzeling had besloten het bestaan van de registratie-apparatuur te onthullen omdat hij niet wist of president Nixon er pas later mee op de proppen had willen komen om te bewijzen dat hij niets van het Watergate-schandaal had afgeweten Niemand heeft me, aldus Butterfield, echter gezegd dat ik er mijn mond over zou moeten houden Hij had ook overwogen of zijn onthulling geen ernstige repercussies voor de buitenlandse politiek zou hebben In kringen van de senaatscommissie werd dit opgevat als een aanwijzing dat moge-

lijk de gesprekken tussen de precident en buitenlandse gasten — bijvoorbeeld de Russische partijleider Brezjnew, op de band opgenomen zijn
Uit de schriftelijke toelichting van Buzhardt kwam ook naar voren dat Nixon niet de eerste Amerikaanse president was die alle gesprekken het registreren door elektronische apparatuur Ook president Johnson was gewoon deze methode toe te passen
De banden met opgenomen gesprekken zijn volgens Butterfield zeer zorgvuldig geregistreerd en opgeborgen

Herbert Kalmbach

Op 17 en 18 juli hoorde de commissie Herbert W Kalmbach, de vioegere persoonlijke advocaat van president Nixon Hij verklaarde op aanwijzing van de ,nummers twee el1 drie" (Bob Haldeman en John Ehrlichman) van het Witte Huis voor geld te hebben gezorgd voor de zeven veroordeelde inbrekers in het Democratische hoofdkwartier.
In een tevoren opgestelde verklaring liet Kalmbach echter niet uitkomen of president Nixon op de hoogte was van het geld en het doel
,,Het feit dat ik door de nummers twee en drie van de staf van het Witte Huis was geinstrueerd deze handelingen te doen, maakte het absoluut onbegrijpelijk voor mij dat mijn handelingen op enigerlei wijze als ongepast of als onethisch bestempeld konden worden", aldus Kalmbach
Kalmbach ontkende tevoren van de inbraakplannen op de hoogte te zijn geweest Hij had slechts geld ingezameld voor de verdediging van het zevental en voor steun aan hun gezinnen. Het zou om een bedrag van $ 225 000 zijn gegaan
Van januari 1969 tot begin februari 1972 beheerde Kalmbach een surplus-fonds voor de herverkiezingscampagne dat, volgens kringen van de senaatscommissie, een bedrag van $ 1100000 in kas en een bankrekening van $ 600 000 omvatte
Kalmbach verklaarde dat het geld gedeeltelijk op aanwijzing van Haldeman werd uitgegeven.
Hij verklaarde voorts dat Maurice Stans, oud-minister van handel en destijds voorzitter van Nixons herverkiezingscomité, de vernietiging gelastte van de boekhouding over de geldmzameling.
Het geld, bekend onder de codenaam ,,vuile was" had hij moeten afdragen aan Anthony Ulasewicz, een oud-detective uit New York.

Anthony Ulasewicz

Op 18 juli hoorde de commissie de oud-detectave Ulasewicz
Hij vertelde de commissie dat hij een bedrag van $ 219.000 van Kalmbach had gekregen cm aan de Watergatevendachten uit te betalen
Zijn eerste ontmoeting met Kalmbach had 12 dagen na de Watergate-inbraak plaatsgevonden Hij deed uitgebreid relaas hoe hij de verdachten of hun familieleden het geld had doen toekomen
Hij zei ook nooit van iemand anders dan Kalmbach instructies te hebben gekregen Hij wist ook niet hoe Kalmbach zijn instructies kreeg, maar hij zei de indruk te hebben dat het iemand was die een gelijkwaardige of hogere positie dan Kalmbach bekleedde
Ulasewicz vertelde verder dat mevrouw Hunt, de cchtpenote van één van de verdachten en inmiddels bij een vliegtuigongeluk omgekomen, hem verschillende malen om meer geld had verzocht, omdat zij haar baan was kwijtgeraakt.

Frederick LaRue

Op 18 en 19 juli hoorde de commissie het getuigenis van Frederick C LaRue, een zakenman uit Jackson (Miss) en enige tijd lid van het comité tot herverkiezing van de president
LaRue gaf toe betrokken te zijn geweest bij de uitkering van geilden aan de zeven inbrekers Hij vertelde ook in maart 1972 aan minister Mitchell het plan van Gordon Liddy over het bespioneren van de Democraten te hebben voorgelegd Hij had toen de indruk gekregen dat Mitchell niet erg enthousiast was over het plan
Hij zei dat hij drie dagen na de inbraak een onderhoud had gehad met Liddy en Robert Mardian Liddy had hem toen gezegd dat hij de vijf gearresteeicie mannen had gerecruteerd. Liddy zou bij die gelegenheid ook de inbraak bij de psychiater van Ellsberg hebben genoemd en een poging tot inbraak in het hoofdkwartier van senator George McGovern
LaRue zei verder dat hij de indruk had dat de Watergate-inbraak op hoog niveau was goedgekeurd, hetzij door het comité tot herverkiezing hetzij door het Witte Huis

Robert C. Mardian

De volgende getuige was Robert C. Mardian, een vroegere substituut-officier van justitie en campagne-coordinator in het herverkiezingscomité Hij zei niet op de hoogte te zijn geweest van de plannen voor de inbraak Eerst op de morgen na de inbraak had hij iets over het gebeurde vernomen en daarna bij stukjes en beetjes meer erover gehoord
Voor zover hij door de direct betrokkenen in vertrouwen was genomen, was dat gebeurd in zijn functie als advocaat en niet als politiek medeplichtige

Gordon C. Strachan

Op 23 juli hoorde de commissie het getuigenis van Gordon C Strachan, de voormalige belangrijkste assistent van Haldeman
Hij verklaarde dat zijn onmiddellijke chef, Haldeman, op de hoogte was van politieke spionage die door de republikeinen bedreven werd voor de inbraak in Watergate
Strachan zei dat hij voor Haldeman rapporten over politieke spionage had opgesteld Haldeman had Laten doorschemeren dat hij ze had bestudeerd en besproken met Mitnhell
Kort nadat de inbraak in Watergate had plaatsgehad, aldus Strachan, vernietigde hij in opdracht van Haldeman belangrijke memoranda over plannen tot het bedrijven van politieke spionage
Strachan zei dat hij verantwoordelijk was voor het doorgeven aan Haldeman van alle informatie die hem over de plannen van het comité voor de herverkiezing van de president bereikte
Het belangrijkste rapport dat hij opstelde onthulde het bestaan van een politiek spionageiplan met een begroting van $ 300000 Het rapport droeg het hoofd ,,no 18" Hij kreeg her van Haldeman terug met opmerkingen bij verschillende alinea's, wat erop wees dat Haldeman het gelezen had
Strachan onthulde voorts dat hij aantekeningen had oppesteld die Haldeman zcu gebruiken op een ontmoeting met Mitchell op 4 april 1972 De aantekeningen bevatten onder meer de vraag. ,,is het inlichtingensysteem afdoende?"
Strachan vertelde dat de politieke-spionageplannen van de republikeinen op senator George McGovern van toepassing waren verklaard, nadat duidelijk geworden was dat de andere Democratische kandidaat voor de presidentsnominatie, senator Edmund Muskie, zou afvallen. Hij zei dat de verdenking bestond dat in Muskie's kamp plannen bestonden en dat het ,,algemeen bekend" was dat de chauffeur van de senator in loondienst was van het comité voor de herverkiezing van president Nixon.
Strachan zei dat hij na het nieuws over het plaatsen van afluisterapparatuur en inbraak in Watergate op 17 juni, een telefoontje van Hdldeman had verwacht met de vraag of hij iets wist, maar dat het niet was gekomen
Toen hij op 20 juni Haldeman ontmoette. was hij ,,als de dood" geweest dat deze hem zou ontslaan omdat hij niets van zichzelf had laten horen.
,,Maar hij berispte me niet Hij zei bijna schertsend .wat weten wij over gebeurtenissen in het weekeinde?", aldus Strachan
Haldeman had gesnuffeld in het rapport over de politieke spionage en daarna gezegd er goed voor te zorgen, ,,dat onze klappers schoon zijn" Strachan zei dat dit document en andere die er betrekking op hadden, waren vernietigd Desgevraagd antwoordde hij ,,ik meende dat ik zijn opdrachten uitvoerde (opdrachten van Haldeman)"
Strachan zei dat hij nog andere documenten doornam ,,om er zeker van te zijn dat onze klappers schoon waren".

Getuigenis John Ehrlichman,

John Ehrlichman, de vroegere adviseur voor binnenlandse zaken van president Nixon, en één van de twee topfunctionarissen in het Witte Huis, verscheen op *24 juli voor de Ervin-commissie en werd vijf dagen verhoord (van 24 tot* **27** *juli en op* **30** *juli).*

Ehrlichman verklaarde dat hij onschuldig is aan alle beschuldigingen van onbetamelijk gedrag die in de loop van de verhoren tegen hem waren ingebracht.
Over president Nixon zei Ehrlichman dat deze te zeer door staatszaken in beslag genomen werd om rechtstreeks bij het afluisterschandaal betrokken te kunnen zijn geweest.
De verklaring bevatte verder een aanval op het getuigenis van John Dean.
Over Deans optreden voor de commissie zei Ehrlichman: ,,De heer Dean ving zijn verklaring aan met een wat oppervlakkige maar op de publieke tribune spelende herhaling van een oud deuntje dat het angst en waanzin in het Witte Huis van president Nixon was wat de klok sloep. Zo vroeg hij zich af waarom men er zich zo druk moest maken over hippies die naar Washington kwamen om er een vreedzame mars op Pennsylvania Avenue te houden. De verklaring van Dean is eenvoudig dat wij allen leden aan neurose in een vergevorderd stadium en niets anders dan een of andere vreemde Witte Huis-idiotie hadden. Zijn suggestie was dat hij er als enige normale tussendoor laveerde".
Over president Nixon zei Ehrlichman: ,,Ik weet van observatie van dichtbij dat hij niet gek, niet vreemd en niet psychotisch is waar het gaat over betogers en niet overgevoelig voor kritiek. Hij is een bekwame. harde, internationale popoliticus, praktisch, complex en in staat vele verschillende elementen te zien als één en de interrelatie te constateren van ogenschijnlijk los van elkaar staande informatie en gebeurtenissen".

Ehrlichman noemde de verklaring van Dean dat Watergate de alles overheersende zaak in het Witte Huis was in de periode tussen 17 juni en 15 sept 1972, „absurd"

Tijdens het verhoor kwam ook de inbraak in het kantoor van de psychiater van Ellsberg ter sprake

Ehrlichman verklaarde dat de inbraak in het kantoor van de psychiater door „loodgieters in het Witte Huis die naar het lek zochten waar doorheen de Pentagondocumenten in de openbaarheid waren gekomen, juist en noodzakelijk en in het belang van de nationale veiligheid was geweest

Senator Ervin zei hierover dat Ellsberg niet had terechtgestaan omdat hij de Pentagondocumenten aan de Sowjet-Unie had overgedragen, maar omdat hij ze van de regering gestolen had.

Ehrlichman zelf werd door commissielid senator Herman Talmadge over de omvang van de presidentiele macht ondervraagd

„Als de president opdracht tot een inbraak zou kunnen geven, weet u dan waar die bevoegdheid ophoudt? U gelooft toch niet dat zij moord of andere misdaden zou kunnen omvatten?" vroeg Talmadge

„Nee, ik weet niet waar de streep getrokken moet worden, senator", antwoordde Ehrlichman

„Waar is de rem op de bevoegdheden van de president, waar die bevoegdheden beginnen en eindigen?" vervolgde Talmadge

Talmadge zei dat hij een inbraak in het huis van Ellsberg had kunnen begrijpen, maar niet in het kantoor van psychiater Lewis Fielding, „die niets had gedaan waardoor de nationale veiligheid in gevaar was gebracht".

Ehrlichman antwoordde dat de noodzaak dat men over een psychiatrisch rapport over Ellsberg beschikte, de inbraak in het kantoor van zijn psychiater had ingegeven De CIA had om meer gegevens over Ellsberg gevraagd voor het ‚portret" dat zij van de verdachte aan het schilderen was Desgevraagd antwoordde hij dat hij niet wist of presidentiele macht het beroven van een bank voor het verkrijgen van documenten in de kluis van een buitenlandse agent toestond

De Republikeinse senator Edward Gurney ondervroeg Ehrlichman over bijeenkomsten begin januari 1973 waarop over presidentiële gratieverlening werd gesproken

Op 3 januari, zei Ehrlichman, had hij een ontmoeting met John Dean, en staflid Charles Colson, die Watergatebeklaagde Hunt aan de staf had toegevoegd Colson had een brief van Hunt, die afwezig was door de dood van zijn vrouw bij een vliegtuigongeluk en die zich door zijn vrienden in de steek gelaten voelde, omdat hij in de Watergate-affaire in staat van beschuldiging was gesteld

Colson stelde voor dat hij zelf met Hunt of zijn advocaat zou gaan spreken, waarop Dean hem waarschuwde zich niet te begeven op het gladde ijs van de presidentiele gratiering

Ehrlichman vocht echter Deans eerdere getuigenverklaring aan, dat het onderwerp gratie aan de orde was geweest en dat Ehrlichman een dag of twee latei Colson had verzekerd dat hij van de president het vooruitzicht op gratie — leidende tot strafvermindering — had gekregen

Senator Gurney zei „Om het onomwonden te zeggen, verklaart u dat John Dean onwaarheid sprak"

‚Inderdaad'„ antwoordde Ehrlichman

H. R. *Haldeman*

Bob Haldeman, de vroegere chef van de staf van het Witte Huis, verscheen op 30 juli voor de commissie en werd drie dagen ondertraagd

Haldeman begon zijn getuigenis met de mededeling dat er slecht~op ondergeschikte punten verschillen bestonden in zijn verhaal en dat van Ehrlichman

In de loop van zijn verhoor vertelde Haldeman dat de president hem had gevraagd te luisteren naar de bandopnamen van de gesprekken van de president met John Dean op 15 september 1972 en 21 maart 1973 en dat hij deze banden mee naar huis had genomen om ze in alle stilte nog eens te horen

Haldeman zei dat hij, op basis van wat hij gehoord had op de banden, de indruk had dat Dean niet de volledige waarheid had gesproken De bandopname van de ontmoeting van 21 maart verschilde nogal met wat Dean daarover tegen de commissie had verteld, aldus Haldeman

Volgens Haldeman hadden de gesprekken, die volgens Dean op 13 maart hadden plaatsgevonden in werkelijkheid op 21 maart plaats gehad

Haldeman zei ook dat de president Dean tijdens het gesprek van 15 september niet had gecomplimenteerd met zijn bemoeiingen inzake Watergate

Haldeman zei verder zich niet te herinneren zijn voornaamste assistent Strachan Opdracht te hebben gegeven enkele memoranda te vernietigen

Haldeman zei verder zich niet te herinneren hoe vaak hij met Dean of Mitchell over de inbraak had gesproken Ook wist hij niet wanneer hij voor het eerst over de inbraak had vernomen

Getuigenissen Helms, *Cushman* en *Walters*

Op 2 augustus hoorde de commissie Richard M. Helms ex-directeur van de CIA en ambassadeur in Teheran

Helms vertelde dat Hunt, op verzoek van het Witte Huis. in juli 1971 een camera en een tape-recorder had gekregen van de CIA Andere verzoeken van Hunt om medewerking van de CIA had Helms afgewezen Helms zei niet geweten te hebben dat het materiaal voor het zgn profiel van dr Ellsberg o a verkregen was door diefstal

Vier dagen na de inbraak in Watergate had Helms Patrick Gray, directeur van de FBI, verzekerd dat de CIA niet in de zaak betrokken was

Hij zei de indruk te hebben dat er gemanipuleerd was om de CIA in de zaak te betrekken

Dezelfde dag hoorde de commissie generaal Robert E Cushman, de vroegere plv directeur van de CIA en commandant van het korps mariniers Op 3 augustus werd de plv directeur van de CIA luitenant-generaal Vernon Walters gehoord

Hun getuigenissen kwamen in grote trekken overeen met dat van Helms Ook Cushman vertelde hoe hij door Hunt was benaderd met het verzoek hem allerlei materialen voor spionage-activiteiten te leveren en hoe hij na overleg met Helms geweigerd had deze te verstrekken

Patrick Gray

De vroegere directeur van de FBI, Patrick Gray, werd op 3 en 6 augustus gehoord Hij verklaarde dat hij twee mappen met documenten, afkomstig uit de safe van Howart Hunt in het Witte Huis, had vernietigd Dean had hem verteld dat deze dossiers „politiek dynamiet" bevatte Dean had gezegd dat de dossiers absoluut niets bevatten wat met Watergate te maken had Hoewel hij niet de uitdrukkelijke opdracht tot vernietiging had gekregen, had hij uit de uitlatingen van Dean en Haldeman begrepen dat het beter was de dossiers te laten verdwijnen.

Hij zei er spijt van te hebben dit te hebben gedaan Over het aandeel van de FBI in het onderzoek naar de inbraak in Watergate vroeg senator Gurney wat er waar was van de verwijten dat de FBI een allesbehalve diepgaand onderzoek had ingesteld

Gray zei dat het onderzoek „rigoreus en diepgaand" was geweest en dat er ruim 300 agenten 27 000 man-uren aan mwerkt hadden Hij zei dat hij niemand ooit had opgedragen het „kalm-aan" te doen en dat hij niet wist of dit parool van iemand anders was uitgegaan

Gurney vroeg waarom het onderzoek aleen Hunt en Gordon Liddy, beiden veroordeelde beklaagden, als beklaagden had opgeleverd. „Dat zou u het kunnen zeggen, ik heb me dat zelf ook dikwijls agevraagd", antwoordde hij

Gurney suggereerde dat de reden kon zijn dat er op zo grote schaal in de doofpot was gestopt en Gray kon wel met die conclusie meegaan

Gray sprak een openbare verklaring van president Nixon op 30 april tegen waarin deze zei dat hij het Watergate-onderzoek had overgenomen en persoonlijk aan de agenten van de FBI opdracht had gegeven hem alle feiten ter hand te stellen

In antwoord op een vraag van senator Lowell Weicker zei Gray dat hij van niemand opdracht had gekregen de Watergatefeiten ter kennis van president Nixon te brengen

Gray zei dat hij achteraf gezien spijt had de documenten te hebben vernietigd en dat hij wilde dat hij ze aan de commissie had kunnen overhandigen

Gray zei dat hij de documenten een half jaar onder zijn berusting had gehad zonder erin te kijken en dat hij ze na Kerstmis, samen met afval van de kerstdagen, had verbrand

„Wie dacht u wilde dat de documenten vernietigd zouden worden toen u ze in brand stak?" vroeg Rufus Edmiston, viceraadsman van de commissie. „De president, John Ehrlichman, John Dean of iemand anders?"

„Dat weet ik echt niet", antwoordde Gray

Oud-minister Klezndzenst gehoord

Op 7 aug werd oud-minister van justitie Richard G Kleindienst gehoord

Hij verklaarde zeer geschokt te zijn geweest over de Watergate-inbraak en van president Nixon de opdracht te hebben gekregen alles te doen om de zaken uit te zoeken

Howurd Hunt

Na het verhoor van Kleindienst schortte de commissie haar werkzaamheden voor enige weken op.

Op 24 sept. 1973 hervatte de commissie de verhoren. Op die dag werd E Howard Hunt, één van de veroordeelde inbrekers van het Watergate-complex, gehoord. Hunt, auteur van meer dan 40 spionageromans en vroeger adviseur van het Witte Huis inzake veiligheidskwesties, verklaarde dat Gordon Liddy hem had gezegd dat Mitchell toe-

stemming had gegeven voor het opzetten van een wijdverbreid systeem om de Democraten te bespioneren

Hunt zei begrepen te hebben dat zowel Magruder als Dean en Colson dit programma hadden goedgekeurd Hunt vertelde dat hij in 1949 bij de CIA was gaan werken en zich daar had gespecialiseerd in elektronische afluisterapparatuur

„Om misverstanden te voorkomen, zei Hunt, ik was een spion voor de Ameri-Iraanse regering'

In 1970 was hij door het Witte Huis benaderd om daar in dienst te treden Zijn benoeming had de goedkeuring van Haldeman en Ehrlichman

In het Witte Huis was hij toegevoegd aan de zgn „loodgieters", een groep mannen wiens taak het was uit te zoeken hoe het mogelijk was dat geheim materiaal kon uitlekken

Hij zei dat het plan om afluisterapparatuur te installeren in het Witte Huis was ontstaan, nadat er geruchten gingen dat de Democraten geld uit Cuba kregen om hun campagne te financieren

Getuigenissen Segretti, Kelly, Benz *en* Buckley

De commissie hoorde vervolgens een aantal mensen die een actief aandeel hadden in het verstoren van de Democratische verkiezingscampagne

Donald H Segretti verklaarde dat hij door een hoge functionaris van het Witte Huis (Dwight L. Chapin) in dienst was genomen om de Democratische verkiezingscampagne te verstoren. Hij had brieven met het briefhoofd van Muskie rondgezonden waarin andere Democratisnhe kandidaten in een kwaad daglicht werden gezet, invitaties verzonden voor niet bestaande parties en stinkbommen gegooid op de Democratische partijconventie Ook Martin Kelly, Robert Benz en John Buckley kwamen met dergelijke verhalen.

Na deze verhoren, besloot de commissie haar werkzaamheden voorlopig te staken en in de loop van 1974 weer bijeen te komen.

Verdediging Nixon

Naar aanleiding van het eerste deel van de hoorzittingen van de Ervin-commissie richtte president Nixon zich op 15 aug. 1973 in een televisierede tot het Amerikaanse volk.
Hij zei daarin o.a.:

„Nu het grootste deel van de belangrijkste getuigen is gehoord in dat deel van de hoorzittingen van de Senaatscommissie over praktijken bij (verkiezings)campagnes, dat aan de Watergatezaak is gewijd, is de tijd gekomen om mijn stem te laten horen over de beschuldigingen die zijn uitgesproken en om het Amerikaanse volk een perspectief te bieden in deze kwestie. Gedurende vier maanden heeft Watergate de nieuwsmedia beheerst. De laatste drie maanden hebben de drie belangrijkste tv-netten gemiddeld meer dan 22 uur per week aan het onderwerp gewijd. De Senaatscommissie heeft twee miljoen woorden aan getuigenissen gehoord.

Het onderzoek begon als een poging de feiten te ontdekken over de inbraak en het afluisteren bij het hoofdkwartier van de Democratische partij en over andere misbruiken bij de (verkiezings)campagnes".

Naarmate de weken zijn verstreken is het duidelijk geworden dat zowel de hoorzittingen als sommige van de commentaren die op hen zijn geleverd steeds meer onderdeel zijn geworden van een sfeer waarin een poging wordt gedaan om de president persoonlijk te betrekken bij de illegale activiteiten die plaats vonden"

De president zei vervolgens de volledige verantwoordelijkheid voor de misbruiken op zich te nemen en het recht van de Ervin-commissie om een onderzoek naar de handelingen van de president niet te betwijfelen

Hij wilde echter niet in details Ingaan op de verschillende beschuldigingen. maar liever oroberen de zaken in het perspectief te plaatsen zoals zich dal vanuit het presidentschap voordoet.

Nixon herhaalde zijn verzekering van 22 mei (pag. 62 e.v.) dat hij niet van te voren op de hoogte was van de Watergate-actie en ook geen deel had aan of iets wist van de activiteiten om de zaak in de doofpot te sloppen. Ook had hij zijn naaste medewerkers nooit toestemming gegeven tot onwettige activiteiten.

Nixon meende dat in de getuigenverhoren ook niets naar voren was gekomen dat duidde op een directe betrokkenheid van de president.

Slechts één getuige had zoiets beweerd en die was slechts afgegaan op zijn eigen indrukken. Dat getuigenis was echter tegengesproken door een andere getuige die zich in een positie bevond van waaruit hij de feiten kon kennen.

„Vanaf het moment dat de inbraak plaats vond heb ik er herhaaldelijk op aangedrongen mij de feiten te vertellen en wel in het bijzonder of er iemand van het Witte Huis bij betrokken was Ik beschouwde twee zaken als essentieel.

ten eerste dat het onderzoek grondig moest zijn en eerlijk en ten tweede dat als er hooggeplaatste personen bij betrokken waren, dat we dan allereerst moesten zorgen dat de feiten tevoorschijn kwamen

De president had voortdurend gevraagd of er iemand van het Witte Huis bij de zaak was betrokken en bovendien meteen opdracht gegeven aan de FBI tot een grondig onderzoek De president verklaarde dat zijn raadgever Dean was , aangewezen om het onderzoek te volgen". Op een kabinetsvergadering van 12 september 1972 had de minister van justitie verklaard dat dit het grondigste onderzoek was geweest sinds dat naar de moord op Kennedy en dat alleen de zeven beklaagden waren betrokken bij de zaak

Ook cp 15 september 1972 had Dean hem geen aanleiding gegeven te geloven dat anderen schuldig waren Op 16 februari 1973 had de tijdelijke directeur van de FBI Gray hem verzekerd dat hij trots was op het onderzoek van zijn afdeling

„Omdat ik de rapporten geloofde die ik kreeg geloofde ik de kranteberichten niet die een in de doofpot stoppen suggereerden Ik was overtuigd dat er geen coverup was omdat ik overtuigd was dat niemand iets had , to cover up"

Pas op 21 maart kieeg de president nieuwe informatie cri begon hij een eigen onderzoek Toen Dean geen rapport bleek te kunnen schrijven had hij dit Ehrlichman opgedragen Toen hij van deze en van minister Kleindienst midden april alles hoorde had hij alle gegevens aan onderminister van justitie Petersen gegeven omdat hij vond dat diens afdeling criminele zaken de zaak nu grondig moest onderzoeken „Met mijn instemming benoemde minister Richardson een speciale aanklager"

„In plaats van te proberen de feiten te verbergen zijn mijn pogingen er integendeel steeds op gericht geweest achter de feiten te komen en om deze feiten kenbaar te maken aan de bevoegde gerechtelyke instanties zodat het recht zijn loop zou kunnen hebben en tegen de schuldiger. maatregelen zouden kunnen worden genomen

Ik schakelde de bect toegeruste juridische instanties in dit land in om de waarheid op te sporen en hierover te rapporteren

Ik geloofde dat zij dit ook gedaan hadden — zoals zij ook geloofden dat zij het gedaan hadden"

De geluidsbandjes met zijn conferenties en telefoongesprekken, aldus de president, kon hij niet uitleveren. Hiermee was een veel belangrijker principe gemoeid. Het ging om de vertrouwelijkheid van de presidentiële gesprekken die ook gold voor die tussen een .advocaat cn zijn cliënt, tussen de priester en degeen die biecht en tussen man en vrouw. Die vertrouwelijkheid was essentieel voor de toekomst van het presidentschap. Geen diplomaat zou meer vrij spreken in die gevoelige onderhandelingen die vrede kunnen brengen en oorlog voorkomen. Uitlevering van de bandjes zou een precedent zijn dat alle toekomstige presidenten zou verlammen.

De president vervolgde:

Wanneer ik nu overga tot de fundamentele vragen die Watergate heeft opgeroepen erken ik dat het louter beantwoorden van de beschuldigingen die tegen de president zijn ingebracht niet genoeg is. Het woord „Watergate" is een veel bredere serie aangelegenheden.

Voor de meesten van ons is „Watergate" niet alleen het inbreken en afluisteren in het partij-hoofdkwartier gaan betekenen, maar een hele reeks van daden die misbruik van vertrou-wen vertegenwoordigen of lijken te vertegenwoordigen. Het is overdreven partijdigheid gaan betekenen, lijsten van vijanden, pogingen de grote regeringsinstellingen voor politieke doeleinden te gebruiken.

Voor veel Amerikanen is de term „Watergate" ook identiek geworden met een aantal zaken van nationale veiligheid die deel zijn gaan uitmaken van het onderzoek. zoals áie in verband met mijn pogingen om het massale uitlekken van belangrijke diplomatieke en militaire geheimen stop te zetten en om de golf van bomaanslagen en brandstichtingen en andere gewelddaden van enkele jaren geleden tegen te gaan.

In de toekomst, aldus Nixon, zal mijn regering waakzamer zijn om te verzekeren dat deze misbruiken niet plaatsvinden. Ik beloof u vanavond dat ik alles zal doen om te verzekeren dat een van de resultaten van Watergate een nieuw peil zal zijn van politiek fatsoen en integriteit in Amerika, zodat wat verkeerd was in de politiek niet langer wat goed was kan corrumperen.

„Wanneer wij Watergate in een groter perspectief zien", aldus Nixon, „blijkt dat de misbruiken bij degenen die erbij be-

trokken waren voortkwamen uit de veronderstelling uat hun doel hen boven de regels plaatste die een vrije gemeenschap bij elkaar houden Dat kan in dit land niet worden getolereerd''

,,Maar het gebeurde niet plotseling in 1972 Het werd mode in de jaren 60 toen groepen de wet in eigen hand namen en volhielden dat hun bedoelingen een hogere moraliteit tertegenwooraigden Toen werd hun houding geprezen door de pers en van sommige kansels als blijk van een nieuw idealisme Zij die op oude beperkingen wezen werden eican beschuldigd reactionair te zijn Die houding bracht een spiraal van geweld en vrees, opstanden en brandstichting en bomaanslagen, alles in naam van vrede en recht Het idee dat het doel de middelen heiligt bleek aanstekelijk ..

,,Daarom is het niet verbazend al is het betreurenswaardig dat sommigen in 1972 de morele maatstaven aannamen die zij zelf hadden veroordeeld en daden begingen die geen plaats hebben in ons politiek systeem" De president vroeg om een nieuw respect voor wederzijdse beheersing We moeten erkennen dat het ene exces het andere voortbrengt en dat de extremen van geweld en verdeeldheid in de jaren '60 bijdroegen tot de extremen van Watergate

Aan het eind van zijn rede meende Nixon ,,Na 12 weken en twee miljoen woorden voor de televisie hebben we een punt bereikt waarbij een voortdurende, terugblikkende geobsedeerdheid door Watergate deze natie er toe brengt zaken van veel groter belang te verwaarlozen Wetgeving nodig voor uw gezonaheid in het Congres, vertrouwen hier en in het buitenland, in onze economie, ons geld en onze buitenlandse politiek worden ondermijnd door onzekerheid Onderhandelingen over strategische wapens en troepen in Europa die de veiligheid van deze natie aangaan lang nadat Watergate is vergeten Deze zaken kunnen niet wachten Ze schreeuwen om daden nu''

,,Of wij, uw gekozen vertegenwoordigers, doen het werk dat gedaan moet worden voor u, of een ieder van u moet vragen Waarom? De tijd is gekomen Watergate aan rechters te geven waar de vragen van schuld of onschuld thuis horen De tijd is gekomen voor ons allen oin door te gaan met de urgente zaken van onze natie Indien u de opdracht die u deze regering gaf uitgevoerd wilt zien, dan vraag ik uw hulp om te verzekeren dat degenen niet zullen slagen die Watergate willen exploiteren om ons te weerhouden te doen waarvoor we werden gekozen''

Benoeming Richardson *en* Cox

In zijn televisierede van 29 april (pag. 304 '73 e.v.) maakte president Nixon de benoeming van Richardson tot minisiter van justitie als opvolger van Kleindienst bekend en deze deelde op 7 mei 1973 mee dat een onafhankelijke jurist het onderzoek in de Watergate-zaak zou gaan leiden en op 18 mei maakte de minister bekend dat Archibald Cox voormalig federaal officier van justitie en professor in het recht aan de Harvard universiteit tot openbaar aanklager was benoemd met bijzondere volmachten om na het afsluiten van de verhoren door de senaatscommissie een onderzoek en eventuele strafrechtelijke vervolging in 'ie stellen.

Prof Cox werd op 32-jarige leeftijd professor in het recht aan de Harvard-universiteit, één van de jongste mensen die ooit die post had bekleed Van 1961 tot 1965 was hij advocaat-generaal, op twee na de hoogste functionaris in het ministerie van justitie In 1965 keerde hij naar Harvard terug

Minister Richardson zei bij de benoeming van Cox dat deze volledig bevoegd zou zijn zaken voor de grand jury of andere onderzoekorganen te brengen, dat hij toegang zou hebben tot al het relevante materiaal, dat hij kon bepalen of hij in beroep zou gaan tegen een toepassing van het zgn ,,executive privilege" door de president, dat hij immuniteit voor een bepaalde getuige kon aanvragen, kon beslissen of hij een vervolging zou laten instellen tegen wie dan ook en dat hij verder over alle gebruikelijke juridische instrumenten zou beschikken om het onderzoek goed uit te voeren en dat hij de jurisdictie zou hebben over enig aspect van al deze zaken

Archibald Cox wordt beëdigd. (r.) minister Richardson

Nixon verbiedt medewerking Witte Huis *aan* Ervin-commissie *en* weigert banden ter beschikking te stellen

Tijdens de verhoren door de Ervin-commissie maakte Nixon op 16 juli bekend dat geen enkele medewerker van de geheime dienst voor enige Congrescommissie mocht getuigen, de Ervin-commissie inbegrepen. betreffende zaken die aan de orde waren toen dezen (de geheime agenten) in het Witte Huis werkzaam waren. De president voegde eraan toe dat deze richtlijn gold voor de Ervin-commissie die bezig was een onderzoek in te stellen naar de inbraak in het Watergate-complex en was genomen in verband met de pogingen die van die kant werden ondernomen om vroegere medewerkers onder strafbedreiging onder druk te zetten mededelingen te doen.

Op 16 juli na het getuigenis van Butterfield dat in het Witte Huis bandopnamen werden gemaakt van alle gesprekken van de president (pag. 76/31, zond voorzitter Ervin een brief aan president Nixon, waarin werd verklaard dat de commissie unaniem verzocht alle relevante documenten en banden met betrekking tot de zaak waarnaar de commissie een onderzoek instelde, ter beschikking te stellen.

Naar aanleiding van dit verzoek schreef Nixon op 23 juli 1973 een brief aan voorzitter Ervin waarin hij verklaarde aan het verzoek van Ervin geen gevolg te kunnen geven. De president schreef dat als de inhoud van de banden definitief over de basisvragen van de Watergate-zaak uitspraak zou kunnen doen, ernstig overwogen zou moeten worden of vasthouden geen groter nadeel zou zijn. Maar de president was van mening dat de inhoud van de banden alleen dan juist begrepen of geïnterpreteerd kon worden als er veel meer documenten of geluidsbanden ter beschikking kwamen, wat echter het begin van een eindeloze rij van publikatie van privé-materiaal van de president zou betekenen, dat niets met Watergate had te maken.

In de volgende aflevering geven wij een beknopt overzicht van de pogingen van Archibald Cox de beschikking over de banden te krijgen.

Uitgevers B V Int Uitg en Handelmij ,,Systemen Keesing'', Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

GRIVAS' LAATSTE STRIJD

De situatie op Cyprus na de presidentsverkiezingen van februari 1973 werd niet beheerst door de nog steeds niet geregelde relatie tussen de Griekse en Turkse gemeenschap op het eiland, maar door een conflict binnen de Griekse gemeenschap. Aan de eene kant stonden de aanhangers van generaal Grivas als felle strijders voor de aansluiting bij Griekenland, de z.g. enosis; anderzijds president Makarios en zijn volgelingen die deze enosis voorlopig niet of niet langer bereikbaar achten.

De confrontatie tussen deze beide groepen vond op twee terreinen plaats. Aanvankelijk vooral op religieus gebied waar de drie bisschoppen hun conflict met Makarios over de verenigbaarheid van wereldlijk en geestelijk leiderschap tot het bittere einde uitvochten.

Daarnaast kozen Grivas' aanhangers de weg van het geweld door o.a. het plegen van aanslagen en de ontvoering van een minister, wat gewelddadige reacties van de kant van Makarios' volgelingen opriep.

In deze situatie keerde de Griekse regering, die eerst van de enosis-beweging gebruik had gemaakt om druk op Makarios uit te oefenen, zich geleidelijk van Grivas af.

Het overlijden van Grivas op 27 jan. laat wresident Makarios achter als ,,de onbetwiste leider van het Grieks-Cypriotische volk voor het eerst sinds Cyprus intern zelfbestuur verwierf in 1960", aldus The *Financial* Tzmes (29-1), maar de enosis-gedachte is nog steeds aanwezig, zo concludeerde The Economist (2-2).

Een overzicht van deze en andere ontwikkelingen sinds febr. 1973 (zie pag. 211 e.v.-1973) volgt hieronder.

Drie bisschoppen *zetten* aartsbisschop Makarzos af

De drie bisschoppen van de orthodoxe kerk van Cyprus — Anthimos van Kitium, Yennadios van Paphos en Kyprianos van Kyrenia — die sinds 2 maart 1972 het aftreden van Makarios als president van Cyprus hadden verlangd, omdat dit wereldlijke ambt volgens hen onverenigbaar was met zijn kerkelijke positie als aartsbisschop (pag. 186/2-1972), zetten ook na Makarios' weigering begin nov. 1972 (pag. 215/2-1973) om de synode voor deze kwestie bijeen te roepen hun actie voort.

De bisschoppen riepen Makarios volgens DPA (25-2-1973) op om op 7 maart 1973 te Limassol voor de bisschoppen verantwoording af te leggen. Makarios reageerde niet en ook een bemiddelmgspoging van de Griekse ambassadeur op Cyprus, Efstathios Lagakos, bracht geen verandering in de situatie.

Op 7 maart kwamen de drie bisschoppen zonder Makarios te Limassol bijeen voor wat zij een zitting van de heilige synode van de kerk van Cyprus noemden. Na een tweedaags debat maakten zij op 8 maart bekend dat zij Makarios van de aartsbischoppelijke troon vervallen hadden verklaard en hem uit de rijen van de geestelijkheid hadden gezet. Het besluit zou na 30 dagen van kracht worden om Makarios in staat te stellen desgewenst tegen de uitspraak in beroep te gaan.

Makarios, die weigerde een afgezant van de bisschoppen met het desbetreffende document te ontvangen, noemde op 8 maart de bisschoppelijke beslissing ongeldig en zonder waarde, omdat die op een illegale bijeenkomst was genomen. Alleen hijzelf, als aartsbisschop, kon een synode bijeenroepen en die kon slechts in aanwezigheid van de aartsbisschop besluiten nemen. Makarios sprak van een ,,onduldbare morele moordaanslag" op zijn persoon (precies drie jaar eerder, op 8 maart 1970, vond een fysieke aanslag op Makarios plaats, pag. 418/2 - 1970) en van ,,obscure middeleeuwse praktijken waartegen het volk in bescherming moet worden genomen". Ook vroeg Makarios zich af ,,hoelang bisschoppen die kennelijk zonder aanhang zijn. nog kunnen worden geduld"

Het optreden van de bisschoppen lokte talrijke, meest negatieve reacties uit:

De Griekse plv minister van buitenlandse zaken, Phaedon Anninos-Kavallieratos, deelde mee dat de Griekse regering kort te voren via haar ambassadeur op Cyprus de drie bisschoppen op de gevolgen gewezen had die een afzetting van Makarios zou hebben, aldus de N Z Z (13-3) Hij verklaarde volgens The Times (12-3) dat zijn regering ,,met grote bezorgdheid" de ontwikkelingen volgde die ,door toenemende verdeeldheid onder de Grieks-Cyprioten onze grote nationale zaak konden schaden"

De (toenmalige) primaat van de orthodoxe kerk van Griekenland, aartsbisschop Hieronymos, trok volgens The Times (12-3) de geldigheid van de bisschoppenbeslissing op kerkrechtelijke gronden in twijfel, omdat volgens de ,,zeer duidelijke normen" van het kerkelijk recht een bisschop pas dan afgezet kan worden als aan de betreffende procedure door minstens 12 bisschoppen wordt deelgenomen.

De patriarch van Moskou, Pimen, verzekerde de Cypriotische ethnarchen in een telegram, aldus de N Z Z (18-3), dat hij

President Makarios spreekt vrouwen (links onder mevr. Vakis) toe die de vrijlating van de ontvoerde minister eisen.

de primaat van de kerk van Cyprus bleef erkennen, omdat de beslissing van de drie bisschoppen ,,ongeldig'' was
De oecumenische patriarch van Konstantinopel, Dimitrios, veroordeelde volgens de NZZ (25-3) de afzetting van Makarios als in strijd met het kerkelijk recht, dat een afzetting door een synode, bestaande uit minstens 12 metropolieten vereist Dimitrios voegde daaraan toe dat de Cypriotische kerk onafhankelijk is en niet renhtstreeks onder hem ressorteert
De permanente heilige synode van Griekenland besloot de normale betrekkingen met aartsbisschop Makarios te handhaven, omdat de door de drie bisschoppen gevolgde procedure strijdig was met het kerkelijk recht
Hetzelfde argument werd ook door andere kerkelijke leiders aangevoerd, zoals patriarch Nikolaos van Alexandrie, patriarch Benedikt van Jeruzalem en de metropoliet van Korinthe, Panteleimon.
Het regeringsgezinde Atheense blad Eleftheros Kosmos noemde het besluit van de bisschoppen ,,monstrueus'' volgens kerkelijke maatstaven en ,,crimineel'' volgens nationale normen, aldus Le Monde (10-3).
Steun kregen de bisschoppen slechts van de ,,nationalistische extremisten'' in Athene (NZZ 18-3) en de Enosís-nationalisten van generaal Grivas op Cyprus. Als woordvoerder van de eerste groep betoogde het Atheense blad Estia dat de bisschoppen overeenkomstig het kerkelijk recht hadden gehandeld, omdat de heilige synode van Cyprus autonoom (,,autokephalos'') is.
Generaal Grivas stelde zijn aanhangers, aldus de FAZ (12-3) op de hoogte van een ,,beslissende wijziging'': het staatshoofd van Cyprus heette niet meer aartsbisschop Makarios III maar Michael Christodoulos Mouskos

Na een nieuwe bijeenkomst te Limassol deelden de drie Cypriotische bisschoppen op 13 april mee dat het besluit tot afzetting van aartsbisschop Makarios ,,definitief'' was geworden en dat hij voortaan als leek onder zijn doopnaam Michael Mouskos, zoon van Christodoulos, bekend zou staan. Tevens maakten zij bekend dat de oudste bisschop, de 86-jarige Yennadios van Paphos, de vacante aartsbisschoppelijke troon tijdelijk (,,locum tenens'') zou bezetten.

Bisschop Anthimos van Kitium kondigde aan dat de parochiepriesters in een encycliek zou worden opgedragen Makarios' naam niet langer in hun gebeden op te nemen. Ook zouden alle banken er in een brief van op de hoogte worden gesteld dat Makarios' handtekening niet langer geldig was.

Makarios reageerde volgens de *NZZ* (29-4) aldus op het optreden van de bisschoppen: ,,De ratificatie van hun besluit door de drie bisschoppen maakt dit in geen enkel opzicht geldig. De beslissing was van meet af aan ongeldig en niet existent...'' Makarios zegde toe ,,om voor het herstel van dc Cypriotische kerk te strijden en om het land te verdedigen, dat van binnenuit en van buitenaf tegelijk aangevallen wordt''. Op 28 april stuurden zowel Makarios als Yennadios een encycliek aan alle priesters ter gelegenheid van het orthodoxe Pasen. Dit bevestigde volgens AFP het totale schisma van de Kerk van Cyprus.

Op 2 mei ging Makarios tot de tegenaanval over. Hij verklaarde bisschop Yennadios voor afgezet en kondigde aan dat binnenkort in net diocees Paphos de verkiezing van een nieuwe bisschop zou plaatsvinden. Yennadios' afzetting werd van zijn troon vervallen verklaard, omdat hij zich al–meer dan een jaar niet meer in zijn bisdom had opgehouden. (Yennadios was in maart 1972 vertrokken, was op 8 juni 1972 door de geestelijken van zijn diocees afgezet — zie pag. 213/1 - 1973 — en woonde als balling in het klooster Trodotissa). Ook had Makarios besloten een z.g. grotere synode bijeen te roepen met vertegenwoordigers van alle orthodoxe patriarchaten.

Op 3 juni koos de bevolking van Paphos mgr. Chrysostomos van Constantia, een nauwe medewerker van Makarios, tot bisschop. Aanhangers van generaal Grivas hadden met boycottroepen en bomaanslagen tevergeefs gepoogd de verkiezing te beletten.

Gewelddaden EOKA *II* en reacties

Mocht generaal Grivas volgens de NZZ (29-4-'73) zonder enige twijfel de drie bisschoppen tegen Makarios hebben opgestookt en gesteund, hij bleef ook rechtstreeks bij acties tegen Makarios' bewind betrokken.

Na een maand van betrekkelijke rust waren de volgelingen van Grivas, militair georganiseerd in de EOKA II, begin maart overgegaan tot het plegen van een nieuwe reeks aanslagen, vooral op politieposten, waardoor zij mede in het bezit van grote hoeveelheden wapens kwamen. Deze acties lokten gewapende reacties van Makarios' aanhangers uit.

De voornaamste incidenten tot medio april waren:

2/3 maart — Overval op politiepost in Limassol met handgranaten Geen slachtoffers.

4/5 maart — Na aanval van Grivas' aanhangers op politiepost in Pisouri, die werd opgeblazen, werd het dorp twee uur lang door aanhangers van Makarios bezet

11 maart — Na een bezoek van Makarios ontplofte in Trikomo, Grivas' geboortepiaats, een bom in een geparkeerde auto Er vielen geen slachtoffers

14 maart — Overval op politiepost in Limassol. Commandant medeplichtig. Wapens en munitie meegenomen

14 15 maart — Aanslag op elektriciteitszaak in Famagusta, waarvan eigenaar als Grivas-aanhanger bekend stond Drie politieposten in district Famagusta overvallen: twee opgeblazen en wapens buitgemaakt

15/16 maart — In één nanht 28 bomaanslagen 6 in Nicosia. 18 in Limassol en 4 in Paphos, vooral op woningen van leden van de politie Daar deze ten dele bekend stonden als Grivas' aanhangers werden de aanslagen aan Makarios' aanhangers toegeschreven, die zich in een geheime organisatie zouden hebben verenigd

18/19 maart — Bomaanslag op het huis van de afwezige minister van binnenlandse zaken en defensie, Georgios Ioannides, in Paphos, waar tegelijk nog vier andere aanslagen plaatsvonden, o a. op het postkantoor.

25 maart — Aanvallen op politieposten in Lefkara en Xylotymbou vergezeld van hevige vuurgevechten; twee man in ziekenhuis

1 april — Bomaanslagen in Larnaca en Lyssi

3/4 april — Overvallen op politieposten in Kokkinotrimithia en Evrykhou

5 april — Politiepost te Angastina overvallen en opgeblazen. Aanhanger van Makarios te Larnaca doodgeschoten, gevolgd door twee bomexplosies bij huizen van Grivas' aanhangers.

8 april — In de vroege uren ontploffen 32 bommen te Paphos (25), Limassol (5) en Larnaca (2); de explosies werden door president Makarios toegeschreven aan regeringsaanhangers.

8/9 april — Bij een overval op een politiepost te Koutraphas werd één overvaller gedood en raakten drie politiemannen gewond.

Op 25 maart 1973 had het Makariosgezinde blad Phileleftheros gemeld dat de regering over pertinente inlichtingen beschikte dat gen. Grivas van plan was op 1 april een staatsgreep tegen Makarios uit te voeren door o.m. het politiehoofdkwartier, het radiostation en het telegraafkantoor te bezetten.

Op 30 maart beschuldigde president Makarios van het treffen van voorbereidingen voor een staatsgreep. Hij voegde daaraan toe: ,,Elke coup is gedoemd te mislukken, maar dat sluit de mogelijkheid niet uit dat Grivas het toch wil proberen'', aldus Makarios, die tegelijk bekend maakte dat de regering met het oog op de ,,activiteiten van de clandestiene groeperingen'' besloten had de veiligheidstroepen te versterken doos de oprichting van een hulppolitie, die als voornaamste taak zou hebben ,,de strijd tegen de gewapende groepen en het terrorisme''. Een officier van de Nationale Garde (het Grieks-Cypriotische leger) zou het bevel voeren over deze hulppolitie, die volgens *NRC/H'blad* (3-4-1973) een sterkte van 500 man zou krijgen.

Op 8 april verklaarde president Makarios dat de vorming van gewapen-

de groepen ter ondersteuning van generaal Grivas voor een nieuwe enosis-campagne gevolgd was door de oprichting van regeringsgezinde groepen. Hij riep op tot beëindiging van alle gewelddaden.
Op 15 april riep president Makarios generaal Grivas op de overvallen op politieposten te staken. Hij daagde hem uit zijn schuilplaats te verlaten en de bevolking duidelijk uiteen te zetten hoe hij zich het bereiken van de enosis voorstelde. De president. die sprak bij de onthulling van een politiemonument te Athalassa, zei voorts o.a.: ,.De staat is vastbesloten geweld en terreur uit te roeien. ongeacht van welke kant het komt. De aanvallen die door generaal Grivas' gewapende benden worden uitgevoerd op politieposten richten zich tegen enosis en scheppen de voorwaarden voor verdeling", aldus Makarios.

Intercommunautaire besprekingen

De uitgebreide besprekingen tussen de Grieks-Cypriotische vertegenwoordiger Glafkos Clerides en de afgevaardigde van de Turks-Cypriotische gemeenschap Rauf Denktash waren ook na de tweede ronde (pag. 214/2 - 1973) voortgezet zonder dat concrete resultaten werden geboekt. De op 19 sept. 1972 gestarte derde ronde was begin dec. 1972 beëindigd. De op 11 jan. 1973 begonnen vierde ronde werd begin febr. onderbroken, maar werd op 3 april 1973 hervat.
Maar op 15 april berichtte de correspondent van The Times te Nicosia dat geruchten de ronde deden volgens welke Clerides van plan was als onderhandelaar en ook als voorzitter van het Huis van Afgevaardigden af te treden, omdat hij ,,diep gedesillusioneerd" zou zijn over het uitblijven van drastische acties om wet en orde te herstellen. Clerides zou van mening zijn dat het toenemend gebrek aan veiligheid zijn positie als onderhandelaar verzwakte.
Zijn gesprekspartner Denktash, die op 16 febr. tevens vice-president geworden was (pag. 216/3-1973), verklaarde tegenover de correspondent van The Times ,,dat de enige methode om de vrede op het eiland te herstellen bestond uit een oproep van beide gemeenschappen aan hun „moederlanden" Griekenland en Turkije om een gezamenlijke verantwoordelijkheid te aanvaarden inzake veiligheid, openbare orde en de ont apening van burgers op Cyprus. Griekenland en Turkije hoefden geen nieuwe troepen aan te voeren, maar zij moesten het bevel over alle bestaande strijdkrachten op het eiland op zich nemen en verklaren: ,,Iedereen die een politiepost op Cyprus aanvalt, pleegt een aanval op ons en zal dienovereenkomstig worden behandeld". Vervolgens zou het gezamenlijke Grieks-Turkse opperbevel een tijdslimiet moeten vaststellen voor het inleveren van alle wapens en moeten verzekeren dat geen wapens verborgen werden
Denktash voegde hieraan toe: ,,Men is tegen dit plan. omdat het — zo betoogt men — de Cypriotische onafhankelijkheid zou afschaffen. Maai houden wij onszelf voor de gek? Over wat voor onafhankelijkheid praten wij als de Cypriotische Nationale Garde onder bevel staat van officieren van het Griekse vasteland en de recruten een eed van trouw zweren op Griekenland, en mijn eigen Turks-Cypriotische strijders in zekere zin deel uitmaken van het Turkse leger van het vasteland?"
Na een zitting van een half uur werden de intercommunautaise besprekingen op 17 april voor een week verdaagd. Clerides gaf te kennen dat hij inderdaad een aftreden overwoog. Inmiddels werd van diverse kanten gepoogd hem over te halen om toch aan te blijven.

Volgens de F A Z (18-4-'73) werden zulke pogingen in het werk gesteld door de Griekse constitutionele expert bij de inter-communautaire besprekingen, Michael Dekleris, de persoonlijke vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal Osorio-Tafall en de Griekse ambassadeur Lagakos, die naar Athene ging voor overleg met zijn regering
VN-secretaris-generaal Waldheim richtte een persoonlijk schrijven aan Clerides, waarin hij o a stelde „ Voordat u een definitieve beslissing neemt. wil ik u laten weten hoeveel belang ik hecht aan het voortduren van uw deelneming aan de besprekingen Ik hoop oprecht dat wij, ondanks alle huidige moeilijkheden, via de inter-communautaire besprekingen de doelstellingen mogen bereiken die ons allen zo ter harte gaan.. "
Op 20 april gaf het secretariaat van de Griekse premier een verklaring uit Hierin werd gesteld dat de Griekse regering geloofde dat een oplossing voor het probleem Cyprus slechts mogelijk was door middel van onderhandelingen en in een atmosfee van vertrouwen en vrede en dat zij de beste procedure daarvoor de ,,uitgebreide besprekingen ter plaatse achtte Hoewel de regering begrip had voor de door Cierides ervaren moeilijkheden bij het uitvoeren van zijn constructieve taak, hoopte zij dat hij zijn werk zou voortzetten tot de succesvolle afsluiting van de besprekingen, waarvan de voortzetting en snelle voortgang dringend noodzakelijk waren in het belang van alle betrokken partijen Na een beroep te hebben gedaan op ,,het patriottisme van allen die, direct of indirect, met woorden of daden die het nationale centrum (= Athene) absoluut en categorisch veroordeelt .,de besprekingen ondermijnen en de voor hun welslagen noodzakelijke sfeer verstoren, werd verklaard dat allen die zich niet schikten in de door de besprekmgen gekenmerkte politiek goed moesten beseffen dat zij de eenheid van zowel de Grieken op Cyprus als van het hellenisme in het algemeen verbraken

Op 24 april gaf Clerides een verklaring uit, waarin hij meedeelde voorlopig als onderhandelaar aan te blijven
Clerides stelde o.a.: ,,.... De redenen die mij noopten de wenselijkheid na te gaan van een aanblijven als Grieks-Cypriotisch onderhandelaar waren het gevolg van de onder de Grieks-Cyprioten ontstane toestand door het overgaan tot gewelddaden door generaal Grivas' groepen, die resulteerden in het ontoelaatbaar gebruik van tegen-geweld door elementen die de regering van Cyprus steunen. Het voortdurende gebruik van geweld en tegengeweld en de escalatie daarvan maakten de positie van de Grieks-Cypriotische onderhandelaar per dag onhoudbaarder en maakten zijn taak praktisch onmogelijk, nl. om een vreedzame oplossing van het probleem-Cyprus te verzekeren op basis van een onafhankelijke unitaire staat.
In die omstandigheden voelde ik dat ik niet langer de verantwoordelijkheid kon aanvaarden voor het welslagen van de besprekingen en de verwezenlijking van de gemeenschappelijke politiek i.z. het probleem-Cyprus van de regeringen van Griekenland en Cyprus. Het is mijn stellige overtuiging dat het gebruik van geweld niet alleen de zaak van de enosis niet bevordert, maar ook de onderhandelingspositie van de Grieks-Cypriotische partij vernietigt, in het bijzonder op een tijdstip dat constitutionele kwesties m.b.t. wet en orde en de veiligheid van leven en eigendom aan de orde zijn. Ik heb de regering van Griekenland en de president van de republiek mijn opvattingen over de Griekse interne situatie en haar nadelige gevolgen voor de intercommunautaire besprekingen uiteengezet, en ik liet hun mijn voornemen weten om de functie van onderhandelaar neer te leggen. Ik heb ook Osorio-Tafali, de specale vertegenwoordiger van de secr.-generaal, van mijn voornemen op de hoogte gebracht.
Na zorgvuldige overweging van de aan mij gerichte persoonlijke boodschap van de secretaris-generaal van de VN, dr. Kurt Waldheim, de door het bureau van de premier van Griekenland uitgegeven verklaring — die in de meest categorische be-

woordingen de Griekse regeringspolitiek bekrachtigt, nl. om een vreedzame oplossing van het probleem-Cyprus door de inter-communautaire besprekingen te verzekeren —; en het verzoek van de president van de republiek dat ik zal blijven optreden als Grieks-Cypriotisch onderhandelaar, heb ik besloten voorlopig de Grieks-Cyprotische partij in de besprekingen te blijven vertegenwoordigen. Ik hoop dat de ondubbelzinnige veroordeling door de premier van Griekenland van allen die direct of indirect de besprekingen ondermijnen en de voor hun succesvolle afsluiting noodzakelijke atmosfeer verstoren ernstig in overweging zal worden genomen en weerklank zal vinden..."

Verlenging UNFICYP-mandaat

Op 15 juni 1973 keurde de Veiligheidsraad met 14 tegen 0 stemmen bij één onthouding (China) een resolutie goed waarbij het mandaat van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP) opnieuw met zes maanden werd verlengd tot 15 dec. 1973 ,,in de verwachting dat dan voldoende voortgang naar een definitieve oplossing een terugtrekking of een aanzienlijke beperking van de (troepen)macht mogelijk zal maken".

Deze verlenging van het mandaat was aanbevolen door secretaris-generaal Waldheim in zijn eind mei gepubliceerd halfjaarlijks rapport over de VN-operatie op Cyprus.

De secretaris-generaal deelde mee dat de financiele situatie van UNFICYP precair bleef Zowel de regeringen die contingenten leverden als zij die vrijwillige financiele bijdragen schonken begonnen zich steeds minder prettig te voelen t a v het voortduren van de VN-verplichting op Cyprus en het uitstel bij het bereiken van de door de Raad in maart 1964 verlangde regeling Reeds enige tijd werden methoden en middelen nagegaan om de VN-verplichting zowel financieel als wat het aantal VN-militairen betreft te beperken In zijn eerstvolgend rapport aan de Raad hoopte Waldheim daarover concrete aanbevelingen te doen, waarbij politieke, militaire en financiele overwegingen in aanmerking zouden worden genomen De haalbaarheid van een dergelijke stap zou echter in hoge mate afhangen van de voortgang bij de inter-communautaire besprekingen. Binnen het bestaande kader zouden zo spoedig mogelijk die bezuinigingen worden doorgevoerd die konden worden getroffen zonder de effectiviteit van de operatie in gevaar te brengen De sterkte van de UNFICYP per 26 mei bedroeg 3 144 man De kosten van de mandaatverlenging bedroegen ca $ 7,5 mln, terwijl het cumulatieve tekort over de gehele periode van het mandaat thans $ 18,9 mln bedroeg

Hoewel de voornaamste partijen zich serieus inspanden om via de inter-communautaire besprekingen tot overeenstemming te komen over een constitutioneel kader voor de adequate deelneming van de twee gemeenschappen in de regering, was het nog niet mogelijk gebleken de algemene grondslag voor zo'n akkoord te leggen De sfeer van kalmte die voor het bevorderen van overeenstemming zo noodzakelijk is, was in de voorgaande periode niet altijd bewaard. Die periode was gekenmerkt door spanningen en sporadische gewelduitbarstingen, die een nadelig effect hadden op de inter-communautaire besprekingen

Hoewel er *weinig incidenten* tussen de gemeenschappen hadden plaatsgevonden was er toch weinig voortgang geboekt bij een beperking van de militaire confrontatie. De regering van Cyprus had zich bereid verklaard tot een gedeeltelijke deconfrontatie, mits die aan geen van beide partijen strategische of militaire voordelen bood. De UNFICYP was bereid toepasselijke beperkte akkoorden op dat punt via onderhandelingen tot stand te brengen en militairen in te zetten om te verzekeren dat er geen groter risico voor de veiligheid van beide gemeenschappen als gevolg van zo'n akkoord zou ontstaan Waldheim's vertegenwoordiger, Bibiano F Osorio-Tafall, had meegedeeld dat er een goede kans op het bereiken van een substantiele mate van overeenstemming over beginselkwesties bestond, maar dat er nog minstens vier maanden over gesproken zou moeten worden

(Vor. ber pag 215/3-1973)

Grotere synode zet bisschoppen af

Op 5 juli 1973 kwam te Nicosia de door Makarios bijeengeroepen grotere synode bijeen onder voorzitterschap van patriarch Nikolaos van Alexandrië. Aanwezig waren behalve Nikolaos patriarch Elias van Antiochië en 12 bisschoppen uit de patriarchaten Alexandrië, Jeruzalem en Antiochië. Het oeoumenisch patriarchaat van Konstantinopel had aan de uitnodiging geen gevolg gegeven evenmin als de kerk van Griekenland.

Patriarch Dimitrios van Konstantinopel stuurde wel een boodschap aan aartsbisschop Makarios en de drie Cypriotische bisschoppen waarin hij tot herstel van de vrede binnen de kerk opriep, die zich in de eerste plaats aan haar religieuze taak zou moeten wijden. De drie bisschoppen werd aanbevolen de ,,vroegere normale verhouding" met Makarios, die door Dimitrios als hoofd van de kerk van Cyprus erkend werd, te herstellen.

De drie bisschoppen hadden zich tegen de bijeenroeping ven de grotere synode verzet, die zij een onaanvaardbare inmenging in de aangelegenheid van de onafhankelijke Cypriotische kerk achtten.

Op 8 juli kwam de grotere synode tot de uitspraak dat de actie van dc bisschoppen tot afzetting van aartsbisschop Makarios in strijd met het kanoniek recht en daarom ,,illegaal, nietig en ongeldig" was. Makarios werd uitdrukkelijk in zijn 23 jaar uitgeoefend ambt van aartsbisschop van Cyprus bevestigd.

De drie bisschoppen werden gedagvaard om voor de synode te verschijnen teneinde zich over de door Makarios tegen hen ingebrachte beschuldigingen te verantwoorden. Zij verschenen niet en bleven bij hun opvatting dat de (grotere synode geen gezag over hen had. Ook aan een ultimatieve oproep van patriarch Nikolaos om voor 13 juli te verschijnen gaven zij geen gehoor. Daarop begon de synode de behandeling van Makarios' klachten in afwezigheid van de bisschoppen.

Op 14 juli onthief de synode de bisschoppen Yennadios, Anthimos en Kyprianos uit hun ambten en verklaarde hen vervallen van hun kerkelijke waardigheden.

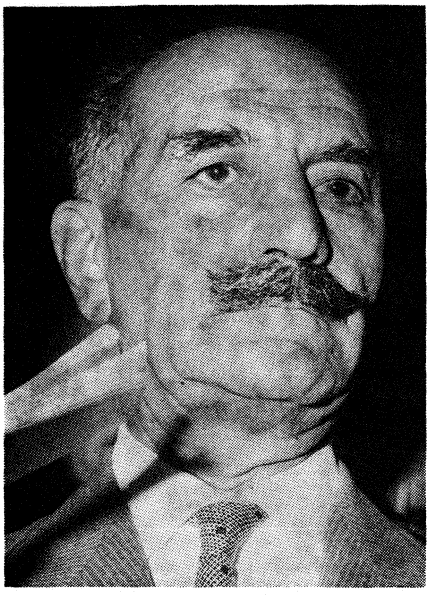
De drie bisschoppen werden schuldig bevonden aan het veroorzaken van schisma, aan het houden van geheime bijeenkomsten die strijdig waren met het kanonieke recht, aan het organiseren van een samenzwering tegen de aartsbisschop en aan het tonen van minachting t o v. de synode-besluiten

De synode sprak zich ook uit over het vervullen door aartsbisschop Makarios van het ambt van president van Cyprus Gesteld werd dat de aanvaarding van het presidentschap overeenkomstig een nadrukkelijke wens van het volk geschied was en dat dit ,,een opgelegde taak vormde die niet strijdig was met de ware geest van de Heilige Schrift en het kanonieke recht". Makarios' gedrag was in overeenstemming met ,,de geschiedenis, de traditie en het gevoelen van de gehele orthodoxe kerk"

Op 29 juli vond te Paphos door aartsbisschop Makarios de wijding van Chrysostomos tot bisschop plaats als opvolger van Yennadios. De aartsbisschop kondigde een ,,zuivering" onder de geestelijken aan. Reeds op 16 juli had Makarios de priesters van Kyrenia en Kitium, er van op de hoogte gesteld dat hij het bestuur over de diocesen overnam van resp. Kyprianos en Anthimos. Deze verbleven in hun residenties waar zij door bewapende aanhangers van generaal Grivas werden ,,beschermd". Volgens de FAZ (3-8) werden 40 priesters ontslagen die zich achter de drie afgezette bisschoppen hadden gesteld.

Verdere gewelddaden. Ontvoering minister *Vakis*. Arrestatie *Stavrou*

Na de afzetting van de bisschoppen door de grotere synode kwam ook een einde aan de periode van betrekkelijke rust op het eiland, die ruim twee maanden had geduurd.

Generaal Grivas.

In de nacht van 21 op *22* juni werden te Limassol twee Grieks-Cyprioten, aangeduid als aanhangers van Makarios, doodgeschoten. Bij politie-actie werd de sergeant, die op 14 maart betrokken was geweest bij een overval op zijn eigen politiepost, gearresteerd; in zijn schuilplaats werden talrijke wapens en gestolen zendapparatuur van de politie aangetroffen
Tevens explodeerden kort na elkaar 12 bommen in Nicosia, die aanzienlijke materiële schade aanrichtten. Het voornaamste doelwit was het hoofdkwartier van de juist opgerichte paramilitaire hulppolitie, waar zes politie-auto's werden vernietigd.
Op 23 juni werden in verband met deze aanslag drie politiemannen gearresteerd
Op 28 juni voerde de politie een grootsoheepse speuractie uit in Limassol en de omringende dorpen Daarbij werden 35 Grieks-Cyprioten aangehouden, o.w twee legerkapiteins
President Makarios verklaarde 29 juni op een persconferentie dat Grivas een escalatie van de terroristische activiteiten van plan was, maar dat de regering de nodige maatregelen zou treffen om daaraan een eind te maken. De president zei. ,,Documenten die door de politie zijn buitgemaakt laten de omvang van Grivas' misdadige plannen met Cyprus zien Als zulke plannen werden uitgevoerd, dan zouden die onvermijdelijk leiden tot burgeroorlog en zelfvernietiging van Cypriotische Grieken." Niet alleen bleek uit de documenten dat de ,,nationale veiligheid" moest worden ondermijnd, aldus Makarios, maar Grivas werd ook steeds meer een bondgenoot van de Turken, omdat zijn activiteiten de Turkse onderhandelingspositie bij de uiter-communautaire besprekingen versterkten
Op **25** juli arresteerde de politie na een vuui-gevecht in Pareklishia bij Limassol zes Grivas' aanhangers Als ve geldingsactie blies de EOKA de volgende avond het hoofdbureau van politie ter Limassol op, waardoor 9 politiemannen en drie leden van de Nationale Garde gewond werden

Op 27 juli werd de minister van justitie, Christos Vakis, door twee gewapende mannen in militair uniform uit zijn huis te Nicosia ontvoerd.
De volgende drie nachten beleefde Cyprus een golf van bomexplosies: 50 op 28 juli, **23** op 29 juli (waarbij een politiepost te Nicosia werd verwoest) en 9 op 30 juli.
President Makarios stelde op 28 juli generaal Grivas voor de ontvoering van de minister verantwoordelijk en voegde daaraan toe: ,,Wij zullen niet zwichten voor terreurdaden".
De politie verrichtte tal van arrestaties; in de vroege uren van 29 juli werden alleen al meer dan 50 Grivas-aanhangers aangehouden, o.w. de uitgever van de pro-Grivas krant Ngomi plus zeven andere uitgevers en journalisten. Mede daardoor verschenen ook drie andere pro-Grivas bladen niet, *Mesivrini, Patris* en ***Ethniki.***
Inmiddels hadden gewapende mannen in de nacht van 28 op 29 juli ook een overval gepleegd op de zomerresidentie van president Makarios in het Troodosgebergte; de president was niet aanwezig en de bewakers slaagden er in de overvallers na een hevig vuurgevecht op de vlucht te drijven.
Op 31 juli deelde de president op een persconferentie mee dat hij het doel van de ontvoering van minister Vakis niet kende en dat hem geen eisen waren gesteld, die hij overigens ook niet zou aanvaarden: ,,Ik heb nooit toegegeven en ik zal nooit toegeven aan chantage".
Dezelfde dag kondigde de regering het ontslag aan van ongeveer 70 politiemannen en **12** officieren van de Nationale Garde, die ervan verdacht werden aanhangers van Grivas te zijn.

Op **2** aug. werden in pamfletten uit naam van „George Grivas Dighenis" aan de president van de republiek Cyprus en de Cypriotische regering de voorwaarden opgesomd voor de vrijlating van minister Vakis. Deze voorwaarden waren:

- De toekenning van politieke privileges aan de Grieks-Cypriotische bevolking zodat die vrij en ongedwongen haar opvatting over het nationale vraagstukken kenbaar kan maken. Niemand heeft het recht zonder instemining van het volk een regeling op te leggen.
- Het organiseren van werkelijke verkiezingen voor het presidentschap van de republiek
- De fungerende president van de republiek moet kiezen tussen de kerk en de politiek.
- Het verlenen van een algehele amnestie aan politieke gevangenen en de vrijlating van politieke gedetaneerden.
- Het in functie herstellen van ontslagen politiepersoneel en ambtenaren. (The Times 3-8-'73)

Mochten deze voorwaarden worden aanvaard, dan zou minister Vakis worden vrijgelaten; mochten zij worden verworpen, dan „zijn wij vastbesloten door te gaan ongeacht de offers en zal de verantwoordelijkheid voor de consequenties bij u liggen".

Makarios verwierp deze eisen op **3** aug. met de volgende woorden: „Ik weiger welke van Grivas' chantagevoorwaarden ook te aanvaarden of zelfs te bespreken. (...) De regering en het volk zullen de plannen van Grivas trotseren en verijdelen. Wat mi: persoonlijk aangaat en Grivas' plannen om mij te vermoorden, verklaar ik dat ik mij in dienst van het valk heb gesteld en mijn leven niet zal sparen bij het verdedigen van de vrijheid en rechten van het volk."
Op 4 aug. bliezen vier gewapende mannen een steunzender van radio-Cyprus bij Paphos op. Dezelfde dag richtte Grivas een ,,laatste waarschuwing" aan Makarios. In een door verschillende kranten de volgende dag gepubliceerde oproep van Grivas werd o.m. gesteld:

„...De oorspronkelijke besprekingen tussen de regeringen van Griekenland en Turkije, die op basis van de enosis plaatsvonden, werden in het geheim onderbroken. Zij werden door president Makarios ontweken, opdat zij zouden mislukken en tenslotte in intern Cypriotische besprekingen zouden uitmonden, welke zijn persoonlijke doelstellingen (...) zouden dienen. (...) Ik besloot daarom geen nieuwe nationale misdaad tegen Cyprus toe te laten en ontvluchtte op 28 aug. 1971 Griekenland en kwam naar Cyprus. Hier stond ik voor een tragische situatie. De Cypriotische regering bezat noch kracht noch geloof, en had onder het volk pessimisme en defaitisme verbreid. (...) Ik heb steeds een bijeenkomst met hem (Makarios) gewenst om overeenstemming over het nationale vraagstuk te bereiken. (...)
De door hem en zijn spreekbuizen afgelegde verklaring als zou ik geen exact plan hebben voorgesteld, is onwaar. Ik heb zo'n plan voorgesteld en de bijzonderheden ter uitvoering ervan zouden later moeten worden besproken. In het plan was ook zijn aftreden als president vervat. (...)
De intern Cypriotische besprekingen werden niet op basis van de onvervreemdbare rechten van het Cypriotische volk gevoerd, maar op de grondslag hoe Makarios tegelijkertijd en voor het leven het presidentschap kon vervullen en leider van de kerk kon zijn, zonder er rekening mee te houden of de besprekingen op een gedeeld Cyprus met Griekse en Turkse invloedssferen zouden uitlopen. (...)
Hij wil de oorlog. Hij zal die krijgen. (...)
Wij zullen onze strijd naar ons goeddunken voeren en voortzetten tot Cyprus zich van de dictatuur (van Makarios) bevrijd! heeft en ons nationale doel bereikt is. (...) Dit is mijn laatste waarschuwing aan Makarios. Ik zal geen vruchteloze discussie meer in de pers voeren..."

In zijn reactie op Grivas' laatste waarschuwing zei Makarios op 5 aug. o.a.:

„...Als Grivas zich op het verleden beroept, dan verdraait hij de feiten met

Duizenden woonden op 30 jan. Grivas' begrafenis te Limassol bij.

grote vaardigheid en vertelt hij schaamteloze leugens ( ) Grivas heeft het over besprekingen tussen Griekenland en Turkije, die zi tot enosis hadden geleid, als zij niet door mij getorpedeerd waren Hij is of slecht geinformeerd over dit thema of eenvoudig te naïef. Wij hebben herhaaldelijk verklaard, dat wij niets tegen Grieks-Turkse besprekingen over de Cypriotische kwestie hebben, mits de basis en het doel van zulke besprekingen de enosis is Als die besprekingen echter niet op de enosis betrekking hebben, maar op de onafhankelijkheid van Cyprus, dan menen wij dat zulke besprekingen niet tussen de regeringen van Griekenland en Turkije moeten worden gehouden Want dat zou het erkennen van Turkse aanspraken op Cyprus betekenen (. .)

Bet plan dat Grivas mij voorlegde, was heel eenvoudig en riskant naief Het bevatte niets anders over het z.g plan dan mijn aftreden en de verkiezing van een president, die het vertrouwen van beide zijden geniet en die de strijd voor enosis zonder inet de opvatting van de Griekse regering rekening te houden zou voortzetten Toch vermeldde hij tijdens de bijeenkomst niet hoe de strijd gevoerd moet worden Ik zei Grivas dat een strijd voor enosis niet zonder de instemming van de Griekse regering te voeren is, temeer daar die tot het isolement van Cyprus zal leiden als die zonder de goedkeuring of tegen de wens van de Griekse politiek jegens Cyprus gevoerd wordt, en zo in plaats van enosis onvermijdelijk het gevaar van de verdeling zou oproepen Hij gaf mij het onverantwoordelijke antwoord dat de Griekse regering gedwongen zou zijn ons te volgen. (..)

Grivas spreekt van strijd tot het einde en zegt zonder schaamte dat hem daarbij elk middel schikt Inderdaad is hij, zoals men ziet, niet kieskeurig in het toepassen van misdadige methodes (. .)

Ik wijs elke chantagevoorwaarde van Grivas van de hand Maar ik neem de uitdaging tot de democratische confrontatie met genoegen aan. (..) De strijd tot het einde (..) kan met vreedzame middelen en op democratische wijze worden gevoerd. De enige voorwaarde die ik Grivas stel is, dat hij de wil en het oordeel van het volk eerbiedigt Als de mensen van de juistheid van zijn politiek niet overtuigd zijn en hem hun vertrouwen niet schenken, dan moet hij Cyprus van zijn schadelijke aanwezigheid bevrijden "

In een op 7 aug. door Ethnikz gepubliceerde brief aan mevr. Vakis deelde Grivas mee dat zijn troepen de minister als gijzelaar vasthielden, omdat zijn aanhangers onder de verantwoordelijkheid van Vakis tijdens hun hechtenis waren gemarteld.

Tijdens een reeks operaties in Limassol en omgeving namen veiligheidstroepen op 9 aug. omstreeks 20 vooraanstaande Grivas-aanhangers gevangen, o.w. Stavros Stavrou (die eerder door Makarios Grivas' plaatsvervanger was genoemd) en Dimitri Spourgidies, de leider van SABEL (Grivas' ondergrondse politieke organisatie in Limassol, aldus The *Times* d.d. 10 aug.).

Op 10 aug. onthulden de autoriteiten dat uit de buitgemaakte documenten was gebleken dat er een gedetailleerd plan bestond om president Makarios tijdens zijn dagelijkse rit naar zijn bureau in een hinderlaag te lokken en te doden, waarna helt paleis zou worden bestormd. Te Nicosia werden ide volgende dag pamfletten verspreid, waarin namens Grivas' organisatie de mededelingen van de regering werden tegengesproken.

Op 14 aug. namen veiligheidstroepen nog tien gezochte aanhangers van Grivas gevangen, van wie vijf in heit Troodos-gebergte in een geheime basis bij het Makheras-klooster.

Verklaring Papadopoulos. Vrijlating Vakis

Nadat de Griekse ambassadeur op Cyprus Lagakos 12 dagen lang overleg in Athene had gevoerd, gaf (de toenmalige) president Papadopoulos op 24 aug. 1973 een verklaring uit, waarin hij het gebruik van geweld op Cyprus veroordeelde en Grivas opriep zijn gewapende activiteiten te staken en zijn organisatie te ontbinden.

De tekst van de verklaring luidde:

„De president van de Griekse republiek brengt de diepe bezorgdheid van het nationale centrum (Athene) tot uiting over de situatie die op Cyprus is geschapen en nog steeds voortduurt als gevolg van de activiteiten van een illegale organisatie en illegale groepen Het nationale centrum heeft herhaalde pogingen in het werk gesteld om aan de heersende toestand op Cyprus een eind te maken, welke zeer ernstige binnenlandse gevaren meebrengt en evenzeer tot ernstige internationale repercussies zou kunnen leiden. Het nationale centrum heeft in het openbaar de activiteiten van de illegale organisatie van generaal Grivas aan- de kaak gesteld, welke ook de politiek van het nationale centrum ondermijnen — die bestaat uit steun voor het vinden van een oplossing voor het probleem-Cyprus door middel van de uitgebreide besprekingen ter plaatse die het verzekeren van een onafhankelijke soevereine en unitaire staat beogen.

In plaats van deze suggesties van het nationale centrum ter harte te nemen heeft generaal Grivas zijn activiteiten geïntensiveerd, en daarbij zijn toevlucht genomen tot activiteiten die niet bij strijders passen. Het nationale centrum acht zich genoodzaakt een beroep te doen op de patriottische gevoelens van generaal Grivas Dighenis en roept hem op onmiddellijk zijn gewapende actie te staken en zijn organisatie te ontbinden. Dit zou de grootste dienst zijn die hij de nationale zaak van Cyprus kan bewijzen, waarvoor hij zich reeds zovele heroïsche opofferingen heeft getroost. Het nationale centrum veroordeelt eens te meer openlijk en in de sterkste bewoordingen de activiteiten van alle illegale groepen die voorgeven de regering van Cyprus te steunen en roept hen opnieuw op onverwijld hun activiteiten te staken en zich te ontbinden. Het nationale centrum is van mening dat allen. ongeacht welke motieven ook, die zich niet bij de verklaarde politiek aansluiten het nationale belang in de weg staan."

Nog dezelfde dag, op 24 aug., verklaarde Makarios: „Ik ben er zeker van dat Papadopoulos' verklaring gunstig zal worden ontvangen door het gehele Grieks-Cypriotische volk en aanzienlijk zal bijdragen tot het herstel van eenheid en vrede onder de Grieks-Cyprioten. Ik hoop dat zij die zich wijden aan onwettige activiteiten zullen besluiten te luisteren naar en zich te schikken in de raad van het moederland. . . ."

Weliswaar werd minister Vakis op 26 aug. vrijgelaten, maar Grivas gaf de strijd niet op. Op 27 aug. maakte hij bekend: „Wij eerbiedigen de regering van Griekenland. Maar wij buigen ons voor geen ultimatum. Wij zijn onafhankelijk. . . ."

(Voortzetting volgende aflevering)

BELGIË

KAMERONTBINDING

De kabinetscrisis die op 19 jan. uitbrak (zie pag. 56/1), heeft spoedig geleid tot Kamerontbinding.

Nadat de koning het ontslag van de regering-Leburton had aanvaard, liet het bureau van de socialistische partij direct weten, dat het geen zin meer had de Kamers nog bijeen te roepen en dat het kiezerskorps zonder verder uitstel diende te worden geraadpleegd.

Het dagelijks bestuur van de Christelijke Volkspartij noemde de socialistische beslissing om de regering ten val te brengen en het socialistische verzoek tot onmiddellijke Kamerontbinding ,,onverantwoord". CVP-voorzitter Martens verklaarde dat de mislukking van Ibramco te wijten is aan de socialisten: aan de toenmalige minister van economische zaken Simonet die in 1972 de conventie met de NIOC ondertekende, zonder zijn partners in de regering in te lichten; aan de interim-minister van economische zaken Cools, toen die van Ibramco een partij-politieke zaak maakte; aan minister Claes die, ondanks de CVP-vragen, niet tijdig klaarheid bracht. Van liberale zijde verklaarden de partijvoorzitters Descamps (PVV/PLP), Grootjans (PVV) en Damseaux (PLP) eensgezind dat nieuwe verkiezingen ,,de minst wenselijke oplossing" waren. Grootjans voegde eraan toe dat, indien de socialisten in de oppositie zouden gaan, een katholiek-liberaal minderheids-kabinet denkbaar was, dat dan met de steun van bepaalde oppositiefracties zou regeren.

De franssprekende katholieken namen een ander standpunt in. De voorzitter van de Parti Social Chrétien, Nothomb, zei geen vrees te hebben voor vervroegde verkiezingen, maar meende dat vooraf nog moest worden getracht een akkoord te vinden over de gewestvorming.

In de rangen van de oppositie noteerde men aanstonds grote bereidheid om een katholiek-liberaal minderheidskabinet te steunen, dat gedurende een korte tijd zou regeren, hoofdzakelijk om de procedure tot herziening van de grondwet in te zetten, m.a.w. om de volgende Kamers grondwetgevende bevoegdheid te verlenen. Het bestuur van de communistische partij verklaarde dat de gebeurtenissen die socialisten in het gelijk hadden gesteld, die zich steeds tegen een drieledige regering hadden gekant; de communistische partijleiding zei dat nu een verzameling van alle progressistische krachten moest worden voorbereid.

Op 21 jan. begon de koning met de traditionele raadpleging van de Kamervoorzitters en de partijleiders. Daaruit bleek direct dat de socialistische partij kordaat bleef vasthouden aan haar eis tot onmiddellijke Kamerontbinding, en dat de CVP eerst nog een verklaring tot herziening van bepaalde grondwetsartikelen door het Parlement wenste te zien goedgekeurd worden, hetzij onder de demissionnaire regering-Leburton, hetzij onder een nieuw, katholiek-liberaal minderheidskabinet. Dat standpunt van de Vlaamse christen-democraten kreeg de steun van de liberale PVV/PLP, maar stuitte op verzet bij de franssprekende christen-democraten, die duidelijke afkeer vertoonden, én voor de idee van een minderheidskabinet, én voor een nieuwe grondwetsherziening. PSC-voorzitter Nothomb verwoordde het als volgt: ,,Wij gaan ons leven toch niet doorbrengen met de grondwet te herzien! Wij moeten de nieuwe tekst van 1970 nog verteren."

Op 23 jan. leken de kansen voor een bijeenroeping van de Kamers, met het oog op de voorbereiding van een Constituante, enigszins gestegen te zijn.

De invloedrijke socialistische partijfederatie van Charleroi had zich immers uitgesproken voor een nieuwe grondwetsherziening; ook de socialistische minister Glinne liet aan de pers weten, dat hij die zienswijze deelde. De pro-federalistische partijen (VU en FDP/RW) drongen van hun kant bij de voorzitters van Kamer en Senaat aan op de parlementaire bespreking van een verklaring tot herziening van bepaalde grondwetsartikelen. Hun aandacht ging daarbij vooral naar art. 131 van de grondwet dat de herzieningsprocedure regelt. Zij preciseerden dat hun voorstel om dat artikel te wijzigen, tot enig doel had, na de verklaring tot herziening van een grondwetsartikel, de ontbinding van de Kamers niet meer noodzakelijk te maken.

Op 24 jan. werd de koning medegedeeld dat de CVP-ministers niet bereid waren een besluit tot onmiddellijke ontbinding van de Kamers te ondertekenen. De Kroon dreigde aldus in een vervelende situatie terecht te komen. De vorige dag was immers vernomen dat het staatshoofd — gelet op de onenigheid onder de regeringspartijen over de ontbindingsvraag en ook om te beletten dat de Kroon zou worden verdacht van partijdigheid — erop stond dat het KB betreffende de Kamerontbinding zou worden ondertekend én door de premier, én door de vicepremiers Tindemans (CVP) en De Clercq (PVV). De weigering van de CVP en het feit dat de PVV-ministers zich solidair verklaarden met hun CVP-partners, maakte het de koning virtueel onmogelijk de socialistische eis tot onmiddellijke

Premier Leburton (midden) maakt het aftreden van zijn regering bekend. Links vice-premier Tindemans, rechts vice-premier De Clercq.

ontbinding in te willigen. En aangezien de CVP bleef aandringen op de goedkeuring van een verklaring tot herziening van de grondwet door de Kamers, werd de vraag acuut, hoe zulks nog kon gebeuren: nog onder de demissionaire regering-Leburton of onder een nieuw te vormen kabinet?

De leiding van de Waalse socialistische partijfederaties, die op **24** jan. de toestand besprak, verijdelde de verwachtingen van diegenen die nog hoopten op socialistische steun voor een grondwetsherziening. De Waalse BSP bekrachtigde het standpunt van de algemene BSP-leiding: Onmiddellijke Kamerontbinding en geen Constituante. Terwijl CVP en PVV/PLP herhaalden, dat zij bereid waren een minderheidskabinet te vormen, indien de franssprekende christen-democraten wilden meedoen, bleven deze laatsten op hun afwijzend standpunt.

Op **26** jan. bevestigde de partijraad van de BSP het standpunt van het partijbureau. De raad betreurde de mislukking van Ibramco (,,de eerste poging om een openbaar industrieel initiatief op het gebied van de energie te realiseren", aldus een motie van de raad) en herhaalde de eis tot onmiddellijke Kamerontbinding.

Op de vergadering van de raad lichtte minister Claes het Ibramco-dossier toe en hielden de partijvoorzitters Cools en Van Eynde scherpe verkiezingstoespraken. Op uitnodiging van Van Eynde stemde de raad ermee in dat de toespraken door geen debat zouden worden gevolgd.

Formatie Tindemans *mislukt*

Enkele uren later verzocht de koning vice-premier Tindemans een regering te vormen. Tindemans aanvaardde het verzoek direct en zei reeds op **28** jan. een definitief rapport te willen uitbrengen bij het staatshoofd. Tijdens zijn formatieopdracht bleek snel dat de (Vlaamse) CVP en de liberalen ermee akkoord gingen een minderheidskabinet te steunen, maar dat de PSC weigerig bleef. Op **28** jan. verkreeg de formateur nog een extra dag bedenktijd.

Dat uitstel bleek nodig te zijn om klaarder te zien in de houding van de PSC, waar sommige vertegenwoordigers van de arbeidersbeweging (vooral minister A. Califice) nu bereid waren een kabinet-Sindemans én de herzieningsprocedure te aanvaarden, terwijl voorzitter Nothomb en andere bestuursleden

Formateur Tindemans

tegen regeringsdeelneming gekant bleven.

In afwachting van de PSC-beslissing maakte Tindemans op **28** jan. een nota bekend, opgesteld door prof. W. Ganshof van der Meersch, procureur-generaal bij het hof van cassatie, L. Somerhausen, eerste voorzitter em. van de raad van state, oudminister P. Wigny en prof J. de Meyer, en waarin de formateur, op zijn verzoek, advies werd verstrekt over de vraag, of het parlement na het ontslag van de regering-Leburton nog de verklaring kon goedkeuren die de wijziging van de grondwet moet voorafgaan. Daarbij aansluitend waren nog twee andere vragen gesteld: Kan de koning de eventueel door het parlement goedgekeurde verklaring van herziening van de grondwet onder de politieke verantwoordelijkheid („tegentekening") van één of meer ministers van het ontslagnemend kabinet ondertekenen; en kan de ontslagnemende regering de verklaring van herziening van de grondwet bij het parlement aanhangig maken en daartoe al dan niet de tuchtstemming aan haar meerderheid opleggen vóór de ontbinding van het parlement? Het college van juristen verstrekte volgend advies:

1. Een regering, die een nog niet bij KB aanvaard ontslag heeft aangeboden, kan niet bij de wetgevende kamers een ontwerp van verklaring tot hemiening van de grondwet indienen. Het op gang brengen van de procedure, waarbij de grondwet kan worden gewijzigd, gaat de grenzen van de lopende zaken te buiten, het is een bijzonder zwaarwichtige politieke handeling

2 In afwezigheid van een regering, in de volle uitoefening van haar bevoegdheden, kunnen de leden van bet parlement niet op nuttige wijze enig voorstel van verklaring tot herziening indienen, noch beraadslagen over een zodanig voorstel of ontwerp; de verklaring is immers een handeling van de wetgevende macht in haar geheel, waaraan haar drie takken hun medewerking moeten kunnen verlenen (grondwet, art. 131. eerste Lid, en art. 26.)

3. Een ontslagnemende regering is niet gemachtigd de verklaring van de koning mede te ondertekenen.

4. In de gebeurtenissen van 1968 kan geen tot andere besluiten leidend precedent worden gevonden. De situatie was verschillend, De regering-Vanden Boeynants was wel ontslagnemend. maar de Kamers hadden grondwetgevende bevoegdheid. In het ontwerp van verklaring werd getrouw die van 1965 overgenomen, met uitzondering slechts van twee reeds afgekondigde artikelen. Aangenomen werd dat het tot strekking had te voorzien in het verlengen van de periode, waarbinnen de wetgevende macht de wenselijkheid van de herziening zou onderzoeken en daarover zou beslissen (Parl. Doc. 1967-68, verslag Kamer van Volksvertegenwoordigers nr. 561/4, vergadering van 27 febr. 1968; en verslag Senaat nr. 168. vergadering van **29** febr. 1968)

5. Om aan de koning een ontwerp van herzieningsverklaring voor te dragen of om de koninklijke verklaring te contrasigneren, is thans dus een nieuwe, behoorlijk met het vertrouwen van het parlement beklede regering noodzakelijk Dit kan de huidige regering zijn, indien al haar leden of een deel van hen, met eerbiediging van de door art. 86 bis vereiste taalpariteit, hun ontslag, met instemming van de koning, zouden hebben ingetrokken

6 Een ontslagnemende regering kan aan de koning voorstellen de kamers te ontbmden. Zulke ontbmdingen vonden plaats in 1939 en in 1950; in het tweede van die gevallen weigerde de regent eerst het ontslag van de regering.

7. Op geen enkel tijdstip van de legislatuur, kan iets een regering, ook al is zij ontslagnemend, verhinderen een beroep te doen op de discipline van haar meerderheid en daarbij, zonodig, de mogelijkheid van een ontbinding in het vooruitzicht te stellen "

Op **29** jan. hield het bestuurscomité van de PSC een beslissende bespreking, tijdens welke de vertegenwoordigers van de arbeidersbeweging er niet in slaagden het verzet tegen de vorming van een kabinet-Tindemans te breken. Na de vergadering deelde voorzitter Nothomb aan de formateur mee, dat het neen bleef. In een communiqué verklaarde het PSC-bestuur o.m.: ,,De partij wil haar steun slechts verlenen aan een regering die aan de macht blijft tot het einde van de huidige legislatuur en waarvan de samenstelling en het programma de vereiste parlementaire meerderheid waarborgen. De PSC spreekt haar vertrouwen uit in de aangewezen formateur Tindemans, keurt zijn optreden goed en dankt hem voor zijn inspanningen m.b.t. het oplossen van de crisis. De PSC stelt vast dat de socialisten, en evenmin de taalpar-

tijen, op dit vlak geen verantwoordelijkheid op zich willen nemen."

's Namiddags ging Tindemans aan de koning meedelen dat het niet mogelijk was gebleken een regering te vormen. Op een persconferentie verklaarde hij nader alle formules te hebben onderzocht en tot de overtuiging te zijn gekomen:

— dat het parlement niet zelf de procedure tot herziening van de grondwet kon inzetten;

— dat het voortbestaan van de regering-Leburton onmogelijk was;

— dat geen nieuwe regering kon worden gevormd, die zou beschikken over eer, parlementaire meerderheid;

— dat een minderheidskabinet niet zou hebben gesteund op een Vlaams -Franstalig evenwicht in het parleinent;

— dat alleen de mogelijkheid van vervroegde verkiezingen overbleef.

Tindemans voegde eraan toe dat het land dringend een regering nodig heeft, gelet op de internationale monetai e moeilijkheden, de energiecrisis en de problemen i.z. tewerkstelling in België zelf.

Kamerontbinding

In de late namiddag ontving de koning premier Leburton die hem een besluit tot kamerontbinding voorlegde.

Het ontbindingsbesluit, gedateerd op 30 jan. verscheen in het staatsblad van 31 jan. Het bepaalt dat de wetgevende kamers en de cultuurraden ontbonden zijn en dat de provincieraden op stembusdag zullen ontbonden zijn. De algemene verkiezingen zullen plaatshebben op 10 maart. De nieuwe provincieraadsleden worden bijeengeroepen voor 15 maart; de provinciale senatoren worden verkozen op 25 maart; Kamer en Senaat komen bijeen op 28 maart. Tegen 4 april worden de nieuwe cultuurraden bijeengeroepen.

Het ontbindingsbesluit werd medeondertekend door premier Leburton en door minister van binnenlandse zaken Close.

BELGISCH KAMERLID UIT FRANKRIJK GEWEZEN

Het Belgische kamerlid W. Kuijpers en het plaatsvervangend kamerlid W. Luyten, tevens secretaris van het Vlaams comité voor volksminderheden, werden op 20 jan. uit Frankrijk gewezen. Beide behoren tot de Volksunie. Zij hadden zich op 17 jan. naar Bayonne begeven, om er te onderzoeken waarom vier Vlaamse studenten, die er een week vroeger aan een hongerstaking ten voordele van de Baskische nationalisten hadden deelgenomen, waren uitgewezen door de Franse overheid. Kuijpexs nam op 19 jan. ook deel aan een Baskische meeting te St. Jean-de-Luz en voerde er het woord. Het uitwijzingsbevel g toen reeds klaar, 's Anderendaags werd hij met Luyten onder politiegeleide over de grens gezet.

Bij zijn terugkeer te Brussel verklaarde het kamerlid aan de journalisten, dat er in de Europese Gemeenschap niet alleen vrij verkeer van personen en goederen, maar ook van ideeën dient te bestaan. Wanneer Franse arbeiders van de Lipfabriek van Besançon naar Brussel mogen komen betogen, moet een Belgisch kamerlid het recht hebben om in Frankrijk voor de Baskische minderheid op te komen, aldus Kuijpers.

BRANDRAMP IN SCHOOL

In de nacht van 23 op 24 jan. zijn 23 scholieren tussen dertien en vijftien jaar omgekomen in een brand, die was uitgebroken in een slaapzaal van het H. Hartcollege te Heusden (Limburg). Het is de ergste brandramp in België sedert op 22 mei 1967 in het Inno-warenhuis te Brussel 325 personen om het leven kwamen.

N a.v de ramp heeft de natmonale confederatie van de oudervereinigingen van het gesubsidieerd onderwijs een rouwbeklag gepubliceerd, waarin o m. gesteld wordt dat in een groot aantal scholen de veiligheid van de kinderen niet voldoende gewaarborgd is. De confederatie verzoekt de overheid de wetgeving op dat punt te verbeteren en de scholen financiële middelen ter beschikking te stellen om de foute situaties te verhelpen. De confederatie betreurt ook dat in de jongste politaeke akkoorden betreffende de herziening van het schoolpact de internaatsafdelingen van het gesubsidieerd onderwijs werden uitgesloten, zodat zij geen beroep kunnen doen op financiele rijkssteun voor de modernisering van de gebouwen.

HUMANISTISCH VERBOND OVER ABORTUS

Het Humanistisch Verbond heeft op 23 jan. zijn standpunt bekend gemaakt m.b.t. de abortuscontroverse. Daaruit blijkt dat het H.V. voorstander is van het ,,medicaliseren" en niet van het legaliseren van abortus, d.w.z. dat de vruchtafdrijving enkel als een medische ingreep dient te worden beschouwd, die niet onder strafrechtelijke bepalingen mag vallen. Het H.V. wil de abortus laten rangschikken onder de louter medische daden, waarvoor alleen een arts verantwoordelijk is en waarvan de kosten worden terugbetaald door de ziekenfondsen.

Het is tegen legalisering, omdat dan een te langdurige en te ingewikkelde procedure noodzakelijk zou zijn; omdat het moreel onwaardig is een vrouw voor een vierschaar te dagen; omdat men aan hen die moeten oordelen, een onmogelijke verantwoordelijkheid zou opleggen; en amdat de ,,gesel van de clandestiene abortus" zou blijven bestaan. Het H.V. wil ook niets weten van een juridisch vacuum, zoals in Nederland, waarbij de strafwet formeel gehandhaafd wordt, maar in feite niet meer wordt toegepast.

,,De wetgeving i.v.m. de abortus, aldus nog de verklaring van het H.V., heeft in vele landen een wijziging ondergaan in de zin van liberalisering. Hel is niet meer aanvaardbaar een wetgeving te hebben, die geen rekening houdt met de algemene mentaliteitswijziging. Bovendien waarborgt de grondwet de vrijheid van godsdienst en van wijsgerige overtuiging. De huidige wetteksten i.v m. vruchtafdrijving steunen op de rooms-katholieke ethiek. In het verleden werden ze door de bevolking vrij algemeen aanvaard. Nu is dit door een verdergaande geloofsafvalligheid en door de evolutie in de opvattingen niet meer het geval. Meer en meer mensen ervaren die wetten dan ook als een aanslag op hun grondwettelijke rechten. Elkeen die met het abortusprobleem geconfronteerd wordt, moet volkomen vrij zijn te handelen naar levensbeschouwelijk inzicht."

Het H.V. ziet de contraceptiva, de steun aan ongehuwde moeders, de versoepeling van de adoptiewetgeving en de oprichting van kinderdagverblijven, als doelen op zichzelf, niet als alternatieve oplossingen voor de abortus.

GEEN AUTOLOZE ZONDAGEN MEER

De minister van economische zaken heeft beslist dat van zondag 27 jan. af het systeem van de z.g. autoloze zondagen wordt afgeschaft. De snelheidsbeperkingen van 80 resp. 100 km per uur (pag. 738/2 - 1973) blijven echter gehandhaafd.

(Vor. ber. pag. 799/2 - 1973)

NOORD-AMERIKA

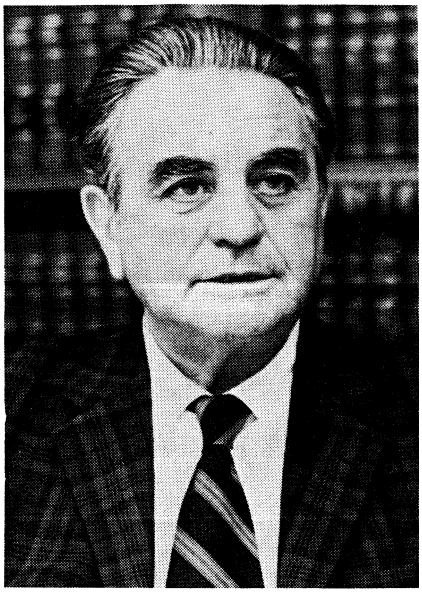
VERENIGDE STATEN

ERVIN EN COX EISEN BANDEN LANGS GERECHTELIJKE WEG OP, WEIGERING NIXON, ONTSLAG COX, RICHARDSON

Naar aanleiding van de weigering van president Nixon om de Ervin-commissie documenten en geluidsbanden, betrekking hebbend op de Watergate-zaak, ter beschikking te stellen (pag. 80/3) besloten zowel de commissie als de speciale aanklager in de Watergate-zaak Archibald Cox langs gerechtelijke weg de beschikking te krijgen over het materiaal.
De Ervin-commissie besloot op 23 juli unaniem een rechter te vragen de president te dwingen tot afgifte van de documenten en de geluidsbanden.
Professor Cox schreef op 23 juli '73 een brief naar de speciale adviseur van het Witte Huis voor de Watergate-zaak Fred Buzhardt, waarin hij verzocht om afgifte van de geluidsbanden met zeven gesprekken en een telefoongesprek.

Het ging om gesprekken tussen Nixon, Ehrlichman en Haldeman op 20 juni 1972, een telefoongesprek op dezelfde datum tussen Nixon en Mitchell, een gesprek tussen Nixon, Haldeman en Mitchell op 30 juni 1972, een gesprek op 15 september 1972 tussen Nixon en Dean, waarbij Haldeman ook enige tijd aanwezig was, een gesprek tussen Nixon, Dean en Haldeman op 21 maart 1973, een gesprek op 22 maart 1973 tussen de president en Dean waarbij ook Ehrlichman, Haldeman en Mitchell enige tijd aanwezig waren en een gesprek tussen Nixon en Dean op 22 maart 1973 In een toelichting schreef Cox dat het verzoek tot afgifte van de banden een onderdeel was van een onderzoek naar een ernstig misdrijf — obstructie van de rechtsgang Hij verklaarde dat afgifte van de banden geen machtenscheidingsprobleem zou doen ontstaan en dat er ook niet gevreesd hoefde te worden dat er een precedent zou worden geschapen omdat ,,de omstandigheden zich zeker niet meer zullen voordoen".

Op 26 juli 1973 kwam er een nieuwe ontwikkeling in de zaak, toen de rechterlijke macht zich met de zaak ging bezighouden.
Rechter John Sirica van de federale districtsrechtbank van Washington D.C. riep de president op gevolg te geven aan de verzoeken van de Ervin-commissie en Cox om het gevraagde materiaal te verstrekken en gaf Nixon tot 7 aug. de tijd alsnog documenten en banden te geven.
Op dezelfde dag antwoordde Nixon op dit verzoek met een brief waarin hij schreef geen gevolg te kunnen

Rechter Sirica.

geven aan het verzoek tot afgifte van documenten en banden.

De president beriep zich daarbij op de absolute machtenscheiding in de Amerikaanse staatsinrichting Daarbij was het volstrekt ontoelaatbaar dat de president de hulp van de rechtbank kan inroepen om speciale acties uit te voeren. Omgekeerd was het volkomen ontoelaatbaar dat de rechterlijke macht de president tot bepaalde acties kon dwingen Hoewel hij in bepaalde gevallen best bereid was medewerking aan de rechtbank te geven, meende hij dat in het onderhavige geval noch het openbaar belang noch de constitutionele positie van de president gediend zou zijn met afgifte van het verlangde materiaal

Nixon schreef ook een brief naar commissievoorzitter Ervin n.a.v. het besluit de president onder strafbedreiging tot afgifte te dwingen.

De president schreef dat hij het gevraagde materiaal niet kon verstrekken om redenen uiteengezet in vorige brieven
Zijn staf bleef echter bereid om nauw met de commissie samen te werken en het was zeker niet uitgesloten dat in de toekomst ander materiaal wel ter beschikking zou worden gesteld

Compromis voorgesteld

Op 29 juli stelden Ervin en Howard Baker, vice-voorzitter van de Senaatscommissie een compromis aan het Witte Huis voor.
In een televisie-uitzending stelden de beide senatoren voor dat het Witte Huis toestaat dat een beperkte groep particulieren kennis neemt van de inhoud van de banden om te zien of zij iets kunnen bijdragen tot het vinden van de waarheid over de Watergate-zaak. Volgens de twee senatoren zouden zij datzelf moeten zijn alsmede Archibald Cox.

Op deze wijze zou een confrontatie met het Witte Huis kunnen worden voorkomen.
Op dit voorstel reageerde het Witte Huis op 30 juli met de mededeling dat president Nixons opvatting over het toegankelijk maken van het materiaal onveranderd was gebleven.

Op 7 augustus deponeerden Nixons advocaten bij rechter Sirica een brief waarin werd uiteengezet waarom de president weige.de geluidsbanden van zijn privéconversaties af te staan
Volgens de brief was het op grond van de machtenscheiding niet mogelijk de president tot afgifte te dwingen en mocht dit op grond van de één of andere omstandigheid toch gebeuren dan was het voor een president niet mogelijk meer zijn ambt effectief uit te oefenen
Open en eerlijke discussies tussen de president en zijn adviseurs zijn nodig om tot een juiste beleidsbepaling te komen en beide partijen zouden zich zeer geremd voelen als zij weten dat hun discussies te eniger tijd aan de openbaarheid prijs gegeven kunnen worden.

Naar aanleiding van deze brief kreeg Cox van rechter Sirica de opdracht vóór 13 augustus met een antwoord te komen, waarna Nixons advocaten tot 17 aug. de tijd zouden hebben te repliceren. Op 13 aug. presenteerde Cox zijn antwoord bij de federale districtsrechtbank.
Hij zei dat het beschikbaar stellen van de geluidsbanden aan een „grand jury"*) geenszins hoefde te beteke-

---

* De „grand jury" is een uit het Engelse rechtsstelsel overgenomen figuur die in de VS zowel op federaal niveau als op het niveau van de straten nog bestaat
Het vijfde amendement op de grondwet garandeert alle aangeklaagden in strafzaken volgens de federale wetten het recht om eerst voor een „grand jury" te verschijnen. De „grand jury" heeft twee functies zij voorkomt willekeurige strafvervolging door de uitvoerende macht omdat er geen proces mag volgen zonder dat de „grand jury" daartoe toestemming heeft gegeven en zij garandeert dat iedere beschuldigde volledig op de hoogte is van de aanklacht die tegen hem is ingediend.
Een federale grand jury bestaat uit 23 leden (leken) die volgens speciale regels worden gerecruteerd en heeft een zittingsperiode van 18 maanden Omdat de VS, wat de federale rechtspraak betreft, ingedeeld is in 11 districten zijn er in ieder geval elf federale grand jury's Omdat enkele grote steden aparte federale grand jury's hebben, zijn er in werkelijkheid meer
De grand jury maakt alleen maar uit of de feiten zodanig zijn dat een behandeling voor een rechtbank noodzakelijk is Zij spreekt zelf geen veroordelingen uit en spreekt zich niet uit over schuld of onschuld. Dat is de taak van de jury die aan de rechtbank is verbonden
De verhoren van een grand jury zijn niet openbaar De beschuldigde of zijn vertegenwoordiger hoeven niet met bewijzen te komen Het is de verantwoordelijkheid van de officier van justitie om te bewijzen dat de aangeklaagde zich schuldig heeft gemaakt aan een strafbaar feit

nen dat de president in de toekomst moest afzien van openhartige adviezen van zijn adviseurs.

De president had verder geen absoluut „executive privilege" om informatie achter te houden. Het was aan de rechtbank en niet aan de president om uit te maken hoever zijn „executive privilege" gaat.

Cox zei verder dat de geluidsbanden mogelijk allerlei geruchten over een betrokkenheid van de president bij de Watergate-zaak konden ontzenuwen en dat de president daar toch geen bezwaar tegen kon hebben.

President Nixons advocaten reageerden op 17 augustus op deze brief met een verklaring waarin zij o.a. zeiden dat de president niet boven de wet staat maar dat het presidentschap toch over enkele unieke attributen beschikt, noodzakelijk om het ambt adequaat te kunnen uitoefenen en dat één van deze attributen de zgn. „presidential privacy" is, het recht om absoluut in vrijheid te kunnen spreken en anderen aan te moedigen zo te spreken en het vertrouwen te geven dat alleen de president bepaalt wat daarvan aan derden wordt doorgegeven. Het niet afgeven van de banden en ander materiaal kan op grond van dit recht worden gerechtvaardigd.

Op 9 augustus verzocht de Ervin-commissie de federale districtsrechtbank in Washington in een civiele procedure te verklaren dat president Nixon niet mag weigeren te antwoorden op of te voldoen aan het bevel van de commissie „sub poena")" het gevraagde materiaal ter beschikking te stellen onder verwijzing naar de machtenscheiding, „executive privilege" of „presidential prerogative". De commissie verklaarde verder dat de president het vertrouwelijke karakter van deze banden zelf geschonden had door goed te vinden dat zijn naaste medewerkers verklaringen aflegden over de op de banden opgenomen gesprekken.

* De uit het Romeinse recht stammende rechtsregel „doces tecum sub poena' (meebrengen onder bedreiging van straf) is al enkele malen eerder toegepast bij onderzoeken naar onrechtmatige handelingen door naaste medewerkers van een president, o a in 1807 in een onderzoek naar staatsgevaarlijke activiteiten van vice-president Aaron Burr. President Jefferson moest toen sub poena een brief ter beschikking stellen waaruit meer over de activiteiten van de vice-president bekend kon worden Jefferson weigerde echter te verschijnen en de brief te tonen onder verwijzing naar de zgn „executive privilege"

Rechter Sirica eist *inzage* geluidsbanden

Op 29 augustus verzocht rechter Sirica de president de banden waarvoor de subpoena was ingediend voor een privé-onderzoek ter beschikking te stellen, zodat uitgemaakt kon worden of de inhoud van de banden inderdaad zodanig was dat de president zich kon beroepen op „presidential privilege" om de banden niet ter beschikking te stellen van de Ervin-commissie.

Rechter Sirica wees op het belangrijke verschil dat de schrijvers der Amerikaanse grondwet bewust maakten tussen de onschendbaarheid van een vorst en de speciale positie van de president „die uit het volk door het volk is gekozen en daarin ook weer verdwijnt", aldus Sirica Hij citeert Marshall *) die stelt dat in tegenstelling tot het Britse gebruik ten aanzien van de koning de Amenkaanse wetten over bewijsstukken of getuigenissen niemand vrijwaren wegens het ambt dat hij bekleedt

De Britse koning is inderdaad onschendbaar, ja kan zelfs in een proces niet worden genoemd Daarentegen stelt Sirica, bepaalt de Amerikaanse grondwet dat de president en iedere andere staatsdienaar in staat van beschuldiging kan warden gesteld en uit zijn ambt kan worden gezet wegens hoge misdaden en overtredingen De grondwet voorziet inderdaad in een scheiding der wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht. Maar het zijn geen waterdichte compartimenten De grondwet dwingt de delen der regering ook onderlinge afhankelijkheid af en wederkerigheid Het Witte Huis, aldus Sirica, is geen vierde macht

Over Nixons stelling dat de president alleen kan bepalen wanneer executive privilege geldt en welke stukken uitgeleverd kunnen worden, verklaarde Sirica dat de rechter, al heeft hij tegenover de president peen macht om zijn vonnis uit te doen voeren omdat hij niet kan beschikken over de politie, in deze zaak toch moet bepalen of executive privilege gerechtvaardigd is Net zoals hij ook beslist over toelaatbaarheid van getuigenissen.

De rechterlijke macht over bewijsmateriaal in een zaak kan in een proces zelfs niet worden overgelaten aan de willekeur van regeringsambtenaren, anders zou iedere minister bewijzen van fraude m zijn departement kunnen verbergen wanneer een rechtbank of een jury de zaak onderzoekt De rechter, concludeert Sirica, kan eenvoudigweg de vraag of geheimhouding gerechtvaardigd is niet beantwoorden zonder de geluidsbandjes te inspecteren Sirica bepaalde verder dat Nixons advocaten vijf dagen de tijd hadden tegen zijn uitspraak beroep aan te tekenen

Op 29 aug. nog kwam het Witte Huis met een korte verklaring dat het het bevel van Sirica naast zich neer zou leggen en de banden niet ter inzage aan Sirica zou afstaan. Ook werd meegedeeld dat beroep zou worden aangetekend tegen Sirica's bevel bij het hof van beroep voor het district Columbia.

* Rechter John Marshall, die het proces tegen vice-president Burr in 1807 voorzat.

Hof *van.* beroep stelt compromis voor. Geen *resultaat*

Op 10 sept. diende voor het federale Hof van beroep van het district Columbia de zaak van het hoger beroep aangetekend door de advocaten van Nixon. In een 95 pagina's tellende brief zeiden Nixons advocaten dat rechter Sirica het gezag van de president aantastte om uit te maken of het openbaar belang het beste is gediend door de presidentiële gesprekken als vertrouwelijk te beschouwen. ,,Een jaar geleden zou een dergelijke uitspraak ondenkbaar zijn geweest", aldus de brief. De advocaten vroegen het hof van beroep het besluit van Sirica nietig te verklaren Het hof behandelde ook een verzoekschrift van aanklager Cox. Deze vroeg het hof te beslissen dat de geluidsbanden direct aan de grand jury overhandigd zouden worden of aan hemzelf.

Na de argumenten van Nixons advocaat prof. Charles Wright en prof. Cox te hebben gehoord, stelde het Hof op 13 sept. een compromisoplossing voor. President Nixon moest vrijwillig een deel van de geluidsbanden aan prof. Cox en aan prof. Wright ter onderzoek afstaan, waarna de twee juristen samen met de president of een plaatsvervanger zouden uitmaken welke delen aan de grand jury ter beschikking gesteld konden worden.

Het hof bepaalde verder dat de beide partijen tot 20 sept. de tijd zouden hebben om tot een vruchtbaar overleg te komen.

Op die dag lieten de beide partijen echter weten dat hun overleg niet tot een resultaat had geleid.

Op 19 sept. verklaarden Nixons advocaten dat de president zijn constitutionele rechten en prerogatieven niet aan prof. Cox kon delegeren.

Op 12 okt. kwam het Hof van beroep weer bijeen en bepaalde toen met 5 stemmen vóór en 2 tegen dat president Nixon de geluidsbanden aan de federale districtsrechtbank (de rechtbank van rechter Sirica) moest overhandigen. Volgens de rechtbank voorziet de Amerikaanse grondwet niet in speciale presidentiële onschendbaarheden.

Het hof van beroep gaf de president 5 dagen de tijd tegen deze uitspraak bij het Hooggerechtshof in beroep te gaan.

In een toelichting op dit besluit zei het Hof dat John Dean al beëdigde verklaringen over de gesprekken met de president had afgelegd voor de Ervin-commissie en dat Haldeman, toen hij al niet meer in dienst

was van het Witte Huis de geluidsbanden had mogen beluisteren en dat de gesprekken op de geluidsbanden daardoor niet meer als vertrouwelijk bestempeld kunnen worden. Het Hof zag daarom geen reden meer aanwezig om de grand jury het relevante materiaal langer te onthouden.
Het hoopte dat de president tot een akkoord met de speciale aanklager (Cox) zou kunnen komen over welke onderdelen van de geluidsbanden nodig zijn om de grand jury zijn taak goed te laten vervullen.
Op 17 oktober deed rechter Sirica een uitspraak inzake een verzoek van de Ervin-commissie dat de geluidsbanden aan de commissie overhandigd zouden worden. Sirica zei dat de federale districtsrechtbank niet bevoegd was opdracht te geven de geluidsbanden aan de Senaatscommissie te overhandigen.

Compromis niet mogelijk

Op 19 oktober gaf president Nixon een verklaring uit waarin hij zijn weigering herhaalde om de geluidsbanden af te staan aan de federale districtsrechtbank in Washington of aan prof. Cox. Hij bood wel aan een uittreksel van de inhoud ter beschikking te stellen, die door senator John Stennis van Mississippi geverifieerd zou worden. In afwachting van een beslissing over dit aanbod had hij prof. Cox opdracht gegeven af te zien van verdere stappen om langs gerechtelijke weg inzage te krijgen in geluidsbanden of ander relevant materiaal. Prof. Cox reageerde op dit aanbod in een persconferentie op 20 okt. Hij zei het als zijn taak te zien alles te doen om de rechtsgang te bevorderen. Hij zei verder dat hij de rechter zou vragen of het compromis van Nixon niet op een weigering neerkwam om het rechterlijke bevel op te volgen.
Over Nixons verbod om langs gerechtelijke weg te proberen inzage te krijgen in het materiaal, zei Cox dat dit neerkwam op een verbod zijn taak verder uit te oefenen.

Ontslag prof. Cox, aftreden Richardson, benoeming Bork

Op 20 oktober deed zich een aantal ontwikkelingen voor, dat binnen- en buitenslands groot opzien baarde. De woordvoerder van het Witte Huis Ronald Ziegler deelde tijdens een persconferentie mee dat de president prof. Cox had ontslagen als speciale aanklager in de Watergatezaak, dat minister van justitie Richardson uit protest hiertegen zijn ontslag had genomen, dat de president daarop de plv. ministe van justitie William Ruckelshaus opdracht had gegeven Cox te ontslaan, wat deze geweigerd had, waarop hij door de president was ontslagen en dat de advocaat-generaal Robert H. Bork daarop voorlopig tot minister van justitie was benoemd en Cox had ontslagen. Het speciale kantoor van Cox was gesloten en zou weer onder de supervisie van het ministerie van justitie worden geplaatst.
Ziegler zei dat Cox ontslagen was omdat hij geweigerd had af te zien van verdere juridische stappen om geluidsbanden en andere documenten de Watergate-zaak betreffende te verkrijgen.
Ziegler zei verder dat Nixon de periode waarin hij hoger beroep had kunnen aanvragen bij het Hooggerechtshof (zie boven) had laten verstrijken omdat hij een constitutionele confrontatie wilde vermijden. Omdat Cox geweigerd had in dezelfde geest te handelen en aandrong op een verdere confrontatie in een periode van een ernstige wereldcrisis (het conflict in het Midden-Oosten) had Nixon zich gedwongen gezien hem te ontslaan.
Hij had dit besluit meegedeeld aan minister Richardson, die daarop verklaard had zijn ontslag te nemen omdat hij het ontslag van Cox niet in overeenstemming achtte met de afspraken die indertijd met het Congres waren gemaakt.
Richardson gaf op 23 oktober een persconferentie waarin hij nader terugkwam op de gebeurtenissen. Hij verklaarde dat hij in Cox' plaats net zo had gehandeld en dus eveneens Nixons bevel had geweigerd om alle pogingen te staken teneinde bewijsmateriaal van het Witte Huis op te eisen.
Het ging niet alleen om de geluidsbanden maar ook om al het andere materiaal dat Cox vergeefs had opgeëist in het onderzoek en dat Nixon weigerde uit te leveren. Dit kon niet de prijs zijn van het door Nixon voorgestelde compromis.
De plv. minister van justitie Bork deelde op 22 oktober mee dat hij Henry E. Peterson, de assistent-minister van justitie, had belast met de Watergate-zaak.

Nixon staat banden alsnog af. Saxbe minister van justitie en Jaworski speciale aanklager

Op 23 okt. ging president Nixon er onverwachts mee akkoord dat rechter Sirica de geluidsbanden waarom hij op 29 aug. had gevraagd, zou krijgen. De beslissing werd bekendgemaakt door Nixons advocaat Wright in de federale districtsrechtbank aan rechter Sirica. Wright zei dat Nixon gevolg zou geven aan het bevel van 29 aug., zoals dat ook door het hof van beroep was bevestigd.
Op 26 okt. kondigde Nixon zelf, in een persconferentie, een nieuwe ontwikkeling in de zaak aan:
Nixon verklaarde dat een nieuwe speciale openbare aanklager voor het Watergate-schandaal zou worden benoemd. Deze zou Archibald Cox opvolgen.
De president verzekerde verscheidene malen in zijn door radio en televisie uitgezonden toespraak dat hij vastbesloten is in functie te blijven om de verantwoordelijkheden te dragen die hem nov. 1972 door het volk zijn gegeven.
Over Watergate zei Nixon dat de nieuwe openbare aanklager zal worden aangesteld door de waarnemend minister van justitie, Robert Bork. De nieuwe functionaris zal onafhankelijk zijn en de volledige medewerking van de regering hebben. Zijn allereerste taak zal zijn ,,deze zaak, die het volk al zo lang zorgen heeft gemaakt" tot een vlug einde te brengen, aldus de president. ,,We zullen hem onze medewerking geven. Ik verwacht niet dat het zover zal komen dat hij het noodzakelijk zou achten de president voor het gerecht te brengen", zei Nixon.
,,Ik ben blij dat hierover niet in deze kamer wordt gestemd", zei de president tegen de in het Witte Huis verzamelde journalisten toen hem werd gevraagd of hij ooit heeft overwogen dat hij zou kunnen aftreden of dat hij door het Congres tot aftreden gedwongen zou kunnen worden. ,,Zo lang als ik die taken kan uitvoeren waarvoor ik gekozen ben zal ik mijn werk blijven doen". „Ik ben mij ervan bewust dat de stappen die ik heb ondernomen met betrekking tot de heer Cox door sommigen beschouwd worden als een grond voor 'impeachment' ", zei de president, ,,maar ik wil er met alle respect wel op wijzen dat de president het recht heeft iedere functionaris in de federale regering te ontslaan."
Nixon zei dat de pers zijn moeilijkheden van de afgelopen weken schandelijk, venijnig onjuist had voorgesteld, hoofdzakelijk de televisienieuwsberichten. Dat heeft het Amerikaanse volk geschokt, maar hij heeft het volste vertrouwen dat het deze schokken te boven zal komen. „Als mensen dag aan dag met dit soort razend hysterische verslaggeving worden gebombardeerd brengt dat hun vertrouwen aan het wankelen", zei hij.
Nixon zei de binnenlandse en internationale crises tamelijk goed te hebben door-

staan ,Hoe moeilijker het wordt. hoe rustiger ik word Het is natuurlijk niet prettig te merken dat er getwijfeld wordt aan je eerlijkheid '
Het was evenmin prettig te lezen dat een vriend, Bebe Rebozo. een miljoen dollar voor een fonds voor hem heeft klaar Liggen, of dat er een miljoen dollar van de gelden voor de verkiezingscampagne gebruikt zouden zijn voor zijn bezittingen in San Clemente ,,Deze dingen laten de persoon waartegen zij gericht zijn niet onberoerd Maar wanneer ik voor een internationale crisis sta heb ik wat ik hebben moet"
Een televisieverslaggever vroeg Nixon wat hem in de nieuwsuitzendingen zo boos had gemaakt .,U moet niet de indruk hebben dat u mij boos hebt gemaakt", zei Nixon .,Men kan alleen boos worden op mensen die men respecteert"
Toen hij inerkte dat deze opmerkingen een golf van hoorbare verontwaardiging onder de verslaggevers teweeg bracht zei hij ,,Ik wil niet de indruk geven lat ik de verslaggevers niet zou respecteren Maar als een commentator inlichtingen krijgt en die opzettelijk verdraait kan ik voor zo iemand geen respect hebben"
Nixon zei een plan te hebben voor het terugwinnen van het vertrouwen van het Amerikaanse volk Dat behelsde onder meer voortgaan ,,met het bouwen aan de vrede in de wereld"

Op 1 nov. benoemde Nixon senator William B. Saxbe, een republikein uit Ohio tot minister van justitie als opvolger van Richardson, terwijl Bork, in zijn functie als waarnemend minister van justitie, de benoeming van Leon Jaworski, een vroegere voorzitter van de orde van advocaten, tot speciale aanklager in de Watergate-zaak, bekend maakte.
Bork zei dat Jaworski de volledige medewerking van de regering zou krijgen bij zijn onderzoek en dat wanneer er verschil van mening zou ontstaan met de administratiz met betrekking tot de afgifte van presidentiële documenten er geen beperkingen aan zijn vrijheid van handelen zou worden gesteld.

Verklaringen Cox voor *juridische commissie* Senaat

De ontslagen speciale aanklager Cox verscheen op 29 okt. 1973 voor de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden, die zich bezig hield met de kwestie van de ontslagen.

Cox zei o.a. dat het Witte Huis zijn pogingen gedwarsboomd heeft om bewijzen te verzamelen over een breed scala van mogelijke criminele activiteiten, die ver boven de Watergate-zaak uitgaan.

Volgens Cox waren verscheidene medewerkers van het Witte Huis in moeilijkheden gekomen doos de reikwijdte van zijn onderzoek. Maar of hun bezorgdheid de enige oorzaak van zijn ontslag door president Nixon, was geweest, wilde Cox niet bevestigen.

Cox vocht wel de bewering aan van de chef van de Witte Huis-staf, Alexander Haig, die had gezegd dak Cox slechts een klein aantal documenten was onthouden die rechtstreeks in verband stonden met gesprekken van Nixon.

Volgens Cox tracht Nixon het onderzoek van de speciale aanklager voortdurend te beperken tot de Watergate-affaire en het in de doofpot stoppen daarvan.

Dat bleek ook toen Nixon het had over het benoemen van een aanklager ,,voor de Watergate-zaak". Maar Cox achtte ,,Watergate" slechts een onderdeel van een groter geheel van criminele praktijken van de regering-Nixon. Daartoe behoorden:

- mogelijk illegale bijdragen aan Nixons campagne door de zuivelindustrie die daarmee gunstige prijsbeschikkingen van de regering kocht,
- grote bedragen van multimiljonair Howard Hughes, uitbetaald aan Nixons vriend ,,Bebe" Rebozo;
- politieke geniepigheden;
- misbruik van macht tegen politieke vijanden van de president;
- betrekkingen tussen de regering en de multinationale gigant ITT.

Cox wees verder op het gevaar dat de categorie ,,presidentiële documenten" die volgens Nixon onder zijn ,,executive privilege" valt en daarom niet ter inzage worden gegeven, zich voortdurend uitbreidt doordat medewerkens van het Witte Huis hun papieren daarin onderbrengen wanneer het gevaar bestaat dat ze onderzocht worden.

Tegenoffensief preszdent Nixon

Door alle onthullingen in de Watergate-zaak daalde de populariteit van president Nixon tot een ongekend laag peil.
Op 12 november begon de president aan een campagne om zijn populariteit weer te vergroten. Hij ontving groepen Congresleden en bezocht verschillende bijeenkomsten, waarbij hij het woord voerde, zoals op 15 november op het congres van de nationale bond van makelaars in onroerend goed in Washington, waar hij over Watergate het volgende zei:
Hij zei dat ,,te ijverige personen" in de presidentscampagne van 1972 namens hem enkele fouten hadden gemaakt.
,,Er zijn fouten gemaakt, fouten die ik niet goedgekeurd zou hebben, fouten die ik niet toegelaten zou hebben, maar fouten waarvoor ik de verantwoordelijkheid accepteer".
Nixon zei dat ,,voorzover het de president van de Verenigde Staten betreft, hij het vertrouwen dat in hem is gesteld, niet heeft beschaamd en niet zal beschamen".
,,Ik kan u verzekeren dat niettegenstaande suggesties van enkele van mijn goedwillende vrienden en eerlijke tegenstanders, ik werd gekozen om een taak te vervullen en zal blijven om mij daarvan te kwijten. Ik zal mij er niet aan onttrekken".
Op 17 nov. verscheen de president op een congres van 440 hoofdredacteuren van Assoczated *Press* bladen in Orlando in Florida
In een door radio en televisie uitgezonden persgesprek zei de president dat hij alles wilde doen om het Amerikaanse volk weer in zijn presidentschap te doen geloven.
Hij gaf toe dat er in de Watergate-

V.l.n.r. Nixon, minister Saxbe en plv. min Bork.

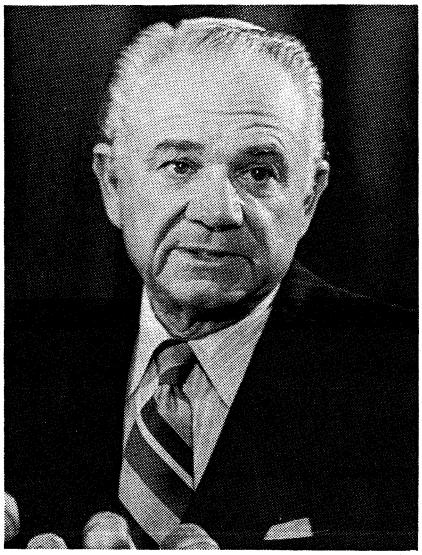
zaak fouten waren gemaakt, waarvoor hij alle verantwoordelijkheid op zich nam. Hij herhaalde echter — zonder dat een van de journalisten hem dit had gevraagd — dat hij in de begane fouten geen enkele reden zag om af te treden. Integendeel, zo lang hij er fysiek toe in staat zou zijn, wilde hij door gaan met zijn werk voor de vrede en voor een welvaart zonder inflatie.
Rij de beantwoording van de hem gestelde vragen beloofde Nixon verder de geluidsbandjes en alle documenten die zijn naam in verband met de Watergate-affaire zouden kunnen zuiveren, te zullen overdragen. Hij erkende dat de campagne voor zijn herverkiezing van vorig jaar ,,uit de hand" was gelopen. Hij schreef dit toe aan het feit dat hij het in dezelfde tijd druk had gehad met allerlei buitenlandse aangelegenheden. Nixon noemde in dit verband het herstel van de betrekkingen met China, de toenadering tot Moskou, het Saltgesprek en de Vietnamese kwestie.
Nixon zei dat het Amerikaanse volk er recht op heeft te weten of hun president wel of geen oplichter is. Na een ogenblik van stilzwijgen zei Nixon: ,,Nu ik ben geen oplichter".
De president zei dat de inlichtingen die hij aan de justitiële en de publieke mening zal voorleggen zullen aantonen dat:

1) hij van te voren niets heeft geweten van de inbraak in het hoofdkwartier van de Democratische partij in het Watergate-hotel in Washington.

2) hij nooit gratie heeft aangeboden aan de daders van de inbraak, maar dat hij integendeel alle suggesties in deze richting van de hand heeft gewezen.

3) hij nooit heeft toegestaan de inbrekers geld aan te bieden in ruil voor hun zwijgen.

Over de inbraak in het kantoor van dr Lewis Fielding, de psychiater van Daniël Ellsberg, de man van de ,,Pentagon Papers", zei Nixon dat hij geen toestemming voor deze inbraak had gegeven en dat hij persoonlijk van mening was dat dit een ,,stom iets" was geweest Het optreden van de zogenaamde ,,loodgieters" van het Witte Huis verdedigde hij echter met de opmerking dat het nodig was in verband met de nationale veiligheid lekken bij de inlichtingendiensten te voorkomen.
Over zijn gesprek met zijn voormalige adviseur John Dean van 15 april, waarover Dean voor de Senaatscommissie heeft verklaard de indruk te hebben dat de president van de inbraak in Watergate heeft afgeweten, zei Nixon dat hiervan door een technisch mankement geen geluidsbandje bestond. Hij had echter aan de hand van aantekeningen het gesprek met zijn vroegere adviseur kunnen reconstrueren De volgende dag was het gesprek voortgezet en hiervan bestond wel een bandje, waaruit duidelijk zou blijken dat bij beide gelegenheden over dezelfde zaken was gesproken. Nixon zal dit bandje rechter John Sirica — ,,en naar ik hoop ook de grand jury" — ter hand stellen om te bewijzen dat hij van tevoren niets van de inbraak heeft geweten
Nixon ontkende dat hij ooit overheidsgelden had aangewend voor zijn dure buitenverblijven in San Clemente (Californië) en Key Biscayne (Florida) In de Amerikaanse pers en voor de TV is al enige malen de vraag gesteld hoe de president deze van zijn salaris ($ 200000 per jaar) kan bekostigen Nixon zegde toe ,,binnen enkele dagen" met een uitvoerig verslag van zijn particuliere financien te zullen komen.
Van de achttien vragen die Nixon waren voorgelegd gingen er vijftien over de Watergate-affaire.

Speciale aanklager Jaworski

Opinieonderzoek

Half nov. 1973 publiceerde ***Time*** *Magazine* de resultaten van een opinieonderzoek naar de populariteit van de president. Deze wezen uit dat minder dan de helft, namelijk 49% van het Amerikaanse volk wil dat president Nixon in functie blijft. In aug. 1973 was dat nog 60%. 55% van de ondervraagden gelooft niet in de verklaringen die Nixon heeft gegeven voor de verdwijning van twee geluidsbanden.
Het percentage ondervraagden dat wil dat Nixon aftreedt is sinds aug. gestegen van 20 tot 30%. Het percentage van hen die vinden dat Nixon via impeachment moet worden verwijderd is echter beperkt gebleven tot 10%, voornamelijk omdat drie van de vijf Amerikanen vrezen dat impeachment het land innerlijk zou verscheuren.
Bijna **43%** van de ondervraagden was er echter voorstander van om in 1974 speciale presidentsverkiezingen te houden, als dat mogelijk zou zijn.

Banden onvolledig

President Nixons adviseur Buzhardt deelde rechter Sirica op 31 okt. 1973 mee dat de president niet alle geluidsbanden, waarom hij had verzocht (zie boven) en die de president beloofd had te zullen afgeven, kon verstrekken, omdat zij niet bestonden.
Het ging om twee banden: één met het telefoongesprek van Nixon met Mitchell op 20 juni 1972, drie dagen na de Watergate-inbraak en één met het gesprek tussen Nixon en adviseur Dean van 15 april 1973. Buzhardt zei dat het telefoongesprek met Mitchell wegens een technische onmogelijkheid nooit op een geluidsband was vastgelegd en dat het gesprek met Dean wegens het slecht functioneren van de opname-apparatuur niet was opgenomen.
Perschef Warren van het Witte Huis deelde op 2 nov. mee dat de president een memorandum van het gesprek met Dean, dat hij daags na het gesprek had gemaakt, zou afstaan aan de rechter. Warren wist niet of er ook een memorandum van het telefoongesprek met Mitchell bestond.
Hij ontkende dat met bandopnamen, waarop gesprekken van de president staan, geknoeid is of dat zij zouden zijn vernietigd of verstopt.
Tijdens de hoorzittingen die de federale districtsrechtbank inmiddels aan deze kwestie was gaan wijden, werd op 8 nov. Nixons privé-secretaresse Rose Mary Woods gehoord. Zij zei dat zij de hele maand okt. naar de geluidsbanden had geluisterd en gedurende wel 16 uur per dag transcripties had trachten te maken. De kwaliteit was echter zo slecht dat het niet meer dan samenvattingen wenden. Vaak waren woorden niet te verstaan.
Op 2 nov. had Nixon aangekondigd dat hij rechter Sirica zijn eigen, op de dictafoon opgenomen, samenvatting van het gesprek met Dean van 15 april zou doen toekomen, maar op 12 nov. liet de president weten dat hij al die tijd in de mening had verkeerd een dergelijke opname te hebben gemaakt, maar dat deze bij het doornemen van zijn dossiers niet bleek te bestaan. Hij zou Sirica echter wel een bandopname met zijn eigen samenvatting van het gesprek met Mitchell van 20 juni 1972 ter beschikking stellen, een aantal aantekeningen die hij voor zijn persoonlijke dagboek had gemaakt van de gesprekken met Dean op 15 april,

bandopnamen van gesprekken met Dean van 16 april. die grotendeels over dezelfde zaken gingen als op 13 april en een bandopname met een samenvatting van een gesprek met Haldeman op 21 maart.

Banden *verminkt*

Op 21 nov. deelde de presidentiële adviseur Buzhardt rechter Sirica mee dat op de geluidsband met het gesprek van Nixon met Haldeman op 20 juni 1972 18 minuten zijn weggevallen. Buzhardt vertelde dat het gesprek op het bandje plotseling ophoudt en plaatsmaakt voor een toon gedurende 18 minuten. Hij kon niet verklaren hoe dit was gebeurd.

Op 26 nov. overhandigde advocaten van de president de banden aan rechter Sirica.

Op dezelfde dag verklaarde Rose Mary Woods dat zij bij het terugspelen van het bandje van Nixons gesprek met Haldeman per ongeluk 18 minuten had uitgewist.

Dat kwam volgens mevrouw Woods omdat de telefoon net ging en zij toen per ongeluk op de verkeende knop van het apparaat drukte. Onbegrijpelijkerwijs haid zij tegelijk ook haar voet gehouden op het pedaal waardoor de machine in warking blijft.

Het telefoongesprek had vijf minuten geduurd. Waarom er dan achttien minuten band werden vernietigd werd niet duidelijk. Rechter Sirica herinnerde haar eraan dat zij nog op 8 november onder ede getuigde dat zij minstens dertig uur op dit ene bandje haid gewerkt, dat haar precies was uitgelegd waas de knop zat die heit bandje schoon kon wissen en die zij nooit mocht aanraken en dat zij alle voorzorgsmaatregelen had genomen en niet zo dom was om zulk een foute manoeuvre uit te halen.

Sirica herinnerde er aan dat zij op 8 november niets had gezegd over de ontbrekende aichttien minuten. Mevrouw Woods antwoordde dat zij tijdens die zitting zo vreselijk zenuwachtig was geweest en dat toen zij Nixon in oktober over het gewiste deel van het gesprek had verteld deze haar haid verzekerd dat dit bandje niet tot de door de rechter opgeëisten behoorde.

Rechter Sirica deelde later mee dat hij van het Witte Huis de volledige banden had gekregen, met uitzondering van de twee die als niet-bestaand waren opgegeiven. De president had ook drie andere banden waarom niet was verzocht, ter beschikking gesteld. Het Witte Huis had verder verzocht om delen van drie van de originele banden niet aan de grand jury te laten horen op grond van de zgn. executive privilege.

Op 12 december deelde Sirica mee dat hij alle banden had beluisterd en dat hij had besloten gevolg te geven aan het verzoek van het Witte Huis sleohts een deel ter beschikking te stellen van de grand jury.

Stappen ondernomen tot Tiet in staat van beschuldiging stellen van de president

Naar aanleiding van de ontwikkelingen in de Watergate-zaak zijn er in het Congres. voornamelijk van Democratische zijde, maar ook door enige vooraanstaande Republikeinen stemmen opgegaan om de president in staat van beschuldiging te stellen. de zgn. impeachment.")

Sedert okt. 1973 is de justitiële commissie van het Huis van Afgevaardigden bezig met het verzamelen van materiaal aan de hand waarvan beslist zal worden of men het Huis zal adviseren de president in staat van beschuldiging te stellen. Naar verwacht zal de commissie daarmee in maart of april 1974 gereed zijn.

De voorzitter van de commissie. afgevaardigde Peter Rodino, heeft van de commissie volmachten gekregen om personen te ondervragen en materiaal op te vragen die voor het onderzoek noodzakelijk zijn.

Over de „impeachment" procedure en de historische praktijk daarvan verscheen in het NRC/H'blad een tweetal artikelen (8-11 en 9-11) waaruit wij het volgende citeren:

De toenemende aandrang op president Nixon om af te treden wordt in de eerste plaats gevoed door twijfel of hij nog wel in staat is het land te besturen en waarschijnlijk minder direct door de behoefte hem te straffen voor Watergate. Het Congres heeft echter de ingewikkelde machinerie van de speciale afzettingsprocedure — impeachment — in weking gesteld. En dat alleen al maakt Nixons verantwoordelijkheid voor Watergate en wat daarna kwam een belangrijke factor in de huidige volksbeweging. Wat zijn de kansen van een impeachment.

Amerika heeft weinig ervaring met deze vraag Tot op heden is de bijzondere afzettingsprocedure slechts toegepast tegen 12 personen negen federale rechters, een senator, een lid van het kabinet — en president Andrew Johnson, opvolger van de vermoorde Abraham Lincoln Slechts in vier gevallen — allen rechters — kwam het, nadat het Huis van Afgevaardigden de beschuldiging had ingediend. ook tot een veroordeling door de Senaat, die het eindoordeel heeft

Impeachinent geldt als een „onhandige. tijdrovende inadequate" procedure. Ddt klemt speciaal in het geval van een president Het Huis van Afgevaardigden laat op het ogenblik een. onderzoek instellen door zijn juridische commissie — en dat is alleen nog het vooronderzoek over de vraag of een beschuldiging moet worden uitgebracht.

Dat is natuurlijk al wel de hamvraag heeft het Huis van Afgevaardigden een poot om op te staan? De Amerikaanse grondwet geeft als grond voor impeachment „verraad, omkoperij of andere ernstige misdrijven en wanbedrijven" (.treason, briberv or other high crlmes and misdemeanors") Een „Delphische' term, zei Newsweek

Alleen de eerste twee gronden zijn behoorlijk gedefinieerd Daarvan speelt in het geval-Nixon primair het punt „omkoperij" de giften van ITT, de melkindustrie en Howard Hughes In al deze gevallen moet dan wel bewezen worden dat de president hier direct en persoonlijk bij betrokken was. En ook dat in ruil enigerlei gunst werd bewezen Impeachment wegens het delict omkoperij is kortom gebonden aan alle vereisten die het strafrecht stelt.

De vraag is echter of deze eisen opgaan voor alle verwijten tegen de president Is het alleen mogelsjk hem af te zetten wegens die categorieen — ernstige — misdrijven, waarvoor een „grand jury" (van onderzoek) bevoegd is een aanklacht uit te brengen? Is steeds misdadig opzet vereist? Of komt ook wangedrag-in-functie dat buiten de misdrijf-sector valt in aanmerking?

De term „high crimes and misdemeanors" heeft echter een speciale betekenis — aldus Biack's rechtswoordenboek — van „immoreel en onwettig gedrag dat vrijwel identiek is aan een „felony" en toch, wegens de een of andere technische omstandigheid, niet binnen de omschrijving van een „felony" valt".

Ergo de verwijten aan president Nixon hoeven om afzetting te rechtvaardigen niet strikt binnen de termen van een ernstig strafbaar feit te vallen, maar ze moeten qua ernst daarmee gelijk te stellen zijn Zo wordt op het ogenblik gepraat over „obstructing justice" als kapstok voor actie tegen Nixon (hetgeen onder omstandigheden overigens toch weer een „felony" vormt).

Hiervan is sprake bij (poging tot) inmenging in de voortgang van het rechtsproces Te denken valt aan het achterhouden van gegevens bij de berechting van Ellsberg, aan het contact met de rechter in dit proces over benoeming op een hoge post, en aan Deans beschuldiging dat Nixon betrokken was bij het bewerken van de originele Watergate-inbrekers.

In onze volgende aflevering zullen wij nader ingaan op enkele andere aspekten van de Watergate-zaak.

(NRC/H'blad, IHT, *Wireless* Bulletin, Time Magazine, Newsweek)

*) Volgens het Amerikaanse grondwet dient het Huis van Afgevaardigden de voorbereidende procedures voor een impeachment uit te voeren. Als het Huis bij meerderheid van stemmen besluit de president in staat van beschuldiging te stellen, gaat de Senaat als jury functioneren terwijl de Opperrechter de rechtsprekende taak krijgt toegewezen.

Slechts éénmaal eerder in de geschiedenis van de VS is een president in staat van beschuldiging gesteld. Het was de opvolger van Lincoln, Andrew Johnson, die om zuiver politieke redenen, in staat van beschuldiging werd gesteld. Hij werd niet veroordeeld.

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK. Nadat medio juni **1973** Louis Kapo tot minister van handel en industrie was benoemd, voerde president Jean-Bedel Bokassa op **16** okt. een nieuwe reorganisatie van zijn kabinet uit. Behoudens de portefeuilles van defensie, voorlichting. luchtvaart. openbare diensten en sociale zaken die hij reeds beheerde, nam hij nog de volgende drie portefeuilles in eigen hand: landbouw, handel, industrie en mijnbouw alsmede transport. De op **6** april met buitengewone missies t.b.v. de president belaste Louis Alazoula kreeg nu de portefeuille van buitenlandse zaken. (IAF, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 392/3-1973)

DAHOMEY. Kapitein Nestor Beheton werd ontslagen als minister van transport en PTT, aldus een officiële bekendmaking op 18 aug. **1973,** kort nadat een geval van ,,begunstiging en nepotisme" aan het licht was gekomen. Tot zijn opvolger werd benoemd Charles Bebada. Tegelijk werd Hilaire Badjogoume als minister van onderwijs, jeugd, sport en cultuur vervangen door Vincent Guezodje. (IAF, AFP) Op **18** okt. **1973** installeerde het staatshoofd, luitenant-kolonel Mathieu Kerekou, de Nationale Raad van de Revolutie (CNR). Deze is de voorlopige hoogste instantie van de revolutie en moet de installatie voorbereiden van democratisch gekozen revolutionaire instellingen, die op alle niveaus in het leven worden geroepen: nationaal, per departement, prefectuur en dorp. De door Kerekou voorgezeten CNR telt **67** leden, o.w. **33** militairen. **3** politiemannen en **30** burgers. (AFP/Le Monde)

(Vor. ber. pag. 424/1-1973)

ETHIOPIË. Tussen **23** juni en **7** juli **1973** vonden voor de viifde maal algemene verkiezingen plaats. Er waren meer dan **1.500** individele kandidaten voor de **250** zetels in het Huis van Afgevaardigden. Zij moesten aan de volgende voorwaarden voldoen: ouder zijn dan **25** jaar, in het bezit zijn van onroerend goed ter waarde van minstens **1.000** Ethiopische dollars of roerend goed van tweemaal die waarde. Het aantal geregistreerde kiezers — mannen en vrouwen ouder dan **21** jaar — bedroeg ca. **7,3** mln op een bevolking van naar schatting **25** mln. Krachtens de grondwet van **1955** zijn geen politieke partijen toegestaan.

MALI. Op **4** mei **1973** bracht president Moussa Traore een aantal wijzigingen in het kabinet aan. Het aantal posten werd van 12 tot **15** uitgebreid. Negen zetels tegen voorheen zes worden door burgers beheerd. De samenstelling van het kabinet is nu:

President, voorzitter ,,militaire comité voor nationale bevrijding" (CMLN), en premier - kolonel Moussa Traore; voorlichting - kapitein Youssouf Traore;; buitenlandse zaken - majoor Charles Semba Cissoko: iustitie - kawitein Joseph Mara: verkeer, PTT en toerisme - kapitein Karim Dembele, defensie, binnenlandse zaken en veiligheid - kapitein Kissima Doukara; arbeid en openbaar bestuur - Sori Coulibaly, financien - Tieoule Konate, middelbaar onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Yaya Bagayoyo, landbouw - Sidi Coulibaly, toezicht staatsmaatschappijen en -ondernemingen - Sekou Sangara; gezondheid en sociale zaken - Aly Cisse; handel - Assim Diawara; industrie ontwikkeling en openbare werken - Mamadi Keita; lager onderwijs, jeugd en sport - Moustapha Soumare (AFP)

(Vor ber. pag 320/3-1971)

OEGANDA. Op **1** dec. **1972** maakte de Oegandese radio bekend dat president Amin op advies van de defensieraad vier ministers had ontslagen, omdat ze zich niet konden ,,aanpassen bij het tempo waarmee de Tweede Republiek Oeganda thans voortgaat". Dit betrof: Apolo Kironde (toerisme), Yekosofati Engura (cultuur en communautaire ontwikkeling), William Banage (veeteelt, jacht en visserij) en Abu Mayanja (arbeid).

Edward Rugumayo (onderwijs) trad op **21** febr. **1973** af, omdat ,,ik het steeds moeilijker heb gevonden mijn taak te vervullen in de sfeer die in ons land heerst". Zijn ontslag werd ,,zonder aarzeling" door president Amin aanvaard.

Op **2** maart werd James Zikusoka, de minister van openbare werken, ontslagen, omdat ,,zijn ministerie niet doeltreffend en bevredigend" had gefunctioneerd.

Op 4 maart maakte president Amin bekend dat Wanume Kibedi, de minister van buitenlandse zaken, uit een ziekenhuis te Nairobi ontslagen was, waarin hij 10 dagen eerder tijdens een officieel bezoek aan Kenia wegens ,,algehele uitputting" was opgenomen.

Reeds op **27** febr. had president Amin alle leden van het kabinet per **5** maart **30** dagen verlof gegeven om weer op krachten te komen. Op **2** maart verklaarde de president dat de maatregel neerkwam op het ontslag van het kabinet in afwachting van de vorming van een nieuwe regering. In de tussentijd zou het land worden geregeerd door een interim-kabinet van **16** permanente secretarissen en de kwartiermeester-generaal van het leger, luitenant-kolonel Mondo, die als minister en permanent secretaris van defensie zou optreden.

Op **29** april deelde Amin mee dat Kibedi — die vanuit Kenia naar Somalia zou zijn vertrokken — was afgetreden als minister van buitenlandse zaken.

Op **7** mei kwamen de ministers na twee maanden verlof weer bijeen om van president Amin te horen dat zij in vier commissies waren ingedeeld die o.m. tot taak hadden de voormalige Aziatische eigendommen te taxeren alsmede de daling van de landbouw- en industrieproduktie en het tekort aan grondstoffen (bijv. suiker en zout) te bestrijden. De regeringsdepartementen bleven onder leiding staan van de permanente secretarissen.

Begin mei **1973** werd de diplomaat Paul Etiang benoemd tot waarnemend minister van buitenlandse zaken en voorzitter van de kabinetszittingen over de reorganisatie.

Op **7** aug. werd de benoeming van Levi Doado tot minister van binnenlandse zaken bekendgemaakt en op **28** aug. volgde die van generaal Francis Nyangwesoc tot minister van defensie, een functie die tevoren door de president vervuld werd.

Op **10** okt. maakte president Amin het ontslag van de volgende vijf ministers bekend: J. H. Gesa (gezondheid). William Naburi (voorlichting), Fabian L Okware (landbouw en bosbouw), Wilson Lutara (handel en industrie) en luitenant-kolonel E A. T Obitre Gama (energie en verbindingen) Amin zelf nam de portefeuille van voorlichting over en benoemde luitenant-kolonel Michael Ondonga tot minister van buitenlandse zaken Wnd minister Paul Etiang werd staatsminister voor buitenlandse zaken in het presidentiële bureau. (Vor. ber. pag. 760/3 - 1972)

OPPER-VOLTA De minister van planning, industrie en mijnbouw, Edouard Yameogo, trad in augustus **1973** af Premier Gérard Kango Ouedraogo nam zelf de portefeuille van planning over en belastte Paulin Bationo met het beheer van industrie en mijnbouw.

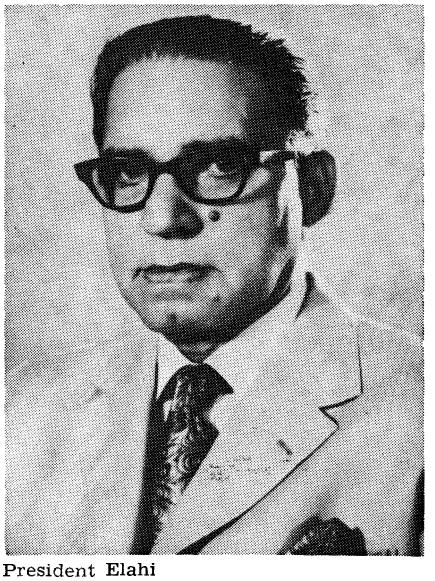
PAKISTAN Tussen 4 en **10** juli **1973** kozen de provinciale parlementen **40** van de **45** leden van de Senaat. In afwijking van hel up pag 440/1-*73* gestelde wezen de vier provincies elk 10 senatoren aan, de senatoren voor de federaal bestuurde stamgebieden (in totaal drie) en het federale district van de hoofdstad Islamabad (twee) werden aangewezen door de Nationale Vergadering De zetelverdeling in de Senaat werd. Pakistan People's Party (PPP) **32,** onafhankelijk **1** (sloot zich later bij de PPP aan), United Democratic Front (uit Sind) 2. National Awami Party (NAP) **7,** Jamiat-i-Ulema-i-Islam (JUI) **2** en NAP (Pakhtoonkhawa-factie) **1** Op **6** aug kwam de Senaat voor zijn constituerende vergadering bijeen; hij koos Habibullah Khan (PPP) tot zijn voorzitter

Op **10** aug kozen Nationale Vergadering en Senaat in een gezamenlijke zitting Chaudri Fazal Elahi (69), de voorzitter van de Nationale Vergadering, tot president van Pakrstan met **139** tegen **45** stemmen voor de oppositiekandidaat Amirzada Khan

Op **12** aug koos de Nationale Vergadering president Bhoetto tot premier met **108** tegen **28** stemmen voor de oppositiekandidaat Maulana Shad Ahmed Noorani.

Op **14** aug, nadat de nieuwe grondwet te middernacht van kracht geworden was en aan het presidentscaap van Bhoetto een einde gekomen was, werden Bhoetto en Elahi resp als premier en president van Pakistan geinstalleerd (The Times, Le Monde, KCA)

(Vor. ber pag **436** ev-1973)

President Elahi

Uitgevers BV Int Uitg en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - NV Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen

NIXONS STATE OF THE UNION

Op 30 jan. heeft president Nixon zijn jaarlijkse rede over de State of the Union gehouden. Hij zei hierin o.a. dat hij nooit zijn werk in de steek zou laten en verklaarde dat 1974 een jaar van nooit eerder gekende vooruitgang kon worden.

Aan het einde van zijn rede zei de president dat 1973 geen gemakkelijk jaar voor hem en zijn familie was geweest en verklaarde dat één jaar Watergate genoeg was geweest. Hij zei verder dat hij de speciale aanklager in de Watergate-zaak (Jaworski) al het materiaal had verstrekt dat deze nodig heeft om de schuldigen te vervolgen en de onschuldigen te zuiveren.

De president beloofde met de juridische coinmissie van het Huis van Afgevaardigden te zullen samenwerken. Het was de eerste maal dat de president het Congres persoonlijk toesprak sinds 1 juni 1972 toen hij het verslag deed van zijn reizen naar China en de Sowjet Unie. In 1973 deed Nixon het verslag over de State of the Union slechts in geschreven vorm aan het Congres toekomen (pag. 104/2-1973)

De 45-minuten durende toespraak werd 35 maal door applaus onderbroken en de president kreeg tweemaal een staande ovatie.

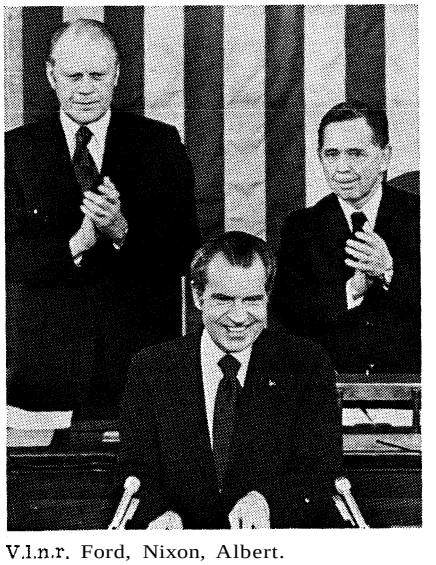
Maar het waren bijna uitsluitend Republikeinen die uitbarstten in applaus toen Nixon emotioneel sprak over zijn hoop voor een duurzame vrede en verklaarde niet te zullen aftreden, aldus de *International Herald Tribune* **(1-2).**

Nixon zei verder dat de Arabische leiders hem persoonlijk verzekerd hadden dat zij spoedig bijeen zouden komen om de opheffing van het olie-embargo te bespreken. Als het embargo is opgeheven zal dit de energie-crisis verlichten maar er zal geen eind komen aan het tekort aan energie Hij sprak de hoop uit dat benzinedistributie niet noodzakelijk zou worden. De president zei verder dat er geen economische recessie zou komen in de VS maar hij gaf toe dat de economische groei minder snel zou gaan en dat de werkeloosheid zou stijgen.

Hij zei verder dat de begroting, die hij het Congres op 4 febr. zou toezenden, voorziet in uitgaven van $ 304,4 mrd voor het komende fiscale jaar (het fiscale jaar 1975 begint in juli 1974, red. *KHA),* terwijl er een tekort van $ 9.4 mrd wordt verwacht.

Als zijn programma voor het komende jaar, zoals vastgelegd in de 50-pagina's tellende boodschap over de State of the Union. zou worden aangenomen, beloofde de president dat de rug van de energiecrisis gebroken, de recessie binnen de perken gehouden en de vredesstructuur versterkt zou worden.

Nixon begon zijn rede met een uitgebreide vergelijking van de situatie in de VS en de wereld nu en de situatie vijf jaar geleden toen hij president werd
Hij zei dat het voor het eerst in 12 jaar was dat een Amerikaanse president zijn State of the Union-rede hield en dat er vrede was Hij zei aat er vooruitgang was in de betrekkmgen met de Sowjet-Unie en de Volksrepubliek China, dat hij een eind had gemaakt aan de militaire dienstplicht, de krijgsgevangenen thuis had gebracht, dat het misdaadcijfer was gedaald, dat het gebruik van verdovende middelen tot staan was gebracht en dat in de steden en op de universiteiten de rust was teruggekeerd
Nixon verklaarde verder één overheersend doel te hebben gehad, nl om een zodanige vredesstructuur in de wereld te creeren dat de toekomstige generaties gevrijwaard zullen zijn van oorlog
,,Anderen kunnen andere prioriteiten hebben, deze is de mijne geweeest en zal dat blijven", aldus de president, die zich verder een voorstander van een krachtig defensieapparaat verklaarde. Hij kondigde aan dat het defensiebudget in 1975 aanzienlijk hoger zal zijn
Hij kondigde verder aan dat de salarissen van de leden van het Congres en andere topambtenaren verhoogd zullen worden omdat deze geen gelijke tred met de ontwikkeling van de salarissen van de andere ambtenaren hebben gehouden.
De president ontvouwde vervolgens een 10-punten programma (zie hieronder in de weergave van de geschreven boodschap aan het Congres)
President Nixon zei dat de V.S zouden blijven vasthouden aan volledige uitvoering van de bepalingen van de vredesovereenkomst voor Vietnam.
Hij beloofde zijn beleid van detente met de Sowjet-Unie en China te zullen voortzetten en zei voorts dat de **V.S.**nauw zouden samenwerken met West-Europa en Japan ter verbetering van hun bondgenootschappen op een tijdstip van politieke ei1 economische veranderingen
Op binnenlands gebied beloofde de president nieuwe stappen ter bestrijding van misdaad en het gebruik van verdovende middelen Hij zou ook nieuwe programma's voorstellen voor hulp aan gebieden die te lilden hebben van aanhoudende en ernstige werkloosheid
President Nixon die in 1973 het Congres vroeg om de vorming van een niet-partijdige commissie voor herziening van de verkiezingscampagnes, klaagde dat acht maanden zijn voorbijgegaan en dat de vorming van de commissie zelfs nog niet in het verschiet lag Daarom had hij nu besloten een aantal voorstellen op dit gebied ter bestudering m te dienen.
„Verscheidene jaren was het duidelijk dat er wijzigingen nodig waren in de manier waarop wij publieke functionarissen kiezen" zo verklaarde hij. Hij voegde hieraan toe dat de intensieve openbare belangstelling die gevestigd was op misbruiken bij de campagne van 1972 nu voldoende steun heeft teweeggebracht om gelegenheid te bieden voor een werkelijke doorbraak.
De president besprak hoe het recht van privacy was bedreigd door de vorderingen van de technologie, ofschoon hij opmerkte dat privacy geen absoluut gegeven was en bijvoorbeeld in strijd kon komen met de noodzaak tot het plegen van recht Het Congres werd meegedeeld dat het kabinet een onderzoek zou instellen dat zou leiden tot aanbevelingen voor een wetgeving die de rechtmatige behoefte aan inlichtingen in evenwicht zou brengen met het recht op privacy.
De president vroeg verder een snelle beslissing van de Senaat inzake zijn handelswet die de regering machtigt tot onderhandelingen over verlaging of afschaffing van rechten Voorts vroeg hij de Senaat de bepaling te laten vallen die de Sowjet-Unie handelsconcessies ontzegt tenzij Moskou de belemmeringen voor Joodse emigratie wegneemt. Dergelijke belemmeringen maken samenwerking met de Russen in het Midden-Oosten en elders moeilijker, zei hij

V.l.n.r. Ford, Nixon, Albert.

Voor hij zijn toespraak tot het Congres begon overhandigde de president aan de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Casl Albert en aan vice-president Ford (voorzitter van de Senaat) exemplaren van de geschreven boodschap over de State of the Union, waarin gedetailleerd wordt ingegaan op de verschillende punten uit de redevoering.
Hieronder volgt een uittreksel van deze boodschap:
Nixon zei dat 1974 geen begin van een periode van de geschiedenis is,

maar dat wij er midden in zitten. Op veel belangrijke gebieden is een nieuw begin gemaakt.
De belastingen zullen niet worden verhoogd. Nieuwe initiatieven moeten dus worden gebaseerd op wat voorzichtig kan worden uitgegeven op basis van de belastinginkomsten. Verhoging van de federale uitgaven moet tot een minimum beperkt blijven, maar de begroting moet flexibel genoeg blijven om indien nodig werkgelegenheid en welvaart te kunnen handhaven.
Federale programma's moeten niet als permanent worden beschouwd, wanneer zij niet doelmatig meer zijn moeten zij worden geschrapt en vervangen door nieuwe die het wel zijn.

Nixon zei dat 1974 het jaar wordt van:

1. Bestrijding van de energiecrisis. De VS moeten zich in de toekomst zelf van energie kunnen voorzien tegen redelijke prijzen en aanvaardbare bescherming van het milieu.

2. De VS blijven streven naar wereldvrede en een rechtvaardige regeling in het Midden-Oosten.

3. Prijsstijgingen zullen in de hand gehouden worden zonder recessie, zodat de economie gestadig aanvaardbaar kan groeien.

4. Er komt een nieuw systeem van ziekteverzekering dat voor elke Amerikaan te betalen is.

5. De decentralisatie zal worden doorgezet door de federale controle op de staten te verminderen.

6. De lokale autoriteiten zullen grotere bevoegdheden krijgen t.a.v. het vervoer.

7. Het systeem van federale hulp aan het onderwijs zal worden verbeterd.

8. Er zal een begin worden gemaakt om het recht op persoonlijke privacy te definiëren en te beschermen.

9. Het stelsel van sociale voorzieningen zal worden herzien.

10. Samen met andere landen zal er een economisch raamwerk worden ontworpen, waarin de Amerikanen meer van de toegenomen wereldhandel en -welvaart zullen profiteren.

Energiecrisis

Het belangrijkste probleem is de energiecrisis, aldus de president Alles moet worden gedaan om te bereiken dat de VS nooit meer afhankelijk zijn van buitenlandse bronnen voor de voorziening in de energiebehoeften De toename van het verbruik dient afgeremd te worden en de binnenlandse produktie moet sterk stijgen
De volgende maatregelen zullen worden genomen een speciale energiewet dient aangenomen te worden die voorziet in aanvullende restricties op het energieverbruik en die tijdelijk bepaalde milieubeschermende maatregelen uitstelt
Er dient een speciale wet te komen die het particulieren onmogelijk maakt te profiteren van de energiecrisis en een speciale werkloosheidverzekering voor mensen in gebieden die door ernstige economische ontworteling worden bedreigd
Nixon deed verder een beroep op het Congres ten spoedigste in te stemmen met de oprichting van een federaal energiekantoor en een energie-researcn en ontwikkelingsbureau, zodat de regering spoedig over adequate middelen beschikt om de energie-crisis het hoofd te bieden

Handelswet

In de afgelopen drie jaar, aldus de president, hebben de VS een ongekend peil van materiele welvaart bereikt De belangrijkste politieke beslissingen die in 1971 zijn genomen hebben aanzienlijk tot deze welvaart bijgedragen, zowel in de VS als in andere landen Er is eindelijk een flexibeler en meer realistisch internationaal financieel systeem ontstaan, maar er moet nog veel worden gedaan om deze overgang te voltooien Zo zijn er nog allerlei barrieres voor de rnternationale handel die opgeruimd dienen te worden Er moet bijv onderhandeld worden oin een vrijere toegang tot zowel markten als voorraden te creeren
De president deed vervolgens een beroep op het Congres om de voorgestelde hervorming van de handelswet zo snel mogelijk aan te nemen, zodat de regering effectief kan onderhandelen over de afbraak van handelsbelemmeringen, het handelssysteem kan verbeteren en de handelsproblemen in de VS effectiever te lijf kan gaan De president wees in dit verband op de amendementen die de Senaat voornemens is aan de handelswet toe te voegen en die de pogingen van de regering om harmonieuzere handelsbetrekkingen op te bouwen, ernstig in de wielen zouden rijden Deze amendementen voorzien in een stopzetting van kredieten aan bepaalde communistische landen en een tegenhouden van de uitbreiding van de meest begunstigde clausule voor deze landen tenzij zij onbeperkte emigratie toestaan Volgens de president zouden deze amendementen het zeer moeilijk maken om met deze landen nauwer te gaan samenwerken, bijv in een regeling voor het Midden-Oosten.
De president benadrukte voorts de noodzaak van de onderhandelingen over een herziening van het internationale monetaire stelsel Deze onderhandelingen zijn opgezet met de bedoeling de mogelijkheden van alle landen te vergroten om met winst handel te drijven en te investeren. In verband hiermee bepleitte de president ook dat de Amerikaanse markt open moet zijn voor de produkten van de ontwikkelingslanden, iets waarin ook de handelswet voorziet
Dit betekende ook, aldus de president dat het Congres moet instemmen met bilaterale en multilaterale economische bijstand aan arme landen
De president zei verder dat het onaanvaardbaar is dat de oliepriis een door willekeur bepaald niveau had bereikt Samenwerking was geboden om hieraan een eind te maken
De inflatie blijft het ernstigste economische probleem van de VS en de rest van de wereld De president geloofde niet dat recessie het beste middel was om een eind te maken aan de inflatiespiraal
Zijn economische politiek voor 1974 was de middenweg De loon-prijsontwikkeling zou scherp in de gaten worden gehouden

Begroting

Nixon kondigde aan dat de federale uitgaven de ongekende hoogte van $ 304,4 mrd zouden bereiken, een toename van $ 29,7 mln vergeleken met het vorige jaar. De federale inkomsten zullen in het îiscale jaar $ 295 mrd bedragen, een verhoging van $ 25 mln, zodat een vermoedelijk tekort van $ 9,4 mrd zal ontstaan
Het federale budget blijft een essentieel wapen in de strijd tegen de inflatie, aldus de president

Reacties

Vooral van Democratische zijde, aldus de *International Herald Tribune* (1-2) werd nogal negatief gereageerd op Nixons oproep tot een spoedige oplossing voor de Watergate-zaak. Verscheidene senatoren twijfelden aan Nixons bereidheid tot verdere samenwerking met de justitiele commissie van het Huis van Afgevaardigden. De voorzitter van het Huis zei in een eerste reactie dat hij geen nieuwe initiatieven had kunnen ontdekken, slechts algemeenheden en platitudes. Het Republikeinse lid van de justitiële commissie, Henry Smith, zei blij te zijn met de toezegging voor verdere samenwerking, maar zo zei hij, de proef is of hij het zal doen
Een officiele reactie op de rede en de boodschap, gaf de Democratische fractieleider in het Huis van Afgevaardigden, senator Mike Mansfield, in een door de televisie op 1 febr. uitgezonden ,,State of the Congress". Mansfield zei namens de Democratische meerderheid in het Congres te spreken
Mansfield herinnerde er aan dat de verkiezingen in 1972 weliswaar een overweldigende meerderheid voor de president hadden opgeleverd, maar dat zowel in het Huis als in de Senaat de Democraten in de meerderheid waren gekomen. Dit had het Congres aanleiding gegeven het systeem van ,,check and balances" tussen de uitvoerende en wetgevende macht weer eens onder de loep te nemen, temeer omdat er al geruime tijd een ontwikkeling aan de gang is die de uitvoerende macht steeds meer macht geeft.
Vooral de laatste tijd was gebleken dat de uitvoerende macht in naam van de nationale veiligheid veel openbare informatie achterhield, dat de regering naar willekeur met openbare fondsen omgaat, dat onrechtvaardige aanvallen op de pers werden gedaan en dat de regering

bij herhaling uiting heeft gegeven aan haar minachting voor het Congres en daardoor voor de kiezers en dat agenten van de regering op ongeoorloofde wijze inbreuk pleegden op de privacy van de burgers,
Mansfield gaf vervolgens een opsomming van de initiatieven die het Congres had genomen om een eind te maken aan deze ontwikkelingen, zoals een waterdichte wetgeving die escalatie van een militair conflict zonder toestemming van het Congres onmogelijk moet maken, een nieuwe wet op de verkoop van landbouwoverschotten en initiatieven t.a.v. de sociale uitkeringen.
Mansfield zei verder dat de initiatieven die het Congres had ondernomen t.a.v. Watergate juist en binnen het raamwerk van de grondwet zijn.

Senator Sam Ervin, voorzitter van de senaatscomniissie die een onderzoek instelt naar de affaire, (Democraat) zei ,,Als de president niet zoveel tijd had besteed aan het achterhouden van informatie, zou de commissie haar onderzoek al maanden geleden hebben voltooid".
Peter Rodino (Democraat), voorzitter van de justitiële commissie, zei dat de president zijn belofte tot samenwerking met de commissie beperkte Hij weigerde verder commentaar
Senator Hubert Humphrey (Democraat) zei dat de toespraak meer de ,,State of his mind" dan de ,,State of the Union", weerspiegelde
Hugh Scott (Republikein) noemde de rede volledig, begrijpelijk en verzoenend en een coristructieve uitdaging aan het adres van het congres.
Edward Kennedy (Democraat) laakte het ontbreken van voorstellen tot wijziging van de financiering van politieke verkiezingscampagnes en belastingherziening.
De (Republikeinse) leider Robert Griffin meende dat Nixon de Watergate-zaak goed had behandeld. ,,Maar wij zullen zeker nog maanden strijd hebben voordat wij het definitieve slot bereiken".

Economische boodschap

Op 1 febr. zond president Nixon zijn economische boodschap naar het Congres. Daarin liet hii weten dat het Amerikaanse volk voor de naaste toekomst rekening moet houden met een verdere stijging van de prijzen en een toeneming van de werkloosheid. Hij gaf toe dat de strijd tegen de inflatie niet zo vlot was verlopen als hij had gehoopt. Hij deelde mee dat zijn economische adviseurs voor het lopende jaar een verdere stijging van de kosten van het levensonderhoud verwachten.

Die adviseurs geloven dat de stijging van de prijzen dit jaar tot 7% kan worden beperkt Voor de eerste maanden van het Jaar wordt in elk geval rekening gehouden met een nog grotere stijging Dat betekent dat van een werkelijke economische groei niet veel terecht zal komen. Het wordt niet uitgesloten geacht dat het bruto nationaal produkt van de Verenigde Staten in het begin van het Jaar een reële daling te zien zal geven Dat zou betekenen dat de stijging van de prijzen de toeneming van de uroduktie overtreft. Voor het hele jaar menen Nixons adviseurs nog wel een groei van 1% te kunnen voorspellen
Nixon liet verder weten dat de begroting van $ 304.4 mrd die hij aan het congres zal sturen er een zal zijn van gematigde economische beperking Hij liet echter uitkomen dat hij strengere maatregelen allerminst zou schuwen als er behoefte aan zou ontstaan. Dat zou het geval kunnen zijn als een economische recessie dreigt. In zijn State of the Union verklaarde Nixon dat met een economische recessie geen rekening behoeft te worden gehouden
De economische boodschap van de Amerikaanse president bevatte enige details van de nieuwe begroting Zo wil hij bijvoorbeeld het ongekende bedrag van $ 87,7 mln uitgeven voor defensie Het is nog $ 7 mrd hoger dan het bedrag dat in het lopende jaar voor militaire doeleinden was uitgetrokken
De president bleek verder van mening dat 1973 een jaar van problemen zowel als van economische vooruitgang is geweest. ,,In sommige opzichten waren de problemen groter dan we hadden verwacht en was de vooruitgang niet zo groot als we hadden gehoopt" Produktie en werkgelegenheid zijn snel toegenomen en er deed zich een dramatische verbetering van de Amerikaanse handelsbalans voor. Het bleek echter bijzonder moeilijk greep op de inflatie te krijgen. ,,We kunnen niet aanvaarden dat de inflatie in het tempo van 1973 doorgaat en we kunnen helemaal niet accepteren dat het tempo hoger wordt". De geldontwaarding wordt voor het afgelopen jaar op 9% geraamd. Volgens Nixon heeft de energieschaarste het inflatievraagstuk ernstiger gemaakt. ,,We zullen proberen het energievraagstuk zodanig aan te pakken dat de vermindering van de werkgelegenheid en van de produktie minimaal blijft, al is een ongunstige ontwikkeling op korte termijn niet te voorkomen". Op het ogenblik is ongeveer 5% van de Amerikaanse beroepsbevolking zonder werk Nixons adviseurs verwachten dat de gemiddelde werkloosheid dit jaar iets boven de 5,5% zal konien De snelle stijging van de kosten van het levensonderhoud in de eerste maanden van het jaar schrijven ze hoofdzakelijk toe aan prijsverhogingen van brandstoffen en levensmiddelen Maar later in het jaar zal de stijging van de brandstof- en voedselprijzen zeker veel kleiner worden dan de 9% van het vorige jaar, aldus de adviseurs
Nixon oefende in zijn economische boodschar, geen kritiek op de handelwijze van de Arabische olielanden. In zijn State of the Union zei hij dat de prijsverhogingen van ruwe olie willekeurig zijn en uitsluitend bedoeld om meer winst te maken Zijn adviseurs merken in hun hoofdstuk van de economische boodschap op dat de vermindering van de olie-uitvoer der Arabische landen de economische vooruitzichten van alle industrielanden bedreigt Ze waarschuwen dat de olieverbruikende landen niet tegen elkaar moeten opbieden bij pogingen zich van voldoende Arabische olie te verzekeren omdat het risico van nog meer economische schade voor iedereen daardoor groter wordt
De adviseurs zeggen dat de Verenigde Staten vastbesloten zijn om over een verdere slechting van de handelsbarrières in de wereld te onderhandelen en dringen er bij het congres op aan Nixon voor die onderhandelingen de benodigde volmachten te geven Opgeinerkt wordt verder dat landen in de afgelopen 25 jaar aanzienlijk hebben geprofiteerd van de snelle ontwikkeling van de handel ,,Als de wereldhandel achteruit gaat doordat de internationale samenwerking mislukt zal de economische welvaart van alle landen, de Verenigde Staten inbegrepen, er waarschijnlijk ernstig onder lilden'.

Begroting

Op 4 febr. publiceerde de president de cijfers van de begroting voor 1974-1975.

De federale uitgaven voor het begrotingsjaar 1974-75 komen neer op gemiddeld J 1500 voor iedere man, vrou en kind in de Verenigde Staten.
De begroting vertoont een tekort van $ 9,4 mrd
,,Gezien de eronomische onzekerheid" — aldus Nixon — ,,voorzien mijn aanbevelingen bij de begroting in een fiscale politiek die bevorderlijk ls voor de werkgelegenheid, terwijl de inflatie erdoor wordt beteugeld"
Indien het nagestreefde evenwicht echter niet bereikt wordt — door energieschaarste of andere oorzaken — dan zal de regering de voorkeur geven aan scherp stijgende prijzen boven een scherp stijgende werkloosheid.
De regering acht intussen een werkloosheid van 5,5% nog toelaatbaar. Eerst wanneer dit percentage duidelijk wordt overschreden, zal worden overgegaan tot een extra uitgavenprogramma om de economie te schragen
Het lopende begrotingsjaar sloot met een totaal van $ 274,7 mrd.
De nieuwe begroting — geldend voor de periode van 1 juli as af — ligt daar $ 29,7 mrd boven.
De posten die de grootste stijgingen tonen hebben betrekking op defensie, volksgezondheid, sociale zekerheid, het programma voor oud-strijders en onderwijs
De grootste afzonderlijke post van de begroting — $ 733 mln — is bestemd voor kernenergie-onderzoek, inclusief de bouw van een kerncentrale waarin een kweekreactor wordt gebruikt die meer brandstof produceert dan zij zelf gebruikt.
Een bedrag van $ 66 mln is bestemd voos experimenteel gebruik van laser-stralen om elektriciteit op te wekken en $ 95 mln zal worden uitgegeven voor onderzoek naar de mogelijkheden van zonne-energie en het gebruik van in de aarde aanwezig stoom als energie. Andere fondsen zijn beschikbaar voor research op het gebied van brandstofbesparing, nieuwe mijnbouwtechnieken, een efficiëntere produktie van olie en gas en milieuverbetering.

De defensiebegroting voor het komende fiscale jaar bedraagt $ 85,8 mrd en is daarmee hoger dan die voor 1945, toen — met $ 79 mrd. uitgegeven voor de non niet met kernwapens uitgeruste Amerikaanse strijdkrachten — een record werd bereikt
De totale militaire steun aan derden beloopt $ 1,4 mrd tegen $ 1,3 mrd in het lopende begrotingsjaar, maar daarbij is niet inbegrepen de steun aan Zuid-Vietnam
Uit de toelichting op de begroting blijkt dat er geen vermindering van de troepensterkte in Europa — nu 300.000 Amerikanen — wordt overwogen zolang de NAVO-partners hun bijdragen tot de gezamenlijke verdediging blijven leveren. (ITH, Wireless Bulletin, NRC/H'blad, The Times)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

BLOKKERING DEEL RIJKSUITGAVEN

Minister Duisenberg van financiën heeft op 16 jan. de Tweede Kamer een overzicht toegezonden van de posten op de rijksbegroting, die. in overeenstemming met de aankondiging in de beleidsnota beperking gevolgen olieschaarste (pag. 11/3-1974 e.v.), voor blokkering in aanmerking komen.

Het aandeel van het rijk in de bezuiniging is daarbij iets verhoogd: van f 500 mln naar f 533,7 mln, terwijl de beperking voor de gemeenten is teruggebracht van f 250 mln naar f 215 mln.

De duur van de blokkering zal voor het gehele bedrag, dan wel voor een deel ervan, afhankelijk zijn van de feitelijke ontwikkeling van de economische situatie.

De departementen die de belangrijkste bijdragen moeten leveren zijn: verkeer en waterstaat (126,1 mln), onderwijs en wetenschappen (118,1 mln) en defensie (100 mln). Verder moeten volkshuisvesting (66,2), financien (10,6), algemene zaken (0,2), buitenlandse zaken (1,2), justitie (14,0), binnenlandse zaken (8,5), economische zaken (8,3), landbouw (27,0), sociale zaken (14,6), CRM (20,5), volksgezondheid en milieuhygiene (4,7), civiele verdediging (1,3) en ontwikkelingssamenwerking (12,5) inleveren.

Enkele van de belangrijkste bezuinigingen zijn: academische ziekenhuizen (34,4 mln), investeringen overige instellingen wetenschappelijk onderwijs (40,6) (het gaat hier om bouwplannen), investeringen voortgezet onderwijs (13,0), woningwetwoningen (51,2), rijksbijdrage rijkswegenfonds (95,0), rijkswaterstaat (13,5), ruilverkavelingen (15,0), bejaardenziekenfondsverzekermg (13,1), culturele zaken (5,0), volksontwikkeling en recreatie (7,0), maatschappelijke ontwikkeling (8,5), uitstel bouw researchlaboratorium Nederlands kankerinstituut (4,0), financiele hulpverlening arme landen (10,0)

(N R C/H'b l a d)

RICHTLIJNEN ONTSLAG OP GROND MACHTIGINGSWET

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 22 jan. de directeuren van gewestelijke arbeidsbureaus richtlijnen gegeven hoe zij moeten handelen bij ontslagaanvragen. De minister is op grond van de machtigingswet in de plaats getreden van de directeur van een GAB, die tot dan bevoegd was over ontslagaanvragen te beslissen.

De richtlijnen houden o.m. in:

- Er mag geen toestemming worden gegeven als het verzoek daartoe verband houdt met werkvermindering als gevolg van de geringere toevoer van olie
- De toestemming mag wel worden verleend

aan de werkgever.
1) als hij geen ontheffing (of verlenging van ontheffing) van het verbod tot werktijdverkorting heeft kunnen krijgen, en als weigering van toestemming het bestaan van het bedrijf in gevaar brengt;
2) als de werknemer voor wie ontslagvergunning wordt aangevraagd, aansluitend kan gaan werken tegen ten minste degelfde of nagenoeg dezelfde beloning

aan de werknemer,
als de directeur van het GAB meent, dat de vacant komende arbeidsplaats (nagenoeg) onmiddellijk door een ander kan worden vervuld.

- Indien ontslag wordt gevraagd voor 20 of meer werknemers in verband met de oliecrisis, moet de directeur van het GAB dit verzoek voorleggen aan de directeur-generaal van de arbeadsvoonziening, die in overleg met economische zaken hem nadere instructies zal geven (A N P)

PRIJZENBESCHIKKING VRIJE BEROEPEN 1974

Op 22 jan werd een prijzenbeschikking vrije beroepen afgekondigd, volgens welke de tarieven die in een aantal vrije beroepen in rekening worden gebracht voorlopig niet hoger mogen zijn dan die welke golden op 1 dec 1973 De beschikking geldt voor de tarieven van notarissen, advocaten, raadgevende actuarissen, registeraccountants, belastingconsulenten, arohitecten, stedebouwkundigen, raadgevende ingenieurs, veeartsen, makelaars en apothekers (voorzover het zelfbereide geneesmiddelen betreft)

De beschikking geldt niet voor andere medici dan veeartsen, omdat voor huisartsen, specialisten, tandartsen, mondheelkundigen en kaakorthopedisten de Prijzenbeschikking medische hulp aan particuliere patienten 1973 van kracht is

De ,,pas-op-de-plaats'' zal in ieder geval gelden voor de periode waarin overleg wordt gevoerd over de criteria voor een onder de huidige omstandigheden aanvaardbare honorariumregeling

De betrokken organisaties hebben hun medewerking aan deze beslissing toegezegd (A N P)

PRIJZENBESCHIKKING OLIEPRODUKTEN

Minister Lubbers van economische zaken heeft de maximum-verkoopprijzen voor een aantal aardolieprodukten (benzine, petroleum, gasolie en stookolie) op 22 jan. vastgelegd in de prijzenbeschikking aardolieprodukten 1974 .om een beter inzicht te verschaffen in de verbruikersprijzen voor deze produkten.

Op praktische gronden is er van afgezien alle, zich in zeer grote verscheidenheid voordoende, gevallen te regelen. In de voor de praktijk minder belangrijke gevallen, waarvoor de beschikking geen regeling biedt, blijft de algemene prijzenbeschikking goederen en diensten 1973 van toepassing, aldus het ministerie van economische zaken

De in beschikking genomen maximumverbruikersprijzen zijn de volgende

— superbenzine af pomp (incl. omzetbelasting), 87,70 per liter,

— normale benzine (incl. OB), 84,90 per liter:

— autogasolie zone A (Zuid-Holland met uitzondering van Goeree-Overflakkee, Utrecht en Noord-Holland met uitzondering van het gebied ten noorden van en begrensd door de gemeenten Castricum, Limmen, Uitgeest, Jisp, Purmerend en Edam, en het deel van de provincie Gelderland ten westen van de gemeenten Scherpenzeel, Beusichem, Culemborg en Beesd, het gebied van die gemeenten daaronder begrepen) 48,70 cent per liter In de zone B (het gebied buiten zone A) 49,20 cent per liter;

— autogas (LPG) 31,30 cent per liter;

— brandstof voor tweetaktmotoren 103 cent per liter. (A N P)

(Vor. ber. pag. 54/1)

BENZINERANTSOENERING VAN DE BAAN

Had het kabinet op 18 jan. nog besloten voor de periode 4-24 febr. een tweede periode van benzinerantsoenering in te voeren (pag. 54/21, op 23 jan. deelde minister Lubbers van economische zaken in de Tweede Kamer mede, dat op grond van de recente cijfers omtrent het tekort aan benzine een volgende periode van rantsoenering na 4 febr. niet gerechtvaardigd was. Het tekort werd nu op 15% becijferd.

Aan het besluit van de regering was een ontwikkeling vooraf gegaan, waarbij vooral in de grensstreken de pomphouders met de rantsoeneringsvoorschriften de hand bleken te lichten. Dit was een gevolg van hel feit, dat in West-Duitsland en België de benzineverkoop vrij was.

Vele Nederlandse automobilisten in het grensgebied vulden hun tanks nu over de grens, hetgeen een enorme omzetdaling van de Nederlandse pomphouders in het grensgebied tot gevolg had. Vanaf omstreeks 20 jan. verkochten de pomphouders in het grensgebied in een strook van ong. 25 km benzine zonder bonnen in te nemen, dan wel vulden zij een tank volledig bij inlevering van slechts één bon. In verscheidene grote steden werd dit voorbeeld gevolgd.

Minister Lubbers gaf de TK op 28 jan. de volgende overwegingen, die tot het besluit hadden geleid de benzinerantsoenering te staken:

- de moeilijke situatie van de benzinestations in de grensstreken;
- de aanvoersituatie is duidelijk gunstiger dan een aantal weken geleden; er is sinds kort een zekere stabilisatie van de aanvoer opgetreden De olieproducerende Arabische landen lijken zich er ,,eenmaal en andermaal'' bij te hebben neergelegd, dat het verdelingsschema van de oliemaatschappijen de gevolgen van de boy-

cot van Nederland afzwakt, er zijn enige perspectieven tot (lichte) verbetering van de aanvoer, ook op wereldniveau;

- de Nederlandse energiegebruiker — met name de automobilist — blijkt zich ,,over het algemeen voortreffelijk" aan vrijwillige beperking te hebben onderworpen

Ledenvergadering BOVAG besluit tot de facto einde rantsoenering

De BOVAG (de bond van garage- en pomphouders) hield op 24 jan. een bijzondere ledenvergadering, waar besloten werd m.i.v. 25 jan. een feitelijk einde te maken aan de benzinerantsoenering. De vergadering besloot brandstof te leveren ,,zo nodig zonder feitelijke inneming van bonnen".
Voorts toonde de vergadering zich zeer verbolgen over de schade, die de pomphouders door de rantsoenering hadden opgelopen. In een motie eisten de BOVAG-leden verlaging van de benzineaccijns, die bij een gelijk blijven van de verkoopprijs zal leiden tot een grotere winstmarge.

Regering overlegt met oliemaatschappijen en organisaties op terrein van verkeer en toerisme

Het kabinet overlegde op 25 jan. met de oliemaatschappijen en de betrokken organisaties op het terrein van verkeer en toerisme, w.o. de BOVAG. Na afloop van het overleg gaf het kabinet een communiqué uit waarin o.m. gezegd wordt:

De regering heeft kennis genomen van de verklaring van het bestuur van de BOVAG, dat het bestuur, gehoord de uiteenzetting van de regering, het van het grootste belang aoht dat zijn leden op loyale wijze aan de maatregelen tot beperking van het verbruik zullen medewerken en dat het zijn leden adviseert een beroep te doen op het publiek uitsluitend tegen inlevering van bonnen benzine te kopen.
Het Rijksbureau voor aardolieprodukten en de Economische controledienst is opgedragen naleving van de geldende distributiebepalingen te controleren
De regering is zich bewust dat veel wederverkopers van benzine in moeilijkheden zijn komen te verkeren. Zij is bereid in concrete gevallen de komende weken overleg te voeren om na te gaan hoe tot een oplossing van deze moeilijkheden kan worden gekomen.
De regering doet een beroep op alle betrokkenen om het door naleving van de geldende distributiebepalingen mogelijk te maken, dat na afloop van de distributieperiode met vrijwillige beperking kan worden volstaan en een tekortsituatie in de komende maanden wordt voorkomen

In een uitzending van het KRO-actualiteitenprogramma Brandpunt op 25 jan. deelde echter de secretaris van de BOVAG, de heer C. Risseeuw, mede, dat de BOVAG het besluit van de ledenvergadering de klanten hoe dan ook van benzine te voorzien, niet zou herroepen. De heer Risseeuw liet het regeringscommuniqué geheel voor rekening van de regering.
In dezelfde uitzending van *Brandpunt* erkende premier Den Uyl, dat er fouten waren gemaakt bij de regeling van de benzinerantsoenering. ,,De regering heeft geweten, dat de distributie een experiment zou zijn, als deze niet gelijk in België en Duitsland zou worden ingevoerd".
Maar, al was er een verkeerde regeling getroffen, dan is dat nog geen reden om te zeggen: nu trek ik mij van de wet niets aan, aldus de minister-president.

Maxinzumsnelheden. Actie 3 x 5 = *15*

In een brief aan de Tweede Kamer deed op 1 febr. minister Westerterp van verkeer en waterstaat de aankondiging, dat m.i.v. 6 febr. op de Nederlandse wegen maximumsnelheden zouden gelden. Daartoe zou de minister een algemene maatregel van bestuur tot wijziging van het wegenverkeersreglement uit vaardigen.
Op de autosnelwegen en de autowegen mag niet harder gereden worden dan 100 km per uur. Tevens geldt een minimumsnelheid van 70 km/u. De maximumsnelheid voor alle overige wegen buiten de bebouwde kom bedraagt 80 km/u.
Voor autobussen, vrachtwagens en voertuigen met aanhangers geldt een algemene maximumsnelheid van 80 km/u. Voor deze categorieën is op de autosnelwegen en autowegen een minimumsnelheid vastgesteld van 60 km/u.
Te hard rijden zal als overtreding of een verkeersdelict worden aangemerkt. Het kabinet heeft afgezien van het oorspronkelijke plan om snelheidsbeperkingen in te stellen op grond van de distributiewet; een van de bezwaren daartegen is, dat overtredingen een economisch delict zouden opleveren, waarop vrij strenge straffen staan.
Tegelijk met de snelheidsbeperkingen gaat er een actie van start onder het motto: ,,3 x 5 is 15", die gevoerd wordt door de overheid (het ministerie van verkeer en waterstaat) in samenwerking met de ANWB, het Bedrijfsschap Horeca, de BOVAG, het Centraal bureau voor afgifte rijvaardigheidsbewijzen, het Nationaal bureau voor toerisme en de RAI.
Met ,,3 x 5 is 15" worden drie mogelijkheden bedoeld die elk 5% bezuiniging in het benzineverbruik kunnen opleveren, tot een totaal van 15% dat de regering nodig acht:

— 5% door zich te houden aan de maximumsnelheden;
— 5% voor een zuiniger rijstijl;
— 5% door selectief autogebruik.

PRIJSBELEID

Blijkens een publikatie in de Staatscourant van 27 dec. 1973 is m.i.v. 1 jan. 1974 het prijsbeleid op een tweetal punten verruimd. Voor het eerste half jaar' van 1974 is een verruiming van de geldmarge van 28 sept. 1973 van 7% toegestaan, dit met dien verstande, dat t.o.v. de geldmarge op 15 aug. 1972 de verruiming 14,5% mag bedragen. In de tweede plaats mag het bedrijfsleven m.i.v. 1 jan 1974 stijging van de vrachtkosten sinds 28 sept. 1973 doorberekenen. Daarbij is overwogen, dat deze kosten een niet onbetekenende stijging hebben ondergaan m.n. als gevolg van de recente stijging van de prijs van motorbrandstoffen. Voorts is overwogen, dat de vrachtkosten in de loop van 1974 een verdere stijging zullen ondergaan.
In de eerste helft van jan. 1974 bleek op vele gebieden zich een opmerkelijke prijsstijging voor te doen. Dit wekte bij consumentenorganisaties en vakbeweging grote onrust.
De regering besloot daarop op 21 jan. tot een tijdelijke verscherping van de prijsgedragsregels, met terugwerkende kracht ingaande per 18 jan.
Het betrof de volgende maatregelen:

Voor alle bedrijven, ongeacht hun grootte, gaat een meldingsbeschikking gelden. De industrie zal kostenstijgingen niet mogen doorberekenen dan na acht weken; voor de dienstensector geldt een wachtperiode van zes weken en voor de handel van vier weken. Deze regeling geldt niet voor loonkosten, die direct mogen worden doorberekend.

- Er wordt een prijzenbeschikking afgekondigd voor aardolieprodukten die aangeeft welke prijs de consument behoeft te betalen.

- De tarieven van vrije beroepsbeoefenaren worden voor korte tijd bevroren tot het overleg met de betrokken beroepsgroepen heeft aangetoond, welke tariefsverhoging in 1974 ten opzichte van 1973 aanvaardbaar is.

- De elektriciteitstarieven mogen alleen worden verhoogd op grond van kostenstijgingen en niet op grond van onderbezetting.

- De bewoners van gesubsidieerde woningen krijgen een subsidie voor de stijging van hun stookkosten van f 15 per stookmaand over de maanden januari tot april.

- De regering stelt een bedrag van f 1 250 000 beschikbaar als financiele steun voor uitbreiding van de prijzenvoorlich-

ting voor de consumenten, die door de consumentenorganisaties zal moeten worden verzorgd. Er komt een actie die 10 weken zal duren

- Het controle-apparaat van de economische controledienst wordt uitgebreid tot 450 man. Deze dienst krijgt de beschikking over ambtenaren van de loontechnische dienst van Sociale Zaken en Landbouw.
- Het vervolgingsbeleid zal worden verscherpt. Voortaan zullen overtredingen van de prijzenwet strenger worden bestraft.

Minister Lubbers (economische zaken' verklaarde, dat dit kabinet tot dit nieuwe pakket van maatregelen heeft besloten, omdat de economische problematiek anderhalve maand na het verschijnen van de nota over de machtigingswet van karakter gewijzigd is. Het fysieke olietekort is minder acuut geworden dan in december kon worden aangenomen, maar daarentegen is het duidelijk geworden, dat de invoerprijzen veel sterker zullen stijgen dan de 15% die in december nog werd verwacht.
Er is besloten de meldingsplicht die tot nu toe alleen gold voor ondernemingen met een omzet van meer dan één miljoen gulden per jaar nu voor alle bedrijven te laten gelden ongeacht hun grootte. Het kabinet heeft hiertoe besloten, omdat de ondernemingen sinds het eind van vorig jaar sneller tot aanvragen van vergunningen voor prijsverhogingen zijn overgegaan als gevolg van de zeer sterke kostenverhogingen
Om te voorkomen dat kleine ondernemers sterker in koopkracht zullen achteruitgaan dan de loontrekkenden, is minister Lubbers van plan een algemene ontheffing te verlenen van de verscherpte prijsmaatregelen. Hij gaat er daarbij van uit dat het inkomen van de kleine zelfstandige niet sterker mag worden aangetast dan dat van de gemiddelde werknemer
Er zijn nog andere uitzonderingen mogelijk, namelijk ook voor middelgrote bedrijven De minister wil in elk geval de continuiteit van deze bedrijven garanderen, om te voorkomen dat zij in de rode cijfers terechtkomen
Minister Lubbers zei dat hij zeker in de eerste maanden waarin de nieuwe beschikking van kracht zal zijn, niet gul zal zijn met het toekennen van vergunningen Hij wil dat laten afhangen van de situatie van het bedrijf
Minister Lubbers deelde mee dat ook de overheidstarieven aan deze nieuwe regeling zullen worden onderworpen
De minister zei dat naar schatting de nieuwe beschikking een aantal maanden zal duren, maar hij kon niet precies aangeven wanneer de maatregel zou kunnen aflopen.

Protesten middenstandsorganisaties; overleg met kabinet

De verscherping van het prijsbeleid wekte in middenstandskringen veel onbehagen. Op verzoek van de middenstandsorganisaties voerden vertegenwoordigers van de middenstandscentrales op 23 jan. overleg met een delegatie uit het kabinet. Van de kant van de organisatie werd het kabinet gewaarschuwd, dat de kans bestond, dat de prijsmaatregelen op dezelfde wijze zouden worden geboycot als de benzinerantsoenering. Tekenen van burgerlijke ongehoorzaamheid, zoals door de benzinepomphouders aan de dag is gelegd, zouden ook in het midden- en kleinbedrijf merkbaar zijn.

Naast de verstrakking van het prijsbeleid was de kostenverhoging, voortvloeiend uit de invoering van het minimum jeugdloon (pag. 39/2) een tweede wrijfpunt tussen middenstand en regering.
Voor wat betreft het prijsbeleid kwam het kabinet de middenstandsorganisaties enigszins tegemoet, Na nieuw overleg tussen kabinet en middenstandsorganisaties op 26 jan. kondigde minister Lubbers een uitbreiding aan van de vrijstellingsregeling voor de wachtperiode, die geldt voor de doorberekening van kostenstijgingen.
In de eerste opzet van de regeling waren al vrijgesteld ondernemers, wier winst of belastbaar inkomen in 1971 minder was dan f 22.500 en in 1972 minder dan f 25.000. Daar kwam nu bij een vrijstelling voor ondernemingen met een omzet, die in 1973 lager is geweest dan f 350.000.
Voor levensmiddelenbedrijven geldt een dispensatie, wanneer de omzet in 1973 minder is geweest dan f 700.000.
Uitgangspunt van het beleid is naar zeggen van minister Lubbers, dat de situatie voor kleine ondernemers niet ongunstiger mag uitpakken dan voor vergelijkbare werknemers.
De middenstandsorganisaties waren niet geheel tevreden gesteld door de uitzonderingsregeling. Men betwijfelde, of de kleine ondernemer de kostenstijging werkelijk direct in de prijzen zou doorberekenen wanneer de grotere onderneming dat niet deed.
Moeilijkheden bleef nog de kwestie van het minimum jeugdloon geven. Minister Boersma van sociale zaken had aan de looncommissie van de Stichting van de Arbeid laten weten, dat een collectieve aanvraag tot ontheffing van invoering van het minimum jeugdloon door de gehele detailhandel niet in overweging genomen kon worden.

De drie centrale middenstandsorganisaties KVO, NKOV en NCOV organiseerden op 28 jan. een demonstratieve kadervergadering in Den Haag. Hier werd een resolutie aangenomen, waarin van de regering werd gevraagd de invoering van het minimum jeugdloon in de prijsregeling tot uitdrukking te laten komen, nu een sectorsgewijze dispensatieregeling niet meer open stond. Op 31 jan. vond opnieuw overleg plaats tussen de middenstandsorganisaties en minister Lubbers. De minister kwam daarbij de middenstand verder tegemoet.

De minister heeft verklaard dat de werkingsduur van het tijdelijk verscherpte prijsbeleid, die in het algemeen vier maanden zal zijn, voor de detailhandel zal worden bekort met een maand. Bovendien heeft hij zich bereid verklaard vrijstellingen te verlenen voor bedrijven die door de kostenstijgingen in moeilijkheden dreigen te komen en voor artikelen met hoge omzetsnelheden, zoals levensmiddelen.
Er is een wei-kgroep gevormd die onder leiding van staatssecretaris Hazenkamp zal nagaan in welke branches zich bijzondere problemen voordoen. De werkgroep zal binnen veertien dagen haar bevindingen aan de minister voorleggen. De instelling van deze werkgroep geeft bovendien de middenstandsorganisaties gelegenheid overleg te plegen met hun achterban.
In het gesprek is vastgesteld, dat zich voor het midden- en kleinbedrijf een cumulatie van kostenstijgingen voordoet door de invoering van het minimum jeugdloon en andere kostenfactoren. Op 1 april zal nu worden nagegaan, hoe de kosten zich van 1 jan. af hebben ontwikkeld en wat daarvan de consequenties moeten zijn voor de doorberekeningsregel.

Ten slotte maakte minister Lubbers op 8 febr. een regeling bekend om tegemoet te komen aan de bezwaren tegen de invoering van het minimum jeugdloon.

De regeling geldt voor handelsbedrijven, met inbegrip van het winkelbedrijf, waarvoor de invoering van het minimum jeugdloon een stijging van de loonkosten betekent met 10% of meer. Volgens ramingen van het Economisch instituut voor het midden -en kleinbedrijf (EIM) zou dit voor een groot deel van het winkelbedrijf het geval zijn. Het EIM komt nl. op een gemiddelde kostenstijging van 12%.
Ondernemers wier loonkosten met 10% of meer stijgen door de invoering van het jeugdloon, zullen hun geldmarge met een extra procent mogen verhogen. In plaats van de per 1 jan. toegestane margeverruiming van 7%, mogen zij 8% extra berekenen.
Bovendien krijgen zij vrijstelling van de wachttijd van vier weken, die de handel in het algemeen in acht moet nemen voordat kostenstijgingen in de prijzen mogen worden doorberekend. Zij zullen dus gestegen inkoopprijzen onmiddellijk in hun verkoopprijzen tot uitdrukking mogen brengen.
Minister Lubbers heeft verder bepaald dat, mochten er ondanks deze versoepelingen door de invoering van het minimum jeugdloon in bepaalde handels-sectoren nog onaanvaardbare gevolgen optreden, er ontheffing zal worden verleend van de prijsbeschikking.

Prijsbeleid in de Tweede Kamer

De Tweede Kamer debatteerde over de verscherping van het prijsbeleid op 23, 24 en 29 jan. In het algemeen toonde de TK instemming met het beleid, hoewel op bepaalde detailpunten wel kritiek bestond. Deze kritiek kwam tot uiting in de indiening van een aantal moties.
De TK besliste aldus over de verschillende moties:

De Kamer aanvaardde met bijna algemene stemmen een motie van de heer S. Keuning (DS'70), die er bij de regering op aandringt de voorlichting aan consumenten een permanent karakter te geven.
Verworpen werden moties van de CPN, PPR en PSP, die de invoering van een stringente prijsstop, een winststop en een verbod op doorberekening van hogere grondstofprijzen beoogden.
De motie van de KVP'er Van Amelsvoort over doorberekening in de prijzen van de kosten van het minimum jeugdloon, voor zoveï niet ondervangen door ontheffingen of door de prijsgedragsregels, werd aanvaard. De fracties van KVP, ARP, CHU, VVD, DS'70, SGP, GPV, BP en RKPN stemden voor.

De progressiave partijen zijn tegen ontheffingen van de minimumjeugdloonplicht voor de detailhandel. Zij steunden met de CPN en PSP een motie-Van Gorkum (PPR) (die werd verworpen), waarin gevraagd werd om op een andere wijze compensatie te vinden voor gestegen arbeidskosten als gevolg van minimumloonregelingen.

Een belangrijke rol In het debat speelde een motie, ingediend dooi de heer A. Schouten (ARP). In deze motie werd er op aangedrongen de hele detailhandel uit te zonderen van de wachttermijn van vier welren bij doorberekening van kostenstijgingen in de consumentenprijzen.

Minister Lubbers ontraadde aanvaarding van deze motie. Toen zij op 29 jan. toch werd aangenomen (KVP, VVD, ARP, CHU, DS'70, SGP, GPV, BP en RKPN zorgden voor een meerderheid), zei minister Lubbers, dat hij de motie niet zou uitvoeren. Wel wilde hij deze een rol laten spelen in zijn beleid, met name door een mogelijke verkorting van de strakkere prijsbeheersing.

De minister wees er op, dat na het overleg met de middenstandsorganisaties op 26 jan. een versoepeling was ingevoerd, waardoor 90% van de ondernemers in de detailhandel met 55% van de omzet van de prijsregeling waren uitgezonderd. Daarmee is de motie-Schouten voor een groot deel uitgevoerd, meende de minister.

VVD-fractievoorzitter Wiegel vroeg een interpellatie aan, die aansluitend aan het prijzendebat gehouden werd. De heer Wiegel had zich gestoten aan de weigering van de minister de motie-Schouten uit te voeren.

Hij diende nu een motie in, waarin de minister gevraagd werd zijn beslissing opnieuw te overwegen.

KVP en ARP steunden nu de regering en hielpen de motie-Wiegel verwerpen. Voor de christen-democratische samenwerking was nog van belang, dat de CHU de motie-Wiegel steunde. *(NRC/H'blad,* ANP, *SER*-bulletin)

CONGRES PVDA

Op 26 jan. was in Breda een bijzonder congres van de PvdA bijeen i.v.m. de komende verkiezingen voor Provinciale Staten en Gemeenteraden.

In zijn openingstoespraak ging partijvoorzitter A. van der Louw in op het te verwachten karakter van de verkiezingsstrijd.

Naar het oordeel van Van der Louw was het tijdperk van polarisatie niet afgelopen, nu de PvdA deel uitmaakt van de regering

Partijvoorzitter Van der Louw en Dr. Vondeling brengen de carnavalsgroet

De tegenstelingen in Nederland zijn volgens hem niet verminderd en er is geen aanleiding om de strijdlust te bedwingen

In de komende tijd, zei hij, zal een indringend beroep gedaan worden op de waakzaamheid en de activiteit van massa's progressieve mensen Van der Louw zette uiteen dat de pijlen van de PvdA niet in de eerste plaats gericht zullen zijn op KVP en ARP, maar, zo voegde hij hieraan onmiddellijk toe, „wij blijven wel waakzaam" Deze partijen hebben het volgens hem in de komende maanden, door hun houding tegenover de regering, zelf in de hand of zij in de harde strijd die we tegemoet gaan tegenover ons komen te staan

De uitslag van de Statenverkiezingen noemde Van der Louw bepalend voor de armslag van het kabinet.

Het congres werd afgesloten met een toespraak door minister-president Den Uyl. In zijn rede ging de premier in op de positie van zijn kabinet en verdedigde hij het gevoerde beleid, m.n. terzake van de energiecrisis.

De positie van het kabinet, dat ook wel eens fouten maakt, is niet eenvoudig — ook de komende maanden niet — maar wij kunnen er tegenaan, aldus drs. Den Uyl. De weerstanden zijn enorm en het is niet mogelijk, aan de lopende band de kabinetskwestie te stellen. Den Uyl vroeg medewerking van anderen en herinnerde aan de reeds door ARP en KVP gegeven steun.

In een uitvoerige verdediging van het regeringsbeleid ter bestrijding van de energiecrisis zei Den Uyl dat een overwinning van de gevolgen van een geringe olietoevoer lijkt te zullen gelukken. Wij zijn goed toegerust om de gevolgen van een potentiële verarming het hoofd te bieden, verklaarde hij.

Over de benzinedistributie zei de minister-president, dat het kabinet had moeten bedenken dat er lekken aan de grenzen waren — ook een regering wordt wel eens herinnerd aan de grenzen van haar macht. Hij had overigens de indrulc dat er een stelselmatige campagne was gevoerd. Distributie riekt immers volgens hen die vrij hun gang willen gaan naar dirigisme en vermaledijde collectivistische opvattingen. Scherp keerde de premier zich tegen mensen die alsmaar roepen dat er benzine genoeg is en die straks wellicht zullen roepen dat de prijs omhoog moet wegens schaarste; dat zullen wij moeten voorkomen.

De energieschaarste is echter geen verzinsels: het is, zei Den Uyl, mogelijk dat de prijsstijgingen iets teruglopen, maar de energieverbruikersstijging kan niet doorgaan. Het gebruik van de schaars wordende bodemvoorraden zal anders moeten worden georganiseerd — niet meer via het vrije spel van de maatschappelijke krachten. In dit verband keerde de minister-president zich tegen de naar zijn mening ongecontroleerde macht van p rticuliere ondernemingen.

Ondanks „half-hysterische" toestanden en kritiek op de distributie noemde Den Uyl het regeringsbeleid geslaagd: anders dan in West-Duitsland is bij ons de werkloosheid niet sterk gestegen .

Door de invoerprijsstijgingen zal de Nederlandse economie een bedrag van 15 a 20 miljard gulden moeten opvangen. Van die stijgingen mag geen misbruik worden gemaakt; ook ondernemers zullen, aldus de minister-president, moeten delen in de nationale verarming. Den Uyl ontkende met nadruk, dat de regering de kleine zelfstandigen in de steek zou laten.

Congresuitspraken

Het congres aanvaardde een nieuw provinciaal, gewestelijk en gemeenteprogramma. Belangrijkste punt hieruit was de uitspraak, dat de PvdA bij de samenstelling van Gedeputeerde Staten en de colleges van B & W zal streven naar programmacolleges; de partij wenst met andere partijen pas een dagelijks bestuurscollege te vormen, nadat overeenstemming bereikt is over het werkprogramma van dit college. Deze overeenstemming dient bij voorkeur voor de verkiezingen tot

stand te worden gebracht, zodat het resultaat aan de kiezers kan worden voorgelegd.
Andere punten uit het programma zijn:

Voor bestuurders moet een onbeperkte verantwoordingsplicht gelden. De plicht moet reële inhoud gegeven worden door een recht op antwoord op vragen van individuele Staten- en Raadsleden.
Verder werd vastgesteld, dat PvdA-wethouders en gedeputeerden moeten aftreden, als zij het vertrou en van hun fractie verliezen.
Raads- en Statenleden, die uit de partij treden, moeten hun zetel ter beschikking stellen, evenals zij, die het vertrouwen van hun plaatselijke partij verliezen.
Een vijftal bestuursleden — o.w. TK-fractievoorzitter Van Thijn — maakte tegen dit laatste punt bezwaar. Het zou op gespannen voet staan met de Kieswet.
Het congres sprak zich uit voor een bestuurlijke herverkaveling, waarbij taken en bevoegdheden van rijk, provincie en gemeenten opnieuw zouden worden vastgesteld en waarbij nieuwe gewesten in het leven geroepen zouden worden.
Ten slotte werd aangedrongen op een betere beloning van wethouders.

Het congres deed ook uitspraken over een aantal andere zaken, zoals prijs- en loonbeleid.

Aan het prijsbeleid van het kabinet werd ,,met enige reserve'' het voordeel van de twijfel gegeven. Aan partijbestuur en de twee Kamerfracties werd opgedragen het prijsbeleid ,,uiterst kritisch'' te volgen.
Mogelijkheden moeten worden onderzocht om belastingmaatregelen aan de prijsmaatregelen toe te voegen.
In een uitspraak over het loonbeleid drong het congres er bij de regering op aan dat het wettelijk minimumloon behalve met de normale aanpassing aan de trend met ten minste 3% extra zal worden verhoogd.
Ook zou moeten worden verzekerd dat op de eerstkomende datum waarop onder normale omstandigheden bijsturing van de lonen zou hebben plaatsgehad een prijscompensatie wordt gegeven voor het grootste deel in de vorm van een voor ieder gelijk bedrag.
Als in april of mei toch zou blijken dat, ondanks alle maatregelen, de laagstbetaalden en kleine zelfstandigen erop achteruit zijn gegaan zou hun alsnog een eenmalige compenserende toeslag moeten worden gegeven.
Het congres meende ook dat de onderhandelingen over de grondstoffenprijzen niet door ondernemingen maar door de regering zouden moeten worden gevoerd. Een verzoek om aan te dringen op een winststop kwam te vervallen.
Op internationaal politiek gebied deed het congres de uitspraak, dat de Nederlandse regering thans onmiddellijk Guinee-Bissau moet erkennen. (ANP, NR/Blad)
(Vor. ber. pag. 651/1 e.v.-1973)

BELGIË

MINISTERS NAAR MOBOETOE

Premier Leburton en minister van buitenlandse zaken Van Elslande hebben op 6 febr. te Munchen de Zairese president Moboetoe ontmoet. Het onderhoud was, volgens een communiqué van het kabinet van de premier, reeds op 2 jan schriftelijk door de Belgische regering aangevraagd, en had vooral betrekking op de maatregelen tot verdere ,,zairizering'' van de economie, zoals die waren aangekondigd door Moboetoe in zijn toespraak van 30 nov. 1973 te Kinsjasa (zie pag. 110).
Voorts werd ook gehandeld over de betrekkingen tussen de groep van de Société Générale en Zaire, inzonderheid wat de kopersector betreft.
Tijdens de besprekingen bevestigde Moboetoe dat de Belgen die, ten gevolge van de zairizering van bepaalde bedrijfssectoren, hun onderneming moeten overdragen aan Zairezen, door deze laatsten zullen worden vergoed. Over de modaliteiten en de waarborgen zal nog verder worden onderhandeld. Ook werd betoond dat de zairizering het wettelijke vrije verkeer van personen niet in het gedrang brengt.
In verband met de koperkwestic zegt het communiqué dat de Belgische ministers ,,hebben kunnen vaststellen dat de onderhandelingen tussen de Zairese overheid en de Société Générale des Minérais leiden naar een overeenkomst, die beide partijen bevredigt.''
Volgens de Belgische kranten houdt de overeenkomst in, dat de oude akkoorden betreffende de afrikanisering van de kopersector (pag. 138/1 - 1967) en de z.g. compensatieregeling ten voordele van de Union Minière du Haut Katanga (pag. 698/3 - 1969) worden herzien.
Ingevolge de afrikanisering van de economie was de koperexploitatie toevertrouwd aan de Société Générale Congolaise des Minerais, een inlandse maatschappij, die ter plaatse de taak van de UMHK overnam. (Aanvankelijk afgekort tot Gécomines, werd de maatschappij na de zairizering van de namen Gécamines genoemd.) Een andere maatschappij de Société Générale des Minerais (SGM), behorend tot de Belgische groep van de Générale, ging instaan voor het transport van het erts, de raffinage, de commercialisatie enz. Hiervoor ontving de SGM een jaarlijks commissieloon op de verkoop. Gelet op de stijging van de koperprijs op de wereldmarkt, was die regeling vrij voordelig uitgevallen voor de Belgische groep. Einde 1973 besliste Moboetoe die regeling voortijdig op te zeggen en stelde hij voor de Belgische groep met een eenmalig forfaitair bedrag eens en voorgoed uit te betalen. Daarover werd in dec. 1973 en jan. 1974 druk onderhandeld tussen de Zairese overheid en vertegenwoordigers van de Générale, waarbij de Belgische overheid hoofdzakelijk een bemiddelaarsrol speelde. Op 4 en 5 febr. kwam het tot een virtueel akkoord.
Volgens De *Standaard* (8-2) zouden beide partijen het eens zijn geworden over een forfaitair bedrag van ca. 4 mrd fr. Tevens zou zijn overeengekomen dat de technische samenwerking tussen de SGM en de Gécamines wordt voortgezet; dat de groep van de Générale een fabriek voor koperraffinage in Zaire zal kunnen bouwen; dat een Belgisch-Zairese maatschappij voor de commercialisatie van de koperproduktie zal worden opgericht. Verdere besprekingen over de modaliteiten zullen nog volgen.

NIEUW PROTOCOL BANKFUNCTIE

Na langdurige onderhandelingen, waarbij ook vertegenwoordigers van de regering betrokken waren, is op 1 febr. door de Bankcommissie en de drie grootste Belgische banken (de Generale Bankmaatschappij, de Bank van Brussel en de Kredietbank) een protocol ondertekend, dat de autonomie van de bankfunctie bevestigt.
Krachtens het protocol wordt do banken een autonoom directiecomité gegarandeerd, dat zich tamelijk vrij moet kunnen opstellen tegenover de grote aandeelhouders. Het directiecomité staat voortaan verantwoordelijk voor de werkelijke leiding van de bank; m.a.w. niet een of andere holding, maar de bank zelf moet haar beleid bepalen. Boven het directiecomité staat een raad van beheer, die naast de leden van het comité ook de vertegenwoordigers van de grote aandeelhouders omvat. De raad van beheer treedt op als een soort van raad van toezicht. De voorzitter van het directiecomité kan slechts worden benoemd, nadat de Bankcommissie haar advies heeft gegeven.
Aangezien de Bankcommissie ervan uitgaat dat grote participaties een factor van stabiliteit vormen in het bestaan van de banken, heeft zij de wens uitgesproken, dat de grote aandeelhouders hun participaties bekendmaken en de omvang ervan niet zouden wijzigen zonder advies van het directiecomité en de raad van beheer van de bank en zonder overleg met de Bankcommissie. Indien deze laatste van oordeel is, dat de wijziging in de participatie de stabiliteit of de autonomie van de bank in gevaar zou kunnen brengen, kan de Bankcommissie de wijziging

voor een maand schorsen en eventueel haar schorsirigsadvies publiceren.
Een aantal grote aandeelhouders is ingegaan op het verzoek van de Bankcommissie. Het zijn de Société Générale, de Mutuelle Solvay en de Union Financière Boël voor de Generale Bankmaatschappij; de Brussel-Lambertmaatschappij, de Verzekeringen van de Belgische Boerenbond, de Algemene Bank Nederland en de Barclays Bank voor de Bank van Brussel; Almanij voor de Kredietbank.

Kredietbank

Na de ondertekening van het protocol werd bekend gemaakt dat burggraaf Eyskens, minister van state en oud-premier, benoemd werd tot voorzitter van de raad van beheer van de Kredietbank, oudminister prof. A. Vlerick tot ondervoorzitter. Prof. Luc Wauters, voorzitter van het directiecomité, nam ontslag als ondervoorzitter van de raad van beheer,

SOCIALISTISCH AKKOORD I.Z. GEWESTVORMING

Het bureau van het (socialistische) Algemeen Belgisch Vakverbond heeft op 5 febr. medegedeeld dat maandenlange besprekingen tussen het ABVV en de Belgische Socialistische Partij geleid hebben tot een akkoord over het probleem van de gewestvorming (art. 107quater van de grondwet.)
ABVV en BSP gaan ervan uit dat de drie gewesten (Vlaanderen, Wallonië en Brussel) moeten beschikken over: 1. een rechtstreeks verkozen assemblee; 2 een uitvoerend college; 3 gewestelijke overlegorganen, bestaande uit de leden van het uitvoerend college en vertegenwoordigers van de werkgevers en de werknemers. Ieder gewest moet beslissingsmacht krijgen i.~nog nader te bepalen materies, om. van sociaal-economische aard. Het moet ook beschikken over toereikende financiële jaarlijkse dotaties. Tenslotte moet er in ieder gewest een administratieve infrastructuur worden opgericht, die aangepast is aan de gewestelijke bevoegdheden
Het bureau herinnerde in de mededeling aan zijn verlangen, de wet van 15 juli 1970 op de planning en de decentralisatie volledig toegepast te zien worden, wat o.m. veronderstelt dat de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen en de Dienst voor nijverheidsbevordering behoorlijk functioneren. *(Le Peuple* 6-2; *Vooruit* 7-2)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VEROORDELING *INBREKERS* WATERGATE, DEAN EN MAGRUDER VERKLAREN ZICH SCHULDIG, NIXON PUBLICEERT BIJZONDERHEDEN *OVER* FINANCIËLE SITUATIE

De aandacht van pers en publiek voor de zgn. Watergate-affaire is in de laatste maanden voornamelijk geconcentreerd geweest op de kwestie van de geluidsbanden en de mogelijkheid van het in staat van beschuldiging stellen van president Nixon. Er heeft zich echter ook een aantal andere ontwikkelingen voorgedaan. zoals de veroordeling van de inbrekers en processen tegen een aantal naaste medewerkers van de president.

Veroordeling Hunt e.a.

In maart 1973 deelde rechter Sirica in het proces tegen 5 van de 7 inbrekers in het Watergate-complex mee dat zij voorwaardelijk tot een maximum straf waren veroordeeld en dat hij na een studie van 3 maanden zou beoordelen of de straf gehandhaafd of verminderd zou worden (pag 283 - 1973).
Op 1 okt. 1973 verschenen Howard Hunt, Bernard Barker, Frank Sturgis, Virgilio Gonzalez en Eugenio Martinez opnieuw voor rechter Sirica, die hunmeedeelde dat de maximumstraffen waartoe hij hen had veroordeeld slechts een voorlopig karakter hadden en niet definitief waren
Op 9 nov. 1973 sprak Sirica de definitieve veroordeling uit
Howard Hunt, een van de twee leiders van de inbraak- en afluisteraffaire in het Watergate-gebouw in 1972 werd veroordeeld tot een gevangenisstraf tussen 30 maanden en acht jaar en een boete van 10.000 dollar. James McCord, voormalig hoofd veiligheid van president Nixons herverkiezingscomité, kreeg een tot vijf jaar gevangenisstraf.
Vier Inwoners van Miami die ook bij de inbraak betrokken waren, kregen straffen van een tot zes jaar. Bernard Barker, die de drie anderen had gerecruteerd, kreeg een straf van 18 maanden tot zes jaar. Eugenio Martinez, Virgilio Gonzalez en Frank Sturgis kregen een tot vier jaar.
Een andere leider van de groep, Gordon Liddy, werd in maart 1973 al veroordeeld tot een straf van zes jaar en acht maanden tot 20 jaar.
Hunts advocaat had in zijn pleidooi gewezen op het feit dat zijn cliënt 30 jaar trouwe overheidsdienst had gedaan in de inlichtingendienst (CIA) en gedacht had in het nationale belang te handelen. De maximum straf waartoe Hunt veroordeeld had kunnen worden bedraagt 35 jaar en $ 40.000 boete.
Baker, Martinez, Gonzalez en Sturgis, zaten al elf maanden in voor-

Die **Zeit**

arrest, wat betekende dat Barker over negen maanden in aanmerking kwam voor invrijheidstelling op erewoord en de andere drie over een maand.
Bij zijn strafbepaling nam rechter Sirica in aanmerking dat zij min of meer als ,,slachtoffer'' konden worden beschouwd.
Van de zeven inbrekers waren Gordon Liddy en McCord de enigen die ,,niet schuldig'' hadden gepleit. McCord die nauw heeft samengewerkt met de aanklager is nog niet in de gevangenis geweest. Het uiteindelijke proces tegen hem is voorlopig uitgesteld.
Op 28 dec. 1973 bepaalde het hof van beroep dat Hunt en Barker voorlopig op vrije voeten moesten worden gesteld hangende een uitspraak over hun verzoek tot behandeling in hoger beroep. Hunt die aanvankelijk schuldig had gepleit in het oorspronkelijke Watergate-proces verklaarde later ,,niet schuldig'' te zijn. Ook de andere veroordeelden deden zulks.
Op 7 jan. bepaalde de raad voor voorwaardelijke invrijheidstelling te Washington dat Martinez, Sturgis en Gonzales op 7 maart op vrije voeten zullen komen.

Dean *en* Magruder pleiten schuldig

Op 10 okt. 1973 verklaarde John Dean, de vroegere juridische adviseur van pres. Nixon, zich schuldig aan samenzwering met anderen tot obstructie van de rechtsgang. De maximumstraf voor een dergelijke misdaad is 5 jaar gevangenis en een boete van $ 10.000.
In een verklaring die Dean uitgaf zei hij schuldig te zijn aan samenzwering tot obstructie van de rechtsgang met betrekking tot het in de doofpot stoppen van de inbraak in het Watergate-complex. Dean zei dat hij met de regering zou samenwerken in een poging het onrecht goed te maken. Hij verklaarde zich bereid op te treden als getuige voor de staat bij eventuele processen tegen voormalige medewerkers van het Witte Huis.
Deans advocaat deelde tijdens de zitting mee dat speciale aanklager Cox Deans bekentenis zou aanvaarden en geen verdere beschuldigingen tegen hem zou inbrengen in verband met Watergate of mogelijke overtredingen van de kieswetten.
Maar dat hield niet in dat Dean gevrijwaard zou worden van mogelijke vervolging wegens meineed, zo liet Cox weten.
Na zijn bekentenis zei Dean erop te vertrouwen dat hij niet tot zondebok zou worden gemaakt.

Jeb Stuart Magruder, de vroegere plv. directeur van het fonds voor de herverkiezing van de president had op 16 augustus 1973 al schuldig gepleit aan samenzwering tot obstructie van *de rechtsgang.*

Porter pleit schuldig

Het vroegere lid van president Nixons herverkiezingscomité werd op 21 jan ervan beschuldigd te hebben gelogen tegen agenten van de federale recherche die een onderzoek instelden in de Watergate-zaak. De bijzondere Watergate-aanklager Leon Jaworski heeft een aanklacht ingediend bij de districtsrechtbank in Washingon.
De aangeklaagde is de 35-jarige Herbert Porter. Hij werd op 19 juli 1972, een maand na de inbraak in het Watergate-gebouw, door FBI-agenten ondervraagd. Hij zou bij die gelegenheid bewust hebben gelogen. Porter heeft eerder toegegeven onwaarheid te hebben gesproken bij het proces tegen zeven beklaagden in de Watergate-zaak.
In juli 1973 vertelde Porter de Watergate-commissie van de Senaat dat hij op verzoek van plaatsvervangend campagneleider Magruder had gelogen over een bedrag van $ 100.000 dat was betaald aan de later veroordeelde G. Gordon Liddy. Het bedrag zou volgens dit verhaal bedoeld zijn geweest om radicale groepen te infiltreren die politieke bijeenkomsten voor president Nixon moesten verstoren. Op die manier moest het imago van de president als handhaver van wet en orde versterkt worden.
Porters advocaat heeft inmiddels meegedeeld dat zijn cliënt van plan is schuld te bekennen.

Nixon geeft inzage in financiën

Op 8 december 1973 heeft president Nixon een vijftigtal documenten gepubliceerd die inzicht moeten verschaffen in zijn financiële toestand van de laatste vier en een half jaar. Bij de onthullingen over de Watergate-zaak kwam ook meerdere malen het fonds voor de herverkiezing van de president ter sprake en uit onderzoekingen bleek dat verschillende instanties en particuliere personen schenkingen aan dit fonds hebben gedaan. Het vermoeden bestaat dat deze schenkers op allerlei wijze beloond zijn voor hun giften.
Zo zou de miljonair Charles Rebozo, een zeer goede vriend van de president, een voorkeursbehandeling hebben gekregen van het Federale bureau voor de middenstand in de vorm van een lening van $ 80.000 in 1962 om een bank te beginnen.
Allerlei bijdragen aan Nixons campagne zouden daar later zijn gedeponeerd.
In 1971 stortte de International Telephone and Telegraph Corporation (ITT) $ 400.000 ten behoeve van de Republikeinse partij-conventie in San Diego. Kort daarop liet het departement van justitie een anti-trust-zaak tegen ITT vallen. Een intern memo van het Witte Huis waarschuwde dat dit schandaal zou kunnen leiden naar ,,de stoep van de president''.
Miljonair Howard Hughes zou in '63 en '70 $100.000 bestemd hebben voor Nixon — te deponeren in de bank van Rebozo — ook hier gevolgd door een ommezwaai van het departement van justitie in een lopende anti-trustzaak (betreffende de aanschaf door Hughes van nog een casino in Las Vegas). Het Witte Huis zegt dat Nixon niets van de schenking wist en Rebozo zegt dat hij het geld onlangs gewoon teruggestuurd heeft.
In maart '71 weigerde de regering-Nixon de melkindustrie een verhoging van de melkprijs-subsidies. Na een persoonlijk gesprek tussen de president en een zware delegatie melkmannen werd de beslissing ongedaan gemaakt. De vereniging van melkproducenten zou daarop $ 2 mln hebben toegezegd aan Nixons campagne-kas en $ 422,500 werkelijk hebben betaald.
Robert Vesco — destijds opperhoofd van het 10s-beleggingsfonds, thans verblijvend op de Bahama's — wiens affaires in onderzoek waren, maakte in april 1972 een illegale bijdrage van $ 250.000 over naar Nixons verkiezingsfonds. Twee voormalige leden van Nixons kabinet — John Mitchell (justitie) en Maurice Stans (handel) — zijn in verband hiermee reeds aangeklaagd.
Naar aanleiding van al deze onthullingen kwam ook Nixons financiële situatie ter sprake, temeer daar bleek dat Nixons vriend Rebozo betrokken was bij de aankoop van het presidentiële buitenverblijf San Clemente in Californië.
Om aan de steeds luider wordende geruchten over malafide financiële praktijken en belastingontduiking een eind te maken, besloot de president het publiek inzicht te verschaffen in zijn financiële situatie.
Uit de gepubliceerde papieren bleek dat hij tydens zijn regeringsperiode zijn vermogen verdrievoudigde en bijna miljonair is geworden. Hij begon met 307.1 duizend dollar, en

heeft nu 988,5 duizend dollar. Deze voorspoed is behalve door handige land- en huizenspeculatie ook te danken aan het feit dat hij in die vier jaar maar 78,6 duizend dollar aan inkomstenbelasting betaalde
In de laatste drie jaar betaalde de president niet meer dan iemand die een inkomen heeft van $ 15.000 per jaar, terwijl hij een salaris geniet van $ 200.000 per jaar, en daar bovenop een onkostenvergoeding van $50 000. De helft van deze onkostenvergoeding stopte hij in de laatste vier jaar in zijn zak. Op deze wijze slaagde hij er in totaal $ 150.000 per jaar te sparen.
In de toelichting op de documenten die een overzicht geven over zijn zeer ingewikkelde financiele transacties verklaarde Nixon dat hij dit doet om de vragen te beantwoorden die hierover bij het publiek zijn gerezen. Maar hij geeft ook meteen toe dat er zeker nieuwe vragen zullen rijzen omdat zelfs zijn belastingconsulenten het over enkele aspecten niet eens zijn.

Controversiële *punten*

Volgens het *NRC/H'blad* (17-1) is met de publikatie van de papieren geen inzicht gekomen in een aantal andere controversiële punten.

Het blad schrijft hierover:
De eigen accountants van Nixon, de firma Coopers & Lybrandt uit New York, hebben twijfel geuit over de beslissing van zijn belastingconsulent Arthur Bleich uit Los Angeles om geen kapitaalwinst aan te geven na de verkoop van een deel van Nixons landgoed te San Clemente, Californië.
Dezelfde vraag wordt gesteld over de winst van $ 142.000 die de president maakte toen hij na zijn verkiezing het appartement aan Fifth Avenue in New York verkocht waar hij woonde toen hij daar de advocatuur beoefende. De wet staat huiseigenaren toe dergelijke winsten buiten beschouwing te laten, mits zij het geld tijdig her-investeren in een ander „hoofdverblijf".
De president zegt dat hij dit gedaan heeft door het geld in San Clemente te steken. Om het betalen van staatsbelasting in Californië te ontlopen hebben zijn adviseurs echter altijd volgehouden dat Nixon hoogstens een paar weken per jaar in San Clemente verblijft.
Over de aankoop van dit landgoed deelde Nixon op 8 dec. 1973 mee dat hij het in 1969 voor $ 1,5 mln had gekocht. Hij kreeg hiervoor een lening van zijn vriend, de industrieel Abplanalp. Daarna verkocht hij driekwart van de grond voor $ 1.2 mln aan een vennootschap van Abplanalp en Rebozo. Het huis dat op het landgoed staat kreeg hij voor niets. Zijn deel van de bezitting en het huis kostten hem totaal maar $ 251.000 terwijl dat deel een jaar later op $500.000 werd getaxeerd.
Een ander controversieel punt betrof de officiële onkostenvergoeding. Nixon besteedde net iets meer dan de helft van zijn officiele onkostenvergoeding en stak het verschil in zijn zak. Dat mag. Door het echter op te voeren. als aanvullend salaris, en niet als onkostenvergoeding, vergrootte hij de basis voor toegestane aftrekbare schenkingen (die op een bepaald percentage van het inkomen zijn gefixeerd). Zo kon hij meer aftrekken voor bijvoorbeeld de schenking van zijn vice-presidentiële documenten.
Behalve hierover is ook twijfel geuit over de verwervingskosten die de president bij zijn belastingaangifte aftrok. Zo trok hij in vier jaar bijna $ 57.000 af wegens het officiële gebruik van zijn buitenverblijven in Florida en Californië. Beide buitenhuizen bevatten een kantoor. Op grond van de federale belastingwetgeving is een vraagteken gezet bij wat een Congreslid noemde: „persoonlijke belastingaftrek wegens vrijwillige bezoeken aan persoonlijke buitenverblijven".
Nixon keert zich tegen wat hij noemt de „mythe" dat hij staatsfondsen heeft gebruikt om zijn bezit in San Clemente te verrijken. Men moet een onderscheid maken, zegt hij, tussen het geld dat besteed is aan het huis San Clemente zelf (68.000 dollar), aan het terrein eromheen ($ 635.000) en aan het aanliggende officiële gedeelte, het „Westelijke Witte Huis" ($ 6 mln).
Bij hoorzittingen van het Congres is echter gebleken dat beslissingen om overheidsgeld te besteden aan het terrein meer te maken hadden met verfraaiing dan met veiligheid: een dure houten schutting bijvoorbeeld in plaats van de stalen hekken waarom de veiligheidsdienst had verzocht.
Het heetste hangijzer is waarschijnlijk wel de aftrek van $ 570.000, die Nixon claimde voor de schenking van zijn documenten als vice-president (1952-1960) aan de nationale archieven. Dat kwam neer op een belastingvoordeel van circa 235.000 dollar, aldus het *NRC/H'blad.*
Op 2 jan. deelde de algemene directie van de belastingdienst mee dat Nixons belastingpapieren over de jaren '69. '70, '71 en '72 opnieuw onderzocht zullen worden.
Op 26 jan. deelde een woordvoerder van de Californische minister van staat Edmund Brown mee dat de notariële acte waarmee Nixon zijn vice-presidentiële papieren aan de Amerikaanse staat schonk, onjuist was gedateerd. Volgens de acte had de ondertekening op 21 april 1969 plaatsgevonden. Zowel de notaris als de klerk die het stuk typte hadden toegegeven dat het document op 10 april 1970 wettig werd getekend op het Witte Ruis.
In 1969 was een wet in werking getreden die de belastingverminderingen als gevolg van schenking van persoonlijke papieren aan het nationale archief sterk beknotte.
De woordvoerder van de Californische minister baseerde zijn verklaringen op een mededeling van Nixons belastingconsulent in deze staat, Frank Demarco. Deze verklaarde dat de oorspronkelijke schenkingsoorkonde al op 21 april 1969 was ondertekend maar dat later nog wat aanvullingen waren gemaakt, omdat bij het opmaken van de eerste akte geen volledig overzicht van alle te schenken documenten bestond.
Volgens de woordvoerder had Demarco gezegd geen exemplaar meer te bezitten van de oorspronkelijke akte.
Het *NRC/H'blad* (17-1) schreef het volgende over de mogelijkheid belastingaftrek te krijgen wegens schenking van papieren:
In de vorige eeuw hebben Amerikaanse regeringen $ 200.000 moeten spenderen om documenten terug te krijgen van de nazaten van Washington, de twee Adamsen, Jefferson, Madison en Monroe. Hubert Humphrey schonk ruim 2.500 dozen materiaal aan het historische genootschap van zijn staat Minnesota — en trok $199.000 voor de belastingen af wegens het deel dat sloeg op zijn tijd als vice-president.
Humphrey volgde daarmee alleen maar het voorbeeld van zijn chef, president Lyndon B. Johnson. Dit voorbeeld was echter het Congres toch wat gaan irriteren en om te voorkomen dat LBJ (of zijn opvolgers) door zou gaan belastingvoordelen te genieten, nam de Amerikaanse volksvertegenwoordiging in 1969 een wet aan, die een streep zette door belastingaftrek wegens schenking van documenten door beklеders van openbare ambten. *(IHT, Newsweek, Time* Magazine, Le Mon*de, NRC/H'blad)*

MAGHREB

FUSIE LIBIË-TUNESIË AANGEKONDIGD. ONTSLAG MASMOUDI. UITSTEL

Terwijl de reeds verkoelde betrekkingen tussen Libië en Egypte (pag. 673 - 1973) ten gevolge van de vierde Israëlisch-Arabische oorlog durdanig verslechterden dat beide staten hun minister-president op 1 dec. 1973 uit Cairo resp. Tripoli terugriepen, ondertekenden Libië's leider, kolonel Kadhafi (33), en de Tunesische president Habib Bourguiba (70) op 12 jan. na een tweedaags beraad op het Tunesische eiland Djerba een akkoord over de fusie van hun staten. De nieuwe staat zou de Islamitische Arabische Republiek heten.
Deze verklaring werd door de Tunesische minister van buitenlandse zaken, Mohammed Masmoudi, die de voorbereidende besprekingen had gevoerd, voorgelezen voor radio-Tunis en radio-Tripoli. Zij luidde als volgt:

,,In de naam van Allah, de genadige en barmhartige! Op een beslissend ogenblik, in een tijd vol uitdagingen, op een onsterfelijke dag, en vanuit een sterk gevoel van historische verantwoordelijkheid heeft de grote strijder (= Bourguiba) gehoor gegeven aan de roep van de Arabische eenheid. Aan deze roep heeft hij ook gevolg gegeven, toen het verlangen geuit werd door Jihad (de heilige oorlog) de islamitische Arabische gebieden te bevrijden.
Ook heeft hij de oproep tot eenheid van dit gebied beantwoord. Staatsleider Habib Bourguiba en kolonel Moammer al-Kadhafi hebben een verklaring tot vereniging van de beide Arabische staten Tunesië en Libië ondertekend, die op basis van de constitutionele beginselen zal geschieden, welke in de beide landen van kracht zijn. Uit de beide landen zal één republiek met de naam ,,Islamitische Arabische Republiek" worden gevormd, die één grondwet, één vlag, één president, één leger, één wetgevende, één uitvoerende en één rechterlijke macht zal bezitten. Zo Allah wil, zal de volksstemming over de vereniging op 18 jan. 1974 plaatsvinden ..

Na zijn terugkeer in Tunis zei president Bourguiba dat deze ,,historische" dag de bekroning betekende van een halve eeuw van strijd. Hij vervolgde:

,,Een staat werd gegrondvest die gewicht in de schaal werpt; die rijkdom en kader in overvloed bezit. Wij hopen dat, zo Allah wil, Algerije. Mauretanië en mettertijd ook Marokko zich bij ons aan zullen sluiten. Moge Allah ons de kracht en gezondheid geven dat wij overeenkomstig de verwachtingen van deze volken en van de volken van de gehele wereld leven, die onder de indruk kwamen van deze grote gebeurtenis — een gebeurtenis die de loop van de geschiedenis kan veranderen en Arabieren en moslims in staat kan stellen een grote macht te bezitten, waarmee zij al hun vijanden en tegenstanders, in het bijzonder Israël, tegemoet kunnen treden. Wij hebben besloten zo spoedig mogelijk een volksstemming door te voeren — op 18 januari. Zo mogelijk zullen wij op 20 januari naar aanleiding van de verjaardag van de onafhankelijkheid van Tunesië maatregelen treffen. Dit wil ik alle volken van Noord-Afrika meedelen. Wij hopen, zo Allah wil, dat de volken van het Arabische Oosten onze voetstappen zullen volgen en zoals in het verleden een sterke en vastberaden groep zullen vormen, en de Arabieren zullen verenigd zijn..."

Kadhafi (1.) en Bourguiba ondertekenen het fusiebesluit.

Zowel in een interview met Radio Europa I als met *Le* Monde (15-1) verklaarde de Tunesische minister van buitenlandse zaken Masmoudi dat Bourguiba president van de nieuwe staat zou worden en Kadhafi vice-president. Tegenover het Libanese Al-Anwar merkte Masmoudi volgens AP (14-1) op dat andere Arabische staten in de unie welkom waren, ongeacht het regeringsstelsel en de politiek van die landen Reeds waren pogingen aan de gang de gespannen sfeer tussen Libië en Marokko te zuiveren. Hij zei voorts: ,,De vereniging van Tunesië met Libië is tegen niemand gericht. (...) Algerije, dat steeds op een vereniging met Tunesië aangedrongen heeft, is uitgenodigd zich met de nieuwe staat te verbinden." Masmoudi gaf toe dat Algerije en Egypte van het fusieplan niet tevoren op de hoogte waren gesteld, maar hij kondigde aan dat binnenkort naar die landen delegaties zouden worden gestuurd ,,om onze stap en onze wens naar Arabische solidariteit nader toe te lichten."

Eerste *reacties*

De Arabische wereld reageerde met verbazing en in vele gevallen met duidelijke scepsis, aldus NRCI *H'blad* (14-1), op de onverwachte aankondiging van de eenwording van Libië en Tunesië.

In Tripoli, Benghazi en andere Libische steden werden massademonstraties ten gunste van de fusie gemeld.
In Tunis gaven enkele honderden studenten, scholieren en Libiërs van hun vreugde blijk.
De eerste reactie uit Cairo was vrij positief De Egyptische vice-premier en minister van voorlichting, Mohammed Abdel Kader Hatem, verklaarde dat president Sadat tegenover de Libische leider Kadhafi steeds had bevestigd: ,,Wij zijn unionisten en wij geloven in de Arabische eenheid, waarvoor Egypte geen moeite heeft gespaard" Hatem voegde daaraan toe ,,Wij steunen elke unie tussen het ene en het andere Arabische land, want als Pan-Arabische nationalisten zijn onze fundamentele beginselen erop gericht om permanent te werken aan de Arabische eenheid" Wel werd er in politieke kringen te Cairo op gewezen dat de nieuwe staat volkenrechtelijk problemen kan opleveren, omdat er in principe sinds 1 sept 1973 een verenigde Egyptisch-Libische staat bestaat
Het officiele Algerijnse persbureau APS publiceerde op 12 jan een ,,geautoriseerde" commentaar, waarin o a werd gesteld
,,Al heeft de term unie nooit nagelaten diepe gevoelens in het hart van de Arabische massa's te wekken, toch kunnen die na verscheidene ervaringen van mislukking er niet van worden weerhouden zich kritisch op te stellen zodra die (term) wordt gebruikt Zij kunnen niet nalaten zich vroegere en recente mislukkingen te herinneren van conjuncturele fusies die uitsluitend op subiectieve basis gefundeerd waren en die per saldo in

de ogen van de wereld de idee zelf van de Arabische eenheid enigszins in diskrediet hebben gebracht ( )
Eenheid kan niet in een stap door een acrobatische sprong over objectieve feiten heen of door het negeren van duidelijke verschillen tuscen de politieke, economische en sociale niveaus en omstandigheden worden bewerkt ( ) Historische veranderingen in de Arabische Maghreb kunnen niet worden bereikt, behalve wanneer zij het resultaat van gemeenschappelijke acties van alle volken van het gebied vormen.. ''
Het Algerijnse dagblad El Moudjahid concludeerde op 14 jan ,,De kunstmatige en kortstondige unies, de gekunstelde constructies. hervormen niet de geschiedenis Voordat een gebied werkelijk dooi historische veranderingen wordt beïnvloed, moeten alle volken die daarvan deel uitmaken samenwerken aan het tot stand brengen van de veranderingen ''
Na een door koning Hassan II belegde vergadering van het Marokkaanse kabinet verklaarde de minister van voorlichting dat Marokko gelooft in de ,,dwingende noodzaak' van een vereniging van de landen van de Maghreb, maar ,.ervan overtuigd is dat overhaasting of improvisatie de gewenste vereniging de Rans op succes ontneemt en zelfs tot mislukking kan leiden".
In Westerse perscommentaren, oa Le Monde, werd eraan herinnerd dat president Bourguiba in december 1972 een fusie-aanbod van Kadhafi van de hand gewezen had met het argument dat een ontwikkeling naar eenheid nog jaren, zelfs eeuwen van krachtsinspanning zou vergen (zie pag 387/1/2-1973) Daarnaast werd in die commentaren gewezen op de grote verschillen tussen beide landen in politiek en sociaal opzicht

Ontslag Masmoudi. Uitstel referendum

Twee dagen na de aankondiging van de fusie ontsloeg president Bourguiba zijn minister van buitenlandse zaken, Mohammed Masmoudi. Deze werd bij een reorganisatie van het kabinet op 14 jan. vervangen door Habib Chatti, tot dusver directeur van het presidentiele kabinet.

Premier Hedi Nouira noemde deze mutatie op 15 jan van politieke aard, terwijl de overige wijzigingen (zie onder Tunesie) naar zijn zeggen een zuiver technische aangelegenheid waren.

Masmoudi zelf verklaarde op 14 jan. voor het Franse radiostation Europa I dat zijn heengaan ,,absoluut niets te maken" had met de unie, maar dat zijn politiek misschien wat te zeer op de Arabische leest was geschoeid, en dat men daar bezwaar gen had. Erkennend dat hij de voornaamste architect van het fusieproject was, sprak Masmoudi de hoop uit dat president Bourguiba niet op zijn besluit tot een unie met Libië terug zou komen Hij meende: ,,Ministers zijn niet eeuwig, zij kunnen vertrekken, zij kunnen terugkomen; maar essentieel is dat verplichtingen blijven", aldus Masrnoudi

De ontslagen minister Masmoudi. Het was de derde maal dat hij in ongenade viel. Eerder geschiedde dit in sept. 1958 en okt. 1961.

Op 15 jan. werd na afloop van een bijeenkomst van de Raad van de Republiek (bestaande uit leden van de regering en het politieke bureau van de PSD) door premier Nouira een communiqué voorgelezen Meegedeeld werd dat de Raad ,,de middelen heeft bestudeerd om de verklaring van 12 jan. 1974 ten uitvoer te leggen. De regering zal met zo min mogelijk vertraging de maatregelen treffen met het oog op de herziening van de grondwet op een wijze die de opname van het referendumbeginsel (in de grondwet) mogelijk maakt. overeenkomstig de artikelen 60 en 62 van de constitutie. In afwaohting van de voltooiing van deze procedure zal de regering onderhandelingen aanknopen met de Libische regering teneinde de inhoud van deze unie en de etappes var. haar verwezenlijking te bepalen. Bovendien zal Tunesie, in overeenstemming met zijn politiek van permanent overleg met de Maghreblanden, de noodzakelijke contacten en besprekingen met die broederlanden op gang brengen..." Hiermee werd het referendum in Tunesie uitgesteld.
Op 16 jan. verklaarde premier Nouira op een persconferentie: „Ik ben geen vijand van de fusie, maar ik verbied mijzelf een sprong in het duister te maken, wanneer ik niet weet waar ik terecht kom. (...) Een fusie is een serieuze zaak. Men moet zich wel tweemaal bedenken voor men een sprong in het duister waagt." Op een vraag naar het waarom van de gewijzigde Tunesische houding, antwoordde Nouira: ,,Dit verklaart waarom Masmoudi geen deel meer van de regering uitmaakt."

Dezelfde dag verklaarde de nieuwe Tunesische minister van buitenlandse zaken, Hahib Chatti. dat de fusie niet zou doorgaan zolang Marokko of Algerije daar niet mee instemden. Pogingen zouden worden ondernomen om Algerije in de unie op te nemen ,.en wellicht ook Marokko als daarvoor een formule kan worden gevonden." Niet het tijdstip van de vereniging met Libië was beslissend. maar het principe. Libië moest in de rijen van de Maghrebstaten teruggevoerd worden, nadat het zich te sterk op het Arabische Oosten had gericht. Chatti deelde mee dat hij op 13 jan. naar Tripoli was gevlogen om kolonel Kadhafi de redenen voor het uitstel van het referendum te verklaren. Naar zijn zeggen had Kadhafi volledig begrip getoond. In tegenstelling tot Nouira ontkende Chatti dat het heengaan van Masmoudi verband hield met de proclamatie van Djerba. Masmoudi had de proclamatie ,,noch verhaast, noch vertraagd"; hij had slechts de politiek van Tunesië uitgevoerd en zo gedaan wat hij moest doen, en hij maakte nog steeds deel uit van het politieke bureau van de socialistische Destourpartij, aldus Chatti. Wel gaf hij toe dat de Tunesische regering door de scherpe reactie van Algerije en Marokko was verrast.

Volgens de N Z Z (19-1) hadden Masmoudi en Kadhafi president Bourguiba met hun pleidooi voor een onmiddellijke fusie van beide landen mogelijk overrompeld, en was premier Nouira die op dat moment voor een staatsbezoek in Perzië vertoefde, niet akkoord gegaan met het fait accompli waarvoor hij gesteld werd. Hij zou Bourgiiiba voor de keus hebben gesteld tussen het aftreden van de premier of het ontslag van de minister.
Masmoudi zelf schreef zijn ontslag in een interview met A1 Nahar (17-1) toe aan de Amerikanen, die in verband met de komende reis van Bourguiba naar de VS zouden hebben laten weten dat Masmoudi niet in het Witte Huis zou worden toegelaten vanwege zijn goede relaties met het Palestijnse verzet, zijn pogingen voor het VN-lidmaatschap van China en zijn erkenning van Noord-Vietnam en van het bewind van prins Sihanoek van Cambodja.

Verder beraad

Inmiddels was de Libische minister van binnenlandse zaken, Kouildi al-Hamidi, op 14 jan. in Tunesië gearriveerd. Hij voerde daar besprekingen met de ministers Chatti en Belkhodja en werd de volgende dag door president Bourguiba voor een

onderhoud van een kwartier ontvangen.
Zonder nadere aankondiging ging het referendum in Libië op 18 jan. niet door. Die dag schreef het blad Al *Ray* te Tripoli dat ,,het Arabische volk van Libië met ongeduld de dag van dit referendum afwacht".
Op 19 jan. vertrok president Bourguiba uit Tunis naar Genève voor een uitgestelde rustkuur.
Daar arriveerde op 23 jan. onverwacht de Libische leider Kadhafi, die bijna 1½ uur lang met Bourguiba sprak. Bij dit onderhoud waren o.a. aanwezig premier Nouira en minister van buitenlandse zaken Chatti. Een van de begeleiders van Kadhafi verklaarde volgens Le *Monde* (28-1): ,,Wij zijn gekomen om president Bourguiba over te halen de procedure van de unie tussen onze beide landen te activeren en wij vertrekken met lege handen. Minister Chatti deelde mee dat het referendum over de fusie pas over een maand of drie, vier plaats zou vinden." „ De twee regeringen gaan zich nu bezig houden met de toekomstige instellingen binnen de unie, te beginnen met een grondwet. (...) Wij bevinden ons nu nog steeds in het stadium van de wegbereiding."
Op 28 jan. besprak minister Chatti het fusieproject met president Boumedienne van Algerije en op 30 jan. met koning Hassan II van Marokko. (Op 21 jan. had president Moktar Ould Daddah van Mauretanië meegedeeld dat Bourguiba hem op 12 jan. had voorgesteld dat ook Mauretanië zich bij de unie zou aansluiten.)
Op 1 febr. verklaarde premier Nouira dat er geen kwestie van was dat Tunesië een unie met Libië zou aangaan ,,zonder de consensus van de Maghreb". (Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 386/3 e.v. - 1973)

TUNESIË

WIJZIGINGEN KABINET

In het kabinet van premier Nouira werden de volgende wijzigingen aangebracht:

Op 4 sept 1973 werd Salaheddin Abdellah benoemd tot staatssecretaris t b.v. de premier voor de voorlichtmg.

Op 30 nov 1973 werden per presidentieel decreet de volgende benoemingen bekendgemaakt minister t b v de premier (nieuwe portefeuille) - Mohammed Sayah (voorheen jeugd en sport), jeugd en sport - Fouad Mbaza (nieuw); uitrusting (nieuw, i p v. openbare werken) - Mohammed el-Hedi Khefacha, transport en verbindingen (nieuw, i p v PTT) - Lassaad

De nieuwe Tunesische minister van buitenlandse zaken, Habib Chatti.

Ben Osmane (nieuw); culturele zaken - Mahmoud Messadi (als opvolger van Chedli Klibi, die ambassadeur in Cairo werd)

Bij de op 14 jan. bekendgemaakte reorganisatie ging het behalve om de vervanging van Masmoudi door Chatti (pag 10911) om de volgende mutaties: Abdallah Farhat (defensie) en Mohammed el-Hedi Khefacha (uitrusting) wisselden van portefeuille; Mohammed Ennaceur werd minister van sociale zaken en Ahmed Bennour werd benoemd tot staatssecretaris van defensie (een nieuwe post). (Le Monde)

(Vor ber. pag 421-1973)

BOURGUIBA IN EUROPA EN AFRIKA

Op 31 dec. 1973 keerde president Bourguiba in Tunis terug van een 13-daagse reis naar Mauretanië, Zaire, Ivoorkust, Senegal en Algerijc. In Algiers ondertekenden Bourguiba en zijn Algerijnse collega Boumedienne de begin 1973 gesloten economische en samenwerkingsakkoorden.
Op 12 dec. 1973 had Bourguiba tijdens een privébezoek aan Parijs een onderhoud met de Franse president Pompidou en op 14 dec. werd hij te Rome door de paus ontvangen. (Le Monde)

ZAÏRE

NATIONALISATIEPROGRAMMA

Op 30 nov. 1973 heeft president Moboetoe in het parlement te Kinsjasa in een meer dan 2% uur durende rede een reeks van maatregelen aangekondigd die de economische onafhankelijkheid van het land teil goede moeten komen.
Minerale grondstoffen (koper, kobalt, mangaan, diamanten enz.) vormen nog steeds 90% van de export van Zaire, en een deel van Moboetoe's plannen had dan ook betrekking op de bodemschatten.
Tegen 1980 moet alle Zairese kopererts in Zaire zelf worden geraffineerd. Ook moet Zaire volledige controle krijgen op de afzet van het koper. Alle voormalige dochterondernemingen van de vroegere Union Minière moeten geheel in Zairese handen komen.
Voorts zei Moboetoe dat alle plantages, boerderijen, veeteeltbedrijven en steengroeven in Zairees bezit moeten komen. Concessies die met ,,koloniaal krediet" tot stand zijn gekomen moeten vervallen aan inwoners van Zaire. De Zairezen zullen eindelijk eigenaar worden van de grond van hun voorvaderen. Aan de voormalige eigenaars zal binnen tien jaar een billijke schadevergoeding worden betaald.
De maatregelen moeten volgens de president ,,het proces van economische bevrijding versterken". Leidende functies in particuliere bedrijven moeten steeds meer door Zairezen worden vervuld. Moboetoe maakte bekend dat een Zairees is benoemd tot directeur-generaal van Gecamines (Générale des carrières et des mines). Voor 1975 moeten alle buitenlandse particuliere ondernemingen een Zairees als president of directeur-generaal hebben.
In andere sectoren, zoals verzekeringen, scheepvaart en wegenbouw zal het Zairese aandeel worden vergroot. Er zal een volledig Zairese scheepvaartmaatschappij en een Zairees maritiem agentschap worden opgericht. Om de Sonas (de nationale verzekeringsmaatschappij) tot een bloeiender bedrijf te maken zal elke exporteur van Zairese produkten een transportverzekering bij die maatschappij moeten afsluiten.
De president maakte voorts bekend dat bijzondere rechtbanken zullen worden opgericht om buitenlanders te berechten die fraude plegen of de nationale rijkdom plunderen. Ter bestrijding van de smokkel in goud, diamant en ivoor en ter verzekering van de veiligheid van het land moeten de vreemdelingen de grensgebieden verlaten. (De Standaard, AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 109/1-1971)

MOBOETOE IN LONDEN

Van 11-14 dec. 1973 bracht president Moboetoe een officieel bezoek aan Engeland. Hij werd door konin-

gin Elizabeth ontvangen, had een onderhoud met premier Heath en hield een toespraak tot de Londense Kamer van Koophandel. Hier bracht hij zijn politiek t.a.v. de buitenlandse investeringen ter sprake. De boekwaarde van de Britse investeringen in Zaire wordt geraamd op £ 30 mln. waarvan ongeveer de helft van Unilever afkomstig is, terwijl Shell, Leyland, BAT, Lonrho en Standasd en Barclays Bank een ander deel voor hun rekening nemen Te hunner geruststelling deelde Moboetoe mee: .,Ik heb niet de bedoeling nationalisatie door te voeren. Noch zal ik particulier bezit zonder reden onteigenen." Hij wekte volgens de *NZZ* (21-12-73) de indruk dat Brits particulier kapitaal in Zaire welkom blijft en ook beschermd is.

Moboetoe streefde naar economische samenwerking en hij poogde — kennelijk tevergeefs -- politieke steun van de Britse regering te verwerven bij de ontwikkelingen in zuidelijk Afrika. *(Financial* Times, *NZZ)*

MOBOETOE IN OEGANDA. NAMEN MEREN GEWIJZIGD

De presidenten van Zaire en Oeganda, resp. Moboetoe en gen. Amin, besloten tijdens een tweedaags beraad te Kampala op 16-17 juli 1973 de namen van de grensmeren te wijzigen: het Albert Meer heet voortaan Moboetoe-Sese-Seko Meer; het Edward Meer nu Idi Amin Meer. Voorts werd besloten beperkingen t.a.v. de visserij op te heffen en de visa af te schaffen.

(Reuter) (Vor. ber. pag. 709/2-'72)

VEROORDELING LOSEMBE

Het opperste gerechtshof van Zaire heeft op 22 aug. 1973 de voormalige minister van buitenlandse zaken en van onderwijs, Batwanyele Losembe (voorheen Mario Cardosoj, bij verstek veroordeeld tot 20 jaar dwangarbeid en verbeurdverklaring van zijn vermogen. Hij zou gelden ter waarde van $ 570.000 hebben verduisterd, waaronder 250.000 zaires bestemd voor de bevrijdingsbeweging in Angola.

De Zwitserse Hoge Raad in Lausanne had een door Zaire ingediend verzoek om uitlevering van de oudminister op 11 juni verworpen, omdat er volgens dit hof eerder van een politieke overtreding dan van een civiele misdaad sprake was. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 775/2 - 1972)

MIDDEN-OOSTEN

CYPRUS

GRIVAS LAATSTE STRIJD

In aansluiting op het overzicht op pag. 81 t/m 86 wordt hieronder ingegaan op Grivas' positie sinds de oproep van de toenmalige Griekse president Papadopoulos van 24 aug. 1973.

Na een eerste summiere negatieve reactie op 27 aug zette Grivas zijn opvatting duidelijker uiteen in een open brief aan Papadopoulos die op 29 aug. door de pers te Nicosia en Athene gepubliceerd werd Daarin wees hij de oproep tot staking van de gewapende actie en ontbinding van de organisatie van de hand.

Volgens de *FAZ* (30 augustus 1973) schreef Grivas o.a.: ,,Wij staan nier aan het verdedigingsfront van het Thermopylae van Cyprus, en niemand zal de muur van onze lichamen doorbreken". Hij verweet Papadopoulos geen woord te hebben gewijd aan de man — president Makarios — die ,,verantwoordelijk voor de gewelddaden en razzia's op de patriotten van Cyprus" moet, worden geacht. ,,Uw boodschap, in openbare vorm overgebracht, was alleen tegen ons gericht en is om die reden niet welkom". Grivas wees erop dat Papadopoulos militair gezien zijn mindere was: ,,Ik had om die reden van uw kant tenminste de gepaste eerbied verwacht". Voorts beschuldigde hij de Griekse leider ervan dat hij ,,met de communisten op Cyprus samenwerkte", doordat hij zich tegen de ,,Helleense patriotten" keerde. Makarios werd verweten dat hij zich van wapens had voorzien, die door de Grieken hadden moeten worden bewaakt, en dat hij met die wapens zijn eigen illegale groepen had uitgerust. Papadopoulos had Cyprus in twee helften verdeeld: ,,In het ene kamp staan wij, de werkelijke Grieken, de vrije Griekse Cyprioten. In het andere staan de anti-Hellenen, die de nationale idee (= enosis) verraden hebben. U (Papadopoulos) geeft er de voorkeur aan u achter de laatsten te stellen. Dat is niet slechts uw zaak, maar dat betreft het Griekse volk, de officieren en evenzeer uw kameraden van de revolutie van april 1967". Met de laatste zin, aldus de FAZ, poogde Grivas die kringen van de nationalisten voor zijn ,,vrijheidsbeweging" te mobiliseren, die het ideaal van de enosis niet opgegeven hebben.

Op 6 sept. 1973 riep Grivas in het Griekse dagblad *Acropolis* op tot het houden van een referendum op Cyprus om het Cypriotische volk als geheel in staat te stellen zich uit te spreken over de kwestie vaa de zelfbeschikking in overeenstemming met de beginselen van het VN-Handvest. Met zijn aanwezigheid op het eiland, zo stelde Grivas, had hij uitsluitend ten doel een regeling van het probleem-Cyprus te verhinderen die neer zou komen op een ,.nationale catastrofe". De door Makarios geproclameerde ,,politiek van het bereikbare" leidde tot een ,.anti-nationale oplossing".

Op 23 sept. verklaarde Grivas in een interview met het Atheense blad To *Vima* dat vier Griekse majoors naar Cyprus waren gestuurd om hem te arresteren of te vermoorden. Daarentegen deelde een officiële politiewoordvoerder op Cyprus 7 okt. mee dat de vorige dag een mislukte aanslag op president Makarios was gepleegd. Vier landmijnen ontploften op de weg van Famagusta naar Ayios Serghios een paar minuten voor de president per auto zou passeren. Een zwaar bewapende man uit Famagusta was in de buurt gearresteerd en zou onmiddellijk hebben bekend.

Op 13 okt. werd een enkele dagen eerder ontvoerde aanhanger van Makarios vermoord aangetroffen. In de nacht van 29 op 30 okt. werden 22 personen door de speciale politie aangehouden op verdenking van lidmaatschap van de EOKA II. In de nacht van 18 op 19 nov. wist een groep aanhangers van Grivas na een hevig vuurgevecht van bijna een hele dag in het Troodos Gebergte met de politie te ontsnappen.

Een groep van 40 bewapende mannen slaagde er in de nacht van 25 op 26 nov. in 29.000 staven dynamiet met ontstekers en lonten buit te maken in een asbestmijn in het zuidwesten van Cyprus. Zij werden aangeduid als leden van de EOKA.

Op 12 dec. werd opnieuw een ontvoerde Makarios-aanhanger dood aangetroffen. Makarios noemde Grivas op 14 dec. een ,,moordenaar in koelen bloede".

Op 1 en 2 jan. werden in Larnaca acht aanslagen gepleegd, waarbij huizen en auto's van Grivas-aanhangers beschadigd werden.

Dood *Grivas.* Amnestie

In dat gewelddadige klimaat overleed generaal Grivas op 27 jan. in Limassol aan een hartaanval, aldus een EOKA-mededeling. Tevens werd verklaard dat Grivas een op-

volger had benoemd die de leiding van de organisatie had overgenomen.
Op 28 jan. werden 123 Grivas-aanhangers, die veroordeeld waren of in afwachting waren van een proces ,,wegens daden tegen de staat" vrijgelaten op grond van een door Makarios afgekondigde amnestie.
De vrijgelatenen, o.w. oud-majoor Stavros Stavrou, reisden direct naar Limassol om de laatste eer te bewijzen. De amnestie gold voor alle Grivas-aanhangers, die zich binnen vijf dagen zouden melden met inlevering van hun wapens; uitgezonderd werden degenen die van moord worden verdacht.
De leiders van de EOKA II in Limassol deden een oproep aan hun volgelingen tot nader order alle acties te staken en gehoorzaamheid te betuigen aan de opvolger van Grivas.
Na o.m. vergeefse pogingen van president Makarios om Grivas in Athene te doen begraven, volgde overeenkomstig de EOKA-aankondiging de begrafenis op 30 jan. in de ondergrondse schuilplaats buiten Limassol. De uitvaartdienst werd door de vroegere bisschop van Limassol, Yennadios, geleid. Meer dan 70.000 personen volgens The Times — 200.000 volgens radio-Athene — woonden de begrafenis bij. Makarios en zijn regering waren afwezig. De NRC (31-1) sprak van de grootste enosis-demonstratie sinds de jaren vijftig.

Necrologie Grivas

NRC/Hblad (28-1) publiceerde de volgende necrologie ,,Grivas zal in de geschiedenis voor altijd voortleven als een romantische en succesvolle vechter tegen de Britse overmacht in de jaren vijftig, terwijl zijn mislukkingen gedeeltelijk zullen worden vergeven Hij werd in 1898 geboren in het Cyprische dorp Trikomo (dat de laatste jaren weer geheel is volgekalkt met leuzen te zijner gunste, ook al heeft Makarios er enkele maanden geleden spectaculair een mis opgedragen in een volle kerk).
De jonge Grivas was in het begin van de jaren zestig zwaar geschokt door de Griekse debâcle tegen Turkije. Na een carrière in het Griekse leger leidde hij in 1944-'45 een fascistoide, fel antilinkse ,,verzetsorganisatie" genaamd naar de Griekse letter Chi (X), waarmee hij in 1946 ook een totaal vergeefse poging deed, het politieke strijdperk te betreden In 1945 met de rang van kolonel geheim overgestoken naar zijn geboorte-eiland, bereidde hij, de Eokastrijd voor, die duurde van '55 tot '59, en die de sympathie had van Makarios en de Griekse regering. Behalve anti-Brits was deze ook zeer sterk anticommunistisch gericht Het rerultaat was niet aansluiting bij Griekenland, maar onafhankelijkheid voor Cyprus met vastgelegde rechten voor de 18 procent Turken op het eiland.
Een nieuw politiek fiasco vond plaats in 1960, toen hij probeerde alle tegen Karainanlis gerichte krachten in Griekenland te bundelen in een nationale beweging
In 1964 begaf Grivas zich weer naar Cyprus, ditmaal om de leiding op zich te nemen van de Grieks-Cyprische strijdkrachten tegen de Turken die zich militair in Cyprus hadden georganiseerd
In 1967 leidde een van zijn onbarmhartige acties bijna tot oorlog tussen Turkije en Griekenland, waarna het Griekse bewind hem moest terugroepen
Dit zelfde regime stond echter in 1971 toe dat hij ten derde male voet aan wal zette op het eiland, ditmaal om er een tegenwicht te vormen tegen Makarios, die zich ook tegenover Athene onafhankelijk had opgesteld
Grivas vocht wederom vergeefs voor de voltrekking van zijn levenswerk; het bleek dat de Enosis-spirit onder de Grieks-Cyprioten sterk was geslonken o a door de snel gestegen welvaart en de vorming van een eigen establishment die onder Makarios hun beslag hadden gekregen De man die eens de naam van Dighenis de legendarische Byzantijnse vrijheidsheld, had aangenomen, stierf als een Don Quichot

Makarios' eerste commentaar op Grivas dood luidde:: ,,De dood van Georgios Grivas-Digenis heeft het Cypriotische Griekendom diep getroffen. De generaal heeft voor Cyprus en de gehele natie waardevolle diensten verricht. Herhaaldelijk had ik met hem meningsverschillen ten aanzien van de handhaving van de nationale Cyprus-kwestie. Ik misken echter geenszins de enorme bijdrage van de generaal tot de bevrijdingsstrijd van het Cypriotische Griekendom. Deze bijdrage heeft Grivas een opvallende plaats in de geschiedenis verzekerd."
Door de resolutie van het parlement te Nicosia werd Grivas op 31 jan. tot ,,nationale held" uitgeroepen.
(Vor. ber. pag. 81 e.v.)

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

NIEUWE UNIE-REGERING. DUALISME AFGESCHAFT

Op 13 dec. 1973 dienden zowel de regering van de Unie van Arabische Emiraten (UAE) als het kabinet van Aboe Dhabi hun ontslag in bij sjeik Zayed bin Sultan al-Nahayan, de president van de UAE en tevens heerser van Aboe Dhabi. De beide premiers verklaarden dat zij daartoe waren overgegaan om ,,de taak van de president van de Unie te vergemakkelijken en hem te helpen in zijn pogingen ter consolidering van de verenigde Arabische emiraten". Sjeik Maktum bin Rachid el-Maktum, premier van de demissionaire unie-regering en kroonprins van Dubai, werd met de vorming van het nieuwe unie-kabinet belast, dat vervolgens op 23 dec. werd geformeerd.
Opmerkelijk was echter dat Aboe Dhabi, de grootste en machtigste lidstaat van de UAE geen nieuw kabinet kreeg. Daarmee was volgens de FAZ (29-12-'73) het dualisme tussen de unie-regering en de voornaamste deelstaat-regering uit de weg geruimd, dat vooral de kleinere lidstaten had verdroten. Omdat ook de unie-regering haar zetel in Aboe Dhabi heeft, hadden zich steeds opnieuw conflicten voorgedaan over de competentie-afbakening met de lokale regering. De invloedrijke ministers van Aboe Dhabi werd verweten dat zij regeerden zonder zich aan de unie-regering te storen. Kort na haar optreden keurde de nieuwe regering een wetsontwerp goed dat bestuursorganen in de afzonderlijke emiraten onder de bevoegdheid van de unie stelt. Deze ontwikkeling moet tot een nieuwe grondwet voor de overkoepelende staat leiden.
De nieuwe unie-regering telt naast de premier en zijn plaatsvervanger 20 ministers en 5 staatsministers, tegen 17 ministers en 6 staatsministers in het vorige kabinet. Hoewel de kleinere lidstaten beter dan tot dusver vertegenwoordigd zijn, is het overwicht van de beide belangrijkste uniepartners — Aboe Dhabi en Dubai — onmiskenbaar.
Aboe Dhabi levert met zijn kroonprins, sjeik Khalifa bin Zayed, die voorheen premier van Aboe Dhabi was, nu de vice-premier van de unie-regering alsook negen ministers. Dubai is vertegenwoordigd door de premier, sjeik Maktum bin Rachid el-Maktum, en vier ministers. Ook Ras al Khaimah kreeg vier portefeuilles, terwijl de overige lidstaten maximaal drie ministers leveren.
Van de 25 ministers en staatsministers maakten 13 ook deel uit van het vorige kabinet.
De nieuwe post van minister van oliezaken werd toevertrouwd aan Mana Oteiba, tot dusver olieminister van Aboe Dhabi. Sjeik Mohammed bin Rachid el-Maktum (Dubai), broer van de premier, blijft minister van defensie. Ahmed Khalifa Suweidi (Aboe Dhabi) behoudt de portefeuille van buitenlandse zaken. Minister van voorlichting is opnieuw sjeik Ahmed bin Hamed (FAZ, *Le* Monde)
(V. b. pag. 637/2-'71 en 359/1-'72)

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SOLZJENITSYN UIT SOWJET-UNIE VERBANNEN

In de middag van 13 febr. arriveerde de Russische auteur en Nobelprijswinnaar Alexander Solzjenitsyn met een lijntoestel van Aeroflot op het Westduitse vliegveld Frankfort. Vier en twintig uur eerder was hij in Moskou in het huis van zijn vrouw door de politie gearresteerd.

In de avonduren van 13 febr. werd door het Sowjetpersbureau Tass de volgende verklaring uitgegeven: „Bij decreet van het presidium van de Opperste Sowjet van de SU is aan A. I. Solzjenitsyn het burgerschap van de SU ontnomen wegens het systematisch begaan van handelingen, die onverenigbaar zijn met het zijn van burger van de SU en die schadelijk zijn voor de SU. en hij werd op 13 febr. 1974 uit de SU verbannen".

Het besluit van het presidium van de Opperste Sowjet Solzjenitsyn uit de SU uit te wijzen werd genomen na een felle campagne in de Sowjetpubliciteitsorganen gedurende ong. anderhalve maand naar aanleiding van het verschijnen in Parijs op 28 dec. verleden jaar van de eerste twee delen van het op zeven delen geplande werk van Solzjenitsyn GOELag Archipelago.

De arrestatie van Solzjenitsyn op 12 febr. gaf vele persorganen in het Westen aanleiding tot commentaar, waarbij veelvuldig gewezen werd op het risico voor de politiek van ontspanning tussen Oost en West, dat ontstond door de behandeling, die de Sowjet-autoriteiten Solzjenitsyn ten deel deden vallen. Zo zegt Le Monde (14-2), dat de arrestatie van Solzjenitsyn één van die zeldzame gebeurtenissen is, die het lot van slechts één mens raken, maar die niettemin een internationale draagwijdte hebben.

Moet men in herinnering brengen — zo vervolgt het Franse dagblad zijn commentaar — dat de SU niet het enige land is, waar schrijvers het doelwit zijn vanvijandigheden van de zijde van de overheid? Aangehaald wordt het voorbeeld van Chili, terwijl er tevens op gewezen wordt, dat juist het bericht binnen kwam, dat in zijn land de „grootste schrijver van Uruguay", Carlos Onetti, was gearresteerd.

Toch roept naar het oordeel van Le Monde het geval-Solzjenitsyn speciale vragen op In de eerste plaats binnen de SU, waar het optreden van Solzjenitsyn een politiek probleem vormt Reeds enige maanden was het optreden van Solzjenitsyn een uitdaging voor de overheid. Het leek erop, dat de auteur in een situatie, die hij als ondragelijk oordeelde, de vlucht naar voren had gewaagd Door hem te arresteren waren de leiders van de SU dezelfde weg ingeslagen, daarbij een conflict verhaastend, waarin zij zich zelf precies die repressieve rol toebedeelden, die zij wilden vermijden. Le Monde vraagt zich af, welke consequenties deze keuze zal hebben voor het interne evenwicht van het regime. waarbinnen niet langer altijd volledige unanimiteit bestaat

Partijleider Brezjnew is te meer in verlegenheid gebracht, omdat hij niet voorbij kan gaan aan de repercussies, die de behandeling van Solzjenitsyn zal kunnen hebben op zijn buitenlandse politiek De SU is op het moment gewikkeld in een reeks onderhandelingen, waarvan het verloop wel eens geschaad zou kunnen worden door een hard optreden tegen de winnaar van de Nobelprijs voor letterkunde. Vooral de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking zou getroffen kunnen worden

Ernstiger nog is de schade. die de samenwerking van de SU met de VS zou kunnen oplopen Niet dat de Amerikaanse president of zijn minister van buitenlandse zaken persoonlijk zo gevoelig zouden zijn voor het lot van Solzjenitsyn, dat zij belangrijke buitenlands-politieke beslissingen daarvan zouden laten afhangen Maar zij hebben van doen met een Congres, waarbinnen sterke weerstanden bestaan tegen een te nauwe, te vertrouwelijke samenwerking met de SU.

Tenslotte moeten binnen de internationale communistische beweging de toch al bestaande gevoelens van malaise t a v. de culturele politiek van de SU door het optreden tegen de schrijver zijn verscherpt, zo meent Le Monde.

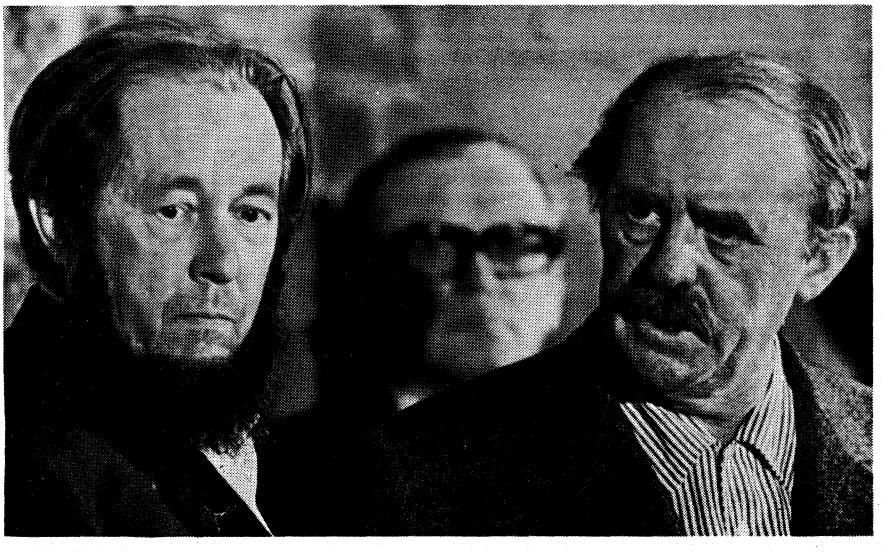
GOELag *Archipelago*

Het boek, dat uiteindelijk aanleiding vormde tot de verbanning van Solzjenitsyn, ontleent zijn titel aan de afkorting GOELag (Glawnoje Oeprawlenie Lagerej - hoofddirectie van de kampen) en aan het onder deze directie vallende „eilandenrijk" — archipel — van strafkampen, dat, in de woorden van de schrijver „kankerachtig, boosaardig woekerend" het gebied van de SU bedekt.

Solzjenitsyn heeft het werk geschreven in de jaren 1958-1968. Toen het eenmaal was voltooid, heeft hij het bewust niet gepubliceerd.

Het boek beschrijft de geschiedenis van de strafkampen in de SU van 1918-1956 en meer in het algemeen het systeem van terreur, dat, in de ogen van Solzjenitsyn, van begin af aan aan het Sowjet-systeem verbonden was; m.a.w., de terreur was niet een toevallige aberratie, gevolg van de persoonsverheerlijking ten tijde van Stalin, maar was aan het systeem inherent en begon reeds onder Lenin.

De schrijver vertelt de lotgevallen van de miljoenen burgers van de SU, die slachtoffer van de terreur geweest zijn aan de hand van zijn eigen ervaringen met de geheime dienst en in de strafkampen, aan de hand van gesprekken, die hij in zijn strafperiode in de kampen en daarna met mede-slachtoffers gevoerd heeft en aan de hand van ooggetuigenberichten, die hem hebben bereikt. Als gevolg hiervan komen in het boek de namen voor van vele mensen, die thans nog in leven zijn en die getraceerd kunnen worden. Om deze mensen tegen de KGB te beschermen besloot Solzjenitsyn het

Solzjenitsyn (l.) met de Westduitse schrijver Heinrich Böll.

Weekblad 43ste jaargang No. 2217, pag. 26095-26110

werk niet voor publikatie vrij te geven.

Besluit tot publikatie

Solzjenitsyn vertelde op 6 sept. vorig jaar aan in Moskou geaccrediteerde buitenlandse correspondenten, dat de KGB in de loop van aug. in Leningrad gedurende vijf dagen een vriendin en medewerkster van hem, Jelisaweta Woronjanskaja, had verhoord. De verhoorders hadden de vrouw zo ver gekregen, dat zij een schuilplaats had prijs gegeven van een manuscript van GOELag Archipel. Eenmaal thuis gekomen, had mevr. Woronjanskaja door ophanging een einde aan haar leven gemaakt.

Nu een exemplaar van het boek in handen van de KGB was geraakt, was voor de auteur het motief om niet tot publikatie over te gaan vervallen. Dientengevolge kwamen op 28 dec. 1973 bij de YMCA-uitgeverij in Parijs de eerste twee delen van het werk uit in de originele, Russische, versie.

Publiciteitscampagne tegen Solzjenitsyn

Een eerste reactie op het boek in de publiciteitsorganen van de SU werd op 2 jan. gegeven. Persbureau Tass liet een commentaar verspreiden van Sergej Koelik, waarin werd gezegd, dat het verschijnen van het boek voor de tegenstanders van de internationale ontspanning een uitstekend voorwendsel was om de ,,anti-Sowjet hysterie aan te hitsen".

Over schrijver en boek zei commentator Koelik o.m.

,Solzjenitsyn vat de oude onderwerpen op van zijn creatieve richting. de kampen in de periode na de oorlog, het uitgebreide netwerk van geheime diensten, dat het hele land bedekt, de onderdrukking van intellectuelen, de dissidenten, opgedoten in psychiatrische inrichtingen, even zo vele belasteringen zonder onderscheidingsvermogen van het Sowjet-volk Solzjenitsyn is zelfs verder gegaan, dan hij tot dusverre had gedaan In zijn poging de Sowjet-maoht te belasteren is hij ertoe gekomen te zeggen, dat het tsaristische regime liberaal en welwillend was jegens het volk en dat de Hitlerianen mild en verdraagzaam waren geweest jegens de Russen en de andere volken van Oost-Europa, die het Westen niet voor een Sowjet-bezetting heeft weten te behoeden".

,,In zijn autobiografie had Solzjenitsyn zijn haat toegegeven jegens het Sowjetregime, jegens alles, wat met de Sowjets te maken heeft, en dientengevolge jegens het Sowjet-volk, dat hij nooit heeft erkend en dat weigert zijn anti-Sowjet opvattingen te erkennen. Solzjenitsyn heeft altijd gehaat en hij haat al hetgeen de oktober-revolutie heeft gebracht, zijn ideeën, zijn daden, zijn zegevierende opmars en het is de muze van de machteloze woede, die hem inspireert onophoudelijk nieuwe werken te schrijven van het soort van GOELag Archipel Maar is het belang, dat aan GOELag Archipel wordt gehecht te danken aan de literaire waarde van de roman? Duidelijk niet! De kritiek heeft het zelfs niet mogelijk geacht daarover te spreken Het nieuwe politieke anti-Sowjet pamflet van Solzjenitsyn is naar het Westen gezonden als een nieuwjaarsgeschenk voor de vijanden van zijn vaderland Deze roman heeft hem reeds roem gebracht bij een klein aantal mensen, maar in de hele wereld brengt deze roem die in herinnering, die Herostratus zich heeft verworven''

Dit commentaar werd uitsluitend op buitenlandse netten van Tass gezet; datzelfde geldt voor een tweede Tass-commentaar, dat de volgende dag werd verspreid.

In dit tweede commentaa werd Solzjenitsyn aangeduid als een ,,marionet in dienst van de reactionaire propaganda", een ,,overloper" en een ,,renegaat, die slechts uit is op buitenlandse deviezen"

De eerste reactie op het verschijnen van GOELag Archipel voor het binnenland werd op 4 jan. in een Tv-uitzending gegeven. De strekking van dit commentaar kwam overeen met de twee vorige commentaren. TV-journalist Anatol Potapow beschuldigde Solzjenitsyn ervan de internationale ontspanning te willen verstoren door de SU te belasteren.

Na deze TV-uitzending kwam de kritiek op Solzjenitzyn ook bij de bondgenoten van de SU op gang. Zo werden commentaren aan Solzjenitsyn gewijd in o.m. de Oostberlijnse Berliner *Zeitung,* die de schrijver een ,,Quisling" noemde, die ,,kruipt voor Hitler", en in het Tsjechoslowaakse partijdagblad Rude *Pravo,* dat stelde, dat Solzjenitsyn uit het stof van het verleden dingen oprakelde, die in de SU allang openlijk waren ve - oordeeld en, wat belangrijker is, al lang waren overwonnen.

Het dagblad van de communistische partij van de SU, de Prawda, had op 14 jan. voor het eerst een commentaar. Onder de titel ,,De weg van het verraad" verscheen die dag een artikel, ondertekend door I. Solowiew.

De tendens van Solowiew's commentaar was overeenkomstig de vorige reacties, maar het was in krachtager bewoordingen gesteld Zo zegt Solowiew o m , dat Solzjenitsyn anti-Sowjet en anti-communist was en blijft en dat hij bij volle bewustzijn is overgelopen naar het kamp van de vijanden van de vrede, de democratie en het socialisme Hij speelt de rol van de provocateur en de aanstichter, die de imperialisten oproept jegens de SU een politiek van geweld te voeren

Ook doet Solowiew een zeer persoonlijke aanval op de schrijver Hij zegt, dat de burgerlijke propaganda tracht Solzjenitsyn te doen doorgaan voor een martelaar die in miserabele omstandigheden leeft ,,Maar kan men een man miserabel noemen" aldus Solowiew, ,die in korte tijd drie auto's heeft gekocht, die zich een buitenhuis heeft aangeschaft en die een advocaat in Zwitserland betaalt om zich om zijn bankrekening te bekommeren? Deze slimme zakenman, die een handel maakt van zijn anti-Sowjetisme creeert handig grote opschudding om zich heen en trekt daaruit de revenuen"

Voorts zegt Solowiew, dat de westerse propaganda het doet voorkomen, alsof de werken van Solzjenitsyn in de SU niet mogen worden gepubliceerd, omdat hij de waarheid zegt over ,,bepaalde dramatische gebeurtenissen in de geschiedenis van de Sowjet-staat, in het bijzonder over de illegale onderdrukkingen, die plaats gevonden hebben" Solowiew noemt dit een boosaardig verzinsel. De communistische partij van de SU heeft de sohendingen van de socialistische wettigheid, te wijten aan de persoonsverheerlijking, aan een compromisloze kritiek onderworpen, heeft de leninistische principes en de normen van het leven in partij en maatschappij geheel en al hersteld en heeft de ontwikkeling van de socialistische democratie verzekerd.

Solowiew besluit met te zeggen, dat Solzjenitsyn het lot van de verrader heeft verdiend.

Het commentaar in de Prawda van Solowiew werd na 14 jan. door vrijwel alle kranten en bladen in de SU overgenomen.

Vermelding verdient nog een uitzending van de Sowjet-TV van 10 jan., waarin de vooraanstaande commentator van de Prawda Joeri Zjoekow, ,,vragen van luisteraars over de burgerlijke propaganda" beantwoordde. Zjoekow toonde de kijkers een stapel brieven, die hij uit alle delen van de SU van kijkers had ontvangen en waarin, naar zijn zeggen, kritiek werd geuit op dissidente intellectuelen, vooral Solzjenitsyn en de kerngeleerde Sacharow. In deze brieven werd verlangd, dat deze critici van het regime werden bestraft. Zjoekow vertelde honderden van dergelijke brieven te hebben ontvangen. Hij wilde de inhoud ervan niet publiceren om, zoals hij zei, de atmosfeer niet te belasten. Hij nodigde ,,vertegenwoordigers van de burgerlijke pers" uit hem te bezoeken en de brieven in te zien. Een aantal westelijke journalisten gaf aan deze uitnodiging gevolg en bezocht Zjoekow in het gebouw van de Prawda. Toen aan Zjoekow gevraagd werd, hoe de briefschrijvers zich nu boos konden maken over het werk van Solzjenitsyn, dat immers in de SU niet gepubliceerd wordt, antwoordde Zjoekow, dat de mensen het werk kenden omdat zij naar de uitzendingen luisteren van de BBC en de Voice of *America.* In de Russische uitzendingen van de BBC werd GOELag Archipel voorgelezen. De door de Amerikaanse overheid gesubsidieerde *Voice* of Americn deed dit echter niet, red.).

Gevraagd, of hij ook brieven kreeg, waarin met het doen en laten van de dissidenten instemming betuigd werd, zei Zjoekow ,,Nee, die worden waarschijnlijk rechtstreeks naar de New York Times gestuurd".
Anderen, die tegen Solzjenitsyn opponeerden waren o.a. de in de SU zeer bekende auteur Alexander Tsjakowsky, hoofdredacteur van de Literatoernaju Gazeta, en de voorzitter van de afdeling Moskou van. de schrijversbond, Sergei Michalkow.

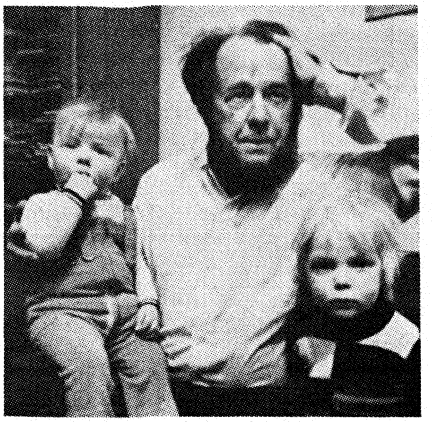
Tsjakowsky trad op voor de TV in de pauze van het verslag van een ijshockeywedstrijd — een dicht bekeken uitzending — op 15 jan. Hij uitte het verwijt, dat het enige doel van Solzjenitsyn's ,,schrijverijen'' was het zwart maken van de SU
In een uitzending van radio Moskou op 16 jan vroeg Michalkow zich af, waarom Solzjenitsyn er de voorkeur aan gaf zijn .,anti-Sowjet smaadschriften'' in de SU te .,verzinnen" in plaats van er buiten Hij zei, dat geen Sowjet-burger een vinger zou opsteken om Solqenitsyn te beletten het land te verlaten — een eerste aanwijzing, dat de autoriteiten overwogen Solzjenitsyn in ballingschap te zenden

Verweer *Solzjenitsyn*

Op 18 jan. stelde Solzjenitsyn buitenlandse journalisten in Moskou een verklaring ter beschikking, waarin hij zich te weer stelde tegen de perscampagne n.a.v. het verschijnen van GOELag Archipel.

Onderstaand deze verklaring:

,,De grote woede van de perscampagne", zo begint Solzjenitsyn zijn verklaring, ,,verbergt voor de Russische lezer de belangrijkste kwestie waar gaat dit boek over? Wat betekent het vreemde woord GOELag? De P r a w d a liegt door te zeggen. de auteur kijkt met de ogen van hen die revolutionaire boeren en arbeiders ophingen. Nee Hij kijkt met de ogen van hen die werden doodgeschoten en gemarteld door de NKVD.
,,De P r a w d a beweert dat er in dit land een nietsontziende kritiek" is geweest op de periode voor 1956. Wel aan. laat hen dan' die nietsontziende kritiek uiten. Ik heb hun zeer rijk en feitelijk materiaal geleverd. Zelfs vandaag, ja zelfs vandaag nog, is deze weg niet afgesloten En wat een zuiverende werking zou het hebben voor ons land
,,Bij het publiceren van GOELag Archipel besefte ik niet precies hoever zij zouden terugkeren naar hun zwakke erkenningen van het verleden. Het beleid dat onze propaganda heeft gekozen is een beleid van dierlijke angst in het aangezicht van ontmaskering. Het toont hoe strak men in ons land vasthoudt aan een bloeddoordrenkt verleden en hoezeer men het in de toekomst wenst mee te slepen, als een ongeopende zak, zodat men geen woord van morele veroordeling hoeft uit te spreken over de beulen, die onderzoekers en de voorlichters laat staan hen te vonnissen
,,Het is een karakteristiek voorbeeld dat het radiostation D e u t s c h e W e l l e nauwelijks had aangekondigd dagelijks een half uur uit GOELag Archipel voor te lezen of zij begonnen in het wilde weg

Solzjenitsyn en zijn zonen

te storen geen woord uit het boek moet in ons land kunnen doordringen
,,Het is alsof zij geloven dat dit ook op lange termijn effect zal sorteren. Ik ben er zeker van dat de tijd zal komen dat dit boek op grote schaal en zelfs in vrijheid in ons land wordt gelezen. En er zullen lieden met een goed geheugen zijn en nieuwsgierige mensen die willen uitzoeken: wat schreef de Russische pers toen dit boek verscheen? En wie ondertekende wat er werd geschreven. In de stroom van duistere beschimpingen zullen zij niet de ware namen vinden van de verantwoordelijke mensen — alom laffe anonimiteit en pseudoniemen.
,,Dat is ook de reden waarom zij zo gemakkelijk naar willekeur liegen en stellen dat ik in mijn boek schreef dat de ,,hitlerianen tolerant waren en vriendelijk voor de geknechte volkeren", dat ,,de slag om Stalingrad werd gewonnen door strafbataljons". U liegt, kameraden van de P r a w d a. Ik vraag u de precieze pagina's te noemen U zult zien dat zij ze niet zullen geven.
,,En nu wat T a s s betreft, ,,in zijn autobiografie erkent Solzjenitsyn zelf zijn haat voor het Russische systeem en voor het Russische volk". Mijn autobiografie werd in 1970 afgedrukt in het handboek voor de Nobelprijzen dat beschikbaar is voor de hele wereld Ga maar na hoe onbeschaamd het persagentschap van de Sowjetunie ligt. Wat te zeggen van T a s s wanneer het de schaamteloosheid heeft te spugen in de ogen van al diegenen die werden gedood en het beweert dat wat ik schreef over de ontberingen en sterfgevallen — uitsluitend gericht was op het verkrijgen van harde valuta (aldus een commentaar van Kirill Andrejew. Hoe staat het met zijn vader? Is die nog in leven of werd ook hij doodgeschoten?)
,,Maar hier maakt T a s s een vergissing: de kosten van het boek zullen erg laag zijn in iedere taal waarin het wordt gepubliceerd zodat het op zo ruim mogelijke schaal wordt gelezen De prys zal slechts de kosten dekken van het vertalen, het drukken en die van het papier. En als er geld overblijft zal het worden gebruikt om de nagedachtenis te eren van hen die het leven lieten en voor hulp aan de gezinnen van politieke gevangenen in de Sowjetunie En ik doe bij deze een beroep op de uitgevers hun winsten voor deze zaak ter beschikking te stellen.
,,En nu de leugens van L i t e r a t o e r n a j a G a z e t a: Het schijnt dat ik geschreven heb dat ,,de Russen de kinderen van de hel zijn", dat het wezen van de Russische ziel ,,in feite is dat de Rus bereid is zijn moeder en vader te verkopen voor een stuk brood' Noem de pagina's, leugenaars!
,,Dit is geschreven oin de woede tegen mij op te wekken van mijn niet geïnformeerde medeburgers Solzjenitsyn, aldus de beschuldiging, ,,stelt het Russische volk en fascistische moordenaars op één lijn". Zie hier een kleine verdraaiing van de feiten fascistische moordenaars en de moordenaars van de Tsjeka, de Ogpoe en de NKVD, die stel ik op éénzelfde lijn. Maar L i t e r a t o e r n a j a G a z e t a verdraaid het tot ,,alle Russische burgers" zodat onze beulen zich gemakkelijker kunnen verbergen.
,,Maar naar welke pagina's verwijzen zij en van welk boek' Begrijp me goed. L i t e r a t o e r n a j a G a z e t a verlaagt zich tot het beroven en het afstropen van een lijk Het citeert uit een geconfisqueerde copie van het vierde en vijfde deel van GOELag Archipel dat nog nergens is gepubliceerd — de achterdochtige ,,literator" (zoals de schrijver van het artikel zich noemt) heeft zijn aantekeningen gemaakt op het hoofdkwartier van de KGB.
,,Als het vierde deel uitkomt zult u dit citaat lezen: ,,Ik heb de leugen begrepen van alle revoluties in de geschiedenis" — aan het eind van hoofdstuk één — en dit oordeel, dat niet gegeven wordt over de Russische mens maar over de Sowjetmacht, komt voor in hoofdstuk vier dat de volgende ondertitels heeft: ,,Voortdurende terreur", ,,Geheimhouding en verdenking", ,,Verval van de ziel", ,,De leugen als een vorm van bestaan".
,,En nog durven zij te zeggen dat de datum van publikatie van GOELag Archipel met opzet was gekozen om de ontspanning te doorkruisen Maar de datum werd in feite gekozen door onze staatsveiligheidsdienst, die de belangrijkste reactionaire kracht in de huidige wereld is, en die er zo vurig op uit was het manuscript in handen te krijgen.
,,Als deze dienst waarde hecht aan internationale ontspanning, waarom moest hij dan vorig jaar augustus vijf dagen lang een ongelukkige vrouw onder druk zetten om het manuscript van haar te krijgen. In deze actie zag ik de hand van God en ik besefte dat de tijd gekomen was. Zoals aan Macbeth werd gezegd het Woud van Burnham zal komen"

Op 3 febr. gaf Solzjenitsyn in een nieuw verklaring uit voor de buitenlandse pers, waarin hij inging op verschillende tegen hem gerichte beschuldigingen.

Ook reageerde Solzjenitsyn op een interview, georganiseerd door persbureau N o w o s t i, van een westerse journalist met Nikolai Witkewitsj Deze was in de laatste jaren van de oorlog met Solzjenitsyn bevriend. Met hem voerde Solzjenitsyn een briefwisseling waarin Stalin werd bekritiseerd en die aanleiding werd tot de arrestatie van beiden Witkewitsj, een leraar in de chemie, weigerde in het interview te zeggen waar hij nu werkte en waar hij woonde
Witkewitsj sprak nu tegen dat hij indertijd met Solzjenitsyn had gecorrespondeerd Volgens hem hadden zij slechts met elkaar gesproken en hadden zij zich kritisch uitgelaten over ,,de staat". Hij noemde in dit verband niet de naam van Stalin.
Witkewitsj beweerde dat Solzjenitsyn indertijd bezwarende verklaringen over hem, Witkewitsj, had afgelegd en dat Solzjenitsyn daarom ,,mild" was behandeld door de autoriteiten Witkewitsj zei ook ,,geen bitterheid" te voelen over de straf die hij in 1945 had gekregen.

Solzjenitsyn vroeg zich in zijn reactie af hoe Witkewitsj op de hoogte was van de ,,bezwarende veriklaringen" die hij zou hebben afgelegd Beiden waren veroordeeld zonder vorm van proces en er zijn nooit schriftelijke beschuldagmgen tegen hem uitgebracht.
Solzjenitsyn deelde mee dat er aan hun vriendschap in 1964 een einde was gekomen bij een ,,vreselijke ruzie". Witkewitsj had toen ,,alle doden en alle martelingen, hem en anderen aangedaan, willen vergeten".
Voorts uitte Solzjenitsyn de beschuldiging, dat zijn gezin bloot staat aan bedreagingen via de telefoon ,,De geheime politie werkt daarbij van acht uur 's morgens tot middernacht, in twee ploegen, behalve in het weekeinde, want dan heeft zij twee dagen vrij"

Steun aan Solzjenitsyn

Van verschillende kanten werd de afgelopen maanden steun aan Solzjenitsyn betuigd.

De Westduitse schrijver en voorzitter van de internationale schrijversvereniging PEN, Heinrich Boll, verklaarde op 6 jan. in een interview met persbureau D P A aan de kant van Solzjenitsyn te staan. **Als** schrijver, vriend en collega zou hij alles doen om Solzjenitsyn bij te staan
De kerngeleerde Andrei Sacharow, de mathematicus Igor Sjaferewitsj en de schrijvers Alexander Galitsj, Wladimir Maximow en Wladimir Woinowitsj gaven begin jan een gemeenschappelijke verklaring uit, waarin zij alle ,,fatsoenlijke mensen m de wereld" opriepen Solzjenitsyn te beschermen tegen de vervolging, waaraan hij werd blootgesteld, zo meldden o m de N Z Z (9-1) en L e M o n d e (8-1).
T a v. Woinowitsj meldde de N Z Z op 4-2, dat hij als gevolg van stellingneming t g v. Solzjenitsyn uit de schrijversbond was gestoten.
Roy Medwedew, historicus en dissident, gaf op 7 febr een verklaring uit, waarin hij Solqenitsyn verdedigde GOELag Archipel noemde hij een belangrijk boek, dat waarheidsgetrouw de genadeloze feiten omtrent het Sowjet-arbeidskampensysteem onthult Hij was het echter niet met de auteur eens, dat de wortels van dit systeem tot Lenin terug gaan Medwedew zoekt de oorzaak uitsluitend bij het Stalinisme, waarin hij een afwijking ziet
De Westduitse bondskanselier Willy Brandt sprak op 2 febr een rede uit, waarin hij ook over Solzjenitsyn te spreken kwam. Hij meende, dat de regering van de SU haar prestige enorm zou hebben zien toenemen, als zij een genadeloze beschrijving van de monstruositeiten van de macht van de staat had willen accepteren In de Bondsrepubliek, zo voegde Brandt daaraan toe, zou Solzjenitsyn vrij kunnen leven en werken

Solzjenitsyn weigert dagvaardingen te gehoorzamen. Arrestatie. Uitwijzing.

Op 8 en op 11 febr. werden aan het adres van de vrouw van Solzjenitsyn in Moskou dagvaardingen bezorgd, waarin Solzjenitsyn werd opgeroepen om bij de officier van justitie te verschijnen. De eerste maal was de schrijver niet aanwezig. Toen weigerde zijn echtgenote de dagvaarding in ontvangst te nemen, i.v.m. het feit, dat op het document geen registratienummer vermeld stond, zoals de wet voorschrijft. De tweede maal was het document formeel in orde. Nu weigerde Solzjenitsyn zelf de dagvaarding. Hij gaf de ambtenaar, die haar had aangeboden, een schriftelijke verklaring mee, waarin hij van de overheid verlangde eerst zelf te leren zich aan de wet te houden, voordat zij van de burgers verlangde de wet te gehoorzamen.
In de middag van 12 febr. werd de schrijver in de woning van zijn vrouw in Moskou door zeven politiefunctionarissen gearresteerd.
De volgende dag kwamen de berichten over de uitwijzing van Solzjenitsyn. De berichtgeving was eerst enigszins verward, maar omstreeks vier uur in de middag landde het lijntoestel van Aeroflot uit Moskou op het vliegveld van Frankfort in de Bondsrepubliek met aan boord o.a. Solzjenitsyn. In West-Duitsland werd hij opgewacht door Heinrich Böll, die later vertelde, dat hij 's ochtends om half tien was ingelicht over de uitwijzing van Solzjenitsyn.
Persbureau Reuter meldde op 14 febr. uit ,,semi-officiële kringen" in Moskou te hebben vernomen, dat de schrijver niet met spoed zou zijn uitgewezen maar een paar dagen de tijd zou hebben gekregen zich op het vertrek voor te bereiden, indien hij aan de dagvaardingen gehoor zou hebben gegeven. Uit dezelfde bron werd vernomen, dat Solzjenitsyn aan de vooravond van zijn vertrek in een gesprek met ambtenaren met zijn verbanning had ingestemd.
Dit is echter in strijd met een verklaring van Solzjenitsyn zelf kort na zijn aankomst in Frankfort. Daar zei hij pas te hebben vernomen, dat hij zou worden verbannen, toen hij naar het vliegveld werd gebracht Zijn bestemming wist hij pas toen hij in Frankfort gearriveerd was.
De eerste nachten in het Westen bracht Solzjenitsyn door in het buitenhuis van Böll in Langenbroich. Op 15 febr. reisde hij met zijn Zwitserse advocaat Fritz Heeb naar diens woonwlaats Zürich. Over de plaats, waar Solzjenitsyn zich voorstelt te gaan wonen, was toen nog niets bekend, al werd wel gesproken van een Scandinavisch land.
In het Westen weigerde Solzjenitsyn de eerste dagen interviews met persvertegenwoordigers. Hij zei ,,In mijn vaderland heb ik gezegd zo veel ik kon; hier zwijg ik". *(NRC/* H'blad, Le Monde, *NZZ, FAZ,* The Times, Het Parool, Reuter, *DPA)*

(Vor. ber. pag. 74/1 e.v. - 1974)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

REGERINGSPLANNEN STUDIEFINANCIERING

Staatssecretaris Klein van onderwijs en wetenschappen heeft op 16 jan. de Tweede Kamer de nota aangeboden, waarin de regering uiteen zet op welke wijze zij zich voorstelt het systeem van studiefinanciering te herzien.
Uitgangspunt van de regering is, dat verbetering van de studiefinanciering geen begrotingsprioriteit is.
Het totale jaarlijkse bedrag van f 600 mln — kinderbijslag en -aftrek en studietoelagen aan 200.000 studenten van wetenschappelijk en hoger beroepsonderwijs — kan niet worden verhoogd. De verdeling van dit bedrag moet echter minder ingewikkeld worden en een meer gelijke behandeling verzekeren met het zwaartepunt van financiële steun bij studenten uit de lagere inkomensgroepen.

De regering stelt het volgende systeem voor:

- Het bestaande systeem van aan de ouders uit te keren kinderbijslag en te verlenen belastingaftrek vervalt voor studenten en wordt vervangen door een aan de student uit te keren basisbeurs ter grootte van de gemiddelde kinderbijslag en -aftrek. In afwachting van nadere berekeningen is die gesteld op f 3000 voor een uitwonend en f 2200 voor een thuiswonend student
- De nu geldende studietoelage, gedeeltelijk beurs, gedeeltelijk renteloos voorschot, wordt vervangen door een ongedeelde maximumbeurs (basisbeurs plus extra beurs) afhankelijk van het inkomen van de ouders Deze maximumbeurs is voorlopig vastgesteld op f 5500 voor een uitwonend en f 4000 voor een thuis wonend studend Hij wordt volledig uitgekeerd bij een inkomen van f 15 625 (vermeerderd met f 1600 voor ieder niet studerend kind). Bij hoger inkomen wordt de maximumbeurs verminderd met 15 tot 25% van het inkomen boven de f 15625 tot het minimum van de basisbeurs. Bij een ouderlijk inkomen van f 31 250 (vermeerderd met f 1600 voor ieder niet studerend kind) krijgt de student alleen maar de basisbeurs.
- Te slotte kunnen deze garantie van het rijk een rentedragende lening sluiten ter aanvulling van basis- en maximumbeurs tot totaal een maximum van f 7 000. Eigen inkomsten tot f 2 000 zullen niet in mindering worden gebracht.

Bij deze vaststelling is dr. Klein ervan uitgegaan dat de kosten van een uitwonend student gemiddeld f 6 000 zijn en van een thuiswonend student f 4000.
Het verstrekken van de beurzen of het toestaan van leningen wordt in de nota afhankelijk gesteld van een goede voortgang in de studie. Aan studenten, die

,.niet aan redelijke eisen voldoen zal geen gemeenschapshulp worden verstrekt"

Wetsontwerp verlaging collegegeld

Gelijktijdig met het aanbieden van de nota-studiefinanciering diende de regering bij de TK het wetsontwerp in, waarin wordt voorgesteld het collegegeld te verlagen van f 1000 naar f 500 per jaar. Dit collegegeld is maximaal vijf jaar verschuldigd.

Tevens worden in het wetsontwerp regelingen voorgesteld, die boycotten van het betalen van collegegeld moeten bemoeilijken.

Inschrijving, die recht geeft op het volgen van onderwijs, het afleggen van tentamens en examens en het gebruikmaken van studentenvoorzieningen (huisvesting, sport, enz) kan alleen geschieden tegen overlegging van een bewijs dat het collegegeld is betaald of dat men daarvan is vrijgesteld Toehoorders (lopen alleen college) betalen een gedeelte van de f 500. extranei (doen alleen examen) zijn vrijgesteld. Beide categorieen worden ingeschreven ,,anders dan als student"

Het inschrijvingsgeld voor alle ingeschrevenen is bepaald op f 100.

De verlaging van het collegegeld heeft terugwerkende kracht tot begin van het schooljaar 1973-'74, terwijl de inschrijvingsregeling pas ingaat bij het schooljaar 1974-'75.

Het afleggen van examens is alleen nog maar mogelijk na administratieve controle door het College van bestuur of de student aan zijn financiele verplichtingen heeft voldaan Studenten, die in de jaren 1972-'73 en 1973-'74 het onderwijs hebben gevolgd maar geen collegegeld hebben betaald zonder daarvan te zijn vrijgesteld, zullen slechts tot examens worden toegelaten als zij eerst aan hun achterstallige financiële verplichtingen voldoen. Dat kan door een promesse aan de staat. (NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 463/3 e.v.-1973)

MINISTER VAN DER STOEL IN INDONESIË

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken was op 23, 24 en 25 jan. in Djakarta, waar hij besprekingen voerde met o.m. zijn Indonesische ambtgenoot Malik.

Na terugkeer in Nederland op 27 jan. bracht minister Van der Stoel ten overstaan van de pers verslag uit van het verloop van zijn besprekingen in Indonesië. Gesproken was over de volgende onderwerpen:

ENERGIE Terzake van de energiecrisis bleken de ministers Malik en Van der Stoel beaden van mening te zijn, dat bij het internationale overleg hierover ook de niet-olieproducerende ontwikkelingslanden betrokken moesten worden.

In gesprekken met generaal Ibnoe Soetowo, die aan het hoofd staat van de staatsoliemaatschappij Pertamina, was minister Van der Stoel gebleken, dat Indonesië geen olie kan leveren aan Nederland, omdat men vastzit aan contracten met o.a. Japan.

ZUID-MOLUKKERS Minister Van der Stoel heeft namens de Nederlandse regering bij minister Malik zijn diepe spijt betuigd over het verloop van een demonstratie van Zuid-Molukkers op 27 dec 1973 in Den Haag, waarbij een Indonesische vlag werd verbrand

Minister Van der Stoel heeft minister Malik gezegd, dat de Nederlandse regering het probleem van de Zuid-Molukkers ziet als een sociale kwestie, die door Nederland zelf moet worden opgelost Voor de Ambonezen, die in Nederland willen blijven, zal worden gestreefd naar integratie in de Nederlandse samenleving. terwijl de Indonesische regering zich bereid verklaard heeft om te helpen bij de repatriering van hen. die dat willen

POLITIEKE GEVANGENEN Over de kwestie van de Indonesische politieke gevangenen is gesproken in een vertrouwelijke sfeer, met volledige erkenning van het feit, dat het hier gaat om een interne Indonesische aangelegenheid Als de Nederlandse ambassade of de regering vragen bereiken omtrent bepaalde personen is de Indonesische regering bereid om daarop via het Indonesische Rode Kruis te antwoorden.

INDONESISCHE KUNSTSCHATTEN IN NEDERLAND. Minister Van der Stoel heeft kennis genomen van het niet nader geconcretiseerde Indonesische verlangen om bepaalde archeologische of historische voorwerpen, die in het verleden in Nederland zijn terecht gekomen, aan Indonesië terug te geven.

Tijdens zijn bezoek aan Indonesië heeft minister Van der Stoel ook nog gesproken met president Soeharto, vice-president Hamengkoe Boewono, procureur-generaal Ali Said en met generaal Soemitro, die verantwoordelijk is voor de binnenlandse veiligheid. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 238/1-1973)

BELGIË

GESCHIL AAN DE RUG

Aan de Rijksuniversiteit te Gent is een geschil ontstaan tussen de faculteit van geneeskunde en de raad van beheer. Deze laatste vaardigde op 20 dec. 1973 een ,,reglement op de toekenning van een getrouwheidspremie" uit, dat betrekking heeft op alle hoogleraren en personeelsleden van de universiteit. De raad van beheer besliste de betaling van de premie te financieren uit inkomsten, beschikbaar in de medische sector, met name het gedeelte van de artsenhonoraria, dat in het academische ziekenhuis niet aan de dokters wordt betaald, maar door de faculteit van geneeskunde wordt aangewend voor de aankoop van medische apparatuur of het aanwerven buiten-kader van personeel.

Tegen de beslissing van de raad van beheer kwam de faculteit van geneeskunde in verzet. Haar woordvoerders stelden, dat honoraria voor ziekenzorg uitsluitend de ziekenzorg ten goede komen, en niet mogen worden gebruikt voor het betalen ,,van de eindejaarspremie van de tuinman". Dat standpunt werd gedeeld door het Belgische Verbond der Syndicale Artsenkamer (dr. A. Wynen) en door het Algemeen Syndicaat van geneesheren (dr. M. de Brabanter).

Op 7 febr. deelde minister van nationale opvoeding Calewaert op een persconferentie mede, dat hij de regeringscommissaris bij de rijksuniversiteit, H. van Acker, verzocht had de kwestie te bestuderen, ook naar de wettelijkheid van de beslissing van de raad van beheer, en binnen de maand een rapport in te dienen.

Op 14 febr. kwam het, op initiatief van het Belgische Verbond der Syndicale Artsenkamers tot een z.g. zorgenstaking in het academische ziekenhuis te Gent en enkele andere ziekenhuizen, waarbij de dokters enkel de dringende gevallen behandelden. Het Algemeen Syndicaat van geneesheren keurde de-zorgenstaking af, maar handhaafde zijn bezwaar tegen de beslissing van de raad van beheer der universiteit.

ACEC

Sedert het ACEC-bedrijf (met fabrieken te Charleroi, Herstal, Ruisbroek en Gent) einde 1969 door de multinational Westinghouse werd overgenomen, zijn daar geregeld moeilijkheden geweest met de tewerkstelling. De vakbonden, gesteund door de parlementsleden van de streek, eisten het behoud van het totale tewerkstellingsvolumen, maar moesten vaststellen dat tussen 1970 en 1973 zowat 2.000 van de 15.000 arbeidsplaatsen verdwenen. De directie van Westinghouse ontkende dat zij, bij de overname, beloofd had de tewerkstelling op het peil van 1969 te handhaven; zij stelde dat het nodig was, met het oog op de verbetering van de rentabiliteit, het personeelskader uit te dunnen via het normale personeelsverloop (pensionering, vrijwillig vertrek van werknemers enz.)

Einde 1973 is het tot een open conflict gekomen, toen vernomen werd dat in Charleroi ongeveer negentig ingenieurs en kantoorbedienden ontslagen zouden worden en dat te Gent de gieterij zou worden gesloten. Het leidde tot een stakingsaan-

zegging van de employé's en tot de bezetting van de gieterij door de arbeiders. Om een algemene ACEC-staking te vermijden, die de activiteit in de streek van Luik en Charleroi zou hebben geschaad, trok de regering de kwestie tot zich en trachtte te bemiddelen tussen de vakbonden en de directie.

Op 8 febr. mondde het beraad uit in een protocol, waarin Westinghouse ontkent, dat ACEC zal worden ontmanteld, maar verwijst naar de noodzaak van een soepele personeelsuitdunning in functie van de rentabiliteitseisen; aangezien uit een expertise gebleken is, dat de Gentse gieterij niet rendabel kan worden gemaakt, wordt de sluiting bevestigd, maar de vakbonden en de werknemers krijgen waarborgen m.b.t. de wedertewerkstelling van het personeel. De regering betoont in het protocol dat rijkshulp aan ondernemingen in de eerste plaats de werkgelegenheid op het oog heeft; de regering betreurt ook dat zij ten gevolge van de kabinetscrisis geen meer actieve rol heeft kunnen spelen in het conflict.

Na de ondertekening van het protocol verklaarden de meeste vakbondsleiders de afloop van het geschil te beschouwen als een nederlaag voor de arbeiders.

DE ZAAK-BABYLON

De correctionele rechtbank te Brugge heeft op 15 febr. VU-kamerlid Mik Babylon veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van een maand en een geldboete van 3.000 fr. Het VU-kamerlid W. Kuijpers werd veroordeeld tot een geldboete van 3.000 fr. Beiden werden vervolgd voor weerspannigheid jegens de Brugse politie (Babylon ook nog voor slagen en verwondingen) tijdens een betoging op 11 juli 1972 te Brugge n.a.v. het bezoek van de Sowjetrussische minister Gromyko. (Zie pag. 480/2-1972).

DISCONTO VERHOOGD

De Nationale Bank heeft per 1 febr. haar discontovoet met 1% verhoogd tot 8,75%. Het is de achtste stijging in iets meer dan dertien maanden. In dec. 1972 bedroeg het disconto nog 4%. De verhoging is, luidens een mededeling van de bank, een louter technische maatregel die moet dienen om het tarief van de bank aan te passen aan de sterk gestegen rentestand op de geldmarkt.

(Vor. ber. pag. 800/3-1973)

ENGELAND

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Op 8 november 1973 werden tussentijdse verkiezingen gehouden in Berwick-upon-Tweed, Glasgow (Govan), Edinburgh North en Hove. De liberalen wonnen de zetel van de conservatieven in Berwick-upon-Tweed en de Schotse Nationale Partij won de zetel van Labour in Glasgow. De andere twee zetels bleven bij de conservatieven.

De zetel van Berwick-upon-Tweed was vacant door heit aftreden van Lord Lambton (pag. 685/3-'73). De verkiezingen in Glasgow en Hove waren noodzakelijk door het overlijden van John Rankin en Martin Maddan. De zetel van Edinburgh North kwam beschikbaar omdat het zittende lid Lord Dalkeith, hertog van Buccleuch wend door het overlijden van zijn vader.

De resultaten van de vier verkiezingen waren als volgt:

Berwick-upon-Tweed

De opkomst was 75% en de zetel werd gewonnen door Alan Beith (liberaal) met een meerderheid van 57 stemmen.

	stemmen	%
A. J. Beith (lib.)	12.489	39,Y
D. Hardie (cons.)	12.432	39,7
G. Adam (lab.)	6.178	19,8
T. Symonds (N. Indep.)	126	0,4
R. Goodall (Engl. Resurg.)	72	0,2

Glasgow

Het opkomstpercentage was 51,7% en de zetel werd gewonnen door mej. M. MacDonald voor de Scottisch National Party met een meerderheid van 571 stemmen.

	stemmen	%
M. MacDonald (SNP)	6.360	41,9
H. Selby (lab.)	5.789	38,2
J. Mair (conus.)	1.780	11,7
P. McMillan (lib.)	1.239	8,2

Edznburgh North

Het opkomstpercentage was 54,6%. De zetel bleef behouden voor de conservatieven. A. Fletcher had een meerderheid van 2.741 stemmen.

	stemmen	%
A. Fletcher (cons.)	7,208	38,7
R. Cairns (lab.)	4.467	24,0
W. Woolfe (SNP)	3.526	18,9
R. Guild (lib.)	3.431	18,4

Hove

Het opkomstpercentage was 62,3%. De zetel bleef behouden voor de conservatieven. Tim Sainsbury had een meerderheid van 4.846 stemmen.

	stemmen	%
T. Sainsbury (cons.)	22.070	47,8
D, Wilson (lib.)	17.224	37,3
R. Wallis (lab.)	5.535	11,6
J. Harrison-Broadley (National Front)	1.409	3,0
C. Reakes (comm.)	128	0,3

Zetelverdeling Lagerhuis

Na deze tussentijdse verkiezingen is de zetelverdeling in heit Lagerhuis als volgt:

Conservatieven	320
Labour	286
Liberalen	11
Scottish National Party	2
Anderen	6
	625

(Survey of *Current* Affairs)

(Vor. ber. pag. 685/2-'73)

LABOUR VALT WET INDUSTRIËLE BETREKKINGEN AAN

Met een meerderheid van 20 stemmen (298 tegen 278) heeft de Britse regering op 4 dec. 1973 een offensief van de Labouroppositie afgeslagen tegen de wet op de industriële betrekkingen.

De schaduwminister van arbeid, Printice, had een door 180 socialistische Lagerhuisleden ondertekende motie ingediend die in feite neerkwam op een motie van wantrouwen. De motie eiste annulering van de wet en ontslag van de rechter van het hof voor industriële geschillen, sir John Donaldson wegens zijn ,,politiek gerichte" vonnissen. In het bijzonder richtte de kritiek zich tegen de boete van honderdduizend pond sterling die de metaalbewerkersvakbond (die weigert het hof te erkennen) was opgelegd. De confiscatie van dit bedrag betekende in feite een aderlating van het fonds dat de vakbond had voor steun aan de Labourpartij.

Voor het eerst kwam de pas tot minister van arbeid benoemde Whitelaw in die functie aan het woord, in een debat wat steeds feller van karakter werd. Whitelaw moest beroep doen op zijn ervaring als „chief-whip" in het Lagerhuis om het hoofd te kunnen bieden aan argumenten tegen zijn stelling dat de fiscus geen rekening kon houden met de bestemming die een vakbond geeft aan kasmiddelen.

Als de metaalbewerkersbond verklaarde dat zekere fondsen op zijn bankrekening een politieke bestem-

ming hadden kon dat geen vrijwaring betekenen voor inbeslagneming wegens executie van een wettig geveld vonnis.
Het offensief van Labour verloor aan druk toen bleek dat de schaduwminister Prentice, die als een gematigd socialist bekend staat, tijdens het debat nauwelijks verholen verwijten te horen kreeg van enige militante radicalen in zijn eigen partij. Minister Whitelaw greep dat niet aan om een tegenoffensief te beginnen. Hij verklaarde in tegendeel dat de Britse regering bereid was tot amendering van de wet. die tot stand kwam toen de conservatieve regering drie jaar geleden aan het bewind kwam, als de socialistische partij met constructieve voorstellen zou aankomen.
Prentice, zo zei Whitelaw, had gezegd dat de Labourpartij eigen ideeen voor een wet op industriële betrekkingen in ontwerp gereed heeft. Whitelaw zou daar graag kennis van nemen. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 54/2 - *1972)*

GROTERE OLIEVONDST IN NOORDZEE

De nationale kolenraad deelde op *5* dec. *1973* mee dat er een nieuw groot olieveld is gevonden in de Noordzee, *75* mijl ten noord-oosten van de Shetland-eilanden. De nationale kolenraad, waarin de genationaliseerde Britse mijnindustrie is opgenomen werkt met de Amerikaanse Continental en Gulf Oil Companies samen in de Conocogroep die de aardolie op het Britse deel van het continentale plat gaan winnen.
Het nieuwe gebied wordt Hutton genoemd en proefboringen in het blok 211/28 een resultaat van *5177* barrels per dag opgeleverd.
Het gebied waarin de proefboring heeft plaatsgevonden grenst aan het gebied waar de Kon. Shellgsoep eerder olie heeft gevonden.
De *Financial* Times schreef dat, als de verdere boringen in het gebied aan de verwachtingen beantwoorden, de totale produktie van het olieveld mogelijk een miljoen vaten per dag zou kunnen bedragen — of de helft van het Britse verbruik.
De Shell-groep heeft inmiddels de Canoco-groep aangeboden gezamenlijk het Dunfield-gebied te gaan exploiteren. *(NRC/H'blad,* The Times)

(Vor. ber. pag. 559/1 - *1972)*

VISSERIJ-AKKOORD

De Britse regering heeft een tweede belangrijke overeenkomst over de visserq gesloten. Op *21* dec. *1973* maakten Britse woordvoerders bekend dat overeenstemming is bereikt met Denemarken, België, Frankrijk, West-Duitsland, Noorwegen en Polen over beperking van de visvangst rond de Far Oer.
De overeenkomst bepaalt vangsten, quota en visverboden op bepaalde tijden, Groot-Brittannie valt onder quota voor kabeljauw en schelvis. Buiten de twaalf mijl mogen Britse vissers ongelimiteerd op andere vissen vissen op bepaalde tijden en binnen bepaalde gebieden Dergelijke regelingen gelden ook voor de andere ondertekenaars van het verdrag. De Far Oer hebben preferentiele rechten buiten de *12* mijlszone. *(NRC/H'blad)*

MINISTER DOUGLAS-HOME NAAR SOWJET-UNIE

Minister van buitenlandse zaken Dovglas-Home is van *2* tot *5* dec. *1973* voor een officieel bezoek in de Sowjek-Unie geweest.
Heit bezoek was een antwoord op de uitnodiging van de Sowjetrussische minister van buitenlandse zaken G-romyko, gedaan tijdens diens bezoek aan Groot-Brittannië in okt. *1970.* De betrekkingen tussen de beide landen zijn spoedig daanna verkoeld, toen Groot-Brittannië in sept. *'71 105* Russen, verbonden aan d2 Sowjetrussische ambassade in Londen, het land uitwees. De Britse ambassadeur in Moskou, Sir John Killick werd zelfs gedurende enige tijd niet ontvangen door bepaalde hoge ambtenaren.
Langzamerhand zijn de betrekkingein echter weer verbetiard. In de afgelopen jaren is er een frequent contact geweest tussen Britse en Sowjetrussische diplomaten ter voorbereiding van de conferentie voor Europese veiligheid in Helsinki en de ontwapeningsconferentie in Genève.
Hat bezoek vond plaats tegen de aohtergrond van meer offiaiële contacten, aldus The Times van 3 dec. *1973* in een voorbeschouwing, en wordt door Londen begroet als een stap voorwaarts. Ook het bezoek van de hertog van Edinburgh in sept. *1973* aan Xiew en Moskou, hoewel niet officieel, heeft bijgedragen tot betere Engels-Russische betrekkingen.
Er zijn dan ook geen belangrijke moeilijkheden meer in de bilaterale Engels-Russische betrekkingen, afgezien van een ongelijkheid iri de handel, ten gunste van de Sowjet-Unie. De Russische uitvoer naar Engeland was in *1972* meer dan £ *277* mln tegen een Britse export naar de Sowjet-Unie ten bedrage van $ *90* mln.
Douiglas-Home voerde besprekingen met zijn Sowjetrussische ambtgenooit Gromyko, waarbij bleek dat er vooral t.a.v. de problemen in het Midden-Oosten een grote make van overeenstemming tussen beide partijen bestond. Ook kwam de Europese conferentie voor samenwerking en veiligheid ter sprake, de besprekingen in Wenen voor de vermindering van de bewapening in Europa en algemene ontwapeningsmaatregelen en de Oost-West betrekkingen m het algemeen.
Douglas-Home werd ook ontvangen door de Sowjetrussische president Podgorny.
Op 5 december ondertekenden Gromyko en Douglas-Home een gemeenschappelijk communiqué, waarin o.a. een bezoek van de Britse premier Heath aan de Sowjet-Unie in de zomer van *1974* werd aangekondigd. Gromyko zou in *1974* naar Engeland gaan.
Volgens het communiqué zijn beide partijen voorstanders van een rechtvaardige en durende regeling van het conflict in het Mildidjen-Oosten door toepassing van de resolutie van de Veiligheidsraad die Israël verzoekt zich terug te trekken uit de bezette Arabische gebiedein. T.a.v. de problemen in Indo-China waren beide partijen voorstander van een strikt toepassen van de bepalingen van de Parijse akkoorden.
De handel tussen d e beide landen diende verder ontwikkeld te worden en er zal ten spoedigste een tienjaren plan worden ondertekend voor samenwerking op economisch, technisch, wetenschappelijk en industrieel gebied. Ook wend gesproken over de mogelijkheden van samenwerking op het gebied van de milieubeschesming, gezondheid, landbouw en burgerluchtvaart.
Culturele uitwisselingen dienen bevorderd te worden, alsmede die op het terrein van onderwijs, sport en toerisme.
De betrekkingen tussen de beide landen moeten ontwikkeld en versterkt worden op basis van wederzijdse respect.
Het communiqué constateerde verder dat de betrekkingen tussen de beide landen verbeterd zijn en dat het belangrijk is dat de politieke contacten en consultaties op verschillend niveau worden uitgebreid en spreekt de wens uit dat deze in de toekomst mogelijk een permanent karakter krijgen. (The Times!

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

HANDELSBALANS 1973 VERTOONT OVERSCHOT

Volgens op 29 jan. door het departement van handel gepubliceerde gegevens heeft de Amerikaanse handelsbalans van 1973 een overschot van $ 1677,2 mln. In 1972 was er een tekort van $ 6,4 mrd.

De handelsbalans vertoonde na het grote overschot van 1967, ($ 4,1 mrd) in het daaropvolgende jaar slechts een overschot van $ 837 mln. In 1969 en 1970 herstelde de handelsbalans zich successievelijk van deze terugslag. Na het uitvoeroverschot van $ 2,7 rnrd (1970) was er in 1971 een tekort van meer dan $ 2 mrd.

Ten gevolge van twee dollardevaluaties sloeg dit tekort nu weer om in een overschot van meer dan $ 8 mrd. Het overschot komt op rekening van een ontwikkeling die eerst pas sedert juni 1973 op gang kwam. De versterking van de handelsbalans komt voornamelijk door de sterk gestegen uitvoer, die vergeleken met 1973 met niet minder dan 44% tot $ 10.798,4 mln toenam. De invoer die in 1972 al met 22% was toegenomen, groeide in 1973 met 24% en bereikte een waarde van $ 69.121,2 mln.

Zowel bij de uitvoer als de invoer deden zich grote prijsstijgingen voor. 40% van de totale groei van de export komt voor rekening van de export van landbouwprodukten. Met inbegrip van een stijging van de exportprijs van niet minder dan 47% steeg de waarde van de landbouwuitvoer van $ 9,5 rnrd met 88% tot $ 17,9 mrd.

De uitvoer van landbouwprodukten profiteerde voornamelijk van de devaluaties van de dollar en de sterk toegenomen vraag, maar de uitvoer van andere produkten profiteerde ook nog eens van een stimulering door de prijscontrole, die een niet nader bekende hoeveelheid goederen op niet-gecontroleerde markten met betere vooruitzichten op winsten bracht.

In deze sector steeg de uitvoer met 33% oftewel $ 13,2 rnrd tot $ 52,4 mrd.

Industrieprodukten en materialen stegen met $ 5 rnrd wat 38% van de totale toename in de niet-agrarische sector is.

Aan de invoerzijde kwam bijna de helft van de toename van $ 13,8 mrd voor rekening van de invoer van industriematerialen, waarbij de invoer van aardolie- en aardolieprodukten met $ 3,4 rnrd tot $ 8 mrd steeg. In deze sector steeg de invoer met 75% vergeleken met 1972, waarbij in het laatste kwartaal van 1973 prijsstijgingen van 65% werden geconstateerd. Voor zover uit de beschikbare cijfers kan worden afgeleid was er, naar de geldwaarde afgemeten, in dec. 1973 slechts een lichte teruggang in de invoer vergeleken met nov.

In het invoercijfer van dec. $ 950 mln (nov. $ 980 mln) moeten dus de prijsverhogingen en de gevolgen van de Arabische olieboycot worden verdisconteerd.

Vooruitzichten

De vooruitzichten voor 1974 zijn minder rooskleurig. Volgens de verwachtingen van het departement van handel is het niet uitgesloten dat de handelsbalans wederom een tekort van enige miljarden zal vertonen, aangenomen dat de Arabische olieboycot voortduurt. Verder verwacht men een vermindering van de groei van de uitvoer. (NZZ)

TOEZICHT UITVOER KAPITAAL OPGEHEVEN

De ministeries van financiën en economische zaken hebben op 29 jan. meegedeeld dat als gevolg van de verbetering van de betalingsbalans en de positie van de dollar op de wisselmarkten het toezicht op de Amerikaanse uitvoer van kapitaal is opgeheven.

President Nixon heeft de rente-egalisatiebelastang tot nul gereduceerd Dat is een belasting die Amerikaanse ingezetenen moesten betalen bij de aankoop van aandelen en obligaties in het buitenland Het ministerie van economische zaken deelde mee dat het toezicht op rechtstreekse investeringen in het buitenland geheel is vervallen Het Federal Reserve System, het stelsel van centrale banken in de Verenagde Staten, heeft zijn richtlijnen voor een vrijwillige beperking van de kredietverlening door Amerikaanse banken en andere financiele instellingen in het buitenland ingetrokken

Het ministerie van financien heeft laten weten dat de maatregelen ook zijn genomen om te voorkomen dat officiele beperkingen nodig zouden worden van de stroom kapitaal naar plaatsen waar veel geld nodig is nu er grote veranderingen in de betalingsbalansposatie van allerlei landen komen als gevolg van de gestegen prijzen van ruwe olie

Bepaalde voorschriften voor het melden van geldbewegingen bij het ministerie blijven van kracht Het wil op de hoogte blijven van veranderingen in het betalingsverkeer en van de internationale kapitaaltransacties van Amerikaanse ondernemingen en financiele instellingen Alle maatregelen zijn meteen ingegaan De afschaffing van de rente-egalisatiebelasting, die in december al van 11,25 tot 3,75% was verlaagd, geldt voor alle buitenlandse waardepapieren die vanaf 30 januari worden gekocht De belasting werd in juli 1963 ingesteld om de toen grote stroom van dollars naar het buitenland in te dammen

Het Federal Reserve System verlangt van banken en andere financiële instellingen dat ze informatie blijven verschaffen over hun buitenlandse leningen en investeringen maar dat behoeft niet meer zo gedetailleerd te gebeuren. De maatregelen laten de voorschriften van de Federal Reserve Board voor verplichte minimumdekkingen van Eurodollarleningen van de Amerikaanse banken onverlet Op het ogenblik geldt een minimumdekking van 8% voor elk bedrag dat een bank aan Eurodollars opneemt boven een specifiek basisbedrag Een soortgelijke richtlijn geldt voor binnenlandse depositobewijzen (Reuter)

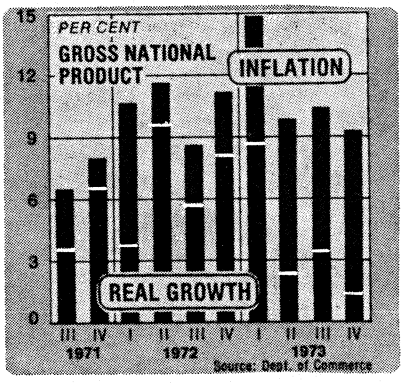
INFLATIE GROTER DAN OFFICIËLE GEGEVENS, VOLGENS COMMISSIE HUIS EN SENAAT

Een gemeenschappelijke commissie van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat heeft een rapport opgesteld over de economische situatie in 1973 en is daarbij tot de conclusie gekomen dat de inflatie in dat jaar groter is geweest dan de officiële cijfers aangaven (pag. 99 e.v.).

In het rapport dat in opdracht van de Democratische Senator Hubert Humphrey werd opgesteld, staat dat het sombere beeld van de gevolgen van de inflatie voor de consument ,,volledig in strijd is met de leuze van de regering dat de consument het nog nooit zo goed heeft gehad"

Volgens de officiele gegevens stegen de kosten van levensonderhoud met 8,7%. de grootste toeneming van het indexcijfer sinds 1947 Hierbij was echter niet rekening gehouden met factoren als de belastingen. Bij gebrek aan statistische gegevens hierover kon de commissie niet berekenen hoe groot de inflatie in werkelijkheid was. Als men uitgaat van een percentage van 8,7, dan had in 1973 een gezin met een inkomen van $ 12 614 een extra-bedrag van $ 1168 nodig om de levensstandaard van 1972 te handhaven

,,De regering heeft te vaak de Amerikaanse consument misleid over de inflatie Eerst met optimistische uitspraken over het verloop van de inflatie in 1973

(Newsweek!

en vervolgens met haar ontkenningen dat de bijzonder snelle prijsstijgingen m de loop van dat jaar de consument schade zouden berokkenen", aldus het rapport. De commissie drong er bij de regering en het Congres op aan openhartiger te zijn over de inflatie „De huidige economische malaise is voor een aanzienlijk deel het gevolg van de neiging het te doen voorkomen, dat de problemen niet ernstig zijn, totdat zich een crisis voordoet".

Als voorbeelden noemde de commissie de tanvetransactie met de SU en het energietekort. In die gevallen kregen het publiek en het congres onvoldoende feiten, terwijl hun werd gezegd dat men zich niet ongerust behoefde te maken, totdat het duidelijk werd dat er sprake was van een crisis In haar rapport zegde de commissie dat de prijsverhogingen en de vermindering van de werkgelegenheid dit jaar zullen voortduren, waardoor het inkomen van consument en diens vertrouwen verder worden verminderd. hetgeen weer aanzienlijk zal bijdragen tot het risico van een recessie (Reuter)

TELEURSTELLEND „JAAR VAN EUROPA", VOLGENS KISSINGER

Minister van buitenlandse zaken Henri Kissinger heeft op een persconferentie op 29 dec. *1973* zijn teleurstelling uitgesproken over ,,het uitigeroepen jaar van Europa" (pag. 337/3-'73, 2e all.). Hij verklaarde dat de regering-Nixon echter vastbesloten is de uitdaging te aanvaarden en de vraagstukken op te lossen waarvoor de VS, Japan en hun Europese bondgenoten zijn gesteld.

De Amerikaanse regering geeft, aldus Kissinger, toe, dat in Europa veel discussie is ontstaan door de Amerikaanse voorstellen, het Atlantische bondgenootschap te versterken. Maar een belangrijk vraagstuk, dat alleen de Europeanen zouden kunnen beantwoorden is, hoe de vorm zal zijn van een verenigd Europa dat moet ontstaan, aldus Kissinger. De minister vroeg zich af, of dit Europa gebaseerd zou worden op exclusiviteit, in oppositie tegen de Verenigde Staten of dat het een Europa zou worden, bereid tot erkenning, dat de mogelijkheden van de toekomst afhangen van Atlantische samenwerkmg.

Volgens Kissinger is enige vooruitgang gemaakt bij de besprekingen, die hij in het begin van december gevoerd heeft in Europa. De Amerikaanse regering zou blijven samenwerken met de EEG, het Atlantische bondgenootschap en ten aanzien van energie-vraagstukken waarvoor zij zich geplaatst zien. Naar Kissingers mening heeft men te maken met de vraag, of de Europese landen en Japan, geconfronteerd met vraagstukken die voor zichzelf spreken, een gemeenschappelijke benadering kunnen vinden of bij het zoekeil daarnaar zichzelf vernietigen

De minister van buitenlandse zaken zei over de Geneefse vredesconferentie, te geloven, dat vooruitgang gemaakt zou worden, maar dat deze besprekingen slechts het allereerste begin zouden zijn van een langzaam en zeer moeizaam streven.

Kissinger prees de Sowjet-Unie voor haar rol bij het op gang brengen van de besprekingen in Genève De minister zei nog, dat de Verenigde Staten vastbesloten zijn erop toe te zien, dat in het Midden-Oosten geen situatie ontstaat, die gelijkt op die van de Balkanlanden voor de Eerste Wereldoorlog en die een ramp zou veroorzaken, waarvan de wereld zich nimmer zou herstellen

Over de energiecrisis zei Kissinger dat internationale samenwerking tussen verbruikers en producenten nodig is om er het hoofd aan te bieden

De minister zei dat hoewel de oorlog in het Midden Oosten de crisis tot een internationale zaak maakte, hij haar niet veroorzaakte

Kissinger voegde hieraan toe dat de energiecrisis slechts de voorloper zou kunnen zijn van soortgelijke moeilijkheden op andere gebieden Om deze reden, zei hij, zijn de Verengde Staten voor de wereldvoedselconferentie die voor 1974 is voorzien (Reuter)

MUTATIES OP MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 6 dec. *1973* kreeg Joseph Sisco, onderminister van buitenlandse zaken en speciaal belast met het Midden-Oosten op zijn eigen verzoek ontslag, omdat hij in het voorjaar van *1974* het voorzitterschap van de Hamiltonuniversiteit in de staat New York op zich zou nemen. Tegelijkertijd werd bekendgemaakt dat Walter Stoessel tot ambassadeur in Moskou was benoemd.

Stoessel begon zijn diplomatieke carrière als vice-consul in Moskou, hervatte vervolgens zijn studie op o a het instituut voor Ruslandkunde van de Columbia-universiteit Van 1952 tot 1956 was hij hoofd van de afdeling Oost-Europa van het mmisterie van buitenlandse zaken en van 1959 tot 1960 studeerde hij aan het Centre for International Affairs waaraan dr Kissinger was verbonden. Van 1956 tot 1959 was hij consul in Parijs en van 1956 tot 1959 was hij wederom aan de Amerikaanse ambassade in Moskou verbonden In 1968 werd hij tot ambassadeur in Warschau benoemd, waar hij bleef tot juli 1972 toen hij tot onder-minister ven buitenlandse zaken, belast met de Europese betrekkingen, werd benoemd.

Op *7* jan. werd bekend dat Joseph Sisco toch op het ministerie van buitenlandse zaken zou blijven en wel als onderminister voor politieke zaken. Sisco wordt hiermee de derde in de hiërarchie van het ministerie van buitenlandse zaken. De functie werd eerder bekleed door William Porter, die ambassadeur in Ottawa werd. Tweede man op het State Department is Kenneth Rush. Minister Kissinger zou Sisco hebben overreed op het ministerie te blijven. Op 11 febr. werd bekendgemaakt dat David K. E. Bruce, het hoofd van het Amerikaanse ,,verbindingskantoor" in Peking tot buitengewoon adviseur voor de transatlantische betrekkingen was benoemd.

In het kader van die taak zou Bruce bezoeken moeten brengen aan de hoofdsteden van de verbonden Europese landen en actief de Amerikaanse Europa-politiek moeten propageren en bevorderen.

Naar werd meegedeeld zou Bruce na het vervullen van zijn speciale taak weer naar Peking terugkeren. *(Le* Monde, *NRC/H'blad,* DPA)

MELVIN LAIRD NEEMT ONTSLAG ALS ADVISEUR WITTE HUIS

Melvin Laird, de vroegere minister van defensie, die in juni *1973* in dienst van het Witte Huis trad als speciale adviseur van de president, heeft op 20 dec. *1973* bekend gemaakt dat hij per 1 febr. *1974* een functie in het particuliere bedrijfsleven zou aanvaarden.

Ook kondigde hij het heengaan van de verbindingsman tussen het Witte Huis en het Congres, Bryce Harlow, aan. Laird zei niets over zijn motieven om het Witte Huis te verlaten maar verklaarde wel dat het „gezond" was indien het Huis van Afgevaardigden ,,voor 15 maart" een besluit zou nemen over de vraag of het Nixon in staat van beschuldiging wil stellen. Nu ,,alle feiten binnen" zijn, is langer rekken van het onderzoek al te schadelijk voor het land, volgens Laird, die eraan toevoegde dat er volgens hem in het Huis geen meerderheid tegen Nixon was. *(Le Monde, NRC/H'blad)*

MINISTER SCHLESINGER KONDIGT HERZIENING STRATEGISCH DENKEN AAN

Minister van defensie James R. Schlesinger heeft in een redevoering voor leden van de Overseas Writers Association op 10 januari in Washington een herziening van het Amerikaanse strategische denken aangekondigd.

In een persconferentie op *24* jan. kwam hij nader op deze plannen terug.

Hij verklaarde bij beide gelegenheden dat de Amerikaanse strategische strijdkrachten zich in de toekomst uitsluitend op strategische militaire doelen zullen richten, bijvoorbeeld de strategische raketten van een eventuele tegenstander en niet langer op steden.

Voor een dergelijke strategie zijn nauwkeurig te richten wapens een vereiste omdat anders de beschermende betonlagen van de ondergrondse silo's waarin de aangevallen raketten staan opgesteld niet doorboord kunnen worden.

Tot dusver golden de strategische raketten op onderzeeërs door de grote mate van onnauwkeurigheid

waarmee zij worden afgevuurd, als ongeschikt voor deze ,,verfijnde" doelzoekende tactiek.
,,Het is noodzakelijk", aldus Schlesinger op 10 januari, ,,dat de VS meedoen aan het handhaven van een wereldwijd machtsevenwicht".
Daarom moeten er meer doelen zijn dan alleen maar het vernietigen van steden. Hij zei dat het departement van defensie plannen aan het uitwerken was om nieuwe doelen te vinden voor de intercontinentale raketten, zoals raketsilo's, luchtmachtbases en industriële complexen.

Nieuwe atoomkop ontwikkeld

Nadere bijzonderheden over de nieuwe nucleaire strategie van de VS, kwamen van het Democratische lid van het Huis van Afgevaardigden Les Aspin, die enkele dagen na Schlesingers bekendmaking meedeelde dat de regering bezig is een nieuwe nucleaire atoomkop voor haar raketten te ontwikkelen die een nieuwe ronde in de bewapeningswedloop kan ontketenen. Het nieuwe wapen zou Russische intercontinentale raketten in hun ondergrondse silo's kunnen uitschakelen. Een dergelijk vermogen zou een verstrekkend effect hebben op het strategische evenwicht tussen de VS en de Sowjet-Unie omdat de Amerikanen op deze manier in staat zouden worden gesteld een eerste en vernietigende aanval op het Russische atoomwapen te doen.
Het Pentagon ontkende echter in een reactie op de uitlatingen van Afgevaardigde Aspin dat het nieuwe wapen dat bekend staat onder de naam Mark-500, de VS een zogenaamd vermogen voor de eerste slag zou gaan verschaffen.
Het wapen is van het MARV- (Manouverable Re-Entry Vehicle) en vertegenwoordigt de derde generatie van de zogenaamde meervoudige atoomkoppen die de VS voor hun strategische intercontinentale raketten hebben ontwikkeld.
De eerste generatie is die van de MRV (Multiple Re-Entry Vehicle) een wapen met enkele atoomkoppen die, eenmaal los van hun draagraket, als vuurwerk op hun doelen neerkomen.
De tweede generatie, de MIRV (waarbij de "I" staat voor Independently Targetable ofwel onafhankelijk te richten) doet de verschillende atoomkoppen van één raket gericht op hun respectieve, ver uitenliggende, doelen neerkomen.
De derde generatie of MARV stelt de verschillende oorlogskoppen in staat na het loskomen van de draagraket te manoeuvreren terwijl het doel genaderd wordt. Op deze wijze kunnen de koppen op hen afgevuurde anti-raket-raketten ontwijken.
De MARV zou bestemd zijn voor plaatsing op de Trident-raket, de vervanger van Polaris en Poseidon, waarmee in 1978 de nieuwe generaties atoomonderzeeërs zullen worden uitgerust.
De Sowjet-Unie bevindt zich volgens beschikbare gegevens nog in de MRV-fase ofwel de eerste generatie van met meer dan één atoomkop uitgeruste intercontinentale raketten.
In een commentaar op de bekendmaking van Schlesinger schreef het *NRC/H'blad* (24-1) dat het Amerikaanse voornemen een eind maakt aan het model waaraan het strategische denken sinds de Kennedy-periode was ontleend. Dat betekent, aldus het blad, dat de VS zich hebben aangepast aan de zienswijze var, de Sowjet-Unie en ,,het evenwicht van de afschrikking" uit het gangbare NAVO-vocabulaire kan worden verwijderd.

Dit evenwicht bestond bij de gratie van het Amerikaanse vermogen een Russische atoomaanval te incasseren en desondanks zoveel intercontinentale raketten paraat te houden dat daarmee de Sowjetunie alsnog een voor de Russische machthebbers onaanvaardbare schade kon worden toegebracht Omdat men er van uitging dat Moskou over hetzelfde vermogen beschikte ontstond MAD (Mutual Assured Destruction, ofwel wederzijds gegarandeerde vernietiging), de beste voorwaarde voor een duurzame vredestoestand tussen de supermogendheden
Schlesinger heeft deze theorie nu op haar kop gezet. Het vermogen om Russische steden te vernietigen, zegt hij, is niet langer geloofvaardig wanneer de Russen vervolgens onze steden kunnen verwoesten. Daarom is hij sinds zomer 1973 begonnen aan de uitvoering van een lang gekoesterd voornemen de Amerikaanse strategische wapens andere doelen te geven, niet Russische steden maar Russische militaire objecten
Schlesingers herhaalde argumenten dat de nieuwe aanpak nodig is geworden nu de Russen hun strategische strijdmacht ook ondergronds en beveiligd hebben opgesteld, maakt de mist pas echt ondoordringbaar Dat was immers juist de voorwaarde voor een goed functioneren van de MAD-balans?, aldus het NRC/H'blad

AANVOERDER „LOODGIETERS" VEROORDEELD

Op 24 jan. werd Egil Krogh, de aanvoerder van de zgn ,,loodgieters", die in opdracht van het Witte Huis belast waren met het opsporen van de oorzaak van het uitlekken van geheime informatie, tot zes maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens zijn aandeel in de inbraak bij de psychiater van dr. Daniel Ellsberg (pag. 305 - 1973). Krogh pleitte schuldig op de federale aanklacht Dr. Lewis Fielding, de psychiater, te hebben aangetast in zijn burgerrechten.
De leden van het zgn. loodgietersteam werden later lid van het comité voor de herverkiezing van de president.
De rechter zei dat hij als verzachtende omstandigheid wilde aanvoeren dat Krogh gehandeld had op bevel van hogerhand. Er zullen nog twee medewerkers van Nixon, John Erhlichman en diens assistent David Young voor hetzelfde vergrijp voor de rechter moeten verschijnen.
In een verklaring die hij na afloop van de rechtszitting uitgaf, zei Krogh dat president Nixon niets met de inbraak bij Fielding had te maken. Hij had geen specifieke opdracht van de president gekregen, toen hij deze op 24 juli 1971 ontmoette om met hem over het werk van de ,,loodgieters" te spreken.
Wat betreft Ehrlichmans aandeel in de affaire, zei Krogh dat hij met onthullingen daarover liever wachtte tot het proces tegen hem, waar hij als getuige zal optreden.
Krogh verklaarde later voor de televisie dat Nixon voor het eerst over de volle omvang van het in de doofpot stoppen van de Watergate-affaire vernam op 21 maart 1973 toen Dean hem daarover inlichtte. Hij zei dat Dean, die een goede vriend van hem is, op 20 maart 1973 had gezegd dat de president niet wist wat er aan de gang was. *(NRC/H'blad, IHT)*

(Vor. ber. pag. 105/2 e.v.)

NIXON VERDEDIGT ZICH INZAKE ITT EN MELKSUBSIDIE

Op 9 jan. heeft president Nixon twee witboeken gepubliceerd waarin hij de beschuldigingen weerlegde dat hij zich door bijdragen aan zijn herverkiezingsfonds door de melkproducenten en door het internationale concern ITT heeft laten beïnvloeden (pag. 106/3 resp. alinea 4 en 2). Er waren geen geluidsbanden of documenten bij de witboeken gevoegd, maar Nixon stelde dit materiaal wel ter beschikking aan speciale aanklager Jaworski voor inzage door de grand jury.

Het optreden van de president in de kwestie van de melkproducenten en van ITT is volgens het witboek ,,volkomen *correct*"
ITT had $ 400 000 toegezegd voor de financiering van Nationale conventie van de Republikeinse partij in 1972. Er zijn beschuldigingen geuit dat dit bedrag werd

toegezegd nadat een anti-trust proces legen ITT buiten de rechter om werd geregeld. Wat de melkproducenten betreft werd beweerd dat zij $ 420.000 aan de campagne bijdroegen in ruil voor een regeringsbesluit om de subsidie op de meelprijzen te verhogen, Dat leverde de producenten een inkomstenverhoging van $ 400 a 700 mln op

Met de publikatie van het witboek wilde Nixon de ,,operatie openhartigheid ' afronden die hij begon om de geloofwaardigheid van zijn presidentschap te herstellen

Het witboek zegt dat Nixon op 19 april 1971 het ministerie van justitie opdroeg geen gerechtelijke vervolgmg in te stellen tegen ITT wegens trustvorming Nixon besloot hiertoe omdat hij er tegen was dat grote bedrijven zich in anti-trust processen moeten verantwoorden alleen omdat het grote concerns zijn. Op dat tijdstip was hij niet op de hoogte van toezeggingen voor financiële steun aan de verkiezingscampagne, aldus het witboek Twee dagen later trok Nixon zijn besluit in nadat minister van justitie John Mitchell bezwaar had gemaakt.

Over de melkprijz-n zegt het witboek dat Nixon alleen besloot tot verhoging van de subsidies omdat het Congres voorstellen zou behandelen die een nog ingrijpender verhoging tot gevolg zouden hebben Nixon wist dat de zuivelindustrie van plan was bij te dragen aan zijn campagne, maar heeft hierover nooit gesproken met vertegenwoordigers van de zuivelindustrie, zo staat in het witboek. Wel heeft het witboek toe dat het besluit tot subsidieverhoging mede was gebaseerd op ,,traditionele politieke overwegingen met betrekking tot de noden van de agrarische staten''. Maar de economische gevolgen ervan bleken in het nationaal belang, aldus het witboek (NRC/H'blad, The Times, Reuter, IHT)

(Vor. ber. pag. 105 e.v.)

ENERGIEBOODSCHAP

President Nixon heeft op 23 jan. het Congres een energie-boodschap doen toekomen, waarin hij een aantal concrete voorstellen doet om tot beperking van de schadelijke gevolgen van de energiecrisis te komen. Hij stelde o.a. voor een belasting in te stellen op buitensporige winsten van oliemaatschappijen. Hij stelde ook voor de speciale afschrijvingsaftrek voor oliemaatschappijen af te schaffen.

Nixon drong verder aan op een verlaging van de korting die de Amerikaanse oliemaatschappijen op hun aanslag in de omzetbelasting kunnen toepassen ter compensatie van in het buitenland betaalde belastingen. Hij pleitte ook voor een versnelde ontwikkeling van de kernenergie en van andere energiebronnen De president zou graag zien dat de bepalingen uit de wet inzake de luchtverontreiniging zouden worden verzacht om het gebruik van sommige soorten ,,vuile" olie mogelijk te maken. Hij wil de werkloosheidsuitkeringen aan werknemers die door de energieschaarste zonder werk komen verhogen

Hij zei dat het tekort in het eerste kwartaal van 1974 naar schatting 2,7 mln baten per dag zal bedragen tegen in het vierde kwartaal van 1973 3,4 miljoen

De VS moesten naar zijn mening zo snel mogelijk geheel onafhankelijk in hun eigen energiebehoeften kunnen voorrien De president herhaalde dat hij pas tot rantsoenermg van benzine zal overgaan als alle anriere middelen om het verbruik te beperken zijn uitgeput Hu zei te hopen dat rantsoenering voorkomen kan worden ook al wordt al gewerkt aan een distributieregeling die zo nodig op 1 mrt. in werking kan treden

Nixon vroeg het Congres de noodwet inzake de energievoorziening aan te nemen die het in 1373 niet haalde door oppositie van senatoren uit olieproducerende staten in Amerika die het niet eens waren met de extra belasting van buitensporige winsten van de oliemaatschappijen De wet voorziet in maatregelen tot bezuiniging op het energieverbruik waaraan verplicht moet worden meegewerkt Nixon stelde een belasting van max 85% voor over inkomsten uit de verkoop van ruwe olie voorzover de maximumprijzen die de raad voor de kosten van het levensonderhoud heeft vastgesteld worden overschreden

Hij zei vastbesloten te zijn geen buitensporige winsten toe te laten die worden verkregen doordat het publiek zich opofferingen getroost. Die opofferingen moeten iedereen ten goede komen, niet alleen de grote ondernemingen, aldus Nixon

Hij stelde het Congres voor een wet te aanvaarden die van fabrikanten van auto's en huishoudelijke apparatuur eist dat ze op hun produkten aangeven hoeveel energie ze verbruiken Nixon deelde mee dat in het begrotingsjaar 1975 (dat op 1 juli 1974 begint) $ 1,8 mrd beschikbaar zal worden gesteld voor research en ontwikkeling op energiegebied De Amerikaanse regering heeft een vijfjarenplan opgesteld voor de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen als kernenergie, zonne-energie en warmte diep uit de aarde

Nixon merkte op dat het energietekort al voor het uitbreken van de oktoberoorlog in het Midden-Oosten bestond maar door het Arabische besluit geen olie meer aan de VS te leveren verergerd is. Hij noemde het een klap voor de Amerikaanse trots en de welvaart maar achtte het niet mogelijk dat het een keerpunt in de Amerikaanse geschiedenis zal worden We hebben nog niet voordat de toestand werkelijk kritiek werd ontdekt dat we al te zeer afhankelijk waren geworden van buitenlandse leveranciers van een onmisbaar goed Het Arabische olie-embargo zal ertoe leiden dat sommige benzinestations moeten sluiten maar het heeft onze ogen geopend voor het kortzichtige beleid dat we hebben gevoerd aldus Nixon

Inmiddels heeft het hoofd van het Amerikaanse Federale Energiebureau, William Simon, er bij het Congres op aan gedrongen snel zijn goedkeuring te hechten aan het regeringsvoorstel buitensporige winsten van de oliemaatschappijen extra te belasten. Hij verklaarde tegenover de financiële commissie van de Amerikaanse Senaat dat de oliemaatschappijen inderdaad van de energiecrisis hebben geprofiteerd, een beschuldiging die door de oliemaatschappijen is tegengesproken. Simon voorspelde dat de prijzen van ruwe olie in de VS in de komende jaren stabiel zullen worden op een peil van ongeveer $ 7 per vat.

AFRIKA

GABON

PRESIDENT BONGO MOHAMMEDAAN. DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET LIBIË

Op 29 sept. 1973 maakte president Albert-Bernard Bongo bekend dat hij van het christendom tot de islam was overgegaan, omdat deze religie geen onderscheid tussen mensen maakt. Voortaan heette hij Omar Bongo, aldus meldde het Libische persbureau enkele dagen later.

Bongo's stap wekte in Gabon zelf opzien, omdat van de ca. 900.000 inwoners slechts ongeveer 3.000 — meest buitenlanders — mohammedaan zijn.

Na een pelgrimstocht naar Mekka arriveerde Bongo op 6 jan. in Aboe Dhabi voor een kort verblijf in de Unie van Arabische Emiraten.

Daarna bracht hij een officieel bezoek aan Libië, waar acht leden van zijn delegatie tot de islam overgingen. Tijdens dit verblijf in Tripoli werd ook besloten dat Libië en Gabon diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau zouden aanknopen. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 406/1-1973)

REORGANISATIE KABINET

Op 3 okt. 1973 voerde president Bongo een reorganisatie van het kabinet door. Het werd uitgebreid van 20 ministers en 5 staatssecretarissen tot 22 ministers en 7 staatssecretarissen. Niemand verliet het kabinet, maar 12 leden wisselden van portefeuille of kregen andere taken. Bongo zelf nam naast de vijf portefeuilles die hij reeds beheerde — defensie, voorlichting, planning, ontwikkeling en ruimtelijke ordening — ook die van buitenlandse zaken over. Georges Rawiri, tot dusver staatsminister op dit departement, werd nu staatsminister t.b.v. de president, belast met buitenlandse zaken en samenwerking. Een nieuw ministerie voor handel en nijverheid werd ingesteld met Simon Essimengane (tot dusver gezondheid en bevolking) als minister.

(AFP) (Vor. ber. pag. 296/2-1973)

BETREKKINGEN MET DE SU

Op 15 okt. 1973 maakten Gabon en de SU bekend dat zij besloten hadden diplomatieke betrekkingen aan te knopen.

NIEUWE SAMENWERKINGS-AKKOORDEN MET FRANKRIJK

Op 12 febr. ondertekenden de Gabonese staatsminister Georges Rawiri en de Franse staatssecretaris Jean-François Deniau te Parijs de nieuwe Frans-Gabonese samenwerkingsakkoorden. Gabon blijft in de Franc-zone en het defensie-akkoord van 1960 blijft ten dele van kracht, waardoor een klein Frans troepencontingent in Gabon gehandhaafd wordt. (Le Monde 14-2)

(Zie ook pag. 774 e.v.-1973)

AANDEEL IN OLIEMAATSCHAPPIJ. VERHOGING URANIUMPRIJZEN

In een interview met het Libische dagblad Al *Fajr* Al *Jadid* begin oktober 1973 waarschuwde president Bongo de oliemaatschappijen tegen een overdreven exploitatie van de rijkdommen van het Gabonese volk, anders ,,wachtte hen hetzelfde lot als de maatschappijen die in Libië opereren". Tegelijk betuigde hij zijn instemming met de ,,derde internationale theorie" van kolonel Kadhafi.

Tegelijk werd gemeld dat de raad van beheer van de oliemaatschappij Elf-Gabon had besloten 10% van haar aandelen aan de Gabonese staat af te staan.

Op 27 nov. verklaarde president Bongo dat Gabon voortaan de verkoop van uranium (produktie: 500 ton per jaar) wil controleren. Daartoe wilde hij volgens de *NZZ* (15-12-'73) voor 25% deelnemen in de exploitatiemaatschappij COMUF (Compagnie des mines d'uranium de Franceville). In een interview met *Le* Monde (1-2) kondigde de president een prijsverhoging voor uranium en mangaan aan.

GHANA

REORGANISATIE KABINET

In mei 1973 en op 1 jan. 1974 werden wijzigingen in het uit ,,commissarissen" bestaande kabinet aangebracht.

De reorganisatie van mei 1973 betrof: majoor K. G. Agbo - arbeid en sociale zaken (voorheen industrie en toerisme), majoor Kwame Assante - transport en verbindingen (arbeid en sociale zaken), majoor A. J Selormey - gezondheid (transport en verbindmgen): kolonel J C Adjetey - industrie (gezondheid); kolonel F G Bernasko (nieuw) - landbouw Majoor R. J Felli behield de portefeuille van handel en toerisme Generaal-majoor Daniel Addo (voorheen landbouw) verliet het kabinet.

Na de reorganisatie van 1 jan is het kabinet als volgt samengesteld

Staatshoofd, defensie, financien en economie - kolonel Ignatius Acheampong, buitenlandse zaken - majoor Kwame Baah, landbouw - F G Bernasko, gezondheid - majoor A J Selormey, binnenlandse zaken - J H Cobbina; plaatselijk bestuur - generaal-majoor N A Aferi, justitie, openbare werken en huisvesting - E N Moore (voorheen alleen justitie), transport en verbindingen - majoor Kwame Assante, landverdeling en bodemschatten - generaal-majoor D C K Amenu arbeid sociale zaken en codperaties - majoor K B Agbo, speciale taken (nieuwe portefeuille) - brigade-generaal N Ashley-Larsen, voorlichting - kolonel C R Tachie-Menson*; industrie - luitenant-kolonel P K Nkegbo (vroeger onderwijs), onderwijs, jeugd en cultuur - kolonel E O Nyante*, handel en toerisme - luitenant-kolonel D A Iddisah* Kolonel J C Adjetey trad om gezondheidsredenen af Ook kolonel Victor Coker-Appiah (voorheen openbare werken en huisvesting) en majoor R J Felli (voorheen handel en toerisme) verlieten het kabinet (AFP, IAF)
(* = nieuw)

(Vor ber pag 25/1-1973)

NATIONAL REDEMPTION COUNCIL

F. P. Quaye, E. A. Erskine en Charles Beausoleil verlieten de National Redemption Council (NRC), aldus IAF (april 1973). Op 8 okt. bedankte luitenant-kolonel C. D. Benni als lid van de NRC (Reuter). Volgens *Le* Monde (28-7-'73) behoorde Benni met majoor Baah tot het jonge kader, dat het optreden van de regering wil ,,radicaliseren", in tegenstelling tot de gematigden, zoals kolonel Acheampong, majoor Agbo en majoor Selormey.

(Vor. ber. pag. 184/2 - 1972)

VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN. AGITATIE TEGEN NRC. BELASTING VOOR BUITENLANDERS

In juli 1973 werden de laatste 23 van de ca. 2.000 personen die tijdens de staatsgreep van jan. 1972 (pag. 33 e.v. - '72) voor kortere of langere tijd waren gearresteerd, vrijgelaten. Onder hen waren de meest prominente leden van het laatste burgerkabinet van ex-president Kofi Busia — die zelf als balling in Engeland woont — zoals de voormalige ministers J. H. Mensah (financiën), S. D. Dombo (gezondheid) en T. D. Brodie (bos- en mijnbouw).

Ongeveer tegelijk vaardigde kolonel Acheampong een decreet uit dat op activiteiten die ,,de politieke vrede verstoren" een straf van maximaal drie jaar stelde. Militairen kregen bij een bevorderingsplechtigheid te horen dat zij niet naar de praatjes van politici moesten luisteren en zich ,,van deze egoïstische, gefrustreerde en ontevreden personen in de Ghanese maatschappij" moesten distantiëren. Bepaalde politici zouden een campagne zijn gestart om een ,,vijandig klimaat" jegens de NRC te scheppen Aangedrongen werd op een terugkeer tot een burgerlijk bewind, maar — zo stelde Acheampong — een vrijwillig afstaan van de macht was pas mogelijk als de Ghanese economie weer op een gezonde basis berustte, *(NZZ,* 8-8-1973)

Daarnaast onthulde de regering in juli 1973 dat een afscheidingsbeweging onder de leiders van de Ewe, die aan weerszijden van de grens van Ghana met Togo wonen, was ontdekt, waarna de stamhoofden tijdelijk gedetineerd werden.

Ter beperking van het aantal buitenlandse arbeidskrachten werd volgens de *NZZ* (13-9-'73) een speciale belasting (,,selective alien employment tax") ingevoerd, waarbij buitenlanders ca. 5.000 cedi moeten betalen als zij in het land willen blijven. Regeringskringen wezen erop dat buitenlandse ondernemingen voldoende tijd hadden gehad om de ,,afrikanisering" van hun bedrijf door opleiding van inheemse krachten voor te bereiden.

Buitenlandse regeringsadviseurs en bepaalde experts in sleutelindustrieën werden vrijgesteld van de belasting die vooral tegen Aziaten en Libanezen gericht scheen.

VIER DOODVONNISSEN

Op 19 dec. 1973 wees een militaire rechtbank te Accra vonnis in de zaak tegen vijf personen, die op 31 aug. waren gearresteerd. Zij zouden volgens de aanklacht een staatsgreep hebben voorbereid. Drie personen werden veroordeeld tot de dood door de kogel: Kojo Botsio (minister van buitenlandse zaken onder Nkroemah), John Tettegah (voormalig secretaris-generaal van de Ghanese vakbeweging en de All-African Trades Union Federation) en Imoru Ayarna (een van de oprichters van de People's Action Party in 1969). De journalist Albert Owosu-Boateng kreeg 30 jaar gevangenisstraf. Majoor Alexander Awuviri werd vrijgesproken.

De procureur-generaal E. N. Moore had bij de opening van het proces verklaard dat de beklaagden hadden gepoogd kolonel Robert Kotei, commandant van de 1ste infanteriebrigade, om te kopen; zij hadden hem 13.000 cedi gegeven om een staatsgreep te organiseren en hem daarvoor nog eens 2 mln cedi toegezegd. Alle 5 verklaarden zich niet schuldig.

In verband met deze omkopingsaffaire veroordeelde een militaire rechtbank op 12 jan. de vakbondsleider John Alex-Hamah tot de dood door de kogel. Deze verklaarde dat het bewuste geld voor een zuiver commerciële transactie bestemd was geweest. (Le *Monde, Financial* Times, Reuter)

(Vor. ber. pag. 24/3 - 1973)

LESOTHO

BENOEMING INTERIM-PARLEMENT. OPHEFFING NOODTOESTAND. MISLUKTE OPSTAND

In januari 1970 had Chief Leaboea Jonathan, de premier, de parlementsverkiezingen — die hij dreigde te verliezen — voor ongeldig verklaard, de noodtoestand afgekondigd, de grondwet buiten werking gesteld en de macht aan zich getrokken (zie pag. 81-1970).

Nadat koning Moshoeshoe op 5 dec. 1970 opnieuw als koning was beedigd (pag. 109/3-1971) en oppositieleider Ntsoe Mokhehle op 7 juni 1971 uit de gevangenis was ontslagen (pag. 323/3-1972), deelde Chief Jonathan op 12 maart 1973 mee dat de regering en de verschillende politieke partijen overeenstemming hadden bereikt over de vorming van een interim-parlement. Dit zou uit benoemde leden bestaan met als eerste taak het ontwerpen van een nieuwe grondwet, die verenigbaar zou zijn met de Basoeto-geschiedenis. -cultuur en -traditie. Op 4 april voegde de premier aan deze mededeling toe dat het interim-parlement uit 93 leden zou bestaan. Het hield zijn eerste zitting van 27 april—8 mei 1973; 19 leden vertegenwoordigden drie oppositiepartijen.

Chief Jonathan hief op 24 juli 1973 na 3½ jaar de noodtoestand op.

De voornaamste oppositiepartij, de Congress Party, bleef echter moeilijkheden ondervinden. De eerste partijvergadering sinds vier jaar, die tijdens de kerstdagen van 1973 zou worden gehouden, moest worden afgezegd wegens interventiepogingen van de regering, aldus de *NZZ* (12-1). Deze ervaring kan de stoot hebben gegeven tot de op 7 jan. door vijf rebellengroepen gelijktijdig uitgevoerde aanvallen op vijf politiebureaus in Lesotho, dichtbij de grens met de Zuidafrikaanse provincie Oranje-Vrijstaat, zo meende de *NZZ*.

De regering maakte op 7 jan. de ontdekking bekend van een „massale samenzwering tot gewelddadige omverwerping van de regering van Lesotho". Gewapende benden hadden „schijnbaar gecoördineerde," aanvallen uitgevoerd op drie politieposten in het noorden, te Mapoteng, Peka en Ka Rakolo (het dorp van de premier). De benden bestonden uit aanhangers van de Congress Party, aldus de regeringsmededeling.

Volgens *UPI* waren al op 6 jan. 20 leden van de Congress Party gearresteerd, nadat de politie in een auto een grote hoeveelheid explosieven had ontdekt en de twee inzittenden voor ondervraging had aangehouden.

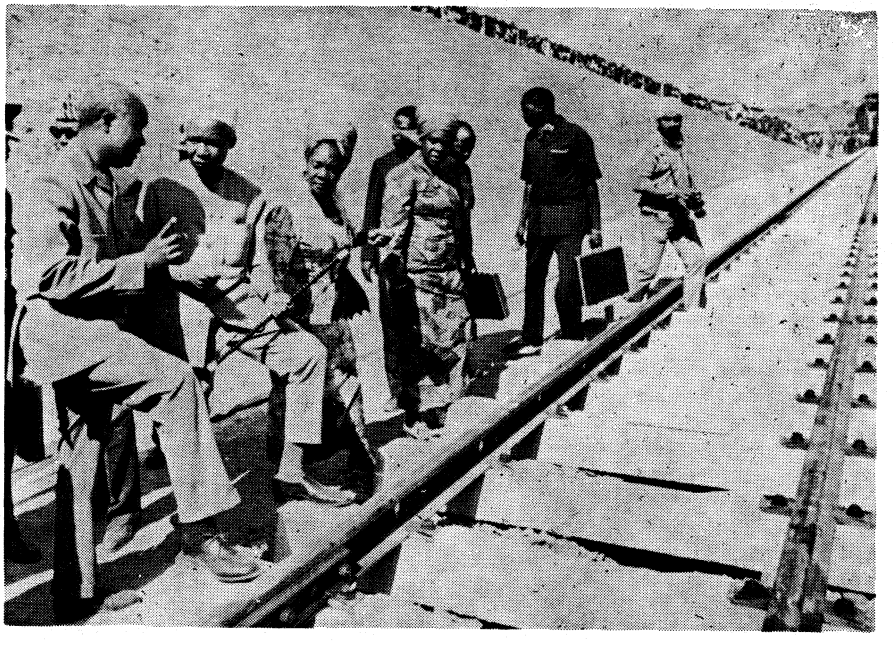
Weliswaar gelukte het de opstandelingen bij de aanval op een van de politieposten (Teyateyaneng) een aanzienlijke hoeveelheid wapens en munitie buit te maken, maar in het algemeen verdedigde de politie zich zodanig dat de aanvallen werden afgeslagen en de rebellen de bergen invluchtten of naar Zuid-Afrika uitweken, waar zij door de politie werden gearresteerd en aan Lesotho uitgeleverd.

Volgens onbevestigde geruchten Kwamen minstens 25 mensen om het leven. Aanhangers van Chief Jonathan staken verscheidene dorpen in het noordoosten, centra van de Congress Party, als represaille in brand. Met reservisten versterkte onderdelen van de zwaarbewapende mobiele politie-eenheid begonnen een grootscheepse jacht in de Maluti-bergen op de gevluchte rebellen. De politie stelde een beloning in het vooruitzicht van £ 310 voor elke inlichting die tot de arrestatie zou leiden van Ntsoe Mokhehle en zes partijfunctionarissen. Shakhane Mokhehle, de jongere broer van de partijleider, gaf zich aan de autoriteiten over. *(The Times, NZZ, KCA, AP, Reuter)*

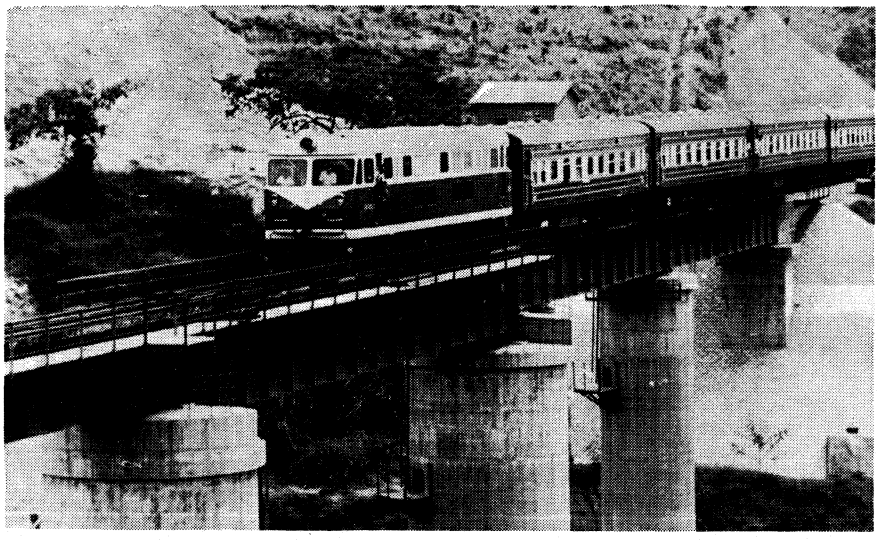
TANZANIA

TANZAM-SPOORWEG GEVORDERD TOT GRENS MET ZAMBIA

Op 27 aug. 1973 vond in het dorp Toendoema op de grens van Tanzania met Zambia een plechtigheid plaats n.a.v. de gebeurtenis dat de aanleg van de Tanzam-spoorweg, in Afrika aangeduid als de „grote Oehoeroe (= vrijheids)spoorweg, tussen de Tanzaniaanse havenstad Dares-Salaam en het Zambiase spoorwegknooppunt Kapiri Mposhi bij de „Copperbelt", nu gevorderd is tot de grens met Zambia. De plechtigheid werd bijgewoond door de presidenten Kaoenda (Zambia) en Nyerere (Tanzania). Kaoenda bestempelde de voltooiing van de 950 km rails in Tanzania als „een grote slag voor de imperialisten en voor onze vijanden in zuidelijk Afrika, die het hele project maar al te graag zouden zien mislukken". Hij waarschuwde voor degenen die zouden proberen de verdere aanleg te saboteren of te vertragen. „Deze spoorweg is het symbool van onze politieke onafhankelijkheid: Door deze spoorweg kunnen wij eindelijk de doeleinden verwezenlijken die

Pres. Kaoenda (l.) en pres. Nyerere inspecteren de spoorlijn in Toendoema.

De spoorbrug over de diepste kloof in het Tanzaniaanse traject.

wij ons hebben gesteld toen Zambia onafhankelijk werd."

De aanleg van het gedeelte in Tanzania begon in oktober 1970 Dit deel leverde de meeste moeilijkheden op wegens het onherbergzame gebied. Zo werden 22 tunnels in de rotsen uitgehouwen Niettemin was men nu reeds 13 maanden voor op het tijdschema
Het aantal Chinezen — arbeiders, technici en functionarissen —, dat bij de aanleg betrokken was, wordt door de N Z Z (2-9-'73) geraamd op ca 35 000, R e u t e r (27-8-'73) spreekt van 15 000 Volgens N R C/H'b l a d (28-8-'73) zal het aantal arbeidskrachten geleidelijk worden verminderd Verwacht wordt dat er eind 1973 nog ongeveer 10000 Chinezen en even grote aantallen Tanzanianen en Zambianen aan de spoorweg zullen werken
Optimisten, aldus N R C/H'b l a d, hopen dat men de resterende 900 km rails in Zambia klaar zal hebben tegen eind oktober 1974, wanneer Zambia de tiende verjaardag van zijn onafhankelijkheid viert.
Daarna zal het nog zeker een jaar duren voor de spoorweg volledig in gebruik genomen kan worden Volgens de oorspronkelijke plannen zou hij pas in december 1977 helemaal klaar zijn.

(Vor. ber. pag 110 e v -1971)

UITBREIDING TERRITORIALE WATEREN

Naar op 26 augustus 1973 officieel werd bevestigd, ondertekende president Nyerere een decreet i.~de uitbreiding van de territoriale wateren van Tanzania van 12 tot 50 mijl. (AFP)

(Zie ook pag. 406/1/2-1973)

DODOMA WORDT NIEUWE HOOFDSTAD

Op 1 okt. 1973 maakte president, Nyerere bekend dat Dar-es-Salaam in de komende tien jaar geleidelijk als hoofdstad zal worden vervangen door Dodoma. Deze stad van ca. 20.000 inwoners ligt in het geografische centrum van het land. Volgens Nyerere is de vestiging van een nieuwe hoofdstad aldaar in overeenstemming met het partijbeleid dat prioriteit toekent aan de decentralisatie van het bestuur.

Ook wordt van de verplaatsing van het bestuursapparaat naar Dodoma een stimulans verwacht voor de ontwikkeling van het platteland van centraal-Tanzania en een beter begrip voor de problemen van de agrarische bevolking. Nyerere raamde de kosten van de operatie op 3.710 mln shilling. (AFP, *NZZ, NRC/H'blad)* (Vor. ber. pag. 818/3-1964)

TSJAAD

ACTIES TEGEN OPPOSITIE EN FRANKRIJK. REGERINGSPARTIJ VERVANGEN DOOR NATIONALE BEWEGING. AFRIKANISERING NAMEN. REORGANISATIE KABINET

Na de arrestaties van juli/augustus 1972 (pag. 774/2-1972) volgden vooral in maart en juni 1973 nieuwe zuiveringen en arrestaties.

Eind november 1972 verklaarde president François Tombalbaye in een interview met het Senegalese blad L e S o l e i l dat de gearresteerde minister Antoine Bangui tot de opstandige beweging Frolinat behoorde. De president noemde Bangui's geval karakteristiek voor het gedrag van bepaalde kaderleden
Op 6 maart 1973 werd te Fort-Lamy een Fransman, Marcel Lallia, gearresteerd op beschuldiging van samenwerking met het Frolinat en subversieve activiteiten. Hij overleed op 24 april aan een hartaanval, aldus een communiqué van het ministerie van binnenlandse zaken.
Op 9 maart werd bekendgemaakt dat de minister van financien, Elie Romba, in de uitoefening van zijn ambt was geschorst vanwege ,,onregelmatigheden" op zijn departement.
Op 28 juni 1973 deelde president Tombalbaye mee dat generaal Felix Malloum, de opperbevelhebber van de strijdkrachten, op 24 juni onder huisarrest was geplaatst De maatregel was getroffen op grond van inlichtingen, die de met zuiveringen belaste parlementaire enquêtecommissie had ingewonnen Deae commissie had ook de activiteiten aan de kdak gesteld van ex-minister Romba en van Adoum Aganaye, voormalig minister van transport en PTT

Gelijktijdig met het uittreden van Tsjaad uit de OCAM (pag. 776/2-1973) kwam in Tsjaad ook een tegen Frankrijk gerichte campagne.

De ministerradd van Tsjaad beschuldigde op 3 juli ,,bepaalde officiele Franse kringen" van het toekennen van beurzen aan studenten uit Tsjaad, die in Frankrijk en België hun land hadden verraden en vernederd en daarom van hun nationaliteit vervallen waren verklaard Dat ,,vormt een daad van minachting jegens de nationale soevereiniteit", aldus het communiqué van de ministerraad
Het persbureau van Tsjaad, A T P, leverde op 4 juli kritiek op de Franse politaek in Afrika: ,,De bezetting door Frankrijk van militaire bases in Tsjaad levert de schatkist van Tsjaad zelfs geen franc op"
Op 7 juli vond in de hoofdstad een massademonstratie plaats, waartoe door de regering was opgeroepen. Voorop liepen president Tombalbaye en de leden van zijn regering De president zei in een toespraak dat de demonstratie ten doel had ,,in de ogen van de wereld te laten zien dat Tsjaad niet langer de Franse inmenging in zijn interne aangelegenheden zal verdragen".

Nieuwe oppositiebeweging.
Voorman vermoord

Een ,,nationaal coördinatie- en actiecomité" maakte in de loop van augustus 1973 te Parijs bekend dat een nieuwe oppositiebeweging, Mouvement démocratique de rénovation tchadienne (MDRT), was opgericht. Deze streefde naar een onmiddellijke ,,omverwerping van het regime dat ons land 13 jaar lang ongeluk bracht" en de vorming van een voorlopige regering die zich ,,door de wil tot eenheid en nationale verzoening laat leiden" en een volksdemocratie zal voorbereiden. De MDRT distantieerde zich van het Frolinat (Front de la libération nationale du Tchad), maar prees ,,de moed van onze landgenoten die vastbesloten zijn met wapengeweld tegen de uitspattingen en de ongerechtigheid van de regering in Fort-Lamy op te treden...."
Op 26 aug. werd Dr. Outel Bono, een van de auteurs van het MDRT-manifest, te Parijs door een blanke op

straat doodgeschoten, kort nadat hij zijn huis had verlaten President Tombalbaye verklaarde op 30 aug. dat zijn regering niets met de moord te maken had. Als die iemand had willen doden, dan was dat Abba Siddick, de leider van Frolinat, .,maar wij maken geen gebruik van deze laaghartige methodes", aldus de president. Julien Maraby, de ,,voorlopige leider" van de MDRT. verklaarde tegenover Le Monde (6-Y-'73) dat hij de mogelijkheid formeel niet uitsloot dat de moord gepleegd was door het Frolinat, al zou dat dan ,,een politieke vergissing" zijn.

Outel Eono was in juli 1963 wegens een samenzwering tei dood veroordeeld, maar hij kreeg gratie en werd op 11 aug 1965 vrijgelaten In mei 1969 werd hij opnieuw gearresteerd en de maand erop veroordeeld tot 5 jaar dwangarbeid. In augustus 1969 kwam hij opnieuw vrij en in december 1969 volgde zijn benoeming tot directeur van de openbare gezondheidszorg, al bleef hij onder streng politietoezicht staan Sinds een jaar liep hij stage in het Salpètrière-ziekenhuis te Parijs.

Ontbinding regeringspartij. Culturele en sociale revolutie

Reeds op 7 juli 1973 was per communiqué mregedeeld dat de taak van de regerende Parti Progressiste tchadien (PPT) na 27 jaar voltooid was en dat de partij plaats moest maken voor een nieuwe instelling, die beter paste bij de nieuwe politieke koers.

Op 27 aug. 1973 maakte president Tombalbaye de ontbinding van de PPT bekend en de oprichting van de Mouvement national pour la révolution culturelle et sociale (MNRCS). De PPT was niet meer dan ,,een kader van permanente onenigheid, van slimme en wrede intriges, in het belang van één groep en in het nadeel van een andere". De PPT moest plaatsmaken voor ,,een bevrijdingsbeweging die in staat is alle actieve krachten van de natie samen te bundelen". De president vervolgde:

,,Onze nieuwe organisatie moet aan de verwachtingen van onze massa's beantwoorden Haar hoofddoel moet de maatschappelijke ontwikkeling en het welzijn van ons hele volk zijn Haar strijders zullen de goede strijd tegen de imperialistische uitbuiters en voor economische en culturele onafhankelijkheid voeren Om deze redenen stel ik voor dat onze nieuwe organisatie een ,,beweging" genoemd wordt
Om aan de verwachtingen van de massa's te beantwoorden, moet de beweging de volgende doelstellingen hebben.
1 een onafhankelijke economie door voortschrijdende industrialisatie en modernisering van onze infrastructuur op te bouwen en te ontwikkelen; 2 ons volk en zijn instellingen van imperialistische en neo-kolonialistische manoeuvres te bevrijden en de hele natie tot culturele onafhankelijkheid te brengen, 3 onze produktiecapaciteit te verhogen, 4 onze produktie te differentieren; 5 onze huldige sociale structuren, die van de kolonialisten overgenomen werden, af te schaffen en die te vervangen door instellingen die meer aan ons duurzaam belang aangepast zijn, ( ) 7 de Afrikaanse eenheid en solidariteit en het Pan-Afrikanisme in de harten van alle Tsjaadse burgers een plaats te geven, 8 alle etnische, tribale, regilieuze en regionale rivaliteiten uit te bannen. 9 het bestuurskader in de steden en op het platteland dichter bij de massa's te brengen en alle sociale klassen en groepen voor onze economische groei te bundelen; (. I 12 de instelling van landbouwcomniunes ter vergroting van de produktie te bevorderen; 13. de strijdkrachten een positievere rol toe te vertrouwen en hen tot instrumenten van de sociale en economische ontwikkeling te maken: 14 het bestaande neokolonialistische onderwijsstelsel door een authentiek nationaal (systeem) te vervangen..."

De president verklaarde de oorlog aan ,,het neo-kolonialisme, het internationale imperialisme en de occulte activiteiten van Jacques Foccart" (de Franse secretaris-generaal voor Afrikaanse zaken). De nieuwe beweging moest ,,de culturele revolutie" verwezenlijken alsook ,,de totale dekolonisatie" en ,,de terugkeer tot de Afrikaanse authenticiteit".

In dit verband kondigde Tombalbaye aan dat hij zijn eigen christelijke voornaam zou afschaffen en dat de rest van de christelijke bevolking hem daarin moest volgen.

Op 30 aug. deelde Tombalbaye mee dat zijn voornaam François gewijzigd was in Ngarta en dat het MNRCS-congres, die hem unaniem tot secretaris-generaal gekozen had, besloten had alle Franse namen van personen, straten en plaatsen om te dopen in Afrikaanse, uitgezonderd het monument van Felix Eboué en de Avenue Charles-de-Gaulle in de hoofdstad. De president verklaarde zich tot nauwe samenwerking met Frankrijk bereid, ook al was Foccart ,,de gezworen vijand van Tsjaad en zijn bewoners".

De Nationale Vergadering sprak op 4 sept. in een motie zijn vertrouwen uit in president Tornbalbaye, en veroordeelde in een andere motie Jacques Foccart alsook de vroegere voorzitter van de ontbonden PPT. Gabriel Lisette, wegens ,,subversieve, tegen de veiligheid van het land gerichte activiteiten". Foccart had volgens deze motie 13 jaar subversieve activiteiten ontplooid en 14 komplotten tegen de veiligheid en het welzijn van het volk gesmeed.

Op 6 sept. deelde de burgemeester van de hoofdstad Fort Lamy mee dat de gemeenteraad besloten had de naam van de stad te wijzigen in Ndjamena.

In de volgende weken lieten dagelijks honderden (van de ca. 2 mln) christelijke burgers hun westerse voornamen door Afrikaanse vervangen. De ca. 2 mln mohammedanen hadden reeds Afrikaanse voornamen. (De naam van de op één na grootste stad, Fort Archambault, was al in juli 1972 gewijzigd in Sarh). (Zie ook Zaire, pag. 278/3-1972)

Reorgunisutie kabinet

Op 2 okt. 1973 maakte het Tsjaadse persbureau bekend dat de regering, na een reorganisatie door president Tombalbaye, als volgt is samengesteld:

Ministers: buitenlandse zaken - Djiriabaye Doralta* (oude naam: Bruno Bomiadi); onderwijs - Dikoa Garandji; defensie - Imbai Idabaye* (oude naam: Jacques Morbaye); justitie - Brahim Seid; gezondheid en sociale zaken - Jacques Baroum; openbare werken en territoriale zaken - Abdoulaye Djonouma*, transport en PTT - Quamana Mahamat*; bosbouw, visserij en jacht - Desande Togbe*; toerisme, voorlichting en folklore - Baba Massane; gedelegeerd minister bij het presidentiele bureau, belast met de betrekkmpen met parlement en MNRCS - Mahamat Douba Alifa (voorheen binnenlandse zaken).

Staatsministers: openbare zaken en arbeid - Djibrine Kerallah Qui; landbouw en veeteelt - Kdjidingar Dono Ngardoum*: economie, planning, handel en Internationale samenwerking - Abdoulaye Lamana.

Bij de reorganisatie werden vier ministersposten en vier staatssecretariaten afgesohaft. Zestien ministers en staatssecretarissen vertrokken, zes nieuwe leiden werden benoemd en twee oud-gedienden keerden terug. Abdoulaye Lamana (tot 23 mei 1971 minister van financiën) en Dikoa Garandji (tot 26 dec 1971 minister van onderwijs).

Uitwijzing missionarissen

Tussen 19 en 26 nov. 1973 werden verscheidene Amerikaanse Baptisten en hun gezinnen — in totaal 23 personen — uitgewezen wegens ,,subversieve activiteit tegen de inwijding", de traditionele rite bij het bereiken van de volwassenheid door jongemannen.

Het verzet van protestantse zijde tegen deze ,,inwijding" zou tot de arrestatie van 13 geestelijken hebben geleid, terwijl om diezelfde reden in het begin van de herfst enkele tientallen jongeren en drie Afrikaanse geestelijken zouden zijn gedood, aldus Le Monde (11-12-'73)

Verdere kritiek op Frankrijk. Misverstanden verdwenen?

Op 24 sept. beschuldigde de radio van Tsjaad de Franse president Pompidou ervan een gewapende interventie in Tsjaad te hebben voor-

bereid om het bewind van Tombalbaye omver te werpen en dat te vervangen door een ,,hem volledig toegewijd regime". In de loop van dec. verklaarde president Tombalbaye in een rede bij de sluiting van de parlementszitting dat mensen met kwade bedoelingen van de samenwerking tussen Frankrijk en Tsjaad ,,een nieuwe vorm van kolonialisme" hadden gemaakt. In een op 22 jan. door het Tsjaadse persbureau verspreid interview van Tombalbaye met het weekblad Zaire beschuldigde de president Frankrijk ervan het samenwerkingsakkoord van 1960 te hebben geschonden, omdat dit Parijs verbiedt asiel te verlenen aan Tsjaadse burgers die ,,een subversieve politiek" tegen de regering van Tsjaad voeren. Het ging hem niet om de Tsjaadse vluchtelingen in Frankrijk, maar om personen die ,,zich in Frankrijk tot een politieke beweging organiseren." Volgens Le Monde (2-2) zou Tombalbaye o.m. doelen op het asiel dat werd verleend aan Jules-Pierre Toura Gaba, de ambassadeur van Tsjaad in W.-Duitsland, die per 1 jan. ontslag genomen had omdat hij ,,de rampzalige politiek van president Tombalbaye" niet langer wenste te dekken.

Na afloop van de zitting van de gemengde Frans-Tsjaadse commissie, die sinds 29 jan. te Ndjamena vergaderd had, werd op 8 febr. in een gemeenschappelijk communiqué bekendgemaakt dat de commissie getracht had ,,bepaalde misverstanden uit de weg te ruimen die een doeltreffende uitvoering van de samenwerkingsakkoorden hadden bemoeilijkt".

Over de Franse technische bijstand voor 1974 was een akkoord bereikt; met een aantal Tsjaadse economischse projecten had de Franse delegatie in beginsel ingestemd, terwijl op andere nog zou worden gestudeerd. De Tsjaadse delegatie toonde zich voldaan over de versterkte samenwerking en de geest van begrip. (*Le* Monde)

ZAMBIA

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN. REORGANISATIE KABINET

Op 5 dec. 1973 vonden de eerste presidents- en parlementsverkiezingen onder de nieuwe grondwet (pag. 648/1 - 1973) plaats.

President Kenneth Kaoenda was de enige kandidaat voor het presidentschap en hij werd herkozen voor een derde termijn van vijf jaar met ca. 85% van de uitgebrachte stemmen. De opkomst van de kiezers was echter zeer laag, ca. 39% vergeleken met 77% bij de verkiezingen van 1968. Vooral in de „Copperbelt" en delen van de Noordelijke en Zuidelijke provincie bleven vele kiezers thuis. In sommige delen van de Zuidelijke provincie bracht slechts 20% van het electoraat zijn stem op Kaoenda uit. In Bwenga, het kiesdistrict van de voormalige ANC-leider Harry Nkoemboela, kreeg de president slecht 727 ja-stemmen tegen 2.837 neen-stemmen, terwijl Nkoemboela daar met een grote meerderheid van 3.366 stemmen in het parlement herkozen werd.

Nadat president Kaoenda de Nationale Vergadering op 1 okt. ontbonden had, volgden op 1 nov. voorverkiezingen, waarbij plaatselijke comité's van de eenheidspartij, de United National Independence Party (UNIP) twee of drie kandidaten in elk van de 125 kiesdistricten aanwezen. Op 9 nov. werd bekendgemaakt dat het Centrale Comité van de UNIP 26 van deze kandidaten voor deelname aan parlementsverkiezingen uitgesloten had, o.w. de burgemeester van Kitwe en de districtsgouverneur van Loeanshya.

Ook bij de parlementsverkiezingen kwam slechts 39% van de 1,7 mln geregistreerde kiesgerechtigden naar de stembus. Meer dan de helft van de gekozen kandidaten deed voor het eerst zijn intrede in het parlement; het merendeel van hen was jonger dan 40 jaar. Omdat kabinetsposten alleen aan parlementsleden kunnen worden gegeven, hadden alle leden van de regering zich kandidaat moeten stellen. De uitslag van de verkiezingen was voor het kabinet geen succes: 14 kabinetsministers en staatsministers werden verslagen.

Dit was het geval met de ministers Wilson Chakoelya (arbeid en sociale zaken), Lewis Changoefoe (binnenlandse zaken) en Pius Kasoetoe (Noordelijke provincie), terwijl ook de staatsminister voor plattelandsontwikkeling, Matthew Nkoloma, een nederlaag leed.

Tot de herkozen kabinetsleden behoorden Mainza Chona (premier) en Aaron Milner (defensie). De vroegere minister van financien, Arthur Wina, die bij de verkiezingen van 1968 verslagen was. slaagde er nu in een zetel te winnen

Reorganisatie kabinet

Op 10 dec. 1973 benoemde president Kaoenda de 23 leden van het gereorganiseerde kabinet, waarin slechts zeven leden van de vorige regering een plaats hadden behouden.

De door de president overeenkomstig de grondwet benoemde tien parlementsleden kregen allen een plaats in de nieuwe regering: zes als kabinetsminister en vier als staatsminister. Voor het eerst in de geschiedenis van Zambia kregen de leiders van leger, luchtmacht en politie een plaats in de regering als staatsminister. President Kaoenda zelf beheert de portefeuille van defensie. Alexander Grey Zoeloe, de secretaris-generaal van de UNIP, is uit hoofde van die functie lid van het kabinet. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier, voorlichting en cultuur - Mainza Chona *, buitenlandse zaken - Vernon Mwaanga; binnenlandse zaken - Aaron Milner * (voorheen defensie); planning en financien - Alexander Chikwanda * (voorheen gezondheid); justitie - Annel M Siloengwe; mijnbouw en industrie - Andrew Kashita; plaatselijk bestuur en huisvesting - Peter Matoko *; energie, transport en openbare werken - Ackson Soko * (voorheen handel en industrie); arbeid en sociale zaken - Dingiswayo Banda; gezondheid - mevr Moetoamba Boell; onderwijs - Fwanyanga Moelikita * (voorheen energie, transport en openbare werken); plattelandsontwikkeling - Paul Loesaka; landerijen, natuurlijke hulpbronnen en toerisme - Sefilino Moelenpa; handel-Rajah Koenda Voor de provin[illegible] Loeapoela - Basil Kabwe; Centraal [illegible]ckson Chalikoelima; Oost - William Nkanza *; Noord - Oenia Mwila; Noord- - Amock Phiri; Zuid - W. Mwon- West - Josephat Siyomoenji.

(= leden vorige kabinet).

Tot de staatsministers behoorden: defensie - generaal-majoor Kingsley Chinkoeloe (bevelhebber leger) en commodore Peter Zoeze (cominandant luehtmaeht); binnenlandse zaken - inspecteur-generaal Fabiano Chela (hoofd van de politie).

De voornaamste nieuwelingen zijn Vernon Mwaanga (vroeger permanent vertegenwoordiger bij de VN en daarna uitgever van „The Times of Zambia"), Andrew Kashita (hoofd van het staatsbedrijf van economische ontwikkeling Indeco) en Paul Loesaka (eveneens vroeger permanent vertegenwoordiger bij de VN).

Opmerkelijk was de terugkeer van D. Banda, die in juni 1971 ontslagen was als minister i v m onregelmatigheden bij het gebruik van staatsgelden (pag. 61/1/2-1972)

Tevens benoemde de president voor het eerste een ombudsman, rechter Frederick Chomba, en een nieuwe advocaat-generaal, mej. Lombe Chibesakoenda, die volgens Kaoenda de eerste vrouw op die post in Afrika was (NZZ, The Times, Financial Times, KCA)

(Vor ber pag 648-1973)

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LOONCONFLICT LEIDT TOT VERKIEZINGEN

Een loonconflict tussen de nationale unie van mijnarbeiders en de Britse regering is voor premier Heath aanleiding geweest op 7 februari bekend te maken dat op 28 februari vervroegde verkiezingen zullen worden gehouden.

Het besluit van premier Heath kwam na bijna vier maanden van vergeefse onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de mijnarbeiders en leden van de regering. De mijnarbeiders wensen loonsverhogingen die volgens de regering onaanvaardbaar zijn omdat ze niet in overeenstemming zijn met de bepalingen die gelden voor fase III van het economische saneringsprogramma dat de regering-Heath opgesteld heeft om de economie van Groot-Brittannië weer gezond te maken.

In het eerste stadium van het conflict besloten de mijnwerkers geen overwerk meer te verrichten, waardoor de kolenproduktie met ca. een kwart terugliep. Steenkool is nog altijd een belangrijke energiebron in Groot-Brittannië en doordat de actie van de mijnwerkers samenviel met de Arabische olieboycot en stakingsacties van het spoorwegpersoneel, waardoor het transport van steenkool stagneerde, ontstond er al spoedig een aanzienlijk tekort aan energie, wat de regering deed besluiten de werkweek tot drie dagen te beperken en een aantal maatregelen af te kondigen die tot beperking van het energieverbruik moeten lijden.

In het tweede stadium van het conflict besloot de nationale unie van mijnwerkers het werk helemaal neer te leggen, waarop Heath vervroegde algemene verkiezingen uitschreef.

Over de algemene economische situatie in Groot-Brittannië ontlenen wij het volgende aan het *NRC/H'blad* van 6 februari:

De zwakte van de Britse economie bleek al voor de driedaagse werkweek, zelfs al voor de oliecrisis. De verkorte werkweek heeft vooral de proporties ervan vergroot.

Teken van die zwakte was onder andere de voortdurende waardevermindering van het pond. Sinds het pond ging zweven is de munt bijna 20 procent in waarde gedaald.

Een ander teken heet inflatie, die Heath juist met zijn derde fase van het inkomen- en prijzenbeleid probeert te bedwingen.

Een grote belasting voor de Britse economie is het gigantische betalingsbalanstekort van 16,2 miljard gulden waarmee het vorig jaar werd afgesloten. In dit cijfer is nog niet eens de verhoogde olierekening verrekend.

Het te verwachten hogere tekort in het lopende jaar zal de Britse economie op een of andere manier moeten financieren.

Peter Walker, de Britse onderminister voor handel en industrie, gaf met een eenvoudig rekensommetje aan hoe de zaken liggen. Hij deelde het tekort door het aantal Engelse gezinnen en becijferde een extra inspanning per gezin ter grootte val; 520 gulden,

Naar als alle families deze extra inspanning als een spaardaad opvatten zou dat tot een aanzienlijke vermindering van de vraag en van de produktie leiden, waarvan het uiteindelijke resultaat (dit alles zonder overheidsmaatregelen) nog meer werkloosheid is

Een betere manier, volgens vele commentatoren is het verhogen van de produktie en de export Uit een grotere verkoop naar het buitenland kan dan een deel van dit tekort aan dat buitenland ingehaald worden

Deze mogelijkheid zou door een langdurige mijnwerkersstaking vernietigd worden. Een eerste grimmige maand gaat dan over in vele catastrofale maanden.

Het is ondoenlijk de schade die de vermindering van de energietoelevering veroorzaakt al exact in cijfers uit te drukken. Bovendien bestaat er een schade die niet in cijfers uit te drukken valt zoals het waarschijnlijk toegenomen wantrouwen tussen regering en geregeerden.

In de verkiezingsstrijd van 1970 beloofden de Conservatieve11 ,,meer groei, minder belasting en een betere toekomst". Iedere regering belooft dat en geen regering in Engeland blijkt het waar te kunnen maken.

Toch kunnen we een eerste aanduiding van de schade in jan. in sommige sectoren van de Britse economie geven en daarmee een aanduiding van wat de Engelsen te wachten staat, als de staking doorgaat. Uit cijfers. die door de Financial Times werden gepubliceerd, blijkt dat in twee belangrijke sectoren van de industrie een produktieverlies van tussen de 20 en 30% is geleden. De cijfers verrassen wel, als men bedenkt dat de arbeidstijd sinds begin jan. vrijwel gehalveerd is.

Afgezien van de produktieschade betaalt de werkgever toch nog bijna 90% van de lonen uit. En dat is een verhouding die hij niet lang meer voor zijn rekening zal nemen.

Uit het onderzoek van de Financial Times blijkt verder dat het vertrouwen van de Britse ondernemer in de economische toekomst thans het laagst is in al de 7 jaren dat het onderzoek werd gehouden. Vooral de inflatie schept onzekerheid.

Deze inflatie zou volgens ettelijke berekeningen dit jaar zeker 15% kunnen bedragen. Een reden voor het Britse weekblad „The Economist" om de lezer er zwartgallig aan te herinneren dat geen land ter wereld met een inflatiepercentage van 20 een democratie kon blijven. De sociale onrust en het onrecht dat daaruit voortkomt, kan alleen door dictaturen bedwongen worden

Regeringen moesten of met geweld reageren om de prijzen terug te dringen of verloren alle controle Volgens het respectabele weekblad verkeert Engeland in de gevarenzone, en kan een ramp alleen voorkomen worden met een zeer strenge beheersing van lonen en prijzen Dus wat Heath met zijn derde fase beoogt.

Een effect van de sombere verwachtingen van de Britse ondernemer is het uitblijven

De leiders van de NUM, v.l n r. Mick McGahey, vice-pres., Joe Gormley, pres. en Lawrence Daly, alg. secretaris.

Weekblad 43ste jaargang No. 2218. pag. 26111-26126

van investeringen, waardoor de groei van de economie in gevaar komt, en de basis van een economische recessie gelegd wordt. Het is nu nog te vroeg om die conclusie al te trekken, maar de gevaren zijn er duidelijk.

Bovendien is geen bedrijf bereid iemand aan te nemen, totdat de vooruitzichten beter zijn.

De kardinale Britse staalindustrie, die nu al een verlies lijdt van f 71,5 mln per week, zou het bij een langdurige mijnwerkersstaking zeer moeilijk krijgen en met haar de Britse autoindustrie. — die al gebukt gaat onder een grote vraagvermindering — en de honderden toeleveringsbedrijven. Vooral in deze sector zullen massale ontslagen vallen.

Volgens andere onderzoekingen zal een groot aantal van de kleinere bedrijven een staking zonder overheidssubsidie niet overleven, daarvoor komen ze adem te kort.

De kolenindustrie heeft inmiddels door de verminderde produktie een verlies geleden van f 325 mln, de spoorwegen door minder kolentransport: f 60,5 mln.

Cijfers geven maar een beperkt inzicht in de schade die de Engelse economie lijdt, maar zijn wel een aanwijzing. En uiteindelijk moet na de eventuele staking de schade in cijfers weer ingehaald worden. Bij een staking zal de regering Heath per week f 11 mln aan bijstand uitkeren, er zal nog maar twee dagen gewerkt worden en de kans dat Engeland meer steun uit het Europese regionale ontwikkelingsfonds moet vragen zal toenemen.

De T i m e s schat het totale verlies bij twee en halve werkdag op f 6 mrd per maand en verwacht een verdubbeling van het tekort op de betalingsbalans. Groot-Brittannië zit diep in de schulden en zorgen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van het conflict tussen mijnwerkers en regering dat tot het uitschrijven van vervroegde verkiezingen heeft geleid.

Parlementaire goedkeuring fase III, reacties Labour en bonden

Op 7 november gaf het Lagerhuis met 270 stemmen tegen 231 zijn goedkeuring aan fase III van het economische saneringsprogramma van de regering-Heath (Voor bijzonderheden over dit programma, zie pag. 707/2 '73 e.v.). Het Hogerhuis deed zulks op 20 november '73. Oppositieleider Harold Wilson noemde de voorstellen voor fase III ,,net zo oneerlijk en ineffectief" als die voor fase II. Wilson zei dat het plan niet voorzag in effectieve maatregelen om de prijzen onder controle te houden en dat controle op winsten en dividenden ,,een loos gebaar" was. Wilson had ook kritiek op het beleid inzake de huren, de hoge hypotheekrenten en de grondspeculaties.

De algemeen secretaris van de TUC, Len Murray, kritiseerde het besluit van de regering om geen controle op de prijzen van de eerste levensbehoeften toe te passen, waardoor de economisch zwakkeren in de eerste plaats werden getroffen. Murray zei verder dat ondanks de prijsverhoging van 9% de werkende bevolking genoegen moest nemen met loonsverhogingen van 7 of 8% en dat er nog prijsverhogingen tot 7% moesten komen voordat zij weer een loonsverhoging van 1% zou krijgen.

De voorzitter van de werkgeversorganisatie Confederation of British Industry, Sir Michael Clapham, kritiseerde de loonvoorstellen, omdat ze nog kostbaarder waren dan die in fase II. Hij zei dat veel werknemers de voorkeur zouden hebben gegeven aan de 8% grens voor de loonsverhogingen zonder de extra-voorzieningen, wat in praktijk betekent dat de lonen 12% zouden kunnen stijgen.

Het energie-team van de regering zittend Lord Carrington, staat:~-cr. v. energie, verder v.l.n.r. Patrick Jenkin, min. v. energie, David Howell, min. v. staat en Peter Emery, onderstaatssecr.

Conflict met *mijnwerkers*

De nationale unie van mijnwerkers besloot op haar jaarlijkse congres op 3 juli een loonsverhoging te eisen tussen de £ 8,21 en £ 12,71 per week waardoor het basis weekloon voor bovengrondse arbeiders op £ 35,— en dat voor ondergrondse werkers op £ 40,— en dat van de werkfrontarbeiders op £ 45,— zou komen. Deze lonen bedragen nu resp. £ 25,29, £ 27,29 en £ 36,79. De regering liet hierop weten dat de mijnwerkers niet als een speciaal geval zouden worden behandeld en dat de bepalingen van fase III van het economische saneringsplan ook op hen van toepassing waren.

De National Coal Board, het overkoepelend lichaam van de genationaliseerde Britse kolenmijnen, deed de mijnwerkers echter een aanbod dat neerkwam op een totale uitgave van £ 44 mln, oftewel £ 2,30 - £ 2,57 per week per 1 maart 1974. Daarnaast zouden nog andere uitkeringen kunnen worden gedaan wegens werk op ongeregelde tijden, waardoor in sommige gevallen het weekloon met £ 7,— omhoog zou kunnen gaan. Dit zou neerkomen op een totale loonsverhoging van 13%, terwijl de mogelijkheid van een nieuwe loonsverhoging van 3½% per 1 jan. 1974 niet werd uitgesloten. De nationale unie van mijnwerkers (NUM) verwierp dit aanbod echter op 10 okt. 1973 en na een vergadering van het dagelijkse bestuur van de bond op 8 nov. kregen de leden (270.000 man) de instructie dat vanaf 12 nov. geen overwerk meer zou worden verricht. De staatssecretaris voor handel en industrie Peter Walker zei in een toelichting op het aanbod van de National Coal Board op 9 nov. dat driekwart van de mijnwerkers op deze manier meer dan £ 3,50 per week extra zou krijgen. De helft zou meer dan £ 4,75 krijgen, een kwart meer dan £ 6,25 extra terwijl degenen die altijd op ongeregelde tijden werken wel £

9,— per week meer zouden krijgen
Met alle andere verbeteringen zou de gemiddelde mijnwerker die 43,2 uur per week werkt op een weekloon van £ 54,— kunnen komen.
Minister van industrie Tom Boardman verklaarde in een toelichting aan het Lagerhuis dat ook de uitkeringen voor het werken gedurende de nacnt zouden worden verhoogd, dat de vakantie-uitkering omhoog zou gaan alsmede de uitkeringen bij overlijden. pensionering en invaliditeit. De voorzitter van de mijnwerkersbond, Joe Gormley, verklaarde op 8 nov. dat het aanbod het maximaal haalbare was binnen het kader van de bepalingen van fase III van het economische saneringsplan, maar dat e a. niet aanvaardbaar was voor de bond. Hij zei dat er te zijner tijd een stemming zou worden gehouden onder de leden of het aanbod aanvaard zou worden of dat er een totale staking zou worden uitgeroepen,
Op 12 nov. hielden de mijnwerkers op met het verrichten van overwerk met als resultaat dat de kolenproduktie sterk terugliep. Weliswaar wordt slechts een relatief gering deel van de kolenproduktie tijdens de overuren naar boven gebracht. maar onderhouds- en herstelwerkzaamheden worden voornamelijk in die tijd en het weekend verricht.

Bemiddeling Heath faalt

Premier Heath deed op 29 nov. een poging in het conflict te bemiddelen, wat echter faalde.
Na 3½ uur besprekingen tussen Heath, de ministers Barber, MacMillan en Boardman enerzijds en het voltallige bestuur van de mijnwerkersbond anderzijds, besloot de laatste met 20 tegen 5 stemmen om het aanbod van de National Coal Board niet aan een schriftelijke stemming onder de mijnwerkers voor te leggen. Vervolgens besloot men eenstemmig door te gaan met de weigering van alle overwerk.

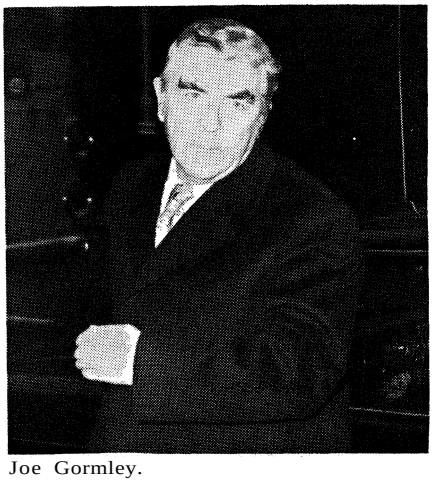
Na afloop lieten beide partijen zich in gematigde bewoordingen uit. Gormley zei dat het verbod van overwerk niet bedoeld was om de regering ten val te brengen, maar om haar tot wijziging van haar politiek te dwingen Gormley zelf had wel een stemming over het loonaanbod willen houden, maar hij legde zich natuurlijk bij de meerderheidsbeslissing neer
Heath zei op een persconferentie dat hij de mijnwerkers had moeten vertellen dat de regering niet ter wille van hen de ,,derde fase" van de inkomenspolitiek kon breken Als voor de mijnwerkers uitzonderingen werden gemaakt zouden andere bonden die ook gaan eisen
De premier had de mijnwerkersleiders erop gewezen dat de vooruitzichten van de kolenindustrie na de grote investeringen van 1100 miljoen pond bijzonder goed zijn en dat de mijnwerkerslonen stellig niet bij de gemiddelde industriële lonen zijn achtergebleven

Andere stakingsacties

De bond van personeel van elektrische krachtcentrales besloot op 24 oktober eenstemmig dat buiten de normale werktijden geen extrawerkzaamheden zoals reparaties meer zouden worden uitgevoerd, tenzij de regering eerder toegezegde loonsverhogingeri alsnog zou uitkeren,
Het duurde twee maanden voordat dit conflict was beëindigd. Op 28 december kwamen regering en de bond alsnog tot overeenstemming binnen het kader van de bepalingen van fase III van het economische saneringsplan.
Op 8 dec. besloot het dagelijkse bestuur van de Amalgated Society of Locomotive Engineers and Firemen (ASLEF) dat vanaf 12 december op zondag niet gewerkt zou worden. Ook zou er geen overwerk meer worden verricht. Dit alles ter ondersteuning van salariseisen bij het begin van de jaarlijkse loononderhandelingen. Door deze actie werd het spoorwegverkeer aanzienlijk belemmerd.
Minister van arbeid Whitelaw verklaarde op 11 december voor het Lagerhuis dat de actie niet alleen gevolgen zou hebben voor het reizigersverkeer maar ook voor het goederenverkeer. In 1972 vervoerden de Britse spoorwegen 169 miljoen ton goederen waarvan 88 mln ton steenkolen en cokes.

Noodtoestand en driedaagse werkweek afgekondigd

Op 13 november kondigde minister van binnenlandse zaken Carr de noodtoestand af. Hierdoor kreeg de regering vergaande bevoegdheden inzake het transport, de energievoorziening en de distributie en prijzen van voedsel.

Joe Gormley.

Het Lagerhuis ging op 13 nov. met 297 tegen 278 stemmen akkoord.
Op 14 nov. nam de regering de eerste maatregelen op grond van de wet op de noodtoestand.
Er werd bepaald dat elektrische verwarming van openbare ruimten, scholen. kerken, winkels, restaurants en bibliotheken aan vergunningen gebonden zou worden.
Ook de elektrische verlichting voor reclamedoeleinden werd aan een vergunning gebonden.
Op 5 dec. werden nieuwe energiebesparende maatregelen afgekondigd. Er werd een maximumsnelheid van 50 mijl per uur voor autoverkeer op alle wegen ingevoerd en de verwarmingstemperatuur in openbare gebouwen werd teruggebracht naar 17,25 "C. De straatverlichting zou met 50% warden verminderd.
Op 12 dec. werden de noodmaatregelen voor een periode van 30 dagen verlengd. Op 9 jan. werden ze wederom voor 30 dagen verlengd tot 8 febr.
Op 13 dec. maakte premier Heath bekend dat de energiesituatie zodanig verslechterd was door de aanhoudende stakingsacties van mijnwerkers en spoorwegpersoneel en door de Arabische olieboycot dat er vanaf 1 jan. nog slechts drie dagen per week elektriciteit aan industriële en handelsondernemingen zou worden geleverd.
In een nadere toelichting op de mogelijke gevolgen van de invoering van de driedaagse werkweek, zei Paul Dean, staatssecretaris voor sociale zaken, dat werknemers, die door de maatregel tijdelijk werkeloos zouden worden in aanmerking zouden komen voor de normale werkeloosheidsuitkering.
Volgens gepubliceerde cijfers waren er op 27 dec. 400.000 werknemers tijdelijk zonder werk als gevolg van de energiecrisis, 640.000 op 31 dec. en 885.000 op 7 jan.
Inmiddels heeft de regering een aantal sectoren van het bedrijfsleven toegestaan meer te werken dan de drie dagen, zoals de banken, de olieindustrie en het openbaar vervoer.
In onze volgende aflevering zullen wij verder ingaan op de ontwikkelingen van het mijnwerkersconflict, het besluit van Heath vervroegde verkiezingen uit te schrijven, de verkiezingscampagne. en de programma's van de deelnemende partijen, alsmede de uitslag. (The Times, The Observer, The Economist, *NRC/H'blad)*

NEDERLAND

MILITAIRE OEFENING BIG FERRO

Van 10-20 sept. 1973 vond in de Noordduitse laagvlakte op een terrein, ruwweg het gebied tussen Hannover, Bremen en Hamburg beslaand, een grootscheepse militaire NAVO-oefening plaats. Aan de oefening werd deelgenomen door 24.000 Nederlandse, 15.000 Duitse, 750 Amerikaanse en 750 Belgische militairen.

De oefening was ontworpen en voorbereid door de Nederlandse legerkorpscommandant generaal Ferry Meijnderts. Zij verliep volgens een nieuw concept. Tot dan was gewoonte, dat dergelijke oefeningen verliepen volgens een strak, van te voren opgesteld, draaiboek. Het verloop van de strijd en ieders rol daarbij stond van te voren vast. Bij deze oefening was alleen het uitgangspunt vastgelegd: ,,Groenlandse[x] troepen zijn na een politiek conflict „Blauwland" binnen gevallen om aardgasrijke grensgebieden te bezetten. Hierna was in het draaiboek niets vastgelegd, waardoor de commandanten meer vrijheid hadden binnen de hun opgelegde taak initiatieven te ontplooien. Generaal Meijnderts verwachtte, dat deze vorm een gunstig effect zou hebben op de instelling van de deelnemers. Ook kon zo de geoefendheid van staven en kaders beter getest worden. Een ander voordeel was, dat deze vorm kostenbesparend werkt. Twee andere oefeningen, die vorig jaar door onderdelen van het legerkorps gehouden waren, waren in totaal f 2 mln duurder dan Big Ferro.

Evaluatie, conclusies

In het *NRC/H'blad* van 28 sept. '73 werden uit het verloop van de oefening conclusies getrokken, die van belang zijn voor het conflict, dat reeds enige tijd binnen de Nederlandse legertop bestond, juist rond de denkbeelden van generaal Meijnderts (pag. 475/1 e.v.-1973).

De politieke redacteur van het *NRC/H'blad* kwam, met enig voorbehoud, tot de volgende conclusies:

- anders dan Den Haag steeds aan de NAVO-leiding in Brussel heeft gerapporteerd is de Nederlandse dienstplichtige op zijn minst gelijkwaardig aan zijn lotgenoten uit Duitsland, de VS en België Met de voortdurend door luitenant-generaal Van Rijn aan NAVO-chefs als Luns en VS-generaal Goodpaster gemelde .,vermindering van de gevechtskracht en van de discipline" valt het nogal mee Dat Van Rijn om die reden toch vervroegd afscheid neemt als voorzitter van het comité chefs van staven ((VCS) (pag 477/3-1973) moet NAVO-bondgenoten in het Duitse oefengebied hebben verbaasd Meijnderts' opvattingen o a voorgedragen aan de commissie-Van Rijckevorsel en in zijn nota van vorig jaar aan oud-premier Biesheuvel (pag. 475/1-'73) dat het legerkorps in een conventioneel conflict behoorlijk voor zijn taak berekend is blijkt aardig te kloppen,

- op het terrein van de legervorming is ook een stelling van Meijnderts rmin of meer bevestigd. Een mobilisabel bataljon bleek na 2 dagen geheel operationeel te kunnen zijn mits kader en materieel in orde zijn Voor de in legerkorpskring aangehangen ,,zwemvesttheorie" is dat bemoedigend.

- Die theorie is zowel voor de legervorminp als voor de diensttijdverkorting van belang Zij komt er in grote lijnen op neer dat het aantal beschikbare eenheden en het daarbij behorende kader en materieel worden gehandhaafd maar dat de eenheden zelf zonodig worden ,,leeggehaald". D w z na een opleiding (bij voorkeur te verzorgen door het legerkorps) en een kortere paraatheidsperiode vertrekt de dienstplichtige eerder met klein verlof. Hij blijft daarna wat langer beschikbaar om — zonodig — via frequentere herhalingen rechtstreeks ,,in te stromen" Mede met het oog op de besprekingen tussen Oost en West over troepenvermindering (MBFR) prefereert Meijnderts deze oplossing boven de vooral in politieke partijen (PvdA, KVP bijv) verdedigde mening dat het aantal brigades wel kan verminderen
De zwemvesttheorie vindt in zekere opzichten ook toepassing bij de VS-strijdkrachten in Duitsland Sinds operaties als Big Lift in de jaren zestig proberen de Amerikanen bij voortduring aan te tonen dat het opblazen van hun Duitse zwemvest mogelijk is zonder dat het de geloofwaardigheid van hun verplichtingen aantast

- het legerkorps heeft meer redenen om de (al dan niet als een zwemvest op te blazen) omvang van de operationele troepen te willen handhaven of zelfs uit te breiden Meijnderts c s achten de officieel geldende (en door Den Haag me: nadruk beleden) NAVO-strategie van de „flexible response" achterhaald De tijd van de koude oorlog en het Amerikaanse strategische overwicht is voorbij Daarmee is erg onwaarschijnlijk geworden dat de VS bij een conflict toestemming zouden geven tot een ,aangepast" tactisch-nucleair antwoord aan het Warschaupact als de Westeuropese conventioneie middelen onvoldoende blijken
Bepalend is nu de tussen Moskou en Washington onderling gegroeide strategisch-nucleaire pariteit, de mutual assured destruction (MAD) Daarom moet Westeuropa zich conventioneel sterk maken, zo de stootdrempel verhogen en zich a h w ,,via Washington" tegen Moskou verdedigen Veelbetekenend is dat Meijnderts, die een verklaard tegenstander is van aanschaffing van tactisch-nucleaire wapens als bijv de Lanceraket in zijn oefenschema zelfs de mogelijkheid van het inzetten van tactische A-wapens niet heeft willen opnemen,

- een voor de militaire en binnenlandspolitieke discussie belangrijke conclusie uit Big Ferro is voorts dat oefeningen van deze omvang eigenlijk niet langer in steeds verder geuraaniseerde gebieden kunnen worden gehouden In legerkorpskringen, waar men niets moet hebben van eventuele inrichting van een groot oefenterrein bij Ter Apel, wordt in dat verband gewezen op een besluit dat de Bondsrepubliek een week eerder heeft genomen
Bonn heeft nl een contract met een looptijd van 10 jaar getekend met Canada, dat ruimte gaat bieden aan Duitse en/of internationale oefeningen Met het Duitse besluit is Meijnderts het zeer eens De Haagse militaire en ambtelijke toppen (cn ook bijv de commissie-Van Rijckevorsel) hebben altijd een sterke voorkeur voor oefengebieden als bedoeld bij Ter Apel gehad (N R C/H'b l a d)

(Vor ber pag 475/1 e v -1973)

GENERAAL WIJTING OPVOLGER GENERAAL VAN RIJN

Op 5 nov. 1973 trad in functie als voorzitter van het comité verenigde chefs van staven generaal A. J. W. Wijting. Hij was opvolger van luitenant-generaal W. van Rijn, die op 1 okt. was afgetreden. Generaal Wijting was laatstelijk commandant van het commando tactische luchtstrijdkrachten.

(Vor. ber. pag. 477/3-1973)

BIINISTER VREDELING VRAAGT GENERAAL MEIJNDERTS PLAN DIENSTTIJDVERKORTING UIT TE WERKEN. CHEF GENERALE STAF VRAAGT ONTSLAG

Luitenant-generaal G. IJsselstein, chef generale staf en bevelhebber landstrijdkrachten, verzocht de koningin op 5 nov. 1973 hem per 1 dec. eervol ontslag te willen verlenen. Aanleiding tot dit verzoek was, dat de generaal zich er niet mee kon verenigen, dat minister Vredeling van defensie legerkorpscommandant luitenant-generaal F. E. Meijnderts rechtstreeks had verzocht op korte termijn een concrete uitwerking te geven van het plan tot diensttijdverkorting, zoals dat was aangeduid in de nota-Meijnderts van mei 1972 (pag. 475/1-1973).

De gang van zaken wordt duidelijk uit een communiqué, dat door het ministerie van defensie op 5 nov. werd uitgegeven.

In het communique werd o m gezegd, dat er thans voor luitenant-generaal IJsselstein een situatie is ontstaan ,,die het hem onmogelijk maakt zijn functie op verantwoorde wijze uit te oefenen" Als motivering daarvoor zegt IJsselstein ,,dat hij heeft ervaren dat na het door de commissie-Langemeijer uitgebrachte rapport (pag 476/2-1973) door de politieke leiding geen maatregelen tegen bedoelde opperofficier zijn genomen hoewel bepaalde handelingen van hem bedenkelijk worden genoemd". Ook ,,dat hij voorts heeft ervaren dat andere officieren, die door hun handelingen eveneens gerechtvaardige twijfel aan hun loyaliteit hebben doen ontstaan bijzondere kansen en/of mogelijkheden zijn geboden"

Voor IJsselstein is onaanvaardbaar dat de minister in een belangrijk politiek probleem als de realisering van de diensttijdverkorting tot twaalf maanden (een ruime meerderheid van het parlement is daarvoor) nu a h w .,kiest", voor de Apeldoornse groep rondom generaal Meijnderts

In een eerder stadium waren de generale staf en de commissie-dienstplichtzaken o l v de secretaris-generaal van het departement drs Peijnenburg er nier in geslaagd een betaalbare en bij de paraatheid van het korps passende oplossing voor de diensttijdverkorting te vinden In het communique werd er nu opgewezen, dat de minister het departement had verzocht rekening te houden met het plan-Meijnderts (diensttijdverkorting op basis van de zogenaamde zwemvesttheorie) maar dat in overleg tussen Den Haag en Apeldoorn niet van de beschikbaarheid van een dergelijk plan (in uitgewerkte vorm) wai gebleken

De legerkorpscommandant had daarom de minister kortgeleden gesuggereerd voor een dergelijke uitwerking brigadegeneraal W Clumpkens, commandant van de 43ste pantserbrigade en Nederlands kenner van de zwemvesttheorie, vrij te maken en rechtstreeks aan de politieke leiding van het departement toe te voegen Deze suggestie heeft de minister, ,,ten overstaan van de bevelhebber landstrijdkrachten", van de hand gewezen Wel verklaarde hij zich bereid Clumpkens vrij te maken mits de uitwerking van het diensttijdverkortirigsplan onder verantwoordelijkheid van de legerkorpscommandant zou geschieden Daarbij heeft de minister, blijkens het communique, een termijn van een maand gesteld i v m de voortgang van de werkzaamheden aan de Defensienota

Tot deze door IJsselstein gewraakte procedure heeft minister Vredeling besloten omdat de tijd dringt en hij in deze directe weg betere waarborgen ziet om tijdig te beschikken over een alternatief voorstel t b v de Defensienota Hij is van mening dat de stroeve verhouding die als gevolg van het generaalsconflict is blijven bestaan tussen de generaals IJsselstein en Meijnderts een belemmerende factor is

Daarom vraagt hij generaal Meijnderts zijn plannen, die tot nu toe steeds globaal zijn aangeduid, ,,concreet uitgewerkt ter beoordeling aan de politieke leiding voor te leggen", zegt het communiqué over de door de minister gekozen gedragslijn, die voor luitenant-geileraal IJsselsteins ontslagaanvraag beslissend blijkt te zijn geweest

Plan *Meijnderts/Clumpkens* voor diensttijdverkorting

Generaal Clumpkens bracht op 15 nov. het rapport diensttijdverkorting aan minister Vredeling uit. Hij had het opgesteld in samenwerking met deskundigen van de IBM. Het rapport beperkt zich niet tot de diensttijdverkorting tot 12 maanden, maar is breder van strekking. Het behandelt de diensttijdverkorting op basis van de z.g. ,,zwemvesttheorie" en stelt ook wijzigingen voor t.a.v. de legervorming, de toewijzing van ,,hard ware" (wapens, voertuigen enz.), ,,soft ware" (systemen van bevelvoering, en verzorging e.d.) en personeel aan de samenstellende onderdelen van de Nederlandse NAVO-bijdrage van de landmacht. Uitgegaan wordt van het huidige begrotingspeil voor defensie, nl. 3,5% van het nationale inkomen.

Tot de belangrijkste onderdelen van het plan behoren de volgende elementen:

- De diensttijd wordt voor niet-kader en niet-officiersfuncties bekort tot 12 maanden (bestaande uit drie i.p.v. vier maanden opleiding en een paraatheidsperiode van 9 i.p.v. 12 maanden); daarna volgt — thuis — een z.g. klein verlofperiode van 4½ i.p.v. 6 maanden ei? een aanvullende mobilisabele periode van 13½ i.p.v. 18 maanden: de dienstplichtlichtingen komen niet meer om de 8 maar om de zes weken op. Na elke kort verlofperiode wordt een derde van de parate functies nieuw bezet, de totale roulatie van het dienstplichtigenbestand geschiedt dus in 13½ maand. (Deze laatste oplossing worct ook in kringen van de generale staf gezien als ,,iets werkelijk nieuws"i.
- De Nederlandse NAVO-bijdrage gaat wat de landmacht betreft bestaan uit drie gemechaniseerde divisies (i.p.v. twee parate en een mobilisabele thans), die binricn 48 uur volgestroomd zijn met kleinverlofgangers en mobilisabelen. Binnen drie dagen daarna is de geveehts- en verzorgingssteun dan operationeel. Daarbij speelt verkorting van de strategische tijdbasis een belangrijke rol, d.w.z. nagestreefd is een beperking van de tijd die nodig is om te komen van de onmiddellijk beschikbare troepensterkte tot de uiteindelijk nodige oorlogssterkte. Dit wordt als een van de wezenlijke kenmerken van de zwemvesttheorie gezien. Het geheel past binnen de geldende NAVO-afspraken voo wat betreft paraatheid en inzetbaarheid.
- Steeds zijn voor het houden van de nodige oefeningen per bataljon/afdeling tenminste voor twee maanden twee compagnieën / eskadrons / batterijen beschikbaar, zodat onderhoud van en oefening met de ,,hardware" en ,,software" van de aan dienstplichtig personeel min of meer ,,leeggehaalde" eenheden verzekerd zijn. Gekozen is voor drie i.p.v. vier bataljons per brigade (de Generale staf was daarvan tot nu toe sterk tegenstander), overigens met behoud van het totale aantal bataljons, nu voor negen i.p.v. zes brigades (er komen immers drie parate divisies i.p.v. twee). Di: laatste zou zow-el de manoeuvremogelijkheden vergroten als de z.g. reactietijd versnellen.
- Een efficiënter gebruik van de beschikbare wapens en voertuigen wordt mogelijk.
- Voor verhoging van de wedde voor dienstplichtigen (op basis van 85% van het minimumloon) komt t.o.v. de tot dusver door het ministerie becijferde kosten bij diensttijdverkorting (op basis van het geldende ,,blokkendoosmodel") jaarlijks een voordelig saldo beschikbaar dat kan oplopen tot f 185 miljoen.
- Ongeacht eventuele weddeverhoging zou diensttijdverkorting in de zwemvesttheorie f 80 miljoen per jaar minder personeelslrosten meebrengen dan eenzelfde diensttijdverkorting in het nu bestaande blokkendoossysteem. Bovendien zou bij overgang naar het zwemvestmodel in 1975 eenmalige besparing van ruim f 50 miljoen resulteren.

Op 27 nov. werd bekend, dat het kabinet instemde met de hoofdelementen van het plan.

Generaal Van der Slikke nieuwe chef-staf. Generaals Meijnderts *en Clumpkens* nemen ontslag

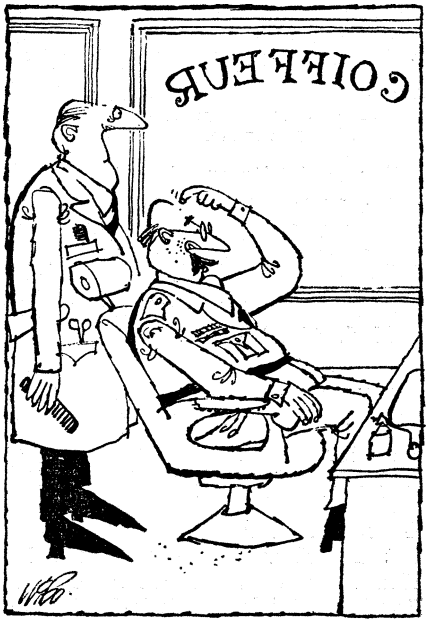
Miinster Vredeling benoemde op 4 dec. generaal-majoor T. E. van Me Slikke, commandant van de eerste divisie, tot chef van de generale staf, als opvolger van luitenant-generaal IJsselstein. De benoeming ging op dezelfde dag in.

Voor generaal Meijnderts, die zich zag als kandidaat voor de functie van chef-staf, was deze benoeming aanleiding zijn ontslag aan te bieden. Aangezien hij de pensioengerechtigde leeftijd van 55 jaar had bereikt, werd hem het ontslag om die reden verleend.

Ook generaal Clumpkens zag nu reden zijn ontslag te vragen. De 52-jarige generaal Clumpkens vroeg ontslag wegens „incomptabilité d'humeur".

Generaal Clumpkens had zijn ontslagaanvrage langs strikt hiërarchische weg in de vorm van een rekest ingediend bij de commandant van de vierde divisie. Na overleg tussen premier Den Uyl en minister Vredeling werd nog op 4 dec. tot een andere procedure besloten. Om generaal Clumpkens niet financieel

Defensie-top moet anders worden

„ . . ,Anders . . !"
(De Volkskrant)

te duperen (pensioenrechten) werd voorkomen, dat het rekest de minister bereikte. In plaats daarvan verzond generaal Clumpkens nu een brief aan de minister, waarin hij verklaarde eervol ontslag te zullen aanvaarden, indien dit hem werd verleend. De voordracht aan de koningin tot dit ontslag is op 12 dec. de deur uitgegaan.
Voor beide generaals ging het ontslag in op 1 jan. 1974,

Generaal Clumpkens beschuldigt top departement van financiële malversaties; trekt de *beschuldiging* weer *in*

Aan generaal Clumpkens werd door minister Vredeling op 31 nov. een spreekverbod opgelegd. In eerste instantie werd verondersteld, dat dit samenhing met de op handen zijnde benoeming van generaal Van der Slikke tot chef-staf. Bij de behandeling van de begroting van defensie door de Tweede Kamer vertelde minister Vredeling op 12 dec. evenwel, dat dit spreekverbod samenhing met beschuldigingen, die generaal Clumpkens had geuit, als zou een zeer hoge ambtenaar van defensie betrokken zijn geweest bij bepaalde financiële malversaties ten gunste van een bepaalde voor defensie werkzame firma. Overigens, zo voegde de minister er aan toe, had generaal Clumpkens deze beschuldiging later weer ingetrokken. Ten slotte deelde de minister mede, dat hij over deze zaak al een nota van de Algemene Rekenkamer had ontvangen en dat op zijn verzoek de centrale accountantsdienst van financiën een onderzoek instelde.
De minister deed deze mededelingen zonder de namen van de betrokkenen prijs te geven. Uit de TK-fractie van de PvdA en KVP werd echter vernomen, dat de verwijten van generaal Clumpkens er op neer kwamen, dat de secretaris-generaal van het departement en zijn plaatsvervanger voor de landmacht, de heren Peijnenburg en Cusell, over een reeks van jaren het verlenen van opdrachten aan het organisatiebureau Bakkenist en Spits en Co. onvoldoende zouden hebben begeleid. Dit bureau zou mede dankzij ontoereikende controle een forse ,,overwinst" hebben kunnen maken.

Generaal Gitz opvolger *Meijnderts*

M.i.v. 15 jan. is generaal-majoor E. Gitz, tot dan commandant van de vierde divisie, commandant van het eerste legerkorps, opvolger van luitenant-generaal Meijnderts. *(NRC/* H'blad, ANP)

WEGVERVOER OP WEST-DUITSLAND. CONTINGENTEN VOOR 1973-1974

Minister Westerterp van verkeer en waterstaat besprak op 5 dec. 1973 met zijn Westduitse ambtgenoot Lauritzen over een verhoging van het aantal vergunningen voor het Nederlandse wegvervoer op de Bondsrepubliek. De Nederlandse minister had minister Lauritzen verzocht voor de periode 1 okt. 1973-1 okt. 1974 het aantal contingenten van 585.000 te verhogen tot 685.000. In plaats van de gevraagde 100.000 extra-ritvergunningen wilde echter minister Lauritzen niet meer geven dan 42.500.

Bij wijze van concessie is men evenwel aan Westduitse zijde bereid om twee bijzondere contingenten te verhogen. In het eerste geval gaat het op militaire transporten, waarvoor het aantal ritvergunningen van 5.000 tot 7.500 wordt verhoogd. In het tweede geval wordt het contingent voor het vrachtverkeer op West-Berlijn van eveneens 5.000 op 7.500 gebracht.
Verder zijn er twee nieuwe contingenten in het leven geroepen. Voor het transito door de Bondsrepubliek zullen 10.000 extra vergunningen beschikbaar worden gesteld. Het gaat hierbij om het Nederlandse vrachtvervoer op de DDR: tot nog toe werd dit contingent van het algemene pakket afgetrokken. Aan Nederlandse zijde werd dit als een discriminatie beschouwd, omdat Oostduitse vrachtrijders zonder contingenteringsproblemen via de Bondsrepubliek naar Nederland kunnen rijden.
Voor de Bondsrepubliek is immers de DDR binnenland, en hoewel de Oostduitsers het met deze opvatting totaal niet eens zijn, bleken zij meestal niet meer zo consequent te zijn, wanneer zij er hun voordeel mee kunnen doen. Naast dit nieuwe contingent heeft minister Lauritzen zich verder ook bereid verklaard 5.000 vergunningen te geven voor gecombineerd vervoer (trein-vrachtauto). (NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 463/1 e.v. - 1973)

NEDERLANDSE STEUN ANTI-RACISME-PROGRAMMA WERELDRAAD VAN KERKEN

In een brief aan de directeur van het Programma ter bestrijding van het racisme van de Wereldraad var kerken, drs. Boudewijn Sjollema, deelde minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking op 11 dec. vorig jaar mede, dat de Nederlandse regering aan dit Programma een bedrag van f 500.000 ter beschikking zou stellen. Aan de besteding van het bedrag zijn geen voorwaarden verbonden.

Het Racismeprogramma van de Wereldraad verleent steun aan bevrijdingsbewegingen in Afrika, maar ook aan onderdrukte rassengroepen in andere delen van de wereld, zoals de Koreanen in Japan, en Indianen in Noord- en Zuid-Amerika. Voorts subsidieert dit Programma bewegingen, zoals de Anti-apartheidsbeweging en het Angola-comité in Nederland.
De Nederlandse regering is de tweede egering die het Racismeprogramma van de Wereldraad financieel steunt. De Zweedse regering schonk in 1972 en 1973 telkens 100.000 kronen, f 62.000. (NRC-H'blad)

(Vor. ber. pag. 808/1 - 1973)

FINANCIËLE REGERINGSSTEUN VOOR DAGBLAD DE TIJD

Eind okt. vorig jaar werd gemeld, dat het VNU-concern (Verenigde Nederlandse Uitgeversbedrijven) bij de regering had aangeklopt om steun voor het dagblad De Tijd, dat tot de VNU-groep behoort. De VNU was tot deze stap overgegaan uit ernstige bezorgdheid voor de financiële positie van zijn landelijke dagblad. De resultaten van de al geruime tijd verliesgevende krant waren in de voorafgaande periode aanzienlijk verslechterd. De oorzaak voor deze verslechtering lag in de sterke kostenstijgingen en in het zeer snelle abonneeverlies, waarmee het dagblad werd geconfronteerd.
Een vergelijkbare situatie had zich reeds in mei. 1972 voorgedaan, toen de VNU in principe besloot De Tijd (toen met ong. 90.000 abonnees) op te heffen. Een grootscheepse reddingsactie van de redactie en anderen leverde toen zoveel nieuwe ahonnees op, dat de VNU het besluit weer introk. Inmiddels is hef dagblad sterk gesaneerd, terwijl tevens de redactionele formule werd aangepast. Dit ging gepaard met een teruggang van het abonneebestand tot ca. 65.000 in okt. vorig jaar.

Overheid neemt deel verlies De Tijd over

Het kabinet had toegezegd medio dit jaar de Tweede Kamer een nota toe te zenden over het massamediabeleid. Hierop vooruitlopende werden het ministerie van CRM en de VNU het op 10 jan. eens over een regeling voor De *Tijd.* In een brief aan de TK-commissie voor CRM zette minister Van Doorn op 18 jan de inhoud van deze regeling uiteen. Tevens gaf de minister een toelichting op de motieven, die hem tot dit besluit hadden gebracht.

Voor De Tijd houdt de regeling het volgende in: ten laste van het Bedrijfsfonds voor de Pers (dat wordt gevoed door een heffing van 5% op de STER-tarieven) wordt gedurende een periode van drie jaar een financiële verliescompensatie verleend van maximaal twee miljoen gulden per jaar, met de aantekening dat de VNU eenderde van het jaarlijkse verlies vóór aftrek van belastingen voor haar rekening neemt. Deze regeringssteun is onder de volgende voorwaarden verleend:

— het jaarlijkse verlies van De Tijd mag het maximum van drie miljoen gulden niet overschrijden;

— de betaalde oplage mag niet beneden de 55.000 exemplaren dalen;

— de VNU zal de zogeheten overheadkosten (marketing, computer-administratie e.d.) voor haar rekening nemen en de continuïteit van het dagblad De Tijd over de afgesproken drie jaar garanderen,

De regeringssteun eindigt wanneer de exploitatie van De Tijd op een andere dan de huidige wijze wordt voortgezet Het maximum-verlies en de minimumoplage zijn zodanig gekozen, dat waarschijnlijk al in de loop van dit jaar zal blijken of De Tijd, door zich al of niet op de lezers-

markt te herstellen, voor verdere regeringssteun iii aanmerking komt.

Minister Van Doorn schetst in zijn brief aan de Kamercommissie het principiële uitgangspunt van de regering over het te voeren massamediabeleid. De taak van de overheid om de vrije meningsuiting te waarborgen omvat twee facetten: het individu beschermen tegen mogelijke inbreuken op deze vrijheid en een actief beleid voeren om het recht op vrije meningsuiting via de massamedia te verwezenlijken. De regering ziet de vrijheid van meningsuiting als het fundament van een democratische samenleving. Het overheidsbeleid voor de massamedia dient allereerst uit te gaan van de informatiebehoeften van de samenleving enerzijds en de wijze waarop de massamedia in die behoeften voorzien anderzijds.

De overheid, aldus minister Van Doorn, dient er dus voor te waken dat de massamedia zoveel mogelijk tegemoet komen aan de uiteenlopende informatiebehoeften die onder de verschillende groeperingen van de bevolking leven. In het omroepbestel is en wordt getracht de in onze maatschappij bestaande veelkleurigheid aan levens- en wereldbeschouwelijke richtingen en maatschappelijke stromingen te representeren. Het bestel is in dit opzicht, voor het democratisch functioneren van onze samenleving, een kostbaar goed, aldus minister Van Doorn in zijn brief.

De verscheidenheid in de pers is een gebied waarop de overheid haar beleid, dat op veelvormigheid in meningsvorming en -uiting is gericht, minder doeltreffend kan verwezenlijken. De krant is niet alleen een geestelijk produkt, maar vertegenwoordigt ook een economisch goed, dat niet alleen aan de smaak van de lezer dient te appelleren, maar ook aan de adverteerder verkoopbaar moet zijn. Het heeft geen zin te constateren dat dit of dat gamma van bladen het beste zou zijn, als te zelfder tijd moet worden geconstateerd, dat dagbladen die in dat gamma zouden passen, inmiddels niet meer bestaan. Bovendien vergt in de huidige economische omstandigheden het stichten van een nieuwe krant een miljoeneninvestering.

Nu het de regering voor ogen staande persbeleid nog niet is uitgewerkt, is de minister uitgegaan van de bestaande veelvormigheid van de dagbladpers. In dit kader moeten de overbruggingsmaatregelen die hierboven zijn beschreven, worden gezien.

Tweede Kamer bespreekt de regeringsbeslissing

De Tweede Kamer besprak het besluit financiële steun aan *De Tijd* te verlenen op 5 en 6 febr. Het bleek, dat VVD, DS'70 en de kleine rechtse partijen bezwaren hadden tegen de subsidiëring van *De Tijd*.

Men meende, dat kranten alleen moeten blijven voortbestaan, wanneer het produkt, dat zij maken wordt verkocht. De krantenlezers moeten daarover beslissen en niet de overheid. Eventuele steun moet worden gegeven op basis van objectieve gegevens, b.v. het aantal abonnees.

Steun voor zijn beleid kreeg minister Van Doorn van de zijde van de drie progressieve partijen PvdA, PPR en D'66. Met de minister was men in deze hoek van oordeel, dal regeringssteun niet concurrentievervalsend werkt. De steun dient er in hun oordeel juist toe de gevolgen van ongelijke concurrentievoorwaarden ongedaan te maken. Gewezen werd in dit verband op zaken als verschillend verspreidingsgebied en advertentiebestand. Een landeiijk blad als *De lijd* verkeert in het nadeel tegenover een ong. even groot dagblad, dat in slechts een klein gebied verspreid wordt, wanneer het gaat om het verwerven van advertentieopdrachten.

Kranten, die een bijdrage]everen aan de pluriformiteit, mogen niet afhankelijk zijn van adverteerders.

Bij de drie christen-democratische partijen zag men liever een andere vorm voor de steun dan de door de regering voorgestelde. Bovendien verlangde men in de vorm van een motie-Scholten (ARP, mede namens KVP), dat bij eventueel volgende steunverlening in acute noodgevallen, zolang nog geen overeenstemming was bereikt over het massamediabeleid, eerst met de Kamer of de Kamercommissie overleg werd gepleegd.

Twee andere moties waren afkomstig van de heren Van der Sanden (KVP) en Van Leijenhorst (CHU, mede namens ARP en VVD). In de motie-Van der Sanden werd gevraagd *De Tijd* een bedrag à fonds perdu voor 1974 te geven, maar de beslissing voor de volgende twee jaar te laten afhangen van het oordeel van het bestuur van het bedrijfsfonds voor de pers. In de motie-Van Leijenhorst werd gevraagd de steun à fonds perdu om te zetten in kredietverlening voor beperkte duur. Alle drie moties werden door de minister ontraden.

Op de tweede dag van het debat bleek de heer Van der Sanden zijn motie te hebben gewijzigd: Nu werd gevraagd over nieuwe verzoeken om steun niet te beslissen, zolang het bedrijfsfonds voor de pers nog niet functioneerde. Aangedrongen werd op een spoedige oprichting van het fonds. Deze motie werd mede gesteund door PvdA, PPR en D'66. Naar het oordeel van de heer Van der Sanden was nu de motie-Scholten overbodig geworden.

Minister Van Doorn verklaarde zich bereid om ,,in de geest van de motie-Van der Sanden te handelen", maar hij wil in staat blijven, zolang er nog geen onafhankelijk bestuur van het bedrijfsfonds is, om ,,een aantal handreikingen te doen". De TK aanvaardde daarop de motie-Van der Sandeii. Mede met hulp van de KVP (behalve de heer Fievez die vóór stemde) werd vervolgens de motie-Scholten verworpen, die verder slechts werd gesteund door DS'70, ARP, VVD, CHU, BP, CPN, SGP, GPV, PSP, en RKPN. Ook de motie-Van Leijenhorst werd verworpen. Hiervoor stemden VVD, CNU, ARP, DS'70, GPV, SGP en RKPN. *(Ministerie van CRM, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 539/3-1973)

DISCUSSIENOTA VERNIEUWING PRIMAIR EN SECUNDAIR ONDERWIJS

Minister J. A. van Kemenade van onderwijs zond op 31 jan. de Tweede Kamer een discussienota ,,Naar een structuur voor de ontwikkeling en vernieuwing van het primair en secundair onderwijs". In de nota stelt de minister, dat voor een zo goed mogelijke voorbereiding en begeleiding van de in het onderwijs noodzakelijke ontwikkelingen en vernieuwingen van het onderwijssysteem een zo werkzaam en sluitend mogelijk apparaat voor overleg, advies en verzorging nodig is. De minister doet voorstellen voor een dergelijk apparaat als „strategie" of ,,krijgsplan" voor vernieuwing van het onderwijs.

In dit krijgsplan ontwerpt de minister een systeem van overleg-, advies- en verzorgingsorganen ter vervanging, aanvulling, verbetering en/of coördinatie van de reeds bestaande organen dan wel ter opvulling van bestaande gebreken.

Het is een planningsstructuur voor het voorbereiden, formuleren en programmeren van maatregelen en evalueren van beslissingen.

Daarbij zullen alle belanghebbenden zoals bevoegd gezag, schoolleiding, onderwijsgevenden, leerlingen, ouders en niet-onderwijsgevend personeel via hun organisaties moeten worden betrokken, ieder met hun eigen verantwoordelijkheid.

De uitvoering ligt bij de scholen zelf: ,,ontwikkeling en vernieuwing zullen gestalte moeten krijgen in de scholen en zullen ten slotte door die scholen zelf moeten worden gerealiseerd".

Op grond van die beginselen stelt de minister voor:

1. Handhaving van de centrale commissie voor onderwijsoverleg. Aan de reeds deelnemende onderwijsorganisaties zullen nog die van werkgevers en werknemers worden toegevoegd.

Vier sectorraden, voor primair en secundair onderwijs, educatieve voorzieningen voor werkende jongeren en voor de opleiding van onderwijsgevenden, zullen aan

Minister Van Kemenade.

het algemeen overlegorgaan worden ondergeschikt gemaakt. Bestaande overlegorganen zoals voor de werkende jongeren en de opleidingen alsook het Lochemse overleg voor leerplannen zullen daarin opgaan.

2. Instelling nog dit jaar van de stichting voor leerplanontwikkeling, waarbinnen de commissies leerplanontwikkeling, de drie landelijke pedagogische centra, de schoolbegeleidingsdiensten en het contactorgaan innovatie-onderwijs zullen gaan functioneren. Ook het centraal instituut voor toetsontwikkeling en de stichting voor onderzoek van het onderwijs zullen bij het werk worden betrokken alsmede de 350 voor deelprojecten bestaande overige commissies.

3. Een adviescommissie voor de programmering, die tot taak zal hebben op basis van deskundigheid te adviseren over opzet, voortgang en resultaten van ontwikkelingen en vernieuwingen. Hierin zullen opgaan de innovatiecommissies, de reeds bestaande commissie voor integratie van kleuter- en basisonderwijs en de middenschool, de komende commissie voor open school en onderwijs aan werkende jongeren.
De commissie onderwijskundige experimenten vervalt.
Deze adviescommissie zal geen belangen vertegenwoordigen, zodat overheid en onderwijs niet rechtstreeks vertegenwoordigd zullen zijn en de leden op persoonlijke titel van deskundigheid worden benoemd.

4. Een onderwijsplanbureau, dat kwantitatieve informatie over ontwilrkelingen in en met betrekking tot het onderwijs (doorstroming, drop-out, aansluiting met arbeidsmarkt, capaciteit, kostenontwikkeling zal moeten verzamelen ten gerieve van minister, parlement, de overleg- en adviesorganen en het onderwijs.

Naast een onafhankelijke voorzitter en onderwijskundigen zullen daar deel van uitmaken vertegenwoordigers van de vijf bestaande andere planbureaus van de overheid en vertegenwoordigers van de meest betrokken ministeries.
De kwalitatieve informatie en de evaluatie van ontwikkeling en vernieuwing blijven de taak van de stichting voor onderzoek van het onderwijs, waarvan de inrichting wel zal moeten worden aangepast aan de nieuwe structuur.
De onderwijsraad houdt zijn functie van laatste adviesorgaan van de minister over voorgenomen beslissingen. Nader zal moeten worden bezien, waar de taken van de Onderwijsraad die van de nieuwe organen overlappen of wat de bevoegdheden betreft ermee in conflict komen, waarna de operatieterreinen zullen worden afgebakend en gecoördineerd.
De invoering van de vernieuwingsstructuur is volgens de minister in hoofdzaak afhankelijk van de financiële mogelijkheden en de instemming van het parlement. Op de begroting van 1974 zijn al gelden beschikbaar voor een begin met onderwijsplanbureau en de adviescommissie voor de programmering. (NRC/H'blad)

WONINGBOUW IN 1973

In het jaar 1973 werden 141 100 woningen in aanbouw genomen (waarop het aantal in die periode gemelde correcties ad 800 niet in mindering is gebracht) en 155 500 woningen voltooid
Het aantal in uitvoering zijnde woningen bedroeg ultimo december 1973 141 600.
De gemiddelde bouwtijd der in 1973 voltooide woningen bedroeg 12,3 maanden
Over de jaren 1970 t/m 1973 luiden de cijfers als volgt

	Begonnen	Correcties	Voltooid	In uitvoering
1970	127 300	2 200	117 300	153 700
1971	139 500	1500	136 600	153 800
1972	156 200	900	152 300	156 900
1973	141 100	800	155 500	141 600

(Ministerie van economische zaken) (Vor ber pag 142/2-1973)

WERKGROEP KVP-ARP INZAKE ABORTUS

De fracties van KVP en ARP in de Tweede Kamer besloten op 31 jan. te zamen een werkgroep in te stellen, die een eigen initiatief wetsontwerp inzake abortus zal opstellen.
De instelling van de werkgroep vloeit voort uit afspraken, die gedurende de kabinetsformatie zijn gemaakt. Op aanraden van formateur Burger is toen overeengekomen, dat het wetsontwerp Stuyt-Van Agt (pag. 525 e.v.-1972) zou worden ingetrokken en zou worden vervangen door een initiatiefontwerp van christen-democratische zijde. Dit ontwerp zou dan in de Tweede Kamer gelijktijdig worden behandeld met het initiatiefontwerp van de TK-leden Roethof en Lamberts van de PvdA (pag. 525/3-1972).
Over de samenstelling van de christen-democratische werkgroep is door KVP en ARP enige maanden met de CHU onderhandeld, die aan het kabinet-Den Uyl niet wilde deel nemen. De CHU-fractie besloot uiteindelijk niet in de werkgroep zitting te nemen.
De commissie bestaat nu uit de TK-leden Van Schaik en mevr. Gardeniers Berendsen (KVP), Boertien en mevr. Van Leeuwen (ARP) en de EK-leden Russel (KVP) en Christiaanse (ARP). *(NRC/H'blad)* (Vor. ber. pag. 163/1-1973)

BERISPING VPRO WAS NIET TERECHT

De Kroon heeft op 24 jan. de beschikking van de minister van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk, toen nog de heer P. J. Engels, van 4 januari 1973 waarbij de VPRO een berisping werd gegeven terzake van de televisie-uitzending „Barend is weer bezig" (2) van 14 december 1972, vernietigd.
Daarmee is beslist op een destijds door de VPRO ingesteld beroep.
De Kroon laat haar beslissing steunen op de overweging, dat met de berisping aan het tuchtartikel in de Omroepwet een onjuiste toepassing is gegeven. De in de berisping genoemde feiten en omstandigheden kunnen niet redengevend zijn voor het oordeel dat door de VPRO in strijd is gehandeld met het voorschrift van de Omroepwet, dat de uitzendingen niets mogen bevatten dat gevaar oplevert voor de veiligheid van de Staat, de openbare orde of de goede zeden. *(Ministerie* van CRM) (Vor. ber. pag. 99/2 e.v.-'73)

OMROEPDREMPELS VERHOOGD

Het minimum-bedrag van de contributie voor omroeporganisaties en aspirant-omroeporganisaties is door een wijziging van het Omroepbesluit verhoogd van vijf naar tien gulden per jaar. Tevens is het aantal leden, dat aspirant-omroeporganisaties ten minste moeten hebben om tot de ether te kunnen worden toegelaten, vastgesteld op 40.000. Dit was 15.000.
Deze veranderingen treden op 7 februari 1974 in werking. Zij hebben geen invloed op reeds ingediende aanvragen voor een zendmachtiging, waarop nog niet is beslist. *(Ministerie van CRM)*

NIEUWE PROCUREUR-GENERAAL HOGE RAAD

Mr. M. S. van Oosten is op 27 nov. 1973 benoemd tot proc.-generaal bij de Hoge Raad. Sedert 1957 is de heer Van Oosten advocaat-generaal bij de Hoge Raad. Als procureur-generaal is hij de opvolger van mr. G. E. Langemeijer, die op 1 dec. met pensioen is gegaan.

Meelf Syben van Oosten is op 25 oktober 1909 in Kiel-Windeweer geboren. Hij studeerde en promoveerde in Leiden en was werkzaam bij het openbaar ministerie in Rotterdam en Leeuwarden Van 1955 tot 1957 was hij advocaat-generaal bij het gerechtshof in Arnhem (NRC/H'blad)
(Vor ber pag 495/3-1973)

SOWJET-UNIE

PODGORNY IN BULGARIJE

De voorzitter van het presidium van de Opperste Sowjet, Nikolai Podgorny, bracht van 4-8 juli 1973 een bezoek aan Bulgarije. Hij voerde daar besprekingen met o.m. het Bulgaarse staatshoofd Todor Zjiwkow. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 446/3-1972)

BREZJNEW BEZOEKT BULGARIJE

Partijleider Brezjnew was van 18-21 sept. 1973 in Bulgarije. Twee bezoeken van Sowjet-leiders zo kort na elkaar aan Bulgarije brachten in de Westerse pers enige speculatie te weeg.

Zo werd o.m. samenhang verondersteld met de pogingen van de SU de verhouding met Joego-Slavië te verbeteren. De relaties tussen Bulgarije en Joego-Slavië zijn reeds geruime tijd belast door de Macedonische kwestie (pag. 514/2-1973). Doel van de twee bezoeken zou nu zijn te voorkomeri, dat een verbetering van de betrekkingen van de SU met Joego-Slavië zou leiden tot een belasting van de verhouding van de SU met Bulgarije — altijd een van de trouwste bondgenoten.

Een andere zaak, waarop gewezen werd, was, dat de Sowjet-politiek van ontspanning met het Westen in Bulgarije soms op enig verzet leek te stuiten. De Bulgaarse buitenlandse politiek was lang gekenmerkt geweest door afgrenzing jegens het Westen.

Brezjnew over ontspanning

Op de tweede dag van zijn bezoek aan Bulgarije sprak Brezjnew op een massavergadering in Sofia een rede uit, waarin hij inging op de Sowjet-politiek t.a.v. het Westen. Hij riep op tot een ,,nieuw systeem van internationale betrekkingen", maar hij maakte tevens duidelijk, waar de grenzen lagen van de bereidheid tot concessies van de SU.

In zijn rede gaf Brezjnew te kennen, dat met de Europese conferentie over veiligheid en samenwerking spoed gemaakt moest worden. Naar zijn oordeel kon de conferentie nog in 1973 worden afgesloten. Partijleider Erezjnew stelde, dat de socialistische staten in de strijd voor de vrede in de hele wereld talrijke bondgenoten telden. Een niet onbelangrijke rol daarbij speelden de regeringen van die kapitalistische staten, die zich stelden op de grondslag van het realisme en die zich bereid toonden de internationale problemen aan de onderhandelingstafel op te lossen. De SU en zijn bondgenoten waren er vast van overtuigd, dat er mogelijkheden bestonden voor een radicale en stabiele verbetering van het internationale klimaat, dat op een eerlijke en vastbesloten wijze een nieuw systeem van internationale betrekkingen kon en moest worden opgebouwd, zonder onredelijkheid en dubbelzinnigheid, onder eerbiediging van de beginselen van soevereiniteit, de niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden en de strikte handhaving van afgesloten verdragen.

N.a.v. de Europese conferentie over veiligheid en samenwerking vermeldde Brezjnew westelijke stemmen, die het belang, dat de SU en de andere socialistische staten hadden bij deze conferentie, wilden benutten om druk uit te oefenen en meer concessies los te krijgen. Een dergelijke instelling noemde Brezjnew naïef, niet bijzonder fatsoenlijk en blijk gevend van een koopmansgeest. Het afbreken van spanningen in Europa komt ten goede aan alle ianden op het contingent en zou iedereen moeten aangaan. I-let gaat niet om een diplomatieke goederenuitwisseling, maar om een gemeenschappelijke multilaterale inspanning.

Brezjnew keerde zich tegen ,,kleingeestige egoïstische berekeningen" en liet ,,huichelachtige vooropstellen van privé-vraagstukken ten koste van de hoofddoeleinden". Aan de problemen van veiligheid en van samenwerking op de terreinen van economie, wetenschap, techniek, cultuur en bij humanitaire vraagstukken verdiende aandacht, maar Brezjnew dacht — en hij vond, dat de andere zijde dat ook inoest doen —, dat een brede en vruchtbare ontwikkeling van economische en culturele betrekkingen en de oplossing van humanitaire problemen slechts mogelijk waren, indien het gevaar van oorlog werd opgeruimd.

In een reeks van grote kapitalistische staten hoorde men echter stemmen ten gunste van een nog snellere wapenwedloop, een bovenmatige uitbreiding van de militaire uitgaven, aldus Brezjnew. Hier en daar in West-Europa hoorde men ook stemmen, die t ijfel uitten aan het recentelijk tot stand gebrachte systeem van verdragen. Men kwam ook opzettelijke propagandacampagnes tegen, die wantrouwen wilden zaaien tegen de politiek van de SU en de andere socialistische staten. Het was moeilijk daarin iets anders te zien dan de poging het welslagen van een groot werk, dat de volkeren nodig hebben, onder alle omstandigheden te verhinderen. Het zou een onvergefelijke fout zijn de kansen van de Europese conferentie niet te benutten.

In deze rede sprak Erezjnew ook een veroordeling uit van de militaire staatsgreep in Chili. Hij sprak van de ,,van bloed druipende misdaden van de uitbuitersklasse en van de reactionaire militairen, die met behulp van buitenlandse imperialistische krachten de weg van het open geweld, de militaire dictatuur en de terreur hadden betreden". (NZZ, The Times)

KOSYGIN IN OOSTENRIJK

Premier Kosygin bracht van 2-5 juli 1973 een bezoek aan Wenen. Met hem mee gereisd waren o.a. vice-minister van buitenlandse zaken Semjonow en vice-minister van buitenlandse handel Koezmin.

De Sowjet-premier had in de Oostenrijkse hoofdstad besprekingen met o.a. bondskanselier Bruno Kreisky.

Voorts werden gedurende het bezoek van Kosygin aan Oostenrijk d ie overeenkomsten ondertekend. Het betrof een verdrag betreffende de samenwerking op lange termijn op de gebieden van economie, wetenschap, techniek en industrie, een verdrag over het internationale wegverkeer en een korte termijn programma inzake culturele samenwerking.

TV-interview

In de avond van 5 juli zond de Oostenrijkse TV een interview met de Sowjet-premier uit. Iri dit gesprek wees Kosygin op de dringende noodzaak van internationale samenwerking, o.a. met het oog op de energieproblemen van verschillende landen en de enorme energiereserves in de SU.

Voorts benadrukte hij, dat de samenwerking tussen zijn land en de VS geen discriminatie van de kleinere staten ten gevolge zou hebben. De economische integratie in Europa kon er slechts door bevorderd worden.

Veel lof had de premier voor partijleider Brezjnew, die, zoals hij zei, „in dienst van een werkelijke ontspanning een enorme arbeid heeft geleverd". De regering en het volk van de SU verwelkomden zijn inspanningen van ganser harte.

Persconferentie

Kort voor zijn vertrek gaf premier Kosygin op 5 juli een persconferentie, waarbij op breed terrein vragen werden gesteld.

De Sowjet-premier vertelde o.m., dat in Moskou de mogelijkheden werden nagegaan om directe betrekkingen tussen de Comecon en de EG in het leven te roepen. De mogelijkheden van economische samenwerking tussen Oost en West beoordeelde Kosygin zeer optimistisch. Het leek hem evenwel niet mogelijk alle economische vraagstukken op te lossen op de basis Comecon-EG. Derhalve dienden ook bilaterale betrekkingen op economisch gebied tussen Oost en West te blijven voortbestaan.

Op de vraag, hoe de SU tegenwoordig de betrekkingen van Oostenrijk met de EG beoordeelde — de SU had daar lang grote bezwaren tegen — antwoordde Kosygin, dat de houding van de SU niet was veranderd. In de praktijk waren er echter geen bezwaren meer, daar de Oostenrijkse regering in een aide-memoire verzekerd had, dat de Oostenrijkse verdragen met Brussel volledig in overeenstemming waren met het Staatsverdrag en de Oostenrijkse neutraliteit. Aangezien Oostenrijk de verplichtingen, die het vrijwillig op zich genomen had, altijd strikt was nagekomen, bestond er voor de SU geen grond daaraan te twijfelen.

Gevraagd naar de stand van de Sowjet-Chinese onderhandelingen, die in 1969

waren begonnen, zei Kosygin, dat deze nog voortduurden, maar dat geen noemenswaardige vooruitgang was geboekt. Op het moment was er ook geen uitzicht op resultaten. Van de kant van de SU was een reeks constructieve voorstellen gedaan, maar daar was geen antwoord op gekomen.
Verder toonde de premier zich een voorstander van uitbreiding van het internationale toerisme. Hij zag dit niet alleen als een commerciële zaak, maar hij meende, dat het goed was, wanneer mensen over de grens reisden om met andere mensen en opvattingen kennis te maken.
Ten slotte werd premier Kosygin geconfronteerd met het lot van uit de SU geëmigreerde joden, die in Israël niet konden aarden. Sommigen van hen wonen onder zeer slechte omstandigheden in Wenen. Kosygin zei, dat hij het probleem kende.
Hij had inmiddels de ambassade van de SU in Wenen opdracht gegeven het vraagstuk te onderzoeken. De SU was er alles behalve gelukkig over, dat deze mensen in Wenen onder zulke moeilijke omstandigheden moesten leven, maar men kon de SU daar geen verwijt van maken. Concrete toezeggingen deze mensen toestemming te geven naar de SU terug te keren deed Kosygin niet.

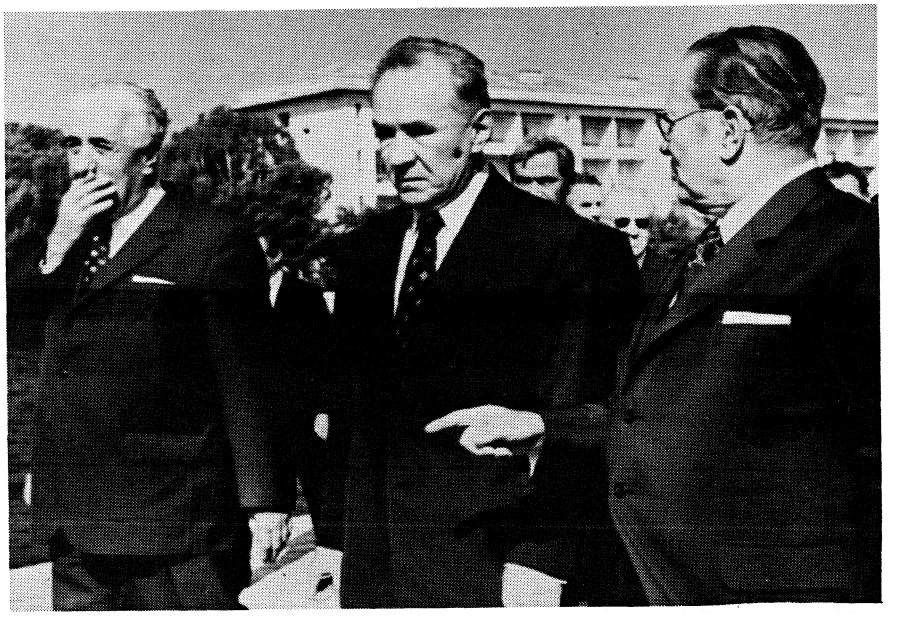
Slotcommuniqué

In het na afloop van Kosygins bezoek uitgegeven communiqué werd melding gemaakt van „warme en hartelijke ontvangst" door de Weense bevolking, alsmede van de „warme en vertrouwensvolle atmosfeer", waarin de besprekingen waren verlopen.

Voorts werd veel betekenis toegekend aan het Staatsverdrag en de neutraliteit van Oostenrijk Deze hadden niet alleen de onafhankelijkheid van Oostenrijk gevestigd, maar ook de internationale positie van het land verzekerd De neutraliteit van Oostenrijk was een belangrijke factor van de vrede en de veiligheid in Europa geworden
Beide partijen hechten veel belang aan de besprekingen over een evenwichtige vermindering van troepen (MBFR)
(NZZ, Le Monde, FAZ)

KOSYGIN BEZOEKT JOEGO-SLAVIË

Premier Kosygin bracht van 24 sept - 1 okt. een bezoek aan Joego-Slavie. In de hoofdstad Belgrado voerde hij besprekingen met de Joegoslavische premier Bijedic. Daarnaast reisde Kosygin door het land, waarbij hij ook de hoofdstad van Macedonië, Skopje, aandeed. Waarnemers zagen hierin steun van dc SU aan Joego-Slavië ia het conflict met Bulgarije over de Macedonische kwestie. Er werd nog op gewezen, dat in het blad van de Joegoslavische Bond van communisten, *Kommunist,* aan de vooravond van het bezoek van Kosygin een felle aanval op Bulgarije geplaatst was. Aanleiding was het feit, dat de Bulgaarse autoriteiten op een beurs in Plowdiw Macedonische publikaties in beslag hadden genomen.

V.l.n.r. premier Bijedic, Kosygin en pres. Tito.

In het reisprogramma van Kosygin was ook een bezoek aan het buitenverblijf van president Tito op het eiland Brioni opgenomen, maar dit bezoek werd door Kosygin afgezegd. Een officiële reden hiervoor werd niet gegeven.

Toespraken Kosygin en Bijedic

Uit toespraken van Kosygin en Bijedic bleken de nuances in de opvattingen, die in de twee landen bestaan inzake de wederzijdse betrekkingen.

Zo meende de Joegoslavische premier Bijedic in een tafelrede op 24 sept, dat de positieve ontwikkeling van de betrekkingen tussen de SU en Joego-Slavië te danken was aan de Principes, neergelegd in de gemeenschappelijke verklaringen van 1955, 1956 en 1971, van gelijkheid en strikte eerbiediging van de „specifieke binnenlandse condities"
Premier Kosygin gaf te kennen, dat de identiteit van de socialistische systemen beide landen natuurlijke bondgenoten maakte in de strijd voor de vrede De SU zag samenwerking tussen de SU en Joego-Slavie als een „belangrijke schakel in het wereldwijde socialistische systeem" De Sowjet-Unie zou voortgaan te streven naar onderhandelingen en ontspanning, maar zou geen inbreuk toestaan op de „monolitische eenheid" van de socialistische landen
Ontspanning was alleen mogelijk, wanneer de onderhandelende partijen zich nauwkeurig hielden aan het beginsel van gelijk recht en vooral wederzijds respect De SU wilde niemand iets opdringen, maar zou zich ook niets laten opdringen
De Joegoslavische premier wees er in zijn rede juist op, dat ontspanning slechts duurzaam kon zijn, wanneer zij alle onderwerpen en problemen van de hedendaagse wereld omvatte
Bij zijn bezoek aan Sarajewo op 30 sept. zei premier Kosygin „broederlijke solidariteit" toe bij het streven van de Joegoslavische partijleider Tito naar een orthodoxer richting in de Joegoslavische communistische partij. Het was de eerste openbare uitlating van Sowjet-zijde over de nieuwe koers van de Joegoslavische partij

Sowjet-krediet voor *Joego-Slavië*

Tijdens zijn bezoek aan Joego-Slavie zei premier Kosygin zijn Joego-Slavische gesprekspartners een nieuw krediet toe, ter hoogte van $ 45 mln. Het dient om beter gebruik te maken van het in 1972 aangeboden krediet van $540 mln (pag. 148/3-1973). Bovendien bleek de SU bereid toe te staan, dat een deel van het krediet gebruikt zou worden om machines in Joego-Slavië zelf aan te schaffen.

Joegoslavische bedrijven hadden nog maar voor een gering deel gebruik gemaakt van de eerste lening Met vele projecten was nog geen begin gemaakt, om. doordat er onenigheid bestond over bijkomende kosten Deze moeten nu worden bestreden met het extra krediet Het NRC/H'blad (26 sept 1973) tekent hierbij aan, dat het nog maar de vraag is, of alle problemen daarmee zijn opgelost.
De voornaamste moeilijkheid is, dat Joegoslavische bedrijven, die zelfstandig kunnen beslissen over hun aankopen, installaties willen importeren, die de SU niet kan leveren (The Times, NZZ, NRC/H'blad)

(Vor ber pag 393 e v -1972)

ECONOMISCHE RESULTATEN 1973. RECORD LANDBOUWOOGST

Het Centrale bureau voor de statistiek van de SU publiceerde op 25 jan. de resultaten van de economische bedrijvigheid in de SU in 1973. In *Soviet* News van 29 jan. werd hiervan een samenvatting gegeven, waaraan nevenstaande gegevens zijn ontleend.

Het nationale inkomen nam toe met 6,8% in vergelijking met 1972. Het niveau van de industriële produktie lag 7,4% hoger (gepland 5,8%) en de landbouwproduktie was met 14% toegenonien.

Bij de industriële produktie waren in de meeste sectoren de resultaten hoger dan gepland. Gemeld worden de energieproduktie, de chemische en petrochemische industrie, de machinebouw en de produktie van bouwmaterialen.

Arbeidsproduktiviteit was in 1973 met 6% gegroeid.

Vele nieuwe artikelen werden in 1973 in produktie genomen, waaronder dieselmachines en combines voor de graan- en suikeroogst. Er werden 95 computers in gebruik gesteld.

De SU produceerde in 1973 915 mrd kW/u elektriciteit (plus 7%), 421 mln ton olie (plus 7%), 236 mln kubieke tneter gas (plus 7%), 668 mln ton steenkool (plus 2%), 131 mln ton staal (plus 5%) en 72.3 mln ton minerale kunstmest (plus 9%). Er werden 500.000 tractors voortgebracht en 1.602.000 motorvoertuigen. waarvan 917.000 personenauto's (plus 26%).

De graanoogst vertoonde in 1972 een recordomvang: 222,5 mln ton, waarvan 109,7 mln ton tarwe. De graanopbrerigst was 17,6 centenaar per hectare.

Ook de katoenoogst vertoonde met 7,66 mln ton een recordopbrengst. De oogsten van suikerbieten, zonnebloemen, aardappelen en groenten waren goed.

De produktiecijfers voor vlees en zuivel zijn: 13.500.000 ton vlees, 87.200.000 ton melk en 50,8 mrd eieren. Voor deze produkten betekent dit vervulling van het plan.

Het bruto inkomen van de collectieve boerderijen nam met 9% toe.

Kapitaalsinvesteringen door de staat en de collectieve boerderijen voor landbouwdoeleinden namen toe met 8%.

Op de boerderijen werden afgeleverd: 322.000 tractors, 225.000 motorvoertuigen, 82.000 oogstcombines en 58 mln ton mineraal kunstmest; dit is zeer veel meer dan in 1972.

In de periode 1971-1973 werden de lonen van 31 mln mensen — een derde van de in fabrieken en kantoren werkzame personen — verhoogd. 23 mln mensen kregen een verbetering van hun inkomen door verhoging van pensioenen, studiebeurzen e.d.

Het reële inkomen per hoofd van de bevolking nam in 1973 toe met 5%. Het gemiddelde maandelijkse inkomen van mensen, werkzaam in fabrieken en kantoren, nam in 1973 toe met 3,7%; dat van de collectieve boeren met 5,9%.

Het minimum-inkomen werd verhoogd tot 70 Roebel per maand.

Het plan voor de detailhandel werd met een toename van 5,3% vervuld. Zeer sterk was de stijging bij duurzame huishoudelijke goederen. De verkoop van personenauto's steeg met 396.

De produktie van consumptiegoederen steeg sneller dan de industriële produktie als geheel.

In 1973 werden 2.300.000 huizen en flats gebouwd met een bewoonbaar oppervlak van 109 mln m2. Dit resulteerde in een verbetering van de woonomstandigheden van 11,5 mln mensen.

In kantoren en fabrieken werkten in 1973 97.500.000 mensen en op de collectieve boerderijen 16 mln mensen.

De buitenlandse handel bereikte een omzet van 30,3 mrd Roebel. Meer dan de helft kwam voor rekening van de handel met de Comeconstaten. (Soviet News)

(Vor. ber. pag. 227/3 - 1973)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

NIXON OVER ENERGIECRISIS EN WATERGATE

Op een persconferentie op 25 febr. heeft president Nixon verklaard dat er vermoedelijk geen rantsoenering van benzine behoeft te worden ingevoerd, De kans dat deze maatregel niet nodig zal zijn noemde de president meer dan 50%.

Volgens de president heeft het volk hieraan de grootste bijdrage geleverd door vrijwillig zuinig te zijn met brandstof. Hij zei dat de energieproblemen nog bestaan maar dat de crisis voorbij is.

Over Watergate zei de president dat het Congres hem alleen naar huis kan sturen als gebleken is dat hij een misdaad zou hebben gepleegd. Nixon voegde hier onmiddellijk aan toe niet te verwachten dat hij zal worden afgezet.

Nixons juridische medewerker James St. Clair zal het Huis van Afgevaardigden een document doen toekomen waarin hij het standpunt van de president uiteenzet ten aanzien van een mogelijke afzetting.

Nixon waarschuwde dat de vredesinspanningen van de Verenigde Staten ten aanzien van het Midden-Oosten worden doorkruist als de Arabische landen hun olie-embargo tegen de Amerikanen niet beëindigen. Hij hoopte dat de Arabieren tot de conclusie zullen komen dat het in hun eigen belang is het embargo, dat tijdens de oorlog in het Midden-Oosten van oktober 1973 werd ingesteld, op te heffen.

Hoewel er volgens Nixon geen rechtstreeks verband is tussen vredespogingen en pogingen de Arabieren te overreden hun boycot te beëindigen beïnvloeden de gebeurtenissen in de verschillende sectoren elkaar toch.

Over het bezoek van deze week van minister Kissinger aan het Midden-Oosten zei Nixon dat dit erop is gericht een troepenscheiding tussen Israël en Syrië te bewerkstelligen. Omdat hij geloofde dat er voortgang zal worden gemaakt naar een blijvende vrede in het Midden-Oosten verwachtte hij van de Arabische landen dat zij hun olieboycot zullen beëindigen.

Minister Kissinger verklaarde onlangs dat de Verenigde Staten handhaving van het olie-embargo zouden beschouwen als chantage.

President Nixon zei dit niet zo scherp, doch zijn opmerking dat handhaving van het embargo de vredesinspanningen zou tegenwerken wordt gezien als een teken dat de Verenigde Staten bij voortduring van de boycot een minder actieve bemiddelende rol in het Midden-Oosten zullen gaan spelen.

Volgens Nixon dienden de Arabieren een eind aan de boycot te maken onafhankelijk van wat bij de vredesonderhandelingen gebeurt.

Antwuürdend op een vraag waarom hij eerst had aangekondigd dat het olie-embargo op 14 febr. zou worden opgeheven onthulde de presiderit dat dit was gebeurd op grond van inlichtingen die hij had gekregen voor de aanvang van een bijeenkomst van Arabische leiders. ,,Maar dc Arabische leiders vormen niet noodzakelijkerwijs één groep — en dit is geen 'understatement'," aldus Nixon.

Economie

Nixon geloofde dat de inflatie in de loop van 1974 onder controle zal worden gebracht. Naar zijn mening wordt de inflatie vooral veroorzaakt door de prijzen van voedsel en brandstoffen. De maatregelen van de regering zijn gericht om dooivergroting van de voorraden van deze artikelen de inflatie te beteugelen. Het land moet in deze sectoren onafhankelijk van anderen worden, aldus Nixon.

Volgens de president maakt de Amerikaanse economie een neergang door maar hij wilde niet spreken van een recessie. De vooruitzichten zijn dit jaar goed te noemen, zei hij.

In antwoord op vragen naar zijn mening over het geval-Solzjenitsyn gaf Nixon uiting aan zijn bewondering voor de verbannen Russische schrijver.

,,Mijn persoonlijke reactie is dat ik natuurlijk een bewonderaar ben van de man die de Nobelprijs voor letterkunde heeft gekregen en die zoveel moed heeft getoond. Als ik zou denken dat het verbreken van de betrekkingen met de Sowiets of afstappen van onze politiek van onderhandelen en terugkeren naar de confrontatie hem of duizenden anderen zoals hij zouden helpen zou ik dat misschien kunnen doen", zei Nixon. Hij voegde hieraan toe dat hij en de Russische partijleider Leonid Brezjnew de noodzaak van voortzetting der onderhandelingen hadden erkend ondanks het feit dat zij geen bewondering hebben voor elkanders regeringspolitiek.

Nixon merkte op dat Solzjenitsyn niet naar Siberië is verbannen maar dat hij naar het westen kon vertrekken.

De president noemde het van ,,essentieel belang" dat de twee supermogendheden hun onderhandelingspolitiek ter vermijding van oorlog voortzetten en de spanning in Euro-

pa en de bewapeningswedloop verminderen in plaats van naar de koude oorlog terug te keren.

Over de oliekwestie zei Nixon dat de Verenigde Staten nog steeds een ernstig probleem met de benzinevoorraden hebben, hoewel er wat de voorziening van huisbrandolie en brandstof voor de industrie betreft geen crisis meer bestaat.
De president waarschuwde dat hij zijn veto zal uitspreken als het wetsvoorstel voor noodmaatregelen inzake de energievoorziening, dat thans bij hei Congres in behandeling is, wordt goedgekeurd. De bepalingen in het voorstel om de olieprijzen te verlagen zouden tot langere rijen bij de benzinestations leiden en er zouden onvermijdelijk tekorten ontstaan die rantsoenering van benzine nodig zouden maken, aldus Nixon.

Watergate

Toen hij sprak over de op hem uitgeoefende druk om af te treden herhaalde de president dat hij er niet over denkt heen te gaan. Hij zei wederom dat hij gekozen en herkozen is om een taak af te maken en dat hij dat ook zal doen zolang zijn ambtstermijn, nog drie jaar, duurt.
Naar aanleiding van de twee nederlagen die kandidaten van zijn republikeinse partij onlangs bij tussentijdse verkiezingen leden zei Nixon dat zijn partij de verkiezingen voor het Congres, die in nov. worden gehouden, met vertrouwen tegemoet kan zien. ,,Zoals gewoonlijk staan deze verkiezingen in het teken van vrede en welvaart, 2 punten waarop we sterk staan''
,,Ik wil dat mijn partij wint, maar wat belangrijker is, ik wil dat het presidentschap het overleeft. Het is van vitaal belang dat de president van de Verenigde Staten geen gijzelaar is van wat nu of dan gebeurt met zijn populariteit'', zo merkte Nixon op.
Nixon zei voorts dat hij bereid is met de juridische comniissie van het Huis van Afgevaardigden samen te werken. De commissie stelt een onderzoek in naar de noodzaak om een impeachment-procedure (ontslag van de president) in te zetten. Maar, zo voegde Nixon hieraan toe, deze samenwerking moet verenigbaar zijn met de prerogatieven van het presidentschap. Naar zijn mening zouden uitsluitend misdadige handelingen een afzetting van de president kunnen rechtvaardigen.
Nixon zei dat hem door de speciale aanklager Leon Jaworski was verzocht voor een 'grand jury' in de Watergate-affaire te getuigen. Hij had het verzoek op constitutionele gronden ,,met respect'' van de hand gewezen. Ninon had Jaworski een tegenvoorstel gedaan en hem aangeboden schriftelijke vragen te beantwoorden of een persoonlijk onderhoud met de openbare aanklager te hebben, doch Jaworski had laten weten dat hij daar niets voor voelde. Het was de derde maal dat Nixon weigerde voor een onderzoek in de Watergate-zaak persoonlijk te verschijnen om verklaringen af te leggen.
President Nixon ging voorts nog in op de nieuwe ontwikkelingen rond zijn voormalige persoonlijke juridische adviseur, Herbert Kalmbach. Deze bekende op 25/2 voor Watergate-rechter John Sirica dat hij tweemaal de kieswet had overtreden door in 1970 $ 3,9 mln in te zamelen voor Republikeinse Congres-kandidaten uit naam van een niet volgens de wet samengesteld kiescomité. Voorts had hij de toenmalige gezant in Trinidad en Tobago, J. Pife Symington Jr, voor $ 100.000 een ambassadeurspost in Europa aangeboden. Volgens de aanklacht had Kalmbach gehandeld op instructie van een nipt nader genoemde medewerker van Nixon op het Witte Huis.
Over deze beschuldiging zei Nixon dat hij er niet van op de hoogte was ,,Ambassadeursposten zijn, voorzover mij bekend is, niet te koop. Ik zou geen enkele ambassadeursbenoeming goedkeuren als de man of de vrouw er niet bekwaam voor zou zijn — duidelijk los van financiële bijdragen'', aldus de president, die hieraan toevoegde dat de zaak in onderzoek is genomen.
Nixon nam zijn vroegere vice-president in bescherming toen hem werd gevraagd of Spiro Agnew's gedrag zijn ambt had onteerd. ,,Ik doe niet mee met iedereen die iemand natrapt die op de grond ligt, dat zou voor mij wel erg gemakkelijk zijn. Ik wil alleen zeggen dat Agnew tijdens zijn ambtsperiode zijn taak met toewijding heeft vervuld. Hij en zijn gezin hebben een verschrikkelijk moeilijke situatie doorgemaakt'', aldus Nixon.
Over zijn eigen belastingperikelen zei de president dat hij bereid is desgewenst in Californië, zijn kiesdistrict, inkomstenbelasting te betalen. Volgens Nixon had hij geen enkele bedoeling de belasting te ontduiken toen hij de geschatte waarde van zijn aan het rijksarchief geschonken persoonlijke documenten uit de tijd toen hij nog vice-president was als aftrekpost bij zijn aangifte voor de belasting opvoerde. (pag. 106/2 e.v.).
Nixon zei dat hij best inkomstenbelasting in de staat Californië wilde betalen, maar dat hij niet geloofde dat hij daartoe verplicht zou zijn. Zou hij dat wel zijn dan is hij bereid te betalen, maar dan zou hij de aanslag in mindering brengen op de aangifte voor de federale belasting.
Nixon gaf toe dat de documenten-aftrekpost weliswaar inmiddels niet officieel door de autoriteiten is geaccepteerd omdat de schenking niet was gedaan voor het tijdstip waarop de regeling werd afgeschaft, maar dat hij ze al eerder aan het rijksarchief had overgedaan. Op dat moment had hij er niet aan gedacht ze als aftrekpost te laten gelden. Hij zei in elk geval. niet de bedoeling te hebben gehad iets onwettigs te doen.
Op een vraag of hij van mening is een eerlijk deel inkomstenbelasting te hebben betaald gaf Nixon een ontwijkend antwoord. Anderen hebben ook dergelijke aftrekposten opgevoerd, ook de voormalige vice-president Hubert Humphrey, de liberale econoom John Galbraith en oud-president Lyndon Johnson, zei hij. Hij had de tip van Johnson gekregen kort nadat hij in 1969 president werd. ,,Johnson vond dat ik er verstandig aan zou doen mijn documenten aan de staat te schenken en de daarvoor geldende belastingaftrek te nemen. Deze aftrek geldt nu niet meer, maar voor wat mij betreft was het een eerlijke zaak'', zo besloot de Amerikaanse president zijn eerste persconferentie van 1974.

De laatste cijfers van een opinieonderzoek naar de populariteit van de Republikeinse partij tonen aan dat de populariteit geringer is dan op enig ander moment in de afgelopen 38 jaar. De Democraten kregen 58% van de stemmen tegen 29% voor de Republikeinen. De Republikeinen zouden bij een eventuele verkiezing een veel groter verlies lijden dan het gemiddelde van 29 zetels dat de partij deze eeuw bij tussentijdse verkiezingen verloor, aldus *Trouw* (26-2).

AFRIKA

KONGO

NIEUWE SAMENWERKINGSAKKOORDEN MET FRANKRIJK

Op 1 jan. zijn te Brazzaville de nieuwe samenwerkingsakkoorden met Frankrijk, waarover sinds 28 nov. 1973 onderhandeld was, ondertekend door de Kongolese minister van buitenlandse zaken, Charles David Ganao, en de Franse staatssecretaris voor de samenwerking, Jean-François Deniau. De akkoorden bestaan uit een ,,samenwerkingsverdrag'' en 13 bijzondere ,,akkoorden'', brieven of conventies. Het verdrag regelt de betrekkingen tussen beide landen, in het bijzonder op diplomatiek en consulair terrein. Het voorziet de instelling van een permanente ,,gemengde grote commissie'', die jaarlijks op ministersniveau bijeen zal komen. De bijzondere akkoorden hebben betrekking op de wetenschappelijke en culturele samenwerking, die in grote lijnen ongewijzigd blijft vergeleken met vroegere akkoorden.
De monetaire betrekkingen waren reeds geregeld door een in november 1972 getekende conventie, waardoor Kongo deel van de Franc-zone blijft uitmaken. (Zie ook pag. 124/1)

OVERNAME OLIEDISTRIBUTIE

Op 12 jan. keurde de Nationale Vergadering een wetsontwerp goed dat de overname regelt van de verkooppunten van acht in Kongo opererende oliemaatschappijen — w.o. Shell, Mobil, Purfina, Texaco en Total — door de nationale oliemaatschappij Hydrokongo. Deze zal de maatschappijen op nader vast te stellen wijze schadeloos stellen. De eveneens in Kongo opererende Agip werd niet vermeld in de wet. (AFP 12-1)

LIBIË

PARTICIPATIE-AKKOORD MET ENI. NAASTING 51% OVERIGE BUITENLANDSE OLIEBELANGEN. TOTALE NAASTING DRIE AMERIKAANSE MAATSCHAPPIJEN

Op 1 sept. 1973 maakte de Libische regering haar besluit bekend 51% van het bezit van de in Libië opererende buitenlandse oliemaatschappijen te nationaliseren.
Sinds de nationalisatie van alle bezittingen in Libië van de British

Petroleum op 7 dec. 1971 (pag. 390 /3-1972) had de Libische regering in augustus 1972 een aantal akkoorden gesloten met de Italiaanse staatsoliemaatschappij ENI o.m. over een 50% participatie.

Kort daarop had zij de Amerikaanse maatschappij Bunker Hunt meegedeeld een soortgelijke regeling met die maatschappij te wensen.

Een akkoord kwam echter niet tot stand en op 11 juni 1973 werden alle bezittingen van Bunker Hunt genationaliseerd.

Op 11 aug. volgde de naasting van 51% van de Amerikaanse maatschappij Occidental en op 16 aug. van de Oasis Oil Company (eigendom van de Amerikaanse maatschappijen Continental voor 1/3 Amerada Hess voor 1/3, Marathon voor 1/6 en de Brits-Nederlandse Koninklijke Shell voor 1/6).

Op 12 aug had de Libische regering meegedeeld dat Occidental een schadevergoeding zou ontvangen ter waarde van $ 135 mln Bovendien zou Occidental in de gelegenheid worden gesteld de hele Libische produktie uit de betrokken concessies te kopen tegen een prijs van $ 4,90 per barrel, wat neerkwam op een verhoging van 50 cents a 1 dollar vergeleken bij de vroegere prijs De nieuwe prijs zou na zes maanden moeten worden herzien
Op 16 aug deelde de regering mee dat zij akkoorden i z de 51%-participatie in Oasis had getekend met Continental, Marathon en Amerada Hess en dat die een schadevergoeding zouden ontvangen van resp $ 37 mln, $ 42 mln en $ 18 mln. Voor Shell, waarmee nog geen overeenkomst was getekend en die niet langer over zijn olie-aandeel mocht beschikken, was een compensatie van $ 18 mln gereserveerd Ook de in Oasis deelnemende inaatsehappijen konden olie kopen van de Libische staatsmaatschappij tegen een voorlopige prijs van ca $ 4,90 per barrel Inmiddels had de Amoseas-groep, een joint venture van Texaco en Standard Oil of California, op 13/14 aug opdracht gekregen de olieproduktie met de helft te beperken.
Het aandeel van genoemde maatschappijen in de Libische olieproduktie bedroeg ongeveer Oasis 36%, Occidental 20% en Amoseas 10%

De Libische regering gaf vervolgens de vijf resterende grote oliemaatschappijen met belangen in Libië — Standard Oil of California. Texaco, Mobil, Shell en Exxon — op 23 aug. te verstaan dat zij tot 25 aug. de tijd hadden om op de Libische eis i.z. een onmiddellijke afdracht aan de Libische staat van een 51% belang te antwoorden. Onderhandelingen over de voorwaarden (compensatie en barrelprijs bij aankoop) liepen op niets uit en op 1 sept. ging Libië tot naasting van de 51% over.

Ook kleinere maatschappijen — Gelsenberg AG, Atlantic Richfield en W. R. Grace — vielen onder de maatregel.

In tegenstelling tot Oasis en Occidental, die het grootste deel van hun belangen in Libië hebben, was voor de vijf grote de Libische olie van aanzienlijk geringer belang die vertegenwoordigt voor Exxon en Mobil slechts ca 5% van de produktie en voor Standard Oil of California en Texaco maar 3%
De grote maatschappijen weigerden de Libische voorwaarden te aanvaarden, omdat zij daardoor hun overeenkomsten met andere staten zouden hebben kunnen ondermijnen De akkoorden niet de Arabische staten aan de Perzische Golf boden die pas in 1982 een participatie van 51% en hepaaiden de aankoopprijs op $ 2,5 per barrel Bij aanvaarding van de Libische eisen, zo vreesden de grote maatschappijen, zouden de Golfstaten en Nigeria onmiddellijk met nieuwe eisen op tafel kannen komen

The *Times* berichtte op 4 sept. vanuit Washington dat de Libische regering volgens Amerikaanse regeringsfunctionarissen van de kapiteins van tankers, die olie uit Libië ophaalden, verlangde dat zij een document tekenden met de verklaring dat de vervoe de olie voor 51% eigendom was van de Libische Nationale Olie Maatschappij. Dit werd in opdracht van de maatschappijen geweigerd met als gevolg dat in de week van 2-8 sept. een Mobil-tanker en drie Amoseas-tankers in opdracht van de Libische autoriteiten niet mochten worden geladen.

Op 1 sept. gaven de vijf grote maatschappijen plus Atlantic Richfield een eerste officiële reactie op de naasting van 51% van hun belangen in Libië. Zij achtten deze maatregel ,,strijdig met de bestaande akkoorden en de beginselen van het internationale recht. Elk van de maatschappijen zou ,,de maatregelen nemen die zij nodig zou achten om haar rechten te beschermen". De dochtermaatschappijen in Libië zouden aansturen op arbitrage.

Op 26 sept. tekende de Westduitse maatschappij Gelsenberg AG een akkoord over de overdracht van 51% van haar concessierechten aan de Libische staatsoliemaatschappij, dat met terugwerkende kracht vanaf 1 sept. zou gelden. Volgens de FAZ (28-9) werd een prijs van $ 4,90 per barrel overeengekomen voor de aankoop van het overgenomen deel van de olieproduktie en zou Gelsenberg een schadevergoeding van nagenoeg 46 mln DM ontvangen.

Op 1 okt. werd bekendgemaakt dat ook W. R. Grace een soortgelijke overeenkomst had getekend.
Dezelfde dag deelde de Libische olieminister Ezzedin Mabrouk mee dat speciale rommissies waren gevormd om de compensatiekwestie te bestuderen en te bepalen hoeveel schadevergoeding zou moeten worden betaald voor de 51% naasting van de vijf grote maatschappijen, die nog steeds weigerden de Libische voorwaarden te aanvaarden.
Tevens waren de vijf een advertentiecampagne gestart om eventuele kopers te wijzen op de gevaren van het kopen van .,genaaste" olie.

Schadevergoedzng voor BP

The Tzmes (25-10-'73) berichtte dar de Libische regering besloten ha3 British Petroleum een schadevergoeding te betalen van 28.550.728 Libische Ponden (ca. £ 40 mln) voor de in december 1972 genaaste BP-belangen in Libië (zie pag. 390 /3-1972). Die waren toen door BP getaxeerd op ca. £ 312 mln.
Op 11 okt. had de door het Internationaal Gerechtshof benoemde arbiter. de Zweedse rechter Gunnar Lagergren, uitgesproken dat de naasting een fundamentele schending van de concessie was, waartoe om ,,zuiver externe politieke redenen" was overgegaan. Ook achtte hij de naasting ,,willekeurig en discriminerend van aard".

Naasting drie Amerikaanse *oliemaatschappijen*

Op 11 febr. besloot de Revolutionaire Raad tot totale naasting van drie Amerikaanse oliemaatschappijen in Libië: Texaco, Libyan American Oil Compnay (Atlantic Richfield) en California Asiatic (Standard Oil of California). Deze maatregel, aldus het communiqué, ,,vormt een rechtstreeks antwoord op de zogenaamde conferentie van olieverbruikende landen verenigd te Washington, die een provocerende actie gericht tegen de olieproducerende landen vormt". (Op deze conferentie wordt in een volgende aflevering nader ingegaan, red. KHA).
De drie maatschappijen samen leveren minder dan 10% van de gehele Libische olieproduktie, Deze daalde van 3,6 mln barrel per dag in 1970 tot 2,3 mln barrel in oktober 1973 en wordt thans op 1,9 mln barrel per dag geraamd, aldus AP (12-2).

CULTURELE REVOLUTIE. KADHAFI'S „DERDE INTERNATIONALE THEORIE"

Het Libische staatshoofd, kolonel Kadhafi, zette op 15 april 1973 in een rede te Ziwara een binnenlands hervormingsprogramma uiteen, dat

uit de volgende vijf punten bestond:

1) Opschorting van alle reactionaire wetten die thans van kracht zijn. Zij moeten worden vervangen door bepalingen die op de ,,in het land heersende omstandigheden berusten".

2) Toekenning en waarborging van openbare vrijheden, nadat het land is gezuiverd van ..degenen die politiek ziek zijn".

3) Verdeling van wapens onder de ,,revolutionaire volksmassa's". Zij die tegen de revolutie zijn krijgen geen wapens, maar krijgen een wapen op de borst gedrukt.

4) Het op gang brengen van een ,,revolutie" tegen de ,,ambtelijke routine".

5) De integrale toepassing van de leer van de islam en het starten van een op de islam geïnspireerde culturele revolutie ,,tegen bibliotheken, universiteiten en leerplannen". ,,Als deze vijf punten worden verwezenlijkt", zo stelde Kadhafi, ,,zal ik verder met u optrekken. Als u niet in staat bent die te verwezenlijken, zal ik heengaan en zeggen, vrede zij met u."

De volgende dag sprak Kadhafi in Tripoli een menigte toe die hem hulde bracht voor zijn vijf-puntenplan ter ,,vernieuwing" van de samenleving. Hij riep het volk op een ,,culturele revolutie" te ontketenen en in het kader daarvan boeken te verbranden ,,die geïmporteerde ideologieën uit het Westen of Oosten verkondigen". Hij rekende daartoe de ,,kapitalistische reactie" en het ,,joodse communisme". Alleen de in de Koran gepredikte ideologie zal in Libië worden gedoogd, aldus Kadhafi. Hij bepleitte de vorming van ,,volkscomité's" in elke stad, dorp, school en fabriek om het vijfpuntenplan in praktijk te brengen en op de bestuurders van het land toe te zien.
Op 19 april deelde Kadhafi mee dat in het kader van de ,,culturele revolutie" een aantal leden van politieke partijen was gearresteerd en dat een begin was gemaakt met ,,een aanval op bepaalde boekwinkels, bioscopen en culturele centra". Hij riep het volk op leden van partijen te ,,ontmaskeren" en concludeerde: ,,Onze religie stelt ons in staat een einde te maken aan alle soorten partijvorming. Wij hebben niemand nodig die ons vooruitgang, socialisme of democratie leert. Wij zullen door onze vrije wil de revolutie vestigen." In dat verband moesten alle — ook binnenlandse boeken worden verwijderd ,,die afwijken van de voorschriften van de islam".

Aftreden minister

Het Libische persbureau deelde op 29 april 1973 mee dat de minister van buitenlandse zaken, Mansour Rashid al-Kikhya, was afgetreden. Geen reden werd opgegeven, maar volgens diplomatieke kringen in Cairo zou de minister het o.a. niet eens zijn geweest met de wijze waarop zijn regering een Amerikaanse protestnota* had verworpen, terwijl er ook sprake van was dat een broer van Al-Kikhya, voorzitter van de handelskamer van Tripoli, sinds het begin van de culturele revolutie onder huisarrest zou staan. (Vor. ber. pag. 184/1-1973)

Derde internationale theorie

Op 14 mei 1973 opende Kadhafi de derde internationale conferentie van Europese en Arabische politieke jeugdbewegingen. In zijn openingstoespraak ontwikkelde Kadhafi zijn conceptie van een ,,derde internationale theorie", die zou moeten dienen als „een alternatief voor kapitalistisch materialisme en communistisch atheïsme" en die gebaseerd was op ,,het absolute recht, de religie en het nationalisme, de enige prikkels die de mensheid sinds haar schepping in beweging hebben gebracht en dat nog steeds doen zijn de religie en het nationalisme en niet de sex zoals sommigen beweren." Kadhafi zei verder o.a.:

„ Wij maken peen onderscheid tussen zwart en blank en geel, ook discrimineren wij niet tussen christenen, Joden, moslims of enige andere religie ( ) Elk individu, dat in god gelooft moet zijn geluk, zijn heil en alle antwoorden vinden op de kwalen van de mensheid, want zonder de religie, die alleen in staat is een morele verplichting te wekken, zullen de internationale betrekkingen onmogelijk worden ( ) De mensheid heeft dringend nodig terug te keren tot haar zin en haar schepper die haar maakte Wij moeten tot god terug keren en ons afwenden van het kwaad Het vervaardigen van atoombommen, intercontinentale raketten, biologische wapens kan slechts het werk van de duivel zijn ( ) Wij allen weten dat de Wetenschap ondanks al haar wonderbaarlijke resultaten niet dc antwoorden heeft gevonden op de zin van het leven De Koran verschaft die antwoorden en weerlegt alle hallucinaties van materialisme en existentialisme De Libische Culturele Revolutie heeft ten doel deze hallucinaties af te wijzen met de minachting die zij verdienen en zij roept op tot een reveil van de islam overeenkomstig de leer van de Koran. (..)
Dat wil niet zeggen dat wij geen andere religies erkennen Het doet niet ter zake of u een christen of een jood bent, maar wat van belang is, is dat mensen in de hele wereld god moeten vereren in plaats van stervelingen te vereren als Lenin en Stalin zoals men in Rusland doet, of koeien en beelden zoals men in India doet, of machines en de mammon zoals men in vele delen van het Oosten en het Westen doet (.)
Het is de doelstelling van de Derde Internationale Theorie religieuze deugden onder individuen en naties te doen herleven Wij bedoelen met dit te zeggen niet dat wij willen pogen de wereld tot de islam te bekeren, wij wensen slechts dat elke natie zich zal houden aan de voorschriften van haar religie en vasthoudt aan haar eigen deugden Immers een echte christen en een echte jood zijn werkelijk niets anders dan moslims Want de islam is het aanvaarden van gods wil. De islam is geen monopolie van de Arabieren, en al was Mohammed een Arabier, hij was gods boodschapper voor alle naties van de mensheid, en evenzo is de Derde Internationale Theorie er niet alleen voor Libiers en Arabieren maar voor heel de wereld.
Wij noemen het de Derde Theorie om aan te geven dat hier een nieuw pad ligt voor allen die zowel het materialistische kapitalisme als het atheistische communisme verwerpen Dit pad is er voor alle volken in de wereld die de gevaarlijke confrontatie verafschuwen van het Warschau- met het Noordatlantisch militair bondgenootschap ( ) Het is er ook voor alle volken die zich tegen racistische regeringen verzetten welke hun eigen gebouwen hebben opgetrokken op de ruines van andere naties zoals de Israeliers
En het is voor alle kleine naties die het recht ontzegd wordt om van hun godgegeven recht op onafhankelijkheid te genieten, zoals die talrijke naties die door de Sowjet-regering van Rusland tot slavernij gebracht zijn Er zijn in India, Ethiopie, Joego-Slavië en elders nationaliteiten die naar vrijheid smachten .... ( ) De Derde Internationale Theorie houdt in dat ieder mens het recht heeft om in vrijheid te leven . steeds vooropgesteld dat zijn vrijheid en onafhankelijkheid niet anderen beroven van het genieten van hun eigen vrijheid en onafhankelijkheid . "

Uitvoering revolutie

Over de gang van zaken na de afkondiging van de culturele revolu-

* Op 21 maart 1973 had de Amerikaanse regering bij Libië geprotesteerd tegen een luchtincident dat zich eerder die dag boven de Middellandse Zee had voorgedaan. Volgens de Amerikaanse lezing zouden twee Libische Mirages een onbewapend Amerikaans transportvliegtuig van het type C-130 in het internationale luchtruim boven de Middellandse Zee hebben beschoten Het toestel werd niet geraakt en wist te ontkomen door in een wolk te duiken.
Op 23 maart erkende het State Department dat het toestel mogelijk in de doos Libië in nov 1972 ingestelde luchtcorridor gevlogen had Deze 100 mijl brede strook voor de kust van Tripoli was voor het luchtverkeer pas toegankelijk na toestemming van de Libische regering De VS hadden Libië al in 1972 laten weten dat zij deze eenzijdig genomen maatregel niet erkenden De VS weigerden op 28 maart een Libische antwoordnota in ontvangst te nemen, omdat die ,,zowel naar vorm als inhoud onbevredigend" geacht werd Op 31 maart stuurde Libië de Amerikaanse nota van 21 maart terug (AFP)

tie schreef Henry Tanner in *Het* Parool (25-5-73) o.a.:

, Sindsdien zijn volkscomité's, samengesteld uit meestal jonge arbeiders en studenten, als controlerend orgaan opgetreden in elke stad en dorp, in regeringskantoren, nutsbedrijven, fabrieken, boerderijen, scholen, universiteiten en buitenlandse oliemaatschappijen In totaal zijn 428 comité's opgericht ze hebben vergaande bevoegdneaen om bureaucraten en managers negens luiheid of om politieke redenen te ontslaan

Bovendien zijn er naar schatting van buitenlandse diplomaten tegen de duizend mensen gearresteerd Het is de eerste arrestatiegolf sinds Kadhafi bijna drie jaar geleden aan de macht kwam Sommige arrestanten zijn aangegeven door de volkscomite s, anderen zijn eerst gearresteerd en daarna door een comité ontslagen ( )

Kadhufi heeft zich beklaagd over de lethargie van de Libiërs en hun gebrek aan medewerking toen hij hen opwekte tot geestelijke weerbaarheid, hard werken en zuinigheid in zijn culturele revolutie heeft hij naast de vorming van de volkscomité's ook een zuivering bevolen van mensen die communisme kapitalisme en atheïsme aanhangen, hij heeft aangekondigd dat de volksmassa's wapens zullen krijgen, hij wil alle ooeken die in strijd zijn met de Koran laten verbranden en alle wetten opruimen

In de praktijk betekent dit laatste punt dat een volkscomité wetten en verordeningen die het in de weg staan kan laten opschorten Het moet dan zelf nieuwe maatregelen voorstellen, maar daarvoor is goedkeuring van de revolutieraad nodig waarvan Kadhafi voorzitter is Voorzover bekend zijn er nog geen wapens aan de bevolking uitgereikt en de wijze waarop de volkscomite's optreden verschilt van geval tot geval

Studentencomite's hebben drie professoren ontslagen, twee omdat zij tot de Moslimse Broederschap behoren, een geheime organisatie die Kadhafi verboden heeft, de derde omdat hij ,,een Arabier van onduidelijke nationaliteit" was

Bij de buitenlandse ondernemingen hebben volkscomite's de administratieve geheimhouding opgeheven Zij hebben wachtposten in de telexkainers neergezet en verboden coderingsmachines te gebruiken De deuren van de directiekantoren moeten open blijven (soms zijn ze er eenvoudig uitgehaald) en privésecretaressen zijn in de typekamers neergezet De maatschappijen onderhandelen met de Libische regering over wat ,,volledige controle" op hun werkzaamheden inhoudt. Alleen bij de oliemaatschappijen zijn volkscomite's opgetreden, niet bij andere particuliere ondernemingen . ''

Volgens persberichten bevonden zich onder de arrestanten o a communisten, leden van de Mohammedaanse Broederschap en tegenstanders van de fusie met Egypte

Op 1 mei 1973 bepaalde de Libische regering dat alle buitenlanders die Libië wilden binnenkomen paspoorten moesten bezitten, waarin de bijzonderheden in het Arabisch vermeld waren. De maatregel leidde tot tal van moeilijkheden en protesten, maar begin juli hadden al 24 landen. o.w. Frankrijk, Engeland en Italië, met de Libische voorwaarde ingestemd. Op 14 okt. volgde ook Washington dit voorbeeld. Na een desbetreffende oproep van kolonel Kadhafi namen ,,volkscomité's" op 2 juni in Tripoli en Eenghazi de radio- en tv-stations over. Op 7 juni volgde de overnarne van het Libische persbureau. Ook de meeste scholen, ziekenhuizen en banken kwamen die dag onder controle van de volkscomité's. Eind juni waren volgens persberichten omstreeks 1.800 van deze comité's in alle sectoren van het openbare leven actief. Hoewel volgens AP (7-8-73) het ministerie van onderwijs meedeelde dat alle scholieren een maand voor het einde van hun vakantie naaischool teruggeroepen waren om de beginselen van de Culturele Revolutie te leren, bleven berichten over verdere activiteiten uit. *(Le Monde, NZZ, The Times, KCA)*

KADNAFI IN JOEGO-SLAVIË

Van 18-23 nov. 1973 bracht de Libische leider, kolonel Kadhafi, een bezoek aan Joego-Slavië. Hij bezocht daar vooral vliegtuigfabrieken, kazernes, werven en wapenfabrieken. Ook voerde hij besprekingen met president Tito.

In het gemeenschappelijke slotcommuniqué veroordeelden de beide staatshoofden de voortdurende politiek van agressie en expansie die Israël jegens de Arabische landen bedrijft. Volgens hen kon het Midden-Oosten-probleem niet worden opgelost en kon geen vrede worden bereikt, als niet eerst de Israëlische agressie en bezetting voorbij is en de legitieme en nationale rechten van de Arabische bevolking van Palestina volledig verwezenlijkt zijn.

De wens werd geuit het gebied van de Middellandse Zee te hervormen in een zone van veiligheid, vrede en samenwerking. Beide zijden bevestigden ,,dat de veiligheid in hel Middellandse Zeegebied nauw met de veiligheid in Europa verbonden is en dat de crisis in het Midden-Oosten gevaarlijke repercussies voor de veiligheid in dit gebied oplevert. De huidige energiecrisis in de wereld is het gevolg van de huidige toestand in het Midden-Oosten. . ."

De beide presidenten toonden zich tevreden over de groei van het onderlinge handelsverkeer en de economisch-technische samenwerking. Zij kwamen overeen gemengde bedrijven in diverse sectoren van de economie op te richten (bijv. voor zeevisserij, landwinning en bouwnijverheid), samen te werken in de olie-industrie en de eerste aanzet te geven tot de bouw van aluminiumfabrieken in Libië (waarbij aluinaarde uit Joego-Slavië en aardgas

De Libische leider Kadhafi (r) wordt begroet door de Joegoslavische president Tito

uit Libië zal worden gebruikt). Ook werd overeengekomen een akkoord i.z. samenwerking op de terreinen van cultuur, onderwijs, wetenschap en voorlichtingsmedia te sluiten.
De Joegoslavische minister Stojan Andow en de Libische olieminister Ezzedin Mabrouk ondertekenden een olie-akkoord: Libië zal voorlopig voor drie jaar 2 mln ton ruwe olie per jaar leveren en daarnaast i.v.m. de oliecrisis nog eens 300.000 ton beschikbaar stellen; Joego-Slavië zal voor het transport twee grote en vier kleinere tankers leveren. (Tanjoeg, *AdG*)

NIGERIA

PARTICIPATIE IN BUITENLANDSE OLIEMAATSCHAPPIBEN

Op 11 juni 1973 verwierf de Nigeriaanse nationale oliemaatschappij (NNOC), die per decreet van 26 april 1971 door de Nigeriaanse regering was opgericht, op grond van een overeenkomst met Shell/BP een belang van 35% in de activiteiten van dit Brits-Nederlandse consortium in Nigeria. Het akkoord, dat met terugwerkende kracht vanaf 1 april 1973 geldt, voorziet tevens in de mogelijkheid het NNOC-belang in Shell/BP uit te breiden tot 51% per 1982. Shell/BP, die met een jaarproduktie van 60 mln ton ruw? olie de grootste in Nigeria opererende buitenlandse maatschappij is, zal in staat worden gesteld het olieaandeel van de staat terug te kopen, al zal dit aandeel in de loop der jaren worden beperkt.
Volgens de Nigeriaanse commissaris van mijnbouw en energie, Shettima Ali Mongoeno, zal Nigeria de compensatie voor de participatie in vier jaarlijkse termijnen voldoen, maar hij noemde geen bedragen. De totale investeringen van Shell/BP in Nigeria worden volgens de *Financial* Times (12-6-'73) geraamd op £ 210 mln à £ 250 mln.
Eerder had Nigeria reeds een aandeel verworven in twee andere buitenlandse maatschappijen: 33 1/3% in AGIP (dochter van de Italiaanse ENI) op 15 sept. 1971 en 35% in SAFRAP (dochter van de Franse Elf/Erap) op 31 mei 1972. . . .
Ook had Nigeria op 1 mei 1972 een aandeel van 60% verworven in een Shell/BP-raffinaderij te Port Harcourt.
Over de plaats van de olie in de Nigeriaanse economie schreef *Handelsnieuws* (5-12-'73) o.a.:

De Nigeriaanse economie heeft de terugslag van de burgeroorlog met een opmerkelijke veerkracht verwerkt. Het herstel en de daarop volgende groei overtroffen de verwachtingen, hetgeen voornamelijk moet worden toegeschreven aan de bijzonder krachtige expansie van de aardolieindustrie. De prodiiktie van aardolie nam toe van 500.000 barrel per dag in het begin van 1970 tot ruim 2,1 mln barrel per dag in aug. 1973.
Doordat tegelijkertijd de aardolieprijzen stegen, was het mogelijk dat de waarde van de aardolie-export in de eerste vier maanden van 1973 bijna 439 mln naira* (N 1,00 = ca. f 3,83), dat is ruim 23%, hoger was in dezelfde periode van 1972 Overigens werd de posted price** m.i.v. 20 okt. j.l. met niet minder dan 94% verhoogd'.
Hoe belangrijk aardolie voor Nigeria is, wordt geïllustreerd door het gegeven dat in 1972 80,7% van de totale waarde van de export gevormd werd door aardolie en in de eerste vier maanden van dit jaar 81,5%.
Tijdens de burgeroorlog en het eerste jaar daarna slaagde de regering erin de handelsbalans positief te houden door de import te beperken en de uitvoer van vooral agrarische produkten zoveel mogelijk te bevorderen. De vergaande invoerliberalisatie in 1971 had dan ook een grote stijging van de invoer tot gevolg, die evenwel geheel kon worden opgevangen door de inmiddels sterk toegenomen uitvoer van olie.

De volgende totalen (in mln naira) geven een beeld van deze ontwikkeling.

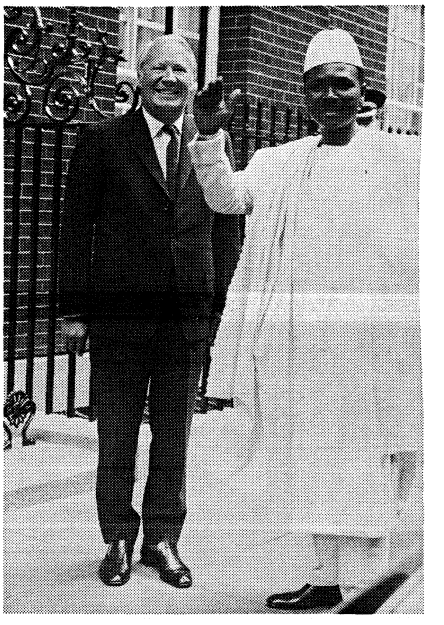
	1969	1970	1971
uitvoer	624,6	891,4	1,342,2
invoer	457,8	718,4	1.059,4
handelsbalans	+166,8	+173,0	$282.8

	1972	jan.-juni 1972	1973
uitvoer	1.421,8	673,0	849,4
Invoer	990,6	524,0	608,9
handelsbalans	+431,2	+149,0	+240,5

* Een nieuw decimaal stelsel werd per 1 jan. 1973 in Nigeria ingevoerd i.p.v. het vroegere systeem van pond, shilling en pence. De nieuwe munt, de naira, heeft de waarde van tien shilling en is onderverdeeld in 100 kobo. De wisselkoers bleef ongewijzigd.
Eveneens per 1 jan. moesten alle maten en gewichten behalve in de gebruikelijke „imperial" eenheden ook volgens het metrieke stelsel worden aangegeven. Per 1 jan. 1974 is de aanduiding in „imperial" eenheden niet langer wettig.
** Op 1 jan. 1974 volgde een verhoging van de posted price met 77%, waardoor de prijs per barrel op $ 14,69 kwam.

GOWON BEZOEKT ENGELAND

Van 12 tot 15 juni 1973 bracht generaal Yakoeboe Gowon, Nigeria's staatshoofd en voorzitter van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, een staatsbezoek aan Engeland. Het was zijn eerste bezoek buiten Afrika sinds hij in 1966 aan de macht kwam. Aan zijn komst naar Londen waren bezoeken van de Britse minister van buitenlandse zaken en zijn ambtgenoot van defensie aan Lagos voorafgegaan alsmede een verblijf van de Nigeriaanse commissaris van buitenlandse zaken in Londen.

Generaal Gowon (r.) wordt door de Britse premier Heath voor zijn ambtswoning begroet.

Bovendien had de Britse premier Heath sinds medio 1972 aan Gowon als enige vooraanstaande politicus van het Gemenebest vooraf inlichtingen verstrekt over politieke ontwikkelingen, waarin Nigeria sterk geïnteresseerd is. Zo werd bijv. Gowon als eerste op de hoogte gesteld van de afwijzende houding door de Afrikaanse bevolking van Rhodesië t.o.v. het Pearce-rapport (zie pag. 440-1972).
Bij zijn aankomst in Londen werd Gowon o.a. begroet door koningin Elizabeth, de hertog van Edinburgh en premier Heath. Tijdens een banket te zijner ere op Buckingham Palace verklaarde hij: „Het is de oprechte hoop en bede van mijn regering dat uw Europese rol en ons bezig zijn met Afrika niet onderling onverzoenbaar zullen zijn".
Gowon voerde „vriendschappelijke" besprekingen met premier Heath over de bilaterale betrekkingen, Z.-Afrika, Rhodesië en de associatie van Nigeria met de Europese Gemeenschap. Hierover werden geen bijzonderheden bekendgemaakt.
Gowon nodigde de koningin uit voor een bezoek aan Nigeria en deze invitatie werd aanvaard.
(The Times, Financial Times, *IAF)*

Uitgevers: B V. Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Reesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

WILSON NIEUWE PREMIER

De leider van de Britse Labourpartij Harold Wilson gaat een nieuwe regering vormen na de weigering van de liberalen om hun steun te geven aan een nieuwe conservatieve regering.

Op 4 maart deelden de liberalen mee dat zij niet bereid waren om alleen met de conservatieven een coalitie te vormen. Volgens hen was het alleen in het nationaal belang als de conservatieven, socialisten en liberalen samen een nationale coalitie zouden vormen.

Zowel Labour als de conservatieven weigerden echter een dergelijke regering te vormen, waarop Heath, die bij de algemene verkiezingen van 28 februari een gevoelig verlies leed (26 zetels) zijn ontslag aanbood.

Ook de Labourparty heeft bij deze verkiezingen geen meerderheid behaald (301 zetels, 37,2% van de uitgebrachte stemmen) zodat de nieuwe regering een minderheidsregering zal zijn.

Wilson begint aan zijn derde ambtstermijn als premier. Hij was het voor het eerst in 1964 met een Lagerhuismeerderheid van drie zetels. In 1966 werd hij herkozen voor een tweede ambtstermijn met een aanzienlijke parlementaire meerderheid.

De 57-jarige Heath blijft leider van de conservatieve partij. Maar politieke waarnemers verklaarden dat zijn leiderschap binnen afzienbare tijd ter discussie gesteld zou kunnen worden omdat hij misgokte door voortijdig nieuwe verkiezingen uit te schrijven in de hoop met een groter overwicht in het Lagerhuis terug te keren. Tenslotte had hij nog achttien maanden aan het bewind kunnen blijven.

De conservatieve partij heeft in het verleden nooit genade gekend als het erom ging falende leiders te vervangen.

Reeds wordt een nieuwe kandidaat voor het conservatieve leiderschap genoemd, Heath's minister van werkgelegenheid, William Whitelaw. Tevoren had hij van alle politieke partijen lof toegezwaaid gekregen voor zijn bekwame behandeling van de geladen Noordierse kwestie.

Harold Wilson heeft veel dat voor hem pleit, maar er zijn ook twee zaken die tegen hem pleiten: gebrek aan geloofwaardigheid in Engeland zelf en wantrouwen in het buitenland.

Vele Britten die conservatief en liberaal stemden beschouwen hem als een man met een januskop die opportunisme tot politiek beginsel heeft verheven. Dit in contrast met Edward Heath, wiens tegenstanders hem dogmatische starheid verwijten. Een sprekend voorbeeld van Wilsons opportunisme is de kwestie van de Europese gemeenschappelqke markt.

Als premier in 1967 ondernam hij Engelands tweede poging er lid van te worden. Als leider van de oppositie in 1972 verzette hij zich met hand en tand tegen toetreding op de voorwaarden die de regering van Heath had bedongen.

Wilson heeft er altijd zorgvuldig voor gewaakt dat hij zijn imago van ,,gewone man" behield en dat hij op goede voet bleef met Engelands machtige vakbonden.

Ofschoon Labour een uiterst hachelijke tijd tegemoet zal gaan lijkt Harold Wilson meer kans van slagen te krijgen dan een regering onder Edward Heath, aldus De *Volkskrant* (5-3). Het allernijpendste probleem is de staking van de mijnwerkers en het is duidelijk, dat de mijnwerkers, die 500.000 gulden in het verkiezingsfonds van Labour hebben gestort en 20 Labourkandidaten financieel hebben gesteund, eerder tot een akkoord komen met Labour dan met hun aartsvijand Heath.

Heath had beloofd het advies van de looncommissie te aanvaarden, die ongetwijfeld een grote loonstijging voorstelt. Maar omdat is uitgelekt dat de looncommissie zeker niet alle eisen heeft ingewilligd is het vrijwel zeker dat de mijnwerkers van Heath nog meer zouden eisen. Ook in 1971 wisten de mijnwerkers nog meer te krijgen dan hun door een koninklijke commissie was toebedeeld alvorens hun staking te beeindigen. Het rapport wordt 5 maart naar het ministerie van arbeid gebracht.

De president van de mijnwerkersbond Gormley, een vurig Labouraanhanger, zal proberen het 27 man tellende bestuur tot matiging te manen. Belangrijker misschien is, dat de hele vakbondsbeweging, waaruit de Labour Party is voortgekomen, zal willen bewijzen dat er een ,,sociaal contract" met Labour bestaat, wat dat dan ook mag betekenen. Labour heeft beloofd de anti-stakingswet te schrappen en krijgt daarbij de steun van de liberalen en vermoedelijk de meeste nationalisten.

De conservatieve Financial Times herinnerde er aan, dat Labour zeer ervaren kandidaten heeft voor de posten van financiën en economie, Jenkins en Healy, die zeker beter zijn dan de huidige minister van financiën Anthony Barber, zo-

Harold Wilson tijdens de verkiezingscampagne.

dat er geen reden hoeft te bestaan dat Labour meer moeite zal krijgen met het sluiten van de noodzakelijke buitenlandse leningen dan de conservatieven, de traditionele vrienden van kapitalisten en grote concerns. Men moet bovendien bedenken dat iedereen wel vaart bij industriële rust, waartoe Wilson meer middelen schijnt te hebben dan Heath, aldus De Volkskrant verder.

In de financiële wereld ziet men verder een voordeel in een socialistische minderheidsregering, want nu kan Wilson zich geen ,,gekke dingen" veroorloven, zoals liet doorvoeren van zijn nationalisatieprogram. Ook Brussel hoeft niet bang te zijn dat Engeland snel uit de EG zal treden, want dit zal het parlement hoogst waarschijnlijk niet aanvaarden.

De meerderheid van de nieuwe Lagerhuisleden is pro-Europeaan. Het zou velen verbazen als Wilson de huidige anti-Europese schaduwminister Peter Shore ook tot minister voor Europese zaken zou maken en hem belasten zou met de onderhandelngen voor betere voorwaarden van Engelands lidmaatschap.

Waarover, zo beloofde Wilson, het volk in een referendum of parlementaire verkiezing moet besluiten of het aanvaardbaar is. Engeland zou uit de EG treden als de resultaten van de onderhandelingen door het volk worden verworpen.

Wilson zal zeer behoedzaam te werk gaan en met veel anti-Europees wapengekletter een voorzichtige toenadering tot de EG verbergen. Maar in de naaste toekomst mag geen Britse steun voor de EG verwacht worden en zullen voorlopig nog geen socialisten naar Straatsburg gaan.

In de komende weken zal Labour moeten nagaan in hoeverre en waar zij kan rekenen op de steun van de nationalisten en in hoeverre de 11 militante protestanten uit Ulster de regering lastig zullen vallen, want dat de kwestie-Noord-Ierland in een nieuwe wanhopige crisis terecht is gekomen dat is zeker.

De conservatieven zullen moreel en financieel niet in staat zijn om ogenblikkelijk Labour ten val te brengen, zodat nieuwe verkiezingen moeten worden uitgeschreven. De liberalen zullen tonen mot zes miljoen stemmen (20 percent van het totaal) dat zij zich bewust zijn van hun nieuwe verantwoordelijkheid en zo kan Wilson, zo denkt men, het wel even uithouden. Maar met een minderheidsregering is niets zeker. Het minste vlaagje wind rond de Britse eilanden kan Engeland in een nog grotere economische crisis storten, want Engeland gaat nog steeds gebukt onder de ernstigste economische crisis sinds de oorlog. Ook al is daar ogenschijnlijk nog zo weinig van te merken.

Toen Wilson in 1964 de socialisten voor het eerst sinds 13 jaar conservatief bewind weer aan de regering bracht, hield hij het met een minimale meerderheid achttien maanden uit voor hij verkiezingen liet uitschrijven. Daarna kwam hij als groot overwinnaar uit de verkiezingen. Wilson is dat niet vergeten, maar hij mag voorlopig niet op herhaling rekenen, aldus De Volkskrant.

Uitslag, verschuivingen, rol liberalen en splintergroepen, *Heath* zoekt steun bij *liberalen*

De definitieve uitslag van de algemene verkiezingen luidde, volgens het *NRC/H'blad* (4-3):

	zetels		stemmen	
Labour	301	(286)	11.661.448	(37,2%)
Conservatieven	296	(322)	11.928.677	(38,1%)
Liberalen	14	(11)	6.056.713	(19,3%)
Overige partijen			1.695.315	(5,4%)
Schotse nationalisten	7	(2)		
Nationalisten Wales	2	—		
Unionisten Ulster	11			
SDLP Ulster	1	(1)		
Labour onafhankelijken	2	(1)		
speaker	1	(1)		

Opkomst 78,7% (in 1970 72%).

De cijfers tussen haakjes geven de zetelverdeling bij ontbinding van het Lagerhuis De Noordierse zetels laten zich moeilijk vergelijken vanwege veranderingen in de partijen. Door veranderingen in de districten telt het huidige Lagerhuis 635 zetels tegen 630 het vorige Het verschil in de optelling van de zetels tussen haakjes gaat naar Noord-Ierland

Van de uitslag is vooral opmerkelijk dat; de variaties in de ,,swing", de stemverschuiving naar Labour, tussen verschillende districten en regio's zeer groot zijn (het tweede kon wel eens de oorzaak van het eerste zijn), aldus het *NRC/H'blad* (1-3). In de z.g. ,,Home Counties", de graafschappen rondom Londen, was de gemiddelde verschuiving naar Labour 3,7% (in plaats van het totale gemiddelde van om en bij de 2%). De onmiskenbaar bestaande forensenwrevel over de langdurige ,,stiptheidsacties" der machinisten op het zuidelijke spoorwegnet heeft zich dus niet in winsten voor de Conservatieven vertaald.

In Enoch Powells voormalige kiesdistrict (Zuidwest-Wolverhampton, dat wel een Conservatief koos) bedroeg de verschuiving ten gunste van Labour maar liefst 16,7%; in de beide andere districten van Wolverhampton resp. 10,6 en 7%. In de hele West Midlands, de streek ten westen van Birmingham — wel eens het ,,Powell-territoor" genoemd — was de verschuiving naar Labour groter dan het gemiddelde.

De winst van de liberalen bedroeg slechts 3 zetels, hoewel de opinie-

De liberale leider Jeremy Thorpe.

peilingen van de afgelopen weken deze partij een grote overwinning hadden voorspeld

In de eerste naoorlogse verkiezingen van 1945 haalden de Liberalen twaalf zetels, in 1950 negen, toen drie verkiezingen lang (1951, 1956, 1959) slechts zes om in 1964 weer tot negen en in 1966 tot twaalf zetels te stijgen Maar in 1970 liep het zeteltal weer tot zes terug En dat allemaal in parlementen van meer dan 600 zetels!

De Liberalen hebben altijd een vaste kern weten te behouden die de oude vermaarde partij nooit verzaakte of verliet. Als regel was die loyaliteit gebaseerd op een hardnekkig individualisme

Thans zijn zowel de basis als de doelstelling van de oude partij enorm verruimd. De Liberalen willen de staatsburgers op zoveel mogelijk niveaus bij het bestuur betrekken

Zij willen afzonderlijke parlementen in Schotland en Wales oprichten als een eerste stap tot een federale regeringsstructuur met twaalf provinciale assemblees en een federaal parlement in Westminster Zij zijn overtuigde voorstanders van een verkozen Europees parlement.

Dit is wat Thorpe met de leuze de ,,kwaliteit van het bestuur" bedoelt gewone mensen hebben het recht om deel te nemen aan alles wat om hen heen gebeurt. Het feit dat de zes miljoen stemmen die nu op de Liberalen zijn uitgebracht slechts 14 zetels opleveren, wat voornamelijk aan het vigerende kiesstelsel te danken is, zal de Liberalen met nog meer overtuiging dan ooit op een herziening van het stelsel doen aandringen

Unionisten

Opmerkelijk was de verkiezing van 11 loyalistische Unionisten in N.-Ierland.

Volgens The *Times* (2-3) nemen de Unionisten een dergelijke belangrijke positie in dat zij in staat zullen zijn de recentelijk doorgevoerde hervormingen in Noord-Ierland ongedaan te maken.

In het Lagerhuis hebben nu de drie machtigste en meest militante loyalistische politici uit Noord-Ierland

zitting, t w. ds Ian Paisley van de Democratische Unionisten, William Craig van de Vanguard beweging en Harry West van de Official Unionists. Paisley maakte op 1 maart al bekend dat zij een aparte groep zullen vormen in het Lagerhuis. Volgens *The Times* is er als gevolg van de verkiezingen een eind gekomen aan het traditionele bondgenootschap tussen de Unionisten en de Tories

Bijna niemand van de nieuw gekozenen heeft enige sympathie voor Heath, aldus The *Times*, en zij zullen geen enkele scrupule hebben om hun positie te gebruiken om te proberen de Noordierse regering te veranderen.

Van de nieuw gekozen Unionisten is bijna niemand voorstander van de sedert enige tijd functionerende uitvoerende raad en de gekozen assemblee.

Bernadette (Devlin) McAliskey, onafhankelijk socialistisch kandidaat voor Mid-Ulster, Stanley McMaster en Rafton Pounder, twee bekende pro-Faulkner Unionisten, verloren hun zetels aan loyalistische Unionisten Roy Bradford, Faulkners minister voor milieuhygiene leed een gevoelig verlies in Down North waar Jim Kilfedder, de zittende anti-Assemblee Unionist zijn zetel behield met een meerderheid van 16 226 In North Antrim wist Paisley zijn zetel te behouden Zijn tegenstander daar was Peter Utley, een bekend Noordiers journalist en medestander van Faulkner Paisley won met een meerderheid van meer dan 27000 stemmen

Gerald Fitt, leider van de Social Democratic and Labour Party en tweede man in de uitvoerende raad in Noord-Ierland wist zijn zetel met een meerderheid van slechts 2 000 stemmen te behouden.

Craig won zijn zetel in Belfast East niet een meerderheid van 7 000 stemmen.

(Voor een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Noord-Ierland. waar zich enige tijd geleden een scheuring heeft voorgedaan in de Unionistische partij n.a.v de besprekingen tussen de Britse regering de Noordierse uitvoerende rdad en de regering van de Ierse republiek over de instelling van een al-Ierse raad, verwijzen wij naar een van onze volgende afleveringen Binnen de Unionistische partij zijn nu twee groepen, de zgn loyalisten, die onverkort wensen vast te houden aan de constitutionele bindingen met Londen en een groep om Brian Faulkner, de voorzitter van de uitvoerende raad van Ulster, die bereid is tot ndder overleg met de regering in Dublin over de toekomst van Ulster)

Schotse *Nationalisten*

De Schotse Nationalisten wonnen 6 zetels en verloren Govan in Glasgow weer aan Labour. Mevr. Winnifred Ewing. die in 1970 haar zetel in Hamilton verloor, versloeg Gordon Campell, de minister voor Schotland en keert nu voor Moray and Nairn in het Lagerhuis terug.

De Nationalisten in Wales (Plaid Cymru) wonnen 2 zetels, maar moesten voor de derde na vier hertellingen met 3 stemmen in Carnarthen het onderspit delven tegen Labour.

Dan zijn er voor Lincoln de Onafhankelijke Sociaal-Democraat Taverne en voor Blyth het onafhankelijke Labourlid Milne en voor Wirral speaker Selwyn Lloyd.

Over de betekenis van de Schotse Nationale Partij, het volgende, ontleend aan het N R C / H ' b l a d (4-3):

Slechts eenmaal eerder heeft deze partij bij algemene verkiezingen een zetel weten te veroveren: in 1970 won Donald J. Stewart het district The Western Isles. Hij wist dit te behouden.

De andere parlementszetels won de SNP bij tussentijdse verkiezingen. De eerste in 1945 door Robert McIntyre. De tweede in 1967 toen mevrouw Winnifred Ewing, een van de meest capabele SNP'ers en vermoedelijk straks de politieke leidster in het Lagerhuis, Hamilton won Zij versloeg nu de Tory-minister voor Schotland, Campbell met een duidelijke meerderheid in het district Moray and Nairn

Haar overwinning van 1967 sloeg veel enthousiasme los in Schotland SNP-afdelingen schoten op, leden meldden zich aan en vooral veel Jongeren werden actief Het laatste succes boekte de SNP nov 1973 in Govan, Glasgow De Jonge Margo MacDonald zei toen haar politieke bewustwording te danken te hebben aan de triomf van Winnifred Ewing

De jongste winst van zeven zetels zal de Schotse nationalisten waarschijnlijk verlossen van het stigma voornamelijk in tussentijdse verkiezingen te kunnen zegevieren en dan vooral nog in tijden van economische malaise.

De SNP, die werd opgericht in 1928 als Nationale Partij van Schotland en in 1934 na een fusie met andere groepen haar huidige naam aannam, is fundamenteel een lokale partij, die de laatste jaren profiteert van het onvermogen van de grote partijen en „Londen" enige verandering te brengen in de slechte economische situatie.

De Schot heeft een lager gemiddeld inkomen dan de Engelsman, er zijn meer werklozen in Schotland dan in Engeland. Daarnaast heeft de toetreding tot de EG het bestaande gevoel versterkt dat alles ver weg beslist wordt. Nu in Brussel. De EG wordt verafschuwd.

De SNP is dan ook voor uittreden uit de EG en steunt hierin dus Labour.

Omdat de SNP een echte lokale partij is richt het partijprogramma zich vooral op voor Schotten interessante punten. Voorop staat een onafhankelijk Schotland, waarin men fel gelooft. Dan (sinds kort) nationalisatie van de Noordzeeolie, verder industriële ontwikkeling, werkgelegenheid en „verschotsing" van het onderwijs. Dit actiegroepachtige programma wordt nauwelijks ondersteund door een ideologie of brede maatschappelijke visie.

De fractie die nu naar Westminster gaat bestaat voornamelijk uit politiek onervaren mensen. Alleen mevrouw Ewing en Donald Stewart zaten eerder in het Lagerhuis. De vijf anderen zijn nieuwkomers, één, George Reid, is zelfs pas één jaar lid van de SNP.

De groep is nog nooit als geheel bijeen geweest om te praten over hangijzers als Industrial Relations Act.

De SNP'ers vinden elkaar vooral op een opheffing van de achteruitstelling van hun geliefde hooglanden en de ontploffing van het bestaande partijensysteem dat immers om „Londense" partijen draait. Hierin zijn zij de bondgenoten van de liberalen, al is dat om andere redenen.

Vooralsnog lijkt de opbloei van regionale groepen (ook Wales behaalde twee zetels) noodzakelijk om Londen met de neus op de afgelegen streken te drukken. Het establishment van beide grote partijen vindt de komst van de nationalisten zeker niet prettig. Al in 1967 wist het zich geen houding te geven, zoals blijkt uit de onaangename wijze waarop het mevrouw Ewing, zoals ze zelf zei, geprovoceerd, gesard en genegeerd heeft. Vooral Labour, aldus Winnifred Ewing. Met zeven of negen nationalisten en hun achterban zal men echter wel rekening moeten houden.

Heath tijdens de campagne.

Liberalen eisen nationale coalitie

Na het bekend worden van de uitslag, die geen van beide grote partijen een absolute meerderheid gaf,

ging regeringsleider Heath op 1 maart naar Buckingham Palace om koningin Elizabeth II in te lichten over de ,,huidige politieke situatie", zoals een communiqué van 10 Downing Street het stelde. Tevoren had het kabinet, met uitzondering van minister Whitelaw, die ziek was, minister Godber en minister Campbell, die zijn zetel had verloren, zich over de situatie beraden.

Het schaduwkabinet van Labour kwam op 1 maart eveneens bijeen. Het gaf na een 2 uur durend beraad in het Labourhoofdkwartier, Transport House, een verklaring uit, waarin o.a. stond dat de Labourpartij onder de huidige omstandigheden bereid was een regering te vormen. Het was van het grootste belang, aldus de verklaring, dat het land onmiddellijk een regering kreeg die bereid is zich met de industriële en economische crisis van het land bezig te houden. De conservatieve regering had het electoraat om een grotere meerderheid gevraagd om haas tegenwoordige politiek voort te zetten en die was haar geweigerd. In een eerste reactie op de uitslag van de verkiezingen verklaarde de liberale leider Jeremy Thorpe dat hij niet naar Londen zou gaan. Over een mogelijke samenwerking met één van de grote partijen verklaarde hij dat Labour nooit op liberale steun hoefde te rekenen bij nieuwe onderhandelingen over Engelands toetreding tot de EEG. De conservatieven hoefden niet op liberale steun te rekenen als zij niet bereid waren de wet op de industriële betrekkingen te veranderen.

Thorpe protesteerde tegen het oneerlijke kiesstelsel en hij verklaarde dat de liberalen het systeem willen gaan veranderen.

Ook de leiders van de andere politieke groeperingen legden verklaringen af n a.v. de uitslag.

Gerard Fitt van de Noordierse SDLP zei dat hij Labour zou steunen.

Ds. Ian Paisley zei dat hij en zijn politieke vrienden de nationale belangen zouden dienen, maar dat zij zouden vechten tegen de Noordierse Assemblee, zoals die nu bestaat en tegen de uitvoerende raad.

William Wolfe, de leider van de Schotse Nationale Partij, zei dat bij zijn partij de belangen van Schotland het zwaarst zouden wegen. Hij zei Wilson niet te zullen steunen.

Op 3 maart nam premier Heath contact op met Jeremy Thorpe na overleg met een aantal kabinetsleden. Thorpe kwam voor die gelegenheid speciaal naar Londen.

Heath zou met Thorpe overlegd hebben over de verlangens van de liberalen in ruil voor steun aan een conservatief minderheidskabinet.

Volgens persberichten zou Heath de liberalen een spoedige herziening van het kiesstelsel hebben aangeboden, alsmede een spoedige uitvoering van de voorstellen van de commissie Kilbrandon, dat betekent de oprichting van regionale assemblees in Schotland en Wales. Op 4 maart vond een tweede onderhoud tussen Heath en Thorpe plaats,

Op 5 maart kwamen de 14 Liberale Lagerhuisleden, Lord Byers, de leider van de Liberale Hogerhuisleden, Lord Lloyd of Kilgerran, de partijvoorzitter en Lord Beamont, leider van het verkiezingscomité in Londen bijeen. Zij beraadden zich over de voorstellen van Heath.

Na afloop van het beraad deelden de liberalen mee dat zij niet bereid waren om alleen met de conservatieven een coalitie te vormen. Volgens hen was het alleen in het nationaal belang als de conservatieven, socialisten en liberalen samen een nationale coalitie zouden vormen.

Edward Heath deelde daarop de koningin mee dat hij geen regering kon vormen en diende tevens zijn ontslag in als premier. Een uur later kreeg Labourleider Wilson de opdracht een regering te vormen.

Campagne

In de verkiezingscampagne stond de algemene economische situatie van het land centraal.

De conservatieven riepen de kiezers op op hen te stemmen zodat het land een sterke regering zou krijgen die in staat zou zijn de inflatie het hoofd te bieden, een krachtige prijsbeheersing door te voeren en voor een billijke en ordelijke regeling voor de inkomens te zorgen.

Volgens de conservatieven zou Labour het gezag van het parlement ondermijnen en het land verder naar de chaos brengen.

Labour daarentegen verweet de conservatieven dat onder hun regering het land de hoogste prysstijgingen had gekend. Wilson zei bij verschillende gelegenheden dat een Labourregering een ,,groot nieuw sociaal contract" met de vakbonden zou sluiten waardoor er een aanzienlijke verbetering in de arbeidsverhoudingen zou worden geschapen. Wilson bracht verschillende malen naar voren dat Labour de vakbonden kent, met hen kan praten en met hen via een strikte prijsbeheersing tot een vrijwillige inkomenspolitiek zal komen. Labour zou de prijzen kunnen stabiliseren, de huren weten te verlagen en de kosten van de bouwgrond weten te drukken.

Labour verweet de de conservatieven ook Engeland op ongunstige voorwaarden de gemeenschappelijke markt te hebben binnengeloodsd. Een nieuwe Labourregering zou onmiddellijk nieuwe onderhandelingen over de toetredingsvoorwaarden gaan openen.

De Liberalen hamerden er in de campagne voortdurend op dat zij een beweging van het midden zijn en extremisme van links en van rechts verwierpen.

Zij waren voorstander van het lidmaatschap van de EG en wensten meer inspraak voor werknemers en voor alle Britten inzake lokale aangelegenheden.

(Voor een vervolg van het overzicht van de Britse verkiezingen en de samenstelling van de nieuwe regering, verwijzen wij naar de rubriek Engeland, pag. 155/2)

Table of the Polls

Poll	C	Lab	L	Fieldwork	Sample
ORC	38.7	34.9	23.0	26 Feb	See text
Gallup	39.5	37.5	20.5	26-27 Feb	1,881
Louis Harris	40.2	35.2	22	26-27 Feb	3,193
NOP	39.5	35.5	22	23-27 Feb	4,038
Marplan	38.5	31.5	28	22-23 Feb	1,998
Business Decisions	36	37.5	23	21 Feb	1,056

Tijdens de verkiezingscampagne werden door verschillende bureaus opiniepeilingen gehouden, die alle, zie boven, de Conservatieven een meerderheid voorspelden. Opvallend was ook het grote aantal ondervraagden met een voorkeur voor de Liberalen. De werkelijke uitslag geeft een ander beeld te zien. (pag. 146)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

PRIJSINDEXCIJFER MEDIO JANUARI

Van midden dec 1973 tot midden jan. 1974 is het prijsindexcijfer (gebaseerd op 1969 = 100) opgelopen van 134,1 naar 134,8. Dit betekent een prijsstijging van 0,6%, evenveel als in de overeenkomstige periode een jaar eerder

Van de goederen en diensten, waarvoor het CBS geregeld prijsgegevens verzamelt, gaf 50% een stijging te zien, met een invloed op het totaalindexcijfer van + 1.2%.
Voor 20% van de goederen en diensten daalden de prijzen; daling trad voornamelijk op in de sectoren kleding en schoeisel (gevolg van de uitverkoop) en voeding (aardappelen, fruit en eieren).
De invloed hiervan op het totaal indexcijfer bedroeg ruim — 0,6%.
De stijgingen en dalingen resulteerden per saldo in de genoemde stijging van het prijsindexcijfer met 0,6%. Voor de resterende 30% van de goederen en diensten bleef de situatie ongewijzigd (bijvoorbeeld huur, PTT-tarieven, treintarieven, sigaretten enz.).
De belangrijkste stijgingen deden zich voor bij brood, koek en gebak, groenten, alcoholhoudende dranken, margarine, materialen en arbeid voor onderhoud van de woning, vloerbedekking, vloeibare brandstoffen, gas, elektriciteit, water, medische verzorging, dagbladen, benzine, autoreparaties en schadeverzekeringen.
Met betrekking tot de medische verzorging wordt opgemerkt dat op het moment dat de indexcijfers van januari werden vastgesteld, nog niet alle tarieven bekend waren. (Ministerie van economische zaken)

(Vor. ber. pag. 55/1-1974)

DEBLOKKERING OVERHEIDSUITGAVEN

In een brief aan de Tweede Kamer deed minister Duisenberg van financiën op 16 febr. mededeling van de deblokkering van de overheidsuitgaven.
In een brief zegt de minister, dat de veronderstellingen voor het financieel-economische beleid, zoals die waren neergelegd in de nota beperking olieaanvoer en de beleidnota beperking gevolgen olieschaarste van medio dec vorig jaar (pag. 11-2 e.v. - 1974) sedertdien op enige punten wijzigingen hebben ondergaan.
Niet langer — althans in mindere mate — zal nu het olietekort als een knelpunt voor de produktie moeten worden gezien. Nu blijken vooral de ontwikkelingen aan de vraagzijde bepalend te zijn voor de produktieontwikkeling en de werkgelegenheid. Hierbij is van belang, dat de wereldhandel in 1974 weliswaar niet zal stagneren, maar toch slechts zeer matig zal groeien. Dit zal zijn weerslag vinden in een zeer matige groei van de Nederlandse uitvoer. Ook van de binnenlandse bestedingen, vooral de particuliere investeringen en de overheidsuitgaven, zullen op basis van het huidige beleid slechts geringe of geen impulsen uitgaan.
De ie verwachten matige groei van de vraag zal een negatieve uitwerking hebben op de werkgelegenheid, een en ander bij voortgaande stijging van de prijzen
Daarom heeft het kabinet nu besloten de blokkering van een deel van de overheidsuitgaven op te heffen ten einde een negatief effect op de werkgelegenheid te vermijden.

Verder werden aan de TK nog de volgende mededelingen gedaan:
Om de bestaande tendens tot onderbesteding te bestrijden zal het kabinet mogelijk gebruik maken van het fiscale instrument (belastingverlaging om de bestedingen te verruimen, de werkgelegenheid te stimuleren en de nominale groei van lonen en prijzen te beperken).
Het nog resterende deel van het werkgelegenheidsprogramma ad ƒ 335 mln zal versneld worden uitgegeven met het accent op de noordelijke en zuidelijke provincies, waar de werkloosheid het grootst is. (Ministerie van financiën, NRC/H'blad)

(Vor. bcr. pag. 100/1-1974)

VERHOGING MINIMUMLOON

In een brief aan de Tweede Kamer deelde minister Boersma op 21 febr. mede, dat het kabinet had besloten het minimumloon per 1 april met 2,5% te verhogen. Deze z.g. structurele verhoging geldt automatisch ook voor het minimumjeugdloon.

In zijn brief aan de Tweede Kamer zegt minister Boersma, dat de beslissing tot structurele verhoging van het minimum (jeugd)loon mede tot stand is gekomen op basis van het desbetreffende SER-advies van 21 december j.l.
Het percentage van 2,5 is vastgesteld aan de hand van de volgende gegevens:

— het CBS heeft de achterstand van het minimumloon ten opzichte van de laagste CAO-lonen als gevolg van de loonsverhogingen in guldens over 1973 berekend op 1%. Compensatie voor deze achterstand betekent handhaving van de relatieve betekenis van het minimumloon.

— Voorts heeft het CBS het verschil in ontwikkeling tussen de werkelijk verdiende lonen en de regelingslonen (CAO enz.) in 1972 geraamd op eveneens 1%.

— Voor het effect van de invoering c.q. verhoging van de z.g. vloeren in de CAO-vakantiebijslagregelingen is — voor éénmaal — in de structurele verhoging 0,5% opgenomen.

De bedragen per 1 april zijn:

MINIMUMLOON

voor 23-jarigen en ouderen:

ƒ 1075,10 per maand (thans: f 1049,10)
248.10 per week (242,10)
49,62 per dag (48,42)

MINIMUMJEUGDLOON

voor werknemers van 15 t.m. 22 jaar:

22 jaar (92½%)	994.50 per maand	(970,40)
	229,50 per week	(223.90)
21 jaar (85 %)	913,80 per maand	(891,70)
	210,90 per week	(205,80)
20 jaar (77½%)	833,20 per maand	(813,10)
	192,30 per week	(187,60)
19 jaar (70 %)	752,60 per maand	(734,401
	173,70 per week	(169,50)
18 jaar (62½%)	671,90 per maand	(655,70)
	155,10 per week	(151,301
17 jaar (55 %)	591,30 per maand	(577,—)
	136,50 per week	(133,20)
16 jaar (47½%)	510,70 per maand	(498,30)
	117,80 per week	(115,—)
bij part. leerpl.	408,56 per maand	(398,64)
	94,24 per week	(92,—)
15 jaar (40 %)	430.— per maand	(419,60)
	99,20 per week	(96,80)
bij part. leerpl.	344,— per maand	(335,68)
	79,36 per week	(77,44)

(Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 39/2-1974)

LOONSUPPLETIEREGELING

Omstreeks 1 maart trad een wijziging van de Werkloosheidswet en de Wet Werkloosheidsvoorziening in werking, waardoor het mogelijk werd in bepaalde gevallen loonsuppletie toe te kennen.
De nieuwe regeling houdt in, dat werknemers, die na ontslag slechts werk kunnen vinden tegen een loon, dat lager is dan het dagloon, waarnaar hun uitkering wordt (of zou worden) berekend, onder bepaalde voorwaarden aanspraak op loonsuppletie verkrijgen.

Deze aanvulling op het loon bedraagt maximaal:

a. voor werknemers van 45 jaar en ouder: tot 100% van het voor de uitkering geldende dagloon gedurende zes maanden, tot 90% van dit dagloon gedurende de daarop volgende zes maanden, en tot 85% gedurende de daarop volgende drie jaar;

b. voor werknemers beneden de 45 jaar: tot 90% van het dagloon gedurende maximaal zes maanden en tot 85% van het dagloon gedurende de daaropvolgende twee jaar.
Beslissend is de leeftijd bij het intreden van de werkloosheid.

De periode, waarover een werknemer een uitkering ingevolge de Werkloosheidswet (inclusief wachtgeld) en/of de Wet Werkloosheidsvoorziening heeft ontvangen wordt in mindering gebracht op de periode waarover men loonsuppletie kan krijgen. Voor werknemers van 45 jaar en ouder echter, die een uitkering ingevolge de Werkloosheidswet ontvangen wordt niets in mindering gebracht, mits de betrokkenen werk tegen een lager loon zijn gaan verrichten binnen drie maanden nadat zij werkloos zijn geworden. Na het verstrijken van deze periode van drie maanden wordt bij werkaanvaarding wél de gehele werkloosheidsperiode in mindering gebracht.

Er zijn drie voorwaarden om voor de regeling in aanmerking te komen:

a. voor de betrokken werknemer is geen ander passend werk beschikbaar tegen loon, waardoor loonsuppletie overbodig wordt;

b. er is geen andere werkloze ingeschreven die zonder toekenning van loonsuppletie de arbeidsplaats kan bezetten;

c. het werk kan voor de betrokken werknemer als passende arbeid worden aangemerkt.

Wanneer in het laatste geval de werknemer het (als niet-passend aangemerkt) werk toch vrijwillig aanvaardt kan, mits aan de andere voorwaarden wordt voldaan, toch loonsuppletie worden toegekend.

De loonsuppletieregeling is niet van toepassing ais:

a. het te aanvaarden werk geen volledige werkweek omvat — in het algemeen als de werktijd minder dan 35 uur bedraagt;

b. het werk wordt aangegaan voor een periode van minder dan vier weken;

c. het loon gemiddeld per dag minder bedraagt dan het loon, waarop normaal recht zou bestaan (het wettelijk minimumloon of bij CAO overeengekomen loon);

d. het loon gemiddeld per dag minder bedraagt dan 60% van het dagloon, waarnaar de uitkering is (of zou worden) berekend.

Wanneer een werknemer van enige WW- of WWV-uitkering is uitgesloten kan hij bij werkaanvaarding evenmin recht op loonsuppletie doen gelden.
De loonsuppletie kan ook samen met andere arbeidsvoorzieningsmaatregelen worden toegepast, als de bedrijfsscholingsregeling, scholing op de Centra voor Vakopleiding en de migratieregelingen. (Ministerie van sociale zaken)

PRIJSVERHOGING OLIEPRODUKTEN

Minister Lubbers van economische zaken heeft de in Nederland opererende oliemaatschappijen op 28 febr. toestemming gegeven om m.i.v. 1 maart de prijzen voor olieprodukten te verhogen.
Voor benzine bedraagt de prijsverhoging 10,3%. De nieuwe prijzen zijn: voor superbenzine 98 cent en voor gewone benzine 95,2 cent per liter.

De voor andere brandstoffen toegestane verhoging bedraagt:
Petroleum 5,5 cent;
Gasolie/huisbrandolie 5 cent;
Dieselolie 4,7 cent;
Stookolie ƒ 81,30 per ton (wat neerkomt op 7,8 cent per liter).

Hierdoor worden de prijzen voor de consument als volgt:
Petroleum (incl. btw) variërend van 35,5 cent/liter voor leveringen kleiner dan 750 liter in zone A tot 45,5 centiliter voor leveringen in bussen van 4 t.m. 20 liter in gemeenten met 100.000 inwoners of meer, in zone B.
Dieselolie, pompprijs: 53,40 centiliter in zone A, 53.90 cent/liter in zone B.
LPG pompprijs 37,50 cent.
Huisbrandolie: f 32,76 per 100 liter in zone **A.** tot f 33,29 per 100 liter in zone B.
Stookolie: variërend van f 171,70/ton tot ƒ 180,40/ton.

Toelichting. Prijsanalyse

In een toelichting op de verhoging van de benzineprijs zegt minister Lubbers o.m., dat de nieuwe prijs nagenoeg kostendekkend is, zodat verdere verhogingen in de nabije toekomst niet nodig zullen zijn, tenzij zich een verdere kostenverhoging aan de bron zou voordoen. In dat geval zou echter rekening worden gehouden met de gunstige winstontwikkeling van de oliemaatschappijen in 1973.

De prijsverhoging voor benzine ad 10,3 cent per liter wordt als volgt verklaard: 1,42 cent aan btw, 0,60 cent als doorberekening van de fiscale lastenverzwaring, 0,20 cent als luchtveroritreinigingsheffing, 0,50 cent voor detailhandelsmarge en 7,49 cent vanwege de duurdere ruwe olie.
Bij het overleg tussen de aardoliemaatschappijen en het ministerie van economische zaken is uitgegaan van een stijging met f 108,38 voor elke ton van ieder produkt.
Met ingang van 1 januari hebben de olieproducerende landen de lijstprijzen (posted prices) voor ruwe olie gemiddeld meer dan verdubbeld. De verhogingen variëren van $ 6,55 per barrel (= vat van 158,99 liter) tot $ 7,85, overeenkomend met f 137,10, resp. f 164,85 per ton.
Deze lijstprijzen vormen de basis voor de berekening van de belasting-afdracht van de oliemaatschappijen aan de regeringen van de producerende landen. Het belastingpercentage bedraagt ruwweg 60% van de lijstprijzen. Dit houdt in dat de belastingafdracht is gestegen met $ 4,— à $ 4,70 per vat, overeenkomend met f 84,— resp. f 98,70 per ton ruwe olie.
Daarbij komt nog dat de maatschappijen per 1 januari j.l. een hogere prijs moeten betalen voor de ruwe olie waarover de producerende landen op basis van de participatieovereenkomsten beschikken en voorzover zij deze aan de maatschappijen terugverkopen. (Krachtens deze overeenkomsten verkrijgen verscheidene landen aan de Perzische Golf 25% van de geproduceerde hoeveelheden olie tegen kostprijs. Met de maatschappijen zijn zij overeengekomen een groot deel van deze 25% tegen uiteraard hogere prijzen aan deze concerns terug te verkopen, de zgn. ,,buyback''-olie.)
Dooreen genomen komt de kostprijsverhoging zoals die door de oliemaatschappijen is gemeld voor het Nederlandse ruweoliepakket uit op f 108,38 per ton.
Naast de kostprijzen van de ruwe olie die voor de oliemaatschappijen gelden en die thans variëren van $ 7,12 tot $ 9,69 per vat, staan de prijzen die de producentenlanden maken bij het verkopen van hun participatieolie op de vrije markt.
De prijzen van deze participatie-olie liepen in december 1973/januari 1974 door de schaarstesituatie op tot $ 15,— à $ 20,— per vat. Deze zeer hoge prijzen zijn daarna drastisch teruggelopen en bewegen zich thans op een niveau van $ 10,— à S 11,— voor olie uit het Midden-Oosten en $ 14,— à $ 15,— per vat voor Afrikaanse olie.
Behalve voor ruwe olie bestaat er uiteraard ook een vrije markt voor aardolieprodukten. De hoeveelheden waarom het hier gaat zijn slechts marginaal ten opzichte van de hoeveelheden produkt die door de oliemaatschappijen op de markt worden afgezet. De vrije marktprijzen voor produkten reageren daardoor zeer gevoelig op schaarste en overschot-situaties.
Zo liepen de produktienoteringen vooral in november-december 1973 enorm op, om daarna met name in februari weer sterk te dalen. Zij liggen thans echter nog steeds aanzienlijk boven de nieuwe in Nederland toegestane maximumprijzen.
(NRC/H'blad, Ministerie van economische zaken)
(Vor. ber. pag. 100/2-1974)

CONCENTRATIE IN HET BEDRIJFSLEVEN

Evenals in eerdere jaren vonden in 1973 vele fusies van ondernemingen plaats. Evenzeer was de activiteit van Britse zijde op dit terrein weer erg groot.
De meest omvangrijke fusie in 1973 was de overneming van de verzekeringsmaatschappij Delta Lloyd door de Engelse groep Commercial Union. Een actie onder aanvoering van de verzekeringsonderneming Nationale Nederlanden om deze overneming ongedaan te maken en een groot Nederlands verzekeringsconcern tot stand te brengen, leverde geen resultaat op.
Behalve deze overneming van Delta Lloyd was het aantal omvangrijke concentraties gering. Het aantal kleinere en middelgrote bedrijven, dat zijn zelfstandigheid opgaf, was echter bijzonder groot.
Opvallend was vorig jaar de onbesliste strijd tussen Mcneba, Gist Brocades, Scholten Honig en de Suiker Unie om de Centrale Suikermaatschappij (pag. 605/2-1973).
Weliswaar hebben Scholten Honig (34%) en de Suiker Unie (naar schatting meer dan 40%) grote kapitaalbelangen in de CSM verkregen, maar zij kunnen daar afzonderlijk weinig mee doen.
Onzekerheid bestaat nog over het al niet doorgaan van het vorig jaar aangekondigde voornemen over te gaan tot samenbundeling van de Rijkspostspaarbank en de Bondsspaarbanken, waarbij mogelijk ook de Postcheque- en Girodienst betrokken zou worden.
Vorig jaar kwam de lang verwachte concentratie van Westeuropese computerbelangen tot stand door de oprichting van Unidata, waarin Philips (Nederland), Siemens (West-Duitsland) en de CII (Frankrijk) de deelnemers zijn.

Onderstaand een overzicht van de belangrijkste overige fusies in 1973:

BOUWNIJVERHEID. In de bouwnijverheid werden in het afgelopen Jaar verschillende grote bouwondernemingen actief op nieuwe terreinen Zo sprong de samenwerking in het oog tussen de Hollandse Beton Groep, Stevin, Bos Kalis Westminster en Adriaan Volker met een Britse aannemer in de Anglo Dutch Offshore Concrete, om samen betonnen booreilanden te bouwen in de Noordzee.
Er deed zich een belangrijke concentratie

voor in ae sector wegenbouw, waar Stevin, de grootste wegenbouwer in ons land. de Koninklijke Wegenbouw Maatschappij, overnam Later kocht het nog de wegenbouwer Offringa Holding in 't Harde
Opvallend was ook dat verschillende Nederlandse bouwondernerningen belangen verwierven in België In België werden Hollandse Beton, Wilma, Adriaan Volker en Muyres actief
Van een Britse penetratie was in de bouwniiverheid geen sprake, al kwamen diverse samenwerkingsverbanden tot stand Naast genoemde Anglo Dutch Offshore Concrete nam Bos Kalis samen met Decca het Christiaan Huygens-laboratoriiim in Noordwijk aan Zee over, alsmede de Internationale Navigatie Apparaten en ging Ballast-Nedam met Lilley inschrijven op Engelse waterbouwkundige werken
Al waren in de sector onroerend goed en projectontwikkeling de activiteiten van Engelsen minder omvangrijk dan in 1972, er was toch sprake van enige acquisities
Zo verwierf Cornwall Property (inmiddels Argyle) de beleggirigsmaatschappij Immotrade en via deze Immofund Argyle houdt reeds 40% in De Wereldhaven
Het belangrijkste nieuws kwam uit een Nederlandse transactie de Verenigde Bedrijven Bredero verwierven het onroerend goed van de EMS in Scheveningen
KBB, Stevin en Westland-Utrecht Hypotheekbank, gaan samen recreatieprojecten ontwikkelen, bouwen en exploiteren in welke sector wel meer belangstelling aan de dag werd gelegd
De Vermogensverwaltung uit het Duitse Gronau verwierf ten minste 80% in Philips Tabak in Veldhoven (alleen nog onr goed), en wil hierin haar Nederlandse belangen bundelen (Zo houdt Vermögensverwaltung 30% in Veneta (tapijt) Ook in de sector financiele instellingen was er duidelijk sprake van een toegenomen Britse belangstelling, wat cnder meer tot uitdrukking kwam in de overneming van de onroerende goed- en beleggingsmaatschappij Wabo

BANKEN, VERZEKERINGEN Naast de grote overneming van Delta Lloyd door Commercial Unions raakte in 1973 ook de Verzekeringsbank Moira in Britse handen. Een uitsluitend Nederlandse transactie was het bod van de Vereniging voor de Effectenhandel op de Kas-Associatie.

TEXTIEL In de textielindustrie stond het jaar in het teken van de KNTU Zo gingen de technische doekdivisie en de spinnerijdivisie in andere handen over De overneming van de spinners (Bamshoevegroep) door een consortium van 10 financiele instellingen-beleggeis, waarvan ruim twee derde Nederlands, was een in deze bedrijfstak vrij unieke transactie
Nijverdal-ten Cate baarde opzien door zich bij het kleine gezelschap ondernemingen te scharen die produktiebelangen hebben in de Verenigde Staten Met Amerikaanse investeerders gaat Nijverdal-ten Cate katoen spinnen in Texas

KARTON, PAPIER, GRAFISCHE SECTOR Duidelijk bleek vorig jaar de zich voortzettende concentratie in de (golf)-karton-industrie, waar die van Verpak en Scholtcn-Carton (nieuwe naam is Kappa) wel de grootste was. Kartonfabriek De Eendracht in Appingedam werd Brits In deze markt was ook Bührmann-Tetterode (Beukema & Co, Vandra) zeer actief en is als groep bezig aan een versnelde groei
Zo nam Bührmann-Tetterode ook vooi de helft deel in Uitgeversmaatschappij Succes, waarin Kluwer de overige 50% verwierf In de grafische sector en de uitgeverijen bleven grote concentraties en overnemingen uit Daarbij was het voor sommigen een jaar van consolidatie Elsevier en in mindere mate de VNU, zochten samenwerkingsverbanden over de eigen landsgrenzen Elsevier en IPC Busines Press (Reed International) bundelden de Europese vakblad- en uitgeversactiviteiten terwijl het in de detailhandel ging niet Britse W H Smith VNU en IPC verwierven samen de Duitse Kauka-Verlag, terwijl VNU tevens in kabeltelevisie stapte
Een belangrijke binnenlandse concentratie mag de verwerving van Van Boekhoven-Bosch heten door de NDU

VCEDINGS- EN GENOTSMIDDELEN
Meneba diversificeerde in de sector horeca en in waterbehandeling en -zuivering alsmede vuilverbranding, terwijl het Koudijs (veevoer) geheel in zich opnam
Meneba hield al 43,5% Koudijs
Een flinke groei maakte KSH door dat streeft naar een grote omvang in de voedingssector Zo nam het de meelfabriek en overige produktieactiviteiten van de Co-op over, Buisman, Varopa en de Hollandse Pelmolen
Wessanen verwierf diverse vleesbelangen naast Lijempf (ijs- en melkprodukten) terwijl Gist-Brocades via haar 50% belang in Henkes enkele slijterijen verwierf
Van Nelle nam voorts een controlerend belang in Venz
Het Britse bedrijf Lyons was opnieuw dctief in ons land en verwierf koekbelangen met onder meer Bussink's in Deventer
De Engelse belangstelling in de Nederlandse voedingssector bleek ook uit de verwerving van Smarius bakkerijen (Ranks Hovis Mac Dougall)
Van groot belang was de volledige verwerving van Theodorus Niemeijer door de Britse Gallaher dat reeds 25% hield in Niemeijer
Voorts ging de huidige concentratietendens voort in de bakkerijsector (zo verwierf de Amerikaanse ITT Nobosprits) en sterker nog was de concentratie in de zuivelsector, waar veel cooperaties hun activiteiten bundelden

METAAL EN KUNSTSTOFFEN In de sector metaal en kunststoffen verwierven Engelsen maar ook Duitsers weer belangen, terwijl de Amerikaanse belangstelling minder in het oog sprong dan in 1972.
Enige concentratie en samenwerking vond plaats in de scheepsbouwsector. Dit gold ook voor de sector huishoudelijke apparaten
Het Rijn-Schelde-Verolme concern bracht zijn verliesgevende reactorvatenbouw in een joint-venture met twee Amerikanen (General Electric en Chicago Bridge) terwijl De Groot Zwijndrecht boorplatforms voor de Noordzee gaat maken samen met de Noorse Akergroep.
Opvallend mag ook heten dat een Zwitser (Rüti, onderdeel van Georg Fischer) de meerderheid nam in Te Strake weefmachines, Ago-Lignostone werd Brits en Marijnen ging naar Van Berkel, Cruquius werd Amerikaans

DETAILHANDEL In de detailhandel hebben opnieuw enkele flinke concentraties plaatsgevonden Zo ging in de kledingsector Kreymborg naar V & D die later in het jaar ook Kemo (Hunkermoller-Lexis) overnam, waarmee de Britse Sears Holding toen werd afgetroefd Sears had reeds Hoogenbosch Beheer (schoenen) overgenomen In de voedingssector waren Ahold (met Belgian Shell in motels) en vooral de Edah actief Deze laatste wil meer dan regionale grootte Dirk van den Broek Supermarkten breidde uit in de horeca

VERKEER De KNSM — waarin de Britse Jessel Securities voor zo'n 25% zegt deel te nemen — wil de 40% in Transavia Luchtvaart tot 100% uitbreiden NSU (Scheepvaart Unie) nam onder meer de Holland Kiver Line over en stapte voor de helft in deze Canadese onderneming ter ontsluiting van het noorden van Canada Ook in het landtransport namen de belangen toe
Een van de weinige nog zelfstandige kleinere scheepvaart-ondernemingen Oostzee-Hillegersberg ging erg goedkoop naar de Noorse Fearnley and Eger-rederijen

INTERNATIONALS Van de zogenaamde Internationals breidden Akzo en Philips de bestaande belangen uit in de Verenigde Staten Het Amerikaanse Akzo-meerderheidsbelang Akzona zag echter het bod op Cutter Laboratories mislukken
North American Philips kocht de lichtgroep van ITT.
Unilever breidde via de UAC International (de vroegere United Africa) haar belangen fors uit Expansie werd ook gezocht in de zuivelsector In Nederland verwierf het Bensdorp
De Koninklijke Shell vormde met Gulf een joint-venture voor de ontwikkeling van een gasreactor, en samen met Mitsubishi een vloeibaar gasproject op Borneo
De kunstmestdochter Shellstar wordt ondergebracht bij de UKF, Unie van Kunstmest Fabrieken waarin Shell zijn belang van 16 naar 25% brengt De rest houdt nu Staatsmijnen
De aandacht bij de internationaal werkende concerns trok bepaald het bod van Thyssen-Bornemisza Group van $ 50 mln op 32% van het Amerikanse Indian Head-concern, een bewijs dat dit jaar eigenlijk voor het eerst industriele belangen werden genomen in de Verenigde Staten vanuit Nederland
DSM-Staatsmijnen gaat samen met Placid-Oil (respectievelijk 40-60%) een Noordzee-gaspijpleiding aanleggen en gaat ook aan Noordzee-exploratie doen
Ogem breidde niet alleen uit in de bouwsector, maar stapte ook met de makelaardg-groep Kok in internationale projectontwikkeling terwijl het firmant werd van Raet automatisering- en adviesbureau om rekencentra te gaan exploiteren
(Het Financieele Dagblad)

(Vor ber pag. 237/3-1973)

ZENDTIJDAANVRAAG VERONICA OMROEPSTICHTING AFGEWEZEN

Minister Van Doorn (CRM) heeft op 12 febr. de aanvrage van de Veronica Omroepstichting (VOS) om toewijzing van zendtijd op een vierde radionet afgewezen, in overeenstemming met het advies van de Omroepraad.
De minister meent, dat de uitzendingen van de VOS een zodanig gelijkenis zouden vertonen met die van Hilversum III, dat niet voldaan zou zijn aan de bepalingen in de Omroepwet, dat de programma's gericht moeten zijn op bevrediging van behoeften. waarin niet in voldoende

mate wordt voorzien door programma's van andere zendgemachtigden
De afwijzing van de VOS-aanvrage betekent niet, dat al beslist is over de oprichting van een vierde radionet.
Op het moment is nog een tweede aanvrage van Veronica om zendtijd in behandeling. Deze is afkomstig van de Veronica Omroep Organisatie (VOO). Hierin wordt gevraagd om toewijzing van zendtijd als omroeporganisatie-C *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 448/2 e.v.-1973)

HERVORMINGSVOORSTELLEN NIEUWSVOORZIENING RADIO EN TV

Begin dit jaar kwam een tweetal denkbeelden in de actualiteit, die beoogden een verbetering tot stand te brengen in de nieuwsvoorziening d.m.v. radio en TV.
In de eerste plaats kwam in de publiciteit de nota-Steketee.

Mr. C. A. Steketee is sedert 1 sept. 1973 TV-programmacommissaris bij de Nederlandse Omroep-Stichting (NOS). Deze organisatie is het samenwerkingsorgaan van de omroepverenigingen, maar daarnaast ook zelf zendgemachtigde en als zodanig tot op zekere hoogte concurrent van de omroepverenigingen.
Mr. Steketee is bij de NOS opvolger van J. Rengelink, die vorig jaar de pensioengerechtigde leeftijd bereikte. Was de heer Rengelink lid van de VARA, mr. Steketee was kandidaat namens de AVRO.

Mr. Steketee, die als voormalig hoofdredacteur van het *Algemeen Handelsblad* over ruime journalistieke ervaring beschikte, trof in zijn nieuwe baan een aantal rapporten aan, waarin vragen werden gesteld over en voorstellen werden gedaan t.a.v. het functioneren van de nieuwsvoorziening door de NOS via de TV. Vragen en voorstellen werden door mr. Steketee gebundeld in een vier vellen tellende nota, die hij op 27 nov. 1973 aan de Programmaraad van de NOS toezond.
Inhoud en strekking van de nota worden duidelijk uit de volgende citaten:

(...) ,,Ten aanzien van het televisiejournaal doet zulks de vraag rijzen of het in het kader van deze ontmoetingsopdracht niet tot de specifieke taak van de NOS behoort om de — helaas vaak gortdroge — nieuwsrelazen in deze rubriek aan te vullen met achtergrondinformaties en analyses, waarin met name belicht wordt hoe vanuit diverse maatschappelijke stromingen in ons volk wordt gereageerd op de aan de orde zijnde nieuwsfacetten."
En: ,,Op grond daarvan (iedere omroep is verplicht een volledig programma uit ie zenden — art. 35 Omroepwet j, op grond daarvan ware onzes inziens in alle redelijkheid te verdedigen dat dan ook de NOS zal moeten streven naar een vollediger programma dan nu — zonder dat haar de bevoegdheid toekomt een totaalprogramma te brengen"... ,,Anders gezegd: wanneer de omroeporganisaties een volledig diner aanbieden wordt het evenwicht verstoord als de NOS volstaat met opdiening van hors d'oeuvre en dessert." Tenslotte: ,,Ter vermijding van misverstanden moge dit hoofdstuk besloten worden met de opmerking, dat met het vorenstaande niet beoogd wordt, dat de NOS zich over de hele linie op precies hetzelfde terrein gaat bewegen als de overige zendgemachtigden. De in deze nota gevolgde gedachtengang heeft niet ten doel de NOS toegang te verschaffen op voor haar vreemd — namelijk aan de omroeporganisaties voorbehouden — terrein. Wat wij met deze uiteenzetting wel voor ogen hebben is te voorkomen dat de NOS wordt afgehouden van haar (mede)toebehorend terrein."

De tweede kwestie, die begin dit jaar actueel werd, was de nieuwsvoorziening via de radio.

Onder verantwoordelijkheid van de NOS worden op de radio nieuwsbulletins verzorgd door het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP). een organisatie die wordt beheerd door de gezamenlijke Nederlandse dagbladen, verenigd in de NDP. Het ANP levert niet alleen het nieuws, het verzorgt ook redactie en presentatie ervan. Bij de NOS vindt men dit een ongewenste situatie. Daar is men van mening, dat, waar de NOS de verantwoordelijkheid voor de uitzendingen draagt, de NOS de uitzendingen ook moet maken. Reeds in 1969 is deze zaak door de NOS aan de orde gesteld.
Vorig jaar is toen door NDP, ANP en NOS een werkgroep ingesteld die de kwestie moest onderzoeken. Bij ANP en NDP was men van oordeel, dat de problematiek rond de radionieuwsdienst niet los kan worden gezien van de vraagstukken, waarmee de massamedia in de huidige structuur van onze maatschappij worden geconfronteerd.

Acuut werd deze kwestie begin jan. van dit jaar. De voorzitter van de NOS, mr. E. A. Schuttenhelm, had in dec. vorig jaar de werkgroep verzocht incidentele uitspraken te doen over de status van de radionieuwsdienst. Hij vond hiervoor bij ANP en NDP geen weerklank.

Daarop verklaarde mr. Schüttenhelm op 7 jan. van dit jaar ten overstaan van de pers, dat binnen zes maanden tussen ANP en NOS overeenstemming moest worden bereikt. Zou dat niet lukken, dan zou de NOS het contract eenzijdig opzeggen. Mr. Schuttenhelm sprak tegen, dat de NOS in eigen beheer nieuws wilde garen. De NOS wilde van het ANP als nieuws leverende instantie gebruik blijven maken.

Een naar de voorstellen van de NOS gewijzigde verhouding ANP-NOS zou geen financieel nadeel voor het ANP met zich mede brengen. Ook zou het personeel bij het ANP in dienst kunnen blijven. Het zou bij de NOS gedetacheerd kunnen worden.

Verzet *bij* onzroepverenigingen en ANP

De nota-Steketee riep bij de omroepverenigingen veel verzet op. Daar voelde men de denkbeelden van mr. Steketee als een bedreiging van de eigen positie.
Alle omroepverenigingen, met uitzondering van de TROS, hebben regelmatige achtergrond- en commentaarrubrieken. Als taak voor de NOS ziet men bij de omroepverenigingen het leveren van het feitelijke nieuws. Het verschaffen van achtergrondinformatie en commentaar ziet men bij uitstek als taak voor de omroepverenigingen, die alle op de een of andere wijze levensbeschouwelijk, religieus of politiek ,,gekleurd" zijn.

In een beschouwing in het NRC/H'blad van 5 febr. wordt er op gewezen, dat de vier ,,oude" grote omroepverenigingen, AVRO, VARA, NCRV en KRO alle politiek gebonden zijn (iets, dat voor wat betreft de AVRO door de betrokken omroep steevast wordt ontkend). De ervaring leert echter, dat politiek geladen en politiek bepaalde programma's voor de kijkers niet aantrekkelijk zijn. Dit is van belang, omdat de omroepen voor de omvang van hun zendtijd van de omvang van hun ledental afhankelijk zijn. De TROS, die geen enkele politieke boodschap uitzendt, zag haar aanhang in een paar jaar stijgen tot een half miljoen.
De enige zendgemachtigde die niet aan dit dilemma lijdt is de NOS, want die heeft geen leden en is niet politiek gebonden.
De commentator van het NRC/H'blad tekent daar bovendien bij aan, dat de nieuwsvoorziening via de TV momenteel naar zijn oordeel gebrekkig functioneert: ,,Het NOS-journaal is te fragmentarisch en ontbeert de analyse en achtergrondinformatie waardoor de feiten op een begrijpelijke manier in hun verband geplaatst kunnen worden. De actualiteitenrubrieken plegen onderling te weinig overleg, en de keuze van hun onderwerpen is vaak levensbeschouwelijk, politiek of religieus bepaald, en dus niet in de eerste plaats op grond van journalistieke overwegingen tot stand gekomen. Deze rubrieken zijn geen weloverwogen aanvulling op het dagelijkse journaal. In het algemeen komt het erop neer, dat het publiek via de televisie gebrekkige informatie krijgt."
Door anderen — o.m. de radio- en TV-medewerkers van Het Parool en De Volkskrant — werd aangevoerd, dat het grote aantal van de zendgemachtigden, die de twee TV-netten moeten delen, een dusdanige versnippering van de zendtijd te weeg brengt, dat continuïteit van de achtergrondrubrieken der omroepverenigingen niet is gewaarborgd. Er zijn meerdere dagen in de week, dat op de TV geen achtergrondrubriek wordt uitgezonden. Het NOS-journaal (de TV-nieuwsdienst) is elke dag meerdere malen te zien.
Ook in dit opzicht zou de NOS concurrerend met de omroepverenigingen zijn, indien zij achtergrondinformatie zou gaan verschaffen.
De omroepverenigingen stellen tegen deze en dergelijke redeneringen hun opvatting, dat hun legitimatie voor het verzorgen van uitzendingen ligt in het hebben van een achterban — hun leden. Zij hebben

een mandaat van een aanhang. Deze legitimatie en dit mandaat ontbreken bij de NOS. Daarom heeft de NOS slechts een beperkte taak, die in de wet is vastgelegd, en binnen deze taak past niet het verzorgen van commentaar en achtergrondinformatie.

Het verzet van de omroepverenigingen tegen de denkbeelden uit de nota-Steketee liep zo hoog op, dat de voorzitter van de Programmaraad van de NOS (het dagelijks bestuur) de nota niet op de agenda dorst te plaatsen, ,,omdat het overleven van de Programmaraad voorop moet staan". Om een ,,sterke en ongewenste polarisatie" te vermijden, ,,de omroepen niet te provoceren" en het ,,vruchtbare overleg niet te verstikken" trok daarop mr Steketee zijn nota in.
De dreiging van mr. Schuttenhelm, dat de NOS eenzijdig het contract met het ANP zou opzeggen, stuitte op vel-zet bij het ANP. Mr. J. Jolles, algemeen directeur van het ANP, gaf op 7 jan. een verklaring uit, waarin hij o.m. zei, dat de radionieuwsdienst ,,een beproefd instituut is, van groot belang voor de nieuwsvoorziening". Hij betwijfelde ook, of de opstellers van de omroepwet, waarop de NOS zich beroept, de verlangde losmaking van de ANP-nieuwsdienst op het oog hebben gehad.
Naderhand werd overigens duidelijk, dat men bij het ANP niet zonder meer tegenstander is van het overnemen van de verzorging van de radionieuwsdienst door de NOS. Men vindt echter, dat eerst de gezamenlijke studie van NOS, NDP, en ANP moet worden afgerond.

Overdracht van het verzorgen van de radionieuwsdienst op dit moment bergt echter het gevaar in zich, dat in Hilversum een ,,duplicerend instituut" naast het ANP zou ontstaan. De NDP wil dit voorkomen. In het overleg is er van de zijde van de NDP op gewezen, dat Nederland ruim tien miljoen ,,nieuwsconsumenten" telt — een beperkte markt, waar bovendien geen groei in zit. De hoeveelheid te verwerken informatie groeit echter en het proces van garing, verwerking en verspreiding van het nieuws, van de begeleiding d.m.v. achtergrondinformatie, het analyseren en het commentariëren vragen steeds meer geschoold personeel. Ook dienen zich nieuwe technieken aan voor ontvangst, be- en verwerking van nieuws. Dit alles zal leiden tot grote kostenstijgingen. Daarom is samenwerking van de verschillende media nodig.
Pas als er zoiets bestaat als een geïntegreerd rnassamediabeleid, waarin het ANP bestuurlijk, organisatorisch en functioneel is hervormd tot een gemeenschappelijke instelling ten einde al het nieuws te garen en te verwerken, waarover elk medium in elk geval de beschikking wenst en behoort te krijgen, kan men naar de mening van het ANP denken over overdracht van de verzorging van de radionieuwsdienst aan de NOS.

OMROEPPROBLEMATIEK IN DE TWEEDE KAMER

In de Tweede Kamer werd boven beschreven problematiek aan de orde gesteld gedurende het debat over de begroting van CRM op 12, 13 en 14 febr.
Voornaamste woordvoerder voor degenen, die bezwaren hadden tegen de NOS-plannen, was de VVD-afgevaardigde dr K. van Dijk.

Als basis voor het debat over de plannen betreffende de verzorging van de radionieuwsdienst diende een motie-Van Dijk, mede ondertekend door vertegenwoordigers van KVP, ARP, CHU en DS'70, die door de heer Van Dijk tijdens het persdebat in juni 1972 was ingediend, maar toen was aangehouden (pag. 592/2 - 1972). In deze motie werd uitgesproken, dat de verzorging van de radionieuwsdienst bij het ANP moest blijven berusten. Hiervoor werden twee redenen gegeven: in de eerste plaats waren over de ANP-nieuwsdienst nooit klachten gehoord en in de tweede plaats zou overdracht van de verzorging van de radionieuwsdienst aan de NOS kostenverhogend werken.
Dr. Van Dijk uitte in zijn betoog in de TK veel bezwaren tegen de NOS. Naar zijn mening was de NOS een nieuwe zuil. Kenmerkend voor een zuil is de eigen identiteit, die, volgens dr. Van Dijk, bij de NOS er niet een was van genuanceerdheid, van tolerantie, van dialoog. Hij meende. dat bepaalde programma's van de NOS steeds meer een uitlaatklep werden voor bepaalde individuele medewerkers van de NOS. De NOS was in de ogen van dr. Van Dijk in het omroepbestel het minst democratische element, dat de meeste zendtijd heeft en de minste leden. Dr. Van Dijk keerde zich ook tegen de denkbeelden uit de nota-Steketee. Hij meende, dat er al meer actualiteitenrubrieken dan actualiteiten waren. In de loop van het debat diende de heer Van Dijk een tweede motie in, wederom mede ondertekend door vertegenwoordigers van KVP, ARP, CHU en DS'70. Hierin werd de minister gevraagd zijn invloed in Hilversum aan te wenden om een ongewenste polariserende werking tussen de NOS en de omroepverenigingen tegen te gaan. In de motie werd geconcludeerd, dat de NOS geen commentaar mocht verzorgen.
Voor de PvdA, PPR en D'66 werd in het debat het woord gevoerd door mr. A. Kosto. Hij meende, dat het de NOS vrij stond zelf uit te maken, hoe zij haar verantwoordelijkheid op grond van de omroepwet draagt, met of zonder overeenkomst met het ANP. Aan de tweede motie Van Dijk had hij geen behoefte; hij wilde liever het overleg tussen NOS en omroepverenigingen afwachten.
Minister Van Doorn van CRM ontraadde aanvaarding van beide moties. De argumenten van dr. Van Dijk voor het laten voortbestaan van de huidige situatie m.b.t. de radionieuwsdienst vond hij niet sterk genoeg om een zo zwaarwegende uitspraak van de TK te rechtvaardigen. De minister wees erop, dat de NOS formeel gelijk heeft. Ook tekende de minister aan, dat een situatie als bij de radionieuwsdienst bij kranten niet geaccepteerd zou worden. Stevige bezwaren had de minister ook tegen de tweede motie-Van Dijk. Hij kon zich wel vinden in de overwegingen, die in de motie werden aangevoerd, maar hij dacht niet, dat die zouden moeten leiden tot de conclusie, dat het de NOS niet vrij zou staan actualiteitenrubrieken te verzorgen. Ook vond hij, dat de minister zo weinig mogelijk moest ingrijpen in de ontwikkelingen in de omroepwereld. Kamerleden met klachten over bepaalde programma's spoorde de minister aan contact op te riemen met de programmamakers. De minister meende, dat Hilversum er ongetwijfeld grondige aandacht aan zou geven.

Persconferentie NOS

De NOS organiseerde op 18 febr. in Den Haag een persconferentie. (Op 19 febr. zou de TK over de moties-Van Dijk stemmen.) Aanwezig waren beide programmacommissarissen, mr. W. J. A. Wagenaar (radio) en mr. C. A. Steketee (TV) en het hoofd TV-programma's van de NOS, Karel Enkelaar.

Persconferentie NOS, v.l.n.r. de heren Enkelaar, Steketee, Schüttenhelm en Wagenaar.

Mr. Steketee bleek te ,,twijfelen" aan de ,,mogelijkheid van een redelijk gesprek" met de omroepverenigingen. Hij bleef bij zijn overtuiging, dat de NOS de in de omroepwet verankerde taak heeft t.a.v. de ,,ontmoetingspunten voor de geestelijke en maatschappelijke stromingen in ons volk". In het kader van deze opdracht past het achtergrondinformaties en nieuwsanalyses te geven, zo meende mr. Steketee.
De heer Wagenaar is van mening dat juist de Omroepwet een ingebouwde garantie heeft die beoogt dat een minister niet via de Kamer kan worden gedwongen invloed op de programma's uit te oefenen. Dit kan alleen, aldus de heer Wagenaar, als ,,de veiligheid van de staat, de openbare orde en de goede zeden" in het geding komen. De minister is het in grote lijnen met deze zienswijze eens.
Als een parlementslid bezwaren heeft tegen het beleid van de NOS kan hij zoals iedere staatsburger zijn klachten bij de programmaraad van de NOS en het bestuur neerleggen. ,,Die nemen dit soort klachten zeer ernstig", aldus de heer Wagenaar.
Karel Enkelaar zei te zijn getroffen door de mate van onzorgvuldigheid in de debatten in de Tweede Kamer. ,,Begrippen worden verward", aldus de heer Enkelaar, ,,en veronderstellingen worden als feiten geuit."
Als ,,verhelderend" voorbeeld haalde hij een uit het voorjaar van 1973 daterende kwestie aan, waarbij de VVD de NOS een aantal beschuldigingen in de schoenen schoof. De VVD nodigde de NOS schriftelijk uit, aldus de heer Enkelaar, om deze zaak te bespreken.
De NOS reageerde positief op deze uitnodiging en stuurde op 15 maart 1973 een brief aan de VVD. Vooruitlopend op de ontmoeting werd een aantal klachten ontzenuwd, aldus de heer Enkelaar. ,,We hebben toen niets meer van de VVD gehoord."

Moties Van Dijk aanvaard

De stemmingen over de twee moties-Van Dijk werden op 19 febr. gehouden. Beide werden aangenomen. Tegen de motie Van Dijk m.b.t. de radionieuwsdienst stemden alleen PvdA, PPR, D'66 en PSP.
De tweede motie, betreffende de nota-Steketee werd gesteund door VVD, ARP, CHU, BP, SGP, GPV, RKPN en DS'70.

In een hoofdredactioneel commentaar op 20 febr. wees het N R C / H ' b l a d er op, dat de voorstanders van de moties Van Dijk zich door zeer verschillende motieven lieten leiden: ,,De VVD, vroeger ijverend voor een nationale omroep, en DS'70, gesteund door boeren en confessionele splinterpartijen. vrezen linkse bevooroordeeldheid bij de NOS, maar slagen er niet in concrete bewijzen te leveren. De confessionele partijen verdedigen in wezen de belangen van de hun verwante omroepverenigingen".
Het N R C / H ' b l a d meldde op 23 febr. nog, dat de heer A. Kloos voorzitter van de VARA er bij zijn partijgenoot mr. Kosto op had aangedrongen de motie-Van Dijk betreffende de nota-Steketee te steunen.

Mr. Steketee verlaat de NOS

Mr. C. **A.** Steketee, programmacommissaris bij de TV-afdeling van de NOS, bood op 22 febr. in een openbare vergadering van het NOS-bestuur zijn ontslag aan. Mr. Steketee zei tot zijn beslissing te zijn gekomen .,gezien de ontwikkelingen in de betrekkingen tussen de omroepen enerzijds en de NOS anderzijds". *(NRC/H'blad)*

BELGIË

LEGERNOTA I.V.M. MASS MEDIA

Het weekblad *Journal d'Europe* dat behoort tot de Rossel-groep *(Le Soir),* heeft op 13 februari gewag gemaakt van een nota, opgesteld door de algemene inlichtingendienst van het leger, en waarin gehandeld wordt over de mass media en de houding die de voorlichtingsofficieren daartegenover dienen aan te nemen. In die nota stelt de auteur, een kolonel, dat tv, radio en kranten vaak een verwrongen beeld geven van de gebeurtenissen, ook reeds omdat heelwat journalisten, bewust of onbewust, in dienst staan van de ,,subversie" en van het internationale communisme. De kolonel zegt dat het leger direct of indirect wordt aangevallen, zonder dat iemand zijn verdediging op zich neemt, en dat het daarom nodig is dat het leger zelf voor de verdediging tegen tendentieuze informatie zorgt. In een kritische commentaar bij de nota werd door het Journal *d'Europe* herinnerd aan de mentaliteit en het optreden van het kolonelsregime in Chili. De publikatie kreeg enige ruchtbaarheid in de andere kranten en ook in politieke kringen. Op 21 februuari vroeg de voorzitter van de communistische partij, Louis van Geyt, tijdens een onderhoud met de eerste-minister, dat de regering zou optreden tegen officieren, die het de pers kwalijk nemen dat zij tegen brutaal politieoptreden of racisme protesteert, en zulks beschouwen als een aanslag op de instellingen van de westerse wereld. Ook de voorzitter van het Rassemblement Wallon, Fr. Perin, vroeg om uitleg. De BSP-voorzitters Van Eynde en Cools publiceerden een communiqué, waarin zij zeggen dat ,,gewapende strijdkrachten" direct noch indirect in 's lands leven mogen tussenbeide komen.
Zij herinneren eraan dat in het BSP-programma aangedrongen wordt op de uitvaardiging van een wet, die bepaalt dat het leger uitsluitend een verdedigingsmiddel is en niet kan worden ingezet voor de handhaving van de orde.
Op 22 februari kwam het incident ter sprake in de kabinetsraad en na afloop verstrekte defensieminister Vanden Boeynants uitleg. Hij zei dat het in *Journal d'Europe* gepubliceerde document afkomstig is van de militaire informatiedienst, die de opdracht heeft de defensieminister en de vier stafhoofden in te lichten. De nota werd gedateerd op 13 sept., door de minister gelezen en zonder gevolg geklasseerd.

Vanden Boeynants tijdens persconferentie.

Op **3** oktober heeft echter een officier van de generale staf, die tot taak heeft uit de informatienota's van de inlichtingendienst de strikte informatie te halen, de nota in haar geheel verspreid. Over die handelwijze is thans een onderzoek gaande. Vanden Boeynants zei verder dat alleen de minister, eventueel op voorstel van de stafhoofden, enig gevolg kan geven aan dergelijke nota's. Wat de subversie betreft, zei Vanden Boeynants, dat zijn departement niet bevoegd is, en dat nota's die daarover handelen, worden gezonden naar Justitie of Binnenlandse Zaken. De inlichtingendienst houdt zich alleen bezig met mogelijke subversie binnen het leger en niet daarbuiten. De minister herinnerde eraan dat tussen de datum van de verspreiding (3 okt.) en van publikatie in de pers (13 febr.) zoveel tijd is verlopen, dat de verdenking gerechtvaardigd is, dat een verkiezingsmaneuver beoogd werd.

AFLUISTERAPPARATUUR BIJ PREMIER

Begin dec. 1973 is in het bureau van eerste-minister Leburton en in dat van zijn secretaresse geheime afluisterapparatuur ontdekt. Leburton deed onmiddellijk een onderzoek instellen door zijn medewerkers en verbood ze, in afwachting van de uitslag van het onderzoek, de ontdekking bekend te maken. In januari maakte het satirische weekblad Pan gewag van de ontdekking, maar had het toen alleen over een micro bij de eerste-minister; het bericht kreeg geen echo in de pers.

Op 20 februari pakte *Pan* opnieuw met het bericht uit en op 21 febr. bevestigde de socialistische partijkrant Le *Peuple* het nieuws, met de aanvullende mededeling dat ook een micro gevonden werd bij de secretaresse. Het zou gaan om miniatuurtoestelletjes, die ingebouwd werden in de telefoon, gevoed worden door de stroom van het telefoonapparaat, het gesprek registreren en uitzenden binnen een straal van vijfhonderd meter (In die cirkel liggen rondom het kabinet van de eerste-minister de ambassades van de Verenigde Staten en van Frankrijk, de Sowjetrussische handelsdienst, de ambtswoning van de Britse ambassadeur en enkele ministeries.)
Het kabinet van de eerste-minister heeft de persberichten niet bevestigd, maar evenmin tegengesproken.

RTT-ZAAK

De eerste substituut van de procureur des konings heeft op 26 februari medegedeeld dat, op bevel van de onderzoeksrechter, de administrateur-generaal van de Regie van Telegrafie en Telefonie, Germain Baudrin, onder aanhoudingsmandaat werd geplaatst. Volgens de substituut zou, uit de ondervraging van Baudrin, zijn gebleken dat de topambtenaar van de RTT zich zou hebben schuldig gemaakt aan omkoperij. Reeds op 31 juli 1973 was Baudrin, samen met zijn zoon Michel en twee beheerders van de NV Equimo, in beschuldiging gesteld wegens valsheid in geschriften en misbruik van deze geschriften. Uit het verdere onderzoek van de boekhouding van de RTT en het verslag van het Hoog Comité van Toezicht, heeft de onderzoeksrechter de indruk opgedaan dat uitgaven ten belope van tientallen miljoenen fr. niet gerechtvaardigd zijn.
Baudrin werd op 1 juni 1970 door de toenmalige minister Anseele benoemd tot administrateur-generaal van de RTT. Zijn beleid werd in mei 1973 door de hoofdingenieur van de RTT, Demaeght, in de pers aangeklaagd, waardoor de z.g. RTT-zaak begon, die o.m. het ontslag van staatssecretaris Dubois en minister Anseele teweegbracht.
Op 1 maart heeft de raadkamer het aanhoudingsmandaat met een maand verlengd. (Zie 1973-527/3)

STAATSLENING

De staatslening waarop de inschrijving openstond tussen 6 en 21 febr., heeft 37 mrd fr opgebracht. Een bedrag van 30 mrd fr werd vast overgenomen door het consortium van banken en privé-spaarinstellingen; de overblijvende 7 mrd fr werd onderschreven door de parastatale sector.

INFLATIE-PROGNOSE

R. Maldague. commissaris voor hel Plan, heeft op 25 febr. voor de Centrale raad voor het bedrijfsleven, de voorstellen van het Planbureau m. bt. het nieuwe vijfjarenplan 1976-1980 toegelicht. Uit zijn uiteenzetting is gebleken. dat het Planbureau voor 1974 rekening houdt met een inflatie van 12% in België
Alvorens definitief te beginnen met de redactie van het vijfjarenplan heeft het Planbureau de Centrale raad voor het bedrijfsleven verzocht zich duidelijk ie willen uitspreken over de fundamentele maatschappijproblemen, inzonderheid over het dilemma tussen groei en kwaliteit van het leven.
Het planbureau heeft in dat verband een aantal vragen opgesteld betreffende de tewerkstelling, de migratie tussen de gewesten, de werkloosheid onder de vrouwen enz. Aan de afgevaardigden van de werkgevers en van de werknemers heeft het Planbureau gevraagd, in welke mate zij voorrang wensen te geven aan de strijd tegen de inflatie en welke middelen daartoe moeten worden aangewend; ook wil het Planbureau dat zij hun mening geven over de politiek van het sparen en over de evolutie van de rijksfinanciën.

ENGELAND

VERKIEZINGSMANIFESTEN

(Vervolg pag. **148)**

De drie partijen kwamen ook elk met een manifest.

De Labourpartij publiceerde op 11 jan. de volgeiide voornaamste punten hieruit.

De nadruk lag daarbij op vrijwilligheid, op het geloof dat de vakbonden onder een Labour-regering met een nieuw sociaal klimaat en strenge p ijsbeheersing hun medewerking zullen verlenen dat de stijging van inkomens in overeenstemming blijft met de stijging in productie
De voornaamste instrumenten voor Labours inkomenspolitiek zullen een van de regering onafhankelijke arbitrage- en verzoeningsdienst zijn, alsmede een vaste „Koninklijke commissie" die richtlijnen zal. geven Over de inkomensverdeling. De bestaande loonraad en de Industrial Relations Act zullen worden afgeschaft.
De aan de heronderhandelingen van de toetreding tot de EG gewijde paragrafen zijn iets verder verscherpt. Er is aan toegevoegd dat zolang die onderhandelingen voortduren en totdat het Britse volk uitspraak heeft gedaan over het resultaat daarvan, de Labourregering verdere integratie zal stopzetten, speciaal waar die belastingen op voedsel zou leggen
Er wordt in het stuk sterk de nadruk op gelegd dat een Labouriegering niet alleen de olie- cri gaswinning in de zeeen om Engeland onder publiek eigendom zou brengen, maar ook dat zij volledig toezicht over de exploitatie en distributie zou gaan uitoefenen en daaraan zelf deel zou nemen.
Het stuk bracht verder een lijst van voorgenomen nationalisaties: bouwgrond, mijnrechten, scheepsbouw en scheepsreparatie, haven, en de luchtvaartindustrie, alsmede gedeelten van de farmaceutische industrie, het vrachtvervoer langs de weg en de machine-industrie. Tevens zal een Labourregering rendabele gedeelten van individuele firma's overnemen wanneer zulks noodzakelijk mocht zijn om de regering iri staat te stellen prijzen te beheersen. de investering te stimuleren en arbeiders en consumenten te beschermen tegen de activiteiten van onverantwoordelijke inuitinationale niaatschappijen.

De Tories publiceerden hun verkiezingsprogramma, getiteld „Firm Action for a Fair Britain" op 11 febr.
De terugkeer van een Labourregering zou een „nationale ramp" zijn, concludeert het manifest. Labours politiek zou de economie schipbreuk doen lijden, de vrije samenleving ondermijnen en de huidige inflatie versnellen tot voorbij het punt waarop nog ommekeer mogelijk is. Meer dan ooit moet er dus nu een keus worden gemaakt tussen „gematigdheid en extremisme". De Conservatieven vragen daarom op dit kritieke punt in 's lands zaken de steun van de grote gematigde meerderheid van het Britse volk, van de mannen en vrouwen in alle partijen of buiten de partijen die extremisme in al zijn vormen verwerpen.

Het programma kondigde twee concrete maatregelen aan
Herziening van de Industrial Relations Act en wijziging van de sociale wetgeving waardoor de bonden — zoals de mijnwerkers doen — niet langer bij stakingen geen stakingsgeld hoeven uit te keren omdat ae staat toch voor hun gezinnen zorgt
Het programma stelde verder „Wij zijn een grote natie met een lange en veelbewogen geschiedenis achter ons' zegt het manifest „Wij hebben in het verleden ernstige gevaren overleefd Wij kunnen dat opnieuw doen
Maar daarvoor zijn twee dingen nodig. Een verenigd volk dat bereid is om verschillen terzijde te stellen en een sterke regering die in staat is om alles te doen wat noodzakelijk is om de Volkswil uit te voeren "
Het manifest constateerde dat de onmiddellijke bedreiging van de betalingsbalans en de oliecrisis niet zonder „ontberingen en offers" zal kunnen worden aangepakt
Het mijnwerkersgeschil moet worden opgelost op voorwaarden die zowel de belangen van de natie als die van de mijnwerkers beschermen Aan de mijnwerkers (die 30% eisen) te hebben toegegeven zegt het manifest zou aanvaarding van misbruik van industriële macht door het vestigen van een geprivilegieerde positie zijn geweest De positie van gematigde vakbondsleiders zou erdoor zijn ondermijnd; er zou zijn verzekerd dat eenzelfde soort stakingen geregeld in de toekomst zouden pladtsviriden en de kansen op beteugeling van inflatie zouden erdoor zijn vernietigd
In de korte aan „Europa en de wereld" gewijde paiagrafen wordt gesteld dat her-

onderhandeling van de EG in de zin van hervorming van haar praktijk en herdefiniëren van Groot-Brittannie's plaats erin, een ,,continu proces" is dat alleen maar van binnenuit de Gemeenschap kan worden ondernomen Heronderhandeling in de zin van uittreding zou een ramp zijn die toekomstige generatws ,,ons" niet zouden vergeven

Het manifest sprak voorts volledige steun uit voor de Atlantische alliantie waarbinnen men zal voortgaan om haar ,,nog nauwere" Europese samenwerking te streven op het terrein van defensie en wapenbevoorrading

De liberalen publiceerden hun verkiezingsprogramma onder de titel „You can change the Face of Britain". Zij kwamen daar in met een radicaal voorstel voor inflatiebestrijding.

Dat zou moeten gebeuren door een combinatie van industriële reconstructie — een politiek van verregaande medezeggenschap van werknemers in bedrijven — met een permanente prijzen- en inkomenspolitiek, waarvan naleving zou worden afgedwongen door strenge fiscale maatregelen tegen overtreders

De Liberalen stellen voor om prijzen, dividenden en gemiddelde verdiensten in een onderneming te binden aan een jaarlijks vast te stellen verhogingspercentage Overschrijding daarvan zou voor wat betreft prijzen, dividenden en winsten tot extra heffmgen onder de ondernemersbelasting leiden, overschrijding van de verdiensten-norm tot extra heffingen in de bijdrage voor de Sociale Verzekeringen, zowel voor werknemers als voor werkgevers

Op die wijze zou belastingverhoging dus speciaal drukken op hen die de inflatie veroorzaken

De Liberalen geloven dat door deze politiek het collectief loonoverleg zonder directe overheidsinmenging zou kunnen plaatsvinden, terwijl de regering toch zeggenschap en controle over de economie zou behouden

Zij zouden voorts de huren voor een jaar bevriezen en willen geleidelijk een ouderdomspensioen invoeren dat voor een gehuwd echtpaar voor de helft en voor een man of vrouw alleen uit een derde van de gemiddelde verdienste zou bestaan

Onder hun industriële reconstructieplan zouden employes dezelfde rechten krijgen als aandeelhouders, terwijl commissarissen verantwoordelijk tegenover aandeelhouders en employés zouden worden Employés zouden een gelijk recht in de verkiezing van commissarissen krijgen. In alle ondernemingen zouden arbeidersraden worden ingesteld die alle werkgevers vertegenwoordigen en verstrekkende bevoegdheden zouden krijgen in loononderhandelingen Employes zouden delen in de winst

Advies Powell en *cijfers* betalingsbalans

Algemeen wordt aangenomen dat twee gebeurtenissen tijdens de verkiezingscampagne een groot aantal conservatieven op het laatste moment heeft doen besluiten hun steun aan Labour te geven.

Allereerst deed de bekende conservatief Enoch Powell tijdens enkele bijeenkomsten van de conservatieve anti-EG-beweging „Get Britain Out" het advies Labour te stemmen.

Powell, die zelf niet aan de verkiezingen deelnam omdat hij ze frauduleus noemde, zei op een bijeenkomst in Birmingham dat de kiezers een ,,duidelijk definitief en praktisch alternatief hadden, namelijk „fundamentele heronderhandeling" bedoeld om opnieuw toegang te krijgen tot de wereldvoedselmarkten en gevolgd door een voorlegging aan het electoraat.

Volgens waarnemers kwam dit advies erop neer steun aan Labour te geven.

Een tweede gebeurtenis, die veel kiezers naar Labour heeft gebracht, was de publikatie van de cijfers van het handels- en betalingsverkeer over jan., die een absoluut diepterecord te zien gaven.

Het Britse handelsverkeer met het buitenland heeft in januari een nadelig saldo opgeleverd van **383** miljoen pond sterling, een absoluut record. In december **1973** was er nog een tekort van **328** mln pond. De cijfers van de Britse handelsbalans tonen de laatste maanden het beeld van een gestadige verslechtering: het gemiddelde tekort over de laatste drie maanden is **328** mln pond; het gemiddelde van de drie maanden daarvoor **255** mln pond. De Britse uitvoer is in januari nauwelijks toegenomen: van **1021** mln pond in december tot **1025** mln. De invoer daarentegen steeg van **1349** mln in deceiriber tot **1408** mln in januari.

Volgens het Britse ministerie van handel en industrie heeft de stijging van de olieprijzen aanzienlijk bijgedragen tot het hogere tekort op de handelsbalans. Verder heeft de driedaagse werkweek in de Britse industrie een rol gespeeld, maar hoe groot het effect daarvan precies is geweest, valt nog niet vast te stellen.

De lopende rekening van de Britse betalingsbalans vertoont over januari een tekort van **312** mln pond sterling, tegen **257** mln in december vorig jaar.

Kiesstelsel

Hieronder drukken wij een artikel af, overgenomen uit het *NRC/H'blad* (28-2) dat het vigerende kiesstelsel in Groot-Brittannië nader toelicht:

De Engelse werkiezingen worden gehouden in **635** afzonderlijke districten die ieder een wereld op zichzelf vormen De kandidaat die de meeste stemmen behaalt wordt het nieuwe parlementslid Alle op de verliezende kandidaten uitgebrachte stemmen zijn voor hun partij verloren

Het stelsel heeft de eigenschap om kleine verschuivingen in de opvattingen van de kiezers als aanzienlijke verschuivingen in het behaalde zeteltal te registreren Het is dus zeer gevoelig statistisch onbillijk en politiek praktisch

Het stelsel heeft ook de tendens om een vrijwel permanent twee-partijenstelsel te bevorderen Kleine partijen plegen er bekaaid af te komen Vandaar het magische ,,take-off" punt van 25% dat de Liberalen moeten behalen als zij een werkelijke doorbraak van een **50** zetels willen bereiken

Behoudens allerlei plaatselijke variaties heeft de „s ing", de helft van de verschuiving in de relatieve stempercentages van de beide grote partijen vergeleken bij de vorige verkiezingen, de neiging om over het hele land tamelijk constant te zijn

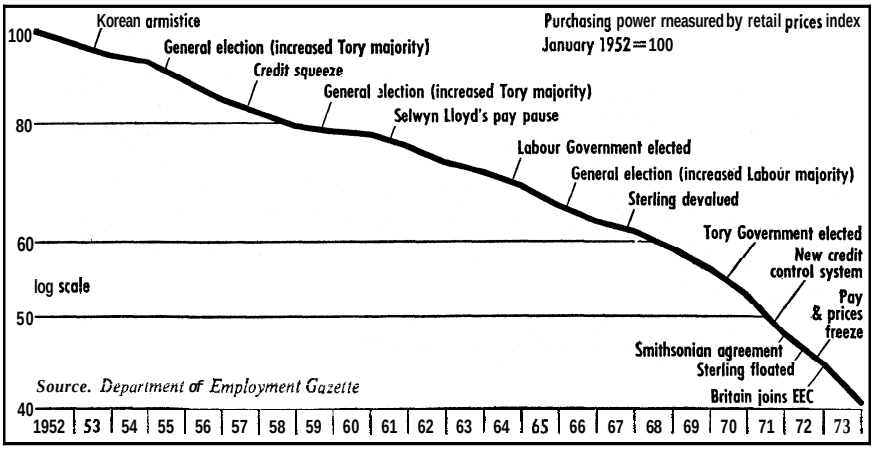
Daarom kan men op grond van „swings" in eerdere uitslagen — de districten tellen afzonderlijk — projecties opstellen van de vermoedelijke einduitslag

Wijzigingen in de grenzen van **347** districten en de veel grotere mededinging en inmenging van de Liberalen maken vergelijkingen dit jaar extra moeilijk

Statistici van de BBC hebben echter helemaal uitgerekend hoe de thans gewijzigde districten vermoedelijk in **1970** zouden hebben gestemd Zodoende krijgt men dan toch op dit stuk vergelijkingsmateriaal

Ruwweg kan worden aangenomen dat Labour een verschuiving van **2%** in zijn voordeel behoeft om een onafhankelijke meerderheid te verkrijgen Terwijl een „swing" van **2%** in de andere richting aan de Conservatieven een meerderheid van meer dan **100** zetels boven Labour zou geven Het vergelijkingspunt is immers de Conservatieve meerderheid van **31** zetels boven de andere partijen in de verkiezingen van **1970**

Sommige „psephologen" (verkiezingsdeskundigen) als prof Rose in de T i m e s calculeren zelf alle variabele elementen in hun berekeningen en geven slechts het eindresultaat van hun voorspellingen An-

Koopkracht van het pond sterling sedert januari **1952** (100)

deren, als lector Steed in de Observer en Peter Kellner in de Sunday Times, laten meer al hun bouwstenen zien. Zij zetten in verschillende scenario's uiteen wat verschillende „swings" tussen Labour en Conservatieven kunnen betekenen als de Liberalen bijvoorbeeld hetzelfde zeteltal als in 1970 behalen (6) of als zij 20 of bijv 50 zetels zouden krijgen Lijsten van gevoelige „marginale" kiesdistricten kunnen de televisiekijkers als handige barometer dienen voor welke kant het vermoedelijk uit zal gaan

Nieuwe Lubourregering

Op 5 maart heeft Harold Wilson de samenstelling van de nieuwe Britse regering bekendgemaakt.

De 56-jarige Healey kreeg de taak snel een begroting op te stellen die Engeland uit de huidige economische moeilijkheden moet verlossen

De 61-jarige partijvoorzitter Callaghan krijgt alles te behandelen wat te maken heeft met de EEG.

Eric Varley wordt de man van dc energievoorziening.

Barbara Castle krijgt sociale zaken.

Edward Short wordt de nieuwe voorzitter van het Lagerhuis.

Een grote verrassing was de benoeming van de GO-jarige Michael Foot tot minister van werkgelegenheid. Michael Foot had tot dusver hoge functies afgeslagen. Direct na zijn benoeming maakte hij bekend aan de leiders van de mijnwerkersbond gevraagd te hebben hem nog diezelfde middag te ontmoeten. Beëindiging van de 23 dagen oude mijnwerkersstaking is de dringendste taak van de nieuwe regering. De Britse industrie moet zo snel mogelijk terugkeren naar een vijfdaagse werkweek. Roy Jenkins, de nieuwe minister van binnenlandse zaken, is leider van de pro-Europese groep van Labour die er vast van overtuigd is dat de toekomst van het land in de EEG ligt.

Hij brak met Wilson en de meeste Labour-leiders toen hij in het parlement tegen de partijlijn in met de conservatieven stemde voor Britse toetreding, samen met 70 andere Labourleden.

Waarschijnlijk zal hij zich in het kabinet sterk verzetten tegen elke poging, Engeland uit de EEG te doen treden.

Jenkins was in april 1972 afgetreden als vice-voorzitter, maar kwam 19 maanden daarna weer in de leiding terug als woordvoerder van de parlementsfractie voor binnenlandse zaken.

De intellectuele theoreticus Anthony Crosland wordt minister voor milieubeheer. Hij heeft zich de laatste tijd veel met deze zaken bezig gehouden.

Aan de rechtervleugel van de Labourpartij staat Harold Lever, die de titel „kanselier van het graafschap Lancaster" krijgt — een functie waaraan traditiegetrouw bijzondere taken zijn verbonden.

Lever zal de premier voortdurend ter beschikking staan als specialist en raadsman op economisch gebied.

Een speciaal ministerie voor Europa schijnt er niet te komen.

Een der meest uitgesproken tegenstanders van het lidmaatschap van de EEG is de 49-jarige Anthony Wedgwood Benn, staatssecretaris van industrie. In het vorige Labour-kabinet was hij minister van technologie. Hij wil alle grote sectoren van de Britse economie nationaliseren.

(The Times, The Guardian, The Sunday Times, NRC/H'blad)

SOWJET-UNIE

WERELDCONGRES VAN VREDESKRACHTEN

Van 25-31 okt. 1973 vond onder de naam „Wereldcongres van vredeskrachten" in Moskou een internationale vergadering plaats, waaraan werd deelgenomen door ong. 3.200 afgevaardigden uit 144 landen. Het congres was georganiseerd door de Wereldvredesraad, die, naar het Sowjet-persbureau *Tass* meldde, uitnodigingen had verstuurd naar vakbewegingen, arbeiderspartijen, boerenorganisaties, politici, wetenschapsmensen, intellectuelen en alle voor de vrede werkzame krachten in de wereld.

Als voorzitter van het congres trad op Romesch Chandra, de Indiase secretaris-generaal van de Wereldvredesraad.

Naast nationale delegaties waren ook vertegenwoordigers aanwezig van 117 internationale organisaties, w.o. de VN, de UNECO, de ILO, het Rode Kruis en de Wereldraad van kerken.

Er waren geen vertegenwoordigers uit China aanwezig.

Rede *Brezjnew*

In politiek opzicht de belangrijkste gebeurtenis op het congres was het optreden van Sowjet-partijleider Brezjnew. Deze hield op 26 okt. — i.v.m. de crisis in het Midden-Oosten een dag later dan gepland — een grote rede, waarin hij de buitenlandse politiek van de SU uiteen zette. Onderstaand enige fragmenten uit deze toespraak.

Bij het geven van een analyse van de dieper-liggende bronnen en meer directe oorzaken voor de thans plaats gehad hebbende wending in de wereldsituatie wees de algemene secretaris van het CC der CPSU op de grote rol, die in dit proces vervuld werd door de krachten van het socialisme, door de socialistische statengemeenschap, alsook door de staten die het koloniale juk hebben afgeworpen en die hun nationale onafhankelijkheid hebben bereikt Hij bracht hulde aan die staatslieden van de westelijke landen, die er naar streven de inertie van de „koude oorlog" te boven te komen en om een nieuwe weg in te slaan de weg van het vreedzame gesprek tussen staten, welker maatschappelijke stelsels van elkaar verschillen ( )

De algemene secretaris van het CC der CPSU zei dat er in de laatste tijd een belangrijke wijziging heeft plaatsgevonden in de betrekkingen tussen de socialistische landen en landen van West-Europa met Frankrijk, dat een van de eerste West-Europese landen was om de politiek van een constructieve samenwerking tussen staten met van elkaar verschillende maatschappelijke stelsels toe te passen met Be Duitse Bondsrepubliek, met Italië en met enkele andere landen Onder de meest betekenisvolle indicaties voor de veranderingen, die er in het gehele systeern van de internationale betrekkingen hebben plaatsgegrepen, noemde spreker de accoorden die tussen de Sowjet-Unie en Polen enerzijds en de Westduitse Bondsrepubliek anderzijds zijn afgesloten

Het vraagstuk van de collectieve veiligheid in Azië besprekend verwierp Leonid Brezjnew de beweringen, als zou de gedachte van het scheppen en het garanderen van veiligheid in Azie door gezamenlijke krachtsinspanningen tegen China gericht zijn In dit verband merkte spreker op „Er is niemand, die ooit de kwestie van China s niet-deelneming en nog veel minder van China's „isolatie" heeft opgeworpen. Wat de Sowjet Unie betreft, deze zou het deelnemen van de Chinese Volksrepubliek aan maatregelen* dis het verstevigen van de veiligheid in Azie beogen, toejuichen".

Verder ingaande op de houding van de leiding in Peking zei Leonid Brezjnew dat de Chinese leiders weigeren een einde te maken aan hun pogingen om het internationale klimaat te vergiftigen en dat zij de internationale spanning doen toenemen. „Zij gaan voort aan de Sowjet Unie absurde territoriale eisen te stellen", zei Brezjnew en hij liet er op volgen

„Wat in het oog springt is het volkomen gemis aan principes in de buitenlandse politiek der Chinese leiders Zij zeggen dat zij ijveren voor het socialisme en de vreedzame co-existentie, maar in feite wijken zij daarvan af door het ondermijnen van de internationale positie der socialistische landen, door de agressieve militaire blokken te ondersteunen en door de nauwe samenwerking tussen groepen van kapitalistische landen aan te wakkeren".

Het onderwerp van de betrekkingen tussen de SU en USA besprekend maakte Brezjnew er melding van, dat de Sowjet Unie de verplichtingen van de Sowjet-Amerikaanse accoorden en overeenkomsten trouw nakomt, dat zij voornemers is dit ook in de toekomst te doen en dat men van Sowjetzijde natuurlijk hetzelfde van de andere partij verwacht

Wat de vraag betreft waarmede kan er in Europa nu het eerst worden begonnen?, zei Brezjnew dat door het huidige karakter van de praduktiekrachten en door het afgesloten economische leven in elk van de „kamers" van het „Europese huis", dat huis te druk bezet en oncomfortabel is geworden Bovendien is dat huis door de moderne middelen tot massale vernietiging een groot brand-risico gaan opleveren Het gevolg hiervan is, dat het behoud van de vrede in Europa een werkelijk dringende noodzaak is geworden en dat het zo groot mogelijk ontwikkelen van alle soorten van vreedzame samenwerking onder de Europese staten de enige werkelijk verstandige oplossing is Een factor, die daartoe bijdraagt, is te zien in het feit dat de socialistische landen die intens en oprecht de vredeszaak en de internationale samenwerking zijn toegedaan, een toenemend actieve en belangrijke rol in het Europese leven vervullen

Anderzijds is er in het westelijke deel van Europa een groeiende waardering voor de politieke mogelijkheden waar te nemen en de kringen, die hetzelfde beogen, krijgen steeds meer invloed .,Daarom", zei Brezjnew, hebben wij vertrouwen in het uiteindelijk succes en in de historische rol van de Europese conferentie, ondanks de moeilijkheden, die nog moeten worden overwonnen door de deelnemers aan

dit unieke forum, dat thans mogelijk in een niet zo erg spectaculair stadium van zijn werkzaamheden is gekomen, maar wel in een uitermate belangrijk stadium"
Wat nu verder de algemene Europese conferentie betreft, zei Brezjnew, dat de Sowjet Unie gaarne zou willen zien dat er unaniem, oprecht en met hart en ziel, zoals dat wel heet, duidelijk omlijnde principes over de betrekkingen tussen de Europese staten zullen werden geformuleerd, zonder ,,diplomatieke" dubbelzinnigheden en verkeerde uitleg, goedgekeurd door alle deelnemers aan de conferentie en aanvaard door alle volken van dit werelddeel Naar aanleiding hiervan merkte Brezjnew op

,,Wij zouden willen dat deze principes in het dagelijks patroon van de Europese aangelgenheden en in de psychologie van de Europese volken tot iets geheiligds en onbetwistbaars worden en dat zij door de regeringen en bolken zullen worden aanvaard teneinde tot een realiteit te worden

Gaarne zouden wij willen zien dat over heel Europa een netwerk van economische, wetenschappelijke en culturele samenwerking tussen de staten tot ontwikkeling zal komen dat gebaseerd zal zijn op de zo juist genoemde beginselen"

Voortgaande wees Brezjnew erop dat het heden ten dage onvoordelig en onverstandig zou zijn om de economische samenwerking uitsluitend tot de handel te beperken Een brede internationale arbeidsdeling vormt naar spreker's mening de enige basis om gelijke tred met de tijd te houden en om de eisen, die door het potentieel van de wetenschap en door de revolutie in de technologie gesteld worden, het hoofd te kunnen bieden Vandaar de behoefte aan een wederzijds voordelige, langlopende en uitgebreide economische samenwerking, zowel bilateraal als multilateraal, waaraan Brezjnew toevoegde ,,Dat geldt natuurlijk niet alleen voor Europa, maar ook voor alle werelddelen, voor het gehele systeem van de huidige internationale economische betrekkingen Een andere reden, waarom wij een dergelijke samenwerking bepleiten, is dat wij haar als een betrouwbaar instrument voor de materiele consolidaties van de vreedzame betrekkingen tussen de staten beschouwen"

Leonid Brezjnew sprak de hoop uit dat de op de Europese conferentie uit te werken politieke grondslag en de vreedzame samenwerking van iedere dag zullen worden aangevuld en verstevigd met maatregelen die gericht zijn op het bereiken van een militaire ontspanning in dit werelddeel Naar aanleiding hiervan merkte hij op dat de in Wenen te houden besprekingen voor Europa en voor de situatie in de gehele wereld van aanzienlijke betekenis zijn ,,De houding, die de Sowjet Unie t a v deze besprekingen aanneemt, is een ernstige, verantwoordelijke, constructieve en realistische Ons standpunt is duidelijk en begrijpelijk Wij zijn van mening dat er overeenstemming moet worden bereikt over een vermindering zowel van de buitenlandse als van de eigen land- en luchtstrijdkrachten der staten, die bij de besprekingen betrokken zijn en voor een gebied in Midden-Europa, dat reeds nader is omschreven Er mag geen inbreuk op de veiligheid van de staten worden gemaakt en geen van hen dient enigerlei unilateraal voordeel te verwerven Bovendien moet uitdrukkelijk worden erkend, dat de vermindering ook van toepassing is op eenheden, die kernwapens bezitten"

,,Hoe de vermindering nu precies in haar werk zal gaan", ging Leonid Brezjnew verder, ,,en welke methoden zullen worden toegepast — of het een vermindering met gelijke percentages of met gelijke aantallen zal worden — dat zijn zaken die door de deelnemers aan de besprekingen nog moeten worden geregeld. Naar onze mening is het belangrijk, dat de komende vermindering de bestaande onderlinge opstelling der strijdkrachten in Midden-Europa en op het Europese continent in zijn geheel niet dient te verstoren. Wanneer dit principe geweld zou worden aangedaan, dan zal de hele kwestie slechts tot ecri twistappei en eeii onderwerp van eindeloos geharrewar worden. Hoe spoedig met de daadwerkelijke vermindering van de strijdkrachten en van de bewapening een begin kan worden gemaakt, zal eveneens in Wenen beslist moeten worden. De Sowjet-Unie zou eventueel bereid zijn om reeds begin 1975 praktische stappen in die richting te nemen. Een uitdrukkelijke overeenkomst in deze zou in de naaste toekomst gesloten kunnen worden. Een dergelijke overeenkomst zou ongetwijfeld een verdere belangrijke stap betekenen voor het verbeteren van de politieke situatie in Europa en zij zou er toe bijdragen dat er in dit werelddeel een sfeer van vertrouwen, van goede wil en van vreedzame samenwerking zou gaan heersen".

Dit deel van zijn rede besluitend zei Leonid Brezjnew:

,,Wij hebben bij herhaling verklaard dat ontspanning en samenwerking tussen de staten niet het privilege van het een of ander gebied in de wereld is. De vrede is werkelijk ondeelbaar. Wij zijn van oordeel dat de maatstaven van de vreedzame coëxistentie en van de vreedzame samenwerking moeten heersen in Europa en in Afrika en in Zuid- en Noord-Amerika".

Over de gebeurtenissen in Chili zei Brezjnew:

,,In de harten van miljoenen mensen en in de diverse sectoren van de democratische opinie in alle landen vond de tragedie van Chili een pijnlijke weerklank. De naam van Salvador Allende en de namen van de andere helden van dat land, die hun levens offerden ter wille van de vrijheid en de vrede zullen voor altijd in onze herinnering blijven. Achter de Chileense tragedie staan binnenlandse en buitenlandse reactionairen. die voor iedere misdaad gereed staan teneinde hun voorrechten te herstellen, tegen de duidelijke en vrijelijk uitgesproken wil van het volk". In het deel van Brezjnews rede, dat handelde over de mensenrechten, kwalificeerde spreker de campagne ter ,,bescherming van de mensenrechten" in de socialistische landen, welke campagne in het Westen wordt gevoerd, als huichelachtig.

,,Sommigen, die het initiatief tot deze campagne namen, beweren dat een internationale politieke ontspanning niet mogelijk is wanneer de socialistische landen intern niet zekere veranderingen teweegbrengen", zei Brezjnew. ,,Anderen vestigen de indruk dat zij zich inderdaad niet tegen ontspanning verzetten, maar zij verklaren met een verbazingwekkende openhartigheid dat het hun bedoeling is het proces van ontspanning te benutten om het socialistische stelsel te verzwakken en om uiteindelijk de vernietiging ervan te verzekeren. Deze tactiek wordt aan het grote publiek voorgesteld als te zijn ingegeven door bezorgdheid voor de mensenrechten of om een zo geheten ,,liberalisatie" van ors maatschappelijk systeem te bewerkstelligen".

,,Wel", zei Leonid Brezjnew verdergaande, ,,laat ons het kind bij zijn naam noemen. Met al haar gepraat over vrijheid, over democratie en mensenrechten dient die hele rumoerige campagne maar één zaak, namelijk het camoufleren van pogingen om zich te mengen in de interne aangelegenheden van de socialistische landen en om de imperialistische doelen van deze politiek te verbergen. Men spreekt van liberalisatie, maar wat men bedoelt dat is het ongedaan maken van de reële verworvenheden van het socialisme en om afbreuk te doen aan de maatschappelijke en politieke rechten der volken van de socialistische landen.

Wij hebben geen reden om enigerlei serieuze discussie over de mensenrechten te schuwen. Onze revolutie en de zegepraal van het socialisme in ons land hebben de rechten van de werkende mens van iedere nationaliteit, de rechten van miljoenen werkers niet alleen verkondigd, maar die ook metterdaad verzekerd en dat op een wijze, zoals het kapitalisme in geen enkel land daartoe in staat is geweest.

Van het standpunt der bourgeoisie bezien kunnen zulke mensenrechten als het recht op arbeid. onderwijs, sociale zekerheid, kosteloze medische hulp, het recht op ontspanning en vakantie, e.d.m. iets van secundair belang of zelfs niet aanvaardbaar zijn. Om een enkel cijfer te noemen: in de niet-socialistische landen zijn thans ongeveer honderd miljoen mensen zonder werk. Vele kapitalistische staten benadelen de rechten van nationale minderheden en van buitenlandse arbeiders, evenals het recht der vrouwen op gelijk loon voor gelijke arbeid. Dit is waarschijnlijk de reden waarom vele westelijke mogendheden het internationale verdrag, dat de sociale en politieke rechten van de mens vastlegt, nog niet hebben ondertekend.

,,De werkelijk sensationele sociale en economische veranderingen, die zich in ons land hebben voltrokken, zijn het resultaat van een uiterst brede en doelbewust-politieke creativiteit van de massa's en ook van hun wil om het stelsel dat zij zelf in het leven hebben geroepen, tegen iedere mogelijke aanval die daarop van buitenaf ondernomen mocht worden te beschermen. Om die reden zal het Sowjetvolk elke schending van de soevereiniteit van onze staat, de beschermer van hun sociale en politieke verworvenheden, niet tolereren! Doch deze soevereiniteit betekent geen hinderpaal op de weg naar contacten en uitwisseling; zij is een betrouwbare garantie voor de rechten en vrijheden, die het Sowjetvolk zich met zoveel zware inspanningen verworven heeft".

Verder gaande zei Leonid Brezjnew:

„De Sowjetwetten verlenen onze burgers ruime politieke vrijheden. Terzelfdertijd beschermen zij ons stelsel en de belangen van het Sowjetvolk tegen pogingen van wie ook om deze vrijheden te misbruiken. En dat is helemaal in overeenstemming met de internationale verdragen inzake de rechten van de mens, welke door de Sowjet-Unie zijn geratificeerd en die zeggen dat de daarin opgesomde rechten ,,niet aan enigerlei beperkingen onderworpen zijn, uitgezonderd die welke bij de wet zijn voorzien, (dat zij) nodig zijn om de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de zeden van de bevolking dan wel de rechten en vrijheden van anderen te beschermen.. ." ,,Wij hebben daaronder onze handtekening gezet.

Maar van welke vrijheden spreken diegenen, die ons aanvallen?" vroeg Brezjnew in dit verband. „Wij hebben b.v. een wet die het maken van oorlogspropaganda, in welke vorm ook, verbiedt. Er zijn de wetten die het verspreiden van ideeën van

discriminatie en haat jegens rassen en nationaliteiten verbieden en die welke tie nationaliteit van enig volk aantasten. Verder zijn er de wetten die immorele gedragingen bestrijden en wetten gericht tegen het moreel corrumperen van de samenleving. Verwacht men nu van ons misschien dat wij die wetten krachteloos zullen maken, ten behoeve zowel van de vrije uitwisseling van ideeën als informatie'? Of verlangt men van ons te erkennen dat dit de doelstellingen dient van politieke ontspanning en het nauwer aanhalen van de internationale banden?

Men zegt ons: ,,Of u moet uw levenspatroon veranderen. óf u zult de ,,koude oorlog" onder ogen hebben te zien". En als wij nu eens hetzelfde zouden verlangen? Als wij nu eens zouden eisen dat de bourgeois-wetten en -gebruiken, die in strijd zijn met onze opvattingen over rechtvaardigheid en democratie. dienen te worden gewijzigd als voorwaarde voor een normaal verkeer tussen de staten? Naar ik verwacht. zou een dergelijke eis het vooruitzicht op een gezonde ontwikkeling van de betrekkingen tussen de stutenniet bevorderen.

Het is een onmogelijkheid om voor de vrede te strijden terwijl men aan de soevereine rechten van andere volken afbreuk doet en de principes van de vreedzame co-existentie torpedeert".

Tot besluit van dit deel van zijn rede zei Leonid Brezjnew:

,,Laat het ons ronduit zeggen: niemand is langer bij machte om de socialistische wereid omvsr te werpen. maar het is helaas nog wel mogelijk om de vrede omver te werpen. Want het instandhouden van de vrede is afhankelijk van multilaterale-, en niet op de laatste plaats van wederkerige inspanningen, waarbij ik de nadruk leg op wederkerige eerbiediging der beginselen van soevereiniteit en nietinmenging in elkaars interne aangelegenheden. Wat de SU betreft, ons schip van staat zal, rustig zeilende over de rimpelingen van propagandacampagnes die aan het socialisme vijandig zijn, met vertrouwen koers houden op constructieve oplossingen van de vraagstukken, die thans op de internationale agenda staan".

Voortgaande gaf Leonid Brezjnew als zijn overtuiging te kennen, dat de beginselen van de vreedzame co-existentie thans op de voorgrond treden van de strijd voor het consolideren van de vrede. Naar aanleiding hiervan merkte hij op:

,,Dat betekent op de eerste plaats: samenwerking met het doel om de nog steeds voortdurende gewapende conflicten op een rechtvaardige basis te regelen."

Dat betekent ook dat zowel in Europa als in Azië een systeem van collectieve veiligheid in het leven moet worden geroepen. waardoor de huidige deling van de wereld in militaire en politieke blokken geleidelijk teniet wordt gedaan.

Dat betekent vervolgens dat een einde wordt gemaakt aan de wedloop naar kernwapens, doordien de staten de vrijelijk door hen aanvaarde verplichtingen eerlijk nakomen en doordien — hetgeen van bijzonder actueel belang is — al de grote mogendheden bij dit proces betrokken worden. Dat zou het begin betekenen van een geleidelijke afbouw van de materiële basis ener militaire confrontatie.

En dat betekent ten slotte het ontwikkelen van een economische, wetenschappelijke, technische en culturele samenwerking, gebaseerd op volledige gelijkheid en op wederzijds voordeel, zonder enigerlei discriminatie en zonder pogingen om zich te mengen in elkaars interne aangelegenheden. (N Z Z, Informatiebulletin ambassade SU)

AFRIKA

TANZANIA

NATIONALISATIE GROOTGRONDBEZIT

Premier Rashidi Kawawa maakte op 24 okt. 1973 de nationalisatie bekend van 50 particuliere boerderijen en (koffie)plantages met een totaal oppervlak van ongeveer 13.000 ha in de omgeving van de berg Kilimanjaro, in het noorden van het land. De 50 bedrijven waren tot 22 okt., toen de overname begon, eigendom van 8 Britse staatsburgers (deels Aziaten), 3 Duitsers (w.o. de firma Tschibo), 1 Pool, 3 Zwitsers, 17 Grieken, 2 Afrikanen en 16 Aziaten. Premier Kawawa wees erop dat het Tanzaniaanse socialisme geen ruimte liet voor grootgrondbezit van boeren, ongeacht hun herkomst. Hij verzekerde de vroegere eigenaars dat zij compensatie zullen krijgen.

„Wij hebben geen conflict met hen, en daarom kunnen zij ook in het land blijven en andere functies vervullen. Wel waarschuwde hij hen, behalve hun persoonlijke bezittingen, geen werktuigen of machines — incl. particuliere auto's — uit de bedrijven weg te halen of zich verder nog te bemoeien met de bedrijfsvoering. De regering zou niet verantwoordelijk zijn voor de door Europeanen opgenomen kredieten t.b.v. de bedrijfsvoering. De nationalisatie was veroorzaakt door het gebrek aan landbouwgrond voor de bewoners van dit dichtbevolkte gebied. Plaatselijke coöperaties hadden er reeds lang bij de regering op aangedrongen voor meer land te zorgen.

De volgende dagen werden de meeste bedrijven overgedragen aan dorpscoöperaties (Ujamaa dorpen), die zijn aangesloten bij de Kilimanjaro Native Co-operative Union, waarin 60.000 verbouwers van koffie zich hebben verenigd. Door deze nationalisatie is de koffiecultuur in de provincie Kilimanjaro nu volledig in handen van de plaatselijke bevolking.

Begin november volgde de overname van 22 sisalplantages met een totaal oppervlak van ruim 73.000 ha in de buurt van Morogoro en Kilosa (ca. 200 km ten westen van Dares-Salaam). Deze nationalisatie werd vooral ingegeven door de stijging van de sisalprijzen op de weeldmarkt, aldus *NRC/H'blad* (18-12-'73). Volgens de regering hadden de eigenaars in strijd met het landsbelang hun plantages niet goed onderhouden. Ook hier werd met de grond alle uitrusting overgenomen. De werknemers op de plantages zouden niet worden ontslagen.

Eerder, in 1970, was op grote schaal land overgenomen in het centrum van het land bij Iringa; toen ging het uitsluitend om Afrikaanse maisverbouwers. (The *Times* 13-11; *NZZ* 27-10; *NRC/H'blad* 18-12)

DUITSE HONORAIRE CONSUL UITGEWEZEN

Heinz Seifert, honorair consul van de Bondsrepubliek, beheerde een koffieplantage van de firma Tschibo, die eind okt. genationaliseerd werd. De firma besloot een aanklacht in te dienen tegen de voorzitter en de secretaris van de coöperatie van Mweka-Soengoe die van de plantage bezit genomen had, vanwege de onrechtmatigheid van de onteigening van de inventaris (voertuigen, machines enz.).

Op 8 nov. werd Seifert uitgenodigd op een bijeenkomst van de coöperatie, waar via intimidatie zou zijn getracht de firma tot intrekking van de aanklacht te bewegen. Tschibo zette echter door en op 14 nov. ontvingen de beklaagden een dagvaarding.

Op 21 nov. stelde de Tanzaniaanse regering de Westduitse ambassade ervan op de hoogte dat zij de veiligheid van de consul niet langer kon waarborgen. Het zou Seiferts eigen schuld zijn, omdat hij de nieuwe bezitters de toegang tot de plantage met geweld had belet. Deze beschuldiging werd door de consul nog dezelfde dag tegengesproken. De volgende dag werd Seifert door de autoriteiten gelast binnen 24 uur te vertrekken. Na 20 jaar in Tanzania te hebben gewoond, verliet Seifert het land. (**N Z Z, 3-12; F A Z, 8-12-'73).**

TOGO

NATIONALISATIE FOSFAATINDUSTRIE

In een boodschap tot de natie op 10 jan., ter gelegenheid van de zevende verjaardag van de machtsovername door het leger, zegde president Etienne Eyadema de conventie van 12 sept. 1957 op tussen de republiek Togo en de Togolese maatschappij van de Benin-mijnen (CTMB), die de fosfaatmijnen van Kpeme exploiteert. Vanaf 1 januari moest de verkoop van de fosfaat door een staatsbureau worden geregeld. De CTMB moest haar produkten aan dit bureau leveren tegen een door de regering vastgestelde prijs. Het staatsaandeel in de CTMB werd van 35 op 51% gebracht.

Op 24 jan. stortte een DC-3 met de president aan boord kort voor de landing op het vliegveld van Lama-Kara neer. Twee Franse officieren (O.W. de piloot) en twee Togolese militairen vonden de dood; de president werd lichtgewond.

In een toespraak op 2 febr. in de

hoofdstad Lomé voor 30.000 personen deelde president Eyadema mee dat zijn regering besloten had de CTMB onder volledige staatscontrole te plaatsen, wat in de praktijk op nationalisatie neerkomt. De president stelde de leiders van de CTMB verantwoordelijk voor het vliegtuigongeluk en hij onthulde dat hij in 1972, drie dagen nadat het staatsaandeel in de CTMB van 19 op 35% gebracht was, met dezelfde piloot en hetzelfde vliegtuig ook al een ongeluk gehad had. Voorts verklaarde Eyadema dat hij reeds herhaalde malen het doelwit was geweest van omkooppogingen van de kant van de CTMB-leiders.
Sinds 4 febr. kan geen fosfaattransport Togo meer verlaten, als niet tevoren bij een Togolese bank de betaling is geregeld.

De fosfaatexport van de Compagnie togolaise des mines du Bénin steeg van 500.000 ton in **1961** tot 2½ min ton in **1973.** De fosfaatverkoop aan het buitenland maakt nagenoeg 35% uit van de Togolese export. Togo neemt de zevende plaats in op de lijst van fosfaatproducerende landen.
Volgens de CTMB bereikte de maatschappij in **1972** een omzet van meer dan **5** mrd francs CFA terwijl de staatsbegroting in datzelfde jaar **12** mrd bedroeg. Sinds Marokko onlangs de fosfaatprijs op de wereldmarkt verdrievoudigd heeft, zou de verkoop van 2½ mln ton fosfaat nu een bedrag van **15** à 18 mrd francs moeten opbrengen. Volgens een CTMB-woordvoerder leverden de activiteiten van **de** maatschappij de schatkist in **1972** een bedrag van **1,467** mrd francs CFA op. (Le Monde)

ZAÏRE

NIEUWE AMBASSADEUR IN VATICAAN

Op 7 jan. overhandigde de nieuwe Zairese ambassadeur bij het Vaticaan, Lombume Mujwan Kallymazi, zijn geloofsbrieven aan de paus. Dit werd gezien als een teken van de normalisering van de betrekkingen tussen het Vaticaan en Kinsjasa. (*Le* Monde, 10-1)

(Vor. ber. pag. 422/3-1973)

DEMOBILISATIE STUDENTEN

De studenten van de nationale universiteit van Zaire die in 1971 onder de wapenen waren geroepen als represaille voor opstandige acties, zijn gedemobiliseerd. De universitaire autoriteiten te Kinsjasa verklaarden dat de diensttijd de studenten discipline en een patriottisch gevoel had bijgebracht. De betrokken studenten zullen nog 20 jaar bij het reserveleger blijven ingedeeld, zodat zij kunnen worden opgeroepen ,,als de staat hen nodig heeft". (*UPI,* 2-8-'73)

(Vor. ber. pag. 494/1 e.v. - 1971)

ZAMBIA

VERSCHERPING CONTROLE OP KOPERPRODUKTIE

President Kaoenda kondigde op 31 aug 1973 aan dat zijn regering onmiddellijke en volledige controle zou gaan uitoefenen op de activiteiten van de 2 grote koperproducenten, de Nchanga Consolidated Copper Mines (voor 49% van de Anglo American Corporation) en de Roan Consolidated Mines (voor 20% van American Metal Climax), waarin de regering sinds 1969 reeds een 51% belang bezit.
Normale belastingvoorschriften en controleregels voor het kapitaalverkeer zouden voortaan gelden voor de NCCM en de RCM, die tot dusver bepaalde belastingfaciliteiten genoten. De minister van mijnbouw zou het voorzitterschap van beide maatschappijen overnemen. De directeuren worden voortaan door de regering benoemd.
Verder zou de regering onderhandelingen gaan voeren over de aflossing van de obligaties die in 1970 waren uitgegeven (met een nominale waarde van $ 300 mln) voor de overname van het 51% aandeel in de twee kopermaatschappijen.
Kaoenda verklaarde dat sommige bepalingen van het akkoord van 1969 schadelijk waren gebleken voor het nationale belang. Zo was de effectieve controle op de mijnen in handen van de minderheidsaandeelhouders, die ook hun veto konden uitspreken over tal van activiteiten, incl. het aangaan van financiële verplichtingen. Bovendien konden de mijnbouwmaatschappijen niet gedwongen worden de winst te herinvesteren in het land als de aandeelhouders die winst in de vorm van dividend wilden uitkeren. Een groot deel van het kapitaal voor uitbreidingsprogramma's was verkregen via buitenlandse leningen en niet uit opnieuw geïnvesteerde winst. De Bank van Zambia was zojuist verzocht leningen ter waarde van K 65 (£ 41 mln) goed te keuren.
Op 13 sept. kwam het parlement in spoedzitting bijeen ter behandeling van twee wetsontwerpen: 1) afschaffing van bepaalde privileges i.z. het kapitaalverkeer en 2) afschaffing van bepaalde belastingprivileges waardoor kapitaaluitgaven voor de belasting konden worden afgeschreven. Deze wetsontwerpen werden aanvaard.
Eveneens op 13 sept. werd bekendgemaakt dat de regering de bewindvoerders van de Zambia Industrial and Mining Corporation (ZIMCO) bijna £ 100 mln had betaald voor de aflossing van een lening.
Eind september werd een nieuwe maatschappij voor de afzet van koper, de Metal Marketing Corporation of Zambia, geregistreerd. (The Times, *Financial* Times)

(Vor. ber. pag. 111/3-1971)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

AFGHANISTAN. Op **1** aug. **1973** maakte president Sardar Mohammed Daoed de samenstelling van zijn **13** leden tellend kabinet bekend. De verdeling van de portefeuilles is als volgt:

President, premier, minister van buitenlandse zaken en defensie - Sardar Mohammed Daoed; vice-premier - Mohammed Hassan Sharaq (voormalig kabinetschef van Daoed toen die tot **1963** premier was); justitie - Abdoel Majid; financiën - Abdoel Ellah; binnenlandse zaken - Faiz Mohammed: onderwijs - Nehmatullah Pazhwak (binnenlandse zaken in het vorige kabinet); grensaangelegenheden en stammenzaken (nieuwe portefeuille) - Padsha Goel; industrie en mijnbouw - Abdoel Kayoem; openbare werken - Ghu Suddine; PTT - Eng Abdoel Hamid; gezondheid - Nezar Mohammed Sekander; pers, voorlichting en cultuur - Abdoel Rahim Navine; landbouw en irrigatie - Ghoelam Djelani Bakhtary. De portefeuille van handel en planning moest nog worden toegewezen.

Op **24** aug. **1973** deelde de afgezette koning Mohammed Zahir Sjah te Rome in een verklaring mee dat hij afstand had gedaan van de troon en zich nu als ,,eenvoudig burger" onder de Afghaanse vlag schaarde. Veertien familieliden van de vorst, o.w. koningin Homeyra en kroonprins Ahmed Sjah, waren op **25** juli met een speciaal vliegtuig vanuit Afghanistan in Rome gearriveerd.
Op **24** aug. maakte president Daoed te Kaboel bekend dat een commissie zou worden ingesteld voor het ontwerpen van een nieuwe grondwet, die vervolgens aan een constituerende vergadering ter goedkeuring zou worden voorgelegd. De oude grondwet van **1964** was door Daoed op **26** juli buiten werking gesteld en hij had toen tevens het parlement ontbonden.
(Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. **473 e.v.-1973)**

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ,.Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ETHIOPIË OP KEERPUNT?

Onlusten onder de stadsbevolking en rebellie van de strijdkrachten, voorafgegaan door ernstige economische en financiele moeilijkheden, jarenlange droogte en voortdurende hongersnood hebben het Ethiopië van keizer Haile Selassie voor de omvangrijkste crisis sinds de Italiaanse bezetting (1935-1941) geplaatst

Onlusten

Op 18 febr. gingen in Addis Abeba de onderwijzers in staking uit protest tegen een door de regering aangekondigd nieuw onderwijsbeleid; zij wensten tevens een salarisverhoging Ook de taxichauffeurs begonnen een stakingsactie die vooral gericht was tegen de sterk gestegen benzineprijzen. Grote groepen werklozen en studenten sloten zich bij de stakers aan om te protesteren tegen de sterk gestegen prijzen van de eerste levensbehoeften.

De betogingen liepen op 21 febr uit op botsingen met de politie, die aan het einde van de dag van de regering opdracht kreeg tegen gewelddadig optredende demonstranten van de vuurwapens gebruik te maken Ook zette de regering militairen in Via de radio werd de bevolking opgeroepen de kinderen van school thuis te houden, terwijl tegelijk bekend werd gemaakt dat de invoering van het nieuwe onderwijsplan voor onbepaalde tijd was uitgesteld. Ook kondigden de autoriteiten ,,binnen een maand" een verhoging van de onderwijzerssalarissen aan, mits deze het werk hervatten. Op 22 en 23 febr. deden zich in Addis Abeba straatgevechten voor tussen betogers en militairen, die vooral bijzonder hard tegen de studenten op de universiteitscampus zouden zijn opgetreden.

Op 24 febr werd bekendgemaakt dat de ongeregeldheden aan drie personen het leven hadden gekost en dat 22 personen gewond raakten Een kleine duizend arrestaties waren ve richt. Onder de arrestanten waren 558 mensen die betrapt waren bij plundering of vernieling plus 350 van de 3500 taxichauffeurs van Addis Abeba Keizer Haile Selassie deelde in een boodschap tot de natie mee dat een regeringscommissie de looneisen van de onderwijzers zou onderzoeken en binnen 30 dagen een besluit zou nemen. Een algemene prijscontrole was gepland om misbruiken te vermijden. de prijs van benzine werd verlaagd, de soldij van soldaten en onderofficieren werd verhoogd en een verhoging van de officierswedden werd in het vooruitzicht gesteld. Tevens deelde de keizer mee dat hij opdracht had gegeven tot krachtig optreden tegen personen die zich schuldig hadden gemaakt aan gewelddaden en vernielzucht.

Op 25 febr, leek het leven in Addis Abeba weer nagenoeg normaal. Taxi's en bussen reden weer en de winkels waren geopend. Alleen de scholen bleven dicht, omdat de onderwijzers de aangeboden salarisverhoging als ontoereikend beschouwden, aldus *AFP*.

Muiterij strijdkrachten.
Aftreden regering

Op 26 febr. echter begonnen militairen van de 2de divisie in Asmara, de hoofdstad van de provincie Eritrea, onder leiding van jonge officieren en onderofficieren een muiterij~Zij legden hun opperofficieren, o.w. de commandant, generaal-majoor Seyoum Gedle Giorgis, huisarrest op en bezetten de stad.

's Avonds maakten de rebellerende militairen via radio-Asmara een pakket van 25 eisen bekend, w.o. hogere pensioenen, een betere medische verzorging, woningen met lage huren en betere levensomstandigheden. Meegedeeld werd dat de 2de divisie niet tevreden was met de soldijverhoging van 18 Ethiopische dollars die keizer Haile Selassie — aan wie overigens trouw werd betuigd — op 24 febr. in her vooruitzicht had gesteld.

Keizer Haile Selassie

Op 26 febr. maakten de Eritrese afscheidingsbeweging, het Eritrese Bevrijdingsfront (ELF), in een te Parijs Uitgegeven communiqué bekend dat onder de militairen van de 2de divisie een malaise heerste vanwege de voortdurende strijd met het ELF. Hierbij zouden van 24 dec. 1973 tot 8 jan. 1974 500 Ethiopische militairen zijn gedood of gewond.

Op 27 febr. sloten onderdelen van de marine in de havenstad Massawa zich bij de muiterij aan. Jonge officieren namen zonder een schot te lossen het commando over. De bevelhebber van de marine, admiraal Iskander Desta, een kleinzoon van keizer Haile Selassie, vluchtte tijdens de bezetting van Massawa door de muiters met een mijnenveger naar Djiboeii.

Ook de luchtmacht op de basis Debra Zeit (40 km ten zuiden van Addis Abeba) sloot zich bij de revolte aan.

Inmiddels onderhandelde een regeringsdelegatie o.l.v. de chef van de generale staf, generaal Asefa Ayene, met de muiters in Asmara. Deze keerde nog die äag — zonder de hem begeleidende officieren die door de muiters werden vastgehouden — naar Addis Abeba terug met de eisen van de opstandige militairen. Radio-Asmara meldde dat de ernst van die eisen tot dusver ,,door de keizer niet goed begrepen is".

Terwijl de muiterij zich verder in het land uitbreidde, riep keizer Haile Selassie het Ethiopische volk op de nationale eenheid te bewaren. Hij noemde zijn land het slachtoffer van de inflatie en het doelwit van vijandige buitenlandse krachten.

Toen ook troepen van de 4de divisie, die in en rond de hoofdstad Addis Abeba is gelegerd, zich op 27 febr. 's avonds achter de rebellie stelden, diende de regering van premier Aklilou Habte Wold zijn ontslag bij de keizer in.

Op 28 febr. 's morgens schaarde ook her garnizoen van Addis Abeba zich achter de revolte, die tot dan toe zonder geweld verliep. Militaire helikopters strooiden boven de hoofdstad pamfletten uit, waarin de keizer werd bedankt voor het aanvaarden van het ontslag van de regering

Weekblad 43ste jaargang No 2220, pag 26143-26158

,,die sinds jaren haar verantwoordelijkheid verwaarloost".

In eerste aanleg wensten de rebellerende militairen vooral een verhoging van de minimumsoldij voor de gewone soldaat Deze bedroeg tot 1973 per maand 75 Ethiopische dollars. Het was in de voorgaande weken reeds tweemaal verhoogd eerst tot 82 dollar en vervolgens per keizerlijk decreet tot 100 dollar Maar de militairen verlangden nu een optrekking tot 150 dollar.

Daarnaast werden ook politieke eisen geformuleerd Volgens de N Z Z (2-3) werd in pamfletten met een drie-puntenprogramma o a gesteld. ,,Na hun ontslag mogen de leden van de regering echter niet op vrije voeten blijven; want zij moeten ons eerst verklaren waar zij hun geld hebben verborgen. Wij zullen bovendien verlangen dat zij de landerijen teruggeven, die zij de armen hebben afgenomen en daarna verpacht." De actie van de rebellen richtte zich tegen de groep van de bevoorrechten, aldus de N Z Z.

Makonnen premier. Einde rebellie

Op 28 febr. benoemde keizer Haile Selassie de minister van PTT in het afgetreden kabinet, Endelkatchew Makonnen, tot premier; luitenant-generaal Abiya Abebe tot minister van defensie (tot dusver voorzitter van de Senaat); en luitenant-generaal Wolde Selassie Bereka tot opperbevelhebber van het leger. Verder maakte de keizer een verhoging van het minimumsoldij van de soldaten tot 112 Ethiopische dollar per maand bekend.

Terwijl de militairen hun trouw aan de keizer betuigden en arrestaties verrichtten (oud-ministers, notabelen enz.), vond 's avonds een studentendemonstratie tegen Makonnen plaats.

Deze deelde de volgende morgen tijdens zijn eerste persconferentie mee dat volgens zijn inlichtingen de ,,meeste segmenten van het land inclusief de strijdkrachten" hem een kans om te regeren wilden geven. Zou hij echter niet voldoende steun in het land ontvangen dan zou hij de ,,eerste zijn om af te treden". De troepen zouden Addis Abeba en Asmara onder hun hoede houden tot hij een nieuwe regering had gevormd.

Vier of vijf ministers uit de afgetreden regering zouden door het leger gevangen worden gehouden, maar Makonnen zei spoedig hun vrijlating te verwachten.

Inmiddels demonstreerden in de straten van Addis Abeba duizenden, voornamelijk studenten, tegen Makonnen. Voorts verlangden zij een landhervorming, democratisering van de regering, vrije verkiezingen onder een interim-regering van het leger en vrijheid van meningsuiting. Volgens Makonnen waren de betogingen georganiseerd door ,,radicale elementen die het land sneller willen laten voortgaan dan de werkelijkheid toelaat". Terwijl de generale staf van het leger instemde met de vorming van de regering-Makonnen begonnen de militairen, die Addis Abeba bezet hielden, op 1 maart met een geleidelijke terugkeer naar hun kazernes. De openbare gebouwen werden niet langer bewaakt. Ook aan de blokkade van Asmara kwam een einde.

De in 1927 te Addis Abeba geboren Endalkachew Makonnen voltooide in 1950 zijn studie aan de universiteit van Exeter en het Oriel College van Oxford in de politieke wetenschappen. filosofie en economie. Van 1951-1957 was hij werkzaam op het ministerie van buitenlandse zaken, sinds 1954 als vice-minister. Vervolgens was hij vice-minister van sociale zaken en onderwijs (1957-'58), ambassadeur in Londen (1959-'60) en minister van handel en industrie (1961-'66). Internationale bekendheid kreeg hij als permanent vertegenwoordiger van Ethiopië bij de VN (1966-'69), in welke periode hij tweemaal de Veiligheidsraad voorzat. In 1969 werd hij minister van PTT. In dec. 1971 was Makonnen een van de kandidaten voor de opvolging van Oe Thant als secre-.iaris-generaal van de VN.

Nieuwe regering. Toezeggingen keizer

Op 3 maart maakte premier Makonnen de namen van 12 ministers bekend, die naar werd aangenomen de goedkeuring van de militairen hadden verworven.

Twee belangrijke posten gingen naar als ,,progressief" bekend staande diplomaten: Dejazmatch Zewdegebre Selassie (binnenlandse zaken) en Mikail Imru (handel en industrie). Generaal Asefa Ayene werd minister van burgerluchtvaart en toerisme. De benoeming van generaal Abiya Abebe tot minister van defensie werd gehandhaafd. Negen portefeuilles, w.o. die van buitenlandse zaken, financiën en onderwijs, moesten nog worden verdeeld.

Keizer Haile Selassie ontsloeg op 3 maart zijn kleinzoon Iskander Desta als opperbevelhebber van de marine en hij benoemde commodore Tasew Desta in zijn plaats.

De strijdkrachten zullen de nieuwe regering nauwlettend blijven volgen opdat politieke hervormingen worden uitgevoerd. Mochten deze uitblijven dan kon op ,,verdere actie" worden gerekend, aldus pamfletten die op 5 maart door een legerhelikopter boven Addis Abeba werden uitgeworpen. De gewenste hervormingen omvatten persvrijheid, vrijheid voor politieke gevangenen, het recht politieke partijen te vormen, onderwijs voor alle kinderen, landhervorming en verbeterde arbeidswetgeving plus berechting van de afgezette ministers. Op persvrijheid werd ook aangedrongen in het Engelstalige regeringsblad Ethiopian *Herald,* waarin de vroegere onderminister van voorlichting, Tegegne Yeteshawork, de nieuwe regering opriep de pers toe te staan als ,,waakhonden" te laten fungeren. Kranten die als ,,geweten van de natie" optreden moeten ook tegen de regering gerichte opvattingen kunnen verkondigen; zij moeten ook kunnen schrijven dat enkele vroegere ministers er vooral belang bij hadden door hun ambt rijk te worden, aldus Tegegne Yeteshawork.

Tijdens zijn derde radio- en t.v.-rede tot de natie in 14 dagen, deelde keizer Haile Selassie op 5 maart 's avonds mee dat hij premier Makonnen opdracht had gegeven een constitutionele conferentie te beleggen voor het bestuderen van een herziening van de grondwet. Die conferentie zou binnen een halfjaar rapport moeten uitbrengen. De keizer meende dat ,,het volk betrokken moet worden bij de besluitvorming". De grondwetshervormingen zouden o.m. moeten inhouden dat de premier verantwoording moet afleggen aan het parlement, de burgerrechten zouden meer moeten worden gewaarborgd, de regeringstaken duidelijker omschreven en de rechtspraak zou moeten worden gereorganiseerd en versneld, terwijl de natuurlijke rijkdommen van het land zouden moeten worden beschermd.

De keizer sprak echter niet over landhervorming en de oplossing van andere sociale problemen van Ethiopië.

Achtergronden

Over de structurele vraagstukken schreef De Volkskrant (28–2) o.a.:

„... Ethiopië wordt geregeerd door een minderheid van Amharen, afstammelingen van Semitische en Lamitische immigranten, die zichzelf als blanken beschouwen en neerkijken op negroïde groeperingen.
Sinds de mislukte staatsgreep van een deel van het leger in **1960,** waarbij kroonprins Asfa Wossen een nog altijd niet opgehelderde rol heeft gespeeld, heeft de keizer zich meer bezig gehouden met het consolideren en verstevigen van zijn eigen machtspositie dan met de broodnodige hervormingen waarom de rebellen vroegen.
Een zekere tragiek kan hem niet worden ontzegd. Hoewel de keizer zich nooit heeft opgeworpen als een voorvechter van de onderdrukte massa (...), heeft hij in de eerste **30** jaar van zijn keizerschap voorzichtig maar onmiskenbaar aangestuurd op hervormingen. Hij schafte de slavernij af, gaf zijn land de eerste geschreven grondwet en schonk een deel van zijn grondbezit weg. Hij haalde talrijke deskundigen naar Ethiopië, maar een aantal groots opgezette projecten werkte juist door zijn omvang ten nadele van de kleine boeren en het leger van pachters. Maar het belangrijkste was wel dat zijn landhervormingen niet gepikt werden door de grootgrondbezitters en nog steeds op hun onwil stuk lopen.
De landeigenaren — grote en kleine — verdedigen hun bezit en voorrechten bijzonder hardnekkig. Zij hebben er voor gezorgd dat elke poging om zelfs tot een inventarisatie van hun bezit te komen, is mislukt. Landmetingen worden met wapengeweld verhinderd. Een wetsontwerp die de pachtsom met tweederde vermindert en verhindert dat de pachters van de ene op de andere dag van hun land kunnen worden verjaagd, kan nog altijd geen genade vinden in de ogen van de politici die opkomen voor de belangen van de grootgrondbezitters.
Tot nu toe moeten de boeren **75** procent van de opbrengst afstaan aan de landeigenaren. Daarnaast betalen ze inkomstenbelasting en wordt er van hen een bijdrage verwacht voor de gezondheidszorg en het onderwijs, hoewel er in de verre omgeving geen arts of school is te ontdekken. Negentig procent van de Ethiopiërs kan lezen noch schrijven. Volgens officiële opgaven gaat slechts vijftien procent van de kinderen in de leerplichtige leeftijd naar school en dan nog voornamelijk de stadsjeugd. De belastinginners zijn zo corrupt dat ze de boeren veel meer laten betalen dan is voorgeschreven.
De koptische kerk als grootste landbezitter, de landeigenaren en de adel vormen een soort drieëenheid. Een adellijke titel is niet erfelijk. Iemand die tot een vooraanstaande familie behoort, een politicus of een landeigenaar met uitzonderlijk veel grond kan door de keizer in de adelstand worden verheven. waarbij de hoogst bereikbare titel „Ras", te vergelijken met hertog, is.
Het parlement heeft vrijwel niets te vertellen. De keizer benoemt de leden van de senaat. Het huis van afgevaardigden wordt eens in de vier jaar gekozen. Het parlement kan slechts in beperkte mate de ministers controleren. (...)
Hervormingen betekenen in dit land, waar de helft van de economisch actieve bevolking in de landbouw werkzaam is en de landbouw goed is voor **70%** van het nationale inkomen, een langzaam afkalven van een middeleeuws leefpatroon Ethiopie heeft, zo hebben experts uitgemaakt, de mogelgkheden om „de graanschuur van Afrika" te worden, hoewel grote delen van het land regelmatig door hongersnood worden getroffen. Maar er is een aantal factoren die een moderne aanpak in de weg staan het grootgrondbezit en het pachtstelsel waarvan geen enkele stimulerende werking uitgaat om de produktie te verhogen, verouderde bewerkingsmethoden met primitieve werktuigen. een weinig rationeel gebruik van de grond, dat deels is terug te voeren tot traditionele vooroordelen en dat tot uitputting van de bodem en erosie leidt oplichting van de boeren door de opkopers van de produkten en grote verliezen door bederf in de opslagplaatsen. Allemaal factoren, die wanneer ook nog eens de regens enkele jaren uitblijven, tot hongersnood kunnen leiden, zoals as gebeurd in de provincie Tigre en Wollo."

Algemene staking

Na elf uur van vruchteloze onderhandelingen met de regering riep de federatie van Ethiopische vakbonden (ca. 85.000 leden) op 6 maart een algemene staking voor de volgende dag uit. De vakbeweging had een pakket van 17 eisen op tafel gelegd. Deze omvatten o.a. een verhoging van het minimumdagloon met 200% (tot drie Ethiopische dollars) en hervorming van het arbeidsrecht. Hoewel premier Makonnen op het laatste moment opriep de staking niet te laten doorgaan en op 6 maart in een radiorede beloofde voorstellen te zullen doen voor nieuwe arbeidswetten, legden naar schatting 120.000 arbeiders op 7 maart het werk neer, bij de eerste algemene staking in Ethiopië's geschiedenis. Het openbaar vervoer en de industrie lagen stil. Studenten demonstreerden uit solidariteit met de arbeiders.
Hoewel op 8 maart al een beginselakkoord tussen vakbeweging en regering werd gemeld, kwam op 10 maart pas een volledig akkoord tot stand. De regering stemde in met een nieuw officieel minimum dagloon — verhoogd met 50 a 75% — dat na een afkoelingsperiode van twee maanden ingesteld zal moeten worden en met het recht van werknemers in staatsdienst aan vakbondsactiviteiten deel te nemen. De vakbonden kregen het recht werkzaam te zijn in andere sectoren van de samenleving. Met dit akkoord kwam aan de staking van vier dagen een einde. (NZZ, Le Monde, *Financial Times, NRC/H'blad,* Het Parool)
(Zie ook pag. 96/1 en 792/2 - 1973)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

BIINISTER LUBBERS IN CHINA

Minister Lubbers van economische zaken bracht van 19-24 nov. 1973 een bezoek aan China, waar hij op 20 nov. de opening verrichtte van een Nederlandse industriële tentoonstelling, die tot 2 dec. in Peking werd gehouden.
Voorts voerde minister Lubbers in de Chinese hoofdstad overleg met de minister van buitenlandse handel, Li Tsjang.
In de toespraak, waarmee minister Lubbers de tentoonstelling opende, verschafte hij enige informatie over de Nederlands-Chinese handel.

In zijn openingswoord herinnerde minister Lubbers er aan dat de eerste negen maanden van **1973** al een aanzienlijke stijging te zien hebben gegeven in de handel tussen China en Nederland, die in **1972** in totaal slechts 177 miljoen gulden bedroeg en sterk in het nadeel van Nederland was (32 miljoen uitvoer naar China tegen **145** miljoen import).
Maar de ontwikkeling in **1973** noemde de minister „bemoedigend". China heeft een aantal orders geplaatst voor baggerwerktuigen die zo'n **340** miljoen belopen en waarvan het effect de komende jaren duidelijk zal zijn te merken in de wederzijdse handelsbalans.
Minister Lubbers zei te geloven dat de tentoonstelling in Peking, samen met de Chinese industrietentoonstelling die in dec. **1973** in de Amsterdamse RAI zou worden gehouden, een „waardevolle markt" zal vormen voor het publiek in de beide landen om met elkaar in contact te komen.
Daarvoor moeten dan wel, zo waarschuwde Lubbers, een aantal barrières worden overwonnen: die van de onwetendheid op het gebied van elkaars behoeften, de onbekendheid met de totaal verschillende invoerstructuren en ook de psychologische barrières die er nog tussen China en Nederland bestaan. Met het oog daarop waarschuwde minister Lubbers dan ook voor al te hoog gespannen verwachtingen. (ANP, NRC/H'blad)
(Vor ber. pag 591/1-1973)

STAATSBEZOEKEN AAN AFRIKA

Koningin Juliana en prins Bernhard brachten in de tweede helft van febr. staatsbezoeken aan twee Afrikaanse staten. Van 18-22 febr. was het koninklijk paar de gast van president Houphouet Boigny van Ivoorkust. Van 23-25 febr. verbleven koningin en prins in Liberia, waar de koningin in Monrovia een eredoctoraat in de letteren en wijsbegeerte in ontvangst nam.
Mr. M. van der Stoel, de minister van buitenlandse zaken maakte de hele reis mee.
Beide bezoeken waren antwoorden

op de bezoeken, die de respectieve Afrikaanse staatshoofden in 1970 en 1956 aan Nederland hadden gebracht. (ANP)

SPREIDING RIJKSDIENSTEN

Een commissie uit het kabinet o.l.v. minister Gruyters (volkshuisvesting) en waarin verder zitting hadden minister Boersma (sociale zaken) en staatssecretaris Polak (binnenlandse zaken) maakte op 1 maart de uitwerking bekend van het regeringsvoornemen door spreiding van de rijksdiensten werkgelegenheid te creëren in het Noorden van Nederland en in Zuid-Limburg en om tevens de druk op de Randstad te verlichten. Plannen in deze richting waren nog ingediend door de ministers Geertserna en Udink uit het kabinet-Biesheuvel (pag. 765/1 e.v. - 1972).
In het regeringsplan worden de volgende verplaatsingen voorgesteld:

Zuid-Limburg:

- Centraal Bureau voor de statistiek: 1100 arbeidsplaatsen;
- Onderdeel belastingdienst: 110 arbeic'splaatsen:
- Registratiedienst Zuid-Limburg t.b.v. verkeersongevallenregistratie, kadaster en gemeentelijke automatisering: 400 arbeidsplaatsen;
- Defensie: afdeling pensioenen en wachtgelden: 110 arbeidsplaatsen;
- Hoofdafdeling dienstplichtzaken: 280 arbeidsplaatsen:
- Staf inspectie geneeskundige dienst: 140 arbeidsplaatsen.

Totaal 2140 arbeidsplaatsen.

Tot overplaatsing van de eerste drie diensten naar Limburg was reeds eerder besloten.

Zwolle:

- Rijksinkcopbureau: 400 arbeidsplaatsen.

Emmen :

- Defensie: leger-, film- en fotodienst: 40 arbeidsplaatsen;

Staf, aanleg, bouw en onderhoud vliegvelden: 30 arbeidsplaatsen;

- Inrichting tot uitgifte van boekwerken: 80 arbeidsplaatsen;
- Commando-opleiding Koninklijke Landmacht: 125 arbeidsplaatsen;
- Topografische dienst: 170 arbeidsplaatsen;
- Verificatie korps commando's: 70 arbeidsplaatsen.

Totaal: 515.

Groningen en Leeuwarden:

- Hoofddirectie der PTT en enkele randdiensten, te zamen ongeveer 5300 arbeidsplaatsen.

De 800 extra arbeidsplaatsen voor Emmen heeft het kabinet nog niet helemaal kunnen bereiken. Het onderzoek naar meer mogelijkheden wordt voortgezet, zoals nadere studie wordt verricht voor de tweede fase van de spreiding, die na 1978 moet beginnen.

Op deze manier worden 8.355 arbeidsplaatsen uit Den Haag naar de regio overgeheveld. In de eerste fase van de spreiding, die tegen sept. '78 moet zijn afgerond, zullen daarvan 6.500 zijn overgebracht. Er is een bedrag van naar raming f 425 a 450 mln mee gemoeid.

Kritiek ambtenurenorganisaties

In een eerste ontmoeting tussen staatssecretaris Polak, die met de coördinatie van de uitvoering is belast, en het centraal georganiseerd ambtenarenoverleg op 1 maart hebben de vijf centrales van overheidspersoneel fel afwijzend op de plannen gereageerd.

Zij wensen geen enkele verantwoordelijkheid voor het spreidingsplan te aanvaarden en spreken van ,een zeer ernstige en betreurenswaardige beleidsfout" omdat het kabinet het plan nog niet heeft willen wijzigen na de ,,ernstige bezwaren" en enige suggesties die naar voren zijn gebracht.
Van een verantwoorde aanpak noch van enige reële inspraak is bij ,,deze eenzijdig gerichte maatregel" geen sprake, menen de ambtenarenbonden, die het overigens eens zijn met de noodzaak de werkgelegenheid in de regio's te versterken.
Staatssecretaris Polak zei dat de aantallen in zijn plan in de periode tot 1978 ,,bij lange na niet" gehaald kunnen worden als gewerkt zou worden met vrijwillige overplaatsing van personeel en diensten, zoals de ambtenarenbonden willen.
Het staat echter vast dat het spreidingsbeleid voortgang moet vinden. De Tweede Kamer heeft daarvoor termijnen gesteld. Wij willen een open overleg met de betrokkenen om bij definitieve beslissingen met alle belangen rekening te houden, maar ambtenaren kunnen geen vetorecht krijgen om besluiten van de Staten Generaal tegen te gaan, aldus de heer Polak.
Het regeringsplan overtreft in aantal de vastgestelde eerste spreidingsfase, omdat de overplaatsing van de omvangrijke centrale PTT-directie naar het noorden erin is opgenomen.
Die overplaatsing is een uitzonderlijk grote operatie, zei minister Gruyters, en kan niet voor 1978 gerealiseerd zijn omdat een zeer uitvoerige organisatieplanning nodig is. Ten dele zal deze overplaatsing daarom in de tweede spreidingsfase overlopen. Aanvankelijk was het de bedoeling een groot aantal kleine diensten naar het noorden over te brengen, maar gebleken is dat het benodigde aantal arbeidsplaatsen daarmee niet bereikt kan worden. De PTT-directie voldoet echter in vele opzichten aan de specifieke eisen van werkgelegenheid in Groningen en Leeuwarden. Het gaat om werk van hoogwaardige en diverse kwaliteit in de ,,tertiaire sector".

Bezwaren gemeente Den Haag

De gemeenteraad van Den Haag aanvaardde Op 4 maart eenstemmig een motie, waarin tegen de spreidingsplannen werd geprotesteerd. Het college van B en W kreeg opdracht met deze motie naar minister-president Den Uyl te gaan, een opdracht, waaraan B en W dadelijk gevolg gaven.
In een motie stelde de raad vast:

- dat de door de regering opgestelde plannen leiden tot aantasting van de meest wezenlijke belangen van de gemeente Den Haag en het Haagse gewest;
- dat door de recente economische ontwikkelingen, die blijvende en structurele gevolgen zullen hebben voor de nationale en regionale economie, alle tot nog toe opgestelde prognoses achterhaald zijn;
- dat voorts het toegezegde voorafgaande overleg. dat overigens nimmer is geeffectueerd, nu onverwijld geopend dient te worden. waarbij een ook voor de Haagse agglomeratie verantwoord beleidsplan op tafel moet komen;
- dat de inhoud van de nota en de daarin voorgestelde werkwijze onaanvaardbaar zijn.

B en W wordt verzocht ten sterkste aan te dringen op een op de kortste termijn te houden gesprek met de minister-president en de meest betrokken bewindslieden.

In het onderhoud van B en W met de minister-president, waar de voorzitters van de raadsfracties bij tegenwoordig waren, stelde burgemeester Marijnen, dat het teleurstellend en grievend was te moeten vaststellen, dat *op* de ernstige nota van de gemeente i.z. de gevolgen van de spreiding voor de Haagse regio nimmer een antwoord is gegeven. Hij memoreerde voorts, wat er op het terrein van de spreiding inmiddels in de afgelopen jaren was gebeurd. De burgemeester wees op de afname van de werkgelegenheid in Den Haag en op de steeds voortgaande daling van het bevolkingstal van de gemeente (op 1-1-1964 602.000 inwoners; op 1-1-'74 494.663 inwoners).

De verplaatsing van de hele Centrale directie van de PTT (5300 arbeidsplaatsen) tast de functie van Den Haag als regeringscentrum zonder meer aan. Er is hier sprake van een misstap.
De werkgelegenheid in Den Haag is tussen 1 april 1972 en 1 april 1973 met maar liefst 7600 arbeidsplaatsen gedaald. Gevreesd wordt, dat deze daling zich nog versterkt zal voortzetten. Het aantal werklozen in Den Haag was op 28 februari 1974 7.605.
,,En dan te bedenken dat het regeringsbeleid inzake de spreiding qua motivering nog steeds uitgaat van een onaanvaardbaar geachte groei in de Haagse agglomeratie", aldus de heer Marijnen.
,,Het gaat oin de vernieling van zekerheid en levensgeluk van duizenden gezinnen, gezinnen tot een aantal van 50.000 a 60.000 mensen in de kracht van hun leven."

In zijn antwoord wees minister-president Den Uyl er op, dat de spreidingsplannen waren opgesteld door het vorige kabinet. Zij lagen er, toen de nieuwe Tweede Kamer werd geïnstalleerd. Deze Kamer heeft daarna drie dagen met het

kabinet-Den Uyl, in het bijzonder met minister Gruyters, gedebatteerd over de spreidingsplannen en daarbij was ook de nota van de gemeente Den Haag in het geding. De TK heeft tenslotte de regering opgedragen de plannen verder uit te werken en dat was nu gebeurd.

De regering heeft een (voorlopige) keuze gemaakt en is bereid daar de volledige verantwoordelijkheid voor te dragen. De regering is daarnaast tevens bereid met de betrokken regio's en ook Den Haag eii het Haagse stadsgewest te praten over de mogelijke gevolgen van deze keuze. Hij wees er in dit verband op, dat in de eind vorig jaar gepubliceerde oriënteringsnota van de regering (pag. 71/1 e.v.-1974) voor de grote steden belangwekkende perspectieven zijn geopend.
Het kabinet beseft heel goed dal de plannen een enorme ingreep betekenen voor Den Haag. Daarom zal er op korte termijn inderdaad overleg gepleegd (moeten) worden over voorzieningen om de gevolgen op te vangen, zo beloofde de premier.

Na het onderhoud met premier Den Uyl gingen burgemeester Marijnen en de fractievoorzitter van de PvdA, de heer Buijtendijk, die namens de gehele raad de motie had ingediend, naar TK-voorzitter dr. Vondeling, om hem de motie, voorzien van een uitvoerige toelichting, aan te bieden in de hoop dat de TK er nog wat aan zou doen.

Protest-PTT-urn*btenaren.* Bonden *uit* overleg

In de ochtend van 7 maart hielden duizenden PTT-ambtenaren een protestdemonstratie voor de kantoren van de Centrale directie van de PTT, gericht tegen wat zij noemden ,,deportatie" naar Groningen en Leeuwarden.
Terwijl zij demonstreerden vond binnen overleg plaats tussen de directie en de bonden. Na afloop van het overleg werd een communiqué uitgegeven, waaruit bleek, dat de vakorganisaties niet zullen meewerken aan .,studie en overleg om te kunnen vaststellen in hoeverre de voorlopige plannen van de regering kunnen worden gerealiseerd".
De weigering van de bonden is uitvloeisel van het besluit van de vijf centrales van overheidspersoneel geen enkele verantwoordelijkheid te willen aanvaarden voor de spreidingsplannen van de regering, zoals die nu op tafel liggen.

Woordvoerder J P Bensch van de vijf bonden zei dat vooral de manier, waarop de plannen zijn gepresenteerd door het kabinet voor de problemen heeft gezorgd
' Wij zijn overvallen door de mate waarin de PTT in de spreiding is betrokken Over het oude plan van verplaatsing van een deel van de PTT-directie (1300 man) naar andere delen van Nederland, was binnen het bedrijf al een sociale leidraad gemaakt Er zouden dan mogelijkheden voor onderlinge ruil Lijn, wat bij de verplaatsing van de hele directie niet mogelijk is.
De bonden willen pas gaan overleggen en studeren samen met de PTT-bedrijfsleiding als van de kant van het kabinet een toezegging komt, dat een deel van de PTT-directie in Den Haag mag blijven, aldus Bensch
De bedrijfsleiding van de PTT is het met de bonden eens, dat de verplaatsing ,,volstrekt onaanvaardbaar' is als het de totale Centrale Directie betreft Bovendien ziet zij ernstige problemen die samenhangen niet de verplaatsing zoals het goed functioneren van hel bedrijf en de gevolgen voor het personeel Aan het slot van het communiqué staat dat bedrijfsleiding en vakorganisaties het beide betreuren ,.dat op dit moment geen basis aanwezig is voor het gemeenschappelijk overleg over deze problematiek". (De Volkskrant, NRC/H'blad)

(Vor ber pag 765/1 e v -1972)

FLORA EN FAUNA BESCHERMD

Bij Koninklijk Besluit zijn m.i.v. 22 okt. 1973 tientallen soorten dieren en planten, die in Nederland in het wild voorkomen, beschermd. De dieren mogen niet meer worden gestoord, gevangen, gedood en te koop aangeboden. De planten mogen niet meer worden uitgestoken, geplukt, afgesneden of te koop aangeboden.

De beschermde dieren zijn:

brumvis, tuimelaar, hamster, eikelmuis, hazelmuis, alle vleermuizen, alle egels, moerasschildpad, alle slangen, alle hagedissen, alle kikkers, padden, alle salamanders, rivierdonderpad. gestippelde alver, kleine en grote modderkruiper, bermpje. elrits, bittervoorn, meerval, rivierprik, beekprik, vliegend hert, grote vuurvlinder, rivierkreeft en wijngaardslak

De beschermde planten zijn:

daslook, wolverlei, zwanebloem, alle klokjes, Spaanse ruiter, herfsttijloos, Zwolse anjer, wilde kaardebol, alle soorten zonnedauw, moeraswespenorchis, blauwe zeedistel, kievitsbloem, alle soorten gentianen, grote muggenorchis, jeneverbes, aardaker, zomerklokje, waterdrieblad, beenbreek, vleeskleurige orchis, gevlekte orchis, breedbladige orchis, harlekijn, rietorchis, wilde marjolein, knikkende vogelmelk, gewone vogelmelk, koningsvaren, parnassia, welriekende nachtorchis, alle sleutelbloeinen, veldsla, langbladige ereprijs, maagdenpalm en zinkviooltje

In een toelichting op het besluit wordt gewezen op de nadelige invloed van de vangsten door of voor aquarium- en terrariumhouders (vissen, reptielen en amfibieënj, voor verzameldoeleinden (insekten) en consumptie (vissen en wijngaardslakken).
De bescherming van de kikkersoorten blijft beperkt tot volwassen dieren, omdat de eieren en larven van de kikkers (kikkerdril of -rit en kikkervisjes) een belangrijke schakel vormen in het contact tussen kind en natuur.
Van een of meer van de verboden handelingen kan ontheffing worden verleend. *(NRC/H'blad)*

(Vor. pag. 526/3-1973)

SANERINGSMAATREGELEN RIJNMOND

Het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiëne deelde op 23 febr. mede, dat saneringsmaatregelen getroffen zouden worden voor het Rijnmondgebied. De maatregelen dienen ter vermindering van de uitworp van koolwaterstoffen en stikstofoxyden.

Nieuw te bouwen opslagtanks voor olie- of olieprodukten zullen voortaan voorzien moeten zijn van een drijvend dak of een andere gelijkwaardige voorziening, zoals bijvoorbeeld een drukvacuumventiel. Bestaande opslagtanks met vaste daken moeten zodanige voorzieningen treffen dat hun uitworp op 1 juli 1975 teruggebracht zal zijn tot 70% van die van eind 1971/begin 1972 en op 1 januari 1978 tot 50% daarvan Nieuwe tanks moeten worden voorzien van verf die de zonnewarmte het best reflecteert of van een andere gelijkwaardige warmtewering Hiermee zal de uitworp van de in de tanks aanwezige olie nog verder worden beperkt Voor bestaande tanks moeten dezelfde warmteisolerende maatregelen worden getroffen voór 1 januari 1979
Het Gemeentelijk Energiebedrijf van Rotterdam mag met de huidige installaties geen steenkool meer gebruiken voor de eniergieopwekking Ontheffing van dit verbod kan worden verleend tot 1 januari 1977 bij een dreigend tekort in de energievoorziening dat niet het gevolg is van grondstoffenschaarste Geen ontheffing zal worden verleend indien het tekort kan worden opgeheven met de aanvoer van elektriciteit van buiten Rotterdam

Aanwijzing als saneringsgebied

Het Rijnmondgebied is op 21 januari 1972 aangewezen als saneringsgebied een gebied waar geregeld ernstige luchtverontreiniging optreedt In de gelijktijdig ingestelde saneringscommissie. waarvan de leden op 23 mei 1972 werden geïnstalleerd, zijn onder meer vertegenwoordigd de provincie, het Openbaar Lichaam Rijnmond, de gemeenten binnen het Rijnmondgebied, de industrie en de particuliere milieu-organisaties
De Technische Commissie, een subcommissie van de Saneringscommissie. heeft in januari 1973 een eerste voorstel voor een urgentieprogramma ter sanering van het Rijnmondgebied uitgebracht aan de Saneringscommissie Dit voorstel is aan de minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne aangeboden Het is als basis gebruikt voor het eerste deel van het programma van saneringsmaatregelen (Ministerie van volksgezondheid en milieuhygiene)

RAPPORT COMMISSIE KLAASESZ. OOSTERSCHELDE NIET GEHEEL AFGESLOTEN

De commissie-Klaasesz, in 1973 ingesteld om het voor en tegen van de afsluiting van de Oosterschelde

te onderzoeken (pag. 526/3-1973), bracht op 1 maart verslag uit van haar bevindingen. De commissie deed unaniem de aanbeveling de Oosterschelde af te sluiten d.m.v. een poreuze dam, die zo veel water doorlaat dat er bij de mosselwaterplaatsen bij Ierseke nog een gemiddeld tijverschil van ong. 1.80 m blijft bestaan, terwijl de stormvloedstanden achterin het Oosterscheldehekken toch inet ong. 70 cm worden verlaagd.

Deze zogenaamde blokkendam kan worden opgeworpen met behulp van de al in uitvoering zijnde kabelbaan (,,zodat de hierin al geïnvesteerde f 200 miljoen niet in het water zijn gegooid"), maar voor de buitenbekleding kan niet worden volstaan met blokken van zo'n 7½ ton. Daar moeten betonkolossen van 40 ton het stuk worden gestort, wat kan met behulp van de speciaal geconstrueerde schepen die indertijd bij Hoek van Holland zijn ingezet voor de nieuwe havendammen.

Met deze eerste fase — waartoe ook behoort een verkleining van het Oosterscheldebekken, door een secundaire dam in het Keeten en een afscheiding van het Rijn-Scheldekanaal van de rest van de Oosterschelde — zou tegen 1978 eenzelfde veiligheid zijn te verkrijgen als bij het oorspronkelijke afdammingsplan.

Naast de veiligheid is vooral uitgangspunt van de commissie geweest de functie die de Oosterschelde heeft als ,,kinderkamer" voor enkele commercieel belangrijke zeevissen en schaaldieren.

De commissie ziet deze eerste werken als een tijdelijke oplossing. De aldus te bereiken stormvloedverlaging is h.i. namelijk onvoldoende voor een langere periode. Bovendien zal een open blokkendam op den duur door aangroeiing en aanslibbing dichtgroeien, verstopt raken. Ruim voordat dit punt is bereikt zal dan in het thans bestaande werkeiland tussen de geulen Roompot en de Schaar van Roggenplaat een stormvloedkering moeten worden gebouwd. Daarbij denkt de commissie aan een kunstwerk bestaande uit een groot aantal beneden de laagwaterlijn aangebrachte kokers (met een diameter van verscheidene tientallen meters), die door hun vormgeving een hoge afvoercoefficient hebben

Na vervanging van de blokkendam door de definitieve dam zal tenminste een zelfde tijverschil moeten zijn gewaarborgd. Bedoelde kokers moeten kunnen worden afgesloten bij extreem hoge waterstanden buitengaats, maar ook wanneer bij oostenwind in het Oosterscheldebekken te lage waterstanuen zouden optreden. die kunnen leiden tot dijk- en oevervallen.

De kosten voor de alternatieve oplossing komen f 1 - f 1,6 mrd duurder uit, maar daarmee wordt dan ook — aldus mr. Klaasesz — ,,een oplossing bereikt, bestemd voor de eeuwigheid".

De voorstellen van de commissie-Klaasesz garanderen volgens haar zowel een bijna optimale veiligheid voor het behoud van het milieu (de Oosterschelde is in biologisch opzicht wel een ,,gouden rand van de oceaan" genoemd) als beveiliging tegen de gevaren van de zee.

Het milieu van de Oosterschelde zal in de eerste fase van de uitvoering van de werken in de monding, niet volkomen onaangetast blijven, maar de omstandigheden kunnen na de totstandkoming van de stormvloedkering weer beter worden.

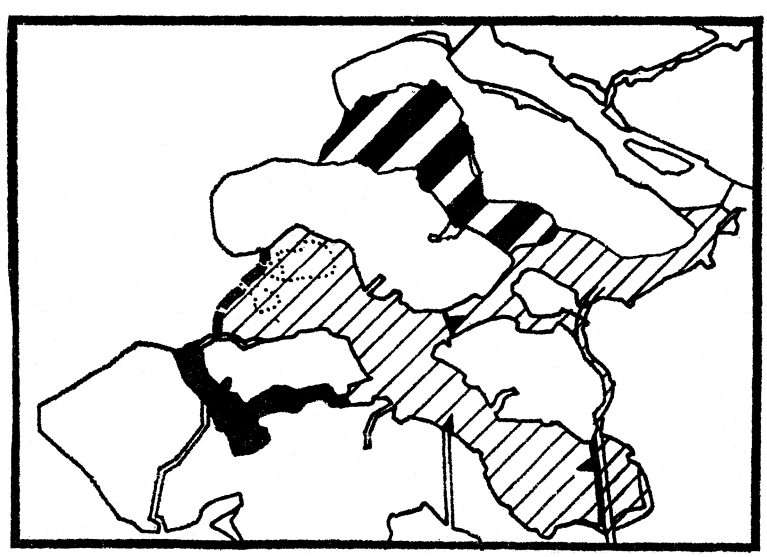
In het eerste deel van het rapport spreekt de commissie uit dat voor de uitvoering van het Deltaplan de Zuidhollandse en Zeeuwse wateren in hun totaliteit een bijzonder waardevol natuurgebied vormden.

Van dat interessante natuurgebied is alleen nog de Oosterschelde in zijn oorspronkelijke staat overgebleven. Toen indertijd besloten werd de Oosterschelde af te dammen heeft men, aldus de commissie, de verstrekkende gevolgen daarvan voor het milieu nauwelijks overzien. Dat men in de afgelopen jaren en nu ook de commissie tot een herwaardering zijn gekomen, vindt zijn oorzaak in twee veranderingen, die zich hebben geopenbaard. Deze zijn de verslechtering van de kwaliteit van het water van de grote rivieren, die in de afgesloten bekkens leegstromen, en het feit dat steeds meer mensen zich bewust zijn geworden van de grote waarde van het natuurlijk milieu voor de mens.

Vooral de waardering voor het biologisch milieu, dat door volledige afsluiting van de Oosterschelde verloren zou gaan, heeft bij de oordeelsvorming van de–commissie geleid tot de conclusie dat alles moest worden gedaan om dat milieu zo goed mogelijk in stand te houden.

Minister Westerterp van verkeer en waterstaat zal het rapport toesturen aan de provinciale besturen van Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant, de Raad van de Waterstaat en de waterschappen met het verzoek binnen drie maanden advies uit te brengen. De regering zal dan na 31 mei een definitieve beslissing nemen. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 526/3-1973)

Op bovenstaand kaartje een schematische aanduiding van de drie dammen die de commissie-Klaasesz gelegd wil zien. Aan de zeekant een primaire poreuze dam tussen Schouwen en Noord-Beveland, alsmede twee secundaire, achterwaarts gelegen dammen: één in het Keeten (het vaarwater tussen Schouwen-Duiveland en Tholen) en één achterin het Oosterscheldebekken om de nieuwe Rijn-Schelde-verbinding van de rest van het bekken af te scheiden.

PROEF LANDBOUW ZONDER CHEMICALIËN

Bij wijze van proef gaat de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders 450 ha nieuwe polder ontginnen zonder gebruik te maken van chemische bestrijdingsmiddelen. Er zal wel kunstmest worden toegepast.

In Zuidelijk Flevoland beschikt de dienst over 450 ha polderland; elk jaar zal er voorlopig 90 ha in cultuur worden gebracht. Daarbij zal het riet mechanisch worden verwijderd en het onkruid ouderwets worden gewied. Er wordt ook niet gespoten tegen ziekten en plagen.

Op het eerste deel wordt dit jaar geoogst en vervolgens zal er wintertarwe worden ingezaaid.

Doel van de proef is na te gaan of men een groot landbouwbedrijf zonder bestrijdingsmiddelen kan voeren, wat dat voor invloed heeft op kosten, opbrengsten en neveneffecten en hoe men een nieuwe polder zo kan inrichten dat er gunstige levensvoorwaarden worden geschapen voor mens, plant en dier in hun onderling verband. (ANP)

WIJZIGINGEN MILITAIR STRAF- EN TUCHTRECHT

De Tweede Kamer is op 6 maart akkoord gegaan met een wijziging van de wet op de krijgstucht, het wetboek van militair strafrecht en het militaire strafprocesrecht. Ingevoerd wordt de mogelijkheid van het opleggen van geldboetes van ten minste een rijksdaalder en ten hoogste vijftig gulden; een geldboete Ban niet worden opgelegd wanneer daardoor de som van meer geldboeten in een maand hoger zou worden dan honderd gulden.

Staatssecretaris Stemerdink (defensie) bestreed een amenueinent can zijn partijgenoot De Vries (PvdA) op praktische en principiele gronden Mi De Vries wilde ais alternatief voor het bedrag van honderd gulden een plafond van tien procent van de in de betrokken maand aan de veroordeelde militair toekomende bezoldiging

Een percentageregeling zou echter volgens de staatssecretaris ieiden tot een ingewikkelde administratieve procedure bovendien zou door verdere beperking van de boetemogelijkheid toch weer neiging oiitstaan meer arreststraffen op te leggen. vreesde de staatssecretaris

Mr De Vries trok zijn coorstel ten slotte in Wel kreeg hij gedaan, dat, als het tot verzwaard arrest komt, geen onderscheid wordt gemaakt tussen officieren, onderofficieien en minderen wat betreft de lokaliteit waarin de straf wordt ondergaan

De Kamer verwierp met 60 tegen 58 stemmen een amendement-Goudsmit (D'66), waarvan de strekking was, de minimumboete evenals in het ge one strafrecht te stellen op twee kwartjes (Voor D'66, PSP, CPN, DS'70, VVD minus mevrouw Veder CHU en KVP)

Naast invoering van de geldboete bevat het wetsontwerp afschaffing van streng arrest verlaging in rang en plaatsing in een tuchtklasse (N R C | H'b l a d)

(Vor. ber. pag. 126/1 e.v.-1972)

De uitgebrande VC-10 op Schiphol.

BEPERKI G BUITENVERLICHTING OPGEHEVEN

De beschikking, waarbij beperkingen werden gesteld aan het verbruik van elektriciteit voor verlichting van etalages, winkels en kantoorgebouwen, voor commerciële en reclamedoeleinden en voor feest- en sierdoeleinden, is m.i.v. 7 maart opgeheven als gevolg van de verbetering van de vooruitzichten voor de energievoorziening. (ANP)

(Vor. ber. pag. 53/3-1974)

BRITS VLIEGTUIG GEKAAPT. OP SCHIPHOL GELAND

Een vliegtuig van de British Airways van het type VC 10 werd op 3 maart op een vlucht van Bombay naar Londen na een tussenlanding in Beiroet door twee Palestijnen gekaapt. Een Engelse zakenman, aan boord van het vliegtuig, vertelde de pers na de voorspoedige afloop van de kaping, wat er aan boord van het toestel was gebeurd:

„Anderhalf uur na de start liepen die twee mannen naar de cockpit We realiseerden ons niet wat er gebeurde, maar even later kwam een van de twee mannen terug met de kapitein We moesten onze plaatsen verlaten en achterin het toestel gaan zitten

Zij zeiden helemaal niets verder Eén van de mannen bracht overal explosieven aan, bij de deuren en ook in onze bagege, en deed daar bijna drie uur over Al die tijd verkeerden we in grote onzekerheid over wat er zou gaan gebeuren. We wisten helemaal niet waar we heen gingen"

Co-piloot Geoffrey Crawford en de derde piloot bleven in de cockpit achter Met gezagvoerder Colin Harrison (51) in hun midden bleven de passagiers zeer kalm „De bemanning was geweldig", aldus de Engelsman

Om dertien over vijf nam het toestel voor het eerst contact op met Schiphol „Kom niet bij het vliegtuig, als we zijn geland", waarschuwden de kapers door de radio Zeventien minuten later werd het vliegveld voor alle vliegverkeer gesloten Om zeven minuten over zes landde de VC 10 van British Airways op baan 19 R, de Zwanenburgbaan. Vanaf dat moment was er geen contact meer tussen de verkeersleiding van Schiphol en de VC 10

Na de landing verzamelden de kapers de paspoorten van de passagiers en geboden hen hun schoenen uit te doen en in het middenpad te gaan staan.

De 92 passagiers en de 10 bemanningsleden moesten vervolgens via de nooduitgang en de glijbaan zo snel mogelijk het toestel verlaten Allen waren voor het uitbreken van de brand het toestel uit De Palestijnse kapers gooiden enkele flessen whisky kapot in het gangpad en staken het vliegtuig in brand Als laatsten verlieten zij de brandende VC 10

De eerste rookwolken, die uit de VC 10 opstegen, waren voor de brandweer het sein om in actie te komen De brandweer kon het vuur alleen van de buitenkant bestrijden Er was bekend dat er bommen aan boord waren Bij het begin deden zich twee kleine explosies voor Niemand kon het toestel binnengaan, omdat werd vermoed, dat er in de cockpit zwaardere explosieven zouden liggen.

Toen de brand was geblust, ging er wel een boordwerktuiglrundige de VC-10 binnen om de motoren van het vliegtuig af te zetten De mijnopruimingsdienst controleerde het toestel daarna, voordat naar de bagage van de passagiers kon w-orden gezocht

De twee kapers werden kort nadat zij het vliegtuig hadden verlaten gearresteerd Op aanwijzing van de passagiers maakte het plaatsvervangend hoofd van de luchthavenpolitie het eerst contact met de twee kapers. Zij overhandigden hem hun munitie, maar niet hun wapens De twee kapers zeiden zich alleen aan geüniformeerde politie te willen overgeven — de functionaris van de luchthaven was in burger Toen zich politiemannen in uniform bij het gezelschap voegden, gaven de twee kapers zich zonder verzet over

Kapers waarschijnlijk in Nederland berecht

Aangezien het gekaapte vliegtuig een Brits toestel is, zouden de twee kapers in Engeland kunnen worden berecht. Daartoe is evenwel noodzakelijk, dat de Britse regering om uitlevering vraagt. Gebeurt dat niet — en het ziet er naar uit, dat dat het geval zal zijn — dan zullen zij op grond van de internationale verdragen tegen vliegtuigkaping in Nederland moeten terechtstaan.

Verklaring Palestijnen

De Palestijnse guerrillagroep, die de verantwoordelijkheid voor de kaping voor zich opeist, heeft op 4 maart via kranten in Beiroet de Nederlandse regering gewaarschuwd de twee kapers geen kwaad te doen.

„Wij waarschuwen de Nederlandse regering en stellen haar volledig verantwoordelijk voor wat er ook moge gebeuren met onze commando's die de operatie uitvoerden", aldus de Arabische nationale jeugdorganisatie voor de bevrijding van Palestina De organisatie verklaarde verder dat zij „alle defaitistische oplossingen in het Midden-Oosten en de vestiging van een ministaat in Palestina verwerpt".

Jassar Arafat, de leider van El Fatah en van de overkoepelende Palestijnse Bevrijdingsorganisatie heeft zijn „ongenoegen" uitgesproken over de kaping van het Engelse vliegtuig.

Verhoor en verklaring kapers

De rijkspolitie sloot het verhoor van de kapers af op 5 maart. Majoor E. Gerritsen van de rijkspolitie vertelde de pers op 6 maart, dat zij, na aanvankelijke zwijgzaamheid, een uitvoerige verklaring hadden afgelegd. Het verhoor vond plaats met hulp van een tolk van de Universiteit van Amsterdam. De kapers werden juridisch bijgestaan door twee advocaten uit Haarlem.
De kapers legden de volgende verklaring af:

Ze zeggen 23 en 21 jaar oud te zijn en resp. Adnan Ahmad Nuri en Sami Hoessin Tamimi te heten. Zij kregen schuilnamen Said en Ali in de Arabische jeugdorganisatie voor de bevrijding van Palestina. Zij zijn zeer zorgvuldig voor de kaping opgeleid in Palestijnse vluchtelingenkampen in Jordanië, Syrië en Libanon. Inderdaad zijn ze in Beiroet aan boord gekomen waar ze onder de zittingen van hun stoelen twee pistolen, twee handgranaten, ontstekingen, lonten en andere explosieven aantroffen. Een door de rijkspolitie niet nader aangeduide derde man bracht hen in Beiroet langs de douane aan boord. Deze man was ook verantwoordelijk geweest voor hun opleiding. Zij hadden de opdracht het toestel naar Amsterdam te brengen omdat ze in Nederland goed behandeld zouden worden. De Nederlanders, aldus werd hun gezegd, staan sympathiek tegenover de Arabische zaak. Het doel van de actie was een bestraffing van de Engelsen omdat deze de Amerikanen hebben toegestaan van Britse vliegvelden gebruik te maken voor het vervoer van wapens en recruten naar Israël tijdens de jongste oorlog in het Midden-Oosten.
Ook zouden van Engelse vliegvelden verkenningstoestellen zijn opgestegen om boven Egypte waarnemingen te doen waardoor de strijd bij de Bittermeren door ontdekte zwakke plekken in de Egyptische verdediging nadelig voor dit land verliep. Verder stonden de Engelsen in de oorlog in 1956 aan de Israëlische kant. ,,Het leven zonder vaderland en eer is zonder zin", zeiden de twee tot de rijkspolitie en zij voegden daaraan toe dat de Israëli's Arabische vrouwen verkrachten en dat Arabische broeders in Israëlische gevangenissen worden gemarteld.
Vooral Nuri was zeer spraakzaain nadat er eenmaal een tolk en een advocaat bij de verhoren aanwezig waren.
Hij zegt groenteverkoper in Hebron te zijn geweest. Voor de oorlog vorig jaar ontmoette hij een man met wie hij bevriend raakte en die hem ,,bewust" maakte.
Nuri kreeg op 15 januari van dit jaar een permit om naar Jordanië te gaan. Bij de koning Hoesseinbrug over de Jordaan werd hij opgewacht en naar een vluchtelingenkamp gebracht. Er volgde een militaire opleiding op verschillende wapens. Men trainde 's nachts in de woestijn.
Na vijftien dagen ging Nuri met Tamimi, die hij inmiddels in het kamp had ontmoet, clandestien de grens over naar Syrië waar hun vijf dagen lang weer in een kamp de geografie van Europa werd bijgebracht.
Na die vijf dagen opnieuw illegaal de grens over, nu naar een kamp in Libanon dicht bij Beiroet. Hun trainer was voortdurend bij hen. Op 3 maart j.l. bracht deze het tweetal naar het vliegveld van Beiroet. Ze kregen geen paspoorten maar wel tickets waar precies op stond aangegeven op welke stoelen ze moesten gaan zitten. Hun trainer bracht hen door de douane.
Hun opdracht was het toestel om kwart over drie te kapen met behulp van de wapens die, verklaarden zij, inderdaad tussen de zwemvesten en de stoelzittingen zaten. De kaping vond plaats om tien voor vier omdat om kwart over drie in het toestel nog gegeten werd, zeggen zij. Verder is de kaping verlopen zoals reeds bekend is.
Het schot, dat aan boord is gelost, was om een Arabier die op de kaper in liet passagiersverblijf afkwam af te schrikken. Deze man hoopte overigens vanwege zijn nationaliteit beter door de kapers behandeld te worden. Het schot werd in een stapeltje boeken gelost om geen schade te veroorzaken.
De paspoorten van de passagiers werden ingenomen omdat de kapers hun nationaliteiten wilden weten en om speciaal op de Amerikanen onder de passagiers te kunnen letten.
Hun opdracht hield in dat niemand mocht worden gewond. Het vliegtuig moest op Schiphol exploderen nadat de passagiers het toestel hadden verlaten. De aangebrachte explosieven bleken echter te zwak. Drie van de vier ladingen zijn ontploft. Daaronder één vlak boven de brandstoftanks. De methode om met behulp van whisky en parfum brand te stichten was het tweetal ook in de kampen bijgebracht.

Beide kapers zijn op 7 maart voorgeleid aan de officier van justitie van het Haarlemse arrondissement, mr. J. Bredius, en vervolgens aan de rechter-commissaris, mr. J. Matthijsse. De voorgeleiding gebeurde, evenals de verhoren, op een geheim gehouden plaats.
Mr. Bredius deelde vervolgens op een bijeenkomst in Hoofddorp mede, dat de Haarlemse justitie streeft naar een spoedige berechting. Over het gerechtelijk vooronderzoek wordt voortdurend overleg gepleegd met minister Van Agt van justitie en de procureur bij het Amsterdamse gerechtshof.
De Haarlemse officier van justitie vertelde nog, dat de kapers een rustige indruk op hem maakten. ,,Zij beschouwen zich kennelijk als soldaten, die voor een bepaalde missie zijn getraind en die hun opdracht hebben uitgevoerd. Verder maken zij zich niet zo erg druk over de gang van zaken". (De *Volkskrant*, Het Parool, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 815/3 e.v. - 1973)

ENGELAND

VOLLEDIGE SAMENSTELLING NIEUWE BRITSE REGERING

In aansluiting aan wat wij in onze aflevering van 8 maart (pag. 157/1) over de samenstelling van de nieuwe Britse regering hebben opgenomen, geven wij hierna de volledige samenstelling van het kabinet-Wilson weer:
Premier - Harold Wilson; kanselier van de schatkist (financiën) - Denis Healey; buitenlandse zaken - James Callaghan; binnenlandse zaken - Roy Jenkins; arbeid - Michael Foot; industrie - Anthony Wedgwood-Benn; sociale zaken - Barbara Castle; milieu - Anthony Crosland; energie - Eric Varley; prijzen en consumentenbescherming - Shirley Williams; Schotse zaken - William Ross; voorzitter Lagerhuis - Edward Short; handel - Peter Shore; kanselier van het hertogdom Lancaster - Harold Lever; voorzitter Hogerhuis - Sir Elwyn Jones; landbouw - Fred Peart; defensie - Roy Mason; onderwijs en wetenschappen - Reginald Prentice; Wales - John Morris; Noord-Ierland - Merlyn Rees.

Biografieën

James Callaghan (61), minister voor buitenlandse en gemenebestzaken, via de vakbond in de politiek gekomen, bekleedde ondergeschikte functies in de regering-Attlee en klom langzaam op in de leiding van de Labourpartij. In 1964 werd hij kanselier van de schatkist in de eerste regering-Wilson. Na de devaluatie van het pond sterling in nov. 1967 verhuisde hij naar het ministerie van binnenlandse zaken, waar hij zich vooral met de Noordierse problematiek bezig heeft gehouden. In 1973 werd hij tot voorzitter van de Labour partij gekozen.

Roy Jenkins (54), minister van binnenlandse zaken, zoon van een mijnwerkersvakbondsleider uit Wales, sedert 1918 lid van het Lagerhuis en in 1964 als minister voor luchtvaart in het eerste kabinet-Wilson opgenomen. Minister van binnenlandse zaken van 1965 tot 1967 en kanselier van de schatkist van 1967 tot 1970. Trad in april 1972 af als vice-voorzitter van de Labourpartij na een conflict over het Labourbeleid inzake de toetreding tot de EEG, waarvan hij een fervent voorstander is.

Barbara Castle (62), minister van sociale zaken, kwam in 1943 in het Lagerhuis. Werd in 1968 tot minister voor arbeid en produktiviteit benoemd, een post die zij tot de algemene verkiezingen van 1970 bekleedde. Verantwoordelijk voor het witboek over de industriële betrekkingen ,,In Place of Strive", dat de Labourpartij zeer verdeelde en dat ten grondslag lag aan de conservatieve wet op de industriële betrekkingen.

Anthony Wedgwood-Benn (48), minister voor industrie, deed afstand van adellijke titel om in het Lagerhuis te kunnen komen, was minister van technologie van 1966 tot 1970 en voorzitter van de Labourpartij

Denis Healey (57), kanselier van de schatkist, was minister van defensie van 1964 tot 1970. Werd in 1952 in het Lagerhuis gekozen en bekleedde daarvoor (1946 tot 1952) een hoge functie in de Labourpartij (secretaris voor de internationale contacten). Van 1958 tot 1961 was hij adviseur van het Instituut voor Strategische Stu-

dies in Londen. tot 1961 lid van de uitvoerende raad van de Fabian Society en maakte vanaf 1972 deel uit van het schaduwkabinet.

Shirley Williams (43), minister voor prijzen en consumentenbescherming. Maakt als minister van staat op het ministerie van binnenlandse zaken deel uit van het laatste Labourkabinet. Werd in 1964 in het Lagerhuis gekozen. Was lid van het schaduwkabinet voor de post die zij nu bekleedt, overtuigd Europeaan en voorzitter van het Labour-comité voor Europa.

Edward Short (61), voorzitter van het Lagerhuis, vice-voorzitter van de Labourpartij na het aftreden van Jenkins in april 1972 Was chief whip bij het begin van het laatste kabinet-Wilson Van 1966 tot 1968 minister van posterijen en van 1968 tot 1970 minister van onderwijs en wetenschappen

Sir Elwyn Jones (66), lord Chancellor (voorzitter van het Hogerhuis, tevens hoogste rechter,, procureur generaal in ae belde kabinetten-Wilson van 1964 tot 1970, in 1945 voor het eerst in het Lagerhuis gekozen, advocaat van beroep en vicevoorzitter van het genootschap van Labour advocaten

Eric Varley (41), minister voor energie. Was minister voor technologie in het laatste Labourkabinet. Was werkzaam in de mijnen en kwam via de vakbond in de politiek. Werd in 1964 in het Lagerhuis gekozen en was Wilsons parlementair privé-secretaris van 1968 tot 1969.

Merlyn Rees (53), minister voor Noord-Ierland. Was tot 1970 parlementair secretaris op het ministerie van binnenlandse zaken. Sedert 1972 woordvoerder voor de oppositie over zaken Noord-Ierland betreffende. Was parlementair onderstaatssecretaris voor defensie-aangelegenheden in de Labourregeringen tussen 1964 en 1966.

Fred Peart (59), minister voor landbouw en visserij Was Lord President of the Council (voorzitter Lagerhuis) onder vorige Labourregering. daarvoor minister van landbouw en lord zegelbewaarder Hij werd in 1945 in het Lagerhuis gekozen en was leider van de Labour-delezatie naar de Raad van Europa

Reg **Prentice** (51). minister van onderwijs. Controversieel figuur in Labourpartij wegens hevig verzet tegen linksere koers. In schaduwkabinet woordvoerder voor arbeid en arbeidsbetrekkingen. Was minister voor Overzeese Ontwikkeling in laatste Labourregering totdat bij in okt. 1969 aftrad wegens een politiek meningsverschil.

Harold Lever (59), kanselier van het hertogdom Lancaster Werd in 1945 in het Lagerhuis gekozen In de laatste Labourregering was hij successievelijk parlementair onderstaatssecretaric op het departement van economische zaken, financieel secretaris bij de schatkist en algemeen betaalmeester

Anthony **Crosland** (55), minister voor milieuhygiene Was minister voor economische zaken, president van de Board of Trade en minister voor lokaal bestuur en regionale planning in laatste Labourregering Was oppositiewoordvoerder voor milieuzaken sedert 1970 Sedert 1959 parlementslid en voorzitter van ae Fabian Society van 1961 tot 1962

Peter **Shore** (49), minister van handel. Verwoed tegenstander van Brits lidmaatschap EEG. Was in laatste Labourregering successievelijk parlementair secretaris op ministerie van technologie, economische zaken, minister van economische zaken en minister zonder portefeuille. Werd in 1964 lid van het Lagerhuis.

John **Morris** (43), minister voor Wales, Werd Lagerhuislid in 1959 Was miilister van defensie (uitrusting) van 1968 tot 1970 en lid van de Labour-afvaardiging naar de Raad van Europa Was sedert 1970 opoositiewoordvoerder voor defensie

Rog Mason (49), minister van defensie Oud-mijnwerker, via vakbond in politiek In 1953 in Lagerhuis gekozen Was minister van defensie van 1967 tot 1968, vervolgens minister van posterijen en werd in juni 1968 tot minister van energievoorziening benoemd In 1969 volgde benoeming tot president van de Board of Traae

William Ross (62), minister voor Schotse zaken. een functie die hii van 1964 tot 1969 bekleedde. Tegenstander van Brits toetreden tot EEG, lid van de Raad van Europa.

Michael Foot (611, minister van arbeid. Maakt voor de eerste maal deel uit van een Labourregering. Bekend radicaal, sedert 1960 lid van het Lagerhuis, verschillende jaren directeur van Tribune, het orgaan van de linkse stroming binnen Labour.

Aanvullende benoemingen.

Op 7 maart maakte Wilson de volgende aanvullende benoemingen bekend

Grootzegelbewaarder - Lord Shepherd; minister van overzeese ontwikkeling - Judith Hart algemeen betaalmeester - Edmund Dell procureur-generaal - Samuel Silkin, advocaat-generaal - Peter Archer parlementaire secretarissen op het departement van de civil service - Robert Sheldon en John Grant. parlementair staatssecretaris onderwijs en wetenschappen - Ernest Armstrong, minister van staat op milieuzaken - Lord Balogh en parlementair staatssecretaris op milieuzaken - Gavin Strang en Alexander Eadie minister van transport - Frederick Mullery, minister voor planning en lokaal bestuur - John Silkin, minister voor huisvesting en constructie - Reginald Freeson, minister van staat voor stedelijke zaken - Charles Morris minister van staat voor sport - Dennis Howell minister van staat op het departement voor buitenlandse zaken - David Ennals en Roy Hattersley: minister van staat op ministerie voor industrie - Eric Heffer en parlementair staatssecretaris voor industrie - Gregor MacKenzie en Michael Meacher; minister van staat voor Noord-Ierland - Stanley Orine, staatssecretarissen op financien - Joel Barnett en John Gilbert: parlementair staatssecretaris op departement voor Wales - Edward Rowlands en Stephen Barry Jones Schatkistbewaarder van H M's huishouding tevens plv chief whip voor de regering - Walter Harrison

In een toelichting op deze laatste benoemingen schreef het N R C/H'b l a d (8-3) het volgende

Onder de tweede lijst van 27 verdere ministeriele benoemingen — ministers die geen zitting hebben in het kabinet en de voornaamste onderministers — bevinden zich de namen van Roy Hattersley (41) als onderminister in het Foreign Office, belast met Europese zaken, en die van Lord Balogh (68) als onderminister van energie

Hattersley, een bekwaam en zeer ambitieus man, was vroeger een overtuigd pro-marketeer Hij zal dezelfde soort functie gaan vervullen als die John Davies in de Conservatieve regering waarnam, maar Callaghan is van plan het toezicht op de „heronderhandeling" van de toetredingsvoorwaarde in eigen handen te houden Hij zal de Britse vertegenwoordiger in de Europese ministerraad zijn De ministers van handel (Shore) en landbouw (Peart) zullen daar optreden als speciaal de zaken van hun departementen aan de orde komen Beiden zijn overtuigde anti-marketeers

De tweede man in het Foreign Office wordt David Ennals, een vroegere onderminister van binnenlandse zaken, die in 1970 zijn parlementszetel verloor maar thans voor Norwich in het Lagerhuis is teruggekeerd. Lord Balogh. de econoom van Hongaarse afkomst, die de vorige regering-Wilson als algemeen economisch adviseur diende, is de man die het eerst heeft gewezen op de zeer grote winsten die oliemaatschappijen onder het bestaande concessiestelsel hoogstwaarschijnlijk uit de Noordzee-olie zullen gaan behalen. Van hen vallen echter geen overijlde nationalisatieplannen te verwachten. Hij zei op 7 maart dat hij hoopte dat er in overleg met de oliemaatschappijen een formule zou kunnen worden gevonden waaronder het aandeel van de staat in de winsten zal toenemen.

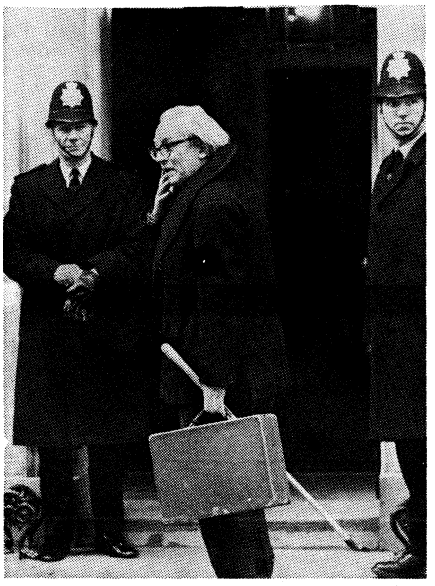
Twee linkse Labourparlementsleden krijgen ministersposten. Eric Heffer wordt onderminister van in- tri- Stan rme onderminister van Noord-Ierland. Healy krijgt aan financiën een zeer sterke ploeg: Edmund Dell wordt zijn tweede man. (The Times, Le Monde, N R C/H'b l a d)

AKKOORD REGERING-MIJNWERKERS

Eén van de eerste daden van de regering-Wilson is het bijleggen van het geschil met de mijnwerkers geweest. Op 5 maart kwamen de leiders van de vakbonden en van het bedrijfsleven in afzonderlijke bijeenkomsten op Downing Street bijeen voor een bespreking van de industriële en economische situatie.

De nieuwe minister van arbeid Michael Foot ontving op 5 maart vertegenwoordigers van de National Coal Board en van de National Union of Miners (NUM) op aparte besprekingen. Hij gaf de vertegenwoordigers opdracht, zo mogelijk op 6 maart nog tot een akkoord te komen. Hij overhandigde hun bij die gelegenheid de aanbevelingen van de Loonraad, die een rapport over de situatie in de mijnbouw had opgesteld. In het rapport wordt voorgesteld de oorspronkelijk voorgestelde £ 44 mln te verhogen met £ 57 mln zodat het totale aanbod boven de £ 100 mln komt.

Als argumentatie hiervoor voerde de loonraad o.a. aan dat het teruglopen van het personeelsbestand in de mijnbouw slechts kan worden tegengegaan door substantiële loonsverhogingen. De loonraad stelde verder voor vooral de lonen van

Minister Michael Foot.

de ondergronds werkende arbeiders te verhogen.

Hierna begonnen de besprekingen tussen de NCB en de NUM die na twaalf uur onderhandelen op 6 maart eindigden in een akkoord over een loonsverhoging van gemiddeld 29%, die per jaar £ 103 mln zal kosten.

Het volledige hoofdbestuur van de bond van mijnwerkers keurde de regeling vervolgens met 25 tegen 2 stemmen goed. De normale kolenproduktie zou op 11 maart worden hervat.

De mijnwerkers zullen vanaf 1 maart loonsverhogingen ontvangen variërend van £ 6,71 tot £ 16,31 per week en bovendien meer vakantiegeld. De bovengrondse arbeiders krijgen daarmee niet helemaal hun oorspronkelijke eis van £ 35,— per week. Dit geldt wel voor de mijnwerkers die ondergronds werken: hun basisloon komt op £ 45,—. Tussen de vakbond en de kolenraad zullen nadere besprekingen worden gevoerd over de toekomst van de kolenindustrie en de toekomstige loonstructuur.

Het geschil met de mijnwerkers zal de Kolenraad in totaal zo'n £ 120 mln hebben gekost. De kolenprijs zal door de regeling met £ 1,— per ton moeten toenemen als die verhoging in haar geheel direct naar de afnemers wordt overgeheveld. De elektriciteitsbedrijven hebben berekend dat de tarieven voor particuliere afnemers er met 40% door zullen stijgen.

Vervolg overzicht
mijnwerkersconflict

De rege ing-Wilson heeft binnen twee dagen een eind weten te maken aan het conflict met de mijnwerkers dat in het najaar van 1973 begon en dat grote repercussies in Groot-Brittannië en daarbuiten heeft teweeg gebracht (vor. ber. pag. 129 e.v.).

Hieronder vervolgen wij ons beknopt overzicht van dit arbeidsconflict, te beginnen met een korte schets van de nationale vakbond van mijnwerkers, NUM, die in dit alles zo'n belangrijke rol heeft gespeeld.

Vakbond mijnwerkers

Aan het NRC/H'blad (9-1) ontlenen wij het volgende over de Britse mijnwerkersvakbond.

Het hoofdbestuur bestaat uit een ,,gematigde" meerderheid van zestien en een zeer linkse minderheid van zes communisten en vijf zeer linkse Labouraanhangers. Het zijn allemaal mannen die van beneden af aan op zijn geklommen. Van de plaatselijke loge naar het afdelingsbestuur — de nationale unie is een federatie van vijftien geografische afdelingen met aanvullende afdelingen van opzichters, cokesspecialisten, machinisten, en ,,craftsmen" — en vandaar naar het nationale hoofdbestuur.

Verscheidene van hen zijn als jongens van veertien of vijftien jaar begonnen en komen uit mijnwerkersfamilies: de weg omhoog gaat via verkiezingen. Leden van het hoofdbestuur zijn vaak tegelijk voorzitters of secretarissen van de plaatselijke afdelingen. Twee van hen zijn nog actief werkende mijnwerkers.

De zes communisten onder leiding van de 48-jarige Mike McGahey, de Schotse president en tegelijk nationaal vice-president, oefenen met het oude recept van hard werk en constante toewijding, een zeer grote invloed uit. Zij worden in het hoofdbestuur doorgaans gesteund door Arthur Scargill, de links-marxistische voorzitter van de afdeling Yorkshire en vier andere ,,leftwingers".

Het voorstel voor het zo doeltreffende volstrekte verbod van alle overwerk werd in het najaar 1973 echter door Len Clarke, de gematigde voorzitter van de afdeling Nottinghamshire gedaan, nadat men eerst van de ,,managers" de verzekering had ontvangen, dat deze in de weekeinden het nodige minimum aan onderhoudswerk zouden verrichten.

Die beslissing werd in het najaar met algemene stemmen genomen. (pag. 13013). Een man als Len Clarke, die in de verkiezingen voor het vice-presidentschap het onderspit dolf tegen McGahey, vindt het verbod van overwerk de juiste aanpak voor deze moderne tijd: men oefent er een behoorlijke druk mee uit op de werkgever, de Nationale Kolenraad en de mijnwerkers behouden tezelfdertijd hun basisloon. Clarke wil met deze actie zeker niet de regering ten val brengen of de bestaande samenleving veranderen. Zo ver gaat zijn ,,politieke motivering" niet, zegt hij. Wat hij wil is om voor de mijnwerkers die beloning te krijgen waar hij meent dat zij recht op hebben.

Heel anders de communisten die juist door een combinatie van politieke en industriële actie de conservatieve regering ten val willen brengen en die tegelijk geen enkel conflict tussen hun rol als vakbondsleider en hun rol als communist zien.

Want zoals Mike McGahey zei, ,,de doelstelling van de nationale unie van mijnwerkers is de volledige afschaffing van het kapitalisme". McGahey heeft in theorie volkomen gelijk. Die woorden worden als doelstelling in artikel 3 van het huishoudelijk reglement van de bond vermeld, maar alleen de communisten vatten ze letterlijk op.

De 35-jarige Arthur Scargill, de voorzitter van de afdeling Yorkshire, is een marxist, die voor politieke invloed een carrière in de vakbond prefereert boven de oude traditionele combinatie van mijnwerker-parlementslid. Hij speelde in 1972 een leidende rol bij het zeer militante posten bij het cokesdepot van de gasfabrieken in Birmingham. Hij zelf zou de actie van de weigering van overwerk graag uitgebreid zien maar het is nog niet helemaal duidelijk of hij zijn afdeling daarin helemaal mee zou krijgen.

Kritiek invoering 3-daagse werkweek

De beslissing van de regering-Heath om de driedaagse werkweek in te voeren (pag. 131/3) werd door de oppositie en door de vakbonden fel bekritiseerd.

Van de zijde van de mijnwerkersbond werd o.a. verklaard dat de driedaagse werkweek een paniekmaatregel was, bedoeld om de bevolking tegen de mijnwerkers op te zetten. De mensen zouden zeer vertoornd worden, aldus Daly de secretaris van de mijnwerkersbond in een verklaring afgelegd aan de vooravond van het ingaan van de driedaagse werkweek, als zij te weten kwamen dat een driedaagse werkweek werd ingevoerd om kolenvoorraden veilig te stellen, terwijl de voorraden groter zijn dan vorig jaar.

Op 1 januari, de dag waarop de driedaagse werkweek begon, verklaarde de woordvoerder van Labour over energievraagstukken, Wedgwood Benn, dat de regering het geschil met de mijnwerkers gebruikte als een excuus voor een scherpe en massale deflatie. Volgens Benn was de driedaagse werkweek niet noodzakelijk.

Premier Heath antwoordde op deze kritiek in een brief waarin hij o.a. schreef dat er geen rechtvaardiging kon bestaan voor de schade die de mijnwerkers met hun actie aan de economie toebrachten. Hij wees er verder op dat de bestaande loonregeling met de mijnwerkers nog tot eind februari van kracht was en dat het door hen verworpen loonaanbod van 16,5% het beste was dat ooit aan hen was gedaan.

Heath nodigde verder Benn uit zijn steun uit te spreken voor de derde fase van het saneringsprogramma

opdat de moeilijkheden en ontberingen die de bevolking te verduren zou krijgen zo spoedig mogelijk beëindigd zouden worden.

De regering publiceerde ook nadere cijfers over de kolenvoorraden. Deze bedroegen eind dec. 1973 bij de centrales zelf 14 mln ton, met nog eens 11 mln ton bij de mijnen. Slechts 4 mln ton daarvan was geschikt als brandstof voor de centrales en de helft van de 4 mln ton kon alleen maar in Zuid-Wales worden gebruikt.

Compromisoplossing verworpen door Loonraad, debat *Lagerhuis, wijzigingen regering*

In de loop van dec. 1973 was getracht aan de looneisen van de mijnwerkers enigszins tegemoet te komen door een vergoeding te gaan geven voor de zgn. wachttijden van de mijnwerkers, d.w.z. de tijd die de mijnwerkers bovengronds besteden aan omkleden, vervoer naar en in de schacht en douchen. Tot dan toe kregen de mijnwerkers hiervoor niet betaald.

Oppositieleider Wilson had in een brief aan premier Heath van 23 nov. Voorgesteld de mijnwerkers hiervoor een vergoeding te gaan geven. De Nationale Kolenraad verklaarde zich bereid hierover met de mijnwerkers te gaan onderhandelen, mits e.a. binnen de criteria van fase 3 zou vallen.

Het voorstel werd voorgelegd aan de Loonraad, het officiële orgaan dat hierover een bindende uitspraak kan doen.

Op 3 jan. liet de Loonraad weten dat de wacht- en omkleedtijd van 40 minuten per dag niet bij de eigenlijke werktijd mocht worden opgeteld en dat van een loonsverhoging op basis van deze overweging dus geen sprake kon zijn.

De besprekingen tussen de mijnwerkers, regering en kolenraad werden in de eerste week van jan. weer hervat.

Op 9 jan. ontving de minister van arbeid Whitelaw het volledige bestuur van de mijnwerkersbond. Hij liet hun weten dat de regering bereid was de zaak van de mijnwerkers als een speciaal geval uit het raam van de inkomenspolitiek te lichten, omdat de mijnwerkers als gevolg van de energieproblematiek een nieuwe positie innamen. De mijnwerkers moesten echter eerst akkoord gaan met het al gedane aanbod van 16,5%.

De TUC, het overkoepelend orgaan van de Engelse vakbonden, had inmiddels laten weten dat andere konden een uitzonderingsregeling voor de mijnwerkers niet als een argument in hun eigen loononderhandelingen zouden gebruiken.

Bij het driedaagse debat dat het Lagerhuis op 9, 10 en 11 jan. aan de kwestie wijdde, kwam Heath nader op deze uitlating terug. Hij zei te betwijfelen of de TUC in staat zou zijn de verschillende bonden in toom te houden. Minister Whitelaw die ook het woord voerde. zei dat een eventuele verzoening geen zwakte of gebrek aan vastbeslotenheid mocht betekenen.

Minister Walker, minister van handel. zei tijdens het debat dat de verdiensten van de mijnwerkers onder zes jaar Labourbewind met R 4,— per week waren gestegen en onder drie en een half jaar conservatief bestuur tot dan toe met £ 13,— per week: en tot £ 17,— per week als het loonaanbod werd aanvaard.

Op 8 jan. maakte premier Heath enige wijzigingen in de samenstelling van zijn regering bekend. Lord Carrington, tot dan toe minister van defensie, werd benoemd tot minister voor energie, een nieuwe functie. Hij kreeg daarmee de verantwoordelijkheid voor de gehele Britse energievoorziening. Onderminister Gilmour volgde Carrington bij defensie op.

De zorg voor de energievoorziening werd door deze wijziging overgeheveld van het in juni 1970 door Heath geschapen superministerie van handel en industrie van Walker. Walker bleef verantwoordelijk voor het toezicht op de ijzer- en staalindustrie.

Stiptheidsacties machinisten beëindigd, nieuwe staking

Op 10 jan. besloot het bestuur van de machinistenbond de stiptheidsacties (pag. 131/2) te staken, die werden gehouden om kracht bij te zetten aan de looneisen. Door deze stiptheidsacties was het treinverkeer in grote delen van Engeland en in het bijzonder in het zuid-westen, waar een druk forensenverkeer op Londen bestaat, regelmatig ernstig ontwricht.

De bond handhaafde echter wel het verbod op overwerk en werk op zon- en rustdagen.

Op 15 jan. riep de machinistenbond een algehele 24-uursstaking uit uit protest tegen het feit dat de directie van de spoorwegen het overlegorgaan niet onmiddellijk bijeengeroepen had toen de machinisten hun stiptheidsactie ophieven.

Bemiddeling TUC *mislukt*

Op 14 jan. voerden Heath en de ministers Whitelaw en Barber wederom overleg met de leiders van de TUC over de beëindiging van het mijnwerkersconflict. De TUC-top herhaalde zijn eerder gedane toezegging dat als in een speciale regeling voor de mijnwerkers de grenzen van de derde fase van de inkomenspolitiek zou u-orden doorbroken, de andere bonden daarvan in hun eigen loononderhandelingen geen gebruik zouden maken. De regering van haar kant eiste bindende garanties van de kant van de TUC hieromtrent.

Op 16 januari kwamen in Londen de afgevaardigden van de 103 bonden die aangesloten zijn bij de TUC bijeen. De afgevaardigden bevestigden nog eens wat door de TUC-leiding al eerder tegen de regering was gezegd, nl. dat toegeven aan de looneisen van de mijnwerkers door de andere bonden niet zou worden aangegrepen om eigen, buiten fase III vallende eisen, door te drukken. De TUC-leiding kon echter geen bindende garanties voor de naleving van deze toezegging van de afzonderlijke bonden krijgen.

Naar aanleiding van de resultaten van de bijeenkomst van de vakbondsleiders besloot premier Heath op 17 januari nogmaals contact te zoeken met de TUC.

Dit overleg vond op 21 januari op het buitenverblijf van Heath te Chequers plaats en leverde geen positief resultaat op. Volgens de regering kon de TUC niet waarmaken dat de andere bonden inderdaad ook niet met nieuwe looneisen zouden komen als op de verlangens van de mijnwerkers werd ingegaan.

Mijnwerkersvoorzitter Gormley verklaarde n.a.v. het mislukken van het overleg dat Heath niet van zins was het geschil te regelen.

De verharding van de positie van de regering was te verklaren uit de omstandigheid dat zij geloofde over te kunnen gaan tot een vierdaagse of een vijfdaagse werkweek waarin 80% van het normale stroomgebruik is toegestaan, aldus het NRC/Handelsblad (22-1).

Aan de werkgevers werd verzocht om voor 24 jan. nader commentaar op deze alternatieven te geven. Het bedrijfsleven prefereerde herstel van de vijfdaagse werkweek met stroomkortingen.

De verharding van de positie van de regering werd treffend geïllustreerd door de omstandigheid dat het minister van financiën Barber, een onmiskenbare ,,havik'', was die na afloop van de besprekingen als woordvoerder optrad.

Barber merkte onder meer op dat men zich niet behoefde te verbazen dat veel mensen nu suggereerden dat de voorzieningen van de ,,derde fase'' te royaal waren.

Barber stipte voorts aan dat de regering niet betwijfelde dat de leiders van het TUC hun belofte zouden nakomen dat de andere bonden een regeling van het mijnwerkersgeschil buiten de derde fase niet als argument in hun eigen onderhandelingen zouden gaan gebruiken, maar er was, zei hij, geen ,,verzekering'' dat andere groepen arbeiders ook niet regelingen buiten de ,.derde fase'' zouden gaan eisen en voor de verkrijging daarvan hun

industriële macht zouden willen gebruiken.

Gevraagd over de mogelijkheid van verkiezingen zei Barber dat hij er zeker van was dat verkiezingen in de bestaande situatie niet ,,het beste antwoord'' zouden zijn, maar het was tegelijkertijd duidelijk dat ,,geen premier in bepaalde omstandigheden verkiezingen kan uitsluiten''.

Op 22 januari gaf premier Heath aan het Lagerhuis nader uitleg over het mislukken van het overleg met de TUC.

Heath zei dat het door de mijnwerkers verworpen loonaanbod van 16,5% royaal was en niet kan worden verhoogd. Hij wees er weer op dat de mijnwerkers bij aanvaarding onmiddellijk uitzicht hadden op besprekingen over betere uitkeringen bij ongevallen, hogere pensioenen en een nieuwe loonstructuur in verband met de gewijzigde betekenis van de kolenindustrie.

Heath vroeg zich af of in een tijd waarin een groot deel van de Westelijke wereld door de gebeurtenissen in het Midden-Oosten slagen had ontvangen die het deden wankelen, slagen die economische instabiliteit in individuele Westeuropese landen veroorzaakte en die ontwikkelingslanden in één slag van hun economische posities en reserves beroofden, het voor de drie politieke partijen niet mogelijk kon zijn om het eens te worden dat er grenzen waren aan wat men voor de mijnwerkers kon doen? Eerder in zijn inleidende verklaring had Heath reeds uiteengezet dat de extra belasting van de betalingsbalans en de noodzaak van nieuwe investeringen voor de energievoorziening geen uitzicht bood dat de consumptie in het lopende jaar zou kunnen worden verhoogd. Ja, men zou weleens genoegen moeten nemen met de levensstandaard van een jaar geleden en van verbeteringen die een paar maanden geleden nog mogelijk leken, moeten afzien, zo zei Heath.

Mijnwerkers besluiten tot totale staking

De ontstemming over het afwijzen door de regering van de toezegging van de TUC was onder de mijnwerkers zo groot dat de dagelijkse topleiding van de NUM op 23 jan. besloot het voltallige hoofdbestuur aan te bevelen een stemming onder de mijnwerkers uit te schrijven over een totale staking.

Met 16 tegen 10 stemmen besloot dit op 24 jan. de 270.000 mijnwerkers schriftelijk te laten stemmen over het laten doorgaan van een totale staking in de mijnen.

Het bestuur nam het besluit ondanks een laatste schriftelijk beroep van Heath waarin deze nogmaals zijn visie op de situatie gaf en de mijnwerkers bezwoor dat het verworpen loonaanbod van 16,5% niet alleen recht deed aan hun eigen verlangens maar ook aan ,,de noden en omstandigheden van dit land waarvan wij allen de burgers zijn''. Heath bood ook aan om het hoofdbestuur alsnog te ontmoeten, maar dit aanbod werd afgeslagen.

Op 4 febr. werd de stemming onder de mijnwerkers gehouden en dezen machtigden met 188.000 tegen 44.000 stemmen hun hoofdbestuur tot het uitroepen van een nationale kolenstaking.

Op 5 febr. bepaalde het hoofdbestuur dat de staking op 10 febr zou beginnen.

Nieuwe bemiddelingspogingen mislukt, vervroegde verkiezingen uitgeschreven

Op 30 jan. kwam Heath met een nieuw initiatief. Na overleg met de direct bij de kwestie betrokken ministers nodigde hij de leiders van de werkgeversorganisatie CBI en van de TUC uit voor onmiddellijke besprekingen over het rapport dat de Loonraad eerder over de kwestie had gepubliceerd.

Het rapport suggereerde het reserveren van extra geld voor speciale gevallen in de industrie, de z.g. loonrelativiteiten. Het rapport stelde de oprichting van een machinerie voor ter beoordeling van die relativiteiten.

In zijn uitnodiging schreef Heath dat als de wil aanwezig is het nieuwe lichaam in zeer korte tijd zou kunnen worden opgericht. Zij die aanspraak maken op hogere beloning op grond van ,,relativiteiten'' zouden hun zaak dan kunnen bepleiten voor dat nieuwe orgaan, dat tevens diegenen zou horen die zich door zulk een verhoging in hun belangen aangetast zouden voelen.

Voor wat betreft de mijnwerkers zag Heath twee alternatieve oplossingen. Beide waren erop gebaseerd dat het werk werd hervat en de onder de ,,derde fase'' aangeboden loonsverhoging van 16,5% werd aanvaard.

In het ene geval zouden de al eerder toegezegde onmiddellijke besprekingen van de Kolenraad met de mijnwerkers over de toekomst van de kolenindustrie en de daarmee verband houdende noodzakelijke nieuwe loonstructuur kunnen plaatsvinden.

Of de mijnwerkers zouden hun aanspraak voor een verdere relatieve verbetering van hun positie voor het nieuwe orgaan kunnen brengen.

De economische commissie van de bestuursraad van de TUC besloot op 1 febr. om de uitnodiging van premier Heath voor verdere besprekingen te aanvaarden.

De leiding van de werkgeversorganisatie CBI, l. Sir John Partridge r. Campbell Adamson.

Die aanvaarding was echter geheel vrijblijvend ten aanzien van de consequenties van het rapport over „relativiteiten" van de Loonraad dat Heath juist als uitgangspunt voor dit nieuwe overleg wenst te nemen. Murray, de algemene secretaris van het TUC, noemde de conclusies van het rapport „vaag", maar concludeerde tegelijk zelf dat het rapport verdere steun gaf aan de wijd verbreide mening dat de mijnwerkers in de huidige omstandigheden als een „bijzonder geval" moeten worden beschouwd.

Murray stelde zich verder geheel achter de mijnwerkers in hun eis dat voor een beslechting van het geschil beloften voor de toekomst onvoldoende waren en dat er direct meer geld op tafel moest komen.

Op 4 febr. vergaderden vertegenwoordigers van de TUC in 10 Downing Street met premier Heath De regering deed hun bij die gelegenheid het voorstel te bemiddelen in het conflict met de NUM op basis van het rapport van de Loonraad De vakbondsleiders waren echter niet bereid op deze basis contact op te nemen met de leiders van de NUM die al verschillende malen hadden verklaard dat het rapport niet voldoende tegemoet kwam aan hun verlangens.

Premier Heath vertelde op 6 febr. in het Lagerhuis nog dat de vakbondsleiders geweigerd hadden om garanties te geven dat in de beide nog niet ge egelde grote loonregelingen — van de metaalarbeiders en de spoorwegbonden — geen industriële acties zouden worden ondernomen als aan de mijnwerkers een uitzonderingspositie werd gegeven.

Op 5 febr. kwamen de vertegenwoordigers van de werkgevers naar Downing Street Zij aanvaardden in beginsel het rapport van de Loonraad wel als uitgangspunt voor besprekingen.

Op 7 febr maakte Heath bekend dat op 28 febr vervroegde verkiezingen zouden worden gehouden Er hadden al geruime tijd geruchten gecirculeerd dat Heath zijn beleid door middel van vervroegde algemene verkiezingen rechtstreeks ter beoordeling aan het electoraat wilde voorleggen, maar steeds weer was dit van officiële zijde ontkend

Na de bekendmaking schreef Heath een brief aan de mijnwerkers met het verzoek om hun staking tijdens de verkiezingscampagne af te *ge*lasten Tegelijk kondigde hij aan dat een commissie tot beoordeling van „relativiteiten" in de lonen terstond door minister Whitelaw zou worden opgericht.

Het onderzoek zou onpartijdig grondig en billijk zijn en aan de aanbevelingen van het nieuwe orgaan zou voor mijnwerkers terugwerkende kracht tot 1 maart worden gegeven.

De mijnwerkersbond wees dit voorstel echter van de hand en op 10 febr. werd het werk in de mijnen neergelegd.

Conflict voor *Loonraad*

In overeenstemming met de bepalingen van de wet op de industriële betrekkingen ging de Loonraad zich met de mijnstaking bezighouden.

Op 18 februari kwam een speciale commissie van de raad in Londen bijeen om de argumenten van de mijnwerkers te horen. Deze hadden hun speciale situatie in een lijvig rapport uiteengezet. In het rapport werd omstandig de nadruk gelegd op de risico's van het vak, het grote verloop onder de mijnwerkers en het vergrote belang van de kolenindustrie.

Sinds de nationalisatie van de Britse mijnen zijn er 7 718 mijnwerkers omgekomen — vorig jaar alleen al tachtig en tussen 1951 en 1971 stierven er meer dan 17000 aan longziekten. Vorig jaar werden er nog 626 gevaiieri van deze ziekten vastgesteld en in 1973 werden ook nog eens 569 man ernstig gewond Geen wonder, dat er bijna 25000 man per jaar een andere baan nemen, zeker niet als daarbij de betaling in ogenschouw wordt genomen We moeten eigenlijk gevarengeld", zegt de mijnwerkersbond NUM daarbij gesteund door de organisatie van artsen

Op 19 febr. kwam de grootste werkgever in de Britse mijnindustrie, de National Coal Board (NBC) aan het woord voor de Loonraad. Ook de NBC was van mening dat de mijnarbeiders veel meer betaald zouden moeten krijgen dan zij nu hadden, omdat zij onder zeer slechte omstandigheden vuil, hard en gevaarlijk werk verrichten. Wel zou dit dan tot een prijsverhoging van 50% kunnen leiden.

Daar stsat tegenover, dat de overheidssubsidie van 650 miljoen gulden per jaar dan kan worden afgeschaft en dat het snelle verloop onder het personeel tot staan kan worden gebracht.

De voorzitter van de Kolenraad, Derek Ezra, lichtte dat — in zijn 80 pagina's dikke rapport — toe op de hoorzitting van de Loonraad in Londen.

Ezra voorzag een geweldige groei in de behoefte aan kolen, waarvoor een maximaal gebruik zou moeten worden gemaakt van de bestaande capaciteit, de technologie en het ontsluiten van nieuwe mijnen.

Dat is een schril contrast met het verleden toen er steeds meer mijnen werden gesloten en het aantal terugliep van 840 tot de tegenwoordige 260.

Een flinke loonsverhoging is ncdig, volgens Ezra, om die toekomst te bereiken.

SOWJET-UNIE

OPPERSTE SOWJET IN 1973

De Opperste Sowjet van de SU vergaderde in 1973 van 17-19 juni en van 12-14 dec.

In de zomervergadering werden twee wetsontwerpen aanvaard. Het eerste ontwerp had betrekking op de beginselen die aan de wetgeving betreffende het onderwijs in de SU en de republieken ten grondslag moeten liggen. De voornaamste van deze grondbeginselen zijn:

Gelijke rechten van alle burgers op onderwijs.

Leerplicht voor alle kinderen.

Keuzevrijheid van de taal, waarin het onderwijs gegeven wordt.

Kosteloos onderwijs op alle niveaus.

Beurzen voor studenten.

De eenheid van onderwijs en communistische opvoeding.

Het recht van een afgestudeerde op werk in overeenstemming met het niveau van zijn opleiding.

De tweede wet, die de Opperste Sowjet op zijn zomerzitting aannam, regelt het notariaat in de SU. Zij trad op 1 jan. 1974 in werking.

De wet valt in vier hoofdstukken uiteen. Het eerste deel bevat algemene bepalingen, waarin de taken van de notaris worden geregeld alsmede de beginselen, waarop zijn werk gebaseerd moet zijn. Het notariaat heeft de volgende functies: Bescherming van socialistisch eigendom, de rechten en wettige belangen van burgers, instellingen, ondernemingen, en collectieve boerderijen, versterken van socialistische wettigheid, recht en orde en voorkomen van wetssehendingen door een correcte uitoefening van het notariaat.

In het tweede deel wordt de bevoegdheid van het notariaat omschreven.

In het derde hoofdstuk legt de regels vast voor het opstellen van notariële actes.

In een apart gedeelte wordt de toepassing van de wet op buitenlanders geregeld. Zij hebben op gelijke voet met Sowjet-burgers het recht een beroep op een notaris te doen. Deze bepaling is gebaseerd op wederkerigheid en is niet van tcepassing op burgers of organisaties uit landen, waar aan Sowjet-burgers beperkingen zijn opgelegd bij het gebruik maken van de diensten van notarissen.

Plan 1974

De winterzitting van de Opperste Sowjet was gewijd aan plan en begroting voor 1974.

De plandoeleinden werden aan de Opperste Sowjet voorgelegd door vice-premier Nikolai Baibakow, de voorzitter van het Staatsplanbureau. Hij deelde mede dat het plan voor 1914 voorzag in een snellere groei van de produktie van consumptiegoederen, mogelijk gemaakt door de toegenomen beschikbaarheid van agrarische grondstoffen en

r

groeiende industriële capaciteit voo het voortbrengen van consumptiegoederen.
De produktie van kapitaalgoederen moet in 1974 toenemen met 6,6% en die van consumptiegoederen met 7,5%.
Het reële inkomen per hoofd van de bevolking zal met 5% groeien.
Enige andere plancijfers voor 1974 zijn:

De gemiddelde maandelijkse inkomens van industriële en andere arbeiders moeten met 3,6% groeien; de inkomens op de collectieve boerderijen moeten met 6,1% toenemen
De inkomens van de industriele en andere arbeiders in de middengroepen, werkzaam in het oostelijke deel van de SU (Siberie) worden extra verhoogd.
Uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid en aan gezinnen, die de kostwinners hebben verloren, zullen worden verhoogd.
Uitkeringen zullen betaald gaan worden aan grote gezinnen in de groep met lage inkomens
Woningen zullen worden gebouwd met een totaal vloeroppervlak van 113 400 000 m2
De produktie van elektriciteit moet met 6,6% toenemen tot 975 000 mln kW/u. De produktie van elektriciteit door kerncentrales moet met 38% groeien
De produktie van aardolie moet met bijna 30 mln ton (7%) groeien en die van aardgas met 20,8 mrd m3 (8,8%). Het grootste deel van deze toename zal afkomstig zijn uit West Siberie, Kazakhstan. Centraal Azie, de Oeral en de noordelijke gebieden van de SU De produktie van steenkool zou met 10 mln ton toenemen tot 679,1 mln ton
Meer dan 9 000 km pijpleidingen voor olie en gas zullen worden gelegd en in gebruik genomen.
Er zal een aanzienlijke toename zijn in de produktie van benzinesoorten met een hoog octaangehalte en een laag zwavelgehalte
In totaal zal in de economie 104,2 mrd Roebel geinvesteerd worden, bijna twee maal zoveel als in de gehele periode voor de Tweede Wereldoorlog
Baibakow verzekerde de Opperste Sowjet, dat er, algemeen gesproken, in 1974 een normale en ononderbroken voorziening met brandstof en elektriciteit zou zijn.
In 1974 zal 135 900.000 ton staal worden gesmolten; de produktie van gewalst staal zal 95 200 000 ton bereiken De chemische en petrochemische industrie zullen snel worden ontwikkeld, zo zal bv. de produktie van minerale kunstmeststoffen met 11,2% toenemen
Speciale aandacht zal geschonken worden aan de machine-industrie, in deze sector zal de groei 10,4% moeten bedragen Voorrang zal worden gegeven aan de produktie van landbouwmachines, motorvoertuigen, uitrusting voor de lichte en de voedselindustrie en computers
De produktie van de lichte industrie zal met 4% toenemen Er zal vooral groei zijn bij geweven stoffen, gebreide goederen en duurzame consumptiegoederen als koelkasten, TV-toestellen en meubels.
De totale landbouwproduktie zal in 1974 nog 6,4% moeten liggen boven het record niveau van 1973. Dit zal gerealiseerd moeten worden door hogere opbrengsten der gewassen en het bereiken van een hogere produktiviteit in de veeteelt
Met een bedrag van 28 mrd Roebel zal een kwart van de totale investeringen in de landbouw worden gestoken In 1974 zal 826 000 ha nieuw land worden geïrrigeerd, veel meer dan in het Vijfjarenplan oorspronkelijk was voorzien De leveranties aan de collectieve boerderijen van motorvoertuigen, tractors, en landbouwmachines zullen substantieel worden verhoogd Er zal 64 mln ton aan minerale kunstmest worden geleverd
Verwacht werd een toename van het volume van de buitenlandse handel met 10% Het grootste deel van de buitenlandse handel zou plaats vinden met de socialistische staten, vooral met de leder, van de Comecon De economische banden met de ontwikkelingslanden zullen actief worden ontwikkeld De SU zal machines en industriele uitrusting leveren en zal voorzien in technische bijstand.
Ook was voorzien een verdere ontwikkeling van de economische banden met de kapitalistische landen De SU zou voortgaan met de gewoonte buitenlandse kredieten te benutten bij het oprichten van industriele ondernemingen

Geheime rede Brezjnew. *Achterblijven* technologische ontwikkeling

Aan de bijeenkomst van de Opperste Sowjet was, zoals gebruikelijk, een voltallige vergadering van het Centrale Comité vooraf gegaan. De vergadering werd gehouden op 10 en 11 dec. 1973. Gedurende de vergadering sprak partijleider Brezjnew een rede uit, die niet werd gepubliceerd. In zijn uiteenzetting voor de Opperste Sowjet refereerde Nikolai Baibakow evenwel verschillende malen aan deze toespraak.
Zo herinnerde de vice-premier aan een vermaning, die Brezjnew in zijn rede had gericht aan overheidsfunctionarissen, industrieverenigingen en ondernemingen: zij zouden meer aandacht moeten schenken aan de technische vooruitgang en tijdig nieuwe technieken in de produktie moeten toepassen. Speciale verantwoordelijkheid hiervoor lag bij de leiders van de wetenschappelijke onderzoeksinstituten en de ondernemingen.
In de FAZ (14-12) werd er op gewezen, dat uit eerdere uitlatingen van partijleider Brezjnew diens zorg over de technologische kloof tussen de SU en de industriële landen van het westen gebleken was. Als de grote taak ziet Brezjnew de versnelling van de technische vooruitgang en de algemene toepassing van de technisch-wetenschappelijke verworvenheden in de economie.
Voor de Opperste Sowjet zei nu Baibakow, dat de economische planning daartoe in alle sectoren van de nijverheid de weg moet effenen en verouderde produktiemethoden moet uitschakelen. Daartoe was ook nodig een verbetering van het beheerssysteem in alle takken van de economie. Baibakow noemde dit een van de actueelste opgaven.

Baibakow noemde vooral de doelmatigheid van de industriële produktie onvoldoende; de groei was te langzaam en de geplande stijging van de arbeidsproduktiviteit werd niet gehaald. Grote gebreken bestonden in de bouwnijverheid, waar versnippering van de beschikbare middelen tot hoge kostenstijgingen leidde. In de metaalindustrie was slecht rekening gehouden met de groeiende behoefte van de economie. Termijnen voor de toepassing van nieuwe technieken werden overschreden en reeds aanwezige produktiecapaciteiten bleven onbenut. Baibakow drong aan op rationeel verbruik en adviseerde aandacht te schenken aan het inzamelen en verwerken van oude metalen, die zich op bouwplaatsen en in ondernemingen ophoopten

Afhankelijkheid van westerse technologie; achterblijven investeringen

Volgens een rapport van het in Hamburg gevestigde Institut fur Ostmarkforschung, waarover de FAZ op 17 dec. 1973 berichtte, zal de SU voor het vervullen van de plandoeleinden van het Vijfjarenplan 1971-1975 in hoge mate aangewezen blijven op de invoer van machinerieën en industriële uitrustingen uit het westen. Bijzonder sterk was in het verleden de behoefte aan ingevoerde machinerieën e.d. in de chemische industrie en bij de fabricage van papier en cellulose. Voor deze beide investeringsgroepen zal het aandeel in de laatste drie jaren van het lopende Vijfjarenplan waarschijnlijk toenemen van 60 tot 90%. Verder heeft de SU in het bijzonder behoefte aan invoer uit het westen van elektrotechnische uitrustingen, hef- en transportmiddelen, uitrustingen voor de voedselindustrie en voor de textielindustrie (zie tabel I).

I. INVOER VAN INVESTERINGSGOEDEREN (in mln Roebel)

	1971	1972	1973/75	Aandeel westel. invoer 1973/75
Elektrotechnische uitrustingen	131	179	690	12
Hef- en transportmiddelen	270	266	1250	6
Uitrustingen voor voedselindustrie	98	120	508	25
Uitrustingen voor textielindustrie	65	105	314	29
Machines voor chemische industrie	240	375	962	60
Machines voor papier- en cellulose-industr	64	116	511	88
Gereedschappen en apparaten	126	146	319	30

Deze behoefte hangt samen met het in gebreke blijven van de eigen investeringen. Weliswaar zijn in de eerste drie jaren van het lopende vijfjarenplan de investeringen aanzienlijk toegenomen — meer dan gepland — maar dat leidde niet tot een evenredige groei van de beschikbare investeringsgoederen. Oorzaak voor de sneiie toename van de investeringen was de grote kostenstijging. Er zijn in feite minder investeringsobjecten verwezenlijkt dan gepland. Het is bepaald geen zeldzaamheid, wanneer de kosten twee maal zo hoog blijken te zijn dan gepland was. Zo bleek het stichten van een vrachtwagenfabriek aan de rivier de Kama niet 1,7 maar 3 mrd Roebel te kosten; een waterkrachtcentrale in Oest-Ilim steeg van 0,7 naar 1 mrd Roebel in aanlegkosten; de kosten voor de bouw van een personenwagenfabriek in Moskou stegen van 90 naar 400 mln Roebel. Voorts is een achterstand op het plan bij investeringsgoederen geen ongewoon verschijnsel in de SU. In een terugblik tot 1967 komt het Instituut tot de conclusie, dat in geen enkel jaar het plan voor investeringsgoederen voor meer dan 95% is vervuld. In 1968 en 1969 lag de vervulling onder de 90%. Voor sommige industrietakken lag de planvervulling vaak nog aanzienlijk lager dan dit gemiddelde (zie tabel II).

II. INVESTERINGEN IN DE SU PLANVERVULLING IN %

	1971	1972
Olieraffinage	75,0	100,0
Aardgasleidingen	85,5	84,0
Aardolieleidingen	52,0	32,0
Steenkolenmijnbouw	65,2	81,8
IJzerertsmijnbouw	54,7	59,8
Staalwalserijen	69,8	39,3
Kunstvezelfabrieken	97,7	65,0
Kunststoffabrieken	82.5	77,5
Werktuigmachines	93,4	88,5
Machines	78,2	55,5
Cellulose	61,2	24.0
Papier	50,7	97,5
Karton	43,2	44,5
Cement	78,6	82,7
Spinnerijen	94.6	62,1
Weverijen	71,3	78,5
Suikerfabrieken	90,4	74,5

In 1972 heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek van de SU 2.246 industriële objecten laten anderzoeken, waarvan er volgens het plan 1.814 reeds in bedrijf hadden moeten zijn. Onderzocht werd, waaraan de achterstanden te wijten waren. Het bleek, dat 60% van de niet gerealiseerde investeringen was mislukt, omdat de middelen ervoor niet in het land aanwezig waren. In 10 à 20% van de gevallen lag de oorzaak bij bouwondernemingen, die hun verplichtingen niet nakwamen. In 5% van de gevallen waren technische veranderingen van de bouwplannen verantwoordelijk.

III. ONVOLTOOIDE INDUSTRIÈLE GEBOUWEN (waarde in inln Roebel)

	1960	1965	1972
Totaal	21.371	29.620	61.400
daarvan			
Elektriciteitscentrales	1.433	2.128	3.684
Steenkolenmijnbouw	1.209	1.496	2.210
Aardolie- en gasindustrie	1.195	2.094	3.745
IJzer- en staalindustrie	941	1.583	2.763
Chemie	968	2.292	3.192
Machinebouw	1.460	2.526	5.710
Hout, cellulose, papier	610	1.086	1.350
Eouwmaterialenindustrie	800	999	1.596
Lichte industrie	320	517	859
Voedselindustrie	905	890	1.842

De bouwtijd is bij investeringen een factor van onzekerheid. Voor de bouw van een mijnschacht in Anzerskaja zijn in plaats van de geplande 52 maanden 248 maanden nodig geweest. De aanleg van hoogovens vergt in de SU vaak tot 15 jaar; de bouw van een krachtcentrale of een raffinaderij kan tot 12 jaar oplopen. Gevolg is, dat steeds meer investeringsmiddelen vast liggen in onvoltooide industriële gebouwen. In sommige takken van industrie zijn de bedragen die in onvoltooide industriële gebouwen vast liggen groter dan de jaarlijks in het plan toegewezen investeringsmiddelen, b.v. in de kalenmijnbouw, de ijzer- en staalindustrie, de chemische industrie, en in de hout-, cellulose- en papierindustrie. In 1973 zijn voor de eerste maal meer middelen ter beschikking gesteld om gebouwen te voltooien dan om te beginnen.

Het achterblijven van de investeringen heeft gevolgen voor de hele economie. Het is een belangrijke oorzaak voor het niet-vervullen van procluktieplannen. Zo lag de produktie van ruw staal in 1972 1,3 mln ton onder het plan; de produktie van minerale kunstmest lag 6,5 mln ton onder het plan en de produktie van cement 2 mln ton. Planachterstanden werden ook geconstateerd bij de lichte industrie, (textiel, leer, schoenen) en de voedselindustrie.

Begroting 197-1

De begroting voor 1974 werd bij de Opperste Sowjet ingediend door minister van financiën Wassily Garboezow.

De begroting voorziet in inkomsten ten bedrage van 194.300.866.000Roebel en in uitgaven ten bedrage van 194.088.010.000 Roebel, resulterend in een overschot van 212.856.000 Roebel.

De verwachte inkomsten liggen 4,5% boven het niveau van 1974 Inkomsten uit cooperatieve en staatsondernemingen en organisaties zullen 176,4 mrd Roebel bedragen, belastingen, die door de bevolking betaald moeten worden, zullen 16,7 mrd Roebel opbrengen De voornaamste bijdrage aan de inkomsten — 91% — wordt geleverd door de socialistische economie. de belastingheffing levert 8% van de inkomsten

In 1974 zal het proces van afschaffing van belastingen voor de lagere inkomenscategorieen worden voortgezet, terwijl enige verlichting zal worden doorgevoerd voor de middengroepen

Van de uitgaven gaat 95,1 mrd Roebel naar de financiering van de economie, 70,3 mrd Roebel zal worden besteed aan sociale en culturele doeleinden en 17.6 mrd Roebel — 300 mln minder dan in elk van de vier voorafgaande jaren — staat op de begroting van defensie, het percentage van defensie binnen de totale begroting daalt daarmee van 9,9 op 9,1%. (Soviet News, FAZ)

(Vor ber pag 138/3 e v -1974)

ZUIVERINGEN IN GEORGIË

Onder leiding van de nieuwe plaatselijke partijleider, Edward Sjawardnadze (pag. 658/3-1972), vond in de loop van 1973 in de Sowjetrepubliek een ingrijpende zuivering plaats in staat en partij.

Op 2 juli 1973 meldde het Georgische partijdagblad Zarya Wostoka, dat de minister van handel, Wakhatang Tokhadze en zijn vice-minister waren ontslagen wegens ,,ernstige vergissingen" en ,,machtsmisbruik". Voorts waren vier functionarissen van het ministerie gearresteerd, nadat bij een controle was gebleken dat 68% van de winkels de klanten bedroog met maten en gewichten. Ook bleken omkoopsommen te worden betaald om functies op het ministerie te verwerven.

De NZZ meldde op 25 juli, dat in de Zarya Wostoka het bericht had gestaan, dat de minister van volksgezondheid was ontslagen wegens zijn ,,misdadig onachtzame houding" t.o.v. de gezondheidszorg. Bij een onderzoek waren grote tekorten aan

het licht getreden bij het ziekenvervoer en bij de verzorging van de patiënten met kleding, beddegoed en voedsel. De tekorten waren aan verduistering te wijten.
Op 11 sept. meldde de Zarya *Wostoka*, dat de minister van industrie, Magrija Megrelisjwili, ,,naar ander werk was overgeplaatst".
Op 30 okt. meldde het partijblad, dat twee leidende partijfunctionarissen uit de partij waren gezet. De twee betrokkenen, Djawakhidze, lid van het CC van de Georgische cominunistische partij, en P. Gelbakhianie, werden beschuldigd van ,,misdadige handelingen", die ,,schade hadden toegebracht aan de eer en de waardigheid van de partij".

Het Franse persbureau A F P meldde op 28 mei vorig jaar, dat in Moskou geruchten de ronde deden als zou het krachtige optreden van de Georgische partijleider Tsjewardnadze tegen de in de republiek bestaande misstanden geleid hebben tot verzet Volgens nooit bevestigde berichten zouden zich explosies en branden hebben voorgedaan en zou er twee maal een mislukte moordaanslag op de partijleider zijn gepleegd Ook zouden eind mei 1973 in de Georgische hoofdstad Tiflis betogingen zijn gehouden en zouden zich onlusten hebben voorgedaan Sterke troepeneenheden zouden naar Tiflis zijn gezonden
In L e M o n d e van 30 mei 1973 wordt er op gewezen, dat de nieuwe partijleiding in Georgië niet alleen opdracht had economische misstanden te bestrijden, maar dat zij ook tegen nationalistische tendenties moest optreden L e M o n d e zegt, dat begin 1972 een boek uitkwam, dat de geschiedenis van Georgië in de periode 1917-1921 beschreef In 1917 was een onafhankelijke Georgische republiek uitgeroepen, die werd bestuurd door een in vrije verkiezingen gekozen sociaal-democratische regering In 1921 werd door het Rode Leger aan deze republiek een eind gemaakt In het boek, van de hand van de historicus Sidamonidze, werd over deze gebeurtenissen objectief verslag uitgebracht Onder aandrang van Moskou moest de toenmalige Georgische partijleider, Wasili Mzjawanadze, maatregelen nemen tegen de auteur en degenen, die voor publikatie van het boek verantwoordelijk waren Er werden wel sancties getroffen, maar deze waren zeer mild van aard Zo werd b v wel de voorzitter van de Academie van wetenschappen ontslagen, maar hij kreeg dadelijk daarop de titel van ere-voorzitter
In de herfst van 1972 zou zich een verheviging van nationalistische agitatie hebben voorgedaan Zo zou een monument, dat het opnemen van Georgië in de Sowjet-Unie in 1921 herdenkt, zijn opgeblazen Als aanwijzing voor de juistheid van dit bericht ziet L e M o n d e het feit, dat de Georgische Opperste Sowjet in sept 1872 een decreet aanvaardde, dat voorziet in zeer strenge straffen tegen personen, die culturele monumenten vernietigen of beschadigen

Verbod op uztvoer *van groente en fruit*

De Georgische Opperste Sowjet aanvaardde in sept 1972 een decreet, waarbij uitvoer van groente en fruit uit Georgië zonder speciale vergunning werd verboden. De vergunning zou alleen worden verleend voor levering aan de officiële instanties tegen de officiële prijs. Het decreet was een poging een einde te maken aan de particuliere handel in groente en fruit. Over deze handel gaf de Oosteuropese correspondent van de Financial Times op 1 juni 1973 de volgende bijzonderheden:

Op zijn hoogtepunt bereikte deze meest opvallende van alle zwarte markten in de SU een zo schrikbarende omvang, dat de landbouwfunctionarissen in Tiflis geen pogingen meer deden het bestaan ervan te verbergen Daartoe waren zij trouwens ook niet in staat, omdat de handel zo veel produkten van de officiele kanalen weg geleid had, dat zich in Georgië zelf een tekort aan voedsel deed gevoelen
In zijn eenvoudigste vorm bestond de handel hierin, dat een boer zijn koffer vol pakt met produkten en die in een noordelijke stad, waar verse groenten doorgaans schaars zijn, tegen enorm hoge prijzen verkoopt Het grootste deel van de handel werd gevoerd door professionals, die complete vliegtuigen afhuurden, deze vol stopten met fruit en groenten en naar het noorden vlogen, waar enorme winsten hen wachten Er waren zelfs zwendelaars, die hun goederen eenvoudig in Georgië in een winkel tegen de officiele prijs kochten, er mee rekenden op de zwarte markt na aftrek van transportkosten toch nog winst te maken ( )
Er wordt gezegd, dat er vele miljonairs zijn in Georgië ( ) Tiflis is de enige stad in de SU, waar ik mensen in grote Amerikaanse auto's heb zien rijden .. (Le Monde, Financial Times, NZZ)
(Vor ber pag 658/3 e v -1972)

ONGELUK RIET SUPERSONE TOE-144

Tijdens een grote luchtvaartmanifestatie in Parijs stortte op 3 juni 1973 een vliegtuig van het type Toe-144 neer na een demonstratievlucht. Met de Frans-Engelse Concorde is de Toe-144 het enige passagiersvliegtuig, dat sneller dan het geluid vliegt. Beide projecten verkeren nog in staat van ontwikkeling.
De machine kwam terecht op het plaatsje Goussainville bij de luchthaven Le Bourget. Bij het ongeluk kwam de bemanning om het leven. In totaal vergde het ongeval 14 doden en 28 gewonden.
'Jan Sowjet-zijde werd bekendgemaakt dat de ontwikkeling van het toestel zou worden voortgezet. Het voornemen bestaat nog steeds dat Aeroflot met machines van het type Toe-144 zal gaan vliegen.
(Soviet News, NZZ)

VERKIEZINGEN VOOR PLAATSELIJKE SOWJETS

Op 17 juni 1973 werden verkiezingen gehouden voor de plaatselijke Sowjets (gemeenteraden), ruim 50.000 in getal.
De opkomst was 99,96%. Ongeveer 2.193.000 afgevaardigden werden direct verkozen; tachtig kandidaten slaagden er niet in een meerderheid te behalen. Alle kandidaten waren gesteld door het Verenigde Volksfront. Van de kandidaten was 43,8% lid van de partij en 56,2% partijloos. (Soviet News, *NZZ)*

STOORZENDERS ZWIJGEN

Een woordvoerder van de BBC maakte op 13 dec. 1973 in Londen bekend, dat m.i.v. 10 sept. de op de SU gerichte uitzendingen van de BBC, The Voice of America en de Deutsche Welle in de SU niet langer werden gestoord. De storing van het in Munchen gevestigde Amerikaanse radiostation Radio Liberty, dat eveneens op de SU gerichte uitzendingen verzorgt, werd echter niet beëindigd.
Het Israëlische dagblad Haaretz meldde op 21 sept., dat ook de Israëlische uitzendingen naar de SU (in Ivriet, Jiddisch en Geongisch) niet langer werden gestoord.

In L e M o n d e (22-9) werd in herinnering gebracht, dat de storing van de uitzendingen van The Voice of America in juni 1963, kort voor de ondertekening van het akkoord over de staking van kernproeven in de atmosfeer, al eens was beeinaigd. Op 21 aug 1968, dadelijk na de invasie in Tsjechoslowakije, werd het storen van de uitzendingen hervat Alleen op 24 juni 1973 was het storen voor 47 minuten onderbroken, toen partijleider Brezjnew voor radio en TV van de VS een rede uitsprak (Le M o n d e)

NIEUWE MINISTER VAN OLIE- EN GASINDUSTRIE

De Soviet News meldde op 18 dec., dat de Opperste Sowjet Boris Sjcherbina had benoemd tot minister van de olie- en gasindustrie. De nieuwe minister is plaatsvervangend lid van het CC Tevens was hij tot zijn ministerschap eerste secretaris van het plaatselijke CC van Tjoemen
Sjcherbina is opvolger van Alexei Kortoenow, die in de loop van nov. is overleden, naar de *NZZ* meldde op 22 nov. In het Prowda-bericht, waarin van zijn overlijden melding werd gemaakt, werden tijdstip van overlijden en doodsoorzaak niet genoemd, aldus de NZZ. (Soviet *News,* NZZ)

Uitgevers B V Int Uitg en Handelmij ,,Systemen Keesing ', Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N V A-1-m-B-2100 Deurne-Keesing, Keesinglaan 2-18 Antwerpen

BELGISCHE REGIONALE **PARTIJEN** AFGEREMD

De verkiezingen van 10 maart voor Kamer, Senaat en Provinciale raden in België hebben forse winst opgeleverd voor de christelijke-democratie (CVP/PSC) die vijf kamerzetels wint. De socialisten (BSP/PSB verliezen twee zetels, de liberalen (PVV/PLP) en de communisren (CPB) elk een. De regionale partijen worden voor de eerste maal in hun opgang afgeremd: het Rassemblement Wallon en het Front Démocratiyue des Francophones (FDF) verliezen elk een zetel; de Volksunie wint weliswaar een zetel, maar boekt stemmenverlies.

Terwijl de christen-democraten in de drie regio's vooruitgaan, verschilt de uitslag voor de andere partijen van gewest tot gewest. De liberalen winnen in Vlaanderen en Brussel. maar gaan verder achteruit in Wallonië De socialisten winnen in Wallonië, maar geven terrein prijs in Vlaanderen. De Volksunie verliest in Vlaanderen, maar gaat vooruit in Brussel.

De *kandidatenlijsten*

Bij het opstellen van de kandidatenlijsten heeft de regionalisering van het land sterk doorgewerkt. De Vlaamse en de fransprekende christen-democraten slaagden er wel in, voor de kwesties van algemeen en nationaal belang, een gemeenschap. pelijk verkiezingsprogramma in te dienen. maar hadden voor de specifiek regionale vraagstukken van hun gewest ieder een afzonderlijk en verschillend programma.

In het tweetalige kiesarrondissement Brussel poogde minister Vanden Boeynants, zoals in het verleden, andermaal één enkele CVP/PSC-kandidatenlijst te doen aanvaarden, maar mislukte in die opzet, omdat een meerderheid in de Brusselse PSC van oordeel was, dat de aanwezigheid van Vlaamse CVP-kandidaten op de lijst in de kaart zou spelen van het FDF. Er werden bijgevolg twee christen-democratische lijsten ingediend: een PSC-lijst o.l.v. Vanden Boeynants en een CVP-lijst o.l.v. minister Van Elslande (voor de Kamer) en minister Chabert (voor de Senaat). Ook de socialisten kwamen opnieuw met twee Brusselse lijsten op: een franstalige PSB-lijst o.l.v. minister Cudell en een Vlaamse BSP-lijst (de z.g. Rode Leeuwen) die het ditmaal moest doen zonder de steun van de ervaren politici. Vermeylen, Fayat en Gelders, uitgeschakeld door de leeftijdsclausule. Bij de Brusselse liberalen was de toestand nog ingewikkelder. Er was daar een Vlaams-PVV-lijst (de z y Blauwe Leeuwen) en een PLP-lijst van fransprekenden o l.v. P. Delforge; verder ook een dissidente lijst van bekende parlementsleden (J. van Offelen, N. Hougardy, G Mundeleer, R Gillet, B. Risopoulos) die reeds in 1971 als een quasi-autonome groep optraden, toen aanleunden bij het FDF en ditmaal met dit Front der Fransstaligen een kartel hadden gesloten.

Op de kandidatenlijsten ontbrak een relatief groot aantal eminente politici, die bij de vorige parlementsverkiezingen nog een rol hadden gespeeld. P. H. Spaak die in 1971 aardig had bijgedragen tot het succes van het FDF, is overleden, evenals ook de christen-democratische lijstaanvoerders Struye en Theo Lefèvre. De socialistische voorman, H. Simonet, die in 1971 de partij had aangevoerd te Brussel, is weggegaan naar de Europese Commissie (al stond hij nu wél als eerste plaatsvervanger op de PSB-kamerlijst); De Saeger (CVP) was geen kandidaat meer, evenmin als Achille van Acker, A. Vranckx, L. Major. E. Anseele. Oud-premier Eyskens heeft zich in 1973 uit de politiek teruggetrokken. De stichter van de liberale partij, 0 . Vanaudenhove, kwam enkel op als eerste plaatsvervanger op de PVV-lijst te Leuven.

De leemten werden zonder moeite opgevuld met jongere partijleiders, rond wie een spectaculaire publiciteit werd gevoerd. De CVP stemde haar propaganda helemaal af op vice-premier Leo Tindemans („a man for all seasons"), terwijl de PVV mikte op Willy de Clercq, eveneens vice-premier, en de BSP op minister W. Claes. Andere tenoren die veel aandacht kregen, waren CVP-voorzitter W. Martens, die voor de eerste keer kandidaat was op een verkiesbare plaats, minister Chabert, PSB-voorzitter A. Cools, minister Grafé en RW-voorzitter Perin.

Naast de traditionele partijen kwam ook een gauchistische lijst op, Alle Macht Aan De Arbeiders (AMADA), o.l.v. dokter Kris Merckx, een arts die de jongste twee jaren herhaaldelijk in botsing kwam met de Orde der Geneesheren, die het hem o.m. kwalijk neemt dat hij zijn patiënten verzorgt tegen een lager dan het gebruikelijke tarief. Op de AMADA-lijst stond ook ir. Demaegt, de ambtenaar die de RTT-zaak aan het rollen bracht.

Actief was verder een Verenigde Feministische Partij, die enkel vrouwelijke kandidaten voordroeg.

Campagne

De verkiezingscampagne verliep zonder één incident. De meetings

Vier lijsttrekkers: v.l n r. Willy de Clerq (PVV), Leo Tindemans (CVP), Hugo Schiltz (VU) en Willy Claes (BSP).

Weekblad 43ste jaargang No. 2221, pag. 26159-26174

kregen nochtans meer belangstelling dan vroeger, en in de publieke opinie werden de politieke tv-debatten druk besproken.

De woordvoerders van de socialistische partij legden een zware nadruk op de economische problemen. Op 7 maart, vlak voor stembusdag, maakte de socialistische partijleiding een ,,algemeen programma inzake economische overheidsinitiatieven" bekend

Het heette dat over dit programma hard zou worden onderhandeld na de verkiezingen. De BSP stelde in het programma dat overheidsbedrijven dienen te worden opgericht voor: 1. de raffinage van olieprodukten (in de streek van Luik); 2. de vestiging van petro-chemische bedrijven te Luik, te Feluy en in een nader aan te duiden, achtergebleven Vlaams gebied; 3. de bouw van kerncentrales; 4. de produktie en de distributie van elektriciteit; 5. het opslaan van brandstoffen; 6. vervoerleidingen; 7. de vernietiging van giftige afvalstoffen; 8. de sector van de verzekeringen (herverzekering); 9. het nemen van participaties in het bedrijfsleven.

De socialisten kwamen in hun verkiezingsprogramma verder op voor de liberalisering van de abortus en voor de geleidelijke vestiging van een pluralistische eenheidsschool, die op termijn alle andere scholen overbodig maakt.

Op 14 febr. hadden de socialistische en het linkse vakverbond (ABVV) ook een plan bekend gemaakt i.z. de gewestvorming, waarin zij voorstellen dat Vlaanderen, Wallonië en Brussel over parlementaire assemblees zouden beschikken, bestaande uit direct verkozen afgevaardigden.

De liberale partij reageerde in haar verkiezingspropaganda zeer scherp tegen ,,de socialistische eisen tot verstaatsing van het bedrijfsleven." De PVV/PLP betoonde dat de inmenging van de overheid in het privé-leven van de burger en in de economische sector zo beperkt mogelijk moet blijven.

De christen-democraten namen insgelijks afstand van de socialistische standpunten en kwamen op voor een ,,solidaire overlegeconomie", voor een moderne staatshervorming, voor de verdediging van de katholieke school en van ,,hel christelijke mensbeeld", wat o m. inhield de verwerping van de vrije abortus.

De Volksunie en het RW zeiden bij voorrang te willen ijveren voor een federalistische staatshervorming; het FDF stemde zijn propaganda ai op de aanzuivering van het openbare leven (met duidelijke zinspelingen op de RTT-zaak) en drong aan op een uitbreiding van het tweetalige Brusselse gebied.

Uitslagen

Er waren 6.322.227 ingeschreven kiezers; er werden voor de Kamer 5.256.654 geldige stemmen uitgebracht. Er waren 1.065.573 kiezers (16.8%i die afwezig bleven, blanco of ongeldig stemden. Het aantai blanco of ongeldige stemmen daalde van 8,01% in 1971 naar 7,94% in 1974.

De zetelverdeling in Kamer en Senaat (alleen de rechtstreeks verkozen senatoren) is nu als volgt:

	Kamer	Senaat
CVP/PSC	72 (+ 5)	37 (+ 3)
BSP/PSB	59 (— 2)	29 (— 1)
PVV/PLP	30 (— 1)	16 (+ 1)
FDF/RW	25 (— 2)	13 (— 1)
VU	22 (+ 1)	10 (— 2)
Comm	4 (— 1)	1 (—)

(Bij de zetels van het FDF/RW zijn die van de dissidente Brusselse liberalen gevoegd ide PLDP) die in 1974 een kartel aangingen met het FDF Bij de vergelijking met 1971 werd daarmee eveneens rekening gehouden en werden de zetels van de toen autonome Brusselse liberalen insgelijks bij het FDF geteld)

Voorkeurstemmen

Enkele vedette-kandidaten verzamelden heel wat voorkeurstemmen op hun naam:

	1914	t.o.v. 1971
Tindemans (CVP)	82 148	+48 494
Willy de Clercq (PVV)	53 981	+11 679
J Chabert (CVP)	52 424	t 4 0 034
P vanden Boeynants (PSC)	42 430	—19 571
Fr Vangronsveld (CVP)	42 342	+ 3 294
Lagasse (FDF)	41 025	- 2 104
De Paepe (CVP)	33 400	+ 9 258
W Martens (CVP)	33 105	+29 678
W Claes (BSP)	31 911	+12 236
H Schiltz (VU)	28 052	+ 5 102
D'Haeseleer (PVV)	28 001	+ 412
R van Elslande (CVP)	27 238	+ 7 907
J P Grafe (PSC)	26 200	+14 570
Lavens (CVP)	25852	+ 9697
Namêche (PSB)	25 099	— 3 852

Commentaren

In de eerste commentaren werd vooral aandacht besteed aan de algemene vooruitgang van de christelijke democratie en aan de afremming van de z.g. regionale partijen. Het is inderdaad de eerste keer sedert 1958 dat de christelijken in alle gewesten opnieuw vooruitgaan. In

STEMMENVERDELING

HET RIJK

	stemmen		%	
CVP/PSC	1 699 233	(+112 044)	32,3	(+2,3)
BSP/PSB	1401288	(— 37338)	26,7	(—0,6)
PVV/PLP	798 896	(+ 2 380)	15,2	(+0,1)
FDF/RW/PLDP	575 616	(—108 687)	11	(—2)
VU	536 195	(— 50 715)	10,2	(—0,9)
Comm./UDP	169 668	(+ 5 473)	3,2	(+0,1)
Overige partijen	75 758	(+ 51 866)	1,4	(+1)

PER GEWEST

Vlaanderen

CVP	1 096 989	(+ 57.997)	39,8	(+2)
BSP	628 100	(— 54.636)	22,7	(—2,1)
PVV	480 681	(+ 31.094)	17,4	(+1)
VU	461 450	(— 55.706)	16,7	(—2,1)
Communisten	44 284	(+ 423)	1,6	(s.q.)
Overige partijen	46 090	(+ 36.307)	1,6	(+1,2)

Wallonie

PSC ..	374 580	(+ 26.742)	22,5	(+2,5)
PSE ..	613 378	(+ 30.004)	36,9	(+2,5)
RW ..	308 203	(— 47.531)	18,5	(—2,5)
PLP ..	250 994	(— 45.777)	15,1	(—2,4)
Comm./UDP ..	95 758	(— 2.453)	5,7	(—0,1)
Overige partijen ..	21 069	(+ 9.071)	1,3	(+0,6)

Brussel

FDF/PLDP	262 684	(— 61.116)	21,9	(—6,6)
BSP/PSB	159 810	(— 12.706)	19,4	(—1,1)
PSC	102 526		12,4	
CVP	119 138		14,5	
PVV/PLP	67 221		8,2	
VU	73.777	(+ 4.023)	9	(+0,7)
Communisten	23.626	(+ 7.943)	3,6	(+1)
Overige partijen	8 599	(+ 6.488)	1	(+0,7)

Deze officieuze stemmenuitslag, medegedeeld door het ministerie van binnenlandse zaken, is nog vatbaar voor lichte correcties.

ZETELVERDELING KAMER PER ARRONDISSEMENT

Arrondissementen	ZA°		CVP-PSC		BSP-PSB		PVV-PLP		RW-FDF PLP-BR.		VU		KP	
	'71	'74	'71	'74	'71	'74	'71	'74	'71	'74	'71	'74	'71	'74
Antwerpen	20	—	6	8	6	5	3	3	—		5—	4	0	0
Mechelen	6	—	3	2	2	2	0	0	—	—	1	2	0	0
Turnhout	7	—	4	4	1	1	1	1	—		—1	1	0	0
Provincie Antwerpen	33	—	13	14	9	8	4	4	—		7—	7	0	0
Brussel	34	+1	9	9*	6	7*	2	2	13	12	2	3	1	1
Leuven	9	+1	2	3	3	2	2	3	0	0	1	1	0	0
Nijvel	5	—	1	2	2	1	0	0	2	2	—	—	0	0
Provincie Brabant	48	+2	12	14	11	10	4	5	15	14	3	4	1	1
Bergen	G	—	1	1	3	2	1	1	0	1	—	—	1	1
Zinnik	4	–	1	1	2	3	0	0	0	O	—		1—	0
Doornik-Aat-Moeakr.	7	—	1	1	2	3	2	2	1	0	—		1—	1
Charleroi	10	—1	2	2	4	4	1	1	4	3	—	—	0	0
Thuin	3	—	0	1	1	1	1	0	1	1	—	—	0	0
Prov. Henegouwen	30	—1	5	G	12	13	5	4	G	5	—	—	3	2
Luik	14	—	2	3	5	6	3	1	3	3	—	—	1	1
Hoei-Borgworrri	3	—1	1	0	3	2	0	0	0	1	—	—	0	0
Verviers	5	—	2	2	1	1	1	2	1	0	—	—	0	0
Provincie Luik	22	—1	5	5	9	9	4	3	4	4	—	—	1	1
Hasselt	7	+1	3	3	2	2	0	1	—	—	1	1	0	0
Tongeren-Maaseik	7	—	3	4	1	1	2	1	—	—	1	1	0	0
Provincie Limburg	14	+1	6	7	3	3	2	2	—	—	2	2	0	0
Aarlen-Marche-Bast.	3	—	1	1	1	1	1	1	0	0	—	—	0	0
Neufchateau-Virton	2	—	2	2	0	0	0	0	0	0	—	—	0	0
Provincie Luxemburg	5	—	3	3	1	1	1	1	0	0	—	—	0	0
Namen	5	—	1	1	2	2	1	1	1	1	—	—	0	0
Dinant-Philippev.	3	—	1	1	1	1	0	0	1	1	—	—	0	0
Provincie Namen	8	—	2	2	3	3	1	1	2	2	—	—	0	0
Gent-Eeklo	12	—1	5	4	3	2	3	4	—	—	2	2	0	0
St.-Niklaas	4	—	2	2	1	1	0	0	—	—	1	1	0	0
Dendermonde	4	—	1	2	1	1	1	1	—	—	1	0	0	0
Aalst	6	—	2	2	1	1	2	1	—	—	1	2	0	0
Oudenaarde	3	—	1	1	1	1	1	1	—	—	0	0	0	0
Prov. O.-Vlaanderen	29	—1	11	11	7	6	7	7	—	—	5	5	0	0
Brugge	5	—	2	2	2	2	0	1	—	—	1	0	0	0
Veurne-Diksm.-Oost.	5	—	2	1	1	1	1	1	—	—	1	2	0	0
Roeselare-Tielt	5	—	3	3	1	1	0	0	—	—	1	1	0	0
Kortrijk	6	—	2	3	2	1	1	1	—	—	1	1	0	0
Ieper	2	—	1	1	0	1	1	0	—	—	0	0	0	0
Prov. W.-Vlaanderen	23	—	10	10	6	6	3	3	—	—	4	4	0	0
Totaal	212	—	G7	72	61	59	31	30	27	25	21	22	5	4

° De kolom ZA duidt de zetelwijzigingen aan sedert de verkiezingen van 1971.
* Bij de gesplitste lijsten in Brussel is de zetelverdeling als volgt: P S C 4, C V P 5, PSB 6, BSP 1.

INDELING KAMERLEDEN VOLGENS TAALGROEP

	Vlaanderen		Wallonie		Brussel Ned.		Brussel Fr.		Totaal	
CVP/PSC	45	(+3)	18	(+2)	5	(—)	4	(—)	72	(+5)
ESP/PSB	25	(—3)	27	(—)	1	(—1)	G	(+2)	59	(—2)
PVV/PLP	19	(+1)	9	(—2)	2	(+1)	O	(—1)	30	(—1)
FDF/RW	—		13	(—1)	—		12	(—1)	25	(—2)
VU	i9	(—)	—		3	(+1)	—		22	(+1)
Comm	—		3	(—1)	1	(—)	—		4	(—1)
Totaal	108	(+1)	70	(—2)	12	(+1)	22	(—)	212	

1971 had de PSC reeds een lichte vooruitgang geboekt, maar had de CVP verder stemmenverlies moeten ondergaan. Ditmaal is de opgang merkbaar in de drie landsgedeelten. cok te Brussel, waar CVP en PSC niet langer, zoals in het verleden. een kartel vormden.

Kwam het christen-democratische reveil niet als een verrassing — reed.; voor de verkiezingen werd aangenomen dat de grote populariteit van Tindemans zijn partij voordeel zou opleveren — dan was de achteruitgang van de regionale partijen wel degelijk in strijd met de verwachtingen. Het FDF dat openlijk had verklaard dat het in het kiesarrondissement Brussel en zelfs in de Brabantse provincieraad de volstrekte meerderheid ging veroveren, ging met ruim 6% achteruit, wat door waarnemers werd toegeschreven aan het samengaan van FDF met de dissidente liberalen. Het Rassemblement. Wallon verloor stemmen in alle Waalse provincies, behalve in Luxemburg Ook de Volksunie zag haar groei gebroken: in de Vlaamse provincies verloor zij ruim 2%; zij ging alleen in Brussel vooruit en won daar een zetel bij.

Het verlies van deze partijen. die hun campagne hadden afgestemd op de omvorming van België tot een federale staat, werd verschillend uitgelegd. Volgens sommige waarnemers is het verlies te wijten aan het feit dat CVP, Waalse socialisten en Vlaamse liberalen op hun beurt pro-federalistische standpunten zijn gaan innemen, wat de aantrekkingskracht en de bestaansredenen van de regionale partijen zou hebben verminderd. Volgens andere waarnemers zou het kiezerscorps thans minder belangstelling hebben opgebracht voor de problematiek van de staatshervorming, en meer bekommerd zijn geweest om sociale en economische problemen, wat ten voordele van de z g. traditionele partijen zou hebben gespeeld

In de nacht van 10 op 11 maart zorgde een aantal politici reeds voor commentaar

Eerste-minister Leburton zei dat de uitslag gekenmerkt werd door een ruk naar links in Wallonie en een zwenking naar de CVP in Vlaanderen, en dat de partijen ,,met een nationale roeping" verder hun verantwoordelijkheid op zich moeten nemen voor de vorming van de nieuwe regering.

Minister Calewaert (BSP) zei dat de minder gunstige cijfers voor de Vlaamse socialisten verklaard kunnen worden door de geringere vatbaarheid van het Vlaamse publiek voor een geradicaliseerd socialistisch programma. dat het wél gedaan heeft, bij de Walen

De socialistische partijvoorzitter Van Eynde schreef de achteruitgang van de Vlaamse BSP toe aan de christelijke campagne tegen de liberalisering van de abortus, aan het vertrek

van een aantal oudere BSP-politici, die nog niet konden worden vervangen, en aan de exploitatie van de RTT-zaak. Hij zei ook dat een regering zonder de socialisten zeer moeilijk te vormen zou zijn.
Vice-premier Tindemans toonde zich opgetogen over de uitslagen.

Persconzmentaren

De Standaard ((kath.) Vlaamse radicalisering en herbronning van de christelijke doctrine hebben de CVP eindelijk bevrijd uit het 15 jaar oude getto van achteruitgang en depressie De omkeer die de verjongde leiding, twee jaar geleden aankondigde, en ook doorvoerde, is bij de kiezer goed aangeslagen Het pro-federalistische standpunt van voorzitter Martens en de charismatische persoonlijkheid van Leo Tindemans, die een enorm persoonlijk succes oogst, hebben de christelijke-deriiocratir een duidelijker Vlaams en ook moreel zuiverder gelaat gegeven, dat velen heeft bekoord"

Het Laatste Nieuws (lib.): „De kiezers hebben zowel de communautaire als de sociaal-economische radicalisering afgekeurd De uitslag van de parlementsverkiezingen verstevigt het centrum (.) Hun nederlaag moeten de Vlaamse socialisten vooral toeschrijven aan de plotselinge ruk naar links, waarin zij tegen wil en dank door André Cools en de Waalse socialisten werden meegesleurd"

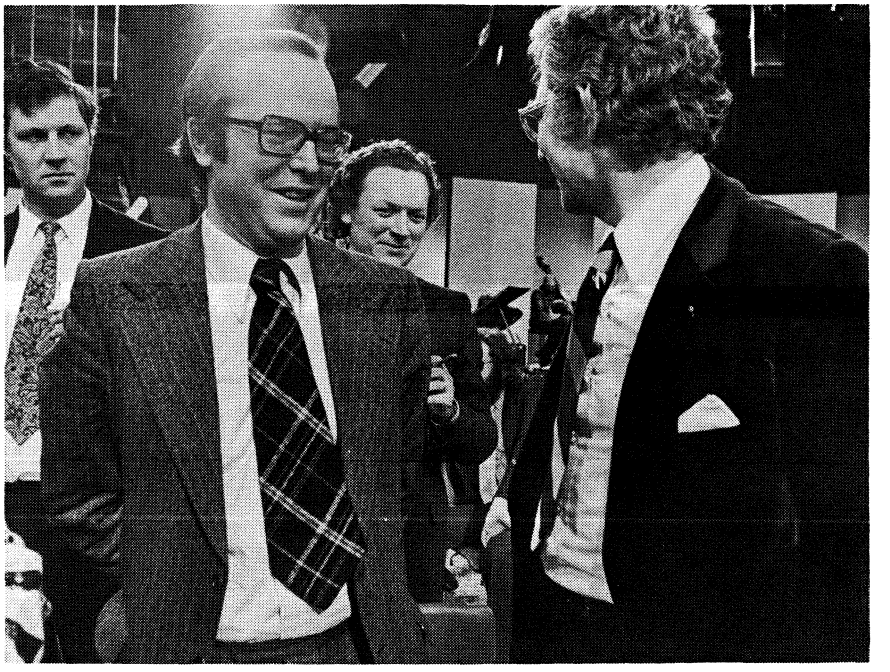
Het Volk (chr. dem.) dat zich, zoals de andere Vlaamse kranten, verheugt over de achteruitgang van het FDF en over de versteviging van de positie der Vlaamse politici in het Brusselse randgebied, schrijft dat de splitsing van het tweetalige kiesarrondissement Brussel in een Vlasms en een Brussels arrondissement nu onontwijkbaar is geworden

Vooruit (soc) stelt dat bij de komende formatieonderhandelingen de BSP hard zal onderhandelen en niets voelt voor een samengaan met de liberalen.

Le Peuple (soc) spreekt een voorkeur uit voor een tweeledige coalitie van christen-democraten en socialisten.

Eerste raadplegingen

Daags na de verkiezingen liet CVP-voorzitter Martens weten, dat zijn partij het premierschap opeiste en op een korte crisis hoopte. Op 12 maart besprak het bureau van de socialistische partij de politieke toestand. Na afloop werd in een communiqué gezegd, dat de koning zo spoedig mogelijk een formateur moest aanduiden.
Van CVP-zijde bleek daar echter bezwaar tegen te rijzen. In de kranten van christen-democratische strekking werd betoond, dat eerst een informateur het terrein diende te verkennen. Daar bestond kennelijk vrees voor een voortijdig mislukken van Tindemans, in geval die zou worden aangeduid als formateur en onmiddellijk zou stuiten op hard socialistisch verzet.
De koning die op 12 maart met de

CVP-voorzitter Wilfried Martens (1) in gesprek met vice-premier W de Clerq (PVV)

ZETELVERDELING RECHTSTREEKS VERKOZEN SENATOREN

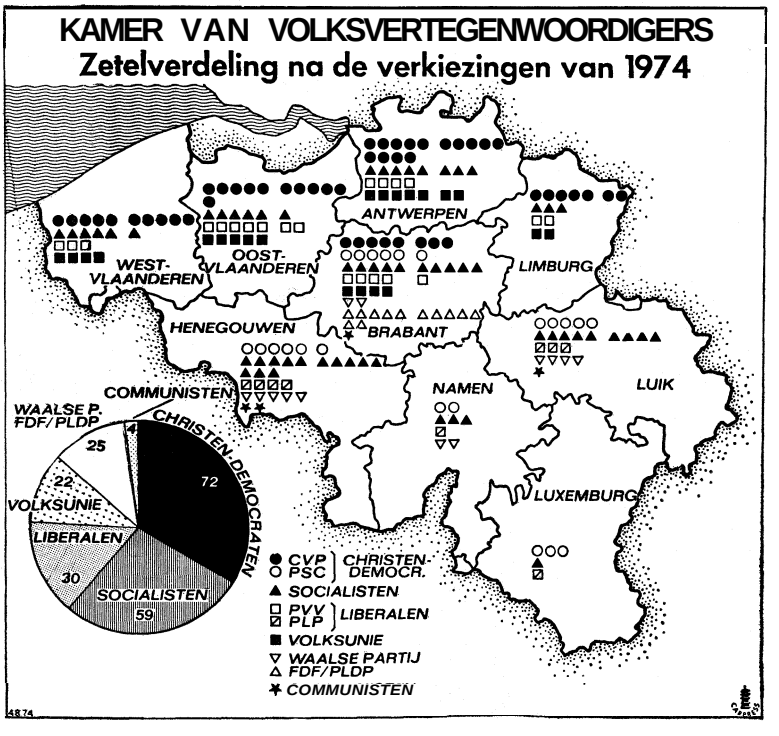
Arrondissementen	ZA		PSC CVP-		PSB **BSP-**		PLP PVV-		PLP-BR. RW-FDF		VU		KP	
	'71	**'74**	'71	'74	'71	**'74**	'71	**'74**	'71	'74	**'71**	**'74**	**'71**	**'74**
Antwerpen	10	—	3	4	4	3	1	1	—	—	2	2	0	0
Mechelen-Turnhout	7	—	3	4	1	1	1	1	—	—	2	1	0	0
Provincie Antwerpen	17	—	6	8	5	4	2	2	—		4	— 3	0	0
Brussel	17	—	4	5*	3	2*	1	2	7	6	2	2	0	0
Leuven	4	—	1	1	2	2	1	1	0	0	0	0	0	0
Nijvel	3	+1	1	0	0	2	0	0	1	1	—	—	0	0
Provincie Brabant	24	+1	6	6	5	6	2	3	8	7	2	2	0	0
Bergen-Zinnik	5	—	1	1	3	2	0	0	0	1	—	—	1	1
Charleroi-Thuin	7	—	1	1	2	3	1	1	3	2	—	—	0	0
Doornik-Aat-Moeskr	3	—	1	1	1	1	1	1	0	0	—	—	0	0
Prov. Henegouwen	15	—	3	3	6	6	2	2	3	3	—	—	1	1
Luik	7	—	1	1	3	3	1	1	2	2	—		0	0
Hoei-Borgworm	2	—	1	1	1	1	0	0	0	0	—		0	0
Verviers	3	—	1	1	1	1	1	1	0	0	—	—	0	0
Provincie Luik	12	—	3	3	5	5	2	2	2	2	—	—	0	0
Prov. Limb. (Hasselt)	7	—	4	4	1	1	1	1	—	—	1	1	0	0
Prov. Luxemb. (Aarl.)	2	—1	1	1	1	0	1	1	0	0	—	—	0	0
Prov. Namen (Namen)	4	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	0	0
Gent-Eeklo	6	—	2	2	1	1	2	2	—		1	— 1	0	0
St.-Niklaas-Denderm.	4	—	2	2	1	1	0	0	—	—	1	1	0	0
Aalst-Oudenaarde	4	—	1	2	1	1	1	1	—	—	1	0	0	0
Prov. O.-Vlaanderen	14	—	5	6	3	3	3	3	—		3	— 2	0	0
Brugge	3	—	1	2	1	1	0	0	—	—	1	0	0	0
Veurne-Diksm.-Oost	2	—	1	1	1	1	0	0	—	—	0	0	0	0
Roeselare-Tielt	2	—	2	1	0	0	0	0	—	—	0	1	0	0
Kortrijk-Ieper	4	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	0	0
Prov. W.-vlaanderen	11	—	5	5	3	3	1	1	—	—	2	2	0	0
Totaal	106	—	34	37	30	29	15	16	14	13	12	10	1	1

* Bij de lijstsplitsing in Brussel gaan 2 zetels naar de PSC en 3 naar de CVP. De Rode Leeuwen haalden geen zetel.

DE ZETELVERDELING IN DE NIEUWE PROVINCIALE RADEN

	CVP/PSC	BSP/ PSB	PVV/ PLP	FDF/RW	VU	Comm./ UDP	PDB
Antwerpen	36 (+2)	23 (—1)	12 (+1)		18 (—2)	1 (—)	
O.-Vlaanderen	37 (—)	20 (—2)	18 (+2)		15 (—)		
W.-Vlaanderen	44 (+6)	19 (—)	12 (+4)		15 (—)		
Limburg	35 (—1)	16 (+1)	9 (—)		10 (—2)		
Vlaamse provincies	152 (+9)	78 (—2)	51 (+7)		58 (—4)	1 (—)	
Henegouwen	16 (—)	42 (+1)	13 (—2)	15 (—3)		4 (—)	
Luik	21 (+3)	36 (+1)	13 (—2)	15 (—)		4 (+1)	1 (+1)
Namen	18 (+1)	20 (—2)	10 (—1)	12 (—2)			
Luxemburg	23 (—)	12 (+1)	10 (—3)	5 (+2)			
Waalse provincies	7 (+4)	110 (+9)	46 (—8)	47 (—3)		8 (+1)	1 (+1)
Brabant	23 (+1)	21 (+1)	10 (+1)	27 (—4)	9 (+1)		

Voor Brabant moet de lijst FDF/RW worden vergeleken met de samengestelde lijsten FDF/RW en PVV-Hougardy van 1971 die thans samen opkwamen. In Wallonië is de lijst UDP (Union Démocratique et Populaire) een coalitie van communisten en christen-democraten. De PDB is de Partei der Deutschsprachigen Belgier, die opkwam in de oostkantons.
In alle provinciale raden werden de oude coalities gehandhaafd. behalve in Luxemburg; d.w.z. dat in Brabant een coalitie van christelijken, socialisten en liberalen blijft regeren; in de overige provincies is het een coalitie van christelijken en socialisten, behalve in Luxemburg, waar de socialisten samengaan met de liberalen en het Rassemblement Wallon; het is de eerste maal sedert de stichting van België dat de christelijken in Luxemburg in de oppositie worden gedrongen.

gebruikelijke raadplegingen van de politieke leiders en van de woordvoerders van de grote werkgevers- en werknemersverenigingen begon. sloot die eerste contacten af op 15 maart. Die dag verzocht hij minister Van Elslande „zo spoedig mogelijk verslag uit te brengen over de voorwaarden waaronder een regering zou kunnen worden samengesteld." Van Elslande aanvaardde de opdracht en verklaarde aan de pers ze te beschouwen als een informatieopdracht.

ENGELAND

ONTWIKKELINGEN IN NOORD-IERLAND SEDERT VERKIEZINGEN ASSEMBLEE, INSTELLING UITVOEREND BEWIND, CONFERENTIE VAN SUNNINGDALE, AFTREDEN FAULKNER ALS LEIDER CNIONISTEN

De belangrijkste gebeurtenissen in Woord-Ierland sedert de verkiezingen voor de assemblee in juni '73 (pag. 709/1 e.v.) waren de vorming van een executieve waarin, voor hel eerst in de geschicdenis van Noord-Ierland vertegenwoordigers van verschillende politieke groeperingen zitting hebben en die per i jan. het dagelijks bestuur in het gebied heeft overgenomen. waarmee een eind is gekomen aan het directe bestuur vanuit Londen dat in 1972 werd ingesteld. Verder vond er in dec. in Sunningdale een conferentie plaats waaraan de Britse en Zuidierse regeringen en de Noordierse executieve deelnamen en waar overeenstemming werd bereikt over de oprichting van een raad voor geheel Ierland.

Al deze ontwikkelingen hebben binnen de grootste politieke groepering van Noord-Ierland, de Unionistische partij, tot een aantal afsplitsingen geleid, voornamelijk van rechtse partijleden, die onverkort willen vasthouden aan de traditionele banden met Brittannië en vrezen dat de op gang gekomen ontwikkeling uiteindelijk zal leiden tot een aansluiten van Noord-Ierland bij de Zuidierse republiek. Een en ander heeft verder geresulteerd in het aftreden van Brian Faulkner als voorzitter van de Unionistische partij. Hij blijft echter voorzitter van de executieve.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen sedert de verkiezingen van de assemblee in juni 1973.

De Noordierse assemblee, waarvoor de verkiezingen op 28 juni plaatsvonden (pag. 709/1-'73), kwam op 31 juli voor de eerste maal bijeen.

Op deze eerste zitting kwam het tot een fel conflict tussen de leden over de benoeming van een voorzitter en de verkiezing van leden voor de commissie voor het reglement van orde.

De officiële unionisten (leider Brian Faulkner) stelden Nathaniel Minford voor terwijl de Vanguard Unionist Progressive Party (leider Wil-

liam Craig) en de groep van ds. Paisley, de Democratische Unionist ds. William Beattie voordroegen. Zowel de loyalisten als de onafhankelijke unionisten wensten dat de voorzitter slechts voor tijdelijk zijn functie zou uitoefenen, waarmee de andere afgevaardigden het niet eens waren.

Minford werd uiteindelijk met 31 tegen 26 stemmen gekozen. (Vóór Minford sremden de officiële unionisten, de alliance partij, de Noordierse Labour partij en de onafhankelijke unionist James Kilfedder).

Er ontstond ook onenigheid tussen de assembleeleden over de procedure voor de samenstelling van de commissie voor het reglement van orde. De groep van ds. Paisley wenste dat deze commissie door de assemblee zou worden gekozen terwijl de zojuist gekozen voorzitter dit recht voor zichzelf opeiste.

Toen de voorzitter de zitting verdaagde, weigerde de Paisley-groep de zaal te verlaten en organiseerde een verkiezing voor een commissie van reglementen van orde onder hun eigen aanhang. Op 6 augustus deelde Minford mee dat hij een commissie had samengesteld.

Hij verklaarde dat de commissie representatief was voor de partijverdeling in de assemblee. Hij had ook Craig en ds. Paisley uitgenodigd zitting te nemen in de commissie.

De eerste weigerde met het argument dat de commissie geen autoriteit van de assemblee had gekregen. Ds. Paisley deelde op 7 aug. mee dat hij zitting zou nemen in de commissie.

Akkoord over uitvoerend bewind

Op 21 november 1973 werd bekend gemaakt dat besprekingen tussen de Unionistische partij, de Social Democratic and Labour Party en de Alliance partij, die op 5 oktober waren begonnen, een principe-akkoord hadden opgeleverd over de vorming van een nieuw uitvoerend bewind, waaraan de Britse regering de interne bestuursmacht aan Noord-Ierland zou teruggeven.

Op 22 november deelde de minister voor Noord-Ierland Whitelaw nadere bijzonderheden over het akkoord mee. In de nieuwe executieve zouden de Unionisten van Faulkner zes, de SDLP 4 en de Alliance partij 1 zetel krijgen. Faulkner zou hoofd worden van het uitvoerend bewind en de SDLP-leider Fitt plaatsvervangend hoofd, terwql de Alliantieleider Napier de verantwoordelijkheid voor binnenlandse en juridische zaken krijgt.

Om te vermijden dat het overwicht van de protestantse Unionisten in de executieve teniet zou kunnen worden gedaan zou de twaalfde zetel niet worden bezet.

Het bestuur werd wel aangevuld met 4 posten, waarvan de beklederS geen stemrecht in de eigenlijke executieve zouden hebben. Van die aanvullende zetels was er slechts één voor de Unionisten gereserveerd, twee voor de SDLP, één voor de Alliance partij. In het totale bestuur waren de Unionisten met hun zeven zetels tegenover de zes van de SDLP en de twee van de Alliance partij dus niet in de meerderheid, maar het politieke beleid zou in de kleinere executieve worden uitgemaakt.

Whitelaw sprak over andere aspecten van de Noordierse kwestie.

Zo kondigde hij aan dat er in december besprekingen gehouden zouden worden tussen de Britse regering, de regering van de Ierse republiek en de nieuwe executieve over de oprichting van de al eerder aangekondigde Raad voor geheel Ierland.

Als in die preliminaire besprekingen overeenstemming zou worden bereikt zou de Noordierse executieve officieel worden aangesteld en de Raad voor geheel Ierland vervolgens op een formele conferentie van beide regeringen en de nieuwe executieve worden opgericht.

Whitelaw zette ook uiteen hoe de Britse regering zich de samenstelling van de Raad voor geheel Ierland had gedacht. Zij wilde er zelf geen zitting in hebben en is tevreden met een recht van inspraak als financiële kwesties aan de orde komen en zaken als bijv. de veiligheid waarvoor de Britse regering verantwoordelijk blijft.

Zij wil de Raad voor geheel Ierland samengesteld zien in twee trappen: op regeringsniveau en op het niveau van vertegenwoordigers van alle partijen in de Noordierse assemblee en de Zuidierse Dail. Op het regeringsniveau zou voor besluiten eenstemmigheid zijn vereist: de parlementariërs zouden alleen adviezen kunnen geven. Whitelaw kondigde ook nog aan dat de vrijlating van gedetineerden, die geen directe bedreiging voor de veiligheid opleveren, zou worden versneld. Hij beloofde voor kerstmis een aantal uit detentie te ontslaan.

In het debat dat op de rede van minister Whitelaw volgde, zegde de Labourpositie alle steun toe voor de uitvoering van de plannen.

Eerder had de Ierse premier Cosgrave al positief gereageerd. De provisionele IRA liet echter weten dat zij de nieuwe executieve even hard zou vernietigen als zij dat indertijd met de oude Noordierse regering had gedaan. Op 27 nov. werd de volledige bezetting van de executieve bekend gemaakt. Deze was als volgt:

Voorzitter - Brian Faulkner (Unionist); plv. voorzitter - Gerry Fitt (SDLP); hervorming van de wet - Oliver Napier (Alliance); financiën - Herbert Kirk (Unionist); handel - John Hume (SDLP): gezondheid en sociale zaken - Paddy Devlin (SDLP); huisvesting, lokaal bestuur en planning - Austin Currie (SDLP): milieu - Roy Bradford (Unionist): onderwijs - Basil Melvor (Unionist); landbouw - Leslie Morrell (Unionist); voorlichting - John Baxter (Unionist).

Andere posten: chief whip - Majoor Lloyd Hall-Thompson (Unionist); werkverschaffing - Robert Cooper (Alliance); community relations - Ivan Cooper (SDLP); planning en coördinatie - Eddie McGrady (SDLP).

Van de Unionistische leden in de executieve zaten Kirk, Bradford en Melvor in de laatste Stormont-regering van Faulkner.

De nieuwe executieve: 3e van links Brian Faulkner.

Unionisten verdeeld over executieve

Zoals boven werd vermeld was de overeenstemming over een nieuwe

executieve tot stand gekomen na besprekingen tussen minister Whitelaw en Noordierse politieke leiders die op 5 okt. waren begonnen.

Binnen de Unionistische partij bleek echter geen eensgezindheid te bestaan over de houding die tegenover de nieuwe executieve moest worden ingenomen.

Dit bleek op de bijeenkomst van de Unionistische Raad op 20 nov. Daar werd. na een lang debat. met een meerderheid van 12 stemmen besloten akkoord te gaan met de oprichting van de executieve onder de voorwaarde dat dit niet betekende dat de unie met Engeland werd verzwakt.

Op de bijeenkomst waaraan door 750 vertegenwoordigers van plaatselijke afdelingen werd deelgenomen. werd door John Taylor, een lid van de assemblee, een motie ingediend waarin gesteld werd dat de Raad onverkort bleef vasthouden aan de banden met Engeland en weigerde toe te treden tot de executieve waar de macht gedeeld zou moeten worden met de SDLP, die aanstuurt op een hereniging met de Ierse Republiek.

Partijleider Faulkner diende daarop een amendement op de motie in, waarin werd gesteld dat een krachtige executieve op geen enkele wijze de verzwakking van de banden met Engeland mocht betekenen. De aldus geamendeerde motie werd met 374 tegen 362 stemmen aangenomen.

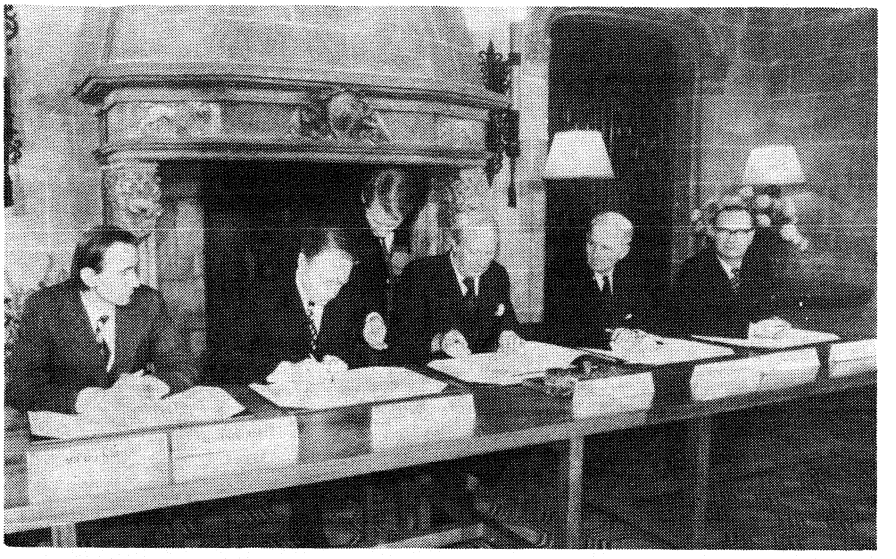
Op 3 december vormden 10 Unionistische leden van de assemblee, die het niet eens waren met het beleid van Faulkner, een nieuwe groep in het vertegenwoordigende lichaam. Leider van de groep dissidenten was de vroegere minister van landbouw Harry West.

De groep besloot onder de naam Ulster Unionist Assembly Party op te treden. De 10 leden bleven echter ook lid van de Unionistische partij en zouden een pro-executieve beleid binnen de partij bestrijden.

Conferentie *van* Sunningdale, akkoord over Raad voor geheel *Ierland* en status Noord-Ierland

Van 6 tot 9 dec. kwamen leden van de Britse en van de Zuidierse regeringen en de Noordierse executieve op het Civil Service College in Sunningdale (Berkshire) bijeen om te vergaderen over de oprichting van een raad voor geheel-Ierland (zie witboek, pag. 224/1-'73) en de status van Noord-Ierland.

Van Britse zijde waren aanwezig, premier Edward Heath, minister van buitenlandse zaken Sir Alec Douglas-Home, Francis Pym, minister voor Noord-Ierland *), minister van staat voor Noord-Ierland David Howell en de procureur-generaal Sir Peter Rawlinson.

De conferentie v. Sunningdale: v.l.n.r. Napier, Cosgrave, Heath, Faulkner en Fitt

De Ierse republiek was vertegenwoordigd door premier Liam Cosgrave, Brendan Corish, plv. premier en minister van gezondheid en sociale zaken. James Tully, minister voor lokaal bestuur, Richie Ryan, minister voor financiën, Dr. Garret Fitzgerald, minister van buitenlandse zaken, dr. Conor Cruise O'Brien, minister voor posterijen, Patrick Cooney, minister van justitie en Declan Costello, procureur-generaal.

Van Noordierse zijde was de gehele executieve naar Sunningdale gekomen.

Na vier dagen van intensief vergaderen kwamen de partijen tot een overeenstemming over de oprichting van een Raad voor geheel-Ierland. Bepaald werd dat de raad zal bestaan uit 14 ministers, een raadgevende assemblee en een secretariaat. Op den duur zal de raad ook uitvoerende bevoegdheden krijgen. De nieuwe executieve in Noord-Ierland zou per 1 januari het dagelijks bestuur in de provincie overnemen, waarmee het directe bestuur vanuit Londen, ingesteld in maart 1972 (pag. 208/1-'72) beëindigd zou worden.

De Zuidierse regering gaf n.a.v. de conferentie een plechtige verklaring uit dat er geen verandering in de status van Noord-Ierland zal kunnen plaatsvinden totdat de meerderheid van de bevolking dit wenst.

De Raad voor geheel Ierland zal op ministerieel niveau uit zeven Noordelijke en zeven Zuidelijke leden bestaan en slechts met eenstemmigheid beslissingen kunnen nemen. Daarnaast komt er een raadgevende assemblee van zestig leden, dertig uit het Zuidierse parlement en dertig uit de Noordierse assemblee. De Raad krijgt een eigen secretariaat.

De „plechtige verklaring" van de Zuidierse regering heeft een tegenstuk van de Britse regering, die van haar kant verklaart dat zij een dergelijke wens van de Noordierse bevolking (om zich bij het Zuiden aan te sluiten) zou ondersteunen. Wanneer de Raad in 1974 wordt opgericht zullen deze wederzijdse regeringsverklaringen bij de Verenigde Naties worden geregistreerd.

Dublin legde zich er dus bij neer dat het voorlopig niet tot hereniging van de beide Ierlanden zal komen, maar premier Cosgrave heeft geen belofte gegeven om de Zuidierse constitutie, waarin de aanspraak op het Noordelijke territoir is vervat, te wijzigen Dat zou hem binnenlandse moeilijkheden berokkenen.

Tegelijkertijd is echter in de Raad een instrument geschapen dat voor verdere harmonisatie tussen Noord en Zuid zal kunnen worden gebruikt De details daarvan moeten nog nader worden uitgewerkt, het uitgangspunt zal daarbij het gemeenschappelijk EG-lidmaatschap zijn De Raad zal ook enig toezicht krijgen op de politie in de beide Ierlanden en geraadpleegd worden bij benoemingen van hoge politiefunctionarissen in het Noorden.

Men was het er op de driepartijenconferentie voorts over eens dat lieden die gewelddaden op Ierse bodem plegen, om wat voor motieven ook, voor de rechter

*) Begin dec. werd William Whitelaw, de minister voor Noord-Ierland overgeplaatst naar het departement voor arbeid. Hij werd opgevolgd door de chief whip van de conservatieve partij in het Lagerhuis, Francis Pym.

Er was in Engeland en Noord-Ierland in brede lagen grote voldoening over de activiteiten van Whitelaw, die over bijzondere kwaliteiten bleek te beschikken bij het nader tot elkaar brengen van de verschillende bevolkingsgroepen in Noord-Ierland.

dienen te worden gebracht zonder acht te slaan op de plaats waar zij zijn aangehouden
Men besprak verschillende mogelijkheden waarop dit zou kunnen gebeuren: door verbetering van de uitleveringsprocedures (wat de Noordierse Unionisten willen) of door schepping van een gemeenschappelijk rechtsgebied en de oprichting van een hof voor geheel Ierland (wat de Zuidierse regering en de SDLP willen)
Deze punten zullen door een Brits-Zuidierse commissie van vermoedelijk twee rechters nader worden bestudeerd. De Zuidierse regering heeft alvast toegezegd dat zij met behulp van een uit 1861 daterende wet krachtiger zal gaan optreden tegen lieden die in het Zuiden zijn aangehouden voor in het Noorden begane moorden (om welke inotieven dan ook).
Deze toezegging geldt echter alleen voor de toekomst en niet voor reeds begane misdrijven.

Loyalisten wijzen Sunningdale af

De resultaten van de conferentie in Sunningdale werden op 15 december 1973 in de Noordierse assemblee besproken. Ds. Paisley, leider van de Democratic Unionist Party, William Craig, leider van de Vanguard Unionist Party en andere loyalistische afgevaardigden dienden een motie in waarin de assemblee werd verzocht de resultaten van de conferentie af te wijzen omdat hiermee de feitelijke jurisdictie van de Zuidierse republiek over Noord-Ierland werd bevestigd, de Zuidierse republiek invloed in het beleid in N.-Ierland werd gegeven, de IRA niet afdoende werd bestreden en omdat de conferentie was gehouden zonder de medewerking van een representatieve regering of deelname van de leiders van de gekozen Unionistische meerderheidsmening. De motie werd verworpen met 43 tegen 27 stemmen.
Een motie van de drie in de executieve vertegenwoordigde partijen om de voorstellen van Sunningdale zo spoedig mogelijk te effectueren werd met 43 tegen 27 stemmen aangenomen.

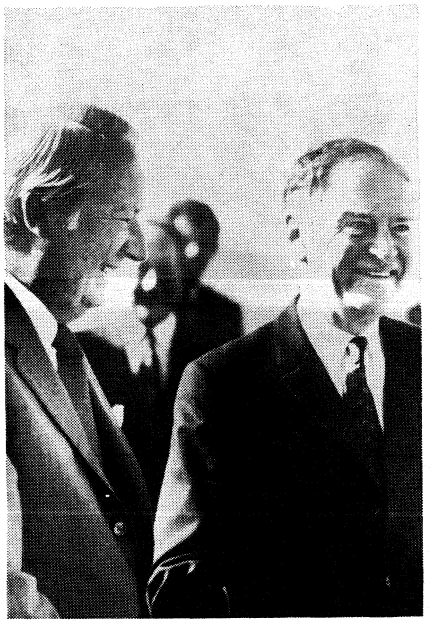
Zelfbestuur in Noord-Ierland hersteld

Op 13 december besloot het Lagerhuis het zelfbestuur in Noord-Ierland weer in te stellen. Het Hogerhuis besloot zulks op 19 dec.

Op 31 dec. werden de 15 leden van de executieve plechtig beëdigd door de opperrechter voor Noord-Ierland Sir Robert Lowry en op 1 jan. traden zij in functie.

Brian Faulkner afgetreden

Op 7 jan. trad Brian Faulkner af als voorzitter van de Unionistische partij, nadat de raad van de partij op 4 jan. een motie had aangenomen waarin de voorstellen van de conferentie van Sunningdale werden afgewezen. De motie was ingediend door John Taylor en werd met 427 tegen 374 stemmen aangenomen.

De premiers Heath (l.) en Cosgrave (r.).

Faulkner deelde mee dat hij zijn functie van voorzitter van de executieve zou blijven uitoefenen en dat hij zich ook als leider van de unionistische fractie in de assemblee bleef beschouwen.

De unionistische fractie gaf op 7 jan. een verklaring uit waarin zij haar volledige steun aan Faulkner toezegde. Achttien van de twintig unionistische afgevaardigden ondertekenden deze verklaring. Eén stemde tegen en één was afwezig.

Faulkner kreeg later nog steun uit de unionistische partij, toen 400 afgevaardigden uit bijna alle kiesdistricten op 26 jan. een verklaring uitgaven waarin zij zeiden het niet eens te zijn met het beleid van de raad van de partij en dat zij volledig achter het beleid van de unionistische fractie in de assemblee stonden. Zij kondigden aan een organisatie van unionisten op te richten die het beleid van de fractie zou gaan steunen. De afgevaardigden deelden verder mee dat er een comité van 36 pro-Faulkner unionisten was opgericht dat ten spoedigste een conferentie zou organiseren waar over de oprichting van een nieuwe partij zou moeten worden gesproken.

Op 22 jan. werd Harry West door het permanente comité van de Unionistische partij tot nieuwe voorzitter gekozen. West is leider van de afgesplitste Ulster Unionist fractie (zie boven).

Loyalisten verlaten assemblee

Uit protest tegen de vorming van de executieve, verlieten op 23 jan. de als loyalistisch bekend staande assembleeleden de vergadering van dit lichaam. Het waren de leden van de groep van Paisley en de groep van Craig en de groep die zich solidair had verklaard met Harry West. (De vroegere onafhankelijke unionisten, nu officiële unionisten genoemd.)

Aanleiding tot het vertrek van de loyalisten was een incident waarbij loyalistische afgevaardigden weigerden de voorste rij stoelen te ontruimen voor de leden van de nieuwe executieve die zich op die dag voor het eerst aan de assemblee presenteerde. Er moest politie aan te pas komen om de afgevaardigden van hun plaatsen af te krijgen.

Aan het incident was een verwoed debat vooraf gegaan waarbij West o.a. verklaarde dat Noord-Ierland een ondemocratische vorm van regering had opgedrongen gekregen en dat de officiële unionisten, namens welke hij sprak, de executieve niet erkennen. Hij zei dat zijn groep zich terugtrok uit de assemblee, maar wel lid daarvan bleef en van tijd tot tijd zou verschijnen.

Ds. Paisley zei namens de Democratic Unionist Party dat zij zich terugtrok omdat zij verhinderd werden hun werk te doen. (The Times, *NRC /H'blad,* Survey of Current Affairs, KCA)

Ondanks de formele toenadering tussen de verschillende bevolkingsgroepen is de gewelddadigheid in N.-Ierland zich vaak uitend in bomaanslagen, zoals hier in Belfast (27-8-'73), niet afgenomen.

OOST-EUROPA

ALGEMEEN

IDEOLOGISCHE CONFERENTIES

In de afgelopen maanden heeft een aantal internationale conferenties van communistische partijen plaats gevonden, waar gesproken is over ideologische vraagstukken.

De eerste bijeenkomst in deze serie werd op 18 en 19 dec. 1973 in Moskou gehouden. Aanwezig waren secretarissen van de Centrale Comité's van de communistische partijen van Bulgarije, Cuba, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije, Polen, Mongolië, Roemenië en de Sowjet-Unie.

De delegatie van de SU bestond uit Michael Soeslow, lid van het Politburo en secretaris van het CC, belast met ideologische zaken en de contacten met regerende buitenlandse zusterpartijen, Pjotr Demitsjew, kandidaat-lid van het Politburo en voorzitter van de ideologische commissie van het CC, Boris Ponomarew, kandidaat-lid van het Politburo en secretaris van het CC, belast met de contacten met de zusterpartijen in de kapitalistische landen en Konstantin Katoesjew, secretaris van het CC en nauwe medewerker van partijleider Brezjnew.

Bij de overige aanwezigen bevonden zich o.m. A. Lilow (Bulgarije), A. Peres (Cuba), V. Bilak (Tsjechoslowakije), K. Hager (DDR), D. Azel (Hongarije), D. Chimiddorzh (Mongolië). Y. Szidlyak (Polen) en K. Burtice (Roemenië).

Uit het communiqué, dat na afloop van de bijeenkomst werd uitgegeven, bleek, dat de delegaties meningen hadden uitgewisseld over de activiteiten van hun partijen op het terrein van ideologie en dat zij gediscussieerd hadden over de uitbreiding van ideologische samenwerking van hun zusterpartijen onder de huidige omstandigheden.

De delegaties legden sterk de nadruk op hun vastbeslotenheid de bilaterale en multilaterale samenwerking tussen de zusterpartijen te bevorderen — een samenwerking, die erop was gericht voort te gaan met de versterking van de socialistische gemeenschap en de vriendschap tussen de lidstaten, zowel als samenwerking in het onderwijzen van socialistisch patriottisme en proletarisch internationalisme aan de werkende mannen en vrouwen.

De conferentie noemde als meer urgente taken in de ideologische strijd de verdediging en verspreiding van de denkbeelden van socialisme en vrede en krachtige tegenactie tegen de reactionaire ideologie van imperialisme, kolonialisme zowel ais tegen ideologische ondermijning van de SU en andere socialistische landen, aldus het communique

De delegaties werden op 20 dec. ontvangen door Sowjet-partijleider Brezjnew. In een korte verklaring benadrukte deze, dat het Politburo van de SU de hoogste betekenis hechtte aan de verdieping van de samenwerking tussen de zusterpartijen op alle terreinen van htt partijwerk.

Praag

Een tweede ideologische conferentie. nu groter van opzet, vond plaats van 7-9 jan 1974, In Praag waren delegaties bijeen uit 67 communistische partijen om te spreken over het in de afgelopen twee jaren verrichte werk van het tijdschrift Problemen van *vrede en* socialisme (Engelstalige titel *World* marxist review).

De delegatie van de SU naar deze conferentie werd aangevoerd door Boris Ponomarew. In een toespraak tot de bijeenkomst verklaarde hij o m., dat de internationale conferentie van communistische partijen van 1969 (pag. 385 en pag. 400 e.v. - 1969) en de documenten aldaar aanvaard, hebben bijgedragen aan de groei van het prestige van de internationale communistische beweging en aan de versterking van zijn internationale eenheid.

,,De vitale noodzaak om acties binnen de communistische beweging te coördineren wordt gediend door de gestadige groei van contacten. De groeiende belangstelling in de wereld van vandaag voor multilaterale ontmoetingen van communistische partijen is een weerspiegeling van het begrip voor dit proces".

.,In de huidige situatie moeten de communisten speciale zorg aan de dag leggen voor de waarneming van de beginselen van het proletarische internationalisme", aldus Ponomarew.

In het na afloop van de bijeenkomst uitgegeven communiqué wordt slechts gesproken over het tijdschrift World marxist review Voorts wordt een protest geuit tegen het optreden van de militaire junta in Chili alsmede tegen de onderdrukking van communisten en ,,andere strijders voor vooruitgang en sociale gerechtigheid in de landen van Latijns Amerika, Azië, Afrika en Europa"

Bij de partijen, die aan de samenkomst in Praag niet deelnamen, waren die van Albanië, China, Nederland, Noord-Korea, Noord-Vietnam en Joego-Slavië.

Een derde conferentie over ideologische vraagstukken werd op 22 en 23 jan. in Moskou gehouden. Dc kring van deelnemende partijen was nu weer beperkt tot de partijen uit de landen, die aan de bijeenkomst in dec. hadden deelgenomen.

Voor de SU werd aan de conferentie deelgenomen door Michael Soeslow en I V Kapitonow, secretaris. van het CC Andere deelnemers waren B Weltsjew (lid Politburo en secretaris CC, Bulgarije), I Malmierca (secretaris CC Cuba), F Ondritsj (secretaris CC Tsjechoslowakije), H Dolhus isecretaris *CC*, DDR) A Pullai (secretaris CC. Hongarije) S Zhalan-Azhaw (lid Politburo en secretaris *CC*, Mongolie), E Babiuch (lid Politburo en secretaris CC, Polen) en G Pana (lid uitvoerend comité en presidium en secretaris CC, Roemeniei

In het communiqué, dat na afloop van de ontmoeting werd uitgegeven, werd hoofdzakelijk melding gemaakt van discussies over organisatorische en ideologische problemen, samenhangend met het werk van de partijen. Wel stond aan het slot nog de volgende alinea:

,,Op de conferentie werd gewezen op het grote belang van de uitbreiding van bilaterale en multilaterale banden tussen de cominunistische en arbeiderspartijen, van raadplegingen en de uitwisseling van ervaringv in kwesties van organisatorisch partij erk, van collectieve discussie en van de uitwerking van lopende problemen van ontwikkeling van de partij".

Vriendschapsverdragen tussen *partijen*

De communistische partijen uit vijf van de lidstaten van het Warschaupact hebben in de afgelopen drie jaar onderling verdragen gesloten.

Alleen Roemenië en het belangrijkste lid van het pact — de SU — zijn in dit systeem van verdragen niet opgenomen. De overige vijf partijen — die uit Bulgarije, de DDR, Hongarije, Polen en Tsjechoslowakije — hebben elk met de vier andere verdragen gesloten ,,over de levendige uitwisseling van ervaringen en de verdieping en coördinering van hei partijwerk". De teksten van deze verdragen zijn niet vrij gegeven.

Wel meldde het Poolse persbureau P A P op 31 mei 1973 n.a.v. de ondertekening van het verdrag tussen de partijen van Polen en Hongarije, dal het doel ervan was voor ,.eenheid en samenwerking met de SU (. . . .) en de bevordering van de strijd tegen de ideologische ondermijning" te zorgen.

Het gaat hier, chronologisch, om de volgende verdragen:

Bulgarije-DDR, in febr. 1971 In Sofia ondertekend;

Bulgarije-Hongarije, juni 1972, Sofia;
Tsjechoslowakije-DDR, okt. 1972, Praag;
Bulgarije-Polen, nov. 1972, Sofia;
Bulgarije-Tsjechoslowakije, dec. 1972, Praag:
DDR-Polen, jan. 1973, Warschau;
Tsjechoslowakije-Polen, jan. 1973, Praag;
Hongarije-DDR, maart 1973, Oost-Berlijn;
Hongarije-Polen, mei 1973, Warschau;
Tsjechoslowakije-Hongarije, juni 1973, Praag.

In commentaren worrit er op gewezen, dat de opbouw van het systeem van verdragen begonnen is met een overeenkomst tussen Bulgarije en de DDR — i.h.a. de trouwste bondgenoten van de SU. Ook werd gewezen op het tempo, waarin het systeem tot stand is gebracht: één verdrag in 1971, na een pauze van anderhalf jaar vier verdragen in 1972 en dan in het eerste halfjaar van 1973 de overige vijf verdragen. Geïnterpreteerd wordt dit als een uiting van de toenemende energie van de kant van de SU tot consolidering van het Oosteuropese systeem, dat door de groeiende ontspanning in Europa en de wereld in gevaar zou worden gebracht. In de F A Z (27-8-1973) wordt melding gemaakt van geruchten, als zou de Hongaarse partijleiding zich het langst hebben verzet tegen het afsluiten van de verdragen met de partijen van de DDR en Tsjechoslowakije. Pas druk, uitgeoefend door partijleider Brezjnew van de SU gedurende zijn bezoek aan Boedapest in nov./dec. 1972 (pag. 11/3-1973), zou de Hongaarse partijleiding hebben doen zwichten.

Rede Katoesjew

In het licht van boven beschreven ontwikkelingen werd tegen het einde van vorig jaar in verschillende kranten in het Westen (o.a. de NZZ, 27-12) melding gemaakt van een rede van het lid van het CC van de SU, Katoesjew, die eerder minder in het oog was gevallen. Op een conferentie van wetenschapsmensen en functionarissen uit de SU en andere Comeconstaten sprak Konstantin Katoesjew eind okt. vorig jaar een rede uit, waarin hij opriep tot een ,,nog betere coördinering van de buitenlandse politiek van alle landen van het socialisme".

Ook drong Katoesjew aan op internationalisering van de socialistische produktie; daarvoor was nodig het beschikbaar stellen van gemeenschappelijke financiële middelen, grondstofvoorraden en arbeidskrachtreserven alsmede het creëren van gemeenschappelijke arbeidsmarkten en de coördinering in de vervoersector. Tot dit doel moesten nieuwe gemeenschappelijke economische en wetenschappelijk-technische organisaties in het leven worden geroepen.
Katoesjew gaf toe, dat een dergelijke ontwikkeling niet zonder moeilijkheden zou verlopen. Daarom keerde hij zich tegen alle ,,uitingen van nationalisme en chauvinisme". Hij sprak ook van de ,,broederlijke wederzijdse bijstand bij de verdediging van socialistische verworvenheden". In het proces van internationalisering en coördinering van politiek en ideologie kon het tot meningsverschillen en twisten komen. Deze konden i.h.a. zonder problemen overwonnen worden naar het oordeel van Katoesjew. Zou het evenwel komen tot overmatig benadrukken van nationale bijzonderheden of nationaal egoïsme, dan zou dat voor het betrokken land ,,pijnlijke gevolgen" hebben, want wie weigert de internationalistische verplichtingen te vervullen, begaat een breuk met de gemeenschappelijke politiek van de socialistische staten.

Commentaar, Wereldconferentie van communistische partijen

In commentaren in de westerse pers wordt de versterkte ideologische activiteit van de communistische staten gezien, enerzijds in het licht van de groeiende ontspanning in de wereld, anderzijds in het licht van de aanhoudende meningsverschillen tussen Moskou en Peking.
In Moskou zou men gaarne een nieuwe wereldconferentie van communistische partijen bijeen willen roepen. Op de internationale ideologische bijeenkomst in Praag had de Tsjechoslowaakse afgevaardigde V. Bilak tot het beleggen van een dergelijke conferentie opgeroepen, terwijl ook de geciteerde uitlatingen van Sowjet-afgevaardigde Ponomarew in die richting werden geïnterpreteerd.
Op een wereldconferentie zou dan een veroordeling van de Chinese communistische partij moeten worden uitgesproken. Een poging daartoe deed Bilak in Praag. Hij gaf als zijn mening te kennen, dat het tijdschrift *World* marxist review niet de aanvallen tegen de politiek van vreedzame coexistentie mocht onderschatten, die de Maoïstische leiding van China deed vanuit pseudo-revolutionaire, extreem-linkse posities. ,,De open kritiek op het Maoïsme is de verdediging van de zuiverheid van het Marxisme-Leninisme", aldus Bilak.
Klaarblijkelijk hebben de afgevaardigden naar de conferentie deze opvatting niet gedeeld, zo meent de *FAZ* (15-1): in het slotcommuniqué worden de Chinese communisten niet genoemd. Dit meningsverschil zou het zijn, dat vooralsnog een bijeenroepen van een communistische wereldconferentie in de weg staat.
Een andere reden voor de ideologische activiteiten zou zijn het voorkomen binnen het socialistische systeem van schade als gevolg van de internationale ontspanning. Afnemen van de internationale spanningen zou binnen de socialistische staten bij de bevolking verwachtingen van liberalisering en grotere intellectuele vrijheid wekken, die de autoriteiten niet wensen, zoals blijkt uit het optreden in de SU tegen de z.g. dissidenten als Sacharow en Solzjenitsyn. Bovendien zou ontspanning de interne samenhang van het socialistische bondgenootschap ondermijnen. Daarom de nieuwe nadruk op de ideologie, daarom het systeem van verdragen tussen de regerende communistische partijen in Oost-Europa en daarom ook het verlangen van de SU naar een wereldconferentie van communistische partijen, waar een gemeenschappelijke lijn zou moeten worden vastgelegd, zo menen commentatoren in de westerse pers.
(Soviet News, Le Monde, NZZ, *FAZ*)

CONVENTIE TEGEN VERVUILING OOSTZEE

In Gdansk (Danzig) hebben op 13 sept. 1973 de staten, grenzend aan de Oostzee, een conventie ondertekend, waarin wordt overeengekomen gemeenschappelijk de strijd aan te binden tegen de vervuiling van de Oostzee en de vermindering van het visbestand en de andere levende bronnen. Ondertekenaars zijn de SU, Zweden, Denemarken, Finland, Polen, Bondsrepubliek Duitsland en de DDR.
Jaarlijks halen de vissers uit deze staten ong. 700.000 ton vis uit de Oostzee. In de conventie is overeengekomen regels te stellen om overbevissing te voorkomen. Daartoe zal een commissie worden gevormd, die haai- zetel in Warschau zal hebben. (*NZZ*, Le Monde)

ADRIA-AARDOLIEPIJPLEIDING

Begin febr. is door vertegenwoordigers van Joego-Slavië, Hongarije en Tsjechoslowakije op het Joegoslavische eiland Krk een akkoord ondertekend betreffende de gemeenschappelijke bouw van een aardolie-pijpleiding, zo melddde de NZZ op 17 febr. in een bericht, gedateerd op 14 febr.
Door deze leiding zal olie uit Afrika en het Midden-Oosten worden vervoerd naar landen, die voor hun olievoorziening tot dusver hoofdzakelijk op de SU waren aangewezen.

De bouw van de pijpleiding zal drie jaren vergen. Hij zal beginnen bij de baai van Omislaj op het eiland Krk, waar een haven gebouwd zal worden, geschikt voor tankers tot een laadvermogen van 250.000 brt.
Het eerste deel van de leiding zal lopen tot Sisak, in de buurt van Zagreb, waar zich het Joegoslavische olieverwerkingscentrum bevindt. Van hier af zal een aftakking gaan lopen naar het Hongaarse Szashalombatta, terwijl het verdere transport naar Bratislawa in Tsjechoslowakije

zal verlopen via de Droezjba (vriendschap)-leiding. die tot dusver aardolie uit de SU naar Hongarije bracht.
Andere aftakkingen vanaf Sisak zullen lopen naar Bosanski Brod (Bosnië! en Pancevo (Servië).
De totale capaciteit van het buizensysteem zal **31** mln ton per jaar bedragen, waarvan 21 mln ton door Joego-Slavië zal worden verwerkt,.Hongarije en Tsjechoslowakije krijgen elk 5 mln ton per jaar.
De drie landen zullen elk hun eigen deel van het leidingsysteem bouwen. Voor Joego-Slavië is dat tot de grens een afstand van 280 kni met drie pompstations; tot de Hongaarse raffinaderij volgt dan nog een pijpleiding van 210 lrm met twee pompstations.
De bouw van de pijpleiding vormt volgens waarnemers een illustratie van de groeiende problemen voor de SU bij de verzorging van de bondgenoten inet olie, in combinatie met de groeiende binnenlandse vraag en toenemende export naar het westen. Reeds twee jaar geleden zou de SU er bij de bondgenoten op hebben aangedrongen voor de voorziening in de energiebehoefte om te zien naar bronnen buiten het bondgenootschap. Tot dat doel bouwt de DDR thans een oliehaven in Rostock. (N Z Z, T h e T i m e s)

COMECON

CONTACTEN MET EG

Een eerste bericht over het verlangen van de Comecon contact op te nemen met de EG kwam eind juli vorig jaar naar buiten, na een bezoek van de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken. Gaston Thorn, aan Moskou. Hij werd toen door Sowjet minister-president Kosygin van dit verlangen op de hoogte gebracht (pag. 783/3 - 1973).
Een tweede stap van de zijde der Comecon werd gezet op 27 aug. De secretaris-generaal van de Comecon. Nikolai Fadejew, bracht toen een „privébezoek" aan Kopenhagen, als gast van de Sowjet-ambassade aldaar. Fadejew had toen een gesprek met de Deense minister van Europese zaken, Ivar Noergaard. Deze was toen voorzitter van de Europese ministerraad. In het gesprek drong Fadejew aan op onderhandelingen tussen Comecon en EG. Beide zijden zouden onderhandelingsdelegaties moeten benoemen. Op een persconferentie bevestigde minister Noergaard, dat hij van Fadejew had vernomen, dat het voorstel tot onderhandelingen voortvloeisel was van de besluiten, genomen op de conferentie van de Comeconstaten begin juni in Praag (pag. 401/1 e.v. - '73).

Minister Noergaard deelde mede, dat het doel van het onderhoud met Fadejew was te onderzoeken welke mogelijkheden bestonden om tot nauwere banden tussen EG en Comecon te komen Er was nog geen beslissing genomen betreffende het niveau, waarop eventuele onderhandelingen zouden worden gevoerd Minister Noergaard wees op de grote moeilijkheden, die bij gesprekken tussen Comecon en EG zouden moeten worden opg lost in de eerste plaats de organisatorische verschillen tussen EG en Comecon en In de tweede plaats de vraag hoe de wederzijdse handelsbetrekkingen ontwikkeld konden worden op basis van een redelijke mate van wederkerigheid

Persconferentie Fadejew n a v
25 jaar *Comecon*
Nog ***geen*** voorstel EG

N a.v het 25-jarige bestaan van de Comecon gaf secretaris-generaal Fadejew op 6 febr van dit Jaar een persconfeientie in het hoofdkwartier van de Conìecon in Moskou Hij vertelde daar, dat zijn voorstel indertijd door minister Noergaard warm was ontvangen Een maand nadien had hij van de Deense ambassadeur in Moskou vernomen, dat de EG het voorstel met voldoening had ontvangen en het bestudeerde.
Sindsdien had hij uit Brussel niets meer vernomen „Wij zijn geduldig en kunnen wachten", aldus Fadejew
De secretaris–generaal verklaarde verder nog, dat de socialistische staten voorstander zijn van een ontwikkeling op lange termijn van de economische betrekkingen tussen de socialistische en de kapitalistische staten. Dergelijke betrekkingen zouden vrij moeten zijn van discriminatie en ongelijkheid *(NZZ,* The Times) (Vor. ber. pag. 785/3 - 1973)

BULGARIJE

BUITENLANDSE BEZOEKEN

Onderstaand volgt een overzicht van de buitenlandse bezoeken. in herfst en winter vorig jaar afgelegd door de Bulgaarse staats- en partijleiding.

OOSTENRIJK. Een Bulgaarse delegatie o.l.v. president en partijleider Todor Zjiwkow bracht van 9-13 okt. 1973 een officieel bezoek aan Oostenrijk. Gedurende zijn bezoek ondertekende Zjiwkow een tien-jarenprogramma inzake economische, industriële en wetenschappelijk-technische samenwerking. De bedoeling van het programma is een vergroting van de onderlinge handel tot ten minste het drievoudige van het bestaande niveau.
In een verklaring kort voor zijn vertrek stelde Zjiwkow afschaffing voor van de visumverplichtingen in het verkeer tussen zijn land en de Westeuropese staten. Hij bracht dit voorstel in verbinding met de Europese conferentie over veiligheid en samenwerking. Westelijke waarnemers wezen erop, dat realisering van dit denkbeeld niet noemenswaard zou bijdragen lot een vrijere uitwisseling, aangezien westelijke toeristen toch reeds met een minimum aan reisformaliteiten Bulgarije kunnen inreizen, terwijl de uitreis van Bulgaren ook bij opheffing van westelijke visumvoorschriften nauwelijks in grote mate zou toenemen.

TSJECHOSLOWAKIJE. Todor Zjiwkow bracht van 19-21 okt. 1973 een onofficieel vriendschapsbezoek aan Praag, waar hij besprekingen voerde met o.m. de Tsjechoslowaakse partijleider Gustav Husak.
In het gemeenschappelijke slotcommuniqué, dat aan het eind van hei bezoek werd gepubliceerd, veroordelen beide landen de „politiek en ideologie van de Chinese leiding, die zich volledig van het marxisme-leninisme heeft afgekeerd en op anti-socialistische basis openlijk met de reactionaire internationale krachten" pacteert.

NOORD-KOREA. Van 24-29 okt. bracht Todor Ziiwkow een vriendschapsbezoek aan Noord-Korea, waar hij in Pjongjang besprekingen voerde met president Kim I1 Soeng en andere leidende Noordkoreaanse politici.

MONGOLIË. De Bulgaarse president verbleef op 30 okt. en 1 nov. in Oelan Bator, hoofdstad van Mongolië, voor besprekingen met de politieke leiders aldaar.

SOWJET-UNIE. Todor Zjiwkow bracht op **2** en **3** nov. 1973 een bezoek aan Moskou, waar hij besprekingen voerde met partijleider Brezjnew en president Podgorny.

POLEN. Een Bulgaarse partij- en regeringsdelegatie o.l.v. Todor Zjiwkow en premier Stanko Todorow bracht van 12-16 nov. 1973 een bezoek aan Polen, waar zij besprekingen voerden met hun ambtgenoten, partijleider Gierek en premier Jaroszewicz.

CUBA. Een regeringsdelegatie o.l.v. premier Todorow bracht van 22-26 nov. 1973 een bezoek aan Cuba, waar met de Cubaanse leiders besprekingen werden gevoerd, die vnl. betrekking hadden op de economische en handelsbetrekkingen tussen de twee landen in het kader van de Comecon.

HONGARIJE. Een delegatie met aan het hoofd Todor Zjiwkow bracht van 3-7 dec. een bezoek aan Hongarije. In Boedapest werden besprekingen gevoerd met de Hongaarse

leiders, partijleider Kadar, president Losonczi en premier Fock.

Op een bijeenkomst in Boedapest, georganiseerd ter ere van de Bulgaarse gasten, deed partijleider Kadar op 6 dec. een oproep tot het bijeenroepen van een wereldconferentie van de communistische beweging. In dezelfde rede veroordeelde Kadar ,,de inspanningen van de Chinese partij om de communistische beweging te verstoren." (*Reuter*, NZZ, Le Monde, DPA, AP, AFP)

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 16 jan. 1974 vonden in Bulgarije verkiezingen plaats voor de gemeenteraden. Van de bijna 6,5 mln kiesgerechtigde burgers bracht 99,88% zijn stem uit op de kandidaten van het alleen toegelaten Vaderlandse Front. Voor de eerste maal stonden in sommige districten in grote steden als Sofia, Plowdiw, Varna of Burgas meerdere kandidaten ter verkiezing.

Van de 52.429 leden van de nieuwe gemeenteraden zijn 63% mannen.

Ruim 51% is lid van de communistische partij. Bijna de helft van de zittende gemeenteraadsleden werd bij deze verkiezingen vervangen. (NZZ, FAZ)

VIJFDAAGSE WERKWEEK AFGESCHAFT

Het Joegoslavische persbureau *Tanjoeg* meldde op 16 febr. 1974, dat de Bulgaarse regering het drie maanden eerder genomen besluit de vijfdaagse werkweek in te voeren ongedaan had gemaakt. De Bulgaren zullen weer zes dagen per week moeten werken. omdat het experiment met de vijfdaagse werkweek negatieve gevolgen had opgeleverd voor de economie, in het bijzonder in de dienstverlenende sector en bij de voedselvoorziening. Dat zou hebben geleid tot een storm van protest bij de bevolking. (AP, Tanjoeg)

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

TIENDE WERELDJEUGDFESTIVAL

Onder het motto ,,,Voor anti-imperialistische solidariteit, vrede en vriendschap" werd van 28 juli tot en met 5 aug. 1973 in Oost-Berlijn het tiende wereldjeugdfestival gehouden.

Aan de feestelijkheden en verschillende manifestaties werd deelgenomen door 25.646 jonge mensen uit 140 landen en door ong. 520.000 iongeren uit de DDR. Er waren geen delegaties uit China en Albanië. De grootste delegaties waren afkomstig uit de communistische bondgenoten van de DDR; zo telde de afvaardiging uit de SU ong. 1.000 leden, die uit Polen 800 leden, terwijl de delegaties uit Bulgarije en Tsjechoslowakije elk 700 man groot waren.

Uit de Bondsrepubliek en West-Berlijn waren ong. 850 deelnemers naar Oost-Berlijn gereisd; de delegaties van West-Duitsland en West-Berlijn werden door de organisatoren tot gescheiden optreden verplicht. Een van de Westduitse deelnemers was Rudi Dutschke, in de zestiger jaren één van de aanvoerders van de studentencontestatie aan de Westduitse universiteiten. De Oostduitse autoriteiten hadden hem in eerste instantie een inreisvisum geweigerd, maar waren daarop later teruggekomen.

Eregasten van het festival waren Jasser Arafat, de leider van het Palestijnse bevrijdingsfront, en de Amerikaanse Angela Davis, strijdster voor de rechten van de zwarte bevolking van de VS.

Het festival werd op 28 juli in het stadion van de wereldjeugd (vroeger het Walter Ulbrichtstadion) officieel geopend door Roberto Viezzi, de voorzitter van het Wereldverbond van de democratische jeugd; onder de auspiciën van dit verbond was het festival georganiseerd.

Aan de grote opmars in het stadion van alle deelnemers werd niet deel genomen door de Israëlische delegatie. Deze 50 man tellende afvaardiging — 25 Arabieren en 25 leden van de Moskou gezinde communistische partij — was weggebleven om incidenten te vermijden.

Over het verloop van het festival deed de NZZ (10-8) o.a. de volgende mededelingen:

Het wereldjeugdfestival speelde zich af op twee niveaus. Aan de ene kant waren er de massademonstraties, seminaria, colloquia, georganiseerd vermaak en georganiseerd bedrijven van sport Het andere festival vond plaats op het gras, in de straten, op de pleinen, in de parken en in de stationshallen De talrijke deelnemers uit alle delen van de wereld discussieerden, dansten, kusten en brachten vaak de nacht in de buitenlucht door De atmosfeer deed denken aan San Francisco of Londen

Alle onderwerpen konden op dit informele festival vrij ter discussie worden gesteld, waarbij in beginsel iedereen aan het woord kwam, die erom vroeg Op het officiele festival was dit eveneens mogelijk in bijeenkomsten van kleine omvang Op de grote massabijeenkomsten kwam echter alleen het officiële standpunt naar voren.

Het verslag in The Times (7-8) geeft een iets ander beeld. Hieraan ontlenen wij het volgende:

De Londense Times spreekt van een nauwgezet voorbereide en briljant uitgevoerde oefening in sociale beheersing OP de drie vorige wereldjeugdfestivals hadden zich moeilijkheden voorgedaan Het negende, in 1968 in Sofia (pag 540/2-'68) begon met verbale aanvallen op de Tsjechoslowaakse delegatie, nie het liberale Dubcek-bewina vertegenwoordigde, en werd later ernstig verstoord door fysieke aanvallen door de politie op vertegenwoordigers van de Westeuropese Nieuw-Links beweging Deze keer was duidelijk, dat de organisatoren van hun vroegere fouten hadden geleerd De deelnemers waren zorgvuldig geselecteerd, zodat de delegaties uit de meeste niet-communistische landen geheel werden beheerst of z aar werden gedomineerd door Moskou-trouwe communisten. De vertegenwoordigers uit de communistische landen waren zeer zorgvuldig op betrouwbaarheid geselecteerd en vervolgens grondig getraind

Het festival werd geheel gedomineerd door de geuniformeerde leden van de Oostduitse Freie Deutsche Jugend (FDJ). Zij waren een jaar lang geoefend en elke groep van 50 stond onder leiding van éen man, bijgestaan door vijf assistenten Bij vrijwel alle discussies met buitenlanders waren zij in de meerderheid m een verhouding van negen tegen eén Zodra in de straatdiscussies een of twee niet-communistische deelnemers een gesprek begonnen, werden zij omringd door FDJ-leden, die de debatten dan volledig overheersten Op de officiele bijeenkomsten moesten uit te spreken teksten ruim van te voren bij de tolken worden ingeleverd en men werd verondersteld niet van deze teksten af te wijken.

Aan de straatdiscussies werd in de Oostduitse pers ruime aandacht geschonken om aan te tonen hoe open het festival was voor een vrije uitwisseling van denkbeelden De weinige dissidenten, die er waren, werden echter gefragmenteerd en gedesorganiseerd gehouden door extreem strakke veiligheidsmaatregelen, door hen ver van elkaar te huisvesten, door de inoeilijkheid inlichtingen te krijgen en door de praktische onmogelijkheid telefonisch te communiceren

De autoriteiten verwachtten de voornaamste bedreiging van de kant van de verhoudingsgewijs vrijdenkende Joegoslavische delegatie en van de Nieuw-Links beweging.

Naar het oordeel van The Times was op dit festival dezelfde kritiek mogelijk als op het festival van 1968 in Sofia, zoals die toen was geuit in een verklaring van de Joegoslavische afvaardiging, waarin een aanval werd gedaan op ,,de ondemocratische atmosfeer, manipulaties met de procedure, foute informatie, ongewettigde veiligheidsmaatregelen en de te voren verzekerde overheersende invloed van slechts eén politiek programma"

Het festival ging op 5 aug. ten einde met een grote manifestatie op het Marx-Engelsplein, die werd afgesloten met een imposant vuurwerk. (NZZ, The Times, *NRC/H'blad*, *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 540/2-1968)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

JAPAN

TANAKA *IN WASHINGTON*

De Japanse premier Kakuei Tanake heeft in gezelschap van minister van buitenlandse zaken Ohira een bezoek aan de VS gebracht, waar hij in Washington op 31 juli en 1 aug. 1973 besprekingen voerde met de Amerikaanse president Nixon en de toenmalige minister van buitenlandse zaken Rogers.

In een 18 punten tellend gemeenschappelijk communiqué over Tanaka's besprekingen met Nixon werd o m. gesteld:

„6) De premier en de president namen met voldoening kennis van de normalisering van de betrekkingen tussen Japan en de Volksrepubliek China en de ontwikkeling in de richting van normalere betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Volksrepubliek China. Zij gaven uiting aan hun sterke hoop m.b.t. een stabiele en duurzame vrede in Indo-China via een nauwgezette uitvoering van de Parijse akkoorden. Zij bevestigden opnieuw hun vaste voornemen om te helpen bij de rehabilitatie van Indo-China. Zij juichten de nieuwe ontwikkelingen op het Koreaanse schiereiland toe, en gaven uiting aan de bereidheid van hun regeringen om bij te dragen tot het bevorderen van vrede en stabiliteit in dat gebied. Zij zegden toe regionale samenwerking in Azië te zullen blijven bevorderen als belangrijke bijdrage tot het verzekeren van een duurzame vrede in heel dat deel van de wereld. (...)

(8) De premier en de president erkenden dat het bestaande kader van de internationale betrekkingen de basis was geweest voor de recente trend naar de vermindering van spanningen in Azië, en (zij) bevestigden dat voortgezette nauwe betrekkingen en samenwerking tussen de twee landen onder het verdrag van onderlinge samenwerking en veiligheid een belangrijke factor vormen voor het handhaven van stabiliteit in Azië. De president bevestigde het voornemen van de Verenigde Staten de troepen in het gebied ter afschrikking op een voldoende peil te handhaven. (...)

(11) De premier en de president kwamen overeen de inspanningen te blijven coördineren om een stabiele energievoorraad te verzekeren teneinde aan de snel groeiende behoeften van hun volken te voldoen. In dit verband gaven zij uiting aan hun gemeenschappelijke voornemen billijke en harmonieuze betrekkingen met de olieproducerende staten na te streven, de mogelijlrheid binnen het kader van de OESO te onderzoeken om een regeling te ontwikkelen inzake het verdelen van olie in tijden van nood en de mate van samenwerking sterk te vergroten m.b.t. het exploreren en exploiteren van energiebronnen en het onderzoeken en ontwikkelen van nieuwe energiebronnen. (...)

(16) ... De president gaf van zijn overtuiging blijk dat m.b.t. de Veiligheidsraad (...) een weg moest worden gevonden om in dat lichaam een permanente vertegenwoordiging te verzekeren voor Japan, wiens hulpbronnen en invloed van groot belang zijn in wereldkwesties De premier uitte zijn waardering voor deze verklaring " (U S I S)

(Vor ber pag 647/2- 72, zie ook pag 47/3

TANAKA IN WEST-EUROPA *EN DE* SU

Vergezeld van minister van buitenlandse zaken Ohira bracht premier Tanaka bezoeken aan Frankrijk (26-28 sept. 1973), Engeland (29 sept. - 3 okt.), de Bondsrepubliek Duitsland (4-6 okt.) en de Sowjet-Unie (7-9 okt.).

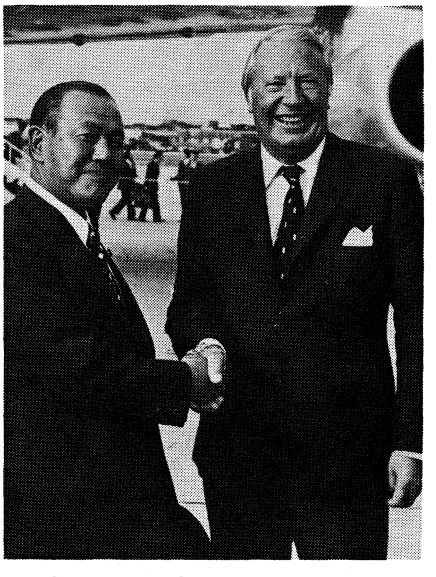
In Parijs- Londen en Bonn besprak premier Sanaka o.a. de wenselijkheid van nauwe economische samenwerking tussen de geïndustrialiseerde democratische landen, in het bijzonder tussen Japan en de Europese Gemeenschap, alsmede problemen op het gebied van de energievoorziening. Hij maakte voorts bekend dat de Japanse regering in elk van de drie Westeuropese landen een bedrag van 300 mln yen beschikbaar zou stellen voor het bevorderen van Japan-studies aan Franse, Britse en Westduitse universiteiten.

FRANRIJK: In Parijs voerde Tanaka o.m. besprekingen met president Pompidou en premier Messmer. Tanaka bracht hierbij naar voren dat Japan en Frankrijk m.b.t. de energiekwestie gemeenschappelijk de exploitatie van olie en uranium in derde landen zouden kunnen aanpakken. Hij besprak de mogelijkheid van een Frans-Japans uraniumontwikkelingsproject in Niger. T.a.v. een permanent Japans lidmaatschap van de Veiligheidsraad zou president Pompidou hebben opgemerkt dat eerst de structuur van de VN als geheel zou moeten worden versterkt voordat deze kwestie actueel zou zijn.

ENGELAND: In Londen voerde Tanaka besprekingen met premier Heath en een aantal ministers; ook werd hij door koningin Elisabeth in audiëntie ontvangen. Tanaka sprak over een reeks mogelijke samenwerkingsprojecten op energiegebied; hij gaf te kennen dat Japan gaarne zou willen „deelnemen in Noordzee-olieprojecten gekoppeld aan investeringen in ontwikkelingsgebieden in het Verenigd Koninkrijk".

WEST-DUITSLAND. De Japanse premier voerde hier besprekingen met Bondskanselier Brandt en werd door president Heinemann ontvangen. Hij bracht de mogelijkheid van het instellen van een Japans-Westduitse commissie voor natuurlijke hulpbronnen ter sprake Zijn opvattingen over een concept van een versterkte samenwerking zette Tanaka voor de pers in Bonn uiteen: het ging daarbij vooral om een gemeenschappelijke bemoeienis i z het winnen van grondstoffen en energie alsook om een nauwere samenwerking op cultureel gebied zo zou bijv eens met Japans kapitaal in Siberie gewonnen olie via een pijpleiding naar West-Duitsland kunnen u orden getransporteerd, een concreet voorbeeld van betere samenwerking was de afspraak met Brandt dat men in do toekomst olievoorraden in Perzië gemeenschappelijk en niet, zoals tot dusver, parallel en gescheiden wenste te exploiteren.

Over Tanaka's Westeuropese reis schreef de J a p a n T i m e s o a „De andere belangrijke kwestie die premier Tanaka met zijn Westeuropese collega's behandelde was het Kissinger-concept van een tot nieuw leven gewekt Atlantisch Handvest dat Japan zou omvatten (pag 337/3-1973) Hier vond Tanaka geen eenheid van opvatting President Georges Pompidou had zijn twijfels t a v het opnemen van Japan, omdat de idee tot dusver niet volledig uitgewerkt was Premier Edward Heath sprak in algemene termen over de behoefte om de driehoeksbetrekkingen tussen de VS, de Europese Gemeenschappen en Japan te versterken Bondskanselier Willy Brandt beklemtoonde de noodzaak van het verstevigen van de banden tussen de Europese Gemeenschappen en Japan Tanaka, die eerder bij zijn topontmoeting met president Nixon een „positief belang" aan het Handvest-voorstel had toegekend, besloot zijn Westeuropese reis met het gevoel dat het een primaire eis was de „pijpleiding" tussen Japan en West-Europa te verruimen, omdat de VS-EG en de Japans-Amerikaanse zijden van de driehoek reeds hecht waren opgetrokken "

Tanaka met Heath

Relaties *met* de SU

Tanaka's bezoek aan de SU was het eerste van een Japanse premier aan dat land sinds het herstel van de diplomatieke betrekkingen in 1956. Pogingen om een vredesverdrag tussen beide landen te sluiten waren tot dusver geblokkeerd door de territoriale kwestie. Japan verlangde namelijk een teruggave van de door de SU beheerde vier Koerilen — Shikotan, Habomai, Etorofu en Kunashiri — vóór de ondertekening van een vredesverdrag.

Sinds het bezoek van minister Gromyko aan Tokio in jan. 1972 (pag. 404/3 e.v.-'72) hadden zich in de relatie tussen beide landen o.m. de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

Op 22 sept. 1972 was te Tokio een persoonlijk schrijven van Tanaka aan de Sowjet-partijleider Brezjnew gepubliceerd, waarin de Japanse premier met het oog op zijn voorgenomen bezoek aan Peking (pag. 633 e.v. - '72) en zijn komende besprekingen met de Amerikaanse president Nixon (pag. 647/2 - '72) erop wees dat Japan ook nauwe betrekkingen met de SU wenste plus een vredesverdrag. Tanaka verzocht Brezjnew behulpzaam te zijn om zowel de Koerilenkwestie als andere nog bestaande vraagstukken tussen Japan en de SU op te lossen. Het schrijven was overhandigd aan Boris Ponomarew (lid van het CC van de CPSU), die verklaarde dat de Sowjet-regering bereid was bij de komende bilaterale onderhandelingen over een vredesverdrag alle door Japan opgeworpen problemen te bespreken.

Die onderhandelingen moesten op gang worden gebracht door de Japanse minister van buitenlandse zaken Ohira die van 21 tot 24 okt. 1972 een bezoek aan Moskou bracht. Deze werd ontvangen door premier Kosygin (niet door partijleider Brezjnew) en voerde besprekingen met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko. Deze werd door Ohira op de hoogte gebracht van de ,,normalisering van de betrekkingen tussen Japan en de Volksrepubliek China". Over het afsluiten van een vredesverdrag wisselden beide minister hun opvattingen uit en zij kwamen overeen dat deze besprekingen in Moskou in 1973 moesten worden voortgezet, op een tijdstip dat beide partijen schikte.

Bij zijn terugkeer in Tokio verklaarde Ohira op 25 okt. dat de SU bereid was Habomai en Shikotan terug te geven aan Japan (de kleinste twee van de vier Koerilen en kennelijk de twee andere, Kunashiri en Etorofu niet) bij ondertekening van een vredesverdrag, en dat daaruit bleek dat de SU groot belang hechtte aan zo'n verdrag. Maar, zo stelde Ohira, Japan zou een vredesverdrag pas ondertekenen als de kwestie van het behoren van de vier Koerilen tot Japan geregeld was.

Op 24 nov. 1972 ondertekenden Russische en Japanse delegaties te Tokio na overleg sinds 17 nov. een protocol over de gemeenschappelijke exploitatie van de olie- en aardgasvoorraden op het continentale plat voor Sachalin. Japan zal de SU bankkredieten verschaffen voor de aankoop van de benodigde materialen en zal in ruil daarvoor een voorkeursbehandeling krijgen bij de levering van olie en aardgas als voorraden worden aangeboord.

Op 6 maart '73 overhandigde de Japanse ambassadeur in Moskou partijleider Brezjnew een persoonlijk schrijven van premier Tanaka, waarin deze naar aanleiding van Ohira's bezoek aan Moskou en de toen gevoerde besprekingen voorstelde eind 1973 de gesprekken over het sluiten van een formeel vredesverdrag te hervatten. Tanaka verklaarde opnieuw dat Japan een groot belang hechtte aan een samenwerking met de SU bij de ontwikkeling van Siberië, ook als blijk van de Japanse bereidheid de betrekkingen tussen beide landen te verbeteren.

Op 28 maart 1973 overhandigde de Sowjet-ambassadeur in Tokio premier Tanaka het schriftelijke antwoord van Brezjnew, waarin deze de Japanse premier officieel uitnodigde voor een bezoek aan de SU en het Japanse voornemen toejuichte de betrekkingen met de SU te verbeteren, de besprekingen over een vredesverdrag voort te zetten, bij de ontwikkeling van de Siberische bodemschatten mee te werken en contacten op hoog niveau te onderhouden.

Op 14 april 1973 meldde het Russische persbureau Tass, dat in Tokio door de Sowjet-organisatie voor buitenlandse handel Sojoesneftexport en de Japanse olieverwerkende firma Idemitsu Kosan een contract getekend was over de verscheping van 700.000 ton aardolie uit West-Siberië naar Japan.

Tijdens een bezoek aan Tokio in juli 1973 besprak de Sowjetrussische onderminister van buitenlandse handel, Nikolai Ossipow, met Yasuhiro Nakasone, de Japanse minister van internationale handel en industrie, en Hiroshi Anzai, de president-directeur van de gasmaatschappij van Tokio, een mogelijke Japanse deelneming in de ontwikkeling van de aardgasvelden van Jakoetsk. Armand Hammer, de voorzitter van Occidental Petroleum (die met de voorzitter van de Amerikaanse aardgasmaatschappij El Paso op 8 juni 1973 te Moskou een intentieprotocol had getekend over de levering van Siberisch aardgas aan de VS), verklaarde op 25 juli 1973 te Tokio na een bespreking met Hiroshi Anzai, dat Amerikaanse en Japanse maatschappijen met de Sowjet-regering volledige overeenstemming hadden bereikt over plannen voor een drie-partijen-project voor de ontwikkeling van de aardgasvoorraden van Jakoetia; daarbij ging het volgens zijn zeggen om aardgasvoorraden „in de orde van één miljard kubieke voet per dag" voor de VS en voor Japan elk gedurende de komende 30 jaar.

Tanaka in Moskou

Tijdens zijn verblijf in Moskou voerde Tanaka besprekingen met partijleider Brezjnew, premier Kosygin en minister van buitenlandse zaken Gromyko. Gromyko en zijn Japanse ambtgenoot Ohira parafeerden een regeringsakkoord over wetenschappelijke en technische samenwerking, nota's over de uitwisseling van wetenschappelijk personeel en de verspreiding van informatiemateriaal, plus een conventie over de bescherming van trekvogels en met uitsterven bedreigde vogels.

Tanaka met Brezjnew

Aan het tot besluit uitgegeven gemeenschappelijke communiqué is het volgende ontleend:

„in een vriendschappelijke atmosfeer waren „besprekingen gevoerd over vraagstukken i z de Japans-Sowjetrussische betrekkingen, waaronder het vraagstuk van besprekmgen over de ondertekening van een vredesverdrag, alsmede over de belangrijkste internationale problemen van wederzijds belang i)

In het besef dat de regeling van de nog openstaande kwesties — overblijfselen uit de tijd van de Tweede Wereldoorlog — en de ondertekening van een vredesverdrag zouden bijdragen tot de vorming van echte betrekkingen van goede nabuurschap en vriendschap tussen de beide landen voerden de partijen besprekingen over kwesties, die op de inhoud van een vredesverdrag betrekking hadden De beide partijen kwamen overeen de besprekingen over de ondertekening van een vredesverdrag tussen beide landen op een geschikt tijdstip in 1974 voort te zetten.

De beide partijen hadden een gedachtenwisseling over de uitbreiding van de economische samenwerking tussen de SU en Japan. (...) De partijen waren eensgezind van mening dat de versterking van de economische samenwerking, waaronder de ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen van Siberië en de ontwikkeling van de handel en de samenwerking op het gebied van de landbouw, het transport en andere terreinen, noodzakelijk is. (...) Overeenstemming werd vervolgens erover bereikt dat de regeringen van de beide landen het concretiseren van een zodanige economische samenwerking bevorderen, de ondertekening van contracten tussen Japanse firma's en overeenkomstige Sowjetrussische organisaties aanmoedigen en de uitvoering van deze contracten zullen bevorderen. Hiertoe kwamen zij overeen tussen de beide regeringen overleg te plegen. Beide partijen bevestigden opnieuw dat de Sowjetrussisch-Japanse economische samenwerking op de boven vermelde terreinen, in het bijzonder in verband met de ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen van Siberië, de deelname van derde landen niet uitsluit.

De beide partijen wisselden van gedachten over de oplossing van de problemen van de Sowjetrussische en de Japanse visserij (... en) over de eerder begonnen besprekingen over de Japanse visserij in gebieden waarover de beide partijen afzonderlijk zullen onderhandelen *...”

Op een persconferentie te Tokio op 11 okt. 1973 zei premier Tanaka dat zijn gesprekken met Brezjnew, voorzover die het territoriale probleem betroffen, consultaties en geen onderhandelingen waren geweest. Uitgebreide onderhandelingen moesten nog beginnen. Tanaka deelde mee de Sowjet-leiders duidelijk te hebben gezegd dat Japan geen vredesverdrag met de SU kon sluiten, zolang het territoriale vraagstuk niet was opgelost. *(NZZ, AdG,* KCA *)*

DE BETREKKINGEN MET CHINA. BEZOEK **OHIRA**

Na het bezoek van premier Kakuei Tanaka aan Peking in september 1972 (pag. 633 e.v.-'72), waarbij tussen Japan en de Volksrepubliek China diplomatieke betrekkingen werden aangeknoopt en de staat van oorlog werd beëindigd, volgde op 29 okt. 1972 te Peking de ondertekening van een akkoord i.z. de z.g. memorandumhandel voor 1973. De omvang van het goederenverkeer werd vastgesteld op $ 120 mln, wat een toename met ca. 30% betekende. Op 31 maart 1973 arriveerde de eerste ambassadeur van Japan in Peking, terwijl op 5 april de eerste Chinese ambassadeur in Tokio, Tsjen Tsjoen, zijn geloofsbrieven aan keizer Hirohito overhandigde.

In juni 1973 werd door een speciaal daartoe opgerichte firma, Kokusai Sekiyu, met de Chinese nationale chemicaliën-import- en exportmaatschappij een akkoord gesloten over de levering van 100 mln ton Chinese ruwe olie.

Van 3 tot 6 januari 1974 bracht de Japanse minister van buitenlandse zaken, Masayoshi Ohira, een vriendschappelijk bezoek aan de Volksrepubliek China. Ohira werd op 5 jan. ontvangen door voorzitter Mao Tse-toeng. Hij voerde besprekingen met premier Tsjoe En-lai en de Chinese minister van buitenlandse zaken, Tsji Peng-fei. Beide ministers ondertekenden op 5 jan. te Peking een handelsakkoord. Dit eerste regeringsakkoord tussen beide staten is een langlopende overeenkomst die elke drie jaar moet worden hernieuwd. Beide partijen kennen elkaar de positie van meestbegunstigde toe. Het akkoord regelt verder de betalingsmodaliteiten, de organisatie van handels- en industrietentoonstellingen, regels voor arbitrage en vraagstukken bij de samenwerking op technisch gebied.

Op 21 jan. vond te Tokio een ontvangst plaats van de contactbureaus van het Chinees-Japanse bureau voor de memorandum-handel n.a.v. de stopzetting van de activiteiten van dit bureau na de sluiting van het handelsakkoord op regeringsniveau. (Peking Review, *AdG)*

Handelscijfers

De *NZZ* (17-2) berichtte dat het totale volume van de Japans-Chinese handel tussen januari en september 1973 een waarde bereikte van $ 1,37 mi-d, d.w.z. dat dit resultaat 79% hoger lag dan dat over de periode jan.-sept. 1972, terwijl de omvang van de handel in de eerste negen maanden van 1973 die van het goederenverkeer over heel 1972 ($ 1,2 mrd) overtrof. Bijzonder sterk toegenomen is de Japanse invoer uit China en wel met $ 660 mln (98,4%). De uitvoer van Japan naar China steeg met 64% tot $ 712. De produkten die in het bijzonder tot de invoertoename bijdroegen %-aren textiel (speciaal zijde), levensmiddelen (speciaal vis), chemicaliën en antiauiteiten.

JAPANS-CHINESE HANDEL SINDS 1950

(in mln $)

Jaar	Japanse export naar China	Japanse import uit China
1950	19,6	39,6
1951	3,8	21,6
1952	0,6	14,9
1953	4,5	29,7
1954	19,1	40,8
1956	57,3	83,6
1958	50,G	54,4
1959	3,7	18,9
1960	2,7	20,7
1961	16,7	30,9
1962	38,5	46.0
1964	152,7	157,8
1966	315,2	306,2
1967	288,3	269,5
1968	325,5	224.2
1969	390,8	234,5
1970	568,9	253,8
1971	587,0	323,0
1972	609,0	491,0
1973 (1—9)	712,0	660,0

TANAKA BEZOEKT ZUIDOOST-AZIË

Premier Kakuei Tanaka vertrok op 7 jan. vanuit Tokio voor een reis naar vijf Zuidoostaziatische landen: de Filippijnen (7 en 8 jan.), Thailand (9 en 10 jan.), Singapore (11 en 12 jan.), Maleisië (12 en 13 jan.) en Indonesië (14-17 jan.). Al deze staten zijn lid van de Association of South East Asian Nations (ASEAN). Het doel van zijn reis was onderlinge geschilpunten uit de weg te ruimen, de regionale samenwerking te intensiveren en de toevoer van grondstoffen naar Japan veilig te stellen.

Op 5 jan. had Tanaka verklaard dat zijn regering m.b.t. het vraagstuk van de Japanse economische hulp aan Zuidoostaziatische landen een positievere rol wilde spelen; de particuliere economische hulp had ertoe geleid in dit gebied spanningen op te roepen. De Japanse regering zou daarom als coördinator gaan optreden. Zij zou ook de leiding bij grootscheepse, langlopende ontwikkelingsprojecten, zoals de rijstcul-

* In de Japanse tekst volgde de zin: „Beide partijen kwamen overeen de onderhandelingen over dit probleem voort te zetten.” Het ontbreken van deze zin in de Russische tekst leidde tot een notawisseling, waarbij de SU de omissie weet aan een fout bij het notuleren: de Russische regering bevestigde dat beide landen overeengekomen waren, de besprekingen over deze kwestie voort te zetten.

Thailandse studenten verbranden het model van een Japanse auto.

tuur, op zich nemen, omdat particuliere firma's dat niet alleen aankonden. Tanaka verklaarde zijn reis te willen benutten om gevoelens van wantrouwen jegens Japan uit de weg te ruimen, die bij de volken van Zuidoost-Azië te constateren vielen. Als in Zuidoost-Azië gewetenloze Japanse staatsburgers aangetroffen werden, dan zou de regering hen gelasten naar huis terug te keren. Concrete zaken die Tanaka aan de orde zou stellen waren: uitbreiding van de Aziatische Ontwikkelingsbank, de oprichting van een rijstbank, de aanleg van een Aziatische autoweg en de bouw van een oliedepot op het Indonesische eiland Lombok.
Tijdens Tanaka's reis kwam het in Thailand en Indonesië tot gewelddadige anti-Japanse demonstraties.

N.a.v. de demonstraties schreef NRC/H'blad (16-1) o.a.: ,,Opvallend is dat niet de oudere generatie, die nog daadwerkelijk de Japanse bezettingstijd in de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt, zich tegen Japan keert, maar dat vooral studenten en andere politiek gemotiveerde jongeren tegen de overheersende Japanse aanwezigheid protesteren.
Hierbij voeren verwijten de bventoon dat Japan in Zuidoost-Azie slechts egoistisch de eigen belangen nastreeft en het gebied allereerst ais bron van grondstoffen en goedkope arbeidskrachten voor de Japanse industrie en als dumpplaats voor Japanse produkten beschouwt
Onder druk van de revolutionaire studentenbeweging in Thailand heeft Japan er het afgelopen jaar in toegestemd een groot gedeelte van de ontwikkelingshulp onder gunstiger voorwaarden te verlenen
In het algemeen zijn deze tot nu toe voor de Zuidoostaziatische landen niet erg voordelig terwijl meestal de eis gesteld wordt dat in ruil voor hulp Japanse produkten gekocht moeten worden.
Het uitbreiden van de economische invloed van Japan in Zuidoost-Azië is begonnen in het midden van de jaren vijftig met de oorlogsherstelbetalingen die miljoenen dollars bedroegen. Vooral in de jaren zestig kwam het handels- en economische hulpoffensief grootscheeps op gang. Hierbij viel de handelsbalans vrijwel uitsluitend in het voordeel van Japan uit. Zo heeft Indonesië sinds 1967 voor 916 miljoen dollar aan Japanse economische hulp ontvangen terwijl de Japanse investeringen vorig jaar juli 252 miljoen dollar beliepen en de Japanse export een waarde bereikte van 1,2 miljard dollar. Hiertegenover stond een Indonesische export naar Japan ter waarde van slechts 616,6 miljoen dollar. (...)

Verloop reis

FILIPPIJNEN: Hier sprak Tanaka o.a. met president Marcos. Hij deelde mee dat Japan wil meewerken aan de uitbreiding van de voedselproduktie in dit land. Voorts kondigde hij aan dat Japan binnenkort een ministerie voor economische samenwerking met het buitenland zou oprichten.

THAILAND: Gedurende de twee dagen van zijn verblijf in Bangkok demonstreerden duizenden studenten tegen Tanaka's bezoek met leuzen als: ,,Japan neemt altijd — het geeft nooit iets" en „imperialistisch monster". (Ook in 1972 hadden zich reeds anti-Japan demonstraties voorgedaan (zie pag. 759/1-1973).
Ook werd voor de Amerikaanse ambassade gedemonstreerd tegen CIA-inmenging in Thailand. Met de regering besprak Tanaka in het bijzonder de handelspolitiek, met als speciaal probleem het tekort van Thailand op de handelsbalans met Japan van ca. $ 300 mln. De Thailandse minister van buitenlandse handel, Chanchat Leethavorn, deelde na afloop aan de pers mee dat Tanaka had toegezegd dat Japan meer rubber, rijst en tin zou kopen om dit tekort te beperken, Ook zou Japan aan Thailand tegen vriendenprijzen goederen verkopen voor de opbouw van de zware industrie. Voorts was het bereid de voorwaarden voor leningen in Yen aan Thailand te verzachten.
Tanaka voerde ook besprekingen met de leiders van de studentenbeweging onder Sombat Thamrongtanyavong.

SINGAPORE: Tanaka's besprekingen met premier Lee Kuan Yew betroffen o.a. de omvang van Japans deelname aan de bouw van een staalfabriek en de mate waarin Singapore zijn olieraffinaderijen ter dekking van de Japanse behoeften kon inzetten.

MALEISIE: In Koeala Loempoer besprak Tanaka o.a. de bescherming van de Straat van Malakka en de intensivering van de Zuidoostaziatische regionale betrekkingen. Hij stemde in beginsel met het verlenen van verdere Japanse kredieten in voor de Maleisische economische ontwikkeling.

INDONESIE: Op de gewelddadige studentendemonstraties tijdens Tanaka's bezoek wordt in een volgende aflevering onder Indonesië nader ingegaan. Tanaka's besprekingen gingen vooral over een uitbreiding van de aanvoer van Indonesische aardolie en vloeibaar aardgas. Overeengekomen werd dat Japan een lening van $ 200 mln verstrekt voor een installatie voor het vloeibaar maken van aardgas op Noord-Sumatra en Oost-Kalimantan, welke Japan na voltooiing per jaar 7,5 mln ton vloeibaar gas zal leveren. Voorts werd gesproken over de samenwerking op landbouwgebied, de bouw van olieraffinaderijen op Oost-Bali, Sumatra en Lombok alsmede de bouw van een krachtcentrale en een aluminiumsmelterij.
(NRC/H'blad, NZZ, The Times, AdG)

uitgevers B V. Int Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen

MILITAIRE TOP IN PORTUGAL GEWIJZIGD

Met het ontslag van de generaals Costa Gomes en Spinola, resp. opperbevelhebber en plaatsvervangend opperbevelhebber van de Portugese strijdkrachten, heeft premier Caetano voorlopig een eind gemaakt aan een periode van onrust in het Portugese politieke leven, die ontstond na de publikatie van een boek over de politieke toekomst van het land door generaal Spinola, de vroegere bevelhebber van de Portugese troepen in Guinee, waarin deze oproept tot een realistischere benadering van de problemen in Afrika en voorstelt de overzeese gebieden zelfstandigheid te verlenen, zij het binnen een fedeiatief staatsverband. Het boek was in enkele dagen uitverkocht en kreeg veel respons zowel binnen als buiten Portugal.

Het ontslag van Spinola, een in Portugal zeer populair militair, en zijn geestverwant en superieur Gomes zou op aandrang van de zgn. ultra's, die kringen die aan een voortbestaan van de huidige koloniale situatie vasthouden, zijn doorgevoerd. Waarnemers vrezen dan ook dat het ontslag van de beide hoge militairen hel begin is van een verdere verrechtsing van het bewind en dat Caetano, die tot nog toe werd geacht tot de meer gematigden te behoren, een instrument is geworden in de handen van ultra-rechts, de financiële en zakenkringen met grote belangen in de overzeese gebieden. Toch wijzen enkele buitenlandse commentatoren er ook op, dat gezien de grote ontevredenheid -in Portugal over de hoge kosten van de koloniale oorlog en de slechte economische positie van het land, nieuwe meer spectaculaire ontwikkelingen in de naaste toekomst niet uitgesloten moeten worden geacht, temeer daar gebleken is dat in officierskringen duidelijke ontevredenheid bestaat over de huidige situatie en het boek van Spinola juist daar veel weerklank heeft gevonden.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Portugal sedert dec. 1973. Op andere ontwikkelingen, met name het optreden tegen de oppositie, komen wij in een volgende aflevering nader terug.

Mislukte coup *in* december

Op 31 dec. 1973 verscheen er in het Britse dagblad The Guardian een bericht waarin melding werd gemaakt van tegenstrijdige geruchten volgens welke er een komplot gericht tegen de regering-Caetano was ontdekt. Volgens het blad had de regering-Caetano, na het welslagen van de coup, vervangen zullen worden door een regeringsteam onder leiding van dr. Adriano Moreira, die een hardere politiek zou gaan voeren, met name t.a.v. de koloniën in Afrika.

Het blad voegde eraan toe dat verscheidene generaals in het komplot betrokken zijn. Zij zouden na het bekend worden van het komplot huisarrest opgelegd gekregen hebben.

Tot de rebellerende generaals zouden de oud-opperbevelhebber van Mozambique, Kaulza de Arriaga, de vroegere gouverneur van Angola, Silverio Marques en generaal Luz Cunha hebben behoord. Kaulza de Arriaga is thans hoofd van de commissie voor atoomenergie en Silverio Marques regeringsgedelegeerde bij de nationale staalindustrie.

Het *NRC/H'blad* van 17 jan. gaf nadere bijzonderheden over deze mislukte putsch, die in grote lijnen bevestigd werden door de NZZ var, 1 febr. Het *NRC/H'blad* schreef o.a.:

Sinds premier Marcello Caetano zijn kabinet begin november van het vorige jaar (1973) ontdeed van de meest rechtse figuren, zoals de minister van binnenlandse zaken en chef van de politieke politie, Goncalves Rapazote en Viana Rebelo, oud-gouverneur van Angola en minister van defensie en het leger, ontstond groot wantrouwen bij sommige leden van de Portugese legertop over de toekomst van de kolonien

Algemeen werden de regeringswijzigingen van november gezien als sen poging tot een iets verlichter regime, ondanks de arrestatiegolf, die de Portugese oppositie eind november-begin december van ongeveer 150 leidende figuren beroofde.

De veronderstelling van een eventueel afstoten van overzees gebied was niet al te gek. De ex-gouverneur gen Spinola is een voorstander van onderhandelingen met de verzetsbeweging van Guinee, PAIGC, en van onafhankelijkheid voor Guinee binnen een soort Portugees Gemenebest Spinola denkt vooral aan een cultureel-economisch verband, waarin ook plaats zou zijn voor Brazilië

Om de ,verkoop" van het koloniale rijk te voorkomen staken in november 1973 de volgende, uiterst rechtse, generaals de koppen bij elkaar en besloten dat vlak voor kerst een staatsgreep zou moeten plaatsvinden

Gen Kaulza de Arriaga, die als de leider van de samenzwering wordt beschouwd en tot na de ontdekking van de moordpartij in Mozambique, in de zomer van het vorig jaar, militair opperbevelhebber in deze kolonie was: gen. Silverio Marques, de voormalige gouverneur van Mozambique: gen. Luz Cunha, op dit ogenblik militair bevelhebber in Angola en gen. Trony, de huidige opperbevelhebber van de Portugese luchtmacht.

Ze kregen „burgerlijke" steun van Franco Nogeira, die na de staatsgreep premier had moeten worden. Nogeira was minister onder Salazar, eerst van buitenlandse zaken en daarna van overzeese gebiedsdelen.

Omdat de samenzweerders zich tot dat moment alleen van de steun van de luchtmacht via gen. Trony verzekerd hadden, stuurden zij rond 15 december een afgezant in de rang van luitenant-kolonel

i. Generaal de Spinola, r. generaal Costa Gomes.

Weekblad 43ste jaargang No. 2222, pag. 26175-26190

naar een groep van ontevreden ,,capitanos" om te vragen of ze mee wilden doen aan een staatsgreep tegen Caetano

Deze kapiteins, ongeveer 100, volgden een cursus aan het Instituut voor hogere militaire studie in Lissabon. Zij hadden in de zomer van '73, dat was bekend, hun ongenoegen geuit over het salaris- en promotiebeleid van de legerleiding en een commissie ter behartiging van hun belangen benoemd.

De samenzweerders meenden de ontevredenheid van deze groep te kunnen gebruiken voor hun eigen doeleinden Zeer belangrijk was aat ae Kapiteins de schakel waren naai de troep, naar de daadwerkelijke gevechtskracht.

De kapiteins verzochten om twee dagen bedenktijd. In deze tijd raadpleegden zij gen Spinola, die een groot gezag geniet in Portugal. Spinola overlegde op zijn beurt met zijn vriend Costa Gomes, de opperbevelhebber.

Beiden wezen het idee van de staatsgreep af, naar hun eigen zeggen, omdat ze een bloedbad en de dood van ,.de" generaals vreesden.

Zij ondernamen van hun kant een actie om de staatsgreep te verijdelen, waarbij ze zich verzekerden van de steun van de minister van marine, admiraal Pereira Crespo De kapiteins vertelden de afgezant van de samenzweerders dat ze niet meededen

Na de weigering hebben de beramers van de coup nog eenmaal contact gehad met de kapiteins en gedreigd Spinola en Gomes bij de uitvoering van hun staatsgreep om te brengen Zover is het niet gekomen

Op 19 december onthulde kap Fabiao, onder-commandant van een zwart elite korps in Guinee zijn ongeveer 100 medecursisten in het Instituut in Lissabon de beraamde staatsgreep

Een half uur later was de regering op de hoogte en bevonden de vier generaals zich onder huisarrest. De luitenant-kolonel die onderhandeld had met de kapiteins werd spoedig na de mislukte coup verbannen naar het eiland Madeira De beslissende gebeurtenissen hadden zich in 4 a 5 dagen afgespeeld

Generaal Spinola werd op 14 jan. benoemd tot plaatsvervangend chef van de generale staf, een functie die voor die tijd niet bestond in het Portugese leger.

Spinola publiceert boek

Op 22 febr. verscheen een boek van de hand van generaal Spinola waarin hij o.a. opriep tot een nieuwe politiek tegenover de Portugese overzeese gebieden.

De eerste oplaag van 10.000 exemplaren was in twee dagen uitverkocht. Het boek kreeg onmiddellijk grote aandacht, zowel binnenslands als in buitenlandse persorganen. De Londense Tzmes besteedde er op 2 maart onder de kop „New Thinking in Portugal" aandacht aan en de *NZZ* gaf op 10 maart een korte samenvatting en analyse van de inhoud, waaraan wij het volgende ontlenen:

Het boek van generaal Spinola is getiteld: ,,Portugal en de toekomst" en in de inleiding verklaart hij dat Portugal in gevaar is. Hij heeft het boek geschreven omdat hij gelooft dat Portugal op grond van zijn erfenis een succesvolle tcekomst voor zich kan hebben als men met ernst en omzichtigheid daaraan werkt. ,,Doch de natie put haar krachten uit in de verdediging van haar fundamenten". Dit leidt tot grote offers, maar ,,wij kunnen niet accepteren dat vandaag zo veel Portugezen sterven, alleen maar opdat er morgen nog meer kunnen sterven".

,,Wat ons betreft", aldus Spinola, die steeds in de pluralis majestatis schrijft, „zo schijnt ons toe, dat iedere politieke strategie, die ren zo zware last voor de aefensie noodzakelijk maakt als de onze, onvermijdelijk het doel waarom zij wordt ondernomen, namelijk het overleven van de Natie, moet compromitteren.

Het eerste deel van het boek is gewijd aan de afrekening met de oppervlakkige mythen en leuzen, waarmee de grote thema's van de Portugese politiek meestal worden afgedaan. Men zegt de Portugezen, aldus Spinola, dat zij de Natie moeten veïdedigen, doch niemand vraagt wat de Naties dan eigenlijk is.

Voor Spinola wordt de Natie door het volk bepaald; hij zegt dat de Natie slechts kan willen wat het volk wil en hij maakt duidelijk dat het Portugese volk, in het bijzonder sedert het in massa's naar Frankrijk is geëmigreerd, een welvaart wenst zoals die in andere delen van Europa heerst.

,,Hoe sterker (onder deze omstandigheden) de paternalistische interventie van de staatsmacht is, des te meer zal onder de massa de tendens zich uitbreiden de staatsmacht te laken wegens de gebrekkige bevrediging van haar wensen.

In dit emotionele klimaat begint het protest verontrustende trekken aan te nemen, zelfs in de organisaties waarin de discipline het diepst is geworteld, in de Kerk en in het leger.

Spinola ziet drie mogelijkheden om het protest te beantwoorden:

concessies, doch die leiden tot steeds weer nieuwe concessies; totale repressie, doch dit zal de gewelddadigheid slechts doen toenemen; liberalisering, ,,die ook haar nadelen heeft, maar waarvan wij geloven dat zij ondanks alles een oplossing kan brengen, zolang zij progressief en in alle discipline voortschrijdt, onder het teken van een standvastig gezag staat en door de legitimiteit bevestigd wordt"

Vervolgens richt de generaal zijn aandacht op het koloniale probleem. Hij is van mening dat de tegenwcordige oorlog in Afrika niet met militaire middelen kan worden gewonnen, in ieder geval niet met de onvermijdelijk beperkte middelen waarover Portugal beschikt.

,,Een subversieve oorlog militair te willen winnen, betekent van meet af aan gencegen nemen met een nederlaag, tenzij men over oneindige middelen beschikt, die toestaan de oorlog voor onbepaalde tijd te laten voortduren en er een instituut van te maken. Is dat ons geval? — Duidelijk niet".

Ook hij onderschrijft de stelling, aldus Spinola dat ,,het vaderland niet wordt bediscussieerd, doch wordt verdedigd". Doch het vaderland, gaat hij verder, is een nationaal ideaal, dat onder de invloed van morele belangen staat. De burgers hebben er onvoorwaardelijk recht op, de vraag te stellen hoe dit ideaal wordt nagestreefd en of de belangen onder welker invloed het staat, inderdaad morele zijn"

Daarom is het volgens Spinola, niet toelaatbaar, dat iedere discussie over het begrip Natie van te voren al verboden wordt.

De collectieve wil van 25 miljoen burgers, verschilt zonder twijfel van die, waarop zich een kunstmatig concept van de Natie wil baseren, waarover iedere discussie uitgesloten wordt.

Volgens Spinola is het fout de ,,lusitanische" gemeenschap als twee blokken te willen zien en te willen organiseren, waarvan de ene, veel kleiner, commandeert en de andere, de grotere, gehoorzaamt. Het samenleven van verschillende rassen kaii alleen maar tot positieve resultaten leiden als de mogelijkheden cp de commandopost te komen, gel–k verdeeld worden. ,,Het probleem cp te lossen door zwarten en blanken in dezelfde autobussen te laten rijden, leidt tot niets, het leidt er niet eens toe dat het probleem ontweken kan worden.

In het positief opbouwende deel van zijn boek stelt de generaal een organisatie- en ontwikkelingsvorm voor, waarvan hij gelooft dat hij Portugal, in Europa en overzee, kan redden.

Men moet daarbij van drie grondprincipes uitgaan: erkenning van het recht van volkeren zich zelf te regeren; het doen plaats vinden van een echt plebisciet en een open en openbaar handelen van de regering.

Spinola verdedigt zijn opvattingen als volgt: het zelfbestemmingsrecht is de enige mogelijkheid om een echte eenheid op te bouwen, die onder de huidige omstandigheden kan voortduren. Dit leidt er logischerwijze toe dat men een plebisciet moet laten plaatsvinden en de resultaten ervan moet respecteren.

Een eerlijk referendum, zo schrijft hij, zou het gezag van de regering versterken en de twijfels van de westerse buren doen verdwijnen, die dan vastbesloten aan de kant van Portugal zullen gaan staan.

Het basisthema van Spinola wordt hier nog eenmaal onderstreept: ,,Iedere politiek t.a.v. overzee die niet is gebaseerd op een eerlijk respect voor het recht van de volkeren over zich zelf te beschikken, alsmede op de erkenning dat de overzeese volkeren zelf hun rol in de leiding van hun eigen aangelegenheden kunnen spelen, is op de kortere of langere duur tot mislukken gedoemd, omdat zij niet met de tegenwoordig in de wereld en onder de eigen bevolking heersende moraal overeenstemt.

Aan het eind van zijn boek schildert de generaal, op welke manier een federatief systeem opgebouwd moet worden, dat aan zijn eisen tegemoet komt. Hij geeft de voorkeur aan een centrale regering, die alleen verantwoordelijk is voor defensie. de buitenlandse politiek, de centrale financiën en de coördinatie; al het andere moet langzamerhand aan de verschillende volkeren van de „lusitanische gemeenschap" worden overgelaten.

Onrust na publikatie boek, ontslag *Costa Gomes en* Spinola

Op 11 maart maakte een woordvoerder van de regering bekend dat de land-, lucht- en zeestrijdkrachten sedert 9 maart in staat van alarm waren gebracht. Als reden werd opgegeven ,,problemen met de intern? discipline" en salariseisen binnen het leger. Alle onderdelen zouden tot nader order in de kazernes blijven.

Op 12 maart *(NRC/H'blad)* en 13

De nieuwe Portugese opperbevelhebber gen. Luz Cunha (r.)

maart (*NZZ* en Le *Monde*) verschenen er in de pers berichten over grote politieke spanningen in Lissabon, die hoofdzakelijk terug te voeren zouden zijn op het boek van Spinola. De *NZZ* schreef dat conservatieve kringen in het leger en in de financiële wereld met belangen in Afrika op het heengaan van Spinola en zijn superieur, chef staf van de strijdkrachten, generaal Costa Gomes, aandrongen.

Op 12 maart werd de staat van waakzaamheid weer opgeheven.

Op 14 maart werd per officieel regeringsdecreet het ontslag van generaal Francisco Costa Gomes en generaal Antonio de Spinola bekendgemaakt. Er werd geen reden voor hun ontslag opgegeven.

De opperbevelhebber van de strijdkrachten in Angola generaal Luz Cunha volgde Costa Gomes op. De functie van plaatsvervangend chef staf werd opgeheven.

Op 14 maart werd ook de benoeming van Mario Moraid de Oliveira tot minister van staat bekendgemaakt Een minister van staat komt in rangorde direct na de premier.

Verder werd bekendgemaakt dat het ministerie van financien en economische zaken onder minister Otta Dias werd opgedeeld omdat Otta Dias overbelast was Het werk werd over drie departementen verdeeld landbouw en handel onder Joao Mota de Campos, industrie en energie onder Daniel Barbosa en financien en economische coordinatie onder Cotta Dias

De correspondent van het N R C/H'b l a d (15-3) geeft de volgende reconstructie van de gebeurtenissen, die vooraf gingen aan het ontslag van Costa Gomes en Spinola

Voordat Caetano zijn besluit durfde nemen heeft hij dagen lang gedelibereerd terwijl de troepen in de kazernes moesten blijven en terwijl zich hier en daar in een enkel garnizoen (zoals Viseu) vrij ernstige incidenten voordeden. Toen hij zich verzekerd wist van de loyaliteit en de steun van alle andere hoge commandanten (met het vertrouwensvotum van zijn eenheidsparlement in de zak) heeft hij de uiterste maatregel gewaagd Costa Gomes en Spinola, met wie hij nog wel contacten had gehad, moesten verdwijnen

Alles is bliksemsnel gegaan, na dagenlang van afwachten en een stroom van geruchten Nu eens het gerucht dat Caetano achter Costa en Spinola stond en slechts een sluw spel had bedreven met zijn vertrouwensvotum; dan weer het zoals nu blijkt op waarheid berustende gerucht dat hij een regelrechte confrontatie met Costa Gomes en Spinola aandurfde, en ook het gerucht, dat Costa Gomes en Spinola de macht in handen zouden nemen

Het is nu zeer duidelijk, dat Caetano zich totaal heeft gedistantieerd van alle vooruitstrevende groepen in het land en zich geheel vereenzelvigd heeft met de ultra's die de oorlog in Afrika alleen miltair willen uitvechten tot het bittere einde.

Er is geen twijfel meer mogelijk aan de stellingname van Caetano. Hoe sterk zijn positie is zal in de nabije toekomst blijken want één ding staat vast: Caetano zal niet meer volledig kunnen rekenen op de jongere officieren binnen de strijdkrachten, die hun sympathie met Spinola niet verhelen En ook zal hij niet meer kunnen rekenen op de steun van zijn jongere politieke volgelingen die nog enig vertrouwen in hem hadden.

Alles was gisteren (14 maart) prachtig geensceneerd In het ambtsgebouw van de regeringsleider waren samen met de minister van defensie Silva Cunha (die ondanks zijn aanvankelijke steun aan Costa Gomes en Spinola gehandhaafd is) en de ministers van het leger, de marine en de luchtmacht, zo een tweehonderd hoge, voor het merendeel oudere Portugese militairen bijeengekomen, waaronder de chefs van staven van de drie legeronderdelen

Paiva Brandao, de chef-staf van de landmacht sprak uit naam van allen het volledige vertrouwen uit in Caetano als de eerste verantwoordelijke regeerder van ae Portugse natie De strijdkrachten bedrijven geen politiek, zei Paiva Brandao, het is hun plicht de missie uit te voeren, die de wettig geconstitueerde regering hun heeft opgelegd Hij sprak ook over de onverbrekelijke eenheid van Portugal en legde er de nadruk op dat de militaire operaties in Mozambique, Angola en Guinée-Bissau een legitieme verdediging waren tegen een agressie, die was voorbereid en ontketend vanuit buitenlands gebied

De naam Spinola viel niet, maar de rede van de chef-staf van de landmacht was een regelrechte aanval op de man, die het gewaagd had met zijn boek de ogen van de Portugezen voor de werkelijkheid van de miltaire toestand in Afrika te openen Een werkelijkheid die de diehards niet willen zien.

Na de krachtige taal van Paiva Brandao sprak Caetano enkele korte woorden Hij aanvaardde de betuiging van loyaliteit en discipline en de verzekering, dat de Portugese strijdkrachten geen andere politiek zouden voeren dan de politiek die was vastgesteld door de regering

De otfers, die op dit ogenblik in Afrika worden geëist, zijn zonder twijfel zwaar, zei Caetano maar zij zijn verstrengeld met een eeuwenlange actie, waaraan het land zijn grootheid heeft te danken. En hij besloot: „Laten wij voortgaan, ieder binnen zijn eigen sfeer, met een gemeenschappelijke gedachte, werkend voor het welzijn van het volk."

Onrust in leger

Op 16 maart beval de regering dat alle Portugese troepen in de kampementen moesten blijven en dat de colonnes die zich op dat moment langs de Portugese wegen bevonden, naar hun standplaats moesten terugkeren.

Aanleiding tot het bevel was het optrekken van een colonne van twee compagnieën uit het noorden naar Lissabon.

De vrachtwagens werden echter door eenheden van de Guardia Nacionale Republicana (GNR), de Portugese gendarmerie, vlak bij de hoofdstad opgehouden. Zonder dat er een schot viel gingen de soldaten naar hun kazerne in Caldas da Reinha, 100 km ten noorden van de hoofdstad terug.

Op 15 maart omsingelde de GNR de officiersacademie van Lissabon waar officieren een vergadering hielden. Een spreker op de vergadering, de commandant van een legerkorps uit Guinee, Bruno, werd gearresteerd,

Op 18 maart werd officieel meegedeeld dat 33 officieren waren gearresteerd. Volgens een officiële zegsman was het getal bekendgemaakt om een einde te maken aan de min of meer gefantaseerde berichten die vooral in het buitenland zijn verspreid.

Volgens de regeringswoordvoerder was de arrestatie van de 33 officieren verricht in verband met een voorgenomen militaire opstand, die

door de gezagsgetrouwe troepen in de kiem werd gesmoord.
Van welingelichte zijde werd nog meegedeeld dat de commandant van de militaire academie in Lissaboii, gen. Amaro Romao, van zijn functie was ontheven omdat hij toegelaten had dat opstandige officieren in de academie een bijeenkomst hadden gehad.
Op 18 maart werd de alarmtoestand weer opgeheven. Soldaten en officieren mochten hun kazernes weer verlaten.
President Thomaz, die enkele dagen in een zwaarbewaakt fort aan de rand van Lissabon had vertoefd, keerde weer naar het presidentiële paleis terug. Premier Caetano, die zich had teruggetrokken in het hoofdkwartier van de GNR, betrok zijn woning weer.

De berichten over de ware omvang van de militaire revolte liepen aanvankelijk nogal uiteen
Volgens sommige persberichten zouden er zich in verschillende delen van het land troepenverplaatsingen hebben voorgedaan en zou generaal Spinola zich aan het hoofd van de opstandige troepen hebben geplaatst Later bleek dat Spinola in zijn woning in Lissabon verbleef en hij liet ook weten totaal niets met de rebellen te maken te hebben, en dat de rebellie zich beperkt had tot het vijfde cavallerie-regiment uit Caldas da Rainha
Wel kan als zeker worden aangenomen dat er, met name in het middenkader van het Portugese leger, de rangen kapitein en majoor, grote ontevredenheid bestaat over de salariering en de vrijwel onmogelijke opgave om de oorlog in Afrika tot een bevredigend eind te brengen
De N Z Z (21-3) verwijst in dit verband naar een incident dat zich in Januari in Beira, Mozambique, heeft voorgedaan Toen demonstreerden daar blanke kolonisten naar aanleiding van de moord op een aantal hunner Zij eisten een betere bescherming door de Portugese militairen Officieren van het leger gaven daarop een rondschrijven uit waarin zij zeiden dat het leger niet tot zondebok voor de situatie in Mozambique gemaakt wenst te worden
Dit is tekenend voor de stemming onder het middenkader, aldus het blad De Portugese officieren (de lagere rangen worden al voor een groot deel gevuld door Afrikanen) zien zich geconfronteerd met een uitzichtloze oorlog, waarvan zij weten dat hij toch verloren wordt. Zij komen, door gebrek aan kader, vaak jarenlang niet in Portugal en worden in hun beroepsleven en hun carrière ernstig gehinderd, met de grote kans dat zij uiteindelijk verantwoordelijk worden gehouden voor de slechte afloop van dit koloniale avontuur
Spinola heeft gepoogd de ban van het zwijgen te verbreken, die de officiele informatie om de oorlog in Afrika heeft gelegd. Hij heeft erop gewezen dat de soldaten niet verantwoordelijk gesteld moeten worden voor de oplossing van het koloniale probleem, maar de politici Hij werd daarom ontslagen Men kan zich de woede van de officieren voorstellen, aldus het blad.

(Vor. ber pag. 817/3 e.v. '73)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

REGERINGSBESLUIT INZAKE LONEN OP GROND VAN MACHTIGINGSWET

Het kabinet heeft op 19 maart een beslissing genomen t.a.v. de ontwikkeling van de lonen na 1 april van dit jaar. De beslissing is vastgelegd in de vorm van een uitvoeringsbeschikking op basis van de machtigingswet. De noodzaak voor de regering om zelf een besluit m.b.t. de lonen te nemen was gebleken, nadat de werkgevers en werknemers bij overleg in de Stichting van de Arbeid niet in staat waren geweest tot overeenstemming te komen.

Overleg met regering
Het overleg in de Stichting van de Arbeid kwam op gang op voorstel van de vakbeweging. Na intern beraad tussen de drie vakcentrales werd voorgesteld opnieuw een poging te wagen om met de werkgeversorganisaties tot een centrale overeenkomst te komen ondanks het mislukken daarvan vorig jaar (pag. 751/3 e.v. - 1973). Dat de vakbeweging het overleg wilde hervatten bleek uit een ANP-bericht van 26 febr. Vervolgens, op 28 febr., maakten de vakcentrales bekend wat naar hun idee de uitgangspunten voor het arbeidsvoorwaardenbeleid in 1974 moesten zijn. Zij bleken van mening te zijn, dat werknemers met een inkomen gelijk aan of vlak boven het minimumloon in koopkracht vooruit moesten gaan, terwijl de ,,modale werknemer" met een inkomen van gemiddeld f 17.500 er niet op achteruit mocht gaan. Zij wensten dit verlangen te verwezenlijken met behulp van de volgende maatregelen:

- de voor alle werknemers per 1 april geldende loontoeslag van f 30 dient vervangen te worden door een arbeidsvoorwaardenverbetering van 2,5%. de f 30 wensen zij in de loonschalen te verwerken. Dit komt overeen met een gemiddelde loonsverbetering van 2%. Daarboven stellen zij een verbetering voor van 0,5%.
- prijscompensatie zonder drempel met een minimum van f 160 per procent, dat gefinancierd moet worden door de hogere inkomenstrekkers.
- een toeslag op de prijscompensatie per 1 april voor cao's die in januari worden afgesloten. Dit voorschot dient verrekend te worden bij de indexering per 1 juli. Dit beleid leidt nog niet tot de inkomensverbetering die de vakcentrales wensen. Daarom zullen in de belastngsfeer maatregelen moeten worden getroffen die in het bijzonder gericht zijn op een verbetering van de positie van de laagstbetaalden, Bij de prijscompensatie zou eventueel rekening kunnen worden gehouden met het bestedingsverruimende effect van de belastingverlichtingen die de regering zal voorstellen

In hun nota over het sociaal-economische beleid voor 1974 zeggen de vakcentrales dat er geen aanleiding is voor de regering om geforceerd de nationale bestedingen omlaag te drukken.
De achteruitgang van de ruilvoet, die het gevolg zal zijn van de stijging van de invoerpriizen, zal niet in de eerste plaats moeten worden opgevangen in de lonen. Bekeken zal moeten worden, of er sprake is van een structurele verslechtering van de ruilvoet, die op den duur niet kan worden opgevangen door de goud- en deviezenvoorraden. Op het ogenblik zijn deze reserves groot genoeg om tijdelijk vrij grote tekorten op de betalingsbalans op te vangen.
Gezien de onzekerheden in de internationale prijsontwikkeling en de mogelijkheid, dat sommige prijsverhogingen van grondstoffen incidenteel kunnen zijn, menen de vakcentrales, dat men zich niet blind moet staren op een ruiivoetverslechtering Verwacht mag ook worden, zo zeggen zij, dat ook ons uitvoerprijspeil aanzienlijk zal stijgen,
De vakcentrales zijn verder van mening, dat de werkloosheidscijfers uiterst krachtige maatregelen vereisen.
Zij menen, dat overwogen kan worden het bedrijfsleven investeringsfaciliteiten te verlenen.

Eveneens op 28 febr. maakten de centrale wei-kgeversorganisaties bekend, hoe naar hun oordeel het sociaal-economische beleid voor 1971 er zou moeten uitzien. Zij verklaarden, dat verbetering van het ondernemings- en investeringsklimaat en van de werkgelegenheid centraal zou moeten staan.

De werkgevers zijn bereid een voorschot te geven per 1 april op de prijscompensatie die op 1 juli moet worden toegekend.
Ze spreken echter niet over een loonsverbetering boven de prijscompensatie.
De werkgeversorganisaties bepleiten verder een pakket van maatregelen dat bestaat uit:

1. Verruiming investeringsaftrek voor gebouwen,
2. herstel investeringsaftrek op machines,
3. overheidsgelden voor structuurverbetering van zwakke bedrijfssectoren,
4. geen toepassing selectieve investeringsregeling,
5. verlaging van de vennootschapsbelasting met één a anderhalf procent.

Om de koopkracht te versterken en de kosteninflatie te verzwakken wensen de werkgevers een algemene verlaging van de directe belastingen, die voor de laagstbetaalden een inkomensverbetering van één a anderhalf procent oplevert.
De werkgevers stellen zich op het standpuilt, dat de prijscompensatie voor alle werknemers volledig procentueel moet worden toegepast zonder minimum en zonder plafond
Zij schatten de ruilvoetverslechtering voorlopig op 3%. Deze algemene verarming zou ook voor de loontrekkenden tot uitdrukking moeten komen, en wel via

een drempel in de prijscompensatie Deze beperking in de prijscompensatie rou in fasen over een periode van twee laar gespreid kunnen worden

Op 6 maart ontvingen de ministers Lubbers (economische zaken) en Bocrsma (sociale zaken) en minister-president Den Uyl delegaties van de centrale werkgevers- en werknemerscentrales. De organisaties legden hun standpunten aan de regering voor, terwijl de kabinetsdelegatie op globale wijze aangaf, wat de regering van plan was op het terrein van belastingen en overheidsuitgaven

De regering zou per 1 juli een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting willen doen ingaan, die voor de laagst betaalden de grootste verlichting zou betekenen en voor de hoger betaalden geringer zou zijn. Voorts zou de regering een werkgelegenheidsprogramma willen voorstellen. dat vooral aan de bouw ten goede zou komen, waar de werkloosheid ernstige vormen had aangenomen. Tenslotte zouden de overheidsuitgaven worden verhoogd ten einde te voorkomeri, dat de omvang van de overheidsbestedingen als gevolg van de prijsstijging zou teruglopen.
Voorts bleek de regering van plan de inhoud van een eventueel centraal **ak**koord tussen werkgevers en werknemers vast te leggen in een uitvoeringsbeschikking krachtens de machtigingswet. Daarvoor had de regering twee redenen: in de eerste plaats zijn de onzekerheden over de economische situatie nog zo groot, dat de regering de vrijheid wil hebben om wijzigingen aan te brengen. In de tweede plaats zullen de arbeidsvoorwaarden niet alleen moeten gelden voor de CAO-werknemers, maar voor alle loontrekkenden.
Zou een overeenkomst tussen werkgevers en werknemers niet tot stand komen, dan zou de regering in ieder geval een loonbeschikking uitvaardigen.

Overleg in Stichting *van de* Arbeid. Regeringsbeslissing

Na de uitwisseling van standpunten pleegden de loondeskundigen van centrale werkgeversorganisaties en vakcentrales achter de schermen informeel overleg ten einde een oplossing te vinden voor de bestaande meningsverschillen.

Op 19 maart kwam het bestuur van de Stichting van de Arbeid bijeen om te proberen een unaniem advies aan de regering op te stellen betreffende het arbeidsvoorwaardenbeleid. Partijen slaagden daar na negen en een half uur vergaderen niet in. De standpunten werden daarop aan een kabinetsdelegatie voorgelegd, bestaande uit minister-president Den Uyl, minister Duisenberg van financien, minister Boersma van sociale zaken en staatssecretaris Hazekamp van eccnomische zaken. De regeringsdelegatie trok zich vervolgens voor nader overleg terug en

V.l.n.r. de ministers Gruyters. Boersma, prem. Den Uyl en Duisenberg.

kwam na ong. twee uur rekenwerk met de volgende beslissingen voor de dag:

- een arbeidsvoorwaardenverbetering van f 15 per maand voor alle volwassen werknemers, die betaald moet worden drie maanden na afloop van de CAO 1973;
- 3% prijscompensatie per 1 april als voorschot op de compensatie die per 1 juli moet worden gegeven. Dit voorschot zal in twee fasen moeten worden ingehaald: 1,5% op 1 juli en 1,5% op 31 dec.;
- een drempel in de prijscompensatie van 0,3% voor alle inkomensgroepen;
- een minimum in de prijscompensatie van f 150 per procent prijsstijging voor het voorschot van 3% en een minimum van f 160 per % voor de prijscompensatie die daarna — dus per 1 juli en 31 dec. — zal worden gegeven.

De punten, waarover vakbeweging en werkgevers het niet eens waren geworden en ten aanzien waarvan de regering de knoop moest doorhakken, waren de volgende:

Bruto loonsverhoging vakbeweging 0,5%, minimaal f 12,50 per maand, werkgevers 0 5%. minimaal f 10 per maand: regering f 15 per maand voor allen, is ¾% gemiddeld.
Voorschot op de prijscompensatie: vakbeweging 3%; werkgevers 2,5%; regering 3%
Minimum-prijscompensatie vakbeweging f 160 per jaar per procent prijsstijging, werkgevers f 150 per jaar per procent prijsstijging: regering f 150 per procent bij het voorschot en f 160 bij volgende comwensaties.
Drempel in de prijscompensatie vakbeweging geen drempel, volledige prijscomwensatie. werkgevers minstens de eerste 0,5% prijsstijging niet compenseren; regering de eerste 0,3% niet compenseren.
(ANP, NRC/H'blad, SER-Bulletin) (Vor. ber pag 54/3-1974)

REGERINGSBESLISSINGEN TER ZAKE VAN BELASTINGEN EN OVERHEIDSUITGAVEN

De regeringsbeslissingen inzake het arbeidsvoorwaardenbeleid moeten worden gezien in samenhang met regeringsvoorstellen op hei terrein van de belastingen en de overheidsuitgaven, die op 19 maart werden bekend gemaakt. Het gaat hierbij om de volgende vijf voorstellen:

- Verlaging per 1 juli 1974 van de loon- en inkomstenbelasting door verhoging van de belastingvrije voeten met 6,3% (op jaarbasis met 3,15%). Kosten hiervan: f 750 mln.
- Extra werkgelegenheidsprogramma van f 750 mln.
- Wederinvoering van een investeringsaftrek voor bedrijfsoutillage per 20 maart. Deze zal worden gesteld op 2 x 4%. Verhoging van de investeringsaftrek voor gebouwen van 2 x 5% naar 2 x 8%, eveneens per 20 maart. Kosten voor het rijk: f 560 mln.
- Verhoging van de overheidsuitgaven met f 915 mln. Deze uitbreiding met 4% van het uitgavenvolume–van de overheid is bedoeld om te voorkomen, dat een reële achteruitgang optreedt. zoals in 1972 (5,5%) en 1973 (2,5%)
- Extra stimuleringsprogramma voor de woningbouw van f 100 mln, gericht op groeikernen, speciaal an gemeenten, waar de kosten van de verbetering van de infrastructuur, die met nieuwbouw gepaard gaat, problemen oplevert. Ook komt er een extra subsidie voor de bouw van goedkope woningen.

Deze operatie heeft een tweeledig doel: in de eerste plaats is de injectie van f 3075 mln in de economie bedoeld om optredende verschijnselen van vermindering van de bedrijvigheid en groei van de werkloosheid het hoofd te bieden d.m.v. verruiming van de bestedingen en aanmoediging van de investeringen. In de tweede plaats wil het kabinet met behulp van de be-

lastingverlaging, gecombineerd met het arbeidsvoorwaardenbeleid, bereiken, dat de koopkracht van de laagste inkomens met ong. 1% wordt vergroot en dat het reëel beschikbare inkomen van de gemiddelde werknemer (f 17.500) blijft gehandhaafd. Rekent men incidentele loonsverhogingen (periodieken, promoties e.d.) mee, dan resulteert een gelijk blijven van koopkracht voor inkomens tot ong. j 24.000.
Uit gegevens van het Centraal planbureau blijkt, dat de vooruitzichten voor 1974 zijn verbeterd in vergelijking met de verwachtingen, die in dec. vorig jaar bestonden. Er wordt nu enige groei verwacht van het produktievolume in de bedrijven en van het nationale produkt. Ongunstig zijn echter de verwachtingen voor de wereldhandel, waarvan de groei beperkt zal blijven tot 2 à 4%. en voor de stijging van het invoerprijspeil, die thans geraamd wordt op 25%.

KERNGEGEVENS CENTRAAL PLANBUREAU, 1971-1974

	1971	1972	1973	1974
Veronderstellingen	mutaties t o v voorgaand jaar in %			
Externe data				
Volume wereldinvoer (herwogen)	7	10	11,5	2 à 4
Invoerprijspeil (gld)	4,5	—0,5	8,5	25
Concurrerend uitvoerprijspeil (gld)	2	0	4,5	8 à 11
Loonkosten p eenheid produkt in de verwerkende industrie in buitenland (gld)	6	1,5	1	7,5 à 10
Overige veronderstellingen				
Waarde materiele overheidsconsumptie	15	5	8	20
Waarde overheidsinvesteringen	14	1	5,5	16
Volume investeringen in woningen	8,5	14,5	2	—6
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	1,5	1	1,5	2
Liquiditeitsquote (ultimo) b)	33	32,5	35,5	36
Resultaten				
Loonsom per werknemer in bedrijven	13	12,5	15	14,5
Volume particuliere consumptie	3,5	3,5	2,5	2,5
Volume bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	—0,5	—5	8,5	2
Volume materiële overheidsbestedingen a)	3	—5,5	—2,5	4,5
Volume goederenuitv. (excl. wederuitv.)	10	12	12,5	4,5
Volume goedereninvoer (excl. invoer t.b.v. wederuitvoer)	4,5	5	11,5	0,5
Volume nationaal produkt	3,5	4,5	5	2,5
Produktievolume in bedrijven	4	4,5	5	2,5
Prijspeil particuliere consumptie	8	8,5	9	11,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	7,5	8	8	10,5 à 11
Prijspeil goederenuitvoer	2,5	0,5	7	18
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl. zelfstandigen)	3,5	6	5,5	3
Reëel inkomen per werkende in bedrijven	3	6,5	5	0
Loonkosten per eenheid produkt in:				
— bedrijven	9	6	9	11
— verwerkende industrie	8	4	7	9,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen, incl. incidenteel loon (modale werknemer)	2	3	2	
	niveaus			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mrd gld)	—0,99	3,35	5	2,25
Voorraadvorming (mrd gld)	1,90	1,90	3,7	2 à 2,5
Werkloosheid (1000 personen)	69	115	117	130 à 135
Arbeidsinkomensquote	81	79	79,5	82,5
Besparingen b)	19,5	20,5	22	19
Belastingdruk b)	29,5	30,2	30,5	30,9
Idem, excl. wiebeltax en investeraftr b)	29,0	29,5	30,4	31,1
Sociale premiedruk b)	16,9	17,1	18,6	19,7

a) Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl. lonen en salarissen)
b) In % van netto nationaal inkomen

BELASTINGVERLAGING. De gekozen vorm van belastingverlaging heeft tot gevolg, dat de verlaging in procenten van het belastbare inkomen minder wordt naarmate het inkomen stijgt. De verlaging komt dientengevolge in overwegende mate ten goede aan de lagere inkomens.
Het kabinet heeft geen gebruik willen maken van de mogelijkheid een negatieve wiebeltax in te voeren. Het is van mening, dat in de huidige zeer bijzondere omstandigheden een pakket van gerichte maatregelen de voorkeur verdient boven een globale, nagenoeg over de gehele linie gespreide impuls, zoals die tot stand zou komen bij toepassing van de wiebeltax. Bovendien is het kabinet van mening, dat een wiebeltaxverlaging geen recht zou doen aan zijn uitgangspunt de lagere inkomens zo veel mogelijk te ontzien
Voor 1974 ziet de regering de belastingverlaging als een conjuncturele maatregel Daarom heeft er voor dit jaar niet in dekking te worden voorzien Over de manier, waarop in 1975 in dekking zal moeten worden voorzien, zullen de beslissingen genomen worden in het kader van de rijksbegroting voor dat jaar.
Bij de heffing van inkomstenbelasting over heel 1974 zal worden gewerkt met belastingvrije voeten, die het gemiddelde zijn van de onverhoogde bedragen (eerste helft 1974) en de verhoogde bedragen (tweede helft 1974) Deze bedragen zullen gelijk zijn aan de halve som van de onverhoogde en de verhoogde bedragen.

WERKGELEGENHEIDSPROGRAMMA.
Het geschatte effect van het werkgelegenheidsprogramma zal zijn een vermindering van de werkloosheid met 10.000 man in 1974 en van 15 000 in 1975.

INVESTERINGSAFTREK In de toelichting op de voorgestelde verruiming van de aftrekmogelijkheden bij investeringen zegt het kabinet, dat op deze wijze een stimulans wordt gerealiseerd, die specifiek op verruiming van de werkgelegenheid is gericht Bij toepassing van de negatieve wiebeltax op de vennootschapsbelasting zou dat niet het geval zijn. Bovendien is de nu bereikte verlichting voor het bedrijfsleven niet onbelangrijk groter dan zelfs bij de wettelijk maximaal toegestane toepassing van de wiebeltax het geval zou zijn geweest.

VERHOGING OVERHEIDSUITGAVEN.
De verhoging van de overheidsuitgaven is als volgt verdeeld: f 600 mln voor het rijk, f 135 mln voor het gemeentefonds en maandelijks f 20 mln extra voor de kapitaalsvoorziening van de gemeenten.

EXTRA BOUWPROGRAMMA. Het extra bouwprogramma zal als volgt worden besteed: voor wonmgverbetering in de woningwetsector f 25 mln, voor de bouw van goedkope woningen in de groeikernen f 28 mln, voor infrastructurele werken in de groeikernen f 21 mln en voor isolatie van woningen f 25 mln.

Tegenplan belastingverlaging van VVD

Toen in de loop van febr. duidelijk werd, dat het kabinet Den Uyl een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting overwoog, ontwikkelde de grootste oppositiepartij, de VVD, tegenvoorstellen, die door de voorzitter van de TK-fractie, H. Wiegel, op 18 febr. werden bekend gemaakt. De VVD stelde een belastingverlaging per 1 april voor van ong. f 1,3 mrd. De verlaging moest structureel zijn — het kabinet beoogt een conjuncturele verlaging — en worden gefinancieerd door verlaging van de overheidsuitgaven.

Concreet zien de VVD-voorstellen er als volgt uit:

- verlaging loon- en inkomstenbelasting met een punt per schijf, kosten f 550 mln;
- extra verlaging met een punt voor inkomens tot f 40.000, kosten f 480 mln;

REGERINGSVOORSTELLEN

Voor een gehuwde werknemer met twee kinderen betekent de voorgestelde belastingverlaging

Belastbaar inkomen	Belasting per jaar volgens huidige tarief	Verlaging op jaarbasis in procenten van het belastbare inkomen	Verlaging op jaarbasis in guldens
f 13000	f 1226	0,98%	f 127
f 16 500	f 2 101	0 77	f 127
j 24 000	f 4 293	0 66	f 158
f 32 000	f 7 351	0,63	f 200
f 40 000	t 11 171	0 62	f 250
f 50 000	f 16 525	0,59	t 296
ı 70 000	j 28 647	0,46	t 322
t 90 000	f 41 642	0 37	j 337
f 120 000	f 62 100	0 29	t 353
т 150 000	f 82 988	0.24	ƒ 363

De verhoging van de belastingvrije sommen met 6 3% levert de volgende belastingvrije voeten op voor heffing van de loonbelasting na 1 juli 1974

Tariefgroep 1 (werkende gehuwde vrouw)	f 1483	(ƒ 1.395)
Tariefgroep 2 (ongehuwden tot 35 jaar)	f 4300	(ƒ 4.045)
Tariefgroep 3 (ongehuwden van 35 jaar en ouder en ongehuwden die gehuwd zijn geweest of kinderaftrek genieten	f 5 782	(f 5 439)
Tariefgroep 4 (gehuwde mannen)	f 7412	(ƒ 6.972)
De extra inkomensaftrek voor personen onder de 65 laar die voor 45% of meer arbeidsongeschikt zijn	f 1336	(ƒ 1.256)
De bejaardenaftrek voor gehuwde mannen	f 2077	(ƒ 1953)
De bejaardenaftrek voor een alleenstaande	j 1455	(ƒ 1.368)
De extra-aftrek voor een alleenstaande met recht op kinderaftrek	f 1630	(f 1.533)
Het maximum van de bijzondere inkoniensaftrek voor onvolledige gezinnen waarin een alleenstaande (man of vrouw) buiten zijn huishouding werkzaamheden verricht en kinderaftrek geniet voor een kind dat Jonger is dan 16 jaar	r 2 373	(f 2 232)

Wijziging van de bedragen aan kinderaftrek.
De inkomensaftrek voor kinderen bedraagt bij:

Kinderaftrek voor		
1 kind	f 640	(f 602)
2 kinderen	S 1 192	(f 1121)
3 of meer kinderen	ƒ 1.743	(f 1639)
5 of 6 kinderen	f 2 109	(ƒ 1 984)
7 of meer kinderen	S 2465	(f 2318)

● optrekking belastingvrije voet tot f 7050 per jaar, kosten r 150 mln,

● extra voorzieningen t b v. fiscale oudedagsreserve van zelfstandigen, kosten f 60 mln,

● verhoging investeringsaftrek voor outillage, kosten f 60 mln.

De VVD wil de door minister Duisenberg inmiddels weer ingetrokken bevriezing van de overheidsuitgaven laten doorgaan, met uitzondering van een bedrag van t 230 mln ten behoeve van provincies en gemeenten Uitgavenbeperking moet verder worden gevonden op ontwikkelingshulp, CRM, wetenschappelijk onderwijs en volkshuisvesting. Daarmee zou f 1 mrd bezuinigd kunnen worden, de resterende r' 300 mln zou de overheid op de kapitaalmarkt moeten zoeken.
Met haar voorstellen wil de VVD bevorderen dat de overheid een bijdrage levert om de economische achteruitgang op te vangen en dat de bestedingen een impuls krijgen zonder dat bepaalde groepen (de middengroepen) onevenredig in de knel komen

Op verzoek van de VVD-fractie in de Tweede Kamer heeft het departement van financiën op 4 maart nadere cijfermatige gegevens verstrekt over het VVD-belastingplan. Het departement komt tot de conclusie, dat met het VVD-plan op jaarbasis f 1590 mln is gemoeid.
Voorts zijn enige berekeningen uitgevoerd m.b.t. de uitwerking van het VVD-plan voor verschillende inkomens. Dit leidde tot twee overzichten; één, uitgaande van het bruto-inkomen in '73, en een tweede, uitgaande van 6% prijscompensatie per 1 juli en rekening houdend met de f 30 verhoging, die de meeste werknemers per 1 jan hebben ontvangen:

A. Uitgaande van het bruto inkomen in 1973:

In-komen	Effect in gld	Effect in pct van het besteedbaar inkomen
13.470	106	0,85
20.000	214	1.28
30 000	383	1,69
50.000	772	2,32
80.000	1078	2.40
100.000	1275	2,46

K Uitgaande van het bruto inkomen in 1974, dus inclusief 6% prijscompensatie per 1 juli en de verhoging van ƒ 30 per maand m.i.v 1 jan

In-komen	Effect in gld	Effect in pct van het nom besteedbaar inkomen
14 i35	554	4,46
20 970	816	4,88
31 270	i146	5,06
51 870	1652	4,97
82 770	2107	4,68
103 370	2428	4,69

Reacties op *regeringsbeleid*

De reacties op het pakket regeringsmaatregelen — arbeidsvoorwaardenbeleid en belastingmaatregelen — liepen nogal uiteen. Onderstaand een overzicht:

WERKNEMERS. De drie vakcentrales NVV, NKV en CNV waren er op 19 maart het meest van overtuigd, dat de regering „in redelijke mate was tegemoet gekomen aan de verlangens van de sociale partners". De heer W. Kok, voorzitter van het NVV. zei. dat het besluit van de regering om de arbeidsvoorwaardenverbetering geheel in centen uit te drukken nog verder gaat dan de voorstellen van de vakbeweging, die geëist hadden dat die verhoging ten minste voor de helft in centen zou worden gegeven.
In het overleg van 19 maart is het woord „aftopping" van de prijscompensatie niet meer gevallen. Volgens de heer Kok was dat ook niet meer nodig, omdat de combinatie van de belastingverlaging en de maatregelen in de loonsfeer leidt tot een spreiding van inkomens die eigenlijk al verder gaat dan wat de vakcentrales bij het begin van het overleg over het centraal akkoord hadden voorgesteld.

WERKGEVERS. De werkgeverscentrales gaven hun oordeel over het voorgenomen beleid te kennen in een brief, die op 22 maart aan de Tweede Kamer werd gezonden. Zij vinden, dat in het totale aangekondigde pakket de bestedingsimpulsen van overheidswege te gering zijn en dat mede daardoor de maatregelen op het gebied van de arbeidsvoorwaarden tot een te hoge loonkostenstijging leiden.
Zij beklagen zich erover, dat door de keuze van bepaalde instrumenten eenzijdig zeer zware lasten op een deel van het bedrijfsleven worden gelegd. Volgens de werkgevers schieten vooral de fiscale impulsen te kort. De omvang van de voorgenomen verlaging van loon- en inkomstenbelasting heeft de werkgevers ernstig teleurgesteld, omdat vooral in het jaar 1974 slechts de helft van de beoogde impuls effectief wordt.
De werkgevers vinden verder dat herstel over de hele linie van de faciliteit van vervroegde afschrijving nodig is om via grotere investeringen van het bedrijfsleven verbetering van de werkgelegenheid te bereiken.
„De voorgestelde wederinvoering en vergroting van de investeringsaftrek zijn hiervoor niet voldoende". Wat de fiscale kant van het pakket regeringsmaatregelen betreft herhalen de werkgevers voorts hun verlangen de vennootschapsbelasting met ongeveer twee punten te verlagen.
Tenslotte verlangen de werkgevers nieuw overleg met de minister van economische zaken om te komen tot een herziening van het prijsbeleid.

MIDDENSTAND. De middenstandsorganisaties reageerden op 19 maart bij monde van de heer W. Perquin, voorzitter van de NKOV.
Volgens de heer Perquin jaagt de regering het midden- en kleinbedrijf met haar vèrgaande tegemoetkomingen aan de laagstbetaalden op een loonkostenstijging die voor de kleine industrie en de ambachtsbedrijven op 18 en 20% en voor de detailhandel op 28 tot 30% zou neerkomen.
In het dispensatiebeleid van het kabinet heeft Perquin geen vertrouwen meer na de ervaringen met het minimumjeugdloon. De regering heeft wel de toezegging gedaan, dat loonkosten die boven de produktiviteitsstijging uitgaan, in de prijzen mogen worden doorberekend, maar het is de vraag of dat wel mogelijk zal zijn in de markt.
,,Het pakket van maatregelen overtreft voor ons verre de grens van het aanvaardbare" aldus Perquin. ,,Ik zie de vooruitzichten van het midden- en kleinbedrijf erg somber in."

POLITIEKE PARTIJEN. ,,De regering komt met haar maatregelen volstrekt onvoldoende tegemoet aan de middengroepen". Aldus reageerde de Tweede-Kamerfractie van de VVD op de belastingvoorstellen. Zij vindt niets terug van de voorstellen die de VVD vorige maand heeft gedaan om de positie van de zelfstandigen te verbeteren.
De fractie vindt een verlaging van f 750 miljoen op jaarbasis veel te weinig.
De fractie is verheugd, dat de regering het voorstel van de VVD voor een investeringsaftrek voor bedrijfsoutillage heeft overgenomen, en dat de investeringsaftrek voor bedrijfsgebouwen wordt verruimd.
De fractie vraagt zich wel af, of een verruiming van het rijksbudget met f 600 miljoen op dit moment wel mogelijk is.

De leider van de Tweede Kamer-fractie van de PvdA, drs. E. van Thijn, zei, dat de voorstellen een krachtige stimulans van de economie betekenen, waarbij de bescherming van de werkgelegenheid voorop is gesteld. ,,Wij staan er nu beter voor dan de landen om ons heen en de nieuwe maatregelen versterken die positie." De lagere inkomens gaan erop vooruit, de hogere hebben een stapje terug moeten doen. De inflatiebestrijding is niet uit het oog verloren, als tenminste het strakke prijsbeleid wordt voortgezet.

De fractieleider van D'66, dr. J. Terlouw, meent, dat er meer gerichte maatregelen moeten komen voor structureel zwakke regio's en bedrijfstakken. Hij vindt gezien de verwachte ,,ernstige structurele werkloosheid", de investeringsaftrek voor bedrijfsoutillage aan de lage kant; dat zal voor de gebieden met industrialisatieproblemen — zuiden, oosten en noorden — weinig effect sorteren.

De fractieleider van de PPR, dr. B. de Gaay Fortman, is van oordeel, dat de belastingverlaging en de prijscompensatie een te geringe matiging van de hogere inkomens tot gevolg hebben. Maar hij is blij met de zorg voor de laagstbetaalden en de zorg voor de werkgelegenheid.
,,Toch" zo zegt hij, ,,vinden we een maatregel als belastingverlaging te algemeen gericht op verhoging van de produktie; liever hadden we gezien dat er een onderscheid was gemaakt tussen bedrijfstakken die veel energie gebruiken — en dus niet moeten worden gestimuleerd —, en arbeidsintensieve industrieen".

Mr. Andriessen, voorzitter van de TK-fractie van de KVP, dacht, dat het pakket loonmaatregelen voor het midden- en kleinbedrijf een forse kostenstijging betekende, die aanzienlijk uitging boven de gemiddelde nationale kostenstijging. Naar zijn oordeel moet voor deze surpluskostenstijging compensatie worden geboden.
De belastingverlaging vond hij bescheidener dan hij had gehoopt. ,,De regering heeft kennelijk voorkeur voor overheidsuitgaven boven particuliere uitgaven.
Meer belastingverlaging had een grotere rem op de loonontwikkeling kunnen vormen", aldus mr. Andriessen.
Hij wees op de nivellerende werking van het bedrag ineens, de vloer in de prijscompensatie en de belastingvoorstellen.
Hij stemde in met het ontbreken van nivellering d.m.v. ,,aftopping" van de prijscompensatie. Maar het totale nivelleringseffect leek hem ,,aan de forse kant'.

De TK-fractievoorzitter van de ARP, mr. Aantjes, was ook bezorgd over de positie van de kleine zelfstandigen. Hij kondigde aan, dat zijn fractie voorstellen zou doen voor maatregelen in de fiscale sfeer om de positie van deze groep te verlichten.

Dr. Kruisinga, voorzitter van de TK-fractie van de CHU wees erop, dat volgens de begroting van economische zaken de inkomensgroei van het midden- en kleinbedrijf achter zou blijven bij die van de werknemers. Tegen deze achtergrond vond dr. Kruisinga de voorgestelde maatregelen voor de middenstand ,,een volstrekt onbillijke zaak". (ANP, ministerie van financiën, SER-bulletin, NRC/H'blad, De Volkskrant)
(Vor. ber. pag. 149/1-1974)

BELGIË

ACV VOOR WERKNEMERSRAAD

Het buitengewoon congres van het Algemeen Christelijk Vakverbond heeft op 16 maart te Brussel, met 760.000 tegen 101.000 stemmen bij 146.000 onthoudingen, een voorstel van het bestuur goedgekeurd, dat ertoe strekt de 25 jaar oude ondernemingsraden, waarin vertegenwoordigers van de bedrijfsleiding en van de werknemers in gelijk aantal zetelen, te vervangen door werknemersraden, die uitsluitend samengesteld zijn uit arbeiders en kantoorbedienden en voorgezeten worden door een werknemer.
De tekst van het voorstel is het resultaat van jarenlange, voorbereidende studie; hij was vooraf reeds besproken en geamendeerd door de regionale afdelingen en door de centrales van het vakverbond.
De hervorming past in het kader van de ACV-opvattingen over de democratisering van de onderneming, zoals die enkele jaren geleden werden geformuleerd en waartoe ook de financieel-economische informatie aan de ondernemingsraden en de hervorming van de naamloze vennootschap behoren.
In de resoluties van het congres wordt gezegd dat de werknemersraad ,,is een eerste stap op de weg naar het zelfbestuur; het biedt de werknemers de kans om zich zelfstandig te organiseren en uit te drukken".
Het ACV is voorstander van arbeiderscontrole, niet van medebeheer. De werknemersraad moet, volgens het ACV, worden opgericht in ondernemingen vanaf 50 werknemers. Naast het algemeen recht om voorstellen te formuleren en adviezen te verstrekken, heeft hij een viervoudige bevoegdheid: beslissingsrecht i.z. een aantal sociale materies; recht van voorafgaand akkoord i.z. het arbeidsreglement, afdankingen, sluitingen; voorafgaand advies i.z. structuurwijzigingen, arbeidsorganisatie en dgl.; informatie- en controlerecht over tewerkstelling en economische en financiële aangelegenheden.
Op het congres werd door een minderheid van Waalse leden de vrees geopperd, dat het hervormingsvoorstel nog te schuchter is en dat de syndicale afvaardiging op termijn haar rol verminkt zal zien worden. De meerderheid ging met die kritiek niet akkoord.

De voorzitter van het Verbond van Belgische Ondernemingen, P. Provost, heeft op 21 maart op een persconferentie het ACV-voorstel betreurd. Hij stelde de vraag, of de vakbeweging afziet van beginselen van dialoog en overleg.

OVERNAME VAN BEDRIJF DOOR DE STAAT

De regering heeft op 22 febr. haar principiële goedkeuring gehecht aan het plan tot herstructurering van de N.V. Ateliers de La Louvière-Bouvy, een onderneming in Henegouwen die 260 personen tewerkstelt en zwaar verlieslijdend is. Het plan houdt in, dat het Rijk de gebouwen opkoopt, samen met de terreinen en de machines, en een deel van de activa verhuurt aan Basse-Sambre; de monteringsbedrijvigheid zal worden overgenomen door de N.V. Immobilière de l'Est. Voorts zal de Nationale maatschappij voor krediet aan de nijverheid een lening van 50 mln fr met staatswaarborg toestaan. Het is de derde maal dat het Rijk overgaat tot de aankoop, in feite de nationalisatie, van een verlieslijdend bedrijf. Precedenten zijn. de aankoop van de Fonderies Delrez (dec. 1972) en van het kristalbedrijf Val Saint-Lambert (juli '71).

VRACHTLUCHTHAVEN TER STUDIE

De staatssecretaris voor Waalse streekeconomie, Defraigne, heeft op

6 maart namens de Belgische staat een conventie ondertekend, die ertoe strekt een economische studie op touw te zetten over de eventuele aanleg van een grote vrachtluchthaven nabij Jéhonville (provincie Luxemburg). In de conventie gaat het Rijk de verbintenis aan die studie te financieren.

Mede-ondertekenaar is de tijdelijke vereniging „Free Freight Airport", die de studie zal uitvoeren en bestaat uit vertegenwoordigers van Boeing Aerosystems, de zustermaatschappij van de Amerikaanse Boeing Company, de Belgische vennootschap Electrobel Engineering International, en de ingenieurs M. Snel en Fr. Braun.

De principiële beslissing betreffende de studie wordt getroffen door de regering op 10 jan. 1974. Het Rijk stelt een forfaitair bedrag van 12 mln fr ter beschikking.

De keuze viel op Jéhonville, o.m. omdat er reeds een NAVO-vliegveld bestaat, dat niet meer wordt gebruikt, met een startbaan van 2.400 meter die geschikt is voor zwaar transport.

LIECHTENSTEIN

VERKIEZINGEN

Op 1 en 3 febr. werden in het vorstendom Liechtenstein verkiezingen gehouden voor de Landdag. De strijd ging tussen de beide politieke groeperingen van het land, de Vaterlandische Union (de roden) en de Fortschrittliche Burgerpartei (FBP) (de zwarten), beide van conservatieve signatuur.

De VU kreeg 7 zetels in het vijftien leden tellende parlement. De FP acht. Een derde partij die aan de verkiezingen deelnam, de Christlich-Soziale Partei (CSP) kreeg minder dan 8% van de uitgebrachte stemmen zodat geen zetel werd behaald.

In het oude parlement was de zetelverdeling juist andersom: 8 voor de VU en 7 voor de FBP.

Het was voor de eerste maal dat gestemd kon worden op kandidaten in plaats van lijsten. Per referendum was daartoe half okt. 1973 besloten. Met 1705 tegen 1349 stemmen besloten de Liechtensteiners (alleen de mannen hebben kiesrecht) het kiesstelsel te veranderen.

De besprekingen over de vorming van een coalitieregering zijn inmiddels begonnen. Verwacht wordt dat de partijleider van de FBP. dr. Walter Kieber, leider van de regering wordt. *(NZZ)*

ZWITSERLAND

ERNST BRUGGER PRESIDENT VOOR 1974

Het Zwitserse parlement heeft op 5 dec. 1974 de minister voor economische zaken Ernst Bruggen, voor 1974 tot president van Zwitserland gekozen. Hij volgt Roger Bonvin op. Brugger vertegenwoordigt de radicale partij sinds dec. 1969 in de iegering.

Een president is in Zwitserland één jaar voorzitter van de ministerraad en blijft minister. Eigenlijk een president-minister. Die ministerraad bestaat uit zeven ministers, een afspiegelingscollege, waarin de drie grootste partijen, de Radicaal-Democraten (liberalen), de Sociaal-Democraten en de Christen-Democraten elk twee ministers hebben en de op drie na grootste partij, de Zwitserse Volkspartij, één minister. Brugger behoort zelf tot de Radicaal-Democraten. Zijn plaatsvervanger in 1974 en dus zijn opvolger — in 1975 (de verkiezing is een strikt formele aangelegenheid omdat iedere minister aan de beurt komt om president te worden) is de 65-jarige Sociaal-Democraat Pierre Graber, minister van buitenlandse zaken.

De verkiezing van drie ministers, noodzakelijk door het aftreden van Tschudi, Bonvin en Celio, leidde tot aanmerkelijk meer opwinding dan de verkiezing van de nieuwe president. Niet alleen de socialisten, maar ook de Christen-Democraten en de Radicaal-Democraten zagen hun officiele kandidaten, resp. afkomstig uit de kantons Ticino en Genève, niet tot minister gekozen. Dat heeft weer tot grote teleurstelling geleid in Ticino en Genève.

De socialistische minister van buitenlandse zaken, Pierre Graber, werd tot vice-president gekozen. Verder koos het parlement tot ministers: Willi Ritschard (socialist), Hans Hurlimann (christen-democraat) en André Chevallaz (radicaal).

Eind december 1973 werd men het eens over de fuilctieverdeling in de regering. Deze is als volgt: binnenl. zaken - Hurlimann; financiën - Chevallaz; verkeer en energievraagstukken - Ritschard; buitenl. zaken - Graber; economie - Brugger: justitie - Furgler; defensie - Gnagi. (N Z Z, F A Z, N R C / H'b l a d)

SCANDINAVIË

DENEMARKEN

LIBERAAL MINDERHEIDSKABINET

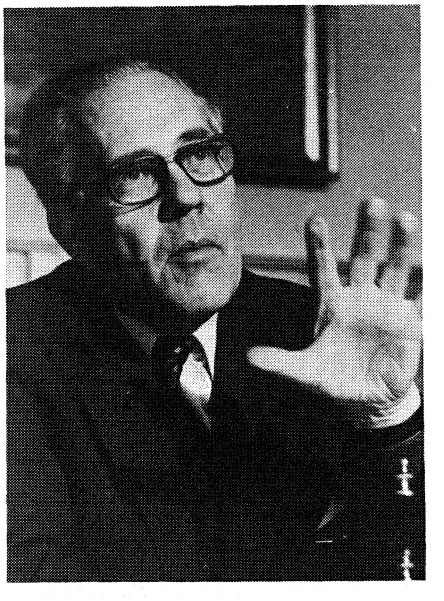
De leider van de liberale partij. Poul Hartling. heeft een minderheidsregering gevormd, geheel bestaande uit liberalen, nadat eerdere pogingen om een coalitieregering te vormen waren mislukt. De liberalen beschikken over 22 zetels in het 179 leden tellende parlement. De vorming van een nieuwe regering was noodzakelijk geworden door de algemene verkiezingen op 4 dec. 1973 (pag. 793 e.v. - 1973), die voor een politieke aardverschuiving hebben gezorgd door de spectaculaire zetelwinst van de nieuwe partij voor de vooruitgang van de advocaat Mogens Glistrup.

Geen coalitie, opdracht aan Hartling

Twee dagen na de verkiezingen ontving de Deense koningin de vertegenwoordigers van de politieke partijen ten paleize om hun mening over de vorming van een nieuwe regering te horen.

In de daarop volgende dagen werd er, onder leiding van de demissionaire premier Jörgensen die belast was met de sonderingsgesprekken, overlegd tussen de politieke partijen.

Op 13 dec. deelde hij de koningin mee dat hij geen voorstel tot de vorming van een regering kon indienen en dat hij zijn opdracht teruggaf.

Premier Poul Hartling

Enkele uren later kreeg de voorzitter van de liberale Venstre-partij de opdracht de mogelijkheid tot vorming van een regering te onderzoeken.

Volgens de *NZZ* (14-12-'73) is Jörgensens poging eerder mislukt door controverses om de persoon van Jörgensen dan om onoverbrugbare verschillen in opvattingen over belangrijke politieke zaken

In de pers werden twee mogelijke regeringscombinaties gesuggereerd: een sociaal-democratische regering of een minderheidsregering van liberalen, radicalen en conservatieven.

Binnen de sociaal-democratische partij bleek echter nogal wat oppositie te bestaan tegen regeringsdeelname, omdat men eerst de zware verkiezingsnederlaag wil verwerken. Ook de liberaal-radicaal-conservatieve combinatie bleek niet mogelijk, omdat de radicalen de post van minister-president aan hun voorzitter Hilmar Baunsgaard hadden toebedacht, die deze post al eerder heeft bekleed (1968-1971). De liberalen bleken daar bezwaren tegen te hebben.

Alle oude partijen hadden van te voren al laten weten dat zij bij de vorming van de regering geen beroep zouden doen op de nieuwe partij van Mogens Glistrup.

Hartling besloot daarop een liberaal minderheidskabinet te vormen dat hij op 18 dec. presenteerde.

Nieuwe regering

De 59-jarige Poul Hartling stamt uit een politiek actieve familie Zijn vader was van 1915 tot 1947 minister van onderwijs in een Venstreiregering. Hartling zelf werd in 1957 in de Folketing gekozen, maar in 1960 niet herkozen Hij keerde in 1964 terug toen begon zijn eigenlijke politieke carriere. Hij werd plaatsvervangend voorzitter van de liberale fractie en een Jaar later werd hij partijleider Tegelijkertijd legde hij de basis voor de latere coalitie met de sociaal-liberalen en de conservatieven Daaruit resulteerde de regering van Hilmar Baunsgaard in 1968, een coalitie van liberalen, radicalen en conservatieven, waarin Hartling de post van buitenlandse zaken had

Voordat hij in de politiek ging was Hartling, die theologie heeft gestudeerd, negen jaar als predikant o.a. in ziekenhuizen werkzaam Later werd hij leraar en rector van een lerarenseminarium.

Minister voor buitenlandse zaken en voor aangelegenheden die de Europese Gemeenschap betreffen, is de parlementariër Ove Guldberg (55) geworden. In het verleden waren er in Denemarken twee verschillende bewindslieden voor deze posten. Guldberg is in het verleden minister van openbare werken geweest.

Het nieuwe kabinet dat acht leden minder telt dan de, uit twintig leden bestaande, vorige regering van premier Anker Joergensen (soc. dem.) werd op 19 dec. 1973 voorgesteld aan koningin Margarete.

Op een persconferentie zei Hartling dat hij het aantal ministersposten had ingekrompen terwille van bezuiniging. Zeven bewindslieden zijn buiten de volksvertegenwoordiging aangetrokken. Onder hen bevinden zich minister van defensie Erling Broendum (43), de voormalige hoofdredacteur van een Liberale krant en de minister van landbouw en visserij Anker Kofoed. Uit het parlement komen minister van financiën Anders Andersen en de minister van economie en handel Nyboe Andersen. Het kabinet telt twee vrouwen.

In het parlement kan de regering in principe rekenen op de steun van de Conservatieven, de Radicalen, de Christelijke Volkspartij, de Centrum-Democraten en de Sociaal-Democraten.

premier - Poul Hartling; buitenl. zaken - Ove Guldberg; financiën - Anders Andersen; defensie - Erling Broendum; economie en handel - Poul Nyboe Andersen; arbeid en woningbouw - Johan Philipsen; landbouw - Niels Anker Kofoed; milieu en Groenlandse zaken - Holger Hansen; justitie en culturele zaken - mevr. Nathalie Lind; onderwijs - inevr. Tove Nielsen; godsdienst en openbare werken - Kresten Damsgaard; binnenl. zaken - Jacob Soerensen. (NZZ, Le Monde, NRC/H'blad) (Vor. ber. pag. 793 e.v. '73)

VERLIES SOCIALISTEN PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN

De plaatselijke verkiezingen die op 5 maart in Denemarken zijn gehouden, hebben verlies voor de grote partijen en winst voor een reeks rechtse en linkse minderheidsgroeperingen opgeleverd. De opkomst van de kiezers was het laagste sinds 50 jaar — niet meer dan 59,7% tegenover 70,1% bij de vorige lokale verkiezingen in 1970.

De grootste verliezers waren de sociaal-democraten van oud-premier Anker Joergensen, die hun stemmenpercentage van 42,9 tot 33,2 zagen teruglopen. In de 55 zetels tellende gemeenteraad van Kopenhagen verloren zij de absolute meerderheid en gingen terug van 33 naar 22 zetels. Toch was Joergensen niet geheel ontevreden, aangezien zijn partij bij de parlementsverkiezingen in dec. 1973 slechts 25,7% van de stemmen had gekregen.

De enige grote partij die ongeveer haar positie van 1970 heeft behouden, is de Liberale partij van Poul Hartling die sinds de verkiezingen van dec. een minderheidskabinet leidt.

De grote winnaars bij de verkiezingen die om 14 gewestelijke en 279 gemeenteraden gingen, waren de nieuwe partij van de vooruitgang van de advocaat Mogens Glistrup en de cominunicten die in het gehele land hun vertegenwoordigingen zagen toenemen. In Kopenhagen ging zij van 1 zetel naar 7 zetels

De partij van Glistrup die in dec. 15,9% van de stemmen kreeg, waardoor zij met 28 zetels na de sociaal-democraten de grootste partij in het 179 tellende parlement werd, verwierf ditmaal niettemin minder stemmen dan was verwacht. Haar percentage was 8,5 waardoor zij toch in de meeste raden zetels won Haar winst ging ten koste van de Conservatieve partij, die 13% van de stemmen kreeg, tegen 20,9% in 1970

Glistrup heeft naam gemaakt door zijn strijd tegen de belastingen. In 1971 verklaarde hij voor de televisie geen belasting meer te zullen betalen. Dank zij zijn grote kennis van de belastingwetgeving zou hij tot dusver zijn belofte gestand hebben gedaan.

Het Democratisch Centrum van Erhard Jacobsen die minder opzienbarende belastingverlagingen nastreeft, heeft 2,3% van de stemmen gekregen.

Premier Hartling verklaarde tevreden te zijn over het resultaat van zijn partij. Hij maakte zich echter zorgen over de apathie onder de kiezers die uit de geringe opkomst gebleken was. *(NRC/H'blad)*

COMPROMIS OVER ECONOMISCHE POLITIEK

Begin febr. wisten de regering-Hartling en de sociaal-democraten, die nog steeds een sleutelpositie innemen in het wolitieke leven. na lange onderhandelingen tot een compromis te komen over het economische beleid.

Uitgangspunt was het door de regering ingediende plan voor gedwongen sparen en de uitbetaling van duurtetoeslagen. De regering beoogde de duurtetoeslag te vervangen door een uitkering ineens, doch heeft daar nu vanaf gezien. Ook heeft zij het percentage van het inkomen dat gespaard moet worden verlaagd. *(NZZ)*

OOST-EUROPA

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

NIEUWE MINISTER VAN LANDBOUW

Op 21 sept. 1973 werd Heinz Kuhrig benoemd tot minister van landbouw. Hij is opvolger van Georg Ewald, die op 14 sept. bij een verkeersongeval om het leven was gekomen. (NZZ)

(Vor. ber. pag. 467/3 - 1973)

WIJZIGINGEN IN PARTIJ- EN BEGERINGSTOP

Op 2 okt. vond een vergadering plaats van het CC, waarop werd besloten tot een aantal wijzigingen van partij- en regeringstop ter voorbereiding van de regeling van de opvolging van Walter Ulbricht als voorzitter van de Staatsraad.

In de vacature, die door het overlijden van Ulbricht in het Politburo was ontstaan, werd voorzien door de benoeming tot lid van het Politburo van generaal Heinz Hoffmann, minister van defensie.

Op zijn verzoek werd ontslagen als kandidaat-lid van het Politburo Walter Halbritter. Hij bleef voorzitter van het prijzenbureau.

Tot kandidaat-lid van het Politburo werden benoemd mevr. Inge Lange, voorzitter van de afdeling vrouwen van het CC, Werner Felfe, secretaris van het CC van de partijafdeling Halle, Konrad Naumann, secretaris van het CC van de partijafdeling Berlijn, Gerhard Schurer, vice-premier en voorzitter van de staatsplancommissie, en Joachim Herrmann, hoofdredacteur van het partijdagblad Neues Deutschland.

Günter Mittag werd ontslagen als secretaris van het CC, belast met economische zaken. Hij werd benoemd tot eerste vice-premier, een ambt dat reeds werd bekleed door Horst Sindermann en Alfred Neumann. Mittag bleef lid van het Politburo.

Tot secretaris van het CC werden benoemd Horst Dohlus, Werner Krolikowski, lid van het Politburo en secretaris van het CC van de partijafdeling Dresden, en mevr. Inge Lange.

Volledigheidshalve volgt hier de volledige samenstelling van het Politburo van de SED, zoals die na bovenstaande benoemingen was ontstaan:

LEDEN: Erich Honecker, Hermann Axen, Friedrich Ebert, Gerhard Gruneberg, Kurt Hager, Heinz Hoffmann, Werner Krolikowski, Werner Lamberz, Günter Mittag, Erich Muckenberger, Alfred Neumann, Albert Norden, Horst Sindermanii, Willi Stoph, Paul Verner en Herbert Warnke

KANDIDAAT-LEDEN Konrad Naumann, Werner Felfe, Inge Lange, Joachim Herrmann, Margarete Muller, Gerhard Schürer Werner Jarowinsky Günter Keiber Harry Tisch en Erich Mielke (Le Monde, NZZ)

WILLI STOPH OPVOLGER ULBRICHT. HORST SINDERMANN MINISTER-PRESIDENT

De Volkskamer verkoos op 3 okt. 1973 unaniem Willi Stoph, tot dan minister-oresident. tot voorzitte van de staatsraad en daarbij tot opvolger van de op 1 aug. overleden Walter Ulbricht als staatshoofd van de DDR.

Tot voorzitter van de ministerraad werd eveneens unaniem verkozen Horst Sindermann, tot dat moment eerste vice-premier.

Biografische gegevens

Willi Stoph werd op 9 juli 1914 in Berlijn geboren. Na de lagere school volgde hij een opleiding tot inetselaar. Daarna volgde hij nog schriftelijke cursussen op bouwtechnisch gebied.

In 1928 werd hij lid van de communistische jeugdbeweging en in 1931 trad hij toe tot de KPD. Zijn officiële biografie meldt, dat Willy Stoph gedurende het Nazi-bewind zich bezig hield met ondergrondse illegale activiteiten, Van 1935-1937 vervulde hij zijn dienstplicht. In 1940 werd hij gemobiliseerd. Voor zijn gedrag aan het oostfront verdiende hij een IJzeren Kruis tweede klasse.

Dadelijk na afloop van de oorlog werden hem door de KPD en later door de SED belangrijke taken op economisch gebied toevertrouwd. In maart 1950 werd hij lid van het CC. Hij is dan belast met de organisatie en vorming van een gekazerneerde politiemacht, waaruit later het Volksleger zou ontstaan. In 1952 volgde de benoeming tot minister van binnenlandse zaken. In 1953 werd Stoph lid van het Politburo. De benoeming tot vice-premier vond plaats in 1954. Twee jaren later werd hij minister van defensie. In 1960 kreeg hij de functie van coördinator in de ministerraad, verantwoordelijk voor de realisering van de besluiten van het CC. In aug. 1961 werd hij eerste vice-premier. I.v.m. de zwakke gezondheid van premier Grotewohl nam Willi Stoph meer en meer diens taken waar. Na het overlijden van Grotewohl in 1964 volgde Stoph hem op.

Horst Sindermann werd op 5 sept. 1915 in Dresden geboren. Hij heeft middelbaar onderwijs genoten. maar als gevolg van het aan de macht komen van de Nazi's in 1933 was hij niet in staat de opleiding te voltooien. Kort voor zijn eindexamen werd hij gearresteerd. Hij was toen sedert 1929 lid van de communistische jeugdbeweging. De hele periode van Nazi-regime en Tweede Wereldoorlog bracht Sindermann door in de gevangenis en het concentratiekamp.

Na 1945 volgde hij eerst een carrière in

de journalistiek. Tot 1950 was hij hoofdredacteur van de Volkstimme in Karl Marxstadt (het vroegere Chemnitz) en van 1950-1953 bekleedde hij deze functie bij het in Halle verschijnende Freiheit. In 1955 werd hij medewerker van het CC en in 1957 werd hij leider van de afdeling pers van het CC; later werd hij chef van de CC-afdeling agitatie en propaganda.

Van 1963-1971 was Sindermann eerste secretaris van het CC van de partijafdeling Halle, waar hij zich een goede naam als organisator verwierf.

In 1963 werd hij kandidaat-lid van het Politburo en in 1967 volledig lid.

Eerste vice-premier werd Sindermann in 1971. (NZZ, Le Monde, F.A.Z.)

(Vor. ber. pag. 513/3-1973)

WIJZIGINGEN IN REGERING-SINDERMANN

Minister-president Sinderman voerde op 15 febr. 1974 een aantal wijzigingen in zijn kabinet door.

Vice-premier Wolfgang Rauchfuss, die eerder geen departement beheerde, werd nu tevens minister van materiaalvoorziening in plaats van Manfred Flegel. Deze — lid van de National Demokratische Partei Deutschlands, de Oostduitse liberale partij — werd benoemd tot voorzitter van het Hof van Arbitrage. Prof. Gerhard Walter, tot dan voorzitter van het Hof, is sedertdien vice-voorzitter. Manfred Flegel bleef vice-premier. Vice-premier Herbert Weiz, evenals Rauchfuss eerder niet aan het hoofd van een ministerie, werd minister van wetenschap en techniek. Zijn voorganger op dit departement, Günter Prey, werd benoemd tot vice-minister van de chemische industrie. Vice-premier Kurt Fichtner werd als zodanig ontslagen en benoemd tot vice-voorzitter van het Staatsplanbureau, belast met de coördinering van de investeringen. Nieuwe minister van de ger district geleide industrie en de levensmiddelenindustrie werd Udo-Dieter Wange, voordien vice-voorzitter van het Staatsplanbureau. Hij volgde Erhard Krack op, die eerder tot Ober-Burgermeister van Oost-Berlijn was benoemd. (FAZ)

MAURITIUS

PMSD UIT REGERINGSCOALITIE

Op 17 dec. 1973 werd te Port-Louis bekendgemaakt dat gouverneur-generaal Sir Raman Osman op advies van premier Sir Seewoosagur Ramgoolam vier kabinetsleden ontslagen had: Gaetan Duval (minister van buitenlandse zaken, toerisme en emigratie), Guy Marchand (minister van handel en industrie), Cyril Leckning (minister van arbeid) en Da Patten (staatssecretaris van buitenlandse zaken, toerisme en emigratie). Alle vier behoorden tot de door Duval geleide Parti mauricien social-démocrate (PMSD), die vooral de Franstalige Creolen vertegenwoordigt en die op 1 dec. 1969 een coalitie was aangegaan met de Labour Party van Sir Seewoosagur, welke de hindoes vertegenwoordigt (ruim de helft van de totale bevolking).

Voor het ontslag van de vier werd geen reden opgegeven maar bericht werd dat Duval op 17 dec. in een nota aan de premier had aangekondigd dat zijn partij zich tijdens het parlementsdebat de volgende dag tegen een regeringsvoorstel om de inkomstenbelasting met 15% te verhogen zou uitspreken.

Volgens Le Monde (23/24-12-1973) was de breuk te wijten aan een diepe kloof tussen de twee politieke partijen en de grote persoonlijke tegenstelling tussen de premier en Duval. Sir Seewoosagur zou de coalitie met tegenzin hebben aanvaard op persoonlijk aandringen van de toenmalige Franse minister van defensie Michel Debré. Duval was, aldus Le Monde, de architect van de toenadering tussen Frankrijk en Mauritius, van de toetreding van Mauritius tot de OCAM en van de associatie van Mauritius met de EEG. Verder was hij voorstander van de ,,dialoog" met Zuid-Afrika, omdat zekere banden met dat land Mauritius voordeel — o.a. toeristen — opleverden.

De afgetreden minister van buitenlandse zaken, Gaetan Duval.

Op binnenlands terrein stelde Duval zich onverzoenlijk op tegenover ,,progressieve elementen", terwijl de premier verscheidene malen zijn voornemen uitte een toenadering tot hen te zoeken.

In het op 2 febr. gereorganiseerde kabinet beheert premier Sir Seewoosagur Ramgoolam, naast de portefeuilles van binnenlandse zaken en voorlichting, nu ook de portefeuille van buitenlandse zaken. Nieuwe ministers zijn: Raymond Devienne (elektriciteit, brandstof en energie), Ramsoondur Mohun (visserij) en Emmanuel Bussier (justitie). Devienne en Bussier waren uit de PMSD getreden. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 39/3 - 1970)

OPHEFFING VERBOD VAKBONDEN. VOORGESCHIEDENIS

Op 10 febr. hief de regering het verbod op, waardoor twaalf vakbonden — w.o. die van de transport- en de havenarbeiders en de bond van arbeiders op de suikerplantages — sinds de stakingen van 1971 getroffen waren.

De Mouvement militant mauricien (MMM), een uiterst linkse partij die voor die stakingen verantwoordelijk werd gesteld en die een aantal van deze vakbonden beheerst, noemde het besluit een ,,grote overwinning van de arbeiders".

Volgens Le Monde (21-11-1973) werd in november 1970 voor het eerst gesproken van de uiterst linkse MMM, die aangevoerd werd door Paul Bérenger, Hervé Masson en Dev Virah Sawmy. Bij een tussentijdse verkiezing behaalde de MMM tot algemene verrassing een duidelijke overwinning op haar tegenstanders.

Zij ging over tot een heftige agitatiecampagne via haar weekblad Le Militant. Een met de MMM verwante vakbond kreeg vat op de havenarbeiders, die in aug. 1971 in staking gingen voor o.a. een loonsverhoging van 30%. De haven van Port-Louis lag plat op het moment dat de suikerexport op gang moest komen. Bij een botsing tussen MMM-aanhangers en politieke tegenstanders — volgens de MMM een knokploeg van Duval — werd een MMM-functionaris doodgeschoten; zijn begrafenis op 26 nov. 1971 leidde tot gewelddadige betogingen.

Op 16 dec. 1971 kondigde de regering de noodtoestand af: de staking werd gebroken en de vakbonden werden ontbonden; Le Militant werd verboden en 23 leiders, o.w. Bérenger, Masson en Virah Sawmy, werden gevangen gezet. Op 22 dec. 1972 werden zij op vrije voeten gesteld, op grond van een kabinetsbesluit.

Sindsdien schijnt de MMM verdeeld dcor doctrinaire twisten. De drie leiders kwamen tegenover elkaar te staan. Masson trok zich in maart 1973 uit de bew-cging terug, die hij volgens Bérenger verweet te wantrouwend te staan tegenover orthodoxe communisten. Dev Virah Sawmy kantte zich tegen de ,,verburgerlijking" van Bérenger, die met de arbeiders en de middengroeperingen wil samenwerken tegen de ,,bezittende klasse", en nam in mei 1973 de leiding op zich van een „socialistische en progressieve MMM", apart van de oorspronkelijke beweging. (Le Monde, FAZ)

OPPER-VOLTA

REGERINGSCRISIS. NIEUWE INTERVENTIE LEGER. PARLEMENT ONTBONDEN. NIEUW KABINET

Op 8 febr. maakte de president, generaal Sangoule Lamizana, via radio-Ouagadougou in een proclamatie bekend dat de grondwet van 21 juni 1970 was opgeschort en dat het parlement was ontbonden. Politieke activiteiten werden officieel verboden. Een regering van nationale vernieuwing zou binnen enkele uren worden gevormd, die haar optreden zou richten op het welzijn van het volk, een op eigen mogelijkheden gebaseerde politiek zou volgen en naar sociale gerechtigheid voor allen zou streven. De persvrijheid, vrijheid van vakvereniging en van godsdienst bleven gewaarborgd voor zover zij geen inbreuk maakten op de openbare orde. Alle internationale afspraken en verplichtingen zouden worden nagekomen. Voor de hoofdstad Ouagadougou werd een uitgaansverbod (van 20.00 tot 6.30 uur) afgekondigd en samenscholingen werden verboden.

Als reden voor de maatregelen noemde Lamizana de catastrofale toestand van het land die door de crisis veroorzaakt was welke op 22 januari aan de dag was getreden en in het bijzonder het gevaar van een openlijke confrontatie tussen 2 om de voorrang strijdende groeperingen — een confrontatie die een niet te herstellen verdeeldheid onder het volk kon opwekken op een moment dat alle nationale krachten moeten worden gemobiliseerd om de moeilijkheden op grond van de verslechterde internationale economische betrekkingen het hoofd te bieden.

Voorgeschiedenis

Voor de tweede maal binnen acht jaar greep generaal Lamizana na-

Generaal Sangoule Lamizana nu staatshoofd en regeringsleider.

mens het leger in om als ,,redder van de natie" en scheidsrechter op te treden. Hij was via een militaire staatsgreep in januari 1966 aan de macht gekomen. Het leger had toen verklaard dat het de macht ,,gedurende een uitzonderingsperiocle van vier jaar" wilde behouden. In 1970 werd door middel van een referendum een grondwet goedgekeurd op grond waarvan generaal Lamizana zijn ambt zou blijven uitoefenen voor een nieuwe ,,overgangsperiode van vier jaar". Hetzelfde jaar werden parlementsverkiezingen gehouden, waaraan verscheidene partijen vrijelijk konden deelnemen. In febr. 1971 benoemde de president een premier, Gérard Kango Ouedraogo, de leider van de meerderheidspartij, de Union démocratique voltaïque (UDV).

In een interview met het weekblad *Jeune Afrique* (10-11-1973) kondigde de president Lamizana aan dat het leger in 1974 de macht zou overdragen aan de dan gekozen volksvertegenwoordiging.

Begin december 1973 rezen echter moeilijkheden. De in januari 1966 ten val gebrachte president Maurice Yameogo, die sinds 4 aug. 1970 op vrije voeten was, verlangde in een brief aan de procureur-generaal bij het hof van appel te Ouagadougou zijn rehabilitatie. Hij beschikte over bondgenoten, zelfs onder de vakbonden die in 1966 tot zijn val hadden bijgedragen *(Le* Monde 9-2) en hij genoot de steun van president Houphouet-Boigny van Ivoorkust (*NZZ* 17-2).

Tegen de rehabilitatie van Yameogo verzette zich premier Gérard Kango Ouedraogo. Hij verloor echter steeds meer de steun van zijn partij, de UDV, waartoe ook Yameogo behoorde. Joseph Ouedraogo, die als voorzitter van het parlement en een vooraanstaand vakbondsleider over grote invloed beschikte, kwam in conflict met de premier, al had hij evenmin waardering voor Yameogo, aldus de *NZZ.*

Twee ministers traden af: Joseph Conombo (buitenlandse zakenj en A11 Barraud (gezondheid). De UDV verzocht de premier in verband met de catastrofale toestand van het land af te treden. Toen hij daarop niet inging, werd hij uit al zijn partijfuncties geschorst. Ook de oppositiepartijen — de Mouvement de libération nationale en de Parti du regroupement africain — sloten zich bij de actie tegen de premier aan.

Om hem tot aftreden te dwingen besloot het parlement op 30 januari alle regeringsvoorstellen te verwerpen en zo de staatszaken te blokkeren. In die situatie greep Lamizana in.

Nieuw kabinet

Op 11 febr. vormde Lamizana een nieuw kabinet, waarvan 10 militairen en 4 burgers deel uitmaakten. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:

President, premier en justitie - generaal Sangoule Lamizana, binnenlandse zaken en veiligheid - kapitein Bambara Hounshouho; buitenlandse zaken - kapitein Saye Zerbo, defensie en oud-strijders - kolonel Baba Sy (tevens stafchef); financien - intendant Tiemoko Marc Garango*; planning, plattelandsontwikkeling, milieubeheer en toerisme - kapitein Antoine Dakoure* (voorheen landbouw); handel, industrie en mijnbouw - Emanuel Zoma; openbare werken, transport en stadsontwikkeling - kapitein Mahamoudou Ouedraogo; onderwijs - Ali Lankoande; gezondheid en sociale zaken - Rasmane Sawadogo, openbare diensten en arbeid - Christophe Kamguiliou; voorlichting en PTT - majoor Bila Zagré*; jeugd, sport en cultuur - kapitein Felix Tientaraboum , staatsecretaris voor planning en justitie - politiekapitein Bagnamou Bonde'

(* = leden vorige kabinet; Bagnamou Bonde was kort tevoren als minister van binnenlandse zaken en veiligheid kapitein G Some opgevolgd)

Vijf officieren uit het vorige kabinet keerden terug, maar de vier burgers zijn allen nieuwelingen (Le Monde, NZZ, A d G)

(Vor her pag 96/3 en 272/3-1971)

BIRMA

WIJZIGINGEN KABINET. NIEUWE GRONDWET BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD. PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NE WIN PRESIDENT. OE SEIN WIN PREMIER

Op 2 maart 1974, de twaalfde verjaardag van de militaire staatsgreep waarbij Ne Win aan de macht kwam. heeft de staatsraad Ne Win tot president van de nieuwe ,,Socialistische Republiek, de Unie van Birma" uitgeroepen. Dit bezegelde de overgang van het militaire bewind naar een burgerregering.
Sinds de publikatie van het ontwerp van een nieuwe grondwet op 22 april 1972 (pag. 454/3-'72) hadden zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

Wijzigingen kabinet

Op 22 sept. 1972 ontsloeg premier Ne Win twee van zijn ministers, die sinds de periode van het verzet tegen Japan met hem hadden samengewerkt: Oe Shwe (industrie en arbeid) en Oe Sein Mya (binnenlandse en religieuze zaken). Oe Shwr verloor tevens zijn zetel in de Revolutionaire Raad, waarvan hij sinds de vorming in 1962 deel uitmaakte. Hun ontslag, waarvoor geen reden werd opgegeven, werd in verband gebracht met de ontdekking van een komplot om de leden van het kabinet te vermoorden, waarvan een regeringswoordvoerder op 17 nov. 1972 melding had gemaakt (pag. 805/3-'72).
Oe Ko Ko (onderminister op het bureau van de premier) werd benoemd tot minister van binnenlandse en religieuze zaken, Oe Maung Maung Kha (onderminister van industrie) tot minister van industrie.
Op het in november 1973 gehouden tweede congres van de Birmaanse Socialistische Programpartij (BSPP) zou, zo werd op 6 nov. 1973 bericht, Oe Ba Nyein, de minister voor de coöperaties, zowel uit het politieke bureau als uit het centrale comité van de BSPP gestoten zijn; hij gold als de meest marxistische minister en de grootste voorvechter van een totale nationalisatie.

Nieuwe grondwet

Op datzelfde congres werd de definitieve versie van de nieuwe grondwet goedgekeurd, nadat wijzigingen op grond van duizenden bin-

nengekomen suggesties waren aangebracht.

Volgens de nieuwe grondwet berust de wetgevende macht bij het nationale volkscongres, dat voor vier jaar gekozen wordt en uit een kamer van 451 leden bestaat Het volkscongres delegeert de uitvoerende macht aan een ministerraad onder een premier en de rechterlijke macht aan een raad van volksrechters Het volkscongres kiest een staatsraad van 29 leden, die verantwoordelijk is voor het formuleren van de politiek en die rechterlijke en bestuurlijke uitvoerende bevoegdheden zal bezitten De voorzitter van de staatsraad is president van de republiek
Om bestuursredenen wordt het land verdeeld in zeven staten (bewoond door nationale minderheden) en zeven regio's (voor de Birmaanse bevolking)
De BSPP is de enige politieke partij
Alle natuurlijke hulpbronnen, incl de grond, zijn het eigendom van de staat Sommige produktiemiddelen worden genationaliseerd, andere overgedragen aan coöperaties Particuliere ondernemingen kunnen op beperkte en nauwkeurig omschreven terreinen opereren Elke burger ,,ongeacht ras, status, officiele positie en bezit, cultureel peil, afkomst, religie of geslacht" heeft gelijke rechten, zoals het recht op onderwijs, het recht om ,,overeenkomstig zijn capaciteiten" te werken en het recht op speciale bijstand bij ouderdom, ziekte of invaliditeit

De grondwet werd aan het volk ter goedkeuring voorgelegd. Het referendum begon in de steden op 15 dec. 1973 en werd vervolgens op het platteland doorgevoerd tot 31 dec. 1973. De commissie, die met de organisatie van het referendum was belast, verloor 168 leden: 11 werden gedood, 141 werden door opstandelingen gevangen genomen en 16 werden vermist.
Eind december werd te Rangoon bekendgemaakt dat 13.280.743 van de 14.584.601 kiesgerechtigden hun stem hadden uitgebracht en dat 12.543.665 van hen de nieuwe grondwet hadden goedgekeurd.
Op 4 jan. werd de nieuwe grondwet van kracht tegelijk met de viering van de 26ste verjaardag van de onafhankelijkheid.

Verkiezingen en benoemingen

Van 27 jan. tot 10 febr. vonden verkiezingen voor het nationale volkscongres en voor de plaatselijke en regionale volksraden plaats. Er waren 14,76 mln kiesgerechtigden op een totale bevolking van 28,88 mln. Bij deze eerste verkiezingen sinds 14 jaar waren er alleen kandidaten van de BSPP.
Op 2 maart kwam het volkscongres voor zijn eerste zitting bijeen. Als voorzitter van de revolutionaire raad droeg Ne Win de macht aan het Congres over, dat hem daarop tot president koos. Ook werden de 28 leden van de staatsraad, het hoogste gezagsorgaan in het land, aangewezen. Secretaris van de raad werd generaal San Yu, de demissionaire minister van defensie. Ook de demissionaire minister van buitenlandse zaken, Oe Kyaw Soe, maakt deel uit van de raad, waarvan in totaal 10 leden vroeger tot de revolutionaire raad behoorden.
Op 4 maart koos het volkscongres een uit 18 leden bestaand kabinet onder leiding van de vroegere minister van bouwnijverheid, Oe Sein Win, als premier. De vroegere minister van planning en financiën, Oe Lwin, werd vice-premier. Het nieuwe kabinet bestaat uit vier vroegere ministers, drie nieuwe en elf voormalige onderministers, die nu volwaardig kabinetslid zijn geworden.

Amnestie

Ter gelegenheid van de 26ste verjaardag van de onafhankelijkheid waren op 4 jan. reeds 1.212 van de in totaal 2.246 politieke gevangenen op vrije voeten gesteld. Onder hen waren ex-generaal Aung Gyi (pag. 805/3-1972) en drie voormalige ministers van Oe Noe. Op 19 maart kondigde de regering een amnestie af voor de ca. 15.000 rebellen die nog op vrije voeten zijn; als zij hun wapens neerleggen en zich aan het leger of de politie overgeven, zullen zij niet worden gestraft. *(NZZ, Le* Monde, The Times, Financial *Times, NRC/H'blad*, KCA)

(Vor. ber. pag. 454/3 en 805/2-'72)

OE NOE STAAKT VERZET

Nadat ex-premier Oe Noe in juni 1970 met de Karen- en Mon-separatisten een akkoord had gesloten over de vorming van een nationaal bevrijdingsfront (pag. 668/1-1970) en hij op 18 okt. 1970 zijn huis in de Thailandse hoofdstad Bangkok verlaten had om zich bij de rebellen in het grensgebied te scharen, bleven successen kennelijk uit, o.a. doordat Oe Noe niet volledig instemde met de eis van de separatisten m.b.t. hun recht op afscheiding van de voorgestelde federatie, waardoor de onderlinge betrekkingen binnen het bevrijdingsfront vaak gespannen waren.
In maart 1973 werd gemeld dat Oe Nor de leiding van het front had neergelegd ten behoeve van generaal Bo Let Ya, een voormalige minister van defensie. Op 11 mei 1973 berichtte Le Monde dat hij in Bangkok was teruggekeerd.
Inmiddels had het Birmaanse staatshoofd, generaal Ne Win, op uitnodiging van de Thailandse regering van 2-5 mei 1973 een officieel bezoek aan Thailand gebracht om over de door de rebellenactiviteiten verslechterde betrekkingen tussen beide landen te spreken. De Thailandse regering verzekerde Ne Win dat zij geen steun zou verlenen aan rebellen die het bewind te Rangoon omver wilden werpen. Ne Win zou tegenover zijn Thailandse gesprekspartners hebben verklaard dat hij bereid was Oe Noe in Rangoon te ontvangen om deze alle politieke activiteiten te doen staken.
Nadat een verzoek van Oe Noe om zich in een boeddhistisch klooster in India terug te trekken door de Indiase regering was verworpen, en de Thailandse regering hem op 15 juni gelast had Thailand begin aug. te verlaten (vanwege zijn politieke activiteiten die de goede betrekkingen met Birma nadelig konden beinvloeden), vertrok hij op 24 juli naar de VS.
Het Patriottisch Bevrijdingsleger, de militaire organisatie van Oe Noe's volgelingen, zette zijn activiteiten in het grensgebied voort, maar de sterkte ervan zou in sept. 1973 zijn teruggelopen tot 750 à 1.000 man. (Le Monde, NZZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 805/3 - 1972)

ANDERE REBELLENACTIVITEITEN

De rebellie van de etnisch niet-Birmaanse randvolkeren en van communistische groeperingen (pag. 666 /2-'70) duurde voort, vooral in de Shan-staten, het gebied van Mandalay, dat behalve aan China (een 600 km lange grens) ook aan Laos en Thailand grenst.
De trotzkistische ,,Rode Vlag" communisten verloren vrijwel hun betekenis na de arrestatie van hun leider Thakin Soe op 10 nov. 1970. Tegen hem begon voor een bijzondere rechtbank te Rangoon een proces in december 1972. Hij werd op 10 sept. 1973 wegens hoogverraad ter dood veroordeeld.
De maoïstische communistische partij (CPB), meer bekend onder de naam ,,Witte Vlag", geholpen vanuit China, bleef echter actief in samenwerking met de separatistische bewegingen van de Shans en de Kachins. Hun sterkte werd in sept. 1973 geraamd op: communisten 3000 à 5000, Shans ca. 4000 en Kachins 3000 a 4000.
Nadat in 1970 in de Shan-staten hevige gevechten waren geleverd (pag. 666/2-1970), werden twee jaar

lang weinig activiteiten gemeld, maar in 1973 werd een opleving van de strijd geregistreerd

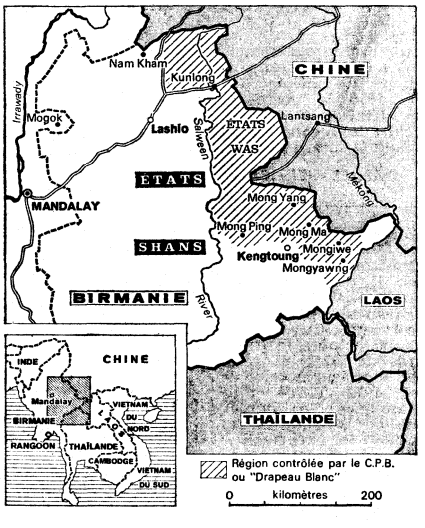
Le Monde (10-1) schreef over de zich uitbreiclende invloed van de „Witte Vlag" o.a.: „Men zou hebben kunnen denken dat de dood van zijn leider, Naw Seng, één van de beste strategen van de guerrilla in Birma (een Kachin, red. KHA), gedood in de strijd in begin 1972, de beweging zou verzwakken. Zijn troepen, van wapens voorzien door China, bezetten op dat tijdstip praktisch de hele vierhoek ten noorden van Lashio, tussen Koenlong en Narn-Kham. Toch heeft zijn verdwijnen geen enkele terugtrelrking van de communistische troepen tot gevolg gehad. Voortaan geleid dcor Tan Kein So hebben deze troepen hun opmars naar het zuiden voortgezet, waar zij hun suprematie in alle Was-staten wisten te vestigen.

De Was, die waarschijnlijk de gehardste bergbewoners van Azië zijn, leven in een uiterst sobere toestand in zeer moeilijk toegankelijke gebieden. Geminacht en uitgebuit door de Birmanen en gedwongen zich aan te sluiten bij de particuliere legertjes (...) waren zij ontvankelijk voor de propaganda van de communistische partij van Birma die van twee beginselen uitgaat: economische ontwikkeling en politieke bevrijding. Met steun van de uit China afkomstige kaderleden, die tot dezelfde stammen als zij behoren — want de grens bestaat hier slechts op papier — hebben de Was zich achter de CPB geschaard en de wapens tegen de Birmanen opgenomen.

Begin 1973 hebben de mannen van Soi Noen Pan — een dissident uit de nationalistische Shan-beweging die in 1971 naar Ze gelederen van de CPB overging — achtereenvolgens Mong-Yang en Mong-Ma overmeesterd. Daarna hebben zij Mong-Yawng en Mongiwe veroverd, twee steden in de buurt van de Laotiaanse provincies die onder bestuur staan van de Pathet-Lao.

In maart 1973 moest een nationalistische Shan-eenheid, geleid door cummandant Sai Li, die Mong-Ping bezet hield, zich terugtrekken voor de communisten. Op dat tijdstip beheersten de soldaten van de Witte Vlag (...) dus heel het noorden en het oosten van de Shan-staten. In de maand augustus hebben zij 3.000 Birmaanse soldaten omsingeld in Petkang, een stadje op nauwelijks 170 km van Kengtoeng de hoofdstad van de zuidelijke Shan-staten. De Birmanen hebben zich moeten terugtrekken op een verdedigingslinie gelegen langs de denkbeeldige as Lashio-Kengtoeng. Volgens leden van de naar autonomie strevende Shan-beweging zou de CPB van plan zijn Kentoeng nog dichter te naderen..."

Na hevige strijd heroverden regeringstroepen, gesteund door jachtvliegtuigen, op 7 en 8 dec. 1973 resp. Mong-Yang en Mong-Ma. Hierbij zouden minstens 60 rebellen zijn gedood.

(Le Monde)

Sinds het bezoek van Ne Win aan China in aug. 1971 (pag 745/2 - '71) zijn de betrekkingen tussen Rangoon en Peking verbeterd „De regering van Rangoon schijnt bereid de Shan-staten rop te offeren om haar goede bet ekkingen met Peking te handhaven", zo verklaarde een leider van de nationalistische Shan-beweging, aldus Le Monde (10-1). Volgens dit blad zijn de Shan-rebellen tot een zekere eenheid gekomen sinds 1968:

„Afgezien van drie kleine groeperingen met een plaatselijke invloed heeft het leger van de Shan-staten (Shan State Army of SSA) zijn gezag gevestigd. Het is „om strikt geografische redenen" in tweeën gesplitst, aldus zijn leiders. De SSA opereert ten westen van de Salween-rivier. Die is de militaire tak van de Shan State Progressive Party (SSPP), waarvan de voorzitter, Koen Ja Noeng, tevens chef van de generale staf van de SSA is. Het operatieterrein van de SSA-Kentoeng ligt ten oosten van de Salween, in de zuidelijke Shan-staten. De SSA en de SSA-Kentoeng zouden volgens hun leiders gezamenlijk meer dan 20.000 geweren bezitten. Maar het is moeilijk hun werkelijke kracht te schatten... (...)

Tot 1972 waren de betrekkingen tussen de troepen van de Witte Vlag en de Shan-nationalisten „noch goed noch slecht", aldus Koen Ja Noeng. Deze verklaarde in maart 1972...: „De CPB wil de Shan-staten in militaire bases veranderen. Zij drijft de spot met onze nationalistische aspiraties. Wij bestrijden evenwel dezelfde vijand, de Birmanen, en wij vermijden zoveel mogelijk elkaar in die strijd te hinderen." Thans constateren de Shan-nationalisten dat die strategie vooral voordeel heeft opgeleverd aan de CPB en zij zoeken wanhopig om hulp. (...)

„De Amerikanen moeten weten", zo verklaarde (een) leider van het leger van de Shan-staten (enkele maanden geleden tegenover Le Monde), dat als bepaalde politieke overwegingen, waaronder de kwestie van de opium, hen ertoe brengen toenadering tot Ne Win te zoeken, zij ons onvermijdelijk in de armen van de communisten drijven, want wij hebben geen andere keus", zo berichtte Le Monde.

Verder werd de regering te Rangoon in het voorjaar van 1973 nog geconfronteerd met een opstand van de tot dusver loyale Lahu-stam in de Shan-staten nabij de grens met Thailand. Het conflict ontstond toen de autoriteiten een „volksmilitie" in de Lahu-dorpen wilden vormen en de opiumhandel wilden stop zetten Op 5 juni 1973 werd gemeld dat minstens 14 Birmaanse militairen in ten hinderlaag van de Lahu's waren gevallen en gedood. (Le Monde, NZZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 665/3 e.v. - 1970)

NEPAL

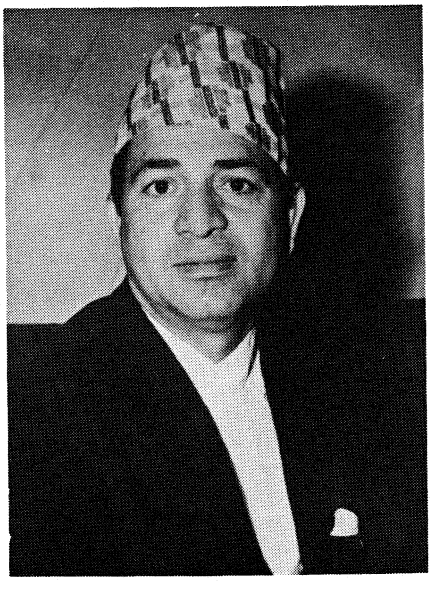
KONING BENOEMT POLITIEKE ADVISEUR. NIEUWE PREMIER

Na de politieke crisis van aug 1972 (pag 805/3 - '72) benoemde koning Birendra oud-premier Tulsi Giri op 11 okt 1972 tot zijn politieke adviseur.

Op 16 jan. 1973 maakte de koning bekend dat Giri de kroon zou adviseren over maatregelen om de „Panchayat-democratie" — die geen politieke partijen kent — te versterken Ook konden adviseurs op andere terreinen „indien en wanneer nodig" worden benoemd. Tegelijk moest Giri afzien van een kandidatuur bij verkiezingen en van enigerlei relatie met handel en industrie. Hij kreeg dezelfde status als een minister in het kabinet, die normaal een ambtstermijn van vier jaar heeft.

Op 29 maart 1973 deelde de koning in een interview mee dat hij een hervorming van het politieke stelsel overwoog en dat de laatste hand aan voorstellen daartoe werd gelegd.

Op 16 juli 1973 trad premier Kirti Nidhi Bista af. Zijn ontslag werd door de koning aanvaard, die de 45-jarige Nagendra Prasad Rijal, tot dusver voorzitter van de Pancha-

Premier Rijal.

yat, tot premier benoemde en met de vorming van een nieuwe regering belastte.

Achtergronden

Bista's positie na de politieke crisis van aug. 1972 leek sterker dan ooit, aldus de *NZZ* (19-7-1973). In april nam hij ook de portefeuille van binnenlandse zaken in eigen beheer, maar in die functie had hij heel wat tegenslagen.

Op 10 juni kaapten drie gewapende mannen een vliegtuig van de Royal Nepal Airlines met ruim 3 mln Rupies. Zij dwongen het toestel te landen in Forbesganj, ca. 4 mijl over de grens van de Indiase staat Bihar, waar de kapers wisten te ontkomen. Begin juli brandde een groot deel van de regeringswijk in de hoofdstad Katmandoe af, waardoor de regering in diskrediet raakte. Uit ,,morele verantwoordelijkheid" zou Bista zijn afgetreden, aldus niet-officiële kringen.

Ook was kritiek geuit op het door Bista op 2 juli 1973 aangekondigde wetsontwerp om de verbouw van marihuana en papaver te verbieden ,,vanwege de schadelijke invloed van narcotica op de jonge generatie en op grond van internationale verplichtingen". Critici wezen op de schadepost van ca. $ 100.000 per jaar, die het verbod zou opleveren, en verweten de regering onder druk van de VS te handelen. Bista ontkende druk van buitenaf. Per decreet van 4 juli werd alle handel in marihuana en hasj met ingang van 16 juli verboden. Op die dag sloot de regering alle winkels en restaurants die cannabisprodukten aan Westerse toeristen verkochten.

(NZZ, The *Times, KCA)*

KONING **BIRENDRA** IN INDIA EN CHINA

Na een vriendschapsbezoek van een week aan India medio okt. brachten koning Birendra en koningin Aishwarya van 7-14 dec. 1973 een staatsbezoek aan de Volksrepubliek China. Zij werden door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen. De koning voerde besprekingen met premier Tsjoe En-lai, waarbij werd afgesproken de vriendschappelijke betrekkingen en de samenwerking tussen de twee landen te versterken en maatregelen te nemen voor een verdere ontwikkeling van de onderlinge handel en economische samenwerking. *(NZZ,* Peking Review)

(Vor. ber. pag. 806/1-1972)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

JAPAN

REORGANISATIE KABINET

Het plotselinge overlijden van de minister van financiën, de 66-jarige Kiichi Aichi. op 23 nov. 1973 vormde voor premier Kakuei Tanaka de aanleiding tot een reorganisatie van zijn kabinet.
Tien ministers c.q. staatsministers keerden niet terug. Vijf vroegere kabinetsleden kregen opnieuw een functie en zes nieuwelingen deden hun intrede in het (derde) kabinet-Tanaka, dat per 25 nov. als volgt was samengesteld:

Premier - Kakuei Tanaka; justitie - Umekichi Nakamura*; buitenlandse zaken - Masayoshi Ohira; financiën - Takeo Fukuda (voorheen staatsminister, directeur-generaal bureau bestuurszaken); onderwijs - Seisuke Okuno; gezondheid en welzijn - Kunikichi Saito; land- en bosbouw - Tadao Kuraishi*: internationale handel en industrie - Yasuhiro Nakasone; verkeer - Masatoshi Tokunaga**; PTT - Ken Harada*; arbeid - Takashi Hasegawa**; bouwnijverheid - Takeo Kameoka**;binnenlandse zaken, voorzitter nationale veiligheidscommissie en directeur-generaal ontwikkelingbureau in Hokkaido - Kingo Machimura**.

Staatsministers: eerste secretaris kabinet - Susumu Nikaido; directeur-generaal bureau premier en ontwikkelingsbureau Okinawa - Tokusaburo Kosaka**; directeur-generaal bureau bestuurszaken - Shigeru Hori*; directeur-generaal defensiebureau - Sadanori Yamanaka*; directeur-generaal economisch planbureau - Tsuneo Uchida*; directeur-generaal bureau wetenschap en technologie en voorzitter kernenergiecommissie - Kinji Moriyama**; directeur-generaal bureau milieubeheer en vice-premier - Takeo Miki.

(* = nieuw benoemde oud-kabinetsleden; ** = nieuw)

De reorganisatie betekende een versterking van de positie van Fukuda, de door Tanaka verslagen rivaal bij de opvolging van Eisaku Sato (pag. 597-'72), die reeds enige tijd in het kabinet kritiek geleverd had op de groeipolitiek van de premier. Fukuda, die ook reeds onder Sato de portefeuille van financiën beheerde en volgens de NZZ (26-11-'73) het vertrouwen van de financiële kringen, de Zaikai, geniet, kantte zich tegen het opofferen van een stabiele economische groei ter wille van een hoog bruto nationaal produkt. Na zijn benoeming verklaarde hij dat hij enkele ontwikkelingsplannen zoals Tanaka's favoriete plan tot ,,herbouw van de Japanse archipel", opnieuw wilde bestuderen. Volgens The Times (26-11-'73) zou Fukuda, de leider van de conservatieve factie in de liberaal-democratische regeringspartij, zijn benoeming pas hebben aanvaard, nadat twee leden van zijn factie in het kabinet waren opgenomen, Kuraichi en Hori. Evenals de factie van Fukuda hadden ook de facties van Nakasone en van Ohira elk drie vertegenwoordigers in het kabinet, terwijl de factie van Tanaka slechts twee posten beheerde.
Terwijl Zentaro Kosaka als directeur-generaal van het economisch planbureau het veld moest ruimen, kreeg zijn jongere broer, Tokusaburo Kosaka, een plaats in het kabinet.

Daarin kwam ook Nakamura, die op 28 mei 1973 had moeten aftreden als voozitter van het Lagerhuis wegens een hem door de oppositie zwaar aangerekende uitspraak. (Shigesaburo Maeo werd de nieuwe voorzitter.)

Andere mutaties

De reorganisatie van het kabinet op 25 nov. '73 leidde ook tot wijzigingen in het bestuur van de regerende liberaal-democratische partij, waarin de voornaamste functies nu als volgt zijn verdeeld: secretaris-generaal Tomisaburo Hashimoto, voorzitter Zenko Suzuki en voorzitter politieke commissie Mikio Mizuta (minister van financiën onder Sato), die de tot minister benoemde Tadao Kuraishi opvolgde.

Verklaring *Tanaka*

Na de eerste zitting van het gereorganiseerde kabinet werd de volgende verklaring van premier Tanaka uitgegeven: „..... De regering is vastbesloten om al haar bronnen en energieën te mobiliseren met het doel om economische verwarring voor te zijn en de stabiliteit van nationaal leven te verzekeren, om snel en resoluut op te treden in alle aspecten van zowel binnenlandse administratie en diplomatie om zodoende de huidige moeilijkheden te boven te komen."

(Vor. ber. pag. 183/3-1973)

* Sanadori Yamanaka was op 29 mei 1973 tot opvolger benoemd van Keikichi Masuhara, die op die dag onder druk van de oppositie was afgetreden.
De aanleiding hiertoe vormde een verklaring van Masuhara tegenover de pers dat keizer Hirohito hem zijn verbazing had geuit over meningsverschillen in het parlement m.b.t. de uitbreiding van het leger, omdat de omvang van de Japanse strijdkrachten vergeleken met die van de buurlanden niet erg groot was. De kritiek richtte zich op het constitutionele aspect, nl. dat de keizer als symbolisch staatshoofd niet in politieke zaken mag worden betrokken, en tegen het misbruiken door de minister van een persoonlijk onderhoud met de keizer.

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE IRAAKSE BAATH EN ZIJN TEGENSTANDERS

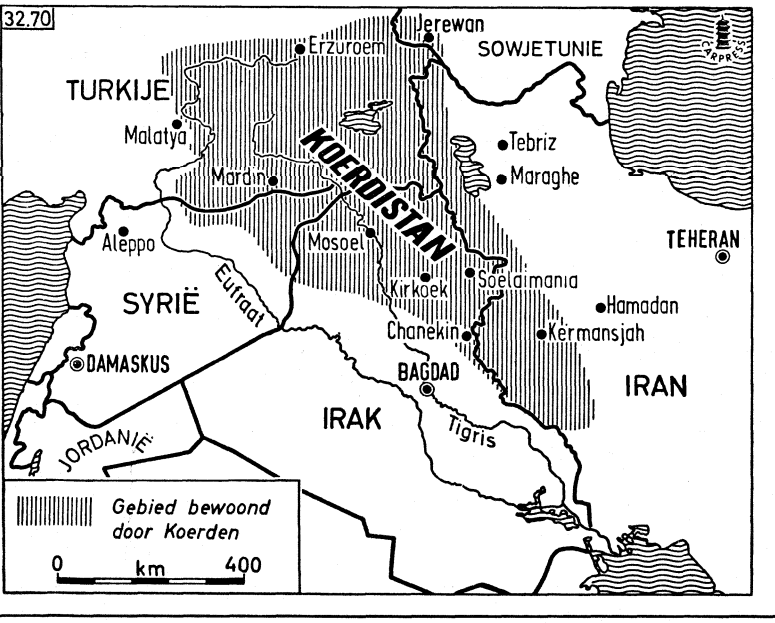
Het op 17 juli 1968 aan de macht gekomen (2de) Baathbewind in Irak verkeert in een moeilijlse positie.
In de Arabische wereld neemt dit Baathbewind nog steeds een vrij geïsoleerde positie in Het is mei Perzië in de machtsstrijd om de Golf gewikkeld en grensgevechten zijn vrijwel een jaarlijks terugkerend verschijnsel
Binnen de Baath treden de tegenstellingen tussen de civiele en de militaire vleugel zo iiu en dan duidelijk aan het licht.
De relatie tussen de centrale regering en de Koerden, die volgens het akkoord van 11 maart 1970 eens en vooral geregeld moest worden, is dermate verslechterd, dat voor een nieuwe oorlog tussen het Iraakse leger en de bijna 2,5 mln Koerden (20 a 25% van de Iraakse bevolking en 12 a 15% van het hele Koerdische volk) gevreesd wordt

Gespannen relatie tussen Bagdad *en* de Koerden

Hoewel met de uitvoering van het akkoord van 11 maart '70 tussen de regering te Bagdad en de Koerden (pag. 283/3 - 1970) een begin was gemaakt (pag. 810/3 - 1971), liet volgens de Koerdische Democratische Partij (KDP) de toepassing van een aantal andere punten op zich wachten. KDP-leider Moestafa Barzani had in verband daarmee in nov. 1971 een memorandum aan president Al-Bakr gezonden (pag. 811/2 - 1971).
In een interview van *Le* Monde (9/10-1-1972) met de vice-president van de Iraakse revolutionaire raad, Sadam Hoessein Takriti sprak deze een bewering van Barzani tegen, nl. dat de regering 30.000 Arabieren in het gebied rond Kirkoek had gevestigd na 20.000 Koerden te hebben verjaagd naar de bergen.
Tijdens de Iraaks-Perzische grensincidenten van jan. 1972 (pag. 197/1 - 1973) kwamen vanuit Perzië berichten over botsingen tussen Koerden en Iraakse troepen (o.a. in Soelaimania) n.a.v. de uitwijzing van duizenden Koerden naar Perzië. Deze berichten werden niet bevestigd door Bagdad, dat toen wel enkele tienduizenden Perzen het land uitzette (pag. 196/3 - 1973).
Wel is zeker dat de betrekkingen tussen de regering in Bagdad en de KDP in juli 1972 verder verslechterden.

Volgens The Times (4-11-'72) was de verslechtering gevolgd op de nationalisatie door Irak van de IPC-olievelden van Kirkoek (pag 380/2-'72) op 1 juni 1972, waardoor volgens de Koerden de Koerdische olie de meest Arabische van alle Arabische olie geworden was Een maand daarna waren de gevechten tussen Koerdische troepen en het Iraakse leger begonnen, waarbij de Iraakse luchtmacht Koerdische dorpen bombardeerde Een zwaarbewapende groep saboteurs uit de Koerdische gebieden zou door Arabische stammen zijn onderschept dichtbij de plaats waar de IPC-pijpleiding de grens met Syrie passeert Volgens geruchten uit Bagdad waren die saboteurs door de Arabieren gevolgd tot een stad aan de rand van het Koerdische gebied, waar de regering poogde hen gevangen te nemen Toen de Koerden de medewerking weigerden, was het leger gestuurd om twee Koerdische aorpen te bezetten en had de lucntmacht twee andere dorpen en het achterland bestookt Dit veroorzaakte een crisis tussen de Koerdische leiding en het bewind, aldus The Times.

Op 3 juli 1972 was de prefect van het Koerdische district Sinjar vermoord, toen hij een dorp in het noorden van Irak inspecteerde, begeleid door militairen, Baath-functionarissen en politie. Bij het treffen met een ,,bende agenten van het kolonialisme en de oliemonopolies" was ook een onderofficier gedood en waren vier personen gewond.
De minister van landbouw, de KDP-vertegenwoordiger Nafiz Jalal, kwam op 10 juli bij een autocngeluk om het leven, toen hij naar Sinjar op weg was om de aanslag van 3 juli te onderzoeken, alsmede andere aanslagen en executies van functionarissen en officieren die zich in het noorden hadden voorgedaan.
De KDP deelde mee dat op 15 juli in de noordelijke provincie Arbil een man was gearresteerd, die zich had u tgegeven voor een correspondent van het Iraakse persbureau en die om een interview met KDP-leider Moestafa Barzani gevraagd had. Zijn foto-apparatuur bleek explosieven te bevatten Volgens de Koerden was de man gestuurd door de veiligheidsdienst van het ministerie van binnenlandse zaken om Barzani ie vermoorden
Dit werd door de regering ten stelligste ontkend en het partijblad van de Baath, Al Thawra, noemde de beschuldiging een schending van het akkoord van 11 maart 1970; het beschuldigde op zijn beurt de KDP ervan wapens uit Perzië te ontvangen en een schuilplaats te bieden aan personen die komplotten beraamden om de regering in Bagdad omver te werpen.
De Libanese bladen Al Hayat en Daily Star maakten op 13 aug. 1972 melding van een verklaring van het politieke bureau van de KDP d.d. 31 juli. Daarin werd gesteld dat ,,de verslechtering van de betrekkingen tussen de Koerden en de regering" sinds het akkoord van maart 1970 nog nooit zo ernstig was geweest, en dat de situatie in Koerdistan ,,explosief" geworden was. De schuld daarvan berustte bij de regering die met behulp van feodale Arabieren en Koerden poogde land

Weekblad 43ste jaargang No. 2223. pag. **26191-26206**

van Koerden op te kopen ter voorbereiding van ,,de verdrijving van de Koerdische bewoners en de vestiging van Arabieren in hun plaats''. Bovendien werd de regering ervan beschuldigd de moord op de prefect van Sinjar te misbruiken voor een grootscheepse repressie door een hele divisie naar het noorden te sturen, die verscheidene duizenden Koerden uit hun huizen had verdreven en met behulp van bulldozers verscheidene Koerdische dorpen met de grond had gelijk gemaakt. De KDP verlangde een officieel onderzoek naar de moordaanslag op Barzani en ontzegde de autoriteiten in Bagdad het recht ,,een absolute macht uit te oefenen over het leven van de burgers onder het voorwendsel dat dit noodzakelijk is i.v.m. de strijd tegen het imperialisme en de oliemonopolies''. De regering moest haar houding wijzigen anders ,,zal de agressiepolitiek van het Iraakse bewind stuiten op de krachtige oppositie en het verzet van het Koerdische volk''. Een KDP-afgevaardigde berichtte volgens DPA (15-8-1972) dat het Iraakse leger 13 Koerdische dorpen had verwoest, maar dat de 2de divisie na een mislukt offensief tegen het gebied rond Sinjar zich thans had teruggetrokken. Bij dit offensief hadden beide partijen verliezen geleden: minstens 50 mensen waren gedood en 100 gewond; een bommenwerper en een helikopter waren door Koerdisch afweergeschut neergehaald. Volgens deze afgevaardigde had de wegens een aanslag op Barzani gearresteerde Ibrahim Chalie — een uit Syrie afkomstige Koerd — bekend door de minister van binnenlandse zaken, generaal Ghaidan, persoonlijk te zijn gestuurd. De verdrijving van de Koerden uit hun gebied had ten doel die bij de afgesproken volkstelling t.z.t. tot Arabische gebieden te verklaren, aldus de KDP-afgevaardigde.

Op 20 aug. 1972 stuurde de Baath een boodschap aan het bestuur van de KDP ter gelegenheid van de 26ste verjaardag van deze partij. De Baath noemde de ,,nationale rechten van het Koerdische volk'' ,,in het kader van de eenheid van Irak, van zijn grondgebied, volk en zijn constitutioneel bewind'' ,,rechtvaardig en legitiem''. Voorts vestigde de Baath-boodschap de aandacht op het belang van het nationale front, om aan de ,,provocaties van de imperialistische zionisten en reactionairen'' het hoofd te kunnen bieden. (Op 15 nov. 1971 had president Al-Bakr de hoofdlijnen geschetst van een ,,nationaal pact'', dat de ideologische basis zou moeten vormen voor een ,,nationaal front'', zie pag. 809/3 - '71. Dit front zou Baath, communistische partij en KDP moeten bundelen. Met de communisten werd er over onderhandeld, maar de KDP weigerde er formeel in toe te stemmen, zolang de autonomiebeloften uit het akkoord van 11 maart 1970 niet zijn ingelost, aldus de FAZ d.d. 2-5-'73). Een Libanees weekblad, Al Jadid, berichtte volgens DPA (8-9-'72) zelfs dat de ,,nationale alliantie'' van alle oppositiepartijen in Irak (zie pag. 530/2-'72) zich bij de KDP aangesloten had om het Baath-bewind in Bagdad ten val te brengen.

Op 17 okt. 1972 werd gemeld dat in Bagdad besprekingen waren begonnen tussen de Baath en de KDP over de regeling van problemen die de toepassing van het akkoord van 1970 blokkeerden. De KDP verlangde bij het overleg dat de regering haar Arabiseringsprogram in de Koerdische gebieden stopzet en tot het houden van de toegezegde volkstelling zou overgaan. De SU zou tot de hervatting van het overleg hebben bijgedragen, aldus *DPA* (18-10), dat verwees naar het bezoek van president Al-Bakr (14-19 sept. 1972, zie pag. 196/2-1973) en dat van een KDP-delegatie (eind augustus 1972) aan Moskou.

De onderhandelingen werden gevoerd door Mohammed Mahmoed Abdel Rahman (lid politiek bureau van de KDP en minister voor aangelegenheden van het Noorden) en Abdel Khalek Samarrai (lid van het Iraakse en het Panarabische Baathbestuur). De KDP verlangde uitvoering van de in het akkoord van 1970 vastgelegde toezeggingen zoals ontwapening en ontbinding van de eenheden van de door de regering onderhouden Koerdische ,,huurlingen''; een vast tijdschema voor de uitvoering van de verdragsbepalingen; en een beslissing over de positie van het oliecentrum Kirkoek dat door de KDP als Koerdisch wordt beschouwd; het snel doorvoeren van de volkstelling (voordien moeten de uit Kirkoek verdreven Koerden daar zijn teruggekeerd); de benoeming van een vice-president van Koerdische nationaliteit; en het toekennen van werkelijke volmachten aan de ministerraad waarin Koerdische ministers zetelen, omdat de macht tot dusver wordt uitgeoefend door de revolutionaire raad waarin geen Koerden zitting hebben. Bovendien verlangden — een nieuwe eis — de Koerden het vertrek van ,,bepaalde vooraanstaande baathisten'' uit de regering, omdat zij die voor de aanslag op Barzani van juli 1971 verantwoordelijk achtten.

De onderhandelingen leverden kennelijk geen resultaat op, want op 28 okt. 1972 stuurde de KDP — zo berichtte het Libanese dagblad Al *Nahar* op 9 nov '72 — een memorandum met vele grieven aan het bestuur van de Baath, die verweten werd door zijn onverschilligheid. tot een zodanige ,,verslechtering van de toestand'' te hebben bijgedragen dat die ,,de veiligheid van het Iraakse volk hetzij van Koerdische hetzij van Arabische herkomst bedreigt''. De grieven hadden vooral betrekking op:

- De doorvoering van een ,,Arabiseringspolitiek'' in de districten Kirkoek, Diallah en Nineve, en het uitstellen van de volkstelling.
- Het belemmeren door de Baath van het uitoefenen van normale politieke of vakbondsactiviteiten door de KDP en door Koerdische volks- en beroepsorganisaties.
- De inmenging van de Baath in de interne aangelegenheden van de „Barzanisten'', de moordaanslag op Barzani, het oprichten van parallelle Koerdenorganisaties, het uitschakelen van militante Koerden op bestuurlijke wijze en de pressie en dreigementen jegens die Koerden, vooral in het leger.
- Het stellen van ,,nieuwe voorwaarden'' door de Baath t.a.v. de uitvoering van het akkoord van 11 maart 1970.

Begin november werd volgens de *NZZ* (17-11) in Beiroet bekend dat de Russen zich ongerust toonden over de gespannen verhouding tussen de Koerden en de Iraakse regering. Zij nodigden het Koerdische lid van het centrale comité van de Iraakse communistische partij, Makram Talabani, naar Moskou uit voor overleg en zouden ook tevergeefs gepoogd hebben Barzani voor een bezoek aan Moskou over te halen. Tijdens Talabani's verblijf in de Russische hoofdstad schreef de *Prawda* dat de SU er groot belang aan hecht dat de drie voornaamste politieke en sociale krachten in Irak — de Baath, de KDP en de CP — in een progressief nationaal front samenwerken.

Volgens de NZZ scheen de Sowjetbemiddeling geen succes te hebben

gehad, gezien een artikel in het dagblad Al Thawrn. het orgaan van de Baalh, op 2 november. Daarin werden de Koerden, en in het bijzonder „invloedrijke leden van de KDP", ervan beschuldigd goede betrekkingen te onderhouden met het „reactionaire Iran". Zij hadden grote hoeveelheden Perzische wapens ontvangen en verscheidene Pesj Merga (Koerdische guerrillastrijders) zouden in Perzische militaire instituten worden opgeleid.

Voorts zouden de Koerden de Perzische inlichtingendienst van Iraakse militaire geheimen op de hoogte hebben gesteld, die vervolgens door de Perzen aan de Israëliërs zouden zijn doorgegeven Bovendien zouden de Koerden de Perzische troepen bij diverse grensincidenten hebben gesteund, zodat de Perzen een stuk Iraaks grondgebied bij Khanaqm konden bezetten Andere beschuldigingen aan het adres van de Koerden waren: het toelaten en aanmoedigen van de handel in Perzische en „Israëlische" goederen in Noord-Irak, het in Irak in omloop brengen van in Perzië vervaardigd vals Iraaks geld, en het helpen van vluchtelingen, aan wie Irak een uitreisvisum geweigerd had, de grens met Perzië over te komen (volgens andere Arabische kranten sloeg dit op Iraakse joden).

De volgende dag verweet Al Thawra de Koerden samen te werken met een „groepering van alle oppositiekrachten", die „gefinancierd wordt door de Amerikaanse inlichtingendiensten" met als doel het bewind in Bagdad omver te werpen. De KDP werd verzocht zijn standpunt uiteen te zetten over het door Al Jadid gepubliceerde bericht (zie hierboven).

Kort daarop berichtte het Libanese blad Al Hayat dat 500 Koerdische officmren en soldaten uit het Iraakse leger waren gedeserteerd en naar de troepen van Barzani waren overgelopen Voorts zouden zich volgens dit blad de laatste tijd diverse incidenten in Noord-Irak hebben voorgedaan bij een bomexplosie in een koffiehuis te Kirkoek zouden een militair en een burger zijn gedood en meer dan 20 personen zijn gewond: bij een explosie op het militaire vliegveld van Kirkoek zou een officier om het leven zijn gekomen, in Mosoel zou een vooraanstaande communist zijn vermoord. Al Hayat meende dat de nieuwe Koerdisch-Iraakse crisis in de leiding van de Baath tot meningsverschillen had geleid: de „gematigden" zouden de aanvallen in Al Thawra als een onnodige verscherping van de crisis beschouwen Het Libanese blad Al Anwar meldde dat de KDP contact had opgenomen met twee prominente Iraakse politici, die als ballingen in Teheran verbleven.

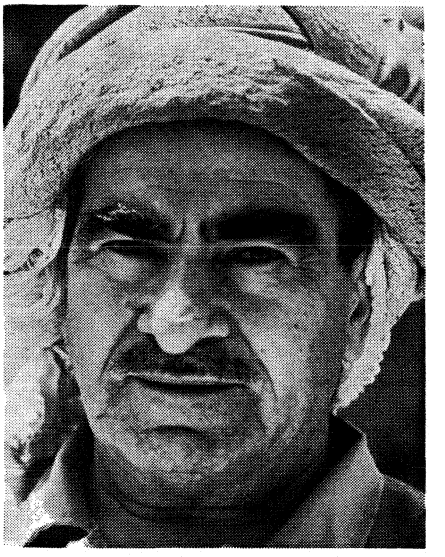
Op 6 nov. beschuldigde Al Thawra Barzani persoonlijk ervan Koerdische soldaten te hebben aangespoord uit het Iraakse leger te deserteren In de voorbije zes weken zouden 125 Koerdische soldaten zijn gevlucht KDP-elementen pleegden „bijna dagelijks sabotagedaden, ontvoeringen en misdaden", aldus Al Thawra, dat concludeerde „Het noordelijke gebied van het land blijft het toneel van een gevaarlijke agitatie." Volgens dit blad waren sinds 11 maart 1970 379 personen door KDP-elementen vermoord, 157 overvallen en 566 ontvoerd. Bovendien waren 45 sabotagedaden gepleegd en 419 „inbraken", en zou de KDP in 12 gevangenissen 182 personen vasthouden

Terwijl de polemiek tussen Al *Thawra* en het dagblad van de KDP, *Al Taakhi*, in november 1972 voortduurde, zouden de oude tegenstanders van Barzani binnen de KDP zich opnieuw van de partijleiding hebben gedistantieerd.

Deze tegenstanders geleid door Jalal Talabani, die zich sinds begin 1970 als Koerdische Revolutionaire Partij (KRP) hadden georganiseerd., hadden zich na het akkoord van 11 maart 1970 (zie pag. 284/1-'70) uiteindelijk in februari 1971 met de moederpartij, de KDP, herenigd.

Maar volgens de *FAZ* (13-12-1972) was het opnieuw tot een breuk gekomen. In een door het Libanese blad Al *Jarida* gepubliceerde verklaring stelde de KRP zich tegenover Barzani op als beschermer van de nationale eenheid van Irak. De *FAZ* meende dat de Baath bij deze t ist een rol had gespeeld en verwees naar ***Al*** Thawra, dat de KDP ook verweten had andere Koerdische facties te onderdrukken, zich als „totalitaire partij" te gedragen en vele Koerden gevangen te houden, o.w. sinds 2 jaar de leider van de Koerdische partij van Libanon, Jamil Mehu.

Ondanks incidenten bleef een echte hervatting van de strijd tussen de regering te Bagdad en de Koerden van Barzani voorlopig uit. Een half jaar lang werd in de internationale pers nagenoeg geen aandacht aan de kwestie geschonken. In een op 21 juni 1973 door de *Washington* Post gepubliceerd interview met Barzani verklaarde deze: „De Arabieren schijnen voorstander te zijn van een „geen oorlog, geen vrede"-politiek overal. Wij ervaren die hier ook; zij voeren hier oorlog onder de dekmantel van een vredesakkoord." In dit interview riep Barzani op tot Amerikaanse steun voor „deze kleine natie van arme en onderdrukte mensen." Het mocht „politieke, humanitaire of militaire hulp zijn, openlijk of in het geheim", „Wij zijn bereid te doen wat strookt met de Amerikaanse politiek in dit gebied, als Amerika ons wil beschermen tegen de wolven. Als de steun sterk genoeg zou zijn, kunnen wij het veld van Kirkoek onder controle houden en het aan een Amerikaanse maatschappij geven om te exploiteren. Het is ons gebied, en de nationalisatie was een daad tegen de Koerden", aldus Barzani die nog opmerkte dat hij zich tegen de naasting zou hebben verzet als hij

Moestafa Barzani.

daarover door de regering geraadpleegd zou zijn. „De Koerden verzetten zich actief tegen de uitbreiding van de Russische invloed en zij noodzaken het grootste deel van het Iraakse leger tijd, geld en krachten te gebruiken in het hoogland van Koerdistan. Barzani geloofde niet dat de Koerdische eisen door Bagdad zouden worden aanvaard, maar hij wilde de dialoog voortzetten om tijd te winnen voor de opbouw van zijn troepen. Hij gaf toe dat die politieke en militaire steun uit Perzië ontvingen. Over eventuele militaire en financiële hulp van Israël wilde hij zich niet uitlaten: „Er zijn zaken die misschien waar zijn, maar waarover beter niet gesproken kan worden."

Barzani gaf toe dat hij Amerikaanse hulp via Perzië of Israël zou aanvaarden, maar „het zou beter zijn als de VS rechtstreeks hielpen", aldus de Koerdenleider tegenover Jim Hoagland van de Washington Post.

Op 26 juni 1973 werd vanuit Teheran bericht dat bij een gewapend treffen tussen Iraakse regeringstroepen en Koerden op 25 juni aan Koerdische zijde vier personen waren gedood en 15 gewond. Iraakse troepen zouden verschillende Koerdische dorpen hebben overvallen en beschoten, waarop Barzani voor al zijn troepen de staat van alarm zou hebben afgekondigd. De Teheran *Journal* (27-6) meldde dat de gevechten reeds op 24 juni waren begonnen en dat de strijd aan Koerdische zijde tot dusver 10 doden en 22 gewonden had gevergd.

Het gevaar voor een nieuwe oorlog met de Koerden kon gevolgen heb-

ben voor de positie van het bewind in Bagdad. De *NZZ* (4-7-'73) wees erop dat het akkoord van 1970 als een van de voornaamste prestaties van de secretaris-generaal van de Baath, Sadam Hoessein Takriti, gold en dat het de voorwaarde had gevormd voor diens poging het leger uit de binnenlandse politiek terug te dringen. De *NZZ* (5-7) concludeerde dan ook dat gevechten in de eerste plaats de op de militairen moeizaam veroverde machtspositie van de „civiele" baathisten onder Sadam Hoessein Takriti zouden bedreigen. In die situatie greep het hoofd van de veiligheidsdienst, kolonel Nazem Kazzar, in.

Staatsgreep van kolonel *Kazzar* mislukt

In het verloop van een mislukte poging van kolonel Nazem Kazzar om de macht te grijpen kwam de minister van defensie, generaal Hamad Chehab, op 30 juni 1973 om het leven, terwijl de minister van binnenlandse zaken, generaal Saadoun Ghaidan, gewond raakte.

Volgens de officiële lezing van radio-Bagdad op 8 juli was kolonel Kazzar van plan geweest president Ahmed Hassan al-Bakr te vermoorden, wanneer deze op 30 juni om 18.00 uur van een officieel bezoek aan Polen op het vliegveld van Bagdad zou terugkeren. Die dag 's morgens had kolonel Kazzar de beide ministers uitgenodigd voor een bezoek aan een kort tevoren nabij Bagdad geopend elektronisch spionagecentrum; bij hun aankomst waren zij gearresteerd en als gijzelaars vastgehouden. Een eenheid van de veiligheidspolitie was tegelijk op het vliegveld van Bagdad gelegerd om de president te vermoorden en tevens vice-president Sadam Hoessein Takriti, die ter begroeting aanwezig zou zijn. Het vliegtuig met de president arriveerde echter pas om 19.50 uur, omdat het te laat uit Warschau vertrokken was en een tussenlanding in Varna (Bulgarije) langer geduurd had doordat de Bulgaarse autoriteiten daar een officiële ontvangst voor de president hadden voorbereid. Deze vertraging leidde tot het mislukken van de putsch. De veiligheidstroepen op het vliegveld leidden uit het niet arriveren van het vliegtuig af, dat de samenzwering ontdekt was en vertrokken zonder kolonel Kazzar daarvan in kennis te stellen. Nadat deze via de tv de aankomst van de president zonder incidenten had zien verlopen, besloot hij met zijn medestanders èn de gijzelaars in een aantal gepantserde voertuigen het land te verlaten.

Via de mobilofoon in zijn auto had Kazzar de leiding van de Baathpartij laten weten dat hij de gijzelaars zou doden als niet aan de volgende eisen werd voldaan: hervatting van de strijd tegen de Koerden, afzetting van bepaalde „opportunistische" elementen uit verantwoordelijke functies, en het actief inzetten van het Iraakse leger in de strijd om Palestina. De onderhandelingen hierover zouden moeten worden gevoerd in het huis van Abdel Khalek Samarrai, een lid van de revolutionaire raad, het Iraaks? en het Panarabische Baathbestuur, die als derde man in de Baathleiding gold.

De Baathleiding weigerde echter te onderhandelen en gaf leger en militie opdracht Kazzar dood of levend te grijpen. De militie bezette strategische punten in Bagdad en nam bezit van de gebouwen van de veiligheidsdienst, nadat in gevechten verscheidene veiligheidsfunctionarissen waren gedood. Kazzar en zijn gevolg werden dichtbij de Perzische grens in het dorp Zarbatiye omsingeld.

Bij een daarop gevolgde schermutseling zou Kazzar generaal Chehab hebben doodgeschoten en generaal Ghaidan hebben verwond.

Volgens de mededelingen van radio-Bagdad zou Kazzar tevoren Mohammed Fadel, een lid van het regionale (Iraakse) Baathbestuur en chef van het militaire bureau, van zijn plannen op de hoogte hebben gesteld, die op zijn beurt de plannen zou hebben meegedeeld aan Abdel Khalek Samarrai Beiden waren bij de aankomst van Al-Bakr op het vliegveld aanwezig, maar zouden hun partijgenoten niet van het voornemen van Kazzar in kennis hebben gesteld

Achtergronden putsch

Volgens buitenlandse perscommentaren hield Kazzar's putschpoging opnieuw verband met de oude machtsstrijd tussen de civiele vleugel in de Baath o.l.v. Sadam Hoessein Takriti en de militaire vleugel, waartoe president Al-Bakr behoort (zie pag. 809/3 - 1972).

Le Monde (20-7-'73) schreef dat Kazzar in de jaren '50 lid van de Baath werd, een belangrijke rol speelde bij de liquidatie van verscheidene duizenden communisten in 1963 en kort na de tweede staatsgreep van de Baath, in juli 1968, hoofd van de veiligheidsdienst werd. Volgens mensen die Kazzar hebben gekend, aldus Le Monde, was hij niet in staat alleen de staatsgreep te organiseren en nog veel minder om de leiding over te nemen als hij erin geslaagd zou zijn de president en de vice-president te doden Vandaar dat talrijke waarnemers te Bag dad meenden dat de werkelijke leider van de samenzwering niet ontmaskerd is.

Van de in het komplot verwikkelde personen was alleen Samarrai een persoonlijkheid van het eerste plan, maar hij had niets gemeen met Kazzar. Samarrai was voorstander van een alliantie tussen de Baath en de andere linkse groeperingen en een voorvechter van de Arabisch-Koerdische vriendschap; hij minachtte Kazzar die in zijn ogen, het chauvinisme, de onverdraagzaamheid en strijdlust van de rechtse en militaristische vleugel van de Baath symboliseerde Paradoxaal genoeg heeft de uitschakeling van Nazem Kazzar ertoe bijgedragen om de rechtervleugel van de partij, waarvan de vroegere leider van de veiligheidsdienst toch de ideologie vertolkte, te versterken. Immers schuiven de conservatieven, in het bijzonder de militairen, de verantwoordelijkheid voor de jongste gebeurtenissen op de linkervleugel, in het bijzonder op Sadam Hoessein. Zij laten gelden dat allen die in het komplot verwikkeld zijn geweest, min of meer als mannen werden beschouwd die toegewijd waren aan de vice-president, die hen had benut om de macht van de civiele en radicale fractie van de Baath ten koste van het leger te versterken. Dit (...) zou nu een effectievere deelname verlangen in de uitoefening van de macht, een heroriëntering van de binnenlandse politiek in de zin van een krachtige houding jegens de communisten en de naar autonomie strevende Koerden, alsook van de buitenlandse politiek, die te welwillend voor de Sowjet-Unie geacht werd", aldus Le Monde.

De NZZ (8-8-'73) schreef dat iedereen wist dat Kazzar jarenlang een van de voornaamste instrumenten van Sadam Hoessein was, met wiens hulp de „sterke man" zijn eigen politieke opvattingen doordrukte er. zijn promotie bevorderde. Het was ook Hoessein die Kazzar in zijn functie aangesteld had. Het feit dat de dienaar tegen zijn heer samengezworen heeft — aldus de officiële versie van de putsch — moet in het nadeel van zijn vroegere chef en voornaamste opdrachtgever werken, aldus de NZZ. Op 25 juli noemde dit blad het mogelijk dat Kazzars eis dat alleen partijleden tot minister werden benoemd en dat de macht van de nieuw tot de partij toegetreden hoogwaardigheidsbeklеders met een militaire loopbaan te beperken, op lieden van het type van de ministers van defensie en binnenlandse zaken doelde. Beide ministers waren voormalige officieren, die als zodanig actief bij de staatsgreep van 1968 op beslissende wijze hadden meegewerkt, maar die pas na het welslagen daarvan partijlid waren geworden. Wat de beide andere eisen betreft — hervatting van de strijd tegen de Koerden en het sturen van Iraakse troepen naar het Israëlische front — schijnt Kazzar vooral te hebben beoogd op die manier het leger ver van het politieke terrein te houden, terwijl hij bovendien als een verbitterde tegenstander van de Koerden bekend stond. Het motief van Kazzar en zijn medestanders zou kunnen zijn het inruilen van hun partijfuncties voor ministersposten, aldus de NZZ (25-7-'73), die er nogmaals op wees dat Samarrai, Fadel en Kazzar alle drie instrumenten van Sadam Hoessein zijn geweest In dit verband vermeldde de NZZ (8-8-'73) het ondergeschikt maken van het leger aan de partij, waarbij luitenant-generaal Hardan al-Takriti (pag. 638/1-'71) en vice-president

Saleh Mahdi el-Ammache* werden uitgeschakeld en Fadel tot voorzitter van dc officiersgroep van de Baath (officieren die tevens partijleden zijn) benoemd werd. die vervolgens een bewapende Baath-militie als tegenwicht tegen het leger organiseerde.

Arrestaties en *doodvonnissen*

Het Iraakse persbureau deelde op 1 juli mee dat alle bij de samenzwering betrokken personen waren gearresteerd. De volgende dag werden in Bagdad honderden verdachten door de miiitie aangehouden, die — ca. 15.000 man sterk — met de zuivering was belast.

Eveneens op 2 juli vond de staatsbegrafenis plaats van generaal Chehab, welke geleid werd door vicepresident Sadam Hoessein Takriti, die president Al Bakr verving. (Chehab was één van de zeven leden van de revolutionaire raad die up 17 juli 1968 de macht in Irak in handen nam. Sinds april 1970 was hij minister van defensie.)

Op 7 juli stonden kolonel Kazzar, 8 functionarissen van de veiligheidsdienst en 14 onderofficieren van het leger terecht voor een speciale rechtbank, die voorgezeten werd door Izzat al-Douri, een lid van de revolutionaire raad en minister van landbouw en landbouwhervorming, die volgens de *FAZ* (5-7-'73) een vertrouweling van Sadam Hoessein Takriti is. Alle 23 verdachten werden schuldig bevonden, ter dood veroordeeld en nog dezelfde dag terechtgesteld.

Op 8 juli stond een tweede groep van 36 personen terecht, o.w. Samarrai en Fadel. Terwijl laatstgenoemde bekende dat hij door Kazzar van diens plannen op de hoogte was gebracht en die vervolgens aan Samarrai had doorgegeven toen zij op het vliegveld stonden te wachten, ontkende Samarrai iets van het komplot te weten. Fadel en Samarrai werden schuldig bevonden aan verraad en ter dood veroordeeld met 12 anderen; twee verdachten kregen een gevangenisstraf opgelegd en de 20 overigen werden vrijgesproken. President Al-Bakr verleende Samarrai gratie; zijn straf werd gewijzigd in levenslange dwangarbeid. De andere 13 ter dood veroordeelden werden op 8 juli 's avonds door een vuurpeloton terechtgesteld.

* Het Libanese dagblad Al Nahar maakte op 4 juli melding van ,,hardnekkige geruchten" die inhielden dat de in september 1971 ontslagen vice-president Saleh Mahdi el-Ammache en minister Abdel Karim Cheikhaly (pag. 809/3-'71) in het ,,komplot" verwikkeld zouden zijn.

Reorganisatze Baath en *wijziging grondwet*

Tijdens een spoedbijeenkomst van het regionale bestuur van de Baath op 7 juli werden de volgende besluiten genomen: het regionale bestuur werd belast met het onderzoek van de consequenties van de jongste gebeurtenissen; binnen vier maanden moesten verkiezingen voor een nieuw regionaal bestuur zijn georganiseerd; het Pan-Arabische bestuur werd opgedragen binnen 6 maanden algemene verkiezingen in de partij te doen houden, hel nieuwe regionale bestuur zal worden uitgebreid van 8 tot 21 leden, uit wie een politiek bureau moet worden gevormd. Voorts werd besloten de staatsveiligheidsdienst te zuiveren en die zo te reorganiseren dat zij voortaan nauwgezet de .,republikeinse legaliteit" eerbiedigt.

De gevangenis van de staatsveiligheidsdienst in Bagdad, de Qasr Al-Nihayah, zou worden gesloopt en op de plaats ervan zou een openbaar park moeten komen.

Op 13 juli besloot de revolutionaire raad een aantal wijzigingen aan te brengen in de voorlopige grondwet van' 70. De niet in deze grondwet vermelde ministerraad kreeg nu een aantal bevoegdheden die aan de revolutionaire raad waren toegekend, zoals het recht om wetsontwerpen op te stellen en de noodtoestand af te kondigen. Ook kan de ministerraad voortaan civiele en militaire staatsfunctionarissen benoemen of afzetten, de ontwerp-begroting en de staatsplannen opstellen en het monetaire beheer controleren, terwijl de raad bovendien het beheer kreeg over de overheids- en semi-overheidsdiensten en -organisaties.

Deze wijzigingen betekenden een versterking van de presidentiële bevoegdheden, want ,,het staatshoofd roept de ministerraad bijeen en leidt zijn vergaderingen", d.w.z. hij kan alle besluiten van de ministerraad bepalen. Bovendien kan hij maatregelen nemen die hem ter verzekering ,,van de onafhankelijkheid van het land, en zijn territoriale integriteit alsmede ter bescherming van de interne en externe veiligheid, de burgerrechten en de vrijheid" noodzakelijk voorkomen.

Op 17 juli 1973 keurde de revolutionaire raad een wet goed, die de instelling regelde van een uit 100 leden bestaande Nationale Raad, die twee zittingen per jaar — oktober en maart — zal houden. De leden zullen worden aangewezen door de revolutionaire raad. De nieuwe wet vormde een amendement op een wet uit 1970 die nooit in werking was getreden (zie pag. 638/1-1971).

Nationaal uctiepact tussen Baath en. communisten

Op 11 juli 1973 bereikten de Baath en de communistische partij na 18 maanden onderhandelen overeenstemming over een nationaai actiepact, dat tot de vorming van een nationaal front van alle progressieve en nationale krachten in Irak moet leiden. Dit pact werd op 17 juli ondertekend door president **Al**-Bakr voor de Baath en **Aziz** Mohammed, de eerste secretaris van de CPI. Door dit pact werd de CPI voor het eerst sinds zijn oprichting, in 1934, legaal.

Volgens het akkoord erkent de CPI dat de „leiding" van de staat in handen blijft van de Baath, die exclusief voor zich de controle op de revolutionaire raad, het leger en de politie opeist. De Baath kreeg slechts een ,,bevoorrechte positie" toebedeeld in het Nationale Front, en niet een ,,leidende positie" zoals de baathisten oorspronkelijk hadden verlangd. Dat Front moest openstaan voor alle progressieve groeperingen, in het bijzonder de KDP (Koerdische Democratische Partij), die hun ideologische en politieke autonomie behouden. „Alle democratische, politieke, culturele en syndicale vrijheden en de persvrijheid zijn gewaarborgd voor de partijen die het Front vormen. De Baath zegde toe zo spoedig mogelijk aan de uitzonderingstoestand een eind te maken, de verkiezing te bevorderen in algehele vrijheid van een nationale vergadering — die een permanente grondwet moet goedkeuren — en de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke instanties in te stellen van een politieke macht die de belangen van de arbeidersklasse vertolkt. De Baath blijft over een meerderheid beschikken in de organen van het Nationale Front en in het parlement, dat volgens door de coalitiepartijen gemeenschappelijk in te dienen lijsten zal worden gekozen.

Op nadrukkelijk verzoek van de communisten en overeenkomstig het verlangen van de KDP werden uit de oorspronkelijke tekst van het pact twee formules geschrapt: ,,de vernietiging van de zionistische staat" en de stelling dat Koerdistan een ,,integrerend bestanddeel van het Arabische vaderland" vormt.

In een ter gelegenheid van de ondertekening van het pact uitgegeven gemeenschappelijk communiqué werd gesteld: de twee partijen ,,zijn steeds van mening geweest en blijven bij hun opvatting dat de aanwezigheid aan hun zijde van de Koerdische Democratische Partij noodzakelijk is. De Baath en de CPI zijn vastbesloten hun constructieve pogingen voort te zetten om de dialoog met de KDP tot een goed einde te brengen (...) tot de vorming van het progressieve Nationale Front".

Toenadering Bagdad-Koerden?

De executie van Kazzar, die door de Koerden verantwoordelijk werd gesteld voor de incidenten tussen Koerden en Iraakse troepen in de voorafgaande maanden. stemde de

KDP welwillender. De vertegenwoordiger van Barzani in Bagdad. Mohammed Mahmoed Abdel Rahman, verklaarde tegenover Le Monde (21-7-'73): ,,Wij menen dat het moment bijzonder gunstig is voor het sluiten van een akkoord met de Baath en de CP. Maar de baathisten staan nog ver van onze standpunten af". Volgens Le Monde waren op initiatief van de CPI — die eind juni een delegatie naar Barzani had gestuurd — hartelijke brieven uitgewisseld tussen de Koerdenleider en de Iraakse president.

Sadam Hoessein Takriti voorspelde 11 juli tegenover een correspondent van The *Observer* een vlottere Koerdische voortgang naar autonomie, tegen maart 1974. President Al-Bakr zei in een toespraak op 16 juli dat het akkoord van 11 maart 1970 in de loop van het volgende jaar integraal zou worden uitgevoerd. Hij hoopte dat de KDP ,,de aarzeling bij het nakomen van de aangegane verplichtingen" snel zou laten varen. Hij erkende ,,de verantwoordelijkheid van bepaalde staatsdiensten en -instanties en van bepaalde afwijkende elementen voor de gemaakte fouten".

De onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de centrale regering en de Koerden werden hervat. De goed wil over en weer is duidelijk, aldus Le Monde (21-7-'73).

Op 19 aug. maakte de KDP het voornemen bekend de besprekingen met de Baath en de CPI over deelname aan het Nationale Front voort te zetten, maar de KDP weigerde om onmiddellijk tot dit Front toe te treden.

Op 26 aug. berichtte Al Taakhi, het orgaan van de KDP, dat de bevolking van Sinjar de dag tevoren in staking was gegaan uit protest tegen een recente actie van het Iraakse leger, waarbij verscheidene slachtoffers onder de bevolking van het gebied zouden zijn gevallen.

Al Thawra, het orgaan van de Baath, beschuldigde ,,elementen die in contact staan met de Koerdische beweging" sinds begin febr. 32 „sabotagedaden" te hebben gepleegd in het gebied van Sinjar en Kirkoek, waarbij 8 personen waren gedood en 12 gewond. Omdat de KDP niet had ingegrepen, waren de autoriteiten gedwongen de noodzakelijke maatregelen te treffen om het leven en de bezittingen van de burgers te beschermen, aldus Al Thawra.

Volgens The Financial Times (12-9-'73) had het Iraakse leger op 17 aug. het dorp Asriya aan de Syrische grens bezet, wat de aanleiding was geweest tot nieuwe gevechten tussen Koerden en legereenheden waarbij volgens de Koerden 60 Iraakse militairen zouden zijn gedood.

Uitgaansverbod in Bagdad

Op **24** sept. **1973** verklaarde de vice-voorzitter van de revolutionaire raad, Sadam Hoessein: ,,Wij zullen niet toelaten dat een staatsgreep van het Chileense type ons progressief bewind omverwerpt". Hij beschuldigde ,,imperialisten" en ,,plaatselijke contrarevolutionairen" van samenzwering tegen de regering en onthulde dat een golf van mysterieuze moorden de voorafgaande maand Bagdad had getroffen: acht verminkte lijken waren op verschillende plaatsen in de hoofdstad ontdekt.

Op **28** sept. werd voor Bagdad en omgeving een avondklok afgekondigd. Ook werden alle vliegvelden gesloten. De maatregelen waren getroffen ten behoeve van een grondige speuractie naar de moordenaars. De bevolking werd opgeroepen waakzaam te zijn.

De volgende dag werd het uitgaansverbod weer opgeheven en het vliegverkeer vrijgegeven. Minister Saadoun Ghaidan van binnenlandse zaken verklaarde op **1** okt. tegenover het Libanese dagblad Al Bayrak dat bij de jacht op de moordenaars een ,,aantal verdachten" was aangehouden. In persberichten werd beweerd dat de moordenaars volgelingen van de terechtgestelde Kazzar waren, maar de regering deed geen nadere mededelingen.

Botsing Koerden-communisten. Akkoord

Op 11 nov. 1973 maakte het dagblad Tariq al Chaab, het orgaan van de CPI, melding van ,,een gevaarlijke ontwikkeling van de kant van de leiding van de Koerdische Democratische Partij jegens de CPI". Sinds enkele dagen zouden op initiatief van KDP-strijders zich bloedige botsingen voordoen tussen de militanten van beide partijen in het gebied van Karat-Dagh en Derbendekhan.

,,Het opperbevel van de KDP-strijdkrachten heeft zijn troepen en de verschillende secties van de partij opdracht gegeven de militanten van de CPI van hun wapens te beroven en hen te liquideren", aldus Tariq al Chaab. De NZZ **(24-11-'73)** verwees naar in Bagdad circulerende geruchten dat de KDP besloten had de communisten in het Koerdische gebied te ,,ontwapenen" en in verband daarmee strijders had gemobiliseerd en geconcentreerd in het gebied van Derbendekhan. Al Taakhi, het orgaan van de KDP, schreef op **12** nov. dat de communisten de aanleiding tot de incidenten vormden. Bij de ,,Koerdische krachten aangesloten" communisten hadden op **7** nov. het vuur geopend, een aantal dorpen overvallen en diverse KDP-leiders ontvoerd. Bij de gevechten hadden **4** KDP-leden het leven verloren en waren **19** gewond geraakt. De gouverneur van Soelaimania had patrouilles uitgestuurd om de bewapende communisten te overmeesteren, die vijandig stonden tegenover de ,,Koerdische revolutie". De CPI meldde **8** man te hebben verloren.

De NZZ merkte op dat de communisten waarschijnlijk met toestemming of medewerking van de regering aan wapens waren gekomen, mogelijk om het KDP-monopolie in het Koerdische gebied te ondermijnen en zo de regeringsinvloed in Koerdistan uit te breiden.

Op **21** nov. werd te Bagdad gemeld dat tussen de leiders van de KDP en de CPI na onderhandelingen op **19** en **20** nov. een akkoord was gesloten om de toestand in het Noorden te normaliseren. Volgens het Libanese blad Al Anwar hadden twee afgezanten van de CPSU onlangs een bliksembezoek aan Irak gebracht om een boodschap van partijleider Brezjnew aan Barzani te overhandigen. Daarin zou Brezjnew kritiek hebben geleverd op de negatieve houding van de KDP t.a.v. de Iraakse regering en op de ,,liquidatie-operatie tegen de communisten".

Op 27 nov. 1973 werd vanuit het Noorden bericht dat de KDP en de CPI overeengekomen waren de onderlinge verhouding èn de relatie met de Baath te normaliseren. In ruil voor de vrijlating door de Koerden van gevangen communisten zou de CPI er bij de regering op aandringen de Koerden het toegezegde zelfbestuur te verlenen.

Incidenten aan *Iraaks*-Perzische *grens*

Op 10 febr. 1974 werd voor het eerst sinds maart 1973 (pag. 197/1/2) weer melding gemaakt van ernstige botsingen aan de Iraaks-Perzische grens, al hadden zich in de tussenliggende periode wel enkele kleinere incidenten voorgedaan.

De nieuwe reeks incidenten, vergezeld van beschuldigingen over en weer, duurde tot medio maart. Hel Egyptische persbureau *Mena* meldde toen vanuit Bagdad, aldus UPI (19-3), dat Irak en Perzië na onderhandelingen besloten hadden de incidenten te staken. Volgens persberichten uit Libanon kon dit verband houden met de onrust onder de Koerden in Irak.

De diplomatieke betrekkingen tussen beide landen waren op **1** dec. **1971** door Irak verbroken uit protest tegen de bezetting door Perzië van drie eilandjes in de Straat van Hormoez (pag. **801** e.v. - 1971). Op **25** april **1973** hadden de Iraakse en Perzische ministers van buitenlandse zaken elkaar in het geheim in Genève ontmoet om te trachten de onderlinge geschillen uit de weg te ruimen. Sadam Hoessein had op **11** juli **1973** verklaard dat overeenstemming mogelijk was, als de Perzen de wens kenbaar maakten om de dialoog te hervatten. Op **8** okt. **1973** kwamen beide landen op initiatief van Irak overeen de onderlinge diplomatieke betrekkingen te herstellen, kort voordat de regering in Bagdad aankondigde dat haar troepen zouden worden ingezet in de vierde Arabisch-Israëlische oorlog.

De jongste fase in het conflict tussen beide landen had het volgende verloop:

In een door radio-Bagdad op 10 febr. omgeroepen militair communiqué werd meegedeeld dat bij botsingen tussen Iraakse en Perzische troepen in het grensgebied van Badra aan Iraakse zijde 23 man waren gedood of gewond, terwijl aan Perzische zijde 70 doden en ge onden werden gemeld. Perzië zou zware artillerie en tanks hebben ingezet en Perzische vliegtuigen zouden diep boven Irak zijn doorgedrongen. Volgens Iraakse mededelingen hadden zich sinds 24 dec. 1973 diverse gewapende botsingen voorgedaan, o.m. tien en zes dagen geleden. Bij dat laatste incident had het Iraakse leger 10 man verloren. Daarom had het besloten tot een tegenaanval over te gaan, wal tot de gevechten van 10 febr. had geleid.

Een Perzische legerwoordvoerder verklaarde op 11 febr. dat Iraakse gepantserde eenheden de vorige dag Perzische grensposten in het gebied van Mehran en Rez-Abad hadden aangevallen. Daarbij zouden 14 Iraakse militairen zijn gedood en 41 Perzen, terwijl 81 Perzen gewond raakten. Volgens de woordvoerder vond de strijd plaats in hetzelfde gebied waar op 3 en 4 febr. Iraakse aanvallen hadden plaatsgevonden, die aan één Perzische soldaat het leven hadden gekost, terwijl ook al op 24 jan. een Iraakse aanval was afgeslagen. Uit Teheran werd ook bericht dat Iraakse vliegtuigen de Kan.-Jan-Chamdam hadden aangevallen, bij de grenspost Sad.

Op 12 febr. verzocht Irak om een spoedbijeenkomst van de Veiligheidsraad ter behandeling van de voortdurende ,,agressiedaden" door Perzië. De Raad kwam op 15 febr. bijeen. Beide partijen uitten over en weer beschuldigingen. Op 20 febr. wijdde de Raad een tweede zitting aan deze kwestie. Op 28 febr. verzocht de Raad in een consensusverklaring, waarvan de Volksrepubliek China zich distantieerde, secretaris-generaal Waldheim een speciale vertegenwoordiger te benoemen om de kwestie te bestuderen. De Raad sprak de hoop uit dat de t ee landen de onderlinge problemen zouden oplossen via de ambassadeurs, die zij onlangs hadden uitgewisseld. (De sjah van Perzië ontving op 16 febr. de nieuu-e Iraakse ambassadeur, die hem zijn geloofsbrieven overhandigde. De ambassadeur was op 2 febr. in Teheran aangekomen.)

Op 4 en 5 maart beschuldigde Perzië Irak ervan o.a. de grenspost Khan Leila te hebben beschoten. Volgens Irak openden de Perzen op 5 maart het vuur; drie Iraakse militairen zouden zijn gedood en 11 gewond. Perzië gaf als verliescijfer één dode en drie gewonden. Bij gevechten en beschietingen op 6 maart raakten volgens Bagdad 9 Iraakse militairen gewond, maar werden volgens Teheran 65 gedood, terwijl als eigen verliezen 3 doden en 7 gewonden werden opgegeven. Perzië beschuldigde diezelfde dag Irak in een brief aan de Veiligheidsraad van het negeren van de oproep van de Raad om de vijandelijkheden te staken. Ook had die dag in Bagdad een onderhoud plaats tussen Sadam Hoessein en de Perzische ambassadeur. Irak beschuldigde Perzië in een brief aan de Veiligheidsraad', aldus U P I (13-3), van het veroorzaken van nieuwe grensincidenten op 3 en 6 maart. R e u t e r berichtte op 7 maart vanuit Teheran dat aan de gevechten die dag een eind was gekomen.

Iraaks autonomiestatuut door Koerden verworpen

Op 11 maart j.l. liep de termijn af, die in het akkoord van 11 maart '70 was genoemd voor het toekennen van autonomie aan de Koerden.

De kansen op overeenstemming tusten de regering en de KDP over de vorm van die autonomie leken echter zeer gering. Op 12 dec. 1973 had de regering haar autonomie-voorstellen aangeboden. In het Libanese weekblad Al *Sayad* verklaarde KDP-leider Barzani dat hij het voorgestelde statuut in zijn huidige vorm verwierp, omdat hij het gebied dat autonomie zou krijgen niet groot genoeg achtte *(DPA* 21-2). Volgens KDP-bronnen waren de besprekingen, die sinds 16 jan. periodiek waren gevoerd door Habib Karirn (secretaris-generaal van de KDP) en Sadam Hoessein, de vorige week vastgelopen, aldus *Financial Times* **(7-3).**

Op 4 maart meldde het Iraakse persbureau dat de hoge commissie van het Nationale Front tijdens een vergadering o.l.v. Sadam Hoessein een plan had goedgekeurd voor de ,.instelling van Koerdische autonomie". De volgende dag lanceerde president Al-Bakr voor de radio een scherpe aanval op Barzani. Le Monde **(9-3)** maakte melding van steeds veelvuldiger incidenten tussen de Koerden en het leger en van het bericht dat drie van de vijf Koerdische ministers van de centrale regering naar Noord-Irak waren uitgeweken, Op 11 maart vaardigde de revolutionaire raad in Bagdad per decreet autonomie voor het door Koerden bewoonde gebied in Noord-Irak uit In een tweede decreet werd de Koerdische autonomie in de grond-. wet opgenomen. Als hoofdstad van het Iraakse Koerdistan werd Arbii aangewezen.

Dezelfde dag werd de autonomie in deze vorm door de KDP als ,.ontoereikend" van de hand gewezen.

Over de inhoud van de wet schreef de *NZZ* (16-3) o.a.:

Deze wet komt de in 1970 gedane toezeggingen ,,slechts zeer ten dele" na. ,,Volgens de door de regering geproclameerde autonomiewet zullen de Koerden weliswaar een lokale wetgevende en uitvoerende macht krijgen, maar zal de staatspresident in Bagdad de uitvoerende plaatselijke autoriteiten kunnen benoemen en afzetten. Hij zal hen uit de leden van de gekozen plaatselijke wetgevende raad selecteren. Bovendien wordt de omvang van de bevoegdheden van de plaatselijke autoriteiten sterk beperkt: Zij mogen een lokaal budget beheren en ,,de gerechtigheid en veiligheid handhaven en de algemene inkomstenbronnen, nationaal en lokaal, verdedigen". Zij kunnen projecten en plannen ontwikkelen, die op sociale zaken betrekking hebben alsook op de ontwikkeling, economie, het onderwijs, de gezondheid en de arbeid, echter ,,overeenkomstig de gegevens van de algemene centrale staatsplanning". Zij mogen plaatselijke functionarissen aanstellen, ,,behalve die wier aanstelling een besluit van de republiek vereist". De wet stelt nadrukkelijk vast dat aangelegenheden i.z. de politie. de nationaliteit (passen enz.) en de veiligheid hij een algemeen directoraat van het ministerie van binnenlandse zaken in Bagdad moeten worden geconcentreerd en daarvan afhankelijk zijn.

De sinds jaren omstreden begrenzing van het Koerdische gebied zal, zoals dat reeds in 1970 was toegezegd, op grond van een volkstelling geschieden. Als Koerdische gebieden zullen gelden die waarin een absolute Koerdenmeerderheid leeft. De definitie wie een Koerd is, moet op grond van de bij de volkstelling van 1958 vastgestelde regels worden bepaald. Deze voorschriften moeten bij de Koerden een groot wantrouwen oproepen. Via een geschikte bepaling van de grenzen in omstreden gebieden, zodat die zoveel mogelijk Arabieren bevatten, kan men regio's vaststellen met een Arabische meerderheid, terwijl daarin compacte Koerdische groepen leven. De definitie ,,van de Koerd", zoals die in 1958 gebruikt werd, is ongetwijfeld beperkend. De opgestelde regels hebben hun betekenis vooral m.b.t. het omstreden aardoliegebied van Kirkoek, dat volgens de Koerden bij Koerdistan behoort en waar in het verloop van de strijd in 1970 volgens Koerdische zienswijze verhuizingen ten gunste van het Arabische bevolkingsdeel zijn georganiseerd. De beroemde volkstelling is overigens reeds herhaaldelijk beloofd, maar nooit gehouden.

De door Bagdad uitgevaardigde wetten bevatten niets over een Koerdische deelneming aan de centrale regering noch over een Koerdische vice-president in Bagdad, zoals dat in 1970 beloofd was. Als verdere waarborgen ten gunste van Bagdad is een ,,raad voor zelfbestuur" voorzien, die uit rechters van het hooggerechtshof zal bestaan en erop moet letten dat de plaatselijke autoriteiten geen wetten in strijd met de grondwet uitvaardigen. De centrale autoriteiten behouden zich ook het recht voor hun eigen ambtenaren in Koerdistan naar eigen goeddunken te laten beschikken. Een aparte minister zal worden benoemd die met de coördinatie van het optreden van de lokale en centrale autoriteiten in Koerdistan belast is. Deze coördinatieminister zal de zittingen van de plaatselijke uitvoerende raad bijwonen. De leider van de lokale uitvoerende raad zal aan alle zittingen van de ministerraad in Bagdad deelnemen . . ."

Inmiddels had Sadam Hoessein de Koerdenleider Barzani op 11 maart nog 15 dagen, d.w.z. tot 26 maart de tijd gegeven om het regeringsplan te aanvaarden. Anders zou aan de verplichtingen van de regering krachtens het akkoord van 1970 een eind komen.

Terwijl incidenten en militaire troepenbewegingen plaatsvonden, begon op 22 maart een KDP-delegatie o.l.v. Dara Taufik te Bagdad te onderhandelen met de regering. Op 26 maart was er echter geen akkoord, naar president Al-Bakr bekendmaakte. Barzani verklaarde op 27 maart de mogelijkheid van een oorlog met het Iraakse leger onder ogen te zien. *(NZZ,* Le Monde, *FAZ,* The Times, Financial *Times)*

NEDERLAND

PARTIJCONGRES D'66

Op 9 maart hield de politieke partij D'66 in Tiel een congres, waar een begin werd gemaakt met de opstelling van een nieuw beleidsprogramma Als gevolg van tijdsgebrek kwam men niet toe aan de behandeling van alle hoofdstukken.

Uitgesteld tot behandeling op een volgend congres werden de hoofdstukken over het sociaal-economische beleid, defensie en het buitenlandse beleid. Voorts kwamen de hoofdstukken over staatsrecht, justitie en over vrijheidsrechten niet in behandeling, omdat in een sectievergadering besloten was, dat deze stukken nog niet rijp waren
Tijdens de beraadslagingen werd ook een passage in het stuk over grondpolitiek voor onrijp verklaard. Uit het ontwerp m b t de gezondheidszorg werd een passage geschrapt over de invoering van een eigen risico Het congres stelde vast, dat in de gezondsheidszorg de positie, het belang en de inspraak van de patiënt onvoldoende tot uiting komt
Het congres deed uitspraken op de volgende punten:
Voor de invoering van gewesten moeten de posities van gemeenten en provincies nader worden beschouwd
Raadpleging van de burger moet voortdurend worden verbeterd, o m door experimenten met lokale referenda
Er moeten aanvullende criteria worden opgesteld voor de voorkoming en bestrijding van criminaliteit
Discriminatie van ongehuwden moet worden voorkomen.
De organisatie van de waterwinning en van de elektriciteitsproduktie en -distributie moet op zijn minst landelijk bestuurlijk worden gecoordineerd

Toespraak *Terlouw*

Het congres werd toegesproken dooi- o.a. de voorzitter van de TK-fractie, dr. J. Terlouw.

Dr Terlouw drong er bij de KVP en de ARP op aan zich te ontdoen van de politieke zigzagkoers van het verleden en te kiezen voor een consistent progressief beleid D'66 zou dan openstaan voor overleg en onderhandeling D'66 bestreed de vorming van een christen-democratische samenwerking in het Christen-Democratische Appel ,,waarin zwart en wit weer grijs moeten worden, waarin progressiviteit en conservatisme weer uitlopen op een 't kan vriezen, 't kan dooien".
Dr. Terlouw meende, dat de PvdA minder zwaar tilde aan het verdwijnen van het CDA Hij verweet de PvdA toenaderingspogingen tot de christen-democratische partijen.
De andere progressieve partner, de PPR, was naar zijn oordeel soms wat te voortvarend bij het tot stand brengen van vernieuwing
Volgens dr Terlouw is de politiek op het ogenblik ongeloofwaardig, omdat de parlementaire democratie zich onvoldoende ontwikkelt en te weinig meegroeit met de veranderende maatschappij. De feitelijke macht ligt niet meer bij het parlement, maar bij het bedrijfsleven, het georganiseerde kapitaal, de georganiseerde arbeid, bij de technocratische elites, de bureaucratische bolwefken
,,De machtsgroeperingen vinden hun belangenbehartigers bij de politieke partijen, maar het is de zwakte en tegelijk de kracht van D'66 dat wij niet de belangen van aanwijsbare groepen behartigen, maar die van machteloze burgers die om welke reden dan ook in de knel zijn geraakt."
Terlouw vond dat de machtsgroepen de uistandhouding van het systeem dienen, dat door starheid en de neiging tot centralisatie zichzelf dient en niet de mens waarvoor het bedoeld is. (A N P, N R C/ H'b l a d)

(Vor ber. pag. 605/2-1973)

JAARVERGADERING GPV

Op 9 maart werd in Utrecht de jaarvergadering van het GPV gehouden. De bijeenkomst werd toegesproken door de heer P. Jongeling, voorzitter van de TK-fractie van de partij. Hij gaf in zijn rede uiting aan zijn kritiek op het kabinet–Den Uyl.

,,Het kabinet heeft hoog van de toren geblazen en geweldige veranderingen aangekondigd, veranderingen, die meest gaan in de richting van collectivisme en dirigisme, veranderingen ook, die inhouden, dat de merktekenen van een nog enigszins door het christendom gestempelde samenleving systematisch worden uitgewist", aldus de heer Jongeling
Wanneer het GPV zich niet met kracht tegen het kabinet zou verzetten vreesde hij legalisering van ,,kwalijke abortuspraktijken, vrijlating van soft drugs en pornografie en afschaffen van de filmkeuring".
Ernstige kritiek had de heer Jongeling op plannen voor rechtstreekse verkiezing van de formateur en voor een districtenstelsel ,,Dat heten dan maatregelen ter versterking van de invloed van de kiezers op de regering, maar in werkelijkheid gaat het om vergroting van de macht van een handjevol partijleiders nadat honderdduizenden kiezers monddood zijn gemaakt".
Hij verweet het kabinet een zigzagkoers op sociaal-economisch gebied en drong aan op intrekking van de machtigingswet, maar erger nog vond hij de ,,onbevredigende houding" van het kabinet bij tal van andere zaken. ,,Er is een gezagscrisis, pressiegroepen dreigen de dienst uit te gaan maken, ook in het leger De W D M is bij de minister kind aan huis en is hard bezig het leger uit te hollen"
(A N P)

(Vor ber pag 320/2-1973)

PARTIJCONGRES DS'70

DS'70 hield op 16 maart in Den Haag een congres, dat een tweetal rapporten behandelde; één over inkomensverdeling en één over onderwijsproblemen.

Uit het rapport inzake inkomensverdeling de volgende punten:

,,De huidige Westerse samenleving kan niet functioneren zonder een systeem waarin degenen die bereid zijn zich extra in te spannen hiervoor beloond worden in de vorm van extra inkomensaanspraken die additionele behoeftebevrediging mogelijk maakt
DS '70 vindt dat een actiever herverdelingsbeleid van inkomens en vermogens dringend geboden is ,,Wil men daadwerkelijk een rechtvaardiger verdeling van inkomens en vermogens bewerkstelligen, dan zal de overheid effectief en slagvaardig moeten kunnen ingrijpen in de vorming en verdeling van inkomens en vermogens".
Volgens het rapport moet echter het uitgangspunt van het overheidsbeleid zijn: geen vorm van inkomensdirigisme zoals het wegbelasten van hoge inkomens of het garanderen van een minimuminkomen voor allen, maar een globale interventie van de overheid op het terrein van de inkomensvorming. Bij die interventie moet het zwaartepunt vooral liggen bij een zoveel mogelijk wegnemen van niet-aanvaardbare institutionele omstandigheden zoals monopolies en tradities, die aan de vorming van inkomens en vermogens ten grondslag liggen.
Het beleid op korte termijn dient volgens de nota van DS '70 te omvatten: meer onderzoek naar de huidige inkomensverschillen, verschaffen van inlichtingen en discussie over die verschillen, het opzetten van een algemeen aanvaarde functiewaardering. en kritische bezinning op machtsconcentraties.

Uit het onderwijsrapport ,,vormen en scheppen" de volgende zaken:

Het strikte jaarklassensysteem en het zitten blijven op de basisschool moet verdwijnen. De middenschcol mag geen gemiddelde school worden, alle leerlingen moeten bij experimenten aan hun trekken komen en het vervolg op de middenschool moet duidelijk zijn voor met die experimenten wordt begonnen.
Teleac moet worden uitgebouwd tot een open school en een open universiteit.
Kunstenaars moeten aoor overheid en bedrijfsleven gestimuleerd worden, zonder verambtelijking. Zij moeten zelf verantwoordelijkheid dragen voor hun levensonderhoud. In plaats van de contraprestatieregeling moet de kunstenaar betrokken worden in een ,,reëel werk", bijv. bij de vormgeving van woningbouw- en bestemmingsplannen en bij officiële gebeurtenissen.
Er kan veel gedaan worden aan publiekswerving en prijsonderzcek voor culturele manifestaties en culturele vorming. Als tijdelijke maatregel zou een cultureel paspoort voor bejaarden juist zijn. Verder moeten via ,,diepte-investeringen" cultuur-beoefening en culturele vorming meer toegankelijk worden voor de lage inkomensgroepen.

Beide rapporten werden door het congres aanvaard. Besloten werd, dat het hoofdbestuur een meerdaagse conferentie zal beleggen ter nadere uitwerking van het rapport ,,vormen en scheppen".
In een toespraak tot het congres gaf TK-fractievoorzitter dr. W. Drees jr. uiting aan zijn bezwaren tegen het beleid van het kabinet. Hij had vooral kritiek op:

- Het feit dat het kabinet onvoldoende optreedt tegen onwettige acties; ,,er heerst in Nederland (via bezettingen) een gebouwenterreur", maar daarentegen niet de organisatoren onderhandelt en ,,capituleert".
- Het ,,doorvreten" van de polarisatie.

Nu ook schoolparleinenten, liefst ook geen examens meer, .,en zo krijgen wij spreiding van kennis, maar wel op een laag pitje".
In de gemeente en de provincie willen de linkse drie als zij de meerderheid verwerven alle zetels in het dagelijks bestuur, landelijk willen zij echter samenwerken met KVP en ARP. „En dat spreekt van spreiding van niacht."
De houding van PSP (gezochte partner op lokaal en provinciaal niveau) en PPR noemde Drees „onverenigbaar met de positieve houding van KVP en ARP".

● Het ontbreken van beleid, zowel op korte termijn, bijv. de benzinedistributie. als op langere termijn. bv. inkomensverdeling, grondwetsherziening, milieu, openbaar vervoer, bouwbeleid, overheidsuitgaven, spreiding rijksdiensten en het veiligheidsbeleid, zowel nationaal (criminaliteit, politiesterkte) als internationaal (net is „essentieel dat een bescherming" van de smalle niarge van parlementair-democratische landen intact blijft").

In een motie keerde het congres zich legen de „vernielende polarisatie van links en rechts". (ANP, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 320/2-1973)

KVP-PARTIJRAAD

De KVP hield op 16 maart in Der, Haag een bijzondere partijraadsvergadering, waar een beleidsverklaring van het partijbestuur werd goedgekeurd.

Uitgangspunten voor het KVP-beleid zijn volgens de verklaring handhaving en uitbreiding van de machtsspreiding, rechtvaardiger verdeling van inkomens en vermogen, aandacht voor het zelfstandig ondernemerschap en het wegnemen van de spanningen tussen nieuwe ontwikkelingen in het rechtsgevoel en bestaande wetten. De invloed van de burger aan de basis en in het werkmilieu moet langs wettelijke weg worden vergroot.
Gestreefd moet worden naar herstructurering en verder gaande interne democratisering van de vrije ondernemingsgewijze produktie, een gezond midden- en kleinbedrijf, particulier initiatief in de sectoren onderwijs, volksgezondheid, sociale en culturele activiteiten. volkshuisvesting, maatschappelijk werk, het omroepwezen en ontwikkelingssamenwerking alsmede de eigen verantwoordelijkheid van het georganiseerde bedrijfsleven.
Nieuwe vormen van machtsspreiding moeten worden ontwikkeld voor de internationale verhoudingen en voor de economische groei, zowel nationaal als internationaal.
Bij het tot stand brengen van rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen moet in het bijzonder aandacht besteed worden aan de verdeling van de groei en de lasten voor de laagste inkomensgroepen, het veiligstellen van een meerinkomen voor allen en bestrijden van onrechtvaardige verrijking door speculatie.
Het beleid t.a.v. het midden- en kleinbedrijf moet gericht zijn op het scheppen van ontplooiingskansen voor gezonde ondernemingen.

In een rede op de partijraad zette TK-fractievoorzitter Andriessen de positie van de KVP uiteen in de nationale politiek.

Mr. Andriessen zei, dat de KVP het kabinet zou blijven steunen, mits het een beleid voert van ,,gematigdheid in voortvarendheid".
„In die redelijkheid van beleid, in die evenwichtigheid van oplossingen zal de beslissing vallen of een coalitie tussen de progressieven en de christen-democraten over een parlementaire periode heen kan reiken", zei hij.
De KVP blijft ,,overtuigd voorstander" van de ondernemingsgewijze produktie.
„Wij wantrouwen fundamenteel een greep van de overheid op investeringsbeslissingen." Bij dc deniocratisering moet de overheid een ruime marge aan het bedrijfsleven overlaten, zei Andriessen.
In het buitenlands beleid moet Nederland beseffen dat het een klein land is. „En onze getuigenis zal des te indrukwekkender zijn naarmate we beter orde op eigen zaken stellen". waarschuwde hij.
Andriessen meent, dat we van een minimumloön naar een minimum-rnkomen toe moeten. Hij hoopte dat minister Boersma (sociale zaken) daaraan een uitwerking kan geven. Hij onderstreepte het belang dat zijn partij hecht aan ,,wettelijke" winstdeling met name om die dienstbaar te maken aan de spreiding van de eigendom van produktiemiddelen, vooral ten gunste van werknemers.
De leider van de KVP zou ,,op dit moment" tegen de door de parlementaire oppositie gevraagde intrekking van de machtigingswet zijn.
De presentatie van het beleid noemde Andriessen ,,niet de sterkste zijde van dit kabinet." Door tegengestelde uitspraken van ministers ontstaat onrust. ,,Daar ligt een eerste verantwoordelijkheid voor de minister-president. waarvan de laatste tijd in de praktijk gelukkig ook meer blijkt."

Interventie Kruisinga

Op aandrang van verschillende afgevaardigden, voerde de TK-fractievoorzitter van de CHU, dr. Kruisinga, die als gast aanwezig was, het woord op de KVP-partijraad. De KVP-afgevaardigden hadden twijfel geuit aan de wil van de CHU om tot het CDA te komen, daar deze partij krachtige oppositie voert tegen het kabinet-Den Uyl.

Dr. Kruisinga zei o.m. ,,De CHU wenst de christen-democratische samenwerking.
Dat is een essentiële opgave voor onze partij". Hij verklaarde ook, dat het overgrote deel van de rede van mr. Andriessen op een CHU-vergadering had kunnen worden uitgesproken. Fragmenten uit de rede van mr. Andriessen vergeleek dr. Kruisinga met eigen uitspraken gedurende de campagne voor de Statenverkiezingen. Hij kwam tot de conclusie, dat er dezelfde geest uit sprak. ,,De CHU laat zich bij de beoordeling van het kabinet-Den Uyl leiden door het christen-democratische program en de strategienota van KVP, ARP en CHU, die enkele jaren geleden is opgesteld. De CHU staat niet op dezelfde wijze tegenover het kabinet, maar dat wil niet zeggen, dat zij de christen-democratische samenwerking niet van harte wenst. De christen-democratie legde al in de vorige eeuw de bouwstenen voor de thans betoonde solidariteit", aldus dr. Kruisinga, die van de partijraad een lang applaus in ontvangst mocht nemen.

Meningsverschil positie KVP t.o.v. kabinet

KVP-voorzitter De Zeeuw had op 3 maart in het VARA-radioprogramma ,,,In de rooie haan" verklaard volledig in te stemmen met het beleid van het kabinet-Dcn Uyl. Hij was bereid dit beleid tot inzet varì de verkiezingen te maken. Een duurzame samenwerking van de KVP met de PvdA noemde hij ,,een goede zaak".
Verschillende vooraanstaande KVP-ers, o.w. fractievoorzitter Andriessen, oud-fractievoorzitter Schmelzer en oud-premier De Jong namen dadelijk afstand van deze opvatting van de partijvoorzitter. Op de partijraad werd door de afgevaardigden de mening van de heer De Zeeuw zowel bekritiseerd als geprezen.
Voorzitter De Zeeuw kwam gedurende de partijraad niet op zijn oordeel terug. *(ANP, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 70/1 e.v.-1974)

ALGEMENE VERGADERING VVD

De VVD hield op 22 en 23 maart een algemene vergadering. De vergadering werd toegesproken door o.a. dr. Langman, oud-minister van economische zaken in het kabinet-Biesheuvel. Hij ontwikkelde enige denkbeelden omtrent liberale politiek op lange termijn.

Dr. Langman meende, dat de liberalen zich moesten bezinnen: niet alleen vasthouden aan het verleden, maar ook openstaan voor veranderingen en „de andere helft" van Nederland niet blijvend vervreemden. De eigen achterban mag niet worden verwaarloosd, maar tevens moet het liberalisme voor anderen attractief worden gemaakt. Wanneer de tekenen niet bedriegen kan de VVD na de eerstvolgende TK-verkiezingen de grootste partner in een nieuwe regeringscoalitie worden. Voor deelneming aan een dergelijk kabinet met duidelijk liberale signatuur zou een studie van een werkgroep van actieve politici, praktijkmensen en wetenschapsbeoefenaars als basis moeten dienen.

TK-fractievoorzitter Wiegel besprak meer actuele zaken.

Naar zijn oordeel toonde de opstelling ,,gedurende de laatste tijd" van confessionele politici, dat herstel van de samenwerking tussen confessionelen en de VVD ,,niet uitgesloten" is. De VVD is bereid die samenwerking te herstellen. In een dergelijke samenwerking is de VVD voorstander van een gelijkwaardige behandeling van coalitiepartners, van een eerlijke, gezamenlijke, wederzijdse inbreng in het regeringsprogram en van een evenredige onderlinge zetelverdeling.
Veel kritiek had Wiegel op het regerings-

beleid, dat naar zijn mening faalde op de terreinen van woningbouw, buitenlands beleid, de regionale problematiek en het milieubeleid.
De liberale fractievoorzitter schonk ook aandacht aan wat hij noemde het streven van een stroming in de PvdA naar het buitensluiten van sommige partijen bij de vorming van dagelijkse besturen in de gemeenten en provincies. Hij noemde dit in strijd met de geest van provincie- en gemeentewet en meende, dat het de kwaliteit van het bestuur zou aantasten.
Wiegel deed op de ,,redelijke, verdraagzame. constructieve krachten in de PvdA" het dringende beroep ervoor te zorgen, dat de PvdA ,,deze heilloze weg" niet inslaat.
De VVD-fractievoorzitter kondigde aan, dat de fractie zou onderzoeken, welke procedure gevolgd moest worden om te proberen de machtigingswet ,,op stal" te krijgen.
Partijvcorzitter mevr. Van Someren deelde nog mede, dat de VVD sedert 1 jan. 1973 was gegroeid van 38.000 naar ruim 74.000 leden. IA N P, N R C / H'b l a d)

(Vor. ber. pag. 320/3-1973)

VERKIEZINGEN VOOR DE PROVINCIALE STATEN

Op 29 maart zijn verkiezingen voor de Provinciale Staten gehouden.
Van de stemgerechtigden hebben 6.753.237 mensen hun stem uitgebracht, een opkomst van 74,53%.
Dit percentage lag ong. 6,5% boven het opkomstpercentage van de Statenverkiezingen van 1970 — de eer-. ste verkiezingen na afschaffing van de opkomstplicht. Het hoogst was de opkomst in de provincie Overijsel: 80,6%; het geringst in Limburg: 67%.
Opvallend aan de verkiezingsuitslag was de stabilisatie, die bij de christen-democratische partijen optrad. Weliswaar ging het blok van KVP, ARP en CHU in vergelijking met de Statenverkiezingen van 1970 achteruit van 41,71% naar 30,90%, maar dit verlies was reeds in 1972 bij de Tweede Kamerverkiezingen geëffectueerd. Toen behaalden de drie confessionele partijen 31,28%. Vele waarnemers waren door dit resultaat enigszins verrast. De verkiezingscampagne had geheel in het teken van de landspolitiek gestaan. Vooral de PvdA, grootste regeringspartij, en de VVD, grootste oppositiepartij, hadden het beleid van het kabinet-Den Uyl tot inzet van de verkiezingen gemaakt. Bij de christen-democratische partijen veroorzaakte een dergelijke tactiek enige onduidelijkheid, aangezien KVP en ARP in de regering vertegenwoordigd zijn, terwijl de CHU oppositie voert tegen het kabinet. Niettemin hadden de drie partijen in vijf provincies (Groningen, Friesland, N.-Holland, Noord-Brabant en Limburg) onder de naam Christen-Democratisch Appel (CDA) gemeenschappelijke lijsten ingediend. In

	STATEN 1970		KAMER 1972		STATEN 1974	
	perc.	stemmen	perc.	stemmen	perc.	stemmen
GELDIGE STEMMEN	68 06	5377308	82.93	7383255	74.53	6753237
PvdA	21 92	1178971	25.88	1910600	27.97	1888598
D'66	7 19	386556	3.89	286976	0.98	66497
PPR	2 30	123631	4.42	326509	4.88	329348
PKU	1 94	104298	2.11	155603	2.06	138909
	33.35	1793456	36.30	2679688	35.89	2423352
KVP	9.59	515503	7.17	529501	7.13	481306
ARP	5 68	305175	5.43	400982	4.04	272553
CHU	6 UI	323231	3.46	255645	4.67	315693
CDA	20.43	1098603	15.22	1123486	15.06	1017015
	41.71	2242512	31.28	2309614	30.90	2086572
VVD	12.09	650117	14.45	1066623	18.99	1282294
DS'70	—	—	4.12	304264	1.48	100220
CPN	4.40	236606	4.47	330128	3.52	237822
PSP	1.88	100877	1.51	111165	1.35	91502
SGP	2.55	137228	2.18	160850	2.42	163288
GPV	1.15	61978	1.75	129472	1.70	114798
BP	1.83	98675	1.92	141629	3.09	208899
RKPN	—	—	0.33	24734	0.25	16898
Overigen	1.04	55859	1.69	125088	0.41	27592

TOELICHTING:
Een reële vergelijking van de uitslagen van de Statenverkiezingen 1974 met die van de Tweede Kamerverkiezingen in 1972 en de Statenverkiezingen in 1970 is zonder meer niet mogelijk doordat sommige partijen met gecombineerde lijsten zijn uitgekomen. Zo gold in 1970 in sommige provincies een Progressief Akkoord (PAK) van de PvdA, PSP en PPR. De toen uitgebrachte stemmen zijn nu weer opgedeeld over de verschillende partijen.
KVP, ARP, CHU zijn in Groningen, Friesland, N.-Holland, N.-Brabant en Limburg uitgekomen als het Christen-Democratisch Appel (CDA). De stemmen op de afzonderlijke partijen bij de vorige verkiezingen zijn derhalve bij elkaar opgeteld.
In Utrecht waren voor deze Statenverkiezingen PvdA, PPR en D'66 gebundeld in de Progressieve Koncentratie Utrecht (PKU). In het vergelijkende materiaal is daarmee rekening gehouden.
SGP, GPV, BP en RKPN hebben niet in alle provincies meegedaan aan de Statenverkiezingen. De verkregen stemmen in 1970 en 1972 van die kieskringen, waar zij niet hebben deelgenomen, zijn onder ,,Overigen" opgenomen.

Premier Den Uyl en echtgenote. VVD-fractieleider Wiegel en voorzitster Haya van Someren.

deze vijf provincies daalde de aanhang van de drie partijen vergeleken met 1972 met slechts 0,1% van 15.2 naar 15,1%. In de overige provincies daalde de KVP eveneens met 0,1% (van 7,2 naar 7,1%), maar daar verloor de ARP bijna 1,570 (van 5,4 naar 4%), terwijl de CHU hier steeg van 3,5 tot 4,7%.

Duidelijke winst gaf de uitslag te zien voor PvdA en vooral VVD. De grootste oppositiepartij steeg vergeleken met 1972 met 4,5% naar 18,99%, terwijl de grootste regeringspartij een toename van de aanhang zag van 27,4% naar ong. 30%. (Een nauwkeurig percentage is hier niet te geven, daar PvdA, D'66 en PPR onder de naam Progressieve Koncentratie Utrecht, PKU, in de provincie Utrecht met een gezamenlijke lijst uitkwamen; deze lijst behaalde 2,06% van de landelijk uitgebrachte stemmen; het percentage voor de PvdA in de overige provincies was 27,97%).

Winst, maar minder dan verwacht, was er ook voor de PPR (van 4.42% in 1972 naar 4,88%).

Groot verlies was er voor D'66 en DS'70, die vrijwel van het toneel verdwenen. D'66 kwam van 3,89% in 1972 op 0,98% en DS'70 daalde van 4,12 op 1,48%. D'66 heeft alleen vertegenwoordigers in de Provinciale Staten van Noord- en Zuid-Holland (elk één) en Utrecht (vla de PKU-lijst). Voor DS'70, dat voor de eerste maal aan de provinciale verkiezingen deelnam, geldt hetzelfde: het heeft in elk van de Staten van Noord- en Zuid-Holland en Utrecht één vertegenwoordiger.

Enigermate onverwacht kwam het verlies van de CPN (van 4,47 naar 3,52%). Opvallend daarbij was het verlies voor de communisten in de provincie Groningen. In 1970 was de CPN in deze provincie opgeklommen tot de derde partij met 14,270 Nu verwierf de CPN hier 8,1%.

Een winnaar was de Boerenpartij. die zijn aanhang zag toenemen van 1,92% in 1972 tot 3,09%. Van de EP afgescheiden groeperingen (Binding Rechts en Afgescheiden Boeren), die in 1970 resp. in Gelderland en Limburg nog één zetel in de Staten verwierven, raakten deze nu kwijt.

VERDELING TOTALE ZETELAANTAL

	Officiële zetelverdeling 1970	Herrekende verdeling 1970 1)	Provinciale Staten 1974
PvdA ...	101	161	199
D'66 ...	47	42	2
PPR ...	9	13	32
PKU/PAK in 1970 2) ...	80	20	20
	237	236	253
KVP	130	114	50
ARP	55	40	29
CHU	53	44	35
CDA/CCP in 1970	69	109	122
	307	307	236
VVD	80	—	131
DS'70	—	27	3
CPN	27	6	19
PSP	5	16	4
SGP	16	80	15
GPV	6	1	11
BP	8	6	17
FNP	2	8	4
Overigen 3)	1	2	—
	689	689	693

1) Herrekend i.v.m. deelnemen PKU en CDA in 1974.
2) PAK in 1970 was een combinatie van de partijen PvdA, PPR en PSP. Deze partijen werken in Utrecht onder de naam PKU.
3) Binding Rechts in Gelderland.

ZETELVERDELING PROVINCIALE STATEN

	Groningen		Friesland		Drente		Overijsel		Gelderland		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland		Zeeland		Noord-Brabant		Limburg	
	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74	'70	'74
PvdA	18	22	18	19	18	20	15	17	18	20			21	27	25	31	13	14	9	17	6	12
D'66	2	0	2	0	2	0	3	0	4	0			9	1	8	1	2	0	6	0	4	0
PPR	—	2	1	1	1	2	1	3	1	4			2	3	1	4	2	3	1	4	3	4
PKU											20	20										
CDA	17	15	25	22									23	17					51	34	40	34
KVP					3	3	15	12	19	14	12	8			12	8	6	5				
ARP					7	5	6	4	6	5	6	4			9	6	6	4				
CHU					5	4	8	7	9	7	7	5			8	6	7	6				
VVD	7	9	4	7	7	9	5	9	8	14	10	15	13	18	12	18	5	8	6	14	3	10
DS'70	—	0	—	0	—	0	—	0	—	0	—	1	—	1	—	1	—	0	—	0	—	0
CPN	8	4	1	1	2	1	2	1	—	0	1	1	8	7	3	2	—	0	1	1	1	1
PSP	1	0	1	0	—	0	—	0	—	0	—	1	2	2	1	1	—	O	—	0	1	9
SGP			—	0	—	—	2	2	3	3	2	2	—	0	4	3	5	5	—	0		
GPV	2	3	1	1	1	1	1	2	—	1	1	1	—	0	—	1	—	1	—	0		
BP	—	0	—	0	1	1	1	2	2	3	—	1	1	1	—	1	1	1	1	5	1	2
RKPN											—	0	—	0	—	0					—	0
FNP			2	4																		
BR									1	0												
	55	55	55	55	47	47	59	59	71	71	59	59	79	79	83	83	47	47	75	75	59	63

Zetelverdeling Tweede Kamer, indien de verkiezingen van 27 maart voor dit lichaam gehouden waren.

	Officiële zetelverdeling 1972	Herrekende verdeling 1972 1)	Op basis uitslagen Pro Staten 1974
PvdA	43	40	44
D'66	6	6	1
PPR	7	7	7
PKU	—	3	3
	56	56	55
KVP	27	11	11
ARP	14	8	6
CHU	7	5	7
CDA	—	24	23
	48	48	47
VVD	22	22	30
DS'70	6	6	2
CPN	7	7	5
PSP	2	2	2
SGP	3	3	3
GPV	2	2	2
BP	3	3	4
RKPN	1	1	—
	150	150	150

1) Herberekend in verband met deelneming van PKU en CDA in 1974. De zetels die in het staatje zijn toegerekend aan de PKU (Progressieve Kombinatie Utrecht) zouden bij Kamerverkiezingen in de praktijk alle toevallen aan de PvdA, waardoor deze partij in de Kamer zou verschijnen met 47 zetels.

Tenslotte is nog vermeldenswaard het succes van de Frysk Nasjonale Partij (FNP), die in de provincie Friesland groeide van 4,5% bij de Statenverkiezingen in 1970 naar 7,4%. Zij verdubbelde daarmee hei zeteltal van 2 op 4.

Reacties

Premier Den Uyl was ,.enorm voldaan" over de uitslag van de Statenverkiezingen. Hij zag geen enkele aanleiding om aan het programma of de samenstelling van het kabinet iets te veranderen. ,,Ondanks alles wat er is gebeurd, de moeilijkheden die het kabinet heeft doorgemaakt, is dit een verbluffende uitslag", zei de minister-president voor de televisie.
Hij was zeer verheugd, dat de Statenverkiezingen niet een herhaling zijn geworden van de ,,enorme klap" die de PvdA in 1566 kreeg, toen het kabinet-Cals nog maar kort regeerde: een verlies van 4,5%. De ruim 2% winst die de PvdA nu geboekt heeft, brengen haar op het peil van de beste Statenverkiezingen na de oorlog. Het kabinet heeft een sterkere positie ve worven, aldus de premier. Hij had ,,ongetwijfeld grote problemen" vcor het kabinet verwacht, wanneer de KVP opnieuw groot verlies had geboekt.
D'66 is nu wel in een moeilijke pssitie gekoinen, maar het kabinet is gevormd op basis van de Kamerverkiezingen van 1972. ,,We moeten doorgaan in onze koers en de afspraken nakomen", aldus Den Uyl.
Voor de ARP, die een klein verlies moest incasseren, zag hij geen reden vcor zenuwachtigheid. Er is wel sprake van meer dan de traditionele wisseling van kiezers tussen ARP en CHU, maar de ARP zit toch nog 1 à 2% boven de CHU, zei de minister-president.

De grootste winnaar, VVD-leider Wiegel, had na de winst bij de Kamerverkiezingen van eind 1972 niet verwacht, dat ,,wij er nu nog een dergelijk groot stemmenpakket aan konden toevoegen".

Heel belangrijk vond de oppositieleider, dat de confessionele partijen samen hun aanhang hebben weten te stabiliseren, vooral door het resultaat van de CHU-campagne. De ARP, vrueger altijd een hecht bolwerk, heeft echter ,,dik verloren", meent Wiegel. Hij hoopt dat de achterban van de ARP zal gaan vragen om terugkeer van ex-premier Biesheuvel als leider.

De fractievoorzitter van de CHU, dr. Kruisinga, zei, dat zijn winst bij de Statenverkiezingen voor een deel te danken is aan de ,,duidelijke oppositie" die de Unie op landelijk niveau tegen het kabinet-Den Uyl heeft gevoerd. De positie van de CHU zal niet veranderen, kondigde hij aan: loyaai meewerken aan het CDA, evenwel in oppositie tegen de manier waarop het kabinet tot stand is gekomen en tegen een aantal belangrijke beleidsonderdelen.

Een duidelijke tendens tot stabilisering van de christen-democratische partijen signaleerde mr. Andriessen (KVPj. Zeker tegen de achtergronden van de sombere voorspellingen die gemaakt zijn, is het verlies zeer gering te noemen en het CDA is bij de kiezers duidelijk aangeslagen, aldus de KVP-leider.
Merkwaardig noemde hij het, dat de PvdA, die anders bij Statenverkiezingen niet zo gelukkig is, nu winst maakt. Dat duidt op ondersteuning van een beleid dat redelijk evenwichtig is. Geen radicalisering dus, zei Andriessen.

Tot dezelfde conclusie kwam oud-minister Schmelzer. De PvdA kan Keerpunt '72 niet uitvoeren wegens haar christen-democratische regeringspartners. Over deze gematigde koers zijn de kiezers kennelijk tevreden en dat geeft mij vertrouwen voor de toekomst, zei hij.

Volgens prof. Steenkamp, de voorzitter van het CDA, is de stabilisatie van de christen-democratische partijen samen de verrassing van deze verkiezingen. ,.Wij zijn op weg om opnieuw de grootste combinatie in de Nederlandse politiek te worden".

Ed van Thijn, fractieleider van de PvdA, zei in de nieuwe verhoudingen ,,zekergeen nachten van Andriessen of van wie dan ook" te verwachten, omdat de verkiezingsuitslag vertrouwen in het kabinet iiiustreert.

De PPR heeft volgens fractieleider De Gaay Fortman jr. winst kunnen boeken, omdat ze bereid was compromissen met anderen te sluiten, maar tegelijkertijd haar idealen overeind hield.

Staatssecretaris Van Dam (PvdA) meent, dat de PPR ,,op de rand van de afgrond balanceert", evenals D'66 en DS'70. Uit het onderzoek naar de herkomst van PPR-kiezers trok hij de conclusie, dat de PPR een ,buitengewoon ontrouwe" aanhang heeft.

,,Desastreus" noemde mevrouw Wassen, fractievoorzitster van D'66 in de Eerste Kamer, die zelf geen kans maakt herkozen te worden, de uitslagen voor haar partij. Evenals partijvoorzitter Ten Brink wilde zij, dat D'66 zich op korte termijn over haar voortbestaan gaat beraden. (Mejuffrouw Goudsmit heeft tijdens de campagne nog gepleit voor hervorming van D'66 in actiegroepen wanneer de Statenverkiezingen minder dan 2% zouden opleveren.)

De fractievoorzitter van D'66 in de Tweede Kamer, dr. Terlouw, zou evenals premie Den Uyl, veranderingen in het kabinet of het regeringsprogramma onjuist vinden, omdat de zetelverdeling in de Tweede Kamer niet verandert.

Teleurgesteld toonden zich de DS'70-Kamerleden Drees en De Brauw over het verlies van hun partij. De Brauw weet het vooral aan de onbekendheid van de kandidaten, omdat DS'70 voor het eerst heelt meegedaan aan Slatenverkiezingen. Ook in de prescnlatie in de campagne heeft DS'70 een nadelige positie ingenomen, vond De Brau-J;.
Drees wil ,,enthousiast" doorgaan met de partij. Ook De Brauw zag daar alle reden toe. Het is slechts schijn. meende hij, dat

de PvdA minder radicaal zou zijn geworden,
Mr. Aantjes (ARP) zei ,,wat teleurgesteld" te zijn, al had hij wel verlies voor zijn partij verwacht. vooral gezien de grote moeilijkheden die de ARP bij de kabinetsformatie moest doormaken. Daartegenover staat, dat het CDA zicli als geheel heeft kunnen handhaven.

Perscommentaren

Het Parool (onafh soc) Het waren de verkiezingen der tevrederiheid De unieke situatie, dat zowel de grootste regeringspartij als de grootste oppositiepartii kon winnen, is het gevolg van het grote aantal splinterpartijen Ongeacht de typische regionale partijen, waren er ditmaal elf splinterpartijen die minder dan 5% van het aantal stemmen haalden Tezamen vertegenwoordigen zij iets meer dan 30% van het kiezersvolk en binnen deze groepering zijn de meeste verliezen gevallen Dat de twee polen van het politieke leven, de progressieve en de behoudende, zijn versterkt was wat de VVD betreft wel te verwachten dat het ook voor de grootste regeringspartij geldt, is een bewijs van haar vermogen weer een duidelijk aansprekend progressief beleid te voeren De uitslag zal geen ,nacht van Andriessen" in de hand weilrcn

De Waarheid (comm.): Er zijn onder de in de regeringscoalitie optredende partijen vrij duidelijke verschuivingen opgetreden. De basis van het kabinet is duidelijk niet meer dezelfde als drie maanden geleden. Die basis is niet verbreed maar versmald. Voor de zelfgenoegzaamheid waarmee de leiding van de PvdA haar verkiezings-winst begroette is na nadere analyse van de uitslagen van deze Provinciale Staten-verkiezingen geen reden.
Niet alleen zullen als gevolg van de verschuivingen tussen de regeringspartijen de bestaande tegenstellingen in de coalitie oplaaien, maar ook is de destructieve rechtse oppositie van de VVD versterkt uit de bus gekomen evenals de CHU. De situatie draagt voor de werkende bevolking duidelijke gevaren in zich.
De campagne via radio en tv heeft de afgelopen weken de vorm aangenomen van een rechtstreekse politieke censuur die zich voor alles richtte tegen de Communistische Partij Nederland.

Het Vrije Volk (soc.): De verkiezingen voor de Provinciale Staten zijn in sommige opzichten verrassend verlopen. Niet de forse winst van de VVD was zo opvallend. Die was immers al honderd maal voorspeld. Verrassend vooral was de duidelijke w-inst van de PvdA. Het zou wel eens zo kunnen zijn dat het optreden van Den Uyl zelf een grote rol heeft gespeeld. Het kabinet-Den Uyl heeft als totaal zonder pijn de strijd doorstaan. Deze uitslagen bezorgen de ploeg geen grote problemen.

Leeuwarder Courant: Zelden zijn er zoveel politici en kiezers geweest die kunnen jubelen dat hun partij of groepering heeft gewonnen. De verkiezingsuitslagen stemmen terecht tot voldoening. Zij tonen dat het kiezersvolk niet op hol is geslagen door de oliecrisis. Gunstig is dat het aantal thuisblijvers aanmerkelijk lager was dan bij de vorige statenverkiezingen. Verder is het winst dat de kiezers zich beginnen af te wenden van de splinter-, mode-. protest- en getuigenispartijen. De verdubbeling van de Frysk Nasjonale Partij in Friesland is een signaal, dat Friesland ernstig genomen wil worden als provincie.

NOS VERKIEZINGSONDERZOEK

- de winst van de VVD komt van KVP (25 %), PvdA (14) nieuwe kiezers (11) DS 70 (10) ARP (8), D 66 (7) en overigen (14) De vaste aanhang van de VVD is 68' o
- winst van de PPR PvdA (23), nieuwe kiezers (21), D'66 (12) en KVP (9) De vaste aanhang van de radicalen bedraagt minder dan de helft nl 45% Hun verlies ging naar PvdA (42), VVD (12), CDA (11) en PSP (101
- de winst van de PvdA, die een vaste aanhang van 78% bleek te hebben, komt van nieuwe kiezers (19), KVP (14), D'66 (13), PPR (12), niet-opkomers In '72 (12), VVD (7) overigen (23) Van de KVP bleken tweemaal zoveel kiezers naar de VVD te zijn gegaan als naar de PvdA De PvdA en de PPR ver'oien ongeveer evenveel aan elkaar Het verlies van de CPN ging voor 00: raar de PvdA
- verlies D'66 PvdA (39), PPR (20) VVD (18) CDA (8) en overigen (15)
- verlies DS'70 VVD (42), PvdA (20), CDA (10) PPR (6) KVP (4), CHU (4 en overigen (14)
- ARP en CHU wisselden maar weinig kiezers uit 3% van de AR-kiezers had eerder CH gestemd van de CH-kiezers was 7% afkomstig van de anti's
- van de nieuwe kiezers ging 30% naar de PvdA, 21% stemde CDA, 18% koos PPR. Voorts: VVD (15), PSP (5), overigen 11.
- van de RK-kiezers gingen de stemmen naar: PvdA (191, VVD (19), CDA (45), PPR (7), D'66 (1) en overigen (11). Gereformeerden: PvdA (8), D'66 (0,5), PPR (6), VVD (11), CDA (56), overigen 18,5 (daaronder begrepen GPV met 8 en SGP met 5%).
- stemgedrag nieuwe kiezers in %

	1971	1972	1974
PvdA	20	23	30
KVP	17	9	110
PPR		19	15
VVD	8	15	18

De Telegraaf (onafh. cons.): De PvdA is een sterke partij ter linkerzijde gebleven. De politieke tegenvoeter, de VVD, heeft aan gewicht gewonnen, waardoor tevens de basis van deze partij naar het midden moet zijn verbreed. Zowel deze ontwikkeling als de handhaving van en de verschuiving binnen het christen-democratische blok zullen er in elk geval toe leiden, dat het kabinet-DenUyl zeer voorzichtig moet inanoeuvreren. Als de PvdA deze conclusie niet zou trekken, dient zij er rekening mede te houden dat bij de Statenverkiezingen, die geheel in het teken van de landswolitiek hebben gestaan, zich in feite ook een alternatieve regeringscombinaiie heeft aangediend

De Tijd (R.-K.): De partijen die het kabinet schragen, respectievelijk stutten hebben gezamenlijk inderdaad een licht verlies geleden. Maar men is met wiskunde in plaats van met politiek bezig als men geen bijzondere betekenis zou hechten aan de aanzienlijke winst van de PvdA, de partij die dominant is in de huidige regeringscombinatie. Dat de KVP nagenoeg gelijk gebleven is en dat de ARP een beperkt verlies geleden heeft, mag jegens het in moeilijke tijden soms moeilijk opererend kabinet minstens als een meevaller worden beschouwd
De slotsom van de verschuivingen rechtvaardigt geen dramatische ontwikkeling voor de landspolitiek

De Volkskrant (onafh. progr.): Zowel de PvdA als de VVD kan tevreden zijn. Beiden zijn als overwinnaars uit de Statenverkiezingen te voorschijn gekomen. Dat betekent, dat de opdeling van de kiezers in twee grote groeperingen tot op zekere hoogte doorgaat. De voorstanders van het huidige kabinet-Den Uyl voelden duidelijk behoefte om zich voor de Partij van de Arbeid te bekennen. De tegenstanders toonden niet minder duidelijk voorkeur voor de partij van Wiegel, de felste bestrijder van dit kabinet.
De uitslag van deze verkiezingen zal de voorstanders van de CDA-gedachte ongetwijfeld stimuleren om met deze samenwerking door te gaan. De grote vraag is dan echter in welke richting. Het antwoord daarop is zowel voor winnend links als rechts uiterst belangrijk.

NRC/Handelsblad (lib.): De kiezers hebben voorzichtig ja gezegd op de vraag of Nederland politiek gesproken opgroeit. Het politieke toneel is duidelijker geworden, doordat velen zich van de marginale partijtjes hebben afgewend. Toch zitten er in de blokvorming nog wel een aantal onduidelijkheden. De confessionelen dragen nog altijd hun oude verwarring bij aan het politieke spectrum. En al schrikt de VVD nog altijd terug van het etiket ,,conservatief", toch wordt het steeds evidenter, dat zij aanslaat bij naar rechts vallende kiezers. Daar is niets tegen. Ons land zou gebaat zijn met een conservatieve partij Engelse stijl. Een probleem der duidelijkheid blijft alleen dat het liberale erfgoed niet conservatief is. Een zich liberaal noemende partij hoort in het midden thuis.

Algemeen Dagblad (onafh.): De grote winnaar van deze Statenverkiezingen is ongetwijfeld de VVD. Het merkwaardige van deze winst is de herkomst ervan. Zij is niet van rechts gekomen; met deze stembusuitslag is de VVD toch wel typisch de partij van de middenmoot gebleken. Wat er ,,rechts" kan worden genoemd, is volgens de cijfertjes bezig geweest zijn heil te zoeken bij Koekoek. De totale slotsom kan nauwelijks iets anders zijn dan dat er — wat het regeringsbeleid betreft — geen wijziging komt. De PvdA zal met Den Uyl als premier — wat doorslaggevend is — haar sterkere positie geenszins kunnen gebruiken om haar socialistische stempel nog meer op het beleid te drukken, daar D'66 van het toneel is gevaagd. Waartegenover staat, dat de sterkste regeringspartner nu de KVP is. (NRC/H'blad, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 198/1 e.v. — 1970)

BELGIË

AARDOLIEPRIJZEN VERHOOGD

De regering heeft op 25 maart ingestemd met een aanpassing van de prijzen voor aardolie. Per ton afgewerkte produkten wordt de prij? verhoogd met 1.239,47 fr. Tevens werd aangekondigd dat een overleg-en controlecomité voor de aardolie zal worden opgericht.
De regeringsbeslissing werd vooraf-

gegaan door langdurige onderhandelingen met de Belgische Petroleumfederatie, tijdens welke de oliebevoorrading van het land dreigde in gevaar te komen.

Conflict met oliemaatschappijen

Ingevolge de aanpassing van de prijzen door de Arabische olieproducerende landen, hadden de oliemaatschappijen begin 1974 laten welen, dat een verhoging van de verkoopprijzen op de Belgische markt onverwijld diende te worden toegestaan. Hoofdzakelijk onder druk van het (linkse) Algemeen Belgisch Vakverbond, dat de noodzakelijkheid van een prijsverhoging betwistte en verwees naar de hoge winstmarges van de oliemaatschappijen, had de regering negatief gereageerd op het verzoek. Dat de regering demissionair was en de politieke partijen zich in volle verkiezingscampagne bevonden, bemoeilijkte uiteraard het gesprek tussen de overheid en de Petroleumfederatie.

Op 22 febr. deelde de socialistische minister van economische zaken Claes de oliemaatschappijen mede dat de regering via een lijst met 13 vragen bijkomende gegevens wenste te verzamelen m.b.t. de aanvraag tot prijsverhoging. Tevens herinnerde hij eraan dat de oliesector sedert 7 nov. 1973 opgevorderd was en niet het recht had olieprodukten aan de omloop te onttrekken. In een open brief antwoordde de Petroleumfederatie, dat het bestaande prijzenstelsel erop neerkwam, dat de olienijverheid de Belgische markt subsidieert. De federatie drong aan op een objectief onderzoek van het prijzenprobleem, waarbij enkel zou worden rekening gehouden met financiele en economische gegevens.

Ook deed de federatie opmerken dat het regeringsverzoek om nadere informatie over de olieprijzenstructuur wel bevreemdend mocht heten, gelet op het maandenlange onderzoek over de eventuele vestiging van een olieraffinaderij nabij Luik (Ibramco).

De stugge houding van de regering bracht mee dat bepaalde oliemaatschappijen (Esso en ELF) de invoer van ruwe olie stopzetten en andere maatschappijen (Seca, Total, Trading) hun activiteit gingen afremmen. Wèl stond de regering aan de pomphouders en verdelers een verruiming met 0,30 fr per liter benzine en dieselolie toe voor de distributiemarge, maar die maatregel werd de volgende dagen snel geneutraliseerd door de geleidelijke vermindering van de olievoorraden, wat heelwat pomphouders verplichtte zuinig om te springen met de levering.

Op 28 febr. zei de regering dat de maatschappijen, die niet langer over voldoende olie beschikten voor de bevoorrading van hun klanten, desnoods de z.g. strategische voorrader. mochten aanspreken.

Op 1 maart begon op het ministerie van economische zaken een dienst ,,opeisingen" te werken, die zorg droeg voor de oliebevoorrading van ziekenhuizen, scholen, tuinbouw, ondernemingen en andere prioritaire sectoren.

Op 6 maart overhandigde de Petroleumfederatie haar antwoord op de 13 vragen van de regering. In een openbaar gemaakt dossier zette de federatie tevens uiteen, dat de oliemaatschappijen op abnormale voorwaarden de Belgische markt dienden te bevoorraden. Zij herinnerden eraan dat een liter super-benzine in België 3,60 fr kost tegen 5,67 fr in Nederland, 6,47 fr in Frankrijk, 6,29 fr in de Duitse Bondsrepubliek enz. (gemiddelde netto-verkoopprijs zonder accijns en BTW.)

Op 11 maart deelde de firma BP Belgium mede dat haar voorraden waren opgebruikt en dat zij de bevoorrading ging stilleggen.

De Petroleumfederatie had intussen, in het beraad met de overheid, vooropgesteld dat een prijsaanpassing van 2.000 fr per ton afgewerkte produkten een minimum betekende. Die eis kwam op 18 en 19 maart ter sprake in de Prijzencommissie. Hij kreeg er de steun van de vertegenwoordigers der werkgevers, maar stuitte op radicaal socialistisch verzet: zowel het Algemeen Belgisch Vakverbond als de socialistische coöperatieven wezen elke prijsverhoging af. De christelijke en liberale vakbonden, de landbouwers en de consumenten zeiden een aanpassing van 700 fr te willen aanvaarden. De zelfstandigen zeiden dat de prijs moest worden afgestemd op die van het buurland met de laagste prijs, i.c. Nederland, wat een aanpassing van 1.700 fr betekende.

Op 20 maart dreigde de firma Chevron met de stopzetting van de invoer van ruwe olie en met het stilleggen van de raffinaderij te Feluy, die ongeveer een kwart van de zware stookolie voor de Belgische nijverheid levert. In de regering bleven de sorialistische ministers evenwel ieder voorstel tot prijsverhoging afwijzen.

Op 21 maart maakte de Petroleumfederatie bekend, dat de meeste oliemaatschappijen hun normale commerciële operaties hadden stilgelegd of op het punt stonden zulks te doen.

Het Nationaal comité voor economische expansie, dat de regering en de sociale partners verenigt, slaagde er op 23 maart niet in een akkoord te bereiken. Het Verbond der Belgische Ondernemingen was wel in beginsel bereid een voorstel tot oprichting van een overleg- en controlecomité voor de aandolie, bij zijn opdrachtgevers te verdedigen, maar de onderhandeling sprong af op het regeringsvoorstel de prijs per ton te verhogen met 700 fr.

Besluit prijsverhoging

Terwijl steeds meer benzinepompen droog vielen en zowel de zeevisserij als de glastuinbouw in het nauw geraakten, stelden de christelijke en liberale ministers op 25 maart de kwestie scherp in de kabinetsraad; zij eisten van hun socialistische collega's een beslissing tot prijsverhoging. De BSP-ministers gaven daarop toe. De kabinetsraad besliste de prijs te verhogen met 1.239, 47 fr en tevens een overleg- en controlecomité voor de aardolie op te richten. Over de modaliteiten tot spreiding van de prijsverhoging over de verschillende produkten (benzine, stookolie voor huishoudelijk verbruik, zware olie voor de industrie) werd de volgende dagen nog door de regering overleg gepleegd.

Tegen de beslissing tot prijsverhoging rees onmiddellijk scherp verzet vanwege het linkse vakverbond en de socialistische partij, die in communiqué's protesteerden. De Belgische Petroleumfederatie zei bereid te zijn ,,uit burgerzin" de bevoorrading van het land voor één maand te waarborgen, op voorwaarde dat een minimum-verhoging van 1.335 fr werd toegestaan, dat de verhoging beter gespreid werd over de produkten; en dat een comité van deskundigen de prijzenstructuur zou onderzoeken.

De federatie bleef er immers bij, dat haar minimum eis van 2.000 fr redelijk en noodzakelijk was. Op 28 maart deelde de regering mede, dat zij vasthield aan het bedrag van 1.239 fr. Op 30 maart maakte zij bekend, hoe de verhoging gespreid wordt: benzine: + 1,24 fr per liter; dieselolie: + 1,24 fr; olie voor huisbrand: + 0,30 fr; zware stookolie: + 1,54 fr. (In die bedragen zijn de belastingen niet inbegrepen.) De nieuwe prijsverhoging werd van kracht per 1 april.

LATIJNS-AMERIKA

NED. ANTILLEN

NVP-LEIDER EVERTSZ **FORMEERT** REGERING

Ruim vier maanden na de Statenverkiezingen (pag. 609/2-'73 e.v.) en na tweeëneenhalve maand van informatie- en formatiewerk heeft de NVP-leider Juancho Evertsz op 12 dec. '73 een nieuwe regering voor de Nederlandse Antillen gevormd, die kan rekenen op de steun van zeker 15 van de 22 Staterileden, waarmee een tweederde meerderheid is verzekerd. Het nieuwe kabinet valt op door zijn nieuwe gezichten en door de afwezigheid van oude bekenden, aldus de *Amigoe di* Curaçao.

De twee partijen welke sedert 1954 steeds in de Antilliaanse regering vertegenwoordigd zijn geweest, de DP van Curacao en de PPA van Aruba staan nu aan de kant en de nieuwe partij MEP, die bij deze verkiezing verrassend kwam opzetten (pag. 609/1-'73) kreeg meteen regeringsverantwoordelijkheid.

Het eerste kabinet-Evertsz weet zich gesteund door de volgende partijen: de NVP-Uni van Curacao met 5 zetels, de MEP van Aruba ook met 5 zetels, de onlangs gevormde nieuwe partij PSD met 3 zetels en daarnaast ook door de Statenleden van Bonaire en de Bovenwindse eilanden. Buiten het kabinet staan Frente Obrero van vakbondsleider Papa Godett met 3 zetels, de PPA van Aruba ook met 3 zetels en de vroegere gevolmachtigde minister in Den Haag, Boy Rozendal.

Juancho Evertsz heeft een lange en soms nogal verwarrende weg moeten afleggen voordat hij zijn werk bekroond zag, aldus A m i g o e d i C u r a ç a o. De grote winnaars van de verkiezingen. MEP en NVP-U hadden zich gekenmerkt door een tamelijk nationalistische aanpak, maar dan wel nationaal gezien op eilandelijk vlak. Vooral de MEP wist met zijn leuze voor een aparte status van Aruba de kiezers achter zich te krijgen.

Nu is het verzoenen van dit soort insulaire gedachten niet zo gemakkelijk.

Daarom heeft het er enige tijd op geleken dat de MEP buiten het kabinet zou blijven. Ironisch genoeg was plotseling de eis van de Arubaanse PPA, de grootste politieke tegenstander van de MEP, dat de MEP regeringsverantwoordelijkheid zou moeten dragen, welke het bijna klaar gekomen formatiewerk aanzienlijk verlengde en uiteindelijk tot resultaat had, dat de PPA zich buiten de regering plaatste.

Anders lag het met de DP van Curacao, welke tot heden toe altijd in het kabinet vertegenwoordigd is geweest. Deze partij zag zich door een scheuring, welke voor de verkiezingen al duidelijk werd maar zich formrel pas na de verkiezingen voltrok, ineens gekortwiekt.

Premier Evertsz

Van de vier statenzetels, welke men up 3 augustus won, werden er drie door de ,,afvalligen" meegenomen om daarmee een nieuwe fractie te vormen, welke luistert naar de mooie naam Sociaal Democratische Partij PSD. Het wonderlijke feit doei zich nu voor. dat er dadelijk drie mensen in de staten zitten die de leiding van de DP hebben (gehad) en wel Ciro Kroon, die minister gaat worden namens de PSD en die al drie jaar geleden met de DP brak, verder Ronchi Isa, tot voor kort DP-voorzitter en nu voorzitter van de PSP en Boy Rozendal, die de leiding van de gekortwiekte DP heeft overgehouden.

Het was voor (in-)formateur Evertsz dus voorzichtig manoeuvreren geblazen langs deze DP brokken en MEP-klippen. Er deden zich namelijk ook nog andere problemen voor: Bonaire en de Bovenwinden grepen de kans aan om als eenlingen in de staten tijdens het formatiewerk eisen te gaan stellen. Eén daarvan was, dat er een Bsnairiaan en een Bovenwinder in het Kabinet opgenomen zouden moeten worden. Als Eilandgebieden, welke financieel afhankelijk zijn van de Centrale Regering, omdat men bijna geen eigen inkomsten heeft, wilde men meer invloed krijgen in het beleid. Vooral ook, omdat een eventuele onafhankelijkheid van de Antillen voor deze ,,arme" eilandgebieden niet erg gelegen komt.

Osk aan deze eis is nu min of meer voldaan. De grootste winnaar bij deze Kabinetsformatie zal de MEP blijken te zijn. De leuze, aparte status voor Aruba, heeft geen windeieren gelegd, maar drukt zwaar zijn stempel op het komend Kabinet. De Eilandgebieden zullen namelijk aanzienlijk zelfstandiger gaan worden en minder vast verbonden zitten aan de Centrale Regering. Hoe dit allemaal uit zal gaan pakken, dat zal de toekonist gaan leren. Aldus de A m i g o e.

Formatie

Op 11 oktober werd de fractievoorzitter van de Nationale Volkspartij Unie, J. M. G. Evertsz, door gouverneur Leito tot informateur benoemd. De informatie-opdracht luidde een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid tot vorming van een kabinet op brede basis te komen, dat op tenminste een tweederde meerderheid van de stalen berust en een weerspiegeling is van de verhoudingen tot uitdrukking gebracht in de uitslag van de op 3 augustus 1973 gehouden verkiezingen van de leden van de Staten van de Nederlandse Antillen. Evertsz aanvaardde de opdracht.

De informateur begon daarop een serie informatiebesprekingen met overheidsfunctionarissen in landsdienst, de gezaghebbers van Aruba en Curacao en vertegenwoordigers van handel en bedrijfsleven en van vakverenigingen.

Verder sprak Evertsz met de MEP-leider Betico Croes en de woordvoerder van de NVP-U, R. F. McWilliam Op 23 okt sprak de informsteur met R. J. Isa en de statenleden F. J. Pijpers en R. Elhage, deel uitmakend van de demissionaire regering.

Evertsz sprak ook met de vertegenwoordigers van de verschillende eilanden, deel uitmakend van de Nederlandse Antillen. Daartoe was hij op 24 oktober op Sint Maarten, op 25 oktober op Sint Eustatius, op 26 en 27 oktober resp. op Saba en Sint Maarten en op 29 en 30 oktober resp. op Bonaire en Aruba.

Tijdens de informatie-besprekingen met vertegenwoordigers van de Arubaanse MEP, kwam ook de aparte status van het eiland Aruba ter sprake.

Volgens de Amigoe di Curacao van 9 november liet de MEP op schriftelijke vragen van Evertsz weten vast te houden aan het beginselprogramma van de partij waarin o.a. staat dat Aruba geen deel wenst uit te maken van een staatkundige eenheid die de Antillen heet.

Wel was de MEP voorstander van een geïnstitutionaliseerde vorm van samenwerking op financieel-economisch, sociaal en cultureel gebied met de overige eilanden. In het bijzonder spreekt de MEP de bereidheid uit de minder draagkrachtige eilanden naar beste vermogen bij te staan. Als eerste alternatief bij onafhankelijkheid presenteert de MEP een aperte status voor Aruba met staatsrechtelijke banden met Nederland. Hieruit kan worden afgeleid dat de MEP voorshands tegen de onafhankelijkheid is.

,,Voor de goede orde dient wel gesteld te worden dat bij bestendiging van de staatsrechtelijke banden met Nederland, MEP - zich gerugge-steund wetend door de overgrote meerderheid van de Arubaanse be-

volking — alles in het werk zal stellen teneinde het Statuut in dier voege te wijzigen opdat Aruba als vierde partner binnen het Koninkrijk zal voortbestaan.

Mocht ons de onafhankelijkheid evenwel opgedrongen worden, dan zullen wij geen ogenblik aarzelen de onafhankelijkheid van ,,Aruba" te accepteren. In dit verband wordt dan gedacht aan een soeverein Aruba binnen een gemenebest, naast Nederland, Suriname en de rest van de Antillen.

De status van Aruba buiten Antilliaans verband wordt derhalve primair gesteld en niet de onafhankelijkheid van de Antillen.

Voorts zal onder meer bijzondere aandacht besteed worden aan het sociaal aspect, waarbij ons streven erop gericht zal zijn die voorzieningen in het leven te roepen, die aan een ieder in onze gemeenschap een menswaardig bestaan garanderen uiteraard voor zover dit financieel-economisch haalbaar zal zijn", aldus de MEP.

De MEP verklaarde voorts het overbodig te vinden haar plannen ten aanzien van het aangaan van volkenrechtelijke banden binnen en buiten de regio in dit stadium aan de informateur kenbaar te maken.

Als allerbelangrijkste taak waarvoor de regering zich gesteld zal zien beschouwt de MEP de staatkundige structuur van Aruba en de rest van de Antillen enerzijds en hun verhouding met Nederland en/of andere landen anderzijds. Verder is de MEP ,,per definitie" bereid regeringsverantwoordelijkheid te dragen. De partij van Betico Croes achtte de kwaliteit van het kabinet van primair belang en sprak zich daarom niet uit over het aantal ministerzetels. De MEP heeft tegen geen enkele partij bezwaar als deelnemer aan de regering. De vragen over de portefeuilleverdeling acht de MEP prematuur. Wel wordt voorgesteld een portefeuille in te stellen ter realisering van de aparte status van Aruba.

Nieuwe regering

Op 12 dec. '73 zag Evertsz zijn formatiepogingen met succes bekroond en kon hij de samenstelling van de nieuwe regering aan de gouverneur bekendmaken.

Over het nieuwe regeringsprogramma, waaraan op het tijdstip van de formatie de laatste hand werd gelegd, deelde Evertsz mee, dat de nieuwe regering een positieve stelling zou innemen t.a.v. de toekomstige status van de Nederlandse Antillen en dat het beleid erop gericht zou zijn om een Antilliaanse staatsvorm te reconstrueren met een zeer grote mate van zelfstandigheid, waarbij het bestuur meer in handen zal komen van de eilandgebieden.

Er zou een geplande en begeleide sociale politiek worden gevoerd waarbij beide exponenten, zowel het sociale als het economische tot uiting zou komen in het algemene beleid van de regering. Het financiële beleid zou in het belang van het land en de eilandgebieden worden gevoerd.

De samenstelling van de nieuwe regering als volgt:

Premier en algemene zaken - Juan Miguel Greorio Evertsz (NVP-U); volksgezondheid en welzijnszorg - mevr. Lucina Elana da Costa Gomez-Matheeuws (NVP-U); sociale zaken en arbeid - drs. Rufus F. Mc William (NVP-U); justitie en vicepremier - Edgar Joaquin (Watty) Vos (MEP); staatkundige structuur eilandgebieden en onderwijs - mr. Hendrik Seferino Croes (MEP); financiën - Efraim Medardo de Kort (MEP); economische zaken, sport, cultuur, recreatie - Ciro Dominico Kroon (PSD); verkeer en vervoer - ing. Ernest Voges (onpartijdige-Bovenwinden); welvaartszorg - Miguel Arcangel Pourier (onpartijdig-Bonaire); gevolmachtigde minister Den Haag - drs. R. F. Pieternella (NVP-U).

Hieronder geven wij een beknopte levensbeschrijving van de premier:

Juan Miguel Greorio Evertsz werd op 8 maart 1923 op Curaçao geboren. Evertsz heeft op Curaçao in 1941 zijn Mulo-diploma behaald en daarna in 1948 zijn adjunct-commies diploma.

Van 1949 tot 1951 was hij secretaris-generaal van de Union Nacional di Trahador di Haf y Union Maritimo Curazolenyo (Nationale Unie van Havenarbeiders en Maritieme Unie Curaçao).

Van 1952 tot 1961 was Evertsz lid van de eilandsraad van Curaçao en fractieleider van de NVP-fractie in dat college. In 1969 werd hij lid van de staten van de Nederlandse Antillen en fractieleider van de NVP. Van 1955 tot 1960 was Juancho Evertsz gedeputeerde van financiën en volkshuisvesting voor Curaçao. Van 1967 tot mei 1973 was hij lid van de eilandsraad en fractieleider van de NVP-U.

Evertsz was in 1966 één van de medeoprichters van de politieke partij (Union Reformista Antillano) URA, die later overgegaan is in de NVP en waarvoor nu de U staat achter de afkorting NVP-U.

Sinds 1968 is Juancho Evertsz voorzitter van de NVP-U en sinds 1967 lijsttrekker voor deze partij.

Evertsz is voorzitter van de Koninkrijkscommissie van de Nederlandse Antillen van 1971 tot heden.

Regeringsverklaring

Op 31 januari sprak Evertsz de regeringsverklaring van de nieuwe regering uit. Hij deed het programma voor de komende tien jaar uit de doeken. Onderwerpen in het programma zijn: staatkundige structuur, onafhankelijkheid, garanties en bindende afspraken vóór de overgang naar de soevereiniteit, betrekkingen met het buitenland, rechtszekerheid, openbare orde en veiligheid, economische ontwikkeling, sociale voorzieningen, arbeid, onderwijs, cultuur, recreatie en sport, welzijnszorg, verkeer en vervoer, welvaartszorg, volksgezondheid en financiën,

Ter waarborging van de belangen van de bevolking achtte de regering het gewenst zich volgens een plan op de soevereiniteit voor te bereiden. Dat wil zeggen dat de Antilliaanse regering onder andere het tijdstip waarop en de omstandigheden waaronder de soevereiniteit zal beginnen, zal bepalen aan de hand van de belangen van de bevolking van de eilanden, aldus de premier.

De regering in Willemstad stelde zich op het standpunt dat voor de onafhankelijkheid garanties vereist zijn ten aanzien van:

- internationale erkenning van het land- en zeegebied
- voortzetting van technische en financiële hulp
- regeling van de nationale en eilandelijke schuldenlast
- nieuwe economische, sociale en culturele samenwerkingsverbanden
- de cassatierechtspraak.

In de eerste plaats wil de nieuwe Antilliaanse regering goede betrekkingen met de nabuurlanden onderhouden. Door de ligging van de eilanden en de samenstelling van de bevolking hebben de Nederlandse Antillen steeds een brugfunctie vervuld tussen het Caribische gebied, het Amerikaanse continent en Europa. Vooral voor de brede laag van de bevolking hangen de toekomstmogelijkheden nauw samen met deze brugfunctie.

Wat de welzijnszorg betreft zal de regering in het bijzonder aandacht besteden aan de verbetering van de positie van de vrouw.

De financiën baren de regering zorgen. Volgens de regeringsverklaring heeft de ongunstige financiële positie zodanige vormen aangenomen dat het niet mogelijk is een oplossing te vinden door beperking van de uitgaven. Zij kondigt een drastische wijziging van het personeelsbeleid aan. (Antilliaans Nieuws, NRC/H'blad, ANP)

Voortzetting volgende aflevering

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesmglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen

PRESIDENT POMPIDOU OVERLEDEN

De Franse president Georges Pompidou is op 2 april in zijn Parijse appartement vrij onverwachts overleden. Er deden al geruime tijd geruchten de ronde dat de president ernstig ziek was en de laatste tijd moest Pompidou verschillende malen afspraken afzeggen, maar van officiële zijde werd steeds ontkend dat het staatshoofd ernstig ziek was. Ook in het officiële communiqué dat na het overlijden van de president werd uitgegeven, werd gezwegen over de doodsoorzaak. Er werd slechts meegedeeld dat: de president van de Franse republiek op **2** april 1974 om 21.00 uur was overleden.

Vrij algemeen wordt aangenomen dat Pompidou is gestorven aan de ziekte van Kahler, een beenderkanker. Aanleiding tot deze gissingen is het feit dat de president de laatste tijd een opgezwollen uiterlijk had, wat het gevolg kan zijn van het gebruik van een Fepaald geneesmiddel, dat toegepast wordt bij lijders aan deze ziekte. Ook de veelvuldige griepaanvallen waaraan de president leed zouden in die richting wijzen.

Op 4 april is Pompidou in het dorpje Orvilliers, ten westen van Parijs, waar hij een buitenverblijf bezat, begraven.

Overeenkomstig zijn wens vond de pleohtigheid in besloten kring plaats. Eerder was in de Parijse kerk St. Louis-en-I'Ile een uitvaartmils gehouden, die werd bijgewoond door mevrouw Claude Pornpidou, zoon Alain en leden van de regering.

Op 5 april werd in de Notre Dame een plechtige herdenkingsmis opgedragen door de aartsbisschop van Parijs, kardinaal Marty, die werd bijgewoond door 50 staatshoofden en regeringsleiders onder wie de presidenten Nixon van de VS, Podgorny van de Sowjet-Unie, Heinernann van de Bondsrepubliek, Koningin Juliana van Nederland en koning Boudewijn van België. De presidentiële functie wordt sedert **3** april waargenomen door de voorzitter van de Senaat, Alain Pober. Op 5 april maakte de regering bekend dat op 5 mei verkiezingen voor een nieuwe president zullen worden gehouden. Wanneer geen van de presidentskandidaten in de eerste ronde een meerderheid behaalt, zal 19 mei een tweede ronde worden gehouden. Dan zal gekozen moeten worden tussen de twee kandidaten die bij de verkiezingen van 5 mei de meeste stemmen kregen. Inmiddels heeft zich een groot aantal kandidaten voor het presidentschap gemeld, onder wie oudpremier Chaban-Delmas voor de gaullistische partij, parlements-voorzitter Edgar Faure als onafhankelijk gaullist. en de trotskist Alain Krivine.

Twee serieuze kanshebbers voor het presidentschap, de socialist Mitterrand en de onafhankelijk republikein Giscard d'Estaing hebben zich op 8 april kandidaat gesteld. De eerste kan rekenen op de steun van de communisten.

Het *NRC/H'blad* gaf de volgende evaluatie van de staatsman Pompidou:

De vraag is of Pompidou de geschiedenis zal ingaan als een vooraanstaand staatsman. Pas als de tijd wat afstand heeft geschapen zal het mogelijk zijn om een gefundeerd antwoord op die vraag te geven. Maar het is uiteraard mogelijk om nu al elementen voor dat antwoord te geven.

Pompidou's beleid als president werd door twee wezenlijke trekken gekenmerkt: zijn autocratische uitleg van de grondwet en zijn doorgaans nuchtere, pragmatische aanpak van de problemen. De man die als De Gaulle's eerste minister — ogenschijnlijk althans — geen enkele moeite had om zich op de achtergrond te houden, heeft zich in zijn presidentiële ambtstermijn van een steeds autoritairdere kant laten zien. Terwijl De Gaulle zijn „domaines réservés" voornamelijk beperkte tot de buitenlandse politiek en de nationale defensie, heeft Pompidou geleidelijk aan vrijwel alle staatszaken aan zich getrokken. (...)

President Pompidou.

De overleden president stond bekend om zijn grote kennis van de dossiers. Georges Pompidou was hyper-intelligent, hij bezat een grote algemene ontwikkeling en zijn gaven als gewiekst onderhandelaar werden alom erkend. Maar ook leed de Franse president aan een overtuigend gebrek aan verbeeldingskracht, en dat gebrek is zijn beleid in toenemende mate negatief gaan beïnvloeden. Bovendien heeft zijn eens zo geroemde intuïtie hem de laatste jaren (onder druk van zijn ziekte?) steeds meer in de steek gelaten. Vast staat in elk geval dat Pompidou de afgelopen twee jaar enkele opvallende steken heeft laten vallen. Zijn Europese referendum van april **1972** bleek in binnenlands opzicht een pijnlijke desillusie op te leveren. En Pompidou's streven vorig jaar om de presidentiële ambtstermijn van **7** tot 5 jaar terug te brengen (bereidde hij toen al zijn aftreden in **1974** voor?), liep — in de slechtste tradities van de republiek — vast op verzet van een handjevol Centrum-afgevaardigden.

Voordat zijn ziekte hem geleidelijk vleugellam ging maken, heeft Gcorges Pompidou duidelijk ambities gekoesterd om met eer beladen de geschiedenis in te gaan. In de eerste jaren van zijn presidentiële ambtstermijn golden die ambities vooral Europa. Hoewel Pompidou qua achtergrond slechts weinig internationaal was ingesteld (hij sprak slechts een mondjevol Engels), was het de president al snel duidelijk dat Frankrijks toekomst in Europees kader zou liggen. Uit dat geloof kwam b.v. zijn initiatief tot bijeenroeping van de Europese ,,top" in Den Haag (eind **1969)** tot stand. In de Europese eenwording ging het overleden staatshoofd pragmatisch en omzichtig te werk, daarbij voortdurend rekening houdend met Frankrijks aversie van supranationale oplossingen. Tot zijn positieve daden behoort ongetwijfeld, dat hij in de beginjaren van zijn ambtstermijn geleidelijk de gaullistische vooroordelen tegen Engelands EG-lidmaatschap wist te neutraliseren om vervolgens in **1971** de Engelse toetreding met Edward Heath te regelen.

Dat betekende uiteraard een radicale verandering van de door De Gaulle voorgestane politiek. Toch heeft Pompidou enkele wezenlijke kenmerken van die gaullistische buitenlandse politiek gehandhaafd. al heeft hij het daarbij dan niet in de exuberante uitbarstingen van De Gaulle gezocht. Het provocerende Quebecbeleid werd onder Pompidou afgeschaft, de verhouding met Amerika werd van drama's ontdaan. Maar net als zijn voorganger bleef ook Pompidou zich tegen een supra-nationaal Europa verzetten, bleef de ontwikkeling van een nationale kernstrijdmacht de prioriteit der prioriteiten en werd ook het pro-Arabische beleid gehandhaafd. Tenslotte bleef Pompidou trouw aan de door zijn voorganger gebaande weg van ontspanning met de Sowjet-Unie.

Binnenland

De balans van Pompidou's regeringsperiode is op binnenlands gebied vermoedelijk het zwakst. In vergelijking met een opengebroken maatschappij als de Nederlandse, is de Franse samenleving na vijf jaar en negen maanden Pompidou-bewind

Weekblad 43ste jaargang No **2224,** pag **26207-26222**

nog flink verstard gebleven. Bijna zes jaar lang heeft Pompidou een man als Raymond Marcellin de gelegenheid gegeven om als minister van binnenlandse zaken zijn obsessies op het gebied van de ordehandhaving uit te leven. De massale aanwezigheid van politiepersoneel in de hoofdstad, de afluisterpraktijken tegenover politieke tegenstanders, de door censuur geknevelde staatstelevisie en de hardhandige manier waarop tegen buitenlanders, die zich aan politieke activiteiten waagden, wordt opgetreden, hebben hier voor een onaangename sfeer gezorgd, die door de tegenstanders van het regime wel als ,,pre-fascistiscti" wordt aangeduid Hoe dit ook zij, onder Georges Pompidou is Frankrijks naam er niet op vooruitgegaan.

Op het sociaal-economische gebied heeft de overleden president tijdens zijn bewind een overwegend conservatief stempel gedrukt. Het sociale stokpaard van De Gaulle, de participatie, is onder Pompidou tot een fossielachtige betekenis gedegenereerd. Van het begin af aan heeft Georges Pompidou afstand genomen tot de ,,Nieuwe Maatschappij", die de reformistische premier Chaban-Delmas in september 1969 plechtig aan de Fransen beloofde. Wel kon onder het Pompidou-regime de sociale vrede opvallend goed worden gehandhaafd. De totstandkoming van een contractuele politiek in de overheidsbedrijven heeft daartoe zeker bijgedragen.

Maar over het algemeen heeft Georges Pompidou zich in zijn sociaal-economische gedragspatroon aan de zijde van de werkgevers geschaard. Slechts een uitzonderlijke toeneming van de nationale welvaart als gevolg van een gunstige conjunctuur, heeft ernstige sociale spanningen onder zijn bewind kunnen voorkomen. Pas de laatste weken is er in Frankrijk sprake van een snelle verslechtering op sociaal gebied.

Opvolging

Voor zover bekend, heeft hem echter de tijd ontbroken om een soort politiek testament op te stellen. De tijd tot een grondwetsherziening, die de post van een vice-president bad mogelijk gemaakt, heeft hem ontbroken. Ook is het meer dan twijfelachtig, dat Pompidou een ,,kroonprinsschap" heeft kunnen voorbereiden, zoals De Gaulle dat 5 jaar geleden tenslotte met Pompidou zelf heeft kunnen doen. Het moet hem de laatste tijd, toen zijn krachten hem steeds meer ontglipten, een kwelling zijn geweest om de voornaamste troonpretendenten zo openlijk om zijn opvolging te hebben zien manoeuvreren.

De almachtigheid van de functie van staatshoofd en het ontbreken van de post van vice-president betekenen, dat Frankrik op korte termijn presidentsverkiezingen te wachten staan. Was Pompidou niet onverwacht gestorven, dan waren deze presidentsverkiezingen toch waarschijnlijk in de loop van dit jaar gekomen. Het was vorige maand immers duidelijk geworden, dat Pompidou zijn onmenselijk geworden taak niet lang meer kon uitvoeren.

Levensloop

Georges Jean Raymond Pompidou werd op 5 juli 1911 in het dorpje Montboudif in de Auvergne geboren Zijn ouders waren beide onderwijzers Hij bezocht het lyceum in Albi en Toulouse en sloot zijn middelbare-schoolopleiding af aan het beroemde lyceum Louis-le-Grand in Parijs. Vervolgens studeerde hij aan de Ecole Normale Supérieure, de befaamde lerarenopleiding, klassieke talen Daarnaast volgde hij colleges politicologie aan de Ecole des Sciences politiques

Op 24-jarige leeftijd werd hij leraar klassieke talen aan een lyceum in Marseille Inmiddels was hij in het huwelijk getreden met een studente rechten, de uit Château-Gontier afkomstige artsendochter Claude Cahor, die hij via een medestudent, de latere president van Senegal, Leopold Senghor, had leren kennen In 1942 adopteerde het echtpaar een zoon, nu arts en vader van twee kinderen

In 1938 keerden de Pompidou's naar Parijs terug waar Georges aan htt beroemde lyceum Henry IV leraar werd, een functie die hij, met een korte onderbreking in het begin van de oorlogsjaren voor het vervullen van de dienstplicht, tijdens de oorlog bleef uitoefenen In tegenstelling tot vele gaullisten heeft Pompidou niet aan het verzet deelgenomen Hoewel afkomstig uit een socialistisch milieu, zijn vader was een aanhanger van Jaures, was Pompidou in deze periode niet politiek gebonden Hij werd ook geen lid van de eerste gaullistische partij, de R P F , en trad pas in 1962 tot de UNR toe

In 1944, nadat De Gaulle Parijs was binnengetrokken, kreeg hij via een vriend een baan op het secretariaat van de generaal, waar hij belast werd met het schrijven van rapporten Na het ontslag van De Gaulle in 1916 werkte hij tijdelijk op het commissariaat voor toerisme en werd in september 1916 op de afdeling bestuursgeschillen van de staatsraad geplaatst, een functie die hij acht jaar zou vervullen

Hij bleef echter contact houden met generaal De Gaulle en ging op diens verzoek de stichting Anne de Gaulle beheren, opgericht ter nagedachtenis van de gestorven, geestelijk gehandicapte, dochter van de generaal

In 1918 nam de generaal hem op in zijn staf, maar hij bleef op de achtergrond en was niet bekend bij het grote publiek. Verder gaf hij in deze periode wat colleges aan de Ecoles des Sciences politiques en had hij zitting in de jury van de ENA, de opleiding voor hoge ambtenaren

Ondanks zijn verblijf op de achtergrond wist hij zich in deze jaren tot de grote vertrouwensman van de generaal te ontwikkelen In 1954 nam hij ontslag bij de staatsraad en aanvaardde hij een functie bij het bankiershuis Rothschild freres, waar hij in 1956 tot directeur werd benoemd

In deze jaren frequenteerden Pompidou en zijn vrouw de artistieke Parijse kringen Zijn appartement op het Ile du Saint-Louis, in het hartje van Parijs, werd een trefpunt van de kunstzinnige wereld en de Pompidou's legden een kunstverzameling aan met een duidelijke voorkeur voor de eigentijdse kunstuitingen, iets wat ook tijdens zijn presidentschap tot uiting zou komen, o a bij de inrichting van het officiele presidentiele verblijf op de Champs d'Elysées

Toen De Gaulle in 1958 weer aan de macht kwam, werd Pompidou tot directeur van het presidentiele kabinet benoemd, in welke functie hij de vertrouwensman van de generaal werd Hij Weigerde een post in de regering-Messmer e" ging na acht maanden weer terug naar de firma Rothschild, waar hij tot 1962 officieel in dienst zou blijven Wel aan-"aardde hij het lidmaatschap van de constitutionele raad.

In 1961 werd hij belast met de leiding van de onderhandelingen met de Algerijnse opstandelingen die leidden tot de akkoorden van Evian (1962), die de Algerijnse onafhankelijkheid regelden In hetzelfde jaar werd Pompidou door De Gaulle tot minister-president benoemd, een functie die hij zes jaar lang zou bekleden.

Pompidou begon zijn taak onder zeer moeilijke omstandigheden De verdragen van Evian waren zojuist ondertekend — de ontevredenheid daarover was in bepaalde kringen zeer groot — en de politieke partijen maakten zich op voor de strijd tegen de grote persoonlijke macht van de president

Binnen koate tijd trokken de vijf MRP-ministers zich terug uit de regering, na een denigrereiiae opmerking van generaal De Gaulle over de Europese integratie

Grotere moelijkheden rezen, toen De Gaulle bestloot zonder het parlement te raadplegen, een referendum te houden over een grondwetswijziging die de toekomstige presidentsverkiezingen per algemene stemming mogelijk moesten maken Het parlement nam daarop een motie van wantrouwen tegen de regering-Pompidou aan, met 280 tegen 200 stemmen De president ontbond daarop de assemblee Het referendum was slechts een gedeeltelijk succes 62% van de uitgebrachte stemmen was voór de grondwetswijziging, maar bijna een kwart van het electoraat bleef thuis

De algemene verkiezingen die daarop volgden verschaften de gaullisten een ruime meerderheid

De presidentsverkiezingen van 1965 waren geen groot succes voor De Gaulle en bij de algemene verkiezangen van 1967 werd de gaullistische meerderheid in het parlement teruggebracht tot eén, waardoor Pompidou afhankelijker werd van de coalitiegenoten, de conservatieve Onafhankelijke Republikeinen van Giscard d'Estaing.

De studentenonlusten en de daarop volgende grote algemene stakingen van 1968 kwamen als een volkomen verrassing voor het regime Op 2 mei 1968 vertrok Pompidou voor een officieel bezoek aan Iran en Afghanistan Toen hij op 11 mei terugkwam was de chaos compleet. Hij bepleitte een verzoenende houdiiig, organiseerde besprekingen tussen werkgevers en werknemers De Gaulle kondigde een referendum aan over de participatie, maar eerst na het bezoek van de generaal aan de Franse troepen in de Bondsrepubliek en de grote pro-gaullistische demonstratie, verliep de opstand en keerde de rust terug

De daarop volgende algemene verkiezingen resulteerden in een grote gaullistische overwinning

Pompidou keerde echter niet terug als premier De Gaulle deelde mee dat Pompidou voor het land in ,,reserve" werd gehouden Pompidou keerde als afgevaardigde voor Cantal in het parlement terug, waar hij zich o a scherp opstelde tegen de radicale hervormingsplannen voor de universiteit van minister Edgar Faure Na het mislukken van het referendum over de nieuwe regionale indeling van Frankrijk en de afschaffing van de Senaat in april 1969 trad De Gaulle af en werd Pompidou met grote meerderheid van stemmen tot president gekozen.

Hij benoemde Chaban-Delmas tot premier. die in juli 1972, na het magere resultaat van het referendum over Europa, werd vervangen door Messmer. (Voor een beknopt overzicht van Pompidou's binnen- en buitenlands beleid, zie pag 225/3 en 226/1)

Van Pompidou's hand verschenen Studies over Brittanicus, Taine en Malraux en een bloemlezing van de Franse poezie

WEST-EUROPA

BELGIË

DUITS STAATSBEZOEK

President Heinemann, van de Duitse Bondsrepubliek, en zijn echtgenote hebben van 26 tot 29 maart een staatsbezoek gebracht aan België. Het was het eerste officiële bezoek van een Duits staatshoofd sedert 1910.

NIEUWE PARLEMENTAIRE ZITTING

De nieuwe wetgevende kamers zijn op 28 maart voor de eerste maa! bijeengekomen. Aan de orde stond enkel het onderzoek var? de geloofsbrieven. De verkiezing van de vaste bureaus werd verdaagd tot na de vorming van de regering.
De Kamer werd voorgezeten door het op een na oudste lid, de Waals? communist, A. Delrue, die het oudste lid, R. Lefebvre, verving. Zijn voorstel om direct over te gaan tot de benoeming van het bureau, werd verworpen met 147 tegen 46 stemmen bij 1 onthouding. (De communistische fractie wenste onmiddellijk te interpelleren over de kwestie van de olieprijs.)
In de Senaat zat het oudste lid voor, de Brusselse socialist E. Machtens.

CULTUURRADEN

De nieuwe Cultuurraden zijn op 4 april voor de eerste maal bijeengekomen. De benoeming van de vaste bureaus werd verdaagd tot na de vorming van de regering. De raden zijn als volgt samengesteld:

	Nederlandse raad	Franse raad
CVP/PSC	98	40
BSP/PSB	48	61
PVV/PLP	36	21
PLDP	—	6
FDF/RW	—	40
VU	38	—
Communisten	1	4
Totaal	221	172

SAMENSTELLING SENAAT

De provincieraden hebben op 25 maart de vijftig provinciale senatoren aangeduid. Op 3 april hebben de direct verkozen en de provinciale senatoren 25 ,,nationale" senatoren gecoöpteerd. Aldus is de nieuwe senaat volledig. (Van rechtswege is ook prins Albert, als troonopvolger, lid van de senaat.)
De nieuwe samenstelling:

	Nederlandstaligen			Franstaligen			Totaal	
	Verk	Prov	Coopt	Verk	Prov	Coopt		
CVP/PSC	27	14	7	10	5	3	66	(+5)
BSP/PSB	13	6	3	16	8	4	50	(+1)
PVV/PLP	8	3	2	8	4	2	27	(—2)
RW/FDF/PLDP	—	—	—	13	6	2	21	(+2)
VU	10	4	2	—	—	—	16	(—3)
Comm.	—	—	—	1	—	—	1	(s.q.)
Totaal	58	27	14	48	23	11	181	(+3)

BLOKVORMING FRANSTALIGE LIBERALEN

De Waalse liberalen van de PLP en de franssprekende liberalen te Brussel (PLDP) hebben op 28 maart beslist één enkele parlementsfractie ie vormen.
De PLDP wordt vertegenwoordigd door een drietal kamerleden, die reeds bij de algemene verkiezingen van 1971 afstand namen van de landelijke liberale partij (PLP/PVV.)
Bij de verkiezingen van 1974 gingen zij een kartel aan met het FDF. Zij beschikken ook in de senaat over een paar zetels.
Het akkoord brengt voor de Kamer het aantal franssprekende liberalen van 9 op 12. De FDF-fractie, waar de Brusselse liberalen werden bij gerekend, valt terug van 12 leden op 9.

NIEUWE OLIEPRIJZEN

Overeenkomstig de regeringsbeslissing tot aanpassing van de olieprijzen (pag. 221/3) is op 1 april een ministerieel besluit verschenen dat van die dag af de volgende prijsregeling invoert:

superbenzine: 13,26 fr/liter; gewone benzine: 12,68 fr/liter; dieselolie: 8,06 fr/liter; fuel voor huisbrand: 3,96 fr/liter; lichte fuil voor huisbrand: 3,80 fr/liter; halfzware stookolie: 4,18 fr/kg; zware stookolie: 3,67 fr/kg; extra-zware stookolie: 3,40 fr/kg.

MODERNISERINGSPLAN SPOORWEGEN

De raad van beheer van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (NMBS) heeft in een mededeling gesteld, dat de financiële middelen waarover de maatschappij beschikt om de spoorwegen te moderniseren, ,,in erge mate ontoereikend" zijn. De raad herinnert eraan dat het Rijk op zijn buitengewone begroting voor 1974 slechts in een bedrag van 2,4 mrd fr voorziet voor het spoor, dat nochtans rijkseigendom is, en 45 mrd fr bestemt voor de modernisering van de andere verkeersmiddelen. De raad meent aan het Rijk een moderniseringsprogramma te moeten voorleggen, dat voorziet in uitgaven van ca. 6 mrd fr per Jaar, voor een periode van vijf jaar.
De NMBS wil met dat programma drie hoofddoeleinden nastreven:

- De verbetering van de kwaliteit van het reizigersvervoer op de binnenlandse verbindingen (snelheid, frequentie, regelmaat, materieel, comfort.) Hierbij wordt o.m. ook gedacht aan het ingebruiknemen van locomotieven met groot vermogen, aan de uitschakeling van oude rijtuigen, aan de verbetering van de infrastructuur.
- De versteviging van de Belgische positie op het vlak van het internationaal reizigersverkeer, o.m. door een actieve deelneming van de NMBS aan de aanleg van het net voor zeer grote snelheid, dat Londen, Parijs, Brussel, Nederland en West-Duitsland zal verbinden.
- De voorbereiding van de spoorwegmaatschappij op de te verwachten expansie van het goederenvervoer per spoor, zulks in het raam van de nieuwe politiek van energiebesparing. (De Standaard 1-4)

FRANKRIJK

MESSMER VORMT NIEUWE REGERING

Op 27 februari heeft premier Messmer het ontslag van zijn regering aangeboden. Op dezelfde dag kreeg hij van president Pompidou opdracht een nieuwe ,,kleinere en doeltreffender" regering te vormen. Op 1 maart maakte Messmer de samenstelling van het nieuwe kabinet bekend, dat uit 16 ministers en 13 staatssecretarissen bestond. De vorige regering telde 23 ministers en 15 staatssecretarissen.
De nieuwe regering is eveneens een coalitieregering, gesteund door de gaullistische Union des démocrats pour la république (UDR), de Onafhankelijke republikeinen en he? Centre démocratie et progrès (CDP). Twee ministers hebben geen politieke binding.

De samenstelling van de nieuwe regering is als volgt:

Premier - Pierre Messmer (UDR); justitie - Jean Taittinger (UDR); economie en financiën - Valéry Giscard d'Estaing (Onafh. Rep.); regionale ontwikkeling - Olivier Guichard (UDR); buitenl. zaken - Michel Jobert (partijl.); binnenl. zaken - Jacques Chirac (UDR); leger - Robert Galley (UDR); onderwijs - Joseph Fontanet (CDP); landbouw - Raymond Marcellin (onafh. rep.); culturele zaken en milieu - Alain Peyrefitte (UDR); industrie, handel en middenstand - Yves Guéna (UDR); betrekkingen met parlement - Hubert Germain (UDR); arbeid - Georges Gorse (UDR); openb. gezondheid en sociale voorzieningen - Michel Poniatowski (Onafh. rep.); post en telecommunicatie Jean Royer (partijl.); informatie - Jean-Philippe Lecat (UDR).

In de nieuwe regering kwamen vijf ministers uit de vorige regering niet terug, t.w. Robert Poujade (natuurbescherming en milieu), Maurice Druon (cultuur), Jean Charbonnel (industrie en wetenschappelijke ontwikkeling), Philippe Malud (ambtenaren) en Bernard Stasi (overzeese gebieden).

In een toelichting op de nieuwe regering, zei het hoofd van de regeringsvoorlichtingsdienst: ,,Een kleiner kabinet dan het vorige moet in een hechtere samenwerking de strijd aanbinden met de economische problemen. Onder de vorige regering was een sfeer van valse instabiliteit ontstaan als gevolg van speculaties door politici en pers".

Over de redenen voor deze kabinetswijzigingen werden vele gissingen gedaan, maar algemeen waren de commentatoren het erover eens dat Pompidou op deze manier een einde wilde maken aan de speculaties over vervroegde presidentsverkiezingen in verband met zijn slechte gezondheidstoestand. Vrij algemeen werd aangenomen, aldus het NRC/H'blad (2-3) dat Pompidou in de figuur van de nieuwe premier in feite de door hem gewenste opvolger voor het presidentschap zou aanwijzen. Mogelijk is hij dat ook van plan geweest, maar is er achter de schermen iets tussen gekomen. Nauwelijks denkbaar is dat Messmer de uitverkorene zou zijn, hetzij dan dat er plannen bestaan het presidentschap weer een meer passieve functie te geven in het Franse staatsbestel. De huidige constitutie is immers helemaal toegesneden op een man van het formaat van generaal De Gaulle — en zulk een man is niet altijd beschikbaar. Het topzware presidentschap, zoals dat nu bestaat, dreigt dan, zo is gebleken, het hele besluitvormingsproces op regeringsniveau te blokkeren.

Helemaal zonder politieke betekenis is de reorganisatie van het Franse kabinet intussen niet. Want het stuivertje verwisselen van de ministers van landbouw en van binnenlandse zaken is wel degelijk een politieke zaak. En misschien was het zelfs een van de belangrijke doeleinden die Pompidou wilde verwezenlijken, zonder er de aandacht op te vestigen.

De ex-minister van binnenlandse zaken, Marcellin, was immers tamelijk vastgelopen met zijn conceptie van handhaving van de binnenlandse veiligheid. Zijn gezag was kennelijk afgebrokkeld, zowel door de stijging van het aantal bankovervallen als door een politieke affaire zoals het afluisterschandaal van het satirische weekblad Le Canard Enchaîné.

Maar ook de minister van landbouw, Chirac, die tot de veelbelovende jongeren van het gaullisme wordt gerekend en die door president Pompidou zelf naar voren was geschoven, is in de laatste weken een omstreden figuur geworden, althans bij de mensen die onmiddellijk door zijn beleid geraakt worden, de Franse boeren. Dalende landbouwprijzen hebben in verscheidene delen van het land weer tot demonstraties van boze agrariërs geleid waarbij tientallen gewonden zijn gevallen.

Dat betekent gevaar voor Pompidou, want de boeren behoren nog steeds tot de trouwste kiezers van het gaullistische systeem. Aan Marcellin nu de taak daar te slagen waar Chirac tot dusver heeft gefaald, namelijk een verhoging af te dwingen van de landbouwprijzen in de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschap. Een eis waartegen vooral de Duitsers en de Britten, die een zeer groot deel van deze rekening gepresenteerd zouden krijgen, gekant zijn.

PRESIDENT POMPIDOU IN SOWJET-UNIE

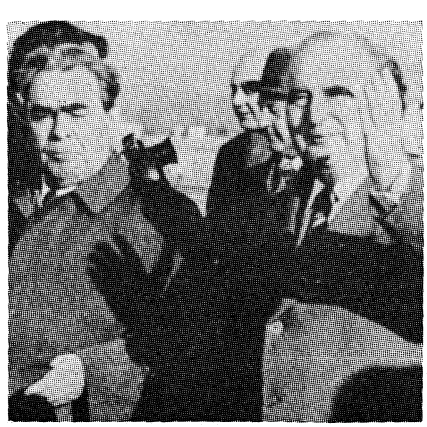
Op 12 en 13 maart was president Pompidou in de Sowjet-Unie waar hij in de Zwarte Zee-badplaats Pitsoenda besprekingen voerde met de Sowjetrussische partijleider Leonid Brezjnew. De president was vergezeld van minister van buitenlandse zaken Jobert.

Van Sowjetrussische zijde nam minister Gromyko aan de besprekingen deel.

In het communiqué dat na afloop van het bezoek werd uitgegeven stond dat de besprekingen in een atmosfeer van vriendschap en wederzijds respect hadden plaats gevonden.

Beide partijen spraken hun tevredenheid uit over de Frans-Sowjetrussische betrekkingen en spraken zich uit voor de verdere ontwikkeling en verdieping van de samenwerking tussen de beide landen op verschillende gebieden.

Gedurende de besprekingen had men van gedachten gewisseld over een groot aantal internationale problemen en beide partijen hadden nogmaals het belang henadrukt van de beide basisdocumenten:

1. Brezjnew, r. Pompidou.

de beginselen van samenwerking tussen de SU en Frankrijk en het protocol over politieke consultaties.

,,De bijeenkomst heeft wederom de kracht van de traditionele Sowjetrussische-Franse vriendschap aangetoond, die overeenkomt met de vitale belangen van de volkeren van de beide landen en de zaak van het versterken van de Europese en de internationale veiligheid".

Op 13 maart hadden de ministers Gromyko en Jobert een onderhoud, waarbij zij internationale problemen bespraken, zoals de huidige situatie op de conferentie voor veiligheid en samenwerking in Europa en de situatie in het Midden-Oiosten en de manieren om de VN-resoluties over de terugtrekking van de Israëlische troepen uit de bezette Arabische gebieden uit te voeren.

Zij bespraken ook andere problemen van wederzijds belang en, in het bijzonder, bepaalde aspecten van de Sowjetrussische-Franse samenwerking en de vooruitzichten voor de verdere ontwikkeling daarvan.

President Pompidou sprak op 13 maart met journalisten. Hij zei dat hij en de Sowjetrussische partijleider gesproken hadden over problemen die samenhangen met de ontwikkeling van de samenwerking tussen de Sowjet-Unie en Frankrijk op economisch, technisch en in het bijzonder wetenschappelijk terrein.

Er was uitvoerig van gedachte gewisseld over de Europese conferentie voor veiligheid en samenwerking. ,,Wij zijn over een bepaald aantal punten en principes tot begrip gekomen. Teneinde het werk uit te voeren waaraan begonnen is, zijn wij van plan, een ieder voor zich, dit direct te bevorderen of, zover het Frankrijk betreft door het beïnvloeden van de Europese Economische Gemeenschap en onze partners. De Sowjet-Unie en Frankrijk hebben opnieuw hun goede wil en hun voornemen bevestigd om al het mogelijke te doen om de moeilijkheden op dit pad te overwinnen. Hij zei tot de journalisten dat de samenwerking en de vriendschap tussen de Sowjet-Unie en Frankrijk gebaseerd was op de geschiedenis, de geografische ligging, de initiatieven van generaal De Gaulle en van de niet aflatende activiteiten van de Sowjetrussische en Franse leiders.

Volgens waarnemers heeft het Russisch-Franse overleg niets concreets opgeleverd. Brezjnew zou de Franse president geprobeerd hebben over te halen tot zijn wens om het Europese veiligheidsoverleg te doen volgen door een soort topconferentie tussen oost en west.

De Fransen zouden dit uitdrukkelijk hebben geweigerd. (Le Monde, NRC/H'blad, Soviet News)

OOST-EUROPA

ALGEMEEN

CONVENTIE MILIEUBEHEER OOSTZEE

Vertegenwoordigers van de zeven kuststaten van dc Oostzee ondertekenden op 22 maart in Helsinki een tweede conventie inzake het schoonhouden van de Oostzee De eerste, van 13 sept. 1973 (pag. 186/3 - 1974), was specifiek gericht op behoud van het visbestand. Deze conventie heeft de bedoeling alle mogelijke manieren van vervuiling van de Oostzee tegen te gaan; dit betreft vervuiling door de scheepvaart, vanaf het land en vanuit de lucht.

De zeven ondertekenende staten — de Bondsrepubliek, de SU, Polen, de DDR, Finland, Zweden en Denemarken — zijn overeengekomen een permanente commissie op te richten, waarvan het voorzitterschap in alfabetische volgorde door de verschillende staten zal worden waargenomen. De commissie krijgt een secretariaat met zetel in Helsinki. De besluiten van de commissie moeten op aandrang van de SU bij consensus genomen worden. (O.a. de Bondsrepubliek had aangedrongen op besluiten bij twee derde meerderheid). Om interpretatiemoeilijkheden te voorkomen is er slechts één rechtsgeldige tekst van de conventie, en wel de Engelstalige.

De conventie verbiedt of beperkt het lozen van giftige en schadelijke stoffen in de Oostzee alsmede het spuien van ongezuiverd afvalwater van industrie of steden. Aan de scheepvaart wordt buiten het spuien van olie en water, waarmee olietanks gereinigd zijn, ook het over boord werpen van vaste afvalstoffen verboden.

Bij de stoffen, waarvan het lozen verboden of beperkt wordt, staan de insecticiden DDT en PZB bovenaan. Verder worden genoemd kwikzilver en cadmium. Dan volgen o.a. antimonium. arsenicum, chroom, koper, lood, aluminium, tin, zink, fosfor. fenol, pesticiden. met inbegrip van in de hout-, papier- en textielindustrie gebruikte chemicaliën, radioactief materiaal. hoog geconcentreerde zuren en logen, olie en substanties, die een negatieve invloed kunnen hebben op reuk of smaak van zeeprodukten, die voor menselijke consumptie bestemd zijn.

De controle zal hoofdzakelijk bij de deelnemende staten liggen. Voor het internationale deel van de Oostzee, buiten de territoriale wateren, zal een vrijwillig controlesysteem in het leven geroepen worden.

De geldigheid van de conventie strekt zich nok uit tot de Deense wateren, die de Oostzee met de Noordzee verbinden.

Bij de ondertekening waren waarnemers aanwezig uit Noorwegen en Tsjechoslowakije.

De conventie zal uiterlijk op 1 jan. '77 van kracht worden. *(NZZ, FAZ)*

(Vor. ber. pag. 186/3 - 1974)

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

Onderstaand een overzicht van de staten, die met de DDR diplomatieke betrekkingen zijn aangegaan na 5 juni 1973, op welke datum het laatste overzicht eindigde (pag. 419/1 - 1973). De data geven het moment aan, waarop de DDR door de betrokken staat is erkend.

Libië	11-6-1973
Argentinie	25-6
Liechtenstein	28-6
Kameroen	21-7
Ecuador	23-7
Venezuela	24-7
Singapore	10-8-1973
Senegal	22-8
Dahoiney	14-9
Bolivia	18-9
Philippijnen	21-9
Liberia	28-9
Jordanië	8-10
Brazilië	22-10
San Marino	26-11 (consulaire betrekk.)
Madagaskar	29-11
Fidji	11-1-1974
Panama	28-1

(Aussenpolitische Korrespondenz) (Vor. ber. pag. 419/1-1973)

STOPH IN MOSKOU

Willi Stoph, toen nog minister-president, bracht op 19 en 20 aug. 1973 een bezoek aan Moskou, waar hij besprekingen voerde met o.m. Sowjet-premier Alexei Kosygin. Onderwerp van gesprek was de coördinering van de economische plannen van de twee staten tot 1980. De gesprekspartners stelden vast, dat op dit terrein reeds positieve resultaten bereikt waren. Zij kwamen nu de hoofdlijnen overeen, waarlangs de verdere coördinering van de nationale economische plannen van de twee landen moet worden uitgevoerd. Ook troffen zij beslissingen voor de uitbreiding van de samenwerking van de twee landen op andere gebieden. (ADN, Soviet News)

(Vor. ber. pag. 480/1 - 1973)

BEZOEK STOPH EN HONECKER AAN MONGOLIË

Een partij- en regeringsdelegatie, aangevoerd door partijleider Erich Honecker en min.-president Willi Stoph, bracht van 10-14 okt. 1973 een bezoek aan de Mongoolse Volksrepubliek. Zij voerden daar besprekingen met o.m. de Mongoolse premier en partijleider Joemsjagiin Tsedenbal. Akkoorden werden ondertekend over de verdere economisch-technische samenwerking, over consulaire betrekkingen en over culturele en wetenschappelijke samenwerking.

Voor de aanvang van het bezoek had de DDR reeds de Mongoolse Volksrepubliek alle schulden aan Oost-Duitsland kwijtgescholden. De hulp van de DDR aan Mongolië bij de bouw van een vleesfabriek en een tapijtenfabriek in Oelan Bator en bij geologische onderzoekingen en up landbouwgebied zijn dientengevolge kosteloos verstrekt.

In de toekomst zullen Oostduitse hulpkrachten zonder vergoeding in de Mongoolse Volksrepubliek worden ingezet en zullen Mongoliërs kosteloos in de DDR worden Opgeleid.

In Helsinki. v.l.n.r vertegenwoordigers van Denemarken, Finland, DDR, Bondsrepubliek, Polen, Zweden en Sowjet-Unie.

Zowel in redevoeringen van de partijleiders Honecker en Tsedenbal als in het slotcommuniqué werd opgeroepen tot het afsluiten van een Aziatisch veiligheidspact.
Honecker beschuldigde de Chinese leiding ervan volledig met het marxisme-leninisme te hebben gebroken, terwijl Tsedenbal meende, dat de strijd tegen ,,de woelarbeid van de maoiçten" een ,,essentieel deel van de strijd tegen het imperialisme vormt". In het communiqué werd uitdrukking gegeven aan de vastbeslotenheid de ,,aan het marxisme-leninisme vijandelijke theorie van het maoisme" te bestrijden.
Tenslotte werd in het communiqué gewezen op het nut van de beraadslagingen op de wereldconferentie van communistische partijen in 1969. *(NZZ, Aussenpolitische* Korrespondenz)

GEMEENSCHAPPELIJK OOSTDUITS-POOLSE HAVENORGANISATIE

Per 1 jan. 1974 werd de gemeensohappelijk Oostduitse-Poolse havenorganisatie Interport gesticht.
De organisatie heeft tot taak de activiteiten van de Oostduitse havens Rostock, Stralsund en Wismar en de Poolse havens Szczescin (Stettin), Gdynia (Gdingen) en Gdansk (Danzig) te coördineren. Gepland is een gemeenschappelijke onderdelencentrale. Interport zal ook een taak krijgen bij het schoonhouden van de Oostzee. De bedoeling is voorts staten, die bij de transitwegen door Polen en de DDR naar de kust of bij de havens belang hebben, te betrekken bij investeringen in de zes havens. Dit geldt niet alleen voor Hongarije en Tsjechoslowakije maar tevens voor Joego-Slavië en Oostenrijk.
Zetel van Interport is Szczescin. Directeur zal een Pool zijn, zijn gelijkgerechtigde plaatsvervanger een burger uit de DDR. De raad van commissarissen wordt gevormd door de directeuren van de zes havens. *(NZZ)*

OVERLEG MET POLEN

Op 2 en 3 jan. 1974 voerde premier Sindermann overleg met zijn Poolse ambtgenoot Pjotr Jaroszewicz in het Poolse district Zielona Gora. Aan de besprekingen werd ook deel genomen door de vice-premiers Fichtner (DDR) en Mitreda (Polen), door de vice-voorzitters van de plancommissies van de twee landen en door de bewindslieden, die voor mijnbouw en energie verantwoordelijk zijn.
Uit het officiële persbericht blijkt, dat vnl. over vraagstukken betreffende economische samenwerking is gesproken. Daarbij is overeengekomen, dat de twee landen voorwaarden zullen scheppen voor de oplossing van problemen bij bepaalde grond- en brandstoffen.
(NZZ. Aussenpolitische Korrespondenz)

(Vor. ber. pag. 530/1 - 1973)

SINDERMANN IN HONGARIJE

Premier Horst Sindermann bracht op 31 jan. en 1 febr. een officieel vriendschapsbezoek aan Hongarije. Hij werd begeleid door vice-premier Wolfgang Rauchfuss en de vice-minister van buitenlandse zaken, Herbert Krolikowski. In Boedapest werden besprekingen gevoerd met o.m. de Hongaarse premier Jenö Fock.
Er werd vnl. gesproken over kwesties van economische samenwerking, en daarbij vooral over de coördinering van de economische plannen van beide landen voor de periode 1976-1980. *(NZZ, Aussenpolitische* Korrespondenz)

(Vor. ber. pag. 415/3-1972)

HONECKER EN SINDERMANN NAAR CUBA

Een partij- en regeringsdelegatie o.l.v. partijleider Erich Honecker en premier Horst Sindermann bracht van 20-26 febr. 1974 een officieel vriendschapsbezoek aan Cuba. In Havana werden besprekingen gevoerd met een Cubaanse delegatie, die werd aangevoerd door premier Fidel Castro.
De besprekingen mondden uit in de aanvaarding van een gemeenschappelijke verklaring over ,,de vestiging van de vriendschap en de verdieping van de samenwerking op alle gebieden tussen de partijen alsmede de volken van beide staten, hun onverbrekelijke vriendschap met de CPSU en de SU, hun arbeid bij de opbouw van het socialisme en het communisme en hun gemeenschappelijke strijd voor vrede, vooruitgang en socialisme".

Voorts werden overeenkomsten afgesloten op de volgende gebieden:

- Een verdrag tussen de communistische partijen van de twee landen over onderlinge samenwerking en vriendschap (vgl. pag. 185/3 e.v.-1974).
- O Een verdrag over wetenschappelijk-technische samenwerking.
- O Een verdrag over cultureel-wetenschappelijke samenwerking.
- Een verdrag over de wetenschappelijk-technische samenwerking op het instituut voor de grondslagen van tropische landbouw „Alexander von Humboldt".
- O Een verdrag over de samenwerking in de bouwnijverheid. *(Aussen-*politische Korrespondenz).

(Vor. ber. pag. 58/2-1973)

V l n r pres Dorticos, Honecker, Castro en Sindermann.

VRIJLATING GEVANGENEN

Na een pauze van vijf maanden hebben de autoriteiten in juli, aug en sept. 1973 weer gevangenen vrijgelaten en naar de Bondsrepubliek uitgewezen. In juli betrof dit 28 personen, in aug. 10 en in sept. 20. Daarna werden in dec. wederom 93 gevangenen uit de DDR naar de Bondsrepubliek uitgewezen. *(NZZ,* Le Monde)

(Vor. ber pag. 467/2-1973)

VLUCHTELINGEN UIT DE DDR

In 1973 zijn volgens gegevens van de autoriteiten in West-Berlijn en de Rondsrepubliek 500 mensen meer er in geslaagd naar het westen te vluchten dan in 1972. Tot kerstmis 1973 werden 6094 vluchteiingen geteld, van wie 1747 de weg door de grensversperringen of over de Berlijnse muur hebben gewaagd. Voor 1972 waren deze cijfers 5537, resp. 1245.

De meeste vluchtelingen maakten gebruik van een officieel visum, een zakenreis, de deelname aan een vergadering of een congres in een ander land of een vakantie in een ander oostblok-land om in het Westen te komen. Talrijke personen werden met assistentie van beroepsmatige vluchtelingenhelpers buiten het land gebracht. Dezen verlangden hiervoor bedragen tot DM 4.000.

Eén van de meest opvallende vluchtpogingen was die van Renate Hubig, een in de DDR zeer bekende Tv-omroepster, die er in mei in slaagde de DDR te verlaten.

Veel publiciteit kreeg ook de misiukte vluchtpoging van Hans Ig!, een vooraanstaand gynaecoloog, verbonden aan het voornaamste ziekenhuis in Oost-Berlijn. Hij had zijn poging gewaagd in juli met behulp van een Oostenrijks paspoort, maar liep daarbij tegen de lamp.

Enigszins mysterieus was het geval van de uitwijzing van de 18-jarige Klaus Gomert op 22 juli. Deze vertelde de pers in West-Berlijn, dat hij de persoon was, die in de nacht van 19 op 20 juli vergeefs had geprobeerd te vluchten. Hij vertelde, dat hij om 10 uur 's avonds op 19 juli geprobeerd had de grens te overschrijden en dat er toen over zijn hoofd gevuurd was door de grenswachten. De vluchtpoging, waarover de pers had bericht, had evenwel om middernacht plaats gevonden en de betrokken persoon was door kogels getroffen.

De uitgewezen Klaus Gomert werd door de autoriteiten in de DDR aangeduid als een ,,crimineel element".

Het Oostduitse partijdagblad *Neues Deutschland* meldde op 14 juli, dat zeven grenswachten waren onderscheiden, die op 8 juli een vluchtpoging van drie Oostduitsers naar West-Berlijn hadden verijdeld.

Twee van deze mensen zouden zijn gedood. Op 20 juli verklaarde het Oostduitse persbureau echter, dat zo min bij de vluchtpoging van 8 juli als bij die van 19 juli mensen zouden zijn gedood of gewond De Oostduitse TV toonde op 20 juli twee mannen, die zeiden bij beide vluchtpogingen betrokken te zijn geweest. Zij ve klaarden, dat zij bij hun vluchtpogingen niet gewond waren

Processen tegen vluchtelingen-*helpers*

In de DDR is een aantal processen tegen vluchtelingenhelpers gevoerd, die met veel publiciteit omgeven werden. Zij eindigden met strenge straffen. Het gaat om o.a. de volgende processen:

Het eerste proces vond plaats in Oost-Berlijn van 30 okt. tot 5 nov. Het was gericht tegen twee Westduitsers, Hans-Dieter Voss (19), en Jens Uwe Runge (24) en een Westberlijner, Karl-Heinz Hetzschold (30). De verdachten werden door de Oostduitsers aangeduid als ,,betaalde agenten van organisaties van mensenhandelaren". Zij werden beschuldigd van misdaden tegen de staat en van misbruik van de transitwegen. Hetzschold werd veroordeeld tot elf en een half jaar gevangenisstraf, Runge kreeg negen en een half jaar en Voss zeven jaar.

Een volgend proces vond plaats in Potsdam. Het gerechtshof daar veroordeelde op 20 nov. de Westberlijners Wolfgang Bruns en Uwe Kühn tot resp. zes en vier jaar gevangenisstraf wegens ,,staatsvijandelijke mensenhandel".

Volgens een bericht van het Oostduitse persbureau A D N van 1 dec. veroordeelde het Oostberlijnse stedelijke hof een burger van West-Berlijn tot 10 jaar gevangenisstraf wegens hulp aan vluchtelingen. De datum van het proces bleek niet uit het bericht.

Een A D N-bericht van 8 dec. maakte melding van een veroordeling tot 11 jaar gevangenis van een man uit de Bondsrepubliek voor hetzelfde vergrijp.

Berichten in de Oostduitse pers medio jan. maakten melding van veroordelingen van twee Westberlijners en een Westduitser tot gevangenisstraffen van zeven tot twaalf jaar.

N e u e s D e u t s c h l a n d meldde op 17 jan. de veroordeling in Frankfort aan de Oder van de Westberlijner Hans-Joachim Witzmann tot 12 jaar.

Op 21 jan. berichtte N e u e s D e u t s c h l a n d de veroordeling in Oost-Berlijn van de Westduitser Josef Gruber tot acht jaar. Door het hof in Frankfort aan de Oder waren de Westberlijners Herbert en Margot Neidhardt veroordeeld tot resp. zeven en acht jaar wegens hulp aan vluchtelingen op de ,,internationale transitwegen" — de wegen, die vanuit Scandinavië, Polen of Tsjechoslowakije door de DDR leiden. Het hof in Cottbus veroordeelde de Westduitsers Karl-Heinz Garden en Wilhelm Bilert tot resp vijftien en vijf jaar

Op 4 febr deelne A D N de veroordeling mede van de Westberlijner Franz Osterholz en de Westduitser Gerd Tisler tot elk tien laar Osterholz was in Frankfort aan de Oder veroordeeld en Tisler in Schwerin

A D N berichtte op 6 dec de veroordeling in Sehwerin van de Westberlijner Bernth Seiferth tot zes en een half jaar

Het laatste bericht is van 24 febr Toen meldde A D N de veroordeling in Schwerin van de Oostenrijkers Karl Vala en Walter Gerula tot resp 15 en 11 jaar

De FAZ berichtte op 25 febr., dar, sedert het in werking treden van het verdrag tussen de Bondsrepubliek en de DDR over het transitverkeer op 4 juni 1972 door de DDR 144 reizigers zijn gearresteerd. Van deze personen werden 91 beschuldigd van hulp aan vluchtelingen in dienst van commerciële vluchtelingenhulpondernemingen ,,staatsvijandelijke mensenhandel" volgens het Oostduitse wetboek van strafrecht; de maximumstraf hiervoor is 15 jaar. De andere 53 moeten zich verantwoorden voor ,,hulp bij onwettige grensoverschrijding"; hier is de maximumstraf vijf jaar. Van de 144 gearresteerden zijn tot dusverre 48 veroordeeld wegens ,,staatsvijandelijke mensenhandel" en 27 wegens ,,hulp bij onwettige grensoverschrijding". Bij de eerste groep ligt de uitgesproken vrijheidsstraf gemiddeld bij 6,7 jaar; bij de tweede groep is dat 2,7 jaar. *(NZZ, FAZ, Le* Monde, The *Times, NRC/ H'blad)*

(Vor. ber. pag. 467/2-1973)

PLAN EN BEGROTING 1954

De volkskamer gaf op 19 dec. zijn toestemming aan plan en begroting voor 1974. De begroting voorziet in inkomsten en uitgaven in de hoogte van rond 113 mrd mark. Daarbij worden de defensieuitgaven verhoogd van 8,3 mrd mark naar 8,9 mrd. mark.

Uit het plan de volgende cijfers:

De bedoeling is dat het nationale inkomen in 1974 met 5,4% toeneemt tot 133 mrd mark. De produktie van industriële goederen moet met. 6,7% stijgen, de arbeidsproduktiviteit met 6% en de investeringen met 5,3%. De investeringen t.b.v. energieproduktie en grondstoffenindustrie zullen toenemen van 11 naar 11,4 mrd mark. Zij maken 60% uit van alle industriële investeringen.

Verder zijn de volgende groeicijfers voorzien: machinebouw 6,9%; elektrotechniek en elektronica 8,6%, toeleveringsindustrie in de metaalverwerkende sector 8%; eindprodukten in de metaalverwerkende sector 6,3%; eindprodukten in de sector consumptiegoederen in de chemische industrie 10,3%; in de lichte industrie 9%; glas en keramiek 11,5%; serviesgoederen voor huishoudingen en hotels 34%; bouwnij-

verheid 6,1%; in deze sector moeten 116.800 woningen worden geschapen, waarvan 86.500 in de nieuwbouw.
In de landbouw zijn de volgende groeicijfers gepland: slachtvee 5,6%; melk 3,3%; eieren 2,3%; aan de collectieve boerderijen zullen 10.372 tractors, 1.350 maaimachines en 2.200 vrachtwagens worden geleverd.
In de buitenlandse handel is een vergroting van de omzet in de handel met de socialistische staten voorzien met 10%. Nu de DDR door zoveel staten diplomatiek is erkend wordt ook in de handel met de kapitalistische staten een snelle stijging verwacht, zij het, dat deze groei geschaad kan worden door „inflationaire crisisverschijnselen" in de kapitalistische wereld.
De „maatschappelijke fondsen voor de bevolking" nemen in 1974 met 6,5% toe. Meer dan het gemiddelde groeien op dit terrein de uitgaven voor gezondheidszorg en sociale zorg (7,3%) alsmede voor cultuur, sport en ontspanning. Buiten het arbeidsinkomen staat via deze fondsen de bevolking een bedrag van 35,6 mrd mark ter beschikking: de uitkeringen ingevolge de sociale verzekeringen buiten beschouwing gelaten is dat een bedrag van 1.533 mark per inwoner. (Aussenpolitische Korrespondenz)

HONGARIJE

VICE-PREMIER PETER VALYI OVERLEDEN. ISTVAN HUSZAR OPVOLGER

Op 17 sept. '73 overleed vice-premier Peter Valyi aan de gevolgen van een ongeval. Bij een bezoek aan een metaalgieterij in Miskolc op 15 sept. struikelde de vice-premier en viel hij in een vat gesmolten metaal. Twee dagen later overleed hij aan de opgelopen verwondingen. Op 1 nov. weer het CC Istvan Huszar aan als opvolger. Voor zijn benoeming tot vice-premier was Huszar eerste vice-voorzitter van het Nationale Planbureau. (NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 560/1 - 1973)

MINISTER PETER VAN BUITENLANDSE ZAKEN AFGETREDEN. PUJA OPVOLGER

Op 14 dec. 1973 maakte minister Janos Peter van buitenlandse naken bekend af te treden i.v.m. zijn gezondheidstoestand. Tot 1958, toen hij vice-minister van buitenlandse zeken werd, was Peter de Calvinistische bisschop van Debrecen. Minister van buitenlandse zaken is hij sedert 1961.
Tot nieuwe minister van buitenlandse zaken werd benoemd Frigyes Puja, die tot dan eerste vice-minister van hetzelfde ministerie was geweest.
Op 20 dec. werd bekend, dat Peter was gekozen tot vice-voorzitter van het parlement. (NZZ, Le Monde)

NIEUWE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID

Op 15 febr. 1974 werd de minister van volksgezondheid, Zoltan Szabo, van zijn ambt ontheven en vervangen door de vice-minister Ejil Schultheisz. (Le Monde)

WIJZIGINGEN IN PARTIJ- EN REGERINGSTOP

Gedurende een voltallige zitting van het CC op 20 en 21 maart is een aantal belangrijke wijzigingen doorgevoerd in partij- en regeringstop. Reszoe Nyers en György Aczel verlaren hun functie van secretaris van het CC. Zij bleven lid van het Politburo. Nyers werd benoemd tot directeur van het economische instituut van de Academie van Wetenschappen en Aczel werd vice-premier.
Nieuwe secretarissen van het CC werden Karoly Nemeth en Imre Györy. Nemeth, tot zijn benoeming tot secretaris van het CC, leider van de partijafdeling Boedapest, neemt in het secretariaat de verantwoordelijkheid voor de economie over van Nyers en Gyory, eerder leider van de partijafdeling Csongrad, is opvolger van Aczel als secretaris voor ideologische aangelegenheden. Voorts werd Zoltan Komocsin, lid van het Politburo en secretaris van het CC, benoemd tot hoofdredacteur van het partijdagblad Nepszabadsag als opvolger van Istvan Sarlos, die secretaris-generaal werd van het Patriottische Volksfront. Hier nam hij de plaats in van Istvan Bencsik, die met pensioen ging.
Uit de regering traden de vice-premiers Lajos Feher, landbouwspecialist, en Miklos Ajtai. Zij werden vervangen door Aczel en Janos Borbandi. De laatste was voor zijn benoeming tot vice-premier hoofd van de afdeling administratie van het CC, die toezicht houdt op leger, politie en veiligheidsdienst.

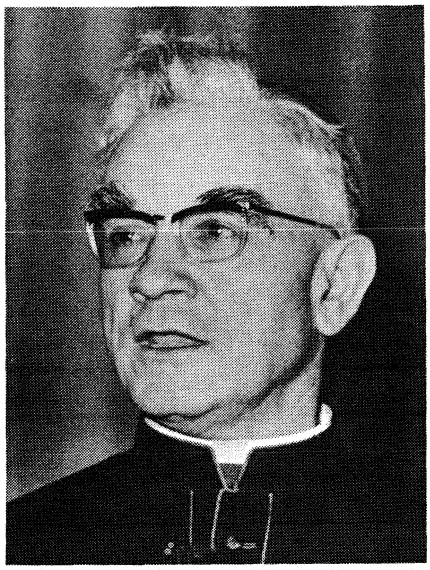

Reszoe Nyers.

Achtergrond

Het meest van betekenis bij bovenstaande wijzigingen is de degradatie van Nyers en Aczel.
Nyers was de voornaamste organisator van de economische hervormingen van 1968, toen het Nieuwe Economische Mechanisme (NEM) werd ingevoerd. Met de NEM werd grotere verantwoordelijkheid toegekend aan de ondernemingen ten koste van de centrale planning. Elementen van markteconomie gingen een rol spelen, waarbij de leiders van de bedrijven op een breder terrein dan voordien autonoom beleidsbeslissingen konden nemen.
Aczel was de voornaamste man op het terrein van cultuur en ideologie. Hij ging hier op gematigde en pragmatische wijze te werk, waardoor in Hongarije meer ruimte voor diversiteit bestond dan in de meeste andere oostblokstaten.
In de westerse pers wordt nu gespeculeerd, dat op beide terreinen een zekere verharding van de koers zal intreden. Gewezen wordt op het eerste hoofdartikel, dat Komocsin aan de Nepszabadsag heeft bijgedragen na zijn benoeming tot hoofdredacteur.
Op 23 maart schreef Komocsin een artikel, waarin hij begint met veel lof toe te zwaaien aan de NEM, die de proef heeft doorstaan. Maar hij vervolgt dan met te zeggen, dat men niet dogmatisch moet denken. Wat gisteren goed was, hoeft dat vandaag niet meer te zijn, aldus Komocsin. Het is niet voldoende de welbekende principes van het economische systeem te herhalen, die niet altijd antwoord geven op nieuwe en concrete problemen. Komocsin zegt vervolgens, dat Hongarije meer moet leren over economische politiek van de goede systemen en vernieuwingen van de andere socialistische landen. Bij het ontwikkelen en toepassen van een binnenlands beleid heeft de Hongaarse leiding niet alleen een verantwoordelijkheid jegens de Hongaarse werkende klasse, maar ook jegens de internationale arbeidersbeweging en de broedergemeenschap van socialistische landen, aldus het hoofdartikel van Komocsin.
De vrees voor een verharding van het beleid op het gebied van cultuur en ideologie wordt ingegeven door een terugkeer naar groter dogmatisme en meer uniformiteit, die men meer in het algemeen in alle socialistische staten, voor zover bondgenoot van de SU, meent waar te nemen (zie pag. 185/1 e.v.-1974).
(Le Monde, NZZ, The Financial Times, FAZ)

PAUS PAULUS ZET KARDINAAL MINDSZENTY AF

Op 5 febr. werd bekend, dat paus Paulus VI kardinaal Joszef Mindszenty had ontheven van zijn functie van aartsbisschop van Esztergom en patriarch van Hongarije. In Esztergom werd benoemd tot apostolisch administrateur mgr. Laszlo

Mgr. Laszlo Lekai.

Lekai. Voordien was hij apostolisch administrateur in Verszpem. Hier werd mgr. Lekai opgevolgd door mgr. Laszlo Kadar. Andere benoemingen waren: mgr. Jozsef Bank, eerder bisschop van Vac, werd aartsbisschop van Eger en mgr. Imre Kisberk, titulair bisschop van Szekesfehervar en apostolisch administrateur van Esztergom, werd residerend bisschop van Szekerfehervar.
Nadat kardinaal Mindszenty in '71 toestemming gekregen had Hongarije te verlaten (pag. 794/2-1971), was hij formeel aartsbisschop van Esztergom en primaat van Hongarije gebleven. Door het besluit van de paus is daar nu een eind aan gekomen. De pauselijke beslissing was aan de kardinaal op 30 jan. in een persoonlijke brief medegedeeld.

Reactie kardinaal Mindszenty

Op 7 febr. gaf het Weense secretariaat van kardinaal Mindszenty namens de kardinaal een verklaring uit, waarin hij de verantwoordelijkheid voor de beslissing geheel bij de paus legde. De kardinaal is niet vrijwillig afgetreden en hij was dat ook niet van plan geweest. Hij gaf zes redenen, waarom hij niet wilde aftreden, die er op neer komen, dat de kerk in Hongarije niet vrij is, aangezien het kerkelijke bestuur is samengesteld en wordt beheerst door het communistische regime.

Weerwoord Vaticaan

De woordvoerder van het Vaticaan, prof. Frederico Alessandrini, las op 8 febr. ten overstaan van de pers een verklaring voor, waarin hij zei, dat de beslissing genomen was in het belang van de diocees en uit overwegingen van zielszorg.

Alessandrini voegde eraan toe, dat de paus na langdurig, rijp en diep beraad zich in geweten verplicht heeft geacht het diocees Esztergom vacant te verklaren en een apostolische administrator te benoemen.
Wat betreft het verwijt van Mindszenty, dat het Vaticaan grote concessies heeft gedaan aan het regime in Boedapest. merkte de woordvoerder van het Vaticaan op, dat men in Rome zeer goed op de hoogte is van hetgeen zich in Hongarije afspeelt. Juist daarom heeft men de beslissing genomen. tegemoetkomend aan de dringende noden van de kerkelijke gemeenschap in dat land. Dat kwam vooral hierop neer, dat de kerk een actieve, bemoedigende en sterke leiding zou krijgen in de persoon van een herder, die binnen liet normale kerkelijk recht zou kunnen fungeren, aldus prof. Alessandrini. (Le Monde, NZZ, NRC/Handelsblad)

(Vor. ber. pag. 794/2-1971)

VEROORDELING MIKLOS HARASZTI

Een gerechtshof in Boedapest heeft op 11 jan. de jonge auteur Miklos Haraszti veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van acht maanden i.v.m. de verspreiding van boek „Stukloon". In het boek worden op grond van eigen ervaringen door Haraszti de arbeidsomstandigheden en -voorwaarden in Hongarije beschreven. Het hof achtte het werk subversief van aard en kwam tot zijn vonnis op grond van het feit, dat de auteur het boek in negen exemplaren had verveelvoudigd en aan 13 mensen had laten lezen. Het is in Hongarije verboden enig geschrift zonder toestemming van de overheid in meer dan twee exemplaren te verveelvoudigen.

Haraszti was op 22 mei vorig jaar gearresteerd, maar op 7 juni weer vrijgelaten na protesten van vooraanstaande Hongaarse schrijvers. Het proces, dat oorspronkelijk op 26 sept. was gepland, is enige malen uitgesteld.
De censuur had het boek verboden, ondanks het feit dat de eventuele uitgever gunstig had geadviseerd, terwijl het blad Szociologia in Boedapest het had willen publiceren.
Het proces tegen Haraszti was het eerste proces tegen een intellectueel in Hongarije in een periode van 10 jaar.
Haraszti maakt deel uit van een groep nieuw-linkse filosofen en sociologen, gecentreerd rond het Boedapester Instituut van Sociologie. Dit Instituut stond, tot hij vorig jaar juni uit de partij werd gezet (pag. 480/3-1973), onder leiding van de oud-premier A. Hegedüs. De groep was sterk beïnvloed door het denken van de filosoof en marxistische theoreticus Georg Lukacs. (The Times, Le Monde, NZZ)

EXPANSIEVE BEVOLKINGSPOLITIEK

Vanaf 1 jan. 1974 is een aantal maatregelen van kracht geworden, die er op gericht zijn de bevolkingsgroei te stimuleren. Enerzijds wordt het krijgen van kinderen financieel aangemoedigd, anderzijds is het plegen van abortus moeilijker gemaakt. Het gaat om de volgende maatregelen:

- De eenmalige uitkering bij de geboorte van een kind is verhoogd van 1.000 naar 2.000 forint.
- De kinderbijslag, die eerder vanaf het derde kind al verhoogd was. wordt nii ook voor het eerste en tweede kind met 100 forint per maand verhoogd tot resp. 400 en 600 forint per maand
- De kinderverzorgingstoelage, die aan moeders wordt uitgekeerd om hen ertoe te brengen hun baan op te geven en kleine kinderen zelf thuis te verzorgen, wordt bij één kind verhoogd van 650 naar 800 forint per maand, bij twee kinderen naar 900 en bij drie Kinderen naar 1.000 forint.
- Verlies van inkomen door de noodzaak zieke kinderen te verzorgen wordt ruimer gecompenseerd. In het eerste levensjaar van het zieke kind wordt aan de verzorgende ouder door het ziekenfonds gedurende onbeperkte tijd een daggeld uitgekeerd.
- Alleenstaande ouders met hun kinderen beneden 14 jaar krijgen, bij één kind, twee in plaats van een extra betaalde vakantiedagen, bij twee kinderen wordt het aantal extra vakantiedagen verhoogd tot vijf en bij drie of meer kinderen naar negen.
- Als motief voor de verscherping van de abortusbepalingen wordt opgegeven het verlangen zwangerschapsonderbreking als middel van gezinsplanning te vervangen door intensiever gebruik van voorbehoedsmiddelen. Abortus — tot 1974 vrijwel onbeperkt toegelaten — is nu alleen toegestaan op grond van medische indicatie, of wanneer de vrouw ongehuwd is dan wel van haar man gescheiden leeft, of indien de zwangerschap gevolg van een strafbare handeling is, of wanneer de vrouw niet over een woning beschikt, of wanneer zij drie kinderen heeft dan wel drie geboorten achter de rug heeft, of wanneer de vrouw ouder dan 40 jaar (tot 1978 35) is.

Het geboortencijfer is sedert het midden van de vijftiger jarensterk gedaald. Ondanks een lichte stijging in de laatste jaren stagneert het bij 14,7 geboorten per 1.000 inwoners. De bedoeling is het te verhogen tot 16 per 1.000. Daartoe wordt thans in Hongarije veel propaganda gemaakt voor gezinnen met drie kinderen. *(NZZ)*

KADAR NAAR FINLAND

Partijleider Janos Kadar bracht van 25-28 sept., vergezeld door zijn echtgenote, een vriendschappelijk bezoek aan Finland. Daar voerde hij besprekingen met president Kekkonen en met vooraanstaande persoonlijkheden uit parlement en regering.

LATIJNS-AMERIKA

NED. ANTILLEN

NIEUWE REGERING (Vervolg)

Hieronder geven wij een beknopte levensbeschrijving van de leden van het nieuwe Antilliaanse kabinet (zie pag. 224):

Hendrik Croes werd op 8 januari 1942 op Aruba geboren. Hij studeerde aan de MULO en behaalde in Nederland zijn gymnasium-A diploma. In 1972 behaalde hij zijn meestertitel in de rechten aan de universiteit van Leiden. Hij begon zijn carrière als advocaat.

Lucina Elena da Costa Gomez-Matheeuws werd op 1 april 1929 te Willemstad, Curaçao, geboren. In 1948 is zij in overheidsdienst getreden bij de griffie van het hof van Justitie.
In 1951 en van 1952 tot en met 1954 secretaresse voorzitter College van Algemeen Bestuur en van de Regeringsraad.
Sinds de oprichting is zij betrokken geweest bij de Nationale Volkspartij.
In de jaren 1955 tot 1960 is zij bij het Eilandgebied Curaçao in dienst getreden als woning-inspectrice en later als sociaal werkster.
In 1960 is zij gehuwd met nu wijlen mr. dr. M. F. Da Costa Gomez. Na diens overlijden in 1966 is zij weer in dienst getreden van het Eilandgebied Curaçao.
Mevr. Da Costa Gomez was van 29 sept. 1969 tot 16 juli 1970 en van 11 juni 1971 tot 7 juli 1971 Lid der Staten van de Nederlandse Antillen, als zodanig gekozen op de lijst van de Nationale Volkspartij. In het Kabinet Petronia heeft zij de functie bekleed van minister van Volksgezondheid en Welzijnszorg vanaf 16 juli 1970 tot 12 februari 1971, en sinds het optreden van het Kabinet Isa vanaf 7 juli 1971 beheert zij wederom dezelfde portefeuille.

Ciro Dominico Kroon werd op 31 jan 1916 te Curaçao geboren. Is tot 1942 werkzaam geweest in de handel. Is hierna in dienst getreden van de Nederlandse Antillen en is tot 1951 werkzaam geweest op het Departement van Sociale en Economische Zaken. Van 1949 tot 1951 lid der Staten van de Nederlandse Antillen. In 1969 wederom gekozen tot lid der Staten. Van 1951 tot 1957 lid van de Eilandsraad van het eilandgebied Curaçao en tevens Gedeputeerde voor Sociale en Economische Zaken. In 1971 wederom gekozen tot lid van de Eilandsraad. Heeft verschillende malen het ambt van waarnemend gezaghebber van het eilandgebied Curaçao bekleed. Is van 1957 tot 1968 minister van Sociale en Economische Zaken en van Volksgezondheid van de Nederlandse Antillen geweest. In februari 1968 aangewezen tot Minister-President van de Nederlandse Antillen en als zodanig opgetreden tot juni 1969.

Drs. Rufus Feliciano McWilliam werd op 11 november 1936 te Willemstad Curaçao geboren. Behaalde Mulo- en HBS-diploma. Hij vertrok naar Nederland voor de studie in de Sociale Wetenschappen aan de R.K. Universiteit van Nijmegen.
In 1964 studeerde hij af als socioloog. In hetzelfde jaar kwam hij naar Curaçao waar hij bij de dienst Sociale Zaken van het eilandgroep Curaçao tewerkgesteld werd.
McWilliam was voordat hij zijn intrede in de politiek deed heel nauw betrokken bij het vakbondswezen. Hij is medeoprichter van verschillende vakbonden en trad tevens als adviseur zowel van de Centrale als van de afzonderlijke bonden op.
In 1967 werd hij tot lid van de Eilandsraad van Curaçao gekozen. McWilliam was van 29 september 1969 tot 16 juli 1970 en van 11 juni 1971 tot 7 juli 1971 lid der Staten van de Nederlandse Antillen, als zodanig gekozen op de lijst van de Nationale Volkspartij waarvan hij secretaris-generaal is. In het Kabinet Petronia heeft hij de functie bekleed van minister van Sociale Zaken en Arbeid vanaf 16 juli 1970 tot 12 februari 1971 en sinds het optreden van het Kabinet Isa van 7 juli 1971 beheerde hij wederom dezelfde portefeuille.

Efraim de Kort werd op 8 juni 1942 op Aruba geboren. Ging studeren in de V.S. Hij behaalde zijn bachelor of arts diploma met als hoofdvak de Sociologie.
In november 1967 werd hij benoemd tot hoofd van de Eilandelijke Voorlichtingsdienst als opvolger van wijlen Nicolas Pina. Hij is sinds 1967 in de politiek, eerst als Lid van de AVP, later als mede-oprichter van de MEP, van welke partij hij thans bestuurslid is.

Miquel Arcangel Pourier werd op 29 sept. 1938 op Bonaire geboren. Vanaf 1957 t/m 1962 bezocht hij de Rijksbelastingacademie in Nederland, alwaar hij de opleiding in belastingrecht met succes volgde.
Werd in 1969 hoofdinspecteur der Belastingen, belast met de leiding van de douanedienst van de Nederlandse Antillen. 1973: Directeur der Belastingen.

Drs. Richard Faustius Pieternella werd op 1 oktober 1940 te Curaçao geboren.
Doctoraal Sociale Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Utrecht 1964.
Was van 1965 tot 1970 ambtenaar bij het Eilandgebied Curaçao, Dienst Sociale Zaken en Economische Ontwikkeling, was van 1970 tot 1971 adjunct-secretaris van de K.v.K. te Curaçao en van 1971 tot mei 1973 Landsbemiddelaar. Lid deskundige van de Koninkrijkscommissie van de N.A.; lid van de Eilandsraad Curaçao 1967-1970; lid van de NVP-U 1971.

Ing. Ernest Voges werd op Curaçao geboren op 9 april 1931. In 1952 slaagde hij voor het examen HTS-bouwkunde te Den Haag. Hij heeft bij de Dienst Openbare Werken te Curaçao diverse functies bekleed: Hoofd Afdeling Planologie en daarna hoofd Bouw- en Woningtoezicht en hoofd Afdeling Topografie.
Hij is lid van de eilandsraad van het eilandgebied Curaçao geweest vanaf 1959 — met enkele onderbrekingen voor verblijf in het buitenland — t/m 26 juni 1967. Van 3 oktober 1966 t/m 30 juni 1967 bekleedde hij de functie van Gedeputeerde van het eilandgebied Curaçao.
Van 15 augustus 1967 tot 6 juni 1969 is de heer Voges minister van Volksgezondheid geweest.

Edgar Joaquin Vos werd op 16 augustus 1937 op Aruba geboren. Hij werd in 1961 adjunct-commies en behaalde in 1970 op Aruba zijn advocatendiploma. Hij is ,,tweede man" bij domeinbeheer van het Eilandgebied, mede-oprichter van de MEP en vice-voorzitter van de partij.

ONAFHANKELIJKHEID

Tijdens de debatten over de begroting op 20 febr., kwam premier Evertsz nader terug op de kwestie van een eventuele toekomstige onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen.
Hij deed dit naar aanleiding van de regeringsverklaring van de nieuwe Surinaamse regering (volg. aflev.), waarin uitvoerig op deze problematiek was ingegaan.

Evertsz zei o.a.:

,,De regeringsverklaring van Suriname is niet alleen een interne Surinaamse zaak, maar raakt ook de Nederlandse Antillen en Nederland," aldus de Atitilliaanse minister-president. ,,Wij moeten onze positie nader bekijken en dit aandachtig doen in de nieuwe context dat de Antillen Nederland in hun eentje zullen moeten confronteren wanneer onze onafhankelijkheid komt na 1975. Indien Nederland correct handelt, zal er geen enkel probleem zijn en Nederland zal de Antillen en Suriname geven wat hun toekomt. Maar Nederland is geen Nederland, maar een som van Nederlandse politici die het belang van hun kiezers stellen boven het belang van de landen die zij hebben gekoloniseerd en tot vandaag geregeerd.
In dat geval is het zeer wel mogelijk dat wanneer Nederland eenmaal van Suriname af is, Nederland tegen de Antillen zal zeggen: ,,jullie kunnen gaan wanneer je wilt zonder de garanties en hulp die jullie willen en nodig hebben voor de verdere ontwikkeling van een land waar het goed leven is voor de bevolking.
Met andere woorden, aldus premier Evertsz, het is niet helemaal uitgesloten dat Nederland met de Antillen en Suriname machtspolitiek bedrijft in de slechtste zin van het woord. Wij moeten er dus voor zorgen dat wij de nodige garanties in onze zak hebben voordat Suriname uit het Koninkrijk treedt in 1975.
Daarom verwondert het mij niet dat Nederland, d.w.z. minister Mr. W. F. de Gaay Fortman (belast met Antilliaanse en Surinaamse zaken) ,,gelukkig" is met de woorden van de regering-Arron in het bijzonder omdat Suriname bilateraal met Nederland wil gaan praten. Toen wij, en dit weten de leden van de koninkrijkscommissie, met Nederland bilateraal wilden gaan praten, waren de Surinaamse leden diametraal tegen. Dit geeft te denken", aldus de Antilliaanse regeringsleider.
Premier Evertsz van de Antillen zei dat hij niet anti-Nederland is, maar hij wees er op dat Nederland de Antillen tot nu toe laat strubbelen met de moeilijkheden van de begrenzing van de Antilliaanse wateren, terwijl Engeland dit reeds in 1942 voor Trinidad heeft geregeld.
De premier reageerde hiermee op de woorden van de fractieleider van de Arubaanse (regerings)partij MEP, die een fervente voorstander is van een aparte status voor Aruba. Betico Croes had gesteld dat er niet over onafhankelijkheid gepraat kan worden als de kwestie van het continentale plat en de kwestie van de territoriale wateren niet is geregeld.
Betico Croes wees erop dat Venezuela in het begin van de jaren zestig de grondwet heeft veranderd om de mogelijkheid te openen dat grondgebieden die niet Venezolaans zijn zich bij Venezuela kunnen aansluiten. Hij haalde de woorden van de vroegere Venezolaanse president Raul Leonie aan, die bij het tienjarig bestaan van de democratie in Venezuela heeft gezegd dat deze constitutionele wijziging bestemd is om die gebieden weer bij Venezuela aan te laten sluiten, die op illegale wijze door de historie bij Venezuela zijn weggehaald. De MEP-leider

wees er tenslotte op dat Aruba Nederland niet als een slechte kolonisator beschouwt.
Ook de kwestie van de defrnsie kwam in de Antilliaanse Staten aan de orde. Premier Evertsz zei dat een moderne defensie een groot aantal mensen en materieel vereist, waarover een volk als het Antilliaanse niet kan beschikken
,Buitenlandse defensie zal altijd voor ons moeten worden gedaan en de Antillaanse regering geeft er de voorkeur aan dat dit blijft geschieden door de Koninklijke Marine Maar onze binnenlandse defensie nioet iets eigens worden, aldus de minister-president De opzet hiervan zou echter naar zijn mening strikt militair moeten zijn alhoewel de taken geen oorlogstaken zijn
Op vragen van het statenlid S G M Rozendal (DP), over de heffing van belasting op de winst die de olieraffinaderijen in de Nederlandse Antillen maken, zei premier Evertsz, dat het inderdaad zo is, dat de Antilliaanse regering plannen heeft de belastingheffing op deze maatschappijen meer realistisch te maken ,,Het uitgangspunt hierbij is dat evenals elke andere onderneming belasting betaalt op haar winst, de Shell en de Lago (EXXON) dit moeten doen op haar winsten Wij zullen, evenals Nederland, de Verenigde Staten en Venezuela dit doen, trachten dat deze maatschappijen de boeken openleggen voor de overheid Indien niet snel genoeg het juiste systeem kan worden gevonden zullen wij hun „for fatario' (forfaitair) een bedrag opleggen, dat volgens ons, overeenkomt met hetgeen zij moeten betalen", aldus de Antilliaanse premier (Antilliaanse Nieuwsbrief, NRC/H'blad, ANP)

SURINAME

ARRON VORMT NIEUWE REGERING

Op 24 december heeft gouverneur Ferrier, na een formatieperiode van 35 dagen, de nieuwe Surinaamse regering beëdigd. Leider van het kabinet werd de voorzitter van de Nationale Partij Suriname, Henk Arron, die direct na de algemene verkiezingen van 19 november 1973 (pag. 761 e.v.) tot informateur was benoemd.

De nieuwe regering steunt op de Nationale Partij Kombinatie NPK, waarin 4 partijen zijn gebundeld en die 22 van de 39 zetels in de Staten bezit. De overige 17 zetels worden bezet door de Hindoestaanse VHP.

De samenstelling van de regering is als volgt:

premier, algemene zaken en financiën - Henk A. E. Arron (NPS); ooenbare werken en verkeer - mr Achmed Karamat Ali (NPS), opbouw - drs Michel Cambridge (NPS); districtsbestuur en decentralisatie - Olton van Genderen (NPS), onderwijs en volksontwikkeling - drs. Ronald Venetiaan (NPS); economische zaken - mr. Eddy Bruma (PNR); arbeid en volkshuisvesting - ir. Frits Frijmersum (PNR); justitie en politie - mr. Eddy Hoost (PNR); binnenlandse zaken - mr. dr. Cornelis Ooft (PSV); volksgezondheid - drs Michael Brahim (PSV); landbouw, veeteelt en visserij - Willy Soemita (KTPI); sociale zaken - André Soeperman (KTPI)

Hieronder geven wij een beknopte levensbeschrijving van premier Arron en de andere leden van het kabinet.

Henk Alphonsus Eugene Arron werd op 25 april 1936 in Paramaribo geboren. Na de algemene middelbare school in de Surinaamse hoofdstad te hebben afgelopen trad hij in 1956 in dienst bij de Vervuurts Bank in Suriname. Met medewerking van de bank en voor een groot deel voor eigen rekening vertrok hij daarna naar Nederland waar hij bij de Amsterdamsche Bank een opleiding kreeg voor het bankwezen. In 1960 kwam hij in Suriname terug. Bij de Vervuurtsbank werd hij toen via chef buitenland, procuratiehouder.
In 1963 werd hij lid van de Nationale Partij Suriname en gekozen als statenlid. Na de dood van Jopie Pengel werd hij voorzitter van de NPS.
Voor zijn benoeming tot informateur was hij onderdirecteur van de Surinaamse Volkskredietbank. Hij is lid van de Koninkrijkscommissie.

Mr. Dr. C. D. Ooft, bekend om zijn grote kennis van de staatkundige historie, lid van de PSV en voorheen directeur van het Departement van Binnenlandse Zaken.

Mr. E. J. Bruma, voorheen een bekend advocaat in Suriname, lid van de PNR en voorzitter van de vakbondencentrale C 47.

O. W. van Genderen, bekend politicus van de NPS, ex-directeur van het departement van Sociale Zaken en de exvoorzitter van de Staten van Suriname

Drs R Venetiaan, bekend in het sociale en culturele leven in Suriname, lid van de NPS en voorheen directeur van de Algemene Middelbare School, specialiteit Wis- en Natuurkunde.

Mr. A. G. Karamat Ali, bekend jurist in Suriname. lid van de NPS en voorheen werkzaam op het Bureau Wetgeving.

Drs. M. Ch. Cambridge, bekend politicus van de NPS, voorheen econoom-hoofdambtenaar op het Ministerie van Financiën.

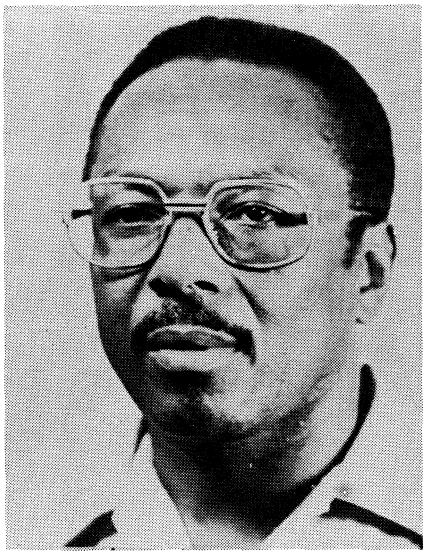
Mr. A. E. Hoost, jurist, bekend in het Surinaamse verenigingsleven, voorheeii werkzaam in de advocatuur in Suriname, lid van de PNR.

Ir. F, R. Frijmersum, bekend in het sociaal culturele leven in Suriname, lid van de PNR en voorheen hoofd van de Afdeling Waterloopkundige Dienst van het departement van Openbare Werken en Verkeer.

W. Soemita, bekend in het verenigingsleven, lid van de KTPI en voorheen diensthoofd bij het departement van Economische Zaken.

S. A. Soeperman, bekend in het sociale en culturele leven in Suriname, lid van de KTPI en voorheen hoofdtechnisch ambtenaar bij het ministerie van Openbare Werken en Verkeer.

Drs. J. M. K. Brahim, bekend in het verenigingsleven in Suriname en voorheen leraar op de Vrije HBS.

De nieuwe Gevolmachtigde Minister van Suriname in Nederland is Willem Frederik van Eer.

Willem Frederik van Eer werd op 19 dec. 1927 te Paramaribo geboren. Hij volgde de opleiding tot onderwijzer, werkte ook als zodanig en studeerde vervolgens in Nederland pedagogiek.

Hij keerde terug naar Suriname (1963) en werd docent aan de kweekschool te Paramaribo. waarvan hij in 1965 directeur werd.

Hij is lid van de NPS, lid van de NPS-partijraad en voorzitter van de onderwijscommissie van deze partij. *(NRC/H'blad)*

AFRIKA

ALGEMEEN

AFRIKAANS-FRANSE TOPCONFERENTIE

Onder voorzitterschap van de Franse president Pompidou vond op 13 nov. 1973 te Parijs een topconferentie plaats van staatshoofden of ministers van tien francofone staten. Aanwezig waren de presidenten Hamani Diori (Niger), Bokassa (CAR), Bongo (Gabon), Houphouet-Boigny (Ivoorkust), Lamizana (Opper-Volta) en Senghor (Senegal), de ministers van buitenlandse zaken Michel Alladaye (Dahomey) en Joachim Hunlede (Togo) en de ministers van financiën Saturnin Okabe (Kongo) en Thieoule Konate (Mali).

Niet vertegenwoordigd waren de volgende voormalige Franse koloniën in Afrika: Guinee, Kameroen, Malagasi, Mauretanië en Tsjaad.

Tijdens de conferentie, die op initiatief van president Hamani Diori tot stand was gekomen, werden — zonder formele agenda — de volgende zaken besproken: de herziening van de samenwerkingsakkoorden met Frankrijk, de toekomstige ontwikkeling van de franczone, de hernieuwing van de Conventie van Yaounde i.z. de associatie met de EEG en de uitbreiding daarvan tot de 19 Engelstalige Afrikaanse staten, de onderlinge samenwerking van de Afrikaanse staten, en de rol van Afrika in een vredesregeling voor het Midden-Oosten.

De 10 vertegenwoordigde Afrikaanse staten zijn alle lid van de franczone, maar de destijds in het kader van de franczone gesloten monetaire akkoorden werden door de meeste van deze staten als steeds knellender ervaren, aldus N R C/H'b l a d (14-11-'73). Guinee had de franczone reeds in 1958 verlaten en Mauretanië en Malagasi waren daartoe in de loop van 1973 overgegaan (zie pag. 774 e.v.-1973).

De besprekingen in Parijs gingen volgens T h e T i m e s (14-11-'73) vooral over monetaire kwesties, in het bijzonder over een grotere vertegenwoordiging van de Afrikaanse staten in de Westafrikaanse Centrale Bank (BCEAO), waarin Frankrijk een beslissende stem heeft, en de oprichting van een zuiver Afrikaanse ontwikkelingsbank. Ook werd het verlangen geuit naar uitgebreider overleg over monetaire kwesties, omdat elke devaluatie van de franc automatisch een devaluatie van de munteenheden van de franczone tot gevolg heeft. Aan de andere kant wilden alle deelnemers de convertibiliteit van de CFA (Communauté financière africaine)-franc in Franse francs handhaven.

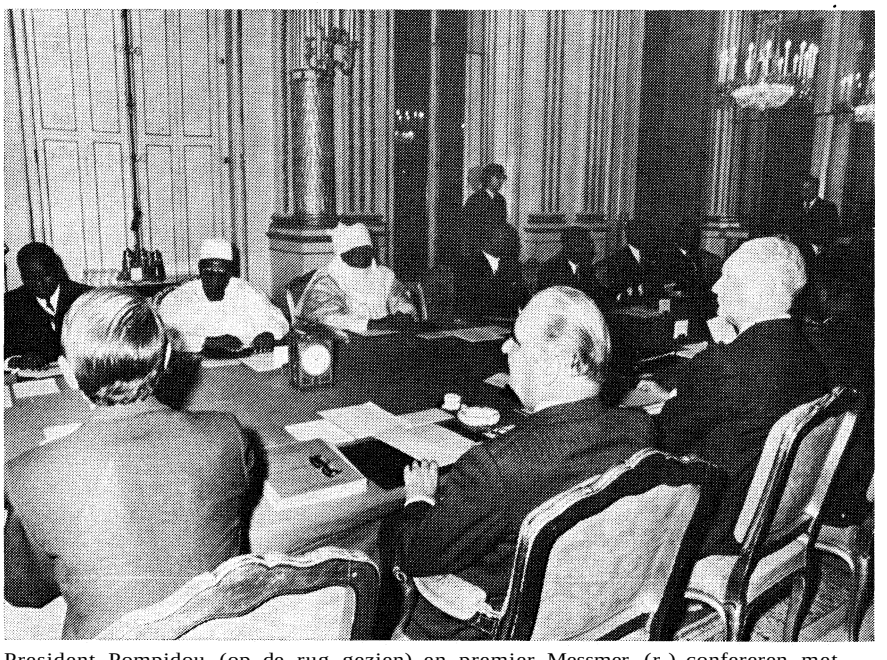
Tot beter begrip van de situatie dient te worden bedacht dat de landen van de franczone in twee groepen zijn georganiseerd, die elk over een bijzondere gemeenschappelijke emissiebank beschikken welke de monetaire situatie in de lidstaten controleert: 1) de Banque centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest (BCEAO), waarin Dahomey, Ivoorkust, Niger, Opper-Volta, Senegal, Togo plus Frankrijk samenwerken; en 2) de voormalige Banque des Etats de l'Afrique équatoriale et du Cameroun, waarin de Centraal Afrikaanse Republiek, Gabon, Kameroen, Kongo, Tsjaad en Frankrijk vertegenwoordigd waren.

Omdat deze laatste bank een aanzienlijk minder liberaal statuut had dan de West-Afrikaanse, begonnen de Afrikaanse lidstaten in 1972 een actie voor een gelijke positie. Als gevolg hiervan werd aan het slot van een bijeenkomst van de ministers van financiën van de vijf Afrikaanse staten en Frankrijk te Brazzaville op 22/23 november 1972 een reeks nieuwe akkoorden getekend over de onderlinge monetaire samenwerking. Deze zouden worden uitgevoerd door een nieuw instituut, de Banque des Etats de l'Afrique centrale. Het slotcommuniqué van de bijeenkomst meldde: „Deze belangrijke hervorming vertolkt de wil van de Afrikaanse staten om hun monetaire solidariteit te versterken en de wil van Frankrijk dat die staten soeverein alle besluiten nemen — zonder hun eigen verantwoordelijkheid te schaden — voor de gehele franczone."

De Franse minister van economische zaken en financiën, Giscard d'Estaing, deelde op 23 nov. 1972 mee, dat, al zou de Franse schatkist de garantie m.b.t. de convertibiliteit van de munteenheden van de franczone en de vrijheid van financiële transfers binnen die zone onverkort handhaven, de structuur van de nieuwe emissiebank en het bestuur ervan voortaan in veel hogere mate door de nationale autoriteiten zouden worden bepaald. Een vertegenwoordiger van de Afrikaanse staten zou president-directeur van de nieuwe bank worden.

President Pompidou had reeds op 22 nov. 1972 tijdens zijn bezoek aan Opper-Volta (pag. 414/1-1973) verklaard dat de nieuwe akkoorden de betrokken Afrikaanse staten „nieuwe financiële en economische faciliteiten" zouden bieden en dat die ook zouden kunnen worden verleend aan de centrale Westafrikaanse bank.

Tijdens een bijeenkomst van de ministers van financiën van de franczone begin november 1973, vlak voor de topconferentie, werd overeengekomen de structuur van de BCEAO ten gunste van de Afrikanen te wijzigen.

President Pompidou (op de rug gezien) en premier Messmer (r.) confereren met Afrikaanse leiders.

Tijdens een persconferentie op 13 nov. 1973 deelde president Hamani Diori mee dat voortaan jaarlijks dergelijke bijeenkomsten van de francofone staatshoofden met de Franse president zullen worden gehouden en dat die door de ministers van buitenlandse zaken zullen worden voorbereid. Ook de ministers van financiën en economische zaken van de francofone staten zullen jaarlijks bijeenkomen. Volgens Hamani Diori zou de franczone niet langer louter een monetaire zone zijn, maar zou een „solidariteitszone" ontstaan.

De Franse staatssecretaris Jean-François Deniau verklaarde op 15 nov. dat de jaarlijkse topconferenties — door hem omschreven als „conferentie van vriendschap en samenwerking" — afwisselend in een van de betrokken staten zal worden gehouden, de volgende in Afrika.

Al zouden die ontmoetingen in beginsel de francofone Afrikaanse landen in de franczone omvatten, ook zouden francofone landen buiten Afrika eraan kunnen deelnemen of niet tot de franczone behorende landen zoals Zaire of Somalia.

Op 14 nov. 1973 parafeerden de presidenten van Senegal, Niger, Ivoorkust en Opper-Volta en minister Alladaye van Dahomey he*

akkoord over de structuurwijziging van de Westafrikaanse monetaire unie (UMOA) en de ECEAO alsook een akkoord over de oprichting van een Westafrikaanse ontwikkelingsbank (BOAD). Beide akkoorden werden op 4 dec. te Dakar ondertekend door de ministers van financiën van de vijf genoemde landen plus Togo.

Na de akkoorden van Brazzaville van 23 nov 1972 die de monetaire betrekkingen van Frankrijk rnet de staten van centraal Afrika regelden, en de akkoorden van Dakar tussen Frankrijk en de Westafri-Kaanse staten is de reorganisatie van de franczone voltooid
De CFA-franc blijft vrij inwisselbaar tegen de Franse franc volgens een vaste pariteit (1 CFA-franc = 0,02 franse franc)
De in de ahkoorden vervatte hervormingen zijn volgens Le Monde (6-12-'73) voor de Afrikaanse leiders in drie opzichten van belang

1. De betrekkingen tussen Frankrijk en de Afrikaanse landen zijn meer op voet van gelijkheid. In de raad van bestuur van de BCEAO bezet Frankrijk nu 1/7 van de zetels — net zoveel als elk Afrikaans land — tegen voorheen 1/3. Gewone besluiten komen voortaan met een eenvoudige meerderheid tot stand en de belangrijke beslissingen met 6/7 van de stemmen terwijl voordien eenstemmigheid vereist was.
De externe UMOA-tegoeden worden voortaan gegarandeerd op basis van een internationale rekeneenheid om te vermijden dat de tegoeden door een eenzijdig Franse maatregel, bijv. devaluatie van de franc, getroffen worden. De BCEAO zal voortaan door een Afrikaan worden geleid en de zetel ervan zal naar Afrika worden overgebracht.

2. De Afrikaanse staten krijgen meer speelruimte voor een eigen monetaire politiek. Het beheer over de externe tegoeden wordt gedecentraliseerd, in die zin dat nu slechts 60% ervan bij de Franse schatkist moet berusten tegen voorheen 100%.

3. De Afrikaanse staten kunnen hun monetaire politiek inschakelen voor ontwikkelingsprojecten. De bank is gemachtigd aan de lidstaten voorschotten tot 20% — voorheen 15% — van hun belastingopbrengsten te geven. Ook zijn nu langlopende voorschotten mogelijk.
Naast en met steun van de BCEAO zal een Westafrikaanse ontwikkelingsbank (BOAD) worden opgericht met een aandelenkapitaal van 2,4 mrd CFA-fr, die leningen kan plaatsen en zo bij kan dragen tot de financiering van ontwikkelingsoperaties. (Le Monde, NZZ)

KAMEROEN

NIEUWE SAMENWERKINGSAKKOORDEN MET FRANKRIJK

Op 21 febr. ondertekenden Vincent Efon, de minister van buitenlandse zaken van Kameroen, en Jean-François Deniau, de Franse staatssecretaris, te Yaounde een reeks nieuwe samenwerkingsakkoorden tussen beide landen.
Op 9 febr. 1973 had presrdent Ahmadou Ahidjo ve klaard dat zijn regering Frankrijk officieel om herziening van de samenwerkingsakkoorden van 1960 gevraagd had, Op 23 sept. was te Parijs de eerste fase van de onderhandelingen daarover begonnen, welke tot 22 okt. duurde. De tweede fase vond in Yaounde plaats.
Over de strekking van de akkoorden werd niets meegedeeld, maar volgens *Le* Monde (23-2) ging het om een tiental akkoorden: Deze zouden o.a. betrekking hebben op de technische, culturele, economische en financiële samenwerking; de luchtvaart; de militaire samenwerking en de Franse logistieke steun; en de instelling van een gemengd? grote commissie.

(Zie ook pag. 124/1 en 140/3)

NIEUWE MINISTER

Op 28 dec. 1973 werd Bernard Bidias A'Ngon benoemd tot minister van onderijs i.p.v. Mongo Soo, die nu als minister bij het bureau van de president belast werd met de betrekkingen met het parlement. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 424/3 - 1973)

SENEGAL

VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Op 26 maart maakte president Senghor bekend dat alle politieke gevangenen zouden worden vrijgelaten. De volgende dag werden 17 personen op vrije voeten gesteld o.w. ex-premier Mamadou Dia en de voormalige ministers Valdiodio N' Diaye en Ibrahim Sarr, die allen meer dan elf jaar in gevangenschap hadden doorgebracht in verband met de verijdelde staatsgreep van 17 dec. 1962 (pag. 828/3-'62). Dia was op 11 mei 1963 veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf; de twee ministers tot elk 20 jaar (pag. 413/3-'63). (De toen tot 10 jaar veroordeelde oud-minister Joseph N'Baye was reeds in 1971 om gezondheidsredenen vrijgelaten.)
Ook vrijgelaten werden de twee broers van de in de gevangenis om het leven gekomen student Oumar Diop Blondin, die in juli 1971 waren veroordeeld voor hun aandeel in een poging het Franse culturele centrum in Dakar in brand te steken, kort voor het officiële bezoek dat de Franse president Pompidou in febr. 1971 aan Senegal bracht (zie pag. 157/1-'71).

Oppositie in onderwijskringen

Na de gebeurtenissen van 1971 was het tot jan. 1973 rustig gebleven aan de universiteit van Dakar. Op 26 en 29 jan, 1973 deden zich gevechten voor tussen twee groepen studenten, militante leden van de clandestiene marxistisch-leninistische Parti Africairi de l'indépendance (PAI) en aanhangers van de regeriiigspartij, de Union progressiste sénégalaise (UPS), Als strafmaatregel werden 55 studenten van de universiteit uitgesloten, waarna op 6 febr. aan de universiteit en de middelbare scholen een staking van 48 uur werd afgekondigd. ûp i niaart demonstreerden studenten en scholieren in het centrum van Dakar; ook werden na een poging tot brandstichting in de universiteitsbibliotheek verscheidene universiteitsgebouwen ontruimd. Op 28 maart werd het negende geval van brandstichting in een school gedurende die maand gemeld.
OP 27 maart waren drie leiders van de anti-regeringsgezinde lerarenbond SES gearresteerd: Sega Seck Fall, M'Baba Guissé en Babacar Sane. Zij werden beschuldigd van acties tegen de staatsveiligheid. De volgende dag werd de SES door de regering ontbonden: deze bond was sinds twee jaar praktisch de laatste legale organisatie die zich openlijk tegen dc regering kantte.
Op 3 april verklaarde president Senghor t.a.v. de brandstichters dat hij zich bewust was ,,van de geweldige druk van buitenlandse ideologieën die ons streven willen beletten een nationale, neger-afrikaanse en Senegalese ideologie te smeden". De ,,aanval van de buitenlandse ideologieën op de nationale eenheid" kwam tot uiting in ,,de vanuit Parijs geleide school- en universiteitsstakingen en vooral de branden". In een door het Franse dagblad Combat op 27 maart gepubliceerd interview had Senghor verklaard over bewijzen te beschikken dat de door communisten geleide Franse vakbeweging CGT rechtstreeks de brandstichters steunde en dat ook de Franse communistische partij zich in de Senegalese zaken mengde.

Op 10 mei 1973 overleed de in 1971 tot 3 jaar gevangenisstraf veroordeelde 25-jarige student Oumar Diop Blondin in de gevangenis van Gorée. Zijn vader, de arts Ibrahiina Diop Blondin die de lijkschouwing bijwoonde, verklaarde later dat zijn zoon aan de gevolgen van mishandeling was overleden, terwijl de autoriteiten zelfmoord als doodsoorzaak opgaven.
Na het bekendworden van de dood van Oumar Diop Blondin volgde op 13 mei een staking aan de universiteit van Dakar en op de middelbare scholen, terwijl studenten, scholieren en werkloze jongeren in het centrum van Dakar demonstreerden en vernielingen aanrichtten. De agitatie duurde enkele dagen.
Op 27 juli 1973 werden de drie aangehouden SES-leiders voorlopig op vrije voeten gesteld evenals 20 studenten.

WIJZIGING KABINET

Bij een kabinetsreorganisatie op 16 febr. werd de staatsminister voor de strijdkrachten, Magatte Lo, vervangen door Amadau Cledor Sall, tot dan toe minister van justitie. Lo behield de titel van staatsminister en werd belast met de betrekkingen tussen regering en parlement; ook bleef hij politiek secretaris van de regeringspartij, de UPS. Minister van justitie werd Alioune Badar M'Bengue, die daarmee voor het eerst sinds juni 1968 (pag. 413/2 - '68) weer een plaats in het kabinet kreeg. De enkele maanden tevoren tot minister van milieuzaken be-

noemde Abdourahman Dia verliet nu het kabinet; de portefeuille werd afgeschaft. (Le Monde, 19-2)

(Vor. ber. pag. 296/3 - 1973)

ONTSLAG DIRECTEUR-GENERAAL AIR AFRIQUE. DE RELATIE MET IVOORKUST

De president-directeur-generaal van de multinationale luchtvaartmaatschappij Air Afrique (waarin elf Afrikaanse staten samenwerken), de Senegalees Cheikh Boubacar Fal, diende zich eind 1972 aan als mogelijke opvolger van president Senghor. Weliswaar stelde hij zich niet kandidaat bij de presidentsverkiezingen van januari 1973, maar hij knoopte nauwe betrekkingen aan met de islamitische leiders in Senegal. (President Senghor is roomskatholiek.) Met gratis vluchten naar Mekka verwierf hij hun achting, aldus IAF (juli/aug. '73). In maart 1973 werd Fal door de kalief van Mouriden, Bou Lakhat M'Backe, met veel vertoon in zijn stad Diourbel ontvangen. Deze schonk hem zelfs een huis dat oorspronkelijk door de gelovigen ter ere van het staatshoofd gebouwd was. Ook buitenlandse financiële belangengroepen, vooral Franse, zouden een abnormaal welwillende aandacht aan Fal hebben besteed, aldus Le Monde (28-6-'73).

De Senegalese regering ging tot tegenmaatregelen over. De directeur van Air Afrique voor Senegal, de in Senegal geboren Fransman Georges Dib, werd uitgewezen en verliet Dakar op 5 juni 1973 met bestemming Abidjan (Ivoorkust). Hij zou ervan zijn beschuldigd als intermediair te hebben gediend tussen Fal en Senegalese persoonlijkheden.

Op 26 juni werd te Abidjan bekendgemaakt dat Fal als president-directeur-generaal van Air Afrique was vervangen door een directoraat van drie leden, maar Fal liet enkele uren later weten dat hij voorlopig in functie bleef en dat de voorzitter van het directoraat, Leopold Kaziende (uit Niger), direct na zijn benoeming was afgetreden. De leiders van verscheidene andere lidstaten van Air Afrique, die vriendschappelijke betrekkingen met Fal onderhielden, gingen pas na veel verzet met de afzetting van Fal akkoord. Vooral president Houphouët-Boigny van Ivoorkust poogde het ontslag op te houden en toen dat niet meer ging — Senegal hield vast aan zijn soevereine recht zich in het bestuur van de maatschappij naar eigen goeddunken te laten vertegenwoordigen — trachtte hij nog Fal tot technisch adviseur van zijn opvolger te laten benoemen. Ook hier verzette Senegal zich tegen. Een Senegalese delegatie o.l.v. premier Abdou Diouf vertrok op 29 juni voor overleg naar Ivoorkust.
Op 30 aug. werd Assaou Koffi (Ivoorkust) eenstemmig tot president-directeur van Air Afrique gekozen als opvolger van Fal.
Van 13-20 dec bracht president Houphouët-Boigny een officieel bezoek aan Senegal. (Le Monde, IAF)

IAF (jan.) merkte op: „Na een mensenleven van politieke gevechten hebben de beide staatsmannen L. S. Senghor en F. Houphouët-Boigny nu ontdekt, dat zij op verschillende wegen tot dezelfde resultaten zijn gekomen. In een door .... crises en militaire staatsgrepen getroffen West-Afrika zijn zij de garanten, bijna kan men zeggen de enige garanten, van de stabiliteit en de continuïteit geworden. Hun samenwerking, die bij het bezoek van Senghor aan Ivoorkust begon, en nu in Dakar haar bevestiging vond, is (...) een produkt van rijpe, koele overweging. Beide staatsmannen worden in hun inspanningen gesteund door een gelijkwaardige schare jonge technocraten, die ten tijde van de politieke onafhankelijkheidsstrijd nog in de schoolbanken zaten. (...) De economische structuren van beide landen vullen elkaar aan: Senegal met zijn snelgroeiende verwerkende industrie, Ivoorkust met zijn rijkdom aan tropische land- en bosbouwprodukten.
Tot heden heeft de jaarlijkse goederenstroom in beide richtingen elk een waarde van 4 mrd CFA-frs. De tijdens het staatsbezoek besloten oprichting van een gemeenschappelijke handelskamer zal ongetwijfeld gunstig op de vergroting van het goederenverkeer uitwerken."

(Vor. ber. pag. 196/1 - '72 en 516/1 - '72)

NIEUWE SAMENWERKINGSAKKOORDEN MET FRANKRIJK. INKRIMPING FRANSE TROEPENMACHT

Op 29 maart hebben de Senegalese minister van buitenlandse zaken, Assane Seck, en zijn Franse ambtgenoot, Jobert, te Parijs een reeks nieuwe samenwerkingsakkoorden tussen beide landen getekend. De 44 teksten, waarover sinds 25 maart op verzoek van president Senghor (12 okt. '73) onderhandeld was, komen in plaats van de in juni 1960 ondertekende akkoorden. Zij betreffen een verdrag van vriendschap en samenwerking, akkoorden i.z. de economische en financiële samenwerking, de koopvaardij en de burgerluchtvaart, een culturele conventie en een conventie i.z. het personenverkeer. Andere teksten hebben betrekking op de militaire samenwerking.

In het kader van die samenwerking zijn thans volgens Le Monde (26-3) ca 1.800 Franse militairen in Senegal gelegerd: ruim 1.000 man van het leger, ca. 350 van de luchtmacht en ca. 400 van de marine, die een vlootbasis in Dakar bezit waar regelmatig Franse oorlogsschepen op bezoek komen.
Daarnaast zijn 40 Franse officieren of onderofficieren in het kader van de militaire bijstand in het Senegalese leger werkzaam als instructeur of technisch adviseur. Hun aantal bedroeg in 1961 nog 450.
Minister Jobert zei op 29 maart dat de totale Franse troepenmacht in Senegal *2.250* man omvatte.

Krachtens het nieuwe akkoord wordt de basis te Dakar aan Senegal overgedragen, maar Frankrijk krijgt bepaalde faciliteiten, omdat — naar minister Assane Seck verklaarde — het als grote mogendheid „ een mondiale politiek moet voeren en zijn rol in de Atlantische Oceaan moet spelen". De werf blijft niet langer eigendom van de Franse marine, maar wordt een gemengde economische onderneming met een industrieel karakter, die gemeenschappelijk door Fransen en Senegalezen zal worden beheerd.
De Franse troepen zullen geleidelijk worden teruggetrokken, zodat de sterkte ervan in april 1975 tot 1.300 man zal zijn beperkt, aldus minister Jobert.

Op 17 jan. was te Dakar reeds een nieuwe conventie i.z. de samenwerking tussen Frankrijk en Senegal m.b.t. het wetenschappelijke en technische onderzoek getekend. (Le Monde) (Zie ook pag. 237/1)

CHINESE LENING

Tijdens een bezoek dat een officiële Senegalese delegatie o.l.v. de minister van planning en samenwerking, Ousmane Seck, vanaf 14 nov. 1973 aan Peking bracht, heeft de Volksrepubliek China aan Senegal een renteloze lening van 11 mrd francs CFA verstrekt voor een periode van 25 jaar. Het geld zal vooral worden gebruikt voor bodemprojecten (het slaan van putten en herbebossing van het gebied van Niayes, tussen Dakar en Saint-Louis) en wegenbouw. (Le Monde 5-12-1973)

UITBREIDING VISSERIJWATEREN

Op 1 jan. werd een in april 1972 aangenomen wet van kracht over de uitbreiding van de visserijzone tot 110 zeemijlen. Buitenlandse vissers mogen slechts binnen dit gebied opereren als hun eigen landen desbetreffende akkoorden met Senegal gesloten hebben. ***(Nieuw China).***

(Zie pag. 406/1/3-1973)

TURKIJE

DRIE MAANDEN KABINETSFORMATIE. COALITIE VAN REPUBLIKEINSE VOLKSPARTIJ EN PARTIJ VAN NATIONALE REDDING. OPTREDEN KABINET-ECEVIT

Na een interregnum van 3 maanden is de leider van de Republikeinse Volkspartij, Bulent Ecevit, op 25 jan. geslaagd in het vormen van een meerderheidskabinet, dat steunt op zijn eigen partij en de Partij van Nationale Redding (PNR) o.l.v. prof. Necmettin Erbakan die samen over 233 van de 450 zetels in de Nationale Vergadering beschikken.

De *formatie*

Na de mislukte formatiepoging van Ecevit (27 okt.-7 nov. 1973) was de leider van de Gerechtigheidspartij, Suleyman Demirel, op 12 nov. met de vorming van een kabinet belast (pag. 732/2-1973), maar hij gaf zijn opdracht op 17 nov. onverrichterzake aan president Fahri Koruturk terug.

De van de Gerechtigheidspartij afgesplitste Democratische Partij o.l.v. Ferruh Bozbeyli weigerde categorisch deel te nemen aan een coalitieregering onder Demirel, aldus Le Monde (19-11). Volgens de NZZ (20-11) wilde Bozbeyli wel een coalitie van de rechtse partijen, maar dan zonder Demirel en onder leiding van een andere politicus van de Gerechtigheidspartij zoals de demissionaire vice-premier Nizamettin Erkmen, die ook de voorkeur van de PNR zou genieten.

Na het mislukken van de formatie-Demirel duurde het tot 15 dec. alvorens de president een nieuwe formateur aanwees. Inmiddels vonden op 9 dec. verkiezingen voor gemeente- en departementale raden plaats, die eventuele verschuivingen in de krachtsverhoudingen tussen de partijen konden registreren.

Op 19 nov. besprak president Koruturk met de vertegenwoordigers van de beide grootste partijen, De Republikeinse Volkspartij (CHP) en de Gerechtigheidspartij (AP), alle coalitiemogelijkheden. Tot dan toe had AP-leider Deinirel een grote coalitie met de CHP uitgesloten, terwijl CHP-leider Ecevit slechts in een nieuwe formatie-opdracht wilde toestemmen mits hem vergund werd een minderheidskabinet te vormen, als zijn pogingen een coalitie met andere partijen aan te gaan zouden mislukken. Daarbij wilde hij van geen grote coalitie met de AP weten. Als alternatief voor een minderheidskabinet noemde Ecevit nieuwe verkiezingen, maar de rechtse partijen waren unaniem tegen vervroegde verkiezingen en tegen de vorming van een minderheidskabinet.
Op 4 dec. deed president Koruturk voor radio en tv een beroep op de leiders van CHP en AP om de crisis op te lossen door hetzij zich opofferingen te getrooste, en een grote coalitie te vormen hetzij door in te stemmen met een kabinet van nationale eenheid Kon een coalitie kan de beide grote partijen niet worden verwezenlijkt, dan vormde de „nationale coalitie" de „laatste vrije, democratische en parlementaire oplossing", aldus de president Hij noemde de andere oplossingen — een rechtse coalitie, een links minderheidskabinet of vervroegde verkiezingen — „onaanvaardbaar".
Ecevit liet namens zijn partij weten voor geen van beide mogelijkheden te voelen. Tussen de grootste partijen bestond z.i. „een vertrouwenscrisis", waarmee hij doelde op de houding van de AP die in strijd met de traditie de verkiezing belette van een CHP-lid tot voorzitter van de Nationale Vergadering. Volgens Le Monde (10-12) zou de AP nu wel voor een coalitiekabinet met de AP voelen maar dan onder een „onafhankelijke" premier.
Bij de verkiezingen van 9 dec. boekte de CHP nieuwe successen. Haar stemmenpercentage steeg van 33,3 tot 37,4, maar ook dat van de AP ging omhoog van 29.8 tot 32. Volgens voorlopige uitslagen verwierf de CHP de meerderheid in 32 van de 67 departementscentra, tegen de AP in 21, onafhankelijke kandidaten in 9. de PNR in 3 en de Democratische Partij in 2. Bovendien veroverde de CHP de burgemeesterszetels van de vier grootste gemeenten. De PNR verloor op 9 dec. een beduidend deel van de op 14 okt. gewonnen aanhang: haar stemmenpercentage daalde van 11,8 tot 5,8. Ook de Democratische Partij ging iets achteruit: van 11,9 naar 10,8%.

Op 15 dec. belastte president Koruturk de demissionaire partijloze premier Naïm Talu met de vorming van een nationaal kabinet, dat een nieuwe kieswet zou moeten opstellen en vervroegde verkiezingen zou moeten organiseren. Zowel Ecevit als Demirel reageerden positief op deze formatieopdracht, de derde sinds de parlementsverkiezingen van 14 okt. 1973. Na een onderhoud met Talu verklaarden zij dat die volgens hen geen moeilijkheden zou ondervinden bij de vorming van een regering.

Ook een positieve ontwikkeling deed zich voor in de Nationale Vergadering, waar tijdens de 27ste stemming op 19 dec. de afgevaardigde Kemal Güven van de Republikeinse Volkspartij met 312 van de 339 uitgebrachte stemmen tot voorzitter gekozen werd.

Op 25 dec. deelde formateur Talu echter mee dat hij niet bij machte was een kabinet te vormen. De CHP wenste de vervroegde verkiezingen uiterlijk in begin mei 1974 te doen houden, terwijl de AP als datum daarvoor op zijn vroegst oktober 1974 en nog liever het voorjaar van 1975 wenste.

Op 27 dec. ontving de president de chef van de generale staf, generaal Samih Sancar, en de opperbevelhebbers van de drie onderdelen van de strijdkrachten plus de commandant van de gendarmerie. In politieke kringen zag men in dit bezoek een aanduiding voor de leiders dat de strijdkrachten niet onverschillig konden staan tegenover de kabinetscrisis.

President Koruturk weigerde het ontslag van premier Talu te aanvaarden. waarmee deze volgens de FAZ (31-12) zou hebben gedreigd, en hij belastte hem op 29 dec. met een nieuwe opdracht, nl. het afhandelen van de lopende zaken en het voortzetten van zijn missie teneinde een regering te vormen die op een grote steun in het parlement kan rekenen. Speciaal werd Talu verzocht zijn overleg met Ecevit en Demirel voort te zetten. De president adviseerde Talu nog te trachten de medewerking van de voorzitters van de twee Kamers van het parlement te verwerven.

Vele waarnemers, aldus Le Monde (1-1), schreven de voornaamste verantwoordelijkheid voor de impasse toe aan Demirel, die een steeds dubieuzere houding zou innemen Volgens de FAZ (3-1) liepen de onderhandelingen over een grote coalitie tussen CHP en AP vooral stuk op de houding van laatstgenoemde partij, omdat Demirel aansoraak op de post van premier zou maken.- oen een grote coalitie niet haalbaar bleek, poogde Talu — kennelijk met instemming van de president — een coalitie van de rechtse partijen tot stand te brengen. Demirel zou zich echter ondanks druk van andere rechtse politici tegen een dergelijke oplossing hebben verzet.

Op 9 jan. deelde de Gerechtigheidspartij de formateur mee dat zij niet zou deelnemen aan een coalitieregering onder Talu zonder de Republikeinse Volkspartij. Demirel verklaarde op een persconferentie dat hij in de „huidige omstandigheden" een nationale coalitieregering noodzakelijk achtte. Mocht die oplossing niet te verwezenlijken blijken, dan zou een eventuele rechtse coalitie door hem persoonlijk moeten worden geleid. Talu gaf zijn formatieopdracht op 10 jan. terug.

Ecevit *vormt* coalitiekabinet met PNR

Inmiddels had Ecevit, wiens poging om met de PNR een coalitieregering te vormen in november was mislukt, eind december, aldus de *FAZ* (3-1), nieuwe onderhandelingen geopend met deze partij van Necmettin Erbakan. Deze besprekingen leidden op 14 jan. tot een akkoord over een regeringscoalitie. De CHP en de PNR beschikken over een meerderheid in de Nationale Vergadering (resp. 185 en 48 zetels op

een totaal van 450), maar de AP beschikt over een meerderheid in de Senaat.
Nadat president Koruturk, die duidelijk de voorkeur gaf aan een grote coalitie van CHP en AP, op 14 jan. Ecevit en Erbakan afzonderlijk had ontvangen, belastte hij Ecevit op 15 jan. opnieuw met de vorming van een kabinet.
Op 26 jan. ondertekenden Ecevit en Erbakan een coalitieprotocol dat de basis voor het nieuwe kabinet moest vormen. Dit verwierf nog dezelfde dag, de 101e na de parlementsverkiezingen, de goedkeuring van de president. In heit uit 25 leden bestaande kabinet bezet de Republikeinse Volkspartij (CHP) 18 zetels en de Partij van Nationale Redding (PNR) 7. De zetelverdeling is als volgt:

Premier - Bulent Ecevit (CHP); vicepremier - Necmettin Erbakan (PNR); staatsministers - Orhan Eyuboglu (CHP), Ismail Hakki Birler (CHP) en Suleyman Arif Emre (PNR); buitenlandse zaken - Turan Gunes (CHP); defensie - Hasan Isik (CHP); justitie - Sevket Kazan (PNR); binnenlandse zaken - Oguzhan Asilturk (PNR); onderwijs - Mustafa Ustundag (CHP); financiën - Deniz Baykal (CHP); openbare werken - Erol Cevikce (CHP); handel - Fehim Adak (PNR); gezondheid en sociale zaken - Selahattin Cizrelioglu (CHP); douane en monopolies - Mahmut Turkemenoglu (CHP); voedselvoorziening en landbouw - Korkut Ozal (PNR); verbindingen - Ferda Guley (CHP); arbeid - Onder Sav (CHP); industrie en technologie - Abdulkerim Dogru (PNR); energie en bodemschatten - Cahit Kayra (CHP); toerisme en voorlichting - Orhan Birgit (CHP); bouwnijverheid - Ali Topuz (CHP); bosbouw - Ahmet Sener (CHP); jeugd en sport - Muslihittin Yilmaz Mete (CHP); plattelandszaken en coöperaties - Mustafa Ok (CHP).

Alleen premier Ecevit en defensieminister Isik bezetten eerder een ministerspost: Ecevit als minister van arbeid onder Inönu (196-65) en Isik als minister van buitenlandse zaken onder Urguplu (1965). Baykal (financiën) en Asilturk (binnenlandse zaken; tevens secretaris-generaal van de PNR) hadden de coalitieonderhandelingen gevoerd en daardoor de bijnamen Kissinger en Yamani gekregen. De 50-jarige jurist Gunes (buitenlandse zaken) gold tot voor kort als de voornaamste adviseur van Ecevit, aldus de N Z Z (9-2), die Guley (verbindingen) en Birler (staatsminister) tot de veteranen van de CHP rekende. Tot de PNR-vertegenwoordigers in het kabinet behoort Ozal (landbouw), voormalig directeur van het staatsoliebedrijf Turkiye Petrolleri.

Regeringsprogramma

Op 1 febr. legde premier Ecevit voor beide Kamers van het parlement zijn regeringsverklaring af. Dit programma bevatte een nagenoeg letterlijke herhaling van het op 25 jan. getekende coalitieprotocol. De *NZZ* (2-3) schreef m.b.t. het regeringsprogramma o.a.:

,,Het concept van een ,,evolutionaire revolutie tegen het establishment" dat (...) Ecevit tijdens zijn verkiezingscampagne in het vooruitzicht gesteld had, komt in zijn regeringsprogramma niet tot uiting. Dit vormt (...) een lange lijst van beloften betreffende opheffing van de ,,sociale en economische misstanden" (...) zonder enigerlei vermelding van de hiervoor geplande maatregelen of van de wijze waarop de financiële middelen verschaft zullen worden. (...)
De zakenwereld wordt door het regeringsprogram aangenaam verrast. Die had de aankondiging van radicale maatregelen gevreesd. (...) Volgens het program zal de particuliere sector, ,,in zoverre die niet het algemene belang schaadt", worden toegelaten. Het enige raadsel in dit verband vormt de instelling van een nieuwe sector, de „volkssector", welke de volledige steun van de staatssector krijgt toegezegd. Algemeen wordt aangenomen dat de Ecevit-Erbakan-regering een soort ,,particuliere sector van kleine luiden" voor de geest staat, waaraan tegenover de ,,particuliere sector van de rijken" een zekere prioriteit zal worden toegekend. (...)
Kennelijk was het (...) Erbakan die Ecevit belette het deze zeer ter harte gaande project van een ,,allesomvattende radicale" agrarische hervorming in het regeringsprogramma op te nemen. Erbakan had zijn medewerking aan de coalitie afhankelijk gesteld van de voorwaarde dat het bij de onder de regering-Talu aanvaarde en door Ecevit als ,,verwaterde editie" heftig bekritiseerde agrarische hervorming blijft. Het regeringsprogram weerspiegelt in elk geval duidelijk de door de beide coalitiepartijen gedane wederzijdse concessies. Erbakan heeft concessies op het gebied van de buitenlandse politiek gedaan, nu hij zijn afwijzing van de NAVO en de EEG althans voorlopig ad acta legt. Nadat hij de EEG steeds voor een ,,instrument van de joden en de zionisten" had uitgemaakt, toonde hij zich nu bereid zich met een herziening van de voorwaarden van de Turkse associatie tevreden te stellen. Het NAVO-bondgenootschap, dat hij in zijn verkiezingscampagne als tegen de islamitische naties gericht gekenschetst had, vond nu zijn instemming onder het voorbehoud van een met de NAVO-politiek parallel lopende ,,nationale verdedigingsstrategie".
In de binnenlandse politiek daarentegen werden grote concessies door Ecevit gedaan. Het deel van het programma over de binnenlandse politiek kan zich, vanuit hervormersstandpunt bekeken, niet eens meten met het tweede regeringsprogram van Nihat Erim, laat staan met het eerste. (...)
Gezien de royale beloften die beide partijleiders in quasi tegengestelde richtingen aan hun kiezers hadden gedaan, was het niet eenvoudig in het regeringsprogram tot een compromisoplossing te komen. Het best vonden zij elkaar op het punt van de amnestie, waar ook de politieke vluchtelingen van zullen profiteren, en in de algemene formules betreffende ..sociale gerechtigheid". Maar in het algemeen draagt het programmadeel over de binnenlandse politiek het ,,stempel van Erbakan".
Een zeer belangrijke concessie die Ecevit de PNR-leider deed, betreft het onderwijs. (...) Toen Inönu na Ataturks dood president werd, stichtte hij de dorpsinstituten waar jongens en meisjes in het bijzonder van praktische kennis werden voorzien, om vervolgens daarmee in hun dorpen als voorbeeld te kunnen fungeren. Deze scholen, die het actiefste middel ter bestrijding van het analfabetisme bleken, werden in het Menderestijdperk als ,,broedplaatsen van communistische intriges" gesloten. Van (...) Ecevit had men minstens verwacht dat hij zich voor een weer in 't leven roepen van deze instituten zou inzetten, en allerminst had men erop gerekend dat hij in het regeringsprogram zou instemmen met een nog meer bevorderen van de islamitisch-religieuze scholen, ,,Imam-Hatip Okullari" geheten, die onder Menderes als paddestoelen uit de grond waren geschoten. Deze religieuze scholen, die nu tot de gymnasiumfase zullen reiken, geven aan de studie van de Koranleer de voorrang boven de positieve wetenschappen. Het dualisme in het onderwijsstelsel, dat Ataturk had afgeschaft, zal nu in het openbaar tot nieuw leven worden gebracht en nog worden versterkt. (...)
De regeringsbelofte i.z. de bouw van moskeeën en voortgezet onderwijs voor ca. 15.000 plaatsvervangende imams (geestelijken) kreeg (...) in het parlement veel meer applaus dan de openlijke steunbetuiging van de regering aan de rechten van de Turkse bevolkingsgroep op Cyprus. (...)
Een bijzonder teer punt (...) vormt een van de laatste zinnen van het regerings-Program, waarin van ,,historische dwalingen" sprake is en van een ,,tegen de nationale eenheid gerichte onechte discriminatie" die nu door ,,de door de CHP en de PNR gevormde synthese" uit de weg geruimd zal worden (... een) formulering die kennelijk op de laicisme-conceptie van Kemal Ataturk doelt..."

De in 1925 te Istanboel geboren Bulent Ecevit werd in 1957 afgevaardigde, in 1961 minister, in 1966 secretaris-generaal van de CHP en in 1972 partijvoorzitter (pag. 663-1972).

Vertrouwen

Op 7 febr. sprak het parlement met 235 tegen 136 stemmen bij 2 onthoudingen zijn vertrouwen uit in het kabinet-Ecevit. Een deel van de afgevaardigden van de Gerechtigheidspartij — 76 rechtse afgevaardigden, aldus N R C / H ' b l a d (8-2) — nam niet aan de stemming deel. (N Z Z, Le Monde, F A Z, N R C / H ' b l a d)

(Vor. ber. pag. 729 e.v.-1973)

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keeswg", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

INTERNE CRISIS IN ISRAËL

Op 10 april heeft mevr. Golda Meir het premierschap van Israël neergelegd: ,,Ik ben aan het einde van mijn weg gekomen. Het gaat mijn krachten te boven de last nog langer te dragen"

De taak van de 75-jarige mevr. Meir was reeds voor het uitbreken van de vierde Israëlisch-Arabische oorlog zwaar, mede door de voortdurende conflictsituatie in haar eigen partij, de Verenigde Arbeiderspartij, waar de toen populaire defensieminister Dayan poogde zijn opvattingen over de toekomst van de bezette gebieden door te zetten.

De oorlog maakte een eind aan de populariteit van Dayan en ondergroef ook mevr. Meirs positie, al bleek bij de algemene verkiezingen van 31 dec. 1973 dat de Israëlische bevolking nog niet voor een alternatief koos.

Op 10 maart vormde mevr. Meir een nieuwe regering met Dayan, wiens aftreden steeds sterker verlangd werd.

De Verenigde Arbeiderspartij vóór de oorlog. Dayan en het verkiezingsprogram. Bundeling oppositie

Nadat premier Meir op 8 april 1973 haar veto had uitgesproken over een voorstel van de ministers Dayan (defensie), Shapiro (justitie) en Wahrhaftig (religieuze zaken) om Israëlische staatsburgers toe te staan land in de bezette gebieden aan te kopen, en het secretariaat van de Verenigde Arbeiderspartij op 12 april 1973 besloten had geen besluiten over de toekomst van de bezette gebieden te nemen (pag. 357-1973), leek Dayan politiek op een zijspoor gerangeerd door het driemanschap Allon-Sapir-Eban resp. vice-premier, minister van financiën en van buitenlandse zaken. Daarentegen bleek uit een medio mei 1973 gehouden opiniepeiling dat Dayan onder de bevolking steeds meer steun kreeg voor zijn standpunt i.z. de bezette gebieden, nl. 58% tegen 17% voor de opvatting van de ,,duiven".

Op 17 juni deelde mevrouw Golda Meir het secretariaat van de Verenigde Arbeiderspartij mee dat zij bereid was de partij bij de in oktober te houden parlementsverkiezingen aan te voeren en premier van Israël te blijven als de partij zich als grootste wist te handhaven.

Door dit besluit van de zojuist 75 jaar geworden premier leek de opvolgingsstrijd althans tijdelijk afgewend.

Enkele dagen later vond een onderhoud plaats van mevr. Meir met Dayan over o.a. het verkiezingsprogramma van de partij.

Op 23 juli waarschuwde Dayan in een toespraak tot zijn aanhangers in de Verenigde Arbeiderspartij (de z.g. Rafivleugelj dat hij niet langer van de partij deel kon uitmaken of in de volgende regering een portefeuille beheren, als de partijleiding bij haar negatieve houding bleef m.b.t. de in de bezette gebieden ontplooide activiteiten. Het partijprogram voor de komende vier jaar moest het accent leggen op de ontwikkeling van de bezette gebieden. Dayans verklaring lokte scherpe reacties uit van de duiven. Zo verklaarde minister Eban: „Sommigen willen de optie voor vrede bestendigen, maar anderen zeggen dat wij de hoop op vrede wel kunnen opgeven en onze greep op de bezette gebieden zo moeten verstevigen dat deze niet meer van Israël kunnen worden losgemaakt. Tegen het laatste moeten wij ons verzetten."

Le Monde (27-7-'73) stelde dat mevr Meir een compromis moest zien te vinden en de meningsverschillen tussen de tegenstanders niet absoluut onoverkomenlijk schenen. Volgens dit blad kantten Sapir, Eban e.a. zich niet tegen de door hun tegenstanders gewenste annexatiepraktijken, maar wilden zij door de omvang ervan te beperken voorkomen dat er voldongen feiten werden geschapen. Zij staan in zekere zin een ,,selectie" voor bij het scheppen van de voldongen feiten, zonder zich tegen het beginsel ervan te verzetten Zo weigerden zij de totstandkoming van een grote stad tussen Gaza en El Arisj aan de noordkust van de Sinai, maar hadden zij geen bezwaar tegen voortzetting van de bouw van Israelische vestigingen langs de bestandslijn van 1948, aldus Le Monde.

Volgens de NZZ (4-8-'73) was de groep rond Sapir en Eban tegen ,,willekeurige joodse kolonisatie', omdat er dan niets meer over zou blijven om met de Arabieren over te onderhandelen. Wel gingen zij akkoord met de vestiging van joden in Kiriat Arba bij Hebron, maar zulke projecten moesten uitsluitend veiligheidseisen dienen Op 25 juli verklaarde premier Meir in de Knesset dat de voorbereidingen voor ,,belangrijke landbouw- en stedelijke" nederzettingen in bezette gebieden thans getroffen werden. Zij zou, aldus de NZZ, Dayan hebben verzekerd dat ten noorden van Jeruzalem, de door hem verlangde en door burgemeester Teddy Kollek bestreden satellietstad Nebi Samwill gebouwd zou worden, en ten zuiden van Gaza de havenstad Yamit, waartegen minister Sapir zich verzette.

Dayan kreeg de wind in de zeilen doordat pogingen in het werk werden gesteld om te komen tot een groot oppositieblok van centrum en rechts. De stoot daartoe werd gegeven door de 45-jarige generaal-majoor b.d. Ariel Sharon, die begin juli zijn post van bevelhebber van het zuidelijke front had opgegeven en zijn militaire loopbaan voor een politieke carrière had ingeruild, nadat minister Dayan hem zou heb-

V.l.n.r. Mosje Dayan, Yigal Allon en mevr. Meir tijdens een bijeenkomst van de Arbeiderspartij.

Weekblad 43ste jaargang No. 2225. pag. 26223-26238

ben verzekerd dat hij ongeschikt was voor de functie van stafchef.
Sharon deelde tijdens een persconferentie op 17 juli mee dat hij beoogde het Gachal-blok (Cheroet + Liberalen) uit te breiden met de Onafhankelijke Liberalen, het Vrije Centrum (ex-leden Cheroet) en de Staatspartij (afscheiding van Rafi). Naast de voormalige luchtmachtgeneraal Ezer Weizman, die in 1970 tot de Cheroet was toegetreden, sloot eind augustus ook generaal b. d. Abraham Joffé zich bij de groep van Sharon aan, terwijl de Verenigde Arbeiderspartij de reserve-generaals Rabin, Bar-Lev en Yariv onder haar kandidaten telde.
Om te voorkomen dat de annexionisten van Dayan zich bij deze nationalistische oppositie zouden aansluiten, toonde de meerderheid in de Verenigde Arbeiderspartij zich tot concessies aan Dayan bereid. In de nacht van 14 op 15 aug. kwam tussen de kopstukken een compromis tot stand op basis van bemiddelingsvoorstellen van staatsminister Israël Galili. Dit z.g. Galili-document werd op 3 sept. door het secretariaat van de partij goedgekeurd, en wel met 78 tegen 0 stemmen. De tegenstanders onthielden zich van stemming.

Dit plan hield in de stichting van 40 nieuwe nederzettingen, het vestigen van Israelische industrieen op de Golan-vlakte, versnelde aankoop door de staat van land in bezet gebied, verzachting van particuliere aankoop van Arabische grond, en de investering van $ 300 mln ter verbetering van het lot van de 600000 Palestijnse vluchtelingen onder Israelisch bewind Mbt de door Dayan bepleite vestiging van een joodse havenstad Yamit in de streek van Rafah in het noordoosten van de Sinai, die 250 000 inwoners zou moeten tellen, werd overeengekomen te beginnen met de bouw van een regionaal centrum met 800 huizen tegen 1977-78. De bouw van de joodse satellietstad Nebi Samwill bij Jeruzalem zou doorgang vinden Met de bouw van 35 nieuwe nederzettingen in bezet gebied zal het totaal van de joodse nederzetbingen daar op 83 komen

Op 5 sept. meldde de FAZ dat Cheroet, Liberalen, Vrije Centrum en Staatspartij overeenstemming hadden bereikt over een gemeenschappelijke kandidatenlijst voor het „alternatieve" blok, de Likoed.

Histadroethverkiezingen

Op 11 sept. konden 1,2 mln kiesgerechtigden (ruim 56% van de totale bevolking) de 1.501 leden aanwijzen van het centrale comité van de Histadroeth, het Israëlische vakverbond. Dertien partijen hadden kandidaten gesteld voor deze verkiezing die als een voorproef en krachtmeting voor de op 30 okt. te houden algemene verkezingen werd beschouwd. Slechts 65% van het kiezerscorps bracht zijn stem uit. De Marach (Verenigde Arbeiderspartij + Mapam) behaalde nu 58% van de stemmen tegen ruim 62% in 1969). De in de Likoed verenigde partijen verloren een half procent. De Zwarte Panters (oriëntaalse joden), die voor het eerst aan de stemming deelnamen, behaalden 2% van de stemmen De grootste winst boekte de Nationale Religieuze Partij die nu 7% behaalde tegen 3% in 1969.

Aanloop tot algemene *verkiezingen*

Op 13 sept. werd door de Cheroet. de Liberalen en de Staatspartij, die de week tevoren een unie-akkoord hadden getekend, een overeenkomst gesloten met het Vrije Centrum, waardoor de Likoed op dat moment over 32 van de 120 zetels in het parlement beschikte.
Nadat de Verenigde Arbeiderspartij mevr. Meir op 23 sept. opnieuw met algemene stemmen tot lijstaanvoerder had gekozen, deelde zij mee dat zij bij een overwinning bij de verkiezingen een volle termijn van vier jaar premier wilde blijven.
Volgens een opiniepeiling van hei instituut Dahaf (Le Monde 28-9) zou de populariteit van mevr. Meir zijn gedaald van 50,7% in 1972 tot 40,5% eind sept. 1973, terwijl de populariteit van Dayan zou zijn gestegen van 22,9 tot 28,5%.

Toenemende kritiek i.v.m. oorlog. Aftreden minister Shapiro. Instelling commissie-Agranat

De op 6 okt. 1973 begonnen vierde Israëlisch-Arabische oorlog had tot gevolg dat de algemene verkiezingen op 25 okt. tot 31 dec. werden uitgesteld.
De militaire ontwikkelingen — vooral in de beginfase van de oorlog — hadden reeds tot toenemende kritiek geleid op de militaire en politieke leiding, die verweten werd de oorlogsvoorbereidingen in Egypte en Syrië onderschat te hebben en nalatig te zijn geweest bij het treffen van de nodige voorzorgsmaatregelen.
Het besluit van de Israëlische regering het bestand te aanvaarden lokte op 23 okt. in de Knesset felle kritiek uit van de Likoed. Menahem Begin meende dat het bestand Egypte en Syrië voor hun agressie beloonde, terwijl andere vertegenwoordigers Israëls ontoereikerida oorlogsvoorbereidingen veroordeelden.
Op 25 okt. werd bericht dat de minister van justitie, de 71-jarige Yaacov S. Shapiro, het aftreden van Mosje Dayan als minister van defensie geëist had, die volgens Shapiro verantwoordelijk zou zijn voor het grote verlies aan Israëlische mensenlevens als gevolg van onvoldoende voorbereiding van het Israelische leger. Dayan liet dezelfde dag weten dat hij de volle verantwoordelijkheid aanvaardde voor de paraatheid van de Israëlische strijdkrachten, dat hij verantwoordelijk was jegens regering en parlement, maar dat hij geen verantwoording hoefde af te leggen aan een individueel lid van het kabinet. Dayan deelde mee dat hij af zou treden als hij niet het volle vertrouwen van de premier genoot.
Premier Meir verklaarde diezelfde dag dat zij het volste vertrouwen in de minister van defensie had. Wel merkte zij op dat men niet alles met de mantel der liefde kan bedekken. Vragen, opheldering en te leren lessen zouden op het gepaste ogenblik ter tafel gebracht moeten worden, maar dat moment was nog niet aangebroken.
In overeenstemming met een door hem op 28 okt. gedane aankondiging trad minister Shapiro op 30 okt. af. Premier Meir zou niet zijn ingegaan op zijn verzoek een soortgelijke vertrouwensverklaring te krijgen als Dayan ontvangen had, aldus de FAZ (30-10). Voor Shapiro, wiens ontslag per 1 nov. inging, werd geen opvolger benoemd.
Op 18 nov. besloot de regering tot het benoemen van een gerechtelijke commissie om de beweerde civiele en militaire beoordelingsfouten aan de vooravond en in het begin van de vierde Israelisch-Arabische oorlog te onderzoeken. Deze onderzoekscommissie bestond uit vijf leden:

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN VERBROKEN

In de laatste zeven maanden hebben de volgende staten hun diplomatieke betrekkingen met Israël verbroken' Cuba (9-9-'73), Togo (21-9), Zaire (4-10), Rwanda (9-10), Dahomey (9-10), Opper-Volta (10-10), Kameroen (13-10), Equatoriaal Guinee (15-10), Tanzania (18-10), Malagasi (20-10), Centraal Afrikaanse Republiek (21-10), Ethiopie (23-10), Nigeria (25-101, Gambia (25-10), Zambia (26-10), Ghana (28-lul Senegal (28-10) Sierra Leone (29-10), Gabon (29-10), Kenia 11-11), Liberia (2-11), Ivoorkust (8-11), Botswana (13-11) en Guyana (21-3-'74)
Van de OAE-lidstaten in Afrika onderhouden alleen Malawi, Mauritius, Lesotho en Swaziland nu nog diplomatieke betrekkingen met Israël
(Vor ber pag 197/2-1973 en 404/3-1973)

de voorzitter Shimon Agranat (president van het hooggerechtshof), rechter Msshje Landau (een van de rechters in het Eichmann-proces), prof. Yigal Yadin (een vooraanstaand archaeoloog en voormalig legercommandant), generaal Chaim Laskov (de militaire ombudsman en oud-stafchef) en Yitzhak Nebenzahl (de civiele ombudsman). M.b.t. het te voeren onderzoek bepaalde de regering dat de commissie wegens redenen van landsbelang achter gesloten deuren moest beraadslagen. Haar werd geen tijdslimiet voorgeschreven. Aangezien de door de commissie te behandelen stof sub judice is, werd zo de kritiek op het regeringsbeleid aan de openbare discussie onttrokken, waardoor de oppositie formeel gezien ontwapend werd, aldus *NRC/H'blad* (19-11). Weliswaar liet de juridische adviseur van de regering Meir, Shamgar, weten dat de sub-judiceregel soepel zou worden gehanteerd en dat ,,naar een vorm van evenwicht tussen de vrijheid van meningsuiting en het werk van de commissie" zou worden gezocht.

In de voorgaande weken had een aantal militairen zich in het openbaar met de militaire beoordelingsfouten bezig gehouden. De scherpste kritiek daarbij werd geleverd door generaal Ariel Sharon, de initiatiefnemer tot de vorming van de Likoed, die na het uitbreken van de oorlog in actieve dienst teruggekeerd was. Hij voerde het bevel over de troepenmacht die het bruggehoofd op de westelijke oever van het Suezkanaal vestigde en werd daardoor een populaire oorlogsheld. In interviews met o.a. The New York Times (9-11) en The Guardian (10-11) stelde Sharon dat het Israëlische opperbevel de kans om de oorlog tegen Egypte te winnen voorbij had laten gaan, doordat het niet snel genoeg voor bevoorrading van zijn troepen had gezorgd en de doorbraak niet voldoende had uitgebuit. Op 10 nov. kantten stafchef Elazar en minister Dayan zich in een communiqué tegen ,,bepaalde generaals die zich veroorloven de Israëlische oorlogsvoering en hun oorlogskameraden te kritiseren". Op 11 nov. vroeg Elazar, op verzoek van Dayan, de juridische adviseur van de regering de kwestie-Sharon te onderzoeken en maatregelen overeenkomstig de wet te adviseren. Sharon zou het bevel hebben overtreden dat leden van de strijdkrachten zonder toestemming van hun meerderen geen interviews mogen geven.

Menaham Begin

DE ISRAËLISCHE VERLIEZEN

Op 6 nov. 1973 deelde de Israëlische legeraanvoerder mee dat tijdens de vierde Israëlisch-Arabische oorlog 1.854 Israëlische militairen waren gesneuveld tegen 803 tijdens de Zesdaagse Oorlog. In de ziekenhuizen verbleven nog 1.800 gewonden, terwijl 3.000 anderen naar hun eenheden waren teruggekeerd of in rusthuizen verdere verpleging ondergingen. Nog vermist werden 450 militairen.
Op 8 dec. werden nieuwe verliescijfers bekendgemaakt. Van 6 okt. tot 7 dec. waren 2.412 militairen gesneuveld: van die 2412 doden waren 2.119 geïdentificeerd en werd van 293 op grond van ooggetuigenverslagen aangenomen dat. zij dood zijn. Nog 508 militairen werden vermist, van wie voor een deel wordt aangenomen dat zij in Syrische krijgsgevangenschap verkeren (102).

De politieke kritiek werd vertolkt door de leider van de Likoed, Menahem Begin, die op 13 nov. in de Knesset het aftreden van de regering eiste, omdat die op het kritieke moment had gefaald en niet meer uit naam van het Israëlische volk onderhandelingen mocht voeren. Een door Begin ingediende motie van wantrouwen tegen de regering werd die dag verworpen met 58 tegen 24 stemmen.

Nieuw verkiezingsprogram Arbeiderspartij. *Vertrouwen* voor mevr. Meir

Aan de vooravond van het beraad binnen de Verenigde Arbeiderspartij over de herziening van het verkiezingsprogram bleek de populariteit van premier Meir en minister Dayan aanzienlijk gedaald. Volgens een door *Haaretz* op 23 nov. gepubliceerde opiniepeiling wilde 45,1% van de ondervraagden dat mevr. Meir na de verkiezingen zou aanblijven tegen 65,2% voor de oorlog. Zou mevr. Meir geen premier blijven, dan werden als geschiktste opvolgers beschouwd: vice-premier Yigal Allon (20,5%), Menahem Begin (11,570) en Dayan (10,5%); 38,9% wist geen alternatieve premier te noemen. Wel wilde 73% dat Dayan als minister van defensie zou aanblijven.
Terwijl demonstranten het onmiddellijke aftreden van Meir en Dayan eisten besloten de 500 leden van het centrale comité van de Verenigde Arbeiderspartij op 28 nov. tot een compromis i.z. een gewijzigd verkiezingsprogramma. Een voorstel om nieuwe kandidatenlijsten op te stellen werd met 256 tegen 107 stemmen verworpen.

Na een marathondebat van meer dan 15 uur sprak het centrale comité op 6 dec. 'smorgens in een geheime stemming met 291 tegen 33 stemmen bij 15 onthoudingen zijn vertrouwen uit in mevr. Meir. Tevens werd bij handopsteken het 14 punten tellende nieuwe partijprogramma goedgekeurd.

Het nieuwe programma legde het zwaarste accent op het bereken van een echte vrede door onderhandelingen met de Arabieren. Acht punten hadden op de vrede betrekking.
De partijleiders, die voor de oorlog de in het Galili-document neergelegde sluipende annexatiepolitiek steunden, schrapten dit aspect uit het programma. Minister Sapir van financien verklaarde trouwens dat er geen geld meer beschikbaar was voor uitvoering van de in dat document beoogde rehabilitatie van de Palestijnse vluchtelingen De territoriale doelstellingen werden vager geformuleerd dan voorheen Alleen aan Jeruzalem als de ondeelbare hoofdstad van Israël werd in alle duidelijkheid vastgehouden. Het begrip veiligheidsgrenzen werd vervangen door verdedigbare grenzen, terwijl de nederzettingspolitiek in het vervolg aan Israëls veiligheidsconceptie moet voldoen, aldus NRC/H'blad (29-11). Israël zou echter niet terugkeren tot de grenzen van 4 juni 1967, die ,,Arabische agressie uitlokten". Het joodse karakter van de staat Israël werd onderstreept, wat volgens de NRC de weg opende tot een vergelijk met Jordanie op basis van ontruiming van het grootste deel van de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. De gedachte aan een Palestijnse staat op de westelijke Jordaanoever werd verworpen: de identiteit van de Palestijnse Arabieren moest in de Jordaans-Palestijnse staat tot uiting komen.
Volgens NRC/H'blad (6-12) werden de in de partij opgekropte ideologische en persoonlijke spanningen in het partijprogramma verduisterd:
,,Duiven en haviken hebben met dat document vrede en legden het tot vanmorgen toe uit als een overwinning voor hun respectieve standpunten
Voor de duiven, Allon, Sapir, Eliav, staat het vast dat het partijprogramma de deur opent voor belangrijke territoriale concessies Maar de haviken, Dayan, Galili, bleven hameren op strategische diepte en lieten er geen twijfel over bestaan dat Israël de Golan hoogvlakte, de rivier de Jordaan en Sjarm-el-Sjeikh als verdedigbare grenzen moet behouden ··

Algemene verkiezingen

Aan de op 31 dec. 1973 gehouden algemene verkiezingen werd deelgenomen door 21 partijen en groeperingen, die elkaar met in totaal 1.065 kandidaten de 120 parlementszetsels betwistten.

De officiële einduitslag werd op 8 jan. gepubliceerd. Hieruit bleek dat van de 2.034.479 kiesgerechtigden

1.601.098 hun stem hadden uitgebracht (ca. 78% tegen 80% in 1969). Er werden 1.566.855 geldige en 34.243 ongeldige stemmen geteld. De verschillende blokken en partijen boekten de volgende resultaten:

	1973 stemmen	zetels	1969 stemmen	zetels
Maarach (Ver. Arbeiderspartij f Mapam)	621.183	51	632.035	56
Arabische lijst (aangesloten bij Arbeiderspartij)	48.961	3	47.989	4
Likoed	473.309	39		
Gahal			296.294	26
Staatspartij			42.654	4
Vrije Centrum			16.393	2
Nationale Religieuze Partij	130.349	10	133.238	12
Torah-front 1)	60.012	5		
Agudat Israel			44.002	4
Poalei Agudat Israel			24.968	2
Onafhankelijke Liberalen	56.560	4	43.933	4
Rakah (Arab CP)	53.353	4	38.827	3
Burgerrechtenlijst 2)	35.023	3	—	—
Moked 3)	22.147	1	15.712	1
Meri 4)	10.469	0	16.853	2
Zwarte Panters 5)	13.332	0	—	—
Blauw-witte Panters 5)	5.945	0	—	—
Joodse Defensieliga	12.811	0	—	—

1) Het Torah-front is een alliantie van twee ultra-orthodoxe partijen, Agudat Israël en Poalei Agudat Israel, die in 1969 afzonderlijk optraden
2) De Burgerrechtenlijst. geleid door mevr Shulami Aloni (ex-parlementslid Arbeiderspartij), bepleitte o a emancipatie van de vrouw, een burgerlijk huwelijk als alternatief voor het thans geldende verplichte religieuze huwelijk en kiesrechthervormmg
3) De Moked is een alliantie van de Maki (de Israelische CP), Nieuw Links en radicale Mapam-dissidenten De cijfers van 1969 hebben alleen betrekking op de Maki
4) Meri is een groepering van Uri Avneri, die in 1969 met de lijst Haolam Hazeh uitkwam.
5) Beide Panter-groeperingen streden voor de belangen van de orientaalse joden.

De interne verdeling van de 51 Maarach-zetels luidde. Mapai 30, Rafi (Dayan) 7, Ahdoet Haavoda (Allon) 7 en Mapam 7. De 39 Likoed-zetels werden als volgt gesplitst: Cheroet 17, Liberalen 13, Staatspartij 4, Vrije Centrum 4 en Groot-Israel-beweging (van gen. Joffé) 1

(Zie ook pag. 128-1970)

Al verloren de regeringspartijen — Maarach, Onafhankelijke Liberalen en Nationale Religieuze Partij — samen 8 zetels en wonnen de in de Likoed samenwerkende partijen in totaal 7 zetels, toch behield de oude regeringscoalitie een meerderheid in de nieuwe Knesset. Duidelijker dan uit de totale stembusuitslag bleek uit de „soldatenuitslag" een afkeuring van het regeringsbeleid. Deze officieuze, op grond van interne berekeningen door de partijen tot stand gekomen uitslag gaf de Likoed 42% van de soldatenstemmen en de Maarach 38%.

Knesset keurt *troepenscheidingsakkoord* goed

De eerste belangrijke confrontatie tussen de demissionaire regering en de Likoed had betrekking op het door Israël en Egypte op 18 jan. ondertekende troepenscheidingsakkoord. Na een debat van bijna negen uur werd dit akkoord door de Knesset, die op 21 jan. geconstitueerd was, met overgrote meerderheid, 76 tegen 35 stemmen, goedgekeurd. Alleen de Likoed stemde tegen de regeringspolitiek.

Als een woordvoerder van de Likoed trad gen Sharon op. die op 20 jan de actieve dienst verlaten had uit protest tegen het akkoord en op 21 jan als parlementslid beedigd was Daar was op 28 dec 1973 een uitspraak van het hooggerechtshof aan voorafgegaan, nl dat Sharon parlementskandidaat kon blijven zelfs al voerde hij ten tijde van de verkiezingen het bevel over een divisie aan het zuidelijk front als reserve-officier De kieswet bepaalde nl dat actieve reserve-officieren, wier namen op de kandidatenlijsten voorkwamen, de dienst ruim een maand tevoren moe-ten hebben verlaten In een interview op 25 jan met de Israëlische kranten Maariv en Yedi'ot Aharonot eiste Sharon het aftreden van stafchef Elazar omdat die volgens hem verantwoordelijk was voor ,,de onvoldoende voorbereiding" van Israël op de oorlog Daarentegen prees Sharon minister Dayan, ,,een goede minister van defensie" en ,,een zeer moedig man", die maanden voor de oorlog herhaaldelijk voor het Egyptische offensief zou hebben gewaarschuwd
Tijdens een kabinetszitting op 27 jan verwierp premier Meir de kritiek van Sharon en sprak zij haar vertrouwen in Elazar uit. Dayan sloot zich hierbij aan.

Mevr. Meir formateur

Na de negen fracties in de Knesset te hebben geraadpleegd, wees president Efraim Katzir mevr. Golda Meir op 30 jan. aan als kabinetsformateur. Zij sprak de hoop uit vrij snel een nieuwe coalitieregering tot stand te kunnen brengen. maar het duurde tot 10 maart voordat zij haar nieuwe kabinet kon voorstellen. Behalve ziekte van mevr. Meir hielden vooral de Nationale Religieuze Partij (NRP) en Dayan de formatie op.
De NRP stelde opnieuw de kwestie ,,wie is jood" aan de orde, d.w.z. dat zij deelneming aan de regering afhankelijk stelde van het invoeren van een wetswijziging waarbij wordt bepaald dat overgang tot het jodendom slechts volgens de Halacha (joodse religieuze traditie) kan plaatsvinden. (De bestaande wet spreekt slechts van overgang in het algemeen, zonder te vermelden volgens welke rite dat moet gebeuren.) Daarnaast voerde de in het burgerleven teruggekeerde 33-jarige kapitein Motti Ashkenazi, die tijdens de oorlog het bevel voerde over de enige bunker in de Bar-Lev-linie die niet in Egyptische handen viel, sinds begin febr. een felle anti-Dayan campagne.
Onder leiding van Ashkenazi betoogden ca. 5.000 demonstranten uit heel het land op 17 febr. voor het bureau van premier Meir om het aftreden van Dayan te eisen.
Dezelfde dag stelde de Verenigde Arbeiderspartij de NRP voor de oplossing van het „wie is jood"-vraagstuk met een jaar te verschuiven met dien verstande dat de partij dan een wetsvoorstel, volgens hetwelk bekering alleen volgens de orthodoxe procedure kan plaatshebben, zou steunen. Bovendien verplichtte de partij van Golda Meir zich naar de stembus te gaan indien in Genève het Palestijnse vraagstuk aan de orde komt en er over concessies op de westelijke Jordaanoever moet worden beslist.
Tegemoetkomend aan het NRP-standpunt dat de westelijke Jordaanoever een onafscheidelijk deel is van het ,,land van Israël" stelde de Arbeiderspartij voor dit begrotingsjaar nog ruim 300 miljoen gulden in dit in 1967 op Jordanië veroverde gebied ze investeren. Geld dat besteed zal worden voor een versnelling van het nederzettingsproces.

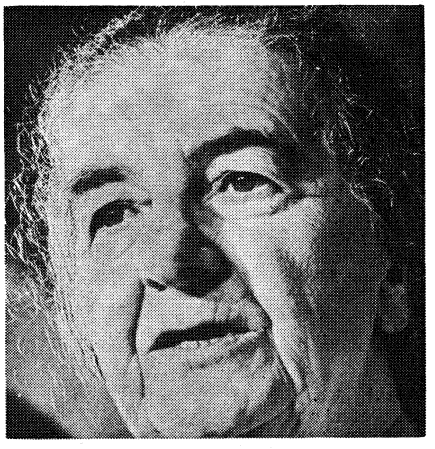
De hoge rabbinale raad met opperrabbijn Shlomo Goren (r) verwierp op 20 febr. het compromis.

NRC/Handelsblad (19-2) omschreef het NRP-beleid aldus
„In feite is de NRP onder druk van de jonge garde in de partij erop uit het uithoudingsvermogen van de Arbeiderspartij uit te hollen om te komen tot de vorming van een regering van nationale eenheid Een kabinet waarin dus ook de rechtse Likoed-oppositie wordt opgenomen en op grond van zijn samenstelling territoriale concessies op de westelijke Jordaanoever uitsluit
In dit zeer ingewikkelde politieke pokerspel heeft de NRP bij verrassing ook de 2 opperrabbijnen betrokken Deze zullen moeten bepalen of de NRP kan instemmen met een voorstel van de Arbeiderspartij volgens hetwelk een beslissing over de „wie-is-jood"-problematiek gedurende een jaar wordt uitgesteld Ook invloedrijke Amerikaanse en Engelse rabbijnen worden in dit steekspel betrokken.
Opperrabbijn Ovadia Jozef heeft gisteravond al laten uitlekken tegen het compromisvoorstel van de Arbeiderspartij te zijn. Opperrabbijn Goren heeft de zaak nog in overweging."

Op 19 febr. liet Dayan weten dat hij „onder de huidige omstandigheden niet in een nieuwe regering zitting zal nemen". Volgens waarnemers beoogde hij hiermee een door hem gewenste vorming van een regering van nationale eenheid te bereiken dan wel nieuwe algemene verkiezingen.
Op 20 febr. deelde mevr. Meir president Katzir mee dat zij erin geslaagd was een minderheidsregering te vormen van Maarach en Onafhankelijke Liberalen, welke op 58 van de 120 stemmen in de Knesset kon rekenen. De NRP had besloten zich afzijdig te houden na de uitspraak van de hoge rabbinale raad. De rabbijnen hadden de NRP geboden geen zitting in de nieuwe regering te nemen indien de „wie-is-jood"-kwestie niet volgens orthodoxe zienswijze wordt opgelost.
De interventie van Israëlische en Amerikaanse rabbijnen in de partijpolitiek is zonder voorbeeld en wordt in liberale partijkringen „onverdraaglijk" genoemd. In het geval de NRP-leiders alsnog besluiten het „rabbinale bevel" te negeren of als een „raadgeving" uit te leggen, kunnen zij op drie zetels in het kabinet rekenen.
Vervolgens stelde mevr. Meir pogingen in het werk om Dayan alsnog over te halen zitting in het nieuwe kabinet te nemen. Ook tijdens een zitting van de Maarach op 24 febr., waarop mevr. Meir toestemming kreeg tot de vorming van een minderheidskabinet, liet Dayan zich niet vermurwen. Op 26 febr. sloot de Rafi-vleugel zich bij haar oproep aan, en op 3 maart besloot de Rafi voor het minderheidskabinet te zullen stemmen, zelfs als Dayan er buiten bleef.
Op 3 maart 's avonds deelde mevr. Meir van plan te zijn de volgende dag haar formatieopdracht aan de president terug te geven. Die dag verklaarde zij zich tegenover Katzir bereid tot een nieuwe poging, maar uiterlijk tot 6 maart 's avonds. Op 6 maart besloten Dayan en Shimon Peres in het nationale belang opnieuw zitting te nemen in de door mevr. Meir te vormen regering en besliste de NRP-leiding met 30 tegen 17 stemmen bij 4 onthoudingen tot deelneming aan de coalitie. In beide gevallen was het officiele motief de „ernst van de toestand". Daarmee was de oude coalitie hersteld.
Op 10 maart werd het volgende kabinet voorgesteld:

Premier - Golda Meir (AP); vice-premier en onderwijs - Yigal Allon (AP) defensie - Mosje Dayan (AP), buitenlandse zaken - Abba Eban (AP) binnenlandse zaken - Joseph Burg (NRP); justitie - Haim Zadck' (AP); politie - Shlomo Hillel (AP) handel, industrie en ontwikkeling - Haim Bar-Lev (AP); landbouw - Haim Gvati (AP); transport - Aharon Yariv (AP); voorlichting - Shimon Feres (AT), financien - Pinhas Sapir (AP); arbeid - Yitzhak Rabin (AP); gezondheid - Victor Shemtov (Mapam); religieuze zaken - Yitzhak Rafael* (NRP); sociale zaken - Michael Hazani (NRP); toerisme - Mosje Kol (onafh lib); opvang immigranten - Shlomo Rosen* (Mapam) huisvesting - Yehoshua Rabinowitz* (AP); PTT - Aharon Uzan* (AP); zonder portefeuille - Israël Galili (AP); Gideon Hausner* (onafh lib) en een nog te benoemen NRP-kandidaat
* = nieuwe ministers

Met 23 leden is dit kwantitatief de sterkste regering die Israël tot dusver had. De regering voor de noodtoestand (1967-1970) telde 22 ministers. Elke derde afgevaardigde van de coalitiepartijen heeft een zetel in het kabinet. De beide ministers van de Onafhankelijke Liberalen, Kol en Hausner. stonden hun zetels aan partijgenoten af. Met de toetreding van twee prominente generaals, Rabin en Yariv, tot het kabinet zijn nu vijf ministers voormalige generaals, drie zelfs oudstafchefs, aldus de *NZZ*.
Op 10 maart legde premier Meir in de Knesset de regeringsverklaring af, en sprak de Knesset met 62 tegen 49 stemmen bij 9 onthoudingen zijn vertrouwen in het kabinet uit. Mevr. Meir zei dat het eerste doel van haar nieuwe kabinet het sluiten van vrede met Israëls nabuurstaten is.
„Maar zelfs nu niet Iran ik u verzekeren dat wij het vertrouwen hebben dat de Syrische regering haar voorbereidingen voor een offensief heeft opgegeven. Er is nog steeds gevaar en onze strijdkrachten zijn paraat in de mate waarin dat nodig is".
Premier Meir herhaalde dat Israël in Genève niet wil onderhandelen met de Arabische guerrilla-bewegingen, maar wel met Jordanië, waarbij over het afstaan van bezet gebied zou kunnen worden gesproken. Met Jordanië zal geen vredesverdrag worden gesloten dat zou in-

Golda Meir,

houden dat delen van Judea en Samaria die in 1967 op Jordanië veroverd werden, zouden moeten worden terugegeven. In dit geval zou het volk in nieuwe verkiezingen worden gepolst als een der coalitiegenoten dat zou eisen.

Aftreden *plv.* stafchef

Per 21 maart trad de plv. stafchef, generaal Israel Tal, plotseling af. Hoewel hijzelf over de aanleiding tot zijn stap zweeg, werden in de pers spanningen met zijn superieuren, minister Dayan en stafchef Elazar als reden aangevoerd.

Tal, die met zijn tankwapen in juni 1967 grote successen boekte, was sinds de zomer van 1973 behalve plv. stafchef ook leider van de planningsstaf. Op **9** nov **1973** was hij op advies van Dayan tot bevelhebber van het zuidelijk front benoemd i.p.v. Bar-Lev en boven generaal Shmuel Gonen geplaatst. Hij zou kort daarop in conflict zijn geraakt met minister Dayan over diens mondelinge order het front in beweging te houden.

Bij mutaties op 15 jan. werd Tal vervangen door generaal Avraham Adan als bevelhebber van het Suezfront en teruggeroepen naar de generale staf, waar echter tegelijk generaal Yitzhak Hofi, tot dan toe bevelhebber van het noordelijke front, tot chef van de planningsstaf was benoemd, zodat hem slechts de functie van plaatsvervanger van Elazar zonder speciale verantwoordelijkheden restte. Bovendien deed minister Dayan hem geen enkele toezegging dat hij Elazar t.z.t. als stafchef zou opvolgen, wat een natuurlijke gang van zaken zou zijn.

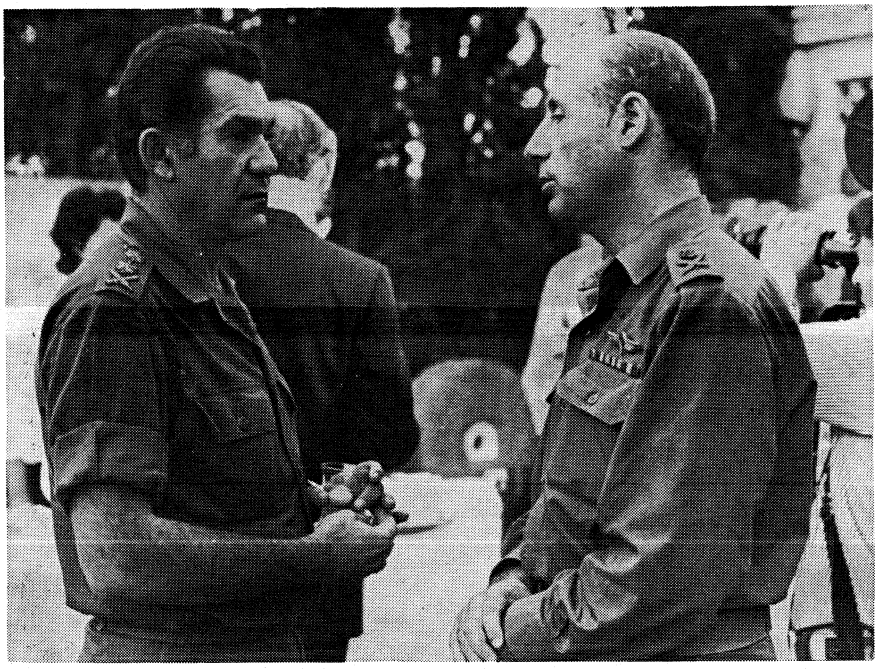
Op 15 jan. was generaal Mordechai Gur, de leider van de Israëlische militaire delegatie in Genève, tot bevelhebber van het noordelijke front benoemd i.p.v. Hofi.

Aftreden minister

Nadat leden van de jongerenbeweging binnen de NRP het uittreden van de partij uit de regering hadden verlangd, besloot het centrale comité van de NRP op 31 maart met 296 tegen 198 stemmen deel van de regeringscoalitie te blijven uitmaken. De NRP-minister van sociale zaken, Michael Hazani, diende vervolgens op 1 april zijn ontslag in bij premier Meir met de mededeling dat hij de regering als parlementslid zou blijven steunen.

Interim-rapport commissie-Agranat

Op **2** april bracht de commissie-Agranat, die eventuele militaire fouten bij het uitbreken van de oktober-oorlog moest onderzoeken, een interim-rapport uit. Daarin werden stafchef Elazar en andere generaals verantwoordelijk gesteld voor de onvoorbereidheid van het Israëlische leger bij het uitbreken van de oorlog, terwijl premier Meir — die ,,zeer goed uit het onderzoek tevoorschijn komt" — en minister Dayan — die van ,,niets concreets" kan worden beschuldigd — van alle blaam werden gezuiverd. De commissie beval het ontslag van Elazar en andere hoge militairen aan.

Generaal Elazar (1:) en generaal Zeira

Generaal Elazar ging er volgens de commissie ten onrechte van uit dat hij onder alle omstandigheden voldoende tijd zou hebben om de reserves te mobiliseren. Bovendien wordt hem verweten te hebben geloofd dat het staande leger een aanval op twee fronten kon afslaan.

Eveneens heeft de commissie kritiek op de onduidelijke bevelvoering in het begin van de oorlog en het feit dat generaal Elazar op grond van beschikbare gegevens niet al op 1 oktober een gedeeltelijke mobilisatie adviseerde.

Ook werden generaal E. Zeira, het hoofd van de militaire inlichtingsdienst, en generaal S. Gonen, tijdens de oorlog commandant van het zuidelijke front, in scherpe bewoordingen voor militaire en beoordelingsfouten op de korrel genomen.

Tevens beveelt de commissie nog de verwijdering van drie opperofficieren uit de militaire inlichtingendienst aan.

Het falen van de door generaal Zeira geleide militaire inlichtingendienst schrijft de commissie toe aan diens rotsvaste overtuiging dat Egypte zonder de mogelijkheid tot luchtaanvallen op vliegvelden in het hartje van Israël geen oorlog zou ontketenen, en dat Syrië niet zonder Egypte ten strijde zou trekken.

Ook zegt het rapport dat generaal Zeira de legerleiding niet de verzekering had mogen geven dat hij precieze informatie over het uitbreken van een oorlog zou kunnen verstrekken.

Naar het oordeel van de commissie treft minister Dayan geen enkele blaam, aangezien hij zijn beleid had gebaseerd op de gegevens van stafchef Elazar en van de inlichtingendienst.

In het interim-rapport worden het zelfvertrouwen en de zelfoverschatting van de militaire leiders aan de kaak gesteld, terwijl ook de wijze waarop de regering militaire beslissingen neemt wordt bekritiseerd.

Met betrekking tot het politieke beslissingsproces inzake militaire kwesties pleit de commissie-Agranat voor een duidelijke afbakening van de verantwoordelijkheid tussen de uitvoerende en de wetgevende macht. Ook stelt de commissie de regering voor een uit vijf ministers bestaande nationale veiligheidsraad onder voorzitterschap van de premier te benoemen.

Aftreden Elazar *e.a.*

Het rapport leidde ertoe dat Elazaï op 2 april onder protest zijn functie neerlegde, waarop generaal Hofi tot waarnemend stafchef werd benoemd. Generaal E. Zeira werd op **3** april met verlof gestuurd en als chef van de militaire inlichtingendienst vervangen door generaal Shlomo Gazith, voormalig coördinator van het beleid in de bezette gebieden. Generaal Shmuel Gonen werd ontslagen als commandant van de zuidelijke Sinai.

Deze ontwikkelingen versterkten de roep om het aftreden van minister Dayan, zelfs onder kabinetsleden.

Deze crisis leidde op 10 april tot het heengaan van premier Meir.

Details van de botsing binnen het kabinet en de Verenigde Arbeiderspartij worden in een volgende aflevering opgenomen. *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde, The *Times, FAZ)*

WEST-EUROPA

NEDERLAND

OPHEFFING OBLIGATIECIRCUIT

De Nederlandse regering heeft de Nederlandsche Bank gemachtigd het zogenaamde ohligatierircuit met ingang van 1 febr. op te heffen. Het obligatiecircuit werd in september 1971 ingesteld om aan de toevloeiing van buitenlands kapitaal via het obligatieverkeer een einde te maken. Onder deze regeling was het niet-ingezetenen slechts mogelijk in guldens luidende obligaties te kopen met guldens die vrij Kwamen uit verkoop van dergelijke obligaties door niet-ingezetenen aan ingezetenen.
Onder de huidige omstandigheden zijn beperkingen met name op de invoer van lang kapitaal niet meer nodig. In overleg met de andere landen, die deelnemen aan het Europese wisselkoersarrangement (de zogenaamde ,,slang"), is besloten dat in enkele van deze landen gelijktijdig de restricties op kapitaalinvoer zullen worden verzacht. De Nederlandse maatregel is een uitvloeisel van deze afspraak. De overige landen van de EEG, alsmede het IMF, zijn van de maatregel op de hoogte gesteld. (Ministerie van financiën)

(Vor. ber. pag. 596/3-1971)

NIEUWE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Op 9 maart werd benoemd tot staatssecretaris van defensie brigade-generaal C. L. J. van Lent (KVP). Hij is opvolger van staatssecretaris mr. J. A. Mommersteeg, die om gezondheidsredenen ontslag had genomen. Op 23 jan. werd bekend gemaakt, dat mr. Mommersteeg op medisch advies enige tijd rust moest houden. De verwachting, dat dit een inleiding was tot het ontslag van mr. Mommersteeg werd op 26 febr. bevestigd, toen minister Vredeling van defensie in de Eerste Kamer mededeelde, dat mr. Mommersteeg de koningin had verzocht hem per 1 maart ontslag te willen verlenen.
De benoeming van de heer Van Lent kwam met enige vertraging tot stand als gevolg van het feit, dat minister Vredeling de voo keur had gegeven aan de benoeming van de heer G. Ph. Brokx als opvolger van mr. Mommersteeg. Mr. Brokx is lid van het hoofdbestuur en penningmeester van de KVP en gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant. De andere staatssecretaris van defensie, mr Stemerdink, kent de heer Brokx uit de dagen, dat zij beiden lid waren van de Brabants? Staten.
Mr. Andriessen, voorzitter van de TK-fractie van de KVP, zag liever een partijgenoot-militair benoemd i.v.m. het opstellen van de defensienota, waarmee de politieke top van het departement reeds enige tijd bezig is Hij vreesde, dat een burger met weinig ervaring op militair terrein, een dergelijk lange inwerktijd nodig zou hebben, dat de invloed van beide PvdA-bewindslieden op defensie, mr. Vredeling en mr. Stemerdink, op de inhoud van de nota onevenredig groot zou worden. Dat een deel van net bestuur van de KVP, van de TK-fractie en van de KVP-bewindslieden geneigd was met minister Vredeling de voorkeur te geven aan de benoeming van een burger was voor mr Andriessen aanleiding te meer bij zijn mening te blijven i.v.m. zijn positie binnen de partij Waarnemers in Den Haag zien het toegeven van mr Vredeling en de benoeming van generaal Van Lent als een versterking van de positie van mr. Andriessen binnen de KVP.

Biografische gegevens staatssecretaris Van Lent

De heer C. L. J. van Lent was, voor hij werd benoemd tot staatssecretaris van defensie, als brigade-generaal der militaire administratie werkzaam in de functie van sous-chef bij de dienst van de Opperofficier Personeel Koninklijke landmacht.
Hij werd in 1922 in Heemstede geboren. Na in Australië te zijn opgeleid tot administratieofficier, diende hij van september 1945 tot eind 1950 in het voormalige Nederlands-Indië, merendeels op het hoofdkwartier van de adjudant-generaal.
Van 1951 tot 1958 was hij werkzaam op het hoofdkwartier van de Generale Staf, vooral op het terrein van de personeelsplanning en de begrotingszaken.
Tussen 1958 en 1962 vervulde hij functies als korpsadministrateur en als leraar aan de Koninklijke Militaire Academie. Daarna volgde hij de Hogere Krijgsschool, me: als studierichting hogere militaire bedrijfsleer, om vervolgens als gebrevetteerd officier in de periode 1964-1967 in staffuncties in de personeelssector en op het vlak van de doelmatigheidszorg werkzaam te zijn. Na het volgen van de postdoctorale leergang bedrijfskunde in Rotterdam was hij tot. mei 1970 plaatsvervangend hoofd onderwijs aan de Hogere Krijgsschool.
Van 1968 tot 1970 was de heer Van Lent ook voorzitter van het hoofdbestuur van de toenmalige Algemene Rooms-Katholieke Officieren Vereniging. In die kwaliteit was hij nauw betrokken bij het totstanakomen van een federatie tussen ARKO en de Nationale Christen Officieren Vereniging in 1970. Hij vervulde dat jaar het voorzitterschap van die federatie, die daarna is omgezet in de Algemene Christen Officieren Vereniging.
Na een tijdelijke plaatsing bij de sectie herstructurering van de Legerraadstaf was hij als kolonel tot 1 mei 1973 werkzaam als hoofd van de afdeling personeelsbestuur van de dienst Opperofficier Personeel Koninklijke landmacht. Als sous-chef bij de dienst werd hij per 1 november 1973 bevorderd tot brigade-generaal der militaire administratie.

Interpellatie Bakker. Verhouding KVP-kabinet *ongewijzigd*

De benoeming van generaal Van Lent tot staatssecretaris van defensie gaf de voorzitter van de TK-fractie van de CPN, Marcus Bakker, aanleiding op 20 maart het kabinet te interpelleren. Hij vroeg o.m. of de relatie van de KVP met het kabinet gewijzigd was, nu de KVP-fractievoorzitter zo'n grote invloed had gehad bij de benoeming. De regering antwoordde, dat dit niet het geval was. De verhouding KVP-kabinet blijft een extra-parlementair karakter behouden.

Niet alleen de premier zelf, die de zaak overigens afdeed als behorende tot de ,,geschillen van inzicht die van beperkte betekenis zijn", maar ook minister Vredeling en de fractie-voorzitters Andriessen (KVP) en Van Thijn (PvdA) zagen het zo. In grote lijnen bevestigde drs. Den Uyl dat over de opvolging van de afgetreden staatssecretaris mr. Mommersteeg (KVP) verschil van mening had bestaan tussen minister Vredeling en Andriessen. Invloed op het defensiebeleid zal de benoeming van een voormalige officier niet hebben, omdat deze immers net als alle staatssecretarissen op aanwijzing van de verantwoordelijke minister werkt, zei Den Uyl.
De heer Bakker bleef intussen de kwestie wel als ernstig zien. Hij verweet de KVP-fractie .,van twee walletjes te eten", door zich enerzijds extra-parlementair te noemen maar anderzijds tegenover het kabinet bij benoemingen het recht van het geven van ,,groen licht" op te eisen.

Van Thijn toonde zich ,,verbaasd over de politieke druk die de KVP-fractieleider op mr. Brokx had uitgeoefend om de uitnodiging Mommersteeg op te volgen tenslotte af te wijzen". Met Andriessen was hij van mening dat de werkelijke verhouding van de KVP-fractie tot het kabinet trouwens pas kan blijken als er ingrijpende voorstellen inzake de centrale doelstellingen van het kabinet ter tafel komen. (ANP, NRC/H'blad, ministerie van defensie)
(Vor. ber. pag. **39/1-1974)**

OFFICIËLE UITSLAG VERKIEZINGEN PROVINCIALE **STATEN**

Op 8 april werd de officiële uitslag bekend van de verkiezingen voor de Provinciale Staten van 27 maart (en niet, zoals abusievelijk gemeld op pag. 218/1, 29 maart). Deze officiële uitslag blijkt op één punt van de voorlopige uitslag af te wijken. DS'70 zal in de Staten van Gelderland met één zetel wel vertegenwoordigd zijn. Dit gaat ten koste van de ARP, die in de Gelderse Staten zal beschikken over een fractie van vier, en niet van vijf, man. (ANP) (Vor. ber. pag. 218/1 e.v. '74)

FRANKRIJK

MAATREGELEN VOOR BESPARING ENERGIE

Premier Messmer heeft op 6 maart een aantal maatregelen afgekondigd die moeten leiden tot besparing van energie. Hij deelde tevens mee dat Frankrijk in 5 of 6 jaar tijd dertien kerncentrales gaat bouwen die elk een vermogen van 1000 Megawatt krijgen en een miljard frank per stuk gaan kosten,
Volgens Messmer zullen de dertien kerncentrales samen evenveel elektriciteit kunnen leveren als alle Franse centrales te zamen in 1962.
Messmer merkte op dat de elektriciteitstarieven in Frankrijk onlangs met 14,5% zijn verhoogd en kondigde aan dat ook de prijzen van gas en kolen zullen moeten worden verhoogd.
De Franse premier maakte een nieuwe reeks maatregelen voor bezuiniging op het ve bruik van energie bekend. Zo zal de centrale verwarming in woningen voortaan gedurende zes maanden per jaar niet mogen branden. Het is de bedoeling van de regering dat er dit jaar en volgend jaar niet meer olie wordt verbruikt dan in 1973.
De grootste bezuinigingen hoopt zij tot stand te brengen in de industrie. Het particuliere verbruik moet echter ook omlaag, bijvoorbeeld door betere isolatie van woningen en door de instelling van een wettelijke kamertemperatuur van maximaal twintig graden. *(Reuter)*

OOST-EUROPA

POLEN

NATIONALE PARTIJCONFERENTIE

In Warschau vond op 22 en 23 okt. 1973 een nationale partijconferentie plaats van de Verenigde Poolse Arbeiderspartij (de communistische partij), waaraan tevens werd deelgenomen door afgevaardigden van de met deze partij verbonden Boerenpartij en Democratische Partij. In totaal namen ong. 2.000 personen aan de conferentie deel. Zij konden van partijleider Gierek en premier Jaroszewicz o m. vernemen, dat voorlopig de prijsstop voor basislevensmiddelen gehandhaafd zou worden, al wees de premier er wel op, dat deze prijsstop de overheid inmiddels 30 mrd Zloty per jaar kostte i.v.m. de stijging van de invoerprijzen en de stijging van de prijzen, die de overheid aan de boeren betaalde.
Voorts kondigde partijleider Gierek aan, dat het Politburo voor het partijcongres van 1976 alle partijlidmaatschapskaarten zal gaan omwisselen.

De conferentie was hoofdzakelijk bedoeld om een balans op te maken van hetgeen bereikt was sedert dec. **1970,** toen het regime-Gomoelka ten val werd gebracht en de huidige leiding het bewind overnam. Het bleek, dat sinds **1971** het nationale inkomen met **30%** was gegroeid (tegen een geplande jaarlijkse groei van **6,8%**), dat de industriële produktie was toegenomen met 35%, met een sterke nadruk op de sector van consumptieartikelen en dat de landbouwproduktie gestegen was met **19%.** De reële inkomens waren met **24%** gegroeid (gepland was een stijging van 18% voor het hele vijfjarenplan **1971-1975).** In de buitenlandse handel had een groei plaats gevonden van 18% per jaar; het Poolse aandeel in de wereldhandel, tot **1971** stabiel 1,1%, was toegenomen tot ruim 1,3%.
Partijleider Gierek, die voor **1974** en **1975** jaarlijkse salarisverhogingen van **5%** aankondigde, wees er op, dat een dergelijk snelle groei tot zekere spanningen in de economie had geleid. Er was sprake van slecht gebruik van de materialen, grote investeringen werden te langzaam gerealiseerd, kosten stegen te snel en er was een te groot absenteïsme (een verlies aan manuren van **8%).** Het accent moest gelegd worden op verbetering van de kwaliteit van de produkten en van de rentabiliteit. Premier Jaroszewicz kondigde een beperking aan van het investeringsbeleid. Weliswaar zouden de investeringen in **1974** het recordniveau bereiken van 26,3% van het nationale inkomen, maar alleen investeringen, die binnen twee jaar verwezenlijkt konden worden, zouden worden ondernomen. De groei van de inkomens zal afhankelijk worden gemaakt van de rentabiliteit. Als hoofddoel wees de premier aan het bereiken van een groei van de export in **1974** en **1975** met 34% tegen een groei van de import met **24%.** Gierek annonceerde hervormingen bij partij (zoals het omwisselen van de lidmaatschapskaarten), overheid en economie. Het systeem, waarbij aan de ondernemingen een grotere vrijheid werd gelaten en dat op 1 jan. **1973** op beperkte schaal was ingevoerd (pag. **530/3-'73**), zou in **1974** en **1975** worden uitgebreid tot de hele chemische nijverheid en een deel van de bouwnijverheid. (Le Monde, FAZ) (Vor. ber. pag. **83/3-1972)**

ONDERWIJSHERVORMING

De Sejm (het parlement, aanvaardde op 13 okt. '73 eenstemmig een programma voor onderwijshervorming, dat nog in de vorm van wetsteksten zal moeten worden uitgewerkt voor de hervorming in 1978 zijn beslag zal krijgen. Het programma is gebaseerd op een rapport, dat door een speciale commissie o.l.v. de prominente socioloog dr. Jan Szczypanski was opgesteld.
Voornaamste kenmerken van de voorstellen zijn de volgende:

Voor alle kinderen vanaf zeven jaar wordt verplicht onderwijs ingevoerd voor een periode van tien jaar, voorafgegaan door één tot drie jaar kleuterschool. De cursus van tien jaar zal voor stedelijke en landelijke gebieden hetzelfde zijn.
De tien-jaren-school kan worden gevolgd door een opleiding van twee jaar aan instellingen, lijkend op het Amerikaanse college, waar meer gespecialiseerde cursussen kunnen worden gevolgd. Daarna kan universitair onderricht genoten worden. Een tweede mogelijkheid na de algemene opleiding van tien jaar is het volgen van beroepsonderwijs, dat breder van karakter en minder gespecialiseerd zal zijn dan tot dusver.
Verder wordt voorgesteld de schooldag bij de basisopleiding te verlengen van vijf naar acht uur, waarbij huiswerk op school gemaakt kan worden en ook andere activiteiten in schoolverband georganiseerd worden.
Om de gelijkheid van onderwijsvoorzieningen voor stad en platteland te verwezenlijken wordt voorgesteld grote scholen te vestigen in provinciale centra, die voor een groot omliggend gebied het onderwijs moeten verzorgen.

Kerkelijke kritiek

De voorgestelde hervorming stuitte op felle kritiek van de zijde der R.-K. kerk. Voornaamste punt van kritiek was, dat de voorstellen niet voorzien in en zelfs geen melding maken van godsdienstonderwijs, maar, integendeel, de noodzaak benadrukken van ,,socialistisch onderwijs", dat door de bisschoppen geïnterpreteerd wordt als anti-religieus onderwijs. De staat werd door de bisschoppen verweten godsdienstige gevoelens in de kinderen te willen ondermijnen en hun atheïstische principes te willen bijbrengen.
Een concreet verwijt was vooral gericht op het voorstel de school een grotere rol in het leven van de kin-

deren te laten spelen door uitbreiding van de lengte van de schooldag. Zeker op het land zou dat ertoe kunnen leiden, dat kinderen niet voor zes uur 's avonds thuis zullen zijn. Naar het oordeel van de bisschoppen is het gevolg daarvan een drastische vermindering van de rol van het gezin bij de opvoeding, speciaal voor wat betreft het godsdienstonderwijs, dat op de scholen niet wordt toegelaten.

Kort nadat hel rapport van dr Szczypanski was gepubliceerd gaf kardinaal Wyszynski in mei '73 een herderlijk schrijven uit, waarin hij de congregaties opriep om .,ons, onze gezinnen en de hele natie te verdedigen tegen secuiarisme en dit atheïsme, dat ons wordt opgelegd". (The Financial Times, *NZZ)*

MINISTER OLSZOWSKI IN ITALIË

Minister Stefan Olszowski van buitenlandse zaken bracht van 8-12 nov. 1973 een bezoek aan Italië, waar hij besprekingen voerde met de Italiaanse regering. Met zijn Italiaanse ambtgenoot Aldo Moro bereikte Olszowski overeenstemming over het inrichten van een permanent consultatiemechanisme en maakte hij afspraken op economisch-politiek gebied. De ondertekening werd aangekondigd van een lange termijnovereenkomst inzake economische, industriële en wetenschappelijk-technische samenwerking, terwijl het voornemen bekend werd gemaakt akkoorden af te sluiten op het gebied van vervoer, luchtverkeer en scheepvaart. Tenslotte werden nog overeenkomsten getekend betreffende consulaire vertegenwoordiging, culturele samenwerking en uitwisseling van wetenschapsmensen.

Bezoek aan de paus

Op 12 nov. bracht minister Olszowski een bezoek aan het Vaticaan, waar hij door paus Paulus werd ontvangen. De paus sprak met minister Olszowski twee maal zo lang als normaal door het protocol wordt voorzien. Aansluitend sprak minister Olszowski enige uren met de kardinaal-staatssecretaris Villot en met aartsbisschop Casaroli, die in het Vaticaan verantwoordelijk is voor de buitenlandse politiek. Olszowski was de eerste Poolse minister van buitenlandse zaken, die na de Tweede Wereldoorlog, door de paus werd ontvangen.

Na afloop van het overleg in het Vaticaan gaf de minister een persconferentie, waar hij mededelingen deed over het besprokene.

Olszowski bij de paus

Olszowski kende aan zijn ontvangst door de paus een historische betekenis toe. Hij liet doorschemeren, dat een modus vivendi tussen Warschau en het Vaticaan niet ver meer af was. Hij sprak van de institutionalisering en normalisering van de betrekkingen tussen kerk en staat, Oplossingen voor controversiële vraagstukken, zoals het onderwijsprobleem, zullen door de regering in Warschau worden nagestreefd in gelijktijdig overleg met het Vaticaan en de Poolse kerk.

Aansluitend aan het onderhoud met minister Olszowski ontving de paus mgr. Dobrowski, secretaris van de Poolse bisschoppenconferentie. De Poolse primaat, kardinaal Wyszynski, verbleef van 20 nov.-10 dec. in Rome. Gedurende dit verblijf werd hij drie maal door de paus in privé-audiëntie ontvangen. Waarnemers concluderen hieruit, dat in het proces van de normalisering van de betrekkingen tussen Warschau en het Vaticaan de paus geen beslissingen zal nemen zonder de Poolse kerkelijke hiërarchie te raadplegen.

KERST- EN NIEUWJAARSPREKEN KARDINAAL WPSZYNSKI

Op 24, 25 en 30 dec. hield kardinaal Wyszynski een aantal preken, waarin hij de betrekkingen tussen Warschau en het Vaticaan en tussen regering en Poolse kerk beschreef uit het gezichtspunt van de kerk.

De kardinaal maakte duidelijk, dat eerst de problemen tussen de Poolse kerk en de regering moeten worden opgelost voordat enig permanent systeem van betrekkingen tussen Polen en het Vaticaan kon worden ingericht Voor een concordaat kon worden afgesloten. moeten aan ,,Polen's meer dan 30 miljoen gelovigen" (Polen heeft 33 mln inwoners, red) niet alleen volledige godsdienstvrijheid, maar ook een passende rol worden toegekend in het sociale, culturele en economische leven van het land Dat kon niet gebeuren, als niet eerst de volgende problemen werden opgelost

3 In de eerste plaats moet de kerk vrij zijn om de jeugd op te voeden ,,in de geest van het Evangelie"

● De huidige discriminatie tegen katholieke burgers in het openbare en zakenleven moet worden beëindigd

3 Aan de eeuwenoude katholieke beschaving van Polen moet meer ruimte gegeven worden om zich te manifesteren Katholieke auteurs en kunstenaars moet toegang gegeven worden tot de media, de theaters enz Er moet ook een onafhankelijke katholieke pers komen

● Voor de problemen m b.t de bouw cn het herstel van kerkgebouwen moet een oplossing gevoriden worden

De meeste nadruk legde de kardinaal op zijn kritiek op de onderwijshervorming, die hij aanduidde als ,,de grootste bedreiging voor de kerk in Polen in 25 iaar" (NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 515/1-1972)

APOSTOLISCH ADMINISTRATEUR IN OOST-POLEN

De NZZ meldde op 5 jan, 1974, dat de paus de kerkhistoricus Marian Rechowicz had benoemd tot apostolisch administrateur van het Oostpoolse kerkgebied rond Lubaczow. Hij werd tevens titulair bisschop.

Het kerkgebied rond Lubaczow omvat de nog in Polen liggende resten van het aartsbisdom Lemberg, dat na de Tweede Wereldoorlog aan de SU is afgestaan. (*NZZ*)

KATHOLIEKE UITGEVERIJ GESLOTEN

Het Westduitse katholieke persagentschap *KNA* meldde op 30 dec. 1973, dat de autoriteiten de leiding van de katholieke uitgeverij Verum in Warschau hadden opgedragen binnen twee maanden haar activiteiten te staken. De uitgeverij was twee jaar eerder met toestemming van de overheid opgericht door Andrzej Micewski. Naast historische werken, w.o. van Micewski, specialiseerde de uitgeverij zich in boeken voor het godsdienstonderwijs, gebedenboeken e.d.

CONTROVERSE ROND INTERNERING GEESTELIJKE

Meerdere persbureaus (Reuter, *UPI* en *AFP)* meldden op 2 jan. 1974 een incident rond een katholieke geestelijke. De priester, Piotr Zabielsky, woonachtig in het noordelijkt plaatsje Sobolewo (district Bialystok) had op 16 dec. op verzoek van zijn parochie de mis opgedragen in zijn eigen huis i.v.m. de grote afstand naar de meest nabije kerk. Kort daarna deed de politie een inval in

zijn huis. Alle geestelijke attributen werden in beslag genomen en de elektriciteitsvoorziening werd afgesneden. De protesten van de priester tegen deze handelwijze, resulteerden in zijn arrestatie, terwijl hij later werd overgebracht naar een psychiatrische inrichting in Choroszcz. Hij werd ervan beschuldigd een politiefunctionaris te hebben aangevallen. Een tweede beschuldiging was die van bedrog, aangezien hij bij de aanvrage om een bouwvergunning voor zijn woning de autoriteiten zou hebben misleid omtrent het voorgenomen gebruik van het huis. De overbrenging naar een psychiatrische inrichting werd gerechtvaardigd met veronderstelde zelfmoordneigingen en geestelijke instabiliteit.

De regering in Warschau gaf op 14 jan. n.a.v. het gebeurde een verklaring uit, waarin werd bevestigd, dat Zabielski geestesziek was. De regering was echter bereid hem uit de inrichting te ontslaan, als de kerk de verantwoordelijkheid voor hem wilde overnemen.

De kerkelijke autoriteiten antwoordden dezelfde dag met een verklaring, waarin werd gezegd, dat Zabielski geheel gezond was. De kerk wilde niet overname van de verantwoordelijkheid voor hem toezeggen, omdat dat de indruk zou wekken, dat hij wel geestesziek was. De kerk gaf toe, dat Zabielski bij de overval op zijn woning in een toestand van opwinding met zelfmoord had gedreigd, maar daarvoor was hij berispt. *(NZZ,* Reuter, AFP, *UPI)*

MGR. CASAROLI IN POLEN

Aartsbisschop Agostino Casaroli, in het Vaticaan verantwoordelijk voor de buitenlandse politiek, bracht van 4-8 febr. 1974 een bezoek aan Warschau. Het was niet het eerste bezoek van de aartsbisschop aan Polen, maar wel het eerste bezoek op uitnodiging van de regering. In de delegatie waren verder meegereisd aartsbisschop Luigi Poppi, de apostolisch nuntius met speciale opdrachten, Gabrirl Montalvo uit de raad van de nuntiatuur voor openbare aangelegenheden (mgr. Casaroli's departement) en de prelaat Andrzej Maria Deskur, voorzitter van de pauselijke commissie voor het informatiewezen. Mgr. Deskur is van Poolse afkomst en heeft goede betrekkingen met kardinaa! Wyszynski.

Gedurende de eerste drie dagen van zijn verblijf in de Poolse hoofdstad voerde mgr. Casaroli besprekingen met de Poolse regering, in de eerste plaats met minister Olszowski van buitenlandse zaken. De aartsbisschop legde ook beleefdheidsbezoeken af bij president Jablonski en premier Jaroszewicz. Tijdens de besprekingen woonde mgr. Casaroli in een huis van de regering. Kardinaal Wyszynski had deze drie dagen Warschau verlaten en zich teruggetrokken in het aartsbisschoppelijke paleis in Gnesen.

De besprekingen werden op 6 febr. afgesloten met het uitgeven van een gemeenschappelijk communiqué.

In het communiqué werd gezegd, dat de besprekingen „in een openhartige en hartelijke atmosfeer" waren verlopen Beide partijen hadden uitdrukking gegeven aan het grote belang, dat zij hechtten aan een consolidering van het proces van ontspanning in de wereld Beide zijden wisselden van gedachten over de Europese veiligheidsconferentie en complimenteerden elkaar met de respectieve bijdragen aan de normalisering van de toestand in Europa

In het communiqué word vervolgens medegedeeld, dat ook gesproken was over de godsdienstige situatie in Polen en de normalisering van de betrekkingen tussen kerk en staat Volgende gesprekken zullen door de Poolse regering worden gevoerd zowel met het Vaticaan als met de Poolse kerk. Tussen Warschau en het Vaticaan zullen permanente werkcontacten worden voortgezet

De laatste twee dagen van zijn verblijf in Polen bracht mgr. Casaroli door in het aartsbisschoppelijke paleis in Warschau, waarheen Wyszynski uit de provincie was teruggekeerd.

Mgr. Casaroli en kardinaal Wyszynski droegen op 7 febr. in de kathedraal van Warschau gezamenlijk de mis op. De kardinaal beklemtoonde in zijn preek zijn loyaliteit jegens de paus, maar hij maande hem tot voorzichtig handelen. *(NZZ,* Le Monde)

PROTEST TEGEN PRIESTEREED

Het Poolse episcopaat heeft op 1 april in een officiële verklaring er tegen geprotesteerd, dat priesters een loyaliteitseed aan de Volksrepubliek Polen moeten afleggen voor zij hun ambt kunnen aanvaarden. Naar het oordeel van het episcopaat wordt op deze manier de loyaliteit van de Poolse clerus in twijfel getrokken. Bovendien is de eed in strijd met de besluiten van het Tweede Vaticaanse Concilie. *(NZZ)*

VERKIEZINGEN PLAATSELIJK BESTUUR. BESTUURSHERVORMING

Op 9 dec. 1973 vonden verkiezingen plaats voor de raden voor plaatselijk bestuur. Het radensysteem is drieledig: het laagste niveau is de gemeente, dan volgt het district en de grootste bestuurseenheid is de wojewodschap. Vijf grote steden (Krakau, Lodz, Poznan, Warschau en Wroclaw) vormen eigen bestuurseenheden.

Op alle niveaus moesten ong. 3.000 raden nieuw gekozen worden. Het aantal zetels, dat bezet moest worden. bedroeg 135.000, waarvoor op de eenheidslijst van het Nationale Front 200.000 kandidaten waren gesteld. Bij de kandidaten lag deze maal meer nadruk bij jongeren en partijloze vaklieden.

Gelijktijdig met de verkiezingen werd een hervorming van het plaatselijke bestuur doorgevoerd. In de eerste plaats waren vele raden van kleine gemeenten samengevoegd tot grotere eenheden, maar bovendien waren de bevoegdheden van de raden gewijzigd. In het traditionele communistische radensysteem zijn in de raden verenigd zowel wetgevende en controlerende als bestuurlijke bevoegdheden. Op 22 nov. had de Sejm zijn goedkeuring gegeven aan een verandering van dit systeem. In het vervolg benoemt de centrale overheid gemeente- en districtsleiders. woiewods en stadspresidenten, die met de uitvoerende bevoegdheid zijn belast, waarnaast de gekozen raden over de wetgevende en controlerende bevoegdheden blijven beschikken. Een dergelijk bestuursmodel is ren novum in Oost-Europa. *(NZZ, FAZ)*

WIJZIGINGEN IN PARTIJ- EN REGERINGSTOP

Op 22 nov **1973** werd een aantal wijzigingen in de regering aangebracht De minister voor scheepvaart, Jerzy Szopa, nam ontslag en werd opgevolgd door vicepremier Kazimierz Olszewski Jerzy Popko werd ontslagen als minister van bosbouw en houtindustrie i v m zijn benoeming tot vice-voorzitter van de Opperste Controlekamer Tot zijn opvolger werd aangewezen Tadeusz Skwirzynski

Op **15** feor van dit jaar volgde een aantal wijzigingen in het Centrale Comité Kazimierz Barcikowski, kandidaat-lid van het Politburo, verloor zijn functie van secretaris van het CC Als nieuwe secretarissen van het CC werden benoemd Andrzej Werblan, Jozef Pinkowski, vicevoorzitter van de staatsplancommissie, en Wincenty Krasko, lid van de Staatsraad. De volgende dag, **16** febr, volgde een wijziging van de regering Jozef Tejchma, vice-premier, belast met culturele zaken, kreeg naast dit ambt nu ook de functie van minister van kunst en cultuur in plaats van Stanislaw Wronski, die minister zonder portefeuille werd Voorts trad Jozef Okuniewski af als minister van landbouw Hij werd opgevolgd door Kazimierz Barcikowski (Le Monde)

(Vor ber. pag 530/3-1973)

LOON- EN PRIJSMAATREGELEN

Premier Jaroszewicz kondigde op 19 jan. een pakket van loon- en prijsmaatregelen af, die op 20 jan. in werking traden. Het ging om de volgende maatregelen:

Benzine werd in prijs verhoogd, superbenzine ging van 6,50 naar 11 Zloty per liter en gewone benzine van 5 naar 9 Zloty De oliebehoefte worar voor 75 ■ door de SU gedekt, de rest komt uit het westen De olie uit de SU zal tot 1975 tegen de oude prijs geleverd worden Verder werden taxitarieven en tarieven voor interlokale busverbindingen met gemiddeld 25% verhoogd

De prijzen van alcoholica werden ook sterk verhoogd wodka met 23% wijn met 33% en bier met een Zloty per fles Verhoogd in prijs werd ook het eten in restaurants, vooral in de duurdere soorten Uitgezonderd van deze prijsverhoging werden bedrijfskantines mensa's e d

De prijsstop voor basislevensmiddelen bleef gehandhaafd, maar nieuw op de markt gebrachte produkten mogen duurder worden

Tenslotte kondigde de premier een verscherping van het belastingbeleid aan ten einde ontduiking tegen te gaan

De maatregelen zijn nodig om inkomensverbeteringen voor de laagstbetaalden mogelijk te maken Verhoogd zullen worden pensioenen, uitkeringen aan invaliden en oud-strijders, studiebeurzen en uitkeringen aan kinderrijke gezinnen

Voorts zal een staatsfonds worden gevormd voor uitkering van alimentaties, waarbij achterstallige betalers scherper zullen worden aangepakt

Voorts werden loonsverhogingen aangekondigd voor 6,4 van de 11 mln werknemers In de eerste plaats is deze maatregel van toepassing op mijnwerkers in de steenkolen- en kopermijnen en voor arbeiders in de steengroeven (NZZ)

(Vor ber pag 23/1-1073)

GIEREK NAAR MOSKOU

Partijleider Gierek bracht op 17 en 18 dec. 1973 een vriendschappelijk bezoek aan de SU, waar hij in Moskou besprekingen voerde met Sowjet-partijleider Brezjnew. In het communiqué hierover werd gezegd, dat kwesties besproken werden, die voor beide landen en partijen van belang zijn. Maatregelen zijn gepland om de traditionele samen. werking tussen Polen en de SU verder uit te breiden. (*NZZ*, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 465/2 - 1972)

ROEMENIË

WIJZIGINGEN IN PARTIJ- EN REGERINGSTOP

Na een voltallige vergadering van het CC van de Roemeense communistische partij op 25 en 26 maart 1974 werd een aantal wijzigingen in partij- en regeringstop bekend gemaakt.

In de eerste plaats trad premier Ion Maurer af, naar officieel werd meegedeeld om redenen, samenhangend met zijn leeftijd (hij is 74 jaar) en gezondheid. In commentaren in de westerse pers wordt echter verondersteld, dat meningsverschillen met partijleider Ceausescu een rol gespeeld hebben. De afgetreden premier zou bezwaren hebben tegen een door Ceausescu verlangde versnelling van de economische ontwikkeling. Ook zou hij niet instemmen met de groeiende persoonsverheerlijking rond de partijleider

Tot opvolger van Maurer werd benoemd Manea Manescu, tot dan vice-premier en voorzitter van de staatsplancommissie.

Voorts werd besloten het ambt van president van de republiek in te stellen. Nicola Ceausescu werd voorgedragen om dit ambt te bekleden. Op 28 maart bevestigde de Nationale Vergadering deze keuze eenstemmig. Voordien werd de functie van staatshoofd bekleed door de Staatsraad, waarvan Ceausescu voorzitter was en nu nog is. De president zal de bevoegdheden van staatshoofd uitoefenen, „die een bijeenkomst van de Staatsraad niet nodig maken".

Dan besloot het CC het presidium van de partij — formeel het hoogste orgaan van de partij, maar de laatste tijd enigszins in de schaduw geraakt van liet uitvoerende comité, dat als een Politburo functioneerde — te vervangen door een permanent bureau. Van dit permanente bureau zullen lid zijn de secretarisgeneraal van de partij, de president van de republiek, de voorzitter van de Staatsraad (alle drie de functies bekleed door Ceausescu), de secretarissen van het CC, de ministerpresident en de eerste vice-premier, alsmede een of twee vice-premiers, de voorzitter van de economische raad, de voorzitter van de staatsplancommissie, de voorzitter van het vakverbond, de vice-voorzitter van de Staatsraad en de voorzitter van de Nationale Vergadering. Het uilvoerende comité van de partij heeft daarnaast de bevoegdheid andere personen tot lid van het bureau te benoemen.

Verdere persoonlijke veranderingen, waartoe het CC besloot waren de volgende:

Ilie Verdetz trad af als eerste vicepremier en werd secretaris van het CC en voorzitter van de economische raad. Miron Constantinescu trad af als vice-voorzitter van de Staatsraad en voorzitter van de economische raad en werd voorzitter van de Nationale Vergadering.

De parlementsvoorzitter tot dan, Stefan Voitec, trad ais zodanig af en werd vice-voorzitter van de Staatsraad. Emil Draganescu trad af als minister van vervoer — hij werd vervangen door Trajan Dudas — en werd voorzitter van het staatsplanbureau. Virgil Trofin trad af als vice-premier en minister voor binnenlandse handel. Hij werd opgevolgd door Janos Fazekas. Tenslotte werd Gheorghe Gazan minister van de lichte industrie en Gheorghn Oprea vice-premier.

Bzografische gegevens ufgetreden *en* nieuwe *premier*

ION GHEORGHE MAURER, de afgetreden premier, werd op 8 iuli 1899 te Vorumloc geboren Zijn vader, een leraar aan het middelbaar onderwijs, maakte deel uit van een Duitse gemeenschap, die sinds de 12-de eeuw in Transsylvanië gevestigd was Zijn moeder was van Franse origine Maurer studeerde rechten aan de universiteit van Boekarest In 1923 studeerde hij af Eerst volgde hij een carrière in de magistratuur, maar hij vestigde zich al snel als advocaat Hij zocht toenadering tot de verboden communistische partij, waarvan hij vooraanstaande leden — o a Anna Pauker — in processen verdedigde

Van 1941-1943 was Maurer gevangen. Daarna werd hij naar het Krimfront gezonden In 1944 keerde hij terug in Roemenie, waar hij zijn ondergrondse activiteiten hervatte Na de bevrijding werd hij in 1948 lid van het CC van de Roemeense arbeiderspartij, die was ontstaan uit de fusie van de communistische en soeiaal-democratische partijen De periode van zuiveringen, die toen volgde, remde zijn carriere, maar in 1956 werd hij benoemd in de Roemeense delegatie naar de VN, in 1957 werd hij vice-voorzitter van de Nationale Vergadering en kort daarna werd hij minister van buitenlandse zaken In 1958 werd hij weer lid van het CC (hij was als zodanig in 1955 ontslagen) en in 1960 werd hij lid van het Politburo Toen in 1961 de Staatsraad werd ingesteld werd hij vice-voorzitter hiervan en minister-president. Als minister-president was Maurer een van de voornaamste architecten van de politiek van Roemeense onafhankelijkheid jegens de SU.

MANEA MANESCU, de nieuwe premier, werd op 9 aug 1916 in Braila geboren Over zijn jeugd en studietijd is weinig bekend Van 1951-1955 was hij directeur-generaal van het bureau voor de statistiek In 1955 werd hij minister van financien, waarna hij in 1957 vice-voorzitter van de plancommissie werd Hij bleef vice-voorzitter tot 1972, toen hij voorzitter van de commissie werd. Gedurende deze periode bekleedde hij ook andere ambten In juni 1959 werd hij secretarisgeneraal van de nationale commissie voor sociologie, in juni 1960 werd hij lid van het CC, in maart 1961 werd hij voorzitter van de commissie van economische zaken en financiën van de Nationale Vergadering en hij was ook chef van de afdeling cultuur en wetenschappen van het CC. In 1965, toen Ceausescu secretaris-generaal van het CC werd, werd Manescu

secretaris van het CC en kandidaat-lid van het uitvoerende comité Twee jaar later werd hij voorzitter van de economische raad Volledig lid van het uitvoerende comité werd hij in dec 1968 en in 1969 volgde de benoeming tot vice-voorzitter van de Staatsraad. Bij het tiende congres van de partij in aug 1969 verliest hij zijn functie bij het secretariaat van het CC, maar hij wordt spoedig weer in dit ambt hersteld
In 1971 werd hij lid van het presidium van de partij In 1972 verloor hij zijn functies in de partij, bij de economische raad en in de Staatsraad. maar hij werd toen benoemd tot vice-premier. (Le Monde, NZZ)

(Vor ber pag 23/1 e.v -1973)

ROEMEENS-BULGAARSE WATERKRACHTCENTRALE

De *NZZ* meldde Op 15 aug. 1973, dat kort tevoren door vertegenwoordigers van Bulgarije en Roemenië een conventie was ondertekend om de plannen uit te werken m.b.t. de bouw van een gemeenschappelijke waterkrachtcentrale aan de Donau. Als plaats voor de bouw van de krachtcentrale werd de Bulgaarse stad Belene aangewezen. Evenals dat bij de Roemeens-Joegoslavische waterkrachtcentrale (pag. 464/3 - 1972) het geval is zal een dubbele installatie worden gebouwd, waarvan de delen onder gezag staan en in bezit zijn van de betrokken oeverstaat.

De twee krachtcentrales zullen te zamen een vermogen van ruim 700 mW krijgen en jaarlijks rond 4 mrd kWu stroom leveren. In de 2800 m. lange stuwdam zullen waterkeringen en sluizen voor de internationale scheepvaart worden ingebouwd
Voorts zullen waterleidingen worden aangelegd voor de omliggende plaatsen en industriebedrijven alsmede t.b.v. de landbouw in de omgeving. Tussen het Roemeense Turnu Magurele en het Bulgaarse Nikopol zullen bruggen worden gebouwd voor het spoor- en wegverkeer. (NZZ)

(Vor. ber. pag. 464/3-1972)

LATIJNS-AMERIKA

SURINAME

REGERINGSVERKLARING

Op 15 febr. heeft premier Arron voor de Staten van Suriname de regeringsverklaring voorgelezen.
Daarin werd vooral uitvoerig ingegaan op de handen met Nederland
Het komt de Surinaamse regering wenselijk voor dat opdracht wordt gegeven aan de vertegenwoordigers in de Koninkrijkscommissie opdat, in ieder geval, de realisering van de soevereiniteitsoverdracht aan Suriname zal kunnen plaatsvinden op geen later tijdstip dan ultimo 1975, aldus de premier in zijn regeringsverklaring. Het spreekt vanzelf dat het tripartite overleg van de Koninkrijkscommissie geen belemmering zal mogen zijn voor het streven van de regering m.b.t. het tijdstip van de soevereiniteitsoverdracht.
Indien dit gevaar zal ontstaan zal dit programmapunt door bilateraal overleg kunnen worden gerealiseerd.
Hieronder geven wij de voornaamste passages uit de Surinaamse regeringsverklaring weer:

Financiële situatie

De regering ziet zich reeds bij de aanvang van haar regeringsperiode voor ernstige financiële problemen geplaatst. De reeds enige jaren aan de orde zijnde begrotingstekorten hebben ertoe geleid, leningen aan te gaan, waarvcor alleen reeds in 1974 een bedrag van Sf 23,6 mln (incl. achterstand VJP-leningen 1973 Sf 5,8 mln) aan aflossingen en rente betaald zal moeten worden.
Indien het beleid ongewijzigd blijft, zal het begrotingsbeeld over een langere termijn bezien, geen positieve verandering vertonen. De middelen zullen immers nauwelijks afwijken van de huidige ontvangsten, terwijl de uitgaven mede door oorzaken van buitenaf de neiging zullen hebben te blijven stijgen. Hierdoor zal het begrotingstekort permanent en oplopend zijn. Er kan gesproken worden van een structureel tekort.
De regering is van mening dat dit structureel tekort een structurele aanpak behoeft. In dit licht bezien, zal de regering er toe overgaan verschillende doelstellingen, verankerd in de landsbegroting, in overweging te nemen.
De totale binnen- en buitenlandse schuld van Suriname, voortvloeiende uit leningen, bedroeg per 1 januari 1974 Sf 34 mln. Hierin zijn niet opgenomen de verplichtingen aan Nederland en een bedrag van Sf 6 mln aan schatkistpromessen in de loop van 1973 is uitgegeven. De schuld aan Nederland (consolidatieschuld, overbruggingsleningen le VJP) bedroeg per 1 januari 1973 Nf 304,8 mln. De betaling van aflossing en rente van de onderhavige leningen zullen zwaar drukken op de landsbegroting, aldus de regeringsverklaring.

Ontwikkelingsbeleid

De verwachtingen over resultaten van het ontwikkelingsbeleid dienen te worden afgestemd op realistisch gestelde doelstellingen en zullen moeten worden getoetst aan concrete, aan de Surinaamse maatschappelijke omstandigheden ontleende normen. Deze regeringsperiode zal zich kenmerken door een versnelde realisatie van de nationale welvaarts- en welzijnsdoeleinden.
In verband hiermee zal binnen de kortst mogelijke termijn onder meer een heroriëntatie plaatsvinden op het stuk van de aard en de omvang tan de ontwikkelingshulp welke van Nederland wordt ontvangen. (. . .)
De regering acht een op de nationale behoeften afgestemde verhoging van de ontwikkelingshulp aan de vooravond van de onafhankelijkheid van Suriname, een dringende noodzaak. Daarnaast is haar streven er op gericht om, buiten — doch uiteraard zonder vermindering — van de traditionele hulpverlening, ook andere financiële bronnen te benutten en wel in die mate welke door de spoedige verwezenlijking van het hiervoren gereleveerd regeringsstreven wordt gevorderd.

De regering streeft naar de volgende doelstellingen:

- Het opvoeren van de investeringsactiviteiten en onderzoek naar nieuwe investeringsmogelijkheden.
- Het creëren van een gunstig investeringsklimaat.
- Het onder bepaalde voorwaarden beschermen van binnenlandse bedrijven.
- Her-investering van winsten van buitenlandse ondernemingen.
- Het bevorderen van de spaarzin
- Herziening en aanpassing van de investeringsverordening

Instelling van een industrieel centrum.

- Eet propageren en het stimuleren van coöperaties.
- Stimulering van de z.g. ,,home industry" voor het tot ontwikkeling brengen van de streekindustrie.
- Het aanwenden van een groter deel van de nationale besparing t.b.v. direct produktieve projecten.
- Het creëren van doelmatige industriële accomodatie.

Voorbereiding onafhankelijkheid

De voorbereidingen voor de nationale onafhankelijkheid van Suriname vormen de grondslag waarop het bureau voor de buitenlandse betrekkingen opnieuw zal worden gestructureerd en afgestemd op sommige werkzaamheden liggend in het vlak van de zelfstandige behartiging van de buitenlandse zaken van ons land. De regering zal in het kader van de uitbouw van haar betrekkingen met het buitenland streven naar intensivering van o.m. de contacten met de landen in Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied. Daadwerkelijk zal worden gestreefd naar samenwerking op economisch, technisch en cultureel gebied. In dit verband zal worden gewerkt aan vorming en opleiding van kaderpersoneel, teneinde ook in dat opzicht gereed te zijn. De thans met een stage-opdracht in het buitenland vertoevende Surinaamse ambtenaren zullen op korte termijn worden teruggeroepen om de door hen opgedane kennis en ervaring bij een hernieuwde opzet en reorganisatie

van het bureau voor buitenlandse betrekkingen aan te wenden
,,De heeindiging van de koloniale status van Surinanie en de omzetting van ons land in een onafhankelijke staat is een onderwerp dat nu langer dan een eeuw aan de orde is in het voormalige moederland en in Suriname zelf Sinds de veertiger jaren ook in kringen van de internationale volkerengemeenschap zoals in de Ver Naties en de Organisaties van Amerikaanse Staten
Reeds bij de totstandkoming van de staatsregeling van Suriname in 1865 is de autonomie van ons land centraal gesteld. Zowel in Suriname als in Nederland is daarbii betoogd dat ons land reeds toen. ondanks grondwettelijke bevoogding, volledig autonooni zou zijn Wanneer daarna in de eerste helft van de twintigste eeuw de Surinaamse staatsregeling opnieuw wordt gewijzigd en aangepast aan modernere inzichten van koloniaal beheer, dan zien wij dat dit plaats vond in hoofdzaak om een verdergaande beperking van de afhankelijke status van ons land ten opzichte van Nederland te verkrijgen Het sterkst vindt dit plaats in de verruiming van bevoegdheden t b v. Suriname en verkleining van deze ten opzichte van Nederland, in de jaren 1901, 1948, 1950, 1954 In dit laatste jaar rondt het Statuut deze trend af, al is het zo dat dit staatstuk het eindprodukt van meer politiek dan juridisch denkwerk is. Daarom is de volledige onafhankelijkheid welke toen principieel reeds aan de orde werd gesteld, bij de toenmalige rondetafelconferentie in het begrip secessie en de eis van opneming van dit recht in het statuut, niet in dit stuk verwerkt. Het voorgaande vormt de grondslag voor de opvattingen van de Regermg, dat de geleidelijkheid welke Suriname in zijn staatkundige ontwikkeling betracht, vandaag langer dan een eeuw aan de gang is Het statuut had, naast al zijn tekortkomingen als verdragstuk (de gebondenheid van de wilsluiting van Suriname) als competentie-regeling vol verschranste bepalingen, en als constitutie voor een ,,verenigd koninkrijk der Nederlanden", wel deze verdienste, dat het de toestand, ontstaan door de interimregeling continueerde.
Vanaf het statuut was Suriname in zijn eigen (inwendige) aangelegenheden geheel autonoom, ondanks de dreiging van om een koninkrijksingrijpen in deze eigen aangelegenheden van het land op grond van artikel 43 van het statuut
Suriname heeft staatkundig zichzelf gedurende bijna twintig jaar aan een stuk bestuurd en geregeerd met uitzondering van de z g buitenlandse betrekkingen
De spoedige verwezenlijking van de volledige onafhankelijkheid van Suriname is naar het inzicht van deze regering een natuurlijke ontwikkeling en een wezenlijk mandaat van de Surinaamse bevolking aan deze regering De onafhankelijkheid van het land is door voorafgaande regeringen benaderd als een punt in discussie In tegenstelling daarmee heeft de huidige Regering ten volle bewust van haar verantwoordelijkheid, zich tot taak gesteld de overdracht van de soevereiniteit door het koninkrijk der Nederlanden aan het Surinaamse volk te realiseren
Het onderzoek dat ten aanzien van dit onderwerp verricht is door de diverse secties van de koninkri~kscommissies, wordt de Regering als voldoende aangemerkt en zal thans zijn afronding dienen te vinden
Het komt de Regering wenselijk voor, dat derhalve opdracht wordt gegeven aan de vertegenwoordigingen in de Koninkrijkscommissie om de in dit licht alsnog te bespreken onderwierpen aan een tijdschema te binden en wel in die zin, dat in ieder geval de realisering van de soevereiniteitsoverdracht aan Suriname zal kunnen plaatsvinden op geen later tijdstip dan ultimo 1975 Het spreekt van Zelf dat het tripartite overleg van de koninkrijkscommissie geen belemmering zal mogen zijn voor vorenstaand streven van de regering Indien dit gevaar zal ontstaan zal dit programmapunt door bilateraal overleg worden gerealiseerd
Aldus de regeringsverklaring

Oppositieleider Lachmon van de VHP regageerde op de regeringsverklaring, met name op de passage over de zelfstandigheid van Suriname, als volgt:

,,Die regeringsverklaring is bestemd voor de binnenlandse consumptie, veer de buitenlandse politiek, want ik zie niet in hoe deze regering de onafhankelijkheid in 1975 gerealiseerd wil hebben Het is technisch niet mogelijk, de koninkrijkscommissie moet nog advies uitbrengen en er moet nog door de drie regeringen onderhandeld worden Het lijkt wel alsof men naar een winkel gaat om een artikel te kopen," aldus de heer Lachmon in een eerste commentaar Hij voegde daar aan toe dat de VHP die nog met 17 keiharde zetels in het parlement vertegenwoordigd is, haar standpunt niet zal wijzigen
„Wij werken aan de benodigde tweederde meerderheid hiervoor niet mee. Wij vinden dat wij door het optreden van deze regering kopschuw gemaakt worden. Ook wij hadden een datum voor de onafhankelijkheid in het hoofd. Maar deze datum is door het optreden van de huidige regering verschoven ··
De heer Lachmon zei overigens dit optreden wel te hebben verwacht „Wij hebben gemeend met de creoolse broeders in harmonie te leven Maar deze regering, die er op het nippertje door allerlei handigheden in is geslaagd de meerderheid te krijgen, heeft moedwillig getracht zekere etnische groepen aan de kant te zetten
Ik hoop dat dit ook een vingerwijzing zal zijn voor de Nederlandse regering om niet zonder meer een statuut te willen beeindigen, dat zeer veel vertrouwen geeft voor de opbouw van de Surinaamse economie," zo besloot de heer Lachmon

Nederlandse reactie

Van Nederlandse zijde werd o.a. door premier Den Uyl gereageerd op de passages over de onafhankelijkheid van Suriname in een vraaggesprek met het Surinaams nieuwsbureau *Informa.*

Premier Den Uyl verklaarde desgevraagd, te zamen met minister De Gaay Fortman, verheugd te zijn over de uitspraak van de Surinaamse regering met betrekking tot de onafhankelijkheid Hij wees er op dat van Nederlandse zijde steeds gesteld is dat de kwestie van de zelfstandigheid ven Suriname en de Antillen een kwestie is van deze landen zelf, en dat Nederland zal afgaan op hetgeen de desbetreffende regeringen zelf willen
Ten aanzien van deze uitspraak van de regering zei premier Den Uyl dat de regering op korte termijn te zamen met de Surinaamse en Antilliaanse regering overleg zal plegen over de gevolgen die aan deze uitspraak verbonden moeten worden Hij wees er op dat onder meer door deze uitspraak gevolgen kunnen ontstaan voor de Koninkrijkscommissie, en een aantal regelingen die noodzakelijk zijn om de onafhankelijkheid een feit te doen worden
Hij is evenals minister De Gaay Fortman van mening dat ultimo 1975 een beetje krap genoemd mag worden omdat er enorm veel te regelen is, wil de onafhankelijkheid tot stand komen op een wijze waarbii Suriname zelf er baat bij heeft
Aldus premier Den Uyl tegenover Informa

MEER BELASTINGOPBRENGST BAUXIET

De regering van Suriname en de Suralco hebben op 14 juli 1973 een overeenkomst ondertekend betreffende de belastingtarieven, die betrekking hebben op de winsten van Suralco's aluinaarde- en aluminiumbedrijven. Deze overeenkomst zal de opbrengsten aan Suriname en Suralco met vele miljoenen verhogen. Namens Suriname ondertekende de toenmalige premier Sedney en de ministers Radhakishun en Essed, resp. van financiën en opbouw.

Volgens deze overeenkomst zal het belastingtarief van Suralco voor de winst, behaald in haar aluinaarde- en aluminiumbedrijven, verhoogd worden van 30% naar 39,670, het thans algemeen geldende tarief voor lichamen Deze verhoging werkt terug tot 1 januari 1973
R J Fisher, vice-president Suralco, overhandigde bij de ondertekening een cheque van Sr 1 miljoen aan de minister van Financiën als aanvangsbetaling op de over 1973 af te leggen hogere aanslag inkomstenbelasting Suralco zal tevens de prijs van aluinaarde en van aluminium ingaande 1 juli 1973 verhogen
Eveneens heeft Suralco de rente en het aflossingsbedrag, verschuldigd over 1973 voor de Paranam snelweg, ten bedrage van St 1037 000,— aan Suriname kwijtgescholden Over 1974 zal geen betaling plaatsvinden, terwijl het tijdsbestek waarin betaling van het restant der lening dient te geschieden is verlengd

Onderhandelingen

De overeenkomst is het resultaat van intensieve onderhandelingen, die anderhalf jaar duurden, tussen in eerste instantie de minister van Financien en Suralco, alvorens besprekingen met de Surinaamse regering werden gevoerd Extra belastinginkomsten was niet het enige doel van de besprekingen.
Ook de plicht van beide partijen om mee te werken aan de ontwikkeling van het land werd wederom benadrukt Suralco bevestigde daarbij nogmaals dat het bereid is mee te werken aan ontwikkelingsprojecten in Suriname, waarbij het onderzoeken van aanwendingsmogelijkheden van kaolien en het bestuderen van de mogelijke ontwikkeling van Oost-Suriname met name genoemd werden.
De regering heeft niet het ondertekenen van deze overeenkomst de mogelijkheden die de Brokopondo Overeenkomst boden voor hogere belastingopbrengst benut.
De ministers spraken bij deze gelegenheid hun waardering uit voor de steun

van Suralco aan Suriname op velerlei gebied, zoals donaties en hulp bij sociale. culturele, recreatieve en onderwijskundige projecten. Fisher memoreerde, dat de belastingopbrengsten voor Suriname van de aluinaarde- en aluminiumbedrijven gebaseerd zijn op de wereldmarktprijzen van deze produkten en deze zijn onlangs gestegen.
Premier Sedney verklaarde in zijn rede, uitgesproken tijdens de plechtige ondertekeningsbijeenkoinst, dat Suriname erin geslaagd is om de speelruimte, welke de Brokopondo Overeenkomst het land bood, optiinaal te benutten.
Minister Radhakishun gaf in zijn rede eerst een historisch overzicht van de totstandkoming van de Brokopondo Overeenkomst in 1958. Dat het optimum in 1958 nog niet was bereikt, blijkt uit de resultaten van de onderhandelingen. Twintig jaar eerder dan was overeengekomen is het al haalbaar gebleken twee uiterst belangrijke correcties in de structuur aan te brengen. Extrapoleert men de groei van de aluinaarde- en aluminiumproduktie tegen een matige ratio, dan is de verwachting gewettigd dat ten gevolge van deze overeenkomst door Suriname in de komende 20 jaar een financieel voordeel zal worden behaald van Sf 125 tot Sf 150 miljoen. (Suriname, feiten en cijfers)

JOINT VENTURE MET BRUYNZEEL VERLENGD

De Staten hebben op 30 aug. met 21 stemmen vóór en 7 stemmen tegen de verlenging van de houtconcessie t.n.v. Bruynzeel Suriname Houtmaatschappij N.V. met 25 jaar verlengd. De concessie was in 1948 aan Bruynzeel verleend.
Verlenging is gegeven onder dezelfde voorwaarden als voorheen. De regering heeft wel de wens te kennen gegeven medezeggenschap in het bedrijf te krijgen.
De bedoeling is Bruynzeel Suriname Houtmaatschappij onder te brengen in een houdstermaatschappij, waarin Bruynzeel en Suriname in de aanvang ieder voor 40% zullen participeren. Voor de resterende 20% zal de Nederlandse Participatie Maatschappij voor Suriname N.V. deelnemen. Te zijner tijd zullen Bruynzeel en Suriname leder voor 50% deelnemen. De vennootschap zal aan het land een retributie van Sf 1,— per blok betalen voor hout dat afkomstig is van terreinen, waarvoor van overheidswege geen bijzondere voorzieningen zijn getroffen. Voor hout dat afkomstig is van door de overheid ontsloten gebied zal de vennootschap een zelfde vergoeding verschuldigd zijn als voor andere concessionarissen geldt. *(Suriname, Feiten en cijfers)*

JOINT VENTURE MET BILLITON

Op 23 aug. 1973 heeft de Surinaamse regering een beginselovereenkomst gesloten met de Billiton Maatschappij Suriname N.V. met het oog op de gezamenlijke ontwikkeling en exploitatie van bauxietvoorraden in Suriname. Er zal een nieuwe maatschappij worden opgericht, de Billiton Suriname N.V. waarin de overheid zal participeren tot een maximum van 25%. Het bedrijfsvermogen van de Billiton Maatschappij Suriname N.V. zal eveneens worden ingebracht in de nieuwe vennootschap Bovendien zal Billiton deelnemen in het kapitaal van N.V. Grasshopper Aluminium Company. de Grassalco tot een maximum van 25%.

Billiton zal tevens medewerking verlenen aan de verwerkelijking van de doelstellingen van Grassalco, met name wat betreft de mijnbouwactiviteiten in West-Suriname, voor zover dit op economisch verantwoorde wijze kan plaatsvinden
Grassalco en Billiton Suriname N V. zullen ieder voor de helft deelnemen in een nieuw op te richten joint venture voor de ontginnmg en winning van bauxietvoorkomens in daartoe aangewezen arealen in West-buriname en voor de verwerking van het te winnen bauxiet tot aluinaarde en eventueel tot aluminium. Deze joint venture zal of alleen of in samenwerking met derden kunnen opereren
De regering zal bevorderen dat bedoelde arealen onder nader te stellen voorwaarden in concessie zullen worden gegeven aan de joint venture Het doel van deze joint venture zal zich voorts uitstrekken tot de evaluatie van andere mineraalvoorkomens in Suriname en tot de exploitatie van deze voorkomens, wanneer dit op economische wijze kan geschieden.
Onder nader overeen te komen voorwaarden zal Billiton haar organisatie en kennis op het gebied van beheer, opsporing, winning en verkoop van mineralen ter beschikking stellen van Billiton Suriname N.V., Grassalco en de joint venture Billiton zal zo spoedig mogelijk deze kennis overdragen aan Surinaamse burgers
De beginsel-overeenkomst werd namens Suriname ondertekend door de ministers H S Radhakishun van Financien en dr ir F Essed van Opbouw
Na afloop van de ondertekening betuigden alle onderhandelaars hun tevredenheid over het bereikte resultaat Minister Radhakishun wees op het belang dat Suriname en Billiton met deze overeenkomst bewezen hebben Suriname's joint venture-ontwikkelingsstrategie volledig te onderschrijven en in praktijk te willen brengen Hij was de Billiton maatschappij erkentelijk voor het begrip dat men voor deze gedachte getoond had
Minister Essed voegde daar op zijn beurt aan toe, dat deze ontwikkelingsstrategie door Suriname verkozen was om met de hulp van de goede relaties met het buitenland de besparingen in Suriname te kunnen opvoeren, de overmakingen naar het buitenland te kunnen beperken, zodat de vernieuwingen der maatschappijen kunnen worden gebruikt voor de ontwikkeling van het eigen land (Suriname, Feiten en Cijfers)

BAUXIETPOSITIE

Surinaams Nieuws (9 febr 1974) geeft de volgende bijzonderheden over de bauxietpositie van Suriname:

De bauxietwinning met de daarbij behorende fabricage van aluinaarde en aluminium zijn het voornaamste deel van Suriname's nationale produktie Volgens de laatste cijfers (van 1971) was de bijdrage van deze sector in de totale waarde van Suriname's export, niet minde' dan 91%, in geld uitgedrukt Sf 267 mln. In het overheidsinkomen is het aandeel van deze industrie 34,9%, zijnde Sf 52,1 mln in 1971
Suriname is enige jaren de grootste bauxietproducent geweest. In 1971 werd in Suriname 6,7 mln metrieke ton geproduceerd Jamaica leverde 12 7 mln Australië, welk land in 1962 niet produceerde schoot omhoog van 0,4 in 1963 tot 12,5 mln metrieke ton in 1971.
Op de wereldlijst van bauxietlanden is Suriname nog altijd een van de voornaamste
Suriname's aandeel in de wereldproduktie van bauxiet was in 1971 10,4%. Alleen Australie stond boven Suriname met 19,1%, en Jamaica met 19,4% Volgens voorlopige cijfers is Australie sindsdien koploper. Wat de werkgelegenheid betreft, zon& de bauxietindustrie ervoor dat van Suriname's werkende bevolking 27% emplooi heeft Van het bruto binnenlands produkt maakt de bauxietindustrie 33% uit, of in geld uitgedrukt Sf 183,3 mln de grootste post
De samenwerking wordt door de volgende gedachte geleid de Arabische olielanden hebben laten zien dat zij van hun positie gebruik durven maken en de hele wereld in een moeilijk parket kunnen brengen Deze oliecrisis heeft aangetoond dat samenwerking van ontwikkelingslanden een gunstige onderhandelingspositie schept In dit teken steken de bauxietlenden nu de hoofden bij elkaar Het gaat er niet direct om, hogere prijzen voor het erts te eisen; daar zal het tenslotte wél in uitmonden over niet al te veel jaren Maar voordat het zover komt, zullen de bauxietlanden het eerst eens moeten worden over detailzaken zodat in grote lijnen een gemeenschappelijk beleid afgesproken en gerealiseerd kan worden, aldus Surinaams Nieuws

NOODMAATREGELEN INGETROKKEN

De nieuwe Surinaamse regering heeft twee maatregelen ingetrokken die het vorige kabinet had genomen tijdens de ongeregeldheden in Paramaribo in febr. 1973. Het zijn de politievolmacht en de straffen van de toen stakende douaneambtenaren (pag. 98/1 '73).
Op 27 febr. gaf de toenmalige regering onder leiding van premier Jules Sedney de politie volledige volmacht om ,,naar bevind van zaken van alle haar ten dienste staande middelen gebruik te maken om de orde te handhaven". Deze volmacht werd nooit ingetrokken. De huidige regering heeft nu bekendgemaakt dat de bevoegdheden van de politie weer zo zijn als voor 27 febr. 1973.
De ambtenaren, die een lening bij de nverheid hadden gesloten nadat hun salaris over de stakingsperiode vorig jaar geheel of gedeeltelijk was ingehouden, zullen hun schuld

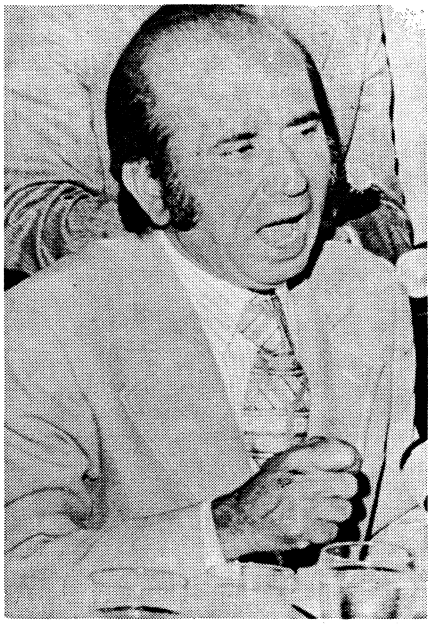
niet verder behoeven af te lossen. De regering besloot verder de tuchtstraffen in te trekken waartoe douaneambtenaren waren veroordeeld omdat zij aan dc staking hadden deelgenomen. *(ANP)*

r

VENEZUELA

CARLOS ANDRES PEREZ WINT PRESIDENTSVERKIEZINGEN

De op 9 dec 1973 in Venezuela gehouden presidentsverkiezingen zijn gewonnen door de 51-ja ige Carlos Andres Perez van de Accion Democratica (AD), die 48,41% van de uitgebrachte stemmen behaalde.
Van de andere kandidaten kregen Lorenzo Fernandez van de COPEI: 36,97%, de communist Jesus N Paz Galarraga 4,89%, de dissidente communist Jese Vicente Rangel 4,44% en de onafhankelijke kandidiaat Jovito Villalba 3,03%.
Met de overwinning van Perez, die op 12 maart officieel zijn functie heeft aanvaard, is een einde gekomen aan de laatste christen-democratische regering in Latijns-Amerika.
Het was al lang voor de verkiezingsdatum duidelijk dat de strijd zou gaan tussen de twee grote rivalen AD en COPEI (Christen-democraten), aldus het *NRC/H'blad* van 12-12-'73. De trefwoorden in de kostbare, op Amerikaanse leest geschoeide verkiezingscampagne van Perez waren: autoriteit, energie, orde, veiligheid. Fernandez legde de nadruk op een voortzetting van het beleid van Caldera: voorzichtig nationalisme, binnenlandse pacificatie, toenadering tot Cuba. Het ging eerder om een verschil in stijl dan om een verschil in politiek programma, al kan men AD iets rechtser van het centrum situeren dan COPEI.

President Perez.

Het Venezolaanse electoraat heeft massaal op de beide grote centrumpartijen gestemd, waarbij behalve traditie ook het besef dat andere kandidaten geen kans maakten een rol za! hebben gespeeld. Sommigen verklaren de overwinning van AD als een teken van afwijzing van de corruptie en de technische inefficiency van de COPEI-rege ing, al slaat Caldera's persoonlijke integriteit buiten alle verdenking.
De beide grote partijen hebben samen het leeuwedeel uitgegeven van de $ 200 mln die het verkiezingscircus heeft gekost. Dat betekent dat voor iedere stem een bedrag van $ 40 is betaald. Er zijn sterke aanwijzingen dat een deel van de campagne van Perez betaald is door de buitenlandse oliemaatschappijen. De Shell zou volgens een met fotoccpieen gestaafde onthulling een bedrag van $ 125.000 in Perez' campagne hebben geïnvesteerd.
Venezuela's nieuwe president gaat door voor een trouw woordvoerder van buitenlandse oliemaatschappijen en wordt dan ook wel Creole's Andres Perez genoemd, naar de grootste in Venezuela opererende Amerikaanse firma. Venezuela is de derde wereldexporteur van petroleum (200 mln m^3 per jaar) en de voornaamste olieleverancier van de Verenigde Staten. In het Orinocogebied zijn reserves die mogelijk de voorraden in de Arabische landen overtreffen.
De vorige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rogers, heeft in 1973 geprobeerd het onderzoek en de exploitatie van de Orinoco-olie in Amerikaanse handen te krijgen, maar stuitte daarbij op de gematigd-nationalistische politiek van de regering-Caldera.
Perez zei op 11 dec. '73 dat de buitenlandse technologie voor de exploitatie van de petroleum in het Orinoco-bekken onontbeerlijk is, ,,maar de voorwaarden voor de exploitatie zullen wijzelf vaststellen", aldus Perez. Hij liet doorschemeren dat Venezuela zijn petroleumexploitatie niet wil opschroeven om aan de sterk toegenomen vraag van de rijke landen te voldoen. De laatste maanden hebben de Verenigde Staten, met het oog op de wereldenergiecrisis, sterke pressie op Venezuela uitgeoefend om de olieproduktie te verhogen.
Perez heeft zich kritisch uitgelaten over het Latijnsamerikaanse beleid van president Nixon. AD vertegenwoordigt echter de belangen van Venezuela's grande bourgeoisie, die zeer nauw verbonden is met het Amerikaanse kapitaal. Men mag dus aannemen dat Perez' nationalisme binnen bepaalde grenzen zal blijven.
Acción Democratica werd veertig jaar geleden opgericht om te strijden tegen de militaire dictatuur, om de buitenlandse heerschappij over de petroleum te beëindigen en om de grond te herverdelen. Maar zoals verschillende andere sociaaldemocratische hervormingspartijen in Latijns-Amerika is ook AD in rechts vaarwater gekomen.

Verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne heeft twee jaar geduurd en er waren in het totaal 12 kandidaten.
Het *NRC/H'blad* (8-12-'73) schreef het volgende over de campagne en de kandidaten:

Het verkiezingsspectrum gaat van extreem rechts tot uiterst links. Daartussen zitten twee grote centrum-rechtse partijen Acción Democrática (AD) en COPEI. Deze laatste partij, de Venezolaanse versie van de christen-democratie, heeft de laatste vijf jaar in de persoon van zijn leider Rafael Caldera het presidentschap in handen gehad. De opiniepeilingen, voor zover ze niet door de propagandaapparaten van beide partijen zijn geprefabriceerd, kenden aan zowel Pérez als Fernández 23 a 24% van de stemmen toe. Vijf miljoen mensen zijn stemgerechtigd, maar 300.000 van hen hebben zich niet in de kiesregisters ingeschreven.
In wezen is er tussen AD en COPEI weinig verschil, ook al doen ze zich voor als onverzoenlijke vijanden. Caldera, die in 1968 na een tienjarig AD-bewind dank zij een splitsing van AD met een minimale meerderheid gekozen werd, kon in het parlement voor zijn belangrijkste projecten rekenen op de steun van de belangrijkste oppositiepartijen.
Fernández beloofde de kiezers de politiek van Caldera voort te zetten. Hij predikte een ,,democratisch riationalisme" en de ,,politieke pacificatie" van het land. De COPEI probeert de linkse partijen de wind uit de zeilen te nemen door het voeren van een nationalistische — maar allesbehalve revolutionaire — petroleumpolitiek en door op het gebied van de internationale politiek de leer van het ideologisch pluralisme te verkondigen.
Dat laatste houdt een toenadering in tot Cuba, dat tien jaar geleden op Venezolaans initiatief, onder Amerikaanse pressie, uit de Organisatie voor Amerikaanse Staten (OAS) werd gestoten. Caldera heeft de economische boycot van Cuba al doorbroken door de aankoop in november van 6.500 ton Cubaanse suiker. Eind augustus kondigde de regering aan, dat ze de diplomatieke relaties met Cuba zou herstellen zodra de OAS dit haar lidstaten zou toestaan.

De reactie van de COPEI op de coup in Chili heeft de electorale kansen van de laatste christen-democratische regering in Latijns-Amerika geen goed gedaan. Demonstraties tegen de Chileense junta zijn door de Venezolaanse politie onderdrukt. Leiders van de COPEI, onder wie Fernández, die geldt als een exponent van de rechtervleugel, hebben zich solidair verklaard met de junta-gezinde uitspraken van hun rechtse christen-democratische broeders in Chili, zoals Frei en Aylwin.

AD-kandidaat Pérez bestreed het gehele COPEI-beleid. Hij eiste ,,democratie met energie".

Energie heeft hij zeker getoond, niet alleen in zijn verkiezingscampagne maar ook als minister van binnenlandse zaken van AD's eerste president, Betancourt. Hij voerde toen een strijd op leven en dood tegen de guerrilla. Die strijd denkt hij als president voort te zetten, ook al is de guerrilla in Venezuela nog maar een schim van wat ze in de eerste jaren na de Cubaanse revolutie geweest is.

Nog altijd moet AD heel weinig van Cuba hebben. De door de COPEI begonnen toenadering tot Cuba is volgens Pérez ,,demagogisch". Hij vindt dat Caldera, wiens kroonprins Fernández als minister van binnenlandse zaken belast is geweest met het ordebeleid, veel te slap is opgetreden tegen de plattelands- en stadsguerrilla en tegen de onrust aan de universiteiten.

Dat neemt niet weg dat Caldera, ondanks de legalisatie van de Beweging van revolutionair links (MIR), weinig clement is geweest met de politieke gevangenen. Berichten over martelingen waren de laatste jaren niet sporadisch.

Behalve de kandidaten van de twee traditionele partijen COPEI en Acción Democrática maakte geen enkele kandidaat voor de presidentsverkiezingen in Venezuela een serieuze kans op de overwinning. Dat houdt niet in dat het panorama zowel aan de rechter- als aan de linkerkant van de twee grote status quo-partijen geen interessante dingen te zien geeft.

Links

De grote verrassing aan de linkerzijde is de kracht van de MAS (Beweging naar het socialisme), een recente linkse afsplitsing van de Communistische partij waarbij zich ook de in de legaliteit teruggekeerde leden van de Beweging van revolutionair links (MIR) hebben aangesloten. Volgens opiniepeilingen zou de MAS 14% van de stemmen kunnen halen.

Dat betekent een forse doorbraak als men bedenkt, dat de gezamenlijke linkse partijen in Venezuela nooit boven de tien procent zijn uitgekomen. Kandidaat namens de MAS is de 44-jarige advocaat José Vicente Rangel.

Hij verdedigde een nationaal marxistisch programma, waarvan het kernpunt is de socialisatie van de petroleum, de mijnen en de grote industrieën. Die socialisatie moet veel verder gaan dan de door andere partijen voorgestelde nationalisatie. ,,Zolang het kapitalisme gehandhaafd blijft zal de nationalisatie van de industrie geabsorbeerd worden door de bestaande bourgeoisie, waarmee de grote kapitalistische groepen worden bevoordeeld", aldus Rangel.

De MAS is vooral sterk in de vakbonden en onder de jeugd, en domineert de universiteiten. Jeugdige aanhang is belangrijk in een land waar 70% van de bevolking onder de dertig is en anderhalf miljoen jongeren voor het eerst gaan stemmen.

De MAS heeft zich niet willen aansluiten bij een linkse coalitie van communisten en sociaal-democraten die Nueva Fuerza (Nieuwe Kracht) heet en geïnspireerd is op het voorbeeld van de Chileense Unidad Popular. Het tragische einde van het Chileense experiment heeft de kansen van de kandidaat van Nueva-Fuerza, de kinderarts Jesus Paz Galarraga, aanmerkelijk verzwakt. Hij zou kunnen rekenen op 10% van de stemmen. Natuurlijk heeft Paz Galarraga verzekerd, dat als hij president wordt, het gebeurde in Chili zich in Venezuela niet zal herhalen. Evenals Allende in Chili presenteert Paz Galarraga een programma van ,,overgang naar het socialisme", dat door de MAS als ,,reformistisch" en ,,bourgeois" verworpen wordt.

Een van de grootste vijanden van links heet Pedro Tinoco, die drie jaar minister van economische zaken is geweest in het kabinet-Caldera. Hij is alleen in naam Venezolaan. Als kandidaat van de piepkleine maar steenrijke ,,Ontwikkelingsbeweging" verkondigt hij de zaligmakende werking van het Braziliaanse ontwikkelingsmodel. Hij wil de grenzen volledig opengooien voor het buitenlandse kapitaal en hij verzet zich frontaal tegen de recente toetreding van Venezuela tot het Andespact.

Tinoco deed zijn uiterste best het electoraat voor zich te winnen van dé grote afwezige van deze verkiezingen: oud-dictator Marcos Pérez Jiménez, die sinds zijn val in 1958 in Madrid woont. Volgens een speciaal voor hem bedoeld amendement op de grondwet mag Pérez Jiménez geen kandidaat zijn omdat hij na zijn val veroordeeld is tot meer dan drie jaar gevangenisstraf.

Velen hadden gedacht dat de ex-dictator in de voetsporen van zijn oud-collega Perón zou treden. Inderdaad hebben zich zes kandidaten opgeworpen die zich allen de exclusieve plaatsvervanger van Pérez Jiménez noemen en met elkaar dingen naar de gunst van het perezjimenistische kiezersvolk. De aanhang van de ex-dictator werd vorig jaar nog geschat op ongeveer 30% van het electoraat, ruim voldoende voor het behalen van de overwinning in de presidentsverkiezingen.

De perezjimenisten misten iedere onderlinge samenhang. Een programma hebben ze niet, of het zou moeten zijn de hang naar de sterke man die Pérez Jiménez bewezen heeft te zijn. Pérez Jiménez zelf is in zijn beginselverklaringen niet verder gekomen dan dat hij, net als in de jaren vijftig, grote publieke werken wil uitvoeren en een einde maken aan de delinquentie en aan de dominerende rol van de politieke partijen. Het gros van zijn aanhang is te vinden onder het politiek niet bewuste lompenproletariaat, aldus het NRC/H'blad.

NAASTING OLIEMAATSCHAPPIJEN AANGEKONDIGD

President Perez heeft op 12 maart aangekondigd dat alle buitenlandse oliemaatschappijen in het land zullen worden genationaliseerd. ,,Wij zullen een oud streven van ons volk, namelijk de olie tot Venezolaans bezit maken, in daden omzetten", zei hij. De president voegde eraan toe dat de nationalisatie niet alleen een zaak is van het Venezolaanse parlement, maar dat dit ,,alle Venezolanen" aangaat.

De concessies van de oliemaatschappijen lopen in 1983 af, bij nationalisatie zou men die datum naar voren willen schuiven. Perez heeft niet gezegd welke datum dat zou zijn. Oliemaatschappijen, die in Venezuela werken zijn Exxon, Shell, Gulf, Mobil, Texaco en Sun Oil. De totaal produktie bedraagt ongeveer 3,35 miljoen vaten per dag, waarvan drie miljoen wordt uitgevoerd, meer dan de helft is bestemd voor de Verenigde Staten, dat 35 procent van zijn invoer uit Venezuela betrekt. Shell alleen produceert een miljoen vaten per dag.

Exxon's Venezolaanse dochteronderneming Creole Petroleum gaf als commentaar, dat men deze stap wel had verwacht. Perez had dit al enkele weken geleden laten doorschemeren. Maar hij gaf toen wel een indicatie, dat verwezenlijking van de plannen ten minste twee jaar zou vergen, aldus Creole Petroleum. Shell in New York ziet geen onmiddellijke wijziging in het regeringsbeleid omdat niet van directe nationalisatie is gesproken.

Terwijl Perez zijn inauguratierede hield, waarin hij deze plannen ontvouwde werden even buiten Caracas door tegenstanders twee gaspijpleidingen door bommen beschadigd. De onbekende daders deelden telefonisch mede, dat dit was gebeurd uit protest tegen de nieuwe president en de aanwezigheid van mevrouw Nixon bij de inaugwratie. Perez zei in zijn rede, dat hij uit de overtollige olie-inkomsten een fonds wil stichten bij de Inter-American Development Bank ter ontwikkeling van economische activiteiten op het terrein van multinationale ondernemingen, ,,die door hun grote invloed zo vaak de kredietverlening in Zuid-Amerika kunnen verlammen". De Venezolaanse oppositiepartij, COPEI, heeft bekendgemaakt spoedig een wetsontwerp te willen indienen waarin onmiddellijke nationalisatie geëist wordt. Men verwacht dat de olieopbrengst dit jaar in totaal rond de $ 10 mrd zal bedragen. *(NRC/H'blad)*

Uitgevers: **B.V.** Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OOK IN NIGER EEN MILITAIR BEWIND

In de Westafrikaanse staat Niger is president Hamani Diori, na sinds de onafhankelijkheid 13½ jaar lang als staatshoofd te hebben gefungeerd, op 15 april door het leger afgezet. Bij deze 25ste staatsgreep in zwart Afrika in elf jaar raakte de achtste van Frankrijks elf voormalige Westafrikaanse koloniën onder militair bewind; alleen Senegal, Ivoorkust en Guinee worden nog door burgers bestuurd.

De staatsgreep

De staatsgreep werd uitgevoerd door het leger, dat 2.500 man sterk is, onder leiding van de stafchef, luitenant-kolonel Seyni Kountché. Bij de operatie zou de presidentiële lijfwacht verzet hebben geboden en er zouden ca. 20 doden zijn gevallen, o.w. de echtgenote van de president. mevr. Aissa Diori, en twee militairen. Diori, zijn familie en zijn medewerkers kregen huisarrest.

Luitenant-kolonel Kountché maakte op 15 april via radio-Niamey bekend:

,,Het leger heeft besloten zijn verantwoordelijkheid te aanvaarden door een eind te maken aan het bewind dat u kent. Al vijftien jaar wordt het regime gekenmerkt door onrechtvaardigheicl, corruptie, egoisme en onverschilligheid jegens het volk" Het leger kon ,,het voortbestaan van de oligarchie" niet langer dulden ,,Niet uit ambitie, maar vanwege de rampzalige toestand waarvoor het land zich ziet geplaatst hebben onze troepen president Diori afgezet Wij konden niet met de armen over elkaar blijven toezien in een situatie waarin de burgers niet meer zeker zijn van hun dagelijks voedsel", aldus de stafchef.

Hij kondigde de volgende maatregelen af: opschorting van de grondwet, ontbinding van de Nationale Vergadering en een verbod voor alle politieke en para-politieke organisaties. Hij bevestigde dat Niger lid zou blijven van alle Afrikaanse organisaties waarvan het deel uitmaakte en hij verzekerde dat alle aangegane internationale verplichtingen zouden worden geëerbiedigd, ,,mits zij overeeiikomen met de belangen en de waardigheid van het volk van Niger". Voor de hoofdstad Niamey werd een nachtelijk uitgaansverbod afgekondigd.

Aangekondigd werd de instelling van een uit officieren bestaand ,,opperste orgaan" en een „regeringsorgaan". De mogelijkheid zou worden geschapen dat ook de jongeren verantwoordelijke posten bekleden.

Op 17 april riep luitenant-kolonel Kountché zich tot staatshoofd en voorzitter van de opperste militaire raad uit. Tevens vormde hij die dag een uit louter militairen bestaand kabinet van twaalf leden, die gemiddeld 35 jaar oud zijn:

Staatshoofd en minister van ontwikkeling - luitenant-kolonel Seyni Kountché, onderwijs, jeugd en sport - kolonel Henri Dupuy Yacouba, binnenlandse zaken, mijnbouw en geologie - bataljonscommandant Sani Souna Sido; openbare diensten en arbeid - majoor Idrissa Harouna, justitie - majoor Sorry Diallo; financien - intendant Moussa Tondi; buitenlandse zaken en samenwerking - kapitein Moumouni Ammadou Djermakoye; landbouw. milieu, klimaat en hulp aan de bevolking - kapitein Ali Seybou; gezondheid en sociale zaken - kapitein Moussa Salah. openbare werken en stadsontwikkeling - kapitein Moussa Bayere, economische zaken - kapitein Boulama Manga: PTT, voorlichting en toerisme - luitenant Cyrille Gabriel.

Seyni Kountché werd in 1931 te Fandou geboren groeide op in Mali en Senegal. trad in 1949 in Franse militaire dienst en volgde van 1957-1959 een officiersopleiding in Fréjus In 1960 keerde Kountche in Niger terug, waar hij een militaire loopbaan volgde - in 1965 onderbroken door een opleiding aan de school van de generale staf te Parijs —, die in 1966 resulteerde in zijn benoeming tot plv. chef van de generale staf van de strijdkrachten van Niger In 1973 werd hij stafchef.

Hamani Diori werd op 16 Juni 1916 bij Niamey geboren Hij kreeg zijn opleiding aan de Victor Ballot School (Dahomey) en Ecole normale de William-Ponty (Dakar Senegal) en werd onderwijzer, tot 1938, toen hij te Parijs docent voor Afrikaanse talen (Djerma, Haussa) werd aan de Ecole nationale de la France d'outremer In 1946 begon Diori's politieke loopbaan Met Felix Houphouet-Boigny e a richtte hij de Rassemblement democratique africain op (de Westafrikaanse onafhankelijkheidsbeweging) en met Boabou Hama stichtte hij de Parti progressiste nigerien (de Niger-afdeling van de RDA) Van 1946-1951 was hij afgevaardigde in de Franse Nationale Vergadering In 1951 werd hij niet herkozen en keerde hij in het onderwijs terug als directeur van een school in Niamey In 1956 heroverde hij zijn zetel in de Nationale Vergadering, waarvan hij in 1957 vice-voorzitter werd Na zijn overwinning bij het referendum van 28 sept 1958 over de Communaute, waar hij voorstander van was, werd Diori in dec 1958 premier van Niger en na de onafhankelijkheid van het land op 9 nov 1960 president van de republiek In 1965 en 1970 werd hij herkozen Van 1967-1970 was hij tevens voorzitter van de OCAM.

Op 17 april werden 37 politieke gevangenen vrijgelaten. Dezelfde dag onthulden de autoriteiten dat zij op 15 april de Libische premier Jalloud, die zich van de ontwikkelingen in Niger op de hoogte wilde stellen, de toegang tot het land hadden geweigerd. Maar op 18 april vond toch een ontmoeting tussen Kountché en Jalloud plaats.

Achtergronden

De aanleiding tot de staatsgreep is onduidelijk. In de pers worden enkele factoren genoemd die mogelijk een rol hebben gespeeld:

D r o o g t e — Niger is één van de zwaarst getroffen Sahellanden (zie pag. 789/1 e.v.- 1973). De minister van defensie verklaarde kort voor de staatsgreep dat meer dan de helft van de bevolking (in totaal ca. 4,2 mln inw.) afhankelijk is van buitenlandse hulp.

Kritiek op de verdeling van deze hulp kwam van studenten en scholieren. In juli 1973 sloot de regering vanwege de ,,agitatie" op de scholen het Lycée National in Niamey. Een maand later werden alle hogere scholen gesloten en werden 40 leraren berecht op de aanklacht anti-regeringsgezinde pamfletten te hebben verdeeld. Van oktober 1973 tot januari 1974 waren de meeste studenten en scholieren in staking. Zij beschuldigden de regering ervan hulpgoederen te hebben verkocht i.p.v. gratis verdeeld.

In februari werden verscheidene functionarissen, docenten, studenten en scholieren veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 maanden tot 10 jaar wegens ,,ongewapende subversieve actie en pogingen tot oprichting van een politieke partij". (L e M o n d e, F A Z 17-4)

L i b i ë — Op 22 maart tekenden president Diori en de Libische leider, kolonel Kadhafi, een verdrag i.z. defensie en veiligheid. Daarmee verplichtte Libië zich Niger bij de ontwikkeling en opleiding van zijn strijdkrachten te helpen. De F A Z (17-4) vroeg zich af of de relatie tussen Kountché en de Libische revolutionaire raad niet veel ouder is.

U r a n i u m — Sommige commentatoren leggen verband tussen de val van Diori en zijn weigering uranium (verwachte produktie in 1980 5.500 ton) tegen een te laag geachte prijs te blijven verkopen. Onderhandelingen daarover tussen Frankrijk, Niger en Gabon hadden in maart geen resultaat opgeleverd, maar zouden op 19 april worden voortgezet.

(L e M o n d e, F A Z)

Weekblad 43ste jaargang No. 2226, pag. 26239-26254

WEST-EUROPA

NEDERLAND

CENTRAAL-ECONOMISCH PLAN 1974

Het eerste, samenvattende, hoofdstuk van het centraal-economische plan 1974 werd door het Centraal Planbureau op 9 april gepubliceerd. In het pian wordt er op gewezen. dat bij het economische beeld, dat voor 1974 is ontworpen, de nodige reserve past. De onzekerheden op economisch gebied zijn, internationaal en nationaal, dit jaar zeer groot.

Met dit voorbehoud volgen onderstaande punten uit het plan.

In het eerste samenvattende hoofdstuk van het Centraal Economisch Plan 1974 wordt er o.m. op gewezen dat de vooruitzichten voor dit jaar aanvankelijk somber waren. De produktiebeperking, de boycotten ook, waartoe de Arabische landen hadden besloten, leidden onvermijdelijk tot de conclusie van een mondiale recessie. De situatie is inmiddels belangrijk gewijzigd nu de Arabische landen de beperking van hun produktie hebben gematigd en tevens is gebleken dat in de olieaanvoer een herstel is opgetreden. Voor 1974 mag als geheel een aanvoer van olie (en olieprodukten) worden verwacht die niet meer dan 10% beneden zijn normale peil ligt.
De gemiddelde werkloosheid, die in 1973 117.000 bedroeg, zal dit jaar stijgen tot gemiddeld 130.000 à 135.000. De stijging concentreert zich mogelijk nog enigszins in de bouw en vindt overigens plaats in bedrijfstakken met teruglopende produktie.

Andere punten uit het Centraal Economisch Plan:

— bij de loonmaatregelen, zoals die door de regering zijn besloten zal de nominale loonstijging dit jaar 14,5% bedragen (vorig jaar 15%), mits de incidentele loonstijging niet groter is dan 1%;

— de prijsstijging voor de totale consumptie zal 11,5% bedragen, die voor de gezinsconsumptie (van werknemersgezinnen) ruim 10,5%;

— de lagere inkomens nemen reëel iets toe, de minimumloontrekkers en ook zij die sociale uitkeringen genieten, m.n. in de vorm van AOW, gaan er reëel 3 resp. 4% op vooruit. De hoge inkomens daarentegen zien hun reëel beschikbaar inkomen met eenzelfde percentage teruglopen;

— de prijsstijging bij de uitvoer zal 18% bedragen;

— de prijsstijging remt de bestedingen af, maar mede onder invloed van het regeringsbeleid, dat erop gericht is hier tegenwicht te bieden, zal het volume van de particuliere consumptie zijn stijgingstempo van 1973 (2,5%) kunnen handhaven, zal de terugval van de investeringen in de woningbouwsfeer beperkt blijven tot 6% en zal het volume van de investeringen van het bedrijfsleven met 2% stijgen.

De uitvoer zal in omvang met bijna 5% toenemen, wat betekent dat het Nederlandse aandeel in de wereldhandel groter zal worden. De gunstiger winstmarges op de buitenlandse afzet dan op de binnenlandse afzet zullen de export stimuleren. Het Centraal Planbureau noemt de buitenlandse vraag niettemin zwak. De door overheidsmaatregelen gestimuleerde binnenlandse bestedingen, waar dus een zwakke buitenlandse vraag tegenover staat, zullen per saldo een vertraging in de produktie tot gevolg hebben. De produktie van het bedrijfsleven als geheel zal met ruim 2,5% stijgen.
De bouwnijverheid zal haar produktie van verleden jaar vrijwel kunnen handhaven. Het aantal woningen in aanbouw daalt weliswaar maar de impulsen van overheidszijde zullen een niet onbelangrijke invloed hebben voor de bouw.
Een vertraging van de produktie heeft een overeenkomstig effect op de arbeidsproduktiviteit: deze zal voor het bedrijfsleven als geheel 3% belopen (vorig jaar 5,5%). Hierdoor blijft teruggang in de werkgelegenheid nog beperkt. Het CPB tekent bij het verwachte gemiddelde werkloosheidscijfer (130.000 à 135.000) aan, dat een toeneming van de werkloosheid onder jeugdigen mag worden verwacht.
De ruilvoet zal bijzonder sterk achteruitgaan, nl. met 6% of bijna f 5 mrd. Daar staat een gunstige beweging tegenover van de omvang van in- en uitvoer, waardoor per saldo de lopende rekening van de betalingsbalans toch nog een overschot van f 2,5 mrd zal vertonen, dit komt tot stand bij een geringere omvang van de voorraadvorming en enige intering op voorraden olie(produkten).
De goud- en deviezenvoorraad, die nu f 20 mrd bedraagt, zal aanzienlijk kunnen stijgen, mede dcor een mogelijk omvangrijke kapitaalinvoer.
Het Planbureau maakt in zijn plan onderscheid tussen de ontwikkeling van het reëel nationaal produkt en die van het reëel nationaal inkomen, omdat dit laatste in ongunstige zin (met ca. 3%) wordt beïnvloed door de ruilvoetverslechtering van 6%. Terwijl het reëel nationaal produkt wel toeneemt, komt in het reëel nationaal inkomen t.o.v. 1973 vrijwel geen verandering. Binnen dit nationaal inkomen doen zich verschuivingen voor: de arbeidsinkomensquote zal ,,niet onbelangrijk" oplopen. Hieruit, aldus het CPB, lijkt de conclusie gewettigd, dat er latent een sterke opwaartse druk op het prijspeil blijft bestaan, mogelijk ook een neerwaartse druk op de werkgelegenheid of op de lonen. Een rendementsdaling op het in het bedrijfsleven geïnvesteerde vermogen ligt in de lijn der verwachtingen en dit zal in een verder verschiet dan mogelijk weer gevolgen hebben voor de omvang der investeringen.
Het Planbureau voorspelt verder, dat als gevolg van de sterk stijgende arbeidsinkomensquote de besparingen (t.o.v. het nationaal inkomen) zullen teruglopen en wel van hun hoge peil van 22% in 1973 tot 19% in 1974.
De belastingdruk blijft stijgen en wel, al naar gelang de gehanteerde definitie, met 0,4 à 0,7%, de premiedruk neemt met 1% toe. Opmerkelijk noemt het Planbureau het, dat in 1974 de belasting- en premiedruk samen op een peil komen, dat de 50% van het nationaal inkomen overschrijdt.
Het nationaal inkomen zelf bereikt een bedrag van f 170 mrd. Dit is tweemaal zoveel als 6 jaar geleden en bijna viermaal zoveel als 12 jaar geleden.
In een samenvatting onderstreept het CPB de zeer vele onzekerheden, waarmee de internationale ontwikkeling dit jaar is omgeven. ,,Van de cijfers die zijn voorspeld, dient dan ook een zekere afstand te worden genomen. Zij suggereren een precisie, die er niet is." Het CPB is wat de wereldhandel betreft uitgegaan van een zeker optimisme: de industriële landen zullen gezamenlijk eerder naar enige stimulering dan naar beperking van hun bestedingen streven. Het volume van de wereldhandel zal daardoor wellicht toch nog 2 à 4% boven dat van 1973 kunnen liggen. (SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 300/1-1973)

BELGIË

KOPERAKKOORDEN MET ZAIRE

Tussen de republiek Zaire, de Belgische Société Générale des Minerais, de Zairese maatschappij Gécamines en de maatschappij Métallurgie Hoboken-Overpelt werden op 10 april verscheidene akkoorden gesloten, die de toekomstige samenwerking van de onderscheiden partijen regelen.
Door de republiek zal in de provincie Beneden-Zaire een staatsraffinaderij worden opgericht waarvan de aanvankelijke jaarcapaciteit 200.000 ton gegoten koper zal bedragen. Métallurgie Hoboken-Overpelt en de Société Générale des Minerais zullen instaan voor de studie, de realisatie en de exploitatie van dat bedrijf. Er werd tevens een programma opgesteld voor de bevoorrading van de fabrieken van de Métallurgie Hoboken-Overpelt. Een protocol zal nog nader de modaliteiten bepalen van de diverse prestaties, die de Société Générale des Minerais aan de Gécamines zal leveren. (Vor. ber. pag. 104/1)

EVOLUTIE PLAN 1971-1975

Begin april heeft de Centrale raad voor het bedrijfsleven een advies uitgebracht betreffende de evolutir van het Plan 1971-1975. Daaruit blijkt dat heel wat doelstellingen van dat plan tot nog toe niet bereikt werden. Zo voorzag het plan in een geleidelijke daling van het aantal werklozen, dat tegen 1975 slechts 50.000 zou mogen bedragen. In de periode 1971-1973 is de werkloosheid echter aangegroeid en in 1973 waren er 90.000 werklozen. Vooral de jongeren, de vrouwen en de oudere werknemers worden erdoor getroffen. Voor 1974 zou het aantal werklozen tot 110.000 kunnen opklimmen.
Het advies van de CRB bevat een aantal bedenkingen betreffende de oorzaken van die evolutie en ook voorstellen om de situatie te verbeteren.
Verder vermeldt het advies dat de salarissen in 1970-'73 in totaal met

14,2% per jaar zijn gestegen en de sociale voorzieningen met 14,9%, waar het plan slechts voorzag in een verhoging resp. van 10 en 11,5%. Volgens het plan dient de arbeidsduur jaarlijks met 0,5% te worden verminderd; in feite bedraagt de vermindering 1,5%. Var. 1971 tot 1973 stegen de prijzen jaarlijks met 6,1%, waar het plan slechts voorzag in een stijging van 4%. De bedoelingen van het plan inzake het openbaar sparen werden niet geëerbiedigd; volgens het plan diende dat sparen tegen 1975 met 29,1% te zijn toegenomen. maar in 1971-1972 noteerde men een daling van 23,8%. Ook het sparen van de ondernemingen daalde i.p.v te stijgen Wat de overheidshulp aan de derde wereld betreft, stelde het plan dat die hulp tegen 1975 0,70% van het bruto nationaal produkt diende te zijn; in feite bedraagt die hulp in 1970 0,55% en in 1973 0,58%. Positief is de stand van de buitenlandse handelsbalans Het plan rekende met een jaarlijks overschot van 15 mrd fr. In werkelijkheid bedroeg het overschot 54,3 mrd fr in 1972.

In het advies herinnert de raad eraan dat het Planbureau thans bezig is met een herziening van de doelstellingen voor de periode 1974-1975.

CONTROLECOMITÉ VOOR OLIESECTOR

Het staatsblad van 10 april publiceert een KB van 8 april „houdende oprichting van een overleg- en controlecomité voor de petroleum." Het comité ressorteert onder het ministerie van economische zaken en energie, dat ook instaat voor het technisch en administratief secretariaat van het comité. In het comité zetelen: a) een afvaardiging van maximum tien leden, die de controlerende organisaties vertegenwoordigen (d.w.z. de representatieve interprofessionele werknemers- en werkgeversorganisaties); b) een afvaardiging van de gecontroleerde organisaties (d.w.z. de organisaties der raffinaderijen en der olieverdelers); c) een regeringsafvaardiging. Het comité krijgt een uitgebreide opdracht. Het moet oplossingen zoeken voor de problemen van produktie, bevoorrading, invoer, distributie, transport, opslag van voorraden, verhandeling en valorisatie van olie en van gelijk welke olieprodukten. Het zal voortaan de enige instantie zijn, die bevoegd is voor prijzenproblemen, met inbegrip van het probleem van de prijzenstructuur. Het krijgt ook de bevoegdheid om, zowel voor overheids- als privé-bedrijven, adviezen en aanbevelingen te geven over de programma's en de investerings- en exploitatie-vooruitzichten.

Het kan verder de exploitatierekeningen nazien, en aanbevelingen doen i.z. rijkshulp en overheidskredieten. Het moet ook adviezen of aanbevelingen verstrekken m.b.t. de structuur van de olie-industrie in alle fasen van het produktieproces en over alle vraagstukken van algemeen belang voor de oliesector, of van gemeenschappelijk belang voor de oliesector en een aanverwant? sector.

Tenslotte moet het comité jaarlijks de volledige stand van zaken in de oliesector opmaken en een rapport publiceren. Om die opdracht te kunnen uitvoeren krijgt het comité ruime middelen Het mag de oliebedrijven alle inlichtingen vragen, die het nodig acht voor de uitoefening van zijn taak. Het mag bij eenparigheid een beroep doen op revisoren of andere deskundigen. Het mag de oliebedrijven om hun programma's en vooruitzichten betreffende investeringen en exploitatie vragen. Het heeft recht op periodieke rapporten over de activiteit van de bedrijven en op alle studies over hun bedrijvigheid.

Tot de oprichting van het comité werd door de regering besloten op 25 maart.

Van de zijde van het christelijke vakverbond is protest gerezen tegen het administratieve statuut van het comité. Gesteld wordt, dat het comité autonoom dient te zijn en niet mag afhangen van het ministerie van economische zaken.

(Vor. ber. pag. 221/1)

GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ

Overeenkomstig het protocol betreffende de autonomie van de bankfunctie (zie pag. 104/3) heeft de raad van beheer van de Generale Bankmaatschappij op 9 april beslist de topfunctie van de bank te splitsen.

Van 24 april af wordt prof. Guillaume Dirckx (68), tot dusver afgevaardigde-beheerder en lid van het directiecomité, voorzitter van de raad van beheer van de bank. Hij volgt in die functie de voormalige minister van financiën, prof, R. Henrion, op, die de functies van voorzitter van de raad van beheer en van voorzitter van het directiecomité cumuleerde. Henrion blijft voorzitter van het dircctiecomité.

OOST-EUROPA

ROEMENIË

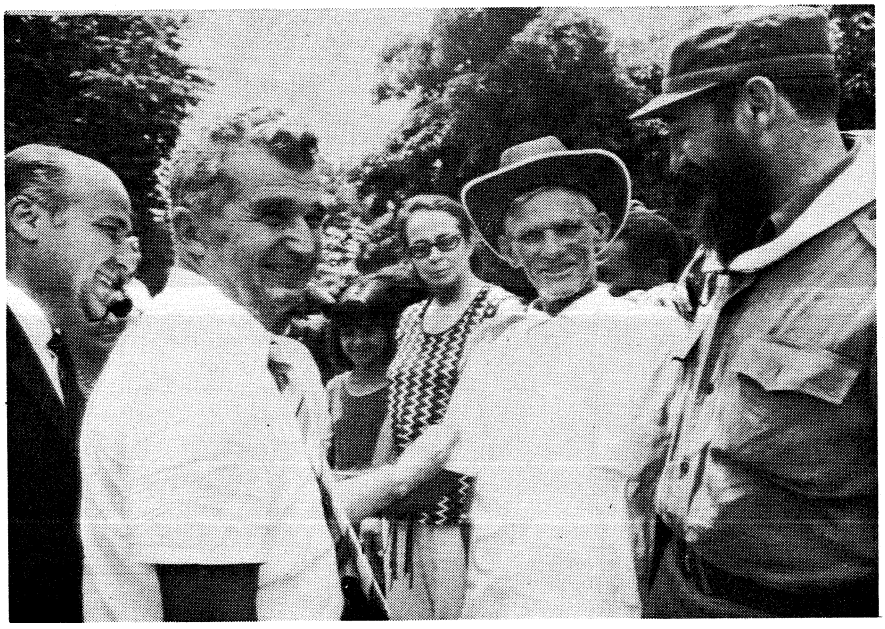
CEAUSESCU'S REIS DOOR LATIJNS-AMERIKA

Van 29 aug. tot 20 sept. 1973 maakte Nicola Ceausescu, partijleider en voorzitter van de Staatsraad, een reis door Latijns Amerika. Op de terugweg naar Boekarest maakte Ceausescu een tussenstop in Marokko. Van de Roemeense delegatie maakten verder deel uit o.a. vicepremier en minister van buitenlandse handel Ion Patan, minister van buitenlandse zaken Gheorghe Macovescu, de minister van mijnbouw, aardolie en geologie Bujor Almasan, de secretaris van het CC Stefan Andrei, de persoonlijke adviseur van Ceausescu Mircea Malita en Ceausescu's echtgenote, Elena Ceausescu.

CUBA. Het eerste land, dat op deze reis werd bezocht was Cuba. De Roemeense delegatie legde hier van 29 aug. - 3 sept. een officieel vriendschapsbezoek af. Besprekingen werden gevoerd met een Cubaanse delegatie o.l.v. premier Fidel Castro. Nieuwe verdragen of overeenkomsten werden niet afgesloten. Over onderlinge economische samenwerking tussen Roemenië en Cuba werd in het gemeenschappelijke communiqué alleen gezegd, dat een wederzijds besluit genomen was de mogelijkheden van de economieën van de beide landen te exploiteren. Wel deelde premier Castro op een massabijeenkomst in Santiago de Cuba mede, dat Roemenië aan Cuba een krediet had verleend ten bedrage van 65 mln pesos, bestemd voor de bouw van een cementfabriek met een jaarlijkse capaciteit van 1,2 mln ton. De Cubaanse premier zei, dat de lening op voordelige voorwaarden was verstrekt en dat hij met Cubaanse produkten zou worden terugbetaald. Castro vertelde niet, of het krediet gedurende het bezoek van Ceausescu of al eerder was toegestaan.

COSTA RICA. De Roemeense delegatie bracht van 3-5 sept. een officieel bezoek aan Costa Rica.

Het bezoek aan Costa Rica begon drie dagen later dan gepland, omdat de regering daar eerst de veiligheidsvoorzieningen wilde verbeteren. Rechtse kringen in Costa Rica en rechtse organisaties in het

Ceausescu (l.) op Cuba met Fidel Castro (r.).

naburige Nicaragua hadden protestacties tegen de komst van Ceausescu aangekondigd. De Costaricaanse autoritelten namen daarop talrijke in Costa Rica woonachtige leden van Nicaraguaanse rechtse organisaties gevangen en wezen hen het land uit. Bovendien werden 4.000 paramilitaire leden van de militia gemobiliseerd.

Besprekingen werden gevoerd met een Costaricaanse delegatie o.l.v. president José Figueres Ferrer. De besprekingen resulteerden in de ondertekening van een aantal documenten.

- Door de staatshoofden en de ministers van buitenlandse zaken werd ondertekend een Verdrag over vriendschap en samenwerking. In dit verdag werden de principes voor het samenleven van staten gedefinieerd en de voornemens voor wederzijdse samenwerking opgesomd.

Verder werden drie concrete samenwerkingsakkoorden ondertekend; dit betrof:

- Een verdrag over economische, industriële en technische samenwerking;
- Een verdrag over culturele samenwerking;
- Een verdrag over wetenschappelijke en technische samenwerking;
- Tenslotte kwam men overeen over te gaan tot een notawisseling over de vergemakkelijking van het verlenen van visa.

Op een persconferentie in San José vertelde Ceausescu, dat de samenwerkingsovereenkomsten betrekking hadden op de gebieden van aardolie, mijnbouw, houtindustrie en landbouw. Daarbij was de mogelijkheid voorzien van het oprichten van wederzijds voordelige gemengde ondernemingen

op deze persconferentie werd Ceausescu gevraagd, wat zijn oordeel was over beweringen, als zou het regime in China niet waarlijk marxistisch-leninistisch zijn. Ceausescu zei hierop o.m. het volgende: ,,Het marxisme-leninisme is een levens- en wereldbeschouwing; zij wordt door verschillende landen op verschillende manieren toegepast, in overeenstemming met de historische, sociale en nationale omstandigheden. T.a.v. de ontwikkeling van de menselijke samenleving bestaat er geen sjablone, en het marxisme-leninisme is de meest revolutionaire opvatting; het staat het krachtigste op tegen dogma's of sjablones in de ontwikkeling van de samenleving. Overigens geloof ik, dat het U bekend is, dat Marx in zijn tijd gezegd heeft, dat zijn opvatting niet mechanisch gerealiseerd moet worden, dat deze alleen een manier van denken, van oordelen moet zijn, dat elk volk, dat zich door deze opvatting laat leiden zijn eigen weg van ontwikkeling moet kiezen. Het is daarom moeilijk te zeggen, wie marxistisch-leninistischer is (.)".

VENEZUELA. Het bezoek van de Roemeense delegatie aan Venezuela duurde van 5-10 sept. Van Venezolaanse zijde stonden de besprekingen o l.v. president Rafael Caldera. Het overleg leidde tot ondertekening van een aantal documenten, en wel de volgende:

- Een ,,gemeenschappelijke verklaring", ondertekend door beide staatshoofden, over de beginselen van het samenleven van staten op bi- en multilaterale basis;
- Een overeenkomst over economische en industriële samenwerking;
- Een modus vivendi op het terrein van de handel;
- Een raamovereenkomst over wetenschappelijke en technische samenwerking;
- Een additionele overeenkomst over technische samenwerking op het terrein van de landbouw en landbouwindustrie;
- Het plan voor de culturele uitwisseling voor de periode 1973-'74;
- Een ,,voorlopig werkprogramma", ondertekend door de Roemeense minister van olie, Bujor Almasan, en zijn Venezolaanse ambtgenoot.

Het ,,voorlopige werkprogramma" bevatte o.a. de volgende besluiten: aankoop door Roemenië van Venezolaanse ruwe olie en olieprodukten; Roemeens-Venezolaanse overeenkomsten om d.m.v. handelsverdragen nieuwe gebieden in Venezuela te ontwikkelen; uitwisseling van technische informatie m.b.t. de olieindustrie; gemeenschappelijke ondernemingen voor petrochemische produktie in Venezuela; gemeenschappelijke ondernemingen vcor mijnbouw in Venezuela; vestiging in Venezuela van een gemeenschappelijke fabriek voor uitrusting voor de olieindustrie; Roemeense bijdragen in kapitaal en technische kennis ten behoeve van de Venezolaanse staal- en metaalindustrie (Venezuela zal in ruil half- en eindprodukten naar Roemenië exporteren); instelling van een Venezolaanse commissie, waarin alle overheidsorganen op het terrein van olieindustrie en mijnbouw vertegenwoordigd zijn, om verder met Roemenië te overleggen; toekomstige ontmoetingen tussen vertegenwoordigers van de Venezolaanse Petroleum Maatschappij en Roemeense instellingen om plannen voor gemeenschappelijke ondernemingen uit te werken.

COLUMBIA. Ceausescu bracht een officieel bezoek aan Columbia van 10-13 sept. Besprekingen werden gevoerd met een Columbiaanse delegatie o.l.v. president Misael Pastrana. Gedurende het bezoek werden de volgende documenten ondertekend:

- Een ,,plechtige gemeenschappelijke verklaring", ondertekend door de staatshoofden en de ministers van buitenlandse zaken.
- Het protocol van de eerste bijeenkomst van de gemengde Roemeens-Columbiaansc economische commissie;
- Het protocol tussen de Roemeense Kamer van Koophandel en de Columbiaanse federatie van Kamers van Koophandel;
- Een sanitair-veterinaire conventie;
- Een overeenkomst betreffende

samenwerking bij het onderzoek en de winning van cokes en fosfaten;

- Een overeenkomst betreffende samenwerking bij het onderzoek en de winning van olievoorraden;
- Een overeenkomst betreffende samenwerking bij de teelt en de industriële verwerking van katoen (de Roemeense textielindustrie is geheel afhankelijk van ingevoerde katoen);
- Een akkoord om d.m.v. een notawisseling het uitreiken van visa te regelen

ECUADOR. Het officiële bezoek van de Roemeense delegatie aan Ecuador duurde van 13-15 sept. De delegatie van Ecuador bij de besprekingen werd geleid door president brigade-generaal Guiliermo Rodriguez Lara. Gedurende het bezoek werden de volgende documenten ondertekend:

- Een verdrag over economische, industriële en technologische sa. menwerking:
- Een handelsverdrag;
- Een verdrag over culturele samenwerking;
- Een protocol over samenwerking op het gebied van aardolie.

PERU. Van 15-20 sept. bracht Ceausescu een bezoek aan Peru. Hier voerde hij besprekingen met o.m. president brigade-generaal Juan Velasco Alvarado. In Peru werden de volgende documenten ondertekend:

- Een ,,gemeenschappelijke verklaring'', ondertekend door de staatshoofden;
- Het slotdocument van de eerste vergadering van de gemengde Roemeens-Peruviaanse commissie voor de ontwikkeling van de wederzijdse economische betrekkingen;
- Een kredietovereenkomst;
- Een overeenkomst over wetenschappelijke en technische samenwerking op het gebied van de elektro-energie;
- Een overeenkomst over samenwerking op het terrein van oliewinning.
- Een overeenkomst over samenwerking op het terrein van de mijnbouw;
- Een memorandum over de handelsbetrekkingen en technische bijstand in de landbouwsector;
- Een verdrag betreffende de stichting van de gemeenschappelijke mijnonderneming Antamina door Geomin (Peru) en Mineroperu (Roemenië):
- Een verdrag over de stichting van een gemeenschappelijke onderneming voor de produktie van werktuigmachines;
- Een verdrag over de export van spoorwegwagons;
- Een verdrag over culturele samenwerking;
- Een overeenkomst om d.m.v. een notawisseling het uitreiken van diplomatieke en dienstvisa te regelen.

Ceausescu werd door de oudste universiteit van het westelijke halfrond, de in 1551 gestichte San Marcosuniversiteit van Lima, een eredoctoraat toegekend.

Voortijdig afbreken van de *reis.* Bezoek aan Chili afgezegd; bezoek *aan* Argentinië uitgesteld

Na Peru stonden nog op het programma bezoeken aan Chili en Argentinië. Op 19 sept. werd echter bekend gemaakt, dat Ceausescu met het bezoek aan Peru zijn reis door Latijns-Amerika zou afsluiten en dat hij op 20 sept. weer naar Roemenië zou terugkeren. Hoewel voor dit besluit officieel geen reden gegeven werd, wordt aangenomen, dat het samenhing met de militaire staatsgreep in Chili van 11 sept. (pag. 617 e.v.-1973) en de in Argentinië aan de gang zijnde presidentsverkiezingen, die Peron weer aan het bewind moesten brengen (pag. 633 e.v.-1973). Bekend werd gemaakt, dat het bezoek aan Argentinië op een latere datum zou plaats vinden.

Tussenstop in Marokko

De reis naar huis werd op 21 en 22 sept. onderbroken voor een niet-officieel bezoek aan Marokko op uitnodiging van koning Hassan II. In het officiële communiqué over het bezoek werd gezegd, dat besprekingen waren gevoerd over bilaterale kwesties en enige internationale problemen.

Radio Rabat maakte later bekend, dat als uitvloeisel van deze besprekingen op 25 sept. een landbouwovereenkomst was ondertekend, die voorzag in de oprichting van een gemeenschappelijke onderneming voor de produktie van veevoer, de coördinering van de slachtveeteelt en de bevordering van irrigatieprojecten. (Agerpres, NZZ, Le Monde, FAZ) (Vor. ber. pag. 531/1 e.v.-'73)

ROEMEENSE DELEGATIE NAAR CHINA EN NOORD-KOREA

Begin sept. 1973 bracht een delegatie van het CC van de Roemeense communistische partij een bezoek aan China en Noord-Korea. Van de delegatie maakten o.m. deel uit Emil Bodnaras, lid van het uitvoerende comité van de partij en vicevoorzitter van de Staatsraad, en Cornel Burtica, secretaris van het CC en kandidaat-lid van het uitvoerende comité.

De delegatie vertrok op 4 sept. uit Boekarest om de volgende dag in Peking te arriveren. Hier voerde de delegatie op 6 en 7 sept. besprekingen met o.m. de Chinese premier Tsjoe En-lai.

Op 8 sept. verlieten de Roemenen de Chinese hoofdstad met bestemming Pjongjang. voor een officieel vriendschapsbezoek aan Noord-Korea, i.v.m. het 25-jarige bestaan van de Noordkoreaanse Volksrepubliek.

De delegatie keerde op 13 sept in Boekarest terug.

(Vor. ber. pag. 10/1 - 1973)

BEZOEK PREMIER MAURER AAN PERZIË

Premier Maurer bracht van 29 okt. - 3 nov. 1973 een bezoek aan Perzië. De Roemeense premier werd op 30 okt. door de sjah ontvangen. In Teheran voerde premier Maurer besprekingen met zijn Perzische ambtgenoot Amir Abas Hoveyda. In het officiële communiqué, dat op 3 nov. werd uitgegeven, wordt alleen vastgesteld, dat de onderlinge betrekkingen zich op uitmuntende wijze ontwikkelen.

Tussenstop in Turkije

Op weg naar Boekarest maakte premier Maurer op 3 nov. een tussenlanding in Ankara, waar hij een onderhoud had met de Turkse premier Naim Talu. Gesproken werd over bilaterale kwesties en internationale problemen. (Agerpres)

BEZOEK CEAUSESCU AAN DE VS

Partijleider en staatshoofd Ceausescu bracht van 4-7 dec. 1972 een officieel bezoek aan de V.S. Hij was vergezeld van o.m. zijn echtgenote, Elena Ceausescu, vice-premier en vcorzitter van de staatsplancommissie Manea Manescu en minister van buitenlandse zaken Gheorghe Macovescu

Tussenstop in Algiers

Op weg naar de VS maakte het Roemeense gezelschap op 2 dec. een tussenlanding in Algiers, waar Ceausescu op 2 en 3 dec. besprekingen voerde met de Algerijnse president Houari Boumedienne. Het officiële communiqué zegt, dat de besprekingen gewijd waren aan een verdere ontwikkeling van de vriendschappelijke banden tussen Roemenie en Algerije, alsmede aan internationale problemen van wederzijds belang.

In de pers wordt wel verondersteld, dat Ceausescu aan de Algerijnse president verslag uitbracht van zijn besprekingen met de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Abba Eban, van 4-7 nov. (pag. 34/1 - 1974). Een andere veronderstelling luidt, dat de Roemeense regering een negatieve reactie in de Arabische wereld vreesde op het handhaven door Roemenië van de diplomatieke betrekkingen met Israël.

Besprekingen in de VS, documenten, overeenkomsten

De Roemeense delegatie arriveerde op 4 dec. in de VS, waar president Ceausescu en president Nixon op 4 en 5 dec. een reeks bilaterale besprekingen voerden. Aan het overleg werd van Amerikaanse zijde verder deel genomen door minister Kissinger van buitenlandse zaken, minister Shultz van financiën, minister Frederick Dent van handel.

President Nixon en zijn Roemeense ambtgenoot ondertekenden op 5 dec. twee gemeenschappelijke verklaringen. De eerste was een gemeenschappelijke verklaring over de wederzijdse betrekkingen, de tweede had betrekking op de wederzijdse economische, industriële en technische samenwerking.

Ceausescu (l.) bij Nixon

GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING BETREFFENDE WEDERZIJDSE BETREKKINGEN

De twee presidenten ,,gaven uitdrukkwg aan hun overtuiging, dat alle naties, wat ook hun grootte, hun politieke, economische of maatschappelijke systemen of niveau van ontwikkelirig zijn zouden dienen bij te dragen aan een duurzame wereldvrede, gegrondvest op vrijheid, gelijkheid, gerechtigheid en eerbied voor de rechten van de mens".

Zij ,,stelden met voldoening de gunstige ontwikkeling van de wederzijdse betrekkingen en de goede resultaten vast, volgend op het staatsbezoek van president Nixon aan Roemenië in 1969 (pag 501-e v - '69) en zijn daaropvolgende ontmoeting met pres Ceausescu in Washington in 1970" (pag 747/2-1970) ,,Zij waren het eens over de wenselijkheid de betrekkingen tussen de twee landen uit te breiden en verder te ontwikkelen".

De 2 presidenten ,,bevestigden plechtig opnieuw", dat de wederzijdse betrekkingen tussen hun twee landen ,,waren gegrondvest op de doeleinden en beginselen van het Handvest van de VN en daarmede in overeenstemming, in het bijzonder op de volgende, nauw samenhangende, beginselen:

— Het recht van elke staat op bestaan, onafhankelijkheid en soevereiniteit;

— De juridische gelijkheid van alle staten, onafhankelijk van hun grootte, het niveau van hun ontwikkeling, of hun politieke, economische en maatschappelijke systemen;

— Het recht van elke staat om vrijelijk zijn politieke, maatschappelijke, economische en culturele systemen te kiezen en te ontwikkelen;

— Afgezien van het dreigen met of het gebruik van geweld in strijd met het Handvest van de VN, eerbieding van de territoriale integriteit en onschendbaarheid van grenzen,

— Niet-inmenging, direct of indirect, om welke reden ook, in de binnenlandse zaken van enige andere staat;

— De plicht van staten om hun internationale meningsverschillen met vreedzame middelen op te lossen,

— Samenwerking op verschillende gebieden van internationale betrekkingen ten einde internationale vrede en veiligheid en economische en sociale vooruitgang te bevorderen".

,,De twee presidenten gaven uitdrukking aan hun vastbeslotenheid om de betrekkingen van de twee landen te ontwikkelen in een geest van achting, eerbied en wederzijds profijt Zij kwamen overeen maatregelen te nemen, naarmate zij passend zijn, om de uitbreiding van handel zowel als industriele, wetenschappelijke en technische samenwerking aan te moedigen, in het bijzonder zulke vormen van samenwerking, als gemeenschappelijke ondernemingen en gemeenschappelijk onderzoek door ondernemingen en instellingen van de twee landen"

,,Zij kwamen ook overeen passende maatregelen te nemen om vriendschappelijke betrekkingen tussen de twee volkeren te ontwikkelen, door voorwaarden te scheppen voor betere wederzijdse kennis van hun geestelijke en stoffelijke waarden, door contacten en uitwisselingen uit te breiden en te verdiepen op zulke gebieden als wetenschap, technologie, cultuur, kunst, onderwijs, informatie en toerisme, door betrekkingen tussen instellingen, organisaties, verenigingen, en ondernemingen zowel als door contacten tussen de burgers van de twee landen Zij zullen bijdragen aan de oplossing van humanitaire problemen op de basis van wederzijds vertrouwen en goede wil".

De twee presidenten ,,gaven uitdrukking aan hun vastbeslotenheid om op te treden voor een versterking van de rol van ue VN en ,,benadrukten net belang van het bereiken van effectieve ontwapeningsmaatregelen, die zouden kunnen leiden tot de versterking van de internationale vrede en veiligheid".

,,Zij kwamen overeen te blijven bijdragen aan het bereiken van veiligheid en samenwerking in Europa, vaststellend, dat de Conferentie over Europese veiligheid cn samenwerking en de onderhandelingen over wederzijdse vermindering van strijdkrachten en bewapening en aanverwante maatregelen in Centraal Europa tot dit doel moeten bijdragen ( ) Zij kwamen verder overeen, dat de ontwikkeling van betrekkingen van goede nabuurschap op de Balkan zal bijdragen aan de samenwerking, veiligheid en vermindering van spanningen in Europa"

De twee presidenten ,,gaven uitdrukking aan hun zorg over het recente uitbreken van het conflict in het Midden Oosten en benadrukten het belang, dat zij hechten aan de huidige inspanningen om een rechtvaardige en duurzame vrede te bereiken. Zij uitten zich ten gunste van de oplossing van het conflict met vreedzame middelen in de geest en op basis van de VR-resolutie van 22 nov 1967 Zij benadrukten de noodzaak om zonder uitstel met de onderhandelingen te beginnen, waartoe de VR-resolutie van 22 okt 1973 opriep en om de vredesconferentie bijeen te roepen (. j".

GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING OVER ECONOMISCHE, INDUSTRIËLE EN TECHNISCHE SAMENWERKING

,,De twee presidenten benadrukten de gunstige ontwikkeling van de economische betrekkingen tussen hun twee landen en zij gaven uitdrukking aan hun vastbeslotenheid om de economische, industriele en technologische samenwerking te bevorderen en uit te breiden"

,,De presidenten stelden vast, dat, in erkenning van Roemenie's status als een ontwikkelingsland, de US Overseas Private Investment Corporation nu bereid is hulp te verlenen bij het verzekeren en financieren van VS-investeringen in Roemenie"

,,President Nixon bevestigde opnieuw zijn toezegging om de bevoegdheid te trachten te verwerven om voor Roemenië de behandeling als meest-begunstigde-natie in te stellen, in erkening van het belang van dit wederzijdse principe"

,,Ten einde de ontwikkeling van de economische betrekkingen tussen de VS en Roemenië te bevorderen hebben de twee presidenten de volgende richtlijnen goedgekeurd

— De twee regeringen zullen de samenwerking tussen geinteresseerde firma's, maatschappijen en economische organisaties van de twee landen vergemakkelijken, naarmate dit passend is, t a v de verwerkelijking van gemeenschappelijke projecten, met inbegrip van gemeen-

schappelijke produktie- en verkoopondernemingen op de gebieden van industrie handel, landbouw en natuurlijke hulpbronnen en andere geoieden van wederzijds belang
Gebieden van speciaal belang voor dergelijke samenwerking omvatten machinebouw elektro- en elektronische industrieen energie, metallurgie, mijnbouw en aardolie, cheiniiche en petrochemische industrie, lichte industrie, voedsel, telecommunicatie bouwmaterialen, landbouw en toerisme

— Overeenkomsten betreffende commerciële en economische samenwerking zullen woiden geëffectueerd door contractuele regelingen tussen firma's, maatschappijen en economische organisatie> van de twee landen, en in overeenstemming met de wetten en voorschriften die in beide landen van kracht zijn"
Dergelijke contracten zullen i h a worden afgesloten op voorwaarden, die in de internationale praktijk gebruikelijk zijn
Dergelijke contracteri en regelingen kunnen zaken omvatten als de bouw van nieuwe industrieën zowel als de uitbreiding en modernisering van bestaande industrieen gemeenschappelijke produktie en verkoop door gemeenschappelijke ondernemingen of anderszins, licenties en patenten en uitwisseling van economische en technische informaties betreffende produkten, ontwerpen en technologie, onderworpen aan de wetten en voorschriften, die in de twee landen van kracht zijn, met inbegrip van wetten betreffende doorvoer en wederuitvoer; onderwijs en uitwisseling van specialisten en stagiaires, oprichting van banken en bankagentschappen in de twee landen, gemeenschappelijke projecten in derde landen ( )

— In hun economische betrekkingen en bij het uitvoeren van hun politiek binnen het kader van hun wetten en voorschriften zullen de twee landen volledig rekening houden met het respectieve peil van hun economische ontwikkeling en met de speciale karakteristieken van hun economieën. In dit verband wordt vastgesteld, dat Roemenie, als een ontwikkelingsland, in aanmerking zou kunnen komen voor de behandeling. aan ontwikkelingslanden verleend.

— Betalingen tussen firma's, maatschappijen en economische organisaties van de twee landen zullen worden gedaan in VS-dollars dan wel in enige andere vrij inwisselbare munt, waar men het wederzijds over eens wordt, over andere vormen van betaling kan overeenstemming worden bereikt

— Uitgezonderd als het gaat om een publieke voorziening zullen activa, die toebehoren aan burgers, maatschappijen of economische organisaties van één van de twee landen, niet worden onteigend, noch zullen zij worden onteigend zonder prompte, adequate en effectieve vergoeding

— Met het oog op verbreding en ondersteuning van de economische betrekkingen tussen de twee landen was overeenstemming bereikt over het instellen van een gemeenschappelijke Roemeens-Amerikaanse economische commissie, die jaarlijks bijeen zal komen, afwisselend in Boekarest en Washington"

Op regeringsniveau werden drie overeenkomsten ondertekend:

- Een conventie ter vermijding van dubbele belastingheffing;
- Een verdrag over burgerluchtvaart;
- Een verdrag over vissen in het westelijke deel van het midden van de Atlantische Oceaan.

Voorts werd een overeenkomst ondertekend door vertegenwoordigers van de Roemeense Kamer van Koophandel en Industrie en de Amerikaanse Kamer van Koophandel. Bij dit akkoord werd een Roemeens-Amerikaanse economische raad opgericht, die tot doel heeft de bevordering van de economische beîrekkingen tussen Roemenië en de VS
In Washington sprak Ceausescu nog met dr H J Witteveen, directeur van het IMF, en met Robert McNamara, directeur van de Wereldbank. Kort voor zijn vertrek op 7 dec. had Ceausescu in New York een onderhoud met de secretaiis-generaal van de VN, Kurt Waldheim.
(*Agerpres*, *Le* Mond. NZZ)

CEAUSESCU'S REIS DOOR HET MIDDEN-OOSTEN

Partijleider Ceausescu maakte van 12-21 febr. 1974 een reis door een viertal landen in het Midden-Oosten. Hij werd op deze reis vergezeld door Cornel Burtica, secretaris van het CC en kandidaatlid van liet uitvoerende comité, Ion Patan, vicepremier en minister van buitenlandse handel, Gheorghe Macovescu, minister van buitenlandse zaken en de speciale adviseurs Mircea Malita en luitenant-generaal Nicola Doicaru.

LIBIË. Het eerste land, dat door het Roemeense gezelschap werd bezocht was Libië. Hier verbleef de delegatie van 12-14 febr. Het was de eerste maal, sinds de machtsovername in Libië door kolonei Kadhafi, dat Libië doos een staatshoofd van een land van het Warschaupact werd bezocht.
Uit openbare verklaringen van Ceausescu en president Kadhafi bleek, dat beide leiders op meerdere punten van mening verschilden. De uitspraken in het gemeenschappelijke communiqué over het Israëlisch-Arabische conflict waren tamelijk vaag. Aangedrongen werd op steun aan de besluiten van de VN, alsmede op erkenning van het recht van het Arabische Palestijnse volk op zeifbeschikking, in overeenstemming met hun nationale belangen.
Opgeroepen werd tot terugtrekking van de Israëlische troepen uit „de gebieden, die sinds 1967 waren bezet".
Op bilateraal gebied werden concrete resultaten geboekt. Zo werden Libië en Roemenië het eens over het aangaan van diplomatieke betrekkingen op het niveau van ambassadeurs en werd een overeenkomst afgesloten over een uitbreiding van de betrekkingen tussen de Roemeense communistische partij en de Arabische Socialistische Unie van Libië
Voorts werd een algemeen akkoord over wederzijdse samenwerking ondertekend. dat voorziet in een uitbreiding van de betrekkingen op economisch. wetenschappelijk. technisch en cultureel gebied.
Daarnaast werden specifieke overeenkomsten ondertekend inzake samenwerking in de landbouw, op het terrein van de olie. in de bouwnijverheid, bij de spoorwegen en railvervoer en betreffende de leverantie van Roemeense goederen aan Libië.
Tenslotte besloten de twee landen gemeenschappelijke ondernemingen op te richten voor visserij en viswrodukten. voor zeevervoer en voor scheepsreparatie.
Een gemengde commissie zal worden ingericht om toe te zien op de uitvoering van de akkoorden.
Roemenië deed toezeggingen voor het verlenen van technische bijstand en diversificatie in de handel met Libië.
Over de concrete inhoud van het akkoord over samenwerking op het terrein van de olie zijn geen officiële mededelingen gedaan, maar *UPI* meldde op 16 febr., dat Libië zich verplicht heeft tot eind 1977 aan Roemenië 12 mln ton olie te leveren in ruil voor Roemeense bijstand bij de bouw van een raffinaderij in Libië.

LIBANON. Ceausescu bracht van 14-17 febr. een bezoek aan Libanon. Behalve met de Libanese leiders voerde de Roemeense partijleider in Beiroet ook besprekingen met Yasser Arafat, aanvoerder van de Organisatie voor de bevrijding van Palestina (PLO). Na afloop van dit laatste onderhoud maakte het PLO bekend, dat het door Ceausescu was erkend als de enige officiële vertegenwoordiger van het Palestijnse volk.
Op een persconferentie in de Libanese hoofdstad ontkende Ceausescu, dat hij zou wensen op te treden als bemiddelaar tussen Israël en de Arabische staten.
De besprekingen met de Libanese regering leidden tot de ondertekening van de volgende akkoorden:

- Een akkoord over samenwerking op toeristisch gebied;
- Een sanitair-veterinaire conventie;
- Een programma voor culturele en wetenschappelijke uitwisseling;
- Een overeenkomst over het uitreiken van visa.

SYRIË. Het bezoek van Ceausescu aan Syrië duurde van 17-13 febr. Hij voerde hier besprekingen met o.m. president Hafez Assad.
In een interview met de Syrische radio en TV drong Ceausescu aan op uitbreiding van de kring van deelnemers aan het Geneefse vredesberaad over het Midden-Oosten.
In Syrië werd een aantal bilaterale samenwerkingsakkoorden afgesloten op de terreinen van olie, mijnbouw, landbouw, veeteelt en industrie, alsmede een conventie inzake openbare gezondheidszorg.

IRAK. Tenslotte bezocht de Roemeense delegatie van 19-21 febr. Irak. Hier verliepen volgens persberichten de besprekingen het moeilijkst. Er werd geen mededeling gedaan van het afsluiten van overeenkomsten (b.v. op het gebied van olie). Het officiële communiqué zei slechts: ,,gedurende de besprekingen wisselden de twee zijden inzichten uit over de ontwikkeling van de bilaterale betrekkingen en onderzochten de mogelijkheden om voort te gaan deze uit te breiden". *(Agerpres, NZZ)*

CEAUSESCU'S REIS NAAR LIBERIA, ARGENTINIË EN GUINEE

Ceausescu's in sept. vorig jaar uitgestelde bezoek aan Argentinië werd nu afgelegd van 5-9 maart van dit jaar. Voorafgaand en aansluitend aan dit bezoek maakte Ceausescu tussenlandingen in resp. Liberia en Guinee.
In het gezelschap van Ceausescu reisden o.a. mee zijn echtgenote, Elena Ceausescu, vice-premier en minister van buitenlandse handel Ion Patan, minister van buitenlandse zaken Macovescu, de secretaris van het CC Stefan Andrei en de speciale adviseurs van de president, Vasile Pungan en Nicola Doicaru.

LIBERIA. De Roemeense delegatie verbleef op 3 en 4 maart in Liberia. In Monrovia werden besprekingen gevoerd met de Liberiaanse president Tolbert en zijn iegering.
De besprekingen mondden uit in de ondertekening van een ,,plechtige gemeenschappelijke verklaring" en van een aantal akkoorden op economisch gebied. Dit betrof een protocol betreffende de toepassing van het eerder afgesloten handelsverdrag op industriële samenwerking, een samenwerkingsakkoord aangaande mijnbouw en olieindustrie, een overeenkomst om lopende projecten tot exploitatie van ijzererts te combineren en een besluit in de wederzijdse hoofdsteden economische vertegenwoordigingen in te richten, die tevens consulaire bevoegdheden zullen hebben.

ARGENTINIË. Gedurende zijn verblijf in Argentinië had Ceausescu verschillende malen een onderhoud met de Argentijnse president Peron. De besprekingen in Buenos Aires leidden tot de ondertekening van verschillende documenten; dit waren:

- Een verdrag van vriendschap en samenwerking;
- Een algemeen akkoord over economische en technische samenwerking;
- Een samenwerkingsovereenkomst op het terrein van de mijnbouw;
- Een samenwerkingsakkoord op het terrein van landbouw en veeteelt;
- Een kredietovereenkomst, waarbij aan Argentinië een lening van 100 mln dollar wordt gegeven. Terugbetaling geschiedt met Argentijnse produkten.
- Een akkoord ter bevordering van wederzijds toerisme.

GUINEE. Het Roemeense gezelschap verbleef van 9-12 maart in Guinee, waar besprekingen werden gevoerd met president Sekou Touré. Hier werden de volgende overeenkomsten afgesloten:

- Een verdrag van vriendschap en samenwerking;
- Het protocol van de eerste vergadering van de gemeenschappelijke economische commissie;
- Een overeenkomst betreffende de winning van bauxiet en de verwerking tot aluminium;
- Een verdrag over de winning van ijzererts;
- Een kredietovereenkomst; aan Guinee werd een eerste krediet van 80 mln dollars toegestaan;
- Het protocol over de onderlinge handel in 1974;
- Een samenwerkingsovereenkomst op het terrein van de openbare gezondheidszorg;
- Een veterinaire conventie.

(Agerpres, *NZZ)*

PREMIER MAURER BEZOEKT HONGARIJE

Premier Ion Gheorghe Maurer bracht van 27 febr. - 2 maart een bezoek aan Hongarije, waar hij besprekingen loerde met zijn Hongaarse ambtgenoot Jeno Fock en werd ontvangen door partijleider Janos Kadar en president Pal Losonczi.
Gedurende het bezoek werd een tweetal economische samenwerkingsakkoorden afgesloten; één op het terrein van de petrochemische industrie en één op het gebied van verkeer en telecommunicatie. *(NZZ)*

NIEUWE PERSWET. VOORCENSUUR OPGEHEVEN

Op 31 jan. 1974 werd een nieuwe perswet van kracht, waarin de door de staatscommissie voor de pers uitgeoefende voorcensuur werd afgeschaft. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van kranten en tijdschriften werd geheel bij de hoofdredacteur gelegd. De staatscommissie zal wel publikaties in de pers blijven controleren en nagaan, of zij niet in strijd zijn met de perswet. Artikelen zullen echter niet langer voor afdruk gecontroleerd worden.
Verder wordt het beheer van de pers gedecentraliseerd. In de plaats van de centrale bestuursraad voor alle persorganen komen nu eigen bestuursraden voor alle kranten en tijdschriften afzonderlijk.
In de wet worden rechten en plichten van de journalist vastgelegd.
Publikaties mogen niet tegen het socialistische systeem en zijn politiek gericht zijn. Het is de plicht van iedere journalist de zaak van het communisme trouw te dienen.
Hij dient zich er voor in te zetten, dat de door partij en staat gevoerde binnen- en buitenlandse politiek wordt uitgevoerd. Verboden zijn berichten, die gewelddadigheid, racisme, fascisme en openbare onrust bewerken of bevorderen, alsmede berichten, die ,,de socialistische moraal of de gevoelens van andere naties kunnen kwetsen".
Alle druk op of intimidatie tegen journalisten is strafbaar. Het beroepsgeheim wordt ingevoerd, evenals het recht op antwoord. *(NZZ* Le Monde)

GRENADA

ONAFHANKELIJKHEID UITGEROEPEN

Op 7 febr. is het eiland Grenada in de Caraibische Zee onafhankelijk geworden

Tot die datum maakte het deel uit van de zes geassocieerde staten die in 1967 volledig intern zelfbestuur kregen van Groot-Brittannië, terwijl de regering in Londen verantwoordelijk bleef voor defensie en buitenlandse betrekkingen.

De grotere Westindische federatie was toen vijf tevoren uiteengevallen en het was niet gelukt een kleinere Oostcaraïbische federatie op te richten. Van de kleinere Britse eilanden boven de wind kregen toen Grenada, Antiqua, Dominica, St. Kitts-Nevis-Anguilla, St. Lucia en St. Vincent een geassocieerde status. De verlening van de onafhankelijkheid die als regel bij Britse koloniën gepaard gaat met een demonstratie van nationale eensgezindheid en groot ceremonieel vertoon is op Grenada echter verstoord door massale stakingen en betogingen, aldus het *NRC/H'blad* (7-2).

Een pasgevormde oppositie van tweeëntwintig organisaties uit het zakenleven en de vrije beroepen, gesteund door een radicale beweging (Joint, Endeavour for Welfare, Education and Liberalion) (Jewel Movement) vreest dat premier Eric Gairy, die er een persoonlijke lijfwacht van zware jongens op na houdt die veel weg heeft van de tontons macoutes van wijlen Papa Doc in Haïti, zich na de verlening van anafhankelijkheid tot een alleenheerser zal ontpoppen met een warm hart voor buitenlandse grondspeculanten en veel ccrruptie, aldus het blad.

Grenada, een land van kleine grondeigenaren, heeft een traditie van onafhankelijkheid en individualisme. Officieel is alles in kannen en kruiken. Gairy's verenigde Labourpartij (GLUP) heeft immers in de verkiezingen van febr. 1972 waarin de onafhankelijkheidskwestie de inzet was, dertien van de vijftien zetels in het Huis van Afgevaardigden gewonnen.

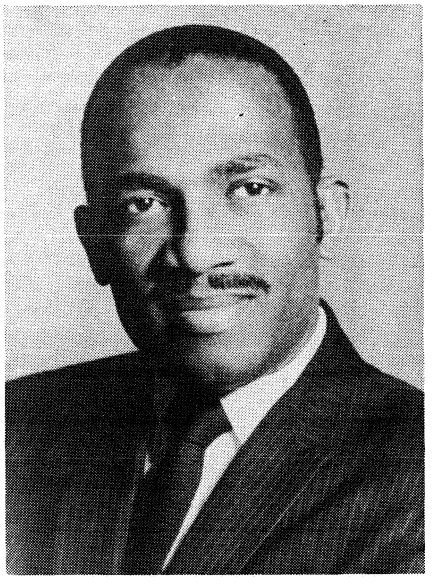
Er werden die herfst daarop in Londen besprekingen gehouden met Gairy — al 23 jaar Grenada's leidende politicus — en oppositieleider Blaize. De officiële oppositie was niet tegen onafhankelijkheid op zichzelf maar wel tegen de te volgen methode.

Die hield in dat Grenada niet bij referendum met een tweederde meerderheid om onafhankelijkheid zou vragen maar dat Engeland die status bij koninklijk besluit zou verlenen, een werkwijze waartoe de wetgever in 1967 de mogelijkheid had opengelaten (om eventueel van een ongewenste band met een geassocieerd land af te kunnen).

Waarom werd de weg van het referendum niet gevolgd? Omdat, zegt de oppositie ter plaatse, Gairy daarvoor nooit een meerderheid zou halen.

Bij de verkiezingen van 1972 verkreeg hij weliswaar dertien van de vijftien zetels, maar slechts 59% van de stemmen!

De Britse regering had Gairy eind 1971 echter al toegezegd dat als hij verkiezingen met de onafhankelijkheid als inzet duidelijk won, zij bereid was om in overweging te nemen onafhankelijkheid langs een andere weg te verlenen. Vandaar de besprekingen in dat najaar in Londen, gevolgd door een constitutionele conferentie in mei vorig jaar en een daarop volgende Brits koninklijk besluit om de geassocieerde status te beëindigen. Dat besluit is vorig jaar dec. door beide Huizen van het Britse parlement goedgekeurd.

Premier Eric Gairy

Arrestatie leider oppositie

Aan de vooravond van de onafhankelijkheidsplechtigheden werd de oppositieleider Maurice Bishop van de New Jewel Movement gearresteerd. Volgens premier Eric Gairy waren er in de woning van Bishop ammunitie en tekeningen van hef huis van de premier gevonden. Op 8 febr. deelde Gairy mee dat de politie ontdekt had dat er een plan bestond om een aanslag op hem te plegen. Dit zou zijn gebleken uit de documenten die in het huis van Bishop waren gevonden. Ook waren er in het huis van de oppositieleider plannen gevonden om bommen te maken. (The Times, *NRC/H'blad)*

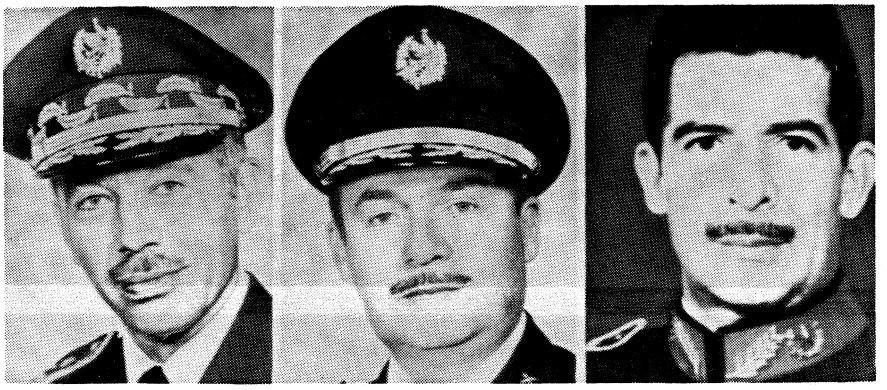
GUATEMALA

GENERAAL LAUGERUD GARCIA NIEUWE PRESIDENT

Het Guatemalteekse congres heeft op 11 maart generaal Kjell Eugenio Laugerud Garcia tot de nieuwe president van Guatemala voor de periode 1974-1978 gekozen.

In het parlement hebben de nationale bevrijdingsbeweging MLN ei1 de geïnstitutionaliseerde democratische partij (PID), die de kandidatuur van Laugerud steunden, de meerderheid. Voor de verkiezingen verlieten 16 afgevaardigden de zaal uit protest tegen fraude die bij het tellen van de stemmen zou zijn gepleegd.

De verkiezingen voor het presidentschap vonden al op 3 maart plaats,

Vlnr gen Laugerud, kol Paiz Novales en gen Rios Montt

maar het tellen der stemmen werd, toen de uitslag van 215 van de 325 stembureaus had plaatsgevonden, plotseling gestopt. Volgens een mededeling van de kiesraad had de kandidaat van de rechtse coalitie generaal Laugerud toen 187.575 stemmen gekregen, de christen-democratische kandidaat generaal José Efraïn Rios Montt 168.926 stemmen en de kandidaat van de Partido Revolucionario, kolonel Ernest' Paiz Novales 96.523 stemmen. Omdat er, volgens de kiesraad, geen wezenlijke verschuiving meer in de stemverdeling was te verwachten, werd de telling gestaakt. Het parlement zou de uiteindelijke winnaar aanwijzen, wat op 11 maart gebeurde.

Op 8 maart werd meegedeeld dat Laugerud 41% van de stemmen had gekregen en Rios Montt 36%.

Volgens de *NZZ* (13-3) bestaat er weinig reden om geloof te hechten aan deze cijfers. Bij de eerste, nog niet „gecoördineerde" stemmenuitslagen was er een zo duidelijke meerderheid voor Rios Montt dat volgens de berekening van de oppositie 45% van de kiezers voor de christen-democraat had gestemd en slechts 33% voor Laugerud.

Onafhankelijke waarnemers, waaronder diplomaten uit westerse landen, zijn volgens de *NZZ* van mening dat Rios Montt aanzienlijk meer stemmen heeft gekregen dan Laugerud. De manipulatie bij de telling van de door de regering gecontroleerde kiesraad was zo doorzichtig, dat er een buitengewone naiviteit voor nodig is om geloof te hechten aan het officiële verkiezingsresultaat, aldus het blad.

Verkiezingscampagne

Laugeruds voornaamste rivaal was generaal Efrain Rios Montt, de 47-jarige kandidaat van het nationale oppositiefront dat wordt geleid door de christendemocratische partij en dat nog nooit. aan de macht heeft mogen nippen.

Generaal Rios Montt werd begin 1973 chef van de landmachtstaf, maar enkele maanden later, tijdens manoeuvres achter de schermen in verband met de verkiezingen, naar Washington gestuurd als lid van de Interamerikaanse defensiecommissie

Kandidaat nummer drie was de 53-jarige kolonel Ernesto Paiz Novales, vertegenwoordiger van de revolutionaire partij die van 1965 tot 1970 aan de macht was Paiz Novales is een ex-diplomaat die ambassadeur in Argentinie, Venezuela en Paraguay is geweest

Een kandidaat die tegen zijn wil langs de kant moest blijven staan was de 65-jarige kolonel Enrique Peralta Azurdia, leider van de jongste militaire staatsgreep Het stembureau weigerde Peralta's sponsors te erkennen

Peralta Azurdia werd in 1963 staatshoofd nadat hij het regime van Generaal Miquel Ydigoras Fuentes ten bal had gebracht Nadat hij het regime van Ydigoras ten val had gebracht stond Peralta in 1966 verkiezingen toe, legde de macht in handen van een burgerregering en begaf zich in de Verenigde Staten en Europa in vrijwillige ballingschap

In 1973 stelde hij zich weer voor het presidentschap beschikbaar, maar het stembureau versperde hem de weg omdat het grootste deel van zijn sponsors, leden van de twee liberale groeperingen die de part" ban nationale actie en wederopbouw en het nationaal verenigd front worden genoemd, volgens de regerende coalitie helemaal niet zou bestaan.

Peralta is ervan overtuigd dat hij van hogerhand is geweerd Kort nadat hij zich in 1963 van de macht had verzekerd, gelasttte hij een onderzoek naar bankrekeningen en bezittingen van hoge functionarissen, onder wie de afgezette president Ydigoras Fuentes, ter bestrijding van de corruptie

Het feit dat alle drie kandidaten voor het presidentschap militairen zijn, heeft de apathie onder de anderhalf miljoen kiezers in Guatemala vergroot

De stijgende kosten van levensonderhoud hebben geleid tot stakingen, die door Generaal Laugeruds aanhangers aan agitators van de oppositie worden toegeschreven

Laugerud noemde zijn tegenkandidaat Rios Montt een „communist", nadat hij een kosteloos standaard-leerboek voor de scholen in Guatemala had voorgesteld

Economische en sociale veranderingen werden door alle drie kandidaten hoog in hun banier geschreven. Laugerud voegt er de noodzaak van misdaadbestrijding aan toe. Dit is een probleem sinds de ondergrondse oorlog tussen linkse en rechtse guerrilleros op het einde van de jaren zestig. (NZZ, NRC/Handelsblad, Reuter)

VENEZUELA

SAMENSTELLING NIEUWE REGERING

De samenstelling van de nieuwe Venezolaanse regering gevormd na de beëdiging van president Perez (pag. 255 e.v.) is als volgt:

binnenl zaken - Luis Pinerua Ordaz; buitenl zaken - Efrain Schacht Aristeguieta, financien - Hector Hurtado Navarro; ontwikkeling - Carmelo Lauria Lesseur mijnwezen - Valentin Hernandze Acosta; puolieke werken - Arnoldo José Gabaldon, communicatie - Armando Sanchez Bueno, landbouw - Froilan Alvarez Yepez, onderwijs - Luis Manuel Penalver, justitie - Otto Marin Gomez, gezondheid - Blas Bruni Celli; arbeid - Antonio Leidenz, informatie - Simon Alberto Consalvi, defensie - generaal Homero Leal Torres

VENEZUELA LID ANDES-PACT

Op 13 febr. 1973 is Venezuela officieel toegetreden tot het Andes-pact.

De toetredingsplechtigheid vond plaats in Lima, de hoofdstad van Peru, waar ook de onderhandelingen tussen Venezuela en de andere lid-staten van het pact waren gehouden. De Venezolaanse president Rafael Caldera was voor deze plechtigheid naar Peru gekomen, nadat hij eerder de andere Andes-landen, Columbia, Ecuador, Chili, Peru en Argentinië had bezocht.

De toetreding van Venezuela kon pas na langdurig onderhandelen worden bereikt, omdat het land on talrijke punten wijzigingen in de al bestaande afspraken wenste. Het gehele pakket van veranderingen, aanpassingen en aanvullingen werd in een document, het zgn. „Consenso de Lima" samengevat, dat een geïntegreerd bestanddeel van de gemeenschappelijke wetgeving vormt.

Met voldoening werd in kringen van het Andes-pact opgemerkt, aldus de *NZZ* (16-2) dat Venezuela de in de VS en Europa omstreden „decision 24" over de gemeenschappelyke behandeling van het buitenlandse kapitaal integraal heeft overgenomen (pag. 57/1-'71).

Hierin wordt o.a. bepaald dat buitenlandse ondernemingen tegen het midden van 1986 omgezet moeten zijn in zgn. ,,gemengde ondernemingen" (minder dan 50% buitenlands kapitaal) als zij in aanmerking willen komen voor speciale douanetarieven.

Ter bescherming van zijn jonge industriesector kreeg Venezuela een relatief grote uitzonderingslijst van 450 produkten, die pas in 1985 van alle douanerechten vrijgesteld zijn en daarom niet onder het algemene

systeem van geleidelijke vermindering met 10% van de douanerechten zullen vallen. Verder werden er enige clausules opgenomen, die betrekking hebben op een gemeenschappelijk minimum buitentarief, de negatieve uitwerking van valutadevaluaties op de andere lid-staten alsmede op de landbouwproduktie.
Op een persconferentie verklaarde de Venezolaanse delegatieleider bij de onderhandelingen, dat zijn land in het, bijzonder op drie voordelen hoopte, namelijk de uitbreiding van de markt. een gemeenschappelijke stellingname bij de verdediging van de grondstoffen alsmede een gemeenschappelijke industriële ontwikkeling die tot het openleggen var, nieuwe markten za? leiden.
Wat het eerste punt betreft kan de Andesgroep na drie jaar reeds op positieve resultaten wijzen. De interzonale export, die van 1960 tot 1968 per jaar gemiddeld slechts $ 3 mln bedroeg, is na de ondertekening van de oprichtingsacte in 1969 vertienvoudigd. *(NZZ)*

ALGEMEEN

CARIBISCHE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP OPGERICIIT

De Ca ibische Vrijhandelsassociatie (CARIFTA), die aanvankelijk per 1 mei 1973 zou worden omgevormd tot een Caribische gemeenschappelijke markt zal op 1 mei 1974 worden vervangen door een economische gemeenschap. Vier CARIFTA-landen, Barbados, Guyana, Jamaica en Trinidad-Tobago vormen reeds vanaf 1 augustus 1973 een gemeenschappelijke markt. Speciale voorzieningen zijn getroffen om de minder ontwikkelde gebieden meer profijt te doen trekken van de regionale integratie.

Akkoord *van* Georgetown

Van 9 tot 12 april werd in Georgetown de achtste conferentie van regeringshoofden van Caribische gemenebestlanden gehouden. Deze bijeenkomst resulteerde in de ondertekening van een akkoord dat de grondslag legde voor een verdieping van het integratieproces. Volgens deze door 10 van de 12 CARIFTA-landen ondertekende overeenkomst zou de Caribische Vrijhandelsassociatie worden omgevormd tot een Caribische gemeenschap, inclusief een gemeenschappelijke markt.
De 4 meer ontwikkelde CARIFTA-landen, Barbados, Guyana, Jamaica en Trinidad-Tobago zouden reeds vanaf 1 augustus 1973 een economische gemeenschap vormen. Het verdrag dat dat regelde werd op 4 juli 1973 te Chaguaramas (Trinidad) ondertekend.

Zes andere gebieden, t w Belize (Brits Honduras), Doininica. Grenada, St Kitts-Nevis-Anguilla, St Lucia en St Viricent zullen per 1 mei 1974 tot de Caribische gemeenschap toetreden Antigua en Montserrat wilden zich hiertoe nog niet verbinden, maar volgens de regeringen van deze gebieden zou aansluiting bij de nieuwe samenwerkingsvorni ernstig worden overwogen

Tijdens de conferentie werd tevens besloten tot oprichting van de Caribbean Investment Corporation per* 1 juni 1973.
Deze maatschappij is belast met de bevordering van de industriële ontwikkeling in de minder ontwikkelde gebieden in de regio. In tegenstelling tot de bestaande Caribbean Development Bank zal de Caribbean Investment Corporation kunnen participeren in het aandelenpakket van industriële bedrijven. Een lijst van hiervoor in aanmerking komende industrieën is aan het Akkoord van Georgetown toegevoegd.
Voorts werd overeenstemming bereikt over de harmonisatie van belastingfaciliteiten voor de industrie met ingang van 1 juni 1973. De toegestane maximale periode van belastingvrijstelling is voor de minder ontwikkelde gebieden langer dan voor de meer ontwikkelde landen (14 in plaats van 9 jaar); ook is bepaald dat de laatstgenoemde landen gedurende de eerste vijf jaar geen vrijstelling van inkomsten- of dividendbelastng mogen verlenen aan industrieën die voor vestiging in de minder ontwikkelde gebieden in aanmerking komen.
Met het doel kapitaalinvesteringen van de meer ontwikkelde naar de minder ontwikkelde Caribische gebieden aan te moedigen, werd tijdens de conferentie te Georgetown besloten, dat per 1 juni 1973 een verdrag ter vermijding van dubbele belastingen in werking zou treden.
Het Akkoord van Georgetown voorziet verder in de opstelling van een programma voor rationalisatie van de landbouw; dit programma zal op 1 juli 1975 worden geïntroduceerd en speciale voorzieningen bevatten ten behoeve van de minder ontwikkelde gebieden.
Ook zal een regionaal ,,perspectiefplan" worden ontworpen, met het doel de natuurlijke hulpbronnen van de regio zo goed mogelijk te benutten.
Bij de invoering van het gemeenschappelijke buitentarief zal eveneens rekening worden gehouden met de speciale belangen van de minder ontwikkelde gebieden. De bestaande tarieven van de Eastern Caribbean Common Market (Leeward- en Windwardeilanden) zullen worden geacht te beantwoorden aan de eerste verplichtingen van de betrokken gebieden ten aanzien van het buitentarief van de Caribische gemeenschappelijke markt; de aanpassing aan dit buitentarief zal uiterlijk 1 augustus 1977 dienen te beginnen en vier jaar later moeten zijn voltooid. Belize behoudt het recht nauwere economische betrekkingeri met de Centraalamerikaanse gemeenschappelijke markt aan te gaan, mits aan de betrokken landen geen gunstiger behandeling wordt verleend dan aan die van de Caribische gemeenschappelijke markt. (Wereldmarkt)

ACTIVITEITEN CARIBISCHE ONTWIKKELINGSBANK

De Carribean Development Bank, waarin alle Caribische gemenebestlanden, alsmede het Verenigd Koninkrijk, Canada, Colombia en Venezuela participeren, heeft in de eerste drie jaar van haar bestaan reeds belangrijke activiteiten ontplooid.

Tijdens de in april 1973 te Kingston gehouden derde jaarvergadering van de bank deelde de president Sir Arthur Lewis mede dat tot einde 1972 kredieten en garanties ten bedrage van meer dan US $ 25 mln, verdeeld over 56 projecten, werden toegezegd. Het aantrekken van gelden vormt volgens de president van de bank geen onoverkomelijk probleem meer De fondsen bestemd voor „zachte kredieten" worden veel sneller aangevuld dan in de beginperiode van de bank Onderhandelingen die het totaal van deze fondsen op US $ 65,5 mln zouden brengen zouden spoedig worden afgerond. De Amerikaanse regering verstrekte inmiddels via het Agency for International Development een lening van US $ 12 mln, waarmede de bijdragen van de Verenigde Staten op US $ 32 mln wenden gebracht Een analyse van de toegestane kredieten leert, dat ze voor de volgende doeleinden zijn bestemd havenprojecten (circa U3 $ 5 mln), agrarische sector (4,8 mln), watervoorziening en woningbouwfinanciering (elk circa 3 mln), industrieterreinen en wegen (ieder ongeveer 2 mln), elektriciteitsvoorziening, kleine industrie en een hotelprojekt (elk 1,2 a 1,5 mln), telefoonverkeer, een luchthavenproject en onderwijs (elk minder dan 1 mln). (Wereldmarkt)

VOORSTEL TOT HERSTRUCTURERING ORGANISATIE VOOR MIDDEN-AMERIKAANSE STATEN

De uitvoerende raad van de Organisatie voor Midden-Amerikaanse Staten, bestaande uit de ministers

van buitenlandse zaken van Costa Rica, El Salvador, Guatemala en Nicaragua heeft op 2 juli 1973 te San Salvador besloten een speciale commissie in te stellen die de organisatie moet herstructureren.

In een verklaring die aan het eind van de bijeenkomst werd uitgegeven stond dat de organisatie in een politieke en financiële crisis was. waardoor het onmogelijk was dat de áctiviteiten normual doorgang konden vinden.

De raad was er wel van overtuigd dat het absoluut essentieel was dat de organisatie gehandhaafd moest worden teneinde de eenheid en de integratie in Midden-Amerika te bevorderen.

De noodzakelijke reorganisaties dienen gebaseerd te zijn op het Charter van San Salvador van 1962.

De herstructureringscommissie zal tweemaandelijks bijeenkomen en de staf van het hoofdkwartier van de organisatie zal tot een noodzakelijk minimum worden gereduceerd. *(NZZ)*

VERKLARINGEN OVER ONTWIKKELINGSPOLITIEK OP BIJEENKOMST ECLA TE QUITO

Van 23 maart tot 30 maart 1973 is de Economische Commissie voor Latijns-Amerika van de Verenigde Naties te Quito, hoofdstad van Ecuador, voor de 15e maal bijeen geweest. De zitting viel samen met de 25ste verjaardag van de commissie.

De bijeenkomst resulteerde in een tweetal verklaringen, de ,,Evaluatie van Quito", waaruit blijkt dat de deelnemende landen verandering van de traditionele structuren noodzakelijk achten omdat de groei van de economische factoren vaak niet bijdraagt tot het menselijke welzijn en de sociale gerechtigheid.

Het uitvoerigste van deze twee stukken is opgesteld door het secretariaat van de ECLA, getiteld ,,Latijns-Amerika en de Internationale Ontwikkelingsstrategie". Daarin wordt nagegaan welke gevolgen deze strategie, die in 1970 door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties is aanvaard, tot dusver voor Zuid-Amerika heeft gehad.

Het tweede document is een beschouwing over dit rapport door regeringsdeskundigen van de Zuidamerikaanse leden van de ECLA, met een aantal commentaren daarop van de niet-Zuidamerikaanse leden, Canada, de Verenigde Staten en Frankrijk namens de Europese Gemeenschap. (Tot de niet-Zuidamerikaanse leden behoren verder Groot-Brittannië en Nederland).

Aangenomen werden deze twee documenten met slechts één stemonthouding, die van de Verenigde Staten. De Amerikaanse ambassadeur had in de algemene discussie scherpe kritiek geoefend, voornamelijk ap die passages in de „evaluatie" van de internationale ontwikkelingsstrategie door het secretariaat, die betrekking hadden op de externe aspecten. Te weinig was daarbij naar zijn mening rekening gehouden met de mogelijkheden van particuliere investeringen.

Verder is volgens hem de betekenis, die het secretariaat van de ECLA hecht aan grondstoffenakkoorden om op korte en op lange termijn de instorting van de prijzen tegen te gaan, te groot. Van belang is volgens hem in dit verband dat ook aandacht wordt besteed aan het fundamentele probleem van de verhouding tussen consumptie en produktie.

Het verslag van het secretariaat over de ontwikkelingsstrategie weerspiegelt in menig opzicht soortgelijke twijfels die thans in Europa bestaan ten aanzien van de oude doelstellingen en methoden wat betreft de economische groei en de integratiepolitiek, aldus het NRC/H'blad (5-4-'73)

In het rapport van de regeringdeskundigen wordt daarop voortbouwend de conceptie van de ,geintegreerde ontwikkeling geformuleerd, die er van uitgaat dat er een verschil bestaat tussen economische groei en werkelijke ontwikkeling. Verklaard wordt dat een geintegreerde ontwikkeling niet bereikt kan worden door geisoleerde acties in bepaalde sectoren van de economie en het sociale systeem, maar slechts door een geharmoniseerde actie op alle gebieden De vraag daarbij is, aldus de regeringsdeskundigen, in hoeverre het gelukt ,,een nieuw type maatschappij te scheppen dat gericht is op snelle menselijke ontwikkeling"

Verklaard wordt in verband hiermee dat de groei van economische factoren veelal niet heeft bijgedragen tot vergroting van het menselijke welzijn en de sociale gerechtigheid Nog steeds bestaat armoede als massaverschijnsel en is het produktiesysteem niet in staat werk te verschaffen aan een groeiende arbeidsreserve.

Wijzigingen van de traditionele structuren zullen daarom nodig zijn, aldus het rapport van Zuidamerikaanse regeringsdeskundigen Daartoe behoren de soevereine heerschappij over de eigen grondstoffen, landhervorming en de vorming van openbare en gemengde eigendom, om aldus een zichzelf dragende onafhankelijke economische ontwikkeling mogelijk te maken

Het rapport der regeringcdeskundigen roert het thema aan van de noodzaak van de ,,self-reliance", de noodzaak op eigen benen te staan Dit is een moeilijk probleem, aangezien het er om gaat deze doelstelling van ,,self-reliance" te verenigen met dat andere doel van de ontwikkelingspolitiek, namelijk het aandeel van de ontwikkelingslanden aan de wereldhandel te vergroten Het gevaar dat hier loert is, dat ,,self-reliance" en een op zichzelf niet ongerechtvaardigd streven naar onafhankelijkheid ten slotte ontaardt in een politiek die als twee druppels water lijkt op autarkie.

Europese solzdarzteit

Van zeer groot belang werd in de kring der ECLA geacht, dat de Europese leden vóór de ,,Evaluatie van Quito" hebben gestemd.

Dit kan, zo meent men, ook gevolgen hebben voor de andere regionale commissie der Verenigde Naties, zodat de in Latijns-Amerika ontwikkelde denkbeelden inzake de noodzaak van ,,de ontwikkeling van de mensen en de sociale veranderingen", zoals een der hoofdstukken van het regeringsdocument is genoemd, een grotere weerklank krijgen in de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties

De positieve houding van de Koninkrijksdelegatie ten aanzien van de ontwikkelingsstrategie én van de ,,evaluatie" daarvan door het secretariaat van de ECLA werd verwoord door minister Croes, de Antilliaanse minister van economische zaken Hij wees erop, dat Nederland op zich heeft genomen ook naar een zo positief mogelijke houding van de Europese Gemeenschap jegens Latijns-Amerika te streven (NRC/H'blad, Le Monde)

SAMENWERKING BIJ ENERGIEWINNING- EN VOORZIENING IN NIEUWE ORGANISATIE OLADE

Delegaties van 22 Latijnsamerikaanse en Caribische landen hebben begin nov. 1973 in Lima, de hoofdstad van Peru, een overeenkomst getekend die voorziet in de oprichting van een Latijnsamerikaanse energieorganisatie de OLADE.

OLADE is voortgekomen uit een initiatief van Peru tijdens de conferentie van niet-gebonden landen in Algiers in sept. 1973 (pag. 601 - 1973) en moet de basis vormen van een Latijnsamerikaanse energiemarkt, ter verdediging en ontwikkeling van de energiebronnen van het subcontinent.

Het doel van de organisatie is vastgelegd in de formule: „ directe onderhandelingen tussen de lid-staten bevorderen en coördineren, die ertoe moeten leiden de stabiele en voldoende levering van energie te verzekeren die voor de integrale ontwikkeling van deze staten noodzakelijk is".

De formule was een compromisvoorstel van Ecuador en maakte het mogelijk de vaak tegenstrijdige belangen van de alie-importerende en -exporterende Latijnsamerikaanse landen te verzoenen.

Het hoofdliwarticr van de nieuwe arganisatie wordt in Quito gevestigd. Bindende beslissingen kunnen slechts worden genomen door de ministers van de vertegenwoordigde landen. Zij zullen tweemaal per jaar

bijeenkomen om over politieke en economische richtlijnen te stemmen. een budget vasl te stellen en de voorzitter van de organisatie en een commissie van energie-experts te kiezen.

Premier Jarrin van Peru verklaarde tijdens de openingszittirig dat de OLADE Latijnsamerikaanse landen in staal zal stellen zich vrij te maken van internationale organisaties die worden geleid door geïndustrialiseerde landen. De Peruviaanse minister van inijnboiiw en energie, gen. Maldonado, zei dat de ministersconferentie bijeen is gercepen om de energiecrisis te overleven en een organisatie te vormen die 'bescherming biedt. De noodzaak van een gegarandeerd aanbod van energie vereist solidariteit en serieuze studie ,,opdat in de eerste plaats in dc behoeften van dit deel van de wereld wordt voorzien'' Solidariteit onder Latijnsamerikaanse staten moet pogingen van wereldmachten ons onder enige vorm van paternalisme of beheersing te stellen tegengaan. Ontwikkelingslanden die olie of andere bodenischatten tegen redelijke prijzen uitvoeren, dienen te worden gevrijwaard van ,,chantage, bedreiging of aanvallen door landen met een reusachtige, niet tegen te houden en irrationeel energieverbruik''. Voor deze landen moet vreedzame existentie gegarandeerd zijn als zij kiezen voor voorzichtige exploitatie van natuurlijke rijkdommen bestemd voor verkoop aan industrielanden, zo zei Maldonado. Voor de export van Latijnsamerikaanse olie is echter buitenlands kapitaal nodig. In dat geval hebben de produktielanden volgens Maldonado ontegenzeggelijk het recht de hoogst mogelijke prijs voor hun produkt te bedingen.

Aan het *NRC/H'blad* (4-1) ontlenen wij het volgende over de energiesituatie in Latijns-Amerika:

Tien van de twintig landen van dit werelddeel produceren geen olie, terwijl vijf landen meer consumeren dan ze produceren. Al deze landen worden in mindere of meerdere mate geconfronteerd met de gevolgen van de Arabische olieboycot, ofwel omdat de grote buitenlandse maatschappijen de levering van olieprodukten drastisch hebben gereduceerd (in Guatemala bijvoorbeeld heeft Texaco op eigen gezag de olieleveranties met 30% verminderd), ofwel omdat ze voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van de Arabische landen (Chili voor 40%, Brazilië voor 71%).

In veel van deze landen zijn noodmaatregelen genomen; prijsverhoging van olieprodukten, rijverbod, snelheidsbeperking (in Brazilië moeten ook de schepen 5% minder hard varen), rantsoenering van vliegtuigbrandstof, beperking van de vluchten.

Oliesituatie in Venezuela

Venezuela is met 3,6 miljoen vaten per dag verantwoordelijk voor 6 5% van de wereldproduktie en-voor 70% van de produktie van Latijns-Amerika. Na Irak en Saoedi-Arabië is Venezuela de derde olieproducent van de wereld. In het Orinocobekken ligt nog een potentiële reserve van 700 miljard vaten, dat is haast 27 keer zoveel als de nu in exploitatie zijnde olievoorraden van Latijns-Amerika. De Orinoco-olie vereist vanwege zijn onzuivere samenstelling hoge investeringen, maar die zijn door de sterk gestegen olieprijzen nu rendabel geworden. Na Canada is Venezuela de tweede olieleverancier van de Verenigde Staten en het is dan ook geen wonder dat het land dcor Washington de laatste tijd sterk onder druk is gezet zijn olieprodulrtie te verhogen. terwijl de Amerikaanse maatschappijen plannen maken voor het aanboren van de nog onontgonnen voorraden.

Venezuela heeft echter aan die pressie weerstand geboden. Het heeft zojuist besloten Latijns-Amerika als zijn natuurlijke markt te beschouwen en zich niet door de geïndustrialiseerde landen te laten gebruiken als redder in de nood. De in ruwe olie te ontvangen royalties van de oliemaatschappijen — ongeveer 425.000 vaten per dag, na aftrek van de binnenlandse consumptie van 175.000 vaten — zullen voortaan niet meer aan de maatschappijen worden terugverkocht, maar worden geleverd aan Peru, Honduras, Guatemala, Jamaica en andere Caribische landen.

De Verenigde Staten, Japan en de Westeuropese landen, die Caracas met dringende verzoeken tot verhoging van de olieleveranties hadden platgelopen, hebben nul op het rekest gekregen.

Situatze *in Bolivia, Colombia,* Ecuador, Mexzco en Argentznze

De olie-exporterende landen van Latijns-Amerika, Venezuela, Ecuador, Colombia en Bolivia, zijn alle vier ondertekenaars van het Andespact dat, althans in principe. gekenmerkt wordt door een gematigd nationalisme Bolivia stelt op dit moment als exporterend land nog weinig voor met een praduktie van slechts 54 000 vaten per dag Maar er zijn nieuwe olievondsten gedaari, die door 6 Amerikaanse en een Franse maatschappij geëxploiteerd zullen worden met een overheidsdeelneming van 52 of 55%

Colombia zal vermoedelijk in 1974 voor het laatst exporteren, als gevolg van produktiedaling en consumptiestijging Ecuador daarentegen heeft in 1973 een ware produktie-explosie beleefd 250 000 vaten per dag, een aantal dat in 1980 vermoedelijk tot 1 miljoen zal zijn gestegen. De economie van dit vroegere bananenland is daardoor compleet aan het veranderen, al blijven hoogst noodzakelijke maatregelen om de welvaart te spreiden uit

Ecuador heeft 20% van de Latijnsamerikaanse olievereserves en is na Venezuela, Mexico en Argentinie de vierde olieproducent van het subcontinent Mexico was tot voor kort, olie-exporterend, maar op dit moment consumeert het totale binnenlandse produktie van een f il joen vaten per dag

Sinds de nationalisatie van de olie-industrie door Cardenas in 1938 is Mexico het enige land van Latijns-Amerika dat het zonder de financiele en technologische steun — of inmenging — van de grote oliemaatschappijen doet Het heeft nu verschillende maatregelen moeten nemen om de maatschappijen van zijn machtige noorderbuur te beletten zich van de Mexicaanse olie meester te maken.

Argentinië, waar de laatste decennia verschillende presidenten vanwege intriges rond de petroleum gevallen zijn, kan met zijn eigen produktie voor 71% in zijn behoeften voorzien Het land bezit 10% van de Latijnsamerikaanse oliereserves Onder 44% van zijn oppervlakte liggen petroleumbekkens, 10 in totaal Een van die bekkens, bij de Falkland-eilanden, zou zo rijk zijn dat de U S and World Report gesproken heeft van een nieuw Koeweit

Argentinie haait 90% van zijn energie uit de olie Om in zijn behoeften op korte termijn te voorzien heeft het zich gewend tot Libië en Ecuador, terwijl het voor zijn behoeften op langere termijn serieus begonnen is met het ontwikkelen van alternatieve energiebronnen gas, water en uranium

Peru

Eeii snel opkomend olieland is Peru, al moet het nu nog eenderde deel van zijn totale consumptie importeren Peru is hst land dat een deel van de drijvende krachten is geweest achter de oprichting van de Latijnsamerikaanse energie-organisatie OLADE

Behalve olie wil de OLADE ook de andere energiebronnen van Latijns-Amerika, vooral de waterkracht, beschermen tegen de energiehonger van de rijke landen (N R C/H'blad The Financial Times)

VIJFTIENDE ZITTING INTERAMERIKAANSE ONTWIKKELINGSBANK TE SANTIAGO

De raad van gouverneurs van de Interamerikaanse Ontwikkelings Bank is begin april voor de 15e maal te Santiago de Chile bijeen geweest.

De president van de bank Antonio Ortiz Mena deelde mee dat de IDB in de jaren 1974 tot en met 1976 $ 3,3 mrd aan leningen voor ontwikkelingsprojecten in het gebied zal verstrekken.

Ortiz drong er bij de 24 landen die lid van de bank zijn op aan dat ze hun bijdragen verhogen omdat de IDB anders niet in staat zal zijn in de financiële behoeften van Latijns-Amerika en het Caribische gebied te blijven voorzien. In de komende jaren zal de bank in de eerste plaats aandacht schenken aan de ontwikkeling van de landbouw en de energievoorziening, zo zei Ortiz tot de ongeveer 1300 afgevaardigden en waarnemers die de vergadering bijwoonden.

Hij vroeg de vier olie-exporterende landen in het gebied — Venezuela, Ecuador, Bolivia en Trinidad-Tobago — van de aanzienlijke stijging van hun inkomsten gebruik te maken om de ontwikkeling van de economisch achtergebleven landen te bevorderen. Naar zijn schatting zullen de vier landen dit jaar meer dan tien miljard dollar aan hun olie verdienen. Ze moeten daarom bijdragen aan de ontwikkelingshulp die de rijke geïndustrialiseerde landen verlenen, aldus Ortiz. (Reuter)

MIDDEN-OOSTEN

BAHREIN

EERSTE PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUW KABINET

Op 7 dec. 1973 vonden in Bahrein voor het eerst parlementsverkiezingen plaats, nadat daags tevoren de nieuwe grondwet in werking was getreden.

Deze constitutie was ontworpen door een subcommissie van het kabinet en vervolgens ter goedkeuring voorgelegd aan een constituerende raad, die bestond uit 20 door de regering benoemde leden (incl. leden van het kabinet) en 22 (op 1 dec. 1972) door het volk gekozen. De zitting van de raad was op 16 dec. 1972 formeel geopend door de heerser van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al Khalifa. In de raad namen mohammedaanse traditionalisten een overheersende positie in.
Artikel 2 van het goedgekeurde constitutionele ontwerp bepaalde dat Bahrein een ,,islamitische staat'' is, die de ,,Sjaria'' — de mohammedaanse Heilige Wet — als voornaamste bron van zijn wetgeving erkent. (Deze opvatting wordt door de stedelijke bevolking van Bahrein niet gedeeld.) Voorts erkende de grondwet gelijkheid van alle burgers voor de wet; de meerderheid van de constituerende raad leidde hieruit af dat ook de vrouwen kiesrecht moesten ontvangen, maar dit gebeurde niet. Ook werden in de grondwet vastgelegd de vrijheid van meningsuiting, pers- en gewetensvrijheid, de vrijheid van religieus geloof, de vrijheid om nationale vakbonden op te richten, verplicht gratis lager onderwijs en kosteloze medische verzorging alsmede de benoeming van een thesaurier die aan het parlement íniet het kabinet) verantwoording verschuldigd zou zijn.
Geen politieke partijen werden toegestaan. Het parlement bestaat uit 30 voor 4 jaar gekozen afgevaardigden en 14 door de heerser benoemde leden, nl. de kabinetsleden die ambtshalve zitting hebben.

Sjeik Isa bin Sulman al Khalifa.

De grondwet mag vijf jaar lang niet worden gewijzigd.

Om de 30 verkiesbare zetels werd gestreden door 114 onafhankelijke kandidaten. De 30.000 mannelijke kiezers gaven de voorkeur aan jongere, socialistische kandidaten (grotendeels juristen) die o.m. tegen de prijsstijgingen actie hadden gevoerd. Zo werden alle tien kandidaten van het linkse volksblok gekozen, terwijl traditionalistische notabelen — zoals de voorzitter, vice-voorzitter en secretaris-generaal van de constituerende raad — werden verslagen.
Op 16 dec. opende sjeik Isa de eerste zitting van het parlement.

Nieuw kabinet

Op 15 dec. 1973 was een nieuw kabinet gevormd van 14 leden. Sjeik Khalifa bin Sulman al Khalifa (broer van sjeik Isa) bleef premier. Ministers die hun portefeuille behielden waren o.a. sjeik Hamed bin Isa al Khalifa (defensie), sjeik Mohammed bin Moebarak al Khalifa (buitenlandse zaken) en Sayed Mahmoed Ahmed Alawi (financiën en economie). (NZZ, Le Monde, KCA)

(Vor. ber. pag. 637/2 - 1971)

IEMEN (N.)

BINNENLANDSE ONRUST. MUTATIE PRESIDENTIELE RAAD. UITSTEL UNIE MET ZUID-JEMEN. PREMIER AL-HIJRI AFGEZET. NIEUW KABINET ONDER IIASSAN MAMKI

Sinds het optreden van het kabinet van premier Abdallah al-Hijri op 31 dec. 1972 (pag. 63/2 - 1973) heeft Noord-Jemen een onrustige tijd doorgemaakt, wat geweten werd aan subversieve activiteiten vanuit Zuid-Jemen. Mede hierdoor werd de in het akkoord van Tripoli van 28 nov. 1972 (pag. 62/3 - 1973) overeengekomen vereniging van Noord- en Zuid-Jemen uitgesteld.

Kabinet Al-Hijri

Behalve premier Al-Hijri en de vier eerder genoemde leden (pag. 63/2 - 1973) bestond het kabinet uit 14 personen die de volgende portefeuilles beheerden:

Vice-premier belast met economische zaken - Hassan Makki*; verbindingen - Abdelatif Dhaifallah; financiën - Mohammed al-Jouneid (voorheen staatsminister voor ontwikkeling); onderwijs - Ahmed Jaber Afif; plaatselijk bestuur - Abdel Karim al-Arachi (voorheen schatkist); justitie - Ali Ben Ali al-Samman*: economie - Abdallah Abdel Majid al-Asnag; openbare werken - Abdallah al-Saadi; voorlichting - Ahmed Kassem Damhash; landbouw - Abdel Jabbar Moujahed; gezondheid - Mohammed Kaid al-Aghbari; staatsminister voor presdentiële en parlementszaken - Abdallah Hamran; staatsminister voor bevoorrading - Said al-Hakimi*; staatsminister - Salah al-Masri.
(* = nieuw)

Terechtstelling ,,saboteurs''

Op 6 mei 1973 deelde de regering mee dat ,,een sabotagenet'' was ontdekt, dat beoogde de staatsveiligheid te ondermijnen in samenwerking met een ,,buitenlandse mogendheid''. Meer dan 1.000 verdachten waren aangehouden.
Op 26 mei meldde het Egyptische persbureau *Mena* dat in de afgelopen 4 dagen ca. 30 personen waren gedood bij botsingen tussen Noordjemenitische troepen en stamleden in het grensgebied van Noord- en Zuid-Jemen bij de Noordjemenitische stad Baida. Tot de doden behoorde de gouverneur van het district. De gevechten zouden zijn begonnen toen veiligheidstroepen verscheidene saboteurs wilden arresteren.
Van de aangehouden ,,saboteurs'' werden tot aan 23 aug. minstens 44 personen ter dood veroordeeld en terechtgesteld, terwijl talrijke anderen gevangenisstraffen kregen opgelegd.

Op 19 mei werden drie personen te Sanaa door een speciale rechtbank ter dood veroordeeld en terechtgesteld. Vijf anderen kregen gevangenisstraffen (tot 10 jaar) en 25 personen werden vrijgesproken.
Op 21 juni werden acht personen, die wegens sabotage ter dood veroordeeld waren, in Sanaa door een vuurpeloton terechtgesteld.
Op 2 juli trof zes anderen hetzelfde lot.
Op 18 juli werden tien saboteurs ter dood veroordeeld en terechtgesteld; drie anderen kregen levenslang, vier werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 5 tot 13 jaar, en tien werden wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken.
Op 27 juli berichtte het dagblad Al Thawra te Sanaa dat kort tevoren 23 saboteurs waren gearresteerd in het gebied van Nadra bij de grens met Zuid-Jemen.
Op 22 aug. werden te Sanaa nog eens twaalf personen terechtgesteld, nadat premier Al-Hijri als waarnemend staatshoofd (president Abdel Rahman al-Iryani vertoefde in Syrië) hun doodvonnis had geratificeerd. De speciale rechtbank had twaalf andere beklaagden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 4 maanden tot levenslang en nog eens tien verdachten vrijgesproken. Allen behoorden tot een groep die kort tevoren was opgepakt.
Volgens Le Monde (23-8-'73) waren er echter tot aan 21 aug. in totaal reeds 32 personen terechtgesteld overeenkomstig de officiële gegevens, terwijl in de Libanese pers sprake was van de terechtstelling van ca. 100 tegenstanders van het bewind. Het Libanese weekblad Al Balagh maakte, aldus Le Monde, melding van het bestaan van een plan tot

„fysieke liquidatie" van tegenstanders en wees in het bijzonder op de „systematische massamoord op politieke gevangenen, vooral in de citadelgevangenis van Sanaa, waar tientallen lijken van gevangenen in putten zouden zijn verstopt.

Sjeik Othman vermoord. *Noman* lid presidentiële *raad*

Op 30 mei 1973 werd sjeik Mohammed Aii Ûthman (63), een van de drie leden van de presidentiële raad, in zijn woonplaats Taiz doodgeschoten door ,,indringers van over de grens" — aldus radio-Sanaa — die wisten te ontkomen.

De ministerraad onder voorzitterschap van Al-Iryani besprak de moord op 31 mei en verklaarde dat die onderdeel was van een ,,samenzwering" waarachter „een buitenlandse mogendheid" stak.

De Noordjemenitische regering weigerde een regeringsdelegatie uit Zuid-Jemen de begrafenis van sjeik Othman op 1 juni in Sanaa te laten bijwonen.

Op 19 nov. benoemde de raadgevende raad oud-premier Ahmed Mohammed Noman tot lid van de presidentiële raad als opvolger van Othman. In verband met die benoeming trad zijn zoon, Mohammed Ahmed Noman, op 5 dec. af als vicepremier en minister van buitenlandse zaken; hij werd op 9 dec. tot politiek adviseur van het staatshoofd benoemd.

Een speciaal tribunaal te Sanaa veroordeelde op 13 dec. 1973 acht mannen ter dood i.v.m. de moord op sjeik Othman. Vijf andere verdachten kregen levenslang, drie korte gevangenisstraffen en zeven werden vrijgesproken. Volgens AFP werden de acht ter dood veroordeelden dezelfde dag terechtgesteld.

Achtergronden

Over de binnenlandse ontwikkelingen in Noord-Jemen schreef L e M o n d e (1-6-'73) o a ,,Het plotselinge verdwijnen van sjeik Othman verbreekt een zeker evenwicht binnen de collegiale leiding van de republiek Het slachtoffer en kadi Iryani. het staatshoofd, vormden een tandem van liberale modernisten tegenover het derde lid van het triumviraat, kadi Hijri, de premier, een ultra-conservatief ."

L e M o n d e (23-8-'73) stelde ,,Kadi Al-Hijri, een overtuigd ioyalist die zich echter tenslotte bij de republiek aansloot, geniet de onvoorwaardelijke steun van Saoedi-Arabie, dat het merendeel van de stamhoofden bewapent en financiert. Hij beheerst bovendien de raadgevende raad (parlement) via diezelfde stamhoofden (die nl in het parlement de dienst uitmaken) en hij werkt nauw sainen met de chef van de generale staf, gen Hoessein al-Missouari Deze heeft zojuist het leger gezuiverd van het merendeel der republikeinse elementen — omstreeks 300 — en spant zich met behulp van Saoedi-Arabië in er een efficient gevechtsinstrument van te maken met het oog op een clefinitieve „uiteenzetting" met de marxistische ..broeders" van Zuid-Jemen, die de „Hijri-clan" onvermijdelijk acht . . ."

Maar, zo vervolgde L e M o n d e, voorlopig is het doel van de Noordjemenitische militairen ,het liquideren van de ondergrondse oppositie die zich heeft gevestigd in het zuidelijk deel van de republiek Dit verzet ( ) begint zich als een olievlek uit te breiden in het zogeheten centrale" gebied, d w z ten zuiden van de hoofdstad (Sanaa) tot aan de grens met de Democratische Republiek Jemen (Zuid-Jemen) Onlangs zijn represaille-operaties gesignaleerd tegen de ,,bevrijde dorpen , die zware verliezen onder de burgerbevolking teweeg brachten

Kadi Abdel Rahniaii al-Iryani heefi nooit zijn afkeer van deze bloedige repressie onder stoelen of banken gestoken ( ) Hij is van mening dat het probleem van hei gewanende volksverzet in de eerste plaats van politieke aard is en dat een modus vivendi mogelijk blijft met de guerrilleros van de Organisatie van revolutionaire verzetsstijders, in 1970 opgericht en die van het revolutionaire volksleger, in 1972 gevormd ..

Terwijl volgens de N Z Z (9-6-'73) de in Noord-Jemen opererende saboteur, hoogstwaarschijnlijk gewapende infiltranten, afkomstig uit Zuid-Jemen, zijn die minstens de steun van deze of gene factie van het Zuidjemenitische bewind genieten, wees het blad er tegelijk op dat Zuidiemenitische ballingen een leger van 5 000 man opleiden, waarschijnlijk met financiële steun van Saoedi-Arabie. Het aantal vluchtelingen uit het Zuiden, die in het Noorden verblijven, zou tot 700 000 zijn opgelopen, wat neer zou komen op meer dan de halve bevolking van Zuid-Jemen

Verslechterde *relatie* met *Zuid-Jemen.* Voortzettzng *uniebesprekingen*

Het optreden tegen de saboteurs en de moord op sjeik Othman verslechterden de toch al gespannen betrekkingen met Zuid-Jemen.

De vervanging van Mohsen al-Aini, een van de voornaamste architecten van het unie-akkoord, als premier door Abdallah al-Hijri, een vriend van Saoedi-Arabië, had de betrekkingen reeds geschaad.

Al-Hijri had kort na zijn ambtsaanvaarding Saoedi-Arabie bezocht om koning Feisal gerust te stellen over de uitvoering van het unie-akkoord van Tripoli van 28 nov. 1972 (pag. 62/3-1973), dat daar irritatie had gewekt, en hij had volgens een akkoord van 17 maart de bestaande grenzen tussen Noord-Jemen en Saoedi-Arabie officieel erkend.

In 1934 waren drie provincies in het noorden van Jemen — Najran, Assir en Jizan — door de Imam aan Saoedi-Arabië afgestaan. Dat akkoord was op 11 maart 1973 afgelopen, maar volgens de overeenkomst van 17 maart zag Noord-Jemen nu definitief van die gebieden af.

De Zuidjemenitische minister van voorlichting. Abdallah al-Khamri, beschuldigde „de reactionairen" van Saoedi-Arabië er op 19 maart van te volharden in hun pogingen het eenheidsakkoord te torpederen, terwijl hij bovendien het probleem van de ,,historische grenzen van Jemen" aan de orde stelde. In Zuid-Jemen werd de overeenkomst van 17 maart onverenigbaar verklaard met het eenheidsakkoord. Studenten uit N.- en Z.-Jemen hielden op 9 april zes uur lang de Noordjemenitische ambassade in Cairo bezet uit protest tegen de gebiedsafstand; op 13 april volgde een bezetting door Jemenitische studenten van de Noordjemenitische ambassade in Moskou.

Op 3 juni werd vanuit Sanaa bericht dat Noord-Jemen zich uit de gemeenschappelijke commissies met Zuid-Zemen wilde terugtrekken die de unie van beide landen moesten voorbereiden en dat het de gevolmachtigde van de Arabische Liga die als verbindingsman tussen beide Jemens fungeerde, Mounib al-Rifai, had verzocht zijn werkzaamheden te beëindigen. Twee Noordjemenitische missies brachten echter medio juni bezoeken aan de Golfstaten resp. Noord-Afrika en de Levant om 17 Arabische staten te verzekeren dat de regering van Noord-Jemen de geplande fusie met Zuid-Jemen zou voortzetten.

Op 13 sept. 1973 voerden president Al-Iryani van Noord-Jemen en president Salem Ali Rabyi van Zuid-Jemen te Algiers, waar zij de topconferentie van niet-gebonden landen bijwoonden (pag. 601 e.v.-1973), besprekingen.

Zij kwamen overeen dat de oorspronkelijk afgesproken termijn van één jaar voor de volledige vereniging van beide landen te kort was en daarom verlengd moest worden. Om een zo gunstig mogelijk klimaat voor het tot stand komen van de vereniging te scheppen moest volgens de staatshoofden een einde komen aan alle terreuracties en sabotagedaden in heel Jemen. Allen die voor dergelijke acties verantwoordelijk waren mochten onder geen enkele naam meer opereren en van niemand meer steun ontvangen; hun opleidingskampen moesten worden gesloten. (Zie ook pag. 63/2-1973)

Ontslag Al-Hijri. Nieuw kabinet *o.l.v.* Hassan Makki

Op 10 febr. werd premier Al-Hijri door president Al-Iryani van zijn ambt ontheven, en werd Hassan Makki, tot dan toe vice-premier speciaal belast met economische zaken, tot premier benoemd. Officieel

werd het ontslag van Al-Hijri gemotiveerd met een besluit van de republikeinse raad, nl. dat voortaan met het oog op de grondwettelijke verdeling der machten geen andere ambten meer door leden van de republikeinse raad mogen worden bekleed. Omdat de republikeinse raad grote waarde hechtte aan de medewerking van Al-Hijri in die raad als verantwoordelijk man voor bestuurs- en produktieaangelegenheden, had Al-Hijri zijn ambt van premier moeten neerleggen.
Volgens *Le* Monde (14-2) was het vertrek van de premier een nieuwe episode in de strijd tussen de liberale vleugel o.l.v. Al-Iryani en de ultra-conservatieve en pro-Saoedi-Arabische clan o.l.v. Al-Hijri. Om zich te distantiëren van de door Al-Hijri bedreven repressieve activiteiten zou Al-Iryani begin augustus 1973 naar Syrië zijn vertrokken en pas begin september in Sanaa zijn teruggekeerd, nadat hij de verzekering had ontvangen dat hij ,,carte blanche" zou krijgen om het land van de anarchie te verlossen. Hij zou toen aan vervanging van Al-Hijri door Al-Aini hebben gedacht, maar tenslotte voor een compromis in bovengenoemde vorm hebben gekozen.
Op 19 febr. arriveerde Al-Iryani voor een tweedaags staatsbezoek in Saoedi-Arabië. Bij zijn gesprekken in Riad met koning Feisal zou deze verdere economische steun aan Jemen afhankelijk hebben gesteld van de voorwaarde dat Al-Iryani tegenover Zuid-Jemen voldoende distantie zou bewaren.
De als gematigd progressief beschouwde Hassan Makki vormde op 3 maart een nieuw kabinet, dat als volgt is samengesteld:

Premier - Hassan Makki, openbare werken - gen Abdelatif Dhaifallah (voorheen verbindingen); verbindingen - Ahmed Abo Said (voorheen staatsminister voor ontwikkeling), voorlichtmg en hoger onderwijs - Mohammed Anaam Ghaleb *; justitie - Mohammed al-Hajji *; financien - Mohammed al-Jouneid; gezondheid - Mohammed Abdel Wadoud *; onderwijs - Ahmed Jaber Afif, economie - Ali Lufti al-Tor *; buitenlandse zaken - Abdallah Abdel Maid al-Asnag (voorheen economie), staatsminister voor presidentiele zaken - Abdallah Hamran: religieuze bezittingen - Abdallah al-Saadi; staatsminister - Salah al-Masri; plaatselijke cooperaties - Abdel Jabbar (Moujahed (voorheen landbouw), staatsminister voor ontwikkeling - Abdel Karim al-Iryani*; binnenlandse zaken - kolonel Hamoud Baidar*, sociale zaken en industrie - Mohammed Salem Bassendwa*; landbouw - Mashar al-Nader*, gemeentezaken - Ahmed al-Sahni*, bevoorrading - kolonel Yehia Moustapha Mosleh*. (* = geen leden vorige kabinet)
De nieuwe minister van binnenlandse zaken, kolonel Hamoud Baidar, kwam in de plaats van generaal Mohammed Ali Akwa, die in het begin van de zomer van 1973 afgetreden was.

Op 16 maart verzekerde premier Makki dat zijn regering het beleid i.z. de onderlinge Jemenitische relaties zou continueren. (Le Monde, *NZZ*, The Times, Financial Times, *FAZ*)

(Vor. ber. pag. 60/2 e.v.-1973)

KOEWEIT

GRENSGESCHIL MET IRAK ONOPGELOST

Het op 20 maart 1973 weer opgeleefde grensconflict tussen Koeweit en Irak is nog niet opgelost, al is een zekere ontspanning ingetreden.
Op die dag hadden Iraakse troepen de grenspost Al-Samita bezet (pag. 217-1973), en zij bleven daar ook na diverse Arabische bemiddelingspogingen.
Op 4 april 1973 verklaarde de Iraakse minister van buitenlandse zaken, Murtada Said Abdel Baki, in een interview met het Libanese weekblad Al Sayyad dat Iraks voorwaarde voor een definitieve grensregeling met Koeweit was dat dit land de eilandjes Bubiyan en Warba in het noorden van de Golf aan Irak moest afstaan. Hij zei: ,,Beide eilandjes zijn zeer belangrijk. Wij hadden ze kunnen bezetten en daarop Koewet kunnen zeggen dat onderhandeld moest worden. Maar wij overwegen zulke maatregelen jegens Koeweit niet".
Inmiddels hadden de Syrische, Egyptische en Libanese politici hun bemiddelingspogingen gestaakt; zij waren naar huis teruggekeerd. Alleen de leider van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO), Yasser Arafat, verleende zijn goede diensten en bracht tweemaal in één week bezoeken aan Bagdad en Koeweit, aldus de FAZ (6-4).
Op 5 april 1973 ontruimden de Iraakse troepen de grenspost Al-Samita en trokken zij zich van het grondgebied* van Koeweit terug, aldus *AFP*.
De ontruiming van Al-Samita werd op 8 april door staatsminister Abdel Aziz Hoessein van Koeweit bevestigd. Hij deelde tevens mee dat de besprekingen die een Iraakse delegatie o.l.v. minister Baki sinds 6 april in Koeweit gevoerd had niet de gewenste voortgang hadden gemaakt. Zij waren op 8 april afgebroken, al werd wel overeengekomen het overleg op korte termyn voort te zetten

Volgens The Financial Times (12-7 '73) had Koeweit voorstellen ingediend om het geschil op te lossen Uitgangspunt daarbij was dat Irak ermee in zou stemmen de grens met Koeweit te markeren en die formeel te erkennen Als tegenprestatie zou Koeweit dan volgens staatsminister Abdel Aziz Hoessein bereid zijn Iraks legitieme strategische belangen in het gebied te erkennen; in het bijzonder zou Koeweit genegen zijn om te onderhandelen over faciliteiten voor Irak in de omgeving van Umm Qasr en op het naburige Koeweitse eiland Warba
Koeweit stelde echter nadrukkelijk dat het nooit enig grondgebied aan Irak zou verpachten, niet op het vasteland, noch op Warba noch op Bubiyan Wel was het bereid tot onderhandelingen over de aanleg van een Iraakse pijpleiding over Koeweits grondgebied naar het diepe water voor de Koeweitse kust nabij Ahmadi, waar Koeweits eigen olie-,,terminals" liggen en waar Irak voor zichzelf terminals zou kunnen bouwen
Middels ,,faciliteiten" zou Irak het volgende plan willen verwezenlijken: het graven van een diep kanaal van Umm Qasr, waarbij de noordpunt van Warba doorsneden zou moeten worden Waarschijnlijk wenst Irak ook daar raketbases en luchtdoelgeschut te installeren om het kanaal te beschermen Bovendien zou het, omdat de wateren voor de kust te ondiep zijn voor de nieuwe generatie supertankers, belang hebben bij een terminal in diep water
De onmiddellijke Iraakse doelstellingen zijn het beschermen en versterken van Umm Qasr en het veilig stellen van een diep water terminal op Iraaks gebied als alternatief voor Shatt al Arab, de aan Perzië grenzende waterweg, die een constante bron van wrijving tussen Irak en Perzië vormt (zie pag 335/3-1969)
,,Iraks recht om zo'n terminal te vestigen en zijn vermogen om die te verdedigen zouden aanzienlijk verbeterd worden als het de controle over het eiland Bubiyan kon verwerven", alsdus The Financial Times

Op 20 aug. 1973 werd het overleg tussen Irak en Koeweit te Bagdad hervat, nu op hoger niveau. De Koeweitse delegatie werd geleid door sieik Jaber al Ahmad al Sabah, de premier en tevens kroonprins; de Iraakse vertegenwoordiging stond onder leiding van vicepresident Sadam Hoessein Takriti. Dit overleg werd op 22 aug. beeindigd zonder dat er een overeenkomst was bereikt. Volgens een gemeenschappelijk communiqué kwamen beide partijen overeen ,,nieuwe bijeenkomsten te houden om tot een definitief akkoord over het grensprobleem te geraken". Dit akkoord is inmiddels nog niet bereikt. (Le Monde, *NZZ*, Financial Times, *FAZ*)

(Vor. ber. pag. 217 - 1973)

* Volgens de NZZ (20-4-'73) trokken de Iraakse troepen zich niet terug van de eilandjes Warba en Bubiyan.

Uitgevers: B V. Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesang", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LOPEZ MICHELSEN PRESIDENT IN COLUMBIA

De presidentsverkiezingen in Columbia zijn gewonnen door de kandidaat van de liberale partij, de 60-jarige Alfonso Lopez Michelsen. Na telling van ca. 70% van de uitgebrachte stemmen, hleek dat Lopez Michelsen 2.100.606 stemmen had gekregen en de kandidaat van de conservatieve partij, Alvara Gomez Hurtado, 1.208.370 stemmen. Voorts hadden, volgens de voorlopige telling, de kandidaat van de ANAPO, Maria Eugenia Rojas 411.264 stemmen, Hernando Echeverry Mejio van de UNO (een linkse coalitiegroepering) 106.618 stemmen en de christen-democraat Hermes Duarte Arias 2015 stemmen.

Tegelijkertijd werden er op 21 april ook verkiezingen voor het parlement gehouden.

Op grond van de voorlopige uitslagen wordt de zetelverdeling als volgt: senaat (112 zetels): liberalen 66, conservatieven 38, ANAPO 7, communisten 1; Huis van afgevaardigden (199 zetels): liberalen 111, conservatieven 61, ANAPO 19 en communisten 3. Van 5 zetels in het Huis van Afgevaardigden is de verdeling nog niet bekend. De liberalen hebben met 56% van de zetels in de twee kamers een ruime meerderheid om de door Lopez Michelsen aangekondigde plannen en hervormingen ten uitvoer te brengen.

Met de verkiezingen kwam een eind aan een politiek pact dat zestien iaar geleden na een burgeroorlog door de traditioneel dominerende conservatieve en liberale partijen was gesloten. Daarbij kwamen zij overeen elkaar niet te bestrijden om het presidentschap, dat derhalve beurtelings in ambtstermijnen van 4 jaar door een conservatief en een liberaal werd uitgeoefend.

Een bepaling betreffende gelijke verdeling van regeringsfuncties op alle niveaus tussen beide partijen blijft tot 1978 van kracht, zodat de handen van de nieuwe president in dat opzicht nog gebonden zijn. Lopez Michelsen volgt de conservatieve president Misael Pastrana Borrero op.

De liberale oud-president Lleras Restrepo bepleitte vorig jaar tevergeefs een voortzetting van het pact met de conservatieven, maar zijn partij ging niet op dit voorstel in waarna Lleras zich uit de politiek terugtrok.

Maar eind maart deed hij een Oproep om te stemmen voor de liberale kandidaat, zijn vroegere minister van buitenlandse zaken, die nu met absolute meerderheid de verkiezingen heeft gewonnen. Deze 60-jarige grootgrondbezitter en advocaat is de zoon van de liberale president Lopez Pumarejo. In het begin van de jaren zestig richtte deze de .,revolutionaire liberale beweging" op, een dissidente groep die al snel verwaterde en tenslotte weer opging in de liberale partij. Nu heeft Lopez, om van zijn verkiezing verzekerd te zijn, een akkoord gesloten niet de behoudende vleugel van de partij.

Als vertegenwoordiger van een modernere sector van de bourgeoisie is hij voorstander van het uitvoeren van een aantal reformistische maatregelen, waaronder de opbouw van een nieuwe economische structuur, een betere verdeling van het nationale inkomen, enige staatsinterventie in het economische leven, versterking van de vakbonden en intensivering van de landhervorming, die tot nu toe volledig heeft gefaald en voornamelijk de grootgrondbezitters heeft bevoordeeld.

Het cruciale agrarische probleem denkt hij echter niet volgens sociale, maar volgens technische, criteria op te lossen.

De eigenlijke verliezer van de verkiezingen is de Alianza Nacional Popular (ANAPO). De ANAPO, onder leiding van Maria Eugenia Rojas de Moreno, dochter van ex-dictator Rojas Pinilla, is met een tot ca 10% geslonken stemmenaandeel, sterk teruggevallen In 1970 behaalde de partij, met Rojas Pinilla als presidentskandidaat nog meer dan 35% van de stemmen (pag 257-'70) waarmee de exdictator bijna evenveel stemmen had behaald als de officiële regeringskandidaat. Volgens de aanhangers van Rojas Pinilla is er toen sprake geweest van fraudering bij het tellen der stemmen, waardoor hun leider het presidentschap is ontgaan.

Het verval van deze uit ontevreden liberalen en conservatieven gevortnde groep begon al twee jaar geleden. Toen werden er lokale verkiezingen (pag. 417 - 1972) gehouden waarbij de partij van Rojas Pinilla sterk aan kracht bleek te hebben ingeboet.

De oorzaak van dit alles is niet alleen het ontbreken van een duidelijk ideologisch uitgangspunt, maar, wat voor Columbia zeer belangrijk is, het niet traditioneel geworteld zijn.

Volgens de NZZ (27-4) is Columbia met deze verkiezingen, weer teruggekeerd tot de traditionele krachtenverhouding uit de vijftiger en zestigerjaren.

Volgens het *NRC/H'blad* (23-4) is er met deze verkiezingen weinig veranderd. Het blad licht dit als volgt toe:

Al tientallen jaren zijn het steeds dezelfde namen die het politieke leven in Columbia beheersen. Een sprekend voorbeeld van die continuïteit vormen de namen van de drie belangrijkste kandidaten voor de presidentsverkiezingen van afgelopen zondag. Alle drie zijn kinderen van vroegere presidenten.

De concentratie van economische macht in Columbia gaat hand in hand met die van politieke macht. Deze is in handen

V.l.n.r. de kandidaten Gomez Hurtado, mevr. Rojas en Lopez Michelsen.

van beide traditionele partijen: conservatieven en liberalen. De conservatieven vertegenwoordigen in principe de belangen van de grootgrondbezitters en d? liberalen die van de handel en de industriële bourgeoisie. Maar de belangen zijn zo verweven dat de accentverschillen tussen het progressieve en conservatieve deel van de bourgeoisie dwars door beide partijen heenlopen.

De wezenlijke belangeneenheid van conservatieven en liberalen bleek onverduidelijk bij het sluiten van het akkoord van Sitges in 1957 aan het eind van een burgeroorlog die honderriduizrnden mensen het leven hcef? gekost. Daarmee werd he: Nationale Front geboren. Dankzij dit front werd de macht grondwettelijk gemonopoliseerd door de twee traditionele partijen. Afwisselend zou een liberaal en een conservatief tot president worden gekozen waarbij de ene partij de kandidaat van de partij die aan de beurt was zou steunen. Alle bestuursfuncties zouden onder conservatieven en liberalen gelijkelijk worden verdeeld.

De verkiezingscampagne

In de verkiezingscampagne beloofde de nu gekozen Lopez Michelsen, zoals boven vermeld, verbeteringen in de sociale structuur.

Zijn voornaamste tegenstander Gomez, zoon van de conservatieve president Laureano Gomez (1950-1953), een fervent voorstander van het Braziliaanse ontwikkelingsmodel. Als exponent van de meest traditionele oligarchie heeft hij een absoluut respect voor het particuliere eigendom. Hij werpt zich op als de spreekbuis van iedereen die bang is iets te verliezen, al is het nog zo klein. Zijn economisch recept bestaat uit een verhoging van de produktie waardoor er meer kan worden geëxporteerd. Hij is tegen de, hoewel onlangs geliberaliseerde, beperkende maatregelen voor buitenlandse investeringen in het kader van de Andesmarkt en tegen de uitbreiding van de handel met de communistische landen.

De dochter van oud-president generaal Rojas Pinilla (1953-1957) trad in het veld namens de door haar vader opgerichte Nationale volksalliantie (ANAPO), een veelkleurige populistische beweging die op volmaakt onduidelijke wijze het ,,socialisme op zijn Columbiaans" zegt na te streven. In de ANAPO zijn sectoren van de bourgeoisie, de middenklasse, het proletariaat en het sub-proletariaat vertegenwoordigd. Hoewel deze partij de beste basisorganisatie heeft, is ze na de fraude van 1970 sterk teruggevallen.

Andere punten uit het programma van de ANAPO waren. verbreking van de banden met de VS, en hervatting van de betrekkingen met Cuba, socialisering van de produktiemiddelen en het onderwijs, radicale belastinghervormingen en huisvesting, land en onderwijs voor de boerenstand.

De linkse kandidaat Echeverry (UNO) verzette zich tegen ,,Noord-Amerikaans neo-kolonialisme en was voor nationalisatie, landbouwhervorming en stadsplanning.

Over de sociaal-politieke achtergrond, waartegen de verkiezingen zich afspeeiden, het volgende, vnl. ontleend aan *De Tijd:*

De machtsverhoudingen in de economie illustreren de realiteit van de democratie op zijn Columbiaans. Een vijfde deel van de bevolking beschikt over zeventig procent van het nationale inkomen. In de snel groeiende industriële sector hebben nog geen twintig ondernemingen, waarvan de meeste innige banden hebben met buitenlandse, vooral Noordamerikaanse, belangen, 85% van het totale kapitaal in handen en nemen 75% van de produktie voor hun rekening. 70% van de aandelen is in handen van niet meer dan een ½% van de aandeelhouders. Multinationale ondernemingen beheersen 65% van de economie. Zo zijn er nog veel meer cijfers te noemen die de verregaande economische machtsconcentratie in Columbia aangeven.

Men moet zich dan ook niet verkijken op de optimistische cijfers over de groei van de economie in 1973. Het bruto nationaal produkt groeide met 8%, het inkomen per hoofd nam toe met 5%, voor het eerst sinds zestien jaar was er een overschot op de handelsbalans van $ 100 mln, de buitenlandse reserves bereikten een recordhoogte van $ 480 mln. Zonder een rechtvaardiger inkomensverdeling accentueert de groei van de economie alleen maar de bestaande maatschappelijke ongelijkheid.

De sociaal zwakken zijn het grootste slachtoffer van een mondiaal fenomeen dat zich ook in Columbia manifesteert: de inflatie. In 1943 stegen de prijzen gemiddeld met 25% en die van levensmiddelen met minstens 31%; volgens andere berekeningen liggen die percentages nog hoger. Dat betekent dat het leven in Columbia vorig jaar evenveel duurder is geworden als in de daaraan voorafgaande achtien jaar te zamen. In de eerste twee maanden van 1974 is een ongekend inflatiepercentage gehaald van 6,5.

De monetaire maatregelen van de regering-Pastrana om de inflatie te bestrijden, hebben kritiek gekregen van de machtige organisatie van industriëlen ANDI. Maar het lijdt geen twijfel dat in een land waarin de sociale verworvenheden (minimumloon, achturige werkdag, sociale verzekeringen, stakingsrecht en dergelijke) vaak dode letters zijn, de inflatie het hardst aankomt bij minder draagkrachtige bevolkingsgroepen dan de ANDI. Driekwart van de werkende bevolking verdient minder dan honderd gulden per maand.

Het analfabetisme is 37,7%, op het platteland voltooit niet meer dan 3% van de leerlingen de lagere school. De werkloosheid bedroeg in 1973 volgens officiële cijfers 6,3%; in werkelijkheid beloopt de open of verkapte werkloosheid 25%. De helft van de beroepsbevolking is werkzaam op het platteland, althans in theorie, want twee miljoen boeren hebben in het geheel geen grond.

Over de economische mogelijkheden van Columbia schreef *The Financial* ***Times*** (17-4) o.a.:

Columbia is rijk aan steenkool en aardolie. De kolenreserves worden geschat op 10 tot 40 miljard ton, meer dan de helft van het totaal voor Latijns-Amerika.

Kleine hoeveelheden worden uitgevoerd naar omliggende landen, maar het grootste gedeelte blijft onontgonnen.

De spectaculaire stijging van de steenkoolprijzen heeft de internationale belangstelling voor de reusachtige Columbiaanse reserves verhoogd. De regering heeft twee ontwerp-overeenkomsten in overweging, maar goedkeuring in hun oorspronkelijke vorm lijkt onwaarschijnlijk. Het ontwerpcontract met Peabody is gekritiseerd door het ministerie van mijnbouw vanwege de buitengewone voordelen die het aan deze dochteronderneming van Kennecott zou bieden. Nog heviger zijn de protesten tegen het project tot uitvoer van 100 miljoen ton steenkool voor cokesbereiding naar Brazilië, te beginnen in 1977.

Zij komen vooral van Fedecarbon, een federatie van de 1300 kleine en middelgrote ondernemingen die het grootste deel van de huidige Columbiaanse kolenproduktie (drie mln ton per jaar) verzorgen. Fedecarbon vreest dat Siderbras, de Braziliaanse staalonderneming die he: contract wil sluiten, aan Columbia alleen de mindere soorten steenkool zal overlaten. Columbia heeft echter behoefte aan de stalen produkten welke Siderbras in ruil voor de steenkool belooft, zodat het project vele voordelen biedt. Het ontwerpcontract heeft ook verontwaardiging gewekt omdat het tegenover duidelijk omschreven Columbiaanse verplichtingen slechts vage Braziliaanse toezeggingen stelt. Het toonaangevende dagblad te Bogota heeft het als het ,,contract der ongelijkheid" bestempeld.

Guerrilla

Verschillende groepen in de Columbiaanse samenleving zijn in beweging gekomen om een uitweg te zoeken uit deze vastgelopen maatschappijstructuur. Die protesten lopen uiteen van gewapend verzet door de drie guerrillabewegingen ELN (castristisch), FARC (Moskou-communisten) en EPL (Peking-communisten), via voortdurende stakingen van groepen arbeiders, studenten, onderwijzers, buschauffeurs, artsen en andere tot de massamobilisatie van boeren door de boerenbond ANUC, die nu 2 5 miljoen leden heeft.

De ANUC, opgericht als een overheidsinstantie ter kanalisering van de landhervorming, is intussen ver boven de reformistische plannen van zijn stichter Lleras Restrepo uitgegroeid. De regering heeft dan ook de subsidie ingetrokken en de oprichting van een ,,tegen-ANUC" gestimuleerd, die geleid wordt door kleine en middelgrote landeigenaars.

De uitroeiing van de guerrilleros en de overgave of de dood van de belangrijkste leiders is al vele malen door de militaire autoriteiten aangekondigd, en even zoveel keren door de feiten weersproken. De

schermutselingen zijn de laatste maanden weer fel opgelaard, waarbij over en weer tientallen ooden en gewonden zijn gevallen Onder de doden zijn de beide broers van de legendarische leider van de ELN, Fabio Vacquez Castano, die volgens sommige berichten door medeguerrilleros van zijn leidersfunctie zou zijn ontheven.

Februari zou voor het leger ongekend succesvol zijn geweest: 51 guerrillastrijders zouden in die maand zijn gedood, gewond of gevangen genomen of zouden zich hebben overgegeven. In niaart werd de dood gemeld van de Spanjaard Domingo Lain, na de in 1966 gedode Caniilo Torres de tweede priester-guerrillero die streed in de gelederen van de ELN. Over zijn dood zijn echter twijfels gerezen toer? de autoriteiten weigerden zijn lijk uit te leveren en zijn broer. die daarvoor uit Spanje was overgekomen, arresteerden.

Een nieuwe guerrillabeweging heeft de laatste tijd van zich doen spreken: de Beweging van de 19de april (M-19), genoemd naar de datum van de presidentsverkiezingen in 1970 waarop door fraude, zoals nu algemeen wordt aangenomen, de triomf ontging aan de populistische leider Rojas Pinilla. M-19 ontvreemdde het zwaard van de Zuidamerikaanse bevrijdingsheld Simón Bolivar en liet op de museummuur de tekst achter: Bolivar, je zwaard keert terug tot dc strijd.

Amnestie

De liberale presidentskandidaat Lopez Michelsen heeft de guerrillastrijders amnestie beloofd als hij wordt gekozen. Een dergelijke belofte is ondenkbaar als Lopez niet tevoren de instemming heeft gehad van het leger. Daardoor worden de speculaties aangewakkerd over mogelijke ,,peruanistische" tendensen in het leger ook al gaat de campagne op leven en dood tegen de guerrilla onverminderd door.

Levensbeschrijving Lopez *Michelsen*

De nieuwe president Aifonso Lopez Michelsen is een zoon van Alfonso Lopez Pumarejo, die in 1934 en **1942** het land als president regeerde. Hij is 61 jaar.

Na een middelbare opleiding te hebben gevolgd in Parijs, aan de Franse school in Londen en aan een instituut in Brussel ging Lopez Michelsen rechten studeren in Eogota. Hij voltooide deze studie aan de universiteit van Chili.

Hij is specialist op het gebied van het constitutionele recht, terwijl hij voorts werkzaam is geweest als journalist en schrijver. Hij spreekt vloeiend Frans en Engels. Driemaal werd hij in het parlement gekozen. Voorts was hij de oprichter van de Liberale Revolutionaire beweging. Van 1968 tot 1970 was hij minister van buitenlandse zaken.

De nieuwe president, de vijftiende van Columbia, volgt op 7 aug. Misael Pastrana op. De bestrijding van de inflatie vormt zijn voornaamste doel. Volgens zijn program zal hij streven naar samenwerking tussen werkgevers, werknemers en regeringcvertegenwoordigers. ,,Wij moeten van Columbia een soort Japan van Zuid-Amerika maken", heeft hij gezegd. Wat de landbouwhervorming betreft zal hij het werk van de liberale regeringen voortzetten. .,Als de landbouwhervorming niet tot enige verbetering in de verdeling van de grond leidt, is het niet onmogelijk dat de grondeigenaren tenslotte hun land zullen verliezen zonder enige schadeloosstelling", aldus de nieuwe president.

WEST-EUROPA

BELGIË

MINDERIIEIDSKABINET GEVORMD

Op 25 april werd het kabinet-Leburton, dat steunde op een coalitie van christelijken. socialisten en liberalen, op 26 jan. 1973 in functie trad en sedert 19 jan. 1974 demissionair was, opgevolgd door een christelijk-liberaal minderheidskabinet, voorgezeten door het CVP-kamerlid Leo Tindemans, vice-premier in de vorige regering.

Het nieuwe kabinet telt 10 nederlandssprekende en 9 franssprekende ministers, 4 nederlandssprekende en 2 franssprekende staatssecretarissen. De verdeling per partij is: 9 CVP, 7 PSC, 5 PVV en 4 PLP.

Twee ministers, De Saeger (CVP) en Oleffe (PSC), zetelen niet in het parlement.

Het is voor het eerst sinds 1958 dat er in België een minderheidskabinet* werd gevormd. De nieuwe regering beschikt echter wel over een meerderheid in de senaat.

Informatie Van Elslande

Het formatieberaad werd voorafgegaan door een korte verkenningsronde, uitgevoerd door minister Van Elslande, die op 15 maart door de koning met een informatieopdracht werd belast (pag. 177/1) en diverse coalitieformules begon uit te testen. Op hetzelfde ogenblik bracht het weekblad De Vlaamse Elsevier een interview van CVP-voorzitter W. Martens, waarin die o.m. zei: ,,Principieel ben ik voorstander van een coalitie met de socialistische partij, maar de huidige leiding van de BSP beantwoordt niet aan de idealen, die de ontvoogding van de grote massa nastreven. De BSP is geen waarachtige socialistische partij, omdat haar leiding zich niet bekommert om de werkelijke emancipatie van de kleine man".

* Het homogeen christelijke kabinet-Eyskens kreeg op 3 juli 1958 het vertrouwen van de Kamer dank zij de jastemmen van drie leden der oppositie (de liberalen Van Glabbeke en Lahaye en het VU-lid Van der Elst). Het begon onmiddellijk met onderhandelingen over het schoolprobleem, die na het zomerreces leidden tot de afsluiting van het schoolpact. Op dat ogenblik werd het kabinet verruimd door de toetreding van de liberalen, waardoor het over een gewone parlementaire meerderheid ging beschikken.

Tindemans formateur

Op 21 maart overhandigde Van Elslande zijn rapport aan de koning, die dezelfde dag vice-premier Tindemans verzocht een regering te vormen, en zulks ,,gelet op de nationale en internationale toestand, zo spoedig mogelijk". Tindemans aanvaardde de opdracht onmiddellijk en begon aan het opstellen van een ontwerp-programma, dat hij op 25 maart voorlegde aan de christen-democraten, de socialisten en de liberalen. Aan de pers verklaarde de formateur dat hij eerst de kansen van een driepartijenkabinet wenste te onderzoeken.

In zijn oniwerp-programma (een 10 blz. tellende nota, „Krachtlijnen van een regeringsbeleid" getiteld) legde Tindemans de klemtoon op de sociaal-economische problemen, vooral op de bestrijding van de inflatie, de beveiliging van de tewerkstelling, het industrieel overheidsinitiatief, het energiebeleid. In het tweede gedeelte, dat handelde over de staatshervorming, stelde de formateur voor het probleem van de gewestvorming toe te vertrouwen aan een werkgroep, waarin alle parlementsfracties zouden zijn vertegenwoordigd.

In CVP/PSC-kringen werd direct positief gereageerd op de nota. In liberale kringen bleek men ,,prettig verrast" te zijn door de poging van Tindemans opnieuw een driepartijenregering te vormen, maar verborg men zijn scepticisme niet.

Het socialistische partijbureau noemde de nota vaag en onvolledig en zei dat ze niet genoeg elementen bevatte om een vruchtbare dialoog te beginnen. Het bureau betreurde vooral het ontbreken van voorstellen i.v.m. enkele fundamentele knelpunten, zoals de abortuskwestie. Het bureau bleek niettemin bereid om verder te praten.

In de rand van het formatieberaad werd opgemerkt dat op 26 maart de algemene raad van de socialistische partij het optreden van de eigen BSP-ministers afkeurde, die op 25 maart ingestemd hadden met een verhoging van de olieprijzen (zie pag. 221/3). De algemene raad schaarde zich aldus aan de zijde van het linkse vakverbond, wat werd uitgelegd als een verstrakking van de partijlijn en als een overwinning van de radicale fractie die, mede onder invloed van de secretarisgeneraal van het vakverbond, G. Debunne, de BSP voor een tijdlang in de oppositie wenste te zien gaan. Op 27 maart deelde de liberale

PVV/PLP-leiding mee, dat zij bereid was, op basis van de ,,krachtlijnen", te onderhandelen over de vorming van een drieledige coalitie. Dezelfde dag liet de socialistisclie partijleiding echter weten, dat zij weigerde met de liberalen te regeren. De socialistische partijpers lichtte die beslissing nader toe: „De verkiezingen werden niet uitgelokt om aan het hoofd van een drieledige regering een socialistische premier te vervangen door een christendemocraat."

Verder wees de BSP-pers op de grote verschillen i.z. doctrine en programma tussen socialisten en liberalen.

Christelijk-socialistisch overleg mislukt

Tindemans besloot daarop het formatieberaad uitsluitend met de socialisten voort te zetten, omdat alleen een kabinet van CVP/PSC en socialisten over een gewone parlementaire meerderheid in beide Kamers kon beschikken. Waarnemers voorspelden dat de roomsrode onderhandeling zeer moeilijk zou zijn, omdat zowel de socialistische voorzitter Cools als CVP-voorzitter Martens aangekondigd hadden ,,ongenadig hard" te zullen zijn. Het gesprek begon op 1 april. De BSP-delegatie bleek ook voorstander van een oppositiekoers, als de kamerleden J. M. Dehousse en L. Hurez, te bevatten, wat het scepticisme m.b.t. het welslagen van de onderhandeling nog deed toenemen. Van zijn kant liet de liberale vice-premier De Clercq op een PVV-vergadering doorschemeren, dat nog andere coalities dan een CVP/PSC-BSP-kabinet mogelijk waren, aangezien er bij de z.g. regionale partijen (Volksunie, Rassemblement Wallon en Front der Franstaligen) bereidheid genoteerd was om eventueel een minderheidskabinet van CVP/PSC en liberalen te steunen, dat zou beloven de gewestvorming snel door te voeren. Inmiddels had de formateur, op verzoek van de socialisten, zijn ontwerp-programma aangevuld met diverse teksten betreffende de knelpunten, die het bestaan van het demissionaire kabinet-Leburton overschaduwd hadden. Na een paar dagen liep het beraad vast op vier punten: de vorming van de gewestraden: de pluralistische school; de abortus; het industriële overheidsinitiatief.

Tindemans slaagde er wel in, dank zij nieuwe voorstellen, het gesprek gaande te houden, maar telkens wanneer de socialistische onderhandelaars hun partijbureau gingen raadplegen, keerden zij met nieuwe bezwaren naar het overleg terug. Tegenover de bereidheid van Vlaamse socialisten, als minister Claes en kamerlid W. Geldolf, om een akkoord na te streven, stond de opvallende stugheid van de fransprekende socialisten.

Op 8 april deelde de formateur aan de pers mede dat. ondanks de schijnbare kansen op een overeenkomst, een akkoord nog altijd niet binnen het bereik was gekomen.

Op 9 april gaf hij, na het zoveelste onvruchtbare gesprek, door de vier voorzitters, Martens (CVP), Nothomb (PSC), Cools (PSB) en Van Eynde (BSP), te verstaan dat een akkoord over de pluralistische school blijkbaar niet mogelijk was. (De CVP/PSC was bereid experimenten met die school te aanvaarden, maar verwierp de socialistische stelling dat, waar een pluralistische school bestaat, ipso facto de vrije keuze van de ouders gewaarborgd is en een katholieke school overbodig wordt.)

De koning ontbood daarop achter elkaar de vier voorzitters, in een laatste poging om het christelijk-socialistische overleg te redden. Op 10 april werd het gesprek inderdaad hervat, maar in de nacht van 11 op 12 april sprongen de onderhandelingen definitief af op de kwestie van de gewestvorming. (De socialisten stelden dat er drie gewestelijke assemblees dienden te komen, samengesteld uit rechtstreeks verkozen leden, en drie regionale executieve organen. De CVP verwierp dat voorstel, omdat het volgens haar zou leiden naar een federalisme met drie delen — Vlaanderen, Wallonië, Brussel — en de werking van de nationale instellingen zou ontredderen.)

Over ettelijke andere punten van het beraad was overigens ook verschil van mening blijven bestaan.

Op 12 april deelde de formateur mede, dat hij nu ging onderhandelen met de liberale PVV/PLP, met het oog op de vorming van een minderheidskabinet. Hij voegde eraan toe dat contacten met de regionale partijen hem nutteloos leken: ,,Uit de nota van informateur Van Elslande en uit mijn eerste gesprekken met de voorzitters van die partijen moet ik besluiten dat zij — tenzij ze inmiddels van gedachten zijn veranderd — niet in de regering willen treden."

Het paasweekeinde zorgde echter voor een andere wending in het formatieberaad. Op 13 april verklaarde H. Schiltz, voorzitter van het partijbureau van de Volksunie, dat zijn partij niet afkerig stond van regeringsdeelneming en bereid was te praten over de vorming van een meerderheidskabinet. Dezelfde dag publiceerde De Standaard een gesprek met Schiltz, waaruit bleek dat de standpunten van de Volksunie i.v.m. de vier knelpunten dicht bij die van christen-democraten en liberalen lagen. Ook op 13 april haakte PVV-voorzitter Grootjans in op de verklaringen van Schiltz: ,,Alvorens een minderheidskabinet wordt gevormd, moet worden nagegaan of geen meerderheidsregering mogelijk is."

Op 15 maart bevestigde het partijbestuur van de VU dat het bereid was te onderhandelen. Dezelfde dag nog liet Tindemans weten, dat hij met die partij contact zou nemen.

Op 16 maart begon de onderhandeling tussen CVP/PSC en PVV/PLP. Tindemans ontving afzonderlijk, voor een eerste gedachtenwisseling, de voorzitter van de VU en ook kamerlid Fr. Perin, voorzitter van het Rassemblement Wallon, die intussen ook belangstelling had doen blijken voor een gesprek.

Uit dat contact met de regionale partijen maakte de formateur op, dat er inderdaad mogelijkheden aanwezig waren om de onderhandelingen te verruimen. Na enige aarzeling vanwege de franstalige christen-democraten, die hun voorkeur voor een hervatting van het gesprek met de socialisten niet verborgen, werd overeengekomen een ,,conclaaf" te organiseren van christendemocraten, liberalen en regionale partijen, op het historische kasteel Ter Ham te Steenokkerzeel, bij Brussel.

Conclaaf te Steenokkerzeel met regionale partijen

Die conferentie, voorgezeten door de formateur, begon op 19 april om 10 uur en eindigde op 20 april om Y uur. Tijdens het 23 uur durende overleg, dat de onderhandelaars volledig van de buitenwereld afsloot, kwam het tot een vrij fundamentele discussie over het probleem van de staatshervorming. De partijdelegaties werden het in wezen eens over een nieuwe formule van regionalisering, inzonderheid wat de samenstelling, de bevoegdheden en de financiële middelen van de gewestraden betreft. Van wezenlijli belang was het eensgezinde besluit om de Vlaamse en de Waalse gewestraden samen te stellen uit de

Het conclaaf te Steenokkerzeel. Op de achtergrond: formateur Tindemans, omringd door zijn kabinetschef J. Grauls (aan de rechterzijde van Tindemans) en door CVP-voorzitter Martens
Rechts op de voorgrond de delegatie van de Volksunie: Schiltz, Jorissen en Van der Elst.

senatoren van Vlaanderen resp. Wallonië, de Brusselse gewestraad uit de senatoren van de Brusselse agglomeratie, aangevuld door de helft van de agglomeratieraad.
Het kwam nochtans niet tot een algemeen akkoord, omdat de Vlaamse onderhandelaars van CVP, PVV er. VU, die 'n blok vormden, het niet eens konden worden met de fransprekende Brusselaars van het FDF en de PSC over de afbakening van het Brusselse gewest. Van franstalige zijde werd weliswaar de idee losgelaten van een referendum in het Brusselse randgebied over de eventuele aansluiting bij Brussel, maar bleef men toch aandringen op de eenzijdige aanhechting van een aantal wijken van Vlaamse randgemeenten; van Vlaamse zijde werd gesteld dat er enkel sprake kon zijn van ,,beperkte, evenwichtige en wederzijdse grenscorrecties aan een gewest dat moet samenvallen met de huidige agglomeratie van de 19 gemeenten". Beide standpunten leken uiteindelijk niet te verzoenen.
Het conclaaf van Steenokkerzeel kreeg grote aandacht in de pers, waar vooral gewezen werd op het belang van die eerste, ,,historische" ontmoeting tussen de z.g. traditionele partijen en de regionale partijen, welke laatsten tot dan toe steeds buiten iedere onderhandeling over een regeringsvorming waren gehouden. Ook werd betoond, dat het voor de eerste keer was gekomen tot een onderhandeling ,,van gemeenschap tot gemeenschap" over de structuur van de staat.

Ondanks het ogenschijnlijk mislukken van het gesprek en het uitblijven van een akkoord, werd de volgende dagen, vooral door de liberalen, de regionale partijen en ook de CVP, aangedrongen op een spoedige hervatting van de discussie. gelet op het positieve klimaat dat het conclaaf gekenmerkt had. Ook werd met nadruk gezegd, dat de punten die verworven werden (samenstelling, bevoegdheden en middelen van de gewestraden) niet meer mochten worden losgelaten, en dienden te worden verwerkt in het toekomstige regeerakkoord. Alleen van socialistische zijde werd heftige kritiek geuit op het gesprek met de ,,separatisten" van VU en FDF/RW.
Na afloop van het conclaaf zei formateur Tindemans dat hem nu enkel de vorming van een minderheidskabinet van christelijken en liberalen overbleef.

Christelijk-liberale coalitie

Na een laatste onderhandeling over de overblijvende punten was het inderdaad zo ver. Op 22 april werden de delegaties van CVP/PSC en PVV/PLP het eens over een ontwerp-regeerakkoord, dat op 23 april aan de partij-instanties ter goedkeuring werd voorgelegd.
De uitgebreide partijraad van de CVP, waar voorzitter Martens hard uitviel tegen de socialisten ,,die geevolueerd zijn tot een oppositiepartij, gedomineerd door een Waalse linkervleugel, en momenteel niet bekwaam om regeringsverantwoordelijkheid te dragen", keurde het regeerakkoord nagenoeg eenparig goed.

De nieuwe regering

Ministers

Leo Tindemans (CVP)	Eerste-minister en voorzitter van het sociaal-ecoilomische kernkabinet
Paul Vanden Boeynants (PSC)	Landsverdediging en Brusselse zaken
Willy De Clercq (PVV)	Financiën
Renaat Van Elslande (CVP)	Buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking
Jos De Saeger (CVP)	Volksgezondheid en gezin
Placied De Paepe (CVP)	Sociale Voorzorg
Herman Vanderpoorten (PVV)	Justitie
Michel Toussaint (PLP)	Buitenlandse handel
Charles Hanin (PSC)	Binnenlandse zaken
Alfred Califice (PSC)	Tewerkstelling en Arbeid. Waalse zaken
Albert Lavens (CVP)	Landbouw
Jean-Pierre Grafe (PSC)	Franse Cultuur
Jos Chabert (CVP)	Verkeer
Louis Olivier (PLP)	Middenstand
Antoine Humblet (PSC)	Nationale opvoeding (Fr.)
Jean Deîraigne (PLP)	Openbare werken
Andre Oleffe (PSC)	Economische zaken
Rika de Backer-Van Ocken (CVP)	Nederlandse Cultuur en Vlaamse zaken
Herman De Croo (PVV)	Nationale opvoeding (Ned.)

Staatssecretarissen

Luc Dhoore (CVP)	Streekeconomie, ruimtelijke ordening en huisvesting (Ned)
Louis D'Haeseleer (PVV)	Openbaar ambt (toegevoegd aan de eerste-minister)
Claude Hubaux (PLP)	Streekeconomie, ruimtelijke ordening en huisvesting (Fr)
Karel Poma (PVV)	Leefmilieu (toegevoegd aan de eerste-minister)
Gaston Geens (CVP)	Begroting en wetenschapsbeleid (toegevoegd aan de eerste-minister)
Henri-François Van Aal (PSC)	Toegevoegd aan de minister van buitenlandse zaken

De nieuwe regering. Zittend v.l.n.r. Vanderpoorten, Van Elslande, Vanden Boeynants, mevr. De Backer, premier Tindemans, De Clercq, Toussaint, De Saeger, Califice.
Staande v.l.n.r.: De Paepe, Geens, De Croo, D'Haeseleer, Defraigne, Humblet, Olivier, Grafé, Chabert, Lavens, Poma, Van Aal, Hubaux, Dhoore, Oleffe en Hanin.

De uitgebreide partijraad van de PSC deed hetzelfde, evenwel met minder overtuiging; daar kwam duidelijk enige allergie voor het samengaan met de fransprekende liberalen tot uiting. Minister Vanden Boeynants zei dat hij nog nooit „zo weinig geestdrift heeft gevoeld voor een coalitie als thans".

Het congres van de PVV en dat van de PLP maakten evenmin moeilijkheden; het aantal neen-stemme= was onbeduidend. Alleen de partijraad van de Brusselse liberalen, verenigd in de PLDP, verwierp het regeerakkoord en besliste dat zijn drie kamerleden geen ja-stem zullen geven aan de regering.

Op 24 april had een laatste overleg plaats tussen de formateur en de partijvoorzitters over de verdeling van de ministersportefeuilles en op 25 april ging Tindemans zijn regering voorstellen aan de koning en legden de ministers de eed af.

Tevens werd op 25 april aangekondigd dat de regeringsverklaring zou worden voorgelezen op 30 april in beide Kamers. Het investituurdebat zou dan plaatshebben op 2 mei.

Tijdens het weekeinde van 27-28 april voerde eerste-minister Tindemans nog besprekingen met de partijvoorzitters van VU, RW en FDF met het oog op de ,,welwillende neutraliteit" van die partijen t.o.v. het minderheidskabinet.

Biografieën nieuwe ministers

ANDRÉ OLEFFE, economische zaken, 59 jaar, geboren te Court-St Etienne, handelsingenieur (1935 vrije universiteit Brussel), begon als ambtenaar op Financiën, werd 1945 directeur bij de Bankcommissie, 1962 directeur-generaal en 1973 voorzitter. Van 1950 tot aan zijn benoeming tot voorzitter van de Bankcommissie was hij tevens voorzitter van de Waalse vleugel van de christelijke arbeidersbeweging.

RIKA DE BACKER-VAN OCKEN, Nederlandse cultuur en Vlaamse zaken, geboren op 1 febr. 1923 te Antwerpen, behaalde het licentiaat in de moderne geschiedenis en de kandidatuur in de rechten aan de Leuvense universiteit, was actief bij de Katholieke Arbeidersvrouwen, werd 1971 provinciaal senator van de CVP voor Antwerpen, als opvolgster van Victor Leemans; in 1974 rechtstreeks verkozen senator. Gehuwd met een arts, is zij moeder van zeven kinderen.

HERMAN DE CROO, nationale opvoeding (Ned.), geboren op 12 aug. 1937 te Opbrakel, doctor in de rechten (vrije universiteit Brussel 1961), sedert 1968 PVV-kamerlid voor Oudenaarde, ondervoorzitter van de partij, docent aan de rechtsfaculteit van de Brusselse universiteit.

Biografieën nieuwe staatssecretarissen

LOUIS D'HAESELEER, staatssecretaris voor het openbaar ambt, geboren op 20 okt. 1911 te Haaltert, sedert 1949 kamerlid van de liberale partij, daarna van de PVV, was 1966-1968 voorzitter van het Liberaal Vlaams Verbond, sedert 1961 quaestor van de Kamer, deskundige in sociale zaken.

CLAUDE HUBAUX, staatssecretaris voor Waalse streekeconomie, geboren op 31 jan. 1920 te Marcinelle, handelaar, sedert 1965 kamerlid van de PLP voor Charleroi, sedert 1966 burgemeester van die stad.

KAREL POMA, staatssecretaris voor het leefmilieu, geboren op 14 maart 1920 te Antwerpen doctor in de scheikunde, bacterioloog, sedert 1968 voorzitter van het Liberaal Vlaams Verbond, werd 1965 provinciaal senator van de PVV voor Antwerpen, nationaal gecoöpteerd senator 1968-1971, kamerlid voor Antwerpen sedert 1971.

GASTON GEENS, staatssecretaris voor de begroting en het wetenschapsbeleid, 43 jaar, geboren te Kersbeek-Miskom, doctor in de rechten en licentiaat in economische wetenschappen (Leuven), assistent aan de Leuvense universiteit, directeur van het studiecentrum van de christen-democraten, sedert 1947 gecoöpteerd senator.

HENRI-FRANCOIS VAN AAL, staatssecretaris voor buitenlandse zaken, 41 jaar, geboren te Alicante (Spanje), studeerde politieke wetenschappen te Parijs en talen aan de Sorbonne, bekend tv-journalist tot hij 1971 kamerlid van de PSC voor Brussel werd.

(Voor Tindemans, Vanden Boeynants, De Clercq, Van Elslande, De Saeger, De Paepe, Vanderpoorten, Toussaint, Hanin, Califice, Lavens, Grafé, Chabert, Oiivier, Humblet, Defraigne, Dhoore, die allen lid waren van de vorige regering, zie pag. 73/2 - 1973.)

Perscommentaren

De meeste kranten hebben de vorming van de regering vrij positief onthaald. De persoon van de nieuwe eerste-minister kreeg enkel sympathieke commentaar. Dat het kabinet slechts uit een relatief klein aantal leden bestaat, kwam goed over. Wel was de algemene indruk, dat men te doen heeft met een overgangsregering van korte duur die — gesteld dat zij het investituurdebat in de Kamer overleeft — spoedig zal worden verruimd door de toetreding van andere partijen tot de coalitie. Daarbij werd verondersteld dat de regionale partijen in de eerste plaats in aanmerking zullen komen voor regeringsdeelneming, aangezien de socialistische partij blijft weigeren met de liberalen in een drieledige regering te treden De socialistische kranten maakten trouwens een uitzondering op de positieve toon van de pers hun kritiek op het kabinet-Tindemans was scherp afwijzend.

OOST-EUROPA

TSJECHOSLOWAKIIE

HUSAK BEZOEKT JOEGO-SLAVIË

De Tsjechoslowaakse partijleider Gustav Husak bracht van 23-26 okt. 1973 een bezoek aan Joego-Slavië. Het was de eerste maal na de invasie van de Warschaupactstaten in Tsjechoslowakije in 1968, dat op zo hoog niveau tussen beide staten contacten werden gelegd.

Nog kort voor de invasie was de Joegoslavische president Tito voor een officieel bezoek in Praag geweest, waar hij aan Alexander Dubcek zijn politieke steun had toegezegd. Nu schreef aan de vooravona van het bezoek van Husak het Joegoslavische partijblad Borba, dat met dit bezoek definitief ,,bepaalde tot nu durende belastingen" in de verhouding tussen Joego-Slavië en Tsjechoslowakije uit de weg werden geruimd en dat het einde markeerde van het normaliseringsproces in de betrekkingen tussen beide staten. Naar het oordeel van Borba hoeven voortbestaande verschillen van opvatting in ,.bepaalde concrete kwesties" geen belemmering meer te zijn voor de gewenste ontwikkeling van de samenwerking.

In de FAZ (23-10) werd er op gewezen, dat in het programma, dat voor Husak was opgesteld, ook een bezoek aan Macedonië was opgenomen. Over dit gebied bestaan meningsverschillen tussen Joegoslavië en Bulgarije (pag. 514/2-'73). Door Tsjechoslowaakse politici en in Tsjechoslowaakse perscommentaren werd i.h.a. steun betuigd aan de Bulgaarse opvattingen in deze aangelegenheid.
De NZZ (31-10) meent, dat uit het bezoek en uit de tekst van het slotcommuniqué blijkt hoe zeer president Tito een politiek van verzoening met de staten van het Warschau-pact bedrijft en naar goede betrekkingen met deze staten streeft, zoals ook zou zijn gebleken uit de striktere binnenlandse beleidslijn van de laatste jaren.

In het communiqué werd sterk de nadruk gelegd op de samenwerking van de twee partijen als de ,,leidende politieke krachten" van beide landen. Deze samenwerking is van ,,bijzondere betekenis" voor de wederzijdse betrekkingen en dient nieuwe vormen en een nieuwe inhoud te vinden. Ook moeten nauwere contacten worden gelegd tussen de politieke organisaties, parlementen, gemeenten, ondernemingen en informatiemedia. Wel werd in het communiqué vastgelegd, dat deze samenwerking moest plaatsvinden op basis van de beginselen van onafhankelijkheid en niet-inmenging, terwijl met de specifieke eigenaardigheden van de binnenlandse ontwikkeling en de buitenlandspolitieke positie van beide landen rekening moest worden gehouden.

Over internationale problemen bleken beide zijden nagenoeg identieke standpunten te huldigen, w.o. de overtuiging, dat de verzekering van de vrede nauw verbonden was met ,,de groeiende rol van de arbeidersbeweging" en ,,de vredespolitiek van de socialistische landen". Hieraan werd dan weer toegevoegd, dat vrede en internationale veiligheid ondeelbaar zijn en alle gebieden en landen moeten omvatten. Ook mochten zij niet de zaak zijn van een kleine kring van landen, maar waren alle staten gerechtigd en verplicht hun bijdrage te leveren. Over bilaterale economische samenwerking werd in het communiqué gezegd, dat alle objectieve voorwaarden bestonden voor een nog veelzijdigere en snellere oritwikkeling. Met name worden genoemd industriële samenwerking, samenwerking op het gebied van de metallurgie, op het gebied van energie en op het terrein van de landbouw. (NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 560/1-1973)

VERKOELING VERHOUDING MET OOSTENRIJK TENGEVOLGE LUCHTINCIDENTEN

Op 26 juli en op 2 sept. vorig jaar geraakte een Oostenrijks sportvliegtuig boven Tsjechoslowaaks grondgebied. In beide gevallen trachtten jagers van de Tsjechoslowaakse luchtmacht de Oostenrijksemachine te onderscheppen en in beide gevallen leidde dit tot het neerstorten van de Oostenrijkse vliegtuigjes en de dood van de inzittenden.
Deze gebeurtenissen brachten een grote verkoeling te weeg in de toch al niet al te hartelijke betrekkingen tussen Tsjechoslowakije en Oostenrijk. Beide keren protesteerde het Tsjechoslowaakse ministerie van buitenlandse zaken bij het Oostenrijkse gezantschap in Praag. De protesten werden door het ministerie van buitenlandse zaken in Wenen van de hand gewezen, daar de regering niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor particuliere vliegers. Daarentegen zond Wenen een protestnota over het optreden van de Tsjechoslowaakse piloten naar Praag, waar buitenlandse zaken op 25 sept. weigerde deze nota in ontvangst te nemen.
De Oostenrijkse regering riep vervolgens haar gezant uit Praag terug en reduceerde de betrekkingen tot een minimum.

De verontwaardiging bij de Oostenrijkse publieke opinie was bijzonder groot. Er werd van Oostenrijkse zijde op gewezen dat sinds 1 aug. 1968 40 gevallen waren geregistreerd van schending van het Oostenrijkse luchtruim door militaire vliegtuigen uit Tsjechoslowakije. Daarnaast vliegen Tsjechoslowaakse sportvliegers zo vaak boven Oostenrijks grondgebied, dat ,,hun aantal niet te tellen is". De Oostenrijkse autoriteiten achtten het drastische Tsjechoslowaakse optreden dan ook ongemotiveerd en allerminst in overeenstemming met het proces van ontspanning in Europa.
Het Tsjechoslowaakse persbureau CTK evenwel merkte na het weigeren van de Oostenrijkse protestnota op, dat iedere soevereine staat het recht heeft zijn luchtruim te controleren. Tsjechoslowakije had zich aan geen enkele schending van internationale overeenkomsten schuldig gemaakt.

Ondertekening *grensakkoorden*

In Wenen en Praag werden op 21 dec. 1973 gelijktijdig twee grensakkoorden ondertekend. In Wenen ondertekenden minister Kirchschlager van buitenlandse zaken en de Tsjechoslowaakse gezant Komarek een overeenkomst inzake grensmetingen, terwijl in Praag de Tsjechoslowaakse minister van buitenlandse zaken Chnoupek en de chef van de Oostenrijkse missie Schlumberger hun handtekening plaatsten onder een overeenkomst inzake onderzoek van grensincidenten.
De ondertekening werd gewaardeerd als een aanloop naar normalisering van de betrekkingen. Minister Kirchschlager sprak van een goed tegen. *(NZZ, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 433/2-1973)

HUSAK IN INDIA

Partijleider Husak bracht van 3-9 dec. 1973 een bezoek aan India. Hij werd vergezeld door minister Chnoupek van buitenlandse zaken, vice-premier Jindrich Zahradnik, minister Josef Simon van metallurgie en de minister van buitenlandse handel, Andrej Barcak. De eerste drie dagen van het bezoek vormden het officiële gedeelte en waren gewijd aan besprekingen, waaraan van Indiase zijde werd deelgenomen door o.a. premier mevr. Indira Gandhi en de minister van financiën, Y. B. Chavan. Aansluitend aan het officiële gedeelte van het bezoek maakte het Tsjechoslowaakse gezelschap een reis door India.
Het was de eerste maal, sinds hij het bewind van Dubcek had overgenomen, dat Husak een bezoek bracht aan een niet-communistisch land.
De besprekingen werden afgesloten met de ondertekening van een drietal documenten. Dit betrof:

- Een gemeenschappelijke politieke verklaring, waarin o.m. uitdrukking werd gegeven aan de oprechte en diepe vriendschap alsmede het wederzijdse respect, waardoor de naties van Tsjechoslowakije en India waren verbonden. Het document riep op tot uitgebreide samenwerking tussen de Aziatische staten en verwelkomde het denkbeeld, afkomstig

uit de SU, van een collectief Aziatisch veiligheidssysteem.

- Een overeenkomst betreffende economische samenwerking.
- Een protocol betreffende economische wetenschappelijke en technische samenwerking. Het protocol voorziet in de levering aan India van investeringsgoederen, samenwerking met Tsjechoslowakije bij de ontsluiting van Indiase energiebronnen en Tsjechoslowaakse bijstand bij de elektrificering van de Indiase spoorwegen.

Persbureau Reuter meldde o? 4 dec. 1973, dat Tsjechoslowakije aan India een lening van 800 mln Roepiah (ong. 103 mln VS dollars) had toegestaan. De rente bedraagt 2,5% en terugbetaling mag worden gespreid over een periode van 10 a 12 jaar.

Op weg naar huis maakte Husak op 9 dec. een tussenlanding in Moskou, waar te zijner ere in het Kremlin een diner werd aangericht. *(The Times, NZZ)*

(Vor. ber. pag. 472/1-1973)

HUSAK IN POLEN

Een Tsjechoslowaakse partij- en regeringsdelegatie onder aanvoering van partijleider Gustav Husak bracht van 11-14 maart een bezoek aan Polen. Met Husak meegereisd waren o.a. de Tsjechoslowaakse premier Lubomir Strougal, partijsecretaris Wasil Bilak, de eerste secretaris van de Slowaakse partij, Jozef Lenart en de voorzitter van de staatsplancommissie, Waclaw Hula.

In de Poolse hoofdstad werden besprekingen gevoerd, waaraan van Poolse zijde o.m. werd deel genomen door partijleider Gierek en premier Jaroszewicz. Voorts traden de twee partijleiders op op verschillende massabijeenkomsten, o.a. in Gdansk en Warschau. Op de bijeenkomst in Warschau op 14 maart lieten Gierek en Husak blijken het bijeenroepen van een communistische wereldconferentie wenselijk te achten.

In zijn rede wees de Poolse partijleider op het nut voor de communistische beweging van de wereldconferentie van communistische partijen van 1969. Gierek vervolgde met te zeggen. dat de voorwaarden voor de hervatting van de voorbereidingen van een Europese conferentie en ook voor een wereldconferentie van de communistische beweging, die spreken zou over de problemen en taken in de strijd voor vrede en socialisme in het huidige stadium, bezig waren te rijpen. Zijn partij was voorstander van een hervatting van deze voorbereidingen en was bereid er actief aan deel te nemen.

Husak liet in zijn toespraak ook duidelijk uitkomen wat het doel van een wereldconferentie van communistische partijen zou moeten zijn. Hij zei o.m., dat nieuwe elementen in de internationale situatie het nodig maakten, dat de communistische en arbeiderspartijen deze gezamenlijk zouden beoordelen. Daarom ondersteunde hij het denkbeeld van de bijeenroeping van een al-Europese en een wereldconferentie van de communistische en arbeiderspartijen. Als een belangrijke schakel in de strijd tot versterking van de eenheid van de communistische beweging geloofde de communistische partij van Tsjechoslowakije in de noodzaak van een vastbesloten en consistente strijd om verschillende revisionistische en nationalistische richtingen te overwinnen, in het bijzonder de strijd tegen de ideologische en scheurmakende praktijken van het Chinese maoistische leiderschap.

In de gemeenschappelijke verklaring, die na afloop van het bezoek werd uitgegeven, was ook een verwijzing naar internationale communistische bijeenkomsten:

,,De twee partijen zullen actief deelnemen aan de disciissies van de communistische en arbeiderspartijen, in de uitwerking en toepassing van een gemeenschappelijke tactiek en strategie in de strijd voor socialisme en vrede".

In de gemeenschappelijke verklaring werd verder o.m. gesteld, dat de twee partijen willen voortgaan hun broederlijke betrekkingen, ideologische eenheid en samenwerking met de communistische partij van de SU te consolideren. Voorts blijven Polen en Tsjechoslowakije zowel in de economische als in de politieke en ideologische sfeer trouwe leden van de Comecon.

In de verklaring wordt voorts aandacht geschonken aan bilaterale economische samenwerking. Zo zullen beide staten voortgaan met de coördinatie van hun respectieve vijfjarenplannen voor 1976-1980, in de hoop, dat de betrokken documenten in 1975 ondertekend kunnen worden.

Speciale aandacht werd gegeven aan samenwerking op het terrein van verkeer — spoorwegen, zee- en wegvervoer.

Tenslotte werd gezegd, dat de twee landen niet alleen in de Comecon en met elkaar willen samenwerken, maar dat zij bereid zijn hun deel bij te dragen aan de normalisering van economische betrekkingen in Europa en de wereld. Deze betrekkingen moeten dan wel gebaseerd zijn op de principes van ,,wederzijds profijt, eerbiediging van de onafhankelijkheid en nationale soevereiniteit. niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden en non-discriminatie." (PAP, NZZ)

(Vor. ber. pag. 528/3 - 1973)

REGERINGSWIJZIGING

Op 14 dec. 1973 werd een aantal wijzigingen doorgevoerd in de regeringen van Tsjechoslowakije en Tsjechie. Het ging hierbij om de volgende veranderingen:

Josef Simon, tot dan minister van staalindustrie en machinebouw, werd nu benoemd tot minister van staalindustrie en zware machinebouw. Op het van het oude departement afgescheiden ministerie van algemene machinebouw werd benoemd Pavol Bahyl, tot dan minister en vicevoorzitter van de staatsplancommissie. Bahyl werd bij de staatsplancommissie vervangen door Wladimir Janza, voordien werkzaam in het federale prijsbureau. De minister van financiën, Rudolf Rohlicek, werd benoemd tot vicepremier. Op financiën werd hij opgevolgd door Leopold Ler, tot dan minister van financiën van Tsjechië. Minister van financiën in de Tsjechische regering werd Saroslaw Tlapak. Als vice-premier is Rohlicek de nieuwe permanente vertegenwoordiger van Tsjechoslo akije bij de Comecon, waar hij Frantisek Hamouz opvolgt. Tenslotte werd tot vice-premier benoemd Wladimir Ehrenberg, voordien secretaris van het CC van de partijafdeling Noord-Moravië. (Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 562/1 - 1973)

STOFFELIJK OVERSCHOT JAN PALACH VERWIJDERD

In opdracht van de Tsjechoslowaakse geheime politie, STB, is op 25 okt. 1973 het stoffelijk overschot van Jan Palach opgegraven en gecremeerd. De verblijfplaats van de as is onbekend. In zijn graf werd het stoffelijk overschot bijgezet van een vrouw, Marie Jedlickova, die op 22 okt. was overleden.

Langs informele weg bereikte het bericht hieromtrent op 28 okt. het westen, toen het in de westerse pers werd gepubliceerd. Het officiële Tsjechoslowaakse persbureau gaf op 18 nov. een officiële verklaring uit, waarin werd gezegd: ,,met toestemming van Palach's moeder en broer is het stoffelijk overschot van Jan Palach gecremeerd, overeenkomstig de wens van zijn familie".

Jan Palach had in jan. 1969 door zelfverbranding een eind aan zijn leven gemaakt, als teken van protest tegen het voortduren van de bezetting van zijn land door troepen van de SU. (pag. 156-1969). Sindsdien is zijn graf een plaats van stille demonstraties geworden, waar Tsjechen en Slowaken bloemen neerlegden en kaarsen brandden.

In aug. 1973 — vijf jaar na de invasie — hadden de autoriteiten Palach's graf afgeschermd in een poging demonstraties te voorkomen. Niettemin bezochten velen zijn graf. Ook na de verwijdering van het stoffelijk overschot gaan de demonstraties door. *(The Times, NRC/H'blad)*

EMIGRANTEN VAN STAATSBURGERSCHAP VERVALLEN VERKLAARD

De Tsjechoslowaakse autoriteiten hebben drie personen, allen aanhangers van de ,,Praagse lente" van 1968, van hun staatsburgerschap vervallen verklaard. Alle drie wonen buiten Tsjechoslowakije.

Ket betrnf de volgende personen:

JAN SLING, zoon van Ota Sling, die in 1952 in het proces-Slansky was terechtgesteld, werd eind okt. vorig jaar zijn staatsburgerschap ontnomen. Hij was in

nov. 1971 al eens gearresteerd geweest (pag. 145/3-1972). Wij werd naderhand weer vrijgelaten, maar er werd bij hem op aangedrongen het land te verlaten. Sinds 1972 woont hij in Londen. Daar werd hij eind okt. op de Tsjechoslowaakse ambassade ontboden, waar hem werd medegedeeld, dat hij van zijn staatsburgerschap vervallen verklaard was. Zijn paspoort werd ingenomen. In een verklaring van het Tsjechoslowaakse ministerie van binnenlandse zaken werd gezegd. dat Sling door zijn gedrag en verklaringen gedurende zijn verblijf in het buitenland doelbewust schade had toegebracht aan de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek.

LUDEK PACHMAN, de schaakmeester, die op 29 nov. 1972 Tsjechoslowakije had verlaten (pag. 814/1-1972) en sindsdien in de Bondsrepubliek Duitsland woont, werd eind nov. 1973 zijn staatsburgerschap van Tsjechoslowakije en de Tsjechische nationaliteit ontnomen. Ook hem werd verweten de Tsjechoslowaakse belangen in het buitenland geschaad te hebben.
Pachman protesteerde fel tegen het besluit en kondigde aan het te zullen aanvechten, tot de VN-commissie voor mensenrechten aan toe. Het besluit hem van zijn staatsburgerschap te beroven was afkomstig van het ministerie van binnenlandse zaken. Pachman stelde, dat alleen een rechtbank die bevoegdheid heeft. Bovendien was hem, toen hij het land verliet, gevraagd of hij zijn staatsburgerschap wilde behouden. Hij had die vraag indertijd bevestigend beantwoord.

EDUARD GOLDSTÜCKER, in de periode-Dubcek voorzitter van de Tsjechoslowaakse schrijversbond, werd begin april van dit jaar zijn staatsburgerschap ontnomen. Na de invasie van de Warschau-pacttroepen in aug. 1968 werd hij aangeduid als één van de hoofdverantwoordelijken voor de „anti-socialistische pogingen tot omverwerping van de heerschappij van de arbeidersklasse" (de officiële benaming van de liberalisatieperiode). Bovendien werd hem „samenwerking met de Zionistische beweging" verweten. Sindsdien woont hij in Engeland waar hij aan de Britse universiteit doceert.
Hem werd nu hetzelfde verweten als Sling en Pachman, nl. vijandige activiteit, die indruist tegen de belangen van Tsjechoslowakije. (Le Monde, NZZ, NRC/Handelsblad)

ELF POLITIEKE GEVANGENEN VOORTIJDIG VRIJGELATEN

Kort voor kerstmis 1973 werden elf politieke gevangenen, die in de processen van juli-aug. 1972 waren veroordeeld, voortijdig vrijgelaten, zo werd begin jan. '74 bekend. Onder deze amnestie vielen de volgende personen:

Alfred Cerny, voormalig lid van het CC en voormalig secretaris van het CC van de partijafdeling Zuid-Moravië, Jan Sabata en Anna Sabatova, zoon en dochter van prof. Jaroslav Sabata, voormalig secretaris van het CC van de partijafdeling Brno, Premysl Vondra, Josef Stehlik, Jaroslav Jira, Alois Vyroubal, Jan Schepf, Kveta Marlrova. Zdenek Vasicek en Ladislav Zadena.

De vrijgelatenen waren allen veroordeeld tot straffen van minder dan drie jaar. De voornaamste veroordeelden, o.w. Milan Hübl, voormalig rector van de partijhogeschool en ooit persoonlijk vriend van Gustav Husak, en prof. Jaroslav Sabata werden vastgehouden.

Prof. Sabatu roept bemiddeling Britse *communistische* partij in

Het orgaan van de linkervleugel van de Britse Labour party. *Tribune*, publiceerde op 9 nov. 1973 een artikel van de hand van mevr. Marion Sling, de weduwe van Ota Sling en de moeder van Jan Sling. Mevr. Sling, Britse van geboorte en actief in de Britse communistische partij, onthult in haar artikel, dat prof. Sabata vanuit de gevangenis een brief geschreven had aan John Goiian, äe secretaris-generaal van de Britse communistische partij, waarin hij op de Britse communistische partij een beroep doet te bemiddelen tussen de Tsjechoslowaakse partijleider Husak en sommige van diens communistische en socialistische opponenten. Prof. Sabata had een brief bijgesloten, die hij in mei vorig jaar aan partijleider Husak had gericht. Deze brief was door vier andere politieke gevangenen medeondertekend, o.w. Jan Tesar en Milan Silhan.

De opstellers van de brief aan Gustav Husak herroepen niets van hun meningen en daden, waarvoor zij waren veroordeeld, maar dringen er bij Husak op aan met hen een dialoog te openen. In de brief werd melding gemaakt van een gesprek met dr. Husak op 17 mei. Het beroep op de Britse communistische partij wordt verklaard met het feit, dat op de brief aan Husak geen antwoord gevolgd is. De Britse communistische partij heeft van begin af aan de invasie in Tsjechoslowakije en de daarop volgende repressie veroordeeld. Binnen de partij bestaat echter een pro-Sowjet minderheid. Daarom zou mevr. Sling haar artikel gepubliceerd hebben in een Labourblad. (The Times, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 81411 e.v.-1972)

PROTESTEN TEGEN DE ONTWIKKELINGEN BINNEN TSJECHOSLOWAKIJE

Binnen Tsjechoslowakije zijn nog aanhangers van de „Praagse lente" van 1968. die in het openbaar van zich doen horen. Zo meldde The Times op 12 sept. 1973, dat een document werd verspreid, dat was opgesteld door de „Socialistische beweging van Tsjechoslowaakse burgers".

In het document werd gezegd, dat, waar de wereldsituatie sedert 1968 aanzienlijk was veranderd, Tsjechoslowakije nog werd geregeerd door een kleine groep, die probeerde positieve veranderingen in het binnenland en Europa tegen te houden. „Als geen echte oplossing wordt gevonden voor het Tsjechoslowaakse vraagstuk", aldus het document, „zal het land, eenvoudig door zijn stagnatie cri de verlamming van zijn binnenlandse ontwikkeling blijvend de atmosfeer in Europa vergiftigen (..), de internationale communistische beweging verdelen en bijdragen aan de fragmentatie van de anti-imperialistische krachten". De eerste noodzaak bestaat erin de negatieve, ongedifferentieerde houding van ons volk jegens de SU te overwinnen. Op de leiding van de SU werd een beroep gedaan hierbij te helpen door te tonen de consequenties van de invasie van 1968 te willen goed maken.

Individuen, die in het openbaar kritische verklaringen hadden afgelegd, waren o.a. de schrijvers Ludvik Vaculik en Pavel Kohout, de natuurkundige Frantisek Janouch en Venek Silhan, die in aug. 1968, toen Dubcek naar Moskou was weggevoerd, door een bijzonder partijcongres tot eerste secretaris was aangewezen.

Vaculik, Januoch en Silhan hadden zich in aug. 1973 door de BBC laten interviewen en de opmerkingen, die zij toen hadden gemaakt leidden ertoe, dat zij door de politie aan langdurige verhoren waren onderworpen. Zij werden ervan beschuldigd valse informatie over Tsjechoslowakije in het buitenland te hebben verbreid. Aan Vaculik zou een visum zijn aangeboden, zodat hij definitief naar het buitenland kon gaan. Rij had dit aanbod evenwel van de hand gewezen.

Frantisek Janouch maakte op 19 dec. 1973 bekend, dat hij een paspoort had gekregen, dat hem toestond maximaal vijf jaar in het buitenland te verblijven. In een telefoongesprek met persbureau Reuter verklaarde hij niet te willen emigreren. Daarom had hij een gewoon paspoort aangevraagd. Hij zou op uitnodiging van de Zweedse academie van wetenschappen naar Zweden gaan. In Tsjechoslowakije was Janouch toen al drie jaar zonder werk.

Pavel Kohout kwam eind sept. in het nieuws, toen in het westen twee brieven gepubliceerd werden, die hij aan de Tsjechische minister van cultuur, Miroslav Klusak, had geschreven. In deze brieven kwam Kohout tot zeer sombere conclusies m.b.t. het culturele leven in Tsjechoslowakije. Nadat hij op deze brieven geen antwoord had gekregen — evenmin als op zeven eerder verzonden brieven — besloot Kohout deze twee in het westen te publiceren.

N.a.v. deze publikatie werd Kohout door de Oostenrijkse TV geïnterviewd. Het interview werd op 26

sept. 1973 uitgezonden door de Oostenrijkse TV, het tweede programma van de Westduitse TV en de Duitstalige afdeling van de Zwitserse TV.

Kohout die 23 jaar lid van de communistische partij is geweest en zichzelf nog steeds als een overtuigd socialist beschouwt, protesteerde tegen de overheersing van het ene volk door het andere; tegen ,,zekere krachten" die niet toestaan dat de schrijvers in Tsjechoslowakije creatief bezig zijn; tegen de manipulatie van de massa-media: tegen de dubbele moraal om tegen de ene agressie te protesteren en de andere te verdedigen; tegen de behandeling van de politieke gevangenen in Tsjechoslowakije die ,,slechter is dan die van de misdadigers".

,,Ik protesteer tegen de junta in Chili als tegen de pest. Maar dat dwingt mij er ook toe er tegen te protesteren dat in mijn eigen land een uitzonderingstoestand in de cultuur heerst. Dat hier dozijnen kunstenaars niet mogen werken en honderden boeken worden verboden."

Kohout eiste in het interview voor zichzelf en al zijn medeburgers vrijheid van werken, denken en reizen. ,,Dat laatste op zo'n manier dat men ook terug kan komen, zoals de grondwet en de conventie van de mensenrechten van de VN garanderen."

Hij eiste bovendien vrijheid voor allen die zich voor de vrijheid hebben ingezet. Op de vraag of persoonlijke risico's van een dergelijk interview niet te hoog zijn, luidde Kohouts antwoord: ,,Als ik door een hogere macht mijn hand, mijn stem of mijn lichaam niet meer ter beschikking heb, dan zullen mijn collega's het voor mij doen".

Ook voor Kohout leidde dit openbare optreden tot urenlange verhoren door de politie. Dat verhinderde hem niet om in febr. van dit jaar opnieuw met een openbare verklaring naar buiten te treden. Hij zei, dat de culturele situatie in Tsjechoslowakije net zo slecht was als op het hoogtepunt van de Stalinperiode. Hij werd daarop door twee agenten van de geheime politie bezocht, terwijl het partijdagblad *Rude Pravo* hem ervan beschuldigde „de rode vlag te hebben verraden". In een tegenverklaring, die Kohout in maart vertegenwoordigers van de buitenlandse pers in Praag ter hand stelde, wees hij dit verwijt af. Hij zag het niet als verraad zich van elk geëigend uitdrukkingsmiddel te bedienen, zolang er niets veranderde aan een toestand van rechteloosheid. Daarnaast riep Kohout de deelnemers aan de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking op het probleem van de vervolging van burgers in hun eigen land te behandelen. Wanneer dit probleem niet werd opgelost, zouden veiligheid en samenwerking uitsluitend politieke leuzen blijven. *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde, The Tirnes, The Financial *Times)*

JOSEF SMRKOWSKY OVERLEDEN

In de nacht van 14 op 15 jan. 1974 overleed in een ziekenhuis in Praag Josef Smrkovsky aan kanker in de heup. In de ,,Praagse lente" van '68 was Smrkovsky één van de leidende hervormers Als voorzitter van het parlement was hij toen een van de naaste medewerkers van partijleider Alexander Dubcek.

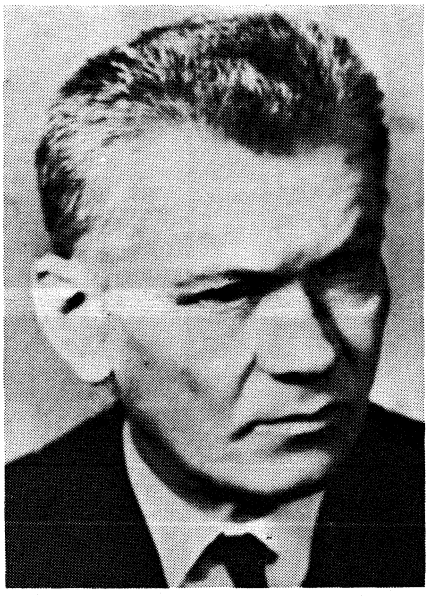
Van zijn overlijden werd in de Tsjechoslowaakse publiciteitsmedia in het geheel geen melding gemaakt. Op de dag van zijn crematie — 18 jan — werd door de politie het verkeer over de weg Praag-Pilsen, waaraan het crematorium gelegen is, omgeleid. Niettemin werd de plechtigheid door enige honderden mensen bijgewoond, o w. vele vooraanstaande persoonlijkheden uit de liberalisatieperiode van '68 Onder de aanwezigen bevonden zich o m. Frantisek Kriegel, indertijd lid van het partijpresidium en voorzitter van het Nationale Front, de oud-minister van buitenlandse zaken Jiri Hajek, de oud-minister van onderwijs Vladimir Kadlec en de schrijver Ludvik Vaculik.

Niet aanwezig was oud-partijleider Dubcek, naar later bleek, doordat het telegram, waarin hij van het overlijden van Smrkovsky en de datum van de crematie verwittigd werd, hem pas in de ochtend van de 19de jan. in zijn woonplaats Bratislawa bereikte.

Op last van de politie weiden gedurende de plechtigheid geen toespraken gehouden.

JOSEF SMRKOVSKY werd op 26 febr. 1911 in Velenka geboren. Na zijn schoolopleiding was hij eerst enige tijd bakker, maar al spoedig w-ijdde hij al zijn tijd aan de politiek. In 1932 en 1933 was hij jeugdsecretaris in de Rode Vakbeweging, waarna hij naar de SU liftte. Hier werd hij politiek getraind. Na terugkomst in Tsjechoslowakije werd hij secretaris van de Komsomol, de communistische jeugdbeweging. Partijlid werd hij in 1933. Hij bekleedde vóór de Duitse bezetting verschillende functies in de partij, laatstelijk als secretaris van de partijafdeling Brno. Toen onder de bezetting de partij verboden werd. ging Smrkovsky ondergronds en verrichtte h illegale activiteiten. In 1944 werd hij hoofd van het illegale CC. 'en tijde van de opstand in Praag in 1925 was hij vice-voorzitter van de Tsjechische Nationale Raad, het hoogste orgaan van het verzet in Tsjechië. Aan de gevechten nam hij actief deel. Na de bevrijding was het eerste hoge ambt, dat hij bekleedde dat van vice-minister van landbouw, waartoe hij in 1948 werd benoemd. In 1915 was hij lid van het Politburo geworden en van 1946-1951 was hij lid van het CC.

In 1951, ten tiide van het proces-Slansky, werd Smrkovsky tot levenslang veroordeeld op grond van de beschuldiging als agent van de Gestapo te hebben opgetreden. In 1955 werd hij voortijdig vrijgelaten, maar tot een volledige rehabilitatie kwam het pas in 1963. In de tussentijd werkte hij bij staatsbosbeheer en als voorzitter van een kolchoze.

Na 1963 bekleedde hij weer verschillende openbare ambten. Nog in 1963 werd hij vice-minister en voorzitter van het centrale comité van volkscontrole en statistiek, in 1965 werd hij minister en hoofd van de centrale administratie van waterstaat en in 1967 werd hij minister van bosbouw en waterstaat.

Nadat in 1968 Dubcek partijleider was geworden werd Smrkovsky voorzitter van het parlement en lid van het partijpresidium. In april 1969, toen Husak partijleider geworden was, verloor Smrkovsky zijn lidmaatschap van het presidium. Kort daarvoor was in het kader van de federalisatie van Tsjechoslowakije een nieuw federaal parlement in het leven geroepen. Srnrkovsky werd hierin voorzitter van de Volkskamer en eerste vice-voorzitter van de Federale Vergadering.

In sept. 1969 werd hij uit het CC verwijderd en een maand later verloor hij ook zijn functies in het parlement. In april 1970 werd zijn partijlidmaatschap ontnomen. Sindsdien leidde hij een teruggetrokken lexen.

Interview met Giorni Vie Nuove

In 1971 trad Smrkovsky nog eenmaal in de openbaarheid, toen het Italiaanse communistische weekblad Giorni Vie Nuove in zijn aflevering van 22 sept. een interview met hem publiceerde. Hij noemde in dit gesprek de veronderstelling, dat de Warschaupact-troepen in aug. 1968 zouden zijn ,,uitgenodigd" „naïef gebeuzel". dat niemand geloofde of serieus nam. Hij gaf toen ook uiting aan zijn overtuiging, dat de conceptie van de dictatuur van de arbeidersklasse, volgens welke deze dictatuur door de communistische partij ten bate van de arbeidersklasse wordt uitgeoefend, in een hoog ontwikkelde socialistische staat als Tsjechoslowakije niet opgaat. Aangezien het bestuur van alle nationale zaken in handen was van de partij- en staatsapparaten, was participatie door het volk — met inbegrip van de arbeidersklasse — uitgesloten. Ook was de bevolking niet in staat tot uitoefening van controle of het ontwikkelen van initiatieven. Dit alles leidde tot onderdrukking van de ,,socialistische burger- en mensenrechten". Tenslotte verklaarde Smrkovsky in dit

interview, dat Husak's leiderschap, gekenmerkt door blind fanatisme en cynisme, de partij van het volk had vervreemd, met het gevolg, dat ,nauwelijks meer dan 10% van het volk' Husak's politiek ondersteunde

Duhcek in Praag Zijn brief aan de weduwe van Smrkovsky

Oud-partijleider Alexander Dubcek was op 20 jan in Praag, waar hij de weduwe van Smrkovsky bezocht om haar zijn leedwezen te betuigen met het overlijden van haar echtgenoot Eerder had hij dit gedaan d m v een brief aan haar Op 14 maart '74 publiceerde het Italiaanse communistische weekblad *Giorni Vie Nuove* de tekst van deze brief. Het bleek, dat de brief naast een condoleantie een politieke verklaring inhield.

In deze brief schreef Dubcek n.a.v. de invasie van aug. 1968 o.m.: ,,Ik begrijp nu nog niet, hoe onze bondgenoten berichten serieus konden nemen, die een vervormd beeld gaven van onze opvattingen". Hij vercnderstelde. dat deze berichten afkomstig waren van partijfunctionarissen, die bij alles wat gebeurde allee oog hadden voor het verlies van hun leidende posities in de partij.
Dubcek schreef ook, dat de val van Smrkovsky des te tragischer was, doordat hij te weeg was gebracht door ,,zijn oude vriend en collega Husak", die zijn toevlucht nam tot laster en tot het gebruik van machtsmiddelen waartoe hij door zijn persoonlijke positie in staat was gesteld. Op deze manier werd aan Smrkovsky de zin van zijn bestaan ontnomen; hij werd uit de partij gezet.
Over zich zelf schreef Dubcek ,,Ook mijn vrouw en ik werden geroyeerd. Zonder weerwoord werden wij onteerd. Maar wij koesteren geen wrok tegen de partij, die veel sterker is dan de obstakels die zich voordoen en wij laten ons niet ontmoedigen".
Van de situatie in Tsjechoslowakije zei Dubcek o.m. dat het land opnieuw geregeerd werd door een systeem van persoonlijke macht, van de top tot de bodem. Op die manier had de regering verloren, wat in een leninistische partij het meeste telt, het vertrouwen van de' massa's in de partij.

Urn met as Smrkovsky ontvreemd

Buitenlandse journalisten in Praag bereikte op 21 maart het bericht, dat de urn met de as van Smrkovsky van de begraafplaats in Praag, waar hij was bijgezet, was verdwenen. De politie zou de familie hebben verteld, dat de urn op 8 of 9 maart was aangetroffen in het toilet van de sneltrein Praag-Wenen. Een verzoek aan de weduwe van Smrkovsky de urn thuis te bewaren werd door haar geweigerd.
Verondersteld wordt, dat de autoriteiten hebben willen voorkomen, dat zich rond de laatste rustplaats van Smrkovsky toestanden zouden ontwikkelen als rond het graf van Jan Palach. (NZZ, The Times, Le Monde, FAZ, *NRC/H'blad)*

LATIJNS-AMERIKA

ALGEMEEN

BESPREKINGEN L.A.-LANDEN IN PUNTA DEL ESTE

Van 3 tot 7 maart zijn in Punta del Este in Uruguay besprekingen gehouden tussen vertegenwoordigers van de Europese Gemeenschappen en bijna alle Latijnsamerikaanse landen, waaronder Cuba
De Europese delegatie stond onder leiding van de Italiaan Scarascia-Mugnozza, vice-voorzitter van dc Europese Commissie. De bijeenkomst werd georganiseerd door het Institute of Italian-Latin American Relations in Rome, een organisatie met culturele, sociale en economische doeleinden, die 20 jaar geleden werd opgericht door Italie en een twintig Latqnsamerikaanse landen
De Latijnsameriliaanse delegaties werden geleid door de ministers uit de economische sector
De bijeenkomst in Punta del Este wordt gevolgd door een serie ontmoetingen van hoge EG-ambtenaren met vertegenwoordigers van de verschillende nationale overheden, economische belangengroepen, pers en diplomatieke vertegenwoordigers van EG-lidstaten in elk van de drie bestaande gemeenschappelijke markten van Latijns-Amerika.
Daartoe worden conferenties belegd in:
Montevideo (ALALC-group, waarin Brazilie, Argentinie en Uruguay samenwerken);
San Salvador (SIECA-group, Centraal-Amerikaanse gemeenschappelijke markt), en
Bogota (Andin-group).
Op elk van de bijeenkomsten wordt bestudeerd op welke wijze de Latijnsamerikaanse landen beter kunnen profiteren van het stelsel van algemene preferenties voor ontwikkelingslanden, dat de EG in 1971 heeft geintroduceerd. Tevens wordt er daarbij op gewezen, dat de EG-handel met deze landen in de laatste jaren sneller is toegenomen dan die met de geassocieerde Afrikaanse staten, ondanks de extra-voordelen die de Associatie biedt. Met name zal van EG-zijde worden duidelijk gemaakt dat het stelsel van algemene preferenties gedeeltelijk ten koste gaat van de bestaande voordelen der geassocieerde landen.

Scarascia-Mugnozza merkte onder meer op, dat de Europees-Zuidarnerikaanse betrekkingen meer op samenwerking dan op hulpverlening moeten berusten, omda' de meeste landen in dat gebied behoren tot de reeds meer ontwikkelde ontwikkelingslanden De EG blijft bijzondere waarde hechten aan haar stelsel van associaties met een groot aantal Afrikaanse landen en in de toekomst ook met een aantal landen uit het Britse Gemenebest. Daarnaast bestaat een grote aandacht voor de allerarmste landen ter wereld, hetgeen blijkt uit de recente hulpacties voor de Sahel.
De betrekkingen met Zuid-Amerika verdiener~eveneens grote aandacht, aldus de vice-voorzitter van de Europese Commissie. Na de verklaringen van Buenos Aires in juli 1970 en Brussel in december 1970 en de gezamenlijke verklaring van 18 juli 1971 is een serie officiele besprekingen up ambassadeursniveau op gang gekomen. In het kader daarvan zal in 1974 speciaal worden gesproken over de wederzijdse handelsproblemen en in het bijzonder over een grotere export vanuit Zuid-Amerika naar de EG-landen.
Over de algemene tariefpreferenties voor ontwikkelingslanden merkte Scarascia op, dat de Zuidamerikaanse landen hiervan ruim kunnen profiteren, omdat een zeer groot aantal produkten in dit tarievenschema is opgenomen. Eventuele gebreken kunnen worden opgevangen door bilaterale handelsovereenkomsten. zoals met Argentinië, Brazilië en Uriiguay. Daarnaast wil de EG graag behulpzaam zijn bij het opzetten van een eigen Latijnsamerikaanse economische integratie, bijvoorbeeld door technische hulp aan de LAFTA en de Andin-group.*
Tenslotte zei Scarascia-Mugnozza dat nog onderzocht wordt in hoeverre de Gemeenschap kan overgaan tot financiële samenwerking met landen die niet met de EG geassocieerd zijn.
Vertegenwoordigers van Cuba, Chili en Mexico hebben tijdens de bijeenkomst te Montevideo/Punta del Este gevraagd oni een betere behandeling door de EG op het gebied van handel en financiën.
De Mexicaanse minister van buitenlandse handel betreurde het niet-opnemen van Latijns-Amerika in het ontwikkelingsprogramma van de EG. Naar zijn mening is dit bijzonder ernstig in het licht van de recente olieprijsstijgingen, die de EG-arodukten ongeveer 30% in prijs doen stijgen.
De Cubaanse minister Marcelo Fernandez Font beschuldigde de EG van medewerking aan het Amerikaanse handelsembargo tegen zijn land.
Het slotcommuniqué van de conferentie vermeldt de bezorgdheid van de Latijnsamerikaanse gesprekspartners over d* blijvende voorkeursbehandeling door de EG van andere werelddelen.

Cuba

De Cubaanse regering heeft, bij monde van haar minister van buitenlandse zaken, laten weten dat ze er prijs op stelt deel te nemen aan het geregelde contact dat de Latijnsamerikaanse ambassadeurs bij de EG te Brussel met de Europese instellingen onderhouden. Aldus de woordvoerder van de Europese Commissie op 8 maart in Brussel. De Cubaanse minister heeft het verzoek van zijn regering overgebracht aan Europees Commissaric Scarascia-Mugnozza, tijdens het overleg te Punta del Este. (Europa van Morgen)

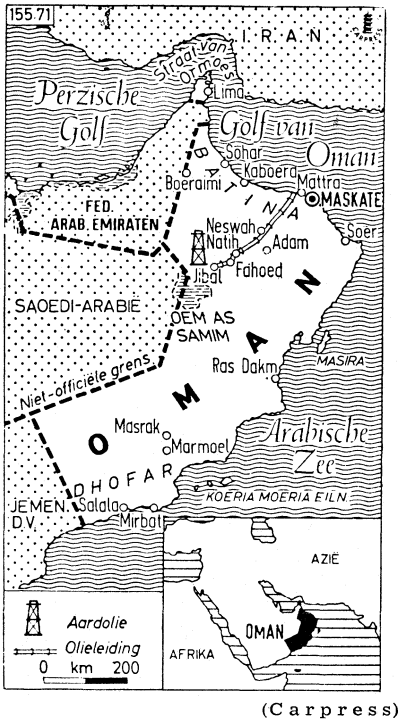
MIDDEN-OOSTEN

OMAN

DE STRIJD IN DHOFAR. BESCHULDIGINGEN ZUID-JEMEN I.Z. PERZISCHE HULP AAN SULTAN

De guerrilla in Dhofar, die geleid wordt door het Volksfront voor de Bevrijding van de bezette Arabische Golf (PFLOAG), duurt voort zonder dat een militaire oplossing in zicht is, hoewel sultan Qaboos bin Said zijn leger tot meer dan 10.000 man heeft uitgebreid en hij op steeds grotere schaal buitenlandse hulp zou ontvangen.

Sinds de op pag. 357/2 e.v.-1972 vermelde gebeurtenissen deden zich de volgende ontwikkelingen voor: Bij de operatie Jaguar (okt. 1971) en vooral bij de operatie Simba (april-juni 1972) waren de troepen van de sultan (SAF) er voor het eerst in geslaagd de strategische heuvels te bezetten die oprijzen boven de kustvlakte van Salalah, de Jebel. Sinds mei 1972 hield een bataljon een positie in het westen met de codenaam „Mainbrace" bezet. Maar de regeringstroepen bereikten hun belangrijkste doel niet, nl. het afsnijden van de wapenaanvoer uit Zuid-Jemen, aldus Le Monde (17-2-1973). Een speciale correspondent van The Times berichtte op 14 juni 1973, dat hij tijdens een bezoek aan het gebied met PFLOAG-eenheden de grens tussen Zuid-Jemen en Oman was overgestoken en geen enkele beperking van het guerrillaverkeer had geconstateerd. Volgens de correspondent scheen de SAF in het defensief gedrongen en waren de regeringstroepen sinds de herfst van 1972 in hun kamp gebleven, dat door helikopters werd bevoorraad.

(Carpress)

Het zwaarste gevecht tut dan toe deed zich voor op 19 juli 1972, toen volgens regeringskringen in Oman ca. 250 guerrillastrijders zonder succes een regeringspositie aanvielen bij de kuststad Marbat en daarbij 29 man aan doden verloren — volgens officieuze schattingen minstens 60 — plus 12 die gevangen genomen werden, terwijl aan regeringszijde 7 man werden gedood en één vermist raakte. Volgens een door PFLOAG te Aden uitgegeven communiqué zouden de guerrillastrijders Marbat 10 uur lang hebben bezet alvorens zij door „Britse vliegtuigen" verdreven werden; voorts zouden twee Britse officieren en één Jordaanse officier zijn gedood en zouden 122 regeringsmilitairen zijn gedood of gewond, terwijl de guerrillastrijders 30 man aan doden zouden hebben verloren plus drie gewonden die gevangen zouden zijn genomen. Een woordvoerder van het Britse ministerie van defensie deelde op 2 aug. mee dat bij het incident te Marbat twee Britse militairen waren gewond en dat één Britse korporaal was gedood; alle drie behoorden tot de Special Air Service en waren met de opleiding van de troepen van de sultan belast.

Over de militaire krachtsverhoudingen tussen PFLOAG en SAF schreef *The* Times (14-4-1973) o.a.:

„PFLOAG's steun komt uit Zuid-Jemen, waar het Front zijn basis heeft, en uit de SU en China, die de politieke en militaire opleiding verzorgen en wapens leveren, variërend van raketwerpers met een bereik van 7000 m tot 81 mm-mortieren en automatische geweren. In Oman meent men dat sommige PFLOAG-leden naar Irak (...), China en Noord-Korea gezonden zijn om een opleiding te ontvangen. (...) Thans is PFLOAG georganiseerd volgens communistische methodes, met een cellenstructuur en politieke commissarissen. De SAF meent dat er ca. 2000 kernleden en leden van de militie zijn. De harde kern opereert in firqat(s) — teams — van 40-80 man, die overal in actie komen. De militie leeft in de stamgebieden en verschaft inlichtingen, voedsel en geleide voor kamelrnconvooien. Beide bestaan grotendeels uit jabalis (bergstammen) en zijn goed opgeleid en bewapend. De aanwezigheid van Russen of Chinezen onder hen is door Oman niet gemeld."

„Aan de zijde van Oman heeft Engeland officieren beschikbaar gesteld, zowel in het kader van hulpverlening als onder contract *, die de hoogste posten in alle drie wapenonderdelen van de strijdkrachten van de sultan bekleden. De opperbevelhebber (van de SAF), generaal-majoor T. M. Creasy (opvolger in 1972 van brigade-generaal John Graham), valt onder de eerste categorie. De SAF omvat ook officieren uit Pakistan, India en Jordanië. (...) Van de Golfstaten heeft Perzië materiaal geleverd en helikopters en stafpersoneel tijdelijk ter beschikking gesteld: Saoedi-Arabie heeft materieel en geld verschaft, en Aboe Dhabi heeft hulp geboden voor (de aanleg van) een weg de bergen in. (...) De SAF heeft een troepenmacht van 3300 man in Dhofar, op een totale sterkte van 10.000 (... en) bezit ca. 45 vliegtuigen, incl. Strikemasters, Skyvans, Caribous en Agusta-Bell-helikopters. Mensen die van PFLOAG naar de zijde van de sultan zijn overgelopen vormen de speerpunt van de operaties op de grond. Volgens SAF zijn er bijna 650 die sinds begin 1971 deze stap hebben gezet..."

Volgens The Financial Times (15-11-1972) verschafte Perzië begin 1972 drie *Agusta-Bell-helikopters* plus bemanning en betaalde het de lopende kosten. Jordanië zou 10 officieren voor de opleiding van de SAF beschikbaar hebben gesteld en zijn militaire scholen voor de Omani's hebben geopend. Meer dan 100 Pakistaanse officieren en onderofficieren zouden in de SAF dienst doen, terwijl Pakistan en India ook bij de opbouw van de marine zouden helpen.

The Financial Times (3-1-1973) voegde daaraan toe dat Saoedi-Arabië financiële hulp ter waarde van £ 6 mln had aangeboden plus een hoeveelheid militaire uitrusting.

Komplot ontdekt

Op 13 jan. 1973 deelde de regering in de hoofdstad Maskate (Muskat) mee dat de maand tevoren in Maskate, Matrah, Sur en Nazwa 39 leden van PFLOAG waren gearresteerd en grote hoeveelheden wapens „van Chinese makelij" in beslag waren genomen. Wel verklaarden de militaire adviseurs van de sultan dat zij een poging van PFLOAG om ook buiten Dhofar in de steden voet aan de grond te krijgen in de kiem hadden gesmoord, maar de uitbreiding van de PFLOAG-acties tot de rest van het land wekte in Maskate hevige ongerustheid, aldus Le *Monde* (17-2-1973).

Volgens The Times (15-2-'73) was op 12 dec. 1972 in Maskate een man gearresteerd, die door overgelopen rebellen was herkend als een politieke commissaris van de „Lenin-

* Voor de drie categorieën Britse militairen in Oman (bij de SAF gedetacheerd, „huurlingen" onder contract en leden SAS, zie pag. 357/2-1972). Volgens Financial Times (15-11-'72) omvatten de eerste twee categorieën meer dan 250 man en was het SAS-team 50 man sterk.

eenheid" in Dhofar. Een week later zou de man hebben toegegeven dat hij lid was van het uitvoerend comité van PFLOAG, dat volgens berichten uit Oman van plan was rond Kerstmis of Nieuwjaar een militaire actie te starten om hel, bewind van sultan Qaboos omver te werpen. Daarom waren op 24 dec. 1972 alle bekende leden van de organisatie gearresteerd — ca. vijftig mensen in totaal, vooral in Maskate, Nazwa, Kustaq en Sur. De organisatie zou sinds febr. 1972 actief zijn geweest en in oktober 1972 begonnen zijn met de militaire opleiding. Hoewel de gewapende opstand werd verijdeld, zouden niet alle wapens en agenten zijn opgespoord, aldus The Times.

Op 21 juni werden 10 PFLOAG-leden terechtgesteld, nadat zij ter dood veroordeeld waren wegens hun aandeel in een komplot tegen sultan Qaboos. De doodvonnissen van negen anderen werden gewijzigd in levenslange gevangenisstraf. Van de overige 50 die terecht stonden werden 23 veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, en 24 tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 12 jaar, terwijl drie werden vrijgesproken.

Sultan in Frankrijk en *Engeland*

In september 1973 bracht sultan Qaboos bin Said bezoeken aan Frankrijk en Engeland. Op 6 sept. werd hij te Parijs door president Pompidou ontvangen en op 11 sept. had hij te Londen een onderhoud met premier Heath.

Voortzetting strijd. Zuidjemenitische beschuldigingen *i.z.* Perzische interventie

Op 19 nov. 1973 deelde de ambassade van Oman in Londen mee dat een vliegtuig uit Zuid-Jemen een militaire post van Oman in Makinat Shaham met vier bommen had bestookt, terwijl Zuidjemenitische artillerie kort tevoren vanuit Harif de grens met Oman bij Sarafait had beschoten. Ook zou gebleken zijn dat Zuidjemenitische eenheden actief aan de strijd in Dhofar deelnamen aan de zijde van de PFLOAG-rebellen. De Zuidjemenitische ambassade te Beiroet noemde de klacht van Oman i.z. de luchtaanval een voorwendsel voor .,nieuwe agressie" tegen Zuid-Jemen.

Op 6 dec. deelde een woordvoerder van deze ambassade mee dat omvangrijke Perzische troepen in Oman bij de grens met Zuid-Jemen waren samengetrokken.

Sultan Qaboos bin Said

,.Perzische oorlogsschepen, afkomstig van de basis Jahbehar, koersen naar de kusten van Oman en Zuid-Jemen (zesde gouvernement). Bovendien zijn Perzische vliegtuigen naar Maskate overgevlogen en bevinden de Perzische troepen, die gelegerd waren op de eilanden Abu Musa en Al-Ghanam (zie pagina 801 e.v.-1971), zich thans op het grondgebied van Oman. (...) Deze troepen zijn begonnen positie te kiezen aan de grenzen met Zuid-Jemen. Andere troepen, geschat op 30.000 militairen en voorzien van luchtdekking, trekken naar dezelfde grenzen, op, in het vierde en vijfde gouvernement". De woordvoerder onthulde dat deze troepen ,,reeds een aanval (hadden) uitgevoerd op de grenzen van het vijfde gouvernement, in de sector Thamud, in de loop van de (Israëlisch-Arabische) oktober-oorlog." Voorts maakte de woordvoerder van de ambassade melding van activiteiten van de Amerikaanse Zevende Vloot bij de Straat Bab-El-Mandeb en van ,,bewegingen van Israëlische troepen, gelegerd op bepaalde eilanden in het zuiden van de Rode Zee". ,,De reactionaire en imperialistische kringen willen pressie uitoefenen op het progressieve Zuidjemenitische bewind ter wille van een oplossing in dit deel van de Arabische wereld die hen in staat stelt hun belangen te waarborgen en hun controle op de oliebronnen te verzekeren", aldus concludeerde de woordvoerder.

Een delegatie van Zuid-Jemen en PFLOAG beschuldigde op 29 dec. in Beiroet Perzië ervan sinds 22 dec. vanuit Oman Zuid-Jemen te zijn binnengedrongen. Dit bericht werd in Teheran onmiddellijk tegengesproken.

Het PFLOAG meldde dezelfde dag dat 3.000 Perzische militairen in Oman bij Salalah aan land waren gezet en ingeschakeld waren bij de strijd tegen de PFLOAG-troepen.

Rached Mohammed Thabet, de Zuidjemenitische minister van voorlichting, bevestigde op 31 dec. tegenover de pers te Aden dat Perzische troepen in Oman streden tegen PFLOAG-eenheden. Deze ,,Perzische agressie tegen de provincie Dhofar" maakte deel uit van ,,een serie door het imperialisme gesmede komplotten", zoals ook de Amerikaanse vlootbewegingen in de Rode Zee en de concentraties van Saoedi-Arabische troepen aan de grenzen van Zuid-Jemen.

In een op 2 jan. gepubliceerd communiqué ontkende de regering van Oman berichten dat zich op haar gebied ,,imperialistische strijdkrachten" zouden bevinden. Daarentegen werd Zuid-Jemen ervan beschuldigd ,,een agressieveldtocht ter ondersteuning van de communistische guerrilla in de provincie Dhofar" te hebben ontketend.

Wel had de regering van Oman in een op 30 dec. uitgegeven communiqué meegedeeld dat haar troepen op 19 dec. een offensief waren begonnen om de weg van Salalah naar Maskate te heropenen, die sinds '69 door guerrilla-activiteiten was afgesneden. Deze operatie zou op 22 dec. met succes zijn bekroond.

PFLOAG-strijders beweerden volgens The *Observer* (6-1) dat tussen 20 en 29 dec. 129 vijandelijke militairen waren gedood of gewond en dat twee helikopters waren neergeschoten.

The Times (12-1) berichtte dat Perzië zijn militaire hulp aan Oman in de voorgaande maanden meer dan verdubbeld had. Het Britse dagblad vervolgde:

,,Er wordt nu verondersteld dat het Perzische contingent dat aan de zijde van de troepen van de sultan vecht, een sterkte van ca. drie bataljons van de elitetroepen, de Iran Special Forces, heeft bereikt. Deze, zo'n 1.500 man sterk, worden gesteund door ca. 30 helikopters (...) De sultan heeft ook elke hulp toegejuicht die hij in staat is los te krijgen van het naburige Saoedi-Arabië, dat ten noorden van Dhofar in afwisselende mate militaire bijstand heeft verleend, en van Jordanië, dat steeds grotere aantallen artilleristen en adviseurs verschaft. . .

Volgens DPA (18-2) zou het bewind in Aden voor het eerst officieel hebben toegegeven dat het geregelde troepen heeft gezonden naar het sultanaat Oman.

Ter afsluiting van een zesdaags bezoek van sultan Qaboos bin Said aan Perzië werd op 8 maart in Teheran een communiqué uitgegeven. waarin gesteld werd dat Perzië en Oman gemeenschappelijk voor de stabiliteit in het gebied van de Golf zullen zorg dragen. Zij aanvaarden de verplichting zich ,,volledig" in te zetten voor de waarborging van de veiligheid in de Perzische Golf en voor de vrije doorvaart via de Straat van Hormoez. (*Financial* Times, The Times, Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 357/2-1972)

PERZIË

ARRESTATIES, PROCESSEN EN TERECHTSTELLINGEN. OPTREDEN GUERRILLASTRIJDERS

Tussen 1966 en 1970 zijn in Perzië geen doodvonnissen geveld voor politieke misdaden, maar in 1971 vonden 21 terechtstellingen plaats.

Vooral na de moordaanslag op generaal Zia Farsiou op 7 april 1971 (pag. 330/2-1971) namen geweld ei; repressie toe.

Het uiterst forse karakter van de repressie verrast, aldus Le Monde (6-10-1973). Het Franse dagblad vervolgt: ,,Het bewind schijnt inderdaad geenszins bedreigd door de groepjes die, volgens algemene opvatting, er niet in geslaagd zijn zich te verzekeren van een basis onder het volk, zelfs al kunnen zij rekenen op individuele medeplichtigheid. De gemeenschappelijke karakteristiek van de bestrijders — of het nu guerrillastrijders, militairen of intellectuelen zijn — is hun sociale herkomst: zij zijn voor het merendeel afkomstig uit de kleine burgerij en de midden-bourgeoisie, stedelingen of plattelanders."

Sinds begin 1972 deden zich o.a. de volgende ontwikkelingen voor:

Een woordvoerder van de SAVAK deelde op 16 jan. 1972 mee dat 120 leden van drie subversieve groeperingen binnenkort voor militaire tribunalen terecht zouden staan, op beschuldiging van spionage, sabotage, subversieve activiteiten en gewapende bankovervallen. Zij zouden een guerrilla-opleiding in Irak en de DDR hebben ontvangen en van het Baathbewind in Bagdad wapens en munitie hebben gekregen. Leden van de groep zouden hebben getracht de neef van de sjah, prins Sjahram, te ontvoeren alsmede buitenlandse diplomaten, o.w. de Amerikaanse ambassadeur in Teheran (op 30 nov. 1971). Voorts zou door een voormalige ingenieur, Nasser Samavati, zijn getracht een elektrische centrale en hoogspanningsleidingen op te blazen.

Up 16 jan. ontplofte een bom in het gebouw van de universiteit van Teheran en op 17 jan. explodeerden bommen bij de Amerikaanse ambassade in Teheran (twee bewakers gewond), het bureau van het Amerikaanse Vredescorps en het gebouw van het Perzisch-Amerikaanse culturele genootschap.

Op 25 jan. begon het proces tegen de eerste groep van de 120.

Op 31 jan. werd een lid van het Bevrijdingsfront van Perzië, Ahmed Rezai, bij een treffen met de politie in een buitenwijk van de hoofdstad gedood. Dezelfde dag veroordeelde het militaire tribunaal van Teheran één verdachte tot de doodstraf; drie anderen kregen levenslang en een vijfde werd veroordeeld tot 15 jaar dwangarbeid.

Op 1 febr. veroordeelde hetzelfde hof 5 uiterst linkse activisten ter dood op beschuldiging van subversieve actie Een zesde verdachte kreeg levenslang en zeven anderen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 15 jaar.

Op 2 febr. sprak het militaire tribunaal opnieuw vijf doodvonnissen uit, die echter onmiddellijk vanwege de jeugdige leeftijd van de veroordeelden gewijzigd werden in levenslange dwangarbeid.

In een op 6 febr. begonnen proces tegen 20 personen wees de krijgsraad te Teheran op 8 febr. vonnis: 4 man kregen levenslang, zeven personen werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van 10 jaar en de negen overigen kregen gevangenisstraffen variërend van 3 tot 7 jaar. Allen waren beschuldigd van sabotage, onwettig wapenbezit, bankovervallen, een poging tot vliegtuigkaping en het lidmaatschap van communistische organisaties.

Voor het militaire tribunaal van Teheran begon op 14 febr. een proces tegen 11 leden van de Beweging voor nationale bevryding, die beschuldigd werden van activiteiten tegen het bewind, vliegtuigkaping en poging tot ontvoering van leden van de keizerlijke familie. Op 19 febr. werden vier van hen ter dood veroordeeld, terwijl de overige zeven gevangenisstraffen kregen variërend van 3 tot 10 jaar.

De zes eerder (31 jan-1 febr.) ter dood veroordeelde leden van de guerrillabeweging Siakhal, de z.g. groep van 23, werden op 1 maart 1972 door een vuurpeloton terechtgesteld. Tegelijk werd bericht dat het militaire hof van beroep de vonnissen van 10 personen, die tot levenslang veroordeeld waren, had gewijzigd in de doodstraf.

(De voorgaande dag waren bij een pro-regeringsbetoging in Teheran tegen de ,,Iraakse provocaties" en het optreden van ,,door het buitenland betaalde elementen" slachtoffers gevallen, één dode en vijf gewonden, door de explosie van een granaat.)

Op 12 maart '72 werden 9 personen, die door een militair hof van beroep ter dood waren veroordeeld, door een vuurpeloton terechtgesteld. Tegelijkertijd werd bekendgemaakt dat de doodvonnissen van tien anderen vanwege hun jeugdige leeftijd door de sjah gewijzigd waren in levenslange hechtenis.

Volgens het militaire parket hadden de terechtgestelden bekend dat zij hadden deelgenomen aan gewapende overvallen op twee politiebureaus — waarbij twee agenten werden gedood — en aan drie bankovervallen. Zij waren voorts beschuldigd van o.a. illegaal wapenbezit, samenzwering om het bewind omver te werpen en lidmaatschap van een communistisch geïnspireerde beweging. Van de tien personen die gratie ontvingen behoorden vijf tot de ,,groep van 23" (die van 23 jan. - 2 febr. terecht stond), vijf tot de ,,groep van 20" (proces 6-8 febr. en toen tot levenslang veroordeeld, zodat hun doodvonnis door het hof van beroep moet zijn uitgesproken).

Op 19 april 1972 werden vier ,,links-extremistische terroristen", die door een militair tribunaal wegens samenzwering tegen de veiligheid van de staat en contact met het buitenland ter dood waren veroordeeld, door een vuurpeloton terechtgesteld. Een vijfde lid van de groep werd door de sjah begenadigd — zijn doodvonnis werd in levenslang gewijzigd —, omdat hij de autoriteiten bij het oprollen van het komplot had geholpen.

Op 6 en 8 mei kwam het in de straten van Teheran tot vuurgevechten tussen guerrillastrijders en de politie, waarbij twee politie-officieren werden gedood plus twee ,,saboteurs". De arrestatie van twee andere saboteurs leidde tot de ontdekking van een geheime wapenopslagplaats. Volgens de politie behoorden de saboteurs tot een uiterst rechtse religieuze organisaties, die verantwoordelijk zou zijn voor een reeks bomaanslagen.

Op 25 mei 1972 werden vijf ter dood veroordeelden in Teheran door een vuurpeloton terechtgesteld. Zij behoorden tot een groep van 89, waarvan het proces waarschijnlijk in april en de eerste helft van mei plaatsvond. In hoger beroep werden 15 van de 89 beklaagden ter dood veroordeeld, maar tien van hen werden door de sjah begenadigd tot levenslange gevangenisstraf. Negen anderen waren veroordeeld tot levenslang, 7 tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 15 jaar, 32 tot gevangenisstraffen va-

riërend van 3 tot 10 jaar, 20 werden veroordeeld tot internering in een heropvoedingscentrum en zes werden vrijgesproken.

Volgens een op 12 juli 1972 gepubliceerd rapport van de Internationale Commissie van Juristen waren van de 120 personen, wier berechting op 16 jan. was aangekondigd, 28 terechtgesteld en 20 tot levenslang veroordeeld. De anderen kregen gevangenisstraffen variërend van 3 tot 15 jaar.
De gemiddelde leeftijd van de veroordeelden was 23 jaar. De commissie meende dat de in Perzië gevolgde gerechtelijke procedure met ,,de elementairste grondrechten" spot. Het justitiële systeem wordt door de militairen beheerst, in nauwe samenwerking met de geheime politie, de SAVAK. Alle door de SAVAK gearresteerden oorden voor lange tijd in preventieve hechtenis gehouden. zonder dat zij worden voorgeleid en zonder dat hun familie wordt verwittigd. De gedetineerden wordt juridische bijstand ont'nouaen; als zij voor de rechtbank moeten verschijnen kunnen zij slechts een verdediger kiezen uit een lijst van tien militairen. Bovendien worden ernstige beschuldigingen i.~het toepassen van martelingen tegen de politie ingebracht.

Op 16 juli 1972 werd officieel bekendgemaakt dat de Pers Aliyar Reyhavi te Ahwaz was terechtgesteld. Hij was ter dood veroordeeld wegens het plegen van sabotagedaden. Hij zou hebben bekend daartoe in Irak te zijn opgeleid en in augustus 1971 Perzië te zijn binnengekomen om o.a. een brug en een spoorwegtunnel in de streek van Ilam op te blazen. Van zijn drie medestanders waren twee bij een vuurgevecht gedood en was de derde tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Nadat op 24 juli een lid van een clandestiene oppositiegroep door de politie in Teheran was gedood, volgde op 29 juli een gewapend treffen van andere leden van deze groep met de politie, waarbij drie ,,revolutionairen" omkwamen. Volgens *AFP/Reuter* waren in twee jaar tijds meer dan 60 revolutionairen gedood bij botsingen met de politie of terechtgesteld.

Vier Perzische burgers, die ervan beschuldigd werden lid te zijn van het Bevrijdingsfront van Khoezistan, werden op 31 juli 1972 te Soussangerd bij de grens met Irak gefusilleerd, nadat zij door een militair tribunaal ter dood waren veroordeeld. Zij waren een maand eerder gearresteerd na een vuurgevecht met de politie, waarbij drie van hun kameraden de dood vonden.

Terwijl Le Monde een toeneming van het aantal aanslagen meldde, werd bij een achtervolging van twee saboteurs in een voorstad van Teheran op 13 aug. 1972 een luitenant-generaal van de politie, Said Taheri, doodgeschoten.

Op 28 aug, veroordeelde het militaire tribunaal te Teheran de student Mehdi Rezai (broer van Ahmed Rezai) ter dood wegens de moord op een politie-luitenant en zijn deelname aan ,,een komplot tegen de staatsveiligheid". Hij werd op 7 sept. terechtgesteld.

Op 29 nov. deelden de Perzische autoriteiten mee dat de vorige dag in Isfahan een terro ist bij een treffen met veiligheidstroepen was doodgeschoten.

Vijf Perzen, beschuldigd van ,,sabotage en terrorisme", werden op 4 jan. 1973 terechtgesteld. Zij waren op 13 dec. 1972 gearresteerd toen zij een benzinestation in Sanandaj wilden opblazen. Zij zouden hebben bekend in Irak te zijn opgeleid en bewapend.

Op 11 jan. werden twee mannen terechtgesteld die zouden hebben bekend generaal Said Taheri te hebben doodgeschoten en verscheidene bomaanslagen in Teheran — o.m. op de British Council — te hebben gepleegd.

'Twee Perzen, die wegens sabotagedaden ten gunste van Irak ter dood veroordeeld waren, werden op 15 april 1973 in Sanandaj, de hoofdplaats van Koerdistan, terechtgesteld. Eén van hen had op 29 okt. 1972 deelgenomen aan een reeks aanslagen in Sanandaj met zijn vijf kameraden die al op 4 jan. waren terechtgesteld. Op 22 april werden ook in Sanandaj twee ter dood veroordeelden geëxecuteerd. De een werd schuldig bevonden aan heroïnehandel en een bewapende aanval op de politie, de ander aan subversieve actie en sabotage.

Op 24 mei wijzigde de sjah de doodvonnissen van vier leden van een sabotagegroep in levenslange gevangenisstraf.

Op 27 mei werden acht mannen, die begin april waren gearresteerd en door een militair tribunaal ter dood veroordeeld waren wegens verraad, sabotage en spionage, te Ahwaz door een vuurpeloton terechtgesteld,

Op 2 juni werd in Teheran een Amerikaanse militaire adviseur, kolonel L. Hawkins, door een onbekende doodgeschoten.

Op 6 juni 1973 begon in Teheran een proces tegen zes mannen en een vrouw, die o.a. beschuldigd werden van een poging tot ontvoering van de Amerikaanse ambassadeur in Perzië, Douglas MacArthur II, in december 1971. Zij waren leden van het Bevrijdingsfront van Iran. De zes mannen werden op 10 juni ter dood veroordeeld, de vrouw kreeg 10 jaar gevangenisstraf. Deze vonnissen werden op 24 juni door het militaire hof van beroep bevestigd, maar de sjah wijzigde de doodvonnissen op 30 juni in levenslang.

Een guerrillaleider, Reza Rezai (broer van de op 7 sept. 1972 terechtgestelde Mehdi Rezai), die verantwoordelijk werd geacht voor de moord op kolonel Hawkins, werd op 15 juni in een vuurgevecht met de politie, die hem kwam arresteren, doodgeschoten. Volgens een regeringswoordvoerder werd bij Rezai ook het pistool van de vermoorde politie-generaal Taheri aangetroffen. Eenzelfde lot als Reza Rezai trof H. Tizabi op 30 juni, een van de drie leden van een in mei ontmantelde subversieve groep.

Twee mensen werden gedood en 30 raakten gewond bij een mislukte

De 12 verdachten in de zaak van de Keizerlijke familie

poging op 24 aug. van twee saboteurs om op de olieraffinaderij te Abadan een aanslag te plegen. Een van de saboteurs — volgens sommige berichten uit Irak — kwam door de explosie van een eigen granaat om het leven.

De SAVAK maakte op 2 okt. 1973 bekend dat een komplot van een groep journalisten en filmers om de sjah en andere leden van de keizerlijke familie te ontvoeren rif te doden was verijdeld. Twaalf verdachten, o.w. twee vrouwen, werden gearresteerd.

Twee Perzen kwamen op 20 okt. bij een vuurgevecht met de politie om het leven.

Op 1 nov. werden in Teheran vijf ter dood veroordeelde mannen geexecuteerd. Twee van hen hadden wegens spionage terechtgestaan, de anderen waren narcoticahandelaren.

Voor een militair tribunaal begon op 6 jan 1974 te Teheran het proces tegen de 12 filmers en journalisten, die tussen april en oktober 1973 bleken te zijn gearresteerd. Volgens de openbare aanklager wilde de groep de sjah vermoorden en keizerin Farah, kroonprins Reza en prinses Mahnaz ontvoeren om met de gijzelaars de vrijlating van politieke gevangenen af te dwingen. Op 9 jan. werden zeven mannen ter dood veroordeeld en kregen de vijf anderen, o.w. de vrouwen, gevangenisstraffen variërend van 3 tot 5 jaar.

Het militaire hof van beroep bevestigde op 23 jan. vijf van de zeven doodvonnissen. De twee andere werden gewijzigd in 15 resp. 10 jaar gevangenisstraf. Drie van de ter dood veroordeelden kregen op 17 febr. gratie van de sjah, waardoor hun vonnis in levenslange gevangenisstraf werd gewijzigd. De overige twee ter dood veroordeelden, die geweigerd hadden gratie te vragen, werden op 18 febr. door een vuurpeloton terechtgesteld.

Op 19 febr. werden zes Perzen, die wegens bedreiging van de binnenlandse veiligheid ter dood veroordeeld waren, in Teheran terechtgesteld. Zij waren schuldig bevonden aan sabotagedaden, moorden (op 7 personen, w.o. leden van de politie), brandstichting (o.m. een politiepost) en gewapende agressie, vooral in Ghom, de pelgrimsstad op 140 km bezuiden Teheran, en in het gebied van Nahanvand in het westen van het land. Vier medeverdachten werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 5 tot 15 jaar.

Volgens de Unie van Perzische studenten in Frankrijk (UEIF) waren de zes religieuze militanten en de Bevrijdingsbeweging van Iran stelde dat zij theologische studenten van de universiteit van Ghom waren die door martelingen de dood hadden gevonden.

Op 3 maart werd de sinds verscheidene maanden gezochte Mochtaba Khorramabadi tijdens een vuurgevecht met de politie in Teheran gedood.

Op 8 maart bezetten Perzische studenten tijdelijk de ambassades van hun land in Zweden en België om tegen ,,onderdrukking en politiek? terechtstellingen" in Perzië te protesteren.

Groeperingen van tegenstanders

Le Monde (23-2-'72 en 6-10-'73) en The *Observer* (19-3-'72) maken melding van de volgende politieke en gewapende groeperingen van tegenstanders van het bewind:

a) De beweging van nationale bevrijding heeft de meeste aanhangers, maar is het minst geporteerd voor het gebruiken van gewelddadige methodes. De leden zijn afkomstig uit de handels- en religieuze bourgeoisie van Bazar. Volgens de autoriteiten zijn verscheidene leden opgeleid in Irak of de Palestijnse kampen in Zuid-Libanon. Oorspronkelijk voortgekomen uit het Nationale Front van Mossadegh.

b) De ,,maoïsten", die voorstanders zijn van de plattelandsguerrilla. Zij zouden de verijdelde ontvoering van de Amerikaanse ambassadeur hebben gepland.

c) De ,,revolutionaire communisten" (Saka), o.a. beschuldigd van een bankoverval in Isfahan.

d) De Siakhal, die afkomstig is uit de provincie Gilan bij de Kaspische Zee, waar de groep in febr. 1971 de eerste aanval uitvoerde op een politiepost. Later legde de Siakhal zich meer op de stadsguerrilla toe. Veel moorden worden aan deze groep toegeschreven, van wie vele leden werden terechtgesteld of gedood.

e) De Strijders van het Volk (Moujahidin Khalg), islamitisch en sociaal.

Recente cijfers over ledentallen van deze groepen zijn niet bekend.
(Le Monde, *NZZ*, The Times, The *Financial* Times, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 330/1 e.v.-'71)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

JORDANIE Koning Hoessem heeft reeds twee maal wijzigingen aangebracht in het op 26 mei 1973 gevormde kabinet van premier Zaid Rifai
Op 21 aug 1973 werd Marwan Doudin benoemd tot minister van cultuur en voorlichting i p v Adnan Aboe Odeh, die belast werd met de leiding van het koninklijk kabinet Zoukan Hindawi kreeg de nieuwe portefeuille van staatsminister t b v. de premier
Op 10 nov 1973 werd Zoukan Hindawi benoemd tot minister van financien i p v. Mohammed Noeri Chafik die het kabinet verliet Marwan Doudin werd staatsminister t b v de premier en Adnan Aboe Odeh keerde op cultuur en voorlichting terug Fouad Kafish werd benoemd tot minister van gemeente- en plattelandszaken als opvolger van Marwan Hammoed, die de portefeuille van landbouw kreeg Deze portefeuille werd tevoren beheerd door Omar Naboelsi, die als minister van economie in de plaats kwam van de afgetreden Kamel Aboe Jaber. Sjeik Abdel Aziz Khayat werd minister van religieuze zaken i p v. Ichak al-Farhan die het kabinet verliet. Oud-premier Bahjat Talhouni tenslotte kreeg nu de leiding van het koninklijk kabmet (AFP, AP)

(Vor ber. pag 358/1-1973)

MAURITIUS Het op 2 maart gereorganiseerde kabinet is als volgt samengesteld.
Premier, buitenlandse zaken, defensie en binnenlandse veiligheid, voorlichting en radio - Sir Seewoosagur Ramgoolan, financien - Veerasamy Ringadoo, huisvesting, landerijen en stadsontwikkeling - Abdoel Razack Mohammed: landbouw, natuurlijke hulpbronnen en milieu - Stacam Boolell gezondheid - Harold Walter; openbare werken - Abdoel Hack Osman; handel en industrie - Rajmohunsing Jomadar; arbeid en industriele betrekkingen - Beergoonath Ghurburrun, plan en ontwikkeling - Keharsingh Jagatsingh, verbindingen - Raymond Rault, jeugd en sport - Dayanundlall Basant Rai; regionaal bestuur - Jean Ah Chuen, cooperaties - Hurrypersad Ramnarain, hervormingsinstellingen - Rameshwar Jaypal; werkgelegenheid - Alex Rima; energie - Raymond Devienne, sociale zaken - Kistnasamy Tirvengadum, visserij - Ramsoondur Modun, onderwijs - Regis Chaperon, justitie - Emmanuel Bussier (Le Monde Diplomatique april 1974)

(Vor ber pag. 204/2)

PERZIË In het kabinet werden op 29 aug 1973 de volgende portefeuilles aan nieuwe ministers toevertrouwd: gezondheid - Anushirwan Puyan en wegenbouw - Jawad Shahrestani. Manouchehr Shahgholi, tot dusver minister van gezondheid, kreeg nu de portefeuille van wetenschap en hoger onderwijs. (Reuter)

(Vor ber. pag 656/3-1971)

Uitgevers: B.V. Int. Uitg. en Handelmij ..Systemen Keesing", Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-18, B 2100 Deurne-Antwerpen.

JUNTA NEEMT MACHT OVER IN PORTUGAL

Op 25 april heeft een militaire opstand een eind gemaakt aan het burgerbewind van president Thomaz en premier Caetano van Portugal. Een militaire junta van zeven leden, onder leiding van de in maart ontslagen plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Antonio Sebastiao Ribeiro de Spinola heeft de macht overgenomen. De afgezette president en de premier zijn naar het eiland Madeira verbannen. Het nieuwe bewind heeft inmiddels democratische verkiezingen in het vooruitzicht gesteld, de perscensuur afgeschaft, de politieke gevangenen in vrijheid gesteld en een eind gemaakt aan de activiteiten van de DGS, de gehate geheime politie.

Aan de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen in de overzeese gebieden Angola, Mozambique en Guinee-Bissao is een bestand aangeboden als zij hun wapens neerleggen en gaan fungeren als politieke partijen. De junta heeft verder beloofd dat zo spoedig mogelijk een burgerregering de macht zal overnemen.

Vooraanstaande leden van de voormalige oppositie, zoals de socialistenleider Soares en de communist Alvaro Cunhal, zijn inmiddels in Portugal teruggekeerd, waar hun bij aankomst een geestdriftige ontvangst ten deel viel.

De omwenteling is door de bevolking met groot enthousiasme ontvangen. In de eerste dagen na de coup vonden in Lissabon regelmatig grote uitingen van vreugdebetoon plaats, o.a. bij de aankomst van Soares en Cunhal, culminerend in een grote demonstratie op 1 mei, waaraan door naar schatting een half miljoen mensen werd deelgenomen.

Allerwege wordt er door politieke commentatoren op gewezen dat er nog veel moeilijkheden overwonnen moeten worden voor de toestand enigszins genormaliseerd zal zijn.

De twee grootste problemen zijn wel hoe de nieuwe regering eruit zal moeten zien en hoe de oorlog in Afrika geliquideerd zal moeten worden.

Op de eerste vraag is nog geen duidelijk antwoord te geven, aldus het *NRC/H'blad* (3-5), hoewel er zwaar wordt gegist en er ellenlange lijsten van namen circuleren, waarop zowel de namen van Soares als Cunhal en Pereira de Moura, de leider van de Movimento Democratico (de echte clandestiene binnenlandse oppositie tegen het oude regime) voorkomen. Algemeen denkt men dat De Spinola een regering zal vormen die een mengsel is van ideologen en van technocraten, die op de steun van de meerderheid van de bevolking kan rekenen.

Voor de oplossing van het koloniale probleem zal veel afhangen van de houding van de bevrijdingsbewegingen. Deze hebben zich in eerste reacties niet al te positief opgesteid tegenover het nieuwe regime. De blanke bevolkingen in de overzeese gebieden hebben reeds uiting gegeven aan hun vrees voor aantasting van hun positie.

De koloniale oorlogen en de autoritaire regeringsvorm zijn het hart van de Portugese problemen, aldus The Financial Times (26-4). Van alle Europese koloniale mogendheden is Portugal de enige die aan zijn overzeese bezittingen is blijven vasthouden in het obstinate geloof dat het zijn rijk kon transformeren in de een of andere vorm van een multiraciale samenleving.

Het is een beleid dat economisch, politiek en psychologisch veel heeft gekost. Het handhaven van een groot leger, voor het merendeel in Afrika gestationeerd, is een last die een klein en arm land als Portugal zich niet kan veroorloven: volgens sommige schattingen gaat 40% van het nationale budget naar defensie. Wat misschien nog wel belangrijker is, is dat de oorlog de produktieve arbeidskracht aanzienlijk vermindert, door een dienstplicht van drie of vier jaar en doordat dienstweigeraars emigreren.

Politiek en psychologisch is het beleid schadelijk doordat het tot nog toe gefaald heeft. Het multiracialisme is, hoe men daar verder ook over moge denken, niet erg van de grond gekomen. De meeste vooruitgang daarmee heeft men nog geboekt in de afrikanisering van de troepen in Afrika.

In Mozambique heeft de regering moeite zich te handhaven tegenover de Frelimo-strijdkrachten. In Guinee-Bissao heeft de bevrijdingsbeweging aanzienlijke internationale erkenning gekregen na het uitroepen der onafhankelijkheid. In Angola heeft de regering de situatie vrij aardig onder controle, maar er is nog geen enkele aanwijzing voor een op handen zijnde vrede.

Toen Caetano in de zomer van **1968** in Portugal de macht overnam, kort na de dood van Salazar, werd algemeen aangenomen dat hij, vroeg of laat, het beleid van zijn voorganger zou wijzigen. Wel veranderde hij de status van de Afrikaanse gebieden door er Portugese provincies van te maken. met een zekere mate van zelfbestuur, maar hij deed nooit afstand van de Portugese verbondenheid met het gebied en in hei begin van dit jaar kwam hij weer met een oud plan op de proppen: de transformatie van het Portugese rijk in een losse confederatie van staten. Op dit moment kwam generaal De Spinola op het toneel.

In zijn boek (pag. 194/1 e.v.) stelde hij dat net koloniale probleem nooit opgelost kon worden onder het bestaande politieke systeem in Portugal.

Generaal De Spinola verwoordde echter wat in brede kringen in het leger werd gevoeld (pag. 196/1) en zijn ontslag en dat van zijn superieur generaal Costa Gomes, half maart, hebben aan die onrust geen eind gemaakt.

De revolte van de Beweging van de Strijdkrachten, zoals de rebellerende militairen zich noemen, heeft naar algemeen wordt aangenomen buiten directe bemoeienis van De Spinola plaatsgevonden, maar hij was wel de meest aangewezen man om de leiding van de junta op zich te nemen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen sedert 16 maart (pag. 195).

Opstand onderdeel groter plan

In onze aflevering van 29 maart, pag. 196/1 vermeldden wij dat de berichten over de ware omvang van de opstand van 16 maart aanvankelijk nogal uiteenliepen, maar dat de rebellie zich waarschijnlijk toch

De junta. v.l.n.r. staand: gen. Neto, kap Coutinho, gen. Galvao de Melo; zittend gen. Costa Gomes, gen. De Spinola, vice-admiraal Pinheiro de Azevedo en gen. Silverio Marques.

had beperkt tot het regiment van Caldas da Rainha.

Op 28 maart verschenen er in de pers (o.a. *NRC/H'blad)* berichten dat de opstand deel had uitgemaakt van een veel groter plan dat de opstand van verscheidene garnizoenen omvatte.

Op het laatste ogenblik echter merkten de initiatiefnemers van het plan dat het uitgelekt was, waarop zij besloten de operatie te annuleren. Zij stelden de verschillende eenheden hiervan telegrafisch op de hoogte, maar alleen het garnizoen van Caldas de Rainha ontving het telegram niet en begon de mars naar Lissabon.

Dit verklaart ook de geruchten die op **16** maart in Lissabon circuleerden over opstandige bewegingen in ondermeer Viseu, Lamego, en Santarem. Er heerste inderdaad grote opwinding onder de eenheden in Viseu en Lamego, in het noorden, maar omdat de alarmtoestand was afgekondigd verlieten deze eenheden de kazernes niet. In Lamego ontplofte een granaat waardoor twee soldaten omkwamen en **15** werden gewond. Volgens de officiële lezing gebeurde dit per ongeluk tijdens een oefening.

Volgens genoemde bron verliepen de gebeurtenissen als volgt: Een aantal officieren, leden of aanhangers van de ,,Beweging van kapiteins", kwam in de nacht van 15 op **16** maart op de militaire academie bijeen om de laatste bijzonderheden te bespreken van de voor 16 maart georganiseerde opstand. De regering was echter ter ore gekomen wat er gaande was. Ministers en hoge militairen bespraken tot vroeg in de ochtend welke maatregelen genomen moesten worden.

In eerste instantie betrok een sterk contingent van de Republikeinse Garde stellingen bij de militaire academie waar de opstandige officieren bijeen waren. Deze merkten toen dat het komplot was ontdekt en dat de regering krachtig zou optreden. Zij besloten hun actie op te geven. Alle betrokken garnizoenen werden ingelicht, behalve Caldas de Rainha.

Luitenant-kolonel Bruno, onder-gouverneiir van de Portugese militaire academie, die deelnam aan de bijeenkomst van opstandige officieren, nam contact op met de autoriteiten. Hij verklaarde dat er niets aan de hand was. Om te bewijzen dat hij de waarheid sprak bood hij aan zich gevangen te laten nemen. Enkele uren later meldde hij zich bij de militaire politie.

Nadat de regering een waarschuwing had ontvangen dat een compagnie uit Caldas de Rainha opmarcheerde naar Lissabon, werden troepen in noordelijke richting gezonden om de muiters tegen te houden. Deze zagen zich genoodzaakt terug te keren naar hun garnizoen, waar zij zich enkele uren later overgaven.

Volgens een officieel communiqué werden **33** officieren van het vijfde regiment (dat van Caldas de Rainha) gearresteerd. Maar volgens een mededeling van de ,,Beweging der kapiteins" zou het aantal arrestanten ongeveer 200 zijn.

Manifesten en politieke eisen

Verdere aanwijzingen voor wijdverbreide ontevredenheid in het officierencorps vormden een tweetal documenten, waarvan de inhoud eind maart bekend werd. De documenten circuleerden al enige tijd in officierskringen

Het eerste doument was in de vorm van een verzoekschrift aan president Thomaz gesteld Duizenden officieren zouden het ondertekend hebben

In dit schrijven werd benadrukt dat de officieren zich van hun verplichting bewust zijn de Portugese grondwet te verdedigen. Zij werpen de vraag op wat deze grondwet eigenlijk is.

Zij benadrukken dat de tekst van de grondwet door talrijke decreten van de regering op een zodanige manier is aangevuld dat hij op belangrijke punten is ontkracht en zelfs in zijn tegendeel is veranderd. Een voorbeeld daarvan is de gegarandeerde vrijheid van meningsuiting, die door decreten sedert 40 jaar door censuur gerelataveerd is

De officieren stellen dat een echte democratisering van het politieke leven in Portugal een voorwaarde is om het probleem van de oorlog in Afrika op te lossen Over deze oorlog zeiden de militairen, dat hij niet te winnen is. Zij beklaagden zich erover dat het prestige van het leger onder dit alles zeer lijdt

Het tweede document, gedateerd 18 maart 1974, was ondertekend met ,,Voor het welzijn van de natie en van de strijdkrachten, de commissie". Het werd verspreid na de mislukte opstand van 16 maart.

Uit dit document citeren wij het volgende:

De Beweging van Officieren, geconfronteerd met de recente en ernstige gebeurtenissen die de Natie in opschudding brengen, de strijdkrachten en het leger in het bijzonder, kan niet nalaten een analyse van de situatie te maken, hoe kort dan ook, en de conclusies te trekken die zich aan ons opdringen ( )

Op grote schaal zijn technieken van administratieve terreur ingevoerd die al lange tijd worden gehanteerd door degenen die zich uitgeven voor militaire leiders, maar die volledig vervreemd zijn van de werkelijke problemen van de strijdkrachten en er uitsluitend in geïnteresseerd zijn oin hun voorrechten te verdedigen Zij veieenzelvigen zich met de politiek-economische macht laten hun jongere kameraden, die zij op allerlei manieren vernederen, in de steek

Men weet hoe de Beweging geweigerd heeft om dergelijke onrechtvaardigheden te aanvaarden en hoe deze onverzettelijke houding reacties heeft uitgelokt van de Macht, uie daaiinee duidelijk haar onverdraagzaamheid, haar volledige onvermogen, haar totale onbekwaamheid om de problemen te begrijpen en haar stompzinnigheid en haar politieke en bestuurlijke blindheid heeft onthuld

Dit alles werd enige dagen later door allen gevoeld toen zij tot hun verontwaardiging werden ingelicht op de samenkomst die door generaals was georganiseerd die zeiden de Strijdkrachten te vertegenwoordigen, maar in feite vertegenwoordigen zij alleen zichzelf, met hun gebrek aan burgerlijke en morele moed Daarmee werden de Strijdkrachten in diskrediet gebracht deze opper-officieren hebben daarmee hun zwakheid gedemonstreerd, hun gebrek aan visie op alle niveaus en de minachting die zij hebben voor de aspiraties en de gevoelens van de overweldigende meerderheid van de militairen

Zij hebben deelgenomen aan een klucht die begonnen is met de toespraak van de Eerste-Minister op een bijeenkomst die geen enkele rechtskracht heeft, voortging met een motie die zonder enige discussie werd aanvaard en eindigde in een voor het leger beledigende opstelling Alken de generaals Costa Gomes en De Spinola en de vice-adm Bagulho hebben geweigerd deel te nemen aan zo'n vertoning,

De verbroedering tussen militairen en burgers na de val van Caetano

waarom wij nu hoogachting voor hen koesteren Hun houding geniet de meest volledige steun van de Beweging

Het is niet overdreven te stellen dat die onmogelijke manifestatie ten grondslag ligt aan de recente gebeurtenissen. die een aantal loyale en moedige, maar Leer ongeduldige, kameraden ertoe heeft gebracht om te proberen de situatie onmiddellijk op te lossen

Ow dit moment bevestigen wıı onze actieve solidariteit met onze gevangen genomen kameraden, die wıj onder alle omstandigheden zullen verdedigen Hun zaak is de onze, hoewel wij aanmerkingen hebben op hun ongeduld

De actie die zıj hebben ontketend is evenwel niet nutteloos geweest, zıj heeft een bewustwording bij een aarita! kameraden veroorzaakt die anders nog zouden aarzelen. Zij heeft ertoe gediend dat in alle duidelijkheid de twee kampen aangegeven kunnen worden, waaruit waardevolle lessen voor de naaste toekomst te trekken zıjn Zij heeft gediend om op een harde wıjze te onthullen met welke tegenstellingen het leger te maken heeft en aangezien het leger „de spiegel van de natie is, betekent dit de algemene crisis van de Natie Ten slotte heeft hun actie ertoe gediend om te verhelderen tot welke methoden de militaire „leiders" hun toevlucht nemen, hun volledrg gebrek aan scrupules te onthullen en welke bondgenootschappen zıj zijn aangegaan, om wat onafwendbaar is te verpletteren en te verlammen

Op dit aspect ın het bijzonder moeten wij de tussenkomst van de geheime politie (PIDE/DGS) aan de kaak stellen (een interventie die rechtstreeks door de minister en onder-staatssecretaris van het leger op gang werd gebracht), die kameraden heeft gearresteerd en ten minste bij een gelegenheid zich om ongeveer 5 uur 's morgens toegang heeft verschaft tot het huis van een kameraad, wiens vrouw en kinderen fysiek en psychisch werden mishandeld en een huiszoeking hebben verricht zonder de vereiste toestemming

Deze tussenkomst van de politieke politie is onaanvaardbaar, zij betekent een weerzinwekkende overval op onze reeds zwaarbeproefde rechten en wij kunnen niet toestaan dat zulke handelingen zich zullen herhalen, op gevaar af dat zoiets algemene praktijk wordt, waardoor wıj geheel en al onze toch al bedreigde waardigheid zullen verliezen, evenals het zwakke prestige dat ons nog rest.

Maar onze „leiders" hebben het daarbij niet gelaten Ze hebben de Republikeinse Garde te hulp geroepen en deze tegen onze kameraden van het 5e Infanterie Regiment ingezet, en zelfs dat korps de onaanvaardbare en schandelijke opdracht gegeven om de Militaire Akademie te omsingelen Bovendien heeft het Portugese Legioen waardoor dit zich een werkelijk militair en politieel apparaat heeft getoond — samengewerkt met de geheime politie en de Republikeinse Garde bij de achtervolging van het 5e Inf Reg tijdens zıjn terugkeer naar Caldas de Rainha. Misscnien werd dit het moment om te hopen dat de regering en de „militaire leiders" nu in het Portugese Legioen, in de geheime politie en de Republikeinse Garde de moedige strijders hebben gevonden om hun overzeese politiek voort te zetten?!

Ka eraden van de drie strijdkrachtonderdelen het voorval van de mars op Lissabon van het 5e Inf Reg en de daarmee verbonden gebeurtenissen die er onmiddellijk aan vooraf gingen, maakt het ons mogelijk met onze Beweging door te gaan met groter zekerheid en met meer realisme Vertrouwend op uw kameraadschappelijke gevoelens cn uw solidariteit geven de gevangen militairen (ongeveer 200, onder wie beroeps- en dienstplichtige officieren, sergeants, korporaals en soldaten! tiet land en de strijdkrachten een eerste duidelijk bewijs dat wij niet van zins zijn een dergelijke stand van zaken te tolereren

Ten slotte roepen wıj u op trouw te blijven aan de doelstellingen zoals die eerder door de Beweging werden verkondigd Wij moeten nu de eenheid bewaren en onze organisatie versterken in het besef, dat als wij standvastig en realistisch zıjn wıj binnenkort zullen bereiken wat wij ons voorstellen.

Caetano beschuldigt buitenland

Op 28 maart liet premier Ceatano zich voor het eerst in het openbaar uit over de opstand van 16 maart. In een toespraak voor radio en televisie zei hıj dat alle buitenlanders die de Portugezen uit de overzeese gebieden willen zien verdwijnen, streven naar een ineenstorting van de achterhoede in Portugal.

Volgens Caetano was dat bewezen door de geestdrift. waarmee de media uit vele landen de ..militaire episode" hadden gevolgd en overdreven Die ,,militaire episode' weet Caetano aan de onnadenkendheid en ,,misschien" de naiviteit van ,,enkele officieren"

Onnadenkend noemde hij de revolte onder meer, omdat de officieren er geen rekening mee hadden gehouden, dat er intriganten zıjn, binnen en buiten Portugal, die bereid zijn van alle incidenten te profiteren en de interne twisten te verscherpen en de fundamenten van de staat te ondermijnen ter wille van buitenlandse belangen

Caetano sprak ook over het boek van generaal De Spinola De Commissie van de Vierentwintig van de Verenigde Naties (de dekolonisatiecominissie) en een gedeelte van de internationale pers, zo vertelde Caetano achten de federale oplossing, voorgesteld door De Spinola, onvoldoende.

Volgens hem bleek hieruit, dat de tegenstanders van de Portugese politiek ın Afrika willen, dat het land zijn gebieden afstoot

De Portugese regeringsleider legde de nadruk op de historische missie van Portugal in Afrika, die van eeuwen her dateert en zei pijnlijk getroffen te zijn door de schandelijke bewering van de tegenstanders van Portugal, beweringen, die ook in Portugal zelf circuleerden, dat „wij Ultramar verdedigen ter willen van de grote kapitalistische belangen"

Als er in Angola en Mozambique grote kapitalistische belangen bestonden, aldus Caetano, dan zouden wıj ons niet meer met de verdediging van die gebieden bezighouden, want machtige ondernemingen verdedigen zichzelf heel goed en weten altijd een manier te vinden om overeenstemming te bereiken

Caetano had het verder over ,,een golf van kletspraatjes", volgens welke er in Portugal enorme tegenstellingen zouden bestaan tussen personen, die elkaar respecteren en die gemeenschappelijk handelen. Er zou in Portugal een volstrekte harmonie heersen en geen innerlijke verdeeldheid

Ten slotte zei Caetano. „Wij zoeken Formules voor de evolutie van de overzeese gebieden, die mogelijk en rechtvaardig zijn, in overeenstemming met de actuele omstandigheden in de wereld, maar onder één enkele voorwaarde, namelijk, dat Portugees Afrika een Portugese ziel blijft houden en dat daar het werk doorgaat van allen, die het als een eer beschouwen Portugees te zijn.

Arrestaties

De arrestatie van de regering-Caetano niet welgevallige personen ging inmiddels door.

De *NZZ* meldde op 10-4 dat volgens welingelichte bronnen in Lissabon op 6 april 50 personen waren gearresteerd die overwegend tot de oppositionele Democratische beweging behoorden Een woordvoerder van de politie zou hebben bevestigd dat ca. 40 personen werden vastgehouden om verhoord ie worden.

Er werden geen nadere mededelingen over de beschuldigingen gedaan.

Op 18 april werd een aantal intellectuelen in Lissabon gearresteerd, waaronder vier journalisten en twee vooraanstaande leden van de politieke oppositie, op beschuldiging tot de verboden communistische partij te behoren.

Onder de gearresteerden waren Albano Lima, een journalist werkend voor het blad Seara Nova en Agence France-Presse, Ana-Maria Alves, een kandidaat voor de Democratische beweging bij de verkiezingen van aug. 1973 en prof. Tengarringa, eveneens een democratische kandidaat.

Verder zouden journalisten van Diario de Lisboa, Seara Nova en O Seculo zijn gearresteerd.

Op 20 april bevestigde de regering de arrestatie van 30 als lid van verscheidene communistische organisaties aangeduide personen, sedert begin april.

Volgens een communiqué van de politie hadden de gearresteerden zich schuldig gemaakt aan de verspreiding van subversieve literatuur en zouden zij revolutionaire acties voor 1 mei hebben newland. Het merendeel van de gearresteerden was journalist· Bij een inval in het redactiebureau van het linksgerichte weekblad „*Noticias da* Amadora" door de politie zou subversieve literatuur ın beslag genomen zıjn

Beweging van de *Strijdkrachten* neemt macht over.

De *Spinola* hoofd junta

Op 25 april 's morgens om vier uur werd in Lissabon het commerciële radiostation Radio-Clube door troepen bezet. Vanaf ca. 5.30 werd met

regelmatige tussenpozen een boodschap uitgezonden, die als volgt luidde:

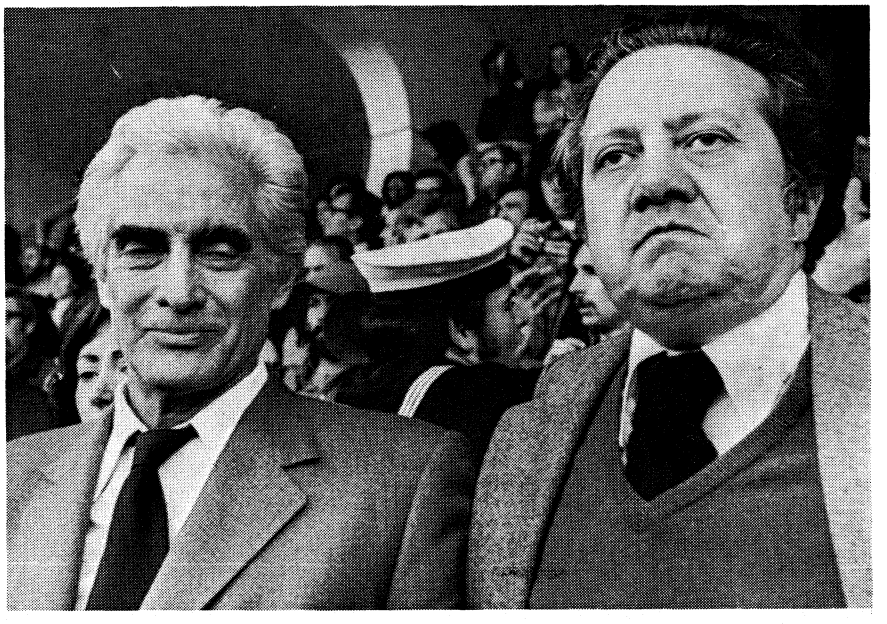
,,Hier is de Beweging van de strijdkrachten. Aan alle strijdkrachten en de politie geeft het commando van de Beweging van de strijdkrachten het advies de maximale voorzichtigheid te betrachten om aldus gevaarlijke botsingen te voorkomen. Het is niet de bedoeling onnodig bloed te vergieten, maar het zal wel gebeuren bij iedere provocatie. Wij roepen hen op terug te keren naar de kazernes en de orders van de Beweging van de strijdkrachten af te wachten. Alle commandanten die proberen hun ondergeschikten te laten vechten tegen de Beweging zullen daarvoor verantwoordelijk worden gesteld."
Latere communiqués spraken van de bereidheid tot vechten en sloten met de kreet ,,Leve Portugal".

Vervolgens bleek dat troepen uit Santarem ongevee 80 km van Lissabon, Lamego, Tomar, Viseu, Figuera da Fos en Oporto zich bij de opstandelingen hadden aangesloten en Lissabon hadden omsingeld.
Om 8 uur hadden troepen het nationale radiostation en het door de regering gecontroleerde tv-station in handen. Dit station begon de communiqués van de Beweging uit te zenden en speelde het nationale volkslied
In Lissabon sloten troepen de straten rond het militaire hoofdkwartier af en er verschenen tanks op het Plaza de Commercio in het centrum. Ook het paleis van president Americo Thomaz werd omsingelid.
Inmiddels was uit het communiqué van de Commandopost van de Beweging van de strijdkrachten gebleken dat de acties tegen de huidige regering gericht waren. Het communiqué sprak van een serie acties ,,om het land te bevrijden van het regime dat allang de macht in handen heeft."
Op de grote pleinen werden door militairen pamfletten uitgedeeld, waarin werd meegedeeld dat een militaire junta zou worden gevormd, die de burgerlijke vrijheden wil herstellen, dat verkiezingen zullen worden gehouden voor een nieuw parlement en dat de bevolking de gelegenheid zal krijgen vrijelijk over haar eigen sociale en politieke leven te beschikken.
De ministeries aan de Taag waren inmiddels bewaakt door tanks van het 7de regiment. Verder bleek dat ook een deel van de marine zich bij de opstandelingen had aangesloten. Een deel hiervan bezette het regeringsradiostation in Monsanto, dat eveneens communiqués van de opstandelingen ging uitzenden.
Om ongeveer 10 uur maakte een woordvoerder van de opstandelingen bekend dat de Beweging van de strijdkrachten de toestand in het land onder controle had en dat er een junta van 7 man gevormd was
De generaals Antonio de Spinola en Francisco da Costa Gomes waren uitgenodigd tot de junta toe te treden. Later werd meegedeeld dat president Thomaz en premier Caetano hun toevlucht hadden gezocht in de Kazerne van de nationale republikeinse garde.
Om ca. vijf uur in de namiddag meldden de radiostations dat premier Caetano de macht aan generaal De Spinola had overgedragen. De Beweging van de strijdkrachten gaf later op de avond een officieel communiqué uit waarin de overdracht van de macht aan De Spinola werd bevestigd.
Dezelfde avond nog werden oud-president Thomaz, ex-premier Caetano en de oud-ministers Cunha (defensie). Moreira Baptista (binnenl. zaken) en Andrade E. Silva (strijdkrachten) naar het eiland Madeira overgebracht.
Even na middernacht verscheen De Spinola voor de televisie, samen met de andere leden van de junta: Deze zijn: generaal Francisco da Costa Gomes, oud-stafchef van de strijdkrachten (pag. 193 e.v.), brigade-generaal Jaime Silverio Marques, kolonel Carlos Galvao de Melo, generaal Manoel Diego Neto, marine-cummandant Antoniû Rosa Coutinho en marine-commandeur José Batista Pinheiro de Azevedo.

In deze televisie-uitzending zei De Spinola dat de nieuwe machthebbers de volgende doelstellingen zouden nastreven:

- Het waarborgen van het voortbestaan van de natie als een soeverein land met zijn gehele multicontinentale karakter,
- Alle stromingen in de opinie zullen toegestaan zijn om de vorming van burgerlijke verenigingen te versnellen. die politieke opvattingen zullen kanaliseren. en het houden van vrije verkiezingen vis rechtstreeks stemrecht en daarna voor de president van de republiek.
- Het waarborgen van de vrijheid van meningsuiting en gedachten.
- Het voorkomen van een politieke houding, die de vrijheid van de verkiezing en de taak van de toekomstige assemblee in gevaar zou kunnen brengen en het met elk middel vermijden dat vijandige krachten tussenbeide komen in het proces dat volgens onze wens zuiver nationaal moet zijn.
- De acties van de junta zullen worden geleid door elementaire normen van moraal en rechtvaardigheid. Daarbij wordt elke burger verzekerd van de fundamentele rechten die zijn neergelegd in universele verklaringen.
- Het nakomen van de internationale verplichtingen ingevolge de bestaande verdragen.
- Het dynamisch uitvoeren van hun taak opdat het land binnen de kortst mogelijke tijd kan worden bestuurd door in vrijheid gekozen instellingen.
- Het overdragen van de macht aan de gevormde instellingen zodra een gekozen president van de republiek zijn functies aanvaardt.

Voortzetting van dit artikel in *het* volgende nummer.

V.l.n.r. Alvaro Cunhal (comm.) en Mario Soares (soc.).

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

ISLAMITISCHE TOPCONFERENTIE

In Lahore (Pakistan) werd van 22-24 febr. 1974 een Islamitische topconferentie gehouden, waaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers van 37 staten. Daaraan was voorafgegaan een voorbereidende bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken, die op 19 febr. begon. Op deze inleidende conferentie waren 36 staten aanwezig, aangezien hieraan niet werd deelgenomen door Bangla Desh i.v. m. de onopgeloste problemen tussen Bangla Desh en Pakistan. Het was aan de bemiddeling van de ministersconferentie te danken, dat Pakistan overging tot de erkenning van Bangla Desh, zodat deze staat op de topconferentie door premier sjeik Moejiboer Rahman vertegenwoordigd kon worden.

Pakistan erkent *Bangla* Desh

Erkenning van Bangla Desh door Pakistan was tot dan achterwege gebleven i.v.m. het voornemen van de regering van Bangla Desh 195 Pakistaanse krijgsgevangenen als oorlogsmisdadigers te berechten (pag. 231/3 en 570/1-1973).

Dc secretaris-generaal van het bureau van de Islamitische landen, de Egyptenaar Hassan al-Tohami, arriveerde op 5 febr 1974 in de hoofdstad van Bangla Desh, Dacca Hier bracht hij aan premier Moejiboer Rahman de uitnodiging over aan de topconferentie deel te nemen Tohami noemde de uitnodiging ,,een eerste stap naar de erkenning van Bangla Desh door Pakistan Premier Moejiboer weigerde de uitnodiging te aanvaarden, als niet eerst Pakistan Bangla Desh erkende In een poging de impasse te aoorbreken deed Pakistan een beroep op de goede diensten van president Sadat *van* Egypte De Pakistaanse minister van buitenlandse zaken. Aziz Ahmed. kwam op 10 febr in Cairo aan, waar hij en de speciale vertegenwoordiger van Bangla Desh, Abu Sayeed Choudury, twee dagen later afzonderlijke gesprekken met de Egyptische president hadden Ook secretaris-generaal Tohami was na zijn besoek aan Dacca naar Cairo gereisd

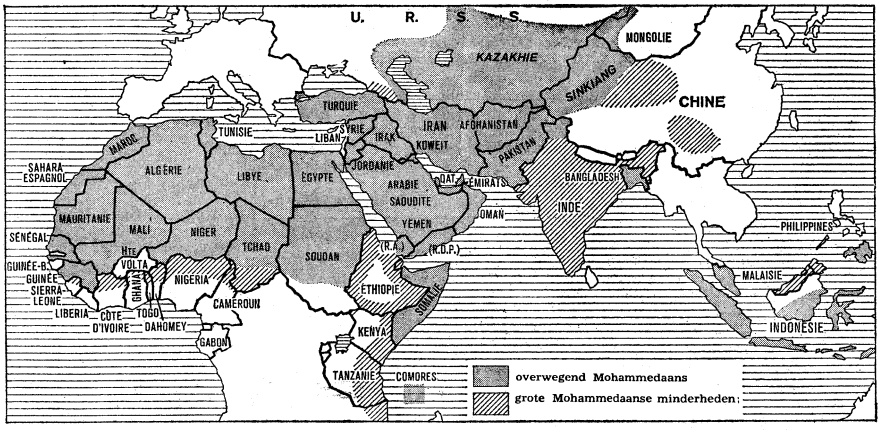
Op een persconferentie in Lahore deelde de Pakistaanse premier Bhoetto op 16 febr mede, dat Egypte, Saoedi-Arabie en Algerije actief bemiddelden ten einde deelname van Bangla Desh aan de conferentie mogelijk te maken. Hij zei daar geen bezwaren tegen te hebben. maar Pakistan kon Bangla Desh pas volkenrechtelijk erkennen, als het de ,,ijzeren garantie" gaf tegen de 195 Pakistaanse krijgsgevangenen geen proces te openen. Zou Bangla Desh op de conferentie verschijnen, dan betekende dat reeds een ,,morele erkenning" door Pakistan. De volgende dag werd dit aanbod door sjeik Moejiboer van de hand gewezen.

Op de conferentie van de minister; van buitenlandse zaken van de Islamitische landen deed op 20 febr. Somalia het voorstel een afvaardiging naar Dacca te zenden in een poging van het laatste moment om de regering van Bangla Desh tot deelname aan de topconferentie te bewegen. De missie bestond uit secretaris-generaal Tohami en vertegenwoordigers van Koeweit, Somalia, Libanon, Algerije, Senegal en de Palestijnse bevrijdingsorganisatie.

Na besprekingen met sjeik Moejiboer op 21 febr. in Dacca vlogen vier leden van de missie op 22 febr. terug naar Lahore en nog diezelfde dag, een paar uur voor de opening van de topconferentie, deed premier Bhoetto van Pakistan de aankondiging, dat zijn land Bangla Desh erkende. De premier deed zijn mededeling in een vergadering van federale en provinciale ministers, provinciale gouverneurs en leden van parlement en provinciale parlementen, die speciaal voor dit doel was belegd.

Premier Bhoetto zei, dat hij advies van de supermogendheden en India om Bangla Desh te erkennen had genegeerd. Hij had zijn besluit genomen uitsluitend in het belang van Pakistan, zij het ,,met een zwaar hart". Hij had de Islamitische leiders van over de hele wereld, die nu in Lahore aanwezig waren, geraadpleegd en zij waren unaniem van mening, dat erkenning absoluut noodzakelijk was om een verzoening tussen de volkeren van Pakistan en Bangla Desh teweeg te brengen. De premier besloot met te zeggen, dat een delegatie uit Bangla Desh de volgende dag in Lahore zou arriveren.

Kort na de toespraak van premier Bhoetto deed sjeik Moejiboer op een persconferentie in Dacca mededeling van het besluit van zijn regering diplomatieke betrekkingen met Pakistan aan te gaan. Hij zei daarbij, dat de erkenning niet verbonden was met een toezegging van zijn regering van het proces tegen de 195 krijgsgevangenen af te zien. Sjeik Moejiboer vloog op 23 febr. naar Lahore, waar hij hartelijk werd verwelkomd door premier Bhoetto en de Pakistaanse chef-staf generaal Tikka Khan, die in 1971 gouverneur van Oost-Pakistan was en die door de regering van Bangla Desh als de

Le Monde

De verbreiding van de Islam

Deelnemers aan de conferentie waren Jordanië, Irak, Syrië, Algerije, Bahrein, Unie van Arabische Emiraten, Egypte, Koeweit, Libanon, Oman, Qatar, Soedan, Tunesië, Noord-Jemen, Zuid-Jemen, Libië, Marokko, Saoedi-Arabië, Guinee, Mali, Mauretanië, Niger, Senegal, Sierra-Leone, Somalia, Tsjaad, Gabon, Gambia, Oeganda, Guinee Bissau, Afghanistan, Indonesië, Pakistan, Bangla-Desh, Turkije, Maleisië en Perzië. Van deze staten waren Irak, Zuid-Jemen en Libanon als waarnemer aanwezig. Eveneens met de status van waarnemer was de Organisatie voor de bevrijding van Palestina op de conferentie vertegenwoordigd.

Voorts waren aanwezig de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Mahmoud Riad, de voormalige Groot-Moefti van Jeruzalem en, als vertegenwoordiger van de christelijke Arabieren, de patriarch van Antiochië.

Door hun staatshoofden vertegenwoordigd waren Algerije, Saoedi-Arabië, Bahrein, Egypte, Unie van Arabische Emiraten, Koeweit, Libië, Oman, Qatar, Soedan, Syrië, Noord-Jemen, Gambia, Mauretanië, Niger, Somalia en Tsjaad. De overige staten hadden hun regeringsleider, minister van buitenlandse zaken of een gevolmachtigde gezonden.

Niet uitgenodigd was India, hoewel in dat land een Islamitische minderheid woont van 60 mln mensen. Op een persconferentie noemde de Indiase premier, mevr. Indira Ghandi, dit op 17 febr. ,,onbegrijpelijk". Bovendien zei zij te vrezen voor verdeeldheid tussen de ontwikkelingslanden, wanneer de Islamitische landen afzonderlijke vergaderingen belegden.

V.l.n.r. pres. Choudhury en premier Moejiboer (Bangla Desh) en premier Bhoetto (Pakistan).

eerst-verantwoordelijke werd aangewezen voor de wreedheden, die in de toenmalige oorlog zouden zijn begaan.
Na de sluiting van de conferentie vloog sjeik Moejiboer nog dezelfde dag terug naar Dacca, waar hij op 27 febr. op een persconferentie verklaarde zeer onder de indruk te zijn geraakt van de oprechtheid van premier Bhoetto en van de affectie van duizenden Pakistanen. die hem hadden toegejuicht. T.a.v. de beweerde Pakistaanse wreedheden zei Moejiboer, dat hij die wilde vergeten. Ook wilde hij, dat zijn volk die zou vergeten. Er moest een nieuw begin worden gemaakt.

Verklaring van *Lahore*

De Islamitische topconferentie werd afgesloten met de aanvaarding van de „Verklaring van Lahore". Deze verklaring bevatte een bevestiging van de solidariteit en de „onverbrekelijke banden" tussen de Islamitische volkeren. Daarna volgde een aantal uitspraken over het Midden-Oosten. De voornaamste punten hieruit zijn:

- Volledige en effectieve ondersteuning zou gegeven moeten worden aan de Arabische staten en het Palestijnse volk, die er naar streven met alle beschikbare middelen de door Israël bezette gebieden te bevrijden.
- Al Quds (de Arabische naam voor Jeruzalem) werd aangeduid als een uniek symbool voor het samenstromen met de Islam van de andere „heilige, goddelijke religies". Het is de derde heilige plaats van de Islam. „Meer dan 1.300 jaar hebben Moslems de stad beheerd als een pand voor allen, die haar vereren (...) (en die) geloven in de drie profetische religies, die in Jeruzalem geworteld zijn." Geen verdrag, protocol of afspraak, die de voortzetting stimuleert van de Israëlische bezetting van de heilige stad Jeruzalem of de overdracht ervan aan enige niet-Arabische soevereiniteit, dan wel haar maakt tot voorwerp van onderhandelingen of concessies, zal voor de Islamitische landen aanvaardbaar zijn. Israëlische terugtrekking uit Jeruzalem is de belangrijkste en onveranderlijke voorwaarde voor een blijvende vrede in het Midden-Oosten.
- Israël dient zich volledig terug te trekken uit het bezette Arabische gebied. Het Palestijnse volk dient volledig in zijn nationale rechten hersteld te worden.

Dan volgt een paragraaf over economische solidariteit van de Islamitische landen. Besloten werd een commissie in te stellen, bestaande uit vertegenwoordigers van Algerije, Egypte, Koeweit, Libië, Pakistan, Saoedi-Arabië, Senegal en de Unie van Arabische Emiraten, met de bevoegdheid andere geïnteresseerde Islamitische staten te coöpteren, die middelen moet vinden voor het bereiken van de volgende doeleinden:

- Uitroeiing van armoede, ziekte, en onwetendheid in de Islamitische landen.
- Beëindiging van de uitbuiting van ontwikkelingslanden door ontwikkelde landen.
- Regulering van de handelsvoorwaarden tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden terzake van de voorziening van grondstoffen en de uitvoer van fabrieksgoederen en technische kennis.
- Verzekering van de volledige soevereiniteit en het volledige beheer van de ontwikkelingslanden over hun natuurlijke hulpbronnen.
- Matiging van de economische moeilijkheden van de ontwikkelingslanden, die aan de recente prijsstijgingen te wijten zijn.
- Wederzijdse economische samenwerking en solidariteit tussen de Islamitische landen.

In een bijlage bij de verklaring van Lahore werd opgeroepen tot vergroting van de steun en de solidariteit van de Islamitische landen jegens elkaar in hun nationale ontwikkelingsinspanningen; werd er bij de ontwikkelingslanden op aan gedrongen hun inspanningen, ten einde nieuwe, meer gelijkgerechtigde en evenwichtige internationale economische verhoudingen te scheppen. te verenigen; werd de bijeenroeping van de speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN (voorgesteld door Algerije) goedgekeurd, waar gesproken zou moeten worden over „economische ontwikkeling, met het oog op de vestiging van een nieuw kader van verhoudingen, gebaseerd op de gelijkheid en de gemeenschappelijke belangen van alle landen; en deed de landen van de Derde Wereld de aanbeveling „op hun hoede te zijn voor manoeuvres, die er op gericht zijn de ontwikkelingslanden te verdelen bij de exploitatie van hun natuurlijke hulpbronnen." (KCA, Le Monde, NZZ, The Times, The Financial Times. FAZ:

(Vor. oer. pag. 251/1 e.v. 1973)

VERENIGDE NATIES

28-STE ALGEMENE VERGADERING

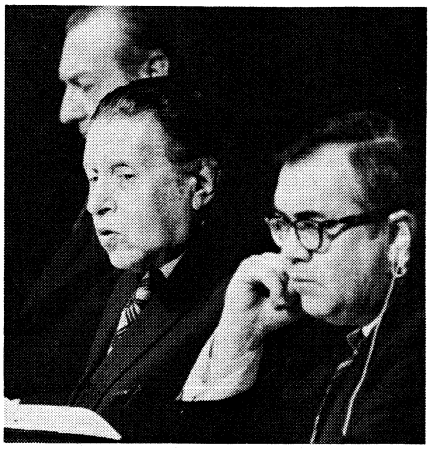
Van 18 sept.-18 dec. 1973 vond in New York de 28-ste Algemene Vergadering van de VN plaats. Tijdens de openingszitting werd de Ecuadoriaanse diplomaat Leopoldo Benites tot voorzitter gekozen.

Leopoldo Benites Vinueza werd op 17 okt. 1905 geboren. Hij ontving een opleiding aan de universiteit van Guayaquil. Hij was enige tijd hoogleraar in het volkenrecht, voor hij in de diplomatieke dienst trad. Van 1947-1952 was hij gezant van Ecuador in Uruguay. Van 1953-1954 maakte hij deel uit van de vertegenwoordiging bij de VN. Hij was ambassadeur in Bolivia van 1954-1956, in Argentinië in 1956 en in Uruguay van 1956-1960. Van 1960 tot heden is hij de permanente vertegenwoordiger bij de VN.

Jaarverslag *secretaris-generaal*

De secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim, publiceerde op 27 aug. zijn jaarverslag. Aan de inleiding, die het karakter van een algemene beschouwing heeft, ontlenen wij de volgende punten:

De secretaris-generaal beklaagt zich in het jaarverslag erover, dat de mogelijkheden van de VN voor optreden in internationale crises en voor het oplossen van geschillen niet volledig worden uitgebuit. Op dat punt uit hij kritiek op de leden van de wereldorganisatie.

Leopoldo Benites.

Bij de leden schijnt er geen duidelijke overeenstemming over te bestaan welke weg de organisatie moet gaan. Niet alle regeringen zijn in volle omvang bereid de consequenties uit hun lidmaatschap te trekken en in te zien dat nationale aspiraties de werkzaamheden van de organisatie niet mogen remmen, aldus Waldheim, die de vraag stelt of de leden werkelijk een organisatie willen die meer is dan een instrument voor conferenties en een forum waarmee men eigen nationale belangen nastreeft.

De secretaris-generaal schetst de praktische mogelijkheden die de VN bieden: de organisatie kan een instrument van bemiddeling en verzoening zijn, zij biedt de verdrukten toevlucht en de gefrustreerden een veiligheidsklep, zij dwingt de machtigen uitleg te geven van hun handelingen en stelt de zwaksten en armsten in staat met hun eisen naar voren te komen.

Tegen deze achtergrond noemt Waldheim enige positieve zaken. Er tekent zich een aanzienlijke verbetering van het internationale klimaat af. Er is een constructief gesprek ontstaan waar tot dusver alleen een confrontatie tussen de grote mogendheden bestond, persoonlijke ontmoetingen tussen leidinggevende staatslieden en de Europese Veiligheidsconferentie zijn ondanks de moeilijkheden bemoedigende verschijnselen.

Minder optimistisch ziet Waldheim de toestand in de crisishaarden in het Midden-Oosten, op Cyprus en in zuidelijk Afrika. Een oplossing in het Midden-Oosten is ondanks alle bemoeienissen van de Veiligheidsraad en VN-bemiddelaar Gunnar Jarring nog altijd een fata morgana. ,,De tijd is in deze zeer explosieve situatie niet aan onze kant."

Op Cyprus verhinderen ,,fundamentele tegenstellingen" de overeenstemming tussen Griekse en Turkse bevolkingsgroepen. De secretaris-generaal biedt discreet tussen de regels door zijn goede diensten als bemiddelaar aan.

Kolonialisme, rassendiscriminatie en apartheid hebben in zuidelijk Afrika een toestand veroorzaakt die, wanneer hij blijft voortbestaan, onherroepelijk een ernstige weerslag zal hebben ver buiten het betrokken gebied zelf, aldus de secretaris-generaal.

Algemeen debat

Na afwikkeling van een aantal procedurekwesties begon op 24 sept. het algemene debat, traditiegetrouw geopend door Brazilië en met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken als tweede spreker. Voor minister Kissinger was dit zijn debuut in de VN. Het algemene debat werd op 11 okt. afgesloten. Er was door 118 landen aan deelgenomen.

Onderstaand volgen samenvattingen van de toespraken van de ministers van buitenlandse zaken van de VS en de SU en van de Chinese vice-minister van buitenlandse zaken.

REDE KISSINGER

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henri Kissinger, sprak de Algemene Vergadering toe op 24 sept. Hij verklaarde, dat de VS zich het bereiken van een wereldgemeenschap ten doel hadden gesteld en in de Algemene Vergadering — ,,dit parlement van de mensheid" — in die richting zou werken. Hij riep op om van ontspanning over te gaan tot samenwerking en van coëxistentie tot gemeenschap.

De minister stelde, dat de harde confrontatie, die gedurende een kwart eeuw het internationale leven had beheerst en het werk van de VN had verzwakt, nu was verzacht. De VS en de SU hebben nu hun gemeenschappelijk belang ontdekt in het voorkomen van een kernoorlog en in het vestigen van een wijd net van constructieve betrekkingen.

De twintig jaar van vervreemding tussen de VS en de Volksrepubliek China hebben plaats gemaakt voor een constructieve dialoog en produktieve uitwisselingen.

India, Pakistan en Bangla Desh zijn op weg naar verzoening; Noord- en Zuid-Korea zijn verwikkeld in een dialoog, die hopelijk naar vrede en veiligheid tussen hen zal leiden. Veel van de oude confrontaties zijn beëindigd, maar de taal van wantrou en bestaat nog in de AV. Naast de twee oude blokken is een nieuw blok ontstaan — het verbond der niet-verbondenen.

De VS streven niet naar overheersing; zij zullen hun oude vrienden en bondgenoten niet prijsgeven; zij zullen nieuw leven geven aan hun politiek van partnerschap op het westelijk halfrond en via de VN en de bilaterale betrekkingen zullen de VS werken voor de vrede. De VS erkennen hun speciale verantwoordelijkheid als permanent lid van de Veiligheidsraad bij het zoeken naar oplossingen in delen van de wereld, die door twisten zijn verscheurd, zoals het Midden-Oosten. Hoewel er geen substituut kan bestaan voor de inspanningen van de betrokkenen, zijn de VS bereid daar hun invloed aan te wenden.

De VN hebben in het verleden bewezen effectief te kunnen optreden om vrede te stichten en te handhaven. Daarnaast zijn er vruchteloze debatten geweest over het instellen van vrede-handhavende operaties en over de mate van controle, die de Veiligheidsraad over de vrede-handhavende machinerie moet uitoefenen. De tijd is nu aangebroken om het eens te worden over richtlijnen dienaangaande. De VS zijn bereid na te gaan, hoe de Veiligheidsraad in de vrede-handhavende operaties een centralere rol kan spelen. De VS zijn van mening, dat aan Noord- en Zuid-Korea lidmaatschap van de VN moet worden aangeboden, zonder vooruit te lopen op een toekomstige ontwikkeling in de richting van hereniging. De VS zijn er voorstander van, dat Japan permanent lid van de Veiligheidsraad wordt.

De VS zijn van mening, dat de nijpende voedselsituatie urgente aandacht van de AV verdient. Minister Kissinger deed het voorstel in 1974 onder auspiciën van de VN een wereldvoedselconferentie te beleggen.

De wereld mag niet verdeeld bliiven tussen, de permanent rijken en de permanent armen. De beste geesten in de wereld moeten een onderzoek instellen naar ,,nieuw-e en fantasierijke oplossingen".

REDE GROMYKO

Andrei Gromyko, minister van buitenlandse zaken van de SU, sprak zijn rede tot de AV uit op 25 sept. Gromyko noemde het voorbije jaar een keerpunt. Hij stelde, dat de zaak van het Vietnamese volk een belangrijke overwinning had geboekt; hij wees op het bijeenkomen van de Europese Veiligheidsconferentie; hij meende, dat het gevaar van een wereldwijde confrontatie van de twee maatschappelijke systemen van de wereld verminderd was.

Het beginsel van vreedzaam naast elkaar bestaan wordt niet alleen erkend als de enig mogelijke basis voor de betrekkingen tussen socialistische en kapitalistische landen, maar wordt ook meer en meer toegepast en belichaamd in verdragen en overeenkomsten.

Broeikassen van oorlogsgevaar bestaan nietteinin nog in verschillende delen van de wereld. Volledige ontspanning in Indo-China vereist voltooing van een politieke regeling, in overeenstemming met de gewettigde rechten en belangen van alle volkeren in Indo-China.

De situatie in het Midden-Oosten is nog steeds gevaarlijk als gevolg van de voortgaande agressie van Israël. De oplossing moet gebaseerd zijn op de volledige terugtrekking uit de bezette gebieden en op eerbied voor de onafhankelijkheid en de onvervreemdbare rechten van de staten cn volken van het gebied, met inbegrip van het Arabische volk der Palestijnen.

Als voornaamste probleem in de wereld wees Gromgko de voortgaande bewapeningswedloop aan. Hij stelde voor, dat de permanente leden van de Veiligheidsraad en andere staten met een groot economisch en militair potentieel hun defensiebegrotingen met 10% zouden verminderen; het vrijkomende geld zou t.b.v. de ontwikkelingslanden moeten komen.

De minister bracht in herinnering, dat in 1972 de AV een resolutie had aanvaard, waarin staten in hun onderlinge betrekkingen zouden afzien van gebruik van geweld, en waarin het gebruik van kernwapens permanent verboden werd. Ook was een resolutie aangenomen, waarin werd opgeroepen tot het beleggen van een wereldontwapeningsconferentie (pag. 194/1 - 1973). Hij stelde nu, dat sommige staten de uitvoering van deze resoluties blokkeerden. De SU was bereid een overeenkomst met de andere nucleaire mogendheden af te sluiten ter uitvoering van de eerste resolutie; en was van mening, dat de voorbereidingen voor de wereldontwapeningsconferentie moesten beginnen.

Toelating tot de VN van de DDR en de Bondsrepubliek Duitsland, ,,twee onafhankelijke en soevereine staten", noemde Gromyko in ieders belang. De betrekkingen tussen de SU en de VS zag Gromyko als een permanente positieve factor van internationale vrede. De Europese veiligheidsconferentie duidde hij aan als een grote onderneming zonder precedent. Hij waarschuwde, dat niemand moest toegeven aan de neiging anderen te leren hoe hun binnenlandse aangelegenheden te behartigen. De SU verwerpt en veroordeelt een dergelijke aanpak met kracht en zal niemand toestaan in haar binnenlandse zaken tussenbeide te komen.

Gromyko meende, dat de politieke ontspanning in Europa aanvulling door militaire ontspanning verdiende. Voorts stelde hij, dat er tussen de SU en Aziatische landen geen problemen bestonden, die niet door onderhandelingen konden worden opgelost. Hij stelde, dat de SU het initiatief genomen had bij het vestigen van een systeem van collectieve veiligheid in Azië en riep op tot gelijke deelname van alle Aziatische landen zonder uitzondering in dat systeem.

Uitbreiding van de samenwerking met de ontwikkelingslanden noemde Gromyko een integraal deel van Sowjet-buitenlandse politiek. Hij riep op tot volledige toepassing van de Verklaring over dekolonisatie.

De VN waren opgericht om de internationale vrede te handhaven. Die taak blijft permantent relevant. Het Handvest biedt adequate middelen voor de vervulling van die taak, aldus Gromyko.

REDE KOEAN-HOEA

Tsjiao Koean-hoea, vice-minister van buitenlandse zaken van de Volksrepubliek China, hield op 2 okt. een rede voor de AV. Hij meende, dat de grote overwinning van @? heldhaftige Vietnamese volksverzetoorlog tegen de agressie van de VS opnieuw bewees. dat de reactionaire imperialisten papieren tijgers zijn. De voornaamste trend, te midden van de wanorde in de wereld, is — aldus Koean-hoea —, dat volkeren onafhankelijkheid willen, dat naties bevrijding willen en dat volkeren revolutie willen.

De VS en de SU hebben het recht om maatregelen te nemen om hun wederzijdse betrekkingen te verbeteren, maar hun verdrag ter vermijding van nucleaire oorlog (pag. 427/2 - 19731 gaat de wederzijdse betrekkingen te buiten. Het verdrag heeft zijn oorsprong in 1972, toen beide landen overeenkwamen, dat zij veiligheidsbelangen hadden, gebaseerd op het beginsel van gelijkheid. Dat betekent rivaliteit om de hegemonie over de wereld.

De SU kan zich niet makkelijk met de VS verbinden. Kort na de ondertekening van het verdrag ging de SU door met ondergrondse kernwapenproeven en zij versnelde ontwikkeling van raketten met meervoudige koppen. De VS zullen daar niet aan voorbij zien.

Er is geen rust in de wereld als gevolg van de wedijver tussen de VS en de SU — coëxistentie in rivaliteit. Sinds Chroesjtsjow en sinds gebeurtenissen als de Sowjet-eis naar een gemeenschappelijke vloot in de Chinese zee, subversieve daden en grensincidenten, is het duidelijk geworden, dat de SU grote-mogendheden-chauvinisme en territoriaal expansionisme in de praktijk brengt. China verwijt niets aan vrienden die bij gebrek aan ervaring niet hebben kunnen zien hoe socialisme in imperialisme is veranderd; de toestand is duidelijk voor de volkeren van Tsjechoslowakije, Egypte, Pakistan en Cambodja.

T.a.v. de Europese veiligheidsconferentie — ,,zo lang door de SU voorgestaan" — merkte Koean-hoea op, dat verschillende deelnemers hadden aangedrongen op daden in plaats van woorden. Hij noemde dit ,,een slag voor degenen, die trachtten de conferentie te gebruiken om de bezetting van vele Europese landen te consolideren en voort te gaan met West-Europa te desintegreren en heel Europa te overheersen."

T.a.v. de ,,lang genegeerde vuiligheid, bekend als het Aziatische collectieve veiligheidssysteem" vroeg Koean-hoea zich af, waarom de SU — een Europees land en hoofd van het Warschau-pact — zich hierom bekommerde. Waarom toonde de SU geen goed vertrouwen en trok zij niet de troepen terug uit Tsjechoslowakije en Mongolië en gaf het niet de vier noordelijke eilanden terug aan Japan?

De VS veroordeelde Koean-hoea voor de voortzetting van de steun aan het regime Lon Nol in Cambodja. Hij deed op de AV een beroep de vertegenwoordiging van het regime te vervangen door een delegatie namens de regering van prins Sihanoek.

Koean-hoea noemde het agendapunt, waarin werd voorgesteld het VN-commando en de VS-troepen in Zuid-Korea te handhaven en beide staten tot de VN toe te laten onredelijk en in strijd met de Gemeenschappelijke Verklaring van Noord- en Zuid-Korea van 4 juli 1972 (pag. 678/2 e.v.-1972). Hij bracht in herinnering, dat in 1958 de Chinese troepen uit Noord-Korea waren teruggetrokken.

Wilden de twee Korea's apart lid worden van de VN, vóór de hereniging, dan moesten zij dat doen als de Confederale Republikein Koryo, zoals voorgesteld door president Kim I1 Soeng van Noord-Korea. T.a.v. de toelating van Bangla Desh tot de VN merkte Koean-hoea op, dat deze in overweging genomen kon worden, zodra de resoluties daaromtrent van de 27-ste AV (pag. 195/1-1973) waren uitgevoerd.

Het Sowjet-voorstel de defensiebegrotingen met 10% te verlagen wees Koean-hoea als propaganda af. Als de SU de bondgenoot is van de ontwikkelingslanden zal zij voor de AV verklaren, dat militaire hulp aan landen, die buitenlandse agressie bestrijden. gratis is, aldus de Chinese afgevaardigde.

China is voorstander van een wereldontwapeningsconferentie maar eerst moeten er noodzakelijke voorwaarden en duidelijke doeleinden zijn. De nucleaire landen, speciaal de twee nucleaire supermogendheden, zullen moeten verklaren niet als eerste het kernwapen te gebruiken, in het bijzonder tegen niet-nucleaire landen, en zij moeten al hun troepen uit het buitenland terugtrekken.

De Volksrepubliek was, in het derde jaar van deelname aan de VN-activiteiten, zorgelijk over de gang van zaken. Redevoeringen en resoluties stapelden zich op, aan belangrijke zaken kwam men niet toe en de organisatie is machteloos t.a.v. een oplossing voor het Midden-Oosten-probleem. Het Handvest zou gewijzigd moeten worden.

Agenda, resoluties

De AV werkte een agenda van 104 punten af, die betrekking hadden op alle activiteiten van de VN en de talrijke economische, financiële, culturele en andere organisaties, die met de VN verbonden zijn. Een belangrijke plaats op de agenda namen problemen in als dekolonisatie en apartheid, die door de groep van Afro-Aziatische landen waren opgeworpen. Ook werd, als ieder jaar, weer veel aandacht geschonken aar. kwesties van ontwapening.

Onderstaand volgt een samenvatting van een aantal van de 150 resoluties, die door de 28-ste AV zijn aanvaard.

NIEUWE LEDEN. Op 18 sept. werden als nieuwe leden van de VN toegelaten de Bondsrepubliek Duitsland, de Duitse Democratische Republiek (pag. 636/3 e.v.-1973) en de Bahama-eilanden. Het totale aantal leden van de VN werd daarmee gebracht op 135.

KOREAANSE KWESTIE. De AV aanvaardde op 28 nov. bij consensus en zonder tegenwerpingen een verklaring, die door de eerste commissie (politiek en veiligheid) van de AV was aanbevolen, inzake de kwestie Korea. De tekst van de verklaring was de volgende:

,,Met voldoening wordt opgemerkt, dat op 4 juli 1972 door Noord- en Zuid-Korea een Gemeenschappelijke Verklaring is uitgegeven, die voorziet in de volgende drie principes voor de hereniging van Korea:"

,,1. De hereniging voor het land moet worden bereikt door onafhankelijke Koreaanse pogingen, zonder te zijn blootgesteld aan druk of inmenging van buitenaf".

,,2. De hereniging van het land moet worden bereikt met vreedzame middelen en zonder de toevlucht te nemen tot het gebruik van wapens tegen de andere zijde".

,,3. Grote nationale eenheid dient te worden bevorderd".

,,Het is de algemene hoop, dat het Noorden en Zuiden van Korea zullen worden aangespoord hun dialoog voort te zetten en hun vele uitwisselingen en samenwerking te verbreden in bovengenoemde geest om aldus de onafhankelijke, vreedzame hereniging van het land te versnellen".

,,De Algemene Vergadering besluit de Commissie voor de vereniging en het herstel van Korea (The Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea, UNCURK) onmiddellijk te ontbinden".

De voorgeschiedenis van deze verklaring was de volgende:

In een verslag aan de AV vóór de opening van de 28ste zitting had UNCURK geconcludeerd, dat zijn aanwezigheid op het Koreaanse schiereiland niet langer noodzakelijk was en de commissie had zijn ontbinding aanbevolen. (Op dat moment waren Australië, Nederland, de Filippijnen, Thailand en Turkije lid.

UNCURK was in 1950 ingesteld met het doel een onafhankelijke Koreaanse regering tot stand te brengen op basis van verkiezingen in het hele land). In zijn aanbeveling aan de AV zei de commissie, dat zijn ontbinding niets afdeed aan de aanvaarde bevoegdheid van de VN (...) om enigerlei actie te ondernemen, die nodig lijkt, in het belang van de handhaving van vrede en veiligheid, om het politieke overzicht over de toestand op het Koreaanse schiereiland te handhaven.

Aan het debat in de Eerste Commissie van de AV over de aanbeveling, dat op 14 nov. werd geopend, werd voor de eerste maal deelgenomen door vertegenwoordigers van de twee Koreaanse staten: Yong Shik Kim minister van buitenlandse zaken van Zuid-Korea en Li Jong Mok voor Noord-Korea.

Aan de commissie waren twee resoluties voorgelegd; een ingediend door China. de SU, de Oosteuropese staten en een aantal niet-gebonden landen, waarin o.m. werd opgeroepen tot ontbinding van het militaire VN-commando voor Zuid-Korea en terugtrekking van alle buitenlandse troepen als inleiding tot de vereniging van Korea, die aan de toetreding tot de VN vooraf zou moeten gaan; en een tweede, ingediend door o.m. de VS, Engeland en Japan, waarin de hoop werd uitgesproken, dat de twee Koreaans? staten lidmaatschap van de VN in overweging wilden nemen, waarin bevestigd werd, dat de wapenstilstand van 1953 onmisbaar bleef ondanks de hoopgevende Noord-Zuid-dialoog en waarin het aan de Veiligheidsraad werd overgelaten enigerlei beslissingen te nemen m.b.t. zaken, die binnen haar jurisdictie vielen. Minister Yong Shik Kim ondersteunde de tweede resolutie, in herinnering brengend, dat op 23 juni 1973 president Park Chug Hee had voorgesteld, dat beide Koreaanse staten gelijktijdig lid van de VN zouden worden, terwijl Li Jong Mok net Noordkoreaanse denkbeeld verdedigde, dat de twee Korea's tot de VN zouden toetreden als één geconfedereerde staat.

Op 21 nov. kon de voorzitter van de Eer-

ste Commissie, de Deense gedelegeerde Otto R. Borch, de AV mededelen, dat overeenstemming was bereikt over de verklaring, die op 28 nov. door de AV zou worden goedgekeurd, en dat deze verklaring de twee resoluties verving. De resoluties zijn niet in stemming gebracht.
Hoewel de verklaring voorziet in de ontbinding van UNCURK blijft het VN-commando voor Zuid-Korea gehandhaafd, op sterke aandrang van de Zuidkoreaanse regering.
Opgemerkt kan nog worden, dat UNCURK oorspronkelijk zeven leden had. maar Chili en Pakistan hebben zich resp. in 1970 en 1973 teruggetrokken, nadat zij diplomatieke betrekkingen met China en Noord-Korea waren aangegaan.

VERTEGENWOORDIGING CAMBODJA. De AV keurde op 17 okt. een voorstel goed om op de agenda te plaatsen het voorstel de Cambodjaanse regering in ballingschap van prins Norodom Sihanoek als de enige wettige regering van Cambodja te erkennen en de delegatie van de regering-Lon Nol te vervangen door een delegatie van de regering-Sihanoek. Het voorstel was ingediend door China, Albanië, Roemenië en 29 niet-gebonden landen. De aanhangers van het bewind betoogden o.a., dat de regering Sihanoek in 1970 door een onwettige, door de VS geinstigeerde coup ten val was gebracht en dat sindsdien 90% van het grondgebied door strijdkrachten, loyaal aan prins Sihanoek, was bevrijd. De Cambodjaanse minister van buitenlandse zaken, Long Boret, veroordeelde het voorstel als een flagrante inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Cambodja. Hij stelde, dat de regering-Sihanoek als gevolg van een unanieme parlementaire uitspraak was afgezet. De Amerikaanse gedelegeerde Tapley Bennett bestreed, dat 90% van het grondgebied door troepen van Sihanoek zou worden beheerst. Hij meende, dat de regering-Lon Nol 70% van de bevolking controleerde.
Op 5 dec. besloot de AV op voorstel van Liberia in de zaak geen actie te ondernemen en de kwestie uit te stellen tot de 29ste Algemene Vergadering. De motie werd aanvaard met 53 tegen 50 stemmen bij 22 onthoudingen.

RHODESIE (ZIMBABWE). De AV aanvaardde op 12 dec. 2 resoluties inzake ,,de kwestie van Zuid-Rhodesië (Zimbabwe)". In de eerste resolutie, met 108 tegen 4 stemmen bij 22 onthoudingen aanvaard, werd o.m. gezegd, dat er geen sprake van onafhankelijkheid kon zijn voor de invoering van een ineerderheidsbewind. Op Engeland werd een beroep gedaan effectieve maatregelen te nemen om aan het minderheidsregime een eind te maken. Op alle staten en VN-organisaties werd een beroep gedaan ,,aan het volk van Zimbabwe" alle morele en materiële bijstand te verlenen, nodig in hun strijd voor onafhankelijkheid.
In de tweede resolutie, aangenomen met 101 tegen 5 stemmen bij 22 onthoudingen, werd Engeland veroordeeld wegens het in gebreke blijven om effectieve maatregelen tegen het minderheidsbewind te treffen: werden regeringen, in het bijzonder die van Portugal en Zuid-Afrika, veroordeeld wegens voortgezette samenwerking met het minderheidsbewind: en werden de VS veroordeeld wegens de voortgezette import van chroom en nikkel uit Rhodesië ,,in strijd met de relevante Veiligheidsraadresoluties",

PORTUGESE GEBIEDEN IN AFRIKA. Inzake de Portugese gebieden in Afrika werden meerdere resoluties aangenomen. Op 2 nov. aanvaardde de AV met 93 tegen 7 stemmen bij 30 onthoudingen een resolutie. waarin de AV de recent verworven onafhankelijkheid van het volk van Guinee Bissau verwelkomde. De resolutie veroordeelde met kracht de politiek van Portugal, dat voortging met de ,,illegale bezetting van bepaalde delen van de republiek Guinee Bissau". Ook werden veroordeeld de herhaalde daden van agressie, begaan door de Portugese gewapende macht tegen de volken van Guinee Bissau en de Kaapverdische eilanden. De resolutie vroeg om onmiddellijke terugtrekking van de Portugese troepen uit Guinee Bissau en de Kaapverdische eilanden.
Op 12 dec, werd niet 105 tegen 8 stemmen bij 16 onthoudingen een resolutie aanvaard, waarin «.a. het onvervreemdbare recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid van de volkeren van Angola en Mozambique werd bevestigd: de bevrijdingsbewegingen de authentieke vertegenwoordigers van de ware verlangens van de volkeren van deze gebieaen werden genoemd; en waarin Portugal werd opgeroepen dadelijk een eind te maken aan haar koloniale oorlogen tegen de volkeren van Angola en Mozambique.
Op 12 dec. werd met 109 tegen 4 stemmen bij 12 onthoudingen een resolutie aangenomen, waarbij een commissie werd ingesteld, die een onderzoek moet instellen naar de beweerde wreedheden, die door het Portugese leger in Mozambique zouden zijn begaan (pag. 804/1 e.v. en 824/1 e.v.-1973).
Aan de Portugese regering werd gevraagd de commissie alle faciliteiten ter beschikking te stellen, die voor het uitvoeren van haar mandaat nodig zijn. Na de aanvaarding van de resolutie kondigde AV-voorzitter Benites aan, dat hij vertegenwoordigers van de DDR, Honduras, Ierland, Madagascar en Nepal tot leden van de commissie had benoemd.

ANTI-KOLONIALISME. Op 30 nov. nam de AV met 97 tegen vijf stemmen bij 28 onthoudingen een resolutie aan, waarin ,,de wettigheid van de strijd van de volkeren voor bevrijding van koloniale en buitenlandse overheersing en vreemde onderwerping met alle beschskbare middelen, met inbegrip van gewapende strijd" werd bevestigd

AFHANKELIJKE GEBIEDEN EN GEBIEDEN ZONDER ZELFBESTUUR. Op 14 dec aanvaardde de AV een reeks van resoluties, waarin op de beherende landen een beroep gedaan werd onafhankelijkheid te verlenen aan een groot aantal afhankelijke gebieden en gebieden zonder zelfbestuur Het ging om de volgende gebieden Amerikaans Samoa, de Gilbert en Ellice eilanden, Guam, de Nieuwe Hebriden, Pitcairn eiland, St Helena, de Seychellen en de Solomoneilanden (resolutie 3156, 106 voor, 4 tegen, 18 onthoudingen), Bermuda, de Britse Maagdeneilanden, de Cayman eilanden, Montserrat, de Turks- en Caicoseilanden en de Amerikaanse Maagdeneilanden (res 3157, 115 voor, 0 tegen, 19 onthoudingen), nog eens de Seychellen (res 3158, 113 voor, 5 tegen, 13 onthoudingen), Broenei (res 3159, 115 voor, 0 tegen, 15 onthoudiingen, Engeland was bij de stemmmg niet aanwezig), de Falkland-eilanden, op Engeland en Argentinie werd een beroep gedaan hun conflict over de soevereiniteit over deze eilanden op te lossen, daarmee de koloniale situatie in dat gebied beeindigend (res 3160, 116 voor, 0 tegen, 14 onthoudingen, Argentinie stemde voor, Engeland onthield zich), de Comoren — het voornemen van de Franse regering deze eilanden onafhankelijkheid te verlenen werd verwelkomd — (res 3161, 110 voor. 0 tegen, 18 onthoudirigen), en de Spaanse Sahara (res 3162, 108 voor, 0 tegen. 23 onthoudingen, w o Spanje)
Voorts werd op 12 dec zonder bezwaar een resolutie aanvaard, waarin het verlenen van zelfbestuur aan Papoea-Nieuw-Guinea door Australic werd verwelkomd, zonder bezwaar een resolutie, waarin er bij Engeland en Spanje op aan werd gedrongen op korte termijn de besprekingen te hervatten om te komen tot een oplossing van het probleem Gibraltar en een resolutie, waarin er bij alle staten op wordt aangedrongen alle economische en andere maatregelen te treffen waarmee Zuid-Afrika gedwongen kan worden zich uit Namibië terug te trekken
De AV besloot tot de 29-ste zitting uit te stellen de behandeling van de kwesties Belize. Frans Somaliland, Antigua, Dominica, Grenada, St Kitts-Nevis-Anguilla, St Lucia en St Vincent

APARTHEID Op 30 nov aanvaardde de AV een conventie (i1 voor, 4 tegen, 26 onthoudingen) en op 14 dec een resolutie (107 voor, 1 tegen, 12 onthoudingen), waarin apartheid werd veroordeeld als een misdaad tegen de mensheid De ondertekenaars van de conventie verplichten zich apartheid strafbaar te stellen

ONTWAPENING. Verschillende resoluties inzake ontwapening werden aangenomen, w o de volgende:

Napalm. Met 103 tegen 0 stemmen bij 18 onthoudingen aanvaardde de AV op 6 dec. een resolutie, waarin werd vastgesteld, dat in het voorjaar 1974 in Zwitserland een internationale conferentie over het oorlogsrecht zou worden gehouden en waarin op de conferentie een beroep werd gedaan het gebruik van napalm en andere brandwapens te bespreken en het gebruik te verbieden of te beperken

Cheinische en bacteriologische wapens. Op 6 dec aanvaardden de 118 aanwezige leden unaniem een resolutie, waarin er op aan werd gedrongen spoedig overeenstemming te bereiken over een verbod op het ontwikkelen, produceren en opslaan van chemische wapens en op vernietiging van de bestaande voorraden, en waarin opnieuw werd opgeroepen tot een zo ruim mogelijke ondertekening van de conventie tegen bacteriologische (biologische) wapens Van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad stemden de VS, Engeland en de SU voor Frankrijk en China waren bij de stemming niet aanwezig

Kernproeven. Inzake kernproeven werden op 6 dec twee resoluties aangenomen De eerste 189 voor, 5 tegen en 33 onthoudingen) drong er bij de nucleaire staten op aan aan alle kernproeven een eind te maken, hetzij d m v een overeenkomst, hetzij d m.v een eenzijdige beslissing. De tweede resolutie (65 voor, 7 tegen, 57 onthoudingen) sprak diepe bezorgdheid uit over het voortgaan met kernproeven, zowel in de atmosfeer als ondergronds, en riep op aan alle proeven een eind te maken, staten, die dat nog niet hadden gedaan, werden aangespoord het verdrag tegen kernproeven in de atmosfeer, de ruimte en onder water te ondertekenen Tegen de eerste resolutie stemden China, Frankrijk, Portugal, Albanië en Gabon Bij de onthoudingen waren die van de VS, de SU en Engeland Tegen de tweede resolutie stemden dezelfde vijf landen als-

mede Saoedi-Arabie en Senegal Bij de onthoudingen waren wederom die van de VS, de SU en Engeland

Verdrag van Tlatelelco. Op 6 dec aanvaardde de AV een resolutie, met 116 tegen 0 stemmen bij 12 onthoudingen een resolutie, waarin er bij de SU op werd aangedrongen het verdrag van Tlatelelco, waarbij Latijns-Amerika tot kernwapenvrije zone wordt verklaard, te ondertekenen en te ratificeren
De onthoudingen waren afkomstig van de SU, de Oosteuropese communistische staten Mongolië en Cuba De afgevaardigde van de Sir betoogde dat zijn land het inrichten van kernwapenvrije zones steunde, maar dat het verdrag van Tlatelelco niet waterdicht was, aangezien het kernproeven voor vreedzame doeleinden, die van proeven voor militaire doelen niet te onderscheiden zijn, toelaat

Indische Oceaan vredeszone. Met 95 tegen 0 stemmen bij 35 onthoudingen aanvaardde de AV op 6 dec een resolutie, waarin er bij alle staten op aan werd gedrongen de AV-verklaring van 1971 over de inrichting van de Indische Oceaan als vredeszone te accepteren en waarin de secretaris-generaal werd verzocht een rapport op te stellen over de militaire aanwezigheid in de Stille Oceaan van de grote mogendheden Van de permanente leden van de Veiligheidsraad stemde China als enige voor. De overige onthielden zich

SALT. Op 18 dec aanvaardde de AV met 94 tegen 1 (Albanie) stem en bij 19 onthouaingen een resolutie, waarin er bij de VS en de SU op werd aangedrongen bij de SALT-besprekingen in het oog te houden, dat een overeenkomst over belangrijke qualitatieve beperkingen en substantiele verminderingen van hun strategische kernwapensystemen een positieve stap in de richting van nucleaire ontwapening zou zijn
Van de permanente leden van de Veiligheidsraad onthielden zich de VS, de SU, Frankrijk en Engeland, China was bij de stemming niet aanwezig

VERMINDERING DEFENSIEBEGROTINGEN Op 7 dec aanvaardde de AV met 82 tegen 2 (China en Albanië) stemmen bij 38 onthoudingen het voorstel van de SU, dat de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad hun defensiebegrotmgen met 10% zouden verlagen t o v. het niveau van 1973 in het eerstvolgende financiële jaar en dat de vrijkomende gelden gebruikt zouden worden voor hulp aan de ontwikkelingslanden.
Tevens werd een Mexicaanse resolutie aangenomen, waarin aan de secretaris-generaal werd gevraagd over deze kwestie een rapport op te stellen voor de 29-ste AV (95 tegen twee, 26 onthoudingen).

HULP PALESTIJNSE VLUCHTELINGEN. Verschillende resoluties inzake hulp aan Palestijnse vluchtelingen werden aangenomen, die alle aandrongen op verhoging van de bijdragen aan het hulpfonds.

VN-UNIVERSITEIT Op 6 dec werd met 118 tegen 0 stemmen bij 12 onthoudangen een resolutie aangenomen, waarin wordt voorgesteld de geplande VN-universiteit in Tokio te vestigen

OFFICIËLE TALEN VAN DE VN. Op 18 dec. werden zonder bezwaar twee resoluties aanvaard inzake de talen van de VN. In de eerste werd het Chinees aangewezen als werktaal van de AV en de Veiligheidsraad. (De VR ging hiermee op 14 Jan 1974 akkoord) Het Chinees was al een van de officiele talen van de VN
In de tweede resolutie werd het Arabisch aangewezen als officiele en werktaal van de AV. De officiele talen van de AV zijn nu Engels, Frans, Russisch, Spaans, Chinees en Arabisch

WERELDVOEDSELCONFERENTIE. Zonder stemming werd op 17 dec. het Amerikaanse voorstel aanvaard een wereldvoedselconferentie te beleggen onder auspiciën van de VN. Zij zal in de loop van 1974 in Rome gehouden worden

NIEUWE VERDELING CONTRIBUTIES. Op 9 nov. werd met 90 tegen 1 stem bij 1 onthouding een nieuwe verdeelsleutel voor de contributies aan de VN aangenomen. Belangrijkste verandering was de vermindering van het aandeel van de VS van 31,5% naar 25%. Kleinere verminderingen werden toegestaan aan 119 andere landen, w o. de SU, Frankrijk en Engeland Van 12 landen werd het aandeel verhoogd, o a van Japan (van 5,4 naar 7,15%) en China (van 4 naar 5,5%).

HOGE COMMISSARIS VLUCHTELINGEN Bij acclamatie werd op 1 dec. besloten de ambtstermijn van de hoge commissaris voor vluchtelingen, prins Sadruddin Aga Khan, met vijf jaar te verlengen tot 31 dec 1978

GELOOFSBRIEVEN PORTUGAL EN ZUID-AFRIKA. Op 17 dec. besloot de AV met 108 tegen 0 stemmen bij 9 onthoudingen expliciet vast te leggen, dat de Portugese delegatie alleen Portugal binnen zijn Europese grenzen vertegenwoordigde. Op 5 okt. had de AV besloten, met 72 tegen 37 stemmen bij 13 onthoudingen, de geloofsbrieven van de Zuidafrikaanse delegatie niet te aanvaarden. De AV-voorzitter besloot, dat de Zuidafrikaanse delegatie aan de werkzaamheden kon blijven deelnemen.

ECOSOC. Per 1 jan. bedraagt het aantal leden van de Economische en Sociale Raad (ECOSOC) 54 in plaats van 27 zoals voordien. Door verkiezingen op 23 nov. maken thans deel van de ECOSOC uit: Algerije, Argentinië, Australië, België, Bolivia, Brazilië, Boeroendi, Canada, Chili, China, Columbia, Congo, Tsjechoslowakije, Zuid-Jemen, Egypte, Ethiopië, Fidji, Finland, Frankrijk, DDR, West-Duitsland, Guatemala, Guinee, India, Indonesië, Perzië, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Jordanië, Kenia, Liberia, Mexico, Mongolië, Nederland, Pakistan, Polen, Roemenië, Senegal, Spanje, Zweden, Thailand, Trinidad/Tobago, Turkije, Oeganda, SU, Engeland, VS, Venezuela, Joego-Slavië, Zaire, Zambia en Mali.

VEILIGHEIDSRAAD. Per 1 jan. 1974 zijn nieuwe leden van de Veiligheidsraad Perzië, Mauretanië, Wit-Rusland, Kameroen en Costa Rica. Zij nemen de plaats in van Soedan, Guinee, Joego-Slavië, India en Panama.

BEGROTING. Op 18 dec. aanvaardde de AV met 106 tegen 8 stemmen bij 7 onthoudingen de begroting voor de VN. Het was voor de eerste maal een begroting voor twee jaar, nl. voor 1974 en 1975. Er wordt voor $ 540.473.000 aan uitgaven voorzien en voor $ 92.646.000 aan inkomsten. (UN Monthly, UN Information Centre Londen, Le Monde, NZZ, The Times, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 190/1 e.v.-1973)

WEST-EUROPA

BELGIË

NIEUWE KAMERVOORZITTER

De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft op 30 april met 121 stemmen oudminister Dequae tot voorzitter verkozen. De socialistische kandidaat, oudminister Willy Claes, kreeg 65 stemmen. Er werd één stem uitgebracht op Fr. Perin (RW).
Het is juist twintig jaar geleden dat een lid van de Christelijke Volkspartij de Kamer voorzit. Frans van Cauwelaert die de Kamer had voorgezeten sedert juni '36. werd in april 1954 niet herkozen door de linkse meerderheid. In zijn plaats kwam de socialist Cam. Huysmans (1954-1958) die opgevolgd werd door de liberaal Kronacker (1958-1961). Daarna zetelde de socialist Achille van Acker die bij de jongste verkiezingen geen kandidaat meer was.

André Dequae werd geboren te Kortrijk op 3 nov. 1915 en is licentiaat in de economische wetenschappen. Hij werkte zich op als deskundige in textielzaken. In 1946 werd hij CVP-kamerlid voor Kortrijk en is dat sindsdien onafgebroken gebleven. In juni 1950 werd hij minister van wederopbouw in het homogeen christelijk kabinet-Duvieusart. Na de troonsafstand van Leopold III, in augustus 1950, werd hij minister van koloniën in het kabinet-Pholien en zou dat blijven in het kabinet-Van Houtte, dat in april 1954 werd opgevolgd door de regering-Van Acker. Na het vierjarige, linkse intermezzo werd hij in 1958 opnieuw minister, ditmaal van buitenlandse handel, in het kabinet-Eyskens, en toen dit enkele maanden later werd verruimd door de toetreding van de liberalen, werd Dequae minster van economische coördinatie. Hij bleef ook lid van de volgende regering: als minister van financiën in het kabinet-Lefèvre-Spaak (1961-1965) verbond hij zijn naam aan een belangrijke hervorming van de directe belastingen. Na 1965 was hij geen minister meer, maar klom op tot leidende functies in de Belgische Boerenbond. Ook werd hij ondervoorzitter van de Kamer.

Op 30 april werd Pierre Harmel (PSC) herkozen tot voorzitter van de senaat.

DUBOIS

Op 29 april heeft de socialistische oud-senator André Dubois de eed afgelegd als burgemeester van Bergen (Mons), waar hij Leo Collard opvolgt.

Dubois (Geb. 5 jan. 1921 te Erbisoeul) was 1965-1974 senator, 1968-1972 minister van nationale opvoeding, en werd 1973 staatssecretaris voor huisvesting. Enkele maanden later nam hij ontslag, ten gevol-

ge van de RTT-zaak. Bij de verkiezingen van 1974 was hij geen kandidaat meer. (Zie ber. pag. 385/1-1973)

BELGISCH-NEDERLANDS GRENSAKKOORD

Belgische en Nederlandse hoge ambtenaren hebben op 26 april op het stadhuis van Turnhout namens hun resp. regeringen een akkoord ondertekend, waardoor de resultaten worden bekrachtigd van het werk der Belgisch-Nederlandse commissie, die in sept. 1971 de opdracht kreeg de zaak van de sedert 1843 hangende grenscorrecties definitief te regelen.

Het betreft hier een strook van 30 km lussen Poppel en Meerle-Minderhout, waarvoor het verdrag van Maastricht in 1843 geen duidelijke grensscheiding had vastgelegd. Het nieuwe akkoord legt de scheiding nu wel duidelijk vast.

NEDERLAND

WIJZIGING OPZET COMMISSIE ONTWIKKELINGSSTRATEGIE

Op 19 febr. is een verandering aangebracht in de Nationale commissie ontwikkelingsstrategie, naar de naam van de voorzitter bekend als de commissie-Claus. In de oude vorm is de commissie opgeheven. In de plaats daarvan is ingesteld een Nationale commissie voorlichting en bewustwording ontwikkelingssamenwerking.

Taak van de commissie is het de minister voorstellen te doen voor het uitvoeren van projecten in Nederland, die de bevolking bewust moeten maken van de grondslagen, doelstellingen, uitvoering en voortgang van het ontwikkelingsproces in de Derde wereld en internationale ontwikkelingssamenwerking, mede in relatie tot ontwikkelingsprocessen en ontwikkelingsbeleid in eigen samenleving.
De commissie blijft samengesteld uit een 40 a 50 particuliere organisaties, waaraan nu de Stichting Nederlandse Vrijwilligers en de Wereldwinkel zijn toegevoegd.

Prins Claus maakt geen deel meer uit van de commissie; wel is hij lid van een adviescollege, dat naast de commissie in het leven is geroepen. Van dit adviescollege is ds. A. H. van den Heuvel, secretarisgeneraal van de N. H. Kerk, voorzitter, terwijl op 28 maart dr. E. W. Hommes, directeur van het Instituut voor maatschappij-wetenschappelijk onderzoek in ontwikkelingslanden, tot voorzitter van de commissie werd benoemd.
Prins Claus is thans voorzitter van de Stichting Nederlandse Vrijwilligers.
(NRC i H'blad)

(Vor. ber. pag. 319/1 e.v.-1972)

AFRIKA

ANGOLA

HET OPTREDEN VAN DE BEVRIJDINGSBEWEGINGEN

De op 4 febr. 1961 begonnen opstand in Angola — die zich eerst vanuit. de hoofdstad Loeanda uitbreidde tot het noorden van het land, maar later door de Portugezen grotendeels werd onderdrukt — vormde het begin van een gewapende strijd die in de vorm van een guerrilla nog steeds voortduurt.
O.a. door onenigheid binnen de Angolese bevrijdingsbewegingen behalen de guerrillastrijders, die in totaal op minimaal 15.000 worden geschat (Het Parool 1-5), de laatste jaren geen spectaculaire terreinwinst en wordt in sommige publikaties van een militaire patstelling gesproken.

De bevrijdingsbewegingen en hun onderlinge betrekkingen. De houding van de OAE

De Afrikaanse bevrijdingsbewegingen in Angola zijn georganiseerd in drie aparte groeperingen:
a) Frente Nacional de Libertacao de Angola (FNLA). Deze organisatie was in begin april 1962 in de plaats gekomen van de Uniao das Populaçoes de Angola (UPA) en de Democratische Partij van Angola.
De leider van de FNLA en oud-leider van de UPA, Roberto Holden. kondigde op 5 april 1962 de oprichting aan van een Revolutionaire Angolese regering-in-ballingschap (GRAE), die haar zetel in Zaire heeft.

Deze was op 5 april 1962 als volgt samengesteld: premier - Roberto Holden; vicepremier - Emanuel Kounzika; tweede vice-premier - mgr. Manuel Mendes das Neves (op 1 april 1961 was hij gearresteerd; hij werd naar een gevangenis in Portugal overgebracht en als vicarisgeneraal afgezet en vervangen door mgr. Domingo Castro Mendes); buitenlandse zaken - Jonas Savimbi; voorlichting - Rosario Neto; binnenlandse zaken - José Liahuca; financiën - Emanuel Ziki; sociale zaken - Ferdinand Dombele; defensie - Fr. John Eduardo.
De portefeuille van defensie werd later overgenomen door Alexander Taty.
Op 18 juli 1964 maakte Savimbi te Cairo bekend dat hij als minister van buitenlandse zaken was afgetreden (zie pag. 466/1 - 1964). Volgens hem hadden de Portugezen alle belangrijke guerrillagroepen geëlimineerd en hadden zij Angola volledig onder controle. Hij meende dat de ,,vrijheidsstrijders" geen succes konden behalen zolang niet alle politieke groeperingen een gemeenschappelijk front hadden gevormd. Dit was z.i. belet door de regering van (het toenmalige) Kongo (Leopoldstad). Daarom meende hij dat de OAE de GRAE ais een interim-regering moesten behandelen. totdat een conventie van Angolese politieke partijen eer. nieuwe regering had gekozen.
Op 22 juni 1965 beschuldigde de inmiddels vervangen minister van defensie, Taty, Roberto Holden er van zelf nooit gevochten te hebben en een verrader te zijn, die gelden van de GRAE had verduisterd en nagelaten had de strijd tegen de Portugezen te organiseren.
Op 25 juni 1965 overvielen Taty en ca. 50 andere Angolezen, incl. Marc Kassongo (,.stafchef van het Angolese bevrijdingsleger") en André Kassinda (voorzitter van het zojuist gevormde ,.Angolese Volkscomité") het hoofdkwartier van de GRAE in (het toenmalige; Leopoldstad, waar de archieven werden vernietigd. Roberto Holden. die elke verduistering van gelden van de hand wees, stelde niet alleen dissidenten binnen de beweging verantwoordelijk voor de overval, maar o.a. ook de OAE, van wie hij naar zijn zeggen sinds okt. 1964 geen geld meer had ontvangen. Op 27 juli 1966 werd gemeld dat Kassinda, die president Moboetoe om hulp had gevraagd, was gearresteerd en overgebracht naar de basis Kinkoezoe, die onder controle van Roberto Holden stond. Hoewel Moboetoe's steun aan de GRAE beperkt was — de regering van Zaire bleef tot okt. 1966 diplomatieke betrekkingen met Portugal onderhouden —, toch poogde hij de eenheid binnen het FNLA te herstellen. Zijn optreden op 15 jan. 1972 had echter geen resultaat.
Nadat een mislukte moordaanslag op Roberto Holden zou zijn gepleegd, bezetten Zairese troepen op 18 maart 1972 de basis Kinkoezoe, waar zij de staf van het FNLA arresteerden. Vervolgens zette Moboetoe zich in voor een verzoening van de GRAE met de MPLA (zie hieronder).

b) Movimento Popular de Libertaçao de Angola (MPLA). Deze beweging was in dec. 1956 gevormd door samensmelting van diverse organisaties. Het hoofdkwartier van de beweging werd in 1961 overgebracht van Conakry (Guinee) naar (het toenmalige) Leopoldstad en in juli 1963 naar Brazzaville. Begin aug. 1962 deelde MPLA-leider Mario de Andrade mee dat hij als voorzitter was afgetreden ten gunste van dr. Agostinho Neto.

Tijdens de eerste ,,nationale conferentie" van de MPLA (van 1-3 dec. 1962 te Leopoldstad) werd Neto tot voorzitter van het uitvoerend comité gekozen met Matias Migueis als eerste vice-voorzitter en pater Domingos da Silva als tweede vicevoorzitter. Het ,,departement van oorlog" werd overgenomen door Manuel Lima en de portefeuille van buitenlandse zaken werd toevertrouwd aan Mario de Andrade.
Op 9 juli 1963 ging de MPLA een fusie aan met verscheidene andere nationalistische groeperingen in het Frente Democratico de Libertaçao de Angola (FDLA) o.l.v. Neto, dat nog dezelfde maand een hoofdkwartier in Brazzaville opende. (Het MPLA-bureau in Leopoldstad was in nov. 1963 door de aiitoriteiten aldaar gesloten.) De MPLA-leiders hielden zich ook in Zambia en andere Afrikaanse staten op.

c) Uniao Nacional para a Independencia Total de Angola (UNITA).

Deze in maart 1966 opgerichte organisatie wordt geleid door de in 1964 uit de GRAE getreden Jonas Savimbi. Hij zou de enige guerrillaleider zijn die zich in Angola ophoudt.

Tussen de GRAE, die als pro-Westers wordt beschouwd, en de MPLA, die als progressief wordt aangeduid (en door Roberto Holden als procommunistisch) heerste grote onenigheid In maart 1963 kwam het zelfs tot onderlinge gevechten.
In dit conflict verschoof de voorkeur van de OAE en de Afrikaanse staten van de GRAE naar de MPLA.

De OAE-ministerraad besloot in aug. 1963 de Afrikaanse staatshoofden te verzoeken de GRAE te erkennen. Kongo (Leopoldstad) ging op 29 juni 1963 tot erkenning over. Dit voorbeeld werd in aug. 1963 gevolgd door Algerije, Marokko en Tunesië. Tegen jan. 1965 hadden nog 14 Afrikaanse staten plus Irak de GRAE erkend.
Het Bevrijdingscomité van de OAE, dat de GRAE in juni 1963 had erkend, besloot in nov. 1964 ,,materiële en technische hulp" te verlenen aan de MPLA, die „ een nieuw front in de enclave Cabinda" had geopend. Sinds 1967 verleende de OAE steeds meer haar hulp via de MPLA. De 5de OAE-topconferentie te Algiers in sept. 1968 sprak de wenselijkheid uit de GRAE een ander statuut te geven en deze niet langer te beschouwen als een ,,regering" (pag. 626/2 - 1968). De 8ste OAE-topconferentie te Addis Abeba in juni 1971 besloot de GRAE niet langer officieel te erkennen; wel zou de OAE de militaire afdeling van de GRAE, het FNLA, en de MPLA als wettige verzetsbewegingen blijven erkennen (zie pag. 527/2/3 - 1971).

In deze situatie speelde president Moboetoe van Zaire (vroeger: Kongo-Kinsjasa) een belangrijke rol.
Hierover berichtte het Angola Bulletin (maart 1974) o.a.:

,,...De vrijheidsstrijders in Angola kunnen slechts vanuit twee buurlanden bevoorraad worden: vanuit Zambia en vanuit Zaire. Zambia grenst echter aan een bijna onbevolkt en economisch onbelangrijk gebied in Angola. (...) Vanuit Zaire daarentegen is de verzetsbeweging in het dichter bevolkte economische hart van Angola relatief gemakkelijk te bevoorraden.
De regeringen van Zaire hebben altijd van deze sleutelpositie gebruik gemaakt om het FNLA onder leiding van Roberto Holden te steunen. (...)
De regering van Zaire heeft sinds 1963 aan de Angolese bevrijdingsbeweging MPLA (...) de toegang tot het grondgebied van Zaire verboden. (...) Door dit verbod (...) kan de MPLA haar eenheden, die in de bergen op 100 km afstand van Loeanda strijden, onmogeiijk bevoorraden. Pogingen om dit gebied vanuit Zambia te bereiken leden alle schipbreuk. De strijd in dit deel van Angola zal beperkt blijven zolang Zaire haar grenzen voor de MPLA blijft sluiten. ...) Om toch een toegang tot Angola te hebben besloot de MPLA in 1966 de strijd vanuit Zambia te beginnen. (...) In het FNLA gingen steeds meer stemmen op voor samenwerking met de MPLA. Leider Holden wilde hiervan echter niets weten
In november 1971 kwam de militaire staf van de FNLA hiertegen in opstand. Holden zag kans deze opstand op zijn basis Kinkoezoe in Zaire te bedwingen met behulp van pantserwagens van het leger van Zaire. Hij beschuldigde de MPLA ervan de opstand te hebben aangesticht. De relaties tussen FNLA en MPLA waren opnieuw op een dieptepunt gekomen.
In de loop van 1972 scheen de situatie echter te veranderen. De oorzaak was de koerswijziging, die de buitenlandse politiek van Zaire had ondergaan. Moboetoe (...) wenste nu een leidinggevende rol te gaan spelen op het Afrikaanse politieke toneel. Daartoe moest hij echter afrekenen met het verleden en een aantal belangrijke hindernissen uit de weg ruimen. (...)
Vele Afrikaanse staten en ook de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, hadden er verschillende malen op aangedrongen een eind te maken aan Moboetoe's eenzijdige steun aan het FNLA, en de MPLA weer op zijn grondgebied toe te laten. Als Moboetoe met zijn verleden wilde afrekenen zou hij ook hier iets aan moeten doen. Hij verklaarde (op 1 jan. 1972) dat de MPLA weer van het grondgebied van Zaire gebruik mocht maken, mits de MPLA en het FNLA het eens konden worden over samenwerking..."

Over de daarop volgende onderhandelingsfase meldde het Angola Bulletin (aug./sept. 1972: „Op 4 maart 1972 deed president Neto van de MPLA een beroep op de presidenten van Kongo-Brazzaville, Zaire, Zambia en Tanzania. Deze vier staatshoofden hadden van de OAE de opdracht gekregen gezamenlijk naar een verzoening te streven. (...)
Op 30 mei 1972 ging de chef van het kabinet van Kongo-Brazzaville naar Kinsjasa met een boodschap van president Ngouabi (...) aan Moboetoe waarin werd voorgesteld samen te werken teneinde een verzoening tussen MPLA en GRAE tot stand te brengen. (...)

De verzoening van Neto (l.) en Holden.

Op 8 juni 1972 kwam in aanwezigheid van Moboetoe en Ngouabi (te Brazzaville) de verzoening tussen Neto en Holden tot stand. De presidenten van Zambia en Tanzania werden onmiddellijk van dit feit op de hoogte gesteld..."
Die verzoening werd op 14 juni 1972 bezegeld toen Holden en Neto elkaar ten overstaan van de Afrikaanse leiders op de 9de OAE-topconferentie in het openbaar omarmden (pag. 410/2-1972).
Op de 8-ste topconferentie van Oost- en Centraalafrikaanse staten te Dar-es-Salaam in sept. 1972 (pag. 371/2-1973) werd een commissie van goede diensten ingesteld, die behulpzaam zou zijn bij de besprekingen tussen de MPLA en het FNLA. Deze commissie bestond uit de presidenten van Kongo, Tanzania, Zaire en Zambia.

Akkoord *MPLA-FNLA*

Hun optreden leidde ertoe dat op 13 dec. 1972 te Kinsjasa een akkoord getekend werd door Agostinho Neto (MPLA) en Roberto Holden (FNLA/GRAE) om gezamenlijk de strijd tegen de Portugezen te gaan voeren. Volgens het ook door de ministers van buitenlandse zaken van de bovengenoemde vier Afrikaanse landen getekende communiqué zouden drie gezamenlijke organen van MPLA en FNLA in het leven worden geroepen:

Een Verenigd Militair Commando zal verantwoordelijk zijn voor de recrutering en opleiding van de militairen, voor de bevoorrading, voor de oorlogsvoering en het inlichtingensysteem. De voorzitter wordt benoemd door de MPLA, de vice-voorzitter komt voort uit het FNLA. Voorts hebben er van elke organisatie zes militaire officieren in dit commando zitting. Daarnaast bestaat er een Politieke Raad van Angola, die zorgt voor de propaganda, mobilisatie en diplomatieke activiteiten, sociale zorg voor de burgerbevolking en het bestuur van de bevrijde gebieden. Van deze Politieke Raad zal de voorzitter door het FNLA benoemd worden, de vicevoorzitter door de MPLA, en verder leveren beide organisaties zes leden. Alle leden van het Verenigd Militair Commando en de Politieke Raad van Angola vormen samen de Hoogste Raad voor de Bevrijding van Angola (CSLA).
De voorzitter hiervan wordt door het FNLA benoemd, de vice-voorzitter door de MPLA. Deze Hoogste Raad komt minstens twee maal per jaar bijeen. Zij zal aanwijzingen met een algemeen karakter geven over vraagstukken betreffende de buitenwereld. Bovendien kunnen besluiten van het Militair Commando en de Politieke Raad worden verworpen, mits hiervoor een tweederde meerderheid is.
De zetel van deze drie organen wordt Kinsjnsa, de hoofdstad van Zaire.
In geval van moeilijkheden kan men een beroep doen op een Bemiddelingscommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de regeringen van Tanzania, Zambia,

Kongo en Zaire. (Angola Bulletin febr.,maart 1973)

Van een duidelijke opleving van de guerrillastrijd in 1973 als gevolg van het akkoord van 13 dec. 1972 was echter geen sprake.

De voornaamste oorzaak hiervan zou zijn dat er geen einde kwam aan de verdeeldheid tussen de MPLA en het FNLA — hun onderlinge besprekingen werden zelfs afgebroken — en aan de duidelijke voorkeur van Moboetoe voor het FNLA, terwijl de MPLA een langdurige; interne crisis zou hebben doorgemaakt.

Over deze zaken berichtte het *Angola* Bulletin (maart 1974) o.a.:

Moboetoe en Holden ,,maakten verdere besprekingen (tussen de beide bewegingen) vrijwel onmogelijk door in juli 1973 veertig aanhangers van de MPLA, die onder de vluchtelingen in Zaire propaganda maakten, gevangen te nemen.

Kort daarop werden twee leden van de MPLA, die voor onderhandelingen met het FNLA naar Kinsjasa waren gekomen, door de autoriteiten van Zaire gearresteerd op beschuldiging van een komplot tegen de veiligheid van de staat.

Hierdoor kwam er een einde aan de onderhandelingen. Tijdens de laatste bijeenkomsten in mei 1973 zaten de besprekingen echter al muurvast. Het Engelse (...) dagblad The Times van 11 dec. 1973 formuleerde de tegenstelling aldus: ,,Agostinho Neto, de leider van de MPLA, meent dat het niet weldoende is om te vechten, maar dat men duidelijk moet weten welke politieke doelstellingen men met de gewapende strijd wil bereiken. De leiders van het FNLA daarentegen schijnen weinig bereid te zijn om te vechten, omdat zij hopen dat de Portugezen Angola tenslotte zonder strijd zullen opgeven." (...)

De presidenten van de drie landen (Zaire. Zambia en Tanzania) ontmoetten elkaar in 1973 regelmatig: in febr. in Aroesha in Tanzania, in mei in Kitwe in Zambia en in juli in Loeboembashi in Zaire. Omdat op deze bijeenkoinsten ook de strijd in Angola werd besproken, waren ook Neto en Holden hierbij aanwezig. Op de derde ontmoeting in juli in Zaire verscheer. Neto echter niet (...) Moboetoe maakte van deze gelegenheid gebruik om zijn protégé Holden naar voren te schuiven: Neto zou volgens hem de hereniging van de bewegingen in de weg staan. Bij wijze van verzoeningsgebaar stemde Nyerere erin toe, Holden mee te nemen naar Dares-Salaam, waar zijn beweging ook een bureau mag openen. (...)

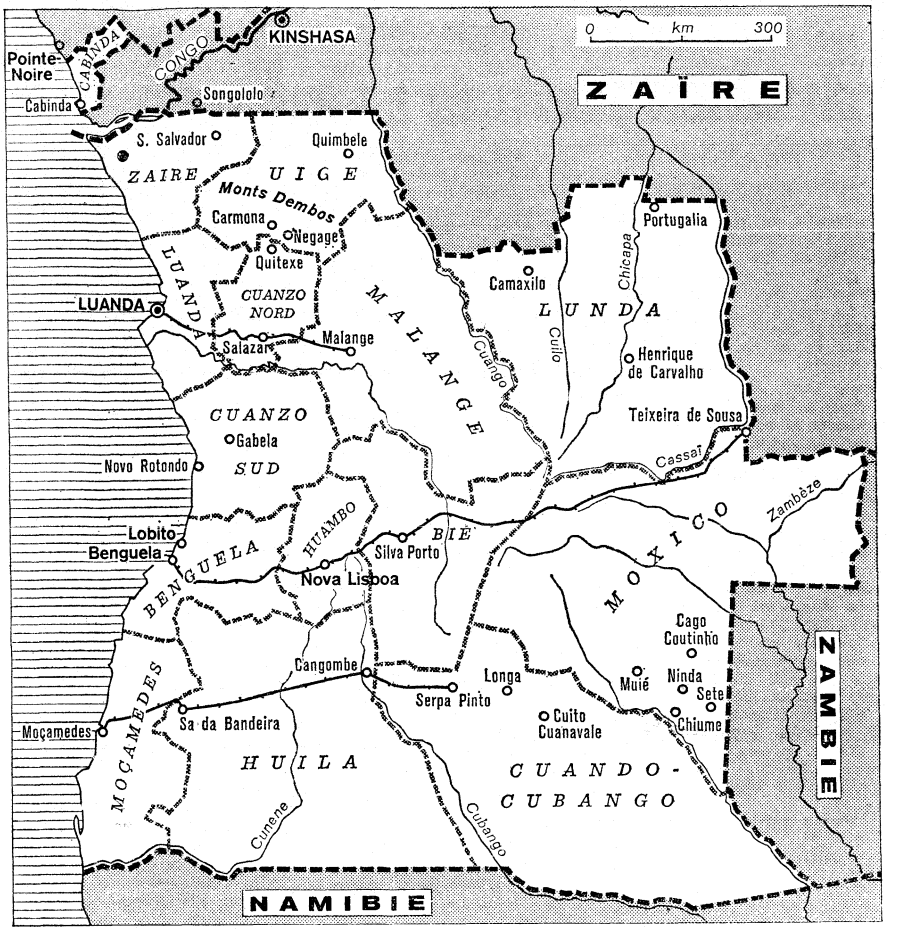
Op de vierde bijeenkomst van Nyerere, Kaoenda eii Moboetoe in okt. 1973 in Tanzania waren Neto en Holden weer beide aanwezig.

In de herfst van 1973 begint Holden met steun van Moboetoe in Zaire een grote actie om het leger van het FNLA uit te breiden. (...) Een groot aantal Angolese vluchtelingen* in Zaire wordt onder de wapenen geroepen, opgeleid en klaargemaakt voor de strijd. (...)

Volgens het Engelse dagblad The Guardian bevestigen vele werkgevers in Kinsjasa dat hun Angolese werknemers worden opgepakt om in een van de drie opleidingskampen van het FNLA in Zaire een militaire training te krijgen. Volgens het blad wordt het leger van Holden op „initiatief van Moboetoe verdubbeld...

Over het bovengenoemde interne conflict binnen de MPLA schreef het Angola Bulletin (maart 1974) o.a.: „In deze interne partijcrisis, die in april 1973 ontstond, kwamen de twee leiders. Agostinho Neto en Daniel Chipenda, tegenover elkaar te staan. Over deze moeilijkheden is bijzonder weinig naar buiten gekomen. Net is niet duidelijk in hoeverre ze het gevolg zijn van persoonlijke of politieke tegenstellingen (...) De moeilijkheden hebben de MPLA in Zambia in de loop van de zomer van 1973 gesplitst in twee tegenover elkaar staande kampen. Verschillende eenheden van de MPLA in het oosten van Angola trokken zich hierop terug naar Zambia. Het gevolg was een ernstige verzwakking van het oostelijke front. Zowel de Portugezen als de MPLA meldden in 1973 minder gevechten in de oostelijke sector van de MPLA. (...)

In het vierde kwartaal was de militaire activiteit van de MPLA echter weer aanzienlijk toegenomen. (...) De activiteiten van de MPLA in het noordwesten van Angola en in Cabinda schijnen niet onder de interne moeilijkheden te hebben geleden. In 1973 nam het aantal sabotagedaden in de steden toe. In de hoofdstad Loeanda kwam het enkele malen tot stakingen en demonstraties van arbeiders." Volgens de FAZ (4-1) had het conflict binnen de MPLA in 1973 zelfs tot onderlinge gevechten van MPLA-eenheden in Zambia geleid, waaraan pas door een militaire actie van de 5.000 man sterke Zambiaanse strijdkrachten o.l.v. brigadegeneraal Kingsley Chiakoeloe een einde kwam.

(Le Monde)

De guerrilla

Over de stand van de guerrilla meldde de *NZZ* (18-3-1973): Het FNLA beweert meer dan een derde van het 1.247.000 km2 omvattende grondgebied van Angola te ,,controleren". De MPLA verklaart aanzienlijk grotere gebieden dan haar rivaal ,,bevrijd" te hebben. In werkelijkheid echter heeft het FNLA slechts sporadische invloed binnen Angola, vooral in het noordelijke deel van het land; de MPLA heeft zich pas in de dunbevolkte savannen in het zuidoosten kunnen vestigen. Niettemin binden de rebellen met hun activiteiten meer dan 50.000 man Portugese regeringstroepen.

* Volgens het FNLA zijn er in Zaire 800.000 Angolese vluchtelingen: volgens het Hoge Commissariaat voor vluchtelingen van de VN (eind 1972) 400.000. Het aantal Angolese vluchtelingen in Zambia wordt geschat op ca. 50.000 (ANP 16-8-1973). De FAZ (4-1) sprak van ca. 700.000 Angolese ballingen in Zaire.

De *FAZ* (23-3-1973) wees ook op de aanwezigheid van de 50.000 militairen, waarvan twee vijfde Afrikanen zouden zijn, en merkte op: Terwijl de grensgebieden in het oosten aan de kant van Zambia als gepacificeerd gelden, houden zich in het noorden rond Carmona in nauwelijks te doordringen oerwoudgebied ca. 2.000 guerrilleros sinds jaren verschanst. De Portugezen verliezen hier in de jungle-oorlog per maand 20 a 25 soldaten. Maar de propaganda van de guerrilleros, die in radiouitzendingen vanuit Kinsjasa en Loesaka van reusachtige bevrijde gebieden spreekt, waar de onafhankelijkheidsbewegingen dorpen en steden onder controle hebben, ziekenhuizen en vormingscentra ingericht hebben, wordt door de inheemse bevolking niet meer geloofd. (...) Juist is, dat de guerrilleros tot de eerstvolgende actie van de Portugese commando-troepen steeds weer nederzettingen bezetten, die zij vervolgens snel ontruimen".

Daarentegen verklaarde een MPLA-vertegenwoordiger, José Condesse, op 29 mei 1973 te Zurich volgens de *NZZ* dat ca. een derde van het grondgebied van Angola door de MPLA gecontroleerd wordt en dat om verdere gebieden — z.g. niemandsland waarin geen enkele partij definitief vaste voet heeft kunnen krijgen — wordt gevochten.

Naar zijn zeggen woont ca. een miljoen Angolezen (op een totale bevolking van bijna 6 mln, waarvan omstreeks een half miljoen blanken) in de ,,bevrijde gebieden". Deze cijfers wijzen er volgens de NZZ (2-6-'73) op dat de bevrijdingsbeweging kennelijk haar successen in betrekkelijk dunbevolkte landsdelen behaalde. In de door haar bevrijde landstreken, hoofdzakelijk in het zuidoosten van Angola, stelt de MPLA volgens Condessa pogingen in het werk door scholings- en rekruteringscampagnes alsook door medische en hygiënische hulp het lot van de bevolking te verbeteren. Vertegenwoordigers van de GRAE stelden volgens *AFP* (19-8-1973) dat hun bevrijdingsleger thans over 30.000 opgeleide militairen beschikt, die op drie fronten in Angola zouden opereren. De minister van gezondheid van de GRAE, Samuel Abrigada, verklaarde dat het gebied in de driehoek Tomboco-Damba-Quitexe in het noorden van Angola ,,volledig bevrijd" is en dat er door het FNLA tot dan toe 200 scholen, centra voor medische verzorging van de bevolking en landbouwcoöperaties ingericht waren.

Diverse verklaringen en berichten in de loop van 13 jaar geven enkele ontwikkelingen aan:

Op 26 dec. 1961 claimde Roberto Holden dat 25.000 Angolese vrijlieidsstrijders een gebied van 200 km2 in noordelijk Angola bezet hielden, wat betekende dat het Portugese bewind in een groot deel van dit gebied was hersteld.
Tegen december 1962, toen de Portugese troepenmacht in Angola tot ca. 40.000 man was versterkt (vgl. 17.000 man op 1 juli 1961) en deze troepen beter waren voorbereid en uitgerust voor de strijd in dat gebied, werd van officiële zijde ca. 15.000 vierkante mijl — van de in totaal 33.000 vierkante mijl die tijdens de opstand was ontvolkt — tot ,,gepacificeerd" gebied verklaard. De Portugezen slaagden er echter niet in de hele grens met het huidige Zaire af te grendelen en in de overige 18.000 vierkante mijl, vooral in het gebied tot 180 mijl bezuiden die grens met een oost-west breedte van ca. 100 mijl, zouden volgens persberichten toen 6.000 à 8.000 guerrillastrijders nog actief zijn. Die zouden de steun hebben van duizenden gevluchte burgers en zij zouden sinds de zomer van 1962 versterkingen ontvangen uit een opleidingskamp in het toenmalige Beneden-Kongo, waar ca. 1.300 man verbleven.
Sinds 1963 beperkte de guerrilla zich min of meer tot het noorden van Angola (langs de grens met Zaire) en de enclave Cabinda. Maar op 13 sept. 1966 verklaarde de toenmalige Portugese minister van defensie, generaal Gomes de Araujo, na terugkeer van een inspectie-reis dat de MPLA-rebellen een nieuw front in oostelijk Angola hadden geopend en daarvoor Zambia als basis gebruikten. Op 7 jan. 1967 deelde een militaire woordvoerder te Lissabon mee dat de guerrilla zich in de voorgaande weken tot verscheidene nieuwe gebieden had uitgebreid en dat in Angola bijna 55.000 militairen waren ingezet.
In de jaren 1968 tot 1970 werd gemeld dat guerrillastrijders actief waren in zes districten, die iets meer dan een derde van het totale grondgebied omvatten.
Terwijl in 1971 in officiële Portugese verklaringen melding werd gemaakt van zware verliezen die aan de opstandelingen zouden zijn toegebracht, bleven de bevrijdingsbewegingen aanspraak maken op de controle over grote gebieden. Zo deelde majoor Iko Carreira van de MPLA op 20 jan. 1971 tijdens een persconferentie te Algiers mee dat zijn beweging toen 500.000 personen onder haar controle had en een gebied van 100.000 km2 onveilig maakte (op een totale oppervlak van 1.246.700 km2), aldus Le Monde (22 en 26-1-1971). In een interview met Le Monde (11-5-71) zei MPLA-leider Neto: ,,Wij hebben het centrum van het land bereikt, het district Bihé (...) Wij hebben dus nu ca. 500.000 km2 onder controle, d.w.z. iets meer dan een derde van het Angelose grondgebied." Ook de GRAE verklaarde begin 1972 gedurende 1971 een ,,langzame maar zekere voortgang" te hebben geboekt.
NRC/H'blad (10-4-1972) beschreef de situatie als volgt:
,,Grote delen van het land zijn tijdens de afgelopen 11 jaar zodanig onder controle van de bevrijdingsbeweging gekomen, dat de Portugezen zich er slechts moeizaam in geïsoleerde garnizoenen of gefortificeerde plantages en industriegebieden kunnen handhaven.
Dat geldt voor de tussen de twee Kongo's ingeklemde olie-enclave Cabinda, voor het koffiegebied rondom Carmona ten noordoosten van Loeanda, en in het oosten voor vrijwel het gehele district Mexico en grote delen van de districten Cuando-Cubango, Bié, Malange en Lunda.
Als de tekenen niet bedriegen hebben de Angolezen nu een vierde front, in het pasgevormde administratieve district Cunene. Dit district ligt in het zuidwesten van Angola en grenst aan Namibië (Zuidwest-Afrika) ..."
Een verdere voortgang van de guerrilla valt uit de berichten sindsdien niet af te leiden in tegendeel het oostelijke MPLA-front brokkelde af (zie hierboven)

Verliescijfers

De strijd in Angola gaat met aanzienlijke verliezen aan mensenlevens gepaard. De door de Portugezen en de bevrijdingsbewegingen verstrekte cijfers lopen sterk uiteen:

Terwijl van Portugese zijde slechts van beperkte verliezen melding werd gemaakt, beweerde een GRAE-woordvoerder op 27 aug. 1963 dat bij de gevechten in Noord- en Centraal-Angola en in Cabinda de Portugezen meer dan 340 man aan doden hadden verloren, terwijl als eigen verliezen 80 doden en 32 gewonden werden opgegeven.
Op 5 febr. 1966 maakte de MPLA te Algiers bekend dat de nationalisten in 1965 in totaal 700 Portugese militairen hadden gedood. Begin 1967 meldde de MPLA dat bij recente gevechten in Angola 108 Portugezen waren gedood en in Cabinda 55. Een GRAE-bericht over de dood van 237 Portugese militairen werd op 19 jan. 1967 door het Portugese ministerie van defensie tegengesproken.
De volgende jaren viel uit Portugese communiqués af te leiden dat de guerrillastrijders verliezen toebrachten van gemiddeld 5 à 10 doden en 15 à 30 gewonden per week.
De GRAE meldde in jan. 1969 dat haar eenheden in 1968 912 Portugese militairen hadden gedood, terwijl de eigen verliezen 148 doden en 15 vermisten zouden zijn geweest.
Volgens Portugese communiqués waren bij een actie eind mei 1970 78 ,,terroristen" gedood en bij een operatie in mei-juni 1970 60. In febr. 1971 zouden 202 ,,rebellen" zijn gedood, in juli 1971 163 en in sept. 1971 191, aldus Portugese communiqués, waarin de eigen verliezen voor juli en sept. resp. op 5 en 14 werden gesteld.
Op 27 juli 1971 maakte het Portugese leger bekend dat sinds begin 1971 bij veiligheidsoperaties 1.135 guerrillastrijders gedood of gewond waren, terwijl aan Portugese zijde 47 doden vielen. In 1970 zouden 808 guerrillastrijders zijn gedood en 73 Portugese militairen.
Begin 1972 meldde de GRAE in 1971 1.684 Portugezen te hebben gedood; in de loop van 1972 zou de GRAE meer dan 1.600 Portugezen hebben gedood of verwond.
Van Portugese zijde werden o.a. de volgende gegevens verstrekt: jan. 1973 - 154 ,,terroristen" gedood of gewond, 68 gevangen genomen, aan Portugesee zijde 11 man verloren; febr. 1978 - 110 guerrillastrijders gedood of gewond, 34 gevangen genomen, 5 Portugese militairen gedood; eerste kwartaal 1973 - 274 guerrillastrijders gedood en 65 gewond; juli 1973 - 62 guerrillastrijders gedood of gewond, 49 gevangen genomen, 3 Portugese militaire gedood; okt. 1973 - 67 guerrillastrijders

gedood of gewond: 7 Portugese militairen gedood en 45 gewond.
De MPLA meldde dat in nov 1973 meer dan 260 militairen van het Portugese leger waren gedood.

Volgens het persbureau van Zaire, aldus *AFP/AP* (18-7-'73) zouden alleen al in het zuiden van Zaire tijdens het eerste halfjaar van 1973 meer dan 128.000 vluchtelingen uit Angola zijn aangekomen. *(NZZ, Le* Monde, The Times, *NRC/H'blad, FAZ*, Angola Bulletin)

CHINA EN DE BEVRIJDINGS-BEWEGINGEN

Nadat de UNITA aanvankelijk door de Volksrepubliek China als favoriete beweging zou zijn beschouwd, aldus *Angola Bulletin* (maart 1974). viel in 1971 een wijziging in de koers van Peking t o v. de Angolese bevrijdingsbewegingen waar te nemen

Op 3 aug 1971 ontving de Chinese premier Tsjoe En-lai een MPLA-delegatie o l.v. Agostinho Neto. Deze zou Chinese steun zijn toegezegd.

Mogelijk als gevolg van het bezoek van president Moboetoe van Zaire aan China in jan 1973 (pag 422/2 - 1973) bracht FNLA-leider Roberto Holden in dec 1973 een 18daags bezoek aan China. Na zijn terugkeer in Kinsjasa verklaarde hij op 24 dec. dat ,,het begrip en de belangstelling" waarvan China voor het FNLA blijk had gegeven, overeenkwamen met zijn verwachtmgen Al zijn gesprekken met de Chinese autoriteiten betroffen ,,de strijd die het Angolese volk voor zijn bevrijding voert" Het voornaamste agendapunt was geweest ,,het vinden van adequate middelen die ons in staat zullen stellen onze bevrijdingsstrijd te intensiveren Een samenwerkingsconventie tussen de Chinese autoriteiten en het FNLA is tot stand gekomen", aldus Holden Hij verklaarde nog dat alle ter sprake gekomen problemen zijn ,,opgelost" en dat de door China te leveren hulp en het Chinees-Angolese akkoord ,,zonder enige voorwaarde zullen worden gerealiseerd". (*Le* Monde 26-12-'73)

GOUVERNEUR-GENERAAL

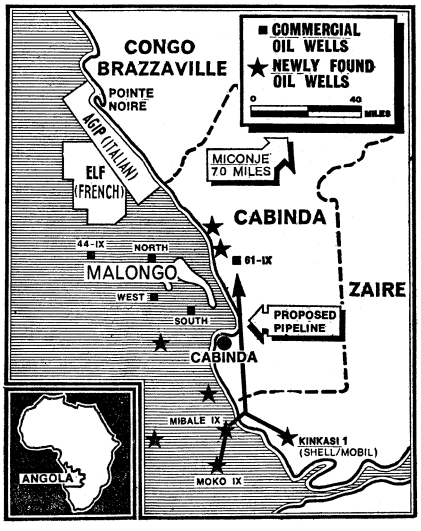
De Portugese regering benoemde de 50-jarige burgemeester van Lissabon, Fernando Augusto Santos e Castro, op 7 okt. 1972 tot gouverneur-generaal van Angola. Hij was de opvolger van kolonel Camilo Augusto Rebocho Vaz, wiens ambtstermijn was afgelopen. De benoeming van een burger op deze post betekende een koerswijziging, daar tot dusver het ambt door militairen was vervuld. (AFP, AP)

DE OLIEPRODUKTIE

Op 25 nov. 1973 berichtte het Britse zondagsblad The *Observer* dat Gulf Oil Company een groot nieuw olieveld had ontdekt vlak voor de kust van Cabinda. Gulf-functionarissen zouden gesproken hebben van een ,,nieuw Koeweit".

De vondst was niet openbaar gemaakt vanwege de politieke problemen die opgelost zouden moeten worden voor het veld in exploitatie kan worden genomen Ter wille van de exploitatie werkte Gulf samen met de Portugezen om de guerrillastrijders van de MPLA uit Cabinda te houden.

De pogingen van andere oliemaatschappijen om naburige concessies te verwerven zouden erop wijzen dat van een zeer grote vondst sprake is, aldus The Observer. Sommige vertegenwoordigers van de olieindustrie suggereerden dat de serene houding van Nixon t.o.v. de olieboycot door de grootte van de Cabinda-vondst kon worden verklaand. In officiële Gulf-verklaringen wordt slechts gerept van de bekende vondsten in Malongo Zuid, -West en -Noord, vlak voor de kust van Cabinda. Maar een Gulf-kaart, die in het bezit van The *Observer* was geraakt, toonde zeven niet-toegegeven vondsten, waarvan twee — aangeduid als 44-IX en 61-IX, reeds

Alle gemarkeerde bronnen zijn Gulf-vondsten, behalve Kinkasi 1, die door Shell en Mobil wordt ontwikkeld. Mikonje, een Portugese legerpost die recent door de MPLA werd bezet, ligt slechts 70 mijl van de voorgestelde pijpleiding verwijderd. (The Observer 25-11-1973)

in een commerciële fase verkeren In zuidelijke richting, vlak voor de kust van Zaire, zijn nog twee vondsteil, die Gulf aanduidt als ,,Moko IX" en ,,Mibale IX", aldus The *Ob*server. Deze twee vondsten zouden tot een geheime afspraak tussen Gulf en president Moboetoe van Zaire hebben geleid Gulf zou hem ervan hebben overtuigd dat de stromingen in de monding van de Zairerivier het onmogelijk maakten een olieterminal in zee te bouwen t b.v. de twee bronnen. In plaats daarvan had Moboetoe ermee ingestemd dat de olie aan land gebracht zou worden en via pqpleidingen rechtstreeks via Cabinda naar Gulfs eigen terminals verder in het noorden gepompt zou worden. De olie van de eerste vondst in Zaire bij Kinkasi I door Shell en Mobil zou ook via de geplande pijpleiding over Portugees grondgebied worden vervoerd, zo berichtte The Observer. Over de olie in Angola en de positie van Gulf berichtte het Angolu Bulletzn (jan. 1974) o.a.:

Hoewel de produktie van aardolie in Angola snel toeneemt, is het op wereldschaal gezien nog steeds een betrekkelijk kleine producent. In 1973 zal de produktie bijna 9 miljoen ton bedragen (. . .)
In Afrika staat Angola op de vijfde plaats als olieproducent, na Libië, Nigeria, Algerije en Egypte, maar de produktie van Libië alleen al is twintig maal zo groot als die van Angola.
In Angola is de Amerikaanse onderneming Gulf verreweg de grootste producent: van de 9 miljoen ton in 1973 is er 7,5 miljoen ton afkomstig uit de olievelden van Gulf. Gulf wint de olie op zee voor de kust van Cabinda. (. . .)
Gulf heeft hier ongeveer een half miljard gulden in de winning van aardolie geinvesteerd. (. . .)
Door de uitvoer van olie zorgt Gulf voor belangrijke deviezeninkomsten voor Portugal: in 1972 bedroegen deze ongeveer 400 miljoen gulden, dat is een kwart van de totale opbrengst van de export uit Angola.
Bovendien betaalt Gulf aan de Portugese overheid ieder jaar aanzienlijke bedragen in ruil voor het recht om in Angola olie te winnen. (. . .)
In 1972 kwamen deze bedragen overeen met 20% van de totale onkosten van de oorlogen of 2/3 van de oorlog in Angola, en in de toekomst wordt een verdere stijging verwacht. (. . .)
(Volgens het jaarverslag over 1972 betaalde Gulf aan Portugal 147,7 mln gulden aan huur, royalties en belasting; volgens de dekolonisatiecommissie van de VN betaalde Gulf in 1972 minstens f 180 mln: De rest van de aardolie — ongeveer 1,2 mln ton — wordt in Angola gewonnen in de kuststrook van het land door Petrangol en een aantal met Petrangol samenwerkende bedrijven. Petrangol is voor het grootste deel hel eigendom van de Belgische onderneming Petrofina. (. . .)
Door de recente oliecrisis wordt het zoeken naar aardolie in Angola versneld. Hierbij zijn behalve Gulf en Petrangol ook Texaco, Angol, Total en de Franse maatschappij CFP betrokken. . ."

PERZIË

CONTACTEN MET DE SU

Sinds het bezoek van de sjah aan de SU in oktober 1972 (pag. 199/3-1973) ontwikkelden de betrekkingen tussen Perzië en de SU zich als volgt:

Bezoek Kosygin

Van 14-16 mrt '73 bracht premier Kosygin van de SU een vriendschapsbezoek aan Perzië, waar hij met sjah Mohammed Reza Pahlavi op 16 maart de ingebruikstelling bijwoonde van de met Russische hulp gebouwde staalfabriek in Isfahan. Voorts voerde Kosygin besprekingen met de sjah en met premier Abbas Hoveida. In een op 17 maart uitgegeven gemeenschappelijk communiqué werd o.m. het volgende meegedeeld:

Er werd een akkoord getekend over uitbreiding van de capaciteit van de staalfabriek te Isfahan. De begincapaciteit van 750.000 ton per jaar zal worden opgevoerd tot 4 mln ton. Een uitbreiding van de culturele en wetenschappelijke samenwerking in de toekomst werd gewenst geacht. Beide partijen waren van mening dat ter wille van een ontspanning in het Midden-Oosten een uitvoering van alle bepalingen van de Veiligheidsraadresolutie van 1967 noodzakelijk was, waarbij in het bijzonder werden vermeld de ontruiming van de door Israël in 1967 bezette Arabische gebieden en de bescherming van de rechten en belangen van alle volken in dat gebied, incl. die van het Arabische volk van Palestina. De ontwikkelingen in de Perzische Golf moesten overeenkomstig de beginselen van het VN-Handvest door de staten van dit gebied zonder inmenging van buitenaf worden geregeld.
Het Russische persbureau Tass wees erop dat de SU aan Perzië bij meer dan 90 projecten hulp verleent, waarvan reeds 39 in gebruik zijn genomen zoals de aardgaspijpleiding door Perzië, een waterkrachtcentrale aan de Arax en de staalfabriek in Isfahan. Van 1970 t/m 1972 had Perzië in ruil voor de ontvangen kredieten aan de SU o.m. 16 mrd m^3 aardgas geleverd.
Volgens AFP zou van Perzische zijde op een verhoging van de verkoopprijs van het te leveren aardgas zijn aangedrongen.

Bezoek Hoveida

Van 6-12 aug. 1973 bracht premier Hoveida een officieel bezoek aan de SU. Hij voerde o.a. besprekingen met zijn Russische ambtgenoot Kosygin en werd door partijleider Brezjnew en president Podgorny ontvangen. Een akkoord tussen beide landen over samenwerking bij het voorkomen van hel kapen van burgervliegtuigen werd getekend door de vice-ministers van buitenlandse zaken alsmede een aanvullend protocol bij het Russisch-Perzische verdrag van 14 mei 1957 i.z. de grensregeling en de procedure bij grensconflicten en -incidenten.
In het na afloop van het bezoek uitgegeven gemeenschappelijke communiqué werd melding gemaakt van de ,,identiteit of overeenkomst" in de houding van beide landen t.a.v. vele internationale kwesties.

De Perzische premier Hoveida (l.) wordt begroet door Brezjnew.

,,De Sowjet-Unie en Iran menen dat de beëindiging van de bewapeningswedloop en het bereiken van een algemene en volledige ontwapening, die zowel op nucleaire als conventionele wapentypes betrekking heeft, onder strikte en effectieve internationale controle, van het allerhoogste belang zijn voor het bewaren en versterken van vrede en internationale veiligheid."
,,Zij zijn het er geheel over eens dat de tijd is aangebroken om praktische voorbereidingen op gang te brengen voor de bijeenroeping van een wereldconferentie over ontwapening. . . ."
,,Na hun voldoening te hebben geuit over het feit dat in de wereld van vandaag een overgang plaatsvindt van de periode van confrontatie naar een periode van een steeds stabieler vreedzame coëxistentie tussen staten met verschillende sociale systemen op basis van wederzijds profijt en gelijke veiligheid, verklaren beide partijen dat zij al hun inspanningen zullen richten op de consolidatie en verbreiding van de positieve tendensen in de wereldpolitiek.
In dit verband bevestigen zij opnieuw dat zij de beginselen aanhangen om alle geschilpunten tussen staten met vreedzame middelen op te lossen, via onderhandelingen, zonder gebruik van of dreiging met geweld, in overeenstemming met het VN-handvest."
Na hun diepe ongerustheid over ,,de gevaarlijke situatie in het Midden-Oosten" te hebben uitgesproken, herhaalden beide landen ,,de vaste overtuiging dat kwesties m.b.t. de zone van de Perzische Golf door de landen van het gebied moeten worden opgelost in overeenstemming met de beginselen van het VN-Handvest en zonder buitenlandse inmenging", aldus het communiqué.
Over het door de SU voorgestelde systeem van collectieve veiligheid in Azië werd opgemerkt: „De twee zijden nemen nota van de behoefte aan gezamenlijke inspanningen en samenwerking van de kant van alle Aziatische landen voor de zaak van het verzekeren van vrede en veiligheid op het continent van Azië op basis van het afzien van het gebruiken van of dreigen met geweld, eerbiediging van de soevereiniteit, de onschendbaarheid van grenzen, niet-inmenging in elkaars interne aangelegenheden en de ontwikkeling van een all round samenwerking op basis van wederzijds respect en gelijkheid van de volken, en (zij) geven uiting aan hun intentie om de verwezenlijking te bevorderen van het idee om een systeem van collectieve veiligheid in Azië zodanig op te zetten dat het alle landen van het continent zal omvatten."
Volgens de NZZ (15-8-'73) bleken uit de door Kosygin en Hoveida gehouden tafelredes op 6 aug. meningsverschillen:
Kosygin sprak over krachten die zich voorstander betonen van ,,een militaire opbouw en inflatoire militaire begrotingen, en die trachten wantrouwen en achterdocht tussen staten en volken te zaaien". Hij noemde ,,een heilzame les: machtspolitiek en de bewapeningswedloop, die samengaat met machtspolitiek, leggen een zware last op de schouders van de volken van die staten, die zo'n politiek bedrijven zonder die staten iets sterker te maken."
Hoveida wees er op hoe noodzakelijk voor elk land de weerbaarheid is en hij liet het probleem van de collectieve veiligheid buiten beschouwing.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

BONDSKANSELIER BRANDT AFGETREDEN

Bondskanselier Willy Brandt van West-Duitsland heeft in de nacht van 6 op 7 mei aan president Heinemann zijn ontslag aangeboden Hij deed dit d.m.v. een brief aan de president. gedateerd op 6 mei, waarin hij schreef: „Ik neem de politieke verantwoordelijkheid voor de nalatigneden in de spionage-affaire-Guillaume op mij en verklaar af te treden als bondskanselier. Tegelijkertijd verzoek ik mijn aftreden direct van kracht te laten worden en mijn plaatsvervanger Walter Scheel te belasten met het waarnemen van de aangelegenheden van de bondskanselier, totdat een opvolger is gekozen."

Het presidium van de SPD wees op 7 mei unaniem minister van financien Helmut Schmidt aan als opvolger, terwijl de coalitiepartner, de FDP, dadelijk te kennen gaf de kandidatuur van Schmidt te steunen.

Aanleiding voor de ontslagaanvrage van de bondskanselier was de arrestatie op 24 april van één van zijn naaste medewerkers, Günter Guillaume, op verdenking van spionage voor de DDR.

Hoewel aanleiding en tijdstip van het aftreden van de bondskanselier vrij onverwacht kwamen, was de ontslagaanvrage toch niet helemaal uit de lucht komen vallen. Vanaf eind vorig jaar was er een groeiende kritiek uit eigen kring op de bondskanselier waarneembaar. Zeer markant was in dit opzicht het optreden van de voorzitter van de SPD-Bondsdagfractie. die in dec. vorig jaar vanuit Moskou scherpe kritiek op de regering uitoefende (pag. 809/2 e.v. - 1973). In persorganen, die de regering en de bondskanselier welgezind plachten te zijn, werd regelmatig de bondskanselier gebrek aan leiding en besluiteloosheid verweten.

Ook bestond er in brede kring teleurstelling over de resultaten van de oostpolitiek, die op het terrein van de verbetering van de menselijke contacten tussen de Bondsrepubliek enerzijds en de DDR en de andere Oosteuropese staten anderzijds veel minder had opgeleverd dan velen hadden gehoopt, terwijl de persoon van Brandt met deze politiek ten nauwste verbonden was.

Voorts was er sprake van een verslechtering van de verhouding van de vakbeweging en de regering, o.m. tot uiting komende in een massale staking van de openbare diensten in febr., die de bondskanselier met krachtige vermaningen vergeefs had geprobeerd te voorkomen.

Tenslotte maakte in het land geen goede indruk de verscherping van de tegenstellingen in de SPD, waar de linkervleugel, vooral vertegenwoordigd in de jongerenorganisatie, steeds sterker van zich spreken deed zonder dat daar door partijvoorzitter Brandt tegen werd opgetreden met de kracht, die de rechtervleugel wenste.

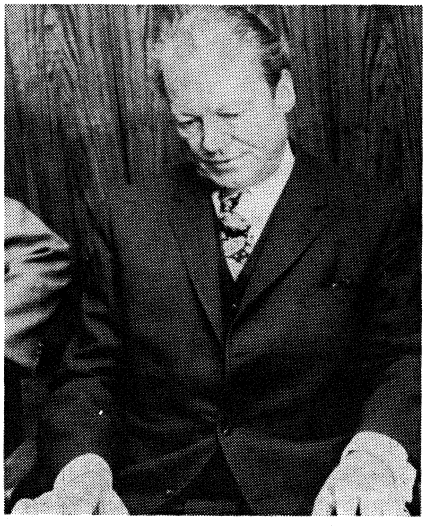
Dit alles deed een stemming ontstaan, waarin regelmatig geruchten de ronde konden doen, als zou Brandt teleurgesteld willen aftreden.

Ook werd door deze ontwikkelingen de populariteit van de SPD niet verhoogd. Meerdere opinieonderzoekingen wezen op een dalende aanhang, een tendens, die bij plaatselijke verkiezingen in de periode maart-april-mei werd bevestigd.

Onderstaand gaan wij nader in op de stakingen van febr., de vleugelstrijd binnen de SPD, de plaatselijke verkiezingen in het voorjaar en, tenslotte, de affaire-Guillaume, die voor bondskanselier Brandt de doorslag gegeven heeft bij zijn besluit af te treden.

Staking openbare diensten

Op 8 jan. begonnen onderhandelingen over verschillende CAO's. Belangrijkste onderhandelingen waren die over de CAO voor het overheidspersoneel, waarbij ong. 1.4 mln mensen betrokken waren. Deze onderhandelingen waren zo belangrijk, omdat algemeen verwacht werd, dat de resultaten ervan bepalend zouden zijn voor de uitkomsten van de besprekingen over alle andere CAO's. De besprekingen liepen dadelijk vast: de vakbeweging verlangde een loonsverhoging van 14 a 15%, waar minister Genscher van binnenlandse zaken een aanbod van 7,5% tegenover stelde.

Willy Brandt.

Het overleg werd op 21 jan. hervat. Toen was het regeringsaanbod verhoogd tot 9%, maar ook dat was voor de vakbeweging onaanvaardbaar. De volgende dag stelde de vakbeweging een ultimatum, waarin met actie werd gedreigd, als de regering niet met een aanbod zou komen, dat boven de 10% lag.

Op dat moment besloot bondskanselier Brandt in te grijpen. Op 24 jan. belegde hij een vergadering met alle minister-presidenten van de deelstaten om een eensgezind optreden tot stand te brengen. Ook sprak hij die dag tot de Bondsdag en waarschuwde hij tegen loonsverhogingen van 10% of meer, aangezien die een inflatie van 10% of meer, zouden veroorzaken.

De vakbeweging bleef evenwel bij zijn eis en in verschillende overheidsbedrijven kwam het tot prikacties, terwijl leiders van de vakbeweging verklaarden niet bereid te zijn rekening te houden met het feit. dat sociaaldemocraten van de bondsregering deel uitmaakten.

Op 28 jan. liepen de besprekingen opnieuw vast, nu op een regeringsaanbcd van 9,5%. De vakbeweging besloot toen een stemming uit te schrijven over een mogelijke staking. De stemming werd op 7 en 8 febr. gehouden en ruim 90% van de werknemers bij de openbare diensten sprak zich uit voor staken. De stakingen begonnen op 10 febr. bij de reinigingsdiensten en werden op 13 febr. beëindigd, toen een akkoord bereikt werd, waarbij in verregaande wijze aan de verlangens van de vakbeweging tegemoet gekomen was. De overeenkomst hield een loonsverhoging van 11% in met een minimum van 170 mark. Voor de lagere inkomensgroepen betekende dit een loonsverhoging van 18%.

Weekblad 43ste jaargang No. **2229, pag. 26287-26302**

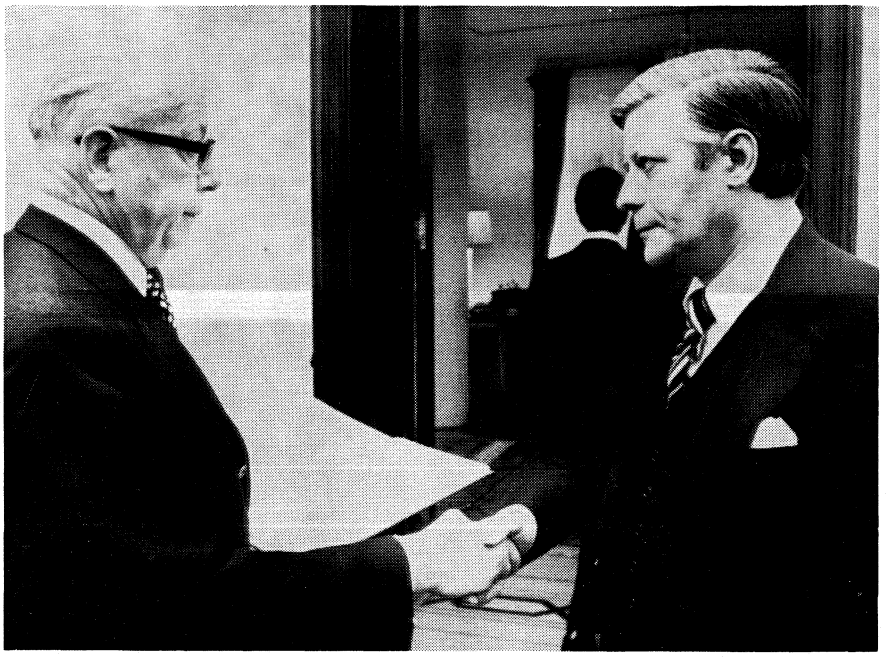
De overeenkomst werd algemeen gezien als een nederlaag voor de regering, waarbij in het bijzonder het prestige van de bondskanselier was aangetast.

Verdeeldheid *binnen* SPD. Congres *Jusos*

Binnen de SPD is een heftige strijd gaande tussen linker- en rechtervleugel. waarbij aan de linkerzijde vooral de jongerenorganisatie, Jusos, actief is. Dat bleek o.a. op hel: congres van de Jusos, dat van 25-27 jan. in München gehouden werd.

Op het congres werd de ,,dubbele strategie" van de Jusos bevestigd. Met deze dubbele strategie wordt een politiek bedocld, die enerzijds er op gericht is aan de basis, in de bedrijven en in de wijken te werken, daar de bevolking te activeren, maar waarbij anderzijds actief wordt meegewerkt in de partijorganen. Daarbij werd wel enige afstand van de partij genomen. In een resolutie werd vastgesteld, dat de huidige vertegenwoordiging van de Jusos in het partijbestuur groot genoeg is en dat het nu belangrijker is de tolerantie binnen de partij voor ,,mobiliseringsacties" te vergroten.
De scheidende voorzitter, Wolfgang Roth, had in zijn rede tot het congres veel kritiek op de SPD. Hij verweet de partij, dat zij niet eens een verkeerde economisch-politieke conceptie heeft; de partij heeft in het geheel geen economisch-politieke conceptie. Als de huidige conservatieve politiek wordt voortgezet. is een conflict met de vakbeweging onvermijdelijk.
De nieuwe Jusos-voorzitster, Heidi Wieczorek-Zeul, die door het congres met *197* van de *276* stemmen was gekozen, noemde één van de belangrijkste campagnes voor de nabije toekomst de socialisering van de banken en de sleutelindustrieën. Zij verlangde ook een veiligheidsprogramma voor een socialistisch Europa, dat de NAVO overbodig zou maken.

Kort na het congres deed minister Vogel, die tevens voorzitter van de Beierse SPD is, een felle aanval op de Jusos en drong hij er op ean die Jusos, die ,,een op vernietiging van de staat gerichte conflictstrategie" propageren, uit de SPD te zetten.
Het bestuur van de SPD gaf op 8 febr. een verklaring uit, waarin de Jusos werd gevraagd een schriftelijk verslag van het congres in te leveren, waarin ook werd ingegaan op de doelstellingen van de jongerenorganisatie. In de verklaring stelde het bestuur, dat partijleden, die de grondslag van het Godesberger partijprogramma verlaten hadden, niet in de partij thuis hoorden, maar maatregelen werden niet getroffen.
Op 8 maart had het partijbestuur een onderhoud met het Jusos-bestuur. Na afloop verkaarde Jusos-voorzitster Wieczorek, dat het bestuur van de Jusos geen verwijten waren gemaakt. Het Jusos-bestuur

Minister Schmidt (r.) ontvangt zijn ontslagbrief van president Heinemann.

toonde zich zeer voldaan over het verloop van de discussie.
Deze voortdurende discussie tussen linker- en rechtervleugel in de partij, zonder dat er beslissingen vallen, is ook een element, dat het gezag van bondskanselier heeft ver-. minderd. Zo deden in het weekend van 9 en 10 maart onafhankelijk van elkaar minister van onderwijs Klaus von Dohnanyi en de Nedersaksische minister van onderwijs, Peter von Oertzen, in interviews uitspraken, die er op neer kwamen, dat de bondskanselier van verschillende van zijn taken bevrijd zou moeten worden. Beiden werden over deze uitspraken door bondskanselier Brandt en de SPD-fractie in de Bondsdag hevig bekritiseerd.
Na een aantal zware verkiezingsnederlagen (zie verder) riep bondskanselier Brandt op 2 april op tot grotere eenheid binnen de partij. Hij meende, dat de partij de koers moest blijven volgen, die aanvaardbaar is voor de centrumkiezers, die de partij aan de macht hadden gebracht. Hij liet er geen twijfel over bestaan, dat hij de Jusos althans voor een deel voor de verkiezingsnederlagen verantwoordelijk stelde.
Brandt stelde met nadruk, dat de SPD een volkspartij zal blijven.
,,Denkbeelden over klassenstrijd hebben daarin geen plaats".
De volgende dag reageerde het bestuur van de Jusos met een verkla- ing, waarin, met een beroep op de solidariteit, er tegen werd gewaarschuwd de woorden van Brandt als aanleiding voor partijuitsluitingen te nemen. Ook werd in deze verklaring gezegd, dat de partij zich niet aan de kiezers moet aanpassen, maar dat jonge mensen en werknemers gemobiliseerd moeten worden tegen de verschuiving naar rechts in de Bondsrepubliek.

Nederlugen SPD bij plaatselijke *verkiezingen*

Van maart tot begin mei zijn in de Bondsrepubliek verschillende plaatselijke verkiezingen gehouden, die de SPD grote nederlagen hebben bezorgd.
Onderstaand een overzicht van deze verkiezingen.

HAMBURG. Op *3* maart vonden verkiezingen plaats voor de gemeenteraad. De uitslag ivas de volgende (vergelijkingen worden gemaakt met de gemeenteraadsverkiezingen van *1970* en de Bondsdagverkiezingen van *1972)*:

	1974	*1970*	*1972*
Opkomst	80,5%	73,5%	92,2%
SPD	44,9%	55,3%	54,4%
CDU	40,6%	32,8%	33,3%
FDP	10,9%	7,1%	11,2%
NPD	0,8%	2,7%	0,04%
DKP	2,2%	*1*	0,6%

RIJNLAND-PALTS. In Rijnland-Palts werden op *17* maart gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Hier was de uitslag de volgende (vergeleken wordt met de gemeenteraadsverkiezingen van *1969)*:

	1969	1974
Opkomst	76,2%	80,8%
CDU	43,9%	51,7%
SPD	41,2%	35,5%
FDP	8,0%	8,8%
NPD	2,0%	0,9%
DKP	0,3%	0,3%
Andere	4,4%	2,9%

SLEESWIJK HOLSTEIN In Sleeswijk Holstein werden op 24 maart gemeenteraadsverkiezingen gehouden De uitslag leverde het volgende beeld op (vergeleken met de gemeenteraadsverkiezingen car 1970)

	1974	1970
Opkomst	79,1%	72,3%
CDU	53,1%	45,4%
SPD	35,6%	43,5%
FDP	9,0%	5,7%
DKP	0,5%	—
Andere	1,6%	1,7%

NOORD-HESSEN. In het noorden van I-lessen werden op 24 maart verkiezingen gehouden in drie nieuw-gevormde districten. Voor de drie belangrijkste partijen (SPD, CDU en FDP) waren in de drie districten de resultaten de volgende (tussen haakjes de percentages bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1972):
Waldeck-Frankenberg: SPD 34,6% (45,7%), CDU 44,8% (33,7%), FDP 11,8% (10,7%).
Schwalm-Ederkreis. SPD 48,8% (59,2%), CDU 41,7% (34,2%), FDP 7,05% (6,2%)
Werra Meissner: SPD 48,8% (60,6%), CDU 42,4% (32,2%), FDP 8.0% (6,7%).

SAARLAND In Saarland vonden op 5 mei gemeenteraadsverkiezingen plaats Zij leverden de volgende uitslag op (vergeleken wordt met de gemeenteraadsverkiezingen van 1968 en de Bondsdagverkiezingen van 1972):

	1968	1972	1974
CDU	39,8%	43,4%	50,4%
SPD	37,4%	47,9%	37,3%
FDP	8,5%	7,1%	7,4%
NPD	5,2%	0,8%	1,0%
DKP	—	0,7%	1,9%

Affaire-Guillaume

Op 24 april werd in Bonn Günter Guillaume gearresteerd, verdacht van spionage voor de DDR. Guillsume was op dat moment een van de drie persoonlijke medewerkers van bondskanselier Brandt. In deze functie regelde hij de contacten van Brandt met de SPD-centrale en verzorgde hij de correspondentie van de bondskanselarij met de plaatselijke afdelingen en de leden van de partij.

Günter Guillaume, wiens eigenlijke naam volgens de Springerpers Peter Lohse zou zijn, verhuisde in 1956 met zijn vrouw en zijn schoonmoeder uit de DDR naar de Bondsrepubliek, waar hij zich voor een politieke vluchteling uitgaf. Hij vestigde zich in Frankfort, waar hij op 12 sept. 1957 lid van de SPD werd. Hij betoonde zich in de partij zeer actief en werd in 1964 secretaris van de partijafdeling Frankfort en lid van de gemeenteraad.
Binnen de partij heeft hij de reputatie op de rechtervleugel te staan en hij onderhoudt goede betrekkingen met minister Leber van defensie, een prominente persoonlijkheid binnen de rechtervleugel. Wanneer in 1969 het district Frankfort dreigt Leber niet meer voor de Bondsdag kandidaat te zullen stellen, mobiliseert Guillaume de rechtse achterban en redt hij de kandidatuur-Leber. Daarna organiseert hij de verkiezingscampagne van Leber. Dadelijk ria de verkiezingen verliest hij zijn functie in het Frankfortse partijbestuur, maar minister Leber haalt hem dan naar Bonn. Leber is oud-voorzitter van de vakbond van bouwvak-

Günter Guillaume

arbeiders en uit die periode kent hij de voormalige woordvoerder van deze vakbond. Herbert Ehrenberg, die inmiddeis hoofd is geworden van de economische afdeling van de bondskanselarij. Via deze wordt voor Guillaume een baan in dc bondskanselarij gevonden en in 1970 begint Guillaume zijn werkzaamheden aldaar, ondanks protesten van de personeelsraad, die vindt, dat hij niet voldoende is gekwalificeerd. Verantwoordelijk voor de benoeming is minister Horst Ehmke, die toen hoofd van de bondskanselarij was. Binnen de bondskanselarij maakt Guilaume zich populair, zodat een jaar na zijn benoeming de personeelsraad hem voor promotie voordraagt. Na .ie Bondsdagverkiezingen van 1972 kreeg Guillaume zijn huidige functie, nadat zijn voorganger in de Bondsdag gekozeii was.

De binnenlandse veiligheidsdienst begon in het voorjaar van 1973 wantrouwen tegen Guillaume te koesteren en ging hem schaduwen. Hierbij viel op, dat Guillaume veelvuldig naar Frankrijk reisde, naar zijn zeggen, omdat hij zoveel van dat land hield, in werkelijkheid om opdrachten in ontvangst te nemen en gegevens uit te wisselen. In dit stadium werd bondskanselier Brandt op de hoogte gesteld, die er mee instemde Guillaume nog enige tijd in dienst te houden om de veiligheidsdienst in de gelegenheid te stellen bewijsmaterialen te verzamelen. Dat leidde uiteindelijk tot zijn aanhouding, bij welke gelegenheid Guillaume verklaarde officier in het Nationale Volksleger van de DDR te zijn en toegaf voor de Oostduitse inlichtingendienst te hebben gewerkt.

Verklaring Brandt voor de Bondsdag

Bondskanselier Brandt legde op 25 april in de Bondsdag een verklaring af, waarin hij zei, dat Guillaume geen inzage in geheime stukken had gehad. Hij bevestigde, dat hij reeds geruime tijd van Guillaume's spionage-activiteiten op de hoogte was geweest. Zeer teleurgesteld uitte Brandt zich over de DDR, die hij aanduidde als „SED-staat", die met deze zaak opnieuw had aangetoond hoe vijandig zij de SPD-voorzitter gezind is.
Van de zijde van de CDU/CSU-oppositie werd de regering verweten het DDR-spionnen te gemakkelijk te maken, doordat, zij, eenmaal gearresteerd, toch worden uitgewisseld tegen vaak onschuldige mensen, die in de DDR als spion worden vastgehouden. De regering maakte echter duidelijk, dat dat in dit geval niet gebeuren zal.

Strijd *om* de *verantwoordelijkheid* voor de affaire

Na de arrestatie van Guillaume ontbrandde een strijd over de vraag, wie voor de affaire verantwoordelijk moest worden gesteld — minister Genscher (FDP) van binnenlandse zaken, onder wie de binnenlandse veiligheidsdienst valt, dan wel minister Ehmke (SPDj, die indertijd verantwoordelijk was voor de aanstelling van Guillaume op de bondskanselarij.
Uit berichten in de Springerpers bleek, dat Guillaume lang voor 1973 verdacht werd.

De leider van de Westduitse contraspionagedienst, generaal Wessel, zou op 7 sept. 1969 minister Ehmke, toen hoofd van de bondskanselarij, tegen Guillaume hebben gewaarschuwd.
Wessel had Ehmke er in een brief op gewezen, dat de Westduitse veiligheidsdienst al in 1955 Guillaume ervan verdacht een medewerker van het Oostduitse ministerie voor staatsveiligheid te zijn (dus nog voor diens „vlucht" in 1956 naar de Bondsrepubliek). En ook de sociaal-democratische loco-burgemeester van West-Berlijn, Neubauer, heeft op 30 april op een persconferentie verklaard, dat de Westberlijnse veiligheidsdienst in 1970 de Westduitse veiligheidsdienst heeft bericht Günter Guillaume niet te vertrouwen.

De binnenlandse veiligheidsdienst deed op 1 mei een verklaring uitgaan, die duidelijk maakte, dat de bondskanselarij al in 1970 over informaties beschikte, dat Guillaume ervan werd verdacht een spion te zijn.

Volgens deze verklaring had de bondskanselarij niet de veiligheidsdienst ingeschakeld toen Guillaume eind 1972 tot Brandts persoonlijke medewerker werd benoemd.
De veiligheidsdienst ontkent evenwel erover te zijn geïnformeerd dat Guillaume reeds in 1955 door de Westberlijnse politie werd gezocht omdat hij voor het Oostduitse ministerie voor staatsveiligheid zou werken. Dit laatste heeft de Westberlijnse loco-burgemeester Neubauer be-

kendgemaakt. Naar zijn zeggen heeft de Westberlijnse veiligheidsdienst de West-duitse, in Keulen gevestigde veiligheids-dienst hiervan in kennis gesteld.

Wel ziin in 1970 informaties van de Westduitse contraspionagedienst ontvangen, aldus de verklaring v de veiligheidsdienst, dat Guilaume onder verdenking zou staan. Terwijl hierop een onderzoek tegen Guilaurne werd ingesteld, heeft de veiligheidsdienst deze informaties doorgegeven aan de bondskanselarij waarvan het administratieve apparaat toentertijd werd geleid door minister zonder portefeuille Ehmke

Daarentegen heeft Ehmke weer gezegd, dat de veiligheidsdienst geen bezwaar maakte toen Guillaume in 1970 in dienst trad bij de bondskanselarij.

Op 2 mei volgde evenwel een nieuwe verklaring van de veiligheidsdienst, waarin de dienst alle verantwoordelijkheid voor het gebeurde op zich nam. In 1970 zouden tot tweemaal toe veiligheidsambtenaren het verleden van Guillaume onder de loep hebben genomen en hem ook persoonlijk hebben verhoord, waarna zij tot de conclusie waren gekomen, dat er geen bezwaar tegen Guillaume kon worden gemaakt.

Het aftreden van *Brandt*

Het zou niet in de laatste plaats dit over en weer schuiven van de verantwoordelijkheid voor het gebeurde zijn, dat bondskanselier Brandt ertoe bracht op 6 mei alleen de uitsluitende verantwoordelijkheid op zich te nemen en zijn ontslag te nemen.

In verschillende Westduitse steden werden op 7 mei door tienduizenden mensen betogingen gehouden voor het aanblijven van Brandt, maar deze maakte in een SPD-fractievergadering duidelijk, dat hij niet op zijn beslissing zou terug komen. Hij verzocht deze stap te respecteren. Hij onderstreepte, dat ziin aftreden niet te voorkomen zou zijn geweest door het vrijwillig aftreden van andere ministers. Het bleek nu, dat minister Ehmke in de voorafgegane dagen twee maal zijn ontslag had aangeboden, dat door de bondskanselier was geweigerd. Ontkend werd, dat minister Genscher zijn ontslag zou hebben aangeboden.

Na het aftreden van de bondskanselier boden de andere ministers hun ontslag aan en op 7 mei werd door de SPD-fractie minister Helmut Schmidt aangewezen als opvolger van Brandt. Van het kabinet-Schmidt zal minister Ehmke geen deel uitmaken; hij liet op 8 mei weten niet voor een portefeuille beschikbaar te zijn.

Reactie oppositie

Op 7 mei vergaderden de besturen van de CDU en de CSU alsmede de CDU/CSU-Bondsdagfractie. Na afloop werd een verklaring uitgegeven, waarin werd gezegd, dat Brandt's aftreden een erkenning was van het mislukken van zijn hele politiek. Van een regering-Schmidt zou geen solidere, betere politiek te verwachten zijn. De door CSU-partijvoorzitter Strauss dadelijk na het aftreden gestelde eis voor nieuwe verkiezingen kwam in de verklaring niet voor. Op de vraag of de CDU/CSU nu in een sneller tempo zou overgaan tot aanwijzing van een kanselierskandidaat antwoordde CDU-voorzitter Kohl, dat men niet van plan was door eigen onenigheden de regering te ontlasten.

Optreden Brandt op TV

Willy Brandt legde op 8 mei voor de TV een verklaring af, waarin hij drie redenen voor zijn ontslag gaf.

In de eerste plaats had hij verkeerd gehandeld, toen hij in de zomer van **1973** gedurende een vakantieverblijf in Noorwegen, waarop hij door Guillaume werd begeleid, deze ook geheime documenten liet behandelen.

Ten tweede meende hij, dat hij in zijn politiek jegens de Oosteuropese staten, en vooral jegens de DDR, niet langer onbevangen kon optreden.

En in de derde plaats had hij aanwijzingen, dat zijn privé-leven bij de speculaties over de affaire zou worden betrokken.

Met dit laatste doelde Brandt op geruchten, vooral door de Springerpers verbreid, dat Guillaume materiaal bezat, waarmee hij Brandt zou kunnen chanteren. Brandt zei nu, dat er geen materiaal bestaat, waarmee hij gechanteerd kon worden: ,,Wat daar ook over wordt geschreven, het is en blijft grotesk te menen, dat een Duitse bondskanselier kan worden gechanteerd. Ik ben het in ieder geval niet".

Niettemin had hij na lang wikken en wegen besloten af te treden om daarmee de politieke en persoonlijke verantwoordelijkheid voor nalatigheden in de affaire-Guillaume op zich te nemen. ,,Mijn aftreden geschiedde uit respect voor de ongeschreven regels van de democratie en ook om mijn politieke en persoonlijke integriteit niet kapot te laten maken", aldus Brandt.

Geruchten andere oorzaken aftreden

In de weekbladen Der Spiegel en Stern, gedateerd **13** mei, werden verhalen gepubliceerd, waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat Brandt's privé-leven bij zijn aftreden inderdaad een rol heeft gespeeld. Bovendien zou kunnen worgeconcludeerd, dat Herbert Wehner, voorzitter van de SPD-Bondsdagfractie, in verband hiermee Brandt tot aftreden zou hebben bewogen.

Wehner zou op 4 mei Brandt documenten hebben voorgelegd met bijzonderheden uit zijn privé-leven. Deze documenten zouden duidelijk maken, dat Guillaume Brandt aan meisjes zou hebben geholpen. Wehner zou al geruime tijd alle afspraken van Brandt en Guillaume aan de veiligheidsdienst hebben doorgegeven; anderzijds zou de veiligheidsdienst Wehner van voor Brandt belastend materiaal hebben voorzien.

Wehner ontkende op 12 mei deze verhalen. Hij verklaarde, dat zij uit de duim waren gezogen. Hij had Brandt verzekerd, dat hij, wat er ook gebeurde, trouw achter hem zou staan. In een interview met de Suddeutsche Zeitung van 11 mei verklaarde Brandt zelf, dat hij zich zelf niets te verwijten had, wat zijn vrouw zou kunnen irriteren. (FAZ. Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

Een betoging voor het aanblijven van Willy Brandt

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MINISTER VAN DER STOEL BEZOEKT DE SU

Van 22-28 april bracht minister Van der Stoel van buitenlandse zaken een bezoek aan de SU. Hij beantwoordde hiermee het bezoek, dat minister Gromyko in juli 1972 aan Nederland had gebracht (pag 462 /3-1972).

De eerste drie dagen van minister Van der Stoel's bezoek waren gewijd aan politiek overleg. Alle drie de dagen van 22-24 april had minister Van der Stoel besprekingen met zijn Sowjet-ambtgenoot, terwijl op 23 april een gesprek met premier Kosygin werd ingelast. Het tweeds deel van het bezoek van de Nederlandse delegatie werd besteed aan bezoeken aan Leningrad en Kiew en had een meer toeristisch karakter.

De sfeer van de besprekingen tussen de beide ministers werd in het Sowjet-regeringsdagblad *Izwestia* aangeduid als ,,zakelijk en openhartig", terwijl een lid van de Nederlandse delegatie tegenover de pers sprak van ,,soms bits en zuur". Het gesprek met premier Kosygin verliep in een meer ontspannen sfeer, maai- ook hier bleken de inzichten van de Nederlanders en de Russen t.a.v. een aantal internationale problemen ver uiteen te lopen.

Er werd gesproken over o.m. de volgende onderwerpen:

CEVS Op de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking, waarvan thans de tweede fase in Geneve gehouden wordt (pag 719/3-1973), is de Nederlandse delegatie een van de krachtigste voorstanders van het bereiken van resultaten op het terrein van een vrijere uitwisseling van mensen, meningen en informatie (in conferentiejargon de ,,derde mand", pag 716/2-1973) In de besprekingen in Moskou werd de indruk bevestigd, dat de SU hiervoor hoegenaamd geen belangstelling heeft Naar Nederlandse overtuiging zal de CEVS zijn mislukt, wanneer t a v de derde mand geen resultaten worden geboekt Men is in dat geval tegenstander van het verlangen van de SU de CEVS in de derde fase af te sluiten op het niveau van staatshoofden of regeringsleiders

In de SU ziet men als doel van de CEVS zo bleek vooral uit het onderhoud met premier Kosygin, het vastleggen van de bestaande grenzen en de bestaande situatie in Europa Op de Nederlandse delegatie werd in Moskou sterke druk uitgeoefend van mening te veranderen, ook voor wat betreft de oprichting van een permanent orgaan, dat na afloop van de CEVS de resultaten van de conferentie zou moeten bewaken De Nederlanders zijn geen voorstanders van dit Sowjet-denkbeeld

MBFR Ook terzake van de besprekingen in Wenen over een vermindering van troepen en bewapening in Centraal Europa — waar de Nederlandse delegatie optreedt als woordvoerder van de NAVO-landen — bleken grote meningsverschillen te bestaan De Nederlandse delegatie in Moskou verdedigde het Westerse standpunt, dat een gemeenschappelijk plafond wil instellen voor de strijdkrachten in het uitdunnmgsgebied Dat betekent voor het Warschaupact een sterkere vermindering dan voor het Westen De Warschaupact-landen zijn juist vooistander van een gelijke vermindering Bovendien willen zij de luchtmacht in de besprekingen betrekken Door de grotere mobiliteit van de luchtmacht betekent dit in feite een uitbreiding van bet uitdunningsgebied en dat maakt de besprekingen nog ingewikkelder dan zij al zijn

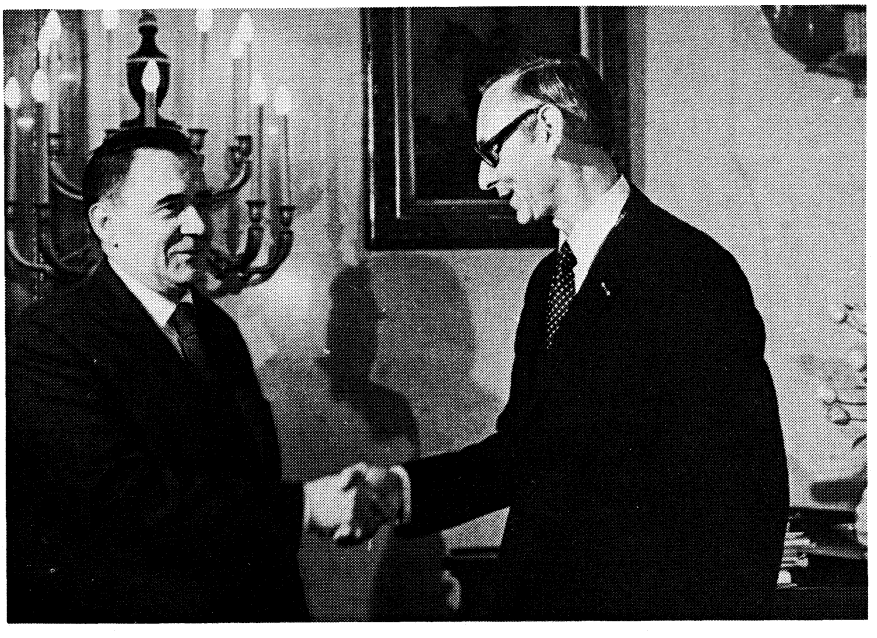
MIDDEN-OOSTEN De Nederlandse delegatie weid veiwetcn Israëls gewelddadige uitbreiding van grondgebied te verdedigen Minister Van der Stoel wees er op dat Nederland voorstander is van een oplossing op basis van resolutie 242/1967, waarin o m uitbreiding van grondgebied d m v geweld wordt veroordeeld Overigens heeft de Nederlandse delegatie zich hier terughoudend opgesteld i v m het feit dat de Nederlandse ambassade in Moskou de Israëlische belangen waarneemt

DISSIDENTEN I v m de weinig hartelijke sfeer van de besprekingen heeft minister Van der Stoel niet tijdens de officiele gesprekken de uitnodiging van de Leidse universiteit aan de veroordeelde schrijver-student Wladimir Boekowsky (pag 116/1-1972) zijn studie in Leiden te voltooien ter sprake gebracht Hij deed dit in een informeel gesprek tijdens de pauze van een theatervoorstelling Minister Gromyko reageerde hier hoegenaamd niet op

ECONOMISCHE SAMENWERKING Door premier Kosygin werd de mogelijkheid van economische samenwerking tussen Nederland en de SU ter sprake gebracht. De premier bleek in het bijzonder geinteresseerd in wat er in Nederland gebeurt op het gebied van opsporing en winning van olie en gas op het continentale plat

In het slotcommunique, dat aan het eind van het bezoek werd uitgegeven, staat o m dat de besprekingen verliepen in een sfeer van ,,openhartigheid en wederzijds begrip" Een andere passage in het communiqué zegt dat het op de CEVS ,,noodzakelijk is inspanningen aan te wenden ter opvoering van de intensiteit en resultaten van de conferentie". ,,(Partijen) hebben verklaard, dat zij er naar streven mede te werken aan beeindiging van de conferentie op zo kort magelijke termijn, ervan uitgaande dat zulks een gemeenschappelijke taak is van alle deelnemende partijen ·· (A N P)

(Vor ber pag 462/3-1972)

De ministers Gromyko (l.) en Van der Stoel.

BELGIË

REGERINGSVERKLARING KABINET-TINDEMANS

Hieronder volgt de officiële tekst d.d. 30 april van de regeringsverklaring van het kabinet-Tindemans.

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, België heeft op dit ogenblik af te rekenen inet vier uitdagingen welke in beslissende mate de toekomst van ons land kunnen bepalen:

— de inflatie;

— de bedreiging in het najaar opnieuw werkloosheid te zien ontstaan ingevolge de energiecrisis en de stijging van de prijzen der grondstoffen op de wereldmarkt;

— de uitvoering van de begroting 1974 en tenslotte de voorbereiding van die voor 1975;

— de crisis van de Europese Gemeenschappen.

Om aan zulke situatie het hoofd te bieden heeft het land een krachtige rege-

ring nodig. die weet wat ze wil. De Regering die thans voor de Wetgevende Kamers verschijnt heeft een antwoord op de vragen van deze tijd, maar zij weet voorshands niet of zij ook het vertrouwen zal bekomen.

Dit is voor onze parlementaire democratie een ongewone situatie. Weliswaar hebben wij in onze parlementaire geschiedenis nog voorbeelden gekend van minderheidsregeringen, en ook andere Westerse landen worden op dit ogenblik door minderheidsregeringen geleid, maar dit mag ons de ogen niet doen sluiten voor het feit dat de evolutie in België op een politieke crisistoestand wijst.

Fundamenteel blijft het land ongeschokt in zijn democratische gezindheid, en het is de wil van de Regering dat de verhouding tussen de uitvoerende en de wetgevende macht in een nieuw klimaat zou worden geplaatst. Het zoeken naar de juiste verhouding tussen beide is steeds het grote probleem in de parlementaire democratie. De Regering is van oordeel dat op dit ogenblik, het Parlement meer dient gevaloriseerd te worden door zinvolle hervormingen enerzijds, maar ook door een open dialoog tussen Regering en Parlement anderzijds waarbij de wetgevende macht over de nodige inlichtingen en instrumenten moet beschikken om de daden van de uitvoerende macht behoorlijk te controleren.

Nu de Overheid steeds dieper ingrijpt in het economisch en sociaal leven en ook in het privé-leven van de burgers behoort het Parlement zijn controlefunctie nog meer dan vroeger degelijk uit te oefenen, terwijl de uitvoerende macht dient beveiligd te worden tegen mogelijke misbruiken. Alleen op die wijze kan de politieke moraal meer geloofwaardig worden gemaakt, en zal het vertrouwen in onze instellingen worden hersteld en versterkt.

Het is dan ook de bedoeling van de Regering in dat opzicht wetgevende initiatieven te nemen. Enerzijds, wil zij een ontwerp van wet op de overheidsbestellingen indienen bij het Parlement; anderzijds heeft zij het voornemen, in uitvoering van artikel 90 van de Grondwet, het probleem van de verantwoordelijkheid van ministers aan de orde te stellen.

Sinds jaren ook dient in elke regeringsverklaring te worden gehandeld over een hervorming van onze instellingen ten einde deze meer aan te passen aan regionale verzuchtingen. In dit opzicht heeft de laatste tijd een merkwaardig rijpingsproces plaats gevonden dat het beste laat verhopen voor de toekomst.

Geen zinnig mens betwist de Belgische Staat en zijn roeping. Er bestaat evenmin betwisting over de essentiële taken welke aan nationale instellingen dienen toevertrouwd te blijven.

Van een goede gewestvorming, in uitvoering van artikel 107quater van de Grondwet, wordt veel verwacht om tegemoet te komen aan de verzuchtingen en behoeften van Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Zulke gewestvorming kan niet om het even welke vorm aannemen. Een diepe hervorming van de instellingen behoort tot de belangrijkste taken die een Parlement kan vervullen. In hun structuur dienen de instellingen aan een aantal voorwaarden te beantwoorden: verbetering van de verhoudingen tussen de drie gewesten, alsook tussen de nationale en de gewestelijke instellingen; doelmatigheid, doorzichtigheid en nut der instellingen die in dienst moeten staan van de burgers en niet omgekeerd. De eigen gewestelijke aangelegenheden dienen zoveel mogelijk onder eigen verantwoordelijkheid, aan de gewesten te worden toevertrouwd.

Daarom is het merkwaardig te noemen dat zich een brede instemming schijnt af te tekenen wat de onmiddellijke aanpak van de gewestvorming betreft. Het Parlement zou het land en de gewesten geen groter dienst kunnen bewijzen dan door het spoedig realiseren van deze opvattingen.

Met aandrang richt de Regering zich tot alle parlementsleden die in deze oplossing een gelukkige ontwikkeling zien van onze communautaire en institutionele problemen, opdat zij gezamenlijk een uiterste inspanning zouden doen om de laatste moeilijkheden uit de weg te ruimen en spoedig met de vereiste meerderheid de wet op de gewestvorming goed te keuren.

Dit zou ongetwijfeld parlementair werk van indrukwekkende betekenis zijn terwijl de politieke toekomst van ons land zich op een totaal nieuwe wijze zou aankondigen.

Wij kunnen deze beschouwing over de gewestvorming niet afsluiten zonder ons te richten tot onze duitstalige landgenoten wier problemen wij in het verleden niet altijd met voldoende aandacht hebben bekeken.

De Regering is vastbesloten een einde te maken aan de vanuit menselijk en sociaal oogpunt onverdedigbare toestanden, die in de gebieden welke tijdens de jongste wereldoorlog werden geannexeerd, nog bestaan. De nieuwe Grondwet heeft ook aan de duitstalige Belgen in een aangepaste vorm de culturele autonomie toegekend. Nu dient een grote inspanning te worden gedaan opdat dit nieuwe beleid op alle vlakken de gewenste resultaten zou opleveren.

In 1974 zal het dertig jaar geleden zijn dat ons land werd bevrijd. Wij herwonnen onze soevereiniteit en onze vrijheid en konden opnieuw in volle onafhankelijkheid werken aan de uitbouw van een eigen beleid, aan het scheppen van sociale, economische en culturele ontwikkelingskansen voor een zo groot mogelijk aantal landgenoten. Het land kende zware politieke stormen en moeilijkheden maar meestal overwon de redelijkheid, nadat het probleem goeddeels van passie was ontdaan.

De Regering wil er nu vooral toe bijdragen opdat de komende tijden de grote verzoening zouden brengen niet alleen tussen de volkeren in het algemeen, maar vooral tussen de gemeenschappen en gewesten in eigen land en tussen alle landgenoten waar zij ook zouden wonen. Een genereuze politiek voor meer menselijkheid, een evenwichtiger verdeling van de rijkdommen en lasten, een billijke rechtsbedeling, een bijzondere zorg voor de zwakkeren en minstbedeelden, een niet aflatende belangstelling voor deze aspecten van onze Belgische samenleving, kunnen daar zeer veel toe bijdragen.

Hoe de Regering dit ziet, werd in enkele hoofdstukken samengevat waaraan het eigenlijke regeerprogramma inoet worden toegevoegd wil men een beeld hebben van het geheel.

Evenwel werd vermeden door een al te gedetailleerde tekst te veel te wegen op het Parlement. De ervaring heeft uitgewezen dat, buiten het programma dat de grote oriëntaties bepaalt, de cohesie en het wederzijds vertrouwen de grote drijfveren van de regeringsactie zijn. Deze actie moet gevoerd worderi door zich te laten leiden door een permanente concertatie, die de Regering voorlicht over de te nemen initiatieven, die haar eigen taak uitmaken.

Sociaal-economisch beleid

De fundamentele optie van de regering inzake het sociaal-economisch beleid zal gericht zijn op het bevorderen van de kwaliteit van het leven en het nastreven van een verantwoorde economische groei. Dit veronderstelt o.m. voorrang voor collectieve dienstverlenende instellingen op gebied van gezondheid. onderwijs. cultuur, openluchtleven, bescherming van het leefmilieu, huisvesting, openbaar vervoer, enz. Aldus zal tevens een rechtvaardiger verdeling van de welvaart worden bereikt.

Voor haar beleid op middellange termijn zal de regering moeten rekening houden:

a) met de fundamentele oriëntaties die de basis vormen van het vijfjarenplan. Het economische, sociaal en financieel beleid moet de verwezenlijking van deze oriëntaties mogelijk maken;

b) met het feit dat het aantal geboorten. dat sedert 1941 van 98.000 doorlopend geklommen is tot 161.000 in 1959, sedertdien een brutale zwenking heeft gekend, en in 1973 gevallen is op 130.000. De gevolgen van een dalende nataliteit hebben niet alleen een sterke weerslag op de uitbouw van het schoolwezen, maar zullen op korte termijn eveneens tal van problemen oproepen in vele sectoren van het economische en sociale leven.

Wat het eigenlijk economische beleid betreft zal de regering, gelet op de spanningen allerhande die bestaan in het bedrijfsleven en in de samenleving in het algemeen en de daaruit voortvloeiende onzekerheid nopens tewerkstelling en behoud van koopkracht, een absolute voorrang moeten verlenen aan een reeks acties in verband met:

— de bestrijding van de inflatie;

— het verwezenlijken van een volledige, betere en regionaal evenwichtig gespreide tewerkstelling:

— de bevoorrading in energie en grondstoffen, en het bevorderen van de nodige diversificatie ervan.

Wat de inflatie betreft is vooral tijdens de jongste maanden het ritme van de prijsstijgingen op verontrustende wijze toegenomen. Er moeten dringend maatregelen worden getroffen, zowel op Europees als op nationaal vlak.

Inzake tewerkstelling heeft de Nationale Tewerkstellingsconferentie een aantal concrete maatregelen voorgesteld.

De Regering zal onverwijld werk maken van de integrale uitvoering van deze voorstellen.

Een nieuwe industriële strategie moet worden ontworpen gericht op een betere aanwending van de grondstoffen en de verschillende energiebronnen.

Om de economie meer in dienst van de mens te stellen, zullen een betere controle van de overheid over de basissectoren, een democratisch overlegde planning en een democratisering van het economisch leven tot op het niveau van de onderneming worden nagestreefd.

Het voeren van een meer gecoördineerd industriebeleid impliceert een grotere coherentie en een meer dynamische aanpak van de verschillende instrumenten zowel ter bevordering van de investeringen en het technologisch onderzoek, als van de afzctbevordering (daarin begrepen de aankopen door de overheid).

Het privé-initiatief, blijft de grondslag van ons economisch bestel. De Regering zal bij voorkeur haar steun verlenen bij

de oprichting en de ontwikkeling van ondernemingen die bijdragen tot de oplossing van de problemen inzake tewerkstelling, zowel op het kwalitatieve als kwantiratieïe viak, zij zal een bevoorrechte aandacht schenken aan kleine en middelgrote ondernemingen in nijverheid, handel. landbouw en dienstensector.

Wat de overheidsinitiatieven betreft inzake oprichting van, of het nemen van participaties in ondernemingen, zal een ontwerp van organieke wet ingediend worden.

Door een oordeelkundige aanwending van dit nieuwe instrument van economisch beleid zal de overheid. in navolging van wat iri onze nabuurlanden reeds gebeurt, alleen of in samenwerking niet de privésector, een aantal initiatieven kunnen op gang brengen die tot de ondersteuning en de ontwikkeling van onze economie zullen bijdragen.

Een globaal energiebeleid zal worden gevoerd met het oog op het veilig stellen van de bevoorrading en het bereiken van optiinale voorwaarden inzake prijs, aanwending kwaliteit en diversificatie van de verschillende energiebronnen. Dit beleid, waarvan de hoofdlijnen door regering en parlement zullen worden vastgelegd, zal door een op te richten nationaal orgaan voor het globaal energiebeleid worden voorbereid en uitgevoerd. Bijzondere aandacht zal ook worden besteed aan het uitwerken van een evenwichtige economische infrastructuur op basis van de prioriteiten voorgesteld in het Plan. Het zwaartepunt zal worden verlegd naar de investeringen die de kwaliteit van het leven bevorderen:

a) een grotere inspanning zal worden gedaan voor de investeringen ter verbetering van het gemeenschappelijk vervoer. De bestaande stedelijke vervoermaatschappijen, de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegeri en de autobuslijnen van de N.M.B.S. moeten onder een gemeenschappelijk beheer werken en samen tot een betere coördinatie komen met de N.M.B.S. inzake tarieven, uurroosters, aansluitingen, e.d.;

b) de verschillende verkeersuitrustingen: wegen, spoor- en waterwegen, pipe-lines en havens moeten op elkaar afgestemd worden met het oog op de optimale aanwending van elk specifiek verkeersnet;

c) een nationaal en per gewest uitgewerkt plan zal worden opgesteld voor het rationeel aanleggen en uitrusten van terreinen met economische bestemming, overeenkomstig vooraf vastgelegde criteria.

☆

Wat de welzijnszorg betreft, zal van langsom meer het accent dienen verlegd te worden naar een verbetering van de kwaliteit van het leven onder zijn meest diverse aspecten.

Zo zal wat betreft de sociale voorzorg en zekerheid, de prioritaire belangstelling van de regering gaan naar de minst bedeelden ten einde ze beter in te schakelen in onze samenleving: of het nu gaat om gehandicapten, invaliden, langdurig zieken, personen die tussen de mazen van de sociale wetgeving vallen, bewoners van krot- of ongezonde woningen, gastarbeiders of mensen van de ontwikkelingslanden, allen hebben recht op een grotere inspanning vanwege de overheid.

Er wordt vrij algemeen op een effectieve bescherming van het leefmilieu aangedrongen, hetgeen slechts kan geschieden door normatieve bepalingen inzake ruimtelijke ordening, huisvesting en milieubescherming tegen geluidshinder en water-. grond.. en luchtverontreiniging. Een coördinerend beleid ter zake behoort tot een van de prioritaire opgaven van het regeerbeleid.

De bekommernis om de volksgezondheid moet vooreerst blijken uit een doeltreffender aanpak inzake preventieve gezondheidszorg: betere coördinatie van het preventief onderzoek, bevorderen van de veiligheid op de weg. op school en op het werk, zorg voor de geestelijke gezondheidszorg, scherpere controle op de voedingswaren en aanmoediging van het sport- en openluchtleven. Daarnaast moet de uitbouw van de verzorgingsinstellingen pianinatig gebeuren mei prioriteit voor de meest behoeftigen, zoals de langdurig zieken en geesteszieken, de bejaarden. de gehandicapten, enz., samen met een oordeelkundige organisatie van de thuisverzorging.

De huisvesting neemt een steeds groeiend aandeel op in de welzijnszorg van onze tijd.

De succesvolle politiek inzake nieuwbouw, die in ons land tot op heden werd gevoerd, zal worden voortgezet, doch terzelfdertijd zal een nieuwe dimensie aan het huisvestingsbeleid worden gegeven. Het bestaande woningpatrimonium zal worden verbeterd, niet alleen door maatregelen die de individuele woningen gezonder en gerieflijker maken, maar ook door een politiek van stadskernvernieuwing en van uitbouw van onze dorpen tot moderne sociale leefeenheden.

De Regering zal er op waken een politiek te voeren die het gezin beschermt en verdedigt. Waar het gezin zijn taak niet kan volbrengen zullen door de gemeenschap gezinsvervangende initiatieven moeten worden genomen. De culturele, sociale en economische rol van de moeder moet worden erkend, o.m. door het verlenen van een sociaal-pedagogische toelage aan gezinnen met bescheiden inkomen en kleine kinderen ten laste.

De vrouwen moeten in de samenleving de plaats kuncen bekleden waarop ze recht hebben. De bijzondere bepalingen o.m. inzake bescherming van de vrouwenarbeid, gelijk loon en vervroegd pensioen, moeten aangevuld worden met doeltreffende maatregelen inzake aanpassing van de arbeidsvoorwaarden en -werktijden, en wederaanpassing en integratie van de vrouwen in het beroepsleven. Tevens moeten de ongelijkheden worden afgebouwd welke nog bestaan in de huidige burgerlijke, sociale en andere wetgevingen.

Het onderwijs moet in de eerste plaats, aan alle jonge mensen gelijke kansen bieden om de best mogelijke opleiding te verkrijgen. Daarom zal aan de inhoudelijke vernieuwing va? ons onderwijs, onder degelijke pedagogische en wetenschappelijke begeleiding, bijzondere aandacht worden besteed.

De Nationale Schoolpactcommissie zal onverwijld haar werkzaamheden moeten hervatten om de herziening van het Schoolpact te voltooien.

In haar zorg voor de verbetering van de kwaliteit van het leven zal de regering een cultuurbeleid voeren dat aan de gemeenschappen in België moet toelaten de weldaden van de cultuur zo breed en zo democratisch mogelijk te spreiden. Men zegt nogal gemakkelijk dat de jeugd de hoop van een land is. Wij zouden nochtans willen onderstrepen dat op haar, op haar geloof in onze instellingen grotendeels de toekomst van onze politieke democratie gebouwd is.

Tevens is het nodig dat via participatie- en overlegformules, die de Regering in haar programma voorstaat, de jeugd volledig betrokken wordt bij de besluitvorming in talrijke domeinen van het institutioneel, juridisch, economisch, sociaal en cultureel leven die haar aangaan.

In bijlage wordt een gedetailleerd actieprogramma voorzien inzake de sociale en economische politiek.

Financiële en begrotingspolitiek

In de strijd tegen de inflatie zal de financiële en budgettaire politiek een belangrijke plaats innemen. De begroting mag in de huidige conjuncturele omstandigheden geen bron zijn tot bijkomende aangroei van de geldmassa.

Onder de krachtige impuls van de evolutie der wereldprijzen en meer in het bijzonder van de prijzen der grondstoffen en de energie, zal de sterke versnelling van de binnenlandse prijzen onvermijdeliik een weerslag hebben op de stijging van de begroting. De ontvangsten en de uitgaven zullen aldus in 1974 en 1975 een hoog stijgingsritme kennen.

Het volume van ae lopende uitgaven dient een peil te bereiken dat verenigbaar is met het objectief van een evenwicht in de gewone begroting. Dit zal meebrengen dat, in het kader van de nieuwe techniek van de éénheidsbegroting voor 1975, de lopende inkomsten een overschot moeten vertorien t.o.v. de lopende uitgaven.

Bovendien dient het globaal te financieren saldo, dat door andere inkomsten dan de lopende ontvangsten zal gedekt worden, strikt beperkt te blijven tot een peil dat verenigbaar is met de mogelijkheden van de kapitaalmarkt, rekening houdend met de behoeften van de economie.

Het objectief moet erin bestaan om het beroep op de monetaire financiering te vermijden, ook door het ontlenen in het buitenland, wat een bijkomende invloed zou uitoefenen op de inflatiedruk.

Geïnspireerd door deze bekommernis, zal de Regering de bijkomende kredieten voor 1974 zoveel mogelijk beperken en zal een globaal plafond vastleggen voor de uitgaven van het budget 1975, waarvan zij de voorbereiding zonder uitstel zal aanvatten.

Om beneden dit plafond te blijven, zullen prioriteiten worden vastgesteld. De eerste prioriteit zal worden gegeven aan de vaste verbintenissen die in het regeringsprogramma werden ingeschreven met aanduiding van de datum van toepassing. Compensaties zullen doorgevoerd worden op andere posten ten einde in ieder geval de eerbiediging van deze verbintenissen te waarborgen. Elke andere nieuwe tussenkomst, die voortspruit uit de regeringsverklaring of uit gelijk welke andere oorzaak. zal maar in de begroting worden ingeschreven voor zover dit binnen de financiële mogelijkheden ligt.

Hieruit spruit voort dat deze imperatieven de omvang en de termijnen voor realisatie van nieuwe initiatieven, die in principe aanvaard zijn, zullen bepalen.

Alle begrotingsposten, die in aanmerking komen om verminderd te worden, zullen opgespoord worden. Een strenge controle zal uitgeoefend worden op de uitgaven van de Staat en van de instellingen van openbaar nut, meer bepaald voor wat de werkingskosten van het administratief apparaat en de overheidsbestellingen betreft. Een zeer selectieve politiek zal gevoerd worden inzake de overheidstegemoetkomingen.

De politiek van openbare investeringen van haar kant zal moeten aangepast worden aan de conjuncturele omstandigheden om iedere bijkomende impuls aan

de bestaande spanningen in bepaalde sectoren te vermijden.
Meer in het algemeen zal de techniek van ,,programma-begroting" in een meerjaren-perspectief een doeltreffender beheer van de begroting moeten verzekeren. Bovendien dient er een engere samenwerking tot stand gebracht te worden tussen het Planbureau en de ministeriële departementen om een coherentie tussen het Plan en het begrotingsbeleid tot stand te brengen.
Een strenge controle van de overheidsuitgaven dient gepaard te gaan met een ononderbroken inspanning om tot de juiste belastinginning te komen; ait is de voorwaarde om tot een rechtmatige verdeling van de belastingdruk te komen. Daartoe zal een betere coördinatie van de fiscale administraties worden verzekerd, terwijl de verschillende controle-instrumenten, die thans beschikbaar zijn, met maximale doeltreffendheid zullen ingezet worden.
Alle andere maatregelen om het begrotingsevenwicht te verzekeren zullen maar overwogen worden in de mate de hogervermelde mogelijkheden zullen uitgeput zijn.
De plaatselijke en regionale openbare instanties zullen betrokken worden bij de matigingspolitiek, die voor de begroting van de Staat en van de instellingen van openbaar nut zal worden gevolgd.

Ethische en juridische problemen

Gedurende vele tientallen jaren kon in het Parlement een consensus worden bereikt, waar wetgevende maatregelen uitdrukking gaven aan waarde-oordelen met ethische inslag.
Met de omwenteling op alle gebied, die onze samenleving de laatste tijden doormaakt — niet het minst op ethisch gebied — wordt de wetgevende macht voor problemen geplaatst die de geesten scherp verdelen. Dit is bijvoorbeeld het geval met de strafbaarheid van de abortus provocatus.
Toch kan men zeggen dat de eerbied voor de menselijke persoon en voor het leven ook in onze huidige en toekomstige samenleving de basisopvatting vormt van een beleid dat verband houdt met de ethische problemen.
Wat meer in het bijzonder de abortus betreft, kan deze nooit beschouwd worden als een geboorteregelend middel en dienen alle positieve maatregelen te worden getroffen ten einde de gesel van de clandestiene abortus te voorkomen.
Zo zal de voorbereiding tot het huwelijk en tot het gezinsleven beter moeten worden georganiseerd door een geheel van maatregelen en initiatieven welke onder meer een actiever beleid inzake seksuele en affectieve opvoeding, ontwikkeling en kwalitatieve verbetering van centra voor huwelijksconsultatie en gezinsplanning zal omvatten.
De Regering zal ook zeer vlug bij het Parlement wetsontwerpen indienen tot wijziging van de wetgeving op de afstamming en tot vereenvoudiging van de wetgeving op de adoptie (zowel wat de procedure als wat de voorwaarden betreft).
Bovendien zal de Regering alle maatregelen treffen om financiële, morele en sociale steun te verlenen aan de in moeilijkheden verkerende moeder alsook aan de alleenstaande moeder, welke in de maatschappij behoort geïntegreerd te worden.
Wat het probleem van de vruchtafdrijving betreft, stelt de Regering voor een Staatscommissie op te richten, samengesteld uit eminente personaliteiten gekozen uit de wetenschappelijke, gerechtelijke en politieke wereld.
Deze Commissie krijgt als opdracht bij de Regering een zo volledig mogelijk advies uit te brengen over de meest recente evolutie van de wetenschap inzake contraceptiva, het vraagstuk van de abortus, de herziening van de strafwetgeving inzake abortus en het probleem van het anonymaat van de moeder (zonder aan de belangen van het kind te schaden).
De Commissie zal haar verslag indienen vóór de opening van de parlementaire zitting 1975-1976.
Ondertussen zal de Regering alle parlementsleden, tot welke strekking zij ook zouden behoren, uitnodigen iedere discussie over een wijziging van de strafwetgeving inzake vruchtafdrijving op te schorten tot het verslag van de Staatscommissie zal zijn ingediend.
Na kennis te hebben genomen van dit verslag zal de Regering haar standpunt bepalen tijdens de debatten in het Parlement.

De Regering zal tevens het goedkeuren bevorderen van wetsontwerpen inzake herziening van het familierecht.
De herziening van de wetgeving op het spel (automatische speeltuigen) en de bestrijding op preventief en repressief vlak van het gebruik van verdovende middelen (drugs) zullen worden voortgezet.
Verder zal bijzondere aandacht besteed worden aan de uitbouw en de toepassing van de wetgeving op de jeugdbescherming en de vaststelling, met inachtneming van de belangen van al de betrokkenen, van het statuut van de vreemdelingen.
De Regering zal voorts de hervorming van de gerechtelijke bijstand bestuderen.
Wettelijke maatregelen dienen voorzien om de eerbied van de menselijke persoon en de beveiliging van het privé-leven van de burgers in al zijn aspecten te beschermen.
Inzake de registratie van persoonlijke gegevens in de zgn. databanken, moet aan het individu de mogelijkheid worden geboden een inzage- en correctierecht uit te oefenen; tevens moet het algemeen controlerecht van de overheid worden verzekerd; wat de statistische gegevens betreft, dienen de nodige waarborgen van geheimhouding te worden voorzien.

Institutionele problemen

Eenieder is er van overtuigd dat de werking van onze instellingen dient aangepast aan de huidige eisen van onze samenleving. Hoofdstuk IV van de bijlage vermeldt een reeks initiatieven welke overwogen worden.

Samengevat kan men zeggen dat de Regering ter zake de volgende objectieven nastreeft:

1. een grotere doeltreffendheid van onze instellingen verzekeren, door een duidelijke en rationele verdeling van de bevoegdheden, de vereenvoudiging van de procedures en de aanwending van de modernste beheerstechnieken;

2. de verantwoordelijkheid op de verschillende beleidsniveaus versterken o.m. door het herstellen van hun financiële verantwoordelijkheid en de hervorming van de voogdijregelingen;

3. de instellingen in dienst stellen van de burgers: de dossiers moeten zo dicht mogelijk bij de betrokkenen worden afgehandeld, de administratieve formaliteiten dienen vereenvoudigd, een aangepaste rechtsbescherming tegen machtsmisbruik moet worden verzekerd, o.m. door de instelling van het ambt van ombudsman.

De Regering zal het Parlement uitnodigen onverwijld het wetsontwerp op het syndicaal statuut voor de overheidssector goed te keuren, zoals het werd aangenomen in de bevoegde Kamercommissie.
Anderzijds wenst zij te onderstrepen dat zij collectieve arbeidsovereenlromsten voor de overheidssector wil sluiten na onderhandeling met de representatieve beroepsorganisaties, in de voorwaarden bepaald in het vermeld wetsontwerp.

Het sluitstuk van de hervorming van de Staat is de gewestvorming.
Sedert de goedkeuring van artikel 107 quater van de Grondwet werd herhaaldelijk gepoogd een plan voor gewestvorming te ontwerpen. Tot nog toe kon geen enkel van die plannen de vereiste grondwettelijke meerderheid behalen omdat ofwel de drie gewesten met de ontwerpen niet konden instemmen, of omdat van tegenstrijdige standpunten werd uitgegaan. Het begrip ,,gewestvorming" kan inderdaad een verschillende betekenis krijgen volgens de inhoud die men er aan wil geven.
Een goede gewestvorming evenwel moet gezien worden in het geheel van onze instellingen. Indien de nieuwe structuren onze instellingen zouden compliceren in plaats van te vereenvoudigen, indien de burgers door de nieuwe instellingen niet beter zouden gediend worden, indien de nieuwe instellingen niet tot een verbetering van de verhoudingen tussen Vlamingen, Walen en Brusselaars zouden leiden, zou men niet van een goede gewestvorming kunnen spreken.
Tijdens de onderhandelingen die geleid hebben tot de vorming van de Regering. werd een voorstel tot gewestvorming ontworpen, dat, indien men een overeenkomst over de afbakening van Brussel had kunnen bereiken, volledig zou geweest zijn.
De regel van dergelijke onderhandelingen is wel dat geen akkoord bestaat, zolang er geen akkoord over het geheel tot stand komt.
Toch is de Regering van mening dat zij wat bereikt werd mag vooropstellen als de grote lijnen van de gewestvorming die zij nastreeft.
Daarbij dient nog te worden aangestipt dat voor de enen dit akkoord tot een specialisatie van de werkzaamheden van Kamer en Senaat diende te leiden, voor de anderen tot een herziening van de Grondwet om de aangekondigde hervorming consequent door te zetten.
In die zin konden beide groepen spreken van een overgangsregeling.
In geval, na nieuwe onderhandelingen een akkoord kan bereikt worden, zou een ontwerp van wet op de gewestvorming binnenkort worden neergelegd, dat zou uitgaan van de volgende krachtlijnen:

Bevoegdheden:

Elk van de drie gewesten zou bevoegd zijn om de volgende aangelegenheden te regelen:

— de stedebouw, de ruimtelijke ordening en het grondbeleid;
— het beleid inzake gewestelijke economische expansie en tewerkstelling;
— bepaalde aspecten van de industriële wetgeving en van het energiebeleid;

— het huisvestingsbeleid;
— het gezins- en derriografisch beleid;
— de hygiëne en de volksgezondheid,
— het toerisme en het onthaalbeleid;
— de visvangst, de jacht en de bossen;
— sommige aspecten van de gemeentelijke inrichting;
— het waterbeleid;
— de ruilverlcaveling van landeigendommen, de stadsvernieuwing en de gezondmaking van verlaten industriële oorden.

De data van de effectieve overdracht van de bevoegdheden en van de administratieve diensten die met de uitvoering zullen worden belast, zouden bij koninklijk besluit worden bepaald

Er wordt verklaard dat.

a) de culturele aspecten van het toerisme, alsmede de beroepsopleiding en -omscholing zouden tot de bevoegdheid van de cultuurraden behoren, de wet van 21 juli 1971 zal dienovereenkomstig worden aangepast

b) dat ieder gewest instellingen zonder cultureel karakter, zou mogen vestigen in een ander gewest, met dien verstande dat deze vestigingen plaatshebben overeenkomstig de wetten. decreten en ordonnanties van dit gewest.

Gewestraden:

De Vlaamse gewestraad en de Waalse gewestraad zouden ieder samengesteld zijn uit de senatoren die respectievelijk deel uitmaken van de Nederlandse taalgroep en van de Franse taalgroep, met dien verstande dat:

a) de in het arrondissement Brussel gekozen senatoren, geen deel zouden uitmaken van de Waalse gewestraad;

b) de nederlandstalige senatoren die in het arrondissement Brussel zijn gekozen en in het Brusselse gewest gedomicilieerd zijn, zouden geen deel uitmaken van de Vlaamse gewestraad.

De Brusselse gewestraad zou samengesteld zijn uit:

1. de helft van de leden van de agglomeratieraad, aangewezen volgens het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging;

2. de in het Brusselse gewest gedomicilieerde senatoren.

Wat de Brusselse gewestraad betreft zouden waarborgen voor de Vlaamse gemeenschap worden voorzien.
De besluiten van de gewestraden–zouden genomen worden bij middel van ordonnanties die, in de rangorde van de bevoegdheden, tussen de wet en het koninklijk besluit een plaats krijgen. De voorwaarden waarin een ordonnantie een wet kan wijzigen moeten worden gepreciseerd.

Uitvoerende organen:

Het uitvoerend orgaan van ieder gewest zou in de schoot van de regering worden ingericht.

a) Met dat doel, zouden een Ministerieel Comité voor de Vlaamse aangelegenheden. een Ministereel Comité voor de Waalse aangelegenheden en een Ministerieel Comité voor de Brusselse aangelegenheden opgericht worden.

b) Het Comité voor de Vlaamse aangelegenheden en het Comité voor de Waalse aangelegenheden zou worden voorgezeten door de betrokken Minister voor Gewestelijke Aangelegenheden en zou verder bestaan uit de Ministers en Staatssecretarissen met geregioilaliseerde bevoegdheid.

c) Het Comité voor de Brusselse aangelegenheden zou ten minste bestaan uit de Minister belast met de Brusselse aangelegenheden. bijgestaan door een Staatssecretaris van de andere taalgroep. Al de ordonnanties en besluiten wur-den ieri minste door deze twee leden van de Regering ondertekend.

d) De Staatssecretarissen zouden worden toegevoegd aan de Minister belast met de Gewestelijke Aangelegenheden, inet dien verstande dat de normatieve ordonnanties en besluiten eveneens door de Minister die op nationaal vlak bevoegd is zouden medeondertekend worden.

e) Iedere Minister belast met de Gewestelijke Aangelegenheden zou in zijn gewestraad enkel mogen geïnterpelleerd worden wegens een individuele fout begaan in zijn beleid en deze interpellatie zou aanleiding kunnen geven tot een kritische motie welke echter geen rechtstreekse politieke weerslag mag hebben

Financiële middelen:

Ieder gewestraad zou beschikken over een jaarlijkse dotatie welke door het Parlement te zijner beschikking zou gesteld worden.
De globale dotatie die de Regering in de algemene begroting zou inschrijven, zou onder de drie gewesten verdeeld worden, op basis van volgende criteria: één derde in verhouding tot het bevolkingscijfer, één derde in verhouding tot de oppervlakte en één derde in verhouding tot de rechtstreekse belastingen op natuurlijke personen.
Voor ieder begrotingsjaar zou men steunen op de gegevens van het voorlaatste jaar.
De afbakening van de gewesten blijft te bepalen.

☆

De Regering is ervan overtuigd dat dit ontwerp-akkcord met verregaande draagwijdte, in het belang van het land, de grondslag dient te zijn voor de uitwerking van de gewestvorming. Indien over deze opvattingen opnieuw een grondiger bespreking kon worden begonnen, zou een breed akkoord zeer goed mogelijk zijn.
De Regering doet een dringend beroep op alle parlementsleden en politieke formaties die menen dat met een oplossing in de geschetste zin een degelijke gewestvorming kan worden tot stand gebracht. Zij is ervan overtuigd dat met deze formule een politiek kan worden gevoerd welke beter aangepast zal zijn aan de behoeften en verzuchtingen van de gewesten zonder dat de noodzakelijke nationale instellingen gevaar lopen te worden ontwricht.
De Regering is bereid onmiddellijk verdere besprekingen over de voltooiing van dit plan van gewestvorming te beginnen en na tc gaan op welke wijze de vereiste grondwettelijke meerderheid voor de verwezenlijking van artikel 107quater van de Grondwet kan worden bereikt.

Buitenlands beleid

De Europese éénmaking verkeert op dit ogenblik in een ernstige crisistoestand. De Gemeenschap heeft te kampen met grote interne moeilijkheden Zij komt er ook niet toe een zinvolle diplomatieke actie te voeren op het vlak van haar externe betrekkingen
Daarom is de Regering overtuigd dat LIJ, bij het voeren van haar buitenlands beleid, haar beste krachten moet wijden aan het herstel van het vertrouwen tussen de Europese partners
De Europese eénmaking moet derhalve niet alleen centraal staan in het buitenlands beleid van België; ons beleid ter zake moet opnieuw hoop geven aan degenen die nooit het Europese ideaal hebben willen opgeven

Hierbij gaat de Regering uit van de volgende beginselen

– De politieke tirialiteit vastgelegd in de preambules van de Verdragen van Parijs en Rome en het politieke einddoel van de Europese Unie blijven het richtsnoer voor de uitbouw van de éénmaking

— Europa zal aan de problemen van de moderne maatschappij slechts het hoofd kunnen bieden wanneer het een solidariteit tot stand brengt op economisch, sociaal en wetenschappelijk gebied Het verwezenlijken van de Europese economische en monetaire unie blijft noodzakelijk alsook het uitwerken van een gemeenschappelijk energiebeleid, zowel wat de organisatie van de interne markt als wat het regelen van de betrekkingen met derde landen betreft De Regering stelt een dringende bijeenkomst van de Raad voor ten einde snel tot een gemeenschappelijke prijspolitiek in de petroleumsector te komen

— De solidariteit veronderstelt een gemeenschappelijk optreden naar buiten in alle belangrijke kwesties van de wereldpolitiek

— Europa kan alleen zijn doelstelling verwezenlijken wanneer het steunt op sterke democratische instellingen In afwachting van een Europees akkoord inzake de democratische verkiezing van het Europees Parlement zal de Regering de goedkeuring van een drie-partijenwetsvoorstel aanbevelen, waardoor de directe verkiezing van de Belgische leden van het Europese Parlement op basis van het algemeen stemrecht wordt mogelijk gemaakt

De verantwoordelijkheid voor het voeren van een dynamisch Europees beleid berust bij de gehele Regering De coordinatie van dit Europees beleid zal geschieden in het Ministerieel Comité voor Economische en Sociale Coordiiïatie

De Benelux Economische Unie vervult samen rnet het overleg tussen de regeringen van de drie betrokken landen een nuttige ral

— als factor van een nauwere econamische integratie,

— als instrument van solidariteit tussen drie kleinere landen in een groter Europa

De Regering zal zorg besteden aan de verdere voorbereiding van de reeds geplande Conferentie der Regeringen

☆

De Regering zal in bilateraal en multilateraal verband een actieve politiek voeren, gericht op vrede, ontspanning en veiligheid
Zij zal de onderhandelingen op de Europese Conferentie voor veiligheid en samenwerking voortzetten ten einde tijdens de derde fase van de onderhandelingen te komen tot bevredigende resultaten
De Regering wil, samen inet haar Atlan-

tische bondgenoten, een vermindering ban de troepensterkte aan beide zijden in Europa nastreven, ten einde in Centraal Europa een werkelijk evenwicht tot stand te brengen dat elkeen een onverminderde veiligheid garandeert
Zij bevestigt haar gehechtheid aan de Organisatie van de Verenigde Naties, en aan haar gespecialiseerde instellingen, alsook aan de basisbeginselen van rechtvaardigheid en gelijkheid die de betrekkingcn tussen de volkeren en mensen moeten beheersen
Voorstander van een vredelievende oplossing va? de ge chilien zal zn eik initiatief steunen dat kan oijdragen tot het vestigen van een duurzame vrede in het Midden-Oosten
In dezelfde geest zal ze zich blijven inzetten voor de eerbieding en de erkenning van de fundamentele rechten van de mens

☆

De Regering weet dat de toenadering tussen de volkeren maar kan verwezenlijkt worden op basis van een rechtvaardige eii billijke internationale orde Zij zal dan ook haar volle steun verlenen aan alle initiatieven die er op gericht zijn een klimaat van economische collectieve veiligheid te scheppen, dat het tot stand komen van meer stabiele, politieke, economische en intermenselijke betrekkingen kan bevorderen, en waarin de belangen van de ontwikkelingslanden tot hun recht komen
Een betere coordinatie van het multilateraal en bilateraal optreden inzake ontwikkelingshulp, naast een zorgvuldig voorbereid overleg inzake Europese en mondiale initiatieven, moeten aan Ons ontwikkelingsbeleid een grotere doeltreffendheid geven
De Regering bevestigt de Belgische verbintenissen m b t de opvoering van zijn publieke en globale hulp in verhouding tot zijn B N P
België is tevens bereid zijn beleid ter zake voort te zetten door middel van samenwerkirigsovereenkomsten die het binden met verscheidene landen
Wat de relaties met Zaire betreft, stelt de Regering er prijs op uitdrukkelijk te verklaren dat zij niets liever vraagt dan zo spoedig mogelijk de vraagstukken op te lossen die tussen beide landen bestaan
Zij wil bij haar aantreden onderstrepen hoezeer zij er aan hecht met de grote Afrikaanse Natie aan de evenaar en met haar leiders op voet van goede verstandhouaing en sainenwerking te leven en de toekomstige onderlinge betrekkingen blijvend te regelen in een geest van wederzijds vertrouwen en met eerbiediging van de soevereiniteit van de twee landen

☆

Hiermede hebben wij u de wil en het program geschetst van de Regering die zich vandaag aan u voorstelt
Meer dan bij vele andere kabinetten uit onze parlementaire geschiedenis ligt haar lot letterlijk in handen van de vertegenwoordigers van de Natie Voor de verwezenlijking van haar program zal ze niet alleen moeten kunnen steunen op de partijen die haar hun vertrouwen toezeggen maar ook op andere fracties
Deze Regering kan aldus echter het pad effenen voor een bredere basis waardoor meer stabiliteit in ons politiek leven zou worden gebracht
Zij zal met het Parlement dialogeren, openstaan voor suggesties, initiatieven en confrontaties Zij wil, samen met de parlementsleden die daar aandacht voor hebben, voor een nieuwe aanpak van oude problemen, voor een originele inzet met nieuwe ideeeii zorgen
De samenleving moet menselijker worden gemaakt Bureaucratische tendensen, machtconcentraties, milieuvernietigende activiteiten dienen dringend te worden tegengegaan
,,Voorrang voor de minstbedeelden" is bij de openbare opinie diep doorgedrongen
De Regering wil de vroegere genomen initiatieven verder aanvullen door een behoorlijk levensminimum mogelijk te naken voor degenen die zich geen vildoende bestaansminimum kunnen verwerven
In hetzelfde perspectief zal de Regering het geheel van onze stelsels van maatschappelijke zekerheid en sociale voorzorg aan een fundamenteel onderzoek onderwerpen om de sociale en menselijke doeltreffendheid te verhogen, om te komen tot een basisbeveiliging langs een grotere harmonisatie samen met een grondige vereenvoudiging Speciale aandacht zal hierbij gaan naar de pensioenstelsels en de uitkeringen voor gehandicapten de representatieve organisaties en adviesorganen zullen bij dit werk nauw worden betrokken
Op de vooravond van het Feest van de Arbeid wil de Regering eraan herinneren dat België een klein land is met praktisch geen grondstoffen Zijn hele welvaart heeft het te danken aan de noeste werkkracht en het creatief vermogen van zijn actieve bevolking in alle sectoren de nijverheid, de handel, de landbouw en de diensten
Ondernemers, kaderpersoneel, technici, bedienden, arbeiders en gastarbeiders vormen de gemeenschap die het nationaal inkomen schept
Laten wij daarbij niet vergeten dat wij bijna de helft van onze productie dienen te exporteren.
Dank zij deze inspanningen kon en kan een vooruitstrevend sociaal beleid worden gevoerd, dat ons vaak aan de spits plaatste van de sociale vooruitgang

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren,

Deze Regering, bezield met de vaste wil om de gewestvorming tot een goed einde te brengen, doet een beroep op allen die kunnen en willen bijdragen tot de verzoening tussen de gemeenschappen en de gewesten.
Zij bevestigt haar beslistheid onmiddellijk de strijd aan te gaan tegen de onrechtvaardigste van alle belastingen, de inflatie
Zij drukt haar wil uit om Parlement en administratie volgens hun opdracht en bevoegdheid hun eigen, onvervangbare rol te laten spelen in de kwarteeuw die ons nog scheidt van het jaar 2000
Zij zal de Europese gedachte steunen en ontwikkelen, de relaties met internationale organisaties aanwenden ter versterking van de wereldvrede, haar politiek t o v de ontwikkelingslanden uitbouwen
Ja, deze Regering is kwetsbaar, maar zij zal het land regeren als deze Kamer haar het vertrouwen niet weigert

PARLEMENTAIR VERTROUWEN VOOR KABINET-TINDEMANS

In de nacht van 3 op 4 mei heeft de Kamer met 100 tegen 63 stemmen bij 47 onthoudingen haar vertrouwen geschonken aan het minderheidskabinet-Tindemans.

Op 30 april had de eerste-minister in Kamer en Senaat voorlezing gedaan van de regeringsverklaring (niet van de bijgevoegde technische nota). Donderdag 2 mei begon het investituurdebat in de Kamer; het werd 's anderendaags voortgezet en om 1.35 uur zaterdagochtend gesloten, nadat een 50-tal leden op het spreekgestoelte was gekomen.
Socialisten en communisten stemden tegen de regering De Volksunie, het FDF/RW en de fianssprekende Brusselse liberalen (PLDP) verklaarden dat zij het kabinet de kans wilden geven ,,het gesprek van Steenokkerzeel" spoedig voort te zetten, en onthielden zich daarom bij de stemming, zodat het kabinet kon overleven Ook het PSC-lid Schyns (afgevaardigde van hel Duitse taalgebied) onthield zich
Tijdens het debat werd premier Tindemans herhaaldelijk en scherp aangevallen door de socialistische partijvoorzitters Cools en Van Eynde.
Toen Schiltz (VU) verklaarde dat zijn fractie de regering zou steunen, mede ,,om de verstarring van de democratie te doorbreken d.m.v. een alternatieve beleidsuitoefening", stelde BSP-fractievoorzitter Brouhon bij ordemotie voor de bespreking te schorsen ,,om de heer Tindemans de gelegenheid te bieden zijn besluiten te trekken uit de verklaringen van de heer Schiltz, zijn regering te verruimen en voor de Kamer te komen met de zekerheid het vertrouwen van de meerderheid der leden te verkrijgen." Die motie kreeg enkel communistische steun en werd bij zitten en opstaan verworpen.
Op 7 en 8 mei werd het kamerdebat overgedaan in de senaat. Daar kreeg de regering het vertrouwen met 92 tegen 50 stemmen en 32 onthoudingen. (De fracties stemden zoals hun partijgenoten in de Kamer gedaan hadden.) (Vor. ber. pag. 275/2 e.v.)

PORTUGAL

ONTWIKKELINGEN SEDERT MACHTSOVERNAME

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de gebeurtenissen in Portugal sedert de machtsovername door de militairen. (pag. 289 e.v.)

Eerste decreten en *maatregelen*

Op 29 april vaardigde de junta de eerste officiële decreten uit.
Het eerste decreet behelsde het ontslag van president Americo Thomas,

premier Caetano en de ministers, staatssecretarissen en onderstaatssecretarissen van de oude regering De Nationale Vergadering en de staatsraad werden ontbonden. Verder werden de gouverneurs-generaal van Angola en Mozambique van hun posten ontheven en hun functies overgenomen door de secretarissen-generaal aldaar.

Ook werd de legerleiding vernieuwd. Tot opperbevelhebber van de marine werd benoemd José Baptista Pinheira de Azevedo, tot opperbevelhebber van de grondstrijdkrachten Jaime Silverio Marques en tot hoofd van de luchtmacht Manuel Digo Neto. Da Costa Gomes werd opperbevelhebber van alle strijdkrachten.

Een ander decreet regelde het ontslag van alle burgerlyke gouverneurs in het moederland. Tot aan de benoeming van nieuwe gouverneurs wordt artikel 99 van het statuut over de autonome districten opgeheven. Verder werd bekend gemaakt dat De Spinola, prof. Veiga Simao, minister van onderwijs in de oude regering tot zijn voorlopige medewerker had gekozen. Andere adviseurs werden Pedro Pinto, oudstaatssecretaris van voorlichting en José Calvet de Magalhaes, de secretaris-generaal van het ministerie van buitenlandse zaken.

Rectoren ontslagen, zuiveringen ambtenarenapparaat en leger

Op 30 april werd bekendgemaakt dat de rectoren van de zes universiteiten van het land uit hun functies waren ontheven. Er werd geen reden voor deze maatregel gegeven.

Volgens de *NZZ* (2 mei) worden de universiteitsrectoren in studentenkringen algemeen als vertrouwelingen van Caetano gezien.

Op 1 mei werden 24 hoge militairen, waaronder 2 leden van de regering-Caetano op vervroegd pensioen gesteld. Behalve de voormalige minister van marine schout-bij-nacht Manuel Pereira Crespo en de minister van luchtvaart generaal Mario Tello Polleri, behoorde ook de vroegere opperbevelhebber in Angola, Luiz Cunha, tot de door de maatregel getroffen militairen.

Het *NRC/H'blad* (3-5) meldde dat ook binnen het ambtenarenapparaat drastische zuiveringen hebben plaatsgevonden, waardoor zelfs een vacuüm dreigt te ontstaan in het apparaat, vooral op belangrijke posten. Het blad meldde verder dat Armando Schulz, de leider van de bond van oud-strijders, onder arrest is gesteld.

Geen proces *tegen* regering-Caetano

Op 2 mei deelde een woordvoerder van de junta mee dat voorlopig geen processen tegen de leden van de vroegere regering-Caetano zouden worden gevoerd. Hij zei verder dat de vroegere minister van buitenlandse zaken Patricio, die om gezondheidsredenen nog in Lissabon verblijft. binnenkort ook naar Madeira zal worden overgebracht.

De junta-woordvoerder verklaarde verder dat de nieuwe machthebbers de bewoners van de overzeese gebieden in Afrika als Portugese staatsburgers beschouwen en daarmee dezelfde politieke rechten hebben ais de bewoners van het moederland, inclusief het recht tot vorming van poiitieke groeperingen.

Liquidatie DGS

Eén van de eerste daden van het nieuwe bewind was verder de liquidatie van de geheime politieke politie, de DGS, bij de bevolking bekend als „pides", naar haar vroegere naam PIDE.

De DGS was één der machtsinstrumenten van het regime-Caetano, overgenomen uit de periode-Salazar. Een dicht net van geheime agenten heeft ervoor gezorgd dat politieke tegenstanders van het regime-Caetano onmiddellijk gesignaleerd werden, gearresteerd en in het hoofdkwartier van de politie in Lissabon of in de speciale gevangenis van Caixas niet zelden aan martelingen werden onderworpen.

De geheime agenten waren zeer gehaat bij de bevolking, zoals bleek, toen na de bezetting van het hoofdkwartier van de politie door onderdelen van het leger, vele geheime agenten, vaak op aanwijzing van de burgers in hun huizen werden gearresteerd, waarbij het vaak tot emotionele uitbarstingen van de toegestroomde mensen kwam.

Zoals de junta had toegezegd werd ook onmiddellijk met de vrijlating van politieke gevangenen begonnen. Er werden mensen vrijgelaten die meer dan 20 jaar zonder vorm van proces waren vastgehouden.

De leider van de DGS, majoor Silva Pais, werd gearresteerd en naar de Caxias-gevangenis overgebracht, waar ook de gearresteerde vroegere veiligheidsagenten werden opgeborgen.

In het vroegere hoofdkwartier van de DGS werden grote hoeveelheden wapens, documentatiemateriaal en martelwerktuigen gevonden.

De Spinolu *ontvangt bankdirecteuren* en grootindustrieel, *maatregelen* tegen. *kapitaalvlucht*

Bij de omwenteling op 25 april sloten alle handelsbanken hun deuren. Zij gingen in de daarop volgende dagen slechts enkele uren open om bedrijven in staat te stellen geld voor de uitbetalingen van lonen en salarissen op te nemen.

Op 29 april ontving De Spinola een aantal bankdirecteuren om met hen van gedachten te wisselen over de economische situatie en de mogelijkheid om de banken weer te openen.

Op 2 mei werden de banken weer geopend, maar er werd bepaald dat niemand meer dan 2000 escudos mag opnemen, voor een buitenlandse reis maximaal 23.000 escudos met opgave van het doel en met machtiging van de overheid. Andere betalingen moeten via cheques worden gedaan, waarbij nauwkeurig moet worden opgegeven voor wie en met welke doeleinden het geld wordt overgemaakt. Op de vliegvelden en bij de grenzen werd nauwkeurig onderzocht of geen grote sommen geld, juwelen of andere voorwerpen van grote waarde of effecten het land uitgaan.

Op 30 april ontving De Spinola, Enrique Champalimaud, de president van een der beide grote Portugese holdingmaatschappijen.*)

---

*) Het economische leven van Portugal wordt beheerst door ca. 7 grote maatschappijen, die in een aantal gevallen geassocieerd zijn met buitenlandse maatschappijen of multinaticnale ondernemingen.

In 1971 bezaten 168 maatschappijen, d.w.z. 0,4% van de ca. 40.000 ondernemingen, 53% van het totale kapitaal van alle ondernemingen. Een groot aantal van deze 168 ondernemingen is aan elkaar gelieerd. De twee grootste ondernemingen zijn de CUF en de Champalimaud groep.

De Companhia Uniao Fabril (CUF) is de grootste Portugese maatschappij, waarin een kleine honderd ondernemingen zijn ondergebracht, die o.a. werkzaam zijn in de chemische industrie. de papierfabricage en de textiel. De groep domineert in de metallurgische sector, scheepsbouw, rederijen, de raffinage van aardolie en de petrochemie, bezit de grootste handelsbank van het land alsmede de actiefste verzekeringsmaatschappij. Verder is zij actief in de levensmiddelenindustrie en de bouwnijverheid, bezit supermarkten, hotels, bars, restaurants en casino's.

De CUF bezit wel belangen in de overzeese gebieden, maar richt zich toch voornamelijk op de binnenlandse en Europese markt. Dit in tegenstelling tot de Champalimaud-groep die bijv. de gehele staalindustrie in Angola beheerst, grote cementfabrieken in Angola en Mozambique bezit en haar activiteiten zo veel mogelijk op de overzeese gebieden richt. Van de 200 filialen van de bank die deze groep bezit, zijn er 120 in de overzeese gebieden.

Champalimaud, die geldt als aanhanger van de generaal, verzocht hem de vrije concurrentie en de particuliere ondernemingsvorm een kans te geven.

Contact De *Spinola-politieke* groeperingen

Op 28 april begon generaal De Spinola met consultaties van Portugese politici, dit met het oog op de vorming van een voorlopige regering die onder toezicht van de junta, de terugkeer naar meer democratische verhoudingen moet voorbereiden.
De Spinola sprak met politici en leiders van groeperingen van alle richtingen, behalve met de leiders van de opgeheven staatspartij van Caetano, de ANP. De Spinola sprak achtereenvolgens met communisten en de linkse katholieken die in het verkiezingscomité CDE (pag. 820/1 1973) hebben samengewerkt, met de toen zo juist uit ballingschap teruggekeerde socialist Mario Soares. met katholieken van het modern ingestelde centrum en met een voormalige liberale afgevaardigde.
De generaal sprak ook met de technocraten uit de SEDES-groep.
De SEDES is een associatie van liberale en modern gezinde vakmensen, opgericht door de minister van planning in het kabinet-Caetano, Salguiero
Ook ontving De Spinola vertegenwoordigers van de kleine monarchistische partij, die onder Salazar en Caetano mocht blijven bestaan.

Amnestie voor *deserteurs*

Op 3 mei werd per decreet van de junta amnestie verleend aan alle deserteurs die zich ,,om ideologische en politieke" redenen in het buitenland bevonden.
Dit betekende niet dat zij automatisch worden vrijgesteld van de dienstplicht, want blijkens het decreet zullen zij zich binnen twee weken na de datum van aankomst in Portugal in al hun woonplaatsen bij de militaire autoriteiten moeten melden.

Beweging binnen voormalige oppositie, Soares en Cunhal teruggekeerd, 1-mei-viering

Sedert de machtsovername van de generaals heeft zich binnen de kringen van de voormalige oppositie een groot aantal ontwikkelingen voorgedaan
Op 28 april keerde de leider van de Portugese socialistische partij, Mario Soares, in Lissabon uit zijn Parijse ballingschap terug.
Duizenden mensen waren naar het station gekomen om Soares te verwelkomen, onder wie Palma Inacio, de leider van de LUAR, de Liga voor de Revolutionaire Actie, die sedert 1947 een van de actiefste en gevaarlijkste tegenstanders van het oude regime was en die drie dagen eerder uit de politieke gevangenis in Caixas was ontslagen. Soares werd onmiddellijk na aankomst door De Spinola onrvangen

Soares moest Portugal begin 1970 verlaten, nadat hij in de laatste jaren van het bewind-Salazar in de gevangenis had gezeten en een poosje gedetineerd was op het eiland Sao Tomé. Hij geldt als een pragmatisch politicus.
Bij de verkiezingen van 1969 splitste de oppositie zich in 2 fronten. De ene stond onder Soares en neigde naar een democratisch socialisme, de andere stond onder invloed van de communisten. Het pro-communistische front kreeg aanzienlijk meer stemmen dan de socialisten. Bij de verkiezingen van 1973, toen Soares dus in ballingschap was, vormden communisten en socialisten en andere linkse groeperingen een gemeenschappelijk verkiezingsfront, de democratische kiescommissie (CDE), waaraan ook door linkse kathclieken en liberalen werd deelgenomen.

De leider van de Portugese communistische partij, Alvaro Cunhal, die het grootste deel van zijn ballingschap in Oost-Europa heeft doorgebracht, arriveerde op 30 april per vliegtuig uit Parijs. Ook hij werd opgewacht door duizenden aanhangers, getooid met rode vlaggen. Soares was ter begroeting op het vliegveld aanwezig, dat vrijwel geheel bezet was door militaire pantserwagens en soldaten.
Ook Cunhal werd na aankomst door De Spinola ontvangen.
De eerste mei werd voor het eerst als nationale feestdag gevierd. De socialistische en de communistische partij hadden van tevoren een beroep op de bevolking gedaan orde en rust te bewaren en er deden zich inderdaad geen ongeregeldheden voor.
De militairen kregen van enthousiaste Portugezen bloemen en sigaretten en het leger werd in de vorm van spreekkoren en opschriften bedankt voor zijn rol bij de omwenteling.
In Lissabon vond een grote demonstratie plaats, georganiseerd door de vrije vakbonden, de socialisten en de communisten met Soares en Cunhal aan het hoofd. In het stadion van Lissabon hielden beiden redevoeringen. Soares eiste daarin o.a. de bestraffing van Caetano en Tomas voor een tribunaal, nationalisering van de banken en afschaffing van de monopolies en onmiddellijke onderhandelingen met de leiders van de bevrijdingsfronten in de Afrikaanse gebieden.

Programma socialistische partij, reis Soares

Op 29 april gaf de socialistische partij een communiqué uit waarin een uit 14 punten bestaand programma was opgenomen. Er werden o.a. de volgende eisen gesteld:

Ce onmiddellijke beëindiging van de koloniale oorlogen door een wapenstilstand en aansluitend onderhandelingen met de

Op spandoeken werd het leger bedankt voor het omverwerpen van het regime.

bevrijdingsbewegingen, een onmiddellijke amnestie voor alle dienstweigeraars op gewetensgronden, het vrijlaten van alle politieke gevangenen in de koloniën, volledig recht tot organisatie voor vakbonden en studenten, stemrecht vanaf 18 jaar en het aangaan van diplomatieke betrekkingen met alle landen.

Mario Soares verbleef op 2 mei in Londen als gast van de Britse Labourpartij. Hij voerde er besprekingen met minister van buitenlandse zaken Callaghan en werd ontvangen door premier Wilson. De Britse regering liet dit bezoek samenvallen met de aankondiging van de erkenning van het nieuwe regime.

Soares wilde op een persconferentie echter nog niet m?! zoveel woorden verklaren dat hij aan de nieuwe provisionele regering zou deelnemen. Hij gaf wel te verstaan dat volgens hem cok de communisten van een dergelijk nationaal bewind van alle politieke schakeringen deel zullen moeten uitmaken.
Soares zei dat hij de junta vertrouwde en dat hij in twee gesprekken zeer onder de indruk was gekomen van generaal De Spinola's persoonlijkheid, van diens goede trouw en onpartijdigheid.
Ten aanzien van Portugals buitenlandse politiek verklaarde Soares, dat het ,,Iberisch pact" met Spanje thans tot het verleden behoorde.
Als directe bedreiging van de nieuwe stand van zaken zag hij twee gevaren: economische desintegratie die tot een contracoup zou kunnen leiden en een eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring van de Portugese kolonisten in de Afrikaanse gebieden.

Op 3 mei was Soares in Brussel, waar hij op een korte persconferentie meedeelde dat Portugal tot de EG wil gaan behoren en lid wil blijven van de NAVO.

Soares heeft in Brussel contact gehad met dr. Agostinho Neto, leider van de Angolese onafhankelijkheidsbeweging MPLA. Hoewel beide politici over dit contact niets hebben meegedeeld viel uit uitlatingen van Van Elslande, de Belgische minister van buitenlandse zaken, na een gesprek met Soares op ie maken dat de ontmoeting tussen Soares en Neto positiever is uitgevallen dan op 2 mei werd verwacht. Neto gaf toen blijk van scepticisme ten aanzien van de voornemens van het nieu e Portugese bewind. Hij zei dat zijn beweging er pas mee wilde praten als het regime-De Spinola het recht op onafhankelijkheid van de Portugese koloniën met nadruk en bovendien in het openbaar zou hebben erkend.
Volgens Van Elslande, die Soares ontving, was het contact tussen Soares en Neto vruchtbaar geweest.
Soares was in Brussel om er medewerking te bepleiten voor de erkenning van het nieuwe regime in Portugal en vcor economische en financiële hulp. Hij heeft besprekingen gevoerd met leiders van de socialistische partij, die hem hun steun toezegden. Ook had Soares een ontmoeting met de in Brussel gevestigde instanties van het internationale verbond van vrije vakverenigingen.
Verder heeft Soares de wensen van Portugal toegelicht in gesprekken met leden van de Commissie van Eurowese Gemeenschappen

Vervolgens reisde Soares door naar Bonn, waar hij ontvangen werd door Bondskanselier Willy Brandt.

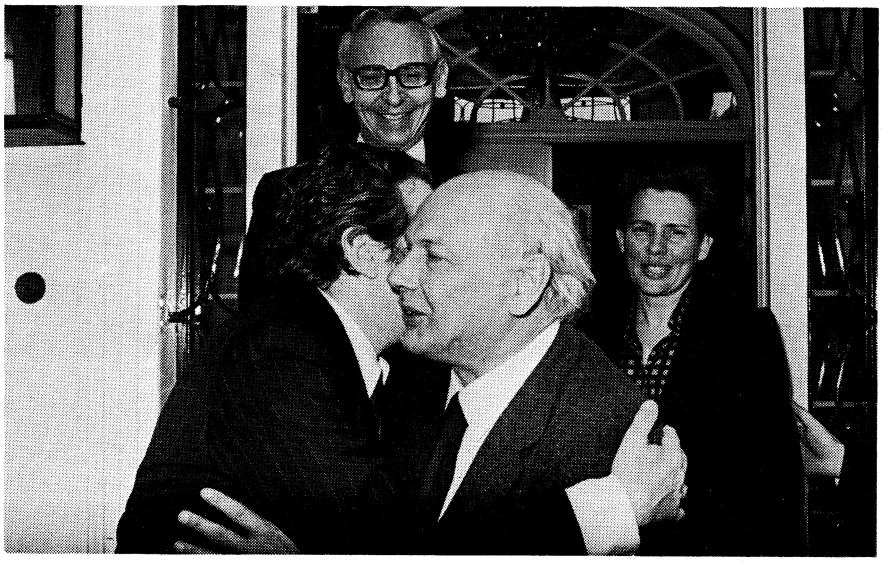
Bij deze gelegenheid verzekerde Brandt dat de bondsregering de Portugese wens naar nauwe samenwerking met de Europese Gemeenschap zal steunen: Soares. die vermoedelijk de nieuwe Portugese minister van buitenlandse zaken wordt, sprak ook met andere Westduitse socialisten.
In een interview met de Westduitse televisie zei Soares onder andere dat Portugai de status van een geassocieerd iid van ae Gemeenschap nastreeft. Wegens de sociale en economische problemen zou zijn land nog niet rijp zijn voor het lidmaatschap, Op de vraag of hij rekent op Westduitse economische steun, antwoordde hij bevestigend.
Concrete verlangens zou hij evenwel nog niet naar voren hebben gebracht Dit zou een thema zijn. wat door deskundigen zcu moetrn worden behandeid. Over de situatie in Portugal zelf zei Soares, dat die ,,nog verre van uitstekend" is. Met generaal De Spinola zouden evenwel inzake de Portugese koloniën in principe de standpunten overeeastemmen, wat voorlopig voldoende is, zo stelde Soares vast.

Op 4 mei kwam Soares in Den Haag aan, waar hij ontvangen werd door premier Joop Den Uyl en minister van buitenlendse zaken Max van der Stoel.
Op 5 mei sprak hij o a. met PvdA-voorzitter Van der Louw.

Tijdens een persconfereiltie zei Soares: ,,Ik ben volstrekt overtuigd van de eerlijke bedoelingen van generaal De Spinola. Hij heeft altijd gezegd dat hij geen politieke aspiraties heeft en ik geloof hem".
Soares vertelde, dat er binnenkort een voorlopige regering zal worden gevormd. De socialisten zullen daaraan deelnemen, echter op voorwaarde dat ook communisten in het kabinet zullen komen. Soares liet daarover geen twijfel bestaan.
Hij verwacht dat er over ongeveer een jaar algemene verkiezingen zullen worden gehouden. Van de uitslag hangt zijn positie af — hij is getipt ais minister van buitenlandse zaken. maar zelf sluit hij een premierschap niet uit. De resultaten van die verkiezing beslissen cok over de kcers die Portugal gaat varen, of bijvoorbeeld socialistische programmapunten als nationalisaties uitgevoerd kunnen worden.
,,Het vcoribestaan van de nieuwe regering hangt af van twee zaken. In de eerste plaats moet zij een snelle oplossing vinden vnor de kolcniën In de tweede plaats zal zij Portugal uit de diepe economische crisis — de ergste uit de hele geschiedenis — mceten halen. Het land is sterk verarmd en lijdt onder een geweldige inflatie. Wanneer de economie niet snel verbetert, ontstaat de basis voor een contrarevolutie en dat zou een grotere catastrofe zijn dan die in Chili".

Minister Van dei Stoel zei het volgende over de houding *van de* Nederlandse regering tcgenover het nieuwe bewind in Portugal

,,De toetssteen voor het beoordelen van de toekonistige ontwikkelingen in Portugal is, hoe de regering die over enkele weken zal worden gevormd eruit zal zien en hoe haar programma zal zijn."
,,Als deze regeringsvorming en het programma, zoals ik hoop, zullen zijn gericht op de democratisering van Portugal en het verlenen van het externe recht op zelfbeschikking aan de koloniën in Afrika, dan is het moment aangebroken voor een fundamentele heroriëntering van het Nederlandse beleid tegenover Portugal", aldus Van der Stoel.
De Nederlandse regering heeft het militaire bewind in Lissabon al laten blijken, dat zij onverkort van mening blijft dat Angola, Mozambique en Guinee-Bissau het recht op zelfbeschikking moet worden verleend, dat wil zeggen dat zij het recht hebben federale of confederale banden af te wijzen en te kiezen voor volledige onafhankelijkheid, zo verklaarde minister Van der Stoel.
Wanneer uit het programma van de nieuwe regering blijkt dat dit is gericht op democratisering van de Portugese samenleving en op zelfbeschikking voor de koloniën dan ,,zal Nederland overwegen wat het kan doen om het nieuwe regime bij te staan".

Soares (l.) en premier Den Uyl namen hartelijk afscheid

Soares reisde vervolgens naar Finland, waar hij op de marinebasis Obbnas een ontmoeting had met de premiers van Finland, Zweden en Noorwegen. Ook waren de leiders van de socialistische partijen in deze landen bij de ontmoeting aanwezig.
Soares heeft o.a. om financiële bijstand voor de socialistische partij van Portugal verzocht.

Activiteiten andere politieke groeperingen

Op 29 april kwamen de afgevaardigden van de CDE uit alle districten naar Lissabon om zich te beraden over de politieke lijn.

Er werd o.a. besloten dat men in de toekomst onder de naam MDP, Movimento Democratico Portugués, aan de politiek zal gaan deelnemen.
De beweging blijft dezelfde groeperingen omvatten, t.w. de socialisten, de communisten en de linkse katholieken.

De Spinola ontving de leiders van de MDP.

Inmiddels hebben zich ook andere politieke groeperingen gevormd, hoewel een duidelijke rechtse partij nog niet naar voren is gekomen.

Er heeft zich een groepering gevormd, die onder de naam Links Centrum gaat optreden, onder leiding van Sao Carneiro, de vroegere leider van de liberale vleugel van Caetano's staatspartij, die in 1972 totaal met hem had gebroken. Deze partij bestaat voornamelijk uit technocratisch denkende politici, die reeds bijeenkwamen in de SEDES, een sociaal-economische studiegroep.

Op 5 mei werd de Sociaal-Democratische Christelijke partij opgericht, die waarschijnlijk kan rekenen op een aanzienlijke aanhang uit de middengroepen.

De oprichters, Antonio da Cunha en Nuno Calvet de Magalhaes, hebben in hun partijprogramma opgenomen: een rechtvaardige verdeling van de welvaart, eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden, een rechtvaardige beloning van de arbeiders door vaststelling van een minimumloon, zeggenschap van de arbeiders in het beheer van de onderneming, vrije vakverenigingen, stakingsrecht, kosteloos onderwijs met gelijke kansen voor iedereen, vrijheid van godsdienst, meningsuiting en denken, zelfbeschikking en vrede voor de overzeese gebieden en het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met alle landen, met inbegrip van de communistische landen.

Verder is er een Federale Portugese Beweging in oprichting die men als een soort partij van De Spinola zou kunnen beschouwen omdat haar grondbeginselen gebaseerd zijn op diens denkbeelden over de eenheid van alle Portugese gebieden in een Federatie.

Beweging van de Strijdkrachten volgt ontwikkelingen

De Beweging van de Strijdkrachten, die de militaire staatsgreep op 23 april heeft uitgevoerd en daarna De Spinola heeft uitgenodigd voorlopig de leiding van het land in handen te nemen, volgt de ontwikkelingen nauwkeurig.

Zevenhonderd officieren hielden in de eerste week na de omwenteling een vergadering om de structuur van de marine te democratiseren.

Op die vergadering is een motie aangenomen waarin werd vastgesteld dat de Beweging van de Strijdkrachten geen enkele afwijking van haar programma kan tolereren. De officieren drongen erop aan dat haast wordt gemaakt met de reorganisatie van het marinekader.

Volgens De Volkskrant (7-5) heerst er onder het middenkader bezorgdheid over het verloop van de zuiveringen binnen de strijdkrachten.

De junta heeft tot nog toe slechts 24 hoge officieren ontslagen. De beweging zou ook grote bezwaren hebben tegen de oude generale staf. die nauw heeft samengewerkt met de geheime politie.

Een weinig bemoedigende aanwijzing werd ook de benoeming van een nieuwe militaire gouverneur in het district Lissabon genoemd. Het is de 64-jarige cavalerie-generaal Reimano Nogueira, die als uiterst conservatief bekend staat. Ook het feit dat De Spinola al enkele malen de als uiterst rechts bekend staande generaal Kaulza de Arriaga (pag. 193/2) heeft ontvangen, wordt door militairen met argwaan bekeken. De bezorgdheid bleek niet alleen bij de marine te leven, aldus De *Volks*krant (7-5).

Officieren van de landmacht hebben een brief naar De Spinola geschreven waarin wordt gewezen op zijn belofte dat hij het programma van de Beweging van de Strijdkrachten zal uitvoeren.
(Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad,* The Times, De Volkskrant)

AZIË (ZUID)

ALGEMEEN

REPATRIËRING KRIJGSGEVANGENEN, BENGALEZEN EN NIET-BENGALEZEN. ERKENNING BANGLA DESW DOOR PAKISTAN. AKKOORD BANGLA DESH - INDIA - PAKISTAN I.Z. REPATRIËRING „OORLOGSMISDADIGERS"

Krachtens het akkoord van Delhi. van 28 aug. 1973, waarbij India en Pakistan met instemming van Bang-. la Desh de repatriëring van krijgsgevangenen en minderheden op he! Aziatische subcontinent regelden (pag. 569/1 e.v -1973), werd in sept. 1973 een begin gemaakt met een grootscheepse volksverhuizing:
Vanuit India moesten ca. 93.000 Pakistaanse krijgsgevangenen en geinterneerde burgers naar Pakistan worden overgebracht, terwijl 150.000 a 200.000 Bengalezen van Pakistan naar Bangla Desh zouden verhuizen en naar schatting 80.000 niet-Bengalezen, de z.g. Bihari, Bangla Desh met bestemming Pakistan zouden verlaten.
Op verzoek van de regeringen van Pakistan en Bangla Desh werd bij het transport van de minderheden hulp verleend door de VN. Secretaris-gene aal Waldheim deed op 13 sept. een beroep op alle lidstaten om een bijdrage te leveren voor de repatriëring en vestiging van de vluchtelingen. De Hoge Commissaris voor vluchtelingen van de VN, prins Sadruddin Aga Khan, kondigde op 19 sept. de instelling van een luchtbrug aan en verzocht de VN-lidstaten om een bedrag van $ 14 mln voor deze operatie. Zijn organisatie (UNHCR) charterde vliegtuigen; de regeringen van Engeland, de SU en de DDR stelden vliegtuigen beschikbaar, terwijl de SU bovendien een troepentransportschip verschafte. Andere staten verleenden financiele hulp (Australië, Denemarken, Noorwegen bijv.) of zegden die toe (Canada, de VS, Bondsrepubliek Duitsland bijv.). Op 12 dec. schatte secretaris-generaal Waldheim de kosten van de operatie op $ 14,3 mln; hij deelde mee dat tot dan toe financiële bijdragen ter waarde van $ 7,2 mln waren ontvangen naast de geleverde faciliteiten. De Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK) verzorgde de opstelling van de lijster, van te repatriëren personen, op grond waarvan de regeringen inen uitreisvisa toekenden, en ver-

schafte de voor de reis benodigde identiteitspapieren.

De Pakistaanse krijgsgevangenen, o w. 15.000 a 20 000 burgers, werden per trein naar de grens met Pakistan vervoerd. Deze operatie werd in de tweede helft van dec. 1973 bijna twee weken onderbroken vanwege een staking onder de Indiase spoorwegarbeiders.

De repatriering van krijgsgevangenen en minderheden vergde maanden en had in grote trekken het volgende verloop:

Op 19 sept 1973 bracht een door de UNHCR gecharterde Boiing-727 van de Ariana Afghan Airlines de eerste groep Pakistani van Dacca naaï Lahore (125 personen), vanwaar' een groep van 168 Bengalezen op de terugreis naar Dacca werd meegenomen. Op 23 sept. arriveerde de eerste groep niet-Bengalezen, ca. 120 personen, met dit chartervliegtuig van Dacca in Karachi. Ook werd toen voor de repatriëring gedurende twee dagen per week gebruik gemaakt van een Nepalese Boeing-727.

De eerste groep Pakistaanse krijgsgevangenen en geïnterneerde burgers — 842 mannen, vrouwen en kinderen, o.w. slechts 4 militairen — passeerde op 28 sept. 1973 te voet de Indiaas-Pakistaanse grens bij Wagah. De volgende dag werd een groep van dezelfde grootte geëvacueerd. Op 3 en 4 okt. volgden nog eens ca. 1.680 personen, w.o. op 4 okt. 441 militairen. Een derde fase van de repatriëring van krijgsgevangenen en geïnterneerde burgers begon op 10 okt., waarbij volgens de plannen voor eind okt nog eens 12.600 personen van India naar Pakistan zouden worden gebracht.

Op 2 okt. 1973 waren in totaal ca. 4.600 Bengalezen en 4.000 niet-Bengalezen gerepatrieerd. Deze Bengalezen waren voornamelijk voormalige miiitairen en ambtenaren inet hun gezinnen en omvatten ook de 203 die van spionage en hoogverraad waren beschuldigd (zie pag. 570/1-'73).

Op 25 okt. berichtte The Financial Times uit New Delhi dat in totaal 17.785 Bengalezen naar Bangla Desh waren teruggekeerd, maar dat slechts 7.286 Pakistani (incl. Bihari) uit Bangla Desh waren vertrokken.

Volgens SAD (4-12-'73) waren onder auspiciën van de ICRK reeds meer dan 100.000 personen sinds 19 sept gerepatrieerd ca 51 000 van Pakistan naar Bangla Desh, ca 20 000 in omgekeerde richting en ca 29 000 van India naar Pakistan

Volgens officiële Indiase gegevens, aldus de NZZ (14-1), waren intussen 47 000 Pakistaanse krijgsgevangenen en geïnterneerde burgers door India vrijgelaten en 78.000 Bengalezen uit Pakistan in hun vaderland teruggekeerd, maar had Pakistan pas rond 36 000 niet-Bengalezen uit Bangla Desh opgenomen

De Pakistaanse regering deelde op 16 jan. mee dat tot dan toe 49.608 krijgsgevangenen en geïnterneerde burgers door India waren gerepatrieerd en dat nog ca. 42.000 werden vastgehouden. Uit Pakistan waren 81.845 Bengalezen. w.o. al het Bengalese defensie- en overheidspersoneel, vertrokken, zodat nog minder dan 40.000 burgers te repatriëren overbleven. Voorts hadden 37.857 niet-Bengalezen Pakistan vanuit Bangla Desh bereikt, terwijl 9.814 door de UNHCR vanuit Nepal w-aren overgevlogen. Bovendien waren op kosten van Pakistan sinds 1972 nog eens 15.479 niet-Bengalezen vanuit Nepal gerepatrieerd.

Volgens The Times (1-2) waren alle verzoeken om repatriëring nu feitelijk binnen. Het ging om 128.000 verzoeken van Bengalezen — 76.000 burgers en 52.000 militairen en hun gezinnen. Bangla Desh had er mee ingestemd al deze mensen op te nemen en reeds 90.000 waren daar aangekomen. Vanuit Bangla Desh waren 470.000 verzaeken binnengekomen, al gaven sommige schattingen een veel hoger aantal op. Reeds 43.000 personen hadden Pakistan bereikt van de categorieën oud-ambtenaren van de centrale regering, gescheiden gezinnen en voormalige bewoners van West-Pakistan, terwijl meer dan 9.000 personen, die naar Nepal waren gevlucht, vandaar door de UNHCR naar Pakistan waren overgebracht.

De *Bihari's*

Het moeilijkste probleem bleek het aantal door Pakistan op te nemen niet-Bengalezen, waaronder de z.g. Bihari. Het akkoord van Delhi sprak in punt V van een ,,aanzienlijk" aantal en van verdere besprekingen tussen Sangla Desh en Pakistan over een ,,extra aantal personen".

Op 9 sept. 1973 deelde de Pakistaanse staatsrninister van defensie en buitenlandse zaken, Aziz Ahmed, te Karachi op een persconferentie mee, dat Pakistan slechts vier categorieen personen uit Bangla Desh zou cpnsmen: 1) personen die vroeger hun woonplaats in West-Pakistan hadden; 2) voormalige ambtenaren van de centrale regering en hun gezinsleden 3) leden van gescheiden gezinnen; en 4) urgente gevallen. Aantallen waren niet bekend.

Een Pakistaanse regeringswoordvoerder verklaarde op 1 nov. dat Pakistan ca. 27.000 personen (alle leden van de categorieën 1 t/m 3) zou opnemen plus 22.000 personen die vanuit Bangla Desh naar Nepal waren gevlucht en 25.000 andere ,,urgente gevallen". Eerder was gemeld dat Pakistaanse functionarissen hadden laten weten dat Pakistan bereid was 60.000 a 70 000 niet-Bengalezen op te nemen, aldus *The Times* (24-9-1973). Uit een onderzoek van het Internationale Rode Kruis bleek echter dat 394 000 niet-Bengalezen die nooit hun woonplaats in West-Pakistan hadden gehad, de z.g. Bihari, naar Pakistan wilden emigreren.

Bij besprekingen tussen functionarissen van India en Bangla Desh van 9-12 jan. tc Dacca werd gesteld dat de Pakistaanse autoritcitcn vertragingen veroorzaakten bij de uitgifte van de noodzakelijke uitklaringspapicren aan niet-Bengalezen. De Indiase staatssecretaris Kewal Singh verklaard~na afloop van het overleg dat, hoewel een lijst met de namen van 390.000 Pakistaanse staatsburgers naar Pakistan gestuurd was, voor slechts 42.000 van hen een uitklaringsformulier was ontvangen; hij suggereerde dat India het tempo van de repatriëring van krijgsgevangenen zou opvoeren, als Pakistan het beginsel van gelijktijdigheid zou tcepassen en in voldoende mate gestrande Pakistaanse staatsburgers zou opnemen. Een woordvoerder van het Pakistaanse ministerie van buitcnlandse zaken verklaarde echter dezelfde dag dat Pakistan voor 58.000 personen uitklaringsformulieren had verleend, maar dat ca. 22.000 van die personen nog niet waren gerepatrieerd omdat de autoriteiten te Dacca er niet in geslaagd waren hen snel bij de uitlaatpost te verzamelen

Op 12 febr. deelde een woordvoerder van het Pakistaanse ministerie van buitenlandse zaken mee dat 5.000 vluchtelingen in Nepal misschien achter moesten blijven, omdat de VN over onvoldoende middelen beschikte om hen te repatriëren. Een correspondent van The Guardian meldde echter: ,,Vluchten uit Nepal werden enige weken geleden weloverwogen gestaakt, omdat duizenden Bihari's die niet voor de rechtstreekse luchtbrug tussen Dacca en Karachi waren toegelaten, naar het noorden waren getrokken om hun geluk in Katmandoe te beproeven. Zij waren daar eerst welkom geheten of althans getolereerd. en velen waren in staat Pakistan per vliegtuig binnen te komen. Maar deze vluchten zijn nu gestaakt, deels omdat de Pakistaanse regering niet meer Bihari's wenst, en deels vanwege Nepalese klachten dat de vluchtelingen de plaatselijke arbeidsmarkt in hun strijd om te overleven bederven..."

Een vertegenwoordiger van de UNHCR deelde op 5 maart te Islamabad mee dat met de repatriëring van de 5.000 Pakistaanse vluchtelingen uit Nepal naar Pakistan het volgende weekend zou worden begonnen via een speciale luchtbrug.

Andere gevangenen

Een Pakistaanse regeringswoordvoerde verklaarde op 28 jan. dat zijn land aan India gevraagd had honderden Pakistani vrij te laten die tijdens de opstand in Oost-Pakistan in 1971 naar India waren gevlucht en daar sindsdien waren gedetineerd vanwege ,,illegale" grensoverschrijding. Pakistan was volgens de woordvoerder bereid in ruil daarvoor alle Indiërs vrij te laten die reeds voor de oorlog van 1971 in Pakistan gevangen waren gezet

Akkoord *India-Pakistan-Bangla* Desh

Na de erkenning van Bangla Desh door Pakistan op 22 febr. en de openbare verzoening van premier Bhoetto van Pakistan en premier Moejiboer Rahman van Bangla Desh op 24 febr. (zie pag. 293/2 e.v.), deelde premier Indira Gandhi van

Kamal Hossein, Swaran Singh en Aziz Ahmed (v.l.n.r.).

India op 28 febr. mee dat India, Bangla Desh en Pakistan ,,zeer spoedig" een drielandenconferentie zouden beleggen om over normalisering van de situatie op het subcontinent te spreken.
Inmiddels vorderde de ,,volksverhuizing". In de nacht van 24 op 25 maart kwam in Bangla Desh de laatste groep van de in totaal 120.000 Bengalezen aan. Pakistan had intussen 76.000 burgers uit Bangla Desh opgenomen en India had ongeveer hetzelfde aantal Pakistaanse krijgsgevangenen en geinterneerde burgers naar Pakistan laten vertrekken, aldus de *FAZ* (26-3).
Op 5 april kwamen de ministers van buitenlandse zaken van India, Pakistan en Bangla Desh — resp. Swaran Singh, Aziz Ahmed en Kamal Hossein — voor het eerst samen bijeen en wel in Delhi. Na soms moeizame besprekingen bereikten zij in de nacht van 9 op 10 april een akkoord. In de door de drie ministers ondertekende overeenkomst werd o.a. bepaald dat de 195 Pakistaans~krijgsgevangenen, die door India werden vastgehouden op beschuldiging van het begaan van wreedheden in Oost-Pakistan in 1971, onvoorwaardelijk zouden worden vrijgelaten. Bangla Desh verklaarde volgens het akkoord dat het ,,als daad van clementie" besloten heeft hen niet te berechten. In ruil daarvoor stelde Pakistan dat het ,,veroordeelt en ten zeerste betreurt alle misdaden die mogelijk zijn begaan" door zijn troepen in 1971. Wat de Bihari's betreft zegde Pakistan toe dat het eerder verworpen verzoeken opnieuw zou overwegen, mits de verzoeker nieuwe inlichtingen kan verschaffen om zijn aanspraak op repatriering te ondersteunen Ook verklaarde Pakistan zich bereid zonder beperking van de aantallen alle niet-Bengalezen uit de drie eerder vermelde categorieën op te nemen.
The Tzmes (11-4) merkte op dat het uiterst onwaarschijnlijk is dat Pakistan veel meer niet-Bengalezen zal opnemen dan de 116 000 waartoe het zich bereid heeft verklaard. The Tzmes (24-4) stelde dat ca. 78 000 van 115.000 a 120.000 reeds naar Pakistan waren overgebracht en dat de rest naar verwachting begin juni zou worden gerepatrieerd. Maar ca. 300.000 a 400.000 niet-Bengalezen zouden in Bangla Desh moeten blijven.
India moest behalve de 195 ,,oorlogsmisdadigers" nog ca. 6.500 andere Pakistaanse krijgsgevangenen en geinterneerde burgers repatriëren. Op 21 april liet het 734 Pakistani vrij, o.w generaal-majoor Rao Farman Ali, die als de „Himmler" van Oost-Pakistan bekend stond. Op 30 april stuurde India de laatste 734 Pakistani terug. De allerlaatste die de grens met Pakistan oversch eed was luitenant-generaal Amir Abdoellah Khan Niazi, de bevelhebber van de Pakistaanse troepen in het voormalige Oost-Pakistan
In totaal waren sinds de ,,volksverhuizing" in sept. 1973 begon meer dan 320 000 personen op vreedzame wijze gerepatrieerd
De Indiase minister van buitenlandse zaken, Swaran Singh, zei op 10 april te hopen: ,,De spanningen en conflicten op ons subcontinent zullen nu tot het verleden behoren; (het was) een boze droom die het best vergeten kan worden." *(NZZ, Le Monde,* The *Times, KCA)*

HET INTERNATIONAAL GERECHTSHOF EN DE KRIJGSGEVANGENEN

De regering van Pakistan had op 11 mei 1973 bij het Internationale Gerechtshof te Den Haae een zaak tegen India aanhangig gemaakt i v.m. het voornemen van India 195 Pakistaanse krijgsgevangenen voor berechting wegens oorlogsmisdaden aan Bangla Desh uit te leveren.

Pakistan stelde dat het uitsluitend zelf het recht heeft de personen in kwestie te berechten krachtens de Conventie ter voorkoming en bestraffing van genocide (dd 9 dec 1948) Het verzocht om voorlopige maatregelen teneinde te voorkomen dat de repatriering van krijgsgevangenen en geinterneerde burgers zou worden onderbroken op grond van beschuldigingen van genocide tegen afzonderlijke personen en dat de beschuldigde gevangenen naar Bangla Desh worden overgebracht hangende de uitspraak van het Hof

India liet het Hof op 23 mei 1973 weten dat er absoluut geen juridische basis bestond voor de competentie van het Hof.
Het Hof hield op 4 en 5 juni een openbare hoorzitting, zonder dat een vertegenwoordiger van India aanwezig was, alsook op 26 juni.
Op 11 juli deelde Pakistan het Hof mee dat binnenkort onderhandelingen met India over de kwestie zouden worden gehouden, en het verzocht het Hof daarom verdere overwegingen van de gevraagde voorlopige maatregelen uit te stellen.
Het Hof besloot op 13 juli met 8 tegen 4 stemmen dat het verzoek om voorlopige maatregelen niet meer bestond, dat het eerst zou nagaan of het bevoegd was de zaak te behandelen, dat Pakistan tot 1 okt. de tijd had zijn schriftelijke argumenten aan het Hof uiteen te zetten en dat India daar op 15 dec. op kon reageren. Op 29 sept. verlengde het Hof deze termijnen tot 15 dec. 1973 resp. 17 mei 1974.
Op 14 dec. stelde Pakistan het Hof op de hoogte van de onderhandelingen met India en het verzocht het Hof de zaak tegen India te staken. Het Hof schrapte de zaak op 15 dec. van de rol. (Internatzonal Court of Justzce)

Uitgevers. Int Uitg en Handelmij „Systemen Keesing" B V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VALERY GISCARD D'ESTAING NIEUWE PRESIDENT

De nieuwe president van Frankrijk is een onafhankelijk republikein, waarmee voor het eerst sinds 1959 geen gaullist het hoogste staatsambt in Frankrijk bekleedt. De 48-jarige Valéry Giscard d'Estaing, jarenlang minister van financiën en economische zaken, werd met een meerderheid van 374.000 stemmen op de kandidaat van gezamenlijk links, de socialist François Mitterrand, op 19 mei tot president gekozen.

Er waren twee ronden voor nodig voordat Giscard als overwinnaar te voorschijn kon komen.

De voornaamste mededingers bij de eerste ronde op 5 mei waren de gaullistische kandidaat Chaban Delmas, Mitterrand en Giscard d'Estaing. Geen van hen behaalde meer dan 50% van de stemmen zodat een tweede ronde noodzakelijk werd. De gaullist had echter zo weinig stemmen gekregen dat hij geen serieuze kanshebber meer was en zijn partij besloot toen haar aanhangers te adviseren bij de tweede ronde op de onafhankelijke republikein te stemmen. Giscard d'Estaing kreeg verder de steun van het met gaullisten samenwerkende centrum en van de centrumgroep der Réformateurs.

Hoewel de gaullisten dus ditmaal geen president hebben geleverd, blijven zij een sterke positie innemen. Giscard's eigen partij, de onafhankelijk republikeinen, beschikt in de Nationale Vergadering slechts over 54 van de 489 zetels. De gaullisten hebben er 185, het met de gaullisten samenwerkende centrum 32 en de Réformateurs, die zich in het verleden tot de oppositie rekenden 32, zodat de nieuwe president zwaar op de gaullisten zal moeten blijven leunen.

Dit betekent dat de nieuwe president politiek slechts kleine marges heeft waarbinnen hij kan wei-ken. Dit wordt nog eens versterkt door het feit dat hij slechts met een meerderheid van enkele honderdduizenden stemmen van zijn socialistische rivaal heeft gewonnen, die de steun van de machtige vakbonden had. Deze hebben al aangekondigd dat zij de nieuwe president zullen dwingen tot een snelle aflossing van zijn beloften over de uitvoering van een omvangrijk programma op sociaal gebied. Wat dat betreft kan de president zich instellen op een moeilijke periode.

Ook de vorming van een nieuwe regering zal, gezien de nog sterke positie van de gaullisten, geen gemakkelijke zaak worden, temeer daar de opvattingen van Giscard over de buitenlandse politiek op een aantal punten afwijken van die van de gaullisten.

In een radio-interview dat hij in de week voor de tweede ronde gaf, sprak hij over de noodzaak van ,,onafhankelijkheid^s, waarmee hij in hoofdzaak wilde zeggen dat de beslissingen die Frankrijk of Europa moet nemen niet van buitenaf mogen worden gedicteerd of krachtig worden gesuggereerd, aldus het *NRC/H'blad* (20-5) in een commentaar.

Zijn uitgangspunt was — en hier ligt de eigenlijke betekenis van deze verklaring — dat Europa aan drie afhankelijkheden onderworpen is.

De eerste is volgens Giscard dat het lot van Europa sterk met dat van Amerika verbonden is, omdat het een hoog ontwikkelde industriële zone is. De tweede afhankelijkheid ligt op het gebied van de veiligheid, omdat het Oosten nu eenmaal sterkere militaire middelen heeft dan waarover de landen van West-Europa zullen kunnen beschikken. En in de derde plaats is Europa afhankelijk van het Zuiden voor grondstoffen en energie, aldus Giscard.

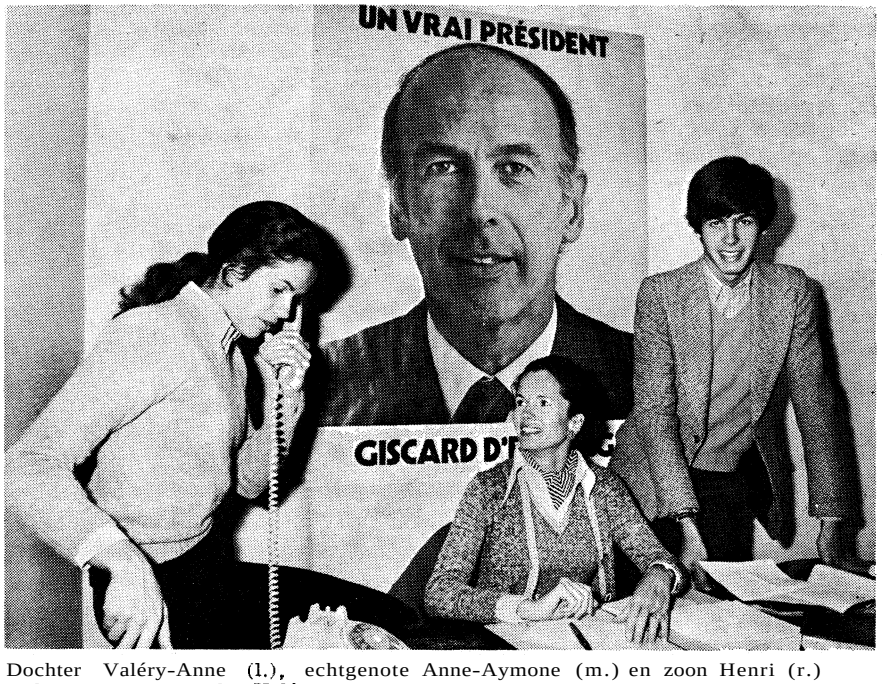
Met de erkenning van deze fundamentele afhankelijkheden is de nieuwe Franse president een heel eind verwijderd van de gaullistische conceptie van het Europa ,,dat zichzelf voedt" en dat ,,een macht kan worden die net straks zal kunnen opnemen met elke andere macht ter wereld'

Deze realistische kijk op de wereld biedt hoop dat Giscard voor Europa tot beslissingen zal komen die meer in overeenstemming met de realiteiten zijn — wat alleen al de Amerikaans-Europese relaties zeer ten goede kan komen

Maar ook hier geldt dat Giscard rekening ral moeten houden met zijn politieke afhankelijkheid van de gaullistische fractie aldus het N R C/H'b l a d

Een voor de toekomst niet te verwaarlozen aspect van deze verkiezingen was het grote aantal stemmen dat de linkse kandidaat François Mitterrand behaalde, nl. 49,29%, wat de hoogste verkiezingsscore voor links sinds het ontstaan van de Vijfde Republiek is.

Georges Marchais, secretaris-generaal van de communistische partij, die de socialist Mitterrand steunde, sprak dan ook van ,,een immense overwinning van de werkende democratische en nationale krachten van Frankrijk". Algemeen wordt aangenomen dat Mitterrand vrijwel zeker gewonnen zou hebben als de regering-Messmer haar belofte was nagekomen om de kiesgerechtigde leeftijd te verlagen. Diverse onderzoekingen hebben aangetoond dat de grote meerderheid van de jongeren tussen 19 en 21 jaar op de hand van de linkse presidentskandidaat was.

Dochter Valéry-Anne (l.), echtgenote Anne-Aymone (m.) en zoon Henri (r.) onder portret van vader Valéry.

Het bondgenootschap tussen de communisten en de socialisten heeft dus enerzijds voor het grote aantal stemmen voor Mitterrand gezorgd, het heeft anderzijds ook een groot aantal „floating voters", uit vrees voor een te sterke communistische invloed, naar Giscard d'Estaing gedreven.

De uitschakeling van de gaullistische kandidaat Chaban Delmas bij de eerste ronde. waar hij slechts 14,6% van de stemmen kreeg, was een ander opmerkelijk aspect van deze verkiezingen. De snel verslechterende economische situatie van Frankrijk, na jaren van een opmerkelijke economische groei die overigens maar bepaalde bevolkingsgroepen ten goede is gekomen, de talloze corruptieschandalen waarbij vooraanstaande gaullisten waren betrokken en het afgenomen internationaal prestige van Frankrijk, door de gaullistische obstructiepolitiek in de Europese samenwerkingsorganen, worden door waarnemers verantwoordelijk gesteld voor de totale nederlaag van Chaban Delmas.

Maar behalve van onlust bij de kiezers over een beleid dat meer pretenties bood dan resultaten, is Chaban Delmas het slachtoffer geworden van een jarenlang gevoerde taktiek. Hij viel als het ware in de polarisatiekuil, die De Gaulle en Pompidou zo vlijtig hadden uitgediept. Hun leuze was altijd geweest: „wij of het communisme". Maar op het beslissende moment bleek het Franse volk niet de gaullist maar de vertegenwoordiger der Franse traditionele rechterzijde te zien als de tegenpool voor de linkse kandidaat. Toen dat duidelijk werd, heeft Chaban nog getracht in het midden grond onder de voeten te krijgen — maar die was weggegraven, aldus het N R C/H'blad (6-5).

De langdurige campagne liet een scherpe polemiek zien, maar tegelijk heeft er al die tijd een opvallende rust in het land geheerst. De presidentsverkiezingen zijn belangrijker dan de parlementsverkiezingen, aangezien het het staatshoofd is die de richtlijnen inzake de buitenlandse politiek, de defensie, de economie en de sociale problematiek bepaalt. Sinds generaal De Gaulle in 1962 de verkiezing van de president door middel van het algemeen kiesrecht invoerde, heeft deze instelling hier een vaste plaats gekregen.

Kandidaatstelling

Vrijwel onmiddellijk na het overlijden van president Pompidou (pag. 225 e.v.) begonnen de voorbereidingen voor de presidentsverkiezingen.

Op 5 april besloot de ministerraad dat de eerste ronde op 5 mei zou plaats vinden, met een eventuele tweede ronde op 19 mei.

Voor 17 april moesten alle kandidaten zich hebben aangemeld.

De eerste die zich meldde was de gaullist en oud-premier Chaban Delmas, die in een kort communiqué op 5 april zijn voornemen bekend maakte. Dezelfde dag maakte een andere gaullist, de voorzitter van de Nationale Vergadering Edgar Faure zijn kandidatuur bekend.

Op 6 april besloot het centraal comité van de UDR, de kandidatuur van Chaban Delmas te steunen. Er meldde zich nog een derde gaullist: Christian Fouchet, jarenlang minister van onderwijs en verantwoordelijk voor binnenlandse zaken tijdens de mei-onlusten in 1968. Fouchet, die sedertdien gewoon parlementslid was, trad in febr. 1971 uit de UDR-fractie, omdat hij van mening was dat de gaullistische erfenis door Pompidou niet op de juiste wijze werd beheerd.

Samenwerkend links kwam op 8 april met de kandidatuur van Mitterrand.

Op 4 april had de leider van de linkse radicalen, een in 1972 van de radicalen van Jean-Jacques Servan-Schreiber afgesplitste en sindsdien nauw met de socialisten samenwerkende groep (pag. 188/3 - 1973), Mitterrand uitgenodigd als kandidaat voor de drie partijen die het gemeenschappelijk regeringsprogramma van 1972 hebben ondertekend (pag. 512/1 - 1972), op te treden.

Het centraal comité van de communistische partij kwam op 4 april bijeen om zich te beraden over een rapport van Georges Marchais, de secretaris-generaal van de PCF, waarin deze voor een gemeenschappelijke kandidaat van de drie linkse partijen pleitte. Het CC ging akkoord met de aanbevelingen van Marchais.

Het „comité de liaison" dat de betrekkingen tussen de drie partijen regelt, kwam op 5 april overeen dat Mitterrand de aangewezen man was om als gemeenschappelijke kandidaat op te treden.

Op S april werd François Mitterrand door een buitengewoon partijcongres van de socialistische partij als gemeenschappelijk kandidaat aangewezen.

Mitterrand kon verder rekenen op de steun van de communistische vakbond CGT, die op 5 april zich uitsprak voor een gemeenschappelijke linkse kandidaat en van de vakbond CGDT, die eveneens op 5 april zijn voorkeur voor een linkse eenheidskandidaat te kennen gaf.

De kleine linkse Parti Socialiste Unifié, hoewel geen ondertekenaar van het gemeenschappelijk regeringsprogramma, besloot eveneens Mitterrand te steunen.

Eveneens op 8 april maakte Valéry Giscard d'Estaing zijn kandidatuur bekend. In een verklaring zei hij dat Frankrijk in deze moeilijke omstandigheden een grotere regeringsmeerderheid nodig had en hij deed daarom een beroep op de gaullisten, de onafhankelijk republikeinen, de

De kandidaten v.l.n.r. Renouvin, Dumont, Laguiller, Le Pen en Chaban-Delmas.

De kandidaten v l n r. Royer, Heraud, Muller, Sebag en Krivine

aanhangers van het centrum en de „réformateurs" hem hun vertrouwen te schenken.

Op 9 april maakte premier Messmer onverwachts bekend dat hij zau meedingen naar het presidentschap als eenheidskandidaat voor de regeringsmeerderheid.

Hij publiceerde het volgende communiqué: „Gezien de toestand die is geschapen door de diverse kandidaturen der meerderheid van Georges Pompidou en als gevolg van de risico's die zo'n verdeling voor Frankrijk zou kunnen inhouden, heb ik besloten om mij kandidaat te stellen, indien de andere kandidaten zich terugtrekken. Dat vraag ik hun te doen".

Edgar Faure maakte snel daarna bekend dat hij zijn kandidatuur introk, maar zowel Chaban Delmas als Giscard d'Estaing gaven verklaringen uit waaruit bleek dat zij niet van zins waren zich terug te trekken.

In de avond van 9 april gaf Messmer zijn kandidatuur weer op.

Op 10 april sprak het Democratisch Centrum van Jean Lecanuet zich uit voor steun aan Giscard d'Estaing. Op 16 april liet de leider van de regeringsgezinde radicale partij Jean-Jacques Servan-Schreiber weten dat hij zich niet kandidaat zou stellen voor het presidentschap. Op een later tijdstip zou hij beslissen of hij Giscard of Mitterrand zou steunen. In geen geval zou hij zich uitspreken voor Chaban-Delmas, die volgens hem de „UDR-staat" vertegenwoordigde.

Er had zich inmiddels nog een aantal andere kandidaten gemeld, waarvan zeker was dat zij geen schijn van kans maakten op voldoende steun om door de eerste ronde heen te komen

De voornaamste waren de 53-jarige gaullist en voormalige minister van posterijen Jean Royer, die zijn campagne voornamelijk in het teken van de strnd tegen de zedenverwildering voerde; de 31-jarige Alain Krivine, leider van het communistische revolutionaire front die bij de vorige presidentsverkiezingen ca. 240 000 stemmen behaalde; de 34-jarige Arlette Laguiller, leidster van de trotskistische organisatie „Lutte Ouvrière"; de 45-jarige rechtse militant Jean-Marie Le Pen, de 70-jarige professor René Dumont, die zich vooral als milieubeschermer opwierp, de 58-jarige sociaal-democraat Amile Muller; de 30-jarige monarchist Bernard Renouvin en twee Europese federalisten, de 31-jarige Jean-Claude Sebag en de 53-jarige Guy Heraud.

Campagne, *opiniepeilingen*, verkzezingsbeloften

Alle kandidaten hadden tijdens de officiele campagne de beschikking over zendtijd op de officiële radio- en televisiestations. Daarnaast zochten de meeste kandidaten de kiezers in de provincie op.

De grote opiniepeilingsinstituten voerden wederom onderzoeken uit naar de politieke voorkeur van het electoraat. De resultaten hiervan kregen in de pers grote aandacht en hebben, naar algemeen wordt aangenomen, in niet geringe mate het verloop van de verkiezingsstrijd bepaald.

Hieronder geven wij enkele cijfers van onderzoeken verricht door de grote bureaus SOFRES en IFOP.

In verkiezingsmanifesten, interviews met publiciteitsmedia en in toespraken op verkiezingsbijeenkomsten, lieten de kandidaten zich uit over hun plannen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de voornaamste verkiezingspunten van de drie belangrijkste kandidaten:

CHABAN DELMAS

De gaullistische kandidaat beloofde zijn kiezers dat hij de uitvoering van de ,,nieuwe maatschappij" weer ter hand zou nernen. Hij verklaarde zich voorstander van veranderingen in de samenleving en wilde de gemeenschappelijke kandidaat van links de weg versperren. Over het algemeen stelde hij zich achter de instellingen van de Vijfde Republiek, maar hij verklaarde zich tegen een presidentieel regime.

Over het actuele onderwerp abortus verklaarde Chaban-Delmas dat een nieuwe wet nodig is om te preciseren in welke gevallen zwangerschapsonderbreking is toegestaan.

Ten aanzien van de buitenlandse politiek nam Chaban-Delmas geen andere houding in dan de vorige gaullistische regering. Hij verwierp de conferentie over wederzijdse troepenvermindering en had evenmin waarderende woorden voor de ontwapeningsconferentie Ten aanzien van de Europese eenwording gold dat Frankrijk daarbij zijn waardigheid en onafhankelijkheid moest bewaren Hij beschouwde Frankrijk ais een vriend van de VS wat echter vrijheid van beslissingen niet zou uitsluiten Zo was het ook niet nodig dat het overleg met de VS geïnstitutionaliseerd moest worden.

Verder sprak Chaban-Delmas zich weer uit voor de „derde" gaullistische weg, tussen het kapitalisme en het socialisme.

GISCARD d'ESTAING

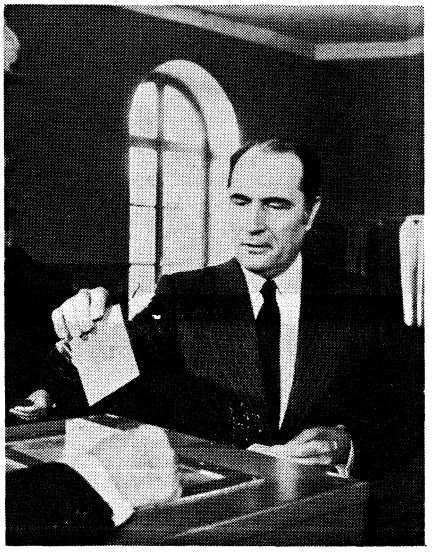
De onafhankelijke republikein stelde dat de Fransen zowel de continuïteit als de verandering wensten. Het goede van de Vijfde Republiek: de waardigheid van Frankrijk, de stabiliteit van de instellingen en de economische en sociale vooruitgang moesten behouden blijven maar het land moest opener gemaakt worden een voorbeeld van democratie, vrijheid en gerechtigheid Deze presidentsverkiezingen konden daarvan het begin zijn Giscard verklaarde verder bij verschillende gelegenheden dat er een nieuwe presidentiele meerderheid moest worden

Kandidaten	9/4 SOFR	12-16/4 SOFR	18/4 IFOP	22/4 IFOP	22/4 SOFR	29-30/4 SOFR	2/34 IFOP
Mitterrand	36	40	43	41	42	44	45
Giscard	27	28	25	26	28	31	30
Chaban	26	26	23	23	24	17	15
Royer		5	5	6	4	3	3,5
Diversen links				1,5		2	2,5
Diversen	11	1	2	2,5	2	3	3

gevormd door gaullisten, onafh. republikeinen, regeringsgezind centrum, réformateurs en linkse kiezers die niets ophadden met het bondgenootschap met de communisten.
Hij verklaarde zich verder voorstander van uitbreiding van het wetsontwerp op de abortus.
Giscard was voorts voorstander van het voortzetten van de Franse kernproeven. Frankrijk dient niet deel te nemen aan de ontwapeningsconferenties. Ten aanzien van Europa stelde hij zich achter het beleid zoals dat de laatste jaren was ge-x-nerd, maar hij verklaarde zich wel voorstander van een directe verkiezing van het Europese parlement. Frankrijk is een partner van de VS. Met de Europese bondgenoten dient gesproken te worden over andere monetaire overeenkomsten dan de „slang".
Hij beloofde voorts aanzienlijke verhoging van de laagste lonen en gelijke beloning van man en vrouw. Uitbreiding van de sociale voorzieningen, met name voor de groepen die daarvan nu nog niet profiteren, verbetering van de medische voorzieningen. Verbetering van de uitkeringen voor gehandicapten, grote gezinnen en weduwen, jaarlijkse verhoging van de kinderbijslag en verhoging van de uitkeringen voor ouden van dagen.

Mitterrand

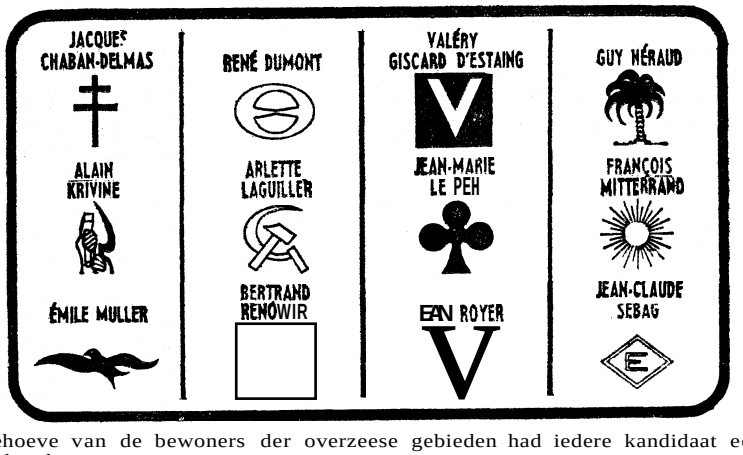
De linkse kandidaat verklaarde dat hij als president zou pogen iets te veranderen in het leven van Frankrijk en dat hij kansen wilde geven aan allen die deze tot nog toe niet hadden gehad.
Hij zou als premier een socialist kiezen en de regering samenstellen uit aanhangers van de partijen die het gemeenschappelijke regeringsprogramma hadden ondertekend
Frankrijk diende verder weer een rol te gaan spelen in de internationale ontwapeningsconferenties en de politiek van wapenleveranties diende herzien te worden Mitterrand noemde zichzelf een echte Europeaan.
Hij beschouwde zichzelf niet als anti-Amerikaans maar meende achter bepaalde Amerikaanse diplomatieke en militaire pressies de multinationale ondernemingen en het grootkapitaal te kunnen bespeuren
Op binnenlands gebied wenste hij een aanzienlijke verhoging van het wettelijk minimumloon, een herziening van de ambtenarensalarissen, gelijktrekking van lonen voor mannen en vrouwen en algemene invoering van de vijfde vakantieweek De gezondheidszorg dient gesaneerd te worden, de uitkeringen aan gehandicapten en ouden van dagen verhoogd en de kinderbijslag gekoppeld aan de prijsindex
De werknemers dienen meer bij de gang van zaken in de bedrijven te worden betrokken Verder hield Mitterrand vast aan de plannen tot nationalisatie van de negen in het gemeenschappelijk regeringsprogramma genoemde bedrijven (pag. 512/2-'72)

Uitslag eerste ronde

De uitslag van de eerste ronde van 5 mei was als volgt:
Mitterrand: 11.044.373 stemmen (43,24%); Giscard d'Estaing: 8.326.774 stemmen (32,60%); Chaban-Delmas: 3.857.728 stemmen (15,10%); Jean Royer: 810.540 stemmen (3,17%); Arlette Laguiller: 595.247 stemmen (2,33%); René Dumont: 337.800 stemmen (1,32%); Jean-Marie Le Pen: 190.921 stemmen (0,74%); Emil Muller: 176.279 stemmen (0,69%): Alain Krivine: 93.990 stemmen (0,36%); Bertrand Renouvin: 43.722 stemmen (0,17%); Jean-Claude Sebag: 42.007 stemmen (0,16%); Guy Héraud: 19.255 stemmen (0,07%).
Er waren 30.602.953 kiesgerechtigde burgers; het aantal uitgebrachte stemmen bedroeg 25.775.743; het percentage onthoudingen was 15,77% en het percentage ongeldig of blanco uitgebrachte stemmen was 0,91%.

(Vervolg in de *volgende* aflevering)

Ten behoeve van de bewoners der overzeese gebieden had iedere kandidaat een symbool gekozen.

INTERNATIONALE ZAKEN

IMF

INTERNATIONAAL MONETAIR *OVERLEG*

In 1974 hebben weer enkele vergaderingen plaats gevonden van het „comité van twintig", dat in opdracht van het IMF een hervorming van het internationale geldstelsel voorbereidt

Een vergader-ng op net niveau van de plaatsvei vangers weid van 14-15 jan in Rome gehouden onder voorzitterschap van Jeremy Morse, directeur van de Bank of England Aansluitend volgde, eveneens in Rome, van 17-18 jan. een bijeenkomst van de ministers. Aan de ministers-vergadering werd ook deelgenomen door dr. J. Witteveen, di directeur van het IMF, Wilhelm Haferkamp, vice-voorzitter van de Europese Commissie, René Larre, directeur van de Bank voor Internationale Betalingen, Emile van Lennep, secretaris-generaal van de OESO, Olivier Long, directeur-generaal van de GATT, Manuel Pérez Guerrero, secretaris-generaal van de UNCTAD en sir Denis Rickett, vice-directeur van de Wereldbank. De ministersvergadering werd geleid door de Westduitse minister van financiën, Helmut Schmidt.

Het was de eerste bijeenkomst van het comité van twintig, nadat de olieproducerende landen de prijs voor ruwe olie drastisch hadden verhoogd. De vergadering was dan ook voor een belangrijk deel gewijd aan de consequenties hiervan voor het internationale geldstelsel. Verwacht wordt, dat de olieproducerende landen jaarlijks een extra-inkomen zullen krijgen van $50 mrd, op te brengen door de olieconsumerende landen.

Voorts wordt een versterkte internationale vraag naar dollars verwacht. Op een bankiersconferentie in Londen op 16 jan. noemde de president van de Bank of England in dit verband een bedrag van $ 70 mrd voor 1974. De problemen, die zich hierbij voordoen, zijn in de eerste plaats de vraag, hoe vooral de ontwikkelingslanden de gestegen olieprijzen moeten betalen en in de tweede plaats de vraag wat de olieproducerende landen met hun extra-inkomsten zullen doen.

Communiqué, plan-Witteveen

Na afloop van de vergadering werd een communiqué uitgegeven, waarin over liet olievraagstuk o.m. hel volgende gezegd werd:

„(.) De leden van het comité begonnen met het onderzoek van belangrijke recente ontwikkelingen met inbegrip van de grote stijging van olieprijzen en de implicaties daarvan voor de wereldeconomie Zij gaven uitdrukking aan hun ernstige zorg over de abrupte en betekenisvolle veranderingen die in het verschiet liggen voor de betalingsbalansenstructuur van de wereld Zij erkenden, dat de overschotten op de lopende rekeningen van de olieproducerende landen in zeer grote mate zouden toenemen en dat vele andere landen — zowel ontwikkelde als in ontwikkeling zijnde — grote tekorten op de lopende rekeningen moesten hebben."

„Onder deze moeilijke omstandigheden kwam het comité overeen, aat m het beheer van hun internationale betalingen landen geen politiek moeten gaan voeren, die de problemen van de andere landen alleen maar zou verergeren In overeenstemming daarmee legden zij de nadruk op het vermijden van concurrerende devaluaties en de escalatie van beperkingen aan handel en betalingen. Zij besloten verder een politiek te zullen volgen, die passende niveaus van economische activiteit en werkgelegenheid zou handhaven, terwijl de inflatie werd verminderd Zij erkenden, dat voor vele ontwikkelingslanden ernstige moeilijkheden zouden worden geschapen en dat hun behoeften aan financiële middelen in grote mate zouden toenemen en zij drongen er bij alle landen met beschikbare middelen op aan elke inspanning te verrichten om deze middelen op passende voorwaarden te verschaffen Het comité kwam overeen, dat er de nauwste internationale samenwerking en raadpleging moest zijn bij het nastreven van deze doeleinden"

„Zij merkten op, dat het IMF, de Wereldbank en andere internationale organisaties bezig zijn ordelijke middelen te vinden, waarmee de veranderingen in de posities van de lopende rekeningen kunnen worden gefinancierd en zij drongen er op aan, dat deze organisaties zouden samenwerken bij het vinden van een spoedige oplossing voor deze problemen, in het bijzonder m b t de moeilijke problemen, waarmee niet-olieproducerende landen zijn geconfronteerd. In het bijzonder kwam het comité overeen, onder erkenning van de onzekerheden m b t de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van energie, dat het voorstel van de directeur van het IMF voor een tijdelijke aanvullende faciliteit dringend zou worden onderzocht Erkend wordt. dat een dergelijke faciliteit operationele problemen stelt, die moeten worden opgelost, en alleen een deel-maatregel zou zijn, in het bijzonder voor niet-olieproducerende ontwikkelingslanden, in het gezicht van de aard en de omvang van de geschapen betalingsbalansproblemen."

In het communiqué werd ook nog melding gemaakt van de voortgang van de eigenlijke werkzaamheden van het comité, de hervorming van het monetaire systeem.

In het communiqué werd gezegd, dat het comité vastbesloten was zijn werk aan de voornaamste trekken van een hervormd monetair systeem in de komende maanden te voltooien. Het stelde daarbij vast, dat, met het oog op bovengeschetste problemen, aan bepaalde elementen voorrang gegeven moest worden, zodat die snel konden worden toegepast; over andere aspecten zou dan overeenstemming kunnen worden be eikt met de stipulering, dat deze later in de praktijk zouden worden gebracht Aan de plaatsvervangers werd opdracht gegeven een studie te maken van bet algemene probleem van de overdracht van reele middelen met inbegrip van alle aspecten van kapitaalsoverdrachten.

Voorts kwam het comité overeen, dat verdere aandacht gegeven moest worden aan de kwestie van de bescherming van de kapitaalswaarde van de speciale trekkingsrechten (SDR's) tegen depreciatie. Het comité kwam overeen, dat het voor een tussenperiode, en zonder vooruit te lopen op de methode van waardevaststelling, die in het hervormde systeem zou worden aangenomen, geschikt zou zijn de waardevaststelling van de SDR te baseren op een „mand" van valuta's. Aan de directie van het IMF werd opdracht gegeven dit denkbeeld uit te werken

Verder kwam het comité overeen, dat in de toekomst binnen het IMF een nieuw orgaan m het leven geroepen moest worden, t w een permanente en representatieve raad van twintig landen, die drie à vier maal per jaar bijeen zou komen en die bevoegdheden zou hebben om het monetaire systeem te beheren of aan te passen en die zou kunnen optreden bij plotselinge gebeurtenissen, die het systeem in gevaar zouden kunnen brengen. Tenslotte besloot het comité, dat het zijn werkzaamheden op zijn bijeenkomst van **12-13** juni in Washington zou beëindigen.

Hel voorstel i.v.m. de olieproblemen een tijdelijke, aanvullende faciliteit in het leven te roepen, was afkomstig van dr. Witteveen. Het zou op de volgende manier moeten werken:

Er zou een speciaal fonds m het leven geroepen moeten worden, waaruit aan landen, die als gevolg van de verhoging van de olieprijzen betalingsbalansmoeilijkheden oplopen, leningen kunnen worden verstrekt. De omvang van de leningen zou direct afhankelijk moeten zijn van het negatieve effect van de verhoogde olieprijs op het vermogen van het betrokken land zich zelf te financieren uit netto-kapitaalinvoer en eventueel van zijn internationale reserves. Leningen zouden alleen in noodgevallen verstrekt mogen worden. Van de landen, die van de nieuwe faciliteit gebruik maken, wordt verwacht, dat zij zelf maatregelen nemen om de betalingsbalanspositie te verbeteren, maar de condities zouden minder stringent moeten zijn dan voor normale kredieten

Het fonds zou gevoed kunnen worden door de olieproducerende landen, maar ook door olieconsumerende landen, waar de verhoging van de olieprijzen niet zo'n sterk negatief effect heeft.

Verdere bijeenkomsten groep van twintig

Twee afsluitende vergaderingen van de groep van twintig op het niveau van de plaatsvervangers vonden plaats van 27-29 maart in Washington en van 7-9 mei in Parijs. De ministers zullen de werkzaamheden in een vergadering van 12-13 juni in Washington voltooien. In de twee laatste bijeenkomsten van de plaatsvervangers werd onderscheid gemaakt tussen een grondige hervorming van het internationale geldstelsel op lange termijn enerzijds

PRIJSSTIJGINGEN PN OESO-LANDEN

De OESO publiceerde op **15** mei **1974** details over het verloop van de prijsstijgingen in de lelen-ctsten In onderstaande tabel zijn achtereenvolgens aangegeven de gemiddelde jaarlijkse prijsstijging in de periode **1961 — 1971,** de prijsstijging van **1971** tot **1972,** van **1972** tot **1973** cn de jaarlijkse prijsstijging over de 12-maanden-periodes tot dec. **1973** en tot maart **1974.**

r	gemiddelde **1961 — 1971**	**1972**	**1973**	**12** mnd tot dec **1973**	**12** mnd tot mrt **1974**
Canada	2,9	4,8	7,ö	9,2	10,4
Verenigde Staten	3,1	3,3	**6,2**	8,8	10,2
Japan	5,9	4,5	11,7	19,1	24,0
Australië	2,8	5,8	9,5	13,2	13,2
Nieuw-Zeeland	4,6	6,9	8,2	10,2	10,3
Frankrijk	4,3	5,9	7,3	8,5	12,2
West-Duitsland	3,0	5.8	6,9	**7,9**	**7.2**
Italië	4,2	5,7	**10.8**	12,5	14,3
Engeland	4,6	**7.1**	9,2	10 5	13,5
België	**3.4**	5 5	7 0	7,2	**9.5**
Luxemburg	3,0	5.2	**6,1**	**6,2**	**8,5**
Denemarken	6,1	6,6	9,3	12,5	14,1
Ierland	**5 4**	8,7	**11.4**	12,6	13,5
Nederland	4,8	7,8	8,0	8,2	**9,3**
Oostenrijk	3,7	6,3	7,6	7,8	9,0
Finland	5,4	7,4	**11.4**	15,5	17,3
Griekenland	**2,2**	4,4	15,5	30,6	33,4
IJsland	12,0	9,7	20,6	28,4	32,2
Noorwegen	4,9	7,2	7,5	7,6	9,0
Portugal	5,5	10,7	12,9	20,1	30,0
Spanje	6,8	8,3	11,4	14,3	15,7
Zweden	4,6	**6.0**	6,7	7,5	10,8
Zwitserland	3,8	6,7	8,7	11,9	9,7
Turkije	**7,4**	15,5	14,0	**19.9**	19,2
Totaal OESO	3,7	**4.7**	7,7	10,3	12,1

en noodzakelijke maatregelen op korte termijn anderzijds. Gezien de bestaande onzekerheden op de internationale wisselmarkten is aan een invoering van een fundamentele hervorming van het monetaire systeem op korte termijn niet te denken. De meeste betekenis komt toe aan de voorstellen van de plaatsvervangers t.a.v. urgente maatregelen, die snel kunnen worden toegepast Daarbij gaat het in hoofdzaak om de volgende vijf kwesties:

In de eerste plaats werd gesproken over de waardevaststelling van de SDR's en de rente, die over de SDR's geheven moet worden. Overeenstemming bestond over het feit, dat de waarde van de SDR's moet worden vastgesteld aan de hand van de gemiddelde koers van een ,,mand" van de voornaamste muntsoorten, maar over een nauwkeurige samenstelling van deze mand bleef meningsverschil bestaan. Ook werd er over het rentevraagstuk geen overeenstemming bereikt Op het ogenblik wordt over de SDR's 1½% rente geheven. Crediteurlanden verlangden een rente, die meer in overeenstemming met de marktverhoudingen zou zijn, maar de ontwikkelingslanden en, naar het schijnt, ook de VS hebben zich daar tegen verzet. Een compromisoplossing zal in de bijeenkomst van de ministers gevonden moeten worden Voor wat betreft het svsteem van toedeling van de SDR's wil "men de bestaande methodes handhaven.

Een tweede kwestie was die van regels voor het zweven van munten De plaatsvervangers zagen ervan af bindende regels op te stellen. In plaats daarvan gaven zij slechts richtlijnen

Voorts hebben de plaatsvervangers er naar gestreefd principes op te stellen voor het beheer van internationale liquiditeiten en reservevaluta's, alsmede voor de aanpassing van betalingsbalansen Dit laatste hangt samen met het ingrijpen van verschillende landen in het systeem van zwevende valuta's, dat aan de ene kant betalingsbalansoverschotten kan veroorzaken en aan de andere zijde tekorten en dat niet verward mag worden met de aanpassing van wisselkoersen bij betalingsbalansmoeilijkheden, een probleem, dat bij de hervorming op lange termijn moet worden opgelost

In de vierde plaats hebben de plaatsvervangers zich bezig gehouden met een herziening van de statuten van het IMF Zolang de herzienmgsprocedure niet is afgesloten zal een commissie van gouverneurs van het IMF met adviserende bevoegdheden als opvolger van het comité van twintig de verdere uitwerking van de hervorming van het monetaire stelsel en het beheer van de interimregels op zich nemen.

Tenslotte is gesproken over de overdracht van reele middelen, waarmee bedoeld wordt het verband tussen de toewijzing van SDR's en ontwikkelingshulp — de z g ,,link". Concrete bes'uiten zijn hier niet genomen, daar de plaatsvervangers in meerderheid van mening waren, dat besluitvorming over deze kwestie bij andere organisaties thuis hoort Overwogen werd voor deze zaak een speciale ministeriële commissie in het leven te roepen, die in nauwe samenhang met andere internationale organisaties in deze kwestie zou moeten beslissen

FRANSE FRANK ZWEEFT

De Franse regering besloot op 19 jan. 1974 de koers van de frank los te laten en de munt te laten zweven. Binnen de EG volgde de Franse regering daarmee het voorbeeld van Engeland, Ierland en Italië.

Stabiele, met elkaar verbonden koersen hebben sindsdien alleen de Bondsrepubliek Duitsland, de Beneluxlanden en Denemarken, terwijl Noorwegen en Zweden zich bij dit verbond aansluiten.

In de officiële verklaring van de Franse regering werd gezegd, dat het zweven van de frank voor een periode van zes maanden zou gelden. Het zweven van de frank leidde tot een de facto devaluatie van 3 à 5%.

Over de achtergrond van het Franse besluit schreef het NRC/H'blad op 21 jan. o.m. het volgende:

Het doel van de Franse maatregel is vooral de stimulering van de export en de handhaving van de binnenlandse werkgelegenheid.

De zwevende frank is voor de Franse regeerders een middel geworden om de zeer hoge olierekening te kunnen betalen, zonder de monetaire reserves al te drastisch te hoeven aanspreken. In monetair-technisch opzicht betekent het besluit dat het Franse en internationale bedrijfsleven niet zal kunnen speculeren tegen de verwachte waardevermindering van de frank, dit door franken van de hand te doen en er dollars voor in te kopen

Tegelijk betekent deze Franse maatregel een nieuwe tegenslag voor de Europese eenwording Bij de inter-Europese twisten over de solidariteit in de energiecrisis, het regionale fonds, de gemeenschappelijke landbouw, heeft zich nu ook nog de monetaire splijtzwam gevoegd. Het economische dagblad Les Echos, trok op 21 jan de sombere eonelusie dat ,,Europa niet meer is dan het verbond van negen nationale egoisten, verzacht door verklaringen van goede wil".

Dat laatste Slaat dan op de gratuit aandoende verklaring van minister Giscard d'Estaing, dat Frankrijk zeer gehecht blijft aan de economische en monetaire opbouw van Europa.

De Franse valuta stond al ettelijke weken onder zware druk.

De Bank van Frankrijk heeft naar schatting een half miljard franks verloren als gevolg van haar interventie op de wisselmarkten ten gunste van de frank, dit om de Franse munteenheid binnen de grenzen van de Europese ,,slang" te houden

De Franse regering zegt door een serie omstandigheden te zijn gedwongen om — in navolging van Engeland en Italie — de weg van ,,het elk voor zich" op te gaan. Tot die omstandigheden behoren de enorm gestegen olieprijzen, de mislukking van het monetair overleg dat de minister van financien van de ,,twintig"

EFFECTIEVE KOERSWIJZIGINGEN SINDS DEC, 1971

Onderstaande tabel, afkomstig uit het Quarterly Bulletin van de Bank of England, gepubliceerd op 15 maart 1974, toont de effectieve koerswijzigingen van de voornaamste munteenheden sedert het akkoord van Washington van dec. 1971 (pag. 5 e.v.-1972). De Bank is tot deze cijfers gekomen op basis van de ontwikkelingen van de handelsbalansen van de betrokken landen. De cijfers geven de revaluatie of devaluatie aan, die hetzelfde effect op de handelsbalansen gehad zou hebben De cijfers zijn niet geheel exact, aangezien in de schattingen een aantal willekeurige veronderstellingen omtrent de reactie van handelsstromen op prijsveranderingen is verwerkt.

		Pond Sterling	Belgische Frank	Zwitserse Frank	Franse Frank (handels.)	Italiaanse Lire (handels.)	Nederlandse Gulden	W.-Duitse Mark	Japanse Yen	VS Dollar
1971	Dec	— 1,24	1,25	— 0,85	—0,97	— 1,00	0,82	— 0,33	— 1,47	1,13
1972	Mrt.	— 0,24	0,82	— 1,09	0,65	— 1,06	0,37	0,81	1,32	— 0,85
	Apr	— 0,43	0,90	— 1,22	1,19	— 1,17	— 0,07	0,63	0,94	— 0,77
	Mei	— 0,60	1,05	— 0,94	1,43	— 0,93	0,14	0,50	0,57	— 1,08
	Juni	— 4,92	1,07	2,12	1,08	— 1,92	1,28	1,20	2,86	— 0,93
	Juli	— 6,89	1,66	1,89	1,98	— 0,35	1,15	1,11	2,56	— 0,50
	Aug	— 6,70	1,54	1,75	2,17	— 0,25	0,51	0,76	2,61	— 0,41
	Sept	— 7,32	1,72	1,56	2,30	— 0,07	0,32	0,75	2,80	— 0,20
	Okt	—10,50	1,88	2,10	2,40	— 0,17	1,04	1,15	3,40	0,35
	Nov.	—10,16	2,02	3,24	1,82	— 0,07	0,89	1,30	3,24	0,26
	Dec	—10,12	2,27	3,03	0,51	0,34	1,15	1,37	3,44	0,66
1973	Jan	— 9,63	1,58	6,46	1,71	— 0,41	1,75	1,90	2,81	— 0,03
	Febr	—11,41	5,00	16,73	3,72	— 3,77	5,91	6,49	12,61	— 7,27
	Mrt	—11,61	3,99	13,34	6,24	— 7,26	3,18	6,88	12,58	— 6,50
	Apr	—10,87	3,43	13,46	5,65	— 8,52	2,59	7,25	12,97	— 6,26
	Mei	—10,79	4,05	14,35	6,57	—10,63	2,98	9,23	11,91	— 9,36
	Juni	—14,13	5,00	16,11	6,34	—13,99	4,86	17,56	10,29	—12,59
	Juli	—17,72	4,87	18,82	5,86	—16,96	4,82	21,91	9,45	—13,18
	Aug	—17,12	2,92	14,22	3,76	—10,70	5,07	18,59	10,31	—10,81
	Sept	—19,68	3,45	13,48	4,15	—11,38	10,10	19,48	9,92	—11,52
	Okt	—18,48	3,34	11,13	5,58	—12,24	10,34	18,03	9,56	—11,37
	Nov	—18,23	1,76	12,44	4,28	—13,01	7,11	15,33	6,73	— 7,08
	Dec	—17,41	—0,44	12,88	1,60	—11,42	7,33	14,16	7,60	— 5,66
1974	Jan	—17,07	0,46	15,51	—1,96	—16,85	7,84	14,98	1,77	— 2,91
	Febr	—18,05	2,50	17,59	—1,60	—17,03	8,32	15,98	4,47	— 5,57

een week eerder in Ronie hebben gehouden, en de stijgende koers va? de dollar (wat de aankoop van o'ie nog duurder maakt aangezien deze grondstof in de Amerikaanse valuta staat genoteerd)
Door hun besluit hopen de Fransen nu kennelijk hun export zo te kunnen opvoeren, dat de inonetaire reserves ter waarde van zeven miljard dollar niet behoeven te worden aangesproken voor de bestrijding van oliekostenstijging
Na een dag van geruchten maakte de Franse regering op 19 jan haar monetaire maatregel bekend Voor de televisie rechtvaardigde Giscard d Estaing zijn besluit o a met de volgende argumenten
In de eerste plaats bestaat er in zijn ogen geen enkel uitzicht in 1974 en 1975 op de hervorming van het internationale monetaire systeem Ten tweede heeft de omwenteling op het oliefront er voor zorg gedragen, dat de industriele mogendheden dit jaar rnet een betalingstekort van zestig miljard dollar zullen worden geconfronteerd
Volgens Giscard levert de zwevende frank Parijs twee voordelen op' de bescherming van de monetaire reserves in goud en deviezen (die anders geleidelijk aan zouden worden opgesoupeerd bij het streven om de in bedreiging geraakte frank binnen de Europese ,,slang" te houden) en de mogelijkheid voor de Franse regering om op binnenlands economisch terrein (en dus politiek) de handen vrij 'te houden
Anderzijds gaf Giscard d'Estaing toe, dat het laten zweven van de frank ongetwijfeld een rem zet op de ontwikkeling van de Europese economische en monetaire unie
Het Franse besluit betekent in ieder geval het loslaten van het gaullistische dogma met betrekking tot de noodzaak van vaste pariteiten Daarvan wordt in Franse regeringskringen met geen woord gerept Verder komt het paradepaard van de Franse Europapolitiek — het gemeenschappelijke landbouwbeleid — in gevaar, al ontkende Giscard dat dan uitdrukkelijk Tegenover de gunstige omstandigheden dat de Franse goederen in het buitenland goedkoper worden als gevolg van de zwevende frank en de daaruit voortvloeiende waardevermindering van de Franse munteenheid, staat voorts het nadeel dat de import van goederen in Frankrijk duurder zal worden Dit geldt met name voor de invoer van grondstoffen, zoals olie Deze duurder wordende invoer zal het toch al sterke inflatoire effect in Frankrijk nog doen toenemen
De inflatie zal hier nog sterker worden dan zonder de zwevende frank het geval zou zijn geweest.

Vijf EG-landen *handhaven* gemeenschappelijk zweven

De ministers van financiën van W.-Duitsland, België, Denemarken, Nederland en Luxemburg belegden op 21 jan. een vergadering in Brussel. Zij besloten daar de bestaande overeenkomst hun respectieve munten aan elkaar gekoppeld te laten zweven t.o.v. de dollar (pag. 203/3-'73) te handhaven. De marge, waarbinnen de munten t.o.v. elkaar mogen fluctueren bleef vastgesteld op 2¼%. Bovendien besloten Nederland, België en Luxemburg een onderlinge bandbreedte van 1½% te handhaven. Noorwegen en Zweden gaven uitdrukking aai? hun voornemen eveneens een fluctuatiemarge van 2¼% te handhaven jegens de munten van bovenstaande vijf landen en jegens elkaars munten.

Spaanse peseta zweeft *eveneens*

De Spaanse regering volgde op 22 jan. het Franse voorbeeld en annonceerde, dat zij de koers van de peseta niet langer zou steunen, zodat ook de Spaanse peseta nu tot de zwevende muntsoorten behoort.

Heffingen *Franse landbouwexport*

De Raad van de EG-ministers van landbouw besloot in zijn vergadering van 21 en 22 jan., dat de Franse regering op uitgevoerde landbouwprodukten een heffing moest toepassen, gelijk aan de depreciatie van de franc om een verstoring van de concurrentieverhoudingen in de EG tegen te gaan. Op landbouwprodukten, die m Frankrijk worden ingevoerd, moet om dezelfde reden een even grote toeslag gegeven worden.

BANK VOOR INTERNATIONALE BETALINGEN MAG SDR's HOUDEN

De Raad van Gouverneurs van het IMF besloot up 23 jan. 1974 de Bank voor Internationale Betalingen (BIB) te Basel tot het systeem van speciale trekkingsrechten toe te laten.

Volgens de resolutie, die de gouverneurs met meer dan de vereiste 85% van de stemmen hebben goedgekeurd, is het voortaan aan een lid van het IMF, dat deelneemt aan het SDR-systeem, toegestaan tegen afgave van SDR's bij de BIB deviezen te verkrijgen, waarbij de BIB verzekert de deviezen tegen betaling van SDR's binen zes maanden terug te kopen. De resolutie betekent een uitbreiding van de gebruiksmogelijkheden van de SDR's, die t.z.t. de basis van het hervormde monetaire systeem moeten gaan vormen. (NZZ)

ZUID-AFRIKA BEEINDIGT GOUD-OVEREENKOMST MET IMF

De Zuidafrikaanse regering beëindigde op 7 dec. 1973 een overeenkomst inzake de verkoop van goud, die zij in 1969 met het IMF had afgesloten (pag. 19/1 e.v.-1970).

Onder de bepalingen van de overeenkomst was het Zuid-Afrika toegestaan nieuw gedolven goud op de vrije markt te verkopen, maar het mocht goud aan het IMF verkopen tegen de toenmalige officiële prijs van $35 per ounce, indien de vrije marktprijs hier beneden zakte. Ook mocht Zuid-Afrika goud aan het IMF verkopen, indien de toestand van de Zuidafrikaanse betalingsbalans het noodzakelijk maakte. Daar tegenover stond een Zuidafrikaanse verklaring, dat het goud op de vrije markt op een ordelijke wijze zou verkopen, naar de mate van de lopende betalingsbehoeften.

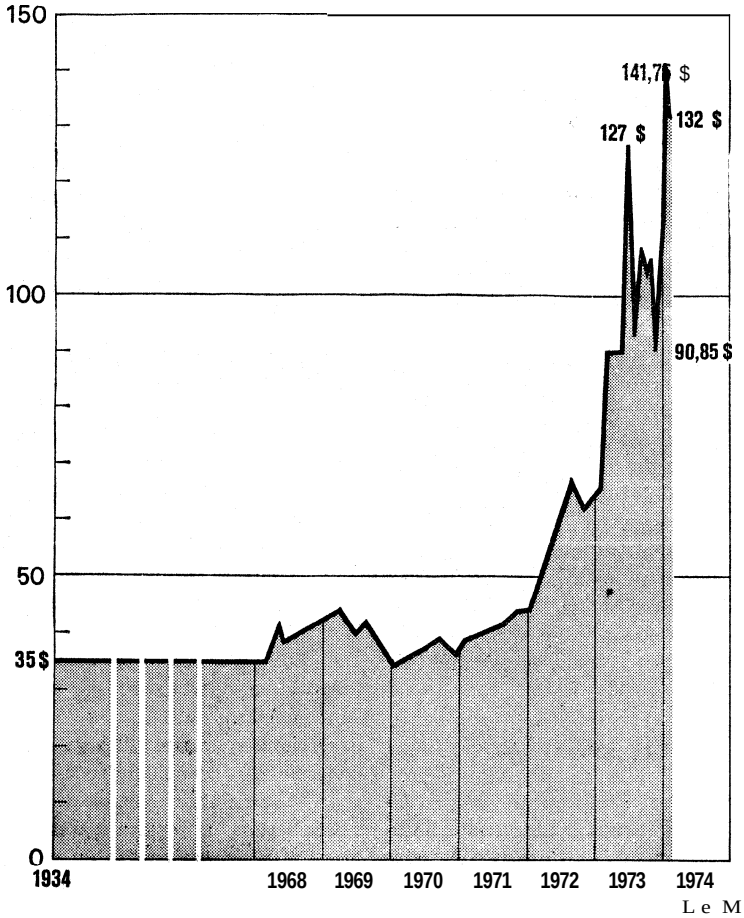
De minister van financiën, Nicolaas Diederichs, verklaarde, dat zijn regering de overeenkomst had beëindigd ten einde een grotere vrijheid te hebben bij zijn marktpolitiek m. b.t. het goud. Hel besluit was genomen met het oog op de mogelijkheid, hoe gering ook, dat monetaire autoriteiten goud uit hun voorraden op de vrije markt zouden willen verkopen. De minister zei verder te geloven, dat goud in een nieuw monetair stelsel een belangrijke rol kon spelen, mits de prijs op een realistisch niveau werd aangepast.
Grotere vrijheid voor de monetaire autoriteiten m.b.t. de handel in goud was in de ogen van de minister verenigbaar met monetaire stabiliteit, meer in feite dan onrealistische beperkingen op dergelijke transacties.

Verloop goudprijs op vrije markt

De stijging van de goudprijs op de vrije markt bereikte een voorlopig hoogtepunt begin juni vorig jaar, toen op de Londense goudmarkt een prijs van $127 per ounce tot stand kwam. Daarna vond een daling plaats tot $92,50 in de loop van aug. en vervolgens bleef de prijs tamelijk stabiel op een niveau van $97 à $105 gedurende drie maanden.
Toen in nov. evenwel de VS, de Bondsrepubliek Duitsland, Engeland, Italië, Zwitserland, Nederland en België besloten de tweeledige goudmarkt af te schaffen (pag. 780/3-1973) daalde de goudprijs naar $89.75. Kort daarop zette een nieuwe stijging van de goudprijs in en op het eind van 1973 was een niveau van $112 bereikt. In jan. steeg de prijs verder naar $140 en, na een kleine inzinking naar $130 eind jan., kwam de prijs in febr. boven de $150. Op 27 febr. werd in Londen met een prijs van $178 een nieuw record geboekt. In de loop van maart zakte de prijs tot beneden $160, maar op het eind van die maand werd toch weer een notering van $173 bereikt. In april bleef de prijs i.h.a. boven de $170, terwijl de prijs tot midden mei licht onder de $170 bleef.
Zuidafrikaanse autoriteiten spraken begin mei de verwachting uit, dat de goudprijs bij ong. $200 per ounce zou stabiliseren. Minister Diederichs van financiën zei op 2 mei in een lezing voor de Harvard Business School Club van Zuid-Afrika, dat hem dit een logische zaak leek. De prijs van het goud was in 1934 $25 en de prijs van andere metalen, zoals zilver, platina en koper, was sindsdien tien- tot dertienvoudig gestegen.

Overleg EG-VS over *officiële* goudprijs

De negen EG-ministers van financiën — alleen Frankrijk was niet vertegenwoordigd door de minister, aangezien Giscard d'Estaing het te druk had met de campagne voor de presidentsverkiezingen — pleegden op 22 en 23 april in Zeist overleg over het vraagstuk van de discrepantie tussen de officiële goudprijs

Le Monde

Sinds de invoering van een vrije markt voor goud in maart 1968 (pag. 193 e.v. — 1968) is de prijs van goud, uitgedrukt in VS-dollars ong. verviervoudigd.

van $ 42,22 per ounce en de vrije marktprijs van rond $ 170.

De ministers waren het er over eens, dat geen nieuwe officiële gaudprijs moet worden vastgesteld. Wel meenden zij, dat de mogelijkheid voor de centrale banken geopend moest worden om op ad hoc basis onderlinge transacties met goud te verrichten, waarbij voor het goud een prijs moest worden vastgesteld, die een zekere relatie met de goudprijs op de vrije markt onderhoudt. Over het kopen van goud op de vrije markt waren de ministers het niet eens. Nederland, de Bondsrepubliek en Engeland waren hiervan, in tegenstelling tot Frankrijk en Italië, geen voorstander. Wel waren de ministers het er over eens, dat de monetaire goudvoorraad van de EG als geheel niet mocht toenemen, omdat dat een versterking van de rol van het goud in het internationale monetaire stelsel zou betekenen, terwijl het plan is bij de hervorming van het internationale geldstelsel de rol van het goud terug te dringen.

De ministers droegen de Nederlandse minister van financiën. dr Duisenberg, op over deze zaak met de Amerikaanse autoriteiten te overleggen.

Dit Europees-Amerikaanse overleg vond op 13 mei plaats in Washington. Minister Duisenberg sprak daar met de nieuwe Amerikaanse minister van financiën, William Simon. Concrete resultaten leverde het gesprek niet op.

Volgens de Amerikanen moet elke wijziging in de bestaande overeenkomsten m.b.t. het gebruik van goud bijdragen aan een vermindering van de rol van het goud in het internationale geldstelsel; in de tweede plaats moet het probleem van het goud worden opgelost op basis van het breedst mogelijke internationale overleg. Onder die omstandigheden konden de VS aan het Europese voorstel geen medewerking verlenen.

Minister Duisenberg had betoogd, dat ook de EG-ministers in het toekomstige internationale monetaire systeem aan de SDR's de centrale plaats wilden geven, maar dat het gebruik van goud in een interim-fase daarmee niet in strijd behoefde te zijn. Het probleem zal nu worden voorgelegd aan de afsluitende vergadering van het comité van twintig in juni. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times. voorlichtingsdienst EG)

(Vor ber pag 780/3 e v—1973)

NEDERLAND

JAARVERSLAG NEDERLANDSCHE BANK

Op 23 april werd het jaarverslag van de Nederlandsche Bank over 1973 gepubliceerd. In het inleidende hoofdstuk analyseert ue president van de Bank, dr. J. Zijlstra, de ontwikkelingen in de Nederlandse economie. Hij komt o.m. tot de conclusie, dat lastenverlaging noodzakelijk is om onderbesteding en stagnering van de economie te vermijden.

Als de oliecrisis zich niet had voorgedaan, zou 1974 al tekenen van stagnatie hebben vertoond, zegt de president van de centrale bank. Nadat de wereldhoogconjunctuur in de eerste helft van 1973 een hoogtepunt had bereikt, deden de eerste tekenen van afzwakking zich voor. Door de oliecrisis zijn de tendensen tot verflauwing van de wereldhoogconjunctuur verscherpt.

Bepaalde voor de conjunctuur belangrijke bedrijfstakken zoals de autoindustrie ondervinden grote moeilijkheden. De algemene onzekerheid heeft een nadelige invloed op de geneigdheid tot investeren. De tendensen tot prijsstijging blijven sterker dan zonder de oliecrisis het geval zou zijn geweest. De loon- en prijsinflatie zal een nog zorgwekkender vorm aannemen.

Verder zal het in 1972-'73 homogene conjunctuurpatroon der belangrijkste landen gaan uiteenlopen ten gevolge van de verschillen in intensiteit waarmede de huidige moeilijkheden de onderscheiden landen treffen. ,,In het algemeen kan men zeggen dat de toestand thans wordt gekenmerkt door een grote onzekerheid met weinig lichtpunten".

Voor het verwachtingspatroon van 1974 gaat dr. Zijlstra uit van twee periodes van ieder vijf jaar (1964/1968 en 1969/1973). De jaarlijkse stijging van de belasting en premiedruk ten laste van het looninkomen liep op van 2,5% in de eerste periode tot 3% in de tweede.

De overheidsfinanciën en de lopende rekening van de betalingsbalans zijn sterk verbeterd.

Maar de rendementen van de investeringen staan onder druk. Het reëel beschikbare inkomen daalde ten gevolge van een steeds grotere verzwaring van de belasting- en premiedruk. Het beslag van de collectieve sector op de groei van het nationale inkomen was in 1973 al 63% en zal in 1974 tot 65% oplopen. Omwille van de werkgelegenheid moet de uitbreiding van de collectieve sector worden gematigd.

De regering heeft nu zowel ten aanzien van de uitgaven als ten aanzien van de belastingdruk maatregelen genomen, waarmee op jaarbasis f 2 mrd is gemoeid. Hierdoor neemt het financieringstekort van de overheid toe tot 3 of 3,5% van het nationale inkomen. Dat is meer in overeenstemming met een normaal tekort.

De in het programma begrepen belastingverlaging is een bescheiden bijdrage op het gebied van de secundaire inkomensverdeling. Voor het bereiken van een gewenst reëel inkomen hoeft dan geen beroep op een loonsverhoging te worden gedaan.

Minder eenvoudig is het oordeel over de consequenties van het beleid voor de primaire inkomensverdeling. De loonstijging is fors. Er treedt een herverdeling van de loonsom op waarvan het gemiddelde reëel. beschikbare resultaat nog niet voldoende kan worden berekeiid. Maar de gewenste handhaving van de bestedingen heeft vooral via de inkomensverdeling plaats gevonden en slechts gering via de collectieve sector.

Bij inzet van grotere bedragen voor verder stijgende belasting- en premiedruk zou de loonsomstijging lager, de druk op de prijzen geringer en de stijging van de arbeidsinkomensquote minder hebben kunnen zijn.

Na het overwinnen van de actuele moeilijkheden moet gestreefd worden naar verenigbaarheid van een loonsomstijging per werknemer, die een redelijke vooruitgang biedt van het reëel beschikbare inkomen, én een niet verder dalen van het rendement van de investeringen. Dat zou een wezenlijke bijdrage zijn tot bestrijding van de inflatie en tot herstel van de werkgelegenheid in het particuliere bedrijfsleven.

Het huidige beslag van de collectieve sector is echter een onoverkomelijk struikelblok op deze weg. Daarom behoort bezinning hierop een zeer hoge beleidsprioriteit te hebben, aldus dr. Zijlstra.

In het eigenlijke jaarverslag wordt op de verschillende facetten van de bedrijvigheid in Nederland nader ingegaan. Vastgesteld wordt, dat de Nede landse economie in '73 slechts in beperkte mate heeft deel gehad aan de in 1972 begonnen hoogconjunctuur op de hele wereld. De binnenlandse vraag, vooral bij de overheid, maar ook bij de gezinnen, ontwikkelde zich opmerkelijk terughoudend.

Het terugblijven van de binnenlandse vraag heeft er niet toe geleid dat de afzet van de produktie versterkt in het buitenland plaats vond. De totale nationale produktie is met 5% toegenomen en dat was niet meer dan het gemiddelde van de voorafgaande tien jaar.

Er was in de industrie geen omvangrijke technische overcapaciteit. Een verklaring daarvoor kan zijn dat er tijdens de conjuncturele aarzeling van 1971/1972 nogal wat ocrendabele kapitaalgoederen zijn afgestoten.

Ook Iran de na 1970 gedaalde investeringscapaciteit consequenties hebben gehad voor de potentiële produktiegroei.

De terugval van de investeringen had vooral betrekking op capaciteitsuitbreiding. Hoewel de bezetting in de industrie terugliep, steeg de loonsom in de bedrijven in 1973 met ongeveer 15% en evenaarde daarmee het jaar van de loonexplosie 1964. De toeneming t.o.v. 1972 (toen de loonstijging 12,5% was) kwam vooral door een grotere werkgeversbijdrage in de sociale verzekering.

De arbeidsinkomensquote (aandeel van de proauktiefactor arbeid in het in de hedrijven gevormde inkomen) vertoonde weer een lichte stijging na de daling in 1971 en 1972 en nadert de 80%.

Daarbij zijn de binnenlandse winstmarges gekrompen, mede onder invloed van het prijsbeleid. Hoewel de ongesubsidieerde woningbouw een opmerkelijke uitbreiding te zien gaf, bleef het accres van het particuliere verbruik aanzienlijk ten achter bij de stijging van het inkomen.

Daardoor liep de spaarqiiote op van 20,7% tot 22,1% van het nationale inkomen.

De Bank becijfert de reële groei van het nationale inkomen op 4,5%. Daarbij is de externe positie van het land verder toegenomen. Dit kwam tot uiting in een vergrote voorraadvorming. alsook in het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans van bijna f 5 mrd dat de uitkomst van 1972 beduidend overtrof. ,,Het is duidelijk dat de sterke externe positie niet los te zien is van het lage niveau der nationale bestedingen, alsmede van het op korte termijn gunstige effect van de appreciatie van de gulden", schrijft het bankverslag.

Daarbij speelde de gunstige invloed van het aardgas een rol. De bijdrage daarvan aan de handelsbalans kan op basis van voorlopige cijfers worden geraamd op 3 tot 3,5 mrd, hetgeen ruim een half mrd meer was dan in 1972.

De nationale liquiditeitsquote is in 1973 sterk gestegen met 2.5 punt tot 36% van het nationale inkomen. De daling sinds 1971 is daarmee omgebogen en ongedaan gemaakt, hoewel er een technisch element in zit door de veranderingen bij de spaargelden. Voor de verruiming van de liquiditeit noemt de Bank een heel stel factoren.

Daar waren de internationale volume- en prijsconjunctuur, de valuta-onrust en een zeer ongebruikelijke rente-structuur. De Bank kon tegen deze ontwikkeling maar in beperkte mate tegenwicht bieden, aangezien het lage investeringsniveau en het beloop van de werkloosheid een sterk restrictief beleid ongewenst maakten.

Ondanks de kapitaaluitvoer was de liquiditeitstoevoer uit het buitenland opnieuw omvangrijk. De binnenlandse onderbesteding hield verband met de teruggang van het gezamenlijke tekort van de overheid en de sociale fondsen, alsmede met de relatief laag gebleven investeringsactiviteit in de particuliere sector.

Bij overheid en fondsen bleef het uitgavenniveau achter bij de sterk gestegen belasting- en premiedruk. Hoewel het beroep van de overheid op de kapitaalmarkt minder werd, heeft de overheid een omvangrijke liquiditeitsvernietiging tot stand gebracht, terwijl de sociale fondsen een groot bedrag aan liquiditeiten hebben opgepot. Te zamen woog dit ruimschoots op tegen de liquiditeitsinvoer uit het buitenland.

De rentestructuur was ongebruikelijk, doordat de geldmarktrente bij kasgeldleningen en termijndeposito's boven de debetrente van de banken kwam te liggen.

De Nederlandsche Bank heeft aanwijzingen dat er bij wijze van rente-arbitrage in de depositomarkt middelen werden uitgezet die direct of indirect afkomstig w-aren uit de opneming van bankkrediet.

Het korte bankkrediet aan de private sector bereikte een exparisietempo van niet minder dan 33% (is f 6,4 mrd). De sterke kredietexpansie kwam bij de handelsbanken geheel tot uitdrukking in het rekeningcourantkrediet dat met 54% toenam.

De hoge geldmarktrente leidde tot overheveling van tegoeden van spaarrekeningen naar termijndeposito's terwijl de groei van spaargelden afnam door het hamsteren.

De centrale bank verwacht overigens, dat herstel van een meer normale rentestructuur zal leiden tot een daling van de liquiditeitsquote.

Over het toezicht op het bankwezen vermeldt het centrale bankverslag dat er in 1973 een regeling tot stand kwam die kan worden beschouwd als ,,lichte fase" van het indirecte systeem van kredietbeheersing. In april van dit jaar -- dus dezer dagen — is met het bankwezen overeenstemming bereikt over de hoofdlijnen van de toepassing van het systeem in een eventueel .,zware fase". In die fase zal de marge aan vrije liquiditeiten bij het bankwezen verdwijnen en zal, ter voldoening aan de liquiditeitsverplichtingen, een beroep op de centrale bank noodzakelijk kunnen zijn.

Verder zullen de kredietinstellingen in 1974 ,,bijzondere aandacht moeten schenken aan de eigen vermogenspositie".

Er is in 1973 al een aanmerkelijke daling opgetreden van het solvabiliteitsoverschot. In eïn circulaire heeft de Bank erop gewezen dat onverkort aan de vermogenseisen de hand moet worden gehouden. De gesignaleerde acnteruitgang van de banktechnische solvabiliteitspositie geeft overigens geen reden tot ongerustheid met betrekking tot de soliditeit van de kredietinstelliilgen, tekent de Bank aan.

Reacties bedrijfsleven en vakbonden

Werkgevers en werknemers hebben verschillend gereageerd op de uitlatingen van dr. J. Zijlstra. president van de Nederlandsche Bank in zijn jaarverslag. De werkgevers, verenigd in het Verbond van Nederlandse Ondernemingen V.N.O. zijn het eens niet dr. Zijlstra, dat de stijging van de collectieve lasten (sociale premies en belastingen) moet worden afgeremd ten gunste van de particuliere welvaartsontwikkeling. Het Christelijk Werkgeversverbond vindt echter zijn aanbeveling om de rendementen van het bedrijfsleven niet verder te laten dalen, onvoldoende. Het N.V.V. daarentegen wijst erop, dat de ontwikkeling in het bedrijfsleven vorig jaar een ander beeld te zien heeft gegeven dar. in het jaarverslag van de centrale bank wordt gesuggereerd. ,,De investeringen zijn de laatste jaren met gemiddeld 4½% gestegen, vorig jaar zelfs met 8½%", aldus het N.V.V. Het V.N.O. onderschrijft de mening van dr. Zijlstra dat de belastingverlaging 1 juli onvoldoende is. Een inflatieversterkende loonkostenstijging zal daarvan het gevolg zijn, aldus deze werkgevers. Het N.C.W. mist een suggestie van de bankpresident voor het prijsbeleid. ,,Dit beleid zal moeten worden omgebogen naar handhaving van de procentuele winstmarges per eenheid produkt", zeggen de Christelijke werkgevers. Van N.K.V.-zijde wordt opgemerkt: ,,De heer Zijlstra kiest prioriteiten die de onze niet zijn. Hij berijdt met zijn pleidooi voor lastenvermindering, afneming van de collectieve uitgaven en betere rendementen in het bedrijfsleven een oud stokpaard. Dr. Zijlstra zoekt het kwaad van de inflatie in de collectieve sector, aldus een woordvcerder van het N.K.V. (N R C/H'blad S E R-bulletin) (Vor. ber. pag. 300/3—1973)

BELGIË

NIEUWE PRIJSVERHOGING OLIEPRODUKTEN

Minister van economische zaken Oleffe heeft op 10 mei aangekondigd, dat de regering aan de oliemaatschappijen per 15 mei een nieuwe prijsverhoging van 275 fr per ton afgewerkte produkten (benzine

en stookolie) en 25 fr voor de overige produkten heeft toegestaan.
Gelet op de verhoging met 1.239 fr die op 25 maart werd toegestaan door de vorige regering, heeft de Belgische Petroleumfederatie nu een prijsaanpassing van 1.539 fr gekregen, terwijl zij een verhoging tot 2.000 fr eist.

Het nieuwe akkoord is vervat in een protocol. dat o.m. bepaalt:

- De BPF en elk van haar leden gaan de verbintenis aan het geheel van de Belgische olieraffinaderijen opnieuw te bevoorraden, ten einde de bestaande voorraden op het peil van 1 mei te houden,
- De BPF en elk van haar leden zullen zorgen voor een normale bevoorrading van de Belgische markt en zullen hun klanten de verschillende, geraffineerde, produkten bezorgen, die hun regelmatig werden geleverd,
- De minister van economische zaken schorst onmiddellijk alle besluiten tot opeising van die produkten, die een belemmering betekenen voor de vrije internationale omloop van die produkten,
- Onder de leiding van de minister van economische zaken wordt onmiddellijk de studie aangevat van de prijzenstructuur, zodat uiterlijk op 30 juni 1974 de billijkste prijzenformule kan worden vastgelegd.

De nieuwe prijsverhoging brengt mee dat de superbenzine nu 14,44 fr. kost, de gewone benzine 13,86 fr, de stookolie voor verwarming 4,41 fr, de lichte stookolie 4,25 fr.
De vloeibare petroleumgassen (butaan, propaan) worden 150 fr per ton duurder. De dieselolie blijft 8,06 fr kosten.
Op 14 mei heeft minister Oleffe in de Kamer voorlezing gedaan van een mededeling van de regering, waarin de prijsverhoging nader wordt toegelicht. Op de voorlezing volgde een debat met interpellaties van G. Mathot (soc.) en L. van Geyt (comm.).
Op 16 mei keurde de Kamer met 97 tegen 54 stemmen en 38 onthoudingen een motie goed, ingediend door de woordvoerders van de regeringsfracties, en die als volgt luidt:

„De Kamer,

gehoord de mededeling van de regering, gehoord de interpellatie van de heren Mathot en Van Geyt, neemt acte van de wil van de regering om de nodige controle- en onderzoeksorganen op te richten, die het bepalen van de structuur van de petroleumprijzen mogelijk maken,

van de wil van de regering om een industrieel initiatief — openbaar of gemengd — in de sector van de raffinage en de petrochemie in het Waalse gebied te treffen,
oordeelt dat, op het ogenblik waarop de energiereserves van het land sterk geslonken zijn, de regering haar verantwoordelijkheid op zich heeft genomen,
gaat over tot de orde van de dag."

(Vor. ber. pag. 221/3)

SNELHEIDSBEPERKING VERSOEPELD

Op voorstel van verkeersminister Chabert heeft de regering op 17 mei beslist dat, met ingang van 21 mei, de toegelaten snelheid verhoogd wordt van 100 tot 120 km per uur voor de autowegen en de wegen met vier rijstroken, en van 80 tot 90 km op de andere wegen.
De zware boetes, vastgelegd in het KB van 8 november 1973, blijven gehandhaafd.
De nieuwe regeling is geldig voor drie maanden. Daarna zal de regering de toestand opnieuw onderzoeken.

NIEUWE VOORZITTER CULTUURRAAD

De liberale senator J. H. G. Bascour werd op 9 mei verkozen tot voorzitter van de cultuurraad van de nederlandstalige gemeenschap. Hij volgt CVP-senator Robert Vandekerckhove op, die de cultuurraad van bij de oprichting had voorgezeten.
(Bij de vorming van de regering-Tindemans werd overeengekomen, dat de voorzittersmandaten in het parlement en de cultuurraden als volgt onder de regeringsgezinde fracties zouden worden verdeeld: Kamer: CVP; Senaat: PSC; Nederlandse cultuurraad: PVV; Franse cultuurraad PLP.)
Bascour kreeg 149 stemmen. De socialistische kandidaat, senator L. J. Rombaut, kreeg er 47. Tijdens de stemming die geheim was, werd ook een stem uitgebracht op de socialistische partijvoorzitter Van Eynde.

Jan Bascour werd geboren op 9 febr. 1923 te Sint-Kwintens-Lennik. Hij werd normaalschoolleraar, burgemeester van zijn geboortedorp (sedert 1965) en PVV-senator voor Brussel (op 23 mei 1965). In de liberale partij behoort hij tot de z.g. blauwe leeuwen, de radicaal-Vlaamse fractie in het Brusselse kiesarrondissement.

Op 9 mei heeft de cultuurraad van de franstalige gemeenschap het PLP-kamerlid E. Jeunehomme met 91 stemmen herkozen tot voorzitter. De socialistische kandidaat, senator J. Falize, kreeg 61 stemmen en er was een onthouding.

FRANKRIJK

MAATREGELEN TOT BEPERKING GEVOLGEN INFLATIE

In verband met de aanhoudende inflatie heeft de Franse regering in de loop van 1973 een aantal maatregelen afgekondigd ter bescherming van de loontrekkenden tegen de gevolgen van de geldontwaarding.
Op 1 juli werd het officiële minimumloon (SMIC) verhoogd van Fr. 4,64 per uur tot Fr. 5,20, wat neerkomt op een maandsalaris van Fr. 1000,— bij een gemiddelde werkweek van 43½ uur.
Op 1 okt. en 1 dec. 1973 werd het minimumloon wederom verhoogd resp. tot Fr. 5,32 en Fr. 5,43 per uur. De laatste verhoging bracht het miniinummaandsalaris op Fr. 1046,90.
In een poging de kosten van levensonderhoud beter onder controle te krijgen kondigde minister van financiën en economische zaken Valéry Giscard d'Estaing op 2 nov. scherpere controles af voor de prijzen van vlees, kaas, fruit, groente en schoeisel en werden de mogelijkheden van regeringsingrijpen in de industriële prijzen uitgebreid.

Één van de maatregelen hield in dat de consumptieprijzen aan de groothandelsprijzen werden gekoppeld, waardoor de winstmarges beter gecontroleerd konden worden.

Protest winkeliers

Uit protest tegen deze maatrelen maakten de groentehandelaren op 7 november 1973 bekend dat zij geen groenten meer van de groothandelaren zouden afnemen, waardoor in de grote steden al snel een tekort aan groenten en fruit ontstond.
Op 15 november sloten alle winkeliers in de voedselbranche, bars, restaurants en benzinestations hun bedrijven uit protest tegen de regeringsmaatregelen.
Na een ontmoeting tussen de minister van landbouw Chirac en vertegenwoordigers van de middenstandsorganisaties op 17 november werd besloten dat de winkeliers voorlopig van verdere actie zouden afzien.

Monetaire *maatregelen*

Ook op monetair gebied werden maatregelen genomen. Het bankdisconto werd op 20 sept. verhoogd van 9½% tot 11% en op 2 nov. werd een wet van kracht die 10% belasting invoerde voor winsten uit transacties in onroerende goederen.
Op 5 dec. kondigde de regering een nieuw pakket maatregelen op monetair terein af, zoals de beperking van de uitbreiding van het bankkrediet, een versnelde inning van de inkomstenbelasting, bezuiniging op het overheidsbudget ten bedrage Fr. 400.000.000, beperking van de overheidsuitgaven voor huisvesting

en openbare werken. verhoging van de renten voor verschillende spaarvormen.

Er werden geen beperkingen opgelegd aan de loonsverhogingen in 1974, maar de regering deed wel een beroep op de vakbonden zich bij de komende onderhandelingen redelijk op te stellen. In 1973 was de gemiddelde loonkostenstijging 15%.

Protest tegen inflatie

De vakbonden en de oppositie protesteerden tegen de stijging van de kosten voor levensonderhoud met een actie, die culmineerde in een algemene staking op 6 dec. 1973.

Op 29 okt. 1973 begon de communistische vakbond CGT een campagne tegen het duurder wordende leven, waarin hij op 8 nov. werd bijgevallen door de vier linkse oppositiepartijen t.w. de socialisten, de communisten, de links-radicalen en de PSU en de vakbond CFDT en de lerarenorganisatie FEN.

Er werd een gezamenlijk communiqué uitgegeven, waarin werd gesteld dat grondoorzaken van de inflatie bij het beleid van de regering, de werkgevers en de multinationale ondernemingen gezocht moet worden.

De verklaring bevatte verder voorstellen om de situatie te verbeteren, zoals een garantie dat de koopkracht van lonen en pensioenen gehandhaafd en verbeterd zal worden, een minimumloon van Fr. 1100,— per maand, afwijzing van iedere poging tot instelling van een loonstop, verlaging van de btw op consumentenprijzen, een tijdelijk bevriezen van de prijzen van noodzakelijke goederen op alle niveaus van produktie en distributie, controle op de winsten en investeringen van bedrijven door de werknemers inzicht te geven in de boekhouding. democratische controle op de kredietverstrekking, de kapitaalbewegingen en de openbare fondsen, een campagne tegen de grond- en woningspeculaties, gekoppeld aan prijscontrole op bouwgrond en het verstrekken van financiële middelen aan plaatselijke autoriteiten dergelijk land te verwerven.

De ééndaagse staking van 6 dec. legde het gehele leven in Frankrijk stil.

In Parijs werd een grote protestmars gehouden, waaraan door naar schatting 500.000 mensen werd deelgenomen, o.a. door François Mitterrand en Georges Marchais. Het was de grootste anti-regeringsdemonstratie sedert 1968.

Maatregelen ter *bescherming van* de franc

Behalve de bovenvermelde monetaire maatregelen, nam de regering nog een aantal andere maatregelen ter bescherming van de franc.

Op 9 aug. 1973 werd de deviezencontrole opgeheven. waarbij het bedrag dat Franse toeristen voor een vakantie buitenslands mogen meenemen werd verhoogd van Fr 3500 tot Fr. 5000 per reis voor gewone toeristen en van Fr. 400 tot Fr. 500 por dag voor zakenreizen. De beperkingen op het overmaken van kapitaal naar het buitenland en het kopen van huizen in het buitenland werden eveneens verruimd.

De waarde van de franc daalde echter onophoudelijk en op 19 en 20 sept. 1973 moest de overheid interveniëren om de franc te steunen.

Half jan. 1974 nam de druk op de franc wederom toe en op 15 jan. werd een serie maatregelen afgekondigd, ingaande 21 jan. die bedoeld waren kapitaalinvoer aan te moedigen, zoals de opheffing van alle voorwaarden t.a.v. reserves van franc-deposito's en van niet-ingezetenen, een verhoging van de reservevoorwaarden voor deposito's van ingezetenen.

Op 19 jan. besloot de regering de franc te laten zweven (pag. 326/2). In het kader van een aantal-anti-inflationaire maatregelen besloot de regering op 20 maart om de tweeledige deviezenmarkt op te heffen. Deze markt was in aug. 1971 ingesteld.

Uitgifte lening

Op 31 jan. maakte de regering bekend dat zij een lening ter grootte van Fr. 1500 mln ging uitschrijven ter dekking van het te verwachten tekort op de betalingsbalans van 1974 als gevolg van de gestegen aardolieprijzen.

Op 26 maart deelde het ministerie van economische zaken en financiën mee dat de lening geheel voltekend was. Ingetekend werd o.a. door de Westeuropese landen West-Duitsland, België en Zwitserland, de Sowjet-Unie, Iran en Japan.

Teruglopen goudreserves

De goud en valutareserves zijn in de afgelopen periode sterk teruggelopen. Op 31 juli 1973 beschikte de staat over Fr. 47.114 mln, wat in dec. 1973 te uggelopen was tot Fr. 36.769 mln. Eind febr. was dit verder teruggelopen tot Fr. 34.657 mln. (Le Monde, *NZZ,* KCA)

SEPARATISTISCHE BEWEGINGEN OPGEHEVEN

Op 30 jan. heeft de regering vier regionale separatistische bewegingen opgeheven.

Het waren het Bevrijdingsfront van het Bretonse Republikeinse leger (FLB - ARB), het Bevrijdingsfront voor Bretagne voor de Nationale Bevrijding en het Socialisme (FLB-LNS), het Corsicaans Boeren Bevrijdingsfront en de Baskische ,,Enbata"-beweging. De beide Bretonse bevrijdingsbewegingen en het Corsicaanse front zijn verantwoordelijk voor een serie bomaanslagen die in de laatste jaren werden uitgevoerd. De FLB-LNS is een linkse afsplitsing van de FLB-ARB.

De Enbata-beweging onderhoudt nauwe contacten met de Spaanse Baskische beweging ETA, die in okt. 1972 in Frankrijk werd verboden.

De Enbata-beweging heeft verschillende malen vergeefs geprobeerd aan verkiezingen deel te nemen, maar beperkte zijn activiteiten de laatste tijd tot journalistieke en propagandistische. De opheffing van de Enbata is een gevolg van de aanslag op de Spaanse premier Carrero Blanco door Baskische nationalisten (pag. 17 e.v.).

De beide Bretonse afscheidingsbewegingen zijn verantwoordelijk voor een serie bomaanslagen. Volgens een mededeling van de regering werden er in 1973 acht aanslagen uitgevoerd en sedert 1 januari 1974 nog eens drie.

De ernstigste aanslag vond plaats in de nacht van 14-15 februari en was het werk van de FLB-ARB. Een zware bomexplosie vernielde een televisiemast in Roc-Tredudon in Bretagne, waardoor grote delen van Bretagne maandenlang van de uitzendingen van de ORTF verstoken zullen blijven. De schade werd volgens minister voor informatie Jean-Philippe Lecat op Fr. 10 mln geschat.

De aanslag werd uitgevoerd enkele dagen nadat een medewerker van de Bretonse sectie van de ORTF was ontslagen.

Ook de Corsicaanse afscheidingsbeweging gebruikt geweld om kracht bij te zetten aan haar eis met betrekking tot onafhankelijkheid van Frankrijk.

In de loop van 1973 hebben zich in totaal 46 bomexplosies voorgedaan. De FPCL claimt de verantwoordelijkheid voor 14 aanslagen in de periode van oktober 1973 tot eind januari 1974.

De Corsicaanse bevrijdingsbeweging eist o.a. het vertrek van alle „colons" (vroegere Frans-Algerijnse kolonisten) van het eiland, de vervanging van Franse ambtenaren door Corsicaanse, verplicht onderwijs van het Corsicaans, eventuele erkenning van Corsica als een natie, volgens de criteria van de VN. Behalve de Corsicaanse bevrijdingsbeweging is er ook een aantal politieke partijen die zich om de een of andere vorm van zelfstandigheid van het eiland beijveren, zoals de Corsicaanse Regionalistische Actie, de Corsicaanse Vooruitgangspartij, de Corsicaanse Volkspartij en de Vaderlandse Unie, die in augustus 1973 besloten een gemeenschappelijk front te vormen om interne autonomie te verkrijgen.

Deze partijen werden niet getroffen door het verbod van 30 januari. (Le Monde)

AFLUISTERSCHANDAAL BIJ LE *CANARD* ENCHAINÉE

Het satyrische tijdschrift *Le* Canard *enchainée*, dat in het verleden meerdere malen corruptieschandalen, waarbij leidende gaullisten waren betrokken, aan het licht heeft gebracht, maakte op 4 december 1973 bekend dat er een poging was gedaan om afluisterapparatuur in de redactielokalen aan te brengen.

Het blad diende een aanklacht in bij de politie die direct een onderzoek begon.

Op 11 december ontkende de minister van binnenlandse zaken Marcellin dat hij bij de zaak was betrokken. Al eerder had Le Canard *en*chainée artikelen gepubliceerd over het afluisteren van telefoongesprekken door overheidsfunctionarissen.

Naar aanleiding van dit artikel hield de senaat zich op 19 juni 1973 met de kwestie van het afluisteren bezig. Er werd een motie aangenomen waarin de instelling van een onderzoek-commissie werd aanbevolen, maar de regering weigerde dit. De senaat stelde toen zelf een commissie in, maar de ministers gaven geen medewerking. In november '73 publiceerde de senaatscommissie een verslag waarin stond dat de autoriteiten zo'n 5000 telefoongesprekken per dag afluisterden.

Le Monde gaf nadere details en vermeldde dat veel vooraanstaande politici op deze manier werden gecontroleerd onder wie Mitterrand, Giscard d'Estaing en Jean-Jacques Servan-Schreiber. (Le Monde)

AZIË (ZUID)

PAKISTAN

VOORTDURENDE ONRUST IN BALOETSJISTAN. OPTREDEN VAN EN TEGEN DE OPPOSITIE

Ook na de benoeming van een nieuwe gouverneur, Sardar Akbar Bugti. en de vorming van een nieuwe regering onder premier Jam Ghulam Qadir, bleef het in Baloetsjistan onrustig (zie pag. 437/2 e.v.- 1973).

Op 23 mei 1973 verklaarde de op 15 febr. ontslagen premier Sardar Ataullah Mengal dat zich in de provincie ernstige gevechten hadden voorgedaan en dat de plaatselijke bevolking door vliegtuigen was bestookt op last van de regering. Deze beschuldigingen werden van officiële zijde tegengesproken.

De voorzitter van de oppositionele Nationale Awami Partij (NAP)*, de Pathanenleider Khan Abdoe! Wali Khan, deelde volgens de FAZ (30-6-'73) mee dat 500 mensen gearresteerd waren en met onbekende bestemming weggevoerd zouden zijn.

Gewapende Baloetsji-guerrillastrijders lokten op 7 aug. 1973 een militaire patrouille bij Gumbaz in een hinderlaag, waardoor twee leden van de patrouille gedood werden en vijf gewond raakten. Volgens een officiële verklaring werden 10 verdachten gearresteerd.

Op 15 aug. 1973 werden in diverse steden in totaal 26 politici gearresteerd, die in meerderheid tot de NAP behoorden. Onder hen waren de voormalige gouverneur van Baloetsjistan Ghaus Baksh Bizenjo, en-premier Mengal (leider van de Mengal-stam), Khair Bakhsh Marri (voorzitter van de NAP in Baloetsjistan en leider van de Marri-stam) en kolonel b.d. Mohammed Sultan Mengal (de vroegere commandant van de Dehi Fauj, de NAP-militie).

Op 13 aug. had Bizenjo in een rede te Peshawar gesteld dat als de militaire interventie van de regering niet snel gestaakt zou worden, de situatie in Baloetsjistan uit de hand zou lopen en dat de voorstanders van de harde koers in de NAP in de verleiding zouden kunnen komen hulp in het buitenland te zoeken. Hij voegde daaraan toe: ,,Om onbekende redenen worden in Baloetsjistan dezelfde methodes en taktieken gebruikt die in Oost,-Pakistan werden toegepast": concentratie van troepen, onderbreking van de voedselvoorziening, bombardementen, moorden, ,,massale repressie", en politieke corruptie.

Op 16 aug. legde premier Qadir de gearresteerden talrijke misdrijven ten laste. Zij zouden o.m. tijdens hun ambtsperiode de gearresteerden van hun stammen ,,massaal bewapend" hebben en op een guerrilla tegen de centrale regering in Islamabad hebben voorbereid. Ook waren Bizenjo, Mengal en Marri er niet voor teruggeschrikt hun aanhangers tot openlijk verzet tegen het Pakistaanse leger op te

* Bij de Senaatsverkiezingen van juli 1973 (pag. 96/3) verwierf de NAP in Baloetsjistan 4 van de 10 zetels en in de North-West Frontier Province (NWFP) 6 van de 10 zetels.

(NZZ)

roepen, terwijl zij zich door corruptie en smokkel persoonlijk verrijkten In het bijzonder Bizenjo werd beschuldigd van ‚moord en rebellie'

Volgens A F P/R e u t e r was Bizenjo een van de organisatoren van de ongehoorzaamheidscampagne die op 24 aug. dosr de oppositie zou worden gestart tegen het bewind van Bhoetto.

Het Verenigd Democratisch Front (UDF), waarin de NAP o.a. met de Jamaat-i-Islami samenwerkt, begon inderdaad een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid, waarop meer dan 100 UDF-leden werden gearresteerd (N R C/H'b l a d 1-9). Doelstellingen van de campagne waren herstel van de grondrechten en opheffing van de uitzonderingstoestand, vrijlating van alle politieke gevangenen en afschaffing van de perscensuur.

In een gezamenlijke zitting van Nationale Vergadering en Senaat werd op 5 sept. een regeringsvoorstel om de in 1971 afgekondigde noodtoestand met zes maanden te verlengen tot maart 1974 met algemene stemmen goedgekeurd, nadat de oppositie de vergadering had verlaten. NAP-leider Wali Khan verklaarde vervolgens dat de oppositie het parlement zou boycotten tot aan haar eisen i.z. herstel van de grondrechten en de rechtsstaat was voldaan.
Hij noemde premier Bhoetto een dictator die erop uit was ,,Pakistan te vernietigen", en leverde vooral kritiek op Bhoetto's optreden in Baloetsjistan.

Door het volk van Baloetsjistan zijn democratische rechten te ontzeggen had Bhoetto, aldus Wali Khan, een situatie geschapen die overeenkwam met de toestand die door generaal Yahya Khan in Oost-Pakistan 20 maanden eerder was gecreeerd De oppositieleider verklaarde dat 11 leden van het parlement en de provinciale assemblee in Baloetsjistan op Bhoetto's bevel waren gedetineerd en dat de regering daar troepen had ingezet waardoor doden waren gevallen Hij sprak de beschuldiging uit dat leden van het Perzische leger in Baloetsjistan waren ingezet en dat ook de Perzische luchtmacht daar tegen de opstandelingen werd gebruikt Volgens Wali Khan had Perzië de op een na grootste kopervoorraad ontdekt in een 30000 vierkante mijl groot gebied in Baloetsjistan dat als onderdeel van een grensakkoord ca 10 jaar eerder door de Pakistaanse regering aan Perzië was afgestaan De sjah zou vrezen dat in Baloetsjistan een actie voor teruggave van dit gebied op gang zou komen, als de NAP daar een regering vormde (Th e T i m e s 6-9-'73)

Daarentegen beweerde gouverneur Bugti volgens de N Z Z (14-9-'73) dat in Baloetsjistan ,,60 000 guerrillastrijders met buitenlandse ondersteuning" tegen het Pakistaanse leger opereerden

Luchtmaarschalk Asghar Khan, de voormalige commandant van de Pakistaanse luchtmacht en thans leider van de rechtse Tehrik-i-Istiqlal partij, deelde op 25 sept na een reis van een week door Baloetsjistan mee dat daar bij botsingen tussen regeringstroepen en plaatselijke bewoners honderden doden gevallen waren Er zouden 5 a 6 divisies van het leger zijn ingezet en ook zouden Perzische luchtmachthelikopters in de onrustgebieden opereren Als die gewapende confrontatie zou voortduren, dan zouden veel meer mensen zich achter de openlijke rebellie in Kalat scharen en kon Baloetsjistan zich tot een nieuw Oost-Pakistan ontwikkelen. aldus Asghar Khan (Th e T i m e s 26-9-'73)

BALOETSJISTAN

OPPERVLAKTE 320000 km2 — bijna 40 , van heel Pakistan

INWONERS (19721 2,5 mln — nauwelijks 4% van de bevolking van heel Pakistan. Ca 8 bewoners per km2

BEVOLKING Baloetsjen (20%), Brohi's (30%, nauw verwant met ae Baloetsjen), Pathanen (30%) en Jats (20%) Meer dan ae helft van de bevolking bestaat uit nomaden De stamhoofden beschikken over een vergaande bestuursmacht

INKOMEN: per hoofd ca een derde lager dan het gemiddelde van Pakistan. (N Z Z 7-10-1973)

Op 28 sept. kwam het provinciale parlement van Baloetsjistan voor het eerst na zes maanden te Quetta bijeen (zie pag. 438/1-'73). Slechts 12 van de 21 leden waren aanwezig. De oppositie had aangekondigd dat zij slechts door één lid vertegenwoordigd zou zijn, omdat de meeste andere in hechtenis zaten. Evenals in het centrale parlement ging de oppositie echter in twee provinciale parlementen tot een boycot van de zitting over: na Baloetsjistan volgde op 6 nov. 1973 de NWFP.
Eveneens op 28 sept. werd in Shergarh (NWFP) een moordaanslag op Wali Khan gepleegd. Ongeïdentificeerde personen vuurden schoten af op zijn auto, maar Wali Khan bleef ongedeerd.

Hoe-wel premier Bhoetto in een boodscnap aan Wali Khan van zijn bezorgdheid blijk gaf, verklaarde deze op 3 okt. dat Bhoetto's ministers en partijfunctionarissen hem verscheidene malen met moord hadden bedreigd. Reeds vier moordaanslagen waren op hem gepleegd, aldus Wali Khan, en in één geval waren de aangehouden verdachten op aandringen van Bhoetto op vrije voeten gesteld. Op 1 okt werd vanuit Lahore gemeld dat de Pathanenleider Khan Abdoel Ghaffar Khan, die 10 maanden tevoren naar Pakistan was teruggekeerd na acht jaar van vrijwillige ballingschap, door de politie was gearresteerd

Aftreden gouverneur *Bugti*. *Regeringsdecreet*. Moord op *Pathanenleider*

Op 11 nov. diende gouverneur Bugti zijn ontslag in wegens politieke meningsverschillen met premier Bhoetto. Volgens deze hield Bugti's aftreden verband met de bepaling in de nieuwe grondwet, waarbij bevoegdheden m.b.t. de uitvoerende macht van de gouverneur aan de premier van de provincie werden overgedragen. Volgens de *NZZ* (30-11-'73) raakte Bugti daardoor inderdaad in conflict met premier Jam Ghulam Qadir en zou hij een eigen „socialistische partij" willen oprichten, waardoor hij in stryd kwam met de plannen van Bhoetto. Ook op andere wijze was hij in conflict geraakt met Bhoetto, die zijn poging om de marmergroeven en de chroommijnen te naasten belette (omdat de eigenaren steunpilaren van zijn partij waren) en het leger bij de bestrijdmg van de rebellen bleef inzetten, al had de gouverneur zich tenslotte daartegen gekant en nieuwe verkiezingen bepleit.
Op 22 nov. kondigde de regering een decreet af dat haar machtigt elke persoon te arresteren of elke groepering te verbieden, indien die zich schuldig maken aan anti-nationale activiteiten of verraad, Elke vereniging die aanzet tot een afscheidingsbeweging of die inbreuk maakt op de soevereiniteit, de territoriale integriteit of de binnenlandse vrede en harmonie wordt als anti-nationaal beschouwd. Ook geldt het decreet voor personen die een regionaal front bepleiten of steunen dat gebaseerd is op een raciale, linguïstische of soortgelijke ideologie met de bedoeling om sectarische gevoelens aan te wakkeren. Op het aanzetten tot anti-nationale activiteiten staat zeven jaar gevangenisstraf, op het steunen van een dergelijke beweging vijf jaar. Deze maatregelen schenen tegen de oppositie, vooral de NAP, gericht. (Een wet met deze strekking werd op 21 jan. door het nationale parlement goedgekeurd).
Op 2 dec. werd de leider van de Pakhtoonkhaw Naîional Awami Party — een afsplitsing van de NAP —, Abdus Samad Khan Achakzai, in zijn huis te Quetta door een handgranaat gedood. Achakzai, een lid van het provinciale parlement van Baloetsjistan, had zich achter Bhoetto geschaard. Zijn dood leidde in Quetta tot een golf van gewelddaden — regeringsgebouwen werden aangevallen en ook het Perzische culturele centrum — en botsingen tussen de oproerige menigte en de politie, waarop het leger tussenbeide kwam om de orde te herstellen.
Op 6 dec. kwamen bij een treffen tussen leger en opstandelingen in het stamgebied van de Marri op ca. 20 km van Maiwand 13 ,,bandieten" om het leven, terwijl in dezelfde week ook twee militairen werden gedood.
Op 20 dec. waarschuwde Bhoetto zijn politieke tegenstanders dat hij

niet zou toestaan dat zij een bloedbad zouden veroorzaken en een Bangla Desh in West-Pakistan zouden scheppen. Hij leverde scherpe kritiek op de oppositie, in het bijzonder op Wali Khan's NAP, die de bevolking had geterroriseerd door granaten in huizen te werpen.
Aan de andere kant herhaalde Bhoetto volgens The *Financial Times* (28-12-'73) driemaal in die week zijn aanbod om een dialoog met de oppositie te voeren over het oplossen van ,,interne politieke problemen"; ook deelde hij mee dat hij aan een politieke regeling van het probleem-Baloetsjistan werkte. Ex-premier Mengal scheen echter niet tot onderhandelingen bereid alvorens alle politieke gevangenen — minstens 200 — waren vrijgelaten, terwijl ook Wali Khan het onderhandelingsaanbod van Bhoetto verwierp.

Nieuwe gouverneur in Baloetsjistan

In plaats van Bugti, die formeel per 31 dec. 1973 aftrad, benoemde premier Bhoetto op 3 jan. Mir Ahmad Yar Khan, de voormalige heerser van Kalat, tot gouverneur van Baloetsjistan. De nieuwe gouverneur, die zelf wegens verzet tegen de centrale regering van 1958 tot november 1962 gevangen gezeten had, verklaarde tegenover journalisten dat hij naar Quetta zou gaan om de politieke toestand te beoordelen alvorens te besluiten of nieuwe provinciale parlementsverkiezingen moesten worden gehouden.

Verlenging noodtoestand

Het nationale parlement keurde op 4 maart een verlenging van de noodtoestand met zes maanden goed. De minister van binnenlandse zaken beschuldigde Afghanistan ervan commando's naar Pakistan te sturen om daar ,,bruggen op te blazen, spoorwegen te vernielen en soldaten te doden".

Moord, amnestie en vredesplan

Op 13 maart werd de vice-voorzitter van het parlement van Baloetsjistan, Maulvi Shamsuddin, op ca. 80 mijl van Quetta in zijn auto vermoord. Hij was lid van de religieuze oppositiepartij Jamiaat Ulema-i-Islam. De moord leidde op 14 maart tot betogingen in Quetta, waarbij twee mensen werden gedood en zeven gewond raakten. De oppositie had herhaaldelijk beweerd dat de regering trachtte Shamsuddin over te halen zijn steun aan de oppositie te staken.
Inmiddels werd bericht dat ex-gouverneur Bugti zich aan de zijde van de oppositie geschaard had en contacten met de NAP-leiders onderhield. Volgens de NZZ (30-3) verklaarde hij dat een politieke oplossing voor Baloetsjistan pas mogelijk was als Bhoetto de provincie toestond haar ,,cultuur en identiteit" te behouden.
Op 14 april maakte premier Bhoetto na een tweedaags beraad met de autoriteiten van Baloetsjistan bekend dat de militaire operaties in die provincies na 14 maanden vanaf 15 mei zouden worden gestaakt.
Ook zou voordien amnestie worden verleend aan alle bewoners die voor politieke rechten hadden gestreden, mits zij zich niet aan ernstige misdaden hadden schuldig gemaakt. Deze besluiten waren volgens een officieel communiqué ,,gebaseerd op de zekerheid dat, met de terugkeer van de rust in Baloetsjistan, de buitengewone maatregelen die vroeger noodzakelijk waren, kunnen worden opgeheven".
Bhoetto's ,,vredesplan" werd door de NAP verworpeiï. De partijleden werden opgeroepen de ,,strijd voor de democratie" voort te zetten. Pas als Bhoetto de voor febr. 1973 bestaande machtsverhouding erkende en de NAP in Baloetsjistan weer toestond te regeren, zou een vruchtbare samenwerking tussen de provincie en de centrale regering mogelijk zijn. NAP-functionarissen vonden trouwens ook dat Bhoetto's voorstellen niet ver genoeg gingen: alle politieke gevangenen moesten worden vrijgelaten en het leger moest onmiddellijk in de barakken worden teruggetrokken. Bhoetto had meegedeeld dat de naar schatting 16.000 militairen ook na 15 mei in de provincie zouden blijven om het infrastructuurprogramma (wegen- en scholenbouw, elektrificatie van geïsoleerde dorpen) voort te zetten.
Wali Khan verklaarde op 18 april te Londen dat in 1973 meer dan 860 militairen waren gedood bij operaties tegen de oppositie in Baloetsjistan, waar grote aantallen jonge mannen de wapens hadden opgenomen omdat zij alleen zo hun vrijheid meenden te kunnen verwerven, aldus de oppositieleider.

Buitenlandse belangen

De motieven van de politiek-militaire krachtmeting in Baloetsjistan lopen zeer uiteen. De NZZ (7-10-'73) noemde: familietwisten, stamveten, economische belangen, buitenlandse invloeden, bezorgdheid van de centrale regering om de nationale eenheid en het streven van premier Bhoetto tot versterking van zijn persoonlijke machtspositie. Over de buitenlandse belangen schreef het Zwitserse dagblad: ,,Iran. in wiens grensgebied met Pakistan eveneens tot rebellie neigende Baloetsjen gevestigd zijn, is over de stabiliteit van Pakistan bezorgd. Teheran zou graag beletten dat onlusten eventueel naar zijn grondgebied overslaan. Er zijn redenen om aan te nemen, dat de bewering van de Pakistaanse Baloetsji-guerrillastrijders dat Iran financieel en militair bij de Pakistaanse operaties in Baloetsjistan betrokken is, ten dele klopt. Afghanistan en Irak daarentegen wakkeren het streven naar autonomie en de secessionistische tendensen in Baloetsjistan aan. Kaboel verwacht van een eventuele verzwakking van het resterende Pakistan grotere eigen invloed in de stamgebieden. Bagdad poogt in het kader van zijn rivaliteit met Iran de Perzen aan het oostelijke front moeilijkheden te bezorgen. Het is bekend dat Bagdad de zetel is van een ,,bevrijdingsorganisatie" van de Baloetsjen . . ."
De FAZ (23-1) schreef hierover in een commentaar o.m.: „Met de idee van een verdeling van Pakistan onder de buren spelen waarschijnlijk niet weinigen in India, mogelijk zelfs op verantwoordelijke posten. Indiase wensen vallen hier samen met Afghaanse en (. . .) met Sowjetrussische doelstellingen. Afghanistan streeft er sinds lang naar de in de Pakistaanse NWFP levende Pathanenstammen met de Afghaanse Pathanen te verenigen of tenminste een Pathaanse bufferstaat ten koste van Pakistan te vormen. Sinds de val van de koning van Pakistan (. . .) poogt de nieuwe machthebber Daoed de Afghaanse doelstellingen via de confrontatie te bereiken. De Sowjet-Unie steunt hem daarbij in de rug. Grote hoeveelheden moderne wapens zijn de laatste maanden naar Kaboel gebracht. . ." Volgens Pakistaanse opvattingen willen de Russen hun oude droom verwezenlijken, nl. om via Afghanistan en een hun onderhorig Baloetsjistan de toegang tot de Indische Oceaan te bereiken, aldus de *FAZ* (9-1). (*NZZ,* FAZ, *Le* Monde, The Times, Financial Times)

(Vor. ber. pag. 437/1 e.v. - 1973)

PREMIERS VAN SIND EN PENDSJHAB VERVANGEN

Eind december 1973 werd Mumtaz Ali Bhoetto, een neef van Zoelfikar Ali Bhoetto, als premier van Sind vervangen door Ghulam Mustafa Jatoi, minister van politieke zaken in de centrale regering.
Op 11 maart werd Ghulam Mustafa Khar, die als een van de vertrouwste medewerkers van de Pakistaanse regeringsleider gold, van zijn ambt van premier van Pendsjaab ontheven, dat hij sinds nov. 1973 vervulde Daarvoor was Khar sinds 22 dec. 1971 gouverneur van Pendsjaab geweest.
In beide gevallen was de interne oppositie in de regerende Pakistan People's Party tegen hen te sterk geworden, aldus de *FAZ* (13-3).
Mumtaz Ali Bhoetto had daaruit de consequentie getrokken en zijn ambt ter beschikking gesteld, maar Khar had het op een openlijke confrontatie laten aankomen. Daarop was de premier van de centrale regering, Bhoetto, tussenbeide gekomen: hij gaf toe aan de druk van een meer linksgerichte vleugel o.l.v. de voormalige premier Meraj Khalid en de provinciale minister van financiën. Mohammed Hanif Ramay, en bood laatstgenoemde de vrije hand om Mustafa Khar als premier op te volgen.
Khar schaarde zich daarop aan de zijde van Ashgar Khan, de leider van de Tehrik-i-Istiqlal. Op 30 april vonden in Lahore hevige botsingen plaats, nadat een nauw met Khar verbonden vakbondsleider was doodgeschoten. Op 1 mei werd Khar gearresteerd. (FAZ, *NZZ,* The *Times*) (Vor. ber. pag. 16/1-1973)

VEROORDELING OFFICIEREN

De tussen 30 maart en 12 mei 1973 gearresteerde officieren stonden in 2 verschillende processen terecht.
Het ene proces tegen 13 luchtmachtofficieren vond in Peshawar plaats, het andere tegen 21 legerofficieren in Fort Attock.
Volgens de openbare aanklager in Peshawar op 23 jan. zouden de samenzweerders van leger en luchtmacht van plan zijn geweest de regering-Bhoetto tussen 14 en 21 april 1973 omver te werpen en te vervangen door een militair bewind.
Van de 13 luchtmachtofficieren werden in het weekend van 3 febr. vier veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 5 tot 14 jaar, terwijl de negen overigen wegens gebrek aan bewijs werden vrijgesproken.
Van de 21 legerofficieren werden op 2 maart 2 tot levenslange verbanning veroordeeld, die de staatsgreep zouden hebben beraamd, en kregen veertien gevangenisstraffen variërend van 2 tot 10 jaar. Voor zover uit de berichten valt af te leiden waren de twee zwaarst gestraften brigade-genera31 b.d. F. B. Ali en kolonel b.d. Abdoel Aleem Afridi. (NZZ)
(Vor. ber. pag. 440/1-1973)

BESCHERMING GRONDWET

Op 14 sept. 1973 keurde de Nationale Vergadering met algemene stemmen — de oppositie boycotte de zitting — een wet goed die de doodstraf of levenslange gevangenisstraf stelde op het afschaffen of ondermijnen van de grondwet, en wel met terugwerkende kracht tot 1956. Hoewel deze wet de regering in theorie machtigde de vroegere presidenten Ajoeb Khan en Yahya Khan te vervolgen, lag dit volgens de minister van justitie, Hafiz Pirzada, niet in de bedoeling. Hij stelde dat de wet beoogde een herhaling van het verleden door politieke avonturiers te voorkomen. (The Times 15-9-1973)

NATIONALISATIE BANKEN. STAATSCONTROLE OP OLIEDISTRPBUTIE EN SCHEEPVAART

Per decreet werden alle inheemse banken m.i.v. 1 jan. genationaliseerd. Aan de aandeelhouders zou een schadevergoeding in de vorm van obligaties worden betaald. De buitenlandse banken — acht van de 23 banken die in Pakistan mochten werken en bij wie ca. 10% van alle depositogelden waren ondergebracht — vielen niet onder het naastingsbesluit, al deelde de minister van financiën, Mubashir Hasan, op 3 jan. mee dat zij geen nieuwe filialen mochten openen noch van de naasting van de inheemse banken mochten profiteren.
Door twee andere per i jan. uitgevaardigde decreten werd de centrale regering gemachtigd het beheer over te nemen over alle inheemse oliedistributiebedrijven en scheepvaartmaatschappijen. Buitenlandse oliemaatschappijen vielen niet onder de maatregel.
Volgens minister Hasan was met deze decreten de nationalisatie van alle financiële instellingen, basisindustrieën en grote transportbedrijven voltooid overeenkomstig de in het verkiezingsmanifest van de Pakistan People's Party gedane toezegging. De regering overwoog volgens hem geen verdere nationalisatiemaatregelen voor de volgende algemene verkiezingen (1976), tenzij er sprake was van ernstig wanbeheer. (Reuter, 3/22, *Financial Times)* (Vor. ber. pag. 228/1-1972)

OVERSTROMINGEN IN PENDSJAAB EN SIND

In de loop van aug. 1973 werd Pakistan getroffen door de ernstigste overstromingen in zijn geschiedenis. Vooral de provincies Pendsjaab en Sind hadden ervan te lijden. De overstromingen waren het gevolg van abnormale zware regenval in Kasjmir, in de stroomgebieden van de Chenab (met de zijrivier de Ravi) en de Sutlej en van de Indus (waarin beide rivieren uitmonden), en in Pendsjaab, waar in tien dagen vier à vijf maal zoveel regen viel als normaal in een jaar.
Op 11 aug. overstroomde het water van de Ravi de laaggeiegen buitenwijken van Lahore. Vervolgens kregen steden langs de Chenab zoals Sialkot en Bahawalpur aan de Sutlej ernstig van overstromingen te lijden. Op 19 aug. veroorzaakte de sterk gezwollen Indus een dijkdoorbraak in Sind ten zuiden van Sukkur, dat op 22 aug. na een tweede dijkdoorbraak gedeeltelijk onder water kwam te staan. Op 23 aug. overstroomde het water van de Chenab een gebied van 40 vierkante mijl bij Lyallpur, terwijl de Indus die dag Khanpur bijna een halve meter onder water zette. In Sind werden op 25 aug. de steden Moro en Shahpur overstroomd. Op 30 aug. bereikte de Indus bij de Kotridam nabij Hyderabad een recordhoogte van 7,75 m. Tegen 4 sept. was het water in de meeste gebieden weer tot het normale peil gedaald.
Die dag maakte de regering een officiële balans op: de overstromingen hadden ca. 10 mln acres in 15 van de 19 districten van Pendsjaab getroffen en 1,5 mln acres in 5 van de 10 districten van Sind. Er waren 367 doden geteld. Meer dan 8 mln mensen hadden van de overstromingen te lijden, meer dan een half miljoen huizen in de 10.000 dorpen was verwoest, en 4,43 mln acres bouwgrond had schade geleden. De materiële schade werd geraamd op meer dan $ 300 mln.

Volgens een voorlopige schatting van 4 sept bedroeg de schade aan de oogst in Pendsjaab alleen al Rs 2270 mln. Het verlies van voedingsgewassen en graanvoorraden plus ca 70 000 stuks vee leidde tot een acuut voedseltekort en sterk stijgende voedselprijzen. Op 16 sept werd gemeld dat in Pendsjaab en Sind 2,86 mln ton graan nodig was, terwijl maar 1,65

mln ton beschikbaar was en 0,5 mln door de VS zou worden geleverd, zodat een tekort van 710.000 ton deels door de invoer van sorghum en mais moest worden opgevangen. Die dag was ter waarde van ca $ 50 mln aan geld en goederen ontvangen van andere landen en internationale hulporganisaties. VN-secretaris-generaal Waldheim had daartoe op 23 aug. een beroep gedaan op de wereldgemeenschap en de VN-organen. (K C A)

BHOETTO IN PERZIË

Op 10 mei 1973 arriveerde president Bhoetto voor een officeel bezoek van vijf dagen in Perzië. Hij voerde voor de vierde maal sinds dec. 1971 besprekingen met de Sjah, dit maal speciaal over een versterking van de militaire samenwerking.
Terwijl Pakistaanse en Perzische marine-eenhrden reeds gezamenlijke patrouilles zouden uitvoeren langs de zuidkust van beide landen, zou Perzië nu ook gebruik willen maken van de Pakistaanse haven Karachi voor reparatiewerkzaamheden aan oorlogsschepen zolang Bandeï Abbas aan de Straat van Hormoez daarvoor nog niet gereed is Bovendien was Perzië net begonnen met de bouw van een groot militair complex (incl. vloot- en luchtmachtbasis) te Chahbahar aan de Golf van Oman in Perzisch Baloetsjistan, terwijl plannen zouden bestaan om de territoriale wateren aldaar tot 50 mijl uit te breiden.
Pakistan en Perzië hebben bovendien een gemeenschappelijk belang in het bestrijden van separatistische stromingen in Baloetsjistan. Om deze de wind uit de zeilen te nemen werd reeds gesproken over economische samenwerking, ontwikkelingshulp en liberalisering van het handelsverkeer via Baloetsjistan, aldus *The Financial Tzmes* (9-8-'72)
Tijdens een door president Bhoetto aangeboden banket verklaarde de sjah om. dat het lot van Pakistan van vitaal belang was voor Perzië en dat Perzië ,,dit land niet opnieuw iets kon laten overkomen", aldus *The* Fznanciol *Times* (14-5-'73). Volgens de sjah was dat niet ,,alleen vanwege onze broederlijke liefde voor u als mohammedanen, als onze buren", maar „het is ook in ons belang dat wij niet verdragen dat u... nog een ongeluk overkomt (...) wij kunnen (het) niet aanvaarden door onze ogen te sluiten voor enigerlei — wat god verhoede — separatistische beweging in uw land."
In een officiele Pakistaanse regeringsverklaring, gericht tegen ,,enige politieke elementen in het land", die een ,,campagne" tegen de Sjah van Perzië begonnen waren, werd

Bhoetto (l.) bij de sjah in Londen.

met nadruk verklaard dat Perzië tijdens de oorlogen tussen Pakistan en India in 1965 en 1971 aan Pakistan ,,meer materiële hulp dan enig ander moslimland" verleend had, aldus de FAZ (18-5-1973).
Nadat Bhoetto besprekingen met de sjah van Perzië had gevoerd op 23 juli 1973 te Londen (zie pag. 336/3) en op 16 okt. 1973 te Teheran, bracht hij van 29-31 maart een bezoek aan de sjah op het eiland Qeshm in de Perzische Golf om over vraagstukken van ,,regionaal belang" te spreken. Daartoe zouden de Perzische olieleveranties aan Pakistan en de ontwikkelingen m.b.t. Baloetsjistan behoren, aldus AP (29-3). Volgens de NZZ (30-3) had Bhoetto's reis ten doel kennelijke misverstanden uit de weg te ruimen, die o.m. samenhingen met weigering van de sjah aan de islamitische topconferentie te Lahore deel te nemen (zie pag. 293), terwijl de sjah op datzelfde moment de Indiase minister van buitenlandse zaken, Swaran Singh, ontving en hem een miljoenenkrediet voor de invoer van Perzische olie toezegde. Volgens het Perzische persbureau verklaarde de sjah na afloop van het overleg met Bhoetto dat de betrekkingen tussen Pakistan en Perzië erdoor versterkt waren en dat vooral de samenwerking op economisch gebied zou worden uitgebreid.
(Vor. ber. pag. 15/2 - 1973)

BHQETTO IN WEST-EUROPA EN DE VS

Op 23 en 24 juli 1973 verbleef president Bhoetto in Londen, waar hij besprekingen voerde met de Britse premier Heath over o.a. de Britse technische hulp aan Pakistan en het lot van Pakistaanse immigranten in Groot-Brittannië. Ook veiligheidsproblemen in het gebied van de Indische Oceaan en de Perzische Golf zouden zijn besproken incl. de recente regeringswisseling in Afghanistan. Deze zaken zouden ook onderwerp van gesprek hebben gevormd tijdens het onderhoud van 90 minuten dat Bhoetto up *23* juli te Londen met de sjah van Perzië had (zie ook pag. 336/2).
Op 25 en 26 juli was Bhoetto voor een particulier bezoek in Parijs, waar hij door de Franse president Pompidou ontvangen werd. Frankrijk had in tegenstelling tot andere landen van het crediteurenconsortium zijn hulp niet onderbroken i.v. m. het Pakistaans-Indiase conflict, maar had die voortgezet en kort tevoren nog een voorschot van 200 mln fr verstrekt. Ook zouden tussen beide landen onderhandelingen gaande zijn over Franse wapenleveranties, in het bijzonder van duikboot-bestrijdingsvliegtuigen van het type Bréguet-Atlantic en jachtbommenwerpers van liet type Mirage (Zie ook een volgende aflevering.)
Op 18 en 19 sept. voerde Bhoetto te Washington besprekingen met de Amerikaanse president Nixon. De Pakistaanse premier poogde volgens persberichten tevergeefs het Amerikaanse standpunt i.z. wapenleveranties aan zijn land te wijzigen. De woordvoerder van het Witte Huis, Gerald Warren, legde er de nadruk op dat het Amerikaanse embargo op de levering van aanvalswapens aan landen van het Indische subcontinent geen wijziging had ondergaan. Wel had de Amerikaanse regering op 14 maart besloten het embargo van december 1971 m.b.t. Pakistan en India gedeeltelijk op te heffen, in die zin dat voortaan weer ,,niet-dodelijk" materiaal en reserveonderdelen konden worden geleverd. Wel verzekerde president Nixon zijn gast dat Washington ,,de onafhankelijkheid en integriteit van Pakistan" steunt. De VS zullen Pakistan naast de reeds geleverde levensmiddelen en medicamenten ter waarde van $ 24 mln ook verder economische en materiële hulp verschaffen.
(Le Monde, NZZ, FAZ)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaeistraat 71-73, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

INDIA: ZESDE KERNMACHT

Op 18 mei, 's morgens om 8.05 uur plaatselijke tijd, heeft India in de woestijn van Rajasthan (op ca. 150 km van de grens met Pakistan) ondergronds op een diepte van ca. 100 m zijn eerste kernproef genomen. De kracht van de explosie kwam overeen met ca. i5.000 ton TNT. d w z. ongeveer met die van de op Hirosjima geworpen atoombom. Hiermee werd India de zesde kernmacht in de wereld.

Nog voor de officiële bekendmaking waren de ambassadeurs van vier van de vijf kernmogendheden c.q. permanente leden van de Veiligheidsraad van het experiment op de hoogte gesteld, t.w. Engeland, Frankrijk, de SU en de VS. De Chinese zaakgelastigde viel die eer niet ten deel.

In de officiële mededeling van de Indiase commissie voor kernenergie werd gesteld dat de proef bestemd was voor vreedzame doeleinden, in het bijzonder voor de mijnbouw en het verplaatsen van grond. Er werd aan toegevoegd dat India niet de bedoeling had kernwapens te produceren. De regering bevestigde dat India sterk gekant blijft tegen ,,militair gebruik van kernexplosies" en premier Indira Gandhi verklaarde dat er niets was om opgewonden over te raken.

De voorzitter van de kernenergiecommissie, Homi Sethna, deelde op 18 mei mee dat de explosie met plutonium ,,uit eigen voorraden" was uitgevoerd. Op 20 mei verklaarde hij dat de explosie ,,min of meer schoon" was geweest en dat men de radioactiviteit ,,in ruime mate ondergronds" had kunnen houden. Het onderzoek van de resultaten van de eerste proef zou ca. een half jaar in beslag nemen; mochten de beschikbare gegevens onvoldoende blijken, dan zou mogelijk een tweede proef volgen. Bij de eerste proef zou de z.g. ,,implosie"-methode zijn toegepast.

India's positie en capaciteit

Het non-proliferatieverdrag van 1968, dat in feite beoogde het kernwapenbezit tot China, Engeland, Frankrijk, de SU en de VS te beperken — al ondertekenden China en Frankrijk dit verdrag niet —, lijkt in die opzet bedreigd. Tot dusver werd dit verdrag door 97 staten getekend, van wie 81 vervolgens tot ratificatie overgingen. Maas er zijn nog talrijke potentiële kernmachten die het verdrag niet tekenden c.q. ratificeerden zoals Pakistan, Zuid-Afrika, Israël, Egypte, Argentinië, Brazilie en Japan. (Tokio ondertekende wel, maar stelde de ratificatie steeds uit).

India is nu. ondanks de verklaarde vreedzame bedoelingen, in staat kernwapens te vervaardigen en ook te vervoeren Het toonde bovendien aan dat elk land met commerciële kernreactoren materiaal voor het vervaardigen van atoombommen kan produceren.

India beschikt over twee kernenergiecentrale~ In oktober 1969 kwam de eerste met Amerikaanse hulp tot stand in Tarapur (capaciteit 420 megawatt): de tweede, een Canadees type, bevindt zich bij Kota in Rajasthan en heeft een capaciteit van 210 megawatt. Een derde kerncentrale van hetzelfde type in Kalpakkam bij Madras is bijna gereed en onlangs werd de eerste steen gelegd voor een vierde centrale te Narora (Oettar Pradesh). Het in 1970 door de commissie voor atoomenergie gepubliceerde tienjarenprogramma voorzag in de bouw van voldoende kerncentrales om rond 1980 over een gezamenlijk vermogen te kunnen beschikken van 2.700 megawatt.

Plutonium wordt geproduceerd door de Indiase kernreactoren te Tarapur, Rana Pratap Sagar en Trombay. De in de twee eerstgenoemde reactoren vervaardigde plutonium valt onder de strikte garanties van de IAEA en kan niet voor kernwapens worden gebruikt, maar de reactorproduktie te Trombay (in bedrijf sinds januari 19571 valt onder een akkoord met Canada, dat gebruik belet voor iets anders dan vreedzame doeleinden. Na India's weigering in 1970 om het non-proliferatieverdrag te ondertekenen en na pressie van Pakistan verbrak Canada in 1973 eenzijdig zijn nucleair samenwerkingsprogramma en op 22 mei deelde de Canadese minister van buitenlandse zaken, Sharp, mee dat Canada elke verdere nucleare hulp aan India zou staken. De thans reeds operationele reactoren zouden in staat zijn een jaarlijkse plutoniumproduktie te leveren van 200 kilo; d.w.z. ruim voldoende voor 35 kleine kernbommen per jaar.

De voorzitter van de Indiase commissie voor atoomenergie, H. N. Sethna.

Bovendien beschikt India over rijke uraniumlagen, maar een kilo van dit erts bevat slechts zeven gram van de voor kernwapens benodigde splijtstof uranium-235. Verrijkingsprocedures zijn zeer kostbaar; zelfs een eenvoudige fabriek kost £ 800 mln a £ 900 mln, aldus The Times (20-5).

Eventuele kernwapens kan India vervoeren met de aanwezige 80 Britse Canberrabommenwerpers, 96 Russische Suchoi-7's, 30 Franse Mystère IV's of de zelfvervaardigde HF-24 Marut-jachtbommenwerpers, terwijl India volgens plan voor 1980 over een eigen viertrapsraket wil beschikken.

Reacties

In India waren de reacties op de kernproef vrijwel alle enthousiast. The Motherland (orgaan van de Jan Sangh) schreef dat eigen kernwapens het land aan een ,,betere defensie, betere diplomatie, betere ontwikkeling en betere moraal" zouden helpen. ,,Wij hebben reeds 15 jaar in de nucleaire wedloop verloren. Als wij die eerder hadden ingezet, zouden noch China noch Pakistan ons hebben aangevallen." Patriot (pro-Moskou CP) stelde: ,,Het is noodzakelijk dat de wereld weet dat in geval van agressie tegen ons grondgebied wij in staat zijn de kernenergie te gebruiken als defensiemiddel." Daarentegen stelde The Statesman onder de kop ,,totaal gebrek aan verantwoordelijkheid" dat voor India de voornaamste prioriteit ligt in het bestrijden van de armoede en niet in een geldverslindend prestige-object: het blad rekende voor dat de opbouw van een militair enigszins relevante kernmacht ca. 10 mrd dollar kost.

Buiten India gaven de reacties vooral blijk van ongerustheid, vooral bij de buurlanden. Pakistan bij monde van premier Bhoetto verlangde op 19 mei een ,,nucleaire paraplu" van de Grote Vijf of minstens een van hen, als een minimumbescherming tegen ,,nucleaire chantage" van de kant van India. Hij kondigde een diplomatiek offensief aan. Pakistan ,,zal nooit een Indiase hegemonie op het subcontinent aanvaarden", aldus Bhoetto, die in de jaren '60 eens gezegd had dat als India een kernbewapening zou opbouwen Pakistan dit voorbeeld zou volgen ,,zelfs wanneer onze mensen gras moeten eten".

Nepal en Japan betuigden hun leedwezen met de proef, terwijl Tokio liet weten dat het ,,tegen elke kernproef" gekant was. Russische en Chinese reacties bleven uit. Australië en Albanië protesteerden. Een woordvoerder van het State Department verklaarde dat ,,de VS steeds tegen de nucleaire proliferatie waren vanwege het rampzalige effect op de stabiliteit in de wereld. Dat blijft ons standpunt."

De NZZ (26-5) wees erop dat India volgens de Wereldbank in de komende vijf jaar buitenlandse hulp ter waarde $12 mrd nodig heeft, en dat de bereidheid om die hulp te verlenen door wantrouwen over de bestemming ervan niet bevorderd wordt. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times, NIVV)

Weekblad 43ste jaargang No. 2231. pag. 26319-26334

WEST-EUROPA

NEDERLAND

AANVOERGEGEVENS RUWE OLIE

Het ministerie van economische zaken heeft de volgende gegevens verschaft omtrent de aanvoer van ruwe olie in de periode okt. 1973 - maart 1974:

Periode	Bruto-aanvoer	Netto-aanvoer
	in mln ton	
oktober	12,5	6,5
november	10,8	6,4
december	5,6	3,4
januari	8,7	5,3
februari	7,7	5,0
maart	7,5	5,7

Het bruto-aanvoercijfer is ongunstig beinvloed, behalve door de reeds bekende factoren van produktiebeperking en de boycot, door de omstandigheid dat de doorvoer naar België naar schatting 1 mln ton minder was dan verwacht als gevolg van het conflict aldaar in de betrokken periode tussen olie-industrie en regering (pag. 221/3 e v -1974) Een en ander betekent, dat de bruto-aanvoer bijna 66% bedroeg van de gemiddelde maandaanvoer over de eerste helft van 1973 De netto-aanvoer heeft vrijwel aan de verwachtingen voldaan en heeft op 0,1 mln ton na het niveau van maart 1973 bereikt

Het verloop van de voorraad van ruwe olie was als volgt (mln ton):

15 oktober 1973	4,1
5 november 1973	4,0
30 november 1973	4,8
21 december 1973	4,1
1 januari 1974	3,5
1 februari 1974	3,8
1 maart 1974	4,0
1 april 1974	4,4

Het vorige jaar was de voorraad ruwe olie per 1 maart 3,5 mln ton. De voorraad eindprodukten is gedurende maart teruggelopen met 0,2 mln ton tot 5,5 mln ton. De verwerking van ruwe olie bereikte met 5,25 mln ton een niveau van ongeveer 90% van dat in maart 1973

HANDELSBALANS 1973

In 1973 is, exclusief de handel met België en Luxemburg, voor f 56 797 mln ingevoerd en voor f 57 221 mln uitgevoerd Past men op de jaartotalen een correctie toe wegens de bijzondere vertraging in de inzending van gegevens, die betrekking hadden op 1972 en die pas in 1973 konden worden verwerkt, dan zou de invoer in 1973 f 56 100 mln en de uitvoer f 55 400 mln hebben bedragen De cijfers over 1972 worden dan bij de invoer f 46 800 mln en bij de uitvoer f 47 600 mln. De invoerstijging bedroeg in 1973 dus f 9 300 mln of wel 20% en de uitvoerstijging f 7 800 mln of wel 16% De waardestijging van de in- en uitvoer werd mede beinvloed door de vrij aanzienlijke prijsstijging Het invoersaldo bedroeg in 1973 f 700 mln, m het jaar ervoor lag de uitvoer daarentegen f 800 mln hoger dan de invoer.

Bij de invoerstijging over het jaar 1973 ten opzichte van 1972 vallen vooral op de gestegen import van ruwe aardolie, machines, granen, auto's, ijzer en staal en hout. De uitvoer nam vooral toe door meer export van aardolieprodukten, machines, plastics, organische chemische produkten, ijzer en staal en zuivelprodukten (Ministerie van economische zaken)

(Vor ber pag. 142/1-1973)

BETALINGSBALANS 1973

Volgens nog zeer voorlopige cijfers voor 1973 geeft de lopende rekening op transactiebasis een overschot te zien van f 4 830 mln, nadat het jaar 1972, volgens herziene cijfers, een surplus had opgeleverd van f 3 625 mln Dit ruim f 1,2 mrd gunstiger resultaat is geheel toe te schrijven aan het onzichtbare verkeer en wel met name aan het vervoer en aan de kapitaalopbrengsten Het tekort op de handelsbalans was iets groter dan in 1972, de invoerwaarde nam toe met 22,6% en de uitvoerwaarde met 21,2%

Het overschot op de lopende rekening op kasbasis bedroeg in 1973 f 5,2 mrd, tegen f 4,3 rnrd in 1972 Het in vergelijking met de transactiecijfers ruim t 0,3 mrd gunstiger resultaat wijst op een betrekkelijk geringe kapitaalinvoer ter zake van niet geregistreerd kort handelskrediet De kapitaalinvoer uit dezen hoofde was in 1972 opgeveer tweemaal zo groot

Het geregistreerde kapitaalverkeer der niet monetaire sectoren — inclusief de eenzijdige vermogensoverdrachten — heeft in het verslagjaar geleid tot een afvloeiing van bijna t 4 mrd, hetgeen bijna f 2,2 rnrd meer is dan in 1972 Dit aanzienlijk grotere tekort werd vooral veroorzaakt door het effectenverkeer, dat in 1973 tot een kapitaaluitvoer van f 2,7 rnrd leidde tegen f 1,3 mrd in 1972 Terwijl in 1972 via het beursverkeer Nederlandje effecten naar het buitenland werden verkocht, werden in 1973 door ingezetenen Nederlandse aandelen en obligaties teruggekocht Daarnaast nam de in 1972 reeds bestaande grote belangstelling van ingezetenen voor buitenlandse effecten in het verslagjaar nog verder toe Enige compensatie bood een bijna f 0,3 rnrd hogere kapitaalinvoer uit hoofde van emissies in het buitenland

Voorts resulteerden de lange kredietverlening en de overige lange kapitaaltransacties (buiten concernverband) van de particuliere sector in een ruim f 0,8 mrd grotere kapitaaluitvoer dan in 1972, terwijl het korte particuliere kapitaalverkeer in 1973, anders dan in 1972, tot een afvloeiing leidde

Daarentegen waren de ontvangsten ter zake van buitenlandse directe investeringen in Nederland in het verslagjaar f 0,4 mrd hoger dan in 1972, bij gelijk blijvende uitgaven wegens Nederlandse investeringen in het buitenland. Voorts was de kapitaaluitvoer van de overheid ruim f 0,2 rnrd kleiner dan in het voorgaande laar

Het totale verkeer der niet monetaire sectoren — met inbegrip van de nog te rubriceren betalingen — leverde in het verslagjaar een overschot op van f 1945 mln tegen f 2830 mln in 1972.

Evenals in 1972 was het kapitaalverkeer van de banken met het buitenland in 1973 ongeveer in evenwicht.

Als gevolg van interventies van de Bank in de valutamarkt en swap-transacties met de banken ter regulering van de geldmarkt namen de officiele reserves met bijna f 2 040 mln toe In tegenstelling tot de voorgaande drie jaren vond in 1973 geen toewijzing van bijzondere trekkingsrechten plaats (Ministerie van financien)

(Vor ber pag 301/1-1973)

UITKERINGEN *SOCIALE VERZEKERINGEN PER* 1-5-1974

Met ingang van 1 mei 1974 zijn verschillende sociale verzekeringsuitkeringen met 35110 verhoogd Deze verhoging houdt n m r-erarilli met het aan de werknemers verleende voorschot op de prijscompensatie

Hieronder volgt een overzicht van de nieuwe uitkeringen ingevolge de AOW, de AWW en de WAO alsmede van het maximum dagloon

ALGEMENE OUDERDOMSWET	per jaar	per maand
gehuwden	f 9684,—	f 807,—
ongehuwden	f 6840,—	f 570,—

ALG WEDUWEN- EN WEZENWET	per jaar	per maand
weduwen met kinderen	f 9684,—	f 807,—
wed zonder kinderen	f 6840,—	f 570,—
wezen tot 10 jaar	f 2214,—	f 184,50
wezen van 10 tot 16 jaar	f 3252,—	f 271,—
wezen van 16 tot 27 jaar	f 4236,—	f 353,—

WET OP DE ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSVERZEKERING

De uitkeringen krachtens de WAO, die zijn ingegaan voor 1 mei 1974, zijn per die datum verhoogd met 3,5% Het minimumdagloon voor de berekening van de WAO-uitkering is als gevolg van deze verhoging per 1 mei 1974 op f 59,14 vastgesteld

MAXIMUM-DAGLOON

Voorts is ook het maximum dagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de WAO, de Ziektewet, de Werkloosheidswet en de Wet Werkloosheidsvoorziening worden berekend, met 3,5% verhoogd. Als gevolg hiervan zal het maximum dagloon per 1 mei 1974 stijgen van f 140,65 tot f 145,58.

INKOMENSGRENZEN ZIEKENFONDSVERZEKERING BEJAARDEN

Als gevolg van de verhoging van de AOW-pensioenen zijn per 1 mei 1974 ook de toelatingsgrens en de priemie-inkomensgrenzen voor de verschillende klassen van de bejaardenverzekering opgetrokken De verhoging van deze grenzen is nodig om te voorkomen dat bejaarden als gevolg van de verhoging van hun AOW-pensioen de bejaarden-verzekering moeten verlaten dan wel in een hogere inkomensklasse zullen vallen.

Rekening houdende met de verhoging van de AOW-pensioenen is de toelatingsgrens per 1 mei 1974 vastgesteld op f 14 721 en zullen de premie inkomensgrenzen worden verhoogd tot f 9996, f 11 006 en f 12 864

EIGEN BIJDRAGE REGELING IN HET KADER VAN DE ALGEMENE WET BIJZONDERE ZIEKTEKOSTEN (A.W.B.Z.)

De in het kader van ae eigen bijdrageregeling AWBZ geldende bedragen zijn per 1 mei 1974 met 3,5% verhoogd.

Met ingang van 1 mei 1974 gelden de volgende bedragen.

ONGEHUWDEN

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag is verhoogd van f 173 per maand tot *f* 180 per maand, de eigen bijdrage van f 377.50 per maand tot *f* 390 per maand

ECHTPAREN

Het inininiaal ter vrije besteding overblijvende bedrag is verhoogd van f 346 per maand tot *f* 360 per maand; de eigen bijdrage van f 433,50 per maand tot f 447 per niaand. (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 24/1 e.v.-1974)

BELGIË

BELGISCH-ZAIREES VRIENDSCHAPSVERDRAG OPGEZEGD

De Zairese president Moboetoe heeft op 10 mei eenzijdig het Belgisch-Zairees vriendschapsverdrag opgezegd. Het verdrag werd ondertekend op 29 juni 1970 te Kinsjasa door de toenmalige ministers Scheyven en Umba di Lutete (zie pag. 517/2 - 1970).

Als officiële reden voor de opzegging wordt opgegeven, dat de Belgische regering de verspreiding blijft toelaten van een boek (*L'ascension* de *Mobutu* van de Brusselse advocaat Jules Chomé, uitgegeven door de Parijse uitgever François Maspero) dat de Zairese president beschouwt als beledigend voor zijn persoon.

Een memorandum van de Belgische regering dd. 28 maart 1974, dat het Belgische standpunt toelichtte m.b.t. de ontwikkelingssamenwerking én de zaak-Chomé, was direct door Kinsjasa afgewezen. Het officiële Zairese persagentschap AZAP had op 30 maart gewaarschuwd: „Wanneer de volgende Belgische regering geen bevredigende opheldering verschaft (d.i. over het incident-Chomé), zal Zaire het vriendschapsverdrag eenzijdig kunnen opzeggen."

Op 8 mei stuurde de nieuwe Belgische regering een brief naar Moboetoe, ondertekend door de eerste-minister Tindemans en minister van buitenlandse zaken Van Elslande.

De regering verklaarde daarin dat haar allereerste diplomatieke daad betrekking had op de relaties tussen België en Zaire. Verder betoonde zij dat naleving van het beginsel van wederzijdse eerbied de voorwaarde is voor harmonieuze betrekkingen op basis van strikte gelijkheid onder de partners, en dat zij om die reden begrip kon opbrengen voor de zairizering. (Red. KHA: d.i. de overname door Zairezen van buitenlands goed.)

De regering stelde voorts dat zij bereid was de technische samenwerking te verbeteren en Belgische investeringen in Zaire aan te moedigen.

De brief ging dan uitvoerig in op de zaak-Chotné. Rechtsargurneriten zetten uiteen, waarom het boek in België niet kan worden verboden en waarom de auteur niet gerechtelijk kan worden vervolgd. Er wordt aan herinnerd dat het enige precedent eindigde niet ontslag van rechtsvervolging. De regering verklaart zich bereid het hele dossie te laten onderzoeken door een door Mohoetoe aangeduid jurist.

Vervolgens verklaart de brief dat het de Belgische regering wenselijk voorkomt, dat vertegenwoordigers van beide landen een dialoog aangaan: in dat verband wordt het "agrement" gevraagd voor de benoeming van de huidige ambassadeur van België in India, Kerremans, tot. ambassadeur in Kinsjasa.

Tenslotte stelt de brief een algemene bespreking van de Zairees-Belgische betrekkingen voor, waarbij ook de weerslag zou worden ontleed van de zairizeringsmaatregelen van 30 november 1973. De hrief zinspeelt op de aanvaarding door Moboetoe van het beginsel van schadeioossteliing en van verantwoordelijkheid van Zaire voor de aldaar verblijvende buitenlanders. De Belgische regering stelt voor het politieke overleg te laten voorafgaan door technisch overleg op hoog niveau. en zegt dat dit alles kan worden georganiseerd voor einde september.

Deze brief werd onderzocht op 10 mei door een bijzondere commissie, samengesteld door Moboetoe en bestaande uit Bo-Boliko Lokonga, voorzitter van de nationale wetgevende vergadering, Nguza-Karl-I-Bond, politiek directeur van de partij en oud-minister van buitenlandse zaken, Umba di Lutete, minister van buitenlandse zaken, Sakombi Inongo, minister van nationale oriëntatie, en Mpanu Mpanu Bibanda, directeur van het persagentschap AZAP.

Na afloop van de vergadering van die commissie vergaderde de Zairese regering, die besliste het vriendschapsverdrag op te zeggen.

Het agentschap AZAP gaf daarbij de volgende toelichting:

„Een zorgvuldig onderzoek van de brief van de Belgische regering toont aan dat — terwijl die regering blijkbaar de bevoorrechte betrekkingen die tot dusver tussen beide landen hebben bestaan, nieuw leven wenst in te blazen — anderdeels het feit blijft bestaan dat diezelfde regering verklaart machteloos te zijn tegenover diegene onder haar medeburgers die sedert 1960 door hun gedrag, provocaties en kwetsende geschriften, zich onophoudelijk en op een flagrante manier mengen in de binnenlandse aangelegenheden van Zaire.

Aangezien de Belgische regering, naar zij zelf toegeeft luidens het memorandum, niet bij machte is de voortzetting van de bevoorrechte Belgisch-Zairese betrekkingen te waarborgen, ziet de republiek Zaire zich tegen wil en dank verplicht, met ingang van vandaag vrijdag 10 mei, het tussen België en Zaire gesloten vriendschapsverdrag op te zeggen."

Verder gaf AZAP nog volgende, aanvullende commentaar: „Een toeval van de geschiedenis heeft het kleine België in staat gesteld bet grote Zaire te koloniseren, dus stelselmatig te plunderen, maar dat geeft het niet de bevoegdheia orn 22 miljoen Zairezen nog langer af te leiden van hun revolutionaire streven om in het hart van Afrika een groots land op te bouwen onder de indrukwekkende en vooruitziende leiding van een dynamische gids, bemind door zijn volk, en wiens internationale formaat onbetwistbaar en onbetwist is"

In het officiële communiqué, waarin de opzegging van het vriendschapsverdrag werd aangekondigd met de toevoeging, dat de relaties tussen beide landen voortaan „gewoon" zullen zijn, werd nog gezegd dat Kinsjasa geen bezwaar heeft tegen de benoeming van een nieuwe Belgische ambassadeur in Zaire.

Reacties

Nog op 10 mei heeft de Belgische regering de beslissing van Moboetoe officieel betreurd. Minister Van Elslande gaf een communiqué uit, waarin het Belgische standpunt i.z. de kwestie-Chomé nogmaals bevestigd werd en betoond werd dat „een andere houding in strijd zou zijn geweest met de Belgische rechtsgewoonte en de vrijheid van meningsuiting, die een der fundamentele beginselen is van onze maatsohappij." Verder zegt het communiqué: „In de nabije toekomst zal de regering bijzonder waken over de belangen van haar onderdanen in Zaire. Zij zal ook de gevolgen moeten onderzoeken van de Zairese beslissing op de samenwerking tussen de twee staten. België zoekt geen enkele voorkeursbehandeling in Zaire, maar zou anderdeels niet begrijpen dat Zaire een discriminatoire houding zou aannemen te zijnen opzichte. De Belgische regering is overtuigd dat, gezien de talrijke banden tussen de twee landen, het mogelijk zou moeten zijn een oplossing te vinden voor de huidige moeilijkheden op grond van een dialoog tussen twee gelijkwaardige partners. De regering blijft bereid tat het houden van die dialoog."

De Belgische kranten reageerden rustig en koel op het nieuws van de opzegging. Zij lieten wel doorschemeren. dat de zaak-Chomé slechts een voorwendsel zou kunnen zijn, en dat Moboetoe veeleer een argument zoekt om het gesprek te weigeren over de vergoeding, waarop duizenden Belgen aanspraak maken, die door de zairizering van hun bezit zware schade hebben geleden.

Die interpretatie werd kracht bijgezet door een communiqué van het persagentschap AZAP dd. 24 mei, volgens hetwelk de overname van Belgische bezittingen door Zairezen

niet zou worden vergoed, zolang de verspreiding van het boek van Chomé in België niet verboden werd. Volgens *AZAP* ging het hier om het officiële standpunt van de regering.

VOER-DOSSIER GEKLASSEERD

In een op 7 mei gepubliceerd communiqué van de Raad van Europa in Straatsburg wordt medegedeeld, dat het ministerscomité van de Raad van oordeel is dat de bestaande grondwettelijke, wettelijke en reglementerende bepalingen in België het onderwijsstelsel in de Voerstreek zodanig regelen, dat andere maatregelen onnodig zijn.

Namens 165 gezinshoofden had de „gewestelijke vereniging voor de verdediging van de vrijheden" op 25 mei 1964 een verzoekschrift ingediend bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens, waarin het taalstelsel, vervat in de wet van 1963, toegepast op de Voerstreek, een schending van het gezinsleven, van het recht op onderwijs en van het beginsel van nondiscriminatie werd genoemd.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

WALTER *SCHEEL BONDSPRESIDENT*

De Duitse Bondsvergadering verkoos op 15 mei in Bonn FDP-voorzitter Walter Scheel met 530 van de 1033 stemmen tot bondspresident als opvolger van Gustav Heinemann.

De tegenkandidaat, de christen-democraat Richard von Weiszacker, kreeg 498 stemmen. Vijf kiesmannen onthielden zich van stemmen.

Het was de eerste maal in de geschiedenis van de Bondsrepubliek, dat de president in de eerste kiesronde werd gekozen. Scheel, die op het moment van zijn verkiezing minister van buitenlandse zaken en bondskanselier ad interim was, zal op 1 juli worden beëdigd. In een korte toespraak na zijn verkiezing bedankte Scheel al diegenen, die in hem hun vertrouwen hadden uitgesproken. Ook sprak hij zijn respect uit voor Von Weiszacker, die hem als eerste had gelukgewenst. De nieuw gekozen president stelde vast, dat de democratie nu eenmaal de mogelijkheid biedt om uit meer mensen te kiezen, maar dat hij een president voor allen wilde zijn.

Daarna werd hij gefeliciteerd door oud-bondskanselier Willy Brandt en werden hem door SPD-Bondsdagfractievoorzitter Herbcrt Wehner bloemen aangeboden.

Bij de opening van de Bondsvergadering had mevr. Annemarie Renger, voorzitter van de Bondsdag, in herinnering gebracht, dat ook de eerste president van de Bondsrepubliek, Theodor Heuss, in Bonn verkozen was. In de daaropvolgende jaren vonden de presidentsverkiezingen plaats in West-Berlijn. hetgeen bij de verkiezing van Gustav Heinemann in 1969 tot spanningen leidde, omdat de DDR en de SU er een schending in zagen van de status van West-Berlijn. Bij het viermogendhedenakkoord over Berlijn van 1972 was besloten. dat de Bondsrepubliek in het vervolg zou. afzien van het organiseren van dergelijke manifestaties in West-Berlijn, zodat deze keer de presidentsverkiezing weer in Bonn werd gehouden.

In haar rede onderstreepte mevr. Rengers, dat de Bondsrepubliek alles in het werk zal stellen om de bindingen met West-Berlijn verder te ontwikkelen, zoals ook in de viermogendhedenovereenkomst is voorzien. Daarbij maakte zij tevens duidelijk, dat de tijd voorbij is, waarin men in de Bondsrepubliek er rekening mee hield, dat Berlijn niet alleen een symbool zou blijven, maar ook de levende hoofdstad van een herenigd Duitsland zou worden. De verkiezing van Walter Scheel was mogelijk geworden dourdat Gustav Heinemann van een tweede ambtstermijn had afgezien.

Heinemann weigert tweede *ambtstermijn*

Begin nov. vorig jaar had Heinemann de SPD laten weten, dat hij i.v.m. zijn leeftijd — hij was toen 74 jaar — geen tweede ambtstermijn ambieerde. De partij droeg bondskanselier Brandt en Bondsdagfractievoorzitter Wehner op in een gesprek met de president te trachten hem van deze beslissing terug te brengen. Dit gesprek vond plaats op 13 nov., maar deed de president niet van mening veranderen. Op 14 nov. maakte president Heinemann d.m.v. brieven aan de voorzitters van de in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen alsmede door een toespraak via radio en TV zijn besluit bekend niet voor een tweede maal kandidaat te willen zijn voor het presidentschap.

In deze toespraak wees Heineniaïn er op, dat hij bij de verkiezing 75 jaar zou zijn. Hij hield het voor uitgesloten, dat hij tot zijn 80-ste tegen de eisen van het ambt opgewassen zou zijn. Een oplossing, waarbij hij zich zou laten verkiezen, maar naderhand voortijdig zou aftreden wees hij af, aangezien dat allerhande speculaties zou veroorzaken. die voor het ambt en voor alle burgers moeilijk te verdragen zouden zijn Hij hield het daarom eenvoudig voor een gebod van het verstand niet opnieuw kandidaat te zijn.

Walter Scheel kandidaat

Minister van buitenlandse zaken en vice-bondskanselier Walter Scheel maakte op 14 dec 1973 bekend, dat hij zich voor net ambt van bondspresident kandidaat stelde. Hij deed dit vanuit het ziekenhuis, waar hij kort tevoren voor de tweede maal in dat jaar een nieroperatie had ondergaan. Zijn besluit naar het presidentschap te dingen was hem mede ingegeven op grond van het verlangen i.v.m. zijn gezondheidstoestand het wat kalmer aan te doen.

Vanuit zijn partij, de FDP, was eerder druk op hem uitgeoefend niet voor het bondspresidentschap te kandideren. Vooral de jongerenorganisatie, de Jonge Liberalen, wilde graag, dat Scheel partijvoorzitter bleef, omdat zij in zijn verwachte opvolger, vice-voorzitter en minister van binnenlandse zaken Genscher, geen representant zag van het progressieve liberalisme. Anderzijds had SPD-Bondsdagfractievoorzitter Herbert Wehner reeds op 9 dec. in een TV-interview verklaard, dat Scheel, mocht hij zich kandidaat stellen, op zijn steun kon rekenen.

Hij waarschuwde toen zijn partij niet voortdurend andere personen als kandidaat te pousseren; tevens waarschuwde hij tegen een onderbezetting van het kabinet.

Richard von Weiszacker tegenkandidaat voor de *CDU/CSU*

In eerste reacties van de zijde van de CDU/CSU leek de partij de kandidatuur van Scheel te willen ondersteunen. Vooral CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss liet bij verschillende gelegenheden weten, dat de CDU/CSU geen eigen kandidaat zou stellen.

Binnen de CDU/CSU-Bondsdagfractie was echter een grote groep, die er de voorkeur aan gaf, dat de partij wel met een eigen kandidaat zou komen, o.m. omdat men zich niet goed kon voorstellen, dat de partij, als tegenstander van de oostpolitiek, waar Scheel als minister van buitenlandse zaken grote verantwoordelijkheid voor had gedragen, nu voor Scheel als bondspresident zou stemmen. De partijleiding zwichtte voor de druk van de basis en op 22 april deed het partijbestuur de aanbeveling Richard Freiherr

Richard von Weiszacker.

von Weiszacker voor het presidentschap kandidaat te stellen. Op 6 mei werd hij door de CDU/CSU-fractie van de Bondsvergadering officieel kandidaat gesteld.

Scheel handhaaft kandidatuur na aftreden *Brandt*

Na het aftreden van bondskanselier Brandt werd er vooral vanuit de SPD druk uitgeoefend op minister Scheel zijn kandidatuur voor het presidentschap in te trekken en van het kabinet deel te blijven uitmaken. Deze druk hing samen met kritiek binnen de SPD op Scheel's vermoedelijke opvolger als vice-bondskanselier en minister van buitenlandse zaken, Hans-Dietrich Genscher, die als minister van binnenlandse zaken verantwoordelijk was voor de binnenlandse veiligheidsdienst en daardoor voor het optreden van deze dienst in de kwestie-Guillaume. Bovendien verwachtte men, dat Scheel beter dan Genscher in staat zou zijn in het nieuwe kabinet als integrerende factor op te treden. Zou Scheel onder deze omstandigheden bereid zijn van zijn kandidatuur af te zien, dan zou president Heinemann niet langer een tweede ambtstermijn weigeren, zo luidden geruchten, die in Bonn de ronde deden. Scheel zwichtte evenwel niet voor deze druk en handhaafde zijn kandidatuur.

In een vergadering van de SPD-partijraad op 9 mei drong partijvoorzitter Willy Brandt er met kracht op aan, dat elke SPD-kiesman zijn stem voor Scheel zou uitbrengen. Wie dat niet zou doen, zou de CDU/CSU-kandidaat steunen.

Bovendien zou het tot repercussies van de zijde van de FDP kunnen leiden bij de verkiezing van Helmut Schmidt tot bondskanselier op 16 mei.

Scheel verkozen

Op 15 mei was de Duitse Bondsvergadering in Bonn bijeen voor de verkiezing van de nieuwe president.

De Bondsvergadering (Bundesversammlung) is een orgaan, dat alleen vaor de verkiezing van de president bijeen komt. Het bestaat uit alle 518 leden van de Bondsdag, incl. de Westberlijnse afgevaardigden, plus nog eens 518 afgevaardigden uit de Landdagen van de deelstaten. In de Eondsvergadering beschikt de SPD-FDP-coalitie over een absolute meerderheid van 538 kiesmannen. De CDU/CSU heeft 498 gedelegeerden.

De Bondsvergadering verkoos Scheel niet de in de aanhef vermelde stemmenverhouding in een kiesronde tot president.

WALTER SCHEEL is op 8 juli 1919 als zoon van een arbeider in een messenfabriek in Solingen geboren. Hier bezoekt hij het gymnasium, waar hij politiek sterk beïnvloed is door een liberaal-georiënteerde leraar, die in 1933 naar Zwitserland moet vluchten.
Nadat Scheel tijdens de oorlog bij de Luftwaffe heeft dienst gedaan en verschillende hoge onderscheidingen heeft gekregen, specialiseert hij zich na 1945 op adviserende functies in de industrie.
In 1953 wordt hij lid van de Bondsdag en ontwikkelt zich tot een tegenstander van Adenauers eenzijdige, op het Westen gerichte politiek. Drie jaar later brengt hij met nog enkele ,,jonge Turken" — zoals zij worden genoemd — de Noordrijnlands-Westfaalse CDU/FDP-regeringscoalitie ten val. Desondanks neemt Adenauer hem in 1961 in zijn regering op, als de eerste minister voor economische samenwerking. In oktober 1966, wanneer bondskanselier Erhard de belasting wil verhogen, treedt Scheel als eerste FDP-minister af en brengt hiermee definitief Erhard ten val. Nadat een eerste poging van Scheel was mislukt om tot partijvoorzitter van de FDP te worden gekozen, wordt hij in 1968 dan toch nog voorzitter. Met zijn aftreden dreigt hij in 1969, voor het geval de FDP de kandidatuur van Heinemann vcor het bondspresidentschap niet wil steunen. Hij krijgt ten slotte zijn zin. Hiermee legt hij tevens het fundament voor de coalitie tussen SPD en FDP later dat jaar, waarin hij zelf minister van buitenlandse zaken en vice-kanselier wordt. (Vor. biogr. pag. 710/3-1969) (NRC/H'blad, NZZ, FAZ) (Vor. ber. pag. 151/1 e.v.-1969.

Walter Scheel.

KABINET-SCHMIDT

De Bondsdag verkoos op 16 mei de voormalige minister van financiën Helmut Schmidt tot bondskanselier met 267 stemmen van de 492 afgevaardigden.

Deze uitslag betekent, dat drie leden van de coalitiepartijen tegen Schmidt gestemd moeten hebben. De SPD en de FDP hebben te zamen 271 zetels in de Bondsdag. Bij de stemming ontbrak één sociaaldemocratische afgevaardigde. Verwacht kon worden, dat Schmidt 270 stemmen op zijn naam zou verenigen in plaats van de 267, die hij kreeg. Voorts beschikken de CDU/CSU over 225 zetels. Hier waren bij de stemming drie leden afwezig. Niettemin werden 225 stemmen tegen Schmidt uitgebracht.

Coalitieonderhandelingen

De coalitieonderhandelingen tussen SPD en FDP over samenstelling en programma van het kabinet-Schmidt zijn zeer voortvarend en vrijwel zonder problemen verlopen. Op 9 mei vond de eerste bijeenkomst plaats van de onderhandelingsdelegaties van de twee partijen, nadat eerder die dag de partijraad van de SPD de benoeming van Schmidt tot kandidaat-kanselier had goedgekeurd. Van de SPD-delegatie maakten deel uit Schmidt zelf, de vice-voorzitter van de partij en minister-president van Noordrijnland-Westfalen Kuhn en Bondsdagfractievoorzitter Wehner; lid van de FDP-delegatie waren Scheel, Genscher en Bondsdagfractievoorzitter Mischnick.

Het enige probleem van betekenis bij de onderhandelingen was de portefeuille van binnenlandse zaken, die door de overgang van minister Genscher naar buitenlandse zaken vrij kwam. De SPD toonde nu belangstelling voor deze portefeuille en stelde de minister van stedebouw, Vogel, hiervoor kandidaat. Ter compensatie zou de liberale minister zonder portefeuille Maihofer het departement van justitie krijgen.

De voorzitter van de afdeling Noordrijnland-Westfalen van de FDP, Riemer, maakte dit op 13 mei na een vergadering van het partijbestuur bekend. Hij zei tevens, dat de FDP hiermee niet akkoord zou

Bondskanselier Helmut Schmidt (1.) ontvangt zijn benoemingsoorkonde uit handen van president Heinemann.

gaan, maar zou vasthouden aan de departementen, die zij tot dan had beheerd: binnenlandse zaken, buitenlandse zaken. economische zaken en landbouw. Riemer werd om zijn uitlatingen door Helmut Schmidt heftig gekritiseerd. omdat overeengekomen was van het verloop van de onderhandelingen niets naar buiten te laten blijken.

De besprekingen tussen de twee delegaties werden in een tweede vergadering op 13 mei afgerond, waarna kandidaat-kanselier Schmidt op 14 mei de lijst van ministers voorlegde aan Bondsdagfractie en bestuur van de SPD. Op 16 mei volgde dan de verkiezing van Schmidt tot bondskanselier en de benoeming van de ministers.

Samenstelling kabinet

Het kabinet Schmidt telt 16 ministers, twee minder dan het kabinet-Brandt, doordat er niet langer twee ministers zonder portefeuille, belast met speciale taken, deel van uitmaken. Dit waren Werner Maihofer (FDP) en Egon Bahr (SPD). Egon Bahr keert niet in het kabinet terug, terwijl Maihofer nu binnenlandse zaken beheert.

In het kabinet-Schmidt worden acht departementen — met de bondskanselarij meegerekend negen — door andere ministers beheerd dan in het kabinet Brandt. Het gaat om de volgende ministeries:

Bondskanselier: Helmut Schmidt, voordien minister van financiën. Buitenlandse zaken: Hans-Dietrich-Genscher (FDP). Hij is tevens vice-kanselier. Binnenlandse zaken: Werner Maihofer (FDP). Financien. Hans Apel (SPD), voordien staatssecretaris van buitenlandse zaken, belast met Europese aangelegenheden. Justitie: Hans-Jochen Vogel (SPD), voordien minister van stedebouw. Onderwijs en wetenschappen: Helmut Rohde (SPD), voordien staatssecretaris van sociale zaken en arbeid. Woning- en stedebouw Karl Ravens (SPD), voordien staatssecretaris sinds **1969** bij dit ministerie en na de verkiezingen van **1972** bij de bondskanselarij Technologie en wetenschappelijk onderzoek: Hans Matthofer (SPD), voordien staatssecretaris van economische samenwerking (ontwikkelingshulp) Verkeer en post Kurt Gscheidle (SPD), voordien staatsecretaris, sinds **1969** bij posterijen en sinds **1972** bij posterijen en technologie.

Uit deze bencemirigen blijkt, dat het ministerie van de vroegere minister Ehmke — posterijen en technologie — is opgeheven. Voor technologie is een apart ministerie blijven bestaan, maar posterijen is aan het ministerie van verkeer toegevoegd.

Voorts is Rudiger von Wechmar (FDP) als regeringswoordvcerder vervangen door Klaus Bölling (SPD), voordien directeur van radio-Breinen.

Tenslotte werd de staatssecretaris in het bureau van de bondspresident, Dietrich Spangenberg, bencemd tot gevolinachtigde van de regering voor Berlijn. Hij is als zodanig opvolger van minister Egon Bahr.

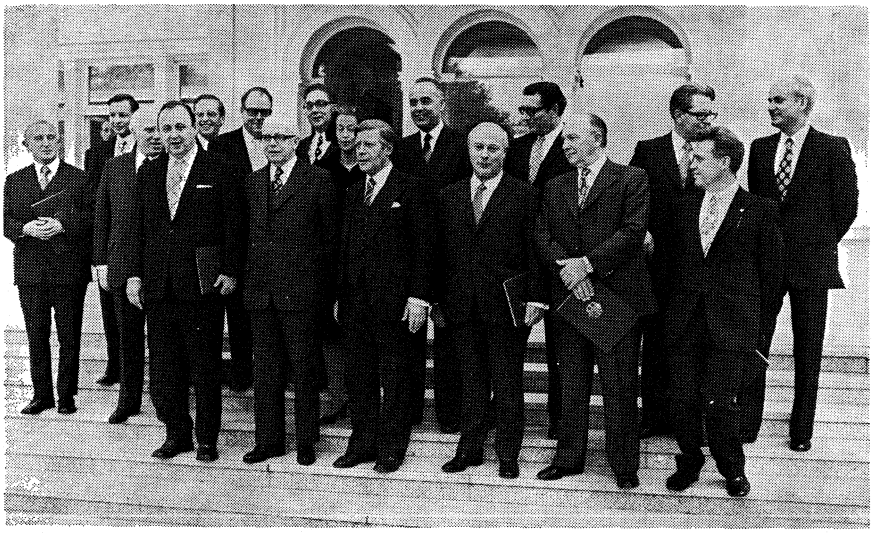
De overige departementen worden beheerd door dezelfde ministers als in het kabinet-Brandt. Dit zijn:

Economische zaken: Hans Friderichs (FDP). Landbouw Josef Ertl (FDP). Arbeid: Walter Arendt (SPD). Defensie: Georg Leber (SPD). Gezondheid: Katharina Focke (SPD). Interduitse betrekkingen: Egon Franke (SPD). Economische samenwerking: Erhard Eppler (SPD).

Biografische gegevens bondskanselier en nieuwe ministers

In de regering-Schmidt zitten vijf ministers, die voor de eerste maal lid van het kabinet zijn. Van deze ministers en van de bondskanselier volgen onderstaand enige biografische gegevens:

HELMUT SCHMIDT is op **23** dec. **1918** in Hamburg geboren. Vanaf **1937** was hij soldaat; een civiele carrière kon hij pas na de nederlaag van het Derde Rijk opbouwen. In Engelse krijgsgevangenschap werd hij snciaal-democraat. Na zijn vrijlating studeerde hij in Hamburg economie, tijdens welke studie hij een semester college gelopen heeft bij Karl Schiller. Van **1949—1953** was hij hoofd van het openbare vervoer in Hamburg. Toen in **1953** de SPD de meerderheid in Hamburg

President Heinemann ontvangt het nieuwe kabinet; v.l.n.r. H. Rohde, K. Ravens, W. Arendt, H.-D. Genscher, K. Gscheidle, J. Ertl, president Heinemann, E. Eppler, mevr. K. Focke, bondskanselier H. Schmidt, H. Friderichs, G. Leber, W. Maihofer, E. Franke, H. J. Vogel, H. Apel en H. Matthöfer.

verloor en het burgerlijke blok de regering overnam, ging hij als afgevaardigde in de Bondsdag naar Bonn. In 1962 keerde hij naar Hamburg terug om daar senator van binnenlandse zaken te worden. Hij kwam bij dc overstromingsramp van 1962 in de nationale belangstelling door de kordate wijze. waarop hij, met opzij schuiven van de burgemeester, de reddingsoperaties organiseerde.
Vanaf 1965 was hij weer lid van de Bondsdag, eerst als defeiisiespecialist van de SPD-fractie en na de dood van Fritz Erler in 1967 als fractievoorzitter, in welke hoedanigheid hij samen met zijn CDU-collega Rainer Barzel de parlementaire steun voor de toen regerende grote coalitie van CDU/CSU en SPD organiseerde. Toen de grote coalitie in 1969 piaats moest maken voor een SPD-FDP-regering kreeg hij in het eerste kabinet-Brandt de portefeuille van defensie, waar hij vele hervormingen doorvoerde. o.m. door 36 generaals met vervroegd pensioen te sturen.
In de zomer van 1972, toen minister Schiller van financiën en economische zaken aftrad i.v.m. een nieningsverschil inzake het invoeren van deviezen-controles, nam Schmidt dit dewartement over en na de verkiezingen van nov. 1972 kreeg hij het ministerie van financiën.
Schmidt werd in 1968 tot vice-voorzitter van de SPD gekozen en hij is dat sindsdien gebleven. Binnen de partij wordt hij gerekend tot de rechtervleugel te behoren.

HANS APEL, de nieuwe minister van financiën, werd op 25 februari 1932 in Hamburg geboren. Hij werkte enige tijd bij een Hamburgs in- en uitvoerbedrijf voor hij van 1954—1960 economie studeerde. Van 1958—1961 was hij secretaris van de socialistische fractie in het Europese parlement. In 1962 werd hij afdelingschef bij het Europese parlement, belast met economische, financiële en verkeerspolitiek.
Hij is sedert 1955 lid van de SPD. Lid van de Bondsdag is hij sinds 1965. In 1972 werd hij parlementair staatssecretaris van buitenlandse zaken, belast met Europese aangelegenheden. In deze hoedanigheid heeft hij zich een reputatie verworven een harde onderhandelaar te zijn.

HELMUT ROHDE, de nieuwe minister van onderwijs. werd op 9 nov. 1925 in Hannover geboren. Van 1943-1945 was hij bij de Rijksarbeidsdienst en vervolgens soldaat. Na zijn krijgsgevangenschap werkte hij bij de Deutsche Presse Dienst en vervolgens bij de Deutsche Presse Agentur. Hij bezocht de Hogeschool voor arbeid, politiek en economie in Wilhelmshaven.
Van 1953—1957 werkte hij bij de voorlichtingsdienst van het Nedersaksische ministerie van sociale zaken.
In 1945 was hij lid geworden van de SPD. Hij is lid van de Bondsdag sedert 1957. Hij is o.m. voorzitter van de werknemersraad en lid van de sociaal-politieke commissie bij het SPD-bestuur en werd vorig jaar tot voorzitter gekozen van de toen opgerichte werkgemeenschap voor werknemersvraagstukken binnen de SPD, die als tegenhanger voor de Jusos zou moeten gaan dienen.
In 1969 werd hij staatssecretaris van arbeid en sociale zaken.

KARL RAVENS, de nieuwe minister van woning- en stedebouw, werd op 29 juni 1927 in Achim geboren. Na de lagere school werd hij vliegtuigmonteur. In 1944 werd hij opgeroepen voor de Rijksarbeidsdienst; vervolgens was hij soldaat. Na zijn krijgsgevangenschap werd hij automonteur.
In 1950 werd hij lid van de SPD. Hij volgde een loopbaan in de gemeentepolitiek voor hij in 1961 lid van de Bondsdag werd.
Van 1968—1969 was hij lid van het fractiebestuur. Van 1969—1972 was hij staatssecretaris van woning- en sledehouw en van 1972 tot zijn benoeming tot minister staatssecretaris bij de bondskanselarij.

HANS MATTHöFER, de nieuwe minister van technologie en wetenschappelijk onderzoek, werd op 25 sept. 1925 in Bochum geboren. Hij studeerde economie in Madison (VS) en Frankfort. Van 1953—1957 werkte hij voor het bestuur van de metaalarbeidersbond IG Metall. Vervolgens was hij tot 1960 lid van de Westduitse missie bij de OESO in Washington. Daarna werkte hij weer voor de IG Metall. Hij is lid van de Bondsdag sinds 1961. waar hij in de SPD-fractie een specialist voor ontwikkelingssamenwerking was. In 1972 werd hij staatssecretaris op het desbetreffende departement.

KURT GSCHEIDLE, de nieuwe minister van verkeer en posterijen, werd op 16 dec. '24 in Stuttgart geboren. Hij werkte als technicus bij de PTT voor hij in 1942 in dienst moest. Hij bleef na de oorlog tot 1948 in Franse krijgsgevangenschap, waarna hij weer voor de PTT ging werken.
Hij volgde een loopbaan in de vakvereniging van postemployés, waarvan hij in 1957 vice-voorzitter werd.
In 1956 sloot hij zich aan bij de SPD, voor welke partij hij van 1961—1969 lid van de Bondsdag was. In 1969 werd hij ambtelijk staatssecretaris van posterijen en legde hij zijn Bondsdagmandaat neer.

Parlementaire staatssecretarissen

Op 16 mei werden tevens de volgende parlementaire staatssecretarissen benoemd:

Bondskanselarij - Marie Schlei (SPD); buitenlandse zaken - Hans-Jurgen Wischnewski (SPD); en Karl Moersch (FDP): binnenlandse zaken - Gerhart Rudolf Baum (FDP) en Jurgen Schmude (SPD): justitie - Hans de With (SPD); financiën - Karl I-laehser (SPD) en Konrad Porzner (SPD); economische zaken - Martin Gruner (FDP); landbouw - Fritz Logemann (FDP); arbeid en sociale zaken - Hermann Buschfort (SPD); defensie - Karl Wilhelm Berkhan (SPD); gezondheid - Karl Fred Zander (SPD); verkeer en posterijen - Ernst Haar (SPD) en Kurt Jung (FDP); woning- en stedebouw - Dieter Haack (SPD); interduitse betrekkingen - Karl Herold; technologie en wetenschappelijk onderzoek - Volker Haaf (SPD); onderwijs - Peter Glotz (SPD); ontwikkelingssamenwerking - Alwin Bruck (SPD).

Ambtelijke staatssecretarissen

Voorts werden op 16 mei de volgende ambtelijke staatssecretarissen benoemd:

Bondskanselarij - Manfred Schüler; pers en voorlichting - Klaus Bölling; buitenlandse zaken - Paul Frank en Hans-Georg Sachs; binnenlandse zaken - Günter Hartkopf en Siegfried Fröhlich: justitie - Gunther Erkel; financiën - Karl Otto Pöhl; economische zaken - Detlev-Carsten Rohwedder en Otto Schlecht; landbouw - Hans-Jurgen Rohr; arbeid en sociale zaken - Heinz Eicher; defensie - Helmut Fingerhut en Siegfried Mann: gezondheid - Hans-Georg Wolters; verkeer en posterijen - Karl Wittrock, Heinz Ruhnau en Dietrich Elias; woning- en stedebou - Hubert Abresz; interduitse betrekkingen - Heinz Morgenstern; technologie en wetenschappelijk onderzoek - Hans-Hilger Haunschild; onderwijs - Reimut Jochirnsen; ontwikkelingssamenwerking - Karl-Heinz Sohn.

Regeringsverklaring

Bondskanselier Helmut Schmidt legde op 17 mei in de Bondsdag de regeringsverklaring af. Zelf wilde hij liever niet van een regeringsverklaring spreken: hij wilde slechts een tussenbalans opmaken.
Aan het begin van zijn rede zei de bondskanselier, dat het in een tijd van groeiende problemen noodzakelijk is zich nuchter en realistisch op het essentiële ie concentreren. In het slot kwam hij hier op terug, toen hij zei: ,,Geen regering kan wonderen volbrengen. Wat mogelijk is moet zij evenwel met alle kracht verwezenliiken. Voor dat doel makan wij een nieuw begin doordat wij onze krachten op, dat wat thans essentieel is, concentreren". Daarbij zal de nadruk komen te liggen op de binnenlandse politiek, vooral op de financiële en economische problemen.

Centraal stond het voornemen de belastingwetgeving te hervormen. Per 1 jan. 1975 moeten de gewijzigde wetten op de loon- en inkomstenbelasting en de nieuwe regeling voor de kinderbijslag van kracht worden, die een vermindering van de overheidsinkomsten met 10 tot 12 mrd mark per jaar ten gevolge zullen hebben. Een ander belangrijk voornemen van de bondsregering is volgens Schmidt de invoering van het medebeslissingsrecht. ,,Een maatschappij die economisch en sociaal vooruit wil komen, is zonder medezeggenschap en de daarbij behorende medeverantwoordelijkheid niet denkbaar." De bondskanselier zei ervan overtuigd te zijn dat de wet op het medebeslissingsrecht begin 1974 in werking zal kunnen treden.
De economische en sociale situatie in de Bondsrepubliek noemde Schmidt goed. Terwijl de grondstoffenprijzen in zeer korte tijd zijn verdrievoudigd en de prijzen voor het levensonderhoud in andere landen soms met sprongen stijgen, is sinds het begin van dit jaar het stijgingspercentage in de Bondsrepubliek nauwelijks veranderd (7%). Schmidt: ,,Verreweg het grootste deel van onze bevolking gaat het nu beter dan ooit".
Maar hoewel het streven van de bondsregering erop gericht is de werkgelegenheid te garanderen, kon Schmidt niet uitsluiten dat enkele sectoren zich zouden moeten aanpassen. ,,Onze harde mark kan niet met weke maatregelen worden verdedigd". Van haar kant zal de bondsregering haar uitgaven besnoeien en niet ingaan op ,,overdreven financiële eisen" van deelstaten en gemeenten, zo kondigde Schmidt aan.
Een consequentie hiervan zal zijn dat de bondsregering enkele binnenlandse hervormingen op de lange baan zal moeten schuiven tot na de verkiezingen van 1976. ,,Vóór 1975 kunnen wij ons hogere groeipercentages niet meer permitteren". Dit houdt naar Schmidts zeggen ook in dat zeker niet op korte termijn hoge uitga-

ven zullen worden gedaan voor de vergroting van de hoofdstad Bonn.
Over de buitenlandse politiek zei Schmidt dat de Westduitse posities in de buitenlandse en defensiepolitiek onveranderd blijven. ,,Het Atlantisch bondgenootschap is de elementaire basis voor onze veiligheid en het noodzakelijke kader voor onze ontspanningspogingen in de wereld. Daarbij blijven het evenwicht in de wereld als ook de veiligheid van West-Europa vooreerst afhankelijk van de militaire en politieke Amerikaanse presentie in Europa", zo stelde Schmidt vast.
Op ..de vaste basis van haar bondgenootschap met de NAVO" wil de Bondsrepubliek ook goede betrekkingen onderhouden met de Sowjet-Unie en de andere staten van het Pact van Warschau Van belang is hierbij dat er aan de ontspanningspolitiek in Europa meer inhoud zal worden gegeven. Ondanks alle problemen en tegenslagen streeft de bondsregering verder ook naar een verbetering van de betrekkingen met de DDR die ,,een bijzonder karakter" zullen blijven hebben. Maar onverenigbaar met de geest van de verdragen tussen de Bondsrepubliek en de DDR noemde Schmidt ,,de zwaarwegende spionageaffaire" (Guillaume) waarover volgens hem de mensen in Oost- en West-Europa zich zeer ongerust hebben getoond. ,,Wij noemen in alle openheid deze affaire een ernstige belasting voor de verhouding tussen de verdragspartners, te meer daar wij van onze kant vastbesloten zijn de verdragen naar de letter en de geest strikt na te leven".

Reactie oppositie

De belangrijkste woordvoerder voor de oppositie in het Bondsdagdebat over de regeringsverklaring was CDU-fractievoorzitter Carstens. Deze sprak op 20 mei. Hij beschuldigde de bondskanselier ervan geen duidelijke conceptie te hebben, hoe de economische stabiliteit moet worden hersteld. Volgens Carstens heeft Schmidt zich beperkt tot oproepen aan anderen, de deelstaten, de Bondsraad, de EG-partners, zonder te zeggen wat de bondsregering zelf zal doen.

Wanneer evenwel de bondsregering een serieus, concreet plan voor het herstel van de stabiliteit zal voorleggen, dan is de CDU/CSU-oppositie bereid om hieraan mee te werken De Westduitse oppositieleider ,,Voor ons komt de prijsstabiliteit op de eerste plaats"
In zijn rede beschuldigde hij bondskanselier Schmidt ervan zich het te gemakkelijk te maken wanneer deze een inflatie van 7,1% in een vergelijking met andere landen een succes noemmt Volgens Carstens zullen de 30 mln Wsstduitse spaarders dit jaar als gevolg van de inflatie tussen 40 en 50 mrd mark verliezen. Verder zijn er thans 550000 werklozen — 2,4% — en is er voor 220 000 werknemers een werktijdverkorting ingevoerd
,,In enkele grote sectoren van de economie, de auto-industrie en de bouwindustrie, heeft de situatie zich crisisachtig toegespitst Wanneer de CDU/CSU deze dingen naar voren brengt, dan wil zij geen paniek veroorzaken en geen angst aanjagen, maar noemt zij de dingen bij de naam", aldus Carstens
Naar de mening van de oppositieleider had in werkelijkheid dan ook de mislukte economische politiek van de regering Brandt/Scheel geleid tot de val van Brandt Deze was er niet in geslaagd de inflatie onder controle te brengen Als andere oorzaken voor Brandts aftreden noemde Carstens Brandts ,,weinig overtuigende houding in de discussie met de neomarxistisrhe linksen" alsook de Oost-Europa-politiek
In deze samenhang verweet hij Schmidt in diens regeringsverklaring niets te hebben gezegd over ,,de ernstige .tegenslagen" in de Oost-Europa-politiek Wel zei hij toe te juichen dat Brandts rechterhand Egon Bahr niet meer in het nieuwe kabinet voorkomt
De Bondsrepubliek zou er nu aanzienlijk beter voor hebben gestaan, wanneer men Egon Bahr in de Oost-Europa-politiek geen actieve rol zou hebben laten spelen
Ontsteld zei Carstens erover te zijn dat in Schmidts regeringsverklaring geen enkele maal wordt gesproken van ,,de eenheid van de Duitse natie" of van ,,de eenheid van het Duitse volk ..
De oppositieleider ,,Dit is de eerste regeringsverklaring waarin aan dit thema stilzwijgend wordt voorbijgegaan"
Felle kritiek oefende hij ook uit op de FDP die hij mede verantwoordelijk noemde voor alle mislukkingen van de regering-Brandt Terwijl oud-minister Scheel van buitenlandse zaken in de Oost-Europa-politiek een belangrijke rol heeft gespeeld, zou Genscher te weinig hebben gedaan tegen links-radicale partijen en groeperingen Carstens' conclusie: ,,De voorgaande bondsregering en coalitie hebben ons land in een crisis gestort Een grote onzekerheid onder onze bevolking is daarvan het gevolg" (NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Le Monde, The Times, Bulletin, Das Parlament)

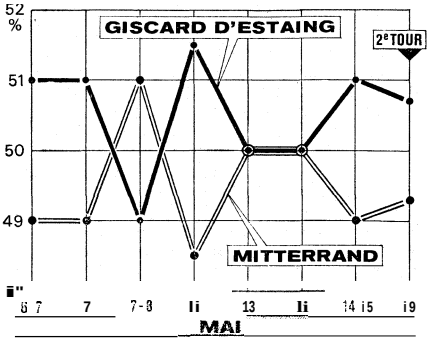
(Vor ber pag 305 e v -1974)

FRANKRIJK

TWEEDE RONDE PRESIDENTSVERKIEZINGEN, STRIJD TUSSEN GISCARD EN MITTERRAND, DIVERSE POLITIEKE GROEPERINGEN SPREKEN ZICH UIT. ONENIGHEID BINNEN GAULLISTISCHE BEWEGING

De tweede ronde van de Franse presidentsverkiezingen ging tussen Valéry Giscard d'Estaing en François Mitterrand. (pag. 321 e.v.)
De campagne werd op 10 mei geopend met een debat tussen de beide kandidaten dat op de beide kanalen van de televisie werd uitgezonden.

Giscard zei o.a. dat als hij gekozen zou worden, hij een eerste minister zou benoemen die een regering van nieuwe en jonge mensen zou vormen. Die regering zou, omdat hij over een meerderheid in de Nationale Vergadering kon beschikken, onmiddellijk kunnen gaan regeren en snel een programma kunnen presenteren van sociale rechtvaardigheid.
Giscard zei dat Mitterrand eerst het parlement zou moeten ontbinden en dat hij daarom pas in juli met het parlementaire werk en het anti-inflatieprogramma zou kunnen beginnen.
Giscard bestreed de opvatting dat Mitterrand alleen de arbeiders vertegenwoordigde. Hij lichtte dit toe met de vermelding dat typische industriële steden in de eerste ronde meer stemmen aan hem dan aan Mitterrand hadden gegeven.
Giscard verdedigde ook zijn beleid als

De resultaten van de verschillende Opiniepeilingen voor de 2e ronde (in grafiekvorm weergegeven).

minister van economische zaken en financiën. Hij bestreed het verwijt dat de economische groei alleen aan een minderheid ten goede was gekomen. Hij zei dat uitvoering van het linkse gemeenschappelijke regeringsprogram een chaos zou doen ontstaan. Hij voorzag dan binnen zes maanden begrotingstekorten.
Giscard zelf was wel voor verandering, maar een verandering-zonder-risico: nieuwe perspectieven openen door een nieuwe dimensie te geven aan hetgeen reeds ondernomen is. ,,Wat Frankrijk nodig heeft, is handhaving van de economische groei maar daaraan een menselijke dimensie geven". Socialisme stond, volgens Giscard, gelijk met bureaucratie en dat wilde met name de jeugd niet. Hij zei dezelfde doeleinden van sociale rechtvaardigheid als zijn tegenstander te dienen, maar die doeleinden alleen maar te kunnen realiseren met een vooruitstrevende economie als uitgangspunt.
Over de communisten, die zijn tegenstander in een nieuw te vormen regering wilde opnemen, zei Giscard: ,,Geen enkel land van de EG heeft communisten in de regering. Zes of zeven communistische ministers in Frankrijk is een zo groot risico dat peen Frans staatsman kan nemen".
Over de buitenlandse politiek zei Giscard dat zijn doel was de vooruitgang van Europa, maar dat de onafhankelijkheid en de grootheid van Frankrijk belangrijk zijn.
Frankrijk was ondanks zijn industriële groei nog een kwetsbaar land en hij wilde een verandering die risico's uitsloot. Hij beloofde na een politieke ouverture een sociale ouverture. ,,Als ik word gekozen, zal er geen periode van risico zijn, van dreiging. Frankrijk zal beter zijn dan tevoren".
Mitterrand zei dat hij als president een socialist tot premier zou benoemen. Er zou een regeringsprogramma worden opgesteld dat ter goedkeuring aan het parlement zou worden voorgelegd, iets wat onder de gaullisten nooit was gedaan. Dit programma zou zich richten op het bestrijden van de inflatie, een strijd die door Giscard nauwelijks was gevoerd.
Hij zei verder zich verantwoordelijk te voelen voor heel wat hogere verwachtingen dan de verandering-zonder-risico van zijn tegenstander.
Zou de Nationale Vergadering zijn programma niet accepteren, dan zou hij haar zeker ontbinden. Hij zei verder dat de verandering-zonder-risico van zijn tegenstander alleen voor mensen was die tot zekere welgestelde groepen behoren. Hijzelf wilde een politiek voeren voor w-erkend Frankrijk. Giscard sprak wel over verandering, maar had aan ver-

andering niets gedaan sinds hij aan de macht was. De rijkdom van Frankrijk is geconfisceerd door een minderheia, aldus Mitterrand.
Hij noemde vervolgens getallen van bedrijfssluitingen, een ontwikkeling die zich sinds het begin van het jaar versneld zou hebben. Giscard was verantwoordelijk voor deze situatie. Mitterrand zei geen vertrouwen te hebben in Giscard als minister van financiën en zei dat voorkomen moest worden dat deze zijn anti-sociale politiek kon voortzetten. Mitterrand zei dat na de periode van herstel van de oorlogsschade en de vestiging van een industriële structuur nu het ogenblik was gekomen waarop men de rijkdom moest aanwenden orn een ieder te laten leven. Het was niet aanvaardbaar dat alleen een kleine groep bevoorrechten profiteerde van de nationale economische groei.
Mitterrand zei ook dat het niet aanvaardbaar was de communisten buiten de regering te houden. Het was onduldbaar vijf miljoen Fransen buiten te sluiten. Men moest zich eindelijk eens losmaken van het anti-communisme. Frankrijk mocht niet in tweeën worden gesplitst.
Mitterrand verklaarde verder dat onafhankelijkheid voor hem even vanzelfsprekend was als ademhalen. Het is onmogelijk dat Frankrijk zich zou onderwerpen aan buitenlandse invloeden. De onafhankelijkheid moest worden verdedigd.

Verschillende politieke groeperingen moesten zich opnieuw beraden wie ze in de tweede ronde zouden steunen. Vooral binnen de UDR bleek onenigheid te bestaan over wie bij de tweede ronde gesteund moest worden.
De parlementaire fractie van de UDR sprak zich op 7 mei uit voor steun aan Giscard, maar de jeugdorganisatie van de partij, de Union des jeunes pour le progrès besloot haar leden te adviseren blanco te stemmen, een advies dat door tussenkomst van premier Messmer aanvankelijk niet openbaar gemaakt mocht worden.
Verscheidene vooraanstaande gaullisten zoals Debré, Couve de Murville en Sanguinetti hebben in de afgelopen maanden Giscard d' Estaing zwaar gekritiseerd en secretaris-generaal Sanguinetti deelde op 11 mei dan ook mee dat men met een zekere droefheid het besluit had genomen dat om de kandidatuur van Mitterrand te bestrijden, die van Giscard d'Estaing gesteund zou worden.
De voorzitter van de radicale partij, Jean-Jacques Servan-Schreiber, die voor de eerste ronde geweigerd had zijn voorkeur bekend te maken, deelde op 14 mei mee dat hij Giscard zou steunen. Hij had in het bijzonder bezwaar tegen de passage in het gemeenschappelijke programma over de nationalisaties.
Eveneens op 14 mei sprak de parlementaire fractie van de réformateurs zich uit voor steun aan Giscard, nadat eerder Jean Lecanuet zich voor hem had uitgesproken.
Ook bij deze g oeperingen was de steun aan Giscard niet onverdeeld.
De plv. secretaris-generaal Claude Catesson en Leon Hovnanian lid van het hoofdbestuur van de radicale partij maakten op een persconferentie bekend het niet eens te zijn met het besluit van J. J. Servan-Schreiber, terwijl een woordvoerder van de studiegroep voor hervorming en actie van het democratische centrum meedeelde François Mitterrand te zullen steunen.
Op 16 mei gaven de drie vakbonden CGT, CFDT en de lerarenbond FEN een gemeenschappelijke verklaring uit waarin zij de arbeiders opriepen op Mitterrand te stemmen. Eer, overwinning voor de kandidaat van rechts zou voor de arbeiders en het land rampzalige gevolgen hebben, aldus de verklaring.
„Giscard d'Estaing belooft alles aan iedereen op het zelfde moment dat hij in zijn hoedanigheid als minister van financiën een begroting voorbereidt die in maatregelen voorziet die geheel in tegenspraak zijn met zijn beloften", aldus de drie vakbonden.

De andere kandidaten van de eerste ronde Arlette Laguiller, René Dumont en Alain Krivine adviseerden hun aanhangers op Mitterrand te stemmen. Jean Royer, Emile Muller en Jean-Marie Le Pen gaven hun steun aan Giscard. Heraud, Renouvin en Sebag onthielden zich van een duidelijke uitspraak.

Resultaat tweede ronde

De resultaten van de tweede ronde waren: (zie ook pag. 321 e.v.)

Valéry Giscard d'Estaing 13.314.640 stemmen (50,70%); François Mitterrand 12.946.642stemmen (49,305,)

Er waren 30.445.363 stemgerechtigde burgers, waarvan er 26.618.384 (87,43%) aan de verkiezingen deelnamen.

Reacties in *binnen*- en buitenland

De secretaris-generaal van de communistische partij Georges Marchais noemde de uitslag zeker geen verlies voor links, dat nu sterker was dan ooit. Links heeft de politieke toekomst voor zich, aldus Marchais. Ook de nationale secretaris van de socialistische partij, Mauroy, liet zich in dergelijke bewoordingen uit.

De geografische verdeling van de stemmen

De socialistische afgevaardigde Gaston Deferre, genoemd als premier bij een overwinning van Mitterrand, voorzag grote moeilijkheden voor Giscard omdat hij moet regeren met een verdeelde meerderheid achter zich.

In de reacties van gaullistische zijde werd benadrukt dat de beweging zich nu anders dient op te stellen dan toen een gaullist staatshoofd

Wdb.

Van de zijde van het democratische centrum werd verklaard dat men er nauwlettend op zou toezien dat Giscard zijn beloften nakomt.

De eerste officiële buitenlandse reactie kwam van president Nixon. die Giscard telefonisch gelukwenste en de hoop uitsprak dat de goede relaties tussen de beide landen gecontinueerd zouden worden.

Ook in de Sowjet-Unie werd in gunstige zin gereageerd op de overwinning van Giscard.

In EEG-kringen in Brussel werd de overwinning van Giscard gunstig voor de Gemeenschap geacht.

Secretaris-generaal van de NAVO Luns zei verheugd te zijn over de keuze van het Franse volk, dat hiermee uitdrukking had gegeven aan zijn politiek verantwoordelijkheidsgevoel.

Ook de Nederlandse premier Den Uyl en minister van buitenlandse zaken Van der Stoel zagen gunstiger perspectieven voor de Europese integratie door de overwinning van Giscard.

Biografie Giscard *d'Estaing*

Valérv Giscard d'Estaing werd op 2 februari 1926 in Koblenz geboren waar zijn vader directeur van financien op het hoge commissariaat van Frankrijk in Rijnland was De familie Giscard d'Estaing (de naam Estaing werd in 1922 toegevoegd) leverde al meer politici onder de voorvaderen van de president zijn een minister en verscheldene parlementsleden De familie beweert zelfs direct van Lodewijk XV af te stammen Door activiteiten in de industriels sector heeft men een aanzienlijk fortuin opgebouwd

Valery Giscard d'Estaing ging in Parijs en Clermont naar school, nam als 17-jarige deel aan het verzet en studeerde na de oorlog aan de École Polytechnique en de École nationale d'Administration, het opleidingsinstituut voor hoge ambtenaren

Vervolgens werd hij inspecteur van financien Op 26-jarige leeftijd huwde hij Anne-Aymone de Brantes, dochter va? de hertog en hertogin (geboren prinses de Faucigny-Lucinge) van Brantès en kleindochter van de bekende industrieel baron Schneider

In 1955 werd hij plaatavervangend directeur van het kabinet van de premier en een jaar later afgevaardigde van Puy de Dome een zetel die zijn grootvader Jacques Bardoux tot die tijd had bezet

Antoine Pinay nam hem in 1957 als staatssecretaris voor financien in de regering op, een functie die hij ook in de regering-Debre, het eerste kabinet van de Vijfde republiek bekleedde Na het ontsla? van Pinay, die minister van financien was in deze regering, bleef Giscard aan Op 19 januari 1962 werd hij minister van financien Ook Pompidou, die in april '62 premier werd, handhaafde hem op deze post

Bij opeenvolgende verkiezingen werd hij herkozen als afgevaardigde voor Puy de Dome en in september 1967 werd hij burgemeester van Chamalières, een voorstad van Clermont Ferrand

Ideologisch rekende Giscard zich tot de „onafhankelijken", een groep parlementariers, die over het algemeen regeringsgezind was, maar die n a v de kwestie-Algerije in een pro- en anti-gaullistische groep uiteenviel De pro-gaullistische onafhankelijke~werden al spoedig de giscardisten genoemd, wegens de leidende rol die Giscard bij hen speelde In 1962 institutionaliseerden zij zich tot de onafhankelijke republikeinen, een dicht bij de UDR staande politieke groepering van conservatieve signatuur

In 1966 werd Giscard als minister van economisnhe zaken vervangen door Michel Debré, omdat De Gaulle pas in de tweede ronde werd herkozen als president, wat hij weet aan het economische beleid van Giscard

Na zijn ontslag hield Giscard zich bezig met de opbouw van de partij Bij de verkiezingen in 1967 werd hij herkozen en kreeg het voorzitterschap van de commissie voor financiën in de nationale vergadering

Ideologisch verwijderde hij zich in deze Jaren van het gaullisme, hekelde de absolutistische trekken van het stelsel, maar zorgde ervoor dat het niet tot een breuk kwam

Bij het referendum van 1969, dat het heengaan van De Gaulle tot gevolg had, behoorden Giscard en zijn partij tot de neen-stemmers, maar bij de daarop volgende presidentsverkiezingen stelde hij zich, zij het na enig aarzelen, achter Pompidou en werd minister van economie en financien in het kabinet Chaban-Delmas, een post die hij tot aan zijn verkiezing als president heeft bekleed

Officiële ambtsaanvaarding. *Chirac* tot premier benoemd

Op 27 mei heeft Giscard d'Estaing officieel zijn ambt aanvaard. De plechtigheid had een zo min mogelijk officieel karakter. Te voet ging de nieuwe president naar het presidentiële Elyséepaleis.

In een toespraak van enige minuten verklaarde Giscard dat er een nieuw tijdperk zou aanbreken voor Frankrijk. Hij zei verder tijdens zijn verkiezingscampagne de diepe wens van het Franse volk naar verandering gehoord en begrepen te hebben. „Met het volk en voor het volk zal ik die veranderingen realiseren", aldus Giscard.

De eerste officiële daad van de nieuwe president was de benoeming van de 41-jarige Jacques Chirac tot nieuwe premier. Chirac was minister van binnenlandse zaken in de regering-Messmer.

Chirac heeft aangekondigd dat 'lij voorstander is van een „beperkt" aantal ministersposten.

Jacques Chirac heeft al enige jaren de reputatie van een politiek wonderkind. Hij behoort tot de generatie van jeugdige en zeer begaafde technocraten, die door president Pompidou naar voren werden gehaald om een modernisering van de Franse maatschappij te bewerkstelligen, waarin de politieke structuren van het land zoveel mogelijk onverlet gelaten moesten worden. Het was Pompidou, die Chirac in 1967 een eerste regeringspost gaf: staatssecretaris voor werkgelegenheid. In die functie voerde Chirac tijdens de revolte van mei/juni '68 geheime besprekingen met de tweede man van de communistische vakcentrale CGT, die uiteindelijk het loonakkoord tussen de regering-Pompidou en de vakcentrales opleverde. Chirac was vervolgens enige jaren staatssecretaris van financiën en economische zaken onder minister Valéry Giscard d'Estaing. In '72 werd hij benoemd tot minister van landbouw, een functie die hem in Brussel de reputatie opleverde van een keiharde verdediger van de belangen van „zijn" boeren. Vorig jaar beschuldigde Chirac zijn Westduitse collega Ertl ervan. dat deze meer was geïnteresseerd in de Oost-politiek van Bondskanselier Brandt dan in de Europese Gemeenschap. Hieraan voegde Chirac nog toe, dat Ertl van plan was Europa te „verkopen" aan de Verenigde Staten, hetgeen hem de welgemeende raad van Ertl bezorgde om „maar eens naar een psychiater te gaan".

Chirac zorgde verder als minister van landbouw voor enige Brusselse opschudding, toen hij het Franse lid van de Europese Commissie Cheysson verweet, dat deze zijn „nationale plicht verzaakte" door achter een commissie-voorstel te staan om de Europese suikerproduktie te beperken.

Leden van de Europese Commissie worden geacht het belang van de gemeenschap boven dat van hun eigen land te stellen en Chirac kreeg dan ook een berisping van de Franse voorzitter van de commissie, François-Xavier Ortoli.

Met de benoeming van Chirac tot eerste

Premier Jacques Chirac.

minister heeft Giscard zich echter niet alleen verzekerd van de diensten van een begaafd uitvoerder van zijn politiek, maar ook de oorlog verklaard aan het .,historische gaullisme'', dat in de UDR nog altijd over een zekere aanhang beschikt. Chirac wordt namelijk door. deze volgelingen van wijlen generaal De Gaulle gezien als de grote verrader. die de kandidatuur van hun kandidaat Jacques Chaban-Delmas na de dood van Pompidou een fatale steek iii de rug heeft gegeven door onmiddellijk een deel van de UDR-parlementariërs te mobiliseren voor Valéry Giscard d'Estaing. (Le Monde, NRC/H'blad, De Volkskrant)

PORTUGAL

DE SPINOLA PRESIDENT. VORMING NIEUWE REGERING

Het hoofd van de militaire junta, die sedert de staatsgreep van 25 april de macht in handen had, generaal Antonio De Spinola is op 15 mei officieel tot president van Portugal beëdigd.

Bij de beëdiging waren de allerhoogste autoriteiten van Portugal aanwezig. De leden van de junta, de hoogste gezagsdragers van de strijdkrachten, de president van het Hooggerechtshof, de procureur-generaal van de republiek en alle leden van het corps diplomatique.

De Spinola hield een rede waarin hij zei dat de nieuwe regering geen regering van politieke partijen zal zijn en ook een regering zonder programma omdat hij zich zal moeten conformeren aan het programma van de Portugese strijdkrachten, de ideologie van de nieuwe Portugese democratie.

De Spinola drong ook aan op matiging; hij zei met nadruk dat ,,democratie niet hetzelfde is als anarchie''. ,,Wij treden nu in een fase van bespiegelende gematigdheid".

Biografie De Spinola

Antonio Ribeiro de Spinola werd in 1910 in Estremoz in een welgestelde familie geboren Op twintigjarige leeftijd ging hij bij de cavalerie, vocht als vrijwilliger aan de kant van Franco in de Spaanse burgeroorlog en werd in WOII luitenant in het Portugese leger Als waarnemer was hij aan het front in Stalingrad

In 1961 begon zijn Afrikaanse carriere, kolonel in 1963, generaal in 1964 en in 1968 opperbevelhebber en gouverneur in Guinee-Bissau

Tijdens zijn bestuur werden de militaire operaties tegen de Afrikaanse guerrillabewegingen geïntensifeerd, maar hij deed ook serieuze pogingen langs politieke weg een oplossing te vinden

Zo richtte hij in 1969 het Congres voor het Guineese volk op, om op die manier de zwarte bevolking aan zijn zijde te krijgen Eind 1973 hielp hij Caetano een komplot van ultra's op te rollen die de oorlog in Afrika wilden intensiveren (pag 193/2/3)

Toen hij eind 1973 in Portugal terugkwam, werd hij als een held ontvangen

De regering verleende hem de hoogste Portugese onderscheiding en creeercie een speciale post voor hem plaatsvervangend opperbevelhebber van de Portugese strijdkrachten

Toen de gouverneur van Mozambique, generaal Kaulza de Arraiga (pag 193/2) een boek publiceerde waarin hij een totale oorlog tegen de rebellen propageerde, antwoordde De Spinola met zijn inmiddels beroemd geworden boek over de toekomst van Portugal (pag 194/1 e v) waarin hij een politieke oplossing voorstond

Het was dit boek dat de directe aanleiding tot zijn ontslag vorinde

Zijn ideeën bleven echter leven onder het ontevreden middenkader van het leger dat de regering-Caetano op 23 april aan ne kant heeft gezet

Op 16 mei werd een nieuwe burgerlijke regering geïnstalleerd met aan het hoofd prof. Adelino Palma Carlos, hoogleraar in het recht aan de universiteit van Lissabon, een politiek onafhankelijk en gematigd man. In de nieuwe regering zijn ook socialisten en communisten opgenomen.

De socialisten Mario Soares, Salgado Zenha en Raul Rego kregen resp. de ministeries van buitenlandse zaken, justitie en sociale communicatie. De leider van de Portugese communistische partij Alvaro Cunhal werd minister zonder portefeuille, zijn partijgenoot Concalves kreeg arbeid. De leider van de centrumpartij PPD, Sa Carneiro, werd minister zonder portefeuille, evenals Francisco Pereira de Moura, voorzitter van de Movimento Democratico. De bankier Vasco Vieira de Almeida kreeg het ministerie van economische coördinatie.

Onderwijs ging naar de onafhankelijke Eduardo Correiro. Antonio de Almeida Santos werd belast met het departement van inter-territoriale coördinatie (het vroegere ministerie van koloniën). Defensie kwam aan luitenant-kolonel Mario Firmino Miquel, een militair die in nauw contact staat met de beweging der kapiteins, die de staatsgreep van 25 april hebben georganiseerd.

De nieuwe regering komt onder toezicht van de Raad van Staat, waarin leden van de junta zitting hebben, zeven vertegenwoordigers van de strijdkrachten en zeven burgers die blijk hebben gegeven van hun ,,erkende civiele verdiensten'' en die zullen worden aangewezen door De Spinola zelf.

Er is een wet uitgevaardigd, waarbij de Constitutie van 1933 wordt gehandhaafd, zij het ook, dat zij wordt aangepast aan de nieuwe democratische situatie. De vroegere ,,Assembleia'' en de Corporatieve Kamer zijn afgeschaft bij decreet en politieke partijen en vrije vakbonden zijn toegestaan.

Het belangrijkste onderdeel van die grondwet is de bijna dictatoriale macht, die Spinola in de nieuwe constellatie zal bezitten. Hij kan wetten uitvaardigen, ministers ontslaan, ministers benoemen, maatregelen nemen zander de regering te raadplegen en daarbij komt dan nog die Raad van Staat. die nauwkeurig zal toezien, of de regering het programma van de strijdkrachten volledig uitvoert.

Bij de installatie van de nieuwe regering heeft president De Spinola ook het te voeren beleid uiteengezet.

Buitenlandse politiek: alle internationale overeenkomsten en verdragen zullen worden gerespecteerd, speciaal met de NAVO, met Engeland, Spanje en Brazilië De regering wil nauwere banden met de Europese Gemeenschap en betrekkingen aanknopen met alle landen volgens het beginsel van een ,,actieve bijdrage tot de vrede en de internationale veiligheid''.

Het economische programma: de stijging van de kosten van levensonderhoud afremmen, de prijzen controleren, vooral in de sector van de voeding en het wonen, de soliditeit van de escudo handhaven (het oude economische ideaal van Salazar), de investeringen stimuleren, de industrie meer concurrentiekracht geven bij de export. Kortom, het bekende lijstje, dat in alle landen wordt gepresenteerd.

Sociaal: de vrijheid van de vakbonden zal worden gerespecteerd, een minimum-salaris zal worden vastgesteld, er zal een afgerond systeem van sociale zekerheid komen en de vrouwenarbeid zal speciale aandacht krijgen.

Bij de installatie van de regering omschreef Spinola de snelle vrede in Ultramar als het belangrijkste en meest delicate probleem. Het is geen militair vraagstuk, de oplossing moet geschieden via de erkenning van het recht op zelfbeschikking.

De leiders van de nationalistische bewegingen in Afrika deed Spinola in zijn rede de belofte, dat zij Portugees gebied kunnen binnenkomen en weer kunnen verlaten en dat zij alle contacten kunnen leggen met de Portugese regering en vrijelijk wettige politieke partijen kunnen formeren.

De samenstelling van de nieuwe regering is dus als volgt. premier - Adelino Palma Carlos; minister van staat - Alvaro Cun-

hal (comm), Francisco Sa Carneiro (PPD), Francisco Pereira de Moura (MD), binnenl zaken - Magelhaes Mota (PPD), buitenl zaken - Mario Soares (soc); justitie - Salgado Zenha (soc); arbeid - Avelino Pacheco Concalves (comm); defensie - Mario Firmino Miguel, onderwijs en cultuur - Eduardo Correia, soc comm - Raul Rego (soc); openb werken - Pedro Nunes; econ coördinatie - Vasco Vieira de Almeida; milieu - Manuel Rocha, soc zaken - Mario Murteia, inter-territoriale coordinatie - Antonio de Almeida Santos

Voorts werden ne volgende staatssecretarissen benoemd administratie - Deodato Nuno de Azevedo Coutinho; financien - Jose da Silva Lopez, industrie en energie - Jose de Melo Torres Campos; binnenl handel en toerisme - Emilio Rui da Veiga Peixoto Vilar; voedselvoorziening en prijzen - Nelson Melo da Rocha Trigo; vervoer en communicatie - Manuel Ferreira Liina, volkshuisvesting - Nuno Portas, gezondheid - Antonio Galhotdas; soc zaken - Maria de Lourdes Pintassilgo

OUD-PRESIDENT THOMAS EN OUD-PREMIER CAETANO IN BRAZILIË, PROTEST VAN LINKS

Op 20 mei arriveerden oud-president Thomas en oud-premier Caetano in Brazilië.

Het Braziliaanse ministerie van buitenlandse zaken gaf een communiqué uit, opgesteld door de autoriteiten in Lissabon, waarin stond dat Thomas en Caetano de wens te kennen hadden gegeven zich in Brazilië te vestigen. Men had daarop contact opgenomen met de autoriteiten in Brazilië en dezen hadden geen bezwaar mits de betrokkenen en hun familie zich onthouden van politieke activiteiten.

In een latere toelichting zeiden de Portugese autoriteiten dat een eventuele confiscatie van de eigendommen van de beide politici niet uitgesloten geacht moest worden.

Het besluit werd door vele Portugezen zeer betreurd. Persberichten gewagen van ontelbare telegrammen aan de redactie van verscheidene Portugese dagbladen.

De minister van buitenlandse zaken Soares verklaarde later dat het besluit om de beide oud-politici naar Brazilië te laten vertrekken een beslissing van De Spinola en de junta was geweest en al was genomen voor de installatie van de burgerlijke regering. Soares zei dat de beslissing nu pas was uitgevoerd „om technische redenen".

De socialistische partij PSP, waarvan Soares de leider is, gaf echter een verklaring uit waarin zij het besluit van De Spinola en de junta als een verrassing en als onbegrijpelijk kwalificeerde, vooral omdat de beide ex-staatslieden het Portugese grondgebied hebben kunnen verlaten zonder dat e een oordeel is geveld over hun vroegere politieke daden.

Van de zijde van de communistische partij werd verklaard dat de beslissing van De Spinola en de junta een schok is voor de arbeidersklasse en voor al degenen die bijna 50 jaar onder het repressieve regime hebben geleden. *(Le* Monde, *NRC/H'blad)*

STAKINGEN EN AANZET TOT VORMING NIEUWE VAKBOND

Vrijwel direct na het slagen van de militaire coup en de machtsovername door De Spinola die vrijheid van vakbondsorganisatie afkondigde, is het tot nieuwe looneisen, stakingsacties en bedrijfsbezettingen gekomen.

Vakbonden en bedrijfsgroepen waren onder het bewind-Caetano volgens het ccrporatieve systeem georganiseerd, maar al te actieve vakbondsleiders werden, onder de beschuldiging communist te zijn vaak door de PIDES gearresteerd en niet zelden jarenlang, zonder vorm van proces, vastgehouden.

Na het verdwijnen van de PIDES en het begin van de vakbondsvrijheid (de oude wetten gelden nog steeds en nieuwe structuren moeten nog worden vastgelegd) zijn de slechtst betaalde arbeiders onmiddellijk met looneisen gekomen en hebben in een aantal gevallen met stakingen gedreigd als hun eisen niet werden ingewilligd.

In sommige gevallen werden behalve hogere lonen ook het ontslag van leden van het bestuur of de raad van commissarissen geëist.

Tot stakingen kwam het o.a. bij de grote scheepswerf Lisnave, die tot het CUF concern behoort en onder de 200.000 arbeiders van de textielindustrie.

De ministers, onder wie de bewindsman voor arbeidsvraagstukken Cancalves, communist en zelf jarenlang voorzitter van de vakbond voor bankpersoneel, heeft de stakers gewaarschuwd voor een verdere uitbreiding van de stakingsacties. Een aantal grote ondernemingen is inmiddels ingegaan op de eisen van de stakers en heeft forse loonsverhogingen gegeven.

Op 17 mei kwamen vertegenwoordigers en afgevaardigden van vakbonden in Lissabon bijeen om een nationale intersyndicale vereniging, de grondslag van een latere confederatie op te richten.

De algemene vergadering van vakbondsafgevaardigden zal verscheidene commissies instellen om het eerste congres van de Portugese arbeiders voor te bereiden. Dit congres zal in sept. of okt. plaatsvinden. Voorts zullen afgevaardigden voor de in juni in Genève te houden vergadering van de ILO worden aangewezen.

Afgevaardigden van buitenlandse vakbonden en van internationale vakbonden hebben inmiddels contact opgenomen met hun Portugese collega's en in sommige gevallen steun aangeboden.

Onder hen was de voorzitter van het NVV, Kok. Hij maakte deel uit van een elf man sterke delegatie van het Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen dat een bezoek aan Portugal heeft gebracht.

Uit de contacten die de IVVV-delegatie had met de leden van de intersyndicale had Kok de indruk gekregen dat dit comité wordt beheerst door communistische voormannen.

Hij geloofde dat dit het gevaar inhield van een sterke doorbraak in de richting van een volledig communistisch geleide vakbeweging in Portugal met alle politieke gevolgen van dien. Een dergelijke doorbraak zo vreesde Kok zou zelfs een extra impuls kunnen geven aan een nieuwe poging van rechtse krachten om de macht weer in handen te krijgen.

In Portugal zelf hebben communistische voormannen op matiging aangedrongen. Minister van staat en voorzitter van de communistische partij Cunhal zei op 18 mei op een persconferentie dat zijn partij de strijd van de arbeiders op de scheepswerf Lisnave met aandacht volgt, maar dat men wel zijn koelbloedigheid moet bewaren.

Wij communisten, aldus Cunhal, willen de eenheid van de werkende klasse en de democratische krachten versterken. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

VOORMALIGE PIDES-AGENTEN IN SPANJE

Op 18 mei liep de termijn af waarbinnen de agenten van de vroegere geheime politie zich bij de nieuwe machthebbers konden aangeven.

Van de 3000 a 4000 leden van de geheime politie zouden er 900 zijn gearresteerd.

Veel agenten zouden naar Spanje zijn gevlucht, onder wie Antonio Gonsalves Rapazote, die tot 1973 minister van binnenlandse zaken was en onder wie de geheime politie ressorteerde. *(NRC/H'blad)*

AZIE (ZUID)

AFGHANISTAN

SAMENZWERING GEMELD. ZELFMOORD EX-PREMIER MAIWANDWAL. ARRESTATIES EN VONNISSEN. PAKISTAN VAN MEDEPLICHTIGHEID BESCHULDIGD

Te Kaboel werd op 21 sept. 1973 officieel bekendgemaakt dat een ,,reactionair" komplot was ontdekt om het republikeinse bewind van president Mohammed Daoed omver te werpen. In verband hiermee was een aantal officieren en politici gearresteerd. Onder de arrestanten, die volgens een verklaring van het Centrale Comité voor een militair tribunaal terecht zouden moeten staan, bevonden zich ex-premier Mohammed Hashim Maiwandwal (in functie van 1965-1967); de vroegere bevelhebber van de luchtmacht, generaal b.d. Abdoel Razak; en de voormalige gouverneur van de provincie Nangarhar, Khan Mohammed.

Het officiele persbureau Bakhtar meldde dat dankzij ,,toegewijde aanhangers van de republiek" was voorkomen dat een ,,reactionaire groep" erin geslaagd was ,,de revolutionair-patriottische beweging te liquideren en de veiligheid van de staat te ondermijnen".

Radio-Kaboel berichtte op 21 en 22 sept. dat Pakistan bij de samenzwering betrokken was; op de Pakistaanse regering werd een ,,ernstig beroep" gedaan zich ,,in het belang van de regionale en wereldvrede voortaan van een dergelijke inmenging te onthouden". Een Pakistaanse woordvoerder in Islamabad noemde de beschuldiging ongegrond en ,,absurd".

Op 2 okt. 1973 meldde radio-Kaboel dat de 54-jarige ex-premier Maiwandwal zich de vorige dag door ophanging in zijn cel van het leven beroofd had. Volgens geruchten zou hij aan de gevolgen van mishandelingen tijdens verhoren zijn overleden. Kranten in Kaboel publiceerden op 3 okt. een document, dat aangeduid werd als de ,,bekentenis' van Maiwandwal die daarin toegaf ,,een komplot tegen het regime" van Daoed te hebben georganiseerd.

Op 25 dec. 1973 werden, naar radio-Kaboel bekendmaakte, vijf personen, die van samenzwering tegen de regering-Daoed beschuldigd en ter dood veroordeeld waren, terechtgesteld: generaal Khan Mohammed, Seif el-Rahman (parlementslid), Mohammed Aref (zakenman) plus de kolonels Zargun Sjah en Seyed Amir. Zeven andere verdachten kregen ltvenslang en acht werden tot gevangenisstraffen veroordeeld varierend van 4 tot 15 jaar.

Een militair tribunaal veroordeelde op 10 jan. zeven ,,samenzweerders" tot gevangenisstraffen variërend van 5 tot 12 jaar, terwijl vijf andere verdachten werden vrijgesproken.

Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken verklaarde dat uit bij de samenzweerders gevonden documenten bleek dat van een actieve Pakistaanse medewerking aan het verijdelde komplot in september 1973 sprake was geweest.

Oppositie tegen Daoed?

Op 24 juli 1973 had president Daoed bij zijn eerste persconferentie verklaard dat bij de staatsgreep van 17 juli slechts 8 personen waren omgekomen: 5 politiemannen, 2 soldaten en een tankofficier. Dit aantal zou volgens sommige waarnemers aanzienlijk hoger zijn geweest.

Ook enkele weken na de staatsgreep zou in diverse plaatsen nog van verzet tegen de regering-Daoed sprake zijn geweest. Verscheidene mohammedaanse geestelijken zouden hun ongenoegen over de versterkte banden met de SU hebben geuit, en in het noorden in Khanabad zouden zich verschillende incidenten hebben voorgedaan, aldus de NZZ (30-12-1973).

Le Monde (28-3) maakte melding van een tweede verijdeld komplot in december 1973. De voornaamste aanstichter daarvan zou een vroegere chef van de veiliglïeidsdienst van Daoed zijn geweest, die gepoogd had enkele groothandelaren, bepaalde religieuze kringen en officieren van de militaire academie tegen het bewind op te zetten. Dit tweede komplot zou de executie van de 5 aanstichters van de eerste samenzwering op 25 dec. hebben verhaast. Dat alles zou erop kunnen wijzen dat een deel van de bourgeoisie, dat op steun in het leger kan rekenen, niet aarzelt zich met geweld tegen het republikeinse bewind te keren, aldus Le Monde. (The *Times,* NZZ, FAZ, *Le* Monde, *Financial* Tzmes)

(Vor. ber. pag. 473-1973 en 160/3)

PAKHTOENISTAN EN DE RELATIE MET PAKISTAN. CONTACTEN MET DE SU EN INDIA

Sinds president Mohammed Daoed in juli 1973 aan de macht kwam, heeft hij herhaaldelijk de kwestie-„Pakhtoenistan" (zie pag. 473/3-'73) aan de orde gesteld.

Nadat op 21 juli in Kaboel een openbare betoging was gehouden ten gunste van Afghanistans aanspraken op de door Pathanen bewoonde gebieden in Pakistan, verklaarde Daoed tijdens een persconferentie op 24 juli dat Pakhtoenistan ,,een realiteit (is) die niet kan worden ontkend". Hij voegde daaraan toe: „Wij hopen dat (...) beide partijen in staat zuilen zijn een vriendschappelijke, vreedzame en eervolle oplossing voor dit probleem te vinden in overeenstemming met de verwachtingen en aspiraties van de Pakhtûens en de Baloetsjen en hun leiders."

(De kwestie dateert van 1893, toen na de tweede Brits-Afghaanse oorlog, de z.g. Durandlijn werd getrokken als demarcatielijn tussen Afghanistan en Brits-Indie. Daarmee gaf Afghanistan toen formeel zijn aanspraken op wat thans de North West Frontier Province van Pakistan is prijs. Na de onafhankelijkheid in 1947 nam Pakistan de Durandlijn over als internationale grens. terwijl Afghanistan stelde dat de Pathanen de gelegenheid moesten krijgen zich over hun eigen toekomst uit te spreken. Wali Khan, een Pathanenleider en thans ook de leider van de oppositionele National Awami Party (NAP) in Pakistan (zie o.a. pag. 332/2) was in het begin van de jaren vijftig sterk betrokken bij de Pakhtoenistan-beweging en sloot pas in 1959 vrede met Pakistan. The Times (27-7-'73) stelde dat velen in de NAP de hernieuwde Pakhtoenistan-dreiging gaarne zouden gebruiken om grotere concessies van Bhoetto gedaan te krijgen.)

Het communistische Indiase weekblad Link citeerde in juli 1973, aldus de NZZ (8-8-1973), Wali Khan, die van een samenzwering van Pakistan en Perzië tegen het nieuwe bewind in Afghanistan gesproken zou hebben die volgens hem tot een ,,geweldig bloedvergieten in het gebied" zou kunnen leiden.

De Pakistaanse leider Bhoetto verklaarde op 24 juli 1973 te Londen (zie pag. 336/2) dat hij ,,geen enkele poging zou nalater om hartelijke betrekkingen te vestigen" met het nieuwe Afghaanse bewind, maar dat er geen ,,sprake zou zijn van enig compromis dat inbreuk zou maken op de nationale soevereiniteit en de territoriale integriteit van Pakistan".

Terwijl de sjah van Perzië tijdens zijn bezoek aan de VS (24-25 juli

1973) tegen een desintegratie van Pakistan waarschuwde, werd in Pakistan gevreesd dat de SU en India zich achter het Afghaanse Pakhtoenistanstreven zouden stellen.
In de loop van september 1973 bracht Mohammed Naim, een broer van president Daoed en voormalig minister van buitenlandse zaken, bezoeken aan Moskou en Delhi.
Terwijl Daoed op 24 juli .,categorisch" had ontkend dat *rie* SU of een andere buitenlandse mogendheid de hand in de omverwerping van de monarchie in Afghanistan had gehad, stelde de *NZZ* (30-12-'73) dat de Russische invloed in Kaboel sindsdien aanmerkelijk toegenomen was. Sinds medio 1973 zou de SU 400 a 800 gepantserde voertuigen hebben geleverd plus nieuwe vliegtuigen, vermoedelijk vergezeld van Russische technici.
Op 13 jan. verklaarde president Daoed dat Afghanistan niet onverschillig kon blijven tegenover de situatie in Baloetsjistan en de NW FP. In een interview met AP bevestigde hij het standpunt van zijn regering dat de Pathanen en Baloetsjen daar recht op zelfbeschikking hebben. De guerrillabeweging tegen de Pakistaanse troepen was uiting van een ,,groeiende nationalistische beweging van de Pathanen en Baloetsjen" die ,,in vrijheid" wensen te leven en ,,hun nationale eenheid" trachten te verwezenlijken. Als bijdrage tot normalisering van de betrekkingen tussen Afghanistan en Pakistan stelde Daoed voor een volksstemming in de omstreden provincies te houden, waarbij de bewoners moesten beslissen of zij bij Pakistan wilden blijven, onafhankelijk worden of bij Afghanistan horen. Afghanistan zou de uitslag van zo'n referendum eerbiedigen, aldus Daoed.
In een interview met Le *Monde* (3-4 febr.) verklaarde de Afghaanse president: ,,Wij steunen in alle opzichten het recht van onze broeders van Pakhtoenistan op zelfbeschikking". Op de vraag of daaronder ook militaire steun begrepen was, antwoordde Daoed: ,,Ik kan hierop niet exact antwoorden, maar ik kan u zeggen dat wanneer bommen vallen op onze broeders, en als zij onze hulp verlangen, wij niet onverschillig zullen blijven. Pakistan moet weten, dat, als er in dit gebied een conflict bestaat, het daartoe niet beperkt zal blijven..." M.b.t. de aan Bhoetto toegeschreven verklaring dat Daoed de afscheiding van de NWFP en Baloetsjistan zou begunstigen om die te annexeren, reageerde Daoed met de opmerking: ,,Deze gebieden hebben steeds een integrerend bestanddeel van Afghanistan gevormd..."
Maar tegenover The *Times* (30-4) ontkende hij dat Afghanistan de opstand in Baloetsjistan steunde. ,.Pakistan zegt dit om een excuus te vinden om nog harder op te treden tegen de bevolking van Baloetsjistan en Pakhtoenistan", aldus Daoed. die zich bereid verklaarde me: Bhoetto waar dan ook te spreken om de kwestie-Pakhtoenistan, incl. Baloetsjistan, te regelen, maar dan zonder voorwaarden vooraf. Hij verklaarde nog bepaalde punten in de Brezjnew-doctrine i.z. de collectieve veiligheid te waarderen, maar niet het accent daarin op de onschendbaarheid van de grenzen, aldus The Times.
De Pakistaanse minister van binnenlandse zaken, Abdul Qayyum Khan, beschuldigde volgens The Times (14-5) de Afghaanse regering er herhaaldelijk van zich te bemoeien met de Pathanenstammen in Pakistan en wapens plus geld te leveren voor subversieve activiteiten in de NWFP en Baloetsjistan. (Kort tevoren had de Pakistaanse pers bericht dat de politie te Peshawar een grote hoeveelheid Duitse, Tsjechoslowaakse en Italiaanse geweren en munitie in beslag had genomen, toen die van Afghanistan naar Lahore werden gesmokkeld.) Qayyum Khan zei voorts dat Pakistan niet met Afghanistan zou onderhandelen over de Durandlijn of over andere kwesties m.b.t. Pakistans erkende grondgebied. Hij betwistte de Afghanen het recht om namens de Pathanenstammen aan de Pakistaanse zijde van de Durandlijn te spreken. (The Times, *NZZ*, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 473-1973, zie ook pag. 332/2 e.v.)

BANGLA DESH

PARLEMENT. CORRECTIE SAMENSTELLING

De bij de parlementsverkiezingen van 7 maart 1973 door de Nationale Awami Partij van prof. Muzaffar Ahmed behaalde zetel (pag. 246/3 - 1973) werd na hertelling van de stemmen toegewezen aan de Awami Liga, die daarmee over 292 van de 300 zetels beschikte. De oppositie was vertegenwoordigd door vijf onafhankelijken, één lid van de Nationale Socialistische partij en door Ataur Rahman Khan, de voorzitter van de Bangla Desh Jatiya League, en niet door de vertegenwoordiger van de NAP (Bashani-factie) zoals eerder bericht.

SAMENSTELLING KABINET. MUTATIES.

Het op 16 maart 1973 gevormde kabinet (pag. 247/1-'73) was als volgt samengesteld:

Premier. planning, defensie en kabinetszaken - sjeik Moejiboer Rahman; industrie - Syed Nazrul Islam; financiën en jute - Tajuddin Ahmed; verbindingen - Mansoor Ali; energie en irrigatie - Khandaker Moshtaq Ahmed; handel - A. H. M. Kamaruzzaman (voorheen hulpverlening en rehabilitatie); landbouw - Mohammed Abdus Samad (Azad) (voorheen buitenl. zaken); voorlichting en radio - sjeik Abdul Aziz (voorheen landbouw); onderwijs, cultuur en sport - Mohammed Yusuf Ali: arbeid en sociale zaken - Zahur Ahmed Choudhury; voedsel en bevoorrading - Phani Majumdar; buitenlandse zaken - Kamal Hossain (voorheen justitie en parlementszaken; binnenlandse zaken - Abdul Malek Ukil *); ontwikkeling platteland, coöperaties en plaatselijk bestuur - Matiur Rahman; openbare werken, huisvesting en stadsontwikkeling - Mohammed Sohrab Hussain *); hulpverlening en rehabilitatie - Mohammed Mizanur Rahman Choudhury*) (organisatiesecretaris van de Awami Liga, sinds 12 april 1972 voorlichting); gezondheid en gezinsplanning - Abdul Mannan *) (sinds 12 april 1972 binnenlandse zaken); landhervorming en visserij - Abdur Rab Serniabat *); scheep- en luchtvaart - generaal M. A. G. Osmani *) (oud-bevelhebber Moekti Bahini); natuurlijke hulpbronnen, wetenschappelijk onderzoek en atoomenergie - Mafiz Chowdhury *); justitie en parlementszaken - Manoranjan Dhar (nieuw).

Op 3 oktober 1973 nam sjeik Moejiboer Rahman de portefeuille van voorlichting en radio over van sjeik Abdul Aziz, die tot minister van PTT werd benoemd, alsmede de portefeuille van hulpverlening en rehabilitatie, die tijdelijk beheerd was door Mohammed Sohrab Hussain nadat M. M. R. Choudhury in mei wegens hem ten laste gelegde corruptie ontslagen was. Tegelijk werden 14 staatsministers benoemd; de twee vrouwen onder hen waren de eerste vrouwelijke regeringsleden in Bangla Desh.

*) Sinds 12 april 1972 lid van het kabinet (zie pag. 472/3-'72). De toen eveneens benoemde Mollah Jalaluddin kreeg op 16 maart 1973 geen plaats in het nieuwe kabinet.

BERECHTING COLLABORATEURS . AMNESTIE

Per decreet van 28 maart 1972 waren 73 speciale gereehtshoven ingesteld voor de berechting van personen, die beschuldigd werden van collaboratie met het Pakistaanse leger (zie ook pag. 229/3 - 1972).
De minister van binnenlandse zaken, Abdul Mannan, verklaarde op 4 okt. 1972 dat ca. 41.000 van collaboratie verdachte personen waren

gearresteerd, o.w. 275 politiefunctionarissen. AFP berichtte vanuit Dacca dat tot dan toe slechts 1.000 verdachten waren veroordeeld.

Op 20 nov. 1972 veroordeelde een speciaal tribunaal te Dacca de laatste gouverneur van Oost-Pakistan, A. M. Malik, tot levenslange gevangenisstraf (*NZZ*, 22-11-'72) na een proces van een week. Hij werd schuldig bevonden aan het aansporen van Pakistan tot het voeren van oorlog tegen Bangla Desh, het aanzetten tot haat en ontrouw jegens de regering van Bangla Desh en het collaboreren met Pakistan.

Maulana Mohammed Ishaque, minister van plaatselijk bestuur in Malik's regering, werd op 11 febr. 1973 wegens collaboratie tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Een andere voormalige minister uit het Oostpakistaanse kabinet, Obaidullah Majumder, werd op 25 april 1973 eveneens tot levenslang veroordeeld.

Op 22 april '73 werden Noeroel Amin (vice-president van Pakistan), Raja Tridev Roy (Pakistaans minister voor minderheidsaangelegenheden), Mahmoud Ali (politiek adviseur van Z. A. Bhoetto) en 37 andere Bengalezen vervallen verklaard van het burgerschap van Bangla Desh. (Noeroel Amin en Raja Tridev Roy waren bij de parlementsverkiezingen van 1970 de twee enige gekozen kandidaten uit Oost-Pakistan die niet tot de Awami Liga behoorden.) Nadat op 16 mei 1973 een beperkte amnestie was verleend voor leden van de z.g. ,,vredescomité's" en manschappen van de Razakars, kondigde de regering van Bangla Desh op 30 nov. 1973 een algemene amnestie af voor allen die veroordeeld of aangeklaagd waren wegens collaboratie met het Pakistaansi leger in 1971, uitgezonderd personen die beschuldigd waren van moord, verkrachting of brandstichting. Het Hoge Commissariaat van Bangla Desh te Londen deelde op 3 dec. mee dat meer dan 30.000 van de 37.000 personen, die op beschuldiging van collaboratie gevangen zaten, zouden worden vrijgelaten, met inbegrip van oud-gouverneur Malik en de leden van zijn kabinet. *Reuter* (6-12) meldde de vrijlating van Malik en vier van zijn ministers en kondigde aan dat nog tien andere leden van zijn kabinet die dag op vrije voeten zouden worden gesteld. De *NZZ* (29-12) sprak van de vrijlating van ruim 36.000 politieke gevangenen. *(The Times, NZZ)*

BINNENLANDSE ONRUST. OPTREDEN TEGEN „ASOCIALE ELEMENTEN", ALLIANTIE VAN AWAMI LIGA, NAP EN CP

Sinds de onafhankelijkheid wordt Bangla Desh geteisterd door een golf van gewelddaden. In 1972 werden 5.357 moorden gepleegd en in de periode jan tot aug 1973 vonden 1.733 moorden plaats, aldus de *NZZ* (13-10-'73). Onder de slachtoffers zijn talrijke kaderleden van de Awami Liga, maar de oppositie beschuldigde de onder staatstoezicht opererende pers ervan geen aandacht te schenken aan de ,,bloedige terreur", die door militante groepen van de Awami Liga zelf wordt bedreven.

Op 20 sept. 1973 keurde het parlement een amendement op de grondwet goed dat de president machtigt de noodtoestand uit te roepen als de veiligheid of de economie van het land wordt bedreigd door een oorlog, buitenlandse agressie of intrrne onlusten.

Op aandringen van premier Moejiboer Rahman was een voornamelijk uit voormalige vrijheidsstrijders bestaande militie gevormd, de z.g. Rakhi Bahini, om de ca. 45.000 leden tellende politie te helpen, maar deze militie zou volgens de *NZZ* in de eerste plaats optreden als de gewapende vleugel van de Awami Liga in haar strijd tegen de oppositie.

Naar van officiële zijde op 25 sept. 1973 werd meegedeeld hadden zuiveringsoperaties van de politie, het leger en paramilitaire eenheden in de laatste weken aanzienlijk bijgedragen tot het handhaven van de orde. Maar het ernstigste incident tot dan toe vond in de laatste dagen van sept. plaats nabij de stad Rajshahi in het noordwesten, waar ca. 50 ,,politieke extremisten" een politiepost overvielen, 8 politiemannen doodden en er met wapens en munitie vandoor gingen, nadat zij zelf 7 man aan doden hadden verloren. Deze werden door minister Ukil van binnenlandse zaken geïdentificeerd als ,,beruchte Naxalieten". De *NZZ* merkte op:

„Deze ultralinkse krachten onder maoïstische vlag schijnen thans in Bangla Desh veel actiever te zijn dan in de naburige Indiase deelstaat West-Bengalen (...) Des te bezorgder is men er echter aan Indiase zijde over dat de Naxalieten in Bangla Desh een nieuw operatieterrein hebben gevonden, daar nog veel beter zijn uitgerust en zich bij hun operaties ook geenszins door staatsgrenzen laten storen

De actiefste onder de Naxalietengroepen (...) noemt zich „Oostbengalese Nationale Bevrijdingsfront". Het doet vooral m de districten Barisal, Patuakhali en Khulna in het zuiden van het land van zich spreken en ging er onlangs in een pamflet prat op twee politieposten te hebben overvallen, diverse banken te hebben beroofd en negen ontvoerde Awami-Ligaleden te hebben vermoord. Zijn ,,burgeroorlog" (...) is (naar eigen zeggen een confrontatie tussen ,,het establishment en de linkse krachten" en richt zich ,,slechts tegen de Awami-Liga en rijke mensen". In kringen van de regeringspartij is men evenwel van mening dat ultra-links de soevereiniteit van Bangla Desh gewoon ondermijnt en met rechtsorthodoxe moslemgroepen samenwerkt om de jonge volksrepubliek aan China en Pakistan te ,,verkopen". Ter ondersteuning van hun bewering wijzen zij niet alleen op de grijze beroepsrevoliitionair Maulana Bhashani. die een ,,mohammedaans Bengalen" propageert (...), maar ook op het herverschijnen van z.g. Razakars, die tijdens de burgeroorlog het Pakistaanse leger gesteund hadden en er nu kennelijk op uit zijn in de door niet-Bengalese stammen bewoonde Chittagong Hill Tracts ,,bevrijde gebieden" te creëren. Aanwijzingen voor een soort verbroedering van ultralinks met ultrarechts zijn naar de mening van neutrale waarnemers ongetwijfeld aanwezig..."

Le Monde (17-11-'73) noemde als actiefste revolutionaire groepering in Bangla Desh de Proletarische partij van Oost-Bengalen o.l.v. de 29-jarige ingenieur Siraj Sikdar. Deze verklaart te strijden tegen het ,,fascisme van de Awami Liga en het kolonialisme van India". In het uiterste noordoosten, in Rangpur, opereren de aanhangers van Abdul Mouti (gearresteerd) en Mohammed Aluddin, die de z.g. ,,Mazundar-koers" volgen. (Mazundar is de in 1972 in een gevangenis te Calcutta overleden Indiase Naxalietenleider, die zich uitsprak voor ,,de eliminatie van de klassevijanden",) Vooral op politiek terrein opereert de voormalige studenten- en vakbondsleider Mohammed Toaha, die in het begin van de jaren '*50* plv. secretaris-generaal van de Awami Liga was, aldus Le Monde.

Volksfront

Deze ontwikkeling leidde ertoe dat begin nov. 1973 een Verenigd Volksfront (Gana Oikho Jote) tot stand kwam, een alliantie van de Awami Liga met de Nationale Awami Partij van Muzaffar Ahmed en de communistische partij van Moni Singh (beide als pro-Moskou beschouwd). In het door de drie partijvoorzitters ondertekende actieprogram werden als doelstellingen opgesomd: het uitschakelen van ,,dieven, rovers, moordenaars en politieke anarchisten", het bevorderen van de produktie in landbouw en industrie, het optreden tegen ,,hamsteraars, zwarte handelaars, smokkelaars en asociale elementen", het uitroeien van de corruptie en het hervormen van de bureaucratie tot een ,,eerlijk, anti-imperialistisch en op het welzijn van het volk gericht bestuur". Volgens Muzaffar Ahmed moest men verenigd de ,,gemeenschappelijke vijand" verslaan, t.w. ,,anti-Sowjetrussische, anti-Indiase, pro-

Chinese en pro-Pakistaanse elementen". Een gemeenschappelijk Centraal Comité werd gevormd, bestaande uit 11 leden van de Awami Liga, 5 van de NAP en 3 van de CP. Als reactie op dit volksfront sloten vier ultra-linkse groeperingen met pro-Chinese koers zich ook aaneen, aldus de *NZZ* (14-11-'73). Hun leiders zijn: Mohammed Toaha, Mohammed Allaudin, Abdul Matin (alle drie vroegere aannangers van Maulana Bhashani) en Siraj Sikdar.

Optreden JSD. Studentenmoord

Op 14 jan. kondigde premier Moejiboer Rahman voor de duur van drie weken een vergader- en demonstratie-verbod af voor de hoofdstad Dacca en de voorstad Narayanganj om botsingen te voorkomen tussen de Awami Liga en de Nationale Socialistische Partij (JSD), die op 20 jan. een ,,verzetsdag van de massa's" tegen de regering gepland had, terwijl de Awami Liga op 18 t/m 20 jan. een partijcongres in Dacca belegd had.

Eerder had de voorzitter van de JSD, ex-majoor M. A. Jalil, de Awami Liga beschuldigd van het voorbereiden van een massamoord op haar politieke tegenstanders om vervolgens met behulp van haar ,,imperialistische meester India" het land in een bloedige burgeroorlog te storten. Daarop had de secretaris-generaal van de Awami Liga, Zillur Rahman, met een verbod van *e* JSD gedreigd, welke naar zijn zeggen door China en Pakistan werd gesteund om ,,opnieuw de Pakistaanse vlag op Bengalese bodem te hijsen".

Op 20 jan. traden eenheden van politie en leger in Dacca met traangas en stokken op tegen een massabijeenkomst van JSD-aanhangers. Tientallen studenten werden gearresteerd.

Op 17 maart betoogden JSD-aanhangers voor het huis van minister Monsoor Ali, die van corruptie werd beschuldigd. Dit leidde tot botsingen met de politie, die tenslotte het vuur opende, met als gevolg 8 doden en 50 gewonden. Jalil en de secretaris-generaal van de JSD, Abdur Rab, werden gearresteerd. Op 18 maart werd brand gesticht in het partijbureau van de JSD en in het kantoor van de partijkrant. Een JSD-oproep tot een algemene staking op 19 maart had weinig succes.

Op 5 april werden 7 studenten op het *universiteitsterrein* te Dacca door een groep gemaskerde mannen doodgeschoten. Op 8 april werd de leider van de Chhatra League, de studentenorganisatie van de Awami Liga, Shafiul Alam Pradham, door de politie gearresteerd. Deze gold als een vertrouweling van Tofail Ahmed, de politieke secretaris van premier Moejiboer Rahman, en een tegenstander van sjeik Fazlul Huq Moni, een neef van de premier en voorzitter van de concurrerende Jubo (jeugd) League,

Inschakeling leger

Premier Moejiboer Rahman gaf het leger op 25 april bevel de autoriteiten te helpen bij een nationale operatie om illegale wapens op te sporen, smokkelhandel en woekerwinsten uit te bannen en ,,drastische" maatregelen te treffen tegen ,,asociale en subversieve elementen". Gedurende de operatie, die ca. drie maanden zou duren, zijn alle stakingen, betogingen en demonstraties verboden. Het lege zal samenwerken met de Bangladesh Rifles (grensbewakingstroepen), de Rakhi Bahini en de politie, zodat in totaal ca. 100.000 man worden ingeschakeld om rust en orde in het land te herstellen. Tegenover *The Times* ontkende de premier op 26 april dat de operatie neerkwam op een verkapte staat van beleg. Wel moest het leger allen arresteren, die iets met illegale wapens te maken hebben of betrokken zijn bij ,,georganiseerde misdaad en sabotage". Het leger zou de arrestanten aan de politie moeten overdragen voor berechting en, zo nodig. bestraffing door de gerechtelijke autoriteiten. De premier meende dat het merendeel der schuldigen bandieten waren, maar hij erkende dat mogelijk ook sommige van zijn partijgenoten fout waren. Volgens *The Times* (26-4) was de Awami Liga o.a. sterk betrokken bij de smokkel van rijst en jute naar India. *(NZZ, The Times, Le Monde, FAZ)*

AFTREDEN PRESIDENT

Abu Sayeed Choudhury legde op 24 dec. 1973 zijn ambt van president van Bangla Desh — waartoe hij op 8 april 1973 door het parlement bij acclamatie voor een termijn van 5 jaar was herkozen — neer. In een verklaring uitte hij de wens zich voortaan ,,te wijden aan de dienst van Bangla Desh op internationaal terrein", Nog dezelfde dag werd bekendgemaakt dat Choudhury benoemd was tot speciaal vertegenwoordiger van de regering voor hem door de premier toe te ver-

President Mohammed Ullah (l.) en premier Moejiboer Rahman.

trouwen taken, in het bijzonder op het terrein van de buitenlandse betrekkingen en het optreden van Bangla Desh in internationale organisaties. Choudhury kreeg de rang van kabinets-minister.

Overeenkomstig de grondwet werd de voorzitter van de Nationale Vergadering, Mohammed Ullah, beedigd als waarnemend president. Op 24 jan. koos het parlement Ullah — de enige kandidaat — bij acclamatie tot president van Bangla Desh. *(NZZ)*

NIEUWE VOORZITTER AWAMI LIGA

Tijdens een congres van de Awami Liga werd Mohammed Kamaruzzaman, de minister van economie en handel, op 20 januari tot partijvoorzitter gekozen. Hij volgde in die functie sjeik Moejiboer Rahman op, die op 18 jan. was afgetreden omdat z.i. de partijstatuten niet toestonden dat hij het voorzitterschap combineerde met het premierschap. *(NZZ)*

RECTIFICATIE:

Op de foto op pag. 294/1/2 staat links *niet* pres. Choudhury van Bangla Desh, maar pres. Chaudri Fazal Elahi van Pakistan.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SPANNING ROND DE AEGEïSCHE ZEE

De toch al door de kwestie-Cyprus belaste relatie tussen Griekenland en Turkije is verslechterd door een geschil over de olie-exploratie in het oosten van de Aegeïsche Zee.

Olieboringen

Het Grieks-Turkse geschil trad pas duidelijk aan het licht, toen de in de buurt van het Griekse eiland Thasos sinds 1971 uitgevoerde olieboringen in februari positieve resultaten opleverden.

Op 14 febr. deelde de Griekse premier Adamantios Androutsopoulos mee dat commerciele hoeveelheden olie en aardgas in het noorden van de Aegeische Zee voor de kust van Thasos waren aangetroffen. De minister van industrie, Konstantinos Kypraios, verklaarde dat een deel van de onderste olielaag een opbrengst had van 2.948 barrels per dag en dat een stijging van de opbrengst tot 10.000 barrels per dag verwacht werd.

Als die voorspellingen uitkomen. dan zou dat volgens The ***Times*** (15-2) neerkomen op een jaarproduktie van 500.000 ton* ruwe olie, d.w.z. voldoende om ruim 5% van de Griekse binnenlandse behoefte te dekken.

De Turkse regering behield zich echter ook het recht voor in de Aegeïsche Zee naar olie te zoeken. In het Turkse staatsblad van 1 nov. 1973 werd i.v.m. een project i.z. oliewinning in de Aegeïsche Zee een kaart gepubliceerd, waaruit bleek dat Turkije olieboringen in 27 onderling verbonden gebieden in het noordoosten en centrum van de Aegeïsche Zee beraamt. Deze gebieden liggen weliswaar buiten de territoriale wateren van de Griekse eilanden Samothrace, Lemnos. Chios, Lesbos, Agios Efstratios, Psara en Antipsara, maar zij bevinden zich temidden van een Grieks eilandencomplex.

Tegen de in het Turkse staatsblad van 1 nov. 1973 aangekondigde olieboringen protesteerde het Griekse ministerie van buitenlandse zaken op 7 febr. 1974. Griekenland stelde dal Turkije daarmee de Geneefse conventie van 1958 schond, die zou inhouden dat het continentale plat met een waterdiepte van minder dan 200 m als Grieks territoriaal gebied beschouwd rnoet worden.

In de Geneefse conventie van 1958 werd de buitenste grens van het z g continentale plat vastgesteld op 200 meter diepte ,of nog dieper, in zoverre de diepte van het water erboven de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van dit gebied toelaat Gezien ae moderne boortechniek komt deze formulering volgens de N Z Z (26-2) praktisch neer op een aanzienlijke uitbreiding van de ,,soevereniteitsaanspraken" van de betreffende kuststaten Deze Geneefse conventie werd bovendien wel door Griekenland, maar niet door Turkije geratificeerd Op grond hiervan stelt Turkije ciat het probleem van de grondstoffenwinning in de Aegeische Zee in een ncg via onderhandelingen te bereiken bilateraal akkoord geregeld moet worden Griekse juristen brengen hiertegen in dat de Geneefse conventie een gewoonterecht heeft gecodificeerd dat ook voor Turkije bindend is

Een extra complicatie vormt de in de conventie voorziene speciale regeling in het geval van buurlanden, waarin wordt gewezen op , bijzondere omstandigheden" die eventueel een afwijkende regeling van de kwestie van het continentale plat kunnen recntvaardigen. Dit laat volgens de N Z Z (8-5) ruimte open voor de ,,historische argumentatie". In dit kader beroepen de Grieken zich bijv op het vredesverdrag van Lausanne (1923) oin te doen gelden dat Turkije reeds een halve eeuw geleden de soevereiniteitsrechten van Griekenland op de Aegeische Zee heeft erkend

Verdere ontwikkelingen

In een Turkse antwoordnota op 26 febr. werd vaii de Griekse bezwaren kennis genomen, werd gewezen op de ruimte in de internationale jurisdictie voor speciale gevallen en werd aangeboden onderhandelingen over het geschil te beginnen Daarop volgde over en weei een felle perspolemiek, die vergezeld ging van berichten over militaire activiteiten

Begin mei deelde de Turkse minister van energie mee dat in de Aegeïsche Zee een seismisch onderzoek zou worden uitgevoerd voordat in juni met de olie-exploratie zou worden begonnen

In een Griekse nota d d 24 mei aan Turkije bevestigde minister van buitenlandse zaken, Spyros Tetenes, dat Griekenland ,,geen bezwaar maakt tegen de demarcatie van continentale platgrenzen tussen de twee landen", nadat de week tevoren door NAVO-secretaris-generaal Luns een beroep op de partijen was gedaan

Terwijl de kans op onderhandelingen toen niet uitgesloten leek, werden de Griekse strijdkrachten op 29 mei in staat van verhoogde paraatheid gebracht Aanleiding daartoe zou zijn een Turks researchschip dat begeleid door 4 mijnenvegers en 4 onderzeeers uit Istanboel naar het omstreden gebied was vertrokken (N Z Z, F A Z, The Times, Financial Times)

(Financial Times)

* Atheense kranten berichtten echter volgens de FAZ (17-4) dat de ontdekte olievoorraden zo groot zijn dat op een jaarproduktie van ruim 9,3 mln ton kan worden gerekend, zodat niet alleen de binnenlandse behoefte van 8,3 mln ton kan worden gedekt, maar ook nog een mln ton kan worden uitgevoerd

Weekblad 43ste jaargang No. 2232. pag. 26335-26350

NEDERLAND

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 29 mei werden verkiezingen voor de gemeenteraden gehouden. Vergelijkt men de uitslag met die van de gemeenteraadsverkiezingen van 1970, dan is er sprake van grote verschuivingen. De confessionele partijen, in veel gemeenten gezamenlijk optredend als CDA, hebben zwaar verloren, grote winst was er voor PvdA en VVD, D'66 en en DS '70 zijn vrijwel van het politieke veld verdwenen, de PPR doet in de meeste gemeenteraden zijn intrede of weet zijn zetelaantal te verhogen. Een verrassing was deze ontwikkeling echter niet. Sedert de Kamerverkiezingen van nov. 1972 was bekend, dat dit de heersende tendens was.

Vergelijkt men echter met de verkiezingen voor de Provinciale Staten in maart j.l., dan verandert het beeld. Bij de verkiezingen van maart trad al een stabilisering van de in het CDA verbonden partijen op; tegenover het niveau van toen is het CDA nu met 3,2% gestegen in de 62 gemeenten, die qua politieke samenstelling konden worden vergeleken (een representatief gegeven van ruim 2,3 miljoen stemmen). De grote w-innaars van maart, de progressieve partijen en de VVD, hebben vergeleken met maart. resp 2.2 en 0,9% verloren.

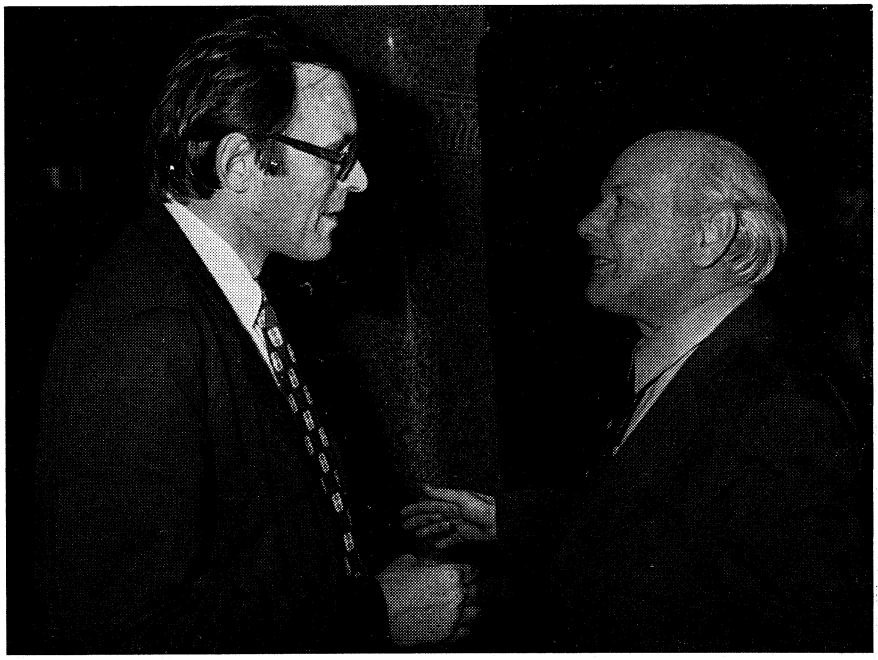
Dit verlies kan voor een deel geweten worden aan de zeer lage opkomst van de kiezers, iets dat vooral ten nadele van de PvdA pleegt te werken. De landelijke opkomst was 68,8%, waarbij zich nog het verschijnsel voordoet, dat de opkomst in de grote steden beneden het gemiddelde ligt en in de kleine plaatsen er boven. De PvdA heeft haar grcotste aanhang juist in de steden, terwijl de CDA-partijen een grotere aanhang op het platteland hebben. Het verlies van de VVD kan mede een gevolg zijn van het optreden van plaatselijke lijsten in veel gemeenten.

Gedurende de verkiezingscampagne werd veel aandacht gegeven aan het streven van de PvdA naar programma- en meerderheidscolleges (pag.103/3-1974). Het meeste speelde dit in Rotterdam, waar bij voorbaat vrijwel vast stond, dat de PvdA een absolute meerderheid zou behalen. CDA en VVD voerden in Rotterdam een felle campagne om dit te verhinderen, maar de PvdA behaalde niettemin 24 van de 45 zetels. De PPR, die zich met de PvdA had verbonden, behaalde één zetel; de twee partijen hadden afgesproken, dat de PPR een wethouder zou krijgen, als de partij twee of meer zetels in de raad zou krijgen. De PvdA zal nog wel overleg plegen met de CPN over eventuele deelname van deze partij aan het college van B en W, maar aangezien de CPN voorstander is van een afspiegelingscollege, is de kans niet groot dat de partij daarop in zal gaan. Hoogst waarschijnlijk zal de PvdA in Rotterdam alle wethouders aanwijzen.

In Amsterdam behaalde het bondgenootschap van PvdA, PPR, PSP en D'66 een absolute meerderheid met 23 van de 45 zetels. Hier heeft de PvdA de VVD van deelname aan het college uitgesloten, naar zeggen van webhouder en PvdA-lijsttrekker Han Lammers, omdat de VVD er op landelijk niveau naar streeft de PvdA uit de regering te verwijderen. Hier is de PvdA bereid tot overleg met CDA en CPN.

Andere grote gemeenten, waar een linkse meerderheid is ontstaan zijn Utrecht en Groningen. In Groningen, waar voor de verkiezingen al een links meerderheidscollege bestond, zal dit nu hoogst waarschijnlijk terugkeren. In Utrecht acht men hiervoor de meerderheid — 23 van de 45 zetels — te gering.

OPKOMST KIEZERS	Raad 1970	Kamer 1972	Staten 1974	Raad 1974
Plattelandsgemeenten	77,4	85,7	78,6	77,1
Stedelijk platteland	74,3	82,8	74,4	73,8
Forensengemeenten	66,8	85,6	78,5	70,1
Stelden (tot 100.000 inw.)	65,4	82,7	74,2	67,1
Grote steden	58,2	80,2	70,6	60,2
Nederland	67,2	82,9	74,5	68,8

De Amsterdamse wethouder H. Lammers (1) en minister-president J den Uyl bespreken in de Koopmansbeurs de verkiezingsuitslagen.

Reacties

Landelijke politici toonden zich i.h.a. tevreden over de resultaten van hun respectieve partijen. Onderstaand enige van hun reacties:

Drs Ed van Thijn (PvdA) vond dat de nieuwe aanpak van zijn partij voor de vorming van gemeentelijke bestuurscolleges bijna overal goed is aangeslagen De lichte teruggang van de PvdA weet hij aan de veel kleinere invloed van de landelijke politiek en de lagere opkomst Volgens de socialistische fractieleider zal de grote PvdA-winst in de gemeenteraden omgezet moeten worden in het plaatselijk beleid en de vorming van programma- en meerderheidscolleges.

H. Wiegel (VVD) gaf toe dat zijn partii in veel gemeenten iets is teruggelopen, maar hij wees op de talrijke plaatselijke lijsten die een deel van de aanhang hebben weggesnoept en hij noemde de winst t o.v. 1970 „geweldig".

In de Groningse Martinihal werden de verkiezingsuitslagen gevolgd door een aantal vooraanstaande politici, Op de foto v l n r H Wiegel (VVD), dr R Kiuisinga (CHU) en mr W Aantjes (ARP)

CDA-voorzitter prof. Steenkamp constateerde dat de bundeling van KVP, ARP en CHU duidelijk aanslaat ,,Mijn persoonlijke verwachtingen zijn verre overtroffen", zei hij KVP-voorzitter dr. De Zeeuw. .,Het CDA zit in de lift". Vooral de uitslagen in grote steden wijzen er volgens De Zeeuw op dat een genuanceerd beleid wordt gewaardeerd en dat kiezers in het algemeen niet tevreden zijn met een keuze tussen links en rechts.

De fractieleiders van ARP en KVP, mr. Aantjes en mr. Andriessen, zagen geen belangrijke consequenties voor het kabinet, maar wel is de uitslag volgens Aantjes een aanwijzing dat de christen-democraten voor stabiliteit in de Nederlandse politiek blijven zorgen Een goede verhouding tussen progressieve en confessionele partijen blijft van belang en het kabinet zou daar volgens de ARP-leider heel zorgvuldig op moeten letten. Andriessen vond het meest opmerkelijke dat de christen-democraten ,,toch door het dal heen zijn" en dat daarmee in de landspolitiek serieus rekening moet worden gehouden.

Dr Kruisinga (CHU) constateerde dat de winst voor zijn partij bij de Statenverkiezingen zich heeft voortgezet. zowel waar de Unie alleen met een kandidatenlijst uitkwam, als met een CDA-lijst

Dr De Gaay Fortman (PPR) kon aan de voor zijn partij plaatselijk sterk wisselende uitslag geen conclusies verbinden Kij was blij dat er nu de eerste drie Jaar geen verkiezmgen meer komen, zodat het kabinetsbeleid onder rustiger oinstandigheden kan worden uitgevoerd

Volgens ae D 66-fractieleider dr. Terlouw moet zijn partij consequenties trekken uit het gegeven dat de kiezers kennelijk nauwelijks of geen behoefte hebben aan D'66 in deze vorm Het partijcongres moet zich beraden Ter'louw vindt zelf dat de partij niet in de huidige vorm moet blijven bestaan

Het communistische Tweede Kamerlid Wolff zag in de uitslag een ,,verscherpt anti-communisme" en hij meende dat de politiek van de CPN nader bezien moest worden De winst van het CDA noemde Wolff ,,een ernstig verschijnsel".

Lijsttrekker W Drees jr van DS'70 toonde zich heel tevreden over de ene zetel, die zijn partij in de Haagse raad heeft veroverd ,,Tegen de landelijke tendens in zijn wij hier toch omhoog gegaan. Men zegt nu wel ,,de lijsttrekker is een bekend man", maar ik ben wel een man die bij de ambtenaren door de spreidingsplannen een slechte naam heeft".

Commentaren

In de perscommentaren wordt ingegaan op mogelijke landelijke consequenties van de uitslag, terwijl ook veel aandacht gegeven wordt aan de situatie in Rotterdam, waar de PvdA, met een absolute meerderheid, zal proberen een programcollege te vormen.

De Telegraaf (onafh. cons.) behandelt ,,Rotterdam" in een afzonderlijk commentaar.

,,Als late wrange vrucht van de polarisatie is echter in het bijzonder in Rotterdam een honger naar de absolute macht ontstaan, met de mogelijkheid dat het voltallige stadsbestuur in handen komt van linkse politici, die er zeer speciale politieke denkbeelden op nahouden.

De vraag is of de Rotterdamse soep zo

Om de gemeenteraadsverkiezingen te kunnen vergelijken met o.a. de Statenverkiezingen van 27 maart j.l. zijn 62 gemeenten uitgezocht, waarin voornamelijk de landelijk bekende politieke partijen uitkomen. Uit deze gemeenten met in totaal 5,2 miljoen inwoners komt bijna 40 procent van het Nederlandse kiezerskorps. Hieronder de uitslagen van drie verkiezingen in percentages:

	Raad 1970	Staten 1974	Raad 1974
Opkomst	61,2	73,4	64,1
PvdA	22,5	29,9	28,4
PPR	1,2	4,1	3,5
D'66	3,7	0,6	0,8
PSP	1,5	1,3	1,7
PAK	7,9	10,0	9,3
Totaal	36,8	45,9	43,7
KVP	1,2	0,9	1,0
ARP	0,6	0,4	0,5
CHU	0,4	0,3	0,4
CDA	28,9	20,3	23,2
Totaal	31,1	21,9	25,1
VVD	13,6	19,1	18,2
DS'70	0,8	1,5	1,2
CPN	7,2	5,7	5,6
BP	0,5	1,3	0,7
SGP	1,2	1,0	1,2
GPV	1,1	1,6	1,5
Overigen	7,7 *)	2,0	2,8

*) In overigen is begrepen 2,4% van de Kabouters en 1,8% van D'66 in de gemeenten, waar deze partij nu niet aan de verkiezingen deelneemt.

AMSTERDAM	Raad 1970 zetels	Raad 1970 perc.	Staten 1974 perc.	Raad 1974 perc.	Raad 1974 zetels	Raad 1974 stemmen
	45	60,4	72,0	62,2	45	355949
PvdA	12	23,4	38,7	35,2	17	125258
CPN	8	17,1	15,2	16,0	7	57091
CDA	8	17,6	12,8	14,6	7	51912
VVD	6	11,6	16,9	16,6	8	59068
D'66	3	7,3	1,5	2,0	1	7240
PSP	1	2,2	3,0	4,1	2	14639
AAP	—	—	—	0,6	0	1988
Bej. P. Alg. Eel.	2	3,9		0,6	0	2210
Bej. 65 +	—	—	—	1,0	0	3540
PPR	0	1,6	6,9	6,3	3	22292
DS'70	0	1,9	1,9	1,0	0	3602
Pieremente partij		—	—	0,1	0	198
NVvA		—		0,1	0	214
A-Bel P	—	—	—	0,1	0	436
CMP	—	—	—	0,0	0	149
PNR	0	0,1	—	0,0	0	180
RAL		—	—	0,1	0	317
AWA		—	—	0,2	0	623
GPV	0	0,3	0,7	0,5	0	1816
BP	0	0,7	2,1	0,9	0	3176

heet zal worden gegeten als zij wordt opgediend en of zich misschien, b.v. in de landspolitiek, nog tegenkrachten zullen ontwikkelen.
Het potentiele gevaar is echter aanwezig dat de belangen van Rotterdam, dat als havenstad niet al te zeer uit de internationale pas mag lopen, in de nabije toekomst wezenlijk zullen worden geschaad "

Het Algemeen Dagblad (neutr.) vindt de uitslag verrassend
„Hoe de voetbal rolde was gisteravond gemakkelijker te volgen dan hoe de Nederlandse kiezers in twee maanden tijd hun oordeel hadden gewijzigd Maar dat er zo ongeveer een politieke koprol was gemaakt, bleek toch al nadat het eerste miljoen stemmen was gesteld.
In het politieke midden moest het gebeuren en dit is dan ook het geval geweest
Maar een verrassing was toch wel degelijk dat het Christen-Democratisch Appèl zich in vergelijking met de Statenverkiezingen van 27 maart een vrij duidelijk profiel heeft kunnen verwerven
Het tot leven komen van het CDA moest in het midden gevolgen hebben voor de VVD, die immers haar grootste aanhang juist daar moet vinden De VVD neett daar, in vergelijking met twee maanden geleden, enige terreinwinst moeten opgeven, wat overigens niet zozeer tot de verrassingen kan worden gerekend ··

ROTTERDAM	Raad 1970 zetels	perc.	Staten 1974 perc.	perc.	Raad 1974 zetels	stemmen
	45	55,3	68,8	58,2	45	267554
PvdA	19	37,1	50,1	48,5	24	129841
CDA	12	23,5	17,1	20,4	10	54535
VVD	5	10,8	13,8	14,2	7	37900
CPN	3	6,8	5,5	4,9	2	13103
D'66	4	7,5	1,0	0,8	0	2067
SGP	1	3,0	2,0	2,4	1	6388
65+	1	3,5	—	0,9	0	2532
Alg. Bej		—	—	0,3	0	931
DS'70	0	0,9	1,3	0,7	0	1749
GPV	0	0,9	1,2	1,0	0	2622
BP	0	0,6	1,8	0,7	0	1937
Lijst Wever		—	—	0,1	0	242
Lijst Wolf	—	—	—	0,2	0	438
PSP	0	1,7	1,3	1,4	0	3763
PPR	0	0,9	4,9	3,5	1	9506

DEN HAAG	Raad 1970 zetels	perc.	Staten 1974 perc.	perc.	Raad 1974 zetels	stemmen
	45	57,9	70,3	59,4	45	218744
PvdA	14	26,8	34,9	35,4	18	77494
CDA	14	29,4	20,5	21,0	10	45909
VVD	10	19,7	26,2	25,6	13	56052
D'66	3	7,1	1,4	1,1	0	2416
CPN	2	3,8	3,6	3,0	1	6641
PNR	0	0,2	—	0,1	0	240
NVU	—	—	—	1,8	0	3965
PPR	0	1,4	4,8	4,0	2	8750
PSP	0	1,7	1,4	1,5	0	3280
L Dieben	—	—	—	0,1	0	165
Soc P	—	—	—	0,5	0	1000
GPV	0	0,6	1,0	1,0	0	2102
DS'70	—	—	2,7	2,9	1	6233
SGP-NEV	0	1,4	1,2	1,5	0	3370
SH	—	—	—	0,5	0	1127

UTRECHT	Raad 1970 zetels	perc.	Staten 1974 perc	perc	Raad 1974 zetels	stemmen
	45	54,6	72,1	61,0	45	113300
CDA	17	35,7	22,9	26,2	13	29652
PvdA	—*)	—*)	—*)	32,8	17	37216
VVD	6	13,5	19,0	17,6	9	19924
D'66	4	8,3	—*)	3,1	1	3494
PSP	—*)	—*)	2,8	3,2	1	3636
PPR		—*)	—*)	7,5	3	8463
CPN	2	4,0	3,8	3,4	1	3893
BP	0	0,9	2,2	1,2	0	1311
Soc Partij		—		1,8	0	2032
Beuker		—		0,8	0	884
Stadsbel	—	—	—	0,3	0	366
GPV	0	0,9	1,3	1,1	0	1217
Simons		—		0,0	0	21
SGP	0	1,2	1,1	1,0	0	1191

*) PAK 16 zetels 33,4%
**) PKN 43,7%

Het Vrije Volk (soc.) wijdt een groot deel van zijn commentaar aan de gevolgen van de uitslag voor Rotterdam. De krant zegt o m
De verkiezingsuitslag legt de PvdA in Rotterdam de plicht op de stad alleen te besturen.
Het is bekend dat wij er de voorkeur aan hadden gegeven indien zij getracht had met het CDA tot een akkoord te komen. Nu ze dit heeft geweigerd, blijft haar geen andere keus over dan het alleen te doen. De kiezer heeft de PPR — met één zetel — en de CPN — met twee zetels — als mogelijke kandidaten afgewezen.
De PvdA in Rotterdam begint daarmee een groot avontuur. Ze zal haar program moeten waar maken in een situatie die voor een groot deel door het rijk wordt bepaald. Ze zal er grote moeite aan hebben drie bek-wame wethouders als Viersen, Ce Vos en Polak te doen vergeten. Ze wordt geleid door een man wiens hautaine uitspraken irritatie kunnen wekken. Ze zal zich aan de andere kant geruggesteund weten door de uitslag in Groningen dat al enige tijd wordt bestuurd door een programcollege. De PvdA heeft daar grote winst geboekt, al moet daarbij opgemerkt worden dat die vooral ten koste is gegaan van de PSP en de CPN. die in Rotterdam van veel geringere betekenis zijn. De teerling is echter geworpen. Rotterdam verwacht een andere heer. We wensen hem veel succes.

De Tijd (R.-K.) schrijft over de verkiezingsuitslag onder meer:
HET CDA zit in de lift en de VVD lijkt over haar groei heen. Weliswaar verloren de drie grote confessionele partijen in vergelijking met hun gecumuleerd resultaat van de vorige gemeenteraadsverkiezingen, maar interessanter is de vraag hoe deze drie zich gehouden hebben na hun halfslachtige samensmelting in het CDA. In dat geval is een vergelijking met de staten-verkiezingen geboden en een opvallende vooruitgang blijkt dan het resultaat te zijn, des te opvallender naarmate men achteruitgang had gevreesd of gehoopt.
De Tijd merkt voorts op:
De VVD, sinds kort met vliepende vaandels en slaande trom op weg, is duidelijk in haar vaart gestuit zonder dat dit alleen geweten kan worden aan een vlucht in plaatselijke gemeentebelang- of eigenbelangpartijen. Zelfs in het polariserende Amsterdam geen winst in vergelijking met de statenverkiezingen, wel in Rotterdam, waar de PvdA met een meerderheidsheerschappij heeft gedreigd.

De Waarheid (comm.) stelt, dat de uitslag vooral vergeleken moet worden met de uitslag van de verkiezing voor de Provinciale Staten twee maanden eerder, aangezien de verkiezingen van 1970 in het teken stonden van het verdrijven van een rechtse regering De Waarheid stelt dan vast, dat de PvdA onder aanvoering van de groep-Den Uyl terrein heeft moeten prils geven, dat D'66 van het terrein is verdwenen en dat de PPR stagneert De krant concludeert, dat dit het gevolg is van concessies aan rechts in de vorm van KVP, ARP en CHU Links in de regering bukt vcortdurend voor rechts en dat zal bijdragen tot een versterking van rechts

De Volkskrant (onafh. progr.) vraagt zich af welke betekenis aan de

uitslag moet worden gehecht voor de landelijke politiek.
„Dat blijft een moeilijk te beantwoorden vraag. Voor zover KVP, AR en CHU bij deze verkiezingen samen optrokken, gaat het immers om twee partijen, die in het kabinet-Den Uyl vertegenwoordigd zijn, terwijl de derde er buiten staat en hard oppositie vee!-i. De winst van he? CDA roept opnieuw het gevaar op, dat KVP en AR de samenwerking in het CDA belangrijker gaan vinden dan hun steun aan het kabinet-Den Uyl en zich tegenover dit kabinet harder gaan opstellen.
Er is echter ook een andere en betere conclusie mogelijk. De partijen, waarop het kabinet-Den Uyl steunt, hebben het er, evenals bij de Statenverkiezingen. redelijk afgebracht. Er lijkt dui alles voor te zeggen om niet deze coalitie en dit kabinet tot '77 door te gaan.

Trouw (prot.) vindt dat er helemaal geen landelijke conclusies zijn te trekken. „Het kabinet kan er niets mee doen en evenmin kan men er motieven aan ontlenen ten gunste van de steun aan, respectievelijk de oppositie tegen, het kabinetsbeleid. De conclusie die de drie betrokken partijen wel zullen trekken is van louter partijpolitieke aard: namelijk dat zij met verdubbelde ijver zullen voortgaan ook in de nationale politiek cp één lijn te komen. Het is te hopen dat dit de stabiliteit van de regeringssamenwerking niet zal schaden."

Het Parool (onafh. soc.) merkt o.m. op:
De consolidatie van de confessionele partijen tegenover de lichte teruggang voor de PvdA en de VVD die uit een vergelijking met twee maanden geleden naar voren komt, heeft slechts betrekking op een beperkt aantal gemeenten, vaak juist buiten de confessionele bolwerken waar de christendeinccratische verliezen de laatste jaren het grootst waren. Bovendien zijn de gemeenten nog bij uitstek de plaats waar de burgers zich over lokale vraagstukken uitspreken. De landelijke politieke vraagstukken-van-de-dag spelen er een veel geringer rol dan bij de Statenverkiezingen.
Als de verkiezingen van gisteren al een landelijk beeld geven, dan is dat er vcoral een van de „inhaalvraag" voor de grote twee, PvdA en VVD, die bij de raadsverkiezingen van 1970 nog niet aan hun opmars begonnen waren, en van het „inhaalverlies" van zowel de christen-democraten als D'66 die in de gemeenteraden van 1970 boven hun stand leefden. DS'70 heeft zichzelf ergens tussen 1970 en 1974 kennelijk alweer overleefd, meent het Parool.
Des te belangrijker zullen deze raadsverkiezingen kunnen zijn vcor de toetsing van de nieu e stroming der program- en meerderheidscolleges in de grote steden, waarvan tot nog toe alleen Groningen een, kennelijk door de kiezers gewaardeerde voorproef had gehad. In ettelijke grote gemeenten heeft de PvdA flinke winst geboekt met de belofte daar een meerderheidscollege op programmatische basis te zullen vormen.
Nu zal mreten blijken of dit in de praktijk ook lukt.

NRC/Handelsblad (lib) schrijft o a
Ook al is het honderdmaal waar dat gemeenteraadsverkiezingen los staan (en dienen te staan) van de nationale politiek, het doorspijpelen van tendensen is niet te voorkomen En aan die tendensen kunnen de confessionele politici — wie zal het hun kwalijk nemen — op landelijk niveau een versterkt gevoel van zelfvertrouwen ontlenen. Dat mr. Aantjes (a.r.) gisteravond het kabinet (lees: het linkse deel van het kabinet) met de neus drukte op de wenselijkheid van goede verstandhoudingen was dan ook verklaarbaar.
Een ander aspect van deze gemeenteraadsverkiezingen is de begrafenis van groeperingen als D'66 en DS'70 die eigenlijk al twee maanden geleden dood werden verklaard. Typerend is wel dat een landelijk bekend politicus als Drees jr. in Den Haag — in dubbele zin zijn vaderstad - slechts één zetel wist te behalen."
(NRC/H'blad, Het Parool)
(Vor. ber. pag. 374/2-1970)

BELGIË

FRANSTALIG3 PERS IN VLAANDEREN VERDWIJNT

Drie kranten, La Flandre *Libérale*, *La Métropole* en Le *Matin* hebben op 29 mei aangekondigd, dat zij van 30 juni af niet meer zullen verschijnen. Het zijn publikaties van de Société Belge d'Edition, de Diffusion et de Publicité (Sobeledip) die eigendom is van de groep-Rossel, die ook Le Soir uitgeeft.
La Flandre Libérale werd opgericht te Gent in 1874 als orgaan van de vrijzinnige, franssprekende bourgeoisie. *La Métropele* en Le *Matin*, beide te Antwerpen opgericht in 1894, vertegenwoordigden resp. de katholieke en de vrijzinnig-liberale strekking in de franssprekende burgers- en middenstandskringen van de havenstand; zij stonden geruime tijd lijnrecht tegenover elkaar op politiek gebied, maar waren verplicht op 1 okt. 1965 een technische en commerciële fusie aan te gaan. In oktober 1966 werden zij overgenomen door de groep-Rossel.
Le Soir publiceerde op 29 mei 1974 volgende toelichting bij de verdwijning:

„De dagbladen La Métropole, Le Matin en La Flandre Libérale kondigen in hun editie van deze ochtend aan, dat zij op 30 juni zullen ophouden te bestaan Die drie kranten worden uitgegeven voor de nv Sobeledip, waarvan het kapitaal nagenoeg volledig toebehoort aan de nv Rossel. Deze bezitsverwerving klimt op tot 1966. De nv. Rossel die op dat ogenblik eigenares werd van de kranten La Meuse en La Lanterne, kreeg vanwege de verkopers tevens het aanbod om ook Le Matin en La Flandre Libérale over te nemen, alsmede een aandelenpak van La Métropole. dat hen eveneens toebehoorde

De situatie van die kranten — zoals trouwens van ieder blad met een kleine oplage — was toen reeds moeilijk, de toekomstperspectieven waren van dien aard, dat kansen op beterschap dienden te worden uitgesloten Desondanks ging de nv Rossel op het gedane aanbod m; wat later is zij ook volledig eigenares geworden van La Métropole Zij deed zulks met volledige kennis van zaken, in het besef dat zij verplichtingen had tov de franssprekende minderheid in het Vlaamse land. die steeds door Le Soir verdedigd was geweest Zij heeft de last gedragen gedurende acht jaren en daarbij financiele offers gebracht. die beantwoordden aan de verwachtingen. Gelet op de stijging van salaris- en produktiekosten, zijn de lasten vandaag echter zodanig geworden, dat zij alle vroegere berekeningen op losse schroeven hebben gezet Offers die nog draaglijk waren, zijn thans onverenigbaar geworden met de vereisten van een gezond beheer Dat legt de getroffen beslissing uit Er is nochtans geen sprake van, dat de franssprekende gemeenschap in het Vlaamse land die levenskrachtig blijft niet langer over een spreekbuis zou beschikken. Met deze krant zullen wij bijzondere aandacht besteden aan alles wat haar aangaat Wij zullen haar activiteiten een weerklank geven en haar woordvoerders uitnodigen om hun visie te geven op haar problemen"

REPRESSIE-WETGEVING

Minister van justitie Vanderpoorten heeft op 21 mei in dc vaste afdeling van de Kamer inlichtingen verstrekt over de gevolgen van de repressie-wetgeving van 1945. Daaruit blijkt dat ongeveer 300.000 dossiers i.z. collaboratie met de vijand, na onderzoek door de gerechtelijke diensten, zonder meer geseponeerd werden.
Er werden 58.171 vervolgingen wegens collaboratie ingesteld. Zij gaven aanleiding tot: 49.193 veroordelingen op tegenspraak; 4.304 veroordelingen bij verstek; 367 interneringen; 4.307 vrijspraken. Van de 1.202 ter dood veroordeelde personen werden er 242 terechtgesteld (106 voor Vlaanderen, 122 voor Wallonië, 14 voor Brussel).
Thans verblijft nog slechts één veroordeelde wegens oorlogsfeiten in de gevangenis: de beruchte Breendonk-beul, De Bodt, wiens doodstraf in 1952 werd omgezet in levenslang, wat toen minister van justitie Pholien, scherp aangevallen door de verzetsorganisaties, tot ontslagneming dwong.
De z.g. wet-Degrelle, waardoor in november 1964 de verjaringstermijn voor doodstraffen van twintig op dertig jaar werd gebracht (zie pag. 745/1-1964), heeft thans nog betrekking op 146 voortvluchtige veroordeelden.
Op de epuratielijsten werden 43.093 personen ingeschreven. Nadat hun geval opnieuw onderzocht was, werden duizenden personen van die lijsten afgevoerd. Er werden 73.657 personen wegens collaboratie uit hun burgerlijke rechten ontzet.
Daarvan werden er 11.966 in hun eer en rechten hersteld. Verder werden krachtens de wet van 30 ju-

ni 1961 20.652 personen ontheven van de vervallenverklaring van rechten. Nog eens 1.243 personen werden eveneens van de vervallenverklaring van rechten ontheven, maar dan bij ministerieel besluit.
Door de rechtbank van eerste aanleg werden 25.010 personen in hun rechten hersteld. Er werden 1.500 veroordelingen van buitenlanders uitgesproken en men dient ook rekening te houden met een 500-tal dubbele veroordelingen. Het totaal aantal van de van hun rechten beroofde personen bedraagt thans nog slechts 3.538. Gelet op mogelijke correcties, aldus Vanderpoorten, mag dit cijfer tot maximaal 4.500 worden gebracht.
De minister verklaarde nog dat herhaaldelijk werd gebruik gemaakt van het genaderecht, ook ten gunste van de z.g. economische collaborateurs: bedragen die tot eigendom van de schatkist waren verklaard, werden verminderd en soms zelfs kwijtgescholden.
Vanderpoorten legde de verklaring af, in antwoord op vragen van diverse kamerleden, die om een inventaris van de repressie-wetgeving hadden gevraagd of hadden aangedrongen op het uitvaardigen van amnestiemaatregelen.

NIEUWE RECTOR ULB

Prof. Paul Foriers (60), president van de rechtsfaculteit, werd op 21 mei voor een termijn van twee jaar verkozen tot rector van de Université Libre de Bruxelles. Zijn ambtstermijn gaat in op 1 okt. Advocaat bij het Hof van beroep, doceert prof. Foriers economisch recht in de Europese Gemeenschap, rechtsfilosofie en natuurrecht. Hij volgt prof. Jaumotte op, die voorzitter werd van de raad van beheer van de universiteit.

IERS STAATSBEZOEK

De president van de Ierse republiek en mevr. Childers hebben 14 tot 17 mei een officieel bezoek aan België gebracht.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BETREKKINGEN MET POLEN

In de herfst en de winter van vorig jaar hebben de ministers van buitenlandse zaken van de Bondsrepubliek en Polen, Walter Scheel en Stefan Olszowski, verschillende malen overleg gepleegd om een oplossing te vinden voor een aantal hangende problemen tussen beide landen. De twee voornaamste kwesties zijn die van de familiehereniging — Polen van Duitse afkomst moeten volgens de Bondsrepubliek in de gelegenheid gesteld worden naar West-Duitsland te emigreren — en die van de economische samenwerking — Polen verwacht van de Bondsrepubliek economische hulp, o.a. in de vorm van goedkope kredieten. maar ook als schadeloosstelling voor de Poolse slachtoffers van de Duitse bezetting en voor de miljoenen Polen, die als dwangarbeiders in het Duitse Rijk te werk waren gesteld.

Scheel in *Warschau*

Een eerste ronde van besprekingen vond plaats van 18-20 okt. 1973 toen minister van buitenlandse zaken Scheel een bezoek aan Warschau bracht. waar hij onderhandelingen voerde met zijn Poolse collega Olszowski. Hij werd ontvangen door partijleider Gierek, president Jablonski en minister-president Jaroszewicz.

Uit het na afloop van de besprekingen uitgegeven communiqué bleek, dat beide partijen veel belang hechtten aan het tot stand brengen van een akkoord betreffende economische. industriele en technische samenwerking op lange termijn.
De regering van de Bondsrepubliek had uitdrukking gegeven aan haar bereidheid een krediet tegen voordelige voorwaarden mogelijk te maken
De Poolse regering gaf te kennen bereid te zijn het probleem van de familiehereniging op basis van de ,,informatie" van 1970 (pag 787/1-'70) op alomvattende wilze in de komende drie tot vijf jaar op te lossen
In krantenverslagen werd hierbij aangetekend, dat minister Scheel een aanbod had gedaan van een krediet van 1 mrd mark, terwijl de Polen gehoopt hadden op een krediet van 3 mrd mark

Tav het probleem van de emigratie werd er op gewezen, dat het Westduitse Rade Kruis 283000 Polen had geregistreerd, die een uitreisvisum hebben aangevraagd, terwijl in de informatie van 1970 door de Poolse regering gesproken werd van ,,enkele tienduizenden personen". De Poolse regering zou nu uitgaan van een aantal van 100 000 à 150 000 personen Olszowski zou de Westduitse minister er op opmerkzaam gemaakt hebben, dat het hierbij gaat om mensen die in de Poolse economie en industrie op essentiele plaatsen staan. Hun vertrek zou voor de Poolse economie grote moeilijkheden veroorzaken, die alleen door Duitse investeringen kunnen worden goedgemaakt.

Olszowski in Bonn

De besprekingen tussen de ministers Olszowski en Scheel werden van 6-7 dec. 1973 in Bonn voortgezet. Behalve met minister Scheel had Olszowski ook gesprekken met minister Schmidt van financiën en minister Friderichs van economische zaken.

De Duitse regering bekrachtigde haar bereidheid een niet-gebonden krediet tegen gunstige voorwaarden te verschaffeil. Geruchten, als zou het gaan om een aanbod van 1,5 a 1,8 mrd mark, wilde de woordvoerder van het Westduitse ministerie van buitenlandse zaken, Hans-Gunter Sulimma, bevestigen noch ontkennen.
De 2 ministers spraken over een alomvattende regeling van het emigratieprobleein op basis van de informatie van 1970 en het communiqué van 20 okt. Minister Olszowski zegde toe, dat in '74 aan 50.000 mensen de uitreis uit Polen zou worden toegestaan. Dat betekent, dat maandelijks meer dan 4.000 mensen Polen kunnen verlaten, terwijl dat aantal tot aug. 1973 was teruggelopen tot minder dan 200. Voor de eerste maal was in de Pools-Westduitse besprekingen nu aan de orde geweest de kwestie van aanspraken van Polen op Westduitse sociale uitkeringen en pensioenen.
In de informatie van 1970 had de Poolse regering deze kwestie reeds aangeroerd. Van Duitse zijde had men begrepen, dat het hier ging om aanspraken van Duitsers, die in Polen wonen — dezelfde

Minister Olszowski (l.) op bezoek bij zijn Westduitse ambtgenoot Scheel.

groep, die de Duitse regering vrij wilde laten beslissen al of niet naar de Bondsrepubliek te emigreren. Er bestaan echter ook Polen, die aanspraken doen gelden: Alle dwangarbeiders uit de Tweede Wereldoorlog hebben contributies betaald aan de Duitse sociale verzekering. maar na de oorlog deed de Poolse overheid de uitkeringen, waarbij de Duitse jaren werden meegeteld. Hier vraagt de Poolse regering dus een vergoeding voor de niet aan haar betaalde bijdragen. Daar komt nog een groep bij, die voor de oorlog in de voormalige Duitse en nu Poolse gebieden woonde.
Deze mensen hadden voor de oorlog de Duitse nationaliteit en narnen na de oorlog de Poolse nationaliteit aan. Zij behoren tot volkeren — Sileziërs, Masoeren, Kasjoeben — die historisch in deze gebieden geworteld zijn en die uitgezonderd werden van de verdrijving van Duitsers uit deze gebieden dadelijk na de nederlaag van het Derde Rijk. Ook zij betaalden voor 1945 hun sociale verzekeringscontributies aan de Duitse overheid en ontvingen uitkeringen van de Poolse overheid, die ook in deze gevallen de Duitse jaren meetelde.
De Westduitse regering stelt tegenover het Poolse verlangen naar compensatie het argument, dat met het overgaan van Duits gebied onder Pools gezag de Poolse regering ook in het bezit gekomen is van het in dit gebied geïnvesteerde verzekeringskapitaal. Dat zou voldoende vergoeding, zo niet meer, zijn.
Gecompliceerd wordt deze hele kwestie nog door de positie van mensen met aanspraken op Duitse pensioenen, die nu nog in het huidige Poolse grensgebied wonen. Dit gebied wordt door het Westduitse ministerie van sociale zaken niet als binnen- en niet als buitenland erkend. Pensioen-Juridisch is het voor de Westduitse overheid niemandsland. De betrokken mensen krijgen al hun pensioenformulieren toegestuurd maar hun wordt tegelijk meegedeeld, dat hun aanspraken ,,rusten".

Minister Friderichs in Warschau

De Westduitse minister van economische zaken, Friderichs, bracht van 12–14 dec. 1973 een bezoek aan Polen. Minister Friderichs sprak in Warschau o.m. met premier Jaroszewicz, minister van buitenlandse zaken Olszowski, de minister van mijnbouw en energie Jan Mitrega en de minister van machinebouw Tadeusz Wrzasczyk.

Beide zijden stelden met voldoening vast, dat de onderlinge handel de voorafgaande drie jaar was verdrievoudigd. In de N Z Z (14-12) werd er op gewezen dat in de wederzijdse handelsbalans Polen een groot tekort heeft: In 1972 leverde de Bondsrepubliek voor 1,45 mrd mark aan Polen, waar Poolse leveranties van een waarde van 987 mln mark tegenover stonden. In de eerste negen maanden van 1973 was het beeld: 1,8 mrd mark Westduitse uitvoer naar Polen en voor 824 mln mark leveranties de andere kant op. Verder was gesproken over concrete mogelijkheden van industriële samenwerking, in het bijzonder bij de chemische en elektrotechnische industrie en bij de machinebouw. Ook was gesproken over mogelijkheden van samenwerking op het terrein van de energieproduktie, met inbegrip van Poolse leveranties aan de Bondsrepubliek en West-Berlijn. Tenslotte was gesproken over gemeenschappelijk onderzoek naar de winning van steenkool volgens de vergassingsmethode.
Beide zijden benadrukten de noodzaak van door de regering gegarandeerde kredieten. die onmisbaar zijn bij industriële samenwerking. Volgens de N Z Z (14-12) gaat het hier om een Pools verlangen naar kredieten tot een hoogte van 2,5 mrd mark naast het algeinene krediet, waar de rninisters van buitenlandse zaken over onderhandelden.
Tenslotte werd op 14 dec. een overeenkomst ondertekend, die aan Westduitse vissers toestond in Poolse maritieme wateren te vissen.

Verkoelzng betrekkzngen. *Polen* stelt schadeloosstelling NAZI-slachtoffers aan de orde.

Van 28-30 jan. 1974 vergaderde in Bonn voor de eerste maal de gemengde Pools-Westduitse commissie, die in hun bijeenkomst van dec. door de twee minister.: van buitenlandse zaken was ingesteld om het probleem van de emigratie van Polen van Duitse afkomst te bestuderen. De commissie maakte goede vorderingen en stelde de tekst op van een protocol over deze zaak, dat vervolgens ter goedkeuring aan de beide regeringen werd voorgelegd.
De leider van de Poolse delegatie vice-minister van buitenlandse zaken Jozef Czyrek, had in Bonn nog een onderhoud met de Westduitse minister van financiën, Helmut Schmidt, waarbij gesproken werd over economische samenwerking en het door Polen gevraagde krediet.
Sindsdien is de verhouding tussen Polen en de Bondsrepubliek weer verslechterd, vooral door de weigering van de Westduitse regering het kredietaanbod te verhogen.
Eind maart werd nu van Poolse zijde voor de eerste maal de kwestie van schadeloosstelling voor Poolse slachtoffers van de Duitse bezetting aan de orde gesteld.

In het weekblad P o l i t y k a van **30** maart verscheen een artikel van Mieczyslaw Rakowski, waarin deze stelde dat een volledige normalisering van de Pools-Westduitse betrekkingen ondenkbaar was, indien niet het vraagstuk van de schadeloosstelling van de NAZI-slachtoffers werd opgelost In het dagblad Z y c i e W a r s z a w y verscheen op **30** maart een ongesigneerd artikel, waarin het Bondsdagdebat over de Pools-Westduitse betrekkingen van 21 maart werd becommentarieerd Aan al diegenen, die luid spreken over humanitaire vraagstukken, indien het gaat om de familiehereniging, werd verweten het stilzwijgen te bewaren over het werkelijke grote humanitaire probleem van de schadeloosstelling voor de slachtoffers van de Hitlerische misdaden, in het bijzonder aan hen, die in NAZI-concentratiekampen gevangen hebben gezeten De Poolse TV zond op 3 april een programma uit over NAZI-slachtoffers en de volgende dag schreef het dagblad T r y b u n a L u d u. dat het ontwijken door de Westduitse autoriteiten van het vraagstuk zwaar woog op de Pools-Westduitse betrekkingen en een complete normalisering verhinderde

Gedurende een bezoek aan Londen van 8-10 april maakte minister Olszowski op een persconferentie duidelijk, dat het nu officiële politiek van de Poolse regering was geworden van de Bondsrepubliek schadeloosstelling voor de NAZI-slachtoffers te verlangen. Dit ondanks het feit, dat de Poolse en Westduitse ministers van buitenlandse zaken bij het afsluiten van het normaliseriiîgsverdrag van 1970 overeengekomen waren over deze zaak niet te spreken.
Het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn liet op 31 maart weten, dat de kwestie geen onderdeel uitmaakte van de lopende onderhandelingen tussen Polen en West-Duitsland.
Een verslechtering van de betrekkingen bleek ook uit het feit, dat het aantal mensen, dat toestemming krijgt naar de Bondsrepubliek te emigreren de eerste maanden van 1974 afnam.
De NZZ meldde op 10 april, dat aan de Poolse koerswijziging twee vergaderingen op het niveau van regering en partijleiding waren voorafgegaan. Aan deze vergaderingen werd deelgenomen door ideologen, economische deskundigen en diplomaten. De eerste vond plaats eind febr. en de tweede op 25 maart. Kort daarna begon de campagne inzake de schadeloosstelling. *(NZZ,* FAZ, Le Monde, *NRC/H'blad, Polish* Weekly)

(Vor. ber. pag. 596/2 - 1973)

GRIEKENLAND

ARRESTATIES NA STUDENTENOPSTAND. MILITAIRE COUP. GENERAAL GYZIKIS NIEUWE PRESIDENT

Het bewind in Athene heeft na het neerslaan van de stiidentenopstand op 17 november 1973 (pag. 745 '73 e.v.) een groot aantal arrestaties verricht.
Volgens een mededeling van het ministerie van voorlichting op 19 nov. waren er 716 mannen en 150 vrouwen gearresteerd. Volgens de verklaring ging het om 475 arbeiders, 49 studenten van de polytechnische school, 268 studenten van andere faculteiten en 74 middelbare scholieren.
Daarnaast maakten persberichten melding van de arrestatie van politici. Op 19 november werden Pav-

los Nefeloudis, Leonidas Kyrkis, D. Partsalidis, mevr. Heleno Benas, allen linkse politici, gearresteerd.
Oud-minister George Mavros, leider van de Unie van het Centrum, Panayotis Kanellopoulos, premier tijdens de staatsgreep van 1967 en leider van de Nationale Radicale Unie en oud-minister Ioannis Zigdis kregen huisarrest
Kanellopoulos had op 19 november een verklaring uitgegeven waarin hij het regime opriep een regering van nationale eenherd te vormen ei? de democratie opnieuw in te voeren.
Op 20 nov. hield premier Spyros Markezinis een redevoering die voor radio en televisie werd uitgezonden. Rij verklaarde daarin dat hij president Papadopoulos geadviseerd had het leger in te zetten bij de studentenonlusten omdat hij tot de overtuiging was gekomen dat recht en orde ernstig in gevaar waren gekomen. Markezinis richtte zich in zijn toespraak speciaal tot de militaire bevelhebbers. Hij zei: ,,De president en ik zijn vastbesloten onze taak te volbrengen".
De regering nam ook maatregelen tegen de studenten. Op 21 nov. maakte de chef van de generale staf generaal Demitrios Zagorianakos bekend dat de bezittingen van 29 studentenverenigingen door de regering waren geconfisceerd en de verenigingen zelf buiten de wet waren gesteld. De universiteiten zouden tot 10 dec. gesloten blijven.

Militaire *coup*

Op 25 nov. reden tanks het centrum van Athene binnen en vatten post bij de ministeries. Tevoren hadden militairen de aanvoerwegen naar Athene afgesloten. Militaire eenheden omsingelden de presidentiële villa in Lagonissi en president Papadopoulos werd onder huisarrest geplaatst.
Over de radio werd een verklaring voorgelezen, waarin werd gezegd dat het land werd geconfronteerd met nieuwe gevaren en ernstige problemen. Van de beloften gedaan op 21 nov. 1967 was niets terecht gekomen. De twee referenda die waren gehouden hadden het land geen nieuwe grondwet opgeleverd en nu werd het volk naar het avontuur van de verkiezingen gedreven. Geconfronteerd met de nationale gevaren en in het licht van het complete vastlopen van de politieke situatie hadden de strijdkrachten gehoorzaamd aan de opperste wet om het land te redden. In overeenstemming met de grondwet had het leger zijn verantwoordelijkheid aanvaard en ingegrepen om het hoofd te bieden aan de nieuwe bedreigingen voortvloeiend uit de verwarring en om de situatie op te helderen.
Het einde van de proclamatie luidde: ,,Het Griekse volk kan er van verzekerd zijn dat deze belangrijke en historische missie succesvol zal zijn. De gewapende macht biedt haar trouw, vastbeslotenheid en kracht aan. Lang leve de natie".
Onmiddellijk daarna werd aangekondigd dat er een nieuwe president was beedigd. Het was generaal Phaedon Gyzikis, commandant van het eerste legerkorps in Larissa. De eed werd afgenomen door bisschop Serafim, metropoliet van Ioannina. Later op de dag werd een nieuwe regering beedigd, waarvan de samenstelling als volgt is:

premier - Adamantios Androutsopoulos; minister toegevoegd aan de premier - Konstantinos Rallis; buitenl zaken - Spyridon Tetenes binnenl zaken - generaal Vassilios Tsoubas; justitie - Stylianos Triantafyllou, defensie-generaal Efstathios Latsoudis, openbare orde - generaal George Tsoumanis cultuur en wetenschappen - Dimitrios Tsakonas onderwijs en godsdienst - prof Panayotis Christon, openbare werken - Tryfon Triantafyllakos; industrie en energie - Konstantinos Kypraios, soc zaken en arbeid - Charalambos Georghiopoulos koopvaardij - Konstantinos Skiadopoulos minister zonder portefeuille Ilias Balopoulos

Premier Adamantios Androutsopoulos beëdigd terwijl de president It.-gen. Phaedon Gyzikis toekijkt.

Generaal Gyzikis

Phaedon Gyzikis (55) werd na de coup van 1967 tot militair gouverneur van Athene benoemd Vervolgens werd hij militair commandant van he' district Attica en vervolgens commandant van het derde legerkorps in Saloniki In 1973 werd nij commandant van het eerste legerkorps in Larissa Gyzikis zou zich bij verschillende gelegenheden bevreesd hebben getoond over een terugkeer naar een burgerlijk bewind en voor algemene verkiezingen Bij de studentenopstand van 17 november sprak hij zich uit voor de instelling van de staat van beleg

Adamnntzos Androutsopoulos

Androutsopoulos werd in 1919 in Psari geboren, studeerde rechten in Athene en in de VS, waar hij belangrijke posten in het academische leven bekleedde In 1947 vestigde hij zich als advocaat in Athene In de regering-Kollias, gevormd onmiddellijk na de coup van 1967 was hij minister van financien, een functie die hij behield in de regeringen gevormd door Papadopoulos In 1971 werd hij minister van binnenlandse zaken, een functie die hij in 1973 om gezondheidsreden opgaf

Zuiveringen

Een van de eerste daden van het nieuwe regime was een zuivering in de top van de strijdkrachten.
De president maakte in een decreet het ontslag van zes luitenant-generaals bekend. Generaal Grigorios Bonanos, commandant van het derde legerkorps in Saloniki werd tot opperbevelhebber van de strijdkrachten benoemd. Hij verving daarmee generaal Zagorianakos, cpperbevelhebber van de landstrijdkrachten werd generaal Andreas Galatsanos, die generaal Michael Mastrandonis verving en luitenant-generaal Alexandros Papanicolaou verving generaal Thomas Mitsainas als opperbevelheber van de luchtmacht. Alleen de marinetop bleef ongewijzigd.

Democratie beloofd

Op 28 nov. hield premier Androutsopoulos een radio- en tv-rede waarin hij aankondigde dat zijn regering een nieuwe grondwet zal opstellen en het land naar een democratisch bewind zal terugvoeren.

Maar hij waarschuwde ook dat tegenstanders van het regime ,,zonder aarzeling terzijde zullen worden geschoven".
De 54-jarige premier gaf vervolgens een overzicht van de plannen van de regering.
,,Onder Papadopoulos ging het volk ,,een gevaarlijke institutionele impasse tegemoet", zo zei de premier. ,,De grondwet had alle macht geconcentreerd in de handen van één man en dat betekende tirannie."
Androutsopoulos deelde mee dat het Constitutionele Hof dat door Papadopoulos was opgericht om de statuten en programma's van politieke partijen en de kwalificaties van afzonderlijke kand daten te beoordelen was afgeschaft.
Androutsopoulos beschuldigde de vorige regering ervan te hebben toegelaten dat een paar honderd studenten een bedreiging kon vormen voor de openbare orde in Griekenland. Hij zei verder: ,,Onze studenten hebben niet het recht door manifestaties en bezetting van universiteitsgebouwen anderen te beletten hun stem te laten horen"
Hij prees de vorige regering voor haar economische beleid en kondigde aan de prijsstijging te beteugelen. De overheidsuitgaven zullen besnoeid worden en hij beloofde een belastinghervorming in te voeren die tot een grotere rechtvaardigheid van de lastenverdeling zou leiden.

Opheffing censuur, verbod Vradiny

Het hoofd van de militaire politie, brig.-gen. Dimitrios Ioannis, maakte op 25 nov. '73 bekend dat de perscensuur was opgeheven. Hij waasschuwde de pers echter dat hoewel zij vrij was om te publiceren wat zij wilde, dit niet betekende dat zij geruchten mocht verspreiden of onderwerpen ter sprake brengen die de regering in verlegenheid zouden brengen of angst onder de bevolking zouden veroorzaken.
Op 10 dec. sloot de militaire politie de kantoren van het Karamanlisgezinde Vradiny. Het blad had op die dag in het hoofdartikel kritiek geuit op bepaalde aspecten van de regeringsverklaring van premier Androutsopoulos.
Eerder op 9 dec. had de militaire politie de kantoren van het religieuze tijdschrift Christianiki gesloten.

Muatregelen betreffende universiteiten

Op 3 dec. werden de universiteiten wecr geopend. Volgens een regeringsverklaring was de beslissing genomen omdat de regering van mening was dat orde en rust waren teruggekeerd
Op 6 dec. maakte de regering bekend dat de regeringscommissarissen op de universiteiten, die tot taak hadden toezicht te houden op de activiteiten van staf en studenten, van de universiteiten verwijderd zouden worden.
Op 11 dec. gaf de militaire politie een verklaring uit waarin drie vroegere politici ervan werden beschuldigd tijdens de studentendemonstraties van nov. te hebben samengewerkt met anarchistische studenten. de Griekse communistische partij en de verbannen politicus Andreas Papandreou.
In de verklaring werd gezegd dat deze politici, de vraegere premier Kanellopoulos en de vroegere ministers George Mavros en Ioannis Zigdis, dit hadden gedaan met het doel de huidige staatsvorm omver te werpen en de macht in handen te nemen.
De verklaring had ook kritiek op de toegevendheid van de rechtbank die degenen had berecht die betrokken waren geweest bij de onlusten van 4 nov. en de houding van de senaat van de polytechnische school die aangedrongen had op het respecteren van de autonomie van de universiteit, hoewel zij had geweten dat slechts een minderheid van studenten bij de onlusten was betrokken.

Vrijlating gearresteerden

Op 13 dec. deelde de regering mee dat allen die in verband met de onlusten van nov. waren gearresteerd, vrijgelaten zouden worden.
De minister van onderwijs Christou waarschuwde de studenten echter zich te onthouden van verdere agitatie en geen obstakels op te richten tegen de politieke evolutie van het land.
Op 27 nov. waren al enkele van de in nov. gearresteerden vrijgelaten en op 14 en 16 dec. werden meer dan 250 studenten vrijgelaten.
Op 27 dec. deelde de regeringswoordvoerder Rallis mee dat alle politieke gevangenen die in nov. werden gearresteerd in vrijheid waren gesteld. De verklaring van de minister week af van die van voormalige politici, onder wie oud-premier Kanellopoulos, die eerder een lijst uitgaven met namen van mensen die nog gevangen zouden zitten.
De comniunistische jeugdorganisatie KNE gaf een verklaring uit waarin werd verklaard dat ,,ten minste 99 personen" om het leven waren gekomen bij de studentendemonstraties van november.
Volgens een circulaire van de KNE kwamen behalve de dertien door de junta genoemde slachtoffers in verschillende ziekenhuizen in Athene. in klinieken en particuliere woningen nog eens 74 mensen om. De KNE verklaarde dat een betoger ,,werd vermoord door agenten van de junta en de directeur van een ziekenhuis, die zelf een kolonel buiten dienst is." en dat ,,de politie een student wurgde in een eerste hulppost."
,,Deze cijfers vormen slechts een gedeelte van het onbekende totaalcijfer", aldus de verklaring van de KNE.
De organisatie zei verder dat ongeveer 900 mensen ernstig gewond werden en dat 35 tot 40% van hen voor hun leven invalide zullen blijven. De KNE zei in haar verklaring deze beweringen te baseren op geverifieerde gegevens.

Kamp *Jaros* opnieuw ingericht

Eind december 1973 verschenen er berichten in de pers dat het nieuwe regime het interneringskamp op het eiland Jaros wecr had geopend. Dit kamp, waar na de coup van 1967 meer dan 3000 politieke gevangenen werden vastgehouden, was in 1968 op aandringen van het Internationale Rode Kruis gesloten.
Volgens familieleden werd op 29 december een groep van 25 tot 30, tijdens de november onlusten gearresteerden, naar het kamp gestuurd. Onder hen bevonden zich Ioannis Charalambopoulos, een vroegere afgevaardigde van de Unie van het Centrum, George Stergion, een vroegere afgevaardigde voor de EDA-partij, George Trikalinos, een communistische voorman en Nikolaos Kiaos, een journalist en oud-studentenleider.

Wijzigingen grondwet

Op 17 november werd in het staatsblad een aantal wijzigingen in de grondwet bekendgemaakt. Tegelijkertijd werd bekendgemaakt dat de staat van beleg, afgekondigd bij de onlusten in november, verlengd was.
De wijzigingen in de grondwet behelsden een verkorting van de ambtstermijn van de president van zeven tot vijf jaar en de afschaffing van het ambt van vice-president.
Bij afwezigheid of ziekte zal het

ambt worden waargenomen door de premier.
De president zal niet langer de ministers van buitenlandse zaken, defensie en openbare orde benoemen, wetten kunnen uitvaardigen betreffende deze sectoren zonder overleg met regering of parlement of de noodtoestand kunnen uitvaardigen zonder overleg met de regering.
In een toekomstig parlement zullen alle leden worden gekozen en zullen dus niet, zoals de grondwet van juli 1973 bepaalde, 20 leden door de president worden aangewezen (pag. 743/2-'73).
Tot aan de verkiezing van een nieuw parlement zal de wetgevende macht per decreet worden uitgeoefend, maar ieder decreet moet medeondertekend worden door een minister.
Tot aan de verkiezingen kan de president ministers benoemen en ontslaan. Er werd echter geen datum voor de parlementsverkiezingen vastgesteld.

Constitutioneel Hof opgeheven, nieuwe benoemingen

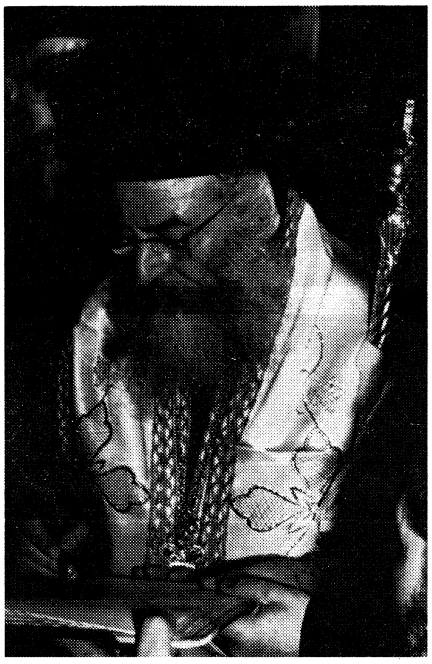
Het constitutionele hof dat in sept. 1973 door het regime-Papadopoulos werd ingesteld (pag. 746/1-'73), werd op 1 jan. weer opgeheven.
In zijn nieuwjaarsrede riep president Gyzikis het Griekse volk tot eenheid op. Eensgezindheid was nodig voor een werkelijk democratisch politiek leven, zo zei hij. De nieuwe grondwet moest het werk van alle Grieken zijn en niet van een bepaald deel dat zijn concepties als een voldongen feit kon opleggen. In samenwerking met alle klassen moest de grondwet alle sociale lagen vertegenwoordigen.
Op 11 jan. werden twee nieuwe ministers benoemd. Panayotis Paparhodopoulos, voorzitter van de federatie van bankemployés werd minister van arbeid en George Anastasopoulos, vroeger voorzitter van de kamer van koophandel van Piraeus, werd minister van handel.

Generaal Phaedon Gyzikis.

Nieuwe leider Grieks-Orthodoxe kerk

Op 12 januari riep de minister van onderwijs en godsdienst, Christou een bijzondere Synode van de Grieks-Orthodoxe kerk bijeen, die zes maanden zal functioneren. De Synode zou een opvolger moeten aanwijzen van de op 15 december 1973 afgetreden aartsbisschop van Athene Hieronymos. De aartsbisschop van Athene is hoofd van de Grieks-Orthodoxe kerk. Tevens zou de Synode nieuwe statuten moeten opstellen voor de kerk.
De Synode wees nog dezelfde dag de 60-jarige bisschop van Ioanna, Serafim, als opvolger van Hieronymos aan. De benoeming werd bevestigd door president Gyzikis. Serafim had 20 van de 27 stemmen var, de zgn. Synode van verdienste gekregen. Deze Synode vertegenwoordigde geenszins alle bisschoppen van de Grieks-Orthodoxe kerk. Vijf bisschoppen waren nl. niet verschenen en 34 anderen (de helft van het totaal aantal) waren niet uitgenodigd omdat zij teveel het stempel van de afgetreden aartsbisschop droegen. Hieronymos geldt als een persoonlijk vijand van de minister voor onderwijs en godsdienst, daterend uit de periode dat beiden aan de universiteit van Saloniki doceerden.
Het was ook Serafim die gebruikt werd bij de beëdiging van het nieuwe regime (zie boven). Hieronymos had hiertegen geprotesteerd, maar de Synode had zijn protest verworpen en verklaard dat Serafim slechts zijn vaderlandse plicht had gedaan,
Hieronymos die al eerder de wens te kennen had gegeven te willen aftreden, bracht begin dec. een bezoek aan president Gyzikis. Op 15 dec. diende hij zijn ontslag in bij de Synode. In zijn ontslagbrief zei Hieronymos o.a. dat hij in 1967 zijn functie had aanvaard omdat hij overtuigd was van de goede bedoelingen en de oprechtheid van het nieuwe regime.
In de loop van de jaren was het regime echter afgeweken van haar uitgangspunten. Zo had hij de arrestaties en deportaties afgewezen. De aartsbisschop verklaarde dat hij verschillende melen tussenbeide was gekomen bij arrestaties en meerdere malen scherp had geprotesteerd.

Nieuwe aartbisschop Serafim.

De nieuwe primaat, die op 16 januari werd ingehuldigd, staat bekend als een bekwaam en oecumenisch gezind man. Hij is een goede vriend van president Gyzikis en brigade-generaal Ioannis, met wie hij in WOII deel heeft uitgemaakt van het anti-Duitse, maar ook anti-communistische, verzet

23 van de uitgesloten bisschoppen hebben een protocol ondertekend waarin zij de huidige situatie onwettig en anti-canoniek noemen en dreigen met de verkiezing van een eigen aartsbisschop. Maar ook Ambrosios van Eleftheropolis, een van de bisschoppen die wél waren uitgenodigd maar niet verschenen, heeft gewaarschuwd voor de wellicht funeste gevolgen van de verkiezing van 12 januari.
„Wij zijn allemaal min of meer onregelmatig verkozen", zei hij, „al onze posities komen voort uit de Synode van 1923 die onder de toenmalige bewindvoerder Plastiras evenmin langs canonieke weg tot stand kwam. Wij bisschoppen zouden moeten ophouden, steeds de dienaar te zijn van het zittende wereldlijk bewind".

Arrestaties, protesten

Op 7 jan. arresteerde de veiligheidspolitie de uitgever van het tijdschrift *„Christianiki"*, Nikolaos Psaroudakis.
Met zijn propagering van een christen-democratische beweging in Griekenland voerde het een vrij onopvallend bestaan, totdat het na heroprichting in 1970 met zijn felle

aanvallen op Papadopoulos en aartsbisschop Hieronymos, geleidelijk de oplage van 120.000 bereikte. Na de staatsgreep tegen Papadopoulos kwam Psadoudakis met een hoofdartikel. „De tiran is gevallen — nu nog de tirannie" en een artikel over het ontslag van Hieronymos.

Naar in Athene verluidde werd de uitgever naar Jaros overgebracht.

Ongeveer tegelijkertijd werd bekend dat het bewind muziek en liederen van de populaire componist Ioannis Markopoulos had verboden Ook muziek van Stravros Xarhakos, Nikos Xylouris en Themis Andreadec werd verboden Het werk van Theodorakis is eveneens verboden door het nieuwe regime

Een groep Griekse studenten riep op 14 januari op tot vorming van een regering van nationale eenheid, ter oplossing van de economische, politieke en onderwijsproblemen. Zij zeiden op een persconferentie zich niet tegen de strijdkrachten te verzetten, maar van mening te zijn dat de vraagstukken van het land niet kunnen worden opgelost met dagorders en regeringsdecreten

Een studentenorganisatie die zich de Anti-fascistische, anti-imperialistische studenten van Griekenland (AASPE) noemde heeft op 14 januari bij de universiteit van Athene pamfletten verspreid waarin de studenten worden opgewekt niet naar de colleges te gaan en zich voor te bereiden op een lange strijd

Journalisten eisen herstel *persvrijheid*

De federatie van journalisten in Athene heeft in een resolutie herstel van de persvrijheid geëist

De federatie stelde vast dat de persvrijheidsbepalingen die in democratische landen bestaan, in Griekenland al zeven jaar niet functioneren

Zij eiste dat het verschijningsverbod voor het conservatieve, de regering niet welgezinde, avondblad Vradyni wordt ingetrokken Het werd op 1 december 1973 voor zes maanden krachtens de staat van beleg opgelegd

Tenslotte eiste de federatie dat de regering de ouderdoms- en ziekteverzekering voor journalisten aanpast, omdat door het verminderen van het aantal politieke bladen van 15 tot 8 werkloosheid dreigde.

Op 22 jan. werd de oprichting aangekondigd van een solidariteitscomité van studenten om collega's bij te staan die door de militaire politie zouden worden ve volgd.

In een verklaring zei het uitvoerend orgaan van het comité dat gevangenkampen opnieuw geopend waren en dat vele studenten gezocht worden door de politie en zijn ondergedoken, dat vele anderen gewond zijn en gevaar lopen voor het leven verminkt te blijven omdat zij bang zijn zich te laten behandelen en dan gearresteerd te worden.

Op 24 jan. maakte de familie bekend dat Ioannis Agathangelou, een van de belangrijkste ministers in de kabinetten-Papadopoulos en -Markezinis en persoonlijk adviseur van Papadopoulos, was gearresteerd. Hij zou het nieuwe bewind openlijk hebben gekritiseerd.

Acties tegen communisten

Behalve tegen studenten en intellectuelen trad het nieuwe regime ook op tegen leden van de communistische partij.

Op 11 febr. veroordeelde een militaire rechtbank in Athene de 53-jarige Leonidas Tzefronis, lid van het centraal comité van de Griekse communistische partij (de zgn. binnenlandse partij) tot elf jaar gevangenisstraf. Tzefronis die jarenlang in ballingschap buitenslands heeft vertoefd, zou in dec. 1972 naar Griekenland zijn teruggekeerd om de partij te reorganiseren. Hij werd toen gearresteerd.

On 19 febr. deelde de regering mee dat zij een belangrijke illegale organisatie van de communistische partij had opgerold en 35 leidende figuren daarvan had aangehouden.

Op een persconferentie deelde de staatssecretaris van voorlichting, Dimitrios Karakostas, mee dat van de arrestanten dertien deel uitmaakten van de communistische partij terwijl de overigen behoorden tot twee nevenorganisaties, de „Communistische jeugd van Griekenland" en de „Anti-dictatoriale Griekse jeugd". Volgens hem waren onweerlegbare bewijzen gevonden dat de betrokkenen er op uit waren het huidige bewind omver te werpen en een communistische dictatuur te vestigen.

Naar Karakostas zei had de politie door haar actie tegen de genoemde organisatie nieuwe studentenongeregeldheden kunnen voorkomen, die de communisten voor de periode van 17 tot 20 febr. hadden voorbereid. In duizenden vlugschriften waren de studenten opgeroepen tot een politieke collegestaking.

Onder de arrestanten bevinden zich drie leden van het politieke bureau van de communistische partij, Antonios Ambatielos, Nikolaos Kaloudis en Asimina Jannou, en negen leden van het Centrale Comité.

De nu 60-jarige Ambatielos heeft tot 1964 in de gevangenis gezeten in Griekenland, na veroordeeld te zijn tot 17 jaar gevangenisstraf wegens communistische activiteiten in de Jaren '40. Na de kolonelscoup van 1967 vluchtte hij naar Londen.

De met name genoemde drie zouden enkele maanden geleden clandestien naar Griekenland zijn gekomen om de communistische activiteit te coordineren. Zij zouden o.m. een rol hebben gespeeld bij de bezetting van de technische hogeschool in Athene in november.

Bij de in beslag genomen documenten bevonden zich de notulen van het negende congres van de Griekse communistische partij dat in december 1973 in de DDR zou zijn gehouden. Volgens staatssecretaris Karakostas was ook gebleken, dat de leden van de communistische organisatie steun ontvingen van de communistische partijen in de DDR, Oostenrijk, Engeland, Frankrijk, Denemarken, Zweden, Italië, België en Cyprus.

Karakostas zei ook dat de in beslag genomen documenten aantoonden dat er een overeenkomst voor gezamenlijke actie was gesloten tussen de Griekse communistische partij en de verbannen politicus Andreas Papandreou.

Op 13 maart deelde de staatssecretaris van voorlichting Dimitrios Karakostas mee dat twee communistische netwerken waren opgerold en dat in totaal 42 personen waren gearresteerd.

Het ging om een groep in Piraeus, waarvan 15 leden werden gearresteerd en een groep in Saloniki.

De regeringswoordvoerder zei dat het twee organisaties betrof, de Griekse communistische jeugd KNE en de Anti-dictatoriale Unie van Griekse studenten.

In Saloniki werden de archieven van de organisatie in beslag genomen. Hieruit zou zijn gebleken dat de communisten de studenten hadden willen gebruiken voor activiteiten tegen de staat.

Arrestatie *Mavros*

Op 16 maart werd oud-minister George Mavros, leider van de Centrum-partij gearresteerd en gedeporteerd naar het eiland Jaros.

Mavros, een van de meest uitgesproken tegenstanders van het bewind, had daags tevoren openlijk zijn bijval betuigd met het besluit van de Britse regering, een voorgenomen goodwill-bezoek van twee Britse oorlogsbodems aan Piraeus af te gelasten.

De arrestatie van Mavros riep veel protesten op. De voorzitter van het laatste parlement Papaspyro diende een protest in bij de regering.

Op 20 maart deden 58 voormalige leden van het parlement aan buitenlandse correspondenten een geschreven verklaring toekomen waarin zij protesteerden tegen de arrestatie en deportatie.

Op 15 mei werd Mavros weer in vrijheid gesteld. nadat hij een ver-

klaring had laten uitgaan dat zijn leven in gevaar was gezien de omstandigheden in het kamp.

Buitenlandse reacties

Het nieuwe bewind heeft, mede door het optreden tegen de oppositie, nogal wat kritiek uit het buitenland gekregen.

Een rapport van de Commissie van buitenlandse zaken van het Huis van Afgevaardigden van het Amerikaanse Congres sprak eind febr. dat het bewind van Gyzikis op een dood punt was beland en zich niet veel langer zou weten te handhaven.

In het rapport van de groep wordt gezegd dat de huidige Griekse leiders niet over de noodzakelijke bekwaamheden en ervaring beschikken om het land te redden uit de bestaande politieke en economische chaos

In het rapport dat gebaseerd is op gesprekken met Griekse politieke leiders en Amerikaanse functionarissen in Griekenland werd gezegd dat de democratische oppositie ,,eensgezinder is dan ooit te voren terwijl de regering verdeeld is" Kntiek werd in het rapport geuit op het Amerikaanse beleid jegens Griekenland Er wordt op aangedrongen dat de VS een einde maken aan wat wordt genoemd ,,een ongelukkige indruk van steun voor een autoritair regime". Het rapport bepleit dat Washington de beslissing om deze zomer een vliegtuigmoederschip te stationeren in de haven van Piraeus (bij Abhene) opschort tot de Griekse regering ,onherroepelijke stappen" neemt om een einde te maken aan het militaire bewind. Ook wordt de benoeming van een nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Athene gevraagd die niet geidentificeerd kan worden met het voormalige Amerikaanse beleid jegens Griekenland

De Internationale commissie van juristen kwam eind maart met een verklaring uit.

Hierin stond o.a.:

Vier maanden na de val van het regime Papadopoulos, is de onderdrukking in Griekenland ,,meedogenlozer dan ooit sinds de militairen in 1967 aan de macht kwamen".

,,Hoewel ze voorwenden recht en orde te verdedigen, hebben ze geringe eerbied aan de dag gelegd voor het door de grondwet gegarandeerde recht", aldus de internationale commissie van juristen over de nieuwe Griekse machthebbers.

De in Genève gevestigde Internationale commissie van juristen wijst op de her-invoering van het systeem van het zonder proces deporteren van personen naar het beruchte eiland Jaros. Verder worden nu in Griekenland mensen gearresteerd en ingesloten, zonder dat ze binnen de wettelijke termijn voor een rechtbank worden geleid.

Intussen zijn vele personen in geheime processen door militaire rechtbanken veroordeeld, zonder dat ze gelegenheid kregen hun verdediging voor te bereiden. Als (wat in enkele gevallen voorkomt) de verdachte toch door een advocaat wordt bijgestaan, heeft deze advocaat gewoonlijk minder dan 24 uur gehad om de verdediging voor te bereiden, aldus de commissie.

Op 28 maart protesteerde de Europese Commissie tegen de situatie in Griekenland.

De Commissie gaf uiting aan haar ,,verontwaardiging" tegen ,,de nieuwe arrestaties en verbanningen die op het ogenblik in Griekenland plaatsvinden".

De Commissie ,,betreurt het, dat zij opnieuw haar standpunt moest bevestigen dat de huidige situatie in Griekenland nog lang niet beantwoordt aan de democratische beginselen, waarop de Europese Gemeenschap is gebaseerd en dat men zich daarom strikt moet bepalen tot het beheer van de lopende zaken in de associatie met Griekenland".

De ,,bevriezing" van de associatieovereenkomst dateert al van de staatsgreep der kolonels in 1967 en dat betekent dat alle financiële hulp voor ontwikkeling van landbouw en industrie is opgeschort, waarvan daarentegen Turkije, dat een soortgelijke associatie-overeenkomst met de EG heeft, wel profiteert.

Amnesty International, de internationale organisatie die zich het lot van de politieke gevangenen op de wereld aantrekt, heeft in een brief aan president Gyzikis half mei haar verontrusting uitgesproken over de nieuwe golf van ,,systematische en moedwillige folteringen" in Griekenland.

Amnesty International wees in de brief in het bijzonder op het lot van twee vrouwen en tien mannen, onder wie vakbondsleider Antonios Ambatielos en de acteur Dimitrios Tokas die ,,allen op diverse manieren gemarteld zijn". Ze zouden onder meer elektrische schokken hebben gekregen en langdurig recht overeind hebben moeten staan. Volgens Amnesty International is Ambatielos na de folteringen in een ziekenhuis opgenomen en kan Tokas niet praten en nauwelijks meer lopen.

Amnesty International vroeg voorts om een officieel onderzoek naar het gedrag van vijf leden van de Griekse veiligheidsstrijdkrachten, die gevangenen gefolterd zouden hebben.

De organisatie is er voorts verontwaardigd over dat de Griekse regering de gevangenis op het eiland Jaros weer heeft opengesteld ondanks het feit dat het daar wemelt van ratten en het Rode Kruis deze gevangenis onbewoonbaar acht.

Veroordelingen, politici eisen herstel democratie

Een militair tribunaal in Athene heeft op 5 april 26 mensen veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 4 tot 24 maanden wegens overtreding van de staat van beleg.

Onder de veroordeelden zijn drie studenten die ieder tot twee jaar veroordeeld zijn wegens verspreiding van vlugschriften. Twee Atheense arbeiders kregen ieder een half jaar voor het verspreiden van valse geruchten. Zeven hand-elaren zijn veroordeeld wegens het berekenen van te hoge prijzen en twer zakenlieden wegens weigering ijzeren staven voor cement te verkopen. George Sotiraidis, een functionaris van het ministerie van openbare werken is gevonnist wegens omkoperij. Hij kreeg anderhalf jaar gevangenisstraf.

Tweeën-negentig oud-afgevaardigden van de Unie van het Centrum hebben op 9 april in een boodschap die ze de buitenlandse pers ter hand stelden, aangedrongen op herstel van de individuele vrijheden en terugkeer naar de op 21 april 1967 afgeschafte democratie.

,,Voor de achtste keer zijn de Grieken veroordeeld tot het vieren van het paasfeest onder een regime met buitengewone macht, strikte censuur, arrestaties en partijdige deportatie," aldus de boodschap.

De ondertekenaars drukten hun sympathie uit voor de talrijke politieke gevangenen ,,die zijn gestraft omdat ze zich tegen het militaire regime durfden keren en van wie een aantal is veroordeeld tot een langzame dood in een kamp op het eiland Jaros, dat aanvankelijk zelfs niet geschikt voor galeiboeven was bevonden".

Arrestatie communisten

Op 4 mei werd in Athene bekendgemaakt dat 36 personen, voor het merendeel studenten, waren gearresteerd. Zij werden ervan beschuldigd lid te zijn van verboden communistische organisaties. Bij de arrestanten werden in hun woningen druk- en stencilmachines, pamfletten en wapens inbeslag genomen, aldus de politie. *(Le Monde,* The Times, *NRC/H'blad)*

AZIE (ZUID)

BANGLA DESH

DIPLOMATIEKE ERKENNING EN BETREKKINGEN

Terwijl de Europese staten (uitgezonderd Portugal en Albanië) en de Amerikaanse staten tot erkenning van Bangla Desh waren overgegaan (pag. 233/2 en 472/3-1972), duurde het geruime tijd voor de meeste Afrikaanse staten alsmede de Arabische en andere mohammedaanse staten dit voorbeeld volgden.
Diplomatieke betrekkingen werden o.a. aangeknoopt door het Vaticaan (25 sept. 1972), Cuba (25 jan. 1973) en Libanon (30 maart 1973), dat als 98ste staat Bangla Desh erkende.
Vervolgens gingen Marokko (13 juli 1973) plus Algerije, Tunesië en Mauretanië (16 juli) tot erkenning over. Diplomatieke betrekkingen werden o.a. aangeknoopt door Syrië en Egypte (15 sept.), Soedan (23 sept.), Zuid-Korea (18 dec.), Liberia 29 dec.), Koeweit (12 maart) en Zuid-Jemen (19 maart).

MOEJIBOER RAHMAN IN SU

Van 19 maart-9 april verbleef premier Moejiboer Rahrnan voor een medische behandeling in de SU. Hij werd op 8 april door de Sowjetrussische premier Kosygin voor een onderhoud ontvangen en op 9 april door partijleider Brezjnew. Volgens Soviet News (9-4 en 23-4) werd gesproken over de verdere ontwikkeling en versterking van de samenwerking en vriendschap tussen de SU en Bangla Desh, als ook over belangrijke internationale kwesties zoals de verdere normalisering van de situatie in zuidelijk Azië. Soviet News meldde dat de gedachtenwisseling van Moejiboer Rahman met Brezjnew de volledige identiteit van de standpunten van beide partijen t.a.v. de besproken problemen aan het licht bracht.

Op 26 april 1973 had het seini-officiele blad Bangla Bani bericht dat de SU 10 Mig-21's aan Bangla Desh geleverd had
Op 3 aug 1973 deelde de plv leider van de Russische handelsmissie in Dacca mee dat de SU voor eind september 200 000 ton in de VS gekocht graan aan Bangla Desh zou lenen op voorwaarde dat dezelfde hoeveelheid graan voor 1 maart 1974 aan de SU zou worden gerestitueerd
De NZZ (15-12-1973) berichtte dat de Russische vlooteenheid (26 schepen en ca 900 man) die in april 1972 in Chittagong was aangekomen om de haven van mijnen en wrakken te zuiveren, geen aanstalten rnaakte te vertrekken, hoewel premier Moejiboer Rahman oorspronkelijk te kennen had gegeven dat de operatie op 31 december 1973 moest zijn voltooid Volgens het regeringsgezinde dagblad Ittefaq had de Russische eenheid o l v admiraal Suenko tot dan toe 14 gezonken schepen gelicht, maar waren inmiddels 17 nieuwe wrakken ontdekt, waarvan de berging nog minstens een jaar zou vergen
De Russische operatiebasis is hermetisch van de buitenwereld afgesloten Deze geheimzinnigheid en de lange duur van de operatie droegen ertoe bij dat in de westerse pers werd gesuggereerd dat de Russen bezig zijn een vlootbasis in de Golf van Bengalen aan te leggen aldus o a de FAZ (24-10-1972)

(Vor ber pag 235/3-1972)

CONTACTEN MET JOEGO-SLAVIË

Van 26-31 juli 1973 bracht premier Moejiboer Rahman een officieel bezoek aan Joego-Slavië, waar hij op 28 juli door president Tito ontvangen werd. Deze werd toen voor een bezoek aan Bangla Desh uitgenodigd, dat van 29 jan. tot 2 febr. plaatsvond.

MOEJIBOER RAHMAN IN JAPAN

Van 18-24 okt. 1973 bracht premier Moejiboer Rahman een officieel bezoek aan Japan, waar hij besprekingen voerde met premier Tanaka. In een gemeenschappelijk communiqué werd meegedeeld dat Japan aan Bangla Desh een lening van 9.000 mln yen zou verstrekken; minister van buitenlandse zaken Kamal Hossain, die sjeik Moejib vergezelde, verklaarde naderhand dat de lening een looptijd had van 30 jaar tegen een rente van 1,875%. Volgens het gemeenschappelijke communiqué zou Japan voorts $ 1 mln bijdragen aan de UNHCR voor de repatriëring van Bengalezen uit Pakistan en Bihari's uit Bangla Desh. Ook zou Japan de samenwerking met Bangla Desh op agrarisch terrein uitbreiden en een economische delegatie naar Bangla Desh sturen. Volgens de NZZ (25-10-'73) besprak sjeik Moejib met de Japanners ook een $ 200 mln vergend project voor de bouw van een brug over de rivier de Jamuna alsmede de exploitatie van bodemschatten in Bangla Desh. (KCA, NZZ)

INDIA

WIJZIGINGEN KABINET

Op 23 juli 1973 werd bekendgemaakt dat T. A. Pai, de minister vcor de zware industrie, tevens a.i. belast was met de portefeuille van staal en mijnbouw.
Op 8-9 nov. 1973 benoemde premier Indira Gandhi de gewezen premier van de deelstaat Oettar Pradesh, Kamlapati Tripathi (zie pag. 455/1-1973), tot minister van scheepvaart en transport. Tegelijk verlieten twee staatsministers het kabinet: K. L Rao (sinds 1963 irrigatie en energie) en H. N. Bahaguna' (verbindingen). Voorts werd een aantal portefeuilles herverdeeld:

Raj Bahadur - minister van verbindingen en a i van toerisme en burgerluchtvaart (voorheen scheepvaart en transport), Karan Singh - minister van gezondheid en gezinsplanning (voorheen toerisme en burgerluchtvaart), K C Pant - minister van irrigatie en energie (voorheen staatminister binnenlandse zaken),
R K Khadilkar - staatsminister bevoorrading en rehabilitatie (voorheen staatsminister gezondheid en gezinsplanning),
Shah Nawaz Knan - staatsminister olie en chemicalien (voorheen staatsmiilister bevoorrading)
I K Gujral bleef staatsminister van voorlichting en radio, maar kreeg nu de rechtstreekse leiding over dit ministerie dat tot dan toe door premier Gandhi persoonlijk beheerd werd

* Bahaguna was sinds 7 nov. premier van Oettar Pradesh (zie pag. 366/1).

Op 11-12 jan. benoemde premier Gandhi twee ministers: K. D. Malaviya voor staal en mijnbouw (voorheen a.i. beheerd door Pai) en B. Reddy voor verbindingen (als opvolgers van Bahadur, die de portefeuille van toerisme en burgerluchtvaart behield). Voorts werd B. P. Maurya benoemd tot staatsminister van landbouw i.p.v. Sher Singh, die staatsminister van verbindingen werd. Staatsminister Rana werd belast met industriële ontwikkeling i.p.v. met transport en scheepvaart.

(Vor. ber. pag. 470/3 - 1973)

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN EN UNIE-TERRITORIA. VERKIXZINGEN IN MANIPOER, NAGALAND, ORISSA, OETTAR PRADESH EN PONDICHERRY

Hieronder volgt een overzicht van enkele politieke ontwikkelingen in deelstaten en unie-territoria sinds medio 1973.

Nieuwe regeringen in *Bihar* en Goejarat

In Bihar, waar de regionale Congrespartij de keus van een nieuwe premier aan mevr. Gandhi had overgelaten, werd Abdul Ghafoor, een moslem die van geen enkele factie deel uitmaakte, op 1 juli 1973 tot partijleider benoemd. De volgende dag vormde hij een kabinei.
In Goejarat koos de regionale Congrespartij op 16 juli 1973 een nieuwe

leider als opvolger van Ghanshyam Oza, in wie velen — o.a. de ministers Chimanbhai Patel en Kantilal Ghia — het vertrouwen hadden opgezegd. Patel werd met een kleine meerderheid gekozen — 72 stemmen tegen 62 voor Ghia — en vormde op 20 juli een kabinet met Ghia als vice-premier.

(Vor. ber. pag. 455/1 - 1973)

Nieuwe premiers in Goa en Rajasthan

De premier van Goa, Daman en Dioe, D. B. Bandodkar, overleed op 12 aug. 1973 na tien jaar de regering te hebben geleid. Zijn dochter, mevr. Shashikala Kakodkar, werd op 14 aug. gekozen tot voorzitter van de regerende Maharashtrawadi Gomantak en vormde de volgende dag een kabinet.

(Vor. ber. pag. 453/1 - 1973)

De premiers van Rajasthan, Barkatullah Khan, overleed op 11 okt. 1973. De regionale Congrespartij koos vice-premier Harideo Joshi op 23 okt. tot partijleider en deze vormde twee dagen later een kabinet.

(Vor. ber. pag. 452/3 - 1973)

Oettar Pradesh: opheffing presidentieel bewind, nieuw kabinet

Bij onderhandelingen tussen de leiding van de Congrespartij en de afgetreden premier K, Tripathi werd uiteindelijk een compromis bereikt, waarop gouverneur Akbar Ali Khan op 6 nov. 1973 adviseerde het op 13 juni 1973 ingevoerde presidentiële bewind op te heffen. De volgende dag trad Tripathi als leider van de regionale Congrespartij af en werd H. N. Bahuguna unaniem tot zijn opvolger gekozen. Deze vormde op 8 nov. een kabinet van 35 leden, van wie slechts 14 deel van de vorige regering hadden uitgemaakt. Nog dezelfde dag werd het presidentiële bewind opgeheven.

(Vor. ber. pag. 455/1-1973)

Andhra Pradesh: *afschaffing* Mulki-regels, nieuw kabinet, opheffing presidentieel bewind

Een conventie van de separatistische Andhra Congrespartij Actiecommissie (ACAC), die werd bijgewoond door 8 partijleden van het unieparlement en 63 van het deelstaatparlement, besloot op 5 mei '73 de strijd voor afscheiding van Andhra binnen de Congrespartij voort te zetten en kwam daarmee terug op een vroeger besluit om de partij te verlaten. Na diverse besprekingen met separatistische en integrationistische leiders uit Andhra èn Telengana kwam de unieminister van binnenlandse zaken, Uma Shankar Dikshit, op 20 sept. met een zes-punten-plan ter regeling van het geschil i.z. de z.g. Mulki-regels (zie pag. 453/3-1973)

De zes punten hielden in: 1) instelling van een staatsplanningsraad met twee regionale subcommissie om de versnelde ontwikkeling van achtergebleven gebieden te waarborgen alsook de voorgenomen ontwikkeling van de hoofdstad van de staat; 2) voorkeur voor plaatselijke kandidaten bij toelating tot onderwijsinstellingen en vestiging van een nieuwe centrale universiteit in Hyderabad; 3) voorkeur voor plaatselijke kandidaten bij de bezetting van overheidsfuncties; 4) instelling van een gerechtshof ter behandeling van klachten i.z. benoemingen, anciënniteit en promotie; 5) amendering van de grondwet voor het toekennen van bevoegdheden aan de president om te verzekeren dat de uitvoering van deze beginselen niet tot wrocessen aanleiding zou geven; 6) afschaffing van de Mulki-regels en regionale commissies.

Dit compromis werd door de ACAC op 1 okt. eenstemmig goedgekeurd, maar leidde tot verdeeldheid binnen het Congrespartij Forum voor Telengana.

Uiteindelijk werd een resolutie, waarin het zes-punten-plan in het lioht van nadere toezeggingen door de centrale regering (o.a. speciale hulp bij de economische ontwikkeling, huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg in achtergebleven gebieden) werd goedgekeurd, op een bijeenkomst van 350 afgevaardigden van de Congrespartij (o.w. de parlementsleden) op 5 nov. 1973 aanvaard met slechts vier stemmen tegen. De oppositiepartijen, verenigd in het Jai Andhra Front, besloten echter op 28 okt. hun campagne voor een afzonderlijke staat Andhra voort te zetten.

De regionale Congrespartij besloot vervolgens op 1 dec. unaniem mevr. Gandhi te verzoeken een nieuwe partijleider i.p.v. P. V. Narasimha Rao aan te wijzen. Zij benoemde J. Vengal Rao, die op 10 dec. een kabinet van 15 leden vormde (9 uit Andhra en 6 uit Telengana). Nog dezelfde dag werd het presidentiële bewind over de staat opgeheven. (De wet tot amendering van de grondwet werd door het parlement van Andhra Pradesh op 5 febr. 1974 geratificeerd.)

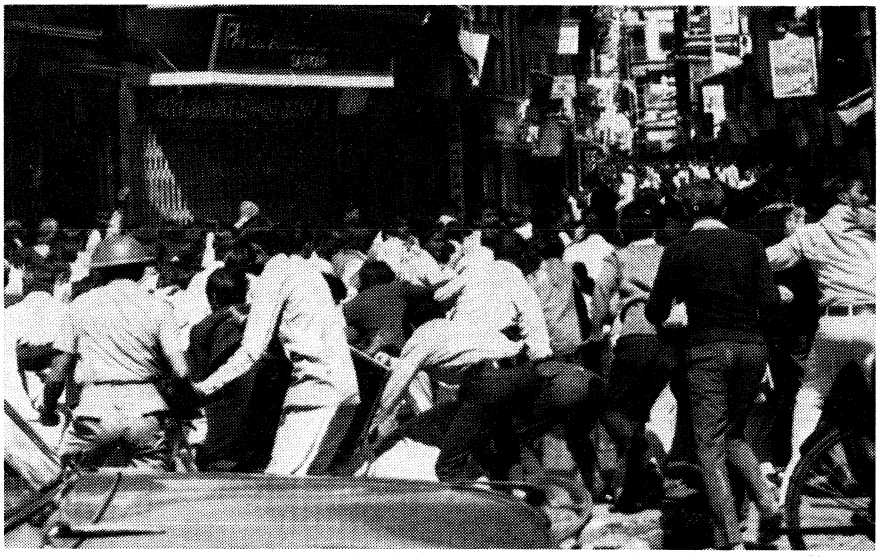
(Vor. ber. pag. 453/2 - 1973)

Pondicherry: Presidentieel bewind na aftreden DMK-kabinet

De op 17 maart 1969 gevormde coalitieregering van Dravida Munnetra Kazhagam (DMK) en communisten o.l.v. Farook Maricar (pag. 350/1 - 1969) kwam op 26 maart 1973 in een zwakkere positie te verkeren toen de enige communistische minister aftrad, maar zij behield de meerderheid in het parlement waar de DMK toen over 16 van de 30 zetels beschikte. Op 28 dec. 1973 verloor de regering echter die meerderheid, doordat twee ministers aftraden — S Ramaswamy en D. Ramachandran — en zich met nog een DMK-parlementslid aansloten bij de Anna Dravida Munnetra Kazhagam (ADMK). Dit leidde op 30 dec. tot het aftreden van premier Maricar en op 3 jan. tot de invoering van een presidentieel bewind.

Goejarat: presidentieel bewind na voedselonlusten

Tegen een achtergrond van voedselschaarste en hoge voedselprijzen (zie een volgende aflev.) begon in Ahmedabad, de hoofdstad van Goejarat, die reeds van 14-18 juli 1973 het toneel was geweest van onlusten, plundering en brandstichting (met drie doden), een protestbeweging van studenten tegen een verhoging van de mensaprijzen. Deze actie liep spoedig uit op een massabeweging die de steun kreeg van de vakbonden en de oppositiepartijen plus een deel van de Congsespartij. De betogers verlangden niet alleen lagere prijzen en een betere voedselvoorziening, maar ook het aftreden van premier Patel, die beschuldigd werd van corrupte praktijken die tot de stijging van de voedselprijzen zouden hebben bijgedragen. Op 10 jan. vond in een aantal steden een algemene staking plaats, waarbij het o.a. in Ahmedabad en Barooda tot onlusten kwam. Gedurende de volgende 18 dagen waren vrijwel alle steden en vele dorpen het toneel van onlusten, waarbij voedselopslagplaatsen werden geplunderd en winkels waar levensmiddelen zouden zijn opgepot, in brand werden gestoken. De politie maakte herhaaldelijk van de vuurwapens gebruik, waardoor tot 28 jan. 42 mensen werden gedood. Nadat ca. 200 winkels waren geplunderd en in brand gestoken, trok het leger op 27 jan. Ahmedabad binnen. Het had de stad de volgende dag geheel onder controle. Een avondklok werd ingesteld en op overtreders zou door het leger worden geschoten. Niettemin namen de ongeregeldheden de volgende dagen weer toe.

Onlusten in Ahrnedabad

Op 7 febr. boden drie ministers en een onderminister premier Patel een memorandum aan, waarin zij verklaarden: ,,de bevolking van Goejarat is terecht of ten onrechte tot de overtuiging gekomen dat de regering corrupte ministers bevat en (dat) u die beschermt en aanvoert". De vier verzochten Patel af te treden ,,om bloedvergieten te voorkomen", maar zijzelf werden door de premier ontslagen. De volgende dag trad een staatsminister af uit protest tegen ,,de politiewreedheden" jegens studenten, en op 9 febr dreigde vice-premier Ghia met drie andere kabinetsleden met dezelfde maatregel. Daarop diende Patel zijn ontslag in bij de gouverneur en nog dezelfde dag tekende president Giri een proclamatie, waarbij de staat onder presidentieel bewind werd geplaatst en het parlement werd geschorst.

Na het bekend worden van Patels aftreden organiseerden studenten in Ahmedabad demonstraties, waaraan door grote delen van de bevolking werd deelgenomen. Met het doel een ontbinding van het parlement te bewerkstelligen werd in de volgende weken heftig geageerd; gewelddaden zoals plundering en brandstichting waren bijna aan de orde van de dag. Ook werd mei hetzelfde oogmerk pressie uitgeoefend op parlementsleden om heen te gaan, en 95 van de 168 parlementariers, o.w. 68 van de 140 afgevaardigden van de Congrespartij, gaven hieraan al dan niet vrijwillig gevolg.

Op 28 febr. adviseerden D. S. Sharma (de voorzitter van de nationale Congrespartij) en mevr. Gandhi Patel als leider van de regionale partij af te treden. Patel echter negeerde dit advies en trad op 1 maart uit het parlement samen met een aantal volgelingen, zonder daartoe de toestemming van de parlementaire raad van de partij te hebben gevraagd. Dit had tot gevolg dat hij nog dezelfde dag wegens anti-partij-activiteiten voor zes jaar uit de Congrespartij gestoten werd, naar Sharma bekendmaakte.

Tenslotte werd op 15 maart het parlement ontbonden. Vanaf 10 jan. tot die dag hadden 87 mensen de dood gevonden, voor het merendeel door politiekogels.

Regionale verkiezingen

In februari werden in de staten Manipoer, Nagaland, Orissa en Oettar Pradesh alsmede in het unieterritorium Pondicherry verkiezingen gehouden. In Nagaland, Oettar Pradesh en Pondiclierry hadden sinds 1969 geen verkiezingen plaatsgevonden; in Orissa (1971) en Manipoer (1972) wel, maar in die staten waren de parlementen ontbonden en was in maart 1973 een presidentieel bewind ingevoerd (zie pag. 454/2 e.v.-1973).

Voor de bezetting van de in totaal 720 parlementszetels streden niet minder dan 5379 kandidaten, die in onderling zeer verschillende allianties samenwerkten, Zo trokken in Manipoer, Orissa en Oettar Pradesh ue Congrespartij en de communisten (CPI) gezamenlijk op, terwijl in Pondicherry de Congrespartij een alliantie was aangegaan met de oppositionele Congrespartij en de CPI zich met de ADMK verbonden had

De verkiezingen leverden in de betrokken staten de volgende resultaten op

MANIPOER — De uitslag van de op 18-23 febr. gehouden verkiezingen werd op 3 maart bekendgemaakt. De zetelverdeling vergeleken met die van 1972 (tussen haakjes vermeld) werd Manipur People's Party (MPP) 20 (15), Manipur Hills Union (MHU) 12 (0) Kuki National Assembly (KNA) 2 (0), Congrespartij 13 (17), CPI 6 (5). Socialisten 2 (3), onafhankelijken 5 (16), andere partijen 0 (4) De vijf onafhankelijken sloten zich achteraf bij de volgende partijen aan MPP 3 MHU 1 en Congrespartij 1

NAGALAND — De uitslag van de op 12-16 febr gehouden verkiezingen leverde vergeleken met 1969 de volgende zetelverdeling op Verenigd Democratisch Front (UDF) 25 (10), Naga Nationalist Organization (NNO) 23 (22), onafhankelijken 12 (X) Achteraf sloten de twaalf onafhankelijken zich hij de volgende partijen aan NNO 5, UDF 7. Daardoor verwierf het UDF in totaal 32 van de 60 zetels (In 1969 waren er slechts 40 verkiesbare zetels, terwijl de — toen — overige 12 zetels van het district Tuengsang via benoeming door de regionale raad van dit district werden bezet. Deze 12 vertegenwoordigers sloten zich zoen ais geassocieerde leden bij de NNO aan evenals 7 van de 8 onafhankelijken Daardoor beschikte de NNO toen over 41 van de 52 zetels)

De verkiezingen betekenden een forse nederlaag voor de NNO, die sinds 1963 aan de regering was; zo verloren 5 van de 12 ministers hun zetel. Het UDF, een voortzetting van het Verenigd Front van Nagaland (UFN), had in zijn verkiezingsprogram toegezegd dat het ,,alle mogelijke stappen" zou nemen ,,om langs constitutionele weg een definitieve regeling van het politieke Naga-probleem te bereiken". Voorts had het beloofd de burgerlijke vrijheden te herstellen, de vrijlating van alle politieke gevangenen te verzekeren en ,,slachtoffers van politieke en bestuurlijke ongerechtigheid" te rehabiliteren

ORISSA - De uitslag van de op 22-26 febr. gehouden verkiezingen leverde vergeleken met 1971 de volgende zetelverdeling o p Congrespartij 69 (51), Utkal Congress 35 (32), Swatantra 21 (36), CPI 7 (4), CP(M) 3 (2), Jana Congress 1 (1), socialisten 1 (O), onafhankelijken 9 (4), overige partijen 0 (10) Het aantal zetels was van 140 tot 147 verhoogd. (In één district waren de verkiezingen geannuleerd)

PONDICHERRY - De zetelverdeling na de op 24 febr gehouden verkiezingen was vergeleken met die van 1969 als volgt. ADMK 12 (O), Congrespartij 7 (10), Oppositie Congrespartij 5 (O), DMK 2 (15), CPI 2 (3), CP(M) 1 (0), onafhankelijken 1 (2)

OETTAR PRADESH - De zetelverdeling na de verkiezingen van 24 febr was vergeleken met die van 1969 als volgt. Congrespartij 215 (211), Bharatiya Kranti Dal (BKD) 106 (99), Jan Sangh 61 (49), CPI 16 (4), Oppositie Congrespartij 10 (0), socialisten 5 (0), CP(M) 2 (1), Swatantra 1 (5), onafhankelijken 5 (18), overige partijen 3 (38, w o 33 Samyoekta-socialisten) De verkiezing in één district werd geannuleerd

Weliswaar had de Congrespartij bij de verkiezingen voor het eerst sinds 1962 een absolute meerderheid behaald - 215 van de 425 zetels vergeleken met 211 in 1969 en 199 in 1967 —, maar in werkelijkheid had de partij, die bij de ontbinding van het parlement dankzij ,,overlopers" over 271 zetels beschikt had, een verlies geleden van 56 zetels. De uitschakeling van Tripathl-aanhangers op de kandidatenlijst ten gunste van Bahuguna-

supporters had vele voormalige afgevaardigden ertoe gebracht zich kandidaat te stellen voor het Oppositie-Congres of als onafhankelijken. Het Oppositie-Congres, dat in maart 1970 over 96 zetels beschikte. verloor dus niettemin 86 zetels

Nieuwe regeringen

MANIPOER — Daar de MPP, MHU en KNA een stembusalliantie hadden gevormd en de absolute meerderheid hadden gewonnen, werd MPP-leider Mohammed Alimuddin op 4 maart als premier beëdigd en N. Goujagin (plv. leider MHU) als minister. De volgende dag verklaarde MHU-leider Y. Shaiza echter dat zijn partij bereid was een coalitieregering te vormen met Congrespartij en CPI. Een scheuring in de MHU volgde: 5 afgevaardigden steunden de regering-Alimuddin 8 gingen in de oppositie. Op 8 maart benoemde de premier nog 10 ministers, o.w. vertegenwoordigers van de KNA en de Socialisten

NAGALAND — Op 26 febr. vormde UDF-leider Vizol een kabinet, nadat hij de gouverneur verzekerd had dat zijn partij achter de grondwet van India stond.

OETTAR PRADESH — De leider van de Congrespartij, Bahuguna, vormde op 5 maart een nieuw kabinet.

ORISSA — Op 6 maart slaagde de leider van de Congrespartij, mevr. Nandini Satpathy, erin met steun van de CPI een regering te vormen.

PONDICHERRY — Op 6 maart vormde S. Ramaswamy (ADMK) een kabinet, waarin op 21 maart nog een communistische minister benoemd werd.

Pondicherry: *presidentieel* bewznd

Bij een stemming op 27 maart werd de regering-Ramaswamy met 15 tegen 14 stemmen verslagen door de cppositie, bestaande uit de twee Congrespartijen, de DMK en de ene onafhankelijke. Daarop diende de premier zijn ontslag in. De volgende dag werd Pondicherry onder presidentieel bewind geplaatst en werd het parlement ontbonden. *(NZZ,* The Times, *Le* Monde, KCA)

MYSORE WORDT KARNATAKA

De Lok Sabha keurde op 30 juli 1973 wetsontwerpen goed, waarin de naam van de staat Mysore gewijzigd werd in Karnataka en de naam van het unie-territorium Laccadiven, Minicoy en Amindivi veranderd werd in Lakshadweep. Op 1 nov. werden de naamsveranderingen in een regeringsbesluit vastgelegd.

PAKISTAN

FRANSE MILITAIRE HULP

De Franse staatssecretaris van buitenlandse zaken, Jean de Lipkowski, verklaarde op 9 dec. 1973 na afloop van tweedaagse besprekingen met de Pakistaanse regering dat Frankrijk in beginsel tot wapenleveranties aan Pakistan bereid was. De zaak was tijdens zijn bezoek aan de orde gesteld en experts zouden het overleg hierover voortzetten. De staatssecretaris meende dat ,,wanneer één partij (India) een enorme hoeveelheid wapens ontvangt, de andere (Pakistan) het recht heeft zich ook te bewapenen". Premie Bhoetto deelde op 16 dec. op een persconferentie mee dat zijn land contact had opgenomen met een aantal Arabische landen en Frankrijk voor het verkrijgen van militaire hulp, daar de VS, ondanks verdragsverplichtingen, bleven weigeren het wapen-embargo voor Pakistan op te heffen. Hij stelde dat India elk jaar zijn defensiebegroting verhoogt en militaire hulp van de SU ontvangt. Volgens persberichten streefde Bhoetto er naar in eigen land een wapenindustrie op te bouwen, waarvoor Pakistan zelf de produktiecentra en de arbeidskrachten zou leveren, enige Golfstaten de financiële basis zouden verschaffen en Frankrijk voor de technische know-how zou zorgen. Bhoetto gaf toe dat hierover reeds ,,rudimentaire discussies" hadden plaatsgevonden, maar hij achtte het nog te vroeg om hierop een ,,ondubbelzinnig antwoord" te geven. Het ontbreken van een militair evenwicht op het Aziatische subcontinent was volgens Bhoetto dermate ,,alarmerend", dat Pakistan zich niet kon veroorloven tegenover India nog verder achterop te raken. Bovendien hadden enkele kort tevoren door hem bezoclite Golfstaten de wens geuit met Pakistan op alle gebieden, ,,inclusief de bewapeningssector", nauwer samen te werken.

India toonde zich over deze ontwikkeling verontrust en minister van buitenlandse zaken, Swaran Singh, verklaarde dat Frankrijk schriftelijk had ontkend dat De Lipkowski zich voor een militaire pariteit of een machtsevenwicht op het subcontinent had uitgesproken.

Op 6 jan. meldde Reuter echter vanuit Parijs dat Frankrijk Pakistan niet alleen in staat wilde stellen gevechtsvliegtuigen van het type Mirage in licentie te bouwen, maar Pakistan bovendien wilde vragen piloten van islamitische staten op te leiden die reeds over toestellen van dit type beschikten of deze van plan waren te kopen. Pakistan beschikte immers reeds over 50 jachtbommenwerpr'rs van het type Mirage-I11E plus over een aantal helikopters van het typ- Alouette-III.

In een diezelfde dag door het Franse weekblad L'Express gepubliceerd interview met Bhoetto stelde deze echter dat een hervatting van de Amerikaanse militaire hulp van wezenlijk belang was met het oog op de geografische en strategische positie van zijn land. (NZZ, Le Monde, FAZ). (Zie pag. 336/3)

BHOETTO IN PEKING

Van 11-14 mei bracht premier Bhoetto een bezoek aan Peking, waar hij door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen werd en besprekingen voerde met premier Tsjoe En-lai en vice-premier Teng Hsiao-ping.

Bij zijn terugkeer in Islamabad verklaarde Bhoetto dat de nauwe betrekkingen tussen Pakistan en China verder waren versterkt. Deze vriendschap richtte zich niet tegen een derde land, maar moest gezien worden tegen de achtergrond van de ..bilaterale buitenlandse politiek" van Pakistan. Radio Pakistan meldde dat ook de defensiebehoeften van Pakistan ,,zeer uitvoerig" besproken waren.

Uit de in het gemeenschappelijke communiqué gememoreerde wens tot ,,betrekkingen van goede nabuurschap met de andere landen van het subcontinent volgens de vijf beginselen van de vreedzame coexistentie" leidden diplomaten van Bangla Desh af dat een spoedig tot stand komen van volkenrechtelijke betrekkingen tussen hun land en China te verwachten viel.

Tijdens Bhoetto's bezoek aan Peking deed zich een diplomatiek incident voor: Nadat Teng Hsiao-ping in een tafelrede gezegd had dat China ,,het volk van Kasjmir krachtig steunt in zijn strijd voor het recht op zelfbeschikking", verliet de Indiase zaakgelastigde L. L. Mehrotra, demonstratief de zaal. Bhoetto veroordeelde daarop in het openbaar ,,het zo domme en onverantwoordelijke initiatief van onze Indiase vriend". *(NZZ,* The Times, Le Monde)

Bezoek Chznese *militaire* delegatze

Van 6-17 jan had een Chinese militaire delegatie o l v de plv stafchef van het Volksbevrijdingsleger Tsjang Tsai-tsjien, een bezoek aan Pakistan gebracht Deze delegatie voerde besprekingen met Bhoetto en het Pakistaanse opperbevel Geen afspraken werden bekendgemaakt. Kort voor zijn vertrek verklaarde Tsjang: ,,Vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de strijdkrachten van de twee landen worden voortdurend sterker De Chinese regering en bevolking zullen zoals steeds de Pakistaanse regering en bevolking krachtig steunen in hun rechtvaardigde strijd tegen buitenlandse agressie en inmenging .."

Een bericht van AFP, dat China zich bereid zou hebben verklaard luchtdoelraketinstallaties in Pakistan te bouwen, werd door het Pakistaanse ministerie van buitenlandse zaken tegengespnoken, en de betrokken correspondent moest het land binnen een week verlaten, naar deze op 27 jan meedeelde (Le Monde, NZZ, The Times) (V b pag 611/3-1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ISRAËLISCH-SYRISCHE TROEPENSCHEIDING

Op 29 mei werd te Washington door de Amerikaanse president Nixon alsmede in Jeruzalem en Damascus officieel bekendgemaakt dat door bemiddeling van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, tussen Israël en Syrië een troepenscheidingsakkoord was bereikt. Dit akkoord werd op **31** mei te Genève ondertekend, waarna op de Golanvlakte een staakt-het-vuren intrad.

Na de ondertekening van het Egyptisch-Israëlische troepenscheidingsakkoord op 18 jan. (pag. 65 e.v.) werd deze overeenkomst in de volgende weken uitgevoerd met als gevolg dat op 4 maart de voorziene troepenscheiding voltooid was.

Er vonden na 18 jan. ook vele diplomatieke activiteiten plaats, die nog voor een deel met het Egyptisch-Israëlische akkoord verband hielden maar die toch grotendeels gericht waren op het bereiken van een troepenscheidingsakkoord tussen Israël en Syrië. Dit werd des te klemmender, omdat op 8 maart de vijandelijkheden op de Golanhoogte waren hervat en daar sinds 12 maart vrijwel van een regelrechte oorlog sprake was.

Van de voornaamste gebeurtenissen sinds 18 jan., die met bovengenoemde ontwikkeling verband houden, volgt hieronder een overzicht.

Rondreis Sadat in Midden-Oosten. Fahmy in Moskou

Op 18 jan. vertrok de Egyptische president Sadat uit Assoean voor een reeks bezoeken aan Arabische landen. Eerst sprak hij met koning Feisal van Saoedi-Arabië, daarna volgde op 19 jan. te Damascus overleg met de Syrische president Assad (pag. 69/3). In aansluiting daarop bracht Sadat bezoeken aan Koeweit, Qatar, Aboe Dhabi en Bahrein. Op 21 jan. arriveerde hij in Algiers voor besprekingen met president Eoumedienne en de volgende dag reisde hij door naar Rabat voor overleg met de Marokkaanse koning Hassan TI, alvorens hij op 23 jan. in Cairo terugkeerde.

De minister van buitenlandse zaken van de Unie van Arabische Emiraten, Ahmed Khalifa Suweidi, verklaarde op **23** jan. dat president Sadat aan de staatshoofden van deze emiraten had voorgesteld het olie-embargo jegens de VS op te heffen, zodra de eerste etappe van de Israëlische terugtrekking aan het Egyptische en het Syrische front zou zijn voltooid. Ook had hij voorgesteld de VS vervolgens op dezelfde wijze te behandelen als Europa en Japan. Sadat zelf had tijdens een persconferentie te Algiers op **22** jan. gewezen op de zeer gewijzigde houding van de VS en daaraan toegevoegd: „Ik meen dat bij elke stap die de VS in onze richting doen een daarmee corresponderende stap van onze kant moet volgen", Hij had toen tevens verklaard: „Hetthans meest urgente probleem is de militaire ontkoppeling in Syrië. Die moet zijn geregeld voordat wij in Genève de fundamentele besprekingen opvatten, maar de Palestijnen moeten er dan ook bij zijn. Voor ons is dat een beginselkwestie."

Inmiddels bracht de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Ismail Fahmy. van 21 tot 24 jan. een bezoek aan Moskou, waar hij door partijleider Brezjnew en president Podgorny ontvangen werd en besprekingen voerde met zijn Sowjet-russische ambtgenoot Gromyko.

In het ter gelegenheid van Fahmy's bezoek uitgegeven communiqué werd o.a. gesteld:

„...De twee partijen stelden met voldoening vast dat de bijeenroeping van de Geneefse vredesconferentie een belangrijke stap betekent naar normalisering van de toestand in het Midden-Oosten. De Sowjet-Unie en de Arabische Republiek Egypte hebben hun vaste vcornemen bevestigd al wat in hun vermogen ligt te doen om te verzekeren dat de conferentie met succes wordt bekroond en dat overeenstemming wordt bereikt over het vestigen van een duurzamr vrede in het gebied op basis van de VN-Veiligheidsraadsresolutiei.

De twee partijen zagen de situatie onder ogen die zich voordoet als gevolg van de scheiding van Egyptische en Israëlische troepen. Zij stelden vast dat het (troepen) scheidingsakkoord van positieve betekenis is met het oog op het feit dat het door een radicale regeling in het Midden-Oosten moet worden gevolgd, op basis van de volledige toepassing van de Veiligheidsraadsbesluiten, incl. resolutie **242** van **22** nov. 1967 en resolutie 338 van **22** okt. 1973. De ministers beklemtoonden het belang van een vroegtijdige en doeltreffende oplossing van de fundamentele kwesties waar de Geneefse Vredesconferentie zich voor gesteld ziet.

De SU en (...) Egypte bevestigden dat de vestiging van een duurzame en rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten onmogelijk is zonder de terugtrekking van Israëlische troepen uit alle Arabische, in 1967 bezette gebieden cn zonder eerbiediging van de legitieme rechten van het Arabische volk van Palestina. Er werd vastgesteld dat het Palestijnse probleem niet kan worden behandeld en opgelost zonder vertegenwoordigers van het Arabische volk van Palestina. De twee partijen verklaren zich voorstander van de medewerking van deze vertegenwoordigers aan het werk van de Geneefse Vredesconferentie over het Midden-Oosten op basis van gelijkheid, en wel zo spoedig mogelijk.

Beklemtoond werd dat een zeer belangrijke factor in de strijd voor een rechtvaardige regeling in het Midden-Oosten wordt gevormd door een goede coördinatie van acties door de SU en Egypte in alle stadia van deze strijd, incl. het werk van de vredesconferentie en in alle werkgroepen die eventueel worden gevormd. (...)

Op de linkse foto: de Syrische generaal Tayara met rechts van hem zijn Egyptische collega Taha el-Magdoeb. Op de rechtse foto de Israëlische generaal Herzl Shafir ondertekent het Israëlisch-Syrisch troepenscheidingsakkoord.

Weekblad 43ste jaargang No. 2233, pag. 26351-26366

Met nadruk werd gewezen op het belang en het nut van het handhaven — overeenkomstig het Verdrag van vriendschap en samenwerking — van regelmatige contacten, gedachtenwisselingen en coördinatie van optreden tussen de vertegenwoordigers van de SU en Egypte op alle niveaus inzake bilaterale Sowjet-Egyptische betrekkingen en de internationale situatie.
De twee partijen waren het erover eens dat het bezoek (...) heeft bijgedragen tot de verdere versterking van wederzijds begrip vertrouwen en ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen..."

Scheiding Egyptische en Israëlische troepen

Op 24 jan. ondertekenden de Egyptische en de Israëlische stafchefs, gen. Abdel Ghani Gamasi en gen. David Elazar, bij kilometerpaal 101 in aanwezigheid van gen. Ensio Siilasvuo (de commandant van de VN-vredesmacht UNEF) een gedetailleerd plan voor de uitvoering van de troepenscheiding. De operatie zou bestaan uit twee fasen: 25 jan.-21 febr.: terugtrekking van de Israëlische troepen van de westelijke oever van het Suezkanaal (Afrika): 22 febr.-5 maart: terugtrekking van de Israëlische troepen op de oostelijke oever tot de nieuwe linie voor de Gidi- en Mitlapassen. Tegelijk moesten de Egyptenaren op de oostelijke oever hun troepenmacht tot 7.000 man (8 bataljons) beperken.

De Israëlische terugtrekking verliep als volgt: a) op 28 jan. hadden zij het zuidelijke deel van de westoever ontruimd, incl. de evacuatie van de stad Suez en de haven Abadya plus de beëindiging van de omsingeling van het Egyptische 3de leger; b) op 4 febr. hadden de Israëliërs een strook tussen de noordelijke buitenwijken van Suez en de oevers van het Grote Bittermeer ontruimd; c) op 21 febr. was de ontruiming van de westelijke kanaaloever voltooid; d) op 3 maart hadden de Israëlische troepen zich op hun nieuwe linie op ca. 30 km van het Suezkanaal teruggetrokken.
Tijdens de operatie werden de ontruimde gebieden eerst bezet door troepen van de UNEF en vervolgens, enkele uren later, door eenheden van het Egyptische leger, uitgezonderd de 10 km brede bufferzone die in handen van de UNEF bleef. Tijdens de operatie kwamen geen incidenten voor en gen. Siilasvuo verklaarde na afloop dat zich geen enkel probleem had voorgedaan.

Gromyko in Washington

Van 3-5 febr. bracht Sowjet-minister Gromyko een bezoek aan Washington, waar hij besprekingen voerde met president Nixon en minister Kissinger.

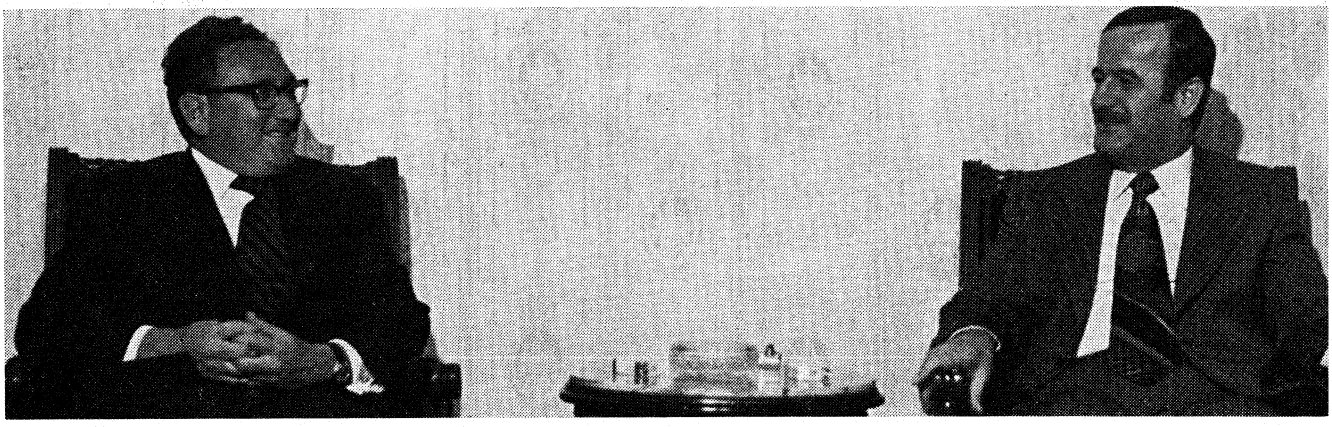
Volgens het op 5 febr. uitgegeven gemeenschappelijke communiqué werd speciale aandacht gewijd aan het Midden-Oosten. Beide zijden hechtten bijzonder belang aan hun speciale rol op de Geneefse conferentie, (en aan) de noodzaak van een vreedzame Midden-Oosten-regeling en van vorderingen daarbij binnen het kader van de Geneefse vredesconferentie. Afgesproken werd dat Kissinger in de tweede helft van maart Moskou zou bezoeken.

Kleine *topconferentie* te Algiers. Twee Arabische ministers naar Washington

Op 13 en 14 febr. vond te Algiers een kleine Arabische topconferentie plaats waaraan werd deelgenomen door koning Feisal (Saoedi-Arabië), president Sadat (Egypte). president Assad (Syrië) en president Boumedienne (Algerije). Officieel bevestigden de vier staatshoofden slechts dc besluiten van de topconferentie van Algiers van november 1973 (pag. 37/2 e.v.): 1) totale terugtrekking van de in 1967 door Israël bezette gebieden; en 2) waarborg van de rechten van het Arabisch-Palestijnse volk op zijn grond en zijn vaderland. Tevens werd echter besloten twee vertegenwoordigers naar westelijke landen te sturen om zich o.m. op de hoogte te stellen van de Amerikaanse bedoelingen van de energiecrisis.
Deze vertegenwoordigers, de ministers van buitenlandse zaken van Egypte en Saoedi-Arabië resp. Ismail Fahmy en Omar Saqqaf, bezochten Washington van 17 t/m 19 febr. en voerden daar besprekingen met president Nixon en minister Kissinger. Zij zouden voorstellen m.b.t. een Israëlisch-Syrische troepenscheiding hebben meegebracht, zoals die door het topberaad te Algiers waren goedgekeurd. De Amerikaanse president Nixon deelde op 19 febr. mee dat de twee ministers als vertegenwoordigers van de vier staatshoofden hadden gevraagd stappen te ondernemen om besprekingen tussen de Syriërs en de Israëliërs op gang te brengen over de troepenscheiding. Op grond daarvan had Nixon minister Kissinger verzocht een vierde reis naar het Midden-Oosten te maken.

Vierde reis Kissinger naar Midden-Oosten. Syrië geeft lijst Israëlische krijgsgevangenen

Tijdens zijn vierde reis naar het Midden-Oosten verbleef minister Kissinger in Damascus (26/27 febr.), Jeruzalem (27/28 febr.), Cairo (28 febr./1 maart), Jeruzalem (1 maart). Damascus (1 maart), Riad (2 maart) en Amman (2/3 maart).
Bij zijn eerste verblijf in Damascus ontving hij van president Assad een lijst met de namen van 65 Israëlische krijgsgevangenen, die hij te Jeruzalem aan de Israëlische premier Golda Meir overhandigde.
Tevens had Kissinger van Assad de verzekering ontvangen dat het Internationale Rode Kruis in staat zou worden gesteld de Israëlische krijgsgevangenen in Syrië te bezoeken.

Minister Kissinger in gesprek met de Syrische president Assad (r.).

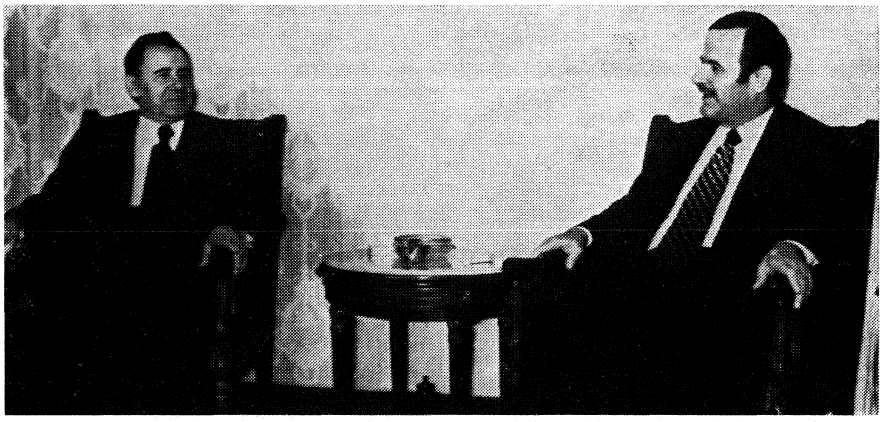
(Het eerste bezoek van een ICRK-delegatie vond op 1 maart plaats.) In Israël sprak Kissinger met premier Meir, vice-premier Allon, minister van buitenlandse zaken Eban, minister van defensie Dayan. stafchef Elazar en andere leiders. In Cairo deelde president Sadat op 28 febr. mee dat hij president Nixon voor een bezoek aan Egypte had uitgenodigd en dat de diplomatieke betrekkingen tussen Egypte en de VS volledig waren genormaliseerd. Bij zijn terugkcer in Damascus op 1 maart zou Kissinger Israëlische ideeën voor een troepenscheiding aan het Golanfront hebben meegebracht. maar bijzonderheden daarover en over de Syrische opvattingen daaromtrent werden niet. openbaar gemaakt.

Op 21 febr.had de de Syrische pres. Assad in een interview met het Libanese dagblad Al Bayrak verklaard dat Syrië een volledige ontruiming door Israël verlangde van de Golan-hoogten plus een terugkeer van Israël op de grenzen van 1967. Ook stelde hij dat de Israëlische krijgsgevangenen pas konden worden vrijgelaten als Israël alle Syrische vluchtelingen uit het Golangebied, 170.000 volgens Assad, naar huis liet terugkeren.
(Volgens Syrische gegevens waren uit de door Israël in oktober 1973 bezette gebieden ca. 20.000 mensen gevlucht: de andere 150.000 zouden dus betrekking moeten hebben op de vluchtelingen uit 1967.)
Over de Israëlische opvattingen had The Times (1-3) bericht dat volgens kringen rond Kissinger de uit Jeruzalem meegebrachte ideeën voorzagen in een terugtrekking uit het in oktober 1973 bezette gebied dat dan door VN-troepen zou moeten worden bezet, met een 4 km brede bufferzone langs de bestandslijn van vóór oktober. Aan beide zijden van die bufferzone zouden in een 15 km brede strook slechts een beperkte troepenmacht aanwezig mogen blijven. Na de troepenscheiding zouden in de 1973 gevluchte bewoners (15.000 à 20.000) mogen terugkeren. Syrif wenste echter volgens The Times in de eerste fase al een terugtrekking tot Koeneitra plus de garantie van een verdere terugtrekking uit de rest van de Golanhoogten,

Gromyko in Syrië en Egypte

Van 27 febr. tot 1 maart verbleef Sowjet-minister Gromyko in Syrië, van 1 tot 4 maart bracht hij een officieel bezoek aan Egypte en van 4 tot 7 maart was hij opnieuw in Syrië.

Het ter gelegenheid van Gromyko's bezoek aan Egypte uitgegeven communiqué kwam in grote lijnen overeen met dat wat bij Fahmi's bezoek aan de SU gepubliceerd was (zie pag. 369/2). Concreter dan toen werd nu gesteld: ,,De twee partijen zijn het erover eens dat het noodzakelijk en belangrijk is dat de Sowjet-Unie aan alle stadia van de regeling voor het Midden-Oosten deelneemt, met inbegrip van alle werkgroepen die op de Geneefse conferentie ingesteld zullen worden.
De twee partijen zijn het erover eens dat vertegenwoordigers van het Arabische volk van Palestina aan de Geneefse conferentie zullen deelnemen...
Gromyko naa ook een onderhoud rnet PLO-leider Hrafat, waarbij het waarborgen van ,,de legitieme rechten van het Arabische volk van Palestina" ter sprake kwam.
In het communiqué n.a.v. Gromyko's bezoek aan Syrië werd o.a. opgemerkt dat bij zijn besprekingen met presicl'ent Hafez Assad, premier Mahmoud al-Ayoubi en vice-premier – minister van buitenlandse zaken Abdel Khaddam ,,speciale aandacht (was! gewijd aan de jongste gebeurtenissen in het Midden-Oosten sinds de oktober-oorlog van vorig jaar". De partijen .,bevestigen hun krachtige principiële standpunt door te beklemtonen dat de vestiging van een duurzame en rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten niet kan worden bereikt tenzij Israël zich terugtrekt uit alle bezette Arabische gebieden en de legitieme nationale rechten van het Palestijnse volk zijn gewaarborgd."
De twee partijen bevestigden tevens ,,dat elk akkoord over de troepenscheiding moet worden beschouwd als een eerste stap naar de volledige terugtrekking uit alle bezette Arabische gebieden overeenkomstig een vast tijdschema en als onderdeel van een algemene regeling voor het Midden-Oosten.
Zij bevestigden opnieuw dat geringschatting van deze fundamentele beginselen het gevaar van een nieuwe explosie met zich brengt, die tot een bedreiging van vrede en veiligheid in het Midden-Oosten en de hele wereld zou kunnen leiden.
De beide partijen bevestigden het belang van de Sowjet-deelname aan de pogingen die gericht zijn op de vestiging in het Midden-Oosten van vrede op basis van gerechtigheid, in alle stadia en in alle sectoren van de regeling..."
Voorts werd van Sowjetzijde gewezen op .,het ongewijzigd karakter van de principiële politiek van de SU, nl. algehele ontwikkeling, versterking van vriendschap en wederzijds voordelige samenwerking met Syrif op politiek, economisch en cultureel terrein en hulp bij het versterken van zijn defensiecapaciteit".

De Sowjetrussische minister Gromyko (l.) bij president Assad

Hoessein en *Eban* in *Washington*

Op 11 maart arriveerde de Jordaanse koning Hoessein in Washington voor besprekingen met president Nixon en minister Kissinger. Hij werd de volgende dag door Nixon ontvangen. Die dag kwam ook de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Eban, in Washington aan. Hun gelijktijdige aanwezigheid werd van officiële zijde ,,puur toeval" genoemd, maar gaf in de pers aanleiding tot speculaties over Israëlisch-Jordaanse contacten.

Kissinger in Moskou

Van 24 tot 28 maart bracht de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, een bezoek aan Moskou, waar hij besprekingen voerde met partijleider Brezjnew en met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko.

In de op 28 maart te Moskou gepubliceerde officiële mededeling van dit bezoek werd o.m. opgemerkt: ,,Bij het bespreken van internationale problemen werd bijzondere aandacht gewijd aan de stand van zaken m.b.t. een vreedzame regeling in het Midden-Oosten. Overeengekomen werd dat de partijen, rekening houdend met hun speciale rol bij de Geneefse vredesconferentie over het Midden-Oosten, pogingen in het werk zouden stellen om de oplossing van de kernkwesties i.v.m. de regeling voor het Midden-Oosten te bevorderen..."

Dayan en Chehabi in Washington

Op 29 en 30 maart voerde de Israëlische minister van defensie, Dayan, te Washington besprekingen met minister Kissinger. Hij bracht een gedetailleerd, door de Israëlische regering goedgekeurd plan over de scheiding van de troepen aan het Golanfront mee plus bijbehorende kaart. Volgens Kissinger op 29 maart was het Israëlisch? voorstel ,,veel gedetailleerder en meer uitgewerkt" dan vorige Israëlische ideeën. Hij deelde mee dat hij het voorstel aan de Syriërs zou voorleggen, wanneer die ca. 11 april in Washington zouden komen, maar noch hij noch Dayan wilden details meedelen.

Volgens de politieke correspondent van het Israëlische blad Haaretz, aldus

Het Parool (29-3), omvatte het plan de volgende punten:

- Een terugtocht van de Israëlische troepen over ruim 15 km in het ca. 20 km diepe Syrische gebied dat in de oktober-oorlog werd veroverd. Tweederde daarvan wordt teruggegeven aan Syrië, de rest wordt gesteld onder toezicht van de VN-troepen. Zowel de Syrische als de Israëlische troepen aan de frontlijn worden uitgedund.
- Een verdere wederzijdse uitdunning op een gebied van 20 km, vooral van artillerie, om enerzijds de Israëlische nederzettingen op de hoogten van Golan en anderzijds Damascus voor bombardementen te vrijwaren.

In het westelijke gedeelte van de eigenlijke hoogten van Golan wordt een twee tot vier kilometer diepe strook tot niemandsland geproclameerd. Ook aan weerszijden van deze strook worden de troepen uitgedund.

- Uitwisseling van de krijgsgevangenen nog voordat de overeenkomst van kracht wordt.

Op 12 en 13 april voerde minister Kissinger in Washington besprekingen met een Syrische delegatie o.l.v. brigade-generaal Hikmat Chehabi, die Syrische voorstellen over een troepenscheiding op de Golan meenam. Kissinger overhandigde aan de Syriërs de Israëlische voorstellen.

De Israëlische ambassadeur in Washington, Dinitz, verklaarde dat de Syrische voorstellen ,,ruimte laten voor onderhandelingen". Kissinger, die voor en na zijn besprekingen met de Syriërs, ook een onderhoud had met de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmy, deelde op 13 april mee dat hij tegen 25 april opnieuw naar het Midden-Oosten zou gaan.

Assad in Moskou

Inmiddels had de Syrische president Assad van 11 tot 16 april een officieel vriendschapsbezoek aan de Sowjet-Unie gebracht. Hij voerde besprekingen met partijleider Brezjnew, president Podgorny en premier Kosygin. Tijdens het bezoek werden een nieuw akkoord over de verdere ontwikkeling van economische en technische samenwerking en een handelsprotocol voor 1974 getekend plus een programma voor culturele en wetenschappelijke samenwerking tussen de twee landen voor 1974-75 alsook een programma voor onderlinge contacten tussen de Syrische Baath en de CPSU. In de op 13 april getekende gemeenschappelijke verklaring werd o.m. gesteld:

„De twee partijen beklemtoonden opnieuw met de uiterste vastberadenheid dat vrede en rust in het Midden-Oosten slechts kunnen worden bereikt, als de Israëlische strijdkrachten uit alle bezette Arabische gebieden worden teruggetrokken en de legitieme nationale rechten van het Arabische volk van Palestina worden gewaarborgd.
Bij de bespreking van de methoden om het conflict in het Midden-Oosten te regelen werd nadrukkelijk gesteld dat partiële stappen die nu worden ondernomen, niet betrekking hebben op de hoofdzaak, de voornaamste elementen van een regeling en dat elke overeenkomst i.z. de scheiding van troepen onderdeel moet uitmaken van een algehele regeling van het Midden-Oosten-vraagstuk . . . (. . . .)
In de situatie van voortdurende Israëlische agressie bevestigden de partijen het belang van versterking van het defensiepotentieel van de Syrische Arabische Republiek en zijn legitiem, onvervreemdbaar recht om alle effectieve middelen te gebruiken voor de bevrijding van zijn bezette gebieden . . ."

Overleg Kissinger-Gromyko te Genève. Kissingers vijfde reis naar Midden-Oosten

Terwijl de militaire situatie op de berg Hermon ernstiger werd en de gevechten daar onafgebroken voortduurden, waarschuwde de Israëlische minister van defensie Dayan op 19 april: ,,Geen enkele politieke dwang zal ons beletten, als de Syriërs hun aanvallen voortzetten, om nieuwe gebieden in hun land te veroveren".
In deze situatie vertrok de Amerikaanse minister Kissinger op 28 april vanuit Washington voor zijn vijfde reis naar het Midden-Oosten, die 34 dagen zou duren.
De voornaamste gebeurtenissen tijdens deze periode waren:
28 *april* — Kissinger voert te Genève besprekingen met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko.

29 april — Voortzetting overleg Kissinger-Gromyko. Tevens 49ste dag van ononderbroken strijd aan het Israëlisch-Syrische front. Kissinger voert te Algiers besprekingen met president Boumedienne.

30 april — Kissinger arriveert in Alexandrië voor tweedaags overleg met de Egyptische president Sadat.

2 *mei* — Eerste ontmoeting van Kissinger met de Israëlische regering te Jeruzalem.

3 mei — Eerste gesprek met de Syrische regering in Damascus.

4 mei — Opnieuw in Alexandrië.

5 *mei* — Sowjet-minister Gromyko in Damascus. Kissinger voert in Amman besprekingen met de Jordaanse koning Hoessein.

6 mei — Kissinger in Jeruzalem.

7 mei — Overleg Kissinger-Gromyko in Nicosia (Cyprus). Israël doet concessies op de kaart van de terugtrekkingsoperatie.

8 *nzei* — Kissinger reist via Jeruzalem met de herziene Israëlische kaart naar Damascus, keert 's avonds in Jeruzalem terug.

9 mei — Ontmoeting in Riad met koning Feisal en in Cairo met Sadat.

10 mei — Kissinger reist van Cairo naar Israël, waar het dagblad *Maariv* tevoren bericht had dat president Nixon ,,minstens" drie persoonlijke boodschappen aan premier Meir had gezonden sinds het begin van Kissingers vijfde missie.

12 mei — Kissinger reist vanuit Israël met het ,,definitieve voorstel" naar Damascus, vindt Syriërs bereid tot eerste concessies t.a.v. de terugtrekkingskaart en keert terug naar Jeruzalem voor verder overleg met de Israëlische regering, die door Syrië verlangde correctie van ,,lila" bestandslijn van 1967 verwerpt. Gen Gamasi met boodschap van Sadat in Damascus.

13 mei — Opnieuw naar Damascus en terug in Jeruzalem.

14 mei — Amerikaanse functionarissen te Washington delen mee dat Kissingers missie met „36 uur" is verlengd. Kissinger naar Damascus en terug in Jeruzalem.

15 mei — Palestijnse overval op school in Maalot; bestorming door Isr. troepen; 27 doden, 70 gewonden. Kissinger stelt bezoek aan Damascus uit.

16 nzei — Isr. luchtmacht voert vergeldingsaanvallen uit in Zuid-Libanon: 48 doden, 184 gewonden volgens Libanese/Palestijnse opgaven. Kissinger naar Damascus.

17 mei — Kissinger terug in Jeruzalem met nieuwe Syrische voorstellen. Na onderhandelingen met Isr. leiders biedt hij aan de besprekingen op te schorten. Israël doet nieuwe concessies.

18 *mei* — Kissinger naar Damascus en terug in Jeruzalem. Volgens Amerikaanse bronnen zou hij voor het eerst eigen suggesties hebben geopperd. Over de bestandslijn zou in beginsel overeenstemming zijn bereikt.

19 *mei* — Kissinger verklaart na Israëlische instemming op 24 mei naar huis terug te keren.

20 *mei* — Kissinger naar Damascus en terug in Jeruzalem.

21 mei — Zelfde programma. Meldt vooruitgang op bepaalde punten.

22 mei — Kissinger naar Damascus en opnieuw in Jeruzalem. Hij verklaart te Jeruzalem dat een akkoord over de scheidingslijn is bereikt, maar dat nog meningsverschillen

Kissinger en mevr. Meir na het bereiken van het akkoord

bestaan over de bufferzone, beperking van de troepen en de bewapening in de aangrenzende zones e.a.

23 *mei* — Zelfde programma. Kissinger overweegt opnieuw de besprekingen af te breken, daar geen vorderingen bij de kwestie van het ,,uitdunnen" van de troepen worden gemaakt.

24 mei — Opnieuw Damascus-Jeruzalem. Kissinger legt compromis voor over beperking bewapening en troepen; door Israël aanvaard.

25 *mei* — Kissinger naar Damascus met zijn plan; tegenvoorstellen Assad; terug in Israël.

26 mei — Na overleg te Jeruzalem opnieuw naar Damascus.

27 mei — Terugkeer uit Damascus naar Jeruzalem na besprekingen van 16 uur zonder akkoord. Laatste probleem: de activiteiten van Palestijnse commando's vanuit Syrië. Kissinger kondigt aan dat Sisco de volgende dag naar Damascus gaal om de resultaten van het overleg in Jeruzalem mee te delen. Bij diens terugkeer zou Kissinger naar de VS vertrekken. Gromyko arriveert in Damascus.

28 *mei* — Kissinger toch naar Damascus. Onderhoud met Gromyko. aan met Kissingers plan op de ,,meeste punten" akkoord te gaan, nadat Israël nog een concessie had gedaan m.b.t. de Palestijnse acties. Israëlische kabinet bijeen voor beslissing over door Kissinger meegebrachte Syrische tegenvoorstellen. Overleg Gromyko-Assad.

29 mei — Na de Israëlische goedkeuring van de uiteindelijke plannen volgt de officiële bekendmaking van het Israëlisch-Syrische troepenscheidingsakkoord.

30 mei — Kissinger naar Egypte om president Sadat op de hoogte te stellen.

31 mei — Kissinger terug in Washington. Israëlische en Syrische afgevaardigden tekenen de akkoorden in Genève.

Na Kissingers overleg met Gromyko in Genève was op 29 april een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, waarin over de stand van de onderhandelingen i.z. een regeling voor het Midden-Oosten en over de komende fase van deze onderhandelingen werd gesteld: ,,De twee partijen kwamen overeen hun invloed aan te wenden ten behoeve van een positief resultaat en in nauw contact met elkaar te blijven alsmede om ernaar te streven hun inspanningen ter wille van een vreedzame regeling in het gebied te coordineren. Beide partijen spraken zich uit ten gunste van de hervatting van het werk van de Geneefse vredesconferentie iz het Midden-Oosten op een zo vroeg mogelijk tijdstip. ( ) Beide partijen menen dat de besprekingen waardevol zijn geweest en zij juichten het toe dat discussies van deze aard een regelmatig gebruik zijn geworden in de Amerikaans-Russische betrelikingen."

Het akkoord

Het via Kissingers besprekingen met president Assad (ruim 80 uur) en premier Meir (ca. 40 uur) tot stand gekomen akkoord luidde volgens *Reuter* (30-5) als volgt:

A. Israël en Syrië zullen de wapenstilstand te land, ter zee en in de lucht nauwgezet eerbiedigen en zich van alle militaire acties onthouden vanaf het moment van de ondertekening van dit document, bij het toepassen van resolutie 338 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, d.d. 22 oktober 1973.

B. De strijdkrachten van Israël en Syrië zullen worden gescheiden overeenkomstig de volgende beginselen:

1. Alle Israëlische strijdkrachten zullen zich ten westen van de iijn bevinden die op bijgevoegde kaart is aangeduid als lijn A, behalve in het gebied van Koeneitra waar zij zich ten westen van lijn A-l zullen bevinden.

2. Het gehele gebied ten oosten van lijn A zal onder Syrisch bestuur staan en Syrische burgers zullen naar dit gebied terugkeren.

3. Het gebied tussen lijn **A** en de lijn die op bijgevoegde kaart is aangeduid als lijn B zal een buffergebied zijn. In dit gebied zal het Verenigde Naties-waarnemerskorps voor troepenscheiding (United Nations Disengagement Observer Force) worden gelegerd, dat overeenkomstig het begeleidende protocol is opgericht.

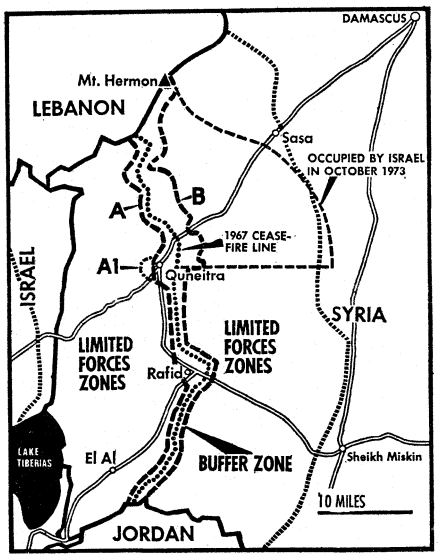
4. Alle Syrische strijdkrachten zullen zich ten oosten van de lijn bevinden die op bijgevoegde kaart is aangeduid als lijn B.

5. Er zullen twee evengrote gebieden zijn waar een beperking van bewapening en troepensterkte geldt, een ten westen van lijn A en een ten oosten van lijn B, zoals overeengekomen.

6. De luchtmachten van beide partijen zal zijn toegestaan te opereren tot aan hun respectievelijke lijnen zonder tussenkomst van de andere partij.

C. In het gebied tussen lijn **A** en lijn **A-l** op de bijgevoegde kaart zullen zich geen strijdkrachten bevinden.

D. Dit akkoord en de bijgevoegde kaart zullen door de militaire vertegenwoordigers van Israël en Syrië in Genève worden getekend niet later dan op **31** mei 1974 binnen de Egyptisch-Israëlische werkgroep van de Geneefse vredesconferentie onder auspiciën van de Verenigde Naties, nadat een Syrische militaire vertegenwoordiger zich bij die groep heeft aangesloten, en met de deelname van vertegenwoordigers van de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie.
De exacte vaststelling van een gedetailleerde kaart en een schema voor de uitvoering van de troepenscheiding zullen worden uitgewerkt door militaire vertegenwoordigers van Israël en Syrië binnen de Egyptisch-Israëlische werkgroep, die over de fasen van dit proces overeenstemming zal bereiken. De bovenbeschreven militaire werkgroep zal zijn werk voor dit doel in Genève onder auspiciën van de Verenigde Naties beginnen binnen 24 uur na de ondertekening van dit akkoord.

Israël trekt zich terug uit al het Syrische gebied dat in de oktober-oorlog is veroverd. Dit gebied, rond 800 vierkante km groot, is een soort uitstulping in de richting van Damascus. Voorts zal Israël zich terugtrekken uit een stuk land dat deel uitmaakt van het in 1967 veroverde, 1150 vierkante km grote stuk gebied, met inbegrip van het verwoeste administratieve centrum van de Golan-hoogten, Koeneitra. Maar Israël behoudt drie strategische heuvels ten westen van Koeneitra.
(The Times)

Hij zal deze taak binnen vij dagen voltooien. De troepenscheiding zal binnen 24 uur beginnen na de voltooiing van de taak door de militaire werkgroep. Het proces van de (troepen)scheiding zal niet later dan **20** dagen na het begin ervan zijn voltooid.

E. De bepalingen van de paragrafen A, B en C zullen worden geïnspecteerd door personeel van de Verenigde Naties, bestaande uit de United Nations Disengament Observer Force krachtens dit akkoord.

F. Binnen 24 uur na de ondertekening van dit akkoord in Genève zullen alle gewonde krijgsgevangenen, die elke partij volgens vaststelling door de Internationale Commissie van het Rode Kruis van de andere (partij) vasthoudt, worden gerepatrieerd. Op de morgen na de voltooiing van de taak van de militaire werkgroep zullen alle resterende krijgsgevangenen worden gerepatrieerd.

G. De lijken van alle militairen, die elke partij vasthoudt, zullen binnen 10 dagen na de ondertekening van dit akkoord voor begrafenis in hun respectieve landen worden teruggegeven.

H. Dit akkoord is geen vredesakkoord. Het vormt een stap naar een rechtvaardige en duurzame vrede op basis van resolutie 338 van de Veiligheidsraad d.d. **22** oktober 1973.

Protocol

De tekst van het begeleidende protocol luidde:

Israël en Syrië komen overeen dat het de rol van de United Nations Disengagement Observation Force (UNDOF) krachtens het akkoord zal zijn om zich tot het uiterste in te spannen teneinde het staakt-het-vuren te handhaven en te verzekeren dat het strikt wordt nageleefd.

Het korps, krachtens het akkoord en het daarbij gevoegde protocol, zal controle uitoefenen op de gebieden van de (troepen)scheiding en de ,,uitdunning" (van troepen en wapens). Bij de uitoefening van deze missie zal het in het algemeen de van kracht zijnde Syrische wetten en verordeningen in acht nemen en het werk van het civiele bestuur niet belemmeren. Het zal de vrijheid genieten zich te verplaatsen en (het zal) beschikken over verbindingen en andere faciliteiten die nodig zijn voor zijn missie.
Het zal mobiel zijn en uitgerust zijn met persoonlijke wapens van defensieve aard. Deze wapens zullen niet worden gebruikt, uitgezonderd in gevallen van zelfverdediging.

De sterkte van de UNDOF zal ca. 1.250 man bedragen, die door de secretaris-generaal van de VN worden gerecruteerd, na overleg met de partijen, uit lidstaten van de VN die geen permanente leden van de Veiligheidsraad zijn.

De UNDOF zal onder bevel staan van de Verenigde Naties in de persoon van de secretaris-generaal en onder het gezag van de Veiligheidsraad.
De UNDOF zal inspectie-operaties krachtens het akkoord uitvoeren en rapport uitbrengen aan de partijen op geregelde basis en niet minder frekwent dan eens per 15 dagen, en extra wanneer een van beide partijen daarom vraagt.
Hij zal in het terrein markeringen aanbrengen van de twee tegenover elkaar gelegen linies, zoals die op de bij het akkoord gevoegde kaart voorkomen.

Israël en Syrië zullen de Veiligheidsraad-resolutie steunen, die voorziet in de oprichting van de in het akkoord vermelde UNDOF. Het eerste mandaat zal zijn voor een periode van zes maanden; deze kan door een nieuwe resolutie van de Veiligheidsraad worden verlengd. (Reuter 30-6)

Na een debat van 8 uur keurde het Israëlische parlement in de nacht van 30 op 31 mei het troepenscheidingsakkoord met Syrië goed met 76 tegen 36 (Likoed) stemmen bij 3 onthoudingen.
Het 5de congres van het regionale bestuur van de Syrische Baathpartij had het akkoord op 30 mei aanvaard.

Eerste *uitvoeringsmaatregelen*

Op 31 mei vond in het Palais des Nations te Genève de ondertekeningsplechtigheid plaats. Aanwezig waren daarbij de commandant van de UNEF, gen. Siilasvuo; de vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal Robert Guyer; een Syrische delegatie o.l.v. generaal Adnan Tayara; een Egyptische o.l.v. generaal Taha Magdoeb, een Israëlische o.l.v. generaal Herzl Shafir plus de twee medevoorzitters van de vredesconferentie, Ellsworth Bunker (VS) en Wladimir Winogradow (SU).

Aan de uitnodiging van Siilasvuo tot ondertekening van de documenten over te gaan gaf generaal Shafir gevolg, maar generaal Tayara wilde pas tekenen nadat de vertegenwoordigers van pers, radio en tv de zaal hadden verlaten. Aan deze eis werd tegemoetgekomen en 20 minuten na zijn Israëlische collega tekende ook generaal Tayara voor Syrië de documenten.

Bijna een uur later werd het vuren op de Golanhoogten gestaakt.

Nog dezelfde dag keurde de Veiligheidsraad een door de SU en de VS ingediende resolutie met algemene stemmen — China en Irak namen niet aan de stemming deel — goed, waarin secretaris-generaal Waldheim gemachtigd werd de maatregelen te treffen die nodig zijn voor de vorming van de UNDOF. Waldheim deelde mee dat een Oostenrijks contingent (ca. 600 man) en een Peruviaanse eenheid (ca 350 man) naar de bufferzone zouden worden gezonden. (Op 6 juni begonnen zij daar hun taak.)

Op 1 juni begon de uitwisseling van gewonde krijgsgevangenen Vanuit Tel Aviv vertrokken per Rode Kruisvliegtuig 24 Syriërs en 1 Marokkaan; vanuit Damascus 15 Israëliërs.

Nadat de Israëlisch-Egyptisch-Syrische militaire werkrgoep op 1 en **2** juni had vergaderd, werd reeds op **3** juni een akkoord bereikt over de technische bijzonderheden van de troepenscsheiding, de modaliteiten voor de uitwiseling van alle overblijvende krijgsgevangenen en voor de teruggave van de gesneuvelden.

Op 5 juni volgde in het Palais des Nations te Genève de ondertekening van deze uitvoeringsdocumenten.

Op 6 juni vond de uitwisseling van de overige krijgsgevangenen plaats: uit Israël werden 367 Syriërs, 10 Irakezen en 5 Marokkanen per Rade Kruisvliegtuig naar Damascus gebracht, terwijl vandaar 56 Israeliërs naar huis terugkeerden. Dezelfde dag droeg Syrie de stoffelijke overschoten van 19 Israëliërs over, en Israël 8 kisten met stoffelijke resten.

Op 7 juni werd een begin gemaakt met de israëlische terugtrekking en de Syrische ,,uitdunning" op de Golan (NZZ, *Le* Monde, *The Times, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 65 e.v.)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

STAATSBEZOEK AAN SUNESIE

Koningin Juliana en prins Bernhard bruchten van 9-12 mei een staatsbezoek aan Tunesië op uitnodiging van president en mevr. Bourguiba. Aansluitend brachten koningin en prins een kort bezoek aan een vakantieoord in Tunesië, waarna zij op 14 mei naar Nederland terugkeerden.

In het gezelschap van koningin en prins was minister Van der Stoel van buitenlandse zaken meegereisd. Deze voerde in Tunis besprekingen met zijn ambtgenoot Chatti. Hierbij kwam o.m. het Arabische olie-embargo tegen Nederland ter sprake. Minister Van der Stoel had uit de besprekingen de indruk overgehouden, dat de Tunesische regering niet erg gelukkig is met het handhaven van dit embargo door de Arabische olieproducerende landen. De Nederlandse bewindsman was gebleken, dat de Tunesische regering het, zeker in het kader van de Europees-Arabische dialoog, onjuist vond, als een van de negen EG-landen blijvend werd gediscrimineerd. Minister Van der Stoel wees in dit verband ook op de verklaring van de Tunesische president Bourguiba op 9 mei, ter gelegenheid van het officiële diner, dat Tunesië het bijzonder heeft gewaardeerd, dat Nederland de EG-verklaring over het Midden-Oosten van 7 nov. vorig jaar (pag. 781/3 e.v. - 1973) mede heeft ondertekend.

In zijn tafelrede van 9 mei sprak de Tunesische president een felle veroordeling uit van wat hij aanduidde als de ,,expansionistische politiek van Israël" n.a.v. de voortdurende Israëlisch-Syrische gevechten op de Golan-hoogte. (ANP, Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 438/1-1966)

MELDINGSPLICHT PRIJSVERHOGINGEN BLIJFT VAN KRACHT

De regering heeft op 30 mei een meldingsbeschikking prijsverhogingen afgekondigd, die in de plaats komt van de beschikking melding prijsverhoging goederen en diensten 1973. Deze is één jaar van kracht geweest, de maximaal toegestane duur volgens de Prijzenwet.

De regering acht het, met het oog op de voortdurende opwaartse druk op de prijzen, nodig de plicht tot melding van prijsverhogingen te handhaven, aldus het ministerie van econoniische zaken

De nieuwe beschikking is praktisch gelijk aan de vorige en verplicht ondernemingen prijsverhogingen een rnaand vcor doorvocring te melden. Niet meldingsplichtig zijn ondernemingen, waarvan de omzet op de binnenlandse markt in 1973 minder was dan een miljoen, of minder clan een half miljoen bij een dienstverlenend bedrijf.

Prijsverloop tot medio april

Het prijsindexcijfer is van medio maart tot medio april 1,3% gestegen. Voor de periode medio dec. - medio april betekent dit een totale prijsstijging van 4,6%

Naar het oordeel van minister-president Den Uyl, uitgesproken na het kabinetsberaad van 17 mei. geeft dit hoop, dat de prijsstijging over heel 1974 beneden de verwachte 11,5% zal blijven. *(ANP)*

(Vor ber. pag. 14911 - 1974)

RAPPORT COMMISSIE-MERKX

De commissie Merkx, die in jan. vorig jaar was ingesteld om het functioneren van de gemeenteraden te bestuderen, bracht onder de titel ,,Een goede Raad" op 8 april verslag uit aan de minister van binnenlandse zaken. De commissie kwam o.m. tot de volgende conclusies:

De gemeenteraad functioneert niet zoals wenselijk is. Daarom zou het ambtelijke apparaat meer ten dienste van de raadsleden moeten komen. De raadsleden zouden zich meer met de hoofdzaken van het beleid moeten bezig houden. Ook moet er een vaste jaarlijkse vergoeding voor de raadsleden komen in plaats van het systeem van presentiegelden. Daartoe is een wetswijziging nodig.

De volgende bedragen worden voorgesteld: vijftienhonderd gulden per jaar voor raadsleden in gemeenten met minder dan zesduizend inwoners, via f 6.340 voor gemeenten met 30- tot 40.000 inwoners, tot f 14.279 in gemeenten boven de 375.000 inwoners.

Deze bedragen variëren nu van zeshonderd gulden in kleine gemeenten tot negen duizend gulden in de 3 grootste gemeenten. Naast de jaarlijkse vergoeding die normaal bij het belastbaar inkomen moet worden opgeteld, komt er een aangepaste tegemoetkoming in de onkosten die niet belastbaar is.

Over het functioneren van de gemeenteraden zegt de commissie o.m.:

De raad moet weer naar de oude doelstelling terug, nl. naar het munistische systeem. Grondwet en gemeentewet gaan daarvan uit. Het rapport zegt hierover: Het college van B en W moet zo zijn samengesteld dat het de beste garantie biedt voor een juiste uitvoering van het door de raad vastgestelde beleid en voor het later dcor de raad te evalueren beleid. Het bestuursprimaat ligt bij de raad, het college is een afgeleide in een monistische structuur.

De vertrouwensbasis waarop het college steunt moet zo breed mogelijk zijn. Dit betekent dat de raad zo ruim als mogelijk is in het college moet zijn vertegenwoordigd Het zal van de politieke situatie in de gemeente afhangen door welke wijze van collegevorming dit het beste kan gebeuren In de praktijk staan raad en college van R en W dikwijls vijandig tegenover elkaar, zijn ze langzamerhand afgegleden naar een dualistisch systeem Daarin is het onmogelijk om goed te functioneren Om dit te veranderen behoeft de wet, behalve wat de vergoedingsregeling betreft, niet gewijzigd te worden

De commissie-Merkx denkt aan verruiming van faciliteiten, ambtelijke bijstand, het beschikbaar stellen van studeer- en vergaderruimte De aanstelling van fractieinedewerkers op gemeentekosten (zoals in Amsterdam gebruikelijk> zou een groot deel van de kostbare tijd van de raadsleden kunnen verlichten. (NRC/H'blad) (Vor ber. pag 142/1-1973)

REGERINGSSTEUN HAAGSE POST DOOR TWEEDE KAMER UITGESTELD

Minister Van Doorn van CRM deelde op 1 mei aan de vaste Kamercommissie mede, dat de regering besloten had aan het weekblad *Haagse* Post een lening te geven van f 1,2 mln.

Het verstrekken van de lening hing samen met het feit, dat de uitgever van het blad, Bonaventura (Elsevierconcern), niet langer de verliezen van het blad voor zijn rekening wilde nemen. De NV Weekbladpers, uitgever van o.m. het weekblad *Vrij Nederland,* had zich bereid verklaard de uitgave van dc *HP* over te nemen, waarbij zowel Bonaventura als Weekbladpers een bedrag van f 450.000 op tafel zouden leggen om de instandhouding van de HP mogelijk te maken. Voorwaarde was daarbij, dat de regering een overbruggingslening ter beschikking zou stellen.

De Tweede Kamer besprak het besluit op 15, 16 en 21 mei. Het bleek, dat de rechtse oppositiepartijen, evenals bij het debat over de steunverlening aan het dag *De Tijd* (pag. 134/2-1974), tegen het regeringsbesluit waren, aangezien zij steunverlening als concurrentievervalsend zien jegens bladen, die uit de rode cijfers weten te blijven.

De christen-democratische partijen meenden, dat de regering geen ad-hoc beslissingen meer moest nemen, nadat de TK bij de discussies over de steunverlening aan *De Tijd* een motie-Van der Sanden had aanvaard, waarin werd gesteld, dat verdere steunverlening moest wachten tot het bedrijfsfonds voor de pers was ingesteld en de nota-mediabeleid was verschenen. Het argument van de minister, dat toen de steunaanvraag van de *HP* reeds was ingediend, deed de christen-democraten niet van mening veranderen. De grote groeperingen, die het regeringsbeleid onverkort steunden, waren de progressieve partijen.

De TK aanvaardde op 21 mei een motie van de leden Scholten (ARP) en Van der Sanden (KVP), waarin de minister werd gevraagd zijn steun aan de HP op te schorten tot het bedrijfsfonds voor de pers is opgericht. Gesteund werd deze motie door KVP, ARP, CHU, VVD, GPV, SGP, BP en RKPN.

Eveneens werd aanvaard een motie-Roethof (PvdA) met de steun van PvdA D'66 PPR, GPV. SGP, CPN en DS 70 (63 tegen 60 stemmen), waarin werd gevraagd de weekbladen onder het nultarief van de BTW te brengen en ook voor deze bladen het lagere NS-tarief te laten gelden, dat voor dagbladen reeds bestaat. Verworpen werd de motie-Van Leijenhorst (CHU), die de steunverlening aan bladen sterk wilde beperken en aan stringente voorwaarden binden Eveneens verworpen werd een motie-Vonhoff (VVD), die een principiële bevestiging vroeg van de eis om elk verzoek om steun aan het bedrijfsfonds van de pers voor te leggen.

Door het uitstel van de regeringssteun is de voortzetting van de uitgave van de HP zeer onzeker geworden. *(NRC/H'blad).*
(Vor. ber. pag. 134/2-1974 en 539/3-1973)

TELEGRAAF NEEMT DEEL IN ACCENT

Op 3 mei werd bekend, dat de directies van het uitgevers- en publiciteitsbsdrijf De Lage Landen BV, uitgever van het weekblad Accent, en de NV Holdingmaatschappij De Telegraaf, uitgever o.m. van het gelijknamige dagblad, besprekingen voerden over een samenwerkingsovereenkomst inzake de exploitatie van het weekblad Accent.
De bedoeling is, dat de Telegraafholding per 1 juli 1974 voor 50% zal deelnemen in het aandelenkapitaal van de Lage Landen.

Hoofdredacteur Accent neemt ontslag

C. Bauer, hoofdredacteur van Accent, heeft n.a.v. de voorgenomen samenwerking met De Telegraaf op 14 mei m.i.v. uiterlijk 30 juni ontslag genomen. Twee redacteuren van het weekblad, Ben Klaassen en Lars Andersson, hadden dit reeds eerder gedaan.
In Accent van 8 juni werd meegedeeld, dat inmiddels H. Knoop per 1 juni 1974 tot waarnemend hoofdredacteur is benoemd. De heer Knoop is medewerker van De Telegraaf. (Accent, *NRC/H'blad)*

NIEUWE DIRECTEUR TROS

M.i.v. 1 aug. 1974 is benoemd tot directeur van de Televisie en Radio Omroep Stichting (TROS) drs. L. J. Leeman, rector van het A. Roland Holst-college in Hilversum. Op 1 jan. 1975 treedt mr. J. M. Landré als directeur van deze omroep af.
(ANP)

WAARNEMEND VOORZITTER N.V.J. TREEDT AF I.V.M. MENINGSVERSCHIL PERSVRIJHEID

De waarnemend voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ), W. G. Klinkenberg, is op 18 mei afgetreden. Tevens heeft hij zijn kandidatuur voor het voorzitterschap ingetrokken. Hij nam zijn besluit op de jaarvergadering van de NVJ, nadat de verenigingsraad met grote meerderheid een motie had aanvaard, waarin de verkiezing van de voorzitter werd uitgesteld tot okt.
Aanleiding was een artikel van de heer Klinkenberg, dat kort tevoren in het maandblad van de Vereniging Nederland-USSR verschenen was. In dat artikel verdedigde de heer Klinkenberg de uitwijzing van Solzjenytsin uit de SU (pag. 113 e.v. - 1974) als een maatregel, ,,die de versterking van het socialisme en van de vrede ten goede komt".
De afdeling Den Haag, die de heer Klinkenberg voor het voorzitterschap kandidaat had gesteld, liet weten door dit artikel van mening veranderd te zijn. De NVJ stelt zich ten doel ,,nationaal en internationaal te waken en waar nodig te strijden voor de persvrijheid". De opvattingen van de heer Klinkenberg over de uitwijzing van Solzjenytsin zijn daarmee in strijd, aldus de afdeling Den Haag. *(NRC/H'*-blad)

HOOFDREDACTEUR NOS-JOURNAAL VERTREKT

Op 15 mei werd bekend, dat de hoofdredacteur van het NOS-journaal, D. G. Simons, per 1 juli als zodanig ontslag heeft genomen. Hij vindt het fysiek onmogelijk deze baan voort te zetten. De heer Simons is elf jaar hoofdredacteur van het journaal geweest.
Op 25 mei werd hij benoemd tot secretaris van de beleidscommissie massamediabeleid, die de NOS binnenkort zal instellen. *(NRC-H'blad)*

SAMENSTELLING COLLEGES VAN GEDEPUTEERDE STATEN

In alle elf provincies is een college van gedeputeerde Staten samengesteld. In deze colleges wordt de uitslag van de verkiezingen van Provinciale Staten weerspiegeld: Het CDA heeft acht zetels verloren; de PvdA heeft er vijf gewonnen; de PPR heeft met twee zetels zijn intnede gedaan; de CPN heeft een zetel verloren; D'66 is van het toneel verdwenen; de VVD heeft drie zetels gewonnen.
De verdeling per provincie is als volgt:

Groningen 4 PvdA 1 CPN 1 PPR samen in ae Staten beschikkend over een meerderheid van één man Deze provincie is de enige waar een uitsluitend links college is gekozen, ARP, CHU en D'66 doen niet meer mee

Friesland: 3 CDA, 2 PvdA, 1 VVD, dezelfde samenstelling als voorheen.

Drenthe samenstelling ongewijzigd 3 PvdA, 1 ARP, 1 CHU, 1 VVD

Overijsel; 2 PvdA, 1 KVP, 1 CHU, 1 ARP. 1 VVD. Vorige keer: 2 PvdA, 2 KVP, 1 CHU, 1 ARP.

Gelderland: ongewijzigd 3 CDU, 2 PvdA, 1 VVD.

Utrecht: 2 CDA, 2 Progressieven, 2 VVD.

Noord-Holland. 3 PvdA, 2 CDA, 1 PPR. VVD en CPN zijn uit het college verdwenen

Zuid-Holland: 3 PvdA, 1 KVP, 1 CHU en 1 VVD. De ARP zetel moest plaats maken voor een derde PvdA-gedeputeerde

Zeeland: ongewijzigd: 2 PvdA, 1 VVD, 1 KVP, 1 ARP en 1 CHU.

Noord-Brabant: 3 CDA, 2 Progressieven, 1 VVD. In de oude verdeling waren 5 zetels voor het CDA, en 1 voor het PAK.

Limburg 4 CDA, 1 PvdA en 1 VVD. De VVD was de vorige keer niet in het college vertegenwoordigd, het CDA had toen een zetel meer.

De totale zetelverdeling in 1970 en 1974 is:

1970.
35 CDA (of KVP, ARP, CHU)
21 PvdA (of PAK)
7 VVD
2 CPN
1 D'66

1974:
27 CDA (of KVP, ARP, CHU)
26 PvdA (of PAK)
10 VVD
2 PPR
1 CPN

(NRC/H'blad)
(Vor. ber. pag. 218/1 e.v.-1974)

STRAFRECHTELIJK STAKINGSVERBOD AMBTENAREN AFGESCHAFT

De Tweede Kamer is op 21 maart akoord gegaan met de afschaffing van het strafrechtelijk verbod van staken van ambtenaren — de z.g. ,,worgwetten" van Kuyper, in 1903 van kracht geworden n.a.v. de spoorwegstaking in dat jaar.
Tegen waren de fracties van ARP, CHU, SGP, GPV en RKPN, alsmede zes leden van de VVD. De tegenstemmers betreurden, dat niet

is voorzien in de invoering van een disciplinair stakingsverbod, waardoor een leemte in de wetgeving zou ontstaan.

Commissie *Toxopeus* vraagt ontheffzng opdracht

De staatscommissie-Toxopeus, die o . ~ over het stakingsrecht van ambtenaren advies moest uitbrengen, heeft op 1 nov. 1973 ontheffing van haar opdracht gevraagd en gekregen. Aanleiding voor dit besluit was, dat het kabinet-Den Uyl zich reeds een mening over het stakingsrecht had gevormd, zoals bleek uit de troonrede en de toelichting op de begroting van binnenlandse zaken, waarin de regering zich reeds voor opheffing van het strafrechtelijk stakingsverbod had uitgesproken. *(NRC/H'blad, SER*-bulletin)

(Vor ber. pag. 776/3 - 1970)

NON-PROLIFERATIEVERDRAG DOOR TWEEDE KAMER GOEDGEKEURD

verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens (pag. 401 e.v. - 1968) werd door de Tweede Kamer op 2 mei zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd. *(NRC/H'*-blad)

TWEEDE KAMER WIL AUTOVRIJ BINNENHOF

De Tweede Kamer heeft zich op 7 mei uitgesproken voor het autovrij maken van het Haagse Binnenhof Met 64 tegen 52 stemmen nam de TK de motie van dr. W. Drees aan, waarin hierom werd gevraagd Tegen de motie stemden de fracties van VVD, ARP, SGP, GPV, BP, CPN, RKPN en enkele KVP-leden (ANP)

WIJZIGING ZONDAGSWET

De Tweede Kamer aanvaardde op 8 mei een initiatiefontwerp van de TK-leden mevr. Goudsmit (D'66) en Jurgens (PPR). waarbij de zondagswet in die zin gewijzigd werd, dat besluiten van een orgaan van de gemeente geen beletselen mogen vormen voor sportbeoefening of andere vormen van ontspanning (anders dan openbare vermakelijkheid) op zondag. Het ontwerp was ingediend, nadat gebleken was, dat bepaalde gemeenten bij raadsbesluit gemeentelijke zwembaden op zondag gesloten hielden.

De stemverhouding, waarmee het ontwerp werd aangenomen, was 62 tegen 45. Voor stemden PvdA, VVD (behalve de leden Van Dijk, Kappeijne van de Coppello en Veder), D'66, PPR (behalve fractievoorzitter De Gaay Fortman), PSP, CPN en vier KVP-ers (Van Zeil, Du Chatinier, Van Heel en Kleisterlee). Voornaamste bezwaar van de tegenstemmers was, dat het voorstel een beperking van de gemeentelijke autonomie inhield. *(NRC/H'blad)*

MR. A. L. DE BLOCK UIT RAAD VAN STATE

M.i.v. 1 mei 1974 is eervol ontslag als lid van de Raad van State verleend aan mr. A. L. de Block, lid van dit college sedert 15 febr. 1957. *(ANP)*

(Vor. ber. pag. 555/1 - 1973)

BELGIË

ANTI-INFLATIEPLAN VAN REGERING

De regering heeft op 5 juni een anti-inflatieplan goedgekeurd, dat ertoe strekt de inflatie te beperken tot een prijsstijging van maximum 7%.

Het plan bevat vier duidelijk afgescheiden hoofdstukken.

Begrotingsbeleid

De regering gaat ervan uit dat in de huidige conjunctuur de rijksbegroting geen bron mag zijn van bijkomende aangroei ven de geldmassa De gewone begroting zal dus in evenwicht worden gehouden. In het kader van de nieuwe techniek van de eenheidsbegroting komt het erop neer, dat voor 1975 de lopende inkomsten een overschot moeten vertonen t.o.v de lopende uitgaven Bovendien moet het te financieren saldo, dat niet door de lopende inkomsten wordt gedekt, beperkt blijven tot een peil dat verenigbaar is met de mogelijkheden op de kapitaalmarkt Nog voor 1974 wil de regering de bijkomende kredieten zoveel mogelijk beperken en zal zij een grens voor de uitgaven van de begroting 1975 vastleggen

Om beneden die grens te blijven, zal voorrang worden gegeven aan de vaste verbintenissen, die in het regeringsprogramma werden ingeschreven, met aanduiding van de datum van toepassing Alle andere verbintenissen zullen maar in de rijksbegroting worden ingeschreven, indien zij binnen de financiele mogelijkheden liggen.

I vm. de gewone begroting zal de regering erop toezien dat de uitgaven aangroeien tegen een ritme dat zo dicht mogelijk bij dat van het bruto nationaal produkt ligt. Daarom zullen alle begrotingen, die niet noodzakelijk moeten groeien, geblokkeerd worden.

De automatische mechanismen en de normen voor rijksinterventie i z. subsidiëring zullen worden herzien. Voor de geplafoneerde begrotingen (defensie, wetenschapsbeleid, cultuur en ontwikkelingssamenwerking) zullen in functie van het algemeen beleidsobjectief van de regering groeicoefficienten worden bepaald. De werkingsuitgaven voor personeel en uitrusting zullen strikt beperkt worden

Op het vlak van de expansiewetgeving wil de regering voortaan een strengere keuze maken bij het verlenen van rijkssteun aan investeringen, en de kosten ervan verminderen door o m de interventietarieven en de fiscale voordelen te herzien De uitrusting van de industrieterreinen zal ter studie worden genornen door de interdepartementale commissie voor de coördinatie van het streekbeleid, die streng zal letten op een correcte afbakening van de terreinen van nationaal en van regionaal belang De maatregelen die de regering zal treffen op het vlak van de openbare investeringen voor 1974, betreffen het voiiedige investeringsprogramma

Op een totaal van 160 mrd fr zal voor 1974 slechts 125 mrd fr worden vrijgegeven De besparingen op de vastleggingskredieten bedragen 35 mrd fr en op de betalingskredieten ongeveer 6 mrd fr Bovendien zal elke aanbesteding voor gebouwen, van welke aard ook, tot 30 sept geschorst worden Die maatregel is echter niet van toepassing op schoolgebouwen

Geld- en kredietpolitiek

Het tweede luik van het anti-inflatieplan heeft betrekking op de monetaire en de kredietpolitiek

De regering wil een krachtige wisselkoerspolitiek voeren, ten einde de waarde Van de frank te handhaven tegenover de munten van de EG-partners, inzonderheid tegenover de Westduitse mark en de Nederlandse gulden Verder zal het krediet drastisch worden besnoeid. Vanaf juli en tot oktober zal de groei van de kredietmiddelen beperkt worden tot de groeivoet van het bruto nationaal produkt. De Nationale Bank zal hiervoor precieze maandcoëfficiënten uitwerken. Voor verkopen en leningen op afbetaling wordt het verplicht voorschot telkens met 10% verhoogd Voor persoonlijke leningen op afbetaling van meer dan 20 000 fr wordt de maximale terugbetalingstermijn sterk ingekort Tevens zullen de financieringsondernemingen verplicht worden de reële tarieven duidelijk te vermelden bij de leningsvoorwaarden

Ook het bouwkrediet wordt moeilijker verkrijgbaar De regering zal in overleg met de betrokken kredietinstellingen een algemene en tijdelijke beperking van de nieuw toe te stane hypothecaire kredieten doorvoeren De beperkende maatregelen zullen in de eerste plaats betrekking hebben op de kredieten voor de bouw van tweede woningen en van kantoorruimte

In het kader van de monetaire en kredietpolitiek wordt anderdeels voorzien in maatregelen van sociale aard Om het sparen aan te moedigen wordt het bedrag van inkomsten uit spaarboekjes dat belastingvrij is, verhoogd van 10.000 tot 15.000 fr. Een belastingvrijstelling van 10000 fr wordt toegepast op de inkomsten uit alle vastrentende beleggingen, indien het nettobedrijfsinkomen niet hoger ligt dan 350 000 fr. De belastingschalen voor kleine en middelgrote inkomens worden beter aangepast aan de stijging van de kosten van levensonderhoud.

Anderdeels zal ook meer aandacht worden besteed aan een billijker inning van de belastingen. De fiscale diensten zullen beter gecordineerd worden en de thans beschikbare controle-elementen zullen doelmatiger worden aangewend

Prijzenbeleid

Het derde luik van het anti-inflatieplan betreft hoofdzakelijk de prijzenpolitiek. De regering zegt dat de sociale en economische organisaties voortaan nauwer zullen worden betrokken bij dit beleid. Het

systeem van de wachttermijn van drie maanden voor het doorvoeren van een prijsverhoging zal bij KB worden verlengd tot 1 oktober.
Bij het onderzoek van de aanvragen tot prijsverhoging zal worden rekening gehouden met de winst- en/of distributiemarges, de regelmatig toegestane kortingen, het gebruik van verloren verpakking en de gevoerde reclame. Dit onderzoek zal vooral streng zijn voor produkten, waarvoor op de Belgische markt geen voldoende concurrentie bestaat, en voor produkten. waarvoor grondstoffen. hulpstoffen en onderdelen moeten worden ingevoerd.
Speciale aandacht zal worden besteed aan de prijzen van nieuwe produkten en aan het behoud van de winstmarges in absolute waarde. Tevens zal worden nagegaan, of het systeem van prijsaangifte niet kan worden uitgebreid tot de belangrijkste takken van de dienstensector.
Bij het verstrekken van de ministeriele aanbevelingen, zal een termijn worden opgegeven, waarbinnen de aanvrager zal moeten mededelen welk gevolg hij aan die aanbevelingen heeft gegeven.
Naast aanbevelingen zal ook een meer intensief gebruik worden gemaakt van het vastleggen van maximumprijzen, het selectief en tijdelijk blokkeren van prijzen, en van alle andere technieken die een invloed uitoefenen op de kostprijselementen De controle op de prijzenreglementering zal worden uitgebreid en strenger gemaakt.

Internationale *actie*

In het laatste luik wordt vooral gehandeld over de maatregelen die op internationaal niveau dienen te worden getroffen, om de strijd tegen de inflatie te verbeteren Zo zal de regering bij de EEG-instanties aandringen dat op de kortst mogelijke tijd een Europees actieplan wordt uitgewerkt.

Op een bijeenkomst van het nationaal comité voor economische expansie, op 6 juni, waar de regering het anti-inflatieplan aan de sociale partners uiteenzette, heeft minister van economische zaken Oleffe verklaard dat de toestand weliswaar ernstig maar niet dramatisch is.
Indien het plan snel kan worden uitgevoerd, zei hij, kan de spiraal van lonen en prijzen in de nabije toekomst worden gebroken en kan de inflatie in België worden teruggebracht op het peil van West-Duitsland.

VIJFDAGENWEEK IN VOORTGEZET ONDERWIJS EN NUHO

Minister van nationale opvoeding De Croo heeft op 5 juni medegedeeld dat van 1 sept. af alle scholen van het voortgezet en van het niet-universitair hoger onderwijs naar eigen keuze de lesuren zullen mogen spreiden over de schoolweek, op voorwaarde dat ze vooraf het ministerie over hun beslissing inlichten, het aantal lesuren niet verminderen en ervoor zorg dragen dat de middagonderbreking ten minste 45 minuten bedraagt. De maatregel komt erop neer, dat de scholen die zulks wensen, op een vijfdagenweek met vrije zaterdag kunnen overschakelen.
De Croo zei nog dat na één jaar de resultaten van het nieuwe systeem zullen worden nagegaan, zowel i.v.m. de fysieke, pedagogische en medische weerslag op de leerlingen als met de materiële mogelijkheden van elke school

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

WESTDUITS-FRANS OVERLEG. BRANDT BIJ POMPIDOU

In het kader van het Frans-Westduitse vriendschapsverdrag bracht bondskanselier Brandt van 26-27 nov. 1973 een bezoek aan Parijs, waar hij besprekingen voerde met president Pompidou.
Veel aandacht werd geschonken aan de op dat moment juist actuele energieproblemen — gelijktijdig met Brandt bevonden zich in Parijs de olieminister van Saoedi-Arabië, Yamani, en de minister van industrie en energie van Algerije, Abdessalam.
Met bondskanselier Brandt waren meegereisd de ministers Scheel, Schmidt en Friderichs. resp. van buitenlandse zaken, financiën en economische zaken. Zij voerden overleg met hun Franse ambtgenoten Jobert van buitenlandse zaken en Giscard d'Estaing van financiën en economische zaken.
Over het verloop van de besprekingen werd geen communiqué uitgegeven, maar de woordvoerders van de twee delegaties, de Franse minister van voorlichting Jean-Philippe Lecat en de plaatsvervangende Westduitse regeringswoordvoerder Armin Grunewald, lichtten de pers in, terwijl ook uit de tekst van de tafelredes van president Pompidou en bondskanselier Brandt kan worden afgeleid, waarover gesproken is.

De bondskanselier zei o.m.:

De Europese opbouw kan alleen geschieden onder het teken van de solidariteit. En die solidariteit moet nu allereerst in de energiecrisis worden betoond. aldus Brandt. die dan vervolgde: ,,alle leden van de EG zijn thans nog niet op dezelfde manier door de energiecrisis getroffen. Maar laten wij ons niets wijsmaken; in werkelijkheid zitten wij allemaal in dezelfde boot. en niemand van ons heeft het recht om de ander met zijn zorgen te laten zitten. Door de verzwakking van een land te aanvaarden, zouden wij in werkelijkheid de Gemeenschap zelf en via haar, elk van haar leden verzwakken. Indien wij op dit gebied niet vercnigd blijven, zullen wij geen blijvende resultaten op andere gebieden kunnen boeken".
In zijn antwoord liet president Pompidou doorschemeren dat Frankrijk niet geheel ongevoelig is voor deze Duitse oproep tot Europese solidariteit. De Franse president sprak over ,,de gemeenschappelijke wil om de problemen tot een oplossing te brengen". Pompidou: ,.Een kans doet zich voor. Wij zijn aan onze volken verplicht om die te te grijpen ook al zou dit ten koste gaan van enkele onmiddellijke opofferingen, die allen zullen begrijpen en aanvaarden".

Over de besproken onderwerpen kan nog het volgende worden gezegd:

ENERGIECRISIS. Op korte termijn moest een oplossing gevonden worden voor de crisis in de bevoorrading en de prijsstijging; op middellange termijn ging het om de handhaving van de energievoorziening van Europa. Daartoe zou o.m. de Europese nucleaire technologie ontwikkeld moeten worden. De twee verschillende methoden tot winning van splijtbaar uranium, waaraan de twee landen de voorkeur geven — Frankrijk aan gasdiffusie, de Bondsrepubliek aan de ultracentrifuge — zouden complementair kunnen zijn.
Voor wat betreft de oplossing op korte termijn stelden beide staatslieden vast, dat het probleem van de olievoorziening van de ene of andere lidstaat van de EG nog niet aan de orde was. Bovendien

Bondskanselier Brandt (l.) bij president Pompidou.

moest op dit punt discretie gehandhaafd blijven.

EUROPESE TOPCONFERENTIES Bondskanselier Brandt verzette zich niet tegen het Franse denkbeeld regelmatig topconferenties van de EG-staten te beleggen Wel merkte hij op, dat dergelijke samenkomsten waarin het EG-verdrag niet voorziet, niet tot een vluchtinstrument van de ministerraad mochten worden en alleen belegd moesten worden, wanneer er uitzicht bestond, dat zij werkelijk nieuwe politieke impulsen aan de Europese eenwording zouden geven Daarom moesten zij niet werken met een vaste agenda ten einde flexibel te kunnen functioneren

EUROPESE DEFENSIE. Hier kwam het Frans-Duitse meningsverschil ter sprake, dat zich geopenbaard had in een vergadering van de West-Europese Unie (WEU) op 21 nov. De Franse minister van buienlandse zaken had toen aangedrongen op Europese militaire samenwerking binnen de WEU, Op 23 nov. antwoordde de Westduitse ininister van defensie Leber, dat samenwerking op defensiegebied tussen Europa en de VS onontbeerlijk was. Eventuele Europese samenwerking op dit gebied kon het beste plaats vinden in de Eurogroep van de NAVO. Van deze Eurogroep maakt Frankrijk geen deel uit i.v.m. zijn afstandelijke houding t.o.v. de NAVO.
Nu werd vastgesteld, dat men defensieproblеinen op pragmatische wijze wilde behandelen.

EG-PROBLEMEN. Vastgesteld werd, dat beide regeringen het volledig eens waren over de grondslagen van de Europese landbouwpolitiek. Verder was men het er over eens, dat de controle op de EG-begroting verbeterd moest worden, b.v. door de oprichting van een onafhankelijke Europese rekenkamer. Volledige overeenstemming bestond ook over de oprichting van een Europees regionaal fonds. Men vond, dat dat des te effectiever kon opereren, naarmate het voor nauwkeurig aangewezen gebieden preciezer was uitgewerkt. Inzake kwesties, waarover nog geen eensluidende opvattingen bestonden, had men het vermeden starre posities in te nemen.

Schmidt bij Giscard *d'Estaing*

De nieuwe Westduitse bondskanselier Schmidt bracht op 31 mei en 1 juni een bezoek aan Parijs, waar hij besprekingen voerde met de nieuwe Franse president, Giscard d'Estaing. Centraal in de besprekingen stond de EG-problematiek.
Over inhoud en verloop van de besprekingen geeft een interview met de bondskanselier, dat op 2 juni door de Welt *am* Sonntag werd afgedrukt, uitsluitsel. De kanselier zei o.m., dat het gesprek ertoe heeft bijgedragen het huidige economische dieptepunt in de EG te boven te komen.

De Westduitse regeringsleider noemde het van ,,groot politiek en psychologisch belang", dat de nieuwe Franse president en de nieuwe bondskanselier zich op dezelfde open en vriendschappelijke wijze hebben kunnen onderhouden als zij reeds vroeger als ministers van financiën hebben gedaan Overeengekomen is om ook in de toekomst in zeer nauw contact te blijven
Op de vraag wat voor bijdragen de Bondsrepubliek zal leveren, zei Schmidt, dat de Franse president hem niet verzocht heeft om aanvullende financiele, monetaire of handelspolitieke bijdragen
Hieraan toevoegend ,,Het moet duidelijk zijn, dat de situatie van de Franse economie, in de ken van Uitgezond- en dat de Franse begroting buitengewoon solide is gefinancierd
Naar zijn mening kunnen de Franse betalingsbalansmoeilijkheden in de loop van het jaar 1975 worden overwonnen Geen rol zou bij het gesprek hebben gespeeld de vraag of een andere EG-partner in aanmerhing zou kunnen komen voor een Duitse bijdrage Maar Schmidt zei het met Giscard d'Estaing eens te zijn, dat het juist zou zijn. wanneer meerdere EG-leden een ander lid te hulp komen voor het geval dit noodzakelijk is
Over een re- of devaluatie zou daarentegen niet zijn geiproken
De Franse president heeft toegezegd bij de bestrijding van zijn betalingsbalansmoeilijkheden geen toevlucht te zullen nemen tot eenzijdige maatregelen, zoals Italie en Denemarken hebben gedaan
Frankrijk zal energieke maatregelen nemen om het tekort op de betalingsbalans weg te nemen en een ingrijpend programma van inflatiebestrijding opstellen De Bondsrepubliek, het enige Europese land, dat de inflatie enigszins effectief heett bestreden, zal de schroef wat losser draaien als bijdrage tot herstel van het evenwicht in West-Europa Frankrijk en de andere EG-leden krijgen dan de kans meer naar de Bondsrepubliek te exporteren, terwijl de Westduitse export dan wat kan afnemen Daarmee kan de enorme toeneming van het overschot op Westduitse betalingsbalans enigermate worden beperkt (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, FAZ, Bulletin)

(Vor. ber pag 739/2-1973)

BRANDT BIJ IIEATH

Bondskanselier Brandt bracht op 6 en 7 okt. 1973 een bezoek aan Engeland, waar hij besprekingen voerde met de Engelse premier op diens buitenverblijf Chequers.
Beide regeringsleiders bespraken uitvoerig de toestand in het Midden-Oosten, maar voornaamste onderwerp van de gesprekken was de toestand van de EG.
Daarbij zijn de volgende punten aan de orde geweest:

- De verdere ontwikkeling van de economische en monetaire unie;
- de versterking van de cobrdinering in de economische en monetaire politiek:
- het begin van een effectieve regionale politiek;
- het gemeenschappelijke Europese standpunt in de kwestie van de hervorming van het internationale geldstelsel;
- de verbetering van de effectiviteit van de Europese instellingen;
- de voorbereiding van de verklaring betreffende de ,,Europese identiteit", zoals die op de Kopenhaagse topconferentie uiteindelijk tot stand kwam (NRC/H'blad, The Times, FAZ)

(Vor. ber. pag 444/1-1973)

MINISTER BAHR IN MOSKOU

Minister zonder portefeuille Egon Bahr bracht van 27 febr. - 9 maart 1974 een bezoek aan Moskou. Hij had daar besprekingen met o.m. partijleider Brezjnew, minister van buitenlandse zaken Gromyko en vice-premier Wladimir Nowikow, Gesproken is over de volgende onderwerpen, naar minister Bahr op 10 maart persvertegenwoordigers mededeelde:

- Berlijn Een overheerscndc rol speelde in de besprekingen de poging van minister Bahr West-Berlijn te betrekken bij een reeks van verdragen, waarover met de SU onderhandeld wordt ,,Wij zijn elkaar bij een reeks van punten nader gekomen Wij weten, hoe wij een reeks van punten in samenhang met Berlijn willen oplossen cn zullen de contacten hierover voortzetten Aan beide zijden bestaat de uil om tot een positief resultaat Ze komen", aldus minister Bahr Het betrekken van West-Berlijn bij het Duits-Russische verdrag inzake weteilschappelijk-technologische samenwerking (zie ook pag. 347/1 e v -1973) was zwart op wit vastgelegd De hiervoor gevonden formule zal tegelijk met het veidrag geparafeerd worden en in werking treden De uitgewerkte formule kan misschien als model dienen voor overeenkomsten op het terrein van sport en cultuur
Over de kwestie van de rechtsbijstand (zie hiervoor pag 599/2, 809/1 en 810/2-1973) had met minister Gromyko een vruchtbare gedachtenwisseling plaats gevonden, zonder echter tot een aansluitend resultaat te komen De SU stemt in beginsel in met een direkt contact tussen Westberlijnse en Sovjet-gerechtshoven, zoals in nov vorig jaar met minister Scheel was overeengekomen (pag. 810/2-1973), maar de formulering levert nog moeilijkheden op
- Economische samenwerking Met vicepremier Nowikow was gesproken over economische samenwerking Minister Bahr benadrukte, dat hij hierover niet had onderhandeld. Er was slechts sprake geweest van een uitwisseling van meningen Speciaal was gesproken over de bouw docr een Westduits consortium van een hoogovencomplex bij Koersk Over de technische kant van de kwestie was al overeenstemming bereikt, maar over de financiering werd nog onderhandeld. De SU zou vragen om een goedkoop Westduits krediet *

Inmiddels is overeenstemming bereikt en is op 21 maart in Moskou de overeenkomst ondertekend Lid van het Westduitse consortium zijn Salzgitter AG, Friedr Krupp AG en Korf Stahl AG; de leiding ligt bij Salzgitter De eerste bouwfase, die van 1974-1978 zal duren, kost 2,5 mrd mark en zal door de SU contant betaald worden Het gaat in totaal om een investering van 4 mrd mark, waarvan een deel door de SU zelf zal worden geleverd De Westduitsers leveren vnl. de technische uitrusting en know how.
Over de tweede bouwfase die van 1978-1980 moet duren en 1,5 mrd mark investeringen zal vergen, wordt nog onderhandeld
In de Westduitse pers wordt opgemerkt, dat het de eerste maal bij buitenlandse investeringen van een dergelijke omvang, is. dat de SU heeft ondertekend zonder goedkope kredieten gekregen te hebben.

● Familiehereniging Minister Bahr had van partijleider Brezjnew de verzekering gekregen, dat de emigratie uit de SU in het kader van de familiehereniging continu verder zou gaan. (FAZ, NZZ)

(Vor. ber. pag. 810/2-1973)

AKKOORD MET VS OVER LEGERINGSKOSTEN

Na een lange periode van moeizame onderhandelingen, die op 19 sept. 1973 waren begonnen, bereikten de Bondsrepubliek en de VS op 25 awril 1974 een akkoord over de Westduitse vergoeding voor het Amerikaanse deviezenverlies als gevolg van het stationeren van Amerikaanse troepen in de Bondsrepubliek. De overeenkomst werd in Bonn ondertekend door Peter Hermes aan Duitse zijde — een hoge functionaris van het ministerie van buitenlandse zaken — en de Amerikaanse ambassadeur in de Bondsrepubliek, Martin Hillenbrand, van de zijde van de VS.

In de periode 1 juli 1973 - 30 Juni 1975 zal de Bondsrepubliek 2,2 mrd dollar aan de VS betalen. (Oorspronkelijk had de VS 3,3 mrd dollar verlangd) De Bondsrepubliek zal dit doen in de vorm van de aankoop van Amerikaanse wapens en Amerikaans schatkistpapier tegen lage rente, door de vernieuwing van de Amerikaanse legerplaatsen in de Bondsrepubliek voor haar rekening te nemen en door met de VS samen te werken op het gebied van de wetenschappelijke en technologische ontwikkeling. (NZZ, NRC/H'blad)

(Vor ber pag 189/1-1972)

BRANDT NAAR ALGERIJE EN EGYPTE

Bondskanselier Brandt bracht in april officiële bezoeken aan Algerije en Egypte. In Algerije was hij van 19-21 april. Hij was de eerste westelijke regeringsleider die Algerije bezocht sedert het land onafhankelijk was geworden. Het bezoek aan Egypte duurde van 21-24 april. Hier was Brandt de eerste bondskanselier die het land bezocht.

De reis van Brandt werd meegemaakt door staatssecretaris Frank van buitenlandse zaken, de regeringswoordvoerder Von Wechmar en minister zonder portefeuille Egon Bahr. De laatste reisde vooral mee om president Sadat van Egypte een uiteenzetting te geven omtrent de Westduitse politiek jegens Oost-Europa en de DDR. De Egyptische president is hierin zeer geïnteresseerd i.v.m. een eventuele toekomstige toenadering met Israël, zo meldde het *NRC/H'blad* op 18 april.

Algerije

Gedurende zijn verblijf in Algerije had de bondskanselier een aantal gesprekken met de Algerijnse president Boumedienne. Over verloop en inhoud van deze besprekingen bracht de Westduitse woordvoerder Von Wechmar verslag uit aan de pers.

Von Wechmar noemde de gesprekken zeer intensief en openhartig Zij werden beheerst door 2 thema's de Europees-Arabische dialoog en de betrekkingen tussen de geindustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden

Pnesident Boumedienne legde verschillende malen veel nadruk op het belang, dat zijn land hecht aan een dialoog met Europa en de geindustrialiseerde landen Aan bondskanselier Brandt vroeg hij of Europa aan deze dialoog evenveel belang hechtte, de bondskanselier beantwoordde deze vraag bevestigend. Deze dialoog zou dit jaar moeten beginnen om uit te lopen op een bijeenkomst op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken Over de vraag of een dergelijke bijeenkomst reeds voor het einde van 1974 zou kunnen plaats vinden liet de bondskanselier zich terughoudend uit.

Voor wat betreft de verhouding tussen ontwikkelingslanden en geïndustrialiseerde landen heeft de bondskanselier ingestemd met de oprichting door de VN van een speciaal hulpfonds voor ontwikkelingslanden die niet over eigen grondstoffen beschikken De bondskanselier heeft voorgesteld om een gezamenlijk onderzoek in te stellen naar de resultaten van de speciale Algemene Vergadering over grondstoffen, die op initiatief van president Boumedienne was bijeengeroepen Beslist moet nog worden, of dit onderzoek bilateraal zal plaats vinden, of dat de EG als geheel erbij betrokken zal wonden.

Meningsverschil bestond over de waardering van de rol van de grote mogendheden in de wereld en in het bijzonder bij de oplossing van het conflict in het Midden-Oosten. De bondskanselier maakte duidelijk, dat zijn land, als lid van de NAVO, solidair is met de VS. Verschil van mening bestond ook over de rol van Frankrijk in het Midden-Oosten en bij het energievraagstuk.

Van Algerijnse zijde werden klachten geuit over de behandeling van visumaanvragen voor de Bondsrepubliek door Arabieren. Vele van deze aanvragen worden afgewezen. De Duitsers verklaarden dit uit zorg over het optreden van Palestijnse terroristen.

De Duitse delegatie toonde grote belangstelling voor samenwerking met Algerije op het punt van leveranties van aardgas. Op dit gebied staan twee projecten op stapel. Het eerste betreft een Westeuropees consortium, bestaande uit maatschappijen uit de Bondsrepubliek, Frankrijk, Oostenrijk, Zwitserland en België, dat een contract wil afsluiten met de Algerijnse maatschappij Sonatrach over de levering van 15 mrd m3 aardgas te beginnen in 1977-1978; het tweede betreft een gemeenschappelijk Westduits-Nederlandse onderneming, waarbij Ruhrgas AG en de Gasunie een contract willen afsluiten over de levering van 14 mrd m3 aardgas, waarvan 5 à 6 mrd m3 voor Nederland, te beginnen op het eind van de jaren zeventig of het begin van de jaren tachtig.

Egypte

Bij de besprekingen, die bondskanselier Brandt in Caïro voerde stonden de volgende onderwerpen centraal: het Midden-Oostenconflict, de Arabisch-Europese betrekkingen en, zoals in de aanhef gezegd, de Westduitse oostpolitiek.

President Sadat had onderstreept, dat een vaste samenwerking tussen Arabische en Europese landen meer dan ooit onmisbaar is. Bondskanselier Brandt had uitdrukking gegeven aan zijn overtuiging, dat de kwestie Palestina niet alleen een humanitair probleem maar ook een politiek probleem vormde, dat op een dusdanige wijze diende te worden opgelost, dat een vreedzaam bestaan verzekerd werd aan alle volkeren van het gebied, daarbij inbegrepen het Palestijnse volk.
De bondskanselier bevestigde opnieuw, dat zijn regering haar Midden-Oosten-beleid baseerde op de Veiligheidsraadsresoluties over dit gebied uit 1967 en 1973 en hij verklaarde zich bereid, te zamen met de landen van de EG, alle politieke garanties te verschaffen voor de toepassing van een regeling, die door alle partijen in het Midden-Oosten was aanvaard. (Le Monde, Bulletin, FAZ, NZZ, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 593/2-1973)

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET BULGARIJE EN HONGARIJE

De onderhandelingen van delegaties uit de Bondsrepubliek met vertegenwoordigers van Bulgarije en Hongarije over het normaliseren van de betrekkingen en het aangaan van diplomatieke relaties waren, zoals gemeld op pag. 809/1-'73 op 12 resp. 13 dec. 1973 afgerond. Het resultaat werd vervolgens aan de regeringen voorgelegd, waarna op 21 dec. in de drie hoofdsteden communiqué's werden gepubliceerd, waarin bekend werd gemaakt, dat m.i.v. die dag de Bondsrepubliek diplomatieke betrekkingen met Bulgarije, resp. Hongarije, had aangeknoopt.

Minister Scheel
in Sofia en Boedapest

Minister Scheel van buitenlandse zaken bracht van 25-26 maart een bezoek aan Bulgarije, waar hij in de hoofdstad Sofia besprekingen voerde met zijn Bulgaarse ambtgenoot Mladenow, premier Todorow en partijleider en staatshoofd Zjiwkow. Gesproken werd over onderlinge samenwerking, vooral op economisch gebied. Van Bulgaarse zijde was van interesse blijk gegeven in Westduitse investeringen; ook was het verlangen geuit door de EG algemene preferenties van een ontwikkelingsland te krijgen.
Op 7 en 8 april bracht minister Scheel een bezoek aan Hongarije. In

Boedapest had de Westduitse minister gesprekken met zijn Hongaarse ambtgenoot Frigyes Puja; ook werd hij ontvangen door president Losonczi, premier Fock en partijleider Kadar.

Uit het communiqué, dat na afloop van de besprekingen werd uitgegeven, bleek, dat gesproken was over de voorbereiding van samenwerkingsverdragen op de terreinen van economie, industrie en techniek, van wetenschap, van cultuur en van verkeer. (Bulletin, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 809/1-1973)

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET MONGOOLSE VOLKSREPUBLIEK

Op 31 jan. 1974 werd door het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn medegedeeld, dat de Bondsrepubliek diplomatieke betrekkingen met de Mongoolse Volksrepubliek had aangeknoopt. De tvoordvoerder zei. dat de betrekkingen formeel door uitwisseling van nota's in Londen tot stand waren gebracht, waar beide staten in de zomer van vorig jaar eerste gesprekken over het aangaan van betrekkingen waren begonnen.

De Westduitse ambassadeur in Tokio zal de Westduitse belangen in Oelan Bator waarnemen. terwijl de Mongoolse ambassadeur in Warschau tevens in Bonn zal zijn geaccrediteerd. *(NZZ)*

NON-PROLIFERATIEVERDRAG GOEDGEKEURD

De Bondsdag hechtte op 20 febr. met 355 tegen 90 stemmen zijn goedkeuring aan het verdrag over de niet-verspreiding van kernwapens (het non-proliferatieverdrag). De coalitiepartijen SPD en FDP waren unaniem voor, de CDU/CSU stemde verdeeld.

De CDU/CSU-Bondsdagfractie had op 12 febr. bij afwezigheid van ong. de helft van de leden met 63 tegen 57 stemmen besloten tegen goedkeuring van het verdrag te stemmen, ondanks een pleidooi van fractievoorzitter Carstens het verdrag goed te keuren.

In het Bondsdagdebat nam Carstens de tegenstemmers in bescherming door te stellen, dat het non-proliferatieverdrag geen eenstemmigheid verdiende. Volgens hem gaat het hier om een ongelijk verdrag, omdat het alle al bestaande nucleaire staten in een bevoorrechte positie brengt en de niet-nucleaire staten benadeelt.

Commentaar

In het NRC/H'blad van 28 febr. wordt het volgende commentaar gegeven op de toestemming van het verdrag door de Bondsdag en het verdeelde optreden van de CDU/CSU-fractie:

Enige jaren geleden zou de ratificatie door West-Duitsland van het in 1968 gesloten verdrag tegen de verspreiding van atoomwapens een zeer grote gebeurtenis zijn geweest. Maar in deze tijd van ingrijpende wijzigingen in de wereldconstellatie heeft zij nationaal, noch internationaal, veel aaandacht getrokken.

Toch is deze ratificatie een zaak van politiek belang, al was het slechts door de zeer belangrijke rol die West-Duitsland thans speelt in de Europese politiek. Dat acht van de negen leden van de Europese Gemeenschap wat de energiepolitiek betreft voor de mondiale koers van Washington hebben gekozen is immers in overwegende mate aan de vastbeslotenheid van Bonn te danken. niet toe te staan dat de Europese politiek gebruikt wordt om een breuk met de Verenigde Staten te forceren.

Reeds uit verklaringen van de voorzitter van de CDU, Kohl, kon de indruk ontstaan dat deze koers van de regeringscoalitie in belangrijke mate de instemming heeft van het niet-Beierse deel van de christen-democratische oppositie.

Die indruk is nu bevestigd door de stemming over het non-proliferatieverdrag waardoor Duitsland als niet-kernland de verplichting op zich genomen heeft van niemand kernwapens of de beschikkingsmacht daarover aan te nemen. Want het verdrag is aanvaard met de zeer grote meerderheid van 355 tegen 90 stemmen. Deze uitslag betekent dat uiteindelijk ook een deel van de CDU-CSU voor het verdrag gestemd heeft — al is het de leider van de oppositie, Carstens, niet gelukt de hele fractie mee te krijgen, evenmin als indertijd Barzel erin geslaagd is de christendemocratische fractie voor de toetreding tot de Verenigde Naties te laten stemmen. Het blijft blijkbaar moeilijk voor een groot deel van de Duitse christendemocraten zich te verzoenen met de realiteiten van dit laatste derde deel van de twintigste eeuw

De tegenstand tegen de ratificatie kwam voornamelijk van de kant van de leider van de Beierse CSU, Strauss, die het non-proliferatieverdrag van begin af aan bestreden heeft omdat hij er een barrière in ziet voor de eventuele kernbewapening van West-Europa In de CDU vond hij een medestander vooral in de Hessische partijvoorzitter Dregger

Voorstanders van het non-proliferatieverdrag betoogden daartegenover nog eens dat de Amerikaanse interpretaties van dit akkoord wel degelijk de mogelijkheid openhouden van een „Europese optie", zeker als er een Europese bondsstaat wordt gevormd, maar ook in een eerder stadium

Intussen het belangrijkste element van dit verdrag is wat Duitsland betreft, niet deze „Europese optie", maar de bereidheid van Bonn af te zien van de status van atoommogendheid ondanks de onbetwistbare economische en politieke betekenis die West-Duitsland heeft De Bondsrepubliek geeft hiermee blijk te beseffen hoe relatief de betekenis is van het traditionele machtsbegrip Bovendien uit zij op deze wijze opnieuw haar duidelijke voorkeur voor een Atlantische defensie boven een puur Europese verdedigingsconceptie die in haar ogen gedoemd is illusoir te blijven gezien de feitelijke wanverhouding tussen de machtsmogelijkheden van de Russen en die van West-Europa

Verdrag passeert de Bondsraad tegen de stem *van* Beieren

Het non-proliferatieverdrag werd in de Bondsraad op 8 maart behandeld. Namens de Beierse regering verlangde minister van staat Franz Heubl, dat het verdrag terugverwezen zou worden naar de gemeenschappelijke bemiddelingscommissie van Bondsdag en Bondsraad met het doel de goedkeuring door de Bondsdag ongedaan te maken.

Heubl betoogde. dat de Bondsrepubliek al 20 jaar geleden had afgezien van kernwapens en daarenboven van bacteriologische en chemische wapens. Bij de onderhandelingen was het Amerikanen en Russen niet gelukt het eens te worden over een duidelijke formulering van de verbodsnormen. De negatieve ervaringen, die de Bondsrepubliek inmiddels had opgedaan met de verdragen met de SU, Polen en de DDR en met de viermogendhedenovereenkomst inzake Berlijn maakten duidelijk, dat onduidelijke verdragsbepalingen afbreuk deden aan de betrekkingen van de Bondsrepubliek met de SU. De zakelijke bezwaren tegen het non-proliferatieverdrag bleven dientengevolge bestaan. Sommige bedenkingen hadden zich na het intreden van wereldpolitieke veranderingen zelfs nog versterkt. In het bijzonder de veiligheidspolitieke situatie van de Bondsrepubliek en van West-Europa was meer dan ooit op drift geraakt. Naar het oordeel van de Beierse regering had de Bondsregering met het indienen van het goedkeuringsontwerp nog moeten wachten. Zijn deelstaat kon vooralsnog geen goedkeuring geven.

De Bondsraad wees het Beierse voorstel af en keurde het verdrag goed.

In beide huizen van het Westduitse parlement was de met het verdrag verbonden verificatieovereenkomst unaniem goedgekeurd *(NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Das Parlament)*

DE TOESTAND VAN DE NATIE

Bondskanselier Brandt sprak op 24 jan. de jaarlijkse rede over de toestand van de natie uit in de Bondsdag. In deze toespraak zei de bondskanselier o.m.:

WEST-EUROPA. Het betreurenswaardige verlaten door Frankrijk — oorzakelijk verbonden met de verandering van de betalingsbalansen door de prijzen voor energie en grondstoffen — van de z.g. slang van de EG-valuta's is een terugslag voor de monteaire unie. Maar terugslagen mogen ons, noch in de Oost-West verhouding, noch voor de Europese Gemeenschap en de Europese Unie, die uit haar worden moet, doeri twijfelen aan de juistheid van de doelen van onze politiek. Wij zullen dus juist op die gebieden op vooruitgang aandringen, waar op het moment geen onoverwinnelijke moeilijkheden bestaan. Het Duitse voorzitterschap in de Raad van de EG zal de speelruimte en de mogelijkheden van de Gemeenschap benutten. Ik verwelkom het, dat wij met een reeks van onze nabuurlandcn verder in een gemeenschappelijke monetair ver-

band kunnen samenwerken Het gaat er om de weg tot samenwerking voor de overige lidstaten open te houden, opdat de Gemeenschap als geheel weer op gang kan komen In deze geest heeft de Bondsregering besloten een nieuw voorstel te doen om het Europese regionale fonds van start te kunnen laten gaan
Juist de monetaire situatie. vooral ook echter de energiecrisis, hebben aangetoond, dat de Europese Gemeenschap niet alleen erloe komen moet met één stem te spreken, maar dat zij ook wat te zeggen moet hebben

INTERNATIONALE TOESTAND. De energiepolitieke, de monetaire en de wereldwijde economische problemen zullen alleen beheersbaar blijven, wanneer er geen ontwikkeling terug naar autarkie en bekrompen nationalisme plaats vindt. Op grond daarvan verwelkomen wij het initiatief van de VS voor de olieconferentie op 11 febr. in Washington. Daarbij zou het ons goed lijken, indien ook enige olieverbruikende ontwikkelingslanden zouden deelnemen. De bondsregering zal zich ervoor inspannen de conferentie te maken tot een concrete stap op de weg naar betere internationale samenwerking, in het bijzonder ook met de olieproducerende landen.

NAVO. De Bondsrepubliek levert een belangrijke bijdrage voor een passende militaire krachtsverhouding tussen het Warschaupact en het Atlantische bondgenootschap. Ik onderstreep, dat actieve medewerking in het bondgenootschap en actieve medewerking aan de Oost-West ontspanning elkaar aanvullende elementen zijn. Zin en doel van het bondgenootschap opnieuw definiëren wil niet zeggen, dat West-Europa zich van Amerika los maakt of laat losmaken. De rol van de VS blijft beslissend voor de gemeenschappelijke veiligheid en vrede handhavende kracht van het bondgenootschap.

OOST-EUROPA. (...) De bondsregering knoopt ook in de huidige moeilijkheden, die slechts stap voor stap te overwinnen zijn, .aan bij haar buitenlands-politieke basisconceptie: met alle krachten, gesteund op de toestemming van onze burgers, ertoe bijdragen, dat de vrede, het vreedzame met-elkaar der staten en naties, veiliger worden. De buitenlandse politiek van mijn regering is ook in het afgelopen jaar op dit doel gericht geweest. Vast verankerd in het westelijke bondgenootschap hebben wij de conceptie van vredespolitiek tot normalisering van onze verhouding met de Oosteuropese buren enige stappen verder gebracht. Het afsluiten van ons verdrag met Tsjechoslowakije in dec. en het aangaan van diplomatieke betrekkingen met Hongarije en Bulgarije zullen evenzeer als de versterking van onze economische banden met de staten van het Warschaupact ertoe bijdragen de wederzijdse belangen te dienen en ons volk een veilige plaats van achting en respect onder zijn buren van Oost en West te verschaffen.
In het kader van deze politiek hebben wij — ook in het afgelopen jaar — het noodzakelijke en het mogelijke gedaan om de gevolgen van de oorlog voor hen, die deel van onze natie uitmaken, daar te verzachten, waar deze gevolgen zich nog altijd pijnlijk voordoen. Wij hebben ons, hier en daar, gesteund op verbeterde betrekkingen, ingespannen voor de familiehereniging, de remigratie uit de SU, uit Polen, uit andere staten. Ook met de DDR is dit vorig jaar in enige mate mogelijk geweest,.
Niemand kan er aan twijfelen, dat de buitenlands-politieke gebeurtenissen, waarvan ik gesproken heb, condities stellen ook voor Duitsland — en voor Duitsland in zijn geheel. De kern van de Duitse situatie is ook in de toekomst in onze relatie met de DDR te zoeken. Daardoor wordt de toestand van de natie voor alles bepaald. De bondsregering kan, waar het om de toestand van de natie gaat, niet alleen werken. Alle krachten van het land dragen door hun arbeid tot de toestand van de natie bij. (...)
De moeilijkheden bij de regeling van onze verhouding niet de andere Duitse staat, waardoor in ieder geval wij in de bondsregering niet verrast zijn, komen toch stellig niet ten laste van de ene en in het voordeel van de andere partij. Wij weten hier met elkaar, dat er zich vorig jaar van de zijde van de DDR verhardingen hebben voorgedaan. (...) Dit (...) toont, dat er ook in de DDR krachten zijn, die de ontspanningspolitiek niet bevalt. De leiding van de DDR moet weten, dat zij de toestand niet verder mag verscherpen, zonder dat dit gevolgen zou hebben, die de verhouding tussen de beide staten te buiten gaan.
Deze regering heeft haar politiek jegens en met de DDR moeten aanvangen onder omstandigheden, die zij aantrof. Illusies hadden wij niet (...) Waar van aanhoudende moeilijkheden sprake is, zal men ook van bescheiden vooruitgang mogen spreken. Dit zijn resultaten, die mijn regering hoog aanslaat, waar zij in het belang van de mensen en de Duitse zaak geboekt kunnen noemen. Ik noem enkele getallen: Sedert het in werking treden van het verkeersverdrag in okt. 1972 is het aantal reizen van bewoners van de Bondsrepubliek in de DDR met meer dan 60% gestegen. Meer dan 2,5 mln mensen zijn in de genoemde tijd van hier in de andere Duitse staat gereisd. In okt. 1973 maakten krap 50.000 mensen gebruik van de nieuwe mogelijkheid van verkeer in het grensgebied. De stijging van het doorgangsverkeer tussen West-Berlijn en de Bondsrepubliek maakt sedert het in werking treden van het transitverdrag in juni 1972 meer dan 65% uit. Van juni 1972 tot het eind van 1973 kwam het in het transitoverkeer onder de tussen de beide Duitse staten in het bijzonder geregelde voorwaarden tot meer dan 19 mln reizen. Nog een getal wil ik hier noemen. In dringende familieaangelegenheden konden van nov. 1972 tot dec. 1973 krap 50.000 bewoners van de DDR, die nog niet de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, in de Bondsrepubliek reizen. (...)

WEST-BERLIJN. Op deze plaats zou ik de gelegenheid willen waarnemen de Westberlijners te zeggen: Zij moeten zich niet van de wijs laten brengen, noch door de één of ander hier in het Westen, die de feiten loochent, noch door reactionaire krachten aan de andere zijde. Het eerste punt is: het viermogendhedenakkoord heeft voor de Westberlijners de veiligheid van hun stad vastgelegd en gegaran.. deerd. Het tweede punt is: wij laten aan de bindingen met West-Berlijn niet wrikken — en steunen daarbij juist op het viermogendhedenverdrag, dat van onze kant vanzelfsprekend en evenzo, als alle verdragen die wij zelf gesloten hebben, in acht genomen en exact gehouden wordt.
De bondsregering heeft besloten, dat het federale bureau voor milieubescherming in West-Berlijn zijn zetel zal hebben. Wij hebben bij dit besluit, dat immers niet vijandig is, maar constructieve doelen dient — juist die van de milieubescherming bij ons en in Europese en wereldwijde samenhang — zorgvuldig met onze drie bondgenoten, die voor West-Berlijn de dragers van het hoogste gezag zijn, rekening gehouden. Ik zeg in alle openheid, bevonden wij ons hier niet in volledige overeenstemming met de drie westelijke mogendheden, dan hadden wij ons besluit opnieuw overwogen. (...)

BINNENLAND. Het werk van de bondsregering staat onder het gebod van de grondwet meer menselijkheid in onze samenleving te bereiken, toenemend meer gelijke levenskansen voor aile burgers te verzekeren, meer sociale gerechtigheid te scheppen en zoveel mogelijk vrijheid voor de enkeling te verwezenlijken. (...) Wie onvooringenomen de feiten toetst, stelt vast. dat opnieuw meer tot stand gebracht werd, dan de meesten zich bewust zijn. Ons volk leeft in veiligheid, in vrijheid en — vergeleken met andere volkeren, ook Europese buren — in aanzienlijke welstand.
En toch, zoals eerder vertoond, proberen ook nu weer sommigen ons volk aan te praten, dat het zich zelf beklagen moet. Een blik over de grenzen is voldoende om duidelijk te maken hoe zeer dit zicht op de dingen ernaast is. Ontevredenheid heeft bij gelegenheid ook met onwetendheid te maken. Ik zeg dit zonder iemand aan te klagen, omdat ik weet, hoe moeilijk het voor de individuele burger is, de vergelijking met andere landen correct te maken en de vooruitgang van de in detail ingewikkelde maatschappij- en hervormingspolitiek te registreren. Daarom zouden wij allen, die met politiek te maken hebben, elke mogelijke inspanning moeten doen, de steeds moeilijker wordende maatschappelijke samenhangen te verduidelijken.
De binnenlands-politieke balans voor 1973 is positief, niet in de laatste plaats, omdat de bondsregering zich door geen moeilijkheid en geen kritiek van haar basisdoeleinden heeft laten afbrengen: de door de grondwet geboden uitbouw van de sociale staat en de verbetering van de gelijkheid van kansen in ons volk. Ik wil afzien van een opsomming (...).
De lijst is te lang om hem hier volledig voor te dragen. Maar ik wil een paar punten noemen, die als voorbeeld verduidelijken: hervormingsvermoeidheid mag een modieuze ziekte zijn, de bondsregering is er niet door aangestoken. Mijn punten: Miljoenen werknemers zullen in de toekomst niet meer voor het verlies van hun bedrijfspensioenen hoeven te vrezen als zij van arbeidsplaats wisselen; alle zware invaliden — dat zijn meer dan 4 mln burgers — zullen in de toekomst bescherming krijgen van de invaliditeitswet; de zieken in ons land hebben in de toekomst een rechtsaanspraak op in de tijd beperkte ziekenhuiszorg en andere hulp, vooral ook de vrouwen, b.v. bij de verzorging van zieke kinderen; 1,5 mln gezinnen kunnen aanspraak maken op verbeterde huursubsidie. (...) Nu enige punten over de uitbouw van de rechtsstaat: De strafrechthervorming maakt voortgang; een nieuw huwelijks- en familierecht ligt de Bondsdag voor; de hervorming van de strafvoltrekking is door de bondsregering afsluitend en door de Bondsdag in eerste lezing behandeld (...).
Weer enkele punten, deze maal betreffende de verbetering van de gelijkheid van kansen in ons land: Het onderwijsplan en de onderwijsbegroting zijn door de bondsregering en de regeringschefs van de deelstaten goedgekeurd: de kaderwet betreffende het hoger onderwijs ligt de Bondsdag voor.

LATIJNS-AMERIKA

BRAZILIE

GENERAAL ERNESTO GEISEL BEEDIGD ALS PRESIDENT

De in juni 1973 als officiële presidentskandidaat van dc regeringspartij ARENA aangewezen generaal Ernesto Geisel (pag. 516/1-'73) is op 15 maart plechtig beedigd. De staatshoofden van Uruguay (Bordaberry), Bolivia (Banzer) en Chili (Pinochet) waren daarbij aanwezig. De Amerikaanse president Nixon had zich door zijn echtgenote Pat Nixon laten vertegenwoordigen.

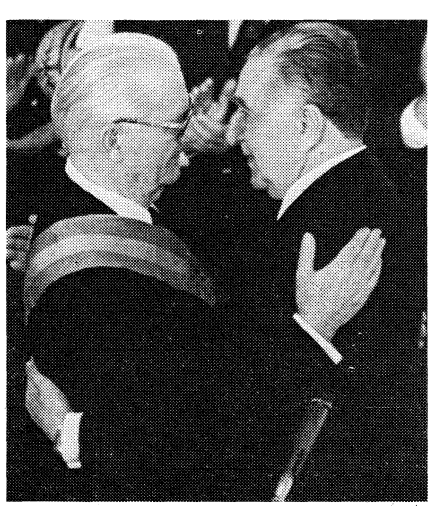
In een korte toespraak na zijn ambtsaanvaarding beloofde Geisel een regering van waarheid en openheid.

Op 15 januari kreeg Geisel 400 van de 503 stemmen van het kiescollege samengesteld uit leden van hei, congres, de senaat en de parlementen van de afzonderlijke staten.

De tegenkandidaat van de enige toegestane oppositiepartij Movimento Democratico Brasileiro (MDB), Ulysses Guimaraes, kreeg 76 stemmen, waarbij 21 kiesmannen van zijn partij zich van stemming onthielden uit protest tegen de „verkiezingsfarce". Zes kiesmannen waren afwezig.

Beide kandidaten hadden een verkiezingscampagne gevoerd waarbij een reis door alle staten werd gemaakt. Voor de kandidaat van de oppositiepartij, die een „anti-campagne" voerde, maar geen concreet regeringsprogramma had, was weinig belangstelling, aldus de *NZZ* (29-12), omdat van te voren al vast stond dal Geisel president zou worden.

De legale oppositie wordt steeds zwakker. In het Huis van Afgevaardigden beschikt zij slechts over 29% en in de Senaat over 10% van de stemmen.

Pres Geisel (l) met voorganger Medici.

Op 21 februari had Geisel een nieuwe regering benoemd waarvan de samenstelling als volgt is

justitie - Armando Falcao: buitenl. zaken - Antonio Francisco Azeredo da Silveira; financiën - Mario I-Ienrique Simonsen, planning en econ. coördinatie - Joao Paulo dos Reis Velloso; birinenl. zaken - Maurieio Rangel Reis; industrie en handel - Severo Gomes; mijnen en energie - Shigeaki Ueki: landbouw - Alysson Paulinelli; transport en openb. werken - gen. Dirceu de Araujo Nogueira; communicaties - Euclides Qiiandt de Oliveira: onderwijs en cultuur - Ney Braga; gezondheid - Paulo de Almeida Machado; arbeid en sociale zaken - Arnaldo da Costa Prieto; leger - gen. Vicente de Paulo Dale Coutinho; marine - adm. Geraldo de Azeredo Henning; luchtmacht - brig. Joelmir Campos de Araripe Macedo.

Drie ministers die afkomstig zijn uit de oude politieke wereld maken de nieuwe regering tot het meest „politieke" kabinet sinds 1964, aldus het N R C/H'b l a d (15-3). Dit wordt gezien als een bescheiden opening van het regime, als een mogelijk begin van een dialoog met de politieke wereld die tot nu toe door de militairen behandeld is als quantité négligeable.

Niettemin wordt ook deze regering weer beheerst door militairen en technocraten. De minister van financiën en economische zaken. de 39-jarige miljonair Mario Henrique Simonson, komt uit dezelfde liberale school als zijn voorganger Delfim Netto, die gedurende de bijna acht jaar van zijn ministerschap een krachtige economische politiek heeft gevoerd.

De benoeming van Azeredo da Silveira, tot voor kort ambassadeur in Buenos Aires, zou wijzen op de bereidheid van Brazilië een dialoog met Spaans-Amerika aan te gaan. Dat zou een radicale ommezwaai betekenen vergeleken bij de hegemoniepolitiek die tot nu toe is gevoerd.

De sleutelpositie die do Couto e Silva als hoofd van de civiele huishouding van de president in het kabinet inneemt bewijst, dat men een accentuering van de huidige buitenlandse politiek niet wil uitsluiten. Deze 63-jarige generaal was de belangrijkste theoreticus van de hogere krijgsschool (de „Sorbonne") waar de coup van 1964 tegen president Goulart is voorbereid evenals de strategie van de „Braziliaanse revoiutie". Hij was de voornaamste medewerker van de eerste militaire president Castelo Branco en ontmoette toen dagelijks de toenmalige chef van het militaire huis, generaal Ernesto Geisel. Na de nationale inlichtingendienst opgericht en enige tijd geleid te hebben trok do Couto e Silva zich terug in het particuliere bedrijfsleven als president-directeur van de Braziliaanse vestiging van Dow Chemical.

Toen Geisel midden 1973 door het leger tot opvolger van Medici werd aangewezen trok hij onmiddellijk do Couto e Silva aan als zijn naaste medewerker. Deze is de grondlegger van de moderne expansionistische politiek van Brazilië, binnen het kader van de strategie van Washington. Uitgangspunt is de gedachte, dat Brazilië geroepen is een grote mogendheid te worden binnen het door de VS geleide westerse blok, aldus het N R C H'b l a d.

Weinig verandering

In een rede, gehouden bij de eerste bijeenkomst van het nieuwe kabinet, heeft president Geisel de hoofdlijnen van zijn beleid uiteen gezet.

Hij zei o.a. dat oprechte pogingen zouden worden ondernomen om tot meer democratie te komen. Er zou een dialoog op gang worden gebracht om een grotere participatie van de verantwoordelijke elite en het volk in het algemeen te stimuleren.

De speciale bevoegdheden die de institutionele wet van 13 december '68 aan het staatshoofd heeft gegeven zullen niet worden afgeschaft, maar de president was niet van plan ze frequent en langdurig te gebruiken.

Verder zouden er geen belangrijke wijzigingen in het economische beleid worden aangebracht.

Sterke acties waren nodig om de inflatie te beteugelen; geëigende fiscale en monetaire maatregelen zouden worden genomen en de controle over lonen en prijzen zou gehandhaafd blijven.

De president zei dat de hoge wereldprijzen voor de meeste geïmporteerde goederen de externe positie zou beïnvloeden en daarom was een verhoogde toevloed van buitenlands kapitaal nodig. De huidige wetgeving met betrekking tot buitenlandse investeringen in Brazilië zou gehandhaafd blijven en investeringen door Arabische landen zou worden toegejuicht.

Geisel kondigde aan dat pogingen zouden worden ondernomen om de rol van de privé-sector in de economie te versterken. Prioriteit zou worden gegeven aan de ontwikkeling van de landbouw, de elektriciteitsvoorziening, staal, elektronische uitrustingen, andere kapitaalsgoederenindustrie, het spoorwegnet en het vervoer over zee en rivier.

Het zoeken naar aardolie zou worden geïntensiveerd en de raffinagecapaciteiten uitgebreid.

Ook zouden stappen worden ondernomen om de landbouw, de landbouwindustrie en het mijnwezen in het noord-oosten, het Amazone-gebied en het centrum-west te bevorderen.

Het Congres zou wetten voorgelegd krijgen om een ministerie van sociale zaken en bijstand te creëren om het ministerie van planning om te zetten in een staatssecretariaat direct onder de president.

De minister van financien verklaarde op 20 maart dat de economische politiek onder het Geisel-bewind over het algemeen hetzelfde zou ziin als onder ziin voorganger Het zou echter zodanig worden aan-

gepast dat rekening gehouden kon worden met korte- en lange termijn factoren die ontstaan uit de grondstoffencrisis.
Het was te hopen, aldus de minister dat de hoge groeicijfers zouden aanhouden met het oog op het hoge niveau van de overheids- en particuliere investeringen.
Het beleid om de inflatie geleidelijk te verminderen zou worden gecontinueerd, hoewel het niet mogelijk was het inflatiecijfer van 1974 te voorspellen; een onaanvaardbare verhoging van het cijfer kon worden voorkomen door het federale budget in evenwicht te houden, door de geldcirculatie in te dammen en door de controle op lonen en prijzen te handhaven.
De minister zei verder dat een gelijkere verdeling van het inkomen het eerste doel van de regering was. maar dat het op een zodanige wijze zou worden nagestreefd dat het het groeicijfer niet zou beinvloeden.

Economische situatie

In 1973 heeft de Braziliaanse economie wederom een sterke groei doorgemaakt. Het bruto nationaal produkt nam met 11,4% toe, vergeleken met 10,4% in 1972. De industriële produktie steeg met 15% tegen 13,9% in '72. In het bijzonder steeg de produktie van motorvoertuigen, cement, staal en elektrische energie. De produktie in de landbouw steeg met 3,5% (4,5% in '72). De geringere groei in de landbouw was een gevolg van de teruggang in de koffie-oogst.
De inflatie werd in 1973 minder. De Kosten van levensonderhoud in Rio de Janeiro en de nationale groothandelsprijsindex stegen resp. met 13,7% en 15,5% vergeleken met resp. 14% en 15,9% in 1972.
De liquiditeit nam tussen jan. en nov. 1973 met 36% toe, tegen 26% in dezelfde periode in 1972. Er was een kasoverschot van 300 mln cruzeiros, de eerste maal in twintig jaar, tegen een tekort van 670 mln cruzeiros in 1972. Hoewel er periodieke tekorten waren, was er genoeg krediet beschikbaar om de vraag van industrie en handel te voldoen.

De Braziliaanse autoriteiten hebben een speciale manier ontwikkeld om de inflatie aan te pakken. Men gebruikt het systeem van monetaire correctie. Volgens de officiële cijfers is men er in geslaagd de inflatie terug te dringen van 86% in 1964 tot 15% in 1973.
De toepassing van de monetaire correctie begon in de sfeer van de overheidsfinanciën en wel meteen in 1964 toen de regering besloot de overheidsuitgaven voortaan geheel uit de belastingen te financieren. Efficiënte belastinginning begon met een nieuwe aanpak van de belastingschulden. Vroeger hadden de belastingbetalers er belang bij om betalingen zo lang mogelijk uit te stellen: wettelijke strafrente was altijd lager dan de inflatie zelf. Hieraan kwam een eind toen de regering besloot alle belastingschulden driemaandelijks op te waarderen met een tevoren vastgesteld indexpercentage.
Voorts slaagde de overheid erin om op korte termijn — deels door gedwongen besparingen — het vertrouwen van de spaarders en beleggers in spaarsaldi en obligaties te herstellen en wel met toepassing van monetaire correctie. De aldus verkregen inkomsten werden gesplitst in een element rente en een element monetaire correctie.
Periodiek stelt de Nationale Raad voor de economie vast hoe hoog het element ,,monetaire correctie" moet worden berekend. De belastingdienst laat de uit dien hoofde ontvangen opbrengst ongemoeid en baseert zijn aanslag alleen op de verdiende rente. Zo zijn beleggingen in obligaties en spaartegoeden voor minimaal zes maanden waardevast en dus aantrekkelijker geworden. Op het ogenblik wordt 22% van het binnenlandse Braziliaanse inkomen bespaard.
In de fiscale sfeer werden verder de belastingplichtigen in de gelegenheid gesteld om monetaire correctie toe te passen, zowel op hun werkkapitaal als op hun investeringen. De aangegeven inkomsten worden gesplitst in een deel ,,winst" en een deel ,,inflatie-correctie". Zo wordt belastingheffing op schijnwinsten vermeden, worden afschrijvingen op peil gebracht en worden niet-essentiële investeringen tegengegaan. Tevens wordt ten minste eens per jaar op het progressieve belastingtarief — dat varieert van 3 tot 50% — aan de inflatie aangepast en de belastingvrije voet steeds opgetrokken.
Een ander aspect van de monetaire correctie-methoden is de regelmatige aanpassing van de koers van de cruzeiro. Vroeger hielden de autoriteiten, ondanks de inflatie veel te lang vast aan de officiële wisselkoers wat een zeer uitgebreide speculatie tegen de munt tot gevolg had. Thans wordt ongeveer om de 40 dagen de koers aangepast.
Ook bij de loonpolitiek wordt de monetaire correctie toegepast. Dit geschiedt aan de hand van de jaarlijks voor elke staat afzonderlijk vastgestelde minimumlonen.
De monetaire correctie heeft vele ongewenste neveneffecten van de inflatie verzacht. Er kan minder van inflatie worden geprofiteerd. Aldus is ook voorkomen dat belastingplichtige bedrijven hun belastbare winst gingen wegploegen in onnodige investeringen of in zeer hoge afschrijvingen.
Het systeem heeft tevens het ,,realisme" bij de kredietopnemers bevorderd en kredieten van korte naar middellange en lange termijn verlegd. Het zwaartepunt van de belastingheffing is in sterke mate van de indirecte naar de directe belastingen verlegd waarmee een meer evenredige inkomstenverdeling is bevorderd. Vroeger werd de staatskas veeleer gevoed door geldontwaarding, nu door belastingen, waarvan de opbrengsten zijn verveelvoudigd en waarmee nu — voor allen merkbaar — grote en nuttige overheidsinvesteringen worden gedaan. Een ander belangrijk element bij het succes van de toepassing van de monetaire correctie ligt in het gebruik dat de achtereenvolgende regeringen hebben gemaakt van hun wetgevende en uitvoerende bevoegdheden.

Het overschot op de betalingsbalans was in 1973 US$ 2.327 mln, vergeleken met US$ 2.439 in 1972. Een grote toevloed van kapitaal, zowel op lange als korte termijn, neutraliseerde een tekort op de lopende rekening dat kleiner was dan in 1972, voornamelijk door een handelsoverschot van US$ 182 mln. De uitvoer werd geschat op US$ 6.198 mln, 50% hoger dan het cijfer van '72. De invoer steeg met 42% tot US$ 6.061 mln, grotendeels door de aanhoudende vraag naar grondstoffen en kapitaalgoederen, door het hoge niveau van economische activiteit. De bruto internationale reserves bedroegen op 31 dec. US$ 6.417 mln tegen US$ 4.182 tegen eind 1972. De totale externe schuld werd tussen US$ 13.000 mln en US$ 14.000 mln geschat, vergeleken met US$ 9.521 mln een jaar eerder. (Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad,* Bolsa Review)

ECONOMISCHE SAMENWERKING BRAZILIË, CHILI, BOLIVIA EN URUGUAY

De staatshoofden van Brazilië, Chili, Uruguay en Bolivia hebben ter gelegenheid van de beëdiging van generaal Geisel intensief overleg gevoerd en daarbij is een nauwere economische samenwerking tussen de betreffende staten ter sprake gekomen.
Brazilië en Chili zullen binnen drie maanden de gemengde economische commissie van beide landen die sinds 1968 niet meer bijeen is geweest nieuw leven inblauen. De Chileense regering zou grote belangstelling hebben voor kredietfaciliteiten van de bank van Brazilië en verder zou Chili grondstoffen tegen Braziliaanse eindprodukten willen verhandelen.
Tijdens de conferentie op 16 maart zou junta-leider Pinochet ook overeenstemming bereikt hebben met president Bordaberry van Uruguay over het herstel van de economische betrekkingen. Daarnaast is de afspraak gemaakt tussen president Banzer van Bolivia en president Geisel, dat Bolivia een industrieel complex krijgt in ruil voor de levering van grote hoeveelheden Boliviaans aardgas aan Brazilië.
Diplomatieke waarnemers zeggen dat de gesprekken over de economische samenwerking tussen de vier staten de conferentie over politieke of militaire samenwerking tussen de vier staten hebben overschaduwd. Zij zeggen echter ook, dat hechtere economische banden zullen leiden tot betrekkingen, die kunnen neerkomen op een machtsblok van de vier staten. (AP)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CRISIS IN ITALIË

Op 10 juni heeft het vijfde kabinet-Rumor, de 36ste na-oorlogse regering, zijn ontslag aangeboden. De regering, bestaande uit christen-democraten, socialisten en sociaal-democraten en in functie sedert 15 maart (zie hierna) kon geen overeenstemming bereiken over de aanpak van de economische problemen, die in Italië groter zijn dan in enig ander Westers land.

Hoewel president Leone op 13 juni het ontslag heeft geweigerd en Rumor toegezegd heeft pogingen in het werk te zullen stellen een nieuwe centrum-linkse regering te vormen, blijft de crisistoestand bestaan.

Italië heeft momenteel een tekort op de betalingsbalans van een miljard dollar per maand en pogingen om in het buitenland nieuwe leningen te krijgen lijken weinig kans van slagen te hebben. Het aantal werklozen bedraagt anderhalf miljoen, de meesten van hen zijn door structurele oorzaken zonder werk. Er bestaan voor Westeuropese begrippen anachronistische toestanden bij de volkshuisvesting, de gezondheidszorg, de rechtspraak en het gevangeniswezen en er ontbreekt een competent en efficiënt ambtenarenapparaat om hierin verbetering te brengen. Corruptieschandalen, waarin vaak zeer hooggeplaatsten zijn betrokken, zoals bijv. in het zgn. olieschandaal waarin de namen van enkele ministers en oud-ministers zijn genoemd, zijn aan de orde van de dag.

Bomaanslagen en andere gewelddplegingen waarachter vaak extreem-rechtse groepen staan, maar ook een serie ontvoeringen door criminele elementen veroorzaken veel ongerustheid onder de bevolking, maar de respectieve regeringen hebben ondanks fraaie beloften geen kans gezien hieraan een eind te maken. (*Zie* volgende aflevering).

Geen overeenstemming over economische maatregelen

De politieke verhoudingen geven vooralsnog weinig aanleiding te voorspellen dat er op korte termijn veel zal veranderen. De centrum-linkse formule die al enige tientallen jaren wordt toegepast bij de vorming van een regering, sluit de op één na grootste politieke groepering, de communistische partij, uit van regeringsverantwoordelijkheid en algemeen is men van mening dat juist deze partij uiterst bekwame mensen kan leveren, wat ook wel bewezen is in de gebieden waar de communisten de overwegende meerderheid hebben en waar op zeer competente en efficiënte wijze hervormingen zijn doorgevoerd.

De grootste politieke partij, de christen-democratische, is innerlijk zeer verdeeld en is, hoewel zij bij het referendum over de echtscheiding in mei aanzienlijk aan prestige heeft ingeboet, niet bereid samen met de communistische partij te regeren

Een eind maken aan de slechte economische toestand is echter wel de eerste opgave van de regering.

Eind febr. ontstond er al een regeringscrisis over de aanpak van de economische problemen. De republikeinen stapten toen uit het regeringsteam en het vijfde kabinet-Rumor bevatte alleen nog maar socialistische, christen-democratische en sociaal-democratische ministers. Het conflict over de aanpak van de economische problematiek bleef echter bestaan.

Het tekort op de handelsbalans over de eerste vier maanden van 1974 bedroeg L 2766 mrd, wat voor het gehele jaar L 8400 mrd zou kunnen bedragen. De toestand werd zo ernstig dat de regering in april besloot de invoer aan banden te leggen, wat gezien de bepalingen van de Europese Economische Gemeenschap een zeer ongebruikelijke maatregel is, die tot veel repercussies bij de EG-partners heeft geleid (zie hierna).

Minister van financiën Colombo zag als andere remedie verhoging van de belastingen, niet alleen voor de topinkomens maar ook voor de middengroepen en de arbeiders.

Hij werd daarin bijgestaan door de president van de centrale bank. Guido Carli, die op 31 mei verklaarde dat als het land zich in de komende zomer niet een aantal bezuinigingen zou opleggen, het in de afgrond zou storten. Carli zei verder dat er meer directe en indirecte belastingen betaald zouden moeten worden om zo de koopkracht af te remmen. Tot het midden van '75 zou de fiscus door belastingverhoging L 3700 mrd meer moeten incasseren. Carli zei ook dat in het lopende jaar minder kredieten zouden moeten worden verschaft. Gezien de sterk gestegen prijzen van energie en grondstoffen en de verminderde waarde van de lire zou dit betekenen dat vooral de middelgrote en kleine bedrijven hun psoduktie sterk zouden moeten beperken, met alle gevolgen voor de werkgelegenheid.

De vakbonden wezen een dergelijke aanpak van de economische problemen af en kregen daarbij steun van de socialisten, die op 10 juni hun medewerking aan de regering opzegden.

Demonstrerende stakers op 27 februari.

Weekblad 43ste jaargang No. **2234, pag. 26367-26382**

V.r.n.l. de socialisten De Martino en Nenni en de christen-democraten Rumor en Fanfrini

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen sedert de val van het vierde kabinet Rumor in maart, de economische situatie, het verloop van het referendum over de echtscheiding en de jongste regeringscrisis. In een volgende aflevering hopen wij nader terug te komen op andere aspecten van het sociale en politieke gebeuren in Italië.

Val kabinet-Rumor

Eind febr. ontstond er een ernstige crisis binnen het kabinet-Rumor, gevormd op 8 juni 1973 (pag. 558 e.v.) waaraan christen-democraten, republikeinen, socialisten en sociaal-democraten deelnamen.
Aanleiding was een meningsverschil binnen de zgn. troïka, het driemanschap van ministers van begroting, financiën en schatkist, resp. de socialist Giolitti, de christen-democraat Colombo en de republikein La Malfa over de voorwaarden van een standby krediet van het Internationale Monetaire Fonds ter ondersteuning van de economie.

Om 's lands financien te steunen vroeg La Malfa, een stand-by krediet van $ 1,2 mln aan bij het Internationale Monetaire Fonds. Het IMF stelde, zoals gewoonlijk, voorwaarden; die ditmaal nogal zwaar waren: een beperking van het begrotings- en betalingsbalanstekort, van de binnenlandse kredietverlening en het nemen van belastmgmaatregelen La Malfa ging hiermee akkoord en stelde het kabinet dan ook een bestedingsbeperking ofwel een deflatoir beleid voor
Zijn socialistische coalitiepartners verwachtten echter van deze aanpak een binnenlandse vraagvermindering, verslechterende vooruitzichten voor de ondernemers, kortom afneming van de bedrijvigheid en werkloosheid.
Dit zou dan de vakbonden de barricaden opjagen, wier broodnodige steun door de recente prijsverhogingen toch al minder solide was De socialisten wilden bij monde van hun minister van planning en begroting, Giolitti, de opponent van La Malfa, een beleid dat gericht was Op expansie, vooral gestimuleerd door de overheid en gefinancierd met belastingverhoging De socialistische partij wil eindelijk wel eens de broodnodige hervormingen in Italië doorvoeren.
De partij was daarom tegen het versoberingsbeleid van La Malfa en de voorwaarden van het IMF Omdat La Malfa niet naar Washington terug wilde gaan om, in strijd met zijn visie, andere voorwaarden bij het IMF te bedingen, nam hij 1 maart *ontslag*
Het gehele centrum-linkse kabinet-Rumor, waarvan de Christen-Democraten geen standpunt hadden ingenomen in het geschil nam eveneens de dag daarop ontslag, toen bleek dat de Republikeinse Partij haar minister steunde

Afwijzing ,,historisch *compromis*"

De laatste handeling van de regering was het besluit op 2 maart om de datum van het referendum over de echtscheiding op 12 mei vast te leggen.

Dit besluit van de regering betekende tevens een afwijzing van het aanbod van de communistische partij tot een verzoening tussen de beide grote politieke partijen, de communistische en de christen-democratische
Het zgn ,,historische coinpromis" een verwijzing naar de regering-De Gaspari van december 1945, waarin communisten en christen-democraten zitting hadden, werd voorgesteld in een drietal artikelen van de hand van de communistische partijsecretaris Berlinguer, die eind september, begin oktober 1973 in het communistische weekblad ,,Rinascita verscheen. Berlinguer ging in die artikelen dieper in op de gebeurtenissen in Chili en concludeerde dat het experiment-Allende was mislukt, omdat de regering de steun van de brede middenlagen van de bevolking had verspeeld door te veel op de extreemlinkse groepen te steunen Berlinguer voegde eraan toe dat zelfs wanneer de linkse krachten 51% van de stemmen in het parlement zouden hebben, het illusoir zou zijn te denken dat dit feit voldoende is voor het overleven van een linkse regering
Daarom, aldus Berlinguer in zijn artikelenreeks, spreken wij niet van een links alternatief maar van een democratisch alternatief, d w z samenwerking met partijen van katholieke inspiratie en groepen met democratische orientering
Hiermee ging Berlinguer verder dan de programmatische rede die hij in 1971 hield en waarin hij voor een samenbundeling van alle linkse krachten pleitte, die ,,ook de vooruitstrevende elementen van de katholieke wereld zouden moeten omvatten" om aldus zijn partij langs legale democratische weg aan de macht te brengen
De echtscheidingskwestie verdeelde ook de communistische partij en van die kant werden er dan ook pogingen ondernomen het referendum geen doorgang te laten vinden Op 8 januari verscheen er een artikel in het communastische orgaan l'Unita, waarin werd verklaard dat de communistische partij bereid was mee te werken aan een compromis ter voorkoming van het referendum. Maar zou het referendum wel doorgaan, dan zou op een hard gevecht moeten worden gerekend
Het communistische aandringen op een compromis in deze kwestie was terug te voeren op de vrees dat zij, als grootste niet-confessionele partij, de leiding zou moeten nemen bij de campagne vóór de echtscheidingswet, waardoor de zo zeer gewenste samenwerking met de christen-democraten nog minder kans op verwezenlijking zou hebben
Op 5 maart wees de secretaris-generaal van de christen-democraten Amintore Eanfani het voorstel tot een compromis af
Het besluit van de regering van 2 maart betekende opnieuw een afwijzing van het communistische initiatief en indirect een afwijzing van de samenwerking tussen de twee grote politieke machten.

Rumor tot formateur benoemd, consultaties, vorming nieuwe regering, *regeringsprogramma,* vertrouwensvotum

Op 6 maart gaf president Leone opdracht aan Mariano Rumor een nieuwe regering te vormen.
Rumor begon daarop met consultaties van de leiders van de politieke partijen en kon op 12 maart tot overeenstemming komen over de samenstelling van een nieuwe regering. Wederom bleken christen-democraten, socialisten en sociaal-democraten bereid te zijn mee te werken. De republikeinen deden ditmaal evenwel niet mee. Zij hadden twee eisen gesteld zonder welke zij niet aan de regering zouden deelnemen en die werden door de drie andere partijen niet aanvaard.
De republikeinen eisten dat er een

politiek zou worden gevoerd die streng gericht zou moeten zijn op de bestrijding van de inflatie omdat dat de onmisbare voorwaarde was om het huidige ritme van de produktie te handhaven en verdere werkloosheid te voorkomen.

De bezetting van de verschillende ministersposten leverde voorts nog enige moeilijkheden op. De bekende christen-democraat Donat Catin weigerde de portefeuille voor de ontwikkeling van Zuid-Italië af te staan, die hij in het vorige kabinet beheerde. Deze post ging evenwel naar de socialist Mancini.

Bij de sociaal-democraten ontstond grote onenigheid over de benoemingen. Alle vier zetels die deze partij kreeg, werden bezet door mensen uit de rechtervleugel van de partij.

De samenstelling van het op **15** maart gevormde kabinet was als volgt.

premier - Mariano Rumor (DC); binnenl zaken - Paolo Emilio Taviani (DC); buitenl zaken - Aldo Moro (DC); defensie - Giulio Andreotti (DC); budget en planning - Antonio Giolitti (PSI); financièn - Mario Tanassi (PSDI); schatkist - Emilio Colombo (DC); justitie - Mario Zagari (PSI); onderwijs - Franco Maria Malfatti (DC); publieke werken - Salvatore Lauricella (PSI); landbouw - Antonio Bisaglia (DC); transport en burgerluchtvaart - Luigi Preti (PSDI), post en telecommunicatie - Giuseppe Togni (DC); industrie en handel - Ciriaco De Mita (DC); arbeid - Luigi Bertoldi (PSI); buitenl. handel - Gianmatteo Matteotto (PSDI); koopvaardij - Dionigi Coppo (DC); staatsdeelneming - Nino Gullotti (DC); gezondheid - Vittorino Colombo (DC); toerisme - Camillo Ripamonti (DC).

Ministers zonder portefeuille:

administr. hervormingen - Luigi Gui (DC); wetenschap - Giovanni Pieraccini (PSI); hoofd van de Casa per il Mezzogiorno - Giacomo Mancini (PSI); cultuur en milieu - Giuseppe Lupis (PSDI); betrekk met parlement - Giovanni Gioia (DC); regio - Mario Toros (DC).

Rumor presenteerde op 21 maart het programma van de nieuwe regering aan Kamer en Senaat. Het programma was praktisch gelijk aan dat van de vorige regering (pag. 559/2-'73). De regering zou alles doen om een eind te maken aan de ernstige economische situatie, de lire verdedigen, het loon en de werkgelegenheid garanderen.

In de strijd tegen de inflatie zou in de eerste plaats een zekere mate van bezuiniging en offerbereidheid nodig zijn. De strategie van de regering zou in eerste instantie gericht zijn op de betalingsbalans en de prijzen. Door een lening bij het IMF zou het tekort op de betalingsbalans opgeheven moeten worden. Een strenge deviezencontrole en de opheffing van de dubbele lire-markt zouden worden ingevoerd. Wel zou de regering meer investeren in de verbetering van de sociale infrastructuur.

Rumor verwierp vervolgens iedere hypothese over een mogelijke deelname van de communisten aan de regering.

Over het echtscheidingsreferendum zei Rumor dat de regering in deze kwestie een objectieve houding zou innemen.

Op 23 maart kreeg de regering-Rumor met 343 stemmen tegen 231 stemmen het vertrouwen van de Kamer van Afgevaardigden. Vóór stemden alle regeringspartijen, de republikeinen en de Tiroler Volkspartij.

Op 27 maart stemde de Senaat met 183 stemmen tegen 119 voor de nieuwe regering.

Economische situatie verslechterd

Het is het vijfde kabinet-Rumor niet gelukt een greep te krijgen op de sterke inflatie en de economische situatie in de afgelopen maanden is zodanig verslechterd dat in perscommentaren over Italië als de „economische zieke man" van Europa werd gesproken.

De regering-Rumor wordt geconfronteerd met het resultaat van een ontwikkeling die al enige tijd aan de gang is.

In **1973** steeg het bruto-nationale inkomen met naar schatting 5,9%-6,5%, een stijging die alleen werd overtroffen in de jaren **1959-1963,** toen men sprak van het „Italiaanse wonder".

De industriële produktie gaf eind **1973** een groei te zien van **9,2%.** Die groei werd in januari voortgezet met 20,9% en **13,3%** in februari, vergeleken met resp. januari en februari **1973.**

Deze cijfers zijn, op zich genomen zeer gunstig. maar daar staat tegenover dat, omdat Italië praktisch alle grondstoffen en levensmiddelen moet importeren, zodat een stijging van de produktie altijd vergezeld gaat van een stijging van de import.

Tot **1972** gelukte het de regering de betalingsbalans op lopende en/of totale rekening in evenwicht te houden.

Dat veranderde in **1973.** De verwachting dat de internationale grondstoffenprijzen zouden stijgen, de afbrokkeling van de lire en de invoering van de btw op **1** jan. **1973** leidde tot excessief grote importen Arbeidsconflicten in het begin van **1973** werkten remmend op de export De nieuwe arbeidsovereenkomsten die tenslotte tot stand kwamen hielden een verhoging van de minimumcontractlonen van **23%** in De grotere besteedbare ruimte in de arbeidsinkoinens resulteerde in een grotere binnenlandse vraag

Het staat wel vast dat de industriele upswing in **1973** het gevolg was van die toegenomen binnenlandse vraag Als gevolg van al deze factoren stegen de kosten van het levensonderhoud in **1973** met ca 11%

Toen de vierde regering-Rumor in de zomer van 1973 aan het bewind kwam (pag **559** '73) werd door de drie grote vakbonden aangekondigd dat men een welwillende houding tegenover dit kabinet zou aannemen

De regering kondigde een prijsstop **af,** die inderdaad gunstige gevolgen voor de economie had

Eind oktober **1973,** de datum waarop de eerste fase van de prijscontrole eindigde, werd bekendgemaakt dat de kosten van levensonderhoud sedert begin augustus slechts met **0,5%** per maand waren gestegen en dat ae koers van de Iire op een normaal niveau was gekomen.

De prijscontrole gold overigens slechts voor een bepaald aantal levensmiddelen en enkele andere artikelen voor het dagelijkse levensonderhoud

Op **1** november ging de tweede fase van de prijscontrole in Dit betekende dat de producenten van de levensmiddelen nu toestemming aan een interministeriële commissie moesten vragen om een prijsverhoging te mogen doorvoeren.

De verbetering van de economische situatie was echter van beperkte omvang.

Half november **1973** werd de inhoud bekend van een tweetal geheime documenten die de ministers van financien en economie aan de premier hadden gezonden.

In het document van de minister van financien werd gesteld, dat er ondanks de lichte verbetering op het prijzenfront, het achterwege blijven van stakingen en de toename van de industriële produktie, door de grote invoer van met name rundvlees en vee en de sterk gestegen prijzen van de grondstoffen een groot tekort op de betalingsbalans dreigde te ontstaan.

Het document van de minister van economie stelde o.a. dat Italië ver boven zijn stand leefde.

Tegen het eind van het jaar **1973** begonnen de prijzen inderdaad weer te stijgen.

Maatregelen *i.v.m.* energiecrisis Ontevredenheid vakbonden

De zgn. oliecrisis kwam in Italie harder aan dan in andere Westeuropese landen.

Op **23** november **1973** kondigde de regering een algeheel verbod voor autorijden op zondag af, werd er een maximumsnelheid van **120** km voor de grote autowegen en **100** km voor de andere wegen afgekondigd en werd de benzineprijs met **15** lire verhoogd, zodat er **190** Iire voor gewone benzine en **200** lire voor super betaald moest worden.

Op **21** februari werden de prijzen van benzine wederom verhoogd van **190** tot **240** lire voor gewone en van **200** tot **260** lire voor super Het zondagsrijverbod werd enigzins verlicht Tevens werden de prijzen van enkele levensmiddelen, zoals olijfolie, kaas, vleeswaren en meelspijzen verhoogd Ondanks de maatregel van de regering de bestaande huurstop tot het eind van het jaar te verlengen, was de ontevredenheid van de vakbonden, die zich tot nog toe niet onwelwillend tegenover de regering hadden opgesteld, groot. Overleg tussen beide sociale partners, begin februari, leverde weinig resultaat op en op **27** februari riepen de vakbonden een algemeiie staking uit, waaraan door naar schatting 14 miljoen arbeiders, ambtenaren, leraren, transportpersoneel en boeren werd deelgenomen.

Ook binnen de regering bleek geen eensgezindheid te bestaan over het te volgen beleid wat resulteerde in het aftreden van de republikein La Malfa en vervolgens van het gehele kabinet Rumor (7ie boven).

Verhoging belastingen, beperking *krediettoename,* recordtekort betalingsbalans, beperking *invoer*

De nieuwe regering Rumor kwam op 30 maari voor de eerste maal bijeen cm een aantal maatregelen op economisch en financieel gebied te nemen Deze maatregelen waren nodig in het kader van het eisenpakket van het Internationale Monetair Fonds tel verkrijging van een zgn. stand-by krediet van $ 1,2 mrd ter dekking van de tekorten op de betalingsbalans.

Zo werd besloten de BTW op een aantal goederen, zoals koffie, champagne. bont, sieraden, cosmetica te verhogen. Tevens werd besloten de tarieven van de spoorwegen per 15 mei aanzienlijk te verhogen, evenals de tarieven van de posterijen.
Later werd bekendgemaakt dat de banken tot eind maart 1975 hun globaal kredietvolume slechts met 15% mogen uitbreiden.

Op 18 maart verhoogde het ministerie van financiën het officiele disconto van 6,5% tot 9% In september was het disconto verhoogd van 4 tot 6%
Volgens het ministerie was de maatregel genomen om de kapitaalvlucht tegen te gaan. In het buitenland was de rentestand nl hoger
Per 22 maart werd de zgn gescheiden deviezenmarkt opgeheven Deze was op 22 januari 1973 ingevoerd, waardoor er twee deviezenmarkten waren, één voor handels- en een voor kapitaalstransacties
Op 30 april kondigde de regering onverwachts af dat er een importheffing van 50% zou worden geheven De heffing zou voor alle produkten uitgezonderd grondstoffen en kapitaalgoederen gelden Elke importeur is verplicht de helft van de tegenwaarde van zijn buitenlandse import renteloos bij de centrale bank te storten. Het zou in totaal om ca 60% van alle invoer gaan
Niet onder de maatregelen zouden vallen goederen als aardolie, koper, ijzer, bauxiet, koffie en cacao
De maatregel werd genomen nadat bekend was geworden dat de prijsstijging in februari een record van 2,9% had bereikt en dat het tekort op de betalingsbalans in die maand ƒ 1,9 mrd had bedragen
Op 3 mei gaf minister van financiën Colombo een toelichting op de maatregel. Hij ging ook in op de reacties van de EG-landen waar de Italiaanse maatregel zwaar was gekritiseerd, omdat de EG-bepalingen in raadpleging vooraf voorzien
Colombo legde er sterk de nadruk op dat Italië niet zijn moeilijkheden wil exporteren naar derde landen (wier uitvoer naar Italie voor iets meer dan 40% getroffen wordt), maar dat het wel degelijk ook zelf offers zal brengen om zijn grote tekort op de betalingsbalans en zijn verwachte record-inflatie te verminderen
Zo zullen de tarieven van de openbare diensten omhoog gaan alle overheidsorganen zullen moeten bezuinigen, het krediet zal aanzienlijk krapper en duurder worden en ten slotte zullen de Italianen meer belasting moeten eaan betalen.
Op de vraag, waarom Italie een beroep heeft gedaan op artikel 109 van het Verdrag van Rome, dat alleen vrijwaringsmaatregelen veroorlooft in geval van een plotselinge noodtoestand en niet op artikel 108, dat raadpleging met de andere lid-staten over mogelijke alternatieven voorziet, antwoordde de minister dat iedereen al lang wist dat de betalingsbalans er slecht uit zou zien maar dat de toestand in enkele dagen zo verergerd was, dat Rome wel onmiddellijk moest ingrijpen,
Men verwacht nu een tekort van f 20 mrd, even groot als dat van alle andere EG-landen bij elkaar.
Het Italiaanse doel, aldus Colombo, is geenszins vooral de invoer af te remmen maar in de eerste plaats intern orde op zaken te stellen. geheel volgens de aanbevelingen van de Europese Commissie en die van het Internationale Monetaire Fonds.
Over de invoerboete zei Colombo, dat deze op drie manieren kan werken. Wanneer de Italiaanse importeur de helft van de invoerprijs zes maanden renteloos in bewaring geeft bij de Banca d'Italia, vermindert dat de massa geld in omloop.
Verricht daarentegen de buitenlandse exporteur dit „deposito" in deviezen dan verbetert de betalingsbalans. Een derde mogelijkheid is, dat de invoer terugloopt en ook dat is goed voor dia balans.

Reacties EG

Op 7 mei beraadde de Europese Ministerraad zich over de Italiaanse maatregelen.
De ministers konden het er niet over eens worden welke maatregelen genomen zouden moeten worden.
Wel deed de Europese Commissie een aantal aanbevelingen. Zij behield zich het recht voor Italië te verplichten voor het eind van het jaar de maatregelen ongedaan te maken als er veranderde omstandigheden geconstateerd waren of als de gemeenschappelijke markt ernstig verstoord zou zijn Wel vaardigde de Commissie een beschikking uit, waarin de Italiaanse maatregelen voorlopig goedgekeurd werden.
Begin juni gingen de ministers van landbouw van de EG ermee akkoord dat de Commissie op een nader te bepalen datum de Italiaanse importbeperkende maatregelen zal vervangen door EG-maatregelen.
Dat zal in hoofdzaak neerkomen op een devaluatie van de zgn. groene lire met 12%.
Het wil ook zeggen dat de invoersubsidies die de Italianen verplicht zijn te geven voor alle landbouwprodukten van 15 tot 2½% teruggebracht moeten worden. De invoertoeslag voor jonge runderen dient te verdwijnen en wel per 10 juni.
Voor alle andere landbouwprodukten gaat het effect van de devaluatie van de „groene lire" en tevens het verdwijnen van het toeslagsysteem in op een nog nader door de Commissie te bepalen datum.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

BERAAD ENERGIEPROBLEMEN OLIECONSUMERENDE LANDEN OP INITIATIEF VS

President Nixon van de VS nodigde op 9 jan acht belangrijke industriële, olieconsumerende landen uit voor een conferentie over energieproblemen, die op 11 febr. in Washington gehouden zou moeten worden. De uitnodiging vloeide voort uit het initiatief van minister Kissinger van 12 dec. 1973, toen hij in een toespraak voor de Filgrims Society in Londen het voorstel deed, dat Europa, Noord-Amerika en Japan een gezamenlijke energie-actiegroep zouden instellen (pag. 20/3 e.v.-1973).

De acht uitgenodigde landen waren: de Bondsrepubliek Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië, Nederland, Noorwegen, Japan en Canada
De Amerikaanse president schreef de regeringen van deze acht landen het volgende
„De ontwikkelingen in de internationale energie-situatie hebben de consumerende en de producerende landen op een historisch kruispunt gebracht De naties van de wereld staan in het aangezicht van een fundamentele keuze, die de structuur van de internationale politieke en economische verhoudingen voor de rest van de eeuw diepgaand kan raken"
„Vandaag dreigt de energiesituatie politieke en economische krachten los te maken, die ernstige en onherstelbare schade voor de welvaart en de stabiliteit van de wereld zouden kunnen veroorzaken. Twee wegen liggen voor ons Wij kunnen onze eigen gescheiden wegen gaan, met het vooruitzicht van groeiende verdeeldheid, de erosie van vitale onderlinge afhankelijkheid en toenemend politiek en economisch meningsverschil, of wij kunnen in harmonie werken, verlichte eenheid en samenwerking voor het welzijn van de hele mensheid ontwikkelend — producerende en consumerende landen in gelijke mate"
„Het was met deze gedachten in de geest, dat ik minister van buitenlandse zaken Kissinger vroeg in zijn dec. toespraak voor de Society of Pilgrims in Londen de instelling van een energie-actiegroep voor te stellen en aan te dringen op een gezamenlijke actie van consumenten en producenten om aan de energiebehoeften van de wereld tegemoet te komen op een manier, die aan legitieme belangen van zowel de consumerende als de producerende landen zou voldoen."
„Als een eerste stap om dit concept uit te voeren nodig ik (Uw land) uit voor een ontmoeting van belangrijke consumerende naties, te houden op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken op 11 febr 1974 of op een andere geschikte dat~, die week Ik zou van deze gelegenheid gebruik willen maken om U uit te nodigen Uw vertegenwoordiger naar een dergelijke bijeenkomst hier in Washington te zenden. Nadat ik Uw meningen ken, ben ik van plan een speciale verte-

genwoordiger te zenden. die met Uw regering de bijzonderheden van deze bijeenkomst kan bespreken met inbegrip van suggesties voor de agenda en de inhoud".

.,Onze opvatting is, dat de bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken het eens zou worden over een analyse van de situatie en het werk, dat gedaan moet worden. Zij zou een werkgroep, samengesteld uit de consumerende landen, moeten instellen, die een consumentenactieprogramma zou formuleren. Een deel van dit programma zou zich bezig houden met nieuwe samenwerkingsmaatregelen, bedoeld om de explosieve groei van d. wereldvraag naar energie te behandelen en om de gecoördineerde ontwikkeling van nieuwe energiebronnen te versueiien Een andere taak zou zijn om een gezamenlijke consumentenpositie te ontwikkelen voor een nieuw tijdperk van consumenten-producenten verhoudingen op petroleurngebied, die tegemoet zou komen aan de legitieme belangen van de olieproducerende landen en tegelijkertijd de consumentenlanden van voldoende toevoer tegen eerlijke en redelijke prijzen zou verzekeren."

.,Bij het bijeenroepen van de belangrijke industriële consumentenlanden zijn wij ons er volledig van bewust. dat het energieprobleem van vitaal belang is voor alle consumerende landen, in het bijzonder die van de ontwikkelingswereld, wier hoop op een beter leven kritisch afhangt van toegang tot energie op redelijke voorwaarden. Waar het onze eerste zorg is voorbereidingen zo snel en effectief mogelijk op gang te krijgen, zullen d-uidelijk de belangen van alle consumenten. met inbegrip van de ontwikkelingslanden, op een passende wijze vertegenwoordigd moeten zijn."

,,Een gezamenlijke inspanning van deze soort is slechts een eerste en essentiële stap naar het instellen van nieuwe regelingen voor internationale energie- en daarmee samenhangende economische zaken. Tot dit doel zou een bijeenkomst van consumenten- en producentenvertegenwoordigers binnen 90 dagen gehouden kunnen worden. Ik zend persoonlijke boodschappen naar de regeringsleiders van de OPEC-staten om te verzekeren, dat zij het doel van de voorgestelde bijeenkomst van consumentenstaten begrijpen".

In de persoonlijke boodschappen aan de regeringen van de 13 OPEC-staten en Gabon (als geassocieerd lid), schreef president Nixon o.a.:

,,Vandaag heb ik de regeringen van de belangrijke olieconsumerende landen uitgenodigd vertegenwoordigers te zenden naar een bijeenkomst in Washington op 11 febr. Het doel van deze bijeenkomst zal zijn het zoeken naar een consensus van de deelnemers, uitziende naar een bijeenkomst van consumenten en producenten, die nieuwe wederzijds profijtelijke regelingen zou instellen voor internationale energie- en daarmee verbonden economische zaken."

,,Olie-importerende naties zijn vitaal geinteresseerd in mechanismen, die voldoende aanvoer tegen redelijke prijzen zullen verzekeren. Olieproducerende naties, op hun beurt, zijn geïnteresseerd in regelingen, die eerlijke betaling voor en rationeel gebruik van de niet-vervangbare bronnen zullen verzekeren".

In overeenstemming hiermee, zoals gesuggereerd door minister van buitenlandse zaken Kissinger in zijn toespraak in Londen in dec., gelooft de V.S., dat het nodig is urgent deze zaken te beha-idelen."

,,De V.S. ondernemen dit initiatief als een constructieve en positieve stap, in overeenstemming met de openbaar verklaarde meningen van een aantal olieproducerende naties, die hebben opgeroepen tot een consultatieve verhouding tussen producenten en consumenten. Ik hoop, dat de resultaten van de komende bijeenkomst zullen leiden tot een spoedige gemeenschappelijke conferentie van consumenten- en producentennaties."

Vlnr Van Elslande (buitenl zaken. België), Turner (financ, Canada), Scheel (buitenl zaken, W-Dld), Kissinger, Lord Carrington (energie, Eng) en Jobert (buitenl. zaken, Frankrijk).

De uitnodiging voor de conferentie was ook gericht aan de secretaris-generaal van de OESO, dr. E. van Lennep. In de brief aan bondskanselier Brandt vroeg president Nixon contact op te nemen met de andere EG-staten (West,-Duitsland bekleedde het voorzitterschap).

EG tegen Frans verzet akkoord *met* conferentie. Kring deelnemers uitgebreid. EG-mandaat

Ondanks Frans verzet besloot de Ministerraad van de EG op 15 jan., dat de EG als zodanig aan de conferentie van Washington zou deelnemen. De EG zou worden vertegenwoordigd door de voorzitter van de Raad, de Westduitse minister van buitenlandse zaken Walter Scheel, en de voorzitter van de commissie, François-Xavier Ortoli.

De Franse regering had een aantal fundamentele bezwaren tegen de hele opzet van de conferentie. In de eerste plaats vreesde zij Amerikaanse inmenging in Europese aangelegenheden. De problemen, in het leven geroepen door de besluiten van de Arabische olieproducerende landen — produktiebeperking, prijsverhoging, embargo tegen Nederland — wil dc Franse regering oplossen d.m.v. een Europees-Arabische dialoog, waar de VS buiten gehouden worden.

Voorts wil de Franse regering de handen vrij houden voor bilaterale overeenkomsten met de Arabische landen, zonder door mogelijke afspraken met de VS gebonden te zijn.

Tenslotte vreesde men in Parijs, dat een dergelijke bijeenkomst, als door president Nixon voorgesteld, bij de olieproducerende landen de indruk zou wekken, dat de grote industriële olieconsumerende mogendheden zouden trachten aan de olieproducerencie landen hun wil op te leggen. In de Ministerraad van 15 jan. noemde de Franse minister van buitenlandse zaken, Michel Jobert, het Amerikaanse voorstel ,,een provocatie" tegen de Arabische vrienden.

Ook had Parijs bezwaren van procedurele aard. Het vond, dat in de brief van president Nixon op het punt van agenda en inhoud van de conferentie te veel reeds was vastgelegd; de toon van de brief werd te dwingend gevonden. Als een belediging jegens de EG ondervond Frankrijk het feit, dat vier EG-leden — België, Luxemburg, Denemarken en Ierland — niet waren uitgenodigd.

Tenslotte was de Franse regering tegenstander van institutionalisering van de samenwerking van de consumerende landen in een energie-actiegroep.

Het bezwaar van Frankrijk tegen het niet-uitnodigen van vier EG-landen werd weggenomen, doordat in tweede instantie de uitnodiging ook aan deze landen werd gericht. De Franse regering handhaafde de overige bezwaren en veel daarvan is terug te vinden in het mandaat dat de Ministerraad op een vergadering op 4 en 5 febr. voor de EG-delegatie opstelde.

Het mandaat begint met een waarschuwing tegen frontvorming in een consumentenverbond en een pleidooi voor een ,,permanente dialoog" met de producentenlanden. Aandacht wordt gevraagd voor de bijzondere problemen van de ontwikkelingslanden.

Dan wordt gesteld, dat de conferentie ,,geen problemen kan oplossen", omdat zij ,.te kort" zal zijn en vooral omdat de olieproducerende landen er niet bij aanwezig zijn.

Vervolgens wordt gewaarschuwd, dat de conferentie in Washington niet mag ontaarden in een permanent overleginstituut. Ook moet de EG-woordvoerder aankondigen, dat de Gemeenschap de handen volledig vrij zal houden voor wat betreft

de eigen energiepolitiek en voor de betrekkingen met de producentenlanden.
Er mag volgens het mandaat in Washington wel worden gesproken over de invloed van de energiesituatie op de wereldeconomie, over bezuinigingen en alternatieve energiebronnen, over de rol van de oliemaatschappijen, over verdeling in het geval van schaarste en over ,,het probleem van het streven naar bestendige bevoorrading, zowel in hoeveelheden als in prijzen".
Tenslotte mag gesproken worden over procedurele zaken i.v.m. de geplande conferentie van consumenten- en producentenlanden.

Verloop van de conferentie

De conferentie werd op 11 febr. door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger geopend.

In zijn openingstoespraak stelde minister Kissinger een programma van zeven punten voor voor toekomstige samenwerking op het gebied van energie; het sloot in het behoud van bestaande energiebronnen, alternatieve energiebronnen, onderzoek en ontwikkeling, het delen van energie, internationale financiële samenwerking, de problemen van de ontwikkelingslanden, en de verhouding van consumenten- en producentenlanden. De Amerikaanse minister deed het aanbod Amerikaanse onderzoeksresultaten op het terrein van de energie beschikbaar te stellen voor andere landen en energiebronnen in tijden van nood te delen.
Minister Kissinger zag af van het oorspronkelijke Amerikaanse denkbeeld van een gezamenlijke actiegroep. In plaats daarvan stelde hij nu voor een ,,coördinerende groep" op te richten, die toekomstige actie op basis van de conclusies van de conferentie moest uitwerken en die een conferentie van consumerende en producerende landen moest voorbereiden.

Op de conferentie bleek meningsverschil te bestaan tussen Frankrijk enerzijds en de 12 andere deelnemers anderzijds. Het belangrijkste punt, waarop de meningen uiteen liepen, was dat van het vervolg van de conferentie. De Fransen waren absolute tegenstanders van een geïnstitutionaliseerde samenwerking van de 13 consumerende landen.
Het plan was geweest de conferentie op 12 febr. te sluiten, maar pogingen het standpunt van Frankrijk met dat van de anderen te verzoenen deden de bijeenkomst een dag langer duren. Vrijwel de hele 12de febr. werd gebruikt voor een vergadering van negen EG-ministers, waar vergeefs gepoogd werd een gemeenschappelijk standpunt uit te werken.

Politieke achtergrond van het meningsverschil was de vraag, of Europa zelf een oplossing voor het energievraagstuk kon vinden, b.v. door de door Frankrijk voorgestane Europees-Arabische dialoog, dan wel of een oplossing gevonden moest worden in samenwerking met de VS; m.a.w., tegenover elkaar stonden de ,,Europese" en de ,,Atlantische" oplossing.

Het meningsverschil werd niet opgelost en de conferentie werd op 13 febr. besloten met het uitgeven van een gezamenlijk communiqué, waarin Frankrijk aan een aantal passages had geweigerd zijn toestemming te geven.

Communiqué

Onderstaand volgt de tekst van het communiqué van de energieconferentie van Washington. Vet gedrukt zijn de passages, waarmee de Franse delegatie niet heeft ingestemd.

SAMENVATTENDE VERKLARING

1. De ministers van buitenlandse zaken van België, Canada, Denemarken, Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, Ierland, Italië, Japan, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten kwamen in Washington bijeen van 11 tot 13 februari 1974. De Europese Gemeenschap werd als zodanig vertegenwoordigd door de voorzitter van de Ministerraad en de voorzitter van de Commissie. Ministers van financiën, ministers met verantwoordelijkheid voor energiekwesties, economische zaken alsmede wetenschap en technologie namen eveneens deel aan de bijeenkomst. Ook de secretaris-generaal van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) nam deel aan de vergadering.
De ministers onderzochten de internationale energie-situatie en de gevolgen daarvan en stippelden een gedragslijn uit om het hoofd te bieden aan deze uitdaging, die constructieve en veelomvattende oplossingen vereist. Met dat doel kwamen zij overeen om bepaalde stappen te doen teneinde te komen tot doeltreffende internationale samenwerking. De ministers be estigden dat oplossingen voor liet wereldenergieprobleem dienen te worden gezocht in overleg met de producerende landen en met andere consumenten.

ANALYSE VAN DE SITUATIE

2. vDe ministers stelden vast dat in de afgelopen dertig jaar vooruitgang, verbetering van de produktiviteit en stijging van de levensstandaard in hoge mate werden bevorderd door het gemakkelijk beschikbaar zijn van in omvang toenemende energievoorraden tegen redelijk stabiele prijzen. Zij erkenden dat het probleem, hoe te voorzien in de stijgende vraag, reeds bestond vóór de huidige situatie en dat de behoefte van de wereldeconomie aan toenemende energievoorraden positieve oplossingen óp lange termijn vereist.

3. Zij kwamen tot de slotsom dat de huidige energiecrisis het gevolg is van een intensivering van bovengenoemde fundamentele factoren en van politieke ontwikkelingen.

4. Zij namen de door de sterke stijging van de olieprijzen opgeroepen problemen in ogenschouw en stemden in met de ernstige ongerustheid, uitgesproken door het Coniité van Twintig tijdens de jongste bijeenkomst van het Internationale Monetaire Fonds te Rome inzake de plotselinge zwaarwichtige veranderingen, welke dienen te worden voorzien voor de structuur van de mondiale betalingsbalansen.

5. Zij waren het er over eens dat de huidige prijzen van ruwe olie de structuur van de wereldhandel en financiën plaatsen voor een tot nu toe ongekende situatie. Zij erkenden dat geen van de olieverbruikende landen de hoop kan koesteren om zich te isoleren van deze ontwikkelingen, of mag verwachten te kunnen afrekenen met de gevolgen van de olieprijzen door afzonderlijk bepaalde monetaire of handelsmaatregelen te treffen. Naar de mening van de ministers van buitenlandse zaken zou de huidige situatie, wanneer deze voortduurt, kunnen leiden tot een aanzienlijke verslechtering van inkomens en werkgelegenheid. de inflatoire druk kunnen versterken en de welvaart der naties kunnen aantasten. Zij meenden dat financiële maatregelen alleen niet voldoende zullen blijken om af te rekenen met de spanningen ingevolge de huidige situatie.

F. Zij spraken hun bijzondere bezorgdheid uit over de gevolgen van de toestand voor de ontwikkelingslanden en erkenden de noodzaak van inspanningen door de gehele internationale gemeenschap om dit probleem op te lossen. Bij de huidige olieprijzen zullen de extrakosten van de energievoorziening in de ontwikkelingslanden een ernstige terugslag tot gevolg hebben in de vooruitzichten op economische ontwikkeling in die landen.

ALGEMENE CONCLUSIES

7. Zij verklaarden dat bij het behartigen der nationale politiek, op het terrein van handel, financiën of energie, pogingen behoren te worden ondernomen om de belangen van elk land enerzijds en het behoud van het systeem der wereldeconomie anderzijds met elkaar te doen overeenstemmen. Gezamenlijke internationale actie van al de betrokken landen, met inbegrip van de olieproducerende landen, zou kunnen bijdragen tot een snellere verbetering in de toestand van vraag en aanbod, de nadelige economische gevolgen van de bestaande situatie kunnen verbeteren en de grondslag kunnen leggen voor evenwichtiger en stabieler internationale verhoudingen op het gebied der energievoorziening.

8. Zij waren van mening dat deze overwegingen, in hun geheel genomen, het van fundamentele betekenis maken dat men komt tot een aanzienlijke toename van de internationale samenwerking op alle gebieden. Iedere deelnemer aan de bijeenkomst verklaarde stellig voornemens te zijn zich tot het uiterste in te spannen om dit doel te bereiken, in nauwe samenwerking zowel met de andere olieverbruikende landen als met de olieproducerende landen.

9. Zij waren het eens over de noodzaak van een veelomvattend actieprogram om zich bezig te houden met alle facetten van de wereldenergiesituatie door gezamenlijke maatregelen. Daarbij zullen zij voortbouwen op het werk van de OESO. Zij erkenden dat zij mogelijkerwijs, voor zover passend zou blijken, andere landen zouden willen uitnodigen om zich bij hun inspanningen aan te sluiten. Een dergelijk actieprogram voor internationale samenwerking zou, voor zover dit nuttig zou blijken, het gezamenlijk delen inhouden van kosten en inspanningen, terwijl het internationale politieke beleid daarop zou worden afgestemd, op gebieden als onder meer:

— het behoud van energie en de beperking van de vraag;

— een systeem voor toewijzing van olievoorraden in tijden van nood en ernstige tekorten;

— de versnelling van de ontwikkeling van aanvullende energiebronnen teneinde aldus meer verscheidenheid te brengen in de energiebecoorrading;

— de versnelling van programma's voor energie-onderzoek en ontwikkeling door internationale gemeenschappelijke inspanningen.

10. Met betrekking tot de monetaire en ecoiiomische problemen besloten de ministers van buitenlandse zaken om hiin samenwerking te intensiveren en meer stuwkracht te geven aan het werk; dat wordt verricht binnen het Internationale Monetaire Fonds. de Wereldbank en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling met betrekking tot cir economische en monetaire consequenties van de huidige energie-situatie, met name »m handelend op te treden inzake de onevenwichtigheden in de betalingsbalansen. Zij kwamen daarb j het volgende overeen:

— met betrekking tot dc uitwerking van de olieprijzen op de betalingsbalansen legden zij nadruk op het belang van het vermijden van concurrerende devaluaties en van een escalatie van handels- en betalings-belemmeringen of van verstorende acties bij geldleningen buitenslands;

— aangezien financiële samenwerking slechts gedeeltelijk verlichting kan brengen voor de problemen, welke in de laatste tijd zijn gerezen t.a.v. het internationale economische systeem, zijn zij voornemens intensiever te werken aan op korte termijn werkzame mechanismen ter versterking van bestaande credietfaciliteiten zowel van overheidswege als op de vriie markt:

— zij zullen voortgaan met het voeren van een binnenlands economisch beleid, dat zoveel mogelijk de moeilijkheden zal beperken, die het gevolg zijn van de huidige stand der energiekosten.

— zij zullen zich met kracht inspannen om de toevloed van oiitwikkelingshulp, zowel bilateraal als middels multilaterale instellingen, gaande te houden en nog te vergroten. op de basis van internationale solidariteit, welke alle landen met geschikte middelen omvat

11. Voorts zijn zij overeengekomen om overal waar mogelijk over te gaan tot snellere uitvoering van hun eigen nationale programma's voor nieuwe energiebronnen en technologie, hetgeen ten goede zal komen aan de algemene wereldomspannende toestand van vraag en aanbod.

12. Zij kwamen overeen de rol van de internationale olie-ondernemingen nauwkeurig te onderzoeken.

13 Zij beklemtoonden het blijvende belang van het beschermen en verbeteren van het natuurlijke milieu als bestanddeel van het ontwikkeleri van energiebronnen en kwamen overeen om dit tot een voornaam doel van hun activiteiten te maken.

14. Zij kwamen verder overeen dat het nodig is om een multilaterale samenwerkingsrelatie te ontwikkelen met de producerende landen, en andere verbruikerslanden, waarbij met de belangen op lange termijn van alle betrokkenen rekening wordt gehouden. Zij zijn bereid om met deze landen technische informatie uit te wisselen over het probleem van het stabiliseren der energiebevoorrading met, betrekking zowel tot hoeveelheden als prijzen.

15. Zij verwelkomden de initiatieven van de Verenigde Naties om zich bezig te houden met de verderreikende vraagstukkeii van energie en grondstoffen op een wereldomvattend niveau en met name in een bijzondere zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

INSTELLING VAN EEN ORGANISATIE VOOR VOORTZETTING DER BESPREKINGEN

16. Zij kwamen overeen een coördinatiegroep te vormen onder leiding van hooggeplaatste ambtenaren om de hierboven vermelde activiteiten te leiden en de ontwikkeling ervan te coördineren. De coordinatie-groep zal zelf beslissen hoe zij haar werk het best kan organisteren. Zij heeft met name tot taak:
begeleiding en richting te verstrekken aan de uitvoering van taken, welke aan bestaande organisaties zouden kunnen worden opgedragen;
zodanige ad hor werkgroepen in te stellen als nodig mogen blijken voor het verrichten van taakstellingen, voor welke momenteel geen geschikte organisatorische lichamen bestaan;
voorbereidingen te treffen voor een conferentie van consumerende en producerende landen, welke bij de vroegst mogelijke gelegenheid zal worden gehouden, en welke, indien nodig, zal worden voorafgegaan door een nadere samenkomst van consumerende landen.

17. Zij kwamen overeen dat de voorbereiding van dergelijke samenkomsten vergezeld behoort te gaan van consultaties met ontwikkelingslanden en andere consumerende en producerende landen.

Eerste *bijeenkomsten* coördineringsgroep

Een eerste bijeenkomst van de coördineringsgroep die de twaalf deelnemers aan de conferentie zonder Frankrijk hadden besloten in te stellen vond op 25 febr. plaats in Washington. Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken deelde mee, dat alleen over technische kwesties was gesproken en dat men nog niet aan substantiële vraagstukken was toegekomen.
Een tweede vergadering werd op 13 en 14 maart in Brussel gehouden.

Hier werd besloten de bestudering van een drietal problemen op te dragen aan de OESO. Dit waren het probleem van de distributie van ruwe olie in het geval van het opnieuw optreden van een tekort; de kwestie van energiepolitieke spaarmaatregelen; en de versnelling van de ontwikkeling van reeds operationele energiebronnen. Onderdelen van monetaire vraagstukken werden overgelaten aan het IMF en eventueel aan het monetaire comité van de EG.
De twaalf deelnemers aan de coördineringsgroep besloten verder vier werkgroepen in te stellen, die zich met de volgende vraagstukken moesten bezig houden: samenwerking bij onderzoek en ontwikkeling van nieuwe energiebronnen; organisatie van de internationale samenwerking op het gebied van het produceren van verrijkt uranium: economische en monetaire coördinering; en de rol van de oliemaatschappijen.
In de wandelgangen was te vernemen, zo meldde de N Z Z op 16 maart, dat men meer licht in de activiteiten van de oliemaatschappijen wilde brengen, zonder hun functioneren te benadelen
Van Duitse zijde, gesteund door Japan Italië. Engeland en België was voorgesteld haast te maken met de voorbereidingen van een conferentie van consumerende en producerende landen De Amerikanen stelden zich op dit punt enigszins terughoudend op Wel verrasten zij de vergadering — aldus nog steeds de N Z Z — met het voorstel op middellange en lange termijn — dus ook na het ontsluiten van energiebronnen buiten de OPEC-landen — de olieprodiicerende landen garanties te bieden voor prijzen en afnamehoeveelheden.

Een volgende vergadering van de coordineringsgroep werd op 3 en 4 april in Brussel gehouden. De conferenticdeelnemers hoorden verslagen aan van de werkgroepen. Voornaamste conferentiethema was nu het voorbereiden van een conferentie van de 12 belangrijke industriële naties met de OPEC-staten en de ontwikkelingslanden. Naar het oordeel van de *NZZ* (6 april) doet een dergelijke conferentie het Franse plan van een Europees-Arabische dialoog concurrentie aan.

Over de wijze, waarop OPEC-staten en de ontwikkelingslanden benaderd moeten worden zou meningsverschil bestaan. Japan zou de voorkeur geven aan bilaterale Contacten; de Europese staten zouden de OESO ervoor willen inschakelen; en de Amerikanen zouden het initiatief willen doen uitgaan van de coördineringsgroep.

Op 3 en 4 mei vond wederom een vergadering van de coördineringsgroep plaats. De besproken thema's waren dezelfde als bij de vorige gelegenheden.
Een volgende bijeenkomst werd op 17 en 18 juni vastgesteld.
(NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad*, FAZ, The Times)

VERENIGDE NATIES

SPECIALE BIJEENKOMST ALGEMENE VERGADERING OVER GRONDSTOFFEN

Van 9 april tot 2 mei vond in New York een speciale zitting van de Algemene Vergadering plaats, die geheel gewijd was aan de grondstoffenproblematiek.

De speciale zitting was te danken aan initiatieven van de Franse en de Algerijnse regeringen. De Franse minister van buitenlandse zaken Jobert had op 18 jan. van dit jaar een brief aan secretaris-generaal Waldheim gezonden, waarin hij voorstelde de Algemene Vergadering bijeen te roepen om de problemen rond het energievraagstuk te bespreken.
Op 30 jan. zond de Algerijnse president Boumedienne een brief aan de VN-secretaris-generaal, waarin hij het idee opperde een speciale zitting van de AV te beleggen om het grondstoffenvraagstuk te bespreken en in samenhang daarmee de economische betrekkingen tussen de ge-

industrialiseerde staten en de ontwikkelingslanden. T.a.v. het Franse denkbeeld van een speciale AV over energie merkte Boumedienne op, dat een dergelijk debat zinloos was, wanneer niet over de gehele grondstoffenproblematiek gesproken zou worden.
Namens de VN werd op 14 febr. medegedeeld, dat een meerderheid van de leden zich voor het bijeenroepen van de AV had uitgesproken en dat de AV dientengevolge bijeen zou komen.
De coördinatiecommissie van de niet-gebonden landen die op de topconferentie van vorig jaar (pag. 601 e.v.-19731 in het leven geroepen was, vergaderde van 19-21 maart in Algiers om de standpunten van de niet-gebonden landen uit te werken.

Deze bijeenkomst van de AV was de zesde speciale AV en de eerste, die zich uitsluitend met economische problemen bezig hield.
De AV duurde een dag langer dan gepland als gevolg van meningsverschillen over het formuleren van de slotverklaring en het actieprogramma, dat aan deze verklaring uitvoering moet geven.

De basis van verklaring en actieprogramma werd gevormd door de voorstellen van de groep van ontwikkelingslanden. De geïndustrialiseerde landen hadden bezwaren tegen meerdere punten uit deze documenten. Het betrof vooral zaken als nationalisaties, onteigeningen en de vergoedingen, die aan de ontwikkelingslanden voor hun grondstoffen betaald moesten worden. Een oplossing werd uiteindelijk bereikt door te besluiten de verklaring en het actieprogramma zonder hoofdelijke stemming bij consensus goed te keuren, waarbij de geïndustrialiseerde landen in officiële verklaringen hun voorbehouden duidelijk maakten. Bij deze verklaringen, was één van John Scali, de vertegenwoordiger van de VS. Deze zei, dat zijn regering niet kon instemmen met het schrappen uit de verklaring van de verplichting schadevergoeding te betalen bij nationalisaties; bovendien bevatte de verklaring te veel bedenkelijke punten, die niet één twee drie op een rij gezet konden worden. ,,Een stoomwals is niet het geëigende middel om vitale en complexe problemen op te lossen", aldus Scali. Hij trok vervolgens het eerder gedane Amerikaanse voorstel terug, dat een noodfonds van $ 4 mrd voor de armste landen wilde oprichten, te financieren door de geïndustrialiseerde en de olieproducerende landen.

Verklaring en actieprogramma

Onderstaand volgt de tekst van de slotverklaring — „Verklaring over het vestigen van een nieuwe economische orde" — en enige punten uit het actieprogramma.

VERKLARING INZAKE DE VESTIGING VAN EEN NIEUWE INTERNATIONALE ECONOMISCHE ORDE

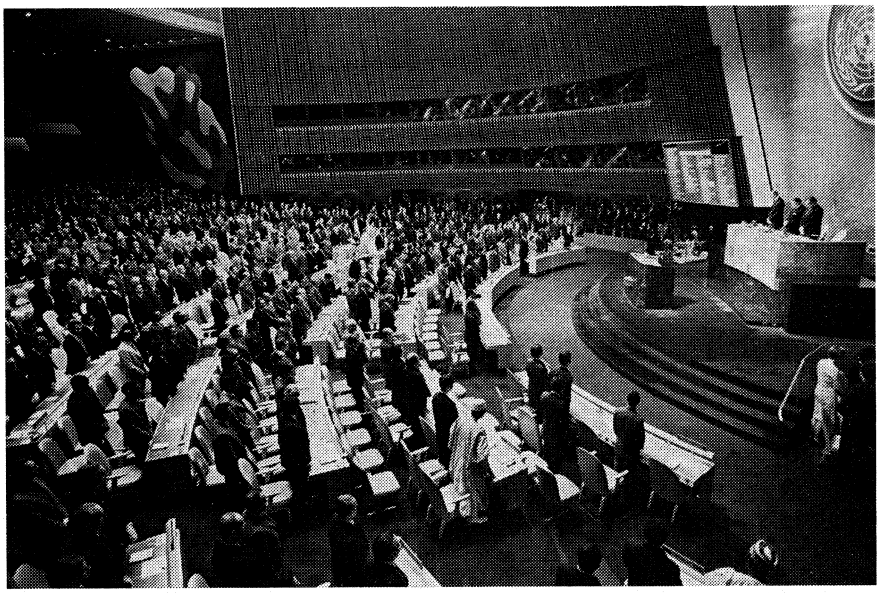
Wij, Leden van de Verenigde Naties, hebbende bijeengeroepen een bijzondere zitting van de Algemene Vergadering om voor de eerste keer de vraagstukken inzake grondstoffen en ontwikkeling te bestuderen, een zitting gewijd aan de beschouwing van de voornaamste economische vraagstukken waarvoor de wereldgemeenschap zich gesteld ziet, indachtig de geest, doeleinden en beginselen neergelegd in het Handvest der Verenigde Naties om de economische en sociale vooruitgang van alle volken te bevorderen, proclameren plechtig onze gezamenlijke vastbeslotenheid krachtig te streven naar de vestiging van een nieuwe internationale economische orde, gebaseerd op billijkheid, soevereine gelijkheid, onderlinge afhankelijkheid, gemeenschappelijk belang en samenwerking tussen alle Staten, ongeacht hun economische en maatschappelijke stelsels, die ongelijkheden opheft en bestaand onrecht verhelpt, die het mogelijk maakt de steeds wijder wordende kloof tussen de ontwikkelde landen en de ontwikkelingslanden te overbruggen en die de huidige en komende generaties een gestadig sneller voortgaande economische en sociale ontwikkeling in vrede en gerechtigheid garandeert.

1. Het belangrijkste dat de afgelopen decennia tot stand is gebracht, is de onafhankelijkheid van een groot aantal volkeren van koloniale en vreemde overheersing: deze onafhankelijkheid heeft hen in staat gesteld lid te worden van de gemeenschap van vrije volken. Tevens is gedurende de afgelopen drie decennia technologische vooruitgang geboekt op alle gebieden van het economische gebeuren, waardoor ruime mogelijkheden werden geopend tot vergroting van het welzijn van alle volken. Toch behoren de laatste resten van vreemde en koloniale overheersing, bezetting door een andere mogendheid. rasdiscriminatie, apartheid en neo-kolonialisme in al zijn vormen nog steeds tot de voornaamste belemmeringen voor de volledige emancipatie en vooruitgang van de ontwikkelingslanden en alle betrokken volken. Niet alle leden van de internationale gemeenschap genieten in gelijke mate van de voordelen van de technologische vooruitgang. De ontwikkelingslanden, die 70% van de wereldbevolking herbergen, leveren slechts 30% van de wereldinkomsten. Het is niet mogelijk gebleken bij de bestaande internationale economische orde tot een gelijkmatige en evenwichtige ontwikkeling van de internationale gemeenschap te komen. Bij een stelsel dat werd ingevoerd in een tijd waarin de meeste ontwikkelingslanden zelfs nog niet als onafhankelijke staten bestonden en dat de ongelijkheid bestendigt, wordt de kloof tussen de ontwikkelde landen en de ontwikkelingslanden steeds breder.

2. De bestaande internationale economische orde is rechtstreeks in strijd met de huidige ontwikkelingen in de internationale politieke en economische betrekkingen. Sedert 1970 maakt de wereldeconomie een aantal zware crises door die een ernstige weerslag hebben, met name op de ontwikkelingslanden doordat deze landen in het algemeen kwetsbaarder zijn voor economische impulsen van buitenaf. De ontwikkelingswereld is een machtige factor geworden, die haar invloed doet gevoelen op alle terreinen van de internationale bedrijvigheid. Deze onafwendbare veranderingen in de machtsverhoudingen in de wereld maken het noodzakelijk dat de ontwikkelingslanden volledig, actief en op voet van gelijkheid deelnemen aan de formulering en de toepassing van alle beslissingen die de internationale gemeenschao betreffen.

3 Al deze veranderingen leggen de nadruk op de onderlinge afhankelijkheid van alle leden van de wereldgemeenschap De huidige gebeurtenissen hebben de wereld ter dege doen beseffen dat de belangen van de ontwikkelde landen en ae belangen van de ontwikkelingslanden niet langer los van elkaar kunnen worden gezien, dat er een nauwe onderlinge relatie bestaat tussen de welvaart van de ontwikkelde landen en de groei en de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden, en dat de welvaart van de internationale gemeenschap als geheel afhangt van de welvaart van de delen waaruit zij bestaat Internationale ontwikkelingssamenwerking is het gezamenlijke doel en de gemeenschappelijke plicht van alle landen Het politieke, economrsche en sociale welzijn van de huidige en komende generaties is dan ook meer dan ooit afhankelijk van de samenwerking tussen alle leden van de internationale gemeenschap op basis van soevereine gelijkheid en de opheffing van het gebrek aan evenwicht tusien de leden van die gemeenschap

4 De nieuwe internationale economische orde moet zijn gebaseerd op volledige eerbiediging van de volgende beginselen:

De Algemene Vergadering in zitting bijeen

(a) soevereine gelijkheid van Staten zelfbeschikkingsrecht van alle volken ontoelaatbaarheid van het veiwervcri van grondgebied door geweld, territoriale onschendbaarheid en niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere Staten

(b) zo algemeen mogelijke samenwerking tussen alle Lid-Staten van de internationale gemeenschap, gebaseerd op billijkheid, waardoor de huidige ongelijkheden in de wereld kunnen worden uitgebannen en welvaart kan worden verworven voor allen;

(c) volledige en daadwerkelijke deelneming op basis van gelijkheid van alle landen bij het oplossen van de economische wereldvraagstukken in het gemeenschappelijke belang van alle landen, uitgaande van de noodzaak te komen tot een versnelde ontwikkeling van alle ontwikkelingslanden. waarbij speciale aandacht moet worden geschonken aan het treffen van bijzondere maatregelen ten gunste van de minst ontwikkelde ontwikkelingslanden die geen toegang hebben tot de zee, ontwikkelingslanden die uit eilanden bestaan, alsook van die ontwikkelingslanden, die het zwaarst zijn getroffen door de economische crises en door natuurrampen, zonder daarbij de belangen van andere ontwikkelingslanclen uit het oog te verliezen;

(d) elk land heeft het recht het sociaal-economische stelsel te kiezen dat het het geschiktst acht voor zijn eigen ontwikkeling en niet als gevolg van deze keuze te worden onderworpen aan enigerlei discriminatie;

e) volledige duurzame soevereiniteit van iedere staat over zijn natuurlijke rijkdommen en alle economische bedrijvigheid. Ten einde deze rijkdommen te beschermen, heeft iedere staat het recht daadwerkelijke zeggenschap te hebben over deze rijkdommen en de exploitatie daarvan met middelen die passen bij zijn eigen situatie, met inbegrip van het recht tot nationalisatie of overdracht van eigendom aan zijn onderdanen; in dit recht komt de volledige duurzame soevereiniteit van de staat tot uitdrukking. Geen enkele staat mag worden onderworpen aan economische, politieke of andersoortige dwang om de vrije en volledige uitoefening van dit onvervreemdbare recht te verhinderen;

(f) alle staten, grondgebieden en volken onder buitenlandse bezetting, vreemde en koloniale overheersing of waar apartheid geldt, hebben het recht op restitutie en volledige schadeloosstelling voor de exploitatie en uitputting van al hun natuurlijke en andere rijkdommen en de daaraan toegebrachte schade;

(g) regeling van en toezicht op de activiteiten van transnationale maatschappijen door het nemen van maatregelen in het belang van de nationale economie van de landen waar zodanige transnationale maatschappijen werkzaam zijn, op basis van de volledige soevereiniteit van die landen;

(h) het recht van de ontwikkelingslanden en de volken van gebieden onder koloniale overheersing, overheersing door een ander ras en buitenlandse bezetting om hun bevrijding te bewerkstelligen en de daadwerkelijke zeggenschap over hun natuurlijke rijkdommen en economische bedrijvigheid te herkrijgen:

(i) uitbreiding van de steun aan ontwikkelingslanden, volken en gebieden onder koloniale en vreemde overheersing, buitenlandse bezetting, waar rassendiscriminatie of apartheid heerst of die zijn onderworpen aan economische, politieke of enigerlei andere inaatregeleii bedoeld om hen te dwingen de uitoefening van hun soevereine rechten prils te geven en enigerlei voordeel van hen te verkrijgen, of aan neo-kolonialisme in al zijn vormtn, en die daadwerkelijke zeggenschap hebben ingesteld of trachten te krijgen over hun natuurlijke rijkdommen, die in buitenlandse handen zijn geweest of nog steeds zijn;

(j) een rechtvaardige en billijke verhouding tussen de prijzen van door ontwikkelingslanden uitgevoerde grondstoffen, primaire goederen, fabrikaten, halffabrikaten, en de prijzen van door deze landen ingevoerde grondstoffen, priniairr goederen, fabrikaten, kapitaalgoederen en uitrusting om te komen tot duurzame verbetering van hun ongunstige ruilvoet en tot uitbreiding van de wereldeconomie.

(k) uitbreiding van de actieve steun aan ontwikkelingslanden door de gehele internationale gemeenschap, zonder enige militaire of politieke voorwaarden:

(1) de garantie dat een van de vooinaainste doelen van het hervormde internationale monetaire stelsel zal zijn het bevorderen van de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden en de adequate stroom van werkelijke middelen naar deze landen;

(m) verbetering van de concurrentiepositie van natuurlijke stoffen ten opzichte van synthetische vervangingsstoffen;

(n) preferentiële en niet-wederkerige behandeling voor ontwikkelingslanden op alle gebieden van de internationale economische samenwerking waar dat ook maar enigszins mogelijk is;

(o) het verkrijgen van gunstige voorwaarden voor de overdracht van financiële middelen aan ontwikkelingslanden;

(p) het verschaffen van toegang aan de ontwikkelingslanden tot de resultaten van de moderne wetenschap en technologie, ten einde de overdracht van technologische kennis en de totstandbrenging van een inheemse technologie te bevorderen ten gunste van de ontwikkelingslanden in een vorm en overeenkomstig procedures die passen bij hun economieën;

(q) de noodzaak voor alle staten een einde te maken aan de verspilling van natuurlijke rijkdommen, met inbegrip van voedingsprodukten;

(r) de noodzaak voor ontwikkelingslanden al hun hulpbronnen te concentrereii voor ontwikkelingsdoeleinden;

(s) versterking — door individuele en collectieve acties — van wederzijdse samenwerking tussen de ontwikkelingslanden op economisch, commercieel, financieel en technisch gebied, voornamelijli op basis van voorkeursbehandeling;

(t) Vergemakkelijking van de rol die producentengroepen kunnen spelen, binnen het kader van de internationale samenwerking en overeenkomstig hun doelstellingen, onder andere door hulp bij het bevorderen van de voortdurende groei van de wereldeconomie en door versnelling van de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden.

5. De goedkeuring met eenparigheid van stemmen van de Internationale ontwikkelingsstrategie voor het Tweede Ontwikkelingsdecennium betekende een belangrijke stap bij het bevorderen van de internationale economische samenwerking op een rechtvaardige en billijke basis. Het in versneld tempo nakomen van de verplichtingen en toezeggingen die de internationale gemeenschap in het kader ban de Strategie op zich heeft genomen, met name die welke verband houden met de dringende ontwikkelingsbehoeften van de ontwikkelingslanden, zou aanzienlijk bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van deze Verklaring

6. De Verenigde Naties moeten als wereldorganisatie in staat zijn alle aspecten van vraagstukken op het gebied van de internationale economische samenwerking te behandelen en daarbij tevens de belangen van alle landen te behartigen. De Volkerenorganisatie moet een nog grotere rol spelen bij de vestiging van een nieuwe internationale economische orde. Het Handvest van de Economische Rechten en Plichten van Staten. voor welks voorbereiding deze Verklaring een extra bron van inspiratie zal vormen, zal in dit opzicht een belangrijke bijdrage vormen. Op alle Lid-Staten van de Verenigde Naties wordt daarom een beroep gedaan zich zo veel mogelijk in te spannen ter verzekering van de uitvoering van deze Verklaring, die een van de belangrijkste garanties vormt voor het scheppen van betere voorwaarden voor alle volken oin een menswaardig bestaan op te bouwen

7. Deze Verklaring inzake de Vestiging van een nieuwe Internationale Economische Orde vormt een van de belangrijkste bases van de economische betrekkingen tussen alle volkeren

ACTIEPROGRAMMA BETREFFENDE DE VESTIGING VAN EEN NIEUWE INTERNATIONALE ORDE

Het actieprogramma bestaat uit een preambule en 10 hoofdstukken. In de preambule wordt aangedrongen op het treffen van doeltreffende maatregelen om de ontwikkelingslanden te steunen, waarbij bijzondere aandacht moet worden geschonken aan de minst ontwikkelde ontwikkelingslanden, die geen toegang hebben tot de zee, ontwikkelingslanden, die uit eilanden bestaan en die ontwikkelingslanden die het zwaarst zijn getroffen door economische crises en door natuurrampen.

De tien hoofdstukken behandelen de volgende onderwerpen:

I. Fundamentele vraagstukken inzake grondstoffen en primaire goederen verband houdende met handel en ontwikkeling.

II. Het internationale monetaire stelsel en de financiering van de ontwikkeling van ontwikkelingslanden.

III. Industrialisatie van ontwikkelingslanden.

IV Overdracht van technologische kennis.

V. Regeling van en toezicht op de activiteiten van transnationale ondernemingen.

VI. Het Handvest van economische rechten en plichten van staten.

VII. Bevordering van de samenwerking tussen de ontwikkelingslanden.

VIII. Steun bij de uitoefening van permanente soevereiniteit van staten over natuurlijke rijkdommen.

IX. Versterking van de rol van de organisatie der VN op het gebied van de internationale economische samenwerking.

X. Speciaal programma. In dit programma worden noodmaatregelen voorgesteld voor de zwaarst getroffen ontwikkelingslanden, w.o. het oprichten van een speciaal fonds. (N Z Z, Le Monde, NRC H'blad. The Times)

BELGIË

KABINETSCOALITIE VERRUIMD

Het christelijke-liberale kabinet-Tindemans dat op 25 april in functie trad en alleen in de Senaat over een meerderheid beschikte (zie pag. 275/2), werd op 11 juni verruimd door de toetreding van het Rassemblement Wallon, waardoor het ook in de Kamer op toereikende steun kan rekenen. Het is de eerste maal dat een regionale partij aan het bewind deelneemt.

Premier Tindemans die reeds 72 christen-democratische (CVP/PSC) en 30 liberale (PVV/PLP) kamerleden achter zich had, krijgt nu ook de medewerking van de 13 leden van de RW-kamerfractie, wat een totaal van 115 zetels op 212 betekent.

Ten gevolge van de verruiming onderging de samenstelling van de regering enkele wijzigingen. Er kwamen twee ministers bij: Robert Vandekerckhove (CVP) en François Perin (RW) worden belast met de hervorming van de instellingtn. Op Binnenlandse Zaken wordt Ch. Hanin (PSC) vervangen door zijn partijgenoot Joseph Michel. Het aantal staatssecretarissen blijft onveranderd, maar Hubcaux (PLP) wordt op Waalse Streekeconomie vervangen door J. Gol (RW); Henri-François van Aal (PSC) verdwijnt uit de regering en zijn staatssecretariaat voor ontwikkelingssamenwerking ressorteert direct onder de ininister van bultenlandse zaken. In de plaats van Van Aal komt Etienne Knoops (RW) die staatssecretaris voor Economische Zaken wordt. De Waalse Ruimtelijke Ordening en Huisvesting, die tot de bevoegdheid van Hubeaux behoorde, gaat niet naar Gol, maar naar minister Califice.

Voorafgaande onderhandelingen

De onderhandelingen die hebben geleid tot de verbreding van de coalitie, zijn begonnen direct na hel investituurdebat begin mei (pag. 309/3).

Nadat het parlement de regeringsverklaring had goedgekeurd, startte discreet overleg onder de voorzitters van de partijen, die hadden deelgenomen aan het conclaaf van Steenokkerzeel: de christen-democraten, de liberalen, de Volksunie, het Rassemblement Wallon en het (Brusselse) Front der Franstaligen. (Geen ogenblik zouden socialisten en communisten bij het beraad worden betrokken.)

Reeds op 13 mei verklaarde CVP-voorzitter Wilfried Martens .,dal nog vóór de vakantie het gesprek tussen de gemeenschappen, op basis van de uitslagen van het eerste ge. sprek in Steenokkerzeel, moet worden hervat."

Op 16 mei ontving premier Tindemans de partijvoorzitters op een korte vergadering, waar eenparig beslist werd de (in Steenokkerzeel afgebroken) onderhandeling te hervatten. De daarop volgende dagen pleegden de leidende figuren van de betrokken partijen herhaaldelijk met elkaar overleg, meestal in het geheim, waarbij VU-voorzitter H. Schiltz soms optrad als woordvoerder van een ,,Vlaams front", gevormd door CVP, PVV en VU.

Toen dan bleek dat de afbakening van de grenzen van het Brusselse gewest moeilijkheden bleef opleveren, liet RW-voorzitter Perin weten, dat hij bereid was ,,in een eerste fase" lot de coalitie toe te treden, zonder zijn bondgenoten van het FDF en ook zonder de Volksunie. In een tweede fase, in de nazomer, zou dan worden overgegaan tot de grote verruiming van de coalitie, mét het FDF en mét de VU, na de totstandkoming van een akkoord over Brussel. In de eerste fase zou de regering-Tindemans de gewone parlementaire mee derheld krijgen, in de tweede fase de tweederde meerderheid, vereist voor de gewestvorming en de herziening van de grondwet.

Op 28 mei begon Tindemans een onderhandelaarsronde, waarbij hij beurtelings ging praten met de verenigde Vlaamse resp. franssprekende partijvoorzitters.

Op 31 mei kwam het in de ambtswoning van de premier, aan de Lambermontstraat, tot een ontmoeting van alle voorzitters. Andermaal stond het probleem-Brussel centraal als knelpunt. Na moeizaam overleg verklaarden alle onderhandelaars een ,,werkhypothese" als een soort van ontwerp-akkoord aan hun partij-instanties te willen voorleggen.

Het vergelijk bepaalde in grote lijnen:

- Het Brusselse gewest blijft beperkt tot de huidige agglomeratie der 19 gemeenten. Er worden geen half-verfranste wijken van Vlaamse randgemeenten bij de agglomeratie gevoegd en er heeft ook geen uitwisseling van gebied plaats tussen Brussel en het omliggende Vlaams gewest. De grenzen blijven ongewijzigd.
- In de zes Vlaamse randgemeenten, die sedert 1963 over een stelsel van z g. faciliteiten voor de franssprekende inwoners beschikken, blijft dat stelsel gehandhaafd
- In de gemeenten die aan de Brusselse agglomeratie grenzen, kunnen de inwoners, gedurende een periode van drie maanden, ingaande bij de publikatie van de desbetreffende wet, kiezen voor een speciale Brusselse status, d w z. dat zij zich laten inschrijven op een fictief domicilie in een van de 19 Brusselse gemeenten wat hun dan het recht verleent een aantal formaliteiten van sociale, belasting- en gerechtelijke aard te gaan vervullen in de Franse taal in de agglomeratie Alle personen die op het ogenblik van de uitvaardiging van de wet 21 jaar zijn, kunnen beroep doen op dat individueel inschrijvingsrecht. Zij blijven echter ingeschreven op de kiezerslijst van hun feitelijke woonplaats en betalen daar ook hun belasting.

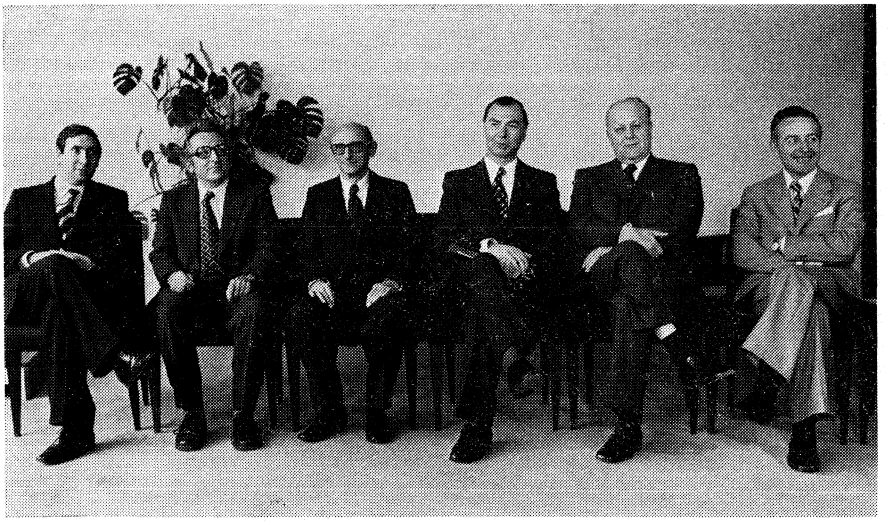
Buiten het akkoord vielen Tervuren dat wel aan de Brusselse agglomeratie paalt, maar tot het arrondissement Leuven behoort, en Vilvoorde, op het stuk ten zuiden van de ontworpen ring na.

Tijdens de bijeenkomst bleken de meeste partijvoorzitters gewonnen voor die compromisformule: alleen de FDF-delegatie schrikte ervoor terug en zei dat zij eerst haar partijbestuur wilde raadplegen. De volgende dagen kwam inderdaad uit de FDF-hoek scherpe kritiek op het cntwerp-akkoord. Zonder het ,,individueel inschrijvingsrecht" te verwerpen, werd evenwel aangedrongen op verder gaande Vlaamse toegevingen.

Zo werd o m geëist: 1 dat de individuele taalfaciliteiten niet zouden beperkt blijven tot personen van 21 jaar en ouder: 2 dat zij ook zouden worden ingevoerd in gemeenten die niet direct aan de agglomeratie grenzen (Alsemberg, Beersel) en Tervuren; 3 dat het Zonienwoud bij Brussel zou worden gehecht, zodat de hoofdstad een ,,corridor" krijgt met Wallonie, 4 dat de pariteit tussen nederlandstaligen en franstaligen in het hogere bestuurskader der Brusselse gemeentediensten zou worden afgeschaft, ten voordele van de franssprekenden

Van Vlaamse zijde werd op die eisen negatief gereageerd. Op 5 juni herhaalde Perin zijn voorstel om de verruiming van de regering in twee fasen door te voeren, maar de CVP en vooral de PVV bleven aandringen op de toetreding van de Volksunie tot de coalitie. De VU had trouwens verklaard dat zij kon instemmen met de voorwaarden, die Tindemans aan de toetreding had gekoppeld (= aanvaarding van de regeringsverklaring, van ,,de verworvenhcden van Steenokkerzeel", van het Lambermont-compromis, en van het nieuwe anti-inflatieplan.)

Inmiddels noteerde men in de radicaal-Vlaamse hoek, voornamelijk vanwege de pressiegroepen, groeiend verzet tegen het eventueel verlenen van nieuwe taalfaciliteiten

De eerste minister omringd door de nieuwe regeringsleden: V.l.n.r.: Gol, Knoops. Perin. Tindemans. Vandekerckhove en Michel.

aan de franssprekenden in het Brusselse randgebied.

Op 8 juni stond Tindemans voor een beslissende keuze: mét Perin maar zonder de Volksunie, zoniet de val van de regering De leiding van de VU liet weliswaar discreet aan de eerste-minister welen, dat zij bereid was — ingeval het kabinet niet kon worden verruimd met de drie regionale partijen — haar welwillende neutraliteit te handhaven tot in de herfst, zodat Tindemans geen vertrouwensvotum hoefde te vrezen in de Kamer. Van liberale zijde echter liet men geen twijfel erover bestaan, dat het minderheidskabinet, hoe dan ook, diende te worden verruimd vóór de aanvang van de vakantie. PVV-voorzitter Grootjans had zelfs een datum genoemd: 15 juni.

VU valt af. *Akkoord met RW*

Tindemans nam akte van het veto van Perin tegen de toetreding van de VU tot de coalitie, en begon op 9 juni te onderhandelen met het Rassemblement Wallon, terwijl het FDF (waarvan de nieuwe eisen waren afgewezen door de Vlaamse partijen) en de VU buiten het beraad werden gehouden. De onderhandeling leidde op 11 juni, na moeilijkheden van het laatste uur. veroorzaakt door het tegenstribbelen van de PSC (o m. wegens de verwijdering van staatssecretaris Van Aal uit de regering) tot een akkoord over het regeringsprog amma en de vei-deling van de portefeuilles.

Op 14 juni deed de eerste-minister in Kamer en Senaat voorlezing van de regeringsverklaring, die 's anderendaags besproken werd in de Kamer.

Tijdens het debat verweten de woordvoerders van de socialistische oppositie (vooral W Clses, J van Eynde en A. Cools) de eerste-minister een rechtse coalitie te hebben samengebracht met een agressief anti-socialistisch karakter. Schiltz (VU) viel scherp uit tegen Perm ,,die met zijn veto het Vlaamse volk heeft beledigd" en verklaarde dat de VU zeer argwanend staat tegenover de wending die de regionalisering van het land aanneemt In zijn antwoord zei premier Tindemans ,,Wij moeten het land beschermen tegen hen die het onregeerbaar willen maken' Hij verwees daarbij naar de houding van de socialistische partij: ,,Zij wil niet in de regering, maar is boos, als er een regering zonder haar wordt gevormd Wil ze soms dat er geen regering, maar anarchie komt?"

Tindemans zei nog dat hij het probleem van de staatshervorming een definitieve oplossing wenste te geven ,,om de positieve krachten eindelijk een nieuwe kans te bieden"

De motie van vertrouwen, ingediend door de regeringsfracties, werd goedgekeurd inet 109 tegen 79 stemmen bij 12 onthoudingen. Socialisten. Volksunie en communisten stemden legen; het FDF en de Brusselse liberalen (PLDP) onthielden zich.

Conventie

Tijdens het Kamerdebat heeft premie Tindemans voorlezing gedaan van een conventie, die de ministers ondertekend hebben en die betrekking heeft op de ministeriële plichtenleer. De tekst luidt als volgt:

„Met eerbiediging van de prerogatieven van het staatshoofd en van het parlement, verbinden de leden van de regering zich onderling tot het volgende:

Een minister of een groep van ministers mag zich niet uit de regering terugtrekken zonder uitdrukkelijk de politieke redenen voor zijn ontslagneming te vermelden. noch zonder de manier aan te wijzen waarop de regering zou kunnen warden vervangen door een andere, die in staat is het vertrouwen van de Kamers te bekomen. Het ontslag van een minister of van een groep van ministers wegens politieke redenen mag alleen worden aangeboden indien, — ofwel wordt voorgesteld een andere regering te vormen, die steunt op een nieuwe meerderheid, — ofwel de genoemde politieke redenen ernstig genoeg zijn, opdat de ontbinding van het parlement aan de Koning wordt voorgesteld, ten einde de betwiste problemen aan het kiezerskorps voor te leggen. Het spreekt vanzelf dat het individuele aftreden ban een lid van de regering, wegens persoonlijke redenen. steeds kan gebeuren. Deze verbintenis heeft geen enkele juridische draagwijdte. doch zij bekrachtigt een regel van ministeriële plichtenleer en van fairplay tussen regeringscollega's."

Biografieën nieuwe ministers

ROBERT VANDEKERCKHOVE, minister voor de hervorming van de instellingen, werd geboren te Ingelmunster op 30 juni 191'7. Hij is doctor in de rechten en notaris te Mechelen. Medestichter van de Christelijke Volkspartij na de bevrijding, werd hij in 1958 gecoöpteerd senator van die partij. In 1965 werd hij voorzitter van de Vlaamse vleugel van de CVP, en toen de partij nagenoeg helemaal autonoom werd, in 1969. bleef hij ze voorzitten. In december 1971 werd hij de eerste voorzitter van de Nederlandse Cultuurraad. Hij bleef het tot de Kamerontbinding van 1974. Vandekerckhove wordt beschouwd als een vertegenwcordiger van de onbuigzame Vlaamse autonomisten in de christen-demccratie.

FRANÇOIS PERIN, minister voor de hervorming van de instellingen, werd geboren te Luik op 31 januari 1921. Na rechtsstudies te Luik begon hij een loopbaan van ambtenaar en daarna van magistraat (substituut Raad van State) en rechtsgeleerde. Hij werkte zich als radicaal wallingant op in de socialistische partij en werd 1958 hoogleraar in grondwettelijk recht aan de Luikse rijksuniversiteit. In 1961 behoorde hij tot de leidende figuren van het Mouvement Populaire Wallon; in 1964 brak hij met de socialistische partij om een Parti Wallon op te richtin. Hij werd 1965 kamerlid en deed in 1968 zijn PW opgaan in het nieuwe Rassemblement Wallon. Hij schreef een paar opmerkelijke studies over de Belgische instellingen en de staatshervorming: La démocratie enrayée en La Belgique au défi.

JOSEPH MICHEL, minister van binnenlandse zaken, werd geboren te Saint-Mard op 25 oktober 1925. Advocaat en deskundige in gemeenteproblemei?, werd hij in 1961 kamerlid van de PSC voor het arrondissement Neufchâteau. In 1971 werd hij fractieleider van de PSC in de Kamer.

Biografieën staatssecretarissen

ETIENNE KNOOPS, staatssecretaris bij de minister van economische zaken, werd geboren te Marchienne-au-Pont op 5 rnaart 1934. Hij is doctor in de rechten en economist. Werkzaam in de industrie, o.m. als bedrijfsleider en beheerder van vennootschappen, werd hij in maart 1968 kamerlid van het Rassemblenieiit Wallon voor Charleroi. Bij de verkiezingen van 1974 werd hij verkozen voor de senaat, waar hij de RW-fractie voorzit.

JEAN GOL, staatssecretaris voor Waalse streekeconomie, is het jongste lid van de regering. Hij werd geboren op 8 februari 1942 te Hammersmith (Londen) in Groot-Brittannië, waar zijn vader toen legerarts was bij de Belgische strijdkrachten. Hij behoort tot een vooraanstaande Luikse familie, die de joodse orthodoxie aanhangt. Na rechtsstudies te Luik, werd hij assistent van prof. Perin. Politiek secretaris van het ,Rassemblement Wallon werd hij in 1971 kamerlid voor Luik. Gol behoort tot de ,,denkers" van zijn partij en publiceerde diverse wetenschappelijke werken. o.m. een studie over de pers.

NEDERLAND

KAPERS TOT 5 JAAR VEROORDEELD

De twee Palestijnen, Adnan Nuri (22) en Sami Hussin Tamima (23), die op 3 maart een Brits vliegtuig hadden gekaapt en op Schiphol hadden doen landen, zijn op 6 juni door de Haarlemse rechtbank overeenkomstig de eis veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf met aftrek van voorarrest. *(ANP)*

Minister Van Agt van justitie noemde op 3 juni de eis van vijf jaar verstandig. ,,Gezien de belangen en verantwoordelijkheden, die hier meespelen, vind ik een eis van vijf jaar een verstandige", aldus de minister.
Minister-president Den Uyl meende op 7 juni, dat ininister Van Agt deze woorden misschien beter achterwege had kunnen laten. Hij noemde de uitlating ,,riskant".

(Vor. ber. pag. 167/1 e.v. - 1974)

SNELHEIDSBEPERIEING EN ZONDAGSRIJVERBOD VOLGENS HOGE RAAD RECHTSGELDIG

De Hoge Raad oordeelde op 4 juni, dat de snelheidsbeperking en het, inmiddels opgeheven, zondagsrijverbod gebaseerd waren op rechtsgeldige Koninklijke Besluiten.

Inzake de snelheidsbeperking deed de Hoge Raad uitspraak in een zaak van drie automobilisten, die de snelheidsbeperking hadden overschreden, maar die door de kantonrechter in Sneek waren ontslagen van rechtsvervolging De kantonrechter meende, dat een snelheidsbeperking alleen kon worden ingevoerd op grond van de verkeersveiligheid en niet ter besparing van brandstof, wat in dit geval het doel zou zijn geweest. De Hoge Raad meende, dat de wet alleen bepaalt, dat nadere regels kunnen worden gesteld ,,nopens het verkeer op de wegen". Daaraan voldeed de sneiheidsbeperking. Bovendien was de verkeersveiligheid het motief voor de invoering van de snelheidsbeperking geweest; de regeling was alleen op een bijzonder gunstig tijdstip ingevoerd, nl. toen er schaarste was aan brandstof
In de zaak van het zondagsrijverbod vonniste de Hoge Raad over een Amsterdamse chauffeur, wiens raadsman meende, dat het desbetreffende KB eerst de Raad van State had moeten passeren. De Hoge Raad oordeelde, dat voor dit KB, waarbij de dag van inwerkingtreding van enkele artikelen van de distributiewet 1939 werd bepaald, niet vooraf advies van de Raad van State nodig was. (NRC/Hblad)

MIDDEN-OOSTEN

OAPEC

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL OAPEC. BOUW DROOGDOK IN BAHREIN

Tijdens de 11de zitting van de ministerraad van de Organisatie van Arabische olieproducerende landen (OAPEC) op 4 sept. 1973 in Koeweit werd de Libiër Ali Ahmed Atika gekozen tot secretaris-generaal van de organisatie als opvolger van Souheil Saadawi (eveneens uit Libië).

Voorts tekenden de ministers de financiele documenten iz de bouw van een droogdok in Bahrein Dit project, dat de aanleiding had gevormd tot het uittreden van Dubai uit de OAPEC (officieel bekendgemaakt op 26 dec 1972, zie pag 391 /3-'72), was tijdens de 10de zitting op 23 juni 1973 te Damascus goedgekeurd. Het dok, dat ca $ 100 mln zou kosten, moet supertankers tot 375 000 a 400 000 ton voor reparatie kunnen opnemen Wanneer het dok eind 1974 gereed zou zijn, dan zal het worden verpacht aan een maatschappij, waarin Arabische regeringen een belang van 60% zullen hebben en de twee bouwondernemingen — Kawasaki (Japan) en Lisnave (Portugal) — elk 20% Saoedi-Arabië, Koeweit en Bahrein hebben zich verplicht in de financiering van het project bij te dragen, Irak en Libië verklaarden zich daartoe in principe akkoord, en ook Qatar toonde belangstelling
Tijdens de 11de zitting besprak men de oprichting van een Arabische tankermaatschappij, waarover tijdens de 8ste zitting op 6 mei 1972 een akkoord was bereikt (pag 391/3-'72) Tijdens de 9de zitting op 7 jan 1973 te Koeweit was daartoe een maatschappij opgericht met een aanvangskapitaal van $ 500 mln, dat door alle OAPEC-staten in gelijke mate verschaft zou worden Tot dusver, aldus de NZZ (3-10-1973), is $ 100 mln betaald, en zijn de eerste contracten voor de aankoop van tankers getekend De nationale oliemaatschappij van Koeweit (KNPC) deelde op 11 jan 1973 mee dat zij 10 supertankers wilde bestellen ten bedrage van $ 392 mln, die volgens The Financial Times (12-1-'73) kennelijk deel zouden moeten uitmaken van de Arabische tankervloot
Tenslotte bevestigden de OAPEC-ministers op 4 sept 1973 hun solidariteit met Libië ivm zijn nationalisatiebesluit van 1 sept (pag 140/3-'74)

OPEC/OAPEC

VERLOOP OLIECRISIS. PRODUKTIEBEPERKING EN BOYCOT. PRIJSVERHOGINGEN

De Arabisch-Israëlische oorlog van oktober 1973 had tot gevolg dat de voornaamste Arabische olie-producerende landen in oktober en november 1973 een gemeenschappelijke actie ondernamen om de olieleveranties aan Europa en Japan te beperken, en die aan de VS en Nederland in het geheel te staken met het oog op de door deze staten verleende steun aan Israël in het Midden-Oosten-conflict. Hierdoor werd een groot aantal olieverbruikende landen genoodzaakt maatregelen te treffen om de olieconsumptie te beperken en ook het gebruik van andere energiebronnen af te remmen. De door de maatregelen getroffen geïndustrialiseerde staten stelden bovendien pogingen in het werk om in de toekomst de olie-aanvoer te verzekeren door bilaterale akkoorden af te sluiten met Arabische en andere olieproducerende staten; zeer actief in dit opzicht waren Frankrijk, Engeland, Japan, West-Duitsland en Italië. Ook een politiek initiatief van de Europese Gemeenschap, de resolutie van Kopenhagen d.d. 6 nov. 1973 (pag. 781/3-1973), leidde behalve voor Nederland tot een verbetering van de situatie: op 18 nov. besloot de OAPEC voor december geen verdere beperkingen van de levering aan de lidstaten (excl. Nederland) door te voeren. In december werd aanvankelijk een verdere beperking van de aanvoer voor januari met 5% afgekondigd, maar deze werd na een bezoek van twee Arabische olieministers aan West-Europa en de VS op 24-25 dec. ongedaan gemaakt, terwijl toen ook de eerdere beperking werd afgezwakt.
Daarentegen bleven de in oktober fors verhoogde olieprijzen voorlopig sterk stijgen, wat eveneens belangrijke gevolgen had voor de olieverbruikende landen.
In onderstaand overzicht worden eerst de maatregelen en stappen van olieproducerende landen samengevat en vervolgens enkele consequenties ervan voor de olieverbruikende staten plus enige door hen ondernomen acties.

OAPEC (4-5 nov. 1973):
produktiebeperking met 25%

Nadat de lidstaten van de Organisatie van Arabische olieproduceren-

De in 1960 opgerichte Organisatie van Olie Exporterende landen (OPEC) omvatte begin oktober 1973 de volgende lidstaten Aboe Dhabi, Algerije, Indonesie, Irak, Koeweit, Libië, Nigeria, Perzië, Qatar, Saoedi-Arabie en Venezuela Ecuador was toen geassocieerd lid

De in 1968 opgerichte Organisatie van Arabische Olie Exporterende Landen (OAPEC) omvatte begin oktober 1973 de volgende lidstaten Aboe Dhabi, Algerije, Bahrein, Egypte, Irak, Koeweit, Libië, Qatar, Saoedi-Arabie en Syrie.

de staten (OAPEC) op 17 okt. 1973 te Koeweit besloten hadden (pag. 714/2-'73) om ingaande oktober de produktie van ruwe olie elke maand met minstens 5% te beperken vergeleken met de produktie van de voorafgaande maand, kwamen zij tijdens de volgende bijeenkomst. op 4 en 5 nor. 1973 te Koeweit, overeen de produktie in november met nog eens 5% extra te verminderen zodat de produktie vergeleken met september 25% lager zou komen te liggen, daarbij inbegrepen de reductie als gevoig van de boycot van de VS en Nederland.

Terwijl werd aangenomen dat de olieleveranties uit de Arabische landen eind oktober al met ca. 4 mln barrel- per dag waren gedaald vergeleken met het gemiddelde over september van ca. 20 mln barrels per dag (BPD), werd geraamd dat het besluit van 4-5 nov. neer zou komen op een produktiebeperking van 5 à 6 mln BPD (incl. 3 mln BPD vanwege de VS en Nederland) vergeleken met september en van 6,5 mln BPD vergeieken met de oorspronkelijk begrote produktie over november.

Voorts besloten de OAPEC-ministers in december de produktie met nog eens 5% t.o.v. de novemberproduktie te verminderen. Bij deze beperking diende er echter mee te worden gerekend dat het aandeel van bevriende staten, vastgesteld volgens het gemiddelde over de eerste negen maanden van 1973, niet getroffen zou worden. Lijsten zouden moeten worden opgesteld van bevriende, vijandige en neutrale staten: de leveranties aan bevriende landen zouden onbeperkt voortgang moeten vinden, die aan de vijandige zouden moeten worden gestaakt en de neutrale staten zouden de resterende olie kunnen krijgen.

Volgens *Le* Monde (6-11) had Saoedi-Arabië zijn eigen lijsten als norm voorgesteld. Op de lijst van vijanden zouden staan de VS, Nederland en Zuid-Afrika: op die van bevriende naties de op pag. 715/1-1973 vermelde landen (in West-Europa: Frankrijk, Engeland en Spanje) minus Japan.

De Arabische ministers spraken nog af dat twee van hen — Algerijnse minister van industrie en energie Belaid Abdessalam en de Saoedische minister van oliezaken en mijnbouw sjeik Ahmed Zaki Yamani — de Westerse hoofdsteden zouden bezoeken om het Arabische standpunt toe te lichten.

Aan de vooravond van een OPEC-conferentie besloten de Arabische ministers op 18 nov. 1973 te Wenen de 5%-produktiebepcrking voor december te effectueren, maar daarvan alle EG-leden (excl. Nederland) uit te zonderen ,.uit waardering voor het politieke standpunt" in het EG-communiqué van 6 nov. 1973.

De acht EG-landen zouden dus in december dezelfde hoeveelheid olie kunnen ontvangen als in november. De Europese staten buiten de EG, die niet tot de bevriende staten behoren, zouden in december wel 5% minder krijgen. Overigens zou in januari 1974 een algemene beperking met 5% worden doorgevoerd.

Na afloop van het overleg richtte sjeik Yamani een afzonderlijke waarschuwing aan het adres van Japan: als dit land zijn Midden-Oosten-politiek niet zou herzien en zijn betrekkingen met Israël niet zou verbreken, dan kon het alle hoop opgeven van de Arabische olieboycot te worden uitgezonderd.

Oppositie *Irak*

Irak, dat reeds geweigerd had de besluiten van 17 okt. te ondertekenen omdat het die ontoereikend achtte, verliet ook de bijeenkomst van 4-5 nov. voortijdig zonder zijn toestemming te geven voor de daar genomen besluiten. Het nam aan de volgende OAPEC-conferenties niet deel.

Radio-Bagdad deelde in november ter toelichting o m mee ,,Het is gewenst dat wij ais Arabieren bij de toepassing van het oliewapen onderscheid maken tussen vijanden, vrienden en neutralen Doel van het gebruik van dit wapen moet zijn: meer vrienden te niaken en de vijanden te straffen Daarom moeten alle landen, die zich niet in het zog van de Amerikaanse en zionistische politiek bevinden en die niet aan hun agressieve plannen tegen de Arabische natie deelnemen, met ons gemeenschappelijke economische belangen hebben Deze gemeenschappelijke belangen moeten niet alleen beschermd, maar ook uitgebreid en verdiept worden, waarmee het gemeenschappelijke belang van de volkeren gediend is ( ) Daarom is het niet logisch en niet in het belang van de Arabieren als zij bij het gebruik va? de olie als wapen in de strijd vrienden, vijanden en neutralen gelijk stellen ( ) Want dit ligt in de lijn van de Amerikaanse politiek die ernaar streeft West- en Oost-Europa in eenzelfde koers als de VS te brengen, omdat beide in dezelfde boot zitten als de VS en door dezelfde crisis getroffen worden ( ) Want deze volken zullen ervaren dat de Arabieren hen economische schade toegebracht hebben, hoewel hun houding tegenover het verlangen van de Arabische natie gematigd was " Irak deed dan ook niet rnee aan de produktievermindering, wel aan het embargo jegens de VS.

OPEC *(19-20 nov.* 1973): *vast*-stelling olieprijs

Tijdens de 36ste conferentie van de OPEC. bijeen op 19 en 20 nov. 1973 te Wenen, werd een onderzoek ingesteld naar de structuur en de vaststelling van de olieprijzen.
Daarover was up 17 nov. te Wenen reeds gesproken door een onderhandelingsdelegatie van de 6 Golfstaten ol.v sjeik Yamani en een afvaardiging van 13 westerse oliemaatschappijen o.l.v G. T. Piercy ;Voorzitter bestuur Exxon) Geen overeenstemming werd bereikt, omdat de oliemaatschappijen van mening waren dat prijsvorming op grond van vraag en aanbod m b t de aardolie niet opging.

Volgens L e M o n d e (20-11-'73) brachten de maatschappijen de volgende ideeën ter tafel' 1) wijzigingen van de basisprijzen moeten etappegewijs en krachtens een akkoord worden aangebracht tot een bepaald niveau bereikt is; 2) tussen twee wijzigingen van de basisprijs moet steeds een bepaalde tijd liggen om zo bij de tweede herziening rekening te houden met de belangen van de olielanden met het oog op de vermindering van hun inkomsten ten gevolge van inflatie en monetaire fluctuaties in de tussenliggende periode 3) tussen de OPEC en de maatschappijen moet een kaderovereenkomst worden gesloten, opdat de wijzigingen van de basisprijzen bij alle OPEC-leden gerationaliseerd en geharmoniseerd worden, 4) met de olieproducerende landen moet een discussie over de besluiten van 16 okt 1973 op gang komen

Na afloop van de conferentie werd in een communiqué meegedeeld dat ,,deze bijeenkomst heeft plaatsgevonden op verzoek van de maatschappijen en dat constructieve voorstellen van de maatschappijen op de conferentie waren verwacht. In plaats daarvan hebben de vertegenwoordigers van de maatschappijen vage ideeën geopperd over een vaststelling van de olieprijs op basis van een starre procedure, die van tevoren vastgesteld moest zijn en los moest staan van het normale marktmechanisme. De conferentie gaat niet met zo'n conceptie akkoord en gelooft dat de vaststelling van de olieprijs en die (prijs) van de andere industrieprodukten, handelswaar en grondstoffen die in het internationale handelsverkeer een rol spelen, rekening moet houden met de markt (van vraag en aanbod)."
De conferentie gaf de economische commissie opdracht dit problesm van de vaststelling van de olieprijs te volgen door vier maal per jaar te vergaderen de eerste maal op 17 dec. te Wenen.

Op 19 nov. besloot de OPEC Ecuador als volwaardig lid tot de organisatie toe te laten (zie pag. 727/3-1973). Trinidad & Tobago, dat ook een verzoek om toetreding had ingediend, bleef de status van waarnemer behouden. (Volgens geruchten zou Irak zich tegen toelating hebben verzet.) Gabon werd als geassocieerd lid toegelaten.

OAPEC: (8/9 dec. 1973): verdere produktiebeperking

Tijdens het overleg van 8 en 9 dec. 1973 te Koeweit besloten de Arabische olieministers de maandelijkse leverantiebeperking met 5% zonder onderscheid door te voeren per 1 jan. d.w.z. 5% van de decemberproduktie. Dit betekende een vermindering met ca. 750.000 barrels per dag en bracht de totale beperking t.a.v. het peil van sept. voor de meeste EG-landen op 28,75%: van ruim 20 mln barrels per dag tot minder dan 15 mln barrels per dag. M.b.t. het embargo en de produktiebeperking werd in het na afloop uitgegeven communiqué verder opgemerkt:

„Als overeenstemming is bereikt over een terugtrekking uit alle sinds 1967 bezette Arabische gebieden, met in de eerste plaats en in het bijzonder Jeruzalem, volgens een tijdschema, en dit akkoord door Israël is getekend en de uitvoering ervan door de Verenigde Staten is gegarandeerd, zal het verbod op olie-export naar de Verenigde Staten worden opgeheven zodra de uitvoering van het tijdschema i z de terugtrekking begint. Vervolgens zal het algemene reductiepeil worden vastgesteld in die zin dat het noch beneden noch boven het reele peil ligt dat bestond op het moment dat het embargo tegen de verbruikerslanden wordt opgeheven. Dit peil zal dan gelden voor de Verenigde Staten evenzeer als voor Europa en de rest van de wereld.
Zodra een .tijdschema is overeengekomen zullen de ministers, die deze resolutie ondertekenen, bijeenkomen om een tijdschema vast te stellen voor het herstel van de olieproduktie op het peil van september, dit schema zal corresponderen met de stadia van de terugtrekking." Bevriende Afrikaanse en Islamitische landen zullen alle in hun contracten neergelegde hoeveelheden ontvangen, zelfs als dat een produktievergroting noodzakelijk maakt, om hun lokale behoeften te dekken, mits wel zodanige verzekermgen worden gegeven dat olie niet wordt heruitgevoerd naar landen die onder het embargo vallen.

OPEC *(22/23* dec. 1973): verdubbeling *prijs*

De olieministers van de zes Golfstaten kwamen op 22 en 23 dec. 1973 te Teheran bijeen. Vertegenwoordigers van andere OPEC-lidstaten — Algerije, Indonesie, Libië, Nigeria en Venezuela — namen als waarnemers aan de vergadering deel. Besloten werd de olieprijs te verdubbelen.

In het na afloop uitgegeven communiqué stond o a : „Het ministerscomite heeft besloten de regeringen aan te bevelen de ,reele" prijs van 7 dollar per barrel te innen voor de z g lichte Arabische ruwe olie van 34 graad API De „posted price" voor deze olie zal voortaan $ 11,651 per barrel bedragen Deze referentieprijs zal gelden vanaf 1 jan 1974 Hierbij is reeds rekening gehouden met het effect van het akkoord van Genève" (zie pag 727/2-1973)
Voorts werd afgesproken op 7 jan. een buitengewone OPEC-conferentie te houden „om de basis van een prijspolitiek op lange termijn te bespreken en de mogelijkheid van een dialoog te bestuderen tussen olieproducerende en -consumerende landen teneinde het geraken in een prijsspiraal te voorkomen en de reele waarde van hun olie te beschermen"

OAPEC *(24/25* dec. 1973): versoepeling leveranties

Tijdens de OAPEC-bijeenkomst op 24 en 25 dec. 1973 brachten de ministers Yamani en Abdessalam verslag uit van hun bezoeken aan Westeuropese hoofdsteden en de VS.
Kennelijk mede op grond van dit verslag besloten de Arabische olieministers niet alleen om de voorgenomen leverantiebeperking voor jan. te laten vervallen, maar zelfs een deel van de reeds toegepaste beperking ongedaan te maken: zij kwamen overeen om de produktie vergeleken met het peil van sept. met 10% op te voeren om zo het percentage van de vermindering terug te brengen van 25 naar 15. Voorts zouden Japan en België een speciale behandeling ontvangen. Voor zover bekend werd nu niet gesproken van een speciale behandeling voor de Filippijnen, hoewel tijdens de Arabische topconferentie te Algiers op 26-28 nov. (zie pag. 38/3 en 49/2) voor Japan en de Filippijnen een speciale behandeling voorzien was naast een embargo op de leveranties aan Portugal, Rhodesië en Zuid-Afrika. Het embargo t.a.v. de VS en Nederland werd gehandhaafd.
De olieministers kondigden voorts de oprichting van een commissie aan die controle zou moeten uitoefenen op de gang van zaken bij de leveranties. Vertegenwoordigers van Algerije, Libië, Saoedi-Arabië en Koeweit zouden in deze commissie zitting nemen.
De ministers Yamani en Abdessalam zouden begin jan. een tweede rondreis maken, o m. naar Japan, waarna op 14 febr. in Tripoli een nieuwe OAPEC-bijeenkomst zou worden gehouden.

In een communiqué werd verklaard dat het de bedoeling van de Arabische olieministers was „de aandacht van de wereld te vestigen op het aan de Arabische natie aangedane onrecht door de bezetting van haar grondgebied" en door het feit dat „een hele natie zonder tehuis" is. De Arabische maatregelen waren niet bedoeld om bevriende landen te treffen. Nadrukkelijk werd gesteld dat „er een zeer duidelijk onderscheid bestaat tussen degenen die aan de zijde van de Arabieren staan, degenen die aan de kant van

Minister Ahmed Zaki Yamani van Saoedi-Arabië (r.) en minister Belaid Abdessalam van Algerije tijdens een persconferentie op 27 nov. 1973 te Parijs, waar zij de vorige dag waren gearriveerd. Zij bezochten vervolgens Londen (28-29 nov.), Brussel (30 nov.-2 dec., zie pag. 799/3-'73 en pag. 13/2) en de VS (3-11 dec.).

de vijand staan en zij die ertussen in staan".
De ministers .,namen nota van de wijziging in de Japanse politiek t.a.v. de Arabische zaak", het bezoek van de Japanse vice-premier (Takeo Miki) aan diverse Arabische landen. en de econo ische situatie van Japan, en zij besloten een speciale behandeling aan dat land te geven .,om de Japanse economie te beschermen en in de hoop dat de Japanse regering dit standpunt zou waarderen en eerlijke en rechtvaardige standpunten zou blijven innemen jegens de Arabische zaak",
Ook kwamen de ministers overeen België geen enkele beperking van zijn olieinvoer 'meer op te leggen en toe te laten dat via Nederland olie naar België werd gebracht ,,na alle nodige garanties te hebben gekregen dat die volledig zonder enige beperking in België zal arriveren" (m.a.w. dat niets in Nederland zou achterblijven). De uitvoer naar bevriende landen zou beantwoorden aan de feitelijke behoefte ,,zelfs a? is dit meer dan het niveau van september 1973, mits die Arabische olie niet uit genoemde landen zal worden heruitgevoerd ei1 niet in de plaats komt voor niet-Arabische olie die door deze bevriende landen wordt ingevcerd".
Kennis werd genomen van het begin van een wijziging in de Amerikaanse puhlieke opinie en de hoop werd uitgesproken dat pogingen van de Amerikaanse regering zouden leiden tot ,,vruchtbare resultaten voor de gehele wereld en in het bijzonder voor de bilaterale relatie tussen het Amerikaanse volk en het Arabische volk".

OPEC** (7-9 jan.): bevriezing **prijzen** tot **1 april

Tijdens de OPEC-bijeenkomst van 7 tot 9 jan. te Genève namen de ministers het besluit dc olieprijs niet voor 1 april te wijzigen. Daarmee zagen zij af van toepassing van de indexatie-clausule uit het Geneefse akkoord van 2 juni 1973 (pag. 727/ 2-1973). Overigens had de koersstijging van de dollar in de voorgaande periode ook niet tot de daaraan gekoppelde verlaging van de olieprijs geleid. In verband hiermee stelde de Perzische minister van financiën, Jamshid Amouzegar, na afloop van de conferentie dat de Geneefse bepaling op 1 dec. een prijsverlaging van 15% tot gevolg had gehad, maar dat niemand daar aandacht aan had besteed en dit de oliemaatschappijen de verlaging ook niet aan de consument hadden doorberekend.
Voorts droegen de ministers de economische commissie van de OPEC op een studie te ondernemen om te komen tot de invoering van een lange termijn systeem voor het vaststellen van de prijs van ruwe olie. De conferentie aanvaardde een aantal beginselen als referentiekader voor de commissie. Dok moest de commissie aanbevelingen opstellen voor het peil van de referentieprijs voor ruwe olie vanaf 1 april.
De conferentie sprak de hoop uit dat de geïndustrialiseerde landen de nodige maatregelen zouden treffen om de sterk inflatoire tendensen in hun landen af te remmen en om te controleren hoe de oliemaatschappijen de prijzen van hun produkten voor de consument verhogen.
Gezien de recente veranderingen op de oliemarkt werd besloten de verhouding van de referentieprijs tot de marktprijs (1,4 : 1) te laten vervallen en elke vaste verhouding tussen die prijzen los te laten.

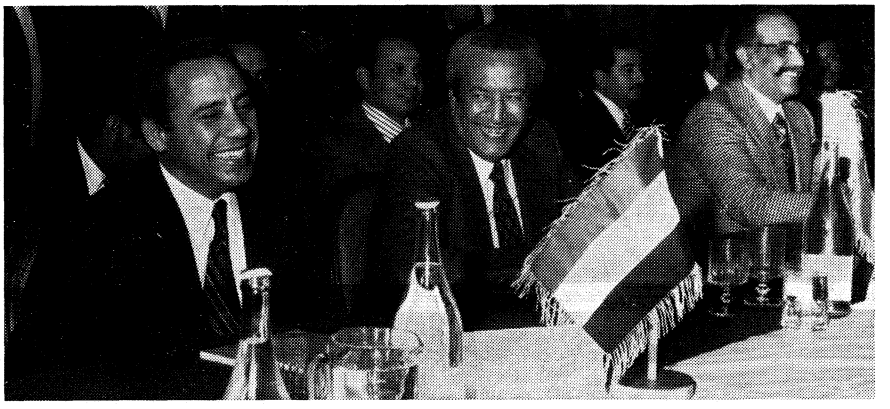
Met het oog op suggesties voor een gemeenschappelijke bijeenkomst van de OPEC-staten met de verbruikerslanden lieten de olieministers in hun slotcommuniqué weten dat huns inziens ,,de uitwisseling van standpunten en inlichtingen met de gebruikerslanden over kwesties van gemeenschappelijk belang nuttig zou kunnen zijn".
Voorts verzocht de conferentie het OPEC-ministerscomité voor de energiecrisis spoed te zetten achter een studie over de oprichting van eer. financieel ontwikkelingsinstituut en daarover op de volgende gewone OPEC-conferentie (in juni in Quito) verslag uit te brengen.
De conferentie besloot gevolg te geven aan het verzoek van Aboe Dhabi het lidmaatschap van dit land over te dragen aan de Unie van Arabische Emiraten, waarvan Aboe Dhabi deel uitmaakt.

*OAPEC **(13, 17-18 maart)**: **Opheffing** boycot **VS***

Nadat de voor 14 febr. te Tripoli vastgestelde OAPEC-conferentie op verzoek van Egypte en Saoedi-Arabië voor onbepaalde tijd was uitgesteld, zouden de olieministers op 10 maart te Cairo bijeenkomen.
Maar de voorzitter van de bijeenkomst minister Abdessalam van Algerije, verklaarde op 9 maart dat wat hem betreft de vergadering in Cairo nooit op het programma had gestaan. Volgens berichten uit Algiers had hij Egypte's verzoek de conferentie van Tripoli naar Cairo te verplaatsen verworpen, omdat hij zich zou hebben geergerd aan de toezegging van de Egyptische president Sadat aan de VS inzake opheffing van de boycot jegens de VS. Sadat had een verzoek hiertoe in een persoonlijke boodschap aan de andere lidstaten geformuleerd.
Verwarring bleek toen op 10 maart 's morgens ministers uit Saoedi-Arabië, Koeweit, Bahrein, de UAR en Egypte in Cairo aanwezig waren, maar de ministers van Algerije, Libie. Syrië en Irak wegbieven. Minister Yamani van Saoedi-Arabie maakte aan de verwarring een einde met de mededeling: ,,Zonder voorzitter kan er niet vergaderd worden." De conferentie zou toen op 13 maart te Tripoli worden gehouden.
Het overleg cp 13 maart te Tripoli vond doorgang en werd vervolgens op 17 en 18 maart te Wenen — in aansluiting op een OPEC-conferentie, zie hieronde — voortgezet. De kwestie van de opheffing van het olie-embargo tegen de VS bleek toen 'tot een breuk te hebben geleid. Zeven landen besloten tot opheffing: Saoedi-Arabië, Algerije. Aboe Dhabi, Bahrein, Qatar, Koe-

Tijdens de opening van de OPEC-conferentie op 7 jan. te Genève: voorzitter Jamshid Amouzegar, Perzisch minister van financiën (l.),en secretaris-generaal Khene (r.).

Tijdens de OAPEC-conferentie op 13 maart te Tripoli (Libië): v.l.n.r. Ahmed Hallal (olieminister Egypte), Ezzedin Mabroek (olieminister Libië) en Abdoel Rahman al-Atiki (minister van financiën Koeweit).

weit en Egypte. Maar Syrie en Libië maakten bekend dat zij de boycot tegen de VS zouden handhaven. Minister Abdessalam van Algerije, de voorzitter van de conferentie, deelde op een persconferentie na afloop mee dat zich sinds okt. 1973 een reeks gebeurtenissen had voorgedaan waardoor de Arabische landen een nieuwe fase in hun oliepolitiek konden inluiden en als ,,geste van goede wil" het embargo tegen de VS konden opheffen. De Algerijnse regering achtte deze maatregel van ,,voorlopige" aard. In het communiqué werd dan ook gemeld dat deze beslissing op 1 juni door de ministerraad van de OAPEC te Cairo opnieuw zou worden bezien in het licht van de verdere antwikkelingen.
Over de boycot van andere landen gaf het communiqué geen uitsluitsel, maar minister Yamani deelde op een persconferentie mee dat de boycot tegen Nederland en Denemarken zou worden voortgezet totdat zij hun houding jegens de Arabische wereld en Israël aan die van de overige EG-staten hadden aangepast. Wel meldde het communiqué dat West-Duitsland en Italië vcortaan als bevriende naties zouden worden beschouwd en dus alle benodigde olie zouden ontvangen.

M.b.t. Nederland merkte Yamani op:
,,Over Nederland valt niets nieuws te zeggen, aangezien wij van de Nederlandse regering ook niets nieuws hebben vernomen. Als Nederland zijn houding verandert, dan willen wij dat ook doen, net als bij alle andere Europese landen.
,,Den Haag heeft tot nu toe geweigerd zijn aositie duidelijk te omschrijven, d.w.z. heeft niet geëist dat de Israëli's hun troepen terugtrekken uit alle bezette gebieden en ook niet dat voor het Palestijnse probleem een oplossing wordt gevonden.
De Nederlandse regering heeft geen andere keus dan met de olieproducenten zelf te onderhandelen."

Over de voortzetting van de boycot tegen Denemarken werd in Deense regeringskringen te kennen gegeven dat men tot dusver niet had gemerkt dat — afgezien van de algemene produktievermindering van 15% — legen Denemarken een apart olie-embargo afgekondigd was.

OPEC (16-17 maart): *olieprijs* tot 1 juli ongewijzigd

De olieministers van de OPEC-lidstaten vergaderden op 16 en 17 maart te Wenen over de vaststelling van de nieuwe olieprijzen vanaf 1 april. Zij kwamen overeen de prijzen te handhaven op het peil dat op 23 dec. 1973 te Teheran vastgesteld was en wel voor een nieuwe periode van drie maanden (1 april - 1 juli). De referentieprijs bleef dus $ 11,65 per barrel (159 liter). Een voorstel van Saoedi-Arabië om de prijs per 1 april te verlagen werd verworpen. Volgens een rapport, dat de economische commissie van de OPEC had uitgebracht, waren de prijzen strikt economisch gezien nog veel te laag. De voorzitter van de ministerraad, de Perzische minister van financiën Amouzegar, verklaarde op 17 maart na de vergadering, dat de olieprijzen van nu af aan niet meer drastisch zullen worden verhoogd. Om hun goede wil te tonen hadden de olieproducenten — ondanks een gemiddelde inflatie in de industrielanden van twaalf procent — besloten de olieprijzen voor het volgende kwartaal niet te verhogen.
Als de industrielanden er niet in slagen hun inflatie onder controle te krijgen, dan zullen prijsverhogingen in de tweede helft van dit jaar onvermijdelijk zijn, aldus Amouzegar.

OPEC (7 april): instelling ontwikkelingsfonds

Onder voorzitterschap van de Perzische minister Amouzegar besloot de OPEC-ministerraad op 7 april te Genève unaniem tot instelling van een speciaal ontwikkelingsfonds om hulp te verlenen aan de olieverbruikende landen van de Derde Wereld. Dit fonds zou uit vrijwillige bijdragen moeten worden gefinancierd en door een afzonderlijke organisatie moeten worden beheerd. Het zou door ,,zachte" leningen (lage rente, lange aflossingsperioden van 25-30 jaar) concrete projecten in ontwikkelingslanden financieren. Het lidmaatschap van het fonds zou ook open staan voor niet-OPEC-landen. De beslissing was echter nog slechts een principebesluit, omdat het reglement voor de oprichting en het beheer van het fonds eerst door minstens zeven landen moet zijn geratificeerd alvorens het fonds kan gaan opereren.
Minister Amouzegar deelde mee dat Perzië dit jaar aan het fonds, als het operationeel wordt, 150 miljoen dollar zal bijdragen. Dit bedrag is één procent van de totale olieverdienste die Iran in 1974 verwacht. Ook in de volgende jaren zal Iran één procent van zijn olie-inkomsten in het OPEC-ontwikkelingsfonds stoppen.
,,We willen de rijke landen een les geven. Die zeggen altijd dat zij één procent van hun bruto nationale produkt aan ontwikkelingshulp zullen geven, maar doen het nog steeds niet", aldus Amouzegar.
Overigens zal Iran zijn bijdrage voor ontwikkelingshulp aan andere internationale organisaties, zoals aan de Wereldbank, normaal voortzetten. Dit jaar zal Iran voor dit doel, aldus zijn minister van financiën, in totaal één miljard dollar uitgeven. Amouzegar zei desgevraagd optimistisch te zijn over het verloop van de ratificatieprocedure.
Maar op 17 april werd te Wenen, waar de OPEC gevestigd is, verklaard dat de Arabische landen het er niet mee eens waren dat het fonds door de OPEC zal worden beheerd. Zij zouden meer voelen voor rechtstreekse leningen van de afzonderlijke oliestaten aan de ontwikkelingslanden, aldus *NRC/H'blad* (18-4), dat daaraan toevoegde dat het niet duidelijk was of alle vijf Arabische OPEC-landen het plan afwezen.

(Vor. ber. pag. 713 en 726 e.v.-1973)
(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HOGERE OF LAGERE OLIEPRIJZEN?

Nadat in okt. 1973 en in jan. 1974 de olieprijzen zeer fors waren gestegen, besloot de Organisatie van Olie Exporterende Landen (OPEC), die thans 12 leden en één geassocieerd lid omvat (pag. 396/3 en 398 /1), op 7-9 jan. de prijzen tot 1 april te bevriezen. Vervolgens kwamen de OPEC-ministers op 16-17 maart overeen de olieprijzen tot 1 juli ongewijzigd te laten

Tijdens het OPEC-beraad te Quito (15-17 juni) bleken de lidstaten verschillend te denken over de hoogte van de olieprijzen: Saoedi-Arabië wilde een verlaging van de „posted price" (de referentieprijs op basis waarvan de belastingen en de royalties worden vastgesteld) van $ 11,65 per barrel tot ca. $ 9; de overige staten stemden in met een aanbeveling van de economische commissie om de posted price te verhogen van $ 11,65 tot $ 12,67 per barrel, al zou Koeweit voor een verhoging met $ 3 hebben gepleit.

Uiteindelijk werd in zoverre een compromis bereikt dat besloten werd de posted price tot 1 sept. te bevriezen, maar de door de oliemaatschappijen af te dragen royalties met 2% te verhogen van 12,5% tot 14,5%. Saoedi-Arabië distantieerde zich ook van deze verhoging, omdat volgens minister Yamani de nu aanvaarde methode de oliecon-cerns in staat stelt de hogere royalties eenvoudig in de prijzen door te berekenen.

Omdat de royalties slechts betrekking hebben op de 40% van de geproduceerde olie die in de meeste producerende staten nog „eigendom" van de oliemaatschappijen is, komt de verhoging van de royalties met 2% slechts neer op een kostenstijging van 10 & 12 dollarcent per barrel (159 liter).

De prijzen

De reële marktp ijzen van ruwe olie stegen van okt. 1973 tot jan. '74 fors. De standaard Saoedi-Arabische olie, die in 1970 ca. $ 1.30 per barrel kostte, haalde een prijs van $ 3,65 per barrel op 16 okt. 1973 en van $ 8,18 begin jan. 1974. Toen werd door Libië op de vrije markt een prijs van $ 20 per barrel verlangd en door Nigeria van $ 22,60. Vervolgens daalde de prijs echter. Bij een veiling van ruwe olie in Aboe Dhabi op 5 maart was $ 12 per barrel verwacht, maar werd niet meer dan $ 8 geboden. De regering van Koeweit bracht in febr. '74 olie op de markt die een minimumprijs van $ 10.73 per barrel moest opbrengen, maar de oliemaatschappijen weigerden meer te bieden dan $ 8,50.

De ontwikkeling van de posted price (in $) gaf het volgende beeld:

	1-10-'73	16-10-'73	1-1-'74
Aboe Dhabi	3,144	6,045	11,65
Saoedi-Arabie	3,011	5,119	11,65
Irak (Golf)	2,977	5,061	11,65
Perzië	2,995	5,091	11,65
Koeweit	2,884	4,903	11,65
Qatar	3 143	5,343	11,65
Libië	4,604	8,925	15,768
	juli-december 1973		1-1-'74
Algerije	5.0	9.25	16,216
Bolivia	3,50	7.44	16,0
Ecuador	3,60	10,0	13.70
Indonesië	5,00	6,00	10,80
Nigeria	4,287	8,31	14,69
Venezuela		7,24	14,08

Inkomsten en winsten

De hogere prijzen van olie, gepaard met een produktiestijging van 9,2% in 1973, vermeerderen de inkomsten van de olieproducerende landen en de winsten van de internationale oliemaatschappijen, zoals uit onderstaande staten blijkt.

OLIE-INKOMSTEN VAN OLIEPRODUCERENDE LANDEN

		Totaal in $ mln
1960		2.300
1965		3 800
1970		7.700
1972		14 200
1974	volgens prijzen per 1 okt. 1973	45 300
	volgens prijzen per 16 okt. 1973	117.000
	volgens prijzen per 1 jan. 1974 plus invloed verwachte nationalisaties	135 000

(Schatting Esso, volgens The Times W-1)

OLIE-INKOMSTEN OPEC-LANDEN (in mln $)

	1960	1970	1973	1974
Saoedi-Arabie	355	1200	4.915	19.400
Perzië	285	1093	3.885	14.930
Koeweit	465	—	7.945	7 945
Aboe Dhabi	—	—	1035	4 800
Libië	—	—	2 210	7.990
Nigeria	—	—	1950	6 960
TOTAAL	2 303	—	22 675	85.210

(The Times 30-1)

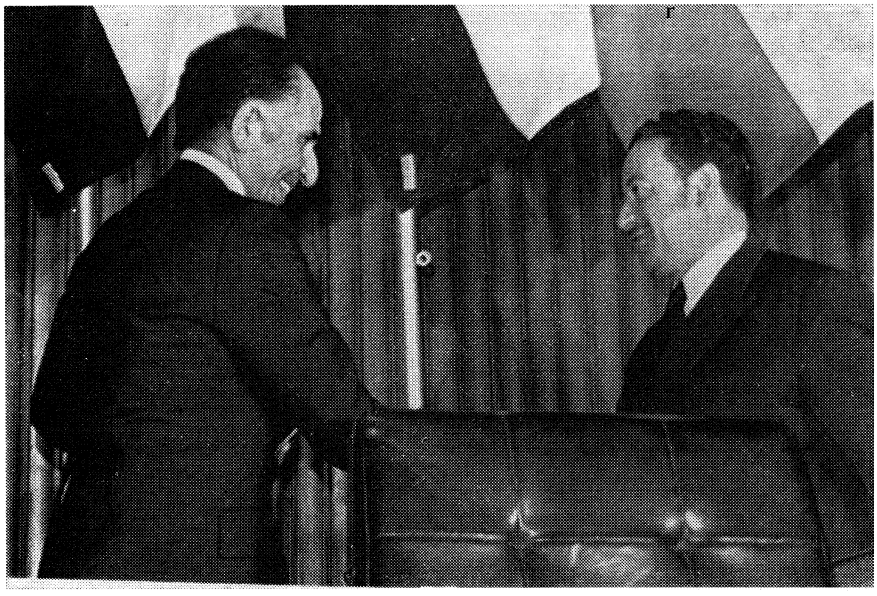
WINSTEN OLIEMAATSCHAPPIJEN 1973 **VERGELEKEN MET** 1912 (in **mln $**)

	1973	1972	Toename in %
Exxon	2 443	1532	59,5
Texaco	1292	889	45,3
Mobil	849	574	47,9
Shell	1780	704	158,9
British Petroleum	803	178	363 4

(Financial Times 13-5)

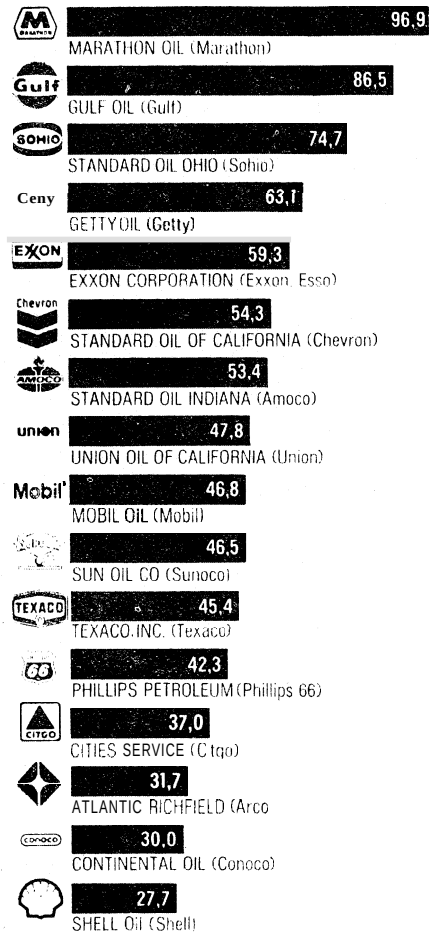
WINSTEN OLIEMAATSCHAPPIJEN 1STE KWARTAAL 1974 **VERGELEKEN MET 1STE KWARTAAL** 1973 **(in %)**

Exxon	+ 39%
Texaco	+ 123%
Gulf	+ 76%
Shell	+ 52%
Mobil	+ 66%
Standard of California	+ 92%
Continental	+ 130%
Occidental	+ 718%

Samshid Arnouzegar (l.) met zijn opvolger als voorzitter van de OPEC, minister Gustavo Jarrin uit Ecuador

Weekblad 43ste jaargang No. 2235 pag. 26383-26398

De winst van de olieconcerns over 1973 vergeleken met 1972 in procenten. (Der Spiegel 4-2)

Hogere kosten

De stijging van de olieprijzen betekende voor de industrielanden en voor de Derde Wereld een aanzienlijke lastenverzwaring. Volgens Amerikaanse experts, aldus *Le* Monde (7-1), zou West-Europa in 1974 voor zijn olie-invoer $ 50 rnrd moeten betalen (vergeleken met $ 11 rnrd in 1973), de VS $ 20 rnrd ($ 4,5 mrd) en Japan $ 17 rnrd ($ 3,6 rnrd).
Volgens The Times (30-1) waren de kosten voor de Derde Wereld:

(in mln $)	1970	1973	1974
Brazilië	276	540	1425
Zuid-Korea	137	325	1075
Argentinië	20	40	80
India	140	415	1350
Pakistan	37	85	260
Bangla Desh	17	35	95
Turkije	68	210	560
Ghana	13	25	70
Kenia	17	40	115
Sri Lanka	23	50	150
Filippijnen	115	265	740
Alle ontwikkelingslanden	2330	5245	14875

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

JAARVERGADERING BANK VOOR INTERNATIONALE BETALINGEN (BIB). TOESPRAAK DR. ZPJLSTRA. GEVAAR VOOR WERELDRECESSIE LIJKT GEWEKEN

Op 10 juni vond in Bazel de jaarvergadering plaats van de aldaar gevestigde Bank voor Internationale Betalingen, een orgaan, waarin een aantal Westerse centrale banken samenwerken. De vergadering werd door haar president, dr. J. Zijlstra, toegesproken.
Dr. Zijlstra zei o.m., dat er op het ogenblik geen aanwijzingen zijn, dat de economische teruggang gedurende de rest van het jaar zal doorgaan, zodat het gevaar van een volledige recessie niet meer aanwezig is. Het lijkt erop, dat de bedrijvigheid goed op peil blijft en dat de aanpassing van het bestedingspatroon aan het nieuwe olieprijspeil zich, nu de eerste schok achter de rug is, zonder noemenswaardige moeilijkheden voltrekt. Het zou daarom verkeerd zijn bij de huidige conjunctuur in de wereld een stimulans te geven aan de bestedingen.
Andere zaken die dr. Zijlstra in zijn rede ter sprake bracht, waren de volgende:

INFLATIE. Ten aanzien van de inflatie merkte dr. Zijlstra op dat de recente lichte daling in de grondstoffenprijzen onder invloed van de verandering in de cyclische omstandigheden kan bijdragen tot een beperking van de algemene prijsstijgingen. Als dat gebeurt komt er weer een soort situatie waarmee wij vertrouwd waren voor de prijshausse op de grondstoffenmarkt.
De inflatie werd toen in hoge mate bepaald door de druk aan het loonfront. De werkelijke moeilijkheden van een dergelijke loon- en prijsinflatie heeft méér een politiek dan een economisch karakter. Wij hebben kunnen zien, aldus dr. Zijlstra, dat de loon- en prijsspiraal zijn kracht behoudt wanneer zelfs elk spoor van overmatige vraag is geëlimineerd. Op dat gebied is nog geen enkele vooruitgang geboekt.

WISSELKOERSEN. INTERNATIONALE SAMENWERKING. De president van de B.I.B. benadrukte dat de zwevende wisselkoersen hebben bijgedragen tot de toeneming van de inflatie. Dat geldt vooral voor de landen waarvan de wisselkoersen omlaag zijn gezweefd, zodat de invoer duurder werd. Over het algemeen heeft het zweven het inflatiepessimisme in de hand gewerkt, doordat het vertrouwen in het geld werd verzwakt.
Volgens de heer Zijlstra zitten er aan het zweven zowel goede als kwade kanten. In plaats van met niet-realistische vaste wisselkoersen worden we nu geconfronteerd met een onbevredigende ontwikkeling van zwevende koersen. Er waren koersschommelingen ten opzichte van de dollar in zowel opwaartse als neergaande richting, maar in beide gevallen was de waardeverandering te groot.
De krachten op de wisselmarkt zijn dan ook geen waarborg meer voor de stabiliteit van dag tot dag. aldus dr. Zijlstra, laat staan voor een wisseikoersevenwicht op langere termijn. Na de door de verviervoudiging van de olieprijzen verstoorde betalingsbalansverhoudingen moet het nu ook de grootste voorstanders van flexibele wisselkoersen duidelijk zijn dat het vrij zweven onder de gegevens omstandigheden géén recept kan zijn.
In de huidige situatie kunnen ongecoördineerde bescherming van individuele valuta's en het opwerpen van handelsbarrieres gevaarlijke consequentie; opleveren voor iedereen, aldus dr. Zijlstra.
Er dient dan ook een zekere mate van internationale overeenstemming te komen over de wisselkoersstructuur. Voorts moet er bij de grote landen een redelijk samenhangend geheel van doelstellingen zijn met betrekking tot de betalingsbalans. Het voorkomen van concurrerende wisselkoersverlagingen en handelsbeperkingen moet daarbij primair zijn.
Die doelstellingen zouden ook zonder de olieprijsstijging hebben gegolden, maar nu is het temeer nodig om de moeilijkheden op te lossen, die ontstaan bij de financiering van de betalingsbalanstekorten van de olie-importerende landeri.
Algemeen wordt aangenomen dat die betalingsbalanstekorten tot op grote hoogte worden gefinancierd via de vrije kapitaalmarkt. Het is echter noodzakelijk ook tot officiële financiering te komen via het IMF en andere internationale organisaties en wellicht ook van regering tot regering.

STEUN AAN LANDEN MET BETALINGSBALANSPROBLEMEN. Zonder de financiering via de officiële kanalen zullen landeri die onvoldoende particuliere bronnen kunnen aanboren maatregelen moeten treffen, waardoor de omvang van de internationale handel en de betalingen zullen worden beperkt.
Met andere woorden: het deel van de wereld dat in een vrij gunstige positie verkeert om zijn moeilijkheden te kunnen oplossen moet bereid zijn steun te verlenen aan landen die in minder gelukkige omstandigheden verkeren.
De heer Zijlstra wees er daarbij nadrukkelijk op dat het niet gaat om elk betalingsbalanstekorten. Tekorten die andere oorzaken hebben dan de gestegen olieprijzen zullen door de betreffende landen zelf moeten worden aangepakt. De tekorten als gevolg van de oliefinanciering zijn al groot genoeg om de internationale solidariteit op de proef te stellen. (Econ. Dagblad, SER-bulletin, NZZ)

IMF

LAATSTE BIJEENKOMST COMITÉ VAN TWINTIG. RICHTLIJNEN INTERIMPERIODE VASTGESTELD

Het comité van twintig, dat het IMF op zijn jaarvergadering van 1972 had ingesteld om een nieuw internationaal geldstelsel te ontwerpen (pag. 798/3-1972), is niet in zijn opdracht geslaagd. Op zijn laatste vergadering op 12 en 13 juni 1974 in Washington is het niet verder ge-

komen dan tot het vaststellen van een aantal urgente maatregelen, die in de interimperiode tot het totstandkomen van een fundamenteel hervormd geldstelsel als richtlijnen moeten dienen.
Eén belangrijke maatregel werd niet door het comité van twintig genomen, maar door de oude ,,club van tien" geïndustrialiseerde linden (VS. Japan, Canada, Zweden, Bondsrepubliek. Frankrijk, Engeland, Italie, België en Nederland).

Bijeenkomst club van tien. Goud *in deviezenvoorraden* mag *onderpand* bij *leningen zijn*

Op verzoek van de Italiaanse minister van financiën. Emilio Colombo. vond op 11 juni een werkdiner plaats van de club van tien. Als gevolg van de regeringscrisis in Italië (pag. 385 e.v.-1974) was Colombo zelf niet aanwezig. Italie werd nu vertegenwoordigd door de president van de nationale bank, Guido Carli. Gesproken werd, niet in de laatste plaats i.v.m. de Italiaanse betalingsbalansproblemen, over de mogelijkheid de goudreserves weer te activeren. I.v.m. het verlangen de rol van het goud in het monetaire stelsel terug te dringen waren de VS niet akkoord gegaan met voorstellen van de EG de centrale banken in de gelegenheid te stellen op ad hoc basis goud onderling te verhandelen tegen een prijs, die een zekere relatie met de goudprijs op de vrije markt onderhield (pag. 327 /3-e.v.-1974). De declnemers aan de bijeenkomst van de club van tien werden het nu eens over een compromis volgens welk regeringen internationale leningen mogen afsluiten met hun goudvoorraad als onderpand.

Vooral voor Italië, dat met grote betalingsbalansmoeilijkheden te maken heeft, o.m. als gevolg van de verhoging van de prijs voor ruwe olie (pag. 385 e.v.-1974), was de beslissing van groot belang. De Italiaanse deviezenvoorraden bestaan voor meer dan de helft uit goud. Tegen de officiële prijs van $ 42,22 per ounce is de Italiaanse goudvoorraad $ 3,483 miljoen waard: tegen de prijs, die het goud op 12 juni op de Londense vrije goudmarkt deed, is dat $ 12.911 mln. Wanneer Italië zijn goudvoorraad tegen de vrije prijs kan verpanden betekent dat een verhoging van de kredietwaardigheid van het land, die het juist nu zeer gelegen komt. Ook In Frankrijk, waar men. in minder grote mate, dezelfde problemen heeft als in Italië, werd het besluit van de club van tien met voldoening ontvangen.
Het Amerikaanse ministerie van financiën gaf op 12 juni een officiële verklaring uit. waarin o.m. werd gezegd, dat de ministers van financiën voortgang maken op de weg naar een tweeledig doel, nl. enerzijds naar een akkoord over de uitschakeling van het goud uit zijn centrale positie in het internationale geldstelsel en anderzijds naar overeenstemming over de mogelijkheid goud te mobiliseren t.b.v. landen met betalingsbalansmoeilijkheden. Voorts wordt in de verklaring vastgesteld. dat de ministers het er in principe over eens zijn goud als onderpand voor internationale kredietopnaine te gebruiken.
Het ministerie stelt dan vast, dat dat niet noodzakelijkerwijze hoeft te betekenen, dat de waarde van het goud wordt vastgesteld overeenkomstig de prijs op & vrije markt, aangezien de waarde van het onderpand door de krediteur wordt vastgesteld, De N Z Z (15-6) tekent daarbij aan, dat uit deze argumentatie niet duidelijk wordt. wat een waardering van het goud volgens de marktwaarde kan verhinderen De argumentatie maakt volgens de N Z Z wei het dilemma duidelijk. waarin het Amerikaanse ministerie van financiën verkeert met het oog op zijn principiele houding jegens de rol van het goud enerzijds en de actuele noodsituatie van Italië anderzijds.

Bijeenkomst ,,club van 24" *ontwikkelingslanden*

Eveneens op 11 juni vergaderde de club van 24 ontwikkelingslanden, die binnen het IMF als woordvoerder van de derde wereld optreedt. De Algerijnse minister van financiën, Smail Mahroug, verduidelijkte voor de pers de verlangens van de ontwikkelingslanden bij de hervorming van het geldsteisel.

I-Iet voornaamste doel van de ontwikkelingslanden is een vermeerderde overdracht van reële middelen, die door de verviervoudiging van de olieprijzen en de inflationaire stijging van de prijzen voor essentiële invoergoederen nog dringender geworden was. Als eerste middel daartoe moest dienen het leggen van een ve binding tussen ontwikkelingshulp en de toewijzing van SDR's. De ontwikkelingslanden lijden aan een chronisch gebrek aan liquide middelen. Daarom dringen zij aan op een besluit nog dit jaar oin in de komende drie jaar nieuwe SDR's toe te wijzen tot een waarde van $ 5 mrd. De ontwikkelingslanden wijzen een nieuwe prijsvaststelling van het goud zonder gelijktijdige uitbreiding van de ontwikkelingshulp af. Zij zijn voorstander van een oplossing van het goudvraagstuk, waarbij zij kunnen profiteren van de goudvoorraden bij het IMF. Verder verlangen zij een verhoging van de lidmaatschapsquota bij het IMF. Het voordeel daarvan is een verhoogde toewijzing van SDR's en een verhoging van het recht op gewone trekkingen op het fonds. De ontwikkelingslanden leggen ook groot gewicht op de vertegenwoorrliging in de centrale organen van het IMF. In het nieuw te vormen college van 20 gouverneurs als opvolger van het comité van twintig (zie onder) moet elke vertegenwoordiger van een landengroep worden bijgestaan door ten minste zeven toegevoegde vertegenwoordigers en de respectieve directeur.
De vervulling van deze verlangens, aldus minister Mahroug, zien de ontwikkelingslanden als de kleinste tegemoetkoming aan hun rechten. Zonder toestemming van het comité van twintig op deze punten zien de ontwikkelingslanden zich buiten staat de hervorming van het geldstelsel of de richtlijnen voor de interimperiode goed te keuren. De minister merkte daarbij nog op, dat de daaruit voortvloeiende vertraging — de ontwikkelingslanden beschikken over 35% van de stemmen, waarmee zij elke belangrijke hervorming kunnen tegenhouden — door de ontwikkelingslanden nog het meest betreurd zou worden, aangezien zij de meeste moeilijkheden ondervinden van de huidige monetaire chaos.

Fundamentele hervorming uitgesteld. *Richtlijnen interimperiode*

Het comité van twintig sloot zijn werkzaamheden af met een verwijzing van de hervorming op lange termijn van het monetaire stelsel naar de raad van gouverneurs.
Daarnaast werd besloten tot een actieprogramma van 12 punten voor de interimperiode tot de hervorming zijn beslag gekregen zou hebben. Over het actieprogramma is krachtig gediscussieerd tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden, waarbij de ontwikkelingslanden niet op alle punten hun zin hebben gekregen. Zo is o.m. besloten de verbinding tussen ontwikkelingshulp en de toewijzing van extra SDR's aan ontwikkelingslanden nader te onderzoeken, terwijl de ontwikkelmgslanden het principe van de verbinding aanvaard hadden willen zien met alleen nader onderzoek van de technische uitwerking. De hervorming op lange termijn zal regelingen moeten bevatten op de volgende punten:

1. Een systeem van wisselkoersen, grbaseerd op vaste maar aan te passen spilkoersen, met toestemming, onder bepaalde omstandigheden, voor zweven, onderworpen aan toestemming van het IMF,

2. Aan het IMF moeten bevoegdheden worden toegekend om samenwerking te verzekeren als er moet worden afgerekend met onevenwichtigheden veroorzakende kapitaalstromen.

3. Voor het oplossen van onevenwichtigheden zou een passende vorm van inwisselbaarheid gevonden moeten worden, met symmetrische verplichtingen voor alle landen (met overschotten zowel als met tekorten), hetgeen verwezenlijkt zou kunnen worden door een ,,substitutierekening" bij het IMF, waarop landen deviezen kunnen inwisselen voor SDR's.

4. Verbetering van het internationale beheer van de wereldliquiditeit, waarbij mogelijkerwijs het IMF regels zou kunnen stellen inzake het verwerven van deviezenreserves en aan landen, die zich niet aan de regels houden, sancties zou kunnen opleggen.

5 Onder leiding van het IMF zou een betere samenhang moeten worden tot stand gebracht tussen regelingen voor betalingsbalansaanpassingen, inwisselbaarheid en wereldwijde liquiditeit.

6 Krachtige inspanningen zouden ondernomen en verbeterde systemen zouden aanvaard moeten worden voor een bevordering van de netto-stroom van reële middelen naar de ontwikkelingslanden.

In The Times van 13 juni, waaruit

ook bovenstaande samenvatting afkomstig is, wordt hierbij o.m. aangetekend, dat overeengekomen is, dat betalmgsbalansaanpassingen tot stand moeten worden gebracht op grond van een systeem van objectieve indicatoren; details zijn echter nog niet geregeld. The Times ziet hier twee mogelijke problemen. Het systeem zou dermate rigide kunnen worden opgezet, dat de voor ieder zichtbare ontwikkeling van de betalingsbalans van een land in een bepaalde richting monetaire speculaties zou kunnen veroorzaken, lang voordat het IMF toestemming geeft voor een verandering in de kners van de betreffende munt.
Een andere moeilijkheid is het meningsverschil, dat bestaat over de soort sancties, die het IMF zou moeten kunnen afdwingen. De meest radicale sanctie zou zijn een opdracht van het IMF aan de lidstaten om discriminerende handels- en betalingsbeperkingen toe te passen jegens een land met aanhoudende grote betalingsbalansoverschotten. Hierover bestaat bepaald geen algemene overeenstemming

Het programma en de richtlijnen voor de interim-periode bevatten de volgende twaalf punten:

1. In de interim-periode wordt een raad van gouverneurs met adviserende bevoegdheden opgericht, die na verandering van de statuten van het IMF in een permanente instelling met beslissingsbevoegdheden wordt veranderd. De raad wordt samengesteld uit dezelfde landen en landengroepen als het comité van twintig, waarbij elke landengroep het recht heeft tot maximaal zeven toegevoegde vertegenwoordigers en de respectieve directeur aan de zittingen — 3 a 4 per jaar — te laten deelnemen.

2. Versterking en uitbreiding van de procedures van toezicht houden en raadplegen van het IMF in het aanpassingsproces en de wisselkoerspolitiek.

3. Richtlijnen voor een systeem van gecontroleerd zwevende koersen ten einde concurrerende dalingen van koersen zo veel mogelijk te beperken, grote verschuivingen in de deviezenvoorraden te voorkomen en de koersen indien enigszins mogelijk binnen aanvaarde normen te houden.

4 Het toestaan van kredieten voor betalingsbalansmoeilijkheden, die uit de verhoogde olieprijzen voortvloeien uit een speciaal fonds, gevoed door de olieproducerende landen en eventueel door de rijke olieconsumerende landen. Het fonds voor deze nieuwe oliefaciliteit beschikt tot dusver over $ 3,6 mrd. Olieproducerende landen, waaruit toezeggingen binnen zijn, zijn Aboe Dhabi, Canada, Perzie, Koeweit, Libië, Oman, Saoedi-Arabië en Venezuela. De rente zal voor krediteuren zowel als debiteuren 7% zijn.

5. De op vrijwillige basis berustende verplichting van de lidstaten van het IMF geen handelsbeperkingen op grond van betalingsbalansproblemen in te meren, tenzij het IMF deze als gerechtvaardigd beoordeelt.

6. Het IMF zal proberen een greep te krijgen op de wereldliquiditeit.

7. De rol van het goud in het kader van de pogingen tot hervorming van het internationale monetaire stelsel zal verder worden onderzocht.

8. De waardering van de SDR's is los gemaakt van de dollar en het goud en gekoppeld aan een mand van 16 munten van de belangrijkste handeldrijvende naties. Het aandeel van de dollar is daarbij iets hoger gesteld dan het aandeel van de VS in de internationale handel, omdat de handel van de VS relatief gering is in relatie tot de omvang van het nationale produkt De waarde va– de SDR's is als volgt op de betrokken muntsoorten gebaseerd (in procenten):

VS dollars	33,0
Duitse marken	12,5
Engelse ponden	9,0
Franse franker	7,5
Japanse yens	7,5
Canadese dollars	6,0
Italiaanse lires	6,0
Belgische franken	3,5
Zweedse kronen	2,5
Australische dollars	1,5
Deense kronen	1,5
Noorse kronen	1,5
Spaanse peseta's	1,5
Oostenrijkse schillings	1,0
Zuid-Afrikaanse rand	1,0
Nederlandse guldens	4.5

De rente van de SDR's — in het oude systeem 1½% — wordt aan de rente op de geldmarkt gekoppeld en zal daarvan i.h a. de helft zijn Bij de huidige rente van 9-11% betekent dat een SDR-rente van 5% De rente zal halfjaarlijks worden bijgesteld, waarbij elk percentagepunt dat de geldmarktrente daalt of stijgt resulteert in een daling of stijging van de SDR-rente met 0,6%.
De rente voor de normale rekening van het IMF wordt eveneens aangepast.

9 De spoedige invoering van een „uitgebreide kredietfaciliteit" in het IMF, die met behulp van SDR's en een langere looptijd speciaal de ontwikkelingslanden ten goede komt.

10 Het onderzoek van een verbinding van SDR's en ontwikkelingshulp, dat voor febr 1975 afgesloten moet zijn. Dit laatste besluit is genomen tegen het verzet van de VS en de Bondsrepubliek Duitsland in De Amerikaanse minister van financien, Simon, liet doorschemeren, dat zijn land bereid is zijn standpunt te herzien; de Westduitse minister van financien, Apel, bleef echter tegenstander. Hij meende, dat er reele oplossingen gevonden moesten worden in de vorm van een vergroting van de ontwikkelingshulp door de ontwikkelde landen.

11 De oprichting van een gemeenschappelijke ontwikkelingscommissie door IMF en Wereldbank, die een onderzoek zal instellen naar de mogelijkheid van overdracht van reele middelen aan de ontwikkelingslanden.

12. De voorbereiding van de noodzakelijke veranderingen van de statuten van het IMF door de directeuren.

Bij besluit van de directeuren treden de richtlijnen voor het vrij zweven van de valuta's, de nieuwe waardering van de SDR's en de richtlijnen voor de „oliekredieten" dadelijk in werking. De resolutie voor het oprichten van een raad van gouverneurs is voorbereid. De raad zal uiterlijk op de jaarvergadering van het IMF in sept. worden ingesteld.

(Financial Times, FAZ, NZZ, Le Monde, The Times: *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 324/3 e.v.-1974)

OESO

MINISTERSVERGADERING. VERKLARING TEGEN EENZIJDIGE HANDELSBEPERKENDE MAATREGELEN

Op 29 en 30 maart vergaderden in Parijs de ministers van financiën en van economische zaken van de bij de OESO aangesloten staten. Het voornaamste onderwerp op hun jaarlijkse bijeenkomst was deze maal de nieuwe situatie, geschapen door de oliecrisis en de prijsstijgingen van ook vrijwel alle andere grondstoffen, die in bijna alle landen tot een zware druk op de betalingsbalansen heeft geleid. Als resultaat leverden de besprekingen een gemeenschappelijke verklaring op, waarin de lidstaten toezeggen af te zien van eenzijdige beperkende maatregelen, die de internationale handel zouden kunnen verstoren.

In deze verklaring stellen de OESO-staten vast, dat alle leden, zij het in verschillende mate, door de sterke prijsstijging van de olie getroffen zijn. Vervolgens verklaren zij overeenstemmend van oordeel te zijn:

dat soort en omvang van bovenvermelde problemen, waarvoor zich zowel de lidstaten als ook een reeks van ontwikkelingslanden gesteld zien, een samenwerking op brede grondslag vereisen op de gebieden van economische, handels-, financiele, monetaire, investerings- en ontwikkelingspolitiek;

dat de financiering van de tekorten in het internationale betalingsverkeer voor enige lidstaten een moeilijk probleem zal vormen en dat de lidstaten daarom in volle omvang zullen samenwerken om de financiering van deze tekorten te vergemakkelijken, en bereid zijn geeigende maatregelen te overwegen, die hier noodzakelijk kunnen blijken te zijn,

dat eenzijdige matregelen van één of meer lidstaten op het terrein van de handel of van de andere lopende transacties als reactie op deze situatie de problemen van de andere landen zal verscherpen en, indien algemeen toegepast, met het nagestreefde doel in strijd zijn en voor de wereldeconomie een depressie-effect zullen hebben;

dat de landen, zowel als importeurs als ook als exporteurs, voor de belemmering van storingen van geordende handelsstromen verantwoordelijk zijn;

dat het dientengevolge, zonder vooruit te willen lopen op de resultaten van de monetaire en handelsonderhandelingen, dringend vereist is een gemeenschappelijke verplichting aan te gaan met het doel verdere eenzijdige maatregelen, die schadelijk op de internationale economische betrekkingen zouden kunnen uitwerken, te verhinderen.

De regeringen geven hun beslotenheid te kennen, met het oog op bovenstaande uiteenzettingen, voor de duur van een jaar

a van het toepassen van algemene of specifieke eenzijdige maatregelen tot beperking van de invoer of van overeen-

komstige maatregelen op het gebied van de overige betalingsbalanstransacties af ie zien, voorzover de genoemde maatregelen met het doel van deze verklaring in strijd zouden zijn;

b van maatregelen tot kunstmatige stimulering van de uitvoer of van andere betalingsbalanstransacties alsmede o a. van een destructieve wedloop bij de overheidsiubsidiering van exportkredieten af te zien en tot dit doel voor de onmiddellijke toekomst in wederzijdse samenwerking het toepassen van geeigende maatregelen na te streven,

c van exportbeperkingen die met het doel van deze verklaring in strijd zijn, af te zien

d. elkaar wederzijds te raadplegen en daarbij de algemene procedures tot raadpleging binnen de OESO in volle omvang toe te passen om te waarborgen, dat deze verklaring behoorlijk wordt uitgevoerd,

e deze verklaring in overeenstemming met hun internationale verplichtineen. en op passende wijze rekening houdend met de belangen van de ontwikkelingslanden, uit te voeren

In het slotcommuniqué stellen de ministers vast, dat zij in hoofdzaak drie problemen behandeld hadden, waarvan de oplossing een vergaande coördinering van de politiek van de individuele landen vereist, nl. het probleem van de inflatie, de situatie van de meeste OESO-landen in het internationale betalingsverkeer en de omstandigheid, dat de economische en financiële toestand voor bepaalde ontwikkelingslanden, w.o. enige van de armste in de wereld, gevaarlijk is verslechterd.

De ministers toonden zich bijzonder bezorgd over de acute economische problemen van de ontwikkelingslanden met geringe inkomsten, die door het duurder worden van de aardolie en andere essentiele invoerprodukten het zwaarst getroffen zijn. Een algemeen aanvaarde schatting van de omvang van de speciale hulp, die voor deze landen nodig is, bestaat nog niet, maar de ministers namen kennis van door enige internationale organisaties uitgevoerde voorstudies, waaruit blijkt, dat deze behoefte tot eind 1975 in de orde van grootte van $ 3 à 4 mrd kan liggen.

De OESO-landen geven hun voornemen te kennen zich naar vermogen in te spannen, zowel op bilaterale basis als ook in het kader van de bevoegde internationale organisaties, op geeigende wijze aan de speciale hulp bij te dragen, die de zwaarst getroffen ontwikkelingslanden nodig hebben. De bonnen de organisatie bestaande commissie voor ontwikkelingshulp, DAC, zal de voortgang van de maatregelen tot urgente hulp, die door enkele lidstaten reeds getroffen zijn, alsmede alle andere stappen onderzoeken Tenslotte zijn de ministers overeengekomen, dat alle vereiste inspanningen ondernomen moeten worden om te waarborgen, dat de leveranties van kunstmest aan de ontwikkelingslanden op het oude niveau gehandhaafd blijven en dat de stijging van de kunstmestproduktie in de ontwikkelingslanden door financiele en technische hulp bevorderd wordt. (N Z Z, T h e T i m e s, N R C/H'b l a d)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MINIMUMLOON EN UITKERINGEN SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-7-1974

M.i.v. i juli i974 gaan het minimumloon en de uitkeringen van de sociale verzekeringen omhoog. Het betreft hier de wettelijke voorgeschreven halfjaarlijkse aanpassing aan de loonontwikkeling.
De aanpassing bedraagt voor het minimumloon 10,7%. Dit leidt per 1 juli tot de volgende bedragen:

MINIMUMLOON

f 1190,80 per maand; f 274,80 per week; *j* 54,96 per dag

MINIMUMJEUGDLOON

Voor werknemers van 15 t/m 22 jaar:

	per maand	per week
22 jaar (92½%)	f 1101,50	f 254,20
21 jaar (85%)	1012,20	233,60
20 jaar (77½%)	922,90	213,—
19 jaar (70%)	833,60	192,40
18 jaar (62½%)	744,30	171,80
17 jaar (55%)	654,90	151,10
bij 1 dag partiële leerpl.	523,92	120,88
16 jaar (47½%)	565,60	130,50
bij 1 dag partiële leerpl.	452,48	104,40
15 jaar (40%)	476,30	109,90
bij 1 dag partiële leerpl.	381,04	87,92
bij 2 dagen partiële leerpl. (m.i.v. 1 aug. '74)	285,78	65,94

UITKERINGEN SOCIALE VERZEKERINGEN:

AOW en AWW

De pensioenen van de AOW en de AWW zijn per 1 mei j.l. bij wijze van voorschot reeds met 3,5% verhoogd. Rekening houdende met dit voorschot stijgen de AOW- en AWW-pensioenen, zoals die per 1 mei j.l. waren vastgesteld, per 1 juli a.s. met ongeveer 7%. Dit leidt tot de volgende uitkeringen:

AOW	**per jaar**	**per maand**
Gehuwde bejaarden	**f** 10356,—	f 863,—
Ongehuwde bejaarden	7314,—	609,50
AWW		
Weduwen met kind.	10356,—	863,—
Weduwen zonder kind.	7314,—	609,50
Wezen tot 10 jaar	2364,—	197,—
Wezen van 10 tot 16 jaar	3474,—	289,50
Wezen van 16 tot 27 jaar	4530,—	377,50

KINDERBIJSLAGEN

De kinderbijslagen gaan per 1 juli a.s. met 10,7% omhoog. Dit leidt tot de volgende kwartaalbedragen:

voor een 2e en *3e* kind	f 242,58
voor een 4e en *5e* kind	323,70
voor een 6e en *7e* kind	358,02
voor een 8e en elk daarop volgend kind	396,24

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op f 164,58 per kwart.

WET OP DE ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSVERZEKERING

De uitkeringen krachtens deze wet, die vóór 1 mei j.l. zijn ingegaan hebben reeds per die datum bij wijze van voorschot een verhoging van 3,5% ondergaan Rekening houdende rnet dit voorschot zullen de WAO-uitkeringen die vóór 1 mei j.l. zijn ingegaan. per 1 juli a.s. met ongeveer 7% worden verhoogd.
De op of na 1 mei j.l. ingegane uitkeringen stijgen per 1 juli a.s. met 10,7%.

MAXIMUM DAGLOON

Ook het maximum dagloon. waarnaar de uitkeringen en de premies ingevolge de WAO, de Ziektewet (ZW) en de Werkloosheidswet (WW) worden berekend gaat omhoog. Daarbij zal het maximum dagloon, dat geldt voor de berekening van de uitkeringen krachtens de WAO, de ZW en de WW per 1 juli 1974 stijgen van f 145,58 tof j 155,70. Ook voor de berekening van de uitkeringen ingevolge de Wet Werkloosheidsvoorziening zal het maximum dagloon per 1 juli a.s. worden verhoogd tot f 155,70. Voor de berekening van de premies ingevolge de WAO, de ZW en de WW zal het maximum dagloon ingaande 1 januari 1975 worden verhoogd tot f 155,—.

INKOMENSGRENZEN ZIEKENFONDSVERZEKERING BEJAARDEN

Als gevolg van de verhoging van de AOW-pensioenen zullen niet ingang van 1 juli 1974 ook de toelatingsgrens en de premie-inkomensgrenzen voor de verschillende klassen van de bejaardenverzekering worden opgetrokken. De verhoging van deze grenzen is nodig om te voorkomen, dat bejaarden als gevolg van het hogere AOW-pensioen de bejaarden-verzekering moeten verlaten dan wel in een hogere inkomensklasse zullen vallen. Rekening houdende met de verhoging van de AOW-penioenen is de toelatingsgrens met ingang van 1 juli 1974 vastgesteld op f 15.393,— en stijgen de premie-inkomensgrenzen tot f 10.668,—, f 11.678,— en f 13 536,—.

EIGEN BIJDRAGEREGELING IN HET KADER VAN DE ALGEMENE WET BIJZONDERE ZIEKTEKOSTEN (ABWZ)

Met ingang van 1 juli 1974 gelden de volgende bedragen:

Ongehuwden: Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd van f 180,— per maand tot f 188,— per maand; de eigen bijdrage van f 390,— per maand tot f 421,50 per maand.

Echtparen: Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd van f 360,— per maand tot f 376 per maand; de eigen bijdrage van f 447,— per maand tot f 487,— per maand.

(M i n i s t e r i e v a n s o c i a l e z a k e n)

(Vor. ber. minimumloon pag. 149/2; vor. ber. sociale verz. pag. 338/3)

INSTELLING ADVIESGROEP ENERGIE

Minister Lubbers van economische zaken heeft op 7 maart een adviesgroep energie ingesteld. De adviesgroep zal in een aantal bijeenkomsten met de minister van gedachten wisselen over de grote lijnen van de energiepolitiek, een oordeel geven over de beleidsvoornemens, alternatieven en vraagpunten alsmede over de organisatorische opzet voor de toekomst.

Deze adviesgroep bestaat uit de heren: Ir. J. H. Bakker, Voorzitter van de Arnhem-

se Instellingen van de Elektriciteitsbedrijven; Drs. W. A. J. Bogers, President-directeur van de NV Nederlandse Staatsmijnen; A. H. Kloos, Oud-Voorzitter NVV; Voorzitter VARA; Prof. Ir. D. G. H. Latzko, Hoogleraar, verbonden aan de Afdeling Werktuigbouwkunde van de Technische Hogeschool te Delft; Dr. Ir. S. L. Mansholt, Oud-Voorzitter van de Europese Commissie; en ir. K. Swart, Managing Director van de NV Koninklijke Nederlandse Petroleum Maatschappij. (Min. van econ. zaken)

REGERINGSVERSLAG OLIECRISIS

Minister-president Den Uyl en minister Lubbers van economische zaken zonden op 5 juni een „Verslag over de kwantitatieve beperkingen in de olie-aanvoer en de daarmee samenhangende maatregelen op het gebied van de energie" aan beide Kamers van de Staten-Generaal. In dit stuk wordt verslag uitgebracht over de oliecrisis in Nederland in de periode okt. 1973-maart 1974. Onderstaand een samenvatting van het verslag:

Het verslag verdeelt het behandelde tijdvak in drie periodes. De eerste daarvan is die van half oktober 1973 t.m. half november 1973. In deze tijd begonnen de produktiebeperkingen en boycotacties door de Arabische olieproducerende landen. De regeringsmaatregelen in deze periode mondden uit in de instelling van het Rijksbureau voor Aardolieprodukten en de voorbereidingen voor een stringenter verdelingsbeleid voor aardolieprodukten, nadat eerder was overgegaan tot een verbruiksbeperking van 10% via een algemene afleveringskorting.

De middelste periode verliep van eind nov. 1973 t.m. jan. 1974. Voor dit tijdvak werd een aanzienlijke teruggang verwacht van de netto-aanvoeren van ruwe olie (ong. 35% in dec. en 50% in jan. t.o.v. 12 maanden eerder). Daarom werd in deze periode besloten tot distributie van benzine, LPG en propaan.
De derde periode was die vanaf de beeindiging van de benzinedistributie op 4 febr. 1974 tot eind maart. In deze periode kregen de acute voorzieningsproblemen geleidelijk minder accent, hoewel nog niet van een terugkeer naar normale verhoudingen in de aanvoer kon worden gesproken. Het streven moest op beperking van het energiegebruik — met name van benzine — gericht blijven, waarvoor nu weer een beroep op de vrijwillige medewerking van het publiek werd gedaan.
Verder geeft het verslag een beeld van de ontwikkeling van de aardoliesituatie (zie bijgevoegde staat) en wordt nader ingegaan op enkele specifieke zaken zoals het zondagrijverbod, de invloed op bepaalde bedrijfstakken van de getroffen maatregelen, het opsporings- en vervolgingsbeleid t.a.v. overtredingen van de uitgevaardigde maatregelen en beperkende maatregelen in het buitenland.
Het verslag eindigt met een hoofdstuk „Slotopmerkingen", waarin o.m. een aantal conclusies wordt getrokken.
Gesteld wordt, dat aan de oliecrisis ten principale twee elementen te onderscheiden zijn: Ten eerste de feitelijke ontwikkelingen gedurende het laatste kwartaal van 1973 en het eerste kwartaal van 1974 en daarnaast de meer structurele problemen, waaruit de oliecrisis voortkwam, c.q. de vragen, die de oliecrisis m.b.t. de toekomst opgeworpen heeft. Het verslag beperkt zich tot het eerste element.
Vervolgens wordt geconcludeerd, dat Nederland, voor zover zich laat aanzien, in de periode van fysieke beperking van de olie-aanvoer geen blijvende schade heeft opgelopen. Een paar factoren worden genoemd, waaraan dit te danken is:

- de ombuiging van het beleid van de Arabische olie-exporterende landen t.a.v. de produktiebeperkingen rond de jaarwisseling (pag. 396 2 e.v. - 1947);
- het uitzonderlijk zachte weer;
- de ombuiging van de oliestromen — met inachtneming van de boycot — door de oliemaatschappijen t.b.v. Nederland;
- het overheidsbeleid;
- Ac vrijwillige medewerking van de bevolking.

Het embargo jegens Nederland is effectief geweest voor zover het de aanvoer van olie uit de betrokken landen betrof. Verlichting werd bereikt door de aanvoer naar Nederland uit bepaalde andere landen — met name Perzië en Nigeria — te vergroten en de toevoer uit deze landen naar andere afnemers te verkleinen. Het verslag uit waardering jegens de gedragslijn van de oliemaatschappijen op dit puilt. Tegelijkertijd heeft de machtige positie van de betrokken concerns vragen opgeroepen. Deze vragen kregen een kritischer accent toen bleek, dat de winsten parallel met de olieprijzen sterk stegen. De regering meent, dat de hier achter schuilgaande problemen het best in internationaal verband aan de orde kunnen worden gesteld. Steun wordt uitgesproken aan initiatieven terzake binnen de coördiiieringsgroep, die als uitvloeisel van de energieconferentie van Washington is opgericht (pag. 388/3 e.v. - 1974).
De mogelijkheid om op nationaal niveau ond'erzoekingen in te stellen naar het gedrag van de oliemaatschappijen acht de regering zeer beperkt. Alleen voor zover beslissingen van de maatschappijen binnen Nederland een weerslag hebben is op grond van de concrete situatie onderzoek resp. optreden mogelijk. Binnen deze beperkingen maakt de regering gebruik van de mogelijkheden op basis van de nationale wetgeving om de gedragingen van de maatschappijen in overeenstemming met het algemeen belang te laten zijn. Genoemd wordt o.m. het gebruik van de prijzenwet om maximumprijzen vast te stellen. Daarbij wordt de winstontwikkeling van de maatschappijen mede betrokken.
Over enige onderdelen van het beleid gedurende de oliecrisis wordt nog het volgende opgemerkt:

VRIJWILLIGE MAXIMUMSNELHEID. De ervaringen met de op vrijwillige basis in acht genomen maximum snelheid worden als zeer gunstig aangemerkt.

EXTRA INZET AARDGAS. De voorgenomen extra inzet van aardgas zou een belangrijke verlichting van het dreigende energietekort hebben betekend. I.v.m. de weersomstandigheden hoefde dit middel echter niet op grote schaal te worden toegepast.

ZONDAGSRIJVERBOD. Dit werd zeer goed nageleefd. Het bevatte niet alleen voor de energievoorziening maar ook in andere opzichten waardevolle elementen, b v op de gebieden van milieubescherming en welzijnsgevoelen Bij ae discussie hierover dienen echter ook min-posten betrokken te worden Gedacht moet worden aan technische complicaties, het reispatroon van de buitenlandse automobilist en nadelige effecten voor sommige sectoren van het bedrijfsleven, m.n. de Horeca.

BENZINEDISSRIBUTIE Dit wordt het meest omstreden element in het beleid genoemd Achteraf valt het standpunt te

RUWE OLIE; RAMINGEN EN REALISATIE

Onderstaande staat verschaft een samenvatting van de prognoses t.a.v. de netto-aanvoer, verwerking en eindvoorraden van ruwe olie, die in de periode nov. 1973 - maart 1974 door de oliemaatschappijen op verschillende tijdstippen aan de regering zijn verstrekt, alsmede de cijfers van de gerealiseerde netto-aanvoer, verwerking en eindvoorraad, vergeleken met de situatie 12 maanden eerder.

(Eenheid: 1000 kgt.)

	Raming per					Realisatie	
DECEMBER	23-11	30-11				dec. 1973	dec. 1972
Netto aanvoer	3 507	3 681				3 453	5.514
Verwerking	4 970	5 118				5.030	6.244
Eindvoorraad	3 326	3 625				3.663	3.331
JANUARI	23-11	30-11	7-12	14-12	28-12	jan. 1974	jan. 1973
Netto aanvoer	3 099	3 424	3 743	3 650	4.037	5.257	6.332
Verwerking	3 824	4.186	4 774	4 479	4.521	5.012	6.251
Eindvoorraad	2 061	2863	3 124	3 211	3.185	4.036	3.551
FEBRUARI	7-12	28-12	11-1	25-1	1-2	febr. '74	febr. '73
Netto aanvoer	3 663	3.752	3 966	4 561	4 688	4 686	5 963
Venverking	3 974	3 865	4 344	4 892	4 905	5 026	6 268
Eindvoorraad	2 813	3 072	3 267	3 592	3 788	3 720	3 371
MAART	4-1	18-1	1-2	15- 2	1-3	mrt. 1974	mrt. 1973
Netto aanvoer	4.456	4.776	4.752	5.439	5.951	5.705	6.101
Verwerking	4 385	4.965	5 047	5 641	5 420	5 251	6 117
Eindvoorraad	3 383	3 533	3 493	3 154	4 684	4 607	3 490

verdedigen, dat invoering niet nodig was geweeït: vooraf leek het beeld echter somber genoeg om invoering te rechtvaardigen. De regering meent voor een veilige koers gekozen te hebben. Ernstiger zou een verwijt achteraf geweest zijn te veel risico's te hebben genomen. Gewezen wordt op de flexibele koerswijziging, toen gunstiger vooruitzichten op tafel kwamen. Overigens, zo stelt de regering in het verslag, is de distributie ook op andere punten bemoeilijkt door gebrek aan informatie.

Voorts is gebleken, dat de opvatting, dat de distributie mede een aangewezen instrument was, omdat per bonnenperiode flexibel gereageerd zou kunrien worden, in de praktijk geen steun vond.

Verder is gebleken, dat de distributie dieper ingreep dan getaxeerd was. Wel moet daarbij de korte periode, dat zij geduurd heeft in rekening gebracht worden; tekortkomingen kunnen pas op langere terniijn worden weggenomen. Het zou onjuist zijn op grond van de ervaringen van drie weken distributie in de toekomst als ongeschikt te beschouwen. Maar een dergelijk systeem kan alleen gebruikt worden in een periode van aanzienlijke beperking, terwijl ook de tijdsfactor van belang is: de autoniobilistcn gingen de betrokken weken veela! met een volle tank in; het systeem van aanvulling van de voorraden van de benzinestations en het rekening-courantsysteem leidde tot veel ,,lucht" in het stelsel; majoreren bij verzoeken om extra-toewijzingen kan op korte termijn moeilijk worden gecorrigeerd.

Tijdens de distributieperiode is de verbondenheid met de omliggende landen duidelijk gemarkeerd. Bij de voorbereiding is ervan uitgegaan, dat in de buurstaten ook lange tijd schaarste zou heersen en dat vergelijkbare maatregelen getroffen zouden worden. Slagvaardig reageren bleek moeilijk. toen dit uitgangspunt niet langer gold.

Geconcludeerd wordt, dat vrijwillige medewerking van het publiek, binnen zekere grenzen, niet minder effectief hoeft te zijn dan een stelsel van gebods- en verbodsbepalingen. Beslist nodig is dan wel, dat de noodzaak van beperkingen duidelijk gemaakt kan worden. Uit vrees voor negatieve reacties van de Arabische olielanden is een tijdlang de publikatie van de olietoevoergegevens achterwege gebleven. Nadeel hiervan was, dat meer positieve berichten in de internationale en Nederlandse pers over de oliesituatie nirt afdoende konden worden weerlegd, hetgeen leidde tot twijfel over de noodzaak van beperkingen. Het beleid ondervond hiervan een nadelig effect.

De ervaring heeft geleerd, dat zich bij schaarste aan vitale produkten soms moeilijk op te lossen puzzles voordoen; in dit geval b.v. het woon-werkverkeer. Nadere studie omtrent het stellen van prioriteiten dient ondernomen te worden. Gunstig uitgangspunt was het goede voorraadpeil, waarmee in okt. werd gestart. Onderzocht dient te worden, of niet meer i.h.a. dient te worden gedacht aan een voorraadpolitiek met het oog op industriële calamiteiten.

Nader beraad is nodig inzake een in de toekomst te volgen systematiek bij eventualiteiten op het gebied van de voorziening van essentiële produkten. Dit zal gebeuren in het kader van een nader onderzoek inzake de verdedigingsvoorbereiding, waarbij civiele verdediging in het geval van calamiteiten van deze aard hoge prioriteit krijgt. (Ministerie van algemene zaken, ministerie van economische zaken)

ITALIË

ECHTSCHE!DINGSWET GEHANDHAAFD

Op 12 en 13 mei hebben de Italiaanse kiezers zich middels een referendum kunnen uitspreken over het al of niet handhaven van de wet die in bepaalde gevallen echtscheiding mogelijk maakt en die in dec 1970 door het parlement werd aangenomen.

Volgens de definitieve uitslagen blijkt 59,1% voor het behoud van de wet en 40,9% voor afschaffing.

Iets meer dan 88% der stemgerechtigden heeft van dat recht gebruik gemaakt en er zouden stellig nog meer stemmen zijn uitgebracht — en ook meer stemmen voor behoud van de wet — indien de gastarbeiders uit West-Duitsland, Zwitseriand en België naar hun woonplaatsen in Zuid-Italie zouden hebben kunnen komen.

Tot het laatste ogenblik had niernand zich wat de uitslag betreft aan voorspellingen durven wagen, aldus het *NRC/H'blad* (14-5). Aangenomen werd dat hij in ieder geval voor een der beide partijen zou neerkomen op een overwinning met een zeer geringe meerderheid. Dat is heel anders uitgekomen, aldus het blad.

Er zijn grote plaatselijke verschillen. Het zuiden is in het algemeen meer behoudend. In Calabrië b.v. is een kleine meerderheid — 50,8% — voor afschaffing van de wet. In Campanië, de streek waarvan Napels de hoofdstad is, is die meerderheid zelfs 52.210 en in Apulië 52,6%, in de Basilicala 53,6%.

Er zijn echter ook in het noorden dergelyke gebiedcri. Zo is in Alto Adige met het zeer katholieke duitstalige deel der bevolking een meerderheid voor afschaffing van de wet, al is die meerderheid klein.

Ook in het Venetiaanse. hoewel niet in de stad Venetië, is de meerderheid voor afschaffing. Het Venetiaanse is een bijzonder klerikale streek van Italie en daar treft rnrn 51.1% voor afschaffing. Daarentegen hebben de eilanden Sicilië en vooral Sardinië juist een flinke meerderheid voor behoud van de wet.

Het meer vooruitstrevende deel van het land vindt men in het noorden. waar in de provincie Milaan 66,2% voor behoud van de wet stemde, in de stad Milaan zelfs 73.7%. Iets dergelijks ziet men in liet gewest Piemonte met 70,8% voor behoud, en in de stad Turijn zelfs 79,8%. In de Emilia is 70,9% voor behoud en in de hoofdstad Bologna 73,2%. In Ligurië, waarvan Genua de hoofdstad is, is 72,6% voor behoud van de wet.

Vreemd genoeg is ook de stad Cagliari, de hoofdstad van Sardinië, kennelijk een van de meest vooruitstrevende steden: 64.6% van de bevolking is daar tegen afschaffing, aldus het *NRC/H'blad.*

Echtscheiding kan volgens de wet worden aangevraagd wanneer de huwelijkspartner tot een gevangenisstraf is veroordeeld van meer dan 15 jaar, mits het niet gaat om een politiek misdrijf. Verder bij ongeneeslijke krankzinnigheid, bij bloedschan-

Leuzen tijdens de canipagne voor het referendum.

de met eigen kinderen, kleinkinderen, broers of zusters. Bij ernstige mishandelingen mits de schuldige daaraan tenminste tweemaal door het gerecht werd veroordeeld. Verder wanneer een man zijn vrouw of zijn kinderen dwingt tot prostitutie. En tenslotte wanneer sprake is van een scheiding van tafel en bed die tenminste vijf jaar heeft geduurd.

Wat dit laatste betreft dient het volgende te worden opgemerkt:

Vóór 1970 kenae Italië alleen scheiding van tafel en bed en dit wel in een zeer merkwaardige vorm. De rechter die in zulke raken uitspraak deed, stelde slechts vast, dat de echtelieden niet langer verplicht waren onder één dak te verblijven, maar de huwelijkstrouw bleef wel degelijk verplicht.

Dit leidde tot toestanden, die verre van gezond stichtend waren, aldus het N R C/ H'b l a d. Heirlegers van privé-detectives verdienden een ruime boterham met het bespioneren van mannen en vrouwen, die van tafel en bed gescheiden leefden; wanneer zij de nacht doorbrachten in de woning van een persoon van andere kunne, of zo iemand in eigen woning lieten overnachten, kon men het genoegen smaken ze voor de rechter te laten dagen, aangezien op overspel een straf van enkele maanden gevangenis staat.

In vele gevallen ging men niet zo ver en werd oogluikend toegelaten dat mensen die in feite toch al gescheiden waren, gingen samenleven met een andere man of vrouw, waarbij natuurlijk van een huwelijk geen sprake kon zijn. Kinderen uit zo'n verhouding gesproten moesten worden aangegeven als kinderen uit het wettelijk onverbreekbare huwelijk met het gevolg, dat honderdduizend Italianen niet de familienaam dragen van hun vader, maar van een wildvreemde man, die zij nooit gezien hebben.

Juist deze gevallen worden door de nieuwe wet opgelost. Indien beide partijen daarmee instemmen kan een huwelijk, mits de al van tafel en bed gescheiden echtelieden tenminste gedurende 5 jaren ononderbroken ieder op zich zelf hebben geleefd en nadat de rechter een poging tot verzoening heeft gedaan, worden ontbonden, waarna het de betrokkenen vrij staat een ander huwelijk te sluiten.

Heeft een der partijen tegen zulk een regeling bezwaar, dan is ontbinding eerst mogelijk na zeven jaar. De inmiddels uit een verhouding geboren kinderen kunnen door de ware vader worden erkend en hebben recht diens naam te dragen.

Politieke strijd

Vrijwel onmiddellijk nadat de echtscheidingswet was aangenomen gingen er lijsten rond voor het inzamelen van handtekeningen en ruim 1.300.000 personen bleken een referendum over de echtscheiding te wensen.

De aanvankelijke opzet was dat de strijd tussen voor- en tegenstanders van de mogelijkheid tot echtscheiding geen politiek karakter zou dragen. Met name aan chr. democratische zijde t.w. door Fanfani, hield men zich hier niet aan.

Vertegenwoordigers van zijn partij, die meenden dat men de mensen volgens eigen geweten moet laten beslissen, werden grof behandeld en in de vier à vijf propagandaspeeches die Fanfani per dag hield heeft hij dingen gezegd, vooral in het zuiden waar de bevolking minder ontwikkeld is, die men niet voor mogelijk zou houden, aldus het *NRC/H'blad.* Op Sicilië bijv. zei hij: ,,We mogen niet toestaan dat Italië wordt als die z.g. beschaafde landen waar personen van hetzelfde geslacht met elkaar kunnen trouwen en van elkaar kunnen scheiden. Want bedenk wel. als die wet blijft, dan worden we allemaal een soort aapmensen van hetzelfde geslacht. Zouden jullie het prettig vinden waarde toehoorders, wanneer je vrouw je in de steek zou laten om te gaan trouwen met de vrouw van een van je vrienden of wanneer zij zou weglopen met de dienstbode of met een of ander jong meisje dat op een bepaald gebied leergierig is?"

Behalve de klericalen waren de fascisten voor afschaffing van de wet en hun leider Almirante zei dat de drie miljoen stemmen van zijn partij beslissend zullen blijken.

De socialisten en sociaal-democraten waren gekant tegen afschaffing van de wet evenals de republikeinen die de regering steunen.

Ook de in oppositie zijnde communisten en liberalen wilden de wet handhaven.

Uitspraak bisschoppen

In febr. deed de bisschoppenconferentie een uitspraak in de kwestie. Zij gaf een document uit waarin stond dat het huwelijk niet alleen als sacrament onontbindbaar is, maar ook als door de natuur gegeven instelling.

De eenheid van het gezin, aldus het document, is een goed waarvan men geen afstand kan en mag doen. Echtscheiding werd aangeduid als een ernstige sociale plaag.

Niet de gehele hoge geestelijkheid dacht aldus over de kwestie.

De aartsbisschop van Turijn, kardinaal Pellegrino, verklaarde op 13 maart dat Italiaanse katholieken geldige redenen kunnen hebben om niet tegen de mogelijkheid van echtscheiding te stemmen bij het referendum.

In een brief aan de pastoors van zijn diocees wees de kardinaal erop dat er rooms-katholieken kunnen zijn die uit respect voor de gewetensvrijheid of om redenen die verband houden met de sociale rechtvaardigheid en daarmee verbonden politieke opvattingen zich bij de volksstemming niet willen uitspreken voor een verbod op de echtscheiding.

Reacties *uitslag referendum*

Van de zijde van de politieke partijen die voorstanders waren van de handhaving van de echtscheidingswet werd zeer verheugd gereageerd op de uitslag.

De communistische partijsecretaris Berlinguer zei in een eerste reactie o.a.: ,,Dit is voor Italië een historische dag. Het is een groot ogenblik voor ons gehele volk. Vrijheid en democratie hebben in ons land een grootse overwinning behaald".

De liberale partijsecretaris Bignardi noemde de uitslag een overwinning van het principe der autonomie van de Italiaanse staat tegenover de inmenging van het Vaticaan.

Paus Paulus VI sprak in een commentaar van zijn verbazing en smart over de uitspraak van het merendeel van het Italiaanse volk. *(NRC/H'blad,* Le Monde)

(Vor. ber. pag. 240 - 1973)

VERKOOP SHELL-ITALIË AAN ENI

Eind 1973 werd bekend dat de Italiaanse staats-oliemaatschappij ENI de Italiaanse dochteronderneming van Royal Dutch/Shell voor een bedrag van ca. L 120.000 mln te betalen over een periode van 4 jaar, heeft overgenomen.

De onderhandelingen tussen Shell Italiana, de op twee na grootste oliemaatschappij, de grootste is de AGIP, een onderdeel van het ENI-concern, de tweede ESSO, heeft weken geduurd. Een belangrijk punt bij de onderhandelingen was dat Shell moest kunnen garanderen olie te blijven leveren voor de drie raffinaderijen, in Rho bij Milaan, La Spezia en Taranto die bij de koop zijn betrokken.

Ook de 4500 verkooppunten en servicestations van Shell gaan naar de ENI over, die daardoor 11.500 van de 40,000 verkooppunten bezit.

Shell zal in Italië wel werkzaam blijven op chemisch gebied en haar onderwateronderzoek voortzetten.

De Shell zal met Montecatini-Edison een gelijk aandeel in de Monteshell chemische onderneming krijgen.

Verder heeft Shell zich verplicht, aldus een officieel communiqué, in de komende jaren aan Italië ,,aanzienlijke hoeveelheden" ruwe olie te leveren.

De ENI had al eerder in 1973 getracht de installaties van British Petroleum te kopen, maar de BP had een andere klant gevonden, een consortium geleid door de industrieel Attilo Monto.

Volgens publikaties in Italië zouden de bezittingen van Shell ongeveer $ 40 mln waard zijn geweest.

De Shell heeft de laatste jaren op de Italiaanse markt miljoenen dol-

lars verloren als gevolg van het Italiaanse beleid de prijzen van olieprodukten te bevriezen. *(NRC/H'* blad, *The Times)*

OLIESCHANDAAL LEIDT TOT PARTIJFINANCIERING DOOR STAAT

Op 9 april heeft het Huis van Afgevaardigden met grote meerderheid zijn goedkeuring gehecht aan een wetsvoorstel dat de financiering van politieke partijen met overheidsgelden regelt. De uitslag was 344 stemmen voor en 42 tegen met 1 onthouding.
Het wetsontwerp was door de christen-democratische fractieleider Piccoli en vertegenwoordigers van de andere centrum-linkse coalitiepartijen ingediend en bepaalt dat de politieke partijen uit de overheidskas jaarlijks een bedrag van in totaal L 45 mrd krijgen.
Bovendien krijgen de partijen bij een parlementsverkiezing een tegemoetkoming in de kosten van een verkiezingscampagne, van in totaal L 15 mrd. De verdeling van deze gelden over de partijen zal plaatsvinden aan de hand van het zetelaantal in het parlement.
Het is de partijen verder verboden gelden aan te nemen van staatsbedrijven of van bedrijven waarin de staat financieel is geïnteresseerd.
Privé-ondernemingen mogen schenkingen doen aan politieke partijen als daarvan in het jaarverslag en op de balans melding wordt gemaakt.
Over het geven van overheidssteun aan de partijkassen was al jarenlang gediscussieerd, maar het parlement kwam pas in actie na een reeks onthullingen in febr. over omkoopschandalen, waarvan de partijkassen van enkele politieke partijen profiteerden.

Oud-ministers bij omkoop betrokken

Begin februari deden manschappen van de Romeinse financiële politie een inval in de bureaus van de Petroleum Unie, het overkoepelende orgaan van de oliemaatschappijen.
Het initiatief tot deze actie ging uit van een politierechter in Genua, Mario Almerighi, die een onderzoek instelde naar de gebrekkige leveranties van olie aan ziekenhuizen en scholen.
Tijdens dit onderzoek bleek dat honderdduizenden tonnen olie, die door sommige maatschapijen waren aangekocht voor Italië, tijdens het transport naar andere landen werden gedirigeerd waar men meer betaald kreeg voor de aardolie. Een groot deel van de olieschaarste in Italië zou hierdoor te verklaren zijn.
Bij verder onderzoek bleek ook dat de vroegere president van de Petroleum Unie, Vicenzo Cazzaniga, tevens oud-president van Esso Italië en lid van het dagelijkse bestuur van de werkgeversorganisatie Confindustria. druk had uitgeoefend op vooraanstaande politici, die in het bestuur van het staatselektriciteitsbedrijf ENEL zitting hebben, om nieuwe elektriciteitscentrales door petroleum te laten voeden in plaats van gebruik te maken van centrales met atoomkracht. Hij zou de betrokken politici daarvoor geld hebben aangeboden, dat dezen in de kassen van hun politieke partijen zouden hebben gestort.
In verband hiermee werd op 9 febr. een bevel tot inhechtenisneming van Cazzaniga uitgeschreven, maar deze bleek toen in de VS te verblijven.
Ook andere vooraanstaande personen, onder wie vertegenwoordigers van oliemaatschappijen, de staatselektriciteitsmaatschappij en vooraanstaande functionarissen van de chrirten-democratische, de socialistische en de republikeinse partij werden door de politie opgeroepen nadere informatie over deze affaire te verstrekken.
De drie kantonrechters uit Genua die de zaak aan het rollen brachten verzonden later documenten aan de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Petrini, waaruit bleek dat oud-ministers uit de regering-Andreotti, die in 1973 aftrad, bij de zaak waren betrokken. Petrini gaf de documenten op 21 febr. aan de voorzitter van een parlementscommissie met het verzoek om na te gaan of er reden was om tot een onderzoek over te gaan.
Op 8 maart kondigde de parlementaire commissie aan dat naar twee politici een onderzoek zal worden ingesteld. Het zijn de christen-democraat Valsecchi, minister van financiën in het kabinet-Andreotti en de sociaal-democraat Maro Ferri, minister van nijverheid in dat kabinet.
Geen onderzoek zou voorlopig worden ingesteld naar de rol van de oud-ministers Andreotti, Bosco, Ferrari Agrade en Petrini.
De twee oud-ministers worden ervan verdacht de oliecrisis ernstiger te hebben afgeschilderd dan zij in werkelijkheid was. Ook zouden olieconcerns uitstel van betaling van belasting hebben gekregen, waardoor zij aanzienlijke bedragen aan rente zouden hebben kunnen incasseren. De oliemaatschappijen zouden de politici financieel schadeloos hebben gesteld voor deze gunsten, die de gelden in hun partijkassen zouden hebben gedeponeerd.

ITALIAANS-POOLSE SAMENWERKING

Half jan. hebben de minister van buitenlandse zaken îvloro en de aan het hoofd van een economische delegatie in Rome verblijvende Poolse minister voor buitenlandse handel Olechowski een verdrag met een looptijd van tien jaar voor samenwerking op economisch, industrieel. wetenschappelijk e11 technisch gebied ondertekend.
Tot dit verdrag was besloten tijdens het bezoek dut de Poolse minister van buitenlandse zaken Olzowski nov. 1973 aan Rome bracht.
Door de Poolse delegatie werd toen de wens naar voren gebracht het handelsverkeer op het gebied van siderurgie, scheepsbouw en petrochemie te intensiveren. *(NZZ)*

ITALIAANS-BULGAARS SAMENWBRKINGSAKKOORD

Begin febr. hebben de onderhandelingen tussen de Italiaanse en de Bulgaarse delegatie bij de gemengde commissie voor de economische, industriële, wetenschappelijke en technische samenwerking tussen de beide landen geleid tot de ondertekening van een samenwerkingsakkoord met een looptijd van tien jaar. De beide landen zullen vooral op het gebied van chemie, petrochemie en siderurgie samenwerken. *(NZZ)*

PRESIDENT LEONE IN FRANKRIJK

Van 1 tot 3 okt. 1973 heeft president Leone een officieel staatsbezoek aan Frankrijk gebracht waar hij de gast was van president Pompidou. Tijdens het bezoek waaraan ook minister van buitenlandse zaken Moro deelnam werd gesproken over de Europese integratie, de betrekkingen tussen Europa en de VS, de betrekkingen met het Oostblok en de bilaterale relaties.
Besloten werd dat er in de toekomst vaker contact zal zijn tussen de ministers van buitenlandse zaken van de beide landen en dat de technische, economische en culturele samenwerking versterkt zal worden.
President Leone en zijn echtgenote brachten vervolgens bezoeken aan Nederland, België en Luxemburg (pag. 772/2 en 773/2-'73). *(NZZ,* Le Monde, *FAZ)*

„ORDINE NUOVE" VERBODEN

Op 21 november 1973 heeft een rechtbank in Rome de 30 voornaamste verdachten van de neofascistische organisatie „Ordine nuove" schuldig bevonden aan de heroprichting van een fascistische partij. De vroegere leider van de organisatie Clemente Graziani werd tot een gevangenisstraf van vijf jaar en enkele maanden veroordeeld
Andere leiders kregen straffen tut vier jaar.
De rechtbank deed de uitspraak aan het ministerie van binnenlandse zaken toekomen dat op **23** november de organisatie ontbond en door de politie alle kantoren van de vereniging liet sluiten.
„Ordine nuove" is ontstaan in de jaren vijftig en wel als afsplitsing van de MSI, omdat een aantal leden de koers van de toenmalige MSI-leider Michelini te zwak vond.
Toen de MSI na de dood van Michelini onder Almirante in 1969 weer een hardere koers ging varen, werd „Ordine nuove" opgeheven maar later door Graziani weer opgericht.
De beschuldigingen ingebracht tegen de organisatie luidden: overeenkomst van de politieke doeleinden met die van de fascistische partij van Mussolini, verheerlijking van Mussolini (in de partijlokalen werden portretten van Mussolini en Hitler in beslag genomen), belasterrng van de democratie en gewelddadigheden zoals overvallen cp de partijbureaus van andere partijen.
Het proces in Rome is in juni 1973 na een voorbereiding van **2** jaar begonnen en moest wegens ernstige incidenten meerdere malen worden onderbroken. Het kwam verschillende keren tot handgemeen tussen aanhangers en tegenstanders. *(NZZ)*

OFFICIER VAN JUSTITIE SOSSI ONTVOERD

Op 18 april werd in Genua de substituut procureur-generaal dr. Mario Sossi door gewapende personen aangehouden en in een gereedstaande auto ontvoerd.
Dr. Sossi, in zijn studententijd voorzitter van een aan de MSI gelieerde studentenorganisatie, was in Genua belast met het onderzoek naar enkele der belangrijkste misdaden die in de loop van 1972 en 1973 zijn gepleegd.
In 1973 trad Sossi voor het openbaar ministerie op in het proces tegen de maoïst Mario Rossi, leider van de guerrillabeweging „22ste oktober" en twintig volgelingen. Tegen Rossi eiste hij toen levenslange gevangenisstraf wegens moord, een eis die door het hof werd overgenomen en in maart in hoger beroep werd bevestigd.
De politie begon direct met een grootscheepse speuractie die geen onmiddellijk resultaat opleverde.
Enkele dagen na de ontvoering vonden journalisten briefjes waarin de linkse organisatie „Rode Brigade" de verantwoordelijkheid voor de ontvoering claimde. De ontvoerders verklaarden dat Sossi naar een schuilplaats was overgebracht en voor een revolutionair tribunaal moest verschijnen.
Sossi zelf deed op 23 april een beroep op de politie geen verdere nasporingen te doen omdat dat zijn toestand zou verergeren.
Begin mei maakte de Rode Brigade bekend dat zij bereid was Sossi vrij te laten indien acht personen, die om politieke redenen gevangen zaten, vrijgelaten zouden worden en overgebracht naar Cuba, Noord-Korea of Algerije. Gebeurde dit niet dan zou Sossi worden berecht wegens de door hem begane misdaden tegen het proletariaat.

De intensieve speuracties van de politie, die inmiddels versterkt was tot **80.000** man, leverden geen resultaat op
Op **20** mei stelde de Rode Brigade een ultimatum. Sossi zou terecht worden gesteld als de acht veroordeelde leden van de organisatie niet onmiddellijk in vrijheid werden gesteld
Op **20** mei nog bepaalde het gerechtshof in Genua dat de acht leden van de Rode Brigade onmiddellijk in vrijheid zouden worden gesteld nadat Sossi was vrijgelaten Het zou de acht daarna vrijstaan een paspoort aan te vragen en Italie te verlaten
Op **23** mei werd Sossi in een buitenwijk van Milaan door zijn ontvoerders vrijgelaten
Op **24** mei verzocht de officier van justitie in Genua, Francesco Coco, het hooggerechtshof de uitspraak van het hof van appel in Genua ongedaan te maken, zodat de acht Rode Brigadeleden. die nog steeds niet waren vrijgelaten, gevangen zouden blijven Volgens Coco was de uitspraak van het hof van appel afgedwongen.
Enkele dagen later diende Coco tegen twee van de mannen, Rossi en Bataglia, een nieuwe aanklacht in wegens het deel uitmaken van een genootschap dat zich ten doel stelt de staatsinstellingen omver te werpen cn het opruien tot rebellie. Hierdoor werd hel onmogelijk dat deze beide mannen voorlopig in vrijheid werden gesteld

Neo-fascisten verdacht

Volgens berichten in het liberale dagblad *Corriere della* Sera van 5 juni zouden niet linkse elementen maar neo-fascisten verantwoordelijk zijn voor de ontvoering van Sossi.
Het blad baseerde dit op documenten die gevonden waren op het lijk van Giancarlo Deposti, een man die begin juni in de bergen om het leven kwam in een vuurgevecht tussen een neo-fascistische groep de „Aanvalsbrigade van Mussolini" en de politie.

De neo-fascisten hadden een plan uitgewerkt voor de ontvoering van vier functionarissen van de rechterlijke macht in Milaan. Twee van hen zijn al twee jaar bezig met een onderzoek naar de „Rode Brigade". In de aangetroffen documenten staan gedetailleerde gegevens over de officier van justitie Ciro de Vincenzo, belast met het onderzoek naar de Rode Brigade
De Corriere della Sera opperde de mogelijkheid dat de „Aanvalsbrigade van Mussolini" betrokken was bij de ontvoering van Sossi, en de naam „Rode Brigade" zou hebben gebruikt om de verdenking te laten vallen op extreem-linkse groepen Volgens het blad zeiden de twee kameraden van de doodgeschoten Deposti bij hun arrestatie meteen dat ze geen lid van de „Rode Brigade" waren De ontvoering van Vincenzo, die Sossi's ontvoering onderzoekt, zou een „logische wraakoefening" lijken van de Rode Brigade (Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

LUXEMBURG

ALGEMENE VERKIEZINGEN, VERLIES VOOR CHRISTELIJK-SOCIALE PARTIJ, THORN MINISTER-PRESIDENT, SAMENSTELLING NIEUWE REGERING

Op 26 mei zijn in he: groothertogdom Luxemburg algemene verkiezingen gehouden, die een verlies hebben opgeleverd voor de Christelijk-sociale partij van premier Werner, één van de beide coalitiepartijen. De andere regeringspartij, de liberale Democratische Partij van minister van buitenlandse zaken Gaston Thorn, won 3 zetels en kreeg i.p.v. 11, 14 zetels. De Christelijk-socialen gingen van 21 naar 18 zetels.
De socialistische partij won 5 zetels en kwam van 12 op 17. De in 1971 van de socialisten afgescheiden sociaal-democraten behielden hun 5 zetels. De communisten verloren een zetel en keerden met 5 vertegenwoordigers in de nieuwe Kamer terug.

De splitsing in de socialistische gelederen was in 1971 een gevolg van de houding die de oude socialistische partij, LSAP, ten opzichte van de communisten ging innemen
In navolging van het linkse vakverbond, LAV, dat samenwerkt met de communisten, wilden ook de socialisten deze lijn op politiek terrein doortrekken, nl in de gemeenteraden
Een deel van de socialisten onder leiding van de vroegere voorzitter Cravatte walde hiervan niet weten en stichtte een nieuwe partij, de SDP

Op 27 mei bood premier Werner het ontslag van zijn regering aan groothertog Jean aan en deze benoemde op 31 mei de socialist Raymond

Premier Gaston Thorn.

Vouel tot informateur met de opdracht te onderzoeken of een coalitie van socialisten en liberalen gevormd kon worden.
De liberalen en de socialisten begonnen daarop besprekingen die ca. twee weken in beslag namen en op 4 juni werd de leider van de liberale partij Gaston Thorn tot formateur benoemd.
Op 17 juni werd Thorn door de groothertog tot premier benoemd van een liberaal-socalistische regering, waarvan de samenstelling als volgt is:

premier, buitenl zaken en sport - Gaston Thorn (lib); vice-premier en financien - Raymond Vouel (soc); economie, energie, vervoer en toerisme - Marcel Mart (lib); landbouw en publieke werken - Jean Hamilius (lib); onderwijs en godsdienst - Robert Krieps (soc); arbeid en soc zaken - Berny Berg (soc); binnenl. zaken Joseph Wolfahrt (soc); volksgezondheid - Emile Krieps (lib.)

Gaston Thorn werd op 3 september 1920 te Luxemburg geboren, groeide op in Frankrijk, keerde in 1939 naar Luxemburg terug en werd wegens zijn anti-Duitse houding in 1943 gevangengenomen
Na zijn rechtenstudie in Montpellier, Lausanne en Parijs ging hij in de advocatuur, maar bleef ook nog actief in studentenorganisaties. Hij was voorzitter van de nationale unie van studenten van het groothertogdom en vervolgens president van de wereldconferentie van studenten. In 1959 werd hij voor het eerst in het parlement gekozen, twee jaar later werd hij voorzitter van de liberale Democratische partij, een functie die hij sedertdien heeft bekleed
Voordat hij in 1969 minister van buitenlandse zaken werd, was hij nog lid van het Europese parlement, waar hij zich m het bijzonder interesseerde voor de samenwerking met de geassocieerde Afrikaanse staten

Regeringsprogramma

Op 18 juni werd de nieuwe regering van premier Thorn beëdigd en daarna werd de inhoud van het liberaal-socialistische programma bekendgemaakt

Een van de belangrijkste punten in het nieuwe regeringsprogram is de hervorming van de wetgeving inzake abortus provocatus, door de opstelling van een zeer uitgebreide lijst van indicaties voor de toepassing van abortus. Verder zal op de scholen sexuele voorlichting worden gegeven zal de voorlichting inzake gezinsplanning worden ingevoerd en wordt echtscheiding uit de criminele sfeer gehaald en de echtscheidingswetgeving hervormd
Op financieel- en belastinggebied wordt grote aandacht geschonken aan de bevordering van openbare investeringen en aan een rechtvaardiger inkomensverdeling.
Er zal strenger worden opgetreden tegen belastingontduiking en kapitaalvlucht, terwijl de belastingprogressie voor de middengroepen en de lagere inkomens herzien zal worden.

Een verhoging van de BTW, noodzakelijk door het EG-lidmaatschap, zal gecompenseerd worden. De vermogensbelasting zal verhoogd en een belasting op speculatiewinsten ingevoerd worden.

Verder streeft de nieuwe regering naar een etappegewijze invoering van een vijfde vakantieweek, terwijl, per direct ingaande, de vakantie wordt verlengd van 18 naar 21 dagen. Het ondernemingsrecht zal volgens Westduits model worden hervormd, zodat de werknemers voor een derde in de raad van bestuur en de directie vertegenwoordigd zullen zijn. Volgens de bestaande regeling, van kracht sedert 1973, zijn de werknemers alleen vertegenwoordigd in ondernemingen met meer dan 1000 werknemers. *(NRC/* H'blad, Le Monde, *NZZ)*

EERSTE ALGEMENE STAKING SINDS 1942 SUCCES

De eerste algemene staking sedert 1942 uitgeroepen door de LAV, de Luxemburgse Arbeidersbond op 9 okt. 1973, is een succes geworden.

Tweederde van de Luxemburgse industrie kwam stil te liggen door deze actie die was georganiseerd uit protest tegen de sociale politiek van de regering. Er werd een grote protestdemonstratie gehouden waaraan door naar schatting 30.000 personen werd deelgenomen. De deelnemers aan de manifestatie eisten de invoering voor 1980 van medezeggenschap voor de werknemers in de ondernemingen, de hervorming van de ziekenfondsen en afschaffing van het klassenstelsel in de medische verzorging. (Le Monde)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

BILATERALE CONTACTEN INDUSTRIELANDEN MET OLIESTATEN

Hieronder volgt een overzicht van contacten die een aantal Westerse industrielanden op bilaterale basis legde met enkele olieproducerende Arabische staten en Perzië.

JAPAN:

Regeringsverklaring, *reis* Miki, akkoord met Irak

De beperking van de Arabische olieproduktie trof in niet geringe mate de Japanse economie, die voor 85% van haar energiebehoefte van olie afhankelijk is welke voor ca. 40% uit de Arabische oliestaten betrokken werd. Naast interne bezuinigingsmaatregelen nam Japan ook diplomatieke en commerciële initiatieven.
Na het OAPEC-beraad van 17 okt. 1973 (pag. 714/2-1973) zou Japan door verscheidene Arabische regeringen informeel zijn benaderd met het aanbod als bevriende natie te worden behandeld wat de olievoorziening betreft in ruil voor een anti-Israëlische houding, incl. eventueel het verbreken van de diplomatieke betrekkingen met Israël (zie pag. 397/2). Een Japanse regeringswoordvoerder wees op 8 nov. 1973 dergelijke voorstellen van de hand, maar op 22 nov. gaf de Japanse regering een officiële verklaring uit die in perscommentaren als een tegemoetkoming aan het Arabische standpunt werd aangemerkt. Deze verklaring, waarvan de Arabische diplomatieke vertegenwoordigers en de Israëlische ambassadeur in Tokio plus de VS formeel op de hoogte werden gesteld. behelsde o.m.:

1. De Japanse regering had steeds gehoopt dat in het Midden-Oosten een rechtvaardige en duurzame vrede zou worden bereikt door een ,,prompte en volledige uitvoering" van Veiligheidsraadresolutie 242 van 1967

,,2 De Japanse regering is van mening dat bij het totstandbrengen van een vredesregeling aan de volgende beginselen moet worden vastgehouden: *(a)* de ontoelaatbaarheid van het verwerven en bezetten van enig grondgebied door gebruik van geweld, (b) de terugtrekking van de Israelische strijdkrachten uit alle in de oorlog van 1967 bezette gebieden; (c) eerbiediging van de integriteit en veiligheid van de territoria van alle landen in het gebied en de noodzaak van daartoe strekkende garanties, (d) erkenning en eerbiediging van de legitieme rechten van het Palestijnse volk overeenkomstig het Handvest van de Vei-enigde Naties bij het totstandbrengen van een rechtvaar-

dige en duurzame vrede in het Midden-Oosten.

3 De Japanse regering dringt erop aan dat alle mogelijke pogingen wonden ondernomen om in overeenstemming met bovengenoemde beginselen een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten te bereiken Het spreekt vanzelf dat de Japanse regering bereid S zoveel in haar vermogen ligt bij te dragen tot het bereiken van dit doel.

4. De regering van Japan, die Israëls voortdurende bezetting van Arabische gebieden betreurt, dringt erbij Israël op aan deze beginselen na te leven. De regering van Japan zal de toestand in het Midden-Oosten met grote bezorgdheid blijven volgen, en zal, afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen, haar politiek tegenover Israël mogelijk moeten herzien."

Tegelijk besloot de Japanse regering haar bijdrage aan het VN-fonds voor Palestijnse vluchtelingen te verhogen van $ 1,1 mln tot $ 5 mln

Terwijl Japan vervolgens evenals de EG-landen minus Nederland van de 5%-produktiebeperking over december uitgezonderd werd (zie pag 49/2), ondervond de gewijzigde Japanse houding kritiek van de VS en Israël. De woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Geonge Vest, verklaarde op 23 nov: „... Wij betreuren dat de Japanse regering het nodig oordeelde een verklaring van deze aard af te leggen, welke een regeling op basis van Veiligheidsraadresolutie 242 nog moeilijker zal maken..." In een officiële Israëliswhe verklaring d.d. 26 nov werd o a gesteld: „Ket is bedroevend op te merken dat een mogendheid als Japan toegeeft aan pressie van onze vijanden ." Japan werd tegelijk gevraagd zijn houding opnieuw te overwegen

Reis Miki

De Japanse vice-premier Takeo Miki in ruil voor het veilig stellen van reis door het Midden-Oosten, waarbij hij bezoeken bracht aan Aboe Dhabi, Saoedi-Arabië, Egypte (14-18 dec.), Koeweit, Qatar, Syrië, Perzië en Irak.

Volgens Reuter (10-12-'73) zou Miki inruil voor het veilig stellen van de Japanse olievoorziening Japanse economische hulp voor Arabische projecten willen aanbieden zoals: hulp bij verbreding en verdieping van het Suezkanaal, en de bouw van installaties voor het vloeibaar maken van gas (Egypte), olieraffinaderijen en pijpleidingen (Irak), petrochemisch complex (Saoedi-Arabië), olieraffinaderij en tankerbouw (Koeweit), wegenbouw en fabrieken (Perzië).

(Op 7 mei 1973 was de Japanse minister van handel en industrie, Nakasone, in Tokio teruggekeerd van een reis naar Perzië, Koeweit, Saoedi-Arabië en Aboe Dhabi waar hij over olieleveranties had onderhandeld.)

Volgens D P A (14-12) zou Miki bij zijn besprekingen met koning Feisal van Saoedi-Arabie de Japanse medewerking hebben aangeboden voor de bouw van een spoorweg van Riad via Mekka en Jeddah naar Medina. Dit project zou $ 3 mrd kosten.

In de mededeling over Miki's bezoek aan Egypte stond o m. dat hij had voorgesteld de samenwerking tussen beide landen te versterken door een Japanse bijdrage in de financiering van de projecten ter verdieping en verbreding van het Suezkanaal. waarvoor buitenlandse valuta ter waande van $ 290 mln nodig zouden zijn. Japan zou een krediet van $ 140 mln willen verlenen met een looptiid van 25 jaar tegen 2 rente voor de financiering van de eerste fase van deze projecten. Met het oog op de Egyptische industrialisatieplannen (transport, bouwnijverheid, telecommunicatie en elektronische industrie) gaf Miki te kennen dat de Japanse regering bereid was hiervoor kredieten beschikbaar te stellen. Over de bijzonderheden zouden zo spoedig mogelijk onderhandelingen tussen beide regeringen worden gevoerd, aldus werd afgesproken

Volgens het Japanse blad M a i n i c h i zou de Japanse maatschappij Sansho Intennational op 13 dec. een langlopend contract hebben afgesloten met de Egyptische oliemaatschappij over leveranties aan Japan vanaf april 1974: het eerste jaar 300 000 ton, het tweede jaar ½ mln ton en vervolgens 1 mln ton per jaar. De olieprijs zou ca. $ 12 per barrel bedragen (AFP)

Reis Nakasone

De Japanse minister van handel en industrie, Yasuhiro Nakasone, bracht vervolgens bezoeken aan Perzië (8-14 jan.) en Irak (vanaf 15 jan.).

Volgens AFP zou Nakasone aan de Perzische minister van economische zaken, Ansari, een Japanse lening ter waarde van $ 1.500 mln hebben aangeboden ten behoeve van de bouw van een gemeenschappelijke raffinaderij (met een capaciteit van 25 mln ton per jaar) en de uitvoering van petrochemische projecten in ruil voor gegarandeerde olieleveranties. (Japan betrekt ca. 37% van zijn ingevoerde olie uit Perzië.)

Over de Perzische wens i.z. de levering door Japan van bepaalde grondstoffen in het kader van een uitgebreider akkoord zou geen overeenstemming zijn bereikt en eind febr. werd bericht dat de onderhandelingen tussen Perzië en Japan over bovengenoemde projecten waden opgeschort.

Akkoord met Irak

Op 17 jan. ondertekenden Nakasone en de Iraakse minister van industrie, Taher al-Jazrawi een akkoord op grond waarvan Japan aan Irak leningen voor een totale waarde van $ 1.000 mln zou verstrekken ten behoeve van diverse industriële projecten (o.a. de bouw van een fabriek voor het vloeibaar maken van gas, een petrochemische fabriek, een olieraffinaderij alsmede cement- en aluminiumfabrieken) in ruil voor een Iraakse toezegging gedurende een periode van tien jaar meer dan 160 mln ton ruwe olie, vloeibaar oliegas en andere olieprodukten te leveren.

Tijdens het bezoek van de Arabische ministers Yamani en Abdessalam aan Tokio (26-30 jan.; zie pag. 398/3) werd, naar de Japanse minister van buitenlandse zaken Ohira op 30 jan. bekendmaakte. een voorlopig akkoord tussen Japan en Saoedi-Arabië bereikt i.z. economische en technische samenwerking (o.m. voor de bouw van een petrochemische fabriek, een hoogoven en een olieraffinaderij in Saoedi-Arabië) en de instelling van een gemeenschappelijke commissie voor de economische samenwerking. Sjeik Yamani verklaarde dezelfde dag tegenover Japanse industriëlen dat over het verlenen van olieconcessies in Saoedi-Arabië aan Japanse maatschappijen in 1975 een beslissing zou worden genomen.

Na zijn besprekingen met minister Abdessalam verklaarde de Japanse minister Nakasone dat in beginsel hulp van Japan bij de industrialisatie van Algerije was toegezegd en dat door Japan de mogelijkheden werden bestudeerd van deelname aan het Algerijnse 2de vierjarenplan en van verstrekking van langlopende leningen tegen lage rente. Minister Abdessalam zei tegenover Le *Monde* (1-2) dat Algerije vooralsnog weinig olie aan Japan kon leveren en dat latere olieverkopen slechts zouden kunnen plaatsvinden in het kader van gemeenschappelijke exploratieprojecten; wei was Algerije bereid Japan aardgas te leveren, bijv. 10 mrd m3 per jaar.

Contracten

Op 1 febr. werd bericht dat een Japanse handelmaatschappij een contract had gesloten met Oman voor de levering van 4,5 mln ton ruwe olie over een periode van drie jaar.

Op 7 febr. werd gemeld dat een Japanse maatschappij een contract had gesloten met een dochteronderneming van de Egyptische Algemene Oliemaatschappij voor de levering van 800.000 Egyptische olie over een periode van twee jaar.

FRANKRIJK:

Reis Jobert, olie-akkoorden met Saoedi-Arabië en Libië, wapencontraclen met Koeweit en Aboe Dhabi, *economisch* akkoord met Perzië

Tussen 24 en 29 jan. bracht de (toenmalige) Franse minister van buitenlandse zaken, Michel Jobert, bezoeken aan Saoedi-Arabië, Koeweit en Syrië.

Saoedi-Arabië

Vanaf medio dec. waren in de Westerse pers berichten verschenen dat de Franse regering met Saoedi-Arabië wilde onderhandelen over een 20-jarig akkoord, op grond waarvan Frankrijk in totaal 800 mln ton ruwe olie zou ontvangen in ruil voor Franse hulp bij de ontwikkeling van de Saoedi-Arabische industrie en mijnbouw plus Franse industriële en militaire leveranties.

In de voorgaande jaren had Frankrijk voor Saoedi-Arabie aan betekenis gewonnen, o.a door wapenleveranties en technische hulp
In febr. 1968 waren tijdens een bezoek aan Frankrijk van prins Sultan ibn Abdoel Aziz, de minister van defensie van Saoedi-Arabie en een broer van koning Feisal, contracten getekend voor de aankoop door Saoedi-Arabie van 220 iichte pantserwagens van het type Panhard AML-90
Op 9 febr 1969 meldde Le Monde dat Saoedi-Arabie zes helikopters van het type Alouette-III had gekocht. Ook zou Frankrijk een aantal antitank-raketten hebben geleverd. Op 12 jan. 1970 word koning Feisal tijdens een prive-bezoek aan Parijs door pres. Pompidou ontvangen
Van 15-22 dec 1971 bracht prins Sultan opnieuw een bezoek aan Frankrijk Aan het eind van die maand werd een contract getekend voor de levering aan Saoedi-Arabie van ca 100 tanks van het type AMX-30 in de loop van 1972
Van 10-12 jan 1972 bracht de Saoedische minister van buitenlandse zaken, Omar Saqqaf een bezoek aan Parijs, waarbij o m een contract getekend werd voor de uitbreidmg van het Saoedische telefoonnet ter waarde van 133 mln Franse franc.
Van 14-18 mei 1973 bracht koning Feisal een officieel bezoek aan Frankrijk. Hij werd tweemaal door president Pompidou ontvangen Vooral zou gesproken zijn Franse wapenleveranties en Frankrijks olievoorziening door Saoedi-Arabie Van 27 juni - 4 juli vertoefde emir Abdallah Ben Abdel Aziz, een broer van koning Feisal en commandant van de Nationale Garde, in Frankrijk De (toenmalige) Franse minister van defensie, Robert Galley, bracht medio september een bezoek aan Saoedi-Arabie.
Eind september 1973 berichtte Le Monde dat Saoedi-Arabie 38 Mirages van de serie III E gekocht had Libanese bladen maakten melding van een akkoord tussen Saoedi-Arabie en Frankrijk over de levering van Mirages en luchtdoelraketten van het type Crotale aan Saoedi-Arabie: aan dit akkoord zou een speciale clausule zijn toegevoegd over het waarborgen van de olievoorziening van Frankrijk, aldus AP (26-9-'73)
De Saoedische minister van buitenlandse zaken, Omar Saqqaf, had van 29 nov. - 2 dec 1973 te Parijs besprekingen gevoerd met o a zijn Franse ambtgenoot Jobert

Op 9 jan. 1974 deelde de (toenmalige) Franse minister van voorlichting, Jean-Philippe Lecat. mee dat tussen de Franse oliemaatschappijen ELF-ERAP en CFP enerzijds en de Saoedi-Arabische Petromin anderzijds een voorlopig akkoord was bereikt over de levering door Saoedi-Arabië aan Frankrijk van 200 mln barrels olie (ca. 30 mln ton) gedurende drie jaar, in ruil voor de levering door Frankrijk van uitrusting voor raffinage en de petrochemische industrie. Dit akkoord tussen maatschappijen zou als leidraad dienen voor een later en veel groter akkoord tussen de staten.
Tijdens zijn verblijf in Saoedi-Arabie (24-27 jan.) voerde Jobert besprekingen met zijn Saoedische ambtgenoot Saqqaf en werd hij ontvangen door koning Feisal. Afgesproken werd dat de ministers van buitenlandse zaken van beide landen elkaar twee maal per jaar zouden ontmoeten in het kader van een permanrnte commissie voor het bevorderen van de samenwerking op elk terrein. Voorts werd meegedeeld dat Saoedi-Arabië in beginsel had besloten het Franse SECAM-systeem voor kleurentelevisie toe te passen.
Over de olieleveranties aan Frankrijk op lange termijn werden de besprekingen voortgezet en zou naar verwachting eind maart een akkoord voor ondertekening gereed zijn. Maar begin febr. werd bericht dat bij de onderhandelingen moeilijkheden waren gerezen, voornamelijk over het prijsbeleid.

Koeweit

Tijdens Joberts verblijf in Koeweit (27-28 jan.) werden besprekingen geopend over een langlopend akkoord i.~de Franse olievoorziening (van dezelfde aard als waarover met Saoedi-Arabië werd onderhandeld) en over Franse wapenleveranties aan Koeweit.

Koeweits minister van defensie, sjeik Saad al Abdoellah al Sabah, had tevoren verklaard dat reeds verscheidene maanden onderhandeld werd over de levering van Mirages, raketten (w.o. de Crotalej, radarsystemen en helikopters, terwijl voor een later tijdstip ook belangstelling was getoond voor AMX-80 tanks, artillerie en ander materiaal.

Tijdens het overleg werd meegedeeld dat Frankrijk vier transportschepen voor het vervoer van vloeibaar gas aan Koeweit zou verkopen voor 100 mln franc en dat een voorstel i.z. een door Frankrijk te bouwen 800 megawatt energiecentrale in Koeweit werd bestudeerd.

Op 3 febr. verklaarde sjeik Saad dat een belangrijk wapenakkoord met Frankrijk was gesloten, terwijl op 16 febr. nog de aankoop van een aantal Franse helikopters werd gemeld.

Op 16 april maakte Koeweits minister van defensie en binnenlandse zaken. sjeik Saad al-Abdoellah al-Sabah, bekend dat Koeweit met Frankrijk een akkoord had getekend voor de aankoop van straaljagers van het type Mirage F-1.
Volgens *Le Monde/AFP* (17-4) betrof de op 12 april gesloten transactie 17 toestellen, en zou de levering ervan eind 1975 bcginnen.

Syrië

Tijdens Joberts bezoek aan Syrië (28-29 jan.) zou ook zijn gesproken over de eventuele levering van Franse militaire uitrusting van defensieve aard aan Syrië. welke niet onder het Franse embargo viel.
Overeengekomen werd twee gemeenschappelijke werkcommissies in te stellen, resp. voor de bestudering van technische en culturele samenwerking en voor de bestudering van een grotere Franse bijdrage aan de economische ontwikkeling van Syrië.

Irak

Bij Joberts besprekingen met Iraakse leiders (6-8 febr.) waren verbetering van de samenwerking tussen beide landen en vergroting van de Franse export naar Irak onderwerp van discussie. De uitvoer van 13 mln ton Iraakse olie naar Frankrijk per jaar krachtens het akkoord van juni 1972 (pag. 792/3-'72) bezorgde Irak nl. een aanzienlijk overschot op de handelsbalans met Frankrijk.
Afgesproken werd dat economische missies over en weer bezoeken zouden afleggen en dat de Franse minister van landbouw naar Irak zou komen om de mogelijkheden van een Franse bijdrage tot de ontwikkeling van de Iraakse landbouw te bestuderen.

In alle vier landen beklemtoonde Jobert de steun van de Franse regering aan het voorstel tot spoedige bijeenroeping van een conferentie van Arabische en EG-staten om de olievoorziening in het kader van een bredere Arabisch-Europese samenwerking te bespreken (zie pag. 7/21 en eveneens aan het voorstel om een wereld-energieconferentie onder auspiciën van de VN bijeen te roepen (pag. 391/3).
Volgens Franse woordvoerders streefde Jobert niet naar onmiddellijke tastbare resultaten, maar wilde hij de basis leggen voor sanienwerkingsakkoorden die in latere gedetailleerde onderhandelingen moesten worden uitgewerkt en waarvan wapenverkopen geen deel zouden uitmaken.

Perzië

De eerste bijeenkomst van de Frans-Perzische economische commissie (zie pag. 724/2-1973) vond op 7 en

8 febr. te Parijs plaats, nadat eerder reeds de Franse energiecoordinator Jean Blancard met de sjah in Sankt Moritz (Zwitserland) besprekingen had gevoerd. De delegaties o.l.v. de ministers van economische zaken, resp. Houshang Ansari (Perzie) en Valery Giscard d'Estaing (Frankrijk) tekenden op 9 febr. een voorlopig protocol over contracten van Perzië met Franse concerns ter waarde van $ 3 000 mln — eventueel te vergroten tot $ 5.000 mln over een periode van 10 jaar — voor een aantal grotendeels gemeenschappelijke projecten.

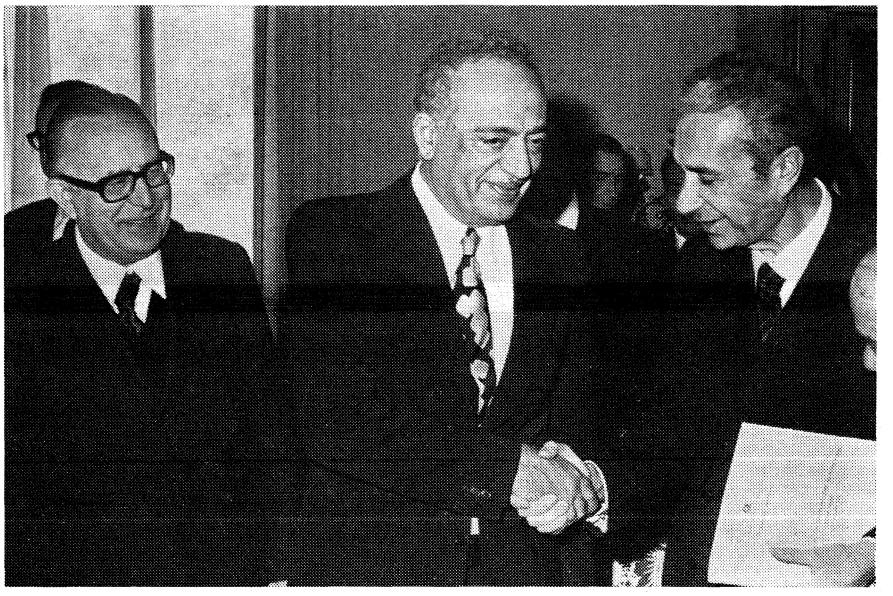
Over de volgende projecten werd reeds onderhandeld: a) de bouw van vijf kerncentrales met een totale capaciteit van 5.000 megawatt (kosten $ 1.200 mln); b) de bouw van een fabriek voor het vloeibaar maken van gas en van tankers voor het transport van dit gas (kosten $ 1.000 mln); c) de bouw van een petrochemisch complex (kosten $ 50 mln); en d) de bouw van een staalfabriek met een begincapaciteit van 250.000 ton per jaar (kosten $ 250 mln).
Voorts verklaarden Franse maatschappijen zich bereid om samen met andere Europese concerns een aardgaspijpleiding aan te leggen van Perzië naar West-Europa (kosten $ 2.000 mln).
Ook werd bekendgemaakt dat binnenkort onderhandelingen zouden beginnen over een conventie ter waarborging van de investeringen van beide landen over en weer en werd meegedeeld dat de Franse regering een commissie had gevormd voor het bevorderen van Franse investeringen in Perzië.
Verklaard werd in het protocol dat Franse olieconcerns belang stelden in het verwerven van nieuwe exploratiegebieden in Perzië, en dat dit kon leiden tot gemeenschappelijke exploratie en exploitatie in derde landen.

Libië

Van 13-19 febr. bracht de Libische premier, majoor Abdel Salam Jalloud, een officieel bezoek aan Frankrijk.

Jalloud had reeds eerder, nl. van 3 tot 11 nov. 1972 een particulier bezoek aan Frankrijk gebracht, waarbij hij toen o.m. met president Pompidou en premier Messmer zou hebben gesproken over Franse wapenleveranties, de olie, bilaterale samenwerking en de toestand rond de Middellandse Zee, aldus Le Monde (10-11-'72).
In aansluiting op zijn bezoek aan Joegoslavië (pag. 143/2) had de Libische president, Omar Moammar Kadhafi, op 24/25 nov. 1973 eveneens een particulier bezoek aan Frankrijk gebracht, waar hij door president Pompidou werd ontvangen en besprekingen voerde met regeringsleden over samenwerking op economisch en technisch gebied speciaal wat de olie betreft en over de Libische bewapening.

Op 19 febr. ondertekenden Jalloud en premier Messmer een protocol met de hoofdlijnen van een Frans-Libische samenwerkingsakkoord op lange termijn. Dit protocol, vergelijkbaar met het Frans-Perzische, voorzag in toekomstige gemeenschappelijke projecten om de Libische industriële en agrarische capaciteit te ontwikkelen, al werden die projecten niet nader gespecificeerd en werden ook geen kosten genoemd.

Minister Saqqaf (m.) in Rome met premier Rumor (l.) en minister Moro.

Als voornaamste terreinen voor toekomstige gemeenschappelijke projecten werden aangegeven: a) de bouw door Frankrijk van kerncentrales aan de Libische kust ten behoeve van de energievoorziening van ontziltingsinstallaties in het kader van een agrarisch ontwikkelingsprogramma voor de kuststreek; b) de ontwikkeling van Libië's wegennet, havens en telecommunicatie; c) gemeenschappelijke industrialisatieprojecten vooral in verband met de energievoorziening; en d) samenwerking op financieel en monetair gebied met het oog op de financiering van ontwikkelingsprojecten in derde landen.
Verscheidene Franse missies zouden binnenkort naar Libië vertrekken om over de details van specifieke projecten te gaan onderhandelen, aldus stond in het protocol vermeld.

Premier Jalloud verklaarde tijdens een persconferentie op 19 febr. te Parijs nog dat Libië toegezegd had een bepaalde hoeveelheid olie aan Frankrijk te leveren. De prijs daarvan zou door Libië worden vastgesteld, maar Frankrijk zou daarbij als ,,een bevriend land" worden behandeld.
Tussen Libië en de Compagnie française des pétroles werd een beginselakkoord getekend over samenwerking op oliegebied, aldus Le *Monde/AFP* (12-3).

Aboe Dhabi

In een op 31 jan. gepubliceerd interview verklaarde de minister van financiën van Aboe Dhabi, Mohammed al-Hamroush, dat zijn land een overeenkomst met Frankrijk gesloten had over de aankoop van Mirages en dat een deel daarvan reeds was geleverd. Volgens persberichten had Aboe Dhabi naast de 14 Mirages die het reeds bezat er nog 18 gekocht. De minister deelde mee dat de toestellen contant waren betaald en dat zijn land niet voor ruilovereenkomsten — olie voor wapens — voelde.

ITALIE:

Akkoorden met Irak, Syrië, Saoedi-Arabië, Libië en Perzië

Op 10 en 11 jan. voerden de Saoedi-Arabische minister van oliezaken, Yamani, en de Algerijnse minister van industrie en energie, Abdessalam, te Rome besprekingen met leden van de Italiaanse regering en functionarissen van het Italiaanse staatsbedrijf ENI. De Saoedi-Arabische minister van buitenlandse zaken, Omar Saqqaf, had reeds op 4 en 5 dec. '73 te Rome overleg gepleegd.

Irak en Syrië

Op 21 jan. keerde een Italiaanse missie o.l.v. de staatssecretaris van buitenlandse zaken, Cesare Bensi, in Rome terug van een bezoek aan Irak en Syrië. Meegedeeld werd toen dat met die twee landen voorlopige akkoorden waren bereikt op grond waarvan Italië technische hulp zou verlenen in ruil voor toezeggingen m.b.t. een ruimese olieaanvoer.

Het akkoord met Irak voorzag in Iraakse olieleveranties aan de ENI. De volgens een bestaande overeenkomst voor 1973 vastgestelde hoeveelheid van 2,6 mln ton. zou in 1974 worden vergroot tot 4 mln ton en zou gedurende een lange periode blijven toenemen, zulks in ruil voor Italiaanse medewerking op een aantal terreinen. in het bijzonder wat betreft irrigatie en ontzilting, verbindingen. waterkrachtcentrales, de petrocheniie en de metaalnijverheid. De details van de toekonij-tige samenwerking en de voorgestelde vergroting van de Iraakse olieleveranties aan de ENI zouden in Bagdad worden geregeld door een gemeenschappelijke Italiaans-Iraakse commissie.

Het akkoord met Syrië omvatte de bouw door Italiaanse concerns van een olieraffinaderij te Tartous en de verdubbeling van de capaciteit van de pijpleiding Karashuk-Tartous, in ruil voor uitgebreidere Syrische olieleveranties aan de ENI. De details zouden in Damascus door een gemeenschappelijke Italiaans-Syrische commissie worden vastgesteld.

Tijdens een nieuw bezoek van Bensi aan Eagdad werd een akkoord voor economische samenwerking tussen Irak en Italië getekend voor de duur van 10 jaar. Italië zal verscheidene ontwikkelingsprojecteii uitvoeren; Irak zal olie en andere grondstoffen leveren, aldus AFP (11-5).

Saoedi-Arabië

Van 28 jan. tot 3 febr. bracht de Italiaanse minister van buitenlandse zaken, Aldo Moro, bezoeken aan Egypte, Aboe Dhabi, Koeweit, Perzië en Saoedi-Arabië. Met dit laatste land kwam op 3 febr. een voorlopig akkoord tot stand.

Volgens persberichten zou zijn overeengekomen dat de ENI over een periode van drie jaar afgezien van de normale Italiaanse invoer Uit Saoedi-Arabië (in 1972 ca. 28 mln ton Of wel 30% van de totale Italiaanse olie-import) nog eens 25 min à 30 mln ton olie zou kopen tegen contante betaling. Saoedi-Arabië zou nog een ENI-voorstel overwegen om over een periode van 15 jaar 500 mln ton olie te leveren in ruil voor Italiaanse bijstand op technisch en agrarisch terrein.

Libië

De Libische premier Jalloud verbleef van 21-25 febr. in Rome. Op de laatste dag van zijn bezoek werd een akkoord getekend op grond waarvan Libië aan Italië 30 mln ton olie per jaar zou leveren — in 1973 was 23 mln ton geleverd — tegen een niet vermelde prijs in ruil voor een Italiaanse toezegging i.z. economische, technische en industriële bijstand. Tegelijk werd bekendgemaakt dat de ENI een akkoord had getekend voor het verkrijgen van exploratierechten in vier gebieden met een totaal oppervlak van 140.000 km2. (NZZ, Le *Monde, Financial* Times, The Times, KCA) (Vor. ber. pag. 396/2 e.v.)

(Voortzetting volgende aflevering)

TEKSTEN

BELGIË

TEKST REGERINGSVERKLARING

Hieronder volgt de tekst van de Belgische regeringsverklaring zoals premier Tindemans die op 14 juni in Kamer en Senaat voorlas (zie pag. 394 *e* v.)·

Mevrouwen, Mijne Heren,

Bij de lezing van de regeringsverklaring op 30 april jongstleden, heb ik vóór deze vergadering gezinspeeld op de in onze parlementaire detnocratie ongewone toestand, waarbij een regering vóór de Kamers verschijnt, en zij vóór pen van beide in de minderheid was.

Ik oriderstreepte eveneens dat zich een ruime toestemming scheen af te tekenen opdat de gewestvorming onmiddellijk zou worden aangepakt en ik richtte een oproep tot alle parlementsleden opdat ze samen een ultieme inspanning zouden leveren om de laatste moeilijkheden uit de weg te ruimen en om spcedig met de gekwalificeerde meerderheid de wet op de gewestvorming goed te keuren.

In dit perspectief bevestigde de Regering haar bezorgdheid om een ruimere parlementaire basis te vinden, die haar de vereiste steun zou geven. Dit zou haar ook toelaten zo snel mogelijk tot de gebruikelijke normen van het parlementair regime terug te keren om haar sociaal, economisch, financieel en cultureel programma te verwezenlijken, programma waarvan niemand het dringende karakter in twijfel trekt.

Sinds haar vorming heeft de Regering geen moeite gespaard om tot een volledig akkoord over de gewestvorming te komen en om de uitvoering van haar programma op gang te brengen. De inspanningen tot verruiming vormden een essentieel middel om de zoëven vermelde doelstellingen te bereiken.

Zo onze verwachtingen vandaag niet volledig werden verwezenlijkt, wil de Regering nochtans onderstrepen:

— het kennelijke belang van een bepaalde verworven vooruitgang op de weg naar een volledig akkoord inzake gewestvorming; de geest van Steenokkerzeel werd onbetwistbaar doorgetrokken.

— het politieke feit, met name dat de weg naar een dergelijk akkoord open blijft; bijgevolg zullen de Regering en de formaties die haar steunen, zich verder in die zin inspannen, en richten zij een nieuwe oproep tot de partijen die verantwoordelijkheid op zich willen nemen bij het zoeken naar een globale en duurzame oplossing.

Zo de huidige meerderheid niet voldoende is om het probleem van de gewestvorming definitief te regelen, volstaat zij nochtans niet alleen om de regeringsactie te steunen op sociaal. economisch, financieel en cultureel gebied, maar ook om de eerste basis te leggen op het gebied van de gewestvorming.

In die geest wil de Regering u in de eerstkomende dagen een ontwerp van wet voorleggen waarvan zij de goedkeuring wenst voor het einde van de huidige parlementaire zittijd

Door aldus te handelen, bevestigt de Regering bovendien opnieuw haar politieke wil om tot echte gewestvorming te kornen en hernieuwt zij haar oproep tot de andere politieke formaties om aan de uitwerking van een definitieve oplossing mede te werken

Tijdens de besprekingen die geleid hebben tot de verruiming van de Regering, hebben alle partijen die haar steunen, het belang en de gegrondheid erkend van sommige preciseringen. die dienen aangebracht aan de regeringsverklaring van 30 april 1.1, Deze laatste blijft, onder voorbehoud van bedoelde preciseringen, de leidraad var: onze aclie.

De algemene opvatting van het regeringsbeleid inzake de sociaal-economische politiek, de revalorisatie van onze instellingen en het buitenlandse beleid, wordt niet gewijzigd maar wel bevestigd. De Regering heeft overigens reeds een aanvang gemaakt met de uitvoering van haar programma; een krachtig anti-inflatiebeleid werd voorbereid en aan de sociale partners voorgelegd: wetsontwerpen inzake o.m. het gewaarborgde inkomen, de binding van de sociale prestaties aan de ontwikkeling van het welvaartspeil, de hervorming van de dienstplicht, de bevordering van het spaarwezen werden in Kabinetsraad goedgekeurd en zullen onverwijld door het Parlement worden besproken. Dit laatste wordt verzocht de nog hangende begrotingen vóór de vakantie goed te keuren, terwijl een aanvang werd gemaakt met de voorbereiding van–de begroting voor 1975. Dank zij de verbreding van haar parlementaire basis, zal de Regering met beslistheid haar programma verder uitvoeren ten einde voor dit land en zijn bevolking nieuwe kansen van vooruitgang en ontplooiing te scheppen.

Het is in deze geest van continuïteit dat op 10 juni j.l. een akkoord werd afgesloten tussen de partijen die bij de nieuwe Regering betrokken zijn. De tekst hiervan wordt medegedeeld in de bijlage van de huidige verklaring.

De inhoud van dit akkoord kan als volgt samengevat worden:

Op economisch en sociaal gebied bevestigt de Regering haar zorg om, in het raam van de strijd tegen de inflatie, de koopkracht van de bevolking en voornamelijk van de burgers met een klein of middelgroot inkomen te waarborgen.

Maatregelen inzake verbetering van de sociale verstrekkingen, aanmoediging van het sparen en fiscale aanpassingen worden dienaangaande voorgesteld.

Een actief beleid ten aanzien van de tewerkstelling en van de beroepsomschakeling zal worden voortgezet.

Binnen de kortst mogelijke termijn, zal aan het Parlement het dossier worden voorgelegd tot oprichting van een raffinaderij en een petrochemisch bedrijf in het Luikse.

De Regering zal er eveneens voor zorgen dat prioriteit wordt gegeven aan de ontwerpen van wet inzake overheidsinitiatief en zal de oprichting bestuderen van ondernemingen voor de verwerking van giftige afvalstoffen.

De Regering zal een dialoog aangaan met de sociale partners om de werknemers in een aangepaste vorm te betrekken bij de verantwoordelijkheden in de industriële overhcidsbedrijven.

Wat de infrastructuur betreft, zal de na-

druk worden gelegd op het gemeenschappelijke vervoer, de bevordering van de huisvesting, de desbetreffende structuurhervormingen en op een globaal waterbeleid.

Op cultureel gebied zal de voorbereiding van de nieuwe statuten van radio en televisie worden geactiveerd, inzonderheid om de autonomie van de instituten. de objectieve informatie, de deelname van de luisteraars en de bescherming van de enkeling te waarborgen.

Gebruik zal worden gemaakt van de audio-visuele middelen om de culturele promotie zo goed mogelijk te verzekeren. Nieuwe uitbreidingen zullen worden ingevoerd om de open universiteit ten voordele van allen te verwezenlijken.

Tenslotte zal een ontwerp van wet worden ingediend om de vormen van internationale culturele samenwerking bij toepassing van artikel 59bis, § 2, 3o, van de Grondwet tot stand te brengen.

De problemen betreffende de universiteiten en het wetenschappelijke onderzoek zullen dringend aan het Ministerieel Comité voor wetenschapsbeleid worden voorgelegd, inzonderheid met het oog op de uitvoering van de wet van 27 juli 1971.

Een grotere autonomie zal aan de universiteiten en universitaire centra van het Rijk worden gegeven. Het interuniversitair overleg zal worden georganiseerd bij decreet, onverminderd de interuniversitaire samenwerking op nationaal vlak.

Op het vlak van de organisatie van de overheidsstructuren, zal een belangrijke inspanning worden gedaan om de deconcentratie en de decentralisatie naar de gewesten en de provincies toe, te versnellen, evenals de diensten zo dicht mogelijk bij de bevolking te brengen. De gemeentelijke autonomie zal worden verstevigd en de voogdij over de beslissingen worden versoepeld. Dit brengt de oprichting van ruimere eenheden met zich; daarom is de Regering vast besloten zo veel mogelijk tot fusies van de gemeenten over te gaan vóór de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen.

De ministeriële verantwoordelijkheid zal worden vastgelegd in uitvoering van art. 90 van de Grondwet.

De Regering meent bovendien dat, om de regeringscontinuïteit te waarborgen, regels moeten worden vastgelegd die het ontslag van één of van verscheidene ministers of van een groep van ministers die tot een bepaalde formatie behoren. regelen, terwijl ervoor gezorgd wordt dat een dergelijk ontslag slechts kan gebeuren indien er een wisselmeerderheid bestaat.

De Regering zal aan het Parlement voorstellen om de modaliteiten van de verkiezingscampagnes beter te regelen.

Wat de administratieve werking van de instellingen betreft, wil de Regering volledig meewerken om het Parlement de aangewezen instrumenten te bezorgen om de parlementaire controle, inzonderheid op het budgettaire vlak, te verbeteren.

Zij wil bovendien voor de magistratuur en de hoge ambtenaren de methodes inzake aanwerving en bevordering verbeteren.

De opbouw van Europa is een van de fundamentele zorgen van de Regering.

Het ligt in onze bedoeling de inspanningen te steunen die thans worden gedaan met het oog op een aanpak van een politieke opbouw die tegelijk het eindpunt van de Europese integratie. en de noodzakelijke voorwaarde is voor een dynamisch parlement en een werkelijke deelname van de volkeren.

Het akkoord over de voorbereidingsfase vormt een belangrijk punt voor de gewestvorming en een essentieel punt van de huidige verklaring.

De integrale tekst wordt in bijlage II bij deze verklaring gevoegd. Doch wil ik in het kort de hoofdlijnen ervan schetsen.

Eerst en vooral, rekening houdend met het feit dat de vaststelling van de grenzen der gewesten één van de nog te regelen betwiste punten is, heeft men voor de voorbereidende fase teruggegrepen naar de grenzen van de administratieve omschrijvingen zoals zij thans bestaan.

Vervolgens, voorziet het akkoord in de oprichting, voor elk van de aldus bepaalde regionale gebieden. van een ministerirei comité en van een raad.

De in aanmerking genomen formule voor die raden is die van Steenokkerzeel, senatoren in Vlaanderen en Wallonië, senatoren en de helft van de agglomeratieraad te Brussel.

Het ligt voor de hand dat die raden slechts een adviserende macht zouden kunnen uitoefenen, in een reeks materies die, nogmaals, dezelfde zijn als die waarover men het in Steenokkerzeel eens was.

Het door die raden te verstrekken advies, dat een vooraf gaand en verplicht advies is, zou ten slotte betrekking hebben op de vraag of en in welke mate de wetgeving en de reglementering voor het betrokken gewest in de bedoelde materies dienen te worden gewijzigd.

Anderzijds zouden die raden een algemene raadgevende bevoegdheid bezitten en, wat belangrijk is, ze zouden een gemotiveerd advies verstrekken over de door het bevoegd regionaal ministerieel comité voorgestelde aanwending van de begrotingskredieten die bestemd zijn om de uitgaven van die gewestelijke politiek te dekken.

Tenslotte, zouden zij ermede belast worden de verwezenlijking van de decentralisatie en van de deconcentratie van nabij te volgen.

Het Vlaamse en het Waalse ministerieel comité zouden bestaan uit een voorzitter die de betrokken minister voor gewestelijke aangelegenheden is, uit de staatssecretarissen, die wat hun bevoegdheid betreft, bevoegd zijn voor de regionale materies, en uit de ministers die behoren tot de cultuurgemeenschap of de cultuurgemeenschappen waarvan het gewest deel uitmaakt.

Tenslotte, rekening houdend met wat tijdens de recente onderhandelingen werd bereikt, zou het Brusselse ministerieel comité drie leden tellen en de formule zou de vertegenwoordiging waarborgen van de twee culturele componenten van het Brusselse gewest.

Wat zal de taak zijn van die comités? Zij zou zeer belangrijk zijn. Onder andere zouden ze kunnen beraadslagen over ieder ontwerp van wet en van besluit dat betrekking heeft op de weerhouden materies, voorstellen doen over de aanwending van de kredieten bestemd voor het regionale beleid, dat beleid uitwerken en coördineren, en beraadslagen over ieder voorstel tot decentralisatie en deconcentratie dat betrekking heeft op de materies voorzien in het regionaliseringsproces.

Het spreekt vanzelf dat de kredieten zouden worden verdeeld onder de hierboven bepaalde regionale gebieden, op basis van de verdeelsleutel die eveneens één van de verworvenheden van Steenokkerzeel is.

Voor het overige wordt een budgettaire procedure voorgesteld, waarbij de bedoelde organen ten volle zouden betrokken worden.

Zelfs in dat nochtans voorbereidende stadium van de gewestvorming, is het aangewezen het werk van institutionele rationalisatie aan te pakken: daarom voorziet het politieke akkoord de harmonisering van de wet van 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en de economische decentralisatie, en de harmonisering van de werking van het Planbureau met de bepalingen van het hier beoogde ontwerp van wet.

Dit is dus, Dames en Heren, de eerste fase van de gewestvorming; uit de ervaring zullen ongetwijfeld lessen kunnen getrokken worden.

De tweede fase is die waarvan de regering hoopt dat ze zo spoedig mogelijk zal plaatshebben en waarbij een tweederdemeerderheid zal tot stand komen om. op basis van, en uitgaande van wat thans verworven is, een globale oplossing voor de gewestvorming aan te nemen, die men, noch ondoordacht, noch fundamenteel weer in vraag kan stellen.

De derde fase, waaraan nu reeds moet gedacht worden, is die van een opmaak van onze Grondwet, en dat met een dubbel doel:

1o de herziening van die technische artikels voltooien, die voor het grootste gedeelte het voorwerp uitmaken van een zeer ruime consensus;

2o de regionale en communautaire pacificatie bekronen, door het werk dat te Steenokkerzeel werd aangevat te voltooien langs een oordeelkundige aanpassing van de tekst van de Grondwet.

Verre van de deur te openen voor nieuwe twisten, verstevigt de constitutionele hervorming de grondslagen welke de Regering en de partijen die haar steunen aanvaarden als een rechte basis voor een nationaal vergelijk.

Doch moet men verder zien dan wat de Regering u nu voorstelt en wat zij hoopt u weldra voor te stellen. Bij de gedragslijn die zij zich heeft gesteld reiken haar ambities immers verder. Zij wil de Regering zijn van de hoop, de hoop om eindelijk los te komen uit de sleur van de twisten die ongetwijfeld onder gewesten en gemeenschappen onvermijdelijk waren. Twisten die verlammend werkten voor de overheid en teleurstellend voor de burger. Zij wil het uur bespoedigen waarop de burgers van onze drie cultuurgemeenschappen en van onze drie gewesten elkander zullen kunnen aanvaarden in eerbied voor hun originaliteit en onderlinge verschillen. Alle burgers moeten zich verenigd voelen, zonder bijbedoeling, in een hernieuwd civisme ten opzichte van de Belgische Staat, die de waarborg is zowel van hun gewettigde autonomie als van hun gemeenschappelijke belangen en verzuchtingen.

Bezield door haar wil tot verandering, wil de Regering, door een actie naar de maat van de uitdagingen aan onze beschaving, de verjonging aanpakken van ons politieke leven, van onze politieke ideeën, van onze politieke opgaven, door zich bewust te richten naar de voorbereiding van een toekomst waar peen plaats meer is voor halve oplossingen, gemeenplaatsen en bepaalde, voorbijgestreefde antagonismen.

U, Dames en Heren, dient nu te zeggen of u deze verlangens wilt waar maken. Zo ja, zal de Regering alles in het werk stellen, opdat haar daden zouden beantwoorden aan haar ambities.

(Belgisch Staatsblad 12-6)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NIXON IN HET MIDDEN-OOSTEN

President Nixon heeft van 10-19 juni een rondreis gemaakt door het Midden-Oosten, waarbij hij achtereenvolgens Egypte, Saoedi-Arabie, Syrie, Israël en Jordanië heeft bezocht Hoewel de ontvangst die de Amerikaanse president ten deel viel niet overal dezelfde was, in Egypte en Israël waren grote mensenmassa's op de been om de president toe te juichen, in Saoedi-Arabië toonde men zich zowel van officiële zijde als van de kant van het publiek veel gereserveerder, in Syrië distantieerde de officiele Baath-partij zich zelfs ran de ontvangst, wordt de reis algemeen gewaardeerd als een succes voor Nixon en de Amerikaanse politiek ten opzichte van het Midden-Oosten.

Vele politieke commentatoren spraken van een historisch keerpunt in de betrekkingen tussen de VS en het gebied, dat, en dit geldt met name voor Egypte en Syrië, sedert 1956 sterk onder Sowjetrussische invloed was gekomen. De reis markeert ook het einde van de periode waarin de VS uitsluitend financiële en technische hulp aan Israël schonk, want Nixon heeft alle bezochte landen toezeggingen gedaan over uitgebreide financiële en technologische bijstand. Toezeggingen, die overigens door het Congres nog moeten worden bekrachtigd.

Toch zijn er ook commentatoren die spraken van een tijdelijk succes voor Nixon, omdat de VS thans nauwer bij de problematiek van het gebied zijn betrokken. Voor een aantal brandende conflictpunten is nog steeds geen oplossing gevonden. Koning Feisal en koning Hoessein hebben aangedrongen op een teruggave van de door Israël veroverde gebieden, in het bijzonder de oude stad Jeruzalem.

Deze beide staatshoofden hebben ook duidelijk gemaakt dat van een werkelijke vrede pas sprake kan zijn als een rechtvaardige oplossing is gevonden voor het Palestijnse probleem.

Deze nieuwe, zij het ook op zand gebouwde, vridenschap van de VS met de Arabische buurstaten van Israël, aldus de NZZ (21-6) in een nabeschouwing, moet volgens de Amerikaanse opvattingen een ontspanning in de betrekkingen tussen de Arabieren en Israël mogelijk maken.

Een nieuwe onzekerheid, die door deze reis is ontstaan, is de verhouding tussen de VS en de Sowjet-Unie in dit gebied. De mogelijkheden, aldus de *NZZ*, schommelen tussen een nieuwe confrontatie en een ongeschreven condominium — het waarschijnlijkste is wel een wankel evenwicht, dat voortdurend aan storingen blootgesteld blijft.

Veel commentatoren benadrukten dat Nixon zijn succesvolle reis ook voor binnenlands gebruik wil benutten. De nog steeds voortslepende Watergate-zaak heeft het prestige van de president geen goed gedaan en successen in de buitenlandse politiek zouden de president dus zeer van pas komen. De *NZZ* sprak in dit verband van ,,Gummi arabicum" voor Nixon.

Een ander aspect van de reis is de aan Egypte en Israël toegezegde hulp bij de ontwikkeling van kerncentrales. Van verschillende zijde werd daar aanvankelijk in bezorgde zin op gereageerd, maar inmiddels is bekend gemaakt dat het State Department in de verdragen voldoende garanties zal inbouwen om ervoor te zorgen dat het door de VS te leveren materiaal alleen vaor vreedzame doeleinden zal worden gebruikt.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de reis van president Nixon en de reacties daarop.

Nixon in *Oostenrijk*

Op 10 juni arriveerden president Nixon, zijn echtgenote Patricia en minister Kissinger in Salzburg, waar zij werden verwelkomd door kanselier Kreisky en minister van buitenlandse zaken Kirchschlager.

In een korte verklaring op het vliegveld zei Nixon dat alle landen belang hadden bij de handhaving van de vrede in het Midden-Oosten.

,,Ik vertrouw erop dat deze reis zal bijdragen niet alleen tot de vrede is dat gebied maar tot de vrede in alle landen van de wereld", aldus Nixon. Nixon herinnerde ook aan de gesprekken die hij twee jaar geleden had met Kreisky aan de vooravond van zijn bezoek aan de Sowjet-Unie. Hij noemde die gesprekken ,,nuttig en hoopvol" en zei benieuwd te zijn naar Kreisky's opvattingen over de huidige situatie in het Midden-Oosten.

Kreisky was van 9 tot 16 maart aan het hoofd van een ,,fact-finding" missie van de Socialistische Internationale in het Midden-Oosten, waar hij o.a. gesprekken met president Sadat van Egypte voerde.

Op 11 juni voerden Nixon en Kreisky, in aanwezigheid van de ministers Kissinger en Kirchschlager besprekingen op het kasteel Klessheim bij Salzburg over Nixons bezoeken aan het Midden-Oosten en de So-

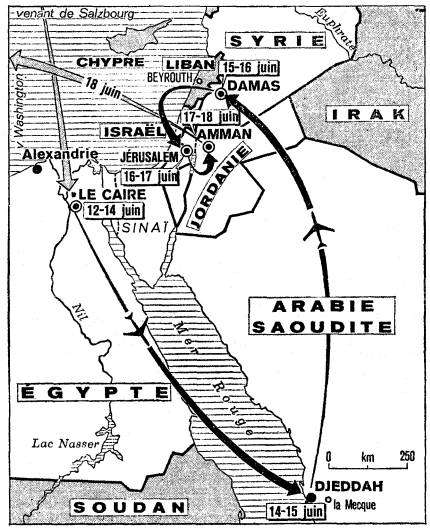

Nixon en Sadat ondertekenen akkoord.

Weekblad 43ste jaargang No. 2236 pag. 26399-26414

wjet-Unie. Volgens de woordvoerder van het Witte Huis, Ziegler, gaf Kreisky bij die gelegenheid zijn indrukken van zijn bezoek in maart aan het Midden-Oosten.

Minister Kissinger voerde op 11 juni ook nog besprekingen met de voorzitter van de Europese ministerraad en minister van buitenlandse zaken van de Westduitse Bondsrepubliek, Genscher.
Na afloop van deze besprekingen die in Bad Reichenhall bij Salzburg werden gehouden, gaven de beide ministers een persconferentie.
Genscher deelde mee dat gesproken was over drie onderwerpen: de conferentie voor veiligheid en samenwerking, het overleg met derde landen en de situatie in het Midden-Oosten.
Kissinger zei dat hij goede vooruitzichten had op de Amerikaans-Europese betrekkingen. Hij had reserves ten opzichte van de voorgenomen Europees-Arabische dialoog.

(Le Monde)

Nixon in Egypte

Op 12 juni arriveerde het Amerikaanse gezelschap in Caïro, waar president Sadat, de vice-presidenten Fawzi en Shafei alsmede talrijke hoge regerings- en partijfunctionarissen ter begroeting op het vliegveld aanwezig waren.

Tijdens de rit van het vliegveld naar Caïro, waar het Amerikaanse gezelschap logeerde in het Koebbeh-paleis, de voormalige residentie van de Egyptische koningen, werd Nixon door honderdduizenden Egyptenaren toegejuicht.

Sadat sprak in zijn welkomstwoord over de vitale rol van de VS bij het bereiken van een situatie van vrede in het Midden-Oosten.

Nixon sprak over een historische gebeurtenis, waarop komende eeuwen zouden terugblikken. De VS zouden door middel van economische bijdragen aan Egypte de vredespolitiek van Sadat daadwerkelijk ondersteunen.

Tijdens een banket dat Sadat Nixon op 12 juni aanbood zei Sadat dat er geen werkelijke vrede in het Midden-Oosten kan zijn zonder een politieke oplossing van het Palestijnse probleem. Hij voegde eraan toe dat rechtvaardigheid voor de Palestijnen niet de liquidatie van Israël hoefde te betekenen.

In zijn antwoord op de toespraak van Sadat liet Nixon blijken dat hij niet betrokken wenste te raken in een openbare discussie over bepaalde oplossingen nodig om het Arabisch-Israëlische conflict te beëindigen. ,,Ik zou minder dan oprecht zijn als ik niet zou zeggen dat ik niet gekomen ben met kant-en-klare oplossingen voor deze ingewikkelde problemen", zei hij. Sprekend over het Midden-Oosten in algemene bewoordingen zei hij dat oplossingen zeer veel toegewijde diplomatie van alle betrokken partijen zouden vereisen, als men een rechtvaardige en eervolle vrede wilde bereiken.
,,Maar ik zeg u met nadruk dat de Verenigde Staten een positieve rol zullen spelen. „Wij voeren niets in ons schild tegen welke natie dan ook in dit gebied, we wensen geen enkel deel van dit gebied te overheersen. Ons enige belang is vrede in het gebied en het recht van elke natie en elk volk om de eigen doelen op de eigen manier te bereiken, vrij van overheersing of tussenkomst van buitenaf."
President Sadat zei dat de Palestijnse kwestie een zaak van prioriteit was. Andere vraagstukken van het Midden-Oosten waren niet van hetzelfde belang. Sadat plaatste het herstel van de Palestijnse rechten boven de noodzaak om door Israël bezet Egyptisch gebied terug te winnen — hoewel hij zei dat het onvermijdelijk was dat Egypte zijn gebied terug zou krijgen, met vreedzame middelen of met geweld.
Sadat voegde eraan toe dat de harde noot van het Midden-Oosten-probleem ,,de agressie begaan tegen het Palestijnse volk" was. Er was geen weg naar een permanente vrede zonder een politieke oplossing voor de Palestijnen. ,,Dit betekent niet, zoals de Israëliërs beweren om hun expansionistische plannen te rechtvaardigen, dat dit zou leiden tot de liquidatie van Israël. De geschiedenis is er getuige van dat joden eeuwenlang zonder discriminatie onder Arabisch bestuur hebben geleefd in het Midden-Oosten, Azië of Europa".
Hij zei dat Israël had geweigerd naar de stem van de rede en de logica te luisteren en had getracht zich te beschermen achter illusies van suprematie.

Op 13 juni reisden Nixon, Sadat en gevolg naar Alexandrië, waar het gezelschap wederom door een grote menigte werd begroet.
In het Ras-at-Tin paleis aldaar vond de tweede ronde besprekingen tussen de beide staatshoofden plaats, die een dag eerder in het Tahra-paleis in Caïro waren begonnen.
Volgens een Amerikaanse woordvoerder spraken de beide staatslieden over de toekomstige Arabisch-Israëlische verhouding, de regeling van de Palestijnse kwestie, de Egyptische wensen inzake de bewapening en de Amerikaanse bereidheid Egypte financiële en technische hulp te geven.
Deze besprekingen werden later op de dag voortgezet in het buitenhuis van Sadat in de badplaats Maamura. Volgens een mededeling aan de pers hadden Sadat en Nixon zich bezig gehouden met de volgende stappen voor een vredesregeling in het Midden-Oosten en het Amerikaanse hulpprogramma voor Egypte.
De beide presidenten stonden vervolgens de pers te woord. Uit antwoorden op vragen van journalisten bleek dat men dacht tot een definitieve vredesregeling voor het Midden-Oosten te komen op een conferentie van staatshoofden van de betrokken landen en van de supermogendheden. Over een definitieve datum van een dergelijke conferentie wensten de beide staatslieden zich niet uit te laten.
Des avonds boden president en mevrouw Nixon hun Egyptische gastheer een banket aan in het Ras at-Tin paleis in Alexandrië.

Nixon nodigde in zijn tafelrede president Sadat uit voor een tegenbezoek aan de VS. Hij zei verder dat de Egyptisch-Amerikaanse vriendschap een feit was en dat de beide landen hun weg in de toekomst slechts nog hand in hand zouden gaan.
Sadat sprak in zijn antwoord over Alexandrië als stad van de vrede, na deze ,,historische" ontmoeting. Hij zei zich te zullen inspannen voor een rechtvaardig en vreedzaam samenleven van alle volken van het Midden-Oosten. Hij bracht in het bijzonder dank aan Dr. Kissinger.

Nucleaire hulp voor Egypte

Op de laatste dag van het bezoek van Nixon werd een overeenkomst afgesloten tussen de beide landen die voorziet in uitgebreide economische, politieke en culturele betrekkingen tussen de beide landen, waaronder een garantie van ca. $ 2 mrd aan Amerikaanse particuliere investeringen in Egypte.
In een gezamenlijke verklaring van de presidenten waarin het akkoord werd aangekondigd stond dat de regeringen van beide landen onderhandelingen zullen beginnen over een akkoord voor samenwerking op kernenergiegebied onder overeengekomen waarborgen, en dat de VS zodra het akkoord is gesloten bereid zijn reactoren en atoombrandstof aan Egypte te leveren.
In afwachting van het volledige akkoord zal in juni een voorlopige overeenkomst worden gesloten voor de levering van atoombrandstof. Het akkoord zal, aldus de verklaring,

Vlnr pres Nixon, koningin Alia en koning Hoessein

President Nixon en premier Rabin (Israël).

Egypte in staat stellen tegen het begin van de jaren tachtig een aanzienlijke hoeveelheid extra elektriciteit te produceren ten behoeve van zijn groeiende ontwikkeling.

In antwoord op vragen van Amerikaanse journalisten in het gevolg van president Nixon of niet het gevaar bestond dat Amerika met dit akkoord Egypte aan een militaire atoommacht zou helpen zei de woordvoerder van het Witte Huis, Ziegler, dat een dergelijke uitleg „totaal verkeerd en vals" was. De VS hebben gelijksoortige overeenkomsten met vele andere landen, met de scherpst mogelijke controle, waaronder Amerikaanse inspectie ter plaatse, aldus Ziegler, die eraan toevoegde dat de Amerikaanse wet het gebruik voor militaire doeleinden van reactoren, die voor vreedzaam gebruik bestemd zijn, verbiedt. Ook minister Kissinger gaf commentaar: „Ik begrijp niet waar iedereen zich zo druk over maakt. Wij hebben dergelijke akkoorden met 30 tot 50 andere landen.

Dit is een normale internationale overeenkomst met waarborgen."

Toen een journalist Ziegler erop wees dat India, dat onder soortgelijke waarborgen atomaire technologische hulp en brandstof van Canada heeft ontvangen, een kernproef heeft genomen, zei Ziegler: „De Canadezen onderhandelen over hun eigen waarborgen. Je kunt de Canadese waarborgen ten aanzien van kernreactoren niet toepassen op de onze."

Op een andere vraag antwoordde hij dat het Witte Huis „absoluut niet bezorgd" is dat de Amerikaans-Egyptische afspraak voor Israël problemen zal opleveren.

De overeenkomst is getiteld „Grondslagen van de betrekkingen en samenwerking tussen Egypte en de VS". Zij bestaat uit vier delen, waarvan er één speciaal gewijd is aan de kernenergie.

Een ander deel voorziet in de instelling van „een gezamenlijke werkgroep voor technische kennis, onderzoek en ontwikkeling op wetenschappelijke gebieden, met inbegrip van de ruimtevaart en met speciale nadruk op uitwisseling van geleerden". Dit wijst erop dat de VS ook bereid zijn Egypte te helpen met het ontwikkelen van raketten.

Onder de economische overeenkomsten, die in weer een ander deel zijn omschreven, zullen twee gezamenlijke werkgroepen worden gevormd waarvan er een de wederopbouw en ontwikkeling van het Suezkanaal ter hand neemt en de andere „de weg moet openen voor Amerikaanse particuliere investeringen in Egypte en de handel tussen beide landen moet bevorderen".

Andere punten van het document wijzen op de belofte van Amerikaanse voedsel- en landbouwhulp, medische hulp en politieke en culturele uitwisseling.

Het communiqué zegt voorts dat beide landen zullen blijven streven naar een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten, op basis van volledige uitvoering van de VN-resolutie 242 van 22 november 1967. „Vrede kan alleen bereikt worden door voortgezette onderhandelingen, zoals in 1973 neergelegd in de VN resolutie 338 van 22 oktober, in het kader van de vredesconferentie in Genève". Deze paragraaf werd er op het laatste moment aan toegevoegd, vier uren nadat de tekst van de gemeenschappelijke verklaring aan de journalisten was uitgereikt

Amerikaanse en Israëlische reacties

De bekendmaking dat de VS kerncentrales aan Egypte gaan leveren, wekte grote onrust in Israël en de VS.

Het State Department in Washington kwam op 14 juni met een verklaring uit dat ook Israël nucleaire hulp van de VS zou ontvangen.

Het verzoek tot hulp op kernenergiegehied was overigens al in de jaren zestig gedaan. Ook Israël had toen een dergelijk verzoek gedaan, aldus het State Department.

Caïro stuurde in jan. wederom een nota aan Washington waarin het om een akkoord vroeg en stuurde in april een onderhandelingsdelegatie die in Washington tegelijk met een Israëlische delegatie verbleef die over hetzelfde onderwerp onderhandelde. De beide delegaties ontmoetten elkaar.

Van officiële Israëlische zijde werd in geruststellende zin gereageerd op de bekendmaking van Amerikaanse kernenergiesteun aan Egypte.

De Israëlische minister van voorlichting, generaal Yaariv, legde in een korte tv-verklaring de nadruk op het vreedzame aspect van het Amerikaanse besluit Egypte kernreactoren en kernbrandstof te leveren.

Naar het oordeel van minister Yaariv zijn de door de VS aan Egypte te verkopen kernreactoren uitsluitend bedoeld om elektriciteit op te wekken. „Andere betekenis moet er niet aan worden toegekend", zei het voormalige hoofd van de militaire inlichtingendienst.

Minister Yaariv wees erop dat Israël eveneens met de VS in onderhandeling is over de aankoop van kernreactoren en dat Israël al negen jaar een verdrag met de VS heeft dat de samenwerking op atoomgebied tussen beide landen regelt.

Met betrekking tot de door de VS naar Egypte te verschepen kerncentrale gaat Israël ervan uit dat de Amerikaanse controle zodanig is dat Egypte zonder schending van de verdragsbepalingen geen atoomwapen kan vervaardigen.

Ook de minister van buitenlandse

zaken, Allon, zag geen gevaar in de levering van Amerikaanse kernreactoren aan Egypte. In een radiovraaggesprek legde hij er de nadruk op dat er sprake is van scherp Amerikaans toezicht op het gebruik van de kernreactoren. Hij wees erop dat de Israëlische kerncentrale bij Nahal Sorek ook het resultaat is van een verdrag met de VS.

Nixon in Saoedi-Arabzë

Op 14 juni vloog Nixon naar Jeddah, de hoofdstad van Saoedi-Arabië, de tweede stopplaats van zijn rondreis. Hier werd Nixon ontvangen door koning Feisal, die hem 's avonds een banket aanbood.

Feisal sprak in een tafelrede over het onrecht en de agressie bedreven tegen het Arabische volk. ,,Er zal geen duurzame vrede zijn zolang Jeruzalem niet is bevrijd, zolang alle bezette Arabische gebieden niet zijn bevrijd en zolang degenen die verdreven zijn niet naar hun land kunnen terugkeren en hun zelfbeschikkingsrecht uitoefenen", verklaarde de koning.

Het onrecht en de agressie waarvan de Arabieren van Palestina het slachtoffer zijn is zonder precedent in de geschiedenis, want nooit, zelfs niet in de donkerste perioden, is een geheel volk uit zijn land verdreven om plaats te maken voor vreemdelingen.

De Arabische natie heeft meer dan een kwart eeuw een beroep gedaan op het wereldgeweten om de verloren rechten terug te krijgen en om het aangerichte onrecht te herstellen.

Maar dit beroep is tevergeefs gebleken en er is haar geen andere keus gelaten dan naar de wapens te grijpen voor de verdediging van haar rechten, haar bodem en haar heilige plaatsen, aldus Feisal.

Nixon zei in zijn antwoord dat van de landen die hij op zijn reis ging bezoeken, Saoedi-Arabië het langst ononderbroken vriendschap met de VS onderhield.

Hij zei dat de weg naar vrede een lange en moeizame was. Hij zei dat Kissingeï een zeer nuttige rol had gespeeld om de volken van het Midden-Oosten nader tot elkaar te brengen. maar hij realiseerde zich dat er geen onmiddellijke oplossing kon komen.

Nixon zei verder dat hij niet, zoals zoveel anderen, naar Saoedi-Arabië was gekomen om olie te halen maar om van de wijsheid van Feisal te profiteren

Samenwerking

Op een persconferentie na hun laatste onderhoud van twee uur zei Nixon dat dit ,,constructief en verreikend" was geweest.

Hij zei dat de Verenigde Staten van plan zijn hun pogingen om een permanente en rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten te vestigen, zullen voortzetten. Hij noemde de Saoedi-Arabisch—Amerikaanse betrekkingen een ,,wezenlijk element van dit streven".

Koning Feisal verzocht de Amerikanen zich bij het zoeken naar een oplossing in het Midden-Oosten achter hun leiders te scharen, en zei: „Wie zich tegenover u of tegenover ons opstelt, heeft klaarblijkelijk maar één ding voor ogen: versplintering van de wereld, het stuk maken en de polarisering van de wereld".

Voor zijn vertrek naar Damascus, zei president Nixon dat de Verenigde Staten en Saoedi-Arabië in de richting van een nauwe samenwerking bewogen met een afhankelijkheid van elkaar die in de lange geschiedenis van hun betrekkingen ongekend is.

Bij het verkennen van de wijzen waarop de bilaterale samenwerking het beste tot stand kan komen, zei Nixon, zijn Feisal en hij uitgegaan van wat een week geleden in Washington besloten werd met Saoedi-Arabië's minister van buitenlandse zaken prins Fahd Ibn Abdoel Aziz (zie vgl. aflev.) toen werd besloten tot de instelling van gemeenschappelijke commissies. De VS willen volgens de Amerikaanse president Saoedi-Arabië's ,,actieve en constructieve partner zijn bij het bereiken van de doelstellingen die de commissies op het oog hebben'.

Koning Feisal en Nixon hebben ook gesproken over de defensie van Saoedi-Arabië, zei laatstgenoemde.

Herstel diplomatieke betrekkingen Syrië *en* V.S.

Op 15 juni kwam Nixon in Damascus, de hoofdstad van Syrië aan, waar hij werd opgewacht door president Hafez Assad.

De beide staatslieden voerden tijdens het 24-uur durende verblijf van Nixon een serie besprekingen, waaruit als belangrijkste feit resulteerde dat de diplomatieke betrekkingen, verbroken bij de tiendaagse oorlog in 1967, weer hersteld zullen worden.

Nixon en Assad kondigden dit besluit aan in redevoeringen op 16 juni. Het herstel der diplomatieke betrekkingen werd onmiddellijk van kracht en geschiedt op het peil van ambassadeurs.

In zijn rede zei de Syrische president nog, dat Syrië ook bereid is met de V.S. samen te werken op economisch gebied en op onderwijsgebied.

Nixon zei, dat hij Assad uitgenodigd had tot een bezoek aan de Verenigae Staten op een nader vast te stellen datum. Assad had de uitnodiging aanvaard.

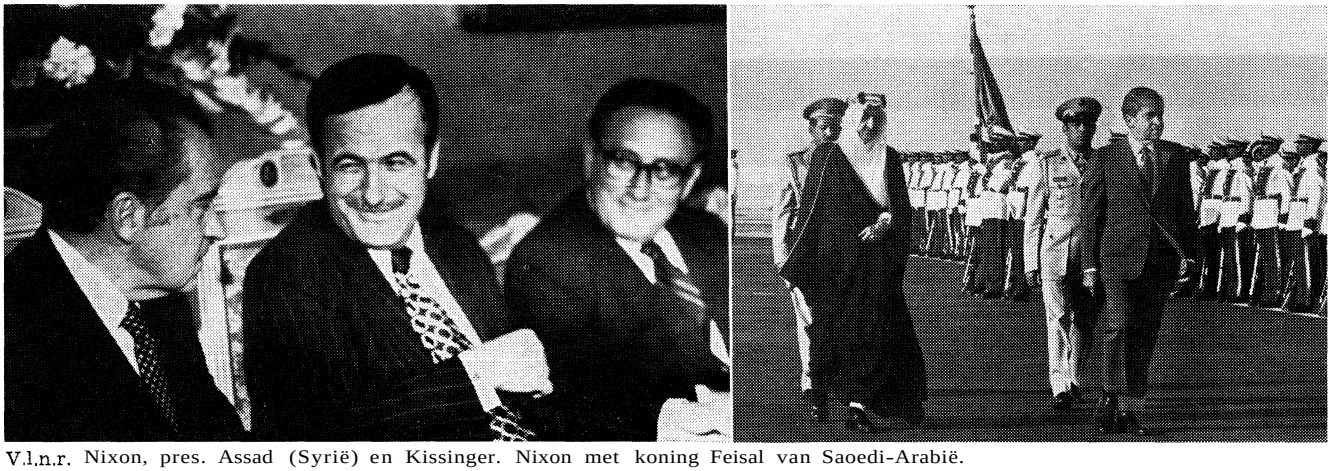
Ce Amerikaanse president zei verder, dat beide landen de uitwisseling op cultureel en onderwijsgebied zullen hervatten. De V.S. hadden een Syrische uitnodiging aanvaard, deel te nemen aan de volgende maand in Damascus te houden jaarbeurs. Een hoge Syrische functionaris zal binnenkort een bezoek brengen aan Washington.

In hun redevoeringen legden beide staatslieden herhaaldelijk de nadruk op een ,,rechtvaardige en duurzame vrede" in het Midden-Oosten. Beiden verklaarden, dat Israël zich moet terugtrekken uit het in de Arabisch-Israëlische oorlog van 1967 bezette gebied.

Nixon zei ook, dat de V.S. nauw met Syrië zullen samenwerken bij het tot stand brengen van een rechtvaardige en duurzame vrede, een vrede, die een nieuw tijdperk van groei en welvaart in het Midden-Oosten zal brengen.

Nixon in Israël

Op 16 juni kwam Nixon op het vliegveld Ben Goerion bij Tel Aviv aan waar hij werd verwelkomd door president Efraïm Katzir.

V.l.n.r. Nixon, pres. Assad (Syrië) en Kissinger. Nixon met koning Feisal van Saoedi-Arabië.

Nixon verklaarde bij die gelegenheid dat het moeilijk zal zijn tot een rechtvaardige vrede te komen die zowel voor Israël als zijn Arabische tegenstanders aanvaardbaar zal zijn. ,,Maar, zo zei hij, ik geloof dat de eerste stappen al gedaan zijn op die lange weg". Eind juni 1967 leek de vrede in het Midden-Oosten nog een onmogelijke droom, maar nu is die droom mogelijk geworden. ,,Ik ben er zeker van, aldus Nixon, dat deze droom niet de medewerking en steun van Israël bewaarheid zal worden".

's Avonds bood de Israelische regering haar Amerikaanse gasten een banket aan en op 17 juni bracht Nixon een bezoek aan hel Yad Vashem monument, dat is opgericht ter nagedachtenis aan de zes miljoen Joden die in WOII om het leven zijn gebracht.

Het bezoek van Nixon had, evenals in Egypte, grote publieke belangstelling. Er waren zeer strenge veiligheidsmaatregelen genomen.

In een tafelrede tijdens het banket deed Nixon een dringend beroep op de Israëlische leiders om ter wille van de vrede blijk te geven van staatsmanschap en zich niet vast te klemmen aan de handhaving van de status quo in het Midden-Oosten. Hij pleitte voor een door initiatieven gestuwde Israëlische vredespolitiek.

,,Evenals voor het voeren van oorlog is er moed voor nodig vrede te maken", zei de Amerikaanse president in antwoord op een toost van Israëls president Katzir. ,,Hier staan wij aan de wieg van de beschaving; wij moeten verzekeren dat het niet een graf wordt".

President Nixon stelde de Israëlische leiders zijn gedurfde doorbraakpolitiek ten opzichte van communistisch China en de ontspanningspolitiek jegens de Sowjetunie als vormen van politieke moed tot voorbeeld. Terwijl hij daarmee duidelijk te kennen gaf dat de Amerikaanse diplomatie het na de ontkoppelingsakkoorden gecreëerde vredesgewicht in het Midden-Oosten zal blijven voeden, verzekerde de Amerikaanse president dat de Amerikaanse politiek Israëls wezenlijke belangen, Israëls veiligheid, ook tijdens de aanstaande besprekingen in Moskou, niet in gevaar zal brengen. De nieuwe banden met de Arabische landen zullen volgens president Nixon niet ten koste van Israël gaan.

Economische *hulp* voor Israël

Op 17 juni maakten Nixon en de Israëlische premier Rabin een nieuw akkoord inzake Amerikaanse hulp aan Israël bekend. De samenwerking betreft o.a. de nucleaire technologie, de wetenschap van de ruimtevaart en andere technische zaken.

In een gemeenschappelijk communiqué staat voorts dat de Verenigde Staten instemmen met een aanzienlijke uitbreiding van de economische hulp aan Israël, ,,ter compensatie van de hoge extra-kosten die handhaving van de Israëlische militaire gevechtskracht voor de handhaving van de vrede met zich mee brengt".

Nixon bij het Yad Vashem monument.

Er zijn ook voorzieningen getroffen voor het opvoeren van de Amerikaanse particuliere investeringen in Israël, maatregelen ter voorkoming van een dubbele belastingheffing voor dergelijke ondernemingen, voor de garantie van een geregelde levering van olie en andere grondstoffen aan Israël, regelingen voor het ontzilten van water en voor uitwisselingen op cultureel en onderwijsgebied.

Volgens het communiqué zullen de Verenigde Staten aan Israël kernreactors en brandstof leveren voor de opwekking van elektriciteit. Er zullen maatregelen worden overeengekomen om te voorkomen dat de kernreactors voor militaire doeleinden worden gebruikt.

Over de omvang van de nieuwe economische hulp aan Israël worden geen bijzonderheden gegeven. Een Israëlische delegatie zal in Washington komen onderhandelen over een overeenkomst voor wapenleveranties op lange termijn. Nixon heeft premier Rabin uitgenodigd op korte termijn een bezoek aan Washington te brengen.

In het communiqué zeggen Nixon en Rabin ook geweld en terreurdaden die het verlies van onschuldige mensenlevens meebrengen te veroordelen".

De inhoud en de bewoordingen van het Israëlisch-Amerikaanse communiqué vertonen een gelijkenis met het Egyptisch-Amerikaanse communiqué, vooral in de alinea's over nucleaire samenwerking.

In het communiqué staat voorts dat elke staat ,,de plicht heeft zich te onthouden van het organiseren of het aanmoedigen van de vorming van ongeregelde troepen of gewapende benden, met inbegrip van huurlingen, voor invallen op het gebied van een andere staat".

Er zullen commissies worden ingesteld om de verschillende onderdelen van de samenwerking nader uit te werken. In de komende maand zou al een voorlopig akkoord over de levering van kernbrandstof aan Israël kunnen worden gesloten.

President Nixon herhaalde in het communiqué zijn standpunt dat versterking van de militaire macht van Israël om zich te verdedigen noodzakelijk is om nieuwe vijandelijkheden te voorkomen en voorwaarden te scheppen ter bevordering van de vooruitgang naar vrede.

Persconferentie *Kissinger*

Minister van buitenlandse zaken Kissinger gaf op 17 juni een persconferentie in Jeruzalem, waar hij nader inging op de situatie in het Midden-Oosten.

Hij verklaarde dat de Arabieren bereid zijn Israël als een permanente staat in het Midden-Oosten te aanvaarden.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken meende dat de onderhandelingen die de VS in het Midden-Oosten hebben bevorderd sinds de Oktober-oorlog van 1973, een geleidelijke depolarisatie tot resultaat hebben gehad, die voor het eerst een werkelijke vredesregeling mogelijk heeft gemaakt.

,,Wij zijn ervan overtuigd dat voor de eerste keer de Arabische landen, zelfs de meer radicale zoals Syrië, spreken over een voortbestaan van Israël. En sommige Arabische landen schijnen een vitale beslissing genomen te hebben om de modaliteiten uit te werken van een vreedzaam-naast-elkaar-bestaan in het Midden-Oosten", aldus Kissinger.

Kissinger verklaarde een en ander op een persconferentie alvorens naar Ottawa te vertrekken waar een bijeenkomst wordt gehouden van ministers van de NAVO.

,,Ik geloof, dat als gevolg van deze rondreis Israël zal begrijpen, dat zijn veiligheid op de lange duur beter gewaarborgd is door wat er nu gebeurt. Een van de meer bevredigende resultaten voor dit proces is de verandering geweest van Israëls vrees in een groter gevoel van veiligheid door de onderhandelingen, die de president vorig jaar opende. Met betrekking tot. de aan Egypte toegezegde kernreactor zei Kissinger nog, dat de VS bereid zijn voor Israël hetzelfde te doen wat zij voor Egypte doen. De reactor voor Egypte zou in zes à acht jaar tijds gebouwd zijn. Kissinger zei, er steeds van overtuigd geweest te zijn, dat de Amerikaanse waarborgen voldoende zijn geweest om militair gebruik van een dergelijke reactor te voorkomen. Maar om Israël gerust te stellen zou de overeenkomst nog eens onderzocht worden om ,,dubbele zekerheid" te hebben. Overigens was Kissinger ervan overtuigd, dat deze aangelegenheid spoedig niet meer zo belangrijk gevonden zal worden.

Kissinger sprak de berichten tegen, dat hem verzocht zou zijn een bijeenkomst met Palestijnse leiders te beleggen.

Hulp voor Jordanië

Op 17 juni vloog het Amerikaanse gezelschap door naar Amman, de hoofdstad van Jordanië, waar koning Hoessein ter begroeting op het vliegveld aanwezig was.

In een tafelrede tijdens een banket zei koning Hoessein dat Jordanië zijn hoop heeft gevestigd op de ,,sterke en vriendschappelijke hand van Amerika" om behulpzaam te zijn bij het tot stand brengen van een troepenscheiding tussen Jordanië en Israël.

Hoessein zei ook dat er van vrede en veiligheid geen sprake kon zijn zolang Israël Arabisch gebied blijft bezetten.

Er kan geen vrede zijn zolang de wettige rechten van het Palestijnse volk niet zijn erkend en hersteld.

Nixon zei dat hij geen oplossing had gevonden voor het Arabische-Israëlische conflict, maar hij voegde eraan toe te geloven dat zijn bijdrage tot verbetering van de betrekkingen met de belangrijkste Arabische landen en met Israël de VS meer invloed tot bemiddeling had opgeleverd.

Aan het eind van het bezoek van Nixon aan Jordanië op 18 juni werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven. Daarin staat o.a. dat de VS een krachtige rol zullen spelen bij het handhaven van de militaire sterkte van Jordanië. Jordanië zegt dat het de ,,zeer belangrijke diplomatieke pogingen van de VS om bij te dragen tot het brengen van vrede in het Midden-Oosten steunt".

In het communiqué staat voorts dat Nixon aan het Congres zal voorstellen de ,,Amerikaanse militaire en economische bijstand aan Jordanië in de komende 12 maanden aanzienlijk te vergroten". Nixon en Hoessein zijn het er over eens dat Jordanië militair sterk moet blijven terwille van zijn economische groei. In samenwerking met het Congres zal de Amerikaanse president een belangrijke bijdrage leveren aan de handhaving van de militaire macht van Jordanië.

Er zal een gezamenlijke Amerikaans-Jordaanse commissie worden ingesteld voor de samenwerking tussen de twee landen bij de economische ontwikkeling, de handel, investeringen, militaire hulp en leveranties en op wetenschappelijk, maatschappelijk en cultureel gebied. Hoessein zal binnenkort weer naar de Verenigde Staten komen voor besprekingen met Nixon over de verwerkelijking van de doeleinden van de resolutie **338** van de Veiligheidsraad.

Nixon ontmoet De Spinola

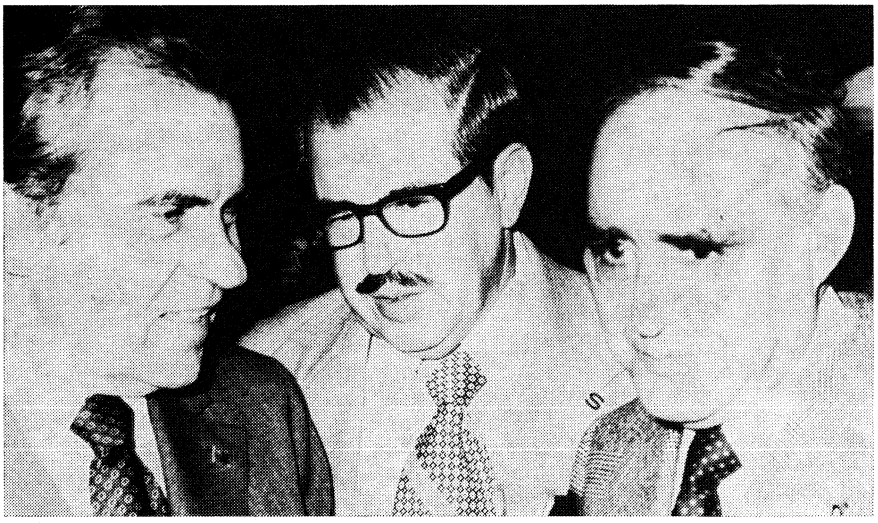
Tijdens de terugreis uit het Midden-Oosten werd op 18 juni een tussenlanding gemaakt op de Amerikaanse luchtmachtbasis Lajes op de Azoren. Hier had Nixon een ontmoeting met de nieuwe Portugese president De Spinola.

President De Spinola zei dat hij de Amerikaanse president een lijst had voorgelegd van Portugese wensen inzake Amerikaanse steun.

„Wij hebben van gedachten gewisseld over de Portugese behoeften op economisch, technologisch en financieel gebied", aldus De Spinola,

Nixon zei dat hij de Portugese president verzekerd had dat de VS alle begrip hebben voor de Portugese situatie en voor zover in hun vermogen ligt, steun zullen geven. Een onafhankelijk, vrij en welvarend Portugal is niet alleen van vitaal belang voor de Atlantische Alliantie maar ook voor de VS, aldus Nixon.

(Le Monde, *NRC/H'blad,* Reuter, *NZZ,* The Times, IHT)

Pres. Nixon onderhoudt zich met pres. De Spinola

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

WALDHEIM ROEPT OP TOT STEUN SPECIAAL PROGRAMMA ONTWIKKELINGSLANDEN. RAOEL PREBISCH BEHEERDER SPECIAAL FONDS

De secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim, deed op 8 mei een beroep op 44 geïndustrialiseerde en olieproducerende staten bij te dragen aan het speciale programma voor de ontwikkelingslanden, die door de oliecrisis het zwaarst getroffen waren. Tot instelling van dit programma was besloten op de bijzondere Algemene Vergadering, gewijd aan de grondstoffenproblematiek en de economische betrekkingen tussen de geïndustrialiseerde staten en de ontwikkelingslanden (pag. 391/3 e.v.-1974).

Op 12 mei wees secretaris-generaal Waldheim de Argentijnse econoom Raoel Prebisch aan als beheerder van het speciale fonds. Prebisch was van 1964-1969 secretaris-generaal van UNCTAD. *(NZZ,* Le Monde)

(Vor. ber. pag. 391/3 e.v.-1974)

ALGEMEEN

OVERZICHT MAATREGELEN BEPERKING BENZINEVERBRUIK

Hiernaast volgt een overzicht van een aantal maatregelen tot beperking van het benzineverbruik, die in de periode nov. 1973 - april 1974 werden getroffen in de voornaamste industrielanden. Het overzicht is afkomstig uit de nota betreffende de energiecrisis van de ministeries van algemene en economische zaken (pag. 406/1 e.v. - 1974).

Er kan nog bij worden aangetekend, dat in de Bondsrepubliek Duitsland (in het overzicht aangeduid als Duitsland) na het opheffen van de verplichte maximumsnelheden een systeem van onverplichte richtlijnen is ingevoerd, waarbij wordt aangeraden op de Autobahn niet harder dan 130 km per uur te rijden en op de overige wegen niet harder dan 100 km per uur.

Deze maatregel was het gevolg van het verzet van de CDU/CSU-oppositie om een blijvende snelheidsbeperking op te leggen, zoals de regering had voorgesteld. De oppositie beschikt in de Bondsraad over een meerderheid van één stem. Op 8 maart besloot de Bondsraad het regeringsvoorstel af te wijzen en het systeem van richtliinen in te voeren. De regering accepteerde het besluit van de Bondsraad.

I. EEG-landen

	België	Denemarken	Duitsland	Engeland	Frankrijk	Ierland	Italië	Luxemburg	Nederland
Distributie	Neen	Neen	Neen	Neen	Neen	Neen	Neen	Neen	Ja, van 12 jan. tot 4 februnrr
Zotidagrijverbod	Ja, van 18/11 tot eind dec.; in de maand jan. om de andere zondag	Ja, van 25/11 tot 17/2	Ja, van 25/11 tot 16/12	Neen	Neen	Neen	Ja, van 2/12 tot 10/3; vanaf 10/3 om de andere zondag	Ja, van 25/11 t/m 16/12	Ja, van 4/11 tot 12/1
Snelheidsbeperking	Autowegen 100 km/u, elders 80 km/u	Buiten bebouwde kom 80 km/u; binnen bebouwde kom 60 km/u; *vanaf 14/3:* 110 km op snelwegen. 90 km op buitenwegen. 60 km binnen bebouwde kom	Autobahii 100 km/u elders 80 km/u; opgeheven vanaf 15/3	50 mijl/u (80 km) op alle wegen; *vanaf* 22 *mrt:* 70 mijl/u (112 km) op autowegen en 50 mijl/u op overige wegen	120 km/u op autowegen; 90 km/u elders; *vanaf 6/3:* 140 km/uur op autowegen, 120 resp. 90 km/u op overige wegen	50 mijl/uur op alle wegen	Autowegen 120 km/u, elders 100 km/u	Autouegcn 100 km/u, elders 80 km/u	100 km/u op alle wegen
Sluiting benzinestations	Ja, in samenhang met autoloze zondag	I.s.m. autoloze zondag	I.s.m. autoloze zondag		Neen	Neen	I.s.m. autoloze zondag	Weekendsluiting	I.s.m. autoloze zondag
Gerealiseerde besparingen op het benzineverbruik	In dec. '73/jan. '74: 10% door zondagsrijverbod en snelheidsbeperking	Onbekend	Zondagsrijverbod 7%; snelheidsbeperking 8%	15% als gevolg van verminderde bevoorrading	6 à 7% als gevolg van snelheidsbeperking	5% als gevolg van snelheidsbeperking	In dec. '73: 13,5% door zondagsrijverbod en snelheidsbeperking	Ca. 30% in laatste kwartaal van '73 a.g.v. zondagrijverbod, weekendsluiting benzinestations en stringent afleveringsbeleid aan buitenlanders	Autoloze zondag 10%; snelheidsbeperking 5% distributie 15%.

II. Andere Europese landen, de VS en Japan

	Finland	Noorwegen	Zweden	Oostenrijk	Zwitserland	Verenigde Staten	Japan
Distributie	Neen	Neen	ja, van 8 tot 30/1	Neen	Neen	Neen	Neen
Zondagrijverbod	Neen	Weekendrijverbod (zaterdagmiddag tot zondagnacht) van 8/12 tot 30/1.	Neen	1 autoloze dag naar keuze van 16/1 tot eind feb.	Ja, van half nov. tot 9/12	Neen	Neen
Snelheidsbeperking	*Vanaf eind dec:* 80 km/uur (nog geldig)	Neen	Max. snelheden van 110, resp. 90, resp. 70 km uur golden reeds vóór de oliecrisis	*Vanaf half dec:* 100 km/u op alle wegen. *vanaf half mrt.:* 120 km/u op autowegen; 100 km/u overige wegen	*Tot 14/3:* 100 km/u op alle wegen; *daarna* 130 km/u	55 mijl/u (90 km)	Neen
Sluiting benzinestations	Neen	I.s.m. autoloos weekend	Neen	Neen	Enigszins	*Vanaf 1/12 tot 28/3:* oproep tot vrijwillige sluiting benzinestations van zaterdagavond tot zondagnacht	*Vanaf 15 dec.:* verplichte sluiting benzinestations op zon. en feestdagen (nog geldig)
Gerealiseerde besparingen op benzineverbruik	Onbekend	Onbekend	15% door distributie	Naar schatting 7% door autoloze dag en 5 à 10% door snelheidsbeperking	Onbekend	3%	Onbekend

NAVO

NAVO-BERAAD

In juni vond het halfjaarlijkse overleg plaats van de verschillende toporganen van de NAVO. Het overleg begon zoals gebruikelijk met een bijeenkomst van de nuclaire planninggroep; het eindigde deze maal met een vergadering van de regeringsleiders van de 15 NAVO-lidstaten, waarop de verklaring over de Atlantische betrekkingen, resultaat van de oproep van de Amerikaanse ininister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, tot een nieuw Atlantisch Handvest (pag. 337/3 e.v. - 1973), werd ondertekend.

Op de verschillende bijeenkomsten waren de plannen van de Nederlandse regering om op de defensie te bezuinigen één van de onderwerpen van overleg. Hierop zal nader worden ingegaan, nadat de defensienota van de Nederlandse regering zal zijn gepubliceerd.

Onderstaand het overzicht van de vergaderingen:

Nucleaire planningroep

De nucleaire planninggroep, thans bestaande uit Canada, de Bondsrepubliek Duitsland, Griekenland, Italië, Nederland, Noorwegen, Groot-Brittannië en de VS, vergaderde op 11 en 12 juni in het Noorse Bergen onder voorzitterschap van secretaris-generaal Luns. De NPG gaf zijn goedkeuring aan de nieuwe nucleaire strategie van de VS (pag. 121/3 e.v. - 1974), zoals die door de Amerikaanse minister van defensie Schlesinger was ontwikkeld. Kernpunt van deze stra-

tegie is, dat voornaamste doelwit van de Amerikaanse strategische strijdmachten in de toekomst de strategische doelen van een eventuele militaire tegenstander zullen zijn en niet langer de steden.

Enkele punten uit het communiqué, dat na afloop van de vergadering werd uitgegeven:

. . . (De ministers) ,,namen notitie van en onderzochten zorgvuldig de implicaties voor het strategische evenwicht tussen Oost en West van de betreurenswaardige voortdurende groei in het nucleaire potentieel van de SU. Na een discussie van recente ontwikkelingen in de doelwit-doctrine van de VS, die in overeenstemming zijn met de NAVO-strategie van de flexibele reactie, begroetten de ministers het verdere inzicht, dat gegeven werd in de mate, waarin deze ontwikkelingen de geloofwaardigheid van de afschrikking tegen bedreigingen jegens NAVO-Europa en de VS verhogen."

„De ministers werden ook door minister Schlesinger op de hoogte gesteld van enkele technologische ontwikkelingen, die van invloed zouden kunnen zijn op de tactische nucleaire mogelijkheden van het Bondgenootschap en hadden een voorlopige uitwisseling van meningen over mogelijke manieren, waarop technologische verbeteringen invloed konden hebben op de afschrikkingspositie van de NAVO en op zijn verdedigingscapaciteiten. Zij kwamen ook overeen de wijdere politieke en militaire implicaties van deze ontwikkelingen te bestuderen."

(. . .) „In het licht van een studie, ondernomen door zes NPG-landen, bespraken de ministers ook de politiek-militaire strategie van het Warschaupact m.b.t. het mogelijke tactische gebruik van kernwapens. Zij kwamen overeen, dat de studie een nuttige bijdrage vormde tot een dieper begrip van dit onderwerp, hetgeen van belang was voor de verdedigingsplanning in het Bondgenootschap." (. . .)

Eurogroep

De negen Europese staten en Turkije, die te zamen de Eurogroep binnen de NAVO vormen, vergaderden op 13 en 14 juni in Brussel. Zij werden o.m. toegesproken door de voorzitter van de verenigde chefs van staven van de Amerikaanse strijdkrachten, admiraal Thomas Moorer, die waarschuwde tegen een vermindering van de Europese strijdkrachten.

Een belangrijk onderwerp van gesprek van de ministers van defensie van de Eurogroep was de samenwerking en coördinatie van de bewapeningspolitiek.

Militaire experts wezen er op, dat de troepen van de NAVO b.v. 36 verschillende soorten van radarapparatuur in gebruik hebben, terwijl de marine-eenheden 40 verschillende kanonnen van een kaliber van 30 mm of meer bezitten, waarvoor ook 40 verschillende soorten munitie moeten worden gefabriceerd en vervoerd.

Comité voor verdedigingsplannen

Veertien van de vijftien NAVO-staten namen op 14 juni in Brussel deel aan de vergadering van het comité voor verdedigingsplannen. Frankrijk maakt van dit comité geen deel uit. Veel aandacht werd in deze bijeenkomst gegeven aan een nadere analyse van de vierde Israëlisch-Arabische oorlog van vorig jaar en aan de nieuwe nucleaire st ategie van de VS Ook werd gesproken over de stand van de bewapening van het Warschaupact.

De voorzitter van de militaire commissie van de NAVO, de Britse admiraal Peter Hill-Norton* gaf een uiteenzetting over de lessen, die de NAVO kon trekken uit de oorlog in het Midden-Oosten. Hij wees o.m. op de betekenis van coördinering van de land-, zee- en luchtstrijdkrachten. Ook was de noodzaak van een gced waarschuwingssysteem eens te meer gebleken. Verder was na nadere analyse duidelijk geworden, dat, tegen de oorspronkelijke veronderstellingen, in de strijd tegen tankeenheden en vliegtuigen de essentiële rol gespeeld wordt door tanks en vliegtuigen en niet door raketten.

Uit de toelichting op de bewapeningspolitiek van het Warschaupact bleek, dat daar niet in de eerste plaats wordt gestreefd naar een uitbreiding van de strijdkrachten, maar veeleer naar een verbetering van de uitrusting. In de laatste tijd was vooral opvallend een wezenlijke versterking van de marine van de SU.

De ministers van defensie van het comité voor verdedigingsplannen spraken voorts o.m. over de besprekingen over troepenvermindering (MBFR) in Wenen. Zij herhaalden t.a.v. dit onderwerp het belang, dat zij hechten aan het beginsel van onverminderde veiligheid voor alle partijen. Zij bevestigden, dat het fundamentele doel van een meer stabiele militaire en veiligheidssituatie bij lagere niveaus van de strijdkrachten het best kan worden bereikt door in het gebied van de vermindering ten naaste bij gelijkheid van de twee zijden in te stellen d.m.v. een gemeenschappelijk plafond voor de grondtroepen. Zij bevestigden ook, dat de vermindering van strijdkrachten moest beginnen hij de troepen val: de VS en de SU. Ook werd bevestigd het belang, dat de ministers hechten aan het beginsel, dat de NAVO-strijdkrachten niet verminderd zouden worden behalve in de context van een overeenkomst met het Oosten.

Tenslotte werd gesproken over rationalisatie van de defensie-inspanning d.m.v. specialisatie, coördinering en standaardisatie.

* Admiraal Hill-Norton is voorzitter van de militaire commissie sinds 1 april van dit jaar. Hij is opvolger van de Westduitse generaal Johannes Steinhoff.

Ministerraad

De vijftien ministers van buitenlandse zaken, verenigd in de NAVO-ministerraad, vergaderden op 18 en 19 juni in de Canadese hoofdstad Ottawa.

Belangrijkste onderwerp van overleg was de afronding van het opstellen van de Atlantische verklaring, waaraan was gewerkt sedert de toespraak van minister Kissinger op 23 april 1973 (pag. 337/3 e.v.-1973).

Over welke andere onderwerpen gesproken is, wordt duidelijk uit het na afloop van de besprekingen uitgegeven communiqué, waaruit onderstaand enkele punten worden geciteerd:

De ministers van buitenlandse zaken van de NAVO-staten dineren met de Canadese premier Trudeau (aan de rechterzijde van de tafel, met witte jas) aan de vooravond van de vergadering van de NAVO-ministerraad.

BEGINSELEN

„(...) De ministers benadrukten de wenselijkheid van de ontwikkeling en verdieping van de toepasing van de beginselen van democratie, respect voor de mensenrechten, rechtvaardigheid en sociale vooruitgang (...)"
Deze passage wordt algemeen opgevat als kritiek op de situatie in Griekenland.

PORTUGAL

„De minister van buitenlandse zaken van Portugal bracht verslag uit over de ontwikkeling van de situatie in zijn land sinds de verandering van het regime en over de inspanningen van zijn regering om vrede in Afrika te bevorderen, De ministers verwelkomden de ontwikkeling in de richting van de vorming van een democratische en representatieve regering in Portugal".

OOST-WEST BETREKKINGEN

„De ministers onderzochten de staat van de Oost-West betrekkingen. Zij bevestigden de beslotenheid van hun regeringen om geduldig een politiek te volgen, die gericht is op vermindering van de spanningen en de bevordering van groter begrip en samenwerking, niet alleen tussen de staten, maar ook tussen de volkeren. Maar zij brachten in herinnering, dat voor een werkelijke en duurzame verbetering in de Oost-West betrekkingen een constructieve benadering van alle betrokkenen noodzakelijk is. Tezelfdertijd moeten de bondgenoten. met het oog op de groeiende militaire kracht van de SU en het Warschau-pact en het risico van nieuwe spanningen, d.m.v. het Atlantische Bondgenootschap hun vastbeslotenheid en hun vermogen om zich zelf te verdedigen handhaven".

CEVS

„De ministers onderzochten de ontwikkelingen op de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking. Zij bevestigden het belang, dat zij hechten aan de vergroting van de veiligheid en het vertrouwen. aan de ontwikkeling van verdere samen erking van de deelnemende staten op alle gebieden en op de verlaging van barrières tussen de volkeren. Zij merkten op, dat in de tweede fase van de conferentie, die een grondig onderzoek zou moeten verrichten van alle aspecten van de agenda van de conferentie, het werk op onevenwichtige wijze voortgang heeft gemaakt. Enige voortgang is gemaakt bij bepaalde onderwerpen, maar veel werk moet nog worden verricht, zoals b.v. bij zulke sleutelproblemen als de verbetering van menselijke contacten en de vrijere stroom van informatie, zowel als de vertrouwenwekkende maatregelen en essentiële aspecten van de beginselen, die bepalend zijn voor de betrekkingen tussen de staten. De ministers gaven uitdrukking aan de vastbeslotenheid van hun regeringen om de onderhandelingen geduldig en constructief voort te zetten in een aanhoudend streven naar evenwichtige en substantiële resultaten, aanvaardbaar voor alle deelnemende staten (...)".

MIDDEN-OOSTEN

„De ministers onderzochten de ontwikkelingen in het Midden-Oosten sinds hun laatste ontmoeting. Zij verwelkomden de recentelijk bereikte vooruitgang, in het bijzonder de scheiding van de Syrische en Israëlische troepen. Zij bevestigden de steun van hun regeringen aan de relevante resoluties van de VN Veiligheidsraad en aan alle inspanningen gericht op een billijke en duurzame regeling. die vrede in het gebied brengt; zij verwelkomden ook de bijdragen, door bondgenootschappelijke regeringen gedaan aan de vredebewarende activiteiten van de VN. De minister': namen kennis van het verslag van de permanente NAVO-raad over de situatie in het Middellandse Zeegebied, dat op hun instructies is voorbereid. Zij nodigden de permanente NAVO-raad uit de situatie te blijven bestuderen en verder verslag uit te brengen".

Tenslotte is nog gesproken over de MBFR-besprekingen (aan deze discussie werd zoals gebruikelijk door Frankrijk niet deel genomen) en het SALT-overleg.

Ondertekening Atlantische verklaring *door regeringsleiders*. Voorgeschiedenis en tekst van de verklaring

Op een plechtige bijeenkomst in Brussel werd op 26 juni door de regeringsleiders van de **15** NAVO-landen de Atlantische verklaring ondertekend. De uitnodiging voor deze topconferentie werd op 14 juni door secretaris-generaal Luns verzonden, naar het communiqué meedeelde op suggestie van president Nixon.

Zoals gezegd vindt de Atlantische verklaring haar oorsprong in de rede van minister Kissinger op 23 april 1973, waarin hij de aankondiging deed, dat de Amerikaanse president met zijn bondgenoten een „nieuw Atlantisch Handvest" wilde ondertekenen (pag. 337/3 e.v.-1973). (Hierbij kan nog worden opgemerkt, dat het oorspronkelijke Atlantische Handvest aan de basis stond van de VN en niet van de NAVO.) Het doel van deze onderneming was het Atlantische bondgenootschap nieuw leven in te blazen en het uit te breiden tot Japan. In het Europa van de EG werd deze oproep van minister Kissinger niet met onverdeeld enthousiasme ontvangen. Vooral de Franse regering meende, dat de Amerikaanse regering langs deze weg meer greep poogde te krijgen op de ontwikkelingen in Europa. Ook werd gevreesd, dat de Amerikaanse regering door een verbinding van militaire, economische en monetaire problemen, die alle in het voorgestelde Handvest behandeld zouden moeten worden, trachtte een deel van de defensielasten naar de Europese partners af te schuiven. Om deze risico's te vermijden stelde de Franse minister van buitenlandse zaken, Jobert, voor om te gaan spreken over het opstellen van twee documenten: één tekst over politieke en economische aangelegenheden, die zou gaan over de betrekkingen tussen de VS en de EG en een tekst over veiligheidsproblemen, die door de 15 NAVO-leden zou worden ondertekend.

Grondslag voor de verklaring VS-EG was een ontwerp, dat door de Engelse regering-Heath was opgesteld; de besprekingen hierover zijn vrijwel geheel vastgelopen. De besprekingen over de Atlantische verklaring vonden plaats op basis van een ontwerp, dat de Franse minister Jobert op 3 okt. bij de permanente NAVO-raad indiende.

Inmiddels had de ontspanning tussen de SU en de VS verdere voortgang gemaakt; zo was tijdens het bezoek van Brezjnew aan de VS o.a. de overeenkomst ter vermijding van nucleaire oorlog van **22** juni tot stand gebracht. De Franse regering vreesde, dat als gevolg van dit verdrag de Amerikaanse nucleaire bescherming voor Europa was weggevallen. Daarom had minister Jobert in zijn ontwerp voor de Atlantische verklaring o.m. de volgende passage opgenomen: „het doel van het verdrag van **22** juni 1973 met de SU is elke vorm van oorlog te voorkomen en niet om regels en limieten vast te stellen, waar binnen een oorlog zou worden gevoerd": verder werd in het ontwerp gezegd, dat in geval van agressie alle strijdkrachten van de leden van het bondgenootschap, indien noodzakelijk. zouden worden ingezet. Andere typisch Franse formuleringen in de ontwerptekst hadden betrekking op de eigen afschrikwekkende kracht van de Franse en Britse atoomwapens; het gunstige effect op de alliantie van de gruei naar een Europese Unie; en de vaststelling, dat „op het moment" de verdediging van Europa niet kon worden gegarandeerd zonder medewerking van Amerikaanse strijdkrachten op een „voldoende niveau"; de formulering „op het moment" impliceerde, dat op een later tijdstip de verdediging van Europa eventueel zonder Amerikaanse bijstand mogelijk zou zijn. Een twistpunt tussen Fransen en Amerikanen was vooral het vraagstuk van de onderlinge consultaties; de Amerikanen drongen aan op een formele regeling. Deze kwestie speelde vooral in het overleg over de verklaring EG-VS en leidde eind febr.-begin maart van dit jaar tot een crisis in de Europees-Amerikaanse betrekkingen. De besprekingen over de verklaring EG-VS stagneerden toen volledig, maar de kwestie vertraagde ook het overleg over de Atlantische verklaring.

Nieuw elan in de besprekingen kwam pas na de regeringswisselingen in Engeland, Frankrijk en West-Duitsland. De nieuwe Britse minister van buitenlandse zaken Callaghan diende op 15 mei een nieuw ontwerp in, waarin veel formuleringen uit het Franse ontwerp waren overgenomen, maar waarin ook wijzigingen waren aangebracht; zo was de expliciete vermelding van het akkoord VS-SU van **22** juni 1973 verdwenen, evenals de vermelding van de Europese Unie. De Engelsen waren tegen vermelding van deze Unie, aangezien die in hun ogen geen concrete inhoud heeft. Bovendien verkeren zij in een proces van „heronderhandelingen" met de EG. In het Engelse ontwerp was opgenomen een vermelding van de noodzaak de onderlinge consultaties te versterken met alle gepaste middelen op alle terreinen van gemeenschappelijk belang.

Op alle bovengenoemde punten is men in staat geweest compromisoplossingen te vinden. De vermelding van het verdrag van 22 juni 1973 ontbreekt, maar in paragraaf acht van de verklaring wordt wel gezegd, dat in geval van conflict „alle benodigde strijdkrachten" zullen worden gebruikt. De zinsnede over de Franse en Britse nucleaire strijdkrachten is aanmerkelijk afgezwakt in vergelijking met het ontwerp-Jobert. De Europese Unie komt in de tekst niet voor; wel is er sprake van „verdere voortgang in de richting van eenheid, waartoe de lidstaten van de EG vastbesloten zijn" (par. 9). In dezelfde paragraaf is sprake van de „voortgezette aanwezigheid in Europa van Canadese strijdkrachten als ook van aanzienlijke strijdkrachten van de VS"; de term „op het moment" is verdwenen.

Over de consultaties tenslotte zegt de verklaring, dat de bondgenoten „de gewoonte van openhartige en tijdige consultaties (zullen) versterken met alle geëigende middelen, inzake kwesties hun gemeenschappelijke belangen als bondgenoten betreffende".

Onderstaand volgt de volledige tekst van de Atlantische verklaring:

1. De leden van het Noordatlantische Bondgenootschap verklaren dat het 25 jaar geleden getekende verdrag ter bescherming van hun vrijheid en onafhankelijkheid hun gemeenschappelijke bestemming heeft bevestigd. Onder de bescherming van het verdrag hebben de bondgenoten hun veiligheid gehandhaafd, hierdoor in staat de waarden te behouden die de erfenis van hun beschaving zijn. en waardoor West-Europa de gelegenheid kreeg uit zijn puinhopen te verrijzen en de grondslagen te leggen voor zijn eenheid.

2. De leden van het Bondgenootschap bevestigen hun overtuiging dat het Noordatlantische Verdrag de onmisbare basis vormt voor hun veiligheid, waardoor het mogelijk wordt ontspanning na te streven. Zij verwelkomen de vooruitgang welke werd geboekt op de weg naar ontspanning en harmonie tussen de naties en het feit dat een Conferentie van 35 landen van Europa en Noord-Amerika thans poogt richtlijnen uit te werken met het oogmerk de veiligheid en samenwerking in Europa te vergroten. Zij geloven dat de banden die hen verenigen in stand moeten worden gehouden totdat de omstandigheden de invoering mogelijk maken van algemene, volledige en gecontroleerde ontwapening, die alleen werkelijke veiligheid voor allen kan bieden. De bondgenoten delen het gemeenschappelijke verlangen de last van de bewapeningsuitgaven die op hun volkeren rust, te verminderen. Maar staten die de vrede wensen te behouden, hebben dit doel nooit bereikt door hun eigen veiligheid te verwaarlozen.

3. De leden van het Bondgenootschap bevestigen dat hun gemeenschappelijke verdediging één en ondeelbaar is. Een aanval tegen één of meer van hen in het gebied waarop het verdrag van toepassing is, zal beschouwd worden als een aanval tegen hen allen. Het gemeenschappelijke doel is iedere poging van de zijde van een vreemde mogendheid te verhinderen om de onafhankelijkheid of de integriteit van een lid van het bondgenootschap te bedreigen. Een dergelijke poging zou niet alleen de veiligheid van alle leden van het bondgenootschap in gevaar brengen, maar ook de grondslagen van de wereldvrede bedreigen.

4. Te zelfder tijd geven zij zich er rekenschap van dat de omstandigheden die hun gemeenschappelijke verdediging beïnvloeden, in de afgelopen tien jaar diepgaand zijn gewijzigd: in de strategische verhouding tussen de Verenigde Staten en de SU is nagenoeg een evenwichtspunt bereikt. Daarom, alhoewel alle landen van het bondgenootschap kwetsbaar blijven voor een aanval, is de aard van het gevaar waaraan zij blootstaan veranderd. De problemen van het bondgenootschap voor de veraediging van Europa hebben derhalve een ander en meer eigen karakter gekregen.

5. Niettemin is de situatie die aanleiding gaf tot de sluiting van het verdrag niet wezenlijk veranderd. Hoewel de verbintenis van alle bondgenoten met betrekking tot de gemeenschappelijke verdediging het risico van een aanval van buiten vermindert, blijft de bijdrage tot de veiligheid van het gehele bondgenootschap, welke wordt verschaft door de nucleaire strijdkrachten van de Verenigde Staten, gestationeerd zowel in de Verenigde Staten als in Europa en door de aanwezigheid van Noordamerikaanse strijdkrachten in Europa, onontbeerlijk.

6. Toch moet het Bondgenootschap grote aandacht schenken aan de gevaren waaraan het blootstaat in het Europese gebied en moet het alle nodige maatregelen nemen om deze het hoofd te bieden. De Europese leden, die driekwart van de conventionele sterkte van het Bondgenootschap in Europa leveren en waarvan er twee nucleaire strijdkrachten bezitten die in staat zijn een eigen afschrikkende rol te spelen welke bijdraagt aan de algehele versterking van de bondgenootschappelijke afschrikkingsmacht, verplichten zich de nodige bijdrage te leveren voor de handhaving van de gemeenschappelijke verdediging op een zodanig niveau dat afschrikking mogelijk is en dat zo nodig iedere daad gericht tegen de onafhankelijkheid en territoriale integriteit van de leden van het Bondgenootschap kan worden afgeweerd.

7. De VS bevestigen van hun kant hun vastbeslotenheid om geen enkele situatie te aanvaarden waardoor hun bondgenoten zouden worden blootgesteld aan politieke of militaire druk van buiten welke hen van hun vrijheid zou kunnen beroven, en zij geven uiting aan hun vaste wil om samen met hun bondgenoten strijdkrachten in Europa te handhaven op het niveau dat nodig is om de geloofwaardigheid van de afschrikkingsstrategie te schragen en om het vermogen te behouden het Noordatlantische gebied te verdedigen, mocht de afschrikking falen.

8. In dit verband stellen de lidstaten van het Bondgenootschap dat, aangezien het uiteindelijke doel van iedere defensiepolitiek is een potentiële tegenstander de doeleinden te ontzeggen welke hij door een gewapend conflict probeert te bereiken, alle benodigde strijdkrachten voor dit doel zouden worden gebruikt. Daarom, bevestigend dat het hoofddoel van hun politiek is te zoeken naar overeenkomsten die het oorlogsrisico zullen verminderen, stellen zij ook dat in geval van een aanval dergelijke overeenkomsten hun vrijheid om gebruik te maken van alle hun voor de gemeenschappelijke verdediging ter beschikking staande strijdkrachten, niet zullen beperken. Zij zijn er immers van overtuigd dat hun vastbeslotenheid om dit te doen de beste waarborg blijft dat oorlog in welke vorm dan ook zal worden voorkomen.

9. Alle leden van het Bondgenootschap zijn het erover eens dat de voortgezette aanwezigheid in Europa van Canadese strijdkrachten, alsook van aanzienlijke strijdkrachten van de Verenigde Staten, een onvervangbare rol speelt bij de verdediging van Noord-Amerika zowel als van Europa. Evenzo dienen de aanzienlijke strijdkrachten van de Europese bondgenoten voor de verdediging van Europa zowel als van Noord-Amerika.
Voorts wordt erkend dat de verdere voortgang in de richting van eenheid, waartoe de lidstaten van de Europese Gemeenschap vastbesloten zijn, te zijner tijd een heilzame invloed behoort te hebben op de bijdrage tot de gemeenschappelijke verdediging van het Bondgenootschap van die hunner die daarvan lid zijn.
Verder erkennen zij dat de bijdragen van de leden van het Bondgenootschap tot de instandhouding van de internationale veiligheid en de wereldvrede van groot belang zijn.

10. De leden van het Bondgenootschap zijn van mening dat de wil om hun inspanningen te bundelen teneinde hun gemeenschappelijke verdediging te verzekeren, hen verplicht de doeltreffendheid van hun strijdkrachten te handhaven en te verbeteren en dat elk van hen het hem toekomende deel van de lasten van de instandhouding van de gemeenschappelijke veiligheid behoort te dragen, al naar gelang de rol die men op zich heeft genomen in de structuur van het Bondgenootschap. Anderzijds zijn zij van mening dat tijdens lopende of toekomstige onderhandelingen niets moet worden aanvaard dat afbreuk zou kunnen doen aan deze veiligheid.

11. De bondgenoten zijn ervan overtuigd dat de verwezenlijking van hun gemeenschappelijke doelstellingen de handhaving vereist van nauwe consultaties, samenwerking en wederzijds vertrouwen, die de omstandigheden scheppen noodzakelijk; voor de verdediging en bevorderlijk voor de ontspanning, welke beide elementen elkaar aanvullen.
In de geest van vriendschap, gelijkheid en saamhorigheid welke hun betrekkingen kenmerken, zullen zij elkaar volledig op de hoogte houden en de gewoonte van openhartige en tijdige consultaties versterken met alle geëigende middelen, inzake kwesties hun gemeenschappelijke belangen als bondgenoten betreffende, en ermee rekening houdend dat deze belangen beïnvloed kunnen worden door gebeurtenissen in andere delen van de wereld.

President Nixon (m.) ondertekent de Atlantische verklaring. Links van hem minister van buitenlandse zaken Kissinger: rechts NAVO-secretaris-generaal Luns.

Zij wensen er ook voor te waken dat hun voornaamste banden op het gebied van de veiligheid steunen op harmonieuze politieke en economische betrekkingen In het bijzonder zullen zij zich inzetten om wrijvingspunten tussen elkaars economisch beleid uit de weg te ruimen en onderlinge economische samenwerking te bevorderen.

12. Zij herinneren eraan dat. zij hun gehechtheid aan de democratische beginselen, de eerbiediging van de rechten van de mens, de rechtvaardigheid en de sociale vooruitgang, die de vruchten zijn van hun gezamenlijk geestelijk erfdeel. plechtig hebben verkondigd en zij geven uiting aan hun voornemen om de toepassing van deze beginselen in hun landen te verbreiden en te verdiepen. Aangezien deze beginselen gezien hun aard uitsluiten dat toevlucht wordt genomen tot methoden die in strijd zijn met de bevordering van de wereldvrede, bevestigen zij dat hun inspanningen om hun onafhankelijkheid te behouden, hun veiligheid te handhaven en de levensstandaard van hun volkeren te verhogen, iedere vorm van agressie tegen wie dan ook uitsluit, niet gericht zijn tegen enig ander land en ten doel hebben een algemene verbetering van de internationale betrekkingen te bereiken. In Europa blijft hun doel het streven naar begrip en samenwerking met alle Europese landen. Wereldwijd gezien erkent elke lidstaat de plicht de ontwikkelingslanden te helpen. Het is in het belang van allen dat ieder land profiteert van de technische en economische vooruitgang in een open en billijke wereldorde.

13. Zij erkennen dat de samenhang van het Bondgenootschap niet alleen uitdrukking heeft gevonden in samenwerking tussen hun regeringen, maar ook in de vrije uitwisseling van standpunten tussen de gekozen vertegenwoordigers van het Bondgenootschap. Daarom verklaren zij de versterking van de banden tussen de parlementariërs te zullen steunen.

14. De leden van het Bondgenootschap bevestigen hun toewijding aan de doelstellingen en idealen van het Noordatlantische Verdrag dat dit jaar vijfentwintig jaar geleden werd ondertekend. De lidstaten gaan de toekomst tegemoet, in het vertrouwen dat de vitaliteit en creativiteit van hun volkeren in overeenstemming zijn met de uitdaging waarvoor zij zich gesteld zien.

Zij verklaren ervan overtuigd te zijn dat het Noordatlantische Bondgenootschap een wezenlijk bestanddeel blijft van de duurzame vredesstructuur, die zij vastbesloten zijn op te bouwen.

De topconferentie van 26 juni in Brussel werd door president Nixon benut om de bondgenoten in te lichten over de komende besprekingen, die hij vanaf 27 juni in Moskou zou voeren. De Amerikaanse president gaf daarbij een uitvoerige uiteenzetting over Washington's plannen inzake de betrekkingen op korte en lange termijn tussen de twee supermogendheden. Dankzij deze vergadering kan de president in Moskou spreken namens het hele bondgenootschap. (*Le* Monde, NZZ, *The Times,* FAZ, Reuter, *ANP, NRC/H'* blad) (Vor. ber. pag. 21/3 e.v.-19741

WEST-EUROPA

BELGIË

VERTROUWENSVOTUM IN SENAAT

De verruimde regering-Tindemans heeft op 18 juni met 98 tegen 62 stemmen bij 11 onthoudingen ook het vertrouwen gekregen in de senaat. De fracties stemden zoals in de Kamer (pag. 395/2).

Tijdens het debat ging de meeste aandacht naar het betoog van M. A. Pierson (soc.) die stelde dat het voorbereidende wetsontwerp op de gewestvorming; dat de regering nog voor het parlementaire reces wenst goedgekeurd te zien, strijdig is met de grondwet. Pierson zei dat de regering ten onrechte meent, dat haar wetsontwerp slechts een gewone parlementaire meerderheid vereist. Volgens de BSP-senator gaat het om een ontwerp tot uitvoering van art. 107 quater van de grondwet en vereist het daarom de meerderheid in elke taalgroep van het parlement en de tweederde meerderheid van het totaal der uitgebrachte stemmen. Premier Tindemans ging in op het verzoek van Pierson om de raad van state te raadplegen, nog voor de indiening van het wetsontwerp bij het parlement.

(Vor. ber. pag. 394/1 e.v.)

LIBERALE PARTIJ

De Parti Libéral Démocratique et Pluraliste (PLDP) die ontstond uit een afsplitsing van Bïusselse franssprekenden, die de PLP/PVV verlieten, heeft op 22 juni — na een bestaan van ongeveer 17 maanden — beslist een andere naam aan te nemen: Parti Libéral-Liberale Partij. Voorzitter Gillet blijft tot 15 sept. ook de liberale partij leiden; dan zal een partijcongres een nieuwe voorzitter kiezen.

BSP-WERIIGROEPEN VOOR ALTERNATIEF BELEID

Het bureau van de Belgische Socialistische Partij heeft op 10 juni negen werkgroepen geïnstalleerd, die ieder tot taak hebben een bepaald terrein van het politieke en sociaaleconomische leven te volgen. Zij worden geleid door een senator én een kamerlid en kunnen beschikken over deskundigen. De coördinatie van de activiteit gebeurt door een comité, dat bestaat uit de twee partijvoorzitters, Van Eyndc en Cools, de voorzitters van de parlementsfracties, Brouhon (Kamer) en Pierson (Senaat) en de parlementsleden W. Claes en Mathot.

Telkens als de regering een wetsontwerp indient, waarmee de BSP niet akkoord gaat, zal een alternatief ontwerp door de werkgroepen worden uitgewerkt.

De negen groepen houden zich bezig met:

— economie en financiën (Leburton en Claes);

— buitenlands beleid (Cudell, Geldolf, Petry);

— volksgezondehid, gezin, leefmilieu (Namêche, De Rore, Xauwelaerts);

— sociale zaken (Van Acker en Glinne),

— infrastructuur (Ramaekers, Mothot);

— nationale opvoeding (Hurez en Van Hoeylandt);

— cultuur en jeugd (Falize en Boel);

— wetenschapsbeleid (Spitaels).

(De namen tussen haakjes zijn die van de hoofdverantwoordelijken.)

Van Eynde heeft nader verklaard dat er niet kan worden gesproken van een „schaduwkabinet" omdat die term specifiek Brits is en niet bruikbaar is voor België.

RIJKSHULP *VOOR* LANDBOUW

De regering heeft op 21 juni beslist, in afwijking van de EG-voorschriften, de Belgische landbouw tijdelijk te steunen. Op 4 juni had landbouwminister Lavens bij de Europese Gemeenschap aangedrongen op het treffen van algemeen-communautaire maatregelen, ten einde de gevolgen van de snel gestegen produktiekosten op te vangen. Op dit verzoek was niet nader ingegaan.

Op de kabinetsraad van 21 juni toonde Lavens aan, dat de produktiekosten in de landbouw de jongste twaalf maanden met ongeveer 12% zijn gestegen. Hij schreef het toe aan de stijging van de veevoeder- en meststoffenprijzen, de prijs van de landbouwwerktuigen en de stookolie. In dezelfde periode daalden de verkoopprijzen van de landbouwpïodukten met ongeveer 12%. Indien deze evolutie voortduurt, aldus Lavens, zal het landbouwinkomen met 30 tot 35% dalen. Volgens de minister moeten de Europese landbouwprijzen in de loop van de komende herfst worden aangepast. In afwachting — en ook gelet op de toelagen die de andere leden van de Europese Gemeenschap wél aan hun landbouwers verlenen — heeft de Belgische regering, op voorstel van Lavens, beslist diverse maat-

regelen te treffen ter ondersteuning van de bedreigende sector. Er wordt voorzien in kredietfaciliteiten en in terugbetaling van accijnzen voor de glastuinbouw en de zeevisserij. Een werkgroep wordt opgericht die zal onderzoeken, of van 1 juli af de BTW-teruggave voor landbouwprodukten niet kan worden aangepast. Verder zullen de vergoedingen voor het slachten van dieren, aangetast door brucellose, worden verhoogd en zal ook het landbouwinvesteringsfonds krachtiger worden ingeschakeld.
Lavens kondigde nog nader overleg aan met de vertegenwoordigers van de landbouworganisaties.

NIEUWE BISSCHOP VAN NAMEN

Einde juni heeft paus Paulus het ontslag aanvaard van mgr. Charue, bisschop van Namen, die wordt opgevolgd door Robert Mathen, geboren te Aubange in 1916, priester gewijd in 1940 en sedert maart j.l. bisschop-coadjutor met recht van opvolging.

ECHTSCHEIDINGSWET

De Kamer heeft op 27 juni eenparig een wetsontwerp goedgekeurd, dat twee nieuwe gronden van echtscheiding invoert: 1) indien de echtgenoten meer dan tien jaar feitelijk gescheiden zijn en indien de duurzame ontwrichting van het huwelijk blijkt, kan de echtscheiding worden toegestaan, zo de materiële toestand van de uit het huwelijk geboren of van de aangenomen kinderen in niets wordt geschaad; 2) de echtscheiding kan, onder dezelfde voorwaarden, worden uitgesproken, indien de feitelijke scheiding het gevolg is van de toestand van krankzinnigheid van één der echtgenoten. Het ontwerp is ontsproten aan parlementair, niet aan regeringsinitiatief. Een eerste versie werd in dec. 1967 ingediend door de senatoren Vermeylen (BSP) en Merchiers (PVV); de tekst werd in de loop van de volgende jaren grondig besproken en aangepast. In maart 1973 keurde de senaat de definitieve tekst goed. De Kamer heeft daarin geen wijzigingen meer gebracht.
Na de stemming heeft BSP-woordvoerder A. Degroeve aangekondigd, dat zijn fractie een wetsvoorstel zal indienen om de termijn van tien jaar terug te brengen op vijf jaar. Tijdens de bespreking was een communistisch amendement met dezelfde strekking door de Kamer verworpen.

MIDDEN-OOSTEN

ISRAËL

ONTWIKKELINGEN ROND AFTREDEN MEVR. MEIR. GUR NIEUWE STAFCHEF. RABIN KANDIDAAT-PREMIER. NIEUWE COALITIE. KABINET-RABIN. ZONDER DAYAN EN EBAN

Nadat de commissie-Agranat premier Golda Meir en minister van defensie Mosje Dayan van het operationele falen van de militaire leiding in de eerste dagen van de oktoberoorlog vrijgesproken had en de daarvoor verantwoordelijk gestelde stafchef, generaal David Elazar, afgetreden was (zie pag 246), bleek de kritiek op minister Dayan niet verminderd, maar juist verscherpt.
Zowel in kringen van de Verenigde Arbeiderspartij als daarbuiten gingen stemmen op dat Dayan zich niet langer aan de ministeriële verantwoordelijkheid voor de aan Elazar toegeschreven fouten kon onttrekken. De commissie-Agranat had zich ook niet over de parlementaire verantwoordelijkhid uitgelaten. In zijn ontslagbrief stelde Elazar dat de commissie hem ,,onrecht" had aangedaan en hij wees erop dat alle aan de oorlog voorafgegane beslissingen en plannen ter kennis van Dayan waren gesteld. Het gedwongen aftreden van Elazar gecombineerd met het aanblijven van Dayan werd in brede kring als een demoraliserend onrecht aangevoeld, aldus *NRC/H' blad* (4-4).
Binnen de Verenigde Arbeiderspartij bleken de opvattingen verdeeld. Sommige ,,duiven" in de Mapai, Arie Eliav en Yitzhak Ben Aharon, verlangden min of meer het aftreden van het hele kabinet. Het blad *Yedioth* Ahronoth eiste het aftreden van zowel premier Meir als minister Dayan, de ,,volledige partners in het falen". Anderen in de Mapai plus aanhangers van de Ahdoet Haavoda en de stembuspartner Mapam wensten slechts het vertrek van Dayan. Zijn aanhangers, de Rafi-vleugel binnen de Verenigde Arbeiderspartij, wilden slechts hun steun aan de coalitie voortzetten als het hele kabinet met Dayan aftrad, maar dat bleek een niet haalbare kaart.

Volgens persberichten zou vice-premier Yigal Allon (Ahdoet Haavodaj met heengaan gedreigd hebben als Dayan niet vrijwillig aftrad. De (toenmaligej minister van arbeid, Yitzhak Rabin, zou zijn collega van justitie, Haim Zadok, hebben gevraagd het omstreden rapport naar de commissie terug te sturen ,,ter completering", d.w.z. voor het opnemen van conclusies over het optreden of falen van de civiele autoriteiten. Volgens Rabin zou Dayan op zijn minst met een andere portefeuille moelen worden belast. Die opvatting zou zijn gedeeld door twee andere militaire experts in het kabinet, Haim Bar-Lev (handel e.a.) en Aharon Yariv (transport).
Alleen Dayan's eigen vleugel binnen de Arbeiderspartij, de Rafi, stelde zich achter de minister. Door vertegenwoordigers van de Rafi werd erop gewezen dat de basiswet van 1968 slechts een collectieve verantwoordelijkheid van de hele regering kent en dat de omstreden besluiten niet door Dayan alleen, maar door het z.g. keukenkabinet genomen waren, d.w.z. de kleine kring van vertrouwelingen van premier Meir, waarvan Sapir (Mapai), Allon en Galili (Ahdoet Haavodaj en vaak ook Eban (Mapai) deel uitmaakten.
Tewijl Dayan op 4 april liet weten dat hij niet van zins was zijn ontslag in te dienen, eisten zes ministers zijn vertrek: behalve Allon en Rabin nu ook Sapir, Galili plus de Mapai-ministers Shemtov en Rosen (Le Monde, 7-8 april).
Volgens een op 5 april door Yedioth Aharonoth gepubliceerde opiniepeiling zou slechts 33% van de ondervraagden Dayan op zijn post willen laten, tegen 57% een maand tevoren.
In de nacht van 7 op 8 april vergaderden vooraanstaande leden van de Arbeiderspartij. Bij die gelegenheid zou door de burgemeester van Haifa, Yosef Almogi, een compromis zijn geformuleerd met instemming van Dayan: het hele kabinet zou aftreden en mevr. Meir zou vervolgens met dezelfde ministers een nieuw kabinet vormen met een andere portefeuilleverdeling, waarbij Dayan in plaats van defensie een andere post zou krijgen. Dayan verklaarde in een interview met Maariv (UPI, 8-4j dat hij op 5 april premier Meir gevraagd had of zij zijn aftreden wenste, ,,maar mevr. Meir zei mij dat zij niets alleen wilde beslissen en dat zij het besluit aan de partij zou overlaten". Mevr. Meir zou echter niet voor het compromis in genoemde vorm voelen omdat zij bij een kabinetsformatie nieuwe moeilijkheden met de Nationale Religieuze Partij (NRPj vreesde, maar slechts een interne reorganisatie willen uitvoeren om Dayan op een andere post te krijgen zonder het door de Rafi verlangde collectieve aftreden. Zij verklaarde op 8 april tegenover de Mapai-ministers dat als zij het ontslag van haar regering moest indienen, zij zou weigeren een nieuw kabinet te leiden.
Het kabinet beëindigde op 9 april een zitting van 9 uur zonder in deze kwestie een besluit te nemen. Het overleg zou op 11 april worden voortgezet. Inmiddels had minister van financiën Sapir ontkend dat hij het aftreden van Dayan verlangde. Op 9 april liet de Mapam echter weten op 11 april in het parlement tegen de regering te zullen stemmen als Dayan op welke post ook in het kabinet bleef.
OP 10 april besloot de Ahdoet Haavoda dat Dayan zijn post moest opgeven, zo niet dan zouden haar ministers — Allon en Galili — uit het kabinet treden.

Opvolging mevr. *Meir*

In deze situatie trad premier Meir op 10 april af (ie pag. 241/1). De volgende dag werden de voorgeschreven formaliteiten afgewikkeld: het kabinet, de president en het parlement werden ingelicht. Over haar besluit zei mevr. Meir in het parle-

ment: ,,Sinds de verkiezingen van dec. j l. heb ik een ontgoocheling in de publieke opinie geconstateerd in verschillende sectoren, zowel in de regeringscoalitie als in de groeperingen van de oppositie. Dat kon niet worden genegeerd. Het was natuurlijk en legitiem, en, na rijp beraad. ben ik tot de conclusie gekomen dat het goed zou zijn als de Israëliërs opnieuw naar de stembus zouden gaan om een nieuwe en stabiele regering te kiezen. Israël is een democratische staat en kan van leiding veranderen.'

Intussen bleef de afgetreden regering als overgangskabinet 's lands zaken leiden, tot een nieuwe regering zou zijn gevormd.

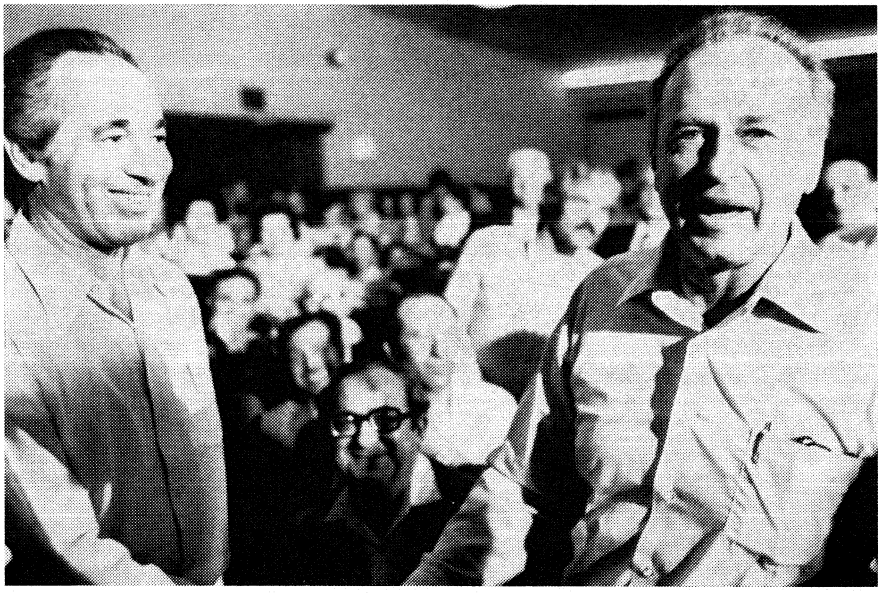
Nieuwe verkiezingen werden ook verlangd door oppositieleider Menanem Begin. Deze wenste bovendien dat een regering van nationale eenheid het land tot de verkiezingen zou leiden. De door de president op 14 april begonnen raadpleging van de partijleiders had echter de aanwijzing van een kabinetsformateur ten doel. Volgens traditie zou hiervoor in eerste instantie iemand uit de grootste partij, de Verenigde Arbeiderspartij, worden aangewezen. Daarvoor moest deze partij eerst zelfs een kandidaat vinden.

Maar een van de voornaamste kandidaat-opvolgers van mevr. Meir de minister van financiën, Pinhas Sapir, verklaarde op 14 april geen gehoor te willen geven aan de wens van partijgenoten om premier te worden. Hij zei minstens acht geschikte kandidaten te kennen, al wilde hij geen namen noemen.

Een op 16 april in de Jerusalem Post gepubliceerd opinie-onderzoek wees generaal Rabin, stafchef tijdens de Zesdaagse Oorlog en vervolgens ambassadeur in Washington en minister van arbeid, als de populairste kandidaat voor het premierschap aan. Maar mede door de rivaliteit tussen Dayan en Rabin zou zijn kandidatuur op verzet van de Rafi-fractie stuiten.

Op 16 april besloten partijbestuur plus parlementsfractie van de Arbeiderspartij dat er een nieuwe regering moest worden gevormd zonder voorafgaande algemene verkiezingen. Daarmee werd o.a. de vorming van een nationale coalitie mot de Likoed van de hand gewezen. De Rafi wilde zo'n coalitie om het land tot de nieuwe verkiezingen te regeren, terwijl de Ahdoet Kaavoda (Allon) onmiddellijk ontbinding van de Knesset en nieuwe verkiezingen voorstond.

Op 17 april verwierp de Knesset een Likoedvoorstel om een debat over het uitschrijven van nieuwe verkiezingen te houden.

Kandidaat-premier Rabin (r,) wordt gelukgewenst door zijn verslagen concurrent Peres.

Gur nieuwe stafchef

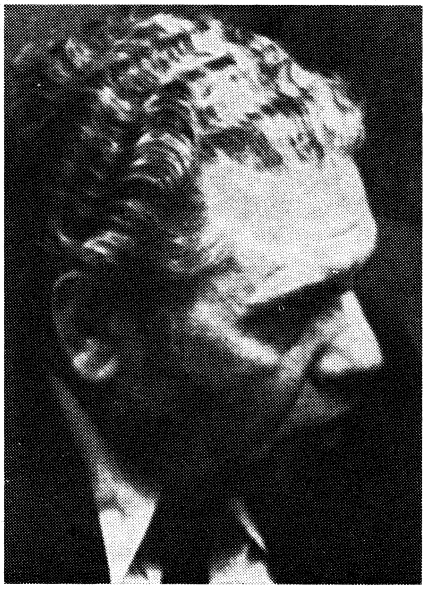
Op 15 april had de demissionaire regering op voordracht van minister Dayan besloten tot de benoeming van luitenant-generaal Mordechai Gur, de bevelhebber van het noordelijke front, als nieuwe stafchef.

De door deze benoeming gepasseerde waarnemende stafchef Yitzhak Hofi verliet de actieve dienst. In plaats van Gur werd de voormalige commandant van de parachutisten, generaal Rafael Eytan nu bevelhebber van het noordelijke front. Hofi werd als chef van de planningsstaf opgevolgd door generaal Herzl Shafir. Voorts werd op 16 april generaal-majoor Mosje Peled benoemd tot bevelhebber van de pantsertroepen en werd Mosje Gidron met de rang van generaal-majoor aangewezen als hoofd van de afdeling personeel.

Rabin kandidaat-premier

Terwijl een eventuele kandidaat voor de opvolging van mevr. Meir, minister van justitie Haim Zadok, in de nacht van 17 op 18 april had laten weten niet verkiesbaar te zijn, kwam het Centrale Comité van de Verenigde Arbeiderspartij op 21 april bijeen om een kandidaat-premier aan te wijzen. Eerst werd met 283 tegen 170 stemmen na een stormachtige zitting van vier uur besloten te pogen een nieuwe regering te vormen i.p.v. nieuwe verkiezingen te doen houden. De beslissing over de kandidaat-premier werd uitgesteld tot de volgende dag. Mevr. Meir deelde mee dat zij geen van de twee officiële kandidaten tot dan toe, Yitzhak Rabin (de minister van arbeid) en Shimon Peres (minister van voorlichting en een vooraanstaand Rafi-lid), haar steun zou geven. Sapir stelde Rabin als persoonlijke kandidaat voor.

Op 22 april bleken zich geen nieuwe kandidaten te hebben aangemeld en werd Rabin met 298 stemmen tegen 254 voor Peres bij 6 onthoudingen tot opvolger van mevr. Meir gekozen.

Haim Zadok.

Kabinetsformatie

Op 26 april belastte president Katzir Rabin officieel met de vorming van een nieuwe regering binnen de termijn van 21 dagen.

De op 30 april formeel gestarte coalitieonderhandelingen verliepen moeizaam. Rabins streven de oude coalitie van Arbeiderspartij, Nationale Religieuze Partij (NRP) en Onafhankelijke Liberalen (68 van de 120 Knessetzetels) te continueren liep stuk op de NRP-eisen inzake de ,,wie is jood"-kwestie (d.w.z. nieuwe ondubbelzinnige wetten over de voorwaarden van overgang tot het jodendom volgens streng orthodoxe opvatting). Inwilliging van de voorwaarden van de NRP (10 zetels) zou volgens de *NZZ* (11-5) neerkomen op het verliezen van de Mapam en de Onafhankelijke Liberalen (samen 11 zetels) als coalitiepartners.

In die situatie poogde Rabin i.p.v. de NRP de fractie van de Burgerrechtenlijst van mevr. Shulamit Aloni als partner aan te trekken. Dit stuitte op heftig verzet van mevr. Meir, die aan een minderheidsregering de voorkeur gaf. Tegen haar zin besloot het AP-secretariaat in de nacht van 9 op 10 mei tot de vorming van een regering zonder NRP zonder zich over wel of geen deelname van de Alonigroep uit te spreken.

Op 19 mei echter stemde het CC met 302 tegen 36 stemmen bij 6 onthoudingen (o.w. Peres) voor de vorming van een meerderheidskabinet (steunend op 61 van de 120 zetels in de Knesset) met als coalitiepartners de Arbeiderspartij (AP), de Onafhankelijke Liberalen en de Burgerrechtenpartij. Wel werd verzocht de deur naar de NRP open te houden. Vooraf was met 262 tegen 48 stemmen besloten geen regering van nationale eenheid met de Likoed te vormen.

Op 23 mei tekenden de leiders van de drie partijen een coalitiepact.

Vervolgens leverde de portefeuilleverdeling formateur Rabin nog zoveel problemen op dat hij de president op 24 mei opnieuw om een verlenging van zijn formatietermijn moest vragen. Die dag liet Abba Eban de formateur schriftelijk weten geen post in zijn kabinet te zullen aanvaarden, nadat Rabin de portefeuille van buitenlandse zaken aan Allon zou hebben toegezegd.

Op 25 mei legde Rabin zijn lijst van kandidaat-ministers aan het AP-bestuur voor met de mededeling dat als die niet zou worden goedgekeurd hij op 28 mei zijn opdracht aan president Katzir zou teruggeven.

Op 28 mei 's avonds gaf het AP-bestuur met 41 tegen 0 stemmen bij 3 onthoudingen zijn fiat aan betreffende ministerslijst, waarop de namen van Meir, Dayan, Eban en Sapir niet voorkwamen.

Een nieuwe moeilijkheid rees toen als minister van financiën gedachte bankier Yaakov Levinson — die overigens pas na drie maanden in functie zou treden — alsnog bedankte. Op 2 juni echter was zijn vervanging geregeld en op 3 juni werd het volgende kabinet aan de Knesset voorgesteld:

Premier + PTT - Yitzhak Rabin** (AP); vice-premier en buitenl. zaken - Yigal Allon** (AP); defensie - Shimon Peres** (AP); onderwijs - Aharon Yadlin* (AP); financiën - Yehoshua Rabinowitz** (AP); transport - Gad Yaacobi* (AP); justitie - Haim Zadok (AP); handel en industrie - Haim Bar-Lev (AP); politie - Shlomo Hillel (AP); arbeid - Mosje Baram* (AP); landbouw - Aharon Uzan** (AP); huisvesting - Avraham Ofer* (AP); voorlichting - Aharon Yariv** (AP); gezondheid - Victor Shemtov (AP); integratie immigranten - Shlomo Rosen (AP); toerisme - Mosje Kol (onafh. lib.): zonder portefeuille - Israël Galili (AP), Gideon Hausner (onafh. lib), mevr. Shulamit Aloni* (burgerrechten).

(* = nieuw; ** = andere portefeuille).

De portefeuilles van binnenlandse zaken, religieuze zaken en sociale zaken, die traditioneel door vertegenwoordigers van de Nationale Religieuze Partij worden beheerd, blijven drie maanden vacant in de verwachting dat de NRP zich inmiddels bij de regeringscoalitie zal hebben aangesloten.

Shulamit Aloni

Van de nu 19 leden van het kabinet maakten 14 deel uit van het vorige kabinet-Meir, van wie 8 op dezelfde posten. Behalve de bovengenoemde vier leden van de oude garde keerde ook de voormalige minister van landbouw, Haim Gvati, niet in het nieuwe kabinet terug.

Op 4 juni kreeg de regering-Rabin het vertrouwen van de Knesset met 61 tegen 51 stemmen bij 5 onthoudingen. De tegenstemmen kwamen van de Likoed en de drie religieuze partijen, w.o. de NRP. Van stemming onthielden zich de vier Rakah-communisten en een vertegenwoordiger van de Rafi-vleugel in de AP. Behalve de coalitiepartners stemde ook de vertegenwoordiger van de Moked voor de regering.

Rabin

Met Rabin is de eerste Sabra, een in het land zelf geboren en getogen burger, premier van Israël geworden.

Yitzhak Rabin is op 1 maart 1922 in Jeruzalem geboren als kind van Russische immigranten. Zijn moeder, Rosa Cohen, kwam rechtstreeks uit Rusland, maar zijn vader, Nehemia Rabin, had eerst vijftien jaar in Amerika gewoond en kwam als soldaat in het Joodse Legioen tijdens de Eerste Wereldoorlog naar Palestina. Als jongeman volgde Rabin jr. eerst landbouwonderwijs, maar toen hij 19 jaar oud was, werd hij lid van het ondergrondse joodse leger in Palestina, de Haganah, waarvan hij al spoedig tot de voorhoede, de Palmach, behoorde. In de Tweede Wereldoorlog, die toen al aan de gang was, trad hij in Britse militaire dienst en vocht hij aan geallieerde zijde in Syrië en de Libanon. waar anti-geallieerde Franse strijdkrachten opereerden. Na de oorlog kwam er een einde aan het bestand tussen zionisten en Britten en kwam Rabin als waarnemend commandant van de Palmach op de zwarte lijst van het Engelse protectoraatsbestuur van Palestina te staan. Hij werd gearresteerd en bracht zes maanden door in een gedetineerdenkamp te Rafah.

In de oorlog van 1948 was Rabin brigadecommandant en zijn militaire loopbaan voerde hem ononderbroken tot de generaalsrang en de functie van chef-staf in 1963. Na de oorlog van 1967 nam hij ontslag uit het leger, niet zonder dat hem nu door politieke tegenstanders een ,,paniekhouding" aan de vooravond van de oorlog wordt verweten die het hem zelfs onmogelijk zou hebben gemaakt het commando te voeren. Volgens Rabin zelf had hij slechts één dag rust genomen omdat hij overwerkt was, maar eer de strijd begon was hij weer op zijn post.

Als ambassadeur in Washington (febr.1968-maart 1973) was hij niet geheel een gelijkte diplomaat. Met zijn minister Abba Eban had hij wel eens ruzie en bij de joodse gemeenschap in Amerika was hij niet altijd in de gratie toen hij in 1970 Nixons herverkiezing al te openlijk steunde.

Op 31 december 1973 werd Rabin tot lid van het parlement gekozen en op 10 maart j.l. werd hij minister van arbeid.

(*NZZ*, Le Monde, The Times, *NRC*/H'blad, Het Parool)

Vor. ber. pag. 241 e.v.)

MEVR. MEIR UIT PARLEMENT

Mevr. Golda Meir, die op 4 juni haar ambt van premier aan Yitzhak Rabin overgedragen had, deelde de parlementsvoorzitter op 5 juni mee dat zij haar zetel in de Knesset na 25 jaar opgaf.
Zij zou in de komende maanden diverse landen bezoeken om gelden voor Israël in te zamelen. Ook heeft mevr. Meir de bedoeling haar niemoires te schrijven, waarvoor volgens berichten in de Israëlische pers een Britse uitgever haar 250.000 dollar zou hebben geboden. (The Times. Reuter)

ALGEMEEN

BILATERALE CONTACTEN INDUSTRIELANDEN MET OLIESTATEN (vervolg)

In aansluiting op het overzicht van pag. 411/3 e.v. zijn nog de volgende contacten te melden.

ITALIË: Akkoord rnet Perzië

Op 7 juni ondertekenden Italië en Perzië te Rome een akkoord over industriële samenwerking. Industriële installaties en infrastructurele projecten ten bedrage van $ 3.100 mln staan op het programma in het gebied van Bandar Abbas tussen de Perzische Golf en de Golf van Oman. De contracten zullen worden uitgevoerd onder auspiciën van het Italiaanse staatsbedrijf IRI door o.a. de dochtermaatschappijen Italimpianti en Finsider. Tot de overeengekomen projecten behoren de bouw van een hoogoven met een jaarcapaciteit van 3 mln ton staal bij Bandar Abbas, de aanleg van een spoorlijn, de bouw van een thermo-elektrische energiecentrale met een capaciteit van 500 megawatt, een installatie voor waterontzilting, een aardgaspijpleiding en een ,,satellietstad" voor 80.000 inwoners. Over de financiering werd niet gesproken, maar volgens The Financial Times (8-6) wordt verwacht dat minstens een deel van de kasten in de vorm van ruwe olie zal worden betaald.

ENGELAND:

OLie-akkoord met Perzië.
Contacten met *Saoedi-Arabië*

Nadat een groep Britse industriëlen o.l.v. een functionaris van het ministerie van handel en industrie, T. W. Carey, van 7-14 jan. in Teheran besprekingen had gevoerd met vertegenwoordigers van het Perzische ministerie van economische zaken, vertrokken de Britse minister van de schatkist, Anthony Barber, en die van handel en industrie, Peter Walker, op 24 jan. naar Sankt Moritz (Zwitserland) voor overleg met de sjah. Terwijl Barber met de Perzische minister van financien, Jamshid Amouzegar. de mogelijkheid besprak van een vergroting van het Perzische sterlingtegoed in Londen. onderhandelde minister Walker met de sjah over een olieakkoord dat op 25 jan. werd getekend. Krachtens deze overeenkomst zal Engeland 5 mln ton ruwe olie extra ontvangen in 1974 en begin 1975 in ruil voor industrieprodukten ter waarde van £ 110 mln, w.o. textielvezels (Courtaulds), staal (British Steel Corporation) en krantenpapier (Bowater Corp.). De 5 mln ton olie (ruim 4% van de totale Britse import) zal door British Petroleum als agent van de Britse regering worden aangekocht tegen een prijs van iets meer dan $ 7 per barrel, d.w.z. ver beneden de door Perzië in dec. 1973 op een veiling bereikte prijs van $ 17 per barrel.

Andere *missies*

Op 11 dec. 1973 vertrok Lord Aldington, voormalig vice-voorzitter van de Conservatieve partij, als persoonlijk afgezant van premier Heath naar Saoedi-Arabië voor overleg met koning Feisal.
Van 11-22 jan. maakte Lord Balniel, de toenmalige onderminister van buitenlandse en Gemenebestzaken, een reis langs de staten aan de Perzische Golf.
Op 20 jan. werd een missie van ambtenaren, oliefunctionarissen en industriëlen naar Saoedi-Arabië gezonden.

DUITSLAND (W.):

Onderhandelingen met Perzië.
Akkoorden met Algerije en Egypte

Van 6 tot 11 okt. 1973 bracht de Westduitse minister van economische zaken, Friderichs, een bezoek aan Perzië, waar hij door de sjah ontvangen werd en besprekingen voerde met premier Hoveida en minister van economische zaken Ansari. In het middelpunt van het overleg stonden een nauwere economische samenwerking tussen beide landen — in het bijzonder m.b.t. de energiepolitiek — en een grotere bijdrage van de Westduitse economie aan de economische ontwikkeling van Perzië.
Minister Friderichs deelde op 9 okt. mee dat een voorlopig akkoord was bereikt over de voorgenomen bouw van een grote olieraffinaderij met bijbehorend petrochemisch complex in Zuid-Perzië (kosten ruim DM 6.000 mln). Volgens dit voorlopige akkoord zouden Westduitse maatschappijen een raffinaderij bouwen met een capaciteit van 25 mln ton per jaar en zou het grootste deel van de produktie aan de Westduitse markt worden geleverd. Voorts werd een plan bestudeerd om olieprodukten in West-Duitsland rechtstreeks door de National Iranian Oil Company (NIOC) op de markt te laten brengen, waardoor dan ca, 1.200 NIOC-verkooppunten zouden worden ingericht. Andere ter discussie staande projecten betroffen de bouw van twee petrochemische fabrieken in Perzië voor de vervaardiging van synthetische materialen en van een staalfabriek in Zuid-Perzië met aardgas als energiebron.
Het overleg over deze projecten werd voortgezet tijdens een bijeenkomst van Friderichs met de sjah in Sankt Moritz op 26/27 jan. Na afloop hiervan verklaarde de Westduitse minister dat de twee landen overeenstemming hadden bereikt over ,,de beginselen van het project" van de olieraffinaderij, die de grootste ter wereld kon worden.
Tijdens een bezoek van de Perzische premier, Amir Abbas Hoveida, aan de Duitse Bondsrepubliek (6-10 maart) werd op 7 maart afgesproken dat de olieraffinaderij met het petrochemische complex in Zuid-Perzië een joint venture zou worden, welke door elk van beide landen voor de helft zou worden gefinancierd. De Westduitse oliemaatschappij Veba-Gelsenberg zou 60% van de produktie ontvangen, terwijl de Westduitse dochtermaatschappijen van British Petroleum en Kon. Nederlandse Shell alk 20% zouden krijgen.
Over de prijs van de ruwe olie, die de raffinaderij zou verwerken, moest echter nog overeenstemming worden bereikt.

Contracten

Op 23 jan. ondertekende een consortium van Westduitse oliemaatschappijen een akkoord met de Algerijnse staatsonderneming Sonatrach over de levering van 30 mln ton ruwe olie per 1977. De overeenkomst bevatte tevens een garantie dat het totaal van de Algerijnse leveranties aan de Bondsrepubliek Duitsland niet terug zou lopen tot beneden het huidige peil (naar schatting 1%mln ton in 1974).
Voorts werden in het akkoord exploratierechten verleend aan het Westduitse consortium, in samenwerking met Sonatrach, in vier sectoren van de westelijke Sahara, nadat de Westduitse maatschappij Deminex krachtens een akkoord met Sonatrach exploratierechten in twee Saharasectoren had verworven.
OP grond van een op 2 jan. te Cairo getekend akkoord met de Egyptische regering had Deminex ook exploratierechten verworven in een gebied van 2.000 km2 voor de westkust van de Golf van Suez tegen een eerste betaling van $ 3 mln.

(NZZ, Le Monde, Financial Times, The Times, KCA)

(V. b. pag. 396/2 e.v. en 411/3 e.v.)

TEKSTEN

BELGIË

GEWESTVORMING

Als bijlage II was aan de regeringsverklaring onderstaande tekst „Voorbereidende fase van de gewestvorming" toegevoegd:

1. Enkel voor de toepassing van de wet en lot de wet genomen ter uitvoering van artikel 107quater van de Grondwet de grenzen van de gewesten heeft bepaald, zou het gebied van de gewesten vastgesteld worden als volgt:

1o het Vlaamse gewest: het gebied van de provincies Antwerpen, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Limburg, alsook het gebied van de administratieve arrondissementen Halle-Vilvoorde en Leuven;

20 het Waalse gewest: het gebied van de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg en Namen, alsook het gebied van het administratieve arrondissement Nijvel;

30 het Brusselse gewest: het gebied van het administratieve arrondissement van Brussel-Hoofdstad.

2. Voor elk gewest zou er een gewestraad en een ministerieel comité voor gewestelijke aangelegenheden bestaan.

3. De Waalse gewestraad zou samengesteld worden uit de senatoren die deel uitmaken van de Franse taalgroep en hun woonplaats hebben in het Waalse gewest.
De Vlaamse gewestraad zou samengesteld worden uit de senatoren die deel uitmaken van de Nederlandse taalgroep en hun woonplaats hebben in het Vlaamse gewest.
De Brusselse gewestraad zou samengesteld worden uit:

1o de senatoren die deel uitmaken van de Nederlandse en de Franse taalgroep en hun woonplaats hebben in het Brusselse gewest;

20 de helft van de leden van de Brusselse agglomeratieraad.
Deze leden zouden worden gekozen, uit zijn midden, door iedere taalgroep van de agglomeratieraad volgens een stemming per lijst, overeenkomstig het stelsel dat door de artikelen 165 tot 172 van hst Kieswetboek voor de wetgevende verkiezingen is voorgeschreven.

4. Iedere gewestraad zou uit eigen beweging, door een met redenen omklede motie, een advies kunnen geven betreffende de noodzakelijkheid tot goedkeuring, wijziging of opheffing van elke wets- en reglementsbepaling waarvan de toepassing tot zijn gebied dient beperkt te blijven en dit in de volgende aangelegenheden:

1o het beleid inzake ruimtelijke ordening en stedebouw, met inbegrip van het grondbeleid, de ruilverkaveling van landeigendommen, de stadsvernieuwing en de gezondmaking van verlaten industriële oorden;

20 het beleid inzake gewestelijke economische expansie en tewerkstelling;

30 het huisvestingsbeleid;

40 het gezins- en demografische beleid;

50 het beleid inzake hygiëne en volksgezondheid;

60 het onthaalbeleid;

70 het waterbeleid;

8o de visvangst, de jacht en de bossen;

90 bepaalde aspecten van:
— het industrieel en energiebeleid;
— de gemeentelijke organisatie.

De ministers en staatssecretarissen zouden slechts ontwerpen van wet indienen waarvan het toepassingsgebied tot één enkel gewest beperkt is en welke strekken tot de goedkeuring, de wijziging of de opheffing van wetsbepalingen in de voornoemde aangelegenheden, na voorafgaand advies van de bevoegde gewestraad.
De met redenen omklede motie zou uitdrukkelijk de tekst van de wets- of reglementsbepalingen moeten bevatten welke de gewestraad voorstelt goed te keuren, te wijzigen of op te heffen.
Deze zou overgemaakt worden aan de Voorzitters van de Wetgevende Kamers, aan de Eerste Minister en aan de bevoegde Minister voor regionale aangelegenheden.

5. Iedere gewestraad zou:

1o alle adviezen betreffende het gewestelijke beleid kunnen geven inzake de in punt 4 beoogde aangelegenheden;

2o een met redenen omkleed advies kunnen geven betreffende de door het bevoegd gewestelijk ministerieel comité voorgestelde bestemming der budgettaire kredieten die de uitgaven moeten dekken van het gewestelijke beleid dat in zijn gewest zal worden gevoerd.

6. Ieder jaar zou de Minister voor gewestelijke aangelegenheden op het bureau van de gewestraad een verslag neerleggen betreffende de in het afgelopen jaar opgerichte, gedecentraliseerde of gedeconcentreerde openbare diensten, organismen en instellingen die voor het gewest van belang zijn evenals omtrent de vooruitzichten voor het volgende jaar. De bevoegde gewestraad zou beraadslagen over dit verslag.

7. Iedere gewestraad zou uit zijn midden zijn voorzitter benoemen bij gewone meerderheid. Hij zou uit zijn midden een bureau kiezen volgens het stelsel der evenredige vertegenwoordiging van de erkende politieke groepen en zou zijn reglement van inwendige orde opstellen.

8. Van het Ministerieel Comité voor Vlaamse aangelegenheden zouden deel uitmaken:

1o de minister voor Vlaamse aangelegenheden;

20 de staatssecretarissen die, voor het Vlaamse gewest, de aangelegenheden opgesomd in punt 4 onder hun bevoegdheid hebben;

30 de door de Ministerraad aangewezen ministers en staatssecretarissen die hun eed uitsluitend in het Nederlands of eerst in deze taal hebben afgelegd.

Van het Ministerieel Comité voor Waalse aangelegenheden zouden deel uitmaken:

1o de minister voor Waalse aangelegenheden;

20 de staatssecretarissen die, voor het Waalse gewest, de aangelegenheden opgesomd in punt 4 onder hun bevoegdheid hebben;

3o de door de Ministerraad aangewezen ministers en staatssecretarissen die hun eed uitsluitend in het Frans, eerst in deze taal, uitsluitend in het Duits of eveneens in deze taal hebben afgelegd.

Van het Ministerieel Comité voor Brusselse aangelegenheden zouden deel uitmaken:

1o de minister voor Brusselse aangelegenheden;

2o twee staatssecretarissen waarvan één moet behoren tot een andere taalrol dan die van de minister.

De leden van de ministeriële comités zouden collegiaal beraadslagen. Bij ontstentenis van akkoord zou de zaak voor beslissing voorgelegd worden aan de Ministerraad.
Ieder ministerieel comité zou voorgezeten worden door de minister voor gewestelijke aangelegenheden die ervan deel uitmaakt.
Iedere minister of staatssecretaris die geen deel zou uitmaken van een gewestelijk ministerieel comité zou door het comité kunnen geraadpleegd worden en zou erom kunnen verzoeken door het comité te worden gehoord.

9. Ieder ministerieel comité voor gewestelijke aangelegenheden zou:

1o kunnen beraadslagen over elk ontwerp van wet als bedoeld in punt 4;

20 de met redenen omklede moties bedoeld in punt 4 kunnen onderzoeken en beraadslagen over het gevolg dat er dient aan te worden gegeven;

30 kunnen beraadslagen over ieder ontwerp van koninklijk besluit, betreffende de in punt 4 opgesomde aangelegenheden, dat hem wordt voorgelegd, hetzij door een zijner leden, hetzij door de Eerste Minister;

40 de bestemming van de budgettaire kredieten die de uitgaven moeten dekken van het gewestelijke beleid dat in zijn gewest zal worden gevoerd, kunnen voorstellen;

50 het beleid van het gewest in de aangelegenheden bedoeld in punt 4 kunnen ontwerpen en coördineren;

60 kunnen beraadslagen over ieder voorstel tot oprichting, decentralisatie en deconcentratie van de openbare diensten, organismen en instellingen die belast zijn met de uitvoering van het gewestelijke beleid bedoeld in punt 4;

70 alle adviezen kunnen geven betreffende het gewestelijke beleid.

10. De globale som die de regering ieder jaar zou voorbehouden in de algemene begroting om de uitgaven te dekken van het in punt 4 bedoeld gewestelijke beleid dat door ieder gewest zal gevoerd worden, zou verdeeld worden overeenkomstig de volgende criteria:

1o één derde in verhouding tot het bevolkingscijfer van ieder gewest;

20 één derde in verhouding tot de oppervlakte van ieder gewest;

30 één derde in verhouding tot de opbrengst in het gewest van de rechtstreekse belastingen op natuurlijke personen.

Voor ieder budgettair jaar zou de berekening gedaan worden op basis van de statistieken van het voorlaatste jaar.
Zodra bedoelde verdeling zou gedaan zijn, zou ieder Ministerieel Comité voor gewestelijke aangelegenheden de bestemming voorstellen van de budgettaire kredieten die de uitgaven moeten dekken van het geweestelijke beleid dat het comité in zijn gewest zal voeren.
Zodra de bevoegde gewestraad zijn met redenen omkleed advies zou gegeven hebben, zou op het bureau van de Wetgevende Kamers voor ieder gewest een afzonderlijk ontwerp van gewestelijke begroting neergelegd worden.

11. Iedere gewestraad zou over zijn zetel beslissen. Hij zou op een andere plaats kunnen samenkomen teneinde één of meer vergaderingen te houden. (Belgisch Staatsblad, 12-6)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DERDE RUSSISCH-AMERIKAANSE TOP

De derde Sowjetrussisch-Amerikaanse top sedert 1972, die van 27 juni tot 3 juli in Moskou en op de Krim heeft plaatsgevonden, heeft geresulteerd in een drietal samenwerkingsakkoorden over energie, huisvesting en de ontwikkeling van een kunsthart. Verder kwamen president Nixon en partijleider Brezjnew overeen te streven naar verlenging van het verdrag waarbij de atomaire aanvalswapens worden beperkt. Op het gebied van atoombewapening werden verder twee akkoorden van geringe reikwijdte afgesloten: de ondergrondse atoomproeven van beide landen zullen worden beperkt tot maximum 150 kiloton en beide landen zullen hun raketverdediging beperken tot één basis ieder, waarop maximaal 100 lanceerinrichtingen mogen worden opgesteld. Het in 1972 afgesloten verdrag sprak van twee bases met elk 100 ABM's voor elk der beide mogendheden.

Het gezamenlijke slotcommunique zei dat verder onderhandeld zal worden over een verlenging tot 1985 van het huidige tijdelijke akkoord over beperking van de aantallen aanvalsraketten. Ook werd in het communiqué bekend gemaakt dat beide landen spoedig onderhandelingen zullen beginnen over een akkoord waarbij het gebruik van ,,gevaarlijke wapens voor massale vernietiging" zoals chemische strijdmiddelen verboden zal worden.

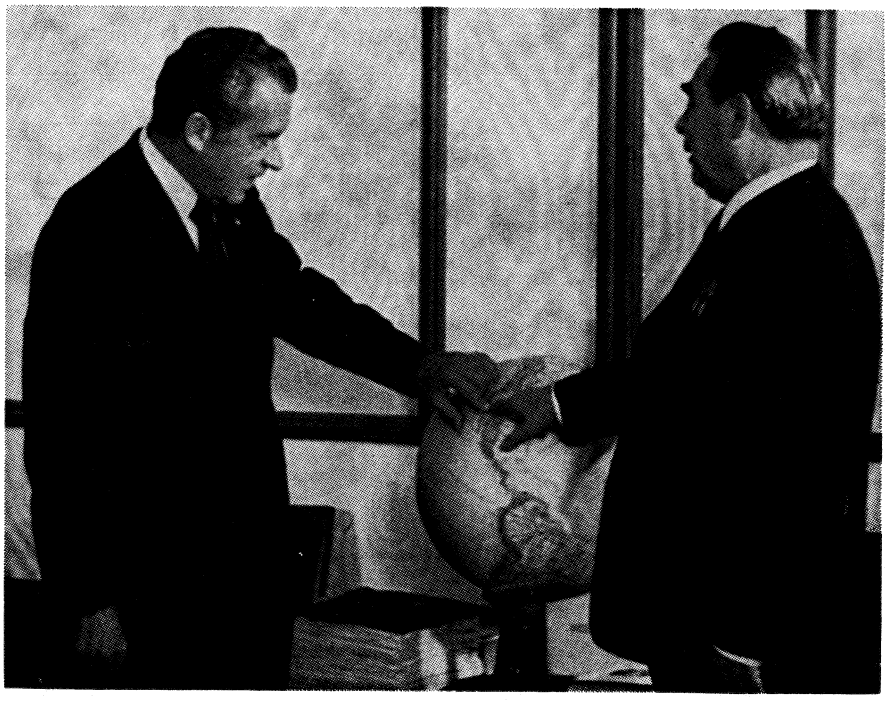
President Nixon en partijleider Brezjnew hebben in hun communiqué aangestipt, dat zij ,,in nauw contact zullen blijven" om hun krachtsinspanningen gericht op een vreedzame regeling in het Midden-Oosten te coördineren.
Zij waren het er over eens dat de Geneefse conferentie over het Midden-Oosten weer bijeengeroepen dient te worden en wel zo spoedig mogelijk. Het vraagstuk van Palestijnse deelneming aan het overleg moet op de conferentie zelf ter hand worden genomen.
Het communiqué geeft geen aanwijzing voor enige vooruitgang die geboekt zou zijn om de impasse te doorbreken waarin zich het Weense overleg over wederzijdse terugtrekking van troepen in Centraal-Europa al lange tijd bevindt.
Nixon en Brezjnew kwamen tenslotte overeen hun geregelde topbijeenkomsten voort te zetten en de Russische partijleider aanvaardde een uitnodiging om volgend jaar de VS te bezoeken.
Naast overeenstemming over uitbreiding van de consulaire betrekkingen stelden beide partijen vast:

- dat verdere verbetering valt te constateren in de situatie in Indochina en vooruitgang bij de normalisering in Laos. Een ,,eerlijke en rechtvaardigeregeling" in Cambodja wordt daarbij noodzakelijk geacht;
- dat zij zo spoedig mogelijk hun wederzijdse handelsakkoord van 1972 in werking willen stellen Dat verdrag wordt in het Amerikaanse Congres tegengehouden dooi Congresleden die in ruil van ae Sowjet-Unie ruimere emigratie eisen,
- dal zij gezamenlijk onderzoek willen doen naar supersnelle transportsystemen op de grond
- dat zij in beide landen gebieden zullen aanwijzen voor liet behoud van waardevol planten- en drerenleven en ecologische systemen alsmede voor het doen van milieubeschermend onderzoek

In tegenstelling tot de eerste topontmoeting in 1972 (pag. 361 e.v. '72) en de tweede in 1973 (pag. 425 e.v.) resulteerde deze topontmoeting niet in spectaculaire verdragen op het gebied van de ontwapening.
Het *NRC/H'blad* (3-7) schreef in dit verband:
Bevestigd is wat in maart van dit jaar al werd aangekondigd: in de ontspanning kan slechts voorzichtig worden geschuifeld. De tijd van de voor het publiek duidelijk waarneembare stappen voorwaarts is voorlopig voorbij.

Het aangekondigde streven naar een verdrag van tien jaar voor het beperken van nucleaire aanvalswapens (de intercontinentale raketten te land en onderzee) is het enige dynamische element in de overeenkomst en het geeft tegelijkertijd reden tot pessimisme en optimisme Pessimisme omdat het vraagstuk tan het gezamenlijke onder controle krijgen van de technologische ontwikkeling naar steeds geraffineerder en ternietigender wapens in twee jaar van intensieve onderhandeling niet tot een oplossing kon worden gebracht, hoewel het ernaar uitzag dat in die periode het .,point of no return" zou worden gepasseerd Optimisme omdat. zo mogen we aannemen, toch de wil aanwezig is gebleven alsnog de problemen meester te worden

Al voordat president Nixon aan zijn reis begon was het duidelijk dat van de ontmoeting geen spectaculaire gevolgen zouden moeten worden verwacht.
In de pers was er al melding van gemaakt dat de delegaties die de voorbereidende onderhandelingen hadden gevoerd slechts moeizaam vorderingen maakten.
Gesuggereerd werd toen dat met name de militairen aan beide zijden niet geporteerd zijn voor een snelle alles omvattende regeling van het nucleaire bewapeningsprobleem.
Minister Kissinger roerde dit probleem aan, toen hij, na afloop van de top tegenover de pers verklaarde: ,,Het is mijn indruk dat beide kanten hun militaire establishments moeten overtuigen van de vruchten van zelfbeheersing en dat is voor beide kanten geen eenvoudige zaak".
Veel commentatoren wezen er echter

Nixon en Brezjnew.

op dat al heeft deze ontmoeting dan geen spectaculaire resultaten opgeleverd, de hartelijke en ontspannen sfeer, met name in de contacten tussen Nixon en Brezjnew zeker als bewijs van een verdere ontspanning tussen de twee grootmachten mag worden opgevat.

Uitlatingen van Brezjnew en *Kissinger over* de mogelijke *resultaten van* de *top*

In beide landen hebben verantwoordelijke politici zich in de afgelopen maanden uitgelaten over de mogelijke resultaten van de top.

Min. Kissinger deed dat o.a. in een persconferentie op 24 juni waarin hij zich tevens verdedigde tegen de beschuldiging geheime afspraken met de Sowjet-Unie gemaakt te hebben.

Partijleider Brezjnew lichtte hei Sowjetrussische standpunt toe in een verkiezingstoespraak op 14 juni

Kissinger *spreekt geheime* afspraken *tegen*

Al voor het begin van de reis maakten persberichten gewag van gebrek aan overeenstemming in de Amerikaanse regering en een onvoldoende samenwerking tussen regering en Congres over de ontwapeningskwestie, waardoor het enigszins teleurstellende resultaat van het topoverleg, althans wat de beperking van de bewapeningswedloop betreft, te verklaren zou zijn. De Democratische senator Jackson, voorzitter van een subcommissie van de militaire commissie uit de Senaat, verklaarde op 21 juni dat Kissinger, zonder het Congres op de hoogte te brengen 2 geheime regelingen met de Sowjet-Unie had gesloten, die de krachtverhouding op het gebied van strategische nucleaire wapens nog meer ten gunste van de Sowjet-Unie zou verschuiven. Deze afspraken zouden, na het eerste akkoord tussen de VS en de Sowjet-Unie over de beperking van strategische wapens in 1972 zijn gemaakt en met name de Russische voorsprong in raketten ter zee nog verhogen.

Ten eerste zouden de Russen daardoor 60 raketten ter zee meer kunnen ontplooien dan het gepubliceerde plafond van 950. De Russen zouden dit kunnen doen door modernisering van totaal verouderde onderzeeërs van de zogenaamde G-klasse. Ten tweede hadden de Verenigde Staten tegelijk een geheime garantie gegeven dat zij hun eigen plafond van 710 raketten ter zee niet zouden bereiken maar er 54 minder zouden ontplooien. De totale Russische voorsprong zou dus 114 groter zijn dan gepubliceerd.

Minister Kissinger antwoordde op deze beschuldiging tijdens een persconferentie op 24 juni. Hij gaf tevens een toelichting op het algemene doel van de akkoorden tot beperking van strategische bewapening.

Minister Kissinger antwoordde door te onthullen dat na enige ruzie met Moskou ten slotte de Russische ambassadeur Dobrynin in 1972 de Amerikaanse interpretatie van het akkoord had ondertekend. Maar deze interpretatie die moest garanderen dat de Russen vooral de bestaande volwaardige en moderne raketten te land ,,inruilen" om aan hun plafond te komen voor raketten ter zee, was door Kissinger al op 27 mei 1972 in Moskou uitgebreid aan de journalisten en later uitvoerig aan het Congres meegedeeld.

De korte-afstandsraketten van de G-klasse van oudere datum kunnen er niet voor worden gebruikt. Nu was het volgens Kissinger door een ,,legalistische" interpretatie theoretisch mogelijk dat de Ruisen een volledig nieuwe generatie van raketten zouden kunnen ontwikkelen om zestig daarvan op de oude G-klasse-boten te monteren. Maar dat zou praktisch onzinnig zijn en bovendien een duidelijke schending van de geest van het akkoord waarvoor in Rusland geen aanwijzing bestaat, zo meende de minister.

Ook de tweede beschuldiging werd door Kissinger weerlegd.

Het was voor het akkoord al bekend dat het Pentagon geen nieuwe Poseidon-onderzeeërs meer wilde bouwen, maar wilde wachten op de Tridents, die pas na afloop van het akkoord in 1976 klaar komen. Juist omdat het Trident-bouwprogram enige weken later bekendgemaakt zou worden en dit misschien vrees Iron wekken in Moskou, achtte Nixon het nuttig Brezjnew te zeggen dat de Verenigde Staten het om die redenen bij 656 raketten op zee zouden laten en niet hun plafond van 710 vol zouden maken.

Maar anderzijds, om althans psychologisch de symmetrie in het akkoord te handhaven, bedongen de Amerikanen dat zij 54 intercontinentale raketten te land zouden kunnen ruilen voo nieuwe raketten op zee. Ook dat was bij pers en Congres meteen bekend, al wist men niet dat Nixon Brezjnew van tevoren op de hoogte stelde. Het geheel betekende, aldus Kissinger, dat niets was veranderd in de gepubliceerde cijfers van de wederzijdse totale aantallen raketten ter zee en te land.

Vervolgens gaf Kissinger aan wat het algemene doel van de akkoorden tot beperking van strategische bewapening was.

Geen van de partijen mocht er militair of politiek voordeel op de ander aan overhouden. Maar het was even belangrijk dat de partijen en hun geallieerden ook niet de ,,indruk" hadden van een eenzijdig voordeel. Omdat de indruk in dezen vaak belangrijker is dan de realiteit.

Het gevaar van de bewapeningswedloop. aldus de minister, werd vooral gevormd door de rechtvaardigingen die nodig waren om de wedstrijd vol te houden. Deze kunnen onverenigbaar worden met een ontspanningspolitiek en ten slotte zelfs een factor zijn in een ontwikkeling naar confrontatie.

Het verbod voor bepaalde ondergrondse atoomproeven dat nu in Moskou zal worden gesloten, zo meende Kissinger. zou niet bestaande generaties van atoomkoppen (MIRVS) hinderen, maar wel de ontwikkeling van grotere koppen die — wanneer zij mrer trefzekerheid krijgen — de aanvaller een groter voordeel geven. Terwijl toch tegelijk de kwetsbaarheid van de aan te vallen wapens niet vermindert. Het hoofdgevaar was deze mogelijke onevenwichtige ontwikkeling en dus de groeiende afstand tussen wapens voor de eerste aanval en die voor een wraakoefening als antwoord, tussen de wapens dus die gebruikt worden om de eerste klap uit te delen en daarbij de wagens van de vijand te vernietigen en anderzijds de wapens die de ander daarna nog mret kunne;? gebruiken om te antwoorden.

Men diende te voorkomen dat de technologie de politiek aandrijft, zo zei de bewindsman.

Het automatisme van technologische besluiten brengt kwalitatieve veranderingen teweeg die eerst de militaire en dan de politieke verhoudingen beïnvloeden, aldus Kissinger,

Sowjetrussisch standpunt

Partijleider Brezjnew hield zich op 14 juni in een verkiezingsredevoering in Moskou bezig met de topontrnoeting.

Hij verklaarde dat de Sowjet-Unie bereid is tot ondertekening van een akkoord dat voorziet in een volledige stopzetting van de ondergrondse kernproeven.

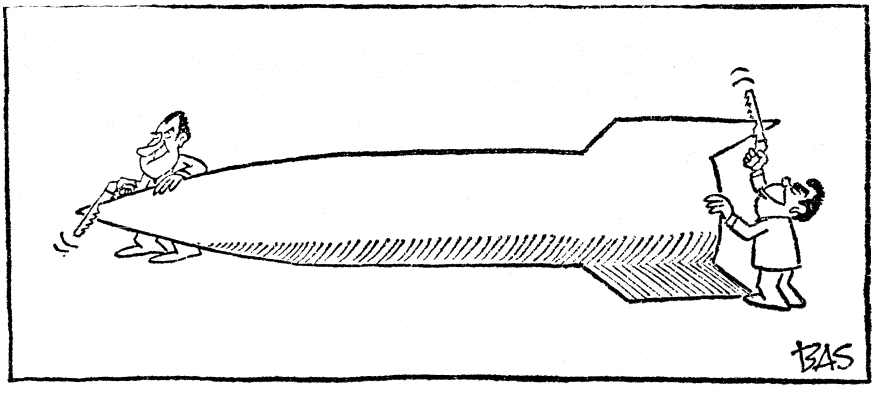
,,Wij zijn bereid nu reeds overeenstemming te bereiken met de Verenigde Staten over een beperking van de ondergrondse kernprceven en de proeven vervolgens volledig te beëindigen volgens een overeengekomen tijdschema".

Brezjnew zei hier over: ,,In de buitenlandse pers kan men pessimistische beschouwingen lezen over de mogelijke resultaten van de bijeenkomst in Moskou. Wij zijn een andere mening toegedaan".

Brezjnew was van mening dat de beide supermachten zich een ,,maximale terughoudendheid" moeten opleggen bij de ontwikkeling van nieuwe wapensysternen. Er moeten overeenkomsten worden gesloten om te voorkomen dat steeds weer nieuwe systemen van strategische wapens worden ontwikkeld. Als de Verenigde Staten zich houden aan de principes van de reeds gesloten verdragen en geen pogingen doen eenzijdige voordelen te behalen zullen ze in de Sowjet-Unie een eerlijke en betrouwbare partner vinden. Wij wensen de betrekkingen met de Verenigde Staten te stabiliseren, en onafhankelijk te maken van de ,,conjunctuur van het ogenblik", aldus Brezjnew.

De Russische partijleider keerde zich tegen beschuldigingen van Amerikaanse zijde, dat de trage vorderingen in het SALT-overleg aan de Sowjet-Unie te wijten zouden zijn. ,,Niet wij zijn begonnen met het maken van atoombommen, van duikboten met strategische raketten of met meervoudige ladingen en van andere wapens",

Brezjnew drong opnieuw aan op een afsluiting van de Europese veiligheidsconferentie met een Europese topconferentie. Hij beschuldigde enkele landen ervan dat ze de onderhandelingen nodeloos ingewikkeld proberen te maken. ,,Waarom zouden

(F A Z)

we er de ogen voor sluiten dat de delegaties van bepaalde landen prûberen de besprekingen in de war te sturen door voorstellen te doen die niets te maken hebben met de onderhavige problemen? Wat kan dat anders zijn dan een terugkeer naar het verleden waar de mensen genoeg van hebben".

De Russische partijleider prees Frankrijk en West-Duitsland voor hun bijdrage aan het gunstige klimaat voor ontspanning Ook de betrekkingen met Japan en andere Aziatische landen noemde hij veelbelovend, maar China verweet hij het aanwakkeren van „militaristische en chauvinistische hartstochten".

Peking, aldus Brezjnew, spant samen met zeer extreme krachten in Chili, met rechtse imperialistische bourgeois-kringen in Engeland en soortgelijke groeperingen in West-Duitsland, de Verenigde Staten en andere landen. China zo zei Brezjnew, maakt zijn buitenlandse politiek ondergeschikt aan het bestrijden van de Sowjet-Unie en wil de ontspanning torpederen. Niettemin toonde hij zich bereid tot „normalisatie van betrekkingen met Peking en vriendschap met het grote volk van China".

Verschil van mening binnen regering over *ontwapeningstaktiek*

Binnen het Amerikaanse regeringsteam zouden met name minister Kissinger en minister van defensie Schlesinger tegengestelde opvattingen over de ontwapeningspolitiek hebben.

De *NZZ* (1-7) maakt melding van een bijeenkomst van de National Security Council aan de vooravond van Nixcns reis naar Europa, waar deze beide zienswijzen ter sprake kwamen. Nixon zou toen geen partij hebben gekozen.

Kissinger zou zich bij die gelegenheid ingezet hebben voor een gedeeltelijk akkoord met de Sowjets over de beperking van de MIRV-raketten terwijl Schlesinger daarentegen bevreesd was dat deelakkoorden slechts een nieuwe wedloop op andere gebieden zouden uitlokken. Volgens de minister van defensie zou het Amerikaanse bewapeningsprogramma verder uitgevoerd moeten worden totdat de Russen tot een duurzaam en alles omvattend verdrag over de beperking van nucleaire offensieve wapens bereid ziin.

Kissinger daarentegen was van mening dat Brezjnew momenteel niet in staat is een dergelijk verdrag tegen de wil van de militairen, onder aanvoering van het tot in het politbureau doorgedrongen minister van defensie maarschalk Gretsiko door te drukken en daarom moest men zich aan Amerikaanse zijde tevreden stellen met deelakkoorden.

Acties dissidenten

Zowel voor als tiidens Nixons verblijf in Moskou voerden politieke dissidenten in de Sowjet-Unie acties om de aandacht van de Amerikaanse president en de wereldopinie op hun situatie te vestigen. De situatie van de Joden in de Sowjet-Unie kwam ook ter sprake bij Kissingers toelichting op de reis voor de senaatscommissie van buitenlandse zaken. Senator Jackson verklaarde hieromtrent van Kissinger vernomen te hebben dat vooruitgang was gemaakt in de mogelijkheden voor Joden om de Sowjet-Unie te verlaten.

De Sowjet-Unie zou erin toegestemd hebben jaarlijks 45.000 personen toestemming te geven het land te verlaten. In 1973 kregen 35.000 Joden toestemming daartoe. In 1974 is het aantal emigranten echter al 20% minder.

Joodse activisten vastgehouden, oproep Sacharow en moeder van Boekowski, uitreisvisa echtpaar Panow, *Grigorenko* vrijgelaten

Volgens berichten in de pers heeft de geheime politie in verschillende steden, enige dagen voor het begin van het bezoek van Nixon, Joodse activisten gearresteerd. Volgens Joodse kringen in Moskou zouden dezen pas na het vertrek van Nixon weer vrijgelaten worden.

De natuurkundige Andrei Sacharow, een bekende dissident, deed op 24 juni een beroep op Nixon en Brezjnew tijdens hun topoverleg ook te spreken over de mensenrechten ,,op straffe van het mislukken van de ontspanning".

Sacharow noemde in een open brief ,,uitzonderlijke en moedige politieke gevangenen" op en vroeg Brezjnew en Nixon te bevorderen dat althans een paar — ..de vrouwen. de bejaarden en de zieken, zij die voor de tweede keer berecht zijn en zij die onrechtvaardig veroordeeld zijn", hun vrijheid terugkrijgen.

Onder de namen die Sacharow noemde waren die van generaal Pjotr Grigorenko, de historiciis Andrei Amalrik en Gabriel Superfin, voormalig niedewerker van Alexander Solzjenitsyn.

De natuurkundige zei dat als Nixon en Brezjnew de mensenrechten zouden laten voor wat ze zijn: zij hun overleg zouden beroven van een „essentiële geestelijke inspiratie", het overleg zouden doemen tot mislukking en de verheven doelstellingen van vrede en veiligheid niet zouden verwezenlijken.

Hij vroeg Brezjnew en Nixon om bevordering van:

1. uitwisseling van informatie en haar onbelemmerde publikatie;
2. recht van emigratie en terugkeer:
3. vrijheid van godsdienst en overtuiging;
4. internationale inspectie van gevangenissen (,,niets is zo gevaarlijk als geweldpleging die verborgen gehouden wordt");
5. vrijlating van politieke gevangenen, onder wie allen die al vijftien jaar vastzitten;
6. beëindiging van vervolging van andersdenkenden, voor het verspreiden van informatie over iemands religieuze overtuiging en wegens pogingen het land te verlaten. In een afzonderlijke brief aan Brezjnew pleitte Sacharow voor Valentin Moroz, die al twee jaar eenzaam zit opgesloten in de Wladimirgevangenis. Volgens Sacharow is Moroz veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf, drie jaar werkkamp en vijf jaar ballingschap binnen de Sowjet-Unie voor het schrijven van een boek over een eerdere vier jaar opsluiting in een kamp.

De moeder van de dissident Wladimir Boekowski, die in 1972 wegens anti-Sowjet agitatie tot 12 jaar gevangenisstraf werd veroordeeld, richtte zich in een open brief eveneens tot Nixon. Zij verzocht de president zich in te zetten voor de vrijlating van haar zoon. Mevrouw Boekowski beschuldigde de regering ervan „Wladimir letterlijk van deze aarde te verwijderen", door hem drie weken eerder in een gevangenis bij Moskou in volledige isolatie te hebben geplaatst.

Tijdens het bezoek van Nixon gingen in verschillende steden in de

Sowjet-Unie groepen Joden in hongerstaking om zo de aandacht op de moeilijkheden bij het verkrijgen van uitreisvisa voor Joodse Sowjetburgers te vestigen.
Volgens Joodse kringen in Moskou zouden in Minsk en in Odessa Joden in hongerstaking zijn gegaan.
In Estland gingen 13 zgn. Volksduitsers in hongerstaking, om daarmee de aandacht te vestigen op de Duitssprekende minderheid in de Sowjet-Unie, die ook moeilijkheden zou ondervinden bij het verkrijgen van een uitreisvisum.
De NZZ van 1 juli maakte melding van een incident in Moskou, waar de vrouw van de Joodse natuurkundige Victor Polski, de 44-jarige Jelena Polski, door de politie op straat zou zijn mishandeld. Jelena Polski zou tegen een politieverbod in toch haar woning hebben verlaten. Victor Polski had gepoogd een congres van Joodse geleerden te organiseren, die hun banen hebben verloren omdat zij een uitreisvisum hebben aangevraagd.
Tijdens het bezoek van Nixon deed zich ook een incident voor waarbij Amerikaanse journalisten waren betrokken. Journalisten van de Amerikaanse televisiemaatschappijen ABC, NBC en CBS hadden Sacharow in zijn appartement in Moskou geïnterviewd en wilden op 3 juli de filmopnamen hiervan via een satelliet rechtstreeks naar de VS uitzenden. Enige momenten nadat de uitzending was begonnen werd de geluid- en beeldverbinding verbroken.
Volgens een mededeling van de Sowjet-autoriteiten was de verbreking te wijten aan een weigering van het technische personeel medewerking te geven aan een dergelijke uitzending.
De Sowjet-autoriteiten hebben op 13 juni een uitreisvisum verleend aan het echtpaar Panow, dat op 17 juni in Israël arriveerde.
Wladimir Panow, vroeger topdanser bij het Bolsjoiballet, heeft gedurende meer dan 2 jaar gepoogd een uitreisvisum voor Israël te krijgen, wat hem steeds werd geweigerd.
Als gevolg daarvan verloor hij zijn baan. In talloze kringen in het westen heeft men zich voor hem ingespannen. Het besluit van de autoriteiten kwam een paar dagen voordat het Bolsjoiballet een tournee in Engeland zou beginnen. Leidende figuren uit de theaterwereld in Engeland hadden laten weten dat zij de voorstellingen van het gezelschap zouden boycotten uit protest tegen de behandeling van Panow.
Enkele dagen voor het begin van het bezoek van Nixon lieten de autoriteiten een andere vooraanstaande dissident vrij, wiens lot in het westen met grote aandacht is gevolgd.
Het was de 67-jarige oud-generaal Pjotr Grigorenko, die in 1969 werd gearresteerd toen hij op weg was naar een betoging van de Krimtartaren, een bevolkingsgroep die door Stalin was gedeporteerd, en wier lot Grigorenko zich had aangetrokken. Sedertdien heeft hij in psychiatrische inrichtingen gezeten.
(pag. 297/1 - 1970)

Voorbereiding

De Amerikaans-Sowjetrussische top kwam ter sprake tijdens het bezoek dat de Sowjetrussische minister van buitenlandse zaken Gromyko van 3 tot 5 febr. aan Washington bracht (pag. 370/2).
Zowel met president Nixon als met minister Kissinger werd gesproken over het bezoek van de Amerikaanse president aan Moskou.
De woordvoerder van het Witte Huis, Warren, zei dat de gesprekken ,,zeer nuttig, uitvoerig en hartelijk" waren.

Tijdens het bezoek van minister Kissinger aan Moskou van 24 tot 28 maart (pag. 371/3) werd verder gesproken over Nixons bezoek in juni.

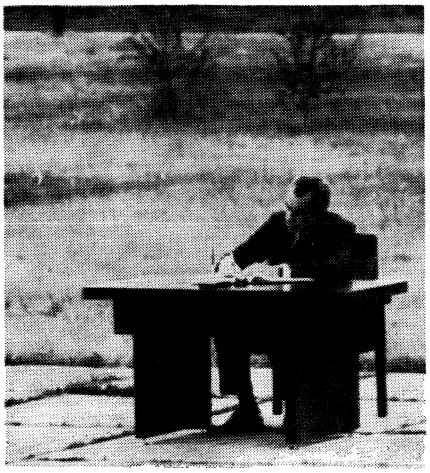
Nixon in Moskou en op de Krim, Samenwerkingsakkoorden ondertekend

Het Amerikaanse gezelschap, president Nixon, zijn vrouw Patricia, minister van buitenlandse zaken Kissinger en talrijke Amerikaanse hoogwaardigheidsbeklederS, arriveerde op 27 juni op het vliegveld van Moskou waar partijleider Brezjnew hen verwelkomde. Verder was de voltallige Sowjetrussische regering aanwezig.
Tijdens een banket dat de Russen hun gasten 's avonds aanboden sprak Nixon over het belang van de ontspanning en de persoonlijke relatie tussen het Witte Huis en het Kremlin. Belangrijke overeenkomsten tussen het Witte Huis en het Kremlin zijn al mogelijk geworden door deze persoonlijke relatie, zei de president. ,,Er kan geen twijfel bestaan aan onze wil om deze overeenkomsten na te leven en er meer te sluiten waar dat in ons wederzijds belang is". Nixon kondigde aan dat Brezjnew in 1975 een bezoek aan de VS zal brengen.
Brezjnew zei dat de opdracht nu was om te consolideren alvorens langs de weg naar ontspanning voort te gaan. Hij zei dat de VS en de Sowjet-Unie in verscheidene zaken verschillende standpunten innamen. Hij deed een beroep op het Westen om zijn verzet tegen communistische voorstellen op te geven. Brezjnew kritiseerde vervolgens niet nader door hem aangeduide Amerikaanse politici die zich tegen de ontspanning tussen Oost en West zouden verzetten.
Op 28 juni spraken Nixon en Brezjnew in twee gespreksronden over aanvullende maatregelen ter beperking van de raketafweersystemen in de twee landen. Tevens werd de gedachtenwisseling over een beperking van ondergrondse kernproeven voor atoomwapens voortgezet.
De gesprekken werden onderbroken voor de ondertekening van een drietal samenwerkingsakkoorden. Deze akkoorden zijn uitvloeisels van al bestaande raamakkoorden over de economische en technologische uitwisseling.

De akkoorden betreffen:

- Samenwerking op energiegebied bij het verder ontwikkelen van de technologie voor het opsporen, ontginnen en verwerken van fossiele brandstoffen als olie, kolen, aardgas en olie uit leisteen. Ook zullen technologische gegevens worden uitgewisseld over zonne-energie en geothermische energie en synthetische brandstoffen In het kader van deze voor vijf jaar geldende samenwerkingsovereenkomst zullen ook wetenschapsmensen en specialisten worden uitgewisseld.
- samenwerking, eveneens voor een periode van vijf jaar, op het gebied van huisvesting, waarbij bijv. gedacht wordt aan het ontwikkelen van nieuwe ,,levensstijlen" en van nieuwe wooncentra, met name in zeer hete of zeer koude klimaten en in gebieden die onderhevig zijn aan aardbevingen.
- gemeenschappelijk onderzoek naar het ontwikkelen van een kunsthart, van instrumenten om hartkwalen op te sporen, en van hartstimulators met een langere levensduur.

Bij de ondertekeningsplechtigheid die door de Russische televisie werd uitgezonden, zei Brezjnew: ,,Dit is eerlijk gezegd pas een eerste stap. Er moet nog veel gedaan worden en daar is werk en goede wil voor nodig".
Volgens een Russische verklaring werden de besprekingen gehouden in een ,,sfeer van openhartigheid en zonder geheime afspraken."
Op 29 juni spraken de twee staatslieden opnieuw met elkaar, ditmaal over de Europese veiligheidsconferentie.

Nixon in Minsk.

Er werd een vierde samenwerkingsakkoord ondertekend, ditmaal een dat de bevordering van de economische betrekkingen tussen de beide landen regelt Hel nieuwe document hoort in het kader van het in okt. 1972 ondertekende grondverdrag tussen de VS en de Sowjet-Unie en voorziet in administratieve maatregelen ter vergemakkelijking van de handel en in de bevordering van handelsverdragen die de betaling van Amerikaanse industrie-uitrustingen door de export van daarmee in de Sowjet-Unie vervaardigde goederen regelen.

Op 29 juni vertrokken Nixon en Brezjnew naar de Krim, waar in het buitenverblijf van de Sowjetrussische partijleider te Oreanda de besprekingen werden voortgzet.

Op 1 juli reisde het echtpaar Nixon naar de hoofdstad van Wit-Rusland, Minsk, waar o.a. een bezoek werd gebracht aan het oorlogsmonument in Khatyn. waar Nixon een krans legde en het register tekende.

Op 2 juli werden de besprekingen in Moskou voortgezet. De Amenkanen boden die avond hun gastheren een banket aan

Partijleider Brezjnew zei bij die gelegenheid dat men het eens was geworden over een beperking van de anti-raketsystemen en ondergrondse atoomproeven Verder sprak hij over ,,verscheidene andere maatregelen'' die alle een substantiele vooruitgang op de door de supermachten ingeslagen weg tot consolidering van de vrede betekenen

Brezjnew zei dat de bereikte vooruitgang misschien nog groter had kunnen zijn, maar dat de conferentie weer eens het belang van dergelijke ontmoetingen had aangetoond voor de ontwikkeling van constructieve betrekkingen tussen de beide wereldinachten

President Nixon sprak van de persoonlijke betrekkingen en de persoonlijke vriendschap die ontstaan was tijdens de ontmoetingen

Eerder had president Nixon een televisietoespraak tot het Russische volk gehouden. Hierin sprak hij van de dramatische wending die zich in de Russisch-Amcrikaanse betrekkingen in de laatste twee jaar had voltrokken. Na een periode van confrontatie leerde men nu de wederzijdse vreedzame samenwerking, aldus Nixon in een **20** minuten durende toespraak.

Twee *akkoorden* beperking atoomwapens

Op de laatste dag van het verblijf vsn Nixon in Moskou maakten Brezjnew en Nixon bekend dat zij zullen streven naai. een verlenging van het verdrag waarbij de atomaire aanvalswapens beperkt worden.

Op het gebied van de atoombewapening waren twee akkoorden van geringe reikwijdte gesloten:

- de ondergrondse atoomproeven van beide landen zullen worden beperkt tot maximaal 150 kiloton. Verder zal aan het aantal te nemen proeven een limiet worden gesteld, maar niet is aangegeven waar de grens getrokken zal worden. Voortgezette onderhandelingen zijn voorzien om uiteindelijk tot een totaalverbod te komen. Het akkoord moet op 31 maart **1976** ingaan.

Volgens minister Kissinger zal deze overeenkomst de ontwikkeling van een nieuwe generatie atoomkoppen verhinderen. Hij sprak van stilzwijgende overeenstemming over een beperkte vorm van inspectieter-plaatse om de naleving van het akkoord te controleren. Dit zou de eerste keer zijn dat de Russen hiermee instemmen.

- beide mogendheden zullen hun raketverdediging — gericht tegen aanvalsraketten — beperken tot één basis ieder waarop maximaal 100 lanceerinrichtingen mogen worden opgesteld. Wel is voorzien dat de basis waarover men op het moment de beschikking heeft in de looptijd van het verdrag, vijf jaar, verplaatst kan worden.

Een in **1972** gesloten verdrag sprak van twee bases met ieder 100 ABM's voor elk van beide mogendheden. De Sowjetunie heeft nu zo'n basis in de buurt van Moskou, de VS hebben er een bij Grand Forks in Noord-Dakota ter bescherming van een complex intercontinentale aanvalsraketten van het type Minuteman.

Gemeenschappelijk communiqué

Volgens het gemeenschappelijke communiqué bevatten de twee voorafgaande Amerikaans-Sowjetrussische topconferenties de richtlijnen voor de verdere ontwikkeling van de ontspanning.

Tijdens het overleg hadden beide partijen gesproken over de verdere beperking van strategische wapens en de vooruitzichten voor de ontwikkeling van handels- en economische betrekkingen.

De beide partijen waren het erover eens dat de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa zo spoedig mogelijk succesvol afgesloten moet worden. Ook werd gesproken over de wederzijdse beperking van strijdkrachten in Centraal Europa.

De gedachtenwisseling was, aldus het communiqué, zakelijk en constructief geweest.

De president van de VS en de Sowjet-leiders hadden een diepgaande en nuttige uitwisseling van gedachten over de belangrijkste aspecten van de betrekkingen tussen de VS en de Sowjet-Unie en over de huidige internationale situatie.

De besprekingen werden in een zakelijke en constructieve atmosfeer gehouden en werden gekenmerkt door het wederzijdse verlangen van beide kanten door te gaan met het versterken van begrip, vertrouwen en vreedzame samenwerking tussen nen beiden eri samen te werken aan het versterken van de internationale veiligheid en de wereldvrede.

I Vooruitgang *in* de *verbetering* van de *Amerikaans-Sowjetrussische betrekkingen*

Het communiqué stelt dat beide partijen met voldoening hebben geconstateerd dat sedert de top van mei **1972** een fundamentele ommekeer naar vreedzame betrekkingen en een brede samenwerking tot wederzijds profijt op gang is gekomen.

Zij benadrukten het speciale belang van de regelmatige ontmoetingen van hun leiders en zij begroetten het tot stand komen van officiële contacten tussen het Congres van de Verenigde Staten en de Operste Sowjet van de USSR.

Beide partijen hebben dan ook besloten hun gezamenlijke inspanningen, in samenwerking met andere betrokken landen te richten op:

- het wegnemen van oorlogsgevaar, in het bijzonder oorlog waarin nucleaire en andere massa-vernietigende wapens zijn betrokken;
- het beperken en eventueel beëindigen van de bewapeningswedloop, speciaal van strategische wapens, met als uiteindelijke bedoeling het bereiken van een algemene en complete ontwapening onder doeltreffende internationale controle;
- het bijdragen aan het wegnemen van bronnen van internationale spanning en militaire conflicten;
- het versterken en uitbreiden van het proces van ontspanning over de gehele wereld:
- het ontwikkelen van een brede samenwerking tot wederzijds voordeel op commercieel en economisch, wetenschappelijk-technisch en cultureel terrein op basis van de principes van souvereiniteit, gelijkheid en niet-inmenging in binnenlandse zaken met het oogmerk toenemend begrip en vertrouwen tussen de volkeren van beide landen te bevorderen.

II Verdere beperking van strategische wapens en andere *ontwapeningsafspraken*

Het communiqué stelde ten aanzien van dit onderwerp dat beide partijen tijdens de besprekingen alle aspecten van het probleem van de beperking van strategische wapens diepgaand hadden doorgenomen en zij waren tot de conclusie gekomen dat het interim-verdrag over de offensieve strategische wapens gevolgd moet worden door een nieuwe overeenkomst tussen de Sowjet-Unie en de VS over de beperking van de strategische wapens. Zij waren overeengekomen dat

een dergelijk akkoord moest gelden voor de periode tot **1985** en zowel de kwantitatieve als kwalitatieve beperkingen zou moeten omvatten.

Het onderlinge verband tussen de ontwikkeling van offensieve en defensieve types van strategische wapens in aanmerking nemend en gezien de succesvolle uitvoering van het verdrag op de beperking van anti-ballistische raketsystemen van mei **1972,** achten beide partijen het wenselijk aanvullende beperkingen op de ontplooiing van een dergelijk systeem aan te nemen.

Te dien einde hebben zij een protocol opgesteld dat voorziet in de wederzijdse beperking tot een enkel ontplooiingsgebied voor ABM-systemen in plaats van twee van dergelijke gebieden zoals het verdrag beide partijen toestaat.

Tegelijkertijd werden twee protocollen ondertekend genaamd: ,,procedures regelende de vervanging, ontmanteling of vernietiging en het verwittigen daarvan".

Van strategische offensieve wapens en ,,procedures betreffende de vervanging, ontmanteling of vernietiging van ABM-systemen en hun componenten".

Beide partijen benadrukten het grote belang dat zij hechten aan de verwerkelijking van andere mogelijke maatregelen, zowel op bilaterale als op multilaterale basis, op het gebied van de wapenbeperking en de ontwapening.

Gezien het historische belang van het akkoord over het verbod van nucleaire proeven in de atmosfeer, de ruimte en onder water van Moskou **1963,** hebben beide partijen zich uitgesproken ten gunste van een algeheel stopzetten van nucleaire proeven.

Als belangrijke stap in die richting hebben zij een verdrag afgesloten dat de ondergrondse proeven boven een bepaalde sterkte, vanaf **31** maart **1976,** beperkt.

III Vooruitgang bij de regeling van internationale problemen

Beide partijen constateerden met voldoening dat het afnemen van spanningen, de consolidering van vrede en de ontwikkeling van wederzijdse profijtelijke samenwerking in toenemende mate karakteristiek worden voor de ontwikkeling van de internationale situatie.

Zij zijn beiden voorstanders van een brede en vruchtbare economische samenwerking tussen alle staten op basis van volledige gelijkheid en wederzijds profijt. Zij constateerden een dergelijke ontwikkeling ook in Europa en zijn van mening dat de Europese conferentie voor veiligheid en samenwerking heirbij een belangrijke rol heeft gespeeld.

Teneinde de stabiliteit en veiligheid in Europa te versterken dient de politieke ontspanning vergezeld te gaan van militaire ontspanning. Daarom hechtten zij veel belang aan de onderhandelingen voor wederzijdse troepenvermindering in Centraal-Europa, waaraan zij beiden deelnemen.

Over de situatie in het Midden-Oosten werd opgemerkt dat resolutie 338 van d Veiligheidsraad het uitgangspunt bij de oplossing van de problemen moet zijn. Zij hechtten veel belang aan een zo spoedig mogelijke hervatting van de vredesconferentie in Genève en zullen in nauw contact blijven met betrekking tot een coördinatie van pogingen voor een vreedzame regeling in het Midden-Oosten.

Ten aanzien van de situatie in Indo-China waren beide partijen van mening dat vrede en veiligheid in dat gebied alleen bereikt kan worden door een strikt naleven van de Parijse akkoorden van januari **1973.**

IV Commerciële en economische betrekkingen

Beide partijen achtten een uitbouw van de commerciële en economische betrekkingen een belangrijk deel van de basis waarop de gehele structuur van de Amerikaans-Sowjetrussische betrekkingen zijn gebouwd.

Zij constateerden met voldoening dat deze betrekkingen sedert de laatste topontmoeting zich in gunstige zin hebben ontwikkeld en spraken zich uit voor een verdere uitbreiding ervan, waartoe het ondertekende akkoord om de economische, industriële en technische samenwerking te vergemakkelijken, kan dienen.

V Vooruitgang op andere gebieden van bilaterule betrekkingen

Beide partijen constateerden met voldoening de vooruitgang op andere terreinen van samenwerking, zoals op medisch gebied, milieubescherming, exploratie van de ruimte en de oceanen, het vreedzaam gebruik van kernenergie, landbouw en vervoer. Op basis van de positieve ervaring die al werd opgedaan, werd besloten de samenwerking t.a.v. energie, huisvesting, hartonderzoek en samenwerking inzake ruimte-onderzoek uit te breiden, wat nader werd geregeld in een aantal akkoorden (zie boven).

Beide partijen besloten verder het aantal consulaten in hun landen uit te breiden. Er komt een Amerikaans consulaat in Kiev en een Sowjetrussisch consulaat in New York.

Beide partijen waardeerden de open en constructieve atmosfeer en de vruchtbare resultaten van de gesprekken die zijn gehouden. Zij waren ervan overtuigd dat de resultaten een nieuwe en belangrijke mijlpaal zijn op de weg naar het verbeteren van de betrekkingen tussen de VS en de Sowjet-Unie tot welzijn van de volken van de beide landen en een aanzienlijke bijdrage aan hun streven naar het versterken van de wereldvrede en de veiligheid. Beide partijen zijn vastbesloten regelmatig bijeen te komen voor de bespreking en oplossing van urgente kwesties. Beide partijen gaven ook uitdrukking aan hun bereidheid hun actieve en nauwe contacten en consultaties voort te zetten.

President Nixon nodigde secretaris-generaal Brezinew uit voor een officieel bezoek aan de VS in **1975,** wat deze met genoegen accepteerde.

Toelichting *Nixon*

Bij terugkomst in de VS verklaarde president Nixon dat zijn reizen tot doel hadden: een nieuw patroon te weven zodat de hoop op een generatie van vrede was gerechtvaardigd.

De topontmoeting in de Sowjet-Unie had een nieuwe verhouding in kaart gebracht waarbij de twee grootste naties ter wereld samen in vrede werken in plaats van in wantrouwen en spanning tegenover elkaar te staan, wat tot oorlog kon leiden. Het doel was geweest om de nieuwe Amerikaans-Russische verhouding ,,onomkeerbaar" te maken.

Dc president gaf toe dat er nog geen akkoord tot stand kwam over beperking van de strategische wapens. Maar hij meende dat het akkoord om nieuwe instructies te zenden aan de onderhandelaars in Genève die nu binnen achttien maanden een verdrag met tien jaar looptijd zouden moeten uitwerken, toch toonde dat een akkoord over beperking belangrijk dichterbij was gekomen.

Wanneer de Amerikanen deze vierde juli de vlag uitsteken dan konden zij extra trots zijn ,,want" zo meende de president, ,,deze vlag vertegenwoordigt nu overal het streven naar vrede". In het Midden-Oosten zochten. na vier oorlogen. nu beide zijden naar een oplossing van hun geschillen. De westelijke alliantie toonde **25** jaar na haar oprichting nieuwe geboorte en nieuw leven. Zijn bezoek aan de NAVO-vergadering in Brussel was symbolisch geweest voor de centrale rol die de Westelijke alliantie in de structuur van de vrede speelde.

De Sowjets wisten nu dat de Verenigde Staten geen akkoord zouden sluiten ten koste van hun geallieerden. Men diende niet aan te nemen dat de nieuwe relaties met de Sowjet-Unie verzwakking van de militaire inspanning veroorloofden. Het Westen was alleen bereid deze militaire inspanning te verminderen als dit wederzijds gebeurde en de veiligheid niet verzwakte.

Minister Kissinger verklaarde na afloop van de conferentie dat dit streven naar een verdrag met langere looptijd dan het nu geldende. dat in 1977 afloopt, toonde dat men het zoeken naar een permanent akkoord voor beperking van nucleaire bewapening had opgegeven.

Het gevolg was, aldus Kissinger, dat het zetten van meer koppen op één raket (MIRV) en andere technologische ontwikkelingen onbeperkt door konden gaan.

NAVO ingelicht

Minister Kissinger heeft op 4 juli de NAVO-bondgenoten ingelicht over de besprekingen die president Nixon in Moskou heeft gevoerd. Hij deed dit tijdens een bijeenkomst op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel met de permanente vertegenwoordigers van de vijftien lidstaten van deze organisatie.

Kissinger had een ontmoeting met de voorzitter van de Europese Commissie, de Fransman Ortoli, en het commissielid voor buitenlandse betrekkingen, de Brit Soames. De Amerikaan merkte na afloop op dat er een algemene bespreking was geweest van de Europees-Amerikaanse betrekkingen in ,,een opbouwende, vriendschappelijke en positieve atmosfeer". (The Times, *Le* Monde, IHT, Moscow News, NZZ, *NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ARP 95 JAAR

De ARP vierde op 20 april het 95-jarige bestaan van de partij met een studieconferentie in Utrecht Op de conferentie werd gesproken over een rapport van de Kuyperstichting, het wetenschappelijke bureau van de partij dat onder de naam Oriëntatie '74 richtlijnen voor christelijke politiek in de toekomst trachtte uit te zetten
De discussienota werd in secties en later in plenaire zitting besproken

Eeii oveïwegeiide meerderheid van een der secties was bereid om milieu-eisen te laten gelden als voorwaarde waarhinneii pas aan de verwezenlijking van andere sociaal-economische overheidsdoeleinden kan worden gedacht, met name die welke op eigen belangen worden gericht. Deze sectie ging ermee akkoord dat de verantwoordelijkheid voor het beheer van de schepping en de noodzaak van ontwikkelingssamenwerking tot de sleutelkwesties behoren voor christen-democratische partijen.
Terzake van de partijpolitieke consequenties zou de inbreng van de antirevolutionaire gezindheid in het CDA getypeerd moeten worden door principiële diepgang.
In een andere sectie vonden sommigen, dat niet voorbij kan worden gegaan aan de feitelijke situatie van vandaag, waarin een verschillende positie van KVP en ARP enerzijds en de CHU anderzijds teil opzichte van het kabinet wordt ingenomen.
Weer een andere sectie, althans de meerderheid daarvan, ondersch eef de menselijkheid van herwaardering van onze relatie tot de communistische wereld. Bepleit werd een CDA-werkgroep die deze hele problematiek analyseert. Een meerderheid vond dat eenzijdige ontwapening geen effectief middel is om de bedreiging van de mensheid door geweld onder controle te krijgen. Een minderheid pleitte wel voor eenzijdige ontwapening.
Op de conferentie werd ook naar voren gebracht dat de deelneming van de ARP in het tegenwoordige kabinet inderdaad een bijdrage zou kunnen zijn tot bestrijding van de polarisatie, maar dat de daardoor ontstane interne polarisatie in de ARP een probleem is dat hoge prioriteit verdient. Tevens zou de gang van zaken rondom de programmacolleges bij de vorming van Gedeputeerde Staten en B en W bewijzen dat de polarisatie als politiek probleem door blijft vreten.

De AR-fractievoorzitter in de Tweede Kamer, mr. W. Aantjes, riep zijn partijgenoten aan het slot van de conferentie op tot meer aandacht voor een politiek op lange termijn en heroriëntatie.

Te lang is volgens mr. Aantjes gediscussieerd over de kabinetsformatie-1973 en het Christendemocratisch appèl. Hij wil vasthouden aan christendemocratische eenheid — samen met KVP en CHU —, mits er ook sprake is van politieke eenheid. Daarbij zou de ARP een politiek moeten voeren die de drie partijen, naar de heer Aantjes hoopte, gezamenlijk zullen voeren. Het gaat om een politiek profiel dat een CDA-profiel zou moeten zijn. Wat betreft de onmogelijkheid om op de oude voet verder te gaan, zag mr. Aantjcs aanknopingspunten inet de opvattingen van PvdA en PPR.
Volgens mr. Aantjes zal het CDA in zichze:.; herkenbaar moeten zijn en niet een rempedaal voor links of een gaspedaal voor rechts. Een CDA zal evenmin zijn opvattingen op de gunst van de kiezers mogen afstemmen afgezien dat dit tot de confessionalisering zou leiden.
De partijvoorzitter, drs. J de Koning* noemde het van belang dat het verschil in opstelling van KVP-ARP enerzijds en de CHIJ aan de andere kant ten aanzien van het huidige kabinetsbeleid de gezamenlijke christen-democratische doelstellingen op langere termijn kan gaan overheersen en de inzet kan gaan vormen voor een verschil in opstelling bij de volgende verkiezingen en de volgende kabinetsformaties. Daarmee zou het CDA worden gebiokkeerd en de geloofwaardigheid van de christelijke politiek geschaad.
De partijvoorzitter zei, dat de ARP met geen regeringscoalitie is getrouwd: ,,we zijn slechts getrouw aan ons eigen prograïnrna en verloofd met KVP en CHU".
De KVP-partijvoorzitter De Zeeuw betuigde zijn instemming met wat de discussienota zegt over partnerkeuze. Hij noemde het uit het oogpunt van politieke ethiek gewenst, te verklaren welke coalitie de voorkeur verdient; het uitspreken van een voorkeur mag niet worden ontlopen om spanningen in eigen huis te vermijden.
Prof. Van Hulst, die namens de CHU sprak, noemde de CDA-gedachte niet nieuw: reeds in 1878 gingen de confessionelen samen. Prof. Van Hulst merkte verder op, dat de ARP ,,gelukkig" nog waarde hecht aan traditie. (NRC/H'blad, Trouw, ANP)

(Vor. ber. pag. 70/1 e.v. - 1974)

Drs. J. de Koning is op 14 febr. gekozen lot voorzitter van de ARP. Sinds het aftreden in mei 1973 van dr. A. Veerman als voorzitter wegens zijn benoeming tot staatssecretaris van onderwijs in het kabinet-Den Uyl was drs. De Koning waarnemend voorzitter.
Drs. De Koning, die 47 jaar is, is lid van de Tweede Kamer en van het Europese parlement.

ALGEMENE VERGADERING CHU

De CHU hield op 8 juni in Apeldoorn haar algemene vergadering.
Veel aandacht werd in de discussies gegeven aan de verhouding var. de CHU met de twee andere christen-democratische partijen, KVP en ARP, en aan de pogingen met deze partijen een Christen-Democratisch Appel op te richten. Bij de afgevaardigden bleek veel waardering te bestaan voor de oppositionele rol van de CHU in het parlement en werd veel kritiek geleverd op de CDA-partners en het kabinet-Den Uyl.

De voorzitter van de CH-TK-fractie, dr. R. J. H. Kruisinga. verweet het kabinet een tekortschietencl middenstandsbeleid, een tekortschietend bouwbeleid en een fiscaal beleid, dat te ver verwijderd is van het christen-tlemocratische programma.
De fractieleider van de CHU maakte zich zorgen over het functioneren van de democratie. Hij signaleerde verschijnselen die meer doen denken aan ,,uitingen van grof politiek machtsdenken" dan aan de bereidheid tot samenwerking en die daardoor een goed functioneren van de parlementaire democratie op de tocht zetten. In dit verband dacht de heer Kruisinga aan de tot standkoming van het kabinet-Den Uyl en aan het streven naar programcolleges in provincies en gemeenten.
Over de op 4 juni bij de Staten-Generaal ingediende nota-grondwetsherziening pag. 440/2) zei dr. Kriiisinga. dat de CHU de daarin voorgestelde combinatie van districtenstelsel en gekozen formateur niet zal aanvaarden. Uit deze combinatie bleek naar zijn mening een poging de christen-democraten als zelfstandige politieke richting te vermorzelen tussen liberalen en socialisten. Hij uitte zich verbaasd over het feit, dat het voorstel afkomstig was uit een kabinet, waarin ook christen-democratische ministers zitting hebben.
Over de christen-democratische samenwerking zei de heer Kruisinga, heel bepaald eenheid te wensen, maar er bezwaar tegen te maken dat men thans de CHU de maat wil nemen. De maatstok is de liefde tot het kabinet-Den Uyl; men mag echter de liefde tot de christen-democratische eenheid of tot het christen-democratische appèl niet afmeten aan de liefde tot dit kabinet, zei de heer Kruisinga met nadruk.
De Unievoorzitter, mr. Van Verschuer, verklaarde dat de zeer wezenlijke vraag van het al dan niet uitkomen met één lijst en één fractie bij de eerstvolgende verkiezingen beslist moet worden in de bestuursorganen van KVP, ARP en CHU. Mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan zal de CHU daar positief tegenover staan. De voorwaarden zijn een duidelijk politiek profiel voor de toekomst, dat inzet voor de verkiezingen moet zijn; het naar voren brengen van kandidaatbewindslieden ,,met de christen-democratische mentaliteit waarin wij ons herkenden": afwijzing van regeringsafsprakenvooraf: en afwijzing van het kabinet-Den Uyl als inzet van de verkiezingen.

De motie van de statenkring Arnhem, waarin de algemene vergadering zich zou uitspreken voor het indienen van één CDA-lijst bij de volgende TK-verkiezingen, werd op verzoek van partijbestuur en fractieleiding weer ingetrokken. (NRC/H'blad, Trouw)

(Vor. ber. pag. 70/1 e.v.-1974)

KADER DS'70 BESLUIT PARTIJ VOORT TE ZETTEN. STRATEGIECORIMISSIE INGESTELD

Het kader van DS'70 vergaderde op 8 juni in Apeldoorn over de vraag of de partij moest blijven bestaan na de nederlagen bij de verkiezingen voor de gemeenteraden en de provinciale staten.

Het kader kwam tot de conclusie dat ,,de

politieke ideeën van DS'70 voor Nederland van zodanige waarde zijn dat voortzetting van deze moderne politieke beweging noodzakelijk is". Dit blijkt o.a. uit het — vertraagd — overnemen van sommige gedachten door andere partijen bijv. over veiligheid en belastingdrukverlaging, en uit de groei van het ledental. Voorts besloot het kader tot instelling van een strategiecommissie, die moet onderzoeken hoe de denkbeelden van de partij beter kunnen worden overgebracht. (N R C / H'b l a d)

(Vor ber pag 216 2-1974)

PPR-CONGRES OVER VERDEDIGINGS-VRAAGSTUKKEN. NEDERLAND MOET UIT DE NAVO

Op 22 juni was in Utrecht een speciaal congres van de PPR bijeen, waarop werd gesproken over defensie-vraagstukken. Het congres besloot in de slotresolutie op te nemen de zinsnede ,,De PPR besluit zich in te spannen om Nederland los te maken uit de NAVO". Deze passage was bestreden door TK-fractie-voorzitter De Gaay Fortman, partijvoorzitter Van Dam en de defensiedeskundige van de TK-fractie Waltmans. Niettemin werd hij aanvaard met 169 tegen 127 stemmen.
Zolang het kabinet-Den Uyl aanblijft, blijft het defensiebeleid van de PPR-Kamerfracties gebaseerd op de tekst van Keerpunt '72 — het samenwerkingsakkoord met PvdA en D'66 —, dat uitgaat van Nederlands lidmaatschap van de NAVO, maar in 1977, of zoveel eerder als er TK-verkiezingen zijn, staat dit standpunt in het programma van de PPR.

In de resolutie wordt gesteld, dat de PPR van oordeel is, dat er in en rondom de NAVO historische vergissingen zijn begaan; dat een organisatie als de NAVO geen bijdrage kan leveren aan een duurzame vrede en veiligheid; dat blokvorming niet bevorderlijk is vcor wereldvrede en Europese veiligheid; dat de NAVO als militaire organisatie moet worden afgewezen, omdat zij uitgaat van kernwapenstrategie; en dat de NAVO, bezien vanuit de Universele verklaring van de rechten van de mens, het Europees sociaal handvest en de preambule van het NAVO-verdrag gefaald heeft (verwezen wordt hier naar Griekenland en de Portugese koloniale politiek in Afrika).
De PPR streeft naar duurzame ontspanning en het volledig uitbannen van kernwapens; drastische vermindering van de bewapeningsinspanning, uitmondend in algehele ontwapening; een mondiaal veiligheidsstelsel in het kader van de VN; en invoering van ,,sociale verdediging" in Nederland.
De PPR besluit daarom de losmaking van Nederland uit de NAVO te bevorderen en geen bijdrage meer te leveren aan de niet-militaire en niet-politieke taken van de NAVO; en te streven naar de opbouw van een andere defensie in Nederland (afstoting kernwapentaak Nederlandse krijgsmacht, verwijdering kernwapens, en USA-bases en militair personeel van Nederlandse bodem, beschikbaarstelling troepen voor internationaal samengestelde VN-politiemacht en spoedige aanvang studie van mogelijkheden tot sociale verdediging). (N R C / H'b l a d, A N P)

(Vor. ber. pag. 789/1-1973)

NOTA GRONDWETSHERZIENINGS-BELEID

De minister van binnenlandse zaken heeft op 4 juni aan beide Kamers van de Staten-Generaal een nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid aangeboden. De nota is medeondertekend door de minister-president en de staatssecretaris van justitie.
In de inleiding stelt de regering, dat zij de bevordering van een algehele grondwetsherziening beschouwt als een voornaam onderdecl van haar program.

De regering meent, dat de thans geldende regels van de parlementaire democratie niet meer in alle opzichten voldoen. Bevorderd moeten worden meer duidelijkheid in de politiek, grotere overzichtelijkheid van de partijenstructuur, parlementaire meerderheden, het meer rechtstreeks betrekken van de kiezer bij het staatkundige gebeuren en daardoor ook het meer dan tot dusverre plaatsen van de kiezer voor zijn specifieke verantwoordelijkheid.
Voorts moeten de grondwettelijke bepalingen omtrent de territoriale decentralisatie worden herzien met het oog op het instellen van gewesten.
De grondwettelijke bepalingen omtrent de klassieke grondrechten moeten worden uitgebreid, met name op het terrein van de sociale rechten en de openbaarheid van bestuur.
Ook zal in de herziening verwijderd moeten worden van wat door de tijd overbodig is geworden of wat beter bij gewone wet kan worden geregeld.

De nota behandelt slechts een beperkt aantal onderwerpen, die als de meest belangrijke kunnen worden aangemerkt. De regering wenst daarover voorbereidend overleg met de Staten-Generaal te plegen alvorens tot het indienen van wetsontwerpen over te gaan.
Beknopt samengevat neemt de regering de volgende standpunten in:

1. De doorvoering van een algehele grondwetsherziening is urgent.
2. In het perspectief van invoering van een beperkt districtenstelsel kan een verhoging van de kiesdrempel achterwege blijven.
3. Het is wenselijk in het kiesstelsel een stimulans tot meerderheidsvorming in te bouwen. Met het oog daarop dient in de Grondwet te worden vastgelegd dat voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer een beperkt districtenstelsel kan worden ingevoerd.
4. De Grondwet dient voor te schrijven dat tegelijk met de verkiezing van de Tweede Kamer gestemd wordt over de aanwijzing van een kabinetsformateur. De kandidaat die de volstrekte meerderheid van de bij de verkiezing uitgebrachte stemmen behaalt, zou door de Koning moeten worden belast met de vorming van een kabinet.
5. Rechtstreekse verkiezing van de Minister-president zou een aantasting betekenen van het parlementaire stelsel en wordt op die grond afgewezen.
6. De Eerste Kamer dient te worden gehandhaafd, doch samenstelling, zittingsduur en bevoegdheden gewijzigd.
7. De huidige wijze van verkiezing van de Eerste Kamer dient te worden vervangen door een stelsel van directe verkiezing.
8. Het aftreden van de helft der Eerste Kamer om de drie jaar ware te vervangen door een vernieuwing van de gehele Kamer om de vier jaar.
9. Het medewerken door de Eerste Kamer aan de vaststelling van de begrotingswetten dient te vervallen.
10. De bevoegdheden van de Eerste Kamer ter zake van de wetgeving kunnen ongewijzigd blijven.
11. Het recht van enquête kan voor de Eerste Kamer vervallen. Het recht van interpellatie dient zij te behouden.
12. Opneming in de Grondwet van een stelsel van wetgevingsreferendum of volksinitiatief wordt afgewezen.
13. Naast de klassieke grondrechten dienen in de grondwet ook sociale grondrechten te worden vastgelegd.
14. De bevoegdheid tot toetsing van de formele wet aan de Grondwet dient niet aan de rechter te worden toegekend. Het oordeel omtrent de grondwettigheid van wetsvoorstellen blijve aan de wetgever.
15. Het beginsel van de openbaarheid van bestuur dient in een algemene grondwetsbepaling tot uitdrukking te worden gebracht.
16. In de Grondwet dient zowel een bepaling inzake de openbaarheid van adviezen van vaste colleges als een voorschrift tot overlegging van adviezen van vaste colleges bij wetsontwerpen — behoudens uitzonderingen — te worden opgenomen.
17. De Grondwet dient een bepaling te bevatten inzake het recht op inzage van persoonlijke gegevens.
18. Het vraagstuk van de benoeming of verkiezing van de commissaris van de Koning en de burgemeester dient gedeconstitutionaliseerd te worden, zodat de wetgever daarover kan beslissen.
19. De Grondwet dient het mogelijk te maken om in de plaats van provincies of gemeenten tredende gewesten te creëren.
20. Zowel voor in de plaats van provincies of gemeenten tredende gewesten als voor naast provincies en gemeenten te stichten gewesten dient de Grondwet verkiezing van de gewestraad door en uit de ingezetenen voor te schrijven.
21. Voor het stelsel van grondwetsherziening dient aan het vereiste van twee lezingen door de Staten-Generaal met een daartussen liggende verkiezing te worden vastgehouden. Het instituut van de Grondwetskamer wordt afgewezen. Een tweederde meerderheid blijft bij de tweede lezing vereist.
22. De Eerste Kamer ware niet bij de behandeling van een grondwetsherziening in tweede lezing te betrekken.

VERKIEZING EERSTE KAMER. OUD-PREMIER DE JONG KEERT NIET TERUG

Op 3 juli zijn verkiezingen gehouden voor 38 van de 75 zetels in de Eerste Kamer. Gekozen werd door

Provincaie Staten van de groep Noord-Holland en Friesland, die 17 senatoren aanwees, en door Pruvinciale Staten van de groep Noord-Brabant, Zeeland, Utrecht en Limburg, die 21 senatoren koos.
De EK is als gevolg van deze verkiezingen als volgt veranderd:

zetelverdeling in

	nieuw	oud	winst verlies/
KVP	16	22	— 6
PvdA	21	18	+ 3
VVD	12	8	+ 4
ARP	6	7	— 1
CHU	7	7	—
PPR	4	2	+ 2
PSP	0	1	— 1
CPN	4	3	+ 1
D'66	3	6	— 3
BP	1	0	+ 1
SGP	1	1	—

Onder degenen, die niet in de Eerste Kamer terugkeren, bevindt zich oud-premier P. S. J. de Jong (KVP). Hij heeft zich vrijwillig als kandidaat voor de kieskring Noord-Holland teruggetrokken, nadat gebleken was, dat de CDA-Statenleden bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer wilden uitgaan van de eigen lijsten van KVP, ARP en CHU en niet van een gemeenschappelijke CDA-lijst. De oud-premier gaf op 4 juni te kennen, dat hij zich in de campagne voor de verkiezingen van de Provinciale Staten zodanig voor de CDA-gedachte had ingezet, dat hij het tegenover zijn kiezers niet verantwoord achtte opnieuw als KVP-senator zitting te nemen.
De resultaten van de EK-verkiezingen zijn voor wat betreft de samenstelling van de Eerste Kamer de volgende:

PvdA

Herkozen: J. B. Broeksz (68 jaar, oud-voorzitter VARA), A. Mater (44 jaar, burgemeester van Lekkerkerk); drs. M. C. Verburg 53 jaar, directeur economisch-technologisch instituut Zeeland): A. H. Kloos (51 jaar, voorzitter VARA); Drs. C. A. Koopman (57 jaar, wetenschappelijk hoofdmedewerker universiteit van Amsterdam); Drs. J. H. Zoon (51 jaar, adjunct-directeur Economisch-Technologisch Instituut Friesland); E. Steenbergen (56 jaar, voorzitter Algemene Bond Onderwijzend Personeel); W. Kweksilber (62 jaar, publicist onder naam H. Wielek en docent).

Nieuw.-gekozen: Nico H. M. Tummers te Heerlen (46 jaar, beeldend kunstenaar en publicist, voorzitter afdeling Heerlen PvdA); mevrouw Ien van den Heuvel-De Blank te Leersum (46 jaar, voorzitter vrouwencontact PvdA, vice-voorzitter PvdA); mevrouw Hedy de Boer-d'Ancona te Amsterdam (36 jaar. wetenschappelijk hoofdmedewerker universiteit van Amsterdam, lid beginselprogramcomrnissie PvdA).

KVP

Herkozen: dr. Th. L. M. Thurlings (57 jaar. voorzitter Eerste Kamer, hoogleraar landbouwhogeschool te Wageningen); drs. H. E. P. A. Letschert (50 jaar, burgemeester van Uithoorn): J. L. P. M. Teyssen (64 jaar. burgemeester van Waalwijk); dr. P. A. J, M. Steenkamp (49 jaar, hoogleraar technische hogeschool Eindhoven); H. M. van Kuik i62 jaar. burgemeester van Mierlo); ir. J. G. Gooden (58 jaar. adviseur Hollandse Betongroep); C. ti. A. Mertens (56 jaar, voorzitter Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond. voorzitter raad van beheer RABO-bank): J. H. Franssen (50 jaar, voorzitter unie LHBP regio Limburgl: W. J. Vergeer (48 jaar. wethouder van Utrecht).

Niet-terugkeren: nìr. W. M. J. Russell (56 jaar, lid sinds 11 mei 1971); drs. G. E. G. van der Kruys (43 jaar, lid sinds 11 rnei 1971); J. H. J. Maenen (71 jaar, lid sinds 11 mei 1971); nir. H. S. Maeijer (47 jaar, lid sinds 21 september 1971); oud-preinier P. J. S. de Jong (59 jaar. lid sinds 11 mei 1971); drs. i. J. C. Horbach (47 jaar, lid sinds 16 september 1969).

VVD

Herkozen: mr. G. A. W. C. baron van Hemert tot Dingshof (59 jaar, burgemeester van Maarn-Maarsbergen); drs. Y. P. W. van der Werff (56 jaar, raadsadviseur non-actief departement van defensie); mr. C. H. F. Polak (64 jaar, oud-minister van justitie); mr. J. de Wilde (60 jaar, voorzitter raad van bestuur Fries-Groningse Hypotheekbank).

Nieuw-gekozen: F. M. Fey (48 jaar, burgemeester van Melick-Herckenbosch); J. F. G. Schlingemann te Goes (59 jaar, gedeputeerde van Zeeland); G. de Jong te Wormerveer (50 jaar, tot voor kort gedeputeerde van Noord-Holland); mevrouw G. v. Someren-Downer te Rotterdam (48 jaar, voorzitter VVD, oud-lid Tweede Kamer).

ARP

Herkozen: mr. I. A. Diepenhorst (58 jaar, rector-magnificus VU te Amsterdam, oud-minister van onderwijs); mr. P. J. Boukema (41 jaar, hoogleraar staatsrecht VU te Amsterdam).

Niet terugkeert: ing. P. Tjeerdsma, burgemeester van Wonseradeel, lid sinds 11 mei 1971.

CHU

Herkozen: jhr. mr. L. E. de Geer van Oudegein (66 jaar, oud-gedeputeerde van Utrecht); dr. K. de Vries (56 jaar. directeur Fryske Akademie).

PPR

Nieuw gekozen: Constant Th. A. van Waterschoot te Oostburg (33 jaar, leraar Frans rijksscholengemeenschap te Oostburg. voorzitter PPR-fractie provinciale staten van Zeeland); Th. A. M. van Kleef te Amsterdam (47 jaar. wetenschappelijk hoofdmedewerker universiteit van Amsterdam, voorzitter actiecentrum Noord-Holland PPR, oud-landelijk secretaris PPR); L. S. M. Hoefnagels te Amsterdam (53 jaar, directeur theater Klank en Beeld, lid redactieraad PPR-krant, oud-bestuurslid PPR).

Aftredend: J. J. G. Tonnaer (42 jaar, lid sinds 16 september 1969).

CPN

Herkozen: C, A IJmkers (49 laar, lid partijbestuur CPN en lid Haagse raad)

Nieuw gekozen: W. Kremer te Emmen (55 jaar, oud lid Tweede Kamer).

BP

Nieuw gekozen: S, van Marion te Ermelo (66 jaar, oud lid Eerste Kamer, gepens. waarnemend-directeur technische school Kampen).

PSP

Niet herkozen: mr J H van Wijk (66 jaar, lid sinds 20 sept 1966)

D'66

Niet herkozen: A, Martini (51 jaar. lid sinds 11 niei 1971); ir. W. Drayer (50 jaar, lid sinds 11 mei 1971); mevrouw drs. P. C J. Wassen-van Schavrren (32 jaar. lid sinds 25 mei 1971).

Zittende leden van de Eerste Kamer, wier herverkiezing over drie jaar aan de orde komt, zijn:

Partij van de Arbeid: dr. E. Brongersma, G. W. Kolthoff, E. Meester, drs. G M. Nederhorst, A. A. C. Maaskant, mr. M. de Niet, prof. dr. L. M. de Rijk, prof. dr. M. Troostwijk, drs. A. R. Vernieer en mr. H. Versloot.

KVP: mr. J. J M. Kaulingfreks. F. T. van der Maden, dr. W. J. Schuyt, F. H. Terwinds, N. F. A. Vugts, dr. ir. D. de Zeeuw, J. A. M. Reijnen.

ARP: prof. dr. W. Albeda, dr. W. P. Berghuis, prof. dr. J. H. Christiaanse, P. C. Elfferich.

CHU: S. R. Knottnerus, J. Hey. prof. dr. J. W. van Hulst, mr. F. H. Piket, D. Rijnders.

VVD: ir. J. Baas, ir. H. J. Lauwers, mr. H. van Riel, prof. dr. G. Zoutendijk.

D'66: drs. D. Eisma, drs. H. J. Rang, ir. N. F. I. Schwars.

CPN: T. Boekman, W. Hartog.

SGP: K. Meuleman.

PPR: pater A. J. Agterberg.

BELGIË

TINDEMANS NAAR PARIJS EN BONN

Premie Tindemans en minister van buitenlandse zaken Van Elslande hebben op 1 juli een officieel bezoek gebracht aan de Franse president Giscard d'Estaing en diens minister-president Chirac. Bij die gelegenheid drong Tindemans aan op een hervatting van de besprekingen tot Europese eenwording. Na afloop verklaarde de Belgische premier: ,,Ik ben ervan overtuigd dal de heraanpak er voor het najaar komt. Het initiatief daartoe moet uitgaan van Frankrijk. Het lot van Europa ligt in Franse handen."
Tindemans en Van Elslande gingen op 3 juli te Bonn besprekingen voeren met de Westduitse bondskanselier Schmidt. Naar Tindemans aan de pers verklaarde, zou Bonn een Europees initiatief van Frankrijk met vreugde begroeten.

Op 5 juni gaf Tindemans in het In-

ternationaal Perscentrum te Brussel een uitgebreid overzicht van zijn besprekingen, alsmede van zijn recente contacten met staatssecretaris Kissinger. Hij zei dat België voorrang vraagt voor vier problemen, in het kader van het EG-beleid: de strijd tegen de inflatie, wat economisch overleg veronderstelt; het opvangen van de gevolgen van de oliecrisis, en de noodzaak van een gemeenschappelijke energiepolitiek; de versterking van de doeltreffendheid en het gezag van de Europese instellingen; de ontwikkeling van de politieke samenwerking als eerste etappe van een gemeenschappelijke Europese diplomatie.

Volgens Tindemans veronderstelt een coherente economische politiek op Europees vlak, dat de belangrijkste economische partner, de Duitse Bondsrepubliek, daaraan ten volle meewerkt; de politieke relance kan maar tot stand komen, indien Frankrijk dat tot nog toe het meest huiverig stond, resoluut op dit terrein verbintenissen aangaat. Wat Groot-Brittannië betreft zei Tindemans: ,,Van nu tot het einde van het jaar moeten wij de problemen opklaren, die Groot-Brittannië stelt i.v.m. zijn verdere integratie in de Europese unie; dat moet mogelijk zijn zonder wijziging van de Europese verdragen."

Tindemans zei ook ,,dat realistische oplossingen i.z defensie, monetaire kwesties en energie niet uitsluitend in het kader van de Negen kunnen worden getroffen." Hij betoonde ,,dat er geen enkele tegenstelling bestaat tussen de versterking van de Europese eenwording en de ontwikkeling van onze betrekkingen met onze voornaamste partners, inzonderheid met de Verenigde Staten."

NIEUWE LINKSE PARTIJ

Op 29 juni hebben op een vergadering te Sint-Niklaas de initiatiefnemers van ,,Politiek Alternatief", een groepering van (vooral christelijke) progressieven, besloten hun beweging te doen uitgroeien tot een politieke partij.

PA ontstond in juni 1973 uit diverse actiegroepen en vormingsbewegingen, en verenigde hoofdzakelijk personen uit de christelijke arbeidersbeweging, die niet langer tevreden waren met de bestaande politieke structuren en met de relaties die het Algemeen Christelijk Werkersverbond onderhield met de Christelijk? Volkspartij.

De kern van de groep wordt gevormd door de redactie van het maandblad ,,De Nieuwe Maand" (W. Bosmans, R. Mulier, L. Huyss, L. van Outrive). Te St-Niklaai werd ook het woord gevoerd door de socialist M. Deneckere, hoofdredacteur van het blad ,,Links", en door J. Turf, voorzitter van de Vlaamse vleugel van de Belgische communistische partij.

Beiden betuigden hun sympathie voor het initiatief en stelden voorop, dat PA in de eerste plaat> moet trachten de ontevreden elementen uit de CVP en het ACW los te weken.

PA kan ook rekenen op de steun van de z.g. alternatieve werkgroep Davidsfonds en op de stichters van het Democratisch Actiekomitee (DAK). Met de AMADA-groep wordt naar een vorm van technische samenwerking gestreefd. Te St-Niklaas werden twee coördinatoren aangesteld: Herman Wuyts, voor de studieprojecten, en Ward Bosmans, voor de politieke actie.

BAUDRIN

De raadkamer te Brussel heeft op 2 juli Germain Baudrin, administrateur-generaal van de Regie voor Telegrafie en Telefonie, naar de correctionele rechtbank verwezen. Hij zal daar in september terechtstaan. Ook vier medebeschuldigden zullen zich voor de rechtbank moeten verantwoorden. Van deze vijf personen staat alleen Baudrin onder arrest.

Hij werd op 26 febr. aangehouden en sedertdien werd het aanhoudingsmandaat telkens verlengd.

Baudrin die als administrateur-generaal door de regering geschorst werd, ontvangt thans een halve wedde.

De zaak-Baudrin verwekte in 1973 politieke beroering en leidde o.m. tot het ontslag van staatssecretaris Dubois en tot het verdwijnen van minister Anseele uit het parlement.

(Vor. ber. pag. 155/1)

IJZERBEDEVAART

Op 30 juni had de 47-ste bedevaart naar de graven van de IJzer te Diksmuide plaats. Voor enkele tienduizenden manifestanten handelde mr. J. Coene, voorzitter van het inrichtende comité, over de staatshervorming, waarbij hij betoonde geen ,,Vlaams grondgebied" mag worden afgestaan aan het Brusselse gewest Tijdens de plechtigheid werd hulde gebracht aan Cyricl Verschaeve, de priester-letterkundige die tijdens de tweede wereldoorlog vooraan stond in de samenwerking met de Duitse bezetter, daarvoor terdoodveroordeeld werd na de bevrijding en in 1949 in Oostenrijk stierf. Op dc bedevaart was ook een gastafvaardiging van Zuidtirooise „vrijheidsstrijders" aanwezig.

Verder noteerde men het optreden van geüniformeerde afvaardigingen van Britse en Belgische fascisten.

Na de bedevaart protesteerde het inrichtende comité ertegen dat (niet nader genoemde) „individu's die totaal vreemd zijn aan de organisatie en de geest van de bedevaart, in de vlagge-optocht zijn binnengedrongen."

FUSIE WARENHUISBEDRIJVEN

Tijdens buitengewone algemenc vergaderingen van Inno-BM en GB-Bedrijven hebben, begin juni, de aandeelhouders van die vennootschappen ingestemd met de aangekondigde fusie van beide ondernemingen, zulks met terugwerkend* kracht tot 1 febr. 1974.

Inno-BM bereikte tijdens het boekjaar 1972-73 een omzet ter waarde van 19,7 rnrd fr; de winst bedroeg 12,2 mln fr. GB verdiende over een omzet van 21,9 mrd fr 203 mln fr netto. De nieuwe combinatie zal over een verkoopoppervlakte beschikken van 776.000 vierkante meter en over een personeelsbestand van bijna 30.000 man. Zij zal ca. 7% van de gehele Belgische kleinhandel hebben en ruim viermaal groter zijn dan haar meest directe concurrent.

Over een fusie werd voor het eerst in het openbaar gesproken in juni 1973. Van het samengaan wordt een gnotere complementariteit verwacht (GB werkt meer buiten, Inno-BM in de stadskernen), een coordinatie van de uitbreidingsplannen, de voordelen van de sameninkoop, besparingen door schaalvergroting, een steviger financiële structuur en een hogere rentabiliteit.

STAATSLENING

De staatslening die *op* **6** *juni gesloten werd, heeft* **36** *mrd fr opgeleverd. Een consortium van banken en privé-spaarinstellingen nam voor de opening van de inschrijving* **30** *mrd fr op; de parastatale sector tekende* in *voor 6 mrd fr.*

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

ENERGIEPROGRAMMA

Het Westduitse kabinet heeft eind aug. vorig jaar een programma opgesteld, dat er op gericht was op lange termijn de energievoorziening

van de Bondsrepubliek te verzekeren. Details van het programma werden door de minister van economische zaken, Friderichs, op 29 aug, 1973 bekend gemaakt.
De minister wees erop, dat in de energiebehoefte van de Bondsrepubliek voor meer dan de helft door invoer voorzien wordt Ruim 85% van de aardolie is afkomstig uit de Arabische staten. Het energieprogramma van de regering streeft ernaar een grotere diversificatie teweeg te brengen in de bronnen, waaruit de energiebehoefte van de Bondsrepubliek wordt gedekt. Vee! wordt daarbij verwacht van samenwerking met de Oosteuropese staten en met name met de SC, waarmee belangrijke contracten zijn aigesloten voor de leverantie van aardgas.
Enkele punten uit het energieprogramma volgen hieronder:

Tot 1985 zal het Westduitse energieverbruik in de verwachting van de regering toenemen tot 610 mln ton steenkoolequivalenten. Het aandeel van aardolie hierin za! stabiel blijven op 54%. Het aandeel van het aardgas, dat vnl. voor huishoudelijk verbruik bestemd zal zijn, zal toenemen van 8,6 op 15%. De aandelen van bruinkool en steenlrool zullen dalen, resp. van 8.7 op 6% en van 23,6 op 8%. Energie uit kernreactoren zal in 1985 15% van de behoefte dekken, tegen 1% in 1973.
Voor wat betreft aardolie is de regering van mening, dat de aanvoer op lange termijn het voornaamste probleem is. Om deze te verzekeren moet een hergroepering tot stand worden gebracht van de Westduitse oliebelangen. De regering wil daarvoor de maatschappij VEBA (steenkoolmijnbouw en energie) gebruiken, waarvan de staat 40% van de aandelen bezit. Het ligt niet in de bedoeling de rol van de buitenlandse oliemaatschappijen, die 75% van de Westduitse behoefte aan olieprodukten dekken, te verkleinen, maar wel moet de raffinagecapaciteit in de Bondsrepubliek worden uitgebreid. In 1980 moet rond VEBA een aardoliemaatschappij tot stand zijn gebracht, die een raffinagecapaciteit heeft van 40 ml11 ton (20% van de Westduitse markt).
Voorts moeten nieuwe vormen van samenwerking met de olieproducerende landen worden georganiseerd. Veel belang hecht de regering daarbij aan samenwerking met Perzië. Perzië is geïnteresseerd in olieleveranties aan de bondsrepubliek, terwijl de Bondsrepubliek kan medewerken aan de bouw van een raffinaderbij in Perzië (pag. 431/2 en 3 - 1974).
Tenslotte zal de regering de bouw aanmoedigen van Westduitse olietankers, aangezien de bestaande Westduitse tankervloot veel te klein is voor een dynamische energiepolitiek.
Voor wat betreft aardgas verwacht de regering een uitbreiding van de leveranties uit het buitenland, maar gelijktijdig zal de exploiratie in het binnenland worden geïntensiveerd.
De produktie van elektriciteit moet van 1973 tot 1985 toenemen van 60.000 naar 130.000 megaton. Daartoe moeten 100 nieuwe centrales worden gebouwd, waarvoor een investering van DM 70 mrd nodig is. In 1985 zullen kerncentrales 50.000 megawatt elektriciteit leveren — tweederde van de produktie van de nieuwe centrales.
Ten einde de produktie van steenkool op een voldoende hoog niveau te houden zal aan dit produkt door de regering een soort afnamegarantie worden gegeven. Daarnaast zullen sociale maatregelen worden getroffen orn de gevolgen van de sluiting van een aantal mijnen te verzachten. Niettemin wordt voor 1978 nog een steenkoolproduktie voorzien van 83 mln ton tegen 87 mln ton in 1973. Van deze totale produktie van 83 mln ton is 30 mln ton bestemd voor elektriciteitscentrales, 25 mln ton voor de staalindustrie, 15 mln ton voor de overige EG-landen en 13 mln ton voor andere importerende landen. Om de afnamegarantie te financieren zal de prijs van elektriciteit met 0,5 pfennig per kWu worden verhoogd. De opbrengst hiervan zal DM 1 mrd per jaar zijn. Daarnaast wordt op de begroting DM 2 mrd per jaar uitgetrokken.
De regering is zich ervan bewust, dat bij de bouw van raffinaderijen en kerncentrales het milieu schade kan oplopen. De minister kondigde aan. dat ernaar zal wo den gestreefd centrales en raffinaderijen te bouwen, die zo weinig als maar mogelijk is een vervuilende werking zullen hebben. Minister Friderichs zei daarbij, dat de bondsregering en de regeringen van de deelstaten een deel van de daartoe nodige extra-kosten zullen financieren, maar dat ook de consumenten een hogere prijs voor energie zullen moeten betalen. (Le Monde, NZZ, The Times)

AARDGASPIJPLEPDING SU-BONDSREPUBLIEK IN GEBRUIK

Op 1 okt. 1973 we d de pijpleiding in gebruik gesteld, waardoor de SU aardgas aan de Bondsrepubliek levert. De SU zal in een periode van 20 jaar 120 rnrd m3 aardgas aan de Bondsrepubliek leveren, eerst uit de Oekraine, later ook uit Siberië, wanneer het net van pijpleidingen binnen de SU gereed zal zijn.
Na een aanloopperiode, waarin de Bondsrepubliek 1 mrd m3 per jaar afneemt, zal de jaarlijkse afname van de Bondsrepubliek tot 7 mrd m3 per jaar verhoogd worden.
De pijleiding is 5.500 km lang en loopt van de Oekraïne door Tsjechoslowakije naar Beieren. De buizen voor de leiding zijn geleverd door een consortium van Mannesmann en Thyssen. Zij worden betaald met de leverantie van hei aardgas. De tussenfinanciering wordt verzorgd door een Westduits bankenconsortium, dat de SC slechts 6½% rente in rekening brengt. De lage rente wordt evenwel gecompenseerd door een overeenkomstige verhoging van de prijs van de leidingen.
De ingebruikstelling van de pijpleiding vond plaats in Waidhaus aan de Duits-Tsjechoslow-aakse grens in aanwezigheid van de Westduitse minister van economische zaken, Friderichs, en de Sowjet-minister van gasindustrie, Sabit Oroedjew. *(NZZ, Soviet News)*

SU LEVERT DE BONDSREPUBLIEK VERRIJKT URANIUM

Op 15 okt. werd in Moskou en Essen bekend gemaakt, dat de SU verrijkt uranium aan de Rheinisch-Westfälische Elektrizitatswerk (RW E) te Essen leveren zal. De RWE heeft een desbetreffende overeenkomst ondertekend met de Sowjetorganisatie voor buitenlandse handel Techsnabeexport en de commissie voor kernenergie van de SU. De overeenkomst werd mede-ondertekend door Felix Oboussier, directeur-generaal van het inkoopbureau van Euratoom. De EG nam daarmee voor de eerste maal deel aan een overeenkomst met de SU.
De leveranties zullen in een periode van twee jaar gedaan worden. De prijs voor het uranium ligt onder die, welke de VS rekenen. De VS waren tot de ondertekening van de overeenkomst de enige leveranciers van verrijkt uranium aan de Bondsrepubliek. *(NZZ)*

WET TER VERZEKERING ENERGIEVOORZIENING

N.a.v. de produktiebeperkende miatregelen van de olieproducerende Arabische staten, die in de Bondsrepubliek hadden geleid tot een vermindering van de aanvoer van ruwe olie met ong. 15%. diende minister Friderichs van economische zaken op 6 nov. bij de Bondsdag een wet in, die de regering grote bevoegdheden gaf om de energiecrisis te bestrijden. In de toelichting werd benadrukt, dat het om een noodmaatregel ging, die evenwel ook zonder de toespitsing van de situatie in het Midden-Oosten getroffen had moeten worden.
Het parlement keurde de wet op 9 nov. zonder tegenstemmen en bij één onthouding goed, nadat een amendement van CDU/CSU-oppositie was aanvaard, waarin de werkingsduur van de wet werd beperkt tot 31 dec. 1974.
De belangrijkste punten uit de wet zijn de volgende:

Kernstuk van de wet wordt gevormd door de bepalingen, die van kracht kunnen worden, wanneer een ,,kritieke verzorgingssituatie" is ingetreden. De ,,kritieke verzorgingssituatie" wordt door de regering uitgeroepen en kan voor een duur van drie maanden vastgesteld worden. waarna verlengingen van steeds drie maanden mogelijk zijn. Is de kritieke verzorgingssituatie ingetreden, dan kan de minister van economische zaken verordeningen uitvaardigen betreffende de dis-

tributie van primaire encrgievoorraden (dus niet alleen aardolie). Hij kan het gebruik van de voorraden beperken in tijd, plaats en hoeveelheid. Ook kan hij regelingen stellen betreffende de winning, het transport en alle mogelijkheden van gebruik van de voorraden. Tenslotte kunnen maximumprijzen voor energie worden vastgesteld. (N Z Z)

BEPERKING IMMIGRATIE BUITENLANDSE ARBEIDERS

De minister van arbeid en sociale zaken, Arendt, heeft op 23 nov. 1973 het federale arbeidsbureau in Neurenberg opdracht gegeven de werving en bemiddeling van buitenlandse arbeiders stop te zetten. In de toelichting op het besluit werd gezegd, dat het een voorzorgsmaatregel was. Actuele aanleiding voor zorg om de werkgelegenheid bestond niet, maar uit de beperking van de energievoorziening zouden werkloosheidsproblemen kunnen groeien.
Op buitenlandse werknemers uit de EG was de beslissing niet van toepassing, aangezien er onder het EG-verdrag geen beperkende maatregelen mogelijk zijn.

De maatregel had vooral betrekking op buitenlandse werknemers uit Turkije, Joego-Slavië, Spanje en Noordafrikaanse landen. Van de ong. 2,6 mln buitenlandse werknemers in de Bondsrepubliek zijn ong. 600.000 afkomstig uit EG-staten en ruim 2 mln uit niet-EG-staten. De verdeling over de verschillende nationaliteiten van de 2.345.000 legaal geïmmigreerde buitenlandse werknemers is als volgt: Turken 22,4% (528.200), Joegoslaven 19,9% (466.100), Italianen 17,5% (409.700), Grieken 11,4% (268.100), Spanjaarden 7,7% (179.500), Portugezen 2,970 (69.000), Marokkanen 0,7% (15.300) en Tunesiërs 0,5% (11.200).
Het aandeel van vrouwen ligt gemiddeld op 30,1%; het hoogst is het bij de Grieken met 43,3%. Het grootste contingent vrouwelijke werknemers komt uit Joegoslavië (150.000).
Het aantal in de Bondsrepubliek levende familieleden en verwanten van buitenlandse werknemers wordt geschat op ong. 1 mln. Men veronderstelt, dat ong. 120.000 buitenlandse werknemers illegaal zijn geimmigreerd, in meerderheid Turken.
Buitenlandse werknemers zijn werkzaam in de ijzer- en staalproduktie en -verwerking (820.000), de verwerkende industrie zonder geconcentreerd in Stuttgart en om- (420.000), handel, bankwezen en verzekeringen (139.000). de dienstensector (132.000), het verkeerswezen (52.000) en bij de overheid (133.000).
Buitenlandse werknemers zijn in het bijzonder geconcentreerd in Stuttgart en omgeving, München en omgeving, West-Berlijn en het Rijn-Main-gebied.
Het aandeel van de buitenlandse werknemers in de Westduitse arbeidsmarkt is voor de Bondsrepubliek als geheel gemiddeld 10,8%; het hoogst is het aandeel in Baden-Wurtteinberg (16,5%) en het laagst in Neaersaksen en Bremen (5,9%).
De groeiende stroom buitenlandse werknemers heeft vooral in stedelijke gebieden grote problemen veroorzaakt. Om deze op te lossen had de Bondsregering op 6 juni 1973 een actieprogrannma opgesteld, waarin o.a. de bemiddelingsbijdragen werden verhoogd van DM 300 op DM 1.000 per werknemer; verder worden de woonomstandigheden van buitenlandse werknemers scherper gecontroleerd. Tenslotte werden wettelijke bepalingen in het vooruitzicht gesteld, volgens welke het illegaal in dienst hebben van buitenlanders strenger zal worden gestraft en waarbij het verboden wordt de bemiddelingskosten op de werknemer af te wentelen. (N Z Z)

VERLICHTING STABILITEITS-PROGRAMMA TER BEVORDERING CONJUNCTUUR

De ministers van financiën en economische zaken, Schmidt en Friderichs, maakten op 19 dec. 1973 een aantal maatregelen bekend, die de conjunctuur moesten bevorderen.
Zij stelden vast, dat de situatie totaal anders was dan in het voorjaar, toen de inflatiebestrijding de voorrang had en twee stabiliteitsprogramma's waren opgesteld (pag. 572 /3 e.v.-1973).
De vraag was afgenomen en er waren minder spanningen op de arbeidsmarkt. Daarom had de bondsregering nu gekozen voor een ,,dubbele strategie", waarmee zowel werkloosheid als prijsstijgingen bestreden moesten worden. De volgen de besluiten waren genomen:

M.i.v. 1 dec. 1973 werd de speciale heffing van 11% op investeringen weer opgeheven.
Belastingfaciliteiten voor particuliere woningbouw werden opnieuw ingevoerd.
De investeringsaftrek werd op het oude niveau teruggebracht.
Het ,,bardepot" — de wet, die maatschappijen die in het buitenland geld lenen verplicht de helft van de lening renteloos bij de centrale bank vast te zetten — werd m.i.v. 1 jan. 1974 opgeheven.
Aan kleine en middelgrote ondernemingen, die speciaal door de energiecrisis getroffen waren, worden leningen tegen gunstige voorwaarden gegeven tot een totaal bedrag van DM 500 a 600 mln.
Bondsregering en lagere overheden bereiden een investeringsprogramma voor, waarvoor de gelden zullen worden vrijgemaakt, die afkomstig zijn uit de 10% opcenten op de inkomstenbelasting; dit geld, ong. DM 10,5 mrd, lag tot dan geblokkeerd bij de centrale bank. (N Z Z, N R C / H ' b l a d)

(Vor. ber. pag. 572/3 e.v. - 1973)

KARTELEUREAU VERBIEDT FUSIE VEBA-GELSENEERG

In het kader van het streven van de bondsregering een Westduitse aardolieindustrie op te bouwen rond de firma VEBA verwierf de regering tegen de prijs van DM 641 mln een aandeel van 48,3% in de firma Gelsenberg AG. Gelsenberg is even-als VEBA in de energiesector werkzaam. De regering kocht zijn pakket aandelen op 23 nov. van Rheinisch-Westfalische Elektrizitatswerke. Sedertdien heeft de regering op de beurs nog eens 3% van de aandelen Gelsenberg bijgekocht, zodat zij over een meerderheid van ong. 51% beschikt. De bedoeling was door een fusie van VEBA en Gelsenberg een groot Duits energieconcern tot stand te brengen, waarin de staat zeggenschap heeft.
Op 8 jan. 1974 verbood echter het in West-Berlijn gevestigde federale kartelbureau de fusie.

Het kartelbureau heeft meegedeeld bezwaar tegen een fusie te hebben, omdat een dergelijk staatsconcern een monopoliepositie zou gaan innemen in de sectoren elektriciteit, olie, petrochemische halffabrikaten en de binnenscheepvaart. Bovendien had de bondsregering niet kunnen aantonen, dat door een fusie de concurrentievoorwaarden in de Bondsrepubliek zouden worden verbeterd.

De minister van economische zaken heeft de bevoegdheid beslissingen van het kartelbureau ongedaan te maken. Van deze bevoegdheid gebruik makend heeft minister Friderichs op 4 febr. zijn toestemming aan de transactie gegeven. *(NZZ)*

VERDRAG RIET NOORWEGEN BETREFFENDE AARDGASLEVERANTIES

In Bonn werd op 16 jan. 1974 een verdrag tussen de Bondsrepubliek en Noorwegen ondertekend, waarbij de Bandsrepubliek in de komende jaren aardgas uit Noorwegen betrekken zal. Het aardgas zal hoofdzakelijk afkomstig zijn uit het Ekofiskveld in het Noorse deel van het continentale plat onder de Noordzee. Er zal een pijpleiding worden aangelegd, die bij Emden aan wal zal komen. Door de pijpleiding zal jaarlijks 10 mrd m3 aardgas worden vervoerd. Daarvan is 6 mrd m3 bestemd voor de Bondsrepubliek. De rest gaat naar Nederland, België en Frankrijk. *(NZZ)*

PRIJSVERHOGING OLIEPRODUKTEN

De oliemaatschappijen in de Bondsrepubliek hebben op 22 jan. 1974 de prijzen voor hun produkten verhoogd.

De prijs van benzine is met 10 pfennig (incl. BTW) verhoogd; de prijs van huisbrandolie met 9 pfennig per liter en de prijs van zware stookolie met 50 tot 55 mark per ton.
De prijzen zijn nu: benzine 85 pfennig per liter, superbenzine 93 pfennig per liter, huisbrandolie 40 pfennig per liter en zware stookolie 185 mark per ton.

Verdere prijsverhogingen werden aangekondigd op 10 april. Voor de benzine betekende het, afhankelijk van regionale omstandigheden, een

prijsverhoging van 1 à 2 pfennig per liter.

Onderzoek *kartelbureau*

Vanaf 18 jan. onderzoekt het federale kartelbureau de prijsvorming van de oliemaatschappijen. Een eerste resultaat van dit onderzoek werd op 8 febr. aan de Europese Commissie in Brussel gezonden.

Het kartelbureau kwarn tot de conclusie, dat enkele oliemaatschappijen de oliecrisis kunstmatig hebben verscherpt en extreem hoge winsten op hun produkten hebben gemaakt. Daarbij heeft Rotterdam een sleutelpositie ingenomen.
Volgens het kartelbureaii hebben de Nederlandse dochtermaatschappiien van de internationale concerns hun huisbrandolie. benzine en dieselolie aan vrije Westduitse importeurs verkocht tegen prijzen die vaak het dubbele waren van wat hun Westduitse zustermaatschappijen nioesten betalen. Terwijl bijvoorbeeld de Duitse Shell A.G. in nov. '73 voor een ton olie 218 mark moest neertellen, schommelden de prijzen voor de vrije handel tussen 254 en 480 mark, hoewel de olie uit dezelfde Rotterdamse Shell-raffinaderij kwam.

Het kartelbureau eiste op 11 april, dat Shell, Texaco, Esso en BP hun prijzen tot het niveau van 9 april zouden terugbrengen. Weigerden de maatschappijen, dan zou het bureau van zijn bevoegdheid gebruik maken de prijzen te verordonneren.
Shell en Esso volgden in het weekend van 20 en *21* april de aanwijzing van het kartelbureau, maar Texaco en BP gingen in beroep. Nadat het kartelbureau de vertegenwoordigers van deze twee maatschappijen opnieuw had gehoord, besloot het op 29 april de prijsverlaging af te dwingen. *(NZZ, NRC/H'blad)*

MINISTER FRIDERICHS EN DELEGATIE INDUSTRIËLEN NAAR TEHERAN

Een Westduitse delegatie van ong. 120 vooraanstaande industriëlen en de minister van economische zaken, Friderichs, bracht op **29** en 30 april een bezoek aan de Perzische hoofdstad Teheran, waar het lopende overleg (pag 431/2-1974) werd voortgeze*t*.
De minister en 43 van de industriëlen werden door de sjah ontvangen. Gedurende het bezoek van de delegatie werden ong. 30 contracten ondertekend met een totale waarde van DM 5,5 mrd. Het voornaamste contract was dat betreffende de bouw van een raffinaderij in Perzië.

De raffinaderij zal in 1977 in gebruik genomen moeten worden. Zij zal een investering vergen van DM 2,5 mrd. Zij zal door de firma Thyssen worden gebouwd. Er zal een afnameconsortium worden gevormd, waaraan voor de helft wordt deelgenomen door de National Iranian Oil Company (NIOC); de andere helft van het consortium zou worden gevormd door VEBA, Gelsenberg, Union Kraftstoff, de Duitse Shell en de Duitse BP.
Voorts gaven de chemische ondernemingen Bayer en Hoechst hun bereidheid te kennen in samenhang met de bouw van de raffinaderij deel te nemen aan de bouw van een petrochemische complex; contracten hierover zijn nog niet afgesloten.
Krupp en Mannesmann zullen deelnemen aan de bouw van een staalfabriek.
Krupp ondertekende contracten voor de bouw van een cementfabriek. Daimler Benz ondertekende contracten over de uitbreiding van reeds bestaande fabrieken en montageinrichtingen.
Gesproken is tenslotte over het plan Perzisch aardgas aan de Bondsrepubliek te leveren en over de invoering van het Westduitse PAL-systeem voor kleurentelevisie in Perzië. (N Z Z)

(Vor. ber. pag. 431/2 - 1974)

Minister Fridericlis (m.) op bezoek bij de sjah (l.).

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

WIJZIGINGEN IN MILITAIRE LEIDING

Op 12 dec. '73 werd gen. Saad Eddin Shazli als chef van de generale staf vervangen door generaal-majoor Mohammed Abdel Ghani Gamasi, de leider van de Egyptische delegatie tijdens de besprekingen met Israël over troepenscheiding bij kilometerpaal 101 en chef van de militaire operaties ,,tijdens de voorbereiding en de uitvoering van de oktoberoorlog". In deze functie werd Gamasi opgevolgd door generaal-majoor Hassan Gureidli, tot dusver secretaris-generaal van het ministerie van oorlog. Tegelijk werden de bevelhebbers van het Tweede en Derde Egyptische leger vervangen: generaal Abdel Moneim Khalil door Foead Aziz Ghali en gen. Abdel Moneim Wassel door gen. Ahmed Badawi Sayed Ahmed.

Volgens het Egyptische persbureau M e n a hadden de mutaties ten doel de in de oktoberoorlog opgedane ervaringen ie benutten door de deelnemers aan de strijd gelegenheid te geven hoge leidinggevende posten te bezetten. Tevens werd beoogd ,,het opperbevel van verse krachten te voorzien en zich op de volgende fase voor te bereiden". Daarvoor waren leiders nodig die ,,op wetenschappelijk gebied en in de praktijk" over de vereiste hoedanigheden beschikten.
De F A Z (14-12-'73) verklaarde dat gen. Shazli niet met het staakt-het-vuren akkoord had willen gaan zolang nog Israëlische troepen op de westelijke oever van het Suezkanaal stonden. President Sadat had er begin november tegenover buitenlandse journalisten op gewezen dat van militaire zijde pressie op hem werd uitgeoefend de vijandelijkheden te hervatten. Volgens de FAZ had Sadat tegenover Shazli aangevoerd dat de situatie aan het front hem tot aanvaarding van het bestand gedwongen had, terwijl Shazli gesteld had dat het leger met behulp van de luchtmacht de Israëliërs binnen 48 uur over het kanaal terug had kunnen dringen. Sadat zou Shazli pas hebben ontslagen, aldus de N Z Z (20-12-1973), toen deze na het afbreken van de militaire besprekingen bij kilometerpaal 101 opnieuw en nog dringender de hervatting van de strijd had verlangd.
Op 6 jan. werd gemeld dat Shazli tot ambassadeur in Londen was benoemd. Op 26 maart berichtte R e u t e r vanuit Londen dat de Britse regering het ,,agrément" voor die benoeming had verleend.
In een op 25 april door het Libanese magazine A l H a w a d e s s gepubliceerde interview met Sadat stelde deze dat hij de stafchef reeds tijdens de oorlog had ontslagen omdat Shazli op 19 okt. — toen hij persoonlijk de leiding had bij de pogingen de Israëlische troepen op de westoever van het Suezkanaal tot staan te brengen — geestelijk ingestort was; hij had gezegd dat de oorlog voorbij was en dat Egypte zich geheel uit de Sinaï terug moest trekken. Omdat deze houding

demsraliserend op andere bevelhebbers kon werken, had Sadat Shazli door Gamasi vervangen. Vanwege zijn verdiensten — de overtocht van het Suezkanaal en de verovering van de Bar-Lev-linie — was Shazli later tot ambassadeur benoemd, aldus Sadat.

AMNESTIEMAATREGELEN

Op 27 jan. werd bekendgemaakt dat president Sadat gratie had verleend aan vijf prominente gevangenen: ex-minister van oorlog Mohammed Fawzi (in 1971 veroordeeld tot 15 jaar dwangarbeid, pag. 152/2-'72), de voormalige luchtmachtcommandant Mohammed Sidky (in 1968 veroordeeld tot levenslange dwangarbeid, pag. 640/3-'68), de vroegere minister van binnenlandse zaken Radwan (in 1968 veroordeeld tot levenslange dwangarbeid), generaal Ismail Labib en kolonel Tashin Zaki.

Generaal Fawzi werd op 29 jan. om gezondheidsredenen in vrijheid gesteld.

De officiële amnestie werd op 18 april verleend. Premier Sadat verklaarde toen: ,,Het is tijd om af te rekenen met negatieve aspecten van het verleden en over te gaan tot sluiting van interneringskampen voor oude pressiegroepen".

MAATREGELEN INZAKE DE PERS. ONTSLAG HEYKAL

Op 27 jan. werd Moestafa Amin, oud-eigenaar en -hoofdredacteur van het dagblad ,,Al Akhbar", op bevel van president Sadat uit de gevangenis ontslagen. Hij was op 21 juli 1965 gearresteerd en op 20 aug. 1966 tot levenslange dwangarbeid veroordeeld o.a. omdat hij voor de nationale veiligheid gevaarlijke inlichtingen zou hebben verstrekt aan de toenmalige secretaris van de Amerikaanse ambassade Bruce Odell.

Tegelijk keerde Moestafa's broer, Ali Amin, die zich sinds 1966 als balling in het buitenland ophield, in Egypte terug.

De tweelingbroers Ali en Moestafa Amin stichtten in 1944 de uitgeverij Akhbar al-Yom. In 1960 werden zowel de uitgeverij als het door de Amins geredigeerde en geleide dagblad ,,Al Akhbar" genaast. De als rechts en pro-Amerikaans gekwalificeerde broers raakten in 1965 in conflict met het bewind van Nasser, nadat de om zijn linkse ideeën bekend staande Khalied Mohieddin met de leiding van ,,Al Akhbar" was belast. Zij moesten zich tevreden stellen met de functie van hoofdredacteur. Kort daarop ging Ali Amin naar Londen als correspondent van ,,Al Ahrarn", waarvan Heykal in 1957 hoofdredacteur was geworden. Kort na de veroordeling van Moestafa Amin verloor Ali Amin deze functie; hij werd correspondent van het dagblad ,,Al Anwar" in Beiroet.

Ontslag Heykal

Op 30 jan. stelde president Sadat de hoofdredacteur van het dagblad ,,Al Ahram", Mohammed Hassanein Heykal, na kennis te hebben genomen van diens kroniek voor de editie van 1 febr., voor de keus: hij moest voortaan de officiële politiek van Egypte nadrukkelijk steunen dan wel aftreden en Sadats adviseur voor perszaken worden. Heykal weigerde op deze keus in te gaan, aldus *Al Anwar.*

Op 1 febr. publiceerde hij zijn wekelijkse kroniek, die deze keer een kritische beschouwing van de Amerikaanse politiek m.b.t. het Midden-Oosten bevatte.

Heykal meende dat de bemiddeling van Kissinger niet als blijk van een gewijzigde houding van de VS tegenover de Arabieren moest worden gewaardeerd. De huidige Amerikaanse politiek m.b.t. het Midden-Oosten was veeleer een uitvloeisel van de Watergate-affaire en beoogde kennelijk president Nixon te ontlasten. (Hij verwachtte overigens dat Nixon niettemin ,,binnen drie tot zes maanden" uit het Witte Huis zou worden gezet.) De schijnbaar ingetreden wending in de Amerikaanse houding berustte slechts op toevallige elementen en de doelstellingen van de VS bleven onveranderd: bescherming van Israëls veiligheid en toekomst, verzekering van de aanvoer van Arabische olie tegen redelijke prijzen, het verdringen van de Russische invloed uit de Arabische wereld waar de VS zo mogelijk alleen hun invloed kunnen doen gelden, het tegengaan van een grotere Arabische macht zelfs al zou de natuurlijke rol van Egypte daartoe moeten worden beknot, en het blokkeren met alle middelen van elke manifestatie van de Arabische eenheid. Heykal gaf een opsomming van alle economische en politieke voordelen die de VS uit de oktoberoorlog hadden behaald en vroeg zich af of de Arabieren niet te veel ,,cadeau" hadden gedaan. Hij verweet de adviseurs van de Egyptische president — minister van buitenlandse zaken Ismail Fahmi, Ashraf Ghorbal (de nieuwe ambassadeur in Washington) en persadviseur Tehsin Bashir — een vijandige gezindheid jegens de SU.

Nog dezelfde dag, 1 febr., werd Heykal ontheven van zijn functie:; van voorzitter van de raad van bestuur en hoofdredacteur van *Al Ahram.* Vice-premier en minister van voorlichting Abdel Kader Hatem werd tot voorzitter van de raad van bestuur benoemd en Ali Amin werd als waarnemend hoofdredacteur aangesteld; op 9 febr. volgde zijn formele benoeming tot hoofdredacteur.

Op 5 febr. werd gemeld dat Hatem Sadek, schoonzoon van wijlen president Nasser en leider van het centrum voor strategische studies bij Al Ahram, ontslag had genomen.

Heykal

Een ,,bron dichtbij de regering" gaf op 5 febr. de redenen voor Heykals vertrek aan. Deze zou van zijn krant een ,,pressiegroep" hebben gemaakt vergelijkbaar met die van Ali Sabri uit 1971. ,,Het was niet toelaatbaar dat er bij ,,Al Ahram" een staat binnen de staat bestond en dat de gebouwen van de krant dienden als hoofdkwartier van nieuwe pressiegroepen laat staan van nieuwe machtscentra. Niet alleen was ,,Al Ahram" een staat binnen de staat geworden, maar men kon zelfs zeggen dat er van een imperium binnen de staat sprake was. Uit dezelfde bron werd vernomen dat Heykal reeds voor de oktoberoorlog zijn positie als vertrouweling en adviseur van de president verloren had vanwege zijn inmenging in de binnenlandse aangelegenheden. ,,Al Ahram" had berichten gepubliceerd over voorgenomen wijzigingen van het kabinet, terwijl de betreffende presidentiele decreten nog werden voorbereid. Niettemin koesterde president Sadat geen persoonlijke wrok tegen Heykal: ,,Men moet een pressiegroep liquideren, niet een man".

Gedeeltelijke opheffing censuur

Op 8 febr. maakte *Al Ahram* bekend dat de perscensuur vooraf voor de interne Egyptische berichtgeving uitgezonderd voor ,,de militaire zaken" opgeheven was.

Op 22 febr. kondigde de hoofdredacteur van ,,Al Ahram", Ali Amin, aan dat president Sadat de afschaffing van de censuur op alle telegrammen van buitenlandse correspondenten in Cairo, behalve die

over militaire kwesties, zou gelasten Amin wees erop dat de laatste laren talrijke correspondenten van Cairo naar Beiroet waren verhuisd wat enerzijds tot ontduiking van de censuur had geleid en anderzijds foutieve berichtgeving in de hand had gewerkt De afschaffing van de censuur voor buitenlandse journalisten ging op 28 maart in.

Nieuwe mutnties

Op 25 febr. werd bericht dat Moestafa Amin de functie van hoofdredacteur bij ,,Al Akhbar" had overgenomen.

Per presidentieel decreet van 23 mer werd Ahmed Baha Eddin tot hoofd redacteur van ,,Al Ahram" benoemd; hij geldt als een linkse liberaal. Ali Amin werd cpnieuw directeur van de uitgeverij Akhbar al-Yom als opvolger van Ihsan Abdel Qouddous, die op eigen verzoek redacteur bij ,,Al Ahram" werd.

Moestafa werd hoofdredacteur van het weekblad „Akhbar al-Yom", terwijl Galal Hamamsy tot hoofdredacteur van .,Al Akhbar" werd aangesteld. *(Le* Monde, *NZZ, NRC/ H'blad)*

OKTOBERDOCUMENT BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD

Op 18 april zette president Sadat voor de leden van de Volksvergadering en het centrale comité van de Arabische Socialistische Unie (ASU) een programma uiteen om Egypte voor het jaar 2000 te ontwikkelen tot een moderne staat. Dit plan, aangeduid als het „oktoberdocument", was op instigatie van Sadat opgesteld en omschreef in ca. 10.000 woorden de volgende tien taken:

1) ontwikkeling tot economische integratie;

2) voorbereiding op het jaar 2000;

3) economische ontsluiting voor binnen- en buitenland;

4) integrale planning op wetenschappelijke basis;

5) versterking van de publieke sector;

6) vorming van de nieuwe Egyptische mens;

7) inwijding tot het tijdperk van wetenschap en technologie;

8) culturele ontwikkeling;

9) opbouw van een maatschappij waarin de wind van de vrijheid waait;

10) opbouw van een maatschappij die het heden en de toekomst van de burgers verzekert.

President Sadat ontkende dat het oktoberdocument in de plaats zou komen van het door Nasser op 21 mei 1962 afgekondigde nationale handvest. Hij bevestigde dat hij het socialisme trouw bleef, maar hij verwierp ,,het immobilisme onder het voorwendsel van het eerbiedigen van de beginselen" In afwachting van ,,de wijzigingen in de continuiteit", aldus *Le* Monde (20-4), zouden de Egyptenaren zich op 13 mei in een referendum over het document moeten uitspreken.

Over de achtergronden ervan had Sadat zich uitgesproken tijdens een toespraak tot studenten in de juridische faculteit van de universiteit van Alexandrie op 3 april. Hij had toen o.m. verklaard:

Er zijn thans twee taken te vervullen riet zoals in het begin van de revolutie: bevrijding en wederopbouw. Velen dachten dat de revolutie van 1952 beëindigd was en dat een nieuwe begonnen was. Inderdaad had de in 1971 gestarte correctiebeweging vanwege de door enige machtscentra geplande samenzweringen versneld moeten worden doorgevoerd, maar die was toch in wezen noodzakelijk geweest om Egypte in een gunstiger positie te plaatsen teneinde de last van de oorlog te dragen en tot het behalen van de overwinning bij te dragen. De nederlaag van 1967 had vele negatieve zaken aan het licht gebracht die de zuivere revolutionaire ervaring schaadden. Het volk begon dringend correcties te verlangen, waartegen zich echter enkele machtscentra verzetten — omdat zij het teveel gevraagd vonden hun macht en actiemethodes op te geven en de nieuwe verhouding tussen regerenden en geregeerden te aanvaarden, zoals het volk wenste. Daarom was de correctiebeweging niet afgelopen met de uitschakeling van de machtscentra, maar was die verder, tot belangrijker doelen, doorgezet: het streven naar consolidering van de heerschappij van de wet, het handhaven van de gerechtigheid, het inrichten van een staat der instellingen, het invoeren van controle tot bescherming van de rechten en plichten van de burgers, en veiligheid van de burgers bij het uitoefenen van hun rechten en plichten. De revolutie van 23 juli 1952 zou in al haar beginselen worden voortgezet, ook al zouden bepaalde negatieve aspecten van de voorgaande ontwikkelingen dienen te worden gecorrigeerd. ,,De revolutie van 1952 is niet en zal niet in twijfel worden getrokken. De huidige leiders zijn verantwoordelijk voor wat zich sinds 24 jaar in Egypte heeft afgespeeld. Zij verkeren dus in de beste positie niet om de revolutie te liquideren, maar om de negatieve aspecten ervan te corrigeren en tot zelfkritiek over te gaan." Sadat verzekerde: ,,De openbare sector zal een vooraanstaande rol blijven spelen. Er zal slechts een beroep op buitenlands, niet Arabisch, kapitaal worden gedaan t.b.v. de industrieën waar een geavanceerde technologie vereist wordt."

Nadat sinds begin mei via talrijke bijeenkomsten in alle provincies met deelneming van ministers en andere functionarissen het document ter discussie was gesteld volgde op 15 mei het aangekondigde referendum. Volgens de door vice-premier Mamdouh Salem bekendgemaakte uitslag stemden 8.246.937 kiesgerechtigden ,,ja" en 3.714 ,,neen", terwijl er 4.903 ongeldige stemmen waren. Volgens officiële gegevens bedroeg de opkomst van de 8,4 mln stemgerechtigden 97.79% *(UPI* 16-5). (Le Monde, *NZZ, AdG)*

NIEUW KABINET

Nadat reeds verscheidene malen de vorming van een nieuw kabinet was aangekondigd — o a. door Al *Ahram* op 7 jan. —; waarbij vice-premier en minister van financiën. economie en buitenlandse handel Abdel Aziz Hegazi als toekomstige premier werd genoemd, werd uiteindelijk op 26 april de samenstelling van het door president Sadat gevormde nieuwe kabinet bekendgemaakt. De taken bleken als volgt verdeeld:

Premier en staatshoofd - Anwar Sadat.

Vice-premier: Eerste vice-premier - Abdel Aziz Hegazi; binnenlandse zaken - Mamdouh Salem; religieuze zaken - Abdel Aziz Kamel; oorlog - maarschalk Ahmed Ismail (voorheen minister).

Ministers: Buiteniandse zaken - Ismail Fahnii; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Ismail Ghanem": toerisme en burgerluchtvaart - Ibrahim Naguib*; elektriciteit - Ahmed Sultan; sociale zaken - mevr. Aisha Rateb; planning - Ismail Sabri Abdallah (voorheen staatsminister); gezondheid - Mahmoud Mohanimed Mahfouz; arbeidspotentieel - Salaheddin Mohammed Gharib; voorlichting - Ahmed Kamal Abdoel Magd (voorheen staatsminister jeugdzaken); militaire produktie - gen. Ahmed Kamel el-Badry; cultuur - Youssef el-Sibai; landbouw en landbouwhervorming - Mohammed Moheb Zaki (voorheen alleen landbouw); oliezaken - Ahmed Ezzedin Hassan Hilal; industrie en mijnbouw - Ibrahim Salem Nohammedin; verzekeringen - Ahmed Hassan el-Cherif; Al Azhar-zaken - Abdel Aziz Issa; zeetransport - gen. Abdel Moti Ismail el-Arabi; buitenlandse handel - Ahmed Madbouli*; onderwijs - Moustafa Kamal*; kabinetszaken - Yehia Abdel Aziz el-Gamal*; wederopbouw - Osman Ahnied Osman 1); irrigatie - Ahmed Ali Kamal*; financiën - Abdel Fattah Ibrahim*; bevoorrading en binnenlandse handel - Hadi el-Maghrabi*; justitie - Moustafa Abou Zeid*.

Staatsministers: Zaken m.b.t. Soedan - Osman Adli Badran (voorheen minister van landbouwhervorming); plaatselijk bestuur en volksorganisaties - Ahmed Fouad Mohieddin; presidentiële zaken - gen. Abdel Fatah Abdallah; zaken m.b.t. Volksvergadering - Albert Barsoum Salama.

Vice-minister: jeugd - Abdel Hamid Hassan*. (* = nieuw).

(Vor. her. pag. 343/1-'73 en 33/3-'74)

1) Op 28 okt. 1973 had president Sadat de instelling van een departement van wederopbouw bekendgemaakt onder minister Osman Ahmed Osman. Tegelijk was Abdel Karim tot vice-minister van jeugdzaken benoemd.

Over de samenstelling van het kabinet schreef de *NZZ* (28-4) o.a.: Door het in de oude regering-Sadat niet gebruikelijke op de voorgrond plaatsen als eerste plaatsvervangende premier wordt een hogere positie van Hegazi vergeleken met zijn voorganger (Abdel Kader Hatem) aangegeven. President Sadat heeft daarmee een tussenoplossing gevonden tussen zijn aanblijven als premier na dit extra ambt reeds meer dan een jaar te hebben vervuld ei? zijn herhaaldelijk uitgesproken voornemen opnieuw een aparte regeringsleider aan te stellen. Het vervangen van Hatem door Hegazi staat in het teken van Egypte'; nieuwe oriëntatie na de oktoberoorlog. De tegelijk als minister van voorlichting fungerende Hatem had zich verdiensten verworven wegens Cairo's propagandistische ,,wereldveldtocht" tegen Israël (... en) is nu met de benoeming tot Sadats assistent voor de tegelijk met de kabinetsreorganisatie in het leven geroepen ,,nationale comité's" voor technologie, produktie en dienstverlening beloond.

Aan het hoofd van zijn regering heeft Sadat in de kennelijk aanbrekende nieuwe fase van de wederopbouw en de economische liberalisering minder een propagandist nodig dan een economisch ervaren technocraat, zoals Hegazi zich sinds jaren in zijn ministersfuncties voor financiën, economie en buitenlandse handel heeft ontpopt.

Verder berichtte de NZZ dat de nieuwe minister van hoger onderwijs, Ismail Ghanem, de jongste rector aan de Universiteit van Cairo was en daar de sympathie van de studenten had weten te winnen.

Ook werd erop gewezen dat naast Salama nu Ibrahim Naguib als tweede vertegenwoordiger van de Kopten in het kabinet zit.

De op 3 jan. 1923 geboren Abdel Aziz Hegazi studeerde aan de Foead Universiteit te Cairo en de universiteit van Birmingham. Van 1966-1968 was hij deken van de handelsfaculteit van de Ain Shams Universiteit te Heliopolis. Sinds maart 1968 was hij minister van financiën, sinds maart 1973 tevens vice-premier.

AANVAL OP MILITAIRE ACADEMIE TE CAIRO. BESCHULDIGINGEN JEGENS LIBIË

In de nacht van 17 op 18 april voerde een groep van 20 personen een overval uit op de technische militaire academie in Heliopolis. Elf mensen werden gedood en 27 raakten gewond bij de botsing tussen bewakers en overvallers; onder de doden waren 6 bewakers en een cadet.

Reeds in de eerste berichten werd verband gelegd tussen deze overval en Libië, waardoor opnieuw een verslechtering van de betrekkingen tussen Egypte en Libië optrad.

Nadat Libië, dat bij monde van kolonel Kadhafi scherpe kritiek op Egypte's beleid tijdens de oktoberoorlog en nadien had geleverd. op 1 dec. 1973 de leider van zijn diplomatieke vertegenwoordiging in Cairo had teruggeroepen, en Egypte vervolgens zijn permanente vertegenwoordiger in Libië teruggetrokken had, stuurde president Sadat op 3 dec. een persoonlijke afgezant, Ashraf Marwan, naar Tripoli, kennelijk om een echte crisis te voorkomen.

Op 10 dec. werd gemeld dat president Sadat en kolonel Kadhafi zich zouden hebben verzoend, na twee telefoongesprekken. Daarbij zou een bemiddelende rol zijn gespeeld door de Syrische president Assad, die toen na een verblijf van twee dagen in Tripoli te Cairo was aangekomen. Vervolgens bracht de Libische premier Abdel Salam Jalloud tweemaal een bezoek aan Cairo (van 12-16 dec. en op 17 dec.).

Kadhafi bleef echter scherpe kritiek leveren. In een op 28 dec. in het Libanese tijdschrift Beirut Al Massa gepubliceerd interview verklaarde hij dat alle mogelijke middelen moesten worden gebruikt, incl. revolutie, om ,,de Arabische staten ervan te weerhouden de misdaad van een unilaterale vrede met Israël te begaan". Zo'n revolutie zou moeten worden geleid door de Palestijnse bevrijdingsbeweging die daartoe een coalitie moest vormen met Arabische ,,revolutionaire regimes" d.w.z. die regimes die vrede met Israël verwierpen. Volgens Arabische journalisten betekende deze oproep een openlijke poging van Kadhafi om Sadats bewind ten val te brengen. Uit het interview bleek ook dat Jallouds bezoeken aan Cairo ten doel hadden gehad Egypte ervan te weerhouden naar de Geneefse vredesconferentie te gaan. Ook op 28 dec. meldde het Libanese blad Al Jarida dat de Egyptische autoriteiten aan het eind van de oktoberoorlog een poging om Sadats bewind omver te werpen hadden ontdekt en verijdeld en dat de daarbij betrokken Egyptische legerofficieren door Kadhafi persoonlijk waren gesteund.

In een door radio-Tripoli uitgezonden rede deed Kadhafi op 10 febr. een scherpe aanval op de regeringen van de Arabische buurlanden die zich tegen de eenheid van de Arabische wereld verzetten en daarom door opstanden van de massa's verjaagd moeten worden. Libië was bereid de ,,strijders voor de revolutie te bewapenen en op te leiden" die tot omverwerping van de leiding in Tunesië, Egypte en Algerije nodig zijn, aldus Kadhafi volgens AP (10-2).

Op 18 febr. echter arriveerde Kadhafi onverwacht in Cairo voor overleg met Sadat. De volgende dae verklaarde de Libische leider in het Egyptische parlement dat ,,Egypte het bolwerk van de Arabische verdediging tegen alle agressie" is. ,,Wie denkt dat er een verwijdering tussen Libië en Egypte is ontstaan door oppervlakkige meningsverschillen vergist zich". aldus Kadhafi, die daaraan toevoegde dat hij zijn mening over politieke zaken eerlijk had uitgesproken. ,,Maar wanneer het zo wordt dat de realiteit van de eenheid van Arabië benadeeld wordt, is de (Libisch?) revolutie in staat de fouten te slikken en te boven te komen en dat gebeurt nu". Als motief voor zijn optreden gaf Kadhafi ,,bezorgdheid" voor de val van Egypte aan. ,,want wanneer Egypte valt, s%& de hele Arabische natie ineen". Op 20 febr. vertrokken Sadat en Kadhafi samen naar Saoedi-Arabië, waar de Egyptische president als bemiddelaar tussen Kadhafi en koning Feisal zou zijn opgetreden.

Op 22 febr. berichtte Al Ahram dat Egypte en Libië hun fusiebesprekingen in maart zouden hervatten. Voordat Kadhafi op 20 febr. vanuit Cairo was vertrokken had hij nog een reeks akkoorden getekend, waarbij Libië leningen aan Egypte en Syrië van 5 mln Libische dinars elk verstrekte, aldus Al Ahram. Maar aan de toenadering kwam kennelijk spoedig weer een einde. De verlening van de Egyptische nationaliteit aan de voormalige Libische koning Idris, die in Libië in nov. 1971 bij verstek ter dood veroordeeld was (pag. 517/3-1972), en zijn familie op 8 april — ,,uit waardering voor de houding vsn Arabische belangrijke figuren in tijden van moeilijkheden voor de Arabische strijd" — werd door politieke waarnemers als een doelbewuste belediging van het Libische bewind gezien, dat eind maart zijn hulpverlening aan Egypte zou hebben vertraagd.

(Zie ook pag. 108 e.v.)

Uit berichten in de Egyptische pers viel op te maken dat een organisatie, Islamitisch Bevrijdingsfront geheten, voor de aanslag verantwoordelijk was. De leider ervan, een 38-jarige Palestijnse functionaris van de Arabische Liga, Saleh Abdoellah Sariya, was gearresteerd toen hij poogde het land te verlaten. Hij was in het bezit geweest van een Iraakse en een Libische pas; zijn terreurorganisatie was qua mentaliteit verwant aan de verboden Mohammedaanse Broederschap. Sariya had vanaf 1958 de Iraakse president Abdel Karim Kassem gediend; daarna was hij lid van de Mohammedaanse Broederschap geworden en hij was tegelijk in de Jordaanse communistische partq actief geweest. In 1970 was hij van Jordanië naar Irak gevlucht, had daar met toestemming van de PLO de Iraakse nationaliteit gekregen en was in 1971 functionaris van de Arabische Liga geworden. Daardoor had hij contacten onderhouden met Libische ambtenaren en officieren, die hem bij bezoeken aan Libië eind 1973 openlijk hadden aangemoedigd in Cairo terreuraanslagen te plegen en het bewind van Sadat ten val te brengen (NZZ 25-4).

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LEGER TREEDT OP IN ETHIOPIË

Op 28 juni bezette het Ethiopische leger alle radiostations, de telecommunicatiecentrale en de vliegvelden. De volgende morgen namen militairen plus leden van de politie en de militia in de hoofdstad Addis Abeba de macht over.

De militairen betuigden hun trouw aan keizer Haile Selassie en lieten premier Makonnen vooralsnog in functie, maar zij demonstreerden hun machtspositie door de arrestatie van minstens 80 vooraanstaande Ethiopiërs, waaronder de naaste adviseurs van de keizer en enkele van zijn familieleden. Bovendien formuleerde het leger een aantal politieke eisen die op 3 juli door de keizer werden ingewilligd.

De aanleiding tot deze nieuwe tussenkomst van het leger vormde het verzoek van acht parlementsleden op 26 juni om 25 functionarissen van de vorige regering, die op beschuldiging van corruptie waren gearresteerd, op vrije voeten te stellen.

Over de oorzaak van de militaire interventie schreef *NRC/H'blad* (4-7):

„Bij hun revolte in februari hebben de Ethiopische strijdkrachten zich, hoewel argwanend. tevreden gesteld met de toen gevormde regering onder leiding van premier Endelkatchew Makonnen. Maar na vijf maanden vergeefs wachten op de geëiste hervormingen werd met de acties van afgelopen zaterdag (29 juni) duidelijk, dat de militairen het vertrouwen in de aarzelende politici hebben opgegeven.

Uit de eisen van de strijdkrachten die keizer Haile Selassie gisteren heeft ingewilligd kan worden afgeleid dat het leger via permanent overleg met ambtenaren en politici blijvend controle en invloed wil uitoefenen.

Toch is de behoedzaamheid waarmee de Ethiopische militairen op politiek terrein opereren opmerkelijk. Hoewel het geen twijfel lijdt dat zij de macht in handen hebben. is er formeel van een machtsovername door de strijdkrachten nog geen sprake, blijven ze hun loyaliteit betuigen aan het bewind van keizer Haile Selassie en lijken ze het parlementaire stelsel opnieuw een kans te geven.

Ook de keizer waagt zich niet aan veroordeling van de militaire acties en hij onthoudt zich ervan de opstandige militairen als rebellen te brandmerken. Deze houding is hem niet vreemd omdat hij gedurende zijn hele bewind compromissen met machtsuitoefening in zijn relatie met de politieke krachten in het land heeft moeten afwisselen.

Behalve mythisch respect voor de 81-jarige monarch en het besef dat krachtdadige verwijdering van de negus een burgeroorlog tot gevolg kan hebben, beseffen de nu dominerende elementen in het Ethiopische leger dat het afzetten van de keizer ook de eenheid binnen de strijdkrachten zelf in gevaar kan brengen

Maar de voortdurende chaotische toestand op het Ethiopische platteland heeft de militairen wel gedwongen hun kazernes opnieuw te verlaten. De onrust die zich daar dc laatste maanden als gevolg van de heersende droogte en het wanbestuur van de autoriteiten heeft voorgedaan, heeft het gevaar van boerenrevoluties dichtbij gebracht Het vage beleid van de regering Makonnen heeft nauwelijks bijgedragen tot agrarische hervormingen en afschaffing van het feodale stelsel, en dat zijn de zaken die nu de allerhoogste urgentie behoeven"

Voorafgaande gebeurtenissen

Sinds de muiterij van een deel van de strijdkrachten eind febr., welke resulteerde in b& optreden van een nieuwe regering (zie pag. 161 e.v.), was het in het land en in het leger onrustig gebleven.

Nadat de eerste algemene staking in Ethiopië's geschiedenis op 10 maart tot een akkoord tussen regering en vakbeweging had geleid (pag. 163/2), stelden diverse tnaatschappelijke groeperingen nieuwe eisen die door demonstraties werden ondersteund.

Op 11 maart verlangden vertegenwoordigers van de 200.000 priesters van de Orthodoxe kerk hogere traktementen. Op 14 maart verlangden tabaksarbeiders hogere lonen en zij gingen in staking; het personeel van de vliegvelden was hen hierin Op 11 maart reeds voorgegaan. Nadat met de priesters een akkoord was bereikt, gaf de regering Op 16 maart toestemming voor 35.000 onderwijzers tot een totaalbedrag van 5 mln Ethiopische dollars — 2 mln minder dan de onderwijzersbond zou hebben verlangd — en werden de scholen op 20 maart heropend. Op 17 maart. demonstreerden ca. 5000 vrouwen voor gelijke lonen en rechten, een novum in Ethiopië. Inmiddels bleven de studenten van de Haile Selassie Universiteit tegen de nieuwe regering ageren. Op 11 maart werd een betoging van ca. 1000 studenten door de politie uiteengedreven en op 13 maart werden acht docenten gearresteerd wegens het verspreiden van „subversieve" pamfletten.

Tijdens een ongebruikelijk gesprek met westerse verslaggevers verklaarde keizer Haile Selassie op 11 maart dat er een grotere politieke vrijheid zou komen. Hij zei alle voorstellen te zullen aanvaarden die hem door de regeringscommissie voor grondwetshervorming zouden worden voorgelegd; ook de vorming van een of meer politieke partijen zou zijn instemming hebben, ai wees hij erop dat Afrikaanse landen geen goede ervaringen met meerpartijstelsels hadden opgedaan en dat hij zelf het éénpartijstelsel verkoos. De monarchie was „de eenheidsfactor van de natie en zal dat blijven", ook al erkende de keizer dat de macht van de troon „geen eeuwige zaak" is. Opnieuw liet hij zich niet over de landhervorming uit.

Inmiddels had premier Makonnen zijn „overgangskabinet" gecompleteerd. Naast de reeds op pag. i62 genoemde ministers waren op 3 maart de volgende leden benoemd:

Justitie - Balachew Asrat; planning en ontwjkkeling - Takalegn Gidanu; landbouw - Bulcha Damaksa; gezondheid - Gemal Abdulkadir; mijnbouw - Dejazmatch Tesfaye Yohannes Berhe.

Op 4 maart werd Dejazmatch Kebede Tesemma tot minister van het keizerlijk hof benoemd i.p.v. Tefera Worq Kedeme Wold.

Op 8 maart volgden nieuwe benoemingen: Onderwijs - Tadesse Terefe: landhervorming - Belete Gebre Tsadik; gemeen-

Militairen brengen arrestanten op.

Weekblad 43ste jaargang No. 2238, pag. 26431-26446

schapsontwikkeling - Million Meknik; PTT - gen. Asefa Avene (voorheen burgerluchtvaart en toerisme)
Op 21 maart werd Negash Desta tot minister van financien benoemd.

Op 21 maart benoemde Makonnen de 30 leden van de raad, die binnen 30 dagen het ontwerp van een nieuwe grondwet zou moeten opstellen. Onder hen was één vrouw, Jodith Imru, de dochter van een neef van de keizer. De strijdkrachten waren niet vertegenwoordigd.
Op 25 maart werd nieuwe onrust in het leger gemeld. Leden van de Ethiopische parachutistenbrigade omsingelden de luchtmachtbasis Debre-Zeit, 50 km ten zuidoosten van Addis Abeba. De actie zou zijn ondernomen, omdat de staatsveiligheidsdienst 25 jonge officieren had gearresteerd van wie werd aangenomen dat zij de aanstichters van de rebellie in febr. waren. De parachutisten zouden met hun actie bepaalde officieren tegen arrestatie hebben willen beschermen, of juist een nieuwe rebellie voorkomen.
Dezelfde dag benoemde keizer Haile Selassie een bijzondere commissie die een onderzoek moest instellen naar onwettige verrijking of verkwisting van overheidsgelden door voormalige of nog actieve regeringsfunctionarissen. De maatregel werd bekendgemaakt op de dag waarop het ultimatum van de strijdkrachten afliep waarin een openbaar proces tegen een aantal (ex-)ministers was verlangd. De commissie werd op 28 maart geïnstalleerd.
Op 27 maart meldde een legercommuniqué verspreid door de regeringsradiostations in Addis Abeba dat de Ethiopische strijdkrachten een komplot verijdeld hebben ,,dat Ethiopië in een bloedbad had kunnen storten". Het communiqué beschuldigt ,,samenzweerders", waarmee kennelijk opstandige troepen worden bedoeld, ervan de eenheid van het land te verkwanselen om materiële voordelen binnen te halen, van pogingen de regering in diskrediet te brengen en haar te beletten haar hervormingsprogramma tot een goed einde te brengen".

In de pers werd melding gemaakt van een dreigende splitsing in de strijdkrachten. NRC/H'blad (28-3) schreef hierover:
De rivaliserende fracties in de strijdkrachten bestaan uit gematigde elementen van de vierde divisie in en rond de hoofdstad Addis Abeba en meer radicale troepen van de tweede divisie in de noordelijke stad Asmara, hoofdstad van de provincie Eritrea.

Op 30 maart beloofde premier Makonnen een witboek uit te geven over de regeringspolitiek met een speciaal hoofdstuk over de landhervorming. Bij bloedige boerenopstanden en studentenacties waren de voorgaande dagen verscheidene mensen omgekomen.

In de omgeving van Addis Abeba hadden landarbeiders huizen en de oogst in brand gestoken. Op veel plaatsen werd gestaakt, zoals op de katoen- en suikerplantages en in de mijnbouw. In Meki zouden bij betogingen op 29 maart elf mensen zijn doodgeschoten. In Arba Minch werden door politiekogels drie studenten gedood en negen gewond. In Djimma, 250 km ten zuidwesten van Addis Abeba, zou een grote menigte het paleis van de gouverneur hebben omsingeld en zou bij het politieoptreden daartegen minstens één persoon zijn gedood.

Op 1 april deed de minister van defensie, gen. Abiya Abebe, opnieuw een beroep op de strijdkrachten trouw te blijven aan de keizer en zich te keren tegen pogingen het land in een chaos te storten. Volgens hem waren leger en politie al van ,,subversieve elementen" gezuiverd.
Op I en 2 april werden hevige gevechten gemeld tussen opstandige politiemannen en hun officieren in Goba, 250 km ten zuidoosten van Addis Abeba. De rebellerende politiemannen zouden arrestaties hebben verricht en de afzetting eisen van hoge officieren naast een betere salariëring en gunstiger arbeidsvoorwaarden.
Op 3 april werd echter bericht dat tussen loyale en rebellerende officieren een soort bestand was gesloten om de regering een kans te geven de aangekondigde hervormingen uit te voeren. Aan de omsingeling van de luchtmachtbasis Debre-Zeit kwam een eind.
Met een korte revolte dwongen militairen van de 3de divisie te Harrar de plv. stafchef, generaal Haile Baikedagne, op 7 april tot aftreden.
Op 9 april publiceerde de regering het beloofde witboek, waarin o.a. uitgebreide landhervormingen werden aangekondigd.
In de nacht van 12 op 13 april brak onder eenheden van de 3de divisie in Jijiga dichtbij de grens met Somalia een muiterij uit.
Op 14 april benoemde keizer Haile Selassie zijn kleinzoon, prins Zera Yacob Asfa Wossen (20), tot zijn troonopvolger.
Na een korte periode van betrekkelijke rust namen de spanningen in het land op 19 april weer toe. Demonstraties en stakingen werden gemeld. Zo betoogden op 20 april ca. 50.000 mohammedanen (vnl. arbeiders en studenten) in Addis Abeba tegen religieuze discriminatie en voor scheiding van kerk en staat. Als reactie daarop volgde de grootste betoging ooit in Ethiopië gehouden op 22 april van ca. 250.000 christenen met leuzen als ,,Ethiopië is een christelijk land".
Op 26/27 april arresteerden legeren politie-eenheden oud-premier Aklilou Habte Wold, 14 ex-ministers, de juist ontslagen politiechef Yilma Shibeshi en vele andere functionarissen; in totaal bijna 200, aldus *The Financial Times* (27-4).
Op *1* mei werd de minister van PTT, gen. Asefa Ayena, ontslagen en gearresteerd. Ook maakte het leger een einde aan twee stakingen, resp. op 30 april en 3 mei.
Op 8 mei trad de minister van buitenlandse zaken, Minassie Haile (zwager van gen. Asefa Ayena) af. Hij was sinds 1971 in functie. Op 29 mei werd Dejazmatch Zewdegebre Selassie tot zijn opvolger benoemd, terwijl de door deze tot dusver beheerde portefeuille van binnenlandse zaken werd toevertrouwd aan Remissie Tefera, een hoge ambtenaar.
Op 13 mei werd generaal Wolde Selassie Berke, de opperbevelhebber van het leger, tot chef van de generale staf benoemd.
Sindsdien werd de berichtgeving over Ethiopië schaarser. Wel werden nog enkele stakingen gemeld en deed zich in de nacht van 19 op 20 juni bij de luchtmachtbasis Debre-Zeit een vuurgevecht voor tussen parachutisten en leden van de luchtmacht, waarbij twee doden zouden zijn gevallen.
(NRC/H'blad, NZZ, The Times)

Kroonprins Zera Yacob Asfa Wossen.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

VOORJAARSNOTA MINISTERIE VAN FINANCPEN

Minister Duisenberg en staatssecretaris De Goede van financiën hebben op 17 juni in de jaarlijkse voorjaarsnota aan de Tweede Kamer een tussentijdse stand van de uitvoering van de begroting-1974 gegeven.

De schatkist zal dit jaar f 465 mln minder dan geraamd ontvangen aan indirecte belastingen. Voor f 285 miljoen ligt dit aan lagere opbrengsten van de autobelasting en de accijns op benzine en olie, gevolgen van de oliecrisis en de bezuinigingen op autorijden.

De opbrengst van de omzetbelasting wordt tweehonderd miljoen guldens lager geschat dan eind vorig jaar. Een oorzaak hiervan is de tijdelijke verlaging van het landbouwforfait. Daarnaast blijken de opbrengsten over de eerste vier maanden van het jaar te zijn tegengevallen ondanks, zo schrijft minister Duisenberg, de sterke groei van de bestedingen, uitgedrukt in geld.

De tweede soort belastingen, die op inkomen, winst en vermogen (directe belastingen) brengt dit jaar echter belangrijk meer op dan de raming: f 1742 miljoen. Het grootste deel van de inkomsten — (f 600 miljoen) en de loonbelasting (f 925 miljoen).

De opbrengst van de vennootschapsbelasting over 1973 loopt verrassend op met f 250 miljoen. In deze hogere opbrengst komt tot uitdrukking de hogere winst op het aardgas.

De dividendbelasting 'blijft f 55 miljoen achter op de ramingen. In totaal rekent minister Duisenberg dit jaar op f 51,9 miljard aan belastingen tegen eerder f 50,6 miljard. Hiervan is f 43,7 miljard voor het rijk (f 42,6 miljard), het overige gaat naar gemeenten, provincies, rijkswegenfonds en de Europese Gemeenschappen.

De financieringsbehoefte van het rijk bedraagt voor dit jaar vierhonderd miljoen guldens tegen een eerder verwachte zeshonderd miljoen guldens.

Minister Duisenberg blijft erbij dat hij helemaal geen haast wil maken om dit bedrag te lenen en dat hij mogelijk niet zal lenen. Ook een overschrijding van de uitgaven van per saldo f 269 miljoen wordt niet gedekt. De onderbesteding zou anders verder worden versterkt, aldus de minister.

Met ingang van het volgende jaar zal de heer Duisenberg in zijn begroting uitgaan van één totale begrotingsruimte. Tot nu wordt de ruimte gesplitst in een reëel en een louter nominaal deel. Dit functioneert niet goed. Een ambtelijke werkgroep heeft de minister eerder dit jaar voorgesteld de ruimte voor uitgaven als één geheel te zien.

Uit de voorjaarsnota blijkt, dat de zogenaamde proportionele nominale ruimte, waaruit onder meer extra salarisstijgingen worden betaald, fors is toegenomen met f 2150 miljoen tot f 4620 miljoen (raming f 2470 miljoen). Zonder overschrijding van de begrotingsruimte en zonder belastingverlaging zou het begrotingstekort belangrijk lager zijn geweest dan wenselijk is.

Debat in Tweede Kamer. Aandrang tot gebruik extra opbrengst aardgas voor lastenverlichting

De Tweede Kamer besprak de voorjaarsnota op 25 en 27 juni. Verschillende woordvoerders drongen er bij de regering op aan de volgend jaar te verwachten extra opbrengsten uit de verkoop van aardgas te gebruiken om de ,,zeer uitzonderlijke ontwikkeling" van de energieprijzen op de een of andere manier in het gezinsbudget te compenseren in de belastingsfeer en/of beperking van de overheidsuitgaven.

Eén dergenen, die hierop aandrongen was drs. H. Notenboom (KVP, mede namens ARP). Hij meende, dat daarbij ook moest worden gedacht aan een betere verhouding tussen directe en indirecte belastingen. Dr. Drees (DS'70) en nir. W. Scholten (CHU) vielen hem daarin bij.

Drs. Van Aardenne (VVD) wilde nog verder gaan. Behalve een inflatiecorrectie voor honderd procent wil hij in 1975 ook rechtstreekse vermindering van de belastingdruk (en uitgavenbeperking) zien, en wel zodanig, dat de aardgasverhoging en een belastingverlaging op de nullijn uitkomen.

Behalve deze vrij algemeen geuite kritiek op de koers van het kabinet — alleen dr. Dolman (PvdA) vormde een uitzondering — waren er ook nogal wat bezwaren tegen het beeld dat de voorjaarsnota te zien geeft. Vooral Van Aardenne en Drees (die het kabinet verweet de inflatie te bevorderen) betoogden: dat de structurele werkloosheid groter is dan de nota aangeeft en dat een veel grotere deel van het werkgelegenheidsprogramma daarom gedekt had moeten worden. Wat Drees betreft had hier eigenlijk sprake moeten zijn van suppletoire begrotingen om een en ander zichtbaar te maken.

Mr Scholten maakte zich zorgen over de aangekondigde overgang van het huidige systeem van afzonderlijke compartimenten voor nominale en reële ruimte naar het systeem van de totale nominale begrotingsruimte. Het grootste probleem vond hij dat de politieke problemen voor het opstellen van de Miljoenennota nog groter worden. omdat de regering dan ook jaarlijks vooraf de loon- en prijsontwikkeling moet ramen. Dat kan gevaarlijk zijn voor de inflatiebestrijding. .,Ik kan het niet anders zien, dan dat bijv. de loonpolitiek nu rechtstreeks invloed krijgt op de omvang van de structurele begrotingsruimte", zei Scholten.

Dolman zei, dat de PvdA-fractie bereid is om hogere lasten te aanvaarden, als daarmee de stijging van de sociale premiedruk kan worden afgeremd. ,,Onze maatstaf voor beoordeling van belasting- en premiedruk is vooral de drukverdeling, inclusief de mogelijke toepassing van de inflatiecorrectie", hield hij overige sprekers voor.

In zijn antwoord weigerde minister Duisenberg enige toezegging te doen over het gebruik van de verwachte extra opbrengsten uit het aardgas. Wel beloofde hij alle gemaakte opmerkingen goed op zich te laten inwerken. Hij kon nog geen kwantificering geven van de extra opbrengsten volgend jaar omdat de prijsvorming (herziening van exportcontracten en de prijs voor de binnenlandse afzet) en de verdeling tussen Rijk en NAM-gas nog in discussie is.

Op een vraag van de socialist Dolman antwoordde de minister dat alleen door de prijsverhoging die dit jaar voor gas is doorgevoerd in 1975 een extra bate van f 300 à 500 mln voor de schatkist ontstaat.

Op aandrang van de KVP'er Notenboom gaf de minister toe dat de ,.toevallige" opbrengstverhoging uit aardgas om redenen van schaarste niet automatisch tot uitgavenverhoging mag leiden, maar dat daarvoor eventueel voorstellen gedaan moeten worden die de goedkeuring van het parlement behoeven.

De minister van financiën toonde zich iets optimistischer over de financieel-economische vooruitzichten. De laatste verwachting over de prijsontwikkeling voor dit jaar is een stijging van rond de 10% of misschien iets minder, dit is een half procent minder dan de officiele raming van het Centraal planbureau Het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans is met f 500 mln tot f 3 mrd gestegen Ook de particuliere investeringen nemen naar verwachting in vo-

TOTAALBEELD ONTWIKKELING BEGROTING 1974
(in miljoenen guldens)

	Oorspronkelijk ingediende begroting 1974 (miljoenennota 1974)	Wijzigingen per saldo	Herzien begrotingsbeeld 1974
I. Totaalbeeld exclusief uitgaven en derving van belastingontvangsten, die als conjunctureel zijn aangemerkt			
Uitgaven	50 518	+ 1558	52 076
Ontvangsten	49 026	− 1832	50 858
Saldo	— 1492	+ 274	— 1218
II Totaalbeeld inclusief uitgaven en derving van belastingontvangsten, die als conjunctureel zijn aangemerkt			
Uitgaven	51 068	+ 2 612	53 680
Ontvangster	49 026	+ 1372	50 398
Saldo	— 2 042	— 1240	— 3 282

lume toe: 4% vergeleken bij de raming van het planbureau van 2%. Exclusief investeringen in schepen en vliegtuigen, die het beeld vaak incidenteel snel kunnen wijzigen, bedraagt de geraamde stijging zelfs 7%.
De werkloosheid noemde minister Duisenberg ,,zorgelijk hoog", terwijl de produktie iets achter blijft bij de trendmatige stijging. De oorzaak van de totale werkloosheid, die 140 duizend man beloopt is in belangrijke mate structureel van aard, in elk geval voor meer dan 60.000 man. Daarom zo gaf de minister de heren Drees (DS'70) en Van Aardenne (VVD) toe. zal de bestrijding van de werkloosheid meer tot relevante uitgaven leiden, waarvoor in de begroting dekking moet worden aangegeven. (Min. van financiën, SER-Bulletïn, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 197/2 e.v.-1974)

ONTWERP URGENTIEPROGRAMMA DRIE VAKCENTRALES

De drie vakcentrales, NVV, NKV en CNV, hebben op 18 juni hun Ontwerp-urgentieprogramma-1975 gepubliceerd. In het programma zijn de wensen van de vakbeweging t.a.v. het beleid van regering en parlement in 1975 vastgelegd. De nota-arbeidsvoorwaardenbeleid zal begin aug. worden vastgesteld. De concrete inhoud van het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1975 zal in belangrijke mate afhangen van de mate, waarin regering en parlement aan de verlangens van de vakbeweging tegemoet komen.
Onderstaand enige punten uit het urgentieprogramma:

In de inleiding wordt opgemerkt, dat, hoe pijnlijk de keuze ook is, de vakbeweging niet voorbij kan gaan aan het feit, dat ook bij verdere verzwaring van de belastingdruk de omvang van de collectieve voorzieningen niet onbegrensd kan worden uitgebreid. In dat verband dringen NVV en NKV er met klem op aan, dat de toekomstige omvang van de defensie-uitgaven niet alleen uit militair-technisch oogpunt wordt bekeken. Zij vinden het onaanvaardbaar, wanneer de vervulling van vele maatschappelijke verlangens, die niet alleen in het urgentieprogramma van de vakbeweging, maar ook in de programma's van de politieke partijen zijn neergelegd, opgeofferd zouden worden aan een eventuele handhaving van de omvang van de defensie-uitgaven, gerelateerd aan het nationale inkomen. Het CNV weigert zich over deze kwestie uit te spreken; het is van oordeel, dat het defensiebeleid een zaak is van de politieke partijen en organen en niet van de vakbeweging.
Het urgentieprogramma uit verlangens op een zestiental beleidsgebiedcn. Voor de eerste maal worden op sommige punten verschillende standpunten weergegeven van NVV en NKV enerzijds en van CNV anderzijds. Belangrijke punten in het programma zijn:
Onder het hoofd democratisering van de onderneming wordt aangedrongen op uitbreiding van de bevoegdheden van de ondernemingsraden, ook in ondernemingen met een andere rechtsvorm dan NV of BV. Ook dient de verslaggeving van de ondernemingen verbeterd te worden, o.m. door uniformering van de jaarrekening en van waarderings- en winstbepalingsmethoden.
T.a.v. rechtsbescherming en arbeidswetgeving wordt o.m. invoering van het stakingrecht verlangd. Het CNV is afwijkend van de twee andere vakcentrales, van mening, dat de vormgeving van het stakingsrecht voor ambtenaren primair een zaak is voor overleg tussen de overheid en het georganiseerd overleg in ambtenarenzaken.
In het hoofdstuk volkshuisvesting wordt gevraagd om invoering van een gewijzigd huur- en subsidiebeleid, gebaseerd op een mengsysteem van object- en subjectsubsidies, door middel waarvan de betaalbaarheid van de huisvesting voor mensen met lagere inkomens blijvend gegarandeerd wordt.
T.a.v. de sociale verzekering bestond meningsverschil tusen NVV en NKV enerzijds en CNV anderzijds over het gebruik van de 0,2% opslag op de kinderbijslagpremie. NVV en NKV willen het geld gebruiken om de werknemerspremie WAO te verlagen. Het CNV stelt voor het geld voor de helft te besteden aan ontwikkelingshulp en voor de andere helft vermindering van de WAO-premie.
Gesteld wordt, dat een studie van alle facetten van de kinderbijslagwetgeving noodzakelijk is.
Onder het hoofd volksgezondheid wordt gevraagd om een beleidsplan m.b.t. de totstandkoming en uitbreiding van inrichtingen voor medische zorg. Tevens wordt het verlangen geuit naar indiening van een wetsontwerp terzake van een volksverzekering van ziektekosten.
T.a.v. het inkomensbeleid wordt aangedrongen op bindende afspraken tussen de overheid en niet aan CAO's gebonden inkomenstrekkers over de voor deze groepen toelaatbare inkomensstijging. Ook wordt aangedrongen op een wettelijke regeling terzake van de verdeling en bestemming van winsten.
Over het te voeren energiebeleid wordt gezegd, dat het moet bijdragen tot een optimale werkgelegenheid. Ook moet het gericht zijn op een verantwoord terugdringen van het gebruik van energie. Relatering van de aardgasprijs aan de prijs van olie wordt onvermijdelijk genoemd. De meerdere netto-opbrengsten hierdoor moeten geheel aan de overheid ten goede komen.
De drie vakcentrales verlangen een actief consumentenbeleid. Er dient een wetsontwerp inzake de bestrijding van misleidende reclame ingediend te worden, alsmede een wetsontwerp inzake de prijs-, kwaliteits-, hoeveelheids- en inhoudsaanduiding op produkten.
Bij het arbeidsmarktbeleid zal de regering maatregelen moeten nemen om de structurele werkloosheid terug te dringen. Bijzondere aandacht moet gegeven worden aan groepen in een kwetsbare positie zoals ouderen, jeugdigen — in het bijzonder partieel leerplichtigen — en vrouwen. Op korte termijn moet een wetsontwerp worden ingediend over de werving, de toelating, de tewerkstelling en het verblijf van buitenlandse werknemers met inbegrip van zeevarenden. Daarin moet de gelijkwaardigheid van buitenlandse werknemers t.o.v. de Nederlandse werknemers ten uiting komen.
Op het gebied van de belastingen vragen de vakcentrales om de invoering van een progressief tarief in de vermogensbelasting en een wetsontwerp tot invoering van een speculatiewinst- en vermogensaanwasbelasting. De belasting op de rente van spaargelden van kleine spaarders moet worden afgeschaft.
OP onderwijsgebied wordt gepleit voor verlaging van de leerplichtige leeftijd tot 5 jaar en voor bevordering van maatregelen, die tot een zo spoedig mogelijke invoering van de volledige leerplicht voor 15-jarigen leiden.
In het hoofdstuk ruimtelijke ordening en milieu wordt o.m. aangedrongen op een wetsontwerp om grondspeculatie tegen te gaan. Het voorkeursrecht van de overheid zal moeten worden geregeld bij aankoop van de grond, gewaardeerd tegen de oude gebruikswaarde, d.w.z. de waarde voor wijziging van de bestemming.
Over de ontwikkelingsamenwerking wordt o.a. gezegd, dat in 1975 de netto overheidsbijdrage inoet zijn opgevoerd tot 0,9% van het bruto nationaal produkt.
De vakcentrales bepleiten een uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese parlement en directe verkiezingen van dit orgaan. Er moet een bevredigende regeling tot stand worden gebracht t.a.v. de inspraak van de vakbeweging in de besluitvorming van de Europese Unie.
Aangedrongen wordt op een raamwetgeving m.b.t. het welzijnsbeleid, inclusief subsidiewetgeving.
M.b.t. de krijgsmacht wordt gezegd, dat de werk- en rusttijden van militairen wettelijk moeten worden geregeld. Van de regeling moet deel uitmaken een rampensatieregeling voor het verrichten van militaire diensten buiten de normale diensttijden om. De vakcentrales en de met de vakcentrales verbonden jongerenorganisaties moeten toegang tot de kazernes hebben. NVV en NKV menen, dat de wet-gewetensbezwaarden herzien dient te worden, opdat ook op grond van andere dan de huidige beroepsmogelijkheden een beroep op deze wet kan worden gedaan. Het CNV wenst zich van een oordeel hierover te onthouden. (SER-bulletin, ANP)

(Vor. ber. pag. 366/3 - 1973)

WERKGEVERSNOTA FINANCIEEL EN SOCIAAL-ECONOMISCH BELEID 1975

De twee werkgeversorganisaties, VNO en NCW, publiceerden op 19 juni een nota, waarin zij hun verlangens m.b.t. het overheidsbeleid op financieel en sociaal-economisch terrein in 1975 uiteen zetten.
Zij pleiten voor een beperking van de druk van belastingen en sociale premies om daarmee ruimte in de particuliere sector te scheppen. Onderstaand een samenvatting van de nota:

Hoogste prioriteit voor de werkgevers is een verlaging van de belastingdruk met 1% van het nationale inkomen. Het verlanglijstje van de werkgevers zal de schatkist in totaal f 3140 mln kosten. Als het lukt de gezamenlijke druk van belastingen en sociale verzekeringspremies te stabiliseren op een niveau van 1974. dan zou bij een groei van het nationale inkomen met 3,5%, het reëel beschikbare inkomen van de particuliere sector met 1,75% van het nationale inkomen kunnen stijgen, dat is met ongeveer f 3 mrd.
De werkgevers hebben uitgerekend dat bij ongewijzigde voortzetting van het in de laatste jaren gevoerde beleid niet meer dan 0,15% van het nationale inkomen overblijft voor verbetering van het reëel beschikbare inkomen in de particuliere sector. Dit komt overeen met een verbetering van slechts f 250 mln.
Uit deze berekening blijkt, aldus de werk-

gevers. dat er zonder beleidsombuiging vrijwel geen rëele inkomensverbetering van de particuliere sector mogelijk zou zijn. De verbonden vinden dit een zorgwekkend perspectief voor het overleg over lonen en andere arbeidsvoorwaarden, Afwentelingspogingen en versterkte inflatie zullen er immers het gevolg van zijn. Bovendien zullen sociale spanningen u-orden opgeroepen als er zo weinig te verdelen valt.
Zonder de door de werkgevers bepleite beleidsombuiging zou er geen ruimte zijn voor enige verbetering van het reëel beschikbare inkomen van de werknemers en van de zelfstandigen of voor verbetering van de rentabiliteit in het bedrijfsleven. voor verruiming van de werkgelegenheid en voor verbetering van andere arbeidsvoor aarden.
De werkgevers gaan er bij hun voorstellen van uit dat de sociale premiedruk met 1% van liet nationale inkomen in 1975 zal stijgen. Zij zijn van mening dat al volgend jaar het mes moet worden gezet in het pakket van sociale voorzieningen. Stabilisatie van de totale druk van premies en belastingen op het niveau van 1974 brengt mee, dat de belastingdruk evenveel moet dalen als de premiedruk stijgt, dat mil zeggen met 1% van het nationale inkomen.
Bij de opstelling van hun voorstellen voor belastingverlaging zijn de werkgevers er vanuit gegaan dat de belastingdruk gedeeltelijk automatisch kan worden teruggebracht met ong. f 500 mln, namelijk door toepassing van de inflatiecorrectie voor het niet gedekte deel en door andere, al eerder genomen maatregelen zoals de investeringsaftrek en de verhoging van de fiscale oudedagsreserve.
De werkgevers vinden echter dat hiermee niet kan worden volstaan. In volgorde van belangrijkheid bepleiten zij de volgende speciale belastingmaatregelen:

1. voortzetting investeringsaftrek en invoering vervroegde afschrijving. Kosten pro memorie.
2. inflatiecorrectie ook voor het niet gedekte deel. Kosten f 800 mln.
3. verlaging vennootschapsbelasting met twee punten. Kosten f 220 mln.
4. doorwerking verlaging tarief inkomstenbelasting-loonbelasting per 1 juli 1974 in 1975. Kosten f 375 mln.
5. extra verlaging eerste schijf inkomstenbelasting met een punt. Kosten f 460 mln.
6. verlaging van het tarief van alle schijven loon- en inkomstenbelasting met een punt. Kosten f 725 mln.
7. verlaging tarief vermogensbelasting inet een punt. Kosten f 60 mln.

Opgeteld komen deze belastingverlagingen, inclusief de eerder genoemde f 500 mln, de schatkist te staan op een opbrengstenderving van f 3140 mln.
De werkgevers geloven niet dat deze drukverlaging moet leiden tot een overeenkomstige beperking van de overheidsuitgaven. De ruimte daarvoor wordt immers bepaald, zo zeggen zij, door de groei van het nationale inkomen, door de mogelijkheden tot financiering op de kapitaalmarkt en door de opbrengst van niet-belastingmiddelen, zoals verhoogde aardgastarieven bij export. Verhogingen van niet-belastingmiddelen moeten naar het oordeel van de we kgevers worden gecompenseerd door belastingverlaging voor zover zij de toeneming van het nationale inkomen te boven gaan.
De werkgelegenheid willen de werkgevers niet bevorderen door verlaging van de pensioenleeftijden of door verkorten van arbeidstijden. Zij zien meer heil in een beleid dat gericht is op het scheppen van een gunstig investerings- en ondernemingsklimaat en in een verscherpte toepassing van de regels voor passende arbeid bij werlrloosheidsuitkeringen.
De werkgeversverbonden stellen het loon- en prijsbeleid dat in 1975 moet worden gevoerd afhankelijk van hun voorstellen voor het fiscale en begrotingsbeleid. Ze zijn van oordeel dat een extra loonstijging kan worden vermeden door hun belastingvoorstellen, waarin uitdrukkelijk rekening is gehouden met de positie van de laagstbetaalden. De verbonden gaan er ten slotte vanuit, dat de Machtigingswet eind 1974 zal worden ingetrokken. IN R C/ H ' b l a d)

URGENTIEPROGRAMMA MIDDENSTANDSORGANISATIES

De centrale organisaties in het midden- en kleinbedrijf, het Koninklijk Verbond van Ondernemers (KVO), het Nederlands Katholiek Ondernemersverbond (NKOV) en het Nederlands Christelijk Ondernemersverbond (NCOV) hebben op 19 juni minister-president Den Uyl en staatssecretaris Hazekamp van economische zaken een programma van noodmaatregelen t.b.v. de middenstand aangeboden, dat zij op korte termijn wensen te zien uitgevoerd. Er wordt aangedrongen op concrete maatregelen in de sfeer van het loon-, prijs-, fiscale, sociale en structuurbeleid.
Minister-president Den Uyl zei bij de overhandiging van het programma, dat ook de regering met zorg vervuld is over de inkomensontwikkeling in het midden- en kleinbedrijf. Zij ziet het noodprogramma als een bijdrage tot het te voeren beleid De regering zal het noodprogramma ernstig bestuderen en de minister-president zegde toe, dat de regering waar mogelijk de suggesties die voor verwezenlijking vatbaar zijn zal overnemen.
Ir, dc notu worden de volgende voorstellen gedaan:

Ten aanzien van het loon- en inkomensbeleid wordt gevraagd de lonen te doen stijgen op basis van de produktiviteitsstijging in de dienstensector, welke belangrijk lager ligt dan die in de industrie. Verder wordt gevraagd om een herziening van nornien en procedures ten aanzien van het dispensatiebeleid minimumloon en minimum vakantiebijslag.
Een verhoging van de aan ondernemers toegekende vergoeding voor 17-jarige partieel leerplichtigen wordt bepleit omdat de huidige vergoeding van f 20 volstrekt onvoldoende wordt geacht. De vergoedingsregeling zou moeten worden uitgebreid tot de 16- en 17-jarige partieel leerplichtigen.
Wat betreft het prijsbeleid willen de centrale ondernemingsorganisaties dat dit voor hun sector geheel wordt losgelaten. Blijkt dit niet te verwezenlijken, dan zouden alle externe kostenfactoren moeten kunnen worden doorberekend. Ook zouden thans geldende prijsvoorschriften moeten worden gewijzigd in die zin dat de geldmarge voor de handel wordt verruimd. De mogelijkheid van doorberekening van loonkosten zowel voor de diensten als voor de produktiesector zou moeten worden verruimd waarbij rekening zou moeten worden gehouden met de beperkte produktiviteitsstijging waarvan in het midden- en kleinbedrijf slechts sprake kan zijn.
Op het gebied van het fiscale beleid wordt gepleit voor een degressief tarief voor de vermogensbelasting voor bedrijfsvermogens beneden de f 250.000. Ook zou een fiscale voorziening moeten worden

V.l.n.r. minister-president Den Uyl, staatssecretaris Hazekamp, H. de Mooy (NCOV), H. Pors (KVO) en W. Perquin (NKOV).

getroffen teneinde de voorraad fiscaal te beschermen tegen de gevolgen van de geldontwaarding.
Aanpassing wordt gevraagd van het belastingvrije bedrag en van de overige bedragen in de zgn. kleine ondernemersregeling i.v.m. de voortschrijdende inflatie. Gevraagd wordt om een verhoging van het fiscaal vrijgestelde bedrag t.b.v. de oudedagsreserve voor ondernemers met lage inkomens. De perceptiekosten voor de btw en andere belastingen en sociale premies zouden moeten worden vergoed. (De ondernemer fungeert in feite als onbezoldigd belastinginner voor de overheid).
Verder zouden de normen voor de beloning van de in de onderneming meewerkende gehuwde vrouw moeten worden aangepast. Er zou een rentesubsidieregeling moeten komen, m.n. voor bedrijfsontwikkelingskredieten. De mogelijkheid voor het fiscaal aftrekken van de onderhoudskosten van de eigen woning zou opnieuw moeteri worden ingevoerd mede gezien de steeds verder toenemende beunhazerij.
In liet sociale 'beleid richten de wensen zich op een verbreding van de werkingssfeer van de werkloosheidsvoorziening ten behoeve van zelfstandigen en een verbetering van de regeling met betrekking tot het Ontwikkelings- en Saneringsfonds.
De premievrijstellings- en reductieregeling t.a.v. volksverzekeringen zou moeten worden verhoogd. De voorbereiding van de volksverzekering tegen arbeidsongeschiktheid zou moeten worden versneld.
Tenslotte stelden de middenstandsorganisaties een drietal maatregelen op t.a.v. het structuurbeleid. Zo willen zij, dat de financiële steun van de overheid wordt verbeterd ten behoeve van het beleid.
Vooruitlopend op het op middenlange termijn werkende stimuleringsprogramma, dient naar de mening van de middenstandsorganisaties bij de voorbereiding van de begroting voor **1975** rekening te worden gehouden met een aanzienlijke verruiming van de capaciteiten van onderzoek en researchinstellingen.

Persconferentie. Bezwaren tegen loonbeleid

De vertegenwoordigers van de middenstand gaven na afloop van de bijeenkomst met de minister-president en de staatssecretaris een persconferentie, waarop zij o.m. hun bezwaren tegen het loonbeleid van minister Boersma uiteen zetten.

Volgens hen heeft het loonbeleid van minister Boersma consequenties gehad, die het kabinet onvoldoende heeft voorzien. Dit loonbeleid heeft tot kostenstijgingen geleid, die voor de middenstand desastreuze gevolgen heeft. Zij typeerden het Boersmabeleid als een ,,sociaal bedoeld, maar a-sociaal uitwerkend beleid".
Voor de hele middenstand in Nederland stijgen als gevolg van de maatregelen van minister Boersma de loonkosten per werknemer dit jaar **16,5%**. In de detailhandel in zijn geheel genomen stijgen de loonkosten dit jaar zelfs met **23%**. De gemiddelde jeugdlonen stijgen in de detailhandel zelfs met **55%**. Daarnaast heeft de middenstand dit jaar te maken met een kostenstijging als gevolg van oorzaken, die gemiddeld **11%** bedragen en die het ambacht zelfs **13,5%** en in de vervoerssector **15%** bedragen. Daar komt bij, dat de omzet van het midden- en kleinbedrijf zich dit jaar nog ongunstiger zal ontwikkelen dan in **1973** het geval was Verwacht wordt, dat het omzetvolume dit jaar met niet meer dan een half procent zal stijgen. In **1973** was de volumestijging 1½% en in **1972** 8,5%. (SER - Bulletin)

VIERDE KIND PRINSES IRENE

Prinses Irene heeft op 23 juni haar vierde kind ter wereld gebracht. Het is een dochter, die de namen Maria Carolina Christina heeft gekregen. De bevalling is geschied me' de keizersnede. (ANP)

(Vor. ber. pag. 781/1-1972)

N
BELGIË

SECRETARIS-GENERAAL DAGVAARDT MI ISTER

André Baeyens, secretaris-generaal van het ministerie van economische zaken, heeft de Belgische staat, in de persoon van minister van economische zaken Oleffe. voor de burgerlijke rechtbank gedaagd. Bayens beweert morele schade te hebben geleden ten gevolge van de beperking van zijn bevoegdheden door het ministerieel besluit van 11 mei 1974 en de publiciteit die daaraan werd gegeven. Hij betwist niet de beslissing op zichzelf, maar stelt dat de ruchtbaarheid, die de pers eraan gaf, hem nu belet zijn functies normaal uit te oefenen.
Baeyens werd op 25 aug. 1971 via een uitzonderingsprocedure door de toenmalige (socialistische) minister van economische zaken Cools tot secretaris-generaal benoemd. Hij was op dat ogenblik kabinetschef van de minister. Kort voor de benoeming had Cools een ministerieel besluit ondertekend, dat de bevoegdheden van de secretaris-generaal aanzienlijk uitbreidde.
Sindsdien was Baeyens erin geslaagd een machtspositie in talrijke economische en financiële diensten en instellingen op te bouwen. Tegen het beleid van de secretaris-generaal was vooral in niet-socialistische kringen protest gerezen en, kort na zijn ambtsaanvaarding, besliste minister Oleffe de bevoegdheden van zijn secretaris-generaal in te krimpen. (De Standaard 5-7)

RECTOR VUB

Prof. Roger van Geen, van de faculteit toegepaste wetenschappen, werd op 8 juli verkozen tot rector van de Vrije Universiteit Brussel. Hij zal op 1 oktober rector A. Gerlo opvolgen, die dan als pro-rector in de raad van beheer gaat zetelen.

OFFICIELE BEVLAGGING

Het staatsblad van 10 juli publiceert vier KB's van 5 juli betreffende de bevlagging van officiële gebouwen en de uitvoering van het nationaal lied op officiële plechtigheden. Bepaald wordt dat op de z.g. bevlaggingsdata, naast de Belgische driekleur, ook de vlaggen van de cultuurgemeenschappen, de provincies en de gemeenten (en in die volgorde) mogen worden gehesen. Vlagdagen zijn: 17 februari (halfstok), 1, 5, 8 mei, 11, 21, 22, 23 juli, 7 sept., 24 okt., 3, 11, 15 nov. en 15 dec. Het nationaal lied dat op officiële plechtigheden wordt uitgevoerd, mag vergezeld gaan van het volkslied der cultuurgemeenschappen.
Verder wordt bepaald dat de Vlaamse vlag, al dan niet vergezeld van de driekleur, op 11 juli gehesen wordt op alle officiële gebouwen in Vlaanderen, en op de officiële gebouwen in hoofdstad-Brussel, waar instellingen zijn gevestigd die alleen tot de Nederlandse cultuurgemeenschap behoren.
Bij officiële plechtigheden in Vlaanderen en in de Vlaamse instellingen in Brussel wordt de ,,Vlaamse Leeuw" uitgevoerd, al dan niet vergezeld van het nationaal lied.
De Belgische Radio en Televisie (Nederlandse uitzendingen) heeft van zijn kant beslist dat van 11 juli af de uitzendingen zullen worden gesloten met een fragment uit het strijdlied „Groeninge" van Jef van Hoof. Tot dan toe wordt geëindigd met het nationaal lied, de Brabançonne.

RENTEVERHOGING

Begin juli hebben de belangrijkste privé-hypotheekmaatschappijen beslist de hypotheekrente met 1% te verhogen tot **12,5%**. De maatregel is hoofdzakelijk bedoeld om de aanvragen van bouwkrediet af te remmen. Ook de levensverzekeringsmaatschappijen hebben de rentevoeten met 1% verhoogd.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

CSU-CONGRES

De CSU hield van 28-30 sept. 1973 zijn jaarlijks congres. De 750 afgevaardigden werden bij opening en sluiting door partijvoorzitter Franz-Josef Strauss toegesproken. In zijn redes deed Strauss felle aanvallen op de SPD-FDP regering in Bonn. Veel aandacht schonk hij daarbij aan de kritische uitlatingen, die SPD-Bondsdagfractievoorzitter Herbert Wehner bij zijn bezoek aan de

SU aan het adres van de bondsregering gericht had (pag 809/2-1973) Strauss gaf te kennen, dat hij deze uitlatingen ,,consequenter en eerlijker" vond dan hetgeen de rest van de leiding van de SPD terzake van de kwestie-Berlijn te zeggen had. Hij noemde het optreden van Wehner een ,,uitbraakpoging naar voren" van ,,de machtigste man binnen de SPD".

Solidariteit van CDU en CSU werd gedemonstreerd door het optrede op het CSU-congres van CDU-voorzitter Kohl. CDU-Bondsdagfractievoorzitter Carstens en van oud-voorzitter en oud-bondskanselier Kiesinger.

Strauss noemde in zijn openingsrede het congres een ,,congres van discussies". In zeven commissies beraadslaagden de afgevaardigden over rond 340 amendementen op de bestuursvoorstellen.

Resoluties werden aangenomen over de volgende onderwerpen:

Terzake van de goedkeuring door het parlement in Bonn van het non-proliferatieverdrag (pag. 381/1 e.v. - 1974) aanvaardde het congres een resolutie, waarin werd aangedrongen op een unanieme interpretatie van het verdrag. Daarbij moest de soevereiniteit in defensieaangelegenheden van een eventuele toekomstige Europese Unie gegarandeerd worden. Op het punt van het normaliseringsverdrag van de Bondsrepubliek met Tsjechoslowakije (pag. 809/1 e.v. - 1973) verlangde het congres, dat de bondsregering met de regering in Praag een overeenkomst zou afsluiten. die t.a.v. het verdrag van München van 1938 niet als een nietigheidsverklaring van begin af aan kon worden uitgelegd. Verder werd geëist, dat West-Berlijn volledig bij het verdrag betrokken zou zijn.

Bij de discussies over de binnenlandse politiek lag de meeste nadruk bij de debatten over onderwijspolitiek, mediapolitiek, het bodemrecht, het beroepsonderwijs, de vermogensvorming en de medezeggenschap in het bedrijfsleven.

Terzake van de medezeggenschap werd besloten een resolutie te aanvaarden, waarin niet een getalsmatig model was vastgelegd voor de verdeling van de zetels in de raad van commissarissen tussen werkgevers en werknemers; er werd alleen gesproken van gelijkwaardigheid en gelijk belang van werkgevers en werknemers.

In de resolutie over het bodemrecht werd het particuliere eigendom ,,voorwaarde en grondslag van een vrije maatschappelijke ordening" genoemd. Particulier eigendom is volgens de resolutie onscheidbaar met de waardigheid en de vrijheid van de mens verknoopt en moet in sociale verantwoordelijkheid worden gebruikt. Taak van een sociaal bodemrecht is het een evenwicht teweeg te brengen tussen privé- en algemeen belang. Socialisering en elke uitholling van het particuliere eigendom werden door het CSU-congres afgewezen. (N Z Z, F A Z)

(Vor. ber. pag. 749/1 - 1972)

CDU-CONGRES

De CDU congresseerde van 18-29 nov. 1973 in Hamburg. Het was het tweede CDU-congres in 1973, aangezien door het aftreden van Rainer Barzel als fractie- en partijvoorzitter een vervroegd congres noodzakelijk geworden was, waarop een nieuw bestuur gekozen was (pag. 640/1 e.v -1973).

Op dit congres stonden programmatische vraagstukken centraal, waarbij het accent viel op de discussies o e r de medezeggenschap in he' bedrijfsleven. Over het vraagstuk van het medebeslissingsrecht van de werknemer in zijn bedrijf bestond binnen de CDU verschil van mening, waarbij dûûr de vakbewegingsvleugel rond 01-?d-minister van sociale zaken Rans Katzer radicalere posities werden ingenomen dan door de rest van de partij. Over de voorgeschiedenis schreef het *NRC/H'* blad (17-11-1973) o.m. het volgende:

Nadat de ambitieuze Kohl in het voorjaar tot nieuwe partijvoorzitter was gekozen, had hij zijn nieuwe secretarisgeneraal, prof. Kurt Biedenkopf, opdracht gegeven een medebeslissingsmodel uit te werken dat het uit 1971 daterende CDU-model zou moeten vervangen. Volgens dit laatste, nu afgedankte model, zou de raad van commissarissen moeten bestaan uit zeven vertegenwoordigers van de aandeelhouders en vijf vertegenwoordigers van de werknemers.

Reeds in sept. kon Biedenkopf het CDU-bestuur een model presenteren, waarin werd uitgegaan van de verdeelsleutel zes tegen zes. Alleen zou minstens één vertegenwoordiger van de werknemers afkomstig moeten zijn uit de groep van leidinggevende employés. Bovendien zou de directie van een bedrijf ook zonder toestemming van de raad van commissarissen kunnen handelen, wanneer in dit orgaan de stemmen zouden staken. En tenslotte zouden de stemmen van de aandeelhouders de doorslag geven bij de benoeming van een directeur-generaal.

Dit werd dus het nieuwe model dat Kohl het Hamburgse congres wilde voorleggen. Tevreden stelde hij reeds bij voorbaat vast, dat hij zeker was van een grote meerderheid. Maar al spoedig bleek, dat Kohl en zijn rechterhand Biedenkopf te vroeg hadden gejuicht en onvoldoende rekening hadden gehouden met de stemming in de partij. De eerste groep in de CDU die het nieuwe Biedenkopf-model hevig bekritiseerde, was de vakbondsvleugel onder leiding van oud-minister Hans Katzer.

Nu was er nog niets aan de hand geweest, wanneer deze vakbondsvleugel — ,,Sozialausschüsse" geheten — niet de steun van oud-partijvoorzitter en oud-oppositieleider Rainer Barzel en diens voormalige secretaris-generaal Konrad Kraske had gekregen. Beiden bleken opeens vurige voorvechters van het christen-democratische vakbondsmodel volgens welke de raad van commissarissen moet worden vervangen door een ondernemingsraad. In dit orgaan, dat aanzienlijk meer bevoegdheden zou moeten krijgen dan de raad van commissarissen, zouden werknemers ei? aandeelhoiiders gelijk moeten zijn vertegenwoordigd.

Terwijl Kohl vol vertrouw-en het Hamburgse congres afwachtte. trokken Barzel, Kraske en Katzer eensgezind de provincie in om het Biedenkopf-model te bestrijden en het vakbondsmodel aan te prijzen. Hun gemeenschappelijke actie had in zoverre succes, dat niet alleen de CDU-jongerenorganisatie Jonge Unie steun toezegde, maar ook de belangrijke, in wezen conservatieve partijorganisatie Westfalen-Lippe en Rijnland op het congres het vakbondsmodel aanvaardde. Pas toen — t ee weken voor het congres — werd Kohl wakker; waarschijnlijk te laat.

Een punt vari overweging voor partijvoorzitter Kohl om het christen-democratische vakbondsmodel af te wijzen was het feit. dat het voor de CSU onaanvaardbaar was. CSU-voorzitter Strauss had al verklaard. dat. mocht het vakbondsmodel worden aanvaard, de fractiegemeenschap van CDU en CSU ,,nauwelijks in stand kan worden gehouden".

In de twee weken voor het congres hebben Kohl en Biedenkopf zich zeer ingespannen om de partij voor hun model te winnen. Het N R C / H · b l a d merkte daarbij op, dat zij nauwelijks vanuit het bestuur werden gesteund.

Toespraken Kohl *en Carstens*

Het congres werd op 18 nov. door voorzitter Kohl geopend. Hij riep de gedelegeerden zeer nadrukkelijk op ,,de eenheid van de CDU niet te ondergraven". Bondsdagfractievoorzitter Carstens verklaarde in zijn openingstoespraak, dat het zeer kwalijk zou zijn, wanneer men ei-. kaar in de CDU bij beslissende vraagstukken zou bestrijden.

Nu maakten zowel Kohl als Carstens zich in hun redevoeringen geen illusies, dat zij met een zorgvuldig uitgestippelde en evenwichtige strategie wel de regering-Brandt/Scheel voortijdig ten val zouden kunnen brengen. Ten slotte heeft de FDP een week eerder op haar congres in Wiesbaden benadrukt in ieder geval tot 1976 met de SPD te blijven regeren. De beide christen-democratische leiders verborgen niet hun teleurstelling hierover.

Kohl: ,,Wij doen verstandige aanbiedingen, maar wij lopen niemand achterna". Naar zijn zeggen zou evenwel de Westduitse parlementaire democratie alleen dan kunnen functioneren, wanneer alle partijen die achter de grondwet staan, in principe bereid zijn om met elke partij een coalitie te vormen. Hieraan toevoegend, dat het uitsluitend een aangelegenheid is van de FDP om zich voor lange tijd op sleeptouw te laten nemen door de SPD.

Oppositieleider Carstens vroeg zich af, hoe het mogelijk is, ,,dat een partij die zich liberaal noemt" bereid is met de linkervleugel van de SPD en met de Jong-Socialisten samen te werken in plaats van hen te bestrijden. ,,In deze situatie heeft de oppositie een unieke kans. Zij vormt een alternatief voor deze regering en voor de regeringscoalitie en zij moet de bevolking haar alternatieve positie duidelijk maken".

Volgens Carstens is de CDU/CSU nog de enige partij die eensgezind voor de democratie strijdt, terwijl in de SPD krachten aan het werk zouden zijn die de democratische rechtsstaat zouden negeren.

Uitvoerig ging Carstens ook in op de

buitenlandse politiek, waarbij hij de bondsregering ervan beschuldigde over de verdragen met de DDR, de Sowjetunie en Polen te lichtvaardig te hebben onderhandeld. Dit zou nu blijken bij de consulaire problemen rond West-Berlijn. Hij voorspelde evenwel, dat de echte problemen nog eerst moeten komen, wanneer er met de DDR over culturele uitwisseling, sportverkeer en technisch-wetenschappelijke samenwerking zal worden onderhandeld. Dan gaat het erom of deze verdragen ook voor West-Berlijn gelden.
Over de Europese Gemeenschap merkte hij op, dat een nauwere politieke samenwerking zo spoedig mogelijk moet worden gerealiseerd, onafhankelijk van het tot stand brengen van een Europese politieke unie. Hoe nauw de Westeuropese staten nu met elkaar zijn verbonden op economisch gebied, maakte volgens Carstens de tegen Nederland gerichte Arabische olieboycot duidelijk. Maar deze gebeurtenissen maakten het ook noodzakelijk, dat er op politiek gebied nauwer wordt samengewerkt.
In dit kader liet Carstens zich zeer sceptisch uit over de onderhandelingen over een wederzijdse, evenwichtige troepenvermindering in Europa, omdat een troepenvermindering de Europese eenwording zou kunnen bemoeilijken. Hij verklaarde, dat de CDU/CSU dezelfde bezwaren als Frankrijk tegen de MBFR-onderhandelingen heeft en dat men het eerst eens met Frankrijk moet worden, voordat de onderhandelingen werkelijk beginnen.

Nieuwe voorstellen inzake medezeggenschap. *Bestuursvoorstellen aangenomen*

Gedurende het congres werden zowel door het bestuur als door de vakbondsvleugel nieuwe voorstellen gedaan in de kwestie van de medezeggenschap. Het bestuur stelde het volgende model voor:

In de raad van commissarissen moet de president-commissaris met twee derde meerderheid worden gekozen; d.w.z., dat ook een vertegenwoordiger van de werknemers deze functie kan bekleden. Maar in geval werknemers en aandeelhouders het niet eens kunnen worden, moet een aandeelhoudersvergadering worden uitgeschreven, waar de beslissing valt, evenals in het eerste bestuursvoorstel het geval was. De vakbondsvleugel bleef daarom het bestuursvoorstel afwijzen en kwam met een eigen model, dat geïnspireerd was op de sinds 1951 bestaands praktijk in de Westduitse steenkool- en staalindustrie. Hierbij bestaat de raad van commissarissen uit evenveel werknemers als aandeelhouders. Om een patsituatie te voorkomen kiezen zij gezamenlijk een neutraal lid. Dit voorstel werd echter door het bestuur afgewezen. Bij de stemming werden de denkbeelden van de vakbondsvleugel met 70% van de stemmen afgewezen. Daarop werd het bestuursvoorstel met **559** tegen 97 stemmen aangenomen.
Andere zaken, waarover resoluties werden aanvaard, waren o.a. het beroepsonderwijs, waar op verbetering en meer staatsingrijpen werd aangedrongen, zonder dat de bestaande situatie, dat het onderwijs zowel in de bedrijven als in de scholen gegeven wordt, werd afgewezen: een nieuw beginselprogramma, waartoe een commissie werd ingezet, die zonder tijdslimiet kan werken; de energiecrisis; zorg werd uitgesproken over de te verwachten beperkingen in de economische activiteit als gevolg van beperkingen in de aanvoer van ruwe olie; het bodemrecht, waarbij nationalisatie werd afgewezen evenals een speculatiewinstbelasting op niet-gerealiseerde winsten; wel werd besloten, de periode, waarbinnen gerealiseerde winsten onder de inkomstenbelasting vallen te verlengen van twee op tien jaar; en tenslotte vermogensvorming, waarbij het allen mogelijk gemaakt moet worden vermogen te vormen, zonder dat dit leidt tot herverdeling. (NRC/H'blad, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 640/1 e.v. - 1973)

DKP-CONGRES

Van 2-4 nov. 1973 vond in Hamburg het congres van de Deutsche Kommunistische Partei (DKP) plaats. Het congres werd door vicevoorzitter Herbert Mies geopend.

Mies zei o.m., dat de DKP 39.344 leden telde. Van de leden is 73% jonger dan 30 jaar en bijna 84% is lid van een vakbond.
Over de buitenlandse politiek sprekend, stelde Mies vast, dat er een verbetering in het internationale politieke klimaat was ontstaan. Hij achtte dit vooral een verdienste van de CP van de SU en van haar secretaris-generaal ,,kameraad Brezjnew persoonlijk". Hij riep de bondsregering op de banden met de NAVO losser te maken en een bijdrage aan ontwapening te leveren.
Hij bestreed met kracht de leiders van de Chinese Volksrepubliek, die hij vijanden van de communistische wereldbeweging noemde, en de Maoïsten in de Bondsrepubliek. Mies meende, dat de tijd rijpte voor de bijeenroeping van een wereldconferentie van communistische partijen.
Hij kondigde aan, dat de DKP in de Bondsrepubliek aan alle deelstaatverkiezingen zou deelnemen. Hij drong er op aan, dat de 5%-clausule zou worden opgeheven. Zwaartepunt bij de massa-arbeid zou liggen bij de bedrijven, de jeugd en de gemeentepolitiek. De bondsregering werd verweten, dat haar politiek bedreven werd in het belang van de nationale en internationale monopolies.

Het congres verkoos Mies tot voorzitter van de partij als opvolger van de 64-jarige Kurt Bachmann. Verder werd een nieuw partijbestuur, een nieuw presidium en een nieuw secretariaat verkozen.
Het congres aanvaardde een resolutie, die aandrong op gemeenschappelijk optreden van communisten, socialisten, christelijken en partijlozen in actiegemeenschappen.
In een tweede resolutie werd er tegen geprotesteerd dat de Bondsregering de verdragen met de DDR en de andere socialistische staten interpreteren zou op een wijze, die met de verdragen in strijd was. *(FAZ)* (Vor. ber. pag. 808/3-1971)

FDP-CONGRES

De liberale FDP hield haar congres van 12-14 nov. in Wiesbaden. De bijeenkomst werd door partijvoorzitter en minister van buitenlandse zaken Walter Scheel geopend. Hij verklaarde o.m., dat de FDP niet van plan was de coalitie met de SPD te verbreken om met de CDU/CSU te gaan regeren.

Scheel stelde, dat de FDP te veel had meegemaakt, zodat zij het zich niet kon permitteren alles weer op het spel te zetten. Nadat zij hij de verkiezingen van 1972 een doorbraak bereikt had, moet zij zich nu consolideren. Scheel meende ook. dat de CDU/CSU eerst kleur moet bekennen en niet uit opportunisme het conservatisme moet verloochenen.
,,Waarom vindt de CDU niet eindelijk de kracht dat te zijn, wat zij in eerste instantie zou kunnen zijn, nl. een doelbewuste conservatieve partij. Onze democratie kan het zich niet veroorloven, dat een relatief grote groep van rechtse randkiezers eenvoudig wordt afgeschreven".
Ofschoon in mildere vorm, kritiseerde Scheel ook de sociaal-democratische coalitiepartner, die de ruzies in eigen gelederen ook aan de FDP zou proberen op te dringen. Deze pogingen zouden zijn versterkt, nadat bij enquêtes was gebleken. dat de FDP nu goed bij de bevolking ligt. Daarnaast zouden er in de SPD heel wat leden zijn die de individuele vrijheid zouden proberen te beteugelen. ,,Met andere woorden: de staat als de voogd voor de onmondige burger", zo zei Scheel.
In zijn rede ging de FDP-leider ook uitvoerig in op de Westduitse buitenlandse politiek.
Scheel stelde, dat het conflict in het Midden-Oosten de Europeanen heeft geleerd, dat Europa sterker is geworden. Als voorbeeld noemde hij de Brusselse verklaring (pag. 781/3-1973) die ,,duidelijk en precies" zou zijn.
Over de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Europese partners zei hij, dat er binnen de NAVO verschillende meningen hebben bestaan inzake het conflict in het Midden-Oosten. Bijvoorbeeld over de vraag of het juist is het bondgenootschap er bij te betrekken, wanneer de beide grote mogendheden in een ander werelddeel tegenover elkaar komen te staan. Of over de vraag, hoe de Verenigde Staten hun dubbele rol als leidende mogendheid in het bondgenootschap en als gesprekspartner van een andere wereldmacht beoordelen.
Maar deze vragen zijn naar de mening van Scheel niet voor het eerst gerezen bij het conflict in het Midden-Oosten. Het conflict heeft ze alleen duidelijker aan de oppervlakte gebracht. Nu zou het er evenwel om gaan, dat de bondgenoten zich er open en vastberaden mee bezig houden en de meningsverschillen niet met lege formules proberen te verdoezelen.
Fel bekritiseerde Scheel in zijn rede ook de Oostduitse regering die naar moeilijkheden zou zoeken, omdat zij onzeker zou zijn en onervaren in de internationale omgang. ,,De behoefte van de DDR zich af te grenzen, is een bijzondere en onplezierige vorm van profielneurose." Scheel sprak evenwel de hoop uit, dat de huidige problemen tussen Bonn en Oost-Berlijn geen blijvende symptomen zijn. Nadat beide Duitse staten immers lid van de Verenigde Naties zijn geworden, zou hun verhouding minder krampachtig en wat zakelijker moeten worden.

Congresbesluiten *mediabeleid*

Centraal stond op het FDP-congres de discussie over de richtlijnen voor het mediabeleid, die door een com-

missie o.l.v. de kort tevoren overleden secretaris-generaal van de partij. Karl-Hermann Flach, waren opgesteld. Het congres aanvaardde het bestuursontwerp vrijwel ongewijzigd.

Kernpunten in her liberale mediabeleid zijn garantie van redactionele onafhankelijkheid. en garantie van de pluraliteit van meningsuitingen.
Om de redactionele onafhankelijkheid te garanderen wordt voorgesteld redactiestatuten op te stellen en een wettelijk rnedewerkingsrrcht van de redacties in te vocrrn. Het rnedewerkingsrecht moet worden uitgeoefend door een redactiecommissie, die o.m. de bevoegdheid moet krijgen bezwaar te maken tegen een politieke koersverandering of de benoeming van een niet gewenste hoofdredacteur.
De pluraliteit van meningsuitingen moet worden verzekerd door met behulp van het federale kartelbureau de vorming van persmonopolies te bestrijden. Verder moet de overheid hulp verlenen om de structuur van de pers te verbeteren. Directe subsidies aan noodlijdende bladen worden evenwel afgewezen. (N Z Z, N R C / H'b l a d) (Vor. ber. pag. 748/2-1972)

OOSTENRIJK

BONDSPRESIDENT JONAS OVERLEDEN. KIRCHSCHLÄGER NIEUWE PRESIDENT

Op 24 april is Franz Jonas, de president van Oostenrijk, op 75-jarige leeftijd overleden. Jonas was op 22 februari voor het laatst in het openbaar verschenen. Zijn gezondheidstoestand liet al enige tijd te wensen over en vanaf 9 april werd het presidentschap waargenomen door de voorzitter van de nationale vergadering.
Op 29 april kreeg de overleden president een officiele staatsbegrafenis. Tijdens een plechtige bijeenkomst in de zuilenhal van het parlementsgebouw sprak bondskanselier Kreisky, waarna de plechtige bijzetting van het stoffelyk overschot op de Weense centrale begraafplaats volgde.
Uit het buitenland was een groot aantal officiele gasten naar Wenen gekomen zoals de Italiaanse president Leone, de Westduitse bondspresident Heinemann, de presidenten van Hongarije, Polen, de DDR en Finland en VN-secretaris Waldheim.

Franz Jonas werd op 4 oktober 1899 als arbeiderskind in een arme Weense volkswijk geboren In de Eerste Wereldoorlog vocht hij als soldaat in het *Oostenrijks*-Hongaarse leger aan het Russische en Italiaanse front Na de oorlog werd hij zetter in een drukkerij, maar in al die laren besteedde hij al zijn vrije tijd aan het werk in de socialistische beweging
Vanaf 1932 wijdde hij zich uitsluitend aan de politiek Onder het semi-fascistische regime van Dolfuss en Schuschnigg ging het in de jaren dertig voor de socialisten om leven en dood. Jonas werd in 1935 vanwege illegale activiteiten gearresteerd en van hoogverraad beschuldigd. Bij het beruchte proces in maart 1936 tegen een aantal socialistische kopstukken werd hij evenwel bij gebrek aan bewijs vrijgesproken. Onder Hitler hield hij zich op de achtergrond. Hij was geen lid van de Nationaal-socialistische partij en hield ondergronds zijn contacten met de voormalige socialistische leiders in stand.
Na de oorlog verliep zijn carrière in *de* partij snel omhoog. In 1951 werd hij burgemeester van Wenen, in 1965 president van Oostenrijk. In 1971 werd hij voor een tweede ambtstermijn van zes jaar herkozen. Zijn tegenkandidaat was toen Waldheim, die later secretaris-generaal van de Verenigde Naties werd.
Als president heeft Jonas ook onder het niet-socialistische deel van de bevolking respect geoogst. doordat hij zich van zijn partijpolitieke verleden duidelijk heeft weten te distantiëren.

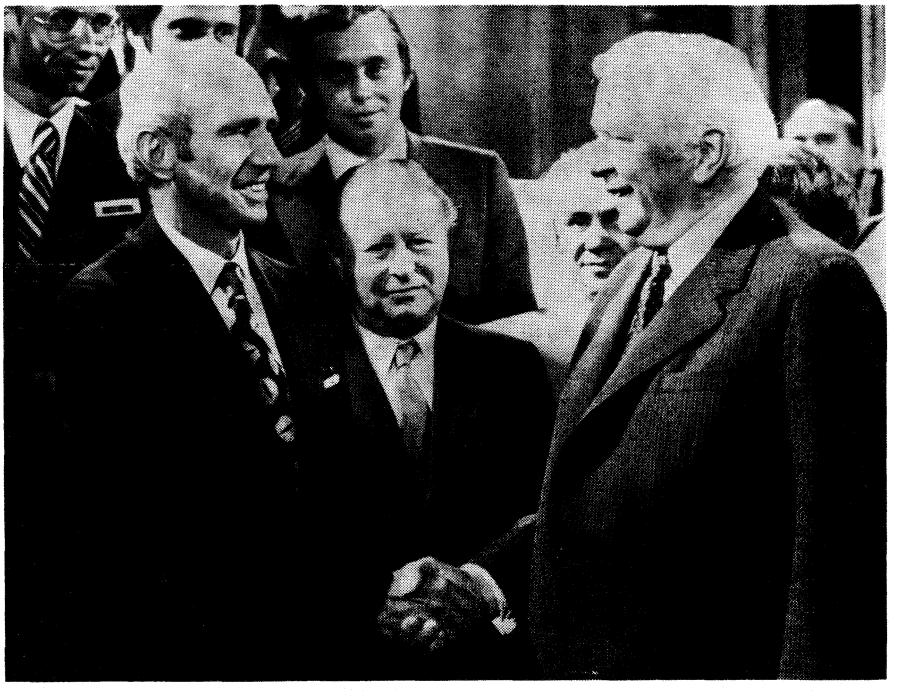
Op 24 april had het Kabinet besloten dat de verkiezingen voor een nieuwe president op 23 juni zouden plaatsvinden. Op 30 april maakten de beide grote politieke partijen de namen van hun kandidaat bekend.
De regerende socialistische SPÖ stelde de 59-jarige partijloze minister van buitenlandse zaken dr. Rudolf Kirchschlager op, de ÖVP, de 61-jarige burgemeester van Innsbruck dr. Alois Lugger.

De aanwijzing van Lugger kwam ais een verrassing, omdat algemeen werd aangenomen dat de vroegere partijvoorzitter Hermann Withalm als kandidaat zou fungeren. Withalm was ook de favoriet van het ÖVP-partijbestuur, maar bij de eindstemming bleken de vertegenwoordigers van de landelijke afdelingen van de partij een voorkeur te hebben voor Lugger.

Lugger werd in 1912 in Brixea in Zuid-Tirol geboren, studeerde rechten m Innsbruck. trad in dienst van het Tiroler landsbestuur maar werd in 1938 door de nationaal-socialisten ontslagen Na de oorlog trad hij in dienst bij het stadsbestuur van Innsbruck werd in 1947 lid van het bestuur van Tiroi, in 1949 afgevaardigde in het parlement van Tirol en in 1956 burgerneester van Innsbruck Lugger heeft in Oostenrijk en daarbuiten grote bekendheid gekregen doordat het hem gelukt is tweemaal de Olympische winterspelen in Innsbruck te laten houden (in 1964 en 1976)

De verkiezingscampagne verliep over het algemeen rustig.
Op 23 juni vonden de verkiezingen plaats die resulteerden in een overwinning door Kirchschlager.
Volgens officiële opgaven kreeg Kirchschlager 2.392.151 stemmen oftewel 51,66%. Lugger kreeg 2.238.680 stemmen. oftewel 48.34%. Het opkomstpercentage bedroeg 94,06% oftewel 4.630.831 stemmen.
De liberale Freiheitliche Partei Österreich had geen kandidaat opgesteld en ook geen voorkeur bekend gemaakt. De communisten riepen op tot het uitbrengen van ongeldig? stemmen.

Rudolf Kirchschlager werd op 20 maart 1915 in Obermuhl in Opper-Oostenrijk geboren in een eenvoudig gezin. Hij verloor al jong zijn ouders. Na de middelbare school ging hij rechten studeren, maar weigerde een studiebeurs te accepteren, waarvoor lidmaatschap van de nationaal-socialistische studentenorganisatie verplicht was, en wist met behulp van allerlei baantjes de kost te verdienen.
Na de oorlog werd hij rechter en trad in 1954 in dienst van het ministerie van bui-

Rudolf Kirchschlager (l.) en Alois Lugger (r.)

tenlandse zaken op de afdeling volkenrecht, waar hij in 1955 mede het staatsverdrag voorbereidde. In 1967 werd hij tot gezant in Praag benoemd, waar hij de Sowjetrussische interventie in 1968 meemaakte. Hij heeft een bemiddelende rol gespeeld bij het verkrijgen van visa voor duizenden Tsjechoslowaken die toen hun land wensten te verlaten.
Toen Kreisky in 1970 een minderheidsregering vormde bood hij de partijloze Kirchschlager, die een praktizerend katholiek is, de post van minister van buitenlandse zaken aan.

Bielka nieuwe minister van buitenlandse zaken

Als opvolger van Kirchschlager is de 66-jarige dr. Erich Bielka tot minister van buitenlandse zaken benoemd. Bielka is ambassadeur in Parijs. Hij werkt sedert 1935 in de diplomatieke dienst. Was tot 1938 consul-generaal in München, werd toen om politieke redenen ontslagen en in een concentratiekamp opgesloten. Na zijn vrijlating nam hij deel aan het verzet. Na de oorlog trad hij weer in dienst van het ministerie van buitenlandse zaken.
Hij was van 1958 tot 1962 hoofd van de economische afdeling aldaar en toen tot 1967 secretaris-generaal van het departement. Vervolgens was hij ambassadeur in Bern en Parijs.
Bielka is partijloos. (NZZ, FAZ, Informationen aus österreich).

BONDSKANSELIER KREISKY IN DE SOWJET-UNIE

Bondskanselier Kreisky arriveerde op 28 mei voor een vijfdaags officieel staatsbezoek in de Sowjet-Unie.
De bondskanselier werd door de Sowjetrussische premier Kosygin ontvangen. Het zwaartepunt van de besprekingen lag op economisch gebied, maar er werd ook van gedachten gewisseld over internationale politieke problemen.
Tijdens een redevoering bij een banket in het Kremlin herinnerde Kreisky eraan dat het Oostenrijkse staatsverdrag, afgesloten in 1955 in Moskou, de historische, politieke en materiële basis van de tweede republiek was geworden. Kreisky benadrukte verder dat de neutraliteit van Oostenrijk nooit opgedrongen is, maar voor het land de meest geschikte politiek is, als men zijn geschiedenis en geografie in aanmerking neemt.
Kreisky sprak verder over de betekenis van de economische samenwerking tussen de beide landen, die in deze tijden van energieschaarste haar nut had bewezen. (NZZ, *In*formationen aus osterreich)

LATIJNS-AMERIKA

ALGEMEEN

DYNAMISCHE GROEI ECONOMIE

De economie van Latijns-Amerika lieeft in 1973 een ,,dynamische" groei doorgemaakt. Het Latijnsamerikaanse bruto nationaal produkt nam met ongeveer 6,8% t ~
Dit staat te lezen in het jaarverslag van de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank over de economische en maatschappelijke ontwikkelingen in dit deel van de wereld. De uitvoer nam met ongeveer 40% toe, terwijl de irnportgroei 25% bedroeg.
De bank merkte op dat Latijns-Amerika zich nog steeds gesteld ziet voor ernstige sociale moeilijkheden die het gevolg zijn van de inflatie (in 1973 was de gemiddelde geldontwaarding in heel Zuid- en Midden-Amerika 30%), de snelle bevolkingsaanwas, de grote trek naar de steden, het hoge werkloosheidscijfer en de achterlijkheid van het platteland.
De Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank is optimistisch over de vooruitzichten voor olieproducerende landen (zoals Venezuela en Ecuador) die profiteren van de stijging der olieprijzen. Ook heeft de bank het volste vertrouwen dat landen die grondstoffen (b.v. tarwe, sojabonen en metalen) produceren, profijt kunnen trekken uit het hoge prijspeil van dit ogenblik op de internationale grondstoffenmarkt. Landen die geen olie of andere grondstoffen in grote hoeveelheden uitvoeren zullen worden geconfronteerd met een tekort op hun betalingsbalans.
De agrarische produktie van Latijns-Amerika heeft zich in 1972 traag ontwikkeld. Het produktietotaal was 1,4% hoger dan in het voorgaande jaar, maar per hoofd van de bevolking was het produktiecijfer 1,6% lager. Definitieve landbouwcijfers over 1973 zijn nog niet beschikbaar. De bank merkte slechts op dat de produktie vorig jaar groter was dan in 1972. De produktietoeneming was echter niet groot genoeg om de trage groei van de voorgaande vier jaar te kunnen compenseren.
De inflatie in Latijns-Amerika geeft van land tot land zeer grote verschillen te zien. In Chili was de geldontwaarding het grootst. Volgens de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank was het Chileense inflatiecijfer vorig jaar 250% (officiële gegevens van het bewind in Santiago spreken echter van 500% inflatie). In Uruguay gaven de prijzen vorig jaar een verdubbeling te zien. Het Braziliaanse inflatiecijfer daalde in 1973 tot ongeveer 13%. De bank verwacht echter dat de prijsstijgingen in Brazilië dit jaar weer groter zullen zijn.
De balans van de handel tussen Latijns-Amerika en de rest van de wereld heeft vorig jaar een verbetering te zien gegeven die in hoofdzaak voortvloeide uit de ongekende prijsstijging voor hun (export)grondstoffen. Daartegenover stond een veel minder grote stijging van de importprijzen. Hierdoor nam de Latiinsamerikaanse importcapaciteit aanzienlijk toe, aldus de bank. (Reuter)

JAARVERGADERING OAS IN ATLANTA

Van 14 april tot 1 mei heeft de Organisatie voor Amerikaanse Staten haar jaarvergadering in Atlanta (Georgia) in de VS gehouden. Daartoe waren de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten naar Atlanta gekomen.
De bijeenkomst had een puur consultatief karakter, omdat geen beslissingen werden genomen over de belangrijkste punten die op de agenda stonden. Deze punten betroffen de herstructurering van het inter-Amerikaanse systeem en de relatie VS-Latijnsamerikaanse landen.
Vrijwel alle punten werden ter verdere bestudering aan werkgroepen doorgegeven.
Ten aanzien van de herstructurering van het inter-Amerikaanse systeem lag er een rapport van een speciale commissie voor, die eind nov. 1973 haar werkzaamheden had afgesloten.

De commissie had vijf punten opgesteld, die in een nieuw grondvest van de organisatie moeten worden opgenomen:

— denuclearisatie van Latijns-Amerika en aanwending van atoomenergie voor vreedzame doeleinden;

— bescherming van de kwaliteit van het milieu;

— soevereiniteit over de natuurlijke rijkdommen van de Amerikaanse staten en het onvervreemdbare recht er vrijelijk over te beschikken;

— het recht over de natuurlijke bronnen van de aangrenzende zeeën te beschikken, volgens de nationale juridische beperkingen van ieder land.

— arbeid, sociale rechten en plichten dienen zodanig geregeld te worden dat zij een waardig en gepast bestaan, gezondheid en levensniveau met een rechtvaardig salaris garanderen. Het recht op een

vakbond el1 het stakingsrecht dienen erkend te worden.

Minister van buitenlandse zaken van de VS Kissinger hield op 20 april een redevoering' waarin hij inging op de relatie VS—Latijns-Amerika. Hij zei hierin o.a.:

De ,,nieuwe dialoog", aldus Kissinger, die ik sinds ik minister van buitenlandse zaken ben met de Latijns-Amerikaanse landen tot stand heb weten te brengen gaat uit van deelgenootschap en niet van bevoogding. Hij gaf toe dat in het verleden de relaties tot Latijns-Amerika er vaak op uitliepen dat Washington besliste wat voor deze landen het beste was.
Ce nieuwe Amerikaanse politiek heeft. zo zei de minister, al tot resultaten geleid en hij noemde in dit verband onder meer: meer hulp voor de armste landen, raadpleging over belangrijke economische kwesties. het meedoen aan een stelsel van collectieve economische veiligheid in dit deel van de wereld en een poging te komen ror een gelijk optreden ten aanzien van de grote ,,multinationals".
President Nixon heeft, aldus dr. Kissinger, met het oog op het wereldvoedseltekort het Amerikaanse Congres gevraagd de steun voor de voedselproduktie in Latijns-Amerika te verhogen van f 232 tot f 345 mln. De Ver. Staten zijn verder bereid de Latijns-Amerikaanse landen te helpen bij het ontwikkelen van hun kunstmestproduktie.

Bijeenkomsten in Tlatelolco en Washington

De jaarvergadering in Atlanta was op twee besloten ministersbijeenkomsten voorbereid.
Van 18 tot 23 februari waren de ministers van buitenlandse zaken van de OAS in Tlatelolco in Mexico bijeen. Omdat deze bijeenkomst een besloten karakter had is er niet veel bekend geworden over wat de ministers besproken hebben.
Wel werd een slotverklaring uitgegeven.

De slotverklaring spreekt van een Latijns-Amerikaanse solidariteit. De landen spraken hun wil uit de politieke samenwerking te versterken en het recht van ieder land te eerbiedigen zijn eigen economisch, politiek en sociaal systeem te kiezen.
De VS accepteerden een ,,speciale verantwoordelijkheid'' ten aanzien van de ontwikkeling van de andere landen.
De deelnemers spraken zich verder uit voor een herziening van het concept van de regionale veiligheid, dat niet uitsluitend gebaseerd mag zijn op politieke of militaire criteria, maar die ook praktisch engagement moet bevatten voor vreedzame betrekkingen, samenwerking en solidariteit tussen de staten. De interamerikaanse economische samenwerking moet zich bij voorkeur ontwikkelen door multilaterale middelen, onder eerbiediging van de prioriteiten van ieder land, zonder bindingen of politieke voorwaarden.

Minister Kissinger die op 23 febr. in Mexico was zou zijn Latijnsamerikaanse collega's gepolst hebben over het voornemen om het zgn. ,,amendement-Hickenlooper" in te trekken dat stopzetting van Amerikaanse hulp tot straf voor het naasten van een Amerikaans bedrijf zonder rechtvaardige compensatie maakt.
Kissinger stelde intrekking van het amendement afhankelijk van de voorwaarde dat Latijns-Amerika instemt met een ,,voor allen aanvaardbare formule" voor het regelen van geschillen die ontstaan door onteigening van Amerikaans bezit in Zuid-Amerika in de toekomst
Kissinger stelde verder voor werkgroepen in te stellen voor concrete problemen die buiten de formele werkzaamheden van de organisatie vallen
Op 17 en 18 april kwamen de ministers van buitenlandse zaken wederom ter voorbereiding van de jaarvergadering bijeen. Ditmaal in Washington. Ook deze zitting had een besloten karakter
President Nixon ontving de ministers en sprak tijdens een tafelrede van ,,een nieuwe dialoog" tussen de VS en de Latijnsamerikaanse landen Deze dialoog zou zich op vrede. politieke vrijheid en economische groei baseren en zou meer dan alleen maar een leuze moeten zijn.

RUSSELL-TRIBUNAAL DOET UITSPRAKEN OVER LATIJNS-AMERIKA

Van 30 maart tot 6 april is in Rome het zgn. Bertrand Russell-tribunaal, voor de tweede maal bijeengeweest. Het tribunaal, indertijd opgericht door de Britse filosoof en pacifist Bertrand Russell, behandelde drie aanklachten wegens schending van de mensenrechten tegen de regeringen van Brazilie, Chili en Uruguay.

De jury, onder leiding van de Italiaanse senator en jurist Lelio Basso, bestond uit een 15-tal bekende personen, o.w. de Franse Nobelprijswinnaar Alfred Köstler, François Rigaux, directeur van het instituut voor internationaal recht van de Universiteit van Leuven, de Zuidslavische schrijver Wladimir Dedijer, de Columbiaanse schrijver Garcia Marquez, de geestelijke Ds. Casalis, prof. Benjamin Spock. De Franse filosoof Jean Paul Sartre, die wegens ziekte niet kon komen, werd gekozen tot ere-voorzitter van het tribunaal. Ere-leden van de jury zijn o.m. mevrouw Allende en de bekende Franse theoloog Chenu.
Het tribunaal werd o.m. bijgewoond door 6 Nederlanders onder leiding van Novib-directeur Sjef Theunis, voorzitter van de Nederlandse steungroep voor het tribunaal.
In een brief aan de voorzitter van het tribunaal heeft de internationale vredesbeweging ,,Pax Christi" meegedeeld bereid te zijn met het tribunaal samen te werken. Tot deze medewerking werd besloten na de ontmoeting vorige maand tussen prof. Basso en het bestuur van Pax Christi onder leiding van kardinaal Alfrink.

Het eerste Russell-tribunaal werd in Zweden en Denemarken gehouden en handelde over het Amerikaanse optreden in Vietnam

De eerste aanklacht werd uitgesproken door de oud-gouverneur van de Braziliaanse staat Pernambuco Miguel Arraes die na de staatsgreep in Brazilië veroordeeld werd en in ballingschap in Algerije leeft.

Arraes beschuldigde de Braziliaanse regering ervan martelingen tot ,,een dagelijkse praktijk" te hebben gemaakt, die niet slechts wordt uitgeoefend door bekende organisatie.; zoals de conmmando's van defensie, maar ook door dergelijke groepen als de ,,brigades des doods".

Over Chili sprak Carlos Vassallo, oud-ambassadeur van de regering-Allende in Rome. over ,,het despotisme, de genocide en de terreur" waarop de junta in Santiago steunt. De regering van generaal Pinochet, onwettig door haar oorsprong en haar daden, schendt de rechten van de mens door haar concentratiekampen, terechtstellingen zonder vonnis, geraffineerde en moderne martelwijzen, aldus Vassallo.

Uruguay -werd aangeklaagd door senator Miquel Michelini, die in Buenos Aires in ballingschap leeft. Hij beschuldigde het bewind van president Bordaberry ervan van de marteling een instituut te hebben gemaakt, ,,marteling om inlichtingen te verkrijgen, te straffen, te wreken, te verijdelen — een georganiseerde actie, waarbij de beul totaal straffeloos is."

Alle drie laakten het optreden van de Amerikaanse economische groepen in hun landen en het ,,neo-imperialisme" dat zich daar ontwikkelt.

Het tribunaal had de betrokken regeringen uitgenodigd zich te verdedigen, maar zij hebben niet geantwoord.

Op de bijeenkomst van het tribunaal kwamen ook Brazilianen, Bolivianen en Uruguezen aan het woord die verklaarden slachtoffer van martelpraktijken van hun land te zijn geweest. In een aantal gevallen werden de namen van de getuigen niet aan de pers bekendgemaakt uit angst voor de represailles tegen familieleden.

Uitspraak

Aan het eind van de zitting van het tribunaal sprak de jury, bij monde van voorzitter Basso het schuldig uit over de militaire regeringen van Brazilië, Chili, Uruguay en Bolivia.

De uitspraak werd toegespitst op twee punten:

- de vier regimes worden schuldig geacht aan ernstige, herhaalde en systematische schendingen van de rechten van de mens;
- het tribunaal oordeelde deze rechtsverkrachtingen van een dergelijke grote omvang dat ook misdaad jegens de mensheid bewezen werd geacht *(Le Monde, NRC/H'* blad).

PANAMA

AKKOORD MET VS OVER SOEVEREINITEIT PANAMAKANAAL

Op 8 januari zijn de VS en Panama het eens geworden over acht principes van een nieuw verdrag dat uiteindelijk de Amerikaanse jurisdictie over het Panama-kanaal kan beëindigen.

Het voorlopige akkoord werd bereikt na 2 dagen onderhandelen tussen Amerika's reizende ambassadeur Ellsworth Bunker en de Panamese minister van buitenlandse zaken Juan Tack.

Het nieuwe verdrag zal in de plaats komen van het verdrag van 1903 dat de VS eeuwigdurende zeggingsmacht over de kanaalzone gaf.

Op 7 febr. kwam de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger naar Panama-City voor de ondertekening van het beginselakkoord van acht punten dat zal dienen tot leidraad voor de onderhandelaars die een nieuw verdrag over de kanaalzone zullen opstellen. De onderhandelingen zouden volgens minister Tack direct beginnen. De punten stellen onder meer dat het verdrag daterend uit 1903 door een nieuw inter-oceanisch verdrag vervangen zal worden; dat het concept van eeuwigdurendheid, dat in het verdrag uit 1903 voorkwam, geëlimineerd zal worden; dat de kanaalzone onder jurisdictie van de republiek Panama zal komen; dat Panama een rechtvaardig en gelijkwaardig deel krijgt van de inkomsten van het Kanaal; dat Panama zal deelnemen in het bestuur van het Kanaal en dat Panama samen met de Verenigde Staten de bescherming en verdediging van het Kanaal op zich zal nemen.

In een toespraak verklaarde minister Kissinger, dat hij namens president Nixon kon meedelen dat de Verenigde Staten zich nu met kracht zouden werpen op de vorming van een levenskrachtige gemeenschap op het westelijke halfrond.

Een hoge ambtenaar in Kissingers gezelschap zei dat de minister op dit onderwerp dieper zou ingaan op de vergadering van ministers van buitenlandse zaken van het Westelijke halfrond (zie pag. 459/1).

Hij omschreef de ondertekening als ,,zinnebeeldig voor de betrekkingeii op het westelijke halfrond". Dr. Kissinger had er de gelegenheid door gekregen nog voor de conferentie van Mexico Amerika's nieuwe houding jegens zijn zuiderburen te demonstreren. (Le Monde, *NRC/H'* blad)

VENEZUELA

OVEREENKOMST MET CUBA

Cuba en Venezuela hebben eind mei in beginsel overeenstemming bereikt over een hervatting van hun diplomatieke betrekkingen. Tien jaar geleden brak Venezuela met Cuba omdat dit land ,,de guerrilla en de revolutie uitvoerde".

De Cubaanse ambassadeur in Argentinië verbleef met het oog op het akkoord in de Venezolaanse hoofdstad Caracas. De regering van Venezuela heeft de Raad van de Organisatie van Amerikaanse staten (OAS) gevraagd de lidstaten toe te staan zelf te beslissen over hun relaties met Havanna. Voor een dergelijke beslissing is in de OAS een meerderheid van tweederde vereist.

Hij heeft ook voorgesteld de Cubaanse premier Fidel Castro uit te nodigen voor een bijeenkomst van Latijnsamerikaanse staatshoofden en regeringsleiders die in Lima zal worden gehouden.

VOLMACHTEN VOOR PRESIDENT

President Carlos Andres Perez heeft op 30 mei van het Congres buitengewone volmachten gekregen om dringende economische en financiële maatregelen te kunnen nemen. Deze maatregelen zullen vooral de nationalisering van de ijzer- en aardolieindustrie betreffen. Verder worden loonsverhogingen en hulp aan de landbouw in de maatregelen opgenomen.

Het staatshoofd had deze volmachten op 1 mei van het parlement gevraagd om een nieuw beleid inzake de economie en de financiën van het land te kunnen gaan voeren.

De volmachten geven Perez ook de mogelijkheid door ingrijpen bij het bank- en verzekeringswezen het financiële systeem in het land te wijzigen. (NZZ)

BELANGRIJKE OLIEVONDST

De Venezolaanse Shell heeft in het meer van Maracaibo een nieuwe olievondst gedaan. De nieuwe bron heeft een capaciteit van 2400 vaten van 192 liter per dag.

Shell is na Exxon de belangrijkste Venezolaanse olieproducent met een totale dagproduktie van ruwweg 800.000 vaten. (AP)

(Vor. ber pag 269/1)

NAASTING BUITENLANDSE MAATSCHAPPIJEN AANGEKONDIGD

President Carlos Andres Perez van Venezuela heeft op 29 april aangekondigd dat alle buitenlandse ondernemingen in het land zullen worden genationaliseerd.

De buitenlandse ondernemingen zullen zich in Venezolaanse ondernemingen moeten omzetten door 80% van hun aandelen te verkopen aan binnenlandse beleggers, aldus de president.

De nationalisatie heeft onder meer betrekking op de 20 buitenlandse oliemaatschappijen — die 95% van de Venezolaanse olie-industrie bezitten — en de ijzer- en staalindustrie.

President Andres Perez heeft op 16 mei een eerste stap gedaan naar nationalisatie van de oliewinning in het land. Hij installeerde een commissie van 30 leden, bestaande uit vertegenwoordigers van alle politieke partijen, de vakbeweging, het bedrijfsleven en het leger, die een plan voor de overname zal opstellen. Daarna zal het parlement een wetsontwerp voor de nationalisatie behandelen. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 256/2)

FRANSE HULP BIJ ONTWIKKELING TEERZAND

Frankrijk wil met Venezuela een overeenkomst sluiten om te helpen bij de ontginning van de teerzanden in het Orinocogebied. Dit heeft de Franse minister van buitenlandse zaken Michel Jobert gezegd op een driedaagse bijeenkomst van Franse ambassadeurs in Latijns-Amerika en het Caribische gebied begin april.

Het Orinocogebied vormt een van de grootste oliereserves ter wereld: de regering van Venezuela schat deze op 700 miljard vaten, bijna geheel bestaande uit zware olie in nagenoeg vaste vorm. Hiervan zal vermoedelijk 10% kunnen worden gewonnen. *(Reuter)*

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

BESCHULDIGINGEN JEGENS LIBIË

De aanval op de technische militaire academie in Heliopolis en de daarop gevolgde berichtgeving in de Egyptische pers waarin Libië van medeplichtigheid werd beschuldigd (pag. 448) bracht in de Egyptisch-Libische relatie een langdurige verkoeling teweeg.

Op 22 april meldde het Libische persbureau *Arna* dat de aanslag was georganiseerd door een Egyptische ondergrondse organisatie, de Jeugd van *Mohammed* waartoe militairen en studenten zouden behoren.

De aanval op de academie was van binnenuit geschied, d.w.z. er was sprake geweest van een opstand onder de cadetten. De volgende dag sprak het Egyptische persbureau *Mena* deze versie tegen.

Volgens het Libanese dagblad Al Anwar (23-4) zou een moordaanslag op president Sadat zijn gepleegd toen deze 14 uur na de overval op de academie daarheen onderweg was; daarbij zouden 24 personen, o.w. 4 uit het gevolg van Sadat, om het leven zijn gekomen. Dit bericht werd nog dezelfde dag door een regeringswoordvoerder in Cairo tegengesproken. Volgens hem had Sadat geen bezoek aan de academie gebracht en was hij dat ook niet van plan geweest. Die dag herhaalde *Arna* zijn versie van het gebeuren en voegde eraan toe dat de cadetten na de bezetting van de academie naar het gebouw van de Volksvergadering, waar Sadat sprak, waren gemarcheerd, maar dat zij waren opgevangen en gearresteerd.

Ook op 23 april voerde de Libische minister van binnenlandse zaken, majoor Hamidi, in Cairo besprekingen met president Sadat.

De volgende dag werd door de procureur-generaal te Cairo verklaard dat Sariya bekend had dat hij Libië had bezocht na een officiële uitnodiging van de Libische regering d.d. 6 juni 1973. Hij had een lang particulier onderhoud gehad met kolonel Kadhafi over het oprichten van commando-organisaties in Arabische landen om „legale en illegale activiteiten te ontwikkelen". Volgens de procureur-generaal was er sprake van een samenzwering om het bewind om-

ver te werpen en president Sadat te arresteren.

Op 26 april werd door AFP vanuit Cairo gemeld dat 75 leden van een „geheime organisatie' waren gearresteerd: 16 cadetten, 2 mariniers plus 57 studenten en gymnasiasten. Tegelijkertijd berichtte het Egyptische dagblad Al *Akhbar* dat de dooi. Libië aan Egypte sinds 1967 verleende financiële hulp definitief was stopgezet.

De Libische leider, kolonel Kadhafi, die in een op 22 april gepubliceerd bericht in het Libanese blad Al *Safir* de aanslag op de militaire academie betreurd had, stelde in een vraaggesprek met het Libanese tijdschrift Al *Dastour* (AFP 27-4) dat Libië zich jegens Egypte niet meer gebonden achtte aan de verplichtingen die uit de resoluties van Khartoem (aug. 1967) voortvloeiden, omdat „voor Egypte de oorlog is geëindigd". Hij deelde mee dat Egypte aan Libië 4 mln ton olie had gevraagd voor de oorlogvoering, „maar na 17 dagen strijd hielden de vijandelijkheden op. Wij gingen niettemin voort met het leveren van olie totdat de oorlog geheel ophield", aldus Kadhafi. Hij vervolgde: „Zodra de oorlog wordt hervat, zal de olie opnieuw stromen. Ik ben niet van plan olie te geven aan een land waarvan de kranten kritiek op de politiek van mijn land leveren".

Op 27 april maakte het Egyptische persbureau *Mena* bekend dat de leider van de overval, Sariya, tegenover de officier van justitie in Cairo had verklaard dat Kadhafi hem tijdens een langdurig onderhoud in 1973 te Tripoli had verteld dat Egypte verraad aan de Palestijnse zaak pleegde en dat dit door een „volksrevolutie" verijdeld moest worden. Bovendien had Egypte ingestemd met de door Nixon en Brezjnew overeengekomen verdeling van de Arabische wereld.

Op 28 april verzocht de regering van Libië de Arabische Liga een onderzoek in te stellen naar de beweerde Libische medeplichtigheid aan de aanval op de militaire academie.

Op 4 mei werd in de Egyptische pers bericht dat het aantal arrestanten tot 96 personen was gestegen.

Op 7 mei stuurde president Sadat een brief aan de Libische revolutionaire raad, die hij op 24 mei in *Al Ahram* liet publiceren. In de tussenliggende periode had de Libische premier Jalloud op 12/13 mei een bezoek aan Cairo gebracht waar hij een onderhoud had met president Sadat. Enkele uren na zijn vertrek deelde *Mena* mee dat Egypte voorstellen van Libië voor een normalisering van de betrekkingen had verworpen Er waren na Jallouds onderhoud met Sadat twee boodschappen van Kadhafi binnengekomen. De eerste was in een telegram vervat dat door radio-Tripoli was uitgezonden. Daarin verklaarde Kadhafi dat de beide landen „niet aan een crisis in hun betrekkingen, maar aan een morele crisis" leden. Hij riep Egypte op terug te keren tot de „dorpsmoraal', waarmee hij zinspeelde op een uitspraak van Sadat, nl. dat de dorpsmoraal gebaseerd is op „oprechtheid en waarheid". Kadhafi's tweede boodschap, die dezelfde geest ademde, werd overgebracht door de Egyptische militaire attaché in Tripoli. Volgens *Mena* had Cairo beide boodschappen „naar vorm en inhoud" verworpen. Libië zou te verstaan zijn gegeven dat het meer succes zou hebben als het politiek consequenter zou zijn.

Medio mei werd uit Arabische diplomatieke bron in Cairo bericht dat Italië de inreisbepalingen voor Egyptenaren had verscherpt.

Hoe groot de tegenstelling tussen Egypte en Libië geworden was bleek op 24 mei uit bovengenoemde publikatie van Sadats brief in Al *Ahram*, welke beoogde het Arabische volk de waarheid te zeggen.

Sadat schreef in zijn boodschap o.m.: „Al voor het ontketenen van de vijandelijkheden in okt. ondervond ik al twijfel bij u over de ernst van onze vastbeslotenheid, tot de strijd over te gaan. Dat ongeloof nam zelfs de vorm van sabotage aan toen de kolonel (Kadhafi), die inlichtingen bezat die hij minstens geheim moest houden, enkele weken voor de oorlog openlijk verklaarde dat hij niets te maken wilde hebben met de oorlogsplannen die Egypte en Syrië hadden voorbereid en die volgens hem tot een catastrofe zouden leiden." Sadat verklaarde dat hij aan Libië slechts drie verzoeken had gericht, namelijk het in gereedheid brengen van de haven van Tobroek ter vervanging van die van Alexandrië, het aangaan van een overeenkomst voor de aankoop van reserve-onderdelen voor de Mirage-straalvliegtuigen, die anders in geval van oorlog waardeloos zouden zijn, en de levering van 4 mln ton olie binnen een jaar, na het begin van de vijandelijkheden.

Sadat erkende dat het verzoek inzake Tobroek werd ingewilligd, maar dat met de reserve-onderdelen werd „gedraald, zodat hij zijn toevlucht moest zoeken bij Saoedi-Arabië". Aan olie ontving Egypte slechts 800.000 ton van de verlangde 4 mln ton. Libië stopte de levering al voordat een wapenstilstand was bereikt en terwijl op de westelijke kanaaloever nog Israëlische eenheden waren.

„Het heeft mij diep gegriefd te zien dat Libië het enige Arabische land was dat beloofde hulp staakte na bekendmaking van het bestand, terwijl de andere Arabische landen hun verplichtingen zijn na-

gekomen, en meer dan dat", aldus de Egyptische president.
Sadat beschuldigde de Libische leiders hun belofte van financiële hulp, die op de conferentie van Khartoem van 1967 waren gedaan, niet te zijn nagekomen.
Ten aanzien van de kritiek op de Egyptische militaire actie stelde Sadat: „De enige verontschuldiging van Kadhafi is dat hij geen oorlog gevoerd heeft en zich niet heeft vereenzelvigd met de strijd die voor Egypte een zware beproeving is geweest, in vier oorlogen waarin duizenden martelaren zich hebben opgeofferd."

Volgens het officieuze Libische dagblad Al Fateh — zo meldde Le Monde (25-5) — had de Libische regering aan Egypte militaire hulp geleverd ter waarde van $ 711.164.000. Aan de vooravond van de oktoberoorlog had de Libische financiële hulp een waarde van $ 542.164.000 bereikt.
Al Ahram (24-5) schreef als commentaar: „Egypte heeft tot op heden voor de oorlog meer dan 10 mrd Egyptische Ponden (ca. $ 5 mrd) uitgegeven, terwijl de inkomsten van Libië, dankzij de stijging van de olieprijs, sinds okt. met meer dan 4 mrd dollar zijn toegenomen."

Op 28 mei beschuldigde Moestafa Amin, hoofdredacteur van Akhbar *al-Yom,* kolonel Kadhafi ervan „fantastische sommen gelds" te hebben uitgetrokken voor het vermoorden van Egyptische en Soedanese politieke leiders. Zo zou Kadhafi een moord op de Soedanese president Nimeiry hebben gepland en acties hebben gefinancierd voor he: aanwakkeren van onlusten in Soedan.

Ondergrondse organisatie in Egypte ontdekt. Arrestaties

Op 20 juni deelde de Egyptische vice-premier en minister van binnenlandse zaken, Mamdouh Saleh, mee dat de Egyptische autoriteiten een ondergrondse organisatie hadden ontdekt die voor de gebeurtenissen van 18 april verantwoordelijk zou zijn. Deze organisatie, de Islamitische Bevrijdingsbeweging, was in Jordanië opgericht in 1950 en had getracht in 1955 een afdeling in Egypte te vestigen, maar deze poging was door de Egyptische autoriteiten verijdeld. In 1969 was de beweging ook in Jordanië verboden. De beweging propageerde een theocratische staat met een kalief aan het hoofd, maar streefde er volgens de Egyptische versie in werkelijkheid naar de regeringen in diverse Arabische staten onder het mom van de religie ten val te brengen.

Bij de arrestatie van verscheidene leden waren pamfletten aangetroffen waarin Egypte werd belasterd en waarin werd gepoogd twijfel te zaaien t.a.v. het Egyptische regeringsbeleid. Ook bleek uit de pamfletten dat de beweging een oplossing van het Palestinaprobleem verwierp en dat zij geen staatsgrenzen erkende. Eerder had Salem verklaard dat „subversieve acties" van staten uitgingen die niet gaarne zagen dat Egypte naar een duurzame en vreedzame oplossing in het Midden-Oosten streefde.

Nadat Al Akhbar begin juni al melding had gemaakt van de arrestatie van een honderdtal personen te Cairo, berichtte AL *Ahram* op 25 juni dat in de Egyptische hoofdstad 78 leden van de Islamitische Bevrijdingspartij waren gearresteerd, o.w. diverse studenten en arbeiders. Op 26 juni werd officieel tegen 92 personen een aanklacht ingediend wegens lidmaatschap van een „gewapende geheime organisatie", die bij de aanslag van april betrokken zou zijn. *(NZZ,* Le Monde. The Times, FAZ, *NRC/H'blad)*

EGYPTISCH-SOEDANESE CONTACTEN EN AKKOORDEN. SOEDAN BESCHULDIGT LIBIË

Nadat de presidenten van Egypte en Soedan, Sadat en Nimeiry, op 11 febr. te Alexandrië besprekingen hadden gevoerd, ondertekenden zij de volgende dag te Cairo een gemeenschappelijk programma voor politieke actie en economische integratie.

Beide landen gaan nauw samenwerken op politiek, economisch en cultureel gebied, aldus de verklaring in het ondertekende document.
Overeengekomen is, minstens eens per jaar overleg te plegen. Er wordt een gezamenlijke commissie gevormd met o.m. de ministers van buitenlandse zaken, economie, irrigatie, transport, landbouw, voorlichting en onderwijs van beide landen, die periodiek gemeenschappelijke projecten gaan bespreken.
Er komt een „hoge politieke commissie" van zes leden van de Arabische Socialistische Unie (de enige Egyptische politieke partij) en de Soedanese Socialistische Unie (de enige Soedanese politieke partij) om de samenwerking tussen beide partijen te coördineren. Deze commissie zal eens in de drie maanden vergaderen. Over twee weken zou een technische commissie onder leiding van de ministers van economische zaken van de twee landen in Khartoem bijeen komen om verhoging van de graanproduktie en vergroting van de veestapel te bespreken. Einnen twee weken zal een gezamenlijke maatschappij worden opgericht voor het organiseren van de vaart op de Nijl. Alle obstakels van vrije handel en persoonlijke bewegingsvrijheid tussen beide landen zullen worden verwiiderd.

Deze ontwikkeling maakte een eind aan de verwijdering tussen beide landen die eind 1972 was opgetreden (zie pag. 110/2-1973).

Op 2 april arriveerde president Nimeiry in Alexandrië voor een bezoek van een week, aldus radio-Cairo.

Op 23 april benoemde p esident Nimeiry staatsminister kolonel Salah Abdel al-Mabroek tot minister voor Egyptische zaken, terwijl op 26 april in het nieuwe Egyptische kabinet (pag. 447/3) Osman Adli Badran staatsminister voor Soedanese zaken werd. Beide ministers zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het gemeenschappelijke programma voor politieke actie, zoals door beide presidenten was afgesproken.

Op 27 juni meldde Al *Ahram* dat Egypte en Soedan waren overeengekomen een weg aan te leggen tussen Cairo en Khartoem, alsook een studie te maken van een spoorwegverbinding tussen de beide hoofdsteden.

Volgens de NZZ (29-6) zijn tot dusver drie gemeenschappelijke economische mojecten overeengeko en: 1) de systematische bevordering van de Soedanese landbouw met behulp van Egyptische experts en op basis van het door Cairo ontwikkelde coöperatiesysteem; 2) de aanleg van weg-, spoor- en scheepvaartverbindingen tussen beide landen; en 3) het gemeenschappelijk gebruik van de Nijl door regulatiewerken en stuwdammen bij de bronnen in Zuid-Soedan. Een vierde project betreffende de bouw van textiel-, conserven- en schoenfabrieken is in voorbereiding.
Bij al deze projecten willen de Egyptenaren als technische adviseurs of bouwondernemers betrokken zijn, terwijl de financiering door Saoedi-Arabië, Koeweit en andere Arabische oliestaten zou moeten geschieden.
Voorts meldde de NZZ dat de gemeenschappelijke Egyptisch-Soedanese agrarische projecten primair een rationeler gebruik van de Nijldaloase tussen Wadi Halfa en Khartoem beogen voor de verbouw van tarwe en katoen plus het winnen van nieuw vruchtbaar land langs de Witte Nijl van Khartoem naar het zuiden tot aan Ed Dueim (ca. 210.000 ha) en een veeteeltprogramma voor de provincie Boven Nijl in Zuid-Soedan.
Het centrale ontwikkelingsproject aan de Boven Nijl is echter de realisering van het reeds in 1939 door de Britten geplande Djongolikanaal dat de Eahr al-Dzjabal ten noorden van Bor met vermijding van de Nijlmoerassen (Sudd) rechtstreeks naar Malakal moet voeren. Het Egyptische team van deskundigen, dat zijn onderzoek zo juist heeft afgesloten, rekent zo op het voorkomen van een waterverlies van 1,9 mln à 3,6 mln m3 per jaar. Deze extra waterreserve zal door beide landen worden gedeeld. Egypte heeft die dringend nodig voor zijn nieuwe zoetwaterkanaal Cairo-Suez dat de watervoorziening voor de wederopbouw en industrialisering van de kanaalzone moet garanderen, aldus de NZZ.

Soedanese kritiek op Libië

Soedan's toenadering tot Egypte ging gepaard met kritiek op Libië. Reeds op 12 maart beschuldigde president Nimeiry de Libische regering ervan studenten uit Soedan.

die aan Egyptische universiteiten studeerden, ertoe te hebben overgehaald hun studie in Libië voort te zetten om hen voor „subversieve activiteiten" op te leiden en vervolgens naar Soedan te sturen. Voorts zou Libië een „revolutionair Arabisch leger" opbouwen om Tunesië, Algerije, Egypte en Soedan de Arabische eenheid op te dringen.

Op 11 mei beschuldigde Nimeiry kolonel Kadhafi van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Soedan. De Soedanese autoriteiten hadden een o.a. met geld door Libië gesteunde samenzwering ontdekt om de regering ten val te brengen. De president verwees naar de aanval op de Egyptische militaire academie en merkte op: „Wij beschikken over goede inlichtingen dat iets dergelijks in Soedan gepland is." (Volgens het Libanese blad Al *Liwa,* dat als pro-Libisch geldt, zouden textielarbeiders in Khartoem tegen de onderdrukking van de vakbonden hebben geprotesteerd en betere levensvoorwaarden en hogere lonen hebben geëist. Op 9 mei zouden zij een minister en andere functionarissen hebben gegijzeld. Door inschakeling van veiligheidstroepen waren deze bevrijd.)

Op 24 mei waarschuwde Nimeiry dat elke inmenging in Soedan zou worden beantwoord met een „geweld dat alle berekeningen te boven gaat". Hij stelde verder: „Het is onvermijdelijk dat wij diegenen tegenhouden die met het lot van de Arabische natie gokken, die kinderachtige verklaringen afleggen en die iedere dag en op elk uur afhankelijk van hun luimen imaginaire eenheidsprojecten aankondigen", aldus de Soedanese president.

Volgens *NRC/H'blad/AP (6-6)* was in Soedan een nationale actie begonnen om de regering te helpen een schuld aan Libië (van f 42 mln) terug te betalen, die volgens de minister van voorlichting aanvankelijk niet afgelost hoefde te worden maar die Kadhafi plotseling in een telegram inclusief rente teruggevorderd had. (NZZ. Reuter, AP)

(Vor. ber. pag. 110/2 e.v.-'73)

KRITIEK SADAT OP SOWJET-UNIE. UITWISSELING BOODSCHAPPEN

Eind maart en begin april heeft de Egyptische president Sadat in interviews en toespraken kritiek geleverd op de Sowjet-Unie en zijn uitwijzing van de Russische experts in juli 1972 nader toegelicht.

In een interview met het Libanese blad Al Anwar op 29 maart beschuldigde president Sadat de Sowjet-leiders ervan in liet begin van de oktober-oorlog te hebben gepoogd hem door onjuiste inlichtingen tot een staakt-het-vuren over te halen. Zes uur na het begin van de strijd zou de Sowjet-ambassadeur Wladimir Winogradow tijdens een spoedonderhoud Sadat hebben meegedeeld dat Syrie om een staakt-het-vuren had gevraagd. Sadat zou dit hebben geweigerd en contact hebben opgenomen met zijn Syrische ambtgenoot Assad, die de volgende dag zou hebben ontkend dat hij ooit om een bestand had gevraagd. Tijdens een nieuw spoedonderhoud had Winogradow beweerd dat Syrië een stopzetting van de oorlog wenste. Daarop had Sadat geantwoord dat Assads woord voor hem voldoende was en dat hij dat voor waar hield.

In een toespraak tot studenten aan de universiteit van Alexandrië op 3 april ging Sadat nader op de .,onbevredigende relaties met de SU" in. middels een chronologisch overzicht, In 1971. aldus de president, "& zijn vredesinitiatief mislukt, omdat de VS hun beloften van mei en juli 1971 (in het kader van het Rogersplan) niet waren nagekomen en ook de SU toezeggingen niet was nagekomen: de Russen hadden krachtens hun verplichtingen dat jaar wapens moeten leveren om hem in staat te stellen een beslissing over de oorlog te nemen. Er kwamen geen wapens en zelfs termijnen voor wapenleveranties werden niet genoemd. Tijdens Sadats bezoek aan Moskou in oktober 1971 was overeengekomen dat voor eind 1971 door de SU wapens zouden worden geleverd.

Er kwamen echter geen wapens tot december. toen de oorlog tussen India en Pakistan uitbrak. De leveranties hadden in oktober, november en december plaats moeten hebben, zodat Egypte een besluit om ie strijden had kunnen nemen, aldus Sadat. Medio december 1971 had de Egyptische president contact opgenomen met de Russische leiders en hen erop gewezen dat geen leveranties plaatsvonden. Hij stelde voor de SU te bezoeken om klaarheid in de zaak te brengen.

Zijn bezoek werd vastgesteld voor febr. 1972, .,zodat niet alleen december maar ook januari 1972 voorbij zouden zijn". Deze vertraging had volgens Sadat ten doel hem af te koelen, omdat de Sowjetleiders het niet met zijn ,,jaar van beslissing" eens waren en evenmin instemden met andere dan zuiver politieke en diplomatieke stappen.

Op aanraden van de Sowjet-leiders had hij Moskou in april 1972 voor de vierde maal bezocht — een maand voor de komst van president Nixon naar de SU. Opnieuw had de SU zich tegen elke militaire actie uitgesproken en zoals steeds had Sadat aan het eind van de discussies verklaard dat geen vreedzame oplossing kon worden bereikt zolang Israël niet voelde dat Egypte sterk genoeg was om zijn rechten te hernemen Overeengekomen werd dat na de Amerikaans-Russische topconferentie Egypte door de SU van wapens zou worden voorzien. Twee weken later kreeg Sadat een Sowjetrussische analyse van Nixons bezoek. Sadat antwoordde dat hij wapens wilde hebben vóór november 1972, wanneer de Amerikaanse presidentsverkiezingen zouden plaats hebben. Tenzij de VS na die verkiezingen naar vrede zouden streven zou Egypte ten strijde trekken.

Een maand later, aldus Sadat, verwees het communiqué over de Amerikaans-Russische top naar overeenstemming tussen de supermogendheden over militaire ontspanning in het Midden-Oosten Dat was niet in het belang van de Arabieren Daarop nam hij — juli 1972 — het besluit de Russische experts en adviseurs uit te wijzen Om het Westen zo min mogelijk gelegenheid te bieden de Egyptisch-Russische geschilpunten uit te buiten, had hij eerst zijn toenmalige premier Sedki naar Moskou gestuurd om met de Russische leiders een gemeenschappelijke verklaring op te stellen. Moskou had echter zo'n verklaring van de hand gewezen, en daarom had hij (Sadat) noodgedwongen zijn besluit eenzijdig getroffen.

Waarnemers hadden toen volgens Sadat moeten inzien dat hij van plan was teil strijde te strekken, omdat de Russische deskundigen geen parate militairen waren en niet zouden deelnemen aan enige gevechtshandeling of zich zouden ophouden in de buurt van het Suezkanaal. Een van de redenen van de uitwijzing was ook de boodschap aan de wereld dat Sadat een „100% Egyptische" oorlog voerde.

De betrekkingen met de SU waren sinds het uitwijzingsbesluit van juli ,,bevroren" en bleven dat de hele zomer van 1972. Sadat zei dat hij de Sowjet-leiders voldoende tijd wilde geven om hen te doen beseffen dat zijn besluit niet achter hun rug om in vereniging met de VS was genomen. In okt. 1972 had de Syrische president Assad door interventie in Moskou bereikt, dat de betrekkingen althans oppervlakkig weer op gang kwamen, zodat Sedki in Moskou kon trachten schoon schip te maken (zie pag. 152/1 - 19731.

In dec. 1972 had Sadat de SU laten weten dat hij het akkoord van 1968 over faciliteiten voor de Russische marine in Egyptische havens, dat voor de duur van vijf jaar was afgesloten, zou verleng . Hierdoor was het mogelijk geworden dat zijn adviseur Hafez Ismail en defensieminister Ahmed Ismail in Moskou een verdrag over wapenaankopen konden sluiten (zie Pag. 311/2 en 312/2 - 1973). Zo begonnen de betrekkingen met de SU in febr. 1973 weer normaal te worden, al bleef Moskou erop aandringen dat een militaire confrontatie uitgesloten moest blijven.

In april 1973 had Sadat echter tegen de wil van de supermogendheden het besluit genomen ten strijde te trekken.

Bij de in juni 1973 gehouden tweede Amerikaans-Russische topconferentie, dit maal te Washington, was uit een gemeenschappelijke verklaring duidelijk geworden dat Washington en Moskou overeengekomen waren de crisis in het Midden-Oosten in de ijskast te stoppen. Wat de Russen betreft was militair optreden uitgesloten en de Amerikanen beschouwden Egypte en de Arabieren als „levenloze lichamen". Beide supermachten waren volgens Sadat van mening dat een poging van Egypte bezet gebied te bevrijden, zelfmoord zou betekenen

Russische reactie en verdere ontwikkelingen

Radio-Moskou reageerde op 4 april in een uitzending in het Arabisch op de uitlatingen van Sadat zonder overigens rechtstreeks daarnaar te verwijzen. Verklaard. werd dat de SU zich nooit had verzet tegen ,,het gebruik door de Arabieren van alle middelen waarover zij beschikken, incl. de wapens, voor de bevrijding van hun gebieden". De commentator citeerde de verklaringen van Arabische leiders in het verloop van de oktoberoorlog m.b.t. de door Moskou

gebruikte luchtbruggen om wapens aan Egypte en Syrië te leveren.
„Toen de laatste oorlog uitbrak als gevolg van de kwalijke politiek van Israël, heeft de Sowjet-Unie haar militaire steun aan Egypte en Syrië krachtig benadrukt. Na de oorlog van 1967 heeft zij Egypte en Syrië op alle manieren geholpen zich te herstellen en te trachten het evenwicht in het voordeel van de Arabieren te veranderen."
Zonder dit, aldus radio-Moskou. zouden Egypte en Syrië hun successen in de oktoberoorlog niet hebben kunnen behalen. Met de actieve steun van de Sowjet-Unie veranderde die oorlog het machtevenwicht ten gunste van de Arabieren en werd een gunstige sfeer geschapen voor het huidige zoeken naar een vreedzame oplossing, aldus het Russische commentaar.
In een reactie wees het Egyptische weekblad Akhbar al-Yom erop dat de Russische wapens weliswaar de Arabieren bij de overwinning hadden geholpen, maar dat de manier waarop Egypte zich die wapens had moeten verschaffen — waarover radio-Moskou met geen woord repte — het bewijs ervoor leverde dat de SU tegenover een nieuwe gevechtsronde afwijzend had gestaan.
Tijdens een bijeenkomst met studenten op 16 april verklaarde de Egyptische president Sadat dat Egypte zijn toekomstige betrekkingen met de beide supermogendheden op basis van een totaal evenwicht en in het kader van de onafhankelijkheid wil bepalen. Egypte zou zich niet langer uitsluitend op de SU verlaten wat de wapenleveranties aangaat, maar zijn wapenbronnen spreiden. Een van die bronnen was West-Europa geworden.
Dit streven naar evenwichtige betrekkingen met beide supermogendheden was het gevolg van de gewijzigde houding van de VS. Het was hem gelukt „de VS in het Israëlisch-Arabische conflict tot neutraliteit te brengen". Hij stelde: „De VS steunen ons weliswaar niet, maar zij zijn niet langer tegen ons".
In een toespraak tot het CC van de ASU en het parlement op 18 april ging Sadat hier nader op in.

Hij stelde dat het Russische uitstel m.b.t. de wapenleveranties aan Egypte zijn land gedwongen had zich tot andere staten te richten. Hij had vier boodschappen met het verzoek om wapens aan de Russische partijleider Brezjnew gericht, maar „ik heb op deze boodschappen alleen maar teil antwoord gek egen dat de verzoeken bestudeerd werden. Dit antwoord werd herhaald toen minister Gromyko Egypte bezocht", aldus Sadat (zie pag. 371/1). „Het is onbegrijpelijk dat aan onze verzoeken niet is voldaan Het ging niet om bijzondere of buitengewone wapens"
Sadat vervolgde. „Wij hopen dat de Russen hun les geleerd hebben toen wij in 1972 de Russische experts uitwezen Egypte heeft een dubbele taak Behalve onze wederopbouw, de verplichting gevechtsklaar te blijven tot de laatste Israelische soldaat Arabisch grondgebied heeft verlaten, de Palestijnen hun rechten hebben herkregen en onze Syrische vrienden een wapenstilstand hebben bereikt
Wij willen vriendschappelijk met de Russen spreken In geen geval willen wij de ene vriendschap aan de andere opofferen Niet onze vriendschap voor de VS aan die van de Sowjetunie of omgekeerd Al wat ons leidt, is het belang van Egypte. Onze politiek is die van niet-gebondenheid, een volkomen positieve neutraliteit tussen de twee supermogendheden.
Als communisme en kapitalisme elkaar ontmoeten op het terrein van wat wordt genoemd de internationale ontspanning, dan is het van belang voor Egypte geen geschil te hebben met welk land ook, tenzij dat vijandig tegen ons optreedt Als de twee grote mogendheden hebben besloten elkaar te verdedigen, dan zie ik niet in waarom wij ons de vijandschap van wie dan ook op de hals zouden halen"
Tenslotte zei Sadat „Ik ben verantwoordelijk voor mijn volk en de Arabische landen Ik kan niet met de handboeien aan zes maanden lang niets doen zonder de nodige stappen te doen ter bescherming en garandering van de Arabische zaak".

Op 23 april bracht de Russische zaakgelastigde in Cairo een boodschap van partijleider Brezjnew voor president Sadat over. Volgens het Libanese blad Al *Nahar* (25-4) bevatte deze boodschap een uitnodiging aan Sadat om naar Moskou te komen voor spoedoverleg „vanwege de huidige stand van onze betrekkingen", maar volgens *Mena* was Brezjnew niet op Sadat's discussievoorstel ingegaan.
Bij zijn aankomst in Cairo op 14 mei verklaarde de nieuwe Russische ambassadeur Wladimir Poliakow (de opvolger van Winogradow) dat het zijn doel was de betrekkingen tussen beide landen te consolideren en dat „een ontmoeting op hoog niveau in het belang van de twee volken zou zijn".
Op 19 mei onthulde Sadat dat hij een „hartelijke" boodschap van Brezjnew had ontvangen, die „het begin van een positievere fase aanduidde in de Egyptisch-Sowjetrussische betrekkingen".
Ter gelegenheid van de derde verjaardag van de ondertekening van het Egyptisch-Russische verdrag i.z. vriendschap en samenwerking op 25 mei wisselden Brezjnew en Sadat boodschappen uit.
In een interview met *Akhbar al-Yom* deelde de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, mee dat hij naar Moskou zou reizen zodra Brezjnew geantwoord had op een boodschap van Sadat waarin deze een ontmoeting van de beide ministers van buitenlandse zaken had voorgesteld ter voorbereiding van een Egyptisch-Russische topconferentie. (AP 18-6) Al *Ahram* meldde volgens Reuter (19-6) dat de SU een uitnodiging aan de Egyptische minister van defensie voor een bezoek aan Moskou had hernieuwd.
Op 19 juni maakte minister Fahmi bekend dat president Sadat die dag een antwoord van Brezjnew ontvangen had waarin deze zich tot een ontmoeting met de Egyptische president bereid verklaarde. Al *Ahram* berichtte vervolgens dat minister Fahmi in juni in Moskou besprekingen zou voeren met Gromyko ter voorbereiding van dit topgesprek, De nieuwe Egyptische ambassadeur in Moskou, Sadats vroegere adviseur voor veiligheidszaken Hafez Ismail, arriveerde daar op 19 juni en werd reeds op 27 juni door president Podgorny ontvangen voor het overhandigen van zijn geloofsbrieven. Bij die gelegenheid verklaarde Podgorny: „De SU komt energiek op tegen alle pogingen die ertoe strekken de vriendschap en de samenwerking tussen de SU en Egypte te compromitteren, en hoopt dat deze zich zullen blijven ontwikkelen." *(NZZ, NRC/H'blad, Financial* Times, Le Monde)

SADAT IN JOEGO-SLAVIË

Van 28-30 maart voerde president Sadat op het eiland Brioni besprekingen met zijn Joegoslavische ambtgenoot Tito.

Tevoren waren in de Joegoslavische pers zeer kritische opmerkingen over de ontwikkelingen in Egypte gepubliceerd. Zo schreef het dagblad Vjesnik volgens DPA (26-3) onder de kop: „Nasser voor de tweede maal begraven" o.a.: „Met de verloochening van Nassers hervormingen en de steeds grotere toegankelijkheid voor westelijke financiële bronnen wordt Nassers idee van het Arabische socialisme praktisch genegeerd".Persoonlijk bedankte Sadat zijn gastheer (in een tafelrede) voor de Joegoslavische hulp aan de Arabische staten in de strijd tegen Israël. (Volgens El-Yum had Joego-Slavië tijdens de oorlog financiële hulp ter waarde van ruim 20 mln Zwitserse franc verleend en 150 tanks geleverd, terwijl de Russische wapenleveranties via dit land liepen.)
Volgens UPI (3-4) werd tijdens het bezoek een overeenkomst gesloten voor gezamenlijke wapenproduktie, waarbij Joego-Slavië de technische kennis zou verschaffen en Egypte m.m.v. de Arabische oliestaten de financiering zou regelen.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STAATSGREEP OP CYPRUS — TURKSE INVASIE

Op 15 juli heeft de door Griekse officieren geleide Nationale Garde het bewind van aartsbisschop Makarios omvergeworpen, nadat deze het vertrek van die officieren had verlangd en daarmee de invloed van Athene had willen beperken.
Makarios overleefde de staatsgreep en slaagde er met Britse hulp in te ontkomen.
De nieuwe situatie op het eiland leidde internationaal tot intensief overleg om de bij het verdrag van Londen van 1960 gegarandeerde onafhankelijkheid van Cyprus te waarborgen. Een concreet resultaat m.b.t. het bewind op Cyprus bleef echter uit en daarom ging Turkije op 20 juli tot een invasie op Cyprus over.
De Turkse troepen leverden felle strijd met de Grieks-Cypriotische Nationale Garde en ook tussen de beide gemeenschappen op het eiland deden zich bloedige gevechten voor. Internationaal leverde de Turkse actie het gevaar op van een regelrechte oorlog tussen Turkije en Griekenland, beide leden van de NAVO.
De relatie tussen beide staten was reeds ernstig verslechterd door het nog steeds voortdurende geschil over de olie-exploratie in de Aegeïsche Zee (zie pag. 353).
De NAVO, de Europese Gemeenschappen, de VN, Engeland en de VS stelden dan ook alle mogelijke pogingen in het werk om zo'n dreigende botsing te voorkomen. Turkije en Griekenland bevestigden op 22 juli 's morgens officieel dat zij akkoord gingen met een wapenstilstand op Cyprus, waar om de Veiligheidsraad op 20 juli in een met algemene stemmen aanvaarde resolutie had gevraagd. Het staakt-het-vuren op het eiland ging op 22 juli om 3 uur 's middags in. 's Avonds berichtte de commandant van de VN-vredesmacht op Cyprus dat alles om kwart voor negen plaatselijke tijd rustig was.
Tussen Engeland, Griekenland en Turkije zouden op 24 juli te Genève besprekingen beginnen over de situatie op Cyprus.
Op 23 juli deden zich echter op Cyprus en in Griekenland belangrijke nieuwe ontwikkelingen voor. In Nicosia werd Clerides tot president benoemd, in Athene kondigde de junta de overdracht van de macht aan een burgerregering aan.

CYPRUS VOOR DE STAATSGREEP

Inwoners.	660 000
Van Griekse afkomst	78%
Van Turkse afkomst	18%
Armeniërs, Arabieren	4%
Troepen.	
EOKA II (schatting)	500
Reserve Makarios	500
Griekse leger	950
Turkse leger	650
Grieks-Cypriotische Nationale Garde	12.000
Turks-Cypriotische Nationale Garde	10.000
Britse leger	10.000
UNFICYP	2.400

MILITAIRE VERHOUDING GRIEKENLAND TURKIJE

GRIEKENLA&-D
Strijdkrachten (totaal) 160 000 man, 99 000 man van paramilitaire eenheden en 205 000 reservisten
Leger 120 000 man uitgerust met ruim 500 Amerikaanse tanks en ca 130 Franse (AMX-30)
Luchtmacht 22 000 man, met 225 vliegtuigen (o a F-104 Starfighters en Northrop F-5's)
Marine 18 000 man, met o a 7 onderzeeers en 20 escortevaartuigen

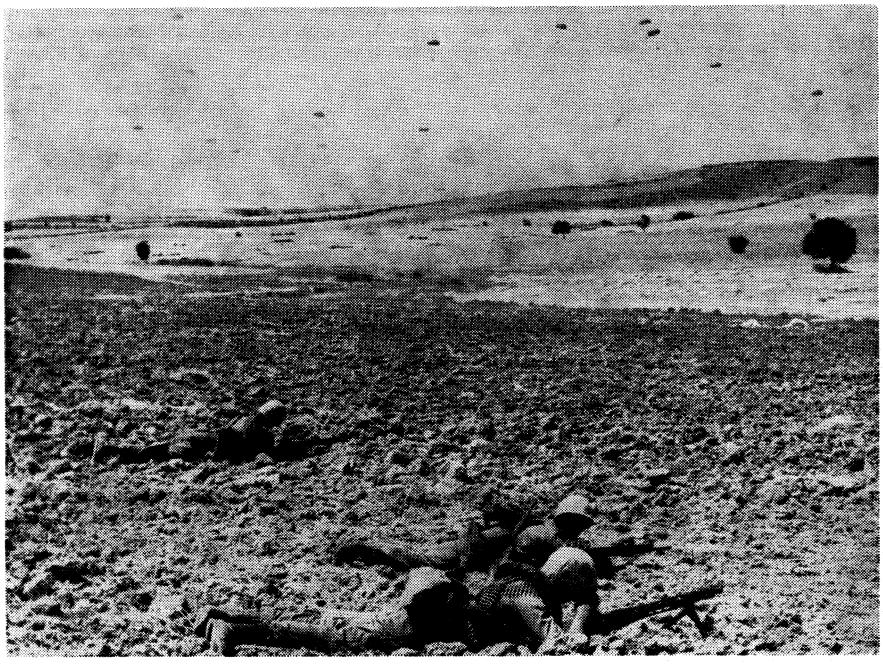
TURKIJE
Strijdkrachten (totaal) 455 000 man, 75 000 man van paramilitaire eenheden en ca 800 000 reservisten
Leger 365 000 man, uitgerust met 1 400 Amerikaanse tanks
Luchtmacht 50 000 man, met 360 vliegtuigen (F-104, F-5 en F-100)
Marine 40 000 man, met o a 17 onderzeeers en 30 escortevaartuigen

Intercommunautaire besprekingen opgeschort

De sinds juni 1968 gevoerde besprekingen tussen de beide bevolkingsgroepen op Cyprus over een nieuwe constitutionele structuur werden op 2 april voor onbepaalde tijd opgeschort Dit werd na een ontmoeting van de twee voornaamste onderhandelaars Glafkos Clerides (voorzitter van het Grieks-Cypriotische Huis van Afgevaardigden) en Rauf Denktash (de Turks-Cypriotische vice-president) in een officieel communiqué bekendgemaakt. Volgens *Le Monde* (6-4) demonstreerde dit echec eens te meer dat geen van beide partijen bereid was reële concessies te doen.

Toch waren in februari o.a. in The Times vorderingen gemeld: de sinds 8 juni 1971 bij het overleg, betrokken constitutionele experts, de Griek Michael Dekleris en de Turk Orhan Aldikachi (zie pag. 213 /3-1973), zouden een compromisformule i.z. de kwestie van het lokale zelfbestuur hebben uitgewerkt.

Volgens The Times (19-2) was bij de besprekingen een doorbraak bereikt t a v het hoofdprobleem — de aard van de controle die door de centrale regering uitgeoefend wordt op de zichzelf besturende Turkse minderheid Het compromis zou voorzien in een dualistisch stelsel voor lokaal bestuur op het hoogste uitvoerende niveau Er zou één commis-

Turkse parachutisten landen op Cyprus

saris voor lokaal bestuur voor elk van beide gemeenschappen worden benoemd door de Grieks-Cypriotische president van de republiek c q de Turks-Cypriotische vice-president De twee commissarissen zouden samen het hoogste uitvoerende gezag vormen bij het lokale bestuur Het Huis van Afgevaardigden zou bestaan uit 60 Grieks-Cyprioten en 15 Turks-Cyprioten (oude verdeling 70% en 30%), maar de twee ,,secties" zouden ook gescheiden opereren op communaal niveau onder hun respectieve vice-presidenten Elke ,,sectie" van het Huis zou ,bureaus" vestigen voor het beheer van communale zaken die onder de algehele leiding zouden komen van de lokale regeringscommissarissen Een akkoord zou zijn bereikt over het voorstel om Turks-Cypriotische wetgeving slechts dan ter goedkeuring aan het Constitutionele Hof voor te leggen als er verschil van mening tussen de Turks-Cypriotische commissaris en de voorzitter van het Huis zou bestaan Ook zou een compromis i z de veiligheidstroepen in de maak zijn tussen het Turks-Cyprintische verlangen (een aparte politiemacht\ en de Grieks-Cypriotische suggestie (een verenigde politiemacht met Turks-Cypriotisch aandeel van 20%)

D P A (23-2) meldde nog dat het Huis van Afgevaardigden over algemene vraagstukken gemeenschappelijk zou stemmen, maar over kwesties van lokaal zelfbestuur. religie en onderwijs in twee aparte kamers

Deze compromisformule werd ook vermeld in de N Z Z (27-2)

Uitlatingen van president Makarios, vice-president Denktash en de nieuwe Turkse premier Bülent Ecevit beklemtoonden tegelijk dat er nog aanzienlijke meningsverschillen bestonden.

Zo had premier Ecevit zich in zijn regeringsverklaring op 1 febr. uitgesproken voor een federaal systeem voor Cyprus, dat volgens hem op de beste manier bij zou dragen ,,tot de vrede en de verdediging van de gemeenschappelijke belangen van de betrokken partijen". In dal systeem zou de Turkse minderheid op het eiland ,,gelijke soevereiniteitsrechten" krijgen als de Griekse meerderheid. Bovendien verlangde Ecevit van de regering-Makarios een garantie voor het recht van bezit en voor de economische ontwikkelingsmogelij kheden van het Turkse bevolkingsdeel. Die wensen zouden in het kader van de communautaire besprekingen verwezenlijkt moeten worden.

Daarop liet president Makarios weten dat ,,een federalistische oplossing van het probleem-Cyprus volstrekt onaanvaardbaar is", omdat zo'n reorganisatie van het landsbestuur ,,praktisch niet te verwezenlijken" valt. „Als de Turken aan deze eis vasthouden, zullen de constitutionele onderhandelingen in een impasse geraken". aldus Makarios.

In een gesprek met de F A Z (1-3) liet vice-president Denktash zich pessimistisch uit over de stand van de communautaire onderhandelingen. Op het Turks-Cypriotische verlangen naar bestuurlijke autonomie hadden de Grieken tot dusver slechts geantwoord met de toezegging van regionale organen voor zelfbestuur onder controle van de centrale regering. Denktash concludeerde: „Wij kunnen met deze regeling niet instemmen. Zij zou de Turken op alle niveaus aan de Griekse overheersing blootstellen." Hij ontkende ook een positieve wending in de constitutionele dialoog. ,,Niet opgehelderd zijn nog steeds de coniplexen politie, leger, wetgeving en economie alsmede het vraagstuk i.z. opbouw en bevoegdheden van de organen voor zelfbestuur en tenslotte de vaststelling van de communale grenzen." Bijlegging van het conflict achtte Denktash pas mogelijk als Griekenland zijn dubbelzinnige politiek opgaf: tegenover de Turken en Turkije verdediger van het beginsel van de onafhankelijke staat Cyprus, tegenover de Hellenen voorstander van de enosis. Voorts merkte Denktash nog op dat de communistische partij van Cyprus Makarios steunde, omdat deze de vereniging met Griekenland ..niet ten tijde van het daar bestaande militaire regime" wenst uit te voeren.

Toen de Turkse premier Ecevit zich op 27 maart — tijdens een vijfdaags officieel bezoek van Denktash aan Turkije — uitsprak voor een regeling op ,,federalistische" basis van de kwestie-Cyprus, reageerde president Makarios daarop als volgt: „Als deze verklaringen juist weergegeven zijn, is het niet meer nodig de intercommunautaire onderhandelingen voort te zetten, want het standpunt van Ankara maakt hun mislukking onvermijdelijk."

Kort voor zijn vertrek op 29 maart uit Turkije zei Denktash op een persconferentie: ,,Het is weinig waarschijnlijk dat het Cypriotische probleem wordt opgelost, zolang er geen solide en oprechte regering te Athene is." Hij deelde mee met de Turkse regering ,.volledige overeenstemming" te hebben bereikt.

Volgens D P A (4-4) diende de Cypriotische regering bij de VN een schriftelijk protest in vanwege de houding van de Turkse regering.

De F A Z (1-4) gaf op de ontwikkelingen als commentaar: Daar Denktash en Turkije voor de beoogde constitutionele hervorming het zwaartepunt op de ,,federalistische" staatsconceptie leggen, ontstaat er een verscherping in de dialoog tussen de leiders van de bevolkingsgroepen met de mogelijkheid van een volledig afbreken van de onderhandelingen.

Over het feitelijke geschilpunt schreef de F A Z (25-4): „Makarios is dus niet bereid van de controle op de aan de 140.000 Turken toegestane organen van zelfbestuur, die in beginsel met het Zwitserse kantonale stelsel overeenkomen, door de centrale regering af te zien. De Turken wensen deze controle, zoals vicepresident Denktash in overeenstemming met Ankara herhaaldelijk verklaard heeft, beperkt te zien tot het Opperste Gerechtshof."

Waarschuwing van Moskou

In de week van 17-23 maart ontwikkelde de SU diplomatieke activiteiten in Londen, Washington, Ankara en in het bijzonder Athene, aldus The Times (28-3). De Russische bezorgdheid zou voortvloeien uit twee ontwikkelingen: 1) de tegen de regering gerichte activiteiten van extremistische groepen op Cyprus, waarbij Griekse iegerofficieren betrokken zouden zijn; en 2) berichten over acties om Cyprus een regeling op te leggen zonder raadpleging van de Cyprioten. Russische diplomaten weigerden de bovengenoemde diplomatieke stappen te bevestigen of tegen te spreken.

In de week van 24-30 maart overhandigden Sowjetrussische ambassadeurs formele nota's aan de regeringen in Athene, Ankara, Londen en Washington, aldus de FAZ (1-4), waarin gesteld werd dat de SU bij een actie tegen de regering-Makarios met medewerking van buitenlandse krachten zich niet onbetuigd zou laten. De Griekse minister van buitenlandse zaken, Tetenes, bevestigde op 30 maart de ontvangst van een „vriendelijke mededeling" m.b.t Cyprus. Ook het communistische Cypriotische blad *Haravghi* maakte melding van de Russische démarche ,,met het oog op de mogelijkheid van een staatsgreep" tegen Makarios. Overigens deelde Tetenes mee dat de SU zich voor het voortbestaan van een ,,onafhankelijke, soevereine en unitaire staat" Cyprus verklaard had, wat volgens de minister met de houding van de Griekse regering overeenstemde.

De Sowjetrussische pers wijdde aandacht aan de gevaren die Cyprus zouden bedreigen.

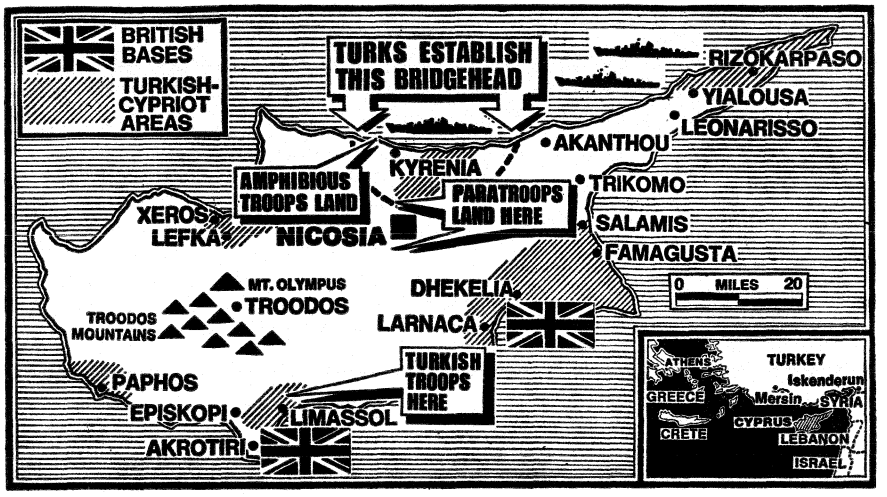
In M o s c o w N e w s (23-3) werd gesteld dat de normalisering van de toestand op Cyprus niet naar de zin van de NAVO was. Die moedigde de EOKA-leiders tot verschillende provocaties aan om te bewijzen. dat de regering-Makarios niet bij machte was om de toestand in het land te controleren. De NAVO stelde pogingen in het werk om Athene en Ankara hun invloed op het eiland zo te laten uitbreiden dat de regering van Cyprus niet langer weerstand zou kunnen bieden aan NAVO-plannen om het eiland tot een bolwerk voor agressieve ondernemingen te hervormen.

In de P r a w d a van 6 april werd verwezen naar hardnekkige berichten in de Westerse pers die stelden dat de voornaamste partners van Griekenland en Turkije in de NAVO die landen constant adviseerden onderling een verdeling van het eiland overeen te komen en zo de kwestie-Cyprus te ,,regelen".

De Britse bases

In het voo jaar kwam de toekomst van de Britse bases op Cyprus, Akrotiri en Dhekelia, ter sprake. Engeland had tot 31 maart 1965 aan de republiek Cyprus in totaal £ 12 mln betaald, doch sindsdien geen betalingen meer verricht. Volgens de FAZ (15-2) had de regering-Makarios op betaling van de dienstverlening aangedrongen, volgens persberichten op een bedrag van £ 60 mln à £ 70 mln. Engeland zou een bedrag ineens van £ 20 mln hebben aangeboden plus een jaarlijkse betaling van £ 2 mln als economische hulp. Eind januari waren de onderhandelingen afgebroken.

In de pers verschenen berichten dat Engeland zou overwegen de bases over te dragen aan de VS of de NAVO. Maar Makarios liet op 20

(The Observer 21-7)

febr. weten dat indien Londen de bases wilde ontruimen die dan aan de republiek Cyprus moesten worden overgedragen. Engeland ontkende daarop om wille van bezuinigingsmaatregelen de bases te willen opgeven.

Op 19 april arriveerden 150 Amerikaanse mariniers, afkomstig van het vliegdekschip Iwo-Jima op de basis Dhekelia. Uit regeringsberichten bleek dat in totaal 1.500 Amerikaanse mariniers — maar slechts 250 man tegelijk — op Cyprus werden gelegerd voor de duur van drie maanden. De mariniers moesten aan boord van de Iwo-Jima plaats maken voor gespecialiseerd personeel dat zou deelnemen aan de opruiming van mijnen en andere explosieven in het Suezkanaal.

De komst van de Amerikanen leidde in de Cypriotische pers tot nieuwe speculaties over een overdracht van de Britse bases aan de VS en tot diverse besprekingen van de Russische ambassadeur Astavin met president Makarios, aldus de *FAZ* (27-4). Dit blad meldde op 24 mei dat de leider van de communistische AKEL-partij, Ezekias Papaioannou, in het parlement tegen de aanwezigheid van Amerikaanse mariniers op de basis Dhekelia had geprotesteerd.

Verbod *EOKA II*

Zoals gemeld (pag. 112/1) had president Makarios na de dood van generaal Grivas op 28 jan. een algemene amnestie voor diens aanhangers afgekondigd: 123 man waren vrijgelaten, de speuracties naar 73 anderen werden gestaakt. Deze laatsen kregen vijf dagen de tijd (tot 5 febr.) om zich bij de autoriteiten te melden en hun wapens in te leveren zonder dat zij bestraffing hoefden te vrezen.

Tegelijk had de tot dan toe onbekende opvolger van Grivas een onderbreking van alle strijdacties gelast om een nieuwe beoordeling van de toestand in het kader van het ,,nationale belang" van de Griekse bevolkingsgroep door alle organisaties en officiële instanties mogelijk te maken. Geen van de gezochten meldde zich echter bij de politie, al liet de nieuwe leider van EOKA II in een mededeling aan de pers weten dat de gezochten ,.mogelijkerwijs" naar hun gezinnen en werk zouden terugkeren (maar dan kennelijk zonder zich bij de politie te melden).

Volgens de *FAZ* (6-2) zou de meerderheid van de EOKA 11-leden de door Grivas in zijn ,,politieke testament" aangewezen opvolger niet accepteren; hem zou een gebrek aan strijdvaardigheid worden verweten Op 1 maart meldde The Times vanuit Athene dat de opvolger van Grivas, majoor George Karousos, van Cyprus verwijderd zou zijn. De *NZZ* (10-3) deelde mee dat Karousos in februari het eiland iilegaal verlaten had op een jacht dat hem naar het Griekse eiland Kastellorizo overgebracht had. De indruk bestond dat de EOKA II nu weer dacht aan het inslaan van een scherpe koers.

De Griekse majoor Karousos had in 1963 en 1964 op Cyprus gevochten en daar Grieks-Cypriotische guerrilla-eenheden opgeleid. In 1967 was hij uit het Griekse leger ontslagen wegens deelneming aan de mislukte tegenputsch van koning Constantijn. De laatste twee jaar zou hij ondergronds op Cyprus hebben gewoond en na Grivas' dood zou hij de leiding van EOKA II hebben overgenomen, aldus The Times (2-4).

De *NZZ* berichtte voorts dat in verband met Karousos' vertrek door de Cypriotische autoriteiten verscheidene arrestaties waren verricht. Zo zou de Griekse staatsburger Kosmas Mastrokolias, een voormalige medewerker van Grivas, zijn aangehouden en vervolgens uitgewezen.

In de nacht van 22 op 23 april zouden ca. 50 bewapende EOKA-leden een dorp hebben overvallen.

Op 25 april verklaarde de Cypriotische regering de EOKA II voor illegaal. De leden kregen tot 27 april de tijd zich bij de politie in hun woonplaats te melden. Zij die aar, deze ultimatieve oproep geen gevolg gaven, zouden strafrechtelijk worden vervolgd. (Op 29 april deelde de politie mee dat 16 leden naar huis waren teruggekeerd.) President Makarios verklaarde dat de EOKA II de amnestiemaatregelen van de regering had misbruikt om haar terreuractiviteit in versterkte mate te hervatten en dat het kabinet nu vastbesloten was aan de gewelddaden een eind te maken.

De EOKA II reageerde o.m. met een proclamatie waarin Makarios ervan beschuldigd werd zijn tijdens de Britse bezetting afgelegde eed om voor de enosis te strijden te hebben gebroken. Makarios en ,,zijn rode bondgenoten" waren er zich van bewust dat de EOKA II een hechte garantie voor enosis betekende en daarom streefden zij ernaar deze te vernietigen. De EOKA II was echter het ,,geweten van de natie", de ,,avant-garde van alle Grieken", en kon daarom niet door een verbod worden uitgeschakeld.

Nadat in de week van 5-11 mei grote hoeveelheden wapens die voor de EOKA bestemd zouden zijn, waren buitgemaakt, werden op 13 mei twee EOKA-acties gemeld: 1) de tot dusver grootste wapendiefstal, w.o. 80 machinegeweren, uit een arsenaal van de Nationale Garde te Paphos; en 2) de moord op de 27-jarige Andreas Menoikos in Syhari, een aanhanger van Makarios en lid van de Democratische Centrum Unie van Vassos Lyssaridis; volgens het Griekse dagblad *Estia* betrof het een terechtstelling, volgens de *NZZ* de eerste politieke moord sinds de dood van Grivas.

De *FAZ* (15-5) berichtte dat president Makarios bij zijn jongste ontmoeting met de Griekse ambassadeur Lagakos, erop had gewezen dat leden van de Nationale Garde bij de wapenmanipulaties betrokken waren, terwijl zij ook aan de ondergrondse EOKA steun zouden verlenen. Voor de laatste wapendief-

stal was, aldus berichten uit Nicosia, een Griekse vaandrig verantwoordelijk, die sindsdien spoorloos was. In sommige Cypriotische kranten werd Makarios geadviseerd de Nationale Garde te ontbinden en zelfs het Griekse contingent te laten terugroepen, aldus de *FAZ*.

Makarios in China

Ondanks de met bovenstaande ontwikkelingen samenhangende geruchten over een dreigende staatsgreep bracht president Makarios van 17 tot 24 mei een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China. Hij werd op 18 mei door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen en voerde voorts te Peking besprekingen met o.a. premier Tsjoe En-lai en vicepremier Teng Hsiao-ping. Verklaard werd dat de gedachtenwisseling de weg tot een nauwere samenwerking tussen Cyprus en China effende en dat door beide partijen t.a.v. vele internationale problemen hetzelfde standpunt werd ingenomen.

Eerder had president Makarios zijn opvattingen over de kwestie-Cyprus uiteengezet aan de Amerikaanse en Russische ministers van buitenlandse zaken, Kissinger en Gromyko, tijdens hun verblijf op het eiland op 7 mei (zie pag. 372/2).

VN-bemiddeling. Nieuwe vertegenwoordiger. Verlenging UNFICYP-mandaat

De VN poogden de impasse in het overleg tussen de Grieken en Turken op het eiland te doorbreken, waar de VN-vredesmacht (UNFICYP) met een steeds kleiner aantai manschappen aanwezig bleef.

Op 14 dec. 1973 had de Veiligheidsraad met 14 stemmen voor bij één onthouding (China) besloten het UNFICYP-mandaat opnieuw met zes maanden te verlengen tot 15 juni 1974 Door het inschakelen van VN-militairen op Cyprus bij het toezicht op het Israelisch-Egyptische bestand (pag 31/2) was de vredesmacht per 30 nov. 1973 tot 2973 militairen en 171 politiemannen gereduceerd. Secretaris-generaal Waldheim kondigde in zijn halfjaarlijkse verslag een verdere mkrimping met 383 man aan. Op 1 febr. deed hij een beroep op alle lidstaten om vrijwillig in de kosten bij te dragen, omdat er per 15 dec. reeds een tekort van $ 19,2 mln was en er nog geen enkele bijdrage binnen was om de op $ 6,2 mln geraamde kosten voor de periode tot 15 juni te dekken

Als vertegenwoordiger van secretaris-generaal Waldheim bracht Roberto Guyer bezoeken aan Cyprus (waar hij met Makarios en Denktash sprak), Turkije (waar op 9 april een onderhoud met premier Ecevit en minister van buitenlandse zaken Giines plaatsvond) en Griekenland (waar op 10 april een gesprek met minister Tetenes volgde en op 11 april een onderhoud met premier Androtsopoulos). De Turkse premier Ecevit verklaarde tegenover journalisten dat Guyer een boodschap van Waldheim overhandigd had, die alle mogelijkheden naging om de onderhandelingen tussen de bevolkingsgroepen op Cyprus weer op gang te brengen Guyer verklaarde zich in Athene ervan overtuigd dat de onderhandelingen in Nicosia ,,binnenkort konden worden voortgezet".

In een interview met het Griekse blad Acropolis, aldus de ***FAZ*** (25-4), verklaarde Makarios echter dat zijn regering zich bij de communautaire onderhandelingen ,,tot verdere concessies aan de Turken niet in staat" achtte. Bij de VN-bemiddelingsprocedure was geen ,,nieuwe formule" gevonden. ,,Als de leiders van de Turken van Cyprus aan hun compromisloze eisen blijven vasthouden, moet de afbreking van de communautaire gesprekken als definitief worden beschouwd", aldus Makarios.

Op 21 mei werd bericht dat Waldheim persoonlijke vertegenwoordiger op Cyprus, Bibiano Osorio-Tafall, er na wekenlange bemiddelingspogingen in geslaagd was de vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen te bewegen tot een hervatting van de constitutionele onderhandelingen op 4 juni. Vooraf had de Turkse regering verklaard dat met de bepleite federalistisclie oplossing ,,geen geografische verdeling" bedoeld was en dat ook Turkije in beginsel met het voortbestaan van een eenheidsstaat instemde. President Makarios gaf vanuit Peking zijn toestemming tot hervatting van de dialoog, nadat Waldheim hem daar telefonisch over benaderd had.

In zijn eind mei aan de Veiligheidsraad uitgebrachte halfjaarrapport sprak Waldheim van ,,een gespannen en potentieel gevaarvolle situatie" en hij wees daarbij op de extra bewapening en uitrusting van de militaire eenheden van beide bevolkingsgroepen. Hij achtte in deze situatie een verdere inkrimping van de UNFICYP prematuur.

Inmiddels was de sterkte van de UNFICYP tot 2.341 man gereduceerd en waren de totale kosten opgelopen tot $ 178,6 mln (FAZ 28-5), terwijl het tekort $ 19,9 mln bedroeg.

Waldheim betuigde zijn erkentelijkheid voor het werk van zijn vertegenwoordiger Osorio-Tafall, die per eind juni zijn functie i.v.m. zijn leeftijd (71) zou neerleggen na deze sinds februari 1967 te hebben vervuld.

Op 24 mei werd de Mexicaanse diplomaat Luis Weckmann-Munoz als opvolger benoemd per 1 juli.

Op 29 mei besloot de Veiligheidsraad met 14 stemmen voor bij één onthouding (China) het UNFICYP-mandaat opnieuw met zes maanden te verlengen tot 15 december.

Hervatting dialoog op Cyprus

Op 2 juni verklaarde president Makarios dat als de komende intercommunautaire besprekingen zouden mislukken, zijn regering ,,alle voorstellen in zou trekken die zij reeds aan de Turkse gemeenschap had gedaan en die belangrijke concessies inhielden". Zijn regering zou geen oplossing aanvaarden die neerkwam op ,,een verdeling of federalisering van Cyprus", aldus Makarios. Op verzoek van de Grieks-Cyprioten werd de bijeenkomst van 4 juni uitgesteld tot 11 juni. maar op die datum werd het overleg hervat.

Makarios in conflict met Athene. Nieuwe aanslagen ***EOKA***

Op 2 juni leverde president Makarios ook scherpe kritiek op de EOKA II. Hij voegde daaraan toe dat deze organisatie over steunpilaren binnen de Nationale Garde beschikte. Zijn regering was echter vastbesloten ,,maatregelen te nemen om de Nationale Garde te zuiveren", aldus de president. Op 6 juni deed hij een heftige aanval op de Nationale Garde zelf, die hij kenschetste ais een ,,centrum van samenzwering en antigouvernementele subversieve actie". Hiermee doelde hij volgens de kranten in Nicosia op de ca. 1.000 Griekse officieren van de Garde en in het bijzonder op de stafchef, generaal Papadakis, ,,de vertegenwoordiger in Nicosia van generaal Ioannides, de commandant van de Griekse militaire politie".

De FAZ (15-6) berichtte dat de regering-Makarios in Athene zeer beslist de terugroeping van deze Griekse oficieren verlangd had vanwege hun ,,absoluut onbetrouwbare" houding. President Makarios had de commandant van de Garde, generaal Georgios Denissis, ontvangen en deze was vervolgens voor het uitbrengen van een verslag naar Athene ontboden.

In deze situatie volgde een reeks bomaanslagen die aan de EOKA werden toegeschreven.

Op 13 en 14 juni ontploften 10 bommen in Fainagusta, waarbij grote materiële schade werd aangericht Een van de doelen was een pand van de Grieks-Cypriotische afgevaardigde Chatzirakleous, de secretaris-generaal van de landbouwbond Op 15 juni werd het ziekenhuis en het politiebureau door drie bomexplosies beschadigd Een aanslag in Zakati bij Limassol vergde dezelfde dag drie doden, o w een provinciale secretaris van de landbouwbond Op 17 juni ontploften 7 bommen De volgende dag werd bij Famagusta een Grieks-Cypriotische ambtenaar doodgeschoten Ook werd die dag een Britse burger door de politie doodgeschoten en werdeii drie Britse vrouwen gewond toen zij met hun auto door een politieafzetting heenredeti Op 19 juni weiden in diverse steden door regeringsaanhangers inassademonstraties tegen de gewelddaden gehouden

Op 24 juni meldde het regeringsgezinde dagblad Alithia dat een dozijn Griekse officieren, o.w. de commandant van het Griekse contingent, Andreas Kondylis, door Athene van Cyprus teruggeroepen was, nadat zij door Makarios van collaboratie met de EOKA beschuldigd waren. Deze zou overigens de terugroeping van ca. 100 officieren hebben verlangd.

Volgens *Le* Monde (28-6) waren de betrekkingen tussen Athene en Nicosia plotseling gespannen als gevolg van Makarios' besluit de Nationale Garde onder rechtstreekse controle van zijn regering te plaatsen. Na de ontdekking door de politie van een reeks belangrijke documenten in Nicosia bevestigde een Cypriotische regeringswoordvoerder op 25 juni dat de leiders van de clandestiene EOKA II ,,zich in Athene bevinden" en ,,tot het kader van het regime van Athene behoren'. Op deze beschuldigingen werd door de Griekse leiders niet gereageerd.

Wel berichtte de NZZ (2-7) dat generaal Papadakis (de stafchef van de Nationale Garde) het eiland had verlaten en door brigade-generaal Giannakodimos was vervangen. Makarios zou echter geen vervanging van de Griekse officieren op Cyprus mensen, maar een beperking, terwijl hij daarnaast het hem toegewijde reservekorps (Efedrikon Soma) een grotere militaire rol zou willen geven.

Op 1 juli besloot het Cypriotische kabinet de diensttijd bij de Nationale Garde van 24 tot 14 maanden terug te brengen. Daarmee zou de sterkte van de Garde van 10.000 man onder bevel van 650 Griekse officieren binnen afzienbare tijd tot minstens de helft worden gereduceerd en zouden niet meer dan 50 Griekse officieren voor de opleiding van de recruten nodig zijn.

Op 3 juli 's avonds deed zich in Nicosia een schietpartij voor tussen demonstrerende leden van de Nationale Garde en politiemannen, waarbij 9 gardisten werden gewond. Op 5 juli beschuldigde president Makarios de Griekse regering van het streven naar de vestiging van een dictatuur op Cyprus en het gebruiken van de Nationale Garde als bezettingsleger. Twee factoren stelden volgens hem de relatie met Athene ernstig op de proef: 1) de houding van zekere Griekse officieren bij de Nationale Garde, die de EOKA II steunen; en 2) de aanstelling bij de opleidingsschool voor officieren van 57 kadetten van de Nationale Garde wier trouw jegens de Cypriotische regering betwijfeld werd.

De president deelde mee dat hij hierover op 3 juli een brief aan de Griekse president had gestuurd.

Deze brief werd op 6 juli door Makarios gepubliceerd en bevatte o.a. de eis tot onmiddellijke terugroeping van de 650 Griekse officieren van de Nationale Garde.

In het zes pagina s tellende document, gericht aan de ,,president van de Griekse regering' schreef Makarios o m : „De Nationale Garde is getransfornieerd in de broedplaats voor bandieten en een onderkomen voor samenzwering tegen de staat. Het is de voornaamste leverancier geworden van EOKA B (= II) wat manschappen en uitrusting betreft De voortdurende aanwezigheid van deze officieren hier zal de betrekkingen tussen Nicosia en Athene schaden" Makarios verklaarde steeds zijn best te hebben gedaan om samen te werken met welke regering ook in Griekenland aan de macht was, ,,hoeveel ik geen bijzondere voorliefde heb voor militaire regimes speciaal in Griekenland, dat de bakermat en wieg van de democratie is" Hij stelde dat functionarissen van het huidige Griekse bewind tegen hem ageerden ,,Ik bleef zwijgen, hoewel ik dikwijls de aanwezigheid voelde van en in één geval bijna werd aangeraakt door die onzichtbare hand uit Athene die mijn menselijk bestaan zocht te liquideren' Het was de eerste maal dat Makarios de aanslag op zijn leven in maart 1970 aan Athene toeschreef Toch wilde hij geen slechte betrekkingen met Athene. ,,Maar ik ben noch een benoemde districtsgouverneur noch een locum-tenens van de Griekse regering op Cyprus Ik ben een gekozen leider van een belangrijk segment van het hellenisme en als zodanig verlang ik een gepaste behandeling van de Griekse regering" Ook beschuldigde Makarios ,bepaalde Atheense kringen" ervan *ge*neraal Grivas in sept 1971 te hebben aangemoedigd naar Cyprus te gaan, waar hij met behulp van officieren van de Nationale Garde de illegale organisatie EOKA II in het leven had geroepen, die „onder een patriottistisch dekinanteltje" politieke moorden en andere misdaden had begaan Ook na Grivas' dood en de terugroeping van zijn medewerker Karousos zou de EOKA II nog opdrachten vanuit Athene hebben ontvangen, aldus Makarios

Op 6 juli werd het antwoord van de Griekse president aan Makarios overhandigd. De inhoud ervan werd niet bekendgemaakt.

AP (9-7) meldde dat in Athene pamfletten werden verspreid waarin Makarios ,,verraad aan de Griekse natie" werd verweten en waarin de Grieken werden opgeroepen zich tegen hem aaneen te sluiten. Daags tevoren was in Athene het aftreden van de Griekse minister van buitenlandse zaken Spyros Tetenes bekendgemaakt, nadat reeds eerder twee functionarissen van zijn departement waren vertrokken, omdat zij zich volgens persberichten niet konden verenigen met het Griekse buitenlandse beleid. Op 8 juli had het regeringsgezinde Grieks-Cypriotische blad *Alithia* generaal Dimitrios Ioannides, de „sterke man" van het Griekse bewind, ervan beschuldigd EOKA II te leiden.

In de nacht van 11 op 12 juli arresteerde de politie op Cyprus de journalist Lefteris Papadopoulos, die een van de leiders van EOKA II zou zijn en als verbindingsman met Athene zou optreden. Op 12 juli werden nog vier andere EOKA-voormannen gearresteerd, Hun aanhouding leidde tot verdere arrestaties en de ontdekking van een illegale wapenopslagplaats, aldus de *NZZ* (16-7).

Vervolgens vond in Griekenland in het weekeinde van 14 juli overleg plaats van het opperbevel van de strijdkrachten onder voorzitterschap van president Ghizikis. Bij dit beraad zouden worden betrokken premier Androutsopoulos, de ministers van buitenlandse zaken en defensie, de commandant van de Nationale Garde Denissis en de Griekse ambassadeur op Cyprus Lagakos, zo meldde de FAZ op 15 juli.

De staatsgreep

In de ochtend van 15 juli voerde de Nationale Garde (het leger) onder leiding van de Griekse officieren op Cyprus een staatsgreep uit. Het door de militairen bezette radiostation deelde mee: ,,De Nationale Garde heeft de oude regering omver moeten werpen vanwege de door haar begane onregelmatigheden, vanwege de agitatie in de kerk, het ontbreken van veiligheid voor de bevolking en het gemis aan organisatie bij de behandeling van de dagelijkse problemen. De Cypriotische strijdkrachten hebben de toestand in de hand en gaan trachten de orde in het land te herstellen dat zich sinds lang in een staat van totale verwarring bevindt." Kort daarop werd in een militair communiqué

Het presidentiële paleis na de staatsgreep.

voor de helleense bevolking van Cyprus verklaard dat de gebeurtenissen ,,een zuiver binnenlandse aangelegenheid" vormden die ,,slechts de Grieken van Cyprus aanging". ,,Wij hebben de macht overgenomen om het eiland van de burgeroorlog te redden. Wie verzet zal bieden tegen de Cypriotische strijdkrachten, zal ter plaatse worden geëxecuteerd." Voorts werd de dood van president Makarios gemeld.

Het zuiver binnenlandse karakter van de staatsgreep werd echter onmiddellijk in de internationale pers aangevochten. Niet alleen de Griekse officieren van de Nationale Garde waren bij de coup betrokken, maar ook anderen en ook het putschplan zelf zou in Athene zijn beraamd.

Volgens Der Spiegel (22-7) hadden zes Griekse officieren het plan opgesteld, en wel in opdracht van Dimitrios Ioannides, het hoofd van de Griekse militaire politie Met de uitvoering ervan, o.a. de vestiging van een regering van enosis-aanhangers op Cyprus, werd een goede vriend belast, nl brigade-generaal Andreas Kondylis, de kort tevoren voor de schijn afgetreden commandant van het 950 man sterke officiele Griekse expeditiekoops op Cyprus (,,Eldyk"). Tien naar Cyprus gesmokkelde officieren werden door Kondylis bij de Eldyk en de Nationale Garde gedetacheerd. Op 15 juli kort na achten openden de putschisten van generaal Kondylis — Nationale Gardisten, Eldyk-leden en bergtroepen (LOK) — met machinegeweren en granaatwerpers het vuur op het presidentiële paleis in Nicosia; 40 tanks van het Russische type T-34/85, voor de bediening waarvan Griekse officieren sinds medio mei waren gedrild, rukten op, aldus Der Spiegel

Volgens de Nederlandse journalist Ab Coerant hadden tanks van de Eldyk de aanval geopend.

Het Amerikaanse weekblad Newsweek (29-7) schreef dat 1 uur voor de coup de volgende boodschap vanuit Cyprus naar Athene verzonden ,,Operatie president komt er aan volgens tijdschema" Voorts meldde Newsweek dat op de avond voor de staatsgreep meer dan 100 Griekse officieren, gekleed in burger, gezien zijn toen zij aan boord gingen van een Boeing-727 met bestemming Nicosia en dat zij uitgeleide werden gedaan door kolonel Michael Pylikhos, een van de naaste medewerkers van Ioannides Binnen 24 uur vertrokken nog eens 100 officieren in burger vanuit Athene naar Cyprus, aldus Newsweek

Nog op 15 juli werd Nicos Sampson, uitgever van het de enosisgedachte steunende dagblad ***Makhi,*** door bisschop Yennadios van Paphos (afgezet door de Grotere Synode op 14 juli 1973, zie pag. 84/3) als president beëdigd. In een boodschap aan het Cypriotische volk deelde Sampson mee dat hij ,,voor god en mensen" van de ,,strijdkrachten van het Cypriotische volk" de eervolle opdracht had gekregen het presidentschap te aanvaarden. Als doelstellingen van zijn regering noemde hij: onmiddellijk herstel van recht en orde, herstel van de rust en orde in de schoot der kerk, een realistische politiek bij de oplossing van de brandende sociale problemen, voortzetting van de Grieks-Turkse Cyprusdialoog in de huidige vorm, voortzetting van de buitenlandse politiek als niet-gebonden land en het streven naar vriendschap met alle staten, en het zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen een jaar houden van vrije verkiezingen. Met geen woord repte Sampson van de enosis. Op 16 juli werden vijf ministers van de regering van nationale eenheid beëdigd, o.w. Konstantin Dimitriou als minister van buitenlandse zaken.

Inmiddels bleek het verzet tegen de coup sterker als de nieuwe machthebbe s toegaven. Hun voornaamste tegenslag was echter dst Makarios nog in leven bleek en buiten hun bereik. Hij had zijn paleis tijdens de aanval via een achteruitgang weten te ontvluchten en leidde vervolgens het verzet vanuit Paphos, tot deze plaats op 16 juli door oprukkende tanks van de Nationale Garde werd bedreigd. Toen werd hij

Nicos Sampson (l) met zijn minister van buitenlandse zaken Dimitriou

De 39-jarige in Nicosia geboren Sampson was in de jaren '50 een vooraanstaand lid van de EOKA Hij speelde een actieve rol in de strijd tegen de Britten In 1956 werd hij gearresteerd wegens medeplichtigheid aan de moordaanslag op drie Britse politiemannen op Cyprus. Hij werd aanvankelijk ter dood veroooeeld maar kreeg uiteindelijk levenslang wegens illegaal wapenbezit, omdat zijn medeplichtigheid aan de moord niet bewezen kon worden Wij verbleef 17 maanden in de Wormwood-Scrubbs-gevangenis in Londen (samen met IRA-leden) In 1960 werd hij vrijgelaten onder de algemene amnestie tgv de onafhankelijkheid van Cyprus. Na zijn terugkeer in Nicosia beschreef hij in zijn krant Makhi de mooodaanslag op de Britse agenten en bekende hij ook zijn medeplichtigheid aan de moord op een Britse kapitein. In dec 1963 trad hij met een privéleger van 300 man gewelddadig op tegen de Turkse bevolking van Omorphita, waar hij naar eigen zeggen 200 vrouwen en kinderen zou hebben omgebracht In 1969 richtte hij een eigen politieke organisatie op de Progressieve Partij, en in 1970 werd hij tot parlementslid gekozen voor Famagusta Tijdens de begrafenis van Grivas zou hij besloten hebben weer actief te worden op het strijdtoneel

met een helikopter van de Britse RAF naar de Britse basis Akrotiri overgebracht en vandaar met een Brits toestel naar Malta.

Inmiddels was in Nicosia het op 15 juli afgekondigde uitgaansrerbod op 17 juli voor het eerst gedurende vier uur opgeheven Op 18 juli werd het vliegveld weer voor het internationale luchtverkeer opengesteld. Volgens de radio was ,,de rust volledig teruggekeerd". Op 19 juli berichtte *NRC/H'blad* dat de Grieks-Cypriotische troepen de voornaamste delen van het eiland onder controle hadden en een grootscheepse jacht waren begonnen op linkse politici en aanhangers van Makarios Er zouden sinds de staatsgreep meer dan 1.000 mensen zijn gearresteerd. Eer uitgaansverbod tot 8 uur 's avonds werd opgeheven; overtreders van het nachtelijke uitgaansverbod zouden ter plaatse worden doodgeschoten. Met ingang van 19 juli werd een strenge censuur voor de buitenlandse pers ingesteld.

Internationale *repercussies*

Mocht dan op Cyprus het nieuwe bewind de situatie min of meer in de hand hebben, internationaal werd het door niemand. zelfs niet door Athene, erkend. Noch Makarios, noch Turkije wilden zich bij de situatie neerleggen.

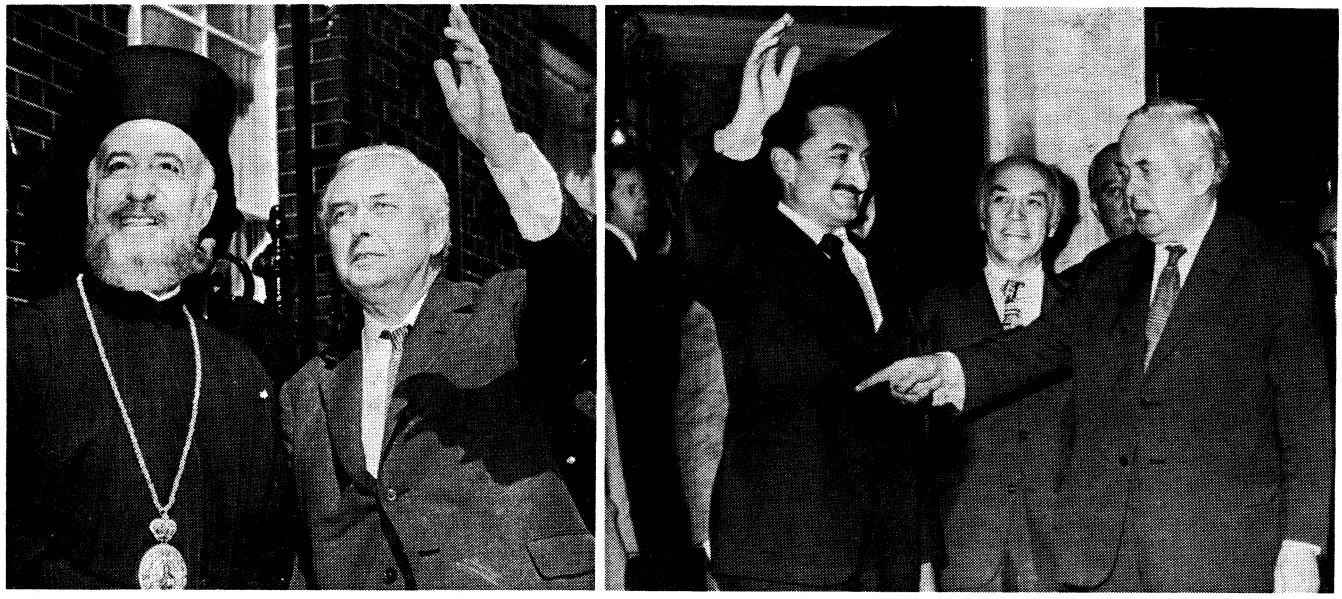
Reeds op 15 juli was het Turkse leger in staat van alarm gebracht. De Turkse minister van defensie Isik verklaarde: ,,Turkije zal geen verandering in de status van Cyprus goedkeuren die internationaal is bekrachtigd. Gebeurt dit toch of wordt de Turkse minderheid op het eiland aangevallen, dan zal Turkije moeten ingrijpen."

Ook Engeland, met Griekenland en Turkije ondertekenaar van het garantieverdrag van Londen (1960), toonde zich over de ontwikkelingen bezorgd Minister van buitenlandse zaken Callaghan verklaarde op 15 juli in het Lagerhuis dat hij ,,in deze potentieel explosieve situatie" bij de Griekse en Turkse regeringen op zelfbeheersing had aangedrongen, nadat van Turkse zijde reeds een gemeenschappelijke Brits-Turkse actie was voorgesteld.

Op 16 juli verklaarde de waarnemend Griekse minister van buitenlandse zaken dat Griekenland zich steeds aan het beginsel van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen had gehouden en dat zijn politiek er onveranderd op gericht bleef op het handhaven en waarborgen van de onafhankelijkheid en eenheid van de republiek Cyprus.

Op 16 juli kwam de Veiligheidsraad van de VN op verzoek van secretaris-generaal Waldheim en de permanente vertegenwoordiger van Cyprus, Zenon Roesides, in een speciale zitting van bijna 1½ uur bijeen zonder een besluit te nemen
Waldheim stelde dat er een kans bestond dat de crisis een bedreiging voor de vrede zou vormen (en dus VN-interventie zou rechtvaardigen), maar dat er tot dusver slechts sprake was van een intern conflict (waarbij VN-troepen niet kunnen ingrijpen).
Rossides en de ambassadeurs van Turkije en de SU beschuldigden Griekenland van het organiseren van de staatsgreep, hetgeen door de Griekse ambassadeur ,,categorisch" werd tegengesproken De Britse en Amerikaanse ambassadeurs bepleitten terughoudendheid en wezen op de gebrekkige informatie Frankrijks vertegenwoordiger Guiringaud stelde de Raad op de hoogte van een gemeenschappelijke verklaring van de EG-staten (de ambassadeurs van de lidstaten hadden die dag op het Franse ministerie van buitenlandse zaken overlegd) en accentueerde de noodzaak van de territoriale integriteit van Cyprus

Op 17 juli rond in Londen intensief overleg plaats. Zowel Makarios als de Turkse premier Ecevit spraken met premier Wilson en minister van buitenlandse zaken Callaghan.
Makarios werd door de Britse regering nadrukkelijk erkend als de gekozen president van Cyprus en hem werd alle ,,diplomatieke steun" toegezegd voor zijn herstel als staatshoofd.
Ecevit verzocht de Britse regering om ,,een gemeenschappelijke actie tot herstel van de constitutionele status quo op Cyprus". Zijn Engelse gesprekspartners verwierpen echter verzoeken om samenwerking voor een militair optreden.
De volgende dag werd de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Sisco in het overleg betrokken. Hij zou volgens *NRC/H'blad* (19-7) de Turken ertoe hebben gebracht hun plannen voor een invasie op Cyprus uit te stellen.
Sisco vertrok op 19 juli naar Athene, maar ondervond daar kennelijk onvoldoende medewerking om de Turkse bezwaren weg te nemen. Dit resulteerde op 20 juli in een Turkse invasie op Cyprus.
Details van de strijd op het eiland en van de politieke ontwikkelingen worden in een volgende aflevering vermeld. *(NRC/H'blad,* NZZ, FAZ, The *Times)* (Vor. ber. 111/2 e.v.)

De Britse premier Wilson ontvangt aartsbisschop Makarios en premier Ecevit

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BETREKKINGEN RIET DE DDR

Onderstaand volgt een overzicht van de ontwikkelingen in de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de Duitse Democratische Republiek na het afsluiten (pag. 178/2-1973) en van kracht worden (pag. 413/3-1973) van het basisverdrag tussen beide Duitse staten.

De onderhandelingen tussen de twee staten werden in eerste instantie voortgezet door minister Egon Bahr (Bondsrepubliek) en staatssecretaris Michael Kohl (DDR). Vanaf 21 nov. 1973 werden echter de besprekingen opgedragen aan staatssecretaris Günter Gaus van de Westduitse bondskanselarij en de Oostduitse vice-minister van buitenlandse zaken Kurt Nier. Aan Bahr en Kohl bleef de coördinatie van de besprekingen opgedragen. De besprekingen tussen Bahr en Kohl en daarna Gaus en Nier hadden in de eerste plaats de inrichting van permanente vertegenwoordigingen over en weer tot onderwerp. Daarnaast bespraken zij netelige kwesties in de verhouding Bondsrepubliek-DDR, die zich in de praktijk bleken voor te doen.

Door deskundigen van de betrokken ministeries werden verder onderhandelingen gevoerd over het afsluiten van verdragen op verschillende terreinen. Dit betrof zaken als gezondheidszorg, wederkerige rechtsbijstand, niet-commercieel betalingsverkeer, een cultureel verdrag, een verdrag over technisch-wetenschappelijke samenwerking, grenskwesties en samenwerking op het gebied van de PTT. Tenslotte werd door vertegenwoordigers van de overkoepelende sportorganisaties van de twee Duitse staten gesproken over samenwerking en uitwisseling op sportief terrein.

Hieronder volgt in de eerste plaats een overzicht van de kalender van de besprekingen Bahr-Kohl, resp. Gaus-Nier.

Overzicht besprekingen
Bahr - Kohl en Gaus - Nier

De eerste ontmoeting tussen minister Bahr en staatssecretaris Kohl na de parafering van het basisverdrag vond plaats op 28 febr. in de Westduitse hoofdstad Bonn.

Eveneens in Bonn sprak de Oostduitse staatssecretaris Kohl op 26 april met staatssecretaris Horst Grabert van de Westduitse bondskanselarij. Minister Bahr was door ziekte verhinderd aan de besprekingen deel te nemen.

Het volgende gesprek, nu weer tussen Bahr en Kohl, vond op 16 mei in Oost-Berlijn plaats.

Vervolgens spraken Bahr en Kohl elkaar op 29 juni in Oost-Berlijn.

Daarna troffen de Duitse onderhandelaars elkaar op 23 aug. in Oost-Berlijn. Een van de onderwerpen, waarover deze keer gesproken werd, was het oordeel van het Westduitse hooggerechtshof over het basisverdrag (pag. 575/1-1973). Tegenover de pers verklaarde minister Bahr na afloop van het gesprek, dat de uitspraak geen onderwerp van onderhandelingen uitmaakte, daar het een beslissing was, die alleen de Bondsrepubliek aanging. Staatssecretaris Kohl meende, dat bij de verdere onderhandelingen tussen DDR en Bondsrepubliek niet de uitspraak van het Westduitse hooggerechtshof, maar de tekst van het verdrag bindend was.

Een nieuwe ronde van besprekingen Bahr - Kohl vond op 13 sept. plaats in Bonn.

Daarna was op 4 okt. Oost-Berlijn de plaats waar Bahr en Kohl hun gesprekken voortzetten.

Vervolgens werden op 23 okt. de besprekingen in Bonn voortgezet.

Het volgende gesprek vond op 8 nov. in Oost-Berlijn plaats. Eveneens op 8 nov. werd Kohl door de Oostduitse regering benoemd tot minister en buitengewoon gevolmachtigd ambassadeur in de Bondsrepubliek. In het gesprek met Bahr overhandigde Kohl het verzoek tot agrement. Tegelijkertijd werd in Bonn bekend gemaakt, dat staatssecretaris Gaus de onderhandelingen van Bahr zou overnemen. Minister Bahr zou in de bondskanselarij de Duitsland- en Oost-Europa-politiek gaan coördineren. Op 20 nov. werd bekend, dat voor de DDR de besprekingen in het vervolg door viceminister van buitenlandse zaken Kurt Nier gevoerd zouden gaan worden.

De ministers Bahr en Kohl spraken elkaar voor de laatste maal op 22 nov. in Bonn.

Gaus en Nier leidden op 28 en 29 nov. de onderhandelingen voor de eerste maal, en wel in Oost-Berlijn. In 1974 werd het overleg op 14 en 15 jan. in Bonn voortgezet.

De volgende ronde vond op 31 jan. in Oost-Berlijn plaats.

Daarna werd het gesprek op 21 febr. in West-Duitsland op het slot Gymnich voortgezet.

Op 6 en 7 maart werden de besprekingen Gaus-Nier in Oost-Berlijn gevoerd. De onderhandelaars slaagden erin een akkoord te bereiken over de inrichting van permanente vertegenwoordigingen van de Bondsrepubliek en de DDR in Oost-Berlijn en Bonn.

Op 14 maart ondertekenden Gaus en Niet in Bonn het protocol over de inrichting van permanente vertegenwoordigingen.

Twistpunten
DDR - Bondsrepubliek

Zoals eerder gezegd spraken de Oost- en Westduitse toponderhandelaars niet alleen over de inrichting van permanente vertegenwoordigingen over en weer, maar kwamen in hun gesprekken ook kwesties aan de orde van een controversieel karakter, die zich in de loop van de onderhandelingen voordeden.

Het betrof de volgende problemen:
De accreditering van Oostduitse journalisten in Bonn en van Westduitse journalisten in Oost-Berlijn.
De kwestie van familiehereniging. waarbij aan burgers van de DDR toestemming gegeven werd zich in de Bondsrepubliek bij familieleden te voegen.
Het besluit van de regering van de DDR het bedrag, dat bezoekers uit de Bondsrepubliek en West-Berlijn aan de DDR verplicht in Oostduitse marken moeten omwisselen, te verdubbelen.
Het besluit van de bondsregering het federale bureau voor milieubescherming in West-Berlijn te vestigen.

Hieronder een overzicht:

ACCREDITERING JOURNALISTEN.

Op de problemen, die zich voordeden bij de accreditering van Westduitse journalisten in de DDR, is vorig jaar reeds ingegaan (pag. 352/1-1973).

Behalve de restrictieve verordening inzake de activiteiten van buitenlandse journalisten in de DDR wekte in de Bondsrepubliek ook teleurstelling de trage wijze, waarop aan Westduitse journalisten een accreditering in Oost-Berlijn werd verleend. In de besprekingen tussen Werner Muller, hcofd van de afdeling binnenland van de voorlichtingsdienst in Bonn, en Gerhard Meyer, plaatsvervangend perschef van het ministerie van buitenlandse zaken in Oost-Berlijn, werd op dit punt weinig resultaat bereikt. Op 27

sept. 1973 kwamen zij overeen, dat de DDR in 1973 in totaal 14 redacties een vertegenwoordiger in Oost-Berlijn zou toestaan.

Moeilijkheden betreffende de accreditering van Oostduitse journalisten in de Bondsrepubliek hadden te maken met de status, die aan hen moest worden toegekend i.v.m. de Westduitse opvatting, dat de DDR geen buitenland is. De Westduitse journalisten zijn georganiseerd in de federale persconferentie (Bundespressekonferenz). Deze organisatie heeft de in de Bondsrepubliek werkzame Oostduitse journalisten het lidmaatschap aangebodcn. De Oostduitse journalisten verlangden echter opgenomen te worden in de buitenlandse persvereniging. Lidmaatschap van een van belde organisaties is voorwaarde om te worden toegelaten tot persconferenties van woordvoerders van de regering en de ministeries. Op grond van de statuten weigerde de buitenlandse persvereniging in eerste instantie Oostduitse journalisten als lid toe te laten. Het bestuur van de buitenlandse persvereniging besloot op 17 febr. 1973 tot een statutenwijziging, volgens welke de vereniging niet langer buitenlandse journalisten als lid had, maar journalisten van buiten de Bondsrepubliek. Op een buitengewone algemene vergadering van de vereniging op 26 mei kwam echter de twee derde meerderheid, die voor statutenwijziging nodig is, niet tot stand. Vele journalisten stootten zich eraan, dat de vereniging door de voortdurende twist van de twee Duitse staten tot een statutenwijziging zou moeten overgaan. In dec. 1973 ging een buitengewone vergadering van de vereniging wel met de statutenwijziging akkoord. Om zekerheid over de juridische situatie te verkrijgen diende een Deense correspondent daarop bij het gerechtshof in Bonn een klacht in. Het gerechtshof besloot, dat er geen juridische bezwaren bestonden tegen het lidmaatschap van Oostduitse journalisten van de buitenlandse persvereniging.

Het hof bevestigde, dat de persvereniging met zijn statutenwijziging handelde in overeenstemming met de opvatting van de bondsregering betreffende de bijzondere betrekkingen tussen Bondsrepubliek en DDR alsmede met het oordeel van het hooggerechtshof over het basisverdrag. Op 21 febr. van dit jaar werden de Oostduitse journalisten in Bonn — vier in getal — als lid van de buitenlandse persvereniging toegelaten.

FAMILIEHERENIGING

Kort voor de ondertekening van het basisverdrag had de DDR toegestaan, dat ong. 300 kinderen, die in de DDR woonden, naar hun ouders in de Bondsrepubliek zouden reizen, en dat 40 andere in de DDR woonachtige kinderen naar hun ouders in West-Berlijn zouden vertrekken.

Begin maart was deze operatie voor wat betreft de uitreis van kinderen naax de Bondsrepubliek vrijwel voltooid, maar van de kinderen, die naar West-Berlijn zouden vertrekken, had nog geen een uitreisvergunning gekregen. Op 7 maart deelde een woordvoerder van de Westberlijnse senaat mede, dat enkele ouders in West-Berlijn de mededeling gekregen hadden, dat de autoriteiten in de DDR aan de groep van 40 kinderen. die zich bij hun ouders in West-Berlijn wilden voegen, geen uitreisvergunning zouden geven, zolang het basisverdrag niet was geratificeerd

VERHOGING VERPLICHT IN TE WISSELEN BEDRAG.

Een derde kwestie, die de betrekkingen tussen Sondsrepubliek en DDR belast, was het besluit van 5 nov. van het Oostduitse ministerie van financiën om het bedrag, dat bezoekers uit niet-socialistische staten en West-Berlijn aan de DDR verplicht moeten inwisselen te verdubbelen. Bij bezoeken aan de DDR moet m.i.v. 15 nov. per dag minimaal DM 20 ingewisseld worden en bij dagbezoeken aan Oost-Berlijn DM 10. In de Bondsrepubliek en West-Berlijn werd dit besluit gezien als een poging om het bezoekersverkeer aan de DDR in te perken.

In een vergadering van het Westberlijnse Huis van Afgevaardigden op 8 nov. stelde de Westberlijnse burgemeester Klaus Schutz, dat bij de onderhandelingen tussen de DDR en West-Berlijn in 1971 over een regeling van het bezoekersverkeer de Oostduitse deviezenregelingen weliswaar geen voorwerp van de onderhandelingen geweest waren, dat echter de DDR inlichtingen over het in te wisselen bedrag gegeven had en dat daarom een verandering van de bedragen in strijd was met meer dan de geest van de verdragen, Ook minister Bahr uitte kritiek op het Oostduitse besluit. In een interview met de *NDR* zei hij op 9 nov., dat het besluit in strijd was met de gesloten verdragen. Op 13 nov. protesteerde burgemeester Schutz in een brief aan de Oostduitse minister-president Sindermann tegen het besluit.

Tot op heden is het besluit evenwel niet ongedaan gemaakt.

VESTIGING FEDERAAL BUREAC VOOR MILIEUBESCHERMING IN WEST-BERLIJN.

Tenslotte wordt in de DDR aanstoot genomen aan het besluit van de bondsregering liet federale bureau voor milieubescherming in West-Berlijn te vestigen.

Minister Genscher van binnenlandse zaken, onder wiens bevoegdheid de milieubescherming valt, had eind juli vorig jaar bij een bezoek aan West-Berlijn aangekondigd, dat de bondsregering van plan was het op te richten federale bureau voor milieubescherming West-Berlijn ais zetel ie geven. Minister Genscher benadrukte de politieke bindingen van West-Berlijn met de Bondsrepubliek. Dadelijk na de aankondiging door minister Gensclier volgde felle kritiek uit de DDR.

Het dagblad van de SED, Neues Deutschland, plaatste op 31 aug onder de titel .,Politieke milieuvervuiling" een artikel, waarin het voornemen van de bondsregermg scherp werd geattaqueerd Er wed o.m in gezegd, dat het bureau buiten het gebied, waar de soevereiniteit van de Bondsrepubliek gold, werd gevestigd. En dat lijkt, bij de taken, die het bureau heeft, ,,absurd". Het bureau wordt van het milieu, dat het beschermen moet, gescheiden door gebieden van een andere staat, de DDR. Genscher kan klaarblijkelijk — aldus Neues Deutschland — geen afscheid nemen van een mislukte politiek, die probeert zich rechten aan te matigen buiten de gegeven grenzen van de Bondsrepubliek Het federale ministerie van binnenlandse zaken heeft buiten de Bondsrepubliek niets te regeren De vestiging van het federale bureau voor milieubescherming in West-Berlijn is in strijd met het viermogendhedenakkoord betreffende Berlijn, stoort de normalisering van de verhoudingen en creeert moeilijkheden. De Berlijnse senaat dient bij kwesties mbt. het milieu rechtstreeks met de DDR te onderhandelen

De Oostduitse regering zond op 5 nov. een officiële protestnota naar het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn, zo maakte de Westduitse regeringswoordvoerder Von Wechmar op 9 nov. bekend.

Von Wechmar zei daarbij, dat buitenlandse zaken de nota had doorgezonden naar de voor de betrekkingen met de DDR verantwoordelijke afdeling van de bondskanselarij.

In de nota werd eraan herinnerd, dat de regering van de DDR reeds op 13 sept, tegen de vestiging van het federale bureau voor milieubescherming had geprotesteerd Het daarop door de vertegenwoordiger van de bondsregering gegeven antwoord van 23 okt. werd ,,onbevredigend" genoemd. De DDR-regering verklaarde, dat aangelegenheden, ,,die betrekking hebben op de verhouding van Berliin (West) met zijn milieu" alleen tussen de DDR en de senaat van Berlijn

geregeld kunnen worden Zij maakte de regering in Bonn er verder op opmerkzaam. dat zij niet bereid is om, zoals in het basisverdrag hoorzien, regelingen op het gebied van de milieubescherming overeen te komen met de bondsregering, wanneer het bureau voor milieubescherming in Berlijn gevestigd zal worden

De *NZZ* meldde op 12 nov., dat ook de SU lang de gebruikelijke diplomatieke weg tegen het voornemen van de bondsregering had geprotesteerd De *NZZ* weet tevens te melden, dat de bondsregering over het voornemen contact had gehad met de drie westelijke geallieerden, die er geen bezwaar tegen hadden.

Van westelijke zijde beroept men zich op het deel van de viermogendhedenovereenkomst betreffende Berlijn, waarin sprake is van de handhaving en ontwikkeling van de bindingen tussen West-Berlijn en de Bondsrepubliek. Oost-Berlijn is daarentegen van mening, dat er volgens de Russische tekst van het verdrag alleen sprake is van verbindingen en legt vervolgens het zwaartepunt van zijn argumentatie op de volgende passages van het verdrag, waarin gezegd wordt, dat de drie westelijke mogendheden er acht op slaan, dat ,,deze sectoren evenals tot dusver geen bestanddeel (constituerend deel) van de Bondsrepubliek Duitsland zijn en ook in de toekomst niet door haar geregeerd kunnen worden" (Zie over dit meningsverschil ook pag 817/2 e v -1971)

Bondskanselier Brandt uitte zich op een congres van de Westberlijnse SPD op 8 dec. over de aangelegenheid. Hij zei, dat de aanwezigheid van de Bondsrepubliek in West-Berlijn gehandhaafd zou worden en dat de bestaande bindingen niet alleen gehandhaafd, maar ook verder ontwikkeld zouden worden.

In Bonn werd op 19 dec. bekend gemaakt, dat de regering het definitieve besluit over de vestiging van het bureau voor milieubescherming had uitgesteld i.v.m. het feit, dat de SU een protestnota aan de drie westelijke geallieerden had gezonden. De regeringswoordvoerder zei, dat het politieke besluit tot de vestiging reeds genomen was, maar om niet op het westelijke antwoord op de nota van de SU vooruit te lopen werd met het formele besluit nog gewacht.

Het definitieve besluit om het bureau in West-Berlijn te vestigen werd door het kabinet op 23 jan. genomen. In de toelichting op het besluit werd gezegd, dat de regering steunde op herhaalde verklaringen van de drie geallieerde regeringen, dat het in overeenstemming met het viermogendhedenakkoord over Berlijn was.

Kort daarop kwam het tot moeilijkheden op de doorgangswegen in de DDR tussen West-Berlijn en de Bondsrepubliek. Automobilisten op de doorgangswegen werden op 26 jan. door bewapende Oostduitse soldaten aan een vei-scherpte controle onderworpen. De bondsregering vroeg in Oost-Berlijn na, wat daarvoor de reden was en kreeg als antwoord te horen, dat er naar misdadigers werd gezocht. In het gesprek van Gaus en Nier van 31 jan. gaf Gaus te kennen, dat de bondsregering bereid was deze verklaring te aanvaarden. Gaus had zijn gesprekspartner er op gewezen, dat de bondsregering de controle-actie wel zag als een inbreuk op de transitoovereenkomst.

De *NZZ* (4-2 en 6-2) meldde, dat de SU, voor het besluit over de vestiging van het bureau voor milieubescherming gevallen was, in Bonn en West-Berlijn met ,,adequate tegenmaatregelen" gedreigd had. Er werd o.m. mee gedreigd? dat medewerkers van het bureau voor milieubescherming uitgesloten zouden worden van het gebruik van de doorgangswegen tussen West-Berlijn en de Bondsrepubliek. Een dergelijk dreigement werd ook geuit. door vice-minister van buitenlandse zaken Nier in één van zijn gesprekken met staatssecretaris Gaus.

Minister Bahr verklaarde op 25 jan. — de dag voor de verscherpte controle op de doorgangswegen —, dat men het transitoverkeer met bijzondere aandacht zou volgen. Dezelfde dag werd de ambassadeurs van de SU in Washington, Londen en Parijs er op gewezen, dat de westelijke geallieerden de grootste betekenis toekenden aan een soepel verlopen van het verkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn. Op 27 jan. herhaalden de drie ambassadeurs van de westelijke geallieerden deze stap op het ministerie van buitenlandse zaken in Moskou.

De ambassadeurs van de VS, Engeland en Frankrijk waarschuwden op 29 jan. de regering van de SU, dat zij de uitsluiting van bepaalde groepen en personen van het gebruik van de doorgangswegen niet mocht dulden.

De Bondsdag aanvaardde het wetsontwerp tot inrichting van een federaal bureau voor milieubescherming met zetel in West-Berlijn op 19 juni eenstemmig. Goedkeuring door de Bondsraad volgde op 12 juli. Aangezien West-Berlijn geen deel uitmaakt van de Bondsrepubliek moet alle wetgeving door het Westberlijnse Huis van Afgevaardigden apart worden overgenomen. Met de wet op het bureau voor milieubescherming gebeurde dit op 13 juli. In Neues *Deutschland* van 14 juli werd scherp op het besluit gereageerd.

Het besluit werd veroordeeld als een ,,aanslag tegen de ontspanning" en een .flagrante schending" van het viermogendhedenakkoord over Berlijn Het besluit betekende een eenzijdige verandering van het akkoord Volgens Neues Deutschland werd aangetoond, dat het Bonn alleen ging om vergiftiging van de politieke atmosfeer Bonn wilde op een wijze, die in strijd met het recht is, zijn positie in West-Berlijn uitbouwen

Onderhandelingen, overeenkomsten

Op verschillende terreinen wordt tussen de Bondsrepubliek en de DDR onderhandeld over het afsluiten van verdragen. Voor een deel zijn deze onderhandelingen reeds met succes bekroond.

Dit geldt in de eerste plaats voor de onderhandelingen tussen Bahr en Kohl en daarna tussen Gaus en Nier over de inrichting van permanente vertegenwoordigingen van de twee Duitse staten bij elkaar.

Fundamentele moeilijkheid bij de besprekingen over de inrichting van permanente vertegenwoordigingen was het meningsverschil over de aard van de verhouding Bondsrepubliek-DDR. De DDR ziet deze verhouding als een tussen twee onafhankelijke, soevereine staten, die voor elkaar buitenland zijn De Bondsrepubliek ziet de DDR niet als buitenland en meent, dat er tussen de twee staten sprake is van bijzoridere betrekkingen, die in de vorm van de permanente vertegenwoordigingen tot uitdrukking gebracht zou moeten worden

Een ander probleem was de vertegenwoordiging van West-Berlijn Van Westduitse zijde werd verlangd, dat de permanente vertegenwoordiging van de Bondsrepubliek in Oost-Berlijn mede de belangen van West-Berlijn zou behartigen

De onderhandelingen mondden uit in de ondertekening op 14 maart in Bonn door Günter Gaus en Kurt Nier van een overeenkomst betreffende de permanente vertegenwoordigingen, waarvan onderstaand een samenvatting volgt:

De overeenkomst bestaat uit drie documenten. Het eerste is een ,,Protocol over de inrichting van permanente vertegenwoordigingen tussen de regering van de Bondsrepubliek Duitsland en de regering van de Duitse Democratische Republiek" Hierin wordt de status van de vertegenwoordigingen geregeld De onderhandelaar van de Bondsrepubliek is er op verschillende manieren in geslaagd het bijzondere karakter van de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR tot uitdrukking te brengen

In de eerste plaats door de naam ,,permanente vertegenwoordiging" in plaats van ambassade Dit resultaat was al bij het tot stand brengen van het basisverdrag geboekt

Daarnaast is voor de bondsregering van

belang par 4 van het dcht paragrafen tellende protocol Hierin wordt gezegd, dat vooi de permanente vertegenwoordigingen hun leden alsmede de tot hun huishouding behorende familieleden en privé huisbedienden de Weense Conventie van 18 april 1961 over diplomatieke betrekkingen „op overeeiikomstige wijze" wordt toegepast Dit betekent, dat de bepalingen van de Weense Conventie slechts in zoverre gelden als de bondsregering deze volgens haar interpretatie toepasbaar acnt.
De permanente vertegenwoordigers zullen geaccrediteerd zijn bij de respectieve staatshoofden — de president van de Bondsrepubliek en de voorzitter van de Oostduitse Staatsraad
In de Bondsrepublielc is voor aangelegenheden de permanente vertegenwoordiging van de DDR betreffend de bondskanselarij verantwoordelijk Dit benadrukt weer het bijzondere karakter van de twee staten
Vooi dt permanente vertegenwoordiging van ae bondsregering in de DDR is Xe ministerie van buitenlandse zaken in Oost-Berlijn verantwoordelijk Dit laatste is de gebruikelijke procedure bij diplomatieke betrekkingen
In het tweede document, ,Aantekeningen bij het protocol', was de belangrijkste bepaling die, waarin gezegd wordt, dat de permanente vertegenwoordiging van de Bondsrepubliek in de DDR in overeenstemming met het viermogendhedenakkoord van 3 sept 1971 de belangen van West-Berlijn zal waarnemen. Verder wordt er o m m vastgelegd, dat de regering van het gastland de bevoegdheid heeft de leiaer of leden van de permanente vertegenwoordiging uit te wijzen; dat in de permanente vertegenwoordigingen zendapparatuur mag worden aangebracht, dat het bureau van het ministerie van buitenlandse handel van de DDR in Dusseldorf in een bijkantoor van de handelspolitieke afdeling van de permanente vertegenwoordiging van de DDR mag worden omgezet en dat de regering van de DDR tot een vergelijkbare regeling ten gunste van de Bondsrepubliek bereid is
Het derde document — ,,Toelichtingen bij het protocol en de aantekeningen bij het protocol" — zegt o m , dat het protocol een uitvoeringsovereenkomst is van het basisverdrag en niet een nieuw verdrag Daarom is geen parlementaire toestemming nodig. Wel is nodig, dat de bondsregering een rechtsverordening uitvaardigt op grond van de wet van 16 nov 1973, waarin de noodzakelijke voorrechten en vrijstellingen, die bij andere vertegenwoordigingen automatisch uit hun diplomatieke status voortvloeien, voor de vertegenwoordiging van de DDR apart geregeld worden Deze verordening heeft de toestemming van de Bondsraad nodig.
Voorts wordt er in de toelichting op gewezen, dat het bij deze vertegenwoordigingen niet om ambassades gaat Persoonlijke titels, die b.v. aan de leiders van de vertegenwoordigingen verleend worden, hebben m het ambtelijke verkeer geen betekenis.
Over de acereditering bij de staatshoofden wordt gezegd, dat dit is gebeurd, omdat door het basisverdrag betrekkingen tussen staten en niet tussen legeringen tot stand zijn gebracht.
Over de formule aangaande het toepassen van de Weense Conventie van 18 april 1961 „op overeenstemmende manier" wordt gezegd, dat hieruit duidelijk wordt, dat beide staten het er over eens zijn, dat zij geen diplomatieke betrekkingen zijn aangegaan Beide Duitse staten hebben de Weense Conventie onderkend hadden zij diplomatieke betrekkingen aangeknoopt, dan was de expliciete verwijzing naar de Conventie niet nodig geweest
De toelichting wijst er vervolgens op dal men het bij de onderhandelingen over het basisverdrag al niet eens kon worden over het nationale vraagstuk Dat verklaart waarom de vertegenwoordigingen op verschillende manier geaccrediteerd zijn Door de bondskanselarij de verantwoordelijkheid te geven in zaken, die de permanente vertegenwoordiging van de DDR betreffen, wordt duidelijk gemaakt, dat de bondsregering ook in de toekomst de DDR niet als een buitenlandse staat beschouwt Door de verantwoordelijkheid van het Oostduitse niinisterie van buitenlandse zaken vooi de permanente vertegenwoordiging van de Hondsrepubliek ontstaan geen diplomatieke betrekkingen, aangezien die in het internationale recht alleen in een wederzijdse overeenstemming van de betrokken staten tot stand kunnen komen en die overeenstemming ontbreekt in het geval van de Duitse staten
De aantekening bij het protocol over de belangenbehartiging van West-Berlijn is in overeenstemming met de verklaringen die bij gelegenheid van de ondertekening van het basisverdrag zijn afgegeven Het is een bevestiging van een reed.; eerder bereikte overeenkomst
In L e M o n d e van 16 maart wordt er op gewezen, dat het de eerste maal is, dat de Bondsrepubliek rnet een lid van het Warschaupact een schriftelijk vastgelegd akkoord bereikt over de vertegenwoordiging van West-Berlijn Evenwel, de problemen rond de rechtsbijstand voor rechtspersonen in West-Berlijn worden hiermee niet opgelost Ook blijft het verschil van interpretatie van het viermogendhedenakkoord tussen de regeringen van de Bondsrepubliek en de DDR bestaan, zoals ook blijkt uit de strijd rond de vestiging van het federale bureau voor milieubescherming in West-Berlijn

Van de zijde van CDU/CSU-oppositie in Bonn werd op de overeenkomst levendige kritiek geleverd. Kort na het afsluiten van de overeenkomst verklaarde de voorzitter van de CDU/CSU-Bondsdagfractie, Carstens, dat het akkoord in strijd met de grondwet was. De fractie besloot echter op 29 maart geen klacht in te dienen bij het hooggerechtshof in Karlsruhe.

Het plan de vertegenwoordigingen op 2 mei te openen leed schipbreuk door de affaire Guillaume — de Oostduitse spion, wiens arrestatie leidde tot het aftreden van bondskanselier Brandt (pag. 305 e.v.-'74).
De accreditering van de permanente vertegenwoordigers vond nu plaats op 20 juni. In Bonn overhandigde minister Michael Kohl als permanente vertegenwoordiger van de DDR zijn geloofsbrieven aan president Heinemann. Op dezelfde dag overhandigde staatssecretaris Gunter Gaus als permanente vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek zijn geloofsbrieven aan Willi Stoph, voorzitter van de Staatsraad.

ANDERE AKKOORDEN.

Inmiddels zijn tussen de Bondsrepubliek en de DDR een aantal bilaterale akkoorden tot stand gebracht, terwijl over andere overeenkomsten nog onderhandeld wordt. Ondertekende verdragen zijn de volgende:

● Een verdrag. dat voorziet in samenwerking tussen de Bondsrepubliek en de DDR in geval van natuurrampen in het gemeenschappelijke grensgebied. De overeenkomst werd op 19 juli 1973 in Schwerin (DDR) ondertekend

● Twee verdragen over niet-commercieel betalingsverkeer In het ene verdrag wordt het aan families met leden aan beide zijden van de grens toegestaan bedragen over te maken; ook worden onder dit ve drag betalingen tot schadevergoeding bij persoonlijke ongevallen mogelijk gemaakt In beide gevallen is aan de bedragen, die overgemaakt mogen worden geen maximum gesteld

In her tweede verdrag worden in beperkte mate betalingen mogelijk uit tot dusver geblokkeerde rekeningen Betalingen zijn alleen mogelijk ten gunste van gepensioneerden en wezen Er is een maximum van 200 mark per maand Bovendien mogen de betalingen uit de ene staat niet hoger zijn dan uit de andere staat Voor het eerste jaar, waarin het verdrag geldt is een absoluut maximum van 300 mln mark vastgelegd.
Als wisselkoers wordt in het verdrag een verhouding van 1 Dmark = 1 mark van de DDR aangehouden.

De verdragen gelden m i.v. 1 juni 1974.
De verdragen werden op 23 april 1974 in Bonn ondertekend

● Een verdrag over gezondheidszorg Het verdrag voorziet in de uitwisseling van informatie over besmettelijke ziekten, hulp in geval van ziektes, die op reizen optreden, de uitvoering van kuren en speciale behandelingen, de uitwisseling van geneesmiddelen en samenwerking bij de bestrijding van druggebruik

De overeenkomst werd op 25 april in Bonn ondertekend
In de verdragen is een clausule over West-Berlijn opgenomen

Voorts is op 8 mei in Oost-Berlijn een overeenkomst over de sportbetrekkingen tussen beide Duitse staten ondertekend. Dit verdrag is niet op regeringsniveau, maar is afgesloten tussen de overkoepelende sportorganisaties van de twee staten — de Deutscher Sport Bund (DSB) voor de Bondsrepubliek en de Deutscher Turn und Sportbund (DTSB) voor de DDR.

De grootste moeilijkheid bij het tot stand komen van het verdrag was de vraag, hoe West-Berlijn er bij betrokken kon worden. Overeenkomst hierover werd op 20 maart bereikt. De onderhandelaars ondertekenden een protocol, waarbij het lidmaatschap van de Westberlijnse sportbond van de DSB uitdrukkelijk werd bevestigd.

De áesbetreffende passage luidt: ,,Desportieve betrekkingen worden geregeld in overeenstemming met de bepalingen en gewoonten van het Internationale Olympische Comité, de internationale sportorganisaties en, wat Berlijn-West betreft, ook in overeenstemming met de bepalingen van de viermogendhedenovereenkomst van 3 sept. 1971".
Bij de uitwerking van de overeenkomst deed zich nog een moeilijkheid voor bij de geografische aanduiding van de verschillende delen van Berlijn. De hoofdstad van de DDR, Oost-Berlijn, heet in ie DDR Berlijn. De Westduitse delegatie wilde een tegenover elkaar stellen van de namen Berlijn en Berlijn (West) vermijden. Voor zover er gemeenschappelijke sportmanifestaties in West-Berlijn plaats vinden wordt nu in de overeenkomst de plaats aangegeven met de stadswijk, waar zij plaats vinden — b.v. Berlijn Charlottenburg.
Het verdrag bestaat uit een protocol, een agenda voor gemeenschappelijke sportmanifestaties voor één jaar en een gemeenschappelijk communiqué.

Bezoekersaantallen

Begin 1973 en begin 1974 verschafte de DDR cijfers omtrent het reisverkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn enerzijds en de DDR anderzijds.

In 1972 hebben 3.435.190 burgers uit de Bondsrepubliek een bezoek van een of meer dagen aan de DDR gebracht. Uit West-Berlijn reisden in 1972 3.549.725 mensen in de DDR. Uit de DDR reisden in dat jaar 1.114.446 personen voor een bezoek naar de Bondsrepubliek. Dit zijn in overgrote meerderheid gepensioneerden, die zonder veel problemen een uitreisvisum kunnen krijgen.
In 1973 brachten 3.650.526 burgers uit de Bondsrepubliek een bezoek aan de DDR en 3.461.504 bewoners van West-Berlijn.
De NZZ (8-1-'74) tekent hierbij aan, dat de aanvragen voor een Oostduits visum sedert de verhoging van het bedrag, dat per dag verplicht moet worden ingewisseld, tot 2 jan. van dit jaar met 33% zijn gedaald.

Vluchtelingen uit de DDR

Volgens gegevens van de federale grensbescherming zijn in 1973 6.522 inwoners van de DDR via de grens met de Bondsrepubliek naar het westen gevlucht. Dat is 16% meer dan in 1972 toen 5.537 vluchtelingen geregistreerd werden.
Door het particuliere ,,Comité 13 aug." werd er op gewezen, dat het totale aantal vluchtelingen groter moet zijn, daar vele Oostduitsers de wijk naar het westen nemen via andere communistische staten.

De federale grensbescherming verschafte ook gegeven over de door de DDR opgerichte grensbarrieres. Eind 1973 was er over een lengte van 604 km een dubbele barrière van prikkeldraad, over 708 km een metalen hekwerk. langs 710 kin mijnenvelden, over 83 km automatische ,schietapparatuur, over 721 km een gracht tegen auto's en over 157 km lichtbakken. (NZZ, FAZ, Le Monde, NRC/H'blad, Bulletin, Aussenpolitische Korrespondenzl

LATIJNS-AMERIKA

ARGENTINIE

DOOD PRESIDENT PERON. ISABEL PERON NIEUWE PRESIDENT

Bijna zestien maanden nadat de peronistische beweging bij de presidentsverkiezingen in Argentinië een grote overwinning nad behaald, die de weg naar het presidentschap voor hem vrijmaakte, is op 1 juli de 78-jarige Juan Domingo Peron in Buenos Aires overleden. Peron was sedert 12 oktober 1973 voor de derde maal in zijn leven president van Argentinië. Hij werd opgevolgd door zijn derde vrouw, de 43-jarige Isabel Peron, die daarvoor vice-presidente was.

Peron werd geboren op 8 oktober 1895 in het stadje Lobos in de provincie Buenos Aires. Misschien is de Italiaanse oorsprong van de familie Peron, die na de emigratie haar naam verspaanste tot Peron, de oorzaak van Perons bijzondere affiniteit tot Italië, dat hij als waarnemer in het leger van Mussolini aan het begin van de Tweede Wereldoorlog bezocht
Hij nam toen deel aan expedities van het Italiaanse leger en bezocht Spanje, Frankrijk, Duitsland en de Sowjetunie Terug in Argentinie wordt Peron in 1941 bevorderd tot kolonel Dat is midden in het zogenaamde ,,eerloze decennium", een periode in de Argentijnse geschiedenis die begonnen was in 1930 met een staatsgreep, waarin de jonge Peron actief participeerde tegen de grote caudillo van de Radicale partij, president Yrigoyen. Daarmee keerde de oligarchie via het leger terug aan de macht, die ze via een reeks notoir frauduleuze verkiezingen tot 1943 wist te behouden
In die periode vinden in Argentmië grote sociale veranderingen plaats Als gevolg van de in 1929 begonnen wereldcrisis sloten de Europese landen hun grenzen voor Argentinies belangrijkste exportartikel, het rundvlees Het plotselinge gebrek aan deviezen deed de import van fabrikaten kelderen De politiek van importsubsidie die toen op gang kwam betekende een snelle industrialisering van Argentinie, die leidde tot een massale trek van landarbeiders naar de grote steden, vooral Buenos Aires Zo vormde zich een omvangrijke nieuwe sociale laag van industrie-arbeiders, een grote massa die in politiek opzicht beschikbaar kwam en die door Peron is omgevormd tot de ruggegraat van de peronistische beweging.
Peron neemt als lid van een officiersloge deel aan een militaire opstand op 4 juni 1943 Hij werd daarna onderminister van oorlog Zijn rol lijkt uitgespeeld Manneer hij zich laat benoemen tot directeur van het Nationale Departement van Arbeid Maar vanuit die positie begint Peron een duizelingwekkende opmars Binnen de kortste keren slaagt hij erin een enorme populariteit onder de arbeiders te krijgen. Hij willigt niet alleen al hun klachten in, maar neemt ook een reeks sociale maatregelen en zorgt er intussen via onophoudelijke radiopropaganda voor, dat zijn naam onder de arbeidende bevolking al snel een begrip wordt
Het vakbondswezen wordt op een strikt paternalistische basis gereonganiseerd De vakbonden die bereid zijn met Peron mee te werken kunnen op alle mogelijke gunsten rekenen, de vakbonden die tegen zijn worden op een zijspoor gezet Zo ontstaat de huidige structuur van Argentiniës machtige vakcentrale CGT (Algemeen Arbeidsverbond), waarvan de leiders in de praktijk peronistische regeriiugsfunctionarissen zijn die hun functie niet aan democratische verkiezingen, maar aan het vertrouwen van Peron te danken hebben
Perons ster rijst snel Hij wordt benoemd tot minister van oorlog en even later tot vice-president De vijandschap die de oligarchie hem begint toe te dragen heeft haar weerslag op een deel van het leger Op 10 oktober 1945 wordt Peron gearresteerd en gevangen gezet op het eilandje Martin Gardia in de Rio de la Plata Het effect is tegenovergesteld Een woedende massa stormt zeven dagen later het centrum van Buenos Aires binnen en eist de vrijlating van de ,,kolonel van het volk". 17 oktober 1945 is nog altijd de peronistische hoogtijdag, het begin van de peronistische era
Peron heeft dan het leger achter zich en weet zich ook te verzekeren van de steun van de meeste nationale ondernemers
Dank zij deze coalitie van uiteenlopende sociale krachten weet hij in 1946 de presidentsverkiezingen te winnen onder de

Isabel Peron als plv. president geinstalleerd.

slogan ‚Braden of Peron" (Braden was de Amerikaanse ambassadeur die in een ,,blauwboek" Perons contacten rnet het fascisme had uitgesponnen) De voltallige oppositie, verenigd in de ,,Democratische Unie". omvatte zowel ultraconservatieven als communisten, die zich daarmee voor lange jaren van de arbeiderswereld vervreemdden

Peron vatte zijn ideologie samen onder de woorden. sociale rechtvaardigheid, economische onafhankelijkheid en politieke soevereiniteit Dank zij een uitzonderlijk gunstige internationale conjunctuur in de eerste jaren ria de tweede wereldoorlog wist hij een deel vaii dat programma te verwezenlijken De deviezen stroomden binnen. want het naoorloogse Europa was bereid willekeurig welke prils te betalen voor het Argentijnse vlees Velen verwijten Peron. dat hij toen een unieke gelegenheid voorbij heeft laten gaan om structurele veranderingen in de Argentijnse samenleving tot stand te brengen

Wel nam hii een groot aantal maatregelen ten gunste van de arbeaderswereld, betaalde de buitenlandse schulden af, nationaliseerde tegen veel geld Argentiniës verouderde telefoon- en spoornet, maar hij liet de archaistische agrarische structuur onaangetast en nationaliseerde de grote monopoliebedrijven niet Toen de ,,boom" voorbij was en de economische situatie verslechterde moest Peron terugkrabbelen.

Zelfs was hij gedwongen bij de Verenigde Staten om kredieten aan te kloppen. Daarmee kwam van een van Perons politieke uitgangspunten, de ,,derde positie" die wars is van de ,,heide imperialismen" van Washington en Moskou, in de praktijk weinig terecht

Toch slaagde Peron er in 1952 in zich opnieuw te laten herverkiezen, maar de mislukking van zijn economische politiek, gekoppeld aan zijn autoritair en despotisch optreden, deed hem vrienden verliezen. Zijn verhouding met de kerk, die hem aanvankelijk fervent had gesteund, werd steeds meer gespannen en hij begon de steun van het leger te verliezen

Peron is dan alleen nog aangewezen op de steun van de CGT Verschillende mlitaire rebellieen worden neergeslagen, totdat hij in september 1955 tot een eerloze aftocht wordt gedwongen

De terugkeer van de oligarchie aan de macht, afwisselend via militaire en civiele presidenten, betekent een felle vervolging van het peronisme Bijna alle sociale veroveringen van de arbeiders worden ongedaan gemaakt Vrijwel onmiddellijk begint het peronistische verzet In 1956 wordt een verzetsgroep van burgers en militairen op een vuilnisbelt gefusilleerd

Vanuit zijn achtereenvolgende ballingschapsoorden blijft Peron echter het politieke leven van Argentinie beheersen

Hoewel het peronisme wordt uitgesloten van de presidentsverkiezingen die de militairen in 1958 en 1963 organiseren worden deze verkiezingen door het peronistische electoraat beheerst, dat gedisciplineerd Perons aanwijzingen uitvoert

In 1966 besluit het leger alleen te regeren President Iddia wordt afgezet, het parlement gesloten en daarmee begint de ,,Argentijnse revolutie" van achtereenvolgens de generaals Onganid, Levingston en Lanusse In die periode vindt een sterke influx van buitenlands, vooral Noordamerikaans kapitaal plaats, terwijl de sociale tegenstellingen scherp toenemen De universiteiten, die in 1955 antiperonistische bolwerken waren geweest, leveren een nieuwe generatie van fervente jonge peronisten, voor wie Peron niet alleen de herinnering aan betere tijden belichaamt, maar ook de man van wie men een werkelijke sociale revolutie verwacht.

Cordaba beleeft in 1969 de eerste massale uitbarsting van verzet, het zogenaamde Cordobazo, dat tenslotte leidt tot de val van de dictator Ongania. Het valt het leger hoe langer hoe moeilijker te regeren, vooral wanneer de guerrillabewegingen beginnen te opereren. In 1970 ontvoert de peronistische guerrillabeweging Montoneros de oud-president generaal Aramburu, die enige tijd later dood wordt teruggevonden.

Peron weet vanuit Madrid waar hij zich in 1960 gevestigd heeft zijn jonge radicale volgelingen tc passen in zijn strategie. hoewel de inter-peronistische botsingen niet uitblijven.

Uit het fiasco van de militaire regeringen trekt president Lanusse de conclusie, dat het peronisme op de een of andere manier weer in het openbare leven moest worden ingeschakeld. De spanningen in Argentinië zijn dan dermate opgelopen, dat ook Perons meest intense vijanden tot de overtuiging raken, dat hij de enige figuur is die nog in staat moet worden geacht een radicale omwenteling in Argentinië te keren. Er beginnen uiterst gecompliceerde. indirecte onderhandelingen tussen Peron en Lanusse, die uiteindelijk bedingt dat het peronisme voor de presidentsverkiezingen van 11 maart 1973 wel een kandidaat mag stellen, maar dat dat niet Peron zelf mag zijn.

Peron accepteert die voorwaarde en keert in november 1972 temidden van ongekende veiligheidsmaatregelen en in de stromende regen voor vier weken naar Argentinië terug. Daar zet hij het ,,Justicialistische Bevrijdingsfront" op poten, een coalitie van een groot aantal partijen onder de hegemonie van het peronisme. Als kandidaat namens dit front wijst Peron zijn persoonlijke afgevaardigde in Argentinië, de tandarts Hector Campora, aan. Deze wint de verkiezingen met vijftig procent van de stemmen en aanvaardt zijn ambt op 25 mei temidden van een explosie van volksvreugde. De slogan waarmee Campora de verkiezingen won: ,,Campora aan de regering, Peron aan de macht", wordt bevestigd vanaf het moment waarop de dan 77-jarige ,,lider" definitief naar Argentinië terugkeert.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Argentinië sedert het aan de macht komen van Peron.

Ambtsaanvaarding Peron, regering gehandhaafd

Op 12 oktober 1973 werd generaal Peron voor de derde maal in zijn leven tot president van Argentinië beëdigd. Peron werd in een plechtige zitting van het Congres officieel tot president uitgeroepen.

Zijn vrouw Maria Estela Martinez de Peron werd vice-president en tevens voorzitter van de Senaat.

Vanaf het balkon van het presidentiële paleis de Casa Rosada sprak de nieuwe president vervolgens de samengestroomde menigte toe.

Hij dankte de Argentijnen voor het hem gegeven vertrouwen en verklaarde bereid te zijn het land tot aan zijn laatste ademtocht te dienen. Hij had daarvoor echter wel de medewerking en ondersteuning van het volk nodig.

Hij riep de menigte op de interne vrede te bewaren en de rijen gesloten te houden Iedereen moest begrijpen dat de toekomst van het land slechts in eendracht en met arbeid opgebouwd kon u-orden. Hij riep alle Argentijnen, ongeacht hun politieke overtuiging op, de hand aan het grote werk te slaan De jeugd spoorde hij aan meer te werken en verder te studeren, want zij moest het juist begonnen werk voleindigen

Op 5 oktober 1973 had het kabinet zijn ontslag aangeboden, maai op 12 oktober werd de voltallige regering herbenoemd. Dr. Vicento Solano Lima werd secretaris-generaal van de regering.

In de samenstelling van de regering, zoals weergegeven op pag 461/2-'73, was in juli 1973 een wijziging gekomen door het ontslag van de ministers Righi en Puig (zie pag 634/1-73) die resp werden vervangen door Dr Benito P Llambi en Dr. Alberto J Vignes

Economische maatregelen, driejarenplan

Op 7 november nam liet Congres een wet aan die de buitenlandse investeringen in Argentinië regelde. De nieuwe wet oriënteerde zich grotendeels op het zgn. Andespact (pag. 56/3-'72) dat een algemene regeling voor buitenlandse investeringen in de Andeslanden bevat.

Maatschappijen met buitenlandse kapitaaldeelneming werden onderverdeeld in drie categorieën: met meer dan 80% buitenlands kapitaal zijn zuiver buitenlandse firma's, van 51% tot 80% zijn zgn. gemengde ondernemingen, maatschappijen met minder dan 20% buitenlands kapitaal zijn nationale ondernemingen.

Niet-nationale ondernemingen kregen een lange lijst van beperkingen opgelegd.

Zo kunnen zij niet investeren op het gebied van defensie, openbare werken, verzekeringen, banken, de massa-media en de communicatiemiddelen.

Ook werden er beperkingen opgenomen t.a.v. de overmaking van winsten naar het buitenland. Buitenlandse maatschappijen mogen hun kapitaal pas na vijf jaar terugtrekken.

Op 21 december 1973 maakte president Peron voor radio en televisie een economisch driejarenprogramma bekend voor de jaren 1974-1977 die het inkomen per hoofd met een derde zou verhogen en de economische groei zou verdubbelen.

Binnen vier jaar zouden meer dan een iniljoen nieuwe arbeidsplaatsen worden gecreeerd en er zouden meer dan 800000 nieuwe woningen worden gebouwd om de bouwindustrie nieuwe impulsen te geven. Het aandeel van de loontrekkenden aan het nationale inkomen zou in de komende drie jaren op 48% en tot 1980 op 52% stijgen

Het welslagen van het plan was in hoge mate afhankelijk van de beteugeling van de inflatie, waartoe een strikte naleving van het sociale contract (pag 462/1-1973) een eerste voorwaarde was, aldus de president

Wijzigingen in legertop

Op 18 december 1973 werd de 51-jarige generaal Leandro Enrique Anaya tot opperbevelhebber van het leger benoemd. Hij verving generaal Jorge Raul Caragno, opperbevelhebber sinds mei 1973.

Caragno's positie was onhoudbaar geworden nadat de Senaat geweigerd had vier kolonels tot generaal te promoveren. De Senaatscommissie die over de promotie advies moest uitbrengen, had om nadere inlichtingen over de betreffende kolonels verzocht en stelde de promotie voor onbepaalde tijd uit.

Bij het opstellen van de kandidatenlijst was er al meningsverschil geweest tussen de minister van defensie en de opperbevelhebber. Dit meningsverschil werd bijgelegd, waarop de regering de voorstellen van het opperbevel ongewijzigd overnam en aan de Senaat ter goedkeuring toezond.

Over de motieven van het veto tegen de kolonels bestond geen zekerheid. maar algemeen werd vermoed dat het de bedoeling was via deze manoeuvre de positie van generaal Caragno te ondergraven, die bij de linkse peronisten een zekere populariteit genoot.

Conflicten binnen peronistische beweging

De meningsverschillen binnen de peronistische beweging, die voor het eerst op bloedige wijze tot uiting kwamen bij de schietpartij bij de aankomst van Peron uit Spanje in juni 1973 (pag. 462 '73) hebben zich tijdens het presidentschap van Peron verder toegespitst.

De tegenstellingen bestonden vooral tussen de peronistisch georiënteerde jeugdorganisatie Juventud Peronista en de vakbeweging Confederation Genera1 del Trabajo (CGT).

De JP heeft zich in de laatste jaren ontwikkeld tot een organisatie die via de peronistische beweging het marxistisch georienteerde socialisme in Argentinië wil vestigen

De grote theoreticus van deze stroming was John William Cooke overleden in **1968,** een naaste medewerker van Peron in de eerste jaren van diens ballingschap, organisator van het zgn peronistische verzet in de jaren '50 en van de grote stakingsacties in 1959 Cooke heeft in talloze publikaties de these uitgewerkt van een revolutionair peronisme dat hij beschouwde als de aanpassing van het marxisnie aan de specifieke Argentijnse werkelijkheid

De tijdens het bewind van de militaire junta ontstane guerrillabewegingen Montoneros en FAP, die vooral na de gebeurtenissen i,. 1969 in Cordoba actief werden, namen deze ideologie over. Bij deze organisaties voegde zich ook de guevaristisch georienteerde organisatie FAR en hun spectaculaire acties, zoals ontvoeringen, bankovervallen etc genoten tijdens de laatste jaren van het militaire bewind een grote populariteit Generaal Peron liet vanuit zijn ballingschap in Madrid meerdere malen van zijn sympathie t a v de guerrilla's blijken

Bij dc verkiezingscampagne voor dr. Campora in het voorjaar van **1973** steunden de guerrilla's de kandidatuur van deze peronist Daarbij werd nauw samengewerkt met de peronistische jeugdorganisatie JP, die veel van de leuzen en doelstellingen met de guerrilla's deelde Na de ambtsaanvaarding van Campora versterkte de JP zijn positie snel

Er werd een speciale afdeling voor jonge arbeiders opgericht, de JTP, voor studenten, de JUP en voor middelbare scholieren, de UES

Er bestaan meningsverschillen binnen de JP over de te volgen revolutionaire koers. Men onderscheidt de verticalisten en de alternatieven

De eerste stroming, die in de meerderheid is, is voor veranderingen in socialistische zin, in etappes uitgevoerd en wil voor alles de eenheid van de peronistische beweging bewaren Zij wenste aan het leiderschap van Peron niet te tornen, maar had vooral veel kritiek op de oude vakbondsleiders en andere medewerkers uit de oude peronistische school

De tweede stroming is radicaler en wil eventueel samenwerken met revolutionaire niet-peronistische bewegingen om een socialistisch Argentinië te vestigen.

Rechtsere koers *van* Peron

Toen Peron in juni naar Argentinië terugkeerde, begon men in zijn omgeving al spoedig druk op hem uit te oefenen de peronistische jeugd in te tomen.

Wel ging de regering-Campora aanvankelijk nog in op één van de voornaamste eisen van de radicalen, de vrijlating van politieke gevangenen (pag. 461-1973), maar toen de peronistische jeugd op grote schaal tot bedrijfs- en scholenbezetting overging (pag. 461/3-'73 e.v.) begon de politie tegenmaatregelen te nemen. Verschillende lokalen van de JP werden door de politie overvallen en doorzocht, talloze militante JP-leden gearresteerd en voor verhoor naar politiebureaus meegenomen. Peron maakte zelfs de herbenoeming bekend op hoge posten van de politie van de commissaris Alberto Villar en inspecteur Luis Margaride, berucht om hun optreden tegen politieke tegenstanders van de militaire junta. Later distantieerde Peron zich in toespraken ook meer en meer van de peronistische jeugd. Hij sprak van marxistische insluipsels in het peronisme en zei dat de zgn. revolutionaire stroming niets met het pe onisme had te maken.

Tot een openlijke botsing tussen de JP en de orthodoxe peronisten Kwam het n a v de viering van de zgn. loyaliteitsdag op 17 oktober in Cordoba (ter herinnering aan Perons regeringsaanvaarding in 1945). Tijdens een grote demonst atie voerden de leiders van de **FAR** en de Montoneros, die op 13 oktober een fusie waren aangegaan en zich toen voor steun aan Peron hadden uitgesproken. het woord waarbij zij ernstige kritiek op bepaalde aspecten van het regeringsbeleid hadden. Zij herinnerden hun toehoorders vervolgens aan de oude perionistische leuze: ,,Marcheer met de leiders aan het hoofd of met de hoofden van de leiders".

Vooral het weer gebruiken van deze vroeger zeer populaire leuze wekte de woede van de orthodoxe peronisten op, die hierin een rechtvaardiging van de moord op de vakbondsleider Rucci (pag. 635/1-'73) zagen.

De opperste raad van de peronistische Frente Justicialista de Liberacion zond telegrammen naar expresident Campora en de gouverneur van Cordoba, Ricardo Obregon Cano, die bij de feestelijkheden aanwezig waren geweest, waarin zij ze verzochten ontslag te nemen. Campora werd kort daarna tot ambassadeur in Mexico benoemd.

Zuivering in peronistische beweging

Kort hierna maakte de opperste raad bekend dat alle afdelingen van de Frejuli, die niet officieel door de partij waren erkend, zoals de organisatie voor jonge arbeiders JTP en de organisatie voor middelbare scholieren, buiten de peronistische beweging waren gesloten. Op 23 november 1973 maakte de opperste raad bekend dat alle geaffilieerde organisaties die zich na maart 1973 bij de beweging hadden aangesloten, niet meer bij de beweging hoorden als gevolg van een ideologische zuiveringscampagne en interne reorganisatie.

Aanhoudende gewelddadigheden, ontvoeringen en aanslagen

Terwijl de guerrilla-organisaties FAP en Montoneros hun acties se-

dert het voorjaar 1073 hadden gestaakt en blijk hadden gegeven van hun voornemen de nieuwe peronistische regering te steunen, vervolgden de trotskistische guerrillaorganisatie Ejercito Revolutionario Popular (ERP) en de maoïstische groep van de 22ste augustus van de organisatie Fuerzas Armadas de Liberacion hun activiteiten, vnl. bestaande uit ontvoeringen. Beide organisaties hadden na de peronistische verkiezingsoverwinning hun voornemen daartoe bekend gemaakt. Zij richtten zich in versterkte mate op buitenlandse ondernemingen en de politieautoriteiten.
Op 17 juli ontvoerde de ERP een vroegere politieofficier in Rosario wegens het ,,onderdrukken van het volk en martelingen".

Op 24 juli werd de Duitse eigenaar van een textielfabriek in Buenos Aires, Günther Blummer, ontvoerd Hij werd de volgende dag vrijgelaten.

Op 25 juli werd Hector Fiorani, eigenaar van een plastic fabriek, ontvoerd

Op 3 augustus Juan Vizzolini. een industrieel, vrijgelaten op 12 augustus na betaling van een losgeld van £ 200 000.

Op S augustus Bernardo Sofovich, eigenaar van een krant, vrijgelaten op 11 augustus, na publikaties van verklaringen van de groep 22 augustus in zijn krant.

Op 25 augustus, Carlos Alberto Blanco, tweede secretaris van een speciale antisubversie afdeling van een rechtbank Hij zou betrokken zijn bij de zgn. ,,Trelewzaak

Op 26 augustus de dochter van een textielfabrikant uit Buenos Aires.

Op 17 september de zoon van de IJslandse consul in Buenos-Aires, vrijgelaten op 20 september

Op 21 september een Britse functionaris van de British American Tobacco. Door de politie bevrijd op 20 oktober, toen zijn ontvoerders de lossom incasseerden.

Op 1 oktober de functionaris van de Pan American Airways

Op 22 oktober, de Zwitserse manager van Swissair

Op 23 oktober, een Amerikaanse functionaris van ESSO en een industrieel uit Cordoba.

Daarnaast werden ook aanslagen op personen gepleegd. De meest opmerkelijke was de aanslag op de secretaris-generaal van de CGT, Rucci, die na generaal Peron de zwaarst bewaakte leider in Argentinië was.
Op 19 juli 1973 werd Armando Croatto, een van de leiders van de JP, vermoord. Op 24 juli Mario Villalba, leider van de unie van textielarbeiders; op 5 aug. een inspecteur van politie in Tucuman, door de ERP ter dood veroordeeld; op 27 augustus Marcelin Mansilla, regionaal secretaris van de CGT, vermoord door linkse peronistas: op 6 september It.-kolonel Raul Juan Duarte Ardoy. na een ERP aanval op een militaire kazerne; op 12 september, Horacio Horatzegul, een functionaris van de Justicialistische partij; op 21 september Eberhardt Quintin, functionaris op de Westduitse ambassade in Buenos Aires; op 26 september Enrique Grinberg, een leider van de J P en tegenstander van Rucci; op 3 okt. José Domingo Colombo, een linkse journalist: op 5 okt. inspecteur van politie Ruben Horacio Contini; op 8 okt. een functionaris van de vakbond van buschauffeurs en op 14 okt. Dr. Constantino Rassetti, een hoge functionaris van de Justicialistische partij in Rosario.
Niet alle aanslagen komen voor rekening van de ERP. Sommige werden ook uitgevoerd door elementen uit de peronistische beweging, die daarmee hun tegenstanders uit de weg wilden ruimen.

Wet ter bestrijding *van ontvoeringen aangenomen,* wijziging *strafrecht*

Op 23 dec. 1973 ondertekenden president Peron, minister van binnenlandse zaken Llambi en de gouverneurs van de provincies een overeenkomst om een nieuwe wet op te stellen die voorziet in een betere bestrijding van de ,,georganiseerde gewelddadigheid". De wet zou moeten voorzien in grotere volmachten voor de politie, hogere straffen voor subversieve handelingen en het gebruik van wapens en in de oprichting van een nationale veiligheidsraad onder voorzitterschap van de minister van binnenlandse zaken.
Op 25 januari nam de Kamer van Afgevaardigden een wijziging van het wetboek van strafrecht aan, waardoor het wettelijk mogelijk werd op te treden tegen alle oppositionele groepen.
Het ging in feite om 21 amendementen op het wetboek van strafrecht, die voorzien in strengere bestraffing van bestaande delicten als ontvoeringen, moorden en aanslagen.

Tegen de wetswijzigingen was scherp protest aangetekend door de voltallige oppositie, de bond van advocaten, kunstenaars, intellectuelen en vooral door linkse peronistische kringen
Men zag in deze kringen een duidelijk parallel met de ,,wet op de wapencontrole" in Chili die aan het leger het legale wapen gaf om een algemeen offensief tegen links te ontketenen en de weg naar de staatsgreep te effenen
De vage formuleringen van de nieuwe wet zouden strafvervolging mogelijk maken tegen iedereen die tegen de regeringspolitiek protest aantekent, aldus de oppositie
Vooral in linkse peronistische krmgen werd verontwaardigd op de nieuwe wet gereageerd Een elftal Jinks peronistische kamerleden protesteerde bij president Peron, maar deze verklaarde achter de wet te staan en gaf hun het advies de fractie te verlaten als zij zich niet bij het meerderheidsbesluit van de peronistische fractie konden neerleggen. Acht kamerleden traden daarop uit de fractie. In hun opzeggingsbrief aan Peron waarschuwden ze ervoor dat de nieuwe strafrechtelijke vormen niet altijd zullen worden toegepast door ..ware verdedigers van het volk maar aoor verdekt opgestelde vijanden en figuren die verandering tegenhouden"

Guerrilla-overval op *militair garnizoen, acties tegen* linkse peronisten, ontslag gouverneur *Cordoba, komplot* opgerold. *zuiveringen* in peronistische beweging

Intensiever optreden van de politie tegen de guerrilla-bewegingen, maar ook tegen linkse peronisten, volgde na de overval van een gewapende groep van guerrilla-strijders van de ERP op een militair garnizoen in Azul (provincie Buenos Aires) op 20 ianuari.
De guerrillastrijders drongen vermomd als militairen het garnizoen binnen in een poging een aantal stafofficieren te ontvoeren. Bij vuurgevechten werden 5 personen gedood, waaronder de commandant van het garnizoen en zijn vrouw.
De tweede commandant lt.-kolonel Roberto Ibarzal werd als gijzelaar meegenomen. Vijf anderen werden ernstig gewond.
De ERP maakte later bekend dat de ontvoerde officier zich in een ,,volksgevangenis" bevond. Hij zou gedood worden als de bij de actie gevangen genomen guerrillastrijders niet vrijgelaten zouden worden.
President Peron hield op 20 januari een redevoering voor de radio waarin hij de ERP veroordeelde als de ,,ware vijanden van het volk". Volgens hem waren de guerrillastrijders niet alleen ,,groepen van delinquenten, maar een organisatie die buitenlandse doelen nastreeft en onder buitenlandse leiding staat". In de aanval op de kazerne van Azu! zag hij een aanval op de staat en zijn instituties. De bedoeling daarvan zou zijn de eenheid van het volk te breken en een chaos uit te lokken, die de wederopbouw en de bevrijding moet verhinderen.
Hij zei ook dat de regering alles zou doen om het kwaad bij de wortel aan te pakken.
Onmiddellijk na de overval in Azul

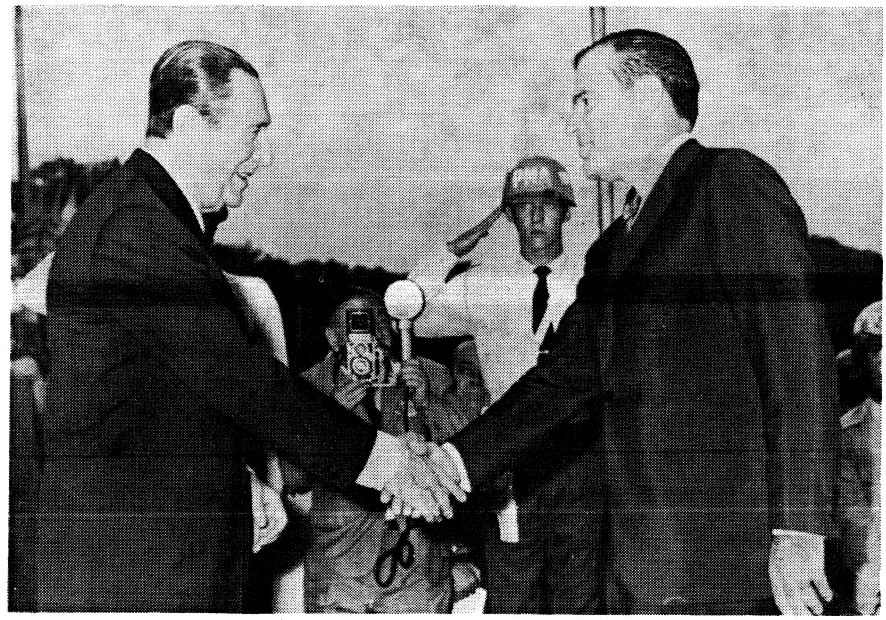
begon de politie op grote schaal arrestaties te verrichten.
Tegelijkertijd begon de politie ook acties tegen linkse peronisten.
Politie-eenheden voerden op 23 jan. een overval uit op de kantoren van het links-peronistische weekblad El Descanzisado.
De complete oplage van het linkse blad El Mundo werd verbrand omdat de autoriteiten het niet eens waren me? de strekking van hei *re*dactionele commentaar op de overval op Azul.
De gouverneur van de provincie Buenos Aires, die bekend stond om zijn gematigd linkse sympathieën, moest op 23 januari aftreden. Van alle kanten was hem verweten niet krachtdadig genoeg te zijn opgetreden tijdens de overval in Azul.
Op 12 februari maakte de politie bekend dat er een komplot was ontdekt om president Peron en president Bordaberry van Uruguay te doden. Bordaberry was op 12 febr. op bezoek in Argentinië.

De bekende peronistische guerrillastrijder, Carlos Alberto Caride, werd door politiemannen in burger aangehouden langs de route waar de presidenten zouden passeren Hij had een handgranaat in zijn tas en een pistool in zijn zak In een huis langs de route werden genoeg explosieven aangetroffen om vier woonblokken op te blazen.
Men was achter de samenzwering gekomen toen op 17 febr bij een vuurgevecht in Mar Del Plata, 400 kilometer ten zuiden van Buenos Aires, een aantal linkse personen was aangehouden Daar had een moord moeten plaatsvinden op mevrouw Peron en minister van sociale zaken Jose Lopez Rega Als de aanslagen zouden mislukken zouden gas- en olie-installaties zijn opgeblazen en een hoge marine-officier zijn vermoord De plannen waren door de politie in de war gestuurd en Caride, die had weten te ontkomen, vluchtte naar Buenos Aires, waar hij de plannen beraamde voor de moord op de presidenten, aldus de politie

Na de onthulling van het komplot werden de politie-operaties tegen de guerrillabeweging en tegen particulieren die er van verdacht werden met haar te sympathiseren geïntensifeerd. Honderden mensen werden gearresteerd onder wie een zestigtal Uruguayers.
Algemeen werd aangenomen dat de komst van Bordaberry naar Argentinië tot doel had de strijd tegen de subversie in beide landen te coördineren.

Samenwerking guerrillabewegingen in Latijns-Amerika

Op 14 febr. gaf het ERP een geheime persconferentie, waar leden van de guerrillabeweging journalisten vertelden dat zij de gevangen genomen tweede commandant van het garnizoen in Azul zouden doden als zij geen bericht ontvingen over het lot van twee guerrillastrijders die toen gevangen werden genomen.
Ook deelden zij mee dat de guerrillabewegingen in Zuid-Amerika zich hadden verenigd.
De vier organisaties ERP (Argentinië), MIR (Chili), ELN (Bolivia) en Tupamaros (Uruguay), zouden een ,,revolutionaire coördinatiejunta" vormen, om de gewapende strijd te internationaliseren en op die manier het hoofd te kunnen bieden aan de Amerikaanse aanwezigheid op het continent. Zij zouden personeel en wapens uitwisselen indien dit noodzakelijk mocht zijn.

Peron (l.) ontvangt de president van Urugiay, Bordaberry (r.)

Rechtse peronisten versus *linkse*

Rechtse peronisten grepen de hardere acties van de politie tegenover de guerrillabeweging aan om hun offensief tegen de ,,marxistische infiltranten" in de peronistische beweging te verhevigen.
Verschillende leidinggevende figuren van de linkse stromingen werden met het komplot tegen de levens van Peron en Bordaberry in verband gebracht.
De beschuldigingen richtten zich ook tegen oud-oresident Campora, inmiddels ambassadeur in Mexico.
Rechtse peronisten eisten zijn verwijdering uit hun gelederen. Ook werd druk uitgeoefend op de progressieve gouverneurs van Cordoba, Mendoza, Salta en San Luis om af te treden.
Het offensief van rechts richtte zich verder tegen de universiteiten, waar de revolutionaire tendens van het peronisme sterk was; tegen de vakbonden die zich niet willen onderwerpen aan de ,,syndicale bureaucratie" en tegen de jeugdorganisatie JP.
President Peron zelf desavoueerde de J P enige malen in het openbaar. Het breekpunt kwam toen de leiders van de J P weigerden een vergadering met Peron bij te wonen waarop ook leiders van rechtse en ultrarechtse peronistische jeugdgroepen waren uitgenodigd.
Sindsdien vergaderde Peron alleen met leiders van de rechtse groepen waarbij hij enkele malen zei dat degenen die zich niet wensten te onderwerpen aan de verticale structuur van de partij, deze moesten verlaten.
Verscheidene plaatselijke afdelingen van de J P maakten hun leiders, die linksere ideeën hadden, voor verraders uit. Ook deden rechtse peronisten overvallen op JP kantoren, werden linkse peronisten op fabrieken en bedrijven gemolesteerd en werden bomaanslagen gepleegd op eigendommen van de JP.
(Le Monde, Le Monde diplomatique, NZZ, *NRC/H'blad, Bolsa* Review)

(Vor. ber. pag. 633 e.v. 1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij. „Systemen Keesing" BV Ruysdaelstraat Amsterdam - N V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen

KARAMANLIS VORMT BURGERREGERING

Op 23 juli heeft president Gyzikis van Griekenland de in Parijs in ballingschap levende oud-premier Karamanlis uitgenodigd naar zijn vaderland terug te keren en een nieuwe regering van nationale eenheid te vormen. nadat eerder premier Androutsopoulos het ontslag van zijn kabinet had aangeboden.

Karamanlis heeft inmiddels een nieuwe regering samengesteld, waarin voornamelijk politici van de beide grote politieke groeperingen van vóór de staatsgreep van 1967, de Unie van het Centrum en de Nationale Radicale Unie zijn opgenomen. Onder de nieuwe bewindslieden bevinden zich enkele politici die in het verleden herhaalde malen in conflict zijn gekomen met de militairen zoals George Mavros, die nu vice-president en minister van buitenlandse zaken is geworden, maar die in mei van dit jaar nog op het eiland Jaros gevangen zat, Prof. Mangakis, minister van openbare werken, die naar West-Duitsland vluchtte na een veroordeling tot een gevangenisstraf van 8 jaar door het kolonelsbewind, Charambolos Protoppapas, minister van industrie, verschillende malen veroordeeld wegens oppositionele activiteiten.

Als minister van defensie is in de nieuwe regering opgenomen Evanghelos Averoff, die zich in het verleden deed kennen als een voorstander van het openhouden van de dialoog tussen de .,oude politieke wereld" en de kolonels, maar die in augustus 1973 werd gearresteerd wegens zijn aandeel in de marineopstand (pag. 378 '73).

De eerste beslissing van de nieuwe regering betrof de sluiting van het gevangenkamp op Jaros, een algemene amnestie voor politieke misdrijven en teruggave ven het Griekse staatsburgerschap aan allen die dat sedert 1967 is ontnomen.

Ten aanzien van de kwesties-Cyprus besloot de nieuwe regering aartsbisschop Makarios als wettig gekozen leider van Cyprus te erkennen en een delegatie onder leiding van minister van buitenlandse zaken Mavros naar de besprekingen in Genève te sturen. Inmiddels is met de vrijlating van politieke gevangenen begonnen en zijn talrijke politieke bannelingen naar Griekenland teruggekeerd.

In een eerste toespraak tot het Griekse volk riep Karamanlis op tot ,,eendracht, samenhang en verzoening van het volk en het leger". De premier zei het als zijn eerste taak te beschouwen te voorkomen dat de Cypriotische crisis in een Grieks-Turkse oorlog zou uitlopen.

De terugkomst van Karamanlis gaf in Athene aanleiding tot veel vertoon van vreugde. Grote groepen mensen gingen na het bekend worden van het nieuws de straat op. Er werden leuzen aangeheven als ,,Eindelijk vrijheid" en ,,Weg me;: het fascisme".

De terugkeer van Karamanlis in het Griekse politieke leven werd in het buitenland over het algemeen gunstig ontvangen, maar verschillende vooraanstaande bladen wezen erop dat Karamanlis op uitnodiging van de militairen naar Griekenland is gekomen en dat nog lang niet zeker is in hoeverre de militairen een doorslaggevende stem blijven behouden.

Alle militairen van het ,,oude regime" zijn nog op hun post, aldus Le Monde (27-7) en er is ook geen sprake van pensionering of overplaatsing van de topgeneraals. In tegenstelling tot wat eerder bekend werd gemaakt is het hoofd van de militaire politie, generaal Ioannidis, naar algemeen werd aangenomen de sterke man in het leger, nog op zijn post. Minister van defensie Averoff verklaarde tegenover de pers hieromtrent: ,,De mensen vergeten of weten niet dat generaal Ioannidis één van de officieren is geweest die ons de macht heeft gegeven". Bij diezelfde gelegenheid roemde Averoff het patriottisme van de leden van de junta.

Omtrent de plannen van de nieuwe regering over een terugkeer tot democratischer verhoudingen, algemene verkiezingen, toelating van Politieke partijen of een grondwetswijziging is nog niets bekend.

Karamanlis heeft slechts meegedeeld dat de regering zich aan het herstel van de democratie zal wijden na een regeling van de kwestie-Cyprus.

Ook heeft Karamanlis zich nog niet uitgelaten over een eventuele terugkeer van de in Londen in ballingschap wonende koning Constantijn.

Over de achtergronden van het besluit van de militairen om zich. in de wooden van president Gyzikis, ter beschikking te stellen van de burgers, bestaan verschillende theorieën, maar algemeen wordt aangenomen dat de actieve bemoeienis van het Griekse regime met de coup van de nationale garde op Cyprus en de daarop voigende Turkse interventie (pag. 465 e.v.) in een zodanig gezichtsverlies voor de junta resulteerden dat een beroep op de ,,oude politici" de enige uitweg leek. Daarbij kwam dat algemeen reeds lange lijd werd erkend dat het sedert november i973 aan het bewind zijnde regime-Gyzikis politiek volkomen in het slop was geraakt. Onder de hoge officieren, die de ,,onzichtbare regering" achter het kabinet-Andrcutsopoulos vormden, bestond-en al grote meningsverschillen over een groot aantal onderwerpen en die meningsverschillen spitsten zich toe na de gebeurtenissen op Cyprus vooral toen bleek dat het buitenland het Griekse aandeel daarin negatief waardeerde.

In de internationale pers wardt ook mel-

De beëdiging van premier Karamanlis (m) Aartsbisschop Serafim (l) en president Gyzikis (r)

Weekblad 43ste jaargang No, 2240. pag. 26463-26478

ding gemaakt van Amerikaanse druk op Athene om tot een regimewijziging te komen. Minister Kissinger zou op 22 juli tweemaal met premier Androutsopoulos hebben getelefoneerd en daarbij op een machtsoverdracht aan een regering van ,,oude politici" hebben aangedrongen. De VS zouden zo onder meer onder druk van Turkije hebben gehandeld dat in Genève slechts met een werkelijk representatieve Griekse regering zou willen onderhandelen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Griekenland sedert het begin van de jongste spanningen met Turkije.
Voor een overzicht van de gebeurtenissen tijdens de laatste maanden van de regering-Androutsopoulos verwijzen wij naar pag. 486.

Minister *Tetenes* treedt *af, kritiek* oppositie op buztenlandse politiek

Het aftreden van minister van buitenlandse zaken Spyros Tetenes op 3 juli was een aanwijzing dat binnen het kabinet Androutsopoulos geen eensgezindheid bestond t.a.v. de kwestie-Cyprus. Volgens een officieel communiqué was Tetenes om gezondheidsredenen afgetreden, maar in de ontslagbrief die de minister schreef zei hij dat het bewind niet de geëigende kanalen volgde bij de behartiging van de buitenlandse betrekkingen.
Eerder waren twee hoge functionarissen van het ministerie van buitenlandse zaken, de secretaris-generaal Angelos Vlachos en de directeur-generaal Ioannis Tzounis, afgetreden.
De drie diplomaten zouden zich er met name tegen hebben verzet dat de militairen poogden aan de geschillen met Turkije over het zgn. continentale plat in de Egeïsche Zee (pag. 353 e.v.) en de toen toenemende spanning op Cyprus (pag. 469) een nationalistische wending te geven en zo de aandacht van het falen van het militaire regime af te leiden.
De brief van aartsbisschop Makarios aan het bewind in Athene waarin o.a. de terugtrekking van 650 Griekse officieren van de Nationale Garde werd geëist (pag. 469/2, **3)** was voor de vertegenwoordigers van de ERE, Kanellopoulos en van de Unie van het Centrum Mavros aanleiding ernstige kritiek op het buitenlandse beleid van de regering-Anclroutsopoulos te uiten.
Beide politici gaven verklaringen uit waarin zij zich onomwonden achter Makarios stelden. Kanellopoulos verklaarde dat de machthebbers in Athene verantwoordelijk waren voor de tragische ontwikkelingen op Cyprus.
Beide politici verweten het bewind grote geheimzinnigheid te betrachten in de buitenlandse politiek.

Reacties na coup op Cyprus

De coup van de Nationale Garde op Cyprus (pag. 465 e.v.) werd door de Griekse oppositie in scherpe bewoordingen gekritiseerd. Karamanlis gaf in Parijs een lange verklaring uit waarin hij de machthebbers in Athene verantwoordelijk stelde voor de gebeurtenissen op Cyprus, die hij een nationaal onheil en een crisis voor het Griekendom noemde. Hij eiste een onmiddellijke beëindiging van de tragedie op Cyprus en het herstel van de door Makarios belichaamde normale situatie. In Griekenland zelf moest de democratie worden hersteld. Hij verklaarde dat hij zich ter beschikking stelde om het land tot democratischer verhoudingen terug te brengen en een nationale verzoening te bevorderen.
Ook centrumleider Mavros kwam met een verklaring, waarin hij de coup scherp veroordeelde. Ook hij stelde zich achter Makarios.
Koning Constantijn gaf in Londen een verklaring uit waarin hij Makarios steunde en waarin hij de vorming van een nieuwe regering m Griekenland eiste, die vertrouwen en internationaal aanzien zou hebben.

Geruchten over omwenteling

Op 22 juli kwam radio-Ankara met het bericht dat generaal Ioannis Davos, de commandant van het derde legerkorps in Saloniki, een coup tegen het bewind in Athene voorbereidde. Het bericht werd later tegengesproken.
Volgens de berichten zou generaal Davos een boodschap hebben gestuurd naar andere officieren in Athene waarin hij zelf noordelijk Griekenland zou verdedigen tegen een eventuele invasie wanneer zij de junta in de Griekse hoofdstad voor hun rekening zouden nemen.

Oproep 250 officieren

De berichten over een mogelijke staatsgreep sloten aan bij een eerder in de pers verschenen bericht over een oproep van 250 officieren van het derde legerkorps die via radio-Keulen (Deutschlandwelle) en de BBC was uitgezonden.

In deze oproep zeggen de officieren bereid te zijn de Griekse belangen op Cyprus te verdedigen. Zij riepen de Turken op de vijandelijke acties op Cyprus te staken en zich niet te bedienen van de voorwendsels en de excuses die de onverantwoordelijke en misdadige politiek van de groep die in Athene regeert hen biedt maar zich te houden aan beslissingen van de VN.
De officieren deden vervolgens een beroep op president Gyzikis en de leiding van de strijdkrachten onmiddellijk een raad voor het nationale welzijn bijeen te roepen waaraan behalve het staatshoofd, de legerleiding, koning Constantijn in zijn functie als oud-staatshoofd zou moeten deelnemen en de oud-premier Karamanlis, vertegenwoordigers van de twee grote partijen en vertegenwoordigers van de nieuwe politieke stromingen in het land. Karamanlis zou voorzitter van deze raad moeten worden met alle volmachten van een staatshoofd en premier, omdat hij het vertrouwen van het grootste deel van het volk en het leger zou genieten.
Hij zou met president Makarios van Cyprus en de legale opvolger van generaal Grivas, commandant Caroussos aan Engeland en Turkije voorstellen moeten doen toekomen voor een onmiddellijke regeling van de Cypriotische crisis.
Ook zouden binnen zes maanden vrije verkiezingen in Griekenland moeten worden gehouden.
De oproep verklaart vervolgens dat de misdadige en onverantwoordelijke handelingen van de machthebbers in Athene het land aan de rand van een nationale catastrofe hebben gebracht.
De oproep richtte zich ook tot de westelijke bondgenoten van Griekenland, met name de VS en bevatte het verzoek onmiddellijk de steun aan het regime in Athene stop te zetten.

Overleg Gyzikis *met* politici en militairen, terugkeer Karamanlis

Op 23 juli riep president Gyzikis hoge militairen en politici van de Unie van het Centrum en van de Nationale Radicale Unie voor overleg bij zich.
Gyzikis had twee voormalige premiers, Stefanos Stefanopoulos (Unie van het Centrum) en Panayiotis Kanellopoulos (Radicale Unie) alsmede de vroegere centrumministers Petros Garoufalais en Mavros uitgenodigd en de vroegere minister van buitenlandse zaken Averoff.
Aan het eind van het overleg werd via radio en tv bekend gemaakt dat een nieuwe regering zou worden gevormd.
Er werd een communiqué uitgegeven waarvan de tekst luidde:
,,De Griekse strijdkrachten, gezien de situatie waarin het land zich bevindt, hebben besloten een burgerlijke regering met het bestuur van het land te belasten. Daarom hebben zij de vroegere politieke leiders en premiers voor een bijeenkomst uitgenodigd".
Enige uren later kwam oud-premier Karamanlis in een door de Franse president Giscard d'Estaing ter beschikking gesteld vliegtuig uit Parijs in Athene aan.

Het overleg tussen president Phaedon Gyzikis en de voornaamste politici van voor 1967 en het militaire opperbevel

In een korte verklaring op het vliegveld zei hij dat hij was teruggekomen om met alle kracht bij te dragen aan het herstel van de normale toestand en de democratie. „Ik ben optimistisch wat de toekomst betreft", verklaarde hij.
Karamanlis ging vervolgens naar het oude parlementsgebouw waar hij werd opgewacht door de legerleiding en verschillende politici.

Karamanlis tot premier beëdigd, eerste *ministersbenoemingen*

Enige uren later werd Karamanlis door het hoofd van de orthodoxe kerk, aartsbisschop Serafim, tot premier beëdigd in aanwezigheid van president Gyzikis. Op 24 juli begon Karamanlis met het consulteren van verschillende politici in zijn hoofdkwartier in het hotel Grande Bretagne.
Later op de dag werd de samenstelling van een kabinet van „nationale eenheid" bekend gemaakt.
In de regering bleken twee politieke partijen vertegenwoordigd: de conservatieve Nationale Radicale Unie en de Unie van het Centrum.
De regering was als volgt samengesteld:

George Mavrcs (69) vice-premier en buitenlandse zaken. Leider van de Unie van het Centrum. Oud-minister. Oud-parlementslid. Sinds de putsch van **1967** meerdere malen gearresteerd. In mei **1974** vrijgelaten.

Xenophon Zolotas (70). Economische coördinatie. Oud-hoogleraar aan de universiteit van Athene. Oud-gouverneur van de Griekse Nationale bank.

Evangelos Averoff **(64)** Defensie. In een eerder kabinet-Karamanlis minister van buitenlandse zaken. Behoort tot de Nationale Radicale Unie (ERE).

loannis Pesmazoglou (56). Financiën. Pesmazoglou is oud-gouverneur van de bank van Griekenland. Hij leidde de Griekse delegatie bij de onderhandelingen die in **1961** leidden tot een associatie met de Europese Gemeenschap. Tijdens het militaire bewind werd hij enige tijd verbannen naar een afgelegen dorp en werd later ook gevangengenomen.

Constantinos Papakonstantinou (67). Justitie. Oud-minister. Lid van de ERE.

George Rallis (56). Binnenlandse zaken, Oud-minister voor ERE.

Constantinos Tsatsos (75). Cultuur en wetenschappen. Oudminister. Lid van de ERE.

Andreas Kokkevis **(65).** Sociale zaken. Oud-minister voor de Unie van het Centrum.

Solon Gikas (68). Openbare orde. Oudminister. Lid ERE. Generaal.

Constantinos Laskaris. Arbeid.

Nikolas Lozros (75). Onderwijs. Oudhoogleraar aan de universiteit van Athene. Oud-vice-gouverneur van de Nationale Bank.

Panayiotis Lambrias (47) Staatssecretaris voor pers en informatie Journalist

Biografie *Karamanlis*

Constantinos Karamanlis werd op **23** februari **1907** in Proti, Macedonië, geboren als zoon van een onderwijzer.
Hij studeerde rechten in Athene, ging in de advocatuur en werd in **1935** als afgevaardigde voor de conservatieve volkspartij in het parlement gekozen. Hij wees het aanbod af voor een plaats in het kabinet van de dictator Ioannis Metaxas, dia van **1936** tot **1941** regeerde. De oorlogsjaren bracht hij door in Caïro, na de oorlog nam hij zijn parlementszetel weer in en in **1946** werd hij minister van arbeid. in **1947** kreeg hij de portefeuille van verkeer en van '**48** tot '**50** was hij minister van sociale zaken. Van '**50** tot '**52** beheerde hij de portefeuille van defensie en hij vestigde zijn eerste reputatie als een man van actie toen hij in **1952** als minister van openbare werken en verkeer een krachtig programma uitvaardigde voor wegenbouw en bodemontginning. Hij bekleedde deze functie tot **1954,** was vervolgens een jaar minister communicatie en verkeer.
Na de dood van premier Papagos in **1955** verzocht koning Paul, Karamanlis een regering te vormen. Hij richtte enige maanden later een nieuwe politieke partij op de Nationale Radicale Unie (ERE), waarin voornamelijk liberalen hun toevlucht vonden. In februari **1956** werden vervroegde algemene verkiezingen gehouden. die door zijn partij werden gewonnen.
Ook bij de verkiezingen van **1958** en **1961** behaalde zijn partij een meerderheid. Volgens zijn politieke tegenstanders door intimidatie van de kiezers en vervalsing van de ware stemuitslag.
Tijdens zijn premierschappen ontwikkelde hij de betrekkingen met de EEG en lanceerde verstrekkende vijfjaren-plannen.
Het is zonder twijfel, aldus Le Monde (25-7) dat de verkiezingen van **1961** zich onderscheidden door geweld en fraude en dat een aanzienlijk deel van het staatsapparaat ernstig gecompromitteerd was door deze twijfelachtige operatie. Maar het is ook zeker dat de verantwoordelijkheid hiervoor niet bij Karamanlis moet worden gezocht maar bij de directe adviseurs van de koning en bij de harde kern van de Nationale Radicale Unie. Zij handelden uit vrees voor de communisten, die bij de verkiezingen van **1958** grote verkiezingswinst hadden behaald.
Op **19** februari **1959** ondertekende hij in Londen de overeenkomst waarbij Griekenland zich akkoord verklaarde met de status van de onafhankelijke republiek Cyprus
In juni **1963** trad Karamanlis **af** als premier, na een meningsverschil met koning Paul over een bezoek van de koning en koningin Frederika aan Engeland Hii was tegen het bezoek omdat hij een her-

Vlnr de ministers Zolotas, Mavros, Rallis Gikas Tsatsos en Lozros.

haling vreesde van linkse demonstraties die een eerder bezoek van de koningin aan Engeland hadden gekenmerkt Hij stelde zich wel kandidaat voor de verkiezingen van november 1963 maar zijn partij verloor de macht Zij werd met een klein verschil verslagen door de Unie van het Centrum van George Papandreou Karamanlis ging in vrijwillige ballingschap in Frankrijk Hij heeft zich daar afzijdig gehouden van de politieke strijd, ook toen in 1967 de kolonels de regering overnamen Hij ontving hoogst zelden andere Griekse ballingen, maar toch bleef hij door de jare? heen de meest gezaghebbende opposant van het kolonelsbewind en de schaarse keren dat hij zich over de situatie in Griekenland uitliet, werd er door Athene fel up gereageerd
Hij sprak zich uit tegen het referendum waarbij in 1973 de monarchie wend afgeschaft In april 1973 sloot hij zich aan bij een andere oud-premier, Kanellopoulos en de leider van de Unie van het Centrum, Mavros in de eis dat het normale politieke leven zou worden hersteld (pag 378/1-73)

Over de in Griekenland bestaande politieke partijen, die sedert de staatsgreep van de kolonels in 1967 niet meer actief zijn geweest, de volgende bijzonderheden, ontleend aan Le Monde:

Politieke *groeperingen*

Afgezien van het leger zijn de Griekse politieke krachten verenigd in een drietal grote partijen en een aantal verzetsorganisaties
De drie traditionele politieke partijen zijn de Unie van het Centrum (EK), de Nationale Radicale Unie (ERE) en Verenigd Democratisch Links (EDA)
De Unie van het Centrum, opgericht in 1961, werd geleid door George Papandreou tot aan zijn dood in 1968 De EK won de verkiezingen van 1963 De partij stond een middenkoers voor tussen rechts en links De EK is ten onder gegaan aan de interne verdeeldheid De zoon van de oprichter, Andreas Papandreou, riep door zijn sympathie voor links, de rechtse reactie in de partij op In 1965 werd hij door rechtse militairen ervan beschuldigd een komolot te hebben gesmeed om de monarchie omver te werpen Zijn vader moest toen ontslag nemen, waarna een periode van grote politieke onzekerheid volgde die resulteerde in de staatsgreep van 21 april 1967 De rechtervleugel van de partij sloot zich aan bij de Nationale Radicale Unie
De dood van George Papandreou verzwakte de partij verder De leiding van de partij ging over naar George Mavros en Zigdis De linkervleugel week voornamelijk naar het buitenland uit maar distantieerde zich van Andreas Papandreou

De Nationale Radicale Unie werd in 1956 door Karamanlis opgericht Zij werd de toevlucht voor aanhangers van maarschalk Papagos (de voorganger van Karamanlis als premier) en vertegenwoordigde de rechtse stroming in het Griekse poiitieke leven
De verslechtering van de sociale situatie en de tegenstand van Karamanlis tegen bepaalde aspecten van de Amerikaanse politiek verzwakte de positie van de partij De moord op de linkse parlementariër Lambrakis in 1963 deed de sympathie voor de partij verder teruglopen en bij de verkiezingen verloor de partij waarna Karamanlis in ballingschap ging. De leiding van de partij werd overgenomen door Kanellopoulos, die premier was toen de junta de macht overnam. Hoewel er een extreem rechtse vleugel in de partij aanwezig is, heeft de ERE de coup veroordeeld en steeds de zaak van de democratie verdedigd.

Verenigd Democratisch Links (EDA), opgericht in 1951, is een initiatief van de communistische partij die sedert de burgeroorlog officieel verboden is. Tot aan 1967 waren de communisten dan ook toonaangevend in deze groepering, maar haar invloed ging ver uit buiten de communistische kringen, zoals de uitslag van de verkiezingen van 1958 bewees toen de groepering 23,43% van de stemmen kreeg. Vooral in de gemeenteraden was de partij goed vertegenwoordigd.
De partij boette veel aan slagvaardigheid in door interne verdeeldheid. vooral door de tegenstelling tussen de orthodoxe militanten van de communistische partij en soepeler leiders.
Toen de partij in 1967 door de kolonels werd verboden, kwamen deze tegenstellingen aan het licht. In 1967 splitste zich de zgn. ,,binnenlandse partij" af, die nog steeds erkend wordt door de communistische partijen van Noord-Korea, Joego-Slavië en Roemenië. De orthodoxe vleugel van de partij staat onder leiding van Charilos Florakis, die in 1972 naar het buitenland vluchtte na een lang verblijf in een deportatiekamp. De dissidente vleugel is zwak en verdeeld. De markantste persoonlijkheid van Democratisch links is Ilias Iliou, die drie jaar gevangen heeft gezeten.

Het verzet werd vertegenwoordigd dcor verscheidene groeperingen, zeer verdeeld voor zover zij vanuit het buitenland opereren, eensgezinder als zij hun basis in Griekenland zelf hebben.
De voornaamste zijn de Panhelleense bev ijdingsbeweging (PAK) in 1968 in Stockholm opgericht door Andreas Papandreou en het Patriottisch Front, uitgaande van de ,,binnenlandse vleugel" van de communisten. In Griekenland zelf waren de groepen Laos actief.
Het is opmerkelijk dat er in Griekenland geen socialistische partij of een links liberale partij bestaat zoals elders in Europa.
Bij de laatste vrije verkiezingen (16 febr. 1964) behaalden drie traditionele partijen de volgende resultaten:
Nationale Unie 35,265, 107 zetels; de Unie van het Centrum 52,72%, 171 zetels: Democratisch links 11,80%, 22 zetels.

Eerste kabinetsbeslissingen

Op 24 juli vond ook het eerste kabinetsoverleg plaats, waarin voornamelijk werd gesproken over de besprekingen die op die dag in Genève begonnen over Cyprus.

Na afloop van de vergadering zei de nieuwe minister van buitenlandse zaken Mavros, die de dertien man sterke Griekse delegatie zal leiden, dat de besprekingen zich zullen moeten beperken tot de handhaving van het staakt-het-vuren.

„In afwezigheid van het Cypriotische volk is elk ander gesprek onmogelijk. Cyprus is een onafhankelijke staat, gegarandeerd door verdragen", zei Mavros. Mavros beschuldigde de Turken van herhaalde schendingen van het staakt-het-vuren. De vraag of Griekenland tegenacties overwoog tegen Turkije werd door Mavros ontweken.
De nieuwe staatsscretaris voor pers en informatie Panayiotis Lambrias had inmiddels de eerste besluiten van het kabinet bekendgemaakt:
De sluiting van het gevangenkamp op Jaros.

- Een algemene amnestie voor alle politieke misdrijven die na aug. 1973 zijn begaan en niet onder de vorige amnestie vallen.

- De teruggave van hel Griekse staatsburgerschap aan allen die dat sinds 1967 is ontnomen.

,,Instructies zijn uitgegaan aan de ministers van justitie, binnenlandse zaken en openbare orde om het Griekse staatsburgerschap aan allen terug te geven die dat in de afgelopen zeven jaar hebben verloren", zei Lambrias. ,,Iedereen die vastzit in een gevangenis, politiebureau of een kamp zal worden vrijgelaten".

Televisietoespraak Karamanlis, aanvullende ministersbenoemingen

Op 25 juli richtte Karamanlis zich voor het eerst in een televisietoespraak tot het Griekse volk.
Daarin zei hij dat het leger „op wier initiatief de weg naar de normalisatie is opengesteld" nog steeds de belangrijkste machtsfactor is in Griekenland.
Karamanlis riep op tot ,,eendracht, samenhang en verzoening van het volk en het leger". De ontwerptekst van zijn toespraak had zelfs van ,,verbroedering" gesproken.
De regering zal in eerste instantie alle aandacht richten op Cyprus, ,,waarvan wij de onafhankelijkheid en de integriteit met al onze kracht zullen beschermen".
Over verkiezingen, toelating van politieke partijen of een grondwetswijziging sprak Karamanlis niet. Hij zei alleen dat het belangrijkste is ,,om snel de procedure vast te stellen, die moet leiden tot de vestiging van een ware en vooruitstrevende democratie, waarbinnen alle Grieken hun plaats zullen hebben".
Op 26 juli werden aanvullende ministersbenoemingen gedaan, waardoor de basis van de regering aanzienlijk werd verbreed. De regering telt nu ook sociaal-democraten. Er werden 19 nieuwe staatssecretarissen, onder wie veel bekende tegenstanders van de kolonels, beëdigd.

Het kabinet telt nu afgezien van de premier 31 man

De beediging werd enkele uren uitgesteld omdat leiders van de oppositie tegen de junta het onmiddellijke vertrek van de gecompromitteerde militairen hadden geëist en grote bezwaren maakten tegen Karamanlis' pleidooi van 25 juli voor de televisie voor ,,eenheid, samenhang en verzoening" tussen volk en strijdkrachten.

Onmiddellijk na de beëdiging stelde ,,Democratische Verdediging — een groepering links van het midden — een aantal ,,minimumeisen" aan een regering die ,,in eer en geweten kan zeggen het Griekse volk te vertegenwoordigen". Het manifest werd in Athene verspreid. Het omvatte onder andere de volgende punten:

- berechting van hen die verantantwoordelijk geweest zijn voor de dictatuur en die zich schuldig hebben gemaakt aan overtreding van de wet en misdrijven tegen de mensheid;
- het garanderen van vrije vakbonden en vrije pers;
- het bekend maken van een datum voor vrije verkiezingen waaraan alle politieke partijen mogen deelnemen.

Van de nieuwe ministers hebben zich velen werkelijk tegen het kolonelsbewind verzet, in de gevangenis gezeten of ballingschap in het buitenland gekozen.

De nieuwe leden van het kabinet zijn: prof George Mangakis, die door de kolonels tot een gevangenisstraf van acht laar was veroordeeld maar kans had gezien naar West-Duitsland te ontkomen Hu werd minister van openbare werken George Milonas, een vroegere centrummminister, die sindsdien wat naar links is opgesohoven, en evenals Mangakis uit het buitenland is teruggekeerd, kreeg de portefeuille van transport en verbindingen Charambolos Protoppapas, veroordeeld wegens oppositionele activiteiten, voorzitter van de Griekse socialistische unie, werd minister van industrie

Prof Ionanis Pesmazoglou, links van het midden, werd zoals al eerder aangekondigd, minister van financiën

De al eerder benoemde George Rallis werd nu minister zonder portefeuille Zijn post op binnenlandse zaken heeft hij afgestaan aan Christophoros Strakos, een rechtse industrieel die betrokken was bij het mariniekornplot van 1973 tegen het militaire bewind Prof Tsatsos die tot nu toe een leerstoel had aan de universiteit van Bonn, kreeg de portefeuille van onderwijs

Verder werden benoemd de 63-jarige Dimitrios Papaspyrou, een der oprichters van de Unie van het Centrum, voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden bij de kolonelscoup in 1967, sedertdien in verzet tegen de kolonels Hij werd minister voor landbouw

De 51-jarige Athanassios Kanellopoulos, oud-afgevaardigde van de Unie van het Centrum werd tor minister van handel benoemd

Admiraal Ioannis Mineoa, ontslagen wegens zijn aandeel aan de inarine-opstand van 1973, werd minister van koopvaardij

Vrijlating politieke gevangenen en terugkeer politieke ballingen

Op 25 juli werden de 45 politieke gevangenen die op het eiland Jaros waren vastgehouden vrijgelaten. Ze werden bij hun terugkomst op het vasteland verwelkomd door een juichende menigte van meer dan 2000 mensen.

Op 26 juli werden ongeveer 75 politieke gevangenen vrijgelaten uit de gevangenis van Korydallos bij Athene.

Inmiddels zijn ook veel Grieken naar hun vaderland [illegible] die om politieke redenen in het buiteniand verbleven.

Tot de eerste balling die terugkeerde behoorde de zanger-componist-politicus Mikis Theodorakis. Hij arriveerde op 24 juli in Athene en werd door duizenden verwelkomd op het vliegveld van Athene. Zijn muziek die door de militairen was verboden werd weer in het openbaar gespeeld. Ook de bekende actrice Melina Mercouri is naar haar vaderland teruggekeerd, alsmede Lady Amalia Fleming, de weduwe van de Britse uitvinder van de penicilline die wegens haar aandeel in een ontsnappingspoging van Panagoulis in 1972 Griekenland werd uitgezet (pag. 273 e.v. '72)

Ex-koning Constantijn wil terug

Ex-koning Constantijn van Griekenland heeft op 24 juli tegenover journalisten verklaard te hopen spoedig naar Griekenland te kunnen terugkeren. Hij zei dit toen hij met zijn vrouw een bezoek aan koningin Elizabeth van Engeland bracht.

Hij zei blij te zijn te horen dat de politieke gevangenen werden vrijgelaten.

De ex-koning gaf ook een schriftelijke verklaring uit waarin hij zijn diepe bevrediging uitsprak over ,,het initiatief van de strijdkrachten tot omverwerping van het dictatoriale regime".

Buitenlandse reacties

Over het algemeen werd gunstig gereageerd op de ambtsaanvaarding van Karamanlis.

Eén van de eerste buitenlandse staatslieden die hem feliciteerden was de Turkse premier Ecevit. Deze sprak van een nieuw tijd-perk van vriendschap in ons gebied. ,,Ik ben er zeker van, aldus de Turkse premier, dat door het bereiden van de weg naar een nieuwe toekomst we gemakkelijk de bittere herinnering aan het verleden zullen kunnen begraven". Karamanlis antwoordde op de gelukwens met een boodschap waarin hij zei dat alleen onder democratische regimes de beide landen nauw zullen kunnen samenwerken.

In Den Haag verklaarde minister van buitenlandse zaken Van der Stoel, die zich als lid van de Raad van Europa en het Europese Parlement in het verleden veelvuldig met de situatie in Griekenland heeft beziggehouden, dat hij zeer verheugd was dat Karamanlis premier was geworden.

„Het feit dat een man die zich zeven jaar lang tegen de junta heeft gekeerd nu premier is geworden, vind ik zeer verheugend", aldus Van der Stoel. Hij verzekerde dat de diplomatieke betrekkingen met ,,het nieuwe regime" stellig zullen worden voortgezet.

De commissie van de Europese Gemeenschap heeft Karamanlis telegrafisch in hartelijke bewoordingen gelukgewenst. In het telegram werd gezegd ,,dat de Commissie van mening is dat vorderingen van de democratie in Griekenland niet anders dan gunstige uitwerking kunnen hebben op de associatie".

In een commentaar van bevoegde kringen op dit telegram, werd erop gewezen dat deze tekst in feite de normalisering van de relaties tussen de Gemeenschap en Griekenland in uitzicht stelt.

De associatieovereenkomst tussen de Gemeenschap en Griekenland, die de bedoeling heeft uiteindelijke aansluiting van Griekenland bij de Gemeenschap voor te bereiden, trad eind 1962 in werking. De overeenkomst biedt Griekenland handelsvoorwaarden, technische bijstand en financiële hulp.

Overzicht zeven jaar *militair* bewind

Met het aanvaarden van het premierschap door Karamanlis en de installatie van een regering van Nationale eenheid is een einde gekomen aan zeven jaar militair bewind in Griekenland, dat begon in april 1967 toen een groep kolonels de burgerregering verjoeg en de macht overnam. Aanvankelijk bestonden de regeringen geheel uit militairen, later werden ook burgers opgenomen en in oktober 1973 werd zelfs een regering geheel bestaande uit

burgers geïnstalleerd. Ook na de staatsgreep van november 1973 werd een burgerregering geïnstalleerd (kabinet-Androutsopoulos), maar steeds vormden de hoge militairen, de zgn. ,,onzichtbare regering".
Hieronder een beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in de zeven jaar van het militaire bewind.

1967

21 april: Kolonel Georgos Papadopoulos is het brein achter een militaire staatsgreep die een einde maakt aan een zwakke burgerlijke regering. De coup wordt noodzakelijk genoemd om een ,,communistische machtsovername" te voorkomen.

24 april: Duizenden mensen worden gearresteerd en naar het eiland Jaros gedeporteerd.

22 mei: Oprichting van een linkse verzetsorganisatie, het Patriottisch Front.

10 augustus: Papadopoulos wordt voorzitter van de ,,Algemene directie" en moet in die functie toezicht houden op het regeringsbeleid op alle gebieden.

15 augustus: Oprichting van de Democratische Verdediging, een gematigd linkse verzetsorganisatie.

29 november: De vroegere premier Karamanlis laat in Parijse ballingschap weten dat ,,de dictatuur moet worden geelimineerd."

13 december: Na een mislukte tegencoup vlucht koning Constantijn in ballingschap naar Rome.

14 december: Papadopoulos wordt premier en minister van binnenlandse zaken. Generaal Georgios Zoitakis wordt ,,regent van het koninkrijk".

1968

13 augustus: Mislukte aanslag op Papadopoulos. De doodstraf tegen de aanslagpleger, ex-kapitein Alexandros Panagoulis, wordt niet ten uitvoer gebracht.

29 september: Een door de junta uitgewerkte nieuwe grondwet krijgt 91,7% van de uitgebrachte stemmen.

3 november: Dood van de vroegere premier Papandreou. Zijn begrafenis wordt een demonstratie tegen het regime.

15 december: Papadopoulos wordt ook minister van defensie

1969

31 januari: De Raad van Europa veroordeelt het Griekse regime.

12 december: Griekenland verlaat de Raad van Europa.

1910

7 november: Meer dan 120 vakbondsleiders bevinden zich sinds drie jaar in de gevangenis zonder vorm van berechting.

19 december: Papadopoulos bevestigt dat er geen terugkeer komt naar een ,,normaal politiek leven".

1971

10 april: Sluiting van de interneringskampen Leros en Oropos

26 augustus: Om de economische moeilijkheden van het land de baas te worden vormt Papadopoulos een ,,kabinet van technocraten". De militairen van het oude kabinet worden terzijde geschoven

20 oktober: In de ,,Nationale Raad voor het Verzet" verenigen zich vier groeperingen. Democratische Verdediging (links van het midden), Patriottisch Front (links), Verdedigers van de Vrijheid (conservatief), Vrije Grieken (monarchisten).

1912

1 januari: Verstrekkende opheffing van de staat van beleg die sinds de staatsgreep van 1967 van kracht is.

31 maart: Papadopoulos zet de Griekse regent en vice-koning Georgios Zoitakis af en benoemt zichzelf tot regent.

20 november: Studentenverkiezingen in Griekenland en de eerste demonstraties van studenten sinds 1967.

1973

23 januari: Opnieuw studentenonlusten. Botsingen met de politie tot de sluiting van de universiteit van Athene op 6 april.

23 mei: Twee admiraals worden wegens ,,de vorming van een komplot van monarchisten binnen de marine" gearresteerd.

26 mei: De commandant van de onderzeebootjager Velos vraagt in Italië om politiek asiel

1 juni: Koning Constantijn wordt officieel afgezet verklaard. Uitroeping van de republiek. Papadopoulos voorlopig staatshoofd

29 juli: Tweede referendum in Griekenland: republikeinse grondwet aangenomen Papadopoulos president.

6 oktober: Papadopoulos keurt de lijst goed van het burgerkabinet Markezinis. In 1974 zullen nieuwe verkiezingen worden gehouden

4 november: Botsingen na een herdenking van de oud-voorzitter van de centrumpartij Papandreou in Athene. Democratische politici in het buitenland roepen op tot een boycot van de voorgenomen parlementsverkiezingen.

16-18 november: Studentenonlusten in Athene eisen ministers 12 mensenlevens. Herafkondiging van de staat van beleg.

25 november: Nieuwe militaire staatsgreep. Phaedon Gyzikis wordt president Sterke man op de achtergrond is brigadegeneraal Ioannidis, hoofd van de militaire politie Het eiland Jaros wordt weer in gebruik genomen voor politieke gevangenen
De nieuwe militaire leiders zeggen dat de omstandigheden er niet naar zijn om de door Papadopoulos in het vooruitzicht gestelde verkiezingen te kunnen houden.

1974

23-24 juli: President Gyzikis roept burgerlijke politici bijeen om de door de kwestie-Cyprus ontstane moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden De regering van premier Androutsopoulos treedt af Oud-premier Karamanlis keert terug uit Parijs en wordt beedigd als nieuwe premier

ONDER-MINISTER VEROORDEELD WEGENS CORRUPTIE

Eén van de geruchtmakendste gebeurtenissen onder het kabinet-Androutsopoulos was het proces tegen 40 Grieken, waaronder een onderminister van handel en de directeur-generaal van het ministerie van landbouw, allen betrokken bij een schandaal rond de vleesinvoer. De uitspraak was op 27 juni.
Papadopoulos' onderminister van handel en medebedrijver van de staatsgreep van 1967, oud-kolonel Michael Balopoulos, kreeg 4 jaar wegens machtsmisbruik, doch werd vrijgesproken van de beschuldiging van corruptie De directeur-generaal van hetzelfde ministerie, Zafiris Papamicnolopoulos, die snikkend schuld had bekend, kreeg tien jaar wegens corruptie die hem een miljoen gulden had opgeleverd.
Volgens de aanklager bij de krijgsraad was dit ministerie in de jaren na 1970 veranderd in een ..centrum van misdadigheid", waar importeurs van ondeugdelijk vlees deelnamen aan nachtelijke beraadslagingen met de hoogste ambtsdragers, terwijl rapporteurs die de wantoestanden wilden aanbrengen, niet bij de minister werden toegelaten.
Tijdens het proces, dat ruim drie weken in beslag nam, heeft de militaire rechtbank stelselmatig geweigerd in te gaan op verzoeken van de verdediging, ook hogere kopstukken van het vorige regime als getuige te horen, hoewel bijvoorbeeld de naam van oud-vice-premier Pattakos keer op keer werd genoemd als een van degenen die de verdachten de hand boven het hoofd hadden gehouden.

De dagvaardiging opgesteld door kapitein Tsallas van de militaire politie, nam 95 bladzijden in beslag
Jarenlang zou het burgerregime een monopolie van vleesimport hebben gereserveerd voor negentien importeurs (nu gearresteerd) waarbij een heel meohanisme in het leven was geroepen voor het vervalsen van certificaten van geschiktheid, prijsopdrijving en het wegsmokkelen van winsten naar Zwitserse banken. Van vlees uit Rhodesie, dat onder embargo stond, werd de herkomst weggemoffeld; met mond- en klauwzeer besmet vlees uit Mauretanië en Ethiopie werd in Antwerpen en Rotterdam opgeslagen om, wanneer de binnenlandse prijs genoeg was opgelopen, met vervalste certificaten naar Piraeus te worden verscheept. (Tot de arrestanten behoren negen inspecteurs van de keuringsdienst van vlees). Bedorven vlees uit Argentinie werd tussenhandelaars opgedrongen met de bedreiging dat ze anders niet ook vers vlees tot hun beschikking gekregen.
Vice-premier Pattakos wees protesten van de hand en zag zelf persoonlijk toe op de distributie ,,om de binnenlandse prijzen niet te hoog te laten oplopen". Een broer van de dictator, Charalambos Papadopoulos, toen secretaris-generaal van het ministerie van openbare orde, stuurde elke week zijn chauffeur naar een bepaalde vleeshandelaar om een portie vlees te halen van uitgelezen kwaliteit, in ruil voor faciliteiten op het gebied van bankleningen en belastingen. (NRC/Handblad)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DEFENSIENOTA

Minister Vredeling van dcfencie en zijn staatssecretarissen Stemerdink en Van Lent gaven op 9 juli de tekst vrij van de defensienota, waarin de doelstellingen van het defensiebeleid voor de periode 1974-1983 worden uiteengezet

Voorgeschiedenis, overleg mei NAVO

Het kabinet Den Uyl had de indiening van de nota voor de herfst van 1973 in het vooruitzicht gesteld. De ingewikkeldheid van de materie en de reeks van conflicten in de top van de landmachtleiding (pag. 132 /3 e.v.-1974) hadden echter tot vertraging bij het opstellen van de nota geleld.

Eén van de problemen bij het opstellen van de nota was de vraag hoe de belofte uit Keerpunt '72, het verkiezingsprogramma van de drie progressieve regeringspartners, in de regeringsperiode 1972-1976 1,5 mrd gulden op de defensiebegroting te bezuinigen verwezenlijkt kon worden zonder de Nederlandse defensieinspanning wezenlijk aan te tasten. Het kabinet rondde de besprekingen over het defensiebeleid af in de nacht van 17 op 18 mei, waarbij aan de christen-democratische ministers werd toegezegd de resultaten van het overleg aan de NAVO voor te leggen. De definitieve vaststelling van de tekst van de nota zou met eventuele NAVO-kritiek rekening kunnen houden.

Bij de NAVO-top in Brussel — commandant generaal Goodpaster, secretaris-generaal Luns en het militaire comité — werden de Nederlandse plannen met veel kritiek ontvangen. Maar niet alleen de militair-ambtelijke top van de NAVO had kritiek, in de besprekingen van de nucleaire planningroep op 11 en 12 juni in Bergen (Noorwegen), de Eurogroep op 13 en 14 juni in Brussel en het comité voor verdedigingsplannen op 14 juni, eveneens in Brussel. bleken de collega-ministers van defensie uit de andere NAVO-landen ook kritisch te staan jegens de voornemens van de Nederlandse regering. Met name de Westduitse en Amerikaanse ministers van defensie, Leber en Schlesinger, maakten bezwaren tegen de Nederlandse plannen. Een van de resultaten van de kritiek op de Nederlandse voornemens was, dat in de defensienota het verminderen van de troepenaantallen expliciet afhankelijk werd gesteld van de voortgang van de MBFR-besprekingen in Wenen. Van Nederlandse zijde werd ontkend, dat dit een concessie aar de NAVO-bondgenoten zou zijn.

Gesteld werd, dat bij de presentatie van de Nederlandse plannen aan de NAVO kennelijk onvoldoende was doorgedrongen, dat Nederland wel degelijk rekening wilde houden met het MBFR-overleg. Daardoor zou ,,het misverstand" zijn ontstaan, dat Nederland eenzijdig tot beperkingen had willen overgaan, ongeacht de uitkomst van hei MBFR-gesprek.

In de marge van de besprekingen van de nucleaire planninggroep in Bergen had minister Vredeling een onderhoud met zijn Amerikaanse ambtgenoot Schlesinger. In dit gesprek had minister Vredeling erop aangedrongen, dat de VS duidelijker stelling zouden nemen in de gevallen, waarin NAVO-partners zoals b.v. Griekenland ,,de hand lichten met de democratie."

Op Schlesingers tegenwerping, dat dan gemakkelijk het verwijt kon worden gemaakt van inmenging in de binnenlandse situatie van een ander land reageerde Vredeling met een pleidooi voor meer druk langs diplomatieke kanalen. Hij noemde dit ,,een soort omgekeerde Brezjnew-doctrine". Deze uitlating en persberichten hierover brachten het ministerie van buitenlandse zaken er toe op 12 juni een persbericht de deur uit te zenden, waarin werd gezegd, dat ,,de Nederlandse regering elke vorm van ingrijpen in de binnenlandse verhoudingen van een ander land afwijst".

,,Voor de regering is en blijft het uitgangspunt dat ieder volk het fundamentele recht heeft om in vrijheid zijn eigen toekomst ie bepalen zoals o.m. in de preambule van het Noordatlantische verdrag is gesteld. Met dit uitgangspunt is overigens geheel in overeenstemming het feit dat de regering binnen de NAVO en in overleg met de bondgenoten naar wegen zoekt om te bevorderen dat ook het Griekse volk in vrijheid, en dus op democratische wijze, over zijn eigen lot zal kunnen beslissen".

De vele persberichten over de vermoedelijke inhoud van de defensienota en het overleg hierover binnen NAVO-verband brachten het lid van de Tweede Kamer Verbrugh (GPV) er toe op 12 juni een interpellatie aan te vragen. De waarnemende voorzitter van de TK wilde in eerste instantie toestemming voor de interpellatie weigeren, omdat alle antwoorden op de vragen, die de heer Verbrugh zou kunnen stellen, in de defensienota gevonden zouden kunnen worden, wanneer die eenmaal gepubliceerd was. Vertegenwoordigers van de oppositiepartijen drongen er echter op aan de interpellatie wel te laten doorgaan, waarna de TK op 13 juni zijn toestemming gaf. De interpellatie werd op 18 juni gehouden.

r

Aan de debatten werd niet deelgenomen door de vijf regeringspartijen en de CHU. Zij wilden niet vooruitlopen op de defensienota. De ministers Vredeling en Duisenberg (financiën), aan wie tie vragen van de interpellant waren gericht, verwezen in hun antwoord ook veelvuldig naar de nog te publiceren nota.

De heer Verbrugh wilde weten, wat bij het defensiebeleid voorop staat: het beschikbaar komen van geld voor andere overheidstaken of vermindering van de kracht van de defensie. In een motie vroeg de heer Verbrugh de TK uit te spreken, dat in ieder geval op defensie niet bezuinigd mocht worden, als dat ,,leidt tot een eenzijdige vermindering" omdat zoiets geen bruikbaa middel is om de gewenste internationale ontspanning te verkrijgen.

In zijn in algemene termen gehouden antwoora zei de minister van defensie o.m., dat, sleuteiwoorden voor het toekomstige defensiebeleid waren: kwaliteit boven kwantiteit, meer doelmatigheid en internationale specialisatie en taakverdeling. De groei van de defensieuitgaven hoeft niet gelijk op te gaan met de groei van het nationale inkomen. Wat het overleg met de NAVO betreft stelde de minister: ,,de regering stelt zich op het standpunt, dat overleg over de door haar opgestelde ontwerpplannen alleen dan zinvol is, wanneer met de reacties van de bondgenoten ook werkelijk serieus rekening gehouden wordt".

De motie-Verbrugh werd op 19 juni verworpen met de stemmen van de drie progressieve en de drie christen-democratische fracties (met uitzondering van de CHU-er Leijenhorst) tegen.

Het kabinet bereikte op 21 juni overeenstemming over een tweede concessie aan de bondgenoten. Besloten werd om af te zien van het voornemen de vijfde, mobilisabele, landmachtdivisie niet te mechaniseren. Uitvoering van dit voornemen zou in de praktijk zijn neergekomen op afschaffing van deze divisie. De NAVO-raad op ambassadeursniveau kwam op 27 juni tot een eindoordeel over de Nederlandse plannen. Ondanks de twee Nederlandse concessies bleef dit kritisch van toon.

Het was het plan van de NAVO-raad het oordeel over de Nederlandse defensieplannen dadelijk — dus voor publikatie van de defensienota — bekend te maken. De Nederlandse regering had het oordeel als bijlage bij de nota willen publiceren.

Krachtige druk van de Nederlandse regering — waarbij minister-president Den Uyl de hulp inriep van bevriende premiers — bereikte, dat het NAVO-hoofdkwartier er op 28 juni mee akkoord ging met publikatie te wachten tot ook de Nederlandse nota voor publikatie werd vrij gegeven.

Het Nederlandse kabinet bereikte op 28 juni overeenstemming over de definitieve inhoud van de defensienota.

Minister Vredeling (m) en de staatssecretarissen Stemerdink (l) en Van Lent bieden de defensienota aan

Samenvatting nota

Minister Vredeling en de staatssecretarissen Stemerdink en Van Lent maakten op 8 juli op een persconferentie de inhoud van de nota bekend. Het geschrift werd gepubliceerd onder de titel „Om de veiligheid van het bestaan". Onderstaand de voornaamste punten uit de nota:

Wat de grondslag van het defensiebeleid betreft zegt de nota dat het kabinet de voortzetting van het NAVO-lidniaatschap wil zien in het perspectief van het streven naar veiligheid en ontspanning. Het handhaven van de Amerikaanse aanwezigheid is voor de Europese veiligheid onmisbaar. Nederland blijft zich inzetten voor meer democratische verhoudingen in het verdragsgebied en zal zo min mogelijk gebruik maken van oefenfaciliteiten in niet-democratische landen tenzij dat „een absolute vereiste" is. Er moet meer aan internationale taakverdeling en specialisatie worden gedaan wil een verantwoorde defensie-inspanning in de jaren '80 .mogelijk blijven. Europese samenwerking bijv. wat wapenproduktie betreft, is nodig, maar kan niet vooruitlopen op meer politieke eenheid in Europa en mag bovendien de Atlantische relatie niet in gevaar brengen.

In het kader van de geldende strategie van de „flexibele response" blijven kernwapens nodig als oorlogsvoorkomend middel onder gelijktijdige verbetering van de conventionele afweer in NATO-overleg, heet het in de nota.

Voor de Nederlandse defensie in de komende tien jaar wordt gestreefd naar een verschuiving van kwantiteit naar kwaliteit bij bescheiden verhogingen van het budget. Door vermindering van het personeelsbestand van de drie krijgsmachtonderdelen moet via verlaging van de exploitatielasten (ook in absolute cijfers) ruimte ontstaan om het aandeel van de investeringen aanzienlijk te verhogen, nl. van 20,1% thans tot 24,6% in 1978 en 27,6% gemiddeld in de periode 1979-1983.

I.v.m. het feit, dat bij de verlaging van het personeelsbestand rekening gehouden wordt met het verloop van de MBFR-besprekingen in Wenen hebben de cijfers een enigszins voorlopig karakter. Dit heeft ook invloed op de snelheid waarmee het voornemen de dienstplicht in de periode 1975-1977 van 16 naar 12 maanden terug te brengen kan worden verwezenlijkt. Ook voor de geplande weddeverhoging speelt de MBFR-clausule een rol.

Mede om die reden is de voorgenomen verhoging tot het minimumloon voorshands nog onderwerp van studie.

Het voorwaardelijke karakter van de geraamde begrotingscijfers wordt geïllustreerd door de mededeling, dat zo nodig de eerste laren zal worden gewerkt met suppletoire begrotingen.

Een uitgangspunt van de nota is, dat de defensiebegroting niet even snel hoeft te groeien als het nationale inkomen Uitgegaan is van vaste prijzen '74 (begrotingsbedrag f 6242 miljoen, incl f 93 miljoen compensatie wegens de energieprijsstijging), een jaarlijkse loonsomstijging van 7½%, een incidentele loonstijging van 1%, 4% jaarlijks extra voor materiele uitgaven en 5% voor gebouwen en terreinen

De begrotingstotalen worden na '74 zodoende geraamd (in miljoenen guldens tot '79) op 6435, 6623, 6845, 7056

De bedoeling van Defensie is het personeelsbestand van '72 tot '83 met 17,8% of van ruum 146700 tot 12800 man te laten dalen Het aantal dienstplichtigen daalt het sterkst 28,4% tegen 13,8 bij het burgerpersoneel en 9,6 bij de vrijwillig dienenden Daardoor zal het aantal dienstplichtigen dalen van 57 000 ('72) tot 40 000 in '83 Voor het burgerpersoneel zijn deze cijfers 30 000 en 27 500 en voor de vrijwillig dienenden 60 000 en 54 000

Op korte termijn zal de staatscommissie worden ingesteld die gaat bestuderen of het mogelijk en wenselijk is om geheel op een vrijwilligersleger over te gaan

De verkorting van de diensttijd van 16 tot 12 maanden, behalve bij de marechaussee en in sommige specialistische functies, moet voor het eerst begin '77 volledig worden doorgevoerd Het contingent dienstplichtigen dat opkomt zal dan met een kleine 2 000 moeten stijgen Het overschot aan goedgekeurde dienstplichtigen was de afgelopen jaren zo groot, dat bijv in '75 12 000 man buitengewoon dienstplichtig zullen worden verklaard Waar mogelijk zal dit m n de lichamelijk minst geschikten en zoons uit grote gezinnen gelden

„De relatieve vermindering" van de uitgaven die de defensienota beoogt maakt het volgens minister Vredeling mogelijk te voldoen aan een financiele eis van het progressieve programma Keerpunt '72 nog deze kabinetsperiode f 1510 miljoen te besparen

Als de opgeschorte Nederlandse plannen tot vermindering van de parate troepensterkte toch sneller kunnen doorgaan, d w z als spoedig het gewenste resultaat in het overleg tussen Oost en West over wederzijdse troepenbeperking (MBFR) wordt bereikt, zou dit bedrag zelfs nog ruim f' 100 miljoen kunnen stijgen

In een toelichting op de Defensienota zei Vredeling zich bij deze vergelijkende prognose te hebben gebaseerd op de begrotingssituatie zoals die gold in de herfst van 1972, toen Keerpunt werd opgesteld. Gaf Nederland toen 3.71% van het nationale inkomen uit aan defensie (nu 3,56%), voor '77/78 verwacht Vredeling een percentage van 3,54 of — als het MBFR-overleg voorspoedig verloopt — 3,48

Bij alle financiéle vergelijkingen moeten de compensaties voor energieprijsstijgingen (f 93 miljoen in 1974) buiten beschouwing blijven Ook mag niet worden vergeten dat de veronderstellingen van de Defensienota inzake de ontwikkeling van lonen, prijzen en de groei van het nationaal inkomen „betrekkelijk willekeurig" zijn

Voor de afzonderlijke krijgsmachtonderdelen staan de volgende plannen op stapel:

LANDMACHT

Voortbouwend op de tussen 1962 en 1974 gerealiseerce personeelsvermindering met 25% is het de bedoeling te komen tot een verdere beperking met 10000 man, waarvan 2 500 door reorganisatie buiten het legerkorps Tot 1977 zou de sterkte (afgezien van de beperking, die de MBFR-clausule oplegt) van ruim 86 000 moeten verminderen tot ruim 71 000, vooral door vermindering van het aantal dienstplichtigen

Het legeikorps zou moeten gaan bestaan uit zes pantserinfanteriebrigades, drie pantserbrigades en een infanteriebrigade, elk van drie bataljons (thans veelal vier). Het aantal werkelijk aanwezigen in de drie legerkorpsdivisies (genummerd 1, 3 en 5) zou met ruim 6500 gaan verminderen, het aantal klein-verlofgangers met 1100 Het aantal op korte termijn te mobiliseren militairen (RIM) stijgt met 9000 tot 17 600, het aantal op lange termijn mobilisabelen daalt met 11 000 tot ruim 31 000

In deze opzet ontstaat een vijfde (tot dusver geheel mobilisabele) divisie „nieuwe stijl" De defensienota kondigt de opheffing van deze divisie aan bij gelijktijdige vervanging door drie „volledig gemechaniseerde en snel inzetbare" brigades

Met de reorganisatie komt materieel beschikbaar voor de territoriale eenheden, die in een commando zullen worden ondergebracht

Het plan moet leiden tot een geringere sterkte van het legerkorps in oorlogstijd. een beduidend geringere sterkte in vredestijd en een verhoudingsgewijs groter mobilisabel bestand Op een mobilisabele infanteriebrigade na zal het echter geheel gemechaniseerd zijn en volledig uitgerust met overwegend modern materieel, zegt de nota Op de juiste verhouding tussen parate en zgn RIM-bataljons (maximaal een op een) moet nog gestudeerd worden D w z 12 parate bataljons op een totaal van 30 is eigenlijk niet mogelijk, als het aantal van 14 parate bataljons is bereikt zou nader beslist moeten worden, mede i v m eventueel daaraan verbonden meerkosten

Er komt geen groot militair oefenterrein bij Ter Apel of in het Kuinderbos De defensienota signaleert weliswaar een achterstand in de oefenmogelijkheden maar ziet daarvoor in Nederland geen oplossing voor oefeningen van bataljons of grotere eenheden De bestaande zeven oefenterreinen (5 van 250 ha, een van

375 en een van 750) zijn slechts geschikt voor kleinere geniechaniseerde eenheden In de nabijheid van garnizoensplaatsen moeten er nog vijf bijkomen

Over de mogelijkheden van oefenen in Canada (zoals de Duitsers en de Engelsen doen) is de nota niet optimistisch In elk geval zullen in overeensteinming met het ruimtelijk ordeningsbeleid natuur- en recreatiegebieden zoveel mogelijk worden ontzien en zullen waar mogelijk militaire complexen in binnensteden worden gesloten

LUCHTMACHT

Personeelsbestand van 20 825 nu terug naar 17 500 begin '77, taakbeperking (vnl steun aan grondtroepen) opheffing van 4 NIKE-squadrons (van de acht), geen extra HAWK-squadrons in de Bondsrepubliek maar verplaatsing van vijf squadrons naar vliegvelden in Nederland, beperking aantal vliegtuigenschuilplaatsen tot 70. voltooiing vervanging Starfighter pas in '84 en beperkt van 112 tot 102 toesreilen (geraamd op i 15 mln per stuk), daarna vervanging NF-5, sluiting vliegbasis Eindhoven in vredestijd, daar aanwezige squadron over naar Gilze-Rijen, minder vliegers per squadron, tijdelijke vermindering aantal vlieguren per vlieger. niet voor alle vliegtuigen elektronische beschermingsapparatuur

MARINE

Personeelsvermindering met circa 2 000 man tot circa 26000 in '77, 12 nieuwe standaardfregatten, 13 lange afstandpatrouillevaartuigen, 24 helikopters voor fregatten en bevoorradingsschepen

NAVO-kritiek

De officiële reactie van de NAVO was als bijlage bij de defensienota gevoegd. Uit de reactie wordt hieronder het gedeelte geciteerd, waarin rechtstreeks kritiek op de Nederlandse defensieplannen wordt geoefend.

„Als de Nederlandse defensievoorstellen volledig ten uitvoer zouden worden gebracht dan zouden de bondgenoten met grote zorg de algemene conclusie van de militaire autoriteiten van de NAVO delen, namelijk dat de voorgestelde veranderingen in de Nederlandse strijdkrachten ongunstige gevolgen zouden hebben voor de verdedigingscapaciteit van het bondgenootschap De beoordeling tot in details door het comité voor de defensieplannen, van de speciale aspecten van het nieuwe plan. zijn in vertrouwelijke vorm aan de Nederlandse regering meegedeeld '

„Een besluit van Nederland om zijn strijdkrachten te verminderen op de voorgestelde wijze zou de NAVO-defensie ernstig verzwakken Het opvangen van deze verzwakking zou een vergroting van de militaire en financiele bijdragen van andere bondgenoten vergen."

„De druk van de economische omstandigheden en de tegenstrijdige aanspraken op de openbare middelen wijken in Nederland niet af van die in andere geallieerde landen, en verschaffen op zichzelf geen rechtvaardiging voor de voorgestelde beperking van de strijdkrachten Zulke beperkingen zouden het moeilijk maken voor andere lidstaten van de alliantie om hun strijdkrachten op het huidige peil te handhaven en te verbeteren "

‚Nederland is een welvarend land Niettemin hebben de laatste jaren een neergaande lijn te zien gegeven in de totale uitgaven van Nederland voor de defen-ie, zowel in de verhouding tot het bruto nationaal produkt als tot 's lands begroting Als de huidige voorstellen zouden worden uitgevoerd zou dit leiden tot een geringere Nederlandse militaire bijdrage aan de alliantie dan, gezien de hulpbronnen van het land, verwacht zou mogen worden" (NRC/H'blad ANP, Ministerie van defensie)

(Vor ber pag 132/3 e v -1974)

BEZOEK OOSTDUITSE MINISTER VAN HANDEL. OVEREENKOMST

De minister van buitenlandse handel van de DDR, Horst Solle. bracht op 11 en 12 juni een bezoek aan Nederland Het was de eerste maal, dat een minister van de DDR een officieel bezoek aan Nederland bracht. Minister Solle voerde in Den Haag besprekingen met minister Lubbers van economische zaken en met vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven

De ministers Solle en Lubbers ondertekenden een tienjarige overeenkomst over economische, industriële en technische samenwerking tussen Nederland en de DDR.

In de overeenkomst. die na tien jaar stilzwijgend met steeds een jaar wordt verlengd, is de samenstelling voorzien van een gemengde commissie die de nog bestaande belemmeringen in de handel tussen beide landen zal bestuderen en opheffen Deze commissie komt een maal per jaar bijeen deze herfst voor het eerst in Berlijn

Volgens minister Solle, die tijdens een persconferentie een korte toelichting gaf op het verdrag, is de termijn van tien laar gekozen vooral wegens de export van de metaalverwerkende industrie, dit in het kader van het vijfjarenplan

„Ongeveer zestig procent van de export van de DDR bestaat uit produkten uit deze sector Dit aandeel in de totale export naai- Nederland hebben we echter nog niet bereikt Dit is voor Nederland ongeveer 25 procent". aldus de heer Solle Solle noemde de overeenkomst een constructieve bijdrage aan de politiek van vreedzame coexistentie tussen staten met verschillende maatschappelijke structuren

„We zijn ons ervan bewust dat de ondertekening het resultaat van een fase van constructieve, zakelijke samenwerking is, maar het is echter tegelijk een uitgangspunt voor intensieve, concrete samenwerking op handelsgebied "

De belangrijkste produkten die Nederland uit de DDR betrekt zijn onder meer machines. elektrische apparaten en wetenschappelijke instrumenten, textielprodukten, hout en houtwaren imeubelen) en chemische produkten De uitvoer van Nederland naar de DDR betreft vooral textielprodukten, chemische en farmaceutische produkten, veevoeder, groenten en fruit

Minister Solle's gastheer, minister Lubbers van economische zaken, noemde de stijging van de uitvoer van Nederland naar de DDR van de laatste jaren wat uitbundiger dan die van de omgekeerde goederenstroom

Lubbers noemde de samenwerkingsovereenkomst — die naast de strikte handelsovereenkomst in werking treedt — een goede zaak in de ontwikkeling van de wederzijdse handel

„We Zijn op het ogenblik op het ministerie druk bezig de bestaande coritrdcten van de landen van Oost-Europa te vernieuwen Nederland is in vergelijking met andere landen mat achter gebleven in het handeldrijven met deze landen Daar wordt nu wat aan gedaan', aldus de bewindsman (NRC/H'blad)

(Vor ber pag 419/1-1973)

OVERLEG DEN UYL-SCHMIDT

Minister-president Den Uyl heeft op 23 juni in het Westduitse plaatsje Anholt in de omgeving van Kleef enige tijd met bondskanselier Helmut Schmidt over een aantal actuele zaken gesproken.

Over de inhoud van het besprokene werd door de rijksvoorlichtingsdienst het volgende meegedeeld:

De twee regeringsleiders hebben overleg gepleegd over problemen binnen de Europese Gemeenschap, de inflatie waarmee de EG-landen te kampen hebben en de algemene economische situatie na de prijsstijgingen voor olie en andere grondstoffen.

Van Nederlandse zijde wordt het contact omschreven als een op korte termijn belegde ontmoeting om enkele belangrijke zaken te bespreken, waaraan wederzijds behoefte bestond. en waarbij de omstandigheid een rol speelt dat Helmut Schmidt kort geleden Willy Brandt als bondskanselier is opgevolgd.

In persberichten over het gesprek wordt gespeculeerd, dat de Nederlandse defensieplannen, waarop de Westduitse minister van defensie, Leber, veel kritiek had, door de regeringsleiders zijn besproken. (NRC/H'blad, Le Monde)

BEZOEK POOLSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De Poolse minister van buitenlandse zaken, Olszowski, bracht van 1-3 juli een officieel bezoek aan Nederland. Hij voerde in Den Haag besprekingen met zijn Nederlandse ambtgenoot, Van der Stoel. De Poolse minister bezocht minister-president Den Uyl en werd ontvangen door de koningin.

De ministers Olszowski en Van der Stoel ondertekenden op 2 juli een langlopende overeenkomst met een looptijd van 10 jaar inzake de ontwikkeling van de economische, industriële en technische samenwerking tussen Nederland en Polen. (*NRC/H'blad,* Staatscourant)

BEZOEK SECRETARIS-GENERAAL VN

De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kurt Waldheim, bracht op 8 en 9 juli een bezoek aan Nederland. Hij voerde in Den Haag

besprekingen met minister Van der Stoel van buitenlandse zaken en met minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking.

Gesproken is o.m. over het bezoek van Waldheim aan het Midden-Oosten, de visie van de secretaris-generaal op de ontwikkelingen in Afrika, de dreigende nucleaire proliferatie en het beschikbaar stellen van extra hulp aan de ontwikkelingslanden, die het zwaarst door de energiecrisis zijn getroffen.

Secretaris-generaal Waldheim bezocht minister-president Den Uyl en werd ontvangen door de koningin. Waldheim lunchte op 8 juli met de president van het Internationale Gerechtshof. Manfred Lachs. Op 9 juli, kort voor zijn vertrek uit Nederland, voerde Waldheim besprekingen met rechters en functionarissen van het Gerechtshof. (*NRC/H'blad,* The Times)

BEZOEK ROEMEENSE MINPSTER VAN HANDEL, ONDERTEKENING SAMEN-*WERKINGSOVEREENKOMST UITGESTELD*

De Roemeense minister van buitenlandse handel, Ion Patan, bracht van 8-10 juli een officeel bezoek aan Nederland. Hij voerde in Den Haag besprekingen met minister Lubbers van economische zaken alsmede met vertegenwoordigers van het Nederlandse bedrijfsleven.
De bedoeling was, dat de ministers Van der Stoel en Patan een akkoord met een looptijd van 10 jaar inzake de samenwerking op economisch, industrieel en technisch gebied tussen Nederland en Roemenië zouden ondertekenen. Dit is echter niet gebeurd. Over de reden hiervoor schreef het *NRC/H'blad* op 13 juli het volgende:

De moeilijkheden zijn ontstaan, doordat bepaalde bewoordingen van de voorziene verdragstekst niet in overeenstemming werden geacht met de afspraken binnen de EG over een gemeenschappelijke handelspolitiek In Den Haag heeft men er kennelijk op gerekend dat deze moeilijkheden, die vooral van procedurele aard zouden zijn, wel zouden kunnen worden opgelost tijdens het bezoek van de Roemeense bewindsman aan ons land Deze weigerde echter een andere tekst te ondertekenen dan de verdragstekst die op 5 april j1 tussen beide landen in Boekarest was geparafeerd
Het vermoeden ligt voor de hand dat zich bij deze zaak een kortsluiting heeft voorgedaan in het contact tussen de departementen van economische en buitenlandse zaken
Het verdrag werd in Boekarest geparafeerd zonder dat deskundigen van het ministerie van buitenlandse zaken de tot stand gekomen tekst onder ogen hadden gekregen (wel was hierbij een vertegenwoordiger van de Nederlandse ambassade in Boekarest aanwezig). Bij de voorbereiding van het verdrag had echter van tevoren wel interdepartementaal overleg plaats gehad tussen economische en buitenlandse zaken. Daarnaast is het zo dat minister van buitenlandse zaken Van der Stoel formeel wel zijn goedkeuring heeft gegeven aan de instructie voor de delegatie die in Boekarest onderhandelde.
Duidelijk is echter dat deze delegatie niet heeft gehandeld in overeenstemming met de gedachten die op buitenlandse zaken bestaan over de inhoud van dergelijke samenwerkingsakkoorden.
Toen buitenlandse zaken na parafering de volledige tekst onder ogen kreeg. is meteen bezwaar gemaakt tegen de betrokken bewoordingen, waarover ook bij de Europese commissie in Brussel verzet bleek te bestaan. Kennelijk heeft men vervolgens op het ministerie van economische zaken te optimistische verwachtingen gekoesterd dat de moeilijkheden tijdens het bezoek van Patan wel uit de weg zouden worden geruimd.
Hoewel de ondertekening van het verdrag van Nederlandse zijde door minister Van der Stoel zou zijn geschied. gold hier als gastheer van Patan minister Lubbers van economische zaken. De bedoeling is nu echter dat deze laatste binnenkort naar Boekarest zal gaan om zelf het verdrag te ondertekenen als de hangende moeilijkheden intussen via diplomatieke kanalen zullen zijn opgelost.

BEZOEK FRANSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De Franse minister van buitenlandse zaken, Jean Sauvagnargues bracht op 16 juli een bezoek aan Nederland. In zijn besprekingen met minister Van der Stoel heeft minister Sauvagnargues de Nederlandse minister erop gewezen, dat aankoop door Nederland van de Franse straaljager Mirage F-1 als opvolger van de Starfighter een belangrijke bijdrage zou betekenen om te komen tot een nauwere Europese samenwerking op defensiegebied.
Op een persconferentie bracht minister Sauvagnargues verslag uit van de besprekingen.

De minister maakte daar duidelijk, dat hoewel Frankrijk een uitgesproken voorstander is van een nauwere Europese samenwerking op defensiegebied, dit toch niet betekent dat Frankrijk zijn bezwaren tegen de Eurogroep van de NAVO heeft opgegeven. Een van de Franse bezwaren is, aldus Sauvagnargues, dat de Eurogroep ,,een beetje te nauw verbonden is" met de militaire samenwerking van de NAVO. Bovendien verweet hij deze groep dat zij in de praktijk nauwelijks in Europese geest heeft gehandeld. Zij heeft zich meer bezig gehouden met wapenaankopen in de VS, aldus Sauvagnargues.
Minister Van der Stoel heeft tijdens het overleg de bezorgdheid naar voren gebracht, die in Nederland bestaat over de Franse kernproeven. Sauvagnargues had hierbij gewezen op het communiqué dat de Franse regering onlangs heeft uitgegeven. Hierin wordt gezegd dat Frankrijk in de toekomst geen bovengrondse kernproeven meer zal nemen en zich tot ondergrondse zal beperken.
Tegenover de pers merkte Sauvagnargues naar aanleiding van de Nederlandse bezorgdheid nog op dat ons land in Ottawa tot de mede-ondertekenaars van de nieuwe Atlantische verklaring (pag. 426/1 e.v.-1974) heeft behoord, waarin, zoals de Franse minister zei. ,,eer is bewezen" aan de Franse kernmacht (par. 6 van de verklaring) ,,Dat brengt zekere consequenties met zich mee", aldus Sauvagnargues Sauvagnargues herhaalde dat de Franse regering bereid is in de herfst een topconferentie van de EG-landen te organiseren indien alle partners daar voor voelen en er kans is op succes Echte spectaculaire resultaten dient men van de bijeenkomst overigens niet te verwachten zo zei hij Eer, van de gebieden waarop men zou kunnen proberen initiatieven te ontwikkelen om de ontwikkelingen in de EG weer op gang te brengen, is het terrein van de energie, zo meende de Franse bewindsman (NRC/H'blad)

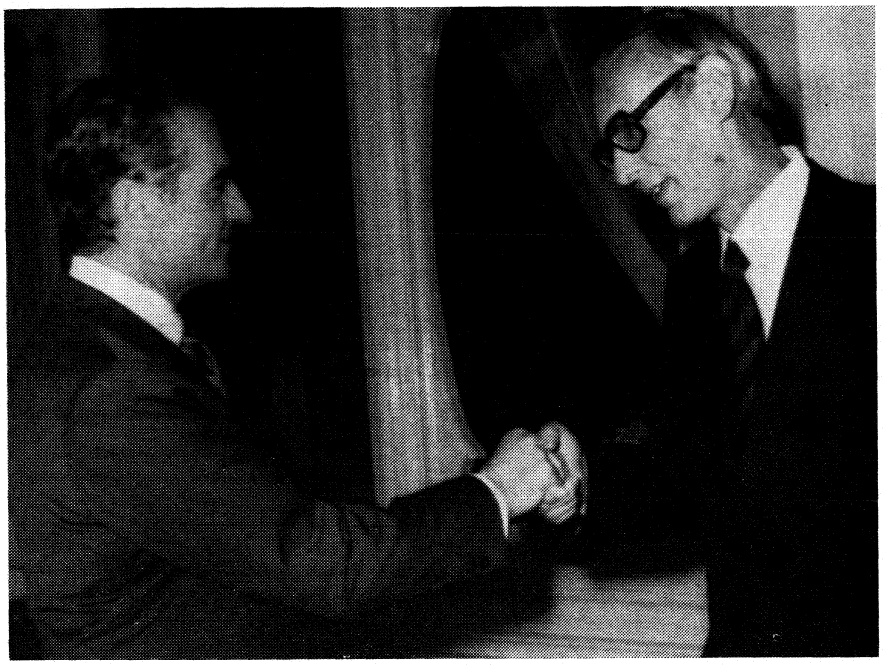
*BEZOEK MINISTER VAN DER STOEL AAN PERZIË. VERKOELDE BETREK-*KINGEN *HERSTELD*

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken bracht op 17 en 18 juli een officieel bezoek aan Perzië.
Doel van het bezoek was een verbeiering teweeg te brengen in de zeer verkoelde Perzisch-Nederlandse betrekkingen.

Voorgeschiedenis. Perzische vertegenwoordiging in *Nederland* naar huis. *Belemmeringen* Nederlandse export naar Perzië

Toen op 8 maart Perzische studenten tijdelijk de ambassades van hun land in Zweden en België bezetten (pag. 288/2-1974), waren in Den Haag een twintigtal Perzische studenten er in geslaagd de kanselarij van de Perzische ambassade aldaar bezet te houden. De in West-Duitsland en Oostenrijk wonende studenten verschenen op 12 maart voor de politierechter in Den Haag, die hen veroordeelde tot een boete van f 100 of vier dagen hechtenis en een voorwaardelijke gevangenisstraf van een week met een proeftijd van een jaar. Omdat de studenten vier dagen in voorarrest hadden gezeten, achtte de politierechter de boete voldaan. Nog op 12 maart werden de Perzen over de grens gezet. Deze milde straf plus het feit, dat de studenten de gelegenheid hadden gekregen in de rechtszaal uiting te geven aan hun gevoelens van misnoegen omtrent het in Perzië heersende regime, leidde tot een verslechtering van de diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en Perzië. Op 17 maart werd de Perzische ambassadeur en het voltallige diplomatieke personeel door de Perzische regering uit Den Haag teruggeroepen.

Na klachten van de Perzische ambassadeur had de Nederlandse regering de bewaking van de Perzische ambassade ver-

Minister Van der Stoel (l) wordt door de sjah ontvangen

sterkt Deze versterking ging in op 15 maart. Ook waren door minister Van der Stoel en premier Den Uyl op 13 maart verontschuldigingen voor het gebeurde aangeboden, iets, dat op 16 maart in een persoonlijk gesprek met de ambassadeur werd herhaald Wel had de minister-president daarbij benadrukt, dat de regering zich niet kan en wil bemoeien inet de onafhankelijke rechtspraak Deze stappen van de Nederlandse regering mochten niet baten; de ambassadeur vertrok op 17 maart naar Teheran. Hij verklaarde bij zijn vertrek, dat dit niet betekende, dat de diplomatieke betrekkingen verbroken waren, maar dat de ambassade voorlopig niet zou functioneren.

Minister Van der Stoel deelde op 21 maart in de Tweede Kamer mede, dat er een ,,zekere meldingsplicht' was ingevoerd voor Perzische invoer uit Nederland De daarbij behorende formaliteiten werden verricht door de Perzische ambassade in Brussel en vanaf 26 maart door die in Kopenhagen Bracht dat al een belemmering teweeg in de Nederlandse uitvoer naar Perzië, ernstiger was, dat de Centrale Bank van Perzië op 17 maart per telefoon de handelsbanken had meegedeeld, dat elke registratie van importvengunningen voor invoer uit Nederland moest worden geweigerd, tenzij eerst speciale toestemming van de Centrale Bank was ontvangen. Deze maatregel was weliswaar informeel — hij werd niet schriftelijk bevestigd —, maar betekende wel een vrijwel volledige blokkade van de Nederlandse uitvoer naar Perzië.

De Nederlandse ambassadeur in Teheran, Renardel de Lavalette diende op 19 maart een verzoek om een audientie bij de sjah in, dat niet werd ingewilligd

Een verbetering van de betrekkingen trad begin mei in De heer J. G. Oostlievendgoed, lad van de raad van bestuur van de Algemene Bank Nederland, ontving op 6 mei een telex van de ABN-vestiging in Teheran, waarin werd meegedeeld, dat de Centrale Bank van Perzië de feitelijke boycot tegen Nederlandse invoer had opgeheven — evenzeer als de instelling ervan alleen via de telefoon.

Bezoek minister Van der Stoel. Betrekkingen normaal

Minister Van der Stoel was op 17 en 18 juli in Teheran. Hij voerde besprekingen met zijn Perzische ambtgenoot Abbas Ali Khalatbari en premier Amir Abbas Hoveida.

Op 18 juli werd de minister in Ramsar aan de Zwarte Zee door de sjah in audiëntie ontvangen.

Voor zijn vertrek uit Perzië verklaarde minister Van der Stoel op een persconferentie, dat de betrekkingen tussen Nederland en Perzië weer normaal waren.

Op 24 juli werd in welingelichte kringen in Den Haag vernomen, dat de Perzische ambassadeur en het ambassadepersoneel op korte termijn naar Den Haag zou terugkeren.*(ANP, NRC'H'blad*, DPA)

BELGIË

WAALSE KRACHTLIJNEN VOOR VIJFJARENPLAN

De gewestelijke economische raad voor Wallonië heeft op 15 juli een advies uitgebracht over de Waalse krachtlijnen van het vijfjarenplan 1976-1980.

Volgens de centrale prognose van dat plan zou de economische groei in Wallonië lager blijven (3,9% per jaar van 1976 tot 1980) dan in Brussel (4,6) en in Vlaanderen (5). Het aantal arbeidsplaatsen zou slechts met 0,2% per jaar stijgen, terwijl de groei van de actieve bevolking 0,5% zou bedragen.

De raad meent dan ook dat het Plan volle aandacht moet besteden aan de rechttrekking van de Waalse achterstand.

De raad stelt dat moet worden voorzien in de vervanging van de 11.000 arbeidsplaatsen, die ten gevolge van de mijnsluitingen verdwijnen. Er moet worden gezocht naar koolgas. Te Luik moeten een olieraffinaderij en een petrochemisch complex komen. Vóór 1980 moet een beslissing worden getroffen i.z. de vestiging van een verrijkingscentrale te Bas-Oha. De landbouw in Wallonië moet kunnen beschikken over expansiemogelijkheden, Er moet ook een gewestplan voor ruimtelijke ordening worden opgemaakt

De raad schenkt aandacht aan het demografische beleid (economisch, sociaal en cultureel) en meent dat het Rijk hulp moet bieden aan bedrijven in moeilijkheden, die een afdoend omschakelingsplan voorstellen. De raad is voorstander van gemengde bedrijven (overheid + privé-sector), van een intensieve woningbouw (er moeten 25.000 woningen bijkomen), van de bevaarbaarmaking van het Albertkanaal voor schepen tot 9.000 ton, de modernisering van de luchthavens van Bierset en Gosselies en de elektrificering van de spoorweg die de Duitse mei de Franse grens verbindt.)

De autowegen Doornik-Kortrijk, Doornik-Brussel en de ringen rondom Charleroi, Luik en Mons moeten worden voltooid.

Wat het waterbeleid betreft, meent de raad dat het beheer van het gewestelijke waterpotentieel aan de gewesten zou worden toevertrouwd; ook wordt de regering gevraagd Frankrijk te verzoeken zijn afvalwater zelf te zuiveren.

GOM VOOR BRUSSEL

Op 17 juli werd de gewestelijke ontwikkelingsmaatschapij voor Brussel geïnstalleerd. Voorzitter is FDF-senator A. Lagasse.

BESTAANSMINIMUM

Op 18 juli heeft de Kamer eenparig een wetsontwerp goedgekeurd tot instelling van het recht op een bestaansminimum. Daardoor wordt een van de prioritaire punten van de regeringsverklaring van het kabinet-Tindemans gerealiseerd. Het ontwerp was reeds op 11 juli door de Senaat goedgekeurd. De tekst werd

door de Kamer niet meer gewijzigd Het eerste artikel van de nieuwe wet luidt:

„§ 1 Iedere Belg die zijn burgerlijke meerderjarigheid heeft bereikt, die zijn werkelijke verblijfplaats in België heeft en die geen toereikende bestaansmiddelen heeft, noch in staat is deze, hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven, heeft recht op een bestaansminimum De koning bepaalt wat onder werkelijke verblijfplaats dient Ze worden verstaan

Hetzelfde recht wordt verleend aan de minderjarigen, ontvoogd dool huwelijk, alsmede aan de ongehuwden met een of meer kinderen ten laste

§ 2 De koning kan, bij een in ministerraad overlegd besluit, de toepassing van deze wet uitbreiden, onder de door hem bepaalde voorwaarden, tot andere categorieen van minderjarigen en tot personen die de Belgische nationaliteit niet bezitten"

Het bestaansminimum bedraagt jaarlijks:

— 64.469 fr voor samenwonende echtgenoten;

— 46.981 fr voor een alleenstaande of voor een persoon die enkel samenwoont met ongehuwde minderjarige kinderen die te zijnen laste zijn;

— 32.235 fr voor elke andere persoon die met één of meer personen samenwoont, onverschillig of zij al dan niet onderling bloed- of aanverwant zijn.

Die bedragen worden gekoppeld aan de evolutie van de consumptieprijzen. De wet voorziet reeds in jaarlijkse aanpassingen, zodat de bedragen op 1 jan. 1978 resp. zullen bedragen: 100.000 fr, 72.000 fr en 50.000 fr.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

NORMALISERINGSVERDRAG MET TSJECHOSLOWAKIJE GERATIFICEERD

Voordat het normaliseringsverdrag met Tsjechoslowakije (tekst op pag. 598/1 e.v.-1973, ondertekening pag. 809 e.v.-1973) door de Bondsdag werd geratificeerd werd het eerst ter beoordeling aan de Bondsraad voorgelegd. Deze besloot op 8 maart 1974 het verdrag niet goed te keuren. Tegen goedkeuring stemde de CDU/CSU, die in de Bondsraad over een meerderheid van één stem beschikt. De coalitiepartijen SPD en FDP stemden voor.

De wet tot ratificatie werd vervolgens in de Bondsdag op 20 juni met 232 tegen 190 stemmen aanvaard.

Daarop besloot op 21 juni de Bondsraad de bemiddelingscommissie, waarin leden van Bondsdag en Bondsraad zitting hebben, bijeen te roepen. De commissie besloot op 27 juni aan het verzoek van de meerderheid van de Bondsraad geen gevolg te geven.

De Bondsraad besloot vervolgens in een speciale zitting op 1 juli bez aar tegen het verdrag te maken; het bezwaar werd gesteund door de CDU/CSU en afgewezen door SPD en FDP.

De Bondsdag kan met een absolute meerderneid het bezwaar van de Bondsraad overstemmen. Op 10 juli vergaderde de Bondsdag voor de laatste maal over de ratificatie van het verdrag met Tsjechoslowakije.

Met een meerderheid van 262 tegen 167 stemmen werd het bezwaar van de Bondsraad overstemd en het verdrag goedgekeurd.

De CDU/CSU had op verschillende punten bezwaren tegen het verdrag. Zij ging niet akkoord met de formulering van de nietigheid van het verdrag van München uit 1938. In de ogen van de CDU/CSU werd in deze formulering geen overeenstemming, maar een blijvend verschil van mening vastgelegd, waardoor de tekst voor meer dan één uitleg vatbaar was. Dat had consequenties voor de nationaliteit van de voormalige Sudeten-Duitsers. Ook zijn verstrekkende financiële gevolgen mogelijk. Verder vond de CDU/CSU het verdrag niet evenwichtig. De nog in Tsjechoslowakije wonende Duitsers krijgen geen recht op uitreis, maar alleen een belofte van welwillendheid van de kant van de Tsjechoslowaakse regering. Dat levert, zoals het geval-Polen had aangetoond, een middel om druk uit te oefenen in de richting van nieuwe concessies. Het grootste gebrek voor de CDU/CSU is het feit, dat de morele schul'd voor de toenmalige gebeurtenissen eenzijdig aan Duitsland werd toegeschreven.

Het Tsjechoslowaakse parlement ratificeerde het verdrag op 15 juli. In beide huizen — het Huis van het Volk en het Huis van de Naties — werd het verdrag unaniem goedgekeurd.

Chnoupek in Bonn. Uitwisseling ratificatieoorkonden

D Tsjechoslowaakse minister van buitenlandse zaken, Bohuslav Chnoupek, bracht van 18–20 juli een bezoek aan Bonn. Hij en de Westduitce minister van buitenlandse zaken, Genscher, wisselden daar op 19 juli de ratificatieoorkonden van het normaliseringsverdrag uit. De beide ministers voerden voorts besprekingen over de verdere ontwikkelingen van de wederzijdse betrekkingen. (Das *Parlament*, *NZZ*, *The* Times)

(Vor. ber. pag. 809 e.v.-1973)

MINISTER EPPLER AFGETREDEN. EGON BANR OPVOLGER

Minister Eppler van ontwikkelingssamenwerking heeft op 4 juli zijn ontslag aangeboden. Op 8 juli werd Egon Bahr, in het kabinet-Brandt laatstelijk minister zonder portefeuille, tot opvolger benoemd. Het aftreden van minister Eppler hing samen met de voorbereiding van de begroting-1975. Deze begroting voorziet voor alle departementen bezuinigingen; de besparingsmaatregelen, die minister Apel voor ontwikkelingssamenwerking had voorzien, gingen verder dan minister Eppler bereid was te aanvaarden. Nadat gebleken was, dat bondskanselier Schmidt zich aan de zijde van de minister van financiën schaarde, besloot minister Eppler heen te gaan.

De terugkeer van Egon Bahr in het kabinet werd in perscommentaren gezien als een poging van de bondskanselier goede betrekkingen te blijven onderhouden met de groep rond oud-bondskanselier en SPD-partijvoorzitter Willy Brandt. (NZZ, NRC/Hblad)

De ministers Chnoupek (l) en Genscher wisselen ratificatieoorkonden uit

CYPRUS

DIPLOMATIEKE ACTIVITEITEN TOT BESTAND

Sinds de staatsgreep van 15 juli op Cyprus (zie pag. 465 e.v.) zijn talrijke diplomatieke initiatieven ont-, vouwd. Deze werden na de Turkse invasie op het eiland op 20 juli nog geïntensiveerd en leidden tenslotte op 22 juli tot een bestand op Cyprus.

Diplomatieke actie voor de *Turkse invasie*

Behoudens de reeds op pag. 471 vermelde internationale diplomatieke ontwikkelingen zijn vóór de Turkse actie o.m. nog de volgende activiteiten van belang geweest:

Op 18 juli stelde de Franse ambassadeur in Athene namens de negen EG-staten de Griekse waarnemend minister van buitenlandse zaken Kypreos in kennis van hun „ernstige ongerustheid aangaande de gebeurtenissen op Cyprus waardoor de stabiliteit in het oostelijke deel van het Middellandse Zeegebied gevaar loout" De ambassadeur beklemtoonde dat de Negen hechten aan de onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Cyprus en zich keren tegen elke interventie of inmenging.
Tijdens een vergadering van Ce NAVO-raad. te Brussel op 18 juli — de tweede binnen twee dagen — eisten de leden van Griekenland de terugtrekking van zijn officieren uit de Nationale Garde op Cyprus als „het beste middel om de rust op het eiland te doen terugkeren", Uitgezonderd Griekenland spraken ook alle leden hun steun uit aan de regering van Makarios „die door vrije verkiezingen tot stand is gekomen". Griekenland verklaarde zich bereid de 650 Griekse officieren van de Nationale Garde te vervangen in enkele fasen, waarvan de eerste „binnen enkele dagen" zal worden uitgevoerd. Volgens de Turkse vertegenwoordiger was dit een inanoeuvre. Hij wenste geen vervanging, maar terugtrekking van de ofiicieren.
Op 19 juli werd aartsbisschop Makarics door de Veiligheidsraad als staatshoofd van Cyprus ontvangen. Hij beschuldigde Griekenland ervan de staatsgreep te hebben georganiseerd, vroeg de Raad te bewerkstelligen dat de Griekse officieren van het eiland zouden worden verwijderd en verzocht de Raad al zijn invloed aan te wenden om de constitutioncle orde op het eiland te herstellen en de bevolking haar democratische rechten te hergeven. De Raad verdaagde de bijeenkomst tot Ce volgende dag.
Inmiddels bleek ie Amerikaanse regering — als enige openiijk — de afzetting van Makarios als een voldongen feit te zien. N R C / H'b l a d (19-7) sprak van Washingtons bestudeerde neutraliteit die in de praktijk de acties van de Griekse kolonels dekt, zo niet openlijk goedkeurt. Dimitriou, die door Sampson tot minister van buitenlandse zaken werd benoem:!. had op eigen verzoek in de Amerikaanse ainbasrade te Nicosia op 17 juli een onderhoud met VS-ambassadeur Davies.

Sisco in Athene en Ankara

Op 19 juli 's middags arriveerde de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Sisco, in Athene waar hij vier uur lang met de Griekse leiders besprekingen voerde alvorens hij om 19.00 uur naar Ankara vertrok om de Griekse opvattingen aan de Turkse regering kenbaar te maken.

De ambassadeur van Cyprus bij de VN, Zenon Rossides (l.), met zijn Griekse collega E. Megalokonomos (r.l.

Volgens T h e T i m e s (22-7) nam Sisco uit Athene de boodschap mee dat het Griekse bewind immobiel was en niet van zins bleek welke belangrijke concessie te doen die zijn nieuw verworven controle op Cyprus in gevaar zou kunnen brengen.
Volgens T h e F i n a n c i a l T i m e s (20-7) waren er na Sisco's besprekingen in Athene tekenen dat Griekenland bereid was de 650 Griekse officieren op Cyprus nu „onmiddellijk" te vervangen. Ook zou het in beginsel hebben ingestemd met een Brits verzoek in Londen besprekingen te voeren over deze kwestie.

Hoewel Sisco kort na 20.00 uur in Ankara gearriveerd was, duurde he! tot 24.00 uur voor hij zijn besprekingen met de Turkse premier Ecevit begon. Deze werden op 20 juli om 2 15 uur 's nachts beëindigd

Turkse invasie

Nadat de Britse legerradio reeds op 20 juli om 4.46 uur de landing van Turkse troepen rond Kyrenia had gemeld, volgde om 5.15 uur te Ankara aan het eind van een buitengewone kabinetszitting de officiële bekendmaking van de Turkse invasie door premier Ecevit. Deze zei 0.3.:

„De Turkse strijdkrachten zijn vanuit de lucht en vanaf zee met de landing op Cyprus begonnen (.) Wij geloven dat wij daarmee de mensheid een vredesdienst bewijzen Ik hoop dat op onze troepen niet wordt geschoten, omdat dit tot een bloedige confrontatie zou kunnen lelden Wij willen het eiland geen oorlog maar vrede brengen, niet alleen voor de Turken, maar ook voor de Grieken Wij hebben dit besluit nodig geacht, nadat wij alle politieke en diplomatieke middelen hadden uitgeput Ik wil alle verbonden en bevriende landen mijn dank betuigen, in het bijzonder Groot-Brittannie en de Verenigde Staten die wij recent hebben geraadpleegd voor hun welgemeende pogingen om via diplomatieke kanalen een oplossing te vinden zonder tot een militaire interventie te moeten overgaan Het spreekt vanzelf dat de verantwoordelijkheid voor het falen van een diplomatieke oplossing ergens anders ligt en niet bij deze landen die hun goede wil hebben getoond "

Hoewel dit niet in Ecevits verklaring vermeld was, werd de Turkse invasie gerechtvaardigd met een beroep op artikel 4 van het garantieverdrag van 1960, dat als volgt luidt:

„In geval van schending van de bepalingen van het onderhavige verdrag verplichten Griekenland, het Verenigd Koninkrijk en Turkije zich om elkaar te raadplegen met het oog op noodzakelijke stappen of maatregelen om de naleving ervan te verzekeren. Voor zover een gemeenschappelijke of gezamenlijke actie niet mogelijk zou blijken, behoudt elk van de drie garantiemachten zich het recht voor tot handelen over te gaan met als doel uitsluitend het herstel van de door het onderhavige verdrag geschapen stand van zaken."
T h e T i m e s (22-7) schreef: Na vijf dager van steeds wanhopiger pogingen om

Britse medewerking te verk ijgen voor een gezamenlijke Engels-Turkse interventie om de Griekse legerofficieren te verwijderen (. . .) en van even vruchteloze pogingen om effectieve diplomatieke druk op Athene uit te oefenen door Turkije's NAVO-bondgenoten, zag de Turkse regering in dat niemand bereid was meer te bieden dan woorden ter ondersteuning. . ."
In een commentaar dezelfde dag stelde het Britse dagblad: ,,De Turkse invasie op Cyprus is een tragische ontwikkeling, waarvoor de NAVO — incl. vooral de Verenigde Staten — een zware verantoordelijkheid draagt. Turkije's doelstelling :m de legaliteit op Cyprus te herstellen na de Griekse putsch daar (. . .), was geheel gerechtvaardigd en zelfs prijzenswaardig: en geen Britse en nog veel minder Amerikaanse staatslieden verkeren in de positie om de Turken te kritiseren omdat zij niet op het resultaat van hun diplomatieke pogingen wachtten. Engelands kansen om de Grieken bakzeil te laten halen waren tot nul gereduceerd door zijn evident gebrek aan bereidheid om militair in welke omstandigheid ook te interveniëren, zelfs al gaf het verdrag van **1960** het (Engeland) het recht en op zijn minst discutabel de plicht dat te doen.
Wat de Amerikanen betreft, zij konden bijna zeker de Grieken bakzeil hebben doen halen. Maar hun nalatigheid om enige kritiek op Griekenlands actie te uiten. en de hardnekkige berichten uit Washington dat zij zich voorbereidden om het Sampson-regime te erkennen, deden het uiterst onwaarschijnlijk lijken dat zij enige effectieve pressie op Athene zouden gaan uitoefenen. In die omstandigheden leverden diplomatieke pogingen slechts tijdwinst op, waardoor het nieuwe regime zijn greep in Cyprus kon versterken, en het voldongen feit kon worden omgezet in een nieuwe status quo."

Gewijzigde Amerikaanse houding. Resolutie Veiligheidsraad

Op 20 juli verklaarde de woordvoerder van het State Department, Robert Anderson: ,,Wij betreuren de militaire actie van Turkije en veroordelen ook de voorgaande actie van Griekenland die de crisis heeft veroorzaakt."
Na urenlange discussies aanvaardde de Veiligheidsraad op 20 juli 's avonds met algemene stemmen de volgende resolutie:

,,De Veiligheidsraad (. .)

1 doet een beroep op alle staten de soevereiniteit, onafhankelijkheid en 'territoriale integriteit van Cyprus te respecteren —

2. doet een beroep op alle partijen in de huidige strijd als eerste stap al het vuren te staken en verzoekt alle staten de uiterste zelfbeheersing te betrachten en af te zien van elke actie die de situatie verder kan verergeren —

3 eist een onmiddellijk einde aan buitenlandse militaire interventie in de republiek Cyprus die in strijd is met operatieve paragraaf **1** —

4 verzoekt de terugtrekking zonder uitstel uit de republiek Cyprus van buitenlands militair personeel dat daar op andere manier aanwezig is dan onder de autoriteit van internationale overeenkomsten, waaronder die militairen wier terugtrekking door de president van de republiek Cyprus, aartsbisschop Makarios, in zijn brief van **2** juli **1974** was geëist —

5 doet een beroep op Griekenland, Turkije en het Verenigd Koninkrijk van Groot Brittannie en Noord-Ierland zonder uitstel onderhandelingen te beginnen ter wille van het herstel van de vrede in het gebied en van de constitutionele regering op Cyprus en de secretaris-generaal op de hoogte te houden —

6 doet een beroep op alle partijen volledig samen te werken met de troepenmacht van de Verenigde Naties op Cyprus (UNFICYP) om deze in staat te stellen haar mandaat uit te voeren —

7. besluit de situatie voortdurend in de gaten te houden en vraagt de secretaris-generaal rapport uit te brengen als dit passend wordt geacht niet het oog op het nemen van verdere maatregelen om te verzekeren dat vreedzame omstandigheden zo spoedig mogelijk hersteld worden".

De moeilijkheden bij het tot stand komen van resolutie 353 scholen vooral in de formulering van paragraaf 4. Hierover berichtte *NRC/ H'blad* (22-6):

,,Oorspronkelijk tegen Amerikaanse zin in werd, dankzij bemiddeling van de Britse gedelegeerde, een compromis over een hoogst dubbelzinnige paragraaf opgenomen in het bestandsbevel. Dit compromis, dat voor iedere uitleg vatbaar is, maakte het mogelijk Russische instemming te verkrijgen.

In de paragraaf wordt onmiddellijke terugtrekking gevraagd van de buitenlandse militairen die niet op Cyprus zijn onder het gezag van internationale overeenkomsten. De formulering bracht elk wat wils. Sommigen kunnen er een bevel aan de Turken in zien om te vertrekken.

Anderen kunnen menen dat de Turken er niet onder vallen omdat zij geheel volgens het verdrag van Zurich van veertien jaar geleden op Cyprus herstel der grondwet moeten brengen en unie met Griekenland moeten voorkomen.

De Russen kunnen er hun eis over terugtrekking van Griekse officieren in lezen. De Verenigde Staten, die zich tegen deze eis als ,,onrealistisch" verzetten nu de Grieken op Cyprus tegen de Turken moeten vechten, kunnen menen dat de Griekse officieren niet onder dit bevel vallen. Zij zijn er immers ten gevolge van een overeenkomst tussen Griekenland en Cyprus. . ."

" In de Franse tekst staat ,,du gouvernement constitutionnel", in de Engelse. ,,constitutional government" Dit onderscheid kan leiden tot een verschil in interpretatie zoals zich voordeed t a v Veiligheidsraadresolutie **242** inzake het Israelisch-Arabische conflict (zie pag 701/3-**1973)**

Het streven naar een bestand

Hoewel de EG, de NAVO en Engeland vele pogingen in het werk stelden om op Cyprus een staakt-het-vuren te bereiken, kwamen volgens Le Monde **(23-7)** de beslissende initiatieven van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger, die met behulp van telefoon en telex werkte, en van zijn assistent Sisco Het Franse dagblad schreef hierover:

,,Op zaterdag **(20** juli) verzekerde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken te San Clemente dat een staakt-het-vuren ,,goede kans" maakte en dat de Verenigde Staten. om het conflict niet te voeden, hun leveringen van wapens en munitie aan de strijdende partijen stopzetten Kissinger wenste nadrukkelijk te stellen dat de crisis in het oostelijke Middellandse Zeegebied in geen enkel opzicht een ,,confrontatie met de Sowjet-Unie" vormde en dat Moskou ,,volstrekt normale" maatregelen trof in de huidige situatie. De Verenigde Staten van hun kant hadden niet het voornemen in het conflict tussen beide te komen

Dezelfde dag, in Athene, zette Sisco zich in om, in gezelschap van de ambassadeur van Groot-Brittaniiie, Robin Hooper, de Griekse leiders te overreden In de avond vertrok hij opnieuw naar Ankara en wel met een zeer ferme boodschap, waarin de Grieken dreigden de aanval te openen op de grens te land, als de Turken hun ,,invasie" niet binnen **48** uur staakten.

Op zondagmorgen (21 juli) had Sisco een onderhoud met Turan Gunes, de Turkse minister van buitenlandse zaken De leider van de Turkse diplomatie ontving, onmiddelijk na dit onderhoud, de ambassadeur van de Sowiet-Unie, die bij zijn vertrek melding maakte van een ,,zeer nuttige" conversatie Van zijn kant zette de Franse ambassadeur aan de directeur van de politieke zaken het standpunt van de Negen uiteen.

Teruggekeerd in Athene op zondag werd de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken onmiddellijk ontvangen door de Griekse leiders, en het akkoord over het staakt-het-vuren begon zich af te tekenen Kissinger onderhield zich telefonisch langdurig met president Nixon te San Clemente over de voortgang bij de onderhandelingen, en gaf vervolgens nieuwe instructies aan zijn afgezant na afloop van een bijeenkomst van de interministeriele groep (WASAG), die belast is met het volgen van de evolutie van de crisis

Het scheen dat een ontspanning mogelijk was, daar de Turken slechts een ,,beperkt succes" wensten en de Grieken een staakt-het-vuren onontbeerlijk achtten, mits hun tegenstanders zich tot bepaalde gebieden van het eiland beperkten

Van zijn kant ondernam de NAVO steeds meer stappen om een openlijk conflict tussen twee lidstaten van de organisatie te vermijden Secretaris-generaal Luns richtte zaterdag reeds persoonlijke boodschappen aan de twee landen nadat de NAVO-raad, in buitengewone zitting bijeen, zijn steun had uitgesproken voor de pogingen van de Verenigde Staten en Groot-Brittannie (.)

Het Europa van de Negen, dat voor het eerst zijn ,,crisisprocedure" in werking stelde, zette zijn interventies bij de Griekse en Turkse regering voort Frank-

Enthousiaste Grieken op weg naar hun mobilisatiebestemming

rijk, dat tijdens het huidige semester de raden van de Europese Gemeenschap voorzit, werd met het nemen van stappen belast Sinds de toespitsing van de crisis zijn ae amwassaaeurs van de Negen bijna dagelijks bijeengekomen ( ) en staan zij in permanent contact met de VN De Franse minister van buitenlandse zaken. Sauvagnargues, is eveneens in contact gebleven met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger, in het bijzonder op zaterdag (20 juli), terwijl hij te Parijs zijn Westduitse collega Genscher ontving

Op 20 juli 's avonds definieerde minister Sauvagnargues het standpunt van de Negen aldus:

„De ministers van buitenlandse zaken van de negen lidstaten van de Gemeenschap (.) hebben met ongerustheid geconstateerd dat het staakt-het-vuren, afgekondigd per 1400 uur GMT, nog niet overal geëerbiedigd wordt Terwijl zij hun drie gemeenschappelijke démarches van de laatste dagen bevestigen en zich op resolutie 353 van de Veiligheidsraad baseren, vragen zij onverwijld aan alle partijen in het conflict.

1) het staakt-het-vuren effectief toe te passen,

2) volledig samen te werken met de troepen van de Verenigde Naties bij de uitoefening van hun missie m b t de twee gemeenschappen van Cyprus,

3) te werken aan het herstel op Cyprus van de constitutionele orde, waarmee de handhaving van het huidige de facto bewind huns inziens niet verenigbaar is

Zij hernieuwen in dit opzicht hun steun aan het door het Verenigd Koninkrijk genomen initiatief en hechten het grootste belang eraan dat de beraadslagingen die het heeft voorgesteld in Genève te organiseren zonder uitstel beginnen met de deelneming van de twee andere garantiemachten

De negen ministers rekenen erop dat de drie landen, die met de Europese Economische Gemeenschap geassocieerd zijn, naar de oproep die zij tot hen richten zullen luisteren.

Zij zijn vastbesloten hun diplomatieke actie voort te zetten met het oog op de doelstellingen die zij zo hebben bepaald, en zij hebben de voorzitter met deze taak belast."

Op 22 juli 's avonds werd door de EG-ministers van buitenlandse zaken de volgende verklaring m.b.t. Cyprus aanvaard:

„De Europese Gemeenschap beveelt de Griekse en Turkse regering aan. 1) de Britse uitnodiging te aanvaarden om te Londen deel te nemen aan spoedbesprekingen; 2) een eind te maken aan de escalatie van geweld en zich te onthouden van elke militaire operatie van grote omvang, 3) terug te keren tot de constitutionele orde, of minstens tot een zekere constitutionele orde, op Cyprus, zoals die gevestigd is door de akkoorden van Londen en Zurich. Wij constateren dat het bewind dat thans de facto op Cyprus zetelt door ons niet kan worden beschouwd als conform deze constitutionele orde"

Het bestand

Op 22 juli om 5.18 uur deelde het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken mee dat Griekenland en Turkije het staakt-het-vuren op Cyprus hadden aanvaûrd. Dit zou nog dezelfde dag in werking treden om 14.00 uur GMT (16.00 uur plaatselijke tijd).

Om 8.19 uur bevestigde premier Ecevit dat Turkije het bestand had aanvaard. Hij verklaarde o.a.:

„Turkije, een vredelievend land, dat de besluiten van de Verenigde Naties eerbiedigt, heefr ingestemd met het staakt-het-vuren-besluit van de Veiligheidsraad inzake Cyprus. Het staakt-het-vuren zal heden in werking treden om 17.00 uur 114.00 GMT).

De dappere Turkse strijdkrachten hebben, samen met de Turkse strijders op Cyprus, grote overwinningen behaald in de laatste twee dagen Deze overwinningen zullen worden uitgeoouwd tot het bestand heden in werking zal zijn getreden en Turkse rechten op Cyprus zo verankerd zullen worden dat zij niet opnieuw geschonden kunnen worden

De vredesoperatie van Turkije op Cyprus heeft zijn militaire doelstellingen in zeer korte tijd bereikt

Vanaf nu zal er vrede, vrijheid en gelijkheid op Cyprus heersen Vanaf nu zal niemand in staat zijn Turkse rechten up het eiland aan te tasten In het bijzonder door langs de kust geboekte terreinwinst hebben de Turkse Cyprioten ook economische onafhankelijkheid verworven

Nu is er een nieuw Cyprus Nu heeft Turkije, vergeleken met twee dagen geleden, een andere plaats m de wereld

Om 10.42 uur meldde de Griekse regering officieel haar aanvaarding van het bestand:

„De Griekse regering deelt mee dat in overeenstemming met het besluit van de Veiligheidsraad een akkoord is bereikt over een beeindiging van de vijandelijkheden op Cyprus om 16.00 uur plaatselijke tijd i14 00 GMT) vandaag De onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Cyprus zijn zo gewaarborgd"

(Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad*, The Tzmes, Financial Tzmes)

(Vor. ber. pag. 465 e.v).

VERLOOP VAN DE GEVECHTEN TOT HET BESTAND

Over de militaire situatie op Cyprus op 23 juli berichtte The Times (24-7): De Turkse invasiemacht heeft nu de noordelijke havenstad Kyrenia onder controle, en de heuvels rond de stad smeulen nog steeds van drie dagen zware bombardementen en beschietingen vanaf zee door de Turken.

In de laatste uren voor het staakt-het-vuren rukten de Turken met hun eerste colonne door de stad en slechts het Kyreniakasteel blijft in Griekse handen. Kyrenia was het hoofddoel van de Turkse invasie en nu verzetshaarden overblijven, zijn de Turken begonnen met hun opruimingsoperatie.

Ten zuiden van de stad in de heuvels is de strijd om de *St.* Hilarionpas nagenoeg beslist. De Turken bevestigen een corridor tussen hun voornaamste enclave en de haven.

Na de eerste Turkse landing van meer dan 7.000 militairen en 40 tanks dreven de Griekse Cyprioten de invallers terug tot hun bruggehoofd. Maar zes uur voor het bestand begonnen 7 Turkse landingsvaartuigen nieuwe Turkse troepen en tanks te lossen bij het bruggehoofd op „Five Mile Beach" en startte de tweede luchtbrug.

Aan *Le* Monde (23 en 24-7) zijn de volgende details van de strijd ontleend:

20 *juli*

12.20 uur: Radio-Nicosia meldt dat het contingent van het Griekse leger in actie is gekomen.

13.50 uur: Volgens berichten uit Beiroet zouden de Turkse troepen het vliegveld van Nicosia controleren.

13.55 uur: Een officieel communiqué uit Ankara maakt melding van een ,,matig verzet" en ,,zware Griekse verliezen". Het verlies van drie vliegtuigen wordt ontkend. Even later meldt premier Ecevit de ontscheping van een ,,derde aanvalsgolf". Voorts wordt in een officieel communiqué bericht dat een Grieks-Cypriotische kanonneerboot tot zinken is gebracht.

14.40 uur: De Griekse Cyprioten verklaren dat de defensielinies van de Turkse enclave in Nicosia zijn doorbroken.

16.00 uur: Radio-Nicosia ontkent dat Kyrenia in Turkse handen gevallen is.

16.05 uur: De Griekse Cyprioten verzekeren zes Turkse vliegtuigen te hebben neergeschoten en te Famagoesta een tegenoffensief te zijn begonnen. Een groep Turkse parachutisten zou door ,,dorpsbewoners" zijn „gedecimeerd".

20.15 uur: Het Turkse persbureau deelt mee dat Turkse commando's bij Nicosia met 40 tanks een doorbraak hebben geforceerd.

21.00 uur: Radio-Athene maakt melding van een Turks bombardement op de psychiatrische inrichting van Nicosia. (Op 21 juli om 7.00 uur wordt het aantal slachtoffers op 30 doden en 100 gewonden geraamd.)

22.35 uur: Kyrenia zou nog steeds in Griekse handen zijn.

22.45 uur: Bet 16de militaire communiqué van de Grieks-Cyprioten meldt dat het Turkse garnizoen van Limassol zich heeft overgegeven.

21 juli

6.00 uur: Een Turks communiqué erkent dat een Grieks offensief aanvankelijk enige voortgang heeft geboekt, maar nu zou zijn gestopt.

6.05 uur: De regering-Sampson meldt een hervatting van de Turkse bombardementen op Nicosia en Famagoesta en stelt dat de Turkse sectoren van Limassol, Famagoesta, Larnaca en Pawhos zich geheel onder Grieks-Cypriotische controle bevinden.

6.53 uur: De Turkse generale staf deelt mee dat de Turkse dorpen bij Paphos en Lefka zijn aangevallen en dat de Turkse burgers zijn gedood.

8.20 uur: AFP bericht dat Grieks-Cypriotische troepen naar Hilarion oprukken, terwijl zij in de voorgaande nacht de Turkse enclave van Lefka-Kokkina zouden hebben aangevallen.

De verwoeste psychiatrische inrichting Athalassa in Nicosia.

8.40 uur: De regering-Sampson meldt de overgave van het Turkse garnizoen van Paphos en (om 9.30 uur) de herovering van het vliegveld van Nicosia.

9.50 uur: De Turkse premier Ecevit verklaart dat de Turkse luchtmacht ,,preventieve maatregelen" heeft moeten nemen om het uitroeien van de Turkse burgerbevolking op Cyprus te beleteen.

11.00 uur: Ankara meldt voor de tweede maal de ,,totale" bezetting van Kyrenia en deelt mee dat de aan de kust gelande troepen contact hebben gemaakt met de ten noorden van Nicosia gedropte commando's.

16.15 uur: Ankara verzekert het vliegveld van Nicosia onder controle te hebben.

17.45 uur: Volgens een Turks communiqué heeft zich bij Paphos tegen 13.00 uur een gevecht voorgedaan tussen Griekse oorlogsschepen en Turkse vliegtuigen. Drie van de 11 Griekse schepen zouden volgens latere berichten tot zinken zijn gebracht.

21.25 uur: Volgens *Reuter* zou aan het eind van de middag een aantal nieuwe Turkse parachutisten zijn gedropt ten zuiden van de berg Boghaz aan de weg Kyrenia-Nicosia.

22.18 uur: Athene spreekt tegen dat Griekse schepen bij een gevecht waren betrokken.

23.41 uur: Volgens radio-Nicosia verdrijven de Grieks-Cypriotische troepen de bij Kyrenia gelande Turken.

22 juli

13.00 uur: *Reuter* maakt melding van een nieuw Turks offensief tegen Kyrenia. Turkse luchtaanvallen op burgerdoelen in Famagoesta en op het vliegveld van Nicosia, dat nog steeds in handen van de Grieks-Cyprioten is.

15.00 uur: Radio-Nicosia geeft een bevel door van de Nationale Garde om het vuren te staken. Vijf minuten later volgt een oproep van Sampson om het bestand te eerbiedigen.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algernene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne. Antwerpen.

GENERAAL PINOCHET NIEUWE PRESIDENT CHILI

Vanaf 1 juli is generaal Pinochet de nieuwe president van Chili. Pinochet stond aan het hoofd van de militaire junta die, na een geslaagde militaire staatsgreep op 11 september 1973, de macht in Chili overnam, waarmee een eind kwam aan het bewind van de linkse volksfrontregering van Dr. Allende (pag. 622 '73). Volgens een mededeling is Pinochet president voor onbepaalde tijd.
Tegelijkertijd boden de voltallige regering, staatssecretarissen, burgemeesters en provinciegouverneurs hun ontslag aan.
Op 10 juli werd de samenstelling van een nieuwe regering bekend gemaakt, waarin 14 militairen en drie burgers zitting hebben. Bij de beëdiging van het nieuwe kabinet zei Pinochet dat de volgende etappe van het regeringsprogramma zich zou bezighouden met de economische en sociale reorganisatie van het land.

De samenstelling van de nieuwe regering is als volgt:

defensie - gen Oscar Bonilla; binnenl zaken - gen Oscar Benavides Escobar; buitenl zaken - vice-adm Patricio Carvajal Prado, economie - Fernando Leniz, financ - Jorge Cauas, coordinatie - Raul Saez opvoeding - schout-bij-nacht Hugo Castro Jimenez justitie - gen Hugo Musante Romero, publ werken - gen Umberto Gutierrez Figueroa, landbouw - gen Tucapel Vallejos Reginato bevolking - gen Mario MacKay Jara Quemada arbeid - gen Francisco Herrera Latoa; mijnwezen - gen Agustin Toro Davila: huisvesting - schout-bij-nacht Arturo Troncoso Daroch; vervoer - gen Enrique Garin; secr-gen van de regering - kol. Pedro Ewin Hodard

Gedurende de tien maanden van het bewind van de militaire junta is het sociale, politieke en economische leven in Chili ingrijpend veranderd.
De militairen hebben het parlement opgeheven, de politieke partijen en de vakbonden ontbonden en duizenden aanhangers van de vroegere president gevangengezet.
Exacte gegevens over het aantal slachtoffers zijn er nog steeds niet, maar algemeen wordt aangenomen dat de staatsgreep duizenden het leven heeft gekost.
Naar onderzoekingen van neutrale internationale organisaties aan het licht hebben gebracht zijn martelingen van politieke gevangenen niet uitzonderlijk, terwijl de gedetineerden in de meeste gevallen verstoken zijn van enige rechtskundige bijstand. Talloze Chilenen, met name in de intellectuele beroepen, zijn ontslagen, wegens hun sympathie voor het bewind-Allende en duizenden zijn uitgeweken naar het buitenland.
In de slechte economische situatie, één van de oorzaken van de val van Allende, is nog weinig verandering gekomen, ondanks een stijging van de produktie in enige vitale sectoren van de economie.
In de periode januari-maart 1974 stegen de prijzen met 96,5%. Het inflatiecijfer voor deze periode was 62,1%. De regering hoopt evenwel de inflatie dit jaar tot 250% te kunnen beperken, tegen 508,1% in 1973.
Er blijft een gebrek bestaan aan een groot aantal essentiële goederen en doordat de loonstop afgekondigd in oktober 1973 niet werd gecombineerd met een algemene prijsstop leven vele Chilenen, vooral uit de lagere inkomensgroepen aan de rand van het bestaansminitnum.

Overzicht sedert *september* 1973. vorming *militaire* regering, eerste *maatregelen*

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Chili sedert de militaire machtsovername op 11 september 1973.

(Voor een overzicht van de coup en de gebeurtenissen onmiddellijk daarop volgend verwijzen wij naar pag. 617 e.v. '73 en pag. 642/3 e.v. '73).

President Pinochet

De militaire junta bestaande uit de vier opperbevelhebbers, generaal Augusto Pinochet Ugarte (landmacht), admiraal José Toribo Merino (marine), generaal Gustavo Leigh (luchtmacht) en generaal César Mendoza (carabineros) benoemden op 11 september een nieuwe regering, waarvan de samenstelling als volgt was:

binnenl zaken - gen Oscar Bonilla (landmacht) buitenl zaken - schout-bij-nacht Ismael Huerta (marine); economie - gen Rolarido Gonzalez Acevedo (landm) financ - schout-bij-nacht Lorenzo Botusar (marine) defensie - vice-admir Guido Carbajal Prieto (marine) publ werken - gen Sergio Gutiérrez Figueroa (luchtmacht), landbouw - kol Sergio Crespo Puntero (luchtm); land en vestigingen - gen Diego Labra Valdez (carab); arbeid - gen Mario Mackav Jara Quemada (landm); gezondheid - kol Alberto Spoerer Covarrubias (luchtm), mijnen - gen Arturo Zuniga (carab) huisvesting - brig-gen Arturo Viveros Avila (landm); justitie - Gonzales Prieto, onderwijs - José Navarro, secr-gen bij het kabinet - kol Pedro Juvens (landm)

Het nieuwe bewind werd op 13 september officieel door het Hooggerechtshof van Chili erkend.

Ook andere sectoren van het Chileense openbare leven erkenden het nieuwe bewind.
De leider van de rechtse Nationale Partij, Onofre Jarpa, riep de Chilenen op de junta te steunen. Ook de leiders van de bond van vrachtwageneigenaars, vrije beroepen en winkeliers verwelkomden de regimewisseling Zij kondigden aan dat hun leden het werk weer zouden hervatten.

Op 13 september werd het Congres officieel ontbonden.

Op dezelfde dag gaf de junta een verklaring uit waarin de regering-Allende ervan beschuldigd werd de fundamentele rechten op vrijheid van meningsuiting, onderwijs en staking te hebben geschonden, de nationale eenheid te hebben vernietigd door het kunstmatig opleggen van een klassestrijd, de grondwet en andere wetten te hebben geschonden en verantwoordelijk te zijn voor de achteruitgang van de economie van het land, de inflatie en de anarchie waardoor Chili zijn aanzien als één van de eerste naties van het continent had verloren en zijn bestaan als een onafhankelijk en soeverein land in gevaar was gekomen.
De verklaring concludeerde dat de strijdkrachten hun morele taak had-

Weekblad 43ste jaargang No 2241, pag 26479-26494

den vervuld door een regering omver te werpen die in een flagrante onwettigheid was gevallen.

De nieuwe minister van buitenlandse zaken Huerta verklaarde op 13 september dat de junta de situatie geheel meester was. Hij zei dat het nieuwe bewind van vele kanten sympathiebetuigingen had ontvangen, met name van de kant van de rechterlijke macht en de vakbonden.

Hij zei verder dat de traditionele diplomatieke betrekkingen zouden worden gehandhaafd, met uitzondering van de betrekkingen met Cuba, omdat dit land zich met de binnenlandse aangelegenheden van Chili had bemoeid. Hij zei verder dat de junta zolang aan de macht zou blijven als de omstandigheden zulks vereisten.

Openbare demonstratie bij dood van Neruda

Een eerste openlijke anti-junta demonstratie deed zich voor bij de begrafenis van de dichter Pablo Neruda op 25 september. Neruda, Nobelprijswinnaar en voormalig ambassadeur in Parijs, was op 23 sept. in Santiago overleden. Hij was een groot vriend van president Allende en lid van de communistische partij.

Zijn begrafenis op de centrale begraafplaats van de hoofdstad vond plaats onder zware bewaking, maar toch was er een menigte van naar schatting 1000 mensen op de been. Er werden anti-junta leuzen geschreeuwd, maar de soldaten grepen niet in. De begrafenis werd bijgewoond door de ambassadeurs van Frankrijk, Zweden, Mexico en Roemenië en door leidende figuren van de linkervleugel van de christen-democratische partij, zoals Tomic en Maximo Pacheco. De junta had een onderstaatssecretaris van het ministerie van buitenlandse zaken naar de begrafenis gezonden.

Stellingname katholieke kerk

Het permanente comité van de Chileense bisschoppen gaf op 14 september een verklaring uit, ondertekend door kardinaal Silva waarin opgeroepen werd tot een gematigde houding tegenover de verslagenen, waarvan velen door een werkelijk idealisme waren geïnspireerd.

De verklaring betreurde het ,,bloedvergieten in de straten van onze steden en in de fabrieken, zowel van burgers als soldaten en de tranen van zoveel vrouwen en kinderen". De verklaring sprak de hoop uit dat

De communist **Luis** Corvalan Lepe

Chili spoedig zou terugkeren tot normale constitutionele verhoudingen, zoals door de junta was beloofd.

Kardinaal Silva weigerde op 18 september het traditionele Te Deum t.g.v. de onafhankelijkheidsdag in de kathedraal van Santiago te houden, maar stemde er wel in toe de dienst in een minder belangrijke kerk te houden. De dienst werd door de voltallige junta bijgewoond.

Op 9 oktober 1973 verklaarde generaal Pinochet, na een bezoek aan het aartsbisschoppelijke paleis dat hij de kardinaal had meegedeeld dat de junta altijd wilde kunnen rekenen op zijn steun en op die van de kerk.

Onderdrukking binnenlands verzet

De omwenteling in Chili is niet zonder verzet van de aanhangers van president Allende verlopen.

Op 12 september had de junta een ultimatum gesteld: vóór drie uur die dag moesten alle wapens worden neergelegd anders zouden troepen de haarden van verzet innemen en een ieder die gewapend was neerschieten.

Volgens persberichten zouden ca. 40.000 Chilenen georganiseerd zijn in bewapende groepen van de MIR, het bevrijdingsleger, communistische groepen en in fabrieksmilitia. Op 16 september gaf de junta toe dat het gewapende verzet door ,,extremistische groepen" voortduurde en in Valparaiso werd de avondklok ingesteld na een aanslag op een militaire kazerne.

Het leger deed op grote schaal huiszoekingen bij linkse politici. Later werden in bepaalde wijken van Santiago huis-aan-huis onderzoeker] uitgevoerd. Daarbij werd vaak linkse, of wat de soldaten daarvoor hielden, literatuur in beslag genomen en in de straten verbrand.

Ook werden op grote schaal arrestaties verricht. De gearresteerden werden in Santiago naar het nationale stadion gebracht, waar volgens opgave van de junta, op 17 september 4000 man gevangen werden gehouden. In de eerste week van oktober werd bekend gemaakt dat het officiële dodencijfer sinds 11 september 513 burgers en 37 soldaten bedroeg.

Algemeen werd echter aangenomen dat het werkelijke dodencijfer veel hoger was.

De militairen toonden bij verschillende gelegenheden ook wapens en munitie die bij de huiszoekingen in beslag waren genomen.

Op 17 september werd bekend gemaakt dat in de kluis van de vroegere onder-staatssecretaris van binnenlandse zaken Vergara plannen waren gevonden voor de eliminatie van oppositieleiders, militairen en rechtse journalisten.

Een aantal belangrijke politici uit het Allende-tijdperk werd geïnterneerd op het Dawson eiland voor de kust van Tierra del Fuego in het zuiden van Chili. Onder hen bevonden zich de ex-ministers Almeyda, Toha, Anibal Palma, Jorge Tapia, Edgardo Enriquez, Orlando Letelier, Fernando Flores en José Cademartori alsmede een aantal parlementsleden. De secretaris-generaal van de communistische partij, Luis Corvalan Lepe, werd op 28 september gearresteerd en beschuldigd van verraad.

Volgens de correspondent van hel Amer. weekblad Newsweek was de toestand in Chili afschuwelijker dan men zich kon voorstellen. Zelf had hij in een lijkenhuis van de Chileense hoofdstad ongeveer 200 lijken gezien. De dochter van iemand die in het bewuste lijkenhuis werkte had hem meegedeeld dat in de eerste 2 weken na de staatsgreep 2796 lijken waren binnengebracht, vrijwel allen afkomstig uit de krottenwijken rondom de hoofdstad waar hoofdzakelijk aanhangers van Allende woonden.

Uitwijzing buitenlandse politieke vluchtelingen

Behalve op Chileense tegenstanders van het nieuwe bewind werd op grootscheepse schaal jacht gemaakt op in Chili levende buitenlanders.

Daarbij richtte men zich niet alleen op politieke vluchtelingen uit andere Latijnsamerikaanse landen die onder Allende politiek asiel in Chili hadden gekregen, maar ook op buitenlandse journalisten en geestelijken, waarvan velen onder de arme Chilenen hadden gewerkt.

Volgens een opgave van het juntalid generaal Leigh verbleven er in Chili ca. 13000 linkse extremisten.

Volgens een officiële opgave hadden ca. 1000 Chilenen en buitenlanders direct na de coup hun toevlucht gezocht in buitenlandse ambassades in Santiago, waaronder de Nederlandse. Ca vijfhonderd van hen kregen in de daarop volgende weken een vrijgeleide en konden naar het buitenland vertrekken.

Op 23 oktober maakte het ministerie van buitenlandse zaken bekend dat alle buitenlanders die in Chili gevangen zaten het land zouden worden uitgezet. Het ministerie gaf de verzekering dat buitenlandse politieke vluchtelingen niet tegen hun wil gedwongen zouden worden terug te keren naar hun land van herkomst.

Op 5 december werd de Zweedse ambassadeur in Chili Harald Eidelstam het land uitgewezen
Edelstam was betrokken bij een incident op 25 november toen hij een Uruguese vrouw die asiel had gekregen in de Zweedse ambassade naar het ziekenhuis begeleidde Chileense politie had gepoogd de vrouw te arresteren, maar Eidelstam verzette zich daartegen
De Zweedse minister van buitenlandse zaken verklaarde n a v de uitwijzing dat de ambassadestaf in Santiago instructies had gekregen om door te gaan met het trachten te verzekeren van vrijgeleiden voor politieke vluchtelingen die vastzitten in ambassades van Zweden en Cuba
De belangen van Cuba in Santiago worden behartigd door de Zweedse ambassade

Op 12 januari deelde de in Genève gevestigde organisatie ECEM, die zich bezig houdt met het transport van vluchtelingen, mee dat in de maanden oktober, november en december 1973 2700 mensen uit Chili naar andere landen zijn overgebracht. Van hen waren 1200 onder het bewind van Allende als vluchteling naar Chili gekomen en 1500 waren Chilenen.
Op dat moment wachtten nog 1419 vluchtelingen op een mogelijkheid om Chili te verlaten.
Ongeveer 2000 personen uit Chili zouden zich in Europa hebben gevestigd. Ca. 500 zouden van Chili naar andere Latijnsamerikaanse landen zijn uitgeweken. Een aantal Chilenen had zijn toevlucht gezocht in Oosteuropese landen,

Beschuldigingen Amnesty International en onthullingen ministerie in VS

Naar aanleiding van de met grote regelmaat in de pers opduikende berichten over arrestaties op grote schaal van politieke tegenstanders van de junta en martelingen bij verhoren en verblijven in deportatiekampen nodigde de junta de organisatie Amnesty International uit een onderzoek in te stellen.
Een missie bestaande uit de Amerikaanse rechtsgeleerden Bruce Summer en Frank Newman en Roger Plant. een vertegenwoordiger van Amnesty die is gespecialiseerd in Latijns-Amerika, kwam tot de conclusie dat er op grote schaal werd en wordt gemarteld.

Het uitgebreide rapport van de drie onderzoekers werd naar generaal Pinochet opgestuurd met de aantekening dat de rapporteurs uiterst verontrust waren over het doorgaan van executies ook nadat zij uit Chili waren teruggekeerd
De verontrusting gold evenzeer het vaak voorkomende doden van gevangenen op de vlucht Geconstateerd werd in de begeleidende brief aan Pinochet dat het martelen van gevangenen niet was opgehouden, dat gevangenen geen enkel contact met de buitenwereld hebben, dat gevangenen geen advocaat krijgen, dat de veel voorkomende preventieve hechtenis onwettig is, dat de familie van gevangenen vaak onverzorgd en in armlastige omstandigheden achter blijft dat het recht van politiek asiel (in bijv. buitenlandse ambassades) niet wordt gerespecteerd, zoals bleek uit de verbanning van de Zweedse ambassadeur en dat de politieke vluchtelingen geen gebruik kunnen maken van hun in de internationale wetgeving verzekerde rechten.
De delegatie van Amnesty International sprak met verschillende Chileense ministeren andere regeringsautoriteiten, met ambassadeurs, met het Rode Kruis, met het nationale vluchtelingencomité, met advocaten gevangenen, ex-gevangenen. priesters, geleerden, studenten, journalisten etc
De missie was teleurgesteld over de weinige cijfers met betrekking tot gevangenen en executies, die ter beschikking waren Van 11 september tot 29 oktober werden 15 000 mensen gevangengezet volgens de rapporten, waarvan een groot deel ofwel gefusilleerd ofwel vrijgelaten werd. De andere cijfers kwamen vooral van de verschillende ministeries en konden niet geverifieerd worden
De rechtspleging werd ten zeerste gekritiseerd door de missie, terwijl geconstateerd werd dat de rechten van de Chileense burger op asiel, advocaat en proces tot een minimum was teruggebracht. De burgerangst werd bovendien nog vergroot door een enorm aantal onaangekondigde huiszoekingen en fouilleringen
Wat de folteringen betreft sprak de commissie verschillende ex-gevangenen, die zeiden gemarteld te zijn Bij ondervraging werd behandeling met elektrische schokken gebruikt Bovendien bleek dat bepaalde troepen van Pinochets leger zich te buiten gingen aan allerlei misdaden De missie sprak de vrees uit dat de regeringsautoriteiten in veel gevallen niet eens weten wat zich allemaal voordoet
In een brief aan Pinochet riep Ennals, de secretaris-generaal van Amnesty, op tot een onderzoek naar de martelmgen Hierdan zouden internationale waarnemers moeten deelnemen Hij drong er verder op aan alle executies te staken, de namen van degenen die al zijn geexecuteerd of nog gevangenzitten vrij te geven en de gevangenen die nog niet in staat van beschuldiging zijn gesteld vrij te laten Ennals stelde ook voor om de plannen te laten varen om voormalige regeringsleden te veroordelen

Verdere onthullingen over het mogelijk aantal slachtoffers bij de staatsgreep, kwamen uit de VS, waar senator Edward Kennedy op 3 februari verklaarde dat het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken de berichten bevestigd had waarin werd gesteld dat bij de staatsgreep van september duizenden doden waren gevallen.

De senator die voorzitter is van de justitiële subcommissie van de Senaat inzake vluchtelingen, voegde eraan toe: ,,meer dan vier maanden na de gewelddadige omverwerping van de regering-Allende zet de junta kennelijk de grove schendingen van de rechten van de mens voort. Berichten uit een groot aantal bronnen — zowel van de zijde van onze regering als van de meest gerespecteerde internationale humanitaire organisaties — duiden op voortduring van onderdrukking, de weigering van vrij vertrek van politieke vluchtelingen, nieuwe arrestatiegolven, de martelingen van gevangenen en van terechtstellingen met een alarmerend karakter."

Senator Kennedy verklaarde dit bij de vrijgave van een gedeeltelijk gecensureerde brief van 28 januari van het state-department, De brief was een antwoord op een aantal vragen van de senator omtrent de situatie in Chili.

Hoewel de cijfers inzake schattingen van het dodencijfer als ,,vertrouwelijk" zijn gegeven is het antwoord van het ministerie een bevestiging van eerdere berichten dat het aantal bij de staatsgreep omgekomenen in de duizenden loopt, aldus Kennedy.
Kennedy verzocht president Nixon met klem om een drastische wijziging van de Amerikaanse politiek ten aanzien van Chili.

Verdere maatregelen tegen oppositionele groepen, zuiveringen onder verschillende beroepsgroepen

Ondanks de internationale protesten tegen het optreden van de junta tegen oppositionele groepen, nam de junta verschillende maatregelen die

de mogelijke activiteiten van deze groepen verder moesten beperken.
Op 21 januari werd bekendgemaakt dat niet-marxistische politieke groeperingen hun activiteiten van administratieve aard mochten hervatten, maar dat actuele politieke activiteiten, zoals het houden van vergaderingen, het verspreiden van propagandamateriaal verboden bleven.

Per decreet no 77 van 8 oktober 1973 waren de volgende politieke partijen onwettig verklaard de Partido Communista, Partido Socialista, Partido Radical, Union Socialista Popular, Movimiento de Accion Popular Unitaria, Izquierda Cristiana, Accion Popular Independiente en alle andere instellingen verwant met de marxistische ideologie
Decreet no 78 van 11 oktober verbood de activiteiten van alle politieke partijen niet genoemd in decreet no 77

De Christen-Democratische partij zond op 9 februari een brief naar generaal Piiiochet waarin zij de junta ervan beschuldigde de mensenrechten te schenden en te pogen alle politieke activiteiten te onderdrukken.
De brief was ondertekend door Patricio Aylwin en Osvaldo Olguin, resp. voorzitter en vice-voorzitter van de partij.
In de brief stond verder dat vele Chilenen zonder werk waren gekomen, opgesloten waren, bedreigd werden of aan andere onderdrukking bloot stonden, alleen maar omdat zij bepaalde ideeën hadden. De brief laakte verder het ontbreken van enige rechtszekerheid.
Het gewapende verzet van de oppositie tegen de junta deed zich slechts sporadisch gelden.

Op 18 november begonnen de strijdkrachten een operatie in Zuid-Chili, in de streek tussen Concepcion en Osorno. Volgens de leider van de operatie, gen. Nili Floody Buxton, zou iedere guerrillagroep onmiddellijk door het leger worden vernietigd. Op 10 nov. kwamen zeven communisten en MIR-leden om bij een gewapende overval op een kazerne in Temuco, ten zuiden van Santiago.
Over de omvang van het wapenbezit bij de anti-junta groepen deden verschillende berichten de ronde.

De Chileense communistische partij verklaarde in het Italiaanse dagblad La *Stampa* dat de linkse organisaties in Chili over aanzienlijke voorraden wapens beschikten en dat er voorbereidingen aan de gang waren voor een omverwerping van het militaire regime.
Een dochter van president Allende verklaarde in Parijs dat links nog nooit zo eensgezind was geweest en dat er een goed georganiseerd verzet tegen het regime bestond, hoewel dit nog niet tot gewapende actie was overgegaan.

De vervolging van leden van de regering-Allende ging ook voort Verscheidenen van hen kwamen onder niet opgehelderde omstandigheden om het leven
Volgens Chileense bronnen in Rome zou de vroegere onder-staatssecretar~s voor binnenlandse zaken Daniel Vergara op Dawson eiland oin het leven zijn gekomen omdat hij niet de juiste medische behandeling kreeg voor een verwonding
José Toha, de vroegere minister van, landbouw, pleegde op 15 maart zelfmoord in een militair hospitaal in Santiago Volgens generaal Pinochet leed Toha aan een ongeneeslijke ziekte
Van verschillende kanten werd deze versie aangevochten Volgens sommigen was Toha door de behandeling in de gevangenis zodanig verzwakt dat hii overleden is
De begrafenis van Toha werd door ca 3000 mensen bijgewoond, die tijdens de plechtigheid linkse leuzen riepen
Het nationale stadion in Santiago dat aanvankelijk als gevangenis fungeerde, werd op 1 november weer als stadion in gebruik genomen, nadat de laatste gedetineerden waren vertrokken

Principeverklnring

De junta beperkte haar activiteiten niet alleen tot het verbod op politieke partijen en de jacht op aanhangers van Allende en zijn volksfrontregering, maar poogde ook op andere gebieden van het maatschappelijke leven haar opvattingen op te leggen.
Generaal Pinochet hield op 11 maart een lezing in het gebouw Diego Portales, het vroegere congresgebouw Gabriela-Mistral, door de junta omgedoopt in Diego Portales, één van de grondleggers van de Chileense republiek, waarin hij een toelichting gaf op de „principeverklaring" die eerder in die maand door de junta was uitgegeven.

De junta stelt zich voor in Chili een nieuwe maatschappijvorm te introduceren die het dilemma kapitalisme-communisme zal overwinnen
Volgens de verklaring is een samenleving gebaseerd op de marxistische ideologie onaanvaardbaar boor Chili, omdat een dergelijke samenleving altijd totalitair van karakter is, onmenselijk en in strijd met de christelijke en Spaanse traditie van Chili Het moderne kapitalisme is eveneens onaanvaardbaar omdat het het materialisme bevordert en de mens verlaagt tot slaaf
De nieuwe maatschappij zal een gedepolitiseerde maatschappij zijn, waar de technologie de ideologie heeft vervangen
Daartoe is een nieuwe organisatie van de sociale macht nodag die door middel van deelneming van alle burgers, een werkelijke moderne democratie zal zijn
Deze moderne democratie, de organische democratie genoemd, kan alleen ontstaan als alle bemiddelende organen tussen het individu en de staat gedepolitiseerd worden
De beroepscorporaties (gremios) zullen de basis vormen voor deze nieuwe sociale macht In een moderne samenleving, aldus de verklaring. zijn de corporaties geroepen om de overbrengingskanalen te zijn van de technologische ideeën, zodat de regering haar besluiten kan nemen

Acties tegen *arbeiders*

In het kader van deze ideologie paste ook een negatie van de sociale verschillen in het Chileense volk.
Het woord „arbeider" werd officiee geschrapt en vervangen door „werker" of „manuaal employé". De junta trad hard op tegen arbeiders die door middel van demonstraties of andere acties aandacht vroegen voor hun materiele eisen.
Het *NRC/H'blad* (8-1) geeft daarvan de volgende voorbeelden.

Op 17 november 1973 gingen de arbeiders van een in aanbouw zijnde installatie voor de toekomstige metro van Santiago in staking om loonsverhoging te eisen. Toen za twee dagen later op hun werk verschenen, werden ze volge–s persberichten opgepakt en een voor een ondervraagd.

Maar het Mexicaanse blad Excelsior meldt dat ze door een militaire patrouille met zware mitrailleurs zijn aangevallen. Daarbij zouden 80 a 100 doden zijn gevallen. Midden december werden in de Noordchileense stad Arica tien „extremisten" gearresteerd: bouwvakarbeiders die om hun loneisen kracht bij te zetten een staking voorbereidden.

Generaal Leigh heeft verklaard dat de militairen niet willen raken aan de syndicale structuur. Even later werd een lichaam gevormd dat als schakel moet dienen voor de „democratische vakbonden die een band met de autoriteiten willen aangaan". Voor het uitoefenen van controle op de vakbonden is een wijziging van de arbeidswetgeving aangekondigd, terwijl men bezig is met het organiseren van juntagetrouwe syndicaten en buurtverenigingen.

De bondgenoten van de junta zijn de organisaties van werkgevers en van de vrije beroepen, de „gremios" die de grote stakingen tegen Allende hebben geleid.
De junta wil werkgevers en werknemers tot elkaar brengen via een „sociaal statuut van de onderneming"; de statuutcommissie staat onder leiding van Leigh zelf. De minister van economische zaken, Leniz, een erkende spreekbuis van de Chileense oligarchie, heeft zich gehaast te verklaren dat het om iets heel anders gaat dan de participatie van de werknemers in de onderneming.

De junta heeft een ijzeren arbeidsdiscipline ingesteld. Volgens haar hielden de arbeiders zich meer bezig met politiek dan met produceren. Absenteïsme wordt nu zwaar bestraft. Dat is een van de oorzaken van de ontstellende werkloosheid van 25%. Onder Allende was dat percentage op een gegeven moment gedaald tot een Chileens minimumrecord van 3,1%.

Zestigduizend werklozen en hun gezinnen zijn aan de volstrekte armoe overgeleverd als ze geen vrienden of verwanten vinden die hen kunnen onderhouden. Politieke en economische redenen vormen de grond van de massa-ontslagen. Om het begrotingstekort terug te brengen en zich in één moeite door van zijn politieke tegenstanders te ontdoen heeft het regime

een massale zuivering in liet overheidsapparaat uitgevcerd
Aangekondigd is de vorming van een , efficient. dynamisch en eerlijk overheidslichaam met capabele functionarissen, in wie de moraliteit en dc geest van dienstverlening aan de gemeenschap de voornaamste gedragsnorm is" Men vreest dat dit betekent dat alle functionarissen van wier onvoorwaardelijke ,,loyaliteit" het regime niet overtuigd is. ontslagen worden. ook al kan dat volgens de grondwet alleen op grond van ernstige delicten
De junta laat de ,,burgers die met haar willen samenwerken" ten ,aanhankelijkheidsverklaring ondertekenen en verbiedt de 600000 ambtenaren net uitoefenen van iedere politieke activiteit De ontslagen hebben niet alleen ravages aangericht in het ambtenarenapparaat Van sommige als linkse bastions bekend staande genationaliseerde fabrieken zijn alle arbeiders naar huis gestuurd, voorzover ze niet gearresteerd of gedood zijn, zoals zovele militante vakbondsleden.
Veel eigenaars van kleine en middelgrote bedrijven hebben van de gelegenheid geprofiteerd om ongewenste arbeiders weg te sturen. Andere particuliere bedrijven hebben hun personeel noodgedwongen moeten inkrimpen. De inflatie van minstens 700% in 1973 heeft de koopkracht dermate aangevreten, dat in veel bedrijven van niet-essentiële levensbehoeften de produktie drastisch is verminderd, waardoor de middelen ontbreken om hetzelfde aantal werknemers te kunnen handhaven.
Andere orzaken van de werkloosheid zijn de grootscheepse zuiveringen in scholen en universiteiten, de verjaging van boeren die op staatsboerderijen werkten of op bezette of onteigende landbouwbedrijoen die door de vroegere *grootgrondbezitter* zijn opgeeist, de beeindiging van het nachtleven als gevolg van het uitgaansverbod, waardoor 10 000 werknemers in deze branche op straat zijn komen te staan

Maatregelen *tegen* universiteiten, *censuur*

In november 1973 werden militaire rectores aangesteld bij verschillende universiteiten, linkse professoren en studenten werden verwijderd en sommige universiteiten werden gesloten.
Aan de universiteit van Concepcion werden 6000 van de 16000 studenten van verdere studie uitgesloten en de oostelijke campus van de Universiteit van Chili in Santiago werd gesloten wegens marxistische infiltratie in de sociale faculteiten. Bij de Chileense Rechtsschool werden ca, 70 studenten en 44 professoren ontslagen. Dezelfde maand maakte de regering bekend dat, gezien de ernstige situatie aan de universiteiten, een hervorming van de universiteiten zou worden doorgevoerd.
De perscensuur die na de coup was ingesteld en die in november 1973 was opgeheven werd op 12 januari weer ingesteld ,,ter voorkoming van verspreiding van alarmerend nieuws in deze delicate tijden". De kranten kregen de waarschuwing dat zij niets mochten publiceren dat niet officieel bevestigd was en zeker geen nieuws over personen van het vroegere regime.

Verschillende kranten werden tijdelijk gesloten en het zeer pro-reregime gezinde dagblad *El Mercurio* kritiseerde de censuur.

Op 5 februari werd de censuur weer opgeheven.
Talloze correspondenten van buitenlandse bladen werden uitgewezen, o.a. van *Le Monde* en de *Corriera della Sera*

Economische maatregelen, wijzigingen in kabinet

Een groot aantal maatregelen van het nieuwe regime waren gericht op de sanering van de economie van het land. Eind september 1973 werd een algemene loon- en prijsstop afgekondigd, terwijl bekend werd gemaakt dat de laagstbetaalden vergoedingen zouden krijgen.
Op 1 oktober maakte minister van financiën, adm. Gotuzzo, een aanzienlijke devaluatie van de escudo bekend Met betrekking tot de nationalisaties van het vroegere regime verklaarde minister van buitenlandse zaken, schout-bij-nacht Huerta, dat besloten was dat de nationalisatie van de kopermijnen gehandhaafd bleef maar dat er wel opnieuw onderhandeld zou worden over de schadevergoedingen.

Op 10 oktober 1973 werd generaal Gonzales als minister van economische zaken vervangen door Fernando Leniz Cerda, die voorzitter war geweest van het concern dat o.a. het dagblad Mercurio uitgeeft.
Minister van onderwijs José Navarro Tobar werd op 29 september vervangen door adm. Hugo Castro Jimenez.

Teruggave genationaliseerde *ondernemingen,* besprekingen met VS en club van Parijs

Minister van financiën Gotuzzo zei op 8 oktober dat de economische situatie van het land chaotisch was. Het inflatiecijfer was 320% op jaarbasis, de koperproduktie was sinds het begin van 1973 met 12½% teruggelopen, terwijl er eveneens een teruggang was in de landbouwproduktie en de produktie van andere grondstoffen.

De regering bepaalde verder dat in oktober en december de lonen opgetrokken zouden worden om het effect van de loonstop ongedaan te maken. Deze vergoedingen kwamen in de plaats van de jaarlijkse loonsverhoging van oktober die ditmaal niet was doorgegaan. De regering had wel toestemming gegeven om de prijzen van een groot aantal artikelen vrij te laten, die dan ook enorm stegen.

Op 19 december werd het minimumloon verhoogd van 12000 escudos naar 18000 escudos. Er werden scherpere belastingmaatregelen aangekondigd.

Op 19 oktober maakte de regering haar voornemen bekend het merendeel van de ca. 3000 ondernemingen die onder Allende waren genationaliseerd aan hun vroegere eigenaren terug te geven.
Op 5 februari waren al meer dan 100 vroegere staatsbedrijven aan hun vroegere eigenaren teruggegeven, waaronder 11 van de grootste textielconcerns.
Op 4 januari maakte minister Leniz bekend dat de banken, waarvan 99% onder staatscontrole was, aan hun vroegere eigenaren zouden worden teruggegeven.
Het nieuwe regime hield ook besprekingen met de Amerikaanse Kennecott en Anaconda Companies, vroeger eigenaren van een aantal kopermijnen. Op 12 maart werd overeenstemming bereikt over een vergoedingssom. Minister Zuniga van het mijnwezen verklaarde dat de vergoeding moest worden gezien als een teken van Chili's bereidheid zijn internationale verplichtingen na te komen.
Op 22 december verklaarde een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van financiën dat met Chili overeenstemming was bereikt over de terugbetaling van de $ 124.000.000 schuld van Chili aan de VS.
Na een driedaagse bijeenkomst van de zgn. Club van Parijs, op 22, 23 en 24 febr. werd meegedeeld dat Chili overeenstemming had bereikt met zijn voornaamste crediteuren (VS, West-Duitsland, Frankrijk en Engeland) over de terugbetaling van zijn schulden. Er was overeengekomen dat Chili in 1973 en 1974 slechts 5 tot 10% van de bedragen zou hoeven te betalen die in die periode vervielen.
Op 30 januari maakte het IMF bekend dat zij akkoord ging met een nieuw stand-by krediet ter grootte van $ 95 mln.
De ruilvoet van de escudo tegenover de dollar werd op 11 maart vastgesteld op 470. (In oktober 1973 280) *(Le* Monde, Le Monde *diplomatique, Bolsa Review, NRC/H'blad,* The Times, *Wordt* vervolgd, *maandblad Amnesty International)*

NEDERLAND

KWESTIE DENNENDAL

Gedurende een reeks van jaren heeft de zwakzinnigeninrichting Dcnnendal te Den Dolder in het centrum van de belangstelling gestaan i.v.m. conflicten tussen een deel van de staf en het bestuur van de Willem Arntsz Stichting, waarvan Dennendal eer onderdeel is.

Aan het conflict weid een eind gemaakt, toen op 3 juli van dit jaar in opdracht van het bestuur en met toestemming van staatssecretaris Hendriks van volksgezondheid een van de Dennendal-paviljoens, dat beheerd werd door stafleden die met het bestuur van mening verschilden, door de politie werd ontruimd. Op 5 juli besloten de overige stafleden, die er andere denkbeelden dan het bestuur op nahielden, vrijwillig de drie door hen beheerde paviljoens te ontruimen.

Voor de oorsprong van het conflict moet men tot 1966 teruggaan.

Voorgeschiedenis

Tot 1966 werden in de Willem Arntsz Hoeve in Den Dolder psychiatrische patiënten, zwakzinnigen en gestoorde bejaarden min of meer door elkaar verpleegd. In 1966 besloot men deze groepen te scheiden in drie onderdelen, die elk een eigen directie kregen. Voor de zwakzinnigenafdeling — Dennendal — werd na verloop van tijd naast de fungerende verpleegkundige directeur een tweede directeur aangetrokken in de persoon van de psycholoog Carel Muller.

Tot het optreden van Carel Muller woonden de ong. zeventig zwakzinnigen in enkele paviljoens bij elkaar, bijgestaan door enkele verzorgers, die weinig meer konden doen dan de zaak schoonhouden en de patiënten bewaken. O.l.v. Muller werd toen een begin gemaakt met het invoeren van een aantal hervormingen, die erop gericht waren de zwakzinnigen in kleine leefgemeenschappen te groeperen van 10 à 12 patiënten, waarbij elke groep werd bijgestaan door een professionele groepsleider. Elke groep kreeg een eigen ruimte, bij voorkeur met voor iedere patiënt een eigen slaapruimte, maar in ieder geval een privé-hoekje. Voor deze aanpak was meer personeel nodig, dat werd aangetrokken, maar ook een andere instelling jegens de verpleegden.
Een andere hervorming, die door Muller werd ingevoerd, was, dat hij d.m.v. staf-besprekingen de stafleden veel directer bij het beheer van de instelling betrok. Beide vernieuwingen — het verpleegmodel, dat grotere vrijheid aan de verpleegden liet en de democratisering van het beheer — stuitten op verzet bij het „oude" personeel, Muller's mede-directeur André en de directeuren van de andere 2 WA-afdelingen. Er ontstond een conflictsituatie, die in de loop van 1971 tot uitbarsting kwam en via enige sensationele artikelen in het dagblad De Telegraaf openbaar werd.
De daardoor ontstane onrust leidde tot vragen in de Tweede Kamer en de instelling van een onderzoekscommissie door de toenmalige staatssecretaris van volksgezondheid, dr. R. J. H. Kruisinga. De inspecteur voor de geestelijke volksgezondheid, Meyering, was op verzoek van het bestuur van de WA-Stichting al bezig met een dergelijk onderzoek. De opschudding, die door de publikaties in De Telegraaf was ontstaan, bracht de heer Meyering er toe om voor de TV van zijn positieve ervaringen te vertellen om daarmee althans de ergste onrust, die bij vele buitenstaanders was ontstaan, weg te nemen. Voor dr. Kruisinga was het optreden van de heer Meyering voor de TV aanleiding hem te ontslaan. De heer Meyering diende evenwel een klacht in bij het ambtenarengerecht, dat hem naderhand in het gelijk stelde.
Inmiddels had de door de staatssecretaris ingestelde commissie-Speyer een rapport uitgebracht, waarin o.m. werd geadviseerd Carel Muller te ontslaan. Dit gebeurde op 11 juni 1971.

Carel Muller (l.) en prof. Hulsman.

Intussen had echter het hele bestuur ontslag genomen en was door de staatssecretaris aan oud-minister Veldkamp verzocht een nieuw bestuur te vormen. Dit nieuwe bestuur begon op 5 juli 1971 zijn activiteiten met het wederom in dienst stellen van Carel Muller. Mede-directeur André werd inet een studie-opdracht naar huis gestuurd. Het interim-bestuur zou plannen uitwerken voor een meer democratisch functioneren van de instelling en het zou zich bezig houden niet de bouwplannen, die ook een omstreden zaak vormden. Het in 1970 nog zittende bestuur had nl. de architect Van Klingeren opdracht gegeven een plan te ontwerpen voor een vernieuwing van de gebouwen op de WA-Hoeve. Deze was toen gekomen met een plan, dat gebaseerd was op de ideeën van de groep-Muller op Dennendal: kleine wooneenheden compleet met „verdunning" — het mengen van gewone mensen van buiten, die daar zin in hebben, met groepen pupillen en hun begeleiders.
Het interim-bestuur van oud-minister Veldkamp kwam in maart 1973 met voorstellen voor een nieuw bestuur, waarin o.m. zitting moesten hebben de heren Drechsel en Wiegersma. Nu waren in de tijd van de bezetting van het Amsterdamse Maagdenhuis door studenten van de Universiteit van Amsterdam (pag. 34211 e.v.-1970) beide heren, resp. als kanselier-directeur en hoogleraar van de Amsterdamse universiteit voorstanders geweest van een hard optreden tegen de bezetters. Bij een deel van de medewerkers van de WA-Stichting wekte de 'benoeming van de beide heren in het bestuur — de heer Drechsel zou voorzitter worden — door dit verleden verzet. Besloten werd uiteindelijk tot een compromis, waarbij de benoeming voor twee i.p.v. vier jaar zou gelden. De staf van Dennendal bleef tegen. De staf van Dennendal zei op 9 okt. 1973 zijn vertrouwen op in het interim-bestuur van dr. Veldkamp. De staf meende, dat het interim-bestuur buiten de staf om bezig was met het aantrekken van bestuursleden; bovendien was het met een kandidaat gekomen, waarmee de staf het niet eens was; tenslotte werd het interimbestuur verweten besluiteloos te zijn inzake de bouwplannen.

Na 1 jan. van dit jaar, toen het nieuwe bestuur zijn activiteiten opnam, kwam het opnieuw tot moeilijkheden. Aanleiding was een ineningsvcrschil binnen de staf van Dennendal. Reeds vanaf dec. 1971 waren er problemen rond het schoolhoofd Van Nek, wiens opvattingen van zijn taak niet altijd samenvielen met de meningen van de rest van de staf. In jan. leidde dit er toe, dat de staf o.l.v. Carel Muller aan Van Nek opdracht gaf van zijn werk weg te blijven.
Het bestuur droeg echter aan Van Nek op weer aan het werk te gaan. Carel Muller en een aantal stafleden accepteerden dit niet en protesteerden. Daarop werden Carel Muller en zeven stafleden ontslagen. De aanhangers van Carel Muller, waaronder ouders van de pupillen, vormden vervolgens een groep Nieuw-Dennendal, die zich van de WA-Hoeve afscheidde.

Ontwikkelingen in 1974

In het bestuur van de groep Nieuw-Dennendal had o.m. de Rotterdamse hoogleraar L. H. C. Hulsman zitting. Deze voerde op 29 jan, besprekingen met het bestuur van de WA-Stichting in een poging om tot een oplossing van de problemen te komen. Van dit bestuur maakten sinds 1 jan **1973** deel uit drs. W. Drechsel en de heer J. A. Middelhuis; prof. Wiegersma had zich teruggetrokken. Op 28 jan. werd het bestuur aangevuld door Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht en het college van B en W van de stad Utrecht. Benoemd werden wethouder mr. A. J. Bransen en gedeputeerde jhr. mr. F. F. Hooft Graafland

De besprekingen tussen de groep-Nieuw-Dennendal en het bestuur leverden geen resultaten op. Er volgde een aantal bezettingen door Muller-aanhangers van de paviljoens van Dennendal en de bestuursgebouwen van de WA-Stichting in Utrecht, die op last van het bestuur door de politie ongedaan werden gemaakt.

Op 8 febr. besloot het bestuur de **3** paviljoens van Dennendal, waar aanhangers van Carel Muller werkten, te sluiten. Staatssecretaris Hendriks van volksgezondheid besloot op 10 febr. zorg te dragen voor overplaatsing van de pupillen, dio in de gesloten verklaarde paviljoens gehuisvest waren.

In een besloten vergadering van de vaste commissie voor volksgezondheid van de Tweede Kamer op **13** febr. bleek verschil van mening over het ontruimingsbesluit tussen de regeringspartners. KVP en ARP stonden achter de staatssecretaris.

In progressieve kring was men minder gelukkig met het besluit. De staatssecretaris deelde in de vergadering mede, dat hij een commissie zou instellen, die tot taak zou krijgen de voorbereiding en uitvoering van de opdracht tot ontruiming van de **3** paviljoens. Daarnaast moest de commissie nagaan, hoe ,,structuren tot stand kunnen worden gebracht en voorwaarden geschapen om de vernieuwingsgedachte m.b.t. de zwakzinnigenzorg te behouden". De commissie werd op **14** febr. ingesteld. Voorzitter was mr. G. E. Langemeijer, oud-procureur-generaal van de Hoge Raad. Leden waren:

dr G Brenninkmeyer, hoogleraar in de organisatiepsychologie in Nijmegen
J F Caljé, hoofd van de afdeling psychiatrie van de gemeentelijke geneeskundige en gezondheidsdienst in Rotterdam,
dr C J Lammers, hoogleraar in de organisatiesociologie in Leiden.
drs F A Vissers, ziekenhuisdirecteur in Haarlem
en rnej mr E Zimmer, hoofdambtenaar van het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiene, die als secretaresse fungeerde

Op advies van de commissie-Langemeijer benoemde staatssecretaris Hendriks op **23** febr. de arts R. W. Gay Balmaz, adjunct-directeur van de gezondheidsdienst in het district Veghel, tot beheerder van Dennendal.

De commissie-Langemeijer legde op 26 maart aan de betrokken partijen een plan voor, waarbij ontruiming voorkomen zou kunnen worden.

Een bestuurscommissie van zeven man zou een half jaar lang namens de Willem Arntszstichting Dennendal moeten besturen Na dat half jaar zou ook moeten worden beslist over een eventuele terugkeer van drs Carel Muller als directeur

De sameristelling van een bestuurscommissie voor Dennendal is nog een punt van discussie Mr Langemeijer en zijn commissie denken aan zeven leden Drie leden van het stichtingsbestuur — in elk geval niet de omstreden drs Drechsel —, twee vertegenwoordigers van de ouders (1 uit de pro- en 1 uit de anti-Mullergroep) en twee vertegenwoordigers van de Dennendalstaf Die staf is eveneens in pro- en anti-Mullerianen uiteengevallen. Gedacht wordt niet aan stafleden zelf voor de bestuurscommissie, maar aan mensen die wel het vertrouwen van de staf bezitten.
De zeven ontslagen stafleden zouden weer in dienst moeten treden Zij moesten wel de tijdelijke bestuurscommissie en de door deze aangewezen directeur moeten erkennen.

Besprekingen over de voorstellen van de commissie-Langemeijer liepen echter vast. De commissie bracht daarop op **3** april aan staatssecretaris Hendriks een interim-advies uit, waarin zij voorstelde de mogelijkheid te onderzoeken de bestaande inrichting te splitsen. De tegenstellingen op Dennendal werden onoverbrugbaar genoemd en de terugkeer van de ontslagen directeur Muller ongewenst.

Het interim-rapport was voor het PSP-TK-lid B. van der Lek aanleiding een interpellatie aan te vragen.

Op 18 april volgde een tweede interim-rapport van de commissie, waarin werd aangekondigd, dat de commissie zich zou bezig gaan houden met het zoeken van mogelijkheden van een Nieuw-Dennendal buiten het terrein van de WA-Stichting.

De interpellatie van de heer Van der Lek vond plaats op 25 april.

Bij de interpellatie spraken vertegenwoordagers van alle grote fracties (ook PvdA-spreker Drenth) zich instemmend uit over de door Hendriks genomen maatregelen. Alleen dr Van der Lek zei aanvankelijk ,.nogal geschrokken" te zijn van de ,,eenzijdige en onjuiste voorstelling van zaken" die de staatssecr zijns inziens had gegeven Volgens de PSP-er Van der Lek is de werkgroep Nieuw-Dennendal van ouddirecteur Carel Muller c s het slachtoffer van een slecht bestuursbeleid geweest, hoewel de interpellant ten slotte Hendriks wel ,,het voordeel van de twijfel" wilde geven, ,,al lijken wij op weg om Nieuw-Dennendal in te passen in Dennendal"
De persoon, niet de vernieuwingsideeën in de zwakzinnigenzorg, van Carel Muller werd door de meeste sprekers net zo beoordeeld als de staatssecretaris had gedaan. nl Muller moet niet als directeur terugkeren
De heer Berger (DS'70) voorspelde bovendien dat in het derde advies van de commissie-Langemeijer, waarop Hendriks wil wachten voor hij beslist over eventuele vestiging van een Nieuw-Dennendal elders in Nederland, bepaald niet zo'n oplossing bepleit zou worden. Het gaat immers om verbetering van de bestaande inrichting, niet om de opbouw van een conservatief en een modern centrum voor zwakzinnigenzorg, zei hij.
Mevrouw Veder-Smit, die de afwezigheid van minister Vorrink had betreurd, kreeg van Hendriks te horen dat hij ook geheel namens de minister sprak. Mevrouw Veder verkreeg wel de toezegging (ook anderen hadden daarom gevraagd) dat het rapport dat de beheerder van Dennendal, de Veghelse arts Gay Balmaz, over de situatie in de inrichting heeft opgesteld vertrouwelijk aan de Kamer beschikbaar zal worden gesteld De bewindsman merkte daarbij overigens op dat hij zich zou kunnen voorstellen dat dit rapport voor Kamerleden wel eens aanleiding zou kunnen zijn om nader over de huidige stancl van de medische verzorging in Dennendal te willen spreken.
De staatssecretaris wilde niet toezeggen dat de heer Gay Balmaz — tot er een door ieder aanvaard nieuw bestuur van de WA-Stichting is — geen personeelsleden zal ontslaan Iedereen (ook vrijwilligers) op Dennendal zal in elk geval door het bestuur — of voorlopig door de beheerder — geautoriseerd moeten worden, zo liet hij uitkomen. Wel zei hij zelf over het derde advies van de commissie-Langemeijer te zullen beslissen.
KVP-spreekster mevrouw Gardeniers had dr Van der Lek verweten met een interpellatie aan de staatssecretaris te zijn gekomen, omdat deze het vorige advies van de commissie had opgevolgd, nadat eerder niemand uit de Kamer (ook Van der Lek niet) er bezwaar tegen had gemaakt dat de adviezen ,,bijna bindend" zouden zijn De staatssecretaris zelf had erover geklaagd dat veel eerder een (escalatie voorkomende) ingreep in het al jaren slepende conflict had moeten wonden verricht en dat de kwestie-Dennendal ,,excessief" veel tijd van hem heeft gevraagd.

Het derde advies van de commissie-Langemeijer verscheen op **7** mei.
Hierin werd definitief gepleit voor een ruimtelijke scheiding van Dennendal en Nieuw-Dennendal.
Tijdens besprekingen over de uitvoering van het voorstel duurde de conflictueuze situatie op de inrichting voort, waarbij het tot handtastelijkheden tegen beheerder Gay Balmaz kwam. De beheerder, van zijn kant, ontsloeg verschillende medewerkers. De heer Gay Balmaz nam op **30** mei ontslag, omdat hij

zijn taak inmiddels als onmogelijk was gaan zien. De commissie-Langemeijer stelde nu voor zijn taak te laten overnemen door een driemanschap, waarvan commissielid dr. Brenninkmeijer als voorzitter zou optreden. In de praktijk nam dr. Brenninkmeijer de taak alleen op zich.
De Tweede Kamer besprak de kwestie opnieuw op 5 juni. Een motie. waarin het beleid van staatssecretaris Hendriks werd afgekeurd, die was ingediend door de dames Veder (VVD) en Van Veenendaal (D'70) werd toen verworpen.

Enige verbazing ontstond gedurende het debat toen de staatssecretaris een antwoord op eerder gestelde schriftelijke vragen van mevr Van Veenendaal introk en door een ander, tegengesteld, verving Mevr. Van Veenendaal had gevraagd, of de beheerder Gay Balmaz wel juist gehandeld had, toen hij vijf op staande voet ontslagen groepsleiders toestemming gegeven had om gedurende de Pinksterdagen toch op Dennendal aanwezig te zijn Eerst antwoordde de staatssecretaris, dat de beheerder daarmee ,,binnen de kring van zijn bevoegdheden" gebleven was. In tweede instantie zei de staatssecretaris, dat hij van mening was, ,,dat de beheerder niet gehandeld had naar letter en geest van zijn uitspraken". Volgens het ministerie was er een technische fout gemaakt De staatssecretaris zou een concept-antwoord aan zijn ambtenaren hebben teruggestuurd, de herziene versie was daarna rechtstreeks naar de Tweede Kamer gestuurd zonder de staatssecretaris te passeren

Pogingen van de nieuwe beheerder, dr. Brenninkmeijer, een oplossing voor het conflict te vinden, mislukten. De commissie-Langemeijer kwam als gevolg daarvan op 20 juni tot de conclusie, dat een deel van Dennendal ontruimd moest worden. Staatssecretaris Hendriks aanvaardde dit advies.
Pogingen om op het laatste moment nog een verzoening teweeg te brengen faalden. Op 3 juli werd door de politie een paviljoen — het paviljoen Lorentz — ontruimd.
Kort daarvoor had een groep ouders een kort geding tegen staatssecretaris Hendriks aangespannen en verloren.

De groep ouders van Dennendal-pupillen had het kort geding aangespannen om ontruiming te voorkomen
De vice-president van de Haagse rechtbank, mr A H Lycklama, wees op 1 juli de eis van de ouders af Hij was van oordeel, dat er geen sprake was van wanprestatie van de WA-Stichting wegens het niet nakomen van contractuele verplichtingen jegens de eisers, omdat het bestaan van die verplichtingen niet was aangetoond
Ook hadden de Stichting en staatssecretaris Hendriks zich niet schuldig gemaakt aan een onrechtmatige daad
Mr. Lycklama zei in zijn vonnis dat het WA-bestuur het besluit tot tijdelijke ontruiming op Dennendal feitelijk genomen heeft op 8 februari, en wel met een statutair voldoende aantal bestuursleden. De Staat was niet onbevoegd de door de WA-stichting gevraagde medewerking aan de sluiting te geven, aldus de vicepresident
Op 21 juni kwam er slechts een einde aan de opschorting van het sluitingsbesluit, aldus mr Lycklama Hij meent dat de eisers ten onrechte stellen dat de sluiting alleen maar wordt doorgezet om een conflict op te lossen tussen bestuur en personeel Volgens hem waren scherpe tegenstellingen en onverdraagzaamheid tussen de personeelsleden, zo gioot gewoiden, dat de belangen van de patienten ernstig in gedrang zouden komen wanneer de bestaande conflictsituatie niet op de een of andere wijze zou worden onderbroken
In zijn vonnis noemt de vice-president de klacht van de ouders, dat het besluit tot ontruiming op onvoldoende motivering steunt, ongegrond In de bestaande dwangpositie kunnen het besluit tot ontruiming en de medewerking daaraan door staatssecretaris Hendriks niet onredelijk worden genoemd, aldus het oordeel van mr Lycklama

Commentaren

Van verschillende zijden — o.a. door Premier Den Uyl in een vraaggesprek voor het NOS-journaal op 3 juli — werd op de ontruiming van het paviljoen-Lorentz commentaar gegeven.

Het dagelijks bestuur van de Partij van de Arbeid zei geschokt te zijn door de ontruiming van het Lorentzpaviljoen. De belangrijkste schuldige voor deze ontwikkeling is het bestuur van de WA-stichting, ,,dat geen ruimte wilde geven voor vernieuwingen, waarbij natuurlijk fouten gemaakt werden en onzekerheden ontstaan" Het bestuur van de PvdA is teleurgesteld over het kabinet dat het moreel ,,medeverantwoordelijk" acht voor wat er gebeurd is
De KVP heeft bij monde van het Tweede-Kamerlid mevrouw M Gardeniers-Berendsen, de gebeurtenissen op Dennendal ,,onontkoombaar" genoemd De KVP hoopt dat de ontruiming mogelijk een nieuw begin zal zijn
De VVD achtte de evacuatie een onprettig maar noodzakelijk middel om de iinpasse in Den Dolder te doorbreken
Premier Den Uyl verklaarde, dat hij het besluit tot ontruiming ervaarde als een nederlaag ,,Het aanvaarden van medeverantwoordelijkheid is een zaak, die door merg en been gaat", aldus de minister-president Hij zei van mening te zijn, ,dat dit kabinet er is om conflicten te overwinnen Ik vind geweld afschuwelijk Maar het kabinet heeft op het terrein van de Willem Arntsz Hoeve een verziekte situatie aangetroffen"
De premier vervolgde' ,,Toen we begin februari van het bestuur een verzoek kregen om medewerking van de staatssecretaris van volksgezondheid om Nieuw-Dennendal te ontruimen. hebben we — omdat we dit een afgrijselijk idee vonden — de commissie-Langemeijer ingesteld Vijf maanden lang is daarna van alles geprobeerd
Toen de commissie veertien dagen geleden tot de conclusie kwam dat de conflicten tussen ouders, ouders en staf en tussen staf en bestuur onoplosbaar waren en dat de leefbaarheid op Dennendal verdwenen was en de situatie onhoudbaar, stonden we met de rug tegen de muur" ,,Toen", aldus de minister-president, ,,moesten we uit twee kwaden kiezen en wij hebben ten langen leste geen andere oplossing meer gezien"
De minister-president meende dat alles gedaan moet worden om te voorkomen dat iets dergelijks nog ooit gebeurt

Vrijwillige terugtrekking overige *Nieuw-Dennendallers*

De medewerkers op drie andere paviljoens, die voor ontruiming op dezelfde nominatie stonden, besloten op 5 juli unaniem zich terug te trekken. Als motivering voor hun besluit zeiden zij:

,.Tengevolge van de misdadige gebeurtenissen van afgelopen woensdag op paviljoen Lorentz voelen wij ons niet meer in staat onze pupillen die zekerheden te bieden, welke zij van ons vragen Wij willen onder geen enkele voorwaarde worden gebruikt als aanleiding tot een volgende gewelddadige ontruiming, zoals gepland door het WA-bestuur, gesteund door de commissie-Langemeijer, staatssecretaris Hendriks, de inspectie voor de geestelijke volksgezondheid en de grote nieerderheid van de volksvertegenwoordiging, en gedekt door het progressieve kabinet-Den Uyl"
Op 7 juli voltooiden de medewerkers de ontruiming van hun paviljoens. Het bestuur van de WA-Stichting zegde toe, dat de verzorging van de pupillen verzekerd was

Stichting Nieuw-Dennendal opgericht

Op 10 juli is opgericht de Stichting leef- en werkgemeenschap Nieuw-Dennendal. Ontslagen stafleden van Dennendal, ouders en sympathiserende buitenstaanders vormen het bestuur.

Het bestuur heeft aan de ministers van Volksgezondheid en Milieuhygiene en Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk gevraagd op korte termijn een vergunning te verlenen voor het openen van een werkgemeenschap voor zwakzinnigen met maximaal 300 pupillen Premier Den Uyl heeft al eerder verklaard dat de regering een aanvraag voor een vergunning voor Nieuw-Dennendal met grote zorg zal bekijken Maar dat betekent niet dat de stichting zonder meer in aanmerking komt voor rijkssubsidies
Het dagelijks bestuur wordt gevormd door twee ontslagen stafleden van Dennendal, J C Mulder en A Benting plus dr A Peper, lector in de sociologie aan de Erasmus Universiteit en lid van het dagelijks bestuur van de Partij van de Arbeid
De Rijks-psychiatrische inrichting in Eindhoven heeft meegedeeld, dat de 49 pupillen die van Dennendal komen, volledig zijn ingeburgerd De diverse groepen, zoals die op Dennendal fungeerden, worden ondergebracht in een eigen therapiegebouw en van daaruit worden allerlei activileiten ondernomen Er is een uitvoerig therapeutisch programma opgesteld voor de pupillen, aansluitend bij datgene wat zij vanuit hun Dennendaltijd kenden (De Groene Amsterdammer, NRC/Hblad)

BELGIË

VOORBEREIDENDE WET GEWESTVORMING

Alvorens op reces te gaan Iieeft het parlement een wetsontwerp goedgekeurd ,,tot oprichting van gewcs-. telijke instellingen, in voorbereiding van de toepassing van art. 107-quater van de grondwet".

De nieuwe wet bepaalt in art. 1 dat ,,voor dc toepassing van deze wet en tot de wet, genomen ter uitvoering van art. 107quater van de grondwet, de grenzen van de gewesten Iieeft bepaald" het gebied van de gewesten ais volgt wordt afgebakend: het Vlaamse gewest omvat de provincies Antwerpen, West- en Oost-Vlaanderen en Limburg, en de administratieve arrondissementen Halle-Vilvaorde en Leuven; het Waalse gewest omvat de provincies Henegouwen, Luik, Namen en Luxemburg en het administratief arrondissement Nijvel; het Brusselse gewest omvat het administratief arrondissement hoofdstad-Brussel.

Art. 2 bepaalt dat er voor elk gewest een gewestraad i: en een ministerieel comité voor gewestelijke aangelegenheden. De Vlaamse gewestraad is samengesteld uit de senatoren die in het Vlaamse gewest wonen en tot de Nederlandse taalgroep behoren; de Waalse gewestraad is samengesteld uit de senatoren die in het Waalse gewest wonen en tot de Franse taalgroep behoren; de Brusselse gewestraad is samengesteld uit: 1) de senatoren die in het Brusselse gewest wonen en die deel uitmaken van de Nederlandse of de Franse taalgroep; 2) tweeënveertig leden van de Brusselse agglomeratieraad. Iedere gewestraad heeft een adviserende bevoegdheid betreffende ,,aangelegenheden waarin een verschillend gewestelijk beleid geheel of ten dele verantwoord is". De wet somt hier op: het beleid inzake ruimtelijke ordening en stedebouw, met inbegrip van het grondbeleid, de ruilverkaveling van landeigendommen, de stadsvernieuwing en de gezondmaking van verlaten industriële oorden; het beleid inzake gewestelijke economische expansie en tewerkstelling; het huisvestingsbeleid; het gezins- en demografisch beleid; het beleid inzake hygiëne en volksgezondheid; het onthaalbeleid; het waterbeleid; de visvangst, de jacht en de bossen; liet industrieel en energiebeleid; de gemeentelijke organisatie.

Betreffende de ministeriële comités bepaalt de wet o in. dat het comité voor Brussel twee staatssec etarissen telt, waarvan één moet behoren lot een andere taalgroep dan de minister die het comité voorzit. Ieder jaar schrijft de regering in de rijksbegroting een bedrag in, om de uitgaven van het gewestelijk beleid te dekken. Dat bedrag wordt verdeeld volgens bijzondere normen. Een derde wordt verdeeld in verhouding tot het bevolkingscijfer van ieder gewest, een derde wordt verdeeld in verhouding tot de oppervlakte van ieder gewest: een derde wordt verdeeld in verhouding tot de opbrengst van de personenbelasting in her; gewest.

Advies *Raad van state*

Vóór het parlementaire debat vroeg de regering. op verzoek van de socialistische fractie, het advies van de Raad van state betreffende enkele betwiste punten. De BSP-fractie stelde imniers dat het ontwerp betrekking had op de uitvoering van art. 107quater, wat betekende dat de goedkeuring een speciale parlementaire meerderheid vereiste: de regering stelde dat het ontwerp slechts de toepassing voorbereidt. geen enkele bevoegdheid ontneemt aan het parlement en aan de regering, en bijgevolg met een gewone nieerderheid kon worden aangenoinen.

Ingevolge Liet genuanceerde advies van de Raad van state bracht de regering enkele lichte wijzigingen aan de tekst van het ingediende ontwerp aan. Zo werd o.m. de bepaling geschrapt dat bij de indiening van een wetsontwerp met regionale draagwijdte het verplicht en voorafgaand advies van de gewestraad moet n-orden gevoegd.

De BSP-fractie handhaafde niettemin haar bezwaren.

Goedkeuring parlement

De Senaat vatte de bespreking van het ontwerp in de openbare vergadering van 11 juli op. De socialistische oppositie betoonde dat het ontwerp strijdig is met de grondwet; de Volksunie kantte zich eveneens tegen het ontwerp en voerde aan dat het de deur opent naar een drieledig federalisme, waarbij Vlaanderen benadeeld zou kunnen worden door een samengaan van Brussel en Wallonië.

Het ontwerp werd op 13 juli goedgekeurd niet 99 tegen 57 stemmen bij 10 onthoudingen. (BSP en VU stemden tegen; FDF en Brusselse liberalen onthielden zich.)

Het debat in de Kamer begon op 18 juli en was in grote mate een herhaling van het senaatsdebat Alle amendementen van de oppositie werden verworpen, wat de socialistische woordvoerders deed zeggen ,,dat de regering de kans verkeken had om de uitgestoken hand van de BSP te grijpen en een dialoog over de regionalisering aan te gaan."

Het wetsontwerp werd op 20 juli goedgekeurd met 110 tegen 78 stemmen bij 13 onthoudingen.

WIJZIGING DIENSTPLICHTWET

De senaat heeft op 4 juli met 116 stemmen bij 50 onthoudingen (BSP en FDF) een wetsontwerp goedgekeurd dat de dienstplichtwetten wijzigt. De tekst werd ongewijzigd door de Kamer aangenomen op 17 juli met 116 tegen 15 stemmen bij 45 onthoudingen.

De nieuwe wet moet een geleidelijke verkorting van de legerdienst mogelijk niaken. Ce regering wil met die verkorting beginnen voor de militieklassen 1974 en 1975. De bepaling in de dienstplichtwet, dat de diensttijd niinimum twaalf en maximum vierentwintig maanden bedraagt, luidt voortaan dat de minimum-diensttijd zes maanden bedraagt. Voortaan komen ook de z.g. zusterdiensten in aanmerking voor vrijstelling van dienst. Vrouwen mogen nu ook buiten oorlogstijd dienst nemen in gevechtseenheden, zonder daar evenwel gevechtsfuncties te mogen uitoefenen.

In principe beoogt de wet dat voortaan nog maai één zoon (of dochter) per gezin soldaat moet worden, maar er wordt wel voorzien in voorkeurregelingen: het eerst zijn vrij van dienst wie uit een gezin komen, waarvan een van de ouders of kinderen voor het vaderland of als militair in werkelijke dienst is gestorven; daarna wie uit een gezin komen, waarvan een van de ouders of kinderen erkend is als verzetsman, krijgsgevangene, politieke gevangene, gedeporteerde; vervolgens komen degenen in aanmerking die een broer hebben, die Iieeft deelgenomen aan een veldtocht van het Belgische leger of de vroegere Kongolese weermacht; de laatste categorie komt uit de gezinnen met het grootste aantal liinderen in leven, waarbij ook wordt gelet op de samengevoegde inkomens van de ouders.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

PARLEMENTAIRE ONDERZOEKCOMMISSIE AFFAIRE STEINER SLUIT WERKZAAMHEDEN ZONDER RESULTATEN AF

De parlementaire onderzoekcommissie, die de beschuldigingen van de voor-malige CDU-Bondsdagafgevaardigde Julius Steiner onderzocht, als zou hij door de SPD-afgevaardigde Karl Wienand zijn omgekocht om op 27 april 1972 tegen de motie van wantrouwen te stemmen, die de toenmalige CDU/CSU-fractievoorzitter Rainer Barzel tegen het kabinet-Brandt had ingediend, besloot op 14 maart 1974 haar werkzaamLieden. De voortgezette verhoren hadden geen andere feiten opgeleverd dan gemeld op pag. 640/3 e.v. en 653/3 e.v. - 1973. Het onderzoek bleef in feite zonder resultaat. De commissie kwam tot verdeelde conclusies. Alle negen commissieleden waren van mening, dat de beschuldiging van Steiner jegens Wienand niet bewezen was; daarna liepen de meningen uiteen.

Terwijl de SPD/FDP-meerderheid in de commissie heeft laten weten. dat hiermee de affaire-Wienand uit de wereld is, heeft de CDU/CSU-minderheid verklaard, dat Wienand in hoge mate verdacht blijft. In een verklaring heeft de plaatsvervangende voorzitter van de commissie, de CDU-afgevaardigde Vogel, de SPD en de FDP ervan beschuldigd, dat zij de gehele kwestie als uiterst onbelangrijk proberen voor te stellen.
Naar zijn zeggen hebben prominente getuigen van de SPD tijdens hun verhoren door de commissie allerlei theorieën ontwikkeld, dat de affaire-Wienand in feite alleen maar een samenzwering tegen de bondsregering zou zijn, i.p.v. dat zij hadden verteld. wat zij werkelijk wisten. Vogel merkte hierbij op, dat deze getuigen niet onder ede zijn verhoord, omdat de SPD/FDP-meerderheid in de commissie zich tegen een beëdiging had uitgesproken.
Volgens Vogel is het bewezen, dat Wienand in samenhang met de ratificatie van de Westduitse verdragen met Moskou en Warschau Steiner 250.000 mark in het vooruitzicht heeft gesteld. Verder zouden er talrijke aanwijzingen zijn, dat Wienand Steiner 50.000 mark heeft betaald. En tenslotte zou de verdenking bestaan, dat de toenmalige minister Ehmke Wienand behulpzaam zou zijn geweest bij het verschaffen van de 50.000 mark.
In verklaringen hebben de SPD en de FDP deze beschuldigingen van de hand gewezen. Ze stellen, dat de oppositie nu met verdachtmakingen probeert te werken, nadat het onderzoek niet dat resultaat heeft opgeleverd, wat de CDU/CSU eigenlijk had verwacht.

De Bondsdag besloot op 27 maart de meerder- en minderheidsrapporteil voor kennisgeving aan te nemen en de commissie te ontbinden. (NZZ, *NRC/H'blad*)

(Vor. ber. pag. 653/3 e.v. - 1973)

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

MINISTER MINIC VAN BUITENLANDSE ZAKEN IN BULGARIJE. KWESTIE MACEDONIË

De Joegoslavische vice-premier en minister van buitenlandse zaken Milos Minic bracht van 4-7 nov. 1974 een bezoek aan Bulgarije, waar hij besprekingen voerde met zijn Bulgaarse ambtgenoot Petar Mladenow. Bij deze besprekingen stond centraal het meningsverschil tussen beide landen over de kwestie-Macedonië (zie hierover pag. 514/2-1973).

Officieel werd in het na afloop van de bijeenkomst uitgegeven communiqué alleen meegedeeld, dat Joegoslavië en Bulgarije voor de oplossing van hun problemen zullen streven naar een snelle oplossing, die voor beide partijen acceptabel zal zijn. (*Le* Monde, *NRC/H'blad*)

(Vor. ber. pag. 514/2-1973)

BEZOEK PRESIDENT TITO AAN DE SU

President Tito bracht van 12-15 nov. 1973 een bezoek aan de Sowjet-Unie, waar hij in de Oekraiense hoofdstad Kiew besprekingen voerde met Sowjet-partijleider Brezjnew. Het Joegoslavische persbureau Tanjoeg had op 9 nov. geheel onverwacht het komende bezoek aangekondigd.

De besprekingen waren vooral gewijd aan de problemen van het Midden-Oosten en de bilaterale betrekkingen tussen Joego-Slavië en de SU. Uit tafelredes van Brezjnew en Tito op 12 nov. bleek hoe beide staatslieden deze betrekkingen zien.

Brezjnew bracht de verschillende verklaringen in herinnering. die na het uitbreken van het conflict tussen de SU en Joego-Slavië in 1948 waren uitgegeven om de tegenstellingen uit de weg te ruimen. Hij benadrukte echter ,.wat ons vereent. wat ons samenbindt,", nl. de ,.gemeenschappelijk objectieve wetten van het socialisme, die door Marx en Lenin werden ontdekt en die door de ervaring van vele communistische partijen werden bevestigd"
In de rede van Tito werd het accent meer gelegd op de gemeenschappelijke beginselen van ,,gelijkheid, onafhankelijkheid, niet-inmenging en rekening houden met de bijzonderheden van de interne ontwikkeling en de internationale plaats" van elk land.

In het communiqué, dat na afloop werd uitgegeven, werden de besprekingen ,,zeer geslaagd" genoemd.

Verder werd in het communiqué o.m. gezegd, dat de veiligheid van Europa en de hele wereld ondenkbaar is zonder een definitieve regeling van het conflict in het Midden-Oosten. Daarom moeten de Israëlische strijdkrachten uit alle bezette gebieden worden teruggetrokken.
Twee andere punten uit het communiqué zijn:
,,Alle landen moeten ongeacht hun grootte in staat worden gesteld op voet van gelijkheid met de grote mogendheden de basisproblemen van onze tijd te regelen".
,,De wettige nationale rechten van de Arabische volken van Palestina moeten worden gegarandeerd".
Het laatste werd door waarnemers gezien als de verst gaande uitspraak, die door de SU over de Palestijnen tot dan was gedaan.
De verklaring over de gelijkheid van alle landen werd gezien als een tegemoetkoming aan Joego-Slavië en het verlangen van president Tito om de niet-gebonden landen een rol te laten spelen 'bij de oplossing van het Midden-Oosten-conflict.
In het communiqué werden tenslotte de resultaten van de conferentie van de niet-gebonden landen in Algiers (pag. 601 e.v.-1973) positief gewaardeerd in het licht van ,,de strijd tegen imperialisme, kolonialisme en neo-kolonialisme". (Reuter, DPA, NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 138/1-1974)

President Tito (vierde van links) met links van hem Sowjet-partijleider Brezjnew en minister Gromyko van buitenlandse zaken.

Premier Bijedic (l.) en de Poolse partijleider Gierek.

BEZOEK PREMIER BIJEDIC AAN POLEN

Premier Djemal Bijedic bracht van 10-13 dec. 1973 een officieel bezoek aan Polen. Hij voerde in Warschau besprekingen met de Poolse premieï Jaroszewicz en partijleider Gierek. De besprekingen waren vooral gewijd aan een versterking van de economische samenwerking van de twee landen. In de voorafgegane 2 jaar hadden de betrekkingen tussen Polen en Joego-Slavië zich al gunstig ontwikkeld. De jaarlijkse groei sinds 1971 in de wederzijdse handel en industriële samenwerking werd met 22% aangegeven, 9% meer dan gepland. In het communiqué, dat na afloop van de besprekingen werd uitgegeven, werd gezegd, dat gunstige voorwaarden voor een verdere ontwikkeling aanwezig waren.

Het communique sprak zich voorts o a. uit over het conflict in het Midden Oosten Beide zijden waren het er over eens. dat een rechtvaardige oplossing alleen kan worden bereikt na de terugtrekking van Israël uit alle bezette gebieden, de verwerkelijking van de legitieme rechten van het Arabische volk van Palestina en de volledige toepassing van de resoluties van de Veiligheidsraad over deze zaak Beide partijen veroordeelden de ,,fascistische staatsgreep" in Chili en gaven uitdrukking aan hun solidariteit met ,,de heroische strijd, die door het Chileense volk werd gevoerd voor onafhankelijkheid en economische vooruitgang"
De Poolse delegatie begroette met voldoening de resultaten van de topconferentie van niet-gebonden landen in Algiers (pag. 601 e.v. 1973). (Polish Weekly, NZZ)

(Vor. ber. pag. 529/2-1973)

TITO'S REIS NAAR INDIA, BANGLA DESH, NEPAL EN SYRIE

Eind jan. — begin febr. van dit jaar maakte president Tito een buitenlandse reis, gedurende welke hij bezoeken bracht aan India (24-29 jan.), Bangla Desh (29 jan.-2 febr.), Nepal (2-5 febr.) en Syrië (5-7 febr.).
In het gezelschap van Tito waren o.a. meegereisd de ministers van buitenlandse zaken en van buitenlandse handel, Milos Minic en Emil Ludviger.

In de respectieve hoofdsteden werden besprekingen gevoerd met regeringsvertegenwoordigers van de betrokken staten.

● In het communiqué, dat na de besprekingen in New Delhi werd uitgegeven, werd o a gezegd. dat in de wederzijdse handel tussen Joego-Slavië en India gestreefd **moest** worden naar grotere diversificering De economische en wetenschappelijk-technische samenwerking tussen beide landen moest worden versterkt ten voordele van beide

● In Dacca werd de Joegoslavische delegatie ingelicht over de ontwikkelingen in Bangla Desh sinds de onafhankelijkheid. Bij de besprekingen over de internationale situatie werd overeenstemming van de standpunten vastgesteld
Terzake van de wederzijde betrekkingen werd gesproken over een intensivering van de economische samenwerking tussen beide landen

● Bij de besprekingen in Katmandoe werd door beide zijden aangedrongen op een snelle verwezenlijking van de besluiten van de topconferentie in Algiers van de niet-gebonden landen (pag 601 e v - 1973), met name van de resolutie waarin besloten werd tot de oprichting van een fonds voor de economische ontwikkeling van de niet-gebonden landen en van de resolutie over speciale maatregelen voor landen, die niet aan zee liggen

● De besprekingen in Amman waren hoofdzakelijk aan het Midden-Oosten-conflict gewijd In het communiqué werd hierover o a gezegd ,,Joego-Slavië ondersteunt als tevoren vastbesloten de bevrijdingsstrijd van het Syrische volk voor de herwinning van alle door de Israëlische bezetters in de oorlog van 1967 en ook eerder ingenomen gebieden In waardering voor het Syrische volk in de oktoberoorlog heeft de Joegoslavische zijde zich bereid verklaard bij de wederopbouw van de Syrische economie ( ) actieve hulp te bieden". ( )

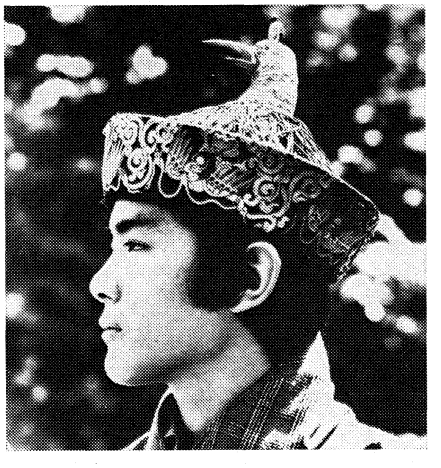
BHOETAN

KRONING KONING JIGME SINGHYE WANGCIXUK. KOMPLOT

Koning Jigme Singhye Wangchuk, die in juli 1972 zijn overleden vader was opgevolgd (pag. 805/2-'72), werd op 2 juni in de hoofdstad Thimphu officieel gekroond. Verte genwoordigers van 16 landen waren bij de plechtigheid aanwezig, o.w. president Giri van India en president Mohammed Ullah van Bangla Desh (de enige landen waarin Bhoetan diplomatieke vertegenwoordigingen heeft), de Chogyal (koning) van Sikkim plus de hoofden van de diplomatieke vertegenwoordiging in India van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad.
De koning, die in zijn inauguratietoespraak op 3 juni beloofde de moderniseringspolitiek van zijn vader voort te zetten en naar economische zelfstandigheid in de nabije toekomst te streven, voerde op 4 juni besprekingen met president Giri.
Deze verklaarde na afloop dat India hulp zou bieden bij de bouw van een waterkrachtproject en een Cementfabriek in Bhoetan en dat de regering van Bhoetan onderhandelingen voerde met particuliere Indiase instanties over de bouw van een papierfabriek.

Komplot

In mei had de regering gemeld dat 2 maanden eerder een komplot was ontdekt dat ten doel had de koning

De op 11 november **1955** geboren koning Jigme Singhye Wangchuk werd in Darjeeling (India) door Jezuieten opgevoed en in Heatherdow bij Ascot (Engeland) opgeleid Hij is de vierde ,,Druk Gyalpo" (Drakenkoning) van de Wangchukdynastie

te vermoorden. Volgens het officiële weekbulletin van de regering d.d. 12 mei waren in verband met dit komplot toen 30 personen gearresteerd, o.w. de onderminister van binnenlandse zaken en de commandant van de politie. Ook was een voorraad wapens, munitie en vergif buitgemaakt. Door de koning te vermoorden zou de troon beschikbaar moeten komen voor de zoon van Yangki, de Tibetaanse maïtresse van de vroegere koning Jigme Dorji Wangchuk. Yangki zou zijn gesteund door ,,bepaalde Tibetaanse ballingenkringen" en zij zou inmiddels naar India zijn uitgeweken.
Op 6 juni deelde de minister van binnenlandse zaken mee dat Gyaln Thendup, een oudere broer van de Dalai Lama (de geestelijke leider van Tibet die als balling te Dharamsala in India verblijft), bij het komplot betrokken was. Thendup zou in Darjeeling (India) een groep Tibetaanse vluchtelingen voor sabotageacties in Bhoetan hebben opgeleid. *(The Tzmes, NZZ, FAZ, IHT)*

Over de aohtergrondcn van deze zaak berichtte de F A Z (25-6) nog dat de medewerking van Tibetanen aan het komplot erop duidde aat die hoopten Bhoetan op die manier tot een operatiebasis tegen de Chinese heerschappij in het naburige Tibet te kunnen maken De F A Z bracht de arrestatie in Nepal van Lamo Tsering, de vroegere particuliere secretaris van Thendup in Tibet, met het komplot in verband Deze Lamo Tsering was aangehouden in het dal van Pokhara, van waaruit een bergpas naar Mustang aan de grens mei Tibet voert Mustang nu staat bekend als het bolwerk van de Khamba-rebellen, die nog steeds de strijd tegen de Chinezen in Tibet voortzetten Bekend is, aldus de F A Z, dat de Dalai Lama zich door radicale aanhangers genoopt ziet de ,,bevrijdingsstrijd" tegen China een nieuwe politieke impuls te geven In een interview met een Indiaas blad op 16 juni had de Dalai Lama verklaard dat deze strijd zou voortduren tot ,,de laatste Chinese soldaat Tibet voor immer verlaten heeft" De F A Z stelde dat Nepal als basis voor de Tibetaanse rebellen zeer beperkt is, omdat Nepal met Peking uitgesproken goede betrekkingen onderhoudt, terwijl het naburige Sikkim geheel onder controle van India staat (zie hieronder) dat naar betere betrekkingen met China streeft Daarom zou het voor de Dalai Lama voordelig kunnen zijn als in Bhoetan de zoon van een Tibetaanse op de troon zou zitten.

NEPAL

AANSLAGEN. ULTIMATUM AAN TIBETAANSE REBELLEN

Op 16 maart ontplofte in Biratnagar een granaat bij het gebouw waar koning Birendra voor een jaarlijks inspectiebezoek vertoefde. Van de 39 gewonden overleden twee. Vijf personen werden gearresteerd. De stad Biratnagar geldt als het bolwerk van de in Oost-Nepal verboden Nepali Congrespartij, wier leider, ex-premier B. P. Koirala, vrijwillig in India als balling verblijft.
In de nacht van 5 op 6 mei bleef de minister van openbare werken en transport, Prayag Raj Singh Suwal, ongedeerd toen een handgranaat naar zijn auto werd geworpen in het centrum van Katmandoe.
Vier mensen werden gearresteerd, van wie twee uit Biratnagar afkomstig zouden zijn.
Tegelijk verschenen in de plaatselijke pers berichten over de ontdekking van voorraden wapens, munitie en explosieven vooral in Oost-Nepal. Begin juni werd de arrestatie van verscheidene hoogleraren en studentenleiders — aanhangers van de Nepali Congrespartij — gemeld.

Tibetaanse rebellen

Op 12 juli berichtte de correspondent van *The Times* vanuit Katmandoe dat de regering van Nepal aan gewapende Khamba-vluchtelingen uit Tibet een ultimatum had gesteld om voor 26 juli hun wapens en communicatieapparatuur in te leveren. Twee dagen eerder had de regering de vluchtelingen meegedeeld dat zij in vrede moesten leven als zij in Nepal wilden blijven.
Volgens *The Times* zouden zij in de jaren zestig zijn bewapend om raids uit te voeren tegen het Chinese leger, maar de honderden in het grensgebied van Nepal met Tibet — vooral in het district Mustang — verblijvende rebellen zouden nu Nepalese grensbewoners bedreigen en lastig vallen.
Het ultimatum werd met vijf dagen verlengd tot 1 augustus om het resultaat van een capitulatieoproep van de Dalai Lama af te wachten, aldus de *FAZ* (1-8). Ook de twee maanden eerder gearresteerde rebellenleider Lamo Tsering werd op vrije voeten gesteld om zijn 4.000 à 6.000 medestrijders van een confrontatie met Nepalese troepen te weerhouden. *(The Times, NZZ, FAZ)*
(Vor. ber. pag. 208/1 en pag. 508/1)

SIKKIM

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. BIJNA ALLE ZETELS VOOR CONGELESPARTIJ. NIEUWE GRONDWET. KONING STAAT MACHT AF. NIEUW KABINET

Op 15, 17 en 19 april zijn parlemensverkiezingen gehouden onder een nieuw kiesstelsel, dat door Indiase deskundigen was opgesteld om — in de geest van het democratiseringsakkoord van 8 mei 1973 (pag. 456/3-'73) — een politieke pariteit tussen twee bevolkingsgroepen te bereiken, die zich getalsmatig niet langer op één noemer lieten brengen *(NZZ* 16-4). Deze bevolkingsgroepen zijn 1) de vooral in de 19de eeuw het land binnengekomen Nepalezen (die intussen ca. 75% van alle 200.000 inwoners vormen) en 2) de Bhoetia en Lepcha (die zich als de oorspronkelijke bewoners al te zeer door de Nepalese meerderheid overheerst achten). Volgens het nieuwe kiesstelsel kreeg elk van beide bevolkingsgroepen 15 kieskringen, terwijl de boeddhistische monniken en de kastenloze hindoes ieder met één afgevaardigde in het parlement vertegenwoordigd zou zijn.
Bij de verkiezingen behaalde de Sikkim Congrespartij 31* van de 32 zetels. Deze partij, die ontstaan was uit een fusie van National Congress en Janata Congress (pag. 456/2-'73), bepleitte een nauwe samenwerking met India en een beperking van de macht van de Chogyal (koning). De omstandigheid dat de overwegend op Nepalezen steunende Congrespartij ook in de voor niet-Nepalezen gereserveerde kieskringen succes boekte, kon volgens de *NZZ* (25-4) worden toegeschreven aan de populariteit van partijleider Kazi Lhendup Dorji (zelf een Bhoetia) die zich voor meer inspraak van de Nepalezen ingezet had èn aan het optreden van de royalistische National Party, die maar zes kandidaten stelde en die het image van voorstander van een feodaal stelsel niet wist kwijt te raken.
Kazi Lhendup Dorji kenschetste het succes van zijn partij op 23 april als een nederlaag van de ,,anti-democratische en anti-Indiase elementen"

Koning aanvaardt nieuwe grondwet na vergeefs verzet

Op 20 juni berichtte DPA vanuit Delhi (India) dat de Chogyal, Palden Thondup Namgyal, zich na dagenlange besprekingen met de Indiase regering akkoord verklaard

* Op 23 april werd bericht dat de Congrespartij 29 zetels gewonnen had en de National Party 1, terwijl één zetel was toegevallen aan een met de Congrespartij sympathiserende onafhankelijke en eén door een nog aan te wijzen boeddhistische monnik zou worden bezet Zowel U P I (21-6) als R e u t e r (23-6) stelden echter dat de Congrespartij 31 van de 32 zetels gewonnen had De resterende zetel zou door een boeddhist zijn bezet.

had met het door Indiase constitutionele experts opgestelde ontwerp voor een nieuwe grondwet, maar dit bleek vooralsnog niet het geval.
Diezelfde dag aanvaardde het parlement in eerste lezing het ontwerp, hoewel de Chogyal eerder die dag het parlement voor onbepaalde tijd had geschorst en had laten weten dat hij het ontwerp niet zou tekenen.

Op 23 juni deelde de Chogyal aan Reuter mee dat de Indiase politie met traangas en de wapenstok was opgetreden tegen demonstranteri die in de hoofdstad Gangtok tegen de nieuwe grondwet protesteerden.
Verscheidene personen waren gewond geraakt cn naar een ziekenhuis vervoerd.

Op 25 juni vertrok de Chogyai opnieuw naar Delhi, waar hij de volgende dag besprekingen voerde met de Indiase ininister van buitenlandse zaken, Swaran Singh, die hem adviseerde toe te geven aan de wens van zijn volk naar meer democratie.
Op 26 juni betoogden volgens Indiase bronnen 10.000 à 12.000 personen in Gangtok tegen de Chogyal en voor de nieuwe grondwet.

Op 28 juni keurde het parlement in tweede lezing het constitutionele ontwerp goed. Tijdens het debat zouden diverse afgevaardigden hebben verklaard dat als de Chogyal zijn toestemming niet zou verlenen, voor hem ook geen plaats meer zou zijn in zijn land als representatief staatshoofd.

Op 29 juni stelde de leider van de Sikkim Congrespartij, Kazi Lhendup Dorji, een ultimatum aan de vorst: deze moest binnen 48 uur naar Gangtok terugkeren en de nieuwe grondwet ondertekenen. Dezelfde dag werd de Chogyal tenslotte door de Indiase premier, mevr. Indira Gandhi, ontvangen die hem aanried de constitutie te tekenen en een verzoening met zijn politieke tegenstanders na te streven. Kort tevoren had de vorst de nieuwe grondwet nog ondemocratisch genoemd, omdat deze „de werkelijke en wetgevende macht" aan een Indiase ambtenaar overdroeg.

In de nacht van 30 juni op 1 juli keerde de Chogyal in Gangtok terug. Hij wilde het parlement in een bijzondere zitting bijeenroepen om een rede te houden, maar de Congrespartij liet weten dat zij zo'n zitting zou boycotten. In dit stadium hoefde het parlement de opvatting van de vorst niet meer te horen, aldus Kazi Lhendup Dorji. In een schrijven aan de door India benoemde premier B. S. Das stelde de partij dat het alleen nog van de Indiase regering afhing of de grondwet van kracht zou worden, als de Chogyal niet tekende. India kon hiertoe op grond van het akkoord van 8 mei 1973 ingrijpen.

Tijdens een onderhoud met Das op 3 juli stemde de Chogyal in de nieuwe grondwet toe, en op 4 juli zette hij zijn handtekening in aanwezigheid van de Indiase minister van buitenlandse zaken.

Krachtens de nieuwe grondwet is de Chogyal nu een constitutionele vorst met grotendeels een ceremoniële functie. De we kelijke macht zal berusten bij een Indiase uitvoerende functionaris die als parlementsvoorzitter zal fungeren. Deze zal door de Indiase regering worden aangewezen en formeel door de Chogyal worden benoemd. Het kabinet zal geleid worden door een premier, die met zijn ministers op voorstel van de Indiase functionaris door de Chogyal wordt benoemd.

De regering van Sikkim kan met de Indiase regering onderhandelingen voeren over een vertegenwoordiging van het volk van Sikkim in politieke instellingen van India. De economische ontwikkelingsplannen van Sikkim kunnen door de Indiase plancommissie worden behartigd.
Op 8 juli arriveerden de 32 parlementsleden van Sikkim in New Delhi. waar zij door premier Gandhi werden ontvangen die hen verzekerde dat haar regeringspolitiek gericht was op de „versterking van de nationale identiteit" van Sikkim.

Commentaar **China**

Op 14 juli vergeleek het persbureau Nieuw China het Indiase optreden in Sikkim met de Russische invasie in Tsjechoslowakije. De Sowjet-Unie werd beschuldigd van steun aan het Indiase beleid: „De een is een supermacht en de ander is een sub-supermacht. De een neemt de mantel van de oude tsaren over. terwijl de ander in de laarzen van kolonialisten stapt..." T.a.v. India werd nog verklaard: „Het is kristalhelder dat de onderdrukking van het verzet van het volk in Sikkini de weg voor de inlijving van Sikkim effent."

Nieuwe *regering*

Op 23 juli werd de eerste constitutionele regering door de Chogyal beëdigd: premier Kazi Lhendup Dorji en vier ministers, allen lid van de Sikkim Congrespartij. (The *Times*, N Z Z)

(Vor. ber pag. 455/2 e.v. - 1973)

VERRE OOSTEN

LAOS N

VORMING VOORLOPIGE REGERING VAN NATIO ALE EENHEID EN NATIONALE POLITIEKE CONSULTATIEVE RAAD. POLITIEK PROGRAMMA. VERTREK AMERIKANEN EN THAILANDSE TROEPEN

Op 5 april werden in Laos een voorlopige regering van nationale eenheid en een nationale politieke consultatieve raad gevormd overeenkomstig artikel 6 van het op 21 febr. 1973 tussen de regering van Vientiane en de Pathet Lao getekende vredesakkoord (zie pag. 535/2-1973). wei vond de vorming van beide lichamen ruim een jaar later plaats dan in genoemd artikel was bepaald.
Ook al was op 14 sept. 1973 doo beide partijen een aanvullend protocol getekend over o.a. het aantal leden van de regering en de raad en hun politieke schakering (pag. 757/3 e.v.-'73), toch bleek dat nog verdere obstakels uit de weg moesten worden geruimd.
Zelfs na de mislukte staatsgreep van Thao Ma (pag. 756/3-'73) bleef de oppositie van rechtse krachten in Vientiane tegen het akkoord voortduren.

Hun poging om de verwerping van akkoord en protocol te verzekeren werd ternauwernood verijdeld, toen de Nationale Vergadering op 6 nov. 1973 met 24 tegen 21 stemmen een motie van vertrouwen in premier Soevanna Phoema aanvaardde
De rechtse invloed werd evenwel verzwakt door het opkomen in januari 1974 van een sterke studentenbeweging, die een reeks demonstraties organiseerde in Pakse, Thakhek en andere provinciesteden legen beweerde corruptie in het openbare leven en die in een op 14 febr. uitgegeven verklaring liet weten geen vertrouwen te hebben in de Nationale Vergadering Prins Soevanna Phoema gaf tijdens diverse bijeenkonisten met de studentenleiders blijk van zijn steun voor hun doelstellingen

Uitvoering akkoorden

De in het protocol voorziene „gemengde centrale commissie voor de uitvoering van de akkoorden" kwam op 23 nov. 1973 te Vientiane voor het eerst bijeen. De Pathet Lao vertegenwoordigers wilden eerst de neutralisering van Vientiane en Loeang Prabang regelen, en pas daarna de vorming van een coalitieregering.
In verband hiermee werd op 17 jan. een akkoord geparafeerd en op 24 jan. ondertekend over de troepensterkte in heide steden. Overeenge-

komen werd dat zowel de regering als de Pathet Lao in Vientiane elk 1.200 militairen mag legeren en in Loeang Prabang elk 600 man. Beide strijdmachten zouden met een gelijke hoeveelheid wapens moeten zijn uitgerust en zij zouden elk met de bewaking van een sector in de twee steden worden belast. Alle andere troepen — uitgezonderd de koninklijke garde — zouden zich niet binnen een straal van 15 km van de steden mogen bevinden. Voor de 2 strijdmachten zou een gezamenlijke commandostaf worden gekozen. D2 verantwoordelijkheid voor de neutralisering zou berusten bij een nog in te stellen gezamenlijke politiemacht.

Hierover werd op 6 febr. overeenstemming bereikt: in Vientiane zou een gezamenlijke politiemacht van 2.000 man voor de veiligheid zorgen, in Loeang Prabang een van 1.000 man.

De gemengde centrale commissie had voor het bereiken van deze akkoorden tussen 23 nov. 1973 en 6 febr. 1974 12 maal vergaderd.

Inmiddels was Phoun Sipraseuth, de leider van de Pathet Lao-delegatie, in Vientiane teruggekeerd, waar hij op 13 febr. met prins Soevanna Phoema onderhandelingen begon over de vorming van een regering van nationale eenheid.

Op 27 maart arriveerde ook Phoumi Vongvichit, de secretaris-generaal van de Neo Lao Haksat en de persoonlijke afgezant van prins Soevanoevong, in Vientiane na een afwezigheid van acht maanden om de laatste details te regelen.

Diezelfde dag droeg de regering van Vientiane de verantwoordelijkheid voor het militaire district Vientiane over aan de gemengde commandostaf, nadat op 26 maart een soortgelijke instantie in Loeang Prabang was geïnstalleerd.

Op 1 april legde premier Soevanna Phoema de laatste voorstellen m.b.t. de nieuwe regering aan zijn kabinet voor, dat zijn goedkeuring eraan hechtte.

Op 2 april vond het vijfde onderhoud tussen Soevanna Phoema en Vongvicbit in zeven dagen plaats. Na afloop daarvan verklaarde Vongvichit: ,,Het was onze laatste bespreking en wij hebben in beginsel en in detail overeenstemming bereikt over de vorming van de nieuwe coalitieregering en de politieke consullatieve raad."

Op 3 april arriveerde prins Soevanoevong, de leider van de Pathet Lao, voor het eerst sinds ruim 10 jaar in Vientiane. Hij reisde via Hanoi. Op het vliegveld van Vientiane werd hij door zijn halfbroer prins Soevanna Phoema begroet.

Op 4 april reisden beide prinsen naar de koninklijke residentie Loeang Prabang, waar zij door koning Savang Vatthana werden ontvangen. Soevanna Phoema diende het ontslag van zijn kabinet in, dat door de koning werd aanvaard, en beide prinsen boden de koning een lijst met de leden van de nieuwe regering aan.

De coalitieregering

Op 5 april werd de nieuwe voorlopige regering van nationale eenheid door de koning geïnstalleerd. Dit kabinet bestond uit vijf vertegenwoordigers van de oude regering van Vientiane, vijf vertegenwoordigers van de Pathet Lao en twee neutralen plus Soevanna Phoema:

Vientiane:

Premier - prins Soevanna Phoema: vicepremier en minister van onderwijs, kunsten, jeugd en sport - Leuam Insisiengmay; binnenlandse en sociale zaken - Pheng Phongsavan: defensie en oudstrijders - Sisouk Na Champassak, financiën - Ngon Sananikone; gezondheid - Kamphay Abhay

Pathet Lao:

Vice-premier en minister van buitenlandse zaken - Phoumi Vongvichit, economie en planning - Soth Pethrasy; openbare werken en transport - generaal Singkapo; voorlichting, toerisme en propaganda - prins Souk Vongsak, religieuze zaken - maha Kou Souvannamethy.

Neutralen:

Justitie - Khamking Souvanlasy; PTT - Phampeng Boupha.

In dit derde coalitiekabinet sinds **1953** (1 = 1957/58, 2 = 1962/63) bezette de Pathet Lao naast de voorheen voor haar gereserveerde ministerszetels de portefeuilles van buitenlandse zaken; openbare werken en transport, en religieuze zaken Vongvichit en Vongsak hadden ook deel uitgemaakt van de in **1962** gevormde coalitieregering Generaal Sinkapo is de opperbevelhebber van de Pathet Lao-troepen en Souvannamethy is een boeddhistische monnik

Alle vijf ministers van Vientiane maakten ook deel uit van het vorige kabinet Insisiengmay en Phongsavan behielden zelfs hun portefeuille Insisiengmay en Champassak vertegenwoordigen de grote vorstenfamilies uit het zuiden. Sananikone is vertegenwoordiger van een grote recatse familie in Vientiane (zie pag. 759/3-1972) Phongsavan geldt als een neutralist en een nauwe politieke medewerker van Soevanna Phoema.

Voorts werd voor elk ministerie dat door een Vientiane-minister geleid wordt een Pathet Lao-staatssecretaris benoemd en vice versa. De staatssecretarissen zijn:

Vientiane:

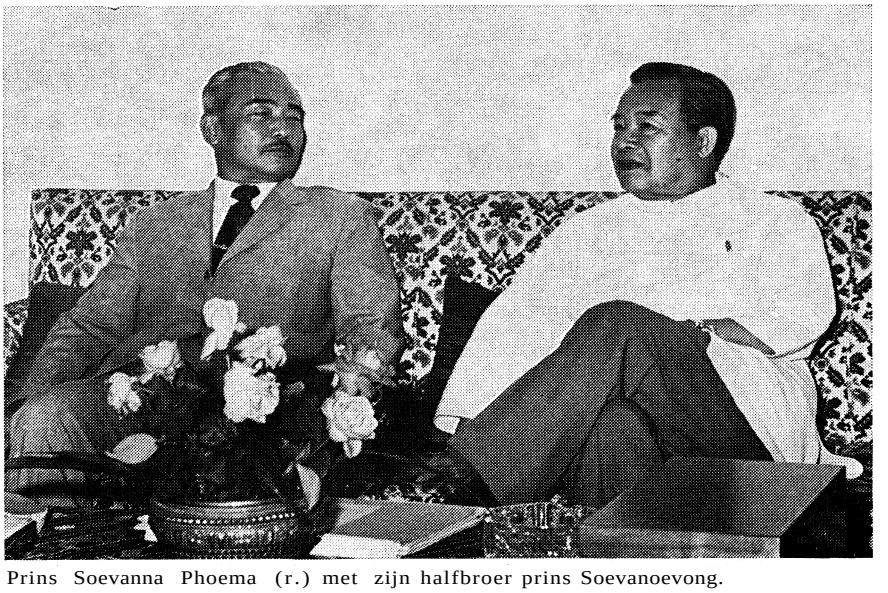
Religieuze zaken - Soukan Vilayan, voorlichting, toerisme en propaganda - Ouday Souvannavong, openbare werken en transport - Houmphan Sainhasith; PTT - Touby Lyfong, buitenlandse zaken - Chanthon Chanthalasy; economie en planning - Somphou Oudomvilay.

Pathet Lao:

Defensie en oudstrijders - Khamouane Boupha; binnenlandse zaken - Dean Sunnalat; financien - Boutsabong Souvannavong; justitie - Somvang Sengsathit; onderwijs, kunsten, jeugd en sport - Neua Phommasone; gezondheid - Khamlieu Pholsena (A d G 5-4)

Taak regering

Op 5 april omschreven beide prinsen, Soevanna Phoema en Soevanoevong, in een gemeenschappelijk communiqué de taak van de nieuwe regering: het effectief verwezenlijken en nauwgezet waarborgen van het staakt-het-vuren, het bewaren van de vrede op duurzame wijze, het volledig effectueren van de uit-

Prins Soevanna Phoema (r.) met zijn halfbroer prins Soevanoevong.

oefening van de democratische vrijheden van het volk, het duurzaam verwezenlilken van de nationale solidariteit en eendracht, het coördineren van de plannen voor economische opbouw en culturele ontwikkeling, het aanvaarden en verdelen van de, aan geheel Laos toegekende, buitenlandse materiële hulp om zo van Laos een waarlijk vreedzaam, onafhankelijk, neutraal, democratisch. verenigd en welvarend land te maken. De regering zal „een strikt vreedzame, onafhankelijke en neutrale koers in de buitenlandse politiek volgen. Zij staat voortdurend klaar om alle taken te vervullen m.b.t. internationale problemen (...) teneinde actief bij te dragen tot het herstel van de vrede in Indo-China", De prinsen deden een „beroep op de regeringen en de volken van de wereld" om de akkoorden te steunen en „de onafhankelijkheid, neutraliteit, soevereiniteit en territoriale integriteit van Laos" te eerbiedigen.

Politieke raad

Ook op 5 april werd de nationale politieke consultatieve raad gevormd. Deze bestond uit 42 leden: 16 van Vientiane, 16 van de Pathet Lao en 10 neutralen. Voorzitter werd prins Soevanoevong, die geweigerd zou hebben deel van het kabinet uit te maken. Vice-voorzitter is Sisoumang Sisaleumsak (voor Vientiane); secretaris-generaal en plv. vice-voorzitter Khamsouk Keola, een linkse neutralist en voorzitter van het alliantie-comité van de neutralistische, patriottische krachten.

Vertrek Amerikaanse en undere buitenlandse militairen.

Aanwezigheid Noordvietnamezen

Volgens artikel 4 van het vredesakkoord van 21 febr. 1973 moesten alle buitenlandse militairen in Laos het land binnen 60 dagen na de instelling van de voorlopige regering en de politieke raad hebben verlaten (pag. 535/1-'73).

Op 6 april deelde de Amerikaanse regering mee dat zij onmiddellijk 170 van de 200 „militaire attachés" bij de staf van haar ambassade in Vientiane zou terugtrekken. Ook het personeel van het Amerikaanse bureau voor internationale ontwikkeling (AID) werd volgens de *NZZ* (2-6) ingekrompen en zou volgens de plannen tot juli 1975 nog 140 man tellen (in 1973: 280).

De laatste Amerikaanse militaire adviseurs en paramilitaire agenten van de CIA verlieten Vientiane op 3 juni, aldus Amerikaanse functionarissen. In de voorgaande dagen vertrokken volgens *Reuter* ongeveer 150 Amerikaanse militaire adviseurs en 30 man paramilitair personeel. Op de Amerikaanse ambassade bleven 451 man achter. onder wie 30 militairen op het bureau van de militaire attaché en 19 mariniers voor de bewaking. Ca. 800 Amerikanen, vnl. piloten, verloren het leven in Laos. aldus The *Times* (4-6).

Op 2 juni zouden ook ca. 9.000 Thaise militairen per vliegtuig naar hun land zijn teruggekeerd.

Op 17 jan had het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken volgens de N Y T bekendgemaakt, aar mei: de regering van Thailand overeengekomen was de door de VS betaalde commando-eenheden van Thailandse oorsprong tot 1 mei uit Laos terug te trekken Iri 1972 bedroeg de steikte van dit contingent 21 400 man

Een Thailandse woordvoerder verklaarde op 28 febr dat de laatste Thaise troeperi in Laos uiterlijk in juni zouden worden gerepatrieerd

Op 5 april berichtte de *Washington* Post vanuit Vientiane dat de Volksrepubliek China begonnen was zijn personeel uit het bergland van Noordwest-Laos terug te trekken, waar het sinds 1962 bezig was geweest met de aanleg van een wegennet.

Volgens Amerikaanse gegevens *(Reuter-NRC/H'blad)* 4-6) bleven echter 33.000 a 38.000 Noordvietnamese militairen in Laos achter: ca. 8.000 in de Vlakte der Kruiken, ca. 20.000 ter bescherming van de Ho-Tsji-Minh-route, en 5.000 à 10.000 man in de schuilplaatsen langs de Vietnamese grens.

De Laotiaanse minister van defensie, Champassak, verklaarde volgens Le Monde (8-6) dat nog 24.000 a 29.000 Noordvietnamezen langs de Ho-Tsji-Minh-route gelegerd waren en dat 14.500 anderen tegenover de koninklijke strijdkrachten staan. De minister beschuldigde de Pathet Lao van het verspreiden van leugens. Deze had verklaard dat „de speciale troepen van de VS in Laos niet zijn ontbonden, maar versterkt". Ook werd gesteld dat talrijke Amerikanen en Thailanders actief bleven in diverse organen en dat „de Amerikanen blijven opereren van hun bases in Thailand door het uitvoeren van verkenningsvluchten, het opleiden van reactionaire troepen en het infiltreren van agenten en commando's".

Op 9 juli werd vanuit Vientiane gemeld dat premier Soevanna Phoema met vertegenwoordigers van Noord-Vietnam, o.w. de ambassadeur, onderhandelingen over het vertrek van Noordvietnamese troepen uit Laos was begonnen. (Op 13 maart was ambassadeur Le Van Hien in Vientiane teruggekeerd na een afwezigheid van 10 jaar, Hij had Laos na de rechtse staatsgreep van 1964 verlaten.)

Verdere *ontwikkelingen*

Op 25 april. vond in Loeang Prabang de inaugurele zitting van de nationale politieke consultatieve raad plaats.

Op 16 mei bereikte de gemengde vredescommissie overeenstemming over het toezicht op de bestandslijnen tussen de strijdkrachten van de Pathet Lao en die van Vientiane. Tien mobiele eenheden — vijf voor elke partij — zullen dat toezicht uitoefenen. Aan de Internationale Controle Commissie werd verzocht de supervisie uit te oefenen zonder overigens in de mobiele eenheden vertegenwoordigd te zijn.

Eind mei (Reuter 26-5) keurde de politieke raad met algemene stemmen een door prins Soevanoevong opgesteld programma van 18 punten goed. Dit „programma voor een vredesregeling, de onafhankelijkheid, eenheid, neutraliteit, democratie en welvaart in het koninkrijk Laos" schetste de lijnen van de toekomstige buiten- en binnenlandse politiek. Een licht gewijzigde versie werd op 11 juli door de coalitieregering goedgekeurd.

Het programma nodigde de VS, Thailand en andere landen uit om de nationale rechten van Laos strikt te eerbiedigen en om de vredesakkoorden van Vientiane van 1973 uit te voeren

Aan de VS wordt verzocht deel te nemen aan de wederopbouw van Laos Het koninkrijk zal trouwens elke onvoorwaardelijke hulp van welk land ook aanvaarden De buitenlandse politiek zal uitgaan van „de toepassing van het beginsel van de vreedzame coexistentie zonder rekening te houden met ideologische verschillen" De oorspronkelijk opgenomen veriklaring over de steun van Laos aan elke nationale bevrijdingsbeweging werd gewijzigd in steun aan „elke land dat voor zijn onafhankelijkheid strijdt tegen een koloniale mogendheid

Alle Laotianen werden opgeroepen zich te verenigen om de vrede, de eenheid en de neutraliteit te consolideren, het neo-kolonialisme te bestrijden en zijn leverispeil te verbeteren Het passieve leger moet dooi een leger van soldaten-pioniers worden vervangen, dat zal meewerken aan de economische en sociale ontwikkeling

Op 10 juli werd de Nationale Vergadering door de regering ontbonden. Dit parlement was nooit door de Pathet Lao erkend en een verzoek van de Nationale Vergadering

om de zitting op 11 mei zoals gebruikelijk te openen was reeds op 3 mei door de regering verworpen. Toen was door een regeringswoordvoerder bekendgemaakt dat alle wetten en internationale akkoorden via koninklijke decreten van kracht zouden worden. Op instigatie van de Nationale Vergadering was op 9 juli voor het parlementsgebouw actie gevoerd voor een petitie waarin het vertrek van Noordvietnamese troepen werd verlangd. Dit zou de aanleiding tot de ontbinding zijn geweest.

Op 12 juli werd premier Soevanna Phoema door een hartaanval getroffen, op een moment dat zijn rol van bemiddelaar nog uiterst belangrijk wordt geacht. (Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad,* She *Times)*

(Vor. ber. pag. 756 e.v.-1973)

Rol *Soevanna* Phoema

Over de rol van Soevanna Phoema schreef N R C/H'b l a d (27-7) o m

,,Aan Soevanna Phoeina, telg uit de Laotiaanse prinselijke familie, is het te danken dat Laos ontsnapte aan de eindeloze strijd in Indo-China Bijna een halve eeuw lang is hij nu de centrale figuur in de Laotiaanse politiek

In de jaren vijftig en het begin van de jaren zestig heeft de CIA drie maal zijn pogingen om in Laos tot een oplossing te komen gedwarsboomd. Nadat het de VS niet gelukt was om Laos te veranderen in een anti-communistisch bastion, ontving Soevanna Phoema Russische steun en beleefde misschien wel zijn prettigste tijd in de internationale diplomatie Tijdens de Conventie van Genève in 1962, beloofden veertien landen dat zij zich zouden onthouden van militaire interventie in Laos en dat zij de neutraliteit van dit land zouden respecteren

Deze overeenkomst bestond echter spoedig alleen nog maar op papier toen de regering-Johnson steeds meer Amerikaanse troepen naar Zuidoost-Azie begon te zenden en de Noordvietnamese troepen de Ho-Tsji-Minhroute in O -Laos gingen gebruiken in de strijd Hoewel de Amerikanen voordien altijd spraken over zijn ,,communistisch gezinde" houding, kwam Soevanna Phoema de oorlog in Vietnam door onder bescherming van de VS

De Laotiaanse premier, nu weer uitgemaakt voor ,,knecht van de Amerikanen", sloot dit opportunistische verbond met de VS als een van zeer vele compromissen De Amerikaanse luchtmacht bombardeerde Laos met meer dan drie miljoen ton explosieven en gebruikte kleine Laotiaanse bases om van daaruit Hanoi te bombarderen

De CIA bouwde in Laos een huurlingenleger op van 30 000 man en voegde daar later 20 000 troepen uit Thailand aan toe De ,,uitwijkpolitiek" (Laos mocht niet dienen als uitwijkplaats of bevoorradingsroute) van de VS. die tot doel had de communisten te beroven van mankracht, maakte zo ongeveer de helft van het Laotiaanse volk dakloos

Toch behield Soevanna Phoema, en met hem Laos, een zekere flexibiliteit, hij bleef mogelijkheden zien om te komen tot een herstel van de Laotiaanse neutraliteit In 1966 verzette de prins zich met succes tegen de uitbreiding van de McNamara-linie tot in Laos en tot op het moment dat president Nixon, in 1971, Laos binnenviel, lukte het de prins ook om Amerikaanse en Zuidvietnamese grondstrijdkrachten van enige omvang buiten zijn land te houden

Zonder zich ooit te binden, wist Soevanna Phoema in 1973 net zo lang te manoeuvreren totdat hij een werkelijke wapenstilstand in Laos bereikt had. Daarna dreef hij de onderling ruziemakende partijen in Laos -- en hun machtige buitenlandse bazen — heel geleidelijk aan in de richting van een compromis een voorlopige, nationale coalitieregering.

Soevanna Phoema s levenswerk het beschermen van ae 3 miljoen inwoners van Laos tegen de hoge kosten die zij moesten betalen voor hun eigen verdeeldheid en de nog veel hogere kosten van buitenlandse inmenging, leek bekroond te worden, toen de prins het eerste staatshoofd werd in Indo-China, dat er formeel in geslaagd is eenheid te brengen in zijn verdeelde land. ( )

Dankzij de eindeloze geduldige pogingen van Soevanna Phoema vormen het Laotiaanse bestand en de coalitieregering, die er door zijn toedoen gekomen zijn, een praktische basis voor een vreedzame evolutie naar een na-orlogce situatie waarin Laos bestuurd zou kunnen worden door een gematigd linkse regering, zonder dat buitenlandse mogendheden hun belangen daar dusdanig bedreigd voelen dat zij de cvclus van militaire interventie, oorlog en verwoesting zullen hervatten"

MONGOOLSE VOLKSREPUBLIEK

TSEDENBAL PRESIDENT

Tijdens een zitting van de Grote Volks-Khural (= parlement) op 10 en 11 juni werd op voorstel van het Centrale Comité van de Mongoolse Revolutionaire Volkspartij de eerste secretaris van dit CC, Yumzhagin Tsedenbal, tot nieuwe voorzitter van het presidium van de Grote Volks-Khural en daarmee tot staatspresident gekozen.

Tsedenbal werd aldus de opvolger van de op 20 mei 1972 overleden Zhamsarangin Sambu. Diens ambt was tot dan toe waargenomen door de eerste plv. voorzitter van het presidium tevens eerste plv. premier, Sonomyn Luvsan.

Tegelijk werd Tsedenbal van zijn functie van premier ontheven. De door hem voorgestelde opvolger als regeringsleider, Jambyn Batmunch (lid van van het Politburo), werd met algemene stemmen gekozen. *(AFP)*

THAILAND

VERKIEZING NATIONALE VERGADERING. ONTWERP GRONDWET INGEDIEND

Koning Bhoemibol Adoelyadej kondigde op 10 dec. 1973 's avonds in een radiorede de verkiezing van een nieuwe Nationale Vergadering aan. Hij ontbond daarmee de facto het in 1972 benoemde, overwegend uit officieren en ambtenaren bestaande. interim-parlement. Ten behoeve van de verkiezing riep de koning een nationale conventie bijeen van 2.346 afgevaardigden uit alle delen van het land en uit alle lagen van de bevolking.

Op 19 dec. kwam deze conventie op de renbaan van Bangkok bijeen voor de verkiezing van 299 leden van de Nationale Vergadering. Elke aanwezige selecteerde maximaal 100 namen uit een boek met biografische bijzonderheden van alle conventieleden.

De zo gekozen Nationale Vergadering bestond hoofdzakelijk uit ambtenaren, universiteitsdocenten, voormalige politici en journalisten; ook 36 officieren van de strijdkrachten en de politie werden gekozen, terwijl in het oude parlement meer dan 100 officieren zetelden. De afgevaardigden werden op 23 dec. door de koning benoemd.

Een op 18 okt. 1973 ingestelde commissie ter voorbereiding van een nieuwe grondwet voltooide haar taak op 28 jan., en de Nationale Vergadering begon op 28 febr. de behandeling van het door de regering ingediende ontwerp van een nieuwe grondwet.

Het ontwerp richtte zich vooral naar de grondwet van 1949, waarmee toen een poging tot verregaande democratisering was ondernomen

Volgens het ontwerp zal de Kamer van Afgevaardigden (240 a 300 leden die voor vier jaar worden gekozen volgens algemeen kiesrecht) de-100 leden van de Senat kiezen, die voorkomen op een lijst van 300 kandidaten die door de particuliere raad van de koning wordt opgesteld De stemgerechtigde leeftijd werd bepaald op 18 jaar

De door de koning aangewezen regering zal verantwoordelijk zijn jegens hem en de twee kamers, die samen de Nationale Vergadering zullen vormen.

Bij meningsverschillen tussen vorst en parlement zal de premier een beroep kunnen doen op zijn onderdanen om de volkswil via een referendum te uiten

De koning heeft ook het recht de assemblee te ontbinden, hoge civiele en militaire functionarissen te benoemen en de staat van beleg in geval van nood af te kondigen voor 30 dagen zonder parlementaire goedkeuring

Parlementskandidaten moeten door politieke partijen worden voorgedragen. Parlementsleden mogen geen openbare functie bekleden, noch in het leger noch in een staatsbedrijf. (Le M o n d e 2-3)

(Vor. ber. pag. 831/3-1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NIXON TREEDT AF, FORD NIEUWE PRESIDENT

Richard Milhouse Nixon heeft op 8 augustus in een door radio en televisie uitgezonden redevoering bekend gemaakt dat hij aftrad als president van de VS. Zijn opvolger, de 61-jarige vice-president Ford, is op 9 augustus door opperrechter Burger beëdigd in een plechtigheid in de Ovale Kamer van het Witte Huis.

Hij heeft de voltallige regering van Nixon overgenomen en meegedeeld dat hij dezelfde politiek van vrede en ontspanning zal volgen als Nixon.

Nixon zei het presidentschap neer te leggen omdat hij uit besprekingen met Congres- en andere leiders had geconcludeerd dat hij vanwege de Watergate-zaak mogelijk niet de steun van het Congres had, die hij nodig acht om achter de zeer moeilijke beslissingen te staan en de plichten van het ambt te vervullen op de wijze die de belangen van het land vereisen.

Op 6 augustus had Nixon nog meegedeeld niet te zullen aftreden, hoewel hijzelf toen juist zeer belastend materiaal inzake zijn aandeel in het te de doofpot stoppen van de Watergate-inbraak had gepubliceerd.

In de daarop volgende dagen bleek dat Nixon over geen enkele steun in het Congres beschikte en leidende Republikeinen eisten openlijk Nixons heengaan.

Van doorslaggevende betekenis schijnt het gesprek tussen Nixon en de Republikeinse senatoren Goldwater, Hugh Scott en afgevaardigde John Rhodes geweest te zijn, waarbij dezen de president nogmaals confronteerden met zijn onmogelijk geworden positie na de laatste onthullingen.

Ook minister van buitenlandse zaken Kissinger en de chef van de staf van het Witte Huis Alexander Haig schijnen een belangrijk aandeel te hebben gehad bij het nemen van het besluit.

Door vrijwillig af te treden heeft Nixon zichzelf een proces voor de Senaat bespaard, waartoe in eerste instantie op 30 juli door de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden was besloten. Toen nam de commissie nl. het derde impeachment-artikel aan, waarin Nixon ervan werd beschuldigd het onderzoek in de Watergate-kwestie opzettelijk te hebben gehinderd door te weigeren geluidsbandies af te staan. Eerder had de commissie al

De Nixons *(r.) en de Fords* (l.).

bepaald dat de president zich schuldig had gemaakt aan misbruik van macht en belediging van het Congres. De drie impeachment-artikelen zouden naar het Huis van Afgevaardigden worden gestuurd, dat vrijwel zeker zou hebben besloten dat Nixon door de Senaat zou worden berecht.

Nixon is er lange tijd van overtuigd geweest dat hij een dergelijk proces politiek zou overleven, omdat hij over genoeg steun in de Senaat kon beschikken.

Die steun bleek echter niet meer te bestaan, toen de president, na een ultimatum van zijn advocaat James St. Clair, op 5 augustus de inhoud van een bandje bekend maakte dat gesprekken bevatte tussen hem en zijn stafchef Haldeman op 23 juni 1972, waaruit bleek dat hij toen al op de hoogte was van de inbraak in het Watergate-complex en niet pas in maart 1973, zoals hijzelf altijd had gezegd en dat hij de CIA opdracht had gegeven de FBI te vragen het strafonderzoek te beperken, omdat anders de betrokkenheid van het *comité* tot herverkiezing van de president aan het licht zou komen.

De betrokkenheid van de president bij de hele affaire bleek nu veel groter te zijn dan algemeen was aangenomen en zijn geloofwaardigheid werd hierdoor nog verder ondermijnd.

Een gevoelige slag voor het prestige van de president was ook de uitspraak van het Hooggerechtshof op 24 juli met 8 tegen 0 dat hij 64 bandjes met gesprekken uit het Witte Huis aan de speciale Watergate-aanklager Jaworski moest overhandigen.

Door dit alles daalde de populariteit van de president in de afgelopen maanden sterk, ondanks enkele spectaculaire successen in de buitenlandse politiek. De laatste gepubliceerde cijfers van een opiniepeiling naar zijn populariteit, gaven aan dat nog slechts 25% van de Amerikanen achter hun president stond.

Vrijwel de gehele Amerikaanse pers keerde zich tegen de president, ook de bladen die vroeger Nixon door dik en dun steunden.

Nixons val, aldus The New York ***Times,*** is een gevolg van de aard van de man. Gesloten, achterdochtig en dwangmatig eenzaam, omringde hij zichzelf met mannen van gelijke instelling. Hij moedigde aan, wat John Dean, eens zijn adviseur in het Witte Huis, later noemde: ,,een klimaat van buitengewone bezorgdheid over de politieke invloed van demonstraties, overdreven bezorgdheid over lekken en een onverzadigbare honger naar politieke spionage, dit alles gekoppeld met een doe-het-zelf Witte Huis staf, zonder acht te slaan op wet."

Dit alles, aldus het blad, leidde tot Watergate en andere excessen en

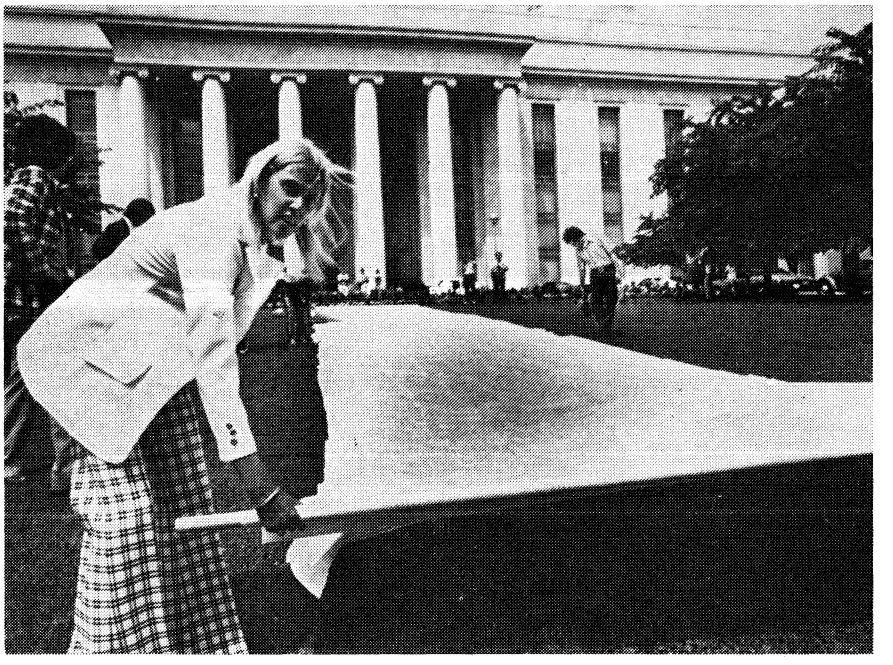
Nixons' *advocaat St.* Clair.

tot een waanzinnige poging de waarheid daarover te verbergen.

Hieronder geven wij een zeer beknopt overzicht van enkele voorvallen die Nixons prestige en geloofwaardigheid hebben ondermijnd, vnl. ontleend aan de New York Times (8-8).
In onze volgende aflevering hopen wij op enkele aspecten daarvan uitvoeriger terug te komen.

Watergate-inbraak

De eerste zaden waren al voor **1972** gelegd. In de nacht van **3** september **1971** brak een groep inbrekers onder aanvoering van Howard Hunt jr., een vroegere CIA-agent, in, in het kantoor van de psychiater die Daniel Ellsberg behandelde, de man die de Pentagondocumenten aan de pers doorgaf. (pag. **713, 758** e.v. **'71).** Hunt stond op de loonlijst van het Witte Huis als lid van een organisatie, bekend als de ,,loodgieters" omdat het hun taak was de informatielelrken te dichten.
Maar in **1972** werd de meeste schade toegebracht. Maatschappijen zoals de American Airlines, Minnesota Mining and Manufacturing, Good Year Tire and Rubber en Gulf Oil werden overgehaald illegale biidraaen aan de verkiezingscampagne ie doen.
Er werd een operatie van politieke spionage en vuile streken op touw gezet onder leiding van een jonge advocaat uit Californië, Donald Segretti genaamd. En op 17 juni brak een ploeg inbrekers onder aanvoering van James McCord in bij het hoofdkwartier van het nationale comité van de Democraten om afluisterapparatuur aan te brengen. Zij werden betrapt en vanaf dat moment begon een strijd om er achter te komen wat er precies gaande was in het Witte Huis. (pag. 753/2-1972)
Aanvankelijk leek de poging te slagen om de schade te beperken, om de banden van de slechterikken met de hoogste kringen in het Witte Huis te verdoezelen. Gedurende de verkiezingscampagne, tewijl de Democraten moeite deden om van Watergate een punt te maken dat tegen Nixon gebruikt kon worden, bleef de aandacht gevestigd op de 7 mannen die bij de inbraak betrokken waren.
Van de inbraak in het kantoor van Ellsbergs psychiater kwam niets aan het licht en er waren slechts vage aanwijzingen voor illegale fondsvorming.
Het Witte Huis bleef bij zijn beweringen dat geen enkel lid van de staf betrokken was en de verkiezingsuitslagen schenen te suggereren dat de herhaalde ontkenningen werden geloofd.
Het Amerikaanse publiek scheen het commentaar van Ronald Ziegler, de presidentsperssecretaris, te accepteren, die de Watergate-inbraak een ,,derderangs inbraak" noemde.
In de tussentijd waren enkele van de president~naaste medewerkers afkoopsommen aan het regelen om het stilzwijgen van de zeven originele verdachten te kopen.
Dat in het begin van **1973** de dingen er anders gingen uitzien kwam in beginsel door het rusteloze wroeten van enkele krantenverslaggevers *), de harde tactiek van rechter Sirica, die nooit werkelijk geloofde wat hij hoorde in het proces van de zeven en het besluit van enkele leden van de samenzwering nl. Jeb Stuart Magruder en Hugh Sloan van het comité tot herverkiezing van de president, om te praten (pag. 285/3 - **1973).** Teveel mensen wisten te veel om het in de doofpot stoppen daarna te kunnen volhouden.
En toen het in de doofpot stoppen ongedaan werd gemaakt kwamen andere beschuldigingen tegen de president naar voren.
Vele hadden niets met Watergate te maken, maar zij droegen alle bij tot het beeld van een man die zijn ambt had misbruikt.
In de kranten, in de door de televisie internationaal uitgezonden verhoren van de Ervin-commissie over Watergate en elders, onderging Nixon een soort proces van de publieke opinie.
Het jaar **1973** bracht hem weinig soelaas en hij moet hebben gevoeld dat zijn situatie met de dag moeilijker werd. Hij werd steeds meer gedwongen zich terug te trekken.
Zelfs een oppervlakkige opsomming van de voorvallen doet hun cumulatieve werking vermoeden.

Op **17-7** werden **34.000** handtekeningen vóór afzetting het Congres aangeboden.

De val van *Patrick* Gray

Patrick Gray was de keuze van de president om wijlen Edgar Hoover te vervangen als directeur van de FBI. Het bleek bij verhoren voor zijn benoeming door een Congrescommissie en later dat hij de FBI-dossiers over de onderzoekingen naar Watergate aan Dean had gegeven. Hij had mogelijk bewijsmateriaal in de zaak vernietigd. Hij riep met deze bekentenis vragen op over Nixons beslissing om hem uit te kiezen (pag. 285/2 - **1973).**

*) De Washington Post heeft een belangrijke rol gespeeld in deze kwestie. Deze krant bleef vanaf het eerste moment de kwestie nauwgezet volgen, omdat al gauw het vermoeden was gerezen dat het niet om een gewone inbraak ging en omdat men sterke aanwijzingen had dat het Witte Huis ten nauwste bij de hele affaire was betrokken.
Twee journalisten van de Washington Post, Bob Woodward en Carl Bernstein, die zich met de zaak bezig hielden, hebben voor hun intensieve speurwerk de Pulitzerprijs gekregen. In hun boek ,,All the President's Men" hebben zij verslag gedaan van hun werkzaamheden.

De zaak Ellsberg

De zaak Ellsberg — Op **27** juni maakte rechter Byrne van de districtsrechtbank in Los Angeles de inbraak bij de psychiater van Ellsberg bekend, waardoor het proces tegen Ellsberg in de war werd gebracht. De regering had hem verlaat ingelicht over de operatie van de loodgieters. Later onthulde de rechter dat hij door Nixons topassistent Ehrlichman was benaderd en het directeurschap van de FBI aangeboden had gekregen.
Later ging het erop lijken dat het in de doofpot stoppen van Watergate opgezet was om te voorkomen dat de Ellsberg-diefstal zou uitlekken. (pag. 303/3 - 1973)
Weer werd de indruk geschapen van grofheid, ongevoeligheid, onverantwoordelijkheid en misschien zelfs onwettigheid in de hoogste regeringskringen.

Andere operaties tegen de vijanden van het Witte Huis:
Het kwam uit dat het Witte Huis er lijsten op nahield van vijanden. Ook werden de telefoons van journalisten afgeluisterd en van verdachte leden van de staf van het Witte Huis, in het bijzonder degenen die voor Henri Kissinger aan nationale veiligheidszaken werkten.

De ITT-zaak

Het kwam uit dat het grote ITT-concern $ **400.000** had toegezegd om de kosten van de nationale conventie van de Republikeinen te bestrijden, die in San Diego zou worden gehouden, in ruil voor een regeling van een proces wegens overtreden van de anti-trustwet.

Andere aantijgingen:
Er waren aanwijzingen dat ,,voor wat, hoort wat" de standaard-werkprocedure in het Witte Huis was, inclusief de verkoop van ambassadeursposten, een verdachte bijdrage aan de campagne door Robert Vesco, de voortvluchtige bankier, en bijdragen door politieke actiefondsen,

gesteund door melkfabrikanten, die duidelijk te maken hadden met een besluit om de federale steun aan de melkprijs te verhogen (pag 122/3 - 1974)

De bandjeskwestie

De bandjes van het Witte Huis — Er werd bijna onopgemerkt onthuld tijdens de Watergate-verhoren dat de president de meeste van zijn persoonlijke en telefoongesprekken in het geheim in het Witte Huis liet opnemen. (pag. 76/3 - 1974) De onthulling deed allereerst Nixon zelf kwaad omdat de meeste Amerikanen het op de band opnemen onbetrouwbaar en oneerlijk vinden en ten tweede omdat het een langdurige strijd om de banden ontketende tussen het Witte Huis en de organen die met het onderzoek bezig waren. De president verloor uiteindelijk de strijd om de banden.

Een grote voorraad door het Witte Huis uitgekozen bandjes die in het voorjaar werden vrijgegeven deed zijn zaak meer kwaad dan goed en het vrijgeven van de drie bandjes op 5 aug. bevestigde zijn deelname aan het in de doofpot stoppen van Watergate.

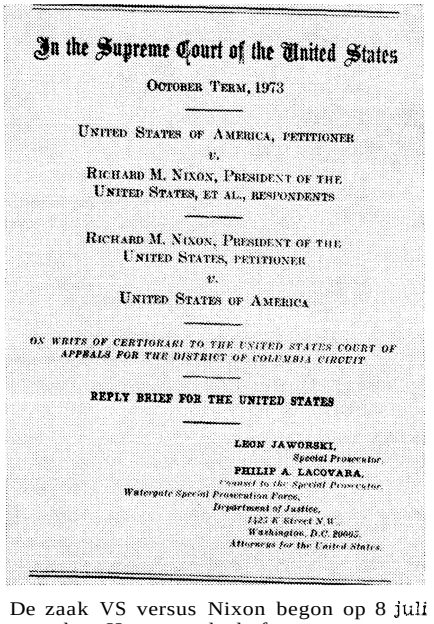
De zuterdagslachting

De door Nixon benoemde minister van justitie Richardson benoemde Archibald Cox tot speciale aanklager in de Watergate-zaak. Deze ging prompt naar de rechtbank en eiste onder strafbedreiging negen bandjes op. Nixon weigerde, verloor bij de lagere rechtbanken en in hoger beroep en ontsloeg vervolgens Cox. Zowel Richardson als zijn plaatsvervanger Ruckelshaus namen hun ontslag. De actie riep een storm van protest op en voor het eerst hoorde men in het Congres berichten over het in werking stellen van de afzettingsprocedure. Nixon moest toegeven, verstrekte de bandjes en benoemde een nieuwe aanklager, Jaworski. (pag. 90 e.v. - 1974)

De belastingen van de president

Veel kwaad bloed heeft de zgn. belastingkwestie van Nixon gezet. Het bleek dat de president aanzienlijke belastingaftrek kreeg omdat hij documenten uit de tijd dat hij vice-president was aan de nationale archieven had geschonken. Verder betaalde hij relatief weinig inkomstenbelasting in de eerste vier jaren van zijn ambtstermijn. In april 1974 ging Nixon ermee akkoord $ 432.787,12 achterstallige belasting te betalen. (pag. 106/2 - 1974)

Over de vraag of Nixon gefraudeerd had zou bij de „impeachment-procedure" beslist moeten worden.

In the Supreme Court of the United States

OCTOBER TERM, 1973

UNITED STATES OF AMERICA, PETITIONER
v.
RICHARD M. NIXON, PRESIDENT OF THE UNITED STATES, ET AL., RESPONDENTS

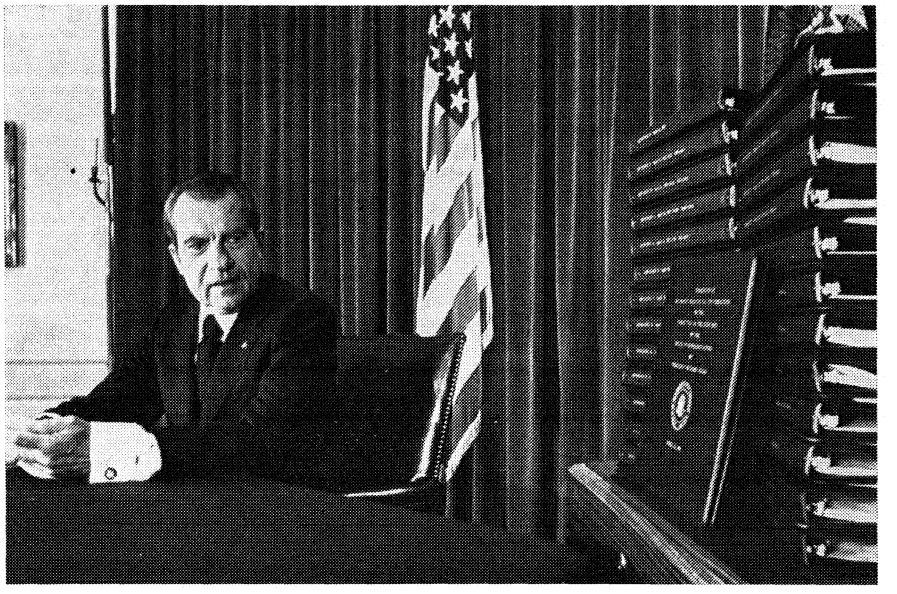
RICHARD M. NIXON, PRESIDENT OF THE UNITED STATES, PETITIONER
v.
UNITED STATES OF AMERICA

ON WRITS OF CERTIORARI TO THE UNITED STATES COURT OF APPEALS FOR THE DISTRICT OF COLUMBIA CIRCUIT

REPLY BRIEF FOR THE UNITED STATES

LEON JAWORSKI,
Special Prosecutor
PHILIP A. LACOVARA,
Counsel to the Special Prosecutor
Watergate Special Prosecution Force,
Department of Justice,
1425 K Street N.W.
Washington, D.C. 20005.
Attorneys for the United States.

De zaak VS versus Nixon begon op 8 juli voor het Hooggerechtshof.

Nixon gaf op 29 april uittreksels van banden (r.) aan het Congres.

Impeachment-procedure

Inmiddels was de afzettingsprocedure in werking gekomen. Maar Nixon weigerde, hoewel bijna zijn gehele persoonlijke staf afgetreden was en zich voor de rechter moest verantwoorden, op enigerlei wijze toe te geven. Ook vice-president Agnew was afgetreden, nadat hij beschuldigd was van belastingfraude.

Naarmate 1974 vorderde, werd de druk op Nixon om meer bandjes af te staan bijna ondragelijk.

Uiteindelijk gaf hij een grote hoeveelheid zwaar gecensureerde bandjes aan de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden, in de hoop met deze wanhopige gok de storm te bedaren.

Het werkte niet. De uittreksels waren onbegrijpelijk en een gat op één van de bandjes van 18½ minuut wekte achterdocht. Nixon weigerde aanvullende bandjes ter beschikking te stellen en wat op de afgegeven banden stond was schadelijk voor zijn zaak.

Als zij al geen duidelijk bewijs voor criminele handelingen leverden, zoals het Witte Huis volhield, gaven zij wel een beeld van een president die godslasterlijk was, besluiteloos, langdradig, bezorgder om zijn eigen huid te redden dan achter de waarheid te komen en nauw betrokken in discussies over woordbreuk en afkoopsommen om zichzelf van schandalen te vrijwaren.

Wederom ging er een schok door het land en steeds vaker werd gehoord dat de president moest aftreden, nu zelfs van onverdacht Republikeinse zijde

Op 24 juli besliste het Hooggerechtshof eensgezind dat het Witte Huis nog 64 bandjes aan de districtsrechtbank In Washington moest overhandigen, die Nixon tot dan toe onder het voorwendtel van „executive privilege" onder zich had gehouden. Nixon voldeed aan het bevel van het hof, maar het was te laat.

Drie dagen later stemden zes Republikeinen met de 21 Democraten in de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden ten gunste van de eerste van de drie impeachment-artikelen die aan het voltallige Huis zouden worden toegezonden.

Het eerste artikel beschuldigde Nixon van tegenwerking van de justitie in verband met het onderzoek naar Watergate, het tweede van misbruik van het ambt van president en het derde van minachting van het Congres.

De twee andere impeachmentartikelen, één over de invasie in Cambodja en één op de belastingen van Nixon werden verworpen. Maar slechts één impeachment-artikel was nodig om de procedure in het Huis op gang te brengen, die in aug. zou beginnen.

Zover is het niet gekomen. De vrijgave van de bandjes op 5 aug. die onomstotelijk Nixon's betrokkenheid bij het in de doofpot stoppen aantoonde, beroofde hem van zijn laatste steun in het Congres.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen rondom het aftreden van Nixon, beginnend bij het besluit van de president, na een ultimatum van zijn advocaat, om de inhoud van een bandje met gesprekken gehouden op 23 juni 1972, zes dagen na de inbraak in het Watergate-gebouw, bekend te maken.

Vrijgave achtergehouden banden, schriftelijke verklaring Nixon, weigering af te treden, wegvallen laatste steun, druk van Republikeinse zijde, ***Nixon*** *maakt aftreden bekend*

Op 5 augustus gaf Nixon plotseling de inhoud van drie gesprekken die hij op 23 juni '72 met zijn *chef* staf Haldeman had gehouden, voor pu-

blikatie vrij. Deze gesprekken waren op de band opgenomen. Hieruit bleek dat Nixon veel eerder Op de hoogte was van de inbraak dan altijd door het Witte Huis was toegegeven en dat Nixon opdracht had gegeven de hele inbraak in de doofpot te stoppen.

Naar later bekend werd was Nixon tot zijn besluit gekomen, nadat zijn advocaat James St. Clair gedreigd had zelf de inhoud van de banden bekend te maken.

In een eerste gesprek gaf Nixon Haldeman opdracht de FBI te verzoeken om het onderzoek naar de inbraak te beperken.

Uit de gesprekken blijkt ook dat Haldeman Nixon meedeelde dat het spoor van het geld dat op de inbrekers was gevonden via Mexicaanse bankrekeningen en een zekere Dahlberg terug leidde naar Nixons verkiezingshoofdkwartier. Ook vertelde Haldeman Nixon meteen dat hij meende dat ex-minister van justitie Mitchell, die de campagne leidde, van tevoren wist over de inbraak.

Haldeman stelde de president het volgende voor: ,,Zeker. die Democratische inbraakzaak, die wordt weer een probleem, want de FBI is niet goed onder controle omdat directeur Gray niet precies weet hoe hij ze eronder moet houden en hun onderzoek lijkt nu naar produktie gebieden, naar richtingen waarin wij niet willen dat het gaat."

Daarna suggereerde Haldeman de onderdirecteur van de CIA, Walters, Gray te doen bevelen om ,,er voor de hel uit te blijven, dit is een zaak waarin wij niet willen dat ie verder zaat."

Haldeman vertelde dan dat een chèque van 25.000 dollar van een zakenman uit Minnesota, Dahlberg, en een verkiezingsbijdrage uit Texas, via Mexico naar de inbrekers ging. Hij vraagt dan de president hoe het FBI-onderzoek behandeld moet worden. ,,En u denkt dus dat wat gedaan moet worden is om hen te laten stoppen." — Nixon: ,,Zeker, goed."

Uit de nu gepubliceerde banden blijkt ook dat Nixon, in tegenstelling tot het beeld dat hij voor de verkiezingen van 1972 steeds heeft willen ophouden, zich wel degelijk voortdurend bezighield met zijn kansen op herverkiezing als Republikeins presidentskandidaat. In zijn verklaringen in het openbaar liet de president het steeds voorkomen als zou hij het veel te druk hebben met de staatszaken om zich te bemoeien met zijn campagne. De president op 23 juni tegen Haldeman:

,,Het ergste bijvoorbeeld — (onverstaanbaar) — is om ergens naar toe te gaan dat te maken heeft met kunst... Kunst, weet je, dat zijn joden, de linksen. Met andere woorden, blijf uit hun buurt... we moeten ,,Middle America" hebben."

Met de vrijgave van deze band gaf Nixon ook een verklaring uit, waaruit wij het volgende citeren:

,,Ik heb vandaag mijn advocaten opdracht gegeven om aan de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden de afschriften ter beschikking te stellen van drie gesprekken met H. R. Haldeman op 23 juni 1972, en ik maak die hierbij openbaar. (...)

Hoewel ik besefte dat deze gesprekken mogelijke problemen vormden stelde ik niet mijn staf of mijn advocaat ervan op de hoogte, of degenen die mijn zaak behartigen, noch voegde ik ze toe aan de teksten die reeds aan de commissie van justitie waren toegezonden om die teksten te wijzigen.

Op dat moment was ik mij niet bewust van de omvang van de gevolgen die deze gesprekken nu mogelijk blijken te hebben. Als gevolg daarvan hebben degenen die mijn zaak verdedigen en degenen die de zaak beoordeelden,–dat gedaan aan de hand van gegevens die niet volledig en in sommige opzichten onjuist waren

Dit was een ernstige nalatigheid waarvoor ik de volledige verantwoordelijkheid op mij neem en die ik diep betreur.

Sinds die beslissing van het Hooggerechtshof, nu 12 dagen geleden, heb ik mijn advocaat opdracht gegeven de 64 bandopnamen te analyseren en heb ik zelf een aantal ervan beluisterd. Toen werd duidelijk dat gedeelten van de bandopnamen van deze besprekingen op de 23ste juni afwijken van enkele van mijn vroegere verklaringen

Daarom heb ik opdracht gegeven om deze afschriften onmiddellijk ter beschikking te stellen van de juridische commissie.

In een formele, geschreven, verklaring van 22 mei van vorig jaar zei ik dat ik kort na de watergate-inbraak bezorgd raakte over de mogelijkheid dat het FBI-onderzoek zou kunnen leiden tot het bekend worden van niet ter zake doende geheime activiteiten van de CIA of van gevoelige nationale veiligheidsaangelegenheden waaraan de zogenaamde ,,loodgieters"-groep in het Witte Huis had gewerkt, wegens de contacten die een aantal van de betrokkenen met de CIA en de loodgieters onderhielden.

Ik zei dat ik daarom opdracht had gegeven de FBI te waarschuwen zijn onderzoek met de CIA te coördineren, en zeker te stellen dat het onderzoek deze gevoelige nationale veiligheidsaangelegenheden niet aan het daglicht zou brengen.

Die verklaring was gebaseerd op mijn herinnering op dat ogenblik — ongeveer 11 maanden later — plus documentair materiaal en relevante getuigenverklaringen van degenen die erbij betrokken waren.

Uit de bandopnamen van 23 juni blijkt echter duidelijk dat ik op het moment dat ik die instructies gaf, ook gesproken heb over de politieke aspecten van de situatie en dat ik mij wel bewust was van de voordelen die deze handelwijze zou hebben met betrekking tot het beperken van mogelijke onthullingen dat er personen bij betrokken waren die verbonden waren aan de herverkiezingscommissie. (...)

Ik erken dat dit aanvullend materiaal dat ik nu overdraag mijn zaak verder kan schaden, in het bijzonder omdat de aandacht er afzonderlijk naar zal uitgaan in plaats van naar het bewijsmateriaal in zijn totaliteit.

Het tweede punt waarop ik zou willen aandringen is dat het bewijsmateriaal in zijn totaliteit wordt bekeken en dat de gebeurtenissen in een juist perspectief worden bezien. Wat voor fouten ik heb gemaakt bij het behandelen van Watergate, de fundamentele waarheid blijft dat ik, toen alle feiten onder mijn aandacht werden gebracht, aandrong op een volledig onderzoek en vervolging van de schuldigen. Het is mijn vaste overtuiging dat het materiaal in zijn totaliteit niet de uiterste stap van impeachment en afzetting van een president rechtvaardigt. Ik vertrouw erop dat, terwijl het constitutionele proces voortgaat, dit perspectief zal overheersen."

Na de onthullingen van 5 augustus, riep Nixon zijn kabinet op 6 aug. in een spoedzitting bijeen.

Hij zei bij die gelegenheid dat hij niet zou aftreden, maar de geruchten dat een spoedig heengaan van de president niet veraf meer was hielden aan.

Talrijke vooraanstaande Republikeinen lieten weten de president niet meer te kunnen steunen nu duidelijk was aangetoond dat hij bij het in de doofpot stoppen van de Watergate-zaak was betrokken.

Op 8 augustus sprak Nixon achtereenvolgens met zijn chef staf Haig, ontving hij vice-president Ford en vervolgens de leiders van het Congres en een delegatie van 20 senatoren en 26 afgevaardigden, die tot zijn speciale vrienden werden gerekend.

Eerder Op de dag had vice-president Ford een onderhoud gehad met minister van buitenlandse zaken Kissinger en was bekend gemaakt dat Ford een reis naar Californië had afgezegd.

Op de avond van de 8ste augustus richtte Nixon zich in een door de televisie rechtstreeks uitgezonden rede tot het Amerikaanse volk en kondigde zijn aftreden aan.

Hieronder geven wij de letterlijke tekst van deze redevoering:

Nixons rede

,,Goeden avond. Dit is de 37ste maal dat ik tot u spreek vanuit dit bureau waar zo veel besluiten zijn genomen die de geschiedenis van dit land vormgeven.

Elke keer heb ik dat gedaan om met u een kwestie te bespreken die naar mijn mening het nationale belang betrof. Bij alle beslissingen die ik in mijn openbare leven heb genomen heb ik altijd getracht te doen wat het beste was voor het land. Gedurende de lange en moeizame periode van Watergate heb ik het als mijn plicht gevoeld te volharden, om al het mogelijke te doen om mijn ambtstermijn, waarvoor u mij koos, te voltooien.

In de afgelopen dagen echter, is het mij duidelijk geworden dat ik niet langer over een politieke basis in het Congres beschik die zo sterk is dat voortzetting van die inspanning gerechtvaardigd is.

Zolang een dergelijke basis bestond, was ik er vast van overtuigd dat het noodzakelijk was ervoor te zorgen dat het constitutionele proces tot het einde toe zijn loop zou hebben en dat anders handelen ontrouw aan de geest van dat opzettelijk moeilijke proces zou zijn en een gevaarlijk ontwrichtend precedent voor de toekomst zou scheppen.

Maar met het wegvallen van die basis ben ik nu van mening dat het grondwettelijke doel is gediend en dat het niet langer noodzakelijk is het proces voort te zetten.

Ik zou er de voorkeur aan hebben gegeven tot het einde door te gaan, welke

persoonlijke kwelling dit ook met zich zou hebben meegebracht en mijn gezin heeft daar bij mij eenstemmig op aangedrongen.
Maar het belang van het land moet altijd voor iemands persoonlijke overwegingen gaan.
Uit de besprekingen die ik inet Congresen andere leiders heb gehad heb ik geconcludeerd dat ik, vanwege de Watergate-zaak, mogelijk niet de steun van het Congres heb die ik nodig acht om achter de zeer moeilijke beslissingen te staan en de plichten van dit ambt te vervullen op de wijze die de belangen van het land vereisen.
Ik ben nooit iemand geweest die opgeeft. Het neerleggen van het ambt voor mijn termijn is verstreken is strijdig met elk instinct in mij, maar als president moet ik het belang van Amerika op de eerste plaats stellen.
Amerika heeft een president nodig die zich volledig kan geven en een Congres dat zich volledig kan geven, in het bijzonder in deze tijd met de problemen waarvoor wij in binnen- en buitenland staan. Blijven strijden gedurende de komende maanden voor mijn persoonlijke handhaving zou de tijd van de president zowel als van het Congres vrijwel volledig opslokken in een periode waarin onze volledige aandacht gericht zou moeten zijn op de grote zaken van vrede in het buitenland en voorspoed zonder inflatie in het binnenland.
Daarom zal ik het presidentschap met ingang van het middaguur morgen neerleggen. Vice-president Ford zal op dat uur in dit ambt worden beëdigd.
Als ik mij de grote verwachtingen voor Amerika herinner waarmee wij deze tweede ambtstermijn begonnen, voel ik grote droefheid dat ik niet hier in dit ambt namens u zal werken om die verwachtingen in de komende twee-en-een-half jaar waar te maken. Maar, door de leiding van de regering aan. vice-president Ford over te dragen weet ik, zoals ik de natie heb gezegd toen ik hem voor dat ambt kandidaat stelde, dat de leiding van Amerika in goede handen zal zijn.
Ik draag dit ambt ook aan de vice-president over in een diep besef van het gewicht van de verantwoordelijkheid die morgen op zijn schouders komt te liggen en daarom van het begrip, van het geduld, de samenwerking die hij van alle Amerikanen nodig zal hebben.
Nu hij deze verantwoordelijkheid op zich neemt, zal hij die hulp en steun van ons allen verdienen.
Als wij naar de toekomst kijken is het belangrijkste om te beginnen met het helen van de wonden van dit land, om de bitterheid en de verdeeldheid van het recente verleden achter ons te laten en om die gezamenlijke idealen weer te ontdekken die de kern vormen van onze kracht en eenheid als een groot en vrij volk.
Door deze daad te verrichten hoop ik dat ik het begin van dat proces van genezing, dat in Amerika zo uitermate noodzakelijk is, zal hebben bespoedigd.
Diep betreur ik de wonden die wellicht in de loop van de gebeurtenissen die tot deze beslissing hebben geleid zijn toegebracht. Ik zou slechts willen zeggen dat als sommige van mijn beoordelingen verkeerd waren — en sommige waren verkeerd — zij werden gemaakt in wat ik op dat moment meende dat het beste belang van het land was.
Degenen die naast mij hebben gestaan gedurende deze afgelopen moeilijke maanden, mijn gezin, mijn vrienden, vele anderen die mijn zaak steunden omdat zij geloofden dat zij juist was, zal ik eeuwig dankbaar zijn voor hun steun
En tot degenen die zich niet in staat hebben geacht mij hun steun te geven wil ik zeggen dat ik vertrek zonder bitterheid ten opzichte van degenen die tegen mij zijn geweest, omdat wij allen uiteindelijk ons hebben beziggehouden met het goede van het land, hoewel onze meningen kunnen verschillen
Laten wij ons daarom nu allen aaneensluiten in die gemeeilsehappelijke verbintenis en onze nieuwe president helpen slagen voor het welzijn van alle Amerikanen
Ik zal dit ambt verlaten met spijt dat ik mijn termijn niet heb voltooid, maar met dankbaarheid voor het voorrecht gedurende de afgelopen vijf-en-een-half jaar als uw president te hebben gediend Deze jaren zijn een belangrijke tijd in de geschiedenis van ons land en de wereld geweest Het is een tijd van succes geweest waarop wij allen trots kunnen zijn, successen die de gezamenlijke inspanningen van de regering, het Congres en het volk betekenen
Maar de uitdagingen die voor ons liggen zijn even groot en ook zij zullen de steun en inspanning vereisen van Congres en volk in samenwerking met de nieuwe regering
Wij hebben Amerika's langste oorlog áeeindigd maar bij het werken voor een duurzame vrede in de wereld zijn de voor ons liggende doelen zelfs nog verstrekkender en moeilijker Wij moeten een zodanige vredesstructuur scheppen dat van deze generatie, onze generatie, van Amerikanen, door de volkeren van alle naties zal worden gezegd dat wij niet slechts één oorlog beeindigden, maar dat wij toekomstige oorlogen voorkwamen
Wij hebben de deuren ontsloten die gedurende een kwart eeuw tussen de Verenigde Staten en de Volksrepubliek China stonden
Wij moeten nu verzekeren dat het kwart van de wereldbevolking dat in de Volksrepubliek China leeft niet onze vijand is en blijft, maar onze vriend
In het Midden-Oosten kijken de 100 miljoen mensen in de Arabische landen van wie velen ons gedurende bijna 20 jaar als hun vijanden hebben beschouwd, nu naar ons als hun vrienden
Wij moeten op die vriendschap voortbouwen opdat eindelijk vrede kan worden gesticht in het Midden-Oosten en opdat de wieg van de beschaving niet haar graf zal worden
Samen met de Sowjet-Unie hebben wij belangrijke doorbraken bewerkstelligd die het proces van beperking van kernwapens op gang hebben gebracht, maar wij moeten niet slechts beperking als ons doel stellen, maar vermindering en uiteindelijke vernietiging van deze verschrikkelijke wapens opdat zij de beschaving niet kunnen vernietigen en opdat de dreiging van een kernoorlog niet langer boven de wereld en de mensheid zal hangen
Wij hebben nieuwe betrekkingen met de Sowjet-Unie geopend. Wij moeten deze nieuwe betrekkingen blijven ontwikkelen en uitbreiden opdat de twee sterkste naties in de wereld in samenwerking in plaats van in confrontatie zullen samenleven
In de hele wereld, in Azië, in Afrika, m Latijns-Amenka, in het Midden-Oosten, zijn miljoenen mensen die in verschrikkelijke armoede, zelfs hongersnood leven. Wij moeten ons als doel blijven stellen het afzien van de produkte voor oorlog en uitbreiding van de produktie voor vrede opdat de mensen overal op deze aarde ten minste een behoorlijk leven kunnen hebben, zo niet in onze eigen tijd dan toch in die van hun kinderen.
Hier in Amerika zijn wij zo gelukkig dat de mensen van ons volk niet slechts de zegeningen van de vrijheid hebben, maar ook de middelen om ten volle en goed te leven, naar wereldmaatstaven zelfs een overvloedig leven Wij moeten echter niet alleen meer en betere werkgelegenheid blijven nastreven, maar ook volledige kansen voor elke Amerikaan. En wat wij juist nu zo hard trachten te bereiken, welvaart zonder inflatie
Gedurende meer dan een kwart eeuw in het openbare leven heb ik deel gehad aan de woelage geschiedenis van dit tijdperk. Ik heb gestreden voor datgene waar ik in geloofde Naar mijn beste vermogen heb ik getracht te voldoen aan de verplichtingen en verantwoordelijkheden die mij waren toevertrouwd
Soms ben ik geslaagd en soms heb ik gefaald, maar ik heb altijd rnoed geput uit wat Theodore Rooseveldt eens zei over de man in de arena, ,,wiens gelaat wordt ontsierd door stof, zweet en bloed, die moedig strijdt, die dwaalt en steeds weer tekort schiet omdat er geen inspanning zonder dwaling en tekortkoming is, maar die werkelijk daden tracht te verrichten, die momenten van groot enthousiasme kent, de grote toewijding. die zich voor een waardige zaak opoffert, die als het goed gaat aan het einde de triomfen van grote resultaten kent en die als het slecht gaat, als hij faalt, tenminste faalt omdat hij iets groots waagde."
Ik beloof u vanavond plechtig dat ik tot mijn laatste ademtocht in deze geest zal voortgaan. Ik zal blijven werken voor de grote zaken waaraan ik al mijn jaren als lid van het Congres, als senator, als vicepresident en als president, was toegewijd; de zaak van vrede, niet alleen voor Amerika maar tussen alle naties, welvaart, gerechtigheid en kansen voor ons hele volk.
Er is één zaak waaraan ik bovenal ben toegewijd en waaraan ik mijn hele leven toegewijd zal blijven.
Toen ik vijf-en-een-half jaar geleden voor het eerst de ambtseed als president aflegde, deed ik deze plechtige belofte: ,,Mijn ambt, mijn energie en al de wijsheid die ik op kan brengen, te Wijden aan de zaak van vrede tussen de naties". Sedertdien heb ik altijd mijn uiterste best gedaan die belofte gestand te doen. Ik ben ervan overtuigd dat de wereld als gevolg van deze inspanningen vandaag een veiliger plaats is, niet alleen voor het volk van Amerika, maar voor de volkeren van alle landen en dat al onze kinderen een betere kans dan voorheen hebben om in vrede te leven, in plaats van in een oorlog te sterven
Dit is, meer dan wat ook, wat ik hoopte te bereiken toen ik naar het presidentschap dong. Dit is meer dan wat ook, naar ik hoop, mijn erfenis voor u, voor ons land nu ik het presidentschap neerleg.
Dit ambt te hebben bekleed, betekent een zeer persoonlijk gevoel van verwantschap te hebben gevoeld met iedere Amerikaan. Ik leg het neer met dit gebed: Moge Gods genade in alle komende dagen met u zijn."

Vice-president Ford reageerde in een eerste toespraak als volgt op de machtsoverdracht:

Verklaring Ford

„Ik denk dat dit een van de moeilijkste en droevigste perioden is en een van de

droevigste gebeurtenissen die ik ooit heb meegemaakt.

Volgens mij heeft de president van de Verenigde Staten een van de grootste persoonlijke offers voor het land gebracht en een van de mooiste persoonlijke beslissingen in het belang van alle Amerikanen genomen door te besluiten af te treden als president van de Verenigde Staten.

Een periode van 25 jaar overziende, ben ik in de gelegenheid geweest de laatste vijf jaar een buitenlandse politiek gade te slaan die zeer succesvol is geweest wat betreft het streven naar vrede voor alle Amerikanen en naar ik hoop ook voor de rest van de wereld.

Ik denk dat deze politiek de vrede kan handhaven in de komende maanden en jaren. Zonder aarzeling en terughouding zeg ik dat de politiek die de vrede heeft verzekerd en die het gebouw zal optrekken voor een toekomstige vrede, zal worden voortgezet voorzover ik daarbij betrokken zal zijn als president van de Verenigde Staten.

Wij zijn zo gelukkig geweest de laatste vijf jaar te beschikken over een zeer groot man in Henry Kissinger die onder president Nixon heeft bijgedragen aan de opbouw van de vrede.

Ik heb Henry Kissinger gevraagd aan te blijven en minister van buitenlandse zaken te worden in de nieuwe regering.

Ik ken Henry Kissinger al vele jaren. Ik kende hem al voordat hij in dienst kwam van de regering. Ik wil dat hij mijn minister van buitenlandse zaken wordt en ik ben blij te kunnen aankondigen dat hij minister van buitenlandse zaken zal zijn. Dat betekent dat hij en ik zullen samenwerken om de vrede in de toekomst voort te zetten zoals wij in het verleden hebben gedaan.

Wij hebben nog vele andere problemen. Wij hebben binnenlandse problemen die moeten worden opgelost. En zij kunnen worden opgelost en zullen worden opgelost door de samenwerking tussen het Congres, de president en hen die werken voor de president.

Ik ben zo gelukkig geweest bij de uitoefening van mijn openbare ambten een groot aantal tegenstanders te hebben ontmoet in de politieke arena in het Congres. Maar ik geloof niet dat ik ook maar een enkele vijand in het Congres heb. Het netto resultaat daarvan is, denk ik, dat ik morgen kan beginnen met Democraten en Republikeinen zowel in het Huis als in de Senaat te werken aan de problemen, ernstige problemen, die wij op binnenlands terrein hebben.

En de geest van samenwerking die, naar ik geloof. zal worden gedemonstreerd door net Congres en de nieuwe president op het terrein van de buitenlandse en binnenlandse problemen zal niet alleen heilzaam zijn voor 211 miljoen prachtige Amerikanen maar voor de wereld als geheel. En ik zeg u vanavond toe, zoals ik ook morgen en in de toekomst zal doen. mijn grootste inspanningen, samenwerking, leiderschap en toewijding aan wat goed is voor Amerika en goed is voor de wereld. Dank u zeer."

Beëdiging Ford.

Op 9 augustus werd Gerald Ford tot 38ste president van de VS beedigd door opperrechter Burger.

Voor de beëdiging stelde Ford de nieuwe woordvoerder van het Witte Huis aan de pers voor. Het is een journalist uit Washington, Gerard Franklin ter Horst, van Nederlandse afkomst.

Ford deelde ook mee dat alle medewerkers en ook chef staf Alexander Haig voorlopig gehandhaafd zouden blijven.

Voor de keuze van een vice-president had hij een adviesgroep uit het Congres benoemd maar een besluit hierover zou pas over een week worden genomen.

Na zijn beëdiging hield Ford de inaugurale rede, waarvan wij hieronder de letterlijke tekst geven:

Ford (l.) beëdigd door Opperrechter Burger.

Fords inauguratierede

„Mijnheer de opperrechter, mijn beste vrienden, mijn mede-Amerikanen.

De eed die ik heb afgelegd is dezelfde die door George Washington en in overeenstemming met de grondwet door iedere president is afgelegd. Ik echter aanvaard het presidentschap onder buitengewone omstandigheden. die Amerikanen nog nooit hebben meegernaakt. Uit is een uur in de geschiedenis dat onze geesten bezwaart en onze harten bedroeft.

Daarom ben ik van mening dat het mijn eerste plicht is een pact waarvoor geen precedent bestaat, rnet mijn landgenoten af te sluiten. Niet een inaugurele rede, geen praatje bij het haardvuur, geen verkiezingstoespraak, slechts een oprecht praatje onder vrienden. En ik ben van plan het het eerste van vele te laten zijn.

Ik ben mij er duidelijk van bewust dat u mij niet door uw stem uit te brengen tot uw president hebt gekozen. Daarom vraag ik u mij in uw gebeden als uw president te bevestigen. En ik hoop dat die gebeden de eerste van vele zullen zijn.

Zo u mij niet in geheime stemming hebt gekozen, heb ik dit ambt toch ook niet verworven door geheime beloften. Ik heb noch voor het presidentschap, noch voor het vice-presidentschap een verkiezingscampagne gevoerd. Ik heb mij niet verbonden aan enig partijprogramma, ik heb aan geen enkele man en slechts jegens één vrouw — mijn lieve echtgenote — verplichtingen nu ik deze zeer moeilijke baan begin.

Ik heb niet naar deze enorme verantwoordelijkheid gestreefd, maar ik zal me er niet aan onttrekken. Degenen die mij hebben benoemd en bevestigd in het ambt van vice-president, waren mijn vrienden en zijn mijn vrienden. Zij behoorden tot beide partijen, waren allen door het volk verkozen en handelden uit hun naam in overeenstemming met de grondwet. Het is daarom gepast dat ik aan hen en aan u de belofte afleg dat ik de president van het gehele volk zal zijn.

Thomas Jefferson heeft gezegd dat men slechts op het volk kan vertrouwen vcor het behoud van onze vrijheid. En jaren later heeft Abraham Lincoln dit Amerikaanse geloofsartikel hernieuwd toen hij vroeg: „Is er enig betere wijze of gelijke hoop in de wereld?"

Ik ben van plan om aanstaande maandag de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden en de waarnemend voorzitter van de Senaat om het voorrecht te verzoeken voor het Congres te mogen verschijnen om mijn vroegere collega's en u, het Amerikaanse volk, in te lichten over mijn opvattingen van wat de eerste aangelegenheden van de natie zijn, en uw standpunten en hun standpunten te vernemen. En mag ik tot de voorzitter van het Huis en de anderen zeggen dat ik het ten zeerste op prijs zou stellen als ik hierna, na deze opmerkingen, met u zou mogen vergaderen?

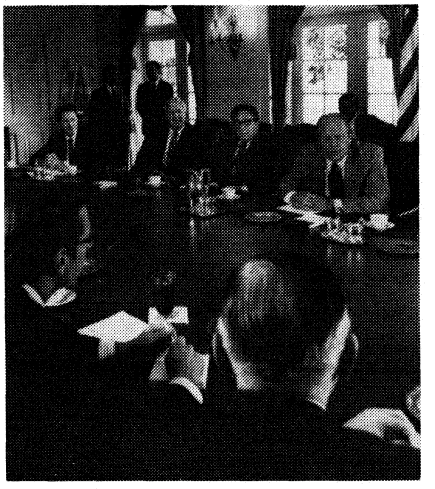
Hoewel het verkiezingsjaar voor het Congres al een eind op weg is, is er geen andere manier om voort te gaan dan te zamen, en bestaat er geen andere manier om te winnen dan door de dringende noden van het volk te dienen.

Wij kunnen niet stilstaan of terugglijden. Wij moeten voorwaarts gaan, nu, te zamen. De volkeren en regeringen van alle bevriende naties, en ik hoop dat ik daarmee de gehele wereld heb aangeduid, beloof ik een ononderbroken en oprecht streven

naar vrede. Amerika zal sterk en eensgezind blijven, maar zijn kracht zal gewijd blijven aan de veiligheid en gezondheid van de gehele menselijke samenleving evenals aan onze kostbare vrijheid.
Ik ben van mening dat waarheid de lijm is die een regering bijeen houdt, niet alleen onze regering, maar de beschaving zelf. Die band, hoewel beproefd. is ongebroken in binnen- en buitenland.
In al mijn openbare en particuliere handelingen als uw president, verwacht ik mijn instinct van openheid en oprechtheid te volgen in het volle vertrouwen dat eerlijkheid altijd het langst duurt.
Mijn mede-Amerikanen, onze lange nationale nachtmerrie is voorbij.
Onze grondwet werkt: onze grute republiek heeft een regering van wetten en niet van mensen. Hier heerst het volk, maar er is een hogere macht. die — onder welke naam wij hem ook mogen vereren — niet alleen rechtvaardigheid maar liefde, niet alleen recht maar genade eist.
Nu we de binnenlandse wonden van Watergate verbinden, die pijnlijker en giftiger zijn dan die van buitenlandse oorlogen, laat ons in ons politiek proces de gouden regel herstellen, en laat broederliefde onze harten zuiveren van achterdocht en haat.
In het begin verzocht ik voor mij te bidden. Voor ik besluit vraag ik u opnieuw te bidden voor Richard Nixon en voor zijn gezin.
Moge onze president, die miljoenen vrede heeft gebracht, deze nu voor zichzelf vinden. Moge God zijn prachtige vrouw en dochters zegenen en troosten, wier liefde en trouw- altijd een stralende nalatenschap zullen zijn voor al degenen die de eenzame lasten van het Witte Huis dragen.
Ik kan slechts vermoeden wat die lasten zijn. hoewel ik van nabij getuige ben geweest van de tragedies van drie presidenten en van de mindere beproevingen van anderen.
Met alle kracht en het goede verstand dat ik in mijn leven heb vergaard, met al het vertrouwen van mijn gezin en vrienden en mijn toegewijde staf en met de goede wil van de talloze Amerikanen die ik bij mijn recente bezoeken aan veertig staten heb ontmoet, bevestig ik nu plechtig de belofte die ik u op 6 december heb gedaan: de grondwet te eerbiedigen, te doen wat juist is zoals God mij ingeeft dat juist is, en mijn uiterste best te doen voor Amerika.
Met Gods hulp zal ik u niet in de steek laten. Dank U."

Biografie Pord

Gerald Rudolph Ford werd op 14 juli 1913 in Omaho, Nebraska, geboren. Hij heette toen Leslie King, maar toen hij twee jaar oud was, scheidden zijn ouders en hertrouwde zijn moeder Gerald Ford Sr. president van de Ford Paint and Varnish in Grand Rapids, die de jongen adopteerde en hem zijn naam gaf.
In zijn middelbare schooltijd was hij het meest geïnteresseerd in (Amerikaans) voetbal. Hij speelde in enkele belangrijke teams en was tijdens zijn rechtenstudie aan de Yale universiteit assistent voetbal coach.
Na het beëindigen van de rechtenstudie in 1941 vestigde hij zich als advocaat in Grand Rapids. Negen maanden later nam hij dienst bij de marine, bracht het daar tot luitenant-ter-zee eerste klasse en kreeg verscheidene hoge onderscheidingen.
Na de oorlog werd hij weer advocaat in Grand Rapids en op aandringen van senator Arthur Vanderberg uit Grand Rapids ging hij in de politiek. Grand Rapids

Het eerste kabinetsraad onder Ford.

was een Republikeins bolwerk, waar toen vnl. blanke Amerikanen van Nederlandse origine woonden. Ford werd in 1949 voor de staat Michigan in het Huis van Afgevaardigden gekozen. In hetzelfde jaar trouwde hij Elizabeth Bloomer, geboren in Chicago, die als mannequin en danseres in New York had gewerkt, en gescheiden was. Zij hebben vier kinderen. Michael (23) student theologie in Massachusetts, Jack (21), Steven (17) en Susan (16). De Fords zijn lid van de episcopaalse kerk.
Vanaf het moment dat Ford in het Congres kwam heeft hij zich doen kennen als een conservatief. Hij was een voorstander van de Amerikaanse interventie in Vietnam, stemde tegen bijna alle sociale wetten, stemde tegen de wet op het minimumloon, was tegen gedwongen rassenintegratie op scholen door middel van busvervoer en hoewel hij enkele belangrijke wetten inzake de rassenintegratie in de slotstemming wel steunde, is hij toch verschillende malen scherp gekritiseerd door voorstanders van de rassenintegratie wegens zijn amendementen om de wetten af te zwakken.
Ford heeft in het Huis nooit een vooraanstaande positie ingenomen, hoewel hij wel in enkele belangrijke commissies heeft gezeten, zoals een commissie die de uitgaven van defensie onder Eiserihower moest nagaan en de Warrencommissie die een onderzoek instelde naar de moordaanslag op president Kennedy.
In 1963 werd hij tot voorzitter gekozen van de republikeinse conferentie van het Huis van Afgevaardigden en in 1965 versloeg hij Charles A. Halleck bij de verkiezing voor het voorzitterschap van de fractie.
Hij was voorzitter van de nationale republikeinse conventies van 1968 en 1972.
In 1973 benoemde Nixon hem tot vicepresident, na het aftreden van Agnew (pag. 821 - 1973).
Sedert hij vice-president werd heeft hij steeds achter Nixon gestaan en gezegd niet te geloven in schuld van de president met betrekking tot de Watergateaffaire.

Afscheid Nixon Witte Huis
Richard Nixon, zijn vrouw Pat en hun dochters Tricia en Julia, namen op 9 augustus afscheid van de staf en het kabinet.

In een door de televisie uitgezonden redevoering. zei een zeer emotionele Nixon dat hij er trots op was dat in de vijf-en-een-half jaar van zijn bewind niemand van zijn regering zich persoonlijk had verrijkt. Hij gaf toe dat er fouten waren gemaakt, maar daarvoor nam hij nu de verantwoording.
Na de redevoering begeleidden Ford en zijn vrouw de Nixons naar een helikopter op het gazon voor het Witte Huis, die hen naar de luchtmachtbasis Andrews vloog, vanwaar werd doorgevlogen naar Californië, waar een juichende menigte van duizenden mensen de afgetreden president begroette,

President Ford spreekt met ambassadeurs en economische deskundigen

Eén van de eerste regeringsdaden van de nieuwe president was het zenden van boodschappen aan buitenlandse staatshoofden waarin hij hen verzekerde dat de Amerikaanse buitenlandse politiek ongewijzigd zou blijven.
Ford ontving verder 57 ambassadeurs die hij dezelfde verzekering gaf.
Vanuit de Sowjet-Unie werd in gunstige zin gereageerd op de machtswisseling in Washington. President Podgorny antwoordde op de boodschap van Ford dat hij ervan overtuigd was dat de betrekkingen tussen de beide landen steeds beter zou worden.
Het partijblad Prawda herhaalde op 11 augustus dit standpunt en voegde er nog aan toe dat de machtswisseling in Washington weliswaar een binnenlandse aangelegenheid van Amerika is, maar dat het buitenland niet onverschillig kan blijven, ,,omdat het lot van de wereld in grote mate afhangt van de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten en het proces van ontspanning". De *Prawda* vervolgde: ,,De Sowjet-Unie zal in de toekomst voortgaan om met kracht en vastbeslotenheid de politieke koers te volgen van verdere verbetering van de Amerikaans-Sowjetrussische betrekkingen".
Verder heeft Ford intensief overleg gepleegd met economische deskundigen om op korte termijn tot maatregelen te komen voor bestrijding van de inflatie en de slechte economische situatie. (IHT, *NRC/* H'blad, Le Monde, The Times, Newsweek, ***Time)***

(Vor. ber. pag. 751/2 e v. - '72; pag. 281 e.v. - '73; pag. 303 e.v. - '73; pag. 60 e.v. - '74; pag 75 e v. - '74: pag. 90 e.v - '74; pag. 105 e.v. - '74; pag. 122 e.v. - '74)

WEST-EUROPA

BELGIË

STOPZETTING BOUWKREDJET-VERLENING

In het kader van de strijd tegen de inflatie heeft de Algemene Spaar- en Lijfrentekas up 25 juli beslist tijdelijk geen verbintenissen inzake kredietverlening meer aan te gaan.

De beslissing heeft betrekking op alle soorten van kredieten aan particulieren en ondernemingen, maar beoogd wordt vooral het bouwkrediet. Ondanks de sterk gestegen rente heeft de ASLK immers de jongste twee maanden ongeveer 11.000 aanvragen voor hypothecaire leningen ontvangen voor een totaal bedrag van 10 mrd fr. De oorzaak voor de kredietstop is te zoeken in de ongewone belangstelling van het publiek voor investeringen in onroerende goederen, inzonderheid voor het bouwen van woningen en appartementsgebouwen. De snelle ontwaarding van de munt ten gevolge van de inflatie brengt mee dat het bouwbedrijf de aanvraag van de bouwheren niet kan volgen.

Begin juli maakten de ASLK en na haar het Gemeentekrediet van België en het Centraal Bureau voor Hypothecair Krediet bekend, dat ze hun hypotheekrente met 0,75% verhoogden tot een basisrente van 11%.

De Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid verhoogde ongeveer gelijktijdig de rente die ze voor investeringskredieten aanrekent, met 0,40% tot 10,65% voor verrichtingen tot en met vijf jaar en tot 10,90% voor verrichtingen met een langere looptijd. De privé-hypotheekmaatschappijen en de levensverzekeringsinstellingen verhoogden hun rente voor hypotheekleningen tot 12,50%. Anderdeels werd ook de rente op spaarinlagen verhoogd.

Op 4 juli verscherpte de Nationale Bank de kredietbeperkingen door een dwingende aanbeveling aan de financiële instellingen: de stijging van de kredieten mag tussen einde juni en einde oktober niet groter zijn dan 2,85%. De financiële instellingen werden verzocht binnen de aldus gestelde norm selectief te werk te gaan door voorrang te verlenen aan o.m. exportkredieten. Zij moeten zich buitengewoon streng tonen voor leningen op afbetaling en voor kredieten voor de bouw van andere dan sociale woningen.

(Vor. ber. pag. 454/3)

REGULARISATIE GASTARBEIDERS

De regering heeft op 1 augustus beslist de naar schatting 15.000 tot 20.000 clandestiene gastarbeiders, die voor 1 april 1974 reeds in België verbleven, te regulariseren; d. w.z. dat de illegale gastarbeiders die aan het werk zijn, een (hernieuwbare) arbeidsvergunning voor 1 jaar krijgen, en dat de werkloze gastarbeiders zich moeten melden bij de Rijksdienst voor arbeidsvoorziening. In beide gevallen zullen de gastarbeiders ook een verblijfsvergunning ontvangen.
Anderdeels trof de regering maatregelen om het binnenkomen van nieuwe clandestiene gastarbeiders te verhinderen.
Het probleem van de clandestiene (vooral Noordafrikaanse) immigranten werd acuut, toen in maart een dozijn illegale gastarbeiders in kerken van de Brusselse agglomeratie tot hongerstakingen overging.
Sommige hongerstakers werden toen, op bevel van de regering, teruggewezen naar hun vaderland.

HOGERE INKOMENS

Uit een enquête van het nationaal instituut voor de statistiek naar het belastbaar inkomen van de bevolking (belastingjaar 1972, inkomen van 1971) blijkt dat 24.830 personen een jaarlijks inkomen van meer dan een mln fr aangeven. Daarvan wonen 12.253 in Vlaanderen, 6.571 in Wallonië en 6.006 in Brussel. Die groep vertegenwoordigt 0,7% van de belastingbetalers; hun inkomen maakt 8,5% van het totaal inkomen uit.

SABENA

De luchtvaartmaatschappij Sabena heeft het boekjaar 1973 afgesloten met een verlies van 759,7 mln fr of 484,8 ml fr minder dan in 1972. De uitgaven stegen met 5%; de personeelskosten overschreden 5 mrd fr en lagen 8% hoger dan in 1972 ondanks een vermindering van het personeelskader met 3%. De ontvangsten van het passagiersvervoer stegen met 10%, die van het vrachtvervoer met 13,4%. De omzet bedroeg ruim 11 mrd fr.

Volgens het verslag van de raad van beheer behoort Sabena thans tot de Europese luchtvaartmaatschappijen met de beste bezettingscoëfficiënten. Het beleid dat erop gericht is vooral vluchten naar verre bestemmingen te exploiteren, begint vruchten af te werpen. De korte afstanden (b.v. naar Parijs en Londen) dekken nauwelijks de kosten bij een 100%-bezetting. De diensten op Azië groeiden aan met 51%. Op de Amerikaanse luchthavens is het verkeer toegenomen met 11,9%.
De directie van Sabena betwijfelt echter of de langzame verbetering van het beheer ook in 1974 zal kunnen doorgezet worden. Het jaarverslag verwijst naar een aantal nieuwe elementen, die de toestand ongunstig beïnvloeden: de aanzienlijke stijging van de brandstofprijzen, de snelle inflatie. de door de overheid opgelegde verhoging van de inning van diverse heffingen.

ESP-REACTIE OP KONINKLIJK TELEGRAM

Nadat in de Spaanse pers melding was gemaakt van een telegram met herstelwensen, dat koning Boudewijn en koningin Fabiola aan generaal Franco zouden hebben gestuurd n.a.v. diens ziekte, heeft de Belgische Socialistische Partij op 23 juli volgende tekst gepubliceerd:
,,De executieve van de BSP, na te hebben kennis genomen van de inhoud van het telegram, toegeschreven aan de koning en gezonden aan generaal Franco, uit zijn verwondering over deze ongewone sympathiebetuiging t.a.v. de Spaanse dictator en bevoorrechte bondgenoot van Hitler en Mussolini. Zij verwacht van de eerste-minister en van zijn regering de ophelderingen die de openbare opinie eist."

ISLAMITISCHE EREDIENST ERKEND

Op 17 juli heeft de Kamer eenparig een wetsontwerp goedgekeurd ,,tot erkenning van de besturen, belast met het beheer van de temporaliën van de islamitische eredienst."
Daardoor wordt de islamitische godsdienst officieel erkend, naast de rooms-katholieke, de protestantse, de anglicaanse en de israëlitische.
Het ontwerp was reeds vroeger door de Senaat goedgekeurd.

NIEUWE WERKREGELING IN SENAAT

Op 18 juli heeft de Senaat enkele wijzigingen aangebracht aan zijn reglement. Voortaan blijft de plenovergadering voorbehouden voor zeer belangrijke debatten (over regeringsverklaringen, politiek geladen kwesties en de Rijksmiddelenbegroting) en voor de eindstemming m. b.t. het gewone wetgevende werk. Dit laatste wordt, na het onderzoek in de commissies, besproken in vier (nieuwe) vaste afdelingen resp. voor buitenlandse, economische, sociale en binnenlandse aangelegenheden. De vergaderingen van de vaste afdelingen zijn toegankelijk voor pers en publiek.

JOEGO-SLAVIË

BEZOEK PREMIER BIJEDIC AAN LIBIË

Premier Bijedic arriveerde op 12 maart in Tripolis voor een officieel bezoek aan Libië.

Na het slot van het bezoek werd een gemeenschappelijk communique uitgegeven, waarin o m werd gezegd dat een vreedzame oplossing van het conflict in het Midden Oosten niet mogelijk is ,,zonder de beëindiging van de zionistische agressies en veroveringen" Voorts wordt in het communique gezegd, dat beide staten zich ervoor willen inspannen van de Middellandse Zee een gebied van vrede te maken Daartoe moeten van alle zijden concrete stappen ondernomen worden

Gedurende zijn bezoek aan Libië heeft minister-president Bijedic een cultureel verdrag tussen beide staten ondertekend. (Le Monde, NZZ)

TITO IN HONGARIJE

President Tito bracht op 28 en 29 april een bezoek aan Hongarije. Hij voerde in Boedapest besprekingen met o.m. de Hongaarse partijleider Kadar.

Het bezoek had al in febr. zullen plaats hebben, maar het werd toen op korte termijn verschoven In de westerse pers gaf dit aanleiding tot speculaties over de gezondheidstoestand van de Joegoslavische president Ook werd wei verondersteld, dat het uitstel bedoeld was als protest tegen Hongaars-Russische troepenmanoeuvres Het laatste werd door president Tito op 15 april in een rede in Sarajewo tegengesproken Hij merkte op, dat Sowjet-troepen vanaf het einde van de oorlog in Hongarije gestationeerd waren Hij wist ook zeer goed, dat Joego-Slavie niets van de SU te vrezen had De betrekkingen met Hongarije noemde Tito goed

In het communiqué, dat na afloop van het bezoek gepubliceerd werd, werd de goede verhouding tussen de twee landen benadrukt.

Voorts werd de aandacht gevestigd op de bijzondere kenmerken van de verschillende wegen naar het socialisme van de twee landen. De Hongaarse zijde waardeerde de resultaten van de topconferentie niet-gebonden landen in Algiers (pag. 601 e.v. - 1973) en erkende de internationale betekenis van de positie van de niet-gebondenen.
In de bilaterale besprekingen stonden economische kwesties centraal. In het communiqué werd de bouw van een oliepijpleiding door Joego-Slavië, Hongarije en Tsjechoslowakije (pag. 186/3 - 1974) geprezen. Onderhandelingen werden aangekondigd over de bouw van een pijpleiding, die aardgas uit de SU via Hongarije naar Joego-Slavië moet vervoeren. Vastgesteld werd, dat er mogelijkheden bestonden voor een uitbreiding van de onderlinge handel. De wederzijdse goederenomzet was van $ 122 mln in 1971 gestegen tot $ 154 mln in 1973. In 1974 moet hij een omvang van $ 170 mln bereiken. (NZZ)

(Vor. ber. pag. 480/3 - 1973)

TITO'S BEZOEK AAN DE BONDSREPUBLIEK

President Tito bracht van 24-27 juni een bezoek aan de Bondsrepubliek Duitsland. De Joegoslavische president voerde besprekingen met bondskanselier Schmidt en legde bezoeken af bij president Heinemann en oud-bondskanselier Brandt.
In de besprekingen met de bondskanselier werd veel aandacht gegeven aan economische vraagstukken.

Kort voor het bezoek van Tito aan Bonn hadden de Bondsrepubliek en Joego-Slavie overeenstemming bereikt over de toekenning van een krediet voor ontwikkeling van de Joegoslavische econoinie Op 24 mei werd door de Westduitse minister voor ontwikkelingssamenwerking Erhard Eppler en de Joegoslavische ambassadeur Boedimir Loncar in Stuttgart een protocol geparafeerd, waarin de Bondsrepubliek in de periode 1974-1977 een krediet van DM 700 mln toestaat De helft van het bedrag is aan projecten gebonden, de andere helft kan vrij worden besteed De voorwaarden zijn als bij een ontwikkelingsland gebruikelijk
Het krediet berust op een informele toezegging van bondsikanselier Brandt. toen deze Joego-Slavie bezocht (pag 335/1 e v -1973) De bedoeling van de toezegging was een einde te maken aan Joegoslavische verlangens naar herstelbetalingen voor schade, voortvloeiend uit de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog en in plaats daarvan over te gaan tot grootscheepse economische samenwerking De toekenning van het krediet was lang door de CDU/CSU-oppositie bestreden op grond van het feit, dat hij buiten het parlement om gedaan was; ook zou hiermee een precedent geschapen zijn

Na afloop van het bezoek werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waaruit het belangrijkste punt was, dat beide zijden het er over eens zijn, dat de door president Tito en bondskanselier Brandt in 1973 gesloten overeenkomst, de openstaande vragen uit het verleden op te lossen door samenwerking op lange termijn op economisch en ander gebied, op een voor beide zijden tevredenstellende manier was verwerkelijkt.

In de besprekingen heeft de Joegoslavische delegatie aangedrongen op uitbreiding van de Westduitse investeringen in Joego-Slavië, omdat dan minder Joegoslavische gastarbeiders werk in de Bondsrepubliek zouden moeten zoeken Gedacht werd aan de autoindustrie en de exploratie en verwerking van Joegoslavische bodemschatten zoals ijzererts, lood, zink en fosfaten Ook op het terrein ,,, de machinebouw en de elektriciteitsvoorziening zouden mogelijkheden tot samenwerking bestaan. Een moeilijkheid is evenwel, dat in Joego-Slavie gemaakte winsten niet mogen worden uitgevoerd (NZZ, Le Monde, NRC/H'blad)

(Vor. ber pag 335/1 e v.-1973)

VERDRAG MET IRAK

In Le Monde van 2 juli werd bericht, dat kort tevoren door Joegoslavië en Irak een akkoord met een looptijd van vijf jaar was ondertekend over economische, wetenschappelijke en technische samenwerking.

Het verdrag voorziet in een omvangrijke deelneming van Joegoslavische ondernemingen aan industriële ontwilkkelingsprojecten in Irak, met name op het terrein van elektrificering Daar tegenover staan leveranties van Iraakse olie aan Joego-Slavie
Bij het verdrag is een protocol gevoegd, dat voorziet in een vergroting van de wederzijde handel en een uitbreiding van

Bondskanselier Schmidt (l.) en president Tito

de onderlinge samenwerking in de industriele en agrarische sectoren en op het terrein van de bouwnijverheid. (Le Monde)

BEZOEK TITO AAN ROEMENIË

President Tito bracht van 8-11 juli een bezoek aan Roemenië. In zijn gezelschap waren o.a. premier Bijedic en minister van buitenlandse zaken Minic meegereisd. In Boekarest voerden zij besprekingen met president Ceausescu, premier Manescu en minister van buitenlandse zaken Macovescu.
In aanwezigheid van beide staatshoofden ondertekenden de premiers op 11 juli een verdrag met een looptijd van tien jaar over economische, wetenschappelijke en technische samenwerking.
Het bezoek werd afgesloten met het uitgeven van een gemeenschappelijk communiqué.

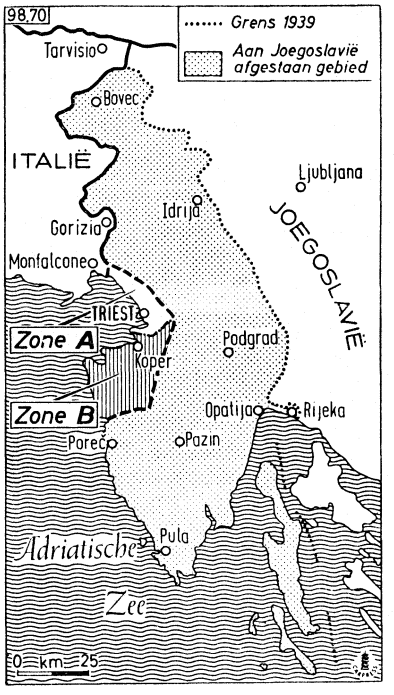
In het communiqué werd het bestaan in herinnering gebracht van Servische en Kroatische minderheden in Roemenië en van een Roemeense minderheid in Joegoslavië. Het bestaan van deze minderheden werd het resultaat van een bijzondere historische ontwikkeling genoemd. Het was een binnenlands probleem van de betrokken staat, dat in de geest van de VN-normen voor de bescherming van nationale minderheden en van de wederzijdse vriendschap moest worden opgelost.
Beide presidenten spraken zich in het communiqué uit voor het sluiten van militaire bases op buitenlands territorium en het terugtrekken van troepen binnen de eigen landsgrenzen.
Partijen benadrukten het grote belang van de ontwikkeling van betrekkingen van goede naburen tussen de Balkanstaten en de noodzaak, dat de Balkanstaten en -volken hun betrekkingen zelf regelen in een geest van onafhankelijkheid en soevereiniteit, van gelijkgerechtigde samenwerking en vriendschap om daardoor bij te dragen tot de omvorming van de Balkan in een kernwapenvrije zone van vrede. (NZZ, FAZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 531-3 - 1973)

KWESTIE-TRIEST

In de eerste helft van dit jaar is tussen Rome en Belgrado een aantal scherpe nota's uitgewisseld n.a.v. de kwestie-Triëst.

De kwestie-Triëst is een restant van de Tweede Wereldoorlog. In 1944 werd de stad door de partizanen van Tito bezet en pas na stevige aandrang van de Amerikaanse en Engelse geallieerden waren de Joegoslaven bereid de stad te ontruimen. Op de vredesconferentie van Parijs in 1947, waar de geallieerden met Italië vrede sloten, bleef Joego-Slavië, gesteund door de SU, aanspraken op Triëst maken. Als compromisoplossing werd toen een onafhankelijke, gedemilitariseerde ,,vrijstaat Triëst" opgericht. Hoogste gezag in de stad zou moeten worden uitgeoefend door een door de Veiligheidsraad van de VN aan te wijzen gouverneur. Deze oplossing is nooit ver-

wezenlijkt, daar de grote mogendheden het niet over de persoon van de gouverneur eens konden worden.
De kwestie Triëst bleef een haard van onrust, ook na 1948, toen de SU de steun aan het Titoïstische Joego-Slavië had opgezegd. Een voorlopige oplossing werd gevonden in het ,,memorandum van Londen" van 1954, dat uitging van de bestaande machtsverhoudingen. De stad Triëst met de directe omgeving (695 km²), die door de Britten was bezet, werd aan het Italiaanse burgerlijke bestuur overgedragen. Het gebied werd aangeduid als ,,zone A . ,,Zone B", het achterland (8257 km²), dat door het Joegoslavische leger bezet was, werd aan de Joegoslavische autoriteiten overgedragen.
Naast Italië en Joego-Slavië parafeerden Engeland en de VS deze overeenkomst. Ondertekend is zij niet, aangezien in het vredesverdrag van Parijs voor een oplossing van de kwestie-Triëst uitdrukkelijk de medewerking van alle geallieerden voorzien was en de SU in 1954 deze medewerking weigerde. Volkenrechtelijk is het door Joego-Slavië bestuurde gebied te vergelijken met de voormalige Duitse, onder Pools bestuur gestelde gebieden, voor de afsluiting van het normaliseringsverdrag tussen de Bondsrepubliek en Polen.
Naar Joegoslavisch oordeel valt de zone B volledig onder de Joegoslavische soevereiniteit, terwijl Italië de formeel-juridische aanspraken niet wil opgeven.

Het meningsverschil tussen Italië en Joego-Slavië werd begin dit jaar acuut, toen de Joegoslaven aan de grens tussen de zones A en B grensborden gingen opstellen. Op 15 febr. protesteerde het Italiaanse ministerie van buitenlandse zaken mondeling hiertegen bij de Joegoslavische ambassadeur in Rome; op 21 febr. werd aan de ambassadeur een schriftelijk protest overhandigd.
Op 11 maart volgde een officiële Italiaanse nota aan het ministerie van buitenlandse zaken in Belgrado; de nota werd echter niet door de Italianen gepubliceerd. Wel werd op 15 maart in Belgrado de in scherpe bewoordingen gestelde antwoord-nota openbaar gemaakt, die de Joegoslavische regering naar Rome gezonden had.

In het Joegoslavische antwoord werd de Italiaanse nota van 11 maart aangeduid als ,,een openlijke aanval op de soevereiniteit en territoriale integriteit van het socialistische Joego-Slavië en een grove poging de bestaande overeenkomsten te schenden, die allang en definitief de Joegoslavisch-Italiaanse grens hadden vastgelegd".
Volgens de Joegoslavische publikatie werd in de Italiaanse nota gezegd, dat de Joegoslavische soevereiniteit nooit tot die Italiaanse gebieden was uitgebreid, die algemeen als zone B van de nooit tot stand gekomen vrijstaat Triëst worden aangeduid. De Joegoslavische regering beschouwde deze nota als een officiële aanspraak van de regering in Rome op Joegoslavisch territorium en stelde vast, dat deze eisen ,,geen andere consequenties hebben, dan de breuk en de verstoring van alle positieve resultaten, die (...) bereikt zijn, dan de beschadiging van de betrekkingen van goede nabuurschap tussen de beide staten en dan het zaaien van wantrouwen tussen beide volken".
De Italiaanse nota kon niet anders worden uitgelegd dan als een poging de na de Tweede Wereldoorlog in Europa ontstane situatie te revideren en een slag toe te brengen aan de inspanningen een alomvattend veiligheidssysteem in Europa te ontwikkelen. Dientengevolge staat deze nota ,,in directe tegenspraak tot de grondslag en de algemeen aanvaarde doeleinden van de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking".

Gelijktijdig werd in de Joegoslavische pers, radio en TV een felle campagne tegen Italië geopend. Op 23 maart trokken tanks van het Joegoslavische leger de havenstad Koper in de zone B binnen.
Op bevel van president Tito vergaderde op 3 april de Nationale Defensieraad bij het staatspresidium. De Raad ,,onderzocht de huidige situatie van de veiligheid en de defensie van Joego-Slavië". ,,Alle getroffen maatregelen tot verdediging van de nationale belangen en de territoriale integriteit werden op deze vergadering goedgekeurd", zo werd officieel meegedeeld.
De Joegoslavische campagne werd verscherpt, toen eind maart in het Noorden van de Adriatische Zee gemeenschappelijke Italiaanse-Amerikaanse vlootoefeningen in het kader van de NAVO begonnen. Op 1 april protesteerde het ministerie van buitenlandse zaken bij de Amerikaanse ambassadeur in Belgrado tegen deze manoeuvres, die in verband werden gebracht met het Italiaans-

Joegoslavische meningsverschil over Triëst. De ambassadeur antwoordde, dat de oefening al maanden te voren was gepland en met de zaak-Triëst niets te maken had, Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Washington verklaarde op 5 april, dat ,,de VS noch Joegoslavische, noch Italiaanse aanspraken op gebieden, die onder de soevereiniteit of het beheer van de andere partij vallen, zullen steunen".

Inmiddels was de nota-uitwisseling tussen Rome en Belgrado voortgezet. Op 18 maart was een Italiaanse nota naar Belgrado gezonden. die op 30 maart beantwoord werd. Volgens het Joegoslavische ministerie van buitenlandse zaken bevatte de Italiaanse nota een herhaling van de onaanvaardbare aanspraken op het gebied van de ,,voormalige" zone B. In het Joegoslavische antwoord werd bevestigd, dat naar het oordeel van Belgrado de huidige grens definitief is.

Het Italiaanse ministerie van buitenlandse zaken gaf op 8 april een verklaring uit, waarin bezwaar werd gemaakt tegen Joegoslavische troepenbewegingen aan de grens, die volgens het ministerie een ,,ongewoon karakter" droegen.

De activiteit van Joegoslavische troepen kan nauwelijks leiden tot herstel van het wederzijdse vertrouwen, dat bestond tot het grensverschil tussen beide landen weer aan de orde kwam, aldus het ministerie.

Op 10 april haalde Belgrado zijn ambassadeur in Rome naar huis voor een gesprek over de Joegoslavisch-Italiaanse betrekkingen.

In Sarajewo hield president Tito op 15 april een toespraak, waarin hij een meer verzoenende toon aansloeg.

Wel deed de president een aanval op de VS en de NAVO. Hij noemde het geen toeval, dat juist nu gemeenschappelijke vlootoefeningen in het Noorden van de Adriatische Zee gehouden werden. Ook stelde de president. dat Joego-Slavië niet bereid was enig deel van het grondgebied, dat reeds sinds lange tijd als Joegoslavisch beschouwd werd, op te geven. Maar hij zei eveneens, dat Joego-Slavië geen wraak wilde en niet met de sabel wilde rammelen. Hij bracht in herinnering, dat de Italiaans-Joegoslavische grens tot voor kort een van de meest onproblematische in Europa was; er werd zelfs geen pascontrole meer uitgerefend. De president drang er op aan de zaak tot rust te brengen en de betrekkingen van gcede nabuurschap met Italië te herstellen.

Op 17 april werd aan de inmiddels in Rome teruggekeerde Joegoslavische ambassadeur het Italiaanse antwoord op de Joegoslavische nota van 30 maart overhandigd.

In deze nota werd een verklaring van minister-president Rumor voor het parlement op 21 rnaart in herinnering gebracht. De Italiaanse premier had toen gezegd, dat de territoriale integriteit van Joegoslavië nooit in twijfel getrokken was; dat zou ook in de toekomst niet gebeuren. Wel stelde Rumor, dat de zones A en B niet door een grens, maar door een demarcatielijn werden gescheiden. Italië respecteerde deze demarcatielijn echter als een grens.

In de nota werd daaraan toegevoegd, dat de Italiaanse regering volledig de juridische toestand erkende. die voortvloeide uit het vredesverdrag van 1947 en het Londense memorandum van 1954.

Een voorlopig laatste reactie van Joegoslavische zijde volgde op 15 mei. Op het ministerie van buitenlandse zaken in Belgrado werd de Italiaanse ambassadeur een nota overhandigd. waarin het Italiaans-Joegoslavische grensverloop ,,definitief" werd genoemd.

Het grensverloop kon geen voorwerp van onderhandelingen zijn. De Italiaanse denkbeelden liepen volgens Belgrado uit op territoriale aanspraken, die in strijd zijn met het vredesverdrag van Parijs, het memorandum van Londen en verklaringen van de Italiaanse regering over de eerbiediging van de territoriale integriteit en soevereiniteit van Joego-Slavië. In de Joegoslavische nota werd vastgesteld, dat in de eerdere Italiaanse nota de diepere oorzaak van de crisis buiten beschouwing gelaten was, nl. de aanspraak, dat ,,integrale delen van Joego-Slavië Italiaans gebied zouden zijn. Met bevreemding stelde de Joegoslavische regering het gebrek aan bereidheid bij de Italiaanse regering vast, haar standpunt te herzien en haar ,,pretenties op Joegoslavisch grondgebied" op te geven. Het handhaven van een dergelijke aanspraak ziet de Joegoslavische regering als een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Joego-Slavië en een aanval op de Joegoslavische integriteit en soevereiniteit. De regering van Joego-Slavië verzekerde echter, dat zij veel belang hechtte aan betrekkingen van goede nabuurschap.
(NZZ, Le Monde, FAZ, NRC/H'blad) (Vor. ber. pag. 473/1-1971)

VOORTZETTING ZUIVERING. PARTIJUITSLUITINGEN

De zuivering van de Joegoslavische communistische partij, in gang gezet door de brief van partijvoorzitter Tito van medio sept. 1972 aan de partijorganisaties (pag. 146/1-1973), duurt onverminderd voort. Onderstaand een overzicht (vorig overzicht pag. 496/1 e.v.-1973).

Het stedelijke partijcomité van Belgrado beslcot op 20 sept. 1973 een drietal eerder ontslagen partijfunctionarissen hun partijlidmaatschap te ontnemen. Het betrof Bora Pavlovic, Rajko Danilovic en Momir Nikic, allen voormalige secretarissen van het stedelijke partijcumité.

In dezelfde vergadering werd aangedrongen op maatregelen tegen een aantal hoogleraren aan de filosofische faculteit van de universiteit van Belgrado.

Op 18 nov. werd de voormalige hoofdredacteur van het politieke weekblad Nin, Frane Barbieri, uit de partij gestoten.

In Politika, het grootste ochtendblad van Joego-Slavië. van 9 dec. 1973 werd gemeld, dat de voormalige hoofdredacteur van het blad, Alexander Nenanovic, uit de partij was gezet.

Tot opvolger van de ontslagen directeur-generaal van het dagblad Borba, Slobodan Glumac (pag. 497/3-1973) werd op 27 dec. benoemd Sveta Tadic.

Ook werd toen een nieuwe hoofdredacteur benoemd van het dagblad Vecernje Novosti. Zivko Milic, de buitenland-commentator van de krant, volgde Mirko Stamenkovic op, die aan de zuiveringeri ten offer gevallen was.

Op 28 nov. werd de president van het opperste gerechtshof van de autonome provincie Wojwodina, Tikvicki, wegens ,,nationalisme" van zijn ambt ontheven.

De met ontslag bedreigde acht hoogleraren aan de filosofische faculteit van de universiteit van Belgrado weigerden op 7 jan. in te gaan op een ultimatum van de partij, volgens welk zij vrijwillig andere functies buiten de universiteit zouden aanvaarden, dan wel ontslagen zouden worden. Zij werden gesteund door de studenten. die met een staking dreigden, in geval de hoogleraren ontslagen zouden worden.

De universiteitsraad besloot op 14 jan. in meerderheid de filosofische faculteit opdracht te geven de acht hoogleraren te ontslaan.

In een vergadering van het CC van de Servische communistische partij werd op 15 jan. ontslag verleend aan de secretaris van het CC Nikola Petrovic; deze was secretaris vanaf 26 okt. 1972, toen de Servische partijleiding gezuiverd was (pag. 146/3-1973). Eveneens werden ontslagen de CC-secretarissen Miroslav Markovic, Blajogé Bjelogrlic en Borivotje Simic. Zij hadden de zuivering van okt. 1972 overleefd; zij bleven nu lid van het CC. Als lid van het CC ontslagen werd Alexander Minic, hoogleraar aan de juridsche faculteit van de universiteit van Novi-Sad, de hoofdstad van de autonome provincie Wojwodina.

Op 20 jan. werd Minic, te zamen met twee collega's uit de partij gestoten.

Een nieuwe ontwikkeling in de zaak van de acht hoogleraren aan de universiteit van Belgrado deed zich voor op 27 jan., toen de raad van de filosofische faculteit weigerde hen te ontslaan.

Op het congres van de Servische communistische partij werd op 25 april besloten de vroegere minister van buitenlandse zaken en voormalige eerste secretaris van de Servische partij, Marko Nikezic, en de vroegere secretaris van het Servische CC, mevr. Latinka Perovic. het partijlidmaatschap te ontnemen.

De zaak van de acht hoogleraren uit Belgrado kwam op 6 juli op een voor hen gunstige wijze ten einde. De raad van de filosofische faculteit besloot opnieuw hen niet te ontslaan, nu echter op grond van een rapport, dat door een speciale commissie van 40 hoogleraren was opgesteld. De NZZ meldde op 26 juli vernomen te hebben, dat de partij geen stappen tegen deze beslissing zou ondernemen. (NZZ, Le Monde, FAZ, NRC/H'blad).
(Vor. ber. pag. 496/1 e.v. - 1973)

STKAFVERZWARING OUD-MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN FILMREGISSEUR

Op 28 april 1973 was oud-minister van binnenlandse zaken Vojin Loekic tot 18

maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens het verbreiden van vijandelijke propaganda tegen Joego-Slavië (pag. 497/1 - 1973). Het opperste gerechtshof van Servië had echter het vonnis ongeldig verklaard en een nieuw proces voorgeschreven. Op dit proces werd Loekiic op 7 okt. vorig jaar tot twee en een half jaar veroordeeld.
De filmregisseur Lazar Stojanovic, die op 14 juni vorig jaar wegens belediging van president Tito tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld was, werd op 20 dec. 1973 in hoger beroep tot drie jaar gevonnist (NZZ, Le Monde. NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 497/1 - 1973)

SPANJE LEVERT KROATISCHE TERRORISTEN NIET UIT

Een gerechtshof in Madrid besloot op 13 juni, dat de negen Kroatische terroristen, die op 16 sept. 1972 met een gekaapt Zweeds lijntoestel vanuit Stockholm in Madrid waren geland, niet aan Zwedeii uitgeleverd hoefden te worden.
Volgens een AP-bericht van 11 juli zijn de Kroaten inmiddels in stilte vrijgelaten en bevinden zij zich, naar inlichtingen van het Zweedse ministerie van buitenlandse zaken, in Asuncion, de hoofdstad van Paraguay. (AP, NZZ)

(Vor. ber. pag. 148/2 - 1973)

NIEUWE GRONDWET

In het Joegoslavische parlement werd op 21 febr. 1974 een nieuwe grondwet geproclameerd, de vierde na de Tweede Wereldoorlog. In de preambule wordt Tito, met het oog op zijn rol in de „volksbevrijdingsoorlog" en bij de opbouw van het socialistische Joego-Slavië na de oorlog, aangewezen tot president van Joego-Slavië voor de duur van zijn leven.

Over de ontstaansgeschiedenis en de inhoud van de nieuwe grondwet schreef het *NRC/H'blad* op 7 jan., toen met de parlementaire behandeling begonnen werd, het volgende:

De nieuwe grondwet is 3 jaar lang voorbereid. In die tijd had een openbare discussie plaats over de ontwerptekst waaraan een commissie onder leiding van een van de weinige nog niet in ongenade gevallen oude getrouwen van Tito, Edvard Kardelj, anderhalf jaar heeft gewerkt.
De openbare discussie is vorig jaar voorbereid door een serie uitzendingen van Kardelj voor de televisie.
Tot begin okt. is er daarna volop gediscussieerd en heeft iedereen de gelegenheid gehad het ontwerp te kritiseren en wijzigingen voor te stellen. Die zijn er dan ook in groten getale gekomen. Zij liepen uiteen van suggesties de Joegoslavische staat voortaan de ,,socialistische zelfbesturende bondsrepubliek Joego-Slavië" te noemen, tot voorstellen van het episcopaat ,,de grondwet expliciet de vrijheid van godsdienst te laten garacderen net als zij andere individuele en collectieve rechten van de burgers garandeert". Alle voorstellen zijn nu verwerkt — het voorstel van de bisschoppen is overigens afgewezen — tot een dik document met meer dan 400 artikelen en alternatieven.
De belangrijkste nieuwigheid is de invoering van een ,,delegatie"-systeem. In alle basisorganisaties van geassocieerde arbeid, zoals ondernemingen in de Joegoslavische wetgeving gaan heten, Biezen de arbeiders een delegatie die zitting zal hebben in de vertegenwoordigende organen en verantwoording schuldig is aan haar achterban. Het is de bedoeling de meeste invloed in het land te leggen bij de ,,directe producenten", de arbeiders in de zelfbesturende bedrijven.
Burgers die niet deel uitmaken van een ,,basisorganisatie van geassocieerde arbeid" kunnen hun ,,delegaten" kiezen vin de ,,plaatselijke gemeenschappen', organisaties op gemeentelijk niveau die ook hun delegatie naar de gemeenteraden sturen.
Arbeiders kunnen nu zowel via hun bedriif als via hun plaatselijke gemeenschap invloed uitoefenen. Deze ongelijkheid tussen arbeiders en anderen wordt verklaard doordat de arbeiders degenen zijn die ,,het voor de overigen moeten verdienen", daarom moet hun stem meer gewicht in de schaal leggen.
Een andere nieuwigheid is de vermindering van het aantal kamers van de assemblées op de verschillende niveaus. Het aantal Kamers van het federale parlement wordt teruggebracht van vijf tot twee, het aantal parlementsleden wordt aanzienlijk verminderd.
Bovendien wordt het aantal leden van het staatspresidium verminderd. Tot nu toe telde dat 23 leden: drie uit elke deelstaat, twee uit elke van beide autonome provincies en Tito. In de nieuwe grondwet zijn het er nog maar negen, een uit elke deelstaat en autonome provincie en de voorzitter van de communistische partij, in dit geval Tito.
Joegoslavische politici verklaren de frequentie van de grondwetswijzigingen door ,,de dynamische ontwikkeling van onze maatschappij". Ze wijzen er op dat sinds 1963 het nationale inkomen is verdubbeld, dat het aantal boeren jaarlijks met anderhalf procent afneemt en dat het aantal universitair gediplomeerden de laatste jaren is verdrievoudigd. Het is een vrij gecompliceerde manier om te zeggen dat er in de Joegoslavische grondwet zoveel details zijn geregeld dat zij binnen de kortste keren is verouderd.

Commentaar

Als commentaar hierbij schreef het *NRC/H'blad:*

Het is zeer de vraag of de nieuwe grondwet aan haar belangrijkste doel: meer politieke macht voor de arbeidersklasse, zal beantwoorden.
In de eerste plaats is er het bezwaar dat er ook nu weer onvoorstelbaar veel in de grondwet geregeld wordt wat waarschijnlijk beter bij wet zou kunnen geschieden.
In de tweede plaats is de structuur van de Joegoslavische democratie er niet doorzichtiger op geworden. Het wordt nog onduidelijker waar de verantwoordelijkheden en de bevcegdheden komen te liggen zodat het voor de gewone arbeider bijna onmogelijk moet zijn om te weten waar hij met zijn grieven en verlangens terecht kan.
Dan is er nog de praktische moeilijkheid dat slechts een honderdtal van de duizenden Joegoslavische bedrijven, ,,die het recht zullen hebben ,,delegaten" te verkiezen, als ,,organisatie van geassocieerde arbeid", geregistreerd is. Het is weinig aannemelijk dat de registratie binnen enkele weken voltooid zal zijn. Dat zal waarschijnlijk leiden tot vertragingen bij de verkiezingen.
De gehele conceptie gaat uit van een verondersteld hoog ontwikkelingsniveau van de arbeider. Daar is om allerlei historische redenen echter geen sprake van. De helft van de arbeiders is ongeschoold en van de hele bevolking kan nog steeds 20% niet lezen en schrijven. Denkbaar is dus dat in de praktijk de nieuwe grondwet niet de bezwaren zal ondervangen, die kleefden aan het bestaande parlementaire stelsel in Joego-Slavië: de onmogelijkheid van de achterban om de politici te beïnvloeden. (NRC'blad;

PARLEMENTSVERKIEZINGEN; NIEUW STAATSPRESIDIUM; NIEUWE REQERING

Eind maart begonnen de verkiezingen volgens de in de nieuwe grondwet voorgeschreven procedure. Begin mei werden zij voltooid en was een nieuw parlement — de Federale Vergadering — tot stand gebracht.

De twee kamers van de Federale Vergadering zijn de Bondsraad en de Raad van de Republieken. In de Bondsraad hebben uit elk van de zes deelrepublieken 30 afgevaardigden zitting en uit elk van de twee autonome provincies 20 man — bij elkaar 220 gedeputeerden. De Bondsraad beslist over kwesties, die alleen binnen de bevoegdheid van de federale regering vallen. Zij legt de richtlijnen voor de binnen- en buitenlandse politiek vast, stemt over de federale begroting, beslist over oorlog en vrede en de grenzen en ratificeert internationale verdragen.
In de Raad van de Republieken zenden de parlementen van de zes republieken elk 12 afgevaardigden en die van de autonome provincies elk acht man — in totaal 88 afgevaardigden. Zij beslissen over de economische en sociale politiek van de federale regering.

Het nieuwe parlement werd op 15 mei geïnstalleerd. Het verkoos Kiro Gligorov tot voorzitter.
Op 16 mei werd Tito voor de duur van zijn leven tot staatshoofd benoemd en werden de acht andere leden van het staatspresidium verkozen. Dit zijn:

Petar Stambolic (Servië, vice-president voor de duur van een jaar), Wladimir Bakaric (Kroatië), Edvard Kardelj (Slovenië), Cvijetin Mijatovic (Bosnië-Herzegowina), Lazar Kolisevski (Macedonië), Vidoje Zarkovic (Montenegro), Stevan Doronjski (Wojwodina) en Fadil Hoxha (Kosovo).
Tussen haakjes staat aangegeven, welke republiek zij in het staatspresidium vertegenwoordigen. De verdeling over de nationaliteiten is de volgende:
Drie Serviërs (Stambolic, Doronjski en Mijatovic;
twee Kroaten (Tito en Bakaric);
één Sloveen (Kardeljj;
één Macedoniër (Kolisevski);
één Montenegrijn (Zarkovic);
één Albaniër (Hoxha).

Vervolgens verkoos het parlement op 17 mei een nieuwe regering. Aan het hoofd staat wederom voor een periode van vier jaar Djemal Bije-

dic, een moslim uit Bosnie; er is afgeweken van het beginsel van rotatie van de belangrijkste ambten bij de benoeming van de premier, omdat in het staatspresidium geen moslem zitting heeft. Leden van het kabinet zijn:

Vice-premiers: Dobroslav Culavic, Milos Minic, Berislav Sefer en Anton Vratusa. Ministers zonder portefeuille: Mugbil Bejzat, Aslan Fazlija, Borislav Jovic, Ljubomir Markovic, Xranjo Nadj, Radovan Pantovic, Asen Simitcijev, Vajo Skendzic, Janko Smole en Gojko Ubiparir.
Federale ministers: buitenlandse zaken - Milos Minic; defensie - generaal Nikola Ljubicic; handel en prijzen — Imer Pulja*; binnenlandse zaken - Franjo Herijevic*; financiën - Momcilo Cemovic*; buitenlandse handel - Emil Ludviger; justitie - Ivan Franko*.
Voorzitters van federale cominissies: sociale planning - Milorad Birovljev; verkeer en verbindingen - Bosko Dimitrijevic; toerisme - Milan Vukasovic; arbeid en werkgelegenheid - Svetozar Pepovski; oud-strijders - Mara Radic; gezondheid en sociale verzekeringen - mevr. Zora Tomic; wetenschap en cultuur - Trpe Jakovlevski; voorlichting - Mouhamed Berberovic; energie en industrie - Dusan Ilijevic; landbouw - Ivo Kustrak.
De met een * aangeduide ministers zijn nieuw.
(Le Monde, NZZ, FAZ, NRC/H'blad) (Vor. ber. pag. 515/3 - 1973)

NIEUWE WET STAATSVEILIGHEID

Op 11 jan. van dit jaar werd een nieuwe wet betreffende de staatsveiligheid van kracht, waarbij de maatschappelijke organisaties en de individuele burgers mede verantwoordelijk worden gemaakt voor de handhaving van de staatsveiligheid.

In het bericht van het Joegoslavische persbureau Tanjoeg over de nieuwe wet wordt o.m. gezegd, dat door de bijzondere geo-politieke situatie van het land een verhoging van de inspanningen ter bescherming van het politieke systeem nodig is, daar het land tot een ,,permanente schietschijf" van buitenlandse geheime diensten en vijandelijke emigrantenorganisaties geworden is. Bovendien is het de taak van iedere burger waakzaamheid te betrachten jegens potentiële vijanden. (FAZ)

WET REPARATIE BUITENLANDSE OORLOGSSCHEPEN

Het Joegoslavische parlement aanvaardde op 28 april een wet, waarin de condities geregeld worden, waaronder buitenlandse oorlogsschepen in Joegoslavische havens gerepareerd mogen worden.

Het is aan alle militaire mogendheden zonder discriminatie toegestaan maximaal twee oorlogsschepen van gering tonnage gelijktijdig in een Joegoslavische haven te laten repareren, mits de periode, die voor de reparatie(s) nodig is een half jaar niet overschrijdt. Uitgezonderd zijn schepen van mogendheden, die Joego-Slavië als ,,agressorn beschouwt of die in een aanvalsoorlog tegen een derde, soevereine, staat verwikkeld zijn. (FAZ, AFP)

AFRIKA

MALI

NIEUWE GRONDWET BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD

Op 26 april werd de tekst van een nieuwe grondwet gepubliceerd. Op 2 juni werd deze in een referendum aan het volk ter goedkeuring voorgelegd. De nieuwe constitutie kreeg volgens een officiële mededeling de instemming van 99% van de stemgerechtigden.
Krachtens deze grondwet komt er een gekozen president van de republiek en regeringsleider, die zijn ambt maximaal twee termijnen van elk vijf jaar kan vervullen. Een Nationale Vergadering zal worden gekozen met een zittingsduur van vier jaar. Een eenheidspartij zal worden opgericht. Maar het sinds 1968 de macht uitoefenende militaire comité van nationale bevrijding (CMLN) zal volgens artikel 78 ,,de staatspolitiek bepalen en voeren" gedurende een overgangsperiode van vijf jaar. De personen die verantwoordelijke functies innamen voor 19 nov. 1968 — de datum van de staatsgreep — zullen in geen van de nieuwe instellingen een plaats kunnen krijgen. Volgens de officiële voorlichtingsinstanties betekende de aanvaarding van de grondwet — na een constitutieloos tijdperk van ruim 5% jaar — een belangrijke stap op de weg terug naar een normaal politiek leven, maar een spoedige en echte terugkeer tot de democratie werd door de *NZZ* (16-6) onwaarschijnlijk geacht.
Volgens particuliere inlichtingen uit Mali zouden, aldus Le Monde (26-6), in de hoofdstad Bamako talrijke arrestaties zijn verricht na de verschijning van een pamflet van ,,de hergroepering van Malinese patriotten", waarin werd opgeroepen ,,neenn te stemmen bij het referendum. Ook werden in dit pamflet verscheidene leden van het CMLN beschuldigd van malversaties. Onder de arrestanten zou zich Oumar Ly, oud-directeur van de Malinese import-export maatschappij SOMIEX, bevinden. (Le Monde, *NZZ)*

DOOD **DIAKITE**

Vanuit gezaghebbende bron werd op 30 juli 1973 bevestigd dat ex-kapitein Yoro Diakite, voormalig vicevoorzitter van het CMLN, in de gevangenis aan een hartaanval was overleden. Hij was tot levenslange dwangarbeid veroordeeld. Reeds op 21 juli 1973 had het weekblad Jeune Afrique melding gemaakt van Diakite's dood en daaraan toegevoegd dat dit overlijden reeds verscheidene maanden eerder had plaatsgevonden. *(Le Monde/Reuter* (1-8-1973) (Vor. ber. pag. 27/1-1973)

OPPER-VOLTA

OPRICHTING EENHEIDSPARTIJ

In een boodschap aan de natie maakte president Sangoule Lamizana op 30 mei de afschaffing van alle zeven bestaande politieke partijen bekend en de oprichting van een eenheidspartij, de ,,Mouvement pour le renouveau". Deze ,,Beweging voor de Vernieuwing" zal uit drie componenten bestaan: 1) de regering van de nationale vernieuwing; 2) de nationale consultatieve raad voor de vernieuwing, die op 2 juli zou worden gevormd; en 3) politieke en bestuurlijke structuren op regionaal en lokaal niveau: het land zal in 10 departementen worden verdeeld die onder leiding komen te staan van militaire prefecten. Voorts kondigde Lamizana de instelling van een hof voor staatsveiligheid aan en de instelling van defensiezones. De persvrijheid bleef gegarandeerd, maar een nationale raad van de voorlichting zou wel richtlijnen verstrekken aan pers, radio en tv. (Le Monde 1-6, *NZZ* 6-6)
(Vor. ber. pag. 204/3 e.v.)

SEYCHELLEN

OP WEG NAAR DE ONAFHANKELIJKHEID

Op 29 maart verklaarde premier James Mancham te Londen dat de Seychellen een jaar na de algemene verkiezingen van 25 april 1974 onafhankelijk zullen worden.
Daartoe waren reeds de volgende stappen gezet:
Tijdens een conferentie te Londen van 9-13 maart 1970 was overeenstemming bereikt over een nieuwe grondwet voor de Seychellen, een Britse kolonie in de Indische Oceaan. Deelnemers aan dit overleg waren de Britse onderminister voor buitenlandse en Gemenebestzaken, de gouverneur van de eilandengroep (Sir Bruce Greatbatch), leden van de regeringsraad en de leiders van de twee politieke partijen — James Mancham van de Seychelles Demo-

cratic Party (de meerderheidspartij) en F. A. René van de Seychelles People's United Party (de minderheidspartij).

De nieuwe grondwet, die in plaats kwam van de constitutie van 1967, voorzag in een ministerraad bestaande uit een premier en maximaal 4 ministers plus 3 ex officio leden onder voorzitterschap van de gouverneur. Deze behield de verantwoordelijkheid voor buitenlandse zaken, defensie, binnenlandse veiligheid, de openbare diensten en de staatsradio en -pers.

Voorts zou een wetgevende vergadering worden ingesteld, bestaande uit een voorzitter, 15 gekozen leden en de ex officio leden van de ministerraad (de vice-gouverneur, de procureur-generaal en de secretaris-generaal van financiën). De zittingsduur van de wetgevende vergadering werd bepaald op 5 jaar. Geen van beide partijen sprak zich voor onafhankelijkheid uit, al liepen de opvatitingen over de gewenste status uiteen. Mancham bepleitte integratie, René associatie.

Bij de eerste verkiezingen onder deze grondwet op 11 nov. 1970 behaalde de SPD 10 van de 15 verkiesbare zetels en de SPUP 5. De volgende dag werd Mancham tot premier benoemd, de eerste in de geschiedenis van de kolonie.

Sindsdien betoonde de SPUP zich voorstander van onafhankelijkheid voor de Seychellen, wat er in 1972 toe leidde dat deze partij door de OAE als bevrijdingsbeweging werd erkend.

In maart 1974 maakte premier Mancham een politieke ommezwaai. Hij verklaarde volgens The Times (20-3) dat zijn partij, de SPD, nu naar onafhankelijkheid zou streven. De Britse regering had geen belang gesteld in integratie en zo werd onafhankelijkheid onvermijdelijk.

Op 29 maart deelde Mancham mee dat de leden van de Britse Labourregering zich tegen het instellen van nieuwe „geassocieerde staten" hadden gekant zoals in het Caribische gebied bestaan. Bij zijn besprekingen met de Conservatieve parlementaire staatssecretaris Joan Lester in de voorafgaande week te Londen was overeengekomen op 25 april algemene verkiezingen te houden met de onafhankelijkheid als inzet. Mancham gaf toe dat de financiële steun van de OAE aan de SPUP (£ 57.000 in 1973 en een toezegging van £ 30.000 voor 1974) een van de voornaamste factoren voor zijn koerswijziging was geweest.

Verkiezingen

Bij de verkiezingen van 25 april behaalde de SDP 52,3% van de stemmen en daarmee 13 van de 15 verkiesbare zetels. De SPUP kreeg met 47,7% van de stemmen 2 zetels. Op 26 april demonstreerden ca. 500 aanhangers van de SPUP voor hun partijbureau. De politie verrichtte verscheidene arrestaties. Premier Mancham verklaarde dat hij zijn collega's en de Britse regering zou raadplegen over een datum voor de onafhankelijkheid. Hij verwachtte dat de besprekingen spoedig zouden beginnen. (The Times, Financial Times, Le Monde)

TSJAAD

ONTVOERING EUROPEANEN LEIDT TOT VERBREKING DIPLOMATIEKE BETBEKKINGEN MET BONN

In de nacht van 21 op 22 april ontvoerden Toubou-rebellen in Bardai (in het uiterste noorden van Tsjaad) twee Fransen en een Duits echtpaar: Dr. Christoph Staewen, een neef van mevr. H. Heinemann, de echtgenote van de toenmalige Westduitse Bondspresident, en zijn vrouw, De laatste overleed aan bij de ontvoering opgelopen verwondingen.

Op 12 mei maakten de ontvoerders de voorwaarden voor een vrijlating van de gijzelaars bekend: vrijlating van 32 politieke gevangenen, financiële hulp voor het door de droogte getroffen gebied rond Bardai en publikatie door de autoriteiten van een manifest met hun politieke programma. Twee Westduitse afgezanten en een Franse functionaris onderhandelden in Zoui met de rebellenleider Issene Habre, maar president Tombalbaye van Tsjaad bleek niet bereid aan de voorwaarden van de ontvoerders te voldoen. Op 14 juni deelde de Westduitse regering mee dat dr. Staewen (op 11 juni) in vrijheid was gesteld nadat de Bondsregering twee miljoen Mark als losgeld had betaald, terwijl zij bovendien hetradiostation „Deutsche Welle" opdracht had gegeven herhaaldelijk een verklaring van de rebellen om te roepen, waarin het bewind van Tombalbaye werd veroordeeld en tot omverwerping ervan werd opgeroepen.

In verband hiermee verbrak Tsjaad op 12 juni de diplomatieke betrekkingen met West-Duitsland. Op 14 juni gelastte de regering van Tsjaad alle Westduitsers (ca. 40) het land onmiddellijk te verlaten. (*Le* Monde, ***NZZ)***

VERRE OOSTEN

THAILAND

STAKINGEN, DEMONSTRATIES EN ONLUSTEN. AFTREDEN KABINET. THAMMASAK OPNIEUW PREMIER

Sinds het optreden van de regering-Thammasak in oktober 1973 volgde een periode van stakingen (tevoren verboden) en demonstraties. De FAZ (5-12-1973) berichtte hierover o.a.:

„Een stakingskoorts heeft zich van het koninkrijk meester gemaakt. De stakers willen hogere lonen, betere sociale voorzieningen, (en) vaak ook de afzetting van niet populaire bazen. Meestal krijgen zij. wat zij willen. Particuliere ondernemers geven toe, om de arbeidsvrede snel te herstellen. De regering verhoogde het wettelijke minimumloon voorlopig van 12 tot 16 Baht en beraamt een verdere verhoging tot 20 Baht. Bovendien verhoogde zij de bezoldigingsschalen van haar ambtenaren. Maar de stakingsgolf rolt voort. (...)

De studenten (...) manifesteren zich in deze weken niet als stabiliserende, maar als extra ontwrichtende kracht. Hun vereniging ging ten onder aan interne twisten.. De Nationale Studentenunie (NSCT), die (...) in okt. 400.000 scholieren en studenten in Bangkok de straat op bracht, bestaat alleen nog formeel. De 25-jarige politicologiestudent Seksan Prasertkul beschuldigde de NSCT-secretaris-generaal Sombat van een autoritaire leidersstijl, van politieke naïviteit en zelfs van corruptie. Seksan verlangde een hervorming van de organisatiestructuur. Toen hij daarin niet slaagde, scheidde hij zich van de NSCT af en richtte hij een nieuwe groepering op, de Federatie van onafhankelijke Thai-studenten (FIST). Medio nov. traden de overige leden van het NSCT-secretariaat af, om de weg tot democratisering van de unie vrij te maken. (...)

Volgens een door de NSCT en de regering gemeenschappelijk uitgewerkt plan zullen 200.000 studenten een spoedcursus in staatsinrichting en democratie volgen en dan ter voorlichting van het volk naar de dorpen trekken. (...)

Inmiddels echter zijn studenten en scholieren in de 72 provincies begonnen vrijheid en democratie op hun wijze toe te wassen. Overal demonstreren zij, zelden tegen misstanden, meestal tegen personen, die zij niet mogen, die zij voor corrupt, dictatoriaal en onbekwaam houden . . ."

Over de stakingsgolf berichtte de FAZ (24-12) nog dat sinds okt. meer dan 200 stakingen zouden hebben plaatsgevonden en dat op sommige dagen in meer dan 20 ondernemingen het werk was neergelegd.

Op 6 jan. demonstreerden studenten in Bangkok tegen de inmenging van de Amerikaanse geheime dienst CIA in de binnenlandse aangelegenheden van Thailand. Op 14 jan. o.a. volgden acties tegen de door de regering goedgekeurde verhoging van de tarieven van het openbaar vervoer. Het bezoek van de Japanse premier Tanaka (9-10 jan.) had

reeds tot anti-Japanse uitbarstingen geleid (pag. 192/2).
Op 16 jan. verklaarde premier Sanya Thammasak dat hij bereid was heen te gaan als men meende dat zijn compromispolitiek Thailand in een politieke chaos zou storten. De werkelijke oorzaak van het verval van recht en orde lag volgens de premier bij die personen die de nieuwe vrijheid misbruikten voor het najagen van hun eigen belangen alsmede bij de studenten die de democratie te snel wilden bereiken.
Prins Kukrit Pramoj, die op 28 dec. 1973 met 120 stemmen tot voorzitter van de nieuwe Nationale Vergadering gekozen was — tegen 107 stemmen voor generaal Siri Siriyothon die de vorige assemblée had voorgezeten — riep op tot een krachtig optreden om wet en orde te herstellen.
Volgens Le *Monde/UPI* (8-4) verleende de regering de opperbevelhebber van het leger, generaal Kris Sivara, de absolute bevoegdheid over de strijdkrachten, de politie en de ambtenaren, in het kader van een campagne tot herstel van wet en orde.

Aftreden Thammasak. Reorganisatie kabinet

Op 21 mei dienden premier Sanya Thammasak en zijn ministers hun ontslag in bij de koning. Volgens een regeringswoordvoerder had de premier tijdens een kabinetszitting verklaard dat de taak van de regering vervuld was, nl. het voorbereiden van een ontwerp-grondwet en het handhaven van wet en orde. Ook hadden, aldus de woordvoerder, verschillende ministers aan een aftreden gedacht, omdat in het openbaar kritiek op hen was geleverd, en daarom was een reorganisatie van het kabinet gewenst. De critici verweten de regering o.a. niet krachtig genoeg te zijn opgetreden tegen de inflatie, de sociale onrust en de misdaad. Ter verdediging van de premier werd door zijn aanhangers betoogd dat hij slechts een interim-regeringsleider was, die geen krachtige politieke koers wilde volgen waardoor een gekozen opvolger gebonden zou zijn. Van zijn kant zou de premier teleurgesteld zijn over de trage behandeling van de ontwerp-grondwet in de Nationale Vergadering (zie pag. 512/3), waardoor de algemene verkiezingen mogelijk pas in 1975 kunnen plaatsvinden, terwijl de premier zelf aug. 1974 als uiterste datum genoemd had.
Na twee uur beraad achter gesloten deuren besloot de Nationale Vergadering op 23 mei Sanya Thammasak uit te nodigen als premier aan te blijven. Deze stemde de volgende dag hierin toe en hij kondigde aan een nieuw interim-kabinet te zullen vormen. De koning verleende hem op 28 mei formeel de opdracht daartoe en keurde op 31 mei de nieuwe ministerslijst goed. Van het op 1 juni beëdigde kabinet maken o.m. deel uit:

Premier - Sanya Thammasak; vice-premier - Prakob Utasingh (voorheen justitie); buitenlandse zaken - Charoonphan Israngkul Na Ayutthaya; landbouw - prins Chakrapan Pensiri Chakrapan: gezondheid - Udom Posakrisna; industrie - Arun Sorthes (voorheen staatsuniversiteiten): financiën - Sommai Hoontrakul*; defensie - generaal Kran Suthanin*; binnenlandse zaken - politie-generaal Luang Atthasih Sittisunthorn*; handel - Vicharn Nivatwongse*; staatsuniversiteiten - Kasem Suwankul*; bureau van de premier - Manoon Borisuth*.
(* = nieuw).
Van het nieuwe kabinet maakten o.a. geen deel meer uit luchtmaarschalk Dawee Chulasapya (voorheen defensie) en generaal Sawaeng Senanarong (bureau van de premier).

Bij de vorming van zijn kabinet had Sanya Thammasak volgens Le Monde (4-6) rekening gehouden met de groeiende invloed van een parlementaire associatie, de z.g. groep van de 99, die nu met negen man in het kabinet vertegenwoordigd is. Op 28 mei had Le Monde reeds gemeld dat vooral het optreden in het parlement van de voorzitter van de groep van de 99, Kasame Aitikavanit (een zakenman), ten gunste van de premier tot diens aanblijven had geleid. Het Franse dagblad voegde daaraan toe dat de groep van de 99 de gemeenschappelijke belangen verdedigt van de zakenwereld en de militairen die relaties onderhouden met Japanse en Taiwanse pressiegroepen.

Verdere *onrust*

Op 7 juni maakte premier Sanya Thammasak melding van de ontdekking van een communistisch komplot om de macht in Thailand over te nemen.
Ongeveer tegelijkertijd begon een staking van 5.000 textielarbeiders uit een buitenwijk van Bangkok. Zij eisten o.a. hogere lonen en betere arbeidsvoorwaarden. Om deze eisen kracht bij te zetten werd op **12** juni een park in Bangkok (Sanam-Luang) bezet en werden vervolgens regeringskantoren belegerd. Op 14 juni werd een akkoord gemeld.
Op **2** juli schreef *Le Monde/AFP* over boeren, die het terrein van de jaarbeurs in het centrum van Bangkok hadden bezet; over studenten die bommen lieten ontploffen; en over mohammedaanse separatisten die wegen en spoorwegen in het zuiden afsneden.
In de nacht van 3 op 4 juli begonnen in de Chinese wijk van Bangkok bloedige onlusten die drie dagen voortduurden en die aan minstens 25 mensen het leven kosten.
De gewelddadigheden braken uit toen Chinese jongeren een politiebureau in de wijk aanvielen om een taxichauffeur te bevrijden die de dag tevoren wegens fout parkeren was opgepakt. Er volgden bloedige botsingen tussen politie en demonstranten, die volgens de regering door twee Chinese jeugdbenden — de Adelaars en de Draken — werden opgehitst. De op 4 juli door de regering voor Bangkok afgekondigde noodtoestand werd op 8 juli weer opgeheven. *(NZZ, FAZ,* Le Monde, *Financial* Times)

(Vor. ber. pag. 512/2)

TERUGTREKKING AMERIKAANSE MILITAIREN EN VLIEGTUIGEN

Op 3 jan. berichtte AP dat de VS sinds september 1973 hun in Thailand gelegerde troepen met 7% hadden ingekrompen, zodat er nog ca. 35.000 man achterbleven.
Op 29 maart meldde hetzelfde persbureau dat de VS en Thailand waren overeengekomen om vanaf medio mei het aantal Amerikaanse militairen in Thailand met een kwart te beperken. Van de nog aanwezige Amerikaanse gevechtsvliegtuigen — omstreeks 575 stuks incl. ca. 30 B-52 strategische bommenwerpers — zou ook een deel worden teruggetrokken. Op 22 april werd een begin gemaakt met de evacuatie van 550 piloten en 19 vliegtuigen.
Op 31 mei deelden de VS en Thailand mee dat in juni nog eens 60 Amerikaanse vliegtuigen uit Thailand zouden vertrekken, w.o. 9 (van de 44) B-52's van de basis Utapao.
Op 27 juni maakte het hoofdkwartier van de Thailandse strijdkrachten officieel bekend dat de regeringen van beide landen waren overeengekomen al het Amerikaanse personeel van de basis Takhli voor 1 oktober terug te trekken en dat van de basis Ubon voor het einde van 1974. Vier bases in Thailand blijven na die datum nog ter beschikking van ca. 27.000 Amerikaanse militairen en ca. 350 Amerikaanse vliegtuigen, nl. Nakhon-Phanom, Korat, Udorn en Utapao. (NZZ, Le Monde) (Vor. bcr. pag. 832/1-'73)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK. President Jean-Bedel Bokassa is op 19 mei krachtens een eenstemmig besluit van het bestuur van de eenheidspartij MESAN (Mouvement pour l'évolution sociale de l'Afrique noire) tot veldmaarschalk benoemd.
Op 15 juni reorganiseerde Bokassa zijn kabinet. Hijzelf beheert voortaan de portefeuilles van defensie, openbare diensten, sociale zaken en mijnbouw. De verdere taakverdeling is:
Staatsministers: Toerisme, waterstaat, jacht en visserij - Ange Patasse; energie, oud-strijders en onderminister van defensie - François Gon; binnenlandse zaken - Louis Alazoula (voorheen buitenlandse zaken); toegevoegd aan de president, belast met nationale organisaties - Jean Amity; buitenlandse zaken - Joseph Potolot; financiën - Alahonse Kovamba: stadsontwikkeling en ruimtelijke ordening - Henri Maidou; PTT - Antoine Goalo; onderwijs en onderwijshervorming - Jean-Louis Phismis.
Ministers: Justitie en arbeid - Clement N'Gai-Voueto; gezondheid en sociale zaken - Augustin Dallot-Befio; planning, internationale samenwerking en statistiek - Jean-Paul Mokodopo; landbouw - Joachim Da Silva; secretaris-generaal van de regering - Alexis Tcheouti*; voorlichting - André-Christian Zanife Touambona (voorheen staatssecretaris transport); transport, burgerluchtvaart en aeronautiek - François Otina*; industrie en handel - Marcellin Lamine*.
Staatssecretaris: jeugd en sport - Louis-Pierre Gamba.
(* = nieuw). (Le Monde, NZZ, 18-6)
(Vor. ber. aae. 96/1)

GAMBIA. Op 11 juli werd het kabinet van 9 tot 11 leden uitgebreid. Twee nieuwe leden werden benoemd: Cherif Mustapha Diba (vice-president tot 1972) als minister van planning, economie en industriële ontwikkeling en Kebaly als staatsminister. (AFP, Le Monde, 13-7)
(Vor. ber. pag. 24/3 - 1973)

GHANA. De commissaris voor transport en verbindingen, majoor Kwame Assante, trad af en werd vervangen door Peter K. Agyekum. (IAF, juni)
(Vor. ber. pag. 124/2)

IVOORKUST. Op 24 juli bracht president Houphouet-Boigny enkele wijzigingen in zijn regering aan. Mathieu Ekra, tot dan toe staatsminister van toerisme, werd minister van binnenlandse zaken als opvolger van Nanlo Bamba, die met het nieuwe ministerie van waterstaat en bosbouw werd belast. Ekra werd vervangen door Blaise N'Dia Koffi, voorheen staatsminister zonder portefeuille. Het ministerie van voorlichting werd toevertrouwd aan Laurent Dona Fologo, het nieuwe ministerie van handel aan Maurice Sery Gnobela. Ook drie nieuwe staatssecretariaten werden ingesteld: buitenlandse zaken (Clement Meledge), marine (kapitein Lamine Fatiga) en binnenlandse zaken (kolonel Ouassenam Kone), waarmee voor het eerst militairen tot de regering toetraden.
Het nieuwe kabinet benoemde generaal Ibrahima Coulibaly tot chef van de generale staf als opvolger van generaal Ouattara Thomas Daquin, die inspecteur-generaal van de strijdkrachten werd. (Le Monde, 26-7)
(Vor. ber. pag. 607/3 - 1971)

KAMEROEN. Felix Sabal Lecco verliet het kabinet in verband met zijn benoeming tot voorzitter van de economische raad en werd als minister van openbare werken opgevolgd door Vroumsa Tchinaye. De door deze beheerde portefeuille van voorlichting en cultuur werd toevertrouwd aan een nieuwe man, Joseph Charles Doumbia. (IAF juli/aug.)
(Vor. ber. pag. 237/2)

LESOTHO. Chief Leaboea Jonathan, de premier, bracht op 5 juli enkele wijzigingen in zijn kabinet aan. Chief Sekhonyana Maseribane werd benoemd tot vicepremier, speciaal belast met openbare werken en verbindingen. J.-R. Kostsokoane werd minister van buitenlandse zaken (Le Monde/AFP 8-7)
(Vor. ber. pag. 125/1)

MAROKKO. Op 25 april reorganiseerde koning Hassan II het kabinet. Van de 15 ministers en staatsministers behielden slechts 5 hun portefeuille; 6 kregen andere of extra taken toebedeeld en 4 verlieten het kabinet, o.w. Bensallarn Guessous (financiën). Zeven nieuwe ministers en staatsministers werden benoemd, waardoor het totaal op 18 kwam. Voorts werd het aantal staatssecretarissen van 2 tot 10 verhoogd.
De portefeuilles werden als volgt verdeeld:
Premier Ahrned Osman; staatsminster van cultuur - Hadj M'Hamed Bahnini; staatsminister van voorlichting - Ahmed Taibi Benhima (voorheen buitenlandse zaken); staatsminister van buitenlandse zaken - Ahmed Laraki*; staatsminister voor cooperaties en kadervorming - Mohammed Benhima; 'binnenlandse zaken - Mohammed Haddou Chiguer; PTT - generaal Driss Ben Aomar el-Alami; bestuurszaken - M'Hamed Benyakhlef; gezondheid - Ahmed Ramzi*; justitie - Abbes Kaissi* (voorheen directeur van het koninklijke kabinet); islamitische zaken - Dey Ould Sidi Baba (voorheen onderwijs); financiën - Abdelkader Benslimane (voorheen handel, industrie enz.); landbouw en landbouwhervorming - Sala M'Zili (voorheen openbare werken); toerisme, huisvesting, stadsplanning en milieubeheer - Hassan Zemmouri (toerisme nieuw); handel, industrie, mijnbouw en koopvaardij - Abdellatif Ghissassi*; openbare werken - Ahmed Tazi*; hoger onderwijs - Abdellatif Ben Abdeljalil*; lager en voortgezet onderwijs - Mohammed Bouamoud (voorheen staatssecretaris); arbeid en sociale zaken - Mohammed Larbi el-Khattabi*.
Opmerkelijk was de terugkeer van Laraki in het kabinet. Deze medicus en diplomaat was reeds minister van buitenlandse zaken (1967-69) en premier (1969-71). Daarna had hij zijn activiteiten op medisch terrein hervat.
Op 27 mei benoemde de koning nog een elfde staatssecretaris. (Le Monde)
(Vor. ber. pag. 664/1-'73 en 109/1-'73)

NIGER. Luitenant-kolonel Kountché, staatshoofd en voorzitter van de opperste militaire raad, wijzigde op 8 juni de kort na de machtsovername door het leger gevormde regering. De portefeuilles werden herverdeeld tussen de 12 eerder genoemde militairen, wier namen nu soms anders werden gespeld dan in de eerste ministerslijst.
De portefeuilleverdeling werd: Voorzitter van de opperste militaire raad, minister van binnenlandse zaken en defensie: luitenant-kolonel Seyni Kountché; onderwijs, jeugd en sport - kolonel Dupuis Henry Yacouba; ontwikkeling, mijnbouw en waterkracht - majoor Sani Souna Sido; openbare diensten en arbeid - majoor Idrissa Arouna; justitie - majoor Sory Mamadou. Diallo; financiën - intendant Moussa Tondi; buitenlandse zaken en samenwerking - kapitein Moumouni Djermakoye Adamou; landbouw en hulp aan de bevolking - kapitein Ali Seybou; gezondheid en sociale zaken - kapitein Moussa Sala; openbare werken, transport en stadsontwikkeling - kapitein Bayere Moussa; economische zaken, handel en industrie - kapitein Boulama Manga; PTT en voorlichting - luitenant Gabriel Cyrille.
Bovendien telt het kabinet nu vier staatssecretarissen, allen burgers. (AFP, Le Monde, 11-6)
(Vor. ber. pag. 257/2)

Luitenant-kolonel Kountché.

OEGANDA. Op 19 febr. werd Elizabeth Bagaya, de voormalige prinses van Toro, die van 1971-'73 reizend ambassadeur was geweest en vervolgens ambassadeur in Cairo, door president Amin benoemd tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Michael Ondonga.
Op 9 maart meldde radio-Oeganda dat Ondonga's lijk in de Nijl was gevonden. Twee dagen later deelde de president mee dat hij persoonlijk de leiding van het ministerie van defensie overnam en dat generaal Francis Nyangweso — sinds 7 aug. 1973 minister van defensie — nu minister van cultuur a.i. werd.
(Vor. ber. pag. 96/2)

SOEDAN Als opvolger van de tot minister voor Egyptische zaken benoemde kolonel Salah Abdel al-Mabroek (pag 462/3) werd Feisal Mohammed Abdoel Rahman op 23 april tot staatsminister voor presidentiele zaken benoemd

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne. Antwerpen.

OPPOSITIE EN REPRESSIE IN ZUID-KOREA

Op 15 aug. heeft een in Japan wonende Koreaan, de 22-jarige Mon Se Kwang, een aanslag gepleegd op de Zuidkoreaanse president Park Tsjoeng Hie, toen deze in het nationale theater van Seoel een rede hield ter herdenking van de bevrijding van Korea.
De aanvaller opende vanaf korte afstand het vuur. maar zijn schoten misten de president. Wel getroffen werd diens echtgenote, die na een 5½ uur durende hersenoperatie aan haar verwondingen overleed.
Voorts werd een schoolmeisje door een kogel getroffen en daardoor onmiddellijk gedood.
Volgens de Zuidkoreaanse autoriteiten (16 aug) was de dader van de aanslag een verwoed aanhanger van oppositieleider Kim Dae Jung en was hij tevens lid van een Zuidkoreaanse procommunistische jeugdorganisatie. Later werd ook Noord-Korea beschuldigd.
De aanslag volgde op anderhalf jaar van toenemende repressie.

President Park Tjoeng Hie (l.) en zijn echtgenote in het theater kort voor de aanslag.

Hierover schreef N R C/H'b l a d (7-8) o a . ,,President Park Tsjoeng Hie heeft een heel duidelijk beeld van wat er van Zuid-Korea gemaakt kan worden en is bezig met vaste hand het land volgens dat beeld uit te kerven Daarbij kan hij de vertroebelende en vertragende werking van de politiek niet gebruiken dus moet de oppositie verdwijnen
Daar werkt hij aan op een knappe manier en door zijn greep achtereenvolgens te verstevigen en te verslappen heeft hij zijn zaakje goed onder controle Zo luidt een interpretatie van een goed geïnformeerde waarnemer die al enige tijd in Seoel de toestand analyseert
Het is een uitleg die door meer mensen onderschreven wordt, vooral door diegenen die, zeer terecht, onder de indruk zijn gekomen van de fenomenale economische vooruitgang die Zuid-Korea in de afgelopen 13 jaar onder het bewind van Park Tsjoeng Hie heeft doorgemaakt ( ) Een minder vriendelijke verklaring voor de beweegredenen waardoor de president met extreme maatregelen alle oppositie wil wegwerken is dat hij aan paranoia zou lijden Deze mening wordt gestaafd met gerucnten van een samenzwering onder zijn naaste medewerkers, eerder dit jaar en hun daaropvolgende verdwijning uit hun machtsposities. zijn verschansing achter een haag van lijfwachten, en de transformatie van het Blauwe Huis (de presidentiele villa) in een onneembare vesting''

Het harde optreden van president Park leidde tot het ontstaan van een bredere oppositie dan ooit, en daardoor weer tot scherpere repressie. De hereniging met het noorden stagneerde, de relatie met Japan verslechterde.

Parlementsverkiezingen

Op 27 febr. 1973 vond krachtens de nieuwe grondwet (pag. 90/2-1973) de verkiezing plaats van 146 van de 219 afgevaardigden van de Nationale Vergadering (2/3). De regerende Democratisch-republikeinse partij verwierf 73 zetels. de Nieuwe Democratische partij (de voornaamste oppositiepartij) 52, de Nationale Herenigingspartij (afsplitsing van de NDP) 2, terwijl de resterende 19 zetels aan onafhankelijke kandidaten toevielen. Volgens een voorlopige schatting had 72,6% van de ca. 15,6 mln kiesgerechtigden zijn stem uitgebracht.

De overige 73 parlementsleden werden door president Park Tsjoeng Hie aangewezen en zijn voordracht werd op 7 maart 1973 door de Nationale Conferentie voor Verenigning (NCV) goedgekeurd met meer dan 95% van de 2.359 stemmen. Deze afgevaardigden vormen een eigen fractie, Yo Jong Hoe, die nauw met de DRP zou samenwerken.
Op 12 maart 1973 kwam hel nieuwe parlement voor zijn openingszitting bijeen. President Park verklaarde bij die geiegenheid: ,,Het is hoog tijd dat wij ons resoluut bevrijden van de mythe van de democratie zoals die door anderen is gecreëerd". Hef; parlement herkoos Kim Jong Pil als premier.

De verkiezingsprocedure was geregeld in een kieswet die op 30 dec. 1972 door de Buitengewone Staatsraad onder voorzitterschap van president Park was goedgekeurd. In de wet was o.a. bepaald:

a) De Nationale Vergadering telt 219 leden, van wie 146 rechtstreeks worden gekozen in 73 kiesdistricten en 73 door de NCV oo voordracht van oresident Park

b) De minimumleeftiid voor het actieve kiesrecht is 20 jaar, die voor het passieve kiesrecht 25 jaar.

c) Onafhankelijke kandidaten kunnen aan de verkiezingen deelnemen. (Voorheen slechts partijkandidaten.)

d) Regeringsfunctionarissen en ambtenaren moeten ontslag nemen voor zich kandidaat te kunnen stellen

e) Kandidaten die hun medekandidaten belasteren of die zich schuldig maken aan andere electorale vereriinen kunnen veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van maximaal 7 jaar of zware boetes.

f) De in de kiesdistricten gekozen parlementsleden hebben een mandaat van 6 jaar, de door de NCV verkozenen een mandaat van 3 jaar

g) Een partij kan worden opgericht als die afdelingen in minstens 23 plaatselijke kieskringen heeft, die elk minstens 50 leden moeten tellen.

Rivaliteit leger — geheime dienst?

Op 9 maart 1973 werd de garnizoenscommandant van de hoofdstad Seoel, generaal-majoor Yoen Pil Yong, afgezet en onder huisarrest geplaatst. Deze generaal had in okt. 1972 de universiteiten laten bezetten, nadat de studenten tegen regeringsmaatregelen hadden gepro-

Weekblad 43ste jaargang No 2243. pag. 26511-26526

testeerd en hem persoonlijk van corruptie hadden beschuldigd, en hij was verantwoordelijk geweest voor de uitvoering van de staat van beleg (17 okt. t/m 13 dec. 1972).

Over de oorzaken van Yoen's ontslag deden tal van versies de ronde. Oppositieleider Kim Dae Jung deelde op 23 maart in Tokio mee dat de generaal, die kennelijk niet alleen namens zichzelf optrad, op 5 maart president Park twee eisen had gesteld: 1) de wegens de dictatoriale maatregelen in Z.-Korea verslechterende verhouding met de Verenigde Staten moest worden verbeterd; en 2) er moest ,,iets" gedaan worden met de chef van de geheime dienst, Li Hoe Rak, het brein van de Koreaanse ontspanningspolitiek, aldus de N Z Z **(27-3-'73).** Dit blad voegde hieraan toe dat men op grond van de aanhouding van generaal Yoen en nog andere officieren kon aannemen dat delen van het officierskorps in een machtsrivaliteit niet de geheime dienst hun oppositie tegen de politiek van tactische toenadering tot Noord-Korea geformuleerd hebben en genegen waren die voort te zetten.
De N Z Z **(30-4-'73)** gaf nog een andere versie: Li Hoe Rak zou generaal Yun hebben opgedragen een organisatie voor een staatsgreep op te bouwen. Dit plan zou door president Park zijn ontdekt en toen zou Li, hiervan op de hoogte gebracht door een vertrouwensman in de presidentiële garde, persoonlijk de president het bestaan van een — in zijn eigen belang aangepast — komplot hebben onthuld.
Volgens de N Z Z **(3-G-'73)** had Li Hoe Rak duidelijk aan macht ingeboet. In Li's geheime dienst hadden mutaties plaatsgevonden, die volgens de officiële mededeling niets met de affaire-Yoen te maken hadden. Maar minstens vier hoge functionarissen zaten niet meer op hun post, onder wie Li's schoonzoon.

In het weekend van 29 april werd officieel bevestigd dat generaal Yoen Pil Yong door een krijgsraad veroordeeld was tot 15 jaar gevangenisstraf plus een boete ter waarde van 64.750 dollar wegens o.a. passieve omkoping en insubordinatie.

Generaal Yoen werd er volgens de N Z Z **(30-4-'73)** verder van beschuldigd een ,,privé factie" in het leger te hebben gevormd en de paraatheid van de troepen door ondermijning van de hiërarchieke weg te hebben geschaad. Ook zou hij zich door ambtsmisbruik hebben verrijkt.

Tegelijk werden twee brigade-generaals, vier kolonels, twee luitenant-kolonels en een hogere onderofficier veroordeeld. De betrokken brigade-generaals waren: Son Yung Kil, Yoens stafchef (15 jaar gevangenisstraf plus een boete van 50.000 dollar) en Kim Soeng Bae, personeelschef van het leger (7 jaar gevangenisstraf).

Politiek overleg rnet N.-Korea

Inmiddels was de Noord-Zuid coördinatiecommissie van 14-16 maart te Pjongjang voor het eerst na 3½ maand bijeengeweest. De Zuidkoreaanse afvaardiging werd geleid door Li Hoe Rak, de Noordkoreaanse door tweede vice-premier Pak Soeng Choel.

Deze laatste diende voor het eerst formeel het voorstel in voor het sluiten van een vredesverdrag, gekoppeld aan een wederzijdse troepenvermindering (Noord-Korea van 450.000 tot 100.000 man, Zuid-Korea van 600.000 tot 100.000 man) en de terugtrekking van de 40 000 Amerikaanse militairen uit Zuid-Korea.
Die procedure kon de voorwaarde vormen voor de ontwikkeling van verbeterde betrekkingen en een eerste stap zijn op weg naar een federatie, al moest zo'n akkoord dan wel vergezeld gaan van maatregelen tot uitbanning van alle sociale en statutaire hindernissen in het Zuiden.
Li Hoe Rak achtte zo'n akkoord nog voorbarig. Eerst moest een atmosfeer worden geschapen, waarin beide partijen elkaar konden vertrouwen. Als bijdrage daartoe stelde Li een culturele, sociale en economische uitwisseling voor.
Verder werd gesproken over recente incidenten langs de demarcatielijn, waarbij op 7 maart twee Zuidkoreaanse militairen werden gedood.

Tijdens de volgende zitting van de coördinatiecommissie, van 12-14 juni 1973 te Seoel, herhaalde Li Hoe Rak zijn uitwisselingsvoorstel in uitgebreidere vorm, terwijl Pak Soeng Choel als eerste stap bleef zien de terugtrekking van de Amerikaanse en andere buitenlandse troepen van Koreaans grondgebied en het sluiten van een vredesverdrag. Inmiddels had N.-Korea op 10 juni 1973 volgens Reuter zijn ,,propaganda-oorlog" via luidsprekers aan de demarcatielijn hervat na een onderbreking van zeven maanden (zie pag. 88/3-1972).

Rode *Kruis*

Ook de Rode Kruisdelegaties van Noord- en Zuid-Korea boekten tijdens hun verdere zittingen geen resultaat: 5de-21/22 maart in Pjongjang; 6de-9/10 mei 1973 in Seoel; 7de-11/12 juli 1973 in Pjongjang. De Noordkoreaanse delegatie had een nieuwe leider: Son Song Pil.

Presidentiële voorstellen

Op 23 juni 1973 legden zowel president Park Tsjoeng Hie van Zuid-Korea als president Kim Il Soeng van Noord-Korea verklaringen af over de hereniging van beide staten in de vorm van voorstellen.

Parks voorstel behelsde een koerswijziging: er was geen principieel bezwaar meer tegen toetreding van twee Korea's tot de Verenigde Naties.

Park legde zijn verklaring af in een radio- en tv-rede. Hij verwierp de door Noord-Korea vooreestelde pakketoplossing. Mede om het–wederzijdse wantrouwen op te heffen proclameerde hij in zeven punten de ,,volgende politiek:

1) De vreedzame hereniging van het vaderland is de voornaamste taak van het Koreaanse volk. Wij zullen elke denkbare poging ondernemen om deze taak te vervullen.

2) De vrede moet op het Koreaanse schiereiland met alle middelen worden gehandhaafd. Zuid en Noord moeten zich niet in de binnenlandse aangelegenheden van de ander mengen noch jegens elkaar agressie bedrijven.

3) Wij zullen ook verder met ernst en geduld ervoor werken om concrete resultaten uit de Noord-Zuid-dialoog te halen, welke in de geest van de gemeenschappelijke verklaring van 4 juli 1972 (zie pag. 678/2-1972) zijn basis vindt.

4) Wij zullen ons er niet tegen kanten dat Noord-Korea gemeenschappelijk met ons in internationale organisaties meewerkt, als dit bijdraagt tot ontspanning en tot bevordering van de internationale samenwerking.

5) Wij zullen ons er niet tegen verzetten dat wij samen met Noord-Korea in de VN worden opgenomen, als de meerderheid van de VN-leden dat wenst, mits zulks onze nationale hereniging niet verhindert. Zelfs voor onze opname als lid in de VN zullen wij ons er niet teaen verzetten, wanneer Noord-Korea eveneens wordt uitgenodigd aan de beraadslagingen van de Algemene Vergadering van de VN over het Koreaanse vraagstuk deel te nemen, waaraan de vertegenwoordiger van de Republiek Korea (= Zuid-Korea) eveneens uitgenodigd is.

6) De Republiek Korea zal haar deur openen voor alle naties van de wereld op basis van de beginselen van wederkerigheid en gelijkheid. Tegelijk verzoeken wij ook die landen, wier ideologieën en sociale stelsels van de onze verschillen, hun deuren eveneens voor ons te openen.

7) Vrede en goede nabuurschap zijn de vaste grondslagen van de buitenlandse politiek van de Republiek Korea. Ik bevestig dat wij ermee voortgaan ook verder de vriendschapsbanden te versterken die tussen ons vriendelijk gezinde naties en ons land bestaan.
Ik stel nadrukkelijk dat alle bovengenoemde maatregelen, die Noord-Korea betreffen, interim-maatregelen zijn gedurende de tijd dat onze nationale hereniging nog moet wachten, en dat deze maatregelen niet betekenen dat wij Noord-Korea als staat erkennen."

Kim Il Soeng ontvouwde zijn programma op een massabijeenkomst in Pjongjang ter begroeting van een Tsjechoslowaakse partij- en regeringsdelegatie. In vijf punten zette hij de koers uiteen van ,,onze partij en de regering van onze republiek voor onafhankelijke vreedzame hereniging:

1 Om de betrekkingen tussen het noorden en het zuiden van Korea te verbeteren en de vreedzame hereniging van het land te versnellen is het bovenal nodig om de toestand van een militaire confron-

tatie af te schaffen en de spanning tussen het noorden en het zuiden te verminderen ( )

2 Oni de noord-zuid betrekkingen te verbeteren en de hereniging van het land te versnellen moet er een veelzijdige samenwerking en uitwisseling komen tussen het noorden en het zuiden, zowel op politiek, militair, diplomatiek, economisch als cultureel terrein ( )

3 Om de kwestie van 's lands hereniging op te lossen in overeensteinmrng met de wil en verlangens van ons volk is het nodig het volk in het noorden en het zuiden in al zijn geledingen uit te nodigen »m deel te nemen aan het de hele natie omvattende patriottische werk voor nationale hereniging ( )

4 Het is heden van groot belang voor het versnellen van 's lands hereniging om een noord-zuid federatie te vormen onder de ene staatsnaarn. (. !

5. Wij menen dat wij moeten voorkomen dat ons land permanent opgedeeld wordt in twee Korea's door aan deze verdeling vast te houden en (wij menen! dat het noorden en het zuiden gemeenschappelijk op net terrein van de buitenlandse betrekkingen moeten optreden." (...)

Onder punt 4 zei Kim I1 Soeng over de wijze waarop de hereniging tot stand kon worden gebracht: ,,In de bestaande situatie achten wij het de redelijkste manier de grote nationale vergadering bijeen te roepen om de nationale eenheid te belichamen, en op deze basis, een noord-zuid federatie te stichten, welke de twee systemen die in het noorden en het zuiden bestaan voorlopig in tact laat. Als de noord-zuid federatie wordt gesticht, zou het goed zijn de federale staat de naam te geven van de Federale Republiek Koryo (...) Koryo de in de hele wereld bekende naam van een verenigde staat die eens op het grondgebied van ons land bestond. Dit zou een goede naam voor de staat zijn, aanvaardbaar zowel voor het noorden als het zuiden. . ."

Onder punt 5 merkte de Noordkoreaanse president nog op: ,,Wij zijn van mening dat het noorden en het zuiden niet afzonderlijk tot de VN moeten toetreden, en wij zijn de opvatting toegedaan dat als zij tot de VN willen toetreden vóór de hereniging van het land, zij een federatie moeten vormen en die stap tenminste als één staat moeten zetten onder de naam van de Federale Republiek Koryo . . ."

In zijn slotwoord zei Kim Il Soeng o.a.: ,,Wij verwachten dat de Zuidkoreaanse autoriteiten dit nieuwe en eerlijke voorstel van ons voor hereniging oprecht in overweging nemen."

Op 26 juni 1973 noemde de Zuidkoreaanse premier Kim Jong Pil het Noordkoreaanse voorstel een ,,propaganda-cliché". Op 20 juli '73 verklaarde president Park Tsjoeng Hie o.a.: De republiek Korea verwerpt met kracht alle voorstellen zonder maatregelen, die de vrede op het Koreaanse schiereiland of de veiligheid van de republiek Korea in gevaar zouden kunnen brengen.
Ik heb gemerkt dat ,,de voorstellen voor een federatie en voor het sluiten van een vredesverdrag tussen het zuiden en het noorden niets anders zijn dan gebrekkig verhulde machinaties om onze veiligheid in gevaar te brengen".

Ontvoering Kim Dae Jung

Zowel de herenigingsbesprekingen met Noord-Korea als de betrekkingen met Japan werden nadelig beinvloed door de ontvoering op 8 aug. 1973 van de oppositieleider Kim Dae Jung uit Tokio.

Kim Dae Jung (47) was in 1972 kort voor de afkondiging van de staat van beleg (17 okt.) naar Tokio uitgeweken, waar hij sindsdien — afgezien van enkele reizen naar de VS – als balling gewoond had
Op 8 aug had hij een lunch met Yang Il Dong en Kim Kyong In, twee vooraanstaande leden van de kleine Zuidkoreaanse oppositiepartij de Nationale Herenigingspartij, in het Grand Palace Hotel te Tokio Achteraf verklaarde Yang dat de Zuidkoreaanse ambassade hem had gevraagd Kim Dae Jung op te dragen naar Seoel terug te keren, en dat deze een ontmoeting tussen hen had voorgesteld Vrienden van Kim Dae Jung echter deelden mee dat het voorstel tot de ontmoeting van Yang was uitgegaan en dat deze Kim Dae Jung bovendien gevraagd had zijn lijfwacht niet mee te nemen Volgens Yang zou Kim Dae Jung bij het verlaten van zijn kamer door drie mannen uit de tegenover gelegen kamer zijn meegenomen, terwijl hijzelf en zijn metgezel door twee andere mannen in een andere kamer zouden zijn opgesloten Toen zij na 20 minuten hadden gemerkt dat hun bewakers waren verdwenen, hadden Yang en Kim Kyong In het hotelpersoneel verwittigd de kamer waarheen Kim Dae Jung was overgebracht bleek leeg en rook sterk naar chloroform

Op 13 aug. 1973 dook Kim Dae Jung voor zijn huis in Seoel op. Zijn ontvoerders hadden hem daar geblinddoekt achtergelaten. Hij werd onder huisarrest geplaatst, maar kreeg gelegenheid tot het houden van een persconferentie.

Hij deelde mee dat hij Yang op 7 aug. had ontmoet en dat deze had voorgesteld de volgende dag in Kim's hotel gezamenlijk te lunchen. Toen was hij bij het verlaten van Yang's kamer door vijf of zes man in een andere kamer gesleept en daar bedwelmd. Hij was later per auto naar Osaka vervoerd en daar aan boord van een schip gebracht. Men had hem toen vastgebonden en zware stenen aan zijn handen en voeten bevestigd. Zijn ontvoerders, die met een Seoels accent spraken en verklaarden te behoren tot ,,het actiekorps van de Unie voor Nationale Redding" hadden hem gedreigd in zee te gooien. Op 10 aug. was hij van zijn boeien bevrijd, volgens Kim nadat het bevel om hem te doden i.v.m. de scherpe Japanse reacties op zijn ontvoering was ingetrokken. Hij was de volgende dag in Zuid-Korea aan land gezet, waar hij in een hut medische verzorging had ontvangen. Op 13 aug. was hij naar een huis, waarschijnlijk dichtbij Seoel, overgebracht en vervolgens was hij door zijn ontvoerders op de stoep van zijn huis afgeleverd. De radio en de pers in Seoel werden kort daarop door leden van de actiegroep opgebeld met o.a. de mededeling: ,,Wij brachten Kim Dae Jung het vaderland binnen, omdat wij niet langer zijn verraderlijke activiteiten overzee door de vingers konden zien".

Terwijl persberichten in het algemeen de ontvoering toeschreven aan de Koreaanse geheime dienst (KCIA), gaf Kim slechts te kennen dat de professionele coördinatie bij zijn ontvoering en de ervoor benodigde financiële middelen erop duiden dat die actie eerder het werk was geweest van een beroepsorganisatie dan van een particuliere groepering.

Kim Bae Jung na zijn vrijlating

Jupanse reacties. Vrijlating Kim Dae Jung

Op 14 aug. verzocht de Japanse regering Zuid-Korea Kim Dae Jung en Yang I1 Dong naar Japan te laten terugkeren om mee te werken aan het Japanse politie-onderzoek. Op 16 aug. verzocht de Japanse regering formeel om de overdracht van Kim.

De volgende dag wees Zuid-Korea dit verzoek formeel van de hand met als argumenten dat de Zuidkoreaanse politie hem nodig had voor haar eigen onderzoek en dat er tussen beide landen geen uitleveringsverdrag bestond. Dezelfde dag ontving premier Kim Tsjong Pil de Japanse ambassadeur om hem zijn spijt te betuigen over het incident, waar Zuidkoreaanse staatsburgers in verwikkeld waren maar waaraan de Zuidkoreaanse regering geheel onschuldig was.
Op 24 aug. gelastte de Japanse regering de voor 7 en 8 sept. vastgestelde economische besprekingen met Zuid-Korea af. Dezelfde dag sloot de Zuidkoreaanse regering het kantoor te Seoel van het Japanse blad Yomiuri *Shimbun* dat geweigerd had een artikel over de ontvoeringsaffaire en de rol van de Koreaanse CIA daarin in de editie van de vorige dag te laten vervallen; ook kregen de correspondenten van het blad opdracht Zuid-Korea te verlaten.
In antwoord op een Japans verzoek

om inlichtingen over de stand van het Zuidkoreaanse politieonderzoek, deelde de Zuidkoreaansc regering op 28 aug. mee dat het onderzoek tot dusver geen resultaten had opgeleverd. Ook een volgend verzoek van Tokio om Japanse diplomaten Kim Dae Jung in Seoel te mogen ondervragen werd van de hand gewezen. Inmiddels was uit het onderzoek van de Japanse politie naar voren gekomen dat Kim Dong Woon, de 1ste secretaris van de Zuidkoreaanse ambassade in Tokio, en andere Zuidkoreaanse diplomaten actief bij de ontvoering waren betrokken, en dat ook Yang Il Dong daarin een rol had gespeeld.

Volgens Japanse verklaringen had Park Jong 11, de tweede secretaris van de Zuidkoreaanse ambassade in Washington, een bezoek aan Tokio gebracht op 12 juli — een dag nadat Kim Dae Jung daar uit de VS was teruggekeerd: ook was hij op 7 aug. in de Japanse hoofdstad, maar had die al de volgende dag weer verlaten (Le Monde **23-8-'73).**
In de kamer naast die van Kim Dae Jung had Kim Dong Woon, de eerste secretaris van de Zuidkoreaanse ambassade in Tokio, vertoefd en hij was door ooggetuigen in het hotel als een van de ontvoerders geïdentificeerd (DPA **5-9-'73).**
De bij de ontvoering gebruikte auto was eigendom van Yu Yung Bok, de Zuidkoreaanse vice-consul in Yokohama. Kim Dong Woon, Yu Yung Bok en 11 andere functionarissen van de Zuidkoreaanse ambassade verlieten allen in september Japan. (The Times **25-9**)
Yang I1 Dong, die in contact had gestaan met de Zuidkoreaanse ambassade vóór de ontvoering, en Kim Kyong In, werden verdacht van medeplichtigheid, omdat het door hen opgegeven tijdstip van de ontvoering een half uur later lag dan het door Kim Dae Jung vermelde.
In persberichten bleef de verantwoordelijkheid voor de ontvoering toegeschreven aan de Koreaanse CIA, waarbij herinnerd werd aan soortgelijk optreden tegen Zuidkoreaanse dissidenten in Frankrijk en West-Duitsland in 1967 (zie pag. 479/2-'67).

Op 26 okt. 1973 werd Kim Dae Jung op vrije voeten gesteld. Tijdens een persconferentie dezelfde dag verklaarde hij te betreuren dat zijn activiteiten in het buitenland zijn land schade hadden berokkend, wat geenszins zijn bedoeling was geweest. Hij deelde mee dat hij voor het ogenblik van elke politieke activiteit zou afzien en dat hij niet naar het buitenland zou gaan.
Op 1 nov. maakte de Zuidkoreaanse minister van buitenlandse zaken, Kim Yong Shik, bekend dat Zuid-Korea en Japan overeengekomen waren het geschil m.b.t. de ontvoering bij te leggen; Kim Dong Woon was ontslagen en zijn optreden werd onderzocht; tegen Kim Dae Jung zou geen juridische actie worden ondernomen, ,,tenzij hij in de toekomst opnieuw tegen de staat gerichte acties voert". De volgende dag bracht de Zuidkoreaanse premier, Kim Tsjong Pil, een bezoek aan Tokio om de Japanse regering en het Japanse volk zijn verontschuldigingen aan te bieden voor de ontvoering. Deze excuses waren vervat in een brief van president Park, waarin tevens beloofd werd alles in het werk te stellen om een herhaling van een dergelijk incident te voorkomen De Zuidkoreaanse premier verklaarde na een onderhoud met zijn Japanse ambtgenoot Tanaka dat Kim Dong Woon ,,persoonlijk" bij de ontvoering betrokken was geweest, maar dat de Zuidkoreaanse regering daar niets mee te maken had gehad.

Noord-Korea verwerpt onderhandelingen met Li Hoe Rak

Op 28 aug. 1973 had de Noordkoreaanse delegatieleider in de Noord-Zuid coördinatiecommissie, Kim Yong Joo, in een verklaring meegedeeld dat de ontvoering van Kim Dae Jung de ware aard van de directeur van de Zuidkoreaanse CIA, Li Hoe Rak, ,,met wie wij gesprekken gevoerd hebben", had aangetoond. ,,In het heilige gemeenschappelijke orgaan van de natie is geen zetel voor mannen als Li en wij, die de verantwoording voor de natie dragen, kunnen niet met gangsters over de grote staatszaken onderhandelen. (...) Ik wil plechtig verklaren dat het Li en andere gangsters van de CIA van Zuid-Korea niet langer toegestaan mag worden aan de gesprekken deel te nemen..."

Tijdens een persconferentie de volgende dag reageerde Li op de Noordkoreaanse verklaring o.m. als volgt: ,,Deze lompe houding van Noord-Korea kan eerlijk gezegd als een goedkope truc worden aangemerkt om de vertwijfelde toestand te verslulieren waarin het zich bevindt, nadat de (...) verklaring inzake ,,vreedzame hereniging" van president Park d.d. **23** juni duidelijk in binnen- en buitenland grote steun verwierf (...) Als medevcorzitter van de Noord-Zuid coördinatiecommissie roep ik de Noordkoreaanse autoriteiten in alle ernst op weer hun verstand te gebruiken en hun z.g. verklaring van **28** augustus, die de geest van de gemeenschappelijke verklaring van 4 juli **(1972)** opzettelijk schendt, onmiddellijk in te trekken..." Li verklaarde voorts vastbesloten te zijn de dialoog voort te zetten.

Binnenlandse repercussies. Protesten en arrestaties. *Aftreden* Li Hoe Rak. Reorganisatie kabinet

Reeds op 15 aug. 1973 had de *FAZ* melding gemaakt van toenemende spanningen op binnenlands politiek terrein in Zuid-Korea. Niet alleen wees het Westduitse blad op de zuivering in leger en CIA, die door de militaire contra-spionage (ASC) o.l. v. generaal Kang Chang Song i.v.m. de affaire-Yoen (pag. 530/1) was uitgevoerd, maar ook berichtte het van een opstandige actie van mariniers in begin juli '73. Een elite-eenheid zou toen hebben gepoogd president Park, die voor de inwijding van de Pohang-staalfabriek in hef; zuiden verbleef, in handen te krijgen. Het komplot was mislukt en 68 officieren waren door de ASC gearresteerd, maar de aanhouding van de marinierscommandant was door het energieke protest van hoge Amerikaanse militairen belet.
Voorts schreef de *FAZ:*

,,Ook onder de generaals laten talrijke personele veranderingen, vervroegde pensioneringen of bevorderingen naar onbelangrijke posten de conclusie toe, dat Park zichzelf toenemend bezorgd over de loyaliteit van de militairen moet maken, die hem jaren geleden aan de macht gebracht hebben Generaal Han Sinn bijv, die wegens zijn integriteit bij de troepen in hoog aanzien staat, werd naar de onbelangrijke post van chef van de verenigde staven weggepromoveerd en daarmee van zijn machtsbasis beroofd Parallel hiermee werd de bevelsstructuur van het leger gereorganiseerd Het stadsgarnizoen van Seoel van de gearresteerde generaal-majoor Yoen, tot dusver onafhankelijk, werd in alle stilte ondergeschikt gemaakt aan de derde legergroep en daarmee geneutraliseerd ( ) Enkele weken geleden werden vijf leden van de ASC, die indertijd Yoen arresteerden, op beschuldiging van zwendel met aardolie gearresteerd Onder hen bevindt zich ook de plaatsvervanger van de commandant, een waarschuwing aan Kang zelf ( ) Het binnenlands politieke toneel van Zuid-Korea is in hevige beweging geraakt ( ) Kim Hyong Uk, de voorganger van Li als chef van de CIA, ( ) vertrok in alle stilte naar de Verenigde Staten "

Op 2 okt. 1973 demonstreerden studenten van de nationale universiteit te Seoel tegen de dictatuur. Zij eisen bij de eerste openlijke manifestatie sinds oktober 1971 beëindiging van het ,,fascistisch bewind" en opheffing van de KCIA, die voor de ontvoering van Kim Dae Jung verantwoordelijk werd gesteld. De oproerpolitie greep op de universiteitscampus in en arresteerde ruim 150 studenten. Op 5 okt. vond de derde studentendemonstratie in vier dagen plaats.
Op 25 okt. werd door de KCIA de arrestatie bekendgemaakt van 51 mensen op beschuldiging van spionage voor Noord-Korea. Onder hen waren 7 hoogleraren en 24 ambtenaren.

Een van de verdachten, professor Choe Cbong-Gil, van een befaamde juridische hogeschool in Seoel, had tijdens het verhoor door de KCIA zelfmoord gepleegd

door uit het raam van zijn hotelkamer te springen, aldus de inlichtingendienst.
Als leider van het spionagenet wees de KCIA de 41-jarige Lee Jae-Woh aan die in okt. 1957 naar Nederland kwam voor studie en een jaar later agent voor Noord-Korea zou zijn geworden. Een ander, Kim Chang-Hyun, die werkzaam was bij de raad voor econoniie en wetenschap, een orgaan voor staaisplanning dat direct onder president Park ressorteert, zou in 1963 toen hij in Nederland studeerde door Noord-Korea zijn benaderd.

Op 31 okt. werd een assistent van de particuliere universiteit van Z.-Korea wegens revolutionaire activiteiten tot 7 jaar gevangenisstraf veroordeeld. 10 andere beklaagden, vnl. studenten, kregen gevangenisstraffen tot 5 jaar.
Op 5 nov. werden in Seoel i4 oppositiefiguren gearresteerd tijdens een bijeenkomst in een restaurant, waar een verklaring werd voorgelezen over de terugkeer tot de democratie en de veroordeling van het ,,dictatoriale en terroristische" bewind van president Park. Tien van hen werden vrijgelaten nadat zij zich schriftelijk hadden verplicht geen dergelijke activiteiten meer te ontvouwen. De andere vier weigerden dit en bleven in arrest; onder hen was de bisschop van Wonju, Chi Hak Soon.
Begin november breidde de protestbeweging onder de studenten zich uit tot andere universiteiten, zoals de Kyongbuk Universiteit in Taegu, Op 14 nov. begonnen ca. 20 studentenleiders in Seoel een hongerstaking ter ondersteuning van hun eisen i.z. politieke hervormingen en de vrijlating van 13 in oktober gearresteerde studenten. Honderden studenten hielden een sympathiebetoging en in 10 faculteiten werd het onderwijs geboycot. De volgende dag kwam het tot botsingen tussen studenten en politie, en op 16 nov. werd de particuliere Korea Universiteit te Seoel gesloten. Op 19 nov. werden zeven studenten van deze universiteit veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 10 tot 18 maanden. Zij zouden de ondergrondse organisatie, Zwarte Oktober, hebben opgericht die een volksopstand zou voorbereiden. Inmiddels hadden christenen zich bij het studeiitenprotest aangesloten, dat eind november zijn climax bereikte
Op 28 nov. maakte de politie van traangas gebruik om een demonstratie van 4 000 studentes in Seoel uiteen te drijven. In spreekkoren herinnerden de betogers aan ,,19 april" (de datum van de studentenopstand in 1960 die een eind aan liet bewind van Syngman Rhee maakte). Tevens werd de arrestatie gemeld van 22 militante christenen, De volgende dag demonstreerden duizenden studenten van de drie grootste particuliere universiteiten in Seoel tegen de regering: zij verlangden het aftreden van de minister van onderwijs, het herstel van de democratie, vrijlating van de gearresteerden etc. Ook de volgende dag werden nog studentenacties gemeld.
Op 3 dec. 1973 trad het kabinet af. omdat het zich veranwoordelijk voelde ,,voor een reeks recente ontwikkelingen in het land". President Park reorganiseerde daarop het kabinet en verving tegelijk Li Hoe Rak als chef van de CIA door Shun Jik Soo, tot dusver minister van justitie. Tegelijk legde Li ,,om gezondheidsredenen" zijn functie van medevoorzitter van de Noord-Zuid coördinatiecommissie neer; zijn opvolger werd Chang Ki Yung.
Van het oude kabinet werden 10 ministers gehandhaafd; drie kregen andere portefeuilles en zeven vertrokken. De volgende portefeuilles werden aan anderen toevertrouwd:

Buitenlandse zaken - Kim Dong Jo; binnenlandse zaken - Hong Song Chul; justitie - Lee Bong Sung; defensie - generaal b.d. Suh Jung Chul; handel en industrie - Chang Ye Joon (voorheen bouwnijverheid); bouwnijverheid - Lee Nak Sun (voorheen handel en industrie); gezondheid en sociale zaken - Koh Jae Pil; verbindingen - Moon Hyung Tai; beheer kabinet - Shin Heung Sun; nationale vereniging - Kim Yong Shik (voorheen buitenlandse zaken). Kim Tsjong Pil bleef premier.

Op 7 dec. gelastte president Park de vrijlating van studenten en de herinschrijving van 41 andere die wegens hun protesten van de onderwijsinstellingen waren verwijderd

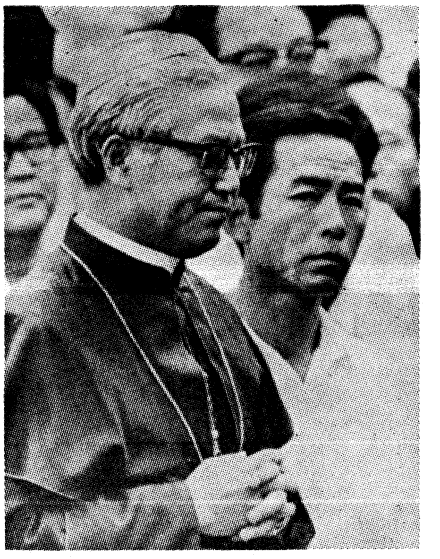
Toenemende oppositie *en* repressie

Op 28 dec. 1973 verscherpte de regering de perscensuur: journalisten mochten voortaan geen kritiek meer leveren op de politieke hervormingen van president Park en evenmin berichten verspreiden die de sociale en economische stabiliteit in gevaar zouden kunnen brengen.
Deze maatregelen werden van kracht toen juist de discussie op gang kwam over de grondwetsherziening van 1972 (pag 90/2 - '73) Een dertigtal politici had op 24 dec een campagne gestart tot herinvoering van de oude grondwet, die in okt. 1972 was afgeschaft. Zij zouden reeds een miljoen handtekeningen hebben ontvangen, aldus *Le Monde* (31-12-'73) Maar premier Kim Tsjong Pil had reeds op 26 dec laten weten dat hij geen verzoeken om grondwetsherziening meer zou tolereren Daarop publiceerden de organisatoren van de campagne op 28 dec een document. waarin zij de regering ervan beschuldigden het volk het recht op petities te betwisten President Park bestempelde deze actie in een torspraak op 29 dec als ondermijnend Op 31 dec stuurde 15 prominente politici, religieuze leiders en intellectuelen een brief aan de president, waarin zij op herstel van een ,,werkelijke democratie" aandrongen
Op 7 jan. 1974 traden de vroegere voorzitter van de Democratisch-republikeinse partij. Chung Ku Yung, en de voormalige secretaris-generaal Ye Chung Ho uit de partij wegens onderdrukking van de vrijheid.
Van een groep van 61 Zuidkoreaanse schrijvers, die in een verklaring de garantie hadden geëist van ,,de fundamentele rechten van de mens", werden op 7 jan. negen man door de politie ondervraagd, nadat zij hun steun hadden betuigd aan de constitutionele campagne.
Op 8 jan. kondigde president Park Tsjoeg Hie een nieuwe reeks noodmaatregelen af op grond van zijn speciale volmachten voor het geval dat er een bedreiging van het nationale bestaan optreedt. Onder meer werd verboden via petities of op andere wijze herziening van de grondwet te verlangen. Overtreders van dit verbod konden voortaan zonder bevel tot inhechtenisneming worden gearresteerd en door speciale ingestelde militaire rechtbanken tot maximaal 15 jaar gevangenisstraf worden veroordeeld. Dezelfde dag had de grootste oppositiepartij, de Nieuwe Democratische Partij onder secretaris-generaal Shin Do Whan, zich bij de actie tot grondwetshervorming aangesloten. Een poging van de oppositie om op 9 jan. een buitengewone zitting van de Nationale Vergadering te beleggen werd door de regeringspartij verhinderd.

Op 2 febr. werden door een krijgsraad te Seoel zeven studenten veroordeeld tot gevangenisstraffen van 5 tot 10 jaar wegens illegale kritiek op de grondwet Zij waren na onlusten aan de Yonsei Universiteit op 24 jan gearresteerd Voor hetzelfde vergrijp werden twee politici van de oppositie tot elk 15 jaar veroordeeld.
Op 5 febr werd de arrestatie gemeld van twee schrijvers en drie literaire critici — leiders van de groep van 61 — wegens spionage ten gunste van Noord-Korea.
op 7 febr. werden zes protestantse geestelijken veroordeeld tot gevangenisstraf-

fen variërend van 10 tot 15 jaar wegens hun eis tot herziening van de grondwet. Het hof van appel bevestigde op **6** maart dit vonnis.
Op 17 maart veroordeelde een krijgsraad te Seoel vijf leden van de Nationale Verenigingspartij tot 12 resp. 15 jaar en een lid van de Nieuwe Democratische Partij tot 5 jaar, Een studente kreeg op 28 maart 10 jaar. Allen hadden kritiek geleverd op de grondwet.
Sinds 8 jan. waren volgens de N Z Z (11-4) in totaal 30 personen, o.w. **4** vrouwen, tot gevangenisstraffen van maximaal 15 jaar veroordeeld

Op 3 april begonnen gelijktijdig aan vier universiteiten in Seoel studentendemonstraties tegen het regeringsbeleid en voor de vrijlating van politieke gevangenen. Niet alleen werd betoogd op de campus maar ook voor het eerst sinds lange tijd in de binnenstad. Ook leden van de illegale vakbeweging waren bij de organisatie betrokken, aldus de *NZZ* (11-4). Meer dan twee dozijn studenten zouden zijn gearresteerd, nadat nauwelijks een week eerder een half dozijn studenten van een kleine universiteit dit lot ten deel was gevallen. Op 3 april 's avands kondigde president Park een nieuw decreet af: de burgemeester van Seoel en de provinciegouverneurs worden gemachtigd het leger te hulp te roepen om de orde te handhaven; de minister van onderwijs kan definitief universiteiten of andere onderwijsinstellingen sluiten waar de Democratische Studentenfederatie nog actief is, een geheime organisatie die tegelijk verboden werd. Tevens werd in het decreet met de doodstraf gedreigd.
De *NZZ* (28-4) maakte melding van de arrestatie van twee Japanse ,,studenten" in Seoel door de Zuidkoreaanse autoriteiten. Beide zouden sinds 5 april aan ,,vrijwillige verhoren" zijn onderworpen. De ene Japanner was een taaldocent, de andere zou o.m. voor een Japans weekblad werken. Overtreding van de decreten van 8 jan. en 3 april zou hen ten laste zijn gelegd.
Op 6 mei meldde de Zuidkoreaanse politie dat zij de vorige dag een Noordkoreaans spionagenet had opgerold, en de vrouwelijke leider ervan — mevr. Chae Soo Chung — plus 27 leden had gearresteerd. Tot de arrestanten behoorden voorts een vooraanstaand lid van de Democratisch-republikeinse partij, een hoogleraar, drie onderwijzers en drie ambtenaren. (Ook in april waren vijf spionnen gearresteerd.)
Op 27 mei werden 54 personen, o.w. 16 studenten en 2 Japanners door een krijgsraad schuldig bevonden aan een samenzwering om het bewind-Park met geweld omver te werpen. Volgens het ministerie van defensie maakten de 54 deel uit van een groep van 124, die een communistisch bewind in Zuid-Korea wilde vestigen.
Volgens op 27 mei door de Zuidkoreaanse autoriteiten gepubliceerde cijfers waren sinds 3 april 1.024 personen verhoord; van hen waren 732 gearresteerd, hadden 266 zich vrijwillig gemeld en waren 26 voortvluchtig. Uiteindelijk waren 745 weer op vrije voeten gesteld en waren 253 aan de gerechtelijke autoriteiten overgedragen. Tegen 54 personen van deze laatste groep was een aanklacht ingediend.
Op 5 juni verscheen oppositieleider Kim Dae Jung voor een rechtbank in Seoel op beschuldiging van overtreding van de kieswet in 1967, toen hij kandidaat stond voor een parlementszetel. De opening van dit proces leidde tot heftige reacties in Japan en een protest van de Japanse ambassadeur in Seoel, waarop de Zuidkoreaanse minister van buitenlandse zaken liet weten geen inmenging van Japan in Zuid-Korea's binnenlandse zaken te dulden. Ook het proces tegen de twee Japanners droeg bij tot een nieuwe verslechtering van de betrekkingen tussen Seoel en Tokio
Op 12 juni berichtte *NRC/H'blad* dat een correspondent van de New York Times had vernomen dat de vroegere Zuidkoreaanse president Yun Po Sun (1960-61) kort tevoren in het geheim was gearresteerd, omdat hij via een eveneens gearresteerde dominee financiële steun zou hebben verleend aan studenten die actie voeren tegen de regering.
Op 6 juni werd de r.-k. bisschop van Wonju, Chi Hak Soon, bij zijn terugkeer in Seoel na een reis door Europa, gearresteerd. (Hij was na zijn aanhouding op 5 nov. 1973 na enkele uren weer vrijgelaten.) Hij werd op 10 juli weer vrijgelaten.
Inmiddels was op 15 juni te Seoel voor een krijgsraad het massaproces begonnen tegen de 53 ,,samenzweerders", o.w. de dichter Kim Chi Ha die in nov. 1973 met bisschop Chi Hak Soon aangehouden was en die medio april opnieuw gearresteerd was, plus de twee Japanners. Van 11-13 juli werd vonnis gewezen: 14 maal de doodstraf (o.a. voor Kim Chi Ha), 15 maal levenslang, 24 maal gevangenisstraffen variërend van 15-20 jaar en 20 jaar voor de beide Japanners. Op 20 juli werd de doodstraf van vijf, o.w. Kim Chi Ha, omgezet in levenslang.
Op 16 juli begon voor het speciale militaire gerechtshof te Seoel een proces tegen oud-president Yun Po Sun, een protestantse geestelijke en twee hoogleraren.

Bisschop Chi Hak Soon.

Op 18 juli werden twee leiders van de Nieuwe Democratische Partij gearresteerd: vice-voorzitter Kim Yung Sam en Choi Hyeung Woo.
Op 24 juli veroordeelde een krijgsraad te Seoel vijf Zuidkoreanen wegens spionage voor Noord-Korea ter dood, drie andere tot levenslang en de 24 overigen tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 15 jaar. Zij waren in maart gearresteerd.
Op 8 aug. veroordeelde een krijgsraad 26 personen wegens overtreding van de presidentiële decreten tot gevangenisstraffen van 3 tot 15 jaar.
Inmiddels was op 1 aug. ook een proces begonnen tegen bisschop Chi, die op 23 juli opnieuw naar de zetel van de CIA was overgebracht, nadat hij een scherpe veroordeling van het bewind-Park had gepubliceerd.
De krijgsraad veroordeelde op 12 aug. oud-president Yun Po Sun tot 3 jaar gevangenisstraf (met 5 jaar uitstel); bisschop Chi tot 15 jaar gevangenisstraf evenals de Presbyteriaanse geestelijke Park Hyung Kyoo. Ook 14 andere beklaagden werden tot gevangenisstraffen van 10 tot 15 jaar veroordeeld.
Daarmee waren op grond van de speciale decreten sinds jan. 135 personen veroordeeld, aldus *NRC/H'blad* (13-8). Op 14 aug. werden nog eens 36 personen tot hoge vrijheidsstraffen veroordeeld. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad,* The Tzmes, *FAZ)*

(Vor. ber. pag. 89/3 e.v.)

WEST-EUROPA

BELGIË

PROGRAMMACONTRACT AARDOLIE-PRIJZEN

Op 1 aug. zijn de prijzen van do aardolieprodukten aan verbruiker iets verhoogd. De stijging is veroorzaakt door de herinvoering van het accijnsrecht. zoals het voor 1 maart 1974 werd toegepast. De super-benzine aan de pomp wordt 6 centiem per liter duurder en kost nu 14,50 fr. Gewone benzine stijgt met 18 centiem tot 14,04 fr.. Dieselolie stijgt mei 24 centiem en kost nu 8,33 fr. De stookolie wordt 9 centiem duurder en de lichte stookolie 12 centiem, zodat die produkten nu resp. 4,53 en 4,40 fr per liter kosten. De nieuwe prijzen zijn het gevolg van de ondertekening op 24 juli door de regering en de Belgische Petroleumfederatie van een programmacontract, dat voor de duur van drie jaar de prijsstructuur regelt. Het nieuws van de ondertekening (niet de tekst van de overeenkomst) werd op 25 juli bekendgemaakt na afloop van de bijeenkomst van het ministerieel comité voor economische en socialë coördinatie. Minister Oleffe verklaarde dat ingevolge het contract de prijzen (zonder accijns en BTW) verlaagd zijn voor benzine en zware stookolie en nagenoeg onveranderd bleven voor dieselolie. Door evenwel terug te keren naar het accijnsrecht van vóór 1 maart, zijn de prijzen aan verbruiker gestegen. (In het voorjaar werd beslist tijdelijk het accijnsrecht op benzine en dieselolie met 30 centiem per liter en op de stookolie met 7 centiem per liter te verlagen, om de verdelers een toereikende distributiemarge te waarborgen.)

Oleffe zei ook dat de prijzen van de stookolie vooralsnog beneden de in het nieuwe stelsel aanvaarde referentieprijs liggen. Normaal moeten die prijzen met 40 centiem per liter stijgen. Dat zal echter niet gebeuren tot 1 okt. 1974, De BPF is immers ingegaan op het verzoek van de regering de prijzen lager te houden, zodat de verbruiker ziin wintervoorraad goedkoper kan inslaan.

Ter compensatie mag een iets hogere benzineprijs worden berekend; in oktober zou de benzine dan in prijs dalen.

Het programmacontract kwam tot stand na discrete onderhandelingen tussen de regering en de BPF en nadat minister Oleffe een aantal revisoren de boekhouding van de oliemaatschappijen had doen onderzoeken. De overeenkomst is een compromis tussen de standpunten van de overheid en die van de maatschapijen Ze bepaalt o m dat de prijs van de nlieprodukten aan de verbruiker is samengesteld uit twee elementen. een veranderlijk element (de prijs van het produkt aan de uitgang van de Belgische raffinaderij) en een vast element (de verkoop- en distributiemarge). Die marge zal slechts éénmaal per jaar worden herzien. Verder is bepaald dat de prijzen niet te snel en te sterk mogen veranderen.

Het akkoord dat gesloten werd voor drie jaar, voorziet echter tot 31 juli 3975 in de mogelijkheid van een tussentijdse opzegging, met een vooropzeg van zes maanden. Het overleg- en controlecomité, dat in de herfst zal worden opgericht, zal waken over de toepassing van het akkoord en over alle vereiste inlichtingen kunnen beschikken. De ondertekenaars van het akkoord zijn het erover eens, de bepalingen te herzien, indien de controlerende partijen in het comité zulks eenparig aanbevelen.

RIJKSHULP AAN LANDBOUW

De regering heeft op 31 juli een plan van landbouwminister Lavens goedgekeurd, dat de moeilijkheden beoogt op te vangen, die onder de boeren beroering hebben verwekt.

- Om de rundvleesmarkt opnieuw vlot te krijgen zal rundvlees tegen halve prijs worden verkocht aan sommige categorieën van verbruikers, die sociale bijstand ontvangen, en aan sommige instellingen zonder winstoogmerk, zoals bejaarden- en kindertehuizen en medisch-sociale instellingen. Verder zal het publiek worden verzocht meer v-lees te consumeren. Tenslotte zal van 1 sept. tot einde febr. 1975 een slachtpremie worden betaald voor volwassen slachtrunderen, behalve voor koeien. De maximumpremie bedraagt 1.500 fr. voor slachtingen in sept., 2.000 fr voor oktober en november, 2.500 fr voor december, 3.000 fr. voor jan. en 3.500 fr voor febr.

- Om de landbouwers te vergoeden voor de natuurlijke handicaps, waarmee zij moeten werken, wordt — alleen in 1974 — een inkomensbijslag verleend van 2.000 fr per grootvee-eenheid voor de eerste 10 stuks vee en 1.500 fr voor het tweede tiental. Op basis van EG-normen komen hiervoor alleen Waalse landbouwstreken in aanmerking.

- Voor de glasluinbouw en de zeevisserij worden de op 1 april voor drie maanden genomen maatregelen met negen maanden verlengd. Tussen begin juli en einde 1974 krijgen die sectoren een brandstoftoeslag van 0,50 fr per verbruikte liter of kilo brandstof. Van 1 jan. 1975 tot einde maart 1975 wordt dat 0,30 fr.

- Alle uitbetalingen via het Landbouwinvesteringsfonds aan land- en tuinbouwers, met uitzondering van de coöperatieve vennootschappen, worden onttrokken aan de programmatiewet van 28 dec. 1973. D.w.z. dat de rentetoelagen nog in 1974 volledig worden uitgekeerd en niet, zoals eerst bepaald, over een periode van drie jaar.

- In de herfst zal de suikerprijs worden vastgesteld in overeenstemming met de richtprijs die op EG-niveau wordt vooropgezet.

- De landbouwers zullen gedurende vijf maanden slechts 6% BTW moeten betalen op kalkhoudende meststoffen, melkkoelers en bindtouw, en slechts 14% op fyto-farmaceutische produkten.

- Van 1 sept. af zal een premie van 1.000 fr worden toegekend voor het slachten van zeugen. (In totaal wordt met het slachten van 100.000 zeugen gerekend.)

De regeringsmaatregelen zullen ca. 2,2 mrd fr kosten; daarvan zou de EG 400 mln fr dragen.

Terwijl de Belgische landbouworganisaties veeleer positief reageerden op de beslissing, heeft EG-commissaris voor landbouw, Lardinois, op 1 aug. bezwaar gemaakt tegen bepaalde punten, o.m. wat de premie voor het slachten van zeugen betreft en de afbakening van de benadeelde (Waalse) landbouwstreken. Volgens Lardinois is België wat vooruitgelopen op bepaalde besprekingen in de EG. De commissaris is van zins daarover met de Belgische regering te praten na de vakantie.

NEDERLAND

NOTA'S GEDEELTELIJKE LEERPLICHT

De minister van sociale zaken, drs. Boersma, zond op 7 juni een nota aan de Tweede Kamer, waarin hij ingaat op de consequenties, die de invoering van de twee dagen par-

tiële leerplicht voor 15-jarigen per 1 aug. met zich mee zou brengen.
Gelijktijdig werd een nota, ondertekend door de ministers van sociale zaken en van onderwijs Boersma en Van Kemenade, naar de Tweede Kamer verzonden, waarin de regeringsplannen m.b.t de uitbreiding van de gedeeltelijke leerplicht werden uiteengezet.
Onderstaand een samenvatting van de twee nota's

Stimuleringspremie werkgevers bij twee dagen Leerplicht

Teneinde de invoering van de twee dagen partiële leerplicht voor de 15-jarigeil met ingang van 1 augustus zo soepel mogelijk te doen verlopen én om een mogelijk toenemende jeugdwerkloosheid tegen te gaan heeft de regering besloten voorlopig voor een Jaar een stimuleringspremie van f 20 per week toe te kennen aan werkgevers voor iedere werknemer die gedurende twee dagen per week verplicht is onderwns of vorming te volgen
Naar schatting gaat het hier om 20000 jongeren, zodat met deze maatregel een bedrag van 20 miljoen gulden is gemoeid Dat bedrag wordt extra ter beschikking gesteld op de begroting van het ministerie van Sociale Zaken
De uitbreiding van de partiële leerplicht tot twee dagen per week voor 15-jarigen per 1 augustus is een essentiele stap in de richting van nieuwe onderwijsvoorzieningen, zo schrijft de minister in zijn nota Het laat zich aanzien, dat invoering van deze onderwijsmaatregel van ongunstige invloed zou kunnen zijn op de werkgelegenheid voor deze jongeren Het bedrijfsleven aarzelt met het verlenen van medewerking aan het beschikbaar stellen van deze nodige arbeidsplaatsen voor deze categorie De minister vreest voor een klimaat waarbinnen de partiële leerplicht niet optimaal zal kunnen functioneren Hij verwijst naar opmerkingen daarover in een interimadvies van de S E R van 15 februari 1974 De S E R zegt onder meer van mening te zijn, dat het niet alleen de conjuncturele omstandigheden zijn die de tewerkstelling van jongeren met gedeeltelijke leerplicht bemoeilijken, maar ook bedrijfsorganisatorische problemen De verwachting is gerechtvaardigd dat verscheidene bedrijven in afnemende mate geneigd zullen zijn partieel leerplichtige jongeren voor slechts drie dagen per week in dienst te nemen, wanneer per 1 augustus de tweede verplichte dag is ingevoerd In het bijzonder vinden naar het oordeel van de S E R kleine bedrijven het bezwaarlijk hun personeel op twee dagen per week te moeten missen en voor die dagen andere werknemers te moeten aanstellen, aangezien dit de voortgang van de werkzaamheden kan belemmeren en extra kosten kan meebrengen De S E R vraagt zich dan ook af, of het niet mogelijk is, bedrijven die ondanks deze bezwaren bereid zijn deze jongeren enkele dagen per week in dienst te nemen, een financiële tegemoetkoming te geven in verband met de nodige bedrijfsorganisatorische aanpassingen
Minister Boersma zegt het van groot belang te vinden, dat de risico's van het slagen van de invoering van de tweede dag partiële leerplicht zoveel mogelijk worden beperkt Wanneer door de uitbreiding van de partiële leerplicht het vertrouwen van het bedrijfsleven, maar ook van de werkende jongeren zelf en van hun ouders, ernstig zou worden aangetast, komt een belangrijke voorwaarde voor verdere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven bij de ontwikkeling van nieuwe educatieve voorzieningen te vervallen In verband hiermee vindt de minister het noodzakelijk teneinde het gevaar van toenemende jeugdwerkloosheid tegen te gaan als gevolg van de invoering van de tweede dag gedeeltelijke leerplicht, middelen beschikbar te stellen opdat het bedrijfsleven eerder tot het verlenen van medewerking aan de tewerkstelling van deze groep jongeren bereid zal zijn In de gegeven situatie zal dit moeten geschieden door het verstrekken van een stimuleringspremie aan werkgevers van jongeren die gedurende twee dagen per week leerplichtig zijn
Minister Boersma kondigt in de nota aan, dat de regeling krachtens welke deze stimuleringspremie zal worden uitgekeerd op de kortst mogelijke termijn ter kennis vdn belanghebbenden wordt gebracht Hij hoopt, dat dit een stimulerende werking heeft op de bereidheid van werkgevers om partieel leerplichtigen in dienst te nemen en om met de betrokken onderwijsinstituten in overleg te treden over "de keuze van de dagen waarop de cursussen zullen plaatsvinden.

De voorgestelde noodmaatregel heeft een tijdelijk karakter en zal voorlopig gelden voor een jaar De minister verwacht, dat door deze maatregel de werkgevers vertrouwd zullen raken met de nieuwe situatie — drie dagen werken, twee dagen onderwijs — die veelal zal nopen tot bedrijfsorganisatorische aanpassingen

Uitbreiding gedeeltelijke leerplicht

De regering vindt aat de gedeeltelijke leerplicht niet verder mag worden uitgebreid dan tot twee dagen voor de 15-, 16- en 17-jarigen Daarna zal een volledige leerplicht tot het 18e jaar moeten worden ingesteld Het tijdstip waarop dit dient te gebeuren zal mede afhankelijk moeten zijn van de beschikbaarheid van voldoende onderwijskundige voorzieningen
Uit de nota blijkt voorts dat de regering, vooruitlopend op de beleidsnota Werkende Jongeren die in het najaar zal verschijnen, heeft besloten dat de kosten van de inrichting van onderwijsleersituaties in de bedrijven in het toekomstige participatieonderwijs, mede door de overheid kunnen worden gefinancierd

Andere punten uit de nota zijn:

— Nog in deze regeringsperiode zal de volledige leerplicht voor 15-jarigen worden ingevoerd

— Met ingang van augustus 1975 zal de tweede dag gedeeltelijke leerplicht voor 16-jarigen worden ingevoerd

— Nog in deze regeringsperiode zal een tweedaagse gedeeltelijke leerplicht voor 17-jarigen worden ingevoerd

Over de verdere uitwerking van bovenstaande plannen en over de tijdstippen waarop een en ander zal worden verwezenlijkt, stelt de minister zich voor nog overleg te voeren met de betrokken organisaties en instanties Minister Van Kemenade zal als voorwaarde voor medebekostiging aan de inrichting van het onderwijs in het bedrijfsleven, in het kader van de zgn maatschappijcomponent van het participatieonderwijs, onderwijskundige eisen stellen
Hoe dit precies zal gebeuren. inoet hij nog verder uitwerken Daarom heeft de bewindsman besloten om bij de daarvoor in aanmerking komende experimenten het gebruik van de tijd, waarin de leerling in het bedrijf zit (maatschappijcomponent) uitdrukking tot onderwerp van het experimenteren te maken Dit betekent dat ook het ,praktijk-gedeelte" van deze exwerimentele onderwijsvormen voor werkende jongeren (participatieonderwijs) onder de werking van de Experimentenwet onderwijs zal worden gebracht en wetenschappelijk zal worden begeleid en geëvalueerd
De minister constateert dat steeds meer jongeren van 15 jaar volledig dagonderwijs volgen Deze tendentie zal zich als gevolg van de invoering van de tweede dag gedeeltelijke leerplicht voor 15-jarigen in 1974 waarschijnlijk nog duidelijker manifesteren, zo meent hij De bewindsman acht het gewenst de uitbreiding van de leerplicht niet te lang uit te stellen Daarom heeft het kabinet besloten de volledige leerplicht nog gedurende deze regeringsperiode in te voeren

Minister Van Kemenade verklaart met nadruk „dat een uitbreiding van de partiele leerplicht tot meer dan twee dagen per week voor elke leeftijd, niet noodzakelijk en ongewenst is"

De minister geeft vervolgens een aantal mogelijkheden aan voor de uitbreiding van de gedeeltelijke leerplicht voor 17-jarigen Hij ziet als een van de mogelijkheden dat de gehele leeftijdsgroep van de 17-jarigen onder de werking van de gedeeltelijke leerplicht wordt gebracht Een andere mogelijkheid zou kunnen zijn dat alleen die 17-jarigen, gedeeltelijk leerplichtig worden, die ook als 16-jarigen reeds gedurende twee dagen per week gedeeltelijk leerplichtig waren
(Ministerie van Sociale Zaken en van Onderwijs en Wetenschappen)

(Vor ber pag 254/1 e v -1973)

VERLAGING COLLEGEGELD TOT f 500 *DOOR PARLEMENT GOEDGEKEURD*

Het plan van de regering het collegegeld van f 1.000 tot f 500 jaarlijks terug te brengen, ten einde hiermer een bijdrage te leveren aan de terugkeer van rust aan de universiteiten, werd door de Tweede Kamer op 28 mei goedgekeurd. Voor aanvaarding van het wetsontwerp stemden de fracties van KVP, ARP, PvdA, D'66. PPR, SGP, CPN en GPV. Tegen waren de fracties van VVD, CHU, DS'70, PSP, BP en RKPN.

De goedkeuring door de Eerste Kamer volgde op 2 juli. Hier stemden de fracties van de VVD en de PSP tegen, alsmede uit elk van de fracties van KVP, ARP en CHU één lid. Uit de parlementaire discussies werd duidelijk, dat de verlaging van het collegegeld tot f 500 een tijdelijke maatregel is Bij het komende nieuwe systeem van studiefinanciering zal de eigen bijdrage van de student in de studiekosten onderwerp van discussies blijven; daarbij is het nu bestaande bedrag van f 500 geen vaststaand uitgangspunt.

Minister Van Kemenade van onderwijs deelde nog mee te hopen dat het nieuwe systeem van studiefinanciering in het studiejaar 1976-'77 in werking kan treden. Het is de bedoeling de definitieve wetsontwerpen over deze materie voor het zomerreces van 1975 bij het parlement aanhangig te n-~aken.*(Uitleg, NRC/H'blad)*

(Vor ber. pag. 116/3 e.v. - 1974)

REGELING NUMERUS FIXUS MET EEN JAAR VERLENGD

Met de stemmen van de PSP en de CPN tegen aanvaardde de Tweede Kamer op 27 juni een noodwet, waarbij de regeling voor de beperking van de toelating van studenten tot de universiteiten en hogescholen (numerus fixus) met een jaar werd verlengd

In het studiejaar 1974-'75 zal de numerus fixus gelden voor tien studierichtingen.

Medicijnen, diergeneeskunde, tandheelkunde, farmacie, biologie, lichamelijke opvoeding, Nederlands, Engels, sociale aardrijkskunde en geschiedenis. Er hebber~zich voor die studierichtingen al 9.908 studenten aangemeld, waarvan er 5.632 zullen kunnen worden geplaatst (voor medicijnen zijn er 4.230 aanmeldingen voor 1745 plaatsen). Kandidaten met gemiddeld 7½ op hun eindexamenlijst zullen direct worden toegelaten, de anderen zullen om de overgebleven plaatsen moeten loten. (NRC/H·blad)

(Vor. ber. pag. 445/1 - 1972)

ONDERNEMING BETAALT SCHOLING EN VORMING LEDEN ONDERNEMINGSRADEN

De Tweede Kamer aanvaardde op 18 juni een regeringsvoorstel inzake de vorming en scholing van leden van ondernemingsraden. De fracties van PPR en PSP stemden tegen.

Dit voorstel voorziet in een heffing bij ondernemingen van 0,014% van de loonsom van de werknemers ten behoeve van de scholing en vorming. Een door de SER op te richten gemeenschappelijk begeleidingsinstituut ondernemingsraden (GBIO) gaat de geïnde gelden beheren en subsidieert die organisaties en instituten die werkzaam zijn op het gebied van de scholing en vorming van ondernemingsraadsleden. Er wordt gedacht aan subsidiëring van basiscursussen, welke tenminste vijf dagen duren.

PPR en PSP stemden tegen omdat zij principiële bezwaren hebben tegen het feit, dat ondernemingen de scholing en vorming van werknemers financieren. Zij vinden dit een overheidstaak.

De Tweede Kamer verwierp de PPR-motie, waarin aan de regering verzocht werd het voorstel zodanig te wijzigen, dat de ondernemingsbijdragen niet beheerd worden door de SER en het GBIO, maar door het departement van CRM. Vóór deze motie stemden CPN. PPR en PSP. (ANP)

DAGBLAD DE TIJD WORDT WEEKBLAD

Op 28 juni werd door de Raad van bestuur van de VNU, uitgeefster van om. het dagblad De *Tijd*, bekendgemaakt, dat deze had besloten de uitgave van dit dagblad m.i.v. 1 sept te staken Tegelijkertijd had de Raad besloten de begroting goed te keuren van een in de daaropvolgende week te verschijnen weekblad.

De chef-redacteur buitenland van het dagblad De *Tijd*, A Kuiper, zal op 1 sept hoofdredacteur worden van het nieuwe weekblad Van de 137 mensen, die nu bij De *Tijd* werken, kunnen er ca 25 bij hel weekblad geplaatst worden, onder wie 12 redacteuren

Rekening houdend met langdurig zieken en degenen, die nog dit jaar met pensioen gaan, zullen ong 100 mensen herplaatst moeten worden. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber pag 134/2 e v - 1974)

TROS WORDT A-OMROEP. ZENDTIJDAANVRAGE VERONICA AFGEWEZEN

Minister Van Doorn van CRM heeft op 19 juli een beschikking afgekondigd, waarbij aan de omroepstichting TROS per 1 okt. voorwaardelijk de status van A-omroep is toegekend.

In de ministeriële beschikking krijgt de TROS de aanzegging ,,haar zendtijd te gebruiken voor de uitzending van een volledig programma, in overeenstemming met de bepalingen van de Omroepwet, zoals die bij het licht van de geschiedenis van de totstandkoming van de wet moeten worden verstaan".

De minister meent dat de TROS thans te weinig informatieve en culturele programma's uitzendt en er bestaat bovendien ernstige twijfel, gelet op beleidsuitspraken van de TROS, of deze omroeporganisatie zich wel de uitzending van een volledig programma ten doel stelt, aldus de bewindsman.

Mocht de TROS na 1 okt. a.s. in gebreke blijven te voldoen aan de wet, dan zullen maatregelen tegen haar worden genomen. Deze maatregelen kunnen zijn: berisping, uitsluiting van het doen van uitzendingen voor een bepaalde termijn en (indien moet worden aangenomen dat de TROS zich niet de uitzending van een volledig programma ten doel stelt) intrekking van de zendtijd.

Volgens de minister dient de TROS vooralsnog als omroeporganisatie erkend te blijven en kan de inwilliging van haar verzoek om uitbreiding van zendtijd niet worden geweigerd. Daarbij gaat hij uit van de overweging dat ,,in het verleden aan de verzoekster van overheidswege geen waarschuwing is gegeven of rechtsmaatregelen zijn getroffen terzake van de programmering of de doelstelling van de verzoekster en derhalve de ill het algeineen rechtsbewustzijn levende beginselen van behoorlijk bestuur met zich brengen dat vooralsnog niet de geëigende wettelijke maatregelen tegen de verzoekster kunnen worden genomeri".

Het totaal aantal zenduren op beide televisienetten zal zodanig worden vergroot dat de voor de zendtijdverruiming van de TROS benodigde uren niet van dc andere zendgenachtigden zullen worden afgehaald

De TROS had volgens accountantsverklaringen van 21 dec '73 en 29 mdart '74 respectievelijk 476 000 en 503 000 contribuanten Steekproefonderzoek toonde aan, aldus de minister dat 17,94% van de contribuanten geacht moet worden geen houder van een omroepkaart te zijn In verband daarmee mag worden aangenomen dat de TROS tenminste 400.000 houaers van een omroepkaart als contribuanten heeft ingeschreven het voor de A-status vereiste aantal

Tegelijkertijd besloot de minister de aanvraag om zendtijd van de Veronica Omroep Organisatie af te wijzen.

In de eerste plaats kan de VOO, zo meent hij, niet geacht worden, zich de uitzending van een .,volledig programma" ten doel te stellen. Als tweede overweging voert de bewindsman aan dat de VOO uit een oogpunt van cultuurbeleid onvoldoende gekwalificeerd bevonden is voor het gebruik van radio en televisie; zij is niet „ in zodanige mate gericht op de bevrediging van in het volk levende culturele of godsdienstige dan wel geestelijke behoeften", dat haar uitzendingen ,,uit dien hoofde geacht kunnen worden van algemeen nut te zijn",zoals de wet zegt.

Ten slotte meent de minister dat de VOO niet voldoet aan de voor erkenning als omroeporganisatie-C gestelde eis dat zij ten minste 100.000 leden moet hebben die een omroepbijdrage betalen. (Van de ruim 188.000 leden van de VOO bleek ongeveer 68% niet bij de Dienst omroepbijdragen ingeschreven te staan).

De minister heeft inzake de VOO een meerderheid van de Omroepraad aan zijn zijde.

De Omroepraad vindt het gewenst dat in de toekomst ,,nauwlett der en periodiek" wordt nagegaan of de zendgemachtigden wel aan de wettelijke voorschriften voldoen. De raad meent, dat ten aanzien van artikel 35 — omroepen moeten een volledig programma verzorgen — allerlei vragen kunnen rijzen. Het zou nauwkeuriger moeten worden omschreven.

Dit schrijft de raad in het advies dat hij heeft uitgebracht aan minister Van Doorn over de aanvraag tot zendtijduitbreiding van de TROS. De omroepraad acht de totstandkoming van geschikte maatstaven op korte termijn van het grootste belang. (NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 151/3 - 1974 (Veronica) en pag. 376/1 - 1974 (Tros))

NOS-PLAN UITBREIDING RADIOZENDTIJD DOOR ONTKOPPELING AM EN FM-NETTEN

Het bestuur van de NOS ging op 26 juli akkoord met een voorstel om de radiozendtijd uit te breiden.

Uitgangspunt van het plan is een ontkoppeling van de AM- en de FM-zenders, die nu overwegend hetzelfde programma uitzenden. De FM-zenders zouden aan de omroeporganisaties ter beschikking worden gesteld voor de verzorging van een totaalprogramma. Daardoor komen

de twee AM-zenders vrij voor anderssoortige uitzendingen.
Op de in okt. in Genève te houden internationale golflengteconferentie wil de Nederlandse delegatie dan officieel om toestemming vragen voor uitzendingen op een derde AM-zender — de huidige uitzendingen van Hilversum III op de AM-zender geschieden zonder internationale toestemming — en voor uitzendingen op de lange golf.
Tenslotte wordt overwogen een vierde FM-zendernet in te richten. Uitvoering van het plan zou het volgende zenderschema opleveren:

- drie gelijkwaardige FM-zendernetten, waarop de zendgemachtigden bij toerbeurt een totaalprogramma brengen. waarmee zij een eigen gezicht kunnen tonen,
- een vierde FM-zendernet, zodra er grotere behoefte ontstaat aan regionale en lokale programma's;
- drie zendernetten op de middengolf voor de verspreiding van zogenaamde categorale programma's, zoals een popmuziekprogramma, een informatief/educatief programma en een programma met klassieke muziek;
- een zender in de langegolfband ten behoeve van zgn. serviceprogramma's, te maken in samenwerking met de Wereldomroep en de Belgische radio BRT.

NIEUWE ZENDTIJDVERDELING

Minister Van Doorn van CRM heeft op 5 aug. zijn voorstellen gepubliceerd betreffende een nieuwe zendtijdverdeling. De nieuwe verdeling is noodzakelijk i.v.m. de toekenning van A-status aan de TROS. Tevens heeft de minister het NOS-plan voor uitbreiding van de radiozendtijd in zijn voorstellen betrokken.
Onderstaand de veranderingen, die de voorstellen van de minister teweeg zullen brengen:

Radio

De minister staat achter het plan van de omroep om te komen tot een zendersplitsing, zodat de FM-netten niet meer gekoppeld zijn aan de AM-zenders. Deze ontkoppeling zal echter om technische redenen niet al op 1 okt. kunnen ingaan, maar naar verwachting op 1 jan. a.s. Intussen zal de TROS met ingang van 1 okt. de status van omroeporganisatie A krijgen en dus ook een groter aandeel in de zendtijd moeten hebben. De tijd, die hiervoor nodig is, zal voorlopig ponds-pondsgewijs in mindering worden gebracht op de zendtijd van de andere omroeporganisaties en de NOS.
De wekelijkse zendtijd van de NOS komt dan op 78 uur (was bijna 83 uur), die van de AVRO op 66 uur 36 min., die van de KRO, de NCRV, de TROS en de VARA op 55 uur 30 min. en die van de EO en de VPRO op 11 uur 6 min. (was respectievelijk 70 uur 37 min., 58 uur 51 min. en 11 uur 46 min.).
Met ingang van 1 jan. 1975 zal, naar verwacht wordt, meer zendtijd beschikbaar komen door een (gedeeltelijke) ontkoppeling van de AM- en de FM-zenders. Daardoor kan straks de zendtijd van de Omroeporganisaties en de NOS weer op of zelfs iets boven het huidige peil worden gebracht. Voor wat betreft de bestemming van de verschillende zenders, die dan gebruikt zullen worden, wacht de minister het resultaat van het beraad binnen de omroep af.

Televisie

De minister acht grote wijzigingen in het zendschema niet wenselijk vóór de nota over het mediabeleid van de regering in het parlement is besproken. Bovendien acht hij het niet gewenst op het gebied van de televisie-zendtijd maatregelen te treffen, die te snel tot een verhoging van de omroepbijdragen zouden leiden.
Hiervan uitgaande wil de minister de totale zendtijd met ingang van 1 okt. a.s. uitbreiden met 3 uur 8 min., opdat de TROS haar zendtijd als omroeporganisatie *h* kan krijgen zonder dat de zendtijd van de andere omroeporganisaties of de NOS behoeft te worden verminderd.
In zijn beleidsvoornemens noemt de minister nog twee maatregelen. Met ingang van 1 jan. 1975 wil hij ten behoeve van de ,,Open School" de zendtijd, die aan de NOS is toegewezen voor de Teleac-programma's, met één uur verruimen tot 4½ uur per week. Daartegenover wordt de ,,gewone" zendtijd van de NOS met een half uur verminderd, zodat deze komt op rond 19 uur per week. Verder zou de zendtijd van elk van de Omroeporganisaties A van 1 jan. 1975 af met een half uur worden verruimd en aldus komen op 8 uur 20 min. per week. (Ministerie van CRM)

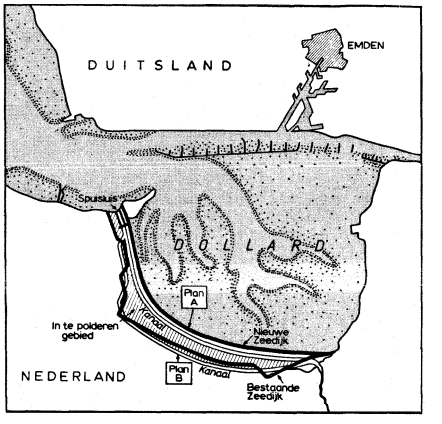
ZENDTIJD VOOR SYMBIOSE

Op 12 aug. besloot minister Van Doorn van CRM zendtijd toe te wijzen aan de onafhankelijke radio en televisie stichting Symbiose als zogenaamde ,,mini-omroep" op basis van art. 19 van de omroepwet. Symbiose is opgericht door de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming (NVSH).
M.i.v. 1 okt. krijgt Symbiose 10 minuten radiozendtijd en 3½ minuten televisiezendtijd per week.
De omroepraad had t.a.v. de toekenning van zendtijd aan Symbiose afwijzend geadviseerd. (Ministerie van CRM, ANP)

WET TEGEN PIRATENZENDERS PER 1 SEPT. VAN KRACHT

Op 1 sept. treedt de wijziging van de telegraaf- en telefoondienst in werking, waarbij hulp-, dienst- en opdrachtverlening aan piratenzenders strafbaar zijn gesteld.
De wetswijziging was door de Tweede Kamer op 28 juni 1973 goedgekeurd (pag. 448/2 e.v. - '73). De goedkeuring door de Eerste Kamer had op 15 jan. van dit jaar plaats gevonden. Bij de behandeling in de Eerste Kamer had minister Van Doorn evenwel de toezegging gedaan met het in werking stellen van de wet te wachten, tot beslist zou zijn over de zendtijdaanvrage van Veronica. (ANP)

(Vor. ber. pag. 537/3)

Plan A buitendijks kanaal; plan B binnendijks kanaal.
(Elsevier's Magazine)

GEEN BUITENDIJKS KANAAL DOOR DE DOLLARD

Het kabinet besloot op 11 juli het gewicht van de natuurbescherming in de Dollard volledig te erkennen en daarom geen toestemming te geven voor de aanleg van een kanaal door de vogelrijke kwelders van dit deel van de Waddenzee. Wel wenst het kabinet de aanleg van een binnendijks kanaal, dat dient voor verbetering van de afwatering van Oost-Groningen en Oost-Drenthe.
Minister Westerterp van verkeer en waterstaat maakte dit besluit op een persconferentie bekend. Hij deeld verder mee, dat het rijk de meerkosten (f 44 mln) op zich zal nemen.
De minister verklaarde, dat de nadelen van het binnendijkse kanaal — duurder en vertraging bij het gereed komen — aanvaardbaar zijn, als men het voordeel, dat het buitendijkse natuurgebied — één van de belangrijkste vogelreservaten van Europa — onaangetast blijft, in aanmerking neemt.

In 1966 gaf de toenmalige waterstaatsminister Suurhoff toestemming voor de Dollardwerken. Deze voorzagen in inpoldering van 1000 ha zee en de aanleg van een afwateringskanaal door het in te polderen gebied. Met de provincie Groningen werd toen afgesproken dat over de natuurbeschermingsaspecten nog nader gesproken zou worden.
In de daaropvolgende jaren werd met de werkzaamheden begonnen; de bouw van een sluizencomplex kwam gereed. Toen later duidelijk werd van hoe groot belang de vogelrijkdom in de Dollard was, rees van velerlei kant verzet tegen inpoldering en kanaalaanleg. Vooral de Werkgroep Dollard (van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee) was actief, publiceerde studies en bleef aandringen op wijziging van de plannen.
Begin 1973 vond deze werkgroep gehoor bij minister Udink, die daarop de Rijksplanologische Commissie vroeg de Dol-

lardplannen nogmaals te bestuderen ell hem van advies te dienen. Ondertussen werd de concessieverlening. nodig om inet de inpoldering te mogen beginnen, uitgesteld.
Volgens minister Westerterp is er van toen af veelviildig overleg met het provinciaal bestuur van Groningen geweest. Dit bleef volharden in het verlangen dat de Dollardwerken conform de oorspronkelijke rijkstoezegging zouden worden uitgevoerd.
Doordat het kabinet-Den Uyl in de regeringsverklaring van mei 1973 beloofde dat onvervangbare natuurgebieden zouden worden beschermd en het kabinet niet zou aarzelen diverse voorgenomen en in uitvoering zijnde werken opnieuw in overweging te nemen, kwamen de natuurbescheririingsorganisaties sterker te staan. Zij kregen krachtige steun van staatssecretaris Meijer (crm) die er bij het kabinet op hamerde de beloften inzake natuurbescherming na te komen, Vooral premier Den Uyl heeft zich daarvoor sterk gemaakt.
Vele malen heeft de ministerraad over de Dollardkwestie beraadslaagd. Binnen het kabinet bestonden twee groepen. Enerzijds de confessionele bewindslieden plus minister Vredeling die meenden dat de toezegging van 1966 moest worden nagekomen, anderzijds de PvdA-, PPR- en D'66-ministers, die de beloften uit de regeringsverklaring wilden honoreren.
Omdat het kabinet niet uit de Dollard-puzzel kwam, ging in nov. 1973 een kabinetsdelegatie naar Groningen. Dat bezoek had effect en verminderde het verzet van de provincie. Regionale opposanten, onder aanvoering van de CPN en VVD, bleven zich echter krachtig verzetten. Een binnendijks kanaal zou volgens hen de gevaren van de zee voor Groningen groter maken, omdat zo'n kanaal de zeedijk zou moeten doorkruisen.
Ondertussen had een ingenieursbureau (op verzoek van de werkgroep Dollard) bestudeerd of de aanleg van een binnendijks kanaal technisch wel mogelijk was. Het resultaat van de studie was bevestigend. maar vond geen genade in de ogen van de provinciale waterstaat. Daarop vroeg minister Westerterp het Laboratorium voor Grondmechanica in Delft een en ander nog eens uit te zoeken en te berekenen hoeveel extra tijd de aanleg van zo'n kanaal zou kosten.
Op grond van het onderzoek van het Delftse laboratorium heeft het kabinet zijn besluit over de Dollard genomen. Het binnendijkse kanaal kan in 3½ jaar worden aangelegd. maar inclusief de voorbereidingstijd (o.m. voor grondaankoop) zal het nog 7–9 jaar duren voor het klaar is. (N R C / H'b l a d)

KABINETSBESLUIT AFSLUITING OOSTERSCHELDE

Het kabinet nam op 12 juli een beslissing over de afsluiting van de Oosterschelde, waarin het in hoofdzaak het advies van de commissie-Klaassesz (pag. 165/3 e.v. - 1974) volgde: De Oosterschelde wordt dusdanig afgesloten, dat daarin toch nog eb en vloed blijven bestaan.
Op één punt wijkt het kabinet af van de visie van de commissie; de regering wil geen blokkendam bouwen, daar zij vreest, dat die te snel zal dichtslibben. De gedachten van de regering gaan uit naar de bouw van een dam, bestaande uit doorlaatcaissons Het kabinet is daartoe geadviseerd door de Combinatie Dijksbouw Oosterschelde (een combinatie van zeven grote aannemingsbedrijven).
Op de persconferentie, waarop hij het kabinetsbesluit mededeelde, gaf minister Westerterp van verkeer en waterstaat enige details omtrent deze bouwwijze.

Een caissondam wordt, aldus Westcrterp, een waterbouwkundig werk van reusachtige omvang, dat „enig in de wereld is". In het totaal zullen in de drie stroomgaten 44 caissons worden geplaatst; 9 daarvan zijn 100 m lang, 38 m breed en 28 m hoog. Negen anderen zijn 80 x 26 x 23 m groot: de 26 overigen 80 x 20 x 15 meter. Ze komen in de stroomgaten te liggen: voor de rest van de dam kunnen de al gelegde dijklichamen worden gebruikt. Door de caissons blijft eb- en vloedwerking mogelijk; dit betekent, dat waarschijnlijk een groot deel van de biologische rijkdom van de Oosterschelde behouden kan worden.

De kosten van de caissondam zijn ƒ 500 miljoen meer dan de oorspronkelijk geprojecteerde dam; in totaal f 840 miljoen (f 270 miljoen duurder dan een blokkendam). Over een stormvloedkering (kosten f 2 miljard) wordt beslist, nadat ervaring met de caissondam is opgedaan.

Over de aanleg van de dam zal omstreeks 1 okt. definitief worden beslist, wanneer het advies van de Rijksplanologische commissie binnen is over de uitvoerbaarheid van het project. Tot die tijd zullen geen werken meer worden aanbesteed in het kader van het in uitvoering zijnde afsluitingsplan. *(ANP, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 165/3 e.v. - 1974)

PRIJSINDEXCIJFER GEZINSCONSUMPTIE HALF JULI 1974

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek dat maandelijks samenstelt op basis 1969 = 100, liep van 141,3 medio juni op tot 141,8 medio juli. Dit komt neer op een stijging van 0,4%.
Hierbij zij opgemerkt dat in de prijsindexcijfers van april 1974 af een correctie diende te worden aangebracht, verband houdende met de post geneesmiddelen. De herziene indexcijfers voor de maanden april t.m. juni 1974 zijn als volgt: april 140,2 (140,3), mei 140,8 (140.9) en juni 141,3 (141,4).

Van de goederen en diensten, waarvoor het CBS geregeld prijsgegevens verzamelt gaf in juli 50% een stijging te zien met een invloed op het totaalindexcijfer van 1,1%. Stijging deed zich o.m. voor bij brood, verse groenten en vers fruit, suiker, dranken, bloemen en planten, huishoudelijke artikelen, elektriciteit, dagbladen, honoraria van artsen en specialisten, kraamverpleging alsmede ziekenhuistarieven. Voor 28% van de goederen en diensten traden prijsdalingen op met een invloed op het totaalindexcijfer van —0,7%, terwijl voor de resterende 22% de situatie ongewijzigd bleef. De waargenomen dalingen zijn voornamelijk het gevolg van de uitverkopen van kleding en schoeisel. Voorts werd een daling geregistreerd voor eieren. (M i n i s t e r i e v a n e c o n o m i s c h e z a k e n)

(Vor. ber. pag. 149/1-1974)

STAND WERKLOOSHEID EIND JULI

Eind juli 1974 waren 96.050 mannen en 27.010 vrouwen werkloos. Dit betekent bij de mannen een stijging met 8.940 en bij de vrouwen een stijging met 3.620 ten opzichte van de vorige maand. De werkloosheid van mannen en vrouwen te zamen kwam daarmee op 123.060. d.w.z. 12.560 meer dan eind 1974.
Het aantal mannen en vrouwen tewerkgesteld op aanvullende werken steeg met 80 tot 3.040: het aantal personen op sociale werkvoorzieriingsobjecten. voorzover zij voor bemiddeling naar het vrije bedrijf in aanmerking komen, verminderde met 80 tot 5.310.
De geregistreerde arbeidsreserve voor rnannen en vrouwen werd aldus 131.410. hetgeen een toeneming met 12.560 betekent ten opzichte van de vorige maand. Voor seizoen gecorrigeerd bedroeg de geregistreerde arbeidsreserve eind juli j.l. 150.000, d.w.z. een stijging met 6.000 in vergelijking met juni 1974. De geregistreerde vraag naar personeel — eveneens voor seizoen gecorrigeerd — daalde in de verslagmaand met 100 tot 75.300.
De geregistreerde arbeidsreserve van mannen, niet voor seizoen gecorrigeerd, is in de verslagmaand in alle provincies tcegenomen; deze stijging was relatief groot in Groningen, Drenthe en Noord-Brabant, maar bleef beperkt in Noord- en Zuid-Holland.

De arbeidsreserve van bouwvakarbeiders steeg in vergelijking tot juni j.l. met 2.600 personen, waarvan 800 schoolverlaters; de arbeidsreserve van metaalbewerkers en handels- en kantoorpersoneel nam eveneens toe, grotendeels door meer inschrijvingen van schoolverlaters.
Ook de arbeidsreserve van vrouwen steeg in alle provincies, met name in Drenthe, Groningen, Limburg en de oostelijke provincies. In procenten van de afhankelijke beroepsbevolking gemeten is de arbeidsreserve van vrouwen vooral hoog in Limburg (5,5%) en Drenthe (3,9%); lagere percentages gelden o.a. in Utrecht (1,7%), Noord-Holland (2,0%) en Zuid-Holland (2,1%). De regionale spreiding komt in grote lijnen overeen met die van de mannen.
De geregistreerde vraag naar personeel, niet voor seizoen gecorrigeerd, veranderde weinig in de verslagmaand. Zowel voor mannen als voor vrouwen daalde het aantal geregistreerde vacatures in Drenthe, Utrecht, Zeeland en Limburg; een stijging deed zich daarentegen voor in Friesland en Noord-Holland.
Vergeleken met juli 1973 ligt de arbeidsreserve van mannen nu 23% hoger; de arbeidsreserve van vrouwen is met ruim 30% gestegen. Naar beroepsgroepen gezien lopen deze percentages vrij sterk uiteen. Zeer ongunstig is de ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie van bouwvakarbeiders; deze positie is in de eerste helft van 1974 geleidelijk verder verslechterd. Dit geldt in mindere mate voor confectiepersoneel (mannen), horecapersoneel en losse arbeiders. Bij de vrouwen doet zich een belangrijke werkloosheidsstijging voor onder de winkelbedienden, en voorts ook bij het huishoudelijk personeel.

(M i n i s t e r i e v a n s o c i a l e z a k e n, N R C/H'b l a d) (Vor. ber. pag. 55/2-1974)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

WATERGATE-ZAAK, BANDJES-KWESTIE

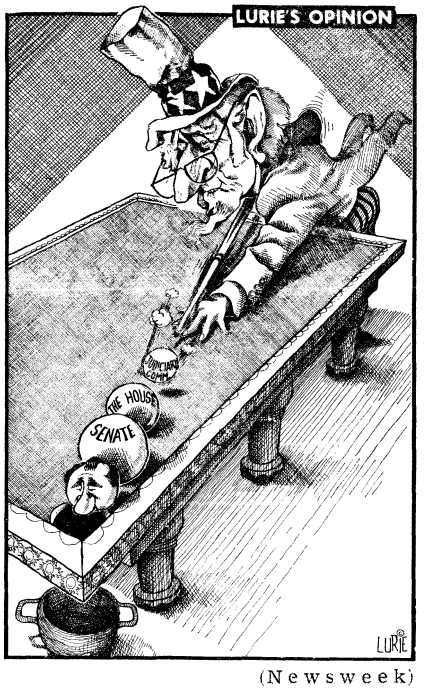
In de zgn. Watergate-zaak hebben de geluidsbanden met gesprekken tussen Nixon en zijn naaste medewerkers opgenomen in de Oval Room een zeer belangrijke rol gespeeld.

Eén van die bandjes, t.w. dat met een gesprek tussen Nixon en Haldeman op 23 juni 1972 heeft zelfs de doorslag gegeven bij Nixons besluit af te treden (pag. 513 e.v.). Er bleek uit dat Nixon veel eerder van d2 inbraak in het Watergate-complex afwist dan hij altijd had voorgewend.

Het bestaan van de banden werd onthuld door Alexander Butterfield op 16 juli 1973 tijdens de verhoren van de Senaatscommissie die een onderzoek instelde naar de Watergate-affaire. Butterfield vertelde toen dat alle gesprekken van de president met zijn naaste medewerkers op banden werden opgenomen. (pag. 80 e.v.)

De verschillende instanties die zich met de Watergate-kwestie bezig hielden verzochten daarna het Witte Huis de banden ter beschikking te stellen, waaraan in de meeste gevallen pas na eindeloze touwtrekkerij werd voldaan. Deze instanties of personen waren:

A. De Ervincommissie. De door de Senaat ingestelde onderzoekcommissie onder leiding van senator Ervin verzocht het Witte Huis de banden af te geven, wat dit weigerde met als argumentatie dat het zgn. executive privilege van de president dit verbood.
De Ervincommissie ging vervolgens naar de rechter en verzocht deze het Witte Huis tot afgave van de banden te dwingen. Rechter Sirica verzocht het Witte Huis hem eerst de banden ter inzage te geven zodat hij kon bepalen of de president zich terecht achter zijn executive privilege verschool. Ook dat werd geweigerd (pag. 90 e.v.).
Op 17 oktober deelde Sirica echter mee dat hij niet bevoegd wa- het Witte Huis te dwingen de geluidsbanden af te geven.
De Ervin-commissie liet het daarbij niet zitten en vaardigde drie zgn. dagvaardingen uit, mogelijk gemaakt door een juist in het

(Newsweek)

Congres aangenomen wet, waarin ze de president, onder strafbedreiging verzocht, vóór 4 januari de banden, alsmede documenten, memoranda en delen van Nixons dagboek ter beschikking te stellen. Het Witte Huis wees dit af.

B. Watergate-aanklager Cox. De door het Witte Huis benoemde aanklager in de Watergate-zaak Archibald Cox verzocht het Witte Huis eveneens banden ter beschikking te stellen, omdat zij bewijsmateriaal inzake de inbraak konden bevatten. Ook dat werd geweigerd. Cox ging naar de rechter, wederom Sirica, (pag. 91 e.v.). In hoger beroep werd voorgesteld dat het Witte Huis en Cox tot een compromis zouden komen, maar dat weigerde het Witte Huis dat vervolgens Cox ontsloeg (pag. 92), wat weer tot het heengaan van minister van justitie Richardson leidde (pag. 92).
Het Witte Huis bleek na deze gebeurtenis wel bereid rechter Sirica inzage in de banden te verschaffen. Toen bleek dat op één van de banden 18 minuten gesprek verdwenen waren, naar Nixons secretaresse Woods meedeelde als gevolg van een fout in de bediening van het bandopnameapparaat, maar naar een later onderzoek van een commissie van deskundigen uitwees, door opzet. Rechter Sirica gaf hierop aanklager Jaworski opdracht na te gaan of het Witte Huis zich schuldig had gemaakt aan het opzettelijk vernietigen van bewijsmateriaal.

C. De justitiële commissie van het Huis van Afgevaardigden. Nadat het Huis van Afgevaardigden op 6 februari besloten had de justitiële commissie van het Huis toestemming te geven dagvaardingen uit te geven tegen een ieder die zij daarvoor in aanmerking vond komen, verzocht deze het Witte Huis 42 bandjes af te staan, die zij nodig had in verband met het vooronderzoek naar het in werking stellen van de afzettingsprocedure. Het Witte Huis vond dat er al genoeg materiaal ter beschikking was, waarop de commissie de dagvaardingen uitgaf.
Op 29 april stelde het Witte Huis de gevraagde bandjes ter beschikking en gaf tegelijkertijd een getypt afschrift van de inhoud van de banden voor publikatie vrij.
Meegedeeld werd dat elf van de 42 banden werden vermist.

D. Aanklager Jaworski. De nieuwe aanklager Jaworski verzocht het Witte Huis 64 bandjes ter beschikking te stellen, nodig als bewijsmateriaal in de processen tegen de vroegere Witte Huismedewerkers Haldeman, Ehrlichman, Colson, Mitchell, Mardian, Kenneth Parkinson en Gordon Strachan. Dezen waren op 1 maart door een grand jury in staat van beschuldiging gesteld wegens aandeel in de inbraak in het Watergategebouw. Het Witte Huis weigerde afgifte. De zaak werd doorgespeeld tot aan het Hooggerechtshof dat op 24 juli éénstemmig bepaalde dat de bandjes door Nixon moesten worden afgestaan. Eén van deze bandjes bevatte het gesprek tussen Nixon en Haldeman van 23 juni 1972, waaruit bleek dat Nixon toen al op de hoogte was van de inbraak en opdracht gaf de zaak in de doofpot te stoppen. Nixons advocaat St. Clair, die de bandjes had beluisterd begreep dat dit zeer belastend was voor de president en dwong de president toen zijn verklaring van 5 augustus uit te geven (pag. 515 e.v.).

Hieronder gaan wij uitgebreider in op een en ander.

Nixon wijst uitlevering banden aan Ervin-commissie af

De eerste poging van de speciale senaatscommissie voor onderzoek in de Watergate-commissie o.l.v. senator Ervin om de beschikking te

krijgen over de banden met gesprekken die in het Witte Huis waren gevoerd tussen Nixon en zijn medewerkers, liep op niets uit, doordat rechter Sirica zich niet bevoegd achtte de president te dwingen de banden af te geven (pag 92/1)

Op 9 nov. 1973 namen de Senaat en op 3 dec het Huis van Afgevaardigden een wet aan die rechttanken de mogelijkheid geeft zgn dagvaardingen af te geven als commissies van het Congres zulks verzoeken Pres. Nixon verklaarde op 17 dec 1973 dat hij het niet een.: was met de nieuwe wet, maar gaf het toch met ingang van die datum wetskracht evenwel zonder de wet te voorzien van zijn presidentiele handtekening.

De Ervin-commissie zond daarop op 20 dec **3** dagvaardingen naar het Witte Huis, waarin gevraagd werd voór jan 1974 meer dan 500 documenten, memoranda, banden en ander materiaal ter beschikking te stellen.

Op 4 jan zond Nixon een brief naar voorzitter Ervin waarin hij de dagvaardingen afwees en weigerde het gevraagde materiaal ter beschikking te stellen In een toelichting op de weigering zei Nixon dat afgifte van het materiaal in strijd was met de constitutionele functies van het ambt van president

De Ervin-commissie ging tegen deze presidentiele weigering. althans wat betreft de afgifte van de banden in beroep bij de rechter. Op 24 mei bepaalde het federale hof van beroep in Washington dat het Witte Huis geen vijf bandopnamen aan de Ervin-commissie hoeft uit te leveren De commissie had niet aangetoond dat de banden essentieel zijn voor haar onderzoek, zo werd gezegd.

Cpgemerkt werd verder dat de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden (bezig met de impeuchmentprocedure) al over kopieën van de bewuste banden beschikte.

Commissie *van deskundigen* toont opzet *in* gat *bandjes aan*

Na de mededeling van Witte-Huis-assistent Buzhardt aan rechter Sirica dat op de banden die het Witte Huis hem ter beschikking had gesteld 18 minuten uit een gesprek tussen Nixon en Haldeman waren weggevallen (pag. 94 en 95) en na de toelichting van Nixons secretaresse Woods. verhoorde de federale rechtbank in Washington de nieuwe chef van de staf van het Witte Huis, generaal Alexander M. Haig over deze kwestie op 5 en 6 dec 1973 Haig zei dat net gat van 18 minuten zeer waarschijnlijk door onopletteridheid bij de bediening van het apparaat was ontstaan en zei dat de president zeer verontrust was over de zaak

Rechter Sirica besloot evenwel op 21 nov een commissie te benoemen van technische experts, die een onderzoek moest instellen naar de authenticiteit en integriteit van de banden die het Witte Huis aan de rechtbank had afgestaan

De commissie stond onder leiding van Dr Richard H Bolt, een deskundige op het gebied van elektronica Tot de leden behoorden prof Thomas S Stockham van de afdeling computerwetenschap van de universiteit van Utah, Dr Franklin S Cooper, president van de Haskins Laboratoria in New Haven, dr. Mark R Weiss, vice-president voor acoustisch onderzoek van de Federale wetenschappelijke organisatie, John G McKnight, een deskundige op het gebied van bandapparatuur van de Dictaphone Corp. en Jarnes L Flanagan. hoofd van de afdeling acoustisch onderzoek van de Bell Laboratoria

De commissic kwam op 15 jan met haar bevindingen neergelegd in een rapport, waaruit bleek dat het hiaat op de bewuste band opzettelijk was aangebracht en niet het gevolg was van een fout in de bediening van het apparaat

De zes experts getuigden dat het uitwissen geen gevolg kon zijn van een vergissing van miss Woods die volgens haar zeggen misschien bij het uitwerken van het bandje tijdens een telefoongesprek haar voet op de terugspeelpedaal had gehouder terwijl ze tegelijk per ongeluk de opnameknop van het apparaat had ingedrukt Vijf a negen keer, aldus de experts moesten achterecnvolgens twee verkeerde toetsen tweernaal achter elkaar zijn ingedrukt Dat het om aparte operatie* ging werd bewezen aoor bepaalde krassen op het bandje

Bovendien waren telkens fracties van een seconde uit een gesprek blijven bestaan tussen de uitwisoperaties in Daaruit bleeir dat iemand stukken van het bandje had beluisterd, terug had gedraaid en daarna uitgewist Het bestaande bromgeluid dat in intensiteit varieert was ontstaan door een defect in de machine Daardoor was bewezen dat voor het uitwissen dezelfde machine was gebruikt De variaties in intensiteit van het bromgeluid bewezen dat het uitwissen door afzonderlijke operaties met de handtoetsen tot stand kwamen

Mevrouw Woods getuigde dat ze op 29 sept in Camp David het bandje uitwerkte maar alleen het deel er van terugspeelde waarop een voorafgaand gesprek tussen Nixon en zijn assistent Ehrlichinan was opgenomen

Terwijl ze aan het werk was kwam volgens haar zeggen Nixon binnen om zelf naar stukken van het bandje te luisteren Daarbij had hij persoonlijk op versnelling~-en terugspeeltoetsen gedrukt Naar het gesprek met Haldeman had zij een dag later alleen geluisterd om zeker te zijn dat zij het gesprek met Ehrlichman volledig had uitgewerkt Want Nixons advocaat had haar abusievelijk gezegd dat het deel waarop Nixon met Haldeman sprak niet door de rechter was opgeëist

Naar aanleiding van de bevindingen van de commissie, deelde rechter Sirica op 16 jan mee dat hij overwoog de zaak aan een grand jury voor te leggen (Voor een omschrijving van de functie van een „grand jury" wordt verwezen naar pag. 90), wegens onwettige vernietiging van bewijsmateriaal

Op 18 januari gaf het Witte Huis een verklaring uit. Daarin zei het dat Sirica's besluit niet betekende dat er iemand in het Witte Huis schuldig was aan onjuist gedrag bij

De uitslag van de stemming over de impeachmentprocedure in dq justitiële commissie van het Huis van Afgevaardigden

het behandelen van de Watergate-zaak. De verklaring zei verder dat niet moest worden vergeten dat er handgeschreven notities bestonden van de gesprekken tussen Nixon en Haldeman. Deze aantekeningen, onder beheer van de speciale aanklager, toonden aan dat Nixon in de weggevallen achttien minuten gesproken had over zijn bezorgdheid over het effect van het Watergate-schandaal op het grote publiek.

De justitiële commissie vraagt inzage in bandenmateriaal. Nixon verstrekt uittreksels

De justitiële commissie van het Huis van Afgevaardigden, die sedert okt. 1973 bezig was materiaal te verzamelen in verband met de impeachmentprocedure tegen Nixon (voor een overzicht van de gang van zaken bij deze procedure, verwijzen wij naar de volgende aflevering) verzocht op 25 febr. aan Nixons advocaat St. Clair 42 banden ter beschikking te stellen.

St. Clair antwoordde op dit verzoek op 11 maart. Hij schreef dat de president van mening was dat er al genoeg materiaal ter beschikking was en dat de commissie eigenlijk om een ,,carte blanche" voor het doorzoeken van alle presidentiële papieren had verzocht, iets wat de president moest weigeren.

Op 4 april herhaalde de commissie haar verzoek en op 9 april antwoordde St. Clair, dat de president bereid was met de commissie samen te werken en dat de president het materiaal aan het doorwerken was. (De commissie had banden opgevraagd met gesprekken tussen Nixon, Haldeman, Ehrlichman en Dean op verschillende data in febr. en april)

Op 11 april besloot de commissie, met 33 tegen 3 stemmen om de president een dagvaarding voor de afgifte van de banden toe te zenden, omdat ze lang genoeg had gewacht op de reacties van het Witte Huis.

Op 30 april maakte het Witte Huis uittreksels van de op de band opgenomen gesprekken in de betreffende periode voor publikatie vrij.

In een samenvatting zei het Witte Huis dat de bandopnamen aantoonden dat Nixon voor 21 maart 1973 niets van het in de doofpot stoppen van de Watergate-zaak afwist en dat de banden ook bewezen dat de president van de VS niet betrokken was in een samenzwering om de rechtsgang te bemoeilijken (to obstruct justice).

Begeleidende verklaring

Uit de begeleidende verklaring van het Witte Huis nemen wij het volgende over:

Op 11 april 1974 eiste de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden van het Congres dagvaarding van de President van de Verenigde Staten, uiterlijk op 25 april 1974. De dagvaarding hield in het afgeven van banden en ander materiaal dat betrekking had op 42 presidentiële gesprekken. Met betrekking tot aile gesprekken behalve drie hield de dagvaarding in het afgeven van banden en ander materiaal zonder te letten op het eigenlijke onderwerp of onderwerpen die in deze gesprekken worden behandeld. Volgens de President is een dergelijke onbeperkte dagvaarding ongerechtvaardigd. Zoals het Amerikaanse Hof van Appel in Nixon versus Sirica vermeldde zou ,,totale publieke toegankelijkheid tot belangrijke besprekingen en documenten de gelijkwaardigheid van de uitvoerende macht aantasten", en, zoals de President herhaaldelijk mededeelde, hij is niet van plan mee te werken aan de ondergang van het presidentschap door onbeperkte toegankelijkheid toe te staan tot presidentiële gesprekken en documenten.

Aan de andere kant erkent de President dat de juridische commissie grondwettelijke verantwoordelijkheid draagt om zijn gedrag grondig na te gaan. Daarom gaf de President de bijgaande afschriften van alle opgeëiste gesprekken of gedeelten daarvan die waren opgenomen, en enkele aanvullende niet opgeëiste gesprekken, waaruit duidelijk blijkt wat de President wist van een zogenaamd verdoezelen van de Watergate-inbraak en wat voor maatregelen hij nam zodra hij hiervan hoorde.

De President is van mening dat dit de zaken zijn die in hoofdzaak van belang zijn voor het Congres en het Amerikaanse volk.

Om de commissie te overtuigen dat hij haar inderdaad het juiste materiaal heeft afgestaan, heeft de President de voorzitter en een (senior) minderheidslid uitgenodigd de opgeëiste banden te beluisteren om vast te stellen dat een volledige onthulling van de inhoud van deze banden inderdaad werd gemaakt. Mochten er na het beluisteren van de banden vragen rijzen over zijn gedrag, dan is de President bereid onder ede schriftelijke vragen te beantwoorden en de voorzitter en een minderheidslid te ontmoeten om deze zaken te bespreken, als zij dit zouden wensen.

De President geeft dit antwoord, wat het gedagvaarde materiaal overtreft, om de commissie in staat te stellen haar verantwoordelijkheden uit te voeren en deze zaak zo snel mogelijk tot een einde te brengen.

De Watergate-inbraak

Tijdens de inbraak en de arrestaties van medewerkers was de President in Florida. Zoals hij herhaaldelijk zei wist hij er niets vanaf en had hij er niets mee te maken. Niemand heeft dit tegengesproken, zelfs niet de heer Dean, vroeger adviseur van de President en de enige persoon die beschuldigingen tegen de President heeft geuit. Tijdens Deans gesprek met de President op 28 febr. 1973, zei de president tegen Dean: ,,Natuurlijk ben ik niet stom en ik zou het nooit vergeten hebben had ik ervan gehoord — het met geweld toegang verschaffen en installeren van verborgen microfoons. Ik dacht: ,,Wat is dit? Wat is er met deze mensen aan de hand; zijn ze nou helemaal gek?" Ik dacht dat ze gek geworden waren."

Tijdens het gesprek tussen de President en Dean op 21 maart 1973, waarvan de band ook aan de commissie werd overhandigd, ontkent Dean uitdrukkelijk dat iemand in het Witte Huis van tevoren op de hoogte was van de inbraak. (...) In een gesprek tussen de President en de heren Haldeman en Ehrlichman op 27 maart 1973 werd het volgende besproken, wat er weer duidelijk op wijst dat de President van tevoren niet op de hoogte was van deze zaak.

H. — O'Brien stelde de vraag of Dean inderdaad niet wist wat er aan de gang was bij de inlichtingendienst in de tijd tussen de besprekingen in Mitchells kantoor, toen hij adviseerde niets te doen, en het moment waarop Watergate werd ontdekt. Ik stelde Dean persoonlijk deze vraag en hij zei: ,,Absoluut niets."

P. — ik zou — de reden waarom ik het volledig ermee eens zou zijn — dat ik Dean zou geloven [onverstaanbaar) hij tegenover ons hierover zou liegen. Maar om een andere reden zou ik geloven — dat hij dacht dat het een verdomd stom idee w-as.

H. — Er is geen schijn van aanwijzing dat Dean ervan wist. In die tijd werkte Dean goed samen met iedereen en hij was met een stel van ons bezig om na te gaan...

P. — Maar de manier waarop jullie dit aangepakt hebben geeft me de indruk dat jullie zeer vakkundig je vingers hebben gestopt in de lekken die hier en daar zijn ontstaan. Het zou daarom een schakel moeten vormen... zijn erg in verlegenheid gebracht.

Aantijgingen van een verdoezeling en *Nixons* reactie

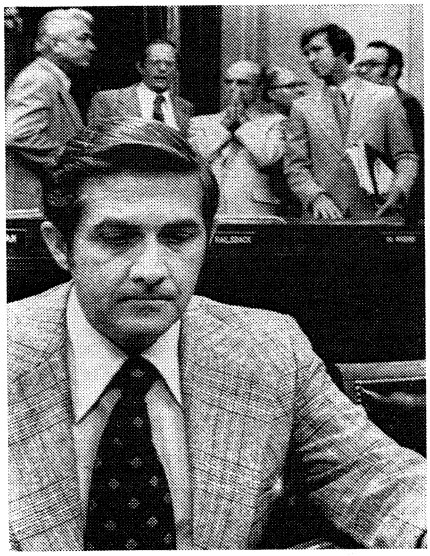
Van alle betrokkenen die openbaar getuigenis hebben afgelegd over beschuldigingen van een illegale geheimhouding van de Watergate-inbraak vóór 21 maart 1973, was de heer Dean de enige die de President heeft beschuldigd van deelname.

In zijn getuigenis voor de speciale Senaatscommissie, zei Dean dat hij er ,,na de ontmoeting op 15 september zeker van was dat de President zich volledig bewust was van de verdoezeling". Bij het beantwoorden van senator Baker veranderde hij zijn uitspraak door te zeggen ,,is een gevolgtrekking van mij". Later gaf hij toe dat hij persoonlijk niet wist–of de President op 15 september op de hoogte was van het in de doofpot stoppen van Watergate.

De band die het gesprek tussen de President en Dean op 15 september weergeeft, ondersteunt geenszins Deans getuigenis dat de President zich volkomen bewust was van de verdoezeling. De band van 15 september '72 bevat inderdaad een passage waar de President Dean complimenteert met het goed volbrengen van zijn taak. (...)

Dit werd niet gezegd in samenhang met een misdadig plan om het recht te belemmeren, zoals Dean beweert, maar eerder in samenhang met de politiek van de zaak, zoals civiele aanklachten, tegenaanklachten, Democratische pogingen om Watergate uit te buiten als een politiek wapen, etc.

De verwijzing naar ,,je vingers in de lekken steken" had duidelijk betrekking op het aanpakken van de politieke en voorlichtingskanten van de zaak. Nergens werd het woord ,,in bedwang houden" gebruikt. zoals Dean tijdens zijn getuigenis volhield dat het geval was geweest.

Lawrense Hogan, een republikein die vóór imueachment stemde.

Dit is een voorbeeld van mogelijke dubbelzinnigheden waarvan de President zegt dat ze in deze banden voorkomen; dat iemand met een reden om de President in diskrediet te brengen woorden uit hun samenhang kan brengen en verdraaien om er zelf beter vanaf te komen.
Als Dean inderdaad geloofde dat de President op de hoogte was van illegale pogingen om de inbraak vóór 21 maart 1973 in de doofpot te stoppen, dan is het wel vreemd dat Dean op die dag zich gedwongen voelde de President voor het eerst te vertellen over iets waarvan hij later getuigt dat de President dat al wist.
De tegenstrijdigheid in Deans getuigenis van de banden van deze twee besprekingen wekt verbazing in het licht van Deans zelfverzekerde, uitstekende geheugen en de zekerheid waarmee hij de datum van 13 maart 1973 vaststelde voor de onthulling van chantage, in plaats van 21 maart 1973. Vreemd genoeg, op 16 april 1973, zoals bewezen op de opname van zijn ontmoeting met de President die ochtend, herinnerde Dean zich duidelijk dat hij zijn onthulling aan de President deed op de woensdag voorafgaande aan de vrijdag (23 maart) dat de Watergateverdachten veroordeeld werden.
Deans getuigenis aan de Senaat kan natuurlijk gewoon een vergissing geweest zijn, of het kan een poging geweest zijn om zijn onthullingen aan de President vroeger te dateren dan wat op dat moment werd aangenomen als de datum waarop de laatste betaling plaats vond aan Hunts advocaat voor diens honorarium. namelijk 20 maart 1973. Wat de President 'betreft maakt het echter geen verschil wanneer deze betaling werd gedaan. Hij verzette zich niet alleen tegen de betaling, maar wist er pas half april vanaf toen de feiten hem eindelijk onthuld werden.
In deze samenhang is het interessant te letten op het feit dat Dean getuigde dat hij op 30 maart 1973 zijn advocaten vertelde ,,alles wat ik me kan herinneren." Maar Deans lijst met namen van mensen van wie hij vond dat ze gerechtelijk vervolgbaar zouden zijn, vernieldde niet de President. Minister van justitie Kleindienst getuigde dat de heer Silbert. die Dean had ondervraagd en die uitvoerig met zijn advocaat had gesproken. over de avond van 14 april 1973 verklaarde ,,mij werd die avond niets verteld dat te maken had niet de President van de Verenigde Staten '
Hetzelfde werd bevestigd door de heer Peterson die verklaarde dat ze op 27 april geen informatie hadden die de President belastte Het was, in feite, pas na 30 april 1973, toen Dean van vervolging werd brilgesteld, dat hij voor het eerst de President beschuldigde dl van een verdoezelingspoging op de hoogte te zijn geweest op 15 september 1972

De verklaring gaat vervolgens uitvoerig in op het gesprek van 21 maart 1973 tussen Nixon en Dean. De verklaring stelt dat uit de gesprekken op de band blijkt dat Dean de president niet volledig op de hoogte bracht tot 21 maart 1973 en ook tijdens het gesprek nog zaken voor de president verborgen hield.
Zo zou hij de president niets hebben gezegd over de affaire-Vesco en het feit dat hij Magruder had geholpen met de voorbereiding van zijn meinedig getuigenis voor de grand jury.

Hij had ook niet verteld dat hij had goed gevonden dat er aan de verdachten in de Watergate-zaak beloften werden gedaan van clementie bij de uitvoering van de straffen: en ook niet dat hij persoonlijk geld had overhandigd bestemd voor de Watergate-verdachten; dat hij documenten uit Hunts safe had overhandigd aan de directeur van de FBI, Gray: dat hij ook persoonlijke documenten uit Hunts safe had vernietigd; en tenslotte dat hij Hunt had bevolen het land uit te gaan, maar dat hij dit bevel later weer had ingetrokken.
In wezen erkende Dean al deze dingen toen hij tegen de President zei: „Ik heb voortdurend geprobeerd er voor te zorgen dat alles wat ik aan u meedeelde, u geen persoonlijke proolemen zou bezorgen."

De verklaring zegt vervolgens dat een analyse van het gesprek ook van belang is om het gedrag van de president te observeren.
Dean gaf nl. tijdens het gesprek een uitvoerig verslag van hoe de inbraak in het Watergate-complex was begonnen en wat er gebeurde na 17 juni, met name het in de doofpot stoppen. Volgens de verklaring stelde Nixon Dean daarna een groot aantal vragen waaruit bleek dat hij niet op de hoogte was van het gebeurde en eerst tijdens het gesprek van alles voor het eerst hoorde.
De verklaring zegt:
En Dean zei dan ook, later in het gesprek: ,,Ik weet zeker, en ook door dit gesprek, dat u absoluut niet op de hoogte was van deze zaken".
Ook de eis van Hunt (de aanvoerder van de inbrekers) om een zwijggeld van $ 120.000 kwam ter sprake. Volgens de verklaring zou de president overwogen hebben Hunt clementie aan te bieden wegens zware huiselijke omstandigheden (Hunts vrouw was bij een vliegtuigongeluk om het leven gekomen). Volgens de verklaring was dit het enige gesprek waarin de president ooit zoiets gezegd had, want verder verwierp de president categorisch de gedachte aan clementie
Dean stelde ook voor dat Haldeman. Ehrlichman, Mitchell en hijzelf bij elkaar zouden komen om te overleggen hoe de president buiten dit alles zou kunnen worden gehouden. ,,U bent er niet in betrokken en u mag er ook niet in...". De president zei daarop: ,,Dat is waar".
Volgens de verklaring zouden beide mannen vervolgens een aantal alternatieven hebben overwogen, met betrekking tot het laten zwijgen van de medeplichtigen aan de inbraak, maar deze werden alle door de president verworpen met het argument: ,.Het zou inderdaad lijken alsof we de boel in de doofpot hebben willen stoppen. We kunnen dat dus niet doen..."
De president zou toen voorgesteld hebben dat een nieuwe grand jury zich met de zaak ging bezig houden en dat het Witte Huis dan ook zou getuigen.

Diezelfde dag, 21 maart 1973, 's middags, sprak de President weer met Dean, Haldeman en nu ook met Ehrlichman. Dit gesprek laat nog duidelijker horen dat de President niets wilde weten van het betalen van chantagegeld aan Hunt. (...)
De President hield zijn volgende bespreking met zijn naaste medewerkers en nu ook met Mitchell op 22 maart 1973, des middags. Dit was het eerste gesprek waarbij John Mitchell op de hoogte werd gebracht van de feiten die aan de orde waren gekomen op 21 maart 1973. Mitchell had die morgen een bespreking gehad met de anderen, op verzoek van de President. Als de verklaringen van de grand jury, zoals ze vermeld zijn in de hangende actes van beschuldiging, kloppen voor wat betreft het moment waarop de regelingen werden getroffen voor het uitbetalen van de wettige bedragen aan Hunt, dan zou dit gebeurd moeten zijn voor de bespreking op 22 maart 's middags.
Uit de bandopname van dit gesprek blijkt duidelijk dat geen van de aanwezigen aan de President meedeelde dat een dergelijke regeling was getroffen. Inderdaad was de President niet op de hoogte van deze regeling tot midden april, toen Ehrlichman de resultaten van zijn onderzoek meedeelde aan de President. In een poging om precies vast te leggen wat er nu eigenlijk gebeurd was, kreeg de President twee versies, een van Ehrlichman en Haldeman op 14 april en de tweede van John Dean op 16 april. (...)
Als we Dean's versie aan de President op 16 april 1973, over de betaling van het geld aan Hunt mogen geloven, dan is het duidelijk dat dit feit voor de President verborgen werd gehouden toen hij het gesprek had met Mitchell en de anderen, 22 maart 's middags. (...)
Dean vertelde voor de eerste keer op 21 maart 1973 dat hij zich waarschijnlijk had gedragen op een manier die gelijk stond

met belemmering van het recht en hij vermeldde ook dat andere hoge functionarissen en vroegere functionarissen bij deze zaak betrokken waren. Deze zaken werden grondig onderzocht door de President in zijn gesprek met Dean waarbij de President vaak de rol van advocaat van de duivel speelde; en soms alleen maar hardop zijn gedachten uitte.
Nadat hij op de hoogte was gebracht van een mogelijke obstructie van het recht die had plaatsgevonden na de inbraak in het hoofdkwartier van de Democratische Partij, onderzocht de President onmiddellijk de feiten. Uit de band blijkt dat de President dit onderzoek begon in de nacht na zijn gesprek met Dean op 21 maart, zoals Dean ook bevestigt in zijn gesprek met de President op 16 april '73. Bij de bespreking van Mitchell en de anderen op 22 maart, 's middags, gaf de President Dean opdracht om zijn eerdere mondelinge mededelingen in een schriftelijk rapport vast te leggen. (...)
De opname van dit gesprek waarin de President Dean opdroeg om naar Camp David te gaan en een rapport te schrijven kan het beste vergeleken worden met Dean's getuigenis waarin hij verklaarde: „Hij (de President) heeft me nooit gevraagd om een rapport te schrijven en pas nadat ik in Camp David was aangekomen, werd ik opgebeld door Haldeman, die me vroeg om een rapport te schrijven."
Dean ging inderdaad naar Camp David en werkte blijkbaar aan een dergelijk rapport, maar hij maakte het nooit af. De President droeg Ehrlichman toen op om deze verklaringen na te gaan. Maar al op 27 maart had de President een ontmoeting met Ehrlichman en Haldeman om na te gaan hoeveel bewijs er nu was en hoe ze het beste verder konden gaan. Op 30 april hield de President een toespraak voor de hele natie.
Hij kondigde aan dat hij het ontslag aanvaardde van Haldeman, Ehrlichman, minister van justitie Kleindienst en Dean. De President kondigde daarna de benoeming van Elliot Richardson aan als de nieuwe minister van justitie.

Conclusie

Gedurende de periode van de Watergate-zaak blijkt uit het ruwe materiaal van de vertrouwelijke gesprekken op de band dat de President voordien niets wist van de inbraak en dat hij ook niets wist van pogingen om de zaak in de doofpot te stoppen vór 21 maart 1973. In al die duizenden gesproken woorden, ook al zijn ze vaak onduidelijk en vaag, is niets te vinden dat er op wijst dat de President van de Verenigde Staten was betrokken bij een misdadige samenzwering om de uitvoering van het recht te belemmeren.
Op 21 maart 1973, toen de President voor de eerste maal hoorde over een dergelijke samenzwering om het Witte Huis te chanteren, probeerde hij eerst de feiten aan de weet te komen van John Dean, daarna van anderen. Toen uit het resultaat van dit onderzoek bleek dat er reden was cm te geloven dat er inderdaad verkeerde dingen gebeurd wareri, beraadslaagde hij met de minister van justitie en met zijn assistent die aan het hoofd stond van de afdeling misdaad van hst departement van justitie en gaf zijn volledige medewerking om de zaak snel voor de grand jury te brengen.
Ten slotte verklaarde Dean zich schuldig aan een zware misdaad en zeven vroegere ambtenaren van het Witte Huis werden aangeklaagd. Over schuld of onschuld zal door de rechtbank beslist worden. Zo moet het ook.
De recente kwijtschelding van straf voor de vroegere minister Stans en de vroegere minister van justitie Mitchell in de Vesco-zaak tonen de wijsheid van de handelingen van de president door zijn aandringen dat het juridische systeem op een ordeiijke wijze gebruikt zou worden om schuld of cnschuld aan te tonen van persunen die aangeklaagd werden wegens misdaad, en dat dit beter was dan deel te nemen aan processen in de openbare media.

Fragmenten gesprekken.
Nixon en zyn medewerkers

Hieronder geven wij een aantal fragmenten van gesprekken tussen Nixon en zijn medewerkers, ontleend aan de door het Witte Huis gepubliceerde inhoud van de bandopnamen.
Allereerst fragmenten van het gesprek tussen Nixon. Haldeman en Dean dat plaatsvond op 15 december 1972:

P. — Hoe gaat het? Jullie hebben me een dagje achter de rug. Jullie hebben de Watergate-zaak nu in handen, he?

D. — We hebben ons best gedaan.

H. — Hoe is het allemaal afgelopen?

D. — Nou, ik denk dat we wel kunnen zeggen dat het tot nu toe goed gaat. De pers doet precies wat we verwacht hadden.

H. — Rehabilitatie?

D. — Nee, dat nog niet — het verhaal is op dit moment...

P. — Een verhaal waar de mensen van smullen.

H. — Vijf man aangeklaagd plus die vroegere medewerker van het Witte Huis en de rest.

D. — En nog twee Witte Huis mensen.

H. — Dat is heel goed, dat ontzenuwt veel. Werkelijke rëhabilitatie, dat moet, dat is wat Mitchell alsmaar tegen het volk zegt. Liddy en Hunt waren mannen van importantie. Misschien is dit allemaal zo slecht nog niet.

P. — Hoe hield Magruder zich?

D. — ik vind dat hij het heel goed deed. Hij had een goede verklaring, waarin hij zei dat de Grand Jury bijeen was gekomen en dat het nu tijd werd om te beseffen dat enige verontschuldigingen wel op hun plaats zouden zijn.

H. — Dat kan hij maar beter vergeten.

D. — Laat hij barsten (onverstaanbaar).

H. — We kunnen dat niet doen.

D. — Drie maanden geleden zou ik werkelijk moeite hebben gehad om de dag te voorspellen waarop dit allemaal weer vergeten zou zijn, maar ik denk dat ik nu wel kan zeggen dat er over 54 dagen tot onze verrassing geen vreselijke rampen zullen hebben plaatsgevonden.

P. — Ja, maar je weet ook dat dit een wespennest is, waar niet zo gauw een einde aan te maken valt. De mensen die op deze manier te werk zijn gegaan, zitten vreselijk in het nauw. Maar ik heb het gevoel dat de manier waarop jullie alles nebben aangepakt, heel goed is. Jullie hebben heel handig de lekken die overal ontstonden dichtgedrukt.

P. — We zitten allemaal in hetzelfde schuitje. Dit is een oorlog. Wij lossen een paar schoten en het is afgelopen. We laten hun een paar schoten lossen en dan ... Maak je geen zorgen. Ik zou op dit moment niet aan de andere kant willen staan. Jullie?

D. — Met dat idee ben ik ook bezig om aantekeningen te maken over een heel aantal mensen die bepaald geen vrienden van ons blijken te zijn. Ik doe dat omdat er eens een einde komt aan deze zaak en dan moeten we goed weten hoe sommigen van hen ons behandeld hebben.

P. — Ik wil zeer duidelijke gegevens hebben over al diegenen die probeerden ons er in te laten lopen. Als het ging om een zware nek-aan-nek-verkiezing en zij zouden de oppositie vormen, dan zou ik zulke aingen begrijpen. Maar nee, ze deden dit volkomen opzettelijk en zij vragen hierom en ze zullen het krijgen ook.
Wij hebben niet te veel gebruik gemaakt van onze macht in deze eerste 4 jaar, dat weten jullie ook. We hebben die macht eigenlijk nooit gebruikt. We hebben de FBI en het departement van justitie niet gebruikt, maar dat gaat nu allemaal veranderen: Er wordt nu goed gewerkt of ze kunnen gaan.

P. — Ik weet niet precies wat we kunnen doen. De mensen die het meest overstuur zijn van deze hele zaak zijn de (adjectief gewist) Republikeinen. Een groot aantal van deze Congresmensen, financiële medewerkers, etc. tillen zwaar aan de moraal. Maar de Democraten zijn meer de mensen van ,,(krachtterm gewist) brood en spelen".

D. — Nu, hopelijk kunnen we ze Segretti geven.

P. — (krachtterm gewist) Hij was zo'n stompzinnige figuur. Ik begreep niet hoe onze mensen voor hem hebben kunnen werken. Maar dat deden ze nu eenmaal. Kinderlijk gedoe. Maar afgezien daarvan, wat deed hij voor de donder? Wat deed hij in de (beschrijving gewist). Zouden wij daarover geen inlichtingen moeten hebben? Zij waren immers bezig inlichtingen van ons los te krijgen?

D. — Ongetwijfeld.

P. — Proberen jullie niet hun bijeenkomsten te onderbreken? En probeerden zij niet om dat bij de onze te doen? (Krachtterm gewist). Zij gooiden met stenen, organiseerden demonstraties, schreeuwden, sneden het geluidssysteem af en spoten 's nachts traangas naar binnen. Waarom moest dat? Deden wij dat soms?

D. — McGovern had Dick Tuck op zijn lijst van betaalde medewerkers staan en Dick Tuck was in Texas toen jullie op de Connally-ranch zaten en daar wat stunts wilden uithalen. Maar daar is nooit iets van gekomen.

P. — Wat deed Segretti voor opvallends?

D. — Hij deed wel wat grappige dingen. Er zou bijvoorbeeld een geldinzamelingsdiner komen en hij huurde Wayne the Wizard om van de Virgin Eilanden daar naartoe te komen en een goochelshow te houden. Hij zond uitnodigingen naar alle zwarte diplomaten en hij stuurde prachtige auto's om ze op te halen en ze kwamen allemaal en bleken toen helemaal niet uitgenodigd te zijn. Hij stuurde 400 pizza's naar een ander...

In onze volgende aflevering vervolgen wij het overzicht over de zgn. bandjeskwestie alsmede andere aspecten van de Watergate-zaak.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

GEEN REGELING VOOR RHODESIË

Op **30** juli heeft ruim 75% van Rhodesiës blanke minderheid premier Ian Smith een nieuw mandaat verleend, maar zijn blanke minderheidsbewind bevindt zich in een moeilijker situatie dan ooit.

Hierover schreef *NRC/H'blad* (1-8) in een commentaar:

... . Premier Smith beseft dit want hij erkent dat Rhodesik in oorlog is. Maar terwijl de Portugezen zich opmaken om Afrika te verlaten en het bestuur in de overzeese gebiedsdelen over te dragen aan de zwarte bevolking. denkt Smith de guerrilla in zijn land te kunnen overwinnen. Dit lijkt tegen elk historisch besef in te druisen.

Hoewel steeds meer Rhodesische troepen naar het noordoosten trekken om de strijd met de guerrillastrijders van de ZANU aan te binden heeft deze bevrijdingsorganisatie in twee jaar grote gebieden onder controle gekregen. De Rhodesische autoriteiten daar hebben in het openbaar toegegeven dat de guerrillastrijders steun krijgen uit de dorpen en dat sommige van hen uit deze dorpen afkomstig zijn. Het karakter van de strijd is dus in twee jaar gewijzigd van het voorkomen en uitschakelen van infiltranten tot een klassieke guerrilla-oorlogssituatie. Het op grotere schaal steeds overbrengen van stammen uit het noordoosten naar ,,beschermde" aldeamentos tekent de ernst van de oorlog.

Bovendien is het Smith de afgelopen maanden niet gelukt met de invloedrijke zwarte organisatie African National Council tot overeenstemming tc komen over een grotere zwarte vertegenwoordiging in het bestuur van het land. En omdat een dergelijk akkoord voorwaarde is voor een onafhankelijkheidsregeling met de regering in Londen, waarvan weer het afschaffen van de internationale boycot tegen Rhodesië afhangt. kan de toekomst alleen maar uiterst onzeker genoemd worden. Dit geldt te meer nu Angola en Mozambique, die onder Portugees bewind zich niets van de economische sancties van de Verenigde Naties aantrekken binnen afzienbare tijd regeringen zullen krijgen die hier ongetwijfeld anders tegenover staan.

De Blanken in Rhodesië reageren verschillend op deze uitzichtloze situatie. Aan de ene kant is een uittocht van grote groepen blanke Rhodesiërs begonnen, onder wie veel jongeren die weigeren de oorlog in te gaan. Ondanks de campagne die Smith tijdens nieuwjaar lanceerde om meer blanken naar Rhodesië te krijgen vertrokken er in april dit jaar 286 meer dan er zich vestigden. Dit is in overeenstemming met de trend van de afgelopen twee jaar. Aan de andere kant stemde van de blijvers 80% op Smith en zijn partij. Sommige onder hen bepleiten aansluiting bij Zuid-Afrika, het enige land waarvan Rhodesië nu nog steun krijgt.

Dit kenmerkt de angst die veel blanken in Rhodesië geleidelijk bevangt. . ."

De houding van de regering-Smith jegens de ANC in de afgelopen twee jaar wordt hieronder nader uiteengezet.

Reacties op *Pearce-rapport.* Nieuwe politieke orgunisuties. Regeringsmaatregelen. *Rassen*-scheidiny

Nadat de commissie-Pearce in haar op **23** mei 1972 gepubliceerd rapport tot de conclusie gekomen was dat de voorgestelde Brits-Rhodesische constitutionele regeling van november 1971 onaanvaardbanr was voor de meerderheid van de Afrikanen in Rhodesië en dus voor het volk van Rhodesië als geheel (zie pag. 436/2-1972), is geen nieuwe regeling tot stand gekomen, Aanvankelijk stelde de regering-Smith zich op het standpunt dat de commissie-Pearce tot de verkeerde conclusie gekomen was en dat er onder de Afrikaanse bevolking wel degelijk een meerderheid vóór de Brits-Rhodesische regeling bestond.

Op 4 dec 1972 verklaarde premier Smith dat de voorstanders van de regeling onder de Afrikanen terrein hadden gewonnen, en dat Engeland er nu van overtuigd moest worden dat de Rhodesische Afrikanen de voorstellen hadden aanvaard. Op 7 dec zei Smith in het Huis dat Afrikaanse leiders de bepalingen van de regeling opnieuw moesten beoordelen: de tijd begon krap te worden; en er kon geen sprake zijn van een ,,nationale conventie' om varianten iz de bepalingen te bespreken Volgens de premier stonden de Afrikanen voor de keus om hetzij de huidige grondwet hetzij de voorgestelde constitutie te aanvaarden De verantwoordelijkheid voor deze beslissing berustte geheel en al ,,op de schouders van alle verantwoordelijke Afrikanen in Rhodesie".

Inmiddels hadden voor- en tegenstanders van de regeling onder de Europeanen nieuwe politieke organisaties gevormd.

Premier Smith en echtgenote

Voorstanders hadden begin augustus 3972 te Salisbury een ,,Settlement Councrl" opgericht onder voorzitterschap van Robert Cary

Op 31 okt 1972 werd de Rhodesia Party gevormd dooi Roy Ashburner, een boer. De nieuwe partij bepleitte vrijheid van vereniging in de particuliere sector en kantte zich tegen raciale discriminatie in het openbare leven' Tot de partij trad het onafhankelijke Lagerhuislid, Allan Savory, toe, die eerder dat jaar uit de iegeringspartij, het Rhodesische Front, getreden was Hij verklaarde zich legen de regeling van nov 1971, o a omdat die z " + slechts econoinische voordelen op korte termijn bood, maar geen stabiliteit op lange termijn Ook kantte hij zich tegen een meerderheidsbewind dat neer zou komen op een ,,ongebreidelde, totale Black Power".

In maart 1973 beweerde de Rhodesia Settlement Forum meer dan 80 000 handtekeningen van Afrikanen te bezitten die instemden met de Brits-Rhodesische constitutionele regeling Een in februari door enkele Afrikaanse zakenlieden opgerichte African Settlement Convention hield door het hele land bijeenkomsten, kennelijk met de steun van blanke zakenlieden

De regering-Smith en het parlement gingen intussen door met het treffen van maatregelen en het invoeren van wetten, die beperkingen oplegden aan de niet-blanke bevolking en tot een verdere rassenscheiding bijdroegen. Deels geschiedde dit met verwijzing naar de veiligheidssituatie.

Krachtens op 6 juni 1972 uitgevaardigde noodmaatregelen werd de op 16 dec. 1971 opgerichte African National Council (zie pag. 437/3-1972) omschreven als een politieke partij, die het verboden werd geld of goederen uit bronnen buiten Rhodesië te ontvangen, omdat dit waarschijnlijk de openbare veiligheid en de handhaving van de openbare orde zou storen

Op 16 juni besloot het Huis van Afgevaardigden de nationale noodtoestand opnieuw met een jaar te verlengen. Minister Desmond Lardner-Burke van justitie en van wet en orde deelde het Huis o m mee dat ,,dissidente elementen" van de ANC hun toevlucht tot geweld hadden genomen

Op **30** juni verbood de minister politieke bijeenkomsten in zg ,,zwarte" gebieden en politieke openluchtbijeenkomsten elders voor de duur van drie maanden

Nadat een aantal ANC-functionarissen in Rhodesie was gearresteerd, verlieten twee vooraanstaande leden — Eddison Zvogbo en Michael Mawema — het land en arriveerden op 18 juli in Loesaka (Zambia). Krachtens een op 1 sept. 1972 uitgevaardigde wet ter controle op vertrek uit Rhodesie kreeg de vice-voorzitter van de ANC, ds. Canaan Banana, nog dezelfde dag een verbod opgelegd om het

Weekblad 43ste jaargang Na. 2244. pag. 26527-26542

land te verlaten teneinde tegen de uitvoering van de Brits-Rhodesische regeling een campagne te voeren. Hij was uitgenodigd een in Engeland belegde bijeenkomst van de Wereldraad van Kerken bij te wonen.
Op 8 sept. namen immigratiefunctionarissen het paspoort van bisschop Moezorewa, de voorzitter van de ANC, in beslag, toen hij naar Londen wilde vertrekken voor overleg met Britse regeringsfunctionarissen en in de VS een vergadering van Methodistische bisschoppen — als voorzitter van de Conferentie van de Afrikaanse kerken – zou bijwonen

Andere maatregelen en wetten hielden verband met de uitvoering van de Land Tenure Act (zie pag. 162/2-'70), waarbij het land in Rhodesië werd verdeeld in Europees, Afrikaans en nationaal gebied.

Zo trad de politie op 25-27 juli op tegen leden van de Tangwenastam die als Europees aangemerkt gebied bezetten. Honderden stamleden zouden zijn gevlucht, terwijl 110 van hun kinderen door de autoriteiten zouden zijn meegenomen.
Op 1 nov. 1972 werden op grond van genoemde wet maatregelen uitgevaardigd, waarbij het Afrikanen werd verboden op bepaalde tijden in bars in ,,blanke" gebieden drank te gebruiken. Deze maatregel werd door een rechter van het Hooggerechtshof op 16 nov. onwettig verklaard.
Krachtens een op 17 nov. 1972 ingediend amendement op de wet i.z. registratie van Afrikanen werden Afrikanen verplicht — op straffe van een boete van R$ 100 en/of een jaar gevangenisstraf — geldige identiteitspapieren bij zich te dragen. Ook werd hun verboden Rhodesië te verlaten zonder een verlofpas van de registratiefunctionaris. Tevens werd de regering gemachtigd buitenlandse Afrikanen te deporteren als zij geen registratiepapieren bezitten. Verzet tegen het wetsontwerp kwam in het parlement van de Afrikaanse afgevaardigden en Savory en daarbuiten van de Anglicaanse bisschoppen van Mashonaland en Matabeleland, resp. Paul Burrough en Mark Wood.
Op 8 dec. keurde het parlement in derde lezing een wetsontwerp goed dat blanke bewoners in staat stelde Aziaten en kleurlingen te beletten in ,,blanke" gebieden te wonen. (De Land Tenure Act verbood dit aan Afrikanen.)

Tegen de achtergrond van toenemende guerrilla-activiteiten vaardigde de regering op 19 jan. 1973 nieuwe noodmaatregelen uit, welke provinciale functionarissen in de stamgebieden (tribal trust lands) machtigden collectieve boetes op te leggen aan de inwoners van een plaats of gebied waar was ontdekt dat ,,enig persoon wonend in die plaats of dat gebied" een misdrijf had gepleegd. De eerste boete krachtens deze regeling werd begin febr. opgelegd aan een kraal in het Chiweshe-stamland; om de boete van R$ 150 te innen namen militairen en politie vee van stamleden in beslag. De maximumstraf op het helpen van guerrillastrijders of het nalaten hen aan te geven werd bij decreet van 16 febr. verhoogd van 5 tot 20 jaar dwangarbeid.
Nadat Allan Savory van de Rhodesia Party op 25 jan. 1973 reeds had gewaarschuwd dat de nieuwe maatregelen — in het bijzonder de collectieve boetes — er stellig toe zouden leiden dat de bevolking de zijde van de guerrilla koos, riep de r.-k. commissie voor gerechtigheid en vrede op 23 maart 1973 op tot de instelling van een speciale onafhankelijke commissie om de veiligheidsmaatregelen van de regering te onderzoeken alsmede geruchten dat bepaalde aspecten van het regeringsbeleid de betrekkingen tussen de rassen vernietigden, omdat velen meenden dat strafmaatregelen tegen personen, wier schuld aan een misdrijf niet was bewezen, neerkwamen op een ,,blank protectionisme".
Ook de leider van de Centrum Party, Pat Bashford, had op 10 maart laten weten dat zijn partij de steun aan Smiths pogingen om een regeling met Engeland te bereiken had ingetrokken, omdat diens regering geen enkele garantie had gegeven m.b.t. de afschaffing van de recente ,,raciale en discriminerende" wetten.

Het constitutionele vraagstuk. Houding ANC. Besprekingen Moezorewa-Smith

Hoewel woordvoerders van de African National Council (ANC) op drukbezochte bijeenkomsten de constitutionele voorstellen van 1971 onaanvaardbaar bleven noemen, verklaarde de ANC zich tot besprekingen met de regering bereid.
Een beletsel daarbij vormde volgens een gemeenschappelijlie verklaring van bisschop Moezorewa en ds. Canaan Banana (de voorzitter en vice-voorzitter van de ANC) op 27 febr. 1973 de arrestatie van drie functionarissen in de voorgaande dagen. (Op 28 febr. deelde de bisschop mee dat vier bestuursleden waren ,,verdwenen" en waarschijnlijk waren gearresteerd.)
De twee leiders waarschuwden dat, als de Afrikanen vrije politieke meningsuiting langs constitutionele weg werd belet, zij geen alternatief zouden hebben dan ,,ondergronds te gaan en te pogen het huidige systeem door een gewelddadige revolutie te veranderen".
Op 19 maart 1973 verklaarde bisschop Moezorewa echter: ,,De behoefte van ons land om tot een normale situatie terug te keren en een eervolle regeling te bereiken is groter dan het tijdelijk lijden van onze broeders of van een van ons. (...) Wij staan gereed om met iedereen te spreken die oprecht en eerlijk van zins is te trachten de huidige impasse te doorbreken. Maar wij gaan niet op onze knieën naar wie ook."
Op 5 april 1973 deelde premier Smith in het Huis van Afgevaardigden mee dat zijn regering een nieuwe poging zou doen om met Engeland een regeling te bereiken op basis van de voorstellen uit 1971
De volgende dag reageerde bisschop Moezorewa hierop met de verklaring dat het ,,nu tijd (is) dat de Rhodesische regering het feit erkent dat de regelingsvoorstellen zoals ze er thans voorstaan dood zijn".
Op 16 april zei de bisschop dat het 55 leden tellend uitvoerende comité van de ANC unaniem van mening was dat besprekingen met de regering van essentieel belang waren, maar dat de ANC niet het initiatief zou nemen om zulke besprekingen te starten.
Voordat op 17 juli 1973 de eerste formele ontmoeting tussen bisschop Moezorewa en premier Smith plaatsvond, hadden zich o.m. nog de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

Op 17 april 1973 gaf de toenmalige Britse minister van Buitenlandse en Gemenebestzaken, Sir Alec Douglas-Home, te kennen dat, aangezien de Afrikanen de voorstellen van 1971 hadden verworpen — ,,ten onrechte" zijns inziens — ,,alle Rhodesiërs van alle rassen en gemeenschappen" samen ,,een overeengekomen basis voor legale onafhankelijkheid" moesten leggen; de minister meende dat daarover ,,met concessies van beide zijden in Rhodesië" overeenstemming mogelijk was. Volgens Sir Alec moesten ,,verantwoordelijke Rhodesiërs" de neergang van Rhodesië stoppen en zichzelf redden.
E. Sithole, voorlichtingssecretaris van de ANC, zei op 18 april dat de Britse minister het Smith-bewind duidelijk te verstaan moest geven dat de voorstellen van 1971 ,,dood" waren, omdat het Afrikaanse volk die had verworpen.
Dezelfde dag verwierp de Rhodesische regering ,,elke suggestie dat Rhodesiërs bereid moesten zijn verdere constitutionele csricessies te doen, omdat wij met een terroristische invasie geconfronteerd worden". Gewaarschuwd werd: ,,De terroristen zullen worden verslagen, nu evenals in het verleden, door de veiligheidstroepen van Rhodesië, met de steun van de grote meerderheid van de bevolking, blank en zwart, die niets te maken heeft met de doelstellingen van de terroristen en die in vrede en harmonie wenst te leven, zonder inmenging van buitenaf."
Op 20 april 1973 verklaarde premier Smith dat hij het oneens was met degenen die van mening waren dat een Brits-Rhodesische regeling volgens de afspraken van 1971 niet langer haalbaar was; hij wilde aantonen dat zulks wel het geval was. Hij zag echter geen mogelijkheid voor hernieuwde onderhandelingen en hij was het met Sir Alec eens dat het aan de Rhodesische regering stond om ,,te bewijzen dat de condities van 1971 de steun

genoten van Rhodesiërs, en in het bijzonder Afrikanen". Hij wilde die steun bundelen om zo eerlijke mensen er van te overtuigen dat de Afrikanen van inzicht veranderd waren

De regering bleef echter de ANC afschilderen als een onbetrouwbare organisatie. Nadat minister Lardner-Burke de ANC beschuldigd had van het verlenen van steun aan het terrorisme en van het met alle macht pogen wet en orde te verstoren, betoonde bisschop Moezorewa op 7 mei **1973** dat de ANC zijn activiteiten ,,in het openbaar en op niet-gewelddadige wijze" wenste voort te zetten.

Ook ging de regering voort met het treffen van beperkende maatregelen jegens de Afrikanen terwille van haar veiligheidsbeleid. Zo werden op 17 mei **1973** ,,gesloten gebieden" ingesteld in diverse delen van het land, van waaruit Afrikaanse stamleden — die blootgesteld zouden **staan** aan terroristische intimidatie — werden overgebracht naar ,,veiliger" gebieden. Volgens de nieuwe regelingen werd de politie gemachtigd bezittingen te confisqueren of te vernietigen die door terroristen zouden kunnen worden gebruikt. terwijl ook de arrestatie van verdachten en de afkondiging van een avondklok nader werden omschreven.

Op **23** mei **1973** werd onthuld dat de vicevoorzitter van de ANC, ds. Canaan Banana, wiens paspoort in sept. **1972** was ingetrokken, in het geheim het land had verlaten om in de **V.S.** te studeren.

In een op 4 juni **1973** gepubliceerd jaarverslag van het ministerie van Wet en Orde werd gesteld dat de ANC gebruikt was als medium voor geweld en dat ANC-leden overzeese hulp was geboden om tot onlusten en intimidatie aan te zetten. De plaatselijke afdelingen zouden speciaal tijdens de Pearce-missie ,,zonder uitzondering" geweld en intimidatie als politieke wapens hebben gebruikt.

In die fase ontwikkelde de Britse regering een nieuw initiatief. Een missie o.l.v. Sir Denis Greenhill, de chef van het ministerie van Buitenlandse Zaken, bracht van **23-25** juni **1973** een bezoek aan Rhodesië, waar besprekingen werden gevoerd met Rhodesische functionarissen en ook met bisschop Moezorewa. Nadat het Foreign Office reeds op **25** juni had verklaard dat Sir Denis geen nieuwe voorstellen uit Rhodesië had meegebracht, deelde Sir Alec op **27** juni mee dat het bezoek ten doel had gehad hem een beoordeling van de huidige situatie in Rhodesië te verschaffen. Hij meende nu dat ,,het beste klimaat voor (een) regeling" werd geschapen ,,door handhaving van de status quo".

Op 29 juni 1973 deed premier Smith een beroep op de Britse regering haar pogingen om de ontwikkelingen in Rhodesië te beïnvloeden te staken. ,,Zo lang Engeland de fictir volhoudt dat het gebeurtenissen hier kan beïnvloeden, zo lang zullen Afrikanen naar Engeland blijven uitzien in plaats van zich met de realiteit in Rhodesië te verzoenen. (...) Ik acht de kans op een regeling gering (...omdat) de recalcitrante elementen in Rhodesië achterom zullen blijven kijken, in de mening dat een betere regeling zal komen (uit Engeland). De Rhodesiërs moesten het zelf onderling eens worden, aldus Smith, die onthulde dat er verscheidene ontmoetingen waren geweest tussen hoge regeringsfunctionarissen en vertegenwoordigers van de ANC, waarbij bisschop Moezorewa de eerste maal aanwezig geweest was.

Volgens Smith had de ANC acht constitutionele voorstellen gedaan:

1) Een onmiddellijke pariteit van Afrikanen en Europeanen in het Huis van Afgevaardigden.

2) Onmiddellijke vrijlating van alle gedetineerden en een amnestie voor alle leden van terroristische organisaties, incl. hun in Loesaka gevestigde leiders.

3) Afschaffing van de Land Tenure Act, uitgezonderd de bepalingen m.b.t de stamgebieden.

4) Afschaffing van alle discriminerende wetten binnen 12 maanden, en de invoering van een geïntegreerd onderwijsstelsel voor alle rassen.

5) Benoemingen bij de ministeries en strijdkrachten op basis van gelijke raciale quota.

6) Toekenning van het vetorecht aan de Britse regering m.b.t. amendering van bepaalde delen van de grondwet.

7) Een substantiële verlaging en verbreding van de voorwaarden tot verlening van het kiesrecht voor het hogere Afrikaanse kiesregister.

8) De aanbevelingen van een onafhankelijke commissie, die moet worden ingesteld om rassendiscriminatie te onderzoeken, zullen bindend zijn voor de regering.

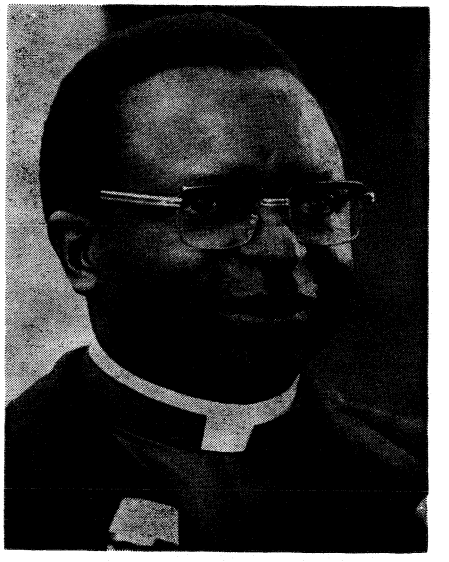
Premier Smith noemde deze verlangens ,,totaal en absoluut onaanvaardbaar, zowel afzonderlijk als gezamenlijk". Zij kwamen z.i. neer op de oude leus van ,,één man, één stem". Rhodesië was niet van zins het risico te nemen van verdere concessies en „appeasement" door de blanken, en het mislukken van een regeling zou dan ook geheel te wijten zijn aan ,,dictatoriale onverzoenlijkheid van de andere kant".

Dezelfde dag (29 juni) deelde de ANC mee dat zijn voorstellen nog steeds geheim waren en dat zouden blijven tot nieuwe onderhandelingen begonnen. Bisschop Moezorewa stelde op 5 juli dat de door Smith aan de ANC toegeschreven voorstellen .,louter gissingen" betroffen en dat over de echte voorstellen in hoge mate onderhandeld kon worden.

Reeds op 14 juni had hij aangedrongen op serieus zakendoen via constitutionele besprekingen.

Overleg ANC - *regering-Smith* zonder resultaat

Bij het eerste officiële overleg tussen bisschop Moezorewa en premier Smith op 17 juli 1973 werd overeengekomen de details van de besprekingen als vertrouwelijk te beschouwen en dus niet in de openbaarheid te brengen.

Bisschop Moezorewa.

Duidelijk werd dat de ANC geen regeling wilde aanvaarden op basis van de voorstellen van 1971. Over de doelstellingen van de ANC deelde E. Sithole op 24 aug. 1973 mee dat gestreefd werd naar ,,geen onmiddellijk Afrikaans meerderheidsbewind, maar een onmiddellijk delen van de macht". Zo zouden de omstandigheden kunnen worden geschapen waaronder de Afrikaan als heerser aanvaardbaar werd voor de blanke en die de blanken de veiligheid zou bieden die zij wensten als de Afrikanen t.z.t. de macht overnamen.

Ondanks de besprekingen werd een aantal prominente ANC-leden gearresteerd en werden tegen de ANC gerichte maatregelen getroffen.

Zo deelde bisschop Moezorewa op **31** juli **1973** mee dat zes ANC-leiders waren gearresteerd, o.w. Nason K. Ndhlovu (waarnemend vice-voorzitter) en John Chirisa (waarnemend organisatiesecretaris). De dag erop meldde de bisschop dat de laatste tijd in totaal **20** van zijn naaste medewerkers waren gearresteerd. Minister van justitie Lardner-Burke erkende in het Huis van Afgevaardigden de arrestatiebevelen te hebben getekend, omdat de betrokkenen ,,een veiligheidsrisico" vormden. Ook beschuldigde hij de ANC van het voeren van subversieve acties op de universiteit van Rhodesië.

Op **15** aug. deelde bisschop Moezorewa nog mee dat de Rhodesische regering $R **45.000** van zijn kerk vasthield, kennelijk om te voorkomen dat het geld voor de ANC zou worden gebruikt. Ook had hij een ,,zwarte lijst" gezien met o.a. zijn eigen naam, die de regering aan de banken had gezonden met de opdracht de politie in kennis te stellen, wanneer personen van die lijst gelden van bepaalde overzeese organisaties ontvingen.

Op 21 sept. 1973 herhaalde premier

Smith op het jaarcongres van de regeringspartij, het Rhodesische Front, dat zijn regering niet van zins was besprekingen met Engeland te heropenen over een mogelijke regeling. Hij bleef van mening dat de meerderheid van alle Rhodesiërs, incl. de Afrikanen, de regeling van 1971 aanvaardde, maar hij kon geen voldoende bewijs daarvoor aanvoeren om de Britse regering ervan te overtuigen.
Dat bewijs poogden oude en nieuwe organisaties te leveren.

Henry Chihota, de leider van het Rhodesia Settlement Forum, stelde op 26 okt. 1973 dat zijn organisatie 575.000 handtekeningen van Afrikanen ingezameld had ten gunste van de voorstellen van 1971. Bewoners van de stamgebieden hadden zijn medewerkers meegcdccld dat zij nooit door laden van de Pearce-commissie geraadpleegd waren.
George Charambarara, de secretaris van de African Settlement Convention, gaf op 7 dec. 1973 te kennen dat de Rhodesiers moesten kiezen tussen de grondwet van 1969 — d.w z. steeds meer op apartheid geënte wet-ten — en de regeling van 1971, die de kans op een ontwikkeling in een nieuwe richting zou inhouden.
De African Settlement Convention en het Rhodesia Settlement Forum sloten zich vervolgens aaneen tot het National Settlement Forum onder leiding van Charambarara.
Op 23 jan. 1974 werd nog een nieuwe groepering gevormd, de African Progressive Party, met Chad Chipoenza als een van de leiders.

De confidentiële besprekingen tussen bisschop Moezorewa en premier Smith bleken intussen binnen de ANC verzet op te roepen. Zo verklaarde Eddison Zvobgo, die in 1972 tot directeur van buitenlandse missies was benoemd, op 14 sept. 1973 dat hij twijfelde aan de ,,politieke rijpheid" van de bisschop. Dezelfde dag trad hij uit de ANC om zich te wijden aan zijn taak als secretarisgeneraal van de ZANU (Zimbabwe African National Union), die naar zijn zeggen ,,een heroïsche gewapende strijd" voerde tegen het Smith-regime.
Volgens persberichten werd er binnen de ANC druk op de bisschop uitgeoefend om de besprekingen met Smith af te breken. Hij zou door ANC-leden, die een onmiddellijk meerderheidsbewind voorstonden, als ,,te gematigd" worden beschouwd. Op 13 okt. 1973 aanvaardde het ANC-bestuur echter met algemene stemmen een resolutie waarin de ,,onwankelbare steun" aan de bisschop werd uitgesproken. Op 7 dec. 1973 onthulde premier. Smith in het parlement dat reeds ,,vele maanden" besprekingen plaatsvonden met ,,verscheidene representatieve Afrikaanse groepen", maar dat de daarbij geboekte vooruitgang niet zo snel verliep als men gaarne zou zien. Tegelijk verwierp Smith de idee van een constitutionele conferentie op brede basis met de Afrikaanse leiders van Rhodesië, zoals die was voorgesteld door Allan Savory van de Hod des ia Party.

Savory was op het eerste partijcongres (13-14 okt 1973) tot voorzitter gekozen in plaats van de oprichter Roy Ashburner, die vervolgens op 15 dec uit de portij trad om een nieuwe politieke groepering te vormen

Op 11 dec. deed Sir Roy Welenski, de vroegere premier van de Federatie van Rhodesië en Nyasaland, een beroep op bisschop Moezorewa — met wie hij regelmatig contacten onderhield — om ,,zijn plicht als christelijke leider te doen" door de Afrikanen te zeggen dat er een akkoord met de regering moest komen om een rassenconfrontatie in Rhodesië te vermijden.

Bisschop Moezorewa zei de volgende dag dat hij het niet eens was met Sir Roys bewering dat hij — Moezorewa — de sleutelfiguur was bij een regeling De ANC wenste onderhandelingen over een aanvaardbare constitutie, en niet aanvaarding van de condities van 1971 Het aandringen daarop kon slechts leiden tot een impasse
In een verklaring op dec stelde de ANC dat zijn besprekingen met Smith een ,,zinloze opgave" werden als de regering een regeling ,,strikt volgens zijn eigen voorwaarden" wenste

Op 12 jan. 1974 deelde bisschop Moezorewa echter mee dat in de nabije toekomst overeenstemming met de regering kon worden bereikt met een beetje goede wil van premier Smith.
Het uitvoerend comité van de ANC gaf de bisschop op 13 jan. een mandaat om zijn onderhandelingen met Smith te voltooien. (Volgens de *NZZ* d.d. 27 jan. hadden zij in 1973 vijf maal een gesprek onder vier ogen gevoerd in het bureau van de premier.)

Over de stand van zaken verschenen tegenstrijdige berichten
Edson Sithole, de publiciteitssecretaris van de ANC, ontkende op 12 jan volgens The Times dat er enige vooruitgang bij de besprekingen was geboekt De ANC streefde daarnaar, maar de andere partij wilde geen concessies doen ,,De bisschop en de ANC zijn geduldig geweest en zullen geduldig blijven in de hoop dat de regering verstandig wordt en aan de gematigde verlangens van de ANC tegemoet komt", aldus Sithole Hij voegde daaraan toe ,,De ANC-leiding, waarvan bisschop Moezorewa het symbool is, kent de wensen van het Afrikaanse volk en zal niet afwijken van het mandaat dat haar is gegeven"
Op 13 jan berichtte de Sunday Times (Johannesburg) dat de bisschop 12 belangrijke concessies gedaan had gekregen van premier Smith, zoals de erkenning van de ANC als officiële oppositie in het parlement, meer parlementszetels voor de Afrikanen bij de eerstvolgende gelegenheid, de benoeming van Afrikanen in een commissie om rassendiscriminatie te onderzoeken, en meer land voor Afrikanen Daarentegen had de bisschop het beginsel van ,,een man. eén stem" voorlopig in de ijskast gezet
In een op 16 jan door de ZANU te Loesaka uitgegeven verklaring werd gesteld dat de Britse regering een ,,Afrikaans marionettenbewind" in Rhodesie wilde instellen en dat zij daarvoor ,geen betere kandidaat kon hebben gevonden" dan bisschop Moezorewa, ,,een usurpator en bedrieger, gekoesterd door de Britten en Amerikanen, om de macht over te nemen of te delen met blanke kolonisten om de legitieme en authentieke leiders van het Afrikaarse volk uit te sluiten dat wegkwijnt in gevangenissen en concentratiekampen "

Terwijl de toenmalige Britse minister van buitenlandse zaken, Sir Alec Douglas-Home, die van 31 januari-5 februari bezoeken bracht aan Zambia, Malawi en Tanzania, op 3 febr. te Blantyre de Rhodesiërs opriep zelf een regeling te treffen, bleef het overleg tussen Moezorewa en Smith zonder resultaat.
Tijdens het ANC-congres op 2 en 3 maart te Harare (Salisbury) formuleerde de bisschop de constitutionele verlangens van de ANC als volgt.

a) Een gemeenschappelijk kiesregister;

b) een uitbreiding van het kiesrecht, zodat de meerderheid van het Rhodesische volk kan stemmen; en

c) een vertegenwoordiging in het parlement die overeenstemt met ,,een bevredigende verdeling van macht".

Hij herhaalde zijn oproep tot een onmiddellijke constitutionele conferentie. Voorts verlangde hij een gezamenlijke commissie van regering en ANC om de betrekkingen van de veiligheidstroepen en de stammen aan de noordoostgrens te onderzoeken plus gemelde wreedheden. Hij verzekerde de Afrikanen die tegen de besprekingen van ANC en de regering waren, dat er ,,nooit een uitverkoop" zou zijn.
Het congres nsdigde bisschop Moezorewa eenstemmig uit (800 afgevaardigden) de dialoog met Smith voort te zetten.

Op 16 mei bevestigde bisschop Moezorewa dat tussen de ANC en de regering nog steeds onderhandelingen plaatsvonden. Maar hij wilde een bericht van de Zuidafrikaansc correspondent van The Times, dat een akkoord nabij was, noch bevestigen noch ontkennen.
Op 2 juni verwierp het Centrale Comité van de ANC unaniem voorstellen van de regering-Smith voor een constitutionele regeling, die het resultaat waren van tien maanden onderhandelen. Volgens de ANC zou onder deze voorstellen pas na

40 à 60 jaar pariteit tussen Afrikanen en blanken in het Huis van Afgevaardigden worden bereikt.
De woordvoerder van de ANC, Edson Sithole, zei dat de voorwaarden van de regering vrijwel gelijk waren aan die in het Brits-Rhodesische akkoord van 1971 waartegen de ANC zich toen heftig verzette. Het enige verschil was volgens Sithole dat de zwarte bevolking nu zes extra zetels in het Lagerhuis in Salisbury zou krijgen, waardoor er voor zwarte afgevaardigden 22 van de 72 zetels beschikbaar zouden komen. Sithole zei dat dit zou betekenen dat de blanken een tweederde meerderheid in het Huis zouden hebben en de Afrikanen minder dan eenderde die nodig is om grondwetsamendementen tegen te houden.
Het Centrale Comité sprak zich wel uit voor voortzetting van de onderhandelingen.

Volgens The Rhodesia Herald (5-6) verwierp het CC de voorstellen niet unaniem, maar met 14 tegen 9 stemmen, en was de beslissing beïnvloed door nationalistische elementen uit Londen en Lusaka. Dit bericht werd ten stelligste tegengesproken door bischop Moezorewa.
Eerder had Reuter bericht dat de bisschop vlak voor de 4 uur durende zitting van het CC gezegd had dat hij de kans om het CC te overreden op 50% schatte.
Premier Smith deelde op 19 juni mee dat op 7 mei tussen hem en de bisschop overeenstemming over een regeling was bereikt op basis van zes extra Afrikaanse zetels in het parlement. Deze regeling was mislukt door de vertraging van drie weken bij de behandeling in het CC van de ANC, aldus de premier. De bisschop ontkende dat er overeenstemming was bereikt; hij had slechts ingestemd met het overbrengen van Smiths aanbod aan de ANC.

Op 19 juni kondigde premier Smith vervroegde algemene verkiezingen aan. Hij had besloten het parlement te ontbinden om een eind te maken aan de toestand van onzekerheid in het land als gevolg van recente internationale en nationale gebeurtenissen. ,,Laten de mensen van Rhodesië besluiten welke richting zij willen gaan en op welke wijze zij willen worden geregeerd", aldus Smith. Hij deelde voorts mee te streven naar een rondetafelconferentie, „indaba", om de constitutionele impasse te doorbreken. Daarbij zouden de verschillende Afrikaanse groeperingen ten volle vertegenwoordigd zijn.
Op 21 juni maakte bisschop Moezorewa bekend dat hij het overleg met Smith had afgebroken als protest tegen de arrestatie die dag van perssecretaris Edson Sithole. Ook zou de ANC de indaba boycotten.

Verkiezingen

Bij de parlementsverkiezingen van 30 juli waren minder dan 90.000 personen op een totale bevolking van ruim 6 mln kiesgerechtigd.
Volgens officiële gegevens was het aantal blanke kiesgerechtigden gedaald met 8% tot 79.846 op een totaal van 271.000 en het aantal Afrikaanse kiesgerechtigden met 30% tot 6 938 op een totaal van 5,7 mln; het aantal Aziaten en kleurlingen dat liiesgerechtigd was bedroeg 2.868.
Van de 66 zetels in het Lagerhuis zijn 50 gereserveerd voor blanken en kleurlingen. en 16 voor Afrikanen, van wie slechts de helft direct gekozen wordt en de rest via kiescolleges van plaatselijke bestuurders
Alle 50 blanke zetels werden gewonnen door de regerende Rhodesische partij van Smith. Het stemmenpercentage van de blanke oppositie was gemiddeld 23 (tegen 21,2 in 1970). Alleen in het kiesdistrict Midden-Salisbury, waar ook Aziaten en kleurlingen stemgerechtigd waren, kwam de onafhankelijke kandidaat Ahrn Palley, slechts drie stemmen tekort om de kandidaat van het Rhodesische Front te verslaan. De voornaamste blanke oppositiepartij, de Rhodesia Party, die 38 zetels betwistte, behaalde slechts 18% van de stemmen. Partijleider Gibbs verenigde in zijn kiesdistrict Boelawayo 37% van de stemmen op zich. Allan Savory*, die nu als onafhankelijke kandidaat optrad, verloor zijn zetel. De uiterst rechtse Rhodesia Group verwierf 5% van de uitgebrachte stemmen.
Van de 8 Afrikaanse zetels gingen zes naar leden van de ANC (waarvan één onbetwist), één naar een onafhankelijke kandidaat die verklaarde de ANC te steunen, en één naar de multiraciale Centre Party. Kandidaten van de regeringsgezinde African Progressive Party, die zich voor vijf zetels verkiesbaar hadden gesteld, werden verpletterend verslagen; zij behaalden resp. 6, 7, 11, 24 en 31 stemmen. Overigens had de ANC officieel de verkiezingen geboycot omdat zij de grondwet van 1969 niet erkent en haar leden met disciplinaire maatregelen gedreigd als zij zich toch kandidaat stelden. Op 5 aug. deelde de ANC mee dat drie van de kandidaten ,,vrijwillig" uit de ANC getreden waren en dat vier andere de keus hadden tussen uittreden of uitstoting. Volgens secretaris-generaal Gordon Chavunduka konden zij in het parlement als onafhankelijken spreken.
De opkomst onder de blanken bedroeg ruim 90%, die onder de Afrikanen 60 à 65%.
Bij de verkiezingen door de stamcolleges slaagde de leider van de African Progressive Party, Chad Chipoenza. er niet in een zetel te verwerven evenmin als H. Chihota.

* Savory was op 5 juni als leider van de Rhodesia Party afgetreden na een persoonlijke campagne tegen hem. Hij was opgevolgd door Timothy Gibbs. Op 16 juni werd gemeld dat hij ook uit de partij getreden was.

Nieuw kabinet

Op 2 aug. maakte premier Smith de samenstelling van zijn nieuwe kabinet bekend. Een reorganisatie was nodig geworden, omdat vier ministers voor de verkiezingen waren afgetreden: J. H. Howman (buitenlandse zaken, defensie en openbare diensten), I. F. Lean (gezondheid, arbeid en sociale zaken), L. B. Smith (grondbezit en natuurlijke rijkdommen) en Philip van Heerden (zonder portefeuille).
Twee nieuwe ministers werden benoemd, de Afrikaanstalige Elly Broomberg en Rowan Cronje, en twee onderministers werden bevorderd, Wickus de Kock en Reg Cowper. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Ian Smith: vice-premier en financiën - John Wrathall; justitie plus wet en orde - Desmond Lardner-Burke; buitenlandse zaken en defensie - P. K. van der Byl (voorheen voorlichting, immigratie en toerisme); gezondheid, arbeid en sociale zaken - Rowan Cronje; onderwijs - Philip Smith; handel en industrie - Elly Broomberg; grondbezit, natuurlijke hulpbronnen en waterstaat - Mark Partridge; binnenlandse zaken - Jack Musset (voorheen handel en industrie); voorlichting, immigratie en toerisme - Wickus de Kock (voorheen onderminister van justitie); mijnbouw - Ian Dillon; landbouw - David Smith; transport, energie, wegen en PTT - Roger Hawkins; plaatselijk bestuur en huisvesting - William Irvine; coördinatie en openbare diensten (nieuw ministerie) - Reginald Cowper (voorheen onderminister van transport).

Bij een op 12 mei 1973 bekendgemaakte reorganisatie van het kabinet waren drie onderministers benoemd — De Kock, Cowper en Roklo Hayman (voor binnenlandse zaken) plus één minister, William Irvine. Deze had toen de portefeuille van Mark Partridge overgenomen, die op zijn beurt met de door Philip van Heerden waargenomen taak was belast.

Smith en de ANC

Op 2 aug. verklaarde premier Smith volgens *The Times* dat hij vertrouwelijke contacten met de Britse regering had over de procedure waardoor Engeland een interne regeling

zou kunnen erkennen die bereikt zou worden tussen de Rhodesische regering en Afrikanen tijdens de door Smith voorgestelde rondetafelconferentie. De ANC zou voor die conferentie een uitnodiging ontvangen, ook al had de leiding te kennen gegeven dat zij daaraan geen gevolg zou geven, tenzij de autoriteiten eerst de gedetineerde ANC-leiders, in het bijzonder Sithole, vrijlieten. Tijdens zijn gesprek met de correspondent van The Times bestreed Smith dat het winnen van zeven van de acht Afrikaanse zetels door de ANC aantoonde dat deze zo het meest representatieve forum van de Afrikaanse opinie was. De premier verklaarde over rapporten te beschikken waaruit zou blijken dat er bij de verkiezing van de ANC-vertegenwoordigers heel wat intimidatie was voorgekomen, en hij merkte op: ,,Als u de paar honderd stemmen in aanmerking neemt die bij deze verkiezingen op de Afrikanen werden uitgebracht, dan kunt u die nauwelijks gebruiken als een basis voor de bewering dat een of andere groep of partij in het bijzonder kan claimen de Afrikaanse opinie te vertegenwoordigen",

Op 7 aug. deelde bisschop Moerozewa mee dat hij door Smith voor de rondetafelconferentie was uitgenodigd, maar dat hij die uitnodiging van de hand had gewezen. Zo'n vorm van overleg was nutteloos. Rhodesië had behoefte aan een op gepaste wijze georganiseerde constitutionele conferentie onder voorzitterschap van Engeland. Volgens de bisschop had ook het bestuur van de ANC tijdens een bijeenkomst op **3** aug. unaniem zijn opvatting gedeeld dat de ANC geen rol zou spelen in de „indaba".

Het door de ANC beoogde soort conferentie moest volgens de bisschop op 17 aug. aan vier voorwaarden voldoen:

1) De conferentie moest in staat zijn een eervol akkoord te bespreken en op te leveren, dat aan het geweld in Rhodesië een einde maakt.

2) Die conferentie moet het land sociaal en politiek overeind helpen.

3) De conferentie moet in staat zijn een bestand te bewerkstelligen in de huidige zinloze en immorele burgeroorlog.

4) De conferentie moet een plan uitwerken waardoor vrede en harmonie in de natie heersen. (KCA, The Times, The Economist, *NRC/H'blad,* NZZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

ONTWERP RIJKSBEGROTING 1975

De regering heeft op 2 aug. de laatste hand gelegd aan de opmaak van de rijksbegroting 1975 die na het parlementaire reces bij de Kamer zal worden ingediend.

Uit de verklaringen van premier Tindemans en minister van financiën De Clercq blijkt dat de lopende uitgaven 606 rnrd fr bedragen; daarbij komen nog 56 rnrd fr betalingskredieten voor investeringen en 20 tot 25 rnrd fr financiële uitgaven (zoals toelagen aan de spoorwegmaatschappij, terugbetaling van oude omzetbelastingen op voorraden en dgl.), of in totaal ca. **685** rnrd fr. Die uitgaven zullen voor ongeveer 626 rnrd fr door gewone inkomsten worden gedekt; de rest moet worden gefinancierd door leningen.

Volgens Tindemans stijgen de lopende uitgaven met 16,5% tegenover de aangepaste begroting voor 1974. De stijging bedraagt 23,8% t.o.v. de aanvankelijke begroting voor 1974.

Ten einde het volume van de rijksinkomsten te vergroten, heeft de regering een aantal maatregelen van fiscale aard getroffen:

- Het accijnsrecht op sigaretten, sigaren, tabak, alcohol en reukwaren wordt met 18% verhoogd, dat op bier met 10%. Verwachte opbrengst: **3,8** mrd fr.

- De verkeersbelasting blijft ongewijzigd voor wagens tot 5 pk; ze wordt verhoogd met 50% voor wagens van **6** tot 10 pk, met 100% voor 11 tot 15 pk en met 200% voor meer dan 15 pk. Verwachte opbrengst: 2 mrd fr.

- De BTW op benzine wordt verlaagd, maar in de plaats komt een compenserend accijnsrecht De verbruiker merkt niets van die maatregel, maar voor de schatkist maakt het één miljard fr. verschil uit, omdat de BTW in het stadium voor het eindverbruik aftrekbaar is en het accijnsrecht dat niet is

- De personenbelasting wordt met tien procent verhoogd voor de personen met een netto belastbaar inkomen van ten minste anderhalf miljoen fr (De 10%-meer-belasting wordt niet op het hele inkomen, maar op het bedrag boven anderhalf miljoen betaald.) Verwachte opbrengst' 1,5 mrd fr.

- De vennootschapsbelasting wordt verhoogd met 5% voor de kleine ondernemingen (minder dan 1 mln netto belastbare winst), met 10% voor de middelgrote ondernemingen (1 tot 3 mln winst) en met 15% voor de grote ondernemingen (meer dan 3 mln winst).

- Een ministerieel comité zal een systeem uitwerken om ondernemingen (vooral multinationals) die in België ogenschijnlijk geen winst maken en dus geen belasting betalen, toch een minimum fiscale last op te leggen
Ook andere vormen van belastingontduiking zullen worden tegengegaan, om wat de fraude in de Horeca-sector, de verkoop van tweedehandswagens en de vastgoedpromotors betreft Verwachte opbrengst: 7 rnrd fr

- De BTW op investeringen die, volgens vroegere regeringsverklaringen, geleidelijk moest worden afgeschaft zal voor 1975 nog niet worden verlaagd He: tarief blijft vastgesteld op 5% In geval van verlaging zou de schatkist 4,9 mrd fr minder ontvangen

- De griffierechten en de vaste registratierechten worden verhoogd Het gaat hier om testamenten. huwelijkscontracten en dgl, niet om onroerende verhandelingen. Verwachte opbrengst: 0.5 mrd fr

- Om de economische groei in een bepaalde richting te oriënteren zal het belastingstelsel op de reclame worden herzien.

- Een ministerieel comité zal de strijd tegen de verspilling organiseren.

- Het systeem van de fiscale voorafbetalingen door zelfstandigen zal worden gereorganiseerd. voortaan zullen trimestriele voorafbetalingen kunnen gebeuren Het Rijk zou aldus volgend jaar 18 mrd fr. kunnen innen, die het — in het oude stelsel — eerst in het daaropvolgende jaar zou hebben ontvangen.

Kritiek

Op de regeringsbeslissingen is onmiddellijk kritiek losgekomen.

Het Verbond der Belgische Ondernemingen heeft geprotesteerd tegen de aangekondigde verhogingen van de vennootschapsbelasting.

De Belgische Socialistische Partij noemde de nieuwe rijksbegroting ,,niet objectief en evenmin eerlijk" en schadelijk voor de koopkracht van de kleine en de middelgrote inkomens en voor de exportpositie van de industrie. Ook stelde de BSP voor een kapitaalbelasting in te voeren en desnoods de belasting te verhogen op de hoge erfenissen en het vastgoed.

Het Algemeen Christelijk Vakverbond zei dat de personenbelasting moet worden verhoogd van een netto belastbaar inkomen van 750.000 fr af en waarschuwde voor een verdere verzwaring van de indirecte belastingen. De vennootschapsbelasting moet volgens het ACV worden opgetrokken tot het peil in de Europese Gemeenschap.

Ook het Algemeen Belgisch Vakverbond verwierp de voorgestelde verhoging van de indirecte belastingen en zei een conjunctuurbelasting op de extra-bedrijfswinsten te verkiezen boven een verhoging van de vennootschapsbelasting.

NEDERLAND

STRUCTUURNOTA GEZONDHEIDSZORG

Staatssecretaris Hendriks van volksgezondheid heeft op 12 aug. de structuurnota gezondheidszorg bij de Tweede Kamer ingediend De nota was in de troonrede-1973 toegezegd Hij geef in grote lijnen een visie op de nieuwe structuur, die voor de gezondheidszorg noodzakelijk wordt geacht Daartoe worden uitgangspunten geformuleerd voor de organisatie, het functioneren en de financiering van de gezondheidszorg en de vormgeving daarvan in de wetgeving

De huidige stand van zaken in de Nederlandse gezondheidszorg maakt een herstructurering noodzakelijk

Het stelsel van voorzieningen is onoverzichtelijk en een groot aantal voorzieningen functioneert vrijwel ongecoördineerd los van elkaar.

Daarbij komt een onrustbarende kostenstijging; bedroegen de koster, voor de gezondheidszorg in 1968 nog rond f 5 mrd (5,5% van het nationale inkomen), in 1972 zijn zij gestegen tot rond f 10 mrd (6,7% van het nationale inkomen).

Kenmerken van de voorgestelde nieuwe structuur van de gezondheidszorg zullen zijn regionalisatie en „echelonnering".

Onderstaand enkele hoofdpunten uit de nota:

1 Regionalisatie Het op elkaar afstemmen van de voorzieningen in een onderling structureel en functioneel verband en de besturing en beheersing daarvan zal binnen een beperkt geografisch kader moeten plaats vinden Daarom is doelbewuste decentralisatie noodzakelijk Hierdoor worden niet alleen de bereikbaarheid en de continuiteit van de gezondheidszorg bevorderd, maar ook de betrokkenheid van de bevolking bij de ontwikkeling van die zorg

Om de verantwoordelijkheid van de regio voor de gezondheidszorg gestalte te geven zullen bestuurlijke bevoegdheden aan de regio moeten worden toevertrouwd In bestuurlijk opzicht zal aansluiting worden gezocht bij de te vormen bestuurlijke gewesten

2. Echelonnering. De gezondheidszorg zal worden georganiseerd in een tweetal zg echelons De eerste echelon zal alle niet-gespecialiseerde voorzieningen omvatten met de huisarts als centrale figuur De hulp- en zorgverlening in de eerste echelon zal worden versterkt, gepaard gaande met een afremming van de zorg in de tweede echelon Deze tweede echelon omvat alle gespecialiseerde functies. waarbij in de nota onderscheid wordt gemaakt tussen somatische en geestelijke gezondheidszorg Toegang tot de tweede echelon zal alleen mogelijk zijn via de eerste echelon In beginsel zullen planning, structurering en besturing van de tweede echelon binnen en dooi' de gewesten plaats vinden Alleen voor hooggespecialiseerde en minder veelvuldig voorkomende voorzieningen zal hiervan worden afgeweken

3 Bestuurlijke organisatie De bestuurlijke organisatie is in hoofdlijnen als volgt gedacht

In de eerste plaats zullen de plaatselijke en regionale organen adviseren en beslissend moeten kunnen werken Daarvoor zijn plaatselijke en regionale bestuursorganen nodig. die een eigen verantwoordelijkheid hebben en kunnen beschikken over duidelijke bevoegdheden. Rechtstreekse inschakeling van belanghebbenden bij de besluitvorming wordt daarbij van groot belang geacht

In nauw overleg met het maatschappelijke leven dient de centrale overheid de hoofdlijnen van het volksgezondheidsbeleid uit te stippelen Deze algemene verantwoordelijkheid dient in de wetgeving verankerd te worden Uitvoeringsbeslissingen zullen evenwel meer dan tot nog toe aan organen op ander niveau worden gedelegeerd

Op het moment bestaat een aantal organen. die over de gezondheidszorg adviseren Deze organen functioneren naast elkaar, hetgeen het risico van doublures oplevert of het gevaar, dat bepaalde samenhangen niet worden onderzocht. Daarom is stroomlijning van de adviserende organen noodzakelijk Deze zal hoofdzakelijk worden gerealiseerd door integratie van de Centrale Raad voor de Volksgezondheid en het College voor Ziekenhuisvoorzieningen in een algemeen landelijk orgaan voor volksgezondheidsvraagstukken Voorts zal morden nagegaan of onderdelen van de adviserende taak van b v de Ziekenfondsraad en het Centraal Orgaan Ziekenhuistarieven eveneens kunnen worden ondergebracht bij het te creeren landelijk adviesorgaan.

4 Wetgeving Voor het goed functioneren en de beheersbaarheid van de gezondheidsvoorzieningen is het nodig, dat de wettelijke regelingen zo worden aangevuld en opgezet, dat zij een volledige regeling van de voorzieningen inhouden

5 Tarief- en honoreringssystemen. Geconstateerd wordt, dat zowel de tariefsystemen als de honoreringssystemen weinig overzichtelijk, sterk verbrokkeld en nauwelijks samenhangend zijn. Stroomlijning, uniformering en afstemming van beide systemen op elkaar worden noodzakelijk geacht De centrale overheid zal op dit terrein bepaalde bevoegdheden moeten krijgen Zij zal ervoor moeten zorgen, dat het tarief- en honoreringssysteem geen stimulans bevat voor behandeling van de patiënt in een hogere echelon Voorts is t a v de inkomens van de beoefenaren van vrije beroepen grotere openbaarheid wenselijk Dan moet aandacht geschonken worden aan de prijs van geneesmiddelen Hierbij is overleg met de industrie en de bij de verspreiding betrokken handel nodig Ook zullen de reclame voor geneesmiddelen en de voorlichting aan het publiek worden bestudeerd

6 Opleidingen en personele voorzieningen De nota stelt, dat planning, zowel op kwalitatief als kwantitatief niveau van alle werkers voor de gezondheidszorg noodzakelijk is.

7 Informatie en analyse Geconstateerd wordt, dat de huidige situatie op het terrein van informatieverwerving over de gezondheidszorg, evenals de structuur van de gezondheidszorg zelf, sterk verbrokkeld is en slechts beperkt bruikbaar voor beleidsdoeleinden Coordinatie en integratie van gegevensverzameling en -verwerking, met inachtneming van de persoonlijke privacy, wordt noodzakelijk geacht

8 Kosten gezondheidszorg Rij de analyse van de kostenstijging van de gezondheidszorg wordt een onderscheid gemaakt tussen volumestijging en prijsstijging De prijsstijging wordt grotendeels bepaald door de algemene economische ontwikkeling en is dientengevolge een vast gegeven De volumestijging is binnen de gezonaneidszorg voor een belangrijk deel te reguleren Berekend wordt, dat de volumegroei de laatste jaren gemiddeld 5,5% bedragen heeft De gemiddelde prijsstijging wordt berekend op ca 13% per jaar Te zamen levert dit een jaarlijkse kostenstijging van de gezondheidszorg van ca 18% op

Vervolgens wordt een raming gegeven van de kosten voor de gezondheidszorg voor het jaar 1980, wanneer de in de nota gedane voorstellen gerealiseerd zullen Lijn Deze raming komt uit op een bedrag van ca i 29 mrd, hetgeen overeenkomt met ca 8% van het voor 1980 geschatte nationale inkomen

9 *Financiering* De financiering van de kosten van de gezondheidszorg vertoont op het moment een grote pluriformiteit. De kosten worden gefinancierd uit de algemene middelen, uit ziektekostenverzekeringen en uit bijdragen van particulieren De voorgestelde herstructurering vereist een daaraan aangepaste financieringsstructuur. Voorgesteld wordt de financiering van de openbare gezondheidszorg volledig uit de algemene middelen te doen geschieden en de voorzieningen van de eerste en tweede echelon via de sociale verzekering.

10 Uitvoering Een fundamentele herstructurering van de gezondheidszorg brengt een groot aantal organisatietaken en een groots opgezet wetgevingsprogramma met zich mee Een dergelijk programma zal geruime tijd in beslag nemen en alleen in fasen gerealiseerd hunnen worden Organisatorisch en qua kostenontwikkeling zullen er echter op korte termijn maatregelen genomen moeten worden Door middel van bestuurlijke maatregelen of deelwetgeving zal worden geprobeerd een aantal facetten van de totale problematiek als aparte vraagstukken aan te pakken voordat de toekomstige structuur zal zijn verwerkelijkt

Een aantal vraagstukken wordt in de nota met name genoemd, o m. sluiting van ziekenhuizen, instelling van een liquidatiefonds, instelling van een meerjarenbouwplafond en de instelling van projectenorganisaties of -groepen voor concreet omschreven projecten. (Ministerie van volksgezondheid)

SPORTNOTA

Minister Van Doorn van CRM publiceerde op 14 aug. een nota inzake het sportbeleid. Twee belangrijke uitgangspunten zijn bevordering van de sportieve recreatie en aandacht voor de kaderopleidingen.
Onderstaand meer details:

Nadat een beeld is gegeven van de achtergronden en de uitgangspunten van het sportbeleid, worden de doelstellingen, zoals Minister Van Doorn die voor ogen heeft, uiteengezet en verantwoord. Vervolgens schetst hij de wegen waarlangs hij dat doel wil bereiken en wordt een

aantal beleidsmaatregelen aangekondigd. Het slagen van een gecoördineerd sportbeleid acht Minister Van Doorn alleen mogelijk door nauwe samenwerking en overleg met sportorganisaties en provinciale en gemeentelijke overheden. De financiële steun aan de landelijke sportorganisaties wordt voortgezet. Daarbij zal het accent meer nog dan voorheen komen te liggen op de kaderopleidingen. Daarnaast zal het beleid in belangrijke mate worden gericht op de bevordering van de sportieve recreatie, die wordt gezien als een ideaal middel om de bevolking te stimuleren tot nieer lichaamsbeweging.

Voorlopig zal het beleid ten aanzien van de sportieve recreatie, zoals dat dit jaar voor het eerst wordt gevoerd, een verkennend karakter dragen. Om een verdere uitbreiding van het aantal experimenten op dit gebied mogelijk te maken, zal voor sportieve recreatie in 1975 een bedrag van circa f 1,4 mln (nu f 816.000) beschikbaar worden gesteld. De bedoeling is uiteindelijk te komen tot een afzonderlijke subsidieregeling voor de sportieve recreatie, maar men wil eerst nog meer inzicht en ervaring opdoen.

Het beleid ten aanzien van de georganiseerde sport zoals dat thans wordt gevoerd op basis van de Rijksregeling subsidiëring landelijke organisaties op het gebied van de lichamelijke opvoeding en de sport zal binnenkort worden herzien. In plaats van de huidige regeling komen er twee nieuwe. In 1976 wordt begonnen met een subsidieregeling kaderopleidingen als uitvloeisel van de prioriteit die aan de kaderopleiding wordt toegekend.

Daarnaast komt er een subsidieregeling, die zich in hoofdlijnen richt op het centrale administratieve apparaat van de landelijke sportorganisaties. Voor 1975 blijft nog de huidige ongesplitste subsidieregeling van kracht. Wel ligt het in het voornemen de betrokken begrotingspost te verhogen tot circa f 9,5 mln (nu f 8 mln).

Om het verloop van het sporttechnisch kader tegen te gaan, zal steun worden verleend aan die organisaties en instellingen die optreden als regionale of plaatselijke bemiddelingscentra voor part-time en full-time sporttechnisch kader.

Hierdoor kan voor het professionele kader een grotere sociale zekerheid worden bereikt en meer stabiliteit in het werk worden geboden. Voor dat doel zal voor 1975 een aanzienlijk hoger bedrag worden uitgetrokken en wel ongeveer vier ton (nu f 90.000).

Het overleg en de samenwerking met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen over de sportaccommodaties zullen worden versterkt. Plannen voor de totstandkoming van onderwijs- en sportaccommodaties moeten beter op elkaar worden afgestemd. Een verdere integratie van onderwijs en sportvoorzieningen moet worden bewerkstelligd, alsmede een uitbreiding van de mogelijkheden voor openstelling en medegebruik van gymnastieklokalen en andere voorzieningen voor de sportbeoefening.

In overleg met de departementen, die eveneens op het terrein van de lichamelijke vorming en de sport accommodaties subsidiëren, zal een accommodatieplan op lange termijn worden gemaakt. Minister Van Doorn hoopt de achterstand in de subsidiëring van sportaccommodaties in te lopen door een belangrijk deel van het beschikbare begrotingsbedrag speciaal voor dit doel te bestemmen.

Voor 1975 is een bedrag van circa f 12,7 mln (nu ƒ 9 mln) uitgetrokken voor de subsidiëring van overdekte sportaccommodaties.

In de nota wordt voorts grote aandacht geschonken aan de belangrijke rol, die de lotto/totostructuur zal gaan vervullen in de uitvoering van een gecoördineerd sportbeleid.

Een belangrijk aspect in dit geheel is ten slotte de topsport. In het kader van de nota kon de met de topsport samenhangende problematiek niet in al zijn aspecten worden uitgediept. De vele kanten die aan deze materie vastzitten, vergen namelijk veel studie en een intensief overleg met alle daarbij betrokken partijen.

Minister Van Doorn is van plan in de komende tijd aan een aantal specifieke vraagstukken op dit gebied nadere aandacht te schenken. (Staatscourant)

NOTA HUUR- EN SUBSIDIEBELEID

Minister Gruijters en de staatssecretarissen Van Dam en Schaefer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening hebben op 20 aug. hun nota over het huur- en subsidiebeleid aan de Tweede Kamer aangeboden. In de nota worden ingrijpende wijzigingen voorgesteld van het hele volkshuisvestingsbeleid.

Uitgangspunt voor de voorstellen is de erkenning, dat iedere volwassene recht heeft op zelfstandige woonruimte van goede kwaliteit tegen een prijs, die in redelijke verhouding staat tot het inkomen. Daartoe moeten nog vele nieuwe woningen worden gebouwd op de juiste plaatsen en in voldoende variatie; de bestaande voorraad woningen dient goed te worden onderhouden, zo nodig te worden verbeterd, en zo eerlijk mogelijk te worden verdeeld.

De bewindslieden vestigen de aandacht op het belang van een hoog woonpeil voor de enkeling en de gemeenschap, Zij beschouwen dit daarom als een „meritgoed", hetgeen in dit verband wil zeggen, dat een hoog woonpeil voor individu en maatschappij zeer belangrijk is: voor iedereen moet dit bereikbaar zijn. Vooral de huisvesting van minder draagkrachtigen vraagt bijzondere aandacht. De beleidsvoorstellen houden daarom in:

1. Invoering van een systeem van inkomenshuren voor bijna alle huurders, zodat die vrijwel nooit meer voor hun woning behoeven te betalen dan 10% van hun belastbaar inkomen als dat gelijk is aan het belastbaar minimumloon (in 1975 naar schatting ruim 14.000 gulden). Dit percentage loopt op tot 17 bij een belastbaar inkomen gelijk aan dat van de modale werknemer (in 1975 naar schatting liggend tussen 18.000 en 19.009 gulden) en vervolgens tot circa 19 bij een belastbaar inkomen in 1975 van ongeveer 25.000 gulden. In het algemeen zal de subsidie direct op de huur in mindering worden gebracht, zodat voor dezelfde woning de huur kan variëren met het inkomen van de huurder.

2. Blijvende versterking van de positie van de huurders, waardoor zij worden beschermd tegen ongemotiveerde of te grote huurverhogingen, tegen onvoldoende gemotiveerde gedwongen ontruiming en tegen onbillijke gevolgen van gedwongen ontruiming. De taak van de huuradviescommissies zal worden uitgebreid, zodat zij meer dan thans gaan werken als een dienstverlenende instelling. De inspraak van de huurders zal worden vergroot; er zal worden nagegaan op welke wijze dit wettelijk zal worden geregeld.

3. Invoering van een nieuwe huurwetgeving, waarbij de bestaande regelingen voor huurharmonisatie en -liberalisatie worden afgeschaft, alsmede de Huurwet en de Wet jaarlijkse huurverhogingen worden vervangen door een huurprijzenwet die zal gelden voor alle huurwoningen in het gehele land. Hierin zal worden geregeld een meldingsplicht van de verhuurder van huurverhogingen die het percentage van de normale huurverhogingen te boven gaan en de bevoegdheid van de minister om huurverhogingen aan een maximum te binden.

4. Bevordering van de doorstroming door

a. Het invoeren van een systeem, waarbij huurwoningen naar kwaliteit in klassen worden ingedeeld, zodat op doorzichtige wijze een betere onderlinge afstemming van prijs en kwaliteit wordt bevorderd.

b. Het invoeren van een huurgewenningsbijdrage voor hen die van een goedkope naar een aanmerkelijk duurdere woning verhuizen (of in een verbeterde woning blijven waarvan de huurprijs flink stijgt).

Iedere huurder met een belastbaar inkomen van niet meer dan (in 1975) ongeveer f 30.000 zal daar recht op hebben, mits de huursprong tenminste de helft van de oude huurprijs of f 900 per jaar is.

c. Het toekennen van een tegemoetkoming in de verhuis- en inrichtingskosten aan bejaarden die naar een duurdere (bejaarden)woning verhuizen, en aan huurders die een krot verlaten of wier woning wordt verbeterd.

d. De invoering van een doorstromingsheffing voor huurders met een belastbaar inkomen dat hoger is dan de aanslaggrens voor de inkomstenbelasting, terwijl zij (in 1975) minder dan f 250 per maand voor huur en bijkomende voorzieningen betalen.

Huurprijs en heffing bedragen samen 10% van het belastbaar inkomen, met dien verstande, dat aan de heffing een maximum zal worden gesteld. Voor 1975 zou dat gelegen kunnen hebben bij f 1600. Om de huurders die gezien hun inkomen te goedkoop wonen de gelegenheid te geven naar meer passende huisvesting om te zien, zal de heffing niet vóór 1976 worden ingevoerd en. wel zodanig. dat in 1976 slechts de helft behoeft te worden betaald en pas in 1977 het gehele bedrag.

5. Invoering van een subsidie- en financieringssysteem voor huurwoningen dat aansluit bij de dynamische kostprijsberekening.

Voortaan zal rekening worden gehouden met stijgende huuropbrengsten voor de verhuurder. Dit voorkomt, dat subsidies van de overheid gedeeltelijk terechtkomen bij de verhuurders, terwijl toch gematigde huurprijzen kunnen worden vastgesteld die voor de gemiddelde werknemer nog betaalbaar zijn.

De huurverhogingen zullen meer in verhouding moeten komen met de stijging van de grond- en bouwkosten, maar mogen in beginsel de inkomensverhogingen niet overtreffen. Voor de berekening van de kostprijsaanvangshuur is voor de eerstkomende jaren met een huurstijging van 8% per jaar gerekend. Dit percentage zal tevens het huurverhogingspercentage zijn, tenzij de kwaliteit van een woning, zoals

die tot uitdrukking komt in de klasse-indeling een andere of geen huurstijging rechtvaardigt.

6. Het bouwen van meer woningen in de grote steden en groeikernen door het extra subsidiëren (locatiesubsidiesi bij hoge grond- en bouwkosten. In 1975 zal hiervoor een bedrag van f 113 mln beschikbaar zijn. Knelpunten op het gebied van infrastructuur zullen in sneller tempo worden weggenomen. Ook zal een extra subsidie beschikbaar zijn voor goede, tevens goedkope woningen en voor nieuwe woningen in oudere woongebieden.

7. Verbetering en instandhouding van de bestaande woningvoorraad door verscherping van het overheidstoezicht op kwaliteit en onderhoudstoestand van bestaande woningen en door een min of meer ingrijpende herziening van de bestaande subsidie- en financieringsregelingen voor woningwetverbetering.. Deze herziening hangt samen met een nieuw systeem van huurprijsvaststelling van woningen na verbetering.

8. Bevordering in samenwerking me? de woningbouwverenigingen van het eigen woriingbezit, vooral voor minder draagkrachtigen. In 1975 zullen met dit doel woningcorporaties reeds 5000 woningen kunnen bouwen met woningwetleningen. Bovendien zal het rijk een op het inkomen van deze kopers afgestemd extra subsidie verstrekken.

De drie bewindslieden delen in een slotbeschouwing van hun uitvoerige nota mede, dat zij met hun voorstellen streven naar een hoger peil van de volkshuisvesting, naar meer woonvoldoening en wooncultuur. Dat kan huns inziens alleen worden bereikt door de gehele woningvoorraad alsmede nieuwbouw en vernieuwbouw bij het huisvestingsproces te betrekken. Belangrijk is dan dat prijzen en kwaliteiten voldoende verband met elkaar houden. Anders ontstaan er onbillijkheden in de verdeling van woonlasten, moeilijkheden bij het gaande houden van nieuw- en vernieuwbouw en dreigen er tekorten in de woningvoorziening, verwaarlozing van onderhoud en inzinking van het woonpeil.
De nota geeft ook inzicht in de financiële gevolgen van de voorstellen. Het totaal van subsidies en leningen, die in het kader van het nieuwe beleid zullen worden verstrekt, zal in 1975 rond f 5,25 mrd bedragen, oplopend tot bijna f 8 mrd in 1980. Dat betekent in 1975 een extra uitgave aan subsidiëring van S 260 mln en in 1978 van ong f 340 mln t o v ongewijzigde voortzetting van het huidige beleid (S t a a t s c o u r a n t)

VONHOFF BURGEMEESTER VAN UTRECHT

Bij Koninklijk besluit van 26 juli is m.i.v. 16 aug. 1974 benoemd tot burgemeester van Utrecht de heer H. J. L. Vonhoff, lid van de Tweede Kamer voor de VVD. Deze burgemeestersplaats is vrijgekomen doordat de voorganger van de heer Vonhoff, H. G. I. baron Van Tuyll van Serooskerken, zijn ambt wegens gezondheidsredenen moest neerleggen.
De heer Vonhoff was staatssecretaris van CRM in het kabinet-Biesheuvel.
(Staatscourant, *NRC/H'blad)*

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

TIENDE PARTIJCONGRES

In Belgrado vergaderde van **27-30** mei het tiende congres van de Bond van Communisten van Joego-Slavië. Aan het congres werd deelgenomen door 1666 afgevaardigden met stemrecht als vertegenwoordigers van de 1.076.711 leden van de partij
Daarnaast waren op het congres 1470 gasten uit de republieken en autonome provincies aanwezig.
Het congres werd bijgewoond door delegaties van 86 communistische, arbeiders- en socialistische partijen en bevrijdingsbewegingen.
Bij de buitenlandse gasten waren ook vertegenwoordigingen van de SU en de andere lidstaten van het Warschaupakt. Het was het tweede congres sinds de Tweede Wereldoorlog, waar delegaties van d? SU en zijn bondgenoten aanwezig waren. Het eerste congres, waar dat het geval was geweest, war het achtste van 1964. Alle andere Joegoslavische partijcongressen waren door deze partijen geboycot, met uitzondering van de Roemeense communistische partij, die naar het congres van maart 1969 een afvaardiging had gezonden.
Er waren geen vertegenwoordigers van de Chinese en de Albanese partijen; deze waren ook niet uitgenodigd. In de westerse pers werd er over gespeculeerd, of dit misschien een voorwaarde was, die de CPSU had gesteld voor het verschijnen van delegaties uit de SU en zijn bondgenoten.

Openingstoespraak *Tito*

Het congres werd geopend met een toespraak van partijvoorzitter Tito.
In zijn rede ging Tito o.m. in op de ideologische stand van zaken in de Joegoslavische communistische partij na twee en een half jaar van zuivering, alsmede op de positie van niet-gebonden natie van Joego-Slavië.

,,Laat niemand de ijdele hoop koesteren dat Joego-Slavie zijn positie zal veranderen Een onafhankelijk, socialistisch en niet-gebonden Joego-Slavie, zoals het nu is, dient het best de belangen van vrede en vooruitgang in de wereld", aldus Tito
De communistische partij is ,,meer ideologisch politiek verenigd' naar voren gekomen nadat verscheidene groepen van nationalisten, unitariers en liberalen aan de kant zijn gezet, van wie enkelen hoge posities bekleedden Interne partijstrijd had de sociale gemeenschap van Joego-Slavië gedreigd te ondermijnen waardoor een ernstige crisis zou zijn geschapen
Op buitenlands gebied beloofde Tito continuïteit op basis van niet-gebondenheid maar dit laatste betekent niet neutraliteit Joego-Slavie zal betrekkingen blijven voorstaan met alle landen. speciaal de niet-gebonden en socialistische landen
De maarschalk, die zijn land m 1948 uit het Sowiet-blok losweekte, waarschuwde andere communistische landen dat zij de zaak van vrede en socialisme niet kunnen bevorderen tenzij hun eigen wederzijdue betrekkingen zijn gebaseerd op gelijkheid, onafhankelijkheid, wederzijds respect en niet-inmenging Communistische partijen moeten hun specifieke ontwikkelingssystemen niet aan anderen opleggen Joego-Slavie wil met andere partijen samenwerken op basis van ,,volledige autonomie van elke partij en beweging en zijn verantwoordelijkheid voor de eigen bevolking en arbeidersklasse".
De president stelde dat reactionaire en imperialistische krachten via kuiperijen en drukmiddelen pogen de eenheid van de niet-gebonden landen te verstoren
Volgens Tito zal de communistische partij van Joego-Slavie, die lange tijd haar rol beperkt zag tot een leidende positie bij het unieke systeem van arbeiderszelfbestuur, van nu af een ,,leidende ideologisch-politieke rol vervullen" en een ,rol van een klasse die voorop loopt".
De partij moet zich in het centrum van de politieke activiteit bevinden eri de invloed aanwenden van haar 1 miljoen leden op de totale praktijk van arbeiderszelfbestuur.
Pers, radio en televisie moeten funktioneren als een wapen in de handen van de arbeidersklasse onder een grote invloed van de partij De partij mag echter geen pogingen doen normen te stellen voor creatieve activiteit, behalve bij het bestrijden van degenen die creatieve vrijheid gebruiken als een politiek wapen tegen communisme.

Resoluties

Het tiende congres aanvaardde eer, aantal resoluties en besloot tot een wijziging van de partijstatuten. Zoals in de openingsrede van Tito al was aangeduid betekende de statutenwijziging een terugkeer naar een groter centralisme.

In het congres van 1969 was nog vastgesteld, dat de communistische partij steeds minder een machtsfactor moest vormen en steeds meer een factor van politieke richtinggeving Toen werd het feit bekritiseerd, dat de partij in kwesties van het zelfbestuur van een machtspositie uit gehandeld had in plaats van een interne kracht van het systeem te vormen Een dergelijke houding werd in 1969 als anachronistisch aangemerkt. Directe ingrepen van regering en partij in de zelfbesturende organen werden bekritiseerd.
In de resoluties, die op het tiende congres werden aangenomen, wordt evenwel o m gesteld, dat de partij zijn klassenkarakter bewijzen moet, doordat hij een beslissende invloed in het hele praktisohe maatschappelijke leven en op alle niveau.; van het systeem van zelfbestuur uitoefent

In de resoluties, die door het congres werden aanvaard, waren enkele

wijzigingen aangebracht in vergelijking met de ingediende ontwerpen. Het meest opvallend was dat, het geval met de resolutie over de relatie met Italië en de kwestie-Triëst (pag. 522/1 e.v.-1974). Deze resolutie werd geheel herschreven en was in zijn definitieve vorm veel gematigder geformuleerd dan het ontwerp. Daaraan was een onderhoud van president Tito met de drie Italiaanse delegaties — van de communistische, de socialistische en de sociaal-democratische partij — vooraf gegaan.

In de definitieve versie werd de Italiaanse regering niet meer met de ,,reactionaire en fascistische kringen in Italie'' in verbinding gebracht Ook werd een uitbreiding van de samenwerking met Italie niet langer afhankelijk gesteld van een ,,afzien van de territoriale pretenties'' door de Italianen

Verkiezing bestuursorganen. Tito voorzitter voor het leven

Het congres besloot zijn werkzaamheden met de verkiezing van nieuwe bestuursorganen. Daarbij werd president Tito gekozen tot partijvoorzitter voor de duur van zijn leven.

Het congres verkoos een nieuw Centraal Comité, dat de functie overneemt van de in 1969 ingestelde jaarlijkse partijconferentie in de periode tussen de congressen. Het CC telt 166 leden: 20 uit elk van de 6 republieken, 15 uit elk van de 2 autonome provincies, 15 uit het leger en voorzitter Tito.

Het CC wees een 39 leden tellend presidium aan, van wie negen ex officio deel van het presidium uitmaken: de zes voorzitters van de CC's van de republieken, de twee voorzitters van de CC's van do autonome provincies en de secretaris van de partij-organisatie van de strijdkrachten.

Tenslotte werd een uitvoerend comité van 12 leden verkozen, van wie zes tevens zitting hebben in het presidium en de zes anderen gewone leden van het CC zijn. De leden van het uitvoerende comité zijn:

Stane Dolanc (secretaris), Todo Kurtovic, Mirko Popovic, Vojo Srzentic, Jure Bilic, Aleksandar Grlickov, Dobrivoje Vidic, generaal Ivan Kukoo, Dusan Popovic, Munih Mesihovic, Ali Sukrija en Dragoljub Stavrev.

De verdeling over de nationaliteiten in de twee toporganen — het presidium en de zes leden van het uitvoerende comité, die niet tevens lid van het presidium zijn — is als volgt Serviers - 14, Kroaten - 8, Macedoniers - 6, Slovenen - 5, Montenegrijnen - 5, Moslims - 3, Albaniers - 3 en Hongaren - 1 (Reuter, NZZ, Le Monde, FAZ, NRC/H'blad)

SOWJET-UNIE

CONGRES KOMSOMOL

Van 23-27 april vond in Moskou het 17de congres plaats van de jeugdorganisatie van de SU, de Komsomol. Aanwezig waren ong. 4.500 afgevaardigden uit alle delen van de SU, alsmede 135 buitenlandse delegaties uit 102 landen

Geopend werd het congres door partijleider Brezjnew.

Brezjnew schetste eerst een somber beeld van de situatie van de jeugd in het Westen en richtte zich vervolgens tot de congresdeelnemers met de woorden: ,,U bent volberechtigde burgers van de landen van socialisme. Uw actieve creatieve arbeid tot nut van de maatschappij, Uw met diep gehalte en hoge denkbeelden gevulde leven, vormt een uitstekende agitatie voor de zaak van Lenin''. Hij wees met lof op de vele verbindingen van de Komsomol met de ,,vele progressieve democratische jeugdorganisaties van alle continenten''. Dat had een grote betekenis voor de consolidering van de ,,anti-imperialistische solidariteit''.

De Komsomol was strijdreserve en hulp van de partij; tweederde van de nieuwe partijleden was uit de Komsomol afkomstig; in de laatste drie jaar waren rond een miljoen leden van de Komsomol in de partij opgenomen; van de leden van de Opperste Sowjet was een derde jonger dan dertig jaar; in de plaatselijke Sowjets was ruim een derde van de leden jonger dan 30: jonge mensen werkten actief in de vakbeweging en de andere massa-organisaties. ,,Zonder overdrijving kan men zeggen, dat over geen groot probleem beslist wordt zonder medewerking van de jeugd'', aldus Brezjnew.

Met lof bracht hij de ,,opofferende inzet'' van de Komsomol en de jeugd in herinnering bij de ontsluiting van nieuwe gebieden in het Oosten van het land. Nu stond de organisatie voor nieuwe taken, w.o. de bouw van de vierduizend km lange spoorwegverbinding van het Baikalmeer naar de Amoer.

Brezjnew wees op de grote opvoedende taak van de Komsomol. Hij riep de jeugd op tot een zinvolle vrijetijdspassering. Als voorbeelden noemde hij actieve sportbeoefening, politieke scholing en verkenning van het vaderland. Hij veroordeelde degenen, die niets nuttigs deden en zich aan drinkgelagen overgaven.

Met klem drong hij aan op het leveren van kwalitatief beter werk. In dat verband prees Brezjnew die ouders, die hun kinderen op jeugdige leeftijd liefde voor de arbeid bijbrengen. Er waren echter ook ouders, die hun kinderen zo opvoedden, dat zij geen eerbied voor de arbeid hebben. Ook van westelijke zijde werden pogingen gedaan tot beïnvloeding van de Sowjet-jeugd, maar voor dit soort ,,onkruid'' was de Russische bodem niet geschikt.

Brezjnew oefende voorts kritiek op .,renegaten'', die trachtten de Sowjet-cultuur af te brengen van de partijlijn. De letterkunde en de beeldende kunst hadden vele pogingen meegemaakt om deze kunstvormen ,,af te leiden van het leven en deze los te maken van onze idealen''. ,,Zelfs nu hebben degenen, die in het westen zijn, dergelijke aspiraties nog niet opgegeven. Individuele renegaten en mensen, die in ons land op een dwaalspoor zijn gebracht, proberen een echo te zijn van onze vijanden. Al hun streven blijkt echter vergeefs te zijn''. ..De communistische partij en het Sowjet-volk hebben waardering voor de schrijvers, beeldende kunstenaars en toneel- en filmmensen, de in hun scheppingen de waarheid van het leven brengen en het Sowjet-volk inspireren tot onzelfzuchtige arbeid in naam van het communisme'', aldus Brezjnew.

De slotbijeenkomst van het congres op 27 april was gewijd aan een herdenking van het congres van de communistische jeugdbeweging van 1924, waarop de organisatie zich de de naam ,,Komsomol van Lenin'' gegeven had.

De eerste secretaris van het CC van de Komsomol, Jewgeni Tjazjelnikow werd herkozen. (DPA, FAZ, *NZZ, Le* Monde)

NIEUWE VICE-PREMIER

Op 21 maart werd Iwan Arkhipow benoemd tot vice-voorzitter van de Raad van ministers van de SU.

Voordien was hij eerste vice-voorzitter van de Staatscommissie voor economische betrekkingen met het buitenland. (Le Monde, Soviet News).

(Vor. ber. pag. 176/3-1974)

MEER BEWEGINGSVRIJHEID BUITENLANDSE DIPLOMATEN

M.i.v. 5 april geldt een nieuwe regeling betreffende de bewegingsvrijheid van buitenlandse diplomaten in de SU. Ambassadeurs en hun familieleden kunnen vanaf die datum open steden bezoeken zonder melding vooraf bij de afdeling protocol van het ministerie van buitenlandse zaken. De bepaling, dat ambassadeleden niet verder dan 40 km buiten Moskou mogen reizen is vervangen door een grens van 100 km. (NZZ)

JUBILEUM ACADEMIE VAN WETENSCHAPPEN AFGEZEGD

Op 2 mei werd in diplomatieke kringen in Moskou bekend, dat de viering van de 250ste verjaardag van de Academie van wetenschappen voor onbepaalde tijd was uitgesteld. De viering had op 14 mei zullen beginnen en had tien dagen moeten duren. Alle uitnodigingen aan enkele honderden buitenlandse geleerden om de viering mee te maken waren ingetrokken. In de Prawda van 6 mei werd het bericht bevestigd.

Als reden voor het afgelasten van de feestelijkheden werd het houden van verkiezingen voor de Opperste Sowjet op 16 juni opgegeven. De

organisatie hiervan zou de autoriteiten zo veel werk geven, dat er geen tijd voor de voorbereiding van de herdenking van het 250-jarig bestaan van de Academie over bleef.

In Westerse kringen wordt de werkelijke reden voor het afgelasten elders gezocht. Hier zegt men. dat de data voor beide gebeurtenissen reeds meer dan een jaar vast stonden. Het was moeilijk in te zien, waarom, in de in de SU heersende omstandigheden, een verkiezingscampagne zoveel aandacht vergt, dat een belangrijke wetenschappelijke bijeenkomst niet door kan gaan.

Westerse woordvoerders waren veeleer van mening, dat Moskou een discussie over persoonlijke vrijheid in het kader van de viering wilde vermijden. Bekende opposanten als Sacharow, Sjafarewitsj en de joodse geleerde Lewitsj zijn nog steeds lid van de Academie en hebben op grond van hun lidmaatschap heirecht om de viering bij te wonen. Het is vorig jaar duidelijk geworden, dat Sacharow en de zijnen nogal wat aanhang in de Academie hebben. Pogingen om Sacharow en anderen hun lidmaatschap te ontnemen stuitten toen op veel verzet en het is er niet van gekomen (zie ook pag. 59/1-1974).

Met de aanwezigheid van vele buitenlandse geleerden in Moskou zou het stellig tot een discussie over vrijheid van meningsuiting en mensenrechten gekomen zijn, die de autoriteiten niet welkom kon zijn, mede nu op de Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking (CEVS) in Genève de kwestie van de vrije uitwisseling van informatie — de ,,derde mand", zie pag. 716/2-1973 — zich in een delicaat stadium bevindt.

In *The Times* van 28 mei werd gemeld, dat uit verslagen in provinciale dagbladen bleek, dat op 23 mei in 12 van de 15 hoofdsteden van de Sowjet-republieken het jubileum van de Academie in de plaatselijke Academies was gevierd. Alleen in Moskou — hoofdstad van de RSF SR, — Kiew — hoofdstad van de Oekraïne — en Kishinew — hoofdstad van de Moldavische Republiek was de herdenking niet doorgegaan. In de laatste stad werd nu ,,de dag van de Bulgaarse cultuur en het Slavische alfabet" gevierd. Ook in Leningrad, waar in 1724 in het toenmalige Petersburg de Academie was gesticht, liet men de dag in stilte passeren. *(AFP, DPA, Reuter, The Times)*

MEER BEVOEGDHEDEN VRIJWILLIGE POLITIE

In het regeringsdagblad *Izwestia* van 3 juni werd een decreet gepubliceerd. waarbij aan de vrijwillige politie grotere bevoegdheden worden gegeven.

De vrijwillige politie heeft voortaan de bevoeguheid personen te arresteren en maximaal een uur vast te houden

In het decieet worden ook de training en beëdiging van vrijwillige politiemannen geregeld

Voorts wordt bepaald, dat zij moeten assisteren bij de natuurbescherming en de grensbewaking

Tenslotte wo dt bepaald, dat leden van de vrijwillige politie in de steden gratis van het openbare vervoer gebruik mogen maken en aat zij hulp krijgen bij het vinden van een woning (U P I)

VERSTERKING IDEOLOGISCHE SCHOLING

Het partijdagblad *Prawda* publiceerde op 24 juni een resolutie van het CC van de CPSU, waarin kritiek geleverd werd op de stand van zaken bij de ideologische scholing bij het onderwijs.

Ter verbetering van de situatie worden alle onderwijsinstellingen aangespoord het verplichte ideologische onderwijs voor alle studenten uit te breiden van vier tot de volle vijf jaar van een studieperiode. Bovendien moeten studenten van alle studierichtingen in het vervolg twee in plaats van één jaar onderwijs in de marxistisch-leninistische filosofie volgen; ook moeten zij hierin examens afleggen. (R e u t e r)

ONDERZOEK NEERSTORTEN TOEPOLEW AFGESLOTEN

De Frans-Russische commissie, die de oorzaken van het neerstorten van een Toepolew gedurende een luchtvaarttentoonstelling bij Parijs onderzocht, heeft op 28 juli zijn werkzaamheden afgesloten Hij kwam tot de conclusie, dat het ongeval aan menselijke factoren te wijten was. waarvan de aard niet nader kon worden vastgesteld. (T h e T i m e s)

(Vor ber. pag. 176/2-1974)

VERKIEZINGEN VOOR DE OPPERSTE SOWJET

Op 16 juni vonden verkiezingen plaats voor de beide Kamers van de Opperste Sowjet.

Verkiezingen voor de Opperste Sowjet vinden om de vier jaar plaats Verkozen worden dan de Sowjet van de Unie met 767 leden en de Sowjet van de Nationaliteiten met 750 leden

De verkiezingsuitslag levert nooit verrassingen op, aangezien in elk district slechts één kandidaat optreedt, nl die van het ,,blok van communisten en partijlozen"

De verkiezingen voor de Opperste Sowjet vinden plaats in drie fasen: de aanwijzing van de kandidaat, de eigenlijke verkiezingscampagne en de verkiezingen relf De belangrijkste fase is die van de keuze van de 1517 kandidaten Deze operatie duurt meerdere maanden en geeft aanleiding voor vele vergaderingen in ondernemingen cn collectieve boerderijen, waarop communisten en sympathisanten de afgevaardigde aanwijzen, die hen in de Opperste Sowjet moet vertegenwoordigen De aanwijzingsprocedure wordt op plaatselijk niveau uitgevoerd door een verkiezingscomité, dat door de partij wordt geleid Maar zelfs in het geval, dat de kandidaat niet van boven wordt opgelegd is de speelruimte van de plaatselijke comité's nogal beperkt, op het hoogste niveau is een ,,profiel" van de ideale kandidaat geschetst met oog op de sociologische samenstelling, die men de Opperste Sowjet wil geven Dientengevolge kon de pers reeds voor de verkiezingen spreken van de representativiteit van de nieuwe Opperste Sowjet, die voor een derae uit vrouwen zou bestaan, voor 50% uit arbeiders en collectieve boeren en voor 28% uit partijlozen

De fase van de aanwijzing van de kandidaten wordt op het hoogste niveau met aandacht gevolgd. De traditie wil, dat de voornaamste leiders van het land meerdere districten worden aangeboden, halverwege de campagne publiceren zij dan een brief, waarin zij het district van hun keuze bekend maken en waarin zij de stemgerechtigden in de andere districten vragen hen niet kandidaat te stellen

Deze brief werd dit jaar gepubliceerd. nadat 740 districten hun kandidaat hadden aangewezen Partijleider Brezjnew was toen kandidaat gesteld in 115 districten, de voorzitter van het presidium van de Opperste Sowjet, Podgorny, en premier Kosygin elk in 60 districten, CC-secretaris Soeslow in 33 districten, vicepremier Mazoerow in 20 districten, en de ministers Polianski, Sjelepin, Gromyko, Andropow en maarschalk Gretsjko elk in 13 of 14 districten. Opvallend was dat twee van de meest trouwe aanhangers van Brezjnew in deze kandidaatstelling achteraan kwamen Sjtsjerbinski, eerste secretaris van het CC van de Oekraine en Koenajew, eerste secretaris van het CC van Kazakhstan waren elk in slechts drie districten kandidaat gesteld

De fase van de verkiezingscampagne wordt gebruikt om de massa's te activeren en om belangstelling te wekken voor de partij en zijn programma, waarna alle mogelijke middelen worden gebruikt — maar geen militaire of politiele dwang — om zoveel mogelijk mensen naar de stembus te krijgen

Uitslag

De uitslag van de verkiezingen werd op 19 juni bekend gemaakt. Meest opvallende feit was, dat mevrouw Foertzewa, minister van cultuur, niet in de Opperste Sowjet terugkeerde.

Van de 161.724 221 stemgerechtigden verschenen 161 689 612 in de stemlokalen, overeenkomend met 99,98% van de kiezers Voor de kandidaten voor de Sowjet van de Unie werden ruim 161 350.000 stemmen uitgebracht (99,795 van de uitgebrachte stemmen), 332 664 kiezers stemden tegen Voor de kandidaten voor de Sowjet van de Nationaliteiten werden ruim 161 440000 stemmen uitgebracht (99,854) en stemden 245 750 kiezers tegen (Le M o n d e, S o v i e t N e w s)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

FORD SPREEKT CONGRES TOE, ROCKEFELLER VICE-PRESIDENT

President Ford heeft op 12 augustus de beide huizen van het Congres, in verenigde zitting bijeen, toegesproken en zijn regeringsprogramma voorneleed.

Ford zei o.a. dat hij de buitenlandse politiek van Nixon zou voortzetten. Het grootste deel van de rede was gewijd aan de economische problemen van de VS. De nieuwe president kondigde aan de inflatie te zullen bestrijden door vermindering van de overheidsuitgaven en door het in evenwicht brengen van de begroting.
De president zei o.a.:

Ik ben hier niet om een inaugurele rede te houden. De natie behoeft daden, geen woorden.
Ook zal dit geen formeel verslag zijn over de stand van zaken in ons land, als God het wil, zal ik op zijn minst nog drie maal de kans hebben dat te doen. Het is goed terug te zijn in het huis van het volk.
Maar dit kan geen werkelijke thuiskeer zijn. Volgens de grondwet behoor ik nu tot de uitvoerende macht. Het Hooggerechtshof heeft zelfs bepaald dat ik de uitvoerende macht ben, met hoofd, hart en hand. (...)
Als president zal mijn motto tegenover het Congres, binnen de grenzen van fundamentele principes, luiden: goede contacten, goed overleg, compromis en samenwerking.
Dit Congres, daar vertrouw ik op, zal de medewerker bij mijn arbeid en tegelijkertijd mijn meest opbouwende criticus zijn (...)
Ik wil geen wittebroodsweken met u. Ik wil een goed huwelijk. (...)
Ik behoef niet te leren hoe het Congres voor het volk spreekt. Als president ben ik van plan te luisteren. (...)
Mijn regering begint met streven naar eenheid in verscheidenheid. De deur van mijn werkvertrek heeft altijd open gestaan en zo zal het in het Witte Huis ook zijn. Ja, leden van het Congres zullen welkom zijn — als ze het niet overdrijven.
Wel heb ik een aantal ouderwetse ideeën. Ik geloof in het fundamentele fatsoen en de eerlijkheid van Amerika. Ik geloof in de integriteit en de vaderlandsliefde van het Congres. En hoewel ik mij bewust ben van de regel van het Huis dat men nooit voor de publieke tribune spreekt, geloof ik in het eerste amendement en de absolute noodzakelijkheid van een vrije pers. (...)
Mijn instinct zegt mij dat de toestand waarin het land verkeert. uitstekend is. Maar de situatie van onze economie is niet zo goed. (...)
De stijgende federale uitgaven zijn jarenlang een van de belangrijkste oorzaken geweest van het stijgen der prijzen en daarom zal het waarschijnlijk ook enige tijd kosten om de inflatie tot staan te brengen Maar we moeten daar nu mee aanvangen

Als eerste begin moet het Congres voor uw komende reces de raad voor de kosten van levensonderhoud nieuw leven inblazen door het aannemen van een ongeamendeerd wetsvoorstel, dat ons de bevoegdheid geeft toezicht te houden op lonen en prijzen om uitwassen aan de kaak te stellen, zonder evenwel weer een loon- en prijsstop in te voeren ( )
Het eerste specifieke verzoek van de regering-Ford is niet gericht aan het Congres, maar aan de kiezers die in nov naar de stembus zullen gaan Het luidt aldus steunt uw kandidaten, Afgevaardigden en senatoren Democraten of Republikeinen conservatieven of liberalen, die steevast hun stem uitbrengeii voor harde maatregelen ter beperking van de overheidsuitnaven matiging van de federale uitgaven en beteugeling van de inflatie. (...)
Een maand geleden heeft de geachte leider van de meerderheid in de Senaat het Witte Huis verzocht een economische conferentie bijeen te roepen van leden van het Congres, de eccnomischc adviseurs van de president en een keur van de beste economen in de vakbeweging, de industrie en de landbouw.
Later werd dit verzoek vervolmaakt door een resolutie waarin werd aangedrongen op een binnenlandse topconferentie die een twee-partijenprogram voor de stabiliteit en de groei in de Amerikaanse economie moest opstellen. Noch ik. noch mijn staf heeft nu veel tijd voor het schrijven van brieven. Daarom antwoord ik persoonlijk. Ik aanvaard uw voorstel en zal de conferentie persoonlijk voorzitten. (...)
Mijn eerste prioriteit is om met u samen te werken teneinde de inflatie te beteugelen. Inflatie is onze binnenlandse volksvijand no. 1. Om het economische vertrouwen te herstellen, moet de regering in Washington leiding geven. Het helpt niet het publiek te verwijten dat het te veel uitgeeft, als de regering te veel uitgeeft.
Ik ben ermee begonnen om met ingang van verleden week vrijdag orde op zaken te stellen in het economische huis van mijn regering.
Ik heb de leden en adviseurs van mijn kabinet en de staf van het Witte Huis opdracht gegeven met het belastinggeld de hoogste voorrang te verlenen, en elke dollar van de belastingbetaler te sparen naar mate de veiligheid en het werkelijk welvaren van het land dat toelaten. Bepaalde economische activiteiten zullen grotere invloed ondergaan van monetaire en fiscale beperkingen dan andere. Een goed begin vereist duidelijk dat wij de economische problemen waarvoor ons land staat. aanpakken in een geest van gelijkheid voor alle burgers. (...)
Ik heb vanavond geen boodschappenlijst met wetsvoorstellen bij me. Ik zal specifieke onderwerpen uiteenzetten in toekomstige boodschappen en besprekingen met u. Ik wil u echter al enkele voorbeelden geven waaruit mag blijken dat het mij ernst is.
Verleden week heeft het Congres de wet op het lager en middelbaar onderwijs aangenomen Ik vond deze wet op mijn bureau Welke reserves ik ook mag koesteren ten opzichte van enkele voorzieningen in deze wet — en die heb ik — zij verdwijnen in vergelijking met de dringende behoeften van Amerika naar een kwalitatief hoogstaand onderwijs. Ik zal de wet binnen enkele dagen ondertekenen ( )
Als vice-prebident heb ik verschillende voorstellen bestudeerd voor een betere financiering van de gezondheidszorg Ik zag hoe zij dichter bij elkaar kwamen en heb er mij bij mijn vrienden in het Congres en in de regering op aangedrongen rond de tafel te gaan zitten en een gezond compromis uit te werken Het veelomvattende plan voor de ziektekostenverzekering vorint een belangrijke bijdrage tot het leveren van snelle hulp aan mensen die ziek zijn
Waarom zouden wij geen goede wet op de gezondheidszorg aannemen voor dit Congres uiteen gaat? (...)
Wij moeten niet toestaan dat de energiecrisis van de afgelopen winter zich herhaalt Ik zal het project dat Amerika onafhankelijk moet maken (wat betreft de energie) stimuleren ten bate van onszelf en anderen Ook daarbij zal ik uw hulw nodig hebben.
Een succesvol buitenlands beleid is een verlengstuk van de hoop van het gehele Amerikaanse volk op een wereld van vrede en ordelijke vrijheid Daarom wil ik enkele woorden richten tot onze geachte gasten, afgevaardigd door de regeringen van andere naties. omdat ik vastbesloten ben om net als in het binnenland open om te gaan met bondgenoten en tegenstanders
In de afgelopen vijfeneenhalf jaar heb ik in het Congres en als vice-president het voortreffelijke buitenlandse beleid van president Nixon volledig ondersteund. Dit zal ik dan ook voortzetten (. .)
Wij houden onze beloften en zullen onze verantwoordelijkheden dragen, in onze formele bondgenootschappen, vriendschappelijke betrekkingen en bij het verbeteren van de betrekkingen met mogelijke tegenstanders ( )
Een krachtige defensie is de zekerste weg naar de vrede Kracht brengt ontspanning binnen bereik Zwakheid noodt tot oorlog, zoals mijn generatie vier mail bitter heeft moeten ervaren.
Gelijk Amerika s vredeswil voor geen andere onderdoet, zo zal Amerika's kracht niet onderdoen voor die van een ander ( )
Ik zal er op blijven aandringen dat ors onovertroffen militair apparaat onder controle van burgers blijft De grondwet stelt duidelijk dat de president het opperbevel voert en dat zal ik ook doen (.)
De vraagstukken en uitdagingen van onze wereld blijven ingewikkeld en moeilijk Maar wij zijn het pad opgegaan van redelijkheid en eerlijkheid, en wij zullen er op voort blijven gaan

Als bakens langs dit pad kan ik aanbieden.

— aan onze generatielange bondgenoten in de Atlantische gemeenschap en aan Japan, de voortzetting van onze loyale samenwerking bij zovele van onze gezamenlijke inspanningen

— aan onze vrienden en bondgenoten op ons halfrond, beloof ik plechtig voortzetting van de zich verdiepende dialoog ter vaststelling van vernieuwde betrekkingen gebaseerd op gelijkheid en rechtvaardigheid

— aan onze vrienden in Azie beloof ik voortzetting van onze steun voor hun veiligheid en economische ontwikkeling Wij zijn vastbesloten er op toe te zien dat in Indochina het Parijse akkoord over Vietnam en het bestand en de regeling m Laos zullen worden nagekomen. Wij hopen dat in Cambodja spoedig een compromis tot stand komt.

— de Sowjet-Unie zeg ik toe dat wij onze verplichtingen tegenover de koers van de afgelopen drie jaren zullen nakomen
Aan onze beide volkeren, en aan de ge-

hele mensheid zijn wij een niet aflatend streven naar samenleven en samenwerken in vrede verplicht, w-nnt in een thermo-nucleaire eeuw kan er geen alternatief zijn voor een positieve en vreedzame verhouding tussen onze naties.

Aan de volksrepubliek China, wier legendarische gastvrijheid ik heb mogen genieten, zeg ik toe dat wij de beginselen van het Sjanghai-communiqué zullen hooghouden De nieuwe betrekkingen die op deze beginselen zijn gebouwd, hebben aangetoond dat zij ernstige en objectieve wederzijdse belangen dienen en dat zij niet meer zijn weg te denken van het wereldtoneel

De naties van het &lididen-Oosten beloof ik plechtig dat wij zullen voortgaan met onze krachtige inspannmg ter bevordering van het proces dat hoop op vrede heeft gebracht in dit gebied dat 25 jaar lang een broedplaats van oorlog is geweest Wij zullen onze beloften nakomen en voortdurende onderhandelingen tussen alle partijen voor een volledige. rechtvaardige en duurzame regeling blijven bevorderen ( )

Als vice-president heb ik mij uitgesproken over de persoonlijke rechten van de Amerikanen op het gebied van de privacy Mijn regering zal geen illegale bandopnamen maken, geen luistervinkerij bedrijven, geen electronische afluisterapparatuur installeren of inbraken plegen Stringente wetten ter voorkoming van onwettige inbreuken op de privacy, zowel in het bestuurlijke als in het part:-culiere vlak, zullen nauwgezet worden nageleefd ( )

Ik ben uw man, want het was uw weloverwogen bekrachtiging die mij van betrekking deed veranderen

Ik ben de man van het volk, want u hebt uit zijn naam gehandeld, en ik aanvaardde en begon mijn nieuwe en gewijde vertrouwensambt met een belofte het gehele volk te dienen en het beste in mijn vermogen te doen voor Amerika

Wanneer ik zeg het gehele volk, bedoel ik precies wat ik zeg

Binnen de grenzen van mijn kracht en bekwaamheid, zal ik de president zijn van de zwarte bruine, rode en blanke Amerikanen, van de jeugd en de ouderen, van de strijdsters voor de vrouwenemancipatie en de marineliike chauvinisten en van alle anderen daartussen in, van de armen en de rijken, van de in Amerika geboreiien en de nieuwe immigranten. van hen die werken aan de draaibank of achter bureaus, in de mijnen of op liet land, en van de christenen, joden, inoslems, boeddhisten en atheïsten, als er werkelijk nog atheisten zijn na alles wat wij hebben doorgemaakt ( )

Rockefeller *benoemd* tot *vice-president*

President Ford benoemde op 20 aug , de vroegere gouve neur van New York, Nelson Rockefellcr, 66 jaar. tot vice-president

Het Congres moet de benoeming nog goedkeuren, maar de leiders van beide partijen in het Congres hadden lof voor de keuze van Ford en verklaarden te verwachten dat er geen belemmeringen voor een spoedige bevestiging van de benoeming zouden zijn.

Biografie Rockefeller

Nelson Aldrich Rockefeller werd op 8 juli 1908 in Bar Hnrbor geboren als telg van de beroemde Rockefeller familie. Zijn grootvader van vaders kant was de eerste Amerikaanse miljardair, de befaamde John D. Rockefeller, oprichter van de Standard Oil Comp. in 1870. Grootvader van moederszijde was de destijds beroemde senator van Rhode Island, Nelson Aldrich.

Hij studeerde aan de Lincoln School in New York en het Dartmouth College. Met zijn vier broers is hij hoofdaandeelhouder in de Chase Manhattan Bank. de Standard Oil en in honderden andere grote ondernemingen in de VS, Europa eri Zuid-Amerika Dadrnaast heeft hij actieve bemoeienis met de Rockefeller Foundation, een door de familie gesponsorde organisatie die zich bezig houdt met medische studies, internationale hulpverlening en wetenschappelijk onderzoek op het gebied van internationale verhoudingen. Daarnaast is hij een bekend kunstkenner en -verzamelaa . Nelsin Rockefeller heeft vrijwel zin gehelc actieve leven in dienst van de openbare zaak gesteld. Dat begon toen hij in 1940 door president Roosevelt tot coördinator van de Inter American Affairs werd benoemd, waarbij hij meehielp de zgn goede-nabuurpolitiek te ontwikkelen, die de relaties van de VS met Latijns-Amerika tnoest verbeteren.

Van 1944-1945 was hij assistent-minister van buitenlandse zaken van de VS. President Truman benoemde hem in 1950 tot voorzitter van de internationale ontwikkelingsadviesraad en onder Eisenhower was hij voorzitter van het adviescomité voor de regeringsreorganisatie.

Daarna werd hij tot 1954 onderminister van het nieuw gevormde departement voor gezondheid, onderwijs en welzijn.

In 1954 benoemde Eisenhower hem tot speciaal assistent voor buitenlandse zaken, een functie die hij drie jaar bekleedde.

Toen Rockefeller in 1957 de regering verliet zette hij een studieproject op voor het onderzoeken van de nationale doelstellingen. waarvan hij een professor uit Harvard, Kissinger genaamd, als voorzitter benoemde. Het was Rockefeller die Kissinger bij Nixon aanbeval als adviseur voor nationale veiligheidszaken.

In 1958 deed Rockefeller mee aan de gouverneursverkiezingen in de staat New York namens de Republikeinse partij. Hij won van de Democratische kandidaat Averell Harriman.

Ook de drie daarop volgende verkiezingen won hij gemakkelijk.

In de eerste jaren van zijn gouverneurschap deed hij zich kennen als typisch vooruitstrevend. Grote openbare projecten verzekerden hem van de steun van de machtige vakbonden. Hij was een bekwaam bestuurder en tijdens zijn ambtsperiode deden zich geen corruptieschandalen voor. Hij drukte een vooruitstrevend? wetgeving op het gebied van burgerrechten door, schiep de grootste universiteit ter wereld, de State University of New York met 246.000 studenten verspreid over 72 campussen. Daarnaast bevorderde hij velerlei takken van kunst en drukte de bouw van het Lincoln Center Project in New York City door.

In 1960 wilde hij aan de presidentsverkiezingen deelnemen, maar hij bleek te weinig sleun van zijn eigen partij te krijgen en trok zich terug.

In 1954 deed hij weer een poging maar zijn recente echtscheiding van Mary Todhunter Clark, na een huwelijk van 31 jaar en zijn tweede huwelijk met Margaretta Fitler Murphy hadden zijn imago veel lrwaad gedaan.

In 1968 meldde hij zich weer aan. maar de voorkeur van de *Republikeinen* ging toen uit naar Nixon.

Om meer sympathie in eigen partij te krijgen, veranderde hij zijn, tot dan toe vrij progressieve, politieke instelling. Hij richtte zich meer en meer tegen uitgaven voor sociale bijstand, trad zeer streng op tegen het gebruik van verdovende middelen en liet de gevangenisopstand in Attica bloedig onderdrukken.

In dec 1973 trad hij af als gouverneur

Vice-president Rocketeller (r) wordt gelukgewenst door mevr Ford.

van de staat New York, naar hij zei om zich geheel te wijden aan het comité voor kritische keuzen voor de VS, een organisatie die hij zelf had opgericht en die zich bezig houdt met het bestuderen van de prioriteiten van de toekomst.
Zijn benoeming wordt algemeen gezien als een tegemoetkoming aan de meer liberale vleugel van de Republikeinen, die sterk in de oostelijke staten van de VS is vertegenwoordigd. Algemeen wordt aangenomen dat hij zich speciaal met de buitenlandse politiek zal bezighouden, een terrein waarop president Ford niet zo bekend is. Zijn grote ervaring en zijn vriendschap met minister Kissinger zouden hem daarbij van grote dienst kunnen zijn. (NRC/H'blad, Newsweek, Time, IHT)

WATERGATE-ZAAK, VERVOLG BANDJESKWESTIE

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de zgn. bandjeskwestie (Vor, ber. pag. 540 e.v.) met een uittreksel van het gesprek tussen Nixon, Dean en Haldeman op 21 maart 1973, zoals dat door president Nixon op 30 april voor publikatie werd vrijgegeven (pag. 542 e.v.).

D. — Ik zou graag eerst een algemeen beeld willen schetsen.

P. — Dat wil zeggen, hoe jullie de zaak nu beoordelen en hoe we verder gaan.

D. — Ik denk dat er geen twijfel bestaat over de ernst van de zaak. Er is een gezwel in ons midden, dichtbij het presidentschap, en het wordt steeds groter. Het woekert dagelijks verder...
Het is gecompliceerd en groeit nu geometrisch, omdat het zichzelf opbouwt. Dat zult u begrijpen als ik u het hoe en waarom wat duidelijker maak. Het basisprobleem is dat wij zijn gechanteerd; mensen beginnen erg snel valse getuigenissen af te leggen, terwijl ze dat niet hadden hoeven doen als ze geen anderen zouden moeten beschermen die in hetzelfde schuitie zitten. En we kunnen er niet zeker van zijn

P. — Dat dat niet mislukt?

D. — Dat is niet mislukt. (...)

Daarom wilde ik u eerst de basisfeiten geven en het in de eerste plaats hebben over Watergate. (...)
Eerst dan Watergate: hoe en waar begon het allemaal? Goed, het begon met de opdracht van Bob Haldeman aan mij om uit te zoeken of we niet een volkomen wettige inlichtingenactie voor de campagne konden opzetten voor het herverkiezingscomité. Omdat ik in deze zaken niet thuis ben, wendde ik me tot iemand die daar veel van af wist, Jack Caulfield. (...)

P. — Ja, ik ken hem wel.

D. — Jack werkte voor John en werd toen overgeplaatst naar mijn kantoor. Ik zei tegen hem, Jack kun jij een plan bedenken, je begrijpt me wel, een gewone infiltratie, inlichtingen kopen van secretariaten, al dergelijke dingen. Hij maakte inderdaad een plan. Ik ging er mee rond. Eerst naar Ehrlichman, daarna naar Mitchell en we waren het er allemaal over eens dat Caulfield niet de juiste man was om zo iets uit te denken.
Achteraf gezien is dat misschien een foute beoordeling geweest omdat hij een ongelooflijk voorzichtige man is en de situatie niet zover had laten komen als zij nu is. (...)
En dat is het moment waarop ik aankwam met Gordon Liddy.
Ze hadden een jurist nodig. Gordon had veel inlichtingenwerk gedaan toen hij nog bij de FBI zat. Ik wist dat hij enkele uiterst gevoelig liggende zaken had behandeld voor het Witte Huis. toen hij daar zat, en hij had zijn werk blijkbaar heel goed gedaan. Het was hem gelukt om binnen te komen in de praktijk van Ellsbergs psychiater...
(Ellsberg publiceerde de zogenaamde Pentagon Papers over Vietnam. red.)

P. — Oh ja, dat is waar.

D. — Dergelijke dingen. Hij maakte vooral gebruik van lekken. (...)
Dus gingen we praten met Liddy. En hij had wel zin om het te doen.
Ik bracht Liddy met Mitchell in contact. Mitchell was erg enthousiast over hem omdat Mitchell gedeeltelijk verantwoordelijk was voor zijn komst naar het Witte Huis om te werken voor Krogh. (...)
Liddy werd aan het werk gezet om een nieuw plan te ontwerpen. Het ging om hetzelfde, hoe hij een inlichtingenactie zou organiseren. Dit gebeurde nadat hij was gehuurd door het herverkiezingscomité.
Magruder belde me in jan. 1972 en zei dat hij graag wilde dat ik Liddy's plan kwam bekijken. ,,Kom naar Mitchells kantoor en woon een bespreking bij, waar Liddy zijn plan zal ontvouwen". Ik zei dat ik niet wist of ik daar de juiste man voor was, maar dat, als ze me daarbij wilden hebben, ik het graag zou doen. Ik ging dus en Liddy zette een plan uiteen dat een miljoen dollar zou gaan kosten en dat het meest ongelooflijke plan was dat ik ooit had gezien: alles in codes, acties met zwarte kappen op, kidnapperij, prostituées om de oppositie te verzwakken, teams om afluisterapparatuur te plaatsen en foto's te maken. Het was gewoon niet te geloven.

P. — En stond Mitchell daarachter?

D. — Oh nee, helemaal niet. Mitchell zat zich rot te lachen. Toen Liddy vertrokken was, zei ik: dit is het meest waanzinnige plan dat ik ooit heb gezien. En hij zei: dat vind ik ook. En dus kreeg Liddy te horen dat hij maar terug moest gaan naar zijn tekenbord en iets ontwerpen dat wat realistischer was. Dus kwam er een tweede vergadering.
Ze vroegen me weer om aanwezig te zijn Ik kwam pas aan het einde. Ik miste dus het eerste gedeelte en ik weet niet hoe lang de vergadering geduurd heeft. Toen ik erbij kwam, waren ze weer aan het praten over afluisterapparatuur, kidnap en dat soort dingen.
Ik heb toen heel duidelijk, recht in ieders gezicht gezegd: ,,Dit zijn geen zaken die besproken horen te worden in het kantoor van de minister van justitie van de Verenigde Staten — daar zat hij (Mitchell) toen nog — en ik ben daar persoonlijk erg kwaad over". Ik probeerde Mitchell uit die penibele situatie te halen. Hij is een aardige vent en hij vindt het moeilijk om ,,nee" te zeggen als hij praat met mensen waarmee hij zal moeten werken.

P. — Ja, daar heb je gelijk in.

D. — U moet dus duidelijk weten dat ik zei: ,,Jullie nemen al die rommel mee en zorgt dat het bliksemsnel hier verdwenen is. Je kunt niet op die manier in dit kantoor praten en je zou het hele plan moeten herzien.

P. — Wie waren daar allemaal aanwezig?

D. — Magruder, Mitchell, Liddy en ikzelf. Direct na de vergadering ging ik terug en ik zei tegen Bob: ,,Bob, we zitten met een steeds groter wordende ramp in ons maag als zij op deze manier blijven doorgaan, en ik voegde daaraan toe: Het Witte Huis moet er buiten blijven en ik ben eerlijk gezegd niet van plan erbij betrokken te raken" (...)
Nu kom ik terecht bij de huidige situatie. Wat — de zaken brengt op (onverstaanbaar). In de eerste plaats wordt dit een voortdurende chantage van Hunt, Liddy en de Cubanen. Dat staat wel vast. En dan McCord, die is er ook bij betrokken. Die heeft om niets gevraagd.
McCord vroeg wel of hij iemand kon ontmoeten, Jack Caulfield, die een oude vriend van hem is en die hem daar naar toe had gehaald. En toen hij aangesteld was bleek hij een volkomen integere veiligheidsman te zijn. Hij wilde praten over verzachting van straf en dat soort zaken
En zoals u weet heeft Colson indirect met Hunt gepraat over verzachting van straf. Al deze zaken zijn slecht omdat zij problemen vormen, beloftes inhouden en verplichtingen opleveren. Dat is precies het soort zaken waar de Senaat het meest op gaat letten. Maar, eerlijk gezegd, denk ik niet dat zij ze zo gemakkelijk kunnen vinden.

P. — Moeilijk.

D. — Moeilijk. Bijna niet te doen. Het is allemaal cash uitbetaald.

P. — Met moeilijk bedoel ik, voor zover als het om de getuigen gaat.

D. — Goed, maar de chantage gaat door. Hunt belde een van de juristen van de herverkiezingscommissie afgelopen vrijdag om te zeggen dat hij het in het weekend maar bij hem moest achterlaten. Die man kwam me opzoeken om een directe boodschap van Hunt aan mij door te geven.

P. — Is Hunt vrijgelaten op borg?

D. — Pardon?

P. — Is Hunt op borgtocht vrijgelaten?

D. — Jazeker. Hunt vraagt nu om nog eens $ 72.000 voor zijn persoonlijke uitgaven. Daarnaast $ 50.000 om geld aan zijn advocaten te geven, bij elkaar $ 120.000. Hij wilde het liever gisteren dan vandaag. Hij zei: ,,Ik krijg vrijdag mijn vonnis te horen en ik wil mijn financiële zaken in orde hebben." Ik zei tegen die kerel O'Brien: ,,Als jij geld wilt, man, dan heb je de foute voor je. Ik heb niets met het geld te maken. Ik weet er niets van. Ik kan je niet helpen. Zie het maar ergens anders bij elkaar te krijgen.

P. — Is O'Brien niet Hunts advocaat?

D. — Nee, hij is onze advocaat bij de herverkiezingscommissie.

P. — J, ja.

D. — Dat is het dus. Dat is alles wat ik weet. Maar waar zitten nu de zwakke plekken? Als eerste is er het probleem van de niet ophoudende chantage, die niet alleen nu zal doorgaan, maar ook als die mensen in de gevangenis zitten en het zal deze situatie waarin wij het recht belemmeren in zijn loop, alleen maar erger maken. Het zal veel geld kosten. Het is gevaarlijk.
De mensen hier houden bepaald niet van dat soort dingen. Dit is iets wat de ,,Mafia"-mensen kunnen doen: geknoei met

geld en er toch schone handen bij houden. Wij weten daar eigenlijk niets van af, omdat wij geen misdadigers zijn en niet gewend zijn dat soort zaken te behandelen.

P. — Dat is waar.

D. — Het is een harde noot om te kraken.

P. — Misschien zijn er gangsters nodig om dat te doen.

D. — Dat is waar. Het werkelijke probleem is of we dit eigenlijk wel kunnen doen. Het andere probleem is hoe we het geld bij elkaar moeten krijgen. Mitchel! is daarmee bezig geweest, Hij is een van degenen die er het slechtste voorstaan. Maar het valt niet te ontkennen dat het Witte Huis via Ehrlichrnan. Haldeman en Dean betrokken is bij enkele van de eerste beslissingen over geld.

P. — Hoeveel geld heb je nodig?

D. — Ik denk dat deze mensen in de komende twee jaar een miljoen dollar gaan kosten.

P. — Dat kunnen we wel bijeen krijgen. Wat het geld betreft, dat lukt wel. Een miljoen dollar, daar is we? aan te komen. Je zou het contant kunnen krijgen. En ik weet ook waar. Het is niet gemakkelijk maar het is wel te doen. De vraag is alleen, wie zou dat in hemelsnaam willen doen? Heb je daar nog suggesties over?

D — Dat ls zo Ik vind dat dat iets ■s wat Mitchell zou moeten doen

P — Ja, dat denk ik ook

D — En laten een paar medestanders hem helpen

P — Ja, maar ik heb liever niet dat er een heel aantal mensen aan de slag gaat om geld los te krijgen. (. J

D — Er zijn twee mogelijkheden: de eerste is dat we bedenken hoe we de verliezen kunnen tegengaan en de schok voor de mensen zoveel mogelijk kunnen verzachten U mag er absoluut niet bij betrokken raken, het mag u nooit schade berokkenen. Dat is één alternatief, het andere is dat we er op af gaan, het bevechten op elke hoek van de straat, mensen niet laten getuigen — het zoeken van een dekmantel. dat is waar we over spreken.

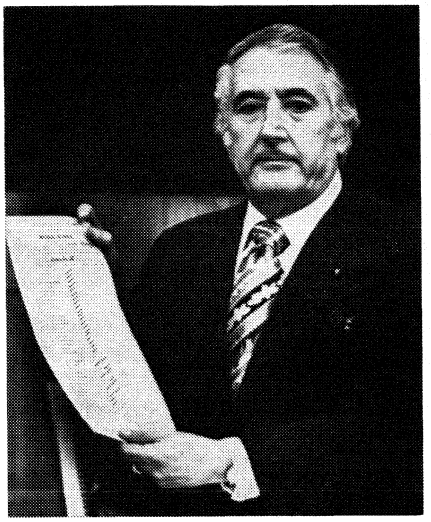
Nixons toelichting

Enige uren voordat het Witte Huis de inhoud van de geluidsbanden bekend maakte, richtte Nixon zich in een televisie-uitzending tot hei Amerikaanse volk

Daarin herhaalde hij dat hij niets van de Watergate-inbraak afwist voordat deze had plaatsgevonden, dat hij niets wist van de poging de zaak in de doofpot te stoppen voordat Dean hem daarover op 21 maart 1973 inlichtte, dat hij geen van de inbrekers ooit strafvermindering had aangeboden en dat al zijn acties er altijd op gericht waren geweest de feiten aan het licht te brengen en er op toe te zien dat er recht gedaan zou worden in overeenstemming met de wet.

Reacties na publikatze

De publikatie van de inhoud van de banden veroorzaakte veel op-

De voorzitter van de Juridische commissie, Rodino.

schudding en algemeen was men het erover eens dat zij de zaak van de president geen goed deden.

Het weekblad Newsweek (13 mei) schreef dat zij nauwelijks opheldering verschaften over de twee belangrijkste punten, de voorkennis van Nixon van de inbraak en zijn betrokkenheid bij het in de doofpot stoppen ervan terwijl allerlei andere schandalen verzwegen werden.

Uit de gepubliceerde gesprekken bleek verder, aldus het blad, dat de president helemaal niet uitsluitend op het achterhalen van de waarheid uit was, maar in tegendeel veel moeite deed de zaak binnenskamers te houden.

De gesprekken waren echter nog veel schadelijker voor de presidents reputatie als een leider en als mens, aldus Newsweek.

Nixon komt uit de gesprekken te voorschijn als een verwarde, onsamenhangend pratende, afwezige en pijnlijk besluiteloze man die eindeloos kletst over ,,opties" en ,,scenario's", bang om er uit te kiezen. Hij is er voornamelijk mee bezig hoe een beslissing zal vallen, zelden of hij juist is. Hij is bekrompen en afhankelijk, wel het meest van zijn oudere adviseurs Haldeman en Ehrlichman, die het altijd met hem eens zijn, zijn denken richten en de vuile werkjes voor hem opknappen.

Zijn taal is grof, zijn (krachttermen weggelaten*) zijn er veel meer dan normaal en zijn kijk op de wereld is er een van iemand die vervreemd is. ,,Niemand is onze vriend," aldus Nixon tot Dean.

Enkele vooraanstaande politici die tot dan toe Nixon hadden gesteund vonden in de gepubliceerde uitreksels aanleiding zich kritischer tegenover de president op te stellen.

Eén van hen, de leider van de republikeinse fractie in de senaat, Hugh Scott uit Pennsylvania. verklaarde ,,zeer ontsteld te zijn dat er onvoldoende morele verontwaardiging was getoond" door de mensen in het Witte Huis. Het persoonlijk gedrag van de mensen in het Witte Huis, zoals dal uit tie uittreksels bleek, noemde Scott ,,een jammerlijke, armetierige, walgelijke en immorele vertoning". Hij voegde eraan toe dat zijn becordeling gold voor ,,het optreden van ieder van hen" die aan de gesprekken hadden deelgenomen.

De leider van de republikeinen in 't Huis, John Rodes van Arizona, sloot zich aan bij deze omschrijving. Hij voegde eraan toe dat als de positie van de president nog slechter zou worden, deze aftreden als een mogelijke keuze onder ogen zou moeten zien.

De republikeinse senator Schweiker uit Pennsylvania schreef een korte brief aan de president, waarin hij deze verzocht af te treden omdat uit de banden was gebleken dat hij een volledige minachting voor het ambt van president aan de dag had gelegd. Eerder hadden de republikeinse politici Cook uit Kenntucky, Rrooke uit Massachusetts en James Buckley uit New York om Nixons vertrek gevraagd.

Ook een aantal vooraanstaande dagbladen, zoals de Chicago Tribune, de Los Angeles Times en de bladen van het Hearst krantenconcern dïongen in commentaren aan op een spoedig aftreden van de president

Commissie Huis eist ***meer*** banden

De juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden was evenwel niet tevreden met de door het Witte Huis ter beschikking gestelde uittreksels.

Op 1 mei besliste de commissie dat de president niet naar behoren had voldaan aan het verzoek om uitlevering van de geluidsbanden.

De commissie die bij de stemming hierover in een democratisch en een republikeins kamp was verdeeld, besloot met 20 tegen 18 stemmen om Nixon een brief te sturen waarin zou staan dat de commissie geen genoegen nam met de gestuurde afschriften van de Watergatebandjes. Een republikeins lid van de commissie stemde met de democraten voor het versturen van de brief.

Twee democraten stemden met de republikeinse minderheid mee.

Eerder tijdens de vergadering van de juridische commissie had voorzitter Peter Rodino laten weten dat hij Nixons voorstel om hem en de republikein Edward Hutchinson naar de oorspronkelijke bandopnamen te laten luisteren, afwees. Rodino wilde dat ook de juristen in de commissie naar de banden konden luisteren.

Op 7 mei verklaarde advocaat St. Clair evenwel dat Nixon geen ver-

---

* In de door het Witte Huis vrijgegeven uittreksels van de banden waren krachttermen weggelaten (expletives deleted). Tussen haakjes werd daarvan melding gemaakt. Daaruit bleek dat de president veelvuldig krachtterrilen iii zijn conversatie gebruikte.

der materiaal over de Watergate-zaak vrij zou geven.
Op 15 mei besloot de juridische commissie, na een stemming met 37 stemmen voor en één tegen, niet akkoord te gaan met deze weigering van het Witte Huis.
Er werd besloten nog 11 bandjes van gesprekken en dagboekaantekeningen via een dagvaarding op te eisen. Het ging om bandjes van gesprekken die de president op 4 april, 20 juni en 23 juni 1972 met zijn naaste medewerkers had gevoerd en dagboekaantekeningen over een periode van 9 maanden in de jaren 1972 en 1973.
De dagboekaantekeningen zouden opheldering moeten verschaffen over de vraag of de Amerikaanse zuivelindustrie door geld te verstrekken voor Nixons herverkiezingscampagne in 1972 toestemming heeft weten te krijgen voor een prijsverhoging.
Het Witte Huis reageerde echter niet op dit verzoek. Op 30 mei besloot de commissie daarop, met 28 tegen 10 stemmen, een brief naar het Witte Huis te sturen waarin werd gewaarschuwd dat als de president bleef volharden in zijn weigering meer materiaal ter beschikking te stellen, dit zou worden opgevat als grond voor impeachment.

De vrijgave van de uittreksels van de banden op 30 april bleek een ongunstiger uitwerking voor Nixon te hebben, toen de juridische commissie van het HUIS van Afgevaardigden op 20 juni, na beluistering van de geluidsbanden, moest concluderen dat de uittreksels van het Witte Huis de inhoud van de banden op veel punten niet juist weergaven
In onze volgende aflevering hopen wij, bij het behandelen van de impeachment-procedure, hierop nader terug te komen

Aanklager Jaworski *gaat* naar *Hooggerechtshof*

De vierde instantie die herhaalde malen om uitlevering van bewijsmateriaal, resp. geluidsbanden door het Witte Huis heeft verzocht was de speciale aanklager inzake de Watergate-zaak Jaworski (zie pag. 540).
Hij had de banden nodig als bewijsmateriaal in de processen tegen de vroegere Witte Huismedewerkers Haldeman, Ehrlichman, Colson, Mitchell, Mardian, Parkinson en Gordon Strachan die op 1 maart door een grand jury in staat van beschuldiging waren gesteld wegens hun aandeel in de inbraak in het Watergate-complex. (In een volgende aflevering hopen wij nader op dit aspekt van de Watergate-zaak terug te komen). Aanklager Jaworski ging op 16 april naar rechter Sirica met het verzoek het Witte Huis te dwingen bandjes en documenten betreffende 64 gesprekken tussen de president en o.a. Dean, Ehrlichman, Haldeman en Colson af te geven, wat Sirica op 18 april deed.
Het Witte Huis weigerde aan dit verzoek te voldoen onder verwijzing naar het recht van de president op ,,executive privilege".
Op 7 mei maakte advocaat St. Clair nog eens bekend dat het Witte Huis geen verder bewijsmateriaal zou verschaffen, noch aan aanklager Jaworski noch aan de juridische commissie van het Huis (zie boven).
Op 20 mei sprak rechter Sirica een vonnis uit waarin het Witte Huis onder strafbedreiging werd opgedragen de 64 banden aan Jaworski uit te leveren.

Jaworski schreef op dezelfde dag een brief naar de voorzitter van de juridische commissie van de Senaat. Hij herinnerde eraan dat hij bij zijn benoeming aan de juridische commissie had beloofd haar op de hoogte te brengen van alle pogingen van de president om de positie van de bijzondere aanklager te ondermijnen of te begrenzen. Jaworski meende dat een dergelijk geval zich nu had voorgedaan, door de weigering van het Witte Huis bewijsmateriaal af te staan.

Uitspraak Hooggerechtshof

Jaworski diende op 24 mei een verzoek in bij het Hooggerechtshof een uitspraak te doen inzake de afgifte van 64 banden door president Nixon.

John Rhodes van Arizona.

Op 8 juli begon de zaak voor dit hoogste rechtsprekende college.
Er dienden in feite twee zaken, allereerst de zaak van de USA tegen Richard Nixon, inzake de afgifte van de 64 banden aan Jaworski en ten tweede de zaak Richard Nixon tegen de USA.
Deze tweede zaak, aanhangig gemaakt door het Witte Huis, had te maken met een uitspraak van de grand jury, bezig me: het vooronderzoek in de processen tegen de Witte Huis-medewerkers. De grand jury had daarbij Nixon gekenschetst als ,,niet-vervolgde medeplichtige van een groep rechtsschenders". Het Witte Huis verzocht het Hooggerechtshof te bepalen dat de iury haar bevoegdheden had overschreden door deze betiteling.
Op 24 juli deed het Hof unaniem de uitspraak dat Nixon de gevraagde banden diende af te staan en dat hij zich niet achter het executive privilege kon verschuilen. Het Hooggerechtshof was tot deze conclusie gekomen op grond van de al eerder vastgelegde regel: ,,Het is uitsluitend zaak en opdracht van de justitie om uit te maken wat de wet is".
Het Hof ontkende het recht van de president op executive privilege niet, maar stelde dat er geen ,,absoluut recht op geheimhouding bestaat. Het kon in ieder geval niet worden gebruikt om zelf rechter te spelen over de vraag wat voor bewijsmateriaal nodig is in een strafzaak, waarbij hijzelf en zijn naaste medewerkers waren betrokken".

Eensgezinde uitspraak

Opmerkelijk was de eensgezindheid van het Hof in de zaak omdat drie van de rechters door Nixon zijn benoemd en twee door Eisenhower. De negende rechter, Rehnquist, die eveneens door Nixon is benoemd, had zich verschoond omdat hij indertijd onder Eisenhower meewerkte aan de opstelling van de doctrine over executive privilege en bovendien werkte onder de nu aangeklaagde ex-minister van justitie Mitchell.

Vervolg volgende aflevering. *(NRC/* H'blad, The Times, Time, *Newsweek*, IHT)

(Vor. ber. pag. 540)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NIEUWE COALITIE IN IJSLAND

IJsland heeft sedert 27 augustus een nieuwe regering waarin leden van de conservatieve Onafhankelijke partij en de agrarische Progressieve partij zitting hebben.
De beide partijen hebben 42 van de 60 zetels in de Althing, het parlement.
De leider van de conservatieven. Geir Hallgrimsson is premier geworden, nadat een eerdere poging van de vroegere regeringsleider Johannesson een coalitie van Progressieven, communisten, sociaal-democraten en links-liberalen te vormen, was mislukt
De vorming van een nieuwe regering was noodzakelijk, nadat op 30 juni algemene verkiezingen waren gehouden, waaruit de Onafhankelijken en de Progressieven als de twee grootste partijen te voorschijn kwamen
De verkiezingen waren een gevolg van een regeringscrisis begin mei toen de links-liberalen uit de regeringscoalitie van Progressieven en communisten traden, als protest tegen voorgestelde maatregelen om de inflatie verder te bestrijden. Premier Johannesson deelde toen mee dat hij in die situatie niet verder wilde regeren en er werden nieuwe verkiezingen uitgeschreven.
De nieuwe premier staat bekend als een voorstander van de NAVO en handhaving van de Amerikaanse basis Keflavik. Verwacht wordt dat de nieuwe regering de visserijgrenzen zal uitbreiden tot 200 mijl.
De aanwezigheid van Amerikaanse troepen op IJslands grondgebied, jarenlang een politiek strijdpunt, heeft indirect ook bij deze verkiezingen weer een rol gespeeld.
De regering-Johannesson was in 1971 aan het bewind gekomen omdat zij voorstandster was van een spoedig vertrek van de Amerikaanse troepen.
De publieke opinie is, wat dat betreft echter veranderd, wat bleek uit de resultaten van een handtekeningenactie die de toen nog oppositionele Onafhankelijken in febr. organiseerden. 55.500 IJslanders, de helft van het electoraat, vroegen de regering toen in een petitie, haar politiek t.a.v. de Amerikaanse presentie te wijzigen.
Ook in de verkiezingscampagne hamerden de Onafhankelijken op het punt van de noodzakelijkheid van de Amerikaanse basis en zij kregen 10.000 stemmen meer dan bij de vorige verkiezingen.
Het meest urgente probleem voor de nieuwe regering is echter niet de buitenlandse politiek of de kwestie van de visse ijgrenzen, maar de economie
De IJslandse economie is snel verslechterd In 1973 groeide het bruto nationaal produkt met 5.5% en het bruto nationale inkomen steeg met 9,5%, een record, door de sterk gestegen opbrengst van de visexport. De inflatie bereike echter een Europees record. De index van consumentenprijzen steeg tot febr. 1974 33% in twaalf maanden tijds. Door de strikte binding van lonen en salarissen aan het prijsindexeijfer, waardoor de lonen bijna iedere drie maanden worden herzien, kon de regering weinig doen om de vraag af te remmen. De sterk gestegen prijzen voor grondstoffen en andere artikelen, die bijna alle moeten worden geimporteerd, en de prijsdaling van IJslands grootste exportprodukt, vis en visserijprodukten, sinds het begin van 1974 vormen een ernstige bedreiging voor de betalingsbalans. De verwachtingen voor 1974 waren dat de inflatie 40 tot 60% zou bedragen.
De nieuwe minister van economische zaken Matthiesen heeft al gezegd dat er harde maatregelen voor de bevolking zullen komen.
Verwacht wordt dat de IJslandse kroon spoedig zal devalueren. Dat zou de tweede maal dit jaar zijn. Beide devaluaties zijn nodig om de exportpositie van de visserij-industrie te steunen, die in moeilijkheden verkeert door hoge kostenstijgingen.

Premier Geir Hallgrimsson.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de regeringscrisis, de verkiezingscampagne, de verkiezingen, de formatiebesprekingen en de vorming van de nieuwe regering

Kwestie-Keflavik *weer actueel*

De kwestie van de aanwezigheid van Amerikaanse troepen op IJslands grondgebied kwam begin 1974 weer in de publieke belangstelling.

De Amerikaanse troepen kwamen voor het eerst naar IJsland in de Tweede Wereldoorlog, om de Moermanskroute te beschermen tegen de nazi's. Zes jaar later, in 1951, toen IJsland lid werd van de NATO, kwamen de Amerikanen terug. Als reden noemden zij de Koreaanse oorlog en de dreiging van een derde wereldoorlog, aldus NRC/Handelsblad (7-5)
Tegenstanders van de aanwezigheid van de Amerikanen zeggen dat er nu niet langer het gevaar van een oorlog dreigt en dat er daarom absoluut geen reden meer bestaat voor de 3600 man sterke VS-basis
Maar de voorstanders van de Amerikaanse aanwezigheid daar, wijzen er op dat sommige NAVO-landen geloven dat de enorme uitbreiding van de Sowjetvloot in het poolgebied betekent dat de VS-basis nu nog belangrijk is. De Verenigde Staten kunnen dankzij de basis op Keflavik de Sowjetactiviteiten ter zee en in de lucht bij de Noordelijke doorgangen naar de Atlantische Oceaan in de gaten houden
In het begin van de jaren zestig hadden de IJslanders afspraken gemaakt met de Amerikanen Maar er is altijd een kleine groep communisten geweest die zich op Moskou richtte en tegen het verblijf van de Amerikanen was
De betrekkingen tussen de Amerikaanse militairen en de IJslandse gemeenschap waren zodanig dat directe confrontaties tussen de troepen en de bevolking werden vermeden Deze vreedzame manier van samenleven gaf de hoop dat deze situatie onbeperkt zou kunnen doorgaan
Maar het voortdurend oplaaiende verzet tegen de oorlog in Vietnam vergrootte de oppositie tegen de VS-basis steeds meer, vooral onder de jongeren
De Studentenraad van de universiteit van IJsland maakte dit punt jaarlijks tot hoofdtheina van zijn politieke activiteiten eisend dat de Amerikanen zouden vertrekken
De kwestie vormde een belangrijke factor bij de verkiezingen van 1971 die tot resultaat hadden dat een linkse regering werd gevormd Een van de belangrijkste punten in het programma van deze regering, waarin ook communisten zitting hadden, was dat de Amerikanen het land uit moesten nog voor het einde van de huidige verkiezingsronde — dat ongeveer in het midden van 1975 valt
Maar de linkse regering besloot het punt

Weekblad 43ste jaargang No. 2245. pag 26543-26558

van de VS-basis even te laten rusten, omdat zij haar handen vol had aan de ,,kabeljauw"-oorlog. Maar sinds oktober 1973 hebben de communisten in de regering, vooral minister van volksgezondheid Magnus Kjartansson, de vroegere uitgever van het communistische blad Thjodviljinn, alles gedaan om zo snel mogelijk tot actie over te gaan

Handtekeningenactie

Tegerlijkertijd is er een sterke reactie gekomen van de rechtse en gematigde liberalen die zeggen dat IJsland dat zichzelf niet kan verdedigen, zijn veiligheid volkomen uit het oog zou verliezen als het de Amerikanen laat vertrekken De belangrijkste verdedigers van dit pro-Amerikaanse standpunt zijn Geir Hallgrimsson en Gunnar Thoroddsen, beiden leiders van de Onafhankelijkheidspartij, IJslands grootste partij, en Gylfi Gislason, voorzitter van de kleine Sociaal-democratische partij

De voorstanders van de Ainerikaanse aanwezigheid hebben, in februari jl., een speciale actie buiten de politieke partijen ondernomen, waarbij zij handtekeningen verzamelden om een verzoek aan de regering te ondersteunen de Amerikaanse troepen te laten blijven.

Zij veraamelden een recordaantal handtekeningen — meer dan 55 000 — d w z ongeveer de helft van de kiesgerechtigde IJslanders

Regeringsstandpunt

In februari begon binnen de regering overleg over een standpunt over de Keflavik-basis met het oog op nieuwe onderhandelingen met de VS.

De drie coalitiegenoten bleken het aanvankelijk zodanig oneens te zijn dat de besprekingen niet kondeii beginnen.

De communisten bleven vasthouden aan een algehele terugtrekking van de Amerikaanse troepen. De beide andere coalitiepartners daarentegen waren tevreden met een vermindering van het aantal militairen. Ook de mogelijkheid van vervanging van militair door burgerlijk personeel, een voorstel uit oppositionele sociaal-democratische hoek werd overwogen. De meningsverschillen bleken aanvankelijk onoverbrugbaar en de communisten dreigden uit de regering te zullen treden.

Eind maart had de regering haar standpunt bepaald. Er bleken op bijna alle punten belangrijke concessies aan het communistische standpunt te zijn gedaan.

De Amerikaanse troepen zouden etappegewijze, tot 1976, het eiland moeten verlaten. Een kwart van de troepen zou al voor het eind van 1974 weg moeten zgn. De helft in het midden van 1975, een ander kwart eind 1975 en de rest zou in het eerste halfjaar van 1976 moeten volgen. Wat betreft de NAVO, luidde het regeringsstandpunt, dat het verdwijnen van de Amerikaanse troepen niet betekende dat IJsland uit het bondgenootschap zou treden. IJsland was bereid alle vliegtuigen van de NAVO landingsrechten op Keflavik te geven, als dat voor Atlantische vluchten noodzakelijk zou zijn. De NAVO zou het recht krijgen een beperkt aantal technici op Keflavik te stationeren. De bewaking van het vliegveld zou door IJslanders worden overgenomen, evenals de bemanning van de twee, nu nog in Amerikaanse handen zijnde, radarstations.

Economische maatregelen verworpen door liberalen, regeringscrisis

Begm mei was er opnieuw spanning binnen de regeringscoalitie. Ditmaal bestond er onenigheid over de te nemen economische saneringsmaatregelen.

In de eerste vier maanden van 1974 was de economische situatie snel verslechterd. Deskundigen verwachtten een inflatiecijfer van 40 tot 60% voor 1974 als de heersende trend zou doorzetten

Ce regering bezon zich daarop op tegenmaatregelen en overwoog een loon- en prijsstop tot 1 december 1974, terwijl nieuwe gesprekken met de vakbonden zouden moeten beginnen over een grens voor loonsverhogingen en maatregelen voor verplicht sparen.

De links-liberale minister voor sociale zaken Jonsson was het nie' eens met deze maatregelen en nam zijn ontslag. De regeringsmaatregelen zouden nl. regelrecht ingaan tegen het in februari afgesloten akkoord tussen werkgevers en werknemers, dat voorzag in een drie maal per jaar aanpassen van de lonen aan de prijsindex, wat op een loonsverhoging van 60% voor 1974 zou neerkomen. Minister Jonsson wilde als oud-vakbondsman geen verantwoordelijkheid voor de saneringsmaatregelen nemen.

Zijn partijgenoot, minister van onderwijs Olofsson verklaarde zijn functie te blijven vervullen, maar niet meer namens de liberale partij in het kabinet te zitten.

Op 6 mei deelde premier Johannesson mee dat hij niet meer in staat was de regering verder te leiden en op 9 mei deelde hij mee dat hij de president verzocht had het parlement te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven. De president stemde daarin toe, ondanks heftige protesten uit het parlement.

Enige dagen later werd het saneingsprogramma per decreet uitgevaardigd, met de beperking dat het slechts voor drie maanden zou gelden.

Verkiezingen

Op 30 juni vonden de verkiezingen plaats, die eindigden in een aanzienlijke winst voor de Onafhankelijkheidspartij. Na het bekend worden van de uitslag, deelde Johannesson mee dat hij zou aftreden als premier.

Voor de definitieve uitslag van de verkiezingen, zie de staat aan de voet van deze pagina.

r *Hallgrimsson* vormt nieuwe regering

President Eldjarn gaf onmiddellijk na het bekend worden van de uitslag de leider van de Onafhankelijkheidspartij, Geir Hallgrimsson opdracht een nieuwe regering te vormen.

Eind juli gaf deze de opdracht terug omdat hij geen voldoende basis voor een nieuwe regering kon vinden.

Daarop kreeg premier Johannesson de opdracht. Johannesson nam contact op met de linkse partijen om tot een coalitie van communisten, sociaal-democraten en links-liberalen en zijn eigen progressieve partij te komen, maar ook dit liep op niets uit, vooral door de eisen van de sociaal-democraten met betrekking tot het economische saneringsprogramma van een eventuele nieuwe regering.

Johannesson nam daarop contact op met de winnaars van de verkiezingen, de Onafhankelijken. Er was al eerder contact tussen de beide grote partijen geweest en toen was al gebleken dat men het over de voornaamste punten eens was. Op 27 augustus werd bekend gemaakt dat men tot overeenstemming was ge-

	stemmen 74	(71)	zetels 74	(71)
Onafhankelijke partij	48.255	(38.170)	25	(22)
Sociaal-democraten	10.355	(11.020)	5	(6)
Progressieve partij	28.388	(26 645)	17	(17)
Volksfront (communisten)	20.922	(18.055)	11	(10)
Liberale en linkse unie	5.244	(9.395)	2	(5)

komen en dat de 49-jarige leider van de Onafhankelijken, Geir Hallgrimsson, elf jaar lang burgemeester van Reykjavik, de nieuwe regering zou gaan vormen.

Samenstelling nieuwe regering

De sanienstelling van dc nieuwe regering is als volgt:

premier - Geir Hallgrimsson (Onafh.); financiën — Matthias Mathiessen (Onafh.); visserij, gezondheid en soc. verzekeringen - Matthias Bjärnason (Onafh.); industrie, electriciteit en soc. zaken - Gunnar Thoroddsen (Onafh.); buitenlandse zaken - Einar Agustsson (progr.); justitie cn handel - Olafur Johannesson (progr.); landbouw en communicatie - Halldor Sigurdsson (progr.); onderwijs - Vilhjalmur Hjalmarsson (progr.). (NRC/H'blad. FAZ. NZZ, The Times)

Zeegrens in 1975 200 mijl

De nieuwe IJslandse regering heeft op 29 aug. aangekondigd dat zij onmiddellijk zal beginnen met de voorbereidingen voor een uitbreiding van de visserijgrens van 50 tot 200 mijl. Het is de bedoeling dat de uitbreiding volgend jaar haar beslag zal krijgen. Premier Hallgrimsson zei dit op 29 aug. in het IJslandse parlement bij het afleggen van de regeringsverklaring.
De premier kondigde tevens plannen aan voor een devaluatie van de IJslandse kroon en verhoging van de omzetbelasting.
De veiligheid van IJsland dient gewaarborgd te blqven binnen de NAVO, zo zei Hallgrimsson verder. De VS zullen hun rechten op de basis Keflavik op IJsland behouden.

Devaluatie kroon

Op 31 aug. is de IJslandse kroon met 17% gedevalueerd. Het besluit is genomen na overleg tussen de centrale bank en de nieuwe regering. De handel op de wisselmarkt in Reykjavik die in afwachting van de devaluatie al tien dagen heeft stilgelegen, zou op 1 sept. worden hervat.

Verdere *stabiliseringsmaatregelen*

Op 30 aug. heeft premier Hallgrimsson bij het parlement een pakket stabiliseringsmaâtregelen voor de economie en voor het terugdringen van de inflatie van ca. 40% ingediend.
De regering stelde de Althing voor een verhoging van de BTW van 19%.
Verder werd voorgesteld de belasting op benzine met 6 tot 7% te verhogen.
Minister van financiën Mathiessen kondigde aan dat eind sept. meer maatregelen zullen volgen.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

VIJFDE CONFERENTIE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN ISLAMITISCHE LANDEN

Van 21-25 jun: vond in de Maleisische hoofdstad Koeala Loempoer de vijfde conferentie plaats van de ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische landen. Aanwezig waren ong 300 afgevaardigden uit 37 Afrikaanse en Aziatische Islamitische staten
De conferentie werd door de Maleisische premier Abdoel Razak geopend met een toespraak, waarin hij de Mohammedaanse leiders in de wereld opriep om concrete maatregelen te nemen en plannen te ontwikkelen om de Islamitische eenheid volledig te realiseren

De Maleisische premier verklaarde o.m., dat tegenstanders de Islam er dikwijls van beschuldigd hadden een belemmering voor vooruitgang te zijn. Hij riep de conferentie ertoe op deze beschuldiging met nadruk te verwerpen en te tonen, dat, integendeel, de Islam een werkzaam middel voor vooruitgang is.
Abdoel Razak verlangde in zijn toespraak de opstelling van een plan voor Islamitische economische en technische samenwerking, meer handel en investeringen tusen de Islamitische landen en het slechten van barrières, die onderling personenverkeer tussen Islamitische landen verhinderden.
De premier veroordeelde in zijn openingstoespraak het Zionisme en hij verdedigde de ,,onvervreemdbare rechten" van het Palestijnse volk.
Hij bracht in herinnering, dat op de Islamitische topconferentie in Lahore in febr (pag 293/1 e v) besloten was tot de instelling van een Islamitisch solidariteitsfonds Sindsdien waren door de olieproducerende landen $ 20 mln bijeen gebracht voor de oprichting van twee universiteiten in Afrika, voor hulp aan de Mohammedanen in de Filippijnen en voor de oprichting van een Islamitisch persbureau
Tenslotte herinnerde Abdoel Razak aan het project van een hulpfonds voor de staten, die verliezen hadden geleden aoor de stijging van de prijzen van ruwe olie

Aan het slot van de conferentie riepen de ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische staten dn internationale gemeenschap op politieke en economische vergeldingsmaatregelen te nemen tegen Israël. Het appel was vervat in een communiqué, waarin voor is een beroep werd gedaan op „alle landen, die Israël wapens leveren en politieke, economische en andere steun verlenen, waardoor dit land in staat wordt gesteld zijn agressieve politiek te voeren, deze leveranties en steunverlening onmiddellijk stop te zetten".

In verband met Israëlische luchtaanvallen op Zuid-Libanon, die kort tevoren hadden plaats gevonden, werd in het communiqué aangedrongen op aanvaarding door de Algemene Vergadering van de VN van resoluties, die sancties tegen Israël bevatten.
De ministers gaven voorts duidelijk te kennen dat Jeruzalem geen object voor onderhandelingen of concessies van de zijde van de Islamitische staten zijn kan. ,,Het herstel van de Arabische soevereiniteit over Jeruzalem is een fundamentele voorwaarde voor elke oplossing van het conflict in het Midden-Oosten", aldus het communiqué. De ministers verklaarden voorts dat zij achter de eis van de Palestijnen staan om zelf over hun toekomst te beslissen.
Ook zegden de ministers de onafhanke-

De Maleisische premier Abdoel Razak spreekt de openingszitting toe van de vijfde conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische landen

lijkheidsbewegingen in Afrika de volledige steun van de Islamitische staten toe Portugal, Frankrijk en Spanje, aldus het communique zijn landen die onder hun gezag staande volksgroepen het recht op zelfbeschikking onthouden

De conferentie besloot een steunfonds in het leven te roepen ten behoeve van de mohammedaanse minderheid op de Filippijnen.

Over de kernproef in India (pag. 337/1 e.v.) is het communiqué vrij kort. Gezegd wordt dat de conferentie ,,nota genomen heeft van de kernproef die India op 18 mei 1974 heeft genomen, waardoor het aantal kernmogendheden is toegenoinen."

Over de economische problematiek, die het voornaamste onderwerp van de conferentie had moeten zijn, wordt in hoofdzaak in algemene termen gesproken. De ministers willen in elk geval een nauwere samenwerking op economisch terrein.

Zij verzoeken de regeringen van de Islamitische landen de mogelijkheid tot vorming van kartels van grondstoffenproducenten te onderzoeken.

Om de Islamitische landen tegen de gevolgen van de jongste prijsstijgingen te beschermen besloot de conferentie tot oprichting van een ,,Islamitisch egalisatiefonds", waaruit de ergst getroffen landen deviezensteun moeten krijgen.

Als instrumenten voor een gemeenschappelijke economische politiek worden een Islamitisch solidariteitsfoilds en een Islamitische ontwikkelingsbank genoemd.

Het nieuwe solidariteitsfonds zal worden geleid door een permanente commissie, samengesteld uit een secretaris-generaal en twaalf leden, die elke twee jaar nieuw gekozen zullen worden. Bijdragen waren reeds door verschillende landen toegezegd, w.o. Saoedi-Arabië, Koeweit en de Unie van Arabische Emiraten. Zij zullen de bouw van universiteiten, hospitalen, moskeeën e.d. financieren.

Een bedrag van $ 5 mln werd uitgetrokken voor bijstand aan de Filippijnse Moslims. De Filippijnse regering had zich bereid verklaard een permanente delegatie van de conferentie te ontvangen, die de hulp zal verdelen en die ontwikkelingsprojecten zal voorbereiden in de door Mohammedanen bewoonde gebieden van de Filippijnen.

De conferentie riep president Marcos van de Filippijnen op de militaire operaties tegen de Mohammedaanse opstandelingen te staken en een politieke oplossing van het probleem na te streven.

Voorts werd het project van de oprichting van een Islamitische bank nader gepreciseerd. De bank zal onafhankelijk zijn van het secretariaat. Hij zal eind 1974 of begin 1975 moeten beginnen te functioneren. Definitieve beslissingen werden opgedragen aan een conferentie van de ministers van financiën in aug. in de Saoedi-Arabische hoofdstad Djeddah (zie verder).

Tenslotte werd besloten tot de oprichting van een Islamitisch persbureau, waarbij in Djeddah een centrum van telecommunicatie zal worden opgericht en regionale stations zullen gaan werken in Afrika, Azië, Amerika en Europa. (Reuter, DPA, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 293/1 e.v. - 1974)

HANDVEST ISLAMITISCHE ONTWIKKELINGSBANK ONDERTEKEND

Namens 24 Islamitische staten hebben de ministers van financiën op 12 aug. in de Saoedi-Arabische stad Djeddah het Handvest van de Islamitische ontwikkelingsbank onderteken d. In het Handvest zijn de bijdragen van de deelnemende landen aan het kapitaal van de bank vastgelegd.

Voorts wordt in het Handvest bepaald, dat de bank zijn zetel in Djeddah zal hebben. De bank zal werken ,,in overeenstemming met de beginselen van de Islam"; d.w.z., dat de bank geen rente zal berekenen

Het beginkapitaal van de bank zal 750 Islamitische dinars bedragen, overeenkomend met SDR's bij het IMF in een hoogte van $ 900 mln.

Het Handvest van Djeddah is ondertekend door Algerije, Bangla Desh, Unie van Arabische Emiraten. Tsjaad, Egypte, Indonesië, Jordanië, Koeweit, Libanon, Maleisië, Mali, Mauretanië, Marokko, Niger, Oman, Pakistan, Qatar, Saoedi-Arabië. Senegal, Somalië, Soedan, Tunesië, Turkije en Noord-Jemen.

De Libische delegatie, die wel aan de besprekingen had deelgenomen, die tot de ondertekening van het Handvest hadden geleid, verklaarde geen machtiging t-hebben een bijdrage aan het kapitaal van de bank toe te zeggen. (NZZ)

VERGADERINGEN COÖRDINERINGS-COMMISSIE ENERGIEACTIEGROEP

Op de conferentie van energieconsumerende landen, die in febr. in Washington gehouden was, (pag. 38d /1 e v -1974), was besloten tot de instelling van een coordineringsgroep. Alleen Frankrijk was hiermede niet akkoord gegaan Zitting in de groep hebben de VS, Canada, Japan, Noorwegen en de EG-landen zonder Frankrijk

Van een aantal bijeenkomsten van deze groep is reeds verslag uitgebracht (pag. 391/2 e v.-1974). Onderstaand een verslag van de aansluitende bijeenkomsten van de groep

Op 17 en 18 juni vond in Brussel de vijfde vergadering van de coordineringsgroep plaats Deze werd gevolgd door vergaderingen, wederom in Brussel, op 8 en 9 juli en van 29-31 juli Op deze, tot dusver laatste, bijeenkomst werd in grote trekken een akkoord bereikt Voorstellen aan de respectieve regeringen werden voorbereid op de volgende gebieden

- Een olieverdelingsschema in geval van een crisis.
- Samenwerking bij het onderzoek naar en de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen.
- Samenwerking bij de winning van verrijkt uranium.
- Coördinering van de monetaire en economische politiek.
- De rol van de grote oliemaatschappijen.
- De voorbereiding van een conferentie tussen de olie-importerende staten, m.i.v. de ontwikkelingslanden, en de olieproducerende landen.

(Vor. ber. pag. 388/1 e.v. - 1974)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DEMONSTRATIES BOEREN TEGEN INKOMENSACHTERUITGANG

Van 29 juli tot 5 aug. hebben zich vrijwel dagelijks op vele punten in liet hele land demonstraties voorgedaan van boeren, die hiermee de aandacht wilden vestigen op het feit, dat hun inkomens dalen, o.a. door enorm toegenomen kosten, waar geen adequate prijsstijgingen of andere compensates tegenover stonden. De demonstraties waren georganiseerd door spontaan opgekomen actiegroepen en niet door de organisaties, waarin de boeren verenig? zijn.

De boeren zijn georganiseerd in drie bonden. nl het Koninklijk Nederlands Landbouwcomite (KNLC), dat sterke banden met de VVD onderhoudt. de Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond (KNBTB) en de Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB). Deze organisaties worden ook wel aangeduid als standsorganisaties of Centrale Landbouworganisaties (CLO's) Te zamen met de landarbeidersbonden vormen de drie CLO's het Landbouwschap, dat als gesprekspartner met de overheid — in de eerste plaats de minister van landbouw — fungeert

De CLO's distantieerden zich op 30 juli van de acties die al hadden plaats gevonden. De besturen van de drie CLO's vergaderden op 31 juli gezamenlijk en besloten toen op korte termijn een massale demonstratieve vergadering uit te schrijven. Tevens werd een telegram aan de regering gezonden, waarin er op aan werd gedrongen ernstig rekening te houden met de grote onrust onder de boeren en op zeer korte termijn overleg te plegen over een aantal beleidsmaatregelen. Tenslotte drongen de besturen er bij de boeren op aan hun acties te staken, dit laatste evenwel zonder resultaat.

De boerenacties bestonden iha hieruit, dat de boeren met hun werktuigen — tractors, oogstmachines ed — de openbare weg optrokken en daar het verkeer lamlegden

De eerste acties van deze soort vonden op 29 juli plaats in het Noorden van het land, waar het verkeer op de wegen Groningen-Leeuwarden en Drachten-Heerenveen bij de grensposten Winschoten en Nieuwe Schans werd geblokkeerd De volgende dag vonden in Groningen opnieuw dergelijke acties plaats, waarna op 31 juli acties werden gemeld bij Vriezenveen in Overijsel Na de oproep van de CLO's de acties te staken werden op 1 aug de wegen versperd in de Haarlemmermeerpolder, in Zuidwolde en in De-

Op *1* aug hebben ontevreden boeren het verkeer in de Haarlemmermeer gestremd door het blokkeren van belangrijke kruispunten Hier blokkeren zij het kruispunt in Hoofddorp

demsvaart Op *2* aug hadden de boerenaemonstraties een landelijk karakter Acties werden gemeld in Groningen, Drenthe, Overijsel, Zuid-Holland en Zeeland Ook werd gepoogd op het Haagse Binnenhof te demonstreren, maar hier werden de boeren niet door de politie toegelaten Op *3* aug maakten Zeeuwse boeren gedurende enkele uren alle verkeer over de Zeelandarug, de Grevelingendam en de Brourversdam onmogelijk. Ook werd toen in de omg van Venlo het verkeer enige tijd door demonstrerende boeren lamgelegd Op *5* aug — *4* aug was een zondag — werden wegversperringen gemeld op het Hellegatsplein bij de Moerdijkbrug, op de wegen Breda-Rotterdam, Bergen op Zoom-Moerdijkbrug, op de weg Amersfoort-Baarn bij Eemnes, in Eindhoven en bij de brug bij Grave

De regering gaf op 5 aug. een verklaring uit, waarin zij aankondigde, dat de demonstraties niet langer geduld zouden worden en dat aan de politie opdracht gegeven was bij eventuele nieuwe acties op te treden. De tekst van de verklaring luidde:

,,De Regering, bezorgd over de toenemende verstoring van het verkeer door demonstranten is van oordeel dat deze acties thans een punt hebben bereikt waardoor zij niet meer dienen om aandacht te vestigen op moeilijkheden in de land- en tuinbouw, maar direct inbreuk betekenen op de belangen van allen, die van de weg gebruik maken Bovendien wordt de veiligheid van het verkeer ernstig in gevaar gebracht Aan de politie *is* opdracht gegeven vanaf dinsdag *6* augustus *00 00* uur handelend op te treden tegen ieder die zich niet aan de regels houdt en de vrijheid van het verkeer belemmert."

,,De Regering doet een ernstig beroep op de boerenbevolking deze acties thans te staken De boeren kunnen ervan overtuigd zijn dat de Regering en de overige bevolking op de hoogte zijn van de noden en verlangens die bij de agrarische bevolking leven Nu besprekingen met de Centrale Landbouworganisaties aan de gang zijn mag gevraagd worden de belangen van anderen niet te schaden"

Nadat de regering deze oproep gedaan had, is niet meer op de openbare weg gedemonstreerd.

Nota-Landbouwschap kosten- en inkomensontwikkeling boerenbedrijven

Het Landbouwschap publiceerde op 5 aug. een nota, waarin een uiteenzetting werd gegeven over de economische situatie in en de vooruitzichten van de agrarische sector voor het jaar 1974-1975. De nota is gebaseerd op gegevens van het Landbouw-Economisch Instituut (LEI).

Het LEI raamt voor de agrarische sector (excl tuinbouw) voor het jaar 1974/1975 een kostenstijging van 9,5% te corrigeren met de produktiviteitsontwikkeling in de landbouw (2%) De verwachting is dat de veevoederprijzen met 5% zullen toenemen

Op de wereldbedrijven en op de gemengde bedrijven zonder veel veredeling (varkens- en pluimveehouderij e d) is in 1973/*1974* de reele achteruitgang van het arbeidsinkomen van de agrarische ondeinemers groot geweest Bij een nominale daling ten opzichte van het vorige jaar kwani namelijk nog de invloed van de grote inflatie

Aanzienlijk is in het afgelopen jaar de reele inkomensachteruitgang geweest op de akkerbouwbedriiven in het zuidwestelijk Zeekleigebied en in de droogmakerijen In de andere gebieden zijn de inkomeni op de akkerbouwbedrijven nominaal niet of nauwelijks voldoende gestegen om de inflatie te kunnen opvangen

Gemengde bedrijven met veel veredeling in de zandgebieden hadden een nominale inkomensstijging Op de grotere bedrijsen was die wel, op de kleinere niet voldoende om de reele koopkracht van bet voorgaande jaar te handhaven

Cijfers over de achteruitgang bij de weidebedrijven op bedrijven van *27* hectare in het noordelijke klei- en veengebied met 7% tot f 33 500 Op bedrijven van *21* ha in het westelijke weidegebied met *19* , tot 22 500 Op bedrijven met 23 ha in de zaridgebieden met 8% tot f *28 500* Op kleinere bedrijven (12 ha) inet 18% tot f 13 *000*

Bij de gemengde bedrijver1 inet overwegend akkerbouw was de achteruitgang als volgt bedrijven van 44 na in her noordelijke kleigebied de droogmakerijen *e n* de IJsselmeerpolders met 8% tot *t 35 000* Bedrijven met *27* ha in het zuidwestelijke kleigebied met 11 , tot J 27 *000*

Bij de gemengde met overwegend rundvee in de zandgebieden grotere bedrijven (19 ha) met 10% tot *t 24 500,* kleine bedrijven *(11* ha) met 20% tot f 10.500.

Akkerbouwbedrijven met *36* ha in droogmakerijen en IJsselmeerpolders: daling 11% tot *f 64 000* Akkerbouwbedrijven van *45* ha in het zuidwestelijke zeekleigebied daling met 12% tot *f 61 000*

In de groenteteelt onder glas steeg *in 1973* het arbeidsinkomen, terwijl het in het bloementeelt onder glas daalde Eveneens was er een daling bij de bloembollen- en fruitteeltbedrijven. In de vollegrondstuinbouw en de boomteelt stegen de inkomens nominaal, maar niet voldoende om de koopkracht in stand te houden

De cijfers voor 1973/74 zijn nog voorlopig, maar inmiddels is al gebleken dat de akkerbouwbedrijven in het Zuidwestelijke kleigebied ongeveer J *10 000* beneden die voorlopige raming zullen liggen, dus op J *51 000* in plaats van j *61 000.* Dat komt door veranderingen in aardappelprijzen later in het jaar 1973/74 Daardoor zullen de inkomens in de consumptieaardappelgebieden beneden de inkomens in de pootaardappelgebieden boven de raming liggen

Bij hun cijfers maken de economen van het Landbouwschap de aantekenmg dat het inkomen van de zelfstandige ook nodig is om het voortbestaan van het bedrijf te verzekeren. Bi1 een levensvatbaar bedrijf dienen de besparingen *20* tot 40% van het inkomen te bedragen

Zij merken ook op dat de inkomens veelal zijn bepaald in een aantal arbeidsuren, dat ver boven het normale aantal werkuren buiten de agrarische sector ligt. Verder dat hun gegevens betrekking hebben op de betere bedrijven en ook slaan op pachtbedrijven Zou het om eigenaarsbedrijven gaan, dan zouden de inkomens nog f *250* per ha lager liggen.

Voor het lopende jaar 1974/75 verwachten de economen van het landbouwschap inkomensdalingen van 7% in de melkveehouder~en 12% in de akkerbouw Ten opzichte van het inkomen buiten de landbouw zal dat een daling betekenen met resp *20* en 25% Of de voorspelling voor de akkerbouw zal uitkomen hangt weer in sterke mate van de aardappelprijzen af Een cent per kilo meer of mln-

der betekent een inkomensverandering van 2% in het noorden en 5% in het zuidwesten des lands.

In de veredelingssector zullen zich ,,negatieve inkomens" kunnen voordoen.

Voor de tuinbouw heeft men de volgende verwachtingen: in de groenteteelt onder glas een daling van het gemiddelde inkomen van f 35.000 in 1973 tot f 20 000 in 1974. Bloementeelt onder glas: daling van f 28.000 tot f 15.000. Groenteteelt open grond: daling van f 27.000 tot f 25 000. Bloembollenteelt: daling van r 26000 tot *f* 20.000

In de fruitteelt verwacht men een stijging van f 12 000 in 1973/74 tot f 22 000 in 1974/75 Toch blijft op langere termijn gezien de inkomensontwikkeling onvoldoende voor een rendabele fruitteelt, terwijl er ook onvoldoende gelegenheid is om eerder geleden verliezen te compenseren

Boomteelt daling van *f* 38 000 tot *f* 34 000 Champignonteelt opbrengstverhogingen lijken kostenverhogingen te compenseren, maar de flinke daling van het arbeidsinkomen in 1973 wordt nog niet teniet gedaan door een even grote stijging in 1974

Overleg CLO's *met* regering; eisen Landbouwschap; *verder*gaande eisen actiegroepen; overeenstemming *organisaties*actiegroepen

Reagerend op het telegram van de voorzitters van de drie CLO's nodigde waarnemend minister van landbouw Boersma de voorzitters uit voor een onderhoud. Dit gesprek vond plaats op 2 aug. De voorzitters verlangden een aantal maatregelen, die direct zouden leiden tot een verbetering van de inkomens in de land- en tuinbouw. Deze maatregelen waren achtereenvolgens:

— Regelingen op het vlak van de BTW ten gunste van de land- en tuinbouwproducenten.

— Uitstel van belastingbetaling.

— Herziening van de overheidsbeslissing t a v de aardgasprijzen (verhoging) en een aanpassing van de olievoorschotregeling

— Een snelle herziening van de EG-prijzen en verbetering van de bestaande marktregelingen.

Op 8 aug. kwamen in De Meern bij Utrecht 58 vertegenwoordigers van de 28 actiegroepen bijeen om zich te beraden over de eisen, die zij de CLO's en de regering zouden stellen. Hun woordvoerder, K. Olieman, verklaarde na afloop, dat de eisen, die de actieleiders hadden opgesteld, zeer fors waren en veel verder gingen dan die van de drie CLO's.
De volgende dag vond een gemeenschappelijke vergadering plaats van de voorzitters van de CLO's en de actieleiders. De actieleiders lieten zich overtuigen hun eisen te matigen en gezamenlijk met de CLO's aan de grote demonstratieve vergadering in Utrecht deel te nemen, die voor 10 aug. was gepland.
Inmiddels had de regering op 8 aug. bekend gemaakt welke stappen zij op korte termijn zou ondernemen om de boeren te helpen. De regering besloot het volgende:

— Druk uit te oefenen op EG-niveau, opdat de Europese ministers van landbouw nog in aug bijeen zouden komen om de situatie in de landbouw te bespreken.

Bijstelling van de BTW op agrarische produkten.

Uitstel van betaling van de inkomstenbelasting-1973 voor beperkte tijd; uitstel van de verhoging van de aardgasprijs voor de tuinbouw met enkele maanden; verlenging van de olievoorschotregeling in de tuinbouw en de visserij

— Nadere berekeningen te maken over de agrarische inkomstenontwikkeling.

Demonstratzeve vergaderzng zn Utrecht. Opnzeuw *verdeeldheid actiegroepen-CLO's*

Op 10 aug vond in het Utrechtse stadion Galgenwaard de grote demonstratieve vergadering plaats, waaraan door ong. 30.000 boeren werd deelgenomen. Namens de regering waren de van vakantie teruggeroepen minister Van der Stee van landbouw en minister Duisenberg van financiën aanwezig.
De bijeenkomst begon vrij bedaard met toespraken van drs. R. Zijlstra. voorzitter van de CBTB, namens de de drie CLO's, en de heer K. Olieman namens de actiegroepen. Toen echter de heer Mertens, voorzitter van de KNBTB, het woord wilde nemen brak een enorm tumult uit, waardoor hem te spreken onmogelijk werd gemaakt.
Oorzaak van het protest tegen het optreden van de heer Mertens was een aantal recente uitspraken van hem, waarin hij gesproken had over de noodzaak van het verdwqnen van 30% van de agrarische bevolking.
De microfoon werd toen overgenomen door actieleider Olieman, die uitdrukking gaf aan het wantrouwen van de boeren jegens de CLO's; hij zei, dat de top van de landbouworganisaties gereorganiseerd moest worden. Hij kon echter niet uitspreken, daar een functionaris van het KNLC de microfoon uitdraaide. Vervolgens nam onverwacht minister Van der Stee het woord, maar hij kon slechts één zin verstaanbaar uitspreken; daarna werd hij overstemd door boegeroep
Voorzitter Zijlstra bleef toen niets anders over dan de vergadering voortijdig te sluiten

Na het slot van de vergad'ering kwamen de actieleiders en belangstellenden bijeen in de Jaarbeurs. Hier legden zij twee verstrekkende eisenpakketten op tafel:

Het eerste pakket omvat:

- verhoging van de graanprijs met 50% (20 ct per kg);
- 50% prijsverhoging van bieten (f 35,— per ton);
- melkprijsverhoging met 10 ct per liter;
- prijsverhoging met 50% van fabrieksaardappelen.
- verhoging eierprijs (4 ct per ei);
- produktiebeheersing in pluimveesector;
- subsidies op voergraanprijzen;
- indexeringsclausule gestegen kosten met aanpassing 4x per jaar.

De actiegroepen zeggen dat de centrale landbouworganisaties met deze eisen instemmen, maar ze pas over langere termijn gerealiseerd willen zien. De boerenactiegroepen zeggen niet te kunnen aangeven hoe aan hun eisen voldaan kan worden. ,,Dat is niet onze taak; het gaat erom dat ook wij een stuk van de welvaartskoek krijgen".
Onder de actieboeren circuleert nog een ander eisenpakket. Daarover bestaat onder boeren, die overigens door willen gaan met straatacties, geen overeenstemming. Het tweede pakket zou overheidsmaatregelen tot een bedrag van f 1,9 mrd vergen.

Deze eisen zijn de volgende:

- saneringsstop, zolang er boeren zijn die meer dan 45 uur per week werkrn;
- 50% prijsverhogingen (gegarandeerd minimuminkomen);
- strikt prijsbeleid en jaarlijkse prijsaanpassingen;
- opheffing fiscale discriminatie zelfstandigen;
- verruiming belastingvrije investeringsaftrek:
- invoering algemene volksverzekering ziektekosten:
- idem voor arbeidsongeschiktheid;
- wettelijke bescherming van contractteelers;
- beheersing slachtcapaciteit;
- een nationaal actiecomité binnen de georganiseerde landbouw.

In de kring van de georganiseerde landbouw, reageert men met enig schouderophalen op deze voorstellen. Vooral prijsverhogingen van 50% vindt men onmogelijk, omdat daardoor de export in gevaar komt. Bij het Landbouwschap wijst men erop dat van die kant onlangs bij het kabinet voorstellen in de fiscale en sociale sfeer zijn gedaan, die grotendeels overeenkomen met die van de actiegroepen.
De bedoeling was geweest op de uit de hand gelopen demonstratie een resolutie in stemming te brengen van de **CLO's** en (aanvankelijk ook) de actiegroepen. In deze resolutie werd het volgende verlangd:

- onmiddellijke inkomensverbetering in de land- en tuinbouw via de btw (2% verlaging; kosten f 250 mln):
- uitstel belastingbetaling;
- herziening beslissing aardgasprijzen:

- voortzetting/verbetering olievoorschotregeling;
- tussentijdse verhoging EG-prijzen met minimaal 4%.

Regeringsnota inkomenspositie land- en tuinbouw

Op 16 aug. zond minister Van der Stee een nota inzake de inkomenspositie van de land- en tuinbouw aan de Tweede Kamer, waarin een aantal maatregelen op korte termijn worden voorgesteld.

In de eerste plaats wil de regering de Europese ministers nog in aug. laten bijeenkomen ten einde een harmonisatie van steunmaatregelen aan de landbouw te bereiken en een escalatie van nationale steunmaatregelen te voorkomen.

Op nationaal niveau wordt het volgende voorgesteld:

Invoering op 1 okt. van een slachtpremie voor volwassen runderen; daarbij zullen de maximaal toegestane premies worden verstrekt. De kosten worden op f 23 mln geraamd, waarvan f 13 mln ten laste van het Europese landbouwfonds komt.

Een bijdrage uit de nationale schatkist in een recamecampagne voor rundvlees, het bedrag wordt door Brussel verdubbeld

Vanaf 26 aug. worden de gewichtsgrenzen van slachtvarkens over een periode van vijf weken geleidelijk verminderd. Hiermee wordt het vleesaanbod beperkt en kan de prijs op peil gehouden worden.

De olievoorschotregeling voor tuinbouw en visserij wordt verlengd tot 1 juli 1975. De maxima worden aangepast aan het prijsverloop.

De prijs van het aardgas wordt niet verhoogd tot 8,88 eent per m^3 maar tot 8,11 cent per m^3 Dit geldt voor 95% van het afgenomen aardgas. Voor de overige 5% geldt de volledige verhoging

De betaling van inkomstenbelasting wordt opgeschort tot eind 1974.

M.i.v. 1 sept. wordt het BTW-forfait verhoogd van 4,25% tot 6%. Dit geldt tot 1 febr. 1975. De regering wil dit geld bij voorkeur gebruiken voor bedrijven, die het zwaarst getroffen zijn.

De 2% revaluatiecompensatie voor granen, suikerbieten en fabrieksaardappelen wordt versneld ingevoerd.

De bijdrageregeling voor particuliere cultuurtechnische werken wordt versneld ingevoerd.

Reactie *CLO*'s

Het georganiseerde bedrijfsleven in de landbouw, de CLO's, reageerde negatief op de regeringsvoorstellen. Het handhaaft zijn minimumeisen en constateert, dat een aantal van deze eisen niet of nog niet zijn ingewilligd.

Het georganiseerde bedrijfsleven heeft een onmiddellijke verbetering van de agrarische inkomens via de BTW geëist. De regering heeft een bedrag toegezegd, dat gelijk is aan 1¾% BTW gedurende de periode van 1 sept. 1974 tot 1 febr. 1975. Het georganiseerde bedrijfsleven eist, dat het BTW-bedrag alsnog verhoogd wordt tot 2%, geldend voor een geheel jaar, tenzij op een eerder tijdstip voldoende nationale maatregelen ter verbetering van de inkomens genomen worden. Deze BTW-verhoging dient eveneens voor de sierteeltprodukten te gelden. Ten aanzien van het daarmee gemoeide bedrag geeft het georganiseerd bedrijfsleven op grond van principiële en praktische gronden de voorkeur aan een uitkering via de BTW.
Het georganiseerde bedrijfsleven heeft een tussentijdse verhoging van de E.G.-prijzen geëist van tenminste 4%. Het mal'lrtmechanisme dient zodanig verbeterd te worden, dat de voorgestelde prijzen inderdaad verwezenlijkt worden en òat de referentieprijzen voor groente en fruit verbeterd worden. wanneer in Brussel geen of onvoldoende besluiten worden genomen, eist het georganiseerd bedrijfsleven nog eens aanvullende nationale maatregelen tel' verbeteriiig van de inkomens rot 2% BTW.
Door het bedrijfsleven is uitstel van belastingbetaling geëist. De regering is bereid tat 31 dec. 1974 uitstel van betaling te verlenen aan alle zelfstandigen voor de voorlopige en nadere voorlopige aanslagen over de inkomstenbelasting 1973.
Het georganiseerde bedrijfsleven eist eveneens uitstel van betaling voor de voorlopige aanslagen inkomstenbelasting 1974, alsmede de heffing voor de volksverzekering.
Het georganiseerde bedrijfsleven constateert, dat de regering met betrekking tot het aardgasprijsbeleid ten dele tegemoet komt aan de eisen. Er zijn echter nog verschilpunten. De regeringsbeslissingen ten aanzien van het aardgasprijspeil liggen tweetiende cent per m^3 boven het maximum, dat het bedrijfsleven aanvaardbaar acht. Bovendien gaat de regering uit van aanpassingen van f 25,— per ton olie per jaar. Het georganiseerd bedrijfsleven blijft van mening dat deze verhoging niet meer dan f 15,— mag bedragen. De juiste vaststelling dient jaarlijks bezien te worden aan de hand van de inkomensontwikkeling.
Het georganiseerde bedrijfsleven wijst het regeringsvoornemen van de hand om de tuinbouwregeling te beperken tot 95% van het verbruik in 1973/1974. De olievoorschotregeling voor de lichte olie en petroleum is totaal onvoldoende. De eis van het georganiseerd bedrijfsleven, dat de ondernemer een prijs van maximaal 20 cent per liter zal moeten betalen in het komende jaar, blijft geheel gehandhaafd.
Alle andere eisen van het Landbouwschap en de inwilliging er van, komen ter sprake zodra de regering de Rijksbegroting 1975 indient.
Het georganiseerd bedrijfsleven eist echter nu een beslissing over de verlaging van het BTW-tarief voor de sierteeltprodukten.
Het georganiseerde bedrijfsleven acht het ontoelaatbaar, dat de volksverzekering arbeidsongeschiktheid pas op 1 juli 1976 ingevcerd wordt. Het eist in ieder geval op korte termijn de invoering van een oberheidsgarantie die tot doel heeft het mogelijk te maken, dat boeren en tuinders het eerstejaarsrisico zonder uitsluiting en tegen redelijke premie kunnen dekken.
Het georganiseerd bedrijfsleven blijft op grond van een nadere studie van oordeel, dat de voorgestelde regeringsmaatregelen niet voldoende tegemoet komen aan de minimale eisen van het bedrijfsleven.

Kamerdebat. Hulp verhoogd. Breuk *in* CDA

De Tweede Kamer beraadslaagde op 27 en 28 aug. over de regeringsnota. Belangrijkste resultaat was de toezegging van minister Van der Stee de hulp aan de landbouw te verhogen. Politiek opmerkelijk was het duidelijke meningsverschil tussen ARP en KVP enerzijds en CHU anderzijds.

Het meningsverschil binnen het CDA was reeds eerder gebleken, toen de heer Tolman (CHU), voorzitter van de gemeenschappelijke landbouwcommissie van het CDA, aan het laatste overleg van deze commissie voor de Kamervergadering niet wilde deelnemen. omdat hij er de zin niet van inzag.
Het zakelijke verschil tussen CHU en KVP en ARP kwam hier op neer, dat de CHU volledig de eisen van de landbouworganisaties onderschreef. De KVP en de ARP konden het op een aantal punten, gezien de eigen politieke verantwoordelijkheid, niet eens zijn met de georganiseerde landbouw. Het meningsverschil bleek uit de ingediende moties. De heer Tolman diende een motie in, waarin hij vroeg om een verhoging van het BTW-forfait van 4,25% naar 6,25% voor de periode van een jaar (regeringsvoorstel: verhoging naar 6% voor vijf maanden). De heer Ter Woorst (KVP) diende een motie in, mede namens PvdA. ARP en D'66, waarin de regering gevraagd werd een bedrag ter beschikking te stellen ter grootte van 2% BTW-forfait, maar dit niet automatisch te verlenen; het zou verdeeld moeten worden over die sectoren, die het zwaarst zijn getroffen (veredelingsindustrie en glastuinbouw).
De minister deed de door de heer Ter Woorst gevraagd- toezegging en verhoogde het bedrag, dat de regering ter beschikking stelde van f 100 mln tot ong. f 115 mln, overeenkomend met 2% BTW-forfait. Over de verdeling van dit geld bestaat nog meningsverschil tussen de indieners van de motie. De PvdA zou het het liefst gebruikt willen zien in de vorm van inkomenstoeslagen aan de zwaarst getroffen bedrijven binnen de sectoren, die er het slechtst aan toe zijn; KVP en ARP wilden een sectorsgewijze steun op basis van eenheden produkt per bedrijf. Zij zagen in de PvdA-denkbeelden het begin van een systeem van minimuminkomens in de landbouw, waar zij tegen zijn.

De motie Ter Woorst werd uiteindelijk aanvaard met alleen de stemmen van VVD, BP en RKPN tegen en, verrassenderwijze, met de steun van de CHU, nadat de motie-Tolman was verworpen. De heer Tolman zei hierover, dat de wijze, waarop de steun verleend wordt, voor hem geen principiële zaak is.
Overigens bleek de verdeeldheid binnen het CDA wel bij de stemming over de andere moties. De heer Tolman had behalve de vermelde motie nog een andere ingediend. KVP en ARP stemden tegen beide. KVP en ARP stemden ook tegen drie moties van de VVD, waar de CHU voor stemde; alle werden verworpen.
Wel werden aanvaard een motie-Van der Sanden (KVP), waarin de regering werd gevraagd over de hoogte van de aardgasprijs voor het seizoen 1974-1975 opnieuw overleg met het Landbouwschap te plegen, en een motie-Waalkens (VVD), waarin de regering gevraagd werd bij de vaststelling van de energieprijzen rekening te houden met de inkomenspositie van de tuinbouw. Een motie Van Rossum (SGP), waarin een verlaging van het BTW-tarief voor de sierteelt werd gevraagd is aangehouden tot de algemene en financiële beschouwingen.

Naast de verhoging van het steunbedrag deed minister Van der Stee de TK in het debat nog een aantal andere toezeggingen. Dit betrof: nader overleg met het Landbouwschap over de aardgastarieven voor het volgend jaar; verhoging van het maximumbedrag van de oliekredietregeling voor tuinbouw en visserij van f 30 tot f 50 per duizend liter; soepel optreden jegens de agrariërs, wanneer zij vragen de aanslagen-1974 te verlagen i.v.m. het gedaalde bedrijfsresultaat. Ook stelde de minister maatregelen in het vooruitzicht, die de opbrengst van melk en suiker zullen verhogen.

CLO's en actiegroepen *onvoldaan*

Drs. R. Zijlstra, voorzitter van de CGTB en woordvoerder van de drie CLO's, zei na afloop van het Kamerdebat: ,,De activiteiten van boeren en tuinders hebben vruchten afgeworpen. Het is niet voor niets geweest. We hebben indruk gemaakt op zowel regering als parlement." Daarbij constateerde drs. Zijlstra nadrukkelijk, dat niet voor de volle honderd procent tegemoet is gekomen aan het minimumpakket van de landbouworganisaties. Daarom verwacht het Landbouwschap meer besluiten van het Europese overleg in Brussel en in de Nederlandse begroting.

Het Landbouwschap is vooral niet erg gelukkig met het systeem, dat de minister en de Kamermeerderheid willen toepassen voor de inkomensvenbetermg toeslagen i p v een algemene verhoging van het BTW-forfait, drs. Zijlstra meende, dat het onjuist was prijspolitiek te vervangen door toeslagen Bovendien verwachtte hij grote praktische bezwaren Hij vreesde, dat het lang zou duren voor de boeren hun steun zouden krijgen Hij dacht, dat het zeer moeilijk zou blijken te zijn criteria te vmden, welke landbouwer wel en welke niet voor steun in aanmerking zou komen
De landelijke boerenactieleider K Olieman toonde zich zeer weinig ingenomen met de uitslag van het Kamerdebat Hij verklaarde ,,De eisen van de actiegroepen zullen aanvaard moeten worden, pas dan zullen die groepen min of meer tevreden zijn" Als belangrijkste pijler van het door de groepen gewenste beleid zag hij prijsaanpassingen, waardoor het besteedbare uurloon van de boer en tuinder gelijke tred zou houden met de loonen salarisontwikkeling in Nederland, alsmede driemaandelijkse bijstelling ter compensatie van de tussentijdse kostenstijging De houding van KVP en ARP in de TK was de actiegroepen tegengevallen (ANP, SER-bulletin, NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant, Het Parool)

ROTTERDAMS BESLUIT INZAKE HUISVESTING BUITENLANDERS DOOR DE KROON VERNIETIGD

Het besluit uit 1972 van de Rotterdamse gemeenteraad om een regeling in te stellen, waarbij per woonwijk maximaal 5% buitenlanders en rijksgenoten werd toegelaten, is bij KB op 3 aug. vernietigd.

De Kroon is van mening, dat Rotterdam een zodanig huisvestingsibeleid moet voeren, dat buitenlanders en rijksgenoten hetzelfde recht hebben zich in een bepaalde wijk te vestigen als Nederlanders. Over het besluit van de Rotterdamse gemeenteraad zegt de Kroon: ,,Dit heeft tot gevolg, dat niet iedereen zonder onderscheid is verzekerd van hetzelfde recht op huisvesting en dat dus sprake is van discriminatie". Daarom kan het besluit volgens de Kroon niet worden gehandhaafd (ANP)

(Vor. ber pag 764/3-1972)

MR. VAN RIJCKEVORSEL LID VAN DE RAAD VAN STATE

Op 31 juli is beëdigd als lid van de Raad van State mr. K. T. M. van Rijckevorsel. Mr. Van Rijckevorsei was vanaf 1 febr. 1972 Staatsraad in buitengewone dienst (pag. 140/2-1972). (Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 554/3-1973)

WIJZIGINGEN WET OP KANSSPELEN OP 1 SEPT. VAN KRACHT

Op 1 sept. 1974 treedt de initiatiefwet van de Tweede Kamerleden Geurtsen en Van Schaik in weiking, waarbij de wet op de kansspelen wordt gewijzigd.

Dit betekent, dat op 1 sept naast de voetbaltoto een lotto gaat draaien, een andere regeling voor winkelweekacties van kracht wordt; kleine kansspelen als kienen onder bepaalde voorwaarden gehouden kunnen worden; gemeenten vergunningen kunnen geven voor grotere kansspelen dan thans. Het onderdeel betreffende casino's treedt pas later in werking, wanneer de uitvoeringsbepalingen gereed zijn en de kansspelbelasting voor deze spelen zal zijn geregeld
Lotto is een kansspel waarbij de deelnemers een aantal getallen voorspellen die door loting of trekking worden verkregen Vergunning kan worden verleend aan de organisatie die ook vergunning heeft voor de voetbaltoto, met het oog op dezelfde belangen van instellingen die werkzaam zijn ten algemenen nutte als bij de totovergunning
Winkelweekacties zijn kansspelen die bij bijzondere gelegenheden door een groepering van middenstanders worden georganiseerd. Volgens de nieuwe wet geven de Kamers van koophandel de vereiste vergunning
Kleine kansspelen worden vrijgelaten als aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan Zo moet de vereniging die een dergelijk kansspel voor het publiek wil organiseren, een vereniging zijn met een duidelijk doel (dat niet de beoefening van enig kansspel mag zijn) en bovendien minstens drie jaar hebben bestaan De prijzen mogen geen hogere waarde hebben dan ƒ 250 per serie en in totaal niet meer dan f 1000 per bijeenkomst. Verder moet de organisator ten minste veertien dagen van tevoren de bijeenkomst bij B en W hebben aangemeld per aangetekende brief B en W kunnen een bijeenkomst verbieden onder meer als aannemelijk is dat die niet volgens de wettelijke bepalingen zal verlopen (NRC/H'blad)

(Vor. ber pag 254/3-1973)

SOWJET-UNIE

VERGADERING OPPERSTE SOWJET. VERKIEZING VOORZITTERS. BENOEMING REGERING

De op 16 juni nieuw gekozen Opperste Sowjet kwam op 25 juli voor de eerste maal bijeen. Beide Kamers kozen hun voorzitters.

Tot voorzitter van de Sowjet van Nationaliteiten werd gekozen Valery Roeben, voorzitter van de Opperste Sowjet van Letland sinds 1970, voordien was hij acht jaar minister-president van Letland Hij is in de Sowjet van Nationaliteiten opvolger van mevr Jadgar Nasriddinowa
De voorzitter van de Sowjet van de Unie, Alexei Sjitikow, werd herkozen

Op 26 juli vergaderden beide Kamers van de Opperste Sowjet in een gemeenschappelijke zitting. Toen werden het presidium en de voorzitter van de Raad van ministers gekozen.

Nicolai Podgorny werd herkozen als voorzitter van het presidium van de Opperste Sowjet Ook minister-president Alexei Kosygin werd herkozen, waarna hij de samenstelling van de regering bekend maakte
Op enkele wijzigingen na, die in de afgelopen vier jaar waren aangebracht, was de samenstelling gelijk aan de regering, zoals die in 1970 was gekozen

Volledigheidshalve onderstaand de leden van de regering van de Sowjet-Unie:

Voorzitter van de Raad van ministers - Alexei N. Kosygin.

Eerste vice-premier - Kiril T Masoerow
Vice-premiers - Iwan W Arkhipow, Nikolai K Barbakow, Veniamin E Dymsjits, Wladimir A Kirillin, Michail A Lesetesjko, Ignaty T Novikow, Wladimir N Novikow, Ziya Noeriyew, Leonid V Smirnow. Nikolai A Tikhonow en Michail T Yefremow

Landbouw - Dimitri Poljanski, luchtvaartindustrie - Pjotr V Dementyew, assemblage en speciale bouwnijverheid - Faoed B Yakoebowsky, automobielindustrie - Alexander M Tarasow, bouwmateriaal - Iwan A Grisjmanow, machinebouw voor bouwnijverheid, wegenbouw en plaatselijke economie - Yefim S Novoselow; machinebouw voor chemische en olieindustrie - Konstantin I Bnechov; chemische industrie - Leonid A Kostandow, burgerluchtvaart - Boris P Boegavew, steenkoolmijnbouw - Boris F Bratsjenko, PTT - Nicolai D Psoertsew; bouwnijverheid - Georgi A Karavayew; bouw van landbouwondernemingen - Stepan D Chitrow, bouw van zware industrieondernemingen - Nikolai Goldin; bouw van petroleum- en gasondernemingen - Boris Y Sjtsjerbina; cultuur - Yekaterina A Foertzewa, defensie - Andrei A Gretsjko, wapenindustrie - Sergei A Zweryew, electronische industrie - Alexander I Sjokin; electrotechnische industrie - Alexei K Antonow ijzermetallurgie - Iwan P Kazanets, financiën - Wasily F Garboezow, visserij - Alexander A Isjkow, voedselindustrie - Woldemar P Lein; buitenlandse zaken - Andrei A Gromyko, buitenlandse handel -

Nikolai S Patolitsjew gasindustrie - Sabit A Oroedzjew; algemene machinebouw - Seigei A Afanasgew geologie - Alexander W Sidorenko bouw van zware energie- en transportmachines - Wladimir F Zjigalin hoger en vakonderwijs - Wyatsjeslaw P Yeloetin industriebouw - Alexander M Tokarew, instrumentenfabricage automatisering en cornputerbouw - Konstantin N Roednew, binnenlandse zaken - Nikolai A Sjtsjelokow; justitie - Wladimir Terebilow; grondverbetering en waterstaat - Jewgeny Y Alexeyewski lichte industrie - Nikolai N Tarasow machinebouw - Wyatsjeslaw W Bakhiiew, machinebouw voor veeteelt en veevoerproduktie - Konstantin N Belyak; machinebouw voor lichte eri voedselindustrie en de produktie van huishoudapparaten - Wasily N Dojenin vleesverpakkings- en zuivelindustrie - Sergei F Antonow; medische industrie - Pjotr W Goescnkow halfzware machinebouw - Yefim P Slawsky koopvaardijvloot - Timofei B Goezjenko; non-ferro metallurgie - Pjotr F Lomako, olieproduktieindustrie - Valentin D Sjasjin, olieraffinaderij en petrochemische industrie - Viktor F Fyodorow, energie en electrificering - Pjotr S Neporozjny; bevoorrading - Grigoriy S Zolotoechin, onderwijs - Michail A Prokoview, volksgezondheid - Boris W Petrowsky celstof- en papierindustrie - Konstantin I Galansjin spoorwegen - Boris P Besjtsjew; scheepsbouw - Boris Boetoma bosbouw en houtverwerkende industrie - Nikolai W Timofeyew, werktuigmachine- en werktuigbouw - Anatoly I Kostousow; bouw van tractors en landbouwmachines - Iwan F Sinitsyn binnenlandse handel - Alexander I Stroeyew, bouw van verkeersvoorzieningen - Jewgeny F. Kozjewnikow

Commissievoorzitters met ministerrang voorzitter van de raad van bestuur van de nationale bank (Gosbank) - Mefody N. Swesjnikow, voorzitter van de staatscommissie voor cinematografie (Goskino) - Filip T Yermasj voorzitter van de staatscommissie voor bouwaangelegenheden (Gosstroy) - Ignaty T. Novikow, voorzitter van de raad voor de voorziening van landbouwmachinerieen, benzine en kunstmest (Soyoezselchoztechnika) - Alexander A Yezjewsky, voorzitter van de staatscommissie voor buitenlandse economische betrekkingen - Semjon A Skatsjkow, voorzitter van de staatscommissie voor bosbouw - Georgy I Worobyew, voorzitter van de staatscommissie voor arbeid en lonen - Alexander P Wolkow, voorzitter van de staatscommissie voor de voorziening met technisch materiaal - Veniamin E Dymsjits; voorzitter van de staatsplancommissie (Gosplan) - Nikolai K Baibakow; voorzitter van de staatscommissie voor prijzen - Wladimir K Sitnin, voorzitter aer staatscommissie voor radio en TV - Sergei G Lapin; voorzitter van de staatcommissie voor staatsveiligheid (KGB) - Joeri W Andropow, voorzitter van de staatscommissie voor maten en gewichten - Wasily W Boytsow, voorzitter van het centraal bureau voor de statistiek - Wladimir N Starowsky; voorzitter van de staatscommissie voor beroeps- en technisch onderwijs - Alexander A Boelgakow

Commentaar

Het feit, dat in de top van de SU vrijwel geen veranderingen zijn aangebracht gaf The Times (27-7) aanleiding tot het volgende commentaar:

Alle Russische leiders zijn zojuist weer herkozen, wat misschien enige jaloezie mag wekken bij hun Westelijke collega's, maar wat ook de vraag doet rijzen in welke richting de Sowjet-Unie zich zal ontwikkelen. Het is gewoonte om te veronderstellen dat totalitaire regeringen zelf de kiemen zaaien voor hun val door zich te isoleren van de verlangens van hun onderdanen. Toch blijven dictaturen en eenpartijregeringen in andere delen van de wereld stevig in het zadel en ook de Sowjet-Unie is reeds lange tijd blijven bestaan. Zou dan het scepticisme t.o.v. totalitaire regieins ongegrond zijn'?

Slechts gedeeltelijk, want de Sowjet-Unie is niet klaargekomen met het probleem van vernieuwing. De leidende groep is naar Westelijlte maatstaven oud en er vonden na de periode-Chroesjtsjow weinig verschuivingen plaats. Een onderzoek van Amerikaanse geleerden bewees echter dat ae gemiddelde leeftijd van een groep Amerikaanse leiders, gelijkwaardig aan het Russische Centrale Comité, gelijk lag, nl. *58* jaar Een vergelijking met het Politburo gaf in de Verenigde Staten een gemiddelde leeftijd van 61 jaar. Ook democratische leiders blijven dus wel lang op huil plaats zitten.

In de lagere bestuursniveaus van de Sowjet-Unie is de wisseling van de perconcn sterker: vooral in de regionale besturen komt veel jong bloed. Brezjnew heeft een think tank van bekwame jonge economen om zich heen en hun ideeën dringen door tot de top, al worden ze niet altijd uitgevoerd.

Het Russische systeem ais zodanig maakt vernieuwingen er niet gemakkelijker op. Invoering van iets nieuws betekent verwerping van iets ouds en dat is moeilijk wanneer de partij hiervoor verantwoordelijk is. Conformiteit wordt meer beloond dan vernieuwingslust, omdat ambitieuze jonge mensen niet, zoals in het Westen, naar een andere functie kunnen overgaan.

Daarom heeft de Sowjet-Unie zo intens behoefte aan de technologie van het Westen. Het land heeft uitstekende onderzoekers, maar het systeem is niet flexibel genoeg om de resultaten van het onderzoek toe te passen in het produktieproces. De Sowjet-Unie kan nauwelijks moderne bestuursmethoden voor de ondernemingen invoeren zonder de vastgegroeide macht van een burocratie aan te tasten, waarvan de leiders zelf nog zo afhankelijk zijn.

Daarom zal de ontwikkeling van de Sowjet-Unie traag verlopen, omdat er een ideologie heerst, welke een vals beeld van de wereld geeft, doch tevens de enige rechtvaardiging van het regiem verschaft. Er zijn gevestigde belangen op verkeerde plaatsen, met name de zware industrie en de wapenindustrie, welke 20% van het BNP opslokten tegen 4% in het Westen.

Nu kan de Sowjet-Unie zich langzaam ontwikkelen, omdat de wensen van de bevolking bescheiden zijn. Maar het ziet ernaar uit dat dit gaat veranderen. De leiding staat voor grote problemen; de ontspanning in binnen- en buitenland, de confrontatie met China, de meerdere eisen van de bevolking, met name van de technocraten, en de verlangens van de verschillende nationaliteiten. Veelbetekenend in dit verband is, dat de enige verandering in de Opperste Sowjet de voorzitter van de Sowjet van Nationaliteiten betrof.

De niet-Russen nemen veel sneller in aantal toe dan de Russen. De bevolking van de Russische gebieden zou in de komende dertig jaar eer kunnen dalen, maar die van Centraal-Azië verdubbelen. Dit wordt nog niet weerspiegeld in de machtscentra en er schijnt steeds meer druk te worden uitgeoefend om afzonderlijke etnische culturen e.d. te handhaven.

Het zou een wonder zijn als de Sowjet-Unie immuun zou zijn voor de trends die zich in andere delen van de wereld openbaren. De vraag is alleen in hoeverre de Sowjet-Unie erop kan reageren. Men moet van de verstening van de Sowjet-Unie geen al te overdreven voorstelling maken. Hoewel de dissidenten met harde hand worden onderdrukt, is de leiding in sommige opzichten minder meedogenloos en minder zelfbewust dan eertijds. Er worden concessies gedaan aan binnen- en buitenlandse pressiegroeperi en besluiten blijken vaak genomen te wordcn door overleg en compromissen.

Dit is naar vroegere maatstaven een teken van zwakheid* maar al is het waar dat harde leiders hun eigen val voorbereiden, het is misschien ook waar dat minder harde leiders kiemen van regeneratie doen ontstaan in de scheuren van de machtsstructuur. (The Times, Le Monde, NZZ, EAZ)

DELEGATIE UIT OPPERSTE SOWJET BEZOEKT VS

Op uitnodiging van het Congres bracht van 20-29 mei een delegatie van de Opperste Sowjet voor de eerste maal een bezoek aan de VS. De delegatie werd geleid door Boris Ponomarow, plaatsvervangend lid van het Politburo van de CPSU, secretaris van het CC van de CPSU en voorzitter van de commissie voor buitenlandse zaken van de Kamer van Nationaliteiten van de Opperste Sowjet.

De delegatie voerde besprekingen met o.m. de commissies voor buitenlandse zaken van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden alsmede met de commissie voor financiën van de Senaat; bij deze laatste commissie is de handelswet in behandeling, die o.a. aan de SU de positie van meest begunstigde natie moet verschaffen. T.a.v. deze wet zijn moeilijkheden gerezen als gevolg van amendering door de democratische senator Jackson en anderen, waardoor het verlenen van de status van meest begunstigde natie aan de SU gekoppeld wordt aan een liberaler beleid in de SU op het punt van emigratie.

Ponomarow werd op 23 mei door president Nixon ontvangen, aan wie hij een persoonlijke boodschap van partijleider Brezjnew overhandigde. De Sowjet-delegatie bracht bezoeken aan San Francisco en New York. In de laatste stad had de delegatie een onderhoud met VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim.

(Soviet News, The Times, AP, *AFP)*

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

WATERGATE-ZAAK, VERVOLG BANDJESKWESTIE, VERSCHILLEN VERSIE JURIDISCHE COMMISSIE - VERSIE WITTE HUIS. EINDRAPPORT ERVIN-COMMISSIE.

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de Watergate-zaak en wel met een uittreksel van de argumenten van Nixon bij de verdediging van zijn recht op het achterhouden van bewijsmateriaal, zoals die door zijn advocaat werden aangevoerd bij de behandeling van de zaak USA versus Richard Nixon voor het Hooggerechtshof (vor. ber. pag. 560/2).

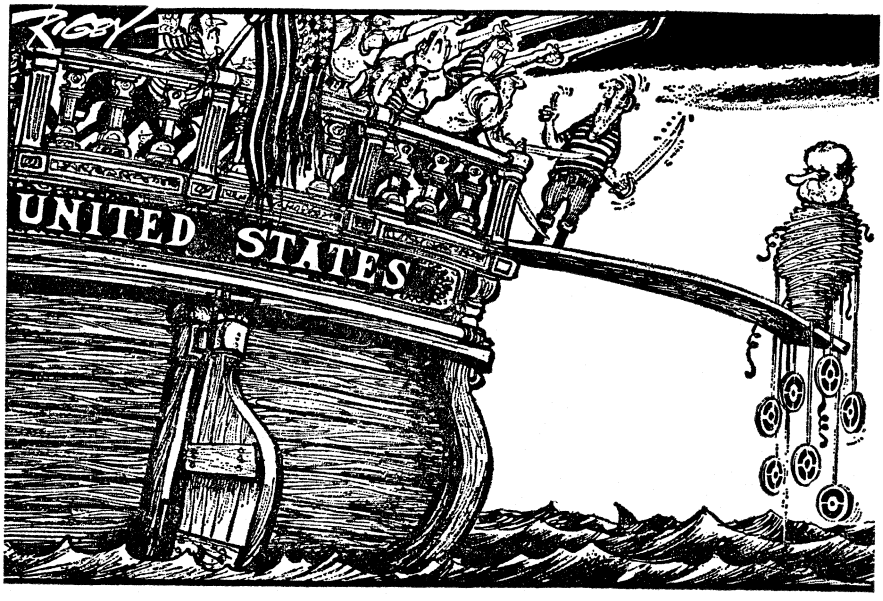
Nixon had via zijn advocaat doen beweren dat regeren onmogelijk wordt als beraadslagingen in het Witte Huis niet geheim kunnen blijven. De rechters hebben de argumenten van Jaworski laten prevaleren. Dat het geëiste materiaal aan rechter Sirica zou worden uitgeleverd. Deze kan dan ,,in camera" besluiten wat wel en wat niet relevant is voor het proces.
Nixon had ook gesteld dat Jaworski niet tegen de president kon optreden omdat beiden een deel zijn van de uitvoerende macht. Er zou dan volgens hem een vierde macht ontstaan, naast de wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende. De rechters besloten dat Cox, en daarna dus ook Jaworski, door presidentiële beloftes aan het Congres een speciale status heeft en dat dit ook uitdrukkelijk geldt ten aanzien van het presidentiële recht op geheimhouding.
Nixons advocaat stelde dat een rechter of een jury van onderzoek nakoming van een dwangbevel niet bij een president kan afdwingen, omdat anders het land kan worden geregeerd door de rechterlijke macht of het Congres, in plaats van door de president. De rechters achtten het argument belangrijker dat ook de president ondergeschikt is aan de wet, en dat anderzijds alleen het Congres het recht heeft de president af te zetten in een impeachment-procedure.

De president reageerde op de uitspraak van het Hooggerechtshof met de volgende verklaring:

Mijn standpunt over de dagvaarding van de speciale aanklager was gebaseerd op mijn overtuiging dat dit stuk ongrondwettig is en op mijn sterk verlangen het principe van het presidentiele recht op geheimhouding onder het systeem van scheiding van de machten, te beschermen
,,Hoewel ik natuurlijk teleurgesteld ben over de uitspraak aanvaard en respecteer ik het besluit van het Hof en heb ik de heer St Clair opdracht gegeven alle maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om volledig te voldoen aan dit besluit
,,Voor de toekomst zal het van belang zijn dat de speciale omstandigheden van deze zaak niet zullen worden gebruikt om het recht van presidenten op geheimhouding te verhullen Zonder dat recht ka? dit ambt niet worden uitgeoefend
,,Ik was daarom dankbaar dat het Hof do rechtmatigheid en het belang van het principe van het uitvoerend privilege (executive privilige) opnieuw heeft bevestigd — het principe dat ik heb geprobeerd te handhaven
,,Door volledig te voldoen aan de uitspraak van het Hof, hoop en vertrouw ik dat ik zal bijdragen aan de versterking en niet aan de verzwakking van dit principe in de toekomst en dat geen precedent is geschapen dat dit principe verwoestte maar een daad die het in stand hield "

St. *Clair* eist publicatie

Volgens verschillende bronnen Newsweek (19-8) en Time Magazine (19-8) kreeg Nixons advocaat op31 juli de uittreksels van 3 gesprekken die op 23 juni 1972 waren gevoerd tussen Nixon en Haldeman, die aantoonden dat Nixon toen al van de inbraak afwist en opdracht gaf de zaak in de doofpot te stoppen (pag. 516/1). St. Clair, aldus de bronnen, begreep dat de zaak nu verloren was. Hij schakelde de chef staf van het Witte Huis, Haig, in die op zijn beurt minister Kissinger van de inhoud van de bandjes verwittigde
St. Clair deelde vervolgens de president mee dat het Witte Huis zelf het gesprek van 23 juni 1972 bekend moest maken.
De overweging hierbij was, aldus Time en Newsweek, dat anders aanklager Jaworski of de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden de tekst van het gesprek zouden publiceren, wat wederom de verdenking van een in de doofpot stoppen van belangrijke gegevens door het Witte Huis zou doen ontstaan.
President Nixon ging akkoord met het verzoek van St. Clair, die overigens gedreigd had te zullen aftreden als de president niet aan zijn verzoek zou voldoen.
Op 5 aug. gaf Nixon de inhoud van de drie gesprekken voor publicatie vrij (pag. 515 e.v.).
Volgens Time Magazine had Nixons advocaat de verdediging van de president op zich genomen, zonder de garantie dat hij toegang zou hebben tot al het bewijsmateriaal. Tijdens een onderhoud enige dagen na de uitspraak van het Hooggerechtshof, vroeg Sirica aan St. Clair of het waar was dat de president hem niet alle banden had laten beluisteren. St. Clair beloofde daarop alle banden die overgedragen zouden worden te zullen beluisteren.
Nixon gaf vervolgens de wens te kennen al het materiaal ook nog eens te beluisteren voordat rechter Sirica het zou krijgen. Hij liet vervolgens uittreksels maken en gaf afschriften daarvan aan St. Clair.
De mogelijkheid om met deze banden te knoeien was uitgesloten, aldus *Time,* omdat de geheime dienst het uitwismechanisme van de bandapparatuur had verwijderd en omdat Nixons assistent Stephen Bull de president copieën van de banden had gegeven, in plaats van de originele opnamen.

(Die Zeit)

Verschillen tussen versie *Witte* Huis *en* versie juridische commissie in *banden*

Op 9 juli publiceerde de juridische commissie van het Huis van Afge-

vaardigden haar versie van de geluidsbanden die Nixon op 30 april voor publicatie had vrijgegeven.
Het Witte Huis had toen uittreksels van de inhoud van 42 banden gepubliceerd (pag. 542 e.v. en pag. 558 e.v.).

De originele banden waren vervolgens door enkele leden van de juridische commissie beluisterd en deze waren daarna tot de conclusie gekomen dat er aanzienlijke verschillen bestonden tussen de versie van het Witte Huis en de originele banden.

Over deze verschillen het volgende, ontleend aan het *NRC/H'blad:*

(N R C/H'b l a d)

De Witte-Huis-tekst laat Nixon voorjaar 1973 over een advies van ex-campagneleider Mitchell zeggen: ,,Get off the cover up line". Maar de commissie hoorde Nixon zeggen: ,,Get on the cover up line". De duizenden verschillen tussen de teksteil kan men op iedere bladzij vinden. Ze zijn in de Witte Huis-tekst bijna altijd gunstig voor de president.
Enkele kleine staaltjes: volgens het Witte Huis loog Dean toen hij voor de commissie-Ervin zei dat Nixon hem 15 sept. 1972 had geprezen voor zijn werk bij het in de doofpot stoppen van de inbraak, drie maanden eerder. Wat de commissie Nixon op het geluidsbandje hoorde zeggen tot Dean, maar het Witte Huis uit de tekst schrapte: ,,De manier waarop je het behandelde was heel handig. Je stopte je vingers in de dijk iedere keer als er lekken waren hier en daar."
Later, op 22 maart 1973, in een gesprek met Mitchell herhaalde de president deze aanwijzing dat hij weet van het in de doofpot stoppen en Dean er dankbaar voor is: ,,Dean bluste de vuren en kreeg de zaak over de verkiezingen heen. We weten allen wat het is." In juni, enige dagen na de Watergate-inbraak, had Nixon trouwens in een telefoongesprek dat het Witte Huis niet maar de commissie wel publiceerde, getoond dat hij wist wat het was: ,,Er is het risico dat meer vuile dingen uitkomen".
Voorts liet het Witte Huis schrappen dat op 7 maart 1973, vier dagen voor Deans ,,kanker in het presidentschap"-ontboezeming, Nixon sprak over het ,,spoor" dat naar Haldeman kon leiden. Tot Dean zei hij toen: ,,Snijd dat af".
Maar wat de grootste indruk maakte was een gesprekssegment van 16 minuten dat op Nixons persoonlijk bevel uit de door hem op 30 april gepubliceerde tekst werd gcschrapt. De commissie kreeg het per ongeluk te horen omdat de Secret Service het bandje te lang liet aanstaan. In dat gesprek, op 22 maart, een dag na Deans ,,kanker"-ontboezeming, zegt de president der Verenigde Staten over de noodzaak de schandalen geheim te houden voor rechters en publiek:
,,Ik geef er geen schijt om wat er gebeurt. Ik wil dat jullie het allemaal afketsen, het vijfde amendement nemen (het grondwetsartikel dat zwijgen bestaat om zelfbeschuldiging te voorkomen, corr.), het in de doofpot stoppen, wat dan ook... als je het maar redt... Het plan redt."
Zes weken later verklaarde Nixon plechtig tot het volk dat hij op die datum ,,een persoonlijk onderzoek was begonnen oni ,alle feiten' te krijgen Weglating van dit deel van het gesprek achtte het Witte Huis nu ,,gerechtvaardigd" omdat het ,,niet relevant" was.
Ook blijkt uit dit weggemoffelde gesprek dat het rapport dat Dean vorig voorjaar zou. schrijven waarover Nixon later tot het volk sprak, slechts bedoeld was als een ,,modified limited hang out", een aangepaste beperkte openbaring, zoals de president zich uitdrukte: ,,Wij moeten niet zo verdomd precies worden."
Al op 13 maart had hij volgens de tekst uit het Witte Huis gevraagd: ,,Is het te laat om de weg der openbaring te nemen?", de rest was volgens het Witte Huis ,,onverstaanbaar". De juridische commissie hoorde op hetzelfde geluidsbandje hoe Nixon zichzelf antwoord gaf: ,,Ja het is zo".
Ook zijn houding tegenover zwijggelden voor Watergate-inbreker Hunt in zijn gesprek met dic op 21 maart verschilt nogal of men de tekst van Nixon of die van de juridische commissie leest. Toen Dean suggereerde dat men Hunt ,,een teken" moest geven, zei Nixon niet: ,,(onverstaanbaar)... get it" maar, ,,Jesus Christ get it". Later over hetzelfde onderwerp: ,,Wij moeten het wel doen... om de stop net zo lang op de fles te houden om nog enige keus te hebben".

Eindrapport Ervin-commissie

De onderzoekscommissie van de Senaat, die onder leiding van senator Ervin een uitgebreid cnderzoek had ingesteld naar de Watergate-zaak (pag. 60 e.v.) publiceerde op 13 juli haar eindrapport, bestaande uit 2217 pagina's, verdeeld over drie delen. In de loop van 18 maanden heeft de commissie meer dan 1000 personen ondervraagd. De commissie hield gedurende 52 dagen, door de televisie uitgezonden verhoren, waarbij 62 getuigen werden gehoord.

In het eindrapport deed de commissie 35 aanbevelingen met betrekking tot hervormingen op allerlei gebied, zodat een zaak als de Watergate-affaire in de toekomst kon worden voorkomen.

De commissie verbmdt geen conclusies aan de rol van president Nixon, maar zegt wel met argusogen het onderzoek te volgen dat de commissie voor justitie van het Huis van Afgevaardigden instelt naar de vraag of er reden is tegen de president een afzettingsprocedure op gang te brengen
In het eindrapport zoals dat door alle zeven senatoren van de commissie eenstemmig is goedgekeurd, staan geen opzienbarende onthullingen, maar wel 28 aanbevelingen, waaronder de instelling van een permanent ,,openbaar ministerie", naar het voorbeeld van het speciale openbare ministerie dat voor het Watergate-onderzoek werd ingesteld
Het rapport citeert met instemming ex-vice-president Spiro Agnew, waar deze de hoop heeft uitgesproken dat een ,,post-watergatemoraal" zal ontstaan, met respect voor wet en zedelijkheid
Het eindrapport van de commissie van Senator Ervin beslaat drie banden van 2 217 woorden Het verschijnt zeventien maanden na de instelling van de commissie voor een onderzoek van geruchten dat het Witte Huis betrokken was bij de inbraak op 17 juni 1972 Toen, zo zegt het rapport nu, ,,hing de stank van pogingen tot verdoezelen van de waarheid in de lucht"
Het rapport verschijnt voorts net iets meer dan een jaar na de door de televisie uitgezonden openbare hoorzittingen onder Ervin
Onder de andere aanbevelingen van de commissie zijn er die laakbaar gedrag van medewerkers van het Wite Huis of regeringsfunctionarissen in het algemeen in verkiezingsstrijd zoal niet uitsluitend dan toch moeilijker maken en verbieden dat zij zich zonder congressionele toestemming bezighouden met het vergaren van geheime inlichtingen
Personen die meer dan $ 5 000 per jaar aan federaal inkomen trekken zouden volgens de commissie moeten worden uitgesloten van het bijdragen aan verkiezingscampagnes en president en vice-president zouden elk jaar inzage van hun financiele positie moeten toestaan

(*Voortzetting* volgende *aflevering*)

RHODESIË

TOENEMENDE GUERRILLA-ACTIVITEITEN. REGERINGSMAATREGELEN. HERGROEPERING AFRIKAANSE INWONERS

Sinds december 1972 wordt de regering-Smith geconfontreerd met een nieuw offensief van Afrkaanse guerrillastrijders, vooral in de noordoostelijke gebieden die grenzen aan Mozambique. De guerrillastrijders deden aanvallen op boerderijen van blanken en legden mijnen. Ook overvielen zij inheemse dorpen en daarbij zouden volgens de regering herhaalde malen Afrikaanse bewoners zijn ontvoerd met het obgmerk die — na een opleiding in het buitenland — bij de guerrillabeweging in te schakelen. In één geval reageerde de ZANU daarop met de mededeling dat betrokkenen uit vrije wil waren meegegaan om zich bij de guerrilla aan te sluiten. Volgens de *NZZ* (17-8-1974) pogen de guerrillastrijders, die uit Zambia en Tanzania via Mozambique de noordelijke en oostelijke grensgebieden infiltreren, daar via gerichte terreurdaden de jegens de regering tot dusver loyale, of minstens neutrale, zwarte bevolking tot de opstand te bewegen. Het blad vervolgde:

„...Sinds de start van de operatie „Hurricane" door de regeringsstrijdkrachten op 21 dec. 1972 tot eind juni 1974 zijn 8 blanken en 80 zwarte burgers door de opstandelingen gedood. In dezelfde periode vonden 307 infiltranten de dood, en talrijke andere raakten il1 gevangenschap, terwijl de verliezen van de Rhodesische en Zuidafrikaanse veiligheidsstrijdkrachten ca. 100 man bedragen.

De kern van de Rhodesische strijdkrachten wordt gevormd door het leger, dat in geval van mobilisatie beschikt over ongeveer een infanteriedivisie met drie brigades alsmede een regiment lichte artillerie en een regiment pantservoertuigen plus de nodige technische diensten. (...) Alle voor de (militaire) dienst geschikte blanke Rhodesiërs volbrengen thans een éénjarige opleidings- en actieve diensttijd en vervolgens al naar gelang van de omstandigheden „herhalingsoefeningen" voor de duur van 28 dagen. Daar de blanke bevolking van Rhodesië slechts iets meer dan 270.000 mensen omvat, moeten de dienstplichtigen elk jaar verschillende „herhalingsoefeningen" volbrengen. (...) Daarnaast bestaat er nog een elite-eenheid van blanke beroepssoldaten, de „Rhodesian Light Infantry", met een diensttijd van minstens drie jaar. Dit is een volledig gemotoriseerde commando-eenheid ter sterkte van een bataljon.

De in Rhodesië geïnfiltreerde guerrillastrijders worden echter ook door zwarte troepen bestreden, nl. de beroepssoldaten van de in 1940 gevormde „Rhodesian African Rifles". Onlangs werd een tweede bataljon van deze door de guerrillastrijders bijzonder gevreesde eenheid gevormd en verscheidene duizenden vrijwilligers hebben zich daarvoor aangemeld. Rhodesië kan weliswaar zijn blanke troepen kwantitatief niet meer sterk uitbreiden, maar steeds kunnen nieuwe zwarte troepen worden geformeerd.

De militair opgeleide en georganiseerde „British South African Police (BSAP) omvat tegenwoordig ca. 10.000 man in actieve dienst, van wie ca. 7.000 Afrikanen, plus ongeveer 27.000 blanken en 9.000 zwarte reservisten, die eventueel orderdiensten en bescherming van objecten in het achterland op zich nemen. De BSAP is een speciaal voor de bestrijding van guerrilleros uitgeruste elite-eenheid met soortgelijke tradities als de „Ulster Constabulary" in Noord-Ierland en de Canadese „Mounties". Tenslotte zijn reeds sinds enige tijd ook eenheden van de Zuidafriliaanse politie in Rhodesië ingezet, waarbij blank en zwart gemeenschappelijk opereren. De inschakeling van de Zuidafrikaanse politie kan in de nabije toekomst intensiever worden, omdat nu alle politiemannen tot de leeftijd van 50 jaar gedurende drie à zes maanden moeten worden ingezet.

De Rhodesische luchtmacht bestaat uit zeven squadrons met ca. 100 gevechts-, opleidings- en transportvliegtuigen, waarcnder een dozijn helikopters. De kern wordt gevormd door betrekkelijk verouderde Vampire- en Hunter-jagers plus Canberra-bommenwerpers; maar de Rhodesische luchtmacht is volledig paraat en zij overtreft de luchtstrijdkrachten van Zambia en Tanzania. In totaal opereren tegenwoordig naar schatting steeds 15.000 a 20.000 man blanke en zwarte soldaten en politiemannen in Rhodesië, hoofdzakelijk langs de Zambesi-rivier en het Karibameer alsook langs de oostelijke landsgrens met Mozambique, waar de Portugese troepen reeds maandenlang geen verzet meer bieden tegen de doortocht van gewapende guerrillastrijders. (...)

Ondanks de economische blokkade zijn de Rhodesische strijdkrachten goed uitgerust. De troepen zijn met het NAVO-FN-geweer bewapend en voor het gemotorisecrde vervoer met Britse Landrovers uitgerust. (...) Het munitieverbruik zou tot dusver zo gering zijn geweest, dat de bouw van een eigen munitiefabriek nier lonend is. Een civiele wapenhandel in Salisbury biedt per advertentie 130 soorten munitie aan uit alle delen van de wereld, zelfs uit Tsjechoslowakije. (...) Als voornaamste vanuit het buitenland opererende tegenstander fungeert in Rhodesië thans de ZANU-beweging (Zimbabwe African National Union) op, die hoogstens 200 uit Zambia geïnfiltreerde strijders en ca. 100 in het land zelf gerecruteerde dragers inzet, die in groepen van 4 à 20 man opereren en inheemse dorpen en geïsoleerde blanke boerderijen overvallen. Omstreeks 100 andere ZANU-aanhangers zijn in Zambia in opleiding; naar schatting 50 waren in juni van dit jaar langs de Zambesi onderweg. Bij wijze van vergelijking de volgende cijfers: tijdens het eerste guerrilla-offensief tot 1970 waren in totaal 535 guerrillastrijders in Rhodesië geïnfiltreerd, van wie 175 sneuvelden en 277 gevangen genomen werden. Militair gezien is de situatie dus nog alleszins onder controle te houden, te meer daar de op Moskou georiënteerde ZANU-organisatie thans niet meer actief optreedt. Ca. 200 ZANU-leden bevinden zich in opleiding in Tanzania, 100 andere zijn volgens berichten via Mozambique onderweg ...", aldus de N Z Z.

Rhodesische veiligheidstroepen, leden van de Special Air Service, keren terug van een grenspatrouille.

Als resultaat van besprekingen, die van 13-17 maart 1973 onder auspiciën van een subcommissie van het Bevrijdingscomité van de OAE te Loesaka (Zambia) werden gehouden, ondertekenden vertegenwoordigers van de ZANU en de ZAPU een akkoord over de vorming va2 een verenigd front. Binnen twee maanden zou een gezamenlijk militair opperbevel en een politieke raad worden ingesteld. Maar, zo schreef *NRC/H'blad* (30-7-'74), herhaalde pogingen van de OAE en van politieke leiders van buurlanden om de twee bewegingen tot elkaar te brengen hebben in de prak-

tijk nog niet veel succes gehad. Dit bevestigde de Rhodesische politiecommissaris, Sidney Bristow, die op 19 juli 1973 verklaarde dat de ,,terroristen" in het noordelijke grensgebied elementen van de ZAPU waren en die in het noordoostelijke gebied leden van de ZANU.

Verliescijfers

Uit de door de Rhodesische autoriteiten verstrekte en in de pers vermelde verliescijfers valt echter een duidelijke toename van de strijd af te leiden. Sinds december 1972 zouden de volgende aantallen guerrillastrijders zijn gedood (met de datum van publikatie):

8 juni 1973	54
27 aug 1973	101
4 jan 1974	203
22 april 1974	282
eind juni 1974	373
23 aug 1974	373

De verliezen onder de burgerbevolking zouden sinds dec. 1972 bedragen:

21 sept. 1973	26
(18 Afrikanen en 8 blanken)	
4 jan. 1974	57
(49 Afrikanen en 8 blanken)	
eind juni 1974	88
(80 Afrikanen en 8 blanken)	
24 aug 1974	124

(The Times)

Van gesneuvelde Rhodesische en Zuidafrikaanse militairen/politiemannen zijn geen exacte cijfers bekend.

Volgens *NRC/H'blad* (15-8-74) waren in de voorgaande 19 maanden aan Rhodesische kant 35 militairen gedood. The *Observer* (4-8-'74) meldde dat de verliezen van het leger ca. 50 man bedroegen. De NZZ (19-8-'74) berichtte in een artikel van een correspondent uit Salisbury dat de guerrilla onder de Rhodesische en Zuidafrikaanse troepen 39 doden gevergd had, maar een andere medewerker schreef in hetzelfde blad op 17 aug. 1974 dat de verliezen van de Rhodesische en Zuidafrikaanse veiligheidstroepen omstreeks 100 man bedroegen.

De Rhodesische bevrijdingsbewegingen ZAPU en ZANU gaven voor zover bekend geen totaalcijfers, maar verstrekten wel gegevens over gedode Rhodesische militairen en Zuidafrikaanse politiemannen in een bepaalde periode. Zo stelde de ZAPU op 12 maart 1974 dat de ,,Zimbabwe African People's Army op 8 maart bij een aanval op een militair kamp in Rhodesië 9 Zuidafrikaanse politiemannen" had gedood en dat sinds januari 1974 in totaal 18 Rhodesische militairen van de veiligheidstroepen waren gedood. De ZANU deelde op 28 maart 1974 mee dat de ,,Zimbabwe African National Liberation Army" bij acht verschillende acties in de voorgaande zeven weken 55 Rhodesische en Zuidafrikaanse militairen en burgers had gedood en 100 had gewond Deze claims werden door officiële Rhodesische en Zuidafrikaanse instanties als nonsens e.d. gekwalificeerd. In een volgend communiqué van de ZANLA werd melding gemaakt van het doden van 63 Rhodesische soldaten in de periode van 22 maart tot 17 mei.

Anti-guerrillamaatregelen regering

In haar strijd tegen de guerrilla trof de regering-Smith diverse maatregelen. Naast de reeds op pag. 546/1 e.v. vermelde waren dit o.a.:

Begin januari 1973 werden de geregelde Rhodesische veiligheidstroepen versterkt met territoriale eenheden, die opgeroepen werden voor onbepaalde tijd.

Op 29 juni 1973 werden alle blanken mannen tot 50 jaar opgeroepen, zich te laten registreren onder de defensiewet per 30 juni '74. Tevens moesten werkgevers bijzonderheden betreffende al hun manlijke werknemers in de leeftijdsgroep van 17-30 jaar verstrekken; de 18-30-jarigen zouden een militaire opleiding moeten ontvangen.

Op 25 juli 1973 werd te Salisbury officieel bevestigd dat leden van de reserve-eenheden van het territoriale leger van 38 jaar en ouder voor dienst werden opgeroepen. Een op 7 sept. bij het Huis van Afgevaardigden ingediend amendement stelde zwaardere straffen op het in gevaar brengen van 's lands veiligheid. Zo werd nu de doodstraf gesteld op het herbergen van guerrillastrijders, het nalaten hun aanwezigheid te melden, het volgen van een guerrilla-opleiding, het recruteren van guerriilastrijders of het aanzetten van iemand tot het volgen van een guerrilla-opleiding. De maximurngevangenisstraf — als alternatief voor de doodstral — voor terrorisme of sabotagedaden werd verhoogd van 20 tot 30 jaar. Dit amendement werd in laatste lezing door het parlement op 8 sept. 1973 goedgekeurd.

In een op 13 dec. 1973 gepubliceerde verklaring van een woordvoerder van het Rhodesische operationele commando werd gesteld dat de recrutering van mensen door de ZA NU vrijwel geheel tot stilstand was gebracht. Wel opereerden ,,verscheidene groepen terroristen" langs de grens van Rhodesie met Mozambique, waarover de Portugezen ,,weinig controle" hadden. Het aantal Rhodesische Afrikanen dat een guerrilla-opleiding in Tanzania ontving was bekend: van de 800 Afrikanen, die ter wille van die opleiing waren ontvoerd, waren slechts 400 ,,door veiligheidstroepen bevrijd". Volgens de woordvoerder waren 190 Afrikanen in detentie; in totaal waren 195 strijders van ZA NU èn Frelimo gedood.

Op 6 febr. 1974 deelde de regering mee dat zij om ,,terroristen in de kortst mogelijke tijd te elimineren" het aantal leden van de territoriale eenheden zou uitbreiden plus het aantal geregelde zwarte militairen. De nationale reserve (één jaar ,,full time" opleiding) zou in aantal worden verdubbeld. Alle mannen boven de 25, die vijf jaar in het land hadden gewoond en nog geen militaire bestemming hadden, zouden voor een beschermende dienstplicht worden opgeroepen voor perioden van maximaal een maand. Voorts zou een tweede geregeld bataljon van Afrikanen worden gevormd.

Op 8 febr. werden in de Rhodesische staatscourant de volgende maatregelen gepubliceerd:

De ,beschermende autoriteiten" en districtscommissarissen in het noordoostelijk grensgebied kregen de bevoegdheid om een verdachte voor ondervraging 60 i p.v 30 dagen in hechtenis te houden; bewoners op te dragen werk (tegen betaling) te verrichten voor de openbare veiligheid, zoals onderhoud van wegen, bruggen, dammen e d , toezicht te houden op voedselvoorraden om te voorkomen dat die in handen van guerrillastrijders vallen, en vee te vernietigen als bezitters ervan bevelen van de autoriteiten niet opvolgen

Op 29 maart deelde de minister van defensie, Jack Howman, mee dat Aziaten en kleurlingen voor het eerst met blanken zouden worden ingezet voor gevechtstaken en dat hun betaling en andere condities met die van blanke militairen in overeen-

---

Volgens persberichten vielen die dag vijf Zuidafrikaanse politiemannen in een hinderlaag; een van hen werd vermist en de andere vier werden gedood Daarmee waren in totaal in vijftien maanden 9 Zuidafrikaanse politiemannen bij schermutselingen met guerrillastrijders in Rhodesie gedood Op 17 april trof een Zuidafrikaanse politieluitenant hetzelfde lot Ook kwamen een aantal Zuidafrikanen door landmijnexplosies om het leven

Het aantal aanwezige Zuidnfrikaanse politiemannen wordt op 1000 geschat

stemming zouden worden gebracht. Op 2 april verklaarde de minister dat mannen uit de leeftijdsgroep van 25-38 jaar, die tot nog toe niet waren opgeroepen, zich de volgende dag voor een medisch onderzoek moesten melden om naar een .,reinforcement holding unit" te worden gezonden.
Medio april loofde de regering een bedrag uit van $R 5.000 voor inlichtingen die zouden leiden tot de dood of gevangenneming van ,,terroristen".

Hervestiging Afrikaanse stammen

In het kader van de guerrillabestrijding maakte de regering-Smith in 1973 een begin met de ontruiming van bestaande dorpen en de hervestiging van de bewoners in nieuwe nederzettingen die onder controle — ,,bescherming" — van het leger staan, naar het model van de aldeamentos in Angola en Mozambique (*NRC/H'blad* 30-7-'74).
Op 7 dec. 1973 deelde Wickus de Kock, toen onderminister van justitie en van wet en orde, mee dat het in verband met ,,terroristische" aanvallen op individuele stamleden door de regering noodzakelijk geacht was om ,,beschermde dorpen" in het noorden van Rhodesië aan te wijzen. Twee van deze dorpen waren reeds voltooid en twee andere waren in aanbouw.
Dezelfde dag verklaarde het onafhankelijke parlementslid Ronald Sadomba dat minstens 6.000 Afrikaanse stamleden in een doorgangskamp — een ,,concentratiekamp" — waren ondergebracht.
Op 10 jan. maakte het officiële bulletin van het ministerie van voorlichting te Salisbury, Ajrican Tzmes, bekend dat meer dan 8.000 Afrikaanse bewoners van de noordoostelijke grensgebieden ,,met hun instemming" naar ,,beschermde dorpen" waren overgebracht. De aldus ontruimde gebieden zouden tot verboden terrein worden verklaard.
Een correspondent van de *Daily Te*tegraph berichtte op 14 jan. dat bijna 10.000 Afrikanen op die manier waren verhuisd. Een correspondent van The Tzmes meldde dat de beschermde vestigingen slechts als doorgangskampen dienst deden. Een regeringswoordvoerder zou hebben verklaard dat de daar gevestigde stamleden niet verplicht waren er te blijven, maar dat zij ook niet terug konden keren naar de ,,no go"-gebieden, waar veiligheidstroepen het recht zouden krijgen op elke waargenomen vreemdeling te schieten. In dit niemandsland — een 300 km lange en 30 km brede corridor langs de grens met Mozambique — werden akkers en dorpen verwoest
Op 21 febr. maakte de minister van binnenlandse zaken, Lance Smith, bekend dat in elk van de ..beschermde dorpen" — waarin meer dan 500.000 stamleden waren gehergroepeerd — een zwarte militie zou worden opgericht. die onder bevel van een Afrikaanse districtsassictent zou staan en onder controle van het plaatselijke districtsbestuur.
In een communiqué van de veiligheidstroepen d.d. 24 juli werd meegedeeld dat ca. 60.000 Afrikanen van de Chiweshestam uit hun stamgebied werden overgebracht naar 21 ,,beschermde dorpen" Dit stamgebied lag ca. 45 mijl ten noorden van Salisbury.

De districtscommissaris Ivan Johnstone, die de hergroeperingsoperatie ,,Overload" leidde, verklaarde volgens The Times (29-7) dat de stamhoofden in december 1973 met de autoriteiten besprekingen waren begonnen over een betere bescherming van hun stamleden tegen guerrillastrijders en dat zij met het hergroeperingsproject hadden ingestemd Johnstone gaf echter toe dat m 17 van de 189 ,,kraals" de bewoners weinig voor de verhuizing voelden Naar zijn zeggen was hij van plan hen voorlopig achter te laten Hij deelde nog mee dat de ,,rebellen" in augustus 1972 voor het eerst in het gebied geinfiltreerd waren (ca 100 man) en dat zij de dorpshoofden tot het uitvoeren van bepaalde taken hadden gedwongen, zoals het aanleggen van voedselvoorraden of het organiseren van subversieve cellen Volbrachten de dorpshoofden de gestelde taken niet, dan werden zij aan boosaardige represailles blootgesteld. Ook de dorpsbewoners waren dusdanig onder druk gezet dat zij de aanwezigheid van guerrillastrijders niet hddden gemeld, ook al waren zij in november en december 1973 gewaarschuwd voor de consequenties voor voortgezette hulp aan de terroristen, aldus The Times (26-7)

Arrestatzes, processen en *terechtstellingen*

Sinds begin 1973 zijn talrijke personen, voornamelijk Afrikanen, veroordeeld wegens terroristische activiteiten. Diverse malen werd de doodstraf uitgesproken, zoals o.a.:

Op 7 maart 1973 tegen drie Afrikanen te Salisbury voor de moord op een korporaal, die op 23 dec. 1972 door een landmijn was gedood.

Op 20 maart te Salisbury tegen drie Afrikanen wegens wapenbezit.

Op 26 maart te Boelawayo tegen 2 Afrikanen, omdat zij in 1970 vanuit Zambia het land waren binnengekomen met grote hoeveelheden wapens en munitie.

Op 12 juni door het hooggerechtshof te Salisbury tegen twee Afrikanen wegens wapenbezit en het leggen van landmijnen.

Op 17 juli tegen een kleurling en twee Afrikanen wegens het plegen van terreurdaden in het stamgebied van de Moekwichi op 9 maart, toen een blanke politiereservist werd gedood.

Op 15 aug. tegen een Afrikaan te Salisbury wegens hei vermoorden van een politiereservist, het invoeren van wapens en munitie in Rhodesië en wegens brandstichting.

Op 9 nov. te Salisbury tegen één Afrikaan wegens het begaan van terreur- of sabotagedaden en wapenbezit.

Op 5 maart 1974 tegen negen Afrikanen door helt Hooggerechtshof te Salisbury voor het invoeren van wapens in Rhodesië als leden van een groep van 33 guerrillastrijders in juni 1973.

Op 29 maart tegen twee Afrikanen wegens terreurdaden en wapenbezit.

Een aantal van deze doodvonnissen werd ook voltrokken:

Op 21 mei 1973 werden voor hei eerst officieel personen terechtgesteld wegens guerrilla-activiteiten. Toen werden de op 7 maart veroordeelde drie Afrikanen te Salisbury opgehangen.

Op 22 juni ondergingen drie andere Afrkanen, die op 20 maart ter dood veroordeeld waren, hetzelfde lot.

De in juni veroordeelde twee Afrikanen werden op 14 sept. te Salisbury opgehangen.

De op 17 juli veroordeelde drie ondergingen dit lot op 9 oktober.

Op 14 dec. werden te Salisbury twee Afrikanen opgehangen die ter dood veroordeeld waren wegens moord op twee blanke burgers.

Op 1 maart 1974 werden in Salisbury twee Afrikanen opgehangen; de een was in nov. 1973 veroordeeld wegens schieten op veiligheidstroepen, de ander in dec. wegens deelneming aan overvallen op boerderijen.

Op 19 april werd een Afrikaan terechtgesteld wegens moord op een dorpshoofd in augustus 1973.

Vijf in maart veroordeelde Afrikanen werden op 7 juni te Salisbury opgehangen. Eenzelfde lot trof op 16 aug. een Afrikaan die in mei ter dood veroordeeld was wegens moord

op een anti-guerrilla-gezinde Afrikaan.

Beweerde *wreedheden. Kerken* in confict *met* minister

Ronald Sadomba, een onafhankelijk Afrikaans parlementslid, diende op 27 maart 1974 in het Huis van Afgevaardigden een motie in met het verzoek tot instelling van een commissie van onderzoek naar beweerde wreedheden en ongerechtigheden, die door Zuidafrikaanse en Rhodesische veiligheidstroepen zouden zijn begaan tegen Afrikaanse stamleden in het noordoostelijke grensgebied. Speciaal zou de beschuldiging moeten worden onderzocht dat twee Zuidafrikaanse politiemannen eer, Afrikaanse baby hadden vermoord toen de ondervraging van de moeder geen resultaat opleverde.

De minister van justitie en van wet en orde, Desmond Lardner-Burke. noemde de beweringen ongegrond en van ,,communistische[v] makelij, en hij weigerde een onderzoek. Sadomba's motie werd op 28 maart met 35 tegen 15 stemmen verworpen.

De r.-k. Commissie voor Gerechtigheid en Vrede (leken en geestelijken onder voorzitterschap van de hartspecialist Alexander Graham) stelde op 2 april in een advertentie in de Rhodesia Herald dat de officiële weigering om een onderzoek in te stellen volstrekt onvoldoende was in de situatie en geheel tekort schoot om de belangen van de natie te dienen. Zo werd in de hand gewerkt dat de beschuldigingen als juist beschouwd zouden worden. De commissie herinnerde eraan dat een oproep tot een officieel onderzoek al eerder was gedaan door de Methodistische dominee Frederick Rea.

Zij voegde daaraan toe dat zij reeds lang op de hoogte was van wijdverbreide beschuldigingen van bruut optreden door leden van de politie en het leger tegen Afrikanen en dat gedetailleerd bewijsmateriaal daarvoor aan de minister van justitie was overhandigd.

Niettemin verwierp minister Lardner-Burke op 4 april ook een verzork van senator J. W. P. Lever om een onderzoek, omdat dit ,,schadelijk voor het moreel van de strijdkrachten" was. Tegelijk beschuldigde hij de r.-k. bisschoppen van pogingen ,,om het wettige gezag te ondermijnen" en om ,,een confrontatie tussen kerk en staat" in Rhodesië uit te lokken. Dat was ,,hun ware politiek in dit land, evenals dat het geval was in Mozambique, waar de betrokkenheid van de kerk in de terroristische zaak uitvoerig aangetoond was"

Op 27 april diende de Commissie voor Gerechtigheid en Vrede een rapport over haar eigen onderzoek in bij de minister van justitie.

Tijdens een persconferentie te New York op 30 mei verklaarde de r.-k. bisschop van Oemtali, mgr Donal Lamont. dat de zwarte bevolking van Rhodesie onder een terreurbewind leefde ,,vergelijkbaar met dat van de Nazi's in Duitsland".

Een r -k. lekengroep, de Chichester Club, verzocht op 11 juni bij monde van voorzitter Sraniey Trethowan de paus om bisschop Lamont uit Rhodesie en Afrika te verwijderen.

Op 14 juli verweerde de r -k bisschoppen zich in een advertentie in de Sunday Mail tegen beschuldigingen dat zij hun land ontrouw zouden zijn en dat zij eenzijdig zouden zijn bij hun veroordeling van sociale ongerechtigheid

Elf leiders van drie grote kerkgenootschappen in Rhodesië - 3 Anglicanen, 6 Rooms-katholieken en 2 Methodisten - stuurden aan een groep van 500 a 600 verantwoordelijke burgers een document met 10 gevallen van beweerd bruut optreden van Rhodesische veiligheidstroepen tegen Afrikaanse stamleden (twee waarbij een gevangene door marteling omkwam), zo werd op 22 aug. bericht. In de begeleidende brief stelden de geestelijken dat zij tot deze stap waren overgegaan omdat pogingen een regeringsonderzoek op gang te brengen geen resultaat hadden opgeleverd.

Op 22 aug. deelde een woordvozrder van het ministerie van justitie mee dat de beschuldigingen zouden worden onderzocht. Ds. Rea reageerde hier de volgende dag op met te stellen dat nu alles afhing van de wijze van onderzoek. Volgens de geestelijken moest dit plaatsvinden door de rechterlijke macht of door een onafhankelijke commissie.

Inmiddels had de regering melding gemaakt van wreedheden begaan door terroristen tegen Afrikanen in het noordoostelijke grensgebied. Op 3 april memoreerde zij dat sinds dec. 1972 in totaal 70 Afrikaanse burgers waren gedood.

In het weekend van 12 mei publiceerde het ministerie van voorlichting bijzonderheden en foto's van door ,,terroristen[n] begane wreedheden. *(KCA,* The Tirrtes, *Financial Times. NZZ, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. **33** e.v. - 1973 en 545 e.v. - 1974)

DE NIESEWAND-AFFAIRE

De treelance journalist Peter Niesewand, o m corespondent voor *Reuter, AFP* en *UPI,* werd op 20 febr 1973 gearresteerd en in voorlopige hechtenis geplaatst Hij had een rapport geschreven over guerrillaaanvallen op de Beira-Tete spoorlijn in Mozambique Zijn informatiebronnen had hij niet aan de politie willen onthullen Op 19 en 20 maart vond een geheim proces tegen hem plaats en op 6 april werd hij veroordeeld tot twee laar dwangarbeid, waarvan één jaar voorwaardelijk, wegens overtreding van de ,,Official Secret Act" van 1970 (o a inlichtingen die nuttig zouden kunnen zijn voor een vijand).

Op 6 april gaf de Britse regering in een boodschap een premier Smith blijk van haar grote bezorgdheid en zij verzocht hem Niesewand in staaf te stellen het land te verlaten

Op 1 mei verklaarde het hof van appel bij het hooggerechtshof te Salisbury het vonnis nietig. Niesewands publikatie was niet schadelijk voor de belangen of de veiligheid van Rhodesie, aldus het hof van appel. Niesewand werd op 3 mei vrijgelaten en op een vliegtuig naar Londen gezet. Zijn aanwezigheid in Rhodesie kon de belangen van de openba e veiligheid of orde schaden, zo verklaarde de minister van justitie *(KCA)*

peter Niesewand

GRENS MET ZAMBIA BLIJFT GESLOTEN. GRENSINCIDENTEN

De Rhodesische regering, die op 9 jan. 1973 de grens met Zambia gesloten had (pag. 33 e.v.-1973), deelde op 3 febr. 1973 in een verklaring mee: ,.Als resultaat van ontvangen boodschappen heeft de Rhodesische regering de voldoening verkregen dat haar oogmerken om de grens met Zambia te sluiten nu zijn vervuld. Daarom zal de grens morgen vanaf 6 uur voormiddags heropend zijn."

De regering van Zambia verklaarde echter de volgende dag dat zij van plan was haar eigen grensposten voorlopig gesloten te houden. President Kaoenda liet weten dat zijn besluit om de grens met het ,,opstandige" Rhodesië te sluiten ,,onherroepelijk en definitief" was. Hij ontkende dat hij enige toezegging aan premier Smith had gedaan of dat er met deze directe of indirecte contacten waren geweest. Op 6 febr. schortte de regering van Zambia alle rechtstreekse telex- en telefoon-. verbindingen met Rhodesië op. De grens werd echter niet gesloten voor de transitohandel van en naar Zaire. Ondanks Kaoenda's ontkenning beweerde premier Smith op 8 febr. dat hij via een tussenpersoon in tweede instantie een formele boodschap van de Zambiaanse regering ontvangen had met de verzekering dat zij haar uiterste best zou doen om terroristische invallen in Rhodesië te beletten. Zijn regering had door haar tussenpersoon een boodschap aan Zambia gestuurd met de mededeling dat ,,Rhodesië zich het recht om de nodige actie te ondernemen voorbehield", als de regering van Zambia haar toezegging niet nakwam. Smith voegde daaraan toe dat het bericht van de Times of *Zambia* mogelijk juist was, nl. dat de Zambiaanse boodschap naar Londen was verzonden door de (toenmalige) Britse minister voor overzeese ontwikkeling, Richard Wood, die toen in Zambia verbleef. Op 6 febr. had de Britse Hoge Commissaris te Loesaka evenwel reeds ontkend dat Rhodesië enige waarborg m.b.t. de grenskwestic via Wood ontvangen had.

Grensincidenten

Paul Loesaka, de permanente vertegenwoordiger van Zambia bij de VN, overhandigde in juli 1973 een lijst aan de Veiligheidsraad van 31 ,,aanvallen op Zambia door de troepen van Zuid-Afrika, Portugal en Rhodesië" tussen 9 jan. en 14 juni 1973. Landmijnexplosies, geweervuur en luchtbombardementen zouden in negen gevallen slachtoffers hebben gevergd. Voorts zouden 35 personen zijn ontvoerd.

Aan de andere kant werden op 15 mei 1973 twee Canadese meisjes gedood en raakte een Amerikaan gewond, toen zij op de Rhodesische oever van de Zambesirivier bij de Victoriawatervallen door Zambiaanse troepen werden beschoten. (Op 18 mei gaf de Zambiaanse regering toe dat leden van het leger van Zambia hadden geschoten en op 5 juni onthulde president Kaoenda dat hij zowel aan Canada als de Verenigde Staten zijn verontschuldigingen voor het incident had aangeboden.)

N.a.v. de dood van vier Zuidafrikaanse politiemannen op 8 maart 1974 in dezelfde buurt werd in Zuid-Afrika bericht dat de daarvoor verantwoordelijke guerrillastrijders zich naar bases in Zambia hadden teruggetrokken, wat op 11 maart door een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Loesaka werd tegengesproken.

Op 15 nov. 1973 arresteerden Zambiaanse grenswachten Donald Coles, een Britse technicus van de Central African Power Board, tijdens werkzaamheden aan de Karibadam. Negen dagen later keerde hij in Rhodesië terug, na tussenkomst van de Britse Hoge Commissaris te Loesaka. Op 5 mei 1974 werd een Rhodesische politieboot op de Zambesi onder vuur genomen ter hoogte van een Zambiaans legerkamp te Chiawa. Daarbij werd een zwarte Rhodesische politieman dodelijk getroffen. (K C A, T h e T i m e s)

DALING IMMIGRATIE BLANKEN. CAMPAGNE „SETTLERS 74"

De emigratie van blanken naar Rhcdesië liep terug van 13.005 personen in 1972 tot 9.433 in 1973. In laatstgenoemd jaar verlieten 7.750 blanken het land, het grootste aantal sinds 1967, zodat de netto emigratiewinst slechts 1.683 bedroeg vergeleken met 8820 in 1972. In dec. 1973 was zelfs sprake van een netto emigratieverlies van 460 blanken.

Om in deze situatie verbetering te brengen startte de Rhodesische regering op 1 jan. 1974 een campagne om een miljoen blanke emigranten aan te trekken, ,,Settlers 74". In een paginagrote advertentie in de Rhodesia Herald verzocht de regering de lezers de namen en adressen op te geven van mensen in Engeland of elders die mogelijk naar Rhodesië zouden willen komen. Daarbij werd opgemerkt: de mensen in Engeland hebben ,,het nog nooit zo slecht gehad"; „zij zullen hier een beter leven genieten en zij zullen uw toekomst verzekeren".

Kritiek op deze campagne werd geleverd door o.a. de African National Council (ANC) en de r.-k. bisschoppen.

Een ANC-woordvoerder verklaarde op 2 jan. dat Rhodesies Afrikanen niet misleid zouden worden door de stelling van de regering dat blanke immigranten meer werk betekenden voor de Afrikanen De regeringspolitiek was niet gericht op het verzekeren van geschoolde arbeid, maar op toename van de blanke bevolking en daarvoor werden immigranten aangetrokken van wie de meesten ,,in eigen land mislukkelingen" waren, aldus de woordvoerder Hij verwachtte overigens dat deze regeringspolitiek geen succes zou hebben, omdat de politieke toestand en de veiligheid in Rhodesie geen immigratie aanmoedigden

De zes r-k bisschoppen van Rhodesie o.l.v. aartsbisschop Francis Markall te Salisbury stelden op 20 jan in een herderlijk schrijven, dat de volgende dag als advertentie in de ochtendbladen werd gepubliceerd, onder de titel ,,Verzoening in Rhodesie" dat de immigratiecampagne in de kaart speelde van de mensen die geweld predikten Zij verklaarden zich ernstig verontrust over de huidige ongelukkige toestand van het land, waar ,,veiligheid en vrede (worden) bedreigd en de welvaart steeds meer in gevaar (wordt) gebracht" De schuld daarvan kreeg in hoge mate de regering en ,,degenen die haas racistische politiek steunen". Zij verlangden radicale wijzigingen en een algehele hervorming van de maatschappij

De regeringscampagne leverde in jan. nog niet veel resultaat op. Volgens op 28 febr. gepubliceerde gegevens bedroeg het netto emigratieoverschot van blanken die maand 40 personen. In april was er zelfs een netto emigratieoverschot van 286 blanken volgens The *Financial Times* (4-6).

Als voornaamste oorzaak van de daling van het aantal immigranten en de stijging van het aantal emigranten wordt in perscommentaren genoemd de binnenlandse veiligheidssituatie, met als speciaal aspect de dienstplicht. Jongeren verlaten het land om aan een oproep daarvoor te ontkomen en voor nieuwe kolonisten lijkt het niet zo aantrekkelijk om meteen verwikkeld te raken in een guerrilla nu ook deze groep onder de dienstplicht valt

Bovendien voelen vele blanken zich langzamerhand bedreigd door de 5,7 mln Afrikanen, wier bevolkingsgroei van 3,6% de toename van de blanke bevolkingsgroep (271 000) ruimschoots overtreft

Volgens N R C/H'b l a d (15-1) worden ook maatregelen getroffen om de groei van de zwarte bevolking te beperken, omdat er voor haar te weinig land zou zijn De bevrijdingsbeweging ZAPU gaf onlangs als voorbeeld van een dergelijke maatregel dat zwarte vrouwen geen vaste baan kunnen krijgen, zolang ze geen voorbehoedsmiddelen gebruiken Dit is van de zijde van de regering tegengesproken Ook de gezondheidszorg onder zwarten zou volgens de ZAPU met opzet worden verwaarloosd, zoals zou blijken tijdens de recente cholera-epidemie in het oosten van het land, aldus N R C/ H'b l a d

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

WERELDBEVOLKINGSCONFERENTIE

In de Roemeense noofdstad Boekarest vond van 19-30 aug. de eerste intergouvernementele wereldconferentie plaats over bevolkingsvraagstukken, onder auspiciën van de Verenigde Naties. In tegenstelling tot beide vorige wereldbevolkingsconferenties onder auspiciën van de Verenigde Naties (Rome 1954, pag. 11583/3-1954, en Belgrado 1965, pag. 631/1-1965) was deze meer dan een wetenschappelijk congres, waaraan alleen door deskundigen werd deelgenomen. De conferentie van Boekarest vond plaats op regeringsniveau. Er werd aan deelgenomen donr ca. 5000 afgevaardigden uit 140 landen.
De conferentie vond plaats in het kader van het Wereldbevolkingsjaar, dat de VN voor 1974 hadden uitgeroepen.

Wereldbevolkingsjaar 1974; activiteiten buiten de conferentie

Het Wereldbevolkingsjaar 1974 hebben de Verenigde Naties gewijd aan het ontwikkelen van een mondiale visie ten aanzien van de bevolkingsvraagstukken en aan het kweken van betere inzichter, in de mogelijkheden tot aanpak van de gecompliceerde demografische problematiek die zich over de gehele wereld in vele sterk uiteenlopende vormen voordoet.
De bevolkingscoinmissie van de Verenigde Naties, een suborgaan van de Economische en Sociale Raad, is belast met de organisatie van liet jaar en van de Conferentie. Als voornaamste doelstellingen van het Jaar noemde de commissie:

— Een beter overzicht van het demografisch gebeuren aangaande tendenzen, vooruitzichten en de desbetreffende relevante factoren.

— Een duidelijker besef van — en meer aandacht voor — bevolkingsvraagstukken en de betekenis ervan, bij afzonderlijke regeringen, non-gouvernementele organisaties, instellingen van wetenschap en bij de media.

— Een doeltreffende voorlichting over de bevolkingsdynamiek, het gezinsleven en de voortplanting via formele en andere onderwijssystemen.

— De beswreking en overdenking van alternatieve- beleidsvormen, het bevorderen van de aandacht voor demografische factoren bij de ontwikkelingsplanning en het ontwikkelen van beleidslijnen en programma's op het terrein van de bevolkingspolitiek die voor de verschillende afzonderlijke regeringen aanvaardbaar kunnen zijn.

— Meer uitgebreide internationale samenwerking ten aanzien van het bevolkingsbeleid en ruimere, passende technische hulp aan de landen die dat wensen, in overeensteniming met hun noden

Afgezien van de conferentie van Boekarest heeft de VN-bevolkingscommissie voor het Wereldbevolkingsjaar 1974 programma's opgesteld. die onder te brengen zijn in de volgende vier categorieën:

Research en feitenkennis

Deinografische research. studies van bevolkingsopbouw en demografische tendenzen, volkstellingen en zo meer vormen een essentieel onderdeel van de activiteiten in het ka-er van hst Wereldbevolkingsjaar. Het gemis aan dergelijke gegevens maakt het de landen moeilijk zo niet onmogelijk. om de juiste ontwikkelingsstrategie op te zetten. De Verenigde Naties helpen bijvoorbeeld thans 30 ontwikkelingslanden volkstellingen te houden — in 20 daarvan is dat voor de eerste maal.

Studiebijeenkomsten, conferenties, vergaderingen

Officieel en officieus, gehouden op internationaal, regionaal, nationaal en lokaal niveau. Deze vergaderingen hebben over het algemeen ten doel een mondiale dialoog op gang te brengen en te houden.

Opleiding en formele en niet-formele scholing

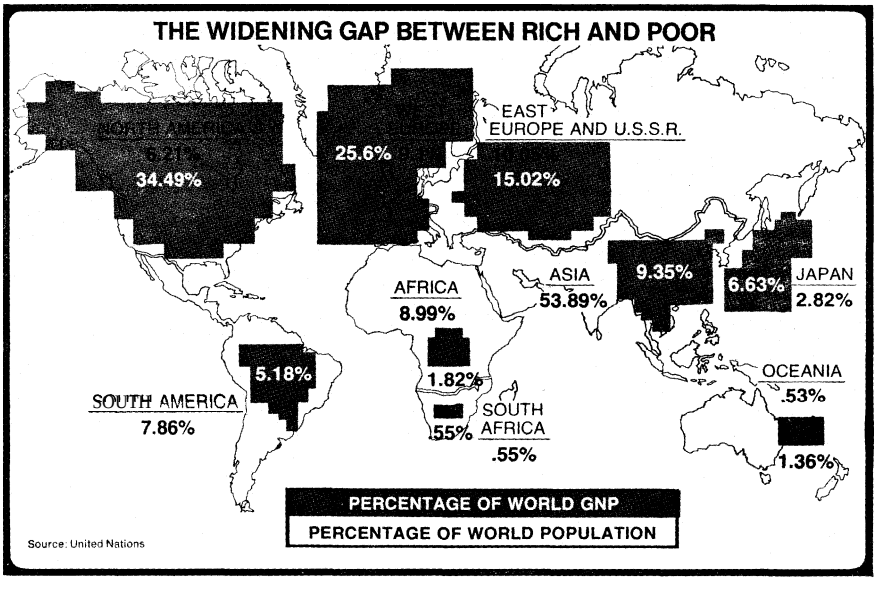
Organisaties van de Verenigde Naties en non-gouvernementele organisaties zetten uitgebreide programma's op voor openbare voorlichting over bevolkingsvraagstukken in alle lagen van de samenleving. Het is de bedoeling om voor deze programma's ook universiteiten, scholen, opleidingscentra voor volwassenen, kerkelijke gemeenten, vakverenigingen, beroepsorganisaties, jongerengroeperingen, vrouwenorganisaties en andere instellingen in te schakelen.

Communicatie en informatie

Het cornrnunieatieprogramrna behelst het vrijgeven van boeken en pamfletten. nieuws en speciale artikelen voor tijdschriften, dagbladen, radio en televisie; het produceren en distribueren van audiovisueel materiaal en de revolutionaire toepassing van de conventionele media om in stad en land de boodschap van het Wereldbevolkingsjaar te verkondigen.

Bij het opzetten van deze programma's wordt uitgegaan van de volgende beginselen:

- Elk land heeft het soevereine recht om, op basis van kennis van de feiten, uit te niaken welk bevolkingsbeleid het beste is.
- Man en vrouw hebben persoonlijk het recht om de gezinsgrootie te bepalen.
- Bij het formuleren en uitvoeren van bevolkingsprogramma's wordt rekening gehouden met de sociale en culturele waardeverschillen tussen landen en gemeenschappen, de programma's zijn dan ook meestal per land verschillend.
- De wereldbevolkingssituatie is veeleer te beschouwen als een complexe kwestie,

Bovenstaande kaart geeft een beeld van de verdeling van de bevolking over de wereld, alsmede de mate, waarin in verschillende delen van de wereld geprofiteerd wordt van het wereldwijde bruto nationale produkt De zwarte cijfers geven het percentage van de bevolking aan, dat in het betrokken deel van de wereld leeft de witte cijfers geven het percentage van het wereldwijde nationale produkt aan, dat voor het betrokken gebied ter beschikking staat Voor Afrika geldt, dat daar 8,99% van de wereldbevolking woont, die 1,82% van het nationale produkt voortbrengt In Oceanie woont 0,535 van de wereldbevolkmg en het brengt 1,36% van het nationale produkt voort (Newsweek)

Weekblad 43ste jaargang No 2246. pag 26559-26574

die naar aard en omvang van de ene plaats tot de andere uiteenloopt, dan als één die zich leent voor een simplistische, algemene oplossing.

Voorbereidingen conferentie; thema's voor de conferentie

Ter voorbereiding van de conferentie hebben de Verenigde Naties symposia georganiseerd om daaruit een wetenschappelijke, deskundige visie te destilleren over kwesties die tijdens de conferentie zouden worden behandeld. De thema's van de symposia waren onder andere: ,,Bevolking en ontwikkeling" (Caïro, juni 1973), ,,Bevolking en familie" (Honoloeloe, aug. 1973), ,,Bevolking, hulpbronnen en milieu" (Stockholm, sept.-okt. 1973) en ,,Bevolking en de rechten van de mens" (Amsterdam, jan. 1974).

Er zijn eveneens regoniale vergaderingen over bevolkingsvraagstukken belegd. Dit waren onder meer conferenties betreffende bevolkingsvraagstukken in Latijns-Amerika (Mexico City, 1970), Afrika (Accra, 1971), Azië (Tokio, 1972) en in het Midden-Oosten (Beiroet, 1973).

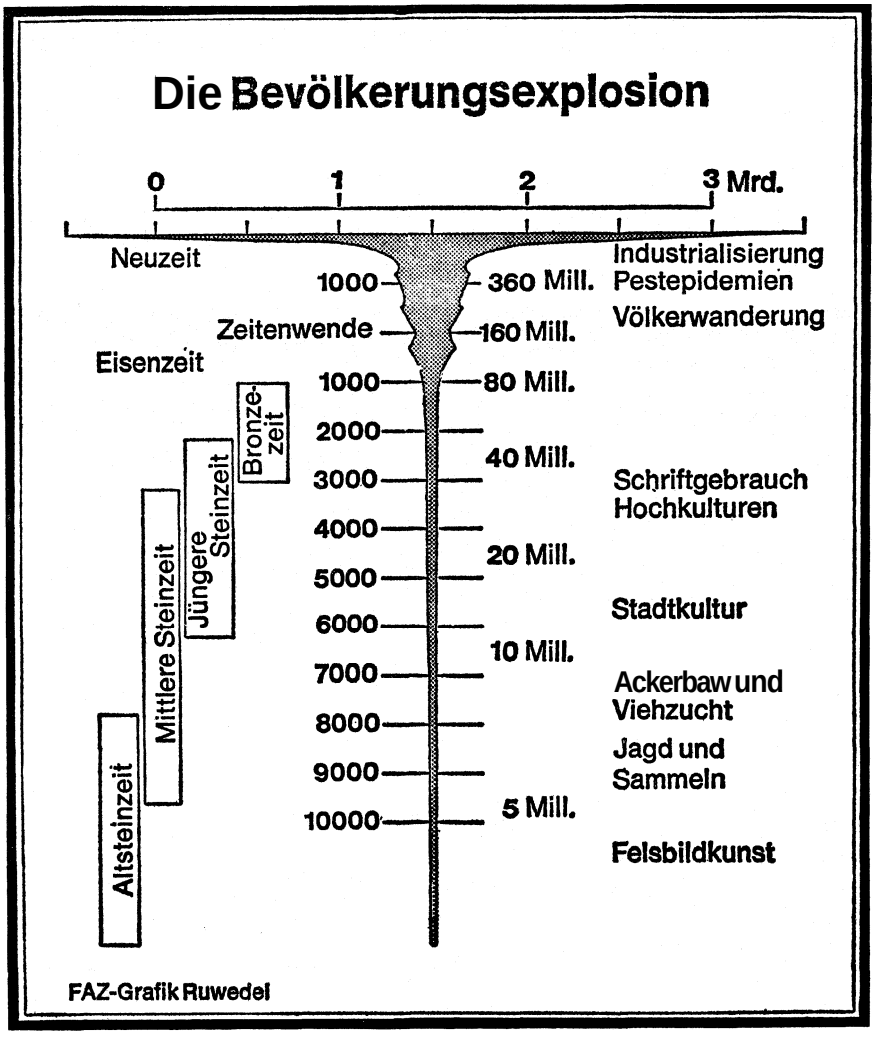
Als inleiding op de conferentie werden vele werkvergaderingen, researchprojecten en conferenties over de bevolkingsproblematiek georganiseerd door de gespecialiseerde organisaties van de Verenigde Naties, wetenschappelijke groeperingen en non-gouvernementele organisaties.

De belangrijkste thema's, die op de conferentie ter discussie stonden waren de volgende:

- De demografische situatie met betrekking tot economische en sociale ontwikkeling.
- Het bevolkingsbeleid als onderdeel van de ontwikkelingsstrategie en de officiële opvattingen over een beleid, gericht op regulering van de vruchtbaarheid.
- Bevolking, ontwikkeling en milieu.
- Demografische en sociaal-economische vooruitzichten op lange termijn.
- Economisch en sociaal beleid en maatregelen betreffende demografische verschuivingen.
- Programma's en wetten ter bevordering van de regulatie van de vruchtbaarheid.
- Het beleid ten aanzien van internationale en binnenlandse migratie en bevolkingsspreiding.
- Researchbehoeften en internationaal optraden.

Ontwerp-actieplan

Als basis voor de discussies diende een ontwerp-actieplan, dat was opgesteld door een groep deskundigen van de VN-bevolkingscommissie en waarvan onderstaand een samenvatting volgt.

De versnelling van de bevolkingsgroei is van recente datum. Demografen hebben becijferd, dat er naar schatting 1 miljoen jaar overheengegaan zijn, voordat de wereldbevolking van 1 mln tot 3 mln was gegroeid. Van 8.000 v. C. tot 1650 n. C. is dit toegenomen tot 500 mln. De 1 mrd werd bereikt in 1850; een verdubbeling in 200 jaar. In 1930 woonden er ong. 2 mrd mensen op aarde; een verdubbeling in 80 jaar. Volgend jaar wordt de 4 mrd bereikt; een verdubbeling in 45 jaar. Blijft de wereldbevolking in het huidige tempo van 2% per jaar groeien — en VN-demografen verwachten geen vermindering voor 1985 — dan zal de wereldbevolking in de komende 35 jaar weer verdubbeld zijn.

,,Een bevolkingsbeleid, waaronder het bepalen van doelstellingen en streefcijfers, dient voornamelijk te worden geformuleerd op grond van nationale prioriteiten die zijn vastgesteld op basis van een studie van de nationale situatie en van de behoefte aan arbeidsplaatsen", zo verklaarde de groep VN-bevolkingsdeskundigen. Maar er bestaat een ,,groeiende behoefte aan een totale of wereldomvattende visie op het probleem van bevolkingsgroei en op de internationale consequenties van de nationale beleidsvoeringen op dit gebied. De wereld schijnt een stadium te naderen waarin het niet alleen nodig is om individuele beslissingen af te wegen tegen het nationaal belang, maar waarin ook nationale belangen zullen moeten worden afgewogen tegen het belang van de wereldgemeenschap".

Volgens de deskundigen is een nul-bevolkingsgroei op de lange duur onvermijdelijk nodig. Waar hij de natuurlijke breidels van de bevolkingstoename (epidemische ziekten en hongersnoden) in belangrijke mate leerde tegen te gaan, zal de mensheid — op straffe van het tenderen naar deze nulgroei langs ongewenste gewelddadige wegen — de nulgroei zelf, vooral via de geboortenregeling op aanvaardbare wijze moeten trachten te bewerkstelligen. De groep benadrukte echter dat, al is het niet irreëel om te verwachten dat vele ontwikkelde landen in de nabije toekomst een nulgroei zullen bereiken, dit volstrekt niet opgaat voor de huidige ontwikkelingslanden.

De groep, die heeft gewerkt aan het actieplan betwijfelde of het mogelijk is een exact doel te stellen voor het totale groeicijfer van de wereldbevolking tegen het einde van deze eeuw. De deskundigen achtten het echter wel raadzaam om algemene streefcijfers af te stemmen op het vervangingspeil en om een mondiaal actieplan op te stellen dat deze doelstellingen kan helpen verwezenlijken; hierbij kan de streefdatum uiteenlopen naar gelang de streek of het soort land.

Het actieplan gaat vooruitlopen op bevol-

kingsvaagstukkeii die zich in de toekomst kunnen voordoen Op deze wijze kunnen tijdig stappen worden ondernomen om ernstige verstoringen van het evenwicht die anders onverwacht zouden kunnen optreden, tegen te gaan Het plan zal een afspiegeling vormen van de uiteenlopende sociale, economische en culturele omstandigheden op de wereld. de verschillen tussen de landen en de verschillende situaties die zich binnen een land na enig tijdsverloop kunnen voordoen

Naar de mening van de bevolkingscommissie dient het actieplan ,,uiteindelijk de landen te helpen hun bevolkingskwesties te integreren in de programma's voor ontwikkeling om ze, in het kader van de economische en sociale ontwikkeling, naar behoren te kunnen aanpakken

Volgens de bevolkingscommissie moest er in het actieplan voldoende aandacht zijn voor de dringende noodzaak om op wereldwijde schaal tot een beduidend lager groeicijfer te komen, de mogelijkheid van een eventuele stabilisatie van de Wereldbevolking door daling van de vruchtbaarheid en het ,,essentiële belang van de factor tijd".

Daarnaast merkten de deskundigen op dat er in de onmiddellijke toekomst veel meer mensen te verzorgen zijn. een feit waaraan niet valt te tornen .,Een beleid dat een onvermijdelijke demografische wijziging kan opvangen is minstens zo belangrijk als een beleid dat ombuiging van de bevolkingstendens nastreeft", met name voor het creeren van voldoende arbeidsplaatsen, zo verklaarde de commissie ,,Voor alles zal er op economisch gebied harder moeten worden gewerkt om te zorgen dat de groeiende bevolking bij een stijgende levensstandaard, zich in materieel opzicht niet te kort gedaan Voelt

De commissie definieerde het begrip bevolkingsbeleid als volgt: ,,Het bevolkingsbeleid is ( ) te omschrijven als maatregelen en programma's die bedoeld zijn om bij te dragen tot de verwezenlijking van economische, sociale, demografische, politieke en andere collectieve doelstellingen door het beinvloeden van essentiele demografische variabelen, namelijk de omvang en de groei van de bevolking, de geografische spreiding (nationaal en internationaal) en de demografische kenmerken ervan".

De groep deskundigen bracht het volgende naar voren.

- Het bevolkingsbeleid heeft uiteindelijk ten doel verbetering van het algemeen welzijn van de bevolking en niet uitsluitend verhoging van het inkomen per hoofd
- Een bevolkingsbeleid moet een ziltegraal deel uitmaken van het totale ontwikkelingsbeleid en duidelijk zijn afgestemd op doelstellingen als beter onderwijs, voldoende arbeidsplaatsen en rationalisering van het voortplantingsgedrag
- We mogen niet vergeten dat de demografische variabelen in kwestie en een sociaal-ecoiiomische ontwikkeling altijd hand in hand gaan. Het cijfer voor bevolkingsgmei kan bijvoorbeeld van grote invloed zijn op het niveau van onderwijs en van huisvesting; deze niveaus zijn echter evenzeer van invloed op de bevolkingsgroei
- De doelstellingen die een land voor zijn bevolkingsbeleid heeft geformuleerd, zijn veelal niet geheel waar te maken door een bestaand impliciet beleid.

Maatregelen die demografische tendenzen indirect bemvloeden, dienen bij het formuleren van een bevolkingsbeleid naar waarde te worden geschat.

Het bevolkingsbeleid kent twee vormen Een bevolkings-opvangend beleid dat de gevolgen van een ongekende groei in bevolkingsomvang en bevolkingsdichtheid, hoge geboortencijfers en hoge bevolkingsgroeicijfers, zal afzwakken of opvangen. Een bevolking-beinvloedend beleid dat zal leiden tot vermindering van de vruchtbaarheid, de sterfte en de groei, of dat een gunstige invloed zal uitoefenen op de binnenlandse migratie.

Wat betreft bevolkingsprogramma s die de demografische variabelen moeten beinvloeden, ook deze blijven in de vroege ontwikkelingsstadia Vijfendertig ontwikkelingslanden hebben een beleid geformuleerd en iiationale programma's voor gezinsplanning opgezet, meestal met het doel de hoge vruchtbaarheid en de snelle bevolkingsgroei te onderdrukken

De gezamenlijke bevolking van deze vijfendertig landen bedraagt 1990 miljoen, ofwel 78% van de totale bevolking van de ontwikkelingsgebieden.

De meeste ontwikkelde landen, en ruim 60 landen in de Derde Wereld, moeten nog steeds een begin maken met het formuleren van een expliciet bevolkingsbeleid

Concreet zegt de commissie over bevolkingsprogramma's ,,Indien de regeringen, die zich t a v de bevolkingsgroei doelen hebben gesteld — hetzij toename, vermindering of sterilisatie — er in slagen deze doelstellingen te verwezenlijken, zou de groei in de ontwikkelingslanden afnemen van de huidige 2,4% per jaar tot ca 2% tegen 1985, zou zij vrijwel onveranderd 0,9% blijven bedragen in de meer ontwikkelde landen en zou zij, dientengevolge, in de gehele wereld afnemen van 2,0 tot ca 1,7%"

Conferentieverloop

De Wereldbevolkingsconferentie werd op 19 aug. door VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim geopend.

De secretaris-generaal noemde de conferentie een keerpunt, dat de noodzakelijke aansporing zou verschaffen actie voor het oplossen van de demografische crisis van de wereld te ondernemen.

Waldheim wees op de onderlinge afhankelijkheid van zes belangrijke kwesties, waarmee de wereld geconfronteerd wordt en die urgente aandacht vragen: massale armoede, voedselvoorziening, het energieverbruik, het internationale monetaire systeem, uitgaven voor militaire doeleinden en de versnelling van de bevolkingsgroei

Het feit, dat de wereldbevolking de komende 30 jaar zal verdubbelen noemde Waldheim de grootste uitdaging, waarmee de wereld ooit geconfronteerd was.

Hij benadrukte de noodzaak van een vertraging van de bevolkingsgroei, maar gaf daarbij toe, dat er landen kunnen zijn, waar men van menine is over te weinig mensen te beschikken om de ontwikkelingsprogramma's uit te voeren.

De conferentie werd vervolgens toegesproken door de Roemeense president Ceausescu.

Ceausescu stelde vele problemen aan de orde; zo sprak hij o.m. over de groeiende kloof tussen arm en rijk, de bewapeningswedloop. ongelijkheid, buitenlandse inmenging, neo-kolonialisme en buitenlandse overheersing, de onfortuinlijke positie van de ontwikkelingslanden en milieuvraagstukken.

Voor wat betreft bevolkingsvraagstukken bleek de Roemeense president alle vertrouwen te hebben in de wetenschappelijke en technische ontwikkeling, die volgens hem uitzicht bood op een niet-gedroomde voorspoed voor de menselijke beschaving. De wetenschap toont aan, dat er enorme reserves aan grondsitoffen in de wereld bestaan en zal ervoor zorgen, dat nieuwe voedselbronnen worden aangeboord, aldus Ceausescu

De conferentie verkoos vervolgens de Roemeense minister van buitenlandse zaken, Gheorghe Macovescu, tot voorzitter en wikkelde een aantal procedurekwesties af.

Vervolgens werden algemene beschouwingen gehouden. Hier bleek een tegenstelling te bestaan tussen aan de ene kant de westelijke ontwikkelde naties en sommige Aziatische ontwikkelingsnaties — ~ o o t ~ India — en anderzijds de Latijnsamerikaanse en Afrikaanse ontwikkelingslanden, gesteund door de SU, de Oosteuropese staten en China.

De eerste groep legde sterk de nadruk op de noodzaak van demografische maatregelen tot vermindering van de bevolkingsgroei, zoals geboorteplanning.

De Afrikaanse landen, die een hoog groeicijfer hebben (2,5% per jaar, een verdubbeling in 28 jaar) accentueerden echter de verdeling van rijkdom, die naar hun oordeel eerst in het internationale economische systeem moet plaats vinden.

De Latijnsamerikaanse landen (groeicijfer 2,8% per jaar) menen, dat er nog ruimte genoeg is om veel meer mensen op te vangen.

Dit meningsverschil speelde ook een rol binnen de Nederlandse koninkrijksdelegatie. Namens de Nederlandse regering stelde minister Pronk, toen hij op 21 aug. de conferentie toesprak, dat hij de grootste prioriteit toekende aan vermindering van de bevolkingsgroei als politieke doelstelling. Want, aldus minister Pronk, hoewel economische en sociale vooruitgang soms beschouwd wordt als het meest effectieve anti-conceptiemiddel, moet toch in het oog gehouden worden, dat buitensporige bevolkingsgroei de ontwikkeling ernstig belemmert.

In dezelfde rede deelde minister Pronk echter namens de Surinaamse regering mede, dat dit deel van het koninkrijk zich ondenbevolkt acht.

De tegenstanders van de demografische maatregelen werden gesteund door de Chinese delegatie. zoals bleek, toen het hoofd van de Chinese afvaardiging, vice-minister van gezondheid Hoeang Sjoe-tse, op 21 aug. zijn rede uitsprak. Tevens deed hij een felle uitval naar de SU en de VS.

Aan de werkloosheid en armoede in veel landen van de wereld is niet de overbevolking schuldig. Maar de oorzaak ligt voornamelijk bij de agressie, plundering en uitbuiting door de imperialisten, met

name door de supermachten. De twee supermachten zijn op dit moment de grootste internationale uitbuiters en onderdrukkers en de belangrijkste schuldigen, verantwoordelijk voor de armoede in de wereld". Aldus een fragment uit de rede van de Chinese vice-minister van gezondheld.

Geamendeerd actieplan aanvaard

Na langdurige en moeilijke discussies heeft de conferentie het actieplan in sterk geamendeerde vorm op *30* aug. bij consensus aanvaard. Alleen de vertegenwoordiger van het Vaticaan sloot zich niet bij de consensus aan.

Kern van het plan is nu, dat de oplossing van de problemen, verbonden aan de groei van de wereldbevolking, een integraal onderdeel vormt van de sociale en economische ontwikkeling.

In plaats van demografische benadering van de wereldbevolkingsgroei en de gezinsplanning te accentueren, wijst het actieplan nu vooral op de relatie met het totale sociale en economische ontwikkelingsvraagstuk in de wereld.

Verder noemt het plan expliciet de verklaring over de vestiging van een nieuwe internationale economische orde en het aotieprogramma die beide op de zesde speciale zitting van de VN-assemblee over grondstoffen in mei dit jaar zijn aangenomen het recentste kader voor Internationale samenwerking.

Volgens het actieplan voor de wereldbevolking maakt de groeiende onderlinge afhankelijkheid tussen de naties internationale maatregelen van steeds groter belang voor de oplossing van ontwikkelings- en bevolkingsproblemen. Maar, zo voegt het plan eraan toe, internationale strategieen kunnen slechts hun doeleinden berieken als zij verzekeren dat de achtergestelden in de wereld binnen korte tijd een werkelijke verbetering w hun leefomstandigheden door structurele, sociale en eoonomische hervormingen bereiken. Het actieplan beschouwt de formulering en uitvoering van de bevolkingspolitiek als het soevereine recht van iedere staat en het stelt dat werkelijke ontwikkeling niet kan plaatsvinden in afwezigheid van nationale onafhankelijkheid en bevrijding.

Chinese amendementen vindt men terug in de formulering ,,dat vreemde en koloniale overheersing, buitenlandse bezetting, agressieoorlogen. rassendiscriminatie, apartheid en neo-kolonialisme de grootste hinderpalen voor de volledige emancipatie van de ontwikkelingslanden vormen.

Ook Chinees geinspireerd is de optimistische zinsnede dat ,,van alle dingen op de wereld mensen het kostbaarst zijn. De kennis van de mens en de bekwaamheid om zichzelf en zijn omgeving te beheersen zal voortdurend groeien De toekomst van de mensheid kan wel oneindig schitterend gemaakt worden"

Naast de grote nadruk die het actieplan op de positie van de ontwikkelingslanden legt, is ook voor de vergroting van de status van de vrouw meer plaats ingeruimd dan in het conceptplan. Vrouwen hebben volgens het plan van actie het recht om geheel in het ontwikkelingsproces geïntegreerd te worden door gelijke deelneming in onderwijs en het sociale, economische en politieke leven. Noodzakelijke maatregelen moeten genomen worden om deze integratie te vergemakkelijken gezien de verantwoordelijkheid voor het gezin die door beide partners volledig gedeeld moet worden.

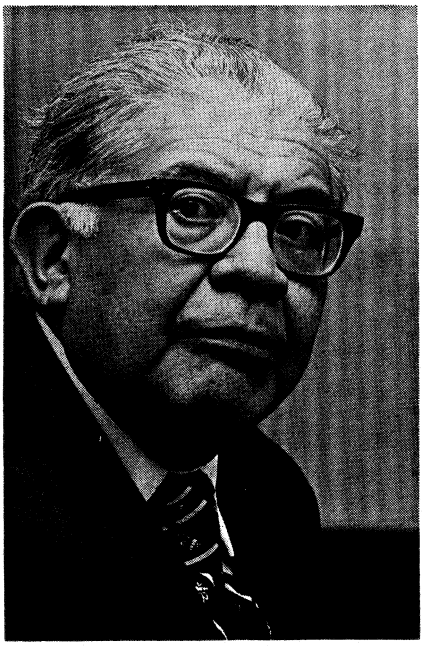
Het gezin blijft in het actieplan de basiseenheid van de samenleving en alle individuen en paren hebben het fundamentele menselijke recht op vrije en verantwoorde wijze over het aantal kinderen dat zij wensen te beslissen

Hoe el een aantal delegaties het stellen van kwantitatieve doelstellingen onaanvaardbaar vonden, is in het plan van actie de vermelding gehandhaafd van een mogelijke daling van de bevolkingsgroei in de ontwikkelingslanden van 2,5% nu tot ongeveer 2,1% per jaar in 1985, terwijl de groei in de ontwikkelde landen onder de 0,7% per jaar kan komen De bevolkingsgroei op de wereld zou dan van twee procent per jaar tot 1,7% dalen

Veder noemt het actieplan het bereiken van een gemiddelde levensverwachting van 62 jaar in 1985 en 74 jaar in 2000 voor de wereld als geheel Dit vereist volgens het plan van actie een vermindering van het geboortecijfer in de ontwikkelingslanden van 38 per duizend nu tot ongeveer 30 per duizend inwoners in 1985.

In deze projecties blijft het geboortecijfer van de ontwikkelde landen in de buurt van 15 per duizend inwoners

Vooral het stellen van grenzen en het opnemen van het jaartal 1985 leverde veel tegenstand op. De voorstanders van gezinsplanning leden een gevoelige nederlaag door het verwijderen uit het actieplan van de aanbeveling, dat de regeringen aan allen die dit wensen niet later dan in 1985 de noodzakelijke informatie en onderricht over gezinsplanning en de middelen om deze effectief uit te voeren, beschikbaar stellen (Internationale Samenwerking, NRC/H'blad,, Le Monde, The Times FAZ, Reuter, UPI, ANP)

Antonio Carillo Flores, voormalig minister van buitenlandse zaken van Mexico, thans secretaris-generaal van de VN-bevolkingscommissie

WEST-EUROPA

NEDERLAND

GEVANGENENOPSTAND IN GRONINGEN

Bij een opstand door ong. *20* van de *71* gedetineerden in het huis van bewaring in Groningen op 4 aug. is zware schade aangericht. De opstand mondde tenslotte uit — nadat de zolderverdieping van het gebouw grotendeels was vernield — in het in brand steken van het dak. Op het dak bevonden zich toen nog ong. 10 opstandelingen, die zich echter even later overgaven.

Daarmee kwam een eind aan een drama, dat uren had geduurd en waarvan de dieper liggende oorzaak nog in nevelen is gehuld. De aanleiding tot de opstand was een strafmaatregel die drie gedetineerden was opgelegd. Wegens moeilijkheden met een bewaker — er zou een vechtpartij zijn geweest — zouden de drie worden overgebracht naar de strafgevangenis in Vcenhuizen. De betrokkenen gingen hiermee niet akkoord en zij kregen steun van een aantal andere gevangenen.

Ook in *1971* had in de Groningse gevangenis een opstand plaats gevonden (pag. 187/1-1972). De regering had toen een commissie — de commissie Woltmans — ingesteld om de diepere oorzaken van het gebeuren na te gaan.

Drs. P. Allewijn, hoofd van het gevangeniswezen, die zich op 5 aug. in Groningen bevond, om zich over de opstand te laten inlichten, gaf op een persconferentie te kennen, dat hij na gesprekken met gedetineerden, bewakers en staffunctionarissen tot de conclusie gekomen was, dat een vergelijking met de opstand van *1971* niet opging. Hij had geen relatie kunnen ontdekken tussen de opstand en algemene wensen, die onder de gedetineerden zouden leven.

Het Groningse huis van bewaring is voorlopig onbruikbaar. De gedetineerden zijn overgebracht naar Veenhuizen en het voormalige huis van bewaring in Assen. *(ANP, NRC/* H'blad)

(Vor. ber. pag. 187/1-1972)

SPAARBEKKENS IN DE BIESBOSCH OFFICIEEL IN BEDRIJF GESTELD

Prins Claus heeft op *13* aug. in de Biesbosch twee spaarbekkens voor oppervlaktewater officieel in gebruik gesteld. In de bekkens wordt water uit de Maas opgeslagen, dat Rotterdam als drinkwater moet dienen.

De twee bekkens, de Petrusplaat en de Honderd en Dertig, zijn 320 ha groot en hebben een inhoud van 13 resp. 32 miljoen kubieke meter. Ze dienen mede voor de verbetering van het water. dat uit de Maas wordt getapt en van veel betere samenstelling is dan wat de Rijn levert. Uit die bron heeft Rotterdam tot voor kort geput.
Twee andere reservoirs, de Gijster en de Zuiderklip, worden nog aangelegd. Zij hebben respectievelijk een capaciteit van 43 en 67 miljoen kubieke meter. De Gijster komt in 1978 gereed, de Zuiderklip in de jaren tachtig naar gelang de behoefte. De kosten tot nog toe bedragen inclusief de transportleidingen naar Rotterdam ƒ 320 miljoen. Straks, als alles klaar is, zullen die kosten, gerekend naar de huidige prijzen. ƒ 580 miljoen belopen.
Het water in de bekkens is afkomstig uil de Maas. Het wordt er opgeslagen in tijden van grotere watertcevloed en bewaard.
In de spaarbekkens wordt het water niet tot drinkwater gezuiverd. Wel wordt een aantal handelingen verricht om de kwaliteit op peil te houden: het zelfreinigend vermogen wordt verhoogd door het water mechanisch te vermengen, de hardheid wordt gecorrigeerd en het wordt gedesinfecteerd oin overmatige algengroei in de transportleidingen te voorkomen.
Er is veel kritiek geweest op het aanleggen van de spaarbekkens in de Biesbosch. Kritiek met name van de kant van milieudeskundigen, maar ook van boeren die verdreven werden.
Het waterwinningsbedrijf heeft compensatie verschaft voor die stukjes natuurgebied die toch ten offer vielen.
De grote klap komt nog bij de aanleg van het laatste bekken, de Zuiderklip. Hoewel men het ijverig heeft gepobeerd, is het niet gelukt het natuurgebied De Dood geheel te sparen. Om de schade te vergoeden zullen de polders Noordplaat en de Lange Plaat aan het natuurgebied De Dood worden toegevoegd. (N R C /H'b 1 ad)

JAARVERSLAG PTT

De PTT heeft in 1973 t.o.v. 1972 een winststijging van f 141 mln geboekt; de winst nam daarmee toe tot f 387 mln. Wordt de rente op de belegde reserves meegerekend, dan is het totale bedrijfsresultaat f 487 mln.
De winststijging is mede veroorzaakt door de enereieşroblemen in het laatste kwartaal van 1973. Het postverkeer van de overheid nam i.v.m. de distributiemaatregelen toe en de autoloze zondagen zorgden voor een groter telefoonverkeer.

De verbeterde resultaten zijn verder in de hand gewerkt door de tariefsverhogingen in 1972 en 1973, door een betere efficiency en door een tceneming in het verkeer Het totale effect van de tariefverhogingen was een batenstijging met 9,1%; het intensievere verkeer leverde 7'7 meer op De lasten namen met 13,5% toe, de gemiddelde loonkosten per werknemer met 14,2% en de inkoopprijzen met 7,9%

Posterijen

Het totale binnenlandse postverkeer vertoonde in 1973 een stijging van 1,5%. Het jaarverslag noemt deze stijging niet spectaculair, maar tekent hierbij aan dat de stilstand in 1972 hiermee een halt was toegeroepen. De baten van het postvervoer namen met circa f 144 mln toe. de totale lasten stijgen met f 164 mln

Postgiro

De winst van de Postgiro steeg — mede dank zij de verlaagde rentevergoeding op de gelden in rekening-courant — met ca. 250% tot f 62 mln. Belangrijke corzaken voor het gunstige resultaat zijn verder een toeneming in het gemiddelde saldotegoed met 14,4% en een hoger rendement op de beleggingen: 6,7% tegen 6,2% in 1972. De betere beleggingsresultaten zijn verder in de hand gewerkt door de beeindiging van de kredietrestrictiemaatregelen van De Nederlandsche Bank.
Het aantal rekeningen steeg in 1973 met 259.000, in december kon de 3 miljoenste rekeninghouder worden ingeschreven. In totaal werden 474 miljoen opdrachten verwerkt, ongeveer 8'„; meer dan in 1972.

Rijkspostspaarbank

De baten van de Rijkspostspaarbank stegen met f 65 mln tot f 519 mln Het positieve resultaat is zowel een gevolg van de uitbreiding van de beleggingsportefeuille als van de rentestand Het totale aantal rekeningen handhaafde zich op 5.6 mln

Telefoon

Het totale aantal binnenlandse telefoongesprekken nam met 5% toe, terwijl het aantal aansluitingen met 29.000 werd opgevoerd. De wachtlijst voor telefoonaansluitingen liep met 8.000 aanvragen op tot 95.000. De totale baten namen met f 316 min toe waarvan j 160 mln te danken was aan de verhoogde tarieven. Het aantal lokale gesprekken daalde met 4%, het aantal interlokale gesprekken bleef ongewijzigd. De interlokale gespreksduur nam met ruim 10% toe; de internationale gesprekken vertoonden een stijging met 15%. Het exploitatiesaldo nam van ca. f 200 mln toe tot ruim f 285 mln.

Telegraaf en Telex

De dalende tendens in het binnenlandse telegraafverkeer heeft zich in 1972 doorgezet, het buitenlandse verkeer bleef constant. Het telexverkeer met het buitenland steeg met 12,5%, het aantal aansluitingen nam met 14% toe tot 18.500. Op de sector telegrafie werd een verlies van ƒ 9,7 mln geleden. Dit verlies werd echter ruimschoots gecompenseerd door de winst van f 27,6 mln die de Telexdienst wist te boeken.

Tariefsverhogingen

Staatssecretaris Van Hulten maakte op 23 juli in een brief aan de Tweede Kamer bekend, dat per 1 sept. een aantal PTT-tarieven verhoogd zou worden. De verhoging was vooral noodzakelijk bij de Posterijen, aangezien daar het verlies zonder compenserende maatregelen in 1974 tot f 222 mln zou oplopen (begroting 1974 .f 152 mln) en in 1975 tot ca. f 375 mln.
De belangrijkste tarieven per 1 sept. zijn:

Post

Brieven

0- 20 g	ƒ 0,45
20- 50 g	0,80
50-100 g	1,20
100-250 g	1,50

Briefkaarten 0,35

Drukwerken

0- 20 g	0,30
20- 50 g	0,50
50-100 g	0,75
100-250 g	1,10

Pakjes

250- 500 g	2,00
500-1000 g	3,00
1000-2000 g	3,75
2000-3000 g	4,75

Postpakketten

0- 1 kg	3,50
1- 2 kg	4,50
2- 3 kg	5,50
3- 5 kg	6,50
5- 7 kg	7,50
7-10 kg	9,50

Tarieven in het internationale verkeer, die aan de binnenlandse zijn gekoppeld. worden in dezelfde mate verhoogd. De brief t.m. 20 gram in hei algemene internationale verkeer en het luchtpostblad gaan ƒ 0,60 kosten; de tarieven voor hogere gewichtstrappen en voor luchtpostverzending buiten Europa worden tevens verhoogd. De briefkaart in het algemene internationale verkeer kost 40 ct.
Het aantekenrecht en het recht voor spoedbestelling voor stukken tot en met 250 gram, welke thans voor port plus recht f 2,50 bedragen, worden verhoogd tot f 3,00. Voor zwaardere stukken geldt een verhoging naar rato.
Voorts worden de tarieven voor een aantal rechten en vergoedingen gewijzigd c.q. verhoogd.
De tarieven voor poststukken die in de vorm van partijen worden aangeboden, worden ingaande 13 januari 1975 gemiddeld met ruim 20% verhoogd, dat wil zeggen voor

- brieven, briefkaarten en pakjes met 18%;
- gewone drukwerken met 24%;
- dagbladen met 15%;
- periodieken met gemiddeld 30% (voor de door de minister van CRM aan te wijzen z.g. opinieweekbladen 15%).

Gelddiensten

Cheques

Gewone cheques	ƒ 1.25
Zichtcheques	1.—
Postwissels	2.—

Voorts worden per 1 jan. 1975 een aantal tarieven in het bereik van telegrafie, telex en telefonie verhoogd. Hier worden de belangrijkste nieuwste tarieven:

Telegrafie

Binnenlandse telegrammen

f 4,20 voor de eerste 7 woorden + f 0,60 per aansluitend woord.

Buitenlandse telegrammen

Beperking van het aantal tarieven voor buitenlandse telegrammen (thans 43).
De invoering van 7 eenheidstarieven betekent voor 20 bestemmingen een gelijkblijvend tarief. 75 bestemmingen een verlaging. 76 bestemmingen een verhoging.

Telex

Verbindingen binnen eigen district f 0,05 per gesprek plus f 0.05 per 45 seconden.

Buitenlands telexverkeer

— België en Luxemburg (p. min.)	f 0,50
— Denemarken, W.-Duitsland. Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Noorwegen, Oostenrijk, Spanje, Zweden en Zwitserland (per minuut)	0,65
— Oost-Duitsland en Tsjechoslowakije (per minuut)	0,65
— Hongarije (per minuut)	0,65

Telefonie

Verhuistarief	60,—
Plaatsing apparatuur	17,50
Voorrijtarief	17,50

Gidsen

Extra vermelding f 12,50 per regel per uitgaaf.
Telefoongids voor Nederland en de districtsgidsen, verhoging met ca. 25 à 504.

Mobilofonie

Openbaar landelijk net abonnement per maand	f 110,-
Gesprekken	1,25

Gesloten netten, verhoging met ca. 8-97,

JAARVERSLAG NS

Uit het jaarverslag van de Nederlandse Spoorwegen over 1973 blijkt, dat het jaar is afgesloten met een bruto-verlies van f 481 mln, waarvan door het Rijk f 326 mln wordt gecompenseerd, zodat het netto-verlies f 155 mln heeft bedragen.

Aanvankelijk had de minister van verkeer en waterstaat de vergoeding voor gehandhaafde onrendabele diensten, vastgesteld op f 280 miljoen, maar achteraf is dit ,,voor correctie vatbare bedrag" op basis van ,,zogenoemde nacalculatiefactoren" verhoogd met nog eens f 46 miljoen zodat de totale compensatie voorshands uitkomt op f 326 miljoen.
In 1972 was het bruto verlies f 430 miljoen; het netto verlies — na compensatie ten bedrage van f 265 miljoen — f 165 miljoen.
De opbrengsten uit het reizigersvervoer stegen — bij een omvang die iets groter was dan in 1972 — met rond f 44 miljoen tot f 533 miljoen.
De groei is voornamelijk veroorzaakt door het in november en december door de rijksoverheid aan het autoverkeer opgelegde zondagsrijverbod waardoor de Spoorwegen f 7,7 miljoen extra incasseerden.
De bezettingsgraad van de treinen steeg van 37,151, tot 38,6%.
Rond 70% van de exploitatiekosten van de Nederlandse Spoorwegen bestaat uit personeelskosten. Deze stegen vorig jaar met ongeveer 11% ondanks een personeelsvermindering met 500 man tot 26.850.
Dit jaar zal de personeelsomvang verder verminderen ondanks een verkorting van de werkweek van 42½ tot 41¼ uur.
Het goederenvervoer bracht vorig jaar f 241 miljoen op waarbij de opbrengsten van het binnenlandse vrachtgoedvervoer niet is meegeteld aangezien dit sinds 1 januari 1973 geheel voor rekening en risico komt van de spoorwegdochter Van Gend en Loos.
De omvang van het streekvervoer (waarvan, naar reizigerskilometers gemeten, de NS-dochters ongeveer 72% verzorgden) gaf in zijn totaliteit een daling te zien.
De directie van NS pleit in haar jaarverslag voor een verbetering van de kwaliteit van het vervoer per bus waarbij de medewerking van wegbeheerders nodig is om de congestiehinder voor de autobus weg te nemen.
De Nederlandse gezinnen geven nu ongeveer 9% van hun consumptieve bestedingen uit aan verkeer en vervcer.
Het aandeel van het verkeer in de nationale bestedingen is in tien jaar (1963-1973) toegenomen van 7,5 tot 13%. In guldens uitgedrukt van $ 5 miljard in 1963 tot f 15 miljard in 1973.

Tariefsverhoging *per* 1 *sept.*

Per 1 sept. zijn de tarieven van de NS met 8,5% verhoogd. Verwacht wordt, dat deze verhoging in 1975 f 35 mln aan extra inkomsten zal opleveren. Aan de andere kant zal de tariefsverhoging leiden tot een teruggang in het aantal reizigerskilometers van naar schatting 115 mln op een totaal van ruim 8 mrd reizigerskilometers per jaar.
De uitkering aan de NS voor het in stand houden van het onrendabele reizigersvervoer is voor het jaar 1974 voorlopig vastgesteld op f 396.440.400. Bij de vaststelling van dit bedrag is, als rekenvoorbeeld, uitgegaan van een verhoging van de reizigerstarieven per 1 mei van dit jaar met 12%.
De minster van verkeer en waterstaat heeft, mede gelet op de door de Tweede Kamer bij de begrotingsdebatten ingenomen standpunten, besloten de tariefsverhoging pas op 1 sept., na het vakantieseizoen, te laten ingaan.
De beperkte omvang van de verhoging — oorspronkelijk was aan 12% gedacht — past naar het oordeel van de minister in het kader van een scherp anti-inflatiebeleid van het kabinet.

In tegenstelling tot eerdere tariefsverhogingen heeft de minister van verkeer en waterstaat bepaald dat ditmaal de tarieven op de langere afstanden procentueel het sterkst stijgen en op korte afstanden het minst.
Dit — aldus de NS — in verband met de wens van de regering om de verkeerscongestie in en rondom de grote steden zoveel mogelijk te beperken. De verhoging van de tarieven varieert van 6 tot 10%.
Het maximumbedrag dat men kan uitgeven voor een kaartje tweede klas stijgt van f 22 tot f 24: en dat voor een kaartje eerste klas van f 33 tot f 36.
Trajectabonnementen worden gemiddeld 7% duurder.
Het achtdaagse zogenaamde kris-kras-abonnement gaat in de tweede klas f 52 kosten en in de eerste klas f 78 (was resp. f 48 en f 72).
De zogenaamde meermanskaart gaat met 10 tot 14% omhoog. (ANP)

MINISTER VAN DER STOEL IN GRIEKENLAND

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken bracht van 30 aug. - 1 sept. een bezoek aan Griekenland.

De Nederlandse minister was de eerste buitenlandse bewindsman, die een bezoek bracht aan Griekenland na de val van het Griekse militaire regime.
Hij werd bij aankomst in Athene door een geestdriftige menigte ontvangen, die hem eerde als een symbool van de Europese steun aan het verzet ten tijde van het kolonelsbewind.

Op het vlieveld in Athene waren ter begroeting aanwezig de Griekse minister van buitenlandse zaken George Mavros, minister van financiën Ioannis Pesmazoglou, minister voor openbare werken George Mangakis, minister van industrie Charalambos Portopappas en de minister van verkeer George Mylonas. Al deze ministers hebben zich onderscheiden in het verzet tegen het voormalige regime Minister Van der Stoel heeft in het verleden als rapporteur van de Raad van Europa steeds weer kritiek geuit op de Griekse kolonels en zich uitgesproken voor herstel van de democratie in Griekenland Zijn optreden leidde er o m. toe, dat Griekenland zich uit de Raad van Europa terugtrok om het risiko van uitzetting te ontlopen (pag. 802/2-1969).
Mavros zei in zijn welkomsttoespraak: ,,we ontvangen u niet alleen als een vriend maar als een held van de democratie wiens naam sen deel is gewonden van onze moderne geschiedenis.
Gedurende de laatste acht jaar heeft Van der Stoel tot doel van zijn leven gemaakt een krachtige poging om ons land terug te brengen naar de democratie en de vrijheid Degenen die u vandaag verwelkomen zijn enkelen van hen die leden en die u zoveel geholpen heeft. Zes jaar geleden kreeg u geen toestemming hier te landen omdat u als ongewenst werd beschouwd. Nu beschouwen wij het als een eer u te verwelkomen als een strijder voor de democratie in de geboorteplaats van de democratie".
Van der Stoel antwoordde hierop dat hij ervan werd beschuldigd zich te mengen in de zaken van Griekenland ,,Ik geloof dat ieder volk het recht moet hebben zijn eigen toekomst te bepalen Dat poogde ik voor Griekenland te bereiken".

Minister Van der Stoel voerde in Athene besprekingen met zijn ambtgenoot Mavros en met premier Karamanlis.
Bij zijn terugkeer op Schiphol bracht minister Van der Stoel ten overstaan van de pers verslag uit van zijn bezoek aan Griekenland.

De minister heeft van Griekenland noch van Turkije tot nu toe het verzoek ontvangen om als bemiddelaar in de kwestie Cyprus op te treden De Nederlandse bewindsman heeft in de Griekse hoofdstad Athene tegenover de Griekse premier Karamanlis wel verklaard bereid te zijn om boodschappen over te brengen of zich op andere wijze nuttig te maken bij het zoeken naar een oplossing in het geschil rond Cyprus.
Minister Van der Stoel zei op Schiphol getroffen te zijn door de warmte en hartelijkheid waarmee hij in Griekenland was verwelkomd Op 31 aug. is volgens zijn zeggen een stroom van verzetsmensen naar de Nederlandse ambassade ge-

Minister Van der Stoel (r) ontving in Athene verschillende vertegenwoordigers van het Griekse verzet ten tijde van het kolonelsregime. Onder hen was ook de actrice Melina Mercouri

stroomd Velen van hen zouden door de Griekse kolonels lange tijd in gevangenissen zijn opgesloten en zijn gemarteld ,,Wat mij vooral heeft getroffen zijn de aanwijzingen van een nieuw begin Er hing iets van een hoopvolle verwachting in de lucht, zoals wij dat zelf na de bevrijding hebben gekend Ik hoop alleen dat de zo zwaar wegende Cypruskwestie deze gunstige ontwikkelingen niet in de weg zal staan of zal vertragen", aldus minister Van der Stoel

Wat betreft zijn besprekingen over het militair terugtrekken van Griekenland uit de NAVO reageerde de Nederlandse minister ,,Griekenland blijft politiek met de NAVO verbonden Ik hoop zeer dat met een oplossing in het Cyprusconflict ook de scherpe kantjes van dit vraagstuk zullen worden weggenomen".

De minister van buitenlandse zaken wilde in zijn verklaring over de betrekkingen van Griekenland tot de EG voorop stellen dat het ,,in tegenstelling tot vele verwachtingen" niet zo is dat Griekenland op korte termijn als volledig lid tot de EG kan toetreden, dit gezien de economische situatie van dat land Hij stelde zich op het standpunt dat in het kader van het onder het bewind van de kolonels ,,bevroren associatieverdrag", de banden met een democratisch Griekenland zo spoedig mogelijk moeten worden versterkt ,,En Griekenland is vastbesloten de weg naar de democratie in te slaan", aldus minister Van de Stoel

Hoewel minister Van der Stoel niet namens de negen EG-landen de versterking van de banden van Griekenland met de Gemeenschap heeft besproken, heeft hij in de Griekse hoofdstad verklaard van mening te zijn dat de gezindheid van de negen EG-landen ten opzichte van Griekenland bepaald een positieve is „Men zoekt graag naar middelen om het associatieverdrag weer uit de ijskast te halen In dat kader zouden naar haar mijn mening ook de mogelijkheden besproken moeten worden om Griekenland te helpen met leningen en dergelijke Griekenland ziet heel sterk een algemene benadering ten opzichte van Europa Er wordt nu niet in de eerste plaats aan bilaterale contacten gedacht"

De Nederlandse minister heeft tijdens zijn gesprekken met de Griekse leiders wel de teleurstelling van Griekenland ten opzichte van Amerika kunnen constateren en in dat verband kennis kunnen nemen van de Griekse wens te komen tot hechtere contacten met Europa ,Maar ik geloof niet dat de toenadering tussen West-Europa en Griekenland zodanig behoeft plaats te vinden dat dat antagonistisch zou zijn ten opzichte van de Verenigde Staten", aldus minister Van der Stoel

De burgemeester van Saloniki deelde op 1 sept. mee, dat een van de straten in zijn stad naar minister Van der Stoel zou worden vernoemd. *(ANP)*

BELGIË

INFLATIEBELEID

De regering heeft op *6* sept., op de eerste kabinetsraad na het zomerreces, haar standpunt verduidelijkt m b.t. de bestrijding van de inflatie. De vorige dagen was door de meeste politieke partijen en door de vakverenigingen aangedrongen op een verscherping van de anti-inflatiemaatregelen Door het Algemeen Christelijk Vakverbond was op 4 sept zelfs voorgesteld tijdelijk alle prijzen en huurgelden — maar niet de lonen — te blokkeren. wat onmiddellijk de afwijzende reactie van het Verbond der Belgische Ondernemingen had uitgelokt en evenmin steun had gekregen vanwege het linkse Algemeen Belgisch Vakverbond. De socialistische partij van haar kant had de vervroegde bijeenroeping van het parlement gevraagd voor een groot debat over de inflatie-politiek van de regering.

Na de kabinetsraad deelde premier Tindemans mede, dat de eerste bekommernis van de regering gericht blijft op het behoud van de tewerkstelling en dat daarom het anti-inflatiebeleid gekenmerkt zal blijven door soepelheid en voorzichtigheid. De regering verkiest het bepaalde tendensen bij te sturen. liever dan haar toevlucht te nemen tot spectaculaire en drastische operaties.

Tindemans zei ook dat de toestand de eerstkomende maanden vemoedelijk gunstiger zal evolueren. De betalingsbalans blijft goed en de Belgische frank behoudt zijn plaats als zeer stevige munt. De monetaire en financiële maatregelen beginnen positieve resultaten op te leveren. Het ritme van de prijsstijgingen vermindert langzaam. De evolutie van het indexcijfer, uitgedrukt in procenten en niet in punten, verliep voor de kosten van levensonderhoud als volgt:

Jan.: + 1,13%; febr.: + 1,29%; maart: + 1,25%; april: + 1,43%; mei: + 1,46%; juni: + 1,43%; juli: + 1,42%; aug. + 1,28%.

Minister van economische zaken Oleffe verklaarde dat de regering besloten heeft elke verhoging van de tarieven voor tram, bus en spoorwegen uit te stellen. Verder werden twee ministeriële comité's opgericht, resp. voor de bestrijding van de belastingontduiking en voor de budgettaire bezuinigingen en de bestrijding van de verspillingen. De politiek van kredietbeperking, aldus Oleffe, wordt voortgezet.

In bepaalde sectoren zal een actie worden gevoerd om prijsdalingen te bekomen, o.m. voor aardappelen en vlees. Het stelsel van de maximumprijzen — waaronder thans een 24-tal groepen van produkten vallen — zal worden uitgebreid. De dienst voor de economische inspectie zal worden uitgebreid. De regering zal de aandacht van de procureursgeneraal vestigen op de belangrijkheid van de economische wetgeving Minister van financiën De Clercq zei dat de aangekondigde indexering van de belastingtarieven over de inkomsten van 1974 voor 75% van de werknemers en 56% van de zelfstandigen een vermindering van de belastingdruk zal opleveren. De aangekondigde verhoging van de verkeeirsbelasting blijft gehandhaafd, maar de oorspronkelijk genoemde cijfers voor de wagens met zeer grote cilinderinhoud zullen worden gewijzigd, ten einde een abnormale verzwaring van de belastingdruk te vermijden.

VLAAMSE ELSEVIER VERDWIJNT

Het wekelijkse nieuwsmagazine *De Vlaamse Elsevier*, uitgegeven door de maatschappij Bonaventura, is op 30 aug. voor de laatste maal verschenen. De directie deelde toen mede dat de uitgave gestaakt werd ‚op grond van economische overwegingen". Het eerste nummer verscheen op 5 febr. 1973.
Voor de promotie, de distributie, de verkoop en de abonnementen zorgde de uitgeverij Hoste, die ook de liberale krant, *Het Laatste Nieuws*, uitgeeft.
Het weekblad stond op een vrij hoog journalistiek niveau, maar was er niettemin niet in geslaagd een voldoende ruim lezerspubliek aan te spreken. Het is nooit uit de rode cijfers geraakt.

SAMENWERKINGSAKKOORD MET DDR

De Belgische minister voor de buitenlandse handel, Toussaint, heeft op 31 aug. te Leipzig met zijn Oostduitse collega Sölle, namens de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie een langlopend samenwerkingsakkoord ondertekend, dat betrekking heeft op de machine-uitrusting, de electrische en electronische apparatuur, de chemische nijverheid, de landbouw en de bescherming van het leefmilieu.
De overeenkomst heeft een looptijd van tien jaar. In 1973 voerde België voor 307 mln mark uit naar de Duitse Democratische Republiek; het voerde voor 195 mln mark in.

SOWJET-UNIE

HANDELSBALANS 1973

De omvang van de buitenlandse handel in de SU is in 1973 met een rekordstijging van 20,3% toegenomen van 26 mrd Roebel in 1972 tot 31,3 mrd Roebel.
Het aandeel van de uitvoer hierin bedroeg 15,8 mrd Roebel (+ 3,1 mrd); dat van de invoer 15.8 mrd Roebel (+ 2,2 rnrd).
Een analyse van de structuur van deze handel werd gemaakt door prof. Alec Nove, verbonden aan het Instituut voor Russische en Oosteuropese studies van de universiteit van Glasgow. Deze analyse werd gepubliceerd in *The Times* van 17 juli en in het *NRC/H'blad* van 3 aug. Onderstaand de tekst van deze studie:

Analyse structuur buitenlandse handel SU

De Sowjetrussische exportcijfers voor 1973 hebben zich opzienbarend hersteld in vergelijking met de teleurstellende resultaten over het voorafgaande jaar. Uitgedrukt in roebels, verkregen uit handel met het buitenland (1 roebel is 1,33 dollar is plm. f 3,40), is de export naar wat in Rusland de ontwikkelde kapitalistische landen heten, met maar liefst 53,6% toegenomen.
Het volume is met 24,7% toegenomen, zodat exportprijzen naar het Westen met 23% stegen. De importprijzen voor produkten uit het Westen stegen met slechts 3,8%. De handelsvoorwaarden zijn dus veel gunstiger geworden. Hierdoor was Rusland in staat het volume der importprodukten uit het Westen met 28,7% te vergroten; dat is een hoger percentage dan waarmee de hoeveelheid exportprodukten toenam, terwijl zo ook het tekort op de handelsbalans kleiner werd.
Deze gunstige situatie kwam tot stand ondanks de recordinvoer van graan. Het gold hier leveringen, die overeengekomen waren na de slechte oogst van 1972. Maar de goede oogst van 1973 heeft ervoor gezorgd dat Rusland nu minder afhankelijk is van graanimport. Omdat de prijzen van olie en vele andere produkten nog meer gestegen zijn, zal de Russische betalingsbalans ten opzichte van het Westen in 1974 waarschijnlijk een veel gezonder beeld te zien geven.
De handelsrelatie tussen Rusland en de Comeconlanden ziet er totaal anders uit: de handel met deze landen is met ongeveer 9% in waarde toegenomen en de prijzen zijn in 1974 weinig gestegen.
Tengevolge hiervan stegen de Russische prijzen van de exportgoederen naar Comeconlanden met maar ongeveer 2,2%, tegen met maar liefst 23% naar het Westen. Dit komt door de bilaterale prijsovereenkomsten die binnen de Comecon bestaan en die nu worden herzien. Het staat wel vast dat de situatie in de komende twee jaar zal veranderen.
Een eenvoudig voorbeeld ter illustratie is de olie. De waarden per eenheid voor exportprodukten naar Comeconlanden zijn weinig veranderd, terwijl de stijging voor afnemers in het Westen juist zeer aanzienlijk was. De werkelijke omvang van de stijgingen was ongetwijfeld afhankelijk van de hoeveelheid olie die er na de oktoberoorlog in het Midden-Oosten werd afgeleverd
De export naar ontwikkelingslanden steeg met een indrukwekkend percentage van 46 en dit bezorgde de Sowjetunie een zeer groot handelsoverschot in haar relatie met deze landen. Toch steeg de export naar alle landen die in de gepubliceerde handelsstatistieken terug te vinden zijn, met maar ongeveer 20%.
In feite is van meer dan de helft van de totale export naar ontwikkelingslanden, te weten 1592 van de 2936 mln roebel, de bestemming onbekend. Deze geheimzinnige ,,rest' is het afgelopen jaar met 78% gestegen vermoedelijk tengevolge van de militaire situatie in het Midden-Oosten. Het betreft hier waarschijnlijk de verkapte export van wapens.
De tabel laat het handelspatroon met bepaalde landen zien. De Russische verkoop naar Engeland is snel gestegen, maar de Engelse export is weer gedaald en is nu weinig hoger dan de export van België. De handel met West-Duitsland, Frankrijk en Italië vertoonde in beide richtingen grote stijgingen.
Het handelspatroon met Japan is wel bijzonder ongewoon. De Russische export steeg in één jaar met 63% terwijl de import uit dat land daalde, wat Rusland een overschot bezorgde.
Japan moet voor hout en olie veel hogere prijzen betalen en heeft een abnormaal grote hoeveelheid koper gekocht.
Het is interessant te zien dat Ruslands sterk toegenomen exporthandel met Nederland voor meer dan de helft uit olie bestaat, die tegen een 1,5 maal zo hoge prijs als in 1972 gekocht is, wat op noodaankopen tijdens het Arabische olie-embargo duidt.
De enorme stijging van de import uit de Verenigde Staten bestond voornamelijk uit graan, maar ook uit machines. Een kleine statistische bijzonderheid is het feit, dat de export uit Rusland naar de Verenigde Staten in 1973 80% hoger was, maar dat in de gepubliceerde gegevens de specificatie daarvan grotendeels ontbreekt. We kunnen echter rustig aannemen dat die exporten vooral uit olie bestonden een zaak waar liever niet over gesproken wordt.
De handel met de ontwikkelingslanden (afgezien van de ,,verborgen" handel waarover hierboven gesproken is) vertoont weinig belangrijke wijzigingen. De Russische exporten naar India, Irak en Iran stegen het meest; een groot overschot in de handel met Bangla-Desh is waarschijnlijk een vorm van hulpverlening. De importen uit Irak werden driemaal zoveel waard (de hoeveelheid daar gekochte ruwe olie steeg van 4 tot 11 mln ton).
Een ogenschijnlijk sterke groei van de import uit Argentinië was in feite voornamelijk het gevolg van de verdrievoudiging van de prijs van het belangrijkste produkt, nl. onbewerkte wol.
Op dezelfde manier kan de toeneming van de importen uit Cuba met 110% gedeeltelijk worden toegeschreven aan een stijging van de suikerprijs met 54%, hoewel ook de geïmporteerde hoeveelheden met 48% toenamen.
De handel met China bleef op een zeer bescheiden peil. Verreweg het grootste deel van de Russische export naar China bestaat opnieuw uit vliegtuigen.
De stijging van de omvang van de Russische import van stalen buizen, lood, olie, cacao, suiker, rubber, apparatuur voor de zuivelindustrie, machines voor

RUSSISCHE HANDEL MET HET RUITENLAYD
(uitgedrukt in mln handels-roebels)

	1972		1973	
	export	import	export	import
Wereldtotaal	12 734	13 309	15.802	15 541
Socialistische landen totaal	8.286	8.518	9.115	8.216
(Comecon-landen)	(7.553)	(7.969)	(8.311)	(8.611)
Cuba	616	205	679	430
Hongarije	904	978	976	1 088
D D R	1671	2 035	1 856	2 109
Polen	1 307	1496	1455	1 555
Joegoslavie	282	288	337	334
China	100	110	101	101
Nrd -Vietnam	94	23	143	37
Kapitalistische landen totaal:	2.441	3.441	3.750	4.589
Gr -Brittannië	371	187	541	175
Nederland	155	68	261	96
Italië	228	235	309	304
W -Duitsland	256	571	454	756
Frankrijk	194	350	272	449
Japan	382	434	622	372
V.S	76	461	138	1.023
Canada	19	281	21	244
Australie	2	72	3	195
Ontwikkelingslanden totaal:	2.008	1.350	2.936	1.735
Bangla-Desh	9	8	43	10
India	138	319	223	366
Irak	90	62	141	191
Iran	96	134	137	138
Malaya	1	58	1	97
Syrie	59	54	72	47
Guinee	45	6	42	1
Egypte	266	248	277	264
Argentinie	2	23	4	72
Brazilie	7	66	9	116
Exporten met onbekende bestemming	890	—	1.592	—

wegenaanleg, schepen en natuurlijk g:raan, was zeer groot.
Vorig jaar zijn de graancijfers niet gepubliceerd. Daarom is het interessant zowel de cijfers — in miljoenen tonnen — van 1972 als van 1973 te geven:

	1972	1973
Alle graansoorten	15,5	23,9
Tarwe	8,1	15,2
Rogge	0,1	1,3
Gerst	2,6	1,9
Mais	4,1	5,4
De belangrijkste leveranciers:		
Alle graansoorten		
Verenigde Staten	7,2	15,4
Canada	4,7	4,2
Frankrijk	1,3	1,4
Australië (alleen tarwe)	0,48	0,84

Onder meer de export van vliegtuigen, aluminium, cement, hout, papier, ruwe karton, meel (vooral naar Noord-Vietnam), ijskasten, fietsen en fototoestellen is snel gestegen. De verkoop van olie en olieprodukten steeg met 10% in omvang, maar de hogere prijzen zorgden ervoor dat de waardecijfers met 45% stegen.
Zoals al eerder beschreven stegen de olieprijzen zeer ongelijkmatig in de handel met de verschillende landen en het olie-exportpatroon heeft zich zeer gewijzigd. Er waren enorme stijgingen in de verkoop naar Japan, Engeland, Nederland. Noorwegen, Finland en Frankrijk en dalingen in de export naar Zweden, Spanje, België, Denemarken en Egypte.
Alles bij elkaar was het een goed jaar voor Rusland wat de handel met het buitenland betreft.

Stijging grondstoffenprijzen van belang; politieke *consequenties*

Van groot belang voor de verbetering van de exportpositie van de SU is de stijging van de prijzen voor grondstoffen en ruwe olie geweest. Een studie hiervan is gemaakt door prof. Marshall I. Goldman, een Amerikaanse econoom en kenner van de SU, verbonden aan het Amerikaanse Wellesley College en het Russian Research Centre.
Resultaten van deze studie zijn ter beschikking gesteld aan de commissie voor het bankwezen van de Senaat; een samenvatting van deze conclusies werd gepubliceerd in het *NRC/H'blad* van 31 mei. Daarbij wordt ook ingegaan op de politieke consequenties, die de verbetering van de Russische positie in de internationale handel kan hebben.

De SU heeft vrijwel even sterk geprofiteerd van de veranderingen in de grondstoffenprijzen als de Arabische olielanden in het Midden-Oosten. Tot dusver heeft de economische meevaller voor de SU echter betrekkelijk weinig de aandacht getrokken Toch verkeren de Russen thans in een volledig andere situatie dan in 1972 en het begin van 1973. Het effect van deze verandering is niet alleen economisch, maar ook politiek.
Jarenlang is algemeen aangenomen dat de SU In zeer ernstige financiele moeilijkheden verkeerde en dat ze was aangewezen op Amerikaanse kredieten, niet alleen voor grote, langlopende investeringsproiecten. maar ook voor bepaalde korte-termijnaankopen Deze opvatting werd versterkt door de graanaankopen ter waarde van vele miljarden dollars, die de Russen in 1972 en 1973 moesten doen Ook cijferopstellingen van deskundigen van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken en de inlichtingendienst CIA wezen in die richting Ze gaven aan dat de Russen in 1972 kampten met een tekort aan harde deviezen van ongeveer 1.3 miljard dollar Deze deskundigen voorspelden dat de Sowjets tegen 1980 te maken zouden krijgen met handelsbalanstekorten plus buitenlandse leningsverplichtingen van ten minste één à twee miljard dollar per jaar
Het ziet er echter naar uit dat deze becijferingen de ernst van de situatie hebben overschat De ramingen waren gebaseerd op Russisch statistisch materiaal, waarin om te beginnen de export van goud en ruwe diamant niet is begrepen Deze export heeft een waarde van ettelijke honderden miljoenen dollars, waarmee het jaarlijkse handelstekort zou moeten wonden verminderd
Nog belangrijker is dat geen rekening is gehouden met de ongelooflijke versterking van de positie van de Sowjetunie in het handelsverkeer met het buitenland, die plotseling is opgetreden.
Zoals bijgaande tabel laat zien, hebben de helangrijkste exporten van de Sowjetunie naar landen met harde valuta betrekking op olie en olieprodukten, hout en houtprodukten Met de uitvoer van deze twee grondstoffen heeft de Sowjetunie in 1972 ongeveer een half miljard harde dollars verdiend.
De Russische olie-exporten naar de harde-valutalanden bedroegen in 1972 33 miljoen ton (ongeveer 242 miljoen vaten). Opmerkelijk is dat de Russen deze harde deviezen opleverende exporten tegelijkertijd gedeeltelijk compenseren met zachte deviezen kostende importen uit de Arabische landen. in 1972 bijna acht miljoen ton of ongeveer 59 miljoen vaten.
De Russische olie bracht toen bij export tussen de 2 en 3 dollar per vat op. Doordat de olieprijs sinds november vorig jaar is terechtgekomen op een peil van tussen de 10 en 20 dollar per vat, moet de Sowjets een voordeeltje in de schoot zijn gerold van ten minste vier maal hun vroegere exportopbrengst.
Er zijn inderdaad berichten dat de Russen hun olie op langjarige contracten aan enkele Westerse geindustraliseerde landen verkopen voor niet minder dan 16 dollar per vat Dat zou in ieder geval betekenen dat de Sowjetunie dit jaar anderhalf a twee miljard dollar aan extra inkomsten uit haar olie-export opstrijkt. Deze recente meevaller in hun buitenlandse handel is alleen al voldoende om de tekorten weg te werken, waarvan werd verondersteld dat de Russen ze in de toekomst zouden oplopen
Als men, behalve met de toegenomen opbrengsten van de olie- en houtexporten, ook nog rekening houdt met het feit dat de aardgasleiding van de SU naar West-

EXPORTEN TEGEN HARDE VALUTA

De belangrijkste exporten van de Sowjetunie in de grondstoffensfeer naar landen met harde valuta in 1972. uitgedrukt in miljoenen dollars

	aluminium	olie (produkt)	hout (produkt)	katoen	steenkool	bont	koper	ijzer
Oostenrijk	—	18	—	5	14	—	—	
België	—	43	21	3	5	—	—	5
Denemarken	—	12	2	—	2	1	—	1
Frankrijk	6	52	33	33	21	1	—	2
Engeland	5	2	83	15	—	32	13	18
Griekenland	—	21	8	—	1	—	—	—
Italië	—	132	29	12	23	2	—	34
Japan	15	19	175	90	39	—	—	10
Nederland	3	49	14	—	—	—	56	2
Zweden	1	70	—	—	12	2	—	12
Zwitserland	—	17	—	—	—	—	—	—
Ver Staten	—	76	—	—	—	3	—	—
West-Duitsland	—	115	28	8	—	10	6	5
Totaal	30	550	393	166	117	48	75	96
Finland	—	197	28	10	30	1	2	25

De cijfers voor de VS hebben betrekking op 1973 Niet op deze tabel staan de Amerikaanse importen van palladium (44 miljoen dollar) en platina (13 miljoen)

Duitsland in oktober vorig jaar in bedrijf is genomen (pag. 443/2-1974), dan wordt duidelijk dat de Russen in een aanzienlijk gunstiger positie verkeren dan vóór medio 1973

Er circuleren bovendien berichten dat de SU sinds het midden van het vorig jaar wapens en militaire uitrusting verkopen aan Egypte en Syrie tegen betaling in harde valuta Er zijn deskundigen die deze leveranties, voornamelijk gefinancierd door Saoedi-Arabie, schatten op een totale waarde van 2 a 4 miljard dollar in harde deviezen

Al met al is de betalingsbalans van de SU beduidend verbeterd Daar komt nog bij dat er geen harde noodzaak meer is om deviezenvoorraden aan de spreken voor voedselaankopen, omdat de Russische oogsten sinds 1972 zijn verbeterd

Men kan zich afvragen waarom de Russen gebruik blijven maken van Westerse kredieten gegeven hun veranderde financiele omstandigheden De meeste van hun projecten, waarmee langlopende kredieten zijn gemoeid, zijn zo opgezet dat de buitenlandse investeerder wordt afbetaald met de produkten die uit het project voortvloeien

Met name een aantal kunstmestprodukten, het kolenproject met de Japanners en de aardgasprojecten met West-Europa en Amerika voorzien in zo'n terugbetaling Daarom is het waarschijnlijk voordeliger voor de Russen buitenlands kapitaal voor deze projecten het werk te laten doen, zolang de kapitaalverschaffers althans bereid blijven de Russen steeds gunstiger leningsvoorwaarden aan te bieden

Het is ook niet onaannemelijk dat een paar miljard dollar aan buitenlandse investeringen de Russen ook in politiek opzicht wel goed uitkomen, omdat de kapitaalverschaffers allicht vatbaar worden voor de Sowjetbelangen.

Alles wijst er intussen wel op dat de Russen niet langer in hoge mate zijn aangewezen op leningen van de Amerikaanse Export-Import bank Ze stellen ze nog wel op prijs, maar ze vormen thans meer een gemak dan een noodzaak Daarom lijkt het Amerikaanse dreigement met stopzetting van Eximbank-kredieten niet meer zo'n doeltreffend wapen als een jaar geleden.

De verbeterde betalingsbalanspositie van de SU is waarschijnlijk ook de voornaamste verklaring voor de Russische bereidheid de Westduitsers een miljard dollar contant te betalen voor de bouw van een ijzer- en staalbedrijf in Koersk (pag 379/3-1974) Zo is onlangs ook een overeenkomst gesloten met de Britse firma John Brown voor de bouw van een plasticfabriek ter waarde van 48 miljoen dollar, die eveneens contant zal worden afgerekend

Waarschijnlijk heeft zelfs de Amerikaanse weigering de SU de status te geven van meestbegunstigde natie in het onderlinge handelsverkeer veel van haar betekenis verloren. Zeker als het grootste deel van de Russische exporten naar de VS blijft bestaan uit grondstoffen, waarop 'toch maar weinig invoerrechten drukken ook zonder de voorkeursbehandeling, die is verbonden aan de meestbegunstigingsclausule

Zeker, de Russen stelden nog steeds prijs op kredieten van de Export-Import bank en op een meestbegunstgings-behandeling, omdat dit hun leen- en exportmogelijkheden zou verbeteren Nog belangrijker is dat dit hun de politieke erkenning zou verschaffen, waaraan ze behoefte hebben Maar het is de vraag of de Eximbank-kredieten en de meestbegunstigingskwestie nog even sterke onderhandelingsobjecten zijn als een jaar geleden, vooral nu het duidelijk is dat de Russen alles wat ze nodig hebben in de VS kunnen kopen, met of zonder Amerikaanse hulp

Daarbij lijkt er minder noodzaak voor de VS tot grote concessies in de huidige detente met de Russen De Export-Import bank wil de Sowjetunie geld lenen tegen een rente van 7% Dit rentetype geldt ook voor leningen aan andere landen, maar dan onder omstandigheden die volstrekt onvergelijkbaar zijn met de voorwaarden, waaronder de bank zou willen lenen aan Japan of bepaalde ontwikkelingslanden Zo lijkt de idee om de Russen miljarden dollars te lenen voor de aanleg van pijpleidingen in toendragebieden bijzonder riskant, omdat er geen zekerheden tegenover zo'n lening staan en er tot dusver evenmin bewijzen voorhanden zijn omtrent de omvang van de desbetreffende olie- en gas-voorkomens.

Er wordt vaak beweerd dat de VS de Russen onder alle omstandigheden geld moeten blijven lenen, al was het alleen maar omdat de Fransen van tijd tot tijd concurrerende leningen aanbieden tegen 6% of minder. Zo'n beleid zou echter onder de huidige omstandigheden ongetwijfeld tot een kater leiden

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VERVOLG WATERGATEZAAK, SLOT RAPPORT ERVIN-COMMISSIE. JUSTITIËLE COMMISSIE BEVEELT IMPEACHMENT AAN, VERSLAG BEVINDINGEN JUSTITIËLE COMMISSIE, PRESIDENT FORD VERLEENT NIXON AMNESTIE

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de zg. Watergate-zaak, met een uittreksel van het rapport dat de senaatscommissie o.l.v. senator Sam Ervin op 13 juli publiceerde. (Voor het eerste deel van dit uittreksel verwijzen wij naar onze aflevering van 6 september.)

De commissie zegt in haar rapport dat ze geen bewijs heeft kunnen ve garen waaruit zou blijken dat de landelijke comité's van de Republikeinse en Democratische partij of hun voornaamste bestuursleden, in het presidentiële verkiezingsjaar 1972 medeplichtig zijn geweest aan strafbare handelingen.

De commissie wijst erop dat haar eindrapport geen volledig rapport is kunnen worden omdat het ,,Watergatedrama'' nog steeds speelt, de impeachment-procedure nog niet is afgesloten en de president ,,weigert veel belangrijke bandopnamen en andere bewijsstukken af te staan''.

De volgende passage uit het ontwerprapport is in het eindrapport weggelaten: ,,President Nixon moet verantwoordelijk gesteld worden en is rekenschap verschuldigd voor het optreden van zijn ondergeschikten. Hij was niet alleen de kandidaat uit wiens naam dit optreden plaatshad, maar hij bepaalde ook de morele en ethische maatstaven aan de hand waarvan zijn herverkiezingscampagne verliep''.

In het rapport staat dat het Watergateschandaal wordt gekenmerkt door corruptie, bedrog en machtsmisbruik. Watergate kon gebeuren omdat sommigen in het Witte Huis geen grenzen zagen aan de macht van de president, zo constateert de commissie, die weliswaar geen formele conclusies heeft getrokken maar toch wel zeer ernstige verwijten richt aan het adres van het Witte Huis.

De commissie meent dat president Nixon en zijn medewerkers nooit ernstig hebben overwogen de feiten bekend te maken, ook niet nadat Nixon was ingelicht over de omvang van het schandaal. De president was in juli 1972, drie weken na de inbraak in het Democratische hoofdkwartier, al door Patrick Gray, waarnemend FBI-hoofd, gewaarschuwd dat zijn stafmedewerkers bij het in de doofpot stoppen van de affaire gebruik probeerden te maken van de FBI en de CIA. Maar Nixon ging daar toen niet op in en liet nergens uit blijken dat hij Gray's beschuldiging ernstig nam.

In het rapport staan enkele nieuwe bijzonderheden over pogingen van het Witte Huis om overheidsinstanties te gebruiken om Nixon in het Witte Huis te houden, over plannen om Nixons vijanden te straffen en zijn vrienden te belonen en over de ,,vuile trucs'' in de verkiezingscampagne. Zo heeft het Witte Huis geprobeerd te voorkomen dat de belasting-

inspectie de aangiften zou controleren van Nixons goede vriend Bebe Rebozo en om Lawrence O'Brien, voorzitter van de democratische partij. dwars te zitten. In een getuigenis achter gesloten deuren heeft Witte Huis-medewerker John Ehrlichman verklaard dat hij er bij de belastinginspectie op aandrong O'Briens aangifte te controleren voor de presidentsverkiezingen. ,,Ik wilde dat ze met iets te voorschijn zouden komen waardoor hij (O'Brien) de gevangenis zou indraaien maar jammer genoeg werkte het niet".
De senaatscoinmissie constateert voorts dat in de verkiezingskas grote bedragen zijn gestort door Amerikaanse ambassadeurs en mensen die dat graag wilden worden, door grote bedrijven en door de zuivelindustrie. ,,Meer dan $ 7,8 miljoen kan geheel of gedeeltelijk worden toegeschreven aan mensen die door Nixon tot ambassadeur zijn benoemd". Nixons advocaat Herbert Kalmbach is al tot een half jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens een belofte aan Fife Symington, ambassadeur op Trinidad en Tobago, dat hij in ruil voor een bijdrage van $ 100.000 een Europese ambassadeurspost zou krijgen. Kalmbach deelde de senaatscommissie mee dat een soortgelijke belofte is gedaan aan Vincent de Roulet, indertijd ambassadeur op Jamaica.
,,Het gedrag van veel deelnemers in de Watergate-affaire lijkt gebaseerd op de overtuiging dat het doel de middelen heiligt, dat wetten terzijde geschoven kunnen worden om de huidige regering aan het bewind te houden. Helaas is de houding dat wetten rekbaar zijn als dat opportuun is niet beperkt tot enkele functionarissen van de regering en de verkiezingscampagne", zo constateert de Senaatscommissie.
De commissie beschuldigt grote bedrijven ervan wettige en ethische normen terzijde te schuiven en pragmatische overwegingen te laten overheersen bij het betalen van bijdragen aan de verkiezingscampagne.

Aanbevelingen

In haar conclusie deed de commissie een aantal aanbevelingen om een herhaling van een Watergate te voorkomen.

Zoals het instellen van een permanent Openbaar Ministerie voor het toezicht op politici. Dat zou een combinatie moeten worden tussen een aanklager en een ombudsman, en de functionaris zou benoemd moeten worden door drie gepensioneerde rechters, die daarvoor aangewezen zouden worden door de president van het Hooggerechtshof.
De commissie spreekt zich uit voor handhaving van het systeem van particuliere financiering van verkiezingscampagnes, maar men wil het 'bedrag dat per persoon maximaal mag worden bijgedragen beperken tot 3.000 dollar. Toekomstige presidenten moeten beter gecontroleerd worden: zij zouden hun jaarlijkse belastingaangifte moeten publiceren en het zou hun verboden moeten worden eigen ,,detective"-eenheden in het leven te roepen.
De commissie acht oprichting van een federale verkiezingscommissie nodig, om, met grote bevoegdheden voor onderzoek en uitvoering van wetgeving, misbruiken in de toekomst te verhinderen en onderzoeken naar beweerde misdrijven krachtig te leiden.

Nieuwe wetten

Andere nieuwe wetten die door Ervin c s. worden voorgesteld betreffen beter toezicht vanuit het Congres op inlichtingendiensten. herziening van de federale wetten op het afluisteren. verbod voor ieder lid van de uitvoerende macht om belastingaangiften van anderen in te zien, verscherping van de wetten die het gebruik van federale diensten ten gunste van politieke kandidaten verbieden, uitbreiding van i e wet die ambtenaren verbiedt in de partijpolitiek werkzaam te zijn tot de minister van justitie en zijn medewerkers

Justitiële commissie Huis van Afgevaardigden beveelt impeachment aan

De justitiële commissie van het Huis van Afgevaardigden, onder voorzitterschap van afgevaardigde Peter W. Rodino (Dem.), was in okt. 1973 begonnen met het verzamelen van bewijsmateriaal aan de hand waarvan beslist zou worden of president Nixon in staat van beschuldiging gesteld zou kunnen worden. (Voor bijzonderheden over de impeachmentprocedure, pag. 95/2 en 3.)
Voor zover dit bewijsmateriaal door het Witte Huis ter beschikking gesteld moest worden, kreeg men herhaalde malen nul op het rekest (pag. 542 e.v.), maar het Witte Huis gaf uiteindelijk toe en verstrekte het verlangde materiaal.
Op 9 mei begon de commissie hoorzittingen, nadat het Huis van Afgevaardigden eerst, met 410 stemmen tegen 4 een motie had aangenomen, waarin de commissie volmacht kreeg een onderzoek in te stellen of voldoende gronden aanwezig waren om Nixon in staat van beschuldiging te stellen.
Voorzitter Rodino legde bij het begin van de hoorzittingen een verklaring af waarin hij zei dat de commissie een onderzoek zou instellen naar de Watergate-inbraak en de poging deze in de doofpot te stoppen, het benutten van overheidsinstanties om de herverkiezing van Nixon te bevorderen, de illegale bijdragen aan de campagne, de belastingen van president Nixon en de werkzaamheden van de zg. loodgieters.
Vervolgens werd meegedeeld dat de hoorzittingen, die tot eind mei zouden duren, achter gesloten deuren zouden plaats vinden, waarna de zittingen van de commissie openbaar zouden zijn,
De commissie begon hierop achter gesloten deuren met het verhoren van een grote groep getuigen. De verhoren liepen uit tot 24 juli.
Vervolgens begonnen de openbare zittingen die op 24 juli door voorzitter Rodino werden geopend.
De juridische commissie had op 25 juni met 22 stemmen voor en 16 tegen besloten al het verzamelde bewijsmateriaal voor publiciteit vrij te geven.
Op 16 juli verscheen een dik boekwerk met door de commissie verzamelde gegevens.
Van de talrijke vermelde gegevens noemen wij slechts die welke betrekking hebben op het manipuleren met belastinggelden door het Witte Huis met de bedoeling vrienden te winnen.

Voorzitter Rodino (l) en advocaat Doar

President Nixon heeft geprobeerd via de belastinginspectie speciale gunsten te verkrijgen voor beroemde vrienden van hem zoals Frank Sinatra, John Wayhe en Billy Graham. Er schijnen bewijzen te zijn dat deze beroemdheden ook inderdaad geprofiteerd hebben van een speciale behandeling door de belastinginspectie, uldus het rapport.
Wel staat in het rapport dat de druk van het Witte Huis op de belastingdienst leidde tot het ontslag van een hoge functionaris en het dreigen met ontslag door een ander. Dean heeft verklaard dat Nixon om hulp vroep voor zijn vrienden. waarvan d& belastingaangiften door 'de inspectie werden gecontroleerd.
In het rapport staat een lijst met namen van begunstigde vrienden. Inlichtingen over hun belastingperikelen werden van de belastingdienst verkregen door Witte Huis-medewerker John Caulfield, en doorgegeven aan Dean. Op de lijst staan de namen van de evangelist Billy Graham, de zanger Frank Sinatra, de acteurs John Wayne, Pat Boone, Peter Lawford en Fred Macmurry, de gouverneur van Californië Ronald Reagan, de komiek Jerry Lewis en andere figuren uit de amusementswereld als Sammy Davis, Lucille Ball en Gary Morton.
Het document van de Huis-commissie bevat ook verklaringen die zijn afgelegd voor de senaatscommissie voor Watergate. Er werd al bekend dat Ehrlichman tijdens de verkiezingscampagne van 1972 de belastingdienst had opgedragen onregelmatigheden op te sporen in de belastingaangiften van Lawrence O'Brien, de toenmalige voorzitter van de democratische partij. ,,Ik wilde dat ze iets zouden vinden waardoor O'Brien de gevangenis zou indraaien voor de verkiezingen, maar Jammer genoeg werkte het niet", zo verklaarde Ehrlichman

De toenmalige hoofdontvanger van belastingen, Johnnie Walters, dreigde met aftreden nadat Ehrlichman hem beschuldigde van vertragingstactieken bij het onderzoek naar de papieren van O'Brien. Het ging om een onderzoek naar berichten dat O'Brien grote bedragen zou hebben ontvangen van de multimiljonair Howard Hughes. Het onderzoek zou gehouden worden kort na de arrestatie van de mannen die de inbraak hadden verricht in O'Briens kantoor in het Watergategebouw
Volgens het rapport heeft Walters verklaard dat Ehrlichman tegen hem zei „ik ben jouw vertragingstactieken godverdomme spuugzat" Walters voorganger, Randolf Thrower, heeft ook inderdaad ontslag genomen. Thrower zou tevergeefs geprobeerd hebben Nixon te spreken om te protesteren tegen pogingen van het Witte Huis Caulfield, een exdetective, een hoge post te bezorgen bij het ministerie van financiën. Hij zei erg bezorgd te zijn over de mogelijkheid dat er een eigen controledienst zou ontstaan die volgens andere maatstaven zou werken dan het overige personeel.
Elders in het rapport staat dat Walters tegen Dean zei dat zijn verzoek om de belastingaangiften van de medewerkers van presidentskandidaat George McGovern aan een onderzoek te onderwerpen, vroeg om grote moeilijkheden.

Drie impeachmentartikelen aangenomen door Commissie

Op 27 juli begon de commissie een debat over het eerste impeachmentartikel. Met 27 tegen 11 stemmen keurde de commissie deze eerste aanklacht tegen de president goed. In dit eerste artikel werd de president er van beschuldigd persoonlijk en direct de rechtsgang te hebben belemmerd ten einde het onderzoek naar de inbraak, de daders en andere illegale activiteiten te verbergen.
De tekst van het eerste impeachmentartikel luidt:

Artikel een:

In zijn vervulling van het ambt van president van de Verenigde Staten heeft Richard M. Nixon, daarbij zijn grondwettelijke eed schendend dat hij het ambt van president van de Verenigde Staten getrouw zou vervullen, en om de grondwet van de Verenigde Staten naar zijn beste kunnen te handhaven, te beschermen en te verdedigen, en zijn grondwettelijke plicht verzakend om ervoor te zorgen dat de wetten getrouwelijk worden uitgevoerd, de rechtsbedeling voorkomen, belemmerd en bemoeilijkt, doordat:
op 17 juni 1972, en voor die datum, agenten van de Commissie voor de herverkiezing van de president zich op onwettige manier toegang hebben verschaft tot het hoofdkwartier van de Nationale commissie van de Democratische partij in Washington, in het district van Columbia, met het doel om daar politieke inlichtingen te verkrijgen.
Daaropvolgend heeft Richard M. Nixon, gebruik makend van de macht van zijn hoge ambt, persoonlijk en door middel van zijn medewerkers en agenten een gedragslijn gevolgd of plannen gemaakt die er op gericht waren het onderzoek naar dit zich onwettig toegang verschaffen te vertragen, te bemoeilijken en te belemmeren om de zaak in de doofpot te stoppen, en de verantwoordelijken te verbergen en te beschermen alsmede het bestaan en de omvang van de onwettige verholen activiteiten.
De wijze waarop deze gedragslijn of plannen werden uitgevoerd hield een of meer van de volgende punten in:

1 — Het afleggen of doen afleggen van onjuiste of misleidende verklaringen tegenover federale opsporingsambtenaren die, daartoe volgens de wet gemachtigd, een onderzoek instelden

2 — Het onthouden van relevant bewijsmateriaal of inlichtingen aan federale ambtenaren die. daartoe volgens de wet gemachtigd, een onderzoek instelden.

3 — Het goedkeuren van, het toestaan van, het zich neerleggen bij en het raadgeven aan getuigen met betrekking tot het afleggen van onjuiste en misleidende verklaringen aan federale ambtenaren die, daartoe volgens de wet gemachtigd, een onderzoek instelden en onjuiste en misleidende getuigenverklaringen in volgens de regels ingestelde gerechtelijke en congresprocedures.

4 — Het tussenbeide komen of het doen van pogingen om tussenbeide te komen bij het uitvoeren van het onderzoek door het federale ministerie van justitie, de federale recherche, het bureau van de speciale openbare aanklager in de Watergatezaak en commissie van het Congres.

5 — het goedkeuren van, toestaan van en zich neerleggen bij het in het geheim betalen van belangrijke geldbedragen, met de bedoeling om het stilzwijgen te verkrijgen van of invloed uit te oefenen op de verklaring van getuigen, mogelijke getuigen, of personen die deel hadden genomen aan een dergelijk zich onwettig toegang verschaffen en andere onwettige activiteiten.

6 — I-Iet aanwenden van pogingen om de Centrale Inlichtingendienst (CIA), een dienst van de Verenigde Staten van Amerika, te misbruiken.

7 — Het verstrekken van inlichtingen die waren verkregen van ambtenaren van het ministerie van justitie van de Verenigde Staten, aan personen die het voorwerp waren van onderzoeken, verricht door ambtenaren van de Verenigde Staten die daartoe volgens de wet waren gemachtigd, met het doel om dergelijke personen te helpen en bij te staan bij hun pogingen om zich aan rechtsvervolging te onttrekken.

8 — Het afleggen van onjuiste of misleidende verklaringen in het openbaar, met het doel het volk van de Verenigde Staten te misleiden en te doen geloven dat een zorgvuldig onderzoek was ingesteld met betrekking tot de beschuldiging over wangedrag van personeel van de uitvoerende macht van de Verenigde Staten en het personeel van de Commissie voor de herverkiezing van de president en dat dit personeel geen aandeel had gehad in dit soort wangedrag.

9 — Het doen van pogingen om mogelijke beklaagden en personen die al waren berecht en veroordeeld te doen geloven dat zij goedgunstige behandeling en beoordeling konden verwachten in ruil voor hun stilzwijgen of voor onware getuigenverklaringen, of het belonen van personen voor hun stilzwijgen of voor onware getuigenverklaringen.
In dit alles heeft Richard M. Nixon gehandeld op een wijze die in strijd is met zijn ambt van vertrouwen als president en ondermijnend voor de grondwettelijke regeringsvorm waarbij de zaak van wet en recht ernstig is benadeeld en de bevolking van de Verenigde Staten overduidelijk schade heeft ondervonden.

— Redenen waarom Richard M. Nixon voor deze gedragswijze in staat van beschuldiging dient te worden gesteld, en te worden berecht, en uit zijn ambt dient te worden verwijderd.

Het tweede impeachmentartikel, waarin de president werd beschuldigd van machtsmisbruik, werd op 29 juli, met 28 tegen 10 stemmen aangenomen.
De tekst van dit artikel luidde:

Gebruik makend van de macht van het ambt van president van de Verenigde Staten heeft Richard M. Nixon, in strijd met zijn eed op de grondwet dat hij het ambt van president van de Verenigde Staten getrouw zou uitvoeren en naar zijn beste vermogen de grondwet van de Verenigde Staten zou bewaren, beschermen en verdedigen, en voorbijgaand aan zijn grondwettelijke plicht, zorg te dragen dat de wetten getrouw worden uitgevoerd, zich herhaaldelijk gedragen op een wijze die de grondwettelijke rechten van burgers schendt, de behoorlijke en juiste uitvoering van het recht helemmert alsmede het uitvoeren van wettig onderzoek, en gehandeld in strijd met de wetten op de instellingen van de uitvoerende macht en de doelstellingen van deze instellingen. Dit gedrag behelsde een of meer van de volgende punten:

1. Hij heeft, zowel persoonlijk als door middel van ondergeschikten en agenten, en in strijd met de grondwettelijke rechten der burgers, getracht van de belastingdienst vertrouwelijke gegevens te verkrijgen die op inkomstenbelastingbiljetten staan vermeld, voor doeleinden die niet bij de wet zijn toegestaan, en, in strijd met de grondwettelijke rechten der burgers, onderzoeken naar opgaven voor de inkomstenbelasting laten instellen op een discriminerende manier:

2. Hij misbruikte het federale bureau van onderzoek (FBI), de geheime dienst en ander personeel van de uitvoerende macht, in strijd met of voorbijgaand aan de grondwettelijke rechten der burgers, door aan die instellingen of personen opdracht te geven elektronische surveillance uit te voeren of voort te zetten of ander onderzoek in te stellen voor doeleinden die niet in verband staan met de nationale veiligheid, de naleving van de wetten of enige andere wettelijke functie van zijn ambt. Hij gaf opdracht of toestemming de daardoor verkregen inlichtingen te gebruiken voor doeleinden die niet in verband staan met de nationale veiligheid, de uitvoering van de wetten of enige andere wettelijke functie van zijn ambt en hij gaf opdracht bepaalde documentatie die het federale bureau van onderzoek op grond van de elektronische surveillance had gemaakt, geheim te houden.

3. Hij heeft, persoonlijk en via zijn ondergeschikten en agenten, in strijd met of voorbijgaand aan de grondwettelijke rechten der burgers, goedgekeurd en toegestaan dat een geheime opsporingseenheid binnen het bureau van de president werd gehandhaafd, die gedeeltelijk werd gefinancierd met geld dat uit verkiezingsbijdragen was verkregen, die on-

wettig de hulpmiddelen van de centrale inlichtingendienst (CIA) gebruikte. heimelijke en onwettige activiteit bedreef en trachtte het grondwettelijke recht van een beklaagde op een eerlijk proces te schaden.

4. Hij heeft er niet voor gezorgd dat de wet getrouw werd uitgevoerd door niet op te treden toen hij wist dat zijn naaste medewerkers probeerden wettig onderzoek te hinderen en te belemmeren naar het onwettig betreden van het hoofdkantoor van de Democratische Nationale Commissie, en naar andere zaken waaronder die met betrekking tot de bevestiging van Richard Kleindienst tot minister van justitie van de VS, hel bespioneren van burgers, de inbraak in het kantoor van dr. Lewis Fielding en de financiering van de campagne van de Commissie voor herverkiezing van de president.

5. Met voorbijgaan aan de wet heeft hij bewust de uitvoerende macht misbruikt door inmenging bij diensten van de uitvoerende macht, waaronder het federale bureau van onderzoek, de criminele afdeling, en het bureau van de speciale vervolgingseenheid van Watergate, van het ministerie van justitie en de centrale inlichtingendienst. in strijd met zijn plicht ervoor te zorgen dat de wet getrouw wordt uitgevoerd.

Bij dit alles heeft Richard M. Nixon gehandeld op een wijze die in strijd was met het vertrouwen dat in hem als president werd gesteld en dat de grondwettige regeringsvorm ondermijnde, tot groot nadeel van de zaak van wet en recht en tot duidelijke benadeling van het volk van de Verenigde Staten.
Waarvoor Richard M. Nixon, door dergelijk gedrag, in staat van beschuldiging moet worden gesteld en berecht en uit zijn ambt verwijderd dient te worden.

Het derde artikel werd op 30 juli met 21 tegen 17 stemmen aangenomen. Hierin zegt de commissie dat Nixon zich door zijn weigering bandopnamen ter beschikking te stellen ,,functies aanmatigde, die noodzakelijk zijn voor het uitoefenen van de bevoegdheid, door de grondwet gewaarborgd, om de president zelf in staat van beschuldiging te stellen".
Niet aangenomen werden twee artikelen waarin Nixon er van werd beschuldigd heimelijk Cambodja te hebben laten bombarderen en belastingfraude te hebben gepleegd. (Beide voorstellen met 26 tegen 12 verworpen.)

Ford verleent *amnestie* aan Nixon

Op 8 sept. heeft president Ford expresident Nixon amnestie verleend, hetgeen wil zeggen dat Nixon is gevrijwaard van processen.
In het decreet waaronder Ford in het Witte Huis zijn handtekening zette, schreef hij:
,,Gezien de bevoegdheden waarover ik beschik, heb ik volledige onvoorwaardelijke en absolute amnestie verleend aan Richard Nixon voor alle strafbare feiten tegen de Verenigde Staten, die hij, Richard Nixon, heeft begaan of zou hebben kunnen begaan of waaraan hij in de periode tussen 20 jan. 1969 tot en met 9 aug. 1974 medeplichtig is geweest."
In een verklaring voorafgaande aan de ondertekening van het amnestiedecreet zei Ford dat hij bij zijn geweten te rade was gegaan om het juiste te doen.
Hij zei tot de conclusie te hebben moeten komen dat er veel maanden en misschien wel jaren zouden hebben moeten verstrijken vooraleer de ex-president had mogen hopen op een eerlijk proces door een onbevooroordeeide jury, waar ook in de Verenigde Staten.
,,Zoals ik het zie zou een oud-president van de Verenigde Staten, in plaats van de gelijke behandeling te genieten die elke andere van wetsovertreding beschuldigde burger geniet, wreed en streng worden gestraft, hetzij door handhaving van de veronderstelling dat hij onschuldig is of door snelle vaststelling van zijn schuld om een juridische schuld aan de samenleving in te lossen," aldus president F'ord.
In de langdurige periode van deliberering zouden volgens hem onaangename passies worden opgewekt en zou de geloofwaardigheid van de regeriiig in binnen- en buitenland aangevochten worden.
Uiteindelijk zouden de rechtbanken zeer wel tot de conclusie kunnen komen dat Richard Nixon een eerlijk proces onthouden werd en het vonnis vaii de geschiedenis zou ten aanzien van de beschuldigingen aan Nixons adres nog minder bevredigend kunnen zijn, zei hij.
,,Maar het is niet het uiteindelijke lot van mr. Nixon waarom hel mij in eerste instantie gaat," zei de president. ,,Dat is de directe toekomst van dit grote vaderland."
„In deze zaak durf ik het niet laten afhangen van mijn persoonlijke sympathie als een oude vriend van de oud-president, noch van mijn professionele beoordeling als advocaat en doe ik dit niet."
President Ford zei dat wat hij in de eerste plaats in het oog moet houden, het grootste goed van het hele Amerikaanse volk is. Als mens moet zijn eerste overweging stroken met zijn overtuiging en geweten.
,,Mijn geweten zegt mij dat ik alleen als president de grondwettelijke bevoegdheid heb deze periode voor eens en altijd af te sluiten. Mijn geweten zegt mij dat het mijn plicht is niet alleen maar rust op het thuisfront met de mond te belijden, maar haar met alle beschikbare middelen te verzekeren," aldus Gerald Ford.
Naar aanleiding van het besluit van president Ford, gaf Richard Nixon op 8 sept. in zijn buitenverblijf San Clemente in Californië een verklaring uit waarin hij zei de amnestie te accepteren. De president gaf toe dat hij fout was geweest door in het Watergate-schandaal niet krachtiger en meer recht-door-zee op te treden.
,,Er zijn geen woorden voor om de grootte van mijn spijt en pijn over de zorgen die mijn fouten in Watergate de natie en het presidentschap — een land dat ik zo innig liefheb en een instituut dat ik zozeer respecteer — hebben bezorgd, te beschrijven."
Nixon zei dat hij hoopte dat Fords ,,daad van barmhartigheid" de last van Watergate van de schouders van de Amerikaanse natie zou lichten.
De ex-president verklaarde dat hij wist dat er veel eerlijke Amerikanen waren die meenden dat zijn handelwijze in Watergate bedoeld was om eigen interesses te dienen en niet geoorloofd was.
,,Ik zie nu in hoe mijn eigen fouten en verkeerde beoordelingen deze mening sterkten en schenen te bevestigen. Deze last is de zwaarste die ik dragen moet.
,,Dat de manier waarop ik de affaire-Watergate behandelde, de verkeerde was. is een last die ik alle dagen die mij nog gegeven zijn, te dragen heb," aldus Nixon.
Het Witte Huis maakte vervolgens bekend dat minister van justitie William Saxbe heeft bepaald dat Nixons bandjes en documenten zijn persoonlijk eigendom blijven. Met Nixon is overeengekomen dat de ex-president juridisch de eigenaar van deze stukken zal blijven, maar dat ze de komende drie jaar door de regering beheerd zullen worden. De stukken zullen drie jaar geheim blijven, tenzij er gerechtelijk beslag op wordt gelegd. In andere gevallen zijn de stukken slechts toegankelijk na de toestemming van zowel ex-president Nixon als de staatsarchivaris.
Op een persconferentie zei Philip Buchen, adviseur van het Witte Huis, dat Nixon eigener beweging zijn ,.oefening van berouw" had gepubliceerd. Dat was geen voorwaarde geweest voor het verlenen van amnestie. De ,,schuldbekentenis" die Nixon publiceerde gaat echter aanzienlijk verder dan zijn eerdere ver-

klaring, waarin hij slechts toegaf dat hij ,,fouten" had gemaakt.
Buchen zei dat bij zijn weten niet wordt overwogen amnestie te verlenen aan de zes voormalige medewerkers van het Witte Huis, die op 30 sept. voor de rechtbank zullen verschijnen wegens hun aandeel in de Watergate-affaire.

Reacties, aftreden perschef terHorst

Een eerste reactie op het gratiebesluit van Ford kwam van de Republikeinse senator Barry Goldwater.
Goldwater noemde het ,,fatsoenlijk en voorzichtig", omdat de ex-president met moeite een eerlijk, onpartijdig proces had kunnen krijgen.
De S t a r - N e w s in Washington had bericht dat Nixons advocaat, Herbert Miller, eerder confereerde niet de speciale officier van justitie voor Watergate, Jaworsky en Fords raadsman Philip Buchen. In het weekeinde vertoefde Miller volgens deze krant in San Clemente, voor overleg met zijn cliënt.
De democratische senator Edmund Muskie sprak de vrees uit dat Fords besluit een ,,gevaarlijk precedent" zou scheppen.
Partijgenoot senator Lloyd Bentsen verklaarde dat het besluit de vraag van mogelijke dubbele maatstaf van recht opwierp.
De leider van de democraten in de senaat, Mike Mansfield, zei: ,,de president moet mr. Nixons schuld hebben aangenomen. anders zou hij hem geen amnestie hebben verleend. ,,Ik maak mij zorgen ten aanzien van de **40** tot **50** personen die bij de affaire Watergate zijn betrokken en van wie er enkelen in staat van beschuldiging verkeren en anderen al in de gevangenis zitten. Ik geloof uit de grond van mijn hart dat de wet voor iedereen gelijk moet zijn".
Behalve door Goldwater werd de amnestie ook toegejuicht door een andere Nixon-aanhanger, de democratische senator James Eastland.
President Fords perschef Jerald terHorst heeft op 8 sept. zijn ontslag ingediend uit protest tegen de aan oud-president Richard Nixon verleende gratie.
In een communiqué zei terHorst, die een goed vriend van Ford is, dat de president naar eer en geweten heeft gehandeld en het is ook een gewetenszaak van mijzelf mijn ontslag in te dienen."
De 52-jarige terHorst, die van Nederlandse afkomst is, werd als eerste in Fords staf opgenomen. Op 9 augustus, de dag waarop Ford het presidentschap van Nixon overnam, werd terHorst, voormalig hoofd van het Washingtonse bureau van de D e t r o i t N e w s, benoemd tot opvolger van Ronald Ziegler.
President Ford verklaarde dat hij het besluit van zijn perschef diep 'betreurde, maar diens standpunt begreep. Niettemin meende hij nog steeds goed te hebben gehandeld met zijn gratiebesluit, dat hij in het belang van het land achtte. Ford zei te begrijpen dat ,,goede mensen met mij van mening zullen verschillen over dit zeer moeilijke besluit".
In een vraaggesprek met een verslaggever van U P I verklaarde terHorst niet te weten hoe hij het gratiebesluit zou kunnen verdedigen zonder dat er een amnestie is afgekondigd voor degenen die op grond van gewetensbezwaren niet wilden deelnemen aan de oorlog in Vietnam, en voor Nixons medewerkers die op dezelfde manier als Nixon onder de Watergate-zaak hebben geleden. Gratie moet evenals de rechtsbedeling voor iedereen gelijk zijn, aldus terHorst. Hij had geen poging gedaan president Ford van zijn besluit af te brengen.
terHorsts plaatsvervanger, John Hushen, heeft de functie van perschef tijdelijk overgenomen. Hij heeft een dergelijke functie al eerder bekleed bij onder meer het ministerie van justitie.
Een advocaat van Bob Haldeman, Nixons voormalige chef van de staf van het Witte Huis. die eind september wegens zijn aandeel in de Watergate-zaak terecht moet staan. verklaarde kort na het bekend worden van het gratiebesluit, dat zijn cliënt op dezelfde manier moet worden behandeld als Nixon.

CANADA

TRUDEAU VERSTERKT POSITIE BIJ ALGEMENE VERKIEZINGEN, VORMING NIEUWE REGERING

De liberale partij van premier Pierre Elliott Trudeau heeft bij de algemene verkiezingen van 8 juli een grote overwinning behaald. De liberale regering, die sedert de verkiezingen van okt. 1972 (pag. 13/1-1973) in een minderheidspositie was, kreeg 141 zetels, 32 meer dan het aantal dat zij voor de ontbinding van het parlement had.
De partij van de premier kreeg de meeste zetels in Ontario (55 van de 58), versterkte haar positie in Quebec door 4 zetels op de Social Credit partij te veroveren, won aanzienlijk in de westelijke staten van Canada en won 4 zetels in Brits Columbia, waarmee de partij in die staat van 4 op 8 zetels kwam.
De zetelverdeling in het parlement te Ottawa is thans als volgt: Liberals: 141 zetels (109); Progressive Conservatives: 95 zetels (106); New Democrats: 16 zetels (31); Social Credit: 11 zetels (15); Independent. 1 zetel (1).
Op 8 aug. maakte Trudeau de samenstelling van de nieuwe regering bekend. Deze is als volgt:

president van de privy council - Mitchell Sharp; buitenl. zaken - Allan MacEachen; wetenschappen, technologie en openbare werken - Charles M. Crury; transport - Jean Marchand; financiën - John N. Turner: schatkist - Jean Chrétien: directeur generaal PTT - Bryce S. Mackasey; energie, mijnen en natuurlijke hulpbronnen - Donald S. Macdonald; arbeid - John C. Munro; communicatie - Gérald Pelletier; nationale revenuen - Ronald Basford; regionale economie - Donald C. Jamieson; mankracht en immigratie - Robert K. Andras: defensie - James A. Richardson; justitie - Otto E. Lang; algemeen ontvanger - Jean-Pierre Goyer; industrie. handel - Alastair W. Gillespie; landbouw - Eugene F. Whelan; advocaat-generaal - Warren Allmand: binnenl. zaken - J. Hugh Faulkner: consumentenzaken - André Ouellet; veteranenzaken - Daniel J. MacDonald; gezondheid - Marc Lalonde; milieu - Jeanne Sauvé; leider van de regering in de senaat - Raymond J. Perrault; stadsplanning - Barnette J. Danson; Indianenzaken en ontwikkeling van het noorden - J. Judcì Buchanan; visserij - Roméo LeBland.

Verwerping econontische maatregelen aanleiding *tot* regeringscrisis

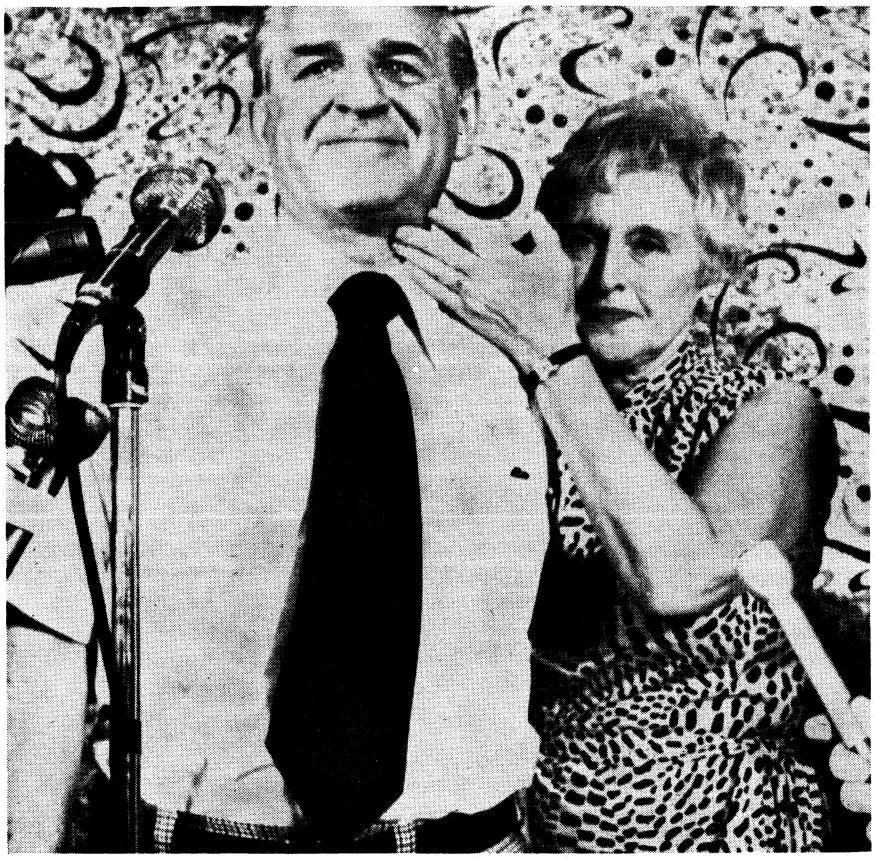
De algemene verkiezingen van 8 juli waren het gevolg van een regeringscrisis die uitbrak toen de regering van premier Trudeau op 8 mei in het Huis van Afgevaardigden een nederlaag leed en aftrad. De val de regering was het gevolg van een motie van wantrouwen over de federale begroting. De motie werd aangenomen met 137 tegen 123 stemmen, waarna de regering aftrad en Trudeau de gouverneur-generaal van Canada verzocht nieuwe verkiezingen uit te schrijven.
Over de ontwikkelingen die hebben geleid tot de val van het kabinet het volgende, ontleend aan het *NRC/H'blad* (1-7):

Hoewel de economische toestand redelijk te noemen is — zeker in vergelijking met andere geïndustrialiseerde landen, doorgaans minder gezegend met natuurlijke hulpbronnen — worden recordbrekende cijfers inzake produktie en werkgelegenheid overschaduwd door de verscherpte inflatie.
Canada placht in de inflatiestaart te huizen, maar heeft zich in een tweetal jaren naar de kop gewerkt.
Uiteraard zullen de diverse energiemaatregelen alsmede het zich voortdurend richten naar de Ameri-

De verdeling van de zetels over de verschillende staten is als volgt:

	Totaal	Nfld	PEI	NS	NB	Que.	Ont.	Man.	Sask.	Alta.	BC	Yukon
Liberal	**141**	**4**	1	2	**6**	**59**	**55**	**2**	**3**	**0**	**8**	**0**
Conservative	**95**	**3**	3	8	3	3	2 5	**9**	**8**	**19**	**13**	**1**
New Democrat	16	**0**	0	**1**	**0**	**0**	8	**2**	**2**	**0**	**2**	**1**
Social Credit	11	**0**	0	0	0	12	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Independent	**1**	**0**	0	0	1	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	264	7	4	11	10	**74**	***88***	**13**	**13**	**19**	**23**	**2**

Nfld - New Foundland; PEI - Prince Edward Island; NS - Nova Scotia; NB - New Brunswick; Que. - Quebec; Ont. - Ontario; Man. - Manitoba; Sask. - Saskatchewan: Alta. - Alberta; BC - British Columbia.

New Democratic partijleider David Lewis en zijn echtgenote.

kaanse dollar hun matigende invloed in de toekomst doen gelden; momenteel echter staat het inflatiepercentage vooralsnog boven de 10, ruim twee maal zo hoog als in 1972. Zelfs gaan sinds enkele maanden de reële lonen achteruit, doordat de nominale lonen de prijsstijging niet bijhouden. Voedingsprijzen lopen voorop, terwijl de krappe woningmarkt, gesteund door een flink stuk grondspeculatie, huren en prijzen tot ongekende hoogten doet stijgen. In verscheidende Canadese steden lopen de prijzen voor oude en nieuwe woningen sinds enige maanden met 1000 dollar per week omhoog.

Terwijl de Conservatieven doorhamerden op de noodzaak voor een algehele stop op inkomens en prijzen, gaf de socialistische leider Lewis begin april een zeer gedetailleerd overzicht van zijn eisen voor verdere steun aan het Liberale kabinet. Daarbij waren een extra belasting op ,,overwinsten", afschaffing van financiële concessies aan de mijnbouw, belastingverlaging voor de lagere groepen (vorig jaar had minister van financiën Turner — naast de algemene invoering van de inflatiecorrectie — zulks reeds gedaan met individuele bedragen tussen 100 en 500 dollar), lagere hypotheekrente, steun aan de kleinere bedrijven en een Prijzenraad die ongemotiveerde prijsverhogingen ongedaan moet kunnen maken (de huidige Raad kan ze alleen signaleren en analyseren). Ten slotte herhaalde Lewis de socialistische eis tot uitbreiding van de exportbeheersing -annex-belasting tot andere goederen dan olie en tarwe, die momenteel onder zulke regelingen vallen. Het schijnt, dat Trudeau toen wist, dat het einde nabij was, maar de kans niet wilde laten liggen zijn electorale populariteit te verhogen d.m.v. nieuwe wetsvoorstellen, alvorens definitief in het het Lagerhuis verslagen te worden. In alle haast werd een „anti-profiteering"-wet opgesteld en ingediend, die legaal en administratief onhaalbaar was.

De wet zou een grote mate van willekeur in de handen van de regering leggen, zowel wat de afkondiging als de uitvoering van bepaalde onderdelen betreft. De socialisten vonden, dat de voorstellen niet ver genoeg gingen en de Conservatieven achtten ze inferieur vergeleken met hun eigen denkb elden over een algehele inkomens- en prijzenstop.

Toen op 1 mei beide partijleiders de wet verwierpen bij het parlementaire debat, was het duidelijk, dat niets het kabinet meer kon redden. Vijf dagen later diende Turner zijn begroting in. Wederom verwierp hij Stanfields plannen als nutteloos en onwerkbaar en noemde de NDP-eis voor een twee-prijzensysteem met exportbelasting en -beheersing voor essentiële goederen administratief onbruikbaar. Er wal-en wat belastingverzwaringen voor de mijnbouw en verlichtingen voor de consument. Een milieubewust trekje toonde hij, door de aanschaf van fietsen goedkoper te maken maar die van benzineverslindende auto's aanmerkelijk duurder.

Aantrekkelijk waren zijn voorstellen voor een belastingvrij spaarplan voor eigen huis en haard, maar zulks zou alleen die groepen helpen, die inderdaad kunnen sparen. Een zelfde bezwaar gold voor zijn plan (inmiddels d.m.v. een algemene maatregel van bestuur uitgevoerd) de effectieve rentevoet van alle uitstaande zg. Canada Savings Bonds tot 9% op te trekken, welk voorstel minder ver ging dan het Conservatieve idee, de obligaties zonder meer te indexeren. Ten slotte kregen kleine spaarders hulp d.m.v. een vrijstelling van inkomstenbelasting voor de eerste 1000 dollar rente-inkomen.

Zoals inmiddels bekend weigerde het Lagerhuis deze voorstellen te ondersteunen.

Verkiezingscampagne

Over de verkiezingscampagne het volgende, eveneens ontleend aan het *NRC/H'blad* (6-7):

Wat de namen van de grote partijen betreft, moet erop worden gewezen dat de vlaggen de respectieve ladingen niet noodzakelijk dekken.

Liberalen en Conservatieven doen nogal eens aan stuivertje wisselen Zo werd het Liberale kabinet-Saint Laurent in 1957 opgevolgd door de Conservatieve regering-Diefenbaker die van een aanzienlijke radicalere signatuur was.

Dit soort situatie doet zich op het provinciale niveau regelmatig voor, met name door de vrijblijvendheid, die parlementsleden ten toon spreiden t.o.v. officiele partijprogramma's en congresbesluiten De keuze van politieke leiders op nationaal of provinciaal niveau is eerder gebaseerd op interne machtspolitiek dan op beleidsoverwegingen

Terwijl de twee grote partijen aldus te karakteriseren zijn als pragmatisch of opportunistisch, is de New Democratic Party een duidelijk socialistasche beweging met historisch sterke banden met de coöperatieve beweging en de vakbonden

Zij wenst de eigendomsverhoudingen drastisch te veranderen en met name de buitenlandse overheersing op economisch en cultureel gebied terug te dringen Het

is echter ten zeerste de vraag of de Canadezen bereid zijn de offers te dragen, die een dergelijke politiek zou vergen, ook al is deze op lange termijn noodzakelijk, wil het land als staatkundige en economische eenheid overleven.
Ter rechter zijde bevindt zich de Social Credit Party, die zich op geestelijk gebied zeer conservatief opstelt en aldus dezelfde sfeer ademt als de SGP en RKPN in Nederland, afhankelijk van de vraag of zij in Engels- dan wel Franstalig Canada optreedt.
De inkomensverhoudingen willen zij doorbreken d m v. de uitkering van een zgn sociaal dividend aan allen die meewerken aan het produktieproces of daartoe niet (meer) in staat zijn. Hun ,,klasseloze" maatschappijvisie is verwant aan het corporatisme maar doet ook denken aan de filosofie van Bellamy.
Zoals gebruikelijk in Canadese verkiezingscampagnes is de uitslag sterk afhankelijk van de populariteit van de partijleiders.
De Liberaal Trudeau, die van 1968 tot 1972 regeerde met een ruime meerderheid in het parlement en sindsdien een minderheidsregering leidde tot zijn nederlaag in het Lagerhuis op 8 mei, is niet meer de playboy of de filosoof van de twee vorige verkiezingscampagnes, maar de man, die oprecht bezorgd is voor het welzijn van de natie en voorts zeer verdrietig is over het feit, dat het parlement zijn grootse plannen niet wenst te aanvaarden
Keer op keer wijst hij erop, dat de economische moeilijkheden die het land kent, juist het soort maatregelen eisen, die bij de begroting van 8 mei werden voorgesteld en dat de oppositie (en met name de socialisten, die het tot dan toe hadden gesteund) het land een slechte dienst hadden bewezen door het kabinet naar huis te sturen.
De leider van de Progressief-Conservatieven, Stanfield, is langzaam maar zeker geevolueerd van provinciaal getint politicus naar nationaal staatsman. Er is geen twijfel over mogelijk, dat zijn persoonlijk optreden tqdens deze campagne veel overtuigender is dan twintig maanden geleden Zijn sterkste troef is de minimale wijziging in de fundamentele sociaal-economische problematiek sinds de verkiezingen van 1972: werkloosheid is nag altijd hoog en de inflatie is zelfs verscherpt
David Lewis probeert hard te bewijzen, dat de New Democrats een geloofwaardig alternatief vormen voor de andere partijen Ten slotte heeft het kabinet-Trudeau volgens hem een pakket dringende maatregelen doorgevoerd, die er zonder de aocialistisehe druk niet zouden zijn gekomen Welk beter bewijs heeft men nodig om van de regeerbekwaamheid van de N D P overtuigd te raken?
De Social Credit-leider Couette tracht wederom zijn aanhang tot buiten de franstalige provincie Quebec te verbreiden Eertijds had zijn partij een aanzienlijke vertegenwoordiging in het federale parlement vanuit westelijk Canada (waar 2 provincies, Brits Columbia en Alberta gedurende tientallen jaren Social Credit-bestuur hebben gekend) maar daar is reeds lang geen sprake meer van
Couette's eigen positie is moeilijk, zijn gezondheid is zwak en hij moest ook tijdens de huidige campagne in het hospitaal worden opgenomen Bovendien heeft hij werkloos moeten toezien hoe zijn partij in de ,,thuisprovincie" Quebec in tweeën is gevallen
Het verband tussen provinciale en federale politiek is geenszins eenduidig Hoewel drie westelijke provincies (Manitoba, Saskatchewan en Brits Columbia) sinds geruime tijd socialistische regeringen hebben, stemden in 1972 grote groepen van de bevolking op Conservatieve kandidaten bij de Lagerhuisverkiezingen.
Bovendien zijn provincies op vele terreinen autonoom hetgeen zijn weerslag vindt in de verhouding tussen provinciale en nationale partijen. De regeringsleiders van Manitoba en Saskatchewan zijn niet zo sterk gekant tegen loon- en prijsbeheersing als de nationale leider van hun partij Lewis.

Prestaties ontbonden parlement

Over de wetgevende arbeid van het op 8 mei ontbonden parlement het volgende:
Op wetgevend gebied is het 29ste parlement vrij vruchtbaar geweest. Een begin werd gemaakt met de vereenvoudiging van het systeem van sociale voorzieningen, vele uitkeringen werden verhoogd en waardevast (nog niet welvaartsvast) gemaakt, terwijl een bescheiden stap werd gezet op de weg naar een gegarandeerd inkomen, veelal in samenwerking met de respectieve provinciale overheden. Het NDP-programma op energiegebied werd langzamerhand overgenomen; via een combinatie van volumerestricties en differentiaalbelastingen op de olie-uitvoer wordt de olieaanvoer op de binnenlandse markt tegen relatief lage prijzen veiliggesteld, terwijl geld beschikbaar komt om alternatieve energiebronnen te ontwikkelen.
De economische infiltratie vanuit, met name, de Verenigde Staten wordt nu enigszins geremd d.m.v. een meldingsplicht voor fusies en overname van bestaande bedrijven.
Van groot belang is verder het werk verricht op het gebied van de parlementaire democratie, zowel wat betreft de vertegenwoordiging als de financiële organisatie van verkiezingscampagnes. Enerzijds zijn kandidaten aan een uitgavenplafond gebonden, anderzijds betaalt de staat een subsidie aan allen, die in hun kiesdistrict een zekere minimum-aanhang hebben verworven.
Eén stuk wetgeving dient nog genoemd te worden, juist omdat het een permanente tijdbom onder het kabinet plaatste. Aangezien zowel de Liberalen als de Conservatieven aanzienlijke belastingverlaging voor het bedrijfsleven in hun verkiezingsprogramma's van 1972 hadden opgenomen, lag het voor de hand, dat de regering-Trudeau in overeenstemming hiermee voorstellen aan het Lagerhuis zou voorleggen. Inderdaad gebeurde dit al spoedig, hetgeen de positie van Stanfield en zijn mede-oppositieleden moeilijk maakte. Zowel vóór- als tegenstanders zouden hun geloofwaardigheid bij het kiezersvolk verminderen.
Zij vonden evenwel een oplossing voor dit dilemma door vóór te stemmen nadat hun eis was gehonoreerd dat het pakket maatregelen na een jaar nader zou worden bezien, indien minstens 60 parlementsleden daarom vroegen. Aldus had de Conservatieve fractie haar gezicht behouden, zonder de mogelijkheid uit handen te geven mettertijd te zamen met de NDP de regering ten val te brengen. *(NRC/H'blad,* The Times)

VOORSTEL TOT INVOERING FRANS ALS ENIGE OFFICIËLE TAAL IN QUEBEC

De regering van de staat Quebec heeft bij monde van premier Bourassa half maart aangekondigd dat zij het voornemen had een wetsvoorstel in te dienen dat het Frans tot de enige officiële taal van Quebec zal maken.
Op 12 mei werd een daartoe strekkende wet bij het parlement van de staat ingediend. (Sedert 1969 zijn zowel Engels als Frans officiële talen in geheel Canada.)
Het wetsontwerp van premier Bourassa stelt bescherming van de Engelssprekende minderheid in Quebec in het vooruitzicht maar beoogt wel het gebruik van het Frans te bevorderen. Zo zullen ouders niet meer vrij zijn de taal te kiezen waarin hun kinderen onderwijs krijgen (90% van de immigranten opteert voor Engelstalig onderwijs), maar zullen de kinderen een taalexamen moeten afleggen, aan de hand waarvan wordt bepaald in welke taal zij onderricht zullen krijgen. Ondernemingen die overgaan op het gebruik van Frans zullen op overheidssteun kunnen rekenen. De onderhandelingen van vakbonden en ondernemers zullen voortaan in het Frans moeten worden gevoerd.
Het wetsontwerp heeft overigens veel kritiek gekregen, met name van de Engelssprekenden in Bourassa's liberale partij.
Ook premier Trudeau heeft zich in afkeurende zin uitgelaten over het ontwerp. In een verklaring zei hij dat de federale regering iedere Canadees altijd vrij gelaten heeft de taal te gebruiken die hij wenst. The Times, Le Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. B 2100 Deurne-Antwerpen.

DERDE INTERNATIONALE ZEERECHTCONFERENTIE

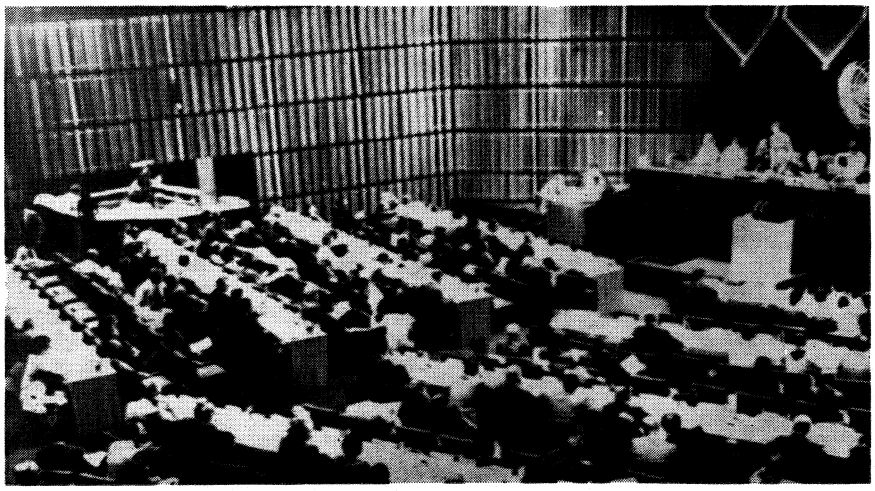
In de Venezolaanse hoofdstad Caracas werd van 20 juni tot 29 aug. onder auspiciën van de Verenigde Naties een internationale conferentie gehouden over het recht van de zee.
Ong. 3.000 gedelegeerden en 2.000 waarnemers uit alle landen behalve Noord-Vietnam en Taiwan waren bijeen op waarschijnlijk de grootste internationale conferentie ooit gehouden.
Doel van de conferentie was het geldende recht aan te passen aan de recente technologische ontwikkelingen en economische behoeften bij het gebruik van de zee. De conferentie ondernam een poging — voorlopig zonder concreet resultaat — o.a. de breedte van de territoriale wateren en van de visserijzone alsmede de exploratie en exploitatie van de zeebodem bij verdrag te regelen.

Voorgeschiedenis

Een beschouwing over de voorgeschiedenis van de conferentie en de thema's, die er aan de orde werden gesteld, van de hand van mr. dr. L. J. Bouchez, lector in het volkenrecht aan de universiteit van Utrecht, verscheen in het Nederlandse Juristenblad en, enigszins gepopulariseerd, in het *NRC/H'blad* van 19 en 20 juni.
Onderstaand deze beschouwing.
Het recht van de zee wordt al eeuwen beheerst door regels van gewoonterecht, waarvan de vrijheid van de volle zee één van de belangrijkste beginselen is.
De eerste poging het recht van de zee in zijn geheel vast te leggen in een algemene codificatie vond plaats tijdens de Geneefse Conferentie van 1958 (pag. 14001/2 en 14239/2 - '58), voorafgegaan door het voorbereidende werk van de International Law Commission. De resultaten van deze conferentie zijn vastgelegd in vier verdragen die in werking zijn grtreden. Deze zijn: het Verdrag inzake de Territoriale Zee en Aansluitende Zone, het Verdrag inzake de Volle Zee, het Verdrag inzake de Visserij en de Instandhouding van de Levende Rijkdommen van de Zee en het Verdrag inzake het Continentale Plat. Bij deze verdragen zijn resp. 41, 49, 32 en 49 staten partij.
De Geneefse Conferentie van 1958 mag in vele opzichten als een succes worden beschouwd. maar een aantal vraagstukken werd niet opgelost. Hiertoe behoren o.a. de vaststelling van de breedte van de territoriale zee, de exclusieve en/of preferentiële visserijrechten van de kuststaten in de kustwateren grenzend aan de territoriale zee en de definitie van het begrip historische wateren.
In 1960 werd speciaal met het oog op de vaststelling van de breedte van de territoriale zee en de toekenning van een daarop aansluitende exclusieve visserijzone ten behoeve van de kuststaten een tweede conferentie in Genève gehouden (pag. 15693/1 - 1960). Deze conferentie heeft genoemde vraagstukken echter niet kunnen oplossen, doordat het gemeenschappelijke voorstel van de VS en Canada voor een breedte van de territoriale zee van 6 mijl en een exclusieve visserijzone van eveneens 6 mijl op één stem na niet de gekwalificeerde meerderheid behaalde.

Achtergronden

De voornaamste redenen voor een nieuwe conferentie over het recht van de zee zijn: vooral de recente wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen en overwegingen van economische en politieke aard. Nog tijdens de Geneefse conferentie van 1958 werd bijvoorbeeld de exploitatie van de zeerijkdommen niet beschouwd als een zaak waarmee in de nabije toekomst rekening hoefde te worden gehouden.
De ontwikkeling in de technologie ging echter snel en haar invloed op het recht van de zee strekt zich nu niet alleen uit tot de exploitatie van de minerale rijkdommen van de diepzeebodem, maar ook tot de scheepvaart, de visserij en de bescherming van het mariene milieu. Door het gebruik van schepen met een steeds groter tonnage, vooral van supertankers, bestaat er behoefte aan het opstellen van nadere regels voor de bescherming van de veiligheid van het verkeer ter zee en het mariene milieu. Voorts hebben de moderne visserijtechnieken, met name het gebruik van fabrieksschepen bijgedragen aan overbevissing van bepaalde vissoorten.
De verontreiniging van de zee kan zowel gebeuren door activiteiten die op zee plaatsvinden. zoals het storten van afvalstoffen of vanaf het land, zoals het afvoeren van giftige afvalstoffen.
Het economische belang van de zee voor de gehele mensheid staat buiten iedere twijfel, Ter illustratie zij er op gewezen dat ongeveer 80% van de wereldhandel over zee wordt vervoerd en dat al een belangrijk deel van de totale produktie van aardolie en gas afkomstig is uit de zeebodem.
Maar de verschillende staten en groepen van staten hebben uiteenlopende economische belangen bij het gebruik van de zee en hun standpunten erover zijn dan ook niet gelijk.
Door de belangentegenstelling is de beleidsvorming op nationaal niveau bijzonder ingewikkeld en dat geldt

De conferentie in plenaire zitting bijeen.

Weekblad 43ste jaargang No. 2247, pag. 26575-26590

nog sterker voor beleidsvorming op internationaal niveau. En deze internationale besluitvorming is thans in vergelijking met de Geneefse Conferentie van 1958 aanzienlijk gecompliceerder door twee factoren: de in politiek opzicht toegenomen tegenstelling tussen de economisch en technologisch ontwikkelde landen enerzijds en de ontwikkelingslanden anderzijds en de zich steeds scherper aftekenende blokvorming op regionale basis met het oog op de nadere uitwerking van het recht van de zee.

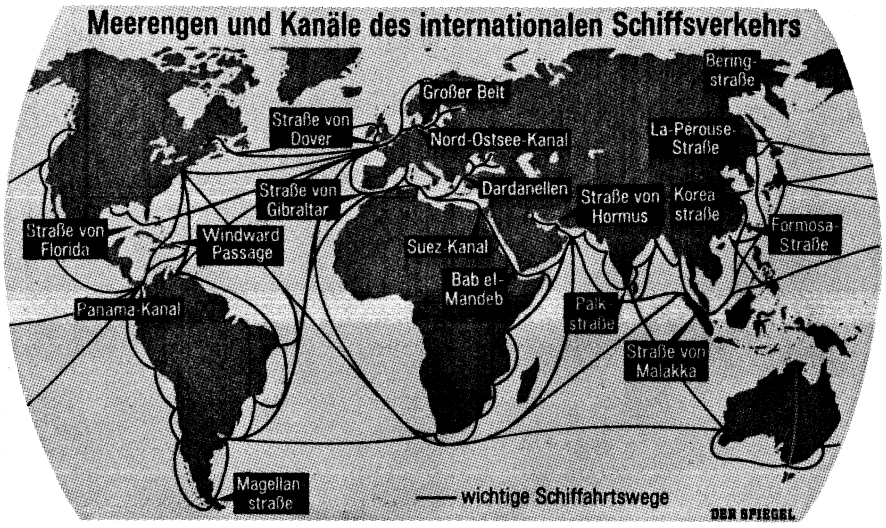
Zo verdedigden de Latijnsamerikaanse landen de exclusieve jurisdictie over een zone van **200** mijl, terwijl ook in Afrika zich een soortgelijke tendens manifesteert.

Evenwel brengt het vaststellen van de nationale jurisdictie van de kuststaten over aangrenzende delen van de zee allerlei vraagstukken met zich, zoals: de breedte van de territoriale zee, de omvang van het continentale plat en het recht op exclusieve visserijzones. Bovendien rijst de vraag in hoeverre het rechtsregime van de internationale zeebodem weer invloed heeft op het gebruik van de boven de zeebodem gelegen wateren. Kortom de vraagstelling met betrekking tot de ontwikkeling van een rechtsregime voor het gebruik van de internationale zeebodem en ondergrond ervan heeft uiteindelijk geleid tot het ter discussie stellen van het recht van de zee in al zijn facetten.

Voorbereidingen, agenda

De op 16 aug. 1972 goedgekeurde agenda bevat dan ook 25 onderwerpen, onderverdeeld in 76 punten. De voornaamste onderwerpen zijn het rechtsregime voor het gebruik van de internationale zeebodem en ondergrond; het rechtsregime van de volle zee; de exclusieve jurisdictie van de kuststaat, waaronder de territoriale zee, het continentale plat, de exclusieve visserijzone en de exclusieve economische zone; de preferentiële visserijrechten van de kuststaten; de bescherming van het mariene milieu; het wetenschappelijke onderzoek op zee en het betrekken van ontwikkelingslanden bij dit onderzoek; de scheepvaart door zeestraten; de positie van landen zonder kust en het vraagstuk van de geschillenbeslechting.

De voorbereidingen hebben zes jaar geduurd en hebben plaatsgevonden in het U.N. Seabed Committee. De resultaten van het werk van deze commissie zijn gepubliceerd in zes rapporten die werden uitgebracht in de periode van 1968 tot en met 1973.

Internationale zeestraten, waar vrije doorvaart door instelling van een 12-mijlzone wordt bedreigd.

Deze commissie is er niet in geslaagd een eensluidende tekst op te stellen die als discussiebasis voor de Conferentie van Caracas kan dienen. Integendeel, de commissie heeft zich moeten beperken tot het zoveel mogelijk overzichtelijk groeperen van de punten van overeenstemming en de punten waarover geen overeenstemming bestaat. Gezien de veelheid van voorstellen op bijna alle belangrijke onderdelen van het recht van de zee alsmede de vaak fundamentele verschillen van benadering die aan de voorstellen ten grondslag liggen was het niet te verwachten dat tijdens de Conferentie van Caracas spoedig positieve resultaten zouden worden bereikt.

Uit het voorgaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

(1) de Conferentie van Caracas komt in feite neer op de herwaardering van een aantal essentiële onderdelen van het geldende recht van de zee;

(2) het programma van de conferentie is zwaar overladen;

(3) de voorbereidingen van de conferentie bieden weinig perspectief op spoedige overeenstemming binnen de statengemeenschap ten aanzien van de meest fundamentele vraagstukken van het recht van de zee; en

(4) de twee sleutelvraagstukken van de conferentie zijn: de aard en omvang van de jurisdictie van de kuststaten over aangrenzende delen van de zee en de aard en strekking van het rechtsregime van de internationale zeebodem.

Het probleem van de jurisdictie over de kustwateren

Volgens het thans geldende recht van de zee heeft de kuststaat soevereiniteit over de territoriale zee en soevereine rechten met het oog op de exploratie en exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van het continentale plat dat als de natuurlijke voortzetting van het vasteland wordt beschouwd.

De soevereiniteit over de territoriale zee wordt slechts beperkt door het recht van onschuldige doorvaart dat aan schepen van alle staten toekomt. Doorvaart is onschuldig zolang deze geen gevaar oplevert voor de vrede, goede orde of de veiligheid van de kuststaat. Onderzeeboten zijn verplicht aan de oppervlakte te varen en hun vlag te tonen.

Gezien de ruime en algemene omschrijving van het recht van onschuldige doorvaart kunnen zich in de praktijk geschillen voordoen over de vraag of bijv. tankers, schepen voortgedreven door kernenergie en oorlogsschepen door de kuststaat al dan niet het recht van doorvaart mag worden ontzegd.

Het karakter van de doorvaart is belangrijk voor internationale zeestraten. Indien, zoals is te verwachten, een 12-mijlszone voor de breedte van de territoriale zee in Caracas wordt aanvaard, zal een groot aantal zeestraten van essentieel belang voor de internationale scheepvaart onder het rechtsregiem van de territoriale zee vallen.

De fundamentele vraag is of in zee-

straten, waarvan de breedte op bepaalde plaatsen kleiner is dan 24 mijl, aan schepen van andere dan de betrokken kuststaten het recht van onschuldige doorvaart toekomt of dat onder bepaalde voorwaarden vrije doorvaart zal worden gegarandeerd. Het beginsel van vrije doorvaart door internationale zeestraten moet worden gezien als hei rechtstreeks gevolg van de algemeen erkende vrijheid van scheepvaart op volle zee.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat door de VS uitdrukkelijk hij herhaling is gesteld dat de vrije doorvaari door internationale zeestraten uitgangspunt is en dat dit beginsel zelf in tegenstelling tot de uitwerking daarvan buiten iedere discussie staat

Het beginsel van vrije doorvaart wordt ook door de SU met klem verdedigd en wanneer overeenstemming over dit beginsel in Caracas uitblijft dan staat de mislukking van de conferentie buiten kijf. Dit betekent evenwel niet dat bij de uitwerking van het beginsel van vrije doorvaart niet een aantal voorwaarden kan worden opgenomen ter bescherming van de legitieme belangen van de kuststaten.

Hierin wordt voorzien door zowel het voorstel van de VS als dat van de SU.

Tegenover het voorstel van vrije doorvaart wordt het beginsel van onschuldige doorvaart door internationale zeestraten onder meer verdedigd door de Volksrepubliek China, Cyprus, Griekenland, Indonesië, Maleisië, Filippijnen, Spanje, Jemen en Fiji.

Eén van de voornaamste argumenten dat aangevcerd wordt door de voorstanders van het beginsel van onschuldige doorvaart is de bescherming van de nationale veiligheid, wat met name voor archipelstaten zoals Indonesië niet geheel fictief is.

De rechten van de kuststaat over het continentale plat moeten worden beschouwd als een uitvloeisel van de natuurlijke voortzetting van het landgebied. Maar op grond van de omschrijvingen van het continentale plat die tot nu toe gegeven zijn kan niet exact worden vastgesteld waar de buitengrens van het plat moet liggen. Het bepalen van de buitengrens is echter essentieel voor de werkingssfeer van het in Caracas op te stellen rechtsregime voor de internationale zeebodem.

De kwestie *van* de exploitatie van de *natuurbronnen* in en onder de zee

Blijkens de voorstellen gedaan in de Seabed Committee wordt thans in brede kring, met name door de Volksrepubliek China en de Latijns-Amerikaanse en Afrikaanse Staten, een 200 mijlszone voorgestaan waar de kuststaten exclusieve rechten genieten op de natuurlijke rijkdommen van de zee. Deze zone aangeduid als economische zone of „patrimonial sea" heeft betrekking op de levende zowel als de niet-.levende natuurlijke rijkdommen, ongeacht of deze zich bevinden op de zeebodem, in de ondergrond daarvan of in de bovengelegen wateren.

Voorop zij gesteld dat aanvaarding van het begrip economische zone een revolutionaire en radicale omwenteling zal betekenen in het traditionele recht van de zee, doordat de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van grote en in economisch opzicht meest interessante delen van de zee wordt gemonopoliseerd ten behoeve van de kuststaten. Dit is vooral voor de staten met een lange kustlijn voordelig en in het nadeel van de landen zonder kustlijn en die met een korte kustlijn.

Niettemin lijkt het niet uitgesloten dat een 200-mijlszone voor wat de zeebodem en ondergrond betreft uiteindelijk zal worden aanvaard. Een zekere bereidheid daartoe manifesteert zich ook bij een aantal andere staten dan de hierboven genoemde voorstanders.

Een uiterst controversieel aspect van de economische zone is echter het feit dat hierdoor een exclusieve visserijzone van 200 mijl in het leven wordt geroepen. Tot dusverre werden exclusieve visserijzones tot 12 mijl algemeen aanvaard.

Een 200-mijlszone kan leiden tot economische verspilling doordat de kuststaat bepaalde vissoorten zelf niet vist en vissers van andere staten hiervan uitsluit. Een dergelijke uitgebreide exclusieve visserijzone roept bovendien sterke weerstanden op bij staten die zich bezighouden met de visserij in ver verwijderde wateren. Dit blijkt ook duidelijk uit de voorstellen van staten met grote belangen bij „distant water fishing" zoals de SU en Japan. Zowel de economische zone als de doorvaart door internationale zeestraten zijn de meest hete hangijzers van de conferentie.

Ook het rechtsregime van de internationale zeebodem levert de nodige problemen op. De Algemene Vergadering van de VN nam in 1970 een resolutie aan waarin enige fundamentele beginselen werden vastgelegd, zoals o.a.: de internationale zeebodem is het gemeenschappelijk erfdom van de mensheid (common heritage of mankind), de zeebodem zal alleen worden gebruikt voor vreedzame doeleinden; opsporing en winning zal de hele mensheid ten goede komen. waarbij speciaal de belangen van de ontwikkelingslanden in acht moeten worden genomen.

Zowel voor het rechtsregime van de internationale zeebodem als voor de internationale organisatie te belasten met i ? uitvoering daarvan zijn reeds een groot aantal voorstellen gedaan. Door de veelheid ervan heeft de voorbereidende subcommissie zich moeten beperken tot het naast elkaar opsommen van de verschillende alternatieven voor de fundamentele elementen van het rechtsregime.

De kwestie van de *instantie(s)* aan welke de exploratie en exploitatie van de zeebodem *wordt* opgedragen

De vraag rijst wie in feite de exploratie en exploitatie van de zeebodem ter hand mag nemen. Twee volslagen tegengestelde opvattingen worden verdedigd:

(1) een op te richten internationale organisatie, al dan niet in samenwerking met staten en ondernemingen, heeft het uitsluitend recht van exploratie en exploitatie van de bodemschatten en

(2) genoemde activiteiten zullen slechts mogen geschieden door de partijen bij het verdrag of door natuurlijke personen of rechtspersonen daartoe door de partijen gemachtigd.

De eerste opvatting is expliciet neergelegd in het voorstel van de Latijns-Amerikaanse staten, terwijl de tweede benadering wordt voorgestaan door de geïndustrialiseerde landen. Daarnaast bestaan ook tussenvoorstellen op grond waarvan de mijnbauwactiviteiten door de op te richten internationale organisatie, de partijen bij het verdrag alsmede door deze gemachtigde natuurlijke personen en rechtspersonen kunnen plaatsvinden.

Gezien de financiële middelen en de technische bekwaamheden en ervaring vereist voor de mijnbouw in de internationale zeebodem, lijkt het voor de hand te liggen dat deze werkzaamheden uiteindelijk door staten en ondernemingen zullen plaats vinden. Daarom is het noodzakelijk dat de voorwaarden waaronder mijnbouwactiviteiten in de internationale zeebodem worden verricht gedetailleerd bij verdrag worden geregeld. Voorts dient een internationaal mijnreglement te worden opgesteld ter bescherming van het maritieme milieu en andere vormen van gebruik van de zee.

Een ander probleem is dat van de

invloed van het op de markt brengen van produkten van de zeebodem op de wereldmarktprijzen van soortgelijke produkten die op het vasteland worden geproduceerd. Deze beide punten zijn vooral van belang voor de ontwikkelingslanden. Dit betekent eveneens dat de functies en bevoegdheden van de internationale organisatie, die wordt belast met de uitvoering van bovengenoemde regelingen en voorzieningen uitvoerig worden gespecificeerd.

Besluitvorming binnen het op te richten internationale orgaan

Ten slotte is het van essentieel belang hoe de besluitvorming binnen de op te richten internationale organisatie tot stand komt. Besluitvorming bij gewone meerderheid van stemmen, verdedigd door een aantal ontwikkelingslanden, lijkt onaanvaardbaar voor de geïndustrialiseerde staten die uiteindelijk het nauwst betrokken zullen zijn bij de daadwerkelijke uitoefening van de mijnbouwactiviteiten.

Het is dan ook noodzakelijk dat voor de besluitvorming binnen de internationale organisatie een gekwalificeerde meerderheid wordt uitgewerkt, opdat een redelijk evenwicht tussen de ontwikkelingslanden enerzijds en de geïndustrialiseerde landen anderzijds wordt verwezenlijkt.

Uit het voorgaande, waarin slechts kort werd ingegaan op enige van de meest essentiële onderwerpen die tijdens de Conferentie van Caracas aan de orde zullen worden gesteld, is het duidelijk dat: (1) de belangen en daarmee samenhangende standpunten sterk uiteenlopen; (2) gezien de discussies in het U.N. Seabed Committee de conferentie in niet onbelangrijke mate beheerst zal worden door de tegenstelling tussen ontwikkelingslanden en geïndustrialiseerde landen; (3) het bijzonder moeilijk zal zijn de genoemde tegenstellingen te overbruggen; en (4) de agenda van de conferentie ernstig overladen is.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat thans reeds in beginsel een tweede conferentie is vastgesteld voor 1975.

Indien uiteindelijk compromissen zullen worden bereikt over de hierboven aan de orde gestelde onderwerpen, dan nog zullen zich in de praktijk bij de toepassing van de overeengekomen rechtsregels allerlei interpretatiegeschillen voordoen. Daarom is het absoluut noodzakelijk dat een protocol voor de verplichte beslechting van geschillen integraal deel uitmaakt van de verdragen die uiteindelijk worden aanvaard. Het verdient zelfs aanbeveling een speciaal internationaal hof in te stellen dat bestaat uit zeerechtdeskundigen uit de verschillende regio's.

Tot zover het artikel van mr. dr. Bouchez.

Opening conferentie

De derde internationale conferentie over het zeerecht werd op 20 juni in Caracas geopend met toespraken van de president van Venezuela, Carlos Andres Perez, de secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim, en voorzitter van de conferentie, Hamilton Shirley Amerasinghe, de permanente vertegenwoordiger van Sri Lanka bij de VN.

De Venezolaanse president benadrukte de noodzaak, dat alle landen in staat werden gesteld de bronnen van de zee op een nuttige en adequate manier te exploiteren. Hij riep op tot een nieuw recht, dat zou voorzien in een menselijke wijze van distributie van alle goederen en natuurbronnen onder de volkeren. Hij waarschuwde tegen het bestaande kolonialisme van de zee en voegde daaraan toe, dat de instelling van een VN-orgaan met voldoende bevoegdheden om de rijkdommen van de open zeeën te beheren en onder alle volkeren te verdelen een buitengewone stap zou zijn, die was gebaseerd op zeer gezonde sociale rechtvaardigheid.

De president verdedigde de conceptie van de economische zone (of „patrimonial sea"). Hij verklaarde, dat economische controle over een zone van 200 mijl een ideale oplossing zou zijn voor wat anders een eindeloze bron van conflicten zou zijn.

Secretaris-generaal Waldheim bracht in herinnering, dat in dit jaar de speciale Algemene Vergadering over grondstoffen (pag. 39113 e.v.-1974), de conferentie over het zeerecht, de bevolkingsconferentie (pag. 577 e.v.-1974) en de voedselconferentie waren gehouden, resp. gehouden zouden worden. In al deze gevallen waren de VN gekozen als het gemeenschappelijke forum voor internationale actie. Het gaf de VN de gelegenheid en de verantwoordelijkheid om een nieuwe wereldwijde strategie te creëren, gebaseerd op alle elementen, die essentieel zijn voor de overleving van de mensheid.

De secretaris-generaal meende, dat de vele verschillende problemen van de zeeruimte onderling verbonden waren en als een geheel moesten worden gezien, als reële oplossingen gevonden moesten worden. Dat bracht uitvoerige politieke onderhandelingen met zich mee.

De belangrijkste factor bij het tot stand brengen van de conferentie was naar het oordeel van Waldheim de groeiende druk op de natuurbronnen van de wereld en het besef, dat de oceanen en de zeebodem enkele van de grootste niet-geëxploiteerde reserves bevatten, die de mensheid ter beschikking stonden. De reden voor het bijeenroepen van de conferentie lag in de realisering, dat die bronnen op een ordelijke wijze voor het welzijn van allen geëxploiteerd moesten worden en dat zij moeten bijdragen aan een evenwichtiger en effectiever wereldwijd economisch systeem.

De secretaris-generaal riep ertoe op de conferentie tot een succes te maken. Hij meende, dat oude meningsverschillen op het land niet moesten worden vervangen door nieuwe meningsverschillen op zee.

Uit de conferentie moest een nieuw evenwicht voortkomen, waarbij de exploitatie van de rijkdommen van de zee mogelijk werd gemaakt, terwijl met de belangen van allen rekening werd gehouden. De conferentie zou in overweging moeten nemen, of institutionele middelen moesten worden geschapen, waarbij, binnen het kader van de nieuwe conventie, overeenstemming kon worden bereikt over het van tijd tot tijd nemen van maatregelen om veroudering onder veranderende omstandigheden in de wereld te vermijden. Een mogelijkheid, die in overweging genomen kon worden, was het periodiek bijeen roepen van de staten, die de nieuwe conventie zouden hebben aanvaard, om gemeenschappelijke problemen te onderzoeken en middelen te ontwikkelen om moeilijkheden op te lossen, die zich konden voordoen bij nieuwe manieren om van de zee gebruik te maken.

Secretaris-generaal Waldheim noemde het zeerecht een belangrijk terrein, waar internationaal recht in het algemeen werd gevormd. Het was van fundamenteel belang voor het systeem van staten, waarop de VN berustten. Het zou een vitaal element moeten worden bij het creëren van nieuwe vormen van internationale samenwerking, waarvan de toekomst van de mensheid afhankelijk zou zijn.

De voorzitter van de conferentie, Hamilton Shirley Amerasinghe, zei, dat het doel van de conferentie was de instelling van een nieuwe internationale wettelijke orde om het gebruik van de oceaan en zijn bronnen te reguleren op een wijze, die de vervulling inhield van de hoogste functie van de wet — recht en rechtvaardigheid voor allen.

De voorzitter sprak de hoop uit, dat, zelfs als de conferentie geen conventie zou produceren, hij de grondslag zou leggen voor een uiteindelijk internationaal verdrag over het recht van de zee.

Procedurekwestie, regeling stemrecht

De conferentie begon zijn werkzaamheden met het afwikkelen van een aantal procedurekwesties, w.o. de instelling van drie commissies:

- Eerste commissie: kwesties m.b.t. de zeebodem buiten nationale jurisdictie.
- Tweede commisie: kwesties van zeerecht in het algemeen.
- Derde commissie: het natuurlijke milieu van de zee, wetenschappelijk onderzoek en technologie.

Voorts keurde de conferentie een lijst van 40 niet-gouvernementele organisaties goed. die de wens te kennen gegeven hadden waarnemers naar de conferentie te sturen. Een kwestie, waaraan nogal wat haken en ogen bleken te zitten, was de regeling van de stemprocedure op de conferentie. De VS wensten, dat voor de aanvaarding van voorstellen een twee derde meerderheid vereist werd; de SU wilde een meerderheid van 9/10; de meeste andere landen — vooral uit Afrika en Azië — wilden het systeem van de

Algemene Vergadering. waar de aanwezige en stemmende gedelegeerden ad hoc beslissen, of een resolutie aangenomen of verworpen is. Het meningsverschil over de stemprocedure leidde zelfs tot een verdaging sine die van de algemene debatten, waarvan het begin op 24 juni was gepland.

Op 27 juni bereikten de afgevaardigden op de conferentie overeenstemming over de stemprocedure.

Bij consensus besloten de gedelegeerden dat belangrijke kwesties de goedkeuring moesten hebben van twee derde van de aanwrzige afgevaardigden, op voorwaarde, dat de uitgebrachte stemmen een gewone meerderheid van alle deelnemende landen betekenen

Toelating Palestijnse en Afrikaanse bevrijdingsbewegingen

Arabische diplomaten in Caracas maakten op 21 juni bekend, dat zij wilden voorstellen de Palestijnse bevrijdingsbeweging PLO tot de conferentie toe te laten.

Een woordvoerder van de Israëlische delegatie reageerde onmiddellijk met een verklaring, waarin de PLO werd beschuldigd van ,,afgrijselijke terreurdaden". Hij verwierp met klem enige deelneming van de PLO aan de conferentie.

In het weekend van 22 en 23 juni vergaderden de 20 Arabische landen. Hun woordvoerder, de Egyptische diplomaat Shafie Abdoel Hamid, gaf na afloop van deze bijeenkomst een verklaring uit, waarin hij stelde, dat de Arabische delegaties naar Caracas gekomen waren, ,,vastbesloten om volledig en effectief aan het soepele verloop en het succes van deze belangrijke conferentie bij te dragen". Waarnemers concludeerden hieruit, dat de kwestie van de toelating van de PLO van de baan was.

Op 1 juli echter, de tweede dag van de algemene debatten, stelde de Egyptische afgevaardigde de zaak opnieuw aan de orde.

Abdoel Hamid bracht in herinnering, dat bevrijdingsbewegingen ook tot andere internationale conferenties werden toegelaten. ,,Deze bevrijdingsbewegingen strijden alle voor hun legitieme rechten en de dag zal komen, waarop hun aspiraties naar behoren zullen zijn vervuld. Vooruitlopend op deze verwerkelijking rust op de internationale gemeenschap de plicht de bevrijdingsbewegingen in staat te stellen bekend te geraken met de formulering van het nieuwe internationale zeerecht ten emde hun toe te staan uitdrukking te geven aan hun nationale belangen en te verzekeren, dat zij zich in de toekomst aan de nieuwe internationale orde zullen houden", aldus Abdoel Hamid.

De conferentie besloot op 12 juli zander stemming de PLO en elf Afrikaanse bevrijdingsbewegingen als waarnemers toe te laten. Israël protesteerde heftig tegen hel besluit; Zuid-Afrika maakte kort bezwaar en Frankrijk en Portugal spraken een voorbehoud uit.

Conferentie eindigt zonder *resultaten*

De conferentie ging op 29 aug. ten einde zonder dat overeenstemming was bereikt over nieuwe regelingen in het zeerecht. Het enige punt, waarop een akkoord was tot stand gebracht. was het besluit op 17 maart van het volgende jaar in Genève wederom bijeen te komen. Wel bestaat er enige hoop, dat dan resultaten zullen worden geboekt. In Caracas is een informele consensus bereikt over uitbreiding van de territoriale wateren tot 12 mijl en over een aansluitende economische zone van 188 mijl. Men is het evenwel niet eens geworden over de gevolgen. die daaruit voortvloeien voor de zeestraten en over de rechten in de economische zone.

Over het verloop van de tegenstellingen op de conferentie schreef het *NRC/H'blad* op **31** aug. het volgende:

Tot op dit moment geldt nog een territoriale zee van minimaal drie mijl, het bereik van het klassieke kanon, en maximaal 12 mij1 Hierin hebben alle schepen het recht van onschuldige doorvaart Alles buiten deze strook heet volle zee, waar allerlei vrijheden gelden, zoals de vrijheid om kabels te leggen, de vrijheid van visserij, de vrijheid van scheepvaart. Wanneer nu bij een uitbreiding van de territoriale wateren tot 12 mijl geen speciale regelingen worden getroffen om de vrije doorvaart in de vele zeestraten te garanderen zouden ongeveer 100 van dergelijke straten gesloten worden voor oorlogsschepen.

Voor de VS en de SU is een dergelijke beperking onverteerbaar De Amerikaanse afgevaardigde in Caracas, John Stevenson, verhulde dat niet ,,De Amerikaanse vloot moet ongehmderd kunnen passeren. De mobiliteit van onze zee- en luchtmacht heeft de hoogste prioriteit, vooral met het oog op de effectiviteit van het nucleaire afschrikkingswapen"

De Russische gedelegeerde Igor Kolosowsky zei enigszins belerend. ,,De kuststaten moeten niet menen dat soevereine rechten en territoriale rechten precies dezelfde zijn Dat is een foutieve opvatting" En hij bedoelde hetzelfde als de Amerikaan

Op dit punt stonden de hoogontwikkelde landen tegenover de onderontwikkelde zoals bij vrijwel alle agendapunten van Caracas

Wil dit vraagstuk opgelost worden dan zal enige garantie voor de vrije doorvaart in zeestraten onvermijdelijk zijn, want iedere volkenrechtelijke regeling blijft in dode letters geschreven als de belangrijkste zeevarende landen er niet hun handtekening onder zetten

Economische, met name visserijbelangen, verhinderen in Caracas een regeling van de ,,economische zone". Vele Latijnsamerikaanse en Afrikaanse landen willen een zone van 200 mijl exclusief voor zichzelf reserveren, omdat ze de rijkdommen ervan zo broodnodig hebben

Zij verzetten zich tegen de vissers uit de rijke landen die ver van huis de vissen in ,,hun" wateren wegkapen Dikwijls met perfecte apparatuur Zo gaan Amerikaanse helikopters hun vissersvloten vooruit om met de nieuwste vindingen te kijken waar de grote vangsten zitten

Landen als de VS, Japan, de SU, Engeland willen niet zonder slag of stoot hun belangen opgeven en hielden in Caracas vast aan de klassieke vrijheden van de volle zee

Maar het is voorstelbaar dat in Geneve aver deze kweitie zaken gedaan kunnen worden in ruil voor bijvoorbeeld concessies van de onderontwikkelde landen op het gebied van de ontginning van de grondstoffenrijke diepzeebodem

De ontginning van de zeebodem, het enorme gebied buiten de respectievelijke continentale plateaus, was in Caracas met de problemen van de territoriale zee het sleutelvraagstuk En ook hierin stonden arme en rijke landen tegenover elkaar.

De arme landen willen een internationaal lichaam dat zelf de ontginning van de rijkdommen van de diepzeebodem, zoals gas, olie en mangaanknollen, ter hand neemt en de opbrengsten zo eerlijk mogelijk verdeelt. Immers de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 1970 bestempelde deze rijkdommen als het gemeenschappelijke erfgoed van de mensheid.

De rijke ianden, de VS voorop, willen echter deze instantie niet meer laten zijn dan sen soort loket dat zonder beperkingen licenties voor exploratie en ontginning uitgeeft en wel aan de ondernemingen die een dergelijk karwei door hun know-how kunnen klaren

Ze zijn wel bereid te praten over een verdeling van de winsten van deze maatschappijen, maar zoals de Amerikanen stelden in Caracas er moeten redelijke winsten op het geïnvesteerde kapitaal overblijven.

De derde wereld vreest er dan bekaaid af te komen en heeft meer vertrouwen in het internationale lichaam waarvan ze de bevoe dheden mee kunnen bepalen.

Ondanks de afwezigheid van enige overeenstemming gmg de conferentie uiteen met de wil om door te gaan, niet zonder een laatste waarschuwmg van conferentievoorzitter Amerasinghe uit Sri Lanka aan de deelnemende landen om de komende maanden geen eenzijdige acties te ondernemen. Maar gevreesd moet worden dat ettelijke regeringen hiervoor Oostindisch doof zullen zijn. De nieuwe regering van IJsland heeft al beslist dat in 1975 de visserijgrenzen zullen liggen op 200 mijl De Noren beloofden onlangs een identieke maatregel En ook in de Amerikaanse Senaat bestaat sterke pressie om een economische zone van 200 mijl in te stellen, terwijl Amerikaanse bedrijven begerig lonken naar de zeebodem

De goede wil zou in de nabije toekomst makkelijk verdrukt kunnen raken onder de toenemende chaos en rechtsonzekerheid

De Londense Times trok in een hoofdartikel (30-8) de volgende conclusie ,,Indien de rijkere landen meer bereidheid toonden een min of meer krachtig regime over de diepzee te aanvaarden en de overige landen meer bereidheid toonden een zekere mate ban zeerecht en reglementering binnen de beweerde territoriale grenzen te accepteren, dan zouden er misschien zaken zijn te doen"

EG

BEGROTINGSBEVOEGDHEDEN
EUROPEES PARLEMENT UITGEBREID

De Europese Ministerraad heeft op 4 juni beslissingen genomen over de begrotingsbevoegdheden van het Europese Parlement, Wijzigingen, die een herziening van de Verdragen noodzakelijk maken, zullen niet van kracht kunnen worden dan na de ratificatie door de lidstaten. Rekening houdend met de Engelse houding op dit punt (geen ratificatie zolang de kwestie van de ,,hernieuwde toetredingsonderhandelingen" niet is geregeld) is het weinig waarschijnlijk dat die wijzigingen nog toepasselijk zullen worden voor de besprekingen over de begroting-1975. Daartegenover zal de procedure over de coördinatie van de besluitvorming van Parlement en Ministerraad, die de Commissie in het kader van de institutionele praktijk en op politiek gebied als een zeer belangrijke vernieuwing beschouwt, nog in 1974 in werking kunnen treden.
Wat betreft de oprichting van een Europese Rekenkamer, deze beantwoordt aan de herhaalde malen in initiatieven van de Commissie tot uitdrukking gekomen wens om strakkere lijnen te trekken betreffende het financiële beleid van de Gemeenschap en daarmede tegemoet te komen aan de kritiek, die ten aanzien van het gebruik van de gemeenschapsfondsen tot uitdrukking is gebracht zowel van de zijde der lidstaten als van de publieke opinie. De Rekenkamer zal een instelling zijn overeenkomstig de opzet van de Verdragen. Dit Hof zal negen landen tellen, die worden benoemd door de Ministerraad na overleg met het Parlement.

Historisch overzicht

Sinds 1970, na het ondertekenen dus van het Verdrag over de eigen geldmiddelen, had de Commissie de verplichting op zich genomen voorstellen in te dienen tot uitbreiding van de begrotingsbevoegdheden van het Europese Parlement Vervolgens diende de Commissie zich te richten naar een oplossing van nog wijdere strekking, met het doel tegelijkertijd zowel de budgettaire als legislatieve bevoegdheid van het Parlement uit te breiden, hetgeen leidde tot het opstellen van het rapport-Vedel (in april 1972 gepubliceerd) Rekening houdende met de voorziene uitbreiding van de Gemeenschap en om de staten, die toetreding overwogen, niet af te schrikken, werd deze wijze van benadering gestaakt.
Tijdens de topconferentie in Parijs in oktober 1972 maakte men een duidelijk onderscheid tussen deze twee aspecten: enerzijds versterking van de begrotingsbevoegdheden, ten aanzien waarvan voorstellen op korte termijn dienden te worden gedaan, en anderzijds de uitwerking vóór 1975 van een rapport over de Europese eenwording ten aanzien waarvan alle andere institutionele aspecten onder het oog zouden worden gezien In dat kader zal naar de mening van de Commissie de verdeling van de bevoegdheden tussen de instellingen van de Gemeenschap opnieuw dienen te worden bezien, en daarmede de eventuele uitbreiding van de bevoegdheden van het Parlement op andere terreinen dan uat van de begrotingsprocedure.
In die zin heeft de Commissie dan ook haar voorstellen van oktober 1973 ingediend, die overigens toch wel het strikte kader van de begrotingsprocedure te buiten gaan en, met het doel te beantwoorwoonden aan de wensen van het Parlement, een overlegprocedure voorzien, welke zonder de voorschriften van de Verdragtekst aan te tasten in de praktijk, de invloed van het Parlement cp de wetgevende activiteiten van de Gemeenschap zal kunnen versterken Deze aangelegenheid kwam tenslotte in het centrum te staan van de besprekingen in het Parlement, en kreeg daarbij meer aandacht dan de begrotingsprocedure zelf De Assemblée bleek in feite van mening, dat de voorstellen van de Commissie onvoldoende waren en dat het wenselijk was om, ingeval van een mislukking van de overlegprocedure, maatregelen te voorzien om aan het Parlement in dat geval het laatste woord te verzekeren
Herhaalde malen werd in verband gedreigd met het aannemen van een motie van afkeuring De Commissie bleef echter bij haar overtuiging dat het in het huidige stadium van de besprekingen niet mogelijk was om de Assemblée in dit opzicht geheel te volgen en aan de ministerraad wijzigingsvoorstellen voor te leggen, die een fundamentele herziening van de Verdragen noodzakelijk zoudenmaken

De begrotingsprocedure, zoals deze er uit zal zien nadat de nieuwe beschikkingen in werking zullen zijn getreden

Hierbij dient men uitdrukkelijk onderscheid te maken tussen voorschriften over de aanvaarding van de begroting op zich, welke aanvaarding zich voltrekt in het kader van een bijzondere procedure, de begrotingsprocedure,
voorschriften over de aanvaarding van legislatieve besluiten, die financiele gevolgens met zich brengen In dat geval immers gaat het niet om de begroting als zodanig maar om beslissingen of voorschriften, die gevolgen hebben voor de lopende of de toekomstige begrotingen, door toegenomen of door nieuwe uitgaven

A. De aanvaarding van de begroting

Het goedkeuren van de begroting heeft van den beginne af het voorwerp uitgeinaakt van andere voorschriften dan die, welke van kracht zijn voor de goedkeuring van andere Gemeenschapsactiviteiten
De aanvankelijke voorschriften van het Verdrag van Rome werden een eerste maal gewijzigd door het verdrag van 2 januari 1971, waarbij veranderingen plaatsvonden in zekere budgettaire beschikkingen In die gewijzigde voorschriften waren voorzienmgen getroffen enerzijds betreffende een ,,definitieve" procedure (artikel 203), van kracht met ingang van het begrotingsjaar 1975, en anderzijds voor een overgangsprocedure, van toepassing voor de daaraan voorafgaande begrotingsjaren (artikel 203 bis). Dit betekent dat onder alle omstandigheden met ingang van 1975 een nieuw regiem van kracht zal zijn. Dit nieuwe regiem nu is inmiddels weer gewijzigd door de beschikkingen van de Ministerraad en ziet er nu als volgt uit.

1 Eerste ontwerp van de begroting op te stellen door de Commissie

2 Begrotingsvoorstel in te dienen bij het Parlement nadat het voorstel door de Ministerraad met gekwalificeerde meerderheid is aanvaard

3 Eerste lezing in het Parlement

a Wanneer het Parlement zijn goedkeuring geeft, dan wel binnen een termijn van 45 dagen geen amendementen of wijzigingsvoorstellen doet, wordt het begrotingsvoorstel als definitief goedgekeurd beschouwd

b Amendementen en wijzigingsvoorstellen

Het volgende valt op te merken over de verplichte uitgaven, dat wil zeggen uitgaven die volgens artikel 203 ,,voortvloeien uit de verplichtingen ingevolge het Verdrag of ingevolge van op grond van verdragsverplichtingen genomen besluiten" Te dien aanzien bezit het Parlement geen amendementsrecht maar uitsluitend het recht om met absolute meerderheid der uitgebrachte stemmen wijzigingen in het ontwerp-budget voor ie stellen
Wat betreft de niet-verplichte uitgaven daarentegen kan het Parlement amendementen indienen, mdien het deze heeft aangenomen met de meerderheid der stemgerechtigde leden Echter is de uitoefening van dit amendementsrecht beperkt door voorzieningen (artikel 203, paragraaf 8), die voor deze categorie van uitgaven een grens stellen ten aanzien van de verhoging van de uitgaven van het ene jaar ten opzichte van het andere Deze grens wordt berekend aan de hand van drie indicatieven: de ontwikkeling van het bruto nationaal produkt van de Gemeenschap, de gemiddelde variatie in de budgetten van de lidstaten en de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud

4 Tweede lezing in de Ministerraad

De Ministerraad spreekt zich uit zowel over de amendementen als over de wijzigingsvoorstellen Wat betreft de amendementen, die dus uitsluitend de niet-verplichte uitgaven betreffen, kan de Ministerraad wijzigingen aanbrengen, maar alleen met een gekwalificeerde meerderheid
Bij de wijzigingsvoorstellen voor niet-verplichte uitgaven, dienen twee gevallen te worden onderscheiden

— indien de voorstellen geen globale verhoging der uitgaven met zich meebrengen, mag de Ministerraad deze uitsluitend met gekwalificeerde meendenheid verwerpen,

— indien daarentegen de voorstellen een globaal verhoging van de uitgaven met zich brengen, mag de Ministerraad deze uitsluitend met gekwalificeerde meerderheid aanvaarden

5 Tweede lezing door het Parlement

Aan het einde van de tweede lezing stelt het Parlement het budget in zijn geheel vast Het is dus formeel zeer bepaald het Parlement, dat de uiteindelijke beslissing neemt over de begroting Maar bij het nemen van die beslissing kan het Parle-

ment de begroting niet anders wijzigen dan binnen strikt omschreven grenzen

-- het Parlement kan niet terugkomen op wijzigingsvoorstellen die door de Ministerraad werden verworpen (verplichte uitgaven),

— daarentegen kan het Parlement wel met de meerderheid der stemgerechtigde leden en 3/5 van de uitgebrachte stemmeri opnieuw een beslissing riemen over door de Ministerraad afgewezen amendeinenten Op dit punt heeft het Parlement dus het laatste woord,

— als derde mogelijkheid kan het Parlement de begroting in haar geheel verwerpen

n. De aanvaarding van gemeenschapsbesluiten van algemene strekking die financiele consequenties hebben

Hier is geen verandering gekomen in de in het Verdrag vastgelegde formele voorschriften aan de hand waarvan besluiten dienen te worden genomen. Voordat eeri definitief besluit door de Ministerraad wordt vastgelegd, kan tussen Parlement en Ministerraad overleg plaatsvinden in bijzijn van de Commissie

a Besluiten die in aanmerking komen om voorwerp te worden van gemeenschappelijk overleg

Hierbij gaat het om geineenschapsbesluiten van algemene strekking, die aanzienlijke financiele consequenties met zich meebrengen, en die niet zonder meer moeten worden aangenomen volgens een voordien genomen beslissing. De Commissie beeft tot taak vast te stellen, op het moment waarop zij haar voorstel indient, of het te nemen besluit naar haar mening beantwoordt aan deze criteria Ook het Parlement van zijn kant kan gemeenschappelijk overleg verzoeken

b Begin van de procedure voor gemeenschappelijk overleg

Deze procedure begint als de Ministerraad vaststelt, dat het ter bespreking staande besluit inderdaad beantwoordt aan de boven omschreven criteria, en wanneer de Ministerraad van plan is om geen gevolg te geven aan het door het Parlement met een duidelijke meerderheid van stemmen aanvaarde advies

c Verloop van het gemeenschappelijke overleg

Deze procedure heeft tot doel een akkoord lot stand te brengen tussen de verschillende instellingen. Het overleg vindt plaats binnen een ,,commissie van overleg", waarin vertegenwoordigd zijn de Ministerraad en het Parlement, met deelname door de Commissie Wanneer deze ,,commissie van overleg" van oordeel is, dat de meningen van de twee instellingen voldoende dicht tot elkaar zijn gekomen om een akkoord mogelijk te maken, wordt het voorstel in tweede lezing aan het Europese Parlement voorgelegd en vervolgens aan de Ministerraad

Reactie voorzitter Europees *parlement*

De voorzitter van het Europese parlement. Berkhouwer noemde de besluiten van de ministerraad ,,een stap vooruit" in een persconferentie op 6 juni in Den Haag. Tevens is van groot belang, dat deze besluiten zijn genomen door de negen ministers in de zin, dat de vorming van een ,,as" Parijs-Bonn is vermeden en dat de Engelse minister van buitenlandse zaken James Callaghan, na zijn ,,aanvankelijk bruuske" optreden, een meer positieve houding inneemt. Mr. Eerkhouwer herinnerde eraan, dat het Europese Parlement reeds in april te kennen had gegeven, dat zijns inziens een regeringswisseling op zichzelf geen reden mag zijn om gesloten verdragen ter discussie te stellen.

De voorzitter van het Europese Parlement kondigde tevens aan. dat hij op 10 juni een ontmoeting zou hebben met de Britse premier Harold Wilson op diens ambtswoning Downingstreet 10, en dat hij daarna de nieuwe Westduitse minister van buitenlandse zaken Genscher zou ontmoeten.

D2 Sswjetautoriteiten blijven prijs stellen op een bezcek van de voorzitter van het Europes? Parlement aan Moskou, mogelijk in verband niet hun streven zo veel mogelijk Europese instellingen te betrekken in hun pogingen om de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking zo spoedig mogelijk af te sluiten.

Dit bezoek, dat aanvankelijk eind mei zou plaatsvinden, is uitgesteld in verband niet verkiezingen voor de Opperste Sowjet.

Mr. Eerkhouwer suggereerde, dat ook de Chinese Volksrepubliek belangstelling heeft getoond voor een bezoek van de voorzitter van het Europese Parlement.

Een delegatie van het Europese Parlement zal contact opnemen met het Latijnsamerikaanse parlement in Bogota. De Indonesische ambassadeur in Brussel heeft een delegatie uit het Europese Parlement uitgenodigd voor een bezoek aan Djakarta, de zetel van de ASEAN, de groep van Zuidoost-aziatische landen, die zou overwegen een Zuidoostaziatisch parlement op te richten naar analogie van het Europese parlement.

De instelling van een Europese Rekenkamer is in overeenstemming met de eisen van het Europese Parlement, dat er reeds lang naar heeft gestreefd de huidige controlecommissie te vervangen. Voor de instelling van deze Rekenkamer is een verdragswijziging nodig.

Mr. Berkhouwer, die verklaarde uitbreiding van de bevoegdheden als ,,zijn hsofdopgave" te beschoiiwen, gaf in antwoord op vragen toe dat niet ten volle gevolg is gegeven aan de wensen van het Parlement. Maar de besluiten die thans in Luxemburg zijn genomen vormen een belangrijke stap op de weg naar een Europese Unie, die volgens de Parijse topconferentie tegen 1980 moet zijn gevormd, en waarover alle Europese instellingen hun opvattingen kenbaar zullen maken.

Uiteindelijk, aldus mr. Berkhouwer, zal het Europese Parlement ook meer wetgevende macht moeten krijgen. De overlegprocedure kan ,,een geweldig drukmiddel" op de Raad zijn. het recht de begroting in haar geheel ,,om gewichtige redenen" te verwerpen, opent de mogelijkheid van een verkapt recht van amendement. Mr. Berkhouwer merkte in dit verband op dat het Parlement zelf bepaalt wat ,,gewichtige redenen" zijn.

Resumerend noemde de voorzitter van het Europese Parlement de Raadsvergadering in Luxemburg ,,de aanloop tot een nieuw élan. De motor, die tot nu toe in de achteruit stond, is weer in de eerste vooriiit geplaatst". (Europa van Morgen) (Vor. ber. pag. 768/'73 e.v.)

MINISTERS BESLUITEN TOT EURO-ARABISCHE DIALOOG, BIJEEN-**KOMSTEN** IN BRUSSEL, LUXEMBURG EN GYMNICH, NIEUWE BRITSE EISEN

In het kader van het streven tot een gemeenschappelijke buitenlandse politiek te komen, hebben de ministers van buitenlandse zaken van de EG-landen op 4 maart in Brussel besloten dat de Westduitse minister van buitenlandse zaken Scheel zo spoedig mogelijk besprekingen zou gaan voeren mbet 20 Arabische landen over een Europees-Arabische samenwerking.

Het was de bedoeling dat, na de verkennende besprekingen van Scheel, gemengde Europees-Arabische werkgroepen gevormd worden die bezien op welke gebieden de nieuwe samenwerking vruchtbaar kan zijn. Gedacht werd aan samenwerking op het gebied van industrie, landbouw, grondstoffenvoorziening, vervoer, wetenschap, technologie, financiën en kadervorming. Duidelijke afspraken over de coöperatie moeten er daarna gemaakt worden tijdens een Euro-Arabische ministersconferentie.

Scheel werd door zijn collega's belast met de taak de eerste contacten te leggen omdat hij fungerend voorzitter is van de Europese Ministerraad en omdat hij (dit eerste halfjaar) ook het overleg van de Negen over politieke samenwerking leidt.

Scheel heeft in de Duitse ambassade in Brussel zijn Amerikaanse collega Henri Kissinger over het besluit van de Negen ingelicht. Kissinger, die in Brussel was om de permanente NAVO-raad in te lichten over zijn bemiddelingspogingen in het Midden-Oosten, was zichtbaar niet opgetogen over het Europees besluit. Tijdens een persconferentie zei de Amerikaanse minister: ,,De Verenigde Staten blijven gekant tegen afzonderlijke bilaterale gesprekken van Europa met de Arabische landen. Maar ze kunnen zich onmogelijk verzetten tegen welke vorm van overleg dan ook". Verder zei hij, ,,eerst nog wel eens wat meer te willen weten over de vorm die het Europees-Arabische gesprek gaat aannemen".

Scheel zelf zei, tijdens zijn persconferentie na afloop van het politieke beraad, dat de Europees-Arabische dialoog ,,een zaak van lange adem is". Mijn verkennnend gesprek met de Arabieren moet gevoerd worden op voorwaarde dat de vredesinspanningen in het Midden-Oosten niet doorkruist worden en ik moet er van uit gaan dat het Europees-Arabische gesprek niet in de plaats mag komen van overleg op mondiaal niveau over energie, zo zei hij.

Scheel zei verder dat ook Israël de EG om nadere contacten gevraagd heeft. We zijn daartoe bereid, maar die contacten zullen meer op han-

delspolitiek niveau liggen, aldus de Duitse minister. Hij voegde er aan toe dat geen van de landen waarmee de Gemeenschap al overeenkomsten heeft (bijvoorbeeld de geassocieerde Afrikaanse staten) behoeft te vrezen voor enig nadeel als gevolg van de Europees-Arabische contacten.

Tijdens hun politieke overleg hebben de ministers ook een tekst goedgekeurd (opgesteld door het ,,comité politique") over de Europees-Amerikaanse betrekkingen. Op 12 en 13 maart zou deze ontwerp-verklaring in Bonn met een Amerikaanse vertegenwoordiger besproken worden. Men hoopte het dan eens te worden over een definitieve tekst die de economische en politieke samenwerking tussen Europa en de Verenigde Staten omschrijft.

Het politieke comité (de directeuren-generaal politieke zaken van de ministeries buitenlandse zaken) kreeg van de ministers opdracht te bestuderen hoe de totstandkoming van de Europese Unie eventueel versneld kan worden. Ook moet het van de ministers zijn contacten met het Europees Parlement verbeteren om het Parlement meer bij het politieke beleid te betrekken en de politieke samenwerking tussen de Europese instellingen beter te coordineren.

De ministers bespraken voorts de mogelijkheid van het houden van een nieuwe Europese topconferentie, in mei in Bonn, maar daarover werd nog geen besluit genomen. In het algemeen voelde men weinig voor een topoverleg ,,in de zin van Kopenhagen", zo omschreef de Nederlandse minister, mr. Max van der Stoel, het.

Het politieke comité heeft van de ministers opdracht gekregen verder te werken aan een tekst die de politieke samenwerking en concertatie omschrijft voor tijden van ernstige crises. Ook werd van gedachten gewisseld over de conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking, in Genève.

Commentaar van de Nederlandse minister, mr. Van der Stoel, op het besluit over de Europees-Arabische dialoog was: ,,het eist allemaal zeer zorgvuldige voorbereiding". De minister verwachtte dan ook niet dat er binnen een jaar een Europees-Arabische ministersconferentie gehouden zal worden. Mr. Van der Stoel zei ook dat hij, tijdens het overleg, speciaal de nadruk gelegd heeft op het geven van hulp aan de Palestijnen en op het belang van hulpverlening bij het overschakelen van een oorlogs- op een vredeseconomie in het Midden-Oosten.

Het politieke overleg had eigenlijk al op 14 en 15 febr. in Bonn moeten plaatsvinden. Het werd toen uitgesteld, nadat in Washington, op de energieconferentie van de Verenigde Staten, Europa en Japan, grote verschillen in opvatting aan de dag waren getreden tussen Frankrijk en zijn EG-partners. (p. 390)

Vergadering in Luxemburg, Callaghan maakt voorwaarden heronderhandeling bekend

Op 1 en 2 april waren de ministers van buitenlandse zaken in Luxemburg voor overleg bijeen.

Ook bij die gelegenheid werd er weer van gedachten gewisseld over de Europese politieke samenwerking, waarbij wederom de Euro-Amerikaanse en de Euro-Arabische dialoog ter sprake kwamen.

Minister Scheel kwam met het voorstel dat met de VS voortaan op het hoogste ambtelijke niveau overleg zou worden gepleegd vóór bij de Negen een ministerieel besluit zou worden genomen met betrekking tot een gemeenschappelijke buitenlandse politiek, de zgn. ,,sandwichformule". Na de consultatie zou de eindbeslissing bij de ministers van de Negen liggen.

Zijn Franse ambtgenoot Jobert verzette zich tegen dit voorstel. Hij vreesde dat deze procedure zou vooruitlopen op de Europees-Amerikaanse verhouding in de toekomst en de VS teveel invloed in Europese zaken zou geven.

De Britse minister Callaghan deelde mee dat hij de toepassing van het principebesluit met betrekking tot de Euro-Arabische dialoog van 4 maart (zie boven) wilde laten afhangen van een regeling van de consultatiekwestie met de VS. De ministers konden het verder niet eens worden over dit punt en gaven het zgn. politieke comité opdracht dit punt verder uit te werken.

Op 1 april voerde de nieuwe Britse minister van buitenlandse zaken Callaghan het woord. In een lange rede deelde hij mee welke de voorwaarden zijn waarop de nieuwe Britse Labour-regering bereid is haar lidmaatschap van de EG te handhaven.

Wij citeren hieruit het volgende:

,,Het zal U niet verbazen dat de Labour-regering gekant is tegen het EG-lidmaatschap op basis van de toetredingsvoorwaarden waarop wij in januari 1973 lid zijn geworden. Wij vinden niet dat die voorwaarden een redelijke verdeling van de voordelen in de Gemeenschap geven en wij menen dat de voorwaarden duidelijk ter beoordeling aan het Britse volk hadden moeten worden voorgelegd. Wij willen deze fouten herstellen en als we daarin slagen zal er een stevige basis zijn voor een ,,voortgezet Brits lidmaatschap van een versterkte Gemeenschap."

,,Wij willen met U een aantal belangrijke kwesties bespreken die mijn regering noodzakelijk acht voor succesvolle heronderhandelingen. Wij zullen in goed vertrouwen onderhandelen en als we het over aanvaardbare voorwaarden eens worden zullen we die ter goedkeuring aan het Britse volk voorleggen. Slagen we daarin niet dan zullen we onze burgers uiteenzetten waarom we de voorwaarden niet kunnen accepteren en hen raadplegen over de wijze waarop Groot-Brittannië zich uit de Gemeenschap zou kunnen terugtrekken. Ik ben er zeker van dat niemand in de Gemeenschap wil bestrijden dat het tegen de belangen van de EG zou zijn om mijn land tegen zijn zin binnen de Gemeenschap te houden."

In een uitvoerige verwijzing naar het verkiezingsprogramma van Labour herinnerde Callaghan nog eens aan de daarin gestelde eisen: Een zodanige herziening van de landbouwpolitiek dat deze niet langer een bedreiging vormt van de wereldvoedselhandel, en wel zo dat goedkope niet-Europese producenten toegang tot de Britse markt blijven behouden. Een andere en eerlijker financieringsopzet voor het Gemeenschapsbudget, noch de belastingheffingen voor de eigen inkomsten van de EG noch de overwegend op steun aan de landbouw gerichte besteding van het fonds zijn voor ons aanvaardbaar, wij willen aan de Gemeenschap slechts een bijdrage leveren in zover dat redelijk is in verhouding tot wat anderen betalen en ontvangen; wij verwerpen elke internationale overeenkomst die ons verplicht om hogere werkloosheid te aanvaarden in het belang van vaste wisselkoersen zoals in de huidige voorstellen voor een Europese economische en monetaire unie wordt gevraagd. De Europese monetaire problemen kunnen alleen in wereldverband worden opgelost. Bezwaar hebben we er ook tegen dat het Parlement ons de nodige controle zou onthouden over een doelmatige Britse regionale, industriële en belastingpolitiek.

Evenzeer hebben we de behoefte aan een akkoord inzake kapitaalverkeer dat onze betalingsbalans en ons werkgelegenheidsbeleid beschermt, alsook aan 'betere garanties voor het Gemenebest en de ontwikkelingslanden wat hun toegang tot de Britse markt betreft. d.w.z. niet alleen garanties voor geassocieerde Afrikaanse landen.

Geen btw-harmonisatie die van ons een extra belasting van eerste levensbehoeften vraagt. Mijn regering, zo vervolgde Callaghan, stelt U voor gezamenlijk te overwegen hoe deze doelstellingen kunnen worden bereikt. In verband met het grote belang van de kwestie van het EG-lidmaatschap bestudeert mijn regering thans diepgaand de gevolgen van het Gemeenschapsbeleid en zal U t.z.t. gedetailleerde voorstellen doen die wij aanvaard willen zien om de toestand te verbeteren. In het bijzonder onderzoeken wij zorgvuldig het effect van het Landbouwbeleid; de prognoses van toekomstige betalingen aan en ontvangsten uit het Gemeenschapsbudget; de handels- en hulpverleningspolitiek t.o.v. het Gemenebest en de ontwikkelingslanden en hoe ver in de praktijk de bestaande regels, bij de geldende interpretatie, ingrijpen in de beheersing van de Britse economie.

,,Waarom wil mijn regering, en werkelijk

ook het Britse volk, vraagtekens plaatse11 bij de gang van zaken in de EG en waarom willen wij veranderingen bereiken?
Ten eerste zijn wij zeer verontrust over de resoluties van maart 1971 en 1972 die op de topconferentie van oktober '72 werden bevestigd. Zij leken een stevig hestek te vormen naar een economische en monetaire unie, inclusief voor altijd gefixeerde pariteiten, die in '80 zou moeten zijn bereikt.
Dit leek ons gevaarlijk over-ambitieus; over-ambitieus omdat de kans maar erg klein leek orn tegen 1980 de benodigde mate van op elkaar afgestemde produktiviteitsgroei. loonniveau en investeringen en besparingen te realiseren: gevaarlijk omdat het voor elk land onriogelijk is, vooral voor een land met een betrekkelijk geringe groei, om zijn econoniie te beheersen en in volledige werkgelegenheid te voorzien als het gefixeerde pariteiten aanvaardt zonder dat deze onderlinge afstemming verwerkelijkt is. U zult intussen merken dat onze bezwaren belangrijk minder groot zullen zijn als we het erover eens kunnen worden dat er geen sprake kan zijn van een tempoforcering, van een verplichting om vaste pariteiten te aanvaarden als dat massale werkloosheid inhoudt, of voordat de nationale economieën zo'n stap kunnen verwerken.
Het probleeni van de Europese landbouwpolitiek weegt voor ons zwaarder, als voedselimporterende natie, dan voor veel andere EG-leden. Wij zijn ons er natuurlijk van bewust dat de Gemeenschapsprijzen voor voedsel thans lager zijn in vergelijking met andere EG-prijzen en dat zij in veel opzichten nu beneden het wereldniveau liggen. Maar hoe lang duurt dat? Wij zijn niet in staat een beleid te aanvaarden dat weer hoterbergen en goedkope boterverkoop aan Rusland laat terugkeren. Bent U er zeker van dat ons geen toekomstige ,,vleesberg" te wachten staat? Zijn de consumentenbelangen voldoende gewaarborgd? Kunnen de overzeese producenten betere toegang tot de EG-markt krijgen? Zal de financiële controle toereikend zijn? Wij vinden dat meer gedaan moet worden om de kosten van het Europese landbouwbeleid, 80 percent van het Gemeenschapsbudget, te drukken.
Thans doet het systeem onvoldoende recht aan de verschillende belangen en omstandigheden van de leden-landen. Het verschaft enkele privileges en legt andere onredelijke lasten op. Daarom zullen we stellig ingrijpende veranderingen voorstellen. Op handelsgebied denken we niet alleen aan de suiker of de Nieuwzeelandse boter maar ook aan de positie van Gemenebest-landen vior wie de mogelijkheid van associatie er niet is. Afgezien van de landbouwpolitiek zou hun positie kunnen worden verbeterd als de algemene EG-preferentieregeling zowel in industrieel als agrarisch opzicht flink wordt veranderd, ook wat verruiming van de mogelijkheden voor ontwikkelingslanden betreft. Dan is er ook nog de hulpverleningspolitiek, waarbij de EG volgens ons een breder perspectief zou moeten zien dan alleen dat van de geassocieerde landen.
Wij vragen niet om liefdadigheid. We willen een eerlijke overeenkomst. In 1973 hebben we op grond van de traditionele verdeelsleutel 8,5 percent van het EG-budget betaald, we leverden daarmee de op één na grootste netto bijdrage. Aan het einde van de normale overgangsperiode zullen we meer dan 19 percent betalen, ruimschoots meer dan de 16,5 percent die we op grond van ons te verwachten BNP zouden moeten opbrengen In 1980 zou dat nog sterker gelden Groot-Brittannië kan echter een permanent deviezenverlies van enkele honderden miljoenen ponden per jaar niet aanvaarden, aldus Callaghan ''

Reacties op rede *Callaghan*

Er werd over het algemeen in negatieve zin gereageerd op de Britse eisen.
De Franse minister van buitenlandse zaken Jobert zei onder meer: ,,We zijn bereid geweest voor de toetreding van het Verenigd Koninkrijk de rechtvaardige prijs te betalen. We zien de noodzaak niet in een extra prijs te betalen om dit land in de Gemeenschap te houden."
Jobert noemde de Britse benadering van de problemen ronduit onaanvaardbaar. „Als we akkoord zouden gaan niet de gedachte dat een lidstaat om herziening van het Verdrag kan verzoeken. telkens wanneer er een regeringswisseling plaats vindt en dan zijn belangen opnieuw gaat bezien, hoe zouden we dan de idee kunnen verwerpen dat elke regering ook om zo'n herziening zou kunnen verzoeken wanneer het haar voorkomt dat bij nader inzien met haar interne of externe belangen niet voldoende rekening wordt gehouden?" aldus Jobert.
Niet alleen Jobert, ook de Duitse minister, Walter Scheel, noemde ,,een aparte positie voor het Verenigd Koninkrijk onaanvaardbaar". Over specifieke Britse moeilijkheden kan gesproken worden binnen de normale procedures, maar niet in een ander kader, zo zei Scheel. De Nederlandse minister, mr. Max van der Stoel, reageerde op de rede van Callaghan met te zeggen ,,dat aan werkelijke heronderhandelingen over de Britse lidmaatschapsvoorwaarden niet gedacht kan worden".

De voorzitter van het Europees Parlement, mr. dr. C Berkhouwer leverde op 2 april in Luxemburg felle kritiek op de Britse opstelling in de EG. Hij beschuldigde de Britten ervan — na de rede van de Britse minister James Callaghan in Luxemburg — contractbreuk op meerdere plaatsen te plegen.
Berkhouwer hekelde ook het Britse parlement, dat nog steeds geen voltallige delegatie naar het Europees Parlement heeft afgevaardigd. Engeland is verplicht, aldus Berkhouwer, op grond van het Verdrag een volledige delegatie van 36 man naar het Europees Parlement te sturen. (Zoals bekend boycotten de Labour-afgevaardigden het Europees Parlement). Het is te dwaas dat een lid-staat de eerste instelling van de Gemeenschap (het Parlement) boycot.
Mr. Berkhouwer bleek zich bijzonder gestoten te hebben aan de passage uit de rede van Callaghan, waarin hij zegt dat Engeland het Verdrag niet langer als bindend zal beschouwen. als het geen voldoening krijgt inzake zijn eis voor andere lidmaatschapsvoorwaarden. Wij raken in een onmogelijke situatie, aldus Berkhouwer, als er bij iedere regeringswisseling in een lidstaat maar aan de verdragen getornd gaat worden.
Berkhouwer bleek ook bijzonder in zijn wiek geschoten door het feit dat de Britse minister Callaghan de voorzitter van het Europees Parlement niet had willen ontvangen. ,.De gehele week al heb ik pogingen gedaan de heer Callaghan een beleefdheidsbezoek te 'brengen, maar hij had geen tijd voor mij", aldus Berkhouwer.
„De Duitse Bondsrepubliek is bereid Engeland~verzoek orn nieuwe toelatingsvoorwaarden tot de EG te steunen, maar zal een ontwrichting van het Verdrag van Rome. stichtingsakte van de EG, niet gedogen". aldus reageerde bondskanselier Willy Brandt 2 april tijdens een persconferentie.
„Geen Duitse bondskanselier kan zich verplaatsen in de situatie van de Engelsen en hun regering en pretenderen dat hij weet wat voor Engeland het beste is", zei Brandt,, die er aan toevoegde: .,er zijn mensen die zeggen dat ik zelfs niet weet wat goed is voor mijn eigen land".
„De Engelsen moeten zeggen wat ze willen en dan kunnen wij antwoorden of we dat haalbaar vinden of niet. Over veel dingen kan onderhandeld worden, maar, ik zeg liet met nadruk, niet over het Verdrag van Rome", zei Brandt.
Hij zei dat het overigens duidelijk was dat het geen gemakkelijke onderhandelingen zouden zijn. Op de vraag of hij zich een EG zonder Engeland kon voorstellen, antwoordde de bondskanselier: ,,Dit is een hypothetische vraag en ik geef er geen antwoord op. Moest ik hier over schrijven, ik zou dit aspect laten rusten. Laten we ons niet verliezen in bespiegelingen, maar zien hoe we binnen de Genieenschap vooruitkomen".

Callaghan *verzacht* eisen

Op de ministerraadsbijeenkomst van 4 juni in Luxemburg (p. 598/1), werd wederom gesproken over de nieuwe Britse eisen met betrekking tot het lidmaatschap. Minister Callaghan gaf een nadere toelichting op zijn rede van 1 april waaruit bleek dat de Britse eisen aanzienlijk verzacht waren, hoewel dat later door premier Wilson in een persconferentie en door Callaghan zelf bij een toelichting in het Lagerhuis werd ontkend.
De bijeenkomst werd gekenmerkt door verscheidene nieuwe elementen: een meer verzoenende rol van de Britse minister James Callaghan bij het presenteren van zijn problemen en een daarmee gepaard gaande bereidheid van Frankrijk, ondanks aanvankelijke aarzeling, om het Britse verzoek aan een studie te laten onderwerpen door de Europese commissie.
Wat de financiering aangaat zou Groot-Brittannië volgens eigen berekeningen in 1980 24% van de eigen middelen van de Gemeenschap moeten opbrengen, terwijl het land slechts 14% van het BNP (de totale waarde der economie) van de

EG zou vertegenwoordigen. Bij de toetreding was bepaald, dat bij het optreden van onaanvaardbare situaties ,,het voortbestaan van de Gemeenschap zou eisen, dat de instellingen een rechtvaardige oplossing vinden". Volgens de Britten doet zich nu zo'n situatie voor. Dat hoeft niet te betekenen, dat de verdragen moeten worden herzien, of dat het werk in de EG intussen moet komen stil te liggen.
Verdere onderwerpen, waarover opnieuw zou moeten worden onderhandeld, zijn volgens Callaghan:

- de verbetering van het gemeenschappelijke landbouwbeleid;
- een meer mondiale aanpak van de handelspolitiek en het ontwikkelingsbeleid;
- het regionale en industriële beleid (waarbij Londen een zekere vrijheid wil houden in het subsidiebeleid).

,,Consultatie, samenwerking en coordinatie tussen de Verenigde Staten en Europa moet verder zo natuurlijk zijn als ademhalen," aldus de Britse minister.
Callaghan verklaarde, dat zijn regering na de gesprekken zal beoordelen of de resultaten aan de behoeften van het land beantwoorden. Als de regering het resultaat aan het volk voorlegt, zal zij haar eigen oordeel geven en dus aanvaarding of uittreding aanbevelen.

Dialoog opnieuw ter sprake

Op een bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken van de EG in Bonn op 10 juni kwam de Euro-Arabische dialoog wederom ter sprake.
De ministers besloten dat deze dialoog moet worden voorafgegaan door een verkennende fase waarin de huidige voorzitter van de EG-ministerraad, de Westduitse minister van buitenlandse zaken Genscher, de vertegenwoordigers van de Arabische landen zal ontvangen om de voorstellen van de Negen voor samenwerking op economisch, industrieel en technisch gebied nader toe te lichten. Deze gesprekken zouden in een ,,open geest" gevoerd moeten worden.
De ministers van buitenlandse zaken besloten voorts tot grondig overleg met de Amerikanen in elke fase van de dialoog. Het standpunt van de Europese Gemeenschap tegenover de Arabische landen werd in maart voor het eerst geformuleerd.
Evenals iri maart lieten de negen

Minister Callaghan (l.) en minister Sauvagnargues tiidens de ministerraadbijeenkomst op 4 juni.

ministers ook nu weten dat de dialoog met de Arabische landen ,,tegen niemand gericht is" en gepaard zal gaan inet een ,,voortdurende meningsuitwisseling" met de Verenigde Staten en een dialoog met Israël.
Wat de verhouding tot de VS betreft besloten de ministers dat elk lid van de Europese Gemeenschap in iedere fase van de ontwikkeling van een gemeenschappelijke politiek in de Gemeenschap — dus niet alleen bij het leggen van contact -met de Arabische landen — onmiddellijk overleg met de VS kan voorstellen.
Voor het versturen van een uitnodiging aan Washington om in die fase aan het overleg deel te nemen, is echter het fiat van alle negen landen van de Europese Gemeenschap nodig. Elk land van de Gemeenschap is echter vrij bilateraal overleg met derde landen te openen.
De dialoog met de Arabische landen zal in hoofdzaak gaan over de manier waarop de levering van de benodigde olie aan Europa gewaarborgd kan worden in ruil voor de steun van Europa aan de industriële ontwikkeling in het Midden-Oosten
De dialoog zal worden voorafgegaan door een ,,verkennende fase". Daarna volgt de vorming van gemengde Arabische-Europese commissies, terwijl er tot slot een conferentie van Europese en Arabische ministers van buitenlandse zaken gehouden zal worden, waarschijnlijk niet vóór 1975.

Onderhoud Genscher-Kissinger

In een onderhoud, dat Genscher namens de Negen met Henry Kissinger had naar aanleiding van de bijeenkomst verklaarde de Amerikaanse minister dat de VS akkoord gaan met de plannen voor economische en technische samenwerking tussen Europa en de Arabische landen, maar dat zij wel enig voorbehoud hebben tegen de voorgenomen conferentie van 20 Arabische en 9 Europese ministers van buitenlandse zaken zonder dat er een ,,heel duidelijke agenda is vastgesteld".
(Europa van Morgen)

Arabische delegatie in Parijs

Op 31 juli begonnen in Parijs besprekingen tussen een 20 leden tellende Arabische delegatie onder aanvoering van de secretaris-generaal van de Arabische liga Mahmoud Riad en vertegenwoordigers van de Europese Gemeenschap, onder wie Commissievoorzitter Ortoli en minister Sauvagnargues, in het kader van de Europees-Arabische dialoog.
Riad zei bij die gelegenheid o.a. dat de Arabische wereld de olieverbruikende landen zal helpen betalingsbalansmoeilijkheden op te lossen die veroorzaakt worden door de hogere olieprijzen.
Het is in het belang van de Arabische landen dergelijke problemen op te lossen, aldus Riad op een lunchbijeenkomst. ,,Wij geloven dat een gezonde internationale monetaire situatie goed voor ons is. Als er een grote crisis is, treft die ons ook".
De Arabische liga en de EG zijn op 31 juli overeengekomen een permanente gezamenlijke commissie te vormen ter bevordering van de economische samenwerking. In de Franse hoofdstad begon op die dag de dialoog tussen de negen lidstaten van de Europese Gemeenschap en de 20 leden tellende Arabische liga om te komen tot nauwe economische en technologische samenwerking.
Riad zei dat de Arabieren hoopten te profiteren van de Europese technologie en industriële kennis en dat de problemen van de hogere olieprijzen voor de Europese economie-en ook onderwerp van bespreking van de Permanente Commissie zouden zijn.
Hij schatte dat met de huidige prijzen de Westeuropese landen tegen 1980 minstens 50 miljard dollar per jaar aan Arabische olie zouden besteden. Als dat tekorten zou veroorzaken, zou een oplossing moeten worden gevonden.
De eerste bijeenkomst van de gezamenlijke commissie zal in nov. in Parijs worden gehouden. De Arabieren zouden met open geest naar

de besprekingen gaan. bereid om te luisteren naar elke suggestie die de Europeanen zouden doen, aldus Riad. Hij zei ,,dat wij nog een lange en moeilijke weg voor ons hebben. Wij hopen dat alles in evenwicht kan worden gebracht terwille van beide partijen".
De Arabieren weten dat zij in de komende jaren een overschot zullen hebben als gevolg van de olieverkopen. Een deel van het geld zal gebruikt worden voor ontwikkeling in hun landen — met steun van buitenlandse technologie. Een deel zal gaan naar ontwikkelingslanden elders in de wereld en een deel zal geïnvesteerd worden in Europa, de VS en Japan Maar de Arabieren zullen garanties — tegen inflatie bijvoorbeeld — willen voor hun investeringen in het buitenland".
(Europa *van* Morgen, Le *Monde)*

AKKOORD EG MET **ONTWIKKELINGS**-LANDEN

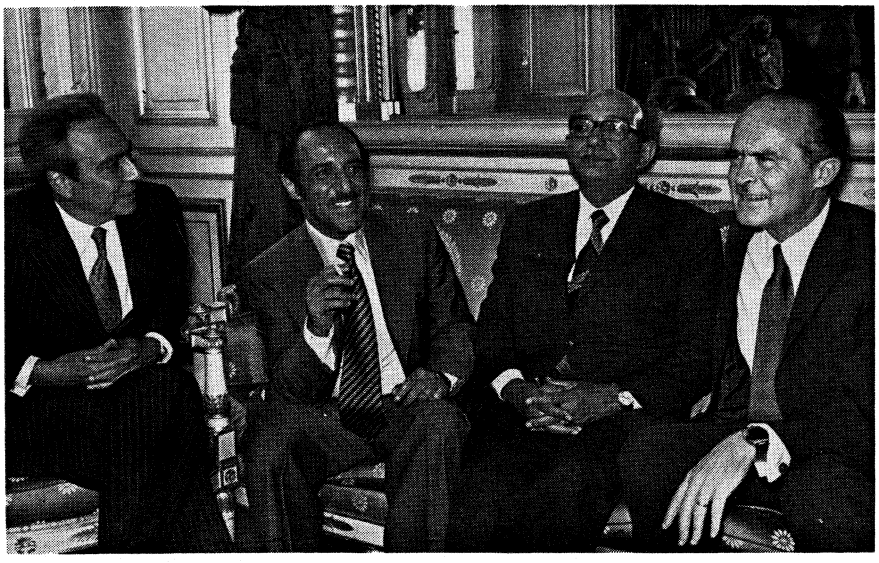
Op 25 en 26 juli heeft op Jamaica een conferentie plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van 44 ontwikkelingslanden uit Afrika, het Caribische gebied en de Pacific (de zgn. ACP-landen) en vertegenwoordigers van de Europese Gemeenschappen. Op basis van dit akkoord zullen de ambassadeurs van de EG-landen en de ACP-landen najaar 1974 in Brussel in een laatste onderhandelingsronde een verdragtekst opstellen die in dec. 1974 zal worden ondertekend in Lomé (Togo).
Daardoor zal er een nieuwe associatie voor vijf jaar tot stand kunnen komen, die behalve de reeds vanouds met de EG geassocieerde 19 Franstalige landen van Afrika ook zal gelden voor twintig ,,zwarte" Gemenebestlanden en voor vijf andere onafhankelijke landen van Afrika.

Een van de punten van overeenstemming betreft een door de EEG te financieren stabilisering van ae inkomsren uit ae export van grondstoffen van de 44 Caribische, Afrikaanse en Aziatische ontwikkelingslanden Het resultaat van de conferentie was tot op het allerlaatste ogenblik onzeker Er werd toch een akkoord bereikt doordat de ontwikkelingslanden bereid waren tot concessies
De ministers noemden dit het belangrijkste akkoord van de conferentie ook al is het slechts een voorlopige overeenkomst die tijdens toekomstige oiiderhandelingen nog in details moet worden uitgewerkt
In geval van definitieve goedkeuring zou dit de eerste internationale grondstoffenovereenkomst ban deze soort zijn
De 44 ontwikkelingslanden wilden eigenlijk een waarborg van hun reele exportinkomsten, zodat zij zouden worden beschermd tegen de nadelige gevolgen van de inflatie Ook keerden deze landen zich aanvankelijk tegen de eis van de EEG inlichtingen te verstrekken over de wijze waarop geld dat de ontwikkelingslanden in h3t kader van de garantie-overeenkomst van de gemeenschap ontvangen, wordt besteed Op deze twee punten deden de ontwikkelingslanden echter water in de wijn in verband met krachtige tegenstand van de EEG Het uiteindelijke doel van het stabilisatieprogramma in zijn huidige vorm is compensatie te bieden voor de negatieve gevolgen voor de economie der ontwikkelingslanden in geval de exportprijs van een basisprodukt daalt of het uitvoervolume vermindert
Wat de financiele hulp van de EEG aan de 44 ontwikkelingslanden betreft, zijn beide partijen geen stap dichter tot elkaar gekomen De ontwikkelingslanden willen dat die hulpverlening in de komende vijf jaar acht miljard rekeneenheden zal bedragen Dit voorstel is twee keer zo hoog als het maximum-bedrag waartoe de EEG bereid is De onderhandelingen over dit onderwerp zijn uitgesteld
Tijdens de conferentie hebben vele afgevaardigden van de ontwikkelingslanden hun teleurstelling uitgesproken over de houding van de EEG, die voor diverse onderwerpen een slecht gedefinieerd onderhandelingsuitgangspunt had Over het EEG-fonds voor de stabilisering van de exportinkomsten der ontwikkelingslanden werd pas overeenstemming bereikt toen een compromisformule was opgesteld betreffende de suikerkwestie Engeland wilde dat de EEG een rmportgarantie zou aanbieden voor 1,4 miljoen ton suiker per jaar Het compromis houdt in dart Engeland die afzet garandeert, terwijl de overige acht EEG-landen hun definiliave standpunt pas kenbaar zullen maken zodra de EEG haar eigen suikerbeleid heeft vastgesteid
De resultaten van het ministersoverleg in Kingston zijn slechts deel-akkoordrn. Toch is het voornaamste doel van de conferentie bereikt, namelijk het geven van een nieuwe impuls aan de onderhandelingen, die vorig jaar op ambassadeursniveau in Brussel waren begonnen en waarbij nauwelijks enige vooruitgang was te bespeuren. De Senegalese minister van financiën, Babacar Ba, zei als woordvoerder van de 44 ontwikkelingslanden dat de conferentie ,.nuttig" is geweest. ,,De basis is gelegd voor een systeem dat onze exportinkomsten stabiliseert." Jamaica's minister van industrie Patterson meent dat dank zij deze conferentie de komende onderhandelingen voor eind november kunnen worden afgerond. De nieuwe associatie-overeenkomst tussen de EEG en de 44 ontwikkelingslanden zou dan toch nog voor de uiterste datum (31 januari 1975) kunnen worden ondertekend

Toelichting staatssecretaris Brinkhorst

De Nederlandse staatssecretaris Dr. Brinkhorst, die namens Nederland de conferentie bijwoonde, gaf op een persconferentie in Den Haag een toelichting op de overeenkomst. Over de overeengekomen maatregelen voor stabilisering van de inkomsten uit de export van de ontwikkelingslanden naar de EG-landen, verklaarde Dr. Brinkhorst het volgende:

Het systeem dat is ontwikkeld voor stabilisering van de exportopbrengst van de ACP-landen ,,komt in grote mate tegemoet aan de Nederlandse wens, automatisme te vermijden"
Dr Brinkhorst legde uit, dat ontwikkelingsplannen veelal zijn afgestemd op de export en dat de uitvoering van deze plannen op moeilijkheden stuit wanneer de opbrengst lager is dan werd verwacht. (Mondiale grondstoffenovereenkomsten hebben in het verleden veelal slechts beperkte resultaten opgeleverd).
De EG is bereid, beneden een bepaald plafond waarover nog zal worden onderhandeld, de exportopbrengst voor een aantal producten ten opzichte van een bepaalde referentieperiode te garanderen
De aanspraken die de ACP-landen kunnen doen gelden op uitkeringen uit het fonds zullen in een bepaalde verhouding staan tot het bedrag dat zij minder ontvangen Dit systeem, aldus de staatssecretaris, kan als voorbeeld dienen voor mondiale samenwerking en als een hefboom

V l n r Commissievoorzitter Ortoli, Sjeik El Jaber, min v buiten1 zak van Koeweit, Riad, secr -gen Arabische Liga en min v buiten1 zaken Sauvagnarques bij het eerste Europees-Arabische overleg op 31 juli in Parijs

voor andere geindustrialiseerde landen fungeren.
Bij het vaststellen van uitkeringen zal een aantal criteria worden gehanteerd, als

— de werkgelegenheid (indien deze sterk terugloopt wordt de uitkering hoger),

— prijsfluctuaties, ook in de uitvoer naar derde landen.

— een algemene verslechtermg van ,,the terms of trade'', d w z de verhouding tussen prijzen van enerzijds industrieprodukten en anderzijds landbouwprodukten en grondstoffen

— het algemene ontwikkelingspeil: minder ontwikkelde landen kunnen proportioneel grotere uitkeringen ontvangen dan hoger ontwikkelde, en

— speciale moeilijkheden die voortvloeien uit de geografische ligging, (de problemen van landen die niet aan zee liggen, hoge transportkosten etc)

Mede op aandrang van Nederland zal de lijst van produkten die onder het stabilisatiefonds vallen, niet zijn beperkt tot de acht welke oorspronkelijk zijn genoemd door de Europese Commissie De lijst zal worden opgesteld in overleg met de ACP-landen, waarbij zal worden uitgegaan van documenten van de GATT, de Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel ,,Onder sterke druk' van de ACP-landen, die elk zweem van (nee)-kolonialisme wilden uitbannen, zal trouwens het gehele fonds paritair, door geassocieerden en lidstaten van de Gemeenschap, worden beheerd
Over de hoogte die de uitkeringen uit het stabilisatiefonds zullen belopen, is nog geen akkoord bereikt De staatssecretaris meende persoonlijk dat het hier om 300 tot 500 miljoen r e zou kunnen gaan, een bedrag dat in de uitgaven voor het nieuwe Europese Ontwikkelings Fonds zal worden verdisconteerd
De ACP-landen willen dat uitkeringen worden verstrekt zodra een teruglopen van de exportopbrengst wordt geconstateerd, en dat eventueel voorschotten uit het fonds kunnen worden verstrekt In elk geval zullen de uitkeringen niet later dan een jaar na de verminderde ontvangsten worden verstrekt.
Het toepassen van niet automatische criteria houdt in, aldus dr Brinkhorst, dat een betrekkelijk hoog ontwikkeld land als bijv Nigeria dat bovendien aanzienlijk meer voor zijn olie gaat ontvangen — maar heel weinig uit het fonds zal ontvangen, dat echter voor een arme en dunbevolkte staat als Swaziland van grote betekenis zal zijn
Alle problemen zijn zeker nog niet opgelost, aldus dr Brinkhorst Maar het is van principieel belang, dat politieke overeenstemming is bereikt over een zeer belangrijk vraagstuk, dat een ,,bindend akkoord'' is gesloten (E u r o p a v a n M o r g e n , N R C/H'b l a d, T h e T i m e s)

MINISTERRAAD BESLUIT TOT VEREENVOUDIGING PROCEDURE

De ministerraad heeft begin juni besloten zijn eigen procedures te versnellen.
De nieuwe maatregelen zijn gebaseerd op voorstellen die zijn uitgewerkt door de voorzitter van de Europese Commissie, Ortoli, en de toen fungerende voorzitter van de Raad, Scheel. Zij hebben ten doel te voorkomen dat de ministers in uiterst technische argumenten blijven steken.
De Negen verschaffen hun ambassadeurs bij de Gemeenschap, de permanente vertegenwoordigers, meer armslag om overeenstemming te bereiken, zodat alleen belangrijke politieke beslissingen aan de raad worden overgelaten.
De raadsvergaderingen van de ministers van buitenlandse zaken zullen beter worden voorbereid. Ze zullen worden geopend met een beperkte zitting, waarin de deelnemers hun standpunten frank en vrij naar voren kunnen brengen.
De Negen hebben in principe nòg een Ortoli-Scheel-denkbeeld aanvaard. Dit gaat over het geven van meer verantwoordelijkheid aan de Commissie.
Een andere gedachte was dat als landen tegen bepaalde voorstellen zijn, zij bij het stemmen meer gebruik maken van de mogelijkheid tot onthouding dan van het vetorecht. In tegenstelling tot een formeel ,,neen'' tast de onthouding het unanimiteitsbeginsel niet aan — zeven ja-stemmers en drie onthoudingen betekenen, dat een voorstel is aangenomen. Over dit punt had de raad eind juni nog geen overeenstemming bereikt.
Een al lang bestaande wegversperring is voor een deel opgeruimd, toen de Negen overeenkwamen het Europees parlement meer zeggenschap te geven over de Gemeenschapsbegroting, die thans bijna zes miljard rekeneenheden per jaar beloopt. Dit kan een even moeilijk te hanteren wapen blijken als het recht van het parlement om de Commissie naar huis te sturen. Maar het heeft ertoe bijgedragen, dat de spanning die was ontstaan tussen de almachtige raad en de gefrustreerde parlementaire vergadering, afnam.
De ministers hebben tegelijkertijd het startsein gegeven voor de instelling van een onafhankelijk controle-comité, dat erop zal toezien, dat het geld van de Gemeenschap juist wordt beheerd. (Europa van Morgen, Maandblad Europese *Ge*meenschap)

BELGIË

GEEN VERRUIMING VAN KABINETSCOALITIE

De hervatting van de politieke activiteit, na het zomerreces, wordt niet alleen gekenmerkt door de regeringsbeslissing prioritaire aandacht te verlenen aan de inflatiebestrijding, maar ook door de klaarblijkelijke stopzetting van de pogingen van de Volksunie en het FDF om nog een akkoord te bereiken over de staatshervorming en het probleem-Brussel, wat hun toetreding tot de kabinetscoalitie zou mogelijk maken.
Voor de vakantie werd in politieke kringen nog rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de regering-Tindemans in de herfst zou worden uitgebreid tot de VU en het FDF, wat de coalitie de parlementaire tweederde-meerderheid zou bezorgen, vereist voor de goedkeuring van de wet op de gewestvorming.
In augustus kwam het tot discrete contacten tussen vooraanstaande politici van de VU en het FDF. Zo had een ontmoeting plaats tussen kamerlid H. Schiltz, voorzitter van het partijbestuur van de VU, en FDF-kamerlid L. Outers, in het vakantieverblijf van deze laatste in de Dordogne (Frankrijk).
De contacten moeten blijkbaar geen resultaten hebben opgeleverd, want in de eerste weken van sept. werd in VU-kringen bij herhaling tegengesproken, dat de partij zou onderhandelen of wensen te onderhandelen met het FDF of met andere partijen over de verruiming van de coalitie. Schiltz die wel zijn ontmoeting met Outers toegaf, zei dat het enkel om een ,,vriendenbezoek'' ging en dat er geen politieke onderhandelingen waren gevoerd.
Op 10 sept. bevestigde het partijbestuur van de VU officieel, dat er geen sprake was van onderhandelingen. 's Anderendaags verklaarde Schiltz aan De Standaard: ,,Ik geloof dat — behoudens spectaculaire wijzigingen in de politieke toestand — de periode van de verruiming van de regering definitief voorbij is.'' (Verklaring in de krant van 12 sept.) Tevens kondigde de Volksunie een scherpe oppositiecampagne tegen het kabinet-Tindemans aan.
Van zijn kant liet het FDF weten, dat het niet akkoord ging met het inflatiebeleid van de regering ,,dat het land regelrecht naar de katastrofe voert.'' Politieke waarnemers maakten daaruit op, dat zowel de VU als het FDF zich niet langer ,,welwillend neutraal'' opstellen t.o.v. de regering.
Het Rassemblement Wallon, de zusterpartij van het FDF, dat op 11 juni tot de regering toetrad, liet bij monde van zijn voorzitter R. Moreau, weten dat het — ondanks het uitblijven van de grote verruiming

— in de schoot van de kabinetscoalitie verder wenste te werken aan de doorvoering van de gewestvorming. Moreau zei nog dat zulks de verstandhouding tussen RW en FDF niet in het gedrang hoefde te brengen,
Ondervraagd over de verstrakking van de houding van VU en FDF, antwoordde premier Tindemans op 13 sept. dat hij de man van de dialoog wenste te blijven: ,,Indien sommigen de deur achter zich dichtslaan, dan doe ik dat toch niet."

NIEUWE LIBERALE PARTIJVOORZITTER

Senator Basile Risopoulos is op 7 sept. kamerlid Roland Gillet opgevolgd als voorzitter van de (Brusselse) liberale partij.

Risopoulos werd geboren te Schaarbeek op *27* okt *1919* en is advocaat bij het hof van beroep te Brussel. Hij zetelt als senator sedert *1968.*

FUSIEPLAN GEMEENTEN

De regering heeft op 9 sept. voorstellen van minister van binnenlandse zaken Michel onderzocht die betrekking hebben op de fusies van gemeenten. De voorstellen strekken ertoe, in de provincies Limburg, West-Vlaanderen, Luxemburg en Namen 892 gemeenten te herleiden tot 182 leefbare gemeentelijke eenheden.
Na de vergadering van het kabinet zei minister Michel op een persconferentie, dat de twee eeuwen oude gemeentegrenzen moeten worden aangepast aan de nieuwe opdrachten van de gemeenten. Ruim de helft van de huidige 2359 gemeenten heeft een oppervlakte beneden de 1000 ha; bijna 60% van de gemeenten telt minder dan 2000 inwoners.
De fusieplannen steunen op de wet van 23 juli 1971, die eenparig door het parlement werd goedgekeurd, en zijn gebaseerd op de voorstellen van de provinciegouverneurs.
Voor vier provincies zijn de plannen klaar: de 136 gemeenten van Limburg worden gefusioneerd tot 42, de 182 van West-Vlaanderen tot 55, de 229 van Luxemburg tot 46 en de 345 van Namen tot 39. Die plannen worden thans voor advies gezonden naar de gemeenten en de bestendige deputaties.
De fusieplannen voor de overige vijf provincies zullen, aldus Michel, zo spoedig mogelijk worden klaargemaakt, ten einde de hele operatie rond te krijgen voor de gemeenteraadsverkiezingen van okt. 1976. De nieuwe gemeenteraden zouden aldus kunnen starten op 1 jan. 1977. Na de publikatie van de plannen is van socialistische en liberale zijde verklaard, dat sommige voorstellen geinspireerd zijn door partijpolitieke, electorale overwegingen.

FDF/RW AKKOORD MET SCHOOLPACTAKKOORD

RW-voorzitter Moreau en FDF-voorzitter Lagasse hebben op 3 sept. namens hun resp. partijen het protocol van 4 april 1973 betreffende de herziening van het schoolpact ondertekend. Hierdoor worden hun fracties toegelaten tot de verruimde schoolpactcommissie.

(Vor. ber. pag. 195/3 - 1973)

AKKOORD I.Z. SCHOLENBOUW

De nationale schoolpactcommissie 1958 heeft op 11 sept. volledige overeenstemming bereikt over de voorlopige procedure voor de leningen, met het oog op de bouw van scholen in het gesubsidieerd, vrij en officieel onderwijs, en over de voorlopige regeling i.z. de terbeschikkingstelling en wederaanstelling van leerkrachten uit eenzelfde onderwijsnet. Ook de voorstellen van de onderwijsministers i.v.m. het buitengewoon onderwijs werden eenparig goedgekeurd.

OLIECOMITÉ GEïNSTALLEERD

Minister van economische zaken Oleffe heeft op 12 sept. het nieuwe controle- en overlegcomité voor de oliesector geïnstalleerd. Tot voorzitter werd R. Pulinckx, afgevaardigd beheerder van het Verbond van Belgische Ondernemingen, aangesteld.
Het (socialistische) Algemeen Belgisch Vakverbond had niemand afgevaardigd.
De installatie werd voorafgegaan door de publikatie op 10 sept. van nieuwe prijzen voor de olie.
Van die dag af werd de prijs voor de superbenzine met 0,48 fr verlaagd tot 14,02 fr per liter De gewone benzine daalde van 14,02 fr naar 13,58 fr Ook voor het propaangas werd de prijs verlaagd Voor het gas in flessen vermindert de prijs 0,21 fr per *kg,* en wordt hij 15,33 fr
In het communiqué van het departement van economische zaken werd geen gewag gemaakt van de prijsverhogwg, die 's anderendaags bekend geraakte: de dieselolie stijgt niet 0,32 fr per liter en kost voortaan aan de pomp 8,65 fr, de zware en extra-zware stookolie worden eveneens duurder.

AUTO-STATISTIEK

Luidens een mededeling van het ministerie van financien waren er op *9* augustus *1974* in België *2.380.522* voertuigen, waarop belasting moet worden betaald.

Van belasting vrijgesteld waren er:

openbare dienst	*12.650*
ziekenwagens:	*454*
invaliden-auto's:	*13 305*
taxis.	4.119
auto's van diplomaten	*1.325*
internationale organisaties:	*209*
landbouwjeeps:	938

Wat de belastingopbrengst betreft:
385 013 voertuigen van *5* pk of minder leverden 284 mln fr op; 1.656.779 voertuigen van *6* tot en met 10 pk leverden *2.037* mln fr op; 311.098 voertuigen van 11 tot en met *15* pk leverden *681* mln fr op; *27.632* voertuigen van 16 pk en meer leverden 169 mln fr op

SYBETRA IN ALGERIË

Een internationaal consortium, dat wordt geleid door de Belgische vennootschap Sybetra (Syndicat Belge d'Entreprise a l'Etranger), heeft begin sept. met de Algerijnse staatsoliemaatschappij Sonatrach een contract gesloten voor de bouw van een bedrijf, dat voor Europa bestemde aardgas vloeibaar zal maken. De kostprijs van het project wordt op 21,6 mrd fr geraamd.
Het vloeibare aardgas zal met daartoe speciaal gebouwde metaantankers worden verscheept naar Fossur-mer (Frankrijk) en Montefalcone (Italië).

NEDERLAND

PARLEMENTAIRE DELEGATIE BEZOEKT INDONESIË

Onder aanvoering van TK-voorzitter dr. A. Vondeling bracht van 2-9 sept. een delegatie uit het Nederlandse parlement een bezoek aan Indonesië.

De overige delegatieleden waren prof. Th. L M. Thurlings (EK, KVP), C. F. Kleisterlee (TK, KVP), mr. W. Aantjes (TK, ARP), A. R. Vermeer (EK. PvdA), F. T. van der Maden (EK, KVP), mevr. E. Veder Smit (TK, VVD), H. Wieringa (TK, PvdA), D. Dolman (TK, PvdA), prof. G. Zoutendijk (EK, VVD), A. R. Coppes (TK, PPR), terwijl als secretaris van de delegatie optrad mr. L. G. van de Knoop, plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer.

De delegatie werd ontvangen door president Soeharto en voerde besprekingen met verschillende vooraanstaande Indonesiërs, o.w. de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Idham Chalid. vicepresident Hamengkoe Boewono, de minister van staat voor financiën, economie en industrie, prof. Widjojo Nitisastro, minister van buitenlandse zaken Adam Malik en de procureur-generaal, Ali Said.
Met de laatste is van gedachten gewisseld over het lot van de politieke gevangenen in Indonesië.

Dr. Vondeling verklaarde na afloop van het onderhoud met Said, dat deze een uiteenzetting had gegeven van de taak en de bevoegdheden van zijn parket en van de plannen om de levensomstandigheden te verbeteren van de gevangenen op Boeroe.

Deze gevangenen — 9 854 in getal — behoren tot de categorie B. wat wil zeggen dat zij na de mislukte communistische staatsgreep in 1965 gevangen zijn gezet onder verdenking van sympathie niet de samenzweerders. Er zijn geen duidelijke bewijzen tegen hen gevonden. Zij worden vastgehouden totdat de autoriteiten vinden dat zij weer in de maatschappij kunnen terugkeren

Procureur-generaal Said had de Nederlandse parlementsleden eraan herinnerd dat het vraagstuk van de gevangenen een binnenlands probleem was Hij bad zijn bezoekers verteld van de plannen om de bewoners van Boeroe in hun eigen levensonderhoud te laten voorzien en hun gezinnen naar het eiland over te brengen

Voorts had hij de Nederlandse afvaardiging meegedeeld dat tot dusver 95 gevangenen van de categorie „A" zijn veroordeeld wegens hun aandeel in de staatsgreep, terwijl 106 op hun berechting wachten. Hij zei het totale aantal politieke gevangenen, dat in geheel Indonesie vastzit, niet te weten Onlangs noemde een woordvoerder van de organisatie voor de staatsveiligheid het getal 35 000.

Na terugkeer in Nederland gaf dr. Vondeling een persconferentie, waarop o.m. het denkbeeld van een onafhankelijke republiek der Zuid-Molukken ter sprake werd gebracht. De TK-voorzitter reageerde hierop met te zeggen, dat hij een republiek der Zuid-Molukken „gewoon niet zag zitten".

„Er zijn in Nederland maar weinigen die denken, dat het politiek mogelijk is in Indonesië een aparte staat voor de Molukkers te vestigen In de delegatie is niemand die het standpunt van de Vrije republiek der Zuid-Molukken deelt"

Volgens de heer Vondeling is vooral van Indonesische zijde het vraagstuk van de Zuid-Molukkers in de besprekingen betrokken „Wij hebben nog eens het Nederlandse standpunt bevestigd, dat de terugkeer naar Indonesie in de eerste plaats een zaak van de Zuid-Molukkers zelf is Maar naar mijn mening is het aantal van hen die zich in Indonesie willen gaan vestigen, niet groot We hebben de verwachting dat zij die wel terug willen keren, daarbij de hulp van beide landen zullen krijgen"

Aanvoerders van de Zuid-Molukkers in Nederland, ir. J. A. Manoesama en mej. F. Pasanea, kregen op 9 sept. in een uitzending van AVRO's Televizier de gelegenheid op dr. Vondelings opmerkingen te reageren.

Ir Manoesama verklaarde o.m.: „De uitlating van dr. Vondeling, dat een vrije republiek der Zuid-Molukken een droombeeld is, waarvan de Zuid-Molukkers in Nederland moeten proberen afstand te doen, zdl bij ons met gehoon worden ontvangen".

Mej Pasanea merkte op, dat dergelijke uitspraken nieuwe harde acties konden uitlokken

Ir Manoesama zei verder, dat de reis van de heer Vondeling wat de Zuidmolukse zaak betreft zinloos was geweest, omdat de reis diens mening over de Zuidmolukse kwestie niet had veranderd. Hij meende overigens, dat een vrije republiek vooral van belang was voor de Zuid-Molukkers, die nog of weer in Indonesië wonen

Mej Pasanea verkidarde nog: „he: is nogal afgezaagd Het is altijd door de Nederlands gezegd Wij verwachten eigenlijk niets anders meer Vondeling meent zich na negen dagen op een mooi reisje een goed oordeel te kunnen vormen Wij zullen wel zien wat onze reactie is".

Dr. Vondeling ging op zijn persconferentie van 9 sept. opnieuw in op het vraagstuk van de Indonesische politieke gevangenen. Hij vertelde, dat hierover zeer vaak en openhartig gesproken was.

„Van Indonesische zijde is eigenlijk in koor gezegd, dat men er ook kopzorgen over had en er hoofdpijn van kreeg".

Men heeft ons gevraagd dit probleem niet met Nederlandse maatstaven te meten en ons verteld, dat het feit, dat er nog enkele tienduizenden mensen gevangen zitten, om. komt, omdat de lokale gemeenschappen waar zij vandaan komen, hen nog niet aanvaarden" Men is bang, zo zei de heer Vondeling, dat de gebeurtenissen van 1965 zich zullen herhalen

Indonesie wil zijn plannen — stabilisering van het land, ontwikkeling van een eenheidsstaat en bevordering van de economische groei — niet in gevaar laten brengen door het vrijlaten van de politieke gevangenen.

„Als wij daarover oordelen", aldus de heer Vondelmg, „verkeren we in een wat moeilijke positie Soekarno en Hatta zijn nl. ook lange tijd politieke gevangenen van Nederland geweest en de maatregelen die nu worden toegepast, zijn gebaseerd op wetten die nog uit het koloniale tijdperk dateren"

De heer Vondeling zei zich wel te kunnen voorstellen, dat een staat zich beveiligt tegen mensen die hem met geweld ornver willen werpen, maar dat het moeilijk is begrip op te brengen voor het feit, dat er duizenden gevangenen zitten die nog niet eens berecht zijn „De Indonesische regering zegt bovendien duidelijk dat zij ook niet berecht zullen worden."

Volgens alle leden van de delegatie was men buitengewoon hartelijk ontvangen. De besprekingen waren zeer openhartig geweest Op voorhand had men de gastheren gezegd, dat zij binnenkort een uitnodiging voor een tegenbezoek zouden ontvangen

De parlementariers vonden de belangstelling in Indonesie voor Nederland „buitensporig groot". Er bestaat vooral interesse voor alles wat in het Nederlands is geschreven

Van Indonesische zijde is het verlangen kenbaar gemaakt om te komen tot een permanente vriendschapsgroep" van de leden van beide parlementen (Griffie van de Tweede Kamer, AFP, ANP)

STAATSBEZOEK VAN KONINGIN JULIANA EN PRINS BERNHARD AAN FINLAND

Koningin Juliana en prins Bernhard brachten van 3-6 sept. een staatsbezoek aan Finland. Het koninklijke paar was daar de gast van president Kekkonen.

De eerste twee dagen van het bezoek werden in de hoofdstad Helsinki doo gebracht, waar o.m. het parlementsgebouw werd bezocht.

Daarna werd een reis naar Fins Lapland gemaakt, waar koningin en prins in het stadje Inari het openluchtmuseum bekeken. De nacht werd hier in het bronnengebied van de rivier Lemmenjoki in een tent doorgebracht. *(ANP, Staatscrt)*

Koningin Juliana en president Kekkonen.

SOMALIA

VRIENDSCHAPSVERDRAG MET SC. BEZOEK PODGORNY

Van 8-12 juli heeft de Sowjetrussische president Nikolai Podgorny een officieel vriendschapsbezoek aan Somalia gebracht. Hem vergezelden o.a. vice-premier I. W. Arkhipow, W. W. Koeznetsow, de eerste plv. minister van buitenlandse zaken, en generaal S. L. Sokolow, de eerste plv. minister van defensie. De Somalische gesprekspartners waren o.m. generaal Mohammed Siyad Barreh (voorzitter van de opperste revolutionaire raad), generaal Mohammed Ali Samantar (vice-voorzitter van deze raad. minister van defensie en opperbevelhebber van het Somalische leger) en minister Omar Arteh Ghalib van buitenlandse zaken.

Tijdens het Sowjetbezoek werd op 11 juli te Mogadiscio door de beide staatshoofden een verdrag van vriendschap en samenwerking tussen de SU en de Somalische Democratische Republiek getekend. Tegelijk ondertekenden Arkhipow en Samantar een protocol bij het Russisch-Somalische akkoord van 2 juni 1961 inzake economische en technische samenwerking.

Bedurende een massabijeenkomst op 11 juli in het stadion van Mogadiscio zei president Podgorny o.a.: „Wij zijn ervan overtuigd dat het verdrag van vriendschap en samenwerking tussen de Sowjet-Unie en de Somalische Democratische Republiek. dat wij hebben getekend, een echt handvest zal worden van vriendschap en samenwerking tussen de volken van de Sowjet-Unie en de Somalische Democratische Republiek. De Sowjet-Unie zal ernaar streven dit verdrag ten goede te doen komen aan de belangen van de volken van onze landen en de belangen van vrede en veiligheid."

Volgens het op 12 juli gepubliceerde gemeenschappelijke communiqué legt het verdrag „een stevige grondslag voor de verdere ontwikkelingen van vriendschappelijke betrekkingen tussen de SU en de SDR en levert (het) een bijdrage tot de zaak van de gezamenlijke strijd tegen imperialisme en kolonialisnie en vóór vrede, nationale bevrijding en sociale vooruitgang. Het Sowjet-Somalische verdrag is gesloten in volledige overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties en (het) is niet gericht tegen enig derde land Het beantwoordt aan de gemeenschappelijke zorg voor de ontwikkeling van een brede internationale samenwerking en zal een belangrijke factor zijn in het handhaven van vrede en veiligheid in dit deel van Afrika . . "

In zijn toespraak van 11 juli had president Podgorny ook gewezen op de Russische economische hulp aan Somalia (zoals de aanleg van de haven van Berbera) in het verleden en daaraan toegevoegd

„De uitvoering van een waterkrachtproject aan de rivier de Juba in het district Fanoli is ter hand genomen De eerste stappen zijn gezet om de rijkdommen van de kustwateren van de Indische Oceaan te benutten . " In het kader van die hulp werken „medici. leraren en andere specialisten" in Somalia. aldus Podgorriy tijdens een rede te Kismayu

Militaire samenwerking

Nadat de regering van Somalia in nov. 1963 haar besluit bekendgemaakt had om militaire hulp van de SU te aanvaarden, zouden volgens persberichten in april 1967 ca. 200 militaire Russische militaire deskundigen in het land zijn aangekomen Tijdens een bezoek van president Siyad Barreh aan Moskou in nov. 1971 werd verdere samenwerking overeengekomen (pag. 64/3 - 1972) en in febr. 1972 bracht de Sowjetrussische minister van defensie, inaarschalk Gretsjko, een bezoek aan Somalia.

Op 19 mei 1972 meldde *The Times* dat Russische experts waren begonnen met de bouw van een militair hoofdkwartier en een vlootbasis te Birikao, aan de zuidkust op ca. 60 km van de grens met Kenia. *The Times* (2-11-'72) wees erop dat de SU bijna de gehele militaire uitrusting van Somalia had geleverd, incl. 150 tanks, 300 gepantserde personeelsvoertuigen en straaljagers van de types Mig-15 en Mig-17, terwijl Russische instructeurs de opleiding van het 15.000 man sterke Somalische leger verzorgden. Voorts legden de Russen te Berbera een haven aan voor schepen met een behoorlijke diepgang en ontwikkelden zij volgens *The Tzmes* faciliteiten te Bur Gavo, bij de grens met Kenia. Naast de bouw van olieopslagtanken in de voornaamste Somalische havens omvatten de Russische projecten de bouw van een opleidingscentrum voor de visserij, de organisatie van een gemeenschappelijke visserijexpeditie en de opening van een Russisch handelscentrum (Een desbetreffend visserijakkoord werd op 26 juli 1972 te Moskou getekend.)

Volgens de *NZZ* (18-1-'73) had Somalia niet toegestemd in de Russische wens tot liet stationeren van Russische vlooteenheden in Berbera en was ook de toestemming tot de bouw van een militaire basis in Birikao nog niet verleend.

Op 9 april 1973 meldde de *New York Times* dat de SU in Somalia een groot rommunicatiecentrum had gevestigd, en dat het aantal Russische adviseurs en technici in Somalia was gestegen tot ca. 2.500 man. Bovendien zou de SU in de voorgaande maanden nieuwe wapens hebben geleverd zoals 11-28 bommenwerpers, Mig-15 straaljagers, P-6 torpedoboten en luchtdoelraketten. Volgens *NRC/H'blad* (19-5-'73) sprak Somalia de aanwezigheid van 2500 Russische militaire technici voor de aanleg van een communicatiecentrum tegen en ontkende het ook Sam-2 en Sam-3 raketten te bezitten zoals *Le* Monde geschreven had.

Op 18 juni 1974 ontkende president Siyad Barreh dat de SU militaire bases op het grondgebied van Somalia had gevestigd of daartoe zelfs maar een verzoek had ingediend.

Begin juli werd gemeld dat Somalia van de SU minstens 7 en mogelijk 10 Mig-21 gevechtsvliegtuigen had ontvangen plus „honderden" tanks en pantserwagens. In ruil daarvoor zou het aan de SU marinesteunpunten in Mogadiscio en Berbera hebben verleend, aldus AP (9-7).

CHINESE HULP

Nadat president Siyad Barreh van 14-18 mei 1972 een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China had gebracht, kwam tussen Somalia en China een overeenkomst tot stand over de aanleg door China van een ca. 1000 km lange weg van Mogadiscio in het noorden naar Hargeisa (ca. 150 km ten zuidwesten van Berbera), welke door China zal worden gefinancierd middels een krediet van £40 mln. De eerste Chinese vrachtauto's met bouwmateriaal arriveerden in januari 1973 in Mogadiscio (*NZZ*, Le Monde)

NATIONALISATIE SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJEN

Op 16 maart besloot de regering alle (zee)scheepvaartondernemingen over te nemen. De toen gevormde staatsscheepvaartmaatschappij sloot op 15 juli een overeenkomst met de Libische zeetransportonderneming voor de oprichting van een gezamenlijke zeehandelmaatschappij (met Mogadiscio als zetel van het hoofdkantoor).

Eerder had Somalia in 1970 de banken, de oliemaatschappijen, de elektriciteitscentrales en de suikerindustrie genaast (pag. 384/3-1970) en in 1972 de transportmiddelen, de

invoer en verkoop van consumptiegoederen en de verkoop van brandstoffen onder staatstoezicht geplaatst. *(NZZ, KCA)*

POLITIEKE GEVANGENEN. EXECUTIES

Op 1 april 1973 werden 18 van de 24 gearresteerde politici van het in oktober 1969 afgezette bewind op vrije voeten gesteld. Tot de zes die onder huisarrest bleven staan behoorde ex-premier Mohammed Ibrahim Egal. Vrijgelaten werden o.a. ex-president Aden Abdoellah Osman en ex-premier Abdirazak Hadji Hoessein. (Le Monde 3-4-'73)

De in mei 1972 ter dood veroordeelde voormalige leden van de revolutionaire raad, de generaals Mohammed Ainanshe Gouled en Salad Gavere Kedie, alsmede luitenant-kolonel Abdoul Kadir el-Abdoule werden op 3 juli 1972 in het openbaar terechtgesteld. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 326/1-'72)

SOMALI OFFICIELE GESCHREVEN TAAL

Op 21 okt. 1972 gelastte president Siyad Barreh dat het Somali, de nationale gesproken taal, voortaan in Latijns schrift de enige officiële (geschreven) taal van het land zal zijn. Tot dan toe fungeerden Italiaans en Engels als enige schrijftalen.

TANZANIA

DERDE BEZOEK NYERERE AAN CHINA. NIEUW KREDIET. WAPENLEVERANTIES

Van 23-31 maart heeft president Julius K. Nyerere een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China gebracht. Evenals in 1965 en 1968 werd hij ook nu (op 25 maart) door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen. Nyerere voerde o.a. besprekingen met de Chinese premier Tsjoe En-lai.

Op 29 maart werd tussen beide landen te Peking een akkoord i.z. economische en technische samenwerking getekend. Krachtens dit akkoord, zo deelde minister van buitenlandse zaken John Malecela op 1 april te Dar-es-Salaam mee, krijgt Tanzania van China voor de komende vijf jaar een renteloze lening van £31 mln. Deze zal volgens de minister worden bestemd voor de ontginning van steenkool- en ijzerertsvoorraden in het zuidwesten van het land en voor een spoorlijn van 250 km tussen de kolenmijnen en de vindplaats van ijzererts, d.w.z. tussen Toendoejoe en Tsjoenja. Het is de bedoeling dat de kolenmijnen vooral cokes gaan produceren voor de staalindustrie waar het ijzererts verwerkt zal worden. De minister noemde het hele project een nieuw stadium in de ontwikkeling van Tanzania, omdat ,,kolen en staal de basis vormen van elke industriele ontwikkeling". De terugbetaling van de lening of tenminste het gebruikte deel ervan is uitgesmeerd over tien jaar, te beginnen in 1984. Deze periode kan zonodig worden verlengd. De Tanzanianen zullen de lening aflosseii in de vorm van nader overeen te komen uitvoerprodukten en/of inwisselbare valuta's.

Op 15 mei ontkende de regering van Tanzania dat er zich een Chinese marinebasis in Tanzania zou bevinden; zij verklaarde dat de vermelding van een dergelijke oasis in een VN-rapport over de militaire situatie in de Indonesische Oceaan ,,volkomen onjuist en zonder grond" was.

Wel werd op 5 juli bevestigd dat Tanzania over een sauadron van door China gebouwde Mig-21 gevechtsvliegtuigen beschikt. Uit squadron van 16 Migs vloog cp aie dag over het nationale stadion als onderdeel van een drie uur durende militaire parade ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van de staatspartij, de TANU. (Pekzng *review, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 125/3)

DOODVONNISSEN OP ZANZIBAR

Op 15 en 18 mei deed het volksgerechtshof van Zanzibar onder voorzitterschap van Ame Mohammed uitspraak in het proces tegen 81 personen, die beschuldigd waren van medeplichtigheid aan de moord op sjeik Abeid Karoeme, de voorzitter van de revolutionaire raad van Zanzibar (pag. 295/2 e.v. - '72). Het proces was op 7 mei 1973 begonnen in aanwezigheid van slechts 63 verdachten. De overige 18 zaten op het vasteland van Tanzania gevangen en stonden bij verstek terecht.

Hun afwezigheid was het gevolg van de weigering van de centrale regering van Tanzania hen uit te leveren, omdat er onvoldoende garanties voor hun rechtsbijstand op Zanzibar waren. De procureur-generaal van Tanzania, Mark Bomani, had op 5 mei meegedeeld dat de 18 een apart proces op het vasteland zouden krijgen en dat een vonnis door de rechtbank op Zanzibar niet zou worden erkend

Negen verdachten, die zich op 9 mei 1973 schuldig verklaarden aan het hen ten laste gelegde, werden op 19 mei 1973 ter dood veroordeeld. De vonnissen werden niet onmiddellijk uitgevoerd, omdat de veroordeelden in het verdere verloop van het proces nog als getuige moesten optreden.

Op 15 mei 1974 verklaarde het hof 44 verdachten schuldig aan verraad, onder wie 14 van de 18 op het vasteland gedetineerden. Tot deze laatste categorie behoorde sjeik Abdoel Rahman Babu, oud-minister van economische zaken en planning in het Tanzaniaanse kabinet. Voorts werden vier verdachten schuldig bevonden aan ,,verheling van verraad", zes kregen te horen dat er geen grond was om rechtsingang te verlenen, 17 werden vrijgesproken; één verdachte was tijdens het proces overleden.

Op 18 mei veroordeelde het hof 34 van de 44 schuldig bevonden personen ter dood. De 10 overigen kregen gevangenisstraffen opgelegd evenals de vier die schuldig bevonden waren aan verheling van verraad. Onder de 34 ter dood veroordeelden waren 14 die op het vasteland gedetineerd waren, o.w. oud-minister Babu. Hij werd door de voorzitter van het hof, Mohammed, aangewezen als de organisator van het komplot. Tot deze groep behoorde ook Ali Hafidh, die reeds eind april door de autoriteiten van Tanzania op vrije voeten was gesteld en naar Cairo was vertrokken.

Vrijlating politieke gevangenen

Op 17 jan. werd bericht dat de regering van Zanzibar ter gelegenheid van de 10de verjaardag van de revolutie 545 gevangenen had vrijgelaten, onder wie drie voormalige kabinetsleden van de sultan die sinds 1964 gevangen hadden gezeten.

Op 28 april liet de regering van Tanzania 29 politieke gevangenen vrij, onder wie drie voormalige ministers van de sultan van Zanzibar zoals Ali Muhsin Barwani (buitenlandse zaken). De anderen, voornamelijk van Zanzibar afkomstig, waren gearresteerd hetzij na de revolutie van 1964 hetzij na de moord op sjeik Karoeme in april 1972.

(The Times, Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad*)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STALINISTEN IN JOEGO-SLAVIË VEROORDEELD

Het federale openbare ministerie in Belgrado gaf op 20 sept. een kort communiqué uit, waaruit bleek, dat 32 personen, die geprobeerd hadden een „Kominformistische" (de Joegoslavische aanduiding voor stalinistische) communistische partij in Joego-Slavië op te richten, tot gevangenisstraffen waren veroordeeld.

In het communiqué werd bevestigd, dat deze personen steun uit het buitenland ontvingen. Volgens berichten, die in Belgrado de ronde doen. zou deze steun afkomstig zijn uit de SU, Tsjechoslowakije en Hongarije.

In het communiqué werd melding gemaakt van twee processen, één in Pec in Kosovo en één in Titograd, de hoofdstad van Montenegro, gericht tegen 32 personen, die ,,ageerden tegen de bestaande maatschappelijke orde, het zelfbestuur, de constitutie en de onafhankelijkheid van Joego-Slavië". Van de veroordeelden kregen 29 straffen oplopend tot 14 jaar, in gevangenissen met streng regime, en drie werden veroordeeld tot één jaar gevangenis met gewoon regime.

Alleen de namen van de leiders van de groep werden bekend gemaakt; het waren Kommen Yovovic uit Pec en Branislav Boskovic, hoogleraar te Pristina.

Op 21 sept. publiceerde de gehele Joegoslavische pers een commentaar van persbureau Tan-Joeg, waarin werd gezegd, dat de groep de voorbereidingen voor het tiende congres van de Joegoslavische Bond van communisten in mei dit jaar (pag. 553/2 e.v. - 1974) had willen desorganiseren. De groep had gepoogd j joego-slavië te doen afwijken van zijn ontwikkeling van zelfbestuur en van zijn politiek van nationale onafhankelijkheid en niet-gebondenheid". Het commentaar sprak van steun van vreemde staten zonder er één bij name te noemen.

Niet-officiële berichten in Belgrado spraken van een „initiatiefcentrum" met zetel in Praag en van een .,coördinatiecentrum" gevestigd in Kiew. Aan het hoofd van dit laatste centrum zou staan Mileta Perovic, een voormalige partizanenkolonel, die na de breuk tussen Joego-Slavië en de SU in 1948 naar de SU was uitgeweken.

Eerdere geruchtere. Redevoering Tito

Nevenstaand communiqué en perscommentaar vormden de bevestiging van geruchten, die eerder in Joego-Slavië de ronde hadden gedaan.

Vanaf ong 10 sept werd in persberichten melding gemaakt van het oprollen van een pro-Sowjet-groep in Montenegro. die contacten zou onderhouden met Oosteuropese ambassades in Belgrado Volgens deze geruchten had een aantal personen in Montenegro een paar maanden eerder, misschien in april, een congres belegd, waar een nieuwe communiatische partij was opgericht. die een uitgesproken pro-Sowjet koers aanhield Er zou een Centraal Comité verkozen zijn een een programma zijn aangenomen Leden van de partij zouden in mei en juni gearresteerd zijn

De geruchten werden bevestigd, toen president Tito op 12 sept. in de Sloveense stad Jesenice een redevoering hield, waarin hij onthulde dat ong. 30 personen gearresteerd waren, die ,,een soort van partij" hadden gesticht, die ,,geheel op de lijn van de Kominform lag en dientengevolge stalinistisch was". Zij hadden zelfs ,,zoiets als een congres" georganiseerd en daarbij een enorme hoeveelheid in het buitenland gedrukt propagandamateriaal verspreid. Ook hadden zij een leider gekozen, die zich in het buitenland bevond.
Tito veroordeelde de ,,blindheid" en het ,,gebrek aan waakzaamheid" van de Joegoslavische leiders, waardoor de oprichting van de nieuwe communistische partij mogelijk was geworden. De president kondigde aan, dat harde straffen te verwachten waren. „Wij waren in de omgang met dergelijke verschijnselen een beetje te liberaal", aldus Tito.

Tito zei verder „Ik geloof, dat wij deze gebeurtenissen nu zullen moeten publiceren om onze volkeren er over in te lichten, dat de poging ondernomen is deze nieuwe communistische partij op te richten, die al onze daden en successen sedert het vijfde partijcongres (dat van 1948, toen Joego-Slavië met de SU brak, red) tot nu toe afwijzen. Dit maakt volledig duidelijk. dat deze mensen zich op de lijn van de Koininform begeven. In hun ogen hebben wij de weg van de marxistische ideologie verlaten en dientengevolge moet alles (van na 1948) ongeldig verklaard worden en een nieuwe partij worden opgericht Dat zou vanzelfsprekend een stalinistische partij zijn Ik geloof, dat deze mensen voorbeeldig gestraft moeten worden, zodat in de toekomst niemand ook maar op het idee ral komen iets dergelijks te doen"

Contacten *Joego-Slavië—SU*

Juist in de eerste weken van september vonden bijzonder intensieve contacten tussen Joego-Slavië en de SU plaats. Zo bracht Edvard Kardelj, lid van het staatspresidium, lid van het partijpresidium en één van de naaste medewerkers van president Tito van 1-10 sept. een bezoek aan de SU, waar hij op 9 sept. door partijleider Brezjnew ontvangen werd. Officieel werd over Kardelj's besprekingen in Moskou medegedeeld, dat zij gewijd waren aan ,,het hele complex van de betrekkingen tussen Joego-Slavië en de SU en aan concrete vraagstukken van de samenwerking op het niveau van

V.l n.r.: Vlahovic, president Tito en Kardelj

Weekblad 43ste jaargang No, 2248, pag. 26591-26606

partij en staat". De besprekingen hadden ,,bij vraagstukken van de wederzijdse samenwerking en de actuele gebeurtenissen in de wereld tot volledige eensgezindheid geleid". Hoewel daarover niets werd medegedeeld, werd algemeen aangenomen, dat gesproken was over het oprichten van een nieuwe communistische partij in Joego-Slavië en eventuele steun daaraan uit de SU. Wladimir Nowikow, vice-premier van de SU, arriveerde op 10 sept. voor een tiendaags ,,vriendschappelijk werkbezoek" in Belgrado. Naar officiële mededelingen was het doel van het bezoek het voeren van besprekingen over ,,het stimuleren van de wederzijdse economische samenwerking met functionarissen van de federale regering en de regeringen van Servië, Kroatië en Bosnië-Herzegowina." Diplomaten in Belgrado vermoedden echter, dat het op korte termijn voorbereide bezoek verband hield met de kwestie van de „Kominformisten".

Vervolgens kwam op 17 sept. de chef-staf en vice-minister van defensie van de SU, generaal Viktor Koelikow, voor een zevendaags bezoek in Joego-Slavië aan. De generaal gaf in het openbaar uiting aan zijn bewondering voor de geoefendheid van de Joegoslavische strijdkrachten.

Kringen, die dicht bij het Joegoslavische ministerie van buitenlandse zaken staan, berichtten op 20 sept., dat de processen tegen de stalinisten geen schadelijke invloed zouden hebben op de betrekkingen met de SU. Zij betoogden, dat nog niet vast stond of buitenlandse geheime diensten achter de stalinisten stonden, terwijl naar hun oordeel in ieder geval de stalinisten niet door buitenlandse regeringen werden gesteund.

Dit bericht lijkt in tegenspraak te zijn met een mededeling van een functionaris van buitenlandse zaken, op 13 sept. gedaan tegenover persbureau Reuter, dat aan de regeringen van de SU en andere staten van het Warschaupact protestnota's waren overhandigd, waarvan sommige reeds bevredigend beantwoord waren, maar andere nog niet.

Ook was er op 18 sept. een melding, afkomstig van een ,,hoge partijbron" in Belgrado, dat de KGB, de geheime dienst van de SU, en regeringskringen in Hongarije en Tsjechoslowakije achter de plannen van de stalinisten zaten. Hij deelde verder mee, dat reeds in het begin van de zomer, nadat de verdachten gearresteerd waren, maar voor de processen waren begonnen, de aandacht van de betrokken landen op de zaak was gevestigd; de ambassadeur van de SU in Belgrado, Wladimir Stepakow, had er echter niet van willen horen. Deze bron bevestigde, dat men in Joego-Slavië de in Kiew levende emigrant Mileta Stepakow als leider van de beweging zag.

Berichten over *troepenbewegingen*

Het Oostenrijkse dagblad Die *Presse* berichtte op 17 sept. over troepenbewegingen aan de Joegoslavisch-Hongaarse grens. Joego-Slavië zou hier troepenversterkingen heen gezonden hebben, terwijl er sprake zou zijn van aanzienlijke concentraties van Russische troepen aan de andere kant van de grens.

Die Presse schreef: ,,Het kan zijn dat de Russen voorbereidingen treffen voor omvangrijke legeroefeningen maar het kan ook om iets veel belangrijkers gaan". Het blad tekende hierbij aan dat door de processen in Joego-Slavië tegen enkele groepen stalinisten de betrekkingen tussen Moskou en Belgrado sterk zijn verkoeld.

De militaire expert van het blad, dat gewoonlijk citeert uit betrouwbare Oostenrijkse militaire bronnen, schreef dat het Russische troepencontingent van **70.000** man in Hongarije was uitgebreid met 60.000 man; vijf divisies die zijn weggehaald uit de DDR en Tsjechoslowakije. Onder de pas aangekomen troepen zouden zich twee luchtlandingsbrigades bevinden en tankeenheden. Zij zijn gelegerd in o.m. Szeged dat op tien kilometer van de grens met Joego-Slavië ligt.

Een ander Oostenrijks blad, de Kronen Zeitung, schreef dat Oostenrijkse legerofficieren een vergrote activiteit hebben waargenomen van de militaire verbindingsdiensten in Hongarije via de radio.

Oosteuropese *diplomaten* uitgewezen?

Het *NRC/H'blad* meldde op 23 sept., dat Joego-Slavië de Russische zaakgelastigde en de Tsjechoslowaakse en Hongaarse ambassadeurs zou hebben uitgewezen. Het zei, dat betrouwbare bronnen in Belgrado de juistheid van dit bericht staande hielden ondanks ontkenningen van officiële Joegoslavische woordvoerders, dat om hun vertrek zou zijn gevraagd. Het feit, dat de drie diplomaten Belgrado zouden verlaten, is niet tegengesproken.

Het Joegoslavische partijorgaan Kommunist richtte in zijn nummer van 23 sept. een indirecte waarschuwing aan de Oosteuropese staten, dat ,,de betrekkingen met Joegoslavië kunnen worden geschaad als het de activiteiten van Joegoslavische emigranten blijft toestaan".

(Reuter, DPA, *AFP, Le* Monde, *NZZ, FAZ, NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

NEDERLAND

OPENING STATEN-GENERAAL. DE TROONREDE

Koningin Juliana heeft op 17 sept. de gewone zitting van de Staten-Generaal geopend Zij sprak in de Ridderzaal in Den Haag de troonrede uit, opgesteld onder verantwoordelijkheid van het kabinet-Den Uyl.

De ceremonie had dit jaar een soberder karakter dan gebruikelijk; zo werd geen gebruik gemaakt van de gouden koets, maar werden de koningin en de overige leden van het Koninklijk Huis, die aan de plechtigheid deelnamen, met auto's naar het Binnenhof vervoerd. De regering had tot het sobere karakter besloten i.v.m. een gijzeling, die gelijktijdig in het gebouw van de Franse ambassade in Den Haag plaats vond.

Drie Japanners, die zeiden te behoren tot de revolutionaire organisatie het ,,rode leger", hielden in de Franse ambassade negen man, o.w. de Franse ambassadeur in Nederland, gegijzeld. Een van de doeleinden, die de Japanners met de gijzeling trachtten te bereiken, was de bevrijding uit een Franse gevangenis van een vierde lid van het rode leger.

Deze situatie, waarbij het leven van de gegijzelden op het spel stond, had de regering aanleiding gegeven het doorgaans kleurrijke karakter van Prinsjesdag af te zwakken.

Over het verloop van de gijzeling zal in een volgend nummer nader worden bericht.

In de troonrede zet de regering een programma uiteen, dat gestalte moet geven aan de ontwikkeling naar een maatschappij met minder ongelijkheid, zoals die de regering voor ogen staat.

Onderstaand de tekst van de troonrede:

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

Ons land is opgeschrikt door een daad van terreur, waarbij het leven van onschuldigen wordt bedreigd. Het optreden van de regering is voor alles gericht op de ongedeerde vrijlating van de gegijzelden. Ons volk hoopt en bidt, dat dit mag gelukken.

Het conflict in het Midden-Oosten en de strijd om Cyprus hebben opnieuw bewezen hoezeer het behoud van de vrede en de opbouw van de internationale rechtsorde een niet aflatende inspanning vergt. Verheugend en bevrijdend is het dat in Portugal en Griekenland regeringen aan het bewind zijn gekomen die de democratie willen herstellen. De onafhankelijkheid van de Portugese gebieden in Afrika is binnen bereik gekomen. Dekolonisatie en democratisering moeten gepaard gaan met versterking van de banden van beide landen met de Euro-

Koningin Juliana arriveert op het Binnenhof.

pese Gemeenschap. Hoezeer winst voor de dernccratie in Europa en de ontwikkeling in Afrika nieuwe perspectieven openen, er is nog een moeilijke weg te gaan. Dat geldt ook voor het overwinnen van de onaanvaardbare tegenstelling tussen arme en rijke landen. Ook in dat licht wil de regering het gezag en de doeltreffendheid van de Verenigde Naties helpen versterken.

De Nederlandse hulpverlening zal in het komende jaar met bijna een derde worden verhoogd. In het vierjarenplan dat u heden ontvangt is de doelstelling verwezenlijkt dat de ontwikkelingshulp met ingang van 1976 1,5% van het nationale inkomen zal bedragen. De keuze van landen waaraan Nederland rechtstreeks ontwikkelingshulp verleent zal meer dan voorheen worden bepaald door de mate van armoede, de behoefte aan bijstand en door het aldaar gevoerde beleid. De mogelijkheden voor onmiddellijke hulpverlening bij hongersnoden en overstromingen worden verruimd. Nederland zal bijdragen aan structurele maatregelen ter bestrijding van de toenemende voedselschaarste.

De scherp gestegen prijzen van grondstoffen en energie hebben in de wereld het gevaar opgeroepen van economische teruggang en grote werkloosheid. Internationale samenwerking gericht op behoud van werkgelegenheid is thans geboden. In ons land heeft de ongekende invoerprijsstijging het voorgenomen beleid tot vermindering van inflatie en werkloosheid doorkruist. Al heeft Nederland de energiecrisis naar verhouding goed doorstaan, de uitvoering van het wetgevende program van het kabinet is er wel door vertraagd. Met de plannen die de regering nu ontvouwt beoogt zij de binnenlandse bestedingen te vergroten, de werkloosheid terug te dringen en de uitvoering van haar program vaart te geven. De rijksbegroting is voor het eerst geplaatst in het perspectief van beleidsafspraken voor een vierjarige periode. De principiële uitgangspunten van het kabinet komen tot uitdrukking in een sterke verhoging van de uitgaven voor welzijn en onderwijs, ontwikkelingshulp en sociale voorzieningen, subsidies voor volkshuisvesting. openbaar vervoer en stadsvernieuwing. De ontwikkeling naar een samenleving met minder ongelijkheid, zoals dit kabinet die voor ogen heeft. krijgt hierin gestalte.

De begroting 1975 doet de uitgaven van rijk en gemeenten aanzienlijk stijgen en schept ruimte voo een toeneming van het vrij besteedbare inkomen. Om deze inkomensverbetering te verwezenlijken zonder de inflatie aan te wakkeren, is gekozen voor een verlichting van lasten in de sfeer van belastingen en sociale premies. De regering acht deze verlichting te meer gewenst nu de aardgasprijzen uit een oogpunt van een verantwoord energiebeleid moeten worden verhoogd

De overheidsbijdrage aan het Ouderdomsfonds wordt met ruim *f* 500 mln extra vergroot, waardoor de premiestijging bij de AOW zal verminderen. Een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting wordt voorgesteld waarvan de lagere inkomens naar verhouding het meest zullen profiteren. De inflatiecorrectie bij de loon- en inkomstenbelasting zal voor 80% worden toegepast. In afwachting van de koniende beslissing over de invoering van een vermogenswinstbelasting zal het dit jaar verhoogde tarief in de vermogensbelasting voor 1975 worden gehandhaafd.

De regering vertrouwt erop ook na het vervallen van de machtigingswet te kunnen rekenen op de medewerking van de sociale partners. Zij wil met hen de komende maanden intensief overleg plegen. Daarbij wenst zij ook de problemen te betrekken die voortvloeien uit sterk uiteenlopende rendementen en onevenredige winsten in ondernemingen. Zij wil een strak prijsbeleid handhaven. Zij hecht grote waarde aan de totstandkoming van een centraal akkoord over het arbeidsvoorwaardenbeleid in 1975, zowel ter beteugeling van de inflatie als voor de voortzetting van een inkomensbeleid dat in beginsel alle inkomensgroepen omvat. Op mogelijkheden en grenzen van een verdere verkleining van de inkomensverschillen zal nader worden ingegaan in de eind van dit jaar uit te brengen interimnota.

De regering acht het behoud van een gezond en breed gespreid midden- en kleinbedrijf, ook in de landbouw. maatschappelijk van grote betekenis. Op de scherpe inkomensdaling in de landbouw heeft zij gereageerd met een aantal maatregelen, die door verdergaande regelingen in Europees verband zullen moeten worden gevolgd.

Cverigens wil de regering de positie verbeteren van de zelfstandigen in het algemeen. Van de aangekondigde fiscale en sociale maatregelen zullen ook zij voordeel hebben. De regering wil daarenboven een deel van het bedrijfsvermogen vrijstellen van vermogensbelasting en de mogelijkheid tot reservering ten behoeve van de oudedagsvoorziening verder verbeteren. Nog dit kalenderjaar zal zij een wetsontwerp indienen voor een volksverzekering tegen arbeidsongeschiktheid. Aan de Sociaal-Economische Raad zal zij advies vragen over de wens te komen tot een werkloosheidsvoorziening voor zelfstandigen die hun beroep of bedrijf hebben moeten beëindigen.

De werkloosheid treft velen hard. De bestrijding ervan staat in het regeringsbeleid centraal. De in de begroting voorziene verhoging van de overheidsuitgaven zal aan rond 43.000 mensen werk kunnen geven, mede door een aantal verbeteringen in de financiële situatie van de gemeenten.

De u dezer dagen aan te bieden interimnota over de werkloosheid bevat een nieuw program voor aanvullende werkgelegenheid en maatregelen gericht op het beter doen functioneren van de arbeidsmarkt. Speciale maatregelen worden genomen ter vergroting van werkgelegenheid in de bouw. Voor dit samenstel van maatregelen is een bedrag van f 600 mln beschikbaar. Knelpunten van procedurele aard die de voortgang van overheids- en particuliere investeringen belemmeren, zullen worden weggenomen.

Nog voor het einde van dit jaar komt de regering met voorstellen voor een meer fundamentele aanpak van de zo hardnekkige structurele werkloosheid.

Het industriebeleid gericht op herstructurering van bedrijfstakken zal worden versterkt en aan het regionale beleid zullen extra stimulansen worden gegeven. Voorgesteld wordt de wet selectieve investeringsregeling, zij het in gewijzigde vorm, op 1 januari aanstaande in te voeren.

In de spoedig aan te bieden energienota stelt het kabinet een integraal beleid voor om te komen tot een vertraging van de groei van het verbruik en een vergroting van de zekerheid van de energievoorziening. Binnenkort zal u een ontwerp van wet bereiken dat de mogelijkheid biedt regelen te stellen met betrekking tot prijzen voor aardgas, zowel voor afzet in Nederland als voor export. Het aandeel van de overheid in de opbrengsten van het aardgas wordt aanzienlijk vergroot.

In deze tijd van toenemend geweld vraagt de bescherming van persoon en goed bijzondere zorg. Het onderzoek naar de oorzaken van de verruwing zal worden verdiept. De regering zal, voorzover dit in haar vermogen ligt, verandering brengen in de maatschappelijke factoren die agressief gedrag in de hand kunnen werken. Op korte termijn zal de politie belangrijk worden uitgebreid en beter voor haar taak toegerust.

De resultaten van de invoering van maximumsnelheden duiden erop dat het aantal dodelijke ongevallen in het verkeer aanzienlijk kan worden verkleind. Een nationaal beleidsplan voor de verkeersveiligheid zal u worden aangeboden.

Op de weg naar spreiding van macht en meer actieve deelneming aan het bestuur wil de regering in het komende jaar concrete resultaten bereiken. Er moet meer bescherming komen tegen onredelijk handelen van overheid, instellingen en ondernemingen, en meer inzicht in de wijze waarop zij tot hun besluiten komen. Daarom zullen u spoedig wetsontwerpen bereiken over de openheid en openbaarheid van bestuur. de instelling van een ombudsman en een beroepsrecht van de ondernemingsraad tegen bepaalde besluiten van de ondernemer. Voor het eerst zijn gelden uitgetrokken voor subsidiëring van vormingsactiviteiten van politieke partijen. De wettelijke bescherming van de consument wordt verbeterd; een wetsontwerp tegen misleidende reclame zal in 1975 worden ingediend. De regering onderzoekt hoe aan gesubsidieerde instellingen een democratische bestuursvorm kan worden gegeven. Zij heeft bij de Sociaal-Economische Raad aangedrongen op spoed met het gevraagde advies over taak, samenstelling en bevoegdheden van de ondernemingsraad. Zij blijft ernaar streven nog in 1975 tot nieuwe regelingen op dit gebied te komen.

De regering ziet verwezenlijking van een gelijkwaardige positie van de vrouw op alle terreinen van onze samenleving als een dringende zaak, niet alleen van wet-

geving, maar evenzeer van actie en overtuigen. Daartoe zal zij een Nationale Adviescommissie Emancipatie instellen. Zij zal een begin maken met het geven van financiële steun aan kindercentra. De regering hoopt dat de wet die gelijke beloning voor vrouwen afdwingbaar stelt, per 1 januari in werking kan treden.

Over de toekomstige ontwikkeling van het gehele onderwijs zal de regering in het komende jaar haar visie bekendmaken.

Het verplichte schoolgeld voor het kleuteronderwijs wordt volgend . schooljaar afgeschaft. Voor het buitengewoon onderwijs, het onderwijs aan kinderen van buitenlandse werknemers en aan kinderen die door maatschappelijke omstandigheden in hun ontwikkeling worden belemmerd, zullen extra middelen ter beschikking komen. Volgend jaar wordt de tweede dag leerplicht voor 16-jarigen ingevoerd.

U kunt de opzet tegemoetzien van een stelsel voor hoger onderwijs en een wetsont erp voor de oprichting van een instelling van hoger onderwijs te Maastricht. De nota over de organisatie van het wetenschappelijk onderzoek zal het kabinet u nog dit kalenderjaar doen toekomen.

Op het gebied van pers, radio en televisie streeft de regering naar het veiligstellen van een veelzijdige meningsuiting en het dienstbaar maken van de media aan permanente vorming. Hierover zult u een nota ontvangen.

In haar welzijnsbeleid laat de regering zich leiden door de gedachte dat aan die groepen van de bevolking die minder ontwikkelingskansen hebben, voorrang moet worden verleend.

De bescherming van onvervangbare natuurgebieden blijft een hoge prioriteit behouden, zoals tot uiting gekomen in de behandeling van de Dollard- en Oosterschelde-problematiek.

De milieuwetgeving wordt aangepast en uitgebreid, en de ontwikkeling van schone produktieprocessen bevorderd.

In de loop van het begrotingsjaar zullen u ontwerpen bereiken voor een Grondwaterwet, een Wet bodembescherming en een Wet afvalstoffen. Een eerste indicatief meerjarenprogramma voor de bestrijding van de vervuiling van het oppervlaktewater kunt u omstreeks de jaarwisseling tegemoetzien. Een dergelijk programma ten aanzien van de luchtverontreiniging is in voorbereiding, evenals het tweede deel van een programma van maatregelen ter sanering van het Rijnmondgebied. Een ontwerp van wet inzake geluidshinder zal in 1975 gereedkomen. Dezer dagen ontvangt u een wetsontwerp tot wijziging van de Luchtvaartwet dat voorziet in de vaststelling van geluidszones rondom vliegvelden

In het afgelopen jaar bleek het mogelijk de groei van de kosten voor de gezondheidszorg belangrijk te beperken. Het ligt in het voornemen de overcapaciteit aan ziekenhuisbedden te verminderen.

In aansluiting op de nota huur- en subsidiebeleid zal de regering maatregelen voorstellen om de achterstand in huisvesting van jongeren en alleenstaanden weg te werken

Een structuurschema over de wenselijke ontwikkeling op lange termijn van verkeer en vervoer zal verschijnen in samenhang met het tweede deel van de Derde Nota Ruimtelijke Ordening Daarin wordt het beleid uitgestippeld ten aanzien van spreiding en mobiliteit van de bevolking, de ontwikkeling van groeikernen en de instandhouding en versterking van de steden. In 1975 zal volgens plan de bouw beginnen van de eerste woningen in de nieuwe stad Almere.

Een wetsontwerp tot toekenning van een voorkeursrecht aan gemeenten bij verkoop van onroerend goed kunt u dit zittingsjaar tegemoetzien. Tegelijk en in samenhang met het komende wetsontwerp op de stadsvernieuwing zal worden voorgesteld onteigening tegen gebruikswaarde mogelijk te maken.

Met de in de Defensienota voorgestelde plannen meent de regering de basis te hebben gelegd voor een kwalitatief goede krijgsmacht die in staat is haar bondgenootschappelijke verplichtingen in Noord-Atlantisch verband te vervuilen.

De regering zet zich in om het spoedig welslagen te bevorderen van de besprekingen over wederzijdse bepefking van de strijdkrachten in Centraal-Europa en om te bereiken dat de conferentie inzake veiligheid en samenwerking in Europa alsnog een wezenlijke bijdrage tot ontspanning zal kunnen leveren. Een verbod van alle kernproeven acht zij een noodzakelijke bijdrage voor het beteugelen van de nucleaire bewapeningswedloop.

Het veelal teleurstellend functioneren van de Europese Gemeenschap mag niet doen vergeten, dat zij een onmisbare plaats inneemt ter verzekering van welzijn en welvaart. Naast versterking blijft fundamentele democratisering van de Gemeenschap geboden.

In het komende parlementaire jaar zullen in Koninkrijksverband belangrijke beslissingen moeten worden voorbereid ter verwezenlijking van de onafhankelijkheid van Suriname uiterlijk eind 1975.

De regering is bereid alle medewerking te verlenen aan de planmatige voorbereiding van de onafhankelijkheid die de regering van de Nederlandse Antillen zich ten doel heeft gesteld.

De sterk toegenomen migratie uit Suriname schept ernstige problemen voor opvang, huisvesting en werkgelegenheid. Er worden maatregelen genomen om deze problemen het hoofd te bieden. Op korte termijn zal met de Surinaamse regering over een samenstel van voorzieningen overleg worden gevoerd.

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

Veel hervormingen die het kabinet bij zijn optreden in het vooruitzicht heeft gesteld, zullen dit zittingsjaar door u gewogen moeten worden aan de hand van wetsontwerpen en beleidsnota's. Veel arbeid en toewijding zal van ons allen worden gevergd.

Met het uitspreken van de hoop dat wij daartoe de kracht zullen ontvangen, verklaar ik deze zitting van de Staten-Generaal geopend.

BEGROTING 1975. MILJOENENNOTA

De minister van financiën, dr. W. Duisenberg, heeft op 17 sept. de Tweede Kamer het ontwerp Rijksbegroting 1975 en de miljoenennota aangeboden.

Een nieuwigheid van de begroting 1975 is, dat de minister van financiën er in geslaagd is met zijn collega's afspraken te maken over meerjarenramingen. De schattingen betreffende de ontwikkelingen in de volgende vier jaar zijn niet meer gemaakt op de basis van verondersteld ongewijzigd beleid, maar er wordt nu uitgegaan van bepaalde prioriteiten.

Hierover, alsmede over de doelstellingen van het beleid, wordt in de miljoenennota het volgende gezegd:

Voor het eerst kan nu een begroting worden gepresenteerd tegen de achtergrond van meerjarenafspraken. Hiermee is een belangrijke versterking van het budgettaire beleid tot stand gebracht die een meer verantwoorde afweging en planning mogelijk maakt.

De meerjarenafspraken brengen tot uitdrukking op welke wijze het kabinet-Den Uyl zijn beleid vorm wil geven en in welk tempo dit wat de afzonderlijke aspecten betreft zal kunnen geschieden. Twee beslissingen — de vergroting van de Nederlandse bijdragen voor de ontwikkelingssamenwerking tot 1½% van het nationaal inkomen in 1976 en invoering van een volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid per 1 juli 1976 — stellen in het licht hoezeer het kabinet meent dat de nationale welvaartstoeneming in het bijzonder aan de economisch zwakkeren in eigen land en daarbuiten ten goede moet komen.

Op uiteenlopende terreinen van overheidsactiviteit blijft verbetering van de kwaliteit van het bestaan als doelstelling richtsnoer van het handelen van de regering. De armslag daarvoor zal in 1975 beduidend ruimer zijn dan in het lopende jaar. Nederland met zijn krachtige externe positie — mede, maar niet alleen als gevolg van ons aardgasbezit — behoort tot de weinige landen in de geïndustrialiseerde wereld die zich een expansief compenserend bestedingsbeleid kunnen en moeten veroorloven. Ook de binnenlandse situatie met een steeds hoger en hardnekkiger werkloosheidsniveau dwingt daartoe.

Bij het opstellen van de meerjarenafspraken bleek, dat in het bijzonder in 1975 op ruime extra ontvangsten uit aardgas kan worden gerekend. Deze dragen er in belangrijke mate toe bij de door de regering gewenste uitbreidingen van collectieve voorzieningen mogelijk te maken. Een opwaartse bijstelling van het toelaatbare structurele tekort van de rijksbegroting met een bedrag van f 1,5 miljard maakt het mogelijk in 1975 verlichtingen aan te brengen in de fiscale sfeer en door middel van een rijksbijdrage van f 0,5 miljard in de A.O.W. een stijging van de sociale premiedruk te voorkomen.

Belastingdruk en premiedruk

(in % van het netto nationale inkomen tegen marktprijzen)

	1972	1973	1974	1975
Belastingdruk	30,2	30,7	30,8	30,5
Sociale-premiedruk	16,8	18,4	19,5	19,5

Op deze wijze wordt mede een belangrijke bijdrage geleverd tot de bestrijding van de kosteninflatie.

De regering heeft tot de bijstelling van het structurele tekort besloten omdat het beeld van de externe positie over een aantal jaren (blijkend uit een ruim overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans) in samenhang met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt op een aanzienlijke structurele bestedinasruimte wijst. Berekeningen hebben uitgewezen, dat bij het structurele begrotingsbeleid in feite een grotere ruimte in de nationale middelen is gelaten dan overeen zou komen met het tekort dat nodig zou zijn

om het neutrale niveau van de werkgelegenheid te bereiken. Dit heeft ertoe bijgedragen dat boven de structurele werkloosheid een conjuncturele ,,kop" is ontstaan door onderbesteding. Handhaving van het begrotingstekort op dit te lage niveau zou deze conjuncturele werkloosheid bestendigen en dus structureel niaken.

Hoofdlijnen begroting 1975

In vergelijking met de begroting voor 1974 groeien de overheidsuitgaven in 1975 met f 11,747 mln: dat betekent een verhoging met **23%** (1974: 18,8%). De overheid stelt zich voor in 1975 uitgaven te doen tot een bedrag van f 62,815 mln, waarbij inbegrepen is een bedrag van f 600 mln voor werkgelegenheidsprogramma's en een bedrag van f 150 mln, dat naar 1975 overlcopt uit oudere werkgelegenheidsprogramma's.

De begroting voor 1975 en de meerjarenafspraken tot 1978 vertonen het volgende beeld (onderaan pag.):

In het totale beeld van de begroting 1975 en de meerjarenafspraken is uitgegaan van een loonsomstijging van 13% in 1975 en 10% in elk van de jaren 1976-1978 en van de daarbij passende prijsstijging.

De financieringsbehoefte van het rijk komt naar raming uit op een totaal van ruim f 4 miljard. Via reserveringen op de voorinschrijfrekening zal ca. f 3,2 miljard aan dekkingsmiddelen voor het rijk beschikbaar komen. Er blijft dan nog een bedrag te financieren van ca. 0,8 miljard, met de mogelijkheid van afwijking naar beide kanten. De wijze van financiering zal vooral worden bepaald door de verdere ontwikkeling van de nationale liquiditeit en van de verhoudingen op de kapitaalmarkt. Het beleid ten aanzien van de binnenlandse liquiditeitscreatie zal restrictief moeten zijn.

Tegen de achtergrond van het op expansie gerichte begrotingsbeleid en ondanks een slechts zeer matige groei van de wereldhandel verwacht het Centraal Plan Bureau voor 1975 dat het bruto nationaal produkt in Nederland wederom met 3½% zal stijgen. Dank zij een belangrijke ruilvoetverbetering echter kunnen de nationale bestedingen in reële termen stijgen met 4½% bij een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans van nog ruim f 4 miljard in de prijzen van 1975 (2% van het netto nationale inkomen).

Een belangrijk deel van de bestedingsruimte komt ten goed aan de particuliere consumptie die reëel met 4% zal stijgen, mede doordat het kabinet er door zijn beleid toe bijdraagt dat in het bijzonder ten behoeve van de trekkers van lage inkomens een reële inkomstentoeneming mogelijk wordt. De overheidsconsumptie stijgt met 3½%.

Een krachtig herstel treedt op bij de overheidsinvesteringen (109) terwijl voor de bedrijfsinvesteringen in vaste activa een volumegroei van 6% is geraamd

Een, zoals steeds, onzekere factor voor 1975 wordt gevormd door de ontwikkeling van lonen en prijzen, die in belangrijke mate zal afhangen van de resultaten van het overleg tussen werknemers en werkgevers

Gegeven de bestaande onzekerheden, vooral op internationaal terrein de zorglijke structuur van de arbeidsmarkt en een aantal structuurverschillen in het bedrijfsleven zijn overleg met en afspraken binnen het bedrijfsleven, gericht op het voorkomen van niet aanvaardbare ontwikkelingen, noodzakelijk om tot een verantwoorde evenwichtige groei van de Nederlandse economie te komen De regering meent met het thans gepresenteerde beleid daartoe de voorwaarden te hebben geschapen

In de miljoenennota worden twee globale becijferingen gegeven

1. De betekenis van de rijksuitgaven voor de werkgelegenheid

— De stijging van de loongevoelige rijksuitgaven van 1974 op 1975 — na aftrek van de salarismaatregelen — betekent een groei van de werkgelegenheid in deze sector van circa 10.000-15.000 man.

— De ,,overige" rijksuitgaven, waarvan in 1974 de werkgelegenheid voor 500.000 man in de bedrijvensector direct en indirect afhankelijk was, groeien in 1975 zodanig dat hieruit een belangrijk extra beslag op de arbeidsmarkt ontstaat.

Te zamen genomen is het resultaat van deze benadering, die veeleer een indicatie inhoudt dan een exacte voorspelling, dat de groei van de rijksuitgaven in de ontwerpbegroting 1975 t.o.v. de begroting 1974 tot een extra beslag op arbeid leidt van ten minste 45.000 man.

2. De bestedingen van de uitgaven op de rijksbegroting

Van de uitgaven van het rijk ad f 63 miljard op de ontwerpbegroting 1975 wordt minder dan 30% (f 18 miljard) door het Rijk zelf besteed. Voorts komt 45% (f 28 miljard) in eerste instantie ter beschikking van andere publiekrechtelijke lichamen (waarvan f 15 miljard voor de gemeenten, f 11 miljard voor onderwijsinstellingen en f 1 miljard voor andere lagere publiekrechtelijke lichamen). Rond 15% valt toe aan gezinnen (f 5 miljard) en bedrijven (f 4 miljard). De rest gaat naar de sociale verzekering f 3 miljard), het buitenland (f 2 miljard) en enkele andere categorieën (f 4 miljard).

Begrotingsbeeld **1975-1978** (in mrd guldens)

	Ontwerpbegroting 1975	Ontwerpbegroting 1975 zonder conjuncturele posten	Meerjarenafspraken 1976	1977	1978
Uitgaven	62,8	62,1	71,2	79,8	88,6
Ontvangsten	58,2	58,2	66,5	74,3	82,3
Saldo	—4,6	—3,9	—4,7	—5,5	—6,3
Saldo (excl. aflossingen nationale schuld)	—3,6	—2,9	—3,2	—3,6	—4,0

Belastingbeleid

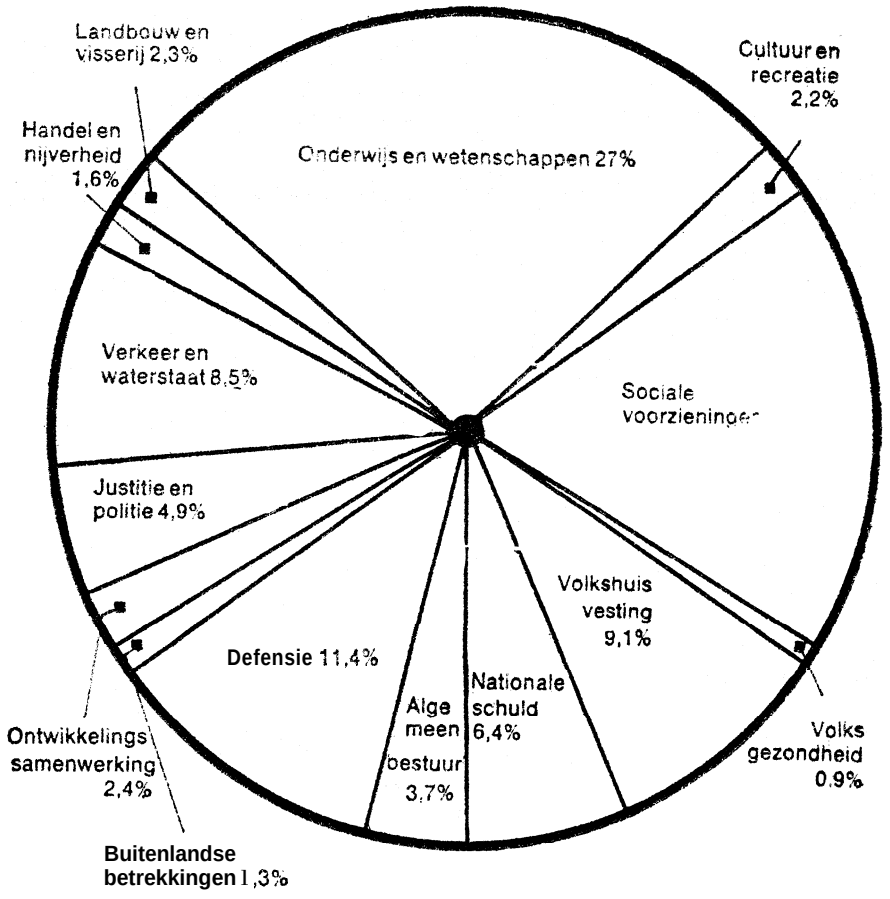
Gezien de extra ruimte die ontstaat door de hogere aardgasopbrengsten en de lastenverzwaringen die met de verhoging van de aardgasprijzen samenhangen, is de regering van oordeel dat in het kader van het belastingplan 1975 geen belastingverhogende maatregelen moeten worden voorgesteld De extra-aardgasopbrengsten bieden de mogelijkheid om voor 1975 te komen tot een belastingplan dat per saldo zelfs leidt tot enige verlichting van de belastingdruk. Voorts is uitgangspunt voor de regering dat het belastingplan evenals vorig jaar moet passen in het beleid gericht op het tot stand komen van rechtvaardiger inkomens- en vermogensverhoudingen.

In het licht van de in 1975 bestaande budgettaire mogelijkheden en de uitgangspunten van het belastingplan is de regering van oordeel dat er geen aanleiding is om dit jaar de

Het belastingplan 1975 omvat de volgende belastingmaatregelen:

	Invloed op de belastingopbr. 1975 (in mln gld.)	
Inkomstenbelasting		
Verlaging van het tarief van loon- en inkomstenbelasting v de eerste f 3000 van de eerste schijf	—850	
Optrekken grens neveninkomsten voor aangifteplicht inkomstenbelasting van f 400 tot f 600	— 10	
Optrekken grens voor vrijgestelde spaarpremies van f 500 tot f 750	— 5	
Invoering volgende fase oudedagsreserve (percentage naar 10, max naar f 6000)	— 75	
Verhoging van de vrijstelling bij staking onderneming tot f 15 000	— 5	
Vermogensbelasting		
Vrijstelling van max f 50 000 bedrijfsvermogen	— 35	
Gevolgen van de nieuw voorgestelde maatregelen		— 980
Gevolgen van reeds eerder genomen en voorgestelde maatregelen		— 350
Verlaging per saldo		—1330

Verdeling overheidsuitgaven 1975

inflatiecorrectie op het tarief van de loon- en inkomstenbelasting niet toe te passen. Mede gezien het achterwege blijven van een aanpassing van de tarieven van de specifieke accijnzen aan de prijsontwikkeling wordt, onder toepassing van de met het oog daarop in het leven geroepen wettelijke regeling, de inflatiecorrectie beperkt tot 80%.

Het totale pakket van de belastingmaatregelen 1975 leidt tot een structureie daling van de belastingdruk met f 1.330 miljoen, of wel 0,7% van het netto nationale inkomen.
Tegenover de drukverlagende werking van het belastingplan 1975 en de reeds eerder getroffen of reeds voorgestelde maatregelen staat de drukverhogende werking van de reële en inflatoire macro-economische progressie, die op rond 0,6% van het nationale inkomen kan wo - den berekend. Deze drukverzwaring wordt ongeveer weggenomen door de 80% inflatiecorrectie in 1975, waarmee voor dat jaar een bedrag van ruim f 1100 miijcen is gemoeid. Drukverzwarend werkt voorts de omstandigheid dat — door de prijsverhoging van de aardgasafzet — de opbrengst van de vennootschapsbelasting in 1975 aanzienlijk sneller zal groeien dan het nationale inkomen (ongeveer 0,3% van het nationale inkomen).
Per saldo zal — gegeven het totaal van belastingmaatregelen 1975 — in het komende jaar een structureie verlichting van de belastingdruk worden bewerkstelligd van rond 0,4% Ten dele, nameiijk voor ongeveer 0,2%, is deze drukverlichting reeds feitelijk gerealiseerd door de per 1 juli 1974 getroffen maatregelen in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting en de wijzigingen die in het dekkingsplan 1974 achteraf zijn aangebracht. De feitelijke belastingdrukdaling in 1975 bedraagt 0,3%. Dit is 0,1% meer dan de structurele drukdaling die in dat jaar zal worden gerealiseerd. Deze 0,1% drukdaling is het saldo van de drukdaling als gevolg van de verdere doorwerking in 1975 van de herleving van de investeringsaftrek (0,2%) en de drukstijging als gevolg van het wegvallen in dat jaar van de tijdelijke wijziging van het landbouwforfait (0,1%).
Bij het opstellen van de meerjarenafspraken voor de jaren 1976, 1977 en 1978 is voorshands uitgegaan van een stijging van de belastingdruk in die jaren met resp. 0,5%, 0,4% en 0,4%.
In de uitgavenramingen zijn voor de jaren 1976, 1977 en 1978 reserves opgenomen ad respectievelijk f 200, f 300 en f 300 miljoen.
Ook afgezien van de latere bestemming van deze reserves, die voor 1978 cumulatief op f 800 miljoen uitkomen, houdt de totstandkoming van de meerjarenafspraken niet een starre vastlegging in van het beleid in al zijn facetten. De regering heeft besloten tot regelmatige heroverweging van overheidstaken teneinde ook op langere termijn dan de periode van de meerjarenraming de uitgavenontwikkeling binnen aanvaardbare grenzen te houden.
In de financiering van de overheidsuitgaven nemen de niet-belastingmiddelen een belangrijke plaats in (in de komende jaren ca. 15%). De raming voor 1975 vertoont een stijging van ruim f 2900 miljoen ten opzichte van de ontwerpbegroting 1974, waarvan f 2250 miljoen in de aardgasbaten.

Beleidsvoornemens

In de miljoenennota wordt een uiteenzetting gegeven van een aantal beleidsvoornemens van de regering De minister van financien wijst er daarbij op, dat, ondanks de aanwezigheid van ruimtevergrotende factoren, toch zowel in de begroting voor 1975 als in de meerjarenafspraken, na zorgvuldige afweging van nieuwe en bestaande uitgaven, uitgavenbesparende beleidswijzigingen moesten worden opgenorren

De extra aardgasopbrengsten (in mrd guldens)

	1975	1976	1977	1978
Niet-belastingontvangsten	3,1	4,5	5,2	5,3
waarvan binnenland	(2,1)		(3,0)	(3,1)
waarvan export	(1,0)	(1,9)	(2,2)	(2,2)
reeds begrepen in de extrapolaties volgens miljoenennota 1974	1,2	1,3	1,4	1,4
Extra opbrengsten . . .	1,9	3,2	3,8	3,9
Naast deze extra-opbrengsten uit niet-belastingmiddelen, staat eveneens een toeneming van het staatsaandeel via een stijging van de verschuldigde vennootschapsbelasting	0,6	0,9	1,0	1,1
waarvan binnenland	(0,4)	(0,5)	(0,6)	(0,6)
waarvan export	(0,2)	(0,4)	(0,4)	(0,5)
De totale extra-opbrengsten zijn	2,5	4,1	4,8	5,0

Onderstaand een overzicht van de vcornaamste beleidsherzieningen, die van budgettair belang zijn:

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING. In overeenstemming met de doelstelling de ontwikkelingsbijstand in 1976 op te voeren tot 1,5% van het netto nationale inkomen tegen factorkosten (1,25% van het bruto nationale produkt tegen marktprijzen) is in de meerjarenafspraak voor dat jaar rekening gehouden met een plafond voor de ontwikkelingssamenwerking van f 2.960 miljoen.
In 1975 stijgt dit bedrag ten opzichte van de begroting 1974 met f 475 miljoen tot f 1.855 miljoen: de stijging van 1975 op 1976 is dus f 1.105 miljoen Het plafondbedrag heeft zowel betrekking op directe overdrachten aan ontwikkelingslanden als op uitgaven binnen Nederland in verband met de ontwikkelingssamenwerking.
Het streven is erop gericht het tempo van uitgaven op grond van in vroeger jaren aangegane verplichtingen geleidelijk te verhogen.

AANDEEL IN KOSTEN EUROPESE GEMEEXSCHAPPEN. Het Nederlandse financieringsaandeel in de uitgaven van de Eurspese Gemeenschappen is voor 1975 geraamd op f 1.880 miljoen. Dit bedrag zal worden voldaan door afdracht van landbouwheffingen f 125 miljoen, afdracht van invoerrechten f 1.200 miljoen en een begrotingsbijdrage van f 555 miljoen.

POLITIE EN JUSTITIE. Met het oog op de bestrijding van de toenemende criminaliteit is financiële ruimte geschapen voor de opzet van criminele inlichtingendiensten, voor voorzieningen op het gebied van de openbare orde en voor de noodzakelijke uitbreiding van de opleidingscapaciteit.

ONDERWIJS. Per 1 augustus 1975 is een uitbreiding van de partiële leerplicht met een tweede dag voor de 16-jarigen voorzien: de meerjarenafspraken zijn erop gericht dat in 1978 een leerplicht van 2 dagen per week voor 17-jarigen zal zijn bereikt.

NATIONALE SCHULD. Als gevolg van de stijging van de rentestand neemt de rentelast in 1975 aanmerkelijk toe. Ten gevolge van de bijstelling van het begrotingstekort zal de leningbehoefte van het Rijk toenemen, hetgeen vanaf 1976 tot een verdere verhoging van de rentelast leidt.

DEFENSIE. De cijfers in de meerjarenramingen 1975-1978 zijn dezelfde als in de Defensienota 1974 ,,Om de veiligheid van het bestaan" na het aanbrengen van mutaties voor het gehanteerde salaris- en prijspeil en voor verschuivingen naar andere begrotingshoofdstukken.
Het tot dusver gevolgde systeem van een apart plafond voor de defensieuitgaven wordt niet voortgezet. Ten aanzien van het begrotingshoofdstuk voor defensie zullen dezelfde gedragsregels worden gevolgd als ten aanzien van de andere begrotingshoofdstukken.

VOLKSHUISVESTING. In het volkshuisvestingsbeleid zal de nadruk in de komende jaren steeds meer komen te liggen op de vernieuwbouw en de verbetering; bij de stadsvernieuwing op de rehabilitatie en de woningverbetering.
De in de nota Huur- en subsidiebeleid op langere termijn neergelegde beleidswijzigingen hebben onder meer tot gevolg dat de uitgaven voor huursubsidies exclusief de nieuw ingevoerde locatiesubsidies in

MEERJARENAFSPRAKEN 1975-1978. Uitgaven ingedeeld **naar** begrotingshoofdstukken. (In mln guldens)

Hoofdstukken	Ontwerp-begroting 1975	Meerjarenafspraken 1976	1977	1978
Huis der Koningin	6	6	6	
Hoge Colleges van Staat cn Kabinet der Koningin	69	71	73	75
Algemene Zaken	27	28	29	30
Kabinet voor Surinaamse en Nederlands-Antilliaanse Zaken	4	4	4	4
Buitenlandse Zaken	771	813	823	833
Justitie	1679	1770	1838	1908
Binnenlandse Zaken	3220	3432	3679	3908
Onderwijs en Wetenschappen	14095	14867	15581	16238
Nationale Schuld	4031	4850	5600	6400
Financiën	1229	1269	1299	1321
Defensie	6813	7042	7253	7478
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	6177	6982	7534	8020
Verkeer en Waterstaat	5569	6327	6760	7060
Economische Zaken	911	891	885	878
Landbouw en Visserij	1392	1427	1456	1431
Sociale Zaken	3741	4243	4794	5136
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	5430	5817	6202	6567
Volksgezondheid en Milieuhygiene	1972	2068	2162	2270
Civiele verdediging	159	164	169	175
Ontwikkelingssamenwerking (Plafond excl garanties en na correctie voor hulp via EG-begroting)	1495	2268	2497	2760
U'etenschapsbeoefening	981	1002	991	1009
Reserve voor personeelsuitbreidingen	—	42	128	219
Algemene salarismaatregelen	2300	5350	8900	13000
Prijsbijstelling als gevolg van aangenomen loonsomstijging van 10% i p v $7\frac{1}{2}$%		300	650	1050
Reserve voor technische correcties en nieuwe beleidsbeslissingen	—	200	500	800
Aanvullende posten	744	—1	4	5
Totaal	62815	71232	79817	88581

groeikernen en siaasvernieuwingsgebieden aanmerkelijk zullen toenemen, namelijk van f 1174 miljoen in 1974 tot f 1642 miljoen in 1975, verder oplopend tot ruim j 2700 miljoen in 1978: dat is meer dan een derde van de totale uitgaven van dit departement.

VERKEER EN WATERSTAAT. De investeringen in de wegensector zullen na 1975 op een lager niveau komen door een vermindering van de rijksbijdrage aan het Rijkswegenfonds.
De bedragen voor 1975 uitgetrokken voor rijksbijdragen in verliezen van het openbaar vervoer vertonen wederom een aanzienlijke stijging nl. tot f 939 miljoen, dit is 45% hoger dan in de begroting 1974.
Met ingang van 1976 zullen de tekorten van het stedelijk openbaar vervoer en van de herstructureringskosten van de goederensector van de Nederlandse Spoorwegen ten laste van de rijksbegroting worden gebracht. De rijksbijdragen aan het openbaar vervoer zullen ten gevolge van een en ander toenemen tot circa f 1,5 miljard in 1978. Deze ontwikkeling maakt een andere bezinning op de plaats en de functie van het openbaar vervoer onontkoombaar.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF en TOERISME. Voor de versterking van de structuur van dienstverlenende bedrijven zijn voor de komende jaren extra bedragen uitgetrokken. Modernisering van winkelcentra zal worden gestimuleerd. Voorts zijn bedragen beschikbaar voor bijdragen in de kosten van verbetering van middenklasse hotels.
Voor sociale begeleiding van kleine zelfstandigen zullen regionale centra worden opgericht, waarin de huidige borgstellingsfondsen zullen opgaan.

ZELFSTANDIGEN. In de miljoenennota worden maatregelen op het terrein van de belastingen aangekondigd die ertoe strekken de financiële positie van de zelfstandigen te versterken.
Vooral voor de kleine zelfstandigen is verdere uitbouw van de sociale zekerheid eveneens van groot belang. De regering streeft er met alle kracht naar de volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid per 1 juli 1976 in werking te doen treden. De regering heeft besloten advies te vragen aan de SER over het vraagstuk van de toepassing van de Wet Werkloosheidsvoorziening op zelfstandigen. Op het departeinent van Volksgezondheid en Milieuhygiëne wordt met voortvarendheid gewerkt aan een voorontwerp van wet voor een volksverzekering tegen ziektekosten.
De verhoging van de rijksbijdrage aan het Algemeen Ouderdomsfonds met f 0,5 miljard, die de regering per 1 januari 1975 wil invoeren, zal ook voor de zelfstandigen een gunstig effect op het besteedbaar inkomen hebben.

WERKLOOSHEIDSVOORZIENINGEN EN SOCIALE ZEKERHEID. Ten gevolge van de opgetreden stijging van de werkloosheid zullen de uitkeringen aan werklozen grotere bedragen vergen. De uitkeringen ingevolge de Wet Werkloosheidsvoorziening zullen vanaf 1975 volledig in de begroting van Sociale Zaken worden opgenomen.
De regering heeft het voornemen met ingang van 1975 de inkomenspositie van oudere langdurig werklozen te verbeteren.

De rijksuitgaven voor de sociale werkvoorziening zullen in de komende jaren boven de f 1 miljard uitgroeien. Er worden meer gelden uitgetrokken om de arbeidsbemiddeling te verbeteren. Door de rijksbijdrage aan het Algemeen Ouderdomsfonds per 1 januari 1975 met f 520 miljoen te verhogen zal het premiepercentage AOW en AWW een half procent lager kunnen zijn aan anders het geval zou zijn geweest.
De regering is er bij de opstelling van de meerjarenramingen van uitgegaan dat de volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid op 1 juli 1976 zal kunnen worden ingevoerd. De invoering van deze verzekering zal een netto-uitgavenvermeerdering met zich meebrengen van bijna f ¾ miljard op jaarbasis. De verzekering zal met name de positie van arbeidsongeschikte zelfstandigen en van vroeg-gehandicapten verbeteren.

WELZIJNSBELEID. De begroting van CRM stijgt in 1975 met 31% van f 3771 miljoen tot f 4943 miljoen. Dit is een sterkere stijging dan die van het totaal van de rijksuitgaven en gebeurt teneinde gestalte te kunnen geven aan een verdere uitbouw van het welzijnsbeleid. Ook voor de jaren na 1975 is voor deze sector in de meerjarenafspraken gemiddeld enige hogere stijging voorzien dan voor het totaal van de rijksuitgaven. Voor de jaren 1975-'78 worden hogere bedragen uitgetrokken ten behoeve van de kunstbeoefening, de monumentenzorg, het jeugd- en jongerenwerk, het volksontwikkelingswerk, de sport, het natuurbehoud, de openluchtrecreatie en de samenlevingsopbouw, terwijl in 1975 een begin wordt gemaakt met de subsidiëring van kindercentra.

INDUSTRIE- EN REGIONAAL BELEID. Als onderdeel van het op terugdringen van de structurele werkloosheid gericht beleid zullen ten behoeve van de herstructurering van de Nederlandse industrie nieuwe initiatieven worden ontwikkeld. De door de regering voorgenomeil spreiding van rijksdiensten, die in eerste instantie neerkomt op het overbrengen van een aanzienlijk aantal arbeidsplaatsen naar het Noorden en naar Zuid-Limburg, zal een versterking betekenen van de werkgelegenheidsstructuur in deze regio's.

MILXEUHYGIËNE. De stijging van de uitgaven voor milieuhygiëne in de komende jaren met f 15 à f 20 miljoen zal onder meer worden veroorzaakt door nieuwe wetten op het terrein van afvalstoffen, geluidshinder en bodembescherming waarvoor in dit parlementaire jaar voorstellen bij de Staten-Generaal zullen worden ingediend.

GEMEENTEN. In de begroting 1975 is een aantal verbeteringen van de financiële positie van de gemeenten aangebracht terwijl in de meerjarenafspraken tot en met 1978 terzake verdere voorzieningen zijn getroffen.
Uit de — aangepaste — toepassing van de methodiek van de totale ruimte voor het Gemeentefonds vloeit voort dat naast een volledige compensatie voor uitgavenstijgingen in verband met de sociale zorg en een reële stijging ad 4% van de algemene uitkeringen ook een volledige compensatie voor salaris- en prijsstijgingen zal worden gegeven.
Daarenboven wordt voor 1975 een extra uitgavengroei van in totaal f 120 miljoen voorgesteld:

— f 72 miljoen om drie herverdelingsmaatregelen in de, uitkering te kunnen realiseren zonder aantasting van de reële uitkering van andere gemeenten;

— f 48 miljoen om de reële ruimte voor de gemeenten iets groter te doen zijn. (In dit kader is besloten om een eventuele verhoging van vergoedingen aan gemeenteraadsleden te zijner tijd niet afzonderlijk te compenseren).

Voor de jaren 1976-1978 is bovendien nog rekening gehouden met een extra stijging van jaarlijks f 45 miljoen.
In de loop van 1974 ziin of zullen de doeluitkeringen worden bijgesteld in verband met extra prijsstijgingen. Voor 1975 en de jaren daarna is een aantal reële verbeteringen in de onderwijsvergoedingen voorzien. Ook bij andere vergoedingen van het Rijk aan de gemeenten zullen in de komende jaren verbeteringen tot stand worden gebracht. Deze betreffen met name de vergoedingen voor het openbare vervoer binnen de gemeenten. De aanzienlijk hogere bijdragen voor stadsreconstructie en -vernieuwing zijn evenzeer van groot belang. In samenhang met deze verbeteringen zullen naar het oordeel van het kabinet de tekorten van de gemeenten binnen enkele jaren zoveel mogelijk dienen te verdwijnen.

BELASTINGOPBRENGSTEN

Ramingen 1974 en 1975 per belasting, in mln guldens

	Vermoedelijke uitkomsten 1974	Raming 1975
I. Kostprijsverhogende belastingen		
Invoerrechten	1100	1200
Omzetbelasting	12150	14200
Bijzondere verbruiksbelasting pers auto's	560	710
Accijns van lichte olie	2150	2325
Accijns van minerale oliën	430	455
Tabaksaccijns	1100	1325
Alcoholaccijns	600	630
Bieraccijns	245	270
Wijnaccijns	85	95
Suikeraccijns	27	25
Accijns van alcoholvrije dranken	120	125
Belastingen van rechtsverkeer	760	860
Motorrijtuigenbelasting		
- excl opcenten	360	410
- opcenten ten behoeve van het Rijkswegenfonds	645	705
Grondbelasting (rijksopcenten	80	45
Totaal I	20412	23380
II. Belastingen op inkomen, winst en vermogen		
Inkomstenbelasting	7500	7950
Loonbelasting	16600	19400
Dividendbelasting	530	570
Kansspelbelasting	30	40
Vennootschapsbelasting	5600	5825
Vermogensbelasting	510	490
Successierechten	410	450
Personele belasting (rijksopcenten)	26	15
Totaal II	31206	34740
Totaal I en II	51618	58120
Aandeel van het Gemeentefonds	6196	6991
Aandeel van het Provinciefonds	420	474
Aandeel van het Rijkswegenfonds	645	705
Aandeel van de Europese Gemeenschappen in de invoerrechten	950	1200
	8211	9370
Teil bate van de rijksbegroting	43407	48750

Macro-economische verkenning

Gelijktijdig met de begroting werd de Macro-economische verkenning van het Centraal planbureau gepubliceerd. In de MEV doet het CPB een poging de verwachte ontwikkeling van de Nederlandse economie in 1975 te schetsen.
Onderstaand enkele punten uit de MEV:

Het CPB verwacht een sterke positie van de Nederlandse betalingsbalans en mogelijk een lichte vermindering van de werkloosheid. Voorts wordt een daling van het tempo van de prijsstijging verwacht, mits de lonen in het komende jaar minder snel zullen stijgen dan in 1974.
Bij zijn berekeningen is het Planbureau er onder meer van uitgegaan dat de loonstijging in 1975 tot 13% kan worden beperkt en dat er geen verandering komt in het prijsbeleid. Het totale prijspeil zou dan gemiddeld 9,5% stijgen en voor het „modale" gezin betekent het dat het leven in i975 8,5% duurder zal zijn dan dit jaar. In beide gevallen is de stijging één procent minder dan in het nu lopende jaar.
Een verder uitgangspunt van het Planbureau is de veronderstelling dat met het afnemen van de inflatore krachten — de grondstoffenprijzen zullen dalen en de werkloosheid zal toenemen — het in de industrielanden gevoerde beleid minder op afremming zal zijn gericht dan nu. Bovendien wordt verondersteld dat de verschillende landen al spoedig tot een onderlinge afstemming van hun beleid zullen komen. Een visie die, als uitgangspunt voor de prognose voor onze economie in 1975, door de opstellers van de verkenning zelf als „ongetwijfeld optimistisch" wordt gekwalificeerd.
Gegeven deze uitgangspunten, zal onze economie zich in 1975 in een wat hoger tempo ontwikkelen dan dit jaar. Het verbruik door particulieren zal met 4% toenemen, tegen 3% in 1974, en de investeringen van het bedrijfsleven zullen 6 % hoger komen te liggen, onder invloed van het fiscale investeringsregime, capaciteitstekorten en gunstige winstresultaten in 1974 — althans in op export gerichte sectoren. Tot herstel van de binnenlandse vraag zuilen volgens het Planbureau ook de woningbouw en de overheidsinvesteringen bijdragen.
In dit laatste, zo stelt het Planbureau, vindt de veranderde budgetmethodieli, die geringere volume-afremming tot gevolg heeft, zijn weerspiegeling. Bij de investeringen van de lagere overheid vormen de voorgestelde werkgelegenheidsprogramma's samen met hogere investeringen die verband houden met de woningbouw en ten behoeve van het miieu, nieuwe impulsen.
De goederenuitvoer kan het komende jaar verder worden uitgebreid, met 6%, tegen 7% dit jaar, maar de opstellers van de verkenning houden hier een slag om de arm: „Schatting op dit punt is, nog afgezien van de wereldconjunctuur, moei-

KERNGEGEVENS 1972-1975	1972	1973	1974	1975
Veronderstellingen				
Externe data	mutaties t o v voorafgaande jaar in %			
Volume wereldinvoer (herwogen)	10	11,5	6	5
Invoerprijspeil (in gld)	—0,5	7,5	30 a 35	4
Concurrerend uitvoerprijspeil (in gld)	0	4,5	15	6
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	1,5	—0.5	10	9
Effectieve koers van de gulden t o v. de concurrenten op buitenl markten	2 5	5,5	5.5	1
t o v de leveranciers	1,5	3		0,5
Overige veronderstellingen				
Loonsom per werknemer in bedrijven	12,5	14,5	14,5	13
Waarde materiele overheidsconsumptie	7	9,5	20,5	13,5
Waarde overheidsinvesteringen	—1,5	3,5	11,5	20
Volume investeringen in woningen	14	3,5	—13	1,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	1	1,5	2	2
Liquiditeitsquote [1] (ultimo)	32,5	35,5	36	35,5
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	3,5	2	3	
Volume bruto investeringen bedrijven (excl woningen)	—5,5	11,5	2,5	6
Volume materiele overheidsbestedingen [2]	—5,5	—3,5	3	7,5
Volume goederenuitvoer	12,5	14	7	6
Volume goedereninvoer	6	13	2	6,5
Volume bruto nationaal produkt	4	4,5	3,5	3,5
Produktievolume in bedrijven	4,5	4,5	3,5	3,5 à 4
Prijspeil particuliere consumptie	8,5	9	10,5	9,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werkneinersgezinnen)	8	8	9,5	8,5
Prijspeil goederenuitvoer	1	6,5	25 à 30	7
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	6	5		
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	3	6	7,5	6
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer)	3	1,5	2	2,5 à 3
	niveaus			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld. gld)	3,70	4,90	3,00	4,25
Voorraadvorming (mld gld)	1,50	3,00	2,75	3,70
Werkloosheid (1000 personen)	115	117	140	155
Arbeidsinkomensquote	78,8	79,3	81,5	79
Besparingen [1]	20,7	22,1	19,5	20
Belastingdruk [1]	30,2	30,8	31,0	30,7
Sociale-premiedruk [1 3]	16,8	18,4	19,5	19,5

[1] In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen
[2] Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl lonen en salarissen)
Incl premies t b v Fonds Voorheffing Pensioenvoorziening

lijk oindat evenmin als in 1974 volledig duidelijk is welke invloed prevaleert: de sterkte van ons uitvoerpakket dan wel de sinds jaren geappreciëerde gulden."
Om meer te kunnen uitvoeren en tevens aan de grotere binnenlandse vraag te voldoen zal, bij normale voorraadvorming, meer moeten worden ingevoerd. Dat betekent een achteruitgang van de lopende rekening van de betalingsbalans. In lopende prijzen daarentegen ontstaat een gunstiger resultaat, wat ten nauwste verband houdt met een verbetering van de ruilvoet die — bij dalende grondstofprijzen — 2 à 3% zou kunnen bedragen. Het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans stijgt dan van f 3 naar ƒ 4,25 miljard — een stijging die ongeveer overeenkomt met de bijdrage van het aardgas. ,,In tegenstelling tot andere landen blijft onze externe positie dus sterk", zo concluderen de opstellers van het stuk.
Met het toenemen van de vraag uit buiten- en binnenland, correspondeert een produktietoeneming van bijna 4%. Dit is maar weinig meer dan de groei dit jaar en is nog niet helemaal voldoende voor de handhaving van het peil van de werkgelegenheid. Daar staat echter tegenover dat het arbeidsaanbod nauwelijks toeneemt: uitbreiding van leerplicht en vooral ook afvloeiing van oudere werknemers naar de W.A.O. blijven van invloed. De berekeningen wijzen op een jaargemiddelde van de werkloosheid in 1975 van 155.000. Dit impliceert echter een belangrijke afzwakking van het huidige stijgingstempo. Zelfs, zo meent het Planbureau, zou zich in de loop van het volgende jaar enige daling in de werkloosheid kunnen voordoen.
Bij deze uitspraak wordt echter aangetekend dat de conjuncturele component in de werkloosheid maar klein is — met andere woorden, het aantal werklozen is slechts zeer ten dele afhankelijk van de economische bloei. De structurele component in de werkloosheid is al sinds een aantal jaren sterk gestegen en lijkt nu op een niveau van 110 à 120.000 te liggen. Daaruit moet worden geconcludeerd, zo stelt het Planbureau, dat een substantiële vermindering van de geregistreerde arbeidsreserve op korte termijn door koopkrachtinjecties, een illusie is.
,,Veeleer is terugdringing van deze reserve tot een aanvaardbaar peil een proces van lange adem. Daarbij is de verhouding van loon- en kapitaalkosten in het geding, de creatie van arbeidsplaatsen door investeringen en, last but not least, een fijnmazige arbeidsmarktpolitiek. waartoe nu de aanzet is gegeven."

Reacties

Onderstaand volgen enige reacties van werkgevers, middenstand en werknemers alsmede van politieke partijen op de regeringsplannen:

WERKGEVERS Zowel het Verbond van Nederlandse ondernemingen (VNO) als het Nederlands christelijk werkgeversverbond (NCW) vreest dat hel overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1975 niet gemakkelijk zal verlopen Volgens het VNO door de steeds verder uiteenlopende ontwikkelingen in het bedrijfsleven volgens het NCW door het voornemen van de regering het knellende prijsregime voort te zetten
Het VNO vindt de geraanide stijging van de gemiddelde loonsom met 13% hoog, zeker voor de bedrijven die op de binnenlandse markt zijn aangewezen Het voorgenomen prijsbeleia staat het doorberekenen van de kostenstijging in de weg En het VNO vindt het een te simpele voorstelling dat exporterende ondernemingen hun kostenstyging zouden kunnen doorberekenen Het NCW voegt daaraan toe, dat het ,,nogal zonnig geschetste' beeld van de economie steunt op een smal en eenzijdig draagvlak van slechts enkele exporterende sectoren
In het algemeen, aldus het VNO, zal de ondernemer uit de regeringsplannen weinig optimisme kunnen putten voor een spoedige verbetering van het ondernemersklimaat. Het NCW heeft er wel waardering voor, dat het kabinet de druk van de belastingen en sociale premies gelijk wil houden. maar vindt, dat het bedrijfsleven er bij de aangekondigde belastingverlichting maar bekaaid afkomt. Aan dringende wensen als verlaging van de vennootschaps- en vermogensbelasting. verruiming van de investeringsaftrek en het achterwege laten van de selectieve investeringsregeling gaat de regering geheel voorbij.

MIDDENSTAND. Het overlegorgaan van centrale ondernemersverbonden in het midden- en kleinbedrijf (KVO, NKVO en NCOV) vindt de aangekondigde maatregelen onvoldcende. De inflatie wordt niet bestreden, integendeel, de verhoging van de aardgasprijs draagt aanzienlijk bij tot de prijs- en kostenstijgingen in het bedrijfsleven.
Teleurgesteld zijn deze ondernemers ook over de voornemens op het gebied van de economische mededinging en de bestrijding van de beunhazerij.
Er zijn ook wel lichtpunten, aldus het ove legorgaan. De aankondiging van een aantal maatregelen om de structuur van het midden- en kleinbedrijf te verbeteren wekt voor de langere termijn enige verwachting.

WERKNEMERS. De drie vakcentrales — NVV, NKV en CNV — vinden de plannen om de werkloosheid te bestrijden. volstrekt onvoldoende. En dat, terwijl h.i. de gelden daarvoor ruimschoots aanwezig zijn. Zij vinden dan ook, dat de bestedingen in het binnenland, gericht op vermindering van de werkloosheid in de meest bedreigde regio's, krachtiger moeten worden gestimuleerd. En dat geldt vooral voor de bouwnijverheid.

In het algemeen kan de vakbeweging zich wel met de doelstellingen van het financieel-economische beleid verenigen.
De vakcentrales hebben er waardering voor, dat de sterk uiteenlopende rendementen en onevenredige winsten van ondernemingen in het overleg met de sociale partners zullen worden betrokken. Zij achten een verdergaande vergroting van het staatsaandeel in de extra opbrengsten van het aardgas gerechtvaardigd.
Verder menen de vakcentrales, dat de in de loonraming van de Macro-economische verkenningen opgenomen arbeidsvoorwaardenverbetering te beperkt is: een definitief oordeel schorten zij echter op. Zij betreuren dat de bijdrage van de overheid aan de sociale voorzieningen (f 520 miljoen) weer wordt beperkt.

POLITIEKE PARTIJEN Het regeringsbeleid wordt gekenmerkt door potverteren, socialiseren en nivelleren Dit zegt de fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, H. Wiegel Hij heeft scherpe kritiek op het kabinet, dat volgens hem de werkloosheid ,,met onvoorstelbare kilheid" tegemoet treedt omdat mede de toestand waarin ons land verkeert, te zonnig wordt voorgesteld
De VVD stelt zich op het standpunt dat de werkloosheid slechts fundamenteel kan worden aangepakt als het verbeteren van het ondernemingsklimaat centraal wordt gesteld, als zoveel mogelijk ruimte wordt gegeven aan vrije bestedingen en als het particulier initiatief ten sterkste wordt aangemoedigd

De CHU vindt dat er onvoldoende feitelijke maatregelen worden aangekondigd om de nood van boeren, tuinders en middenstanders het hoofd te bieden Waardering heeft de CHU voor de aandacht in de trconrede voor de toegenomen tendens tot agressie en gewelddadigheid in de samenleving
Over de problematiek van de gastarbeiders en de Surinaamse werknemers zijn de regeringsplannen te vaag Het beleid in de welzijnssector biedt volgens de CHU te weinig perspectief en de voortgang van de milieu- en gezondheidswetgeving is onvoldoende

Dr Drees, DS'70, hekelt in zijn commentaar op de miljoenennota de z i passieve houding van het kabinet tegenover de urgente problemen zoals de inflatie, immigratie en werkloosheid in de bouw Opvallend noemde Drees ook de passiviteit tegenover problemen op langere termijn energie en grondstoffen, het milieu Een samenhangend beleid inzake inkomens en selectieve groei ontbreekt Funest acht Drees het dat het kabinet de inkomsten uit aardgas behandelt als een permanent vloeiende stroom van lopende inkomsten Dit is echter het uitputten van een voorraad, van een nationaal banksaldo, aldus Drees
De fractievoorzitter van DS'70 zet zich voorts af tegen het plan om de belastingdruk tot 1978 te laten stijgen met 1,4% Onwijs vindt hij de uitgavenverhoging met 23%
Er is een toelatingsregeling nodig voor rijksgenoten uit de West omdat deze immigratie de werkloosheid hier vergroot en Suriname uitholt Het is te bar dat het kabinet laconiek meedeelt dat de werkloosheid verder zal stijgen tot 150 000 man, een peil dat in tientallen jaren niet is voorgekomen, aldus dr Drees.

Meer op de toekomst gerichte uitgaven krijgen volgens de voorzitter van de KVP-fractie, mr Andriessen, te weinig aandacht Hij doelt daarmee b v op uitgaven voor energieresearch en versterking van de produktiestructuur Te veel van het nieuwe geld uit de extra aardgasopbrengst wordt gebruikt voor vei-hoging van oude uitgavensoorten, meent hij Andriessen maakt een voorbehoud bij de veronderstelde belastingdrukstijging van 0,5%, 0,4% en 0,4% in de drie jaren na 1975 In verband met het gewijzigde denken over economische groei vraagt hij zich af of de verwachtingen voor de toekomst niet te hoog gespannen zijn. In de toekomst zal een kritische herwaardering van de overheidsuitgaven ook tot werkelijke resultaten moeten leiden

,,De PvdA-Tweede-Kamerfractie is tevreden over het financiele beleid dat uit miljoenennota en troonrede oprijst, maar maakt zich zorgen over de aanpak van de structurele werkloosheid en is ongerust over het tempo waarin de door haar zo gewenste maatschappelijke veranderingen gestalte krijgen," aldus de eerste reactie van fractievoorzitter Van Thijn Hij constateert dat in de vorige troonrede aangekondigde icetsing van investeringen aan maatschappelijke criteria thans daarin niet wordt teruggevonden en noemt dit een voorbeeld van de bezorgdheid van de PvdA over het trage tempo waarin structurele veranderingen, gericht op spreiding van macht, gestalte krijgen
Het totale belastingpakket voldoet ,,op het eerste gezicht" aan de PvdA-eis van inkomensherverdeling aldus Van Thijn. Hij concludeert dat de kleine zelfstandigen daarbij allerminst zijn vergeten

Het voorgenomen beleid ademt een geest van redelijkheid en gematigdheid, zo meent de Antirevolutionaire fractievoorzitter mr Aantjes De troonrede en miljoenennota en de tot nu toe verschenen nota's en wetsontwerpen geven blijk van het besef dat hervormingen geleidelijk en met inachtneming van het gevoerde beleid kunnen worden aangebracht.

De PPR is tevreden met de wijze waarop de aardgasruimte ten behoeve van de zwaksten wordt gebruikt Maar de Kamerfractie mist maatregelen gericht op een eerlijker verdeling van de bestaande ruimte ,,De armen krijgen meer, de rijken houden evenveel," zou de beleidsvoornemens kunnen kenmerken. De PPR-fractie zou de voorkeur geven aan ,,De armen krijgen meer, de rijken minder"

Volgens fractievoorzitter Terlouw van D'66 vertoont de rijksbegroting 1975 ,,een rustig en verstandig beeld" De toezegging daarin van een interimnota over de inkomenspolitiek wettigt, naar zijn mening, de vrees dat een samenhangende beleidsvisie nog wel enige tijd op zich zal laten wachten

Commentaren

Onderstaand fragmenten uit commentaren van een aantal dagbladen op troonrede en miljoenennota.

Het N R C / H'b l a d (lib.) noemde de sociaal-economische plannen het kernstuk van de troonrede en stelde, dat de bestrijding van de stijgende werkloosheid en niet zo zeer de intoming van de inflatie centraal staan. De krant uitte de waarschuwing: ,,Met de beschikbaar komende middelen wil de regering het tekort aan bestedingen aanvullen, dat zij als oorzaak ziet van een stukje van de werkloosheid. De plannen van de regering mogen gerechtvaardigd zijn als men kijkt naar de onderbesteding en onderbezetting, zij kunnen een extra inflatie-impuls opleveren als minister Duisenberg er niet voor zorgt in de monetaire sfeer beperkende maatregelen te nemen. De regering zal er scherp op moeten toezien, dat de bedrijvigheid niet op een gegeven moment weer doorschiet in nieuwe overspanning".

H e t P a r o o l (onafh.) constateerde een gebrek aan evenwicht tussen de aanpak van de werkloosheid en de inflatiebestrijding. Dat de machtigingswet aan het eind van het jaar verdwijnt, vervult H e t P a r o o l met somberheid. Zo hangt de verwezenlijking van het uitgestippelde beleid in feite weer af van wat werknemers en werkgevers er straks aan de onderhandelingstafel van maken. En dat is, gezien de alweer groeiende spanning aan het sociale front, niet iets om erg optimistisch over te zijn.

D e T e l e g r a a f (onafh. cons.) was van mening, dat het kabinet de werkloosheid te lijf gaat door de economie een krachtige impuls te geven, wat de inflatoire gevolgen ook zijn. De krant zei: ,,Het beleid van het ka'binet is een droom: alles kan en er hoeft niets voor te worden betaald, althans niet in 1975." De overheidsuitgaven maken een schrikbarende sprong omhcog. Alle mooie verhalen over een afremming van de economische groei ter wille van de milieubescherming en een ombuiging van welvaart naar welzijn ten spijt bestrijdt het kabinet-Den Uyl de werkloosheid met klassieke middelen. Een hinken op twee gedachten, aldus D e T e l e g r a a f.

Het A l g e m e e n D a g b l a d (onafh. neutr.) had verwacht. dat de overheidsbestedingen hoger dan ooit zijn opgetrokken. ,,Maar het is nu wel levensgroot en scherp uitgetekend, hoe vadertje staat met zijn rode pet op uitmaakt, hoe ons nationaal inkomen moet worden verdeeld". ,,Nu gaat dat gebeuren volgens het socialistische thema, dus principieel en niet langer naar de eisen van doelmatigheid. Het zal leiden tot vergroting van de bestaande politieke spanningen en het zal van het gedogen van de confessionele regeringspartners KVP en ARP afhangen of dit collectivisme werkelijkheid zal worden".

D e W a a r h e i d (comm.) schreef, dat ,,de monsterachtige opjaging van de oorlogsuitgaven met een miljard gulden niet te rijmen valt met een actief vredesbeleid, waarover in de begroting wordt gesproken". Er is geen sprake van een daadwerkelijke effectieve bestrijding van de werkloosheid. De torenhoge winsten van de multinationale ondernemingen moeten worden afgeroomd om een werkgelegenheidsfonds te stichten. D e W a a r h e i d bestreed de gedachten aan een centraal akkoord over de lonen als een voortzetting van de machtigingswet.

T r o u w (prot. chr.) schreef: ,,Het kabinet-Den Uyl is bij het ingaan van zijn tweede jaar pas goed losgebarsten. In troonrede en miljoenennota weerklinkt de donder van een ware explosie van ambitie cn ijver tot hervorming en stroomlijning van de samenleving. Het kabinet moet oppassen, dat het in zijn regelzucht niet te uitdagend wordt, dat de wemeling van de aangekondigde plannen, wetsontwerpen, nota's en schenia's niet vooral wegens de presentatie ervan op weerstand stuit. De minstersploeg wekt nogal eens de indruk, dat zij te gemakkelijk denkt over de mogelijkheden tot het richten en sturen van de samenleving."

AFRIKA

BOEROENDI

EERSTE REPUBLIKEINSE GKONDWET

Op 11 juli heeft de opperste raad van de republiek het ontwerp van een nieuwe grondwet goedgekeurd. dat was opgesteld door een op 21 mei benoemde constitutionele commissie De nieuwe grondwet. de eerste sinds het land in 1966 een republiek werd, is op 14 juli door president Michel Micombero afgekondigd

Volgens de constitutie is Boeroendi een ,,unitaire" ondeelbare, laïcistische, en democratische staat" met twee officiele talen, het Kiroendi en het Frans. Voorts werd in de 64 artikelen o.a bepaald:

- Alle burgers hebben gelijke rechten en plichten, ongeacht hun geslacht, herkomst, ras, religie of opinie Geen wet of bestuursbesluit kan een op ras gebaseerd onderscheid aanbrengen, alle etnische propaganda of uiting van Tassendiscriminatie is strafbaar voor de wet Geen groepering kan de verdediging van de belangen van een ras ten doel hebben of haar lidmaatschap afhankelijk stellen van het behoren Zot een specifiek ras
- De nationale soevereiniteit berust bij het volk, dat die soevereiniteit vrijelijk kan uitoefenen onder de in de grondwet vastgelegde voorwaarden en in het kader van de enige partij, de Unité et Progrès National (UPRONA) Deze partij zal de algemene politieke koers van de natie bepalen, ,,de actie van de staat inspireren" en het optreden van de regering en de rechterlijke macht controleren De partij wordt geleid door een secretaris-generaal. die met een absolute meerderheid van het nationale-partilcongres op voorstel van het centrale comité van de partij wordt gekozen
- De gekozen secretaris-generaal van de partij is president van de republiek en leider van de regering (premier) voor een ainbtstermijn van zeven jaa , die vernieuwd kan worden De president hneft het recht om gratie te verlenen; hij benoemt en ontslaat ministers en bepaalt hun taken bij decreet Hij is gemachtigd elk wetsvoorstel aan het nationale partijcongres voor te leggen, indien zulks zi een rechtstreekse raadpleging van het volk vereist Hij kan noodmaatregelen afkondigen alscok internationale verdragen en akkoorden sluiten en ratificeren De president is als opperbevelhebber van de strijdkrachten verantwoordelijk voor de nationale defensie Hij is voorzitter van de nationale defensieraad, de alle kwesties betreffende de externe en interne veiligheid van de republiek behandelt en die ook richtlijnen kan uitvaardigen voor de militaire opleiding van jongeren door de staat
- De wetgevende macht berust bij de president, die samen met zijn regering wetten kan opstellen
- De rechterlijke macht is ondergeschikt aan de ,,partijbesluiten" en het revolutionaire concept van de wet" Tegen besluiten van het Opperste Gerechtshof kan geen beroep worden aangetekend.
- Het initiatief tot wijziging van de grondwet berust bij de piesident maar er is geen herziening van de republikeinse staatsvorm mogelijk

Krachtens een overgangsbepaling werd luitenant-generaal Michel Micombero tot staatshoofd en regeringsleider benoemd totdat een nieuwe president, gekozen overeenkomstig de constitutie, zal zijn ingewijd De opperste raad van de republiek had in nov. 1973 Micombero's mandaat met zeven jaar verlengd totdat presidentsverkiezingen zouden plaatsvinden (KCA *NZZ)*

NIEUWE MINISTERS

Op 17 sept 1973 werd Antoine Ntahokaja als minister van binnenlandse zaken \ervangen door majoor Joseph Rwuri
Op 13 maart ontslceg de president drie ministers Onder hun vervangers waren Philippe Minani (minister van justitie) en majoor Samuel Nduwingoma (minister van financiën) (KCA, Le Monde)
(Vor ber pag 821/3-1973)

LESOTHO

NASLEEP MISLUKTE OPSTAND

Na de onderdrukking van de opstand begin jan. van aanhangers van de oppositionele Basotho Congress Party (pag. 125) werden vele BCP-leden gearresteerd. Drie partijleiders. o.w. vice-voorzitter Tseliso Makhakhe, slaagden er echter in te ontkomen en arriveerden op 21 jan. in Gaborone, de hoofdstad van Botswana. Partijleider Ntsoe Mokhehle zou volgens latere berichten via Botswana naar Zambia zijn gevlucht.

Op 5 maart meldde het Zuidafrikaanse dagblad The Star dat sinds januari honderden BCP-aanhangers waren gedood door volgelingen van premier Jonathan. Volgens The Star was aangetoond dat 49 Afrikanen waren doodgeschoten of -geslagen door leden van de paramilitaire Police Mobile Unit (PMU) en het Vredeskorps, een ongeregelde militie.

De regering van Lesotho stelde op 6 maart dat zij twijfels koesterde t a.v. de algemene betrouwbaarheid van het bericht dat als ,,speculatie" werd gekenschetst, maar zij gaf toe dat ,,een zeker aantal personen was gedood of gewond". Zij kon daarover geen verdere bijzonderheden meedelen, omdat een onderzoek daarnaar nog aan de gang was. (The Observer, Le Monde)

De *betrekkingen* met *Zuid-Afrika*

Op 8 april deelde het Zuidafrikaanse ministerie van buitenlandse zaken mee dat Chief Jonathan en de Zuid-Afrikeanse premier Vorster tijdens besprekingen op het Jan Smuts-vliegveld (Johannesburg) ,,zekere misverstanden die waren gerezen (hadden) opgeruimd" en dat zij als hun vaste overtuiging hadden bevestigd dat ,,beide landen hun betrekkingen baseerden op het beginsel van goede nabuurschap".

De voortdurende kritische houding van Lesotho jegens Zuid-Afrika bleek echter uit een verklaring van een regeringswoordvoerder van Lesotho op 23 juni, waarin deze bezwaar maakte leger~de gemelde vrijlating van 9 BCP-aanhangers, die na hun vlucht naar Zuid-Afrika daar door de politie waren gearresteerd. Volgens de woordvoerder was de vrijlating een represaillemeatregel voor de ,,hardnekkige weigering" door Lesotho om ,,Zuidafrikaanse politieke vluchtelingen thans in Lesotho uit te wijzen". *(KCA)*

NAMIBIË

VEILIGHEIDSRAAD GELAST BEEINDIGING DIALOOG MET ZUID-AFRIKA. ANDERE VN-ACTIVITEITEN

Nadat de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zich op 6 dec. '72 uitgesproken had voor voortzetting van de contacten tussen secretarisgeneraal Waldheim en de Zuidafrikaanse regering (pag. 46/1 - 1973), besloot de Raad op 11 dec. 1973 eenstemmig dat aan deze dialoog een eind moest komen.

In de tussenliggende periode deden zich o.a. de volgende ontwikkelingen voor:

Raad voor Namibië

Ter uitvoering van een resolutie van de Algemene Vergadering van de VN d.d. 18 dec. 1972, waarin een uitbreiding van de Raad van Namibië van 11 tot 18 leden was verlangd, benoemde de voorzitter van de Algemene Vergadering, Stanislaw Trepczynski, zeven nieuwe leden: Boeroendi, China, Liberia, Mexico, Polen, Roemenië en de SU. (De oude leden waren: Chili, Columbia, Egypte, Guyana, India, Indonesië, Joego-Slavië, Nigeria, Pakistan, Turkije en Zambia.)

Secretaris-generaal Waldheim had op 12 dec 1972 meegedeeld dat hij overeenkomstig de wens van 'e Algemene Vergadering de Grote Vijf plus andere naties gevraagd had zitting te riemen in de Raad voor Namibië China en de SU hadden daarin toegestemd, maar Engeland, Frankrijk en de VS hadden geweigerd

met als argument dat zij in 1967 niet voor de instelling van de Raad hadden gestemd Waldheim merkte op dat als gevolg van die weigering geen Westeuropees land in de Raad vertegenwoordigd zou zijn

De aldus uitgebreide Raad koos op 21 dec. 1972 Paul J. F. Lusaka (Zambia) tot zijn voorzitter voor één jaar m.i.v. 1 jan. 1973.

Wijziging groep Vezligheidsraad

De bij resolutie 309 (1972) ingestelde groep van de Veiligheidsraad, die in overleg en nauwe samenwerking met de secretaris-generaal in de kwestie Namibië optreedt (pag. 422/2 - 1972), werd op 16 jan. 1973 gewijzigd. In plaats van Argentinië en Somalia, wier mandaat als lid van de Veiligheidsraad was afgelopen, kwamen Peru en Soedan.

Waldheims contacten met Zuid-Afrika

De Veiligheidsraad ontving op 30 april 1973 een rapport van secretaris-generaal Waldheim over de uitvoering van Veiligheidsraadresolutie 323 (1972) d.d. 6 dec. 1972 (pag. 46/1 - 1973). Waldheim deelde mee dat hij op 20 dec. 1972 een reeks vragen aan de Zuidafrikaanse regering had voorgelegd om verdere inlichtingen te verkrijgen over de volgende zaken die tijdens het debat in de Veiligheidsraad vooral ter discussie hadden gestaan: a) Zuid-Afrika's politiek t.a.v. zelfbeschikking en onafhankelijkheid voor Namibië; b) de samenstelling en functie van de door Zuid-Afrika voorgestelde adviserende raad; c) de opheffing van beperkingen t.a.v. de bewegingsvrijheid en maatregelen om de vrijheid van politieke activiteiten te verzekeren, incl. vrijheid van meningsuiting en vergadering; en d) het stopzetten van maatregelen ter bevordering van Zuid-Afrika's ,,thuislanden"-politiek.

In zqn rapport vermeldde Waldheim dat de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, Hilgard Muller, tijdens hun bijeenkomst te Genève van 11 tot 13 april in antwoord op vragen van Waldheim de volgende inlichtingen had verstrekt: ,,Met betrekking tot de vraag of individuele bevolkingsgroepen plotseling onafhankelijk kunnen worden als afzonderlijke entiteiten verklaart de Zuidafrikaanse regering dat zij zo'n eventualiteit niet voorziet. De Zuidafrikaanse regering erkent en aanvaardt — rekening houdend met de eisen van openbare veiligheid — de noodzaak van vrije meningsuiting en vrijheid van politieke activiteiten inclusief het houden van openbare bijeenkomsten, in het proces tot zelfbeschikking. Het beginsel is gelijkelijk van toepassing voor alle politieke partijen van het gebied.

Wat de bewegingsvrijheid betreft is de Zuidafrikaanse regering van plan de bestuurlijke districten opnieuw af te bakenen om te komen tot een aanzienlijke vergroting van deze districten teneinde aldus beperkingen te verminderen en grotere bewegingsvrijheid tot stand te brengen.

Wat de status van het gebied betreft herhaalt de Zuid-Afrikaanse regering (. .) dat Zuidwest-Afrika een afzonderlijke internationale status heeft. Walvisbaai is natuurlijk Zuidafrikaanse grondgebied.

Gedurende de discussies bevestigde de Zuidafrikaanse regering dat haar standpunt, nl. dat zij geen enkel deel van Zuidwest-Afrika opeist, ongewijzigd blijft. Op basis van de huidige ontwikkelingen verwacht de regering van Zuid-Afrika dat de bevolking van Zuidwest-Afrika waarschijnlijk niet meer dan 10 jaar nodig heeft om het stadium te bereiken waarin zij gereed zal zijn om haar recht op zelfbeschikking uit te oefenen."

Op 30 april had Waldheim van de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken de volgende verklaring ontvangen, die in paragraaf 13 van zijn rapport werd opgenomen

,,In het verlangen de bevolking van Zuidwest-Afrika in staat te stellen en te helpen om haar recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid uit te oefenen zal de regering van Zuid-Afrika volledig de wensen van de hele bevolking van het gebied eerbiedigen m.b.t. de toekomstige constitutionele organisatie van het gebied. Zij heeft niet de bedoeling welk constitutioneel stelsel ook op te leggen. (. . .) Alle politieke partijen van Zuidwest-Afrika zullen volledig en vrijelijk deelnemen aan het proces dat tot zelfbeschikking en onafhankelijkheid leidt. De regering van Zuid-Afrika is niet van zins de zelfbeschikkingsactie te vertragen en (zij) zal in samenwerking met de secretaris-generaal en in overleg met de inwoners die maatregelen vaststellen die het bereiken van het doel van zelfbeschikking en onafhankelijkheid zullen verzekeren."

Waldheim concludeerde dat het standpunt van Zuid-Afrika ,,nog steeds verre van overeenstemt met dat wat neergelegd is in de resoluties van de Ver. Naties betreffende Namibië. Al heeft die (verklaring) Zuid-Afrika's standpunt t.a.v. enige fundamentele kwesties verduidelijkt (. . .), toch verschaft de verklaring van de minister van buitenlandse zaken niet de volledige en ondubbelzinnige opheldering over Zuid-Afrika's politiek m.b.t. zelfbeschikking en onafhankelijkheid voor Namibië, zoals beoogd in resolutie 323 (1972). De vraag rijst of, in het licht van de tot dusver bereikte resultaten, de contacten (. . .) moeten worden voortgezet. Zou de Veiligheidsraad besluiten tot voortzetting van deze pogingen, dan moet hij in gedachten houden... dat tijd en langdurige discussies nodig zijn wil enige voor-uitgang worden bereikt"

Verzet tegen verdere contacten

Nadat de Raad voor Namibië zich in mei en op 14 juni 1973 voor beëindiging van de contacten tussen de secretaris-generaal van de VN en de Zuidafrikaanse regering had uitgesproken, aanvaardde de speciale dekolonisatiecommissie van de VN — met de aantekening dat de vertegenwoordigers van Australië en Zweden bezwaar maakten — op 29 juni 1973 een resolutie waarin eveneens gesteld werd dat deze ,,contacten" moesten worden beëindigd, omdat zij schadelijk waren voor de belangen van het volk van Namibië

Veiligheidsraad staakt dialoog

Op 10 en 11 dec. 1973 kwam de Veiligheidsraad bijeen ter bespreking van de situatie in Namibië op verzoek van de vertegenwoordigers van Guinee, Kenia en Soedan d.d. 4 dec. 1973.

VN-secretaris-generaal Waldheim gaf nog een toelichting op zijn rapport d.d. 30 april 1973 en deelde mee dat hij bij het indienen hiervan op de uiterste door de Raad bepaalde datum geen tijd meer had gehad de overige partijen over de verklaring van de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken van die datum te raadplegen en hun opvattingen in het rapport te vermelden. Hij had zich echter nadien op de hoogte gesteld van de standpunten van de VN-Raad voor Namibië, de voorzitter van de SWAPO en Chief Clemens Kapuuo (de voorzitter van de Conventie voor Nationale Eenheid in Namibië). Ook had hij de kwestie met vele staatshoofden en regeringsleiders besproken tijdens bezoeken aan Zambia en Tanzania en toen hij de OAE-topconferentie in mei te Addis Abeba (pag. 363 - '73) en de conferentie van niet-gebonden staten in sept. te Algiers (pag. 601 e.v. - '73) bijwoonde.

In het algemeen was men van mening dat gezien het Zuidafrikaanse standpunt d.d. 30 april 1973 geen zinvol doel zou worden gediend

door de in resolutie 309 (1972) beoogde politiek voort te zetten. De in die resolutie aangegeven benadering van Zuid-Afrika moest, meende men, slechts worden hervat als dit land een substantiele actie zou ondernemen om zijn standpunt met dat van de VN te verzoenen.
Volgens de voorzitter van de VN-Raad voor Namibië, Paul Lusaka, betekende de Zuidafrikaanse verklaring d.d. 30 april dat volgens de Zuidafrzkaanse regering het volk van Namibië pas over 10 jaar zijn recht op zelfbeschikking kon uitoefenen, d.w.z. dat zij dan pas kon kiezen of zij wel of niet onafhankelijkheid of iets anders wenste en dat zij de onafhankelijkheid zelf dan nog niet verwierf. Aanvaarding van die periode van 10 jaar zou de aanvaarding inhouden van Vorster in Namibië en van zijn recht om zijn soort politieke ontwikkeling aan de bevolking op te leggen.

Volgens Lusaka had het apartheidsbewind van Zuid-Afrika, terwijl het Namibië illegaal bleef bezetten en pretendeerde een dialoog met de secretaris-generaal van de VN te voeren. de territoriale integriteit van Namibië voortdurend ondermijnd door een hardnekkige toepassing in dat gebied van de kwalijke politiek van de z.g. thuislanden of Bantoestans. Zuid-Afrika had een poging aangewend om de nationale eenheid in de z.g. thuislanden uit te hollen; het had een campagne tegen het Namibische gezinsleven georganiseerd door de institutionalisering van de z.g. influx-controle, alias passenwetten; en het had zoals voorheen groepen of stammen onder dwang uit hun vestigingsgebieden verwijderd om plaats te maken voor blanken. Voor dit doel was in 1971 de oude stad van Katutura verwoest.
De Raad voor Namibië meende dat de dialoog tussen de secretaris-generaal en Zuid-Afrika was afgeleid van de hoofdzaak, nl. de beëindiging van Zuid-Afrika's illegale bezetting van Namibië, en dat het gezien Vorsters manifeste bedoeling daarover nimmer een dialoog te voeren geen zin had een voortzetting toe te laten van de schijnbaar eindeloze discussie met Vorster over nauwelijks ter zake doende punten. Een voortzetting van de contacten zou de positie van de VN schaden en resulteren in een de facto erkenning van een situatie die illegaal was en strijdig met de belangen van het Namibische volk. De Veiligheidsraad moest niet aarzelen maatregelen te treffen krachtens hoofdstuk VII van het Handvest (sancties) om „Vorster en zijn bende imperialistische-kolonialistische plunderaars te dwingen zich uit Namibië terug te trekken".

Op 11 dec. 1973 aanvaardde de Veiligheidsraad unaniem een door Peru ingediende ontwerpresolutie, waarvan de operatieve paragrafen als volgt luidden:

„De Veiligheidsraad (. . .)

1) neemt met waardering nota van het rapport van de secretaris-generaal;

2) besluit in het licht van het rawwort en de daaraan toegevoegde documenten verdere pogingen op basis van resolutie 309 (1972) te staken,

3) verzoekt de secretaris-generaal de Raad volledig op de hoogte te houden over alle nieuwe belangrijke ontwikkelingen i.z de kwestie-Namibie"

Op 12 dec. 1973 reageerden o.a. de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken Muller en de voorzitter van SWAPO, David Merero, op het besluit van de Veiligheidsraad.

Muller wees erop dat ae Zuidafrikaanse contacten met Waldheim reeds voor de jongste besprekingen waren veroordeeld door de VN-Raad voor Naniibie en de VN-dekolonisatiecommiscie Ook had z i „onverantwoordelijk optreden" van de SWAPO bijgedragen tot het mislukken van „deze constructieve pogingen" Hij stelde dat Zuid-Afrika's bereidheid met de VN een oplossing te zoeken m de afgelopen jaren „duidelijk gedemonstreerd" was en dat de Zuidafrikaanse regering haar pogingen zou voortzetten om de bewoners van Zuidwest-Afrika te helpen „op de weg naar zelfbeschikking" Het was een fundamenteel onderdeel van deze politiek „om van gedachten te wisselen met anderen die het reële belang van het grondgebied en zijn bewoners ter harte gaat", aldus Muller
Merero zei „Wij weten dat wij niet kunnen rekenen op de dialoog tussen de VN en Zuid-Afrika als methode om ons tot vrijheid te leiden Wij zullen op onze eigen inspanningen nioeten vertrouwen" Massabijeenkomsten en openbare demonstraties zouden worden georganiseerd om de Zuidafrikaanse autoriteiten te dwmgen het grondgebied te verlaten, aldus Merero

Erkenning SWAPO. *Benoeming VN*-commissaris

Eveneens op 11 dec. 1973 aanvaardde de Algemene Vergadering van de VN een resolutie i.z. Namibië met 107 tegen 2 stemmen (Zuid-Afrika en Portugal) bij 17 onthoudingen (O.W. Engeland, Frankrijk, de VS, België en Nederland), waarin de SWAPO werd erkend als „de authentieke vertegenwoordiger van het Namibische volk".
De Algemene Vergadering keurde op 18 dec. 1973 zonder stemming een voorstel van secretaris-generaal Waldheim goed om Sean McBride (een vroegere Ierse minister van buitenlandse zaken en oud-secretaris-generaal van de Internationale Commissie van Juristen) te benoemen tot VN-commissaris voor Namibië. Op 1 febr. 1974 trad McBride in functie.

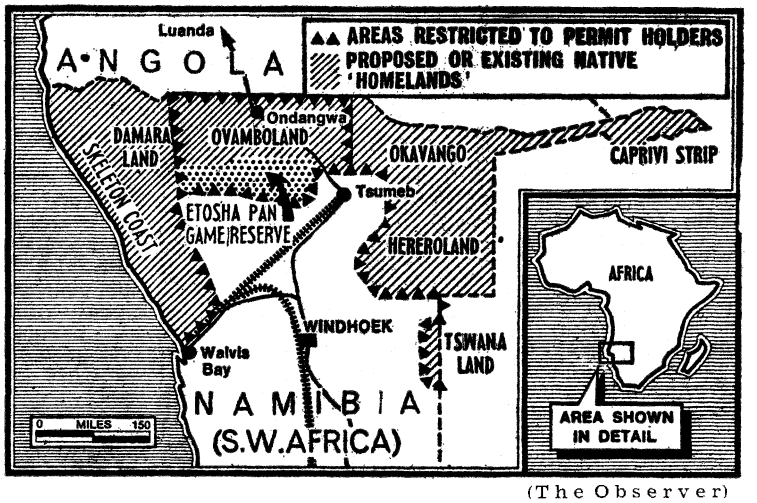
De Algemene Vergadering had reeds in een resolutie op 16 mei 1967 om de benoeming van zo'n functionaris gevraagd Op 20 dec 1971 had de secretaris-generaal de benoeming van de Brit Lord Caradon in deze functie voorgesteld, maar na verzet hiertegen van o a de SU was deze benoeming op 23 dec 1971 ingetrokken Eerder, op 1 dec 1969, had de Algemene Vergadering ingestemd met het voorstel van de secretaris-generaal om Agha Abdul Hamid (een assistent-secretaris-generaal) per 1 jan. 1970 tot waarnemend commissaris te benoemen (als opvolger van Konstantin Stavropoulos, zie pag 416/1-1967), totdat de Algemene Vergadering een commissaris zou aanwijzen

(UN Monthly Chronicle, *NRC/Handelsblad*, NZZ)

(Vor. ber. pag. 44/3 e.v.-1973)

ZELFBESTUUR VOOR OVAMBOLAND EN KAVANGO. VERKIEZINGEN. ONLUSTEN IN OVAMBOLAND. OPENBARE AFRANSELING

Een van de zaken die de Raad voor Namibië Zuid-Afrika vooral verweet en die het als reden aanvoerde tegen voortzetting van een dialoog was de door Zuid-Afrika aangebrachte politieke verandering in Namibië. De Raad stelde op 8 maart 1973 o.a.: „De door Zuid-Afrika beoogde wijzigingen passen in het streven naar een „thuisland"-politiek die herhaaldelijk veroordeeld en verworpen is door de Raad, de Veiligheidsraad en de Algemene Vergadering. . ."
Op 19 febr. 1973 had het Zuidafrikaanse Huis van Afgevaardigden in tweede lezing een wetsontwerp aan-

(The Observer)

vaard — met de stem van Helen Suzman van de Progressieve Partij tegen — betreffende de ontwikkeling tot zelfbestuur voor inheemse naties in Zuidwest-Afrika. Op grond van de bepalingen van deze wet ging de Zuidafrikaanse regering over tot het verlenen van zelfbestuur aan Ovamboland en Kavango.

Zelfbestuur, verkiezingen en onlusten in Ovamboland

Overeenkomstig de toezegging van de Zuidafrikaanse premier Vorster in 1972 (pag. 47/2-1973) werd Ovamboland op 1 mei 1973 het eerste zelfbesturende gebied van Zuid-West-Afrika: de wetgevende raad van Ovamboland kreeg ruimere bevoegdheden, de uitvoerende raad werd vervangen door een kabinet met ministers en het gebied kreeg een eigen hooggerechtshof.

Niettemin bleven in Ovamboland de op 4 febr. 1972 afgekondigde noodmaatregelen (pag. 47/1-1973) van kracht, waarbij o.m. politieke bijeenkomsten verboden waren.

De afkondiging van die maatregelen was gevolgd na de staking van de contractarbeiders en de daarmee samenhangende onrust in het gebied (pag 46/2-1973).

Terwijl op 16 juni 1972 een rapport was gepubliceerd over de dood van 8 Ovambo's ten gevolge van politieoptreden in januari 1972 — overigens zonder details m b t de omstandigheden van hun dood —, berichtte het Internationale Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV) op 15 sept 1972 over rapporten te beschikken, waaruit bleek dat er tussen 15 dec 1971 en 31 jan 1972 te Windhoek 7 Afrikanen waren gedood, te Okahandja 4, in Tsumeb 10 en in Ovamboland meer dan 50

De Zuidafrikaanse minister van politie, Lourens Muller, had op 11 april 1972 in het Huis van Afgevaardigden te Kaapstad meegedeeld dat onder de noodmaatregelen van 4 febr 1972 213 personen zonder vorm van proces een tijdlang waren gedetineerd, de detentieperiode varieerde van 5 tot 62 dagen, 83 van de 213 zaten op dat moment nog steeds in hechtenis

Op beschuldiging van het organiseren van openbare bijeenkomsten zonder toestemming werden vlak voor en de eerste tijd na de afkondiging van het zelfbestuur in Ovamboland diverse arrestaties verricht.

Na een mars van ca. 3.000 Ovambo's naar het kantoor in Ondangua van Chief Philemon Elifas, de latere premier van Ovamboland, die verzocht werd geen zelfbestuur van de Zuidafrikaanse regering te aanvaarden, werden twee leiders van de oppositionele Democratie Co-operative Development Party (Demcop) gearresteerd, de voorzitter Johannes Nangutuuala en de secretaris Andreas Nuukwako plus John Otto, de leider van de SWAPO in Ovamboland, aldus *Reuter* (7-5-1973).

Op 9 mei 1973 berichtte de Zuidafrikaanse correspondent van *The Times* uit Kaapstad dat reeds tijdens de Paasdagen 9 leden van de SWAPO-jeugdbeweging waren gearresteerd. Op 10 mei werd de arrestatie van nog eeii SWAPO-lid gemeld. Twee van de gearresteerden werden vervolgens tot 90 dagen gevangenisstraf veroordeeld.

De Evangelisch-Lutherse Ovambo-Kavango kerk, die in een open brief aan premier Vorster tegen diens regeringsbeleid had geprotesteerd, was het doelwit van een aanslag. Op 11 mei 1973 werd de drukpers van die kerk te Oniipa door een brand verwoest, welke gevolgd was op een bomexplosie.

Op 18 mei gaf de Raad voor Namibië een verklaring over de arrestaties uit.

Hierin werd meegedeeld dat de arrestatie van de drie politieke leiders op 3 mei 1973 plaatsvond. Voorts werden de namen van zes van de gearresteerde leden van de SWAPO-jeugdbeweging meegedeeld; onder hen was France Nangutuuala, een broer van Johannes. De Raad merkte op: ,,Die arrestaties en detenties hebben plaatsgevonden op het tijdstip dat het rapport van de secretaris-generaal (van de VN...) stelt dat het Vorster-regime de secretaris-generaal verzekerde dat ,,alle politieke partijen van Zuidwest-Afrika volledige en vrije participatie zullen hebben in het proces dat tot zelfbeschikking en onafhankelijkheid leidt" en dat ,,de Zuidafrikaanse regering erkent en aanvaardt... de noodzaak van vrijheid van meningsuiting en politieke activiteiten inclusief het houden van openbare bijeenkomsten, etc...." Deze arrestaties en detenties zijn ernstige afwijkingen van die aan de secretaris-generaal gegeven verzekeringen, en vormen een onweerlegbaar bewijs dat het Zuidafrikaanse racistische bewind niet te gceder trouw de contacten onderhield die tussen dit bewind en de secretaris-generaal van de Verenigde Naties waren gelegd..."

Op 22 mei dreef gewapende Zuidafrikaanse politie met geweld een demonstratie van ca. 1.500 personen te Ondangwa uiteen, waar een proces tegen vier oppositieleiders plaatsvond (dat die dag tot 30 juni verdaagd werd). Tot de vier die terecht stonden behoorden Johannes Nangutuuala en John Otto,

Op 28 mei 1973 berichtte de Geneefse correspondent van *NRC/H'blad* dat volgens een rapport van de Evangelise Informasiediens in Suidwes Afrika door Zuid-Afrikaanse politie en militairen inwoners van Namibië waren gemarteld. Dit rapport was opgesteld na een gesprek dat op 30 april door een 8 man sterke delegatie van de Verenigde Evangelisch-Lutherse kerk in Zuidwest-Afrika met de Zuidafrikaanse premier Vorster was gevoerd. (Van de 650.000 inwoners van dit gebied zijn ca. 300.000 aangesloten bij dit kerkgenootschap.) Bij dit onderhoud zegde premier Vorster een onderzoek naar de martelingen toe. Na een gesprek met ds. A. J. Maasdorp, secretaris-generaal van de Lutherse wereldfederatie te Genève, formuleerde bovengenoemde NRC-correspondent de conclusie dat zeker honderden mensen de laatste jaren door de Zuidafrikaanse politie zijn gemarteld in Namibië.

Nadat in Ovamboland nog verscheidene bijeenkomsten in strijd met de noodmaatregelen waren gehouden, beletten stamleden onder aanvoering van Chief Jafet Munkundi, de minister van justitie van Ovamboland, op 24 juli 1973 met geweld het houden van een dergelijke bijeenkomst.

De volgende dag werden twee Ovambo's veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf, en kreeg een derde — een SWAPO-functionaris — acht maanden, wegens het houden van een illegale bijeenkomst.

Op 29 juli werden negen jonge SWAPO-leden na een verboden politieke bijeenkomst gearresteerd.

Op I en 2 aug. 1973 vonden in Ovamboland voor het eerst verkiezingen plaats. Deze werden geboycot doos de SWAPO, die ,,volledige onafhankelijkheid voor Namibië" als unitaire staat verlangt. De verkiezing betrof overigens slechts 6 van de 56 zetels in de wetgevende raad van Ovamboland; 35 afgevaardigden worden benoemd en bij 15 van de verkiesbare zetels was geen tegenkandidaat gesteld, zodat de kandidaten van de regerende Ovanibo Independence Party — die achter de Zuidafrikaanse regeringspolitiek staat — automatisch werden herkozen. Bij de zes betwiste zetels, waarvoor onafhankelijken als tegenkandidaat fungeerden, bleek de boycot van de oppositie effectief: slechts 1.300 kiezers (ca. 2,3%) van de 42.000 kiesgerechtigden brachten hun stem uit.

David Merero, de nationale voorzitter van de SWAPO, verklaarde na de verkiezingen te Windhoek dat de boycot het gevolg was van het niet nakomen door premier Vorster van zijn toezegging aan de VN om legitieme politieke activiteiten in Ovamboland toe te staan, incl. de vrijheid van meningsuiting en het recht van vergadering.

De Zuidafrikaanse commissaris-generaal voor de inheemse volken, J. M. de Wet, verklaarde: ,,Het feit dat de hele verkiezing zonder inci-

dent verliep wijst erop dat de zwijgende meerderheid in Ovamboland nog steeds de regering van Ovamboland aanvaardt en de wijze waarop het gebied zich constitutioneel ontwikkelt."

De voorzitter van de Raad voor Namibië, Paul Lusaka, gaf op 14 aug. 1973 een verklaring uit, waarin o.a. werd gesteld:

„... De VN-Raad voor Namibië heeft met ernstige bezorgdheid geconstateerd dat — in strijd met de verzekeringen gegeven aan de secretaris-generaal (...) m.b.t. vrijheid voor Namibië — vrijheid van politieke activiteiten, in het bijzonder het houden van openbare bijeenkomsten, aan politieke partijen werd ontzegd die zich tegen het Bantoestan-bewind kantten.
Deze daden van politieke repressie werden voortgezet met pogingen door het racistische bewind dat Namibië illegaal bezet om een Bantoestan-status op te leggen aan het volk van noordelijk Namibië, dat bekend staat als Ovamboland. Vervolgens poogde het Pretoria-regime zijn greep op dit volk te versterken dcor de instelling van een assemblee die zou moeten worden samengesteld uit zijn marionetten via bespottelijke „verkiezingen". (...)
Gedurende de maanden die aan de „verkiezingen" voorafgingen en sindsdien hebben Pretoria's bezettingstroepen herhaaldelijk intimidatie- en terreurdaden bedreven via bruut geweld en massa-arrestaties tegen het volk van Namibië en zijn leiders. Deze dwangmaatregelen werden door de bezettende macht aangewend in hun poging om de Namibiërs van Ovamboland te pressen tot deelneming aan activiteiten die beoogden instellingen in het leven te roepen die verdeeldheid en onenigheid binnen Namibië moesten scheppen.
Ondanks het gebruik van geweld weigerde meer dan 98% van de kiezers mee te werken aan het plan om hun land te versplinteren. Dit moet worden beschouwd als een afdoend bewijs voor een massale verwerping van de illegale bezetting van Namibië en de overheersing van zijn volk..."

Op 15 aug. 1973 verdreef de politie met geweld een menigte van ca. 3.000 Ovambo's die voor het hof van Ondangwa, waar politici terecht stonden, was samengestroomd. 21 Ovambo's werden gearresteerd. De volgende dag deden zich in Katutura onlusten voor i.v.m. de arrestatie van een jonge SWAPO-leider tijdens een SWAPO-bijeenkomst. Een politiegebouw werd in brand gestoken en politiemannen werden met stenen bekogeld. Eén Ovambo werd door kogels gedood en twee politiemannen raakten gewond; 265 Ovambo's werden gearresteerd. Ook de volgende dagen deden zich in Katutura ongeregeldheden voor.

Op 21 aug. woonde de Zuidafrikaanse premier Vorster het jaarlijkse congres van zijn Nationale Partij in Zuidwest-Afrika te Windhoek bij. In een rede zei hij: „Er zijn bepaalde elementen zowel binnen als buiten Zuidwest-Afrika die erop uit zijn een confrontatie tot stand te brengen tussen de blanke regering en niet-blanke regeringen Wij hebben nu het standpunt ingenomen dat als zij om moeilijkheden vragen, zij die zullen krijgen." Hij waarschuwde sommigen die veranderingen in het gebied willen afdwingen door „stakingen, het gebruik van geweld en chantage", dat geweld en wanorde niet zouden worden getolereerd.

Vorster verklaarde zich nog steeds bereid met de VN te onderhandelen over de toekomst van het gebied, maar die toekomst zou niet worden beslist in „het glazen paleis van de Verenigde Naties"; de besluiten daarover zouden „door uw eigen vertegenwoordigers in de assemblee hier worden genomen"

Op 24 aug gaf de jongerenbeweging van de SWAPO een verklaring uit waarin zij waarschuwde dat het „arresteren en doden van zwarten hen slechts zal aanmoedigen om hun strijd tegen de Boeren te intensiveren".

Zelfbestuur *en* verkiezingen in *Kavango*

Op 9 mei 1973 had ook Kavango zelfbestuur gekregen. Een wetgevende raad werd ingesteld, bestaande uit 5 stamhoofden, 10 vertegenwoordigers van de voornaamste vijf stammen en 15 verkiesbare leden, en een kabinet van vijf leden werd gevormd.

Bij de eerste verkiezingen in Kavango op 29 en 30 aug. 1973 werden slechts 9 van de 15 verkiesbare zetels betwist door 19 onafhankelijke kandidaten. In tegenstelling tot Ovamboland was de opkomst van de 13.400 kiesgerechtigden aanzienlijk, 66,2%.

Openbare afranseling

Eind okt. 1973 werd bekend dat de Zuidafrikaanse politie een aantal gearresteerde Ovambo's had overgedragen aan de stamautoriteiten in Ovamboland. Na vervolgens door een stamraad te zijn veroordeeld, werden de betrokkenen in het openbaar afgeranseld.

Op 24 okt. viel dit lot ten deel aan Johannes Nangutuuala. Hij kreeg 21 slagen en werd gelast het gebied te verlaten.

Op 25 okt. werden een bestuurslid van de SWAPO, Andreas Nuukwawo, 16 slagen toegediend in aanwezigheid van Chief Philemon Elifas, de premier van Ovamboland en voorzitter van de Ndanga-stamraad.

De Anglicaanse wijbisschop van het diocees Damaraland, Richard Wood, maakte de zaak aanhangig bij het hooggerechtshof te Windhoek. Dit gelastte op 25 okt. bij monde van rechter G. G. Hoexter, dat de afranselingen voorlopig moesten worden gestaakt totdat het hooggerechtshof de processtukken van de stamraad had bestudeerd.

In verklaringen die door de bisschop aan het hof waren voorgelegd deelden drie leerlingverpleegsters mee dat zij op 12 sept. voor een stamrechtbank hadden moeten verschijnen, schuldig bevonden aan afwezigheid van hun werk zonder verlof en elk tot zes slagen veroordeeld waren, die hen door zwarte politiemannen in aanwezigheid van ca. 200 toeschouwers zouden zijn toegediend.

Op 31 okt. werden nog twee SWAPO-politici door de Zuidafrikaans? politie aan de stamautoriteiten overgedragen. Wijbisschop Wood deelde op 29 okt. mee dat het aantal personen dat in Ovamboland in het openbaar afgeranseld was, minstens 100 was maar mogelijk zelfs 300 a 400 bedroeg.

Terwijl in Zuid-Afrika door de pers en de oppositie tegen deze gang van zaken werd geprotesteerd, bleef de regering aanvankelijk zwijgen. Commissaris-generaal De Wet zou hebben verklaard dat zo'n bestraffing „in overeenstemming met het plaatselijke gebruik" was, terwijl minister M. C. Botha op 30 okt. sprak van „een binnenlandse aangelegenheid voor de Ovambo's", en hij op 14 nov. liet weten dat hij „niets met de zaak te maken" wilde hebben.

Op 19 nov. gelaste rechter Hoexter twee stamautoriteiten in Ovamboland elke vorm van lichamelijke bestraffing van politieke overtreders te staken.

T. Komati (SWAPO), die 8 nov. '73 31 slagen gekregen had en in een ziekenhuis moest worden behandeld, verklaarde tijdens een bijeenkomst te Katutura op 25 nov. dat het een zaak van de Namibiërs zelf was om hun vrijheid te verzekeren, daar dit niet de taak van de VN was. Naar zijn zeggen waren gedurende 1973 in Ovamboland ca. 50 Namibiërs gedood.

Arrestaties

Op 14 jan. 1974 werden 127 SWAPO-aanhangers tijdelijk gedetineerd wegens overtreding van de passenwetten, toen zij naar een politieke bijeenkomst in Rehoboth reisden. Tot de aangehoudenen behoorde

SWAPO-voorzitter David Merero, die onmiddellijk veroordeeld werd tot een boete van 5 Rand wegens het reizen zonder de vereiste documenten.
Op 8 febr. werd Merero opnieuw aangehouden, nu in zijn huis te Katutura. In de voorafgaande dagen waren al negen andere vooraanstaande SWAPO-leden gearresteerd.
Over de arrestaties gaf de Raad voor Namibië in febr. verklaringen uit:

Volgens de verklaring van 7 febr. had het Zuidafrikaanse bewind zijn toevlucht genomen tot nieuwe methodes van massa-intimidatie. Niet alleen waren talrijke Afrikanen gearresteerd, ook zou de politie werkgevers in Windhoek hebben geadviseerd geen baantjes te geven aan Afrikanen, die in arrest gezeten hebben of politiek actief zijn. Ook zou een aantal SWAPO-leden door bedrijven in Windhoek zijn ontslagen.
De nieuwe voorzitter van de Raad voor Namibië, Rashleigh E. Jackson (Guyana) deelde de Raad op 14 febr. mee dat hij twee dagen eerder met secretaris-generaal Waldheim over de gebeurtenissen in Namibië had gesproken.

Afranseling legaal,

Op 7 maart weigerde rechter J. H. Badenhorst van het hooggerechtshof het voorlopige verbod op openbare afranselingen definitie? te verklaren.
Op 5 april verwierp het hooggerechtshof een beroep tegen de uitspraak van rechter Badenhorst en op 17 april wees het een verzoek van kerkelijke leiders af om de openbare afranseling van politieke overtreders opnieuw voorlopig te verbieden bij monde van rechter J. J. Strydom.
Het verzoek was o.a. ingediend door het hoofd van de Ovambo-Kavango Evangelisch-Lutherse kerk, bisschop Leonard Auala, die vervolgens in juni een verklaring over dc ontwikkelingen in het gebied aflegde voor de Raad voor Namibië. (UN Monthly *Chronicle,* The *Times, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 46/2 e.v. - 1973)

ADVIESRAAD INGESTELD DOOR ZUID-AFRIKA

Op 23 maart 1973 kwam onder voorzitterschap van de Zuidafrikaanse premier Vorster te Windhoek de adviesraad voor Zuidwest-Afrika voor zijn eerste zitting bijeen. De Raad bestond uit twee blanke vertegenwoordigers, twee kleurlingen, een Bosjesman en negen zwarte Afrikanen van diverse stammen. De Nama's (Hottentotten) en Herero's hadden geweigerd zich te laten vertegenwoordigen, terwijl de Kaokoveld-gemeenschap geen vertegenwoordiging had gekozen. Een uitnodiging zich bij de raad aan te sluiten was door drie leiders van de Nationale Conventie op 23 maart van de hand gewezen.

Tijdens de missie-Escher (pag. 45 - 1973) had premier Vorster reeds melding gemaakt van zijn voornemen tot vorming van een adviserende raad. Volgens Eschers rapport van 16 nov. 1972 had Vorster verklaard dat om ervaring in zelfbestuur op te doen een adviserende raad zou worden benoemd ,,uit vertegenwoordigers van de diverse gebieden, regionale regeringen of autoriteiten" en dat hijzelf ,,algehele verantwoordelijkheid voor het gebied als geheel (zou) aanvaarden" (zie pag. 45/3 - '73). Vorster had daar op 22 nov. 1972 aan toegevoegd dat de voorgestelde adviesraad kon worden beschouwd als de ,,centrale autoriteit" zoals Escher die zich voorstelde en waarmee hij (Vorster) instemde. Dit kon worden uitgelegd als een ,,overeenkomst", aldus de Zuidafrikaanse premier.

Op 6 maart 1973 had de Nationale Conventie de voorgestelde adviesraad verworpen. omdat de erkende politieke leiders van het volk niet waren uitgenodigd daarin zitting te nemen. De Nationale Conventie is een politiek front van zeven niet-blanke organisaties, w.o. de South West Africa People's Organization (SWAPO) en de South West Africa National Union (SWANU). De conventie stelt dat zij de meerderheid van de bevolking vertegenwoordigt.
Op 18 maart 1973 waren meer dan 3.000 Afrikanen te Katutura bijeengekomen — volgens The Cape Times de grootste zwarte politieke bijeenkomst in Zuidwest-Afrika — om naar sprekers van de Nationale Conventie te luisteren, onder wie in het bijzonder David Merero (voorzitter SWAPO), Gerson Veii (vice-voorzitter SWANU) en Chief Clemens Kapuuo (stamhoofd van de Herero's). Laatstgenoemde verklaarde dat de bijeenkomst het ,,fundament voor de toekomstige regering" van Zuidwest-Afrika had gelegd. Volgens officiële berichten zouden de vertegenwoordigers van de diverse Zuidwestafrikaanse etnische groeperingen premier Vorster unaniem hebben geprezen voor het instellen van de raad. Ook zouden verscheidene afgevaardigden specifieke verzoeken tot de Zuidafrikaanse regering hebben gericht zoals versnelling van de ontwikkeling van thuislanden, het opnemen van zwarte raadsleden in afvaardigingen naar de VN, grotere bewegingsvrijheid voor de inheemse bevolking in heel Zuidwest-Afrika en gelijk onderwijs voor zwarten en blanken.

MASSAMOORD IN CAPRIVISTROOK GEMELD

Op 24 juli meldden twee Zweedse journalisten dat Zuidafrikaanse militairen op 19 sept. 1973 een dorp in het district Kalonga in de Caprivistrook met de grond gelijk hadden gemaakt en vervolgens 105 Afrikaanse bewoners hadden vermoord. Een van beide journalisten, Per Sanden, zei met de enige overlevende van de massamoord, de ongeveer 40-jarige Aaron, te hebben gesproken. Hij liet een film zien die opgenomen zou zijn op de plaats van het bloedbad, en waarop minstens vijf menselijke schedels te zien waren.
De Zuidafrikaanse minister van defensie Piet Botha, noemde het bericht op 25 juli ,,absolute nonsens".
Op 10 aug. sloeg de Zweedse tv een uitnodiging van de Zuidafrikaanse regering voor een bezoek aan de Caprivistrook af, omdat niet werd voldaan aan hun voorwaarde dat de VN-commissaris voor Namibië de reis zou meemaken.
Inmiddels was van SWAPO-zijde melding gemaakt van een massamoord in okt. 1968, waarbij 63 personen zouden zijn gedood door Zuidafrikaanse troepen.
Van 19-22 aug. brachten Zuidafrikaanse en 18 buitenlandse journalisten op uitnodiging van de Zuidafrikaanse regering een bezoek aan het betrokken gebied. Hun werden geen belemmeringen bij het onderzoek in de weg gelegd, aldus The Tzmes (27-8), en zij troffen geen spoor van een massamoord aan. Voorlopig blijft slechts de conclusie mogelijk dat het Zweedse bericht een mislukte propagandamanoeuvre betreft, aldus de NZZ (28-8)

RWANDA

LEVENSLANG VOOR EX-PRESIDENT KAYIBANDA

Op 6 juli werd gemeld dat acht personen, o.w. ex-president Grégoire Kayibanda en verscheidene leden van zijn regering, ter dood waren veroordeeld, maar dat hun vonnissen door president Habyalimana waren gewijzigd in levenslange gevangenisstraf.
Na de staatsgreep van 5 juli 1973 hadden de nieuwe machthebbers de afgezette president Kayibanda beschuldigd van het smeden van plannen om een aantal van hen in de voorgaande nacht te vermoorden. President Habyalimana verklaarde in maart 1974 dat ca. 15 politici een ,,kwadeinvloed" op Kayibanda hadden uitgeoefend en dat zij binnenkort terecht zouden staan. Tegelijk werd bericht dat een aantal gearresteerde officieren beschuldigd zou worden van medeplichtigheid aan Kayibanda's plannen voor 4 juli 1973. (KCA, AFP)

(Vor. ber. pag. 647/2 - 1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen **Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75,** Amsterdam - **N.V.** Algemene Uitgeverij **Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-**Antwerpen.

DE TOEKOMST VAN DE SPAANSE SAHARA

Sinds koning Hassan II van Marokko op 8 juli verklaard heeft dat 1975 het jaar van ,,de bevrijding van de Spaanse Sahara" zal worden en daarmee de aanspraken van zijn land op dit 266.000 km2 grote stuk woestijngebied opnieuw duidelijk naar voren bracht, hebben zich met betrekking tot deze Spaanse Sahara diverse nieuwe ontwikkelingen voorgedaan.

Achtergronden

In het gebied wonen ca. 60.000 Saharawi's, in hoofdzaak nomaden. Over hun wensen is weinig bekend. Het gebied werd echter economisch interessant, toen daar aan het eind van de jaren zestig geweldige fosfaatvoorraden werden ontdekt. Over de historische en economische achtergronden schreef Internationales Afrika Forum (nov. 1973) o.a.:

,,Ten tijde van de koloniale verdeling van West-Afrika aan het einde van de 19e eeuw vestigde Spanje zich op verscheidene plaatsen in het huidige Marokko. Nederzettingen van visserijondernemingen werden in Rio de Oro en op Cap Blanc gesticht. In het jaar **1885** stelde Spanje het protectoraat Villa Cisneros in. Maar pas na de statuswijziging van Marokko in een Frans protectoraat **(1912)** kon Spanje zich sterker uitbreiden. De definitieve bezetting werd pas in **1934** voltooid en het land werd tot ,,bezet gebied" verklaard. In het jaar **1958** werd de kolonie de Spaanse ,,provincie Sahara". Met de verwerving van de onafhankelijkheid door Marokko **(1956)** kreeg dit koninkrijk weliswaar het Spaanse protectoraat in het noorden van het land terug, maar het lot van de Sahara werd niet geregeld. De weldra door Marokko gestelde eis tot teruggave van ook dit gebied, met inbegrip van de als Islamitische Republiek Mauretanië onafhankelijk geworden vroegere Franse kolonie, werd evenwel door Spanje van de hand gewezen. In het jaar **1964** wendde Marokko zich tot de Verenigde Naties. In een resolutie van **16** okt. van datzelfde jaar werd Spanje opgeroepen het gebied prijs te geven. Deze resolutie werd in de volgende jaren meerdere malen bevestigd, omdat Madrid er geen gevolg aan gaf. Marokko stelde in **1966** de toekenning voor van het recht op zelfbeschikking voor de bevolking van dit gebied. In het volgende jaar stemde Spanje uiteindelijk in met het beginsel van een volksstemming, waarbij de bevolking zich moest uitspreken voor de onafhankelijkheid dan wel voor aansluiting bij Mauretanië of Marokko. Die (volksstemming) was voor **1971** gepland, maar vond (toen) geen doorgang. Met de oprichting van de Djema'a, een soort algemene standenvergadering, waarin de bevolking door de stamhoofden vertegenwoordigd wordt, meende Spanje tevens aan de oproep van de Verenigde Naties tot een voorbereiding op de onafhankelijkheid gevolg te hebben gegeven. In een petitie van de Djema'a aan de VN verklaarde deze zich met de bestaande toestand akkoord; zij wenste geen onafhankelijkheid. Het gebied wilde met Spanje verbonden blijven. (. . .) Ook Mauretanië cn Marokko waren niet bijzonder ia de volksraadpleging geïnteresseerd (. . .), daar elk het gebied voor zich wilde opeisen Madrid kon daarom een politiek van op de lange baan schuiven voeren.

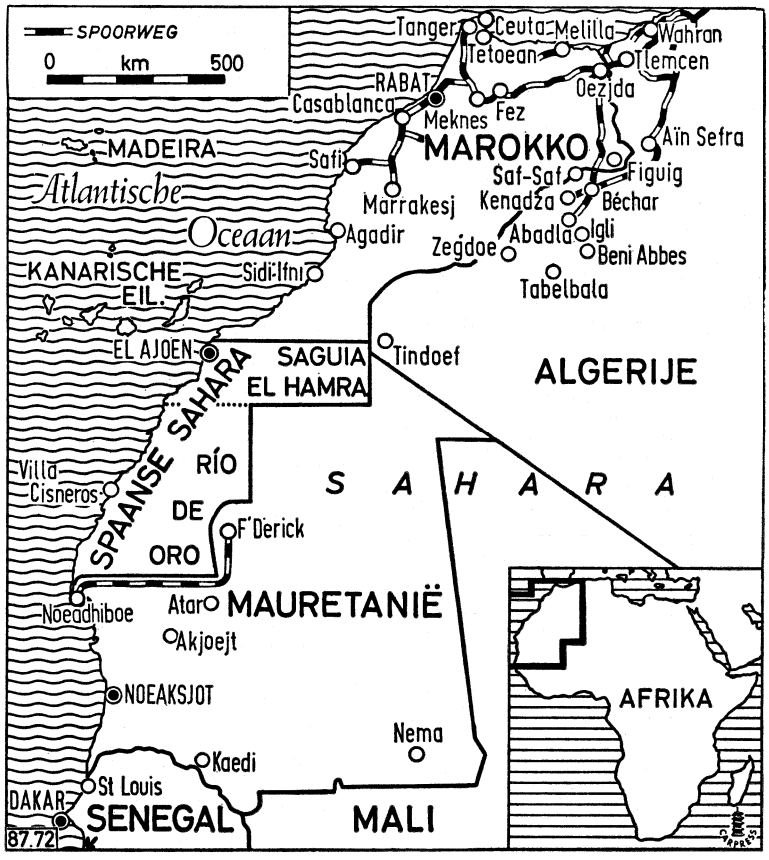
Economische factoren

Ai waren de debatten door het politieke beginsel van de opruiming van de koloniale restanten bepaald, toch speelden bij de betrokken partijen economische overwegingen een vooraanstaaaride rol. Oorspronkelijk waren die slechts door de visrijkdom aan de Atlantische kust bepaald. Met de eerste ontdekkingen van fosfaat in het jaar **1947** werd echter het voorheen economisch niet produktieve woestijngebied plotseling van groeiende betekenis.

De voorraden bij Bou Kraa ten zuiden van Aioun werden aanvankelijk op 1,7 mrd ton geschat (volgens de laatste stand **3** mrd ton). Een Spaanse onderneining ging met steun van de regering over tot het doen van investeringen ter hoogte van $ 10 mln, welke nodig waren voor de ontsluiting en de afvoer (een **100** km lange, door Krupp gebouwde transportband en havenhoofden met een lengte van **3,5** km). Met de ontginning kon in **1971** worden begonnen. Reeds het volgende jaar bedroeg de uitvoer **3.5** mln ton Het fosfaat werd, vooral door de gemakkelijke exploitatlevoorwaarden, een concurrent voor het Marokkaanse fosfaat Andere bodemschatten zijn ijzererts, dat echter nog niet geexploiteerd wordt, en eventueel aardolie, waarvoor de eerste aanwijzingen zijn vastgesteld."

Ontwikkelingen *1967-1972*

Sinds de VN-resolutie van 1967, waarin verlangd werd in het gebied een referendum te doen houden, en Spanje's bereidheid zo'n referendum over de zelfbeschikking te organiseren, hebben de drie naburige staten — Algerije, Marokko en Mauretanië — op het niveau van de staatshoofden en de ministers van buitenlandse zaken en via normale diplomatieke kanalen pogingen in het werk gesteld het onderling eens te worden. In 1969 en 1970 verbeterden de onderlinge betrekkingen tussen deze landen aanzienlijk. Tussen Marokko en Algerije kwam in 1969 het verdrag van Ifrane tot stand (zie pag. 95/2-1969), een vriendschapsverdrag. In datzelfde jaar ging Marokko tot de facto-erkenning van Mau-

De Spaanse Sahara, opgeëist door Marokko en Mauretanië

Weekblad 43ste jaargang No. 2249, pag. 26607-26622

retanië over — waarmee het zijn aanspraken op dit land liet varen — (pag. 202/2-1970) en op 8 juni 1973 werd tussen beide landen een verdrag i.z. samenwerking en goede nabuurschap gesloten (pag. 458/3-1970).

De eerste ontmoeting van de staatshoofden van Marokko, Mauretanië en Algerije — Hassan II, Moktar Ould Daddah en Houari Boumedienne — volgde op 14 sept. 1970 in de havenstad Nouadibou (voorheen Port-Etienne) in het noorden van Mauretanië. Volgens een gemeenschappelijk communiqué hadden de drie regeringen ,,besloten hun samenwerking te intensiveren (...) om de dekolonisatie van de zogeheten Spaanse Sahara tc bespoedigen en wel overeenkomstig de resoluties van de Verenigde Naties".

Een tripartite coördinatiecommissie van de drie ministers van buitenlandse zaken zou worden ingesteld om zowel op het politieke als het diplomatieke vlak permanent het dekolonisatieproces van dit gebied te volgen.

In de daaropvolgende periode poogde vooral Mauretanië de ,,geest van Nouadibou" op te roepen om effectieve acties op gang te brengen.

Maar afgezien van intentie-verklaringen en ontmoetingen van de ministers van buitenlandse zaken — op bilateraal niveau of gemeenschappelijk — werd niets ondernomen.

Tijdens zo'n bijeenkomst van de drie ministers op 4 jan. 1972 in Algiers werd besloten dat de staatshoofden zich in de tweede helft van maart 1972 opnieuw met de dekolonisatie van de Spaanse Sahara zouden bezig houden aan de hand van een door de coördinatiecommissie opgesteld actieprogramma, aldus hc! slotcommuniqué. Hieruit bleek echter tevens dat er nog meningsverschillen bestonden, want de drie landen werden opgeroepen hun front te versterken en hun acties te coördineren en voort te zetten om de bevrijding van de Sahara te bespoedigen. Spanje werd opgeroepen het geschil langs diplomatieke weg te regelen. Voorts werd gewezen op de traditioneel vriendschappelijke betrekkingen tussen het gebied en zijn noordelijke buren.

De aangekondigde topconferentie vond echter geen doorgang, zonder dat daarvoor een reden werd opgegeven.

De Spaanse diplomatie bleef echter actief met een beleid van pappen en nathouden. De toenmalige Spaanse minister van buitenlandse zaken Lopez Bravo bracht herhaalde bezoeken aan Marokko, Algerije en Mauretanië, terwijl zijn ambtgenoten uit deze drie landen ook onderhandelingen in Madrid voerden. De bij die gelegenheden gepublrceerde communiqué's waren steeds gematigd van toon. De bereidheid om tot overeenstemming te komen werd beklemtoond, zonder dat de *steen* des aanstoots met zoveel woorden werd genoemd. Men zegde elkaar toe in onderling overleg naar een rechtvaardige oplossing te zoeken. Volgens IAF (nov. '73) maakte Madrid rijkelijk gebruik van het beginsel ,,divide et impera" (verdeel en heers), doordat het de tegengestelde aanspraken van Mauretanië en Marokko uitbuitte en vooral Mauretanië waarschuwde voor de gevaren van de Marokkaanse aanspraak op het hele gebied. Tegelijk deed Spanje royale financiele toezeggingen voor ontwikkelingsprojecten, zonder overigens bij de verwezenlijking daarvan bijzondere haast aan de dag te leggen.

Verandering situatie *in* 1973 Ministersconferentie *te* Nouakchott

Op 8 en 9 mei 1973 kwamen de ministers van buitenlandse zaken van Marokko, Algerije en Mauretanië te Nouakchott bijeen om zich over nieuwe ontwikkelingen te beraden.

● Een aspect daarvan was wat later aangeduid werd als de ,,eenzijdig door Spanje geschapen nieuwe situatie". Daarmee werd gedoeld op een verklaring van de Djema'a, de ,,algemene vergadering van het Saharawi-volk". In deze verklaring die op 20 febr. 1973 zou zijn goedgekeurd, hadden de 102 leden van de met Spaanse hulp gevormde vergadering — onder voorzitterschap van het stamhoofd Jatri Said Yumani — het Spaanse staatshoofd als hoogste autoriteit erkend. Bovendien werd Madrid gevraagd een procedure voor een referendum op gang te brengen ,,die de mogelijkheid garandeert zich in alle vrijheid over de toekomst uit te spreken". De Spaanse regering zegde toe zeer binnenkort te zullen antwoorden. Deze verklaring werd langs diplomatieke weg overgebracht aan de drie belanghebbende staten op 27 febr. 1973. Marokko weigerde de verklaring te aanvaarden; Algerije en Mauretanië wezen de inhoud van de verklaring af.

● Een ander nieuw element was het steeds meer op de voorgrond treden van de bevrijdingsbewegingen. De oudste is de ,,Beweging voor de zelfschikking en onafhankelijkheid van de Canarische Archipel " (MPAIAC), die volgens een op 6 jan. 1972 te Algiers uitgegeven verklaring een samenbundeling van de krachten op de Canarische eilanden en in de Sahara zou zijn en die een onafhankelijke staat eiste. Deze organisatie werkte nauw samen met het Front de Libération du Sahara sous domination espagnole (FLSDE), dat in 1967 onder deze naam was gevormd. Later noemde het zich de ,,Beweging van de blauwe mannen" (Morehob). De leider en oprichter van Morehob, Edouard Moha, verliet in maart 1971 illegaal Marokko en bracht de zetel van zijn organisatie over van Rabat naar Algiers, omdat naar zijn zeggen de Marokkaanse autoriteiten ,,niet alleen weigerden hem te helpen, maar hem zelfs dienstbaar wilden maken".

● Bovendien had Marokko ziin aanspraken op de hele Spaanse Sahara kort voor het ministersberaad nog eens officieus geformuleerd. Het regeringsgezinde dagblad Le Matin had nl. geschreven: De drie staten Algerije, Marokko en Mauretanië zullen zich gemeenschappelijk kanten tegen de onverzoenlijkheid en de manoeuvres van Spanje. Voor Marokko echter staat een afzien van zijn territoria in de Sahara niet ter discussie. Het is daarom nu tijd om een eind te maken aan elk heen en weer gepraat en van Algerije en Mauretanië het volgende te verlangen: De beide landen moeten zonder voorbehoud verklaren dat zij geen plannen t.a.v. Saharagebieden hebben die te allen tijde tot Marokko behoorden, en dat er geen aanspraken op die gebieden kunnen bestaan buiten de Marokkaanse; zij moeten van de stichting van een ,,kunstmatige" staat afzien, zoals deze reeds door Spanje werd voorgesteld, en de rechten van het Marokkaanse standpunt erkennen: Algerije en Mauretanië moeten bovendien met Marokko een eenheidsfront vormen voor de snelle bevrijding van de bezette gebieden, opdat het buitenland niet de een tegen de ander kan uitspelen, om zijn heerschappij te blijven uitoefenen." Tegelijkertijd werd beide landen in een Marokkaans radiocommentaar verweten dat zij zich niet aan de geest en de inhoud van de vroegere gesprekken van de Marokkaanse koning met Boumedienne en Moktar Ould Daddah hadden gehouden. Alle dubbelzinnigheden moesten uit de weg worden geruimd, opdat de beide partners al hun krachten konden inzetten voor het doordrukken van de Marokkaanse aanspraak. Dat was het doel van de conferentie van ministers van buitenlandse zaken te Nouakchott.

● Mauretanië en Algerije hadden echter andere opvattingen.

Mauretanië had zich tot dan toe voor het houden van het door de VN voorgestelde referendum verklaard, dat — naar verwacht werd — in het nadeel van Spanje zou uitvallen. Over het verdere lot van het gebied moest dan tussen de betrokken partijen overeenstemming worden bereikt, waarbij een totale inlijving van de Spaanse Sahara door Marokko werd afgewezen. In principe maakte Mauretanië geen bezwaar tegen een verdeling, ook al zou het zelf gaarne het hele gebied annexeren.

Algerije verklaarde steeds geen territoriale aanspraken op het omstreden gebied te hebben. Het toonde zich voorstander van een vrije volksraadpleging — waarvan het de uitslag zou aanvaarden —, in de hoop dat voor een onafhankelijke staat zou worden gekozen. Het door sommigen geuite vermoeden dat Algerije geinteresseerd zou zijn in een corridor naar de Atlantische Oceaan o.m. voor een vlot transport van zijn ijzererts uit het nieuwe wingebied bij Tindouf, werd niet officieel bevestigd.

In een op 10 mei 1973 uitgegeven

communiqué na het beraad te Nouakchott bevestigden de ministers ,,de wil van hun regeringen om hun inspanningen te intensiveren (...) teneinde de manoeuvres van de Spaanse regering te verijdelen, authentieke dekolonisatie van dit gebied te bespoedigen en de richtlijnen van hun staatshoofden te concretiseren in de geest van de ontmoeting van Nouadibou van sept 1970 en de besprekingen te Rabat van juni 1972..." Zij spraken af dat de drie staatshoofden op een onverwijld vast te stellen datum te Rabat bijeen zouden komen om ,,een actieplan te definiëren met het oog op de nieuwe, eenzijdig door Spanje geschapen, toestand". Terwijl de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Bouteflika, preciseerde dat zijn land geen aanspraken op de betrokken gebieden maakte, gaf de vertegenwoordiger van Mauretanië geen verklaring met die strekking af.

De Marokkaanse aanspraken kregen steun van een begin juli 1973 opgerichte ,,Beweging van de 21ste augustus" (de datum van de oprichting van de Marokkaanse verzetsbeweging tegen Frankrijk in 1953). Deze werd vanuit Rabat geleid door de Zuidmarokkaan Mohammed Abu en pretendeerde de voortzetting te zijn van de ,,Beweging van de blauwe mannen".

Kort voor de geplande topconferentie werd op 22 juli 1973 melding gemaakt van een derde bevrijdingsbeweging, het Front Populaire pour la Libération du Sahara sous domination espagnole, dat op 10 mei 1973 in de hoofdstad van Mauretanië, Nouakchott, zou zijn opgericht.

Topconferentie te Agadir

Op 23 en 24 juli vergaderden de staatshoofden van Algerije, Marokko en Mauretanië in de Marokkaanse stad Agadir over de toekomst van de Spaanse Sahara en andere zaken.

Volgens het op 24 juli gepubliceerde gemeenschappelijke communiqué hadden de staatshoofden „in een klimaat (...) van volmaakte harmonie" bijzondere ,,aandacht aan de ontwikkeling van de kwestie van de Sahara nog onder de overheersing van het Spaanse kolonialisme" gewijd. Zij hadden ,,hun onvergankelijke gehechtheid" opnieuw bevestigd jegens ,,het beginsel van de zelfbeschikking en hun zorg om over de toepassing van dit beginsel te waken in een kader dat aan de bewoners van de Sahara de vrije en authentieke uiting van hun wil garandeert overeenkomstig de besluiten van de Verenigde Naties..." Voorts maakte het communiqué melding van de wens van president Ould Daddah m.b.t. een integratie van Mauretanië in de Arabische Maghreb De drie staatshoofden besloten nog tot de gemeenschappelijke aanleg van een weg van Agadir via Tindouf (Algerije) naar Atar (Mauretanië). Over de aanvaarding van het aangekondigde actieplan werd niet gesproken, en ook niet over het politieke lot van de Sahara als Spanje het zelfstandig zou verklaren.

Nieuwe Marokkaanse *actie*

Na de topconferentie bleef het een tijdlang stil rond de Spaanse Sahara, maar in de loop van juni 1974 begon in Marokko een stroom van verklaringen en commentaren op gang te komen over het herwinnen van de Sahara.

In de nacht van 5 op 6 juli maakte de Marokkaanse radio en tv bekend dat koning Hassan in een boodschap aan het Spaanse staatshoofd, generaal Franco, gewaarschuwd had tegen een nieuwe Spaanse politiek t.a.v. de Sahara. ,,Elke eenzijdige actie, die door Spanje in het gebied van de Sahara wordt ondernomen, kan er slechts toe leiden dat wij onze verplichting nakomen om onze legitieme rechten te beschermen. Onze regering en wij zelf houden ons het recht voor dienovereenkomstig te handelen..."

Op 8 juli verklaarde koning Hassan in een radio- en tv-rede dat 1975 het jaar van ,,de bevrijding van de Spaanse Sahara" zal worden. ,,Dit jaar wordt het jaar van de mobilisatie, zowel binnen als buiten het koninkrijk Marokko, voor de bevrijding van de nog bezette Marokkaanse gebieden", aldus de vorst.

Hij stelde dat Marokko gevaar loopt door de oprichting „in het zuidelijk deel van ons land" van ,,een marionettenstaat", die een ,,permanente bedreiging voor het Marokkaanse volk" zou zijn, waarmee hij doelde op de door Spanje geplande autonomie voor dit gebied.

Dezelfde dag ontvingen premier Osman en minister van buitenlandse zaken Mohammed Bahnini de diplomatieke vertegenwoordigers van de in Rabat geaccrediteerde staten.

Hun werd meegedeeld dat de Spaanse regering kennelijk van zins was door een volksstemming een voldongen feit te creëren en het gebied zo definitief van het Marokkaanse moederland af te scheiden. Marokko rekende daarbij op de steun van de Afrikaanse en Arabische broederstaten.

De volgende dag werden nota's van gelijke strekking aan de VN en de Arabische Liga overhandigd. Een diplomatiek offensief kwam op gang, waarbij premier Osman op 26 juli een boodschap van koning Hassan aan de Franse president Giscard d'Estaing overbracht met o.a. het verzoek bij Madrid tussenbeide te komen ten gunste van een verstandige beoordeling van het probleem.

Na besprekingen van zeven uur te Madrid tussen een Marokkaanse delegatie o.l.v. premier Osman en een Spaanse o.l.v. premier Carlos Arias Navarro gingen deze op 13 aug. uiteen zonder tot een akkoord te komen over de toekomst van de Sahara, aldus berichtte Le Monde (15-8) vanuit de Spaanse hoofdstad.

Op 21 aug deelde de Spaanse regering in de VN mee dat zij begin 1975 in de Sahara een referendum wilde organiseren onder toezicht van de VN over zelfbeschikking. Om zo'n referendum had de Algemene Vergadering in haar resolutie van 14 dec. 1973 gevraagd. Koning Hassan had de dag tevoren reeds verklaard dat hij een referendum afwees, als dit tot onafhankelijkheid van het gebied zou leiden.

Mauretanie deelde kort daarop de VN mee dat het niet zou afzien van zijn onvervreemdbaar recht op de Sahara.

Op kritiek in de Marokkaanse pers over de passieve houding van **Algerije** reageerde het Algerijnse persbureau volgens de NZZ (12-9) o.m. met het verwijt dat Marokko nu plotseling eenzijdig optrad, hoewel in Agadir was afgesproken solidair te handelen.

Op 17 sept. deelde koning Hassan mee dat hij voorlopig geen militair geweld wilde gebruiken om de Sahara te annexeren. Hij wilde de zaak voorleggen aan het Internationale Hof van Justitie. ,,Als het Hof tot de conclusie komt dat het gebied aan niemand toebehoorde toen het Spaanse bewind daar een aanvang nam, dan zullen wij dit standpunt eerbiedigen. In dat geval stemmen wij in met een volksstemming die zal beslissen over onafhankelijkheid of over aansluiting bij Marokko dan wel bij Mauretanië. Maar wij verzetten ons tegen het referendum dat Spanje thans wil, zelfs indien dat goedgekeurd wordt door de VN." (IAF, Le Monde, *FAZ*, NZZ, *NRC/H'blad*, The *Times*)

NEDERLAND

TEGENBEGROTING VVD

De grootste oppositiepartij in het Nederlandse parlement, de VVD. heeft op 18 sept. denkbeelden gepubliceerd, die een alternatief moeten zijn voor de begrotingsplannen van het kabinet-Den Uyl. De voorstellen zijn gericht op fiscale verlichting voor zelfstandigen, middenstanders en middengroepen. De bedoeling is daarmee op een andere manier dan het kabinet wil, nl. in de particuliere sfeer, een bijdrage tot de werkloosheidsbestrijding te leveren.

Bij de presentatie van de tegenplannen stelde de TK-fractie van de VVD, dat het haar ging om de zwakkeren binnen de boven aangeduide categorieën.

De fractie stemde in met de door de minister van financien voorgestelde verruiming van het begrotingstekort met f 1,5 mrd. Kritiek had de fractie op de voorgestelde stijging van de overheidsuitgaven met 8% reëel; zij wilde deze stijging terugbrengen tot 5,7% reëel.

Veel verzet bleek bij de VVD-fractie te bestaan tegen het gebruik, dat het kabinet wil maken van de extra aardgasbaten. De liberalen menen, dat het kabinet een ernstige fout begaat door de extra baten overwegend in de collectieve sector aan te wenden. De VVD verwijt het kabinet, dat het, ondanks de eindigheid van de gasbel, te veel van de inkomsten daaruit gebruikt voor uitgaven, die in de toekomst, wanneer de gasvoorraad uitgeput zal zijn, structureel, d.w.z. onherroepelijk zullen blijken te zijn. Zij denkt daarbij aan bepaalde investeringen en de voorgenomen creatie van 15.000 extra arbeidsplaatsen bij de overheden. De VVD meent, dat daardoor het beslag van de collectieve sector op de middelen te groot wordt, terwijl aan de andere kant het toekomstige vermogen van de produktiesector — het particuliere bedrijfsleven — om de kosten te dragen straks navenant verkleind wordt.

De VVD deed voor 1975 voorstellen om door beperking van de rijksuitgaven ruimte te vinden voor een belastingverlaging van ruim f 1 mrd totaal. Op die manier kunnen de particuliere besparingen en bestedingen een extra impuls krijgen, wat bij de VVD als een beter middel van werkloosheidsbestrijding wordt gezien dan de voorgestelde uitgavenvergroting van het rijk.

Concreet stelde de VVD-fractie voor:

- een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting door wijziging in de „schijven", circa f 400 mlijoen, vooral voor de groep van f 20.000 - f 45.000 per jaar;
- verlaging vennootschapbelasting met 1 of 2 punten = 110 of ƒ 220 mln,
- een extra investeringsaftrekmogelijkheid, vooral voor voorraadfinanciering zelfstandigen en middenstanders bedoeld, van f 200 mln;
- verlaging vermogensbelasting, f 70 mln;
- het laten vervallen van het regeringsplan tot verhoging van de successierechten in de zijlijn, f 15 mln;
- versnelde invoering gehele fiscale oudedagsreserve voor zelfstandigen, f 75 mln;
- inflatiecorrectie (teruggaaf van wegens inflatie te veel betaalde belasting) niet voor 80 maar voor 100%, f 250 mln.

De ruimte voor deze fiscale verlichting wil de VVD-fractie vinden door uitgavenbeperking bij het rijk, m.n. wat Ontwikkelingsamenwerking, CRM, Onderwijs en Volkshuisvesting (huursubsidies) betreft. Voorts door een gemiddelde beperking van één procent bij de andere departementen. Met haar tegenplan wil de VVD-fractie dat de O-lijn wordt bereikt als resultaat van het gecombineerde effect van belasting- en premiedrukdaling en de stijging van de aardgasprijzen. (NRC/Handblad)

INTERIM-NOTA WERKLOOSHEIDSBESTRIJDING

De regering heeft op 18 sept. een interim-nota inzake de werkloosheidsbestrijding aan de Tweede Kamer aangeboden. De nota was ondertekend door de ministers van sociale zaken, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, economische zaken, onderwijs en wetenschappen en financiën.

In een begeleidende brief zei minister Boersma van sociale zaken, dat aan de nota een interim-karakter gegeven was, omdat voor het beleid op dit punt een aantal complexe vraagstukken opdoemt, dat in deze nota niet voldoende kon worden uitgediept.

De regering is van plan in een vervolgnota op een aantal onderdelen voorstellen te doen voor een meer fundamentele aanpak. De regering wil dan o.m. ingaan op de bevordering van de werkgelegenheid in het bedrijfsleven — i.h.b. de bouwnijverheid —, w.o. het wegnemen van procedurele knelpunten, die de voortgang van overheids- en particuliere investeringen belemmeren; voorts op de vraag of bepaalde financiële of procedurele knelpunten bij de lagere overheid een belangrijke impuls voor de werkgelegenheid in de weg staan; op onderwerpeil als arbeidstijdverkorting, tijdstip van pensionering, verbetering van de arbeidsomstandigheden en humanisering van de arbeid, alsmede op de relatie tussen onderwijsbeleid en arbeidsmarktbeleid, de relatie tussen inkomensstructuur en arbeidsmarktbeleid en het verband tussen de sociale voorzieningen en de werkgelegenheid.

De regering stelt zich voor de sociale partners bij het voorbereiden van het beleid te betrekken. Zij is van oordeel, dat ook de sociale partners bij het uitzetten van hun beleid zich rekenschap moeten geven van de effecten op de werkgelegenheid en de werkloosheid.

In de interim-nota stelt de regering, dat zij de koerswijziging, die het afgelopen jaar bij de werkloosheidsbestrijding is ingezet, in versterkte mate wil doorvoeren. Getracht zal worden de maatregelen vooral te doen aansluiten bij de meer structurele oorzaken.

De regering acht het huidige peil van de werkloosheid onaanvaardbaar hoog. In de jaren na 1970 vertoont de geregistreerde arbeidsreserve een duidelijke stijging: gemiddeld 69.000 in 1971, 115.000 in 1972 en 117.000 in 1973; voor 1974 wordt een jaargemiddelde van 140.000 en voor 1975 van 155.000 verwacht.

In de nota wordt een werkgelegenheidsprogramma aangekondigd van f 600 mln, waarvan f 400 mln in de bouwnijverheid zal worden besteed. Het gaat om de volgende maatregelen:

— steun bij herstructurering van industriële en dienstverlenende bedrijven	f 85 mln
— maatregelen t.b.v. de confectie-industrie	f 30 mln
— plaatsen van overheidsorders	f 10 mln
— krachtige stimulering van om-, her- en bijscholing	f 25 mln
— bevordering (her)plaatsing kwetsbare groepen	f 50 mln
— aanvullende werkgelegenheid in sectoren grond-, water- en wegenbouw en burgerlijke en utiliteitsbouw	f 250 mln
— arbeidsintensieve en matig arbeidsintensieve objecten	f 150 mln

Inventarisatie werkloosheid

In de nota wordt een inventarisatie gegeven van de bestaande werkloosheidsproblemen. Gezegd wordt, dat de ontwikkeling van de werkgelegenheid een accentuering te zien geeft van het beeld van de afgelopen jaren: binnen de bedrijvensector is de werkgelegenheid in de nijverheid gedaald zonder een noemenswaardige compensatie in de dienstensector. De daling van de werkgelegenheid in de landbouw houdt aan. Bij de overheid is in 1973 en — in versterkte mate — in 1974 de werkgelegenheid gestegen. Verwacht wordt, dat deze globale tendenties in de komende jaren zullen aanhouden.

Een analyse per sector levert het volgende beeld op

BOUW Vergeleken niet de groei van de totale werkloosheid is die in de bouw meer dan evenredig toegenomen t.o.v. *1970.* De bouw is een bijzonder conjunctuurgevoelige bedrijfstak. Uit de gegevens wordt echter geconcludeerd, dat de bouwactiviteiten blijvend van geringere omvang dan in het verleden zullen zijn. Voor een gefundeerde uitspraak, of inkrimping van het arbeidsbestand in de bouwnijverheid eerlang zal (moeten) optreden, ontbreken nog de nodige gegevens. Het lijkt echter noodzakelijk erop voorbereid te zijn dat een aantal van hen die in de bouw werken, behoefte zal krijgen aan vervangende werkgelegenheid Anderzijds moet erop worden toegezien, dat voldoende vakbekwame en gemotiveerde krachten zich voor de bouw beschikbaar blijven stellen

METAAL In de metaal, de grootste groep na de bouw, blijkt dat vraag en aanbod geografisch niet op elkaar zijn afgestemd. Dat vornit naast de grote verscheidenheid in beroepen één der belangrijke oorzaken van de werkloosheid en de slechte aansluiting tussen vraag en aanbod in de metaalnijverheid. Voor andere mogelijke oorzaken wordt gedacht aan zgn. wrijvingswerkloosheid en aan een zorgvuldiger keuze van de zijde van zowel werkgevers als werknemers. Ook bestaat de indruk, dat de vakbekwaamheid van de werklozen te wensen overlaat.

HANDEL In de handelssector is de werkloosheid t o.v. *1970* en vergeleken met de metaal en de bouw minder snel gestegen Ten opzichte van het ongunstige jaar *1967* is de stijging echter aanzienlijk. Van de ouderen zijn er verhoudingsgewijs velen langer dan zes maanden zonder werk. Vooral voor vertegenwoordigers, inkooppersoneel en overigen in deze sector is de vraag aanmerkelijk lager dan het hoge aanbod.
Personeel in algemene dienst (mannen) is een beroepsgroep met veel ongeschoolden (voornamelijk los-arbeiders en magazijnpersoneel). Opvallend is het grote aantal jeugdigen in deze groep. Dit laatste geldt ook voor de beroepsgroep vrouwelijk sociaal geneeskundig personeel, waarvan de helft van het totaal aantal werklozen jonger dan *23* jaar is

VROUWEN In de nota staat voorts dat naar alle waarschijnlijkheid steeds meer vrouwen aan het arbeidsproces gaan deelnemen Vele factoren wijzen in die richting. Dit betekent, dat vrouwen in toenemende mate gaan concurreren met mannen vaak om dezelfde functies Met name zal het hier gaan om handels- en kantoorpersoneel

JEUGDWERKLOOSHEID De ontwikkeling van de jeugdwerkloosheid in het eerste halfjaar *1974* is niet hoopgevend; vergeleken met de overeenkomstige maanden van *1973* is het aandeel van de jeugdigen in de totale arbeidsreserve gestegen. Vooral bij de meisjes en met name in de groepen winkelbedienden, confectiepersoneel en kantoorbedienden is de ontwikkeling ongunstig Ook absoluut ligt het aantal jeugdige werklozen beduidend hoger dan in *1973* Overigens is de duur van de werkloosheid onder jongeren relatief kort
Uit enquêtes over enkele maanden van *1973* is af te leiden, dat gemiddeld over *1973* naar schatting *2100* partieel leerplichtigen (15- en 16-jarigen) werkloos waren: dat is 20% a 25% van de arbeidsreserve van jongens en meisjes in de leeftijdsgroep van *15* t/m 18 jaar

ACADEMICI De werkloosheid onder de academici ontwikkelt zich de laatste jaren ongunstig Eind januari *1973* waren er ruim *1700* als werkloos geregistreerd, eind juni was dit aantal gestegen tot ruim 2500, dat is 2,3% op een totaal aan academici van ongeveer 108 *000* Op zich is dit percentage niet ongunstig vergeleken met andere categorieen, maar bezien tegen de achtergrond van de verwachte ontwikkeling van het aanbod van academici, kan men zich afvragen of de huidige werkloosheid niet het begin is van meer ernstiger vormen van werkloosheid in de toekomst

DUUR WERKLOOSHEID Uit de cijfers blijkt. dat bijna een vierde deel van de werklozen meer dan zes maanden zonder werk is Van de werklozen boven de 50 jaar zijn er velen langer dan 6 maanden zonder werk. Het is duidelijk dat de langdurig onvrijwillig werklozen bijzondere aandacht en zorg van de regering verdienen.

Aard en oorzaken werkloosheid

De werkloosheid als gevolg van conjuncturele omstandigheden raamt het Centraal Plan Bureau voor *1974* op gemiddeld *20000* en de structurele werkloosheid op rond *120 000* Onder dit laatste wordt verstaan seizoenwerkloosheid, wrijvingswerkloosheid, werkloosheid op grond van bepaalde gebeurtenissen (b.v. de oliecrisis) en structuurwerkloosheid in enge zin
Enige belangrijke oorzaken die in de nota aan de orde komen zijn: veranderingen in de aard van de investeringen, de intensieve internationale betrekkingen, uiteenlopende ontwikkelingen in de kwaliteit van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en de beloningsstructuur. Starheid in het geheel van beloningen werkt in de hand dat enerzijds aan de vraag naar arbeidskrachten voor onaantrekkelijke functies niet of moeilijk door het binnenlandse aanbod kan worden voldaan (vandaar tewerkstelling buitenlandse werknemers) en dat anderzijds de beloning voor b v academici niet wordt aangepast aan de marktsituatie Veranderingen in de beloningsstructuur kunnen leiden tot grotere werkloosheid (minimum jeugdlonen, gelijke beloning van mannen en vrouwen). Een aanpassing van de beloningsstructuur aan de nieuwe situatie, te zamen met een verbetering in de arbeidsomstandigheden en secundaire arbeidsvoorwaarden kan leiden tot betere afstemming op de vraag en dus tot vermindering van de werkloosheid.
Behalve deze oorzaken wordt in de nota ook gewezen op belemmeringen die (her)intreding in het arbeidsproces bemoeilijken
Een aantal factoren dat van invloed is op werkgelegenheid en werkloosheid, zal ook de komende jaren een rol blijven spelen. Genoemd worden onder meer de technische ontwikkelingen en loonkostenstijging, die voortdurend in de richting stuwen van uitschakeling en vervanging van arbeid, de relatief dure arbeid, wat leidt tot hoge eisen waaraan de werknemer vaak niet kan of wil voldoen waardoor hij in de ziektewet komt of werkloos wordt, de veranderingen in de aard van de werkgelegenheid als gevolg van de internationalisering van de economische activiteiten; de toenemende niveauverhoging van het aanbod, de verschuiving van de leeftijdsgrens zowel aan de onderkant (toenemend onderwijs) als aan de bovenzijde (vroege pensionering en WAO) de grotere deelname van gehuwde vrouwen aan het arbeidsproces en de immigratie van rijksgenoten
De ontwikkelingen in deze richtingen dienen met zorg te worden gevolgd en begeleid Structureel gezien lijken alleen grotere deelname aan het onderwijs en vervroegde terugtrekking uit het arbeidsproces enig soelaas te kunnen bieden. Zolang een beduidend gunstiger conjuncturele ontwikkeling uitblijft zullen de te treffen overheidsmaatregelen een tegenwicht moeten vormen voor de zorgwekkende vooruitzichten

Beleidsmaatregelen

Tenslotte wordt in de nota ingegaan op de maatregelen die de overheid kan nernen om de werkloosheid te bestrijden. Daarbij wordt er op gewezen dat een aantal belangrijke mogelijkheden tot vermindering van de werkloosheid nu en in de toekomst in handen ligt van het georganiseerde bedrijfsleven De regering acht het geboden dat de sociale partners zich bij hun beleid rekenschap geven van het effect van de arbeidsvoorwaarden op de werkgelegenheid Zaken als arbeidstijdverkorting, vervroegde pensionering, humanisering van de arbeid enz. dienen mede te worden bezien op de gevolgen voor de arbeidsmarkt in de toekomst.
Gesteld wondt dat een herbezinning op het begrip ,,passende arbeid" niet achterwege kan blijven Over een mogelijke verbetering van de procedure daarbij zal binnenkort overleg worden gepleegd met de uitvoeringorganen van de WW, de WWV en de rijksgroepenregeling werkloze werknemers Gedacht wordt aan het vormen van commissies uit uitvoeringsorganen, arbeidsbureaus en georganiseerd bedrijfsleven, die wat betreft uitkering en bemiddeling bindende uitspraken doen over het al dan niet passend zijn van een bepaald aanbod van werk
Bij het aan de gang zqnde herstructureringsproces in het bedrijfsleven — bepaalde sectoren of bedrijfstakken boeten aan betekenis in of verdwijnen, terwijl andere een min of meer grote uitbreiding ondergaan — wordt sinds *1970* de daling van de werkgelegenheid in de industrie als gevolg van diepte-investeringen niet meer voldoende gecompenseerd door een toeneming in de dienstensector en de bouwnijverheid Overheidsmaatregelen zijn nodig om onnodig verlies aan werkgelegenheid te voorkomen en om uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen te bereiken. Dat kan enerzijds door het herstructureringsproces in goede banen te houden en anderzijds door stimulering van nieuwe ontwikkelingen in industrie en dienstensector
De regering acht het juist om, wanneer bij een bepaalde herstructurering de belangen van ontwikkelingslanden en de evenwichtige ontwikkeling in Nederland een rol spelen, voor die noodzakelijke herstructurering ook middelen te gebruiken die voor ontwikkelingssamenwerking zijn uitgetrokken In verband hiermee zijn op de begroting *1975* van Economische Zaken drie nieuwe posten uitgetrokken, als een eerste aanzet tot bestrijding van de structurele werkloosheid' een post voor versterking van de structuur van het industriele en dienstverlenende bedrijfsleven en voor bevordering van de hoogwaardige industrie, een post voor maatregelen op dit terrein als onderdeel van de ontwikkelingssamenwerking en uitgaven voor grote technologische ontwikkelingsprojecten
In het kader van de scholingsmaatregelen wil de regering f *10* mln reserveren voor stimulering van experimenten tot het

veelzijdiger maken van arbeid waardoor de werknemer meer betrokken wordt bij het vervaardigde produkt.
Aangekondigd wordt een onderzoek naar de beloningsstructuur in verhouding tot de werkomstandigheden: dit kan leiden tot een gewijzigde werkclassificatie waardoor voor functies met negatieve aspecten een hogere beloning gerechtvaardigd wordt geacht dan voor sommige andere functies ook al eisen die een grotere vakbekwaamheid.
Het verlenen van hulp bij mogelijke ombouw of tot een beheerst verloop van de afhouw die zich bij sommige arbeidsintensieve industrieën (confectie, schoenen en leder, enz.) in versneld tempo voltrekt en één der belangrijkste bedreigingen vormt van de werkgelegenheid op korte termijn, moet worden voortgezet. Voor deze vorm van steunverlening is — evenals in 1973 — opnieuw een bedrag van f 85 mln uitgetrokken als extra maatregel.
Een bedrag van f 30 mln is bestemd voor mogelijke uitbreiding van maatregelen tot het opvangen van ontslagen werknemers in de confectie-industrie zoals in Oost-Groningen.
Voor het plaatsen van orders van het rijk, waarbij vooral gelet wordt op de continuïteit van de ordervoorziening en daarmee van de werkgelegenheid is f 10 mln uitgetrokken. De regering zegt hiermee beslist geen afbreuk te willen doen aan het beginsel van de vrije mededinging.

REGIONAAL BELEID De minister van Economische Zaken zal streven naar een vergroting van het effect van zijn beleid tot het verstrekken van premies bij industrievestigingen. In dit premiebeleid zal het scheppen van nieuwe werkgelegenheid als element worden geïntroduceerd met handhaving van de investeringen in vaste activa als voornaamste premiegrondslag. Ook vestigingen op een aantal nader te bepalen industrieterreinen buiten de huidige stimuleringsgebieden zullen voor een investeringspremie in aanmerking kunnen komen als zij een concrete bijdrage leveren voor het oplossen van structurele arbeidsmarktproblemen.

ONDERWIJS Hoewel de doelstelling van het onderwijs een veel bredere basis heeft, erkent de regering het grote belang van het onderwijs voor de ontwikkeling van de noodzakelijke vakbekwaamheid, mede ter overbrugging van de kloof tussen opleiding en gevraagde kwaliteit. Gezien de snelle maatschappelijke ontwikkelingen dient een zeer gerichte opleiding zoveel mogelijk te worden voorkomen en de sterk gespecialiseerde hogere opleiding te worden bevorderd.

SCIIOLING EN ANDERE ARBEIDS-VOORZIENINGSMAATREGELEN Naast een uitgebreid complex van scholingsmaatregelen is ook een aantal op de persoon gerichte arbeidsvoorzieningsmaatregelen voorgesteld. Het gaat hierbij om maatregelen voor jeugdigen, gehuwde vrouwen, rijksgenoten en gehandicapten. Verder worden proeven genomen met de maatschappelijke begeleiding van langdurig werklozen.
De regering wil een te verwachten aanzienlijke werkloosheid in de bouw indammen door een ruime toepassing van maatregelen die de arbeidsmobiliteit bevorderen. In de eerste plaats denkt men aan scholingsactiviteiten om de arbeidspositie van hen die in de bouw blijven werken, te versterken en hun mobiliteit binnen de bedrijfstak te vergroten.
Voor het geheel aan scholings- en andere arbeidsvoorzieningsmaatregelen is een bedrag van f 75 mln uitgetrokken. Ook zal het apparaat voor de bemiddeling worden versterkt.

Interim-nota kritisch ontvangen.

De interim-nota werkloosheidsbestrijding werd zowel bij werkgevers- als bij werknemersorganisaties met veel kritiek ontvangen.

WERKNEMERS In een commentaar op de nota herhaalde het NKV de gemeenschappelijke uitspraak van NVV, NKV en CNV n.a.v. de begroting, dat „de regeringsmaatregelen ter bestrijding van de werkloosheid volstrekt onaanvaardbaar zijn". Er is voor het NKV geen reden deze uitspraak te herzien.
Volgens het NKV bevat de interimnota een grote reeks opmerkingen waaruit blijkt dat op de arbeidsmarkt zeer ingrijpende maatregelen nodig zijn om de onaanvaardbaar hoge werkloosheid terug te dringen. Zo'n beleid moet erop gericht zijn de steeds groter wordende onevenwichtigheid tussen vraag en aanbod weg te werken.
Het NKV heeft in de interimnota niet Kunnen ontdekken dat de regering de bestrijding van de structurele werkloosheid de hoge prioriteit geeft die noodzakelijk is. Er zijn onvoldoende aanwijzingen dat er maatregelen worden genomen om nieuwe en zekere arbeidsplaatsen te creëren. Het NKV rekent erop dat de regering in de aangekondigde vervolgnota uitzicht zal bieden op een concreet beleid dat gericht is op een aanpak van de fundamentele werkgelegenheidsproblemen.

WERKGEVERS Volgens het werkgeversverbond VNO levert de interimnota een overvloed aan analytisch materiaal, maar is het teleurstellend dat een duidelijke beleidsconceptie voor een fundamentele aanpak ontbreekt, al is een aantal van de voorgestelde maatregelen op zichzelf ongetwijfeld nuttig.
Zoals ook onlangs uit een analyse van enkele Planbureau-medewerkers is gebleken is een van de belangrijkste achterliggende oorzaken van de huidige werkloosheid gelegen in de sterke loonstijgingen van de afgelopen jaren. Een versnelde vervanging van bestaande produktie-apparatuur wordt hierdoor noodzakelijk. Deze vervangingsinvesteringen dragen daarbij een sterk arbeidsbesparend karakter.
Het scheppen van duurzame nieuwe werkgelegenheid kan alleen tot stand komen door zoveel nieuwe investeringen mogelijk te maken dat daardoor het arbeidsbesparende karakter wordt gecompenseerd. Stimulerende maatregelen van de overheid moeten vooral op het aanmoedigen van nieuwe investeringen gericht zijn.
Verlaging van de vennootschapsbelasting en vervroegde afschrijvingen op investeringen zijn maatregelen die niet alleen materieel maar vooral ook psychologisch daartoe nieuwe impulsen kunnen geven. De interimnota biedt daartoe geen aanknopingspunten.
Het Ned. Chr. Werkgeversverbond onderschrijft de kritiek van de zuste organisatie VNO. Het NCW mist in de interimnota een wezenlijke aanzet voor structurele oplossingen van het werkloosheidsprobleem. Het verbaast het NCW dat de hoofdlijnen voor een dergelijk beleid nu weer zijn uitgesteld tot de nieuwe nota, eind dit jaar.
Een goed ondernemingsklimaat is een eerste voorwaarde voor het vervangen van verloren arbeidsplaatsen. De nota gaat daar naar de mening van het NCW geheel aan voorbij. (SER-bulletin)

JAARLIJKSE HUURVERHOGING IN 1975 OP 1 JULI. WONINGBOUW-PROGRAMMA VOOR 1975

De jaarlijkse huurverhoging zal volgend jaar niet zoals aanvankelijk de bedoeling was in april ingaan, maar op 1 juli De huurverhoging zal in het algemeen 8% bedragen. Komend jaar zullen er 130.000 tot 135.000 nieuwe woningen worden gebouwd. Gestreefd wordt naar 44.000 woningwetwoningen, waarvan 9.000 bejaardenwoningen en 62.500 premiewoningen, waarvan 9.500 bejaardenwoningen. Voor het overige wordt gerekend op woningen die zonder rijkssteun zullen worden gebouwd. In het aantal woningwetwoningen zitten ook 5.000 eigen woningen voor minder draagkrachtigen, te bouwen door woningbouwcorporaties.
De vernieuwbouw voorziet in ingrijpende verbetering van 10.000 vooroorlogse woningwetwoningen, 10.000 vooroorlogse particuliere woningen en in minder ingrijpende verbetering van 4.000 na-oorlogse woningwetwoningen en 37.000 vooroorlogse particuliere woningen.
(SER-Bulletin)
(Vor. ber. pag. 552/1 - 1974)

BELGIË

PERS

Op 25 sept. is het laatste nummer verschenen van het *Journal d'Europe*, een wekelijks nieuwsmagazine, uitgegeven door de groep-Rossel. eigenares van het dagblad Le Soir. Het magazine was een jaar geleden gegroeid uit het speciale nummer dat de Antwerpse (en sindsdien eveneens door Rossel opgegeven) krant La Métropole uitgaf. De redactie van het magazine gaf blijk van radicaal-linkse opinies.

In een korte verantwoording heeft Le Soir medegedeeld dat de N.V. Rossel verplicht was een einde te maken „aan een experiment dat te zware financiële offers vergde en geen verwachtingen wettigde, gelet op de veel te geringe oplage."

Anderdeels is het in de franstalige socialistische pers tot een technische, redactionele en administratieve reorganisatie gekomen, die meebrengt dat de partijkrant Le *Peuple* (met de kopbladen *Travail* en *Mon-*

de du *Travail)* voortaan niet langer te Brussel opgesteld en gedrukt wordt, maar te Charleroi op het (socialistische) bedrijf van *Journal de Charleroi-Indépendance.* Minister van state Leburton, voorzitter van de raad van beheer van *Le* Peuple, heeft in de partijkrant van 25 sept nader verklaard, dat de hachelijke financiële toestand van de socialistische pers slechts de keuze laat tussen de doorgevoerde rationalisatie en de verdwijning zonder meer.
Ook de Vlaamse socialistische partijkranten, *Vooruit* en *Volksgazet,* worden met zware financiële moeilijkheden geconfronteerd, maar een fusie of een andere vorm van samenwerking is tot nog toe uitgebleven. Wel is Vooruit op 28 sept. gestart met een propagandacampagne om meer lezers te werven.

LIMBURGSE CAMPUS

In bijzijn van minister De Backer is op 16 sept. de campus van het Limburgse universitaire centrum te Diepenbeek officieel in gebruik genomen. In sept. 1973 was een eerste fase van de bouw gereed gekomen; thans werd de tweede fase voltooid,

BOUW AFGEREMD

In het staatsblad van 13 sept. is een KB gepubliceerd, dat ertoe strekt de uitvoering van bouwwerken, waarvan de kosten de 50 mln fr overschrijden, een jaar te verdagen Op verzoek van de bouwheer kan de regering vergunning verlenen om de werken toch te laten doorgaan. De bedoeling zit voor de oprichting van prestige-projecten en dure flatgebouwen tegen te gaan.

VEREFFENING IBRAMCO

Tijdens een algemene vergadering van de beheerders van de N.V. Iranian-Belgian Refining and Marke ting Company (Ibramco), die op 24 sept. te Brussel plaatshad, werd besloten tot de vereffening van de vennootschap. De vereffeningsacte werd dezelfde dag voor een notaris verleden.
De N.V. werd opgericht op 12 maart 1973.
De kwestie-Ibramco droeg in beslissende mate bij tot de val van de regering-Leburton (pag. 56/1 e.v.).

AKKOORD ARBEIDERSCOöPERATIES EN WARENHUIZEN

Het landelijke verbond van christelijke coöperaties en de federatie van de Belgische socialistische coöperaties, die resp. behoren tot het groter geheel van de christelijke en de socialistische arbeidersbeweging, hebben in april een akkoord gesloten met de N.V. Distrimas (Distribution Massale) voor de gemeenschappelijke bouw op Belgisch grondgebied van een tiental supermarkten. Distrimas werd opgericht door de groep Delhaize en de Franse groep Carrefour. Het akkoord voorziet ook in een kapitaalsverhoging van Distrimas. De christelijke en de socialistische coöperaties beschikken ieder over 15% van de aandelen; Delhaize en Carrefour ieder over 35%.

Tegen het akkoord is kritiek geoefend door het (socialistische) Algemeen Belgisch Vakverbond en ook door een socialistische coöperatie van de provincie Antwerpen en het Waasland.

Op 24 sept. heeft Roger Ramaekers, secretaris-generaal van de socialistische coöperatieven, te Brussel voor de Belgisch-Nederlandse vereniging, verslag uitgebracht over de aanloopperiode en betoond dat de operatie tot doel heeft de belangen van de verbruikers te vrijwaren in het kader van de snelle groei der grote verkooppruimten.

Naast een financieel akkoord werd in april ook een protocol ondertekend, dat de verruimde N.V. Distrimas verplichtingen oplegt in haar handelspolitiek tegenover de verbruikers. In het protocol wordt de functie van de distributie omschreven als ,,het ter beschikking stellen van kwaliteitsprodukten en diensten aan de verbruikers, tegen juiste prijzen." Distrimas zal met de verenigingen van consumenten over de toepassing van het principe een gesprek op gang brengen. Ook zal de maatschappij de kwaliteit van de produkten door onafhankelijke laboratoria laten onderzoeken en een informatief systeem van etikettering gebruiken. Rondom elke supermarkt zal een verbruikersgroepering worden opgericht en binnen elke vestiging zal een ,.verantwoordelijke voor de belangen van de verbruikers" worden aangesteld.

STAATSLENING

De staatslening (rente van 10%) 1974-1982 die op 24 sept werd afgesloten, heeft in totaal 33 mrd fr opgeleverd De parastatalen schreven in voor 5 mrd fr, de banken voor 28 mrd fr Het deel dat de banken voor hun rekening namen, kon voor 70% worden doorverkocht aan het publiek Gewoonlijk nemen de particulieren slechts 35 tot 40% van het aandeel der banken over

NOORD-AMERIKA

CANADA

NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAI* BENOEMD

Op 5 okt. heeft premier Trudeau bekendgemaakt dat er een nieuwe gouverneur-generaal voor Canada is benoemd als opvolger van Roland Mitchener, die per 1 jan. 1974 zou aftreden.
De nieuwe gouverneur is Jules Léger, ten tijde van zijn benoeming ambassadeur van Canada in België en Luxemburg. Léger is de vierde in Canada geboren gouverneur-generaal.
Sedert 1952 wordt de post van gouverneur-generaal afwisselend door een Engelssprekende en een Franssprekende Canadees bezet.

Jules Léger werd in 1913 in Saint-Anicet in Québec geboren, studeerde in Montreal en Parijs (rechten en literatuur), werkte enige tijd als journalist voor het dagblad Le Droit en trad in 1940 toe tot het ministerie van buitenlandse zaken als assistent voor de minister van buitenlandse zaken. In 1943 werd hij benoemd hij de Canadese vertegenwoordiging in Chili, vervolgens werkte hij in Londen en Parijs In 1949 keerde hij naar Ottawa terug als assistent van premier Saint-Laurent In 1950 werd hij onder-minister van buitenlandse zaken. Hij vervulde vervolgens hoge diplomatieke posten in Mexico en Parijs en op het ministerie in Ottawa. In 1962 werd hij ambassadeur in Rome, in 1964 in Parijs en in 1968 werd hij onder-minister voor cultuur, sport en onderwijs. In maart 1973 volgde zijn benoeming tot ambassadeur in Brussel en Luxemburg (Canada Weekly)

PREMIER TRUDEAU IN DE VOLKSREPUBLIEK CHINA

Premier Trudeau was van 10 tot 17 okt. 1973 voor een officieel bezoek in de Volksrepubliek China. Trudeau voerde besprekingen met premier Tsjoe En-lai en andere hoge regeringsfunctionarissen en werd ontvangen door partijvoorzitter Mao.
Tijdens een banket op 11 okt. sprak premier Tsjoe over de vriendschappelijke relatie tussen de beide landen. Hij zei ook dat China bereid is met alle landen samen te werken die zich verzetten tegen agressie, inmenging en onderdrukking en dat het gaarne wil pogen de verbetering van de internationale situatie te bewerkstelligen.
Op 13 okt. werd een handelsverdrag tussen beide landen ondertekend.
Premier Trudeau gaf dezelfde dag nog een persconferentie, waarbij hij gewaagde van de hartelijke sfeer

bij de besprekingen. Hij zei verder dat de handelsbetrekkingen tussen beide landen zich, sedert het aanknopen van diplomatieke betrekkingen in 1970, in gunstige zin hadden ontwikkeld. Trudeau vertelde ook dat de samenwerking op het gebied van gezondheidszorg. wetenschap, technologie, cultuur, onderwijs en pers zou worden geïntensiveerd. Er was ook gesproken over dc vestiging van consulaten-generaal in de beide landen.
Op 13 okt. gaf premier Trudeau een groot banket ter ere van zijn Chinese gastheren. Hij zei bij die gelegenheid tevreden te zijn over de resultaten van de besprekingen en de openheid van de gesprekken. Premier Tsjoe zei dat het bezoek van Trudeau het begin inluiddc van een nieuwe fase in de Chinees-Canadese vriendschap. *(Canada* Weekly, Peking Review)

Premier Trudeau met vrouw en kind.

VERENIGDE STATEN

VOORWAARDELIJKE AMNESTIE VOOR DESERTEURS EN DIENSTWEIGERAARS

Op 16 sept. heeft president Ford voorwaardelijke amnestie aangeboden aan deserteurs uit de oorlog in Vietnam en dienstweigeraars, in ruil voor een vervangende diensttijd van twee jaar voor het nationaal belang. Bovendien zouden de voor amnestie in aanmerking komenden opnieuw trouw aan de VS moeten zweren.
De voor de amnestie in aanmerking komenden, volgens officiële opgaven een aantal van 16.500 in beide categorieën, krijgen tot 31 jan. 1975 de tijd zich bij de autoriteiten te melden. Amerikanen die naar het buitenland zijn gegaan om aan de dienstplicht te ontkomen komen niet in aanmerking voor amnestie.

De International Herald Tribune kwam met een veel hoger getal van dienstweigeraars en deserteurs. Het blad gaf de volgende getallen:

- Desertie: van 1-7-1960 tot 31-12-1973 werden 503.926 gevallen van desertie geregistreerd (afwezigheid van 30 dagen of meer). Er staan thans nog 28.661 deserteurs over de periode 1-7-1966 tot 31-12-1973 op de lijst die „op vrije voeten zijn'.

- Dienstweigering: Van 1963-1973 waren er 191.840 gevallen waarin niet voldaan werd aan de aanwijzingen van de indelingsraden. Tachtig procent daarvan conformeerde zich echter na herhaalde aanmaning. Het departement van justitie vervolgde 9.118 overtreders, tegen 10.153 anderen werd de vervolging gestaakt en 4.400 onttrokken zich aan berechting.

Volgens voorstanders van amnestie beloopt het aantal uitgeweken of ondergedoken Vietnam-weigeraars tegen de 100.000 en zouden er in Canada alleen al 50.000 zitten.

President Ford verklaarde dat degenen die wegens desertie of dienstweigering gevangen zaten (naar schatting 690) vrijgelaten zouden worden hangende een onderzoek door een nieuw te benoemen commissie. Deze commissie zal ook verzoeken tot strafherziening onderzoeken van degenen die al veroordeeld zijn. Tot hoofd van de presidentiële commissie werd benoemd de vroegere Republikeinse senator Charles Goodell, een bekende tegenstander van de Amerikaanse interventie in Vietnam.
Tijdens zijn aankondiging deed Ford een beroep op de Amerikanen over hun gevoel van mededogen.
„Desertie in oorlogstijd is een grote en ernstige misdaad", zei hij. Verzoening binnen ons volk betekent, niet dat deze handelingen goedgepraat moeten worden. Toch vraagt verzoening om een daad van mededogen om de wonden van de natie te verbinden en de littekens van verdeeldheid te helen.

Op 19 augustus maakte de president voor het eerst gewag van een amnestie voor dienstweigeraars en deserteurs in een redevoering voor een conventie van oudstrijders De president zei toen dat het zijn taak was als president oin eenheid te brengen in het land Hij zei toen ook dat hij tegenstander was van een algehele, onvoorwaardelijke amnestie Hij vertelde de procureur-generaal en de minister v defensie opdracht te hebben gegeven een rapport op te stellen over de status van de deserteurs Aan de hand daarvan zou hij beslissen hoe in de verschillende gevallen te handelen.
Op 1 september boden dezen de president op het Witte Huis het rapport aan.
Minister Schlesinger verklaarde bij die gelegenheid dat het rapport de gevallen van 15.500 dienstweigeraars en 12.838 deserteurs had bestudeerd.

Reacties

Door de verschillende organisaties voor deserteurs en dienstweigeraars zowel in de VS als in Canada, Groot-Brittannië en Zweden, de landen waar het merendeel van de uitgeweken Amerikanen woont, is in het algemeen negatief gereageerd op de voorstellen van de president.
(IHT, The Times, *NRC/H'blad)*

FORD ZIET AF VAN ALGEMENE GRATIE INZAKE WATERGATE

Op 12 sept. heeft president Ford in een officieel communiqué meegedeeld dat hij geen gratie zal geven aan de bij de Watergate-zaak betrokkenen die nog op berechting wachten.
Eerder had de president laten meedelen dat hij overwoog de Watergate-verdachten een zelfde soort gratie te schenken als hij aan expresident Nixon had gegeven (pag. 589/1 e.v.). Door Congres, pers en publiek werd zeer fel gereageerd op deze bekendmaking.
De betekenis van de mededeling van 12 sept. is dat het proces tegen Haldeman, Ehrlichman en Mitchel op 1 okt. kan doorgaan en dat Nixon daarbij als getuige kan worden gedaagd, zodat alsnog meer details

over Watergate kunnen worden vastgelegd voor rechter en jury.
Fords besluit werd bekend na zijn eerste vergadering met Congresleden uit beide partijen. De republikeinse fractieleider, senator Scott, verklaarde daarna dat het Congres unaniem gekant was tegen gratieverlening vooraf.
Het was verkieslijk, aldus Scott, met gratie te wachten tot de processen zijn afgelopen en deze dan te verlenen op individuele basis. Op 12 sept. nam de Senaat een resolutie van dezelfde strekking aan, waarin dit beleid Ford werd aanbevolen.
Fords ommekeer kwam nadat hij op 11 sept. in een vergadering met protesterende Republikeinen zijn oorspronkelijke suggestie had afgezwakt dat algemene gratie vooraf, zoals aan Nison gegeven, ook voor nog resterende verdachten in studie was. *(NRC/H'blad)*

EERSTE PERSCONFERENTIE FORD

President Ford heeft op 28 aug. zijn eerste persconferentie gehouden, waarbij hij uitvoerig inging op problemen van binnen- en buitenlandse aard.
De president zei o.a. dat hij de onderhandelingen met de Sowjet-Unie over de beperking van de strategische nucleaire wapens spoedig weer op gang zou willen brengen, maar dat daarvoor eerst de ministers Kissinger en Schlesinger het eens moeten worden. Ford geloofde dat dit spoedig het geval zou zijn, zodat Kissinger in okt. weer contact zou kunnen opnemen met de Sowjet-Unie. Ford verklaarde de beperkte uitbreiding van de vloot- en luchtmachtbasis op Diego Garcia zeer wenselijk. Hij geloofde niet dat dit door de Sowjets als een uitdaging zou worden opgevat. Bovendien bezaten dezen in de Indische Oceaan al drie grote steunpunten.
Over de verbetering van de betrekkingen met Cuba zei Ford dat hij op een teken van Fidel Castro wachtte, waaruit zou moeten blijken dat hij zijn koers had gewijzigd. Tot dat tijdstip zullen de VS zich aan de besluiten van de Organisatie van Amerikaanse Staten houden.
Over het Midden-Oosten zei hij dat het vinden van een duurzame vrede in dat gebied de voorrang had. Kissinger was in Washington met de vijfde gespreksronde begonnen, nadat hij na de vertegenwoordigers van Israël, Egypte, Jordanië en Syrië ook de Saoedisch-Arabische minister van buitenlandse zaken had ontvangen.
Ford zei vervolgens dat hij het plan had in 1976 aan de presidentsverkiezingen deel te nemen. Met Rockefeller zou hij een goed team kunnen vormen. Hij wilde echter het besluit van het partijconvent afwachten voor hij definitieve dingen kon zeggen.
In het Witte Huis zouden de beslissingen niet meer door een handjevol topadviseurs worden genomen. Ford had het voornemen zijn oor bij een grote groep van adviseurs te luisteren te leggen.

Economie *en* energie

Hij herhaalde vervolgens zijn al eerder gedane belofte dat hij ter sanering van de economie niet zou teruggrijpen op een loon- en prijscontrole.
Hij zei dat de inflatie volksvijand nummer één is. Hij zei dat de staatsuitgaven voor het lopende begrotingsjaar met US$ 298 mrd besnoeid zouden worden.
Gunstige gevolgen voor de kapitaalmarkt en de bouwnijverheid verwachtte Ford van een geringer beroep van de overheid op de kapitaalmarkt voor de financiering van dc tekorten.
Over de energiesituatie zei Ford dat de VS zich nog meer moesten inspannen voor de realisatie van het zgn. „Project Independance" dat het land onafhankelijker moet maken van de buitenlandse energieleveranciers. Ook riep hij op tot nauwere samenwerking tussen de olie-importerende landen met het doel ernstige economische gevolgen van de aardolieprijssituatie te vermijden.

Tweede persconferentie

Tijdens zijn tweede persconferentie op 16 sept. sprak Ford o.a. over de gratieverlening aan Nixon.
Hij zei dat Nixons verzoek om gratieverlening uitgelegd kon worden als een schuldbekentenis van de zijde van de oud-president.
Ford zei dat hij geen geheime redenen had gehad bij het verlenen van onschendbaarheid aan Nixon.
Ford voegde eraan toe dat de juridische commissie van het Huis van Afgevaardigden een overtuigend bewijs had verzameld dat de expresident schuldig was aan een vergrijp waarvoor een strafrechtelijke procedure tegen hem op gang kon worden gebracht. *(Reuter, NZZ, IHT)*

AFRIKA

ZUID-AFRIKA

VERVROEGDE ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 24 april werden algemene verkiezingen gehouden, een jaar voordat het mandaat van het Huis van Afgevaardigden was afgelopen.
Krachtens een in 1973 besloten wijziging. die bij de eerstkomende algemene verkiezingen van kracht zou worden, was het aantal zetels in het Huis van Afgevaardigden van 166 tot 171 verhoogd. In verband daarmee waren de grenzen van de kiesdistricten in vele gevallen opnieuw vastgesteld, in het algemeen ten voordele van de regerende Nationale Partij. Transvaal kreeg drie zetels meer, Natal twee en de Kaapprovincie één, terwijl de Oranje-Vrijstaat een van zijn zetels verloor.
Voor de bezetting van de 171 zetels hadden zich 334 personen kandidaat gesteld: voor de Nationale Partij 137, voor de Verenigde Partij 110, voor de Herstigte Nasionale Partij 46, voor de Progressieve Partij **23,** voor de Democratische Partij 7 plus 11 anderen. 31 NP-kandidaten en 13 VP-kandidaten hadden geen tegenstander.
In twee districten werden de verkiezingen uitgesteld wegens hel overlijden na de kandidaatstelling van de VP-kandidaten.
Vergeleken met 1970 was de uitslag van de parlementsverkiezingen in percentage van de uitgebrachte stemmen en in zetels als volgt:

	Percentage		Zetels	
NP	57,1	(54,40)	122	(117)
VP	32,7	(37,28)	41	(47)
PP	5,3	(3,43)	6	(1)
HNP	3,6	(3,56)	0	(0)
DP	0,9	(—)	0	(—)
Overige	0,4	(1,38)	0	(0)
Vacant			2	(1)
	100,0	(100,00)	171	(166)

De bij de algemene verkiezingen van 1970 vacant gebleven zetel was bij een tussentijdse verkiezing op 17 juli 1970 door de NP behouden. De overgang van S. J Marais Steyn in sept 1973 van de VP naar de NP leidde ertoe dat bij de ontbinding van het oude parlement de NP over 119 zetels in het Huis beschikte en de VP over 46

De verdeling van de 169 zetels per provincie was vergeleken met de situatie bij de parlementsontbinding als volgt:

	NP	VP	PP
Kaapprovincie	37 (36)	15 (18)	2 (0)
Transvaal	61 (59)	11 (13)	4 (1)
Natal	5 (3)	15 (15)	0 (0)
Oranje Vrijstaat	14 (15)	0 (0)	0 (0)
Zuidwest-Afrika	5 (6)	0 (0)	0 (0)
Totaal	122 (119)	41 (46)	6 (1)

In de 125 kiesdistricten waar gestemd werd, kwam rond 75% van de geregistreerde blanke kiezers naar de stembus. Het aantal ongeldige stemmen, 20.519, was nimmer zo groot.

De VP verloor drie zetels aan de NP (twee in Natal en één in Transvaal) en won er één (in Transvaal) ten koste van de NP. Voorts verloor de VP vijf zetels aan de PP (2 in de Kaapprovincie en 3 in Transvaal).

Mevr. Helen Suzman, sinds 1961 de enige afgevaardigde van de PP in het Huis, werd met een grotere meerderheid herkozen, en PP-leider Colin Eglin, die in 1961 zijn zetel had verloren, keerde nu in het Huis terug.

Van de 46 HNP-kandidaten verloren 33 hun borgsom. Eenzelfde lot trof de meeste DP-kandidaten, maar de leider van de officieel op 17 nov. 1973 opgerichte partij, oud-minister Theo Gerdener, werd in Pietermaritzburg ternauwernood verslagen.

In totaal verloren 66 kandidaten hun borgsom, wat de staat een bedrag van bijna 40.000 Rand opleverde.

Op grond van de verkiezingen deden 44 nieuwe afgevaardigden hun intrede in het Huis.

Provinciale Raden

Op 24 april vonden eveneens verkiezingen plaats voor de vier provinciale raden. Het zeteltal van deze raden was tevoren als volgt gewijzigd: Kaapprovincie + 1, Transvaal + 3, Oranje Vrijstaat + 3 en Natal — 5. Vergeleken met 1970 werd de zetelverdeling:

	NP	VP	PP
Kaapprovincie	37 (36)	17 (18)	1 (0)
Transvaal	61 (54)	13 (19)	2 (0)
Natal	4 (3)	16 (22)	0 (0)
Oranje Vrijstaat	28 (25)	0 (0)	0 (0)

Zuidwest-Afrika

Bij de eveneens op 24 april gehouden verkiezing voor de Wetgevende Vergadering van Zuidwest-Afrika behaalde de Nationale Partij evenals in 1970 alle 18 zetels.

Helen Suzman.

Senaat

Op 30 mei verdeelde een kiescollege de Senaatszetels als volgt: NP 32, VP 12. Dit hield in dat de VP één zetel in Natal aan de NP had moeten afstaan.

Naverkiezing

Bij de op 12 juni in Pinelands (Kaapprovincie) gehouden naverkiezing voor het Huis verloor de VP de zetel aan de Progressieve Partij, die daardoor nu over 7 zetels in het Huis beschikt.

Commentaren

Premier Vorster reageerde op de verkiezingsuitslag als volgt: ,,Er is een uitzonderlijk resultaat bereikt en dat vormt een duidelijke aanwijzing voor het vertrouwen dat gesteld wordt in de Nationale Partij, het leiderschap dat ervan uitgaat, in het gevoerde beleid en in haar grondbeginselen. Anderzijds is het een klinkklare motie van wantrouwen in het leiderschap en het beleid van de Verenigde Partij."

Colin Eglin van de Progressieve Partij verklaarde: „De kiezers hebben ons het mandaat gegeven dat wij wensten. Wij zullen er hard tegen aan gaan en er vastbesloten voor zorgen dat we de grote verwachtingen van degenen die op ons gestemd hebben, in vervulling doen gaan. Onze externe relaties zullen door het geweldige verkiezingsresultaat verbeteren, een bijdrage vormen voor het herstel van beschadigde rassenbetrekkingen en goede hoop bieden aan de jongere blanke Zuidafrikanen die met een gevoel van frustratie rondlopen. Voor het eerst heeft een aanzienlijk aantal blanke Zuidafrikanen de bereidheid te kennen gegeven. een modern multiraciaal Zuid-Afrika te aanvaarden"

Volgens Sir De Villiers Graaff, de ieideï van de Verenigde Partij, was de nederlaag van zijn partij vooral te wijten aan het feit dat de campagne van de Progressieve Partij was gebaseerd op persoonlijkheden en niet op beleid. VP-veteraan Vause Raw stelde: „Het publiek (...) heeft de VP vernietigd en de NP voor eeuwig aan de macht gebracht. Wij zullen een éénpartij-staat krijgen." VP-secretaris J. L. Horack zag als tendens „een polarisatie tussen rechts en links en een wegvagen van het centrum, wat slechts tot een uiterst ongelukkige en onlosbare confrontatie kan leiden."

NRC/H'blad *(26-4)* schreef in zijn commentaar o.m.:

„...Al is de meerderheid van de regerende Nationale partij in het parlement groter geworden, toch kan uit het vrijwel gelijkgebleven stemmenpercentage dat deze partij in vergelijking met de vorige verkiezingen behaalde *(55%)* afgeleid worden dat premier Vorster het verwachte massale vertrouwensvotum niet heeft gekregen Het stemmenverlies van de grootste oppositiegroepering, de Verenigde Partij, werd gecompenseerd door de spectaculaire winst van vijf zetels voor de tot nu toe door een eenmansfractie vertegenwoordigde progressieve Partij die zich steeds het felst tegenover de politiek van de regering heeft opgesteld

De verdeeldheid binnen de Verenigde Partij was groot. Ongetwijfeld hebben interne twisten tussen voorstanders van nauwe samenwerking met de regering en aanhangers van een duidelijker profilering van de oppositie hiertoe bijgedragen. Zo was de steun van de Verenigde Partij aan de parlementaire procedures die het onderzoek van de commissie-Schlebusch (zie pag. 635/2) mogelijk maakte voor deze laatste groep onverteerbaar en deze politiek kan een groot deel van het stemmenverlies aan de Progressieve Partij verklaren.

De verkiezingsuitslagen lijken de wens naar een duidelijker herkenbaarheid van de oppositievoering te onderstrepen. Toch ziet het er naar uit, dat de nu opgetreden grotere verdeeldheid de Zuidafrikaanse parlementaire oppositie voorlopig geen goed zal doen. De instabiliteit van de Verenigde Partij dreigt zich nog steeds in een scheuring te ontladen en premier Vorster heeft in afwachting van eensgezinder tegenstand de handen vrij zijn politiek uit te voeren ." (The Times, NZZ, NRC/H'blad, Nieuwsbulletin, Zuidafrikaanse ambassade. South African Digest, KCA)

(Vor ber pag 461/2 - *1970)*

WIJZIGINGEN KABINET

Op 29 april kondigde premier Vorster een aantal wijzigingen in zijn kabinet aan, die verband hielden met het vertrek van B. J. Schoeman

De nieuwe minister van justitie, Kruger.

(minister van transport) en P. C. Pelser (minister van justitie en gevangenissen).
Met de portefeuille van transport werd nu belast S. L. Muller, tot dusver minister van economische zaken en politie. De portefeuille van economische zaken ging naar senator O. P. F. Horwood, die als minister van Indische zaken en toerisme werd opgevolgd door J. C. Heunis, tot dan toe onderminister van financiën en economische zaken.
Minister van justitie, politie en gevangenissen werd J. T. Kruger, tot dusver onderminister van politie, binnenlandse zaken, sociale zaken en pensioenen.
De minister van waterstaat en bosbouw, S. P. Botha, werd tevens met de portefeuille van energie belast
Twee nieuwe onderministers werden benoemd: W. A. Cruywagen (binnenlandse zaken) en H. H. Smit (sociale zaken, pensioenen en kleurlingenzaken).

NIEUWE VEILIGHEIDSWETTEN

Op 19 febr. werden twee wetsontwerpen gepubliceerd, die beide op een toekenning van nieuwe, ruime bevoegdheden aan de regering m.b.t. de veiligheid gericht waren. Het parlement behandelde de wetsontwerpen met grote spoed. Ondanks verzet van de Verenigde Partij en de Progressieve Partij volgde in de nacht van 25 op 26 febr. parlementaire goedkeuring en op 15 maart werden beide wetten van kracht.

Besmette organisaties

De eerste, de wet i.z. besmette organisaties, beoogde te beletten dat z.g. besmette organisaties financiële hulp uit het buitenland ontvangen om politieke doelstellingen in het binnenland te bereiken.

Krachtens de bepalingen van de wet is de president gemachtigd een organisatie ..besmet" te verklaren, als de minister van justitie tot de conclusie is gekomen — op basis van een rapport dat drie door hem benoemde magistraten hebben uitgebracht — dat ,,aan politiek wordt gedaan in, door of via een organisatie met de hulp van, of in samenwerking met, of in overleg met, of onder invloed van een organisatie of persoon in het buitenland". Oppositieleider De Villiers Graaff had in zijn kritiek gesteld dat de wet te vaag was. omdat er geen organisaties in werden genoemd en ook niet nader omschreven was wat bedoeld werd met ,,aan politiek doen".
De wet voorziet in de benoeming door de minister van justitie van a) een functionaris om verdachte organisaties te onderzoeken; deze is gemachtigd gebouwen naar eigen goeddunken te betreden. documenten op te eisen en mee te nemen en elke gewenste persoon te ondervragen: bi van een administrateur voor de besmette organisaties om controle op hun activiteiten uit te oefenen
Activa van een besmet verklaarde organisatie worden bevroren — tenzij zij aan een liefdadige instelling geschonken worden — en alle nadien in het buitenland ingezamelde gelden worden in beslag genomen. Op het inzamelen van gelden voor een besmette organisatie werd een straf gesteld van maximaal 10.000 Rand of vijf jaar gevangenis en bij herhaling van maximaal 20.000 Rand of tien jaar gevangenis.

Volgens persberichten zou de wet worden gebruikt tegen organisaties als het Zuidafrikaanse Instituut voor rassenbetrekkingen, het Christelijk Instituut van zuidelijk Afrika (van dr. Beyers Naudé), de Nationale Unie van Zuidafrikaanse Studenten (NUSAS) en de „University Christian Movement", die alle geld uit het buitenland ontvingen en wier activiteiten werden onderzocht door de in febr. 1972 ingestelde commissie van onderzoek (pag. 280/2 - '73), de z.g. commissie-Schlebusch.

Deze commissie, onder voorzitterschap van A. L. Schlebusch (lid van het Huis van Afgevaardigden voor de Nationale Partij), bestond uit vijf andere parlementsleden van de Nationale Partij en vier van de Verenigde Partij.

Samenscholingen

De tweede wet was een amendement op de wet i.z. samenscholingen van 1956, waarbij samenscholingen in het openbaar van 12 of meer personen verboden konden worden. In de gewijzigde versie kunnen de autoriteiten elke biieenkomst waar ook van meer dan één persoon verbieden, als de verdenking bestaat dat „de openbare vrede in gevaar zou kunnen worden gebracht".

Een dergelijke verbod kan voor 48 uur worden opgelegd. Elke politieman boven de rarig van „warrant officer" (vergelijkbaar met onderluitenant) is bevoegd zo'n verbod af te dwingen, desnoods door het gebruik van een vuurwapen in het uiterste geval. Alvorens tot actie over te gaan moet één maal worden gewaarschuwd tegen voorheen drie maal.
Bovendien kan de minister van justitie elke bijeenkomst waar ook voor onbepaalde tijd verbieden, als hij dat noodzakelijk of wenselijk acht „voor het handhaven van de openbare vrede" of als hij reden heeft rassenonlusten te verwachten.

Deze tweede wet zou volgens perscommentaren vooral bedoeld zijn om op te treden tegen onrust en agitatie met een anti-regeringsgezind karakter aan de niet-blanke universiteiten en onder groeperingen van blanke Engelstalige studenten.

Toepassing. Andere maatregelen

Laatstgenoemde wet werd door de regering voor het eerst toegepast in begin april om alle demonstraties te verbieden tegen het bezoek van de president van Paraguay, Alfredo Stroessner.
Als eerste werd de NUSAS op 13 sept. tot ,,besmette organisatie" verklaard. De maatregel werd getroffen een maand nadat de commissie-Schlebusch de NUSAS had betiteld als een ,,front-organisatie", die geld uit het buitenland ontving om de bestaande politieke orde in Zuid-Afrika omver te werpen. Volgens de commissie gebruikte de NUSAS een campagne voor gelijke beloning van blanken en niet-blanken om ,,een revolutie aan te wakkeren". De commissie noemde als twee belangrijke inkomstenbronnen voor de NUSAS: de World University Service en het ,,International University Exchange Fund". Naar de minister van justitie, Kruger, op 13 sept. in het parlement meedeelde was uit het onderzoek gebleken dat de NUSAS en verwante organisaties ,,politieke doelen" nastreven op het gebied van onderwijs, welzijn, maatschappelijke verhoudingen en cultuur.

Commentaar

Volgens sommige critici vormden de beide wetten opnieuw een stap op weg naar het totalitarisme, aldus The *Financial* Times (20-3). Eerdere stappen waren dan o.a. de wet op de onderdrukking van het communisme (1950), welke de regering machtigt beperkingen van bewegingsvrijheid en langdurige huisarresten op te leggen aan haar critici (in 1973 toegepast op 67 personen, o.w. vier vakbondsleiders); de

wet op onwettige organisaties, op grond waarvan het African National Congress en het Pan-African Congress onwettig werden verklaard; de „Criminal Law Amendment Act", die zware straffen inclusief afranseling oplegt voor burgerlijke ongehoorzaamheid en lijdelijk verzet; de sabotagewet; de wet op het terrorisme die de politie machtigt voor onbepaalde tijd politieke dissidenten vast te houden en te ondervragen; de Politica1 Interference Act, die multiraciale politieke partijen verbiedt; proclamatie R 17, waaronder in 1973 69 mannen en 13 vrouwen in Namibië werden gedetineerd; de Bantoe Arbeidswet, waaronder 244 Afrikanen werden gearresteerd en 169 aangeklaagd wegens staken in 1973.

Voorts was op 30 mei 1973 de wet i.z. bijeenkomsten en demonstraties van kracht geworden, die een permanent verbod afkondigde voor alle demonstraties en daaraan gekoppelde bijeenkomsten in het centrum van Kaapstad, waar het Zuidafrikaanse parlement zijn zetel heeft. Bovendien weigert de regering paspoorten aan critici. De minister van binnenlandse zaken, C. P. Mulder, deelde daaromtrent op 19 febr. in het Huis van Afgevaardigden op een desbetreffende vraag van mevr. Suzman mee dat in 1973 18 Zuidafrikaanse paspoorten door de autoriteiten waren ingetrokken en dat 152 verzoeken om paspoorten van de hand waren gewezen. Deze verzoeken waren afkomstig van 57 Indiërs, 44 Afrikanen, 30 blanken en 21 kleurlingen.

Onder de personen van wie het paspoort werd ingetrokken of aan wie een paspoort werd geweigerd waren velen die connecties onderhielden met de vier organisaties die door de commissie-Schlebusch aan een onderzoek werden onderworpen

Tot hen behoorde ds C F. Beyers Naudé, directeur van het christelijk instituut en vooraanstaand tegenstander van de apartheid, wiens paspoort op **25** sept **1973** werd ingetrokken toen hij op het punt stond met een vliegtuig naar Nederland te vertrekken Hij werd op **16** nov **1973** veroordeeld tot een boete van **50** Rand en een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden omdat hij had geweigerd voor de commissie-Schlebusch te getuigen daar hij van mening was dat die niet objectief en conform de wet optrad Weliswaar werd Beyers Naudé op **12** maast ɹ1 door het hooggerechtshof te Pretoria op formeel-juridische gronden vrijgesproken, maar inmiddels was op 29 nov **1973** tegen hem een nieuwe aanklacht zngediend wegens het assisteren bij de publikatie van verklaringen van de verbannen studentenleider Paul Pretorius (pag **280-1973)** Ook van deze aanklacht werd hij door een rechtbank te Johannesburg vrijgesproken, aldus meldde NRC/H'blad (23-8).

CONFERENTIE PREMIER **VORSTER** EN ACHT THUISLANDLEIDERS

Op 6 maart werd in het Uniegebouw te Pretoria een conferentie gehouden tussen premier Vorster en de regeringsleiders van de acht thuislanden. Het was voor het eerst dat de Zuidafrikaanse premier aan één tafel zat met alle thuislandleiders, die eveneens voor het eerst in de gelegenheid waren als groep bijeen te komen Het overleg werd tevenbijgewoond door de minister van Bantoebestuur en -ontwikkeling, M. C. Botha, en zijn twee onderministers, A. J. Raubenheimer en T. N. H. Janson.

Na afloop werd de volgende gemeenschappelijke verklaring uitgegeven:

„Tijdens onze besprekingen, die 8 uur geduurd hebben, is door premier Vorster het standpunt van de regering t a.v. onafhankelijkheid voor thuislanden opnieuw bevestigd, nl. dat het regeringshoofden van de thuislanden vrij staat daartoe de wens te kennen te geven en hun standpunten daarover ter tafel te brengen. Ter conferentie is deze kwestie evenwel niet te berde gebracht.

Besproken is het loonkloof-probleem, alsmede het verschil tussen inkomsten en uitgaven in de thuislanden. In dit verband is door premier Vorster het voorstel gedaan om een commissie van onderzoek in te stellen, waarvan de leden-deskundigen benoemd zullen worden door hemzelf enerzijds en de thuislandleiders anderzijds. Dit voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

Voornaamste discussiepunt was de grondkwestie. Door de thuislandleiders is beklemtoond dat zij niet tevreden zijn met grondtoewijzingen als vastgelegd in de 1936-wetgeving. De eerste minister heeft verklaard, in principe en naar beleid gebonden te zijn door de 1936-wet en dat de regering niet buiten diens bepalingen zou gaan Door de heer Vorster is beklemtoond dat de eerste prioriteit is, het huidige land ten volle te benutten. Hij voorspelde onderhandelingen tussen de blanke en thuislandregeringen er; tussen thuislandregeringen onderling over landkwesties.

Door de thuislandleiders is sterke klem gelegd op de consolidatieproblematiek. Daaromtrent is door de minister van Bantoe Administratie verklaard dat de regering had besloten:

A) De aankoop van land te bespoedigen; B) Dat meer gelden voor grondaankopen beschikbaar gesteld zullen worden en dat deze voor 1974/'75 waarschijnlijk driemaal groter zullen zijn dan over het huidige financiële jaar; C) Dat de grondaankopen wellicht binnen **10** jaar voltooid zullen zijn (...).

Ook is het onderwerp rassendiscriminatie lang ter discussie geweest. Dcor de eerste minister is grote nadruk gelegd op de noodzaak van opvoeding in mens-tot-mens relaties van zowel blank als zwart. Van de zijde der thuislandleiders, hoewel door hen niet is aangedrongen op volledige afschaffing van de bestaande regels en voorschriften, is verzocht om deze opnieuw op hun merites te bezien. De eerste minister stemde in met het voorstel, dat de thuislandleiders hem daarover geregeld memoranda zullen toesturen, en hij verklaarde nadrukkelijk dat die regelingen welke geen nut meer hebben bij de vermijding van rassenwrijvingen dienen te verdwijnen..."

Premier Vorster (aan het hoofd van de tafel) vergadert met (v l n r). Gatsha Buthelezi, KwaZulu; prof Hudson Ntsanwisi, Gazankulu; Cedric Phatudi, Lebowd, Lucas Mangope, Bophuthatswana; onderminister Janson, minister M C Botha; premier Vorster; onderminister Raubenheimer, Kaiser Matanzima, Transkei, L Sebe, Ciskei; P. Mphephu, Venda; en Wessels Mota, Basotho-Qwaqwa

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Medio okt. 1973 is de minister van buitenlandse handel. Pai Hsiang-koeo opgevolgd door zijn plaatsvervanger, Li Tsjiang. Van de ministerwisseling is officieel geen mededeling gedaan. Zij bleek te hebben plaats gevonden, toen persbureau Nieuw *China* op 20 okt. melding maakte van de ondertekening van een handels- en betalingsovereenkomst met Noord-Vietnam. Voor China bleek Li Tsjiang als minister zijn handtekening te hebben geplaatst. (Reuter. *AFP)*

VICE-PEEMIER TENG HSIAO-PING LID VAN HET PQLITBURO

Bij de begrafenis van de overleden vice-minister van defensie Wang Sjoe-sjeng op 11 jan. van dit jaar figureerde onder de namen van leden van het Politburo, die aan de plechtigheid deelnamen, ook die van vice-premier Teng Hsiao-ping; een officiële woordvoerder bevestigde op 14 jan. in Peking, dat Teng inderdaad als lid tot het Politburo was toegelaten.

Teng was van 1953 tot jan. 1967 secretaris-generaal van de Chinese communistische partij, tot hij deze post in de Culturele Revolutie verloor. De eerste maal nadien, dat Teng weer in het openbaar optrad was op 12 april 1973, toen hij deelnam aan een officieel diner, dat door premier Tsjoe En-lai aan de Cambodjaanse prins Norodom Sihanoek werd aangeboden. Teng werd bij die gelegenheid als vice-premier voorgesteld (pag. 585/1-1973).

Op het tiende partijcongres in aug. vorig jaar werd hij tot lid van het CC gekozen.

Er zijn ook andere tekenen, dat de rol van vice-premier Teng binnen de Chinese leiding van groeiende betekenis is. Zo ontving hij op 11 jan uit naam van premier Tsjoe En-lai een delegatie van de Japanse liberaal-democratische partij. Volgens het Japanse persbureau *Kyodo* verklaarde hij bij die gelegenheid, dat premier Tsjoe in de toekomst minder buitenlandse bezoekers zou ontvangen dan tevoren in verband met zijn hoge leeftijd.

Gezondheidstoestand Tsjoe En-lai verslechterd; Teng neemt representatieve verplichtingen over

In de loop van dit jaar heeft premier Tsjoe En-lai meerdere malen ontbroken bij ontvangsten van buitenlandse gasten. Als verklaring hiervoor werd gewezen op zijn slechte gezondheidstoestand.

De eerste maal, dat Tsjoe bij een officiele gelegenheid ontbrak, was op 9 mei, toen hij verstek liet gaan op een banket, dat aan de bezoekende president van Senegal. Senghor, werd aangeboden. Hier werd hij vervangen door vice-premier Li Hsieh-Nien. Ook bij het bezoek van de Pakistaanse premier Bhoetto van 11-14 mei (pag. 368/2-1974) zag premier Tsjoe af van de uitoefening van zijn representatieve verplichtingen, al voerde hij wel besprekingen met zijn Pakistaanse ambtgenoot.

Deze keer werd hij vervangen door vice-premier Teng.

Hetzelfde gebeurde bij het bezoek van de Cypriotische president Makarios aan Peking van 17-24 mei (pag. 468/1-1974) en bij de bezoeken van andere buitenlandse gasten, zoals de Britse oppositieleider Heath en de Maleisische premier Razak.

Op 6 juli werd de buitenwereld ingelicht over het feit, dat de Chinese premier in een ziekenhuis was opgenomen. Het Volksdagblad publiceerde een foto, waarop Tsjoe de bezoekende Amerikaanse senator Jackson in een ziekenhuis ontving.

Over de aard van de ziekte werden geen mededelingen gedaan, maar volgens buitenlandse bronnen zou Tsjoe een hartaanval hebben gehad.

Op 26 juli werd medegedeeld, dat enkele dagen tevoren Tsjoe uit het ziekenhuis ontslagen was. Daarna verscheen Tsjoe voor het eerst weer in het openbaar op 31 juli, toen hij deelnam aan het officiële diner, dat gegeven werd ter gelegenheid van de dag van het leger.

Bezoekende delegaties uit de VS en de Bondsrepubliek Duitsland, de één onder aanvoering van senator Humphrey, de ander geleid door CDU-voorzitter Helmuth Kohl, werd op 6 sept, medegedeeld, dat de premier te ziek was om buitenlandse gasten te ontvangen.

Op 16 sept. vertelde de bezoekende president van Nigeria, Yakoeboe Gowon, dat ,,hoge Chinese functionarissen" hem hadden verteld, dat de premier een operatie had ondergaan en dat hij het nu goed maakte

Tsjoe En-lai heeft inderdaad na zijn openbare optreden op 31 juli geen buitenlandse bezoekers ontvangen tot 20 sept., toen hij in het ziekenhuis een onderhoud had met de echtgenote van de Filippijnse president Marcos. Verder werden alle besprekingen met buitenlandse bezoekers gevoerd door vice-premier

De dag van het leger, 31 **juli, was** de enige gelegenheid sinds eind mei, dat Tsjoe En-lai (1) in het openbaar optrad. De anderen op de foto zijn (v.l.n.r) Ten Tsjien-jing, vice-voorzitter van de militaire commissie van het CC, Wang Hoeng-wen, vice-voorzitter van ket CC. en Tsjoe Teh, eerste commandant van het Volksbevrijdingsleger

Teng Hsiao-ping. (AP, Reuter, AFP, *UPI*, DPA)

WISSELING COMRIANDANTEN MILITAIRE DISTRICTEN

Eind vorig jaar zijn in negen van de 13 militaire districten. waarin China is ingedeeld, de militaire commandanten uitgewisseld. In twee andere districten zijn nieuwe politieke commissarissen benoemd. De wijzigingen zijn niet officieel bekend gemaakt; dat ze hadden plaats gevonden, kon worden afgeleid uit het verslag van persbureau Nieuw China van massale bijeenkomsten t.g.v. Nieuwjaar in de provincies. De namen van de bij de wijziging betrokken personen werden in het verslag van Nieuw China, dat op 2 jan. werd gepubliceerd, vermeld.

De wijziging werd in de Westerse pers de omvangrijkste en ingrijpendste sedert de val van de vroegere minister van defensie Lin Piao in sept. 1971 genoemd.

De volgende benoemingen hebben plaatsgehad:

De vroegere commandant van Peking, generaal Jang Joeng, die tijdens de Culturele Revolutie zijn post verloren had, bleek benoemd te zijn tot militaire commandant in het strategisch belangrijke district Sinkiang.

Tot commandant van het tweede district, dat wegens de gemeenschappelijke grens met de SU van belang is, Sjenjang, werd benoemd generaal Li Teh-sjeng.

Li was op het tiende partijcongres in aug. vorig jaar (pag. 585/1 e.v. - 1973) tot vijfde vice-voorzitter van de partij gekozen. Sedert 1970 was hij opperste politieke commissaris van het Volksbevrijdingsleger en lid, mogelijk vice-voorzitter, van de militaire commissie van het CC.

Li's voorganger in Sjengjang, generaal Tsjen Hsi-lien, werd benoemd tot commandant. van het district Peking. Tsjen was commandant van Sjenjang sedert 1959. Op het tiende partijcongres was hij herkozen als lid van het Politburo.

Generaal Hsoe Sji-joe, die sedert 1959 opperbevelhebber van het district Nanking was, bleek te zijn overgeplaatst naar Kanton. Ook generaal Hsoe is lid van het Politburo.

Generaal Ting Sjeng, vanaf 1965 commandant van Kanton, heeft de post in Nanking overgenomen. Generaal Ting voerde het bevel over de troepeneenheden, die in 1959 de opstand in Tibet onderdrukten en over de legers, die in 1962 in India binnenvielen.

Eveneens van post gewisseld hebben de generaals Jang Teh-tsji en Tseng Soe-joe. Generaal Jang ging van Tsinan naar Woehan en generaal Tseng was overgeplaatst van Woehan naar Tsinan.

Tydens de Lange Mars in de dertiger jaren voerde generaal Jang het bevel over de voorhoede van Lin Piao's legerkorps. Hij was sinds 1958 in Tsinan gestationeerd.

Generaal Tscng heeft in de dertiger jaren gevochten bij eenheden van Lin Piao. Zijn benoeming in Woehan dateerde van 1967.

Generaal Pi Ting-tsjun, die aan het hoofd stond van het militaire district Lantsjou in het Noordwesten, heeft zijn post geruild met generaal Han Hsien-tsjoe in Foetsjou in het Zuidoosten van China. Generaal Han bevond zich sedert 1955 in Foetsjou, sedert 1960 als commandant.

Generaal Pi was in de vijftiger jaren al eens in Foetsjou gestationeerd geweest. Commandant van Lantsjou was hij sedert 1970.

Verder is Tsji Ten-koeei, een partijfunctionaris, benoemd tot eerste politieke secretaris van het garnizoen van Peking en Wei Koeotsjing, tot dan eerste partijsecretaris van Kwangsi, werd nu eerste politieke commissaris van de troepen in Kanton.

Commentaar, achtergronden

In het *NRC/H'blad* van 10 jan. werden de militaire verschuivingen in China becommentarieerd. De krant schreef o.m.:

De verschuiving van regionale militaire commandanten is een logisch vervolg op de resultaten van het Tiende partijcongres van vorig jaar augustus Toen immers was al gebleken dat het Volksbevrijdingsleger, dat door zijn ingrijpen in de gebeurtenissen van de Culturele Revolutie zo'n sterke invloed op het politieke leven in China had verkregen, in de partijorganen in elk geval aanzienlijk aan kracht had ingeboet.

In de verschillende toporganen daalde het aantal zetels van de militairen aanzienlijk. het nieuwe Centrale Comité heeft nu bijvoorbeeld maar Voor 31% militairen, tegen dat van 1969, dat gekozen was door het Negende partijcongres, het congres waarop Lin Piao als Mao's opvolger werd bevestigd, nog 43%. In het Politbureau, het leidende orgaan van de partij, is de vermindering van de invloed van de militairen nog dramatischer geweest

Daar daalde het aantal militairen van elf naar zes, en twee van de overgeblevenen zijn de tachtig al gepasseerd.

Wat is er dus eigenlijk aan de hand? Eenvoudig het doortrekken van de lijn van het partijcongres waarop in feite de leus van voorzitter Mao dat ,,de partij het geweer moet commanderen" in ere werd hersteld, nadat Mao zelf in 1967 had toegestaan, daartoe gedwongen door de revolutionaire razernij van de Rode gardisten, dat het geweer de partij was gaan commanderen

De samenzwering die minister van defensie Lin Piao tegen Mao zou hebben opgezet, moet ook in dat licht worden gezien Lin had door de gebeurtenissen tijdens de Culturele Revolutie de positie verworven om het geweer te laten commanderen over de partij en het moet de vrees geweest zijn dat China na Mao's dood zou ontaarden in een militaire dictatuur die heeft geleid tot Lin Piao's val, vlucht en uiteindelijke dood (pag 569/3 e v. -1972)

Een van de architecten van de val van Lin Piao moet premier Tsjoe En-lai zijn geweest die vanuit zijn sterk internationaal gerichte visie de positie van China door de Culturele Revolutie steeds meer verzwakt en geridiculariseerd zag worden ,,Als ik hem maar genoeg touw geef, dan hangt hij zichzelf wel op", zo karakteriseerde een diplomaat die geldt als een van de belangrijkste China-kenners, eind dec '73 an Peking de houding van Tsjoe tegen het eind van de Culturele Revolutie

Die voorspelling is uitgekomen, hoewel de Chinese premier het misschien niet zo letterlijk heeft bedoeld.

Maar hij kon het, nog steeds volgens deze diplomaat, ook niet helpen dat de Britse Trident, waarin Lin Piao met een aantal getrouwen in september 1971 naar de Sowjetunie trachtte te ontkomen, door de Russen werd neergeschoten in een — onder de gegeven omstandigheden en vanuit hun eigen situatie onbegrijpelijke stompzinnige — paniekreactie van de autoriteiten in Moskou

Na de dood van Lin Piao werd langzamerhand de machtspositie die het Volksbevrijdingsleger zich in het overheids- en partij-apparaat had verworven, teruggebracht Heel duidelijk was die positie al gebleken uit het feit dat de revolutionaire comité's die overal in het land werden opgericht, bijna zonder uitzonderingen militairen als voorzitter hadden en in veel gevallen ook als vicevoorzitter. Die overmatige vertegenwoordiging van militairien is nu vrijwel geëlimineerd

Een bolwerk van macht van voormalige aanhangers van Lin Piao vormde echter nog steeds de hoofdkwartieren van de militaire districten, en de provinciale partij-onganisaties waar militairen vaak de scepter zwaaiden De grote vraag na het afgelopen partijcongres was dan ook in de eerste plaats hoe deze ,,koninkrijkjes" in de verschillende regio's door het nu duidelijk centralistischer ingestelde regime in Peking afgebroken konden worden Verscheidene China-deskundigen, zoals de Brit Roderick MacFarquhar en ook de Amerikaanse hoogleraar Ralph L Powell hebben getracht een antwoorid te vinden op die vraag. De opties die zij suggereerden zijn echter te grof gebleken Het probleem van de militaire koningen in de provincie heeft Tsjoe En-lai opgelost; niet door hen tot aftreden te dwmgen of op hun dood te wachten maar eenvoudig door hun functies tegen elkaar uit te wisselen, waardoor zij met behoud van hun status en prestige toch in één klap hun machtsbases kwijtraakten.

Ongetwijfeld is dit een van die politieke meesterzetten waardoor Tsjoe En-lai zich, ondanks zijn in het perspectief van de Chinese revolutie zo verdachte afkomst, tot op heden heeft kunnen handhaven. De verschuiving van de militaire bevel-

hebbers heeft de positie van Peking tegenover de provincie te meer versterkt doordat de militairen op hun nieuwe posten omringd worden door figuren uit de partijhiërarchie die een effectieve controle op hun beleid kunnen uitoefenen. Het Volksbevrijdingsleger is daarmee langzamerhand op de plaats teruggebracht die het ook volgens Mao Tse-toeng toekomt Of het zich daarmee tevreden zal stellen is een andere vraag De manoeuvre van Tsjoe En-lai lijkt echter een dubbele uitwerking te kunnen krijgen

Radicale figuren uit de Culturele Revolutie zoals Mao s echtgenote Tsjiang Tsjing, en Jao Wen-joean van de zgn ,Sjanghai-maffia", moet het uitschakelen van de militaire overheersing in de provincie zeer welkom zijn Het was immers tegen hen dat het ingrijpen van Lin Piaos soldaten tijdens de Culturele Revolutie gericht was

Niet uitgesloten is dus dat de uitschakeling van de militaire invloed in het Chinese politieke leven tot een toenadering leidt van gematigde en radicale fracties binnen de partij

MUURKRANTENCAMPAGNES TEGEN MILITAIRE LEIDERS

Verschillende persberichten maakten melding van muurkrantencampagnes, gericht tegen militaire leiders. Meest prominente doelwit van deze campagnes was generaal Li Teh-sjeng, sinds eind vorig jaar commandant van het district Sjenjang en vice-voorzitter van de partij sinds het congres van aug. vorig jaar.

Een overzicht van de berichten levert het volgende beeld op:

In *Le Monde* van 30 maart werd gemeld, dat in Taoyuan, de hoofdstad van de provincie Sjansi, talrijke muurkranten waren gezien, waarin kritiek werd geleverd op de provinciale eerste partijsecretaris. Hsieh Tsjen-Hoea, die daar tevens een militaire post bekleedt, alsmede op de provinciale politieke commissaris van het Volksbevrijdingsleger, Tao Tsjoeng-nan.

In hetzelfde bericht werd gemeld, dat in Woehan in muurkranten kritiek werd uitgeoefend op de voormalige, naar Tsinan overgeplaatste, militaire commandant Tseng Soe-joe.

Persbureau *Reuter* meldde op 12 april, dat in Nanking muurkranten gesignaleerd waren, waarin aanvallen werden gedaan op de militaire commandant van Sjenjang Li Teh-sjeng en drie plaatselijke militaire commandanten.

Li werd ervan beschuldigd een gezworen aanhanger te zijn van Lin Piao. Dat hij in ongenade gevallen was leek bevestigd te worden, toen op 23 april zijn naam als enige ontbrak op de lijst van leden van het Politburo, die een krans hadden gestuurd naar de begrafenis van generaal Foe Tsjo-ji, een voormalige generaal in het nationalistische leger van Tsjang Kai-sjek, die in 1949 Peking aan het leger van Mao-Tse-toeng overgaf. Hiermee in tegenspraak is evenwel de melding van persbureau *Nieuw China* van 2 mei, dat generaal Li Teh-sjeng samen met het volk het één mei-feest had gevierd; wel was dit de eerste maal na 30 jan., dat zijn naam in de pers werd genoemd.

Het Franse persbureau *AFP* meldde op 22 april, dat buitenlandse reizigers recentelijk in de steden Nanking en Woehsi muurkranten hadden gezien, waarin stond, dat in de organisatie van de communistische partij in de provincie Kiangsoe een „anti-partijkliek" bestond van medestanders van Lin Piao. Daarbij werd de eerste politieke commissaris van het Volksbevrijdingsleger in Kiangsoe, Woe Ta-sjeng, met name genoemd.

Journalisten, die in gezelschap van de Britse oppositieleider Edward Heath een bezoek aan China brachten, meldden op 1 juni uit Kunming, hoofdstad van de provincie Junnan, dat daar in muurkranten aanvallen gedaan werden op Wang Pi-tsjeng, commandant van het militaire district Kunming, en op Tsjeng Kan, vice-voorzitter van het provinciale revolutionare comité en plaatsvervangend commandant van Kunming. Bij de aanvallen op generaal Wang kan nog worden opgemerkt, dat hier voor de eerste maal is waargenomen, dat aanvallen gedaan werden op een militair, die niet tevens een burgerlijke post bekleedt.

Tenslotte meldden *Reuter* en *AFP* op 1 aug., dat in Sjenjang muurkranten waren waargenomen, waarin de militaire commandant van Peking, maar voordien van Sjenjang, generaal Tsjen Hsieh-lien, werd gekritiseerd.

Bij dit overzicht moet worden bedacht, dat deze berichten uit delen van China afkomstig zijn, waar buitenlanders toegang hebben. De berichten uit Kunming b.v. zijn alleen te danken aan het toevallige bezoek aldaar van Heath. Het valt niet uit te maken of in delen van China, waar buitenlanders geen of minder makkelijk toegang hebben, dergelijke campagnes plaats vinden, of wel hoe omvangrijk zij eventueel zijn. *(AFP, Reuter, The Times. Le Monde, FAZ, NRC/H'blad)*

PARTIJSECRETARIS GEREHABILITEERD

Rij de opening van de 35-ste exportbeurs in Kanton op 15 april van dit jaar trad Tsjao Tsoe-jang op als eerste secretaris van het provinciale CC en voorzitter van het revolutionaire comité van de provincie Kwangtoeng.

Van april 1965 tot jan. 1967 was Tsjao ook reeds eerste secretaris van Kwangtoeng geweest. In jan. 1967 werd hij door Rode Gardisten tot aftreden gedwongen, aangeklaagd en openbaar veroordeeld.

In de loop van 1970 werd zijn naam weer genoemd, nu als lid van het revolutionaire comité van Binnen-Mongolië. In 1972 keerde hij naar zijn provincie terug als secretaris van het provinciale CC en vice-voorzitter van het revolutionaire comité. Op het tiende partijcongres van aug. vorig jaar werd hij tot lid van het CC gekozen.

Na de overplaatsing van generaal Tin Sjeng van Kanton naar Nanking en de benoeming in Kanton van generaal Hsoe Sji-joe tot militaire commandant (p. 638/1) nam de laatste niet de burgerlijke bevoegdheden over, die zijn voorganger wel had gehad. Hoewel Hsoe Sji-joe lid is van het Politburo, en daarmee hoger in rang dan Tsjao Tsoe-jang, werd de leiding van het partijapparaat en het bestuur van de provincie in handen van de laatste gelegd. *(AFP, NZZ).*

TWEE MILITAIREN GEREHABILITEERD

Twee vroeger vooraanstaande militairen, die gedurende de Culturele Revolutie van het toneel waren verdwenen, bleken te zijn gerehabiliteerd, toen de lijst van genodigden voor het officiële diner t.g.v. de dag van het leger op 31 juli werd bekend gemaakt. Het zijn de voormalige waarnemende chef van de generale staf, generaal Jang Sjen-woe, en de voormalige eerste politieke commissaris van de luchtmacht, Joe Li-sjin.

Jang was waarnemend chef van de generale staf na de val van de chef-staf Lo Joei-tsjing in 1966 Hij bleef op deze post tot zijn eigen val in 1968 Hij kwam toen ten val, nadat hem o m verweten was zuiveringen te willen doorvoeren onder de regionale commandanten. Zijn rehabilitatie werd m de westerse pers in verband gebracht met de verschuivingen onder de regionale militaire commandanten, die eind vorig jaar is doorgevoerd

Ook generaal Joe Li-sjin had zijn positie in 1968 na aanvallen op zijn persoon door de Rode Gardisten verloren.

Uit het feit, dat zij nu werden vermeld onder het hoofd „overige gasten" wordt afgeleid, dat zij nog niet op een hoge post zijn herbenoemd. (AFP, Reuter).

ONDERWIJSDEBATTEN

In de Chinese publiciteitsmedia werd in de tweede helft van vorig jaar en de eerste helft van dit jaar buitengewoon veel aandacht besteed aan onderwijsaangelegenheden. Onderwerpen, die daarbij aan de orde werden gesteld, waren de richtlijn van voorzitter Mao van 22 dec. 1969, volgens welke het voor jonge mensen met een opleiding zeer noodzakelijk was om naar het land te gaan om daar te worden heropgevoed door de boeren; het vraagstuk van de selectie voor het hoger onderwijs; het probleem van examens en het geven van cijfers; en de vaak als autoritair gevoelde positie van leraren en onderwijzers.

De discussies begonnen gewoonlijk met de publikatie van brieven van betrokkenen.

Richtlijn van 22 dec. *1969*

De campagne voor voorzitter Mao's richtlijn van 22 dec. 1969 begon met de publikatie in het dagblad van de provincie Liaoning op 20 dec. van de correspondentie tussen de jonge man Tsjai Tsjoen-tse en zijn vader. Tsjai had in dec. 1971 zijn schoolopleiding afgesloten. Hij had toen besloten te gaan werken in een verafgelegen grensdistrict in Binnen-Mongolië. In de loop van 1973 had zijn vader hem geschreven en gevraagd naar huis terug te keren.

Zijn vader zou hem makkelijk een baan in de mijnonderneming kunnen bezorgen, waar de vader zelf ook werkte.

Tsjai schreef terug, dat zijn vader — deze was reeds 27 jaar lid van de communistische partij — zijn theoretische kennis moest verdiepen. Hij zelf was vastbesloten op het land te blijven om daar aan de opbouw van de revolutie mee te werken,

Deze briefwisseling is de basis geworden voor een uitgebreide discussie over de kwestie in alle publiciteitsmedia.

Persbureau Nieuw China herdacht op 22 dec. 1973 het uitvaardigen van de richtlijn met een hoofdartikel, waarin gezegd werd, dat in voorafgegane vijf jaar meer dan 8 mln jonge mensen na hun schoolopleiding zich op het land hadden gevestigd.

Sindsdien verschenen in vele plaatselijke kranten artikelen, waarin melding gemaakt werd van vele duizenden jongeren, die naar het land waren afgereisd.

Selectieprocedure hoger onderwijs

Voorts was er, zoals gezegd, sprake van een debat over de toelatingsselectie tot het hoger onderwijs.

In theorie is het zo, dat alleen zij, die minimaal twee jaar op een fabriek of in een commune gewerkt hebben voor een plaats aan universiteit of hogeschool in aanmerking komen. Wie dat wil moet eerst steun vragen bij zijn collega's. Dezen worden verondersteld eventuele steun voor de aanvraag om een plaats bij het hoger onderwijs niet te verlenen op basis van de intelligentie van de betrokkene, maar op grond van de mate, waarin deze blijk heeft gegeven van „proletarisch bewustzijn". Hun aanbeveling moet worden gesteund door het revolutionaire comité of de leiding van de onderneming. Daarna wordt de definitieve beslissing genomen door een rondreizende selectiecommissie van de universiteit.

In de praktijk blijkt het vooral voor kinderen van hoger geplaatste functionarissen mogelijk deze procedure te ontgaan. Dezen slagen er vaak in een studieplaats te verwerven „via de achterdeur". Hiertegen is de lopende campagne gericht.

De campagne werd op 18 jan. in het Volksdagblad geopend met de publikatie van een brief van Tsjoeng Tsjih-min, een tweedejaars student in de filosofie aan de universiteit van Nanking, waarin hij vroeg do universiteit te mogen verlaten en zich weer te mogen voegen bij zijn eenheid van het Volksbevrijdingsleger. Hij bekende, dat hij „via de achterdeur" aan de universiteit gekomen was, en wel door protectie van zijn vader, die een lange carrière in de communistische beweging had gemaakt en nu chef van de politieke afdeling van het militaire district Foetsjau is,

Het verzoek van Tsjoeng werd ingewilligd; hij keerde op 16 febr. bij zijn eenheid terug en werd op 19 febr. gedemobiliseerd om hem in staat te stellen op het land te gaan werken.

Sindsdien verschijnen in alle kranten regelmatig brieven van mensen, die dergelijke zelfkritiek uitoefenen. In de meerderheid van de gevallen betreft het leden of kinderen van leden van de communistische partij. Daarbij gaat het meestal om jonge mensen aan universiteiten, maar er zijn ook gevallen gerapporteerd van mensen, die banen „via de achterdeur" kregen. Dergelijke misbruiken, zo wordt er in de kranten bij gezegd, brengen ernstige schade toe aan de betrekkingen tussen de partij en de massa's.

Verzet tegen autoritaire leraren en examen-methodes

De derde campagne is gericht tegen het herstel van onderwijsmethoden, die in de Culturele Revolutie waren hervormd. Onderwijzend personeel wordt verweten in vele gevallen tot de oude onderwijstechnieken te zijn teruggekeerd; zij zouden absolute gehoorzaamheid verlangen en te veel nadruk leggen op het bestuderen van boeken ten koste van het opdoen van praktische ervaring in de fabriek of op het land en van politieke studie. Ook zouden er nog vele aanhangers zijn van het oude examen-systeem.

Het document, dat de aanstoot tot deze campagne gaf, was een brief van de 12-jarige leerlinge van een basisschool in Peking, Hoeang Sjoeai, die zij op 21 okt. 1973 aan het plaatselijke dagblad van Peking richtte en die op 28 dec. in het *Volksdagblad* werd gepubliceerd.

Hoeang vroeg zich af of „wij kinderen in het tijdperk van Mao Tsetoeng nog altijd slaven van het absolute gezag van de leraren (moeten) zijn, zoals in het oude onderwijssysteem".

Hoeang's brief gaf aanleiding tot een omvangrijke discussie in alle middelbare en basisscholen en in alle publiciteitsorganen.

Een middelbare scholier in Kanton, die bij een wiskunde-examen op overschrijven werd betrapt en daarom een strafopstel over „zelfzuchtigheid en revisionisme" moest schrijven, beklaagde zich in het Volksdagblad van 9 jan., dat „leraren examens als een toverstaf tot controle van de leerlingen gebruiken en cijfers als wapens tegen diegenen gebruiken, die niet terugslaan".

In de *NZZ* (17-3) werd er op gewezen, dat alle brieven en berichten over onderwijsthema's gemeen hebben, dat zij de verhouding tussen oud en jong, tussen gevestigde kaders en toekomstige opvolgers, behandelen.

(China *Quarterly*, NZZ, Le Monde, The *Times*)

uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „systeem Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam — N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

COSTA GOMES NIEUWE PRESIDENT PORTUGAL

Generaal Antonio de Spinola is op 30 september afgetreden als president van Portugal. Hij werd opgevolgd door de chef van de generale staf generaal Costa Gomes.

Het aftreden van De Spinola !wanna een conflict tussen de president en de Beweging van de Strijdkrachten. de groep voornamelijk jonge, links georienteerde officieren die de staatsgreep op 25 april hebben uitgevoerd, over een massabetoging ten gunste van De Spinola die op 28 september had moeten plaatsvinden.

De Beweging van de Strijdkrachten en linkse leden van de voorlopige regering drongen er bij de president op aan deze betoging te verbieden, omdat zij vreesden dat rechtse krachten de gelegenheid zouden aangrijpen om weer op de voorgrond te treden. De manifestatie was georganiseerd door de ,,zwijgende meerderheid", waarachter zich volgens de Beweging van de Strijdkrachten (MFA) aanhangers van het oude regime verscholen.

Eerder in de week, op 26 september, was het bij een stierengevecht in Lissabon, waarbij De Spinola en premier Gonçalves aanwezig waren al tot een gewelddadig treffen gekomen tussen ,,de zwijgende meerderheid" die langdurige De Spinola toejuichte en linkse toeschouwers.

Sedert De Spinola op 10 september een beroep op ,,de zwijgende meerderheid" had gedaan zich te verdedigen tegen ,,extremistische, totalitaristische stromingen, die in het duister leven", volgens waarnemers bedoelde de president daar de linkse groeperingen mee, was hij meer en meer de kampioen van rechts geworden.

De Spinola gaf aanvankelyk toestemming voor de demonstratie van 28 september, maar vertegenwoordigers van de MFA en linkse leden van de regering dwongen de president de demonstratie af te gelasten. nadat jonge Portugezen in de loop van 28 september de toegangswegen naar Lissabon begonnen te barricaderen en auto's die naar de hoofdstad wilden op wapens onderzochten Het personeel van het openbaar vervoer in Lissabon en de taxichauffeurs lieten weten dat zij geen deelnemers aan de manifestatie zouden vervoeren.

De regering had een verschijningsverbod voor de kranten afgekondigd voor 28 september en de radiostations, behalve de onder staatstoezicht staande, gesloten om te verzekeren dat de betoging vredig gehouden kon worden

De Beweging van de Strijdkrachten kwam echter in de loop van 28 september in actie, nam de officiële radiozender over en sprak in een aantal uitzendingen een veroordeling uit over de ,,groeiende activiteit van personen die relaties onderhouden met de meeste reactionaire kringen" Zij maakte de arrestatie van een groot aantal personen bekend en soldaten kwamen de burge s assisteren op de controleposten bij de invalswegen

Onder deze druk moest De Spinola zijn verzet wel opgeven en gelastte hij de betoging af.

De radio zond daarna voortdurend verklaringen van de Beweging van de Strijdkrachten uit waarin deze meedeelde de situatie volkomen meester te zijn.

In de loop van 29 september ontving De Spinola een delegatie van de Beweging, nadat hij overleg had gepleegd met de Raad van State, het hoogste adviserende college in Portugal.

Op 30 september richtte de president zich via de televisie tot het Portugese volk en maakte zijn aftreden bekend.

Hij stelde de regering verantwoordelijk voor het ,,heersende klimaat van chaos en anarchie" en kritiseerde met name de dekolonisatiepolitiek. De afgetreden president heeft nooit een geheim gemaakt van zijn verzet tegen de machtsoverdracht aan de bevrijdingsbewegingen van Guinee-Bissau en Mozambique. Hij meende dat de bevolking bij referendum over de toekomst zou moeten besluiten. Hij kondigde zelfs aan dat hij persoonlijk de leiding zou nemen van de onderhandelingen over de toekomst van Angola. Dat zou betekenen dat ininister van buitenlandse zaken Mario Soares, die de onderhandeling met de PAIGC en het FRELIMO voerde, naar het tweede plan werd geschoven

In zijn rede sprak De Spinola van een verraad van de idealen van de Beweging van de Strijdkrachten. ,,Het dekolonisatieproces is misvormd door er moedwillig antidemocratische maatregelen voor in de plaats te zetten, die schadelijk zijn voor de ware belangen van de Afrikaanse bevolkingen".

Over Portugal zei hij ,,het is onmogelijk democratie te bouwen terwijl systematisch aanslagen worden gepleegd op de fundamenten, structuren en instellingen door politieke groeperingen met een ideologie die spot met het meest elementaire begrip van de vrijheid, in flagrante tegenstelling tot de geest van de 25ste april". .,Mijn gevoel van loyaliteit belet me het volk te verraden waartoe ik behoor en voor wie nieuwe vormen van slavernij in voorbereiding zijn onder de vlag van een valse vrijheid. Mijn hele leven heb ik in dienst gesteld van het vaderland, en ik wens niet op mijn geweten te hebben dat ik ooit mijn medeburgers zou verraden. In deze omstandigheden, en tegenover de totale onmogelijkheid in het huidige klimaat een waarachtige democratie op te bouwen, leg ik hierbij de functie van president van de republiek neer", aldus De Spinola.

President Costa Gomes.

De Spinola trad eveneens uit de zeven man sterke militaire junta, die sedert 25 april officieel als hoogste regeringsorgaan functioneert. Tevens traden drie conservatieve medestanders van De Spinola uit de iunta. Het waren generaal Manuel Diogeno Neto, generaal Jaime Silverio Marques en generaal Carlos Galvao de Melo.

De minister van defensie Mario Firmino Miguel en zijn collega van voorlichting Jose Sanches Osorio, beiden aanhangers van De Spinola, hebben hun functies neergelegd. Na het aftreden van De Spinola is een aantal bekende rechtse Portugezen gearresteerd. Precieze cijfers ontbreken nog, maar persberichten noemen aantallen varierend van 135 tot 175 Volgens sommige persberichten zouden leden van vooraanstaande Portugese families naar het buitenland zijn uitgeweken en zou een ware kapitaalvlucht op gang zijn gekomen.

Commentaren zijn het er algemeen over eens dat na het heengaan van

Weekblad 42ste jaargang No 2250. pag 26623'26638

De Spinola met een duidelijk linkse koers in de Portugese politiek rekening moet worden gehouden. Minister Soares van buitenlandse zaken heeft inmiddels verklaard dat het land zijn verplichtingen als NAVO-bondgenoot zal blijven nakomen Hij heeft dc Amerikaanse ambassadeur in Lissabon verzocht dit aan zijn regering in Washington over te brengen

Het aftreden van Dc Spinola markeert het einde van een ontwikkeling die begon na de staatsgreep van 25 april In de maanden die daarop volgden bleek steeds weer dat de president aanzienlijk van mening verschilde over de koers die het land moest volgen met de groep die hem aan de macht had gebracht, de Beweging van de Strijdkrachten.

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken Max van der Stoel bezocht op 3 juni zijn Portugese collega Soares. V.l.n.r. de ministers Soares en Van der Stoel en premier Palma Carlos.

Zijn benoeming door de opstandige jonge officieren die de revolutie hadden voltrokken, leek in de eerste weken van de democratische roes, die in Portugal heerste, een voortreffelijke keus, aldus het N R C / H'b l a d (1-10) in een beschouwing over het heengaan van De Spinola. Antonio de Spinola toonde zich in alle opzichten een man die niets liever wilde dan een parlementaire democratie in Portugal met volstrekte vrijheid voor alle burgers. Zonder leider van zijn formaat en met zo'n groot prestige zou de democratisering van Portugal niet zo snel zijn verlopen als in die eerste twee weken na de 25ste april. Desondanks is het presidentschap van Spinola een tragische mislukking geworden die Portugal bijna aan de rand van een burgeroorlog had gebracht. Wat zijn daarvan de oorzaken?

Binnen de figuur Spinola, die tot de beginselen van de democratie was bekeerd, bleef nog altijd de oude, conservatieve Spinola voortleven. De militair, die orde en rust boven alles stelde, geen chaos duldde, de misschien te hoge, maar na 48 jaar onderdrukking volkomen begrijpelijke eisen van een verpauperd en door en door geradicaliseerd industrieel en agrarisch proletariaat, en de fabrieksbezettingen en stakingen als een levensgevaarlijke vorm van anarchie beschouwde, die Portugal te gronde zou richten.

De militair die wel hooggestemde denkbeelden had over het nieuwe Portugal, maar die niets begreep van de werkelijke noden van het Portugese volk, waarvoor linkse groeperingen en met name de communisten wel degelijk een (zij het ook theoretische) oplossing boden. Een oplossing — en dat heeft Spinola altijd dwars gezeten — die niet zo heel ver verwijderd lag van het programma van de ,,sociale revolutie" van de Beweging van de Strijdkrachten.

Al spoedig, toen de roes van de 25ste april voorbij was, kwam de tegenstelling tussen Spinola en de radicale politieke groepen, waartoe men ook de Beweging (MFA) kan rekenen, steeds sterker tot uiting. Spinola trok het land in en hij herhaalde overal waar hij sprak dezelfde these: ,,Portugal dreigt kapot te gaan aan de anarchie, aan de wilde stakingen, aan de radicalisering." Hij had geen gevoel voor de ontzettend grote sociale tegenstellingen, die Salazar en Caetano als erfenis hadden achtergelaten.

Terwijl hij als de grote Spinola door het land trok, vergat hij dat zijn presidentschap slechts een wankele basis had. Hij was geen door het volk gekozen president van Portugal, maar een benoemde president en zijn lot was afhankelijk van die jonge, radicale officieren die totaal andere denkbeelden over de democratie in Portugal hadden.

Zijn eerste nederlaag leed Spinola na het aftreden van .,zijn" minister-president Palma Carlos, en op dat moment bleek reeds dat tussen zijn denkwereld en de denkwereld van de MFA een zeer diepe kloof lag. Met de tweede regering, waarin de MFA zeer sterk vertegenwoordigd was heeft Spinola liet feitelijk nooit goed kunnen vinden. De eindeloze nachtelijke haarkloverijen over kleine problemen in een land waar snelle besluiten genomen moesten worden, vormden voor de buitenwereld al een bewijs van de moeizame samenwerking tussen Spinola en de MFA, wier meest radicale leiders hun ergernis over de ,,dictatoriale" pretentie van Spinola niet onder stoelen of banken staken. Nederlagen moest Spinola ook incasseren bij het razendsnelle dekolonisatie-beleid, dat zich volgens een geheel ander patroon voltrok dan hij in zijn boek had gesteld. Tegelijkertijd bleef hij, steeds verbitterder over de ,,linkse" ontwikkeling in Portugal en over de beknotting van zijn reële macht, hopen op de vorming van een gezonde conservatieve democratische oppositie, waarop hij zou kunnen steunen.

Die oppositie kwam na zijn beroep van 10 september op de ,,zwijgende meerderheid" van het Portugese volk. Echter niet in de gezonde vorm van eerlijke conservatieven, maar als een samenraapsel van aanhangers van het oude fascistische regime die zich hersteld waanden van de klap van de 25ste april.

Onbegrijpelijk is het dat Spinola niet heeft beseft of niet heeft willen beseffen, wat het stimuleren van de oude reactionaire kliek door het Portugese volk en zeker door de MFA niet zou worden geslikt. Spinola keerde terug naar zijn in wezen conservatieve oorsprong, trachtte nog door persoonlijk ingrijpen zijn tegenstanders te neutraliseren, verloor het pleit en verliet nogal bitter, rnaar in waardige stijl het politieke strijdperk.

Niemand in Portugal, behalve de luidruchtige groep van jonge extreem-linkse agitatoren, heeft Spinola een trap na gegeven. In de kortstondige episode van zijn presidentschap heeft hij een nuttige functie vervuld en alleen al daardoor zal hij een historische figuur blijven. Maar een machtige bijdrage tot de sociale ontwikkeling van het arme analfabetische land heeft Spinola niet geleverd, aldus het N R C / H'b l a d.

Een niet nader genoemde regeringswoordvoerder heeft op 1 okt. meegedeeld dat extreem-rechtse groeperingen het plan hadden De Spinola te vermoorden. Zij hadden de moordaanslag willen gebruiken om een opstand te ontketenen.

Eerdere perspublikaties spraken van grote hoeveelheden wapens die door de politie bij huiszoekingen bij rechtse Portugezen, zouden zijn gevonden.

Regering-Gonçalves gehandhaafd

Na het aftreden van De Spinola bood ook de regering-Gonçalves haar ontslag aan, maar op 1 okt. werd de regering, in ongewijzigde samenstelling, met uitzondering van de posten van defensie en voorlichting, die nog niet zijn bezet, opnieuw beëdigd.

Behalve socialisten, communisten, vertegenwoordigers van de MFA blijven ook de centrum-liberalen deel uitmaken van de coalitie.

Uit een op 1 okt. gepubliceerd communiqué blijkt wel dat de Centrum-Liberalen (de Democratische Volkspartij) zich kritrsch opstellen Ze blijven in de regering om hun bijdrage te leveren aan ,,de opbouw van een waarachtige democratie in Portugal' De enige reden voor het deelnemen aan de regering is ,,de opbouw van een vrij democratisch en pluralistisch Portugal, zoals bepaald in het programma van de Beweging van de

Strijdkrachten en niet onderworpen aan min of meer verhulde vormen van dictatuur van welke aard ook"
Een pluralistische democratie vereist , dat alle denkrichtingen gelijke toegang hebben tot pers, radio en televisie Ze kan slechts bestaan in eeri klimaat van vreedzaam naast elkaar leven van de burgers. waarbij geweld moet worden uitgesloten Ze vergt het bestaan ban een oppositie ter linkerzijde en ter rechterzijde, indien deze de democratische legaliteit respecteren', aldus de verklaring van de PPD

Politieke *groeperingen*

In de afgelopen maanden zijn er in Portugal steeds meer politieke groeperingen op het toneel verschenen (Voor een eerste overzicht daarvafi verwijzen wij naar pag. 318 e.v.) Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de momenteel bestaande partijen.

Onlangs werd in Oporto een „Nationalistische Alliantie" opgericht. Voor het lidmaatschap werden de leden van het op 25 april ontbonden „Portugees Legioen" uitgenodigd. Dit Portugese Legioen, een paramilitaire organisatie, was evenals de beruchte geheime politie. de PIDE. het symbool van het Salazar-regime. Het was opgericht ten tijde van de Spaanse burgeroorlog om aan de kant van Franco's troepen te strijden en heeft zich sindsdien ontwikkeld tot een van de steunpilaren van het Portugese regime.
Na een golf van protest tegen de oprichting van deze „fascistische organisatie" kondigde de regering half september een verbod op de „Nationalistische Alliantie" ar.
Ook gematigd-rechtse stromingen zijn bezig zich te reorganiseren. Drie partijen, de „Partij van de Vooruitgang, de „Liberale Partij" en de „Democratische Arbeiderspartij" hebben zich verenigd tot een „Democratisch Eenheidsfront". En de „Christendemocratische partij", de Christelijk Sociaal Democratische Partij", de „Onafhankelijke Democratische Partij" zijn opgegaan in de „Alliantie van Portugezen voor de Sociale Vooruitgang". Een weekblad heeft al geopperd dat het voorzitterschap van deze belangrijke groepering rechts van het politieke centrum zou worden aangeboden aan generaal De Spinola.
In het politieke centrum wordt de boventoon gevoerd door de „Democratische Volkspartij" (PPD) van Sa Carneiro, aanvankelijk "een kritische medestander van Caetano, later diens opponent en na de staatsgreep van 25 april korte tijd minister van staat. Deze groepering. die een wat behoudende koers vaart is erg actief met propaganda en ledenwerving en ziet zichzelf als schakel tussen rechts en links
Wet deze hergroepering is een eind pekomen aan de rersnippering en de on+reddering waaraan rechts ten prooi was na de omwenteling van april Ook van de komende kieswet gaat een stimulans tot hergroepering uit Er zijn sterke aanwijzingen dat alleen groeperingen van minstens 15000 leden de status van politieke partij zullen kunnen Krijgen

Links

Aan ae linkerkant van het politieke toneel zijn drie stromingen te onderscheiden de communistische partij de socialistische partij en een veelheid van groepjes en splintertjes van uiterst links Vergeleken met de hergroepering van rechts, dat bobendien kan rekenen op omvangrijke financiële steun en een greep heeft op een groot deel van de economie is links verdeeld
De socialistische partij geleid door minister van buitenlandse zaken Mario Soares. heeft zich in twee recente communiqués vijandig uitgelaten over de communistische partij. Alles wijs: erop, zo menen waarnemers, dat geprobeerd wordt de communistische partij in het isolement te manoeuvreren. De socialistische partij, waarvan het ledental niet bekend is, telt veel aanhang onder de intellectuelen, maar schijnt niet goed aan te slaan bij de arbeiders en het gewone volk.
De communistische partij is de grootste en meest hecht georganiseerde groepering in Portugal. De communisten zijn zeer actief geweest in de illegaliteit en hebben ondanks de vervolging een hecht partijapparaat en een grote aanhang weten op te bouwen. Op de 25ste april kwam de communistische partij bovengronds als de best georganiseerde, de meest gedisciplineerde en de grootste partij. De communisten hebben ministers geleverd aan de regering, maar het is ook voor niemand een geheim dat communisten ook posities hebben veroverd in een deel van het leger, de marine, de vakbonden en in de „Democratische Beweging". Deze Movimento Democratico Portugues is de voortzetting van de democratische kiescommissies (CDE), de oppositie van communisten, socialisten, linkse katholieken en liberalen onder Caetano. De communisten in deze organisaties treden niet op als partijleden, maar als leden van de democratische beweging.

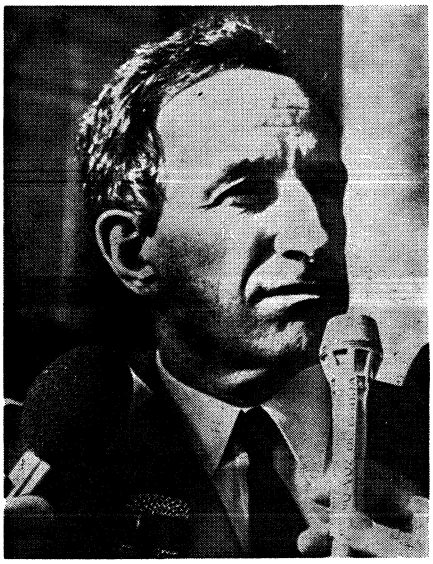
Hiernaast geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Portugal sedert half mei. (Vor. ber. pag. 347 e.v.)

Eerste *regeringscrisis*

In juli ontstond er een crisis in de regering Palma Carlos, die resulteerde in het aftreden van de premier en de ministers Sa Carneiro, Magalhaes Mota (binnenl. zaken), Firmino Miguel (defensie) en Vieira de Almeida (economie). Er waren al geruime tijd spanningen binnen het kabinet tussen linkse, gematigd linkse en liberale leden.
Directe aanleiding tot het aftreden van Da Palma Carlos was de weigering van de raad van state om hem grotere bevoegdheden te geven. Palma Carlos had de raad van state eveneens verzocht vervroegde presidentsverkiezingen uit te schrijven, teneinde De Spinola's positie te consolideren, en de algemene verkiezingen uit te stellen tot 1976.
Na een lange zitting op 8-9 juli wees de raad van state het verzoek van de premier af. waarop deze zijn ontslag aanbood.
Op 12 juli werd meegedeeld dat kolonel Vasco dos Santos Gonçalves, een gematigd lid van de Beweging van de Strijdkrachten en lid van het coördinerend comité de nieuwe premier werd.
Er hadden geruchten de ronde gedaan dat lt.-kol. Mario Firmino Miguel, een naaste medewerker van De Spinola premier zou worden, en de benoeming van Gonçalves kwam dan ook als een verrassing.
De weigering van de raad van state om Palma Carlos grotere bevoegdheden te geven en de daarop volgende benoeming van Gonçalves tot premier werd algemeen gezien als een overwinning van de Beweging van de Strijdkrachten.
Gonçalves verklaarde na zijn benoeming dat hij een regering wilde vormen waarin naast militairen, ministers van linkse partijen vertegenwoordigd zouden zijn. Hij zei ook dat hij het programma van de Beweging van de Strijdkrachten integraal zou uitvoeren.

V l n r de ministers Sa Carneiro, Palma Carlos, Vasco Vieira de Almeida, Maga haes Mota en Firmino Miguel

Premier Gonçalves.

Op 17 juli werd de samenstelling van de nieuwe regering bekend gemaakt. Het kabinet telde, in afwijking van het overige, niet vier maar zes leden van de Beweging van de Strijdkrachten. Verder hadden socialisten, communisten en een lid van de PPD.

De samenstelling is als volgt:

Premier - kol. Vasco dos Santos Gonçalves; binnenl. zaken - lt.-kol. Manuel da Costa Braz; buitenl. zaken - Mario Soares (soc.); justitie - Francisco Salgado Zenha (soc.); arbeid - kap. José Ignacio da Costa Martins; defensie - lt.-kol. Mario Firmino Miguel; onderwijs en cultuur - Vitorino Magalhaes Godinho (soc.); ministers zonder portefeuille - maj. Vitor Manuel Rodriquez Alves; maj. Eduardo Augusto de Melo Antunes; Alvaro Cunhal (comm.); Joaquim Jorge Magalhaes Mota (PPD); soc. zaken - Maria de Lurdes Pintasilge: economie Emilio Rui da Veiga Peixoto Vilar; financiën - José da Silva Lopes; inter-territoriale coördinatie - Antonio de Almeida Santos (soc.); milieu - José Augusto Fernandes; soc. communicatie - maj. José Sanches Osorio.

Na de beëdiging van het kabinet hield president De Spinola een toespraak, waarin hij waarschuwde dat de euforie van na de revolutie voorbij is en dat het land hard aan de slag moet gaan. ,,Portugal moet zich ontdoen van de ,,anarchie" die een bedreiging vormt van de vrijheid die wij willen", aldus de president. ,,Het anarchistische klimaat kan niet blijven bestaan. Wij zijn geen revolutie begonnen om een toestand te scheppen waarbij wij van het ene extremisme in het andere overgaan. Er moet een einde komen aan de uitwassen die zichtbaar zijn op straat, bij het onderwijs, het zakenleven en zelfs bij de overheidsdiensten." De president zei verder dat er dringend noodzakelijk wetten moeten komen die het stakingsrecht, de vakbonden en de politieke partijen regelen. ,,Er zal plaats zijn voor alle politieke partijen, behalve voor die welke tegen de democratie er, de natie zijn", aldus de president.

Raad van State

De raad van state. waarvan in het bovenstaande sprake was. werd op 31 mei geïnstalleerd. Volgens een wet die half mei werd gepubliceerd waren de vier belangrijkste staatsorganen, in volgorde van belangrijkheid: de president, de raad van state, de junta en de voorlopige regering.
In de raad van state hebben de zeven leden van de junta, de zes leden van het coördinerende comité van de Beweging van de Strijdkrachten en zeven vooraanstaande burgers zitting.

De samenstelling was als volgt:

Junta: gen. De Spinola; gen. Costa Gomes; vice-adm. Rosa Coutinho; vice-adm. José Baptista Pinheiro Azevedo; gen. Jaime Silverio Marques; gen. Carlos Galvao de Melo; gen. Manuel Diego Neto.

Coördinerend comité Beweging: kol. Santos Gonçalves; maj. Manuel Rodrigues Votor Alves; maj. Eduardo Augusto de Melo Antunes; comm. Carlos Contreiras; kap. José Ignacio da Costa Martins; kap. Pereira Pinto.

Burgers: prof. Rui Luis Gomes (rector universiteit Oporto); dr. José de Azevedo Perdigao (president van de Gulbenkian stichting); prof. Magalhaes Golamo van de rechtenfaculteit van de universiteit van Lissabon; kol. Rafael Ferreira Durco; lt.-kol. Joao de Almeido Bruno (hoofd van de militaire huishouding van de president); prof. Diogo Freitas do Amaral (lid van de corporatieve kamer onder het bewind-Caetano); prof. Henri Texeiro Queiros de Barros, econoom.

Economische *maatregelen*, arbeidsonrust

Op 5 juli kondigde de regering een pakket maatregelen af om de chronische inflatie te bestrijden en de stagnerende economie nieuw leven in te blazen.
Volgens de minister van economische zaken Vieira de Almeida moesten de wettelijke maatregelen leiden tot een stroomlijning van de voornaamste onderdelen van de financiële en economische bedrijvigheid in Portugal.
Portugal heeft een van de hoogste inflatiecijfers binnen Europa (op het ogenblik ruim 30%). Die geldontwaarding, zo zei de minister, moet krachtig worden aangepakt. o.a. door een beperking van de overheidsuitgaven en beheersing der prijzen.
Er zal een adviescommissie worden opgericht voor het prijsbeleid. Verder komt er een orgaan dat toezicht moet houden op de prijzen, de binnenlandse handel en de economie in algemene zin. De voorlopige regering van Portugal hoopt met deze maatregelen verbeteringen te bewerkstelligen in zowel de particuliere als de overheidssector, alsmede een uitbreiding van de investeringen uit binnen- en buitenland.
Dr. Vieira de Almeida kondigdc belastingverhogingen aan voor consumptieartikelen, zoals bier en tabak, en voor luxe-goederen. Verder stond er een verhoging van de rentetarieven op het programma, die het sparen moet aanmoedigen (daardoor zou er meer geld beschikbaar kunnen komen voor investeringen). De binnenlandse produktie moet worden uitgebreid, vooral in de agrarische sector. Portugal is voor een groot deel van zijn voedselvoorziening aangewezen op import. Landbouwbedrijven en kleine industrieën krijgen belastingvoordelen ter verbetering van de produktie. De regering in Lissabon zal tegelijkertijd de nodige maatregelen op landbouwgebied treffen.
Bovendien zullen industriële complexen worden gevestigd in achtergebleven delen van het land.
Dit programma zou volgens de minister het vertrouwen opwekken waaraan het op economisch en industrieel gebied in Portugal zo lang heeft ontbroken. Tevens zou dit kunnen bijdragen tot een verbetering van de positie van de Portugese munt.
De minister sprak tevens de hoop uit dat de effectenbeurs van Lissabon, die sinds de machtsovername door de militaire junta op 25 april gesloten is, over niet al te lange tijd zou kunnen worden heropend.
Over de lonen en salarissen merkte dr. Vieira de Almeida op dat slechts een verhoging kan worden toegestaan die in overeenstemming is met de economische situatie. Wat de golf van arbeidsonrust en stakingen bij handel en industrie betreft zei hij dat de regering de toestand nauwlettend in het oog zou houden

en dat er binnenkort wettelijke maatregelen kunnen worden verwacht

Stakingsacties in verschillende sectoren van het bedrijfsleven breidden zich in mei zodanig uit (zie vorig bericht pag. 348/2) dat president De Spinola op 29 mei in een redevoering waarschuwende woorden liet horen Hij zei dat de nieuw verworven vrijheid bedreigd werd door ,,contra-revolutionaire krachten' die slechts uit waren op vernietiging, anarchie. economische chaos en werkeloosheid Vakbondsleiders deden daarop op 30 mei een beroep op de werknemers hun eisen door middel van onderhandelingen door te drukken in plaats van door stakingen

Verschillende stakingsacties o a van bus- en trampersoneel in Lissabon bakkers en vissers werden daarop gestaakt

Op 25 mei stelde de regering het wettelijk minimumloon op 3300 escudos (ca t 350,—) per maand vast 65% van de arbeiders zal van deze maatregel profiteren. Lonen hoger dan 7500 escudos werden tijdelijk bevroren. De regering kondigde tegelijkertijd een prijscontrole op alle goederen en huishuren af.

Niet alle stakingsacties hadden loonsverhoging tot doel In sommige gevallen wilden de werknemers een zuivering in de bedrijfstop bewerkstelligen.

Dit was bijv. het geval bij een stakingsactie bij het waterleidingbedrijf van Lissabon (een particuliere onderneming). De werknemers daar eisten behalve loonsverhoging en verbetering van de arbeidsvoorwaarden een zuivering van de directie omdat deze te nauwe contacten met het oude regiem had onderhouden. De regering besloot op 25 juni het bedrijf te nationaliseren, zonder schadevergoeding aan di aandeelhouders.

Ook op het platteland kwamen stakingsacties voor onder de landarbeiders

Nieuwe perswet afgekondigd

Op 21 juni maakte de regering een nieuwe voorlopige perswet bekend die de afschaffing van de voorcensuur handhaafde, maar wel enkele nieuwe beperkingen op de persvrijheid bevatte.

De perswet roept een nieuwe commissie in het leven die over de overtredingen oordeelt en een verschijningsverbod van maximaal 60 dagen kan opleggen of een boete van ten hoogste 500.000 escudos.

Men kan binnen 14 dagen tegen een veroordeling bij de gewone rechter in beroep gaan.

De eerste berichten die 21 juni over de Portugese maatregelen binnenkwamen bleken niet juist zover daarin sprake was van een voorcensuur.

De nieuwe wet zegt dat discussie en kritiek op politici, ambtenaren rechterlijke macht en kerk toegestaan is, zolang de rechten en plichten van de burgers gewaarborgd zijn.

De strafbdre handelingen uit de liist zijn het opwekken van ongehoorzaamheid onder militairen. beledigingen van de president en ministers, van buitenlandse staatsl-ioofden of diplomaten in Portugal, aanzetten tot stakingen die niet binnen de wet vallen, het beschrijven van toespraken van de president dat niet gebaseerd is op de officiele tekst

Het commentaar van een redacteur van een belangrijke Portugese krant was: ,,De wet is wat verwarrend, er blijkt niet geheel uit wat wel en niet mag".

De minister van voorlichting onder wiens verantwoordelijkheid de wet werd opgesteld, dr. Raul Rego, socialist en een journalist met een lange staat van dienst, zei, dat het niet de opzet van de regering was de pers te ,,muilkorven". Als dat zo was, zei hij op 21 juni, dan stapte ik onmiddellijk uit de regering.

Verscheidene publikaties werden onder de nieuwe wet verboden.

Zo kregen de avondbladen A *Capital* en Republica boeten omdat zij, volgens het ministerie van sociale communicatie een vals beeld hadden gegeven van een bedrijfsbezetting tijdens een staking.

A *Capital,* Republica en het dagblad Diaro de *Lisboa* mochten een aantal dagen niet verschijnen (begin aug.) naar aanleiding van artikelen over een maoïstische demonstratie. Een aantal andere bladen dreigde daarop ook niet te zullen verschijnen, waarna de regering het verschijningsverbod ophief.

Het weekblad Luta *Popular*, orgaan van de maoïstische Movimento Revolucionario do Partido Proletario werd op 5 aug. voor onbepaalde tijd verboden, wegens belediging van de Beweging van de Strijdkrachten.

Op 14 juni had de regering een communiqué uitgegeven waarin de radio en televisie onder staatstoezicht werd geplaatst. Kolonel José Calvao Borges, lid van de Beweging voor de Strijdkrachten, werd tot president van radio en televisie benoemd.

Reacties overzeese gebieden, eerste *contacten* met *bevrijdingsbeweginyen*, De *Spinola kondigt* zelfbeschikking *aan*, installatie nieuwe *gouverneurs*

De eerste reacties op de staatsgreep van 25 april in de overzeese gebieden in Afrika waren gemengd.

De opperbevelhebber van de strijdkrachten in Mozambique gen. Basto Machado verklaarde op 29 april dat het leger de junta onvoorwaardelijk steunde.

Studenten van de universiteit in Lourenço Marques organiseerden op 30 april een grote betoging om hun steun aan het nieuwe regime uit te drukken.

Op 5 mei organiseerden ca. 5000 blanken een betoging waarbij een organisatie werd opgericht, die zich FICO noemde, het onafhankelijke front voor de continuatie van de Westerse beschaving. De leider Manuel Gomes dos Santos verklaarde: ,,Wij zijn van plan hier te blijven".

De verschillende bevrijdingsbewegingen gaven ook verklaringen uit.

De woordvoerder van het bevrijdingsfront voor Mozambique Frelimo, verklaarde op 28 april in Loesaka (Zambia) dat de vrijheidsstrijd zou worden voortgezet totdat het einddoel, volledige onafhankelijkheid, zou zijn bereikt. Een regimewisseling in Lissabon veranderde daaraan niets, zo zei hij.

De Angolese bevrijdingsbeweging FNLA verklaarde de strijd te zullen voortzetten. Ook de organisatie MPLA gaf een dergelijke verklaring uit.

Ook de bevrijdingsweging van Guinee-Bissau, de PAIGC zei de onafhankelijkheidsstrijd te zullen voort.. zetten.

Eén van de eerste daden van de nieuwe regering in Lissabon mel: betrekking tot de overzeese gebieden was de invrijheidsstelling van politieke gevangenen.

Op 1 mei werden in Mozambique 554 politieke gevangenen, de meesten sympathisanten van het Frelimo in vrijheid gesteld. Op 3 mei kwamen in Angola 1200 politieke gevangenen vrij.

Ook in Portugees Guinee werden politieke gevangenen vrijgelaten.

Op 6 mei keerde juntalid gen. Costa Gomes van een driedaags verblijf in Angola in Lissabon terug. Op een persconferentie zei hij dat hij de guerrillastrijders in Angola een wapenstilstand en onderhandelingen had aangeboden.

Van 11 tot 13 mei was Costa Gomes samen met juntalid gen. Diego Neto

wederom in Angola en Mozambique. Hij bood de bevrijdingsbewegingen wederom een wapenstilstand en onderhandelingen aan. Hij nodigde de leiders van de bewegingen uit op de voorgrond te treden en politieke partijen te vormen. Zowel de MPLA ais het Frelimo verklaarden echter dat de strijd zou worden voortgezet totdat volledige onafhankelijkheid was bereikt.

De PAIGC verklaarde op 13 mei dat zij tot onderhandelingen bereid was, maar dat het einddoel onveranderd bleef: de volledige onafhankelijkheid van Guinee-Bissau.

Minister van buitenlandse zaken Soares reisde op 17 mei naar Dakar waar hij gesprekken voerde met de secretaris-generaal van de PAIGC. Aristides Pereira. Zij werden het, eens op 25 mei in Londen onderhandelingen over een wapenstilstand te beginnen (zie pag. 650/3j.

Op 18 mei deelde de opperbevelhebber van de Portugese strijdkrachten in Angola, gen. Franco Pinheiro, mee, dat alle militaire operaties in Angola opgeschort waren als een bewijs van goede wil

De minister voor inter-territoriale ccordinatie Almeida Santos vertrok op 19 mei naar Mozambique en Angola voor besprekingen met vertegenwoordigers van de bevrijdingsbewegingen.

In Mozambique verklaarde hij tijdens een persconferentie dat er binnen het jaar een referendum zou worden georganiseerd in de overzeese gebieden, waarbij de bevolking zich over de toekomstige status van de gebieden zou kunnen uitspreken. Zou de bevolking zich uitspreken voor onafhankelijkheid, dan zou dat door de Portugese regering ten volle worden gerespecteerd.

President De Spinola sprak zich voor het eerst tijdens zijn ambtsaanvaarding uit over de toekomst van de Afrikaanse gebieden, bij de installatie van de nieuwe gouverneurs voor Angola en Mozambique, resp. gen. Silvino Silverio Marqueï en Henriques Soares de Melo op 11 juni.

Gouv. Silverio Marques van Angola.

De hoeksteen van het programma van vier punten dat hij uiteenzette is het concept van zelfbeschikking waarm het recht op politieke onafhankelijkheid is opgesloten Maar met duidelijke verwijzing naar de eisen van de bevrijdingsbewegingen die volledige onafhankelijkheid willen zei generaal De Spinola ,,In de moderne wereld bestaat politieke afhankelijkheid slechts als resultaat van werkelijke zelfbeschikking, en er kan slechts zelfbeschikking zijn in een klimaat van vrij en volmaakt functioneren van democratische instituties ''

De vier punten in het programma zijn:

- Herstel van de vrede,
- Versnelling van wederopbouw en ontwikkeling,
- Vestiging van een breed kader voor democratische participatie door snellere regionalisatie van politieke en economische structuren met een gegarandeerde rol voor de Afrikaanse nationalistische guerrillaleiders,
- Bevordering van de consultatie met de bevolking

President De Spinola gaf de verzekering aan de blanke bevolkingsgroepen van Angola, Mozambique en Portugees Guinee — en aan de zwarten die of aan de kant van de Portugezen hadden gevochten of neutraal waren gebleven — dat ook zij een stem hebben in het besluit over de toekomst van de gebieden De toekomst hangt enkel en alleen af van de bevolking zelf onderstreeote De Swinola Alleen de bevolking beslist of er een federatie, confederatie of een eenvoudig naast elkaar bestaan met Portugal als totaal onafhankelijke staten zal komen, zo voegde hij er aan toe

Grondwetswijziging maakt *onafhankelijkheid mogelijk,* De *Spinola* kondzgt *zelfstandigheid* overzeese *gebieden* aan

Op 24 juli werd in het staatsblad een amendement op de grondwet gepubliceerd, dat op 19 juli door de raad van state was goedgekeurd en dat de grondwettelijke mogelijkheid schiep om onafhankelijkheid te verlenen aan de kolonien. In deze regeling werd een deel van de grondwet van 1933 buiten werking gesteld waarin afscheiding van gebiedsdelen uitdrukkelijk wordt verboden. In het nieuwe artikel staat dat Portugal ,,in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties" het recht van volkeren op zelfbeschikking erkent. Uitdrukkelijk werd gesteld dat aanvaarding van het recht op zelfbeschikking ,,met al zijn gevolgen" ook het recht op onafhankelijkheid van de overzeese gebieden inhoudt.

Op 27 juii verklaarde president De Spinola in een radio- en televisietoespraak dat Portugal bereid is een begin te maken met het proces van de machtsoverdracht aan di volken van Guinee, Angola en Mozambique.

,,Het moment is aangebroken om de bevolking van de overzeese gebieden het recht toe te kennen hun lot in eigen hand te nemen." De Spinola bevestigde wat reeds eerder in een amendement op de grondwet was vastgelegd. namelijk dat Portugal het recht van de volkeren op zelfbeschikking, daarbij inbegrepen het recht op onafhankelijkheid, erkent.

Dit amendement moet de wettelijke basis vormen voor het ,,onmiddellijk begin van het dekolonisatieproces in de overzeese gebieden", aldus de president.

,,Wij staan nu open voor alle initiatieven om een begin te maken met het voorbereiden, organiseren en uitvoeren van het dekolonisatieproces. Wij erkennen van nu af aan het recht op politieke onafhankelijkheid, die zal worden uitgeroepen op een nader goed te keuren tijdstip en onder nader goed te keuren voorvraarden." ,,We hebben de moeilijkste van alle overwinningen behaald: we hebben onszelf overwonnen, onze dwalingen en onze tegenstrijdigheden", aldus president De Spinola. Met 13 jaar oorlog hebben we de prijs betaald voor de vergissingen van het vorige bewind. De militaire inspanningen hebben in de loop der jaren hun zin totaal verloren omdat ze niet vergezeld gingen van politieke maatregelen."

Hij vervolgde ,.Dit is een historisch ogenblik waarop het land, de Afrikaanse gebieden en de wereld hebben gewacht,: vrede in Portugees Afrika, eindelijk bereikt in gerechtigheid en vrijheid.. Vanaf dit ogenblik is er geen reden tot vechten meer. De strijdkrachten van beide zijden kunnen elkaar de hand schudden als wapenbroeders van broedernaties van de Lusitaanse wereld."

Hij zei dat Portugal alles zal doen om de droom van de Afrikaanse gebieden voor vrijheid, democratie een multiraciale samenleving en maatschappelijke vooruitgang niet op een teleurstelling te laten uitlopen. Portugal zal zijn verantwoordelijkheden niet ontwijken en alle mogelijke hulp geven die de nieuwe landen nodig zullen hebben. ,,Portugal zal het tweede moederland blijven voor elke burger van deze nieuwe naties". Portugal, aldus de president, keert na een decennium van struisvogelpolitiek weer terug in de wereld.

De Afrikaanse volkeren, aldus De Spinola, zijn volkomen in staat politieke instellingen te vormen en hun eigen vrijheid te verdedigen. Daarom moet de laatste juridische belemmering voor de dekolonisatie worden opgeheven. Hij sprak de hoop uit dat de ,,nieuwe naties" onderscheid zullen weten te maken tussen het regime dat hen een halve eeuw heeft onderdrukt en het Portugese volk.

Dekolonisatie zal een moeilijke taak zijn, maar Portugal zal deze taak moedig volbrengen, aldus de Portugese president.

(NRC/H'blad, Le Monde, NZZ)

BELGIË

REGERINGSVERRUIMING

De samenstelling van de regering-Tindemans werd op 1 okt. lichtjes gewijzigd. Eet aantal staatssecretarissen werd van zes op acht gebracht; minister Grafé (PSC) nam ontslag en werd vervangen door Van Aal: aan de coalitieformule zelf werd niet geraakt.

Aanleiding tot de operatie was de noodzaak om het ministerieel comité voor Brusselse aangelegenheden aan te vullen met twee staatssecretarissen, zoals vereist door de (vlak voor het parlementaire zomerreces goedgekeurde) wet tot voorbereiding van de gewestvorming.

Van Waalse liberale (PLP) zijde werd de dagen, die de wijziging voorafgingen, sterk aangedrongen om de (Brusselse) Liberale Partij in de regering op te nemen. De LP bleek inderdaad bereid tot medewerking, maar stelde voorwaarden. Zij verklaarde o.m. geen vrede te kunnen nemen met een staatssecretariaat en eiste een ministersportefeuille op, bij voorkeur die van binnenlandse zaken of van Brusselse aangelegenheden.

De franstalige christen-democraten reageerden vrij ongunstig op eventuele toenadering tot de LP. De voorzitter van de PSC, senator G. Gramme (die tijdelijk Ch. F. Nothomb — voor een herscholing van zes maand-en in de Verenigde Staten — vervangt) zei op 29 sept. dat de LP als regeringspartner slechts aanvaard-baar kon zijn, indien zij wilde breken met het FDF, waarmee zij een alliantie vormt in de Brusselse agglomeratieraad. LP-voorzitter Risopoulos repliceerde dat daarvan geen sprake kon zijn. Van haar kant liet de Vlaamse pers eenstemmig afkeer blijken voor de „Vlaamshaters" van de LP.

Op 1 okt. verklaarde PVV-voorzitter Grootjans voorstander te zijn .,ofwel van een zeer kleine verruiming van de regering, die beperkt blijft tot de benoeming van twee staatssecretarissen, of van een laatste poging om te komen tot de heel grote verruiming naar de Volksunie en het Front der Franstaligen toe."

Op 2 okt. lieten de parlementsfracties van de Volksunie echter weten, dat zij niet meer wensten deel te nemen aan besprekingen met het oog op een kabinetsverruiming (De voorzitter van het VU-partijbestuur, H. Schiltz. die voor de vacantie geijverd had voor de toetreding van de VU tot de coalitie, was een paar weken vroeger naar de Verenigde Staten vertrokken)

Premier Tindemans ontmoette weliswaar de voorzitter van het FDF en ook Risopoulos, maar die gesprekken leverden blijkbaar niets op, want — na een laatste topvergadering van de voorzitters der regeringspartijen met de premier op 3 okt — werd 's anderendaags volgende wijziging van de regering bekend gemaakt:

- J. P. Grafé (PSC) neemt ontslag als minister voor de Franse Cultuur en wordt vervangen door H. Fr. van Aal (PSC) die tevens toegevoegd wordt bij de minister voor Brusselse aangelegenheden (voor het huisvestingsbeleid) en aldus als franstalig staatssecretaris in het Brussels ministerieel comité kan zetelen.
- Aug. de Winter (PVV) wordt staatssecretaris voor Brusselse streekeconomie, toegevoegd bij de minister voor Brusselse aangelegenheden.
- R. Moreau (RW) wordt staatssecretaris voor sociale zaken, toegevoegd bij de minister voor Waalse aangelegenheden.
- Om de vertegenwoordiging van de partijen in de westelijke ministeriële comité's beter te regelen, krijgt minister van middenstand. Oliver (PLP) ook de bevoegdheid over jacht, visvangst en bosbouw in Wallonië.
- Staatssecretaris voor het leefmilieu Poma (PVV) krijgt dezelfde bevoegdheid voor Vlaanderen. en wordt voor jacht, visvangst en bosbouw toegevoegd bij de minister voor Vlaamse aangelegenheden.

Biografieën

Henri-François Van Aal, minister vcor de Franse Cultuur. was staatssecretaris voor buitenlandse zaken in de eerste regering-Tindemans (zie biografie pag. 278/3), maar verdween uit het kabinet, toen dit op 11 juni verruimd werd door toetreding van het Rassemblement Wallon. Aan de PSC was evenwel beloofd, dat Van Aal in de herfst opnieuw in de regering zou worden opgenomen.

August de Winter, staatssecretaris vcor Brusselse streekeconomie, werd geboren op 12 mei 1925 te Grimbergen, studeerde rechten aan de Brusselse universiteit en werd advokaat. Sedert 1963 is hij PVV-kamerlid voor Brussel. Van 1965 tot 1970 was hij burgemeester van Grimbergen. In het kabinet-Vanden Boeynants (1966-68) was hij minister van buitenlandse handel.

Robert Moreau, staatssecretaris voor sociale zaken, werd geboren op 20 mei 1915 te Tulle (Frankrijk). Hij is nijverheidstekenaar, hielp in 1961 Renard het Mouvement Populaire Wallon stichten, werd 1965 kamerlid van het door hem gestichte Front Wallon en bleef sedertdien zetelen als kamerlid van het Rassemblement Wallon voor Charleroi. Toen Perin minister werd, nam hij het partijvoorzitterschap waas.

INFLATIE-BEZORGDHEID

De regering heeft einde september in een reeks ministeriële mededelingen, ook voor radio en tv, de bevolking aangespoord tot matiging in het verbruik van brandstof, papier en andere produkten die moeten worden ingevoerd. Weiiswaar werd beklemtoond dat de munt stevig blijft en de tewerkstelling nog niet direct zorgen baart, maar anderdeels werd toegegeven dat het voortduren van de zeer hoge inflatiebestrijding niet beantwoordt aan de verwachtingen.

Minister van economische zaken Oleffe erkende dat zijn maatregelen tot verlaging van de vleesprijzen onvoldoende resultaten opleverden; de meerderheid van de 15.000 slagers zou, aldus de minister, het MB op de prijzen naast zich hebben neergelegd. In de warenhuizen werden de vleesprijzen wél verlaagd.

Oleffe kondigde aan dat, op grond van een gezinsenquête, nieuwe voorstellen inzake de samenstelling van de indexlijst der consumptieprijzen zullen worden uitgewerkt.

Van haar kant heeft de Petroleumfederatie toegezegd — in het raam van de inflatiebestrijding — de voor 1 okt. geplande prijsstijging van de huisbrandstof een maand uit te stellen.

Op 30 sept. werd bericht dat de Algemene Spaar- en Lijfrentekas de aanvragen voor hypothecaire leningen opnieuw zal onderzoeken. Het onderzoek was vroeger stilgelegd om bij te dragen tot de inflatiebestrijding. (Een lening voor de bouw van een huis kost nu bij de ASLK 12%.)

Op 14 okt. werd de prijs van de sigaretten met 10% ve hoogd. Het pakje kost nu 25 fr.

NEDERLAND

GIJZELING FRANSE AMBASSADEUR IN NEDERLAND

In de Franse ambassade in Den Haag zijn van 13-17 sept. elf mensen, o.w. de Franse ambassadeur,

graaf Jacques Senard, door drie Japanners gegijzeld gehouden.

De gijzeling begon omstreeks half vijf in de middag van 13 sept., toen vier gewapende Japanners de ambassade binnengingen, er de vierde verdieping bezetten en daar de elf gijzelaars inaakten.

De Haagse politie bereikte omstreeks die tijd een alarmmelding uit de ambassade. Zij stuurde er vier agenten op af; van wie twee op de derde verdieping van het gebouw vanuit de lift werden beschoten en gewond raakten.

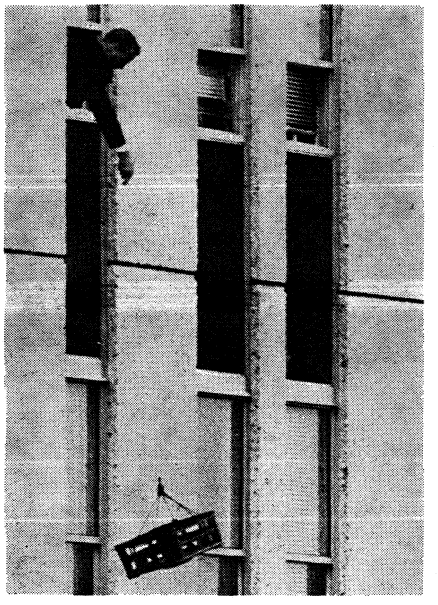
Het ambassadepersoneel verliet daarop het gebouw en de politie scherm-de de omgeving van het gebouw af. Rond 18.15 u. gooide één van de Japanners een papier met eisen op straat. Zij wilden vrijlating van de in Parijs gevangen zittende Yoetaka Foeroeya, zijn overbrenging naar Den Haag voor 03.00 uur, een bus en een vrijgeleide naar Schiphol, waar een Boeing 707 klaar moet: staan. Worden de eisen voor 03.00 u. niet ingewilligd, dan zullen de gijzelaars vanaf dat tijdstip na elkaar worden doodgeschoten. De brief was ondertekend door het Japanse ,,rode leger", een terreurgroep, die eerder van zich deed horen door de aanslag op het vliegveld Lod bij Tel Aviv (pag. 549/2-1972).

Daarna begonnen de onderhandelingen met de Japanners. Deze werden van Nederlandse zijde vanuit het ministerie van justitie geleid door minister-president Den Uyl, minister van buitenlandse zaken Van der Stoel, minister van justitie Van Agt en minister van binnenlandse zaken De Gaay Fortman.

Een complicerende omstandigheid was, dat tevens onderhandelingen met de Franse regering gevoerd moesten worden. Het eerste doel van de Nederlandse regering was het sparen van de levens van de gegijzelden. De Franse regering had er niet veel vertrouwen in, dat dit zou lukken en drong daarom aan op ingrijpen van de politie. Ook was de Franse regering enigszins terughoudend m.b.t. het ter beschikking stellen van de Boeing 707; (de Nederlandse luchtvaartmaatschappijen bezitten een dergelijk toestel niet).

Wel had de Franse regering Foeroeya naar Schiphol laten overbrengen, waar hij op 14 sept. om 6 uur in de ochtend arriveerde. Hij bleef daar onder bewaking van Frans politiepersoneel.

In de avonduren van de 14de sept.

Eén van de gegijzelden hijst een mandje met voedsel op.

bracht de minister-president een bezoek aan Parijs, waar hij aanzat aan een diner, dat de Franse president Giscard d'Estaing de regeringsleiders van de EG-landen had aangeboden. De premier besprak daar tevens de gijzeling in Den Haag Op 15 sept. landde omstreeks 23.45 u. een Franse Boeing 707 op Schiphol. De Franse regering had echter duidelijk gemaakt, dat zij geen Franse bemanning voor het vervoer van de Japanners ter beschikking zou stellen. Ook legde zij nadrukkelijk de verantwoordelijkheid voor het oplossen van de kwestie bij de Nederlandse regering.

Omstreeks vier uur in de ochtend van de 16de sept. lieten de Japanners de enige twee vrouwen onder de gijzelaars vrij.

In de loop van de 17de sept. slaagde de regering erin met de Japanners overeenstemming te bereiken.

In ruil voor een losgeld van 300.000 dollars, een vrijgeleide naar Schipnol een ongedeerde aftocht met de Boeing 707 voor hun drieën en Foeroeya waren zij bereid de gegijzelden vrij te laten en het merendeel van hun wapens in te leveren.

In de avonduren van 17 sept. werd de operatie uitgevoerd. Om 20.10 vertrok vanaf de Franse ambassade een politiebus met de drie Japanners en zes van de gegijzelden; drie andere waren vrijgelaten. Om 21.35 arriveerde de bus op het platform van Schiphol, waar de gegijzelden werden uitgewisseld tegen de bemanning voor de Boeing — Nederlandse vrijwilligers van de charter-maatschappij Transavia — en Foeroeya. Omstreeks 22.30 vertrok de Boeing met onbekende bestemming van Schiphol.

Dadelijk daarop gaven minister-president Den Uyl, minister Van der Stoel en minister Van Agt eer persconferentie op Schiphol.

Persconferentie

De minister-president begon met het uitspreken van zijn grote voldaanheid, dat alle gijzelaars ongedeerd in vrijheid waren. Hij voegde daar aan toe en herhaalde dat enkele malen, dat het bevrijden van de gijzelaars van begin af aan als voornaamste, maar niet als enige doel was gezien.

Men wilde zeker niet op alle eisen van de Japanners ingaan en de regering nam bewust de verantwoordelijkheid, dat haar beleid zodoende tot de dood van de gegijzelde vijf Fransen en zes Nederlanders zou hebben kunnen leiden. Dus: het belang van de gijzelaars voorop, maar niet tot elke prijs.

De Japanners (goed getrainde, fanatieke, zich als soldaten beschouwende mannen) eisten in eerste instantie: de vrijlating uit de Parijse gevangenis van Foeroeya (die zeer zeker een andere naam heeft), teruggave van de bij hem in beslag genomen documenten en vals geld, een door Fransen bemand Frans vliegtuig met grote actieradius, een miljoen dollar. Zij wilden hun uit Frankrijk afkomstige medesoldaat in de ambassade hebben en zij wilden met hun gijzelaars vertrekken met behoud van hun wapens.

In deze vorm is op deze eisen in voorzichtig opgezette telefonische onderhandelingen, waarbij de regering veel hulp ontving van de Egyptische en van de Japanse ambassades, afwijzend geantwoord. Men stond op het standpunt, dat er geen enkele gijzelaar in handen van de Japanners mocht blijven, ook niet alleen de Franse ambassadeur, zoals de bezetters aanboden.

Ook op de eis, dat een Franse bemanning het toestel van Air France naar Parijs zou moeten vliegen, werd niet ingegaan, omdat men de ,,virulent fanatieke" extremisten van het Rode Leger niet wilde toestaan in Parijs hun chantagepolitiek opnieuw te beginnen. Om deze reden — het elders kunnen voortzetten van hun acties — wilde de regering ook niet, dat ze gewapend zouden kunnen vertrekken. ,,Ook toen", aldus premier Den Uyl, ,,hebben wij de verantwoordelijkheid genomen, dat de gijzelaars gedood zouden kunnen worden."

Hij zei ook, dat in de onderhandelingen bewust een politiek werd gevolgd van steeds weer met nieuwe variaties, suggesties en alternatieven aankomen, om de andere partij uit te putten. Dat kon temeer, omdat de Japanners zestig uur lang geen voedsel en dertig uur geen water accepteerden. In tegenstelling tot de verwachtingen was er in de ambassade behalve wat suikerklontjes geen voedsel aanwezig. Dit overigens ook tot niet gering nadeel van de gijzelaars, onder wie twee vrouwen, een hartpatiënt, een suikerzieke en een man met één long.

In de onderhandelingen was de Egyptische ambassade betrokken, omdat de extremisten wat meer vertrouwen in Egypte

hebben dan in Nederland, hcewel Ce actie zeer duidelijk tegen Frankrijk was gericht. De medewerking van de Japanse ambassade werd dcor premier Den Uyl .,weergaloos bekwaain" en van een ,,beslissende rol" genoemd.
Hij zei ook met een zekere bitterheid te moeten aanvaarcen. dat misdadigers (voorlopig.) ongestraft weg konden komen. maar meende, dat het door een list verbreken van de overeenkomst met de misdadige Japanners tot gevolg zou hebben. dat de bevrijding van toekomstige gijzelaars hier of in andere landen onmogelijk gemaakt zou worden.
Minister Van der Stoel ging even in op de verhalen over een gespannen sfeer, die de voorafgaande dagen tussen Frankrijk en Nederland geheerst zou hebben: ,.Vast staat dat de verhouding niet geschaad is." Premier Den Uyl had tevoren gezegd. dat zowel Frankrijk als Nederland eerst hun verantwoordelijkheden in de affaire hadden moeten vaststellen.
Gevraagd. of de 10.000 valse dollars die aan Foeroeya werden teruggegeven. gemerkt zijn, antwoordde minister Van Agt: ,,Allicht. natuurlijk".

D2 *Boeing* 707 landt *uiteindelijk* in Damascus. Lot Japanners *onbekend*

De Boeing met aan boord de vier Japanners zette koers richting Midden Oosten, waar in de ochtend van 18 sept. in Aden werd geland. Hier werd brandstof ingenomen, waarna het toestel weer opsteeg. De machine vloog naar de Syrische hoofdstad Damascus, waar hij enkele uren rondcirkelde, voordat de autoriteiten besloten toestemming te geven voor landing.

De vier Japanners gaven in Damascus hun wapens en de $ 300.000 losgeld aan de bemanning van het vliegtuig. Vervolgens gaven zij zich over aan de Syrische autoriteiten. Van het vliegveld werden zij met een auto weggevoerd; hun huidige verblijfplaats is onbekend.

Verklaring premier Den *Uyl* in Tweede Kamer

Premier Den Uyl legde op 19 sept. een korte verklaring af in de Tweede Kamer. Hij zei hierin o.m.:

,,Terreur is een daad tegen de menselijkheid. De menselijkheid heeft toch gewonnen."
Den Uyl bracht o.m. dank aan de gijzelaars voor hun moed — „zij keken de dood in de ogen" — en dank aan de politie, de vliegtuigbemanning en aan de leden van bij de kwestie betrokken ambassades, zoals de Egyptische en de Franse. Hij prees voorts het werk van talrijke ambtenaren die zich met de zaak hebben bezig gehouden.
De premier gaf een verklaring van de overwegingen waardoor de regering zich heeft laten leiden bij haar beleid: zo wilde zij geen verantwoordelijkheid nemen voor de mogelijkheid dat de terroristen door het meenemen van terreurwapens wellicht elders nog een groter aantal slachtoffers hadden kunnen maken.

Schriftelijk *verslag*

De regering zond op 20 sept. een schriftelijk verslag over het verloop van de gijzeling aan de Tweede Kamer. Hierin wordt nader ingegaan op de onderhandelingen met de drie Japanners en de Franse regering.

De Franse regering heeft, nadat de ambassade in Den Haag was bezet, aanvankelijk geweigerd om een Frans vliegtuig ter beschikking te stellen voor een vrije aftocht van de Japanse commando's De terroristen weigerden op hun beurt van een Nederlands vliegtuig gebruik te maken De reis van piemier Den Uyl naar Parijs op 14 sept en het contact met de Franse president gaven de mogelijkheid om de impasse te doorbreken
Op 15 sept omstreeks het middaguur heeft de Franse regering haar standpunt aldus geformuleerd 1) bevrijding van alle gijzelaars in ruil voor Foeroeya, 21 de ruil moest op Nederlandse bodem en onder Nederlandse garantie plaats vinden, **3)** er mocht geen Franse bemanning worden ingeschakeld bij het vertrek van de Japanners uit Nederland. Wel bleek de Franse regering bereid om de documenten die op Foeroeya bij zijn arrestatie waren gevonden, aan de Nederlandse autoriteiten ter beschikking te stellen ,,Na talloze vertragingen" — zo staat in het verslag — is de Franse Boeing op Schiphol aangekomen
Uit het verslag blijkt verder dat de terroristen op 16 sept een nieuw ultimatum stelden Zij zouden in de ochtend van 17 sept om half negen de gijzelaars neerschieten als hun eisen niet werden ingewilligd Die eisen waren vrijlating van Foeroeya met al zijn persoonlijke bezittingen en documenten; een losgeld van 1 miljoen doller, te betalen door de Franse regering en een vliegtuig met een groter vliegbereik dan een Boeing 707. Ook wilden ze geen afstand doen van hun wapens
In de loop van de nacht van 16 op 17 sept heeft de Nederlandse regering een tegenvoorstel geformuleerd, dat tenslotte om half negen 's morgens — het moment vastgesteld voor de executie — door de commando's werd geaccepteerd Dit Nederlandse aanbod luidde uitwisseling van Foeroeya tegen alle gijzelaars, inlevering van alle wapens behalve pistolen, beschikbaarstelling van een vliegtuig met bemanning en een bedrag van 300 000 dollar als losgeld. De rest van de ochtend is gesproken over de technische uitwerking van de overeenkomst
Voor het transport naar Den Haag heeft minister Van Agt (justitie) aan de bijzondere bijstandseenheden van de politie opdracht gegeven alleen dan te schieten als de Japanners het vuur zouden openen, handgranaten zouden gooien of explosieven tot ontploffing zouden brengen. De regering deed een dringend beroep op de leden van die eenheden om de ,,grootst mogelijke mate van zelfbeheersing op te brengen" Er mocht slechts worden geschoten op bevel van de ter plaatse aanwezige commandant
Op Schiphol reed de bus met gijzelaars en terroristen eerst tot 80 meter voor het vliegtuig waar aanwezig waren de Egyptische ambassadeur, de eerste secretaris van de Japanse ambassade en twee man van de rijkspolitie. De terroristen legden hun explosieve wapens op de grond en lieten zich één voor één door de Egyptische ambassadeur fouilleren Twee pistolen met bijbehorende munitie mochten ze — zoals eerder was overeengekomen — behouden Een der Japanners inspecteercle daarop het vliegtuig Vervolgens gingen zij met de gijzelaars aan boord van de Boeing
Het incident bij het vertrek van de terroristen uit Den Haag — het kapotslaan van ruiten in de bus — kwam voor de Nederlandse ministers niet onverwacht De terroristen hadden van tevoren gezegd dat ze dit zouden doen om een overrompeling met gas te voorkomen en tegelijkertijd een beter schootsveld te krijgen (ANP, NRC/H'blad, Le Monde)

CDA-NOTA ECONOMISCHE GROEI

De wetenschappelijke instituten van de drie christen-democratische partijen KVP, ARP en CHU, die in het CDA samenwerken. publiceerden op 9 aug. een nota over problemen, verbonden aan de economische groei.

In de nota wordt o.m. gesteld, dat de economische groei niet tot stand mag komen ten koste van het milieu. de beschikbaarheid van voldoende grondstoffen voor toekomstige generaties of de ontwikkelingskansen van de Derde Wereld Dit is een kernpunt in de ,,Gerede Twijfel" getitelde nota.

De nota zegt, dat het niet mogelijk is te voorzien, welke gevolgen precies de toepassing van deze norm zal hebben, maar geeft wel ,,bij wijze van indicatie" een beeld van de mogelijke gevolgen
De samenstellers houden om rekening met een gelijkblijven van de totale vrij besteedbare looninkomens Zij vinden wel dat er dan binnen die looninkomens nog een herverdeling zal moeten plaats vinden
De nota wijst op zwaarwegende verlangens op het terrein van de sociale verzekering en de noodzaak om de particuliere sector niet elke extra ruimte te onthouden In dit verband pleit het discussiestuk voor een krachtige herwaardering van de collectieve uitgaven.
Deze herwaardering is niet alleen nodig oin ruimte te krijgen voor de noodzakelijke nieuwe uitgaven Wellicht nog belangrijker is, aldus de nota' dat de overheid met een krachtig beleid het morele gezag kan verwerven, dat onmisbaar is voor het voeren van een beleid, zoals in de nota uiteengezet.
Zelfs bij een krachtige aanpak bij die herwaardering zal er ,,een zeer geringe extra ruimte" overblijven voor de groei van de totale particuliere sector Binnen die particuliere sector vinden de samenstellers een gelijkblijven van de totale vrij besteedbare looninkomens, onvermijdelijk" Dit gelijkblijven is nodig om nog enige ruimte vrij te maken voor een noodzakelijke toeneming van de investeringen
De CDA-nota bevat verder een aantal aanbevelingen over de beperking van het grondstoffengebruik: rem het toenemend gebruik van grondstoffen af door schaarse stoffen te vervangen door minder schaarse, vervang grondstofrijke produkten zoveel mogelijk door grondstofarme

produkten; er moeten produkten worden gemaakt met een lange levensduur, terwijl ,,recycling" bevorderd moet worden.

CDA-conferentie over de notu

Op 27 aug. vond een door de CDA georganiseerde conferentie over de nota .,Gerede Twijfel" plaats. De nota werd op de conferentie toegelicht door de oud-ministers Nelissen (KVP) en Udink (CHU) alsmede door het voormalige AR TK-lid, prof. dr. B Goudzwaard.

Grote bezwaren werden tijdens de conferentie ingebracht tegen de centralisatie van macht bij de overheid en een te vergaande aantasting van de bestaande maatschappelijke orde zoals die in rapporten van de progressieve partijen wordt voorgestaan

De conferentie onderschreef dat de overheid in een democratisch besluitvormingsproces meer en betere normen zal moeten opstellen voor diverse economische activiteiten en dat het rijke Westen ten bate van de arme landen een ruilvoetverslechtering moet aanvaarden

Het beleid zal echter volstrekt mislukken, zo voorspelde drs Udink, wanneer niet een grote mate van overeenstemming met de individuele burgers en maatschappelijke groepen over het nieuwe beleid bereikt wordt. De huidige, gemengde maatschappelijke orde is volgens hem het behoud van de uitgangspunten voor een gedecentraliseerd beleid, dat in staat is de begrensde ontwikkeling in de komende jaren op te vangen Alles zal mislukken als de burgers niet bereid zijn met minder inkomensverbetering genoegen te nemen, zei hij. Het overheidsbeleid zou averechts gaan werken wanneer het alleen afwenteling en toenemende inflatie tot gevolg heeft

Prof Goudzwaard achtte een aanpassing van de huidige economische orde onvermijdelijk, maar de overheid zou moeten uitgaan van gespreide verantwoordelijkheid Men zou verder van oplossingen af komen te staan, wanneer alles aan de overheid zou worden overgelaten. Het rapport Mansholt (van de PvdA. PPR en D'66, pag 370/2-1972) levert in zijn ogen ,,een niet te verstouwen hoeveelheid centralisatie" op (NRC/H'blad, ANP)

MEDISCHE FACULTEIT IN MAASTRICHT VAN START

De medische faculteit van Maastricht is op 16 sept. onofficieel van start gegaan.

De officiële opening moet wachten, tot de status van de Limburgse rijksuniversiteit wettelijk is vastgelegd.

Volgens dr. J. Tans, voorzitter van de voorbereidingscommissie, zal dat in de loop van het academische jaar gebeuren.

(NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 631/3-1969)

AFRIKA

GUINEE-BISSAU

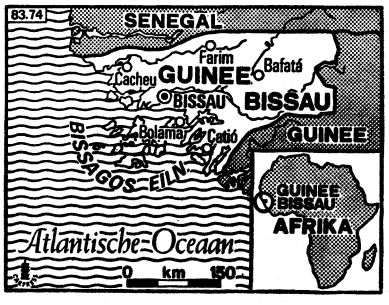
ONAFHANKELIJKHEID DOOR PORTUGAL ERKEND

Sedert de Beweging van de Strijdkrachten op 25 april in Portugal de macht had overgenomen, is de dekolonisatie van de overzeese gebieden, voornamelijk die in Afrika, onmiddellijk ter hand genomen. In eerste instantie werd beoogd de strijd te beëindigen en een oplossing via politieke onderhandelingen te bereiken. Over de aard van die oplossing d.w.z. de toekomstige status van de gebieden bestond aanvankelijk bij het nieuwe bewind geen duidelijke eensgezinde opvatting; er was sprake van zelfbeschikking en ,,voorbereiding van de bevolking". Pas op 27 juli sprak president De Spinola duidelijk van een onmiddellijk op gang te brengen procedure van de machtsoverdracht en van de erkenning van het recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid (zie pag. 641 e.v.).

Niettemin waren reeds in mei voorbereidende besprekingen begonnen tussen Portugal en de bevrijdingsbeweging van Guinee-Bissau en Mozambique, resp. PAIGC en Frelimo.

Onderhandelingen PAIGC - Portugal

De Partido Africano da Independencia da Guiné e do Cabo Verde (PAIGC), als leidende politieke partij van de op 24 sept. 1973 geproclameerde republiek Guinee-Bissau (pag. 777 e.v.-1973), had reeds in een op 13 mei te Algiers gepubliceerde verklaring onderhandelingen met de nieuwe machthebbers in Portugal voorgesteld — met of zonder staakt-het-vuren —, mits aan twee voorwaarden werd voldaan: 1) erkenning van de republiek Guinee-Bissau en van het recht van het volk van dit land, en van de Kaapverdische eilanden, op zelfbeschikking en onafhankelijkheid; 2) erkenning van ditzelfde recht voor de volkeren van Angola en Mozambique. Daarmee was de PAIGC de eerste bevrijdingsbeweging die zich lot onderhandelingen bereid verklaarde.

Op 16 mei vloog de Portugese minister van buitenlandse zaken. Mario Soares, naar de Senegalese hoofdstad Dakar in het privévliegtuig van de Senegalese president Leopold Senghor. Soares voerde in Dakar besprekingen met de secretaris-generaal van de PAIGC, Aristides Pereira, op initiatief van president Senghor, die daarover reeds op 3 mei te Parijs met Soares gesproken had. Na de terugkeer van de minister in Lissabon op 17 mei werd in een communiqué meegedeeld dat de ontmoeting een weg tot dialoog en vrede had geopend en werd bekendgemaakt dat tussen Portugal en de PAIGC op 25 mei te Londen besprekingen zouden beginnen over een staakt-het-vuren.

Die onderhandelingen werden gevoerd door een Portugese delegatie o.l.v. minister Soares en een PAIGC-afvaardiging o.l.v. majoor Pedro Pires, lid van het uitvoerend comité van de PAIGC en waarnemend minister van defensie van de republiek Guinee-Bissau, die inmiddels door 84 landen was erkend als de ,,authentieke vertegenwoordiger" van de bevolking.

Volgens het Portugese persbureau ANI had de PAIGC voor de duur van de onderhandelingen alle guerrilla-operaties gestaakt. In Guinee-Bissau werd in een Portugees militair communiqué meegedeeld dat ,,alle politieke gevangenen" waren vrijgelaten en dat 33 PAIGC-strijders behandeld werden als krijgsgevangenen.

Op de vijfde dag van de onderhandelingen, 29 mei, werd enige vooruitgang gemeld, nadat min. Soares de vorige dag plotseling voor consultatie naar Lissabon vertrokken was. De Portugese delegatie werd nu geleid door de minister van interterritoriale coördinatie, Antonio de Almeida Santos, die sinds 27 mei aan de besprekingen had deelgenomen. Als voornaamste problemen bij het overleg werden in persberichten genoemd:

a) de prealabele politieke eis van de PAIGC dat de delegatieleden moesten worden beschouwd als vertegenwoordigers van de internationaal erkende republiek Guinee-Bissau en niet als leiders van een politieke partij. Met een dergelijk uit-

gangspunt zou de door Portugal gewenste trapsgewijze ontwikkeling naar onafhankelijkheid: wapenstilstand—referendum—onafhankelijkheid eigenlijk overbodig worden gemaakt, aldus N R C / H'blad (29-5).
b) de eis van de PAIGC dat Portugal ,,de eenheid van Guinee en de Kaapverdische eilanden" erkent. De Portugese delegatie zou er wel mee hebben ingestemd om over de Kaapverdische eilanden te spreken, maar zij meende dat die niet in een bestandsakkoord moesten worden vermeld ,,omdat er in de archipel geen gevechten plaatsvinden", aldus L e M o n de (29-5). N R C ; H'b l a d (29-5) berichtte dat de PAIGC-delegatie nu bereid zou zijn de onafhankelijkheid van de Kaapverdische eilanden als een afzonderlijke kwestie te beschouwen.

Op 31 mei keerde minister Soares met nieuwe voorstellen vanuit Lissabon in Londen terug. Die avond werd bekendgemaakt dat de besprekingen tot 8 juni waren verdaagd om het thuisfront te raadplegen.

Inmiddels werd vanuit Guinee-Bissau., waar een de facto bestand voortduurde, bericht dat Portugese troepen zonder bevel van hogerhand drie garnizoenen hadden ontruimd: die van Jamberem, Gadamael en Cameconde. Volgens het Portugese blad O *Seculo* (5-6) betrof het hier geen incidentele gevallen.

Op 7 juni werd in een officieel Portugees communiqué meegedeeld dat de tweede ronde van de bestandsbesprekingen met instemming van beide partijen was uitgesteld tot 13 juni. Zij werden toen inderdaad, nu te Algiers, voortgezet met Soares en Pires als delegatieleiders. Soares, die bij het begin van de Londense besprekingen zei binnen 48 uur de ondertekening van een bestandsakkoord te verwachten. was nu veel gereserveerder en voorzichtiger. Hij sprak de hoop uit ,,een eerste akkoord" te bereiken dat ,,toestaat de onderhandelingen voort te zetten tot het definitieve akkoord".

Besprekingen afgebroken

Op 14 juni 's avonds werden de onderhandelingen plotseling afgebroken. Minister Soares verklaarde: ,,Er zijn moeilijkheden gerezen op het laatste moment. Wij moeten van beide kanten eerst ruggespraak houden op het hoogste niveau. Pas daarna kunnen wij zeggen wanneer de besprekingen worden hervat." Hij deelde voorts mee dat er een ,,rechtstreeks contact" gelegd was tussen de Portugese regering en de PAIGC en dat daarvan gebruik kon worden gemaakt om een hervatting van het overleg te regalen. Uit PAIGC-kringen echter werd volgens Le Monde (18-6) gemeld dat er geen sprake was van ,,opschorting of onderbreking, maar van een stopzetting van de onderhandelingen met Portugal".

Hoewel volgens sommige commentaren b v de N Z Z (19-6), de onderhandelaars van de PAIGC hun standpunten, vergeleken met de in Londen ingenomen posities, zouaen hebben vernard, meende L ? M o n d e (17-6) dat ook de Portugezen een hardere houding hadden aangenomen Daarbij werd gewezen op de toespraak van president De Spinola aan 11 juni (zie pag 646/2), waarin hij zelfbeschikking voor de bewoners van de overzeese gebieden een fundamentele zaak noemde, de bevolking moest het exclusieve recht bezitten via een referevdum of test te kiezen welke optie — federatie, gemenebest of onafhankelijkheid — zij wenst De PAIGC wenste echter volgens T h e F i n a n c i a l T i m e s (17-6) onverwijlde erkenning van de onafhankelijkheid en was tegen elk referendum of test t a v de publieke opinie De N Z Z merkte in dit verband op dat er sprake was van het gemeenschapsgevoel van de drie door de OAE erkende bevrijdingsbewegingen (PAIGC, Frelimo en MPLA) Het precedent van een plebisciet in Guinee zou bedenkelijke consequenties voor de beide andere bewegingen kunnen hebben, omdat het in Mozambique onzeker en in Angola onwaarschijnlijk was dat zij een volksraadpleging zouden winnen, aldus de N Z Z Volgens T h e F i n a n c i a l T i m e s zou na de toespraak van de president zijn gemeld dat Soares dreigde af te treden, omdat hij die rede t a v Afrika onmogelijk behoedzaam achtte

Terwijl het officiële overleg tussen Portugal en de PAIGC stokte werd vanuit Guinee-Bissau melding gemaakt van rechtstreekse afspraken tussen de Portugese troepen en de bevrijdingsbeweging. Er was zelfs sprake van samenwerking bij hel vervullen van openbare taken. *AFP* (19-6) berichtte o.a.:

Voor het eerst kan de PAIGC haar ideeën nu ook vrijelijk propageren in de door de Portugezen beheerste steden Kaderleden en sympathisanten van de PATGC trekken het land door voor vergaderingen inet de bevolking, die zich ervan bewust is dat de Portugezen op min of meer korte termijn zullen vertrekken en dat de PAIGC dan de vrijwel onbetwiste nieuwe machthebber zal zijn
In de hoofdstad Bissau bedekken PAIGC-affiches en -leuzen en portretten van de in jan 1973 vermoorde legendarische PAIGC-leider Amilcar Cabral de Sestuursgebouwen ,)
Gevochten wordt er nauwelijks meer in Guinee sinds de afzetting van de regering-Caetano op 25 april Er bestaat een stilzwijgend bestand, dat de eerste weken na de 25ste april nog slechts werd verstoord door in de binnenlanden opererende PAIGC-eenheden die nog geen nieuwe instructies van hun hoofdkwartier hadden ontvangen Het Portugese leger is na 12 jaar koloniale oorlog oorlogsmoe De soldaten willen naar huis en de politiek geengageerden onder hen, enthousiast over de herkregen vrijheid, willen in eigen land deelnemen aan ,,de revolutie" Het leger heeft opdracht alleen terug te slaan als het wordt aangevallen Niemand van de militairen wil behoren tot de laatste gesneuvelaen in een aflopende oorlog Desertie onder de ongeveer 17 000 Afrikaanse militairen in net Portugese leger komt steeds meer voor hoewel minder bij de gevechtstroepen dan bij de militie, die was belast met de verdediging van de dorpen tegen de guerrilla
De bevolking betuigt steeds openlijker haar sympathie voor de PAIGC, die trouwens al op veel aanhang onder de Guineeers kon rekenen In het Oostelijke provincieplaatsje Nova Lemago, op 183 km van Bissau, steunt de bevolking openlijk de PAIGC, hoewel hier het hoofdkwartier van de Portugese strijdkrachten voor deze streek is gevestigd "

president Luis Cabral op bezoek bij het Bevrijdingsleger

Koerswijziging Portugal

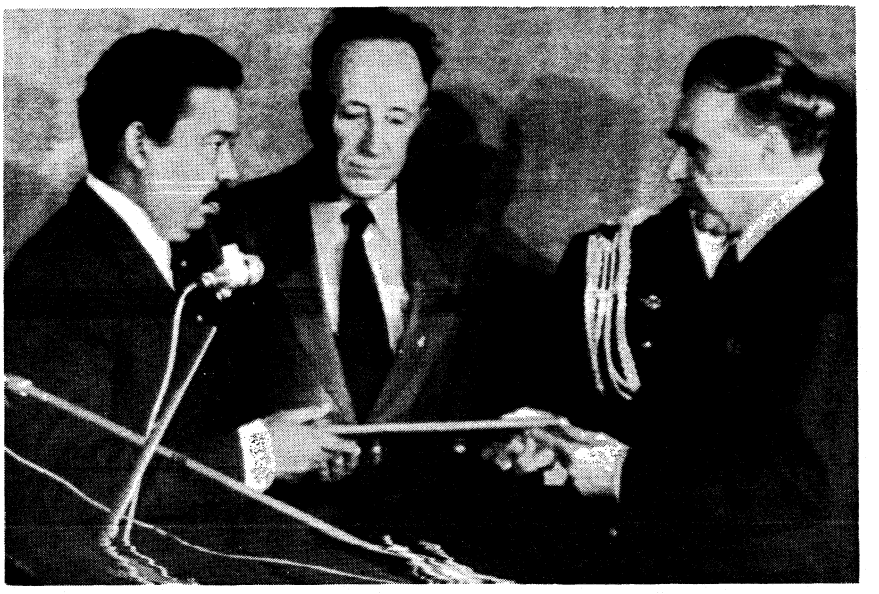
De impasse in het overleg tussen de PAIGC en Portugal werd doorbroken door de Portugese koerswijziging zoals die uit de rede van president De Spinola op 27 juli bleek (zie pag 646/3)

Na het tweedaagse bezoek van VN-secretaris-generaal Waldheim aan Lissabon (waarover in een volgende aflevering wordt bericht) maakte deze op 4 aug in een communique bekend dat de Portugese regering zich bereid verklaard had de republiek Guinee-Bissau als onafhankelijke staat te erkennen en overeenkomsten te sluiten voor de onmiddellijke overdracht van het bestuur.

Verdere erkenningen Guinee-Bissau
Veiligheidsraad *adviseert tot VN-lidmaatschap*

In deze fase ging een aantal staten tot erkenning van Guinee-Bissau over, zoals Perzië en Turkije (3 aug.), Japan (4 aug.), Zweden en Finland (9 aug.) en Australië (11 aug.), nadat o.a. Brazilië (18 juli) hen was voorgegaan.

Op 10 aug. maakte het Portugese ministerie van buitenlandse zaken bekend dat op 12 aug. aan de voorzitter van de Veiligheidsraad een boodschap van minister Soares zou worden overhandigd waarin de Portugese regering zich bereid verklaarde de republiek Guinee-Bissau op ,,een zo vroeg mogelijk tijdstip de jure te erkennen".

President Antonio de Spinola overhandigt de onafhankelijkheidsoorkonde voor Guinee Bissau aan Pedro Pires (l.). In het midden premier Vasco Gonçalves.

De bekendmaking van het ministerie vervolgde ,Met goedkeuring van de PAIGC en de Portugese regering heeft de minister van buitenlandse zaken bij de verbonden en bevriende landen een verzoek ingediend de onafhankelijke republiek Guinee-Bissau met onmiddellijke ingang te erkennen en de toelating van dit derde Portugees-talige land tot de Verenigde Naties te vergemakkelijken"

Op 12 aug. besloot de Veiligheidsraad eenstemmig de Algemene Vergadering van de VN te adviseren Guinee-Bissau als VN-lid op te nemen.

Dezelfde dag maakte het Franse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat de negen lidstaten van de Eurowese Gemeenschaa hebben besloten ,,tot eensluidende actie ten aanzien van de erkenning van Guinee-Bissau". Kort daarop maakten de afzonderlijke lidstaten hun erkenning van de republiek Guinee-Bissau openbaar. Op 13 aug. ging ook Spanje hiertoe over.

De Portugese minister van buitenlandse zaken, Mario Soares, en de onderminister van defensie van Guinee-Bissau, Pedro Pires (r.) ondertekenen op 26 aug. 1974 het onafhankelijkheidsakkoord te Algiers.

Akkoord Portugal-PAIGC

Nadat tijdens een geheime ontmoeting van Soares met PAIGC-vertegenwoordigers op 9 aug. te Algiers nog geen overeenstemming bereikt was over de procedure voor de overdracht van de macht aan de PAIGC, vertrokken de ministers Soares en Antonio de Almeida Santos op 22 aug. voor wat aangeduid werd als de laatste ronde van het overleg naar Algiers. Ditmaal werd inderdaad overeenstemming bereikt en op 26 aug. 's avonds ondertekenden minister Soares voor Portugal en majoor Pedro Pires voor de PAIGC in aanwezigheid van de Algerijnse president Boumedienne een uit drie documenten bestaand akkoord i.~de onafhankelijkheid van Guinee-Bissau. De twee delegaties gaven hierover een communiqué uit met de volgende acht punten:

1. Portugal zal op 10 sept. 1974 de republiek Guinee-Bissau als onafhankelijke staat de jure erkennen.

2. De op het hele grondgebied van Guinee-Bissau door de grond-, lucht- en zeestrijdkrachten van beide partijen in acht genomen de facto wapenstilstand gaat per 26 aug. over in een de jure wapenstilstand.

3. De beide delegaties zijn overeengekomen dat de Portugese strijdkrachten zich tot 31 okt. 1974 volledig uit Guinee-Bissau terugtrekken.

4. De beide delegaties maakten verder de afspraak dat Portugal en Guinee-Bissau in het kader van een actieve samenwerking betrekkingen zullen aanknopen en ontwikkelen, in het bijzonder op het gebied van de economie, de financiën, de cultuur en de techniek. Zulks zal geschieden op basis van de onafhankelijkheid. wederzijds respect, gelijkheid, wederkerige belangen en harmonische betrekkingen tussen de staatsburgers van beide landen. Daartoe zullen Portugal en de republiek Guinee-Bissau na de de jure erkenning van Guinee-Bissau door Portugal betrekkingen op ambassadeursniveau vestigen. Voorts worden binnen de kortst mogelijke termijn akkoorden gesloten. die de nieuwe betrekkingen tussen de beide staten zullen concretiseren.

5. In naam van de Portugese regering bevestigt de Portugese delegatie het recht van het volk van de Kaapverdische eilanden op zelfbeschikking en onafhankelijkheid. Zij garandeert de verwezenlijking van dit recht overeenkomstig de VN-resolutie en houdt rekening met de wens van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE).

6. Beide partijen zijn van mening dat de toekenning van onafhankelijkheid aan de Kaapverdische eilanden in het algemene kader van de dekolonisatie van de Afrikaanse bezittingen van Portugal een noodzakelijke factor is voor een duurzame vrede en een ernstige samenwerking tussen Guinee-Bissau en Portugal.

7. Herinnerd wordt aan de VN-Veiligheidsraadresolutie die de opneming van Guinee-Bissau in de wereldorganisatie aanbeveelt, en de PAIGC neemt met voldoening kennis van de diplomatieke stappen van de Portugese regering die zij in dit opzicht heeft ondernomen.

8. De beide delegaties geven uiting aan hun voldoening daarover dat de onderhandelingen tot een goed eind konden worden gebracht en het eind van een oorlog mogelijk maakten, waarvoor het ten val gebrachte regime in Portugal de verantwoording droeg.

Overdracht

Overeenkomstig het akkoord vond op 10 sept. in het Belem-paleis te Lissabon een korte plechtigheid plaats, waarbij de Portugese president De Spinola de onafhankelijkheidsoorkonde van Guinee-Bissau ondertekende en die aan de vertegenwoordiger van de PAIGC, majoor Pedro Pires, overhandigde. Van Guinese zijde waren voorts aanwezig minister van buitenlandse zaken, Victor Maria, en de bevelhebber van de oostelijke zone, Arafan Mane. (NZZ, The Times, Financial Times, Le Monde, *NRC/H'blad)*

ZUID-AFRIKA

VERDERE ONTWIKKELINGEN M.B.T. BANTOE-THUISLANDEN. VERKIEZINGEN. TRANSKEI VRAAGT ONAFHANKELIJKHEID

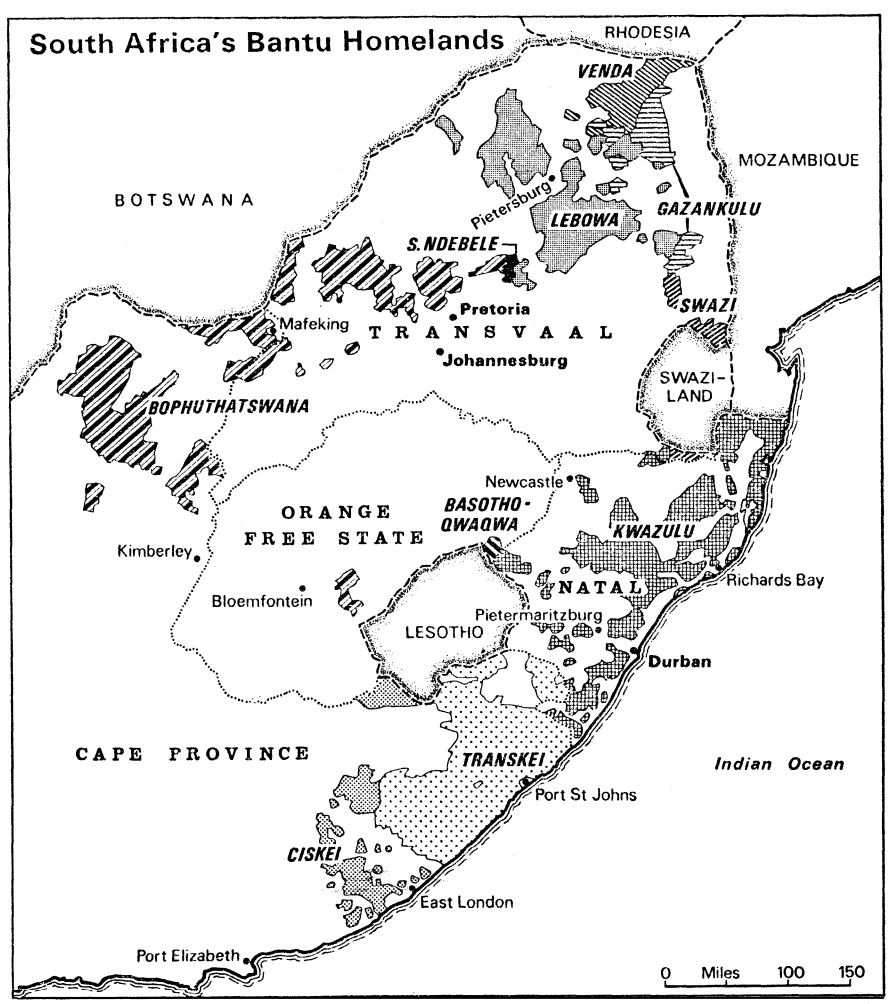
In de periode tussen de verlening van intern zelfbestuur aan Venda er, Gazankulu op 1 febr. 1973 (pag. 424/1-'73) en de bijeenkomst van acht thuislandleiders met premier Vorster op 6 maart 1974 (pag. 636/2) en vervolgens deden zich met betrekking tot de thuislanden o.m. de volgende ontwikkelingen voor.

Verkiezingen

Ciskei Bij de eerste algemene verkiezingen voor 20 zetels in de wetgevende vergadering op 21 febr '73 — de overige 30 zetels zijn bezet door ambtshalve benoemde stamhoofden — traden slechts individuele kandidaten op, omdat er geen politieke partijen waren gevormd. Bij de eerste parlementszitting op 21 mei 1973 werd Lennox L. Sebe met 26 stemmen tot premier gekozen: opperrechter Mabandla verwierf de overige 24 stemmen.

Lebowa: 11 april '73 werden 40 leden voor de Wetgevende Vergadering gekozen; de overige 60 zijn benoemde stamhoofden. Bij de eerste pariemeritszitting in mei 1973 werd de premier, Chief Mokeone M. Matlala met 45 tegen 40 stemmen verslagen en vervangen door Cedric Phatudi, voorheen minister van onderwijs en cultuur. De maand daarop stichtte Chief Matlala een (oppositie)partij, de Lebowa National Party, die steun betuigde aan de politiek van de Zuidafrikaanse regering.

Venda: Bij de eerste verkiezingen voor 18 zetels in de wetgevende vergadering op 28 aug. 1973 — de overige 42 leden worden benoemd — behaalde de Venda Independence People's Party o.l.v. Baldwin Mudau 10 zetels; de aanhangers van de premier, Chief Patrick Mphephu,

De thuislanden. (The Economist)

verwierven 5 zetels, terwijl de resterende drie door onafhankelijken werden ingenomen.

Gazankulu: Bij de verkiezingen voor de 26 verkiesbare zetels in de wetgevende vergadering op 17 okt. 1973 — de overige 42 worden bezet dooi ambtshalve benoemde stamhoofden — traden 41 onafhankelijke kandidaten op van wie 35 elkaar 20 zetels betwistten W. Hudson H. Ntsanwisi bleef premier.

Transkei: Voor 45 verkiesbare zetels — naast de 64 door benoemde stamhoofden bezette — werden op 24 okt. 1973 verkiezingen gehouden, waarbij de Transkei National Independence Party o.l.v. premier Kaiser Matanzima vijf zetels aan onafhankelijken verloor. Terwijl de uitslag van twee zetels nog niet binnen was, werden de overige 43 als volgt verdeeld: TNIP 25, Democratic Party (leider Knowledge Guzana) 10, onafhankelijken 8.

Opposztze zn *KwaZulu*

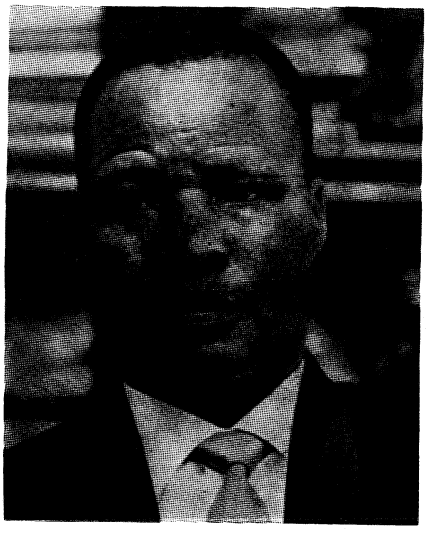
Chief Charles Hlengwa trad af als voorzitter van de wetgevende vergadering en vormde de eerste politieke partij in KwaZulu, Umkhonto Kazhaka, naar op 26 okt. 1973 werd bericht. Chief Hlengwa sprak op 28 okt. nadrukkelijk tegen dat de nieuwe partij was gevormd als gevolg van bemoeiing van de veiligheidsdienst van de Zuidafrikaanse politie, zoals Chief Councillor Gatsha Buthelezi verklaard had.

Federatieplannen

Chief Matanzima van Transkei, die op 27 jan. 1973 verklaard had dat slechts een federatie van zwarten en blanken Zuid-Afrika van de ondergang kon redden, onthulde op 15 febr. 1973 dat hij en Chief Buthelezi van KwaZulu in beginsel waren overeengekomen hun thuislanden aaneen te sluiten in een federatie zonder de noodzaak daarover contact op te nemen met een andere regering. De Zuidafrikaanse minister van Bantoebestuur en -ontwikkeling, M. C. Botha, stelde echter dezelfde dag dat voor zo'n federatie de medewerking van de Zuidafrikaanse regering een vereiste was.
Tijdens een op uitnodiging van premier Lucas Mangope van Bophuthatswana tot stand gekomen bijeenkomst van acht thuislandleiders te Umtata werd op 8 nov. 1973 in beginsel overeengekomen onder de bevolking de federatiegedachte te propageren. De thuislandleiders wezen bij die gelegenheid elke vorm van rassendiscriminatie af en drongen bij de regering aan op ,,herroeping van paswetten en toestromingsbeheervoorschriften, teneinde de zwarte in staat te stellen zijn arbeid te verkopen waar dit wordt gewenst" Voortr waren zij van mening dat de overheidsuitgaven t.b.v. de thuislanden niet overeenstemmen met de inkomsten van de schatkist en de grootte van de Bantoebijdrage aan het landelijke BNP in de vorm van indirecte belastingen en arbeid.

Transkei verlangt *onafhankelijkheid*

Hoewel premier Vorster tijdens het overleg met de leiders van de acht thuislanden op 6 maart (pag. 636 /2) de bereidheid van zijn regering om onderhandelingen te openen met elk Bantoethuisland over volledige onafhankelijkheid herhaald had, verklaarde Chief Gatsha Buthelezi van KwaZulu op 9 maart dat Vorster zich bij die gelegenheid niet had willen vastleggen op de precieze vorm van een toekomstige onafhankelijkheid voor een thuisland.
Tijdens het jaarcongres van de in Transkei regerende Transkei National Independence Party, dat op 12 maart door de premier en partijleider Chief Kaiser Matanzima geopend werd, werd de volgende resolutie aanvaard: „Na uitgebreid: en zorgvuldige bestudering van de kwestie van onafhankelijkheid voor Transkei en na zorgvuldige overweging heeft het congres met algemene stemmen besloten dat door de regering van Transkei om onafhankelijkheid binnen vijf jaar verzocht dient te worden. Zulks op voorwaarde dat de beloofde extra grondtoevoegingen binnen die periode plaatsvinden — maar Transkei behoudt zich alle rechten voor t.a.v. de oorspronkelijk opgeëiste districten."
In overeenstemming met dit besluit diende Matamzima op 14 maart bij de Transkeise Wetgevende Vergadering een motie in, waarbij de Zuidafrikaanse regering om onafhankelijkheid binnen vijf jaar werd gevraagd en wel op de volgende voorwaarden: a) de aan de Transkeise regering krachtens de wet van 1936 beloofde grondtoevoeging moet binnen die vijf jaar geschieden; en b) Transkei blijft zich alle rechten voorbehouden t.a.v. de niet-toegevoegde maar wel geclaimde gebieden.
Premier Matanzima stelde tevens

Premier Matanzima

voor een 27 leden tellende commissie te benoemen, die onder voorzitterschap van hem zelf tot taak zou hebben een ontwerp-grondwet op te stellen. Voorts zou die commissie na moeten gaan of onderhandelingen met de regering van Ciskei geopend konden worden over samensmelting van beide territoria tot één Xhosanatie, onder de bepalingen van de wet tot bevordering van Bantoezelfbestuur van 1959.
De betreffende motie werd op 27 maart door de Wetgevende Vergadering aanvaard.

Gemeenschappelijke verklaringen *VP* en Bantoeleiders

Op 4 jan. ondertekende Harry Schwarz, de leider van de Transvaalse afdeling van de Verenigde Partij en een vooraanstaand vertegenwoordiger van de ,,progressieve" vleugel van de VP, met Chief Gatsha Buthelezi Chief Councillor van KwaZulu, een ,,verklaring van vertrouwen" die ten doel had een „blauwdruk" te verschaffen voor een regeringsbeleid op basis van overeenstemming en voor vrede tussen de rassen in een multiraciale maatschappij.

Het te Mahlabatini (KwaZulu) na een beraad van vijf uur getekende akkoord, dat zonder weerga genoemd werd in de geschiedenis van Zuid-Afrika, bepaalde o m : 1 dat wijzigingen met vreedzame middelen tot stand moesten worden gebracht, 2 dat allen de kans moest worden geboden op materiele vooruitgang en beter onderwijs; 3) dat een multiraciale raadgevende raad moest worden ingesteld om de toekomst van het land te bestuderen en de dialoog tussen de gemeenschappen te vergemakkelijken; 4) dat het federale concept het beste constitutionele kader voor Zuid-Afrika leek te bieden; en 5) dat elk constitutioneel voorstel de identibeit en cultuur van de onderscheidene groeperingen moest waarborgen en

rechtsregels moest bevatten otn ,,het fundamentele concept van natuurlijke gerechtigheid" te garanderen

De verklaring was het resultaat van een particulier initiatief van Schwarz en dit leidde tot enige verwarring binnen de VP Op 23 jan. echter verklaarde de leider van deze partij, Sir De Villiers Graaff dat de verklaring van harte begroet werd als blijk van een groeiende dialoog en toenemend begrip tussen blank en zwart, maar dat zij geen nieuwe verplichting inhield voor de VP De partijleider liet tegeluk weten dat hij geen ,,enkele inbreuk" op zijn gezag zou dulden Eind maart werd een soortgelijke verklaring getekend tussen Schwarz en de juridische specialist van de VP, Michael Mitchell, enerzijds en premier Cedric Phatudi van Lebowa anderzijds

Tijdens het tweejaarlijkse VP-congres in nov 1973 te Bloemfontein was een nieuw ,,federaal plan' aanvaard waarm de partij zich voorstander van een federale grondwet verklaarde Krachtens die grondwet zouden de diverse rassengemeenchappen in totaal 15 aparte parlementen krijgen: in de vier provincies voor blanken en zwarten elk een (in totaal 8), in vier levensvatbare Bantoe-thuislanden elk één (in totaal 4), twee voor kleurlingen en eén voor de Indiers Deze zouden volgens algemeen kiesrecht gevormd moeten worden en over aanzienlijke bevoegdheden moeten beschikken, zoals het recht om vertegenwoordigers af te vaardigen naar een multiraciale ,,federale regering" Maar in de voorzienbare toekomst zou het bestaande blanke parlement in functie blijven en het recht van veto hebben t a v de federale regering (T h e T i m e s NRC H'blad, K C A)

VOORTDURENDE ARBEIDSONRUST ONDER AFRIKAANSE ARBEIDERS. DE GEBEURTENISSEN TE CARLETONVILLE. VORMING ZWARTE VAKBONDEN. VERTREK BASOTHO-ARBEIDERS

Aan de reeks stakingen van Afrikaanse arbeiders die op 9 jan 1973 begonnen was (zie pag 249 e.v - 1973) kwam medio april 1973 voorlopig een eind, voornamelijk als gevolg van loonsverhogingen en verbetering van de arbeidsvoorwaarden Deze maatregelen kwamen echter in hoofdzaak ten goede aan de ongeschoolde arbeiders met minimumlonen De geschoolde en halfgeschoolde Afrikaanse arbeiders bleken er nauwelijks op vooruit te gaan Deze worden steeds meer ingeschakeld in functies die voorheen aan blanken waren voorbehouden, maar in dergelijke gevallen krijgt het door Afrikanen vervulde beroep een andere aanduiding en een lagere beloning. De kwestie van de loonverschillen leidde in sept. 1973 tot een mijnwerkersstaking te Carltonville waarbij 11 Afrikanen door. de politie werden doodgeschoten en in jan 1974 tot een nieuwe reeks van stakingen in het gebied van Durban

Twaalf doden *te Carletonville*

Op 11 sept. '73 openden politiemannen met automatische geweren hei vuur op demonstrerende mijnwerkers van de ,,Western Deep Levels"-goudmijn te Carletonville bij Johannesburg Daardoor werden 11 Afrikanen gedood en 12 gewond Diezelfde dag kwam bij gevechten tussen demonstranten en andere arbeiders aldaar één Afrikaan om het leven. terwijl 10 anderen gewond raakten.

Van de 12 doden waren 9 buitenlandse werknemers: vijf waren afkomstig uit Lesotho. twee uit Botswana en twee uit Mozambique. In verband hiermee maakte de regering van Lesotho op 14 sept. bekend dat zij de verdere recrutering van arbeiders voor de Western Deep Levels had opgeschort totdat een bevredigende verklaring voor het incident was gegeven; en op 18 sept verklaarde premier Jonathan van Lesotho dat zijn regering overwoog de VN te vragen een waarnemer te sturen om ter plaatse een onderzoek in te stellen, maar zijn Zuidafrikaanse ambtgenoot Vorster gaf de volgende dag te kennen dat zo'n waarnemer belet zou worden het land binnen te komen.

Van 8-25 okt. vond te Obenholzer een gerechtelijk onderzoek plaats. Na afloop daarvan concludeerde rechter C. H. Badenhorst dat de politie bij het uitoefenen van zijn plicht had geschoten, gedwongen door de nood van het ogenblik. Noch daden noch verzuimen van de kant van de politie gaven aanleiding tot strafbaarheid.

Over de achtergrond van en de aanleiding tot het incident werd in een speciaal nieuwsbulletin van de Zuidafrikaanse ambassade in Den Haag d d 14 sept 1973 gemeld

, Bercering ontstond omdat een aantal Bantoe machme-operateurs bezwaar maakte tegen de toekenning van een loonsverhoging van 60 procent aan vrachtwagenchauffeurs, liftbedieners en treinmachinisten De machine-operateurs hadden het gevoel dat hun loonsverhoging van 46 procent niet in de juiste verhouding stond tot de 60 procent van de overige drie groepen ( )

In het belang van de arbeidsvrede heeft de directie van de ,,Western Deep Levels' op de ochtend van de elfde september een vergadering belegd met 36 machine-operateurs, die op die morgen uit protest geweigerd hadden aan het werk te gaan Het conflict is uitvoerig met hen besproken en de inijndirectie heeft de toezegging gedaan op zeer korte termijn de bron van de ontevredenheid te onderzoeken

Gedurende de middag is opnieuw een vergadering belegd me: iecn groter aantal) machine-operateurs, waarbij de mijndirectie de ontevredenen meedeelde geen kans te zien een hogere dan de ieeds toegekende 46% loonsverhoging uit te betalen

Zij zag klaarblijkelijk geen mogelijkheid de al aangekondigde 60% verhoging voor de 3 andere groepen in te trekken of een verhoging van meer dan 46 procent aan de machine-operateurs toe te zeggen

Een aantal ontevredenen heeft hierop onmiddellijk zijn arbeidscontract inet de mijn verbroken en alle betrekkingen afgesneden

Een andere groep heeft na de mededeling van de directie een eigen vergadering elders op het mijnterrein belegd Na afloop daarvan is deze groep naar de mijnschacht gegaan om werkwilligen ervan te weerhouden aan hel werk te gaan De werkwilligen werden met geweld bedreigd en gedwongen zich bij de raddraaiers aan te sluiten Hierna ging de door collectieve emotie opgezweepte menigte over tot openlijke geweldpleging en vernieling Eetlokalen, keuken en drankopslagplaatsen werden kort en klem geslagen

De mijndirectie wendde verbeten pogingen aan oin de woedende horde tot bedaren te brengen, doch tevergeefs Toen het bleek dat de levens van de overige werknemers bij de mijn, die niet met de relschoppers mee wensten te doen, ernstig gevaar liepen werd de hulp van de politie ingeroepen om te trachten de orde te herstellen ( )

Helaas hebben de herhaalde mondelinge onderhandelingen tussen politie en de woedende massa geen succes gehad Als gevolg van de toename van geweld is de politie overgegaan tot het gebruik van traangas, maar toen ook dat vergeefs bleek en het gevaar te groot werd, heeft de politie getracht met de wapenstok de levens van zichzelf en de rest van het mijnpersoneel te beschermen De 21 politiemannen zagen geen kans de hysterische menigte, die intussen tot 7 500 man was aangegroeid en bewapend was met bijlen, messen, stokken en stenen, in zijn drang tot vernietiging te stuiten ( )

Een Bantoe mijnwerker kreeg de rekening gepresenteerd voor zijn weigering mee te doen aan de aanval, hij werd zonder meer door zijn ,collega's" in stukken gehakt Toen in de halfdonkere nacht duidelijk werd dat alleen het gebruik van vuurwapens kon voorkomen dat een zelfde lot de politie en de achter de agenten bescherming zoekende overige mijnwerpers zou treffen, is in laatste instantie — als enige uitweg om aan een afschuwelijke slachtpartij te ontkomen — naar de vuurwapens gegrepen "

Een afwijkende versie over het ontstaan van de onlusten bood het getuigenis van de mijnmanager tijdens het gerechtelijk onderzoek op 8 okt 1973 Volgens hem was het incident begonnen toen een boze menigte van met stokken bewapende mijnwerkers over de verwerping van hun looneisen had geklaagd Maar de hele toestand was veranderd na de komst van de politie en nadat deze voor het eerst van traangas gebruik had gemaakt Volgens de manager was er geen sprake geweest van plundering of vernieling van eigendommen voordat de politie arriveerde, en evenmin hadden hij of andere mijnfunctionarissen toen enige hinder ondervonden

Deze verklaring was strijdig met de me-

dedeling van de onderminister van politie op 12 sept. 1973. Die stelde nl. dat de „compound manager" van de mijn omstreeks 8 uur n.m. de politie te Carltonville gemeld had dat de zwarte mijnwerkers hem en zijn zwarte mijnpolitie met geweld bedreigden, stenen naar hem wierpen en eigendommen van de mijn vernielden.
Rechter Badenhorst stelde dat volgens sommige getuigen de aankomst van de politie mogelijk de vonk in een kruitvat was geweest en tot de onlusten had geleid, maar dat de politie werd ontboden en toen een oproerige. vechtlustige schare aantrof.
Volgens de bevelvoerende politieofficier hadden zijn mannen „talrijke aanvallen" te verduren gehad. Daarom had hij „bij verscheidene gelegenheden" opdracht gegeven het vuren te openen.
Rechter Badenhorst deelde mee dat er meer dan 2000 schoten waren gelost, w.o. vele waarschuwingsschoten, en dat in totaal 30 mensen werden getroffen.

Zwarte *vakbonden. Stakingen in* de textiel

De toekenning van verdere loonsverhogingen aan Afrikaanse arbeiders in de loop van 1973 en in begin 1974 ging o.m. gepaard met een snelle toename van het aantal Afrikaanse vakbonden — die volgens de Zuidafrikaanse wet officieel niet erkend worden — en het ledental van die bonden. Vakbondskringen in Natal berichtten dat in het tweede halfjaar 1973 in die provincie zeven nieuwe Afrikaanse vakbonden waren gevormd en dat aan het eind van het jaar 20.000 zwarte arbeiders verzoeken om het lidmaatschap van vakbonden hadden ingediend. Volgens The *Observer* (31-3) waren er ongeveer 17 zwarte vakbonden met hoogstens 30.000 leden.
Op 18 januari 1974 braken in het gebied van Durban stakingen onder ca. 10.000 Afrikaanse textielarbeiders uit. Hun actie was gericht tegen verschillen in beloning. Krachtens een nieuwe regeling hadden pas in dienst getreden arbeiders een loonsverhoging variërend van 10 cents tot 2 Rand per week ontvangen, terwijl degenen die er al lang werkten niets extra's kregen. Nadat de politie op 21 jan. 250 stakers had gearresteerd, volgde op 22 jan. een bemiddelingspoging van Barney Dladla, de minister van gemeensdhapszaken van het thuisland KwaZulu. Deze trok aan het hoofd van 5.000 stakers naar één van de elf katoenfabrieken waar het werk was neergelegd, en onderhandelde daar met een deputatie van de Frame-groep, de eigenaar van vijf van de betrokken fabrieken (met 3.000 arbeiders). Overeengekomen werd dat de arbeiders die reeds lang in dienst waren een loonsverhoging van 40 à 80 cents per week zouden krijgen.
Hoewel Dladla de verhoging wel als krenterig kwalificeerde, adviseerde hij de arbeiders het werk te hervatten en dan op verdere verhogingen aan te dringen. De Frame-groep had er mee ingestemd voortaan met zwarte vakbondsvertegenwoordigers te onderhandelen.
Nadat een andere KwaZulu-functionaris, S. K. Ngobese, met de Dano Textile Industries een akkoord had bereikt over een loonsverhoging van 1 a 4 Rand per week — afhankelijk van de duur van het dienstverband —, werd het werk in de textielfabrieken op 23 jan. hervat.
Intussen waren 217 van de gearresteerde stakers door een rechtbank schuldig bevonden aan het verstoren van de vrede en veroordeeld tot een boete van 5 Rand c.q. 10 dagen hechtenis. Deze boete van 1.085 Rand in totaal werd betaald door de bond van arbeiders in de kledingindustrie (GWU), die alleen blanken en kleurlingen omvat, waarop de beklaagden werden vrijgelaten.
Op 1 febr. kregen drie blanke vakbondsleden in Durban huisarrest en andere beperkende maatregelen voor vijf jaar opgelegd door de regering. Zij hadden geholpen bij het ontwikkelen van Afrikaanse vakbonden, terwijl twee van hen bij de staking van de textielarbeiders een rol hadden gespeeld.

Onrust in de *mijnen*

Sinds begin febr. hebben zich bij diverse mijnen gevechten tussen diverse groepen van Afrikaanse arbeiders voorgedaan. Stammentwisten en loongeschillen zouden de aanleiding zijn geweest.
Op 9 febr begonnen de gevechten bij de Welkom-goudmijn in de Oranje Vrijstaat. Zij breidden zich vervolgens uit tot twee naburige mijnen. Minstens 24 personen werden gedood en 227 werden mishandeld, aldus The *Financial* Tzmes (11-6). Volgens dit blad was de strijd ten dele het gevolg van vijandigheid tussen Xhosa- en Basothoarbeiders, maar tegelijk werd toegegeven dat een duidelijk beeld van de situatie nimmer verkregen was
Ten tijde van de onlusten werd ook gesuggereerd dat deze samen zouden hangen met de binnenlandse politiek van Lesotho (zie pag. 619).
Soortgelijke onlusten deden zich in april voor bij de Western Deep Levels mijn bij Carletonville. Op 15 april, toen er reeds 3 doden en 30 gewonden waren, vroegen 200 Basotho-mijnwerkers naar huis (Lesotho) terug te mogen keren. Volgens The Times (16-4) waren 15.000 Basotho-arbeiders — ongeveer een derde van alle Afrikaanse arbeiders — hen reeds voorgegaan. In de nacht van 16 op 17 april werden 7 mijnwerkers gedood en 40 gewond, wat tot gevolg had dat nog eens 700 Basotho-mijnwerkers naar Lesotho terug wilden keren. De mijndirecteur verklaarde dat geen andere oorzaak dan stammentwisten viel aan te wijzen, maar sommige waarnemers meenden dat ook andere factoren een rol konden hebben gespeeld zoals het loonpeil (voor Afrikanen minder dan 10% van de lonen voor blanken), toenemende politieke bewustwording en politieke ontwikkelingen in Lesotho en Transkei.
Eind mei werden onlusten gemeld in de Lorraine-goudmijn, waar in de nacht van 28 op 29 mei twee zwarte mijnwerkers omkwamen (één door een waarschuwingsschot van de politie). Volgens Reuter was een loonconflict tussen mijnwerkers en maatschappij de aanleiding geweest.
Op 9 juni 's avonds braken onlusten uit bij de goudmijn Harmonie te Welkom. Meer dan 1.000 zwarte mijnwerkers staken barakken en installaties in brand. Drie mijnwerkers werden gedood. Op 10 juni werd een loonsverhoging afgekondigd, die volgens de bedrijfsleiding aanzienlijk hoger lag dan de op 7 juni ingevoerde 10% waartegen de mijnwerkers in verzet waren gekomen Op 11 juni zouden de meeste stakers het werk hebben hervat, maar die dag werden nieuwe onlusten gemeld, nu bij de naburige goudmijn Merriespruit. Ook hier werden hogere lonen geëist. Een zwarte mijnwerker werd doodgeschoten.
In de nacht van 19 op 20 aug werden bij gevechten in een mijn te Rustenburg twee zwarte mijnwerkers gedood en 17 gewond.
Op 27 sept werden twee mijnwerkers uit Malawi door de politie in Marikana bij Rustenburg doodgeschoten en vier andere verwond. De politie was tussenbeide gekomen in een conflict tussen Xhosa-stamleden en mijnwerkers uit Malawi.

(Voortzetting *volgende* aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LABOUR BEHAALT KRAPPE MEERDERHEID

De vervroegde algemene verkiezingen, die op 10 oktober in Groot-Brittannië zijn gehouden, hebben de Labourpartij van premier Harold Wilson aan een meerderheid van 3 zetels in hei Lagerhuis geholpen.
Sedert februari stond Wilson aan het hoofd van een minderheidsregering (pag. 148/1).
Ook de Schotse Nationalisten en d-nationalisten uit Wales, de Plaid Cymru, wonnen zetels, resp. 4 en I.
De conservatieven verloren in totaal 20 zetels. De liberalen één.
De zetelverdeling in het Britse Lagerhuis is thans als volgt:

Labour: 319; winst 20, verlies 1.
Conservatieven: 276: winst 2, verlies 22
Liberalen: 13; winst 1, verlies 2.
Schotse Nationalisten: 11: winst 4.
Plaid Cymru (Wales): 3; winst 1.
Verenigde Unionisten: 10; verlies 1
SDLP: 1.
Onafhankelijk republikeinen: 1.
Speaker: 1.

Stemnienaantallen en percentages:
Labour: 11,4 miljoen, 39,3%.
Conservatieven: 10,4 miljoen, 35,7%.
Liberalen: 5,3 miljoen. 18,3%.
Gemiddelde „swing" naar Labour: 2,1%
Opkomst: 72,8% (78,7% in februari).

Hoewel Labour slechts een meerderheid van 3 zetels heeft, kan de partij op de steun van enkele andere afgevaardigden rekenen, zoals de vertegenwoordiger van de Noordierse SDLP en de onafhankelijke republikein Frank Maguire. Ook de vertegenwoordiger van de Plaid Cymru en ca. de helft van de Schotse Nationalisten zullen het merendeel van Labours maatregelen steunen.
Wilson verklaarde in een commentaar op de uitslag dat hij op basis van de uitslag zeker zo'n twee à drie jaar dacht te kunnen regeren.
„We zouden natuurlijk graag een grotere meerderheid willen hebben", aldus de premier, die vervolgens zei dat hij Labour een goede kans gaf om de rit uit te zitten, omdat de oppositiegroepen een gemeenschappelijke basis misten.
„Zij zijn het nergens over eens", aldus Wilson. Hij zei ook dat de conservatieven na twee nederlagen in één jaar niet het gezag meer bezaten om de leiding van de oppositie op zich te riemen
Wilson deed verder een beroep op de nationale eenheid, nu het stof van de verkiezingsstrijd was opgetrokken. Wat ons ook verdeeld heeft in deze harde verkiezingscampagne, we waren het er allen over eens dat Groot-Brittannië te maken heeft, cri al een aanzienlijke tijd, met de ernstigste economische crisis sedert de oorlog en iedereen in de industrie en het grotere nationale gezin moet nu samenwerken. samen delen in de inspanningen en de lasten van Engelands economische strijd.
Oppositieleider Heath zei in een verklaring dat hij hoopte dat de Labourleiders zich realiseren dat 60% van de kiezers tegen hun socialistische politiek zijn en dat zij hun verdeeldheid brengende politiek zullen moeten verlaten zodat de natie eensgezind de toekomst tegemoet kan zien. Hijzelf had tijdens de campagne aangedrongen op de eenheid van het land, zodat inflatie en werkeloosheid bestreden zouden kunnen worden.
De opiniepeilingen die in de afgelopen weken zijn gehouden, hadden Wilson overigens een grotere verkiezingsoverwinning voorspeld en commentatoren wezen er dan ook op dat de geringe meerderheid voor Labour vooral de linkse elementen in de partij tot matiging zal dwingen.
Ook de liberalen kregen minder stemmen en zetels dan waar zij op hadden gerekend.
De nationalisten in Schotland en Wales wonnen echter. In Schotland ging dat geheel ten koste van de Conservatieven. In Wales won Plaid Cymru's p esident Gwynfor Evans Carmarthen van Labour.
De enkele onafhankelijke kandidaten verloren overal. De onafhankelijke-pro-Europese Sociaal-Democraat Taverne verloor zijn zetel in Lincoln aan Margarel Jackson van Labour.
In Blyth en Sheffield-Brightside verloren de onafhankelijke Labourleden Milne en Griffiths hun zetels aan officiële Labourkandidaten, terwijl de in juli naar de liberalen overgelopen oud-minister van marine Mayhew in Bath met 2122 stemmen bij de zittende Conservatieve kandidaat sir Edward-Brown achterbleef.
Hoewel op 18 september pas officieel meegedeeld werd dat op 10 oktober vervroegde verkiezingen voor het Lagerhuis zouden worden gehouden, werd er al lange tijd rekening mee gehouden dat Wilson door middel van dergelijke verkiezingen zou pogen zijn electorale basis te vergroten. Zijn minderheidsregering heeft in de afgelopen malen een aantal malen een nederlaag in het parlement moeten incasseren en de economische situatie van het land is zodanig verslechterd dat ingrijpende maatregelen nodig zijn.
Wilson, die zich door middel van

De overwinnaar Harold Wilson

Weekblad 43ste jaargang No. 2251. pag. 26639-26654

een sociaal contract verzekerd weet van de steun van de vakbonden, had een meerderheid nodig om krachtdadig in 's lands economie te kunnen ingrijpen en die heeft hij nu, zij het kleiner dan werd verwacht.

Verschillende commentatoren hebben erop gewezen dat vele Britten klaarblijkelijk Wilson de meest aangewezen man achtten om de economische sanering op gang te brengen, maar dat zij bevreesd zijn voor de radicalere stromingen binnen Labour en de partij daarom met een slechts geringe meerderheid naar het parlement sturen.

Verkiezingsmanifesten. Conservatieven

In de loop van september publiceerden de verschillende politieke partijen hun verkiezingsprogramma's.

Het conservatieve verkiezingsprogramma gepubliceerd op 11 sept. stelde onder de naam ,,Putting Britain first" de 'bestrijding van de economische crisis als voornaamste programmapunt voor.

,,Inflatie in het huidige tempo bedreigt niet alleen de levensstandaard van iedereen, maar ook het voortbestaan van onze vrije en democratische instellingen. Geen belangrijke democratie heeft ooit zulk een catastrofale stijging in de kosten van het levensonderhoud overleefd. Wij kunnen er niet zeker van zijn dat wij hierop een uitzondering zouden vormen."

,,Inflatie en stijgende prijzen scheuren de samenleving aan stukken. Zij vernietigen het vertrouwen van mensen in elkaar en in de toekomst; zij verdringen bestaande betrekkingen, zij vergiftigen de sociale leefomgeving, zij vagen besparingen weg en brengen het economische systeem in gevaar en leiden ten slotte tot hoge werkloosheid."

,,Inflatie is een moreel en politiek zowel als een sociaal en economisch kwaad." Daarom is tegenover de strijd tegen inflatie alles secundair.

Over de economie gaat het manifest een heel eind in de richting van de denkbeelden van Sir Keith Joseph dat werkloosheid de prijs voor inflatiebestrijding is. De Conservatieven zullen in de inflatiebestrijding, waaraan volstrekte voorrang wordt gegeven, alle draaglijke middelen toepassen: een krachtige beheersing van de overheidsuitgaven en de geldvoorraad, zowel als beheersen van prijzen en inkomens. De mogelijkheid om in geval van nood toch weer tot een wettelijke inkomenspolitiek terug te moekeren, wordt in reserve gehouden.

Op het stuk van wets- en ordehandhaving gaat het manifest aanzienlijk minder ver dan de door schaduwminister Rippon aangeprezen oprichting van een burgerwacht en het neemt vierkant stelling tegen de plannen voor particuliere burgerwachten van generaal Walker en kolonel Stirling. Het beperkt zich tot de aanprijzing van ruimere recrutering voor de politie en de speciale politiereserve (de ,,special constabulary") en ziet ,,het probleem van de toenemende wetteloosheid als een bijprodukt van de broze moderne industriële maatschappij" die extra kwetsbaar zou zijn voor terroristen en anarchisten.

Met de vakbonden beloven de Conservatieven nauw te zullen samenwerken, ,,maar we zullen niet door de vakbonden worden overheerst, want zij vormen niet de regering van het land". Tot zover het manifest.

Het stelde verder dat de crisis van de natie boven partijtegenstellingen uit dient te gaan. „Vrij van dogma en van afhankelijkheid van één enkel belang. Na de verkiezingen zouden zij overleg plegen met de leiders van de andere politieke partijen en met de leiders van de grote belangen om voor de regeringspolitiek de instemming van alle mensen van „goede wil" ie krijgen. „Wij zullen mensen van buiten de rangen van onze partij uitnodigen om met ons samen te werken om Brittannië's moeilijkheden te overwinnen".

Labour

De Labourpartij publiceerde op 16 september haar verkiezingsprogramma, waarin o.a. stond dat de bestrijding van de inflatie de absolute prioriteit zal hebben.

De mogelijkheid van een coalitie in geval geen der beide partijen absolute meerderheid behaalt, sloot zij bij voorbaat uit.

In een verkiezingsmanifest onder de titel ,,Groot-Brittannië zal winnen met Labour" beloofde Labour dat zij binnen een jaar na de verkiezingen het resultaat van de lopende besprekingen over een herziening van de voorwaarden voor het Britse lidmaatschap van de EEG aan de kiezers zal voorleggen. In welke vorm dit zal gebeuren wordt niet gezegd, maar de voorkeur zou uitgaan naar een referendum.

In het program worden eerder gedane voorstellen vermeld voor een uitbreiding van het staatsbeheer op industrieel gebied. Zo zal Labour na een overwinning land dat voor economische ontwikkeling nodig is, haveninstallaties, scheepswerven en vliegtuigfabrieken nationaliseren.

Volgens de Labourpartij ziet het land zich voor de gevaarlijkste crisis sinds de tweede wereldoorlog gesteld. Zij vertrouwt er op met steun van allen na twee of drie moeilijke jaren de economische storm de baas te kunnen worden.

Zij vraagt de kiezers om een sterk mandaat voor een vijf-jarenplan voor een sociale en economische wederopbouw.

Uit het program blijkt dat de socialisten van plan zijn op defensiegebied meer te bezuinigen. Zij willen afzien van een nieuwe generatie kernwapens. Voorts is het hun bedoeling op basis van de multilaterale ontwapeningsbesprekingen te ijveren voor opheffing van de Amerikaanse steunpunten voor Polaris-onderzeeboten in Groot-Brittannië.

,,De Labourregering is bezig met het diepgaandste onderzoek van de defensielast in vredestijd, dat voor een reeks van jaren tot een besparing van verscheidene honderden miljoenen ponden kan leiden. Met de bondgenoten zal worden overlegd hoe de Britse verdedigingskosten op hetzelfde niveau kunnen worden gebracht als dat van de voornaamste Europese verbondenen". Overigens betuigt Labour haar steun aan de NAVO. Volgens haar moeten te zijner tijd deze organisatie en haar Oosteuropese tegenhanger, het pact van Warschau. geleidelijk worden geliquideerd.

Labour noemt zich een democratische socialistische partij die zich ten doel stelt .,een fundamentele en onherroepelijke wijziging in de verdeling van rijkdom en macht te brengen ten gunste van de arbeidende mensen en hun gezinnen".

Over een eventuele coalitie met andere partijen zegt de partij van premier Harold Wilson, dat zij geen raakpunten heeft met ,,volkomen andere filosofieën". ,,Het zou dwaasheid zijn te beweren dat de toekomst van ons land kan worden verbeterd door een regering die geen vaste koers heeft en op compromissen is gebaseerd".

In het Labourmanifcst wordt vertrouw-en uitgesproken in het ,,sociale contract" tussen de regering en de vakbeweging. Deze overeenkomst houdt in dat de vakbonden zich in hun looneisen zullen matigen ter bestrijding van de inflatie.

Wat de verhouding van Engeland tot de EEG betreft stelt Labour dat haar ,,oprechte bezorgdheid over democratische rechten in scherpe tegenstelling staat tot de houding van de conservatieven". ,,Ten aanzien van de belangrijkste op zichzelf staande beslissing in vredestijd in deze eeuw — het Britse lidmaatschap van de gemeenschappelijke markt heeft het Britse volk niet de kans gekregen te zeggen of het al dan niet akkoord ging met de voorwaarden die de conservatieven hadden aanvaard. Zowel de conservatieven als de Liberalen hebben geweigerd de rechten van ons volk te steunen om zelf te beslissingen. Alleen de Labourpartij heeft zich verbonden het recht van de mannen en vrouwen van dit land om deze unieke beslissing te nemen waar te maken", aldus het manifest.

Liberalen

De Liberalen kwamen op 17 sept. met hun verkiezingsmanifest uit.

Daarin stond o.a. dat de verkiezingen gehouden zouden worden tegen de achtergrond van een dreigende economische ramp. Ze zouden Groot-Brittannië maken of breken.

De regering die aan het bewind zou komen zou zeker te maken krijgen met de grootste economische crisis sinds de donkere dagen van 1931.

Het accent van het liberale manifest ligt op het herstel van de nationale eenheid. Het denken van een regering mag niet bepaald worden door Conservatieven of Socialisten die de werkgeversorganisaties en de vakbonden vertegenwoordigen. ,,Wij moeten er van doordrongen worden dat het overleven van Groot-Brittannië veel belangrijker is dan het steun verlenen aan een individu of aan een partij en dat wij als Britse staatsburgers meer gemeen hebben dan de kunstmatige scheidslijnen

die de maatschappij ons oplegt", aldus het manifest.

De Britse Liberalen willen af van het huidige kiesstelsel, dat het tweepartijensysteem in de hand werkt.

Het manifest vermijdt iedere toespeling op het deelnemen aan een eventuele coalitieregering. Op een perscûnferentie zei Thorpe op 17-9 niet mee te willen doen met een coalitie met de conservatieven, maar wel aan een kabinet van alle partijen als de economische crisis een rampzalige omvang heeft aangenomen.

In het economische en sociale program van de liberalen worden de volgende punten op de voorgrond gesteld: een herverdeling van de nationale rijkdom, het aanmoedigen van natuurlijke mededinging, een verdeling van de macht in de industrie, meer gelden voor sociale voorzieningen en een hervorming van het kiesstelsel en de regeringsstructuur. Over de Europese economische gemeenschap, waarvan de liberalen steeds een grote voorstander zijn geweest, wordt onder meer gezegd dat de landbouwpolitiek radicaal moeten worden veranderd om de boeren een behoorlijk inkomen en de consumenten stabiele prijzen te garanderen.

Schotse Nationalisten

De Schotse Nationalistische partij publiceerde haar programma op **23** september. Het voornaamste doel van de partij is een onafhankelijk Schotland met een eigen soeverein parlement en lidmaatschap van de EG.

Het **32** pagina's tellende document gaf ook een overzicht van de voornaamste punten die de partij wil verwezenlijken als Schotland onafhankelijk is.

Olie

De olie- en gasvoorraden in het Schotse deel van de Noordzee en het Atlantische continentale plat moeten onder controle van het Schotse parlement komen.

Een ministerie voor olie-ontwikkeling in Aberdeen dient concessies uit te geven, de ontwikkeling en werkvoorziening te regelen en maatregelen te nemen om de schade voor het milieu zoveel mogelijk te beperken. Een olie-investeringsmaatschappij moet in de oliesector investeren en Schotland moet een nationale oliemaatschappij krijgen die over de hele wereld opereert.

Industrie

Een industriële ontwikkelingsmaatschappij, gedeeltelijk gefinancierd uit inkomsten van de olievoorraden.

moet de industriële expansie bevorderen. Inspraak en winstdeling voor de werknemers dient bevorderd te worden, alsmede het aanstellen van arbeidersdirecteuren.

Welzijn

Een nationaal minimumloon van £ 25 per week, dat aangepast wordt als de welvaart stijgt. Pensioenen voor echtparen op basis van het minimumloon.

Werkloosheidsuitkeringen op basis van 5% beneden het minimumloon.

Huisvesting en bodempolitiek

De staat dient hypotheken te verschaffen tot een bedrag van £ 10000 tegen een rente van 4%

Bezitsvorming door middel van aankoop van een huis dient te worden bevorderd.

Er moet belasting worden betaald over land dat niet wordt gebruikt of ontwikkeld ten algemene nutte

Speciale gekozen commissies dienen alle kwesties verband houdende met bodemzaken te controleren.

Landbouw en visserij

Aanzienlijke uitbreiding van de landbouwproduktie in Schotland om aan de Schotse vraag te kunnen voldoen en om te kunnen exporteren.

Aanzienlijke uitbreiding van de visserijgrenzen om de Schotse vissers te beschermen en overbevissing te voorkomen.

Buitenlandse zaken en defensie

Schotse ambassades, paspoorten en lidmaatschap van de VN. Een associatie van Britse staten oin samenwerking tussen de verschillende delen te bevorderen. Eigen Schots leger. Opheffing van nucleaire wapens en bases op Schotse bodem.

Terugtrekking van Groot-Brittannië uit de EG en voorstander van een referendum of een onafhankelijk Schotland moet toetreden.

Zowel Labour als de Conservatieven hebben in hun verkiezingsprogramma's aandacht aan de Schotse problematiek besteed.

Zij kwamen met de volgende voorstellen:

Labour

Een speciale Schotse ontwikkelingsorganisatie dient de Schotse economie nieuw leven in te blazen door het bestrijden van de industriële achteruitgang en de werkloosheid en nieuwe industrieën aan te moedigen. Een nationale Britse oliemaatschappij moet in Schotland worden gevestigd.

Er dient een direct gekozen Schotse assemblee te komen die wetgevende macht krijgt op het gebied van huisvesting, lokaal bestuur, gezondheid en onderwijs. De assemblee kan binnen een vastgesteld deel van de begroting haar eigen prioriteiten vastleggen.

Conservatieven

Een Schots ontwilrkelingsfonds dient een program op te stellen voor verbetering van de huisvesting en achteropgeraakte industrieën en voorziening van extra-diensten voor de olie-ontwikkeling.

De instelling van een olieraad, die de ontwikkeling nauwlettend volgt en de vestiging in Aberdeen van een olieafdeling van het ministerie van energie.

Een Schotse assemblee, indirect gekozen via het plaatselijke bestuur. Directe verkiezingen in de toekomst zijn mogelijk.

Een staatssecretaris voor Schotland die de bevoegdheid heeft, in samenwerking met de assemblee, prioriteiten vast te stellen.

Het einde van een gedifferentieerde prijspolitiek, die resulteerde in hogere tarieven voor kolen en gas in Schotland.

Verkiezingscampagne

Hoewel de verkiezingscampagne officieel pas op **23** sept. begon, roerden de politieke leiders vóór die datum bij allerlei gelegenheden de voornaamste verkiezingsthema's aan.

Zo sprak premier Wilson op 5 sept. het jaarlijkse vakbondscongres van de TUC in Brighton toe, waarbij hij het o.a. over de komende verkiezingen had.

Wilson zei dat het ,,sociaal contract" van de Labourregering met de vakbonden (zie hierna) niet alleen maar over laonafspraken of loonregelingen ging, maar tevens een hele levensopvatting bestreek die gebaseerd was op economische en sociale rechtvaardigheid en die erop gericht is om ,,conflict en confrontatie" te vervangen door ,,samenwerking en verzoening". De verkiezingen waren niet zomaar een beslissing over politieke macht, over persoonlijkheden, over de „ins and outs" en de partijmachine, aldus Wilson. Het ging om een beslissing, waarin moest worden uitgemaakt of een overmatige macht bij de rijken en machtigen moest berusten of dat macht uitgeoefend moest worden onder een democratisch bemind.

Over Groot-Brittannië's deelname aan de Europese Gemeenschap zei Wilson dat onder juiste voorwaar-

den het lidmaatschap van een ,,hervormde, opnieuw gevitaliseerde en meer realistisch gemaakte gemeenschap" de basis kon vormen van een Europese wederzijdse afhankelijkheid. (Het Congres had zich daarvóór uitgesproken tégen het Britse EG-lidmaatschap).

Op het liberale partijcongres dat van 11 tot 14 sept. in Brighton werd gehouden, hielden de liberalen zich bezig met de vraag of zij ria de verkiezingen bereid zouden zijn in een coalitieregering zitting te nemen.

Er ontstond een felle discussie over dit probleem, waarbij bleek dat de jong-liberalen iedere coalitie afwezen terwijl de partijleiding bereid bleek met andere partijen samen te werken in een nationaal kabinet.

Bij de eindstemming waren er meer voorstanders van het standpunt van de partijleiding.

In de slotrede nam de liberale leider Jeremy Thorpe echter fel stelling tegen de leiders van de grote partijen.

Wilson had zich zelf buiten spel geplaatst, aldus Thorpe, door zijn weigering om ook maar iets met coalities of machtsdeling te maken te willen hebben, terwijl Heath verbonden was met de ,,rampzalige" politiek van confrontatie met de vakbonden.

Premier Wilson kwam tijdens een persconferentie ter gelegenheid van de publikatie van Labours verkiezingsprogramma (zie pag. 658/2) op 16 sept. nader terug op de mogelijkheid van een coalitieregering. ,,Van een coalitie kan geen sprake zijn", aldus Wilson.

Verdeeldheid *binnen* Labour

Labour kreeg tijdens de campagne met enige tegenslagen te kampen door het vertrek van een prominent partijlid en het aftreden van een onderminister.

Op 23 sept. bedankte Lord Chalfont, onderminister van buitenlandse zaken (1964 tot 1970) als lid van de Labourpartij. Hij beschouwt zich voortaan als onafhankelijk lid van het Hogerhuis.

Als reden ven zijn heengaan noemde hij in een brief aan premier Wilson de groeiende invloed van de linkervleugel en de overheersende positie van de grote vakbonden bij het formuleren van de partijpolitiek. Hij was het ook al geruime tijd niet eens met Labours standpunt inzake Europa. Ook Labours afwijzing van samenwerking met iedereen buiten de eigen partij kon hij niet aanvaarden.

Minister Shirley Williams

Op **25** sept. maakte een ander Labourlid van het Hogerhuis zijn uittreden uit de partij bekend, omdat hij het niet eens was met het verkiezingsprogramma. Het was Lord St. Davids.

Op 25 sept. maakte de onderminister van defensie lord Brayley, zijn ontslag bekend. Brayley is een persoonlijke vriend van Wilson. Hij besloot tot deze stap nadat bekend was geworden dat het ministerie van economische zaken een onderzoek zou instellen naar betalingen die door een glasindustrie, waarvan hij vroeger president-directeur was geweest, aan hem zouden zijn gedaan.

Grotere opschudding veroorzaakten echter twee vooraanstaande Labourminister door hun uitlatingen over Labours EG-politiek.

De minister voor prijzen- en consumentenbescherming Shirley Williams verklaarde op 26 september dat zij niet actief in de politiek kon blijven als het in Lahours verkiezingsmanifest aangekondigde referendum over het EG-lidmaatschap ten nadele van dat lidmaatschap zou uitvallen.

Minister i-nn binnenlandse zaken Roy Jenkins verklaarde op 26 september eveneens dat hij niet in een regering zou kunnen blijven die Engeland uit de EG zou laten gaan.

Een dergelijke politiek zou schadelijk zijn voor de wereld en in de te verwachten economische situatie wel tweemaal zo schadelijk voor Engeland, aldus Jenkins.

Wilson reageerde op de uitlatingen van zijn twee ministers op een persconferentie in Liverpool: Hij zei dat al de drie voornaamste partijen over de kwestie verdeeld waren, maar dat alleen het Labourkabinet van deze verdeeldheid een getrouwe afspiegeling gaf en het kabinet daarom representatief was voor het hele land.

De Conservatieve leider Heath greep deze verdeeldheid in het Labourkamp aan. Hij wees het plan om een referendum over het EG-lidmaatschap te houden af en zei dat de verdeeldheid binnen het kabinet bewees dat Labour nooit een verenigde regering zou kunnen vormen.

Minister Roy Jenkins op verkiezingstoernee

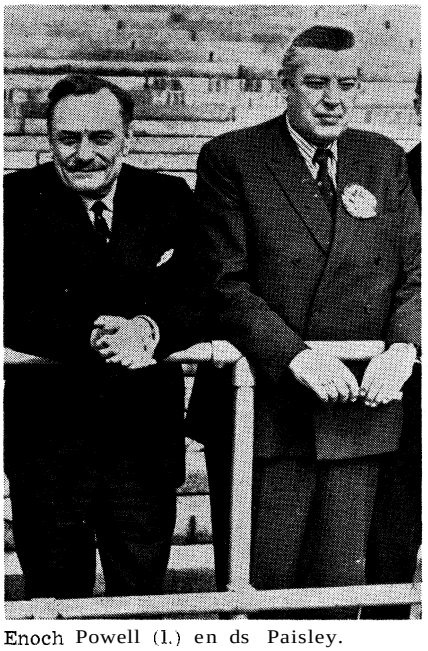
De conservatieven legden in bun campagne veel nadruk op de zo noodzakelyke ,,nationale eenheid". Partijleider Heath beloofde bij verschillende gelegenheden dat de Conservatieven na een overwinning overleg zouden plegen met de leiders van de andere partijen en met de leiders van de grote belangen om de instemming en steun voor de noodzakelijke regeringspolitiek te krijgen.
Ook zouden de Conservatieven bereid zijn mensen van buiten de eigen partij in een nationale regering op te nemen.

Opiniepeilingen

Voor en tijdens de campagne werden door verschillende bureaus opiniepeilingen gedaan, waarbij Labour unaniem als de overwinnaar te voorschijn kwam.
Aan het begin van de tweede week van de campagne (7-10) had Labour een goede voorsprong op de Conservatieven: 4,5% in The *Observer*, 5,5% bij Gallup in de *Sunday* Telegraph, 7,5% in de Sunday Times en 9% bij Weekend Television.
Aan de vooravond van de verkiezingen gaf het Londense avondblad Evening Standard de volgende cijfers: Labour 44%, Conservatieven 33%, Liberalen 20%.

Enoch Powell kandidaat in Down-South

Eén van de opmerkelijkste kandidaatstellingen was die van het vroegere Conservatieve Lagerhuislid Enoch Powell, bekend tegenstander van het toelaten van immigranten uit vroegere Britse koloniën. Powell stelde zich kandidaat in het Noordierse Down-South namens de officiële Unionistische partij.
Powell verklaarde tijdens de campagne dat hij altijd al sympathie en kameraadschap voor de Noordierse protestanten had gevoeld en dat hij blij was nu één van hen te zijn. De bekende Noordierse politicus ds. Paisley verklaarde bij een verkiezingsbijeenkomst dat er tussen hem en Powell geen tegenstellingen bestonden.
Powell won de zetel van Down-South.

Enoch Powell (l.) en ds Paisley.

Rede Wilson

Op 14 oktober richtte Wilson zich in een door de televisie uitgezonden reden tot het Britse volk.
Hij zei dat de Britten in de komende twee jaar geen reële stijging van het welvaartsniveau moeten verwachten omdat Groot-Brittannie zich geconfroiiteerd ziet met de ernstigste economische crisis sinds de Tweede Wereldoorlog. De nationale p ioriteiten van zijn regering zijn de strijd tegen de inflatie, de strijd voor volledige werkgelegenheid en de strijd voor de vergroting van de export,
Waarnemers typeerden zijn rede als een gematigde oproep aan alle geledingen van de maatschappij om samen te werken bij de oplossing van de economische moeilijkheden.

Wilson beloofde hulp voor de particuliere sector en tevens een uitbreiding van het gemeenschapsbezit Dat laatste is een verwijzing naar de nationalisatieplannen in Labours verkiezingsmanifest, dat door zijn tegenstanders als een „extreem socialistisch plan' is bestempeld ,,Maar, zoals we duidelijk hebben gemaakt, zal dat gebeuren binnen het kader van onze gemengde economie," aldus Wilson Zijn regering zou tevens ijveren voor een ,krachtige, alerte, verantwoordelijke en winstgevende particuliere sector".
In een bedekte waarschuwmg aan de vakbonden zei Wilson dat de afgelopen maanden enige economische vooruitgang is gemaakt De daaruit voortvloeiende verbetering van de betalingsbalans moet niet in gevaar worden gebracht ,,door produktieverlies als gevolg van overbodige twisten, of doordat wij onszelf uit de wereldmarkt prijzen" Het land kan zich niet veroorloven dat machtsblokken, welke dan ook, een groter deel van de nationale koek willen hebben dan hun toekomt Uitgezonderd degenen die niet op eigen benen kunnen staan heeft geen lid van onze gemeenschap het recht meer op te eisen van het nationaal inkomen dan hij er toe bijdraagt door zijn werk en zijn bekwaamheid „Het is nu niet meer de tijd om geld te maken — het zal verdiend moeten worden,' aldus de premier.
De regering verwerpt een grote werkloosheid als middel voor inflatiebestrijding en beklemtoont de noodzaak voor meer investeringen en inoderne technologie Wilson zei dat zijn regering van plan is de volle termijn van vijf jaar uit te dienen
De internationale inflatie, als gevolg van de oliecrisis, plaatst Engeland voor de grootste uitdaging in zijn geschiedenis, na die van overleving in oorlogstijd, aldus Wilson Als de olie-importerende landen proberen hun betalingsbalans in evenwicht te brengen door te besnoeien op de irnport zal de wereld een economische crisis tegemoetgaan die sinds de jaren dertig niet meer is geevenaard, zo meende hij

Regering-Wilson *lijdt nederlagen*

De eerste toespelingen op vervroegde verkiezingen werden gedaan nadat de regering-Wilson in juni en juli een serie nederlagen in het Lagerhuis had geleden.
Op 19 juni verwierp het Lagerhuis met 308 tegen 299 stemmen een voorstel in de begrotingswet om aan de vakbonden £ 10 mln terug te geven die zij in 1973 aan belasting op hun liefdadige fondsen moesten betalen, omdat zij geweigerd hadden zich onder de Industrial Relations Act te laten inschrijven als een ,,geregistreerde bond".
De nederlaag van de regering werd veroorzaakt doordat 13 leden van de 14 Liberalen en zes van de zeven Schotse Nationalisten met de Conservatieve oppositie meestemden. Zo ook twee van de elf Verenigde Unionisten uit Ulster.
Op 20 juni moest de regering de tweede nederlaag incasseren. Met 311 tegen 290 stemmen werd een Conservatieve motie aanvaard waarin afkeuring werd uitgesproken over verdere nationalisatieplannen van Labour.
Het was weer dezelfde combinatie van Conservatieven met Liberalen en Schotse Nationalisten en Unionisten uit Ulster als die op 19 juni Wilson de eerste nederlaag had bezorgd. Ditmaal was de nederlaag — 21 in plaats van 9 stemmen — niet alleen groter, maar het punt in kwestie veel essentiëler dan de restitutie van een door de vakbonden door hun eigen schuld betaalde belastingsom. Het afgewezen nationalisatieprogram stond immers niet alleen in Labours laatste verkiezingsmanifest centraal, maar beheerste nog steeds het denken van de partij.
De nederlaag werd in feite tweemaal in successie toegebracht. Eerst over een lang Labour-amendement waarin het Huis zou verklaren dat het tijd was voor een studie van de ,,gemengde economie" en zijn steun zou hebben gegeven aan Labours plannen. Vervolgens over de Conservatieve motie van afkeuring zelf. De cijfers waren in beide stemmingen precies dezelfde. Dat de afkeurende meerderheid groter was dan op 19 juni werd voornamelijk veroorzaakt doordat ditmaal meer Unionisten tegen de regering stemden.

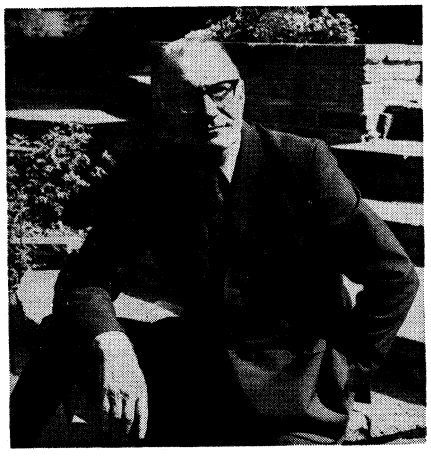
Op 21 juni leed de regering wederom twee kleine nederlagen. Zo nam het Lagerhuis o.a. tegen de wil van de regering in, een conservatieve motie aan die plaatselijke autoriteiten de bevoegdheid verleent toestemming te geven tot het houden van loterijen.
Op 27 juni verwierp het Lagerhuis met 298 tegen 289 stemmen een regeringsamendement op een Conservatieve motie van afkeuring over de ongelijke druk der plaatselijke belastingen, terwijl de Conservatieve motie vervolgens met hetzelfde stemmenaantal werd aangenomen.

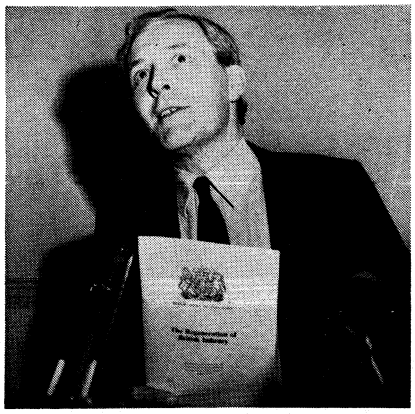
Mayhew verlaat Labour

Een verdere tegenslag voor Labour was het vertrek van het rechtse lid Christopher Mayhew, voormalig minister van marine, die overging naar de liberale partij. Zijn overlopen op 9 juli viel samen met de publikatie van een opiniepeiling in de Evening Standard waarin Labours voorsprong op Conservatieven van 12 percentagepunten in juni geheel verdween. Beide grote partijen behaalden 37%, terwijl het Liberale aandeel van 18 tot 22% steeg.
De Liberale fractie heette Mayhew unaniem in haar midden welkom. De nieuwe aanwinst, die het Liberale ledental van 14 op 15 brengt, — en Labours meerderheid tegenover de Conservatieven tot 2 stemmen doet dalen — nam daarop met zijn nieuwe collega's meteen aan een onverwachte stemming deel.

Nationalisatieplannen brengen, onrust

Kaast de nederlagen in het Lagerhuis en het vertrek van een Labourparlementslid, brachten berichten over ver gaande nationalisatieplannen van Labour nogal wat onrust en verzwakte daarmee de positie van het kabinet-Wilson. Op 24 juni maakte de minister van handel en industrie Wedgwood-Benn op verzoek van een oppositioneel parlementslid de namen bekend van 20 grote ondernemingen waarmee de regering zich wil gaan bemoeien of die zij eventueel zou willen naasten.

Christopher Mayhew.

Minister Wedgwood Benn

Het zijn Allied Breweries, Bass Charrington, Bowater, BICC, British Leyland, Courtaulds, Esso Petroleum, Ford, Gallaher, Grand Metropolitain, Genera1 Electric, Guest Keen and Nettlefolds, ICI, Imperia' Group, Ranks, Reeds International, Sears Holdings, Tate and Lyle, Unigate en Unilever.
Bij deze concerns wordt nu van overheidswege een boekenonderzoek gedaan, inclusief bij hun circa 4000 dochterondernemingen. Daarmee zou de Labourregering er achter willen komen in hoeverre de winstgevendheid van de bedrijven berust op medewerking van de overheid in de vorm van subsidies, fiscale faciliteiten e.d.
Te verstaan was al eerder gegeven dat Labour eventueel zal overwegen deze ondernemingen over te nemen omdat ze naar het gevoel van minister Wedgwood niet voldoende in Britse produktiecapaciteit investeren.

Op 15 augustus publiceerde de regering een witboek ,,De regeneratie van de Britse industrie", waarin een grotere bemoeienis van de overheid met het bedrijfsleven in het vooruitzicht werd gesteld:
Meer staatsbemoeiing is nodig om het Britse bedrijfsleven, dat in toenemende mate bij buitenlandse concurrenten achterblijft, van meer investeringsmiddelen te voorzien en aan te sporen. Daartce zal een nieuw orgaan: de nationale ondernemingsraad, worden ingesteld met meer bevoegdheid dan de opgeheven industriële reorganisatieraad.
Het regeringsstreven is vooral op deelgenootschap met daarvoor in aanmerking komende bedrijven gericht en de paragrafen over meer nationalisatie, zoals die in het verkiezingsmanifest van de Labourpartij in februari waren geschreven, zijn opvallend veel vager gesteld.
De woordvoerder van de Conservatieve oppositie wees er op dat het document met het oog op de komende verkiezingen een oppervlakkig voor de publieke opinie meer aanvaardbaar uiterlijk was gegeven, maar dat alle mogelijkheid voor staatsinterventie en van regeringszijde pressie oefenen op ondernemingen. bleef bestaan Vertegenwoordigers van de vakverenigingen stonden er positief tegenover.
,,Het volledige programma voor het komende parlementaire jaar inzake naasting van bedrijven", volgens het witboek, is beperkt tot de reeds eerder vermelde sectoren: scheepsbouw, vliegtuigen, havenbedrijven, Noordzeeolie, en een uitbreiding van het staatsaandeel bij wegtransport en het bouwbedrijf. Het witboek vermeldt niets over plannen van staatsbemoeiing met de farmaceutische industrie, de machineapparatuunndustrie, en financiele bedrijven als banken en hypotheekverleningsinstellingen, die alle werden genoemd in het verkiezingsmanifest in februari
Op zijn persconferentie zei de minister van nijverheid, Wedgwood Benn, dat in tegenstellmg tot in omloop zijnde geruchten, er geen ,,lijst" was van ondernemingen die op de nominatie stonden om te worden overgenomen
Wel zal ,,een aantal grote ondernemingen" worden gevraagd overeenkomsten aan te gaan, die elke drie jaar moeten worden vernieuwd, om hun bedrijfsplannen over te leggen aan het departement van nijverheid Het gaat daarbij m hoofdzaak om voorgenomen investering, arbeidsbestand, prijsbepaling en bevordering van kwaliteit van het produkt, en export.
,,Er behoort een einde te worden gemaakt aan de heersende loopgravenoorlog tussen ondernemingen, vakbonden en regering" zei de minister. Het behoort te komen tot een deelgenootschap bij het streven naar succes voor de industrie en welvaart voor de natie. De nationale ondernemingsraad kon helpen door de nodige middelen ter beschikking te stellen. Deze nieuwe raad zal beginnen met toezicht op en uitoefening van het aandeel en directie bij reeds gemengde bedrijven (hoewel niet met British Petroleum) en beslissen over investeringen in andere bedrijven De raad is te vergelijken met een holdingcompany en zal de dividenden in de schatkist storten

Geruchten vervroegde verkiezingen *bevestigd* door Healey, Foot en Short

Onmiddellijk na de eerste nederlaag van Wilson in het Lagerhuis begonnen geruchten te circuleren dat de premier spoedig vervroegde verkiezingen zou uitschrijven om op die manier te pogen een meerderheid in het parlement te krijgen. In het weekend van *6* en 7 juli spraken een tweetal Labourministers Healey (financiën) en Foot (werkgelegenheid) en een vooraanstaand parlementslid Short (leider Lagerhuis) zich bij verschillende gelegenheden daarover uit:

Healey zei in een radio-interview dat najaarsverkiezingen ,,vrijwel onvermijdelijk" waren omdat de Conservatieven en de Liberalen met hun grillig en onverantwoordelijk optreden in het Lagerhuis een situatie hadden geschapen waarin de regering niet meer in staat was om behoorlijk te kunnen regeren.

Daarom was men wel gedwongen om verkiezingen te houden zo gauw als de vakantie voorbij was.

Foot en Short maakten soortgelijke opmerkingen: Foot zei dat Labour een onafhankelijke meerderheid in het Lagerhuis nodig had, dat zou ook voor het land het beste zijn en des te eerder des te beter.

Short verklaarde dat het met de zetelverdeling in het Lagerhuis onmogelijk was om de winter door te komen en de nodige politieke maatregelen uit te voeren.

In de daarop volgende weken werd er steeds meer gespeculeerd op vervroegde verkiezingen in de herfst.

Ook leidende politici van de andere partijen hielden, blijkens uitlatingen in interviews, rekening met een vervroegde consultatie van de kiezers.

De liberale leider Thorpe kwam begin juli met het voorstel tot vorming van een coalitiekabinet, na de verkiezingen, indien geen der partijen een duidelijke meerderheid zou behalen. Hij lanceerde tevens een programma van nationaal herstel van 4 punten om Groot-Brittannië door de crisis heen te helpen.

Op 25 juli beraadden regering en hoofdbestuur van de Labourpartij zich over het verkiezingsmanifest.

Eind aug. begonnen zowel de liberalen als de conservatieven, hoewel de officiële verkiezingsdatum nog niet bekend was, met een officieuze verkiezingscampagne. Thorpe begon in Zuid-Engeland met een toernee langs grote badplaatsen. Hij viel in redevoeringen vooral het vigerende kiesstelsel aan. Ook twijfelde hij aan de noodzaak van vervroegde verkiezingen.

De conservatieve partij publiceerde een plan ter bevordering van het eigen huizenbezit.

In het weekend van 7 en 8 september had premier Wilson een audiëntie in Schotland bij koningin Elizabeth, waarbij hij haar verzocht het parlement te ontbinden en op 18 september maakte Wilson de datum van de verkiezingen, 10 oktober, bekend. *(The Times, The Economist. The Observer, NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

BELGIË

OVERHEIDSSTEUN VOOR POLITIEKE PARTIJEN

Begin oktober werd in persberichten melding gemaakt van een forse stijging van de begroting van Kamer en Senaat, die zou toe te schrijven zijn aan de beslissing voortaan financiële overheidssteun te verlenen aan de politieke partijen; tevens werd verwezen naar een (niet nader bekend gemaakt) akkoord dat daarover voor het parlementaire reces onder de parlementaire fracties zou zijn gesloten. Diverse woordvoerders van de politieke partijen reageerden de volgende dagen op die persberichten. Zij verklaarden dat er inderdaad op de begroting een bedrag werd ingeschreven voor de subsidiëring van de werking der fracties, maar spraken tegen dat er geheimdoenerij in het spel zou zijn. De kwestie was immers toegelicht in het verslag van kamerlid Claeys d.d. 27 juni 1974. Nader onderzoek door de kranten wees uit, dat dit verslag als een niet-genummerd parlementair document gedrukt was en nooit was vrijgegeven voor publikatie. Door kennelijk verveelde partij- en fractieleiders werd. daarop nadere uitleg verstrekt.

Op 8 okt. werd aldus de tekst openbaar gemaakt van een protocol dat op 16 juli 1974 door de vertegenwoordigers van de parlementaire fracties werd ondertekend en als volgt luidt:

„1. Een subsidie, berekend naar rato van 200.000 fr per lid, zal op de rekening van de fracties worden gestort.

2. Deze subsidies moeten worden aangewend om het werk van de parlementsleden, de fracties of de diensten van de partijen die hen steunen, te vergemakkelijken en te verbeteren, met uitsluiting van alle kosten voor verkiezingscampagnes.

3. Op het gebruik van de subsidies wordt toezicht gehouden door het bureau van iedere Vergadering, aan de hand van de rekeningen, die door het bureau van iedere fractie worden voorgelegd.

4. De bureaus van iedere Vergadering bepalen welke fracties voor deze subsidies in aanmerking komen.

5. Dit akkoord treedt in werking op 1 sept. 1974. Het bedrag wordt met ingang van die datum gekoppeld aan het indexcijfer."

Met het oog op de betaling van de subsidie werd een bedrag van **30** mln fr ingeschreven op de begroting van de dotaties voor 1974. (Telkens 15 mln fr voor de Senaat en voor de Kamer.) Dit bedrag heeft betrekking op een periode van vier maanden, aangezien het akkoord slechts in werking is getreden van **1** september af.

PARLEMENTAIRE ZITTING GEOPEND

De gewone zitting van het parlement werd geopend op 8 okt. Tot voorzitter van Kamer resp. Senaat werden **A.** Dequae en P. Harmel herkozen.

In zijn openingstoespraak zei Dequae dat de bevolking weinig afweet van wat in het parlement gebeurt en daarom beter moet worden ingelicht. Om die reden zal worden nagegaan, in hoeverre het wenselijk en doenbaar is bepaalde parlementaire debatten uit te zenden via radio en tv. Misbruiken en discriminatie moeten hierbij worden vermeden, nauw omschreven richtlijnen moeten worden vastgelegd, aldus Dequae, die verder zei dat het aantal interpellaties tot redelijker afmetingen moet worden herleid en dat Kamer en Senaat tot een betere taakverdeling moeten komen.

Ook Harmel had het over de modernisering van de parlementaire werkmethodes, waarbij hij gewag maakte van de nieuwe subsidiëringsregeling, die het mogelijk maakt dat de fracties ,,hulpkrachten in dienst nemen voor onderzoek en documentatie binnen de fractie, de partij of het studiecentum".

Harmel zei ook dat er de komende jaren klaarheid moet worden gebracht in de afbakening van de bevoegdheden van het Europese en het Belgische parlement, en van de gewesten, provincies en gemeenten in België.

OVERLEGCOMITÉ *VLAAMSE BSP*

De Vlaamse federaties van de Belgische Socialistische Partij hebben op 1 okt. een overlegcomité opgericht, dat zich zal bezighouden met de problematiek van de geregionaliseerde instellingen en materies. Op het vlak van de besluitvorming zal de nationale partijleiding evenwel het laatste woord blijven spreken.

ROODBOEK *VAN LINKSE SOCIALISTEN*

Met het oog op het ideologisch? congres dat de BSP in november te Brussel zal houden, heeft de socialistische linkerzijde een „Roodboek voor een strijdend socialisme" uitgegeven, dat op **23** sept. op een persconferentie werd voorgesteld.

Aan de opstelling van het boek werd gewerkt door de redactie van het weekblad „Links", de Jong-Socialisten en door leden van de BSP die zich radicaal links opstellen.

Het Roodboek verwijst herhaaldelijk naar de beginselverklaring van Quaregnon (1884), het kleine mijnwerkersstadje in Henegouwen waar de ideologie van de partij gestalte kreeg. Het boek omvat vier hoofdstukken.

Het eerste brengt een kritiek op het neo-kapitalisme en beschrijft het socialistische alternatief en de strategie van het revolutionaire reformisme. Het tweede behandelt het programma op lange termijn. Het derde zet de strategie uiteen om dat programma te realiseren. Het vierde is gewijd aan de structuur van de partij.

Het neo-kapitalisme, aldus het Roodboek, onderscheidt zich in niets van het oude kapitalisme; de enige drijfveer blijft het winstmotief; de macht wordt steeds meer geconcentreerd in steeds minder handen; aan de uitbuiting door de produktie heeft zich een kunstmatig opgedreven consumptie gevoegd. Het socialistische alternatief op termijn wil een klassenloze maatschappij die democratisch gestructureerd is. Om te komen tot een economische democratie stelt het Roodboek voor het collectief bezit van de produktiemiddelen (socialisatie van het bezit) en zelfbeheer in alle ondernemingen (socialisatie van het beheer) alsook een democratische planning die imperatief, soepel en eenvoudig moet zijn. Het revolutionaire reformisme beoogt de totale omvorming van de maatschappij door hervormingen die elkaar in een snel tempo en op een steeds hoger niveau opvolgen, zoals de socialisatie van een aantal sleutelsectoren, de arbeiderscontrole op elk vlak, veranderingen in de economische planning, grondige wijziging in de man-vrouw-relatie, oprichting van de nationale gezondheidsdienst, afschaffing van de orde der geneesheren, open gemeenschapsschool, Het Roodboek staat ook afwijzend tegenover deelneming van de BSP aan een regeringscoalitie met burgerlijke partijen.

NEDERLAND

PARTIJRAAD PVDA

Op 20 en 21 sept. was in Amsterdam de Partijraad van de PvdA bijeen. De Partijraad hield zich met tal van onderwerpen bezig, w.o. de werkgelegenheidsproblematiek, de begroting-1975 van het kabinet Den Uyl, dekolonisatie van de Portugese gebieden in Afrika, inmenging van de VS in de binnenlandse aangelegenheden van Chili en — zeer uitvoerig — de defensienota van minister Vredeling (zie voor deze nota pag. 487/1 e.v. - 1974).
Onderstaand een overzicht van de genomen besluiten en het verloop van de discussies:

De partijraad van de PvdA vindt dat de tijd rijp is „om een begin te maken met de geleidelijke verschuiving van de beslissingsmacht over de factoren die o.m. de werkgelegenheid bepalen in de richting van de gemeenschap". Bedoeld met de gemeenschap worden „zowel de regering en de volksvertegenoordiging als de werkende mensen".
De partijraad drukte dit inzicht uit met de unanieme aanvaarding van één motie die het resultaat was van talrijke eerdere maar later gecombineerde moties over de werkgelegenheidsproblematiek.

De motie vraagt om opstelling van een nieuw Plan van de arbeid en beveelt daarbij aan:

- beheersing van de particuliere investeringen:
- afroming van de excessieve winsten;
- overheidsdeelneming in versterking en herstructerering van zwakke bedrijven, sectoren en regio's;
- stichting van nieuwe overheidsbedrijven.

Een andere aanvaarde motie vraagt om snellere beschikbaarstelling van ontwikkelingsgeld dat in „de pijplijn" zit voor Angola, Mozambique en Guinee Bissau.
Uit de rede van de fractieleider Van Thijn viel op te maken dat de bereidheid van de grootste regeringsfractie om de inflatiecorrectie te accepteren op losse schroeven zal komen te staan als andere regeringspartijen zouden proberen het dekkingsplan van minister Duisenberg gewijzigd te krijgen (bijv. door verdere belastingverlichtingsvoorstellen).
Fracticdeskundige Dolman sprak een voorkeur uit voor halvering van de belastingdrukdaling ten gunste van een grotere rijksbijdrage aan de sociale premies. Daarmee zouden z.i. de laagstbetaalden beter geholpen zijn.
Dr. Dolman waarschuwde bepaalde groepen in de vakbeweging ervoor om in economisch sterke bedrijfstakken met forse looneisen te komen, die dan in zwakkere sectoren ook gesteld zouden worden. Daarmee zijn de werkgelegenheid en de inflatiebestrijding niet gediend. „De nivellering moet een bijdrage leveren aan de inflatiebestrijding", zei hij.
De partijraad van de PvdA vindt, dat de Nederlandse regering in de Verenigde Staten moet protesteren tegen de Amerikaanse inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Chili, die door minister Kissinger is verdedigd. Een motie van die strekking werd op de partijraadsvergadering aangenomen.
In die motie wordt afkeuring uitgesproken over het feit „dat de Amerikaanse regering middels sluipwegen de hele sociaal-economische structuur van Chili heeft ontwricht". Volgens de motie is de Amerikaanse regering daardoor openlijk in conflict gekomen met het Handvest van de VN en met de geest van het NAVO-verdrag.
Terzake van het Nederlandse defensiebeleid aanvaardde de Partijraad o.m. een motie, waarin werd gezegd, dat de bezuinigingsplannen ongeacht de uitslag van de besprekingen tussen NAVO en Warschaupact in Wenen over troepenbeperking (MBFR) moeten worden uitgevoerd. Aanvullende begrotingen totdat de MBFR-besprekingen tot resultaat hebben geleid, werden onaanvaardbaar genoemd.
De Partijraad nam ook een motie aan, w-aarin het heette: „in hoeverre deze vermindering van militaire inspanning verantwoord is, hangt af van de kansen op vooruitgang gemaakt op de veiligheidsconferenties welke tussen Oost en West afspraken moeten opleveren inzake de vermindering van de bewapening in Europa". Voorts dat de kans op succes van dergelijke conferentie „door een uitsluitend Nederlandse bewapeningsbeperking niet te beïnvloeden is". Over de strijdigheid van de beide moties werd niet gesproken.
De partijraad heeft statutair slechts een adviserende functie. Het bestuur van de PvdA behield zich in de soms verwarrende discussie over de bepaling van zijn standpunt daarom het recht voor de eerste MBFR-motie niet over te nemen. In de eveneens kritische opvatting van het PvdA-bestuur wordt dan ook niet van aanvullende begrotingen gerept.
Ook wisten fractieleider Van Thijn en partijvoorzitter Van der Louw te voorkomen dat de partijraad in een motie van de Tweede-Kamerfractie zou vragen tegen de defensiebegroting **1975** te stemmen. Van der Louw en Van Thijn hielden o.a. het Amsterdamse partijraadslid drs. P. Mug voor dat dit de politiek-tactische middelen die de fractie heeft zou beperken en dat zo'n uitgesproken verzoek eigenlijk ook niet te rijmen viel met de verschillende verantwoordelijkheden van partijraad en fractie.

Het partijbestuur verklaarde zich, soms aarzelend, wel bereid om andere kritische moties die werden aanvaard over te nemen en in zijn standpuntbepaling over de defensienota te verwerken. Met de partijraad was het partijbestuur het tenslotte dan ook o.a. eens dat:

- de opvolger van de Starfighter geen nucleaire taken mag (moet kunnen) uitvoeren;
- geen Amerikaans vliegtuig gekocht mag worden. zelfs al zou dat goedkoper zijn, omdat „Amerikaanse gelden o.a. worden gebruikt om democratisch tot stand gekomen regeringen ten val te brengen";
- dat de voorgenomen bezuiniging van vijftienhonderd miljoen op defensie in deze kabinetsperiode als een minimum moet worden gezien en dat de grondslag voor verdergaande verlaging van het budget (tot liefst 3% van het nationaal

inkomen in de volgeride periode) moet worden gelegd,

- dat de deferisieiiota in de uitgangspunten op geen enkel punt afwijkt van de huidige NAVO-strategie en dat daarom ,,geen sprake is van wezenlijke structurele hervormingen":
- dat alle parades, taptoes, militaire muziekkorpsen en internationaal en nationaal vlagvertoon dienen te verdwijnen. (N R C / H' b l a d, A N P)

NIEUWE VERDELING AARDGAS-OPBRENGSTEN

Minister Lubbers van economische zaken heeft op 17 sept. aan de voorzitter van de TK een brief gezonden, waarin hij mededeling doet van een nieuwe overeenkomst met de betrokken oliemaatschappijen over de verdeling van de opbrengsten uit de afzet van aardgas.

In zijn brief zet de minister de volgende regeling uiteen:

De nieuwe opbrengstregeling zal niet, zoals in het verleden in twee, maar voortaan in drie schijven geschieden. Voor de eerste twee schijven blijft de bestaande verdeling van resp. 70% overheid, 30% maatschappijen en 85% overheid, 15% maatschappijen gehandhaafd. Daar bovenop komt een derde schijf, waar een verdeling 95% overheid, 5% maatschappijen zal gaan gelden.

De verdeling 70-30 zal gelden tot een prijsniveau van 5,5 cent per m3; de 85-15 verdeling zal gelden voor het meerdere tot 8,5 cent per m3 en de 95-5 verdeling gaat gelden voor de opbrengsten boven de 8,5 cent per m3.

Teneinde enige rekening te houden met de kostenstijgingen en inflatie zijn de referentieprijzen van 5,5 en 8,5 cent binnen nauwe grenzen geïndexeerd. Die indexatie zal gedurende een reeks van jaren voor één derde gebaseerd worden op de kosten van levensonderhoud voor gezinnen, aldus minister Lubbers in zijn brief. Dat komt omdat gekozen wordt voor ófwel een basering voor één derde op de stijging van de olieprijzen ófwel op basis van de gezinsconsumptie, waarbij de laagste uitkomst moet worden aangehouden.

De prijsregeling geldt alleen voor het Groningse aardgas. (Ministerie voor economische zaken)

RAPPORT SER-COMMISSIE ECONOMISCHE DESKUNDIGEN

De SER-commissie van economische deskundigen (C.E.D.) heeft op 24 sept. zijn jaarlijkse rapport voorgelegd aan de regeringsdelegatie en het bestuur van de Stichting van de Arbeid, die op die dag hun overleg begonnen over een centraal akkoord inzake lonen en prijzen.

Lid van de C.E.D. zijn prof. dr. D. B. J. Schouten (voorzitter), prof. dr. C. de Galan, prof. dr. C. Goedhart, drs. V. Halberstadt, prof. dr. W. Hessel en prof. dr. F. de Roos. Als adviseurs zijn aan de commissie toegevoegd prof. dr. C. A. van den Beld en prof. dr. G. A. Kessler.

De bedoeling is, dat de SER als geheel een commentaar op het rapport van de C E D zal geven en in het voorjaar van 1975 aanbevelingen nader zal uitwerken in een rapport, waarin de meer structurele sociaal-economische vraagstukken op middellange termijn aan de orde komen

Onderstaand een samenvatting van het rapport van de G E.D.

Samenvattend stelt de Commissie Econoniische Deskundigen in haar rapport, dat zij het door de regering voorgestelde macro-economische beleid kan onderschrijven, met dien verstande dat zij voor 1975 een grotere verlichting van lasten voor het bedrijfsleven dan de regering voorstelt, en een verschuiving binnen de overheidsuitgaven t b v de creatie van blijvende werkgelegenheid, wenselijk en verantwoord acht De C E D heeft daarbij het oog op de bestrijding van de voornaamste knelpunten de structurele werkloosheid de voortgaande inflatie en de als gevolg ban de oliecrisis onevenwichtige internationale economische situatie De C E D beperkt zich in haar rapport tot het door de regering voor 1975 voorgestane loon-, prijs- en budgetbeleid Bij de beoordeling daarvan heeft zij als maatstaf genomen in hoeverre dit beleid een bijdrage levert tot het scheppen van voorwaarden waaronder de problemen van structurele werkloosheid en inflatie, gegeven onze betalingsbalanspositie kunnen worden opgelost Voor de bestrijding van de structurele werkloosheid zijn gerichte maatregelen nodig, waaromtrent de regering heeft aangekondigd nog voorstellen te zullen doen Daarop zal t z t door de Raad van de Arbeidsmarkt worden ingegaan

De regering komt met het voorstel om het trendmatige begrotingstekort boor 1975 extra te vergroten met een bedrag van f 1,5 inrd Deze bijstelling wordt gebaseerd op de omstandigheid dat het beeld van de externe positie over een aantal jaren beschouwd op een aanzienlijke, niet-gebruikte structurele bestedingsruimte wijst Voorts wordt voorzien in de aanwending in 1975 van extra opbrengsten in verband met hogere aardgasprijzen ten bedrage van *f* 2,5 mrd In totaal gaat het dus om een extra ruim*tevergroting* voor 1975 met *f* 4 mrd

Uit de gegevens van de Macro-economische Verkenningen 1975 van het Centraal Planbureau kan worden afgeleid dat van deze voor 1975 beschikbare extra middelen ten bedrage van f 4 mrd, ongeveer r 1 3 mrd wordt aangewend voor belastingverlichting in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting, alsmede enkele technische aanpassingen Verder wordt bij de uitgaven voorzien in een extra bijdrage van overheidswege aan de AOW-verzekering ten bedrage van ruim f 500 mln, waarvan het effect eveneens is een relatieve lastenverlichting voor de loon- en salaristrekkers In totaal bedraagt de lastenverlichting dus ca f 1,8 mrd, hetgeen impliceert dat ruim de helft van de voor 1975 beschikbare extra middelen (ca f 2,2 mrd) wordt aangewend voor vergroting van de algemene overheidsuitgaven

Wordt er evenwel rekening mee gehouden dat de belasting- en premieverlaging voor een belangrijk deel is bedoeld als compensatie ban de lastenverzwaring in de particuliere sector als gevolg van de verhoging van de binnenlandie aardgasprijs, dan is er in feite slecht? in beperkte rriate sprake van een netto lastenverlichting.

De C.E.D. acht het juist dat de regering ernaar streeft het effect van de prijsverhoging van aardgas voor het particuliere verbruik te compenseren door fiscale maatregelen. Voor de modale werknemer kan daardoor een verbetering van het reële beschikbare inkomen in 1975 van 2,5 a 3% worden bereikt, terwijl niettemin de initiële loonstijging tot 1,5% beperkt kan blijvēn. Dientengevolge Iran de totale kostenstijging *minder* zijn, hetgeen van groot belang is voor het inzetten van een omgekeerde beweging van de inflatiespiraal, zonder aantasting van de bestedingen. Wel is de C.E.D. van mening, dat, om te komen tot deze initiële loonstijging, het noodzakelijk is, dat de vaststelling ervan wordt geëffectuee d via een door de sociale partners in overleg met de regering overeen te komen sociaal akkoord.

Het bovenstaande neemt echter niet weg dat de aanwending van de voor 1975 beschikbare extra middelen uit hoofde van de bijstelling van het begrotingstekort en hogere aardgasopbrengsten voor het grootste deel gaat in de richting van algemene uitgavenvergroting. Met het oog op de bestrijding van de structurele werkloosheid en het tegengaan van de inflatie zou naar het inzicht van de C.E.D. een groter deel moeten worden bestemd voor gerichte en globale lastenverlichting.

De C.E.D. tekent daarbij nog aan dat voor zover de overheid haar eigen uitgaven verlaagt ten bate van gerichte en globale lastenverlichting in de particuliere sector, uiteraard de collectieve voorzieningen minder sterk zullen kunnen toenemen. Afgezien van politieke voorkeuren op dit terrein, gaat het daarbij om een beoordeling van de relatieve effectiviteit van collectieve uitgavenverhoging versus lastenverlichting met betrekking tot de algemeen aanvaarde doelstellingen. De C.E.D. slaat onder de huidige omstandigheden de effectiviteit van het laatste instrument wat hoger aan dan van het eerste.

In aanmerking nemend de voor 1975 verwachte externe positie is de C.E.D. bovendien van mening dat een additionele verruiming van het begrotingstekort ten behoeve van specifieke en algemene lastenverlichting voor het bedrijfsleven verantwoord kan zijn, indien althans de werkgelegenheidssituatie zich zo ongunstig ontwikkelt als thans wordt voorzien. Deze extra verhoging van de middelen zou — gegeven alle onzekerheden — voorlopig alleen voor 1975 moeten gelden.

Ter argumentering van de hierboven bepleite verdere lastenverlichting wijst de C.E.D. met name op de moeilijke positie waarin de in hoofdzaak op de binnenlandse markt gerichte bedrijfstakken zich bevinden. In 1974 was, mede als gevolg van het straffe prijsbeleid in deze sectoren, handhaving van de winstmarge in guldens veelal niet mogelijk, terwijl bij een onverkorte voortzetting van het huidige prijsbeleid de winstmarge op de binnenlandse afzet verder zal inkrimpen. Dit legt uiteraard een druk op het ondernemingsklimaat in deze sectoren met een negatief effect op de werkgelegenheid.

Als concrete maatregelen ter effectuering van gerichte lastenverlichting ter bestrijding van structurele werkloosheid kunnen worden genoemd kredietgaranties en rentesubsidies t.b.v. de herstructurering van bedrijfstakken en andere maatregelen ter versterking van de industriële structuur.

Met betrekking tot globale lastenverlichting denkt de C.E.D. vooral aan verlaging van indirecte belastingen, m.n. met het oog op bedrijfstakken die op de binnenlandse markt zijn gericht, maar ook aan verlaging van de werkgeverslasten voor de sociale verzekering, waarbij de voorkeur uitgaat naar die premies, welke — naar mag worden verondersteld — toch in de nabije toekomst worden afgebroken, zoals bijv. de A.K.W.-premie.

De C.E.D. ziet de globale lastenverlichtende maatregelen als een noodzakelijke voorwaarde om de eveneens te treffen meer op de korte termijn gerichte. specifieke maatregelen een blijvend effect te doen sorteren. Dit in aanmerking nemend kan de hierboven bedoelde politiek van lastenverlichting een aanzet geven in de richting van een vermindering van de structurele werkloosheid bij een lagere inflatiegraad dan thans wordt voorzien. (SER-bulletin, NRC/H'blad)

OVERLEG OVER CENTRAAL AKKOORD VAN START

Een kabinetsdelegatie heeft op 24 sept. een eerste oriënterende bespreking gehad met de in de Stichting van de Arbeid vertegenwoordigde centrale werknemers- en werkgeversorganisaties over het te voeren arbeidsvoorwaardenbeleid 1975. Namens de regering namen aan het overleg deel minister-president Den Uyl, de ministers Boersma, Lubbers, Duisenberg, Gruijters en staatssecretaris Hazekamp van economische zaken.

De premier verklaarde na afloop van het gesprek, dat het kabinet op het punt van werkgelegenheid zeker niet het laatste woord heeft gezegd na hetgeen erover in troonrede en miljoenennota is opgenomen.

Tijdens het overleg bleken er diepgaande tegenstellingen te bestaan tussen werknemers- en werkgeversorganisaties. De werkgevers wezen de voorstellen van de vakbeweging voor meer overheidsinvloed op de particuliere investeringen en de afroming van overwinsten (zie voor dit laatste punt het volgende bericht) categorisch van de hand.

Een overzicht van de standpunten van werkgevers en werknemers volgt hieronder:

De werkgevers hebben zich uitdrukkelijk op het standpunt gesteld, dat niet getornd mag worden aan de verantwoordelijkheid van de ondernemer voor het nemen van investeringsbeslissingen.

Ook voorstellen voor afroming van onevenredige winsten voor collectieve doeleinden wijzen zij van de hand. Zij vragen zich af, hoe de winstontwikkeling anders kan worden beoordeeld dan over een reeks van jaren, magere en vette. Over een reeks van jaren is het rendement, zo stellen zij, voortdurend gedaald, het wordt tijd dat daaraan een einde komt.

De werkgevers hebben in het gesprek met de regeringsdelegatie verklaard, dat de regering de economische vooruitzichten voor 1975 te optimistisch beoordeelt. De regeringsplannen bieden naar hun mening onvoldoende ruimte voor een gezonde ontwikkeling in de particuliere sector.

De werkgevers vinden, dat meer ruimte voor de particuliere sector kan worden geschapen door enige matiging van de stijging van de overheidsuitgaven. Voor de individuele inkomens zou de inflatiecorrectie voor 100% kunnen worden toegepast en ondernemingen zouden met belastingfaciliteiten moeten worden geholpen.

Voor de werkgevers is voortzotting van het prijsbeleid onaanvaardbaar, omdat het juist de kwetsbaarste sectoren treft. Gezien de sterk nivellerende elementen in het overheidsbeleid, zien de werkgevers geen enkele aanleiding voor verdere nivellering via het arbeidsvoorwaardenbeleid.

De vakcentrales stelden de volgende punten centraal.

- de meeropbrengst uit het aardgas moet voor 100% naar de gemeenschap. Nagegaan moet worden, of de aardgasopbrengsten ook kunnen worden gebruikt voor de ontwilrkeling van andere energiebronnen;
- in de aangekondigde nota over de structuur van de Nederlandse economie moet de regering aangeven, hoe de overheid invloed wil krijgen op aard en richting van de investeringen;
- de middelen die vrijkomen door het begrotingstekort in 1975, dienen te worden gebruikt voor verbetering van de economische structuur. Als dat niet mogelijk zou zijn en het evenmin lukt om de verdeling van de extra aardgasopbrengst te wijzigen, dan zal de vakbeweging een voorbehoud maken tegen het laten doorgaan van de inflatiecorrectie;
- basisvoorwaarde voor het overleg over een centraal akkoord of voor de vaststelling van een gecoördineerd arbeidsvoorwaardenbeleid is voor de vakbeweging, dat een relatie wordt gelegd met een wettelijke regeling voor afroming en overheveling van onevenredige winsten.

NVV-voorzitter Kok stelde vast, dat er op een aantal wezenlijke punten grote verschillen van inzicht bestaan tussen werkgevers en werknemers. Deze kunnen, zo zei hij, het verdere overleg in de weg staan.

Een ander punt dat moeilijkheden kan opleveren, is de vraag. of de hogere aardgasprijzen in de lonen moeten worden gecompenseerd. Volgens de economische deskundigen van de SER kan het duurdere aardgas in de lonen worden gecompenseerd indien de loonstijging bij vernieuwing van cao's beperkt blijft tot 1,5%.

De werkgevers nemen een afwijkend standpunt in. Zij stellen, dat de werknemors dit jaar al een volledige vergoeding krijgen voor de achteruitgang van de ruilvoet, die vooral ten koste is gegaan van de ondernemingen. Indien de ruilvoet volgend jaar zal verbeteren door verhoging van de exportprijzen voor aardgas, is het naar hun mening redelijk de verhoogde aardgasprijs voor de binnenlandse verbruiker niet te compenseren, temeer omdat deze prijsverhoging gelijk kan worden gesteld met een verhoging van de accijns op aardgas. (SER-bulletin, NRC/H'blad)

AFRIKA

MOZAMBIQUE

OP WEG NAAR DE ONAFHANKELIJKHEID

Behalve in Guinee-Bissau (pag. 650 /2 e.v.) heeft het dekolonisatiebeleid van het sinds 25 april opgetreden Portugese bewind ook concrete resultaten opgeleverd in Mozambique.

Op 7 sept. werd te Loesaka (Zambia) tussen de Portugese regering en de bevrijdingsorganisatie Frente de Libertaçao de Moçambique (Frelimo) een akkoord getekend op grond waarvan onmiddellijk een staakt-het-vuren van kracht werd. Krachtens dit akkoord zal Mozambique op 25 juni 1975 onarhankelijk worden. In de tussenliggende periode zal het land worden geleid door een overgangsregering van negen ministers van wie zes door het Frelimo, drie door Portugal zouden worden aangewezen, onder leiding van een eveneens door het Frelimo aan te wijzen premier. Dit kabinet, dat zou samenwerken met een door de Portugese president aangewezen hoge commissaris, werd op 20 sept. geïnstalleerd.

Hoewel de gebeurtenissen in Portugal zelf de beslissende stoot tot bovengenoemde ontwikkeling gaven, was de Portugese positie in Mozambique in de laatste fase van het bewind-Caetano reeds aangetast door de toegenomen guerrillaactiviteiten van het Frelimo, door de groeiende kritiek van rooms-katholieke leiders op de oorlog en door de voortdurende controverse over massamoorden (zie pag. 824-1973). Deze ontwikkelingen en de totstandkoming van het onafhankelijkheidsakkoord worden hieronder samengevat.

Uitbreiding guerrilla

De militaire situatie begin 1974 werd door *NRC/H'blad* (9-2) als volgt samengevat:

„De bevrijde gebieden op het platteland van de provincies Cabo Delgado, Niassa en Tete beslaan nu naar schatting van het Frelimo zelf ongeveer een kwart van het land en het aantal mensen dat er woont schatten ze op een miljoen. Ondanks de lange aanvoerlijnen is het Frelimo erin geslaagd zich staande te houden in de provincie Manica e Sofala, waar midden 1972 een nieuw offensief werd geopend. Door deze

provincie loopt de belangrijke spoor- en wegverbinding Salisbury-Beira, de kortste weg van Rhodesië naar de Indische Oceaan. De laatste tijd zijn er aanwijzingen dat de strijd zich vanuit Cabo Delgado uitbreidt tot de provincie Mozambique rond de havenstad Nacala".

Details van de nntwikkelingen werden door S. Bosgra van het Angola-comité beschreven in *NRC/H'blad* (29-1 en 1-2). Hij berichtte o.a.:

,,De oorlog in de Portugese kolonie Mozambique is vorig jaar aanzienlijk in omvang toegenomen De Portugezen hebben hun oorlogsinspanning in dit gebied in 1973 bijna verdubbeld de niilitaire uitgaven stegen van 140 miljoen gulden in 1972 tot 250 miljoen gulden vorig jaar Desondanks maakte het bevrijdingsfront voor Mozambique Frelimo grotere vorderingen dan in enig ander jaar sinds het begin van de gewapende strijd in 1964

Het belangrijkste oorlogsgebied. dat aan Tanzania grenst, ligt in de provincie Cabo Delgado Uit de vertrouwelijke Portugese rapporten blijkt dat een groot deel van de bevolking in deze provincie onder bestuur van het Frelimo leeft, honderden dorpen onder controle van het bevrijdingsfront worden bij name genoemd De dorpelingen verbouwen het benodigde voedsel voor de guerrillastrijders (j

In de provincie Cabo Delgado beschikken de Portugezen nog over een aantal grotere dorpen en over een aantal miiltaire posten De bevolking wordt in kampen, ,,aldeamentos" bij deze posten gehuisvest ( )

Deze Portugese posten hebben het steeds zwaarder te verduren onder de voortdurende aanvallen van het Frelimo, waarbij steeds meer voltreffers voorkomen (.)

Maar ook in de aldeamentos en in de weinige steden die de Portugezen in Cabo Delgado militair beheersen, blijkt het Frelimo grote steun van de bevolking te krijgen Voortdurend ontdekken de Portugezen ondergrondse netwerken onder ,,de bevolking die geacht wordt onder onze controle te staan". In het gebied rond de havenstad Mocimboa da Praia zijn netwerken opgerold, waarbij volgens de Portugese geheime politie DGS ,de overgrote meerderheid van de ambtenaren van het negerras en de bevolking die massaal de Vijand steunt" betrokken is

Er wordt in de rapporten gewezen op de ernst van de situatie ,,waarbij aldeamentos worden veranderd in centra voor materiële en ideologische steun aan de Vijand". deze ontwikkeling maakt het mogelijk dat het Frelimo de situatie in dit gebied thans geheel beheerst, terwijl een jaar geleden de bevolking nog psychologisch onevenwichtig was" ( )

De Portugese rapporten spreken over een toenemende steun van de bevolking van Cabo Delgado aan het Frelimo' .,Sinds begin 1973 is in Cabo Delgado het aantal recruten en het aantal guerrillastrijders dat pas zijn opleiding heeft voltooid bijzonder groot Dit zal zeker invloed hebben op het gedrag van de Vijand, omdat hij nu meer mankracht in zijn gebieden van expansie zal kunnen inzetten"

Deze opmars van het Frelimo vindt voornamelijk in zuidelijke richting plaats naar het gebied van de Macua-stam, in het zuiden van Cabo Delgado en in de provincie Mozambique In tegenstelling tot de Makonde-bevolking in het noorden, die naast het traditionele geloof het katholicisme heeft aangenomen zijn de Macua's geislamiseerd De Portugezen hebben van de traditionele vijandschap lussen beide stammen gebruik gemaakt om de Macua's tegen het Frelimo op te zetten Nu blijkt er aan dit Portugese spel een eind te komen

De Portugese rapporten melden dat in de stad Porto Amelia in het zuiden van Cabo Delgado ,,de meerderheid van de leden van de mohammedaanse gemeenschap gecompromitteerd is met de Vijand". „Gezien de religieuze en stamverwantschap tussen deze bevolking en die van het district Mozambique is deze toenemende compromittering van de islaniitische bevolking een zeer ernstige zaak" (i

In 1973 drong het Frelimo met steun van de plaatselijke bevolking dieper in de provincie Mozambique door dan ooit tevoren ( )

De belangrijkste expansie van de bevrijdingsbeweging Frelimo in Mozambique vindt plaats van uit de provincie Tete in het noordwesten van Mozambique De strijd is hier heviger dan in welke andere provincie ook. bijna de helft van alle acties voert het Freliino in dit gebied uit

De aanvallen zijn vooral gericht op transporten die bestemd zijn voor de reusachtige stuwdam die de Portugezen bij Cabora Bassa in de rivier de Zambezie willen bouwen (i

Het Frelimo wordt in Tete voortdurend sterker, ook hier spreekt het Portugese opperbevel over ,,aanzienlijke toename in de recrutering" In juli 1972 opende het Frelimo een front in de zuidelijker gelegen provincie Manica e Sofala De opmars in dit gebied is sindsdien bijzonder snel verlopen. op oudejaarsdag 1973 viel het Frelimo reeds 300 km zuidelijker een trein aan op de belangrijke spoorlijn van de havenstad Beira naar Rhodesie

Het Portugese opperbevel verbaast zich over ,,het gemak" waarmee het Frelimo naar het zuiden van het land oprukt. Het beklaagt zich over ,,de bevolking van de districten, die de Vijand direct of indirect steunt", en merkt op dat het Frelimo via de provincie Tete grote aantallen geweren naar het front in Manica e Sofala brengt (i

Het offensief van het Frelimo in Manica e Sofala gaat in drie verschillende richtingen In de eerste plaats gaat het naar het oosten, naar de benedenstroom van de Zambezie De bevolking is hier volgens de Portugese rapporten ,,psychisch onevenwichtig", slechts enkele dorpen steunen de ,,Vijand" niet (.)

Verder gaat het offensief in de richting van het Gorongosa-gebergte dat dichtbevolkt is en goede schuilgelegenheden voor de verzetsbeweging biedt. Het Frelimo heeft zich hier vast gevestigd en is van hieruit doorgestoten naar het meer zuidelijk gelegen wildreservaat Gorongosa dat van groot belang voor het toeristenverkeer is

Reeds in juli 1973 bereikten kleine gewapende eenheden van het Frelimo het Dondo-district ten zuiden van het wildpark Dat wil zeggen dat het Frelimo de tweede stad van Mozambique, Beira, tot op 50 km is genaderd ( )

Tenslotte gaat het offensief door het bergachtige gebied langs de grens met Rhodesie, rechtstreeks naar het zuiden De bevolking in dit gebied vlucht voor acties van het Portugese leger de grens over maar komt onder druk van het Rhodesische leger weer terug In dit gebied heeft het Frelimo de belangrijke weg- en spoorwegverbinding van de havenstad Beira naar Rhodesie bereikt De Portugezen menen dal het Frelirno al sinds de zomer van 1973 ten zuiden van deze weg de bevolking organiseert

De Portugezen zijn ervan overtuigd dat het Frelimo zal p oberen verder naar het zuiden op te rukken Zij hebben al plannen voor het opzetten van een nieuwe verdedigingslinie vele honderden kilometers zuidelijker, langs de rivier de Save Ook hier is het Frelimo echter al doorgedrongen

De operaties van het Frelimo in het gebied tussen Beira en de grens met Rhodesië waren o.a. gericht tegen de spoorlijn Beira-Oemtali (Rhodesië), die op 31 dec. 1973 voor het eerst werd aangevallen. Ook in jan en febr. werden diverse aanslagen op deze lijn gemeld, evenals op de spoorwegverbinding Beira-Cabora Bassa-Malawi, die als gevolg daarvan in jan. bijv. negen dagen gestremd was. Bij een beschieting van een trein op deze route op 17 febr. werden volgens Reuter vijf Afrikaanse passagiers gedood en zes andere passagiers gewond.

In het algemeen zouden de Frelimo-acties vaker dan voorheen op zowel Europese als Afrikaanse burgerdoelen mikken. Volgens Portugese gegevens van eind nov, 1973 was van 40 acties in een periode van 10 dagen in Tete, Niassa en Cabo Delgado geen één tegen een militair doel gericht.

Op 6 jan. werd in een officieel bulletin te Lissabon gemeld dat Frelimo-strijders in 1973 257 burgers in Mozambique hadden gedood, 554 verwond, 1.768 ontvoerd en 46 terechtgesteld. Tevens werd bericht dat Portugese troepen in het laatste kwartaal van 1973 461 vijandelijke schuilplaatsen hadden vernietigd, 247 Frelimo-strijders hadden gedood, 80 gevangenen hadden gemaakt en 9 413 mensen uit handen van het Frelimo hadden bevrijd. Zelf zouden de Portugese troepen bij acties 58 man hebben verloren. Volgens een op 16 april te Lissabon gepubliceerd Portugees legerbericht hadden Portugese troepen in het eerste kwartaal van 1974 542 guerrillastrijders gedood en 76 gevangen genomen. terwijl zij 5.965 burgers uit handen van het Frelimo hadden bevrijd. De eigen verliezen bedroegen 135 man.

Het Frelimo had in een op 12 dec. 1973 gepubliceerd communiqué meegedeeld in de voorgaande vier maanden meer dan 70 Portugese militairen te hebben gedood. De toegenomen guerrilla-activiteit in het door Europese boeren bewoonde centrale Mozambique leidde tot acties van de Europeanen.

Bij demonstraties van Europeanen in Beira op 17, 18 en 19 jan., waarbij een

doeltreffender bescherming en harder optreden tegen de guerrilla werden verlangd, dreef de politie de betogers met stokken uiteen. terwijl zij schoten over hun hoofden afvuurden, om een bestorming van huizen van Portugese legerofficieren te beletten. Op 17 jan. waren ook de winkels en kantoren gesloten als rouwbetoon voor een Europese boerenvrouw die op 14 jan. door guerrillastrijders op haar boerderij in het district Manica bij de grens met Rhodesië was doodgeschoten.

De toenmalige Portugese stafchef gen. Francisco da Costa Gomes, voerde eind jan. overleg met de opperbevelhebber van de Portugese troepen in Mozambique, gen. Tomas José Basta Machado. over nieuwe veiligheidsmaatregelen.

Op 19 maart werd bericht dat 10.000 ervaren militairen naar Mozambique werden overgevlogen, grotendeels vanuit Angola, om de Portugese troepenmacht van 60.000 à 70.000 man te versterken.

Berichten over massamoorden.

De houding van de r.-k. kerk

Hoewel de r.-k. autoriteiten zich aanvankelijk in het openbaar van elk commentaar op beweerde massamoorden hadden onthouden — ook al waren die veelal afkomstig van priesters en missionarissen (zie pag. 804 en 824-1973), werd in sept. 1973 bekend dat de bisschop van Tete, Augusto Cesar Alves Ferreira da Silva, en andere kerkelijke leiders over deze affaire reeds drie maanden voor het bericht in The Times contact met de Portugese autoriteiten hadden opgenomen, nl. in een brief van de bisschoppenconferentie aan de gouverneur-generaal op 31 maart 1973.

Ook werd bekend dat de bisschop van Tete reeds toen r.-k. missionarissen met een onderzoek had belast. Deze hadden twee rapporten opgesteld: 1) betreffende de dood van ca. 50 Afrikanen in Chowala in dec. 1972 en 2) betreffende een massamoord te Wiriyamu. Deze rapporten waren in jan. 1973 aan de bisschoppenconferentie voorgelegd en vervolgens ter kennis gebracht van de autoriteiten.

Als voornaamste rapporteur werd genoemd pater José Antonio Sangalo. Deze werd op 23 aug. 1973 uit Mozambique uitgewezen (zie pag. 805/1 - 1973).

Inmiddels hadden de bisschoppen van Mozambique op 12 sept. 1973 de beweerde massamoorden van dec. 1972 veroordeeld. Zij gaven uiting aan hun ,,scherpe verontwaardiging" over dergelijke daden, ongeacht of die door de strijdkrachten of het Frelimo werden bedreven.

Drie bisschoppen uit Mozambique, o.w. die van Tete, werden op 13 sept. door de paus ontvangen.

Vervolgens bleek in de kerkelijke hiërarchie in Mozambique verschil van opvatting te bestaan over kritiek op het beleid van de autoriteiten.

De aartsbisschop van Lourenço Marques, mgr. Custodio Alvim Pereira, verweerde zich in dec in een artikel in *Diario* tegen kritiek op de afzijdige houding van de hierarchie m b.t. de massamoorden. Wel had de kerk tot taak ongerechtigheden en wreedheden te bestrijden, maar zij kon zich niet voor of tegen de onafhankelijkheid van een gebied uitspreken Hoewel hij er zeker van was dat er enkele wreedheden hadden plaatsgevonden — ook door de z g. bevrijdingsbewegingen — achtte hij de berichten m.b t Wiriyamu kennelijk overdreven Hij betreurde het partij kiezen door sommige priesters.

Daarentegen riep de bisschop van Nampula, mgr. Manuel Vieira Pinto, in een herderlijk schrijven in jan. op tot zelfbeschikking voor Mozambique en tot bezinning over Portugals rol in de Afrikaanse oorlogen

Met 34 missionarissen van de Italiaanse orde van de Combonianen, de z.g paters van Verona, en 60 leken ondertekende hij een document dat eind maart aan de bisschoppenconferentie te Quelimanc werd aangeboden. Hierin werd de kerk o a. verweten dat de rechten van de mens niet verdedigd werden, dat de oorlogstoestand aanvaard werd en dat massamoorden niet openlijk veroordeeld werden, terwijl feiten ,,die absoluut zeker en aan allen bekend zijn, in het openbaar door bepaalde leden van de hierarchie worden ontkend".

Daarop werden de bisschop en zijn medestanders door de bisschoppenconferentie beschuldigd van het opofferen van de kerk in Mozambique Wel werden tegelijk acties van Europeanen tegen de bisschop veroordeeld alsook de uitwijzing van een aantal Comboniaanse missionarissen.

Na bemiddeling van de pauselijke nuntius, mgr. Giuseppe Maria Sensi, gaf de bisschoppenconferentie op 5 april een verklaring uit waarin gesteld werd dat de geschillen binnen de kerk waren ,,overdreven" en dat de aanwezigen op de conferentie zich hun fundamentele eenheid bewust waren De nuntius poogde tevens de uitwijzing van zes missionarissen — een Portugees en vijf Italianen — te beletten.

Maar de bisschop van Nampula en de zes missionarissen verlieten de stad op 11 april na nieuwe heftige demonstraties van blanken Bisschop Pinto werd tenslotte door de autoriteiten op 15 april per vliegtuig naar Lissabon gestuurd, omdat zij zijn veiligheid niet langer verklaarden te kunnen goranderen Op 13 april arriveerden negen uitgewezen missionarissen van de Comboniaanse orde in Rome. Kort daarop verlieten nog vijf Mozambique. Op 23 april publiceerde The *Guardian* een rapport, dat opgesteld zou zijn door Portugese legerofficieren. Hierin werd gesteld dat de operaties in Wiriyamu en omgeving zouden zijn uitgevoerd op bevel van de militaire bevelhebber van Tete. Volgens het rapport hadden sinds begin 1973 Rhodesische parachutisten bij anti-guerrilla-acties verscheidene doelen diep in Mozambique aangevallen. Zij hadden opdracht gekregen geen gevangenen te maken, maar iedereen die zij aantroffen te doden. Nog dezelfde dag verklaarde een Portugese regeringswoordvoerder te Lissabon dat er geen enkele Rhodesische militair op Portugees grondgebied was en hij noemde het rapport nonsens.

(Reeds op 2 sept. 1973 had The *Observer* melding gemaakt van Rhodesische militaire acties in Mozambique, welke met wreedheden gepaard zouden gaan. Dit was toen door een Rhodesische regeringswoordvoerder gedementeerd.)

Op haar beurt had de Portugese regering in een brief aan secretarisgeneraal Waldheim van de VN op 1 febr. melding gemaakt van een door Frelimostrijders begane massamoord. Deze zou op 6 jan. zijn uitgevoerd door ca. 60 guerrillastrijders o.l.v. Fernando Nampulula in het dorp Nhacambo, op bijna 80 km ten noordwesten van Tete. Daarbij zouden 17 dorpelingen, vnl. vrouwen en kinderen, zijn omgebracht en zouden 31 anderen zijn gewond geraakt; 169 hutten zouden zijn Verwoest door raketten en brandstichting.

Op 9 mei onthulden 5 Nederlandse missionarissen van de orde van het Heilig Hart, die werkzaam waren in het bisdom Beira, nieuwe Portugese terreuracties en moordpartijen. Daarbij ging het om gevangenen uit Inhaminga (150 km benoorden Beira) die door de geheime politie (DGS) werden weggevoerd en op een

plaats in het oerwoud werden gefusilleerd: op 18 febr. 1974 35, op 20 febr. 30 en op 23 febr. 48 Afrikanen. Massa-executies op 15 en 16 maart zouden het totaal aantal doden ap ca. 200 hebben gebracht.

Eerste *onderhandelingen* Portugal met *Frelimo*

Na de eerste reacties op de machtswisseling in Portugal (zie pag. 645/3 e.v) stelde het Frelimo in Mozambique zich aanvankelijk terughoudend op.

In de tweede helft van mei vonden buiten Dar-es-Salaam (Tanzania) de eerste concrete contacten plaats tussen Frelimo-leider Samora Machel en afgezanten uit Mozambique over de toekomst van dit gebied. Deze afvaardiging bestond uit drie bekende Afrikaanse ex-politieke gevangenen: de advocaat Domingo Arouca die acht jaar in Portugal gevangen heeft gezeten op verdenking van samenwerking met het Frelimo, José Machel, broer van de Frelimoleider Samora Machel, en José Caveirinha die evenals Machel de week tevoren uit de Machava-gevangenis bij Lourenço Marques werd vrijgelaten.

De delegatie reisde op 14 mei naar Dar-es-Salaam, terwijl onderweg Blantyre werd aangedaan voor overleg met president Hastings Banda van Malawi.

De toenmalige Portugese stafchef, gen. Da Costa Gomes, had de delegatie verzocht ,,onze oproep tot vrede over te brengen aan de Frelimoleiders en hun mee te delen hoe een begin kan worden gemaakt met officiële onderhandelingen over een wapenstilstand".

Samora Machel voerde vervolgens samen met president Nyerere van Tanzania besprekingen in Zambia met president Kaoenda. Na dit tweedaagse beraad keerde hij op 23 mei in Dar-es-Salaam terug. Daar deelde hij op 2 juni mee dat het Frelimo het Portugese aanbod om besprekingen te openen had aanvaard.

Machel onderstreepte dat onafhankelijkheid niet ter discussie zou worden gesteld, omdat dit ,,ons onvervreemdbaar recht is" waarover ,,onze positie duidelijk is".

Volgens Machel moeten de Portugezen met het Frelirno spreken over de overdracht van de macht aan de bevolking van Mozambique en aan de leiding van de Frelimo. Machel voegde er nog aan toe, dat vrede in Mozambique onlosmakelijk verbonden is met onafhankelijkheid.

Het Frelimo had zijn aanvallen in Mozambique in de afgelopen maand verhevigd. De leiding van de beweging had gewaarschuwd dat een bestand niet mogelijk is voordat de nieuwe Portugese regering een ondubbelzinnige verklaring uitgeeft over onafhankelijkheid voor Mozambique.

Frelimoleider Machel (r.) en minister Soares (l.).

Op 5 en 6 juni voerden Samora Machel en Mario Soares, de Portugese minister van buitenlandse zaken, in Loesaka (Zambia) inleidende besprekingen. Daarbij werd geen overeenstemming bereikt over een bestand. In het na afloop uitgegeven communiqué stond- dat- „de twee delegaties erkenden dat de invoering van een bestand afhangt van een voorafgaande meeromvattende regeling gerelateerd aan fundamentele politieke principes". Afgesproken werd dat beide partijen elkaar begin juli opnieuw in Loesaka zouden ontmoeten.

Joana Simiao

Op 6 juli verklaarde minister Soares echter dat zijn regering begonnen was aan geheime besprekingen met de bevrijdingsbewegingen. Het formele overleg met het Frelimo, dat in beginsel voor 15 juli zou worden gehouden, zou niet plaatsvinden.

Dezelfde dag kondigde de GUMO, een multiraciale doch overwegend zwarte politieke beweging in Mozambique, die kort na 25 april was opgericht, aan dat zij de volgende week haar activiteiten zou staken teneinde het land te verenigen onder de leiding van het Frelimo voor de onderhandelingen over onafhankelijkheid met Portugal. In een communiqué zegt de GUMO dat het bestaan van een andere macht naast het Frelimo slechts ,,de wettige vertegenwoordiger van de onafhankelijkheidsidee in Mozambique, het Frelimo, in verlegenheid kan brengen als de onderhandelingen beginnen".

Verder stond in het communiqué dat een van de oprichters van de GUMO, Joana Simiao, samen met nog enkele andere leden uit de beweging was gezet.

Terwijl enerzijds toenemende guerrilla-activiteiten van het Frelimo werden gemeld — aanslagen op spoorlijnen, de verovering van de stad Morrumbala op 12 juli — werd anderzijds gewag gemaakt van gevallen van weigering om de strijd voort te zetten bij Portugese eenheden.

Evenals in Guinee-Bissau leidde ook

in Mozambique de rede van president De Spinola op 27 juli (pag. 646 /3) een nieuwe fase in. De volgende dag werd een verbroedering van Frelimostrijders en bevolking in Tete gemeld. Op 29 juli maakte radio-Mozambique bekend dat een staakt-het-vuren tussen het Frelimo en het Portugese leger was ingegaan, maar dit was nog geen formeel bestand.

Tweede ronde

Op 16 en 17 aug. voerden minister Soares, minister Antonio de Almeida Santos (minister voor overzeese gebieden) en majoor Ernsto Melo Antunes (minister zonder portefeuille) namens de Portugese regering te Dar-es-Salaam besprekingen met de plv. Frelimoleider Marcelino dos Santos.
Over deze besprekingen werd niets bekendgemaakt.
Wel trad op 17 aug. de gouverneur van Mozambique, Hendriques Soares de Melo, met zijn kabinet af. Aangekondigd werd dat de leiding van het land zou komen te berusten bij een militaire junta van 7 man onder leiding van majoor Ernesto Melo Antunes, maar diens beëdiging werd diverse malen uitgesteld en vond uiteindelijk geen doorgang.
Op 19 aug. werd de Afrikaan Fero Ribeiro als waarnemend gouverneur beëdigd.
Hoewel minister Soares duidelijk gemaakt had dat Portugal het Frelimo als enige onderhandelingspartner voor de onafhankelijkheidsbesprekingen erkende, sloten een aantal andere Afrikaanse groeperingen zich op 24 aug. aaneen tot de ,,partij van nationale samenbundeling" (PCN) onder leiding van ds. Uria Timoteo Simango, een voormalige vice-voorzitter van het Frelimo (zie pag. 381/1 - 1970). Deze groeperingen waren: Coremo o.l.v. Paulo Gumane (zetel m Zambia); FUMO geleid door Narcisco Mbula (Nairobi); Frecomo, de nieuwe organisatie van Joana Simiao; MONIPAMO (onafhankelijkheidsbeweging van de volken van Mozambique) o.l.v. Basilio F. Banda; en MONAUMO (nationale uniebeweging van Mozambique). In haar programma verlangde de nieuwe groepering een referendum om de toekomst van het land te bepalen; de noodzaak van een multiraciale samenleving, werd beklemtoond; en van Portugal werd geëist dat het de toekomst van Mozambique niet uitsluitend met het Frelimo zou regelen.

Oud-gouverneur Soares de Melo

Derde ronde

Op 5 sept. begonnen in de hoofdstad van Zambia, Loesaka, de officiële onderhandelingen. De Portugese delegatie van 9 man werd geleid door minister Soares en omvatte verder o.a. minister Almeida Santos en majoor Melo Antunes. De Frelimo-delegatie (20 man en één vrouw) stond onder leiding van voorzitter Machel.
Deze laatste liet in zijn antwoord op de begroetingstoespraak van Zambia's president Kaoenda blijken dat hij het koloniale tijdperk voor zijn land eigenlijk als afgesloten beschouwt.

(Voortzetting volgende aflevering)

ZUID-AFRIKA

MAATREGELEN REGERING EN WERKGEVERS I.Z. ARBEIDSVOORWAARDEN AFRIKANEN. BRITSE RAPPORTEN

Als reactie op de arbeidsonrust onder de Afrikaanse werknemers sinds jan 1973 (pag. 249 e.v. - 1973 en 655/1 e.v. - 1974) verklaarde de regering bij monde van de minister van arbeid, Marais Viljoen, op 1 febr. 1973 weliswaar dat er sprake was van een ,,geplande actie", dat de stakers werden gebruikt om meer te bereiken dan een loonsverhoging en dat de agitatie ter wille van vakbonden slechts een rookgordijn was waarachter andere motieven verborgen waren, maar zij trof vervolgens ook maatregelen die gericht waren op verbetering van de positie van de Afrikaanse arbeider. Deze regeringsvoorstellen hadden betrekking op a) herziening van het loonpeil voor ongeschoolde arbeiders, b) uitbreiding van de voor niet-blanken beschikbare opleidingsmogelijkheden, c) verlening van het stakingsrecht aan Afrikaanse arbeiders in bepaalde omstandigheden en d) instelling van vertegenwoordigende raden voor Afrikaanse stadsbewoners
Het grote belang van de zwarte arbeid voor de Zuidafrikaanse economie bleek o.a. uit de cijfers, die de minister van planning en statistiek, J. J. Loots, op 19 febr. 1974, vermeldde. Volgens die gegevens omvat de economisch actieve bevolking van Zuid-Afrika 8.833.000 personen, t.w. 6.215.000 Afrikanen, 1.634.000 blanken, 782.000 kleurlingen en 202.000 Aziaten.

Regeringsvoorstellen

Bovengenoemde regeringsvoorstellen werden als volgt uitgewerkt:

a) Minister Viljoen deelde op 20 febr. 1973 in het Huis van Afgevaardigden mee dat de regering de loonraad (die de minimumlonen vcor arbeiders die niet onder een CAO vallen vaststelt) had opgedragen de bestaande loonnormen voor ongeschoolde arbeid in vijf grote industriële centra te herzien.
Op basis van de aanbevelingen van de loonraad gaf de regering op 18 mei 1973 een lijst van minimumlonen uit, die per 1 juni zouden gelden. De nieuwe lonen kwamon voor 90 grotendeels ongeschoolde functies neer op een loonstijging van 32 a 54%. De secretaris-generaal van de Trade Union Council for South Africa (TUCSA) noemde deze verhoging ,,hopeloos onvoldoende", omdat de minimumlonen ook na de verhoging nog steeds aanzienlijk beneden de armoedegrens of Poverty Date Line (PDL, zie pag. 249/3-1973) bleven.
Een TUCSA-congres op 15 aug. 1973 nodigde de regering uit een nationaal minimumloon in te voeren van 130 Rand per maand (behalve voor huispersoneel en landarbeiders).

b) Op 28 maart 1973 deelde de minister van fnanciën, Nicolaas Diederichs, mee dat met het oog op de behoefte van de industrie aan beter opgeleide Bantoe-arbeiders door de regering een interdepartementele commissie was benoemd om ,,de wenselijkheid en praktische uitvoerbaarheid te onderzoeken" van een systeem van opleidingen van Bantoe-arbeiders voor industriële categorieën in blanke gebieden, die voor Bantoes openstaan.
Op 9 april voegde de minster daaraan toe dat niet-blanke arbeiders die functies zouden vervullen waarin zij op efficiënte wijze geschoolde blanke arbeiders zouden kunnen vervangen zodat die voor nog geschoolder werk konden worden gebruikt. Met deze nieuwe aanpak zou de regering echter niet haar beleid van ,,influx controle" overboord gooien, aldus de minister.
Op basis van het rapport van genoemde commissie maakte de regering op 23 okt. 1973 een plan bekend voor de opleiding

van niet-blanke arbeiders in stadsgebieden waarvan de kosten begroot werden op £ 2 mln. Zo zouden acht instituten in zwarte wijken bij de grote industriële complexen worden gebouwd, waar volwassen Afrikanen periodiek onderricht zouden ontvangen in hout- en metaalbewerking, de bouwnijverheid en andere beroepssectoren. Voorts zouden deze instituten dienen voor de algemene scholing van volwassen Afrikanen. Daarnaast zouden acht opleidingscentra worden gebouwd voor zwarte arbeiders in industriële gebieden. waar cursussen zouden worden gegeven in onderhoud en bediening van motoren en machines en in andere technische vakken, terwijl er bovendien algemene vakken, zoals lezen, schrijven en rekenen zouden worden onderwezen. De kosten voor de opleidingscentra zouden door de industrie moeten worden gedragen, die in ruil daarvoor aanzienlijke belastingconcessies zou krijgen. Eerder, op 30 mei 1973, had de regering de vestiging bekendgemaakt van een opleidingscentrum voor kleurlingen tot leerling-monteurs, ondanks krachtig verzet daartegen van 'blanke vakbonden in de motorindustrie. Ook het bedrijfsleven zelf, vooral ondernemingen in de mijnbouw en de metaalindustrie, kondigden plannen aan voor de opleiding van Afrikanen voor meer geschoolde arbeid.

c) Het op 22 mei 1973 ingediende amendement op de wet i.z. de Bantoe-Arbeidsrelaties beoogde officieel een beter communicatiesysteem tussen Afrikaanse werknemers en hun werkgevers tot stand te brengen. Daartoe werden contactcommissies van werknemers- en werkgeversvertegenwoordigers (minstens 50% werknemers) voorgesteld. Daarnaast zouden door Afrikaanse arbeiders arbeidscommissies moeten worden gevormd (met minimaal drie en maximaal 20 leden). Door de arbeidscommissie of door de contactcommissie zouden geschillen in een fabriek zonodig kunnen worden voorgelegd aan de door de regering benoemde Bantoe-arbeidsfunctionaris. Wanneer deze dan er niet in slaagde een regeling te treffen binnen 30 dagen, hadden de arbeiders onder de nieuwe regeling het recht het werk neer te leggen. Een werkgever moest dezelfde weg bewandelen voordat hij tot uitsluiting kon overgaan. Overigens werd tegelijk bepaald dat geen staking geoorloofd was als de bestaande voorschriften van de loonraad minder dan een jaar oud waren of als de loonraad met een onderzoek naar de situatie bezig was. Stakingen bleven bij de wet verboden bij gemeentediensten of openbare nutsbedrijven, de vervoerssector, de verwerking van aan bederf onderhevige goederen en bij andere ,,essentiële'' diensten. Bovendien bleef de minister van arbeid het recht voorbehouden stakingen in andere bedrijfstakken op een ad hoc basis te verbieden.

d) 'Tijdens een bijeenkomst eind oktober van regeringsfunctionarissen en vooraanstaande Afrikanen werden plannen ontworpen voor de vorming van 22 raden als vertegenwoordiging van de zes miljoen Afrikanen in de stadsagglomeraties. Deze zouden nauw moeten samenwerken met de 22 raden voor Bantoebestuur die controle uitoefenden op het leven van Afrikanen buiten de thuislanden. Deze instanties behielden de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid, maar de nieuwe organen moesten volgens de regering een optimale gemeenschappelijke besluitvorming op lokaal niveau vergemakkelijken.

Houding (blanke) vakbeweging

Op de ontwikkelingen in de arbeidssituatie werd door de twee grootste Zuidafrikaanse vakverbonden zeer verschillend gereageerd. De conservatieve, geheel blanke Confederation of Labour verlangde een regeringsonderzoek naar de Afrikaanse arbeidssituatie. omdat naai de secretaris C. P. Grobler op 30 jan. 1973 verklaarde een soortgelijk onderzoek 23 jaar geleden gehouden was, toen de instelling van erkende vakbonden voor Afrikaanse verworpen was,
De als progressiever aangeduide TUCSA, die kleurlingen en Indiërs cnder zijn leden telt, bepleitte het organiseren van ,,parallelle'' vakbonden voor Afrikaanse arbeiders. Een eenstemmig besluit daartoe was genomen op 15 aug. 1973 te Durban door een congres van de 50 bij de TUCSA aangesloten bonden (met 190.000 leden). Bij die gelegenheid verklaarde secretaris-generaal A. Grobbelaar dat zijn organisatie aan geïntegreerde bonden de voorkeur gaf. Omdat de wet die echter niet toestond, bleef er geen andere mogelijkheid over dan het oprichten van parallelle Afrikaanse bonden ,,in de hoop dat die t.z.t. geïntegreerd zouden worden''.
Op 2 aug. 1973 sprak ook de federatie van metaal- en bouwbonden, die ca. 80.000 blanken, kleurlingen en Indiërs vertegenwoordigt, zich voor de oprichting van parallelle bonden voor Afrikaanse arbeiders in deze industrietakken uit.

Britse rapporten

De door The Guardian van 12 maart 1973 (pag. 250/2 - '73) gepubliceerde gegevens over door Britse bedrijven in Zuid-Afrika betaalde lonen aan Afrikaanse werknemers (bijna 80% beneden de PDL) leidde tot een onderzoek van een Britse parlementaire subcommissie en een missie van het Britse vakverbond TUC.
Een TUC-delegatie o.l.v. de vroegere secretaris-generaal Victor Feather bracht op uitnodiging van de TUCSA van 7 tot 20 okt. 1973 een bezoek aan Zuid-Afrika, waar besprekingen werden gevoerd met premier Vorster, minister Viljoen, Afrikaanse arbeiders en vakbondsleden. In het op 15 dec. 1973 gepubliceerde verslag van deze missie werden de volgende aanbevelingen gedaan:
a) De TUC moet in samenwerking met het Internationale Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV) een ,,brandpunt'' in Zuid-Afrika vestigen om de massale organisatie van Afrikaanse arbeiders in vakbonden te bevorderen;
b) een gemeenschappelijke commissie van TUC en IVVV moet in Londen worden ingesteld en deze moet voor de uitvoering van genoemde taak een bedrag van £ 100.000 bijeenbrengen;
c) de Britse vakbeweging moet zich krachtig verzetten tegen de emigratie van blarike arbeiders naar Zuid-Afrika. omdat opleiding en tewerkstelling van Afrikaanse arbeiders de voorkeur verdient boven de komst van nieuwe blanke immigranten.

De raad van de TUCSA achtte het rapport van de TUC ,,een evenwichtig, gematigd document dat de republiek enige constructieve hulp tracht te bieden bij zijn problemen m b t de zwarte arbeid''. Daarentegen stelde secretaris C P Grobler van de Confederation of Labour op 23 febr 1974 dat de aanbevelingen van de TUC moesten worden beschouwd als een ,,niet welkome interventie'' in Zuid-Afrika's arbeidsaangelegenheden en dat de TUC-delegatie zich beter met haar eigen problemen kon bezig houden

De subcommissie voor handel en industrie van het Britse Lagerhuis stelde een onderzoek in om na te gaan in hoeverre lonen en arbeidsomstandigheden van Afrikaanse arbeiders in dienst van Britse ondernemingen in Zuid-Afrika van invloed zijn op investeringsmogelijkheden, exportresultaten en de reputatie in het buitenland van de Britse industrie. Daartoe hield de subcommissie o.l.v. William Rodgers (Labour) in Londen openbare zittingen van 15 mei tot 11 juli 1973. In die periode legden 28 ondernemingen mondeling getuigenis af, terwijl 100 andere schriftelijk bewijsmateriaal verschaften. Vervolgens werd het onderzoek via briefwisselingen voortgezet.

De subcommissie bracht op 6 maart 1974 een unaniem rapport uit. Haar onderzoek had betrekking op 141 ondernemingen, die belangen hadden in ca. 600 Zuid-Afrikaanse firma's. Zij hadden ca. 355.000 mensen in dienst, van wie 210.000 Afrikanen. Van de 141 ondernemingen bleken 63 minimumlonen te betalen die beneden de armoedegrens (PDL) lagen. Daartoe behoorden British Leyland, Unilever, Metal Box, GEC, Barclays Bank, Slater Walker, Dunlop Holdings, Consolidated Gold Fields, Tate & Lyle, Associated Portland Cement, Rio Tinto-Zinc, EMI, Lonrho en Vickers. Volgens de subcommissie waren de

lonen van Afrikaanse werknemers bij Britse ondernemingen sinds april *1973* aanzienlijk opgetrokken, wat o.m. aan de publiciteit en het onderzoek zelf werd toegeschreven. Als voorbeelden van firma's die zeer forse loonsverhogingen hadden doorgevoerd werden o.a. vermeld: Slater Walker 100%, English Calico 147%, Rio Tinto-Zinc *54%* en Metal Box *46%*.

De subcommissie stelde dat nagenoeg geen firma's de verantwoordelijkheid voor lonen en omstandigheden van de Afrikaanse arbeiders hadden afgewezen. Gebleken was dat vele ondernemingen zich in het verleden onvoldoende op de hoogte hadden gesteld t.a.v. het arbeidsbeleid van hun dochterondernemingen en dat zij ook in de toekomst daartoe mogelijk niet bereid waren. Onder de firma's die in dat opzicht afkerig schenen van het uitoefenen van hun verantwoordelijkheid werd o.a. genoemd Dunlop Holdings.

In het rapport werden drie primaire aanbevelingen gedaan:

1) De Britse regering moest onmiddellijk stappen nemen voor de invoering van een nieuwe gedragscode voor Britse firma's in Zuid-Afrika, waarbij deze o.a. regelmatig verslag over hun loon- en arbeidsvoorwaardenbeleid m.b.t. Afrikanen aan het — overigens gekritiseerde — ministerie van handel en industrie moesten uitbrengen.

2) De Britse ondernemingen moesten de betaling aan Afrikaanse arbeiders optrekken tot het minimum praktijkpeil (MEL), dat volgens de berekening *50%* boven de PDL lag, en zij moesten een tijdschema vaststellen voor het bereiken van dit peil. De capaciteit om basislonen boven het PDL te betalen aan minstens alle volwassen mannelijke werknemers moest worden beschouwd als een van de minimumvoorwaarden voor het handhaven of vestigen van een zakelijk belang in Zuid-Afrika.

3) Britse ondernemingen moesten de legale ontwikkeling van het maken van collectieve afspraken met Afrikaanse werknemers aanmoedigen. Niets belet een onderneming met een Afrikaanse vakbond te onderhandelen en bij het ontbreken daarvan moeten effectieve Afrikaanse arbeidscommissies worden gevormd.

Volgens de subcommissie droegen de Britse ondernemingen ook een algemene verantwoordelijkheid. In het kader daarvan moesten zij o.a. zorgen voor. het verschaffen aan Afrikanen van meer geschoolde en beter betaalde functies, het beperken van de grote verschillen in gemiddeld loon tussen blanke en Afrikaanse werknemers, het bevorderen van onderwijs voor Afrikaanse werknemers en hun kinderen, het verlenen van advies en juridische bijstand aan Afrikanen bij beperking van hun bewegingsvr~jheid,vestiging e d , het verschaffen van eventueel extra medische verzorging, het waarborgen van pensioenen voor Afrikanen vergelijkbaar met die voor blanken enz.

Voorts werden de Britse ondernemingen erop gewezen dat het recruteren van geschoolde arbeiders in Engeland en elders voor werk in Zuid-Afrika het tempo van de Afrikaanse vooruitgang kon vertragen.

Na de publikatie van het rapport liet een aantal daarin genoemde Britse ondernemingen — bijv. British Leyland, Metal Box, Barclays Bank — weten dat hun dochtermaatschappijen in Zuid-Afrika inmiddels aan alle Afrikaanse werknemers lonen betaalden die boven de PDL lagen.

Commentaar

Bij een beschouwing over de toekomstige regeringsuitgaven stelde de *NVV (23-5)* o.a.: ,,Een doelbewuste politiek ter verbetering van de opleiding, van de levensstandaard — en de levenskwaliteit van de achtergebleven zwarte meerderheidsbevolking zou Zuid-Afrika misschien uit het apartheidsisolement kunnen halen. Want tot dusver heeft de regering niets ondernomen, om de door critici van het bewind in Pretoria steeds weer gememoreerde ongerechtigheden bij de behandeling van de gekleurde bevolking te doen verdwijnen.

Enige voorbeelden mogen dit tonen: terwijl tot dusver voor het onderwijs van elk blank kind in de republiek *285* Rand door de staat beschikbaar werden gesteld, zijn de uitgaven voor een schoolkind met zwarte huidskleur nog geen tiende daarvan, nl. *25* Rand. Slechts *5* promille van de economische actieve Afrikanen hebben een universitaire opleiding, *60* procent heeft in het geheel geen schoolopleiding. De arbeidsproduktiviteit bij zwarten bedraagt dan ook — volgens onderzoeken van het instituut voor rassenbetrekkingen te Johannesburg — slechts een kwart van die van hun blanke collega's Maar zelfs bij gelijke banen wordt tot dusver met twee maten gemeten: een blanke chauffeur van een dubbeldekkerbus in Johannesburg verdient 71 Rand per week; zijn zwarte collega neemt maximaal slechts *31* Rand mee naar huis ...".

NRC/H'blad (11-6) schreef over het loonpeil o.a.:

( ) Het grootste probleem waarmede Zuid-Afrika te kampen heeft, is in wezen het nog steeds, zij het hier en daar ietwat opgetrokken, lage loonpeil Naar de mening van dr Diederichs (de minister van financien), kan een hoger loonpeil slechts gerechtvaardigd zijn door een hogere produktiviteit en die is weer afhankelijk van goed onderwijs en opleiding ,,En daarmede zijn wij nu druk oezig," zo verklaart hij

De feiten zijn echter nog niet zo bemoedigend De regering meent dat die opleiding grotendeels de taak dient te zijn van de ondernemers Maar die ondernemers kampen met de omstandigheid dat de regering een verdere toestroming van ,,inheemsen" naar de stedelijke en industriële agglomeraties wil vermijden. ,,Buiten die agglomeraties is de industriele apartheid veel geringer," zo zegt de regering Dit ls misschien waar, maar de industrie voelt er nu eenmaal weinig voor zich door de autoriteiten naar regionen te laten dringen waar ze vanwege andere factoren liever niet gehuisvest wil zijn De bedoeling van de regering om de industrie in het ,,mildere" apartheidsklimaat van bepaalde regionen te verleiden tot training van inheemse werknemers voor meer geschoolde posities, is derhalve nog nauwelijks gerealiseerd Bovendien, laat men dit niet over het hoofd zien, zit de industrie sterk onder de druk van de blanke vakbeweging, die in het algemeen weinig willig is concessies van belang aan de ,,zwarte broeders" te doen. Alleen in de mijnindustrie en recentelijk in enkele andere branches, is men tot een kleine mate van loonsverhoging overgegaan. Maar dan ook weer doorgaans onder de voorwaarde dat de ,,blanke" lonen tevens zouden worden opgevijzeld.

Het is maar al te duidelijk dat men er nog niet in geslaagd is de vicieuze cirkel ,,lage lonen — lage produktiviteit — lage koopkracht — lage produktie van verbruiksgoederen — en zo weer terug naar lage lonen", te doorbreken. Behalve het reeds vermelde gebrek aan onderwijs en opleiding treden als tegenwerkende factoren tevens op de hier en daar nog heersende ondervoeding, gebrek aan arbeidsmotivatie, vaak slechte behuizing en overvolle ,,locaties", gezinsmoeilijkheden als gevolg van tijdelijke migratie van de man uit gezin en stamleven en ten slotte arbeidsonrust

De regering zegt: ,,Wat praten ze in het buitenland toch? Van de **15** miljoen Bantoes gaan er thans niet minder dan **2** mlijoen kinderen naar school Dit is op het eerste gezicht juist, maar men mag daarbij niet vergeten dat ongeveer een kwart van al die kinderen na een jaar onderwijs niet meer naar de school terugkeert Men zegt er ook niet bij dat slechts minder dan 10 procent van de zwarte bevolking er in slaagt het middelbaar onderwijs te bereiken Volgens betrouwbare ramingen zijn er op het ogenblik minder dan **20000** Bantoes die het middelbaar onderwijs hebben voltooid en zijn er slechts **3500** Bantoe-academici werkzaam in gesegregeerde beroepen "

(The Times, NRC/H'blad, NZZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 655/1 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat **71-75,** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

WAPENSTILSTAND IN ANGOLA

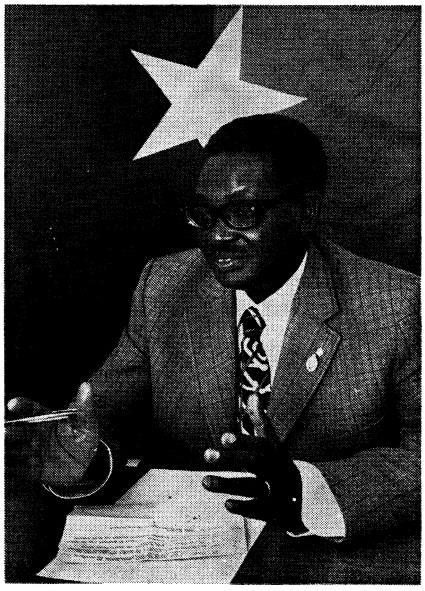
Op 15 oktober schortte het Nationale Bevrijdingsfront van Angola (FNLA) van Roberto Holden als laatste van de drie bevrijdingsbewegingen in Angola de vijandelijkheden op (zie ook pag. 299/2 e.v.). Reeds op 18 mei had de opperbevelhebber van de Portugese strijdkrachten in Angola, generaal Franco Pinheiro, de opschorting van alle militaire operaties bekendgemaakt. Op 17 juni hadden de Portugese militaire autoriteiten en de Uniao Nacional para a Independencia Total de Angola (UNITA) van Jonas Savimbi, welke in Centraal-Angola opereert, een akkoord bereikt over een opschorting van de vijandelijkheden op zo kort mogelijke termijn Het staken van de strijd door de Volksbeweging voor de bevrijding van Angola (MPLA) o.l.v. Agostinho Neto was niet formeel bekendgemaakt, maar de Portugese minister van buitenlandse zaken, Mario Soares, had volgens *NRC/H'blad* (14-10) bevestigd dat de MPLA begin okt. de vijandelijkheden had gestaakt. Maar op 6 okt. was via radio-Brazzaville meegedeeld dat ,,een conferentie van MPLA-militanten" een nieuwe groepering had gevormd, de Angolese gewapende volksbevrijdingstroepen (FAPLA), die ,,de staat van oorlog (zou) handhaven tot de ondertekening van een akkoord i.z. een staakt-het-vuren",

Aan de bekendmaking van Roberto Holden, de FNLA-leider, dat zijn beweging de strijd zou opschorten, was op 11 okt. een ontmoeting voorafgegaan op het jacht van president Moboetoe van Zaïre van een Portugese afgezant, generaal Fontes Pereira de Melo, met Roberto Holden en Daniël Chipenda, de leider van een MPLA-delegatie. Pereira de Melo sprak ook met Jonas Savimbi, de leider van UNITA. Over die besprekingen werd weinig bekendgemaakt, maar in Kinsjasa, de hoofdstad van Zaïre, bestond volgens *Reuter/AP* het vermoeden dat het bestand van het FNLA onderdeel is van een bredere overeenkomst, waaronder de vorming van een nieuwe voorlopige regering zou vallen.

Na de staatsgreep in Portugal op 25 april was het in Angola eerst opmerkelijk rustig gebleven. In de hoofdstad Loeanda kwam het enkele malen tot demonstraties van Afrikanen voor onafhankelijkheid en voor steun aan de MPLA. Op 4 mei sprak een MPLA-vertegenwoordiger op een massabijeenkomst en op 26 mei deed zich een demonstratie voor het paleis van de gouverneur voor tijdens het bezoek van de Portugese minister voor interterritoriale coördinatie. Antonio de Almeida Santos (pag. 646/1).

De posities van de bevrijdingsbewegingen. *Crisis in* MPLA

Bij onderhandelingen met de Portugese regering verkeren de bevrijdingsbewegingen in Angola in een aanzienlijk zwakkere positie dan hun collega's in Mozambique en Guinee-Bissau. Dat is vooral te wijten aan de verdeeldheid van de bevrijdingsbeweging: geen van de drie bewegingen in Angola heeft de dominerende positie die PAIGC en Frelimo resp. in Guinee-Bissau en Mozambique innemen. Mede daardoor is de militaire druk op de Portugezen veel minder. De economisch belangrijke gebieden zijn praktisch niet door de opstand aangetast, aldus het Angola Bulletin (juni-juli). De Portugese regering streeft ernaar met alle drie Angolese bevrijdingsbewegingen te onderhandelen. Daarbij moet zij ermee rekenen dat in Angola op een totale bevolking van ca. 6 mln mensen een half miljoen blanken wonen, van wie een deel zich mogelijk met geweld tegen een ,,uitverkoop" van hun (economische) belangen aan de Afrikanen zal verzetten.

MPLA-leider Agostinho Neto

In deze situatie is de recente crisis binnen de MPLA een extra complicatie. Over het interne conflict binnen de MPLA (zie ook pag 301/2) schreef het Angola Bulletin (aug.-sept.):

,De MPLA heeft al sinds 1972 te kampen met grote interne moeilijkheden op het oostfront (dat is het deel van Angola dat aan Zambia grenst), en in Zambia In april 1973 kwam het tot een openlijke breuk tussen MPLA-voorzitter Agostinho Neto en de vice-voorzitter Daniel Chipenda, die tevens de leider van het MPLA-bureau in Zambia was. Chipenda kreeg hierbij de steun van de regering van Zambia. Hierdoor kreeg hij de gelegenheid een deel van de MPLA-aanhang in Zambia en aan het oostfront voor zich te winnen Neto kreeg de steun van praktisch alle kaders van de MPLA en van een deel van de aanhang aan het oosttront. Ook de strijders op de andere fronten* bleven Neto trouw.

Ondanks een groot aantal bemiddelingspogingen bleef de verdeeldheid voortwoekeren Neto weige de met Chipenda te spreken, die naar zijn mening niet langer lid van de MPLA was Ondertussen kwam de aanvoer van materieel door Zambia en ook de strijd aan het oostfront tegen de Portugezen grotendeels stil te liggen.

Mede door de onbevredigende gang van zaken rond dit conflict verenigde zich een groep kaders van de MPLA in mei 1974, teneinde zich over de verontrustende situatie m de MPLA te beraden.

De kritiek van deze groep, die aangeduid wordt met de naam ,,Revolta Activa", richt zich vooral tegen president Neto, die van ,,absoluut presidentialisme" wordt beschuldigd. De verwijten vallen grotendeels samen met de kritiek die eerder door Chipenda naar voren werd gebracht, hoewel ,,Revolta Activa" de groep Chipenda niet steunt.

Tot de groep van ,,Revolta Activa" behoren onder meer Mario de Andrade, een van de oprichters van de MPLA en voorzitter tot 1962, en vice-voorzitter Domwgas da Silva. Het zijn voor een groot deel mensen, die vroeger leidinggevende functies m de MPLA hadden, maar die de beweging in vroeger jaren wegens meningsverschillen hebben verlaten De groep zegt dat de moeilijkheden eigenlijk al in 1962 zijn ontstaan, toen het congres van de MPLA werd gehouden en Neto tot voorzitter werd gekozen. Sindsdien is er nooit meer een congres gehouden en is het bestuur nooit herkozen Neto wordt. verweten alle macht aan zich te hebben getrokken.

In het manifest van ,,Revolta Activa", dat op 11 mei m Brazzaville werd uitgegeven, wordt geëist, dat er zo spoedig mogelijk een congres van de MPLA komt Daar zou een eind aan de verdeeldheid moeten worden gemaakt en een ,,collegiaal bestuur" worden ingesteld. Deze op-

* Behalve aan het oostfront opereert de MPLA in de bergen bij Loeanda en in de enclave Cabinda Op dit laatste front werd de strijd eind 1973 opgevoerd.

Weekblad 43ste jaargang No. 2252. pag. 26635-26670

roep kreeg de steun van een groot aantal Afrikaanse landen en van het Bevrijdingscomité van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid

De verwijten van „Revolta Activa" hebben onder meer betrekking op het akkoord dat in dec. 1972 tussen MPLA en FNLA werd gesloten, waarbij FNLA-leider Holden de leiding van een gemeenschappelijk front werd Dit akkoord kwam tot stand onder druk van de vier presidenten Nyerere (Tanzania), Kaoenda (Zambia), Ngouabi (Kongo-Brazzaville) en Moboetoe (Zaire), die van de organisatie van Afrikaanse Eenheid opdracht hadden een verzoening te bewerkstelligen. (zie pag 300/3). Moboetoe en het FNLA voelden echter weinig voor een dergelijk akkoord omdat de MPLA dan ook vanuit Zaire Angola kon aanvallen. Zij reageerden door een aantal MPLA-aanhangers in Z ï gevangen te zetten.

Na de sluiting van t akkoord ə ə de MPLA-leiding echter aan verdere besprekingen deel te nemen totdat de gevangenen zouden zijn vrijgelaten Het gevolg was een toenadering tussen de regeringen van Zambia en Tanzania en het FNLA. Hierdoor werd de internationale positie van de MPLA aanzienlijk verzwakt

Een ander verwijt betrof de reis die president Neto van maart tot niei 1974 door Europa en Canada maakte. Ondanks de ontwikkelingen in Portugal en de belangrijke consequenties voor Angola zette Neto zijn reis gewoon voort* Ook toen de vier presidenten tot de conclusie kwamen dat het nu meer dan ooit nodig was een eind aan de verdeeldheid te maken tussen MPLA en FNLA, en een aantal bijeenkomsten met leiders van beide bewegingen belegden, keerde Neto niet terug. Toen Neto tenslotte eind mei in Brazzaville terugkeerde weigerde hij de leiders van „Revolta Activa" te ontmoeten. Na bemiddeling kwam op 8 juni in Loesaka tenslotte een gesprek tot stand. Hier werden twee belangrijke besluiten genomen In de eerste plaats zou een gezamenlijke delegatie van de 3 MPLA-groepen naar de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid in Mogadiscio gaan Chipenda zou er namens de MPLA het woord voeren In de tweede plaats werd er een voorbereidende commissie voor het congres gevormd waarin van alle tendensen (Neto, Chipenda en Revolta Activa) acht mensen zitting namen.

Eind juli vond in Boekavoe (Zaire) de biieenkomst plaats waar onder druk van de vier presidenten een gemeenschappelijk front werd gevormd tussen MPLA en FNLA met het oog op onderhandelingen met Portugal. (Aldus een gemeenschappelijk communiqué dd. 29 juli). Aanvankelijk zou ook de beweging UNITA worden uitgenodigd, maar daarvan werd later zonder opgave van redenen afgezien. Het akkoord werd door het FNLA en door de drie groepen van de MPLA getekend, en zou pas van kracht worden na het congres van de MPLA

Ondertussen werd de voorbereidende commissie voor het MPLA-congres het over een aantal belangrijke punten eens. Op het congres zouden 400 afgevaardigden aanwezig zijn, 165 van de groep Neto, 165 van Chipenda en 70 „Revolta Activa". Alle besluiten moesten met twee derde meerderheid genomen worden. Als plaats voor het congres werd niet zoals Neto wilde het bevrijde gebied van Angola gekozen, maar Loesaka

Op het congres zou ook een beslissing genomen worden over een nieuw bestuur voor de MPLA Het schijnt dat praktisch alle regeringen van Afrikaanse staten nu Chipenda steunen Ondanks alle kritiek blijft een groot aantal Angolezen achter Neto staan In de steden in Angola waar een groot deel van de Afrikanen de MPLA steunt, is geen verdeeldheid men staat achter Neto Op 28 juli gaven alle afdelingen van de MPLA in het door Portugal bezette deel van Angola in een gemeenschappelijke verklaring steun aan Neto Ook de Angolezen in Portugal staan nagenoeg onverdeeld achter Neto "

Onlusten en moordpartijen *in* Loeanda

In d nacht van 10 op 11 juli werd in de zwarte wijk van Loeanda Cazenga, een blanke taxichauffeur, dood op de achterbank van ziin auto aangetroffen; hij was door een pistoolschot om het leven gekomen.

Vergeldingsacties van andere blanke taxichauffeurs volgden: twee uur lang trokken zij op 11 juli met sympathisanten — in totaal ca. 300 man — schietend en brandstichtend door deze en andere zwarte wijken.

Nachten lang trokken blanken moordend door de zwarte wijken, terwijl zwarten de winkels van de blanke handelaars in de zwarte wijken, die de chauffeurs steunden, plunderden. Volgens een communiqué van het Portugese opperbevel op 17 aug. kwamen bij de onlusten in juli 52 mensen om het leven en werden meer dan 200 gewond. Volgens het Angola Bulletin (aug.-sept.) echter kwamen vele honderden Afrikanen bij nachtelijke schietpartijen om het leven.

Nagenoeg geen Europeanen werden gearresteerd, maar wel talrijke Afrikanen. Terwijl het de zwarte soldaten van het Portugese garnizoen al op 20 mei verboden was wapens te dragen, verbood gouverneur-generaal S. S. Marques pas op 17 juli het dragen van wapens aan (blanke) burgers in Loeanda. Op 20 juli werd hij teruggeroepen en vervangen door admiraal Rosa Coutinho.

Op 5 aug. deed zich in Loeanda een incident voor, dat tot een nieuwe week vol onlusten leidde. Daarbij zouden volgens officiële gegevens meer dan 30 doden zijn gevallen en meer dan 200 mensen gewond zijn geraakt. Om de rust te doen weerkeren had de gouverneur op 5 aug. een uitgaansverbod afgekondigd, maar blanken demonstreerden in de nacht van 5 op 6 aug. en de volgende dag met spandoeken, waarop leuzen stonden als „Leve UNITA, weg met de MPLA", „Onmiddellijke onderhandelingen met UNITA" en „Alle blanken voor Savimbi". De waarnemend burgemeester trad die dag af. Het Franse dagblad Le Figaro (12-8) schreef:

„De manoeuvres rondom Savimbi, de man van het christen-nationalisme, schijnen de laatste troef van de „pieds-noirs" te vormen om hun aanwezigheid en belangen in Angola te redden. Men herinnert veelvuldig aan Tsjombe, het Kongolese precedent, en men beweert dat achter deze zaak Belgische kapitalisten zitten, die hier wonen. Hoe het ook zij, de Afrikanen in Loeanda steunen sinds lang de MPLA en het FNLA, en wijzen de leider van UNITA met kracht van de hand, die zij een verrader noemen."

Stille getuigen van schietpartijen en overhaaste vlucht

Herstel eenheid binnen MPLA

Op 13 aug. begon in Loesaka (Zambia) het congres van de MPLA dat ten doel had de eenheid te herstellen. In zijn openingstoespraak verklaarde Zambia's premier Chona dat de verschillende stromingen als verraders van het Angolese volk zouden worden beschouwd als zij er niet in zouden slagen zich te verenigen. Wel kantte het congres zich eenstemmig tegen „de manoeuvres van de kolonialisten om onmiddellijk een voorlopige regering voor Angola te vormen", maar de vereniging van de drie stromingen bleef uit.

Toen de aanhangers van Neto en Pinto de Andrade het congres hadden verlaten, liet Daniel Chipenda zich op 30 aug. door de achterblijvers tot voorzitter, als opvolger van Neto, kiezen. De regering van

* Op 3 mei had hij te Brussel contact met de toekomstige Portugese minister van buitenlandse zaken, Mario Soares (pag. 317/1).

Zambia liet echter weten deze verkiezing niet te erkennen.

Tijdens de topconferentie van 17 staten van Oost- en Centraal-Afrika van 1-3 sept. te Brazzaville werd echter de breuk gelijmd. Ondertekend door Neto (voor de MPLA-leiding), Chipenda (voor de Rebellie van het Oosten) en Pinto de Andrade (voor de Actieve Rebellie) werd op 3 sept. te Brazzaville een communiqué uitgegeven. Hierin werd gesteld dat vanwege de teleurstelling onder de Angolese patriotten over het mislukte congres de leiders van de drie stromingen bijeen waren gekomen en onder auspiciën van de presidenten Ngouabi, Nyerere, Kaoenda en Moboetoe overeenstemming hadden bereikt over een voorlopige leiding.

Op grond hiervan werd het voorzitterschap van de MPLA ,,toevertrouwd" aan Neto en werden Chipenda en Pinto de Andrade beiden vice-voorzitter.

Het Centrale Comité zou bestaan uit 39 leden: 16 benoemd door de huidige MPLA-leiding. 13 door de groep Rebellie van het Oosten en 10 door de groep Actieve Rebellie.
Een politiek bureau van 9 leden, benoemd uit de leden van het CC, zou bestaan uit drie vertegenwoordigers van elke groep.

De nieuwe leiding zou de politieke acties van de MPLA moeten aangeven tot het volgende congres ,,dat gehouden zal worden na de onafhankelijkheid van het land". Opgeroepen werd tot verdubbeling van de waakzaamheid ,,om te verzekeren, dat de eenheid wordt bewaard en verstevigd" en tot verheviging van de strijd tegen ,,de gemeenschappelijke vijand" tot de ,,eindoverwinning".

Vorming voorlopige regering

De raad van de strijdkrachten van Angola o.l.v. admiraal Rosa Coutinho maakte op 5 sept. in een verklaring in het blad Provincia de Angola de vorming bekend van een voorlopige regering. Deze bestond uit 11 staatssecretarissen en 3 plv. staatssecretarissen en zou haar taak verrichten onder toezicht van de raad van de strijdkrachten. In de verklaring werd niet gerept over een eerdere intentieverklaring van admiraal Coutinho om bepaalde portefeuilles voor leiders van de bevrijdingsbewegingen te reserveren.

Volgens AFP zouden politici van diverse stromingen in de voorlopige regering opgenomen zijn.

Overleg De *Spinola-Moboetoe*

Op 14 sept. vond op het eiland Sai, een van de Kaapverdische eilanden, een ontmoeting plaats tussen het Portugese staatshoofd De Spinola en president Moboetoe van Zaïre. Bijzonderheden over hun beraad werden niet bekendgemaakt. Verklaard werd dat het handelde over ,,het proces van dekolonisatie van de Portugese gebieden in Afrika".

President De Spinola onderstreepte dat er ,,zeer goede resultaten in het verschiet" lagen. Moboetoe verklaarde op 15 sept. dat ,,als het slechts van gen De Spinola afhing, de dekalonisatie van Angola veel sneller zou gaan". Volgens The *Economist* (19-10) wordt aangenomen dat de twee staatshoofden een akkoord bereikten, nl. dat het FNLA een leidende rol zal spelen in de voorlopige regering die Angola naar onafhankelijkheid moet voeren.

Op 23 sept. deelde admiraal Coutinho mee dat president De Spinola persoonlijk de leiding wilde nemen van alle internationale onderhandelingen over de toekomst en de ontwikkeling van Angola. Daarbij zou hij worden geassisteerd door vertegenwoordigers van de ,,staat Angola".

De Spinola's voornemen zou volgens *NRC/H'blad* (24-9) o.a. te maken kunnen hebben met de onwil van de minister van buitenlandse zaken, Soares, om met anderen dan met de MPLA te praten. De president zelf verklaarde op 27 sept. dat Angola mogelijk in okt. 1976 onafhankelijk zou worden: het zou een .,deniocratische" onafhankelqkheid zijn. Geen enkele Afrikaanse bevrijdingsbeweging zou het exclusieve recht op de macht genieten.

De Portugese premier Gonçalves stelde in een interview met het Franse weekblad Le Nouvel Observateur *(Reuter* 7-10): Portugal wenst ,,de dekolonisatie van Angola met de goedkeuring van de blanken",

Generaal Fontes Pereira de Melo, die als speciale afgezant van de nieuwe president, generaal Da Costa Gomes, op 11 okt. op Moboetoe's jacht eerder genoemde besprekingen voerde, zei dat zijn bezoek ook ten doel had te verzekeren dat Spinola's heengaan niet Portugal's politiek gewijzigd had m.b.t. ,,de geest van de besprekingen op het eiland Sal". Hij verklaarde tevens dat ,,duurzame en echte eenheid in Angola nauw is verbonden met Zaïre's positie en die van zijn president". Daaruit concludeerde The Economist (19-10) dat president Moboetoe een van de voornaamste vormgevers is van Angola's toekomst. (Angola Bulletin, *NZZ, NRC/H'*-blad, *Financial* Times, The Times, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 299/2 e.v.)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

OLPEGEVENS 1973

In het eerste kwartaal van 1973 werd 578 mln ton ruwe olie geproduceerd, in het tweede 588 mln ton, in het derde 608 mln ton. Voor 80% kwarn die produktiestijging tot stand in de oliestaten rondom de Perzische Golf. Deze stijgende lijn werd in het laatste kwartaal van 1973 onderbroken, o.a. door produktiebeperkingen na de oktober-oorlog en de meervoudige prijsverhogingen. De wereldolieproduktie (excl. de oostbloklanden) daalde in dit laatste kwartaal met 7% naar 565 mln ton, In de landen rond de Perzische Golf, uitgezonderd Perzië, plus in Algerije en Libië. bedroeg de daling t.o.v. het derde kwartaal zelfs 16,1%.

De totale wereldolieproduktie (incl. de oostbloklanden) nam in 1973 met 9,1% toe (in 1972: 5,2%). In de olielanden van het Midden-Oosten steeg de olieproduktie met 16,6% (in 1972: 11,1%), ondanks de produktiebeperkingen van het vierde kwartaal. Sommige van die olielanden gingen nog ruim boven dit percentage uit: Irak produceerde 35% meer dan in 1972. Saoedi-Arabië 28% en Aboe Dhabi 24%.

Het wereldolieverbruik steeg vorig jaar met 6,4% (in 1972: 7,2%) tot 2,74 mrd ton. De politieke en economische verwikkelingen die in 1973 optraden kwamen in sommige landen zeer verschillend tot uitdrukking. In de Verenigde Staten en West-Duitsland lag de stijging van het olieverbruik rond hel wereldgemiddelde, in de Sowjet-Unie bedroeg het echter 8,2%, in Japan 7,4% en in Frankrijk zelfs 5%, ter-

wijl dit in Groot-Brittannië minimaal was (0,4%).
Op de bewezen wereldoliereserves werd in 1973 een aantal aanzienlijke correcties toegepast. Deze vonden voornamelijk plaats in Algerije (5,1 mrd ton lager), Saoedi-Arabië (817 mln ton lager) Perzië (680 mln ton lager), Libië (650 mln ton lager). De vondsten onder de Noordzeebodem (936 mln ton) en enkele kleinere reserves in verschillende landen, konden deze vermindering niet compenseren.
De tien landen met de grootste reserves zijn thans: Saoedi-Arabië (17.989 mln ton), Sowjet-Unie (10.884), Koeweit (8.814), Perzië (8.141), de Verenigde Staten (4.678), Irak (4.226), Libië (3.349), Aboe Dhabi (2.824), China (2.740) en Nigeria (2.700).
Hieronder volgen de gegevens m.b.t. de reserves, produktie, raffinagecapaciteit en verbruik in de afzonderlijke landen (in mln tonnen).

WEST-EUROPA	1972	1973
Reserves	1153	2086
Produktie	15,7	15,5
Raffinagecapaciteit	819,8	876,5
Verbruik	686,3	719,9
Reserves		
Denemarken	33	33
Frankrijk	11	11
Groot-Brittannie	667	1333
Italië	32	31
Nederland	37	37
Noorwegen	265	535
Oostenrijk	25	23
Spanje	8	8
West-Duitsland	75	75
Produktie		
Frankrijk	1,5	1,2
Italie	1,1	1,1
Nederland	1,6	1,5
Noorwegen	1,6	1,6
Oostenrijk	2,5	2,6
West-Duitsland	7,1	6,6
Raffinagecapaciteit		
België/Luxemburg	42,4	44,1
Denemarken, Noorwegen, Zweden	32,3	32,4
Frankrijk	146,2	154,9
Groot-Brittannië	126,4	140,9
Italië	170,3	170,1
Nederland	83,3	98,1
Oostenrijk	11,0	11,0
Zwitserland	5,8	6,8
Spanje	41,3	41,3
West-Duitsland	133,2	145,6
Verbruik		
België/Luxemburg	31,0	32,0
Denemarken, Noorwegen. Zweden	56,3	54,5
Frankrijk	112,0	123,4
Groot-Brittannië	113,3	113,8
Italië	103,1	107,9
Nederland	40,0	41,5
Oostenrijk	10,8	11,4
Zwitserland	13,6	14,6
Spanje	33,7	37,7
West-Duitsland	140,7	149,7

	1972	1973
Reserves	14086	9005
Produktie	279,2	291,2
Raffinagecapaciteit	45,1	54,7
Verbruik	50,2	52,7
Reserves		
Egypte	750	740
Algerije	6135	997
Gabon	152	207
Kongo	669	654
Libië	3992	3349
Nigeria	2024	2700
Produktie		
Egypte	10,6	9,5
Algerije	50,1	51,0
Gabon	6,6	9,0
Libië	105,8	104,5
Nigeria	89,8	100,9
Sinai	5,3	4.5
Raffinagecapaciteit		
Egypte	8,8	9,0
Zuid-Afrika	12,1	16,6
Overige landen	24,2	29,1
Verbruik		
Egypte	6,8	7,2
Algerije	4,2	4,4
Libië	1,0	1,0
Nigeria	2,2	2,3
Zuid-Afrika	15,4	16,2

MIDDEN-OOSTEN	1972	1973
Reserves	48552	47778
Produktie	898,1	1047,1
Raffinagecapaciteit	145,7	151,3
Verbruik	71,5	75,1
Reserves		
Aboe Dhabi	2728	2824
Bahrein	51	49
Doebai	265	331
Irak	3891	4226
Iran (Perzië)	8820	8141
Qatar	909	844
Koeweit	8938	8814
Oman	677	710
Neutrale Zone	2344	2564
Saoedi-Arabie	18806	17989
Syrie	1045	1023
Turkije	77	63
Produktie		
Aboe Dhabi	50,4	62,5
Bahrein	3,5	3,4
Doebai	7,7	11,0
Irak	70,2	95,0
Iran	252,3	293,8
Qatar	23,3	27,5
Koeweit	151,1	138,2
Oman	13,9	14,5
Neutrale Zone	30,5	27,4
Saoedi-Arabie	285,6	364,7
Syrie	6,1	5,5
Turkije	3.4	3.5
Raffinagecapaciteit		
Bahrein	12,5	12,5
Irak	4,9	4,9
Iran	31,0	33,0
Israël	7,4	10,6
Koeweit	28,4	28,3
Saoedi-Arabie	29,2	29,2
Zuid-Jemen	8,0	8,1
Turkije	14,3	14,7
Verbruik		
Irak	4,0	4,2
Iran	19,2	20,2
Israël	6,2	6,5
Koeweit	8,1	8,5
Saoedi-Arabie	12,6	13,2
Turkije	10,3	10,8

NOORD-AMERIKA	1972	1973
Reserves	6272	5947
Produktie	614,9	613,0
Raffinagecapaciteit	775,1	782,4
Verbruik	851,7	903,4
Reserves		
Canada	1575	1269
Ver. Staten	4839	4678
Produktie		
Canada	86,5	99,9
Ver. Staten	528,4	513.1
Raffinagecapaciteit		
Canada	86,3	83,4
Ver Staten	688,8	693,0
Verbruik		
Canada	83,0	85,5
Ver. Staten	768,7	817,9

MIDDEN- EN Z.-AMERIKA	1972	1973
Reserves	4551	4419
Produktie	249,4	262,6
Raffinagecapaciteit	327,5	363,5
Verbruik	167,3	175,7
Reserves		
Argentinië	683	348
Brazilië	117	109
Chili	16	16
Ecuador	759	749
Colurnbia	213	203
Mexico	394	507
Peru	100	140
Trinidad	286	315
Venezuela	1956	2000
Produktie		
Argentinie	22,1	21,3
Brazilie	8,3	8,5
Chili	1,6	1,5
Ecuador	3,8	9,5
Columbia	1,2	9,4
Mexico	22,7	23.2
Peru	3,2	3,2
Trinidad	7,3	8,0
Venezuela	168,2	175,9
Raffinagecapaciteit		
Argentinie	30,1	31,2
Brazilië	35,9	39,6
Chili	6,2	6,2
Columbia	8,G	8,3
Cuba	4,7	6,1
Mexico	31,2	31,2
Ned. Antillen	44,0	47,3
Peru	5,1	5,3
Puerto Rico	14,6	15,4
Trinidad	22,1	23,1
Venezuela	75,0	76,6
Verbruik		
Argentinië	24,8	26,0
Brazilië	29,8	31,3
Chili	6,0	6,3
Columbia	6,2	6,5
Cuba	7,4	7,8
Mexico	27,8	29,2
Ned. Antillen	6,8	7,1
Peru	5,7	6,0
Puerto Rico	8,2	8,6
Trinidad	3,3	3,5
Venezuela	13,7	14,4

VERRE OOSTEN EN AUSTRALIE	1972	1973
Reserves	2001	2103
Produktie	92,7	109,6
Rzffinagecapaciteit	395,8	446,6
Verbruik	350,1	372,9
Reserves		
Australië	273	296
Broenei/Maleisië	195	215
India	112	105
Indonesië	1362	1429
Produktie		
Australië	15,7	18,2
Broenei/Maleisië	13,6	16,0
India	7,5	7,2
Indonesië	53,7	66,0
Raffinagecapaciteit		
Australie	31,6	34,0
India	24,5	25,0
Indonesie	21,2	21,4
Japan	215,8	247,0
Broenei/Maleisië	25,7	41,1
Filippijnen	13,8	14,2
Verbruik		
Australie	25,9	27,2
India	20,7	21,7
Indonesie	8,7	9,1
Japan	227,2	244,0
Maleisië/Singapore	10,6	11,1
Pakistan	4,5	4,7
Filippijnen	8,7	9,1

OOST-EUROPA, SOWJET-UNIE, CHINA	1972	1973
Reserves	13668	14028
Produktie	445,7	493,7
Raffinagecapaciteit	501,0	519,2
Verbruik	399,8	442,1
Reserves		
China	2671	2740
Joego-Slavië	473	59
Roemenië	120	130
Hongarije	131	131
Sowjet-Unie	10204	10884
Produktie		
China	29,5	50,0
Joego-Slavie	3,2	3,5
Roemenië	14,1	14,2
Hongarije	2,0	2,0
Sowjet-Unie	394,0	421,0
Raffinagecapaciteit		
China	34,0	41,0
Oost-Duitsland	17,0	18,6
Joego-Slavie	13,0	13,0
Polen	10,0	10,7
Roemenië	18,5	19,0
Tsjechoslowakije	13,0	14,5
Hongarije	9,0	9,5
Sowjet-Unie	375,0	400,0
Verbruik		
Bulgarije	9,2	9,5
China	28,0	39,0
Oost-Duitsland	14,0	15,8
Joego-Slavie	8,9	9,5
Polen	12,4	13,4
Roemenië	11,2	12,0
Tsjechoslowakije	12,4	14,1
Hongarije	8,4	9,4
Sowjet-Unie	294,0	318,0

De cijfers over 1973 zijn voorlopige gegevens. (Essobron, juli 1974)

(Vor. ber. pag. 493 - 1973)

AARDGASGEGEVENS 1973

De wereldaardgasproduktie (incl. petrol.gas) steeg in 1973 met 47 rnrd m³ of bijna 4% tot 1267 rnrd m³. Het stijgingspercentage vlakte in vergelijking met het jaar daarvoor (bijna 7%) daarmee aanzienlijk af. Ook in West-Europa was de toename met 14,5 mrd m³ of 11,2% beduidend minder dan in 1972 (27 mrd m³ of 27% meer dan in 1971).

Per 1 jan. 1974 waren de wereldaardgasreserves met ca. 8% toegenomen. Van de 4195 mrd m³ die er bij kwamen werd 48% in de Sowjet-Unie gevonden. In het Midden-Oosten werd bijna 2000 rnrd m³ nieuwe aardgasreserves ontdekt. In Afrika, Noord-Amerika, Midden- en Zuid-Amerika werden echter lagere reserves opgegeven. In West-Europa stegen de aardgasreserves met 440 rnrd m³ of bijna 9%.

(Essobron, *juli* 1974j

	Reserves	Produktie van 1965-1972 aardgas en aardoliegas			
	1973	**1965**	**1970**	**1972**	**19731**
West-Europa	**5410**	**18,7**	**76,1**	**129,0**	**143,5**
Denemarken	50	—	—	—	—
Frankrijk	185	5,1	6,9	7,5	7,7
Groot-Brittannië	1420	0,0	11,1	26,5	28,4
Italië	150	7,8	12,5	14,2	15,4
Nederland	2600	1,6	31,4	61,6	71,2
Noorwegen	650	—	—	—	—
Oostenrijk	15	1,7	1,9	2,0	2,2
Spanje	15	—	—	—	—
West-Duitsland	325	2,5	12,3	17,2	18,6
Afrika	**5310**	**2,0**	**3,0**	**4,3**	**4,8**
Algerije	3000	1,9	2,8	3,1	3,4
Libië	765	—	—	1,0	1,2
Nigeria	1130	0,1	0,1	0,1	0,1
Overige	415	0,01	0,1	0,1	0,1
Midden-Oosten	**11700**	**4,7**	**19,4**	**27,6**	**29,8**
Irak	620	0,8	0,8	1,0	1,1
Iran	7650	1,2	11,2	17,8	19,5
Koeweit	920	1,8	4,0	4,8	5,0
Saoedi-Arabië	1440	0,8	2,9	3,1	3,2
Overige	1070	0,1	0,5	0,9	1,0
Noord-Amerika	**8500**	**495,1**	**688,9**	**718,5**	**731,9**
Canada	1420	40,9	67,0	81,0	91,8
Verenigde Staten	7080	454,2	621,9	637,5	640,1
Midden- en Zuid-Amerika	**2590**	**27,6**	**41,4**	**44,9**	**46,4**
Argentinie	230	4,2	6,0	6,6	6,8
Chili	100	1,7	2,7	4,0	4,4
Mexico	310	11,9	18,8	19,4	19,4
Venezuela	1190	6,5	9,0	9,9	10,5
Overige	760	3,3	4,9	5,0	5,3
Verre Oosten en Australië	**3320**	**7,4**	**15,1**	**17,0**	**16,7**
Afghanistan	140	—	2,6	2,4	2,3
Australië	1070	—	1,5	2,5	2,8
Indonesië	430	3,2	3,1	3,9	3,7
Japan	20	2,0	2,6	2,7	2,8
Pakistan	290	1,6	3,6	3,6	3,6
Overige	1950	0,6	1,7	1,9	1,5
Oost-Europa/Sowjet-Unie/China	**21080**	**147,4**	**233,2**	**278,6**	**294,2**
China	570	—		3,9	4,5
Polen	140	1,4	5,2	5,5	6,1
Roemenië	190	15,7	22,6	28,2	31,3
Sowjet-Unie	20000	127,1	198,0	229,0	238,0
Hongarije	80	1,1	3,5	4,1	4,8
Overige	100	2,1	3,9	7,9	9,5
Wereldtotaal	**57910**	**702,9**	**1077,1**	**1219,9**	**1267,3**

(in miljarden m3)

1) voorlopige gegevens.

(Essobron, juli 1974)

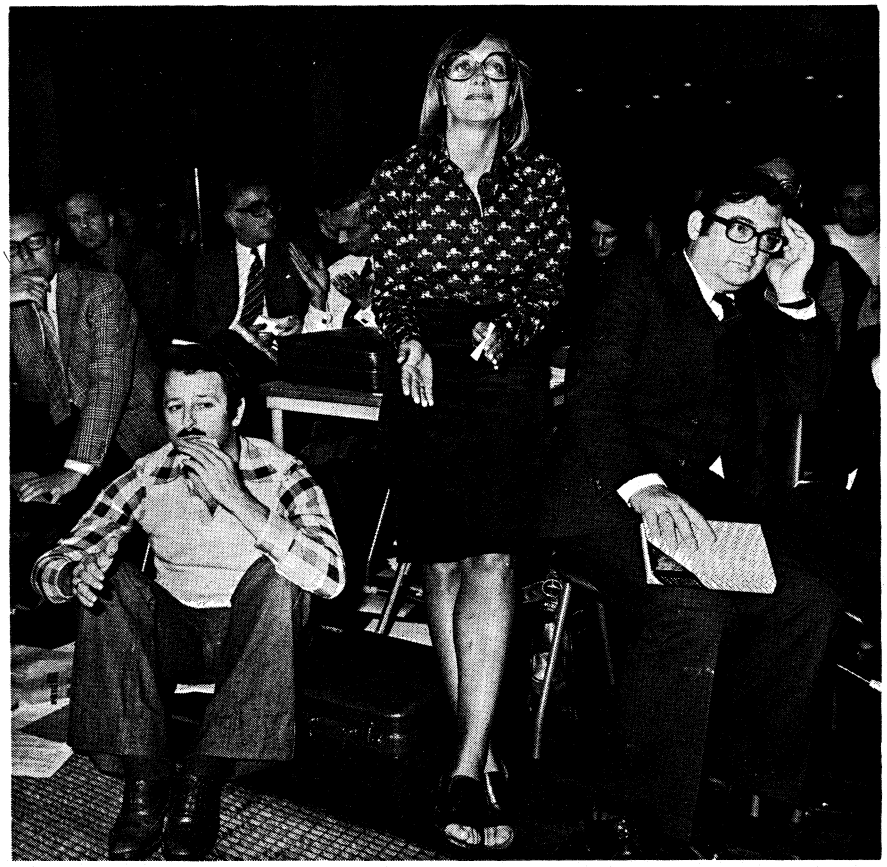
NEDERLAND

CONGRES D'66. PARTIJ WERKT VOORLOPIG DOOR

De politieke partij D'66 hield op 21 sept. een congres, waar de kwestie van het voortbestaan van de partij, met het oog op de slechte resultaten bij de verkiezingen voor provinciale staten en gemeenteraden dit jaar, aan de orde stond.
Uitkomst van het congres was, dat de partij voorlopig zou blijven bestaan. Een motie, waarin werd gevraagd de partij staande de vergadering te ontbinden, haalde niet de vereiste twee derde meerderheid.
De uitslag van de stemming was: 242 van de 437 aanwezige leden kozen voor opheffing; 188 leden stemden tegen.
Een motie van het bestuur, waarin werd voorgesteld niet aan de volgende TK-verkiezingen deel te nemen, werd verworpen.
Onderstaand een overzicht van de discussies:

In de openingstoespraak van het congres keerde partijvoorzitter Ten Brink zich tegen opheffen van de partij:
„D'66 kan zich nu niet vredig terugtrekken in het politieke hiernamaals zonder het belangrijkste op te geven wat we landelijk hebben kunnen bereiken".
Hij wees daarbij op het gevaar dat een verdwijnen van D'66 op dit moment zou inhouden voor de posities van de Kamerfractie, de bewindslieden en misschien wel van het hele kabinet.
Over het niet-deelnemen aan de volgende TK-verkiezingen merkte Ten Brink op:
„Ik acht de kans dat we over twee jaar wel in staat zijn om aan de verkiezingen deel te nemen bijzonder klein. Maar ik durf wel te zeggen, dat daarover geen zekerheid bestaat en niemand van u kan mij die zekerheid geven, tenzij u de partij opheft."
De problemen voor D'66 zijn begonnen, aldus de partijvoorzitter, toen de partij ging beseffen het niet alleen af te kunnen. D'66 heeft moeten leren leven met het socialisme en veel D'66'ers zijn daar levensmce van geworden.
De PvdA is massaal en vaak innerlijk tegenstrijdig. Vooral op plaatselijk niveau zijn de besturen conservatief en belust op macht. Maar D'66 is tot tweemaal toe op basis van een meerderheidsbesluit van het congres met de PvdA en met de PPR in zee gegaan. aldus Ten Brink.
Volgens haar voorzitter heeft D'66 niet eensgezind de keuze voor de progressieve concentratie gemaakt
„Terwijl de PvdA verlost is van het oppositionele strafbankje, is D'66 in de versukkeling geraakt D'66 heeft niet alleen de grootste inzet gehad, maar uiteindelijk ook de grootste prijs betaald."
De voorzitter van de TK-fractie, J. Terlouw, meende, dat het congres nog maar één opdracht aan het hoofdbestuur kon geven, nl. te voldoen aan de bestaande verplichtingen; ook hij vond het onjuist de partij nu te liquideren.
Tegenstanders van voortbestaan voerden aan dat de kiezer de partij de rug had toegekeerd en dat dus de discussie aan de basis was weggevallen. Een van hen was de fractievoorzitter in de Eerste Kamer, nievrouw Wassen. al vond zij ook wel dat geprobeerd moet worden aan de verplichtingen te voldoen.
Fel tegen liquidatie toonde zich het Kamerlid Nypels.
Staatssecretaris Glastra van Loon vond opheffing voorbarig, evenals een besluit om niet aan de volgende Tweede-Kamerverkiezingen deel te nemen, zoals het bestuur voorstelde.

Aan het slot van het congres vatte minister Gruijters de resultaten als volgt samen: het is nu duidelijk dat D'66 statutair nog bestaat; het hoofdbestuur zal begrepen hebben dat het niet al te veel meer kan uitrichten. *(ANP)*

Hoofdbestuursleden Charles Mertens en Ruby van der Scheer alsmede minister Gruijters (op de voorgrond, v.l.n.r.) wachten op de uitslag van de stemming over het voortbestaan van D'66.

BELEIDSBELANGEN DRIE VAKCENTRALES

De drie vakcentrales, NVV, NKV en CNV, hebben op 3 okt. hun nota's urgentieprogramma en arbeidsvoorwaardenbeleid definitief vastgesteld. De definitieve versies wijken nauwelijks af van de ontwerpen (Voor het ontwerp-urgentieprogramma zie men pag 452/1 e.v. - 1974).
Het ontwerp van de discussienota arbeidsvcorwaarden was op 15 aug. gepubliceerd. Zomin in het ontwerp als in de definitieve versie leggen de vakcentrales zich vast op de omvang van de werkelijke loonsverbetering, die zij voor 1975 zullen vragen; dat laten zij afhangen van de mate, waarin de overheid tegemoet zal komen aan de wensen van de vakbeweging op het gebied van het algemene overheidsbeleid Met een definitief oordeel hierover wachtte de vakbeweging tot na de algemene en financiele beschouwingen in de Tweede Kamer, die op 8 okt. zijn begonnen.
Wel is uit de nota-arbeidsvoorwaarden gebleken, dat de vakcentrales veel belang hechtten aan een wettelyke herverdeling van de winst van bedrijven. De vakbeweging is bereid de looneisen af te stemmen op de economische situatie in de gemiddelde onderneming. Dat betekent, dat sterkere bedrijven een hogere winst kunnen boeken, omdat de werknemer daar afziet van een stuk loonstijging. Deze extrawinst dient naar zwakkere bedrij-

ven te vloeien om daar de werkgelegenheid te verzekeren
De vakbeweging stelt voor die afgeroomde winst in een fonds te storten, waarover vakbeweging en overheid medezeggenschap hebben
De afroming kan gerealiseerd warden door een progressief tarief bij de vennootschapsbelasting in te stellen Deze maatregel moet naar het oordeel van de vakcentrales tijdelijk zijn en alleen voor 1975 gelden Vanaf 1976 dient er een diepgravender regeling te komen, met het doel de werknemer ook een deel te geven van de groeiende vermogens van de ondernemingen Daarbij wordt gedacht aan spaarloon ei? vermogensaanwasdeling (VAD).
Voor wat betreft de loonsverbetering spreken de vakcentrales zich uit voor een verbetering voor de helft in centen en de helft in procenten
Ook verlangen de vakcentrales een volledige prijscompensatie met een minimum van f 175,— per procent prijsstijging. Over een maximum of een afroming boven bepaalde inkomensgrenzen wordt in de nota niet gesproken.

Andere punten uit de nota zijn:

De vakcentrales gaan er van uit dat de economische situatie aanzienlijk gunstiger kan worden beoordeeld dan in het begin van dit jaar Geconstateerd wordt echter ook dat de Nederlandse economie een diteenlopend beeld vertoont In sommige bedrijfstakken en ondernemingen worden buitensporig grote winsten geboekt, terwijl andere te kampen hebben met dalende winstmarges

In dit verband zinspeelt de discussienota op de mogelijkheden ban een meer gedifferentieerd en flexibeler arbeidsvoorwaardenbeleid, waarbij rekening zou kunnen worden gehouden met de uiteenlopende situatie in sterke en zwakke bedrijfstakken

De vakcentrales zullen opnieuw proberen met de werkgevers tot een centrale overeenkomst te komen Als zo een overeenkomst niet tot stand komt geven zij de voorkeur aan een intern gecoordineerd beleid van de vakbeweging, waarbij in alle CAO-onderhandelingen in grote lijnen dezelfde eisen op tafel worden gelegd, boven onderhandelingen per bedrijfstak

De vakbeweging wil verder met de werkgevers praten over verdere arbeidstijdverkorting in de komende jaren, waarbij niet alleen gedacht wordt aan kortere werkweken en langere vakanties, maar ook aan een vervroeging van de pensioengerechtigde leeftijd

De vakcentrales onderschrijven de voorlopige plannen van de regering op fiscaal gebied geen verhoging BTW, doorgaan met de inflatiecorrectie met bijzondere maatregelen aan de boet, forse vergroting van de overheidsbijdragen aan de sociale verzekeringen Zij stellen met klem dat de belastingmaatregelen moeten worden geplaatst in het streven naar een rechtvaardiger inkomensverdeling
De vakbeweging verwerpt de opvatting van werkgevers dat de druk van de sociale verzekeringen en van de belastingen zou moeten worden bevroren op het niveau van 1974 Zij wenst een verdere uitbreiding van de collectieve voorzieningen, waartoe de mogelijkheden naar haar mening aanwezig zijn (NRC/Handelsblad, De Volkskrant)

(Vorber pag 452/1-1974)

ENERGIENOTA BIJ TWEEDE KAMER INGEDIEND

Minister Lubbers van economische zaken heeft op 26 sept. de regeringsnota over het toekomstige energiebeleid bij de Tweede Kamer ingediend In deze nota is getracht een integraal energiebeleid te formuleren tegen de achtergrond van het maatschappelijke gebeuren De nota wil een aanzet zijn voor het in de komende tien jaar te voeren beleid en is tevens uitgangspunt voor discussies over te kiezen grondslagen van het beleid als zodanig. Een nieuw beleidselement vormt de doelbewuste beperking van het energieverbruik.

In het energiebeleid wil de minister de rol van de centrale overheid in het energiegebeuren aanmerkelijk vergroten.
Nieuwe taken voor de overheid ziet hij zowel aan de vraagzijde (beperking van de groei van bet energieverbruik) als aan de aanbodzijde (verruiming van het aanbod, zowel in omvang als in verscheidenheid). Als doelstelling voor het te voeren energiebeleid in de komende tien jaar ziet de minister een gewaarborgde voorziening van de vraag naar energie die uit een zo efficiënt mogelijk verbruik resulteert tegen de laagst mogelijke kosten. Vraag en aanbod dienen volgens hem te passen in een op meer evenwicht gericht systeem van internationale arbeids- en inkoinensvei-deling en moeten zijn afgewogen tegen de eisen die de ecologische inpasbaarheid, de veiligheid en de werkgelegenheidssituatie stellen. Met deze doelstelling wordt de oude doelstelling, die een gewaarborgde, ononderbroken voorziening van. iedere vraag naar energie tegen de laagst mogelijke kosten en met vrije keuze voor de verbruikers inhield, verlaten.

TOEKOMSTIG ENERGIEBELEID

Tot ca. 1985 ziet minister Lubbers bij het binnenlands beleid voorop staan.

- een zo zuinig mogelijk energieverbruik;
- een langzamer uitputtingstempo van de aardgasreserves;
- de vorming van een strategische aardgasreserve;
- een zo doelmatig mogelijk gebruik van aardolie en aardolieprodiikten, waarbij deze produkten zoveel mogelijk alleen gebruikt moeten worden in die gevallen waarin zij onmisbaar zijn.

Om dit te verwezenlijken is een aantal maatregelen nodig om de toenemende afhankelijkheid van het buitenland, het oplopende aandeel van aardolie en de toch nog sterke groei van het energieverbuik te matigen.
In verband met de uitputting van de aardgasreserves zal het verbruik van aardgas moeten worden beschouwd in samenhang met de versterking ban de toekomstige structuur waaronder de produktie-structuur en de maatschappelijke infrastructuur in het algemeen in de komende jaren zal meer reliëf worden gegeven aan de wenselijkheid om de in beginsel tiideliike stroom ban aardgasbaten voor structuurverbetering in ruime zin in te zetten.
Qni een aantal voor de toekomstige energievoorziening van belang zijnde processen en mogelijkheden concreet en praktisch ter hand te kunnen nemen en daarvoor daadwerkelijk investeringen gericht op een commerciële toepassing te plegen zal de Staat een Nederlandse Energie Ontwikkelings Maatschappij (NEOM) oprichten. De NEOM zal zelf niet op onderzoekgebied werkzaam zijn: zij zal wel de toepassing in de praktijk van veelbelovende onderzoekresultaten ter hand nemen.
Naast regelingen die gericht zijn op de structuur van de voorziening zal een aantal draaiboeken worden uitgewerkt voor verschillende gevallen van stremmingen in het aanbod. Verder is nodig een goede organisatiestructuur van de besluitvorming op energiegebied. Er zal een Algemene Energie Raad worden ingesteld aie zal gaan adviseren over het concrete energiebeleid. Minister Lubbers meent dat op deze wijze een zo breed mogelijke maatschappelijke oriëntatie en inbreng van deskundigheid wordt bevorderd. Met betrekking tot de bestaande advieslichamen zal de nieuwe Raad kunnen coördineren en stroomlijnen.
Bij het Centraal Plan Bureau zal een speciale organisatorische voorziening worden getroffen om met medewerking van deskundigen van buiten het CPB, cijfermatige studies en analyses die nodig zijn voor met name meerjaren-energieplannen, te verrichten.
De opstelling van de meerjarenplannen en de gekwantificeerde oriëntatie op Iangere termijn zullen ook de gelegenheid geven de samenhangen tussen het energiebeleid en de macro-economisch= ontwikkelingen nader te analyseren.

ENERGIEBESPARING

In het kader van het energiebeleid is een aantal beleidsmaatregelen of autonome ontwikkelingen geformuleerd. Besproken worden o.m.:

- een verlangzaming van de groei van het energieverbruik van bedrijven (door een zuiniger energieverbruik, een ander bedrijfstakkenpatroon etc.);
- een verlangzaming van de groei van het elektriciteitsverbruik door gezinnen en overheid, o.m. door een actieve overheidsvoorlichting en door de invoering van een „zuinigheidskeur" voor elektrische apparaten;
- een langzamer groei van het brandstofverbruik in de verbruikssector „gezinnen en overheid" als gevolg van o.a. een verschuiving in het autopark ten gunste van dieselauto's, de voortzetting van de zgn. 3 x 5 actie en een gewijzigde fiscale behandeling van op benzine rijdende auto's van meer dan 2000 cc;
- het in of omstreeks 1985 in gebruik zijn van drie nieuwe kerncentrales van elk 1000 MW;
- het bevorderen van het kolenverbruik door elektriciteitscentrales tot 3 a 4 mln ton kolen per jaar;
- het wijzigen van de bouwvoorschriften voor nieuwbouwwoningen, zodanig dat alle na 1975 te bouwen woningen warmte-isolatie zullen hebben, en maat-

regelen tot bevordering van beter isoleren van bestaande woningen met centrale verwarming.

De totale uitwerking van deze maatregelen zou betekenen dat tot 1980 de jaarlijkse groei van het energieverbruik 4,5% zou zijn (5,3% bij „ongewijzigd beleid") en 2,8% in de periode 1980-1985 (4,2% bij „ongewijzigd beleid").

KERNENERGIE

Bij het in of omstreeks 1985 in gebruik zijn van drie nieuwe kerncentrales van elk 1000 MW stelt de minister een aantal voorwaarden. Deze voorwaarden betreffen de totstandkoming van een organisatiestructuur voor de produktie van elektriciteit door middel van kernenergie waarbij de centrale overheid op de essentiële punten van die structuur een beslissende stem verkrijgt. Ook zal een complete risico-analyse van de volledige splijtstof-cyclus verricht moeten worden. Daarnaast zullen ook rapporten moeten worden uitgebracht inzake volksgezondheidsaspecten en milieubelasting alsmede inzake de veiligheidsaspecten van de splijtstof-cyclus in Nederland. Ook zullen de vestigingsplaatsen van de drie te bouwen kernsplijtingscentrales van elk 1000 MW nadere bestudering behoeven in het kader van het ontwerp Structuurschema elektriciteitsvoorziening waarin tevens de nog vast te stellen z.g. zoneringsnormen aan de orde komen.
De mede op basis hiervan te nemen uitvoeringsbeslissingen omtrent bovenstaand beginselbesluit zullen gefaseerd kunnen worden genomen,. Gezien de verwachte werkelijke bouwtijd van ca. 6 jaar en de wenselijkheid, dat de 3 kerncentrales van 1000 MW na elkaar in aanbouw worden genomen, zal de beoogde capaciteit in of omstreeks 1985 kunnen zijn gerealiseerd, uiteraard aannemende, dat de hierboven bedoelde onderzoeken geen aanleiding hebben gegeven te komen tot een meer fundamentele herziening van dit programma.
Kenmerk van de genomen beginselbeslissing is, dat uitdrukkelijk ruimte wordt gelaten om de consequenties te trekken uit de genoemde studies en werkzaamheden alvorens de bouw van de bedoelde centrales kan plaats vinden. Aldus behoudt de rijksoverheid de mogelijkheid op belangrijke punten van het bovenomschreven uitbreidingsprogramma af te wijken, dat programma op te schorten of zelfs stop te zetten,
De kwantitatieve omvang van enkele gevolgen van de beleidsbeslissing is op een aantal terreinen van bijzonder belang. Zo wordt per jaar een extra olie-import van 5 mln ton bespaard, ofwel ruim een zesde deel van het totale binnenlandse olieverbruik van Nederland in 1973. Tevens wordt voorkomen dat de elektriciteitsproduktie in Nederland voor een onaanvaardbaar hoog percentage (77%) afhankelijk wordt van olie.
Wat de economisch-financiële consequenties betreft is de jaarlijkse kostenbesparing door de drie 1000 MW kerncentrales te beciiferen op ca. 350 mln gld in 1985. wanneer de drie kerncentrales in werking zijn gesteld is het voordeel voor de betalingsbalans te becijferen op jaarlijks ruim 900 mln gld. Tenslotte blijkt de bouw van de drie kerncentrales in totaal een extra directe werkgelegenheid te scheppen van ca. 12.000 manjaar in Nederland.
Nationaal dienen een gecentraliseerde besluitvorming en een eerste verantwoordelijkheid van de centrale overheid voor alle belangrijke beleidsaspecten betreffende kernenergie tot stand te komen, teneinde daarvoor rechtstreeks parlementaire verantwoordelijkheid te kunnen dragen. Daartoe zal door middel van aanvulling van de Kernenergiewet een staatsmonopolie worden geschapen voor de opwekking van elektriciteit met behulp van kernenergie.

AARDGAS

Het aandeel van het aardgas in het totale verbruik van energie in Nederland is nu circa 50%. Dit aandeel zal teruglopen onverminderd het feit dar de winning van een aantai Kleinere gasvelden op korte termijn tegemoet kan worden gezien. De thans bekende reserves van ruim 2300 mrd m3 zullen gezien de gemiddelde jaarproduktie van ca. 5% rond de eeuwwisseling zijn uitgeput.
De overheid wil een langzamer uitputtingstempo van de aardgasreserves en de vorming van een strategische aardgasreserve. Het beleid is erop gericht een groot aantal kleine aardgasvelden tot ontwikkeling te brengen, om daarmee minder snel het Slochterengas uit te putten, dat bedoeld is als reservoir. Op dit reservoir zal in tijd van nood kunnen worden teruggevallen.
De verdeling van de opbrengst van Gronings aardgas is inmiddels in die zin geregeld, dat het aandeel van de Staat in de meeropbrengst die als gevolg van prijsstijgingen ontstaat zeer aanzienlijk is vergroot tot 90 à 95%. Voor 1975 levert de extra prijsverhoging te zamen met de nieuwe verdeelsleutel naar verwachting j 2,5 mrd meer op. In de jaren daarna is een extra opbrengst van f 4 à 5 mrd mogelijk.

AARDOLIE

In de EEG zijn voorstellen in bespreking met betrekking tot het toezicht op oliemaatschappijen, het treffen van maatregelen ingeval van crises en een marktordening voor aardolie en -produkten

STEENKOLEN

Het overheidsbeleid is erop gericht het kolenverbruik in Nederland — met name voor wat betreft het verbruik in elektrische centrales — zo veel mogelijk te bevorderen. In zijn toelichting verklaarde minister Lubbers dat hij niet zag dat de Limburgse kolenmijnen op korte termijn nog een rol van betekenis kunnen spelen.

NIEUWE ENERGIEBRONNEN

Voor de jaren 1975-1985 is geen wezenlijke bijdrage te verwachten van alternatieve energiebronnen In de periode 1985-2000 kunnen zonne-energie, windenergie en energie uit afval van betekenis worden Na de eeuwwisseling zou kernfusie wellicht bij de reele alternatieven kunnen worden toegevoegd (Ministerie van economische zaken, SER-bulletin)

KENTEKENBEWIJS MET DERDE DEEL UITGEBREID

Op 29 aug. aanvaardde de Tweede Kamer een wetsontwerp, waarbij het kentekenbewijs van auto's met een derde deel wordt uitgebreid.

Daarbij worden niet alleen rijdende, maar ook langdurig stilstaande auto's verplicht een kenteken te voeren.

In iedere auto moet een nieuw deel drie van het kentekenbewijs van buitenaf zichtbaar op de voorruit geplakt worden; een afschrift van deel drie moet de eigenaar thuis bewaren om diefstal te voorkomen.

De nieuwe kentekenregeliiig beoogt een grotere zuiverheid van de registratie en het tegengaan van autodiefstallen. Iemand, die een kenteken wil laten overschrijven, moet met de copie van deel drie en deel twee, waarop naam en adres van de eigenaar zijn ingevuld, naar het postkantoor. Deel drie zal slechts één jaar geldig zijn en jaarlijks tegen betaling van f 17,50 legeskosten worden vervangen.
Minister Westerterp van verkeer en waterstaat zei bij de behandeling van het ontwerp, dat de leges kostendekkend zijn en geen verkapte vorm van belastingheffing vormen.
Als de Eerste Kamer tijdig akkoord gaat, treedt de nieuwe regeling op 1 febr. 1975 in werking, (NRC/Hblad)

BELGIË

RIJKSBEGROTING 1975

De begroting van ontvangsten en uitgaven voor 1975 werd op 4 okt. door de regering bij de Kamer ingediend. Het traditionele tweeluik van gewone en buitengewone begroting werd, voor de eerste maal, vervangen door een z.g. eenheidsbegroting, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen lopende verrichtingen en kapitaalverrichtingen. De begroting ziet eruit als volgt:

Lopende verrichtingen (toegewezen ontvangsten inbegrepen):

	in mrd fr
ontvangsten	623,6
uitgaven	606,4
saldo	+ 17,2

Kapitaalverrichtingen:

ontvangsten	6,5
uitgaven (ordonnanceringen)	76,1
saldo	— 69,6
aflossingen van de rijksschuld (delgingen)	32,7

Om een geldige vergelijking mogelijk te maken met de rijksbegroting 1974, dienen bovenstaande gegevens te worden omgezet in de terminologie van gewone en buitengewone begroting. Dit geeft het volgende resultaat:

	1974 ingediend	1974 aangepast	1975 ingediend
Gewone begroting	473,2	507,3	593,0
Toegew. ontvangsten	29,9	29,5	33,3
Buitengew. begroting	75,8	75,8	88,9
Totaal	579,0	612,6	715,2

ONTVANGSTEN

De ontvangsten *van* 1974

Het totaal der voorziene fiscale ontvangsten beliep 503,5 rnrd waarvan 473,6 rnrd op de begroting der Rijksmiddelen (461,1 rnrd fiscale ontvangsten + 12,5 rnrd niet-fiscale ontvangsten). Daarbij werden 29,9 rnrd fiscale ontvangsten toegewezen: aan het Fonds voor Economische Expansie en Reginale Reconversie (5.6 mrd), aan het Wegenfonds (16,2 rnrd), aan de Europese Economische Gemeenschap (7,2 mrd), en aan het Fonds der Gemeenten (0,8 mrd).

Na de eerste acht maanden van 1974 bereikten de geboekte fiscale ontvangsten het totaal van 350,1 mrd. Vandaar dat de gewone ontvangsten van 1974 worden herraamd op 518,4 rnrd waarvan 15,6 rnrd niet-fiscale ontvangsten. Op het vlak van de Rijksmiddelen wordt een meeropbrengst verwacht van 15,2 rnrd waardoor deze gebracht worden op 488,9 mrd, waarvan 12,2 fiscale ontvangsten en 3 niet-fiscale ontvangsten.

Deze verhoging wordt voornamelijk verklaard door de sterke toename van de inkomens en hun weerslag op de bedrijfsvoorheffing, de versnelling der inkohieringen betreffende het aanslagjaar 1974, de terugkeer tot het normale regime inzake inning der accijnsrechten op de petroleumprodukten, de weerslag van de prijzenverhoging op de opbrengst van de BTW, van het zegelrecht en van de daarmee gelijkgestelde belastingen.

De ontvangsten van 1975

Ingevolge de invoering van de eenheidsbegroting wordt de vroegere indeling in gewone en buitengewone ontvangsten vervangen door deze in lopende en kapitaalontvangsten, welke steunt op de criteria van de Benelux-classificatie.

De begrotingsnota bevat volgende toelichting:

De lopende ontvangsten van het begrotingsjaar worden geraamd op 623,6 mrd, waarvan 605 rnrd fiscale ontvangsten en 18,6 rnrd niet-fiscale ontvangsten.

Van de fiscale ontvangsten worden 33,3 rnrd voorafgenomen ter financiering van bijzondere uitgaven, met name het F.E.E.R.R. (10 rnrd), het Wegenfonds (17,2 mrd), de aanvullende bijdrage aan de Europese Gemeenschappen (4,4 mrd) en het Speciaal Fonds voor de gemeenten (1,7 mrd), zodat de lopende ontvangsten ingeschreven op de Rijksmiddelenbegroting 1975, 590,3 rnrd belopen.

De *kapitaalontvangsten* worden op 6,5 rnrd geschat, waarvan 5,3 rnrd fiscale ontvangsten, zijnde de opbrengst van de successierechten die in hel stelsel van de eenheidsbegroting als kapitaalontvangsten worden beschouwd

De raming van de lopende en kapitaalontvangsten bereikt aldus een totaal van 630 mrd.

De raming van de lopende fiscale ontvangsten ten bedrage van 605 mrd. gaat uit van een voorziene groei van het BNP in 1975 met 12,9% in waarde (3,2% in volume en 9,4% in prijzen). Ten opzichte van de overeenstemmende vermoedelijke fiscale ontvangsten voor '74, vertoont de raming voor 1975 een stijging van 107,2 rnrd of 21,5%.

Deze stijging wordt in de begrotingsnota als volgt verklaard (in miljarden fr.)

— expansie van de belastbare massa als gevolg van de verwachte groei van de economische activiteit	78,3
— juistere inning van de belasting en bestrijding van de fiscale fraude	7,0
— netto-weerslag in 1975 van de belastingwijzigingen	13,2
— wijziging van het stelsel van de voorafbetalingen	18,0
— de netto-weerslag in 1975 van sommige aanpassingen die bijkomende ontvangsten opleveren of een verlies teweegbrengen	—9,3
	107.2

LOPENDE UITGAVEN

De begrotingsnota licht de lopende uitgaven van 1975 als volgt toe:

In haar eerste voorstelling onder de vorm van eenheidsbegroting, wordt de uitgavenbegroting voor 1975 voor de lopende verrichtingen vastgesteld op een bedrag van 573,1 rnrd waaraan dienen toegevoegd te worden de uitgaven op toegewezen ontvangsten voor een bedrag van 33,3 mrd.

In vergelijking met de vroegere voorstelling van de gewone begroting, met inbegrip van de uitgaven op toegewezen ontvangsten, is de toename, vergeleken met de aangepaste begroting voor 1974, ongeveer 17%.

Aangezien de prijsverhoging nagenoeg 13% bereikt, stemt de reële aangroei van de begroting na aftrek van de bijkomende uitgaven veroorzaakt door bepaalde overdrachten uitgevoerd op de begroting van '74, ongeveer overeen met het groeipercentage dat voor het brutonationaal inkomen wordt vooropgesteld. In het kader van de strijd tegen de inflatie is dit een betekenisvol resultaat.

De oorzaken van de aangroei der begroting ten aanzien van de oorspronkelijke begroting van 1974 kunnen als volgt worden omschreven:

1. Index en sociale *programmatie.*

a) De aan de index onderworpen massa, m.a.w. de massa die rechtstreeks wordt beïnvloed door de evolutie van de index der prijzen, kan worden geschat op ongeveer 280 rnrd in 1974.

De begrotingsartikelen werden voor 1974 berekend op de vereffeningscoëfficient 117,17; voor 1975 wordt deze coëfficient bepaald op 131,95, hetzij een verhoging met 12,61%.

Deze stijging vertegenwoordigt dus ongeveer 35 mrd.

Anderzijds werd voor elke ministerie, in een speciaal artikel van de begroting 1974, een provisie voorzien ten bedrage van 8,8 rnrd om de door de index veroorzaakte lasten, te wijten aan de schommelingen ervan gedurende het jaar, te dekken. Deze provisie zal voor de begroting 1975, 27 rnrd belopen rekening gehouden met de verruiming van de indexeerbare basis en een prijsevolutie die aanleiding geeft tot meeruitgaven die overeenstemmen met vier indexverhogingen t.o.v. de vereffeningscoëfficient 131,95.

b) Onafhankelijk van de nieuwe maatregelen waarover moet worden onderhandeld in het kader van de sociale programmatie voor het openbaar ambt, moet voor de begroting 1975 rekening worden gehouden met een totaal van 8 mrd alsuitvloeisel van de vroeger getroffen beschikkingen terzake, namelijk 7,4 rnrd voor de algemene programmatie en 0,6 rnrd voortspruitend uit de bijzondere programmatie in de sector onderwijs (onafhankelijk van de 700 mln voorzien in de provisie op de oorspronkelijke begroting 1974).

c) Bovendien wordt een provisie aangelegd in de begroting van het Ministerie van Financiën voor een totaal bedrag van 4,5 mrd, om eventuele meeruitgaven te dekken te wijten aan de economische evolutie, onder meer de nieuwe maatregelen op het stuk van sociale programmatie voor het openbaar ambt.

d) Vergeleken bij de oorspronkelijke begroting 1974 is de weerslag van al deze factoren de volgende:

	In mrd.
— overgang van coëfficient 117,7 naar coëfficient 131,95	35,0
— provisie verdeeld onder de ministeries (overgang van 8.8 naar 27 mrd)	18,2
— sociale programmatie, vooraf beslist	8,0
— globale provisie	4,5
	65,7

2. Openbare Schuld.

De vlugge stijging van de interestvoet en de omvang der contractuele delgingen hebben voor gevolg dat de begroting der Openbare Schuld, volgens het traditionele schema van de gewone begroting, stijgt van 70,4 naar 85,6 mrd, hetzij een verhoging met 15,2 mrd.

3. Invloed *van* de evolutie van de prijzen op de *begrotingsartikelen* die niet rechtstreeks gebonden zijn aan de prijzenindex.

Buiten de 280 rnrd fr uitgaven, die rechtstreeks gebonden zijn aan de index der prijzen (begroting 1974), ondergaan, en dit soms op nog meer markante wijze, bepaalde andere begrotingsuitgaven de weerslag van de stijging der prijzen. Het is moeilijk de omvang van deze uitgaven juist te berekenen.

Men kan nochtans aannemen dat zij in de begroting 1974 een bedrag vertegenwoordigen van ongeveer 30 mrd. Een prijsstijging van 15% stemt derhalve overeen met circa 4,5 rnrd meeruitgaven.

4. Tussenkomsten ten bate van de provincies en de gemeenten.

Voor 1974 werd de groei der dotaties voor de Fondsen van provincies en gemeenten beperkt tot 11%.

Voor 1975, wordt deze groeicoëfficient opgevoerd met 20%, wat een verschil uitmaakt van 5,9 rnrd in vergelijking met de begroting van 1974.

5. Tekort van de openbare ondernemingen.

De aanzienlijke stijging van de kostprijzen in de vervoer- en verkeersondernemingen, inzonderheid de spoorwegen, de posterijen, tramwegen en autobussen, brengt een verhoging mede van Staatsinterventies in het deficit van deze ondernemingen, niettegenstaande de tariefaanpassingen die moeten worden ingevoerd om rekening te houden met de economische evolutie en de budgettaire noodwendigheden.

Voor de betrokken sectoren werd de Staatstussenkomst verhoogd met ongeveer 8 mrd.

In dit cijfer is de weerslag begrepen van de index en de sociale programmatie, waarover hoger sprake: deze weerslag kan geraamd worden op 6 mrd.

De netto weerslag van de andere factoren beloopt 2 mrd

6. Fonds voor economische expansie.

Met het doel een inkrimping te bewerken van de likwiditeiten, die via de Staatsbegroting in omloop worden gebracht, werd in de begroting voor 1974 beslist de uitbetaling van de aan de ondernemingen verschuldigde hulp voor economische expansie, die in 1974 op vervaldag kwam, voor 50% te spreiden. Teneinde de verbintenissen die werden aangegaan tijdens de bespreking in het Parlement na te komen, werden deze beschikkingen derwijze aangepast dat de betalingen. verschuldigd voor dossiers van bescheiden belang, namelijk voor landbouw- en middenstandsinvesteringen ten slotte voor 100% werden vereffend.

Door het feit dat de steun in 1975 zal uitbetaald worden a rato van 100% en dat bovendien in hetzelfde

LOPENDE UITGAVEN VOOR 1975
(in mln fr.)

Begroting:	Niet gesplitste kredieten	Gesplitste kredieten: Vastleggingskredieten	Gesplitste kredieten: Ordonnancerings-kredieten	Totaal der niet gesplitste en ordonnancerings-kredieten
Rijkschuld	52.671,9	—	—	52.671,9
Pensioenen	73.881,4	—	—	73.881,4
Dotatiën:				
Traditionele begroting . .	1.926,6	—	—	1.926,6
Cultuurkredieten N.	75,5	—	—	75,5
Cultuurkredieten F.	75,5	—	—	75,5
Culturele dotaties . . .	12,4	—	—	12,4
Eerste Minister	1.197,8	—	—	1.197,8
Justitie	13.871,0	—	—	13.871,0
Binnenlandse Zaken	38.431,2	—	—	38.431,2
Buitenlandse Zaken en				
Buitenlandse Handel . . .	3.797,4	—	—	3.797,4
Ontwikkelingssamenwerking ..	4.746,9	—	—	4.746,9
Landsverdediging	39.295,7	8.915,0	9.387,0	48.682,7
Rijkswacht	7.868,8	—	—	7.868,8
Landbouw:				
Departement	5.184,0	—	—	5.184,0
Cultuurkredieteii N.	11,1	—	—	11.1
Cultuurkredieten F.	6,8	—	—	
Economische Zaken:				
Departement	12.471,8	40,0	32,0	12.503,8
Cultuurkredieten N.	75,0	—	—	75,0
Cultuurkredieten F.	75,6	—	—	75,6
Middenstand:				
Departement	4.629,5	—	—	4.629,5
Cultuurkredieten N.	266,7	—	—	266,7
Cultuurkredieten F.	206,2	—	—	206,2
Openbare Werken:				
Departement	12.907,8	643,7	553,0	13.460,8
Verkeerswezen:				
Departement	39.168,8	—	—	39.168,8
Curtuurkredieten N.	59,6	—	—	59,6
Cultuurkredieten F.	17,4	—	—	17,4
P.T.T.	11.265,0	—	—	11.265,0
Tewerkstelling en Arbeid	7.121,8	—	—	7.121.8
Sociale Voorzorg	52.764,9	—	—	52.764,9
Nationale Oavoeding:				
Nederlandstalig regime . .	68.789,4	—	—	68.789,4
Franstalig regime	54.607,9	—	—	54.607,9
Gemeenschappelijk sector	2.140,3	—	—	2.140,3
Cultuur:				
Franse Cultuur	3 134,3	—	—	3.134,3
Nederlandse Cultuur	3 637,4	—	—	3.637,4
Gemeensch Cuturele Zaken	2 873,8	—	—	2.873,8
Volksgezondheid en Gezin				
Departement	22 591,3	—	—	22.591,3
Cultuurkredieten N	81,5	—	—	81,5
Cultuurkredieten F.	27,7	—	—	27,7
Financien	21 163,7	—	—	21.163,7
Totalen	563.131,4	9.598,7	9.972,0	573.103,4

jaar de uitbetaling moet gebeuren van de helft van de sommen waarvan de betaling gespreid werd in 1974 (25% van de steun verschuldigd in 1974), wordt de begroting voor 1975 bezwaard met een uitgavensupplement van ongeveer 4 rnrd in vergelijking met 1974.
Deze uitgaven worden gefinancierd door toegewezen ontvangsten, dit zijn fiscale ontvangsten die worden afgetrokken van de vooruitzichten inzake ontvangsten op de Rijksmiddelenbegroting en die rechtstreeks worden gestort in het Fonds voor economische expansie.

7. *Tussenkomsten* van sociale aard.

Buiten deze stijgingen die voortspruiten uit algemene oorzaken, moet rekening worden gehouden met de verwezenlijkingen waarvoor de Regering in de begroting kredieten heeft doen opnemen, in uitvoering van haar regeringsverklaring.
Een bijzondere inspanning werd in dit opzicht geleverd in de sociale sector.
De verhoging van de Rijkstegemoetkomingen hetzij 35 rnrd omvat een bedrag van 21 rnrd voortvloeiend uit de koppeling der prestaties aan de prijzenindex (vereffenings-coëfficient 131,95 tegenover 117,17, en verhoging van de provisie). De reële toename beloopt ongeveer 11R.

8. Andere verhogingen.

Het geheel der hierboven opgesomde factoren vertegenwoordigt 111 mrd. In termen van gewone begroting, verhoogt de begroting 1975 tegenover de oorspronkelijke begroing 1974 met 126 mrd. De andere oorzaken van stijging verklaren bijgevolg een verschil in meer van 15 mrd.
In deze cijfers zijn o.m. begrepen de kredieten voor de recrutering van beroepsvrijwilligers om de vermindering van de diensttijd mogelijk te maken, voor een bedrag van 800 mln; de maatregelen genomen ten voordele van de landbouwers voor 700 mln; de structurele aangroei voor Nationale Opvoeding en Cultuur, met uitsluiting van programmatie en index, voor ongeveer 4 mrd.
Het saldo, dat verdeeld is over de verschillende ministeries maakt geen 2% uit van de begroting 1974.

KAPITAALVERRICHTINGEN

Het geheel der kapitaalverrichtingen voor 1975, uitgedrukt in termen van programma's, beloopt 155,5 mrd. Dit bedrag omvat de investeringen van de Staat. zijn andere kapitaaluitgaven, de investeringen van het Wegenfonds en van de Regie van het Zeewezen, die gefinancierd worden buiten de Staatsbegroting, de gedebudgetteerde sector, die voornamelijk de verwezenlijkingen bevat van de intercommunales der autowegen en de betoelaging der ondergeschikte besturen die geprefinancierd worden door het Gemeentekrediet, ten slotte ook de investeringen van de voornaamste instellingen van openbaar nut (Maatschappijen voor Huisvesting, Regie van Telegrafie en Telefonie en Regie der Posterijen).
Deze bedragen worden respectievelijk onderverdeeld in budgettaire investeringen voor 51,6 mrd, in financiële uitgaven van de Staat voor 23,9 mrd, in kapitaaluitgaven die vroeger ingeschreven werden op de gewone begroting voor 6,3 mrd. hetzij in totaal 81,8 rnrd programma's ten laste van de staatsbegrotingen. Worden daaraan toegevoegd 141,1 mrd voor het Wegenfonds en de Regie van het Zeewezen, wat een totaal geeft van 95,9 rnrd voor de budgettaire sector.
Bovendien vereist de gedebudgetteerde sector 23,2 rnrd en deze van de instellingen van openbaar nut voor 36,4 mrd.
De ordonnanceringskredieten zullen 76,1 rnrd belopen in de budgettaire sector (met uitsluiting van het Wegenfonds en de Regie van het Zeewezen).
De kapitaalontvangsten belopen 6,5 rnrd waarvan 5.3 rnrd successierechten, het te financieren begrotingssaldo beloopt dus 69,6 mrd.
Op te merken valt dat de financiële uitgaven 7,3 rnrd omvatten voor de terugbetaling van het laatste ge-

KAPITAALUITGAVEN VOOR 1975
(in mln fr.)

Begroting:	Niet gesplitste kredieten	Gesplitste kredieten: Vastleggingskredieten	Gesplitste kredieten: Ordonnanceringskredieten	Totaal der niet gesplitste en ordonnanceringskredieten
Rijksschuld	274,7	—	—	274,7
Pensioenen	—	—	—	—
Dotatien	3,4	—	—	3,4
Eerste Minister	567,5	266,4	100,0	667,5
Justitie	108,3	6,0	6,0	114,3
Binnenlandse Zaken	91,5	98,7	64,0	155,5
Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel	69,6	48,4	48,4	118,0
Ontwilikelingssamenwerking	1.218,2	1.497,9	497,9	1.716,1
Landsverdediging	1.184,7	33,0	33,0	1.217,7
Rijkswacht	61,5	244,0	245,0	306,5
Landbouw				
Departement	326,6	1.050,0	1.157,6	1.484,2
Economische Zaken				
Departement	2.795,7	1,3	1,3	2.797,0
Middenstand				
Departeinent	2,6	—		2,6
Openbare Werken				
Departement	10.478,1	14.066,0	12.985,0	23.463,1
Cultuurkredieten N	—	10,0	10,0	10,0
Cultuurliredieten F	—	10,0	10,0	10,0
Verkeerswezen				
Departement	3.114,1	8.648,0	7.011,4	10.125,5
Cultuurkredieten N	24,1	124,0	205,0	229,1
Cultuurkredieteri F	27,0	124,0	148,0	175,0
Tewerkstelling en Arbeid	20,1	—	—	20,1
Sociale Voorzorg	37,8	—		37,8
Nationale Opvoeding				
Nederlandstalig regime	1.521,5	584,2	353,0	1.874,5
Franstalig regime	1.361,5	554,9	447,0	1.808,5
Gemeenschappelijk sector	9.027,4	330,9	316,0	9.343,4
Cultuur				
Franse Cultuur	107,8	630,0	525,0	632,8
Nederlandse Cultuur	89,6	630,0	627,5	717,1
Gemeensch Culturele Zaken	371,8	—	—	371,8
Volksgezondheid en Gezin				
Departement	5.448,7	1.660,0	1.714,0	7.162,7
Cultuurkredieten N	25,2	—	—	25,2
Cultuurkredietcii F	0,1	—	—	0,1
Financiën	11.278,5	6,0	6,0	11.284,5
Totalen	49.637,6	30.623,7	26.511,1	76.148,7

deelte van de belastingen, begrepen in de stocks op het ogenblik van de invoering van de BTW.

Anderdeels wordt de overheveling van verrichtingen uit de gewone begroting ongeveer gecompenseerd, vermits met een overdracht van uitgaven van 6,3 rnrd een transfer van 5,3 mrd fiscale ontvangsten nagenoeg overeenstemt.

Evenwel wordt de begroting der kapitaalverrichtingen verlicht door overdrachten van de vroegere buitengewone begroting naar de begroting der lopende uitgaven voor een totaal van 19 mrd; het betreft hoofdzakelijk uitrustingsuitgaven en stationeringskosten van Landsverdediging, de onderhoudskosten van de infrastructuren afhangende van Openbare Werken, de tussenkomsten voor de Sabena en het Hernieuwingsfonds van de Spoorwegen. De hierboven aangehaalde ordonnanceringskredieten stemmen overeen met de door de departementen aangevraagde kredieten. Ze werden derwijze berekend dat ze de kasbehoeften gedurende de loop van het jaar zullen dekken.

Deze kredieten omvatten een zekere speling zodat men mag vooropstellen dat de werkelijke kasuitgaven ongeveer 4 rnrd lager zullen liggen dan de ordonnanceringskredieten en het saldo der kapitaalverrichtingen van de begroting zal worden herleid tot iets meer dan 65 mrd. De kasuitgaven van het Wegenfonds, ten belope van 11,3 mrd, zullen dit saldo opvoeren tot 76,9 mrd. Dit saldo heeft een rechtstreekse weerslag op de beweging van de Rijksschuld.

RIJKSSCHULD

In de algemene toelichting op de begroting voor 1974 werd de stijging van de openbare schuld gedurende 1974 geraamd op 10 rnrd minder dan de toen op 70 rnrd geraamde stijging van de openbare schuld in 1973. In feite steeg de schuld in 1973 slechts met 52 mrd. Uit de gegevens zoals die momenteel blijken uit de toestand van de schatkist en van de openbare schuld en uit de vooruitzichten inzake kasontvangsten en kasuitgaven voor de komende maanden, zou het jaar 1974 afsluiten met een schatkisttekort beneden de 100 mrd frank; na aftrek van de schuldaflossingen, geraamd op 40 mrd, komt men dan tot een netto stijging van de schuld die minder dan 60 rnrd zou bedragen. Dit is een duidelijke verbetering t.a.v. de pessimistische vooruitzichten die in de loop van het eerste semester van diverse zijden werden geuit, en waarbij onvoldoende werd rekening gehouden met de reeds jaren durende beweging van toenemende concentratie van uitgaven in het eerste en van ontvangsten in het tweede semester. Terwijl de bruto schatkistimpasse einde juni 1974 100,2 rnrd bedroeg, wat 19,4 mrd meer was dan in 1973, daalde zij tot 62,1 rnrd einde juli 1974 en dit was slechts 4 rnrd meer dan 1973. De toestand wijzigde zich dus reeds in juli.

Einde augustus 1974 was de schuld gestegen met 40,3 rnrd (tegenover 38,4 rnrd in 1973 en 42,1 rnrd in 1972) telkens voor 8 maanden, waarvan 38,4 rnrd bij de geconsolideerde schuld. Ten opzichte van einde 1973 is de structuur van de schuld nog verbeterd. 82.8% van de schuld betreft geconsolideerde schuld tegen 82% einde 1973; daar waar de schuld in goud en in deviezen einde 1973 nog 1,1% van de schuld bedroeg, is dit aandeel einde augustus 1974 gedaald tot 0,8%.

Dank zij de in september uitgeschreven staatslening zal een nieuwe verbetering bereikt worden in de verhouding van de geconsolideerde en de vlottende schuld in de totale schuld. Alles wijst erop dat de behoeften van de schatkist voor het jaar 1974 zullen kunnen gedekt worden uitsluitend d.m.v. de opbrengsten van de uitgegeven geconsolideerde leningen.

In een eerste benadering kan worden gesteld dat de schuld in 1975 met iets meer zou toenemen dan in 1974. Bij volledige uitvoering van het programma inzake de investeringen, zou de schuldtoename zich situeren op een niveau van om en bij de 65 mrd.

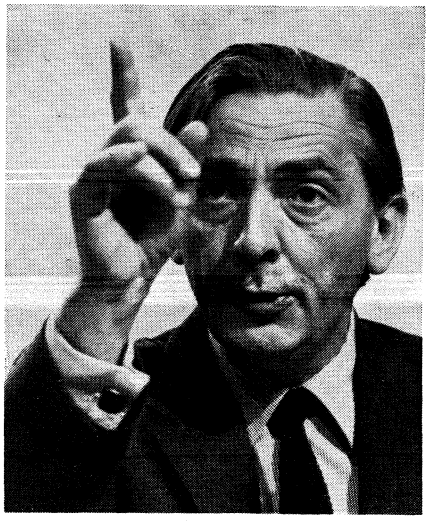
Rekening gehouden met de laatste terugbetaling van de in de kostprijs van de stocks verrekende belastingen die in 1975 te betalen zijn, zou deze verhoging zich dus op hetzelfde peil als in 1974 bevinden.

Aldus nog steeds de begrotingsnota.

ENGELAND

CONGRES TUC AKKOORD MET SOCIAAL CONTRACT

Het jaarlijkse congres van de Britse overkoepelende vakbondsorganisatie TUC, dat van 2 tot 6 september in Brighton werd gehouden, stond dit jaar voornamelijk in het teken van het zgn. ,,sociaal contract" tus-

Algemeen secretaris Murray

ten de regering-Wilson en de bonden. Dit contract houdt onder meer een vrijwillige beperking van de looneisen door de vakbonden in.

Er was aan het congres een campagne onder de verschillende bonden vooraf gegaan om akkoord te gaan met het contract.

Alleen de bond van technisch personeel, de Amalgamated Union of Engineering Workers verwierp de loonmatiging, maar bleek daarin alleen te staan.

Op 3 september werd het congres toegesproken door minister van buitenlandse zaken James Callaghan. Hij waarschuwde de vakbonden voor de consequenties van een verwerping van het sociaal contract.

In zijn rede zei Callaghan in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Labourpartij dat verwerping van het contract de taak van de regering tot stopzetting van de inflatie en voorkoming van massale werkloosheid veel moeilijker zal maken. „Om de twee kwaden inflatie en werkloosheid te overwinnen moeten allen samenwerken — de regering, de werkgevers, de vakbeweging, de maatschappij als geheel, niemand uitgezonderd", aldus Callaghan.

Op 4 sept. stemde het congres over een motie waarin akkoord werd gegaan met het sociaal contract.

Met praktisch algemene stemmen werd de motie aangenomen.

Na een beroep van algemeen secretaris Murray trok de metaalbond op het allerlaatste moment zijn afwijzende resolutie in.

Murray had toegezegd dat de acht eisen van de metaalbond waaronder een vergaande herverdeling van vermogens en inkomens, permanente prijsbeheersing, verdere nationa-

lisaties en meer sociale voorzieningen door de algemene bestuursraad in zijn verder overleg met de regering zal worden opgenomen.

Op 5 september sprak premier Wilson het congres toe. Hij zei dat er spoedig algemene verkiezingen zouden worden gehouden. Ook ging hij nader in op het sociaal contract. (pag. 659/3 e.v.). (The Times, *NRC/H'blad*)

U

STIM LERINGSMAATREGELEN BRITSE ECONOMIE

De regering-Wilson heeft in juli maatregelen genomen om de Britse economie te stimuleren. Op 22 juli deelde minister van financiën Healey mee dat de BTW van 10 tot 8% werd verlaagd en dat de plaatselijke belastingen met 60% zouden worden verlaagd voor hen wier beiastingbijdrage met meer dan 20% was gestegen.

Hij kondigde ook verdere subsidies van 50 mln pond op het voedselpakket aan en verdubbelde de toeslag die aan werkgevers voor iedere in de Britse regionale ontwikkelingsgebieden te werk gestelde werknemer wordt gegeven van 1,50 pond tot 3 pond per week.

Hij hoopt daarmee voor twintigduizend mensen nieuwe werkgelegenheid te verschaffen.

Het toegestane plafond van dividendverhoging wordt van 5 tot 12,5 procent omhoog gebracht ter wille van herstel van vertrouwen in het bedrijfsleven. Healey zei ook dat Iran een lening van 1200 mln dollar heeft verstrekt die voor de genationaliseerde industrieën zal worden gebruikt.

Van dit pakket verwachtte Healey aan het eind van het jaar een bestedingsinjectie van 200 mln pond, terwijl de maatregelen voor de schatkist betekenen dat in het lopende begrotingsjaar 340 mln pond meer zal moeten worden geleend, een bedrag dat volgens hem zijn doelstelling om de groei in de vergroting van de geldomloop in de hand te houden, niet zal aantasten. Healey hoopt hiermede de stijging van de kleinhandelsprijzen in de eerstkomende drie maanden met 1,5 procent te verminderen, een vermindering die later tot 2,5 procent zal oplopen. Met die vermindering in de kosten van het levensonderhoud wil Healey tegelijkertijd de stijging van het kostenpeil in het bedrijfsleven omlaag drukken en daarmee de liquiditeit en het concurrentievermogen voor export verhogen.

Healey's hele strategie is erop gericht om de stijging in de kosten van het levensonderhoud af te remmen voor zover die weer het gevolg is van de door de Conservatieve regering-Heath in haar inkomenspolitiek zo sterk bevorderde looninindexeringsovereenkomsten.

Daaronder stijgen de lonen met 40 p per week bij ieder procent dat de maandelijkse index een stijging van 7% boven het peil van vorig jaar oktober te boven gaat. Door de snelle prijsstijgingen zijn die drempelovereenkomsten nu al zesmaal in werking getreden.

Healey wil dat tempo afremmen omdat de loonindexeringsovereenkomsten zes maanden later weer tot prijsverhogingen leiden. *(NRC/H'blad)*

TOESTAND BRITSE ECONOMIE

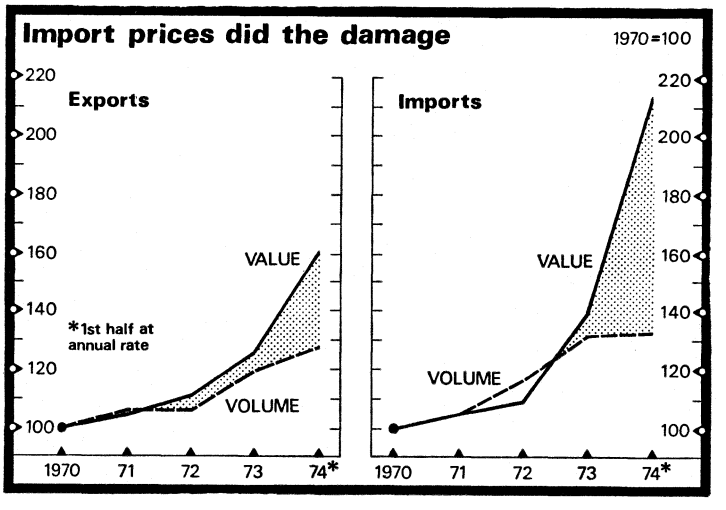
Het National Institute of Economic and Social Research heeft eind aug. in zijn kwartaalrapport over de Britse economie voorspeld dat de lopende rekening van de Britse betalingsbalans in 1975 een tekort van £ 2,75 mrd zal vertonen.

Verwacht werd dat de lopende rekening over 1974 een tekort van bijna £ 4 mrd zou aanwijzen.

Sinds mei zijn de economische vooruitzichten verslechterd en waarschijnlijk zal de Britse economie ondanks het milde reflatiekarakter van de in juli ingediende mini-begroting (zie boven) bij een ongewijzigd beleid vrijwel niet groeien, zo meent het instituut. De werkloosheid zou kunnen stijgen tot 675.000 man rond de jaarwisseling en ruim 900.000 tegen eind 1975. De gemiddelde looninkomsten. die dit jaar 20 procent stijgen, zullen volgend jaar achttien procent omhoog gaan, wat de ontwikkeling der consumentenprijzen betreft wordt voor dit jaar een stijging van 16,75 procent verwacht en voor 1975 een stijging van 17,5 procent. Het bruto nationaal produkt zal in de tweede helft van dit jaar en in de eerste zes maanden van 1975 een toeneming kleiner dan één procent te zien geven.

Volgens het instituut betekent de huidige betalingsbalanssituatie dat Engeland boven zijn stand leeft, gemeten naar het bruto nationaal produkt zes procent. In het rapport wordt een devaluatie van het pond sterling als middel om de betalingsbalansmoeilijkheden op te lossen afgewezen. Het concurrentievoordeel dat daardoor ontstaat, zou zeer spoedig worden tenietgedaan door een versnelling van de stijging der kosten en prijzen.

Over de olieschatten in de Noordzeebodem merkt het instituut op dat de rente, die Engeland moet betalen over de reusachtige internationale leningen (miljarden dollars) die zijn afgesloten om het betalingsbalanstekort voortvloeiende uit de aanzienlijke stijging van de invoerrekening voor olie te financieren, in 1976 al minder zal bedragen dan de waarde van de olieproduktie uit de Noordzee. In het rapport wordt de vrees betreffende de kosten van deze leningen ,,overdreven" genoemd, ,,ten minste als men rekening houdt met de te verwachten inkomsten uit de Noordzee-olie". Als de olieproduktie uit de Britse Noordzeebodem in 1980 ongeveer 108 mln ton bedraagt en de uitvoer naar olieverbruiken-

(The Economist)

de landen snel toeneemt, zal er een overschot ontstaan dat voldoende is om in dat jaar alle rentebetalingen te verrichten en alle leningen af te lossen, zo merkt het instituut op. *(Reuter)*

GROENBOEK HERZIENING VENNOOTSCHAPSRECHT

De Labourpartij heeft half juni een groenbock gepubliceerd over een drastische herziening van het vennootschapsrecht. Het groenboek stelt informatieplicht voor de ondernemingen voor, betreffende lonen, salarissen, tantièmes van de directie.
Ook zullen werknemerscommissarissen aangesteld moeten worden, terwijl tevens de macht van de vakbonden in de bedrijven zal worden beschermd. Ook zullen de bedrijven opening van zaken over hun aandelentransacties moeten geven. *(NRC/H'blad)*

PORTUGAL

VN-SECRETARIS WALDHEIM IN LISSABON

Op 2 en **3** augustus heeft VN-secretaris Kurt Waldheim een bezoek gebracht aan Portugal.
Minister van buitenlandse zaken Soares die Waldheim op het vliegveld van Lissabon begroette, beschreef het bezoek als ,,historisch" en zei verder:
„Wij zijn nu op een historisch kernpunt van onze koloniale politiek. Wij zijn met kracht het proces van dekolonisatie begonnen".
Soares beloofde dat Portugal loyaal met de Verenigde Naties zal samenwerken. Waldheim voerde tijdens zijn verblijf in Lissabon besprekingen met president De Spinola, premier Goncalves en minister Soares.
Bij zijn vertrek gaf de secretaris-generaal een verklaring uit waarin hij zei dat de Portugese regering bereid is Guinee-Bissau te erkennen (zie ook pag. 652/1) en onmiddellijk een akkoord te sluiten om de macht over te dragen. Lissabon wilde de toelating van Guinee-Bissau tot de VN steunen, aldus Waldheim.
Wat de Kaap Verdische eilanden betreft zei de bekendmaking dat de Portugese regering ,,het recht van deze eilanden op onafhankelijkheid erkent en dat zij bereid is de desbetreffende resoluties van de Verenigde Naties uit te voeren".
Portugal verklaarde zich bereid nauw met de bevoegde organen van de volkerenorganisatie samen te weken teneinde het proces van de dekolonisatie voor de Kaap Verdische eilanden te versnellen.
Portugal, zo gaat de bekendmaking verder, erkent voorts het recht van het volk van Mozambique op zelfbeschikking en onafhankelijkheid en is bereid de desbetreffende VN-besluiten uit te voeren. Voor de tenuitvoerlegging van deze beginselverklaring zal de Portugese regering onmiddellijk maatregelen nemen om onderhandelingen te voeren met de vertegenwoordigers van Frelimo (het bevrijdingsfront van Mozambique en Kaap Verdische eilanden) met het doel het onafhankelijkheidsproces voor dit gebied te versnellen.
Over Angola zegt het door secretaris-generaal Waldheim verstrekte communiqué dat de Portugese regering, de rechten van de bevolking aldaar op zelfbeschikking en onafhankelijkheid erkennend, ,,het voornemen heeft op zeer korte termijn contact op te nemen met de bevrijdingsbewegingen en zo spoedig mogelijk officiële onderhandelingen te beginnen". Zij zal ook hier de besluiten van de Verenigde Naties ten uitvoer brengen.
Portugal erkent tenslotte. zo besluit het communiqué, ook het recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid van de bevolking van Sao Tome en Principe en is bereid de desbetreffende VN-resoluties uit te voeren.
In de bekendmaking wordt tevens vastgesteld dat Portugal zich vastbesloten heeft verklaard volledig met de Verenigde Naties samen te werken wat betreft de toepassing van de bepalingen van het handvest en van resolutie *1514* van de Algemene Vergadering inzake ,,de verlening van onafhankelijkheid aan volkeren en koloniale gebieden."
Met het oog hierop, aldus de verklaring, erkent de regering van Portugal ,,het recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid van alle onder haar bestuur staande overzeese gebieden en verplicht zij zich volledig de eenheid en de integriteit van elk van deze gebieden te garanderen.
Zij keert zich tegen elke separatistische poging en tegen alle pogingen tot versnippering van welke kant dan ook".
Waldheim verklaarde tijdens een persconferentie op het vliegveld van de Portugese hoofdstad dat president De Spinola en andere leden van de regering reeds besprekingen met het Frelimo hadden gevoerd, maar dat Portugal nu onmiddellijk stappen zal doen om met het Frelimo over een spoedige onafhankelijkheid van Guinee-Bissau te gaan onderhandelen.
Dit lag wat moeilijker voor Angola omdat daar drie bevrijdingsbewegingen zijn. Niettemin wil de Portugese regering spoedig contacten met deze bewegingen leggen om zo spoedig mogelijk tot officiële onderhandelingen te komen, aldus Waldheim.

De Spinola (2e v. l.) en Dr. Waldheim (3e v. l.)

Soares in Algemene Vergadering

Minister Soares was op 24 sept. in New York ter gelegenheid van de opening van de zitting van de Algemene Vergadering.
Hem viel bij die gelegenheid een groots welkom ten deel. De zitting werd een half uur geschorst terwijl gedelegeerden hem omstuwden na-

dat hij zijn toespraak had gehouden In zijn rede noemde Soares zich een ,,vroegere vrijheidsstrijder" en hij deed een beroep op de wereld zijn ,.herstelde" land onvoorwaardelijk te accepteren.

In zijn rede roerde Soares ook de relaties met India aan ,,Op het moment dat Portugal definitief breekt met zijn koloniale verleden zou het herstellen van vriendschappelijke betrekkingen met de Indiase Unie een groot symbolisch gebaar zijn, zei Soares. (VN. *Nieuwsbulletin, NRC/H blad. Reuter)*

PRESIDENT DA COSTA GOMES IN VS

Van 16 tot 20 okt. heeft pres. Da Costa Gomes, in gezelschap van minister Soares een bezoek aan de VS gebracht, waar hij besprekingen heeft gevoerd met president Ford en minister Kissinger.

Op 17 okt. sprak de Portugese president de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties toe.

Hij zei dat zijn land een vreedzame revolutie is toegedaan en aanspraak maakt op de solidariteit en hulp van de internationale gemeenschap. ,,Wij verwachten van de Verenigde Naties en de VN-organisaties een spoedige opheffing van alle embargo's en andere beperkende maatregelen waaronder wij hebben geleden.

Portugal, aldus Da Costa Gomes, bevindt zich in een voor-democratische situatie en ziet zich geplaatst voor ernstige financiele en economische moeilijkheden. Deze moeilijkheden kunnen het beste overwonnen worden door materiële en morele solidariteit van de democratische landen. Hij nodigde de aanwezigen uit zich ervan te komen overtuigen dat in zijn land een vreedzame activiteit gaande is. Overhaaste alarmerende conclusies over kleine sociale strubbelingen zijn niet gerechtvaardigd, aldus Da Costa Gomes.

Hij noemde de ,,dekolonisatie in Afrika" onherroepelijk en definitief". De tijd van grootse imperialistische dromen is voor Portugal voor altijd voorby. De Portugese revolutie gaat door, ondanks hindernissen en moeilijkheden, aldus de president tot de VN.

Op 18 okt. sprak Da Costa Gomes met de Amerikaanse president Ford en minister Kissinger over kwesties van wederzijds belang. Onderwerp van gesprek was waarschijnlijk de toekomst van de Amerikaanse basis op de Azoren. Het Amerikaans-Portugese akkoord over deze basis, die tijdens de oktoberoorlog van 1973 een grote rol speelde bij de bevoorrading van Israël, liep in febr. 1974 af. Portugal zou een nieuw contract willen koppelen aan economische hulp voor de Azoren en Portugal zelf

Bovendien zou Da Costa Gomes de Amerikanen hebben willen geruststellen wat betreft de politieke richting van het nieuwe Portugese bewind en de rol van Portugal in de NAVO

Bij terugkomst in Portugal verklaarde Da Costa Gomes dat de Amerikaanse regering Portugal de economische en financiële steun heeft toegezegd, waarop Lissabon had gerekend. Hij toonde zich tevreden over de resultaten van zijn bezoek ,,De deuren zijn geopend voor onderhandelingen waar de twee landen belang bij hebben", zo zei hij. Over zijn optreden in de Algemene Vergadering van de VN zei de president dat er veel begrip was getoond voor de problemen van Portugal. ,,De landen van de Derde Wereld, met name de Afrikaanse landen, hebben geloof gehecht aan de oprechtheid van mijn woorden". De president herhaalde dat Portugal deel zal blijven uitmaken van het Atlantische Bondgenootschap en zijn verplichtingen zal nakomen. *(AFP, NRC/H'blad)*

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET SOWJET-UNIE EN ANDERE OOST-EUROPESE LANDEN

Op 9 juni is officieel bekendgemaakt dat de Sowjet-Unie en Portugal besloten hebben diplomatieke betrekkingen aan te knopen en dat de beide landen ambassadeurs zullen uitwisselen. Hoewel er geen diplomatieke betrekkingen tussen de beide landen hebben bestaan onder het regiem van Salazar en Caetano, onderhielden beide landen wel handelsbetrekkingen.

Het eerste Oosteuropese land waarmee Portugal, na de machtswisseling van 25 april, diplomatieke betrekkingen aanknoopte was Roemenië, op 3 juni. Gedurende de daarop volgende vier weken werden achtereenvolgens met de volgende Oosteuropese landen diplomatieke betrekkingen aangegaan: Joegoslavië, Hongarije, Tsjechoslowakije, de DDR en Bulgarije.

Onder het vorige regiem was Cuba het enige communistische land waarmee Portugal diplomatieke betrekkingen onderhield.

Betrekkingen met Afrikaanse landen, diplomatieke betrekkingen met Senegal en Tunesië

Op 2 sept. maakte het ministerie van buitenlandse zaken in Lissabon bekend dat Portugal en Senegal besloten hadden diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aan te gaan.

Senegal, dat de guerrillastrijders in Guinee-Bissau bases heeft verschaft, is het eerste Afrikaanse land dat sinds de Portugese staatsgreep van april betrekkingen met Lissabon aangaat. Voor die tijd onderhield Portugal slechts relaties op het Afrikaanse continent met Zuid-Afrika en Malawi. Het aanknopen van de betrekkingen tussen Portugal en Senegal is kennelijk versneld door de aankondiging dat Guinee-Bissau op 10 september onafhankelijk zou worden.

Volgens het Portugese persbureau *Lusitania* heeft de Portugese minister van buitenlandse zaken, Mario Soares, op 2 sept. gezegd dat zijn land op korte termijn diplomatieke betrekkingen met Afrikaanse landen, Arabische landen en India zal aanknopen. Soares noemde Tunesië en Algerije als de landen die klaar staan om relaties met Lissabon aan te gaan.

Een topconferentie van zeventien Oost- en Centraalafrikaanse landen heeft op 2 sept. in de Kongolese hoofdstad Brazzaville besloten pas diplomatieke betrekkingen met Portugal aan te gaan na de voltooiing van het dekolonisatieproces. De deelnemende landen zeggen alle noodzakelijke hulp, met inbegrip van militaire bijstand, toe aan de nieuwe staten in geval van agressie. Het slot-communiqué van de topconferentie doet een beroep op Lissabon de macht over te dragen aan die volkeren die nog ,,onder Portugese overheersing" leven.

De zeventien deelnemende landen dringen er bij de westerse landen op aan te verhinderen dat hun burgers worden gerecruteerd door huurlingenlegers ,,voor gebruik tegen Afrikanen onder kolonialistische en racistische overheersing".

Op 5 september werd in Lissabon meegedeeld dat Tunesië en Portugal besloten hadden diplomatieke betrekkingen aan te knopen *(NRC/H'blad, NZZ).*

VEILIGHEIDSCOMMANDO OPGERICHT

Op 12 juli is een continentaal operatie commando de COPCON opgericht. dat de veiligheidsoperaties in

Portugal coördineert, de openbare orde handhaaft en de uitvoering van het programma van de Beweging van de Strijdkrachten garandeert.
Het commando staat onder leiding van brigadier Otelo Saraiva de Carvalho, die op 13 juli tot militair gouverneur van Lissabon werd benoemd. Saraiva de Carvalho, die meestal op de achtergrond blijft, is de leidende figuur uit de Beweging van de Strijdkrachten.
De COPCON heeft een belangrijk aandeel gehad in de machtswisseling van 30 sept. Het waren manschappen van deze organisatie die burgers assisteerden bij het aanhouden en doorzoeken van auto's op aanvoerwegen naar Lissabon (641/2) en bij de arrestatie van rechtse Portugezen. Volgens de *NZZ* (6-10) is de COPCON te beschouwen als het machtsinstrument van de coördinatiecommissie van de Beweging van de Strijdkrachten, een uit een dozijn militairen bestaande groep die de harde kern van de Beweging vormt, en volgens de *NZZ,* de werkelijke machthebbers in het land zijn. *(NZZ,* The Times)

AFGETREDEN JUNTALEDEN VERVANGEN

De Beweging van de Strijdkrachten heeft op 9 okt. in een gemeenschappelijke zitting met vertegenwoordigers van de officieren van leges en luchtmacht de vier vacante zetels in de militaire junta opnieuw bezet (pag. 641/3). Tot nieuwe leden werden benoemd de laatste gouverneur van Guinee-Bissau, brigadegeneraal Carlos Soares Fabio, overste Fisher Lopes Pires als vertegenwoordiger van het leger en overste Pinho Freire en overste Mendes Dias als vertegenwoordigers van de luchtmacht.
De Beweging stelde verder voor kapitein Silvano Ribeiro en overste Miguel Judas te benoemen tot lid van de raad van state als opvolgers van de afgetreden vice-admiraal Rosa Coutinho en schout-bij-nacht Vitor Crespo. De raad van state heeft inmiddels de benoeming van de nieuwe junta-leden goedgekeurd. *(NZZ)*

CONGRES COMMUNISTISCHE PARTIJ

De Portugese Communistische Partij heeft op 20 okt. in Lissabon een ééndaags congres gehouden om zich te beraden over de politiek en tactiek die moeten worden gevolgd voor de verkiezingen voor een constituerende vergadering in maart 1975.
Voor een gehoor van ongeveer 1.000 afgevaardigden en 4.000 gasten opende secretaris-generaal Alvaro Cunhal in het sportpaleis van Lissabon het congres, waarbij hij de nadruk legde op de noodzaak van herziening van de statuten en het partijprogram, de hoofdtaak van de afgevaardigden. Het is de bedoeling dat statuten en program worden geactualiseerd en in voor ieder toegankelijke bewoordingen worden geredigeerd.
Cunhal sprak in het bijzonder over het gevaar dat de economisch moeilijke toestand in zich bergt en over de eenheid van de democratische krachten en de Beweging van de Strijdkrachten. Deze eenheid noemde hij noodzakelijk omdat het gevaar van rechts nog niet is geweken, gezien onder mees de poging tot een staatsgreep op 28 sept. j.l. ,,De dreiging komt niet alleen van de kant van de reactionaire krchten, maar ook van de economische krachten die deze steunen." Cunhal sprak in dit verband van een ,,komplot" van grote industriëlen, grote kapitalisten en grootgrondbezitters om de economische ontwikkeling tegen te houden. ,,Een half dozijn families bezit alles in Portugal. Men mag zich niet door een half dozijn families laten wurgen", aldus de secretaris-generaal.
Cunhal sprak tegen dat de Communistische Partij een gevaar voor de vrijheden van het Portugese volk vormt. Hij zei dat zijn partij niet de macht wenst maar alleen strijdt voor de vestiging van de democratie en hij besloot zijn rede met zich uit te spreken voor de vorming van één enkele vakbeweging.
Het congres is het zevende sinds de partij 53 jaar geleden werd opgericht, maar het tweede als legale onganisatie. Onder de gasten bevonden zich vertegenwoordigers van de Portugese overzeese gebieden Sao Tome en Timor en afgevaardigden van de Afrikaanse partij voor de onafhankelijkheid van Guinee-Bissau en de Kaapverdische eilanden alsmede van de Volksbeweging voor de Bevrijding van Angola. (AFP)

OESO-RAPPORT

Voor de Portugese economie kunnen pas plannen op lange termijn worden gemaakt wanneer bepaalde basisvoorwaarden duidelijker zijn geworden, dit staat in het eerste rapport van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) over de Portugese economie sinds de machtsovername van april. Die voorwaarden hebben betrekking op de toekomstige defensielast, de betrekkingen met de overzeese gebiedsdelen en de economische relatie met OESO-landen. Vei-wacht wordt dat de betalingsbalans in de naaste toekomst geen moeilijkheden zal opleveren. In het begin van 1974 was er een groot tekort dat echter voor een deel voortvloeide uit factoren met een tijdelijk karakter.
De OESO voorspelt dat de balans van de handel met landen buiten het escudogebied dit jaar een tekort van 1,5 mrd dollar te zien zal geven vergeleken met een deficit van 900 mln dollar in 1973. Deze verslechtering is voor ongeveer de helft te wijten aan de stijging van de olieprijzen. (Reuter)

SOARES: ,,RUIMTE VOOR OPPOSITIE"

Minister Soares heeft op 4 oktober opnieuw bevestigd dat er in Portugal ruimte is voor een politieke oppositie van alle denkrichtingen, ook van de rechtervleugel, zolang de oppositie niet samenzweert tegen de wettige regering.
Op een persconferentie in Lissabon keerde de socialistische minister zich tegen de suggestie dat in Portugal een ,,communistische machtsovername" op handen zou zijn.
Soares zei dat er geen verschuiving in het machtsevenwicht binnen de coalitie heeft plaatsgehad. ,,De aanwezigheid van generaal Da Costa Gomes is even geruststellend als die van generaal De Spinola was, ook vanuit het oogpunt van de NAVO."
De minister bevestigde ook dat aanhangers van ,,uiterst rechts van plan waren De Spinola te vermoorden en de schuld op uiterst links te schuiven". Uiterst rechts was volgens Soares van plan een eind te maken aan het democratische proces en een bewind als onder Caetano te herstellen.
Soares vroeg de buitenlandse pers ,,haar werk te goeder trouw te doen, en indien mogelijk met sympathie, om Portugal te helpen bij de overgang van vijftig jaar dictatuur naar een pluralistische democratie".
(NRC/H'blad)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HULP VOOR EUROPESE BOEREN

Op 2 oktober is de speciale Raad van Ministers van de EG in Luxemburg akkoord gegaan met een tussentijdse prijsverhoging van 5% met ingang van 7 oktober voor een groot aantal landbouwprodukten.
Dit akkoord werd mogelijk nadat de Bondsrepubliek haar veto tegen deze prijsverhogingen, waartoe in principe al op 20 september was besloten, had laten vallen
De Bondsrepubliek had voor het intrekken van haar veto voorwaarden gesteld die zij op 26 september in brieven aan regeringen van de lidstaten bekendmaakte.
De Raad van ministers heeft daaraan voldaan door een resolutie aan te nemen waarin o.a. werd gezegd dat de Europese Commissie zich bij haar prijsvoorstellen voor het komende landbouwseizoen zal baseren op de ontwikkeling van de produktiekosten in de jaren 1973 en 1974 en dat ze daarbij ook rekening zal houden met de reeds toegezegde prijsverhogingen en met andere elementen, zoals het inkomensniveau in de landbouw, de werking van de landbouwmarkt en de algemene economische situatie.
In de resolutie staat verder dat de regels van het EEG-verdrag over de toekenning van nationale steun aan de landbouwers nauwgezet nageleefd zullen worden.
Voorts zegt de resolutie dat er voor 1 januari 1975 een volledige lijst van alle bestaande nationale steunmaatregelen opgesteld zal worden. De Rôad heeft de Commissie verder gevraagd om voor 1 maart 1975 de gemeenschappelijke landbouwpolitiek kritisch door te lichten.
De inventarisatie van het landbouwbeleid en de eventueel daaruit getrokken conclusies zullen door de Ministerraad en door het Europees Parlement worden besproken.
Over de achtergronden voor het Westduitse veto, waarover aanvankelijk allerlei speculaties de ronde deden, liet de Westduitse minister voor landbouw Josef Ertl zich nader uit in een interview met de Nederlandse journalist S. van der Zee, correspondent *NRC/H'blad* in Bonn.

Hoewel hij dit niet met zoveel woorden wilde zeggen, maakte hij duidelijk, dat naar zijn mening de Franse regering de Bondsregering bij de onderhandelingen in Brussel in de steek had gelaten.
Volgens Ertl waren Bondskanselier Helmut Schmidt en de Franse president Giscard d'Estaing overeengekomen om niet verder te gaan dan een prijsverhoging van 4%. Na deze telefonische afspraak had Ertl toestemming gekregen het compromis-voorstel van de Europese Commissie, waarin ook van 4% werd uitgegaan, te accepteren. Evenwel op voorwaarde. dat bestaande nationale steunmaatregelen ongedaan moesten worden gemaakt, omdat ze in strijd met de verdragen zijn.
Maar in Brussel bleek opeens dat de Franse delegatie een prijsverhoging van 6% voorstond. l'en slotte werd men het eens over 5%. Voordat hij in dit voorstel toestemde nam Ertl 's ochtends vroeg om vier uur contact op met bondskanselier Schmidt en viee-kanselier Genscher, minister van buitenlandse zaken en FDP-voorzitter. Zij lieten hem weten dat hij onder voorbehoud (,,ad referendum") mocht toestemnien. Enkele dagen later zou deze kwestie dan nog eens *in* het kabinet moeten worden besproken, maar in de tussentijd waren volgens Ertl meldingen binnengekomen, dat enkele partnerlanden — ,,en niet alleen Frankrijk" — nieuwe steunmaatregelen wilden nemen. Dit had voor de Bondsregering de doorslag gegeven om het Brusselse compromis niet te aanvaarden maar toestemming afhankelijk te maken van drie voorwaarden. De Bondsregering verlangt, dat de Europese landbouwpolitiek wordt doorgelicht; nationale steunmaatregelen op landbouwgebied moeten worden opgeheven; en bij de prijsverhoging voor 1975/1976 moet rekening worden gehouden met de huidige, nog geblokkeerde verhoging van 5%.
Ertl: ,,In deze 3% heb ik toegestemd. Maar ik heb me uitgesproken tegen het ,,neen" in zijn totaliteit van het kabinet, omdat ik mij door mijn toestemming ,,ad referendum" gebonden voelde. Ook zag ik geen mogelijkheid onder deze 5% uit te komen. En ik geloof, dat ik gelijk zal krijgen."

Protesterende boeren in Brussel.

Nu ging het er volgens de Westduitse minister van landbouw om dat de Europese landbouwpolitiek wordt doorgelicht en verder ontwikkeld. Naar zijn mening was het een illusie te geloven dat door een landbouwpolitiek die is vastgelegd in marktverordeningen en gebaseerd op monetaire eenheden, automatisch een economische en monetaire unie zou ontstaan.
Ertl geloofde dan ook, dat deze unie zeker niet voor 1980 zal worden gerealiseerd. Een ander probleem is de ernstige structuurcrisis die Europa doormaakt, vooral wat betreft Zuid-Italië en verscheidene gebieden in Ierland wat weer een nadelige invloed kan hebben op de landbouw. Ten slotte zou men het er in de Gemeenschap over eens moeten worden, wat eigenlijk het doel van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek is. Of bijvoorbeeld de Gemeenschap overschotten wil blijven produceren.
Volgens de Westduitse minister was het al jaren lang duidelijk, dat de Gemeenschap een ontwikkeling zou gaan doormaken zoals thans het geval is. Hij zelf had hiervoor al Jaren geleden gewaarschuwd, maar in Brussel zou men niet hebben geluisterd. Nog onlangs had hij zijn grote bezorgdheid tot uiting gebracht in brieven aan zijn Nederlandse collega Van der Stee en zijn Franse collega Bonnet, waarbij hij zich naar zijn zeggen niet speciaal tot Frankrijk of Nederland had willen richten.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de situatie in de Europese landbouw en wel met name over de gemeenschappelijke Europese landbouwpolitiek, zoals die zich in het afgelopen halfjaar (sedert maart) heeft ontwikkeld.

Tussentijdse prijsverhoging

De tussentijdse prijsverhoging waartoe de Europese ministers op 2 oktober besloten is het gevolg van een Nederlands initiatief.
Eind augustus verzocht de Nederlandse minister van landbouw Van der Stee de ministerraad om een nieuw beraad over de Europese landbouwprijzen, gezien de situatie in de Europese landbouw in het bijzonder betreffende de gevolgen van de ontwikkeling van de kosten en prijzen, en de harmonisatie van het steunbeleid in de verschillende landen om een escalatie van nationale steunmaatregelen te voorkomen.
De Nederlandse regering wilde bij een dergelijk overleg in het bijzonder spreken over een tussentijdse prijsverhoging.

De Europese boeren hebben in de *afgelopen* maanden herhaalde malen door middel van demonstraties en andere acties uiting gegeven aan hun ontevredenheid over hun economische positie.
In België (pag. 427/3) en Nederland (pag. 564/3 e v.) protesteerden boeren tegen hun inkomensdaling en eisten compensaties Ook in de andere EG-landen speelden zich dergelijke tonelen af.
De Nederlandse regering zegde in een

nota inzake de inkomenspositie voor de land- en tuinbouw (pag 567/1 e.v.) een aantal concrete maatregelen toe en beloofde overleg te zullen plegen met de lidstaten over een harmonisatie van de steunmaatregelen. Het initiatief van minister Van der Stee eind augustus was een gevolg van deze toezegging.
Van verschillende kanten is de Europese Commissie gekritiseerd omdat het initiatief tot een tussentijds overleg over de landbouwprijzen niet eerder van haar is uitgegaan, waardoor verschillende landen op eigen houtje al verstrekkende steunmaatregelen voor hun boeren hadden genomen.
Zo nam de Franse regering eind juli het besluit kleine veehouders een premie per koe uit te keren. Volgens de artikelen 92 tot 94 van het EG-verdrag dienen dergelijke steunmaatregelen onverwijld aan de Europese Commissie te worden gemeld. Frankrijk liet dit na, tot grote verontwaardiging van de andere EG-landen. Een woordvoerder van de Commissie heeft na het akkoord van 2 oktober meegedeeld dat bij het Europese Hof een proces tegen Frankrijk zal worden aangespannen wegens overtreding van het EG-verdrag.

Akkoord landbouwprijzen *in* maart

Het akkoord over een tussentijdse prijsverhoging van 2 oktober was een aanvulling op de prijsafspraken die tijdens de jaarlijkse traditionele landbouwmarathon op 21, 22 en 23 maart waren gemaakt.
Dit overleg tussen de Europese dandbouwministers, dat onder leiding stond van de Westduitse minister Ertl, en waarbij ook landbouwcommissaris Lardinois en Commissievoorzitter Ortoli aanwezig waren, resulteerde in een aantal besluiten. De voornaamste waren:

De graanprijzen stegen met 5 tot 6%, de melkprijs ging gemiddeld 8% omhoog, voor boter geen verhoging, voor magere melkpoeder 19,7%, de rundvleesprijs steeg met 12% (runderen) en 9% (kalveren) en de basisprijs voor varkens ging met 8% omhoog. Suikerbieten stegen 5,5% in prijs en witte suiker 7%. Voor groenten en fruit gold dat peren 4% in prijs stegen, appels 7% en de overige produkten 10%. Het totaal van de prusstijging kwam gemiddeld op ongeveer 9% uit, 2% meer dan de Europese Commissie aanvankelijk had voorgesteld
Voor Groot-Brittannie werden uitzonderingen gemaakt, nadat de Britse landbouwminister Fred Peart duidelijk had gemaakt dat de nieuwe prijzen door het Britse publiek niet geaccepteerd zouden worden
De prijsverhoging voor rundvlees zou in Engeland slechts 6,3% zijn, terwijl de varkenstelers een toeslag zouden krijgen.

COPA kritiseert nieuwe landbouwprijzen en eist maatregelen vleesproduktie

De landbouworganisaties van de EG-landen, samenwerkend in de COPA, liet in een commentaar op de besluiten van de ministerraad weten dat de nieuwe prijzen ver onder de door de COPA gestelde eisen lagen.
De COPA meende dat het verschil tussen de inkomens in de landbouw en die in andere sectoren van de economie nog verder zou toenemen, tenzij de marktopbrengsten zouden stijgen of de kosten zouden dalen.
Het presidium van de COPA verzocht de Raad en de Commissie in de loop van 1974 samen met de COPA een onderzoek in te stellen naar de toestand in de landbouw. Als de uitzonderlijke kostenstijging zou voortduren, verwachtte de organisatie een aanpassing van de door de Raad vastgestelde prijzen. Dat zou een middel zijn om negatieve gevolgen voor het inkomen van de landbouwers en de landbouwprodukten te voorkomen. Zulke negatieve gevolgen zouden, volgens de COPA, een zeer nadelige weerslag hebben op de economie van de Gemeenschap en de blijvende bevoorrading van de consumenten tegen billijke prijzen.
De COPA meende voorts dat de besluiten van de Raad in de sector rundvlees tekort schoten. Alleen onmiddellijke maatregelen die aan alle lidstaten een doeltreffende bescherming zouden bieden tegen invoer uit derde landen plus een doeltreffend en uniform interventiebeleid zouden de producenten het vertrouwen kunnen geven, nodig om hun produktie te kunnen voortzetten.

Over de situatie op de Europese vleesmarkt het volgende, ontleend aan „Europese Gemeenschap"
Na een voorspoedig 1972, waarin vleestekart en hoge prijzen voor hoge winsten zorgden, gingen de veehouders hun veestapel vergroten, waarbij zij profiteerden van een speciaal EG-programma, dat op uitbreiding van de rundvleesproduktie in de Gemeenschap was gericht. Dat programma was in december 1972 op initiatief van F ankrijk goedgekeurd. Tot dan toe had de EG veel rundvlees ingevoerd; graan en zuivelprodukten waren in overvloed aanwezig (de boterberg).
Het benadrukken van de vleesproduktie werd beschouwd als een goed middel om deviezen te sparen en politiek moeilijk verklaarbare maatrege'en, zoals de \erkoop van boter tegen een spotprijs aan de Sowjet-Unie te voorkomen
Er werd een speciale interventieregeling voor rundvlees ingevoerd. De interventiebureaus mochten alle onverkochte partijen rundvlees opkopen met geld uit het gemeenschappelijk landbouwfonds, zodra de marktprijzen beneden een redelijk niveau daalden De boeren kregen dus een prijsgarantie en begonnen vol vertrouwen op grote schaal rundvee te mesten voor de slachthuizen in de Gemeenschap
Vanuit derde landen werden enkele klachten gehoord, maar gezien de groeiende vraag naar rundvlees, konden volgens de EG nagenoeg alle leveranciers tevreden worden gesteld
Maar in de vorige winter (1973), toen de consumenten de eerste tekenen van een recessie begonnen te merken en minder duur vlees gingen kopen, begon de vraag naar rundvlees langzaam te dalen De interventiebureaus moesten ingrijpen en het onverkochte vlees overnemen. In juni 1974 lag meer dan 130 duizend ton in de europese koelhuizen opgeslagen; in augustus was alle beschikbare ruimte vol. Duitse interventiebureaus stuurden de boeren terug De Franse en Ierse bureaus dachten erover koelschepen te huren, die met de overschotten aan boord voor de kust voor anker zouden gaan; ook werd overwogen overschotten naar Spanje te brengen
Terwijl de vraag daalde, traden uitzonderlijk sterke stijgmgen op in elke fase van de produktiecyclus De kunstmestprijs schoot verleden jaar omhoog, toen Marokko, dat tachtig percent van de werelduitvoer van fosfaten beheerst, besloot het voorbeeld van de olielanden te volgen en de prijzen sterk te verhogen Fosfaathoudende meststoffen, die verschillende Jaren rond de veertien dollar per ton

De COPA-leiding: vice-president Dellau (3e v. links)

kostten, zijn nu gestegen tot 63 dollar. De Europese boer, die eerst vier percent van zijn uitgaven aan mest moest besteden. heeft nu meer dan elf percent nodig.
Daar de motorbrandstof nu vier keer zo duur is als twee jaar terug. is het gebruik van landbouwmachines ook veel duurder geworden
De veevoederkosten schommelen sterk. Algemeen wordt verwacht, dat ze zullen stijgen, omdat de droogte in het middenwesten van de Verenigde Staten de maisoogst heeft verminderd.
Zo zijn de landbouwers een paar maanden terug bang geworden, dat de marktpositie voor rutidvlees hopeloos was In de overtuiging dat de hoge produktiekosten elk vooruitzicht op winst onmogelijk maakten, brachten zij hun rundvee massaal naar de slachthuizen en verkochten zij hun kalveren Op de markten m Groot-Brittannie bedroeg de gangbare prijs voor kalveren de laatste tijd vijftig pence per kalf, twee jaar geleden werd voor een kalf vijftig pond gevraagd

Overleg *landbouwministers* over *rundvleesmarkt*, invoerverbod *uit* ,,derde" *landen* afgekondigd

De landbouwministers hielden zich op 29 en 30 april in Luxembure bezig met de problemen van de rundvleesmarkt. De voorzitter van de Raad, Ertl, vond de situatie ernstig genoeg om er een besloten zitting van te maken. De ministers namen kennis van de maatregelen die de Commissie al had genomen en nog wilde nemen.
De maatregelen van de Commissie kwamen neer op een afremmen van de produktie, stimuleren van de uitvoer en het afzetten van de interventievoorraden. Zo werden de invoerheffingen verhoogd en de invoerrechten die in 1973 waren verlaagd, weer op het oude peil gebracht. De subsidies bij uitvoer werden vanaf 1 mei, naar gelang het produkt met 20-50% verhoogd. De Commissie dacht er ook aan om vlees tegen lagere prijzen ter beschikking te stellen aan sociale instellingen zoals ziekenhuizen.
Op 15 en 16 juli kwamen de landbouwministers wederom bijeen. Ditmaal in Brussel, waar zij besloten de invoer van rundvlees uit derde landen tot 1 nov. 1974 geheel stop te leggen.

Het debat over deze maatregelen had een moeizaam verloop. De grondslag voor het pakket van maatregelen werd gelegd tijdens een informele bijeenkomst, 's avonds op 15 juli, georganiseerd door het lid van de Europese Commissie ir. Pierre Lardinois.
De maatregelen die de ministers namen om het overschot aan rundvlees te doen afnemen en verdere overproduktie zoveel mogelijk in te dammen gaan het landbouwfonds van de EG naar schatting 20 miljoen r.e. kosten. Behalve tot de invoerstop besloten de ministers ook die boeren, die hun vee later dan normaal laten slachten, een premie te geven.
Melkkoeien zijn van deze regeling uitgezonderd. Deze zogeheten ,,aanhoudpremie" zal in augustus 20 r.e. per dier zijn en ze zal geleidelijk stijgen tot 70 r.e. per dier in februari 1975.
De lidstaten zijn niet verplicht deze regeling uit te voeren. Als ze er wel toe besluiten dan moeten ze de eerste drie maanden zelf die premie aan hun boeren betalen. Daarna kunnen ze een deel van de kosten (oplopend van 50 tot 70 procent) terugvorderen van het Europese Landbouwfonds. Vóór 1 december gaat de Raad beslissen of deze maatregel ook nog in de maanden maart en april van volgend jaar van kracht moet zijn.
Om het runrivleesoverschot sneller weg te werken gaat de Gemeenschap ook een reclamecampagne beginnen die 3 miljoen r.e. gaat kosten. Verder heeft de Raad besloten de mogelijkheid te scheppen om vlees uit de koelhuizen tegen verlaagde prijs ter beschikking te stellen van economisch zwakke groepen van de bevolking. Invaliden, bejaarden enzovoort zullen bonnen kunnen krijgen die hen recht geven op een prijsreductie van 50 procent. Ook deze maatregel is iacultatief.
Ir. Lardinois heeft de ministers laten weten dat hem bij contacten met de wereldvoedselorganisatie is gebleken dat 35.000 a 45.000 ton vlees waarschijnlijk afgezet kan worden als voedselhulp; 12.000 ton daarvan zou dan in blik geleverd moeten worden.
De Raad heeft de lidstaten aanbevolen (dat was een Nederlands idee) om, waar dat technisch en commercieel mogelijk is, varkens te slachten op een lager gewicht dan normaal. Dat leidt in eerste instantie wel even tot een toename van de voorraden, maar later zal dat tot gevolg hebben dat er honderdduizenden tonnen vlees minder op de markt gebracht worden.
De Raad besloot ook al het mogelijke te doen om de export van varkensvlees zoveel mogelijk op te voeren. Verder gaat hij in september bezien of de in maart afgesproken verhoging van de producentenprijs met 8 procent. die op 1 november zou ingaan, al op 1 oktober kan ingaan.
Het besluit om de invoer van rundvlees voorlopig te stoppen werd genomen tegen de zin van de Europese Commissie. De Commissie is bevreesd dat een invoerstop van de Gemeenschap tegenmaatregelen van landen buiten de EG zal uitlokken. In eerste instantie wees de Commissie het verzoek om een invoerstop dan ook af. De Raad aanvaardde het besluit echter met gekwalificeerde meerderheid van stemmen.
Op de eerste dag van hun bijeenkomst hebben de landbouwministers kennis genomen van het memorandum van de Europese Commissie over de toekomstige suikerpolitiek. De Commissie zegt daarin onder meer dat in de eerstkomende jaren rekening gehouden moet worden met een structureel suikeroverschot in de wereld. Daarom is voorgesteld die hoeveelheid suiker waarvoor een prijsgarantie aan de boeren wordt gegeven van 9,2 miljoen ton op 9,7 miljoen ton te brengen. Alles wat de boeren daarboven, en dus zonder prijsgarantie, voortbrengen, zou in tijden van schaarste binnen de EG gehouden kunnen worden. De ministers verzetten zich niet tegen de idee van de Commissie dat de Gemenebestlanden in de toekomst de mogelijkheid nioeten behouden om 1,4 miljoen ton suiker per jaar in de EG af te zetten.

Voorstellen commissaris Lardinois

Op 3 sept. kwamen de Europese landbouwministers op Nederlands initiatief (zie boven) bijeen om over de situatie in de landbouw te spreken,
Ter tafel lag een aantal voorstellen van de Europese Commissie, dat werd toegelicht door landbouwcommissaris Lardinois.

De voorgestelde maatregelen omvatten o.a. een verhoging van de garantieprijzen van landbouwprodukten met 4% en een de facto devaluatie van het Britse en Ierse pond met 7,5% voor handelsdoeleinden van de landbouw,
Andere voorgestelde maatregelen behelsden een vervroeging van de besprekingen over de prijzen var? 1975 zodat de jaarlijkse verhoging voor melkprodukten in febr. in plaats van in april en van rundvlees in maart in plaats van in april kunnen worden ingevoerd, een verandering van de basis, aan de hand waarvan de Europese Commissie haar jaarlijkse prijsvoorstellen uitwerkt om meer rekening te kunnen houden met de hoge inflatie van dit jaar, technische aanpassingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid om landen met een zwakke munteenheid, zoals Engeland en Italië in aanmerking te laten komen voor subsidies uit het landbouwfonds van de EG bij invoer van voedergraan, snelle beëindiging van het Italiaanse systeem van invoerdeposito's, dat eerder dit jaar is ingevoerd om de aankopen van goederen in het buitenland te verminderen, verhoging van de belastingaftrek voor modernisering van de landbouw, steun aan jonge boeren en ten slotte de spoedige invoering van een programma voor subsidie aan boeren in arme berggebieden van de EG.
Ir. Lardinois waarschuwde de Europese boeren dat zij deze winter de produktie van een groot aantal voedingsmiddelen zullen moeten verminderen als gevolg van de situatie rondom de Amerikaanse oogst van voedingsgranen. Bij de besprekingen met de Amerikaanse minister van landbouw, Earl Butz, eind aug. in Washington, had hij de verzekering gekregen dat de Verenigde Staten zoveel mogelijk maïs en sojabonen zullen exporteren als mogelijk is. Maar dit betekent niet dat de Amerikaanse oogst groter wordt. ,,We staan niet voor een gemakkelijke winter." De produktie van vlees, pluimvee en eieren zal vermoedelijk kleiner worden als gevolg van een dringend tekort aan voedergraan, zo meende Lardinois.
De COPA, het samenwerkingsorgaan van de boerenorganisaties in de EG, vond dat de prijzen met 8 in plaats van met 4% moeten worden verhoogd. De vice-president van de COPA, Jean Deleau, zei op 2 sept. in Brussel dat de voorstellen van de Europese Commissie onvoldoende en niet realistisch waren. Deleau verklaarde verder er voorstander van te zijn om de gemeenschapsgrenzen ook na 1 nov. a.s. gesloten te houden voor de invoer van rundvlees.
Ook boerenorganisaties in België en Duitsland hebben zich uitgesproken tegen de voorstellen van de Europese Commissie. Het verst daarbij ging de franstalige Belgische bond UPA, die kwalificaties als ,,bespottelijk" en ,,slechts bijdragend tot grotere ontevredenheid onder de agrariërs" in de mond nam. Andere Belgische bonden stemden in met de eis van 8%, boven de verhoging van 8,5% die in maart van dit jaar was toegekend.

De bijeenkomst van 3 sept. leverde echter geen directe resultaten op.

Er bleek nog een aantal technische belemmeringen aan een akkoord in de weg te staan en er werd besloten op 17 sept. wederom bijeen te komen.
Van de kant van de boerenorganisaties werd op het falen van het overleg gereageerd met de mededeling dat op 16 sept. door middel van demonstratieve acties in de EG-landen de aandacht op de slechte economische situatie van de boeren zou worden gevestigd.

Duits veto tegen besluiten van 20 september

Op 17 september begon in Brussel het overleg tussen de landbouwministers dat op 20 sept. resulteerde in het besluit de landbouwprijzen met ingang van 1 okt. met 5% te verhogen.

De 5% moet eigenlijk gezien worden als een basisverhoging. Als gevolg van een groot aantal maatregelen die deel uitmaken van het ,,pakket" dat de ministers tenslotte aanvaardden, gaan veel Europese landbouwers voor een aantal van hun produkten toch aanzienlijk meer ontvangen.
De boeren in Engeland en Ierland bijv. gaan veel hogere prijzen krijgen omdat het Britse en Ierse ,,groene pond" op 1 okt. in waarde vermindert. Landbouwprijzen zijn uitgedrukt in Europese rekeneenheden. Het Britse pond zal voortaan nog maar 2,0053 rekeneenheden waard zijn in plaats van 2,1644 rekeneenheden (een devaluatie met 7,35%) en de waarde van het Ierse pond daalt van 2,1644 rekeneenheden tot 1,9485 rekeneenheden (een devaluatie met 9,97%). Dat betekent dat na 1 okt. er meer Britse en Ierse ponden ,,in de rekeneenheid" zouden gaan, zodat de boeren meer ponden voor hun produkten ontvangen.
Belangrijk voor de boeren in het algemeen is dat de Europese Commissie beloofd heeft dit jaar nog voor 1 dec. met de prijsvoorstellen voor het nieuwe seizoen te zullen komen en dat de Raad daarover op z'n laatst op 1 febr. volgend jaar beslist. Die prijsvoorstellen zullen berekend worden op grond van de kostenstijgingen waarmee de landbouwers in 1973 en 1974 (jaren waarin de kosten hoog opliepen) geconfronteerd zijn geworden. Vroeger werd altijd uitgegaan van de kostenstijgingen in drie jaar. De nieuwe regeling doet velen verwachten dat er begin volgend jaar een forse prijsverhoging voor de landbouwprodukten in het vat zit.
De Raad heeft besloten dat het nieuwe verkoopseizoen voor varkens met een maand vervroegd wordt en zou ingaan op 1 okt. Dat betekende dat de boeren de al in maart van dit jaar vastgestelde prijsverhoging met 8% een maand eerder krijgen. De Britse boeren hebben een extra-prijsverhoging van 5% voor hun melk gekregen en dat brengt de totale prijsverhoging voor dit produkt in Engeland (5% plus 5% plus het devaluatievoordeel) op een kleine 20%.
Voor de graanboeren in de Benelux is van groot belang dat de Raad besloot tot opschorting (op 22 okt.) van wat in ,,Brusselse taal" heet artikel 4 bis, lid 2 van verordening 974. Dat is een monetaire maatregel die tot gevolg heeft dat er weer heffingen zullen gaan liggen op Frans graan dat bijvoorbeeld in Nederland geïmporteerd wordt. Het Franse graan wordt hier dus duurder en dat betekent dat de Benelux-landbouwers beter kunnen concurreren.
Melkveehouders in de Benelux hebben belang bij het Raadsbesluit om het zogeheten ,,negatief correctief" voor zuivelprodukten af te schaffen. Dit overblijfsel van een vroegere revaluatie van de muiten zal tot gevolg hebben dat er een prijsverhogend effect ontstaat van ongeveer 1,5%. Het verkoopseizoen voor zuivel gaat volgend jaar in op 1 febr. en dar voor rundvlees op 1 maart en ook dat betekent een ,,winst" van resp. twee maanden en een maand.
De premie die de Gemeenschap instelde voor het tijdelijk langer aanhouden van slachtvee (een maatregel die moet voorkomen dat in de herfst massaal slachtvee wordt aangeboden hetgeen de Europese overschotten nog zou vergroten) is door de Raad met 5% verhoogd. Deze extra verhoging zal volledig door het Europese landbouwfonds worden betaald. Aan Italië, zo werd besloten, zal een uitkering verstrekt worden van ongeveer 145 miljoen gulden om de melkveestapel in stand te houden. In feite is dit een premie die moet voorkomen dat het melkvee daar ter slacht wordt aangeboden. Verder is afgesproken dat de Europese Commissie binnenkort de importbeperkende inaatregelen die Italië nog voor sommige landbouwprodukten hanteert, gaat aanpakken. Het na eindeloos vergaderen tenslotte uit de bus gekomen compromis werd door de deelnemers achteraf toch niet zo negatief beoordeeld. De Franse raadsvoorzitter Bonnet zei: ,,er zijn geen winnaars en geen verliezers". Europese commissaris Lardinois noemde het bereikte resultaat van 5% ,,redelijk en niet overdreven".
De Nederlandse minister Van der Stee vond dat de Nederlandse boeren beslist niet ontevreden behoeven te zijn en hij was bovendien blij met het feit dat het prijsverhogende effect van de maatregelen op de kosten van levensonderhoud in Nederland binnen de perken blijft. Hij schatte dat het leven voor de consumenten ongeveer 0,3% duurder zal worden.

Op 25 september gaf de regering in Bonn een verklaring uit waarin werd gesteld dat zij niet akkoord kon gaan met de voorgestelde verhoging van 5% voordat de overige leden bevredigende verklaringen hadden afgegeven dat zij hun nationale steunmaatregelen ongedaan zouden maken (zie verder pag. 689). In de pers verschenen onmiddellijk berichten over een Frans-Duitse tegenstelling, omdat algemeen werd aangenomen dat de Duitse eis Frankrijk gold dat zijn boeren met bijzondere maatregelen heeft gesteund. Het Europese parlement wijdde een spoeddebat aan de problematiek en verzocht de Bondsregering van haar standpunt terug te komen.
Op 26 september overlegden de Franse president Giscard d'Estaing en de Westduitse bondskanselier Schmidt telefonisch met elkaar over de ontstane situatie. Later werd meegedeeld dat de Franse regering voorstandster was van een bijzondere ministerraadbijeenkomst op 2 oktober om nogmaals over de landbouwproblematiek te overleggen. Vervcigens schreef bondskanselier Schmidt een brief aan de staats- en regeringshoofden van de negen EG-landen, waarin hij stelde dat de Westduitse regering zeker niet anti-EG is en ook bereid is de voorgestelde 5% prijsverhoging te accepteren op voorwaarde dat het gehele landbouwbeleid opnieuw op de helling komt, er bij de vaststelling van de landbouwprijzen voor 1975/'76 rekening wordt gehouden met de tussentijdse prijsverhoging en er door de lid-staten geen verdere nationale steunmaatregelen worden genomen.
Tijdens de bijeenkomst van 2 oktober bleken de andere leden bereid deze voorwaarden te accepteren, waarna de Bondsrepubliek haar veto ophief. (Europa van Morgen, *„Europese Gemeenschap", NRC/H'*-blad)

Reacties

De reacties van de verschillende ministers op de gebeurtenissen liepen nog al uiteen. De Duitse minister van buitenlandse zaken Genscher zei verrast te zijn door de positieve reacties die er ook bij andere lidstaten op de Duitse houding waren gekomen. Zijn landgenoot en collega van landbouw Ertl zei dat het de eerste keer in vijf jaar tijd was dat hij zo'n positieve Raad had meegemaakt.
De Nederlandse minister van landbouw Van der Stee sprak echter van een ,,nutteloze exercitie", maar noemde het aan de andere kant een winstpunt dat de Fransen bereid bleken voor het eerst schriftelijk vast te leggen dat er een kritische bezinning over het Europese landbouwbeleid nodig is.

De Nederlandse minister weigerde antwoord te geven op de vraag of het Duitse besluit en alles wat daarna gevolgd is tot de conclusie kan leiden dat de Europese Commissie bij het doen van haar landbouwvoorstellen voortaan ook wat meer het oog gericht zal houden op Bonn. Hij gaf een ontkennend antwoord op de vraag of de Nederlandse regering haar aardgasbeleid ten opzichte van de Nederlandse tuinders zal wijzigen. Ik weet dat de Europese Cie en Duitsland en Frankrijk bezwaren tegen dat beleid hebben. De Belgische minister van buitenlandse zaken Van Elslande verklaarde na afloop van de Raad dat naar zijn mening de regering in Bonn de moeilijkheden wel wat overdreven en opgeblazen heeft en de Belgische minister van landbouw Lavens, de eerste die onmiddellijk na het bekend worden van het Duitse besluit om een extra-Raadszitting vroeg zei: ,,De ministers hebben een dag en de boeren hebben een week verloren". (Europa van Morgen, NRC/H'blad)

WEST-EUROPA

ALGEMEEN

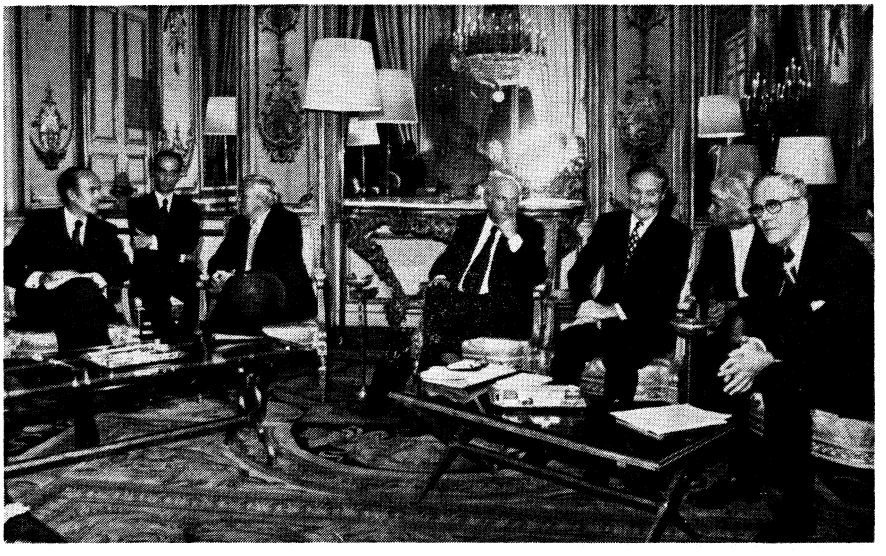
EUROPEES DINER IN PARIJS

De Franse president Valéry Giscard d'Estaing heeft de negen staats- en regeringsleiders van de EG-landen cp 14 sept. in Parijs ontvangen. Tijdens een diner hebben zij van gedachten gewisseld over actuele vraagstukken. De bijeenkomst verliep in een ontspannen sfeer.

Van verschillende zijden is gepleit voor een heroriëntering en een furidarnenrele heroverweging van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. De Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt stelde zelfs een tweede conferentie van Stresa voor, naar analogie van die van 1958 waar, mede door dr. S. L. Mansholt, de fundamenten voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid werden gelegd.
Nederland staat niet afwijzend tegenover een heroriëntering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, maar vreest dat een aparte conferentie een tegenstelling zou kunnen creëren met de gemeenschapsinstellingen. ,,Men mag van de Europese Commissie en de gemeenschapsorganen vergen dat zij zelf tot een heroriëntering komen", aldus drs. Den Uyl, de Nederlandse premier. De ministerraad zou de Commissie moeten vragen het huidige beleid te evalueren en een aantal alternatieven voor te stellen.

Economische situatie

Vrijwel alle deelnemers hebben uitvoerig gesproken over de internationale economische toestand. Premier Den Uyl signaleerde tendensen die wijzen in de richting van een recessie, en het gevaar van een restrictief beleid onder andere in de Verenigde Staten, juist nu de inflatie en de werkloosheid zich krachtig doen gevoelen.
De Nederlandse premier zei te hebben gepleit voor een expansief beleid. In de Europese Gemeenschap is het sociale beleid nooit goed van de grond gekomen, en juist gezien de werkloosheid -- die in Nederland 3,5 procent bedraagt — zou thans in de EG een geintegreerd werkgelegenheidsbeleid moeten w-orden gevoerd
Indien iemand ten tijde van de oprichting van de gemeenschappelijke markt, in 1958 zou hebben voorspeld dat de inflatie zeventien jaar later negen tot twaalf piocent zou hebben bedragen, zou niemand hem hebben geloofd Ditzelfde geldt voor de werkloosheid, aldus clrs Deri Uyl President Giscard d'Estaing heeft, in wat drs Den Uyl ,,zeer voorzichtige bewoordingen" noemde, te kennen gegeven dat de huidige situatie van onzekerheid als gevolg van het Britse verlangen naar heronderhandelingen over de toetredingsvoorwaarclen" niet kan voortduren De premier zei Leer verheugd te zijn over de nadrukkelijke verklaring van Harold Wilson, dat geen sprake zou zijn van onderhandelingen tussen enerzijds Engeland en anderzijds de acht, maar van onderhandelingen binnen de structuur en het kader van de Gemeenschap. Naar Nederlandse opvatting dient Engeland de ruimte te worden gegund voor een fundament~aanpassing — binnen het raam van de Gemeenschap — die het bij het toetredingsverdrag wordt verleend.
In het algemeen werd — onder andere door Gaston Thorn (Luxemburg), Leo Tindemans (België), Michael Cosgrave (Ierland), Poul Hartling (Denemarken) en Mariano Rumor (Italië) — vrij kritisch gesproken over de besluitvorming in de Gemeenschap, en het feit dat diverse raden, doordat zij steeds onafhankelijker van elkaar opereren, meer en meer sectoriale belangen gaan vertegenwoordigen.
Algemeen was men het er over eens dat de besluitvorming kan worden verbeterd. Nederland heeft, volgens premier Den Uyl, — helaas als enige — gepleit voor versterking van de rol en de betekenis van de Europese Commissie, ,,een klassiek Nederlands nummer maar ik meende het". Nederland heeft er tevens voor gepleit. dat het Europese Parlement rechtstreeks wordt gekozen indien wordt gesproken over uitbreiding van zijn bevoegdheden.
Over Europese politieke samenwerking — een zaak die formeel buiten het EG-kader valt en de ministers van buitenlandse zaken aangaat welke niet aanwezig waren — is nauwelijks gesproken. Bondskanselier Schmidt heeft gepleit voor het invoeren van een Europees paspoort, naar basismodel van alle negen landen met kleine nationale verschillen.
Over het karakter van de komende topconferentie is gesproken door onder andere Tindemans, Thorn, Rumor en Wilson. President Giscard d'Estaing heeit zijn gasten gevraagd, hun gedachten te laten gaan over onderwerpen die op een topconferentie zouden kunnen worden besproken, en de wijze waarop deze zou kunnen worden georganiseerd.
Er lijkt een concensus te groeien dat het mogelijk is volstrekt informele bijeenkomsten te houden, waar van gedachten wordt gewisseld en ,,vervelende dingen worden weggemasseerd". Premier Den Uyl noemde een herhaling van de Kopenhaagse topconferentie van eind vorig jaar, die ,.slecht was voorbereid" en waar ,,geforceerd allerlei besluiten uit de grond werden gestampt" ,,niet denkbaar", en vergeleek de topconferentie in de Deense hoofdstad met de bijeenkomsten van staats- en regeringsleiders in Den Haag en Parijs. die toch een enigszins besluitvormend karakter droegen.
In antwoord op vragen verklaarde de premier dat is gesproken over besluitvorming met eenstemmigheid in de Ministerraad. Nederland wenst dat meer meerderheidsbesluiten worden genomen, maar erkent dat men thans is aangewezen op unanimiteit. Indien thans te sterk de nadruk zou worden gelegd op de noodzaak van meerderheidsbesluiten zou Engeland nog meer kopschuw worden dan het thans al is: premier Wilson begon onmiddellijk om verduidelijking te vragen toen de kwestie van eenstemmige of meerderheidsbesluiten aan de orde kwam.
Verschillende regeringsleiders — Rumor, Thorn en Tindemans — hebben, met varianten, gesproken over de kwestie van een secretariaat van de Ministerraad, om de Raad beter te doen functoneren. Het klassieke Nederlandse standpunt is, dat een ,,politiek secretariaat" in Brussel moet worden gevestigd. (Europa van Morgen)

Het ,,Europese diner". 1 gres Giscard d'Estaing, in het midden prem Den Uyl

MINISTERRAAD NEEMT BESLUITEN OVER HANDELSAKKOORDEN MET OOST-EUROPA, ENERGIE, GRIEKENLAND, PORTUGAL EN ONTWIKKELINGSLANDEN

De ministers van buitenlandse zaken hebben op 17 sept. in Brussel een aantal besluiten genomen over de handel met Oosteuropese landen, het gemeenschappelijke energiebeleid, de betrekkingen met Griekenland en Portugal en de hulp aan ontwikkelingslanden?
T.a.v. het eerste punt werd besloten de besprekingen over de uitwerking van de gemeenschappelijke handelspolitiek met deze Ianden te bespoedigen. In een volgende zitting zou men zich uitspreken over de inhoud van deze handelspolitiek, in het bijzonder over een schema voor een akkoord waarover dan met de

, Op 16 september waren de ministers van buitenlandse zaken in Parijs bijeengeweest waar werd gesproken over de politieke samenwerking. De hierboven genoemde onderwerpen kwamen toen ook ter sprake, maar er werden geen concrete besluiten genomen.

Oosteuropese landen kan worden onderhandeld.

Energiebeleid

De ministers namen een resolutie aan over een gemeenschappelijk energiebeleid.

Een dergelijk beleid, aldus de resolutie, impliceert ,,de uitwerking van gemeenschappelijke kwantitatieve doelstellingen welke als richtsnoer voor het gemeenschappelijk beleid dienen en tevens als een belangrijk houvast voor producenten en consumenten van energie in de Gemeenschap".

Dit gemeenschappelijk beleid zal de Gemeenschap in staat stellen zich op energiegebied steeds meer als zodanig te uiten tegenover de buitenwereld. Het houdt een strakke coördinatie in van de standpunten van de lidstaten, waardoor de Gemeenschap in staat zal zijn geleidelijk een gemeenschappelijk standpunt tot uiting te brengen over de problemen met betrekking tot samenwerking met de producerende en andere gebruikende landen.

Uitgangspunt van de discussie en de besluitvorming was een nota van de Commissie van 5 juni 1974 getiteld: ,,Naar een nieuwe strategie inzake het energiebeleid voor de Gemeenschap".

De ministers hadden in juli al van gedachten gewisseld over deze nota, maar konden toen niet tot een gemeenschappelijk standpunt komen, voornamelijk door het dwarsliggen van de Engelse minister voor energiezaken Shore.

De inhoud van deze nota luidt, kort samengevat als volgt:

De Europese Gemeenschap moet tegen 1985 haar afhankelijkheid van geïmporteerde energie terugbrengen tot 40 procent van het totaal. Het aandeel van de olie in dat energiepakket van de EG moet van 60 tot 40 procent verminderen.

De Commissie is van mening dat vooral de elektriciteitsproduktie door kerncentrales zo snel mogelijk tot versnelde ontwikkeling gebracht moet worden. Tegen 1985 zouden deze centrales 50 procent van de elektriciteitsbehoefte ofwel 17 procent van de totale energiebehoefte van de Gemeenschap moeten dekken. De kolenproduktie van de EG moet op hetzelfde niveau gehandhaafd blijven en de import van het ,,zwarte goud" moet verhoogd worden.

Het in de EG aanwezige aardgas moet wel selectiever gebruikt worden. Op langere termijn (tegen het jaar 2000) moeten volgens de Commissie gas en kernenergie het gros van de Europese energiebehoefte dekken. Het gas zou dan voor 50 procent en kernenergie voor 30 procent in de behoefte moeten voorzien.

De Commissie verwacht van de lidstaten dat ze, om dit doel te bereiken, een deel van hun bevoegdheden afstoten naar Europees niveau om gecoördineerde acties op het stuk van onderzoek en ontwikkeling, investeringen en industriepolitiek mogelijk te maken De benodigde investeringen voor de periode 1975-1985 worden geraamd op 300 miljoen dollar,

De Commissie wil verder een permanent overleg tussen de oliemaatschappijen en de overheid. De maatschappijen zullen een aantal verplichtingen moeten aangaan en bovendien moet de gehele energiemarkt een stuk doorzichtiger worden. Op Europees niveau moet er op den duur één gemeenschappelijke oliemarkt ontstaan en één handelspolitiek De overheid zal zelf niet de olieproducerende landen moeten gaan onderhandelen over een gegarandeerde bevoorrading Een volledige eenmaking in Europa van de prijzen en belastingen van en op de energie is onontbeerlijk, aldus de Europese Commissie.

Griekenland

Een grote mate van politieke overeenstemming bestond over wat werd genoemd het ,,ontdooien" van het associatieverdrag met Griekenland. Dit verdrag, dat een geleidelijke versterking van de betrekkingen tussen Griekenland en de EG beoogde tot volledig lidmaatschap tegen 1984, werd zeven jaar geleden, na de kolonelscoup, ,,bevroren", dat wil zeggen de uitvoering werd strikt beperkt tot de lopende zaken.

Het officiële besluit het associatieverdrag weer te gaan toepassen zal worden genomen op een associatieraad — een bijeenkomst van de EG-ministers met hun Griekse collega Mavros.

Ook het bedrag van f 55,75 mln voor ontwikkelingsprojecten dat na de coup werd geblokkeerd zal beschikbaar worden gesteld voor projecten in Griekenland, die overigens nog nader moeten worden uitgewerkt.

Toetreding tot de Gemeenschap als volwaardig lid op een eerder tijdstip dan 1985, zoals de Griekse regering wil, is niet expliciet ter sprake gekomen.

De Europese Commissie zal, in nauw overleg met Griekenland, onderzoeken hoe de Gemeenschap steun kan verlenen aan verbetering van de structuur van de Griekse landbouw.

Op 10 september brachten de Griekse minister van buitenlandse zaken Mavros en de minister van financiën Pesmazoglou een bezoek aan de Europese Commissie. Zij werden ontvangen door de voorzitter Ortoli en het Commissielid Gundelach. Het was het eerste bezoek dat leden van de nieuwe Griekse regering na de instelling van een burgerlijk bewind aan de Commissie brachten.

Tijdens dit bezoek kwam de associatie tussen Griekenland en de Gemeenschap ter sprake.

Mavros deelde mee dat zijn regering van plan is binnenkort de Gemeenschap een verzoek te doen om de integratie van Griekenland in de Gemeenschap te versnellen, om de toetreding van dat land op korte termijn mogelijk te maken.

Mavros herinnerde eraan dat de normale overgangsfase van de associatie op 31 oktober 1974 afloopt en dat de douaneunie voor het grootste gedeelte van het handelsverkeer tussen de beide partijen op die datum voltooid zal zijn.

Ortoli nam met belangstelling kennis van deze mededeling en zei de bevoegde instanties van de Gemeenschap daarvan in kennis te zullen stellen. Hij sprak de hoop uit dat de ontwikkelmgen in de associatie, die zich dankzij de gezamenlijke inspanning van de beide partijen in de nabije toekomst zullen voordoen, Griekenland en de EG in staat zullen stellen de tussen 1967 en 1974 opgelopen achterstand in te halen.

Portugal

Evenals de ministers van buitenlandse zaken die deelnamen aan het overleg over coordinatie van de buitenlandse politiek, beoordeelden de ministers van buitenlandse Laken die als EG-Raad bijeen waren de ontwikkelingen in Portugal positief, al zijn politieke ncch economische stabiliteit in dit land reeds volkomen gegarandeerd.

De ministers hebben de Europese Commissie gevraagd, verkennende besprekingen met Portugal te beginnen, om een duidelijker beeld te krijgen van de Portugese wensen.

Het zogenaamde ,,comité politique" — de directeuren-generaal politieke zaken van de ministeries van buitenlandse zaken, die de driemaandelijkse conferenties over de Europese politieke samenwerking voorbereiden — blijft de situatie in Portugal volgen.

Het handelsverdrag, dat Portugal als lid van de Europese Vrijhandelszone met de Gemeenschap heeft gesloten, omvat een zogenaamde evolutieve clausule, die de mogelijkheid biedt de betrekkingen te versterken.

Hulp aan ontwikkelingslanden

De ministers hielden zich op 17 sept. ook bezig met de hulp aan ontwikkelingslanden.

Zij luisterden naar een uiteenzetting van het Commissielid Claude Cheysson, die een toelichting gaf op de ontwikkelingshulp van de Gemeenschap.

Cheysson verzocht de ministers spoed te betrachten met financiële hulp aan landen die het ergst te lijden hebben onder de recente internationale prijsbewegingen.

Hij stelde voor een derde deel van de $ 500 mln die de EG-landen in het speciale hulpfonds van de VN voor deze landen willen storten, reeds thans over te maken aan de secretaris-generaal van de VN.

De Raad besloot daarover zo spoedig mogelijk een uitspraak te doen.

Op 3 oktober besloten de ministers onmiddellijk $ 150 mln over te maken aan het zgn Wereldnoodfonds van de Verenigde Naties
Van de „eerste schijf" van $ 150 mln gaat $ 30 niln rechtstreeks naar de speciale rekening van de VN. $ 120 mln zal door de Gemeenschap verstrekt worden aan de meest getroffen landen
Over het tijdschema waarin de resterende S 350 niln ter beschikking gesteld zullen worden zullen in januari 1975 besluiten worden genomen (Europa van Morgen. Le Monde, The Trrnes)

EG-BEGROTING 1975

Begin sept. heeft de Commissie het voorontwerp van de EG-begroting 1975 toegezonden aan Ministerraad en Parlement

De Europese Coriimissie raarnt dat volgend jaar 1877 mln rekeneenheden meer nodig zullen zijn dan vorig jaar voor het budget van het Europa van de Negen. Maar, zo werd aangetekend op een persconferentie in Brussel (5 sept.), eigenlijk is het niet helemaal juist te stellen dat de begroting met 37% omhoog gaat. In de nieuwe begroting zijn namelijk veel zogeheten nieuwe activiteiten opgenomen, tot een totaal bedrag van ongeveer een miljard rekeneenheden. Het gaat hier bijvoorbeeld om 650 mln r.e. voor het Europees Regionaal Fonds, 210 mln r.e. voor het Noodfonds van de Verenigde Naties voor de armste landen in de wereld, 50 mln r.e. voor het Europees Ontwikkelingsfonds, 9,6 mln r.e. voor het Sociale Fonds, 26,4 mln r.e. voor wetenschappelijk onderzoek en 17 mln r.e. voor hulp en subsidies aan een aantal instellingen. Uit het voorontwerp van de begroting voor 1975 blijkt ook dat, als de bevoegde instanties er mee akkoord gaan, het zwaartepunt minder op de uitgaven voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid komt te liggen. Dit jaar nog was dat 75,1% ofwel 3.754 mln r.e. dat bestemd was voor de landbouwsector. en dat percentage is in de nieuwe begroting gedaald tot 62,81% ofwel 4.304 mln r.e.

Middelen

	1974		1975	
Eigen middelen	2.945	58%	3976	57%
Bijdragen	2.074	41%	2.908	42%
Diverse ontvangsten	60	1%	72	1%
	5.079	**100%**	**6.956**	**100%**

Uitgaven

Het totale bedrag van het voorontwerp van begroting 1975 beloopt 6956 miljoen rekeneenheden, vergeleken met 5 079 miljoen rekeneenheden voor het budget 1974 Ziet men af van de overige instellingen (Parlement, Raad, Hof van Justitie), die iets minder dan 2 procent van het totaal van de begroting voor hun rekening nemen, dan blijkt dat het cijfer van de Commissiebegroting stijgt van 4 997 re in 1974 tot 6 852 miljoen re in 1975 Dat is + 37 procent
De omstandigheden dringen op communautair niveau evenzeer als op de nationale niveaus tot een versobering. zo stelt de Commissie Zij heeft niet geaarzeld over te gaan tot zeer strenge beperkingen bij de opstelling der ramingen, vooral waar het gaat om de huishoudelijke uitgaven teneinde de verhoging der kredieten in de hand te houden (Eurıopa van Morgen)

BELGIË

ONREGELMATIGHEDEN BIJ BANK VAN BRUSSEL

De Bank van Brussel, de tweede grootste Belgische bankinstelling, heeft ten gevolge van onregelmatige termijntransacties, verricht door personeelsleden van haar arbitragedienst, een belangrijk verlies op de wisselmarkt geleden De bank zelf maakte het feit bekend op 14 okt. in het volgende communiqué:

„Het directiecomité heeft kennis genomen van een verslag van de algemene inspectie van de 'bank, die onlangs onregelmatige valutaposities heeft ontdekt, welke niet geboekt werden, zulks in strijd met de beheersregels die formeel gelden in de bank Klacht wordt ingediend hij de gerechtelijke overheid. In overleg met de Nationale Bank van België en de Bankcommissie, werden de gepaste maatregelen getroffen opdat de posities onverwijld zouden worden gedekt, met inachtneming van de richtlijnen van de monetaire overheid en van de tradities van de bank.

Deze toestand 'brengt de solvabiliteit van de bank geenszins in het gedrang. Haar interne reserves — die precies werden samengesteld om het hoofd te kunnen bieden aan uitzonderlijke omstandigheden — zijn klaarblijkelijk belangrijk genoeg om het verlies te dekken, waartoe de afwikkeling van de wisselposities aanleiding kan geven"

Nog op 14 okt. verklaarde minister van financiën Declercq dat er voor de gewone spaarders geen reden tot ongerustheid bestond en dat er geen vergelijking mogelijk was met het Herstatt-faillissement in W.-Duitsland, aangezien de bank zelf niet fout is, maar enkel verlies lijdt wegens persoonlijke speculaties vanwege enkele personeelsleden.

De volgende dagen werd nader vernomen dat de onregelmatige transacties door de inspectiedienst van de BvB ontdekt werden op 8 okt. 's Anderendaags werden de Bankcommissie en het Herdisconterings- en Waarborginstituut en de Nationale Bank op de hoogte gebracht.

De minister van financiën werd officieel ingelicht op 11 okt. en informeerde de eerste-minister op 13 okt. Deze laatste was echter reeds op 12 okt gewaarschuwd door de socialistische partijvoorzitter Cools. Het publiek reageerde rustig op het communiqué van de bank. Er was geen spoor van enige rush naar de loketten te bespeuren. De BvB deelde op 15 okt. nader mede, dat het verlies tussen 600 mln en 1,5 mrd fr zal liggen. Tevens werd eraan herinnerd dat het netto-actief van de bank op ruim elf mrd fr kan worden geraamd en de interne reserves vier mrd fr bedragen. Vorig jaar bedroeg de winst (vóór belasting) twee mrd fr. Op het einde van het boekjaar, aldus de BvB, zal worden beslist, hoeveel van het verlies ten laste komt van de winst- en verliesrekening en hoeveel ten laste van de reserves.

Minister De Clercq legde op 16 okt. een verklaring af voor de Kamer, zowel over de feiten, de toestand van de BvB. de methode van de wisseloperaties als over de maatregelen die zullen worden getroffen om onregelmatigheden, in de mate van het mogelijke, te voorkomen.

De Clercq zei dat de Bankcommissie reeds door haar circulaire dd. 12 aug. 1974 de banken aanvullende inlichtingen gevraagd heeft over hun wisselverrichtingen, en eerlang op grond van de ontvangen antwoorden, de toestand van iedere bank beter zal kunnen beoordelen en, waar nodig, de bankrevisoren en de bankiers bijkomende voorschriften zal opleggen. Verder herinnerde de minister aan het wetsontwerp op de wisselkontrole, dat door de regering werd ingediend en nog in 1974 voor het parlement in bespreking zal komen. Tenslotte zei hij dat de regering de Nationale Bank en de Bankcommissie opdracht heeft gegeven een „dringend en grondig onderzoek in te stellen naar de wenselijkheid om het statuut van de financiële tussenpersonen, evenals het toezicht erop, te herzien."

De mededeling van de minister werd gevolgd door een debat, tijdens hetwelk A. Cools (BSP) aandrong op een fundamentele hervorming van de banksector, de oprichting van een publiekrechtelijke vennootschap, waaraan het kapitaal van de banken, dat in het bezit is van financiële vennootschappen, geheel of gedeeltelijk zou worden overgedragen, en de reorganisatie van de Bankcommissie. Ook Van Geyt (comm.) vroeg een structurele hervorming van het bankstelsel. De woordvoerders van de overige fracties, Desmarets (PSC), Schiltz (VU), Kempinaire (PVV/PLP), Duvieusart (RW), Clerfayt (FDF) waarschuwden voor een onnodig dramatiseren van de toestand en vroegen vooral dat de regering maatregelen zou treffen. om een herhaling van de onregelmatigheden onmogelijk te maken, zonder dat evenwel zou worden overgegaan tot een nationalisering van de banksector.

VAKBONDSEISEN **INTERPROFESSIONEEL** AKKOORD

Het Algemeen Christelijk Vakverbond, het Algemeen Belgisch Vakverbond en de Algemene Centrale van de liberale vakbonden van België hebben op 16 okt. aan het Verbond van Belgische Ondernemingen de eisenbundel overhandigd i.v.m. het interprofessioneel akkoord 1975-1976 Het lopende akkoord van 6 april 1973 vervalt eind 1974.
De bundel van de drie vakverenigingen bevat de volgende punten:

- Per 1 januari 1975 gewaarborgd minimum bruto maandloon van 15.500 fr.
- Gelijk loon voor gelijkwaardig werk, wat een herwaardering van de arbeid van vrouwen en jongeren veronderstelt.
- Wettelijke 40-urenweek met een onderzoek naar de problemen van arbeidsritme en arbeidstempo.
- Gratis vervoer naar het werk met volledige tegemoetkoming van de werkgever in de abonnementsprijs en verhoging van de weddegrens voor het sociaal abonnement van de kantoorbedienden.
- Geleidelijke toekenning van het dubbele vakantiegeld voor de vierde vakantieweek; gelijke berekening van het vakantiegeld voor employés en arbeiders.
- Gelijkstelling van de dagen gedeeltelijke werkloosheid met gewerkte dagen voor de berekening van de vakantie.
- Verlaging van de pensioenleeftijd: pensioen na 45 jaar prestaties (40 voor de vrouwen) zonder afhouding bij vervroegd pensioen; geleidelijke verlaging van de verminderingen voor vervroegd pensioen; betere toepassing van de wetsbepalingen, die het de paritaire comité's mogelijk maken de pensioenleeftijd te verlagen tot 60 jaar voor de werknemers die een zwaar, ongezond en gevaarlijk beroep uitoefenen.
- Behoud van het loon bij zwangerschapsverlof en vakantie om gezinsredenen
- Herziening van de collectieve arbeidsovereenkomst over de collectieve afdankingen.
- Afschaffing van de z.g. carens-dag in geval van ziekte.
- Erkenning van de uitsluitende bevoegdheid van de vakbond voor de verdediging van de belangen van het kaderpersoneel.

ZITTING CULTUURRADEN

De gewone zitting van de cultuurraden werd op 15 okt. geopend. J. Bascour (PVV), E. Jeunehomme (PLP) en A. Weynand (CSP) werden resp. herkozen tot voorzitter van de Nederlandse, de Franse en de Duitse raad.

NEDERLAND

BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS INGESTELD

Op 16 sept. is officieel het bedrijfsfonds voor de pers ingesteld. De stichting heeft tot taak de minister van CRM advies te geven over aanvragen van persorganen voor financiële steun. Die steun zal bestaan uit kredieten en kredietfaciliteiten. Bovendien heeft de stichting tot doel instandhouding van de bestaande verscheidenheid van de pers, voorzover die uit een oogpunt van informatievoorziening en opinievorming in een democratisch staatsbestel van belang is

De stichtingsakte noemt drie soorten persorganen die in aanmerking komen voor eventuele kredietverlening: dagbladen. nieuwsbladen en opinieweekbladen. Voor alle categorieen geldt dat zij, als zij in aanmerking willen komen voor steunverlening, in de Nederlandse taal in Nederland moeten worden uitgegeven en door een zelfstandige redactie op basis van een redactiestatuut worden geredigeerd
Het bedrijfsfonds wordt gevoed door een heffing van vijf procent op de tarieven van radio- en televisiereclame Deze extra STER-heffing werd op 1 januari 1973 voor vier jaar ingevoerd Het fonds bedraagt op dit moment vijftien mln gulden. Minister Van Doorn heeft al twee keer krediet verstrekt aan de Christelijke Pers, ter financiering van integratieplannen voor de dagbladen Trouw en Kwartet, en aan De Tijd als bijdrage in de exploitatielasten
Kredieten worden in het algemeen verstrekt aan persorganen, waarvan het voortbestaan wordt bedreigd en als normale kredietverlening niet of niet voldoende mogelijk is gebleken En dan alleen op basis van een door de verantwoordelijke uitgever ingediend project, dat uitzicht biedt op een rendabele exploitatie binnen een redelijke periode.
De stichting zal gedurende een overgangsperiode bestaan. Bij de parlementaire behanaeling van de, voor het einde van dit jaar beloofde massamedianota, zal bekeken worden of de stichting eventueel anders moet worden opgezet
(NRC/H'blad, Ministerie van CRM)

OPLAGECIJFERS NEDERLANDSE PERSORGANEN

In het blad De Journalist van 15 sept. worden enige cijfers gegeven, verschaft door de Stichting Media Informatie Centrum, omtrent de oplagen van Nederlandse persorganen.
De Journalist heeft geput uit twee uitgaven van MIC, nl. de oplagespecificatie 1973/'74, waarin de betaalde oplagen over het eerste kwartaal van beide jaren gevonden zijn door het gemiddelde aantal abonnees over dat kwartaal en de gemiddelde losse verkoop over het jaar, eindigend op 31 maart te nemen, alsmede een bestandsopname per 15 febr. 1974.
Nevenstaande volgt nu een vergelijking van de totale oplagen van Nederlandse dagbladen, ingedeeld in vijf categorieen, in het eerste kwartaal van 1973 en in het eerste kwartaal van 1974:

	le kw. 1974	le kw. 1973
Landelijke ochtendbladen	1.154.926	1.089.673
Overige landelijke bladen	533.068	539.189
Gespecialiseerde dagbladen	41.934	40.641
Landelijke dagbladen	1.729.928	1.669.503
Regionale ochtendbladen	784.880	769.339
Overige regionale bladen	1.720.857	1.700.421
Regionale dagbladen	2.505.737	2.469.760
Totaal Nederlandse dagbladen	4 235.665	4.139 263

Vervolgens een overzicht van de oplagecijfers van de 18 grootste Nederlandse dagbladuitgevers, met daarbij oplagecijfers van door deze ondernemingen uitgegeven landelijke dagbladen:

		le kw. 1974	le kw. 1973
1	De Telegraaf	527.378	489.089
	Nieuws van de Dag	178.685	179.195
	Holdingmij De Telegraaf	775.623	737.023
2.	Algemeen Dagblad	301.303	277.434
	Het Vrije Volk	167.696	167.384
	NRC Handelsblad	89.894	89.697
	Nederlandse Dagbladunie	685.262	657.963
3	Het Parool	171.300	170.100
	De Volkskrant	206.400	200.300
	Perscombinatie	390.000	384.200
4	AUDET	378.978	367.570
5	De Tijd'	64.791	75.013
	VNU	313.569	313.875
6.	Sijthoff Pers	311.186	317.140
7	Trouw	100 425	104.495
	Christelijke Pers	160 765	172.797
8	Uitg mij Van der Loef	135 524	132.086
9	Holding Utrechts Nieuwsblad	128 983	125.488
10	Nieuwsblad van het Noorden	123 665	120.344
11	Leeuwarder Courant GPD	97 105	93.622
12	Damiate Pers	93.567	92.363
13	Uitg mij Kluwer	90 482	88.622
14	Ver Noordh Dagbladen	78 682	77.459
15	De Gooi en Eemlander GPD	54.745	54.282
16	Provinciale Zeeuwse Courant GPD	50 770	50.193
17	Wegener's Couranten Concern	49 903	48.942
18	Tijls Dagbladen	47 802	46.626

°) Van De Tijd verscheen op 31 augustus 1974 het laatste nummer als dagblad (pag. 537/2)

In de regionale pers bestaat een aantal redactionele samenwerkingsverbanden, t.w de Gemeenschappelijke Persdienst (GPD), de Stichting Pers Unie (PU). de Stichting Zuid-Oost Pers (ZOP) en de Limburgia Pers (LP)
De ontwikkeling van de oplagecijfers van deze combinaties geven het volgende beeld te zien:

	1e kw. '74	1e kw. '73
GPD	817.957	877.066
ZOP	627.756	606.432
PU	177 821	174.901
LP	152 494	145.066

De ontwikkeling van de oplagecijfers van de opinieweekbladen was als volgt:

Opinieweekbladen	1974	1973
Elseviers Magazine	123.750	120.200
Elseviers Weekblad	113.950	111.900
Vrij Nederland	103.074	89.740
Accent	48.000	47.600
Hervormd Nederland	28.060	29.815
Haagse Post	27.600	28.050
De Nieuwe Linie	19.175	23.104
De Groene	14.768	14.876
	478.377	465.285

Tenslotte een overzicht van de omroepweekbladen:

Omroepweekbladen	1974	1973
Televizier	573.201	557.460
AVRO-Bode	386.259	379.002
AVRO totaal	959.460	936.462
TROS-Kompas	584.953	486.858
Studio (KRO)	520.386	535.343
VARA-Gids	506.501	504.865
NCRV-Gids	473.556	475.328
VPRO'	87.663	86.579
	3.132.519	3.025.435
Visie (EO)	58.439	——

"j Het programmablad van de VPRO kwam op 9 maart 1974 in pocketformaat in plaats van Vrije Geluiden

STOPWETJE POLITIE VERWORPEN

De Tweede Kamer heeft op 10 sept. met grote meerderheid het z.g. stopwetje politie verworpen. Vóór stemden alleen de fractie van de PPR en 10 leden van de KVP.
In 1968 was de regeling, dat gemeenten, die meer dan 25.000 inwoners krijgen, automatisch van rijks- op gemeentepolitie mogen overgaan, met een „stopwetje" voor vijf jaar ongedaan gemaakt. Met het oog op de op stapel staande reorganisatie van de politie was het parlement gevraagd dit wetje met nog eens vijf jaar te verlengen.
Bij de debatten was gebleken, dat in de Tweede Kamer twijfel bestond over de noodzaak van verlenging. De TK achtte het beter vaart te zetten achter de reorganisatie van de politie. *(NRC/H'blad).*

WET OP DE RUILVERKAVELING GEWIJZIGD

Met grote meerderheid heeft de Tweede Kamer op 11 sept. een aantal wijzigingen in de ruilverkavelingswet van 1954 goedgekeurd. Alleen de BP stemde tegen, omdat deze fractie het onjuist vond. dat in de toekomst ook pachters mogen meestemmen over een ruilverkaveling, waarin hun bedrijf ligt.
De VVD stemde tegen het gedeelte van de wet. dat bepaalt, dat het uitbrengen van de stemmen geheim moet gebeuren.

Volgens mevrouw Kappeyne van de Coppello garandeert die bepaling allerminst dat de uitgebrachte stemmen altijd geheim blijven Aan de hand van de bedrijfsoppervlakte die op het stembiljet is vermeld kan men vaak achteraf nagaan van wie de stem afkomstig is.
De liberale woordvoerster zei geen sluitend systeem voor een geheime stemming te kunnen voorstellen. maar zij vond het ,,niet zindelijk" als in de wet een ,half stemgeheim" gehandhaafd zou blijven

De belangrijkste wijzigingen in de wet zijn:

- thuisblijvers bij stemmmgen worden niet meer bij de voorstanders van een ruilverkaveling gerekend,
- naast landeigenaren krijgen ook pachters stemrecht;
- de riiilverkavelingsrente wordt aangepast aan de gestegen kosten.

Minister Van der Stee wist aanvaarding van de ingrijpendste door TK-leden voorgestelde wijzigingen te voorkomen.

Een ainendement-Van Rossem (SGP) dat beoogde grondeigenaren met minder dan 25 are van het stemrecht uit te zonderen, werd verworpen Ir. Voortman (PvdA) trok zijn amendement dat eigenaren naast hun stemrecht op grond van oppervlakte ook nog een hoofdelijk stemrecht wilde toekennen in, nadat mr. Van der Stee het als onuitvoerbaar had gekwalificeerd.
Enkele amendementen van de heer Bekker (KVP) die de procedure voor ruilverkavelangen willen verkorten, werden met grote meerderheid aanvaard.
Unanieme instemming kregen enkele voorstellen van de VVDer Waalkens, die eigenaren van gronden waarop een recht van beklemming rust, van stemrecht willen uitzonderen Het gaat hier om veelal kleine percelen grond waarvoor krachtens historische rechten de gebruiker bepaalde vergoedingen aan de eigenaar moet betalen (NRC/H'blad)

WET OP HET OPENBAAR BIBLIOTHEEKWERK AANVAARD

De Tweede Kamer aanvaardde op 18 sept. een wetsontwerp op liet openbare bibliotheekwerk, waarbij de centrale overheid o.m. de bevoegdheid krijgt plaatselijke organen te verplichten tot het oprichten van een openbare bibliotheek. De drie christen-democratische fracties KVP, ARP en CHU stemden tegen het ontwerp. Zij konden zich niet verenigen met het verplichtende karakter van het ontwerp. Rechtstreekse aanleiding tot tegenstemmen was voor deze fracties het verwerpen van een amendement Hermes (KVP), waarbij aan het ontwerp het verplichtende karakter ontnomen werd.

Het amendement sneuvelde met 62 tegen 49 stemmen Voor waren alle confessionele fracties, DS'70, BP en vier VVD-ers. De tegenstemmende meerderheid bestond uit PvdA, PPR, D'66, CPN, PSP en de meeste leden van de VVD-fractie.
De PvdA-fractie. zo vei-klaarde drs. Franssen, meende dat het amendement-Hermes te weinig bescherming van de opvattingen van minderheden bevatte en dat bepaalde delen van het land, ten gevolge van dit amendement, van alle bibliotheekvoorzieningen verstoken zouden blijven.
Bij wijze van compromis stelde de heer Franssen echter een subamendement voor teneinde enerzijds het verplichtende karakter uit de wet te verwijderen, maar aan de andere kant te bepalen dat zij die het niet eens zijn met een besluit van een lager publiekrechtelijk lichaam in beroep kunnen gaan bij de Kroon. Dit amendement werd verworpen mede door toedoen van de confessionelen.
Staatssecretaris Meijer (CRM) die het wetsontwerp vendedigde, heeft nog laten weten, dat de centrale overheid slechts een beperkt gebruik wil maken van de bevoegdheid, plaatselijke organen te noodzaken tot het oprichten van een bibliotheek, ook zullen financieel krap zittende gemeenten niet gedwongen worden De confessionele fracties lieten zich niet overtuigen
De wet zal een bepaling inzake contributieplicht voor volwassen leden van een openbare bibliotheek bevatten. Een hiertoe strekkend confessioneel amendement werd aangenomen, evenals een motie-Hermes, die uitsprak dat de bibliotheekwet zal moeten worden gewijzigd of ingetnokken zodra in het kader van de harmonisatie van het welzijnsbeleid daartoe strekkende wetgeving tot stand is gekomen. (NRC/H'blad)

UITBREIDING VERANTWOORDINGSPLICHT COMBIISSARIS VAN DE KONINGIN

De Eerste Kamer heeft zich op 24 sept. zonder hoofdelijke stemming akkoord verklaard met de invoering van een verantwoordingsplicht voor de commissaris van de koningin aan Provinciale Staten voor het door hem als provinciaal orgaan gevoerde beleid.
Tevens is de verantwoordingsplicht van Gedeputeerde Staten uitgebreid. *(NRC/H'blad,* Politiek Overzicht)

MOZAMBIQUE

ONAFHANKELIJKHEIDSAKKOORD. REBELLIE BLANKEN. BENOEMING HOGE **COMMISSARIS** EN **OVERGANGS**-REGERING.

De op 5 sept te Loesaka gestarte onderhanaeiingen over de onafhankelijkheid van Mozambique (pag. 670/2) resulteerden op 7 sept. in de ondertekening van een verdrag door Frelimo-leider Samora Moises Machel en de acht leden van de Portugese delegatie in aanwezigheid van president Kaoenda van Zambia. Dit verdrag telde 19 artikelen, waarvan de voornaamste als volgt kunnen wo den samengevat:

1) Portugal erkent het recht van het volk van Mozambique op onafhankelijkheid en zal in overeenstemming met het Frelimo zijn macht etappegewijs overeenkomstig de volgende modaliteiten overdragen.

2) De volledige onafhankelijkheid van Mozambique zal op 25 juni 1975, de verjaardag van de oprichting van het Frelimo, plechtig worden afgekondigd.

3) De volgende regeringstructuren worden geschapen om de machtsoverdracht mogelijk te maken in de overgangsperiode die begint na de ondertekening van dit verdrag: een door de Portugese president benoemde hoge commissaris; een in overleg tussen het Frelimo en Portugal gevormde overgangsregering; een in overleg tussen het Frelimo en Portugal gevormde gemengde militaire commissie.

5) De taak van de overgangsregering is het voorbereiden op de onafhankelijkheid. Zij kan decreten uitvaardigen en neemt het economische en financiële beheer van het gebied over.

6) De overgangsregering zal bestaan uit een door het Frelimo benoemde premier en 9 ministers plus staatssecretarissen en onderstaatssecretarisssen, die door de premier worden benoemd en wier benoeming door de hoge commissaris wordt bekrachtigd.

7) Vanwege het overgangskarakter van de regering zullen de ministers door het Frelimo en door de hoge commissaris in de verhouding 2 : 1 warden benoemd d.w.z. zes door het Frelimo en drie door Portugal.

8) De gemengde militaire commissie zal bestaan uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van het Frelimo en het Portugese leger. Haar voornaamste taak zal zijn het toezicht op de naleving van de wapenstilstand.

9) De wapenstilstand zelf wordt in een apart akkoord geregeld.

11) Tot aan de vorming van een eigen politiekorps wordt de bestaande politiemacht onder de hoge commissaris geplaatst.

13) Het Frelimo en Portugal geven uiting aan hun wil om met elkaar banden van vriendschap en constructieve samenwerking aan te knopen en te ontwikkelen.

14) ,,Het Frelimo verklaart zich bereid verantwoordelijkheden op zich te nemen die voortvloeien uit finúiiciele overeenkomsten, die de Portugese staat in naam van Mozambique heeft aangegaan, voor zover deze in het werkelijk belang van dit gebied zijn." (Dit punt doelde volgens commentaren op het Cabora Bassa-project.)

15) Portugal en het Frelimo zullen samenwerken bij het streven om de sporen van het kolonialisme uit te wissen en echte harmonie tussen de rassen tot stand te brengen.

16) Portugal zegt toe alle activa en passiva van de vestiging in Mozambique van de Banco Nacional Ultramarino over te dragen, zodat een centrale bank met dit kapitaal kan worden opgericht, die eigen geld zal kunnen uitgeven waardoor de overgangsregering een onafhankelijke financiële politiek zal kunnen voeren.

18) De onafhankelijke staat Mozambique zal zijn soevereiniteit zowel intern als extern uitoefenen en daartoe de politieke instellingen scheppen alsook het sociale stelsel kiezen, die hij in het belang van het volk het beste acht.

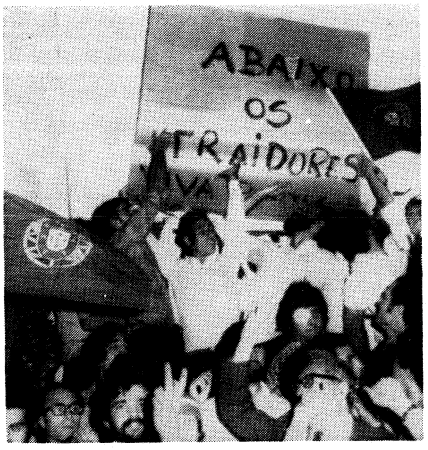
19) De Portugese regering en het Frelimo wensen elkaar geluk met de afsluiting van dit verdrag, dat de oorlog beëindigt en de vrede herstelt, die Mozambique tot onafhankelijkheid zal leiden, en die een nieuwe bladzijde openslaat in de geschiedenis van de betrekkingen tussen de beide landen en volken. Hel Frelimo heeft in de loop van de strijd steeds onderscheid gemaakt tussen het Portugese volk en de Portugese staat. Het zal daarom zijn bemoeiingen ten gunste van een broederlijke en harmonische samenwerking tussen Portugal en Mozambique versterken.

Minister Soares (Portugal) op **bezoek** bij president Kaoenda van Zambia (r.).

Rebellie blanken

Enkele uren na de ondertekening van het onafhankelijkheidsverdrag op 7 sept. begon een groep blanken een opstand in de hoofdstad van Mozambique, Lourenço Marques. Zij bezetten het radiostation, openbare gebouwen zoals het hoofdpostkan-

Tijdens de blanke rebellie werd in Lourenço Marques betoogd tegen het officiële Portugese beleid

toor, de verkeerstoren van het vliegveld en de olieraffinaderij. Via de zender, die zij aanduidden als „Radio Vrij Mozambique", riepen de rebellen de Portugese bevolking op zich bij hen aan te sluiten. Zij veroordeelden het akkoord van Loesaka, waardoor naar hun zeggen het Frelimo tot „eigenlijke gebieder over Mozambique" was aangesteld. Uit de mededelingen van het radiostation werd afgeleid dat de rebellen Europese en Afrikaanse ex-militairen waren. Hun actie zou worden geleid door een clandestiene legerorganisatie, de „Draken van de dood", en door een uiterst rechtse Portugese beweging, FICO („ik blijf"), die samenwerkten in de „Beweging voor een vrij Mozambique."

Tot de leiders van de rebellie werden gerekend Gomes dos Santos, voorzitter van de groep FICO, de vroegere communist Hugo Velez Grilo, leider van de beweging Democratische samenbundeling (CODEMO) en mevr. Joana Simeao (ex-GUMO) Zij genoten volgens Le Monde Diplomatique (oktober) de steun van de „zakenman" Jorge Jardim, die naar Malawi was uitgeweken en zijn nauwste medewerkers van CODEMO had verzocht vanaf 6 sept enkele dagen buiten Mozambique te verblijven
Onder de Afrikanen, die zich om „strategische" redenen bij de rebellie hadden aangesloten, grotendeels dissidenten van Frelimo en COREMO, was volgens M D Uria Simango (ex-vice-voorzitter van Frelimo), die op 23 aug de partij van nationale samenbundeling (PCN) had gevormd (zie pag 670/2)

Op 7 sept. voerden blanke opstandelingen ook een overval uit op de gevangenis in de hoofdstad, waarbij zij 200 leden van de voormalige geheime politie (DGS) bevrijdden. Op 9 sept. deden zich in de havenstad Beira bloedige botsingen voor tussen militairen plus politie en opstandige blanken, waarbij een zwart en een blanke politieman om het leven kwamen.

Portugese troepen bezetten in de nacht van 9 op 10 sept. het vliegveld van Lourenço Marques. Op 10 sept. gaven de rebellen in het radiostation zich zonder strijd over, waarbij een deel van hen wist te ontsnappen.

Op 10 en 11 sept. kwam het in Lourenço Marques en elders tot bloedige botsingen tussen blanken en zwarten. Daarbij zouden 100 a 200 doden zijn gevallen, voor het merendeel zwarten uit de Afrikaanse sloppenwijken. Op grote schaal zou door zwarten zijn geplunderd.

Op 13 sept. ondertekenden het Frelimo en de Portugese strijdkrachten een communiqué over een gezamenlijke handhaving van de orde doos gemeenschappelijke patrouilles.

Sindsdien werd een geleidelijk. normalisatie van de toestand gemeld, al begon een stroom van blanke vluchtelingen naar Zuid-Afrika op gang te komen.

Benoeming *hoge* commissaris

Op 10 sept. benoemde president De Spinola schout-bij-nacht Vitor Crespo, lid van de Raad van State en lid van de Beweging van de Strijdkrachten, tot hoge commissaris van Portugal in Mozambique. Hij had daar gediend van 1961 tot 1963 en van 1971 tot 1973. Crespo maakte deel uit van de Portugese onderhandelingsdelegatie in Loesaka. Hij arriveerde op 12 sept. in Lourenço Marques.

Installatie overgangsregering

Op 20 sept. werd de overgangregering voor Mozambique geïnstalleerd door hoge commissaris Crespo.
De door het Frelimo aangewezen premier is Joaquim Alberto Chissano (38) Hij geldt als de derde man in de Frelimo-hierarchie, na voorzitter Samora Machel en vicevoorzitter Marcellino dos Santos.
De volgende ministers waren door het Centrale Comité van het Frelimo voorgedragen:
Armando Emilio Guebuza (31) - binnenlandse zaken; José Oscar Monteiro (32, Indiër) - voorlichting; Mario Fernandes da Graca Machungo (33) - economische zaken; Gideon Ndobe (36) - onderwijs en cultuur; Mariano de Arnajo Marsinha (36) - arbeid; en Rui Baltasar Dos Santos Alves (40, Europeaan) - justitie.
Door de Portugese hoge commissaris waren de drie volgende ministers benoemd:
Antonio Joaquim Paulino (52) - gezondheid en sociale zaken: Luis Maria Alcantara Santos (46) - openbare werken; en luitenant-kolonel Eugenio Baptista de Figueiredo Picolo (53) - verkeer en communicatie.
De installatie van de nieuwe regering werd bijgewoond door o.a. de assistent secretaris-generaal van de Verenigde Naties Tan Ming-tsjao, door delegaties van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, Portugal, Tanzania, Zambia, Somalia, Guinee-Bissau, Algerije en Guinee.
(Voortzetting van pag. 670/2.)

De beediging van de overgangsregering in Mozambique o~ 20 september. Premier Chissano leest de eed Achter hem (in wit uniform) de Portugese hoge commissaris, schout-bij-nacht Crespo Uiterst rechts de Portugese minister Melo Antunes

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

AUSTRALIE

ALGEMENE VERKIEZINGEN. GEEN MEERDERHEID VOOR LABOUR IN SENAAT. KLEINERE LABOUR-MEERDERHEID IN HUIS. WIJZIGINGEN KABINET

Na een constitutioneel conflict tussen de Labour-regering van premier Gough Whitlam en de senaat werden beide kamers van het parlement op 11 april ontbonden en volgden op 18 mei vervroegde parlementsverkiezingen, die voor Labour winst opleverden in de senaat maar geen meerderheid en verlies in het Huis van Afgevaardigden met behoud van de meerderheid.

Het constitutionele conflict

De crisis begon op 4 april toen Whitlam de benoeming bekendmaakte van senator Vincent Gair (Democratisch Labour) tot Australisch ambassadeur in Ierland. De Liberalen, de Country Party en de Democratic Labour Party, die als oppositie in de Senaat over 29 zetels beschikten tegen Labour 26, zagen hierin een poging om de vrijgekomen senaatszetel voor de regering te winnen bij de komende verkiezing van de helft van de senaatszetels op 18 mei. Om een ontbinding van het parlement af te dwingen blokkeerde de oppositie in de senaat twee wetsontwerpen voor aanvullende uitgaven ten bedrage van meer dan $A 170 mln.
Op 10 april deelde premier Whitlam in het Huis mee dat gouverneur-generaal Paul Hasluck zijn aanbeveling om beide Huizen te ontbinden i.v.m. een constitutionele crisis wegens voortdurende obstructie van het regeringsprogramma door de senaat had aanvaard. Daarop keurde de senaat de wetsontwerpen goed en volgde de ontbinding van het parlement met de mededeling dat op 18 mei verkiezingen zouden plaatsvinden.

De N Z Z (6-4) meldde dat de senaat tot dan toe 15 door de regering ingediende wetsontwerpen verworpen, 10 opgeschort en nog eens 21 gewijzigd had. Whitlam zelf memoreerde dat de senaat in een periode van drie maanden tweemaal zes belangrijke wetsontwerpen had verworpen.
In de 73-jarige geschiedenis van het Australische parlement was een dubbele ontbinding twee maal eerder voorgekomen, nl. in 1914 en 1951, aldus de F A Z (30-4).

Verkiezingscampagne

Het hoofdthema van Whitlams eerste officiële verkiezingstoespraak was zijn voornemen de buitenlandse controle op Australische goederen en grondstoffen te beperken en de „grote uitverkoop van Australië" te stoppen. De industrie en de natuurlijke rijkdommen moesten in nationaal bezit en beheer komen. Whitlam stelde dat de Australische belastingbetaler gedurende meer dan zes jaar mijnondernemingen, waaronder tal van multinationals, had gesubsidieerd tot een bedrag van $A 55 mln middels fiscale concessies.

Medio april was een regeringsrapport gepubliceerd, opgesteld door de economische journalist Tom Fitzgerald, dat een onderzoek behelsde naar de bijdrage tot het nationale inkomen van de zijde der mijnbouwmaatschappijen, die voor meer dan 60% in buitenlands bezit zijn. Dit rapport bevatte de volgende conclusies:

1. Van medio 1967 tot medio 1973 hebben de mijnbouwmaatschappijen ruim Austr. $ 2 mrd aan zuivere winst geboekt, doch daarentegen slechts Austr $ 286 mln aan belastingen en licenties aan de regermg betaald. En daar Canberra in dezelfde zes jaren aan deze firma's Austr. $ 341 mln aan subsidies had verleend, is de fiscus er per saldo dus Austr $ 55 mln armer op geworden.

2 De mijnbouwondernemingen betalen maar ongeveer 25% van de voor de overige industrie geldende belastingtarieven. De mijnbouwers halen intussen te zamen 32% van de totale zuivere winst van alle Australische maatschappijen binnen, doch zij betalen daarentegen te zamen nog niet eens 2% van de totale vennootschapsbelastingen En daar bijna 60% van de winsten der mijnbouwfirma's naar het buitenland gaat, is die bijdrage aan het Australische BNP „niet indrukwekkend", nl. nauwelijks 3%, waartegenover staat een 20%-aandeel in de totale mvesteringen van Australie

3 De mogelijkheid van uitstel van belastingbetaling helpt die ondernemingen aan extra kapitaal, waarmee volgens de sneeuwbalmethode wederom fiscaal gunstig wordt geinvesteerd, zodat het buitenlandse aandeel in de Australische grondstoffen steeds toeneemt. „Hoe grootmoediger wij zijn, hoe meer wij worden vertrapt", aldus Fitzgerald

Voorts stelde Whitlam in verkiezingstoespraken financiele voordelen in het vooruitzicht voor jonge gezinnen die een eigen huis willen, kosteloze ziekenhuisbehandeling, belastinghervorming, crèches voor alle niet-schoolplichtige kinderen en maatregelen ter bescherming van bet milieu
De oppositie bij monde van de Liberale leider Snedden beloofde nauwere samenwerking met de VS en versterking van de defensie. Hij kondigde voorts een verlaging van de inkomstenbelasting aan en een verhoging van de pensioenen. De voortdurende inflatie zag hij als het ernstigste verzuim van de Labour-politiek. Om deze kwaal te bestrijden wilde hij de belastingen met $A 600 mln verminderen en het stijgingspercentage van de regeringsuitgaven beperken o.a. door enkele kapitaalprojecten te laten vallen. Daarentegen zou hoge prioriteit worden verleend aan programma's t b v. het sociale welzijn. Via overieg met vakbonden, werkgevers en de regeringen van de staten wilde hij komen tot een vrijwillige matiging t.a.v. lonen en prijzen; zonodig zouden de lonen en prijzen korte tijd worden bevroren, aldus Snedden op 30 april.
Douglas Anthony, de leider van de vooral op het platteland vertegenwoordigde Country Party bepleitte eveneens een krachtige aanpak van de inflatie. Hoewel die aan de regering beperkingen zou opleggen, wilde hij toch een aantal maatregelen ten gunste van de agrarische sector zoals het handhaven van de subsidie op kunstmest, de instelling van een kredietverleningsinstituut voor de boeren en de vorming van een inkomensreserve voor de boeren.
(Hoewel Liberalen en Country Party gezamenlijk optrokken, traden tijdens de campagne toch diverse verschillen van opvatting aan het licht.)

Verkiezingen

De 60 senaatszetels werden door 245 kandidaten betwist, de 127 zetels in het Huis (twee meer dan in 1972) door 500 kandidaten.
Voor het eerst konden jongeren in de leeftijd van 18 tot 21 jaar hun stem bij federale verkiezingen uitbrengen.
Als gevolg van het ingewikkelde preferentiële kiesstelsel was de uitslag van de verkiezing van het Huis pas op 2 juni bekend en die van de Senaat op 22 juni.

De samenstelling van het Huis vergeleken met 1972 werd:

	Oud	Nieuw
Labour Party	67	66
Liberalen + Country Party	58	61

De samenstelling van de Senaat vergeleken met de toestand vóór de ontbinding werd:

	Oud	Nieuw
Labour Party	26	29
Liberalen + Country Party	26	29
Democratic Party	5	0
Onafhankelijken	3	2

Billy Snedden

Van de twee onafhankelijke senatoren steunde de een, senator Michael Townley, in het verleden meestal de Liberalen, terwijl de ander, senator Steele Hall, een vroegere Liberale premier van Zuid-Australië, met de Liberalen had gebroken en een eigen Liberale Beweging van Zuid-Australië had gevormd.
De grote verliezer bij de Senaatsverkiezingen was de Democratie Labour Party die al haar zetels kwijtraakte.

Wijziging kabinet

Op 11 juni maakte premier Whitlam de volgende wijzigingen in zijn kabinet bekend:

a) James Cairns, de minister van overzeese handel, werd tevens vicepremier. In die functie volgde hij Lance Barnard op, die wel minister van defensie bleef.

b) Clyde Cameron, de minister van arbeid, werd tevens belast met de portefeuille van immigratie. Albert Grassby, die deze portefeuille voordien beheerde, was bij de verkiezingen verslagen.

c) Senator John Wheeldon werd minister voor repatriëring i.p.v. senator Reginald Bishop, die nu minister van PTT werd als opvolger van Lionel Bowen. Deze bleef speciaal staatsminister t.b.v. de premier voor kwesties m.b.t. de openbare diensten.

d) De door Keppel Enderby beheerde portefeuilles van secundaire industrie en bevoorrading werden samengevoegd tot de portefeuille van fabrieksnijverheid.

e) Wiiliam Morrison, minister van wetenschap en onderminister van buitenlandse zaken, werd tevens onderminister van defensie.
Het in december 1972 gevormde kabinet was in het laatste kwartaal van 1973 op diverse punten gewijzigd. Als gevolg daarvan was het aantal departementen van 37 tot 31 teruggebracht, zonder dat dit tot een beperking van het aantal kabinetsieden (27) had geleid of tot het vertrek van ministers.

Op 9 okt 1973 had premier Whitlam de volgende mutaties bekendgemaakt: a) senator James Cavanagh tot dusver minister van openbare werken. wordt minister van inboorlingenzaken in plaats van Gordon Bryant, b) de portefeuille van openbare werken wordt overgenomen door Leslie Johnson, die tevens minister van huisvesting blijft, *c)* Keppel Enderby, voorheen minister voor de hoofdstad en het noorden, neemt de portefeuille van secundaire industrie en bevoorrading over van James Cairns, die wel minister van overzeese handel blijft, d) de portefeuille van de hoofdstad (Australian Capital Territory) gaat naar Enderby, die van het noorden (Northern Territory) naar Rex Patterson, die tegelijk minister voor ontwikkeling van het noorden blijft. Zoals premier Whitlam op 9 okt 1973 had aangekondigd werd de door hem beheerde portefeuille van buitenlandse zaken (op 6 nov 1973) overgenomen door senator Donald Willesee, die tegelijk speciaal staatsminister bleef.
Op 30 nov 1973 maakte premier Whitlam nog enkele mutaties bekend: a) Lionel Bowen, de minister van PTT, werd tevens speciaal staatsminister t b.v. de premier als opvolger van Willesee, b) de departementen van huisvesting en openbare werken werden samengevoegd tot het ministerie van huisvesting en bouwnijverheid met Leslie Johnson als minister; c) na de afschaffing van het departement van overzeese gebieden werd William Morrison, die deze portefeuille had beheerd, nu onderminister van buitenlandse zaken, speciaal belast met zaken betreffende Papoea Nieuw-Guinea, terwijl hij tegelijk minister van wetenschap bleef. Voorts maakte de premier de opheffing bekend van het departement van burgerluchtvaart (Charles Jones was minister van transport en burgerluchtvaart) en de vervanging van de drie departementen van marine, leger en luchtmacht door een ministerie van defensie

Partijleiders

Op 10 juni verkoos de Labourfractie met 54 stemmen James Cairns tot plv. partijleider. Zijn voorganger, Lance Barnard, verwierf 42 stemmen.
Billy Snedden was op 20 dec. 1972 tot leider van de Liberale Partij gekozen als opvolger van William McMahon, die zich niet herkiesbaar had gesteld.
Douglas Anthony bleef leider van de Country Party. (The Times, *Financial* Tirnes. NZZ, *NRC/H'blad)*
(Vor. ber. pag. 183/2-1973)

HISTORISCHE PARLEMENTSZITTING

Voor het eerst sinds de vorming van het Australische Gemenebest (1 jan 1901) kwamen beide Huizen van het parlement op 6 en 7 aug. in een gezamenlijke zitting bijeen om zes wetsontwerpen te behandelen, die door de Senaat tweemaal waren verworpen in het vorige parlement en een derde maal sinds de verkiezingen van 18 mei.
De grondwet bepaalt dat in geval van een ontbinding van beide Kamers en indien de erop volgende algemene verkiezingen geen oplossing voor een conflict tussen beide Huizen opleveren omstreden wetsontwerpen met een eenvoudige meerderheid van het Huis van ,W-gevaardigden en de Senaat in een gezamenlijke zitting kunnen worden aanvaard.
Op 16 juli had de Senaat met 29 tegen 29 stemmen voor de derde maal een wetsontwerp betreffende de omvang van kiesdistricten in de steden en op het platteland verworpen. Pas op 30 juli, toen de Senaat ook de andere vijf omstreden wetsontwerpen had verworpen, werd door de gouverneur-generaal de proclamatie uitgevaardigd ter convocatie van de gezamenlijke zitting.

De wetsontwerpen behelsden o a. de volgende wijzigingen, aldus de N Z Z (9-8): Bij de vaststelling van de kiesdistricten zal de voor de grootte toelaatbare variabele factor van 20% van de kiezers tot dusver worden beperkt tot 10%. Bovendien zullen in de toekomst grenswijzigingen van de districten worden doorgevoerd. Beide maatregelen zullen waarschijnlijk tot een vergroting van het aantal sbedelijke kiesdistricten leiden en daardoor tot een begunstiging van Labour De Country Party heeft tegen de versterking van het beginsel ,,één man = één stem" heftig geprotesteerd; de afgevaardigden van deze partij vertegenwoordigen ten dele grote gebieden op het platteland en hadden tot dusver de steun van minder kiezers nodig dan de ,,stedelijke" volksvertegenwoordigers.
Het Northern Territory en het Australian Commonwealth Territory (de hoofdstad Canberra) zullen voortaan evenals de zes bondssbaten ook in de Senaat door afgevaardigden vertegenwoordigd zijn, en wel elk door twee senatoren.
De ,,algemene ziekenbescherming" betrekt de staat nauwer bij de gezondheidszorg; de hele bevolking zal verplicht verzekerd zijn. waarbij de vrijheid van de patiënt wat betreft de keuze van arts en ziekenhuis behouden blijft De oppositie verwees naar de in Groot-Brittannië en Canada opgedane minder gunstige ervaring met de ,,gesocialiseerde" gezondheidszorg
Door de oprichting van een regeringsbureau voor olie en mijnbouw wil de staat grotere invloed krijgen op de ontginning van de minerale rijkdommen en de waarborg scheppen dat het bezit ervan overwegend in Australische handen blijft.

Het wetsontwerp i.z. de kiesdistricten werd op 6 aug. met 96 tegen 91 stemmen aanvaard. Diezelfde dag werden ook de wetsontwerpen, m.b.t. de vertegenwoordiging van

de territoria in de Senaat goedgekeurd. De twee wetsontwerpen i.~. de nationale gezondheidszorg werden op 7 aug. met 95 tegen 92 stemmen aanvaard evenals het wetsontwerp tot instelling van het regeringsbureau vooor olie en minerale rijkdommen *(The Times,* NZZ, KCA)

EED VAN TROUW AAN KONINGIN AFGESCHAFT **KONINKLIJKE TITEL GEWIJZIGD**

In een verklaring van het bureau van de premier werd op 13 februari 1973 meegedeeld dat de tekst van de eed (of verklaring) van trouw was gewijzigd. In plaats van trouw aan ,,Hare Majesteit Koningin Elizabeth II, haar erfgenamen of opvolgers krachtens de wet" kwam nu de passage: ,,dat ik getrouw de constitutie van Australië zal handhaven".
Tijdens een bezoek aan Australië hechtte koningin Elizabeth II haar goedkeuring aan een wetsontwerp, dat haar de nieuwe titel gaf van koningin van Australië. (Voorheen luidde haar titel in Australië: koningin van het Verenigd Koninkrijk en Australië.) Zij tekende het betrokken wetsontwerp op 19 okt. 1973 in aanwezigheid van de gouverneur-generaal en de premier. *(KCA)*

VOLKSLIED

Nadat premier Whitlam op 26 jan. 1973 initiatieven aangekondigd had om tot een nieuw volkslied te komen ter vervanging van het ,,God Save the Queen", maakte hij op 8 april 1974 in het Huis van Afgevaardigden bekend dat bij een ondervraging van de bevolking, waarbij 60.000 burgers waren betrokken, 51,4% zich uitgesproken had voor ,,Advance Australia Fair", dat in 1869 geschreven werd. Op de tweede plaats kwam de ballade ,,Waltzing Matilda" met 19,6% van de stemmen.
Het ,,God Save the Queen" zal voortaan alleen nog gespeeld worden bij gelegenheden die door koningin Elizabeth worden bijgewoond of die Australië's band met de Britse kroon betreffen.
Het nieuwe volkslied werd voor het eerst in Engeland gespeeld op 26 april. *(NRC/H'blad,* KCA)

NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAL

Op 28 febr. maakte premier Whitlam bekend dat de koningin haar toestemming had verleend tot de benoeming van Sir John Kerr, opperrechter van Nieuw Zuid-Wales, als gouverneur-generaal van Australië De huidige gouverneur Paul Hasluck, wiens ambtstermijn in maart afliep, had ermee ingestemd aan te blijven, tot Sir John Kerr in staat was zijn ambt te aanvaarden. Deze trad op 11 juli in functie. *(KCA, Australische* ambassade)

REVALUATIE EN DEVALUATIE AUSTRALISCHE DOLLAR

De Australische dollar werd op 22 dec 1972 gerevalueerd met 7,05% t.o.v. de Amerikaanse dollar op 9 sept. 1973 met 5%. De pariteit was toen 1 Australische dollar = 1,04360 gram fijn goud of 1,23305 SDR per dollar. De wisselkoers t.o.v. de Amerikaanse dollar werd $A 1 = VS $ 1,4875.
Op 24 sept. 1974 werd de Australische dollaï gedevalueerd met 12%, waardoor de wisselkoers t.o.v. de Amerikaanse dollar werd: $A 1 = VS $ 1,3090. De vaste binding met de Amerikaanse dollar werd echter opgeheven.
Voortaan wordt de waarde van de Australische dollar uitgedrukt in de gemiddelde waarde van een ,,pakket" valuta's dat voor de Australische buitenlandse handel van belang is. Volgens premier Whitlam had de devaluatie ten doel het afremmen van de inflatie, het stimuleren van de exportindustrie en het bestrijden van de werkloosheid. In augustus was het aantal werklozen met 23.000 toegenomen tot 111.000 d.w.z. 2,2% van de totale arbeidsbevolking. *(NZZ,* Financial Tzmes)

DE IMMIGRATIEPOLITIEK

De Labourregering heeft maatregelen getroffen om de immigratie te beperken. Tegelijk werd ernaar gestreefd bij de selectie van immigranten het rassenkriterium af te schaffen.
De toenmalige minister van immigratie, Albert Grassby, kondigde op 26 dec. 1972 aan dat het aantal immigranten dat in 1972-73 zou worden toegelaten werd teruggebracht van 140.000 tot 110.000. De immigratie zou meer worden afgestemd op de werkgelegenheidssituatie. Terwijl het aantal niet-blanke immigranten door de vorige regering was beperkt tot 10.000, zou de Labourregering volgens de minister op 31 jan. 1973 de immigratie van niet-Europeanen vergemakkelijken. Criteria voor toelating zouden zijn hun economisch potentieel, hun medische geschiktheid, hun vermogen om zich in Australië te vestigen en daar te blijven en hun karaktereigenschappen. Op 4 jan. 1973 had de minister meegedeeld dat het nieuwe beleid ook inhield dat gekleurde staatsburgers uit Nieuw-Zeeland — bewoners van de Polynesische eilanden — voortaan op dezelfde basis als blanke Nieuw-Zeelanders tot Australië zouden worden toegelaten.
De speciale privileges i.z. het verlenen van het Australische burgerschap aan Britse immigranten werden volgens een regeringsmededeling van 13 febr 1973 afgeschaft.
Tot dusver kwamen Britse immigranten na een verblijf van een jaar in aanmerking voor het Australische staatsburgerschap, terwijl voor de andere immigranten een periode van drie jaar gold.
Op 1 aug. 1974 deelde premier Whitlam mee dat vanaf 1 jan. 1975 ook blanke burgers uit Groot-Brittannië, Ierland, Canada en Fidji visa nodig zouden hebben wanneer zij Australië wilden bezoeken of zich daar vestigen. Reeds meer dan 70 jaar hadden Gemenebestburgers van Europese herkomst Australië zonder visaformaliteiten kunnen betreden in tegenstelling tot alle anderen. De enige uitzondering op de nieuwe regeling van een verplicht visum waren reizigers die onder de bestaande regeling tussen Australië en Nieuw-Zeeland vielen.

Tijdelijke *immigratiestop*

Op 2 okt. kondigde de minister van arbeid en immigratie, Clyde Cameron, wegens de gespannen toestand op de arbeidsmarkt een tijdelijke opschorting van het immigratieprogramma af. Buitenlanders, waarvan de immigratieaanvragen al zijn goedgekeurd, kunnen nog naar Australië komen, maar er zullen voorlopig — minstens een jaar lang — geen nieuwe aanvragen in behandeling worden genomen.
Volgens officiële gegevens van het departement van arbeid waren in augustus in Australië ca. 111.000 volwassenen werkloos, maar volgens de normen van het bureau van statistiek bedroeg het aantal werklozen ruim 130.000, terwijl in september een stijging van de werkloosheid met 4.000 personen per week werd gemeld.
Minister Cameron deelde nog mee dat de immigratie op basis van gezinshereniging zou doorgaan (echtgenotes, verloofden, kinderen en ouders). Het aantal ingediende immigratieverzoeken bedroeg 250.000, terwijl het immigratieprogramma van 80.000 voor het lopende financiële jaar vóór de immigratiestop al vlot werd afgewikkeld. (Financinl *Times,* The Tzmes, KCA)

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

Sinds Australie in december 1972 diplomatieke betrekkingen aanknoopte met de Volksrepubliek China (pag. 610/3-'73) en de DDR (pag 419/1-'73) werden nog diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau overeengekomen met Noord-Vietnam (26 febr. 1973), het Vaticaan (25 maart 1973), Irak (22 jan. 1974), Soedan (7 febr.), Koeweit (2 juli). Algerije (8 juli) en Noord-Korea (31 juli)

BEZOEKEN WHITLAM AAN ZUIDOOST-AZIË

Premier Whitlam bracht van 3–6 juni 1973 een officieel bezoek aan India — het eerste bezoek van een Australische regeringsleider sinds 1959 — en voerde daar besprekingen met premier Indira Gandhi en minister van buitenlandse zaken Swaran Singh. In het na afloop daarvan op 6 juni 1973 uitgegeven gemeenschappelijke communiqué werd verklaard dat beide partijen het erover eens waren dat de Indische Oceaan ,,vrij moest zijn van internationale spanningen, rivaliteit van de grote mogendheden en militaire escalatie". Zij zegden hun steun toe om van Zuidoost-Azië een ,,zone van vrede, vrijheid en neutraliteit" te maken. Beide landen besloten nauwere contacten met elkaar te onderhouden in alle regionale en internationale organen en speciaal in de Veiligheidsraad waarvan beide landen lid zijn.

Later die dag bepleitte premier Whitlain op een persconferentie voor een organisatie waarin de landen van Azië en de Pacific elkaar konden raadplegen zonder militaire verplichtingen, in de geest van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) of de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). De Associatie van Zuidoostaziatische Naties (ASEAN) was onder de regionale organisaties, waarvan Australië lid is . de enige met ,,samenhang en een toekomst". De ZOAVO was tot sterven gedoemd. omdat die slechts met het .,futiele oogmerk" was opgericht om China binnen de perken te houden. Vanwege het lidmaatschap van Taiwan was het nut van ASPAC (Asian and Pacific Council) ,,in hoge mate beperkt". Alleen het ANZUS-pact (tussen Australië. Nieuw-Zeeland en de VS) was ..nog relevant en waardevol".

Van 20 tot 25 april 1973 bracht premier Whitlam (r) een bezoek aan Engeland voor besprekingen met premier Heath en minister Sir Alec Douglas-Home (l.).

Tussen 28 jan. en 14 februari 1974 bracht premier Whitlam achtereenvolgens bezoeken aan Maleisië, Thailand, Laos, Birma, Singapore en de Filippijnen.
In Maleisië sprak hij met premier Abdoel Razak over recente ontwikkelingen in Zuidoost-Azië, de betrekkingen met China, ontwikkelingen in de ASEAN en zaken van wederzijds belang voor beide landen.

Tijdens een banket te zijner ere op 29 jan. bepleitte Whitlam opnieuw een regionaal discussieforum met een crisisvrije atmosfeer. Dat zou geen concurrent zijn van de ASEAN, maar een aanvulling op het ASEAN-concept. De Australische regering had volgens Whitlam bij haar diploinatieke bemoeienissen een nieuwe koers ingeslagen: ,,Thans zien wij de landen van Zuidoost-Azië niet meer als bufferstaten of als een of andere noordelijke militaire grens. waarbij een eventuele toekoinstige tegenstander van Australië tegengehouden moet worden. Wij zien deze landen — en in het bijzonder Maleisië, Singapore, Thailand, Indonesië en de Filippijnen — veeleer als landen die gemeenschappelijk met Australië en Nieuw-Zeeland belang erbij hebben veiligheid en stabiliteit in dit gebied als geheel te consolideren. (. . .) ASEAN is een voorbeeld voor ons allemaal wat voor samenwerking en begrip kunnen worden bereikt als landen met een gemeenschappelijk belang bij vooruitgang samenkomen, om dit gemeenschappelijke belang te bevorderen. Maleisië heeft dit forum voorts benut om zijn idee van een zone van de vrede, vrijheid en neutraliteit te propageren. Australië juicht dit initiatief toe. . ." Premier Whitlam zegde toe dat Australië zijn twee squadrons Mirages in Butterworth (Noord-Maleisië) zou handhaven zolang zij relevant bleven voor de behceften van beide landen en de realiteit in het gebied.

Van 1–3 februari voerde Whitlam in Bangkok besprekingen met premier Sanya Thammassak van Thailand, o.a. over ASEAN, Japan en Cambodja alsook over Australische ontwikkelingsprojecten.
Tijdens zijn korte verblijf in Laos op 4 februari voerde Whitlam privé-gesprekken met premier Soevanna Phoema en zijn kabinet. Ook had hij een onderhoud met vertegenwoordigers van de Pathet Lao. Hij verklaarde dat Australië bereid was om samen met andere landen Laos te helpen bij het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw van het land.
Gedurende zijn verblijf in Rangoon (4–6 februari) sprak Whitlam met premier Ne Win van Birma over de politieke situatie in het gebied van Birma's betrekkingen met China De Australische premier verklaarde Birma te benijden omdat het de volledige controle over zijn natuurlijke hulpbronnen bezit ,,die Australië moeizaam op buitenlandse maatschappyen moet herwinnen"
In Singapore (6–8 februari) voerde Whitlam o.a. besprekingen met premier Lee Koean Yew. Volgens het blad The Age slaagde hij erin de bezorgdheid en teleurstelling van Singapore over Australië's gewijzigde houding t.a.v. het vijfmogendheden-akkoord weg te nemen. (Australië trok zijn grondtroepen uit Singapore in februari ten dele (1.250 man) terug, de resterende 600 man zouden tot medio 1975 blijven.)
Op 10 en 11 febr. sprak Whitlam in Manilla met de Filippijnse president Marcos over de politieke ontwikkelingen in het gebied, de bilaterale handel en Australië's immigratiebeleid, (Hij gaf zijn toestemming tot de immigratie van een groep Filippijnse arbeiders met Australische staatssteun.)

Op 14 februari verklaarde premier Whitlam te Canberra dat hij uiterst voldaan was over de resultaten van zijn zuidoost-aziatische reis. Er bestonden geen oude geschillen meer tussen Australië en zijn buren in Zuidoost-Azië. Australië werd nu beschouwd als een standvastig en belangstellend partner. Er was een reeks besluiten genomen betreffende commerciële en culturele overeenkomsten met Maleisië, Thailand, de Filippijnen en Laos, en er waren toezeggingen m.b.t. handelsconcessies aan ontwikkelingslanden gedaan. Het belangrijkste volgens Whitlam was, dat ,,het mij gelukt is de nog bestaande verdenking uit de weg te ruimen dat Australië een racistisch land is".

WPIITLAM BEZOEKT JAPAN EN CHINA

Premier Whitlam bracht van 26 okt. –4 nov. 1973 een bezoek aan Japan en China.

Japan

In Tokio leidde hij de Australische delegatie naar de tweede jaarvergadering van het gemeenschappelijke Australisch-Japanse ministerscomité (zie pag. 806/3-1972), die op

29 en 30 oktober plaatsvond. Volgens een op 30 oktober uitgegeven gemeenschappelijk communiqué kwamen de delegaties van beide landen overeen onmiddellijk besprekingen te beginnen over een uitgebreid verdrag ter regeling van hun toekomstige betrekkingen, die moesten worden beheerst door een geest van vriendschap en samenwerking op economisch en aanverwant terrein Overeengekomen werd regelmatig besprekingen te houden over Japan's behoefte aan agrarische grondstoffen om zo een stabiele voorziening op lange termijn te waarborgen. De wenselijkheid van een voortdurende uitwisseling van gegevens werd erkend m.b.t. verschillende aspecten van wederzijds belang bij de produktie van en handel in Australische minerale rijkdommen, uranium inbegrepen.

In het communiqué stelde premier Whitlam in het vooruitzicht dat toekomstige buitenlandse investeringen nauwkeuriger zouden worden onderzocht op hun nut voor Australië.
Van Japanse kant werd echter de nadruk gelegd op het belang van een vrijere beweging van internationaal kapitaal, erbij werd gezegd dat Japanse investeringen niet waren bedoeld op bezit of beheersing van Australische hulpbronnen, maar slechts als bijdrage aan de ontwikkeling daarvan.

Whitlam voerde op 26 en 31 oktober besprekingen met zijn Japanse ambtgenoot Tanaka.

China

Van 31 oktober tot 4 november 1973 verbleef Whitlam — als eerste Australische premier — voor een officieel bezoek in de Volksrepubliek China. Hij werd op 2 november door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen en voerde voorts o.a. besprekingen met de Chinese premier Tsjoe En-lai. Deze verliepen volgens een op 4 november gepubliceerd gezamenlijk perscommuniqué in een hartelijke sfeer, droegen bij tot het ,,verdiepen van het begrip en de vriendschap tussen de twee landen en volken" en dienden ,,de voortdurende inspanningen van de twee landen t.b.v. de verbetering van de internationale toestand". Verder werd in het communiqué o.a. verklaard:

,, ..De twee partijen bevestigden dat China en Australie, gelegen in het gebied van Azie en de Pacific, ten zeerste in de ontwikkeling van de situatie in dit gebied geinteresseerd waren Zij gaven beide uiting aan hun oppositie tegen het hegemoniestreven in dit gebied van welk land ook of groep van landen.
De twee partijen verklaarden dat, al verschillen de sociale stelsels van China en Australie, de twee landen betrekkingen kunnen en moeten ontwikkelen op basis van de vijf beginselen t w. wederzijdse eerbiediging van soevereiniteit en territoriale integriteit, wederzijdse non-agressie, niet-inmenging in elkaars interne aangelegenheden, gelijkheid en wederzijds profijt, en vreedzame coexistentie (...)
De twee partijen gingen de ontwikkeling na van de bilaterale betrekkingen tussen China en Australië en uitten hun voldoening over de voortgang die was geboekt sinds de vestiging van diplomatieke betrekkingen tussen de twee landen op 21 dec 1972
De twee partijen achtten het bevredigend dat als gevolg van een uitwisseling van bezoeken door hun respectieve ministers van buitenlandse handel de twee landen een handelsakkoord hadden gesloten. Zij Juichten ook de geslaagde onderhandelmg toe (.) inzake een akkoord m.b t. de aankoop van Australische tarwe door China voor een periode van drie jaar. Zij waren het erover eens dat beide regeringen de practische mogelijkheden moesten bestuderen van een verdere ontwikkeling van de economische betrekkingen en de vooruitzichten moesten onderzoeken van overeenkomsten op lange termijn inzake andere grondstoffen. ( )
Beide partijen stemden ermee in dat het wenselijk was een programmatisch plan te ontwikkelen voor culturele, wetenschappelijke en technologische uitwisselingen tussen China en Australië (..)
Afgesproken werd dat representatieve missies op cultureel, wetenschappelijk en technologisch terrein gedurende 1974 zouden worden uitgewisseld.
In beginsel werd tussen de twee partijen overeenstemming bereikt over reizen van China naar Australie door verwanten van Australisohe burgers van Chinese afkomst en van Chinese burgers die in Australië wonen
Afgesproken werd dat de ministers van buitenlandse zaken van de twee landen op in 1974 nader vast te stellen tijdstippen bezoeken zouden uitwisselen .."

Het in het communiqué vermelde tarwe-akkoord was op 11 okt. 1973 door vertegenwoordigers van de Chinese regering en de Australische tarweraad getekend en regelde de verkoop aan China over een periode van drie jaar van 4,7 mln ton tarwe (ter waarde van ruim US $ 600 mln).
Op 4 november 1973 werd gemeld dat China in de jaren 1974 t/m. 1976 en eventueel in de twee jaren daarna per jaar ca. 300.000 ton Australische suiker zou kopen. Dit akkoord — de omvangrijkste bilaterale handelsafspraak van Australië tot dusver — zou als tegenwicht bedoeld zijn tegen een eventuele beperking van Australische verkopen aan Groot-Brittannië (335.000 ton per jaar krachtens het Gemenebest-suikerakkoord).

Commentaar Whitlam

Op 7 nov. 1973 verklaarde premier Whitlam in het Australische Huis van Afgevaardigden dat z.i. elk misverstand in Japan over Australië's beleid m.b.t. mijnbouw en overzeese investeringen uit de weg was geruimd, en dat ook elke Japanse twijfel aan de betrouwbaarheid van Australië als grondstoffenleverancier op lange termijn was weggenomen. Voorts was een waardevolle overeenstemming bereikt over een afzet op lange termijn van Australische primaire produkten op de Japanse markt.
De volgende dag zette Whitlam voor de National Press Club uiteen dat Australie niet als behartiger van Chinese belangen in Zuidoost-Azië kon en wilde optreden — China had daar ook niet om gevraagd, maar hij meende wel dat Australië tot een beter begrip tussen China en enige van zijn buren kon bijdragen. In bepaalde gelegenheden en bij bepaalde kwesties zou Australië in een algemene vorm als eerlijke makelaar onder andere kunnen fungeren.

MARINE-AKKOORD MET VS

Te Washington werd op 10 jan. bekendgemaakt dat de regeringen van Australië en de VS een akkoord hadden gesloten over het gezamenlijk gebruik en beheer van de Amerikaanse vlootbasis op de Noordwest-Kaap (West-Australië). Krachtens het akkoord zal Australisch marinepersoneel 36 sleutelposten bemannen, incl. die van plv. basiscommandant; ook zal Australië zijn eigen faciliteiten bouwen voor de transmissie van boodschappen aan Australische onderzeeërs.
Reeds op 28 febr. 1973 had de Australische minister van defensie, Lance Barnard, melding gemaakt van een afspraak met de Amerikaanse regering om de betreffende basis, die voor het permanente contact met Amerikaanse onderzeeërs in de Indische Oceaan dient, onder gemeenschappelijk beheer te plaatsen. De minister kondigde toen tevens onderhandelingen aan over Australische deelname aan het beheer over twee andere Amerikaanse defensie-installaties te Pine Gap bij Alice Springs en te Nurrungar bij Woomera. In dit verband werd niet gesproken over de vijf wetenschappelijke stations, die de Amerikaanse luchtmacht in Australië in gebruik heeft en waarvan vier voor de observatie van satellieten dienen. *(IHT,* KCA)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE PLO IN DE **ARABISCHE** WERELD

Ondanks het tot stand komen van een Egyptisch-Israëlisch en een Syrisch-Israëlisch troepenscheidingsakkoord (pag. 68/2 èn 373/3) is het vredesoverleg in Geneve (pag. 65/1) nog niet hervat.

Een belangrijk struikelpunt bij de voortzetting van het overleg vormde de vertegenwoordiging van de Palestijnen. Moest koning Hoessein van Jordanië met Israël de dialoog voeren over de toekomst van de bezette westelijke Jordaanoever of hing de bestemming van dit gebied af van de overkoepelende Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO), die op de Arabische topconferentie te Algiers (26-28 nov. 1973) erkend was als ,,enige legitieme vertegenwoordigster van het Palestijnse volk" (pag. 49/1). Het vredesberaad te Genève betrof namelijk niet alleen de teruggave van de door Israël bezette Arabische gebieden, maar ook ,,het herstel van het Palestijnse volk in zijn nationale rechten".

Een Arabische topconferentie te Rabat (26-29 okt.) bereikte op de derde dag na felle discussies een compromis tussen koning Hoessein en PLO-leider Yasser Arafat, waarbij de koning kennelijk de meeste concessies deed. Met algemene stemmen bevestigde de conferentie nu ,,het recht van het Palestijnse volk om een nationale en onafhankelijke autoriteit in de bevrijde delen van Palestina onder leiding van de PLO als de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk op te richten", d.w.z. dat de PLO een regering mag vestigen op elk deel van het t.z.t. door Israël te ontruimen Palestijnse grondgebied. Jordanië, Syrië, Egypte en de PLO werden ,,uitgenodigd" de getroffen regeling schriftelijk uit te werken en de nodige maatregelen te treffen om die uit te voeren, De Arabische staten werden opgeroepen de PLO te versterken en de door haar in de toekomstige bevrijde gebieden in te stellen regering te steunen. Zij moesten de Palestijnse eenheid eerbiedigen en zich niet in interne Palestijnse kwesties mengen. De conferentie benadrukte ook het recht van het Palestijnse volk om ,,in zijn vaderland terug te keren en over zijn lot zelf te beslissen". Daarmee werd het recht op zelfbeschikking erkend zonder dat de kwestie van het referendum werd aangeroerd.

Onzeker bleef of zowel Jordanië als de PLO in dit stadium aan hervatting van het vredesoverleg te Genève willen meewerken. Verscheidene Arabische diplomaten verklaarden dat Jordanië en de PLO later wel naar Genève zullen willen komen, waarbij de Palestijnen mogelijk in de Jordaanse delegatie zouden worden opgenomen. (Het Parool, 30-10)

Israël verklaarde zich op 29 okt. bij monde van minister van voorlichting Yariv ,,radicaal tegen" de stichting van een Palestijnse staat op de westelijke Jordaanoever. Het hield zich aan het standpunt dat de Palestijnse identiteit in het kader van het Hasjemitische koninkrijk Jordanie tot uitdrukking moet komen en niet daarbuiten. Premier Rabin herhaalde op 30 okt.: „Aan vredesonderhandelingen waarbij de terroristische organisaties met hun huidige conceptie betrokken zijn. zal Israël niet deelnemen".

Vier dissidente Palestijnse organisaties, verenigd in het door Irak en Libië — die op de topconferentie niet door hun staatshoofden vertegenwoordigd waren — gesteunde „Afwijzingsfront", verwierpen „de verzoeningsresolutie" en beschuldigden de PLO van ,,afwijking van de lijn van de Palestijnse revolutie" Volgens hen betekende deelname aan het vredesoverleg in Genève in feite erkenning van de staat Israël, terwijl de Palestijnse revolutie in moest houden de vernietiging van de zionistische staat Israël en vervanging ervan door een Palestijnse staat op niet-religieuze grondslag.

Daarentegen werd het PLO-succes op de door Israël bezette westelijke Jordaanoever met vreugde begroet. Op 28 okt. hadden notabelen uit het Cisjordaanse noorden — vooral uit Nabloes, Jenin en Ramallah — een verklaring naar Rabat gezonden, waarin de aanspraak van de PLO op dit gebied werd gesteund. Ook in Judea had de PLO de laatste tijd terrein gewonnen, aldus de NZZ (30-10), die herinnerde aan

De Jordaanse koning Hoessein (l.) *met aan* zijn linkerzijde *sjeik* Zayed bin *Sultan* al-Nahayan, *de president* van *de* Unie *van Arabische Emiraten. Rechts PLO-leider Yasser* Arafat.

de uitspraak van de burgemeester van Bethlehem, Elias Freij, dat zijn stad, voor de keus gesteld tussen Hoessein en Arafat, zich aan de zijde van de PLO zou scharen.

Palestijnse Nationale Raad

Tijdens de 12de zitting van de Palestijnse Nationale Raad, het parlement van het Palestijnse verzet, van 1 tot 9 juni 1974 (11de zitting, zie pag. 310/2), was een politiek en een militair programma aanvaard. Dat politieke programma bestond uit 10 punten en ging vergezeld van een aanbeveling van 6 punten. De 10 punten waren opgesteld door:

Yasser Arafat (voorzitter PLO, voorzitter Al Fatah), Georges Habache (voorzitter van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina/PFLP, die niet aan de zitting deelnam), Zoheir Mohsen (voorzitter pro-Syrische Al Saika), Nayef Hawatmeh (voorzitter Democratisch Volksfront voor de Bevrijding van Palestina/ PDFLP), Abdel Wahab al-Kayali (voorzitter pro-Iraaks Arabisch Bevrijdingsfront/ALF), Ahmed Jebril (commandant van het in 1969 afgescheiden PFLP-Algemeen Commando) en Abdel Mohsen Abou Mayzer (onafhankelijk, pro Al Fatah, vertegenwoordiger van verzetsbeweging uit de bezette gebieden)

Het 10 punten programma luidde aldus:

,,Uitgaande van het Palestijnse Nationale Handvest en het politieke programma van de PLO, dat tijdens de 11de zittingsperiode (.) aanvaard werd, en in het geloof aan de onmogelijkheid van de totstandkoming van een duurzame en rechtvaardige vrede in het gebied zonder het herstel van alle nationale rechten van ons volk, waaronder het recht op terugkeer naar de nationale bodem en de bepaling van het eigen lot voorop staan, en met het oog op de analyse van de politieke omstandigheden, die zich in de periode tussen de vorige en de huidige zitting voordeden, besluit de Raad het volgende.

1) Het standpunt van de PLO m.b.t. de resolutie 242 komt erop neer, dat deze de nationale rechten van ons volk wegvaagt en de zaak van ons volk als een vluchtelingenprobleem behandelt. Daarom wordt een werken met die resolutie op deze basis bij Arabische en internationale onderhandelingen op elk niveau, met inbegrip van de Geneefse conferentie, van de hand gewezen.

2) De PLO zal met alle middelen, waaronder vooral de gewapende strijd telt, voor de bevrijding van de Palestijnse bodem en de instelling van een nationale, onafhankelijke en strijdende autoriteit in elk deel van het te bevrijden Palestijnse land strijden Dit maakt meer wijzigingen in het machtsevenwicht ten gunste van ons volk en zijn strijd noodzakelijk

3) De PLO zal tegen elk plan voor de instelling van een Palestijnse staat strijden, waarvoor de prijs insluit de erkenning van de vijand, verzoening, veilige grenzen, het afzien van het nationale recht alsmede de erkenning van het historische recht van ons volk op zijn terugkeer en zijn recht op bestemming van zijn lot op zijn nationale bodem.

4) Elke voortgang naar bevrijding die bereikt wordt vormt een stap vooruit t a v de pogingen tot verwezenlijking van de strategie van de PLO voor de oprichting van de Palestijnse democratische staat, zoals die in de besluiten van de laatste zittingen van de Nationale Raad wordt verlangd

5) De PLO besluit met de Jordaanse nationale krachten voor de vorming van een Jordaans-Palestijns Nationaal Front te strijden waarvan het doel de instelling van een nationale democratische regering in Jordanie is — een regering die met de Palestijnse eenheid zal overeenstemmen, welke als resultaat van de strijd zal worden bereikt.

6) De PLO zal zich inzetten voor het totstandbrengen van een strijdeenheid van de beide volken van Palestina en Jordanie en van alle Arabische bevrijdingsbewegingen die met dit program instemmen

7) In het licht van dit program zal de PLO voor de versterking van de nationale eenheid strijden en die tot het peil verheffen waarop het mogelijk is haar plichten en haar nationale taken te vervullen

8) De Palestijnse nationale autoriteit zal na haar vestiging voor de eenheid van de confrontatiestaten strijden ter wille van de voltooiing van de bevrijding van de hele Palestijnse bodem en als een stap op de wee naar de allesomvattende Arabische eenheid.

9) De PLO zal strijden voor de versterking van haar solidariteit met de socialistische landen, in het bijzonder de Sowjet-Unie en de Volksrepubliek China, en met de wereldkrachten van bevrijding en vooruitgang, teneinde alle zionistische, reactionaire en imperialistische plannen te verijdelen

10) Met het oog op dit program zal het commando van de revolutie de tactiek uitwerken, die het bereiken van deze doelen dient en daartoe leidt."

In de aan het program toegevoegde aanbeveling van zes punten werd o m gesteld: ,,Als vervolg op deze gebeurtenissen (= oktoberoorlog enz) ontwikkelde zich een scherpe tegenstelling tussen de Arabische bevrijdingsbeweging en de vijanden van onze Arabische natie, die een poging in het werk stellen om de successen van de oktoberoorlog te omzeilen en een politieke oplossing op te leggen ten koste van de rechten van ons Palestijnse volk en zijn toekomstige strijd alsook de strijd van onze Arabische natie in twijfel te trekken.
In het kader van onze volks- en revolutiebeweging trad de Palestijnse revolutie zowel tiidens als na de oorlog als een leidende actieve kracht op. De beweging van onze massa's binnen en buiten de bezette gebieden vertoonde belangrijke en nieuwe dimensies in de confrontatie met de imperialistische, zionistische en reactionaire plannen via een opvoeren van de politieke en militaire strijd, in het bijzonder nadat de steunpunten van het Palestijnse Nationale Front in de bezette gebieden werden uitgebreid en nadat het PLO-commando zijn politieke activiteit ontplooide en dit een wereldwijde erkenning van de PLO als enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk opleverde.
Tegelijk werd het isolement van het Jordaanse reactionaire monarchistische regime versterkt, in het bijzonder nadat de oktoberoorlog de geheime overeenstemming van het bewind met de vijanden van ons volk en onze natie had onthuld. Dit regime volstond niet slechts met zijn weigering aan de oorlog deel te nemen, maar het belette ook de strijdkrachten van de Palestijnse revolutie hun militaire rol via het Jordaanse grondgebied tc spelen en (het) doodde en arresteerde velen van onze strijders. Om deze toestand te overwinnen schaart het Palestijnse volk zich om de PLO, de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk . .",
In de vervolgens geformuleerde ze; punt in werd het accent gelegd op (1) de bevordering van een Palestijnse nationale eenheid, (2) een coördinatie met de nationalistische Arabische regimes en (3) een nauwere samenwerking met de socialistische landen en de krachten van bevrijding en vooruitgang in de wereld.
In punt 4 werd t.a.v. Libanon verklaard: ,,Het Libanese gebied, dat de Palestijnse revolutie gaarne sterk en vast zou willen behouden door een versterking van de vorm van de bestaande betrekkingen tussin het Libanese en het Palestijnse volk — ook vanuit de bezorgdheid van het Palestijnse volk vanwege de noodzaak van een behcud van de vrede en de veiligheid van het broederlijke Libanon — heeft permanente en sterke steun van alle Arabische landen nodig om het in staat te stellen zich krachtig tegen de agressie van de vijand en diens expansionistische bedoelingen te meren en om het onze broeders in zuidelijk Libanon en ons volk in ziin kampen mogelijk te maken te volharden tegenover de agressie van de vijand en zijn pogingen tot ondermijning van hun standvastigheid."
In punt 5 werd over Jordanië o.m. opgemerkt: ,,Het reactionaire koningsbewind (...) smeedt nu in volledige overeenstemming met het zionisme en het imperialisme plannen tot aanslagen met als doel liquidatie en vernietiging van het Palestijnse nationale karakter, en om ons volk in de bezette gebieden tot elke prijs weer te beheersen.
Teneinde hieraan het hoofd te bieden moet de strijd worden opgevoerd om dit bewind te isoleren, om de verwerping van het project i.z. een verenigd Arabisch koninkrijk (zie pag. 486/2 e.v.-1972) te verzekeren en om een nationale democratische heerschappij in Jordanië in te voeren. . ."

In de aanbevelingen van de militaire commissie werd o.a. gepleit voor de eenheid van de Palestijnse strijdkrachten, de coördinatie met de Libanese nationalistische krachten en een verdere militaire coördinatie met de Syrische en Egyptische strijdkrachten.

Uitvoerend *comité*

Het nieuwe, nu tot 14 leden uitgebreide uitvoerende comité van de PLO kreeg de volgende samenstelling (met de op 9 juli door AFP vermelde taakverdeling):

Yasser Arafat (Al Fatah) - voorzitter, Faroek Kaddoemi (Al Fatah) - leider politieke afdeling, Zoheir Mohsen (Al Saika) - leider militaire afdeling; Mohammed Zohdi al-Nachachibi (onafh.) - secretaris, leider algemeen beheer, Abdel Aziz Wagih* (ALP) - adjunct secretaris; Hamed Aboe Setteh (onafh) - leider afdeling bezette vaderland: Abdel Jawad Salah* (onafh., pro Al Fatah) - adjunct leider afd bezette vaderland; Ahmed al-

Yamani (PFLP) - leider afdeling volksorganisaties Ahmad Abdou Rabbou (PDFLP) - leider voorlichtingsafdeling; Abdel Wahab al-Kayali (ALF) - leider afd cultuur en onderwijs; Abdel Mohsen Abou Mayzer* (onafh, pro Al Fatah) - leider afd nationale zaken en repatriering, officiele woordvoerder. Elia Khoury" (onafh, voor in Cislordanie levende Arabische christenen), Talal Naji* (PFLP-Algemeen Commando); Walid Kamhawi' (onafh) (* = nieuw)

De onafhankelijke Yoessef Sayegh werd niet herkozen Opmerkelijke nieuwelingen waren Kboury, een voormalige Anglicaanse dominee uit Ramallah, die gehuwd is met de zuster van wijlen Kamal Nasser, en Naji, de eerste vertegenwoordiger van het PFLP- Algemeen Commando (Zie pag 310/3-1973)

PLO, *Hoessein* en Arabische *staten*

De rol van de PLO bepaalde de relaties tussen koning Hoessein van Jordanië en de andere Arabische staten. In beginsel wenste de koning dat de in 1948 door Jordanië bezette westelijke Jordaanoever na het vertrek van de Israëlische troepen opnieuw onder zijn soevereiniteit zou komen, waarna de Palestijnse bevolking in een referendum het recht op zelfbeschikking zou kunnen uitoefenen.

Tijde-is Hoessein's verblijf in Egypte (4 tot 6 april) vcor besprekingen met president Sadat te Maamura bij Alexandrië over o.m. de rol van de PLO erkende hij in een interview met Al Ahram het recht van het Palestijnse volk vrijelijk over zijn lot te beslissen, zelf zijn zaak op alle internationale bijeenkomsten te verdedigen en zich op de Geneefse conferentie te laten vertegenwoordigen. De PLO erkende hij als woordvoerder voor de rechten van het Palestijnse volk, die buiten de onmiddellijke verantwoordelijkheid van Jordanië vielen. Volgens Le Monde (9-4) betekende dit praktisch dat hij de aanspraken op Cisjordanië opgaf.

Bij een toespraak tot arbeiders in het stadion van Amman op 1 mei zei Hoessein o.a.: „Wij menen dat de aanwezigheid van de PLO op de conferentie van Genève geheel natuurlijk is om te onderzoeken wat onze competenties en verantwoordelijkheden, beperkt in het kader van resolutie 242 van de Veiligheidsraad, te boven gaat. (...) Wij verzetten ons krachtig tegen elke Israëlische of Arabische poging die beoogt aan een andere partij dan de PLO het recht toe te kennen om de Palestijnen op de conferentie van Genève te vertegenwoordigen." (...) „Wij zullen de wil van de Arabische landen en hun leiders eerbiedigen, als deze unanieme wil zich richt op een nieuwe de facto staat, die van de PLO de enige verantwoordelijke bevoegde instantie zal maken voor de taak om het bezette Palestijnse land te herwinnen (...) Als dat de Arabische wil is, zullen wij ons erin schikken en zullen wij ons dan ontheven beschouwen van onze verantwoordelijkheden".

In juli werden pogingen van Egypte. Syrië en Saoedi-Arabië gemeld om een verzoening tussen de PLO en Jordanië te bewerkstelligen. Arafat pleegde overleg met de resp. staatshoofden Sadat, Assad (2 juli) en Feisal (14 juli), terwijl de Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddarn, eerder een bezoek aan Amman had gebracht.

Van 16-18 juli verbleef koning Hoessein in Egypte voor overleg met oresident Sadat Na afloop daarvan werd-op 18 juli in een gemeenschappelijk communiqué o a gesteld „Beide partijen verklaren dat de PLO de legitieme vertegenwoordiger van de Palestijnen is, met uitzondering van die (Palestijnen) die in het Hasjemitisch koninkrijk Jordanie wonen Beide partnen achten de deelname van de PLO aan de werkzaamheden van de conferentie van Genève op onafhankelijke wijze en op een geschikt moment geboden, ter bevestiging van het recht van het Palestijnse volk op zelfbeschikking.

Verder werd verklaard „Beide partijen werden het eens over de noodzaak van een akkoord i t troepenscheiding adri het Jordaanse front als eerste stap in de richting van een vreedzame en rechtvaardige oplossing"

Deze afspraak van Sadat met Hoessein werd op 19 juli door vier Palestijnse organisaties scherp veroordeeld Al Fatah, PFLP, PDFLP en Al Saika. Zij zwoeren te zullen strijden tegen elke „defaitistische" regeling van het Arabisch-Israëlische conflict. Het PLO-bestuur wees de uitgangspunten van het communiqué tijdens spoedberaad te Beiroet op 21 juli van de hand. Geëist werd de erkenning van de PLO als de enige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk en van de PLO-aanspraken op de westelijke Jordaanoever.

Blijkens het communiqué dat op 19 aug. te Cairo werd gepubliceerd n.a.v. het bezoek Zayed bin Sultan van de Unie van Arabische Emiraten had Egypte inmiddels zijn standpunt herzien: het voorbehoud t.a.v. de in Jordanië wonende Palestijnen was weggelaten.

Op 20 en 21 sept. vond te Cairo overleg plaats tussen de ministers van buitenlandse zaken van Egypte en Syrië en PLO-vertegenwoordiger Faroek Kaddoemi. In een gemeenschappelijk communiqué werd de PLO als enige wettige vertegenwoordiger van alle Palestijnen erkend. Voorts werd de vorming geeist van een „nationaal Palestijns gezagsorgaan in de gebieden van Palestina die politiek of militair worden bevrijd". Syrië, Egypte en de PLO besloten verder een „afzonderlijke regeling van hun conflict met Israël" af te wijzen.

Koning Hoessein wees op 22 sept. een uitnodiging om met de drie betrokken partijen van gedachten te wisselen van de hand en besloot ook alle Jordaanse activiteiten m.b.t. de Geneefse vredesconferentie te bevriezen.

Uiteindelijk nam hij toch aan de topconferentie te Rabat deel met bovengenoemd resultaat.

Volksfront uit PLO-comité

Op 26 sept. deelde Ahmed Yamani, de vertegenwoordiger van het PFLP in het uitvoerend comité van de PLO mee dat zijn organisatie zich uit dit comité had teruggetrokken.

Het Volksfront zou wel mee blijven werken aan de werkzaamheden van de PLO, maar wil „geen verantwoordelijkheid dragen voor de historische vergissingen die worden begaan."

Het Volksfront had in het PLO-bestuur geprobeerd de anderen af te brengen van hun „gevaarlijke geleidelijke afwijkingen van de correcte koers", maar was daar niet in geslangd. „Er blijft ons nu niets anders over dan ons terug te trekken uit het uitvoerend comité van de PLO," zo zei Yamani.

Hij voegde eraan toe dat het Volksfront onlangs de bevestiging had gekregen dat de PLO in het geheim in contact stond met de Verenigde Staten. Het Volksfront is er diep van overtuigd dat de regeling waaraan nu wordt gewerkt slechts kan leiden tot „uitbreiding van de Amerikaanse imperialistische invloed in het gebied en tot erkenning van het bestaan van Israël", aldus Yamani. „Het Volksfront zal de strijd tegen zowel Israël als tegen reactionaire regimes, verbonden met het imperialisme, zoals Jordanië," voortzetten.

De PLO heeft later op de dag gezegd dat zij de uitspraken van het Volksfront betreurt, en de hoop uitgesproken dat het Front zijn besluit zal herzien.

Het Libanese blad Al *Safir* meldde volgens *UPI/NRC* (10-10) dat in Bagdad door vertegenwoordigers van het PFLP, het PFLP (Algemeen Commando), het ALF en het Volksstrijdfront (een splintergroep) op initiatief van Habache was gesproken over de oprichting van een nieuwe Palestijnse verzetsbeweging als tegenhanger van de PLO. Zij zouden willen samenwerken onder de naam „Afwijzingsfront".

Habache zou de regeringen van Zuid-Jemen en Irak hebben ingelicht over de plannen. Beide regeringen zouden er afwijzend tegenover staan en hem hebben aangeraden in de PLO te blijven. Het door Irak gesteunde ALF zou Habache hebben laten weten dat het zich niet uit de PLO wilde terugtrekken. *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde, The *Times,* Financial Times, *AdG)*

BELGIË

NIEUWE MINISTERS VAN STATE

Het kabinet van de eerste-minister heeft op 18 okt. medegedeeld dat de oud-ministers De Riemaecker, Servais. Pierson en Grootjans door de koning werden benoemd tot minister van state.

Marguerite de Riemascker-Legot (geb 9 maart 1913) zetelde als CVP-kamerlid voor Brussel van 1946 tot 1968. Zij was de eerste vrouwelijke minister van België (van 1965 tot 1968 als minister van het gezin en de huisvesting) Na haar heengaan uit het parlement werd zij schepen (wethouder) van Brussel.

Leon Servais (geb 7 november 1907) was PSC-senator van 1950 tot 1974 Hij was minister van 1958 tot 1968, eerst van sociale voorzorg, vervolgens van arbeid en tewerkstelling. Van 1968 tot 1972 zat hij de PSC voor Alvorens zijn parlementaire loopbaan te 'beginnen, was hij jarenlang voorzitter van de Waalse christelijke arbeidersbeweging

Marc-Antoine Pierson (geb. 26 maart 1908) zetelde als socialistisch kamerlid voor Brussel van 1952 tot 1968 en werd daarna senator. Hij was minister van economische zaken van 1965 tot 1966. Hoogleraar aan de Brusselse universiteit, behoort tot de vooraanstaande juristen van het parlement.

Frans Grootjans (geb 24 januari 1922) is PW-kamerlid voor Antwerpen sedert 1954 Hij was minister van nationale opvoeding 1966-68 en zit sedert 1973 de Vlaamse PVV voor. Hij is directeur van de liberale De Nieuwe Gazet en heeft zijn naam verbonden aan het streven tot groepermg van de niet-socialistische krachten in een grote centrumpartij.

SANERINGSPLAN ZIEKTEVERZEKERING

De regering heeft op 18 okt. een plan van minister De Paepe (sociale voorzorg) goedgekeurd, dat beoogt het tekort op de begroting van de ziekteverzekering aan te zuiveren. Het gecumuleerd tekort op de begroting voor de sector werknemers zal einde 1974 ongeveer 4,6 mrd fr bedragen; het zal worden wegegewerkt door een lening van 5,6 mrd fr bij parastatale instellingen. Het miljard overschot moet dienen om schatkistmoeilijkheden van ziekenfondsen en ziekenhuizen te helpen dekken.

Om het tekort voor 1975 aan te zuiveren, bevat het plan de volgende punten:

- De rijksbijdrage wordt met 1% verhoogd. (Verwachte opbrengst: 750 mln fr.)
- Schrapping van de z.g. veiligheidsmarge. (3,4 mrd fr minder uitgaven.)
- Afschaffing van de salaris- en loongrens voor de berekening van de afhouding, en vermindering van de premie met 0.20% ten gunste van de werknemers. (Het betekent dat werknemers met een maandloon beneden 35.000 fr iets minder betalen: de hogere inkomencategorieën betalen meer.)
- Het inkomen van de gepensioneerden komt voortaan in aanmerking bij het toelaten tot de gratis geneeskunde. Gepensioneerden die een inkomen boven de 172.000 fr hebben (plus 25.000 fr per persoon ten laste) betalen hetzelfde remgeld als de gewone verzekerde. (500 mln fr minder uitgaven.)
- Overheveling van 3% van de privé-verzekering tegen auto-ongevallen naar de ziekteverzekering. (Opbrengst: 500 mln fr.)
- Verhoging van de bijdragen ten laste van de z.g. niet-beschermde groepen van 350 naar 700 fr. (Opbrengst: 160 mln fr.)
- Aan de verzekerde zonder gezinslast wordt van de 31ste dag van de opneming in het ziekenhuis 100 fr per dag gevraagd. (Opbrengst: 324 mln.)
- Verhoging van het remgeld voor raadplegingen en huisbezoeken van artsen en voor farmaceutische specialiteiten. (Minder-uitgave: 550 mln fr.)
- Vermindering van de uitgaven voor kinesitherapie (200 mln fr) en voor klinische biologie (500 mln fr).
- Vermindering van de administratiekosten van de ziekenfondsen (besparing 300 mln fr).

Verder is de regering het eens met een reeks maatregelen, die het stelsel van de ziekteverzekering grondig moeten saneren: 1. aanstelling van een vaste regeringscontroleur bij het Rijksinstituut voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit; 2. vastlegging d.m.v. een computer van de medische prestaties per arts en per verzekerde of patiënt.
Er zullen studies worden ondernomen m.b.t. de medische overconsumptie, de prijzen, de winstmarges en de reclame in de geneesmiddelenindustrie, en de gemiddelde verblijfsduur in de ziekenhuizen. Ook wil de regering zoeken naar geschikte middelen om de aangroei van artsen en paramedisch personeel te beperken tot de werkelijke behoeften. Het wordt overdreven geacht dat er thans elk jaar 500 nieuwe artsen en 400 kinesisten op de arbeidsmarkt komen.

Numerus clausus medische faculteiten?

Op een studiedag van het Centrum voor ziekenhuiswetenschap te Leuven heeft staatssecretaris Geen? (begroting en wetenschapsbeleid) op 19 okt. verklaard ,,dat het ogenblik is aangebroken om in België een numerus clausus in te voeren voor de medische faculteiten op basis van een wetenschappelijke programmatie.

CENTRUMCONGRES VAN PVV

Op hun derde congres (18-20 okt. te Hasselt) hebben de Vlaamse liberalen van de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang andermaal hun streven naar de vorming van een grote Centrumpartij beklemtoond. Voorzitter Grootjans kondigde de oprichting aan van ,,trefcentra" waar personen van verschillende strekkingen samenkomen om een ,,Manifest voor het Centrum" voor tc bereiden, dat daarna aan alle politieke partijen ter onderschrijving zou worden opgestuurd. Grootjans zei hierin een kans te zien om ook tot stembusakkoorden te komen.
De PVV-voorzitter sprak zich uit voor een bestel, dat slechts op twee grote politieke zuilen rust: een socialistisch-collectivistische en een liberaal-humanistische.

NIEUW RW-VOORZITTER

Het congres van het Rassemblement Wallon heeft op 20 okt. te Doornik Paul-Henri Gendebien tot voorzitter verkozen. Secretaris-generaal Augustin Bila handelde o.m. over de betrekkingen tussen het RW en het Brusselse FDF. Beide partijen bezaten tot half okt. een gemeenschappelijk voorzitter, maar na het verstrijken van het mandaat van L. Defosset, werd overeengekomen geen opvolger aan te duiden, omdnt het RW in de kabinetscoalitie zetelt en het FDF in de oppositie is gebleven. Volgens Bila betekent zulks evenwel niet de breuk.

Gendebien (35) werd geboren te Hastière-par-del" is doctor in de rechten en licentiaat in economische wetenschappen, werkte 1964-67 aïs assistent aan de Lovanium-universiteit te Kinsjasa. was 1968-1971 directeur van het sociaal-economisch bureau van de provincie Henegouwen en zetelt sedert 1971 als kamerlid voor Thuin

DEGRELLE

Op 23 okt hebben de kranten bericht dat minister van justitie Vanderpoorten een KB ondertekende, waarbij Leon Degrelle, de gewezen leider van de fascistische REX-beweging, de toegang tot het land wordt ontzegd
In 1964 keurde het parlement een z.g. Lex Degrelliana goed, waarbij de verlaringstermijn van de doodstraf, die Degrelle na de oorlog opliep, met tien jaar werd verlengd
Die termijn verstrykt op 27 dec 1974 Minister Vanderpoorten besliste thans de termijn niet meer te verlengen, maar Degrelle als „ongewenste buitenlander" de toegang tot het land te ontzeggen Degrelle is sedert 1945 de Belgische nationaliteit kwijt en woont in Spanje.

FDF-SENATOR NAAR PSC

Mevr. Angèle Verdin-Leenaers (47), senator van het FDF voor Brussel. heeft laten weten (La libre *Belgique* van 24 okt.) dat zij haar partij verlaat om aan te sluiten bij de PSC. Zij was overigens reeds lid van de PSC tot 1969, maar ging toen over naar het FDF, samen inet kamerlid Fr. Persoons. Volgens haar verklaringen aan de krant keert zij terug naar de christen-democraten, omdat zij bij hen een vernieuwingsbeweging ontwaart en omdat zij bij de PSC de essentiële standpunten van het FDF terugvindt. De PSC zou, volgens mevr. Verdin, ook beter de belangen van de fransprekenden in het Brusselse randgebied verdedigen. Ook meent zij dat een „eeuwige maar steriele oppositie" geen uitweg biedt voor wie dynamisch wil meewerken aan maatschappijhervormingen.
De terugkeer van mevr. Verdin naar de PSC heeft belangrijke wijzigingen tot gevolg in de partijpolitieke verhoudingen. De regeringscoalitie staat voortaan in de Franse Cultuurraad even sterk als de oppositie. In de Brusselse gewestraad ontsnapt de volstrekte meerderheid aan het Kassemblement Bruxellois
Het partijbestuur van het FDF heeft de beslissing van mevr. Verdin als .,verraad aan de kiezer" gebrandmerkt.

NEDERLAND

PROVI CIALE STATEN VAN GRONINGEN NIET AKKOORD MET BINNENDIJKS KANAAL IN DE DOLLARD

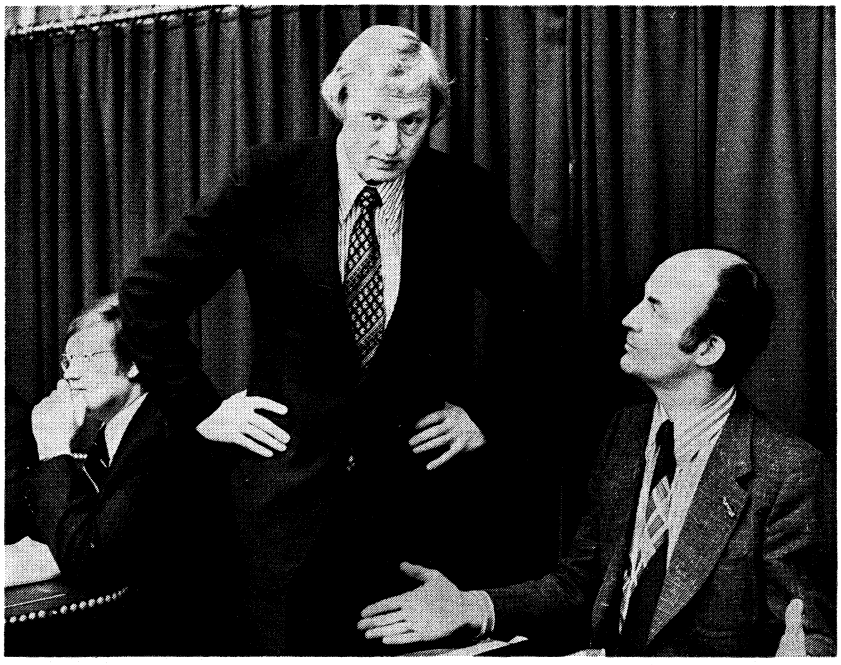
Provinciale Staten van Groningen besloten op 25 sept. niet akkoord te gaan met het kabinetsbesluit om te kiezen voor een binnendijks kanaal in de Dollard. De provincie zal nu juridische stappen nemen om de beslissing ongedaan te maken; besloten is om krachtens de Wet beroep administratieve beslissingen bij de Rsad van State in beroep te gaan.

De fracties van de PvdA (op twee na) en PPR in de Groningse staten (twaalf stemmen) waren tegen het op gang brengen van de beroepsprocedure bij de Raad van State, maar tegenover hen stonden CDA, VVD en CPN (32 stemmen) Deze fracties wilden de regering houden aan haa toezegging uit 1966 voor de aanleg van een buitendijks kanaal door de Dollard, waarmee inpoldering van 1000 ha grond gemoeid zou zijn Vooral de VVD'er Meijer uit Kloosterburen drong daar sterk op aan
GS zelf waren verdeeld over de kwestie; de gedeputeerde Stek (CPN), die voorheen ook reeds in het college van GS zat. kon zich niet met het kabinetsbesluit verenigen; dezelfde mening was mr. Toxopeus de commissaris der Koningin, toegedaan
De overige leden van het college, vier &ocialisten en één lid van de PPR, hadden een meerderheidsvoorstel geformeerd om de voorkeur van het kabinet voor een binnendijks Dollardkanaal over te nemen, maar bij minister Westerterp verduidelijking te vragen hoe de kostentoerekening daarvan zou moeten gebeuren
Verwacht wordt dat de beroepsprocedure tegen het kabinetsbesluit zeker enige jaren in beslag zal nemen voordat de Raad van State tot een uitspraak komt
Deze vertraging (van drie tot vier jaar) betekent dat de werken in en bij de Dollard die nu in uitvoering zijn, stil komen te liggen De venbreding van het uitwateringkanaal, dat bij Nieuwe Statenzijl in de Dollard komt, kan nu niet doorgaan.

Reactie werkgroep Dollard

De werkgroep Dollard, die jarenlang geijverd heeft voor het behoud van het buitendijkse natuurgebied in de Dollard, vindt de beslissing van provinciale staten niet erg: „In ieder geval betekent dat in de jaren, die het beroep vergt, niets tegen het milieu kan worden gedaan. Griezelig is echter dat je niet weet wat voor kabinet er over een paar jaar in Den Haag zit, maar wij hebben alle vertrouwen dat de overtuiging achter het besluit van het kabinet-Den Uyl, ook dan nog zal bestaan", aldus de heer F. J. Kroesen van de Werkgroep Dollard. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 538/3-1974)

Onderling beraad van de fractievoorzitters van KVP en ARP, mr. Andriessen (m.) en mr. Aantjes (r.). Links VVD-fractievoorzitter Wiegel.

ALGEMENE EN FINANCIËLE BESCHOUWINGEN

In de Tweede Kamer werden van 8-12 okt. de algemene en financiële beschouwingen gehouden. Gesproken werd over het beleid en de begroting-1975 van het kabinet-Den Uyl, zoals dat op 17 sept. was gepresenteerd (pag. 610/3 e.v.).
Het woord was eerst aan de fractievoorzitters, waarbij het debat werd geopend door de voorzitter van de grootste oppositiefractie, H. Wiegel van de VVD.

Wiegel stelde, dat het kabinet dankzij de ƒ 2,5 mrd extra opbrengst uit het aardgas voor 1975 een beleid had kunnen voeren, dat de werkloosheid fundamenteel zou aanpakken en dat middengroepen en zelfstandigen een betere positie zou ver-

schaffen Daartegen zou moeilijk oppositie te voeren zijn.
Het kabinet staat echter tegenover de werkloosheid met de handen in de lucht; het misbruikt de aardgasbaten om de overheidsuitgaven schrikbarend te doen stijgen; het doet alles om het ondernemersklimaat te verslechteren; het verruimt de bestedingsmogelijkheden van de bevolking onvoldoende, en het biedt onvoldoende soelaas aan de middenstand.
Onverantwoord en onaanvaardbaar noemde Wiegel de plannen tot verdergaande inkomstennivellering, met name bij de middengroepen
De liberale oppositieleider stelde: ,,Dit door socialisten overheerste kabinet wil geen spreiding van macht, integendeel. Het wil meer macht op allerlei terrein bij de overheid centraliseren. Wij wijzen uit onze liberale opvattingen een dergelijke politiek van de hand".
CHU-fractievoorzitter dr. Kruisinga maakte bezwaar tegen wat hij zag als ,,centralistische en dirigistische overheidsbemoeienis" in o a het welzijns- en onderwijsbeleid. Hij vroeg meer aandacht voor het particuliere initiatief in deze sectoren en voor kleinschalige decentralisatie.
Teleurgesteld toonde dr Kruisinga zich over het tempo van de wetgeving op het terrein van de milieubescherming.
De zeer forse uitgavenstijging zal de beperkingen die minister Duisenberg van financien in de komende jaren wil aanbrengen, bemoeilijken. Ongerekend de aardgasbaten treedt een belangrijke lastenverzwaring op, in 1976 en later, die ver boven de 1% uitkomt.
Dat de inflatiecorrectie maar voor 80% doorgaat, noemde dr. Kruisinga volstrekt onvoldoende geargumenteerd.
Dr. Kruisinga verlangde herinvoering van de zelfstandigenaftrek en een extra fiscale aftrek van ƒ 200 uit het vermogen van kleine spaarders Hij nam geen genoegen met het inkomensbeleid voor de landbouw en de middenstand.
Drs. Van Thijn, voorzitter van de PvdA-fractie had op verschillende punten lof voor het kabinet. Hij stelde, dat er een progressief beleid gevoerd werd. Als voorbeelden noemde hij verkleining van de inkomensverschillen, voorrang voor gemeenschapsvoorzieningen, spreiding van kennis en ontwikkelmgssamenwerking
Krititek had drs Van Thijn op het werkgelegenheidsbeleid en op het gebrek aan plannen om het systeem van ondernemingsgewijze produktie te veranderen
Hij verlangde extra werkgelegenheidsprogramma's voor zwakke regio's. De PvdA-fractievoorzitter verwierp de theorie van de VVD, dat het probleem van de structurele werkloosheid met vermindering van overheidsuitgaven en algemene belastingfaciliteiten kon worden opgelost.
Drs. Van Thijn vroeg KVP en ARP te willen meewerken aan het doorvoeren van maatschappelijke hervormingen, daarbij uitvoerag citerend uit christen-democratische programschriften
De PvdA-aanvoerder zei overtuigd te zijn van de noodzaak van democratisering en decentralisering van het overheidsapparaat om nieuwe concentratie van macht te voorkomen
KVP-fractievoorzitter Andriessen verklaarde o m. dat de politieke debatten, die op dat moment werden gevoerd, onder de spanning stonden van twee programma's, twee visies op de samenleving, nl een socialistische en een christen-democratische Hij stelde, dat de christen-democraten niet konden en wilden meedoen aan het gevecht om de macht overal m de samenleving Wij gaan volstrekt de verkeerde kant op, als het conflict het gaat winnen van overleg Dat loopt uit op de dictatuur van de sterkste
Centrale leiding van de economie werd door mr. Andriessen afgewezen ,,De ondernemingsgewijze produktie is voor ons de harde kern van de economische bedrijvigheid, onder erkenning, dat verdergaande reglementering noodzakelijk is"
Tenslotte verlangde de KVP-fractievoorzitter verdergaande tegemoetkomingen aan de middenstand dan het kabinet voorstelde Hij aacht aan een zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting en hij drong aan op invoering van de volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid, die vooral voor zelfstandigen een oplossing biedt, per 1 jan 1976 en niet op 1 juli van dat jaar, zoals het kabinet voorstelt
Mr. Aantjes, fractievoorzitter van de ARP, had voor een aantal onderdelen van het regeringsbeleid bijzondere waardering, o a voor het ,,standvastige en karaktervolle" buitenlandse beleid.
Mr Aantjes vroeg aandacht voor de steeds moeilijker wordende positie van het midden- en kleinbedrijf. Hij drong aan op het instellen van een studiecommissie voor het opnieuw definiëren van het winstbegrip en op het invoeren van een zelfstandigenaftrek Ook vroeg hij BTW-verlichting voor zeer kleine zelfstandigen
Onvoldaan toonde mr Aantjes zich over de milieuwetgeving.
In meer algemene zin stelde de AR-fractievoorzitter, dat het compromis ten onrechte een slechte klank heeft, het is de enige manier om een parlementaire democratie met uitsluitend minderheidsgroeperingen vruchtbaar te laten functioneren
Dr. Terlouw van D'66 deelde mee, dat zijn fractie haar houding jegens het kabinet niet wijzigt, hoewel zijn partij op de rand van opheffing verkeert
Naar het oordeel van dr Terlouw is het de hoogste tijd om met een aantal aanzetten te komen voor een nieuw produktiepatroon, dat tegemoet komt aan de problemen van leefbaarheid en van nationale en internationale arbeidsverdeling Hij zei ook bezorgd te blijven over de geringe invloed, die het departement van volksgezondheid en milieuhygiëne kan uitoefenen op het beleid voorzover dat milieuaspecten heeft
Dr De Gaay Fortman (PPR) verklaarde geen blinde volgeling van het kabinet te zijn, maar ook nu weer vertrouwen in het regeringsbeleid te hebben Hij meende, dat zijn partij eigenlijk nog de enige is, die een extra-parlementaire verhouding tot het kabinet heeft en dualisme in het staatsbestel betracht.
Dr. Drees, fractievoorzitter van DS '70, diende dadelijk, m eerste termijn, drie moties in De eerste betrof de verlening van ontwikkelingshulp aan landen, die andere leden van de Verenigde Naties bedreigen, de tweede vroeg om opheffing van het fonds ontwikkeling snelle kweekreactor; en de derde kwam neer op een verzoek om indiening van een ontwerp-toelatingsregeling voor Surinamers
Het kabinetsbeleid noemde dr Drees passief Het kabinet probeert tactisch te manoeuvreren t o v de eigen achterban, maar ontwijkt de grote problemen, aldus dr Drees
De fractievoorzitter van de CPN, de heer Bakker, meende, dat het kabinet iets moet waar maken van zijn beloften, maar signaleerde tevens ,,VVD-eisen, die worden overgebracht door KVP en ARP". Volgens de heer Bakker heeft de VVD een gevaarlijk stuk verrechtsing in de Nederlandse politiek gebracht.
De PvdA heeft de KVP, toen deze in malaise verkeerde, een reddingsboei toegegooid, maar de PvdA zou eigenlijk tot Andriessen moeten zeggen, dat hij ,,de pot op kan".
Ds Abma (SGP) sprak o m. over de aanwezigheid van Surinamer.; in Nederland en vroeg daarbij schertsend of de Amsterdamse Bijlmermeer niet onder Surinaamse soevereiniteit moest komen bij het onafhankelijk worden van Suriname.
De heer Verbrugh (GPV), die sprak in plaats van zijn zieke fractieleider Jongeling, merkte op, aat er geen profetie in het regeringsbeleid zit; de visie leek hem te zijn verdwenen.

Financiële beschouwingen

Na de fractievoorzitters was het woord aan de financiële deskundigen, die het beleid van minister Duisenberg nader beoordeelden. Het bleek, dat de christen-democratische fracties een lager uitgavenniveau voor het rijk wilden, dan door de regering was voorgesteld; bovendien wilden zij een stabilisering van de belastingdruk over een langere periode dan alleen in 1975. De PvdA ging in hoofdlijnen met de begroting-1975 akkoord. D'66 had, evenals de confessionelen, kritiek op de besteding van de extra aardgasbaten. De VVD wilde een zeer krachtige bijsturing van het beleid: vermindering van de uitgaven met f 1288 mln en belastingverlichting voor hetzelfde bedrag.

Drs Schouten (ARP) wil de inflatiecorrectie voor 100% laten doorgaan (extra kosten ƒ 275 mln), met KVP en CHU stelt hij een zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting voor (kosten ruim f 100 mln) en hij wil een overheidsbijdrage in het kinderbijslagfonds van f 400 mm Het totaal van de laatste twee maatregelen, f 500 mln, wil hij dekken door uitgavenvermindering op volksgezondheid en milieu, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, CRM, Onderwijs en wetenschappen en verkeer en waterstaat
Evenals zijn collega Notenboom van de KVP wil Schouten niet het extra bedrag, benodigd voor de extra lastenverlichting voor bedrijfsleven en particulieren, financieren uit extra leningen, zoals de deskundigen van de SER geadviseerd hebben De uitgavenstijging is al zeer hoog
Het voortdurend opslokken van middelen door de collectieve sector (nu al 55% van het nationaal inkomen) is vanuit onze maatschappijvisie zeer bedenkelijk en een onoverkomelijk struikelblok voor inflatiebestrijding, aldus Schouten
Drs Van Aardenne (VVD) ageerde fel tegen het hoge uitgavenniveau en de belastingverlichting die hij, gezien de werkgelegenheid, investeringsniveau en ondernemingsklimaat, veel te gering vond
Het tegenplan dat de VVD na Prinsjesdag lanceerde (pag 628/1) werd door hem nader uitgewerkt. Door meer efficiency en kleine beleidsombuigingen bij de overheid wil Van Aardenne ƒ 863 mln op de uitgaven besparen. Samen met zijn fractiegenoten drs Joekes en mr Koning heeft hij een programma opgesteld om op onderwijs, volkshuisvesting (geen invoering nota huur- en subsidiebeleid, wel

subsidie voor isolatie), CRM en Ontwikkelingshulp resp ƒ 100, ƒ 225, f 150 en f 200 mln te bezuinigen Voor Defensie, regionaal beleid, energieresearch en structuurverbetering in landbouw en visserij zou resp f 150, ƒ 75 en f 25 mln extra besteed moeten worden

Daartegenover staat f 1410 mln aan belastingverlichting, die de VVD als volgt wil verdelen inflatiecorrectie voor 100% realiseren, net als de chriatendemocratische fracties ƒ 275 mln), totale invoering fiscale oudedagreserve voor zelfstandigen f 75 mln). een investeringsforfait van f 1500 in inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting f 250 mln) verlaging vennootschapsbelasting met 2 punten i 240 min, vervallen 8ste punt vermogensbelasting f 60 mln, inflatie-aanpassing belastingvrije bedragen vermogensbelasting ; 100 mln) en verlaging met 2 punten in de 31 en 39% schijf inkomstenbelasting en met 1 punt in de 49% schijf f 410 mln

Dr Dolman (PvdA) noemde als een van de algemene oorzaken van de ,,stabilisatie op een lager vlak van woningbouw en bedrijfsinvesteringen" de afnemende bevolkingsgroei, ,,een gegeven, veel belangrijker dan menige inaatschappelijke hervorming waarvoor wij ons met recht druk maken" Een nieuwe periode van overbesteding is daarom niet snel te vrezen, zei hij, sprekend over de impuls die de bijstelling van het begrotingstekort met f 1,5 miljard betekent

Volgens Dolman heeft de regering ,,een belangwekkend program van belastingen premieverlichting gepresenteerd". Vooral dit laatste spreekt hem aan in verband met het nivellerende effectervan ,.Beleefd beveel ik daarom in het bijzonder een nog lagere AOW-premie aan", zei hij, zonder getallen te noemen Dat zou gunstig zijn voor consumptie, investeringen, uitvoer en produktie, terwijl de inflatie minder toeneemt Hij zou tevreden zijn als dan gelijktijdig de collectieve investeringen en het staatsaandeel in de aardgasopibrengsten zouden stijgen

Antwoord regering

De opmerkingen van de fractieleiders en financiële deskundigen werden namens de regering beantwoord door minister-president Den Uyl en minister Duisenberg van financiën.

De minister-president zei o a , dat het beleid van het kabinet gericht blijft op verdediging van de werkgelegenheid, het terugdringen van de werkloosheid, matiging van de inflatie en een programma van maatschappelijke hervormingen

Uit zijn betoog en dat van de minister van financien, Duisenberg, bleek dat het kabinet bereid is tot een bescheiden tegemoetkoming aan de wensen van de Kamer Het plan van de ARP-fractie voor een vermindering van de uitgavenstijging van rond vijfhonderd miljoen gulden, stuit echter op verzet Het kabinet is wel bereid aan de wens van de KVP, ARP en CHU tegemoet te komen om een belastingaftrek voor kleine ondernemers in te voeren

De premier wees er op dat Nederland een beleid van werkgelegenheid, inflatiebestrijding en maatschappelijke hervorming niet alleen kan voeren Er zijn verontrustende ontwikkelingen in de wereld te signaleren. zoals een stagnatie van de wereldhandel die volgend jaar waarschijnlijk geen groei te zien zal geven, aldus de premier (tot dusver was rekening gehouden met een maximale groei van vijf procent)

Toch waarschuwde drs Den Uyl tegen paniek niemand is gediend met pessimisme zei hij

Ook wat het binnenland betreft noemde de premier minder plezierige ontwikkelingen de werkloosheid is nog nooit zo groot geweest sinds de oorlog Er is terughoudendheid in de investeringen, en de rentestand heeft een recordhoogte bereikt Dit alles heeft z'n neerslag op de arbeidsmarkt

Den Uyl onderschreef de uitspraak van ARP-leider Aantjes dat het nodig is te komen tot een versoberingsmaatschappij

Den Uyl zei verder dat de regering zich wil inzetten voor een regeling van de winst- en vermogensaanwasdeling die in 1976 van kracht zal kunnen worden In de interimnota over het inkomensbeleid, die in december zal verschijnen, zullen de uitgangspunten voor een dergelijke regeling worden geformuleerd In de eerste helft van 1975 kan de Kamer dan een voorstel voor een wettelijke regeling tegemoet zien, die betrekking zal hebben op de winsten die in 1975 zullen worden geboekt

De premier constateerde, dat de ontwikkeling van de rendementen sterk uiteenloopt en dat er onevenredige winsten optreden Daartegenover zijn er ook bedrijven die verliezen lijden en slecht renderen Het kabinet zal trachten aan de behoeften van de slecht renderende ondernemingen tegemoet te komen

Den Uyl sprak de hoop uit, dat door de regeling voor winst- en vermogensaanwasdeling het overleg over een centraal akkoord van de wal zal komen Hij zag in deze regeling ook een stimulans dat winsten die in Nederland worden gemaakt, in eigen land worden geherinvesteerd

Minister Duisenberg (financien) deelde mee, dat het kabinet in het kader van het overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid de oplossing voor het probleem van de onevenredige winsten zoekt in een regeling voor vermogensaanwasdeling en niet in fiscale middelen om winsten af te romen en over te hevelen.

Tweede instantie. Moties.

In tweede instantie kwam de regering op twee punten tegemoet aan verlangens, die door de TK waren geuit.

● Er komt een belastingaftrek voor kleine zelfstandigen van ƒ 1.200 per jaar in de inkomstenbelasting tot inkomens van ƒ 30 000 per jaar, met aflopende bedragen tot ongeveer f 50 000. Deze tegemoetkoming, vooral voor de middenstand en landbouw van belang, gaat in per 1 januari 1975
Een motie-Notenboom (KVP) die hierom vroeg werd na de toezegging ingetrokken.

● Per 1 november 1974 wordt voor de uitvoering van bouwwerken in gemeenten uit de centrale financiering f 25 mln per maand gedurende vier maanden beschikbaar gesteld, ter stimulering van de werkgelegenheid Dr Dolman, financieel specialist van de PvdA, trok zijn motie in, die vroeg om enkele honderden miljoenen guldens Op jaarbasis komt de toezegging van de minister op dit bedrag neer. zei Dolman

Met de laatste maatregel loopt het kabinet vooruit op mogelijke nieuwe activiteiten om de structurele werkloosheid te bestrijden Begin volgend jaar zal daarover een nadere nota aan de Kamer worden gezonden

De heer Schouten handhadfde niettemin zijn motie, die vroeg om een uitgavenvermindering van f 500 mln Hij werd aanvaard met de stemmen van de christen-democratische fracties, VVD, DS'70, SGP, BP, en RKPN voor

Een reeks kritische moties van de oppositie werd met ruime meerderheid verworpen

Aanvaard werd wel een motie van dr. Kruisinga (CHU), die aandrong op indiening van de wetsontwerpen tot milieubescherming voor het einde van het jaar. Van de andere moties met niet-financiele strekking was er een van de KVP'er Andriessen over verwezenlijking van de op de Parijse topconferentie vastgestelde doelstellingen inzake een Europese unie uiterlijk in 1980 (met grote meerderheid aangenomen) en een van dr Terlouw (D'66) tot het betrekken van mediaal en hoger personeel bij het sociaal-economisch overleg (ook met overgrote meerderheid aanvaard)

Kansloos waren een motie-Drees (DS'70), die aandrong op een toelatingsregeling voor Surinamers (alleen mede gesteund door VVD, BP, RKPN, SGP en GPV), een van de PSP over toetsing van bedrijfsinvesteringen aan maatschappelijk nut en andere maatstaven (mede gesteund door PvdA, PPR en D'66) en een van de RKPN, die de z g. bede weer in de Troonrede opgenomen wilde zien (met overgrote meerderheid verworpen). (N R C / H'b l a d)

DISCONTO VERLAAGD

De Nederlandsche Bank heeft m.i.v. 28 okt. het disconto met een punt van 8 naar 7% verlaagd

De Bank gaf als motief niet alleen aanpassing aan de internationaal merkbare rentedaling, maar ook de binnenlandse conjuncturele situatie (A N P)

(Vor. ber pag 70/1-1974)

JAPANSE TERRORISTEN GEÏDENTIFICEERD

Op 19 okt. is gelijktijdig in Tokio en Den Haag de identiteit onthuld van de drie Japanse terroristen, leden van het rode leger, die vier dagen lang 11 mensen in de Franse ambassade in Den Haag hadden gegijzeld.

Het zijn de 25-jarige Haruo Wako, zonder beroep, geboren in Kanagawa (Japan), wonende in Tokio, Junzo Okudaira, 25 jaar, zonder beroep, geboren in Kobe (Japan), wonende in Okayama en Jun Nishikawa, 24 jaar, zonder beroep, geboren in Tokio en woonachtig in Yokohama De gijzelaars hebben Haruo Wako, de ,,man met een snor en baardje", aangewezen als de leider van het groepje.

Junzo Okudaira schoot de Haagse agent Springer tijdens het korte vuurgevecht voorafgaande aan de gijzeling in een arm. Voorts had de Japanse politie op 24 sept. bekendgemaakt, dat Foeroeja, de Japanner, die door de gijzeling op vrije voeten was gekomen, in werkelijkheid de 25-jarige Josjiaka Jamada is, afkomstig uit Tojama (A N P)

(Vor ber pag. 674/3 e v -1974)

ENGELAND

WIJZIGING SAMENSTELLING KABINET

Premier Wilson heeft op 18 okt. een kleine wijziging in de samenstelling van de regering bekendgemaakt.
(Voor satnenstelling regering, zie pag. 168/2.)
Edward Short, leider van het Lagerhuis en voorzitter van de Privy Council wordt belast met het toezicht op de decentralisatiewetgeving voor Schotland en Wales.
Hij krijgt daarbij assistentie van Gerald Fowler, die nauw contact zal onderhouden met de staatssecretarissen van de bestaande ministeries voor Schotland en Wales. Het departement voor Schotland krijgt er een tweede staatssecretaris bij: Harry Ewing.
Op ambtelijk niveau wordt er in het kabinetssecretariaat onder een speciaal daartoe aangestelde tweede secretaris-generaal een afdeling gevormd om de betreffende wetgeving voor te bereiden.
Lord Crowther-Hunt, die tot nu toe regeringsadviseur voor decentralisatiezaken was, werd benoemd tot onderminister voor hoger onderwijs aan het ministerie voor onderwijs en wetenschappen. Crowther-Hunt zal in het Hogerhuis optreden als woordvoorder voor decentralisatieplannen.
Andere mutaties zijn: Robert Sheldon wordt benoemd tot tweede onderminister aan het ministerie van financiën, terwijl John Silkin, de minister voor planning en plaatselijk bestuur, werd opgenomen in het kabinet. Het kabinet telt nu 23 leden, inclusief de premier. Er zijn in totaal 101 ministers en staatssecretarissen.
Op 17 okt. trad Norman Buchan, onderminister van landbouw, plotseling af. Als reden gaf hij op een meningsverschil over de wijze waarop de prijsbeheersing voor landbouwprodukten is overgeheveld naar het ministerie voor consumentenbescherming *(The Times, NRC/H'blad)*

TROONREDE

Koningin Elizabeth heeft op 29 okt. voor het Hogerhuis de troonrede voorgelezen, waarin de Labourregering haar plannen voor de komende regeringsperiode bekendmaakte.
De koningin zei dat de nieuwe regering tot meer nationalisaties zal overgaan, waaronder de vliegtuigbouw- en scheepsbouwindustrieën. Ook zal de regering een groter aandeel gaan nemen in de olie-industrie in de Noordzee. Er komen ook nieuwe wetten waaronder de gemeenschap de grond overneemt die voor ontwikkeling is bestemd, die toeristen beschermen tegen de fouten van reisbureaus en die een einde maken aan discriminatie op grond van geslacht (zie pag. 712/3).
De regering heeft aangekondigd een Nationale Ondernemingsraad *(National Enterprise Board) te rul*len vormen, die geld verschaft aan de particuliere industrie en tevens het staatsaandeel daarin zal vergroten.
Wales en Schotland zullen eigen parlementen krijgen en de Britten zullen zelf mogen beslissen of het land lid zal blijven van de EG of niet.
In totaal zal de regering tijdens de eerste zittingsperiode van het parlement 26 wetsontwerpen ter behandeling indienen.
Een van de nieuwe maatregelen wordt het belasten van overdracht van particuliere rijkdom in de vorm van giften, waardoor de belasting op bezit nog zwaarder wordt. Om de particuliere sector gerust te stellen zei de regering dat de minister investeringen en uitbreidingen in levenskrachtige en winstgevende openbare en particuliere sectoren van de industrie zal aanmoedigen.
De troonrede wees met nadruk op de ernst van de economische toestand van het land en zei dat de regering als dringendste taak het bereiken van een sociaal contract ziet.
De regering wil de inflatie beteugelen, het deficit op de betalingsbalans verminderen, de industriële ontwikkeling aanmoedigen, de werkgelegenheid handhaven en in het kader van het sociaal contract sociale en economische rechtvaardigheid nastreven. Aan de consumenten werd bescherming beloofd in de vorm van subsidies op levensmiddelen.
De koningin zei: 'Mijn regering zal de internationale pogingen tot oplossing van het wereldprobleem inflatie volledig steunen en zal deelnemen aan de internationale besprekingen ter oplossing van de problemen die door de hogere olieprijzen zijn veroorzaakt."
De regering zal energiek opnieuw onderhandelen over de voorwaarden van het Britse lidmaatschap van de EEG, voordat binnen 12 maanden een referendum wordt gehouden. De regering zal ook in het Midden-Oosten en op Cyprus werken, tegen discriminatie strijden en de NAVO volledig blijven steunen.
Er zal een diepgaand onderzoek worden ingesteld naar Engelands defensieverplichtingen. Er dient een modern en doeltreffend defensiestelsel te komen dat minder moet kosten,
Engeland zal in Rhodesië geen regeling aangaan die niet door de *Afrikaanse* bevolking wordt *ge*steund.
De protestanten in Noord-Ierland moeten rekening houden met de een of andere vorm van machtsdeling met de katholieke bevolkingsgroep. *(The Times,* Reuter)

WILSON HERKOZEN ALS PARTIJLEIDER

Op 22 okt. is Harold Wilson herkozen als leider van de Labourpartij. Hij beloofde zijn kiezers dat de beloften die in verkiezingstijd zijn gedaan, nageleefd zouden worden.
Tegelijkertijd liet hij doorschemeren dat voorstellen van zijn linkervleugel een poosje zullen moeten wachten in het nieuwe parlement. Wilson maakte bekend dat de regeringsplannen die in de troonrede zullen worden ontvouwd (zie boven) alleen zullen gelden voor de eerste zittingsperiode van het voor vijf jaren gekozen parlement.
Daarom moeten de prioriteiten zorgvuldig worden afgewogen.
Hij zei dat gedurende de eerste zittingsperiode wettelijke maatregelen voor het genezen van de structurele en industriële kwalen van Groot-Brittannië getroffen zouden moeten worden. (Reuter)

REGERINGSWITBOEK TEGEN DISCRIMINATIE VAN VROUW

De Labourregering heeft op 6 sept. (dus nog voor de laatste algemene verkiezingen) een witboek gepubliceerd waarin maatregelen worden voorgesteld die een eind moeten maken van discriminatie op grond van sekse in werkkringen en op andere terreinen en die de gelijke kansen van de vrouw moeten bevorderen.
Een herkozen Labour-bewind zou voor het eind van het jaar de nodige wetten indienen zodat de voorzieningen zouden kunnen samenvallen met andere plannen voor gelijke betaling van mannen en vrouwen die hetzelfde werk verrichten.
Er zou een commissie voor gelijke kansen worden ingesteld die dis-

criminatoire praktijken van industrieën. bedrijven of instellingen aan de kaak zou moeten stellen. Zij zou de bevoegdheid hebben waarschuwingen uit te geven en overtredingen zouden door civiele rechtbanken kunnen worden behandeld.
De regeringsvoorstellen betreffen ook opleiding en huisvesting.
Het zou onwettig zijn als arbeidsbureaus discrimineren bij het aanbieden van werkkringen en het voordragen van cliënten voor banen. Banken en verzekeringsmaatschappijen zouden niet mogen discrimineren op basis van statistische of andere voorspellingen over de relatieve kredietwaardigheid van de seksen.
Vrouwen zouden even gunstig als mannen moeten worden behandeld bij het verstrekken van leningen en voorts bij de toelating tot bars en gokgelegenheden.
Er zouden uitzonderingen worden toegestaan als een bepaalde functie beter door iemand van een bepaald geslacht blijkt te kunnen worden uitgeoefend. (Reuter)

ONTWIKKELINGEN IN NOORD-IERLAND SEDERT MAART 1974

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Noo d-Ierland sedert maart 1974. De voornaamste gebeurtenis in deze periode was het verdwijnen van de executieve, die sedert 1 jan. in functie was, na een grootscheepse stakingsactie door de protestantse arbeiders die het land aan de rand van de economische chaos bracht.
Sedertdien (29 mei) staat Noord-Ierland weer onder direct bestuur van Londen.
De geweldddadigheden, waarbij weer vele mensenlevens waren te betreuren (eind april viel het duizendste slachtoffer) breidden zich uit.
Ook in andere delen van Groot-Brittannië werden bomaanslagen gepleegd waarbij mensenlevens te betreuren vielen.

Plannen regering-Wilson inzake Noord-Ierland, bezoek *Wilson* aan Noord-Ierland

De nieuwe Britse regering, die na de verkiezingen van 28 maart aan het bewind is gekomen, heeft op 4 april haar politiek ten aanzien van de situatie in Noord-Ierland, bij monde van de minister voor Noordierse zaken, Merlyn Rees, aan het Lagerhuis voorgelegd.
Rees deelde mee dat de Labourregering volledig achter het akkoord van Sunningdale staat (pag. 183/1 e.v.) Rij beloofde verder dat een aantal van de 540 gedetineerden onder een stelsel van plaatselijk toezicht geleidelijk vrijgelaten zal worden. Het verbod op de Sinn Fein, de politieke vleugel van de Provisionele IRA en op de protestantse Ulster Volonteer Force (UVF), zou opgeheven worden.
De Labourregering wilde verder de verantwoordelijkheid voor de ordehandhaving zoveel mogelijk terugschakelen van het leger naar de Noordierse politie, de Royal Ulster Constabulary, die zou worden gereorganiseerd en uitgebreid.
Bij deze opzet hoorde ook een plan voor terugtrekking van legereenheden. Rees kondigde aan dat spoedig 500 man troepen uit de omgeving van Londonderry zouden worden teruggenomen en dat hun bewakingstaak door de politie zou worden overgenomen. Het was de bedoeling, aldus Rees, later in het jaar meer troepen uit Noord-Ierland terug te trekken. Onder de nieuwe als ,,meer plooibaar" beschreven aanpak was echter ook een tijdelijke versterking van de troepensterkte mogelijk.
Rees zei verder dat de oprichting van de Raad voor geheel Ierland, waartoe op de conferentie van Sunningdale was besloten (pag. 183) zeker niet een eerste stap tot een hereniging met het zuiden betekende.

Wilson *in* Noord-Ierland

Premier Harold Wilson bracht op 18 april een bezoek aan Noord-Ierland. Hij sprak met de opperbevelhebber van de Britse troepen al-

Minister **Rees**

daar, gen. Sir Frank King, het hoofd van de Noordierse politie James Flannagan, de voorzitter van de Noordierse executieve Brian Faulkner en andere leden van dit orgaan en met vakbondsleiders, industriëlen en leiders van de protestantse en katholieke gemeenschappen, onder wie de roomskatholieke aartsbisschop kardinaal Conway.
Tijdens een persconferentie onderstreepte Wilson de ,,absolute vastbeslotenheid" van zijn regering allen die in de provincie geweld plegen, ter verantwoording te roepen. De premier herhaalde dat hij volledig achter de uitvoerende macht in Ulster stond.
Wilson zei dat het slagen van de ,,gedeelde macht" de enige hoop voor de toekomst van Ulster was. Zou het experiment mislukken, dan hebben wij weinig kans op het vinden van een andere politieke oplossing", zei hij.

Cosgrnve ontmoet Wilson

Op 5 april was de Ierse premier Cosgrave in Londen voor besprekingen met premier Wilson.
Aan het eind van de besprekingen werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven waarin stond dat beide partijen het erover eens waren dat, teneinde de officiële ratificatie van het akkoord van Sunningdale zo spoedig mogelijk te laten plaatsvinden, het voorbereidende werk spoedig afgesloten moest worden.
Beide regeringen waren het er ook over eens dat alles gedaan moest worden om de gewelddadigheden te bestrijden. De verklaring maakte vervolgens melding van een ontmoeting tussen de leiding van de Ierse Garda Siochana en de Noordierse Royal Ulster Constabulary om tot grotere samenwerking ter bestrijding van terroristische activiteiten te komen.

Executieve gaat heen na actie UCW, witboek regering belooft nieuwe verkiezingen

Het verzet tegen de Noordierse executieve van de kant van de zgn. ,,loyalistische unionisten", d.w.z. de unionisten die onverkort vasthouden aan de band met Groot-Brittannië en Noord-Ierland als een integraal onderdeel van het Verenigd Koninkrijk beschouwen, heeft geresulteerd in het heengaan van de executieve op 29 mei.
Zoals vermeld in onze aflevering van 22 maart (pag. 182 e.v.) heerste er binnen de officiële unionistische partij van Brian Faulkner verschil

van mening over deelname aan de executieve, die op 1 januari 1974 zijn werkzaamheden begon. Een tiental Unionisten in de assemblee, onder aanvoering van de vroegere minister van landbouw Harry West distantieerde zich van toen nog hun partijgenoot en executievevoorzitter Brian Faulkner (pag. 183/1), en vormde een aparte groep in de assemblee (zie verder pag. 184/1).

De verdeeldheid in de officiële unionistische partij werd groter nadat in april een 70-tal afgevaardigden van alle belangrijke loyalistische organisaties in Noord-Ierland voor een conferentie in Portrush bijeenkwam en een verklaring uitgaf waarin zij om een herziening van de Britse grondwet vroegen.

Op een persconferentie op 26 april gaven Harry West van de Official Unionist Party, ds Ian Paisley van de Democratie Unionist Party en William Craig van de Vanguard Unionist Party een toelichting op de verklaring.

De loyalisten eisten o.a. een volledige vertegenwoordiging van N.-Ierland in het parlement in Londen, zoals dat ook het geval is met Schotland en tenminste 22 zetels in het parlement, en verder afschaffing van de Noordierse executieve. Zij verwierpen de zgn. Raad voor geheel Ierland, waartoe op de conferentie van Sunningdale was besloten en wilden dat de provincie zelf weer verantwoordelijk wordt voor de verdediging en bestrijding van terrorisme door de Royal Ulster Constabulary zijn oude bevoegdheden terug te geven.

Volledige vertegenwoordiging in het parlement in Londen zou. volgens de drie politieke partijen, e'en regionaal bestuur niet hoeven uit te sluiten. Zij verwezen daarbij naar het rapport van de commissie Kilbrandon, verschenen in oktober 1973, waarin grotere decentralisatie in Groot-Brittannië werd voorgesteld. De verklaring van Portrush viel echter niet in goede aarde bij de unionisten die zich als aanhangers van Brian Faulkner beschouwen.

Zij kwamen in Portstewart bijeen om zich te beraden over de situatie en gaven op 5 mei een verklaring uit waarin zij zeiden geschokt te zijn door de stellingname van de loyalisten. Zij konden daarom niet langer de banden met de Official Unionists handhaven omdat dezen de verklaring van Portrush hadden ondersteund.

De verklaring van de Faulkner-unionisten ging verder: „Wij hebben daarom besloten in elk kiesdistrict organisaties op te richten onder de naam Unionist Party.

Op 10 mei kwam de nieuwe partij met een beginselprogramma uit.

Daarin werd o.a. gezegd dat ook de Unionist Partij vasthield aan de banden met het Verenigd Koninkrijk. De Raad voor geheel Ierland werd niet a-priori verworpen, maar mocht zeker niet worden beschouwd als een eerste stap tot ren hereniging van Noord-Ierland met de Ierse republiek.

Staking na amendement in assemblee

Op 14 mei werd met 44 tegen 28 stemmen door de Noordierse assemblee een amendement op een motie aangenomen waarin instemming werd betuigd met het bestaan van de assemblee en de executieve.

De oorspronkelijke motie, ingediend door de loyalisten, verzocht om nieuwe onderhandelingen over de staatkundige verhoudingen in N.-Ierland, maar het amendement dat werd ingediend door de drie partijen die in de executieve zijn vertegenwoordigd, amendeerde de motie zodanig dat er instemming werd betuigd met de bestaande situatie.

Kort nadat de assemblee uiteengegaan was, werd van de kant van de Ulster Workers Council, waarin de loyalistische Noordierse arbeiders zijn verenigd, meegedeeld dat de arbeiders op de elektriciteitsfabrieken hadden besloten de elektriciteitsvoorziening zodanig te beperken dat de industrie genoodzaakt zou worden te sluiten.

Op 15 mei was de elektriciteitsvoorziening zodanig gedaald dat talloze bedrijven de poorten moesten sluiten en hun personeel naar huis moesten sturen.

In de daarop volgende dagen breidden de gevolgen van de energiestaking zich uit. Hotels, café's en andere vermakelijkheidsinrichtingen sloten de deuren, de levensmiddelenaanvoer werd ernstig gestagneerd door een staking van havenarbeiders.

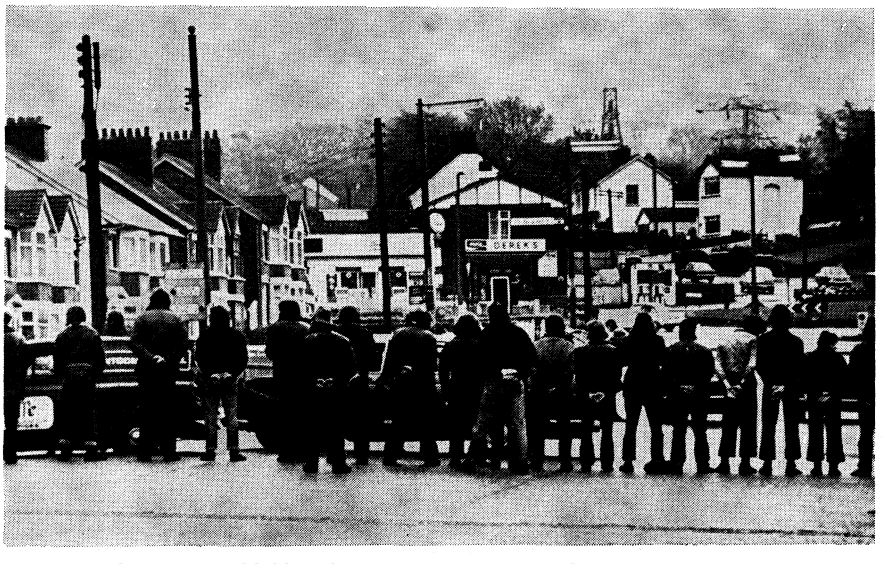
De situatie verergerde zodanig dat de minister voor Noordierse zaken Rees op 19 mei de noodtoestand uitriep.

De staatssecretaris voor Noord-Ierland, Stanley Orme, lichtte op 20 mei het Lagerhuis over de toestand in. Hij verklaarde op 15 mei een bespreking te hebben gevoerd met ds. Ian Paisley, William Craig en drie leiders van de UWC. De vertegenwoordigers van de UWC hadden verklaard dat het doel van de actie was het Sunningdale-akkoord ongedaan te maken en vervroegde verkiezingen in Noord-Ierland te laten uitschrijven.

Op 21 mei verergerde de situatie toen de UWC een verbod op de distributie van benzine en olie afkondigde.

Op dezelfde dag werden in Belfast twee betogingen gehouden van arbeiders die het niet eens waren met de acties van de UWC.

Eén daarvan, onder leiding van de secretaris-generaal van de TUC, Len Murray, kon slechts dankzij zware politiebescherming doorgang vinden. De protesterende arbeiders werden door hun collega's uitgescholden en met rot fruit bekogeld.

De para-militaire UDA blokkeerde wegen tijdens de staking.

De regering in Londen kwam op 21 mei met een verklaring uit waarin werd gezegd dat zij zich door de acties niet van de eenmaal ingeslagen weg zou laten afbrengen.

Er waren 500 man extra troepen naar Noord-Ierland gevlogen.

Op 24 mei sprak premier Wilson in Chequers met Brian Faulkner, Gerard Fitt van de SDLP en Oliver Napier van de Alliance Party.

Na afloop werd een verklaring uitgegeven waarin nogmaals werd herhaald dat er geen sprake van was dat er opnieuw onderhandeld zou worden over het bestaan van de assemblee en de executieve

Premier Wilson richtte zich op 25 mei via radio en televisie tot het Britse publiek.

Hij wees de acties van de UWC krachtig van de hand. Hij zei dat de staking een zorgvuldig berekende poging was om een eind te maken aan de hele grondwet van Noord-Ierland en een sektarische en ondemocratische staat te scheppen

,,Wij zullen niet onderhandelen over constitutionele of politieke zaken in Noord-Ierland met mensen die verkiezen buiten het gevestigde constitutionele raamwerk te werken, met niet-gekozen, zich zelf aangestelde, mensen die systematisch de wet breken en de bevolking van Noord-Ierland intimideren".

,,Wij blijven bij het besluit van vorig jaar dat de Noordierse assemblee en de Noordierse executieve de enige basis voor vrede zijn, de enige basis voor orde en een goed bestuur in Noord-Ierland."

Op 26 mei kwam het leger in Noord-Ierland in actie. Twee benzine-opslagplaatsen en 21 benzinestations werden door troepen bezet en van toen af door soldaten gerund.

Op 27 mei verklaarden de leiders van de staking dat deze uitgebreid zou worden, zodat het leger genoodzaakt zou zijn geheel voor de meest essentiële dienstenverlening te zorgen.

In de avond van de 27ste mei werd de gas- en elektriciteitsvoorziening geheel stopgezet.

Op 28 mei maakte Brian Faulkner bekend dat hij en zijn unionistische collega's aftraden als leden van de executieve nadat de minister voor Noordierse zaken Rees geweigerd had een dialoog met de UWC te beginnen.

In een verklaring zei Faulkner dat de omvang van de staking bewees dat er grote ontevredenheid over de bestaande regelingen bestond en dat de een of andere vorm van dialoog tussen de regering en de stakenden moest worden begonnen.

Minister Rees accepteerde het ontslag van Faulkner en verklaarde dat er geen executieve meer bestond. Hijzelf nam de ve antwoordelijkheid voor de gang van zaken in Noord-Ierland over.

Op 29 mei ondertekende koningin Elizabeth een wet waarbij de Noordierse assemblee voor de tijd van 4 maanden buiten werking werd gesteld.

Dezelfde dag nog kondigde de UWC aan dat de staking voorbij was.

Witboek *belooft* nieuwe verkiezingen

Op 4 juli publiceerde de Britse regering in een witboek haar nieuwe plannen voor Noord-Ierland Er werden nieuwe verkiezingen aangekondigd

In het Witboek houdt de regering echter tegelijk vast aan de voorwaarde dat ook een nieuwe Noordierse regeringsstructuur een of andere vorm van machtsdeling en samenwerking van de protestantse meerderheid met de katholieke minderheid zal moeten bevatten

Verder dat ieder nieuw stelsel aanvaardbaar zal moeten zijn voor de bevolking van het Verenigd Koninkrijk in haar geheel en voor het parlement in Westminster. Bovendien dat door de gemeenschappelijke landgrens en de speciale betrekkingen met de Ierse Republiek de oplossing altijd een ,,Ierse dimensie" zal moeten hebben. Wat die Ierse dimensie zal inhouden wordt ditmaal niet nader gedefinieerd: iedere verwijzing naar de op te richten Raad voor geheel Ierland is verdwenen

Tegen de achtergrond van deze vcorwaarde zal een constitutionele Conventie van 78 leden met een door de Britse Kroon benoemde onpartijdige Noordierse voorzitter zelf mogen uitmaken wat voor regeringsstelsel Noord-Ierland nu wil.

De Conventie zal gekozen worden onder hetzelfde kiesstelsel als voor de in juni vorig jaar gekozen en in mei van dit jaar geschorste Assemblee werd toegepast; evenredige vertegenwoordiging met verschuifbare voorkeurstemmen in twaalf grote kiesdistricten

De Conventie zal binnen haar levensduur van zes msanden verslag moeten uitbrengen. Verlenging van die levensduur met telkens drie maanden is mogelijk.

De Britse regering belooft dat aanbevelingen van de Conventie die de steun van de meerderheid en van een wijd verspreid ledental hebben zeer ernstig zullen worden overwogen. De regering schept ook de mogelijkheid om over bepaalde voorstellen van de Conventie de opinie van het Noordierse electoraat d.m.v. een referendum te toetsen vcordat de Britse regering zelf een bepaalde koers aan het Britse parlement aanbeveelt

Het Witboek constateert dat in recente discussies gebleken is dat veel mensen in Noord-Ierland een dergelijke kans om zelf orde op zaken te stellen welkom zullen heten. Dat geloof is versterkt door een nieuw besef onder de protestantse en katholieke arbeidersklasse van haar werkelijk belang en tevens door haar wens om een reele rol in de politiek te gaan spelen.

Aan de verkiezingen zal een periode van discussie en raadpleging vooraf moeten gaan; de verkiezingen zullen vier weken van tevoren worden aangekondigd, maar zoals gezegd zullen deze niet voor het najaar en pas na de Britse parlementaire verkiezingen worden gehouden.

Voor dit alles is Britse wetgeving ncdig die de regering nog voor het zomerreces hoopt af te handelen. Daarmee zullen tevens de wetgevende taken van de geschorste Assemblee tijdelijk aan de Britse minister van Noord-Ierland terug worden gegeven. Als het plan van de nieuwe Constitutionele Conventie niet mocht slagen, wordt daarmee in feite een permanent stelsel van ,,direct bestuur" geschapen.

Het Witboek wijst als een stok achter de deur nogeens op de zeer aanzienlijke bijdrage die de Britse schatkist aan Noord-Ierland betaalt (350 miljoen pond in het lopende begrotingsjaar). Het waarschuwt staatsburgers in Noord-Ierland dat bereidheid van de Britse staatsburgers op deze wijze speciale steun te geven zou kunnen veranderen wanneer daar opnieuw, als in mei, ,,industriële actie" voor politieke doeleinden werd gebruikt.

Het Witboek hoopt dat de verantwoordelijkheid voor handhaving van de openbare orde en rust weer in toenemende mate aan de politie zal kunnen worden toevertrouwd. Niets zou de veiligheidssituatie immers meer verbeteren dan de vastbeslotenheid van de hele gemeenschap om de politiek te ondersteunen en daarmee samen te werken.

De eerste reacties op de nieuwe plannen voor Noord-Ierland waren niet alle positief.
Oppositieleider Heath zei weliswaar de benodigde wetgeving te zullen steunen maar meende toch het gevaar te bespeuren dat alle verworvenheden van de nieuwe grondwet van 1974 overboord gezet werden.
Heath voorzag het gevaar dat de Constitutionele Conventie in direct conflict met het Britse parlement zou kunnen komen wanneer dit niet krachtig bleef vasthouden aan het beginsel van ,,machtsdeling". Heath zou kennelijk zelf de voorkeur hebben gegeven aan verkiezingen voor een nieuwe Assemblee.
In Noord-Ierland waren de leiders van de drie loyalistische protestantse partijen: Wests Officiële Unionisten, Paisley's Democratische Unionisten en Craig's Vanguard-partij opgetogen dat zij met nieuwe verkiezingen hun zin hebben gekregen. Paisley wil de verkiezingen die de loyalisten verwachten te zullen winnen zo spoedig mogelijk houden, terwijl West reeds aankondigt dat de katholieke minderheid in het nieuwe bestuur nooit meer dan een secundaire rol zou kunnen vervullen.
Oud-premier Faulkner, het hoofd van de verdwenen Executieve, wil de verkiezingen echter pas over een jaar houden. De leiders van de katholieke sociaal-democratische en Labour-partij die met Faulkner's Unionisten en de non-sectarische Alliantiepartij de verdwenen Executieve vormden merken op dat het beginsel van machtsverdeling en de ,,Ierse dimensie" dus gehandhaafd zijn. Uit de eerste reacties van de Provisionele Sinn Fein (de politieke vleugel van de Provisionele IRA) viel op te merken dat zij wel niet aan de verkiezingen zullen willen deelnemen, omdat er in het Witboek niets over beëindiging van de internering wordt gezegd.
Het *NRC/H'blad* (12-7) wijdde de volgende beschouwing aan het witboek van de Britse regering:

Inderdaad heeft Rees met bekwame spoed de oonsequenties getrokken uit de succesvolle stakingsactie van de Ulster Workers Council (VWC), de organisatie van protestantse arbeiders die in mei in vijf dagen tijds bewees Noord-Ierlands economie te kunnen stilleggen en met die demonstratie bewees het moeizaam opgebouwde apparaat van de op machtsdeling met de katholieke minderheid gebaseerde Executieve van Brian Faulkner te kunnen wegvagen.
Rees heeft niet meer geprobeerd om nogmaals uit de vorig jaar juni gekozen Assemblee een nieuwe Executieve te vormen Hij heeft de Assemblee geschorst en toegegeven aan de eis voor nieuwe verkiezingen van de protestantse loyalisten — Wests Officiele Unionisten, Paysley's Democratische Unionisten en Craig's Vanguard Party — en van de UWC. ( )
Het uitgangspunt van Rees nieuwe politiek is de onverbloemde aanvaardmg dat de protestantse arbeidersbevolking in Noord-Ierland met haar paramilitaire organisaties in staat was om in die vijf dagen het aftreden van de Executieve te forceren, ook al had die in de Assemblee helemaal geen nederlaag geleden
Onder druk van de gebeurtenissen zakte Faulkners toch al afbrokkelende aanhang volkomen ineen Zonder directe geweldpleging kon de UWC haar doel bereiken Rees' witboek geeft dit grondfeit openlijk toe: ,,De UWC bracht samen met paramilitaire organisaties de Executieve ten val", heet het daar Het witboekheeft voorts een open oog voor de nieuwe bewustheid van de protestante en katholieke arbeidersklasse van hun werkelijke belangen en van hun wens om in de politieke wereld een werkelijke rol te gaan spelen
De nieuwe poging om voor Noord-Ierland een acceptabele regeringsvorm binnen het Verenigd Koninkrijk te vinden gaat dus uit van het levensfeit dat zonder de instemming en daadwerkelijke medewerking van de protestantse meerderheid nooit een bevredigende regeling kan worden verkregen Tekenend is dat de Britse regering zich ditmaal bij dat komende interne Noordierse overleg geheel afzijdig wil houden, al zullen de resultaten daarvan wel aan haar moeten worden voorgelegd en vervolgens door het Britse parlem-nt moeten worden goedgekeurd De regering behoudt zich ook het recht voor om eventuele resultaten eerst in Noord-Ierland aan een referendum te onderwerpen ( )
Men krijgt ook de indruk dat de Britse Labourregering niet rouwig zou zijn als de leiders van de Ulster Workers Council in staat blijken een zekere inbreuk te maken op het monopolie van het politieke leiderschap van de protestantse loyalisten, dat traditioneel in handen ligt van het vreemde driemanschap West-Paisley-Craig, de laatste heeft via zijn Vanguard-beweging het meeste contact met de UWC en oefent daarover een soort beschermheerschap uit

Vrijlating gedetineerden

Tijdens een debat over het witboek op 9 juli in het Lagerhuis maakte minister Rees een nieuw programma van geleidelijke vrijlating van gedetineerden bekend. Zeven gevangenen, katholieken en protestanten, werden in vrijheid gesteld.
Rees zei dat het de bedoeling was van de Britse regering om deze vrijlating in kleine doses voort te zetten wanneer de reacties van de paramilitaire organisaties, katholieke zowel als protestante, positief zou zijn.

Uitbreiding veiligheidstroepen

Omdat de gewelddadige activiteiten van de para-militaire organisaties niet afnamen, (zie hierna) kondigde minister Rees op 2 sept. nieuwe plannen aan voor de uitbreiding van de Royal Ulster Constabulary, het reservekorps van de RUC, en de UDR en voor een systeem van lokale politiecentra in de provincie. De RUC zou uitgebreid worden tot 6500 man (huidige sterkte 4500), het reservekorps van de RUC zou uitgebreid worden tot 4000 man terwijl de sterkte van de UDR gehandhaafd zou blijven op 10.000 man.
De nieuw op te zetten lokale politiecentra, voornamelijk in woonwijken, zouden worden bemand met leden van het reservekorps van de RUC, afkomstig uit de betreffende woonwijken.
Rees zei op een persconferentie dat de uitbreiding ook bedoeld was om de druk op het leger te verminderen. Hij kondigde aan dat in okt. de Britse strijdkrachten in Noord-Ierland met duizend man zouden worden verminderd.

Overzicht terroristische activiteiten

De activiteiten van de terroristische organisaties, zowel protestantse als katholieke hebben in de afgelopen maanden aan velen het leven gekost, terwijl duizenden Noord-Ieren gewond werden. Bomaanslagen in Belfast, Armagh, Dungannon, Bangor en Lisburn, maar ook in Engeland (Londen o.a.) hebben zware materiele schade toegebracht.
In jan. werd in Londonderry een Britse soldaat gedood en een kapitein van het Ulster Defence Regiment, terwijl verscheidene burgers het slachtoffer werden van zgn. sectarische moorden.
Een bomaanslag op het legerhoofdkwartier in Londonderry doodde twee burgers en in Newtonabbey werden twee katholieken, waarschijnlijk door protestantse extremisten vermoord.
Bij schietpartijen in Belfast kwamen in febr. verschillende burgers om het leven, o.a. een 82-jarige oude man bij een bomexplosie in een café.
Op 14 febr. ontplofte een bom, geplaatst in een vrachtauto, in het centrum van Dungannon. Er werd een enorme schade aangericht maar er waren geen slachtoffers.
Op 28 febr., de dag van de algemene verkiezingen in Groot-Brittannië, liet de IRA in het centrum van Belfast een groot aantal bommen tot ontploffing komen, waarbij een man om het leven kwam, een vrouw beide benen verloor en grote materiële schade aan gebouwen en huizen werd aangericht.
Maart was een bijzonder geweld-

dadige maand. Het legerhoofdkwartier in Belfast werd door een explosie vernietigd en een scherpschutter opende het vuur op het portaal van een rooms-katholieke kerk, waarbij een Britse soldaat om het leven kwam.

Half maart (15-17) verhoogde de IRA zijn activiteiten. In totaal acht mensen lieten daarbij het leven, zowel militairen als burgers.

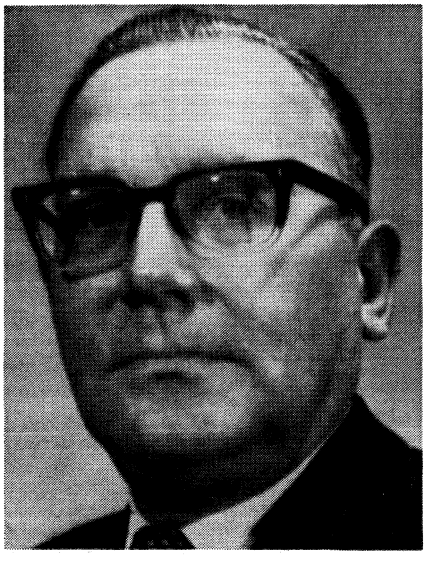
Er kwamen veelvuldig schietpartijen tussen leger en politie enerzijds en terroristen anderzijds voor De laatsten slaagden er meerdere malen in de treinenloop in Noord-Ierland tot stilstand te brengen.

Ook het weekend van 30-31 maart was bijzonder gewelddadig Voor de derde maal werd het legerhoofdkwartier door een bomaanslag zwaar getroffen. Bomaanslagen tijdens dit weekeind brachten zeer zware schade toe aan de centra van Armagh, Bangor en Lisburn. In Bangor woedde één van de zwaarste branden uit de geschiedenis van Noord-Ierland.

Op 8-9 april werd het nog resterende deel van het winkelcentrum van Armagh door brandbommen in de as gelegd, terwijl tegelijkertijd het winkelcentrum van Belfast door brandbommen zwaar werd getroffen. Vijf personen werden daarbij gewond.

Op 10 april doodden drie terroristen een onderwijzer voor de ogen van zijn leerlingen in Derrylin. Zij wisten te ontsnappen naar Iers grondgebied.

In het weekend van 20-21 april werd het centrum van het dorp Newton Butler door een bomexplosie in de as gelegd, waarbij talloze families dakloos werden.

Martin McBirney

Een aanslag op de katholieke rechter Gasrett McGrath in Cushendall mislukte in zoverre dat de rechter slechts gewond werd. De moordaanslagen tijdens dit weekend, o a op een garagehouder in Fermannagh en een katholiek in Belfast bracht her dodencijfer, gerekend vanaf het begin van de ongeregeldheden, op 1000.

Veroordelingen

Op 21 jan. werd de 18-jarige Sean McGlinchey tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld wegens moord op 6 mensen door een bomexplosie in een auto. De 20-jarige James Scullon werd, wegens medeplichtigheid, tot 8 jaar gevangenis-Straf veroordeeld.

Op 23 febr. arresteerde het leger in Andersontown, Belfast, de 37-jarige Ivor Malachy Bell, de leider van de provisionele IRA en de meest gezochte man in Noord-Ierland. Bell ontsnapte op 15 april uit de Maze-gevangenis maar werd op 29 april weer gepakt.

Aanslagen in Engeland

De terroristische activiteiten beperkten zich niet alleen tot Noord-Ierland. Ook in Engeland werden aanslagen gepleegd, waarbij verschillende slachtoffers waren te betreuren.

Op 17 juli kwam in de Tower of Londen een bom tot ontploffing waarbij een vrouw werd gedood en 36 personen werden gewond, waaronder veel kinderen. De Tower of Londen is een veelbezochte bezienswaardigheid. Dagelijks zijn er ca. 9000 mensen in het gebouw. De politie vermoedde dat de aanslag het werk was van een splintergroep van de IRA.

Op 23 juli plaatste de IRA een bom in het lijnvliegtuig van de British Airways dat de verbinding Londen-Belfast onderhoudt. De bom ging niet af door een defect aan het ontstekingsmechanisme.

Vijf mensenlevens waren te betreuren bij een bomexplosie in een café in Guildford, Engeland, terwijl 65 personen gewond werden. Volgens de politie was de bom geplaatst door IRA-mensen. Het café was een geliefd uitgaansoord voor de soldaten van een nabijgelegen kazerne. Onder de slachtoffers waren dan ook 43 militairen.

Aanslag op *Noordierse* magistraten. gevangenisoproer

Op 16 sept. werden de 54-jarige rooms-katholieke rechter Rory Conaghan en de 56-jarige Martin McBirney, schrijver en radiomedewerker, beide vooraanstaande personen in de Noordierse samenleving, in hun woningen in Belfast vermoord.

Rechter Rory Conaghan

De IRA nam de verantwoordelijkheid voor de aanslag op zich. De aanslag werd gezien als een poging van de IRA de rechterlijke macht in Noord-Ierland te intimideren.

Volgens The Times (17-9) zijn er in totaal 15 aanslagen op 12 leden van de rechterlijke macht geweest. Deze aanslagen begonnen in 1971 met een bomaanslag op het huis van een rechter in Noord-Belfast.

In okt. 1972 viel het eerste slachtoffer. Het was de rooms-katholieke advocaat William Staunton, die in zijn auto werd doodgeschoten.

In nov. 1973 werd het huis van opperrechter Sir Robert Lowry door een bomexplosie vernietigd. Er vielen geen slachtoffers.

Ook op de huizen van andere leden van de rechterlijke macht en advocaten werden bomaanslagen gepleegd.

Op 16 okt. brak in de Maze-gevangenis (het vroegere Long Kesh complex) een gevangenisoproer uit. De gevangenis huisvest 800 gevangenen en 600 gedetineerden. De gedetineerden stichtten brand in het barakkenkamp waar zij zijn ondergebracht, dat dan ook vrijwel geheel in de as werd gelegd.

De brandstichting was overigens al aangekondigd op het eind sept. in Dublin gehouden jaarcongres van de Provisionele Sinn Fein. Volgens het congres waren de faciliteiten in de Maze-gevangenis onvoldoende.

(The Times, *NRC/H'blad,* Reuter, *KCA)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

AUSTRALIË

ZELFBESTUUR VOOR PAPOEA NIEUW-GUINEA

Op 1 dec. 1973 werd Papoea Nieuw-Guinea door Australië zelfbestuur verleend. Tot de onafhankelijkheid, die door de regering van Papoea Nieuw-Guinea gepland is op 19 april 1975 (*FAZ* 21-10-'74), behoudt Australië de controle over de defensie, buitenlandse zaken, het hooggerechtshof en andere justitiële zaken, en aangelegenheden betreffende het parlement en het stembusbeleid.
Aan het bereiken van de fase van zelfbestuur waren o.a. de volgende ontwikkelingen voorafgegaan:

Tweede algemene verkiezingen

Bij de eerste algemene verkiezingen in 1964 (pag. 288/2-'64) telde de volksvertegenwoordiging 64 zetels: 44 waarvoor zowel inheemsen als blanken verkiesbaar waren (38 werden gewonnen door Papoea's of kleurlingen en 6 door blanke Australiërs), 10 voor Australiërs (verkozen via een speciale lijst voor niet-inheemsen) en 10 voor door de regering benoemde Australische functionarissen.
Krachtens een kieswet-hervorming van oktober 1966 werd het aantal algemene verkiesbare zetels van 44 uitgebreid tot 69, de tien voor blanke Australiërs gereserveerde zetels werden vervangen door 15 t.b.v. regionale kandidaten van welk ras ook die aan bepaalde eisen m.b.t. genoten onderwijs moesten voldoen, en de tien benoemde leden werden gehandhaafd, zodat het totaal aantal zetels op 94 kwam.
Op 26 okt. 1967 werden zeven gekozen leden van het Huis benoemd tot ministeriële leden. Zij zouden samenwerken met de hoofden van departementen en vele taken vervullen, die door ministers in volledig verantwoordelijke regeringen worden uitgevoerd.
Aan de tweede algemene verkiezingen van 17 febr. tot 18 maart 1968 namen 484 kandidaten deel, voornamelijk Papoea's en andere inheemse bewoners van Nieuw-Guinea — er waren 50 Europese en 3 Chinese kandidaten. Ongeveer 750.000 van de 1.250.000 kiesgerechtigden bracht hun stem uit. Volgens de op 11 april 1968 bekendgemaakte uitslag werden van de 69 algemene zetels 62 gewonnen door Papoea's en andere inheemse bewoners en 7 door Europeanen; in de 15 regionale districten werden 12 Europese en 3 inheemse leden gekozen. Van de 44 leden van de vorige assemblee die opnieuw kandidaat stonden werden slechts 23 herkozen.
De meeste gekozen vertegenwoordigers waren z.g. onafhankelijken, maar 11 — incl. 2 blanken — behoorden tot de in juni 1967 opgerichte Pangu Pati, die voorstander was van onmiddellijk intern zelfbestuur (en vervolgens onafhankelijkheid) voor een verenigd Papoea Nieuw-Guinea.
Op 31 mei 1968 koos het parlement de Papoea John Guise tot zijn eerste inheemse voorzitter.

Derde algemene verkiezingen

Voor de derde algemene verkiezingen, die van 19 febr. tot 11 maart 1972 plaatsvonden, was het aantal verkiesbare zetels verhoogd van 84 tot 100 (82 algemene en 18 regionale) en was de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd van 21 tot 18 jaar. Voor die 100 zetels hadden zich 611 personen kandidaat gesteld. Behalve de Pangu Pati namen nu nog drie partijen en een organisatie aan de verkiezingsstrijd deel:

United Party — In noverber 1970 opgericht door conservatieve parlementsleden uit de hooglanden en gesteund door de Australische zakenwereld Voorstander van een geleidelijke ontwikkeling naar zelfbestuur en onafhankelijkheid
New Guinea National Party — Slechts kandidaten uit de hooglanden. Behoudend t a v zelfbestuur en onafhankelijkheid
People's Progress Party — Kandidaten uit alle gebieden behalve de hooglanden. Eveneens voorstander van een geleidelijke ontwikkeling tot zelfbestuur en onafhankelijkheid
Mataungan Association — Een militante regionale organisatie met als basis het eiland New Britain m de Bismarck archipel.

Volgens de op 20 april bekendgemaakte uitslag waren de 100 zetels als volgt verdeeld: United Party 40, Pangu Pati 31, New Guinea Party 10, People's Progress Party 10, Mataungan Association 3, onafhankelijken 6. Het aantal gekozen Europese vertegenwoordigers daalde tot 9. Het parlement koos diezelfde dag Perry Kwam (PPP) tot voorzitter als opvolger van John Guise (onafhankelijk).
Tegenover de United Party met 40 zetels sloten de andere partijen plus de onafhankelijken zich aaneen tot een coalitie, die dus over 60 zetels beschikte. Deze coalitie bepaalde de samenstelling van de benoemingscommissie, die door het Huis werd aangewezen om in overleg met Leslie Johnson, de bestuurder van Papoea Nieuw-Guinea, 17 gekozen parlementsleden als kandidaten voor het ministerschap te selecteren.

Benoeming premier

Op 27 april werd de leider van de Pangu Pati, Michael Somare, gekozen tot plv. voorzitter van de ,,Administrator's Executive Council" en daarmee tot de eerste premier van Papoea Nieuw-Guinea. Somare maakte daarop bekend dat Guise unaniem tot zijn assistent was verkozen.
Op 29 april 1972 kwam het eerste kabinet van Papoea Nieuw-Guinea tot stand. Van de 17 leden leverde de Pangu Pati er 8, de New Guinea National Party en de People's Progress Party elk 4 en de onafhankelijken 1. De voornaamste portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Michael Somare; vice-premier en minister van binnenlandse zaken - John Guise (leider onafhankelijken); financiën - Julius Chan (leider PPP); openbare werken - Thomas Kawali (NGNP); justitie - John Kaputin.

Termijn voor zelfbestuur. Overdracht bevoegdheden door Australische regering

Op 19 sept. 1972 keurde het Huis van Afgevaardigden met 52 tegen 34 stemmen een voorstel van premier Somare goed om als streefdatum voor zelfbestuur 1 dec. 1973 aan te houden.
Na besprekingen te Canberra tussen premier Somare en de Australische premier Whitlam werd op 17 jan. 1973 in een communiqué meegedeeld dat beide regeringsleiders waren overeengekomen dat het gebied zelfbestuur zou worden verleend op 1 dec. 1973 of zo spoedig mogelijk daarna. Premier Whitlam verklaarde dat zijn regering het door het voorgaande kabinet in oktober 1972 aanvaarde tijdschema voor zelfbestuur zou volgen. T.a.v. een eventuele onafhankelijkheidsdatum zegde hij toe dat Australië zou blijven streven naar een tijdstip in 1974. Daarbij zou overleg worden gepleegd met de regering van Papoea Nieuw-Guinea en zou de steun van het parlement van dit gebied worden gezocht. Somare liet weten tegen een vaste datum voor het verlenen van de onafhankelijkheid te zijn, zolang nog niet meer voortgang was geboekt op de weg

naar zelfbestuur. Hij achtte medio 1975 waarschijnlijker dan 1974 als tijdstip voor de onafhankelijkheid. De ontwikkeling tot zelfbestuur ging o.m. gepaard met de volgende maatregelen en ontwikkelingen.

Op 8 aug 1972 was in een gemeenschappelijk communique van de regering van Papoea Nieuw-Guinea en de Australische minister voor overzeese gebieden (Andrew Peacock) de onmiddellijke overdracht aangekondigd van een aantal bevoegdheden m b t lonen industriele betrekkingen, migratie en vestiging, en ontwikkeling door de Australische regering aan die van Papoea Nieuw-Guinea
In augustus en september 1972 werden in Papoea Nieuw-Guinea enkele nationale instellingen in het leven geroepen zoals een nationale omroeporganisatie en een nationale luchtlijn, terwijl ook de aanzet werd gegeven tot de vestiging van een centrale bank
Op 26 jan 1973 werd de Papoea Nieuw-Guinea defensiestrijdmacht officieel geïnstalleerd
Op 9 febr keurde de Australische regering formeel de overdracht goed van de controle op zaken betreffende de civiele verdediging en het plaatselijke bestuur

Premier Somare maakte op 2 aug. 1973 de benoeming bekend van Albert Maori Kiki tot minister van defensie en buitenlandse betrekkingen, een nieuwe portefeuille. Hij voegde daaraan toe, dat al bleef de uiteindelijke bevoegdheid voor deze zaken bij Australië berusten tot de onafhankelijkheid, het toenemende belang van defensiekwesties de benoeming van een full-time minister rechtvaardigde.

Op 23 aug. 1973 werd het wetsontwerp voor het toekennen van formeel zelfbestuur aan Papoea Nieuw-Guinea bij het Australische Huis van Afgevaardigden ingediend.

Hierin werd o.m. bepaald dat de Australische wetten niet langer van toepassing zouden zijn voor Papoea Nieuw-Guinea. Voorts werd de titel bestuurder van Papoea Nieuw-Guinea gewijzigd in hoge commissaris.

Op 1 nov. werd een nationale centrale bank, de Bank van Papoea Nieuw-Guinea, geopend.

Op 1 dec. kreeg het gebied formeel zelfbestuur.

Handelsafspraken

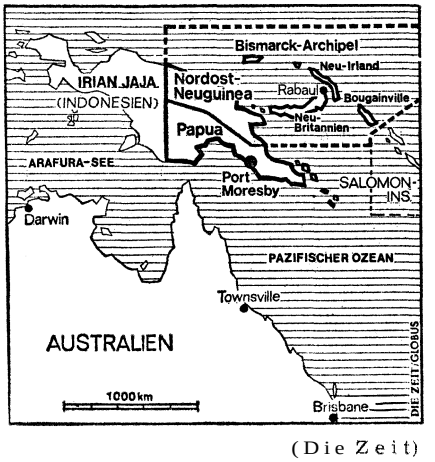
Op 20 dec. 1973 werd te Sydney een memorandum i.z. het formaliseren van handelsafspraken tussen Papoea Nieuw-Guinea en Australie overeengekomen. Krachtens dit memorandum, dat tijdens de periode tot Papoea Nieuw-Guinea zelfbestuur krijgt zal gelden, zou Australië de speciale preferenties en concessies t.a.v. Papoea Nieuw-Guinea handhaven, terwijl dit gebied geen discriminerende maatregelen zou treffen jegens Australische goederen ten gunste van die uit andere landen. Volgens John Poe, de minister van handel en industrie van Papoea, betekende het memorandum voor zijn land de eerste aanzet tot internationale handelsrelaties als zelfbesturende natie.

Onlusten en *tegenstellingen.* Uitstel onafhankelijkheid

Over de toestand op Papoea Nieuw-Guinea liet de *NZZ* (11-8-'73) zich pessimistisch uit. Het blad stelde dat gewelddadigheden, stammenoorlogen, rituele moorden en secessionistische tendensen toenamen.

Bericht werd over onlusten, die zich eind juli 1973 twee dagen lang in de hoofdstad Port Moresby n.a.v. een rugbywedstrijd tussen Papoea en Nieuw-Guinea hadden voorgedaan: 200 huizen werden beschadigd of verwoest, auto's en benzinestations gingen in vlammen op, en volgens officiële cijfers werden 22 gewonden in ziekenhuizen opgenomen. De ca. 700.000 Papoea's zagen de onafhankelijkheid met angst tegemoet vanwege het toenemende overwicht van de 1,8 mln inwoners van Nieuw-Guinea. In Port Moresby (Papoea) wonen 20.000 Papoea's en 30.000 Nieuw-Guineeërs en er zouden zich steeds meer Nieuw-Guineeërs, vooral werklozen uit de hooglanden, vestigen. De krottenwijken werden groter, de botsingen tussen geprivilegieerden en nieuwkomers werden frequenter.

Enige weken eerder was onder leiding van Josephine Abaijah, het enige vrouwelijke parlementslid, de ,,Papua-Besena" (,,handen af van Papoea") beweging opgericht, die naar eigen zeggen reeds 250.000 leden zou tellen en die elke politieke gemeenschap met Nieuw-Guinea verwerpt. De beweging eist een

(Die Zeit)

,,Papoea voor de Papoea's", dat zolang bij Australië moet blijven totdat het op de onafhankelijkheid voorbereid is. Daarbij speelde o.a. de angst voor de ,,barbaren uit het noorden" een rol, aldus de *NZZ*. Van ,,Papua Besena" zou bovendien een stimulans uitgaan voor reeds langer bestaande secessiebewegingen op het eiland Bougainvilie en het Gazelle-schiereiland op New Britain, Bovendien leidden deze ontwikkelingen tot een groeiende uittocht van blanken, van wie nog 45.000 op Papoea Nieuw-Guinea verbleven (15.000 in Port Moresby).

De *NZZ* (1-12-'73) berichtte dat in de voorgaande 12 maanden het aantal buitenlanders (blanken) met 15% was afgenomen tot 42.000.

Le Monde (3-12-'73) meldde echter: ,,Men moet zeggen dat de atmosfeer rustiger is dan enkele maanden geleden". De regering zou de beweging voor een onafhankelijk Papoea terrein hebben doen verliezen.

Begin juli 1974 raakte premier Somare echter in moeilijkheden bij de voorbereiding van de nieuwe grondwet. In de parlementscommissie voor het ontwerpen van die constitutie ontstond een conflict tussen enerzijds premier Somare en vice-premier Guise en anderzijds minister John Kaputin van justitie en de commissievoorzitter pater John Momis. Eerstgenoemden wensten een globale grondwet met een opsomming van de voornaamste beginselen; de uitvoeringsdetails zouden door de wetgever moeten worden vastgesteld en elke vijf jaar moeten worden herzien. De meerderheid van de kabinetsleden keurde deze soepele methode goed, aldus Le Monde (11-7), maar minister Kaputin, die de laatste zittingen van de ministerraad niet had bijgewoond, vond het standpunt van zijn collega's een vorm van machtsmisbruik met het doel het werk van de grondwetscommissie te saboteren. Het geschil spitste zich zo toe dat de premier Kaputin en pater Momis liet verwijderen op een bijeenkomst van de coalitiepartijen.

Bovendien had de People's Progress Party verlangd dat binnen de coalitie een totaal akkoord t.a.v. de grondwet moest zijn bereikt voor de uitroeping van de onafhankelijkheid. Voorts werd de positie van de coalitie bedreigd door de oprichting van een nieuwe partij, de Agrarische Partij, die reeds een aantal Papoea-parlementsleden had aangetrokken.

Dit alles had tot gevolg dat premier Somare in een rede voor het parlement op 8 juli als onafhankelijkheidsdaturn niet langer 1 dec. 1974 aanhield. maar van een mogelijk tijdstip in het eerste kwartaal van 1975 repte.
Terwijl *Reuter,* aldus Le *Monde* (8-10), melding maakte van gevechten over landverdeling tussen 12.000 stamleden in een gebied 400 km ten noordoosten van Port Moresby. demonstreerden op 12 oktober honderden mensen in de hoofdstad. Zij eisten het heengaan van de regering-Somare en het vertrek van alle blanken en Chinezen. Er moest een zwarte regering komen, aldus Simon Kauni (secretaris-generaal van het ministerie van binnenlandse zaken), die de betogers opriep naar blanke wijken te trekken en daar enkele winkels in brand te steken. Ook de inmiddels als minister van justitie ontslagen John Kaputin nam aan de betoging deel.
Op 21 okt. berichtte de *FAZ* dat het parlement inmiddels 4 van de 15 grondwetshoofdstukken had goedgekeurd en dat premier Somare nu de afkondiging van de onafhankelijkheid op 10 april 1975 wenste.
(NZZ, Le Monde, *FAZ,* The Times, *KCA)*

NIEUW-ZEELAND

KIRK BEZOEKT ZUIDOOST-AZIË

In de tweede helft van de dec. 1973 bracht premier Kirk van Nieuw-Zeeland bezoeken aan Indonesië, Maleisië en Singapore.
Volgens The Times (24-12-'73) bevestigde Kirk in Singapore dat Nieuw-Zeeland zijn troepen (ca. 1.300 man) in dit gebied zou handhaven zolang zij door de betrokken regeringen gewenst werden. Wel zou het contingent van Nieuw-Zeeland eind jan. 1974 onafhankelijk worden van het vijfmogendhedenakkoord (ANZUK). Terwijl Kirk op 12 juni 1973 een geleidelijke vermindering van Nieuw-Zeeland's bijdrage aan de ZOAVO had aangekondigd, welke z.i. ,,overbodig" geworden was, en daarmee eenzelfde koers volgde als zijn Australische ambtgenoot Whitlam (pag. 703/2), nam hij t.a.v. ANZUK een afwijkend standpunt in. Volgens de *NZZ* (28-7-'74) zag Kirk hierin een aanknooppunt met zijn noordelijke Aziatische buren: hij wenste de vorming van een losse ,,subregionale" groepering met Australië, Nieuw-Zeeland, Indonesië, Papoea Nieuw-Guinea en de landen van de Pacific als leden als ,,brug" tussen de zuidelijke Pacific en Azië. Dit streven zou meer belangstelling hebben gevonden dan het door Whitlam bepleite ,,Aziatische forum", aldus de *NZZ.*

(Zie ook pag. 703)

De nieuwe premier van Nieuw-Zeeland, Wallace Rowling (r.), met zijn plaatsvervanger Robert Tizard.
Rowling (46) was 13 jaar lang leraar, bracht een jaar door in de VS op een Fulbright-beurs en kwam in 1962 in het parlement. In 1969 nam hij het voorzitterschap van Labour over van Kirk. In december 1972 werd hij minister van financiën.

PREMIER KIRK OVERLEDEN. ROWLING OPVOLGER. WIJZIGING KABINET

Op 31 aug. overleed Norman Kirk, premier en minister van buitenlandse zaken, aan een hartaanval in een ziekenhuis in Wellington, waar hij op 28 aug. was opgenomen. (Ambtsaanvaarding zie pag. 793-1973.)
De 54 man sterke Labourfractie in het parlement koos op 6 sept. de 46-jarige Wallace (Bill) Rowling tot partijleider en premier. Aan hem werd de voorkeur gegeven boven de andere kandidaat, vice-premier en minister van arbeid Hugh Watt (62). Tot Rowling's plaatsvervanger werd gekozen Robert Tizard, de minister van gezondheid. Watt had zich voor deze functie niet kandidaat gesteld.
Op 10 sept. bracht Rowling een aantal wijzigingen in het kabinet aan: vele ministers kregen andere portefeuilles, maar alle bleven lid van het kabinet. Eén nieuweling werd benoemd, Ronald Bailey. De portefeuilleverdeling is nu:

Premier en minister van buitenlandse zaken - Wallace Rowling; vice-premier en minister van financiën - Robert Tizard; handel en industrie plus energiebeleid - Warren Freer; justitie, burgerluchtvaart en meteorologische dienst - A. Martyn Finlay; openbare werken en ontwikkeling - Hugh Watt; Maori-zaken en bodembeheer - Matiu Rata; politie en douane - Michael Connelly; arbeid en staatsdiensten - Arthur Faulkner; sociale zaken - Norman King; landbouw, visserij en bosbouw plus wetenschap - Colin Moyle; defensie - William Fraser; binnenlandse zaken en plaatselijk bestuur - Henry May; transport - Sir Basil Arthur; onderwijs - Phil Amos; toerisme en milieubeheer - mevr. T. Whetu Tirikatene-Sullivan; overzeese handel, recreatie en sport - Joseph Walding; mijnbouw, immigratie en PTT - Fraser Colman; gezondheid - Thomas McGuigan; bouwnijverheid - Roger Douglas; spoorwegen en elektriciteit - Ronald Bailey. (The Times) (Vor. ber. pag. 184/2-1973)

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

Op 20 juni 1973 werd bekendgemaakt dat Nieuw-Zeeland en het Vaticaan diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau hadden gevestigd. *(AP)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

WINST VOOR DEMOCRATEN IN VS

De op 5 nov. gehouden verkiezingen voor het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, een derde van de Senaat en 35 gouverneurszetels hebben de Democraten een grote overwinning opgeleverd

De Democraten wonnen de Senaatszetels voor Florida, Kentucky, Vermont en Colorado en wisten de gouverneurszetels van New York, Colorado. Connecticut, Massachusetts, Oregon. Tennessee, Wyoming, Arizona en California op de Republikeinen te veroveren.

De Democraten moesten de gouverneurszetels van Kansas, South Carolina en Ohio aan Republikeinse kandidaten afstaan en Maine aan een onafhankelijke kandidaat.

In het Huis van Afgevaardigden wisten de Democraten een meerderheid te behalen wat hen in staat stelt een eventueel presidentieel veto ongedaan te maken.

Het totale beeld van de uitslag is als volgt:

Senaat. De nieuwe partijverhouding is 61 zetels voor de Democraten en 38 voor de Republikeinen (58 - 32). Eén uitslag is nog niet bekend.

Huis van Afgevaardigden: De Democraten wonnen 291 zetels tegen 144 voor de Republikeinen een netto winst van 43 waardoor zij een theoretische meerderheid hebben. De verdeling was resp. 248 tegen 187.

Gouverneurs: De Democraten wonnen 9 posten van de Republikeinen en stonden er 3 af aan deze partij en één aan een onafhankelijke kandidaat. De verdeling van de gouverneursposten over de partijen is nu: 36 Democratische gouverneurs en 13 Republikeinse en één onafhankelijke. (Wie gouverneur van Alaska wordt is nog niet beslist.)

In een eerste reactie van het Witte Huis, zei de officiële woordvoerder Ron Nessen dal de president de uitslag niet als ,,een referendum over hemzelf" opvatte. Hij zei dat de uitslag niet van invloed zou zijn op Ford's beslissing om waarschijnlijk deel te nemen aan de presidentsverkiezingen van 1976.

De woordvoerder zei verder dat het Witte Huis niet ontkende dat de Watergate-zaak een belangrijke rol gespeeld had bij deze verkiezingen.

De woordvoerder zei dat de president van harte zou samenwerken met het nieuwe Congres. Hij heeft inmiddels een ontmoeting gehad met de fractieleider van de Democraten in de Senaat, Mike Mansfield.

De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Carl Albert zei dat de uitslag een duidelijke afwijzing van de economische politiek van de president betekende. Hij interpreteerde de uitslag als een mandaat voor de Democraten voor hun plannen met betrekking tot de hervorming van het belastingstelsel, de gezondheidszorg en de aanpak van het werkloosheidsprobleem.

De voorzitter van de Democraten, Robert Strauss, zei dat er pas van een overwinning kon worden gesproken als het de Democraten zou gelukken het soort wetgeving door te voeren dat het land nodig heeft.

De meeste commentatoren waren het erover eens dat de meest zinnige verklaring voor de, overigens verwachte, Democratische overwinning het wijd verbreide gevoel van ontevredenheid over de algemene politieke en economische situatie van het land is

De International Herald Tribune (7-11) schreef dat het wel als zeker mocht worden aangenomen dat de Amerikaanse kiezers hun stem hadden uitgebracht tegen Watergate en tegen de economische moeilijkheden van het land. The Times (7-11) sprak van ,,een stem van twijfel en protest" en meende dat de resultaten eerder symptomen dan trends aangaven De uitslag toont dat het land in een ongelukkige stemming is. bezorgd over inflatie en werkloosheid en gedesillusioneerd over de politiek en de politieke instellingen, aldus het blad

Het NRC / H'blad 15-11) maakte in een voorbeschouwing al melding van de pessimistische stemming bij de Amerikaanse kiezer

Dat pessimisme betreft in de eerste plaats de economische toestand van het land De Amerikanen beginnen te beseffen dat de vleespotten van de nationale samenleving een voorlopig verzadigingspunt hebben bereikt Verder hebben Watergate en de vele andere politieke schandalen een cynische stemming bij de doorsnee Amerikaanse kiezer gekweekt

De aan het licht gekomen a-moraliteit van de Nixon-kliek heeft het overgrote deel van de ,,floating vote" in het kamp van de Democratische oppositie geduwd Terwijl het werkloosheidspercentage het hoogste van de afgelopen tien jaar is en de inflatiewoeker vooral de arme bevolkingsgroepen treft, keren de ontevreden kiezers zich zonder veel illusies tot de Democratische partij

Dit terwijl deze partij nog steeds intern verdeeld is en zij er verder niet in is geslaagd om een coherent programma voor de meest nijpende problemen op te stellen Onder deze omstandigheden heeft de hier algemeen voorspelde ,,landslide" van de Democraten even weinig te betekcncn als de electorale aardverschuiving

De vrouwelijke gouverneur van Connecticut, Ellen Grasso.

Weekblad 43ste jaargang No. 2255, pag. 26703-26718

die Richard Nixon in 1972 zijn tweede ambtstermijn bezorgde
Vermoedelijk heeft de New York Times op 3 nov een waar woord geschreven met de opmerking dat wanneer de Amerikaanse kiezers daartoe de mogelijkheid zouden bezitten, zij op de vijfde november en massa ,,neen" zouden stemmen Uit de bliksem-enquête die de twee grote televisiemaatschappijen CBS en NBC dezer dagen lieten instellen, komt thans dezelfde indruk van wantrouwen tegenover de hele politieke klasse naar voren

Consequenties van de uitslag

Een van de consequenties van de verkiezingsuitslag is dat het machtsevenwicht binnen het Amerikaanse politieke systeem enigszins verschoven is ten gunste van het Congres Tot aan de verkiezingen van 1976 worden de VS geregeerd door een Republikeinse president, die niet gekozen is en die een Congres tegenover zich heeft waarin de Democraten een flinke meerderheid hebben Het NRC/H'blad sprak zelfs van de installatie van een parlementair bewind De tweederde meerderheid van de Democraten in het Huis van Afgevaardigden betekent dat zij een presidentieel veto voor wetsvoorstellen of amendementen op wetsvoorstellen naast zich neer kan leggen Daarvoor is natuurlijk wel eensgezindheid onder de Democraten nodig en daaraan ontbreekt het nogal eens, omdat de scheiding tussen progressief en conservatief door de beide partijen heen loopt
Toch is men het in het algemeen erover eens dat het nieuwe Congres progressiever van samenstelling is dan het oude en dat enkele oude progressieve verlangens, zoals een nationale gezondheidszorg, een rechtvaardiger belastingstelsel en een betere aanpak van het werkloosheidsprobleem verwerkelsjkt zullen worden
Op het gebied van de buitenlandse politiek zal het nieuwe Congres het de president zeker niet makkelijk maken Te verwachten is dat de buitenlandse hulpverlening nog meer besnoeid zal worden en dat de reductie van de Amerikaanse troepen in Europa doorgevoerd zal worden, hoewel natuurlijk veel afhangt van de ontwikkeling der internationale verhoudingen.
De uitslag heeft verder aangetoond dat de zgn ,,zuidelijke strategie" van de Republikeinen niet het verwachte resultaat heeft opgeleverd Bijna alle Democratische ,,baronnen" uit het zuiden zijn weer terug in Washington
Van haast nog groter belang dan de winst in het Congres is de Democratische meerderheid onder de gouverneurs Zesendertig van de vijftig Amerikaanse staten worden nu door Democraten geregeerd, waaronder een aantal van de grootste zoals New York en California
Het bezit van een gouverneurspost is van het grootste belang voor een partij De gouverneurs spelen een doorslaggevende rol op lokaal niveau. Zij verdelen de gelden, ook voor partijdoeleinden en hebben een doorslaggevende stem in de politieke carrière van plaatselijke politici en daarmee van potentiele politici voor Washington Door de meerderheid van de gouverneurszetels in de wacht te slepen hebben de Democraten niet alleen hun basis als partij verbreed maar het de Republikeinen ook moeilijker gemaakt succesvol aan de wederopbouw van de partij te beginnen
Het is een bijna normale gang van zaken dat de partij die de tussentijdse verkiezingen wint, ook de nieuwe president levert en dat is iets waar de Democraten zeker op mikken In hun nadeel werkt echter dat zij geen overtuigende kandidaat hebben na het terugtrekken van Edward Kennedy (zie pag 729/2 e v), hoewel nieuwe namen worden genoemd. zoals de nieuwe gouverneurs van New York en California resp Carey en Brown

Analyse uitslag

Een nadere beschouwing van de uitslag levert het volgende beeld op:
Senaat: De winst van 3 zetels voor de Democraten was minder dan werd verwacht Een verlies van vier zetels voor de partij, die de president levert is normaal en waarnemers hadden algemeen verwacht dat de Republikeinen minstens 11 zetels zouden verliezen.
Toch waren er enkele spectaculaire winsten voor de Democraten. Zo wonnen de laatsten de zetel van Vermont, die 43 jaar lang bezet was door George Aiken, een leidende Republikein. Het was de eerste maal sinds 1856 dat de zetel van Vermont door een Democraat werd gewonnen. In Colorado moest de vooraanstaande Republikein Peter Dominick zijn zetel afstaan aan de Democraat Gary Hart, campagneleider van McGovern. De Democraten wonnen ook de Republikeinse zetels van Kentucky, waar Marlow Cook werd verslagen door Wendell Ford en in Florida waar Richard Stone de miljonair Jack Eckerd versloeg.
In New York kreeg senator Jacob Javits wel minder dan 50% van de stemmen maar won toch van de Democratische kandidaat en de vroegere minister van justitie Ramsy Clark. Veel stemmen gingen hier naar de kandidaat van de Conservatieve partij. In Ohio won de ruimtevaarder John Glenn met een grote meerderheid van de republikein Ralph Perk. Ook de vroegere Democratische presidentskandidaat George McGovern werd herkozen, alsmede de republikein Barry Goldwater. In Missouri werd de vroegere kandidaat voor het Democratische vice-presidentschap Eagleton herkozen.
Bekende Democraten die werden herkozen waren o.a. Adlai Stevenson 3e van Illinois, Frank Church, Idaho, Daniel Inouye van Hawaï en Abraham Ribicoff van Connecticut.

Huis van Afgevaardigden: Opmerkelijk in de uitslag van het Huis van Afgevaardigden was dat de vier Republieken die lid waren van de justitiële commissie en die tegen het impeachment van oud-president Nixon stemden, geen van allen herkozen werden.
Charles Sandman van New Jersey, één van de felste verdedigers van Nixon verloor zijn zetel aan de Democraat William Hughes. De andere afgevaardigden waren: Joseph Maraziti van New Jersey, Wiley Mayne van Iowa en David Dennis van Indiana.
De Democratische voorzitter van de justitiële commissie, Peter Rodino (New Jersey) werd met een overweldigende meerderheid herkozen. Met uitzondering van Harold Froelich van Wisconsin en Lawrence Hogan van Maryland, die zich had teruggetrokken werden alle leden van de justitiële commissie die voor impeachment hadden gestemd, herkozen.
Afgevaardigde Willbur Mills, de invloedrijke voorzitter van de commissie voor begrotingszaken werd met klein verschil herkozen.

Gouverneurs: De twee belangrijkste gouverneursposten van het land, die van California en New York gingen naar de Democraten. In California won de 36-jarige Edmund Brown van Houston Flournoy. Gouverneur Reagan was niet herkiesbaar. In New York won Hugh Carey van de zittende gouverneur Malcolm Wilson, waarmee een eind kwam aan een zestienjarig Republikeins bewind in deze staat. Een belangrijke man in de Democratische partij en mogelijk kandidaat voor het presidentschap in 1976, George Wallace van Alabama, werd herkozen.
In Connecticut werd een vrouw tot gouverneur gekozen. Het was Ella Grasso, die won van de Republikein Robert Steele.
Ook Massachusetts, een belangrijke staat, ging over in handen van de Democraten. Michael Dukakis versloeg gouverneur Francis Sargent, die zes jaar aan het bewind is geweest.
Belangrijk voor de Democraten was ook de overwinning in Tennessee, waar Ray Blanton de Republikein Lamar Alexander versloeg. Deze overwinning betekende een belangrijke ,,come-back" voor de Democraten die zowel de gouverneurspost als de beide Senaatszetels in deze vanouds Democratische staat hadden verloren.
In Ohio wisten de Republikeinen met slechts een zeer kleine meerderheid de gouverneurszetel te behouden, evenals in Michigan. Als de Democraten deze twee zetels hadden gekregen zouden zij de gouverneursposten van de tien grootste staten in handen hebben gehad.
(IHT, The ***Times,*** *NZZ, NRC/H'blad)*

BELGIË

NORMALISERING BELGISCH-ZAIRESE BETREKKINGEN, REIS LEBURTON

De socialistische oud-premier Leburton heeft van 27 okt. tot 3 nov. een privé-bezoek gebracht aan Zaire. Hij werd kort na zijn aankomst ontvangen door president Moboetoe, inet wie hij een vijf uren durend onderhoud had. Na afloop werd geen mededeling verstrekt, maar op 30 okt. berichtte het Brusselse weekblad *Spécial,* waarvan de directeur in nauw contact staat met Moboetoe: dat de president ingestemd had met het voorstel van Leburton de Belgisch-Zairese gemengde commissie opnieuw te laten functioneren. De socialistische partijkrant Le Peuple bracht dezelfde dag een eensluidend bericht.

Nog op 30 okt. deelde de woordvoerder van Buitenlandse Zaken te Brussel mede ,,dat de regering had kennis genomen van de persberichten m.b.t. de wens die president Moboetoe zou hebben geuit, te komen tot ministeriële bijeenkomsten tussen België en Zaire". De woordvoerder voegde eraan toe, dat de regering nog geen bevestiging had ontvangen van die berichten, maar dat zij zich zou verheugen over een eventuele bevestiging, indien deze in de lijn zou liggen van de stappen die de nieuwe ambassadeur te Kinsjasa reeds ondernomen had bij de president.

Op 31 okt. reageerde het officiële Zairese persagentschap AZAP met volgend communiqué:

,,In maart 1974 heeft Zaire besloten de halfjaarlijkse bijeenkomsten op ministerieel niveau, die in 1971 tussen België en Zaire werden ingevoerd, op te schorten. Die beslissing volgde op in België gepubliceerde artikelen, die smadelijk waren voor president Moboetoe. De opschorting werd niet opgeheven door de terugkeer van onze ambassadeur naar België. die op 28 maart 1974 voor overleg naar Kinsjasa was teruggeroepen.

In sept. j.l. schreef de voormalige Belgische premier en socialistische partijleider Leburton een brief aan de Zairese president, waarin hij de wens uitsprak zich naar Zaire te begeven n.a.v. de volkswedstrijd voor de wereldtitel zwaargewicht boksen. De heer Leburton sprak eveneens de vurige wens uit naar Zaire te komen voor de hervatting van de onontbeerlijke dialoog tussen Zaire en België te ijveren bij gelegenheid van een ontmoeting met het Zairese staatshoofd. waarmee hij reeds lange tijd bevriend is. De Belgische politicus is op zaterdag 26 okt. te Kinsjasa aangekomen. Hij heeft onmiddellijk een onderhoud met de president aangevraagd en verkregen, dat meer dan vijf uren duurde. De onderscheiden aspecten van de Belgisch-Zairese betrekkingen werden besproken. In tegensteling tot wat beweerd wordt in het communiqué van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken heeft generaal Moboetoe niet de wens uitgesproken, dat de halfjaarlijkse Belgisch-Zairese bijeenkomsten op ministerieel niveau zouden worden hervat, Het is de heer Leburton die het initiatief heeft genornen om de president te ontmoeten. Men moet dus wachten tot de heer Leburton de regering van zijn land inlicht over de besprekingen, die hij op eigen initiatief heeft gevoerd, en zien of de regering hem verwijten maakt of hem feliciteert. Zaire zal er dan zijn besluiten uit trekken. In afwachting dat de Zairese leiders officieel op de hoogte gebracht worden van het standpunt der Belgische regering over de inhoud van de besprekingen tussen de Zairese president en de voormalige Belgische preinier, blijft de Zairese houding ongewijzigd. Zaire stelt nochtans eens te meer vast dat de Belgische regering door dit onhandig en misplaatst communiqué te publiceren. procédés gebruikt, waarvan wij reeds lang het onnodig provocerend karakter hebben onderstreept,"

Op 1 nov. verbrak Leburton te Kinsjasa het zwijgen. Hij bevestigde dat Moboetoe na het onderhoud Ingestemd had met de hervatting van de bijeenkomsten van de gemengde commissie.

Op 2 nov. werd officieus te Brussel medegedeeld ,,dat de gegevens die door Leburton naar Buitenlandse Zaken werden doorgespeeld n.a.v. zijn gesprekken met Moboetoe, grondig bestudeerd werden, en dat de beslissing van de president om de dialoog tussen beide landen op ministerieel vlak te hervatten, zeer gunstig werd onthaald te Brussel." Er werd aan toegevoegd dat de beslissing overeenstemde met het doel, dat de regering zich had gesteld en waarvoor de ambassadeur te Kinsjasa zich had ingespannen.

Alvorens naar België terug te keren, voerde Leburton op 2 nov. te Loeanda besprekingen met admiraal Rosa Coutinho, leider van de Angolese militaire junta. Volgens De Standaard van 6 nov. zou Leburton ook met Moboetoe hebben gepraat over de dekolonisering van de Portugese gebieden en beloofd hebben bij de (socialistische) minister van buitenlandse zaken van Portugal, Soares, te bemiddelen ten gunste van het FNLA, de bevrijdingsbeweging van Roberto Holden, die beschermd wordt door Moboetoe.

Op 6 nov. deelde de woordvoerder van Buitenlandse Zaken te Brussel mede, dat ambassadeur Kerremans door president Moboetoe nog niet werd ontboden i.v.m. de mogelijke hervatting van de ministeriële contacten. ,.België dringt niet speciaal aan op de hervatting", aldus de woordvoerder, ,,maar een initiatief in die zin zou niettemin gunstig worden onthaald','

Tijdens het kamerdebat, dat volgde op BSP-interpellaties over de buitenlandse politiek, zei Leburton op 6 nov. dat z.i. de dialoog op ministerieel niveau moet worden hervat en dat Moboetoe zich bij die mening had aangesloten. In zijn antwoord verklaarde minister van buitenlandse zaken Van Elslande het te betreuren dat de heer Leburton voor zijn vertrek niet om alle gewenste informatie had gevraagd m.b.t. de reeds aan de gang zijnde diplomatieke onderhandelingen: ,,Het zou het dubbelzinnig karakter van de reis hebben weggenomen." Van Elslande zei verder Leburton te hebben ontmoet sedert diens terugkeer. Hij noemde de instemming van Moboetoe om op politiek niveau de dialoog te hervatten ,,een nieuw en positief element dat door de regering naar waarde wordt geschat."

Van Elslande kondigde aan dat de ambassadeur richtlijnen had ontvangen om met Moboetoe na te gaan, hoe de dialoog via de officiële kanalen kan worden voorbereid.

Op 7 nov. zei Moboetoe voor het politiek bureau van zijn eenheidspartij, de MPR, ,,dat hij geen beletsel meer zag voor de hervatting van het ministerieel overleg."

Tijdens zijn verblijf in Kinsjasa heeft Leburton, namens zijn partijbureau, de MRP uitgenodigd aanwezig te zijn op het ideologische congres van de Belgische Socialistische Partij op 16-17 nov. te Brussel. Tegen die uitnodiging werd onmiddellijk geprotesteerd door de Jongsocialisten die het Moboetoe-bewind ,,een misdadig, dictatoriaal uitbuitingsregime" noemden. Leburton reageerde bits met erop te wijzen dat ,,wanneer een regering diende rekening te houden met de democratische normen, zij met niet veel landen betrekkingen zou onderhouden."

De reis van Leburton kreeg heelwat aandacht in de Belgische pers. De meeste niet-socialistische kranten stonden kritisch t.o.v. de ,,parallelle diplomatie" van de oud-premier; zij betreurden vooral de anti-gouvernementele publiciteit waarmee de Leburton-gezinde publikaties (inzonderheid Spécial) de reis omringd hadden en daardoor de gunstige evolutie van de Belgisch-Zairese contacten op diplomatiek niveau dreigden te compromitteren. Na de verklaring van minister Van Els-

lande in de Kamer luwde de polemiek.

(Vor. ber. pag. 339/1)

VORSTENPAAR NAAR INDONESIE

Koning Boudewijn en koningin Fabiola hebben een officieel bezoek gebracht aan Indonesië. Zij vertrokken op 18 okt., verbleven eerst privé een paar dagen in Thailand, reisden van 21 okt. tot 2 nov. door de Indonesische archipel, en vertrokken daarop voor een particulier bezoek aan Japan om op 4 nov. te Brussel terug te keren. Zij werden vergezeld door minister van buitenlandse zaken Van Elslande en door een kleine groep van wetenschapsmensen en deskundigen in ontwikkelingssamenwerking.

NEDERLAND

NEDERLANDSE DELEGATIE NAAR EUROPESE PARLEMENT. VOOR DE EERSTE MAAL CPN-ER LID

Op 8 okt. werd de samenstelling van de Nederlandse delegatie naar het Europese parlement bekendgemaakt. Voor de eerste maal maakt van deze delegatie een lid van de CPN deel uit. Het is het EK-lid W. Hartog. D'66 is in de Nederlandse delegatie niet langer vertegenwoordigd.

De overige leder. van de delegatie zijn: J. B. Broeksz (PvdA),W. J. Schuyt (KVP). en J. Baas (VVD), allen uit de Eerste Kamer, en verder C. Berkhouwer (VVD), H. A. C. M. Notenboom (KVP), W. Scholten (CHU), A. Geurtsen (VVD), C. Laban (PvdA), J. de Koning (ARP), F. G. van der Gun (KVP), S. Patijn (PvdA), A. van der Hek (PvdA) en W. Albers (PvdA), allen uit de Tweede Kamer. (A N P)

GIJZELING IN STRAFGEVANGENIS VAN SCHEVENINGEN

Van de avonduren van 26 okt. tot in de vroege ochtend van 31 okt. hebben vier strafgevangenen in de gevangenis in Scheveningen een aantal mensen gegijzeld gehouden. De daders waren de Nederlanders Daan Denie (26) en Jan Brouwers (27), de Palestijn Adman Ahmed Nuri, die wegens vliegtuigkaping tot vijf jaar veroordeeld was (pag. 396/1 - 1974) en de Algerijn Mohammed Koudache.

De vier uitvoerders van de gijzeling in de gevangenis van Scheveningen hebben een veelbewogen geschiedenis achter zich De beide Nederlanders onder hen, de 27-jarige Daan Denie uit den Haag en de 25-jarige Jan Brouwers uit Den Bosch, zijn degenen die begin vorig jaar in Deil een gezin gijzelden. Na een overval achtervolgd door de politie, kwamen zij toen met hun auto zonder benzine te staan en vluchtten vervolgens de boerderij van de familie Smits binnen. Na lang onderhandelen met de politie die de boerderij omsingelde, kreeg het tweetal een vrijgeleide naar het ouderlijk huis van Daan Denie en daar werden ze gearresteerd op een vroeger tijdstip dan was afgesproken Bij de behandelmg van de affaire voor de Bossche rechtbank gebeurden er twee onverwachte dingen. In de eerste plaats namen twee van de gijzelaars het voor de overvallers op — tot verbazing van ieder — en toen de officier van justitie zijn eis van tien jaar hal uitgesproken reageerden de twee verdachten daarop met een fysieke aanval op de officier
De rechtbank legde hun voor de overval plus gijzeling zes jaar op, in hoger beroep werd dat zeven, na een eis van acht jaar
Voor de geweldpleging in de rechtszaal kregen beiden een maand, waartegen zij beroep aantekenden omdat de rechtbank deze zaak behandelde op een ogenblik dat hun advocaat met vakantie was Het beroep is nog niet in behandeling geweest
De 23-jarige Palestijn Adman Nuri uit Hebron zit in Scheveningen omdat hij samen met de 22-jarige Tamimah in het voorjaar een vliegtuigkaping ensceneerde (pag 167/1 e v - 1974)
Nuri en Tamimah dwongen toen een piloot van een Brits verkeersvliegtuig op de lijn Beiroet-Londen het toestel in Schiphol aan ae grond te zetten De inzittenden kregen de gelegenheid het vliegtuig te verlaten, waarna de kapers het toestel in brand staken Zij gaven zich ten slotte zonder verzet aan de politie over
Overeenkomstig de eis veroordeelde de Haarlemse rechtbank hen tot vijf jaar — waarbij rekening werd gehouden met de motieven van de beide kapers, die zeiden niets anders te willen dan de Palestijnse zaak te dienen
De vierde gevangene die bij de gijzeling in Scheveningen betrokken is, is de 22-jarige Algerijn van Franse nationaliteit Mohammed Koudaohe Na samen met enkele anderen in Frankrijk drie overvallen te hebben gepleegd, kwam hij in ons land, waar hij op heterdaad betrapt werd bij een overval op een Rotterdamse wapenhandelaar
Koudache moet in ons land een veroordeling van twee jaar uitzitten

Verloop van de *gijzeling*

De gijzeling begon om ong. kwart over zeven 's avonds op 26 okt. toen de vier mannen met negen andere gedetineerden een r.-k. kerkdienst in de gevangenis bezochten. Zij overmeesterden 22 aanwezigen: de aalmoezenier, pater A. de Bot, leden van het kerkkoor ,,Ut captive gaudeant", familieleden van enkele koorleden, de organist en enkele gevangenbewaarders. De negen medegevangenen mochten verdwijnen.
In de loop van 27 okt. zijn drie gijzelaars vrijgelaten: de 73-jarige J. de Boer, de 49-jarige mevr. Pannekoek, die slecht ter been is, en haar negen jaar oude dochtertje. 's Avonds omstreeks kwart over elf volgden de zusjes José en Ankie Korssen, resp. tien en zestien jaar oud.

Op 28 okt. 's avonds om kwart over negen werd ook de elf jaar oude Godfried Clerqs vrijgelaten, Het kind, dat eerder zelf om vrijlating had verzocht, wilde op het laatste ogenblik liever bij zijn ouders blijven, maar hij ging toch, werd medisch onderzocht en in goede gezondheid bevonden.
Van de zijde van de Nederlandse overheid werd het contact met de daders onderhouden vanuit he? crisiscentrum op het ministerie van justitie. De leden van het commandoteam wisselden elkaar af. Van dit team maakten deel uit minister Van Agt en staatssecretaris Glastra van Loon van justitie, minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken en burgemeester Marijnen van Den Haag.
Van het verloop van de onderhandelingen werd naar buiten toe zeer weinig bekendgemaakt. Wel werd bekend, wat de daders verlangden:

Zij wilden per vliegtuig vertrekken Ook verlangden zij, dat de Palestijn Tamimah, vriend en chef van Nuri, zich bij hen voegen zou; Tamimah zelf weigerde echter op deze eis in te gaan Tamimah en Nuri voerden op 28 okt enkele emotionele gesprekken met elkaar, waarin Tamimah deze weigering duidelijk maakte
Tamimah was ondergebracht in de ziekenboeg van het Scheveningse gevangeniscomplex Hij was hierheen overgebracht, nadat hij eerder, in de Haarlemse gevangenis, m hongerstaking was gegaan uit protest tegen het feit, dat hij niet in dezelfde gevangenis was ondergebracht als Nuri
In zijn gesprekken met Nuri, via een walkie talkie en later over een portofoon, maakte Tamimah duidelijk, dat hij in tweestrijd verkeerde
Hij zei tegen Nuri dat hij Nederland niet wilde verlaten, en zijn straf niet wilde onderbreken, dat hij zich tevreden, goed en prettig voelde in de Nederlandse gevangenis en dat hij na lang en rijp beraad besloten had niet in te stemmen met de manier waarop Nuri meende de Palestijnse zaak te dienen Hij besloot het gesprek met de woorden ,,Ik laat je aan je eigen noodlot over"
In het tweede gesprek raadde Tamimah Nuri aan met de Nederlandse autoriteiten te onderhandelen op voorwaarde, dat hij en Tamimah hun straf in Nederland zouden uitzitten

Andere eisen van de vier daders waren op een door de autoriteiten te bepalen tijdstip moet op de luchtplaats van de gevangenis een bus aanwezig zijn, voorzien van een achterdeur, zodat deze direct tegen de deur kan worden gereden Ook wilden de gedetineerden, dat de bus en omgeving grondig onderzocht zouden worden door Lucien van Hoesel (23), die elders in de Scheveningse gevangenis vast zat Lucien van Hoesel uit Eindhoven was daar lid van de linkse organisatie Rode Jeugd Hij was m 1972 gearresteerd en veroordeeld, nadat bij hem thuis materiaal gevonden zou zijn, waarvan bommen gemaakt zouden kunnen worden. Lucien van Hoesel zelf heeft steeds volgehouden, dat de vondst van het materiaal door de Binnenlandse Veiligheidsdienst in elkaar was gezet

w

Sedert de avonduren van 27 okt onderhield hij als vertrouwensman van de vier daders een soort pendeldienst tussen hen en de buiten acht Hij was de enige, die de gang naar de kapel passeerde om voedsel en dranken over te brengen Het viertal, dat hem volkomen vertrouwde, had dit geëist. Op verzoek van Lucien van Hoesel's raadsman deelde het ministerie van justitie op 30 okt mede, dat Van Hoesel zijn diensten uitsluitend om humanitaire redenen verleende en niet op grond van een politieke voorkeur

Gijzeling *door* actie mariniers beëindigd. *Persconferentie* minister *Van* Agt

Om vier uur in de ochtend van 31 okt. is er na 106 uren door een verrassingsactie van mariniers een einde gekomen aan de gijzeling. Alle gegijzelden bleven ongedeerd, zij het dat één van hen met een lichte shock per brancard moest worden afgevoerd. De vier mannen, die de gijzeling hadden uitgevoerd, bleken te zijn bewapend met twee 6,35 mm pistolen en stiletto's. Zij werden gearresteerd.

De actie werd binnen een kwartier uitgevoerd door een uit twintig man bestaande ,,close combat unit" van het korps mariniers, die aan de hoofdcommissaris van de Haagse politie ter beschikking was gesteld. Verder waren bij de actie mobiele eenheden van de gemeentepolitie en het gevangeniswezen ingeschakeld. Assistentie werd ook verleend door de GG en GD en de brandweer.

Het besluit om tot een gewelddadige bevrijding van de gijzelaars over te gaai1 werd genomen door het team, dat onder leiding van de Haagse procureur-generaal mr. W. A. baron Van der Feltz, het ,,crisiscentrum" vormde. Tevoren had de regering de actie, die al sinds het begin van de gijzeling werd voorbereid, goedgekeurd.

Eerder in de nacht werd ook een actie begonnen, maar niet doorgezet, omdat men die te riskant voor de gijzelaars vond. Terwijl de vier overvallers verder aan de praat werden gehouden, werd het plan de campagne bijgeschaafd, verfijnd en ten slotte met succes doorgezet.

Baron Van der Feltz: ,,Het is waarschijnlijk de eerste keer dat een gijzeling via de harde lijn volledig geslaagd werd opgelost. Dat wil zeggen, zonder doden of gewonden."

Tot het metterdaad uitvoeren van de zorg%-uldigvoorbereide actie werd overgegaan, omdat duidelijk werd, dat vooral de twee labiele Nederlandse overvallers door het gepraat via de portofoons in paniek dreigden te raken. De autoriteiten vreesden, dat doorzetten van de pseudo-onderhandelingen tot een bloedbad in de kerk zou leiden.

Eerder op de avond om omstreeks half negen was plotseling een van de gijzelaars vrijgelaten. Het was de 61-jarige hartpatiënt C. van Limbergen, die zonder enige aankondiging op eigen kracht de gang naar de kerkzaal kwam uitlopen. Hoewel hij er redelijk aan toe leek te zijn, werd hij onmiddellijk in het gevangeilishospitaal opgenomen, waar zijn vrouw bij hem kwam.

Een kwartier eerder had de Palestijn Nuri laten weten contact te willen hebben met zijn landgenoot Tamimah. Aan Nuri werd gezegd, dat hem dit zou worden toegestaan.

Inmiddels lieten de autoriteiten ook weten, dat zij het eisenpakket van de overvallers (aftocht per bus naar Schiphol, vandaar per vliegtuig naar een niet nader aangeduid land) bestudeerden.

In de vroege ochtend van 31 okt. zei minister Van Agt op een persconferentie, u-aar ook zijn collega Vredeling, staatssecretaris Glastra van Loon en voorts o.a. prociireur-generaal Van der Feltz en hoofdcomniissaris dr. C. N. Peijster aanwezig waren, dat van hel begin af aai: heeft vastgestaan dat niet op de eisen zou worden ingegaan. Tamimah wilde men per se niét in de kerk hebben, omdat he: samenzijn van de twee Palestijnen wellicht verdere acties van hun terreurorganisatie zou uitlokken; aan een vrije aftocht kon om principiële en om praktische redenen niet worden gedacht.

Volgens minister Van Agt lag de situatie totaal anders dan bij de Japanners in de Franse ambassade. In Scheveriingen vormden de overvallers immers een heterogeen gezelschap. dat behalve uit de Palestijn bestond uit twee geestelijk zeer labiele Nederlandse misdadigers en de Algerijn, door de minister geschetst als een ,,internationale misdadiger". Toelaten van Tamimah zou hebben betekend, dat het gezelschap zou worden aangevuld met een bekwaam leider, die aan de vage eisen inhoud en richting zou geven.

Aan een aftocht per vliegtuig kon niet worden gedacht, omdat er geen land te vinden zou zijn, dat het gezelschap zou willen opnemen. Minister Van Agt: ,,Dat bleek uit spontane reacties, we hebben niet eens naar een land gezocht."

De tactiek van het crisiscentrum was het negatieve antwoord op de eisen zolang mogelijk uit te stellen via voor de overvallers ontmoedigende onderhandelingen: ,,De contacten waren erop gericht de groep te splitsen."

Op 29 okt. werd duidelijk, dat een nog veel langer rekken van de onderhandelingen tot een drama zou kunnen leiden. Dat bleek uit de overspannen kreten van de Nederlanders. Er werd dus tot actie besloten.

Geaarzeld werd even tussen het in de kerk doordringen of een overval, als de groep na bijvoorbeeld zogenaamd ingewilligde eisen de kapel zou hebben verlaten. Men koos de eerste mogelijkheid, hoewel de kerk moeilijk ongemerkt te benaderen is en men niet wist, hoe de situatie binnen was.

Hoe de actie zich precies heeft voltrokken, wilden de minister, de procureurgeneraal en de hoofdcommissaris niet zeggen, omdat de ervaringen bij een onverhoopte toekomstige gijzeling misschien toegepast kunnen worden. Zeker is, dat men in de kerk van de eerste, mislukte, actie niets heeft gemerkt.

In de ochtend van 31 okt. werd de kapel bestormd. Twee ingangen werden geforceerd, waarna de mariniers omhoog schietend naar binnen drongen. Alleen de Nederlander Denie stak onmiddellijk zijn handen omhoog, intussen zijn wapen weggooiend.

De drie anderen trachtten zich tussen de gijzelaars te verschansen, maar bleken toch niet snel genoeg voor de mariniers, die door minister Van Agt en de andere woordvoerders met grote dankbaarheid werden geprezen. ,,Hun grote moed, zelfbeheersing, doortastendheid en discipline waren zeer indriikwekkend."

Kritiek minister *Van* Agt op berichtgeving

Een bijzonder vinnige aanval deed minister Van Agt op zijn persconferentie op die nieuwsmedia, die in hun berichtgeving over de gijzelingsaffaire geruchten hebben verspreid. Onwaarheden die ook tot de overvallers in de kerk doordrongen, waardoor het gevaar bestond dat zij tot paniekreacties ten koste van de gijzelaars konden komen Het doorgeven van het bericht dat een der overvallers dreigde gijzelaars te zullen neerschieten, achtte de bewindsman uit menselijk oogpunt bedenkelijk, omdat zodoende het lijden van de familieleden nog werd vergroot.

Bezwaren ,,van zedelijke aard" had minister Van Agt tegen het door nieuwsmedia opvangen, vastleggen en verspreiden van portofoongesprekkeri, die tussen de overvallers en de buitenwereld werden gevoerd: ,,Daardoor werden de mogelijkheden verengd om de gijzelaars te redden. Hun leven werd in gevaar gebracht"

Benedictijner monnik gearresteerd wegens verschaffen van wapens aan de vier daders

De Haagse politie heeft op 6 nov. de Benedictijner monnik M. N., ook bekend als broeder Mattheus, aangehouden onder verdenking van het smokkelen van de twee vuurwapens in de gevangenis van Scheveningen, waarmee de gijzelaars in bedwang werden gehouden.

De monnik is afkomstig uit Oosterhout. Met toestemming van zijn overste van de Paulus-abdij hield hij zich bezig met zielzorg van gevangenen.

De politie berichtte op 7 november dat de monnik had bekend. De politie is ei echter van overtuigd dat er meer mensen bij de wapensmokkel betrokken zijn.

De monnik bleek een persoonlijke bekende van minister Van Agt van justitie te zijn De minister heeft in 1972 bij de hoofdaalmoezenier bij het gevangeniswezen, E Schraven, een goed woordje voor broeder Mattheus gedaan.

De minister ontmoette broeder Mattheus tijdens een vakantietochtje Bij een bezoek aan de Paulus-abdij in Oosterhout bekeek de minister onder andere de pottenbakkerij waar broeder Mattheus de scepter zwaaide De monnik vertelde de minister over zijn problemen om de gevangenis van Breda binnen te komen De heer Van Agt onthield dit en zocht contact met hoofdaalmoezenier Schraven. Zo werd het mogelijk dat broeder Mattheus zonder aan iemand verantwoording schul-

dig te zijn toegang tot de gevangenis kreeg

De taak bleek te zwaar voor broeder Mattheus, die zich steeds meer ging vereenzelvigen met de gedetineerden In oktober 1973 leidde het ertoe dat hij een zaagje — verborgen in zijn pij — het Bredase huis van bewaring binnensmokkelde Hij deed dit op verzoek van J B . een van de gedetineerden die ook bij de Scheveningse gijzelingsactie betrokken was B zaagde de tralies van zijn cel door en wist samen met een andere gevangene te ontsnappen Korte tijd later werden beiden weer gepakt

Indertijd heeft de politie de monnik verhoord omdat hij een van de laatsten was geweest die J B had bezocht Verdenking koesterde de politie niet tegen hem Dit werd anders toen de politie na de gijzeling in Scheveningen de bezoekerslijsten nakeek en opnieuw de naam van broeder Mattheus tegenkwam

Broeder Mattheus heeft verklaard op geen enkele wijze door J B te zijn gechanteerd Hij zei tot levering van wapens te zijn overgegaan omdat hij zich ,,te zeer had ingeleefd in de problemen van gedetineerden en derhalve geen weerstand kon bieden aan de neiging J. B behulpzaam te zijn bij ontvluchting". Hij ontkent te hebben geweten dat dit tot een gijzeling zou leiden J. B had hem gezegd de wapens te willen gebruiken om ,,via bedreiging" uit de gevangenis te komen

De vuurwapens en het ijzerzaagje kreeg de monnik van Tineke B (32), een bordeelhoudster in Breda en een kennis van J B De vrouw is op 6 nov gearresteerd

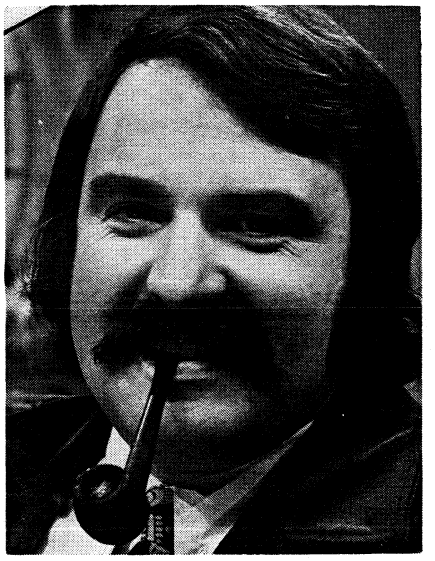
Broeder Mattheus ontving twee dagen voor de gijzeling de twee pakjes met vuurwapens van Tineke B Nog dezelfde dag leverde hij ze — verborgen in zijn pij — af in Scheveningen Uit niets is gebleken dat de broeder verantwoordelijk is voor het leveren van drie stiletto's, waarmee tijdens de gijzeling eveneens is gedreigd (ANP, NRC/H'blad, De Volkskrant)

ANDRÉ VAN DER LOUW BURGEMEESTER VAN ROTTERDAM. TINEKE SCHILTHUIS COMMISSARIS VAN DE KONINGIN IN DRENTE. BIESHEUVEL WEIGERT BENOEMING IN ZEELAND

Het kabinet besloot op 18 okt. de voorzitter van de PvdA, André van der Louw, te benoemen tot burgemeester van Rotterdam als opvolger van Wim Thomassen, die i.v.m. het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd deze post op 1 nov. moest verlaten.

Tevens werd besloten mevr. mr. A. P. Schilthuis, eveneens lid van de PvdA, te benoemen tot commissaris van de koningin in de provincie Drente, waar mr. K. H. Gaarlandt zijn ambt op 1 nov. neerlegde, eveneens wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Een besluit over de opvolging van mr. J. van Aartsen als commissaris van de koningin in Zeeland kon niet tot stand komen, omdat de eerste gegadigde van het kabinet voor deze post, oud-premier mr. B. W. Biesheuvel (ARP), een dag eerder voor het ambt bedankte.

André van der Louw werd op 9 aug 1933 geboren als zoon van een Haagse melkbezorger Zijn schoolopleiding is beperkt gebleven tot de lagere school in de oorlogsjaren en enkele jaren MULO daarna Na de MULO volgde hij in Den Haag een opleiding voor maatschappelijk werker Tevens werd hij lid en later bestuurslid van de socialistische jongerenorganisatie AJC

André van der Louw had grote belangstelling voor communicatie met de jeugd en hij richtte het voor die tijd progressieve jeugdblad Twen op, dat later werd herdoopt in Taboe Vervolgens leidde hij enige tijd de redactie van het weekblad Hitweek

In 1957 kwam Van der Louw bij de omroepvereniging VARA te werken, waar hij perschef zou worden

Een rol van betekenis in de Nederlandse politiek speelt hij sinds 1966, toen hij betrokken was bij de Nieuw Links beweging binnen de PvdA Hij was mede-opsteller van het Nieuw Links programmageschrift Tien over rood, dat in 1966 uitkwam

In 1967 werd Van der Louw lid van het partijbestuur, in 1969 eerste vice-voorzitter en in 1971 voorzitter

Voor zijn benoeming tot partijvoorzitter was Van der Louw korte tijd lid van de Tweede Kamer geweest

Politieke bezwaren tegen benoeming *Van* der Louw *bij KVP* en *ARP*

Bij de twee christen-democratische partijen in het kabinet-Den Uyl, KVP en ARP, bestonden verschillende bezwaren tegen de benoeming van Van der Louw tot burgemeester van Rotterdam. Dat was al min of meer gebleken, toen in het begin van dit jaar de PvdA-fractie in de Rotterdamse gemeenteraad had laten weten Van der Louw graag als burgemeester van Rotterdam te willen zien. Naar buiten kwamen deze bezwaren op 2 okt., toen Het Parool meldde, dat de voo zitters van de TK-fracties van KVP en ARP, mr. Andriessen en mr. Aantjes, bij minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken hadden laten weten ,,onoverkomelijke bezwaren" tegen de benoeming van Van der Louw te hebben.

Mr. Aantjes had zijn bezwaren ook aan premier Den Uyl ter kennis gebracht en daarbij aangetekend dat het zijn fractie ,,volstrekt menens" was.

De twee fractievoorzitters zouden minister De Gaay Fortman een interpeliatie in het vooruitzicht hebben gesteld, voor het geval het kabinet de benoeming ,,er door zou drukken".

De twee fracties hadden meerdere bezwaren tegen Van der Louw. In de eerste plaats achtten zij hem ongeschikt wegens zijn gebrek aan bestuurlijke ervaring; een benoe-

Mevr. mr. Albertine (Tineke) P. Schilthuis is op 29 juli 1921 in Den Haag geboren. Zij ging in Alkmaar naar het gymnasium en studeerde rechten in Groningen. Zij is ambtenares in Leiden en secretaris van de Raad voor de waterstaat geweest.

Van 1956-1967 was zij voor de PvdA lid van de Tweede Kamer. Zij trad daarin op als deskundige voor justitie en waterstaatszaken.

Na 1967 heeft zij gedurende anderhalf jaar als invalster de functie van secretaris van de toen woelige PvdA vervuld. Voordien had zij al op het secretariaat van het NVV gewerkt.

Sedert sept. 1970 heeft zij zitting in de gemeenteraad van Den Haag, waar zij o.a. veel werk maakte van de democratisering van het bestuur.

Ten tijde van haar benoeming tot commissaris van de koningin in Drente was zij bovendien voorzitter van het gewest Den Haag van de PvdA.

ming in een middelgrote geineente waren zij bereid te accepteren. Voorts achtten zij Van der Louw, als representant van Nieuw Links, in hoge mate verantwoordelijk voor het beleid van polarisatie, dat de PvdA in de oppositieperiode voerde, en waar christen-democraten erg op tegen waren. Dit laatste bezwaar was versterkt door het PvdA-streven naar de vorming van programinacolleges in meerdere gemeenten, w.o. juist in Rotterdam, waar na de recente gemeenteraadsverkiezingen een wethouderscollege was gevormd met uitsluitend vertegenwoordigers van de PvdA.

Naar een reactie op deze mededelingen in Het Parool gevraagd, verklaarde mr. Andriessen: „Wij zijn mordicus tegen een benoeming van Van der Louw en wij verwachten dat onze ministers er net zo over denken."

De opstelling van mr. Aantjes was iets gereserveerder. Hij zei op 2 okt. voor de NOS-tv te betreuren, dat de bezwaren op deze wijze in de publiciteit waren gekomen. Dat zou naar zijn oordeel een zakelijke discussie verhinderen en om een zakelijke discussie was het hem nu juist begonnen. Aantjes wilde zich liever van ,,pressie of machtsvertoon" onthouden. Hij ontkende dat er met een interpellatie was gedreigd.

Wel merkte mr. Aantjes nog op: ,,Er zijn veel redenen voor het kabinet om zich heel zorgvuldig af te vragen, wat de gevolgen voor de politieke verhoudingen van zo'n benoeming zouden zijn."

PvdA-TK-fractievoorzitter Van Thijn verklaarde op 2 okt., het besluit van het kabinet ,,met vertrouwen" te zullen afwachten. Van der Louw is de enige kandidaat van de PvdA, van Rotterdam en van mr. Vrolijk, de commissaris van de koningin in de provincie Zuid-Holland, voegde hij er aan toe. Op 4 okt., op de gebruikelijke persconferentie na het wekelijkse kabinetsbe aad, zei premier Den Uyl over de eventuele benoeming van Van der Louw in Rotterdam, ,,dat ik in elk geval bestrijd, dat die zaak mij geen kabinetscrisis waard zou zijn".

In het VARA-radioprogramma ,,In de rooie haan" van 5 okt. zei drs. Van Thijn nog o.m. ,,zeer verbaasd en bedroefd" te zijn, dat het kabinet de dag tevoren nog geen beslissing over de benoeming had genomen. Hij vond het ,,buitengewoon treurig", dat Aantjes en Andriessen in zo'n laat stadium met het argument komen, dat Van der Louw exponent is van het polarisatiestreven en van programmacolleges in de gemeentelijke en provinciale besturen. Van Thijn vond dat argument onaanvaardbaar, omdat „wij allen staan voor het beleid van polarisatie, van het tot inzet maken van machtsverhoudingen". De houding van KVP en ARP noemde hij „een buitengewoon zware slag voor de partijverhoudingen in Nederland."

In hetzelfde programma zei de scheidende burgemeester van Rotterdam, W'. Thomassen, te hopen, dat de benoeming snel zou afkomen om een einde te maken aan de onzekerheid. Hij vond Van der Louw nu een ,,zeer bekwaam en getalenteerd bestuurder". In 1967 had hij nog stevig gebotst met de .,jonge en onbezonnen Van der Louw, die wel eens streken had", maar sindsdien was er heel wat veranderd, vond hij.

Toen de benoeming van Van der Louw eenmaal een feit was, reageerden de TK-fracties van KVP en ARP afwijzend. Zij zeiden de benoeming van Van der Louw te ,,betreuren". De KVP-fractie stelde: ,,De burgemeesterspost van Rotterdam is van nationale en internationale betekenis. Daarom moet de burgemeester van Rotterdam een nationaal aanvaarde man zijn. Van der Louw is dat niet. Hij heeft ook onvoldoende ervaring voor deze post."

Mr. Aantjes verklaarde o.m. te hopen dat Van der Louw zich tot een waardig burgemeester van Rotterdam zou ontwikkelen. Zijn bezwaren waren van politiek-zakelijke aard. Zij berustten op de afkeer van de machtspolitiek die de PvdA z.i. de laatste jaren heeft gevoerd in o.m. het Rijnmondgebied en waarvan Van der Louw de voornaamste exponent was.

Premier Den Uyl wilde desgevraagd niet meedelen of de christen-democratische ministers tegen de benoeming hadden gestemd, zoals KVP-TK-fractievoorzitter Andriessen had gevraagd. Waarnemend fractieleider Weijters zei geen mededeling over het stemgedrag van de KVP-ministers te hebben ontvangen. In KVP-kring ging men er echter van uit. dat Andriessens oproep is gehonoreerd.

Mr. *Biesheuvel* ontkent politieke motieven voor niet-aanvaarding *commissariaat* van Zeeland

In sommige kringen was de veronderstelling geuit, dat mr. Biesheuvel met zijn besluit op het laatste nippertje de benoeming tot commissaris van de koningin in Zeeland niet te aanvaarden, het gezag van zijn opvolger als voorzitter van de AR-TK-fractie, mr. Aantjes, wilde ondermijnen. Herinnerd wordt in dat verband aan de kabinetsformatie van 1973, toen mr. Aantjes een van de antirevolutionairen was. die zich niet bij voorbaat tegen een kabinet-Den Uyl wilde uitspreken (pag 171/3 e.v.-1973); daarmee zou mr. Aantjes hebben bijgedragen aan het besluit van mr. Biesheuvel de politiek te verlaten, toen het kabinet-Den Uyl tegen diens zin tot stand kwam (pag. 313/3-1973).

Hoewel niet meer politiek actief, heeft mr. Biesheuvel nog groot gezag in AR-kring, waar sommigen graag zouden zien dat hij een rentree in de Nederlandse politiek zou maken. In een artikel in het AR-weekblad Nederlandse Gedachten van 25 okt. ontkende mr. Biesheuvel evenwel, dat ,,onzuivere motieven" hem zouden hebben gemotiveerd pas op het laatste moment nee te zeggen.

Begin april heeft hij inet minister De Gaay Fortman een eerste gesprek gehad. Dat was ,,zuiver oriënterend" van beide kanten geweest. In een tweede gesprek, op 25 sept., deelde De Gaay Fortman mee van plan te zijn Biesheuvel voor Zeeland voor te dragen. De kwestie was toen nog niet in het kabinet besproken, Biesheuvel schrijft dat hij aarzelde omdat aan de benoeming ,,voor mij persoonlijk zowel plus- als ininpunten waren verbonden". Op 16 okt. vroeg De Gaay Fortman namens het kabinet Biesheuvel telefonisch naar zijn standpunt over een benoeming en de daaraan verbonden voorwaarden. De volgende dag, één dag voor het kabinet zou beslissen, antwoordde de oud-premier dat hij „ op grond van niet-politieke motieven" niet in aanmerking wilde komen.

Biesheuvel noemt zijn ,,subjectieve motieven" niet — ,.ten slotte is er ook nog zoiets als een recht op privacy". De belangrijkste factor is geweest dat hij meende niet de noodzakelijke voldoening in de post van commissaris in Zeeland te kunnen vinden.

Ook schreef mr. Biesheuvel bij zijn besluit te blijven, niet in de actieve politiek terug te keren. Als er om welke reden ook in de TK-fractie van de ARP een vacature zou ontstaan, zou mr. Biesheuvel geen gebruik maken van zijn opvolgingsrecht.

Na aandrang van fractie en partijbestuur ziet mr. Aantjes af van kandidatuur voor Zeeland

Nu er na de afwijzing door mr. Biesheuvel een nieuwe kandidaat gezocht moest worden voor het ambt van commissaris van de koningin in Zeeland, maakte AR TK-fractievoorzitter mr. Aantjes duidelijk grote belangstelling voor deze

post te hebben. Zou hij zich inderdaad kandidaat gesteld hebben, dan zou hij vrijwel zeker ook zijn benuemd.
De AR TK-fractie deed echter op 23 okt. een beroep op hem aan te blijven als fractievoorzitter. Een dergelijk beroep deed het partijbestuur de volgende dag.
Mr. Aantjes gaf daarop op 29 okt. een verklaring uit, waarin hij mededeelde geen kandidaat te zijn vuur het Zeeuwse commissariaat.

Mr. Aantjes zei tot zijn besluit te zijn gebracht door de grote verantwoordelijkheid, die hij gevoelt voor zijn fractie, het CDA en de landspolitiek. Hij stelde, dat het niets te maken heeft met onmisbaarheid. Wel met de overtuiging een onvoltooide taak niet te mogen afbreken. Hij zou er om die reden geen vrede mee hebben, als hij de landelijke politiek zou hebben verlaten.
„Het was niet gemakkelijk na vijftien jaar Kamerlidmaatschap daarvoor een bestuurlijke functie te laten voorbijgaan die mij zozeer en reeds zolang aantrok, die in de privésfeer veel aantrekkelijks bood en die zou moeten worden uitgeoefend temidden en ten dienste van een bevolking waarmee ik mij zo verwant gevoel en waarvan het mij niet moeilijk zou vallen een der hunnen te zijn", aldus Aantjes.

In perscommentaren werd er op gewezen, dat de positie van mr. Aantjes als de politieke leider van de ARP, na het dringende beroep, dat door fractie en bestuur op hem was gedaan, aanzienlijk is versterkt.
(NRC/H'bad, Het Parool, *ANP)*

BESTUUR BEDRIJFSFONDS VOOR DE PERS BENOEMD

De minister van CRM heeft op 11 okt. het bestuur van het bedrijfsfonds voor de pers benoemd.
Het bestuur is als volgt samengesteld:

— drs. J. W. Schoonderbeek (voorzitter) te Amsterdam, accountant;

— drs. G. van Lieshout te Rijswijk (ZH), lid van de Persraad:

— dr. J van Putten te De Bilt, lector politicologie Vrije Universiteit Amsterdam;

— prof. dr. A. van der Zwan te Den Haag, hoogleraar marktanalyse, bedrijfsstatistiek en commerciële economie aan de Economische Faculteit van de Erasmusuniversiteit te Rotterdam;

— drs. IJ. P. W. van der Werff te Breda, lid van de Eerste Kamer en lid van het College van Gedepukeerde Staten van Noord-Brabant;

— mr. W. C. D. Hoogendijk te Den Haag, directeur van de dr. Abraham Kuyperstichting te Den Haag;

— J. Kassies te Amsterdam, directeur van de Theaterschool te Amsterdam.

De statuten van het Bedrijfsfonds voor de Pers zijn gepubliceerd in de Staatscourant van 1 oktober 1974. (Ministerie van CRM)

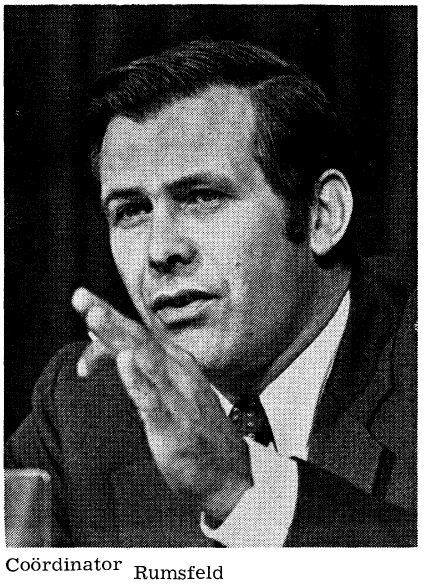
(Vor. ber. pag. 696/1-1974)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

RUMSFELD COÖRDINATOR WITTE HUIS

President Ford heeft op 24 september de 42-jarige Donald Rumsfeld benoemd tot coördinator van de staf van het Witte Huis als opvolger van generaal Alexander Haig die opperbevelhebber van de NAVO-strijdkrachten is geworden. Rumsfeld was ambassadeur van de VS bij de NAVO.
Rumsfeld was zes jaar lang lid van het Huis van Afgevaardigden.
Nixon benoemde hem tot directeur van het Office of Economic Opportunity (het federale bureau tot bestrijding van de armoede). Later werd hij adviseur van de president en directeur van de Cost of Living Council. Sedert 1973 was hij vertegenwoordiger van de VS bij de NAVO in Brussel.

Coördinator Rumsfeld

In het Witte Huis zal Rumsfeld optreden als assistent van de president verantwoordelijk voor het coördineren van de activiteiten van de uitvoerende macht. Hij zal de rang van lid van het kabinet hebben. Zijn onmiddellijke voorgangers Haig en de in staat van beschuldiging gestelde H. R. Haldeman hadden de titel chef van de staf van het Witte Huis. (Reuter)

BRUCE AMBASSADEUR BIJ NAVO, BUSH NAAR PEKING

Eind september is David K. E. Bruce benoemd tot ambassadeur van de VS bij de NAVO als opvolger van Donald Rumsfeld.
Bruce, voorheen ambassadeur in Engeland, West-Duitsland en Frankrijk, vervulde sinds 1 mei 1973 de functie van hoofd van het Amerikaanse verbindingsbureau in Peking. De woordvoerder van het Witte Huis Nessen zei dat uit de benoeming van Bruce „duidelijk blijkt dat wij van plan zijn onze banden met Europa en de NAVO te handhaven en te versterken." Bruce, volgens Nessen, „een der beste diplomaten in Amerika" zal zich met al zijn ervaring inzetten op de post bij de NAVO.
Tot hoofd van het verbindingsbureau in Peking werd benoemd George Herbert Walker Bush.
Bush die in 1924 in Milton Mass. werd geboren is een leidende figuur uit de Republikeinse partij. Hij is jarenlang directeur van een oliemaatschappij geweest, werd in 1967 in het Congres gekozen, Van december 1970 tot december 1972 was hij hoofd van de Amerikaanse delegatie bij de VN. Vervolgens was hij president van het dagelijkse bestuur van de Republikeinse partij. *(Le* Monde, *NRC/H'blad)*

NIEUWE AMBASSADEURS IN PARIJS EN OOST-BERLIJN

Op 4 september heeft president Ford de 64-jarige Kenneth Rush tot ambassadeur in Parijs benoemd als opvolger van John Irwin.
Rush, die jarenlang in de leiding van een groot chemisch concern werkzaam is geweest, werd door Nixon in 1969 tot ambassadeur in Bonn benoemd. Tijdens zijn periode in Bonn nam hij deel aan de viermogendhedenconferentie over de status van Berlijn. In 1972 keerde hij terug naar Washington en werd staatssecretaris op het ministerie van defensie. Van 1973 tot 1974 was hij staatssecretaris op het ministerie van buitenlandse zaken. Een korte tijd was Rush verbonden aan de staf van het Witte Huis voor de coördinatie van de economische zaken. Eind augustus 1974 benoemde Ford hem tot voorzitter van de raad voor lonen en prijzen, die toezicht moet houden op de ontwikkeling van deze beide.
Tegelijkertijd werd de benoeming tot eerste ambassadeur van de VS in de DDR bekendgemaakt van de 73-jarige John S. Cooper, republikeins senator uit Kentucky. Cooper heeft ruime ervaring in de diplomatieke dienst. Hij was vertegenwoordiger van de VS bij de VN, advi-

De scheidende Republikeinse partijvoorzitter en nieuwe ambassadeur in Peking George H. W. Bush (l.) en de nieuwe partijvoorzitster Mary Smith.

seur van minister van buitenlandse zaken Dean Acheson, ambassadeur in India (1955-1956) en lid van de senaatscommissie voor buitenlandse zaken. *(Reuter, Le Monde, FAZ)*

GENERAAL WEYAND CHEF STAF STRIJDKRACHTEN

Op 26 september benoemde president Ford de 57-jarige generaal Frederick C. Weyand tot nieuwe chef staf van de Amerikaanse strijdkrachten als opvolger van generaal Creighton Abrams die op 4 september is overleden.

Weyand was vice-chef staf. Hij kwam in 1938 in het leger en diende in India, Birma, China, Korea en Zuid-Vietnam. Hij was ook commandant van de Amerikaanse bezettingstroepen in West-Berlijn en chef staf logistiek voor de Amerikaanse troepen in Europa.

Weyand was militair adviseur van Henry Cabot Lodge, de leider van de Amerikaanse delegatie bij de Vietnamese vredesbesprekingen in Parijs in 1969 en 1970.

Voordat hij vice-chef staf werd, was hij commandant van de Amerikaanse troepen in Zuid-Vietnam. Later werd hij opperbevelhebber van alle Amerikaanse troepen in het gebied van de Stille Oceaan. (The Times, *NZZ)*

EDWARD KENNEDY ZIET AF VAN KANDIDATUUR PRESIDENTSVERKIEZINGEN 1976

Senator Edward Kennedy heeft op 23 september bekendgemaakt dat hij in 1976 geen kandidaat voor de Democratische partij bij de presidentsverkiezingen zal zijn. Hij omschreef zijn besluit als „krachtig, definitief en onvoorwaardelijk". Kennedy werd beschouwd als de grootste kanshebber voor de Democratische kandidatuur. Zijn beslissing geeft de partij de mogelijkheid naar een andere kandidaat om te kijken.

Kennedy zei dat familieomstandigheden de doorslag hadden gegeven bij zijn beslissing. „Mijn eerste verantwoordelijkheid ligt thuis. Ik zou mij niet volledig aan de campagne voor het presidentschap kunnen wijden. Ik kan dat mijn vrouw en kinderen en andere leden van de familie eenvoudig niet aandoen". aldus de senator.

Sedert de moordaanslagen op zijn broers John en Robert is Edrvard hoofd rail de kinderrijke Kennedy-familie, die hem — en de autoriteiten — allerlei moeilijkheden bezorgen.

Enige maanden geleden moest het been van zijn zoon Edward worden geamputeerd wegens botkanker. Kennedy heeft verklaard dat hij zijn zoon bij de zeer intensieve post-operationele periode wil begeleiden.

Edward's vrouw Joan is de laatste tijd enige malen in een psychiatrische kliniek opgenomen wegens emotionele spanningen.

Al deze omstandigheden hebben de senator er klaarblijkelijk toe gebracht zich in 1976 afzijdig te houden.

Van niet te onderschatten betekenis voor Kennedy's besluit is evenwel de zgn. Chappaquidick-affaire, die de senator veel aan populariteit heeft gekost en die ook in de toekomst van grote betekenis voor de politieke carrière zal zijn.

In het weekend van 18 juli 1969 was Kennedy met een aantal leden van zijn staf en secretaressen voor een feestje in een zomerhuis op het eilandje Chappaquidick, dat door een veerdienst met het grotere eiland Martha's Vineyard is verbonden. Tegen middernacht verliet de senator

Senator Edward Kennedy, links zijn vrouw Joan

met zijn secretaresse, de 28-jarige Mary Jo Kopechne, het feest om naar de veerpont te rijden, die om middernacht de dienst staakte. Bij een kruispunt sloeg Kennedy een verkeerde weg in. Een eind verderop reed de auto van de senator van een brug af het water in. Kennedy wist zich uit de auto te redden, maar Mary Jo Kopechne verdronk. Wat zich daarna heeft afgespeeld is niet duidelijk geworden. Kennedy vertelde later dat hij verschillende pogingen had gedaan om het meisje te redden, vervolgens hulp was gaan halen in het zomerhuis en toen over de zeearm naar het hoofdeiland was gezwommen. Hij meldde het ongeluk echter pas de volgende morgen. Een week later legde Kennedy een openbare verklaring ,,aan het volk van Massachusetts" af. Autopsie van het stoffelijk overschot van het meisje vond nooit plaats. Een officieel onderzoek naar de zaak bracht geen duidelijkheid. De feestgangers spraken zichzelf tegen. Zo zou er weinig alcohol zijn geconsumeerd, terwijl een telling van lege flessen anders uitwees. Ook was er geen eensgezindheid over het uur van het vertrek van Kennedy en het meisje. Niemand van de aanwezigen had Kennedy later nat zien terugkomen.
Veel commentatoren wezen er na het gebeurde op, dat wat er zich ook had afgespeeld, Kennedy en zijn adviseurs meer bezig waren geweest met de redding van zijn politieke carrière dan met de redding van het verdronken meisje.
Aanvankelijk wekte de zgn. Chappaquidick-affaire veel opzien, maar de zaak raakte al gauw in de vergeethoek. Na het aftreden van Nixon rakelden veel publiciteitsmedia in de VS alles weer op. Vooral van Republikeinse zijde gaf men zich veel moeite de zaak weer in de publiciteit te brengen. (IHT, The Times, FAZ)

NIEUW ENERGIETEAM **BENOEMD**

Eind oktober heeft president Ford bekendgemaakt dat er een nieuw energieteam is benoemd.
Ford maakte bekend dat de leider van de Federal Energy Administration, John Sawhill, afgetreden was. Sawhill was de opvolger van Simon, de tegenwoordige minister van financiën.
Andrew Gibson, een vroegere hoge ambtenaar van het ministerie van handel werd tot opvolger van Sawhill benoemd.
Bovendien werd er een nieuw orgaan geschapen: de Energy Research and Development Administration, die onder leiding komt van Robert Seamans, oud staatssecretaris voor de luchtmacht, en die de Atomic Energy Commission zal vervangen. Het huidige hoofd van de AEC, Dixie Lee Ray, wordt staatssecretaris op het ministerie van handel. (NZZ, The Times)

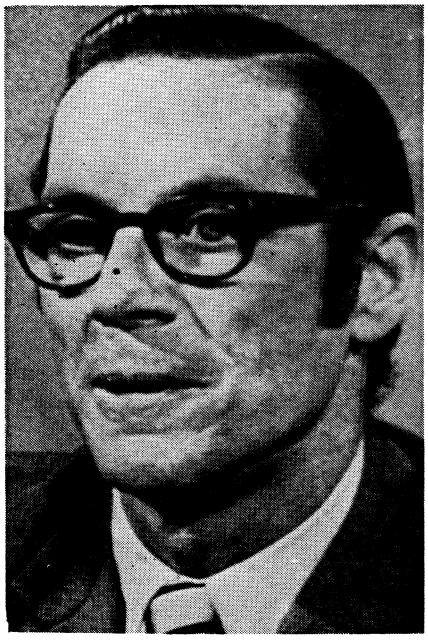
TOPCONFERENTIE ECONOMISCHE PROBLEMEN, FORD STELT ANTI-INFLATIEMAATREGELEN VOOR

In de maand september is er een aantal bijeenkomsten gehouden tussen regeringvertegenwoordigers en vooraanstaande economen, waarbij men zich heeft beraden over de economische situatie in het land. De bijeenkomsten dienden als voorbereiding op een topconferentie, die op 27 en 28 september werd gehouden.
De eerste van de serie voorbereidende bijeenkomsten werd op 5 september door president Ford geopend.
Ford zei bij die gelegenheid: ,,Wij zijn als bondgenoten bijeengekomen om een strategie te ontwerpen tegen onze gemeenschappelijke vijand, inflatie. Inflatie is onze binnenlandse vijand, no. 1".
Ford zei dat hij van de bijeenkomsten verwachtte dat zij een serie maatregelen zouden opleveren die de economische stabiliteit in de VS zou herstellen en de groei bevorderen. ,,Als ons land economisch gezond is, zal de hele wereld economisch gezonder zijn. Inflatie is een wereldwijde epidemie en wij zullen hem in samenwerking met onze vrienden in het buitenland in quarantaine plaatsen.
Ford sprak de nationale topconferentie die op 27 september in Washington begon en waaraan vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, en consumentenorganisaties deelnamen, ook toe.
In de openingsrede zei hij dat er al voor de topconferentie een begin was gemaakt met het anti-inflatieprogramma. De president verklaarde te willen trachten geen enkele bevolkingsgroep een onredelijk deel te laten dragen van de lasten waarmee de strijd tegen de stijgende prijzen gepaard zal gaan.
Ford zei dat de topconferentie, evenals de twaalf voorbereidende besprekingen voor iedereen wagenwijd openstaat.
Uit de voorbereidende gesprekken was geen wondermiddel tevoorschijn gekomen. De inflatie vormt een probleem dat wij met geduld en koppigheid moeten aanvatten. Het zal opofferingen en een gezamenlijke krachtsinspanning vereisen. Discipline zal nodig zijn, maar wij zullen winnen, aldus Ford.
Ford zei dat de conferentie een gemeenschappelijk initiatief vormde van landsbestuur en wetgevende vergadering, in antwoord op een aanbeveling van beide partijen in het congres.

Raad voor economische politiek opgericht

Op de tweede dag van de nationale topconferentie deelde de president mee dat er een raad voor economische politiek zal worden opgericht. Deze raad zal uit 14 man bestaan en krijgt de minister voor financiën, William Simon, als voorzitter. Verder deelde Ford mee dat binnen tien dagen met een programma van economische maatregelen zou worden gekomen. Tijdens de conferentie bleek overeenstemming te bestaan over een gewenste bezuiniging op de overheidsuitgaven. De deelnemers waren het er niet over eens op welk terrein bezuinigd zou moeten worden. President Ford pleitte voor een gedisciplineerd beheer van de rijksuitgaven en zei verder een voorstander te zijn van een zuinig budget en een krappe geldhoeveelheid. Voorts verklaarde hij dat op de begroting voor het lopende fiscale jaar ten minste $ 5,4 mrd zal worden bezuinigd en dat daardoor de totale begroting onder de $ 300 mrd zal worden gehouden. Williams Seidman, een speciale vertrouwensman van Ford, die Simon bij de leiding van de raad van economische adviseurs zal gaan bijstaan, verklaarde tegenover verslaggevers dat er op het terrein van belastingmaatregelen nog geen definitieve maatregelen waren genomen.

Eerder had de president gepleit voor wijzigingen in het belastingsysteem die besparingen zouden aanmoedigen, het aangaan van excessieve schulden moesten tegengaan en onrechtvaardigheden door de inflatie zouden moeten corrigeren.
In zijn slottoespraak kondigde Ford ten slotte een nationaal energiepro-

Minister van financiën Simon

gramma aan dat dient te zorgen voor een voldoende binnenlands aanbod van energie, terwijl de onafhankelijkheid van buitenlandse bronnen moet gaan afnemen.

Tegelijkertijd werd er in Washington overleg gevoerd tussen minister Kissinger en Simon en hun collega s uit Frankrijk, West-Duitsland het Verenigd Koninkrijk en Japan over de proolernatiek van de olieprijzen en de wereldeconomie Aan het eind van de conferentie weigerden de ministers iets over de resultaten mee te delen

De Westduitse minister van financien Apel die aan het einde van de bijeenkomst een peiscorifereiitie had aangekondigd. liet deze op het laatste moment afzeggen omdat de deelnemers aan het overleg hadden afgesproken geen mededelingen te zullen doen Een Duitse woordvoerder zei dat er kennelijk geen besluiten en afspraken tot stand waren gekomen'

De Duitse minister van buitenlandse zaken, Genscher ontkende met nadruk dat de vijf landen een ‚samenzwering zouden beramen Zijn Japanse collega Tosjio Kimoera waarschiiwde voor een confrontatie met de olieproducerende landen

Economische maatregelen afgekondigd

Tijdens een persconferentie op 8 oktober kwam de wresident met een gedetailleerd programma ter bestrijding van de inflatie.

Ford vroeg het Congres in te stemmen met een belastingtoeslag van 5% voor ondernemingen en voor de middelmatige en hogere inkomensgroepen ter bestrijding van de inflatie in de Verenigde Staten. De toeslag zou op 1 januari voor een jaar moeten ingaan. Hij stelde bovendien voor de olie-invoer tot het einde van het komende jaar met een miljoen vaten (à 159 liter) te beperken om de Verenigde Staten minder afhankelijk te maken van dure en onzekere buitenlandse leveranties.

In zijn toespraak stelde de president voor de belastingtoeslag te laten beginnen bij belastbare inkomens van $ 10.000 voor gezinnen van vier personen en $5.450 voor alleenstaanden. Die bedragen komen overeen met bruto inkomens van ongeveer $ 15.000 en $ 7.500 per jaar.

Ford stelde verder een verhoging van de investeringsaftrek voor ondernemingen voor, alsmede hulp aan de woningbouw, vergroting van de produktie van levensmiddelen om de prijzen omlaag te brengen en vrijwillige bezuinigingen op het verbruik van benzine en andere brandstoffen. Rantsoenering van benzine en verhoging van de federale belasting op benzine wees hij als middelen tot bestrijding van de inflatie van de hand.

De president drong aan op aanvaarding van een veelomvattend programma van maatregelen om de stijging van de kosten van het levensonderhoud af te remmen, de trage ontwikkeling van de economische bedrijvigheid te overwinnen, de werkloosheid te verminderen en de daling van de effectenkoersen tot staan te brengen

President Ford deelde mee dat op 8 okt. een groep regeringsfunctionarissen onder. leiding van presidentieel adviseur William Eberle naar Canada. Europa en Japan is vertrokken om daar te praten over het nieuwe economische beleid van de Amerikaanse regering en over de manier waarop de Verenigde Staten en andere landen elkaar kunnen helpen bij het bestrijden van de inflatie en de economische verwikkelingen in de wereld. Hij bleek van mening dat deze verschijnselen in hoofdzaak zijn veroorzaakt door de prijsverhogingen van ruwe olie in de Arabische en andere olieproducerende landen.

De president verklaarde dat het pakket van economische maatregelen in zijn geheel moet worden aangenomen en niet onderdeel voor onderdeel. Het bestaat deels uit maatregelen waarvoor hij toestemming vraagt aan het Congres en deels uit maatregelen die hij op eigen gezag kan nemen.

De belastingtoeslag van vijf procent is naar hij meedeelde bedoeld voor de financiering van werkgelegenheidsprogramma's voor armen en werklozen. De totale opbrengst van de toeslag acht hij op $ 4,7 mrd. De investeringsaftrek wil hij van 7 op 10% brengen voor de industrie en van 4 op 10% voor openbaar-nutsbedrijven. Doel ervan is de produktie aan te moedigen. Ford wil bovendien dat nieuwe elektrische centrales en andere bedrijven kolen of kernenergie als brandstof gebruiken in plaats van olie of aardgas.

Verdere voorstellen van de Amerikaanse president waren: verhoging van het bedrag voor subsidiëring van hypotheken met $ 3 mrd om de in moeilijkheden verkerende bouwnijverheid in staat te stellen circa 100.000 woningen meer te bouwen dan was voorzien. In het afgelopen jaar heeft de Amerikaanse regering hiervoor al $ 19 mrd beschikbaar gesteld. Invoering van een aanvullende werkloosheidsuitkering met het oog op de toeneming van het aantal werklozen in de Verenigde Staten met 440.000 tot 5,3 mln in september.

Aanvaarding van de al ingediende wetsvoorstellen voor verbetering van de anti-kartelwetgeving zodat een krachtige concurrentie in stand kan worden gehouden. Aanvaarding van wetsvoorstellen voor de opheffing van areaalbeperkingen voor rijst, aardnoten en katoen ter verbetering van de voedselvoorziening.

Een van de maatregelen die de president op eigen gezag neemt is een beperking van het olieverbruik in de Verenigde Staten — op het ogenblik ca. 6,5 miljoen vaten per dag — met een miljoen vaten per dag. De Amerikanen moeten minder rijden. kleinere auto's kopen, hun woningen niet warmer stoken dan ca. 20 graden (nu veelal 24 graden), minder lampen laten branden en de was met koud water doen, zo vindt hij.

De president vroeg de Amerikaanse automobielindustrie een vijfjarenplan op te stellen voor de ontwikkeling van efficiëntere personenauto's die minder benzine nodig hebben. Hij dringt er bij de staten en de gemeenten op aan streng te letten op de naleving van de wet op een maximaalsnelheid van 55 mijl per uur die het congres eerder heeft aangenomen en die een benzinebesparing van ten minste 250.000 vaten per dag oplevert.

Ford wees het Congres in zijn toespraak op de noodzaak van bezuinigingen op de overheidsuitgaven en drong er bij het parlement op aan met hem samen te werken bij het in evenwicht brengen van de begroting In 1974/75 magen de overheidsuitgaven naar zijn mening niet boven de 300 miljard dollar komen

De president stelde geen belastingverlaging voor arme gezinnen voor Hij zei in te steinmen met de wetsvoorstellen die de commissie voor wegen en middelen van het Huis van Afgevaardigden daarvoor in behandeling heeft Hij wees voorstellen voor vrijstelling van belasting voor rente van spaargelden van de hand Sommigen van zijn adviseurs waren van mening – zo zei hij — dat belastingvrije spaarrekeningen de woningbouw ten goede zouden komen doordat de spaarbanken meer geld voor hypotheken beschikbaar zouden kunnen stellen uit de stijgende tegoeden

President Ford liet doorschemeren dat hij genoodzaakt zou zijn rantsoenering van benzine en hogere belastingen op benzine aan te bevelen als de Amerikaanse bevolking niet vrijwillig op het verbruik van brandstof zou bezuinigen „Als alle maatregelen die ik aanbeveel niet tot de gewenste vermindering van het energieverbruik leiden aal ik niet aarzelen krachtiger maatregelen vcor te stellen"

Over internationale samenwerking zei hij onder meer dat de Verenigde Staten niet alleen verantwoordelijk zijn voor het gezond houden van hun binnenlandse economie maar dat ze ook een beleid moe-

ten voeren dat opbouwende maatregelen van andere landen aanvult in plaats van tegenwerkt Daarom is het van het grootste belang dat het Congres zo spoedig mogelijk de nieuwe handelswetgeving aanvaardt Tot dusver is daarvan niets terechtgekomen door meningsverschillen over de behandeling van joden in de Sowjet-Unie en andere minderheden, zo zei Ford (zie pag 733/1)
Over de belastingtoeslag merkte hij nog op dat die noodzakelijk is ter ondersteuning van maatregelen voor vergroting van de produktie en voor een betere verdeling van de lasten die de inflatie meebrengt Ik ben er van bewust dat voorstellen voor nieuwe belastingen vier weken voor de verkiezingen (van een deel van het Congres) voorzichtig gezegd politiek onverstandig zijn Men heeft mij ernstig aangeraden ermee te wachten en er pas na 5 november (de dag van de verkiezingen) over te praten, maar ik wil geen politieke spelletjes spelen ten kosten van Amerika's toekomst, aldus President Ford

„Tien geboden" voor de gewone Amerikaan

President Ford kwam nader terug op de economische problemen van de VS en de bestrijdingsmaatregelen in een door de televisie door het hele land uitgezonden redevoering, die hij op 15 dec. tot een boerenorganisatie in Kansas City hield.
Hij legde bij die gelegenheid de Amerikanen ,,tien geboden" ter bestrijding van de inflatie voor:

— breng uw gezinsbegroting in evenwicht en vraag degenen die u besturen hetzelfde te doen;

— wacht met het lenen van geld totdat de rentetarieven zijn gedaald;

spaar zoveel geld als u maar kan;

— gebruik minder benzine voor uw auto's door u te houden aan een snelheid van 88 kilometer per uur, maak 10% minder kilometers en ga op de fiets,

— laat niet zonder besliste noodzaak de prijzen en de salarissen stijgen;

— pas uw uitgaven aan de omstandigheden aan, wacht met het doen van grote aankopen, koop verstandig en let op de voordeeltjes;

— leg tuintjes aan en ga uw eigen groenten en fruit verbouwen zoals wij dit ook in de tweede wereldoorlog deden;

— maak afvalstoffen weer voor gebruik geschikt;

— wees zuinig met grondstoffen en energie en maak een einde aan de reputatie die wij in de wereld hebben dat de Amerikanen de grootste verspillers zijn;

— blijf gezond, want in de Ver Staten verliezen wij de meeste tijd door veel ziek te zijn

CONCESSIES SOWJET-UNIE MAKEN HANDELSAKKOORD MOGELIJK

Op 18 okt. werd in Washington bekendgemaakt dat de VS en de Sowjet-Unie overeenstemming hebben bereikt over de emigratie van Sowjetrussische Joden en andere Sowjetburgers. Het akkoord is vastgelegd in een briefwisseling tussen minister Kissinger en senator Henry Sackson.
De democratische senator Jackson heeft steeds vrije emigratie voor Russische joden verlangd als voorwaarde voor het verlenen van gunstiger handelsvoorwaarden aan de Sowjet-Unie. Er is twee jaar lang onderhandeld tussen Jackson en zijn medestanders, de Amerikaanse regering en de regering van de Sowjet-Gnie over een regeiing van de emigratie en de toekenning aan de Sowjet-Unie van de handelsstatus van meestbegunstigde natie.
Op een persconferentie in het Witte Huis zei Jackson op 18 okt. dat een „historische overeenkomst is bereikt op het vlak van de mensenrechten". Volgens de briefwisseling tussen Kissinger en Jackson zal de Sowjet-Unie in het beginstadium in ieder geval jaarlijks tenminste 60.000 uitreisvisa verlenen aan Russische joden. Volgens Jackson liggen er in Moskou 130.000 emigratieaanvragen van Russische joden die nog behandeld moeten wo den.

Volgens Kissingers brief aan Jackson heeft de Sowjet-Unie de volgende verplichtingen op zich genomen:

— De Sowjet-autoriteiten zullen niet toestaan dat strafmaatregelen worden genomen tegen mensen, die een emigratievergunning hebben aangevraagd;

— Er zullen geen „onredelijke of ettige belemmeringen" in de weg worden gelegd van diegenen die uit de Sowjet-Unie willen vertrekken,

— Aanvragen voor uitreisvisa zullen door de Sowjet-autoriteiten worden behandeld in volgorde van ontvangst;

Gevallen van mensen die in moeilijkheden zitten zullen „met sympathie en spoed" worden behandeld Mensen die gevangen hebben gezeten zullen na hun vrijlating direct in aanmerking komen boor emigratie,

— Er zal geen emigratiebelasting worden geheven,

— De Verenigde Staten zullen de Sowjet-Unie waarschuwen als ze menen dat de Sowjet-Unie niet voldoet aan haar verplichtingen

Als de Sowjet-Unie haar verplichtingen niet nakomt zal het congres de bevoegdheia hebben de handelsvoordelen voor de Sowjet-Unie op te schorten. Senator Jacob Javits, een van Jacksons medestanders, noemde de overeenkomst een ,,hoeksteen van de ontspanning". Wanneer de Sowjet-Unie te goeder trouw de overeenkomst naleeft is dat een belangrijke graadmeter voor de ontspanning. Zo meende Javits.
Sackson zei dat het akkoord met de Sowjet-Unie als voorbeeld zal dienen voor afspraken met andere communistische landen die handelsbetrekkingen met de status van meestbegunstigde natie verlangen, zoals China, Roemenië, Tsjechoslowakije en andere landen. Voor landen als Polen en Joego-Slavië die deze status al hebben, zullen voorwaarden worden verbonden aan leningen tegen lage rente die worden verstrekt door de Amerikaanse export-import-bank.
Jackson verwacht dat het Congres na het reces in nov. op korte termenn het wetsontwerp inzake de handelsbetrekkingen met de Sowjet-Unie zal aanvaarden, zodat het stuk in dec. wet kan worden.

Opening op 14 okt in Moskou van het kantoor van de Amerik.-Russ handelsraad door min v buitenl handel Patolitsjew Midden met bril min v financ Simon

Ford corrigeert mededeling

P esident Ford bracht een correctie aan op de mededeling van senator Jackson, toen hij op 22 okt. verklaarde dat er geen aantallen waren genoemd in het akkoord met de Sowjet-Unie. ,,In het akkoord zijn alleen de principes opgenomen wat de emigratie betreft", zei de president in een verklaring vanuit een vliegtuig waarmee hij onderweg was naar Mexico. *(IHT, NRC/H'-blad. The Times)*

GRAANLEVERANTIES AAN SU NA AAXVANKELIJKE STOP

De Sowjet-Unie zal in het komende oogstseizoen. dat loopt tot herfst 1975, 2.2 mln ton Amerikaans graan krijgen in plaats van de 3.2 mln ton waarvan president Ford op 5 okt. de uitvoer blokkeerde

De nieuwe overeenkomst, die op 18 okt. werd bekendgemaakt door het Amerikaanse ministerie van financiën, omvat de export van 1,2 mln t. tarwe en 1 mln ton maïs met een geschatte waarde van $ 400 mln.

De bekendmaking van deze transactie volgde op een bezoek dat de Amerikaanse minister van financiën, William Simon, aan Moskou heeft gebracht. De twee partijen zijn bovendien overeengekomen dat de Sowjet-Unie de VS periodiek zal inlichten over de stand van haar eigen oogsten, zoals ook andere landen doen die regelmatig graan in Amerika aankopen. Hierdoor zullen de VS beter in staat zijn hun graanvoorraden voor de binnen- en buitenlandse markt te regelen.

De graantransacties die president Ford op 5 okt. j.l. blokkeerde omvatten 900.000 ton tarwe en **2,3** mln ton maïs. Zij werden tegengehouden omdat de Amerikaanse regering vreesde voor grote tekorten op de Amerikaanse markt waardoor de prijzen onevenredig zouden oplopen en een ongunstige invloed zouden hebben op de inflatiebestrijding die president Ford bovenaan op zijn prioriteitenlijst heeft geschreven.

De Amerikaanse maïsoogst zal naar verwachting 18% lager zijn dan was geschat als gevolg van droogte in de zomer en vroeg invallende nachtvorst dit najaar. De vooruitzichten voor de tarwe-oogst zijn echter beter dan ooit: men verwacht een recordoogst.

Volgens het ministerie van financiën zal de nieuwe overeenkomst geen graantekorten op de binnenlandse markt veroorzaken. *(NRC/H'blad)*

MIDDEN-OOSTEN

JEMEN (N.)

MILITAIRE STAATSGREEP. NIEUW KABINET EN NIEUWE GRONDWET

Middels een onbloedige staatsgreep heeft een zeven man sterke militaire Commandoraad o.l.v. de plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten, kolonel Ibrahim Mohammed al-Hamdi, op 13 juni de macht in de Arabische Republiek Jemen (Noord-Jemen) overgenomen.
Radio-Sanaa deelde mee dat de drie leden van de presidentiële raad o.l.v. Abdel Rahman al-Iryani plus de voorzitter van de Consultatieve Raad (parlement). sjeik Abdallah Ben Hoessein al-Ahmar, waren afgetreden Voorts werd verklaard dat het nieuwe bewind de bestaande verdragen zou naleven, de banden met de naburige Arabische landen zou versterken en dankbaarheid zou ionen jegens ,,de landen die hulp hebben geboden aan Jemen, in het bijzonder ons grote buurland Saoedi-Arabië".
Binnen twee uur na die verklaring liet de regering van Saoedi-Arabië weten dat zij de gebeurtenissen in Noord-Jemen zuiver als ,,een probleem van binnenlandse orde" zag en dat zij geen ,,enkele buitenlandse interventie" zou toestaan.

Voorgeschiedenis en achtergronden

Na het ontslag van premier Abdallah al-Hijri, een vriend van Saoedi-Arabië, op 10 febr. (pag. 271/3) was in het voorjaar een terreurcampagne gevoerd tegen links en tegen de aanhang van de gematigde president Al-Iryani met het doel een zo troebel klimaat te scheppen dat de val van het regime wel moest volgen, aldus berichtte Eric Rouleau in Le Monde (15-6). Zich baserend op gegevens uit het Libanese weekblad Al-Balagh stelde hij dat de organisatoren van de staatsgreep de grondleggers waren van een coalitie tussen conservatieve militairen, stamhoofden en voormalige royalisten. Tijdens een clandestien congres medio april, waaraan zou zijn deelgenomen door de stafchef, kolonel Hoessein Miswari (een vijand van Zuid-Jemen), en de sjeiks Abdallah Ben Hoessein al-Ahmar en Sinan Aboe Lohoem (toen parlementsvoorzitter en leider van de Hasjidstam resp. gouverneur van Hodeida), zou zijn besloten het bewind in Sanaa omver te werpen, o.m. vanwege het ontslag van Al-Hijri en de pogingen van president Al-Irgani het opperbevel van de strijdkrachten (dat rechtstreeks door Saoedi-Arabië gefinancierd werd) onder zijn toezicht te plaatsen. Dit zou verantwoordelijk zijn geweest voor ..provocaties" langs de grens met Zuid-Jemen, waarbij alleen in de maanden maart en april al ca. 200 Zuidjemenieten het leven verloren. Volgens Rouleau maakten de ,,samenzweerders van april" bij hun terreurcampagne gebruik van twee .,anti-terroristische" organisaties — Sahaa en het .eskadron van de dood". Voorbeelden van hun optreden waren: de moord op een twintigtal aanhangers van Al-Iryani, waarvan de lijken op 25 april in diverse wijken van de hoofdstad werden ontdekt: aanslagen — enkele dagen eerder — op de ambassades van Frankrijk en de SU; de dood van Abdel Rader Said, een van de leiders van de Progressieve Jemenitische Beweging, op 6 mei, die kennelijk vergiftigd werd.
De eerste verklaring van de Commandoraad en de zeer vlotte reactie van Saoedi-Arabië werden in diverse commentaren geïnterpreteerd als een aanwijzing dat de staatsgreep door Saoedi-Arabië gesteund werd. Volgens sommige Arabische kranten hadden pro-Saoedi-Arabische elementen de macht gegrepen om een putsch te voorkomen die beraamd zou zijn door aanhangers van het Baath-bewind in Irak. Deze theorie leek steun te vinden in diverse uitlatingen. Zo verklaarde de chef van de generale staf kolonel Hoessein Miswari* op 15 juni dat het leger tussen 8 en 11 juni ,,een komplot" had verijdeld van ,,een Arabische politieke partij die ban-

---

De positie van stafchef Miswari was onduidelijk Tijdens de staatsgreep verbleef hij in Jordanie Het nieuwe bewind droeg hem op de ontwikkelingen te verklaren aan koning Hoessein, koning Feisal van Saoedi-Arabie en president Sadat van Egypte, welke laatste hem op 16 juni ontving (Le Monde 18-6) Terwijl kol Al-Hamdi op 15 juni verklaarde dat hij vastbesloten was ,,de eenheid tussen de twee Jemens te verwezenlijken", deed Miswari dezelfde dag een felle aanval op het Zuidjemenitische bewind dat hij beschuldigde van het leiden van ,,subversieve operaties" in het noorden Tevens stelde hij ,,Saoedi-Arabie heeft hei recht belang te stellen in gebeurtenissen die zich in Jemen voordoen en belang ie hechten aan de veiligheid en stabiliteit van dit land ( ) Het nieuwe Noordjemenitische bewind zal de beste betrekkingen met koning Feisal en de Saoedi-Arabische regering onderhouden."
Enkele dagen later werd Miswari tot ambassadeur in Cairo benoemd als opvolger van kolonel Yahya Mutawakil, die later tot minister van binnenlandse zaken werd benoemd

den onderhoudt met een Arabisch land". Al-Iryani deelde mee dat vrees voor een door Irak geïnspireerde coup tot een breuk tussen hemzelf en sjeik Al-Ahmar had geleid, die zijn aftreden had verlangd, en dat in de daarop gevolgde verwarring door de regering aan hoge legerofficieren was gevraagd de macht over te nemen.

De NZZ (17-7) schreef dat tijdens de afwezigheid van de opperbevelhebber, generaal Mohammed al-Iryani (een neef van Abdel Rahman al-Iryani), die voor een medische behandeling in Europa (Parijs volgens UPI) verbleef, in het leger een samenzwering van lagere officieren was ontdekt. Ca. 200 personen, officieren en burgers, werden op 9 juni gearresteerd. Men scheen de Iraakse baathisten die samenzwering ten laste te willen leggen. Abdel Rahman al-Iryani zou op een discrete behandeling van de kwestie hebben aangedrongen, maar de hogere officieren zouden openbare aanklachten hebben verlangd plus een zuivering van het leger. Dit conflict leidde ertoe dat Al-Iryani en Ahmed Mohammed Noman als leden van de presidentiële raad aftraden. (Het derde lid, ex-premier Al-Hijri (die zich in Frankrijk bevond, trad niet af.) Waarschijnlijk zou Al-Iryani daarbij gerekend hebben op een dringend verzoek om zijn besluit ongedaan te maken, zoals in het verleden meerdere malen was voorgekomen. Het liep echter anders. De plv. opperbevelhebber, kolonel Al-Hamdi, nam contact op met parlementsvoorzitter Al-Ahmar en Sinan Aboe Lohoem, die op 13 juni overeenkwamen het aftreden van Al-Iryani te aanvaarden. Ook Al-Ahmar trad min of meer pro forma af en de vorming van een Commandoraad werd overeengekomen, aldus de NZZ.

Volgens de FAZ (25-6) had sjeik Al-Ahmar na de ontdekking van het Iraakse samenzweringsplan Al-Iryani opgeroepen de betrekkingen met Irak te verbreken. Al-Iryani had in plaats daarvan voorgesteld een delegatie naar Bagdad te sturen (o.l.v. de vroegere minister van buitenlandse zaken, Mohammed Ahmed Noman, aldus *Le* Monde Diplomatique van oktober) om de Baath-leiders het bewijsmateriaal* voor te leggen. Na een dreigement van sjeik Al-Ahmar de hoofdstad Sanaa te bezetten zou Al-Iryani zijn afgetreden, aldus de *FAZ*. Le Monde Diplomatique (okt.) berichtte nog dat sjeik Aboe Lohoem de ontslagbrief van Al-Iryani aan sjeik Al-Ahmar had overhandigd en deze had geadviseerd ook zelf zijn ontslag in te dienen en wel bij het leger.

Over Al-Iryani's verdere lot meldde de *NZZ* (17-7) dat hij aanvankelijk naar Taiz verbannen was, maar dat hem vervolgens — na een poging in contact te treden met de stamhoofden — was gelast het land te verlaten, waarbij hij volgens Le Monde *Diplomatique* op het vliegveld van Sanaa uitgeleide was gedaan door kolonel Hamdi met alle aan een president verschuldigde eerbetoon. Al-Iryani zou zich in Latakia (Syrië) hebben gevestigd.

Maatregelen *Commandoraad*

Na besprekingen tussen de Commandoraad en het kabinet van premier Hassan Makki, dat ermee ingestemd had aan te blijven, werden op 14 juni de volgende maatregelen bekendgemaakt:

- Het opperbevel van de strijdkrachten werd ontbonden.
- De Consultatieve Raad werd geschorst.
- De grondwet werd opgeschort totdat ,,opnieuw een normale toestand in het land heerst".
- De Nationale Unie, de enige politieke partij, werd ontbonden.
- De Commandoraad werd met drie leden uitgebreid tot 10 man en een secretariaat-generaal van de raad werd gevormd.
- De soldij van de militairen werd verhoogd.
- In alle regio's werden commissarissen benoemd om de zaak van gedetineerden te onderzoeken en onmiddellijk die gevangenen in vrijheid te stellen die daarvoor in aanmerking kwamen.

Kolonel Hoessein Miswari verklaarde op 15 juni te Amman dat de Commandoraad van plan was de republiek in een parlementaire democratie te hervormen, algemene verkiezingen te organiseren en zich uiterlijk na acht maanden uit de politiek terug te trekken.

Op 18 juni vond in het gebied van Mamar Hamdan een bijeenkomst plaats waaraan door de meeste sjeiks en stamhoofden werd deelgenomen. Volgens radio-Sanaa werd absolute steun uitgesproken aan de Commandoraad en zijn beleid. Besloten werd een opperste raad van de conferentie van de Jemenitische stammen in het leven te roepen, die tot taak zou hebben de fundamentele regels te bestuderen ,,die door het voorbereidingscomité werden voorgesteld". De opperste raad zou deze regels ter kennis van alle stammen moeten brengen en hun instemming of wensen i.z. wijzigingen t.a.v. de basiswetten in ontvangst moeten nemen. Voorts zou de opperste raad contact moeten opnemen met de Commandoraad om de doelstellingen van de bijeenkomst toe te lichten. Gesteld werd dat de stammen van Jemen de Commandoraad beschermen tegen stromingen of bewegingen, die hun oorsprong buiten de grenzen van de republiek hebben.

Voorlopige grondwet

Op 19 juni kondigde de Commandoraad een voorlopige grondwet af voor de overgangsperiode. Deze constitutie telde 20 artikelen, gegroepeerd in vier hoofdstukken, waarin o.a. het volgende werd bepaald:

I Jemen heeft een republikeinse staatsvorm Het volk van Jemen is deel van de Arabische natie De Islam is de staatsgodsdienst Het Arabisch is de officiële taal Het islamitische recht is de bron van alle wetten Jemen is ondeelbaar

II. Een opsomming van de rechten en plichten van de staatsburgers

III. Over het regeringsstelsel werd o.a. verklaard: Art. 14 - De voorzitter van de revolutionaire raad neemt de functies van de algemene soevereiniteit waar, en treft in het bijzonder die maatregelen die hij noodzakelijk acht voor de bescherming van de revolutie en het republikeinse regime Art 15 - De Commandoraad neemt de functies van de wetgevende en uitvoerende organen van de staat waar. Hij is bovendien belast met de vaststelling van de algemene politiek en het algemene kader daarvan Art 16 - De regering is het uitvoerende en bestuurlijke orgaan dat voor de uitvoering van de door de Commandoraad vastgestelde algemene staatspolitiek verantwoordelijk is Art 17 - De rechterlijke macht is onafhankelijk en aan geen andere autoriteit ondergeschikt dan de wet Zijn oordelen worden overeenkomstig de beginselen van het islamitische recht voltrokken

IV Art 18 - Alle bepalingen op grond van voorheen bestaande wetten, decreten en besluiten blijven van kracht, tenzij zij strijdig zijn met de bepalingen van deze constitutionele declaratie of wanneer die worden gewijzigd of opgeheven

Nzeuw kabznet

Mohsen al-Aini, die sinds zijn aftreden als premier in dec. 1972 (pag. 63/2 - 1973) als ambassadeur te Londen diende, werd op 16 juni

* Volgens Le Monde Diplomatique (oktober) was bij dit materiaal de ministerslijst van de regering die bij een slagen van de putsch zou worden gevormd Als premier zou zijn genoemd Mohsen al-Aini, die later door de Commandoraad tot regeringsleider werd aangewezen

Premier Mohsen al-Aini (l) in gesprek met de Egyptische president Sadat

door de Commandoraacl teruggeroepen en voor de vierde maal in zijn loopbaan met de vorming van een kabinet belast, dat vervolgens op 22 juni werd beëdigd.
In deze 21 leden tellende regering beheerde Al-Aini zelf de portefeuille van buitenlandse zaken. De vorige premier Hassan Makki werd (opnieuw) vice-premier, belast met economische en financiële zaken. Tot minister van binnenlandse zaken werd benoemd kolonel Yahya Mutawakil. Abdallah al-Asnag (de voormalige FLOSY-leider uit Zuid-Jemen die sinds 1968 als balling in Jemen woont), die in het vorige kabinet de portefeuille van buitenlandse zaken beheerde, werd nu minister van verbindingen.

De nieuwe leiders

Kolonel Ibrahim Mohammed al-Hamdi (31) kwam na de revolutie van 1962 in het leger terecht en voerde later het bevel over een parachutisteneenheid Op 18 sept 1971 werd hij vice-premier belast met binnenlandse zaken onder premier Mohsen al-Aini (pag 640/1-1971) en in december 1972 werd hij benoemd tot plv opperbevelhebber. Hij geldt volgens de FAZ (9-7) als een vriend van Saoedi-Arabië Maar een diplomaat die hem goed kende vergeleek hem volgens Le Monde Diplomatique (okt) met de Syrische president Assad „Zoals deze is hij een nationalist en een hervormer Sinds lang zei kolonel Al-Hamdi tegen ieder die hem wilde horen, dat hij genoeg had van de corruptie en de politieke chaos en dat hij op de een of andere dag wel zou moeten ingrijpen"

Mohsen al-Aini (42) behoorde vroeger tot de Iraakse vleugel van de Baath Hij is gehuwd met een zuster van sjeik Sinan Aboe Lohoem Direct na de revolutie van sept 1962 werd hij minister van buitenlandse zaken (- dec 1962), vervolgens was hij permanent vertegenwoordiger bij de VN (-1965), minister van buitenlandse zaken (mei - juli 1965), opnieuw VN-ambassadeur, balling in Damascus, premier (nov - dec 1967), ambassadeur in Moskou (1969-70), premier (febr 1970 - febr. 19711, ambassadeur in Parijs (aug - sept 1971), premier (sept 1971 - dec 1972) en ambassadeur in Londen (1973-1974)
Tijdens zijn vorige optreden als premier had hij een belangrijk aandeel in het unie-akkoord met Zuid-Jemen (pag 60/2 e v -1973), dat hem door Saoedi-Arabie en een aantal sjeiks niet in dank zou zijn afgenomen

Samenstelling Conzmandoraad. Nieuw opperbevel van de strijdkrachten

De namen van de leden van de Commandoraad zijn behalve die van kolonel Al-Hamdi nooit officieel bekendgemaakt. Volgens Le Monde Diplomatique (oktober) waren de andere leden:

Kolonel Mogahed Aboe Shareb, Al-Hamdi's plaatsvervanger, kolonel Yahya Mutawakil, de minister van binnenlandse zaken, majoor Abdoellah Abdel Alem, commandant van de parachutisten, kolonel Ahmed al-Ghasmi, commandant van de pantsertroepen, majoor Sheibah. commandant van de luchtmacht, kolonel Ali al-Dabi, chef van de generale staf; kolonei Hamoed Beider, kolonel Ali Aboe Lohoem, commandant van de reservetroepen (broer van sjeik Sinan); kolonel Dirham Aboe Lohoem, militair gouverneur van Taiz (neef van sjeik Sinan)

Volgens het Libanese dagblad Al *Heyat* (17-6) waren sommige leden pro-Saoedi-Arabië en andere pro-Iraakse Baath.
Het op 14 juni ontbonden opperbevel van de strijdkrachten was volgens het persbureau Nieuw China op 27 juli weer in ere hersteld met Al-Hamdi als opperbevelhebber. Mojahid Aboe Shareb (ook gespeld Shawarib) als plv opperbevelhebber (gehuwd met een zuster van sjeik Abdallah al-Ahmar) en Ali al-Dabi als stafchef
Op 25 okt. berichtte DPA dat het aantal leden van de Commandoraad van 10 tot 6 was teruggebracht en dat de overgebleven leden zonder uitzondering vertrouwelingen van Al-Hamdi zijn Tevens zou de terugkeer tot een parlementair bewind zijn uitgesteld tot juni 1975 *(Le Monde Diplomatique, NZZ, Le Monde, FAZ)*

(Vor. bei pag 270/2 e v)

MOHARIMED *NOMAN* VERMOORD

De vroegere vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Mohammed Ahmed Noman (41), werd op 28 juni in de Libanese hoofdstad Beiroet op straat doodgeschoten. De daders van de aanslag ontkwamen.
Volgens waarnemers had de moord waarschijnlijk politieke achtergronden. Noman gold als een van de verbitterdste tegenstanders van de toenadering lot Zuid-Jemen (AP 30-6) en als een tegenstander van het nasserisme, terwijl hij uitstekende betrekkingen onderhield met de leiders van Saoedi-Arabië en nauwe relaties van zijn land met de westerse mogendheden voorstond (Le Monde 1-7). Hij was enkele dagen na de staatsgreep naar Beiroet uitgeweken.
Le *Monde* Diplomatique (oktober) deelde mee dat Noman volgens sommige van zijn vrienden was geliquideerd door Palestijnen die betrekkingen met de Iraakse Baath onderhielden, volgens zekere diplomaten echter door agenten van Zuid-Jemen.

(Vor. ber. pag. 271/1)

JERIENITISCHE DELEGATIE IN SAOEDI-ARABIE

De FAZ meldde op 8 juli dat een Jemenitische delegatie o.l.v. kolonel Al-Hamdi een bezoek aan koning Feisal van Saoedi-Arabië had gebracht om hem van de toestand in Jemen op de hoogte te brengen. De koning ontving zijn gasten persoonlijk op het vliegveld. Andere leden van de delegatie waren sjeik Abdallah al-Ahmar, sjeik Aboe Lohoem en drie ministers. De Jemenitische ambassadeur in Saoedi-Arabië verklaarde dat het bezoek moest worden gezien als blijk van waardering namens Jemen voor de bemoeiingen van koning Feisal t.b.v. de veiligheid en stabiliteit van Jemen.

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

GRENSAKKOORD EN DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET SAOEDI-ARABIË

Op 20 aug. hebben koning Feisal van Saoedi-Arabië en sjeik Zayed bin Sultan al-Nahayan van Aboe Dhabi, de president van de Unie van Arabische Emiraten (UAE) in Taif een grensakkoord ondertekend. Deze overeenkomst was tijdens een bezoek van prins Fahd, de Saoedi-Arabische minister van binnenlandse zaken, aan Aboe Dhabi tot stand gekomen en op 29 juli geparafeerd. Toen werd verklaard dat de nieuwe grenzen zo getrokken zouden worden dat Saoedi-Arabië definitief afstand deed van de zes dorpen van de Boeraimi-oase. (Reeds in 1971 had Saoedi-Arabië drie dorpen van de Boeraimi-oase, die onder beheer van het sultanaat Oman stonden definitief aan Oman afgestaan.) Als compensatie krijgt Saoedi-Arabië van Aboe Dhabi een toegang tot de zee ten zuidoosten van het schiereiland Qatar in de z.g. Hor al-Adid Bocht. Daarmee verwerft Saoedi-Arabië echter geen rechten op de aangrenzende wateren.

Waarnemers wezen op de politieke betekenis van het akkoord. Het conflict had Saoedi-Arabië steeds gehinderd bij zijn betrekkingen met de kleine Golfstaten ten voordele van Perzië en Koeweit.

Met het akkoord kwam een eind aan een sinds 1949 durend conflict om het bezit van de Boeraimi-oase, waarbij in 1952 een Saoedi-Arabisch garnizoen met geweld uit Boeraimi was verdreven door de Britten, toen beschermheren van Oman en Aboe Dhabi, die tenslotte na vergeefse onderhandelingen eenzijdig een grenslijn hadden getrokken waardoor de oase buiten Saoedi-Arabië kwam te liggen.

Bij de ondertekening van het grensakkoord werd tevens besloten diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau tussen Saoedi-Arabië en de UAE te vestigen. Saoedi-Arabië had tot dusver de op 2 dec. 1971 gestichte Unie niet erkend. *(AFP* 22-8; NZZ 8-9)

EMIR FUJAIRAH OVERLEDEN

De ongeveer 90-jarige emir van Fujairah, sjeik Mohammed bin Hamad al-Sharqi, overleed op 18 sept. in een Londens ziekenhuis. Zijn zoon, de 25-jarige sjeik Hamad bin Mohammed al-Sharqi, werd op 19 sept. tot het nieuwe staatshoofd uitgeroepen. *(Reuter)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

AUSTRALIE

AUSTRALIE WENST GEEN RUSSISCH SATELLIETSTATION

Op 3 april deelde premier Whitlam in het parlement mee dat de regering van de SU in februari om toestemming had gevraagd voor het installeren in Australië van een station voor ruimteonderzoek onder gemeenschappelijk beheer.

De Amerikaanse regering, belanghebbende vanwege de aanwezigheid in Australië van drie soortgelijke Amerikaanse stations, werd over het Russische verzoek ingelicht en gaf eind maart blijk van grote bezorgdheid.

Op 10 april deelde de Australische minister van buitenlandse zaken, Willesee, mee dat zijn regering het Russische verzoek had verworpen, waarbij de militaire betekenis van zo'n station als argument werd aangevoerd. Verder stelde de Australische regering dat ook een verlenging van de verdragen met de VS over soortgelijke bases niet in haar voornemen lag. *(The Times, Le* Monde. *KCA)* (Zie ook pag. 704/3)

AUSTRALIË ERKENT DE BALTISCHE REPUBLIEKEN ALS DEEL VAN DE SU

Tijdens een officieel bezoek van de Australische ambassadeur in de SU, James Plimsoll, aan de regering van de Sowjet-republiek Estland (in de week van 29 juli tot 2 aug.), gaf hij te kennen dat de Baltische republieken formeel erkend werden als deel van de SU. Een woordvoerder van het Australische ministerie van buitenlandse zaken bevestigde op 5 sept. dat de regering van de SU enige weken eerder van deze erkenning op de hoogte was gesteld. De erkenning betekende geen instemming met de manier waarop deze bij de SU waren ingelijfd Een dergelijke erkenning van de Westelijke staten was tot dusver uitgebleven, omdat die van mening waren dat de Baltische republieken in 1940 door de SU waren geannexeerd en zich niet vrijwillig bij de SU hadden aangesloten, zoals het Sowjet-standpunt luidt. (DPA, *KCA)*

NIEUW-ZEELAND

BEPERKING IMMIGRATIE

Op 1 april maakte premier Kirk bekend dat Gemenebestburgers van Europese afkomst (behalve die uit Australië) en Ierse burgers voortaan inreisvisa nodig zouden hebben als zij zich in Nieuw-Zeeland wilden vestigen. Onbeperkte immigratie — tot dusver gebruikelijk — zou volgens de premier tot economische problemen leiden en de vitale belangen van Nieuw-Zeeland en alle Nieuw-Zeelanders, zowel burgers als immigranten, moesten worden beschermd ter wille van de kwaliteit van het bestaan. Tegenover een nettotoename van de migratie in de periode 1 okt. 1971 - 30 sept. 1972 van 15.000 stond een nettotoename van 25.000 in de periode 1 okt. 1972 - 30 sept. 1973. De meeste immigranten kwamen uit Groot-Brittannië en Ierland.

De minister van immigratie, Fraser Colman, deelde mee dat aanvragers van inreisvisa o.m. aan de volgende eisen moesten voldoen: de kostwinner van een gezin moet 18 tot 45 jaar oud zijn, over in Nieuw-Zeeland benodigde vakbekwaamheid beschikken, en niet meer dan vier afhankelijke kinderen hebben, alle gezinsleden moesten in goede gezondheid verkeren en goed aangeschreven staan. De aanvragers van een inreisvisum moeten verzekerd zijn van werk en huisvesting. *(The Times,* 2-4) (Zie ook pag. 702/2)

NIEUWE OPPOSITIELEIDER

Op 5 juli trad John Marshall (62) als leider van de Nationale Partij én leider van de oppositie in het parlement af. Na 20 jaar als minister te hebben gediend, vond hij het voeren van oppositie moeilijk en een verlangde agressievere aanpak achtte hij niet in overeenstemming met zijn aard.

De Nationale Partij koos Marshall's plaatsvervanger, Robert Muldoon, op 9 juli als nieuwe leider. Brian Talboys werd plv. partijleider. *(The Times,* 6-7, *Reuter, 9-7)*

(Vor. ber. pag. 793-1972)

MONETAIRE ONTWIKKELINGEN

Per 9 juli 1973 werd de NZ-dollar met 3% gerevalueerd t o v de Amerikaanse dollar. Tegelijk werd de vaste binding van de NZ$ aan de US$ opgeheven. Op 9 sept. 1973 werd de NZ$ met 10% gerevalueerd, waardoor de wisselkoers t o v de US$ werd NZ$ 1 = US$ 1,478 Tegelijk kwam een eind aan een 30 dagen durende prijsstop.

Op 25 sept. 1974 werd de NZ$ met 9% gedevalueerd. (N Z Z) (Zie ook pag. 702/2)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruyadaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PARTIJ KARAMANLIS KRIJGT MEERDERHEID

In de eerste vrije verkiezingen sedert februari 1964 hebben de Griekse kiezers de partij van premier Karamanlis, de Nieuwe Democratie, een meerderheid bezorgd.

De Unie van het Centrum van minister van buitenlandse zaken Mavros eindigde als tweede met ruim 20%. De socialistische Panhellenistische Beweging van Andreas Papandreou kreeg ruim 13%. De communistische Verenigd Links beweging 9% en de Nationale Democratische Unie van Petros Garoefalias, een beweging die sympathiseert met de verdreven kolonels kreeg 1%.

Eén van de consequenties van de stembusoverwinning van Karamanlis is dat de Grieken zich op 8 dec. middels een referendum kunnen uitspreken over de kwestie van de staatsvorm. Op 13 nov. maakte premier Karamanlis bekend dat wanneer zijn partij de verkiezingen zou winnen hij een referendum zou laten houden over het voortbestaan van de monarchie.

Als gevolg van het verdelingssysteem (zie hierna) krijgt de Nieuwe Democratie 214 van de 300 zetels in het één kamer tellende Griekse parlement. De Centrum Unie zal 64 zetels krijgen, de Panhellenistische Beweging 12 zetels en Verenigd Links 10.

Onder de 300 parlementariërs bevinden zich 12 gekozen ,,ere-leden". Een van hen is de krantenuitgeefster Helena Vlachos, die vanuit Londen een felle oppositie voerde tegen het kolonelsregiem.

De uitslag kan zeker als een persoonlijk succes voor Karamanlis worden gekarakteriseerd, die sedert de omverwerping van het kolonelsbewind op 24 juli het premierschap bekleedt. Algemeen wordt verwacht dat de Grieken bij het referendum van 8 december de monarchie als staatsvorm zullen afwijzen en dat Karamanlis de nieuwe president zal worden. Tijdens de verkiezingscampagne, waarvoor onder de Grieken enorme belangstelling bestond, was de premier duidelijk favoriet.

Zevenenveertig politieke partijen deden aan de verkiezingen mee, variërend van koningsgezinde en fascistische partijen tot de communistische.

De partijemblemen (op het Griekse platteland komt nog veel analfabetisme voor: vertoonden afbeeldingen van duiven, adelaars, dubbelkoppige adelaars, hamers, zwaarden, hooimijten, de zon, de maan, bloemen en poëzieboeken.

De kiezers konden hun keuze maken uit een veelheid van democratische groeperingen.

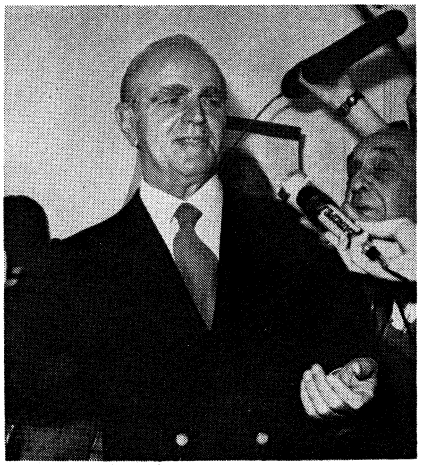
Zo waren er de Nieuwe Democratische Partij, de Democratische Unie, de Partij voor Democratische Verandering, de Partij van de Democratie en de Democratie-partij.

Al die groeperingen hadden zich aangemeld ondanks het feit dat de verkiezingen duidelijk waren opgezet om de politieke versplintering tegen te gaan.

Volgens die kieswet konden alleen die partijen in het parlement komen die minstens 17% van de stemmen halen. Lijstverbindingen van twee partijen hebben 25% nodig. Lijstverbindingen van 3 partijen 30%.

De Revolutionaire Communistische Partij, de Panheileense Socialistische Beweging, de Unie van het Centrum en de Nieuwe Democratie hadden slechts 17% nodig. De lijstverbinding tussen de Liberaal-Democratische Unie en de Socialistische Partij heeft 25% nodig en Verenigd Links (de ,,binnenlandse communistische partij, Verenigd Democratisch Links, en de ,,buitenlandse" communistische partij) moesten 30% krijgen. De stemmen van de partijen, die de kiesdrempel niet halen, komen bij de eindtelling aan de grote partijen ten goede.

De vier grote partijen hebben vooral wat de buitenlandse politiek aangaat vaak zeer verschillende inzichten.

Premier Karnmanlis

Karamanlis en zijn Nieuwe Democratie-partij zijn uitgesproken pro-Westers en menen dat nauwe banden met de Europese Gemeenschap een oplossing kan bieden voor Griekenland~economische problemen.

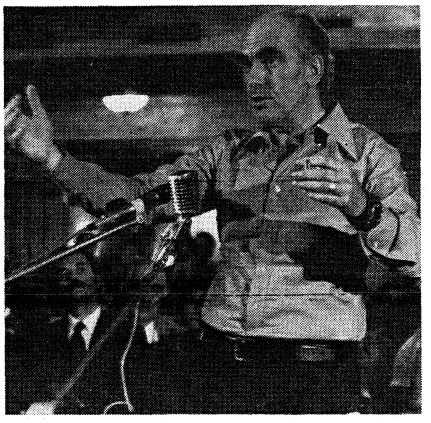
Karamanlis leidde het land van 1956 tot 1963, een periode waarin hij trouw de Amerikaanse politieke koers volgde. Amerika's rol tijdens de dictatuur heeft, zoals bij veel Grieken het geval is, een aantal van zijn inzichten echter veranderd. Karamanlis was zomer 1974 na de Turkse invasie op Cyprus degene die Griekenland uit de NAVO terugtrok met de verkiaring dat de verdragsorganisatie niet in staat was bij twisten tussen lidstaten doeltreffend tussenbeide te komen. Mocht Karamanlis echter overtuigend winnen dan geloven westerse diplomaten dat Griekenland weer in de NAVO zal terugkeren wanneer een bevredigende oplossing voor de kwestie-Cyprus wordt gevonden.

Karamanlis heeft eraan vastgehouden dat de vraag of Griekenland in de toekomst een monarchie of een republiek zal zijn na de verkiezingen beslist moet worden door middel van een volksstemming. Het is bekend dat hij een hekel heeft aan de familie van ex-koning Konstantijn, terwijl hij tijdens zijn eerste premierschap nog uitgesproken koningsgezind was.

De krachtigste tegenstand voor de partij van Karamanlis komt van de coalitie van de Centrum-Unie van ex-vice-premier en minister van buitenlandse zaken George Mavros en de reformistisch-socialistische groepering ,,Nieuwe Krachten" van professor Ioannis Pesmazoglou. Deze coalitie, aangeduid als EKND, heeft meer verzetslieden tegen de dictatuur aangetrokken dan welke andere partij ook. Een van hen is Alexandros Panagoulis, de jonge militair die in 1968 een moordaanslag op Papadopoulos pleegde en de held van het Griekse verzet werd.

Mavros was minister van buitenlandse zaken toen Griekenland zich uit de NAVO terugtrok. Hij wil vriendschappelijke betrekkingen aanknopen met de communistische landen die aan Griekenland grenzen — Albanië, Joego-Slavië en Bulgarije — maar vaart een onomstotelijk pro-westerse koers. Hij heeft meermalen verklaard dat de toe-

Weekblad 43ste jaargang No. 2256, pag. 26719-26734

Andreas Papandreou.

komst van Griekenland in een verenigd Europa ligt en is een sterk voorstander van toetreding tot de Europese Gemeenschap.
Mavros gelooft dat Griekenland zich wat zijn verdediging betreft niet langer moet laten leiden door de Verenigde Staten en is geen voorstander van spoedige terugkeer van Griekenland in de NAVO al is hij vaag gebleven over de vraag of Amerika zal mogen blijven beschikken over zijn militaire installaties in Griekenland.
De 56-jarige Andreas Papandreou vroeger een voorman van de Centrum-Unie die toentertijd door zijn vader werd geleid, voert nu de derde kanshebber aan: de linksradicale Panhellenistische Socialistische Beweging PASOK.
Onder de kandidaten voor deze groepering bevindt zich de kleurrijke Melina Mercouri die met de komst van de dictatuur het zingen en acteren er aan heeft gegeven. Papandreou staat nationalisatie voor van de voornaamste industrieën in het land en van de eigendommen van de Grieks-orthodoxe kerk. Hij zet zich fel af tegen de Amerikaanse politiek en wenst volledig met de NAVO te breken en zich te scharen bij de niet-gebonden landen. Hij bepleit nauwere banden met landen van het oostblok en wil dat Griekenland de bepalingen van het verdrag dat het eertijds met de EEG bond opnieuw onder de loep neemt.
Vierde en waarschijnlijk laatste kanshebber is ,,Verenigd Links", een coalitie van drie communistische groeperingen die hopen een twintig procent van de stemmen te behalen. De bekende componist Theodorakis is een van de kandidaten van deze coalitie. Die drie groeperingen zijn de Communistische partij ,,buitenland", de Communistische partij ,,binnenland" en Verenigd Democratisch Links (EDA) dat de communisten een onderdak bood in de jaren dat dezen officieel buiten de wet waren gesteld. De Communistische partij werd in sept. na 27 jaren in de illegaliteit te hebben gewerkt, weer formeel erkend. De drie groepen zijn onderling sterk verdeeld wat de buitenlandse politiek betreft. De groep ,,buitenland" wenst strikt de lijn Moskou te volgen en alle banden met NAVO en EEG te verbreken. De groep ,,binnenland" kant zich sinds enkele jaren tegen deze zienswijze nadat was gebleken dat Moskou's richtlijnen voor het verzet tegen de dictatuur van weinig praktische waarde waren. Deze groep bepleit evenals de EDA, die overigens verder meer een tussenpositie inneemt, een buitenlandse koers waarbij het land zich aan geen enkel bondgenootschap bindt.

In een eerste reactie op de uitslag riep premier Karamanlis in een rede op tot eenheid, verdere opbouw van de democratie en wederzijdse vergetelheid van elkaar aangedane onbetamelijkheden. Centrumleider Mavros weet het resultaat aan de ,,angst, gezaaid door de meerderheidspartij en aan de scheurmakers binnen de eigen partij".
Hij noemde voorts de situatie die voortvloeide uit de verkiezingen een ,,overgangssituatie".
Andreas Papandreou noemde de uitslag een produkt van de leuze ,,Karamanlis of de tanks". Van communistische zijde werd het resultaat positiever gewaardeerd en verheugde men zich over de voortgaande ,,dejuntarisering".

Ontwikkelingen sedert juli, *zuiveringen* en ontslag generaal Ioannides

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Griekenland, sedert de terugkeer van Karamanlis uit Parijs (Vor. ber. pag 481 e.v.)
Eén van de eerste besluiten van de nieuwe Griekse regering behelsde het ontslag van duizenden hoge ambtenaren die door de junta waren aangesteld. Op 29 juli kwam het kabinet voor het eerst in voltallige samenstelling bijeen.
Tijdens de kabinetsvergadering werd bovendien de werkwijze van de regering in de periode voorafgaande aan de verkiezingen vastgesteld, terwijl de prioriteiten en de taken werden bepaald waarmee men zich in de komende tijd zou bezighouden.
In een verklaring die daarna werd gepubliceerd deelde Karamanlis mee dat de nieuwe regering de situatie volkomen onder controle had. Hij deed een beroep op de bevolking de stabiliteit in het land niet te verstoren.
,,Alle Grieken en in het bijzonder de pers moeten zich de moeilijke omstandigheden bewust zijn en moeten bijdragen aan het scheppen van een klimaat dat het mogelijk maakt de procedure op gang te brengen die tot democratie leidt Karamanlis maakte tevens de voorwaarden bekend waaronder hij bereid was geweest de leiding van de burgerlijke regering op zich te nemen:

- de strijdkrachten zouden zich niet meer bemoeien met het politieke bestuur van het land en zich beperken tot hun militaire taak;
- hij moest zich verzekerd weten van de steun van de politieke krachten in het land.

Beide voorwaarden zijn volledig vervuld, aldus de premier.
Tot de verdere maatregelen die de regering nam tot normalisatie van de situatie behoorde ook het besluit alle schoolboeken te herzien. Ook het embleem van de junta moest overal verwijderd worden.

In hoeverre de zuiveringen in het ambtenarenapparaat en het leger werkelijk zijn doorgevoerd, is twijfelachtig. Le Monde (15-11) meldt in een voorbeschouwing op de algemene verkiezingen dat voor links Griekenland het staatsapparaat nog steeds wemelt van aanhangers van de junta
Het blad haalt vervolgens de woordvoerder van premier Karmanlis aan die deze beschuldiging weerlegt en verklaarde dat ca 110 000 personen van hun functies zijn ontheven, waarvan ongeveer de helft raadsleden, gemeentelijke ambtenaren en functionarissen van cooperatieve landbouwbedryven waren
Vijf van de belangrijkste kolonels van de coup van 1967 zijn inmiddels gedeporteerd naar een hotel op het eiland Kea De rechterlijke macht is inmiddels

Generaal Arbouzis

een onderzoek begonnen naar de omstandigheden waaronder de coup is uitgevoerd, ook wordt een onderzoek ingesteld naar het bloedig neerslaan van de atudentenrevolte in november 1973 (zie hierna)
Volgens Le Monde zijn er verder op bescheiden schaal zuiveringen uitgevoerd bij het onderwijs Vierentwintig professoren die onder de junta politieke functies hebben bekleed zijn voor de tijd van 2 laar op wachtgeld geplaatst Bij de rechterlijke macht zijn alleen de president van het hof van beroep en de procureur-generaal vervangen, terwijl tegen een dertigtal rechters vervolgingen zijn mgesteld wegens „ernstige fouten" Op het ministerie van iinancien zouden 600 ambtenaren zijn vervangen
Op 2 augustus werd het hoofd van de militaire politie brigade-generaal Dimitrios Ioannides, die als de sterke man achter de schermen van de junta gold voor een half jaar op non-actief gezet Volgens een communique van het ministerie van defensie had Ioannides zelf om deze maatregel gevraagd

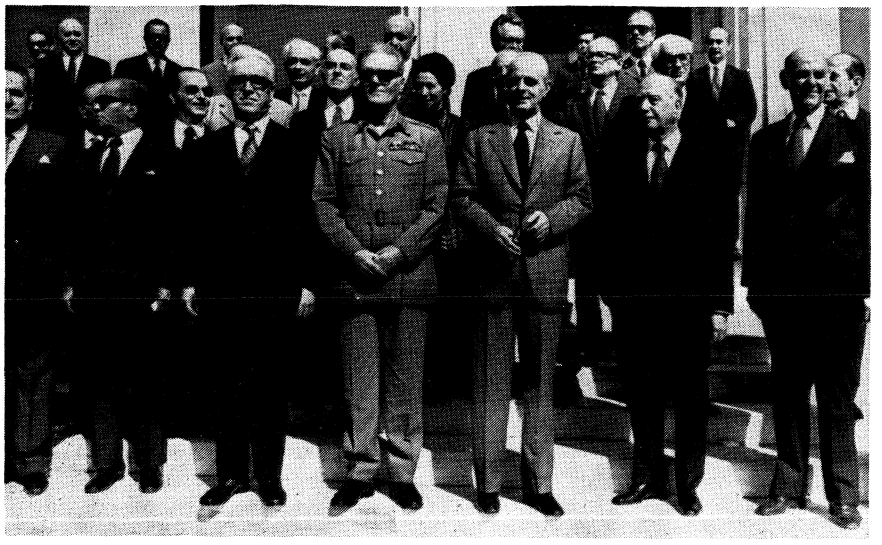
Op 24 aug. werd meegedeeld dat Ioannides door de regering met vervroegd pensioen was gestuurd.
Een aantal hoofdofficieren met duidelijke bindingen met de junta werd ontslagen.
Het belangrijkste slachtoffer van deze zuivering was generaal Bonanos, opperbevelhebber van de strijdkrachten. Bonanos werd met negen collega's op vervroeg pensioën gestuurd. Hieronder bevonden zich de generaals Sykiotis, commandant van het legerkorps in Larissa, Kyriakopoulos, Salachoris en Schinas.
Tot nieuwe opperbevelhebber van de strijdkrachten werd benoemd de 62-jarige generaal Ionisos Arbouzis, een bekende held uit de Tweede Wereldoorlog. Arbouzis heeft altijd iedere medewerking met de junta geweigerd.
Generaal Davos, chef van het derde legerkorps in Saloniki werd chef van het leger. Generaal Mygdalis werd commandant van het legerkorps in Larissa, generaal Stathopoulos commandant van het eerste legerkorps, generaal Korkas, die bij de NAVO in Brussel was gedetacheerd werd commandant van het tweede legerkorps en generaal Cratsios, militair commandant van Athene, werd commandant van het derde legerkorps.
Op 6 en 7 sept. werden belangrijke wijzigingen aangebracht in de leiding van de veiligheids- en inlichtingendiensten.
Tot hoofd van de speciale veiligheidsdienst KYP werd benoemd generaal Fetsis. Fetsis was sinds de ontdekking van de zgn. marinecoup in mei 1973 op nonactief geplaatst. De gepensioneerde kolonel Pandelis Kalamakis werd hoofd van de nationale inlichtingendienst YPEA. Tot hoofd van de gendarmerie werd benoemd brigade-generaal Nicolaos Koutsinas.
Tevens werd aangekondigd dat degenen die zich hadden schuldig gemaakt aan martelingen van tegenstanders van het kolonelsregime, vervolgd zouden worden.
Op 21 september maakte het ministerie van defensie bekend dat 36 officieren van de strijdkrachten voor perioden variërend van 4 tot 12 maanden waren geschorst. Bij de 36 officieren waren de majoors Antastrassios Spanos en Theofilos Theofilojanakos, die de leiding hadden van de afdeling onderzoek van de Atheense militaire politie. Deze afdeling was verantwoordelijk voor het onderzoek na de arresiaiie van mensen die beschuldigd werden van ondermijnende activiteiten tegen het kolonelsregime.
Op 21 oktober werden ex-president Papadopoulos, generaal Ioannides en het ex-hoofd van de geheime politie Roefogalis officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens morele verantwoordelijkheid voor moord en mishandeling. Zij werden door de justitie verantwoordelijk gesteld voor de bloedige onderdrukking van de opstand in de polytechnische school van Athene op 16 en 17 november 1973. (pag. 748/1 e.v. 1973)
Het neerslaan van de opstand in de polytechnische school kostte aan minstens 34 mensen het leven terwijl er ongeveer 1.200 werden gewond.
Naast Papadopoulos, Ioannides en Roefogalis zijn nog 24 personen, waaronder vele officieren, in staat van beschuldiging gesteld.
De procureur-generaal in Athene, Konstantijn Fafoutis, heeft de aanklachten ingediend na een onderzoek van een maand waarin ongeveer 300 getuigen werden gehoord. Volgens het rapport van Fafoutis zijn bij de bloedige onderdrukking van de opstand der studenten aan de technische hogeschool, die drie dagen duurde, vrijwel zeker nog 40 personen omgekomen.
1.103 personen plus 61 politieagenten werden gewond.
Volgens het rapport is er reden aan te nemen dat verschillende slachtoffers door de autoriteiten zijn begraven zonder dat dit officieel werd opgetekend.

Verbanning Papadopoulos *e.a.* na geruchten *over* staatsgreep

Op 23 oktober werd in Athene meegedeeld dat oud-president Papadopoulos, en de oud-vice-presidenten Pattakos en Makarezos, het voormalige hoofd van de militaire politie Ladas en de oud-chef van de inlichtingendienst Roufogalis overgebracht waren naar een afgelegen deel van het eiland Kea.
Een regeringsverklaring zei dat Papadopoulos, Pattakos en Makarezos, die te zamen de coup van 1967 beraamden, Ladas en Roufogalis, doende waren een staatsgreep te beramen, paniek zaaiden en de condities creeerden voor onrust op het moment dat het volk zijn democratische rechten gaat uitoefenen.
De Griekse regering ontkende later geruchten dat er onrust was ontstaan in legerkringen na de bekendmaking van de verbanning van de vijf miiitairen. Deze geruchten wilden dat troepen optrokken naar de Griekse hoofdstad.
De regeringswoordvoerder meldde ook dat het kabinet niet van plan was het voormalige hoofd van de militaire politie en de sterke man achter de laatste Griekse regering, generaal Ioannides, te arresteren en te verbannen ,,omdat er geen aanwijzingen zijn dat hij had samengezworen met de vijf verbannen militairen".
Leden van het laatste Griekse militaire regime protesteerden tegen de beschuldigingen die tegen Papadopoulos zijn ingebracht. Volgens hen zou Papadopoulos sinds 25 september huisarrest hebben en zou het hem onmogelijk zijn geweest bezoek te ontvangen. De maatregelen tegen hem waren zo streng dat zelfs zijn eigen kinderen hem niet konden bezoeken.
Op 1 nov. werd meegedeeld dat Papadopoulos en zijn naaste medewerkers vervolgd zouden worden wegens hoogverraad.

Aankondiging nieuwe verkiezingen, vorming nieuwe regering, oprichting nieuwe politieke partijen

Op 3 okt. werd officieel in Athene meegedeeld dat op 17 nov. algemene verkiezingen zouden worden gehouden. Tevens zou daarna een referendum over de koningskwestie worden georganiseerd.
Op 8 okt. trad het kabinet-Karamanlis af en op 9 okt. werd onder dezelfde premier een interim-kabinet geïnstalleerd dat de verkiezingen van 17 nov. moest voorbereiden. In dit kabinet namen geen figuren zitting die zich kandidaat zouden stellen voor de verkiezingen, op drie na: de premier zelf, de vicepremier en minister van buiten-

De Griekse regering: 4e v.l. pres. Gizikis, 3e v.r. prem. Karamanlis.

landse zaken Mavros en de minister van defensie Averoff. Mavros trok zich enige dagen later alsnog terug omdat hij zich geheel aan de verkiezingsstrijd wilde wijden.

De samenstelling van de interim-regering was als volgt:

premier-Constantin Karamanlis; vice-premier en buitenl. zaken - Georges Mavros; coördinatie en planning - Xenophon Zolotas; nationale defensie - Evangelos Averoff; openbare orde - gen. Solon Ghikas; onderwijs - Nikolaos Louros; justitie - Ioannis Economopoulos; arbeid - Constantin Malatestas; binnenl. zaken - Panayotis Zeppos; koopvaardij - vice-admiraal Constantin Engolfopoulos; handel - Constantin Goustis; soc. zaken - Spyridon Dixiadis; industrie - Nikolaos Farmakidis; financiën - Nikolaos Fotias; openb. werken - Evangelos Kouloumbis; vervoer en communicatie - Georges Levendis; cultuur en wetensch. - Ioannis Papayotopoulos; gedeleg. minister bij de premier - Angelo Vlachos.

Eén van de eerste daden van de nieuwe regering was de opheffing van de noodtoestand, die nog steeds van kracht was. De noodtoestand bleef alleen gehandhaafd om nationale veiligheidsredenen in de grensprovincie Evros (tegen Turkije aan) en op vijf eilanden in de Egeïsche Zee voor de Turkse kust.

In het weekeinde van 30 sept. maakte premier Karamanlis bekend dat hij een eigen politieke partij, de Nieuwe Democratie, had opgericht. De nieuwe partij zou in de plaats komen van de oude, rechtse Nationale Radicale Unie.

Op 23 sept. publiceerde de staatscourant een decreet waarbij de Griekse communistische partij als legale organisatie werd erkend. Tegelijkertijd werd wet 509 opgeheven waarbij lidmaatschap van de communistische partij werd gelijkgesteld met spionage. De communistische partij werd verboden in 1948.

Bij het decreet werd de vrijheid van handelen van alle politieke partijen hersteld. De regering herstelde voorts de vrijheid van vergaderen in het gehele land.

Karamanlis noemde de maatregelen ,,nieuwe beslissende stappen op weg naar verzekering van de vrije uitdrukking van de wil van het volk". Op 7 okt werd de oprichting bekendgemaakt van een nieuwe uiterst rechtse partij. De Nationale Democratische Unie van de rijke industrieel Petros Garoufalias, die minister van defensie was onder Papadopoulos van 1964-'65.

In een beginselverklaring werd gezegd dat de nieuwe regering een meedogenloze jacht zonder onderscheid had geopend op alle nationaal denkende figuren terwijl de anarchistische elementen werden verwaarloosd, zodat er gevaar bestond voor een nieuwe wanorde en militaire dictatuur.

De uit ballingschap teruggekeerde Andreas Papandreou, zoon van de overleden ex-premier Papandreou, maakte op 3 sept. de oprichting van de Panhellenistische Socialistische Beweging bekend. De nieuwe partij streeft naar een onafhankelijke buitenlandse koers en uittreding uit de NAVO.

Zij wil verder bestuurlijke decentralisatie, nationalisatie van de zware industrie en banken, socialisatie van de gezondheidszorg, scheiding van staat en kerk, volledige vrijheid van vakbeweging, volledige emancipatie van de Griekse vrouw en in het algemeen de registratie en garanties van de mensenrechten volgens het Handvest van de VN.

Economische maatregelen

Op 17 augustus kwam de nieuwe regering met een pakket maatregelen die erop gericht was de economie van het land te stimuleren.

De eerste prioriteit blijft echter de nationale defensie houden. ,,Een noodzakelijke voorwaarde voor het bereiken van onze doeleinden", zei minister Zolotas, ,,is het versterken van de betalingsbalans". De maatregelen omvatten een besnoeiing van de begroting met 2,5 miljard drachmen (ongeveer ƒ 275 miljoen). Alle ministeries zullen tien procent op hun uitgaven moeten bezuinigen.

Er komt een extra inkomstenbelastingheffing in de jaren 1974 en 1975, die door alle natuurlijke en rechtspersonen — ook buitenlandse firma's en organisaties —, die nu belastingplichtig zijn, zal moeten worden betaald. In de volgende jaren zal deze extra heffing fiscaal aftrekbaar zijn.

Betalingsbalans

Wat de betalingsbalans betreft worden de volgende maatregelen genomen:

- een bevordering van de export en het stimuleren van de economische activiteiten, waarvoor kredietfaciliteiten zullen worden geschapen;
- het aantrekken van buitenlands kapitaal op aantrekkelijke voorwaarden voor de buitenlandse partner;
- het herstel van de betrekkingen met de EG, die werden bevroren na de machtsgreep van de kolonels in april 1967.

In het binnenland hoopt men de economie te kunnen stimuleren door een versterking van het marktmechanisme. Allerlei vaak volslagen arbitraire, kwantitatieve beperkingen die tot nu toe bestonden, zullen langzamerhand worden opgeheven en vervangen door een veel eenvoudiger systeem van duidelijke bepalingen

Bij investeringen zal de voorkeur moeten worden gegeven aan projecten die op korte termijn winstgevend kunnen worden, of die snel kunnen worden voltooid. De staat zal niet meer interveniëren bij het tot stand komen van de prijzen voor landbouwprodukten. De interventie heeft geleid tot een daling van de produktiviteit en een teriiglopen van het inkomen van de boeren in de afgelopen zeven jaar.

Griekenland trekt zich terug uit de NAVO

Eén van de moeilijkste opgaven waarvoor de regering-Karamanlis zich in de eerste weken van haar bestaan zag geplaatst was de afwikkeling van de kwestie Cyprus. (Vor. ber. pag. 465 e.v. en 493 e.v.). De na het bestand van 22 juli begonnen besprekingen in Genève (zie pag. 746/2) werden op 14 augustus afgebroken, nadat de Turkse delegatie een verzoek van de Griekse om een onderbreking van de conferentie voor nader overleg met de regering in Athene had verworpen.

Dezelfde dag werd in Athene meegedeeld dat Griekenland zijn troepen uit NAVO-verband terugtrok.

Het officiële communiqué zei:

,,Nu de NAVO niet in staat is gebleken Turkije ervan te weerhouden een conflictsituatie tussen twee aangesloten landen te veroorzaken, heeft premier Karamanlis de Grieks- strijdkrachten geïnstrucerd zich uit het NAVO-bondgenootschap terug te trekken. Griekenland zal slechts lid blijven van de politieke tak van de NAVO". (Le Monde, NZZ, NRC/Handblad)

NEDERLAND

CONFLICT BINNEN COALITIE OVER ABORTUS

Binnen de regerende coalitie van PvdA, PPR. D'66, KVP en ARP bestaan diepgaande meningsverschillen over bet vraagstuk van de abortus provocatus Zeer duidelijk traden deze aan het licht na het bekend worden van de inhoud van de brief van de Nederlandse R -K. bisschoppen over dit vraagstuk (pag 752).

Reacties op brief *bisschoppen*

Op de brief van de bisschoppen werd zeer afwijzend gereageerd door de PvdA-TK-leden Roethof en Lamberts, die op 25 juni 1970 een initiatiefwetsontwerp hadden ingediend, dat beoogde abortus te legaliseren (pag. 525/3 - 1972). Deze reacties werden bestreden door o.m. het KVP-TK-lid dr. Th. van Schaik.

Lamberts en Roethof vinden dat de bisschoppen volledig de belangen van de vrouw uit het oog verliezen. Zij hebben daar aan toegevoegd dat het te wensen zou zijn dat de bisschoppen hun eerbied ook voor het geboren leven laten doorklinken in zaken als terreurbombardementen, onmenselijk wapengebruik en hongersnood door overbevolking. Het episcopaat zou niet anders willen dan het onder controle krijgen van de abortus (met alle gevaren voor commercialisering) in de klinieken door het veranderen van de wetgeving, te vertragen.
In een KRO-radiouitzending vergeleek dr. Roethof de brief van de bisschoppen met het Mandement uit de jaren vijftig. ,,U bent er volkomen naast", zo reageerde dr. Van Schaik (KVP), die overigens van mening is dat in de bissschoppelijke brief te veel wordt uitgewerkt hoe de toekomstige wetgeving er uit zou moeten zien. Van Schaik zei dat het Mandement destijds als machtsmiddel is misbruikt om maatschappelijke en politieke verhoudingen te beïnvloeden. De brief over de abortus ziet hij echter als een pastorale boodschap van een spiritueel college dat uiteraard bindingen heeft met de maatschappij, maar aan de maatschappij ruimte moet laten voor andere overwegingen.
Die opvatting, eerder ook al uiteengezet in een verklaring van KVP-fractievoorzitter mr. F. Andriessen, komt overeen met de beoordeling van premier Den Uyl. In een uitzending van KRO-Brandpunt, op 12 okt., zei de minister-president dat de brief van de bisschoppen niet anders kan zijn dan ,,een belangrijk. maar nooit beslissend aanduiden van wat in een bepaalde bevolkingsgroep over deze zaak leeft".
Dr. Van Schaik vindt het onjuist dat de bisschoppen in hun brief verder gaan dan het stellen van normen, die dan door politici behoren te worden uitgewerkt en toegepast voor zover met hun verantwoordelijkheid te rijmen valt ,,Het episcopaat gaat nu een beetje op de stoel van de regering zitten door aan te geven op welke wijze met strafbepalingen gewerkt zou moeten worden", aldus dr Van Schaik

Dat er tussen de drie progressieve partijen enerzijds en KVP en ARP anderzijds meningsverschil bestaat over de abortuswetgeving was tijdens de kabinetsformatie reeds gebleken Indertijd was op voorstel van formateur mr Burger overeengekomen. dat de christen-democratische partijen met een eigen initiatiefontwerp zouden komen. dat met het ontwerp-Lamberts/Roethof zou concurreren, waarbij het kabinet dc voorstellen Van Agt/Stuyt, die in 1972 onder verantwoordelijkheid van het kabinet-De Jong waren ingediend (pag 525/1 e v - 1972), zou intrekken

Meningsverschillen acuut door *optreden* justitie tegen bestaande abortusklinieken

Bij de progressieve coalitiepartners was geconcludeerd, dat bovenstaand compromis impliceerde. dat aan de bestaande situatie, waarbij een aantal abortusklinieken vrijelijk kon werken, door de justitiële autoriteiten niet zou worden getornd.
Een crisisachtige toestand brak uit, toen op 15 okt. minister Van Agt van justitie antwoordde op schriftelijke vragen, die hem in juli van dit jaar door mevr. Goudsmit, TK-lid voor D'66, waren gesteld. In die vragen was in het geding het justitiële beleid terzake van abortusklinieken te Heemstede, Maastricht en Amsterdam.

In zijn antwoord deelt de bewindsman mee, dat de officier van justitie te Haarlem na overleg met hem de Bloemenhove-kliniek te Heemstede inderdaad heeft verzocht het onderbreken van ,,vergevorderde ,,zwangerschappen" (nl. tussen twaalf en zestien weken) te staken. Dit omdat dit ,,geschiedde zonder dat na voldoende zorgvuldige afweging van de in het geding zijnde belangen werd vastgesteld dat daartoe een rechtvaardigingsgrond bestond". Medisch-technische bedenkingen hebben daarbij geen rol gespeeld.
Mr. Van Agt bevestigt in zijn antwoord tevens, dat bij het Hof te 's-Hertogenbosch op 19 juli beklag is gedaan wegens het niet vervolgen van strafbare handelingen in de abortuskliniek te Maastricht. Eerder, op 11 juli, was de geneesheer-directeur van de kliniek er door de hoofdofficier van justitie op gewezen, dat hij zich op grond van de door hem zelf gegeven inlichtingen schuldig maakte aan strafbare overtredingen en zodoende met vervolging rekening diende te houden.
Met sluiting van de kliniek is bij die gelegenheid niet gedreigd, schrijft de minister. Of er medisch gezien in die kliniek voldoende zorgvuldig gehandeld wordt is nog in onderzoek (bij de inspectie voor de volksgezondheid)
De Sarphatikliniek te Amsterdam is door de hoofdofficier van justitie in die stad dringend verzocht" abortusactiviteiten te staken De artsen hebben daarna de kliniek op 1 juli 1974 inderdaad gesloten Het verzoek aan de kliniek, waar een patiente was overleden, was met name gedaan , omdat het openbaar ministerie op grond van bepaalde feiten en omstandigheden redenen had om aan te nemen, dat de handelwijze van de artsen van dien aard was dat niet uitgesloten moest worden geacht dat het ongeluk met dodelijke afloop — dat tevens een strafbaar feit zou kunnen opleveren — zich zou herhalen' Tegen de bij het overlijden van de patiënte betrokken medici is vervolging ingesteld

Mevr. Goudsmit had ook gevraagd, of er verandering was gekomen in het bij de kabinetsformatie afgesproken beleid. In zijn antwoord ging de minister hier niet rechtstreeks op in. Hij stelde, dat de gemaakte afspraken bij de kabinetsformatie onverlet laten ..de bevoegdheid van het openbaar gezag, welker uitoefening een plicht kan zijn om op te treden, wanneer daartoe uit medisch en/of strafrechtelijk oogpunt aanleiding bestaat".
Mevr Goudsmit concludeerde uit dit antwoord, dat het vervolgingsbeleid inderdaad strakker was geworden.

Conflict toegespztst op dreigende sluiting *Bloemenhovekliniek*

Het conflict binnen de coalitie spitste zich toe op het voornemen van minister Van Agt de Bloemenhovekliniek te Heemstede te doen sluiten. De PvdA-afgevaardigden Lamberts en Roethof oefenden grote druk op de minister uit om hierop terug te komen. Op 18 okt. hadden zij een naar verluidt ,,hard" gesprek met de minister, waarin zij van hun verontrusting over het verscherpte vervolgingsbeleid hebben laten blijken. Ook minister-president Den Uyl had. nadat hij van diverse kanten door medici en andere betrokkenen was benaderd, geprobeerd zijn collega Van Agt te overreden van de voorgenomen sluiting af te zien. Mevr. Goudsmit had minister Van Agt na het onderhoud van deze met de heren Lamberts en Roethof laten weten, dat zij de TK zou verzoeken hem te mogen interpelleren over het vervolgingsbeleid en i.h.b. over de voorgenomen sluiting van de kliniek in Heemstede.
Op 22 okt. leek het, dat deze sluiting van de baan was. Minister-president Den Uyl verzekerde toen leden van de progressieve TK-fracties, dat de sluiting niet zou doorgaan en dat het onverstandig zou zijn minister Van Agt op dat moment te interpelleren over het vervolgingsbeleid. Mevr. Goudsmit zag daarop af van haar interpellatie.

In de avond van de 23ste okt. gaf minister Van Agt evenwel een verklaring uit, waaruit bleek, dat de indruk van premier Den Uyl verkeerd was. De minister van justitie bleef van mening, dat de kliniek in Heemstede gesloten moest worden en dat het openbaar ministerie tot vervolging moest overgaan van de artsen in de Bloemenhovekliniek.

De minister vond het juist. dat er op korte termijn een rechtelijke uitspraak tor stand kwam. Al geruime tijd was een strafrechtelijk onderzoek tegen de artsen van Bloemenhove gaande. De hoofdofficier van justitie had al eerder medegedeeld, dat de kliniek op 25 okt. haar werkzaamheden moest staken.
De minister van justitie had een week uitstel gegeven, omdat door de ontwikkelingen van de voorafgaande weken rekening moest worden gehouden met vertraging in de afwikkeling van afspraken, door Bloemenhove gemaakt.

Mevr. Goudsmit vroeg nu op 24 okt. de TK om toestemming minister Van Agt te interpelleren. In haar toelichting wees mevr. Goudsmit op het ,,zeer spoedeisende karakter van de interpellatie in verband met de noodzaak, dat de mensen in de kliniek weten, waar ze aan toe zijn". De aanvrage van mevr. Goudsmit werd ingewilligd en als datum voor het debat werd 30 okt. gekozen, zodat een eventueel Kamerbesluit de beslissing de Bloemenhovekliniek per 1 nov. te sluiten kon veranderen.
Door deze ontwikkelingen was een toestand ontstaan, waarin reëel met een kabinetscrisis rekening gehouden moest worden. Een eventuele motie-Goudsmit tegen de sluiting van de Bloemenhovekliniek zou met grote waarschijnlijkheid door een Kamermeerderheid van in ieder geval PvdA, VVD, DS'70, PSP en CPN worden aangenomen. Minister Van Agt zou daaraan zwaarwegende consequenties moeten verbinden, omdat de TK, als hij aan een dergelijke motie geen gevolg zou geven, zonder twijfel met een motie van afkeuring zou komen. Aan een daaropvolgend onvermijdelijk aftreden van minister Van Agt zouden de andere KVP-ministers en de ARP-ministers stellig consequenties verbinden en dan zou de kabinetscrisis compleet zijn.
KVP-TK-fractievoorzitter Andriessen gaf op 23 okt. te kennen, dat zijn fractie het beleid van minister Van Agt volledig steunde. Hij zei het logisch te vinden, dat de rechter zich zou uitspreken over de kliniek in Heemstede. De minister van justitie en het openbaar ministerie hebben een eigen verantwoordelijkheid bij het vervolgingsbeleid, ook als het abortus betreft, aldus mr. Andriessen. Hij vond ook niet, dat er sprake was van afwijking van het akkoord, dat bij de kabinetsformatie was gesloten. Daarin ging het uitsluitend om wetgeving en niet om het vervolgingsbeleid.

Compromisvoorstel *van* dr. Lamberts

In de VARA-TV-rubriek Achter het Nieuws deed PvdA TK-lid dr. Lamberts op 24 okt. een compromisvoorstel om uit de moeilijkheden te komen.

Hij zei o.m., dat men rekening moet houden met de gevoelens van een belangrijke bevolkingsgroep als de katholieke. ,,Als de KVP cn de minister menen, dat het vervolgingsbeleid buiten de afspraken. bij de kabinetsformatie gemaakt, valt, dan wil ik dat respecteren. Laat de rechter dan tot een uitspraak komen, maar laat de kliniek intussen doordraaien. Na de uitspraak zou de Kamer ons initiatiefvoorstel op de rol moeten plaatsen".
Deze oplossing zou erop neerkomen, dat minister Van Agt een stap terug zou doen. De kliniek zou niet d.m.v. inbeslagneming van de apparatuur — zoals in het voornemen lag — gesloten worden, zolang de zaak niet na de eerste rechterlijke uitspraak in alle verdere rechtsgangen, die mogelijk zijn, is uitgevochten. Inmiddels zou men in de tijd een stuk verder zijn en zou de parlementaire behandeling van de initiatiefvoorstellen kunnen hebben plaats gevonden.

Kabinetsberaad leidt tot oplossing

Na langdurig en intensief overleg in het kabinet vond de regering een compromisoplossing voor het probleem, die in de vorm van een brief van de minister van justitie op 29 okt. aan de Tweede Kamer werd meegedeeld.
De oplossing was in grote lijnen in overeenstemming met het voorstel van dr. Lamberts: tegen zwangerschapsonderbreking na twaalf weken wordt vervolging ingesteld. De minister zag af van direct ingrijpen tegen de Bloemenhovekliniek; wel zou de Haarlemse officier van justitie bij de rechtbank vorderen, dat de rechter-commissaris verlof zou krijgen tot huiszoeking en inbeslagneming. De regering ging ervan uit, dat aan het eind van dit jaar begonnen kan worden met de parlementaire behandeling van het initiatiefontwerp-Lamberts/Roethof, hetzij alleen. hetzij samen met het nog in te dienen ontwerp van KVP en ARP.
Verder werd in de brief gezegd, dat geen wijziging te verwachten is in het tot dan gevoerde beleid bij zwangerschapsingrepen binnen 12 weken of ingrepen na deze termijn in algemene ziekenhuizen. Minister Vorrink van volksgezondheid en milieuhygiëne zal bezien, of ziekenhuizen daarvoor toereikende voorzieningen bieden. Ook zal het toezicht op de algemene ziekenhuizen, waar een zwangerschapsingreep na 12 weken op grond van een medisch-sociale indicatie mogelijk blijft, bij minister Vorrink komen te berusten.

Onderstaand de tekst van de brief van minister Van Agt:

De voorlichtingsdienst van mijn departement heeft op 25 oktober j.l. bekendgemaakt, dat al geruime tijd een strafrechtelijk onderzoek gaande is tegen de artsen van de Bloemenhovekliniek in Heemstede, waar zwangerschappen worden verbroken van langere duur dan 12 weken. Tevens werd toen medegedeeld, dat het Openbaar Ministerie terzake tot vervolging zou overgaan en maatregelen zou nemen, gericht op beëindiging van de werkzaamheden van de kliniek.
Bij het overwegen van zulke maatregelen valt bij raadpleging van het Wetboek van Strafvordering (W.v.Sv.) de aandacht eerst op artikel 97, krachtens hetwelk de officier van justitie zelf huiszoeking ter inbeslagneming kan doen. Toepassing van dat artikel is echter slechts mogelijk ,,bij dringende noodzakelijkheid", waaronder dient te worden verstaan dat bij uitstel van ingrijpen de in beslag te nemen goederen buiten het bereik van justitie zouden worden gebracht. Daarom komt toepassing van dit artikel niet in aanmerking. De officier van justitie zal op basis van de artikelen 181 en 111, eerste lid, W.v.Sv. een gerechtelijk vooronderzoek doen openen en in het kader daarvan vorderen dat de rechtbank aan de rechter-commissaris verlof zal verlenen huiszoeking ter inbeslagnerriing te doen en dat de rechter-commissaris aan dat verlof zal gevolg geven. De beslissing op deze vorderingen is aan de onafhankelijke rechter.
De vervolging van de artsen, die door het gerechtelijk vooronderzoek wordt ingeleid, heeft tot strekking de rechter te laten iiitspreken of de in de Bloemenhovekliniek verrichte werkzaamheden een strafbaar feit opleveren. Over hetgeen het huidige recht omtrent de toelaatbaarheid van abortus provocatus inhoudt moge ik verwijzen naar de antwoorden die ik op vele vragen uit de beide Kamers hierover heb gegeven, met name die d.d. 5 april 1973 (samen met mijn toenmalige ambtgenoot van Volksgezondheid en Milieuhygiëne), 4 april 1974 en 15 oktober 1974. Daarin is gesteld:
,,De vraag in welke gevallen een door een arts verrichte abortus provocatus gerechtvaardigd is, dient door toetsing aan de regelen der geneeskunst te worden beantwoord" (Aanhangsel Handelingen Tweede Kamer 1973, blz. 1337). Onlangs heb ik gesproken van het vaststellen ,,na voldoende zorgvuldige afweging van de in het geding zijnde belangen dat daartoe een rechtvaardigingsgrond bestond" (Zitting '74/'75, Aanhangsel 105).
Al wordt aldus gepoogd zo spoedig mogelijk een rechterlijke uitspraak te verkrijgen, de spoedige totstandkoming van nieuwe wetgeving blijft geboden om de huidige rechtsonzekerheid zoveel mogelijk op te heffen. De regering gaat ervan uit, dat omstreeks de komenae jaarwisseling de weg vrij zal zijn voor de par-

lementaire behandeling van één of meer initiatiefontwerpen terzake
Het ligt niet in de bedoeling het vervolgingsbeleid ten aanzien van abortuspolikliniekeu, waarin zwangerschappen van niet langere duur dan 12 weken worden verbroken, te verscherpen
Het verrichten van abortus provocatus bij zwangerschappen van 3 maanden of langer zal, wanneer het plaatsvindt in algemene ziekenhuizen, op geen andere wijze worden benaderd dan tot dusver het geval is De minister van Volksgezondheid en Milieuhygiene beziet of deze ziekenhuizen toereikende voorzieningen bieden voor het afbreken van gevorderde zwangerschappen in gevallen waarin de nood van de vrouw daartoe leidt Zij treedt daartoe in overleg met de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering van de Geneeskunst en, via de Maatschappij, met andere daarvoor in aanmerking komende instituties.

De minister van justitie Van Agt

Mevr. Goudsmit ziet af van interpellatie. Kamerdebat over brief minister van justitie

Na kennis genomen te hebben van de brief van de minister van justitie besloot mevr. Goudsmit af te zien van haar interpellatie. In plaats daarvan stelde zij voor te debatteren over de brief. De TK stemde hiermee in en op 5 nov. werd dit debat gehouden.

In het debat stelde minister Van Agt, dat er ,,betere waarborgen tegen onverantwoorde abortussen moeten komen" Kritiek uit de Tweede Kamer kreeg de minister te horen op de beeldende wijze, waarop hij de in de Bloemenhovekliniek gebruikte methode van onderbreking van vergevorderde zwangerschappen beschreef ,,Het onder narcose van de vrouw in delen verwijderen van de foetus, waarbij het hoofd gekraakt wordt". De minister wilde wel aannemen dat in Bloemenhove wellicht in een belangrijk aantal gevallen zwangerschapsverbrekingen plaatsvinden die niet onwettig en ongerechtvaardigd zijn, maar criterium voor het vervolgingsbeleid is (1) dat het bewijs van die gerechtvaardigdheid, nl een medische rechtvaardigingsgrond, bij lange na niet in alle gevallen door de artsen geleverd kan worden, en (2) dat het hier gaat om een nieuwe ontwikkeling, een kliniek die uitsluitend gevallen dan meer dan 12 weken behandelt, waarvan in zijn ogen een grensverleggend effect zou uitgaan
Bij de behandeling van deze vergevorderde zwangerschappen in ziekenhuizen bestaat een andere sociale controle, aldus mr Van Agt Hij zag geen principieel verschil in abortus voor en na 12 weken, maar bestreed toch dat die grens willekeurig zou zijn. In medisch opzicht wordt er betekenis aan gehecht, en in de nieuwe wetgeving in verschillende andere landen wordt deze grens ook gehanteerd Volgens minister Van Agt wilde de kliniek in Heemstede op een zeker moment geen (volledige) informatie, overigens anoniem, over de behandelde vrouwen aan de inspectie volksgezondheid verschaffen, ondanks herhaalde uitnodigingen Ook wilde men niet meer opgeven hoeveel buitenlandse vrouwen behandeld werden. De minister vond dat belangrijk omdat in die gevallen veel moeilijker kan worden gecontroleerd of een deugdelijke indicatie aanwezig was
Minister Van Agt bestreed dat er sprake zal zijn van een proefproces in het geval van de Heemsteedse artsen Hij vond het ook onverantwoord uitsluitend de artsen te doen vervolgen en de kliniek ongemoeid te laten omdat er jaarlijks 2000 gevallen behandeld werden en waarschijnlijk wetsovertredingen op ruime schaal plaatsionden
Kritiek op het vervolgingsbeleid van minister Van Agt werd geuit door de linkse fracties, VVD en DS'70 Steun kreeg de minister alleen van de drie christen-democratische fracties KVP, ARP en CHU De overige partijen ter rechterzijde, SGP GPV, BP en RKPN, waren van mening dat het vervolgingsbeleid nog niet ver genoeg ging
De woordvoerders van KVP en ARP. Andriessen en Boertien, zegden toe, dat alles zou worden gedaan om een tijdige indiening van hun initiatiefontwerp te bewerkstelligen Mr Andriessen zei hierover o m , dat bescherming van het leven, ook het ongeboren leven hoeksteen behoorde te blyven van het beleid ,Daarom streven wij er naar in ons eigen wetsontwerp betere indicaties en procedures fot stand te brengen, die het mogelijk maken een verdergaande en meer strikte bescherming aan het ongeboren leven te bieden. Abortus mag niet als iets normaals, iets vanzelfsprekends in onze samenleving worden opgenomen"
De PvdA-fractie liet blijken te willen vasthouden aan het voornemen het wetsontwerp Lamberts/Roethof begin volgend jaar op de agenda te krijgen, ook als er onverhoopt vertraging zou optreden bij de opstelling van het christen-democratische ontwerp KVP-fractievoorzitter Andriessen vond, dat dat zou neerkomen op eenzijdige verbreking van de gemaakte afspraken
Minister Van Agt weigerde te zeggen, of hij een eventueel door het parlement aanvaard ontwerp van zijn handtekening zou voorzien toen hij daarnaar door mevr Goudsmit werd gevraagd
Tijdens het debat werden vier moties ingediend, waarin het beleid van minister Van Agt werd veroordeeld Zij werden alle verworpen, waarbij de fracties van PvdA en D'66 een aantal malen verdeeld stemden
Een motie-De Leeuw (CPN) die ,het regionaal hanteren van bijzondere normen" bij het vervolgingsbeleid veroordeelde omdat dit tot rechtsonzekerheid leidt, werd slecht? gesteund door de fracties van CP en PSP De minister zei dat daarvan geen sprake is
De CPN-woordvoerder had in een tweeae motie de in het geding gebiachie norm van 12 weken zwangerschap ondeugdelijk genoemd Behalve de CPN-fractie kreeg die motie de steun van de PSP en van de PvdA-fractie. behalve de heren Fransen Van Ooijen, Vellenga en van D'66 mevrouw Goudsinit en de heren Beekmans en Nypel.:
Mevrouw Veder-Smit (VVD) had in een motie aangedrongen op afzien door de minister van strafrechtelijke vervolging ,,van artsen. werkzaam bij abortusklinieken die zonder bezwaar van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid werken". Zij kreeg steun van haar eigen fractie, DS'70, PSP, CPN, de D'66-ers Goudsmit en Nypels en de socialisten Hartmeijer, Kosto, Konings, Kombrink, Langendijk-De Jong, Rienks, Barendregt, Knot, De Boois, De Ruiter, Salomons, Epema-Brugman, Haas-Berger en Voortman Aanvankelijk zou de hele PvdA-fractie tegen deze motie stemmen, maar op grond van grote ontevredenheid over het antwoord van de minister, vooral in laatste termijn, viel deze groep uit de boot
De laatste motie, ingediend door mr K Keuning (DS'70), verzocht de minister het openbaar ministerie op te dragen de reeds ingestelde vordering, gericht op huiszoeking en inbeslagneming in te trekken Behalve de fractie van DS'70 stemden daarvoor de VVD, de D'66-ers Goudsmit, Nypels, Beekmans en Terlouw en van de PvdA de leden Kosto, Konings, Kombrink, Patijn, De Ruiter, Langenuk-De Jong, Kolthoff, Poppe, Albers, Baren-

V l n r , staande voor de Bloemenhovekliniek, de arts A van den Bergh, de raadsnian mr. L Laus en de directeur van de kliniek, de heer F Kause

dregt, Rienks, Haas-Berger, Voortman, Salomons, Epema-Brugman, De Boois, Hartmeijer en Knot.

Haarlemse rechtbank wijst inbeslagneming bij *Bloemenhove*-kliniek af

De raadkamer van de Haarlemse rechtbank besloot op 13 nov. het verzoek van de officier van justitie tot huiszoeking en inbeslagneming van de apparatuur bij de Bloemenhovekliniek af te wijzen.

Gevolg hiervan is, dat de kliniek voorlopig normaal verder kan werken.

Mr. J. Andreae, de Haarlemse hoofdofficier van justitie, heeft dadelijk nadat hij van de beschikking hoorde, hoger beroep aangetekend bij het gerechtshof in Amsterdam.

De raadkamer heeft de beschikking genomen op zuiver juridische gronden. In de beschikking wordt geen oordeel uitgesproken over de al of niet toelaatbaarheid van de zwangerschapsonderbreking in de Bloemenhovekliniek. Voor een verlof tot huiszoeking in het kader van een gerechtelijk vooronderzoek vereist de wet de aanwezigheid van een ,,dringende noodzaak''. Naar de mening van de raadkamer van de Haarlemse rechtbank was daar in dit geval geen sprake van.

Bovendien overwoog de raadkamer, dat de inbeslagneming van de apparatuur zou leiden tot de onaanvaardbare situatie, dat ,,andere, niet aangevallen, activiteiten zouden worden stilgezet''. (NRC/H'bl ad, ANP, Het Parool, De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 136/2-1974)

WETSONTWERP WIJZIGING WET SELECTIEVE INVESTERINGSREGELING

De minister van economische zaken heeft op 18 okt. bij de Tweede Kamer een wetsontwerp tot wijziging van de wet op de selectieve investeringsregeling ingediend. Doel van ontwerp is het werkingsbereik van de wet hoofdzakelijk tot het Rijnmondgebied te beperken.

De heffing op gebouwen is van 25 op 10% teruggebracht: dit laatste percentage geldt alleen voor de Rijnmond. Voor de andere gebieden wordt het nultarief van kracht.

Ook het vergunningenstelsel wordt tot de Rijnmond beperkt. In de overige gebieden zal alleen een meldingsysteem gelden. In Rijnmond zal het vergunningenstelsel gelden voor gebouwen van meer dan f 1 mln en installaties van meer dan f 5 mln. De meldingsplicht in de overige gebieden geldt voor gebouwen boven f 3 mln en installaties boven f 15 mln.

Een heffing van 3% blijft van kracht voor het gehele gebied, dat in de oorspronkelijke versie van de wet, zoals die op 19 maart van dit jaar in het Staatsblad is verschenen, werd genoemd. (Ministerie van economische zaken)

(Vor. ber. pag. 555/1-1973)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

COMPROMIS OVER HULP AAN TURKIJE

Het Congres heeft op 17 okt. met grote meerderheid een compromisplan goedgekeurd op grond waarvan de Amerikaanse militaire hulp aan Turkije zal worden gestaakt wanneer Turkije het bestand op Cyprus breekt, zijn strijdkrachten daar versterkt of Amerikaanse wapens naar het eiland overbrengt.

Nadat zowel het Huis van Afgevaardigden als de Senaat het compromis hadden goedgekeurd is het wetsontwerp doorgestuurd naar president Ford, die het op 18 okt. heeft ondertekend zij het onder ,,ernstig voorbehoud''. De president zei in een verklaring dat hij het optreden van het Congres inzake de hulpverlening ,,onverstandig en gevaarlijk'' vond, maar hij had het compromis goedgekeurd omdat het Congres ,,de lastigste van de beperkingen waar het eerst op had aangedrongen'' had afgezwakt.

Het compromis dat nu is aangenomen leek sterk op het wetsontwerp waarover Ford eerder op de dag zijn veto had uitgesproken en op een ander plan tot stopzetting van de hulp aan Turkije dat 14 okt. door een presidentieel veto werd getroffen.

De goedkeuring door het Huis en de Senaat van de maatregel heeft het Congres in staat gesteld met reces te gaan in verband met de verkiezingen van 5 nov. (pag. 721 e.v.). Het compromis maakte deel uit van een wet die fondsen toekent voor regeringsbureaus en buitenlandse hulpprogramma's.

In de eerder ingediende en door het veto getroffen wetsontwerp werd president Ford toegestaan de militaire hulp voort te zetten tot 10 dec., met dien verstande dat de hulpverlening onmiddellijk zou worden gestaakt zodra zou blijken dat Turkije militaire voorraden naar Cyprus overbracht.

Op grond van het aangenomen wetsontwerp kan de hulp eveneens tot 10 dec. worden voortgezet, tenzij oorlogswapens ,,die doden, verwonden of vernietigen'' naar Cyprus gaan.

Deze formulering maakt het de Turken mogelijk om bijv. wel medische voorraden, vrachtwagens, kantines en uniformen naar Cyprus te verschepen.

Aan de ondertekening van de wet door Ford is een strijd tussen het Witte Huis en het Congres voorafgegaan.

Op 20 sept. verklaarde de Senaat met 64 tegen 27 stemmen zich tegen voortzetting van militaire hulp aan Turkije. De Democraat Eagleton, die een voorstel indiende deze hulp te staken, en andere vooraanstaande senatoren beschuldigden de regering-Ford van schending van de wet voor hulp aan het buitenland. Op 24 sept. sprak het Huis van Afgevaardigden zich met 307 stemmen voor en 90 stemmen tegen uit voor opschorting van de militaire hulp aan Turkije totdat wezenlijke vooruitgang zou zijn geboekt bij de terugtrekking van de Turkse troepen van Cyprus. Tevoren was zowel door Democratische als door Republikeinse leiders gewaarschuwd dat een dergelijke stap bemiddelingspogingen van minister Kissinger tussen Griekenland en Turkije in gevaar zou kunnen brengen. Volgens de uitspraak van het Huis diende de militaire hulp aan Turkije te worden gestaakt tot ,,de president het Congres verzekert dat wezenlijke vooruitgang naar een regeling met betrekking tot de strijdkrachten op Cyprus is geboekt''. Een voorstel om ook de militaire hulp aan Griekenland op te schorten werd verworpen.

Op 30 sept. ging de Senaat nog een stap verder. Toen werd met 57 tegen 20 stemmen besloten de militaire hulp aan Turkije geheel stop te zetten. Het was wederom de Democraat Thomas Eagleton die een amendement indiende om fondsen te onthouden aan elk land dat door de Amerikanen geleverde wapens gebruikt onder schending van de Amerikaanse wetten betreffende de buitenlandse hulp. Eagleton betoogde dat Turkije's gebruik van Amerikaanse wapens bij zijn invasie van Cyprus een schending van de Amerikaanse wetten was.

De Democratische leider in de Senaat, Mike Mansfield, die zich fel verzette tegen het amendement, zei dat het minister Kissingers pogingen om te bemiddelen in de Cyprische kwestie zou ondermijnen.

Mansfield zei voorts dat de Amerikaanse stap Turkije zou vervreemden en dit land zou kunnen dwingen toenadering tot de Sowjet-Uriie te zoeken. Daarnaast zou het besluit van de Senaat Turkije kunnen dwingen een pro-Arabische rol in het Midden-Oosten te spelen, aldus Mansfield.

President Ford reageerde op 1 okt. Hij dreigde zijn veto te zullen uitspreken tegen elk wetsvoorstel tot stopzetten van de Amerikaanse militaire hulp aan Turkije.

Enkele uren nadat Ford zijn waarschuwing had geuit bevestigde de Senaat echter het op 30 sept. genomen besluit om alle militaire hulp aan Turkije stop te zetten. Met 72 tegen *16* stemmen keurde de Senaat een daartoe strekkende resolutie goed.

De resolutie was speciaal tegen Turkije gericht.

Op 3 okt. hield de gezamenlijke commissie van Huis en Senaat, samengesteld uit leden van de toewijzingscommissies van de twee organen, zich met de kwestie bezig. Zij nam een resoluiie aan waarin president Ford werd toegestaan om de hulp aan Turkije voort te zetten als hij formeel tegenover het Congres waarmaakt dat de Turkse regering ,,in goed vertrouwen pogingen doet om in onderhandelingen een betere regeling inzake Cyprus te bereiken". Deze resolutie had de steun van het Witte Huis.

Op 11 okt. kwam de kwestie weer ter sprake in het Huis van Afgevaardigden. Het Huis behandelde een compromisvoorstel van senator Mansfield dat beoogde de militaire hulp aan Turkije nog tot *15* dec. voort te zetten. Met 187 tegen 171 verwierp het Huis het voorstel dat al door de Senaat was aanvaard.

Op 14 okt. sprak president Ford zijn veto uit over het oorspronkelijke amendement dat voorzag in algehele stopzetting van hulp aan Turkije.

Ford zei in een boodschap tot het Huis dat hij met grote aarzeling was overgegaan tot het uitspreken van zijn veto ,,maar ik had geen andere keus. Het stopzetten van de militaire hulp aan Turkije zou noch Griekenland noch de Grieks-Cyprioten helpen en het zou voor de VS onmogelijk worden nog een bemiddelingsrol in de kwestie-Cyprus te spelen", aldus Ford.

Op *16* okt. besloot het Congres de president tot 10 dec. de tijd te geven om te streven naar een oplossing van het conflict, alvorens de militaire hulp zou worden stopgezet.

Het Huis van Afgevaardigden sprak zich met 194 tegen 144 stemmen uit voor deze motie. Later nam ook de Senaat dit voorstel aan, met 45 tegen 23 stemmen.

Ook deze motie was onaanvaardbaar voor het Witte Huis. De presidentiële woordvoerder zei dat de president overwoog wederom zijn veto uit te spreken.

Verder overleg tussen Congres en hel Witte Huis resulteerde toen uiteindelijk in de motie die op 17 okt. werd aangenomen (zie boven), die de goedkeuring van beide partijen had. *(NRC/H'blad, Newsweek, USIS)*

SUBSIDIE PANAM AFGEWEZEN

President Ford heeft een noodsubsidie-aanvrage van Pan American World Airways afgewezen. Panam had $ 10,2 mln per maand gevraagd. De luchtvaartmaatschappij had de Amerikaanse regering in augustus meegedeeld, dat men spoedig hulp nodig had omdat de bankkredieten van $ 200 mln zo hoog waren opgelopen, dat men moeilijkheden vreesde. De president achtte het niet fair om de Amerikaanse belastingbetaler ,,onze internationale vlaggendragers overeind te doen houden".

Onderminister Claude Brinegar heeft echter tegelijkertijd verklaard, dat het regeringsprogram van Ford specifieke maatregelen omvat om de financiële positie van alle Amerikaanse luchtvaartmaatschappijen te verbeteren, en dat ook Panam daarmee de problemen zou kunnen oplossen. De onderminister zei, dat Panam in financiële moeilijkheden zit, maar dat een gebaar van ,,geld op tafel" geen oplossing biedt. Hij zei, dat de transatlantische prijzen meer aan de kosten moeten worden aangepast. Een woordvoerder van Panam heeft gezegd, dat de maatschappij ,,diep teleurgesteld is" over president Fords weigering.

Begin september zijn er besprekingen geweest tussen de topleiders van de Panam en de Trans World Airways. TWA-president Charles Trillinghast verklaarde na afloop een fusie met Panam te zien als een oplossing op langere termijn voor de financiële moeilijkheden waarin beide maatschappijen zich bevinden.

Een woordvoerder van Panam was het met Trillinghast eens, maar hij verklaarde dat zijn maatschappij nog op geen enkele manier in fusieoverleg was gewikkeld. De TWA-president stelde vast dat een fusie van de twee maatschappijen de directe moeilijkheden niet zal kunnen oplossen. *(NRC/H'blad,* IHT)

DEFENSIEBUDGET

De Amerikaanse Senaat heeft op 25 sept. een wetsontwerp aangenomen waardoor voor het lopende begrotingsjaar een bedrag van $ 82,6 mrd beschikbaar wordt gesteld voor het ministerie van defensie. De wet die zonder hoofdelijke stemming werd aangenomen, gaat nu naar het Witte Huis.

Het Huis van Afgevaardigden had het wetsontwerp op 23 sept. met 293 tegen 59 stemmen aangenomen. Het uiteindelijke bedrag is $ 4,5 nird lager dan door de regering was voorgesteld, maar het is het grootste bedrag dat ooit door het Congres is toegekend. *(AP)*

VONNIS MY LAI VERNIETIGD

Een Amerikaanse federale rechter heeft het vonnis vernietigd waarmee oud-luitenant William Calley drie jaar geleden werd bestraft voor zijn aandeel in de massamoord van My Lai in Z.-Vietnam (pag. 446/1, '71). Een van de overwegingen die de rechter, Robert Elliot uit Columbus, tot zijn uitspraak bracht is de massale publiciteit die aan het proces tegen Calley voorafging en het niet doen horen van getuigen.

Calley werd drie jaar geleden tot levenslange dwangarbeid veroordeeld door een militaire rechtbank die hem schuldig bevond aan de moord op 22 burgers in het Zuidvietnamese dorp My Lai op 16 maart 1968. De aanklacht luidde oorspronkelijk dat hij schuldig was aan de moord op 100 burgers. Zijn straf werd later tot 20 en vervolgens tot 10 jaar teruggebracht.

De toenmalige president Nixon gaf persoonlijk opdracht dat Calley uit de militaire gevangenis zou worden gehaald om elders zijn straf uit te zitten. Drie jaar lang bevond Calley zich onder huisarrest in het legerkamp in Fort Benning. Vanaf febr. van dit jaar was hij op borgtocht vrij in afwachting van de heropening van zijn zaak voor een federale rechter.

De affaire My Lai bracht een schok teweeg in heel Amerika. Van de *25* mensen die aanvankelijk waren aangeklaagd, stonden er slechts zes terecht. Vijf van hen, onder wie Callay's directe superieur kapitein Ernest Medina, werden vrijgesproken.

De Amerikaanse regering zal beroep aantekenen tegen het nietig verklaren van de veroordeling van luitenant William Calley op beschuldigingen, die voortvloeien uit de slachting van My Lai, zo is op 30 sept. in Washington bekendgemaakt.

Het Amerikaanse ministerie van justitie zal het hof van appel in New Orleans ook verzoeken om te

gelasten dat Calley in de militaire gevangenis opgesloten blijft. *(NRC/H'blad)*

VRIJSPRAAK IN PROCES TEGEN INDIANEN

Meer dan negen maanden heeft het proces tegen de aanvoerder van de bezetting van Wounded Knee geduurd.
Half september heeft de federale rechter Fred Nichol de aanklacht op alle punten afgewezen.
Op 27 febr. 1973 bezetten leden en sympathisanten van de American Indian Movement (AIM) onder leiding van Dennis Bank, een Chippewa-Indiaan en Russel Means een Oglala Sioux, gedurende 71 dagen het plaatsje Wounded Knee om tegen de behandeling van de Indianen te protesteren. (In de vorige eeuw kwam tijdens een slachting door blanke soldaten een groot aantal Indianen bij deze plaats om het leven).
De justitie wilde de aanvoerders van de bezetters ter verantwoording roepen. De maanden durende bezetting werd tenslotte na veel wapenvertoon door politie en leger opgeheven,
Het strafproces werd naar St. Paul, Minnesota, verlegd om de aangeklaagde Indianen een rechtvaardig proces te garanderen, dat in South Dakota niet mogelijk leek.
Als verdedigers traden William Kunstler en Mark Lane uit New York op. Beiden hebben naam gemaakt als verdedigers van radicale Amerikanen.
Rechter Nichol wees ze eenmaal uit de rechtszaal wegens onbehoorlijk gedrag en liet ze eenmaal voor een nacht om hetzelfde vergrijp opsluiten.
Rechter Nichol wees de aanklacht af met het argument dat de openbare aanklager zware fouten had begaan. Zo was er een getuige à charge waarvan bekend was dat hij een vals getuigenis zou afleggen. Hetzelfde verwijt gold voor de FEI. De FBI zou ook op illegale wijze telefoongesprekken hebben afgeluisterd.
De Indianenaanvoerders werden o.a. beschuldigd van samenzwering en rebellie.
Er lopen evenwel nog aanklachten tegen 130 andere Indianen. Naar algemeen wordt verwacht zal het voor dezen wel tot een proces komen. Ook wordt verwacht dat de openbare aanklager in hoger beroep zal gaan tegen de uitspraak van de rechter. *(NZZ,* IHT)

MIDDEN-OOSTEN

CYPRUS

AFTREDEN SAMPSON. CLERIDES PRESIDENT. GENEEFSE CONFERENTIE MISLUKT. HERVATTING STRIJD, TURKSE OPMARS, NIEUW BESTAND. DOOD AMERIKAANSE AMBASSADEUR. SOWJET-VOORSTEL I.Z. INTERNATIONALE CONFERENTIE. AKKOORD I.Z. UITWISSELING KRIJGSGEVANGENEN

Sinds het van kracht worden van een staakt-het-vuren op Cyprus op 22 juli (pag. 495/2) hebben zich in grote trekken de volgende ontwikkelingen voorgedaan:
Op 23 juli trad Nicos Sampson af als president van Cyprus en werd Glafkos Clerides in dit ambt beëdigd. De op 25 juli te Genève begonnen vredesonderhandelingen van de Griekse en Turkse ministers van buitenlandse zaken, Mavros en Günes, onder voorzitterschap van hun Britse collega Callaghan, leidden op 30 juli tot een akkoord over het bevriezen van de militaire situatie op Cyprus en het instellen van een door VN-militairen bemande veiligheidszone. Op 9 aug. ondertekenden militaire vertegenwoordigers van de VN, Engeland, Griekenland en Turkije een overeen komst i.z. bestandslijn en veiligheidszone.
De op 8 aug. gestarte tweede ronde van de Geneefse onderhandelingen over de politieke toekomst van Cyprus — met Clerides en Denktash als vertegenwoordigers van de Griekse en Turkse bevolkingsgroepen — mislukte op 14 aug. en onmiddellijk hervatten de Turkse troepen op het eiland het offensief. Nadat ongeveer een derde van Cyprus door de Turkse troepen is bezet, kondigde Turkije op 16 aug. een wapenstilstand af, die dezelfde dag door president Clerides werd aanvaard en op 20 aug. ,,definitief" werd.
Op 22 aug. riep de SU op tot het houden van een internationale conferentie over Cyprus met als deelnemers alle leden van de Veiligheidsraad plus Cyprus, Griekenland en Turkije. Dit voorstel werd in beginsel aanvaard door de Grieks-Cypriotische en de Griekse regering, maar werd verworpen door de Turkse regering.
Door VN-secretaris-generaal Waldheim eind aug. gelegde contacten tussen Clerides en Denktash resulteerden op 20 sept. in een akkoord tussen hen over de vrijlating en uitwisseling van alle krijgsgevangenen. Deze uitwisseling werd op 28 okt. voltooid.
De strijd op Cyprus leidde o.a. tot economische ontwrichting en ruim 225.000 vluchtelingen op het eiland plus een anti-Amerikaanse stemming onder de Grieks-Cyprioten en in Griekenland, dat op 14 aug. zijn troepen uit de NAVO terugtrok.
Inmiddels bereidde Griekenland zich voor op de algemene verkiezingen van 17 nov. — de eerste sinds 1964 — en beleefde Turkije een langdurige kabinetscrisis (18 sept. - 17 nov.) na het aftreden van premier Ecevit.
Nadere bijzonderheden volgen hieronder:

Clerides volgt Sampson op

Op 23 juli maakte radio-Nicosia het aftreden van president Nicos Sampson ,,uit eigen vrije wil" bekend. Dezelfde dag werd Glafkos Clerides, de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, als interim-president beëdigd.

Glafkos Clerides werd op 24 april 1919 te Nicosia geboren als zoon van John Clerides (die bij de presidentsverkiezingen van 1959 door Makarios werd verslagen). Hij studeerde rechten in Londen maar onderbrak deze studie tijdens de Tweede Wereldoorlog om dienst te nemen bij de Britse luchtmacht. In 1942 werd hij boven Hamburg neergeschoten en raakte hij in Duitse krijgsgevangenschap. Na de voltooiing van zijn studie vestigde hij zich op Cyprus als advocaat (1951-60). Hij verdedigde EOKA-rebellen voor Britse rechtbanken en hij zou in opdracht van Grivas de burgergarde hebben georganiseerd. Hij leidde de Grieks-Cypriotische delegatie in de Cypriotische grondwetscommissie en was minister van justitie in de overgangsregering (1959-60).
In 1960 werd Clerides gekozen tot lid van het Huis van Afgevaardigden, dat hem onmiddellijk tot voorzitter verkoos. Dit ambt machtigt hem volgens de grondwet bij afwezigheid van de president als diens vervanger op te treden. Sinds mei 1968 voerde Clerides met Rauf Denktash, als vertegenwoordiger van de Turks-Cypriotische gemeenschap, besprekingen over een nieuwe constitutionele structuur voor Cyprus; Clerides en Denktash studeerden samen in Londen en gelden op persoonlijk vlak als vrienden. Clerides is mede-oprichter (in 1969) en leider van de Verenigde Partij, die Makarios steunde en bij de verkiezingen van 5 juli 1970 15 van de 35 Grieks-Cypriotische zetels in het Huis van Afgevaardigden verwierf. Dit Huis herkoos Clerides als voorzitter.

In een rede tot de bevolking via radio-Nicosia zei Clerides o.a.:

,,Onze onmiddellijke taak is de strikte naleving van de wapenstilstandsovereenkomst. (...) Ik beloof dat ik mij naar mijn vermogen zal inzetten om in de kortst mogelijke tijd een rechtvaardige en bruikbare oplossing van de kwestie-Cyprus te vinden op basis van de begin-

selen van een soevereine en onafhankelijke staat. Ik beloof voorts het volk van Cyprus dat ik tijdens mijn presidentschap alle democratische beginselen absoluut zal eerbiedigen, en de mensenrechten van het hele Cypriotische volk — ongeacht ras, religie, volksgemeenschap of politieke overtuiging — zal waarborgen. Ik roep het volk tot samenwerking op. Ik zal mijn best doen opdat alle Cyprioten in harmonie met elkaar leven..."

Uit de omgeving van aartsbisschop Makarios, die in New York verbleef, werd op 26 juli bericht dat Clerides de afgezette president telefonisch had verzocht voorlopig niet naar Cyprus terug te keren. Makarios zou de wens daartoe hebben uitgesproken om zo geraadpleegd te worden bij de vorming van een nieuw kabinet ter vervanging van het door Sampson benoemde.
Op 5 aug koos het Kuis van Afgevaardigden de fractievoorzitter van Clerides' Verenigde Partij tot parlementsvoorzitter in diens plaats

Nieuw kabinet

Op 8 aug. vormde Clerides een nieuw kabinet, waarin hijzelf de portefeuilles van buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en defensie beheerde. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Financiën - Andreas Patsalides (beheerde deze portefeuille ook onder Makarios, zie pag. 214/1/1973); onderwijs - Andres Michaelides; gezondheid - Zenon Severis; landbouw - Evagoras Lanitis; PTT en openbare werken - Nicos Pattichis; justitie - Lefkos Clerides (neef van de president); arbeid en sociale zaken - Panikos Sivitanides; handel en industrie - Georgios Christophides.
Op 28 aug. droeg president Clerides de door hem beheerde portefeuilles over: minister van buitenlandse zaken werd Ioannis Christophides, die deze functie ook onder Makarics vervulde (pag. 214/1-1973); minister van binnenlandse zaken en defensie werd Nicos Koshis, tot 1960 kaderlid van de EOKA.
Waarnemers schetsten het kabinet van 8 aug. volgens UPI als gematigd: volgens NRC/Hblad (9-8) waren de ministers voornamelijk rechtsgeoriënteerde technocraten en industriëlen en stond Lanitis bekend als een tegenstander van enosis.

Eerste fase Geneefse *conferentie.* Verklaring van Genève

De op 22 juli door de Britse minister van buitenlandse zaken, Callaghan, aangekondigde vredesbesprekingen te Genève begonnen op 25 juli. Onder voorzitterschap van Callaghan werd het overleg gevoerd door de Griekse en de Turkse ministe van buitenlandse zaken, George Mavros en Turan Günes. De Amerikaanse onder-minister van buitenlandse zaken, William Buffum, was als waarnemer in Geneve aanwezig en speelde volgens *NRC/H'blad* (29-7) achter de schermen een belangrijke rol.

De ministers van buitenlandse zaken van Griekenland, Engeland en Turkije tijdens de Geneefse conferentie resp. Mavros (l.), Callaghan (m.) er. Günes (r.).

De Griekse en Turkse vertegenwoordigers voerden vooral scherpe discussies over de aanwezigheid van de Turkse troepen op Cyprus. Reeds op de openingszitting klaagde minister Mavros over Turkse bestandsschendingen en over de aanvoer van nieuwe Turkse troepen en voorraden Hij verlangde de onmiddellijke terugtrekking van de Turkse troepen, maar de Turkse delegatie wenste zelfs geen formulering dat alle buitenlandse troepen van Cyprus teruggetrokken zouden moeten worden volgens later te treffen overeenkomsten. Volgens de Turken impliceerde de term terugtrekking dat er eerst sprake van agressie is geweest. Later deelden Turkse bronnen te Genève mee dat een telefonisch onderhoud van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kiscinger, met de Turkse premier, Ecevit, tot een doorbreking van de impasse had geleid. Men werd het eens over de term „vermindering" van troepen i.p.v. terugtrekking, aldus *NRC/H'blad* (31-7).

Over de positie van de Turkse troepen op Cyprus had de Turkse premier Ecevit op 28 juli tijdens een persconferentie te Ankara o.m. verklaard dat het voortbestaan van het bestand afhing van de veiligheid voor de 120.000 Turkse Cyprioten, erkenning van de legale aanwezigheid van Turkse troepen op het eiland en eerbiediging van Turkije's rechten als garantiemacht. „De rechten van het Turkse leger op versterking en logistieke steun kunnen niet worden betwist of beëindigd totdat over de definitieve en legitieme status is beslist op een wijze die bevredigend is voor Turkije en de Turken van het eiland. De Turkse strijdkrachten zijn op het eiland met het oogmerk vrede te verzekeren en de vestiging van een legitieme orde op het eiland te vergemakkelijken."

Op 30 juli ondertekenden de drie ministers van buitenlandse zaken te Genève een akkoord, dat bestond uit de Verklaring van Genève en een politieke standpuntbepaling. De tekst van de Verklaring luidde:

1 De ministers van buitenlandse zaken van Griekenland, Turkije en het Verenigd Koninkrijk voerden onderhandelingen in Geneve van 25 tot 30 juli 1974 Zij erkenden het belang. als dringend noodzakelijk, van het op gang brengen van maatregelen, die de situatie in de Republiek Cyprus binnen een redelijke tijd moeten aanpassen en regelen op een duurzame basis in aanmerking nemend de internationale overeenkomsten getekend in Nicosia op 16 augustus 1960 en Resolutie 353 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Zij kwamen ook overeen eerst te beslissen over bepaalde onmiddellijk te nemen maatregelen.

2 De drie ministers van buitenlandse zaken verklaarden dat om de toestand te stabiliseren, de gebieden in de republiek Cyprus die gecontroleerd worden door de strijdkrachten die tegenover elkaar staan op 30 juli 1974 om 2200 uur Geneefse tijd niet zouden worden uitgebreid. zij deden een beroep op alle strijdkrachten, inbegrepen ongeregelde troepen, op te houden met alle aanvallende of vijandelijke activiteiten

3 De drie ministers van buitenlandse zaken besloten ook dat de volgende maatregelen onmiddellijk van kracht zouden worden

(a) een veiligheidszone waarvan de grootte moet worden bepaald door vertegenwoordigers van Griekenland, Turkije en het Verenigd Koninkrijk in overleg met de troepenmacht van de Ver Naties voor vredeshandhaving op Cyprus (UNFICYP) zou tot stand gebracht moeten worden langs de grenzen van de gebieden die bezet zijn door het Turkse leger op het tijdstip dat nauwkeurig is vermeld in paragraaf 2 hierboven Deze zone zou door geen andere strijdmacht dan door de UNFICYP betreden moeten worden en die zou moeten toezien op het verbod van betreden
In afwachting van de bepaling van de grootte en de aard van de veiligheidszone, zou het bestaande gebied tussen de twee strijdmachten door geen enkele strijdmacht betreden mogen worden.
(b) Alle Turkse enclaves die bezet worden aoor Griekse of door Grieks-Cyprio-

tische strijdmachten zouden onmiddellijk ontruimd moeten worden. Deze enclaves zullen verder beschermd worden door de UNFICYP en hun vroegere veiligheidsregeling hebben.
Andere Turkse enclaves buiten het gebied dat door de Turkse strijdmacht wordt gecontroleerd, zullen verder worden beschermd door een UNFICYP-veiligheidszone en mogen als voorheen, hun eigen politie- en veiligheidsmacht handhaven.

(c) In gemengde dorpen zullen de functies van veiligheid en politie worden uitgeoefend door UNFICYP

(d) Militair personeel en burgers die vastgehouden worden als gevolg van de recente vijandelijkheden, zullen binnen de kortst mogelijke tijd of uitgewisseld worden of worden vrijgelaten onder toezicht van het internationale comité van het Rode Kruis.

4 De drie ministers van buitenlandse zaken, die opnieuw bevestigden dat de Resolutie 353 van de Veiligheidsraad zou moeten worden uitgevoerd binnen de kortst mogelijke tijd, kwamen overeen dat binnen het kader van een rechtvaardige en duurzame oplossing dis aanvaardbaar is voor alle betrokken partijen en nadat vrede, veiligheid en wederzijds vertrouwen in de Republiek Cyprus tot stand zijn gebracht, maatregelen uitgewerkt zouden moeten worden die zullen leiden tot een op het geschikte moment gefaseerde vermindering van het aantal strijdkrachten en de hoeveelheden wapens, munitie en ander oorlogsmaterieel in de Republiek Cyprus.

5 Ten zeerste bewust van hun verantwoordelijkheden voor het handhaven van de onafhankelijkheid, de territoriale integriteit en de veiligheid van de Republiek Cyprus, kwamen de drie ministers van buitenlandse zaken overeen dat onderhandelingen, zoals bepaald in resolutie 353 van de Veiligheidsraad met het kleinst mogelijke uitstel voortgezet zouden moeten worden om (a) het herstel van vrede in het gebied en (b) het opnieuw tot stand brengen van een grondwettelijke regering op Cyprus. Met dit doel kwamen zij overeen dat verdere besprekingen op 8 augustus 1974 in Genève zouden moeten beginnen Zij kwamen overeen dat vertegenwoordigers van de Grieks-Cypriotische en Turks-Cypriotische gemeenschappen, in een vroeg stadium, zouden moeten meedoen in de besprekingen over de grondwet Onder de grondwettelijke vragen die besproken moeten worden, zou die moeten zijn van een onmiddellijke terugkeer naar grondwettigheid, waarbij de vice-president de functies op zich neemt waarin is voorzien onder de grondwet van 1960
De ministers stelden het bestaan in de praktijk vast in de Republiek Cyprus van 2 autonome besturen, dat van de Grieks-Cypriotische gemeenschap en dat van de Turks-Cypriotische gemeenschap Met voorbehoud van alle rechten voor de conclusies die uit deze situatie getrokken kunnen worden, kwamen de ministers overeen om in een volgende vergadering te denken over de problemen die hierdoor opkomen

6. De drie ministers van buitenlandse zaken kwamen overeen de inhoud van deze verklaring mee te delen aan de secretaris-generaal van de Verenigde Naties en hem uit te nodigen in het licht hiervan passende actie te ondernemen. Zij spraken ook hun overtuiging uit van de noodzaak dat de meest volledige medewerking zou moeten worden verleend door alle betrokkenen in de Republiek Cyprus bij de uitvoering van het akkoord.

In het tweede document werd gesteld:

De ministers van buitenlandse zaken van Griekenland, Turkije en het Verenigd Koninkrijk maakten duidelijk dat het onderschrijven 'van hun regeringen van de verklaring op de datum van vandaag, in geen enkel opzicht vooruitliep op hun respectieve gezichtspunten op de interpretatie en de toepassing 'dn net garantieverdrag van 1960 of op hun rechten en verplichtingen onder dat verdrag

Met de ondertekening van de Verklaring van Genève werd op Cyprus formeel een wapenstilstand van kracht. De Britse minister Callaghan deelde op een persconferentie mee dat om het bestand kracht bij te zetten en de voorgestelde veiligheidszone te versterken de sterkte van UNFICYP zou worden opgevoerd tot 4.500 man per 4 aug. en tot 5.000 man de week daarop.

Militaire activiteiten. Resoluties Veiligheidsraad

Hoewel op 22 juli een staakt-het-vuren op Cyprus van kracht was geworden overeenkomstig de Veiligheidsraadresolutie van 20 juli (353/1974, pag. 494/1) kwam de Raad op 23 juli bijeen ter behandeling van Griekse klachten over Turkse bestandsschendingen. Unaniem aanvaardde de Raad die dag een resolutie (354/1974) waarin van alle partijen in de betrokken gevechten werd verlangd zich onmiddellijk te houden aan par. 2 van de resolutie van 20 juli.
Na Raadszittingen op 24 juli (n.a.v. een Turkse brief over de situatie rond het vliegveld van Nicosia) en 27 juli (n.a.v. bestandsschendingen) kwam de Raad op 28 juli opnieuw bijeen, ditmaal op verzoek van de Sowjet-Unie. De Sowjet-vertegenwoordiger, Wasily Safrontsjoek, las een verklaring voor waarin o.a. een zo spoedig mogelijke terugtrekking van alle buitenlandse troepen op Cyprus werd verlangd en waarin voorts werd gesteld dat het de eerste taak van de Raad was ervoor te zorgen dat de constitutionele regering van Cyprus o.l.v. president Makarios de gelegenheid kreeg haar macht volledig uit te oefenen. De Raad moest bovendien met spoed een besluit nemen waarin van alle betrokken regeringen werd verlangd dat zij onverwijld alle nodige maatregelen zouden treffen om resolutie 353/1974 in haar geheel nu in de praktijk toe te passen. Deze zaken waren vervat in een door de SU ingediende ontwerp-resolutie, waarin bovendien het zenden van een speciale missie, bestaande uit vertegenwoordigers van Veiligheidsraadleden, werd verlangd om ter plaatse de uitvoering van resolutie 353/1974 te verifiëren. en waarin werd aangedrongen op deelname van vertegenwoordigers van de constitutionele regering van Cyprus aan de Geneefse onderhandelingen. Hoewel de Raad dit ontwerp op 29 juli besprak, kwam hij niet tot een uitspraak.
Op 31 juli besprak de Raad de Verklaring van Genève. De voorzitter deelde mee dat de Russische ontwerp-resolutie was ingetrokken. Die dag sprak de SU zijn veto uit tegen een resolutie die voorzag in uitbreiding van de rol van de VN-vredesmacht op Cyprus.

De Russische ambassadeur, Jakob Malik, zei dat hij zijn veto om procedurele redenen had uitgesproken omdat de Veiligheidsraad het door hem gevraagde uitstel van de stemming had geweigerd. Malik zei dit uitstel nodig te hebben om instructies uit Moskou te krijgen. Degelijke instructies waren vereist, aldus de diplomaat, omdat sprake is van ,,een nieuwe functie" van de VN-vredesmacht.

Op 1 aug. aanvaardde de Raad — dit maal onder voorzitterschap van Malik — met 12 tegen 0 stemmen bij twee onthoudingen (SU en Wit-Rusland), terwijl China niet aan de stemming deelnam, een nagenoeg identieke resolutie als het daags tevoren verworpen ontwerp. In de goedgekeurde resolutie (355/1974) werd secretaris-generaal Waldheim verzocht ,,passende maatregelen te nemen in het licht van zijn verklaring en de Raad volledig verslag uit te brengen, daarbij in aanmerking nemend dat het staakt-het-vuren de eerste stap zal zijn naar de volledige uitvoering van Veiligheidsraadresolutie 353/1974".

Waldheim had de Raad meegedeeld dat hij zijn speciale vertegenwoordiger en de commandant van de UNFICYP om een beoordeling van de implicaties van de Verklaring van Genève in de praktijk had gevraagd. De sterkte van UNFICYP per 31 juli bedroeg 3.484 man en zou met de toegezegde versterkingen omstreeks 12 aug. ca. 4.443 man bedragen. Een verzoek van de commandant van de Turkse troepen op Cyprus om de UNFICYP terug te trekken uit het door Turkse troepen gecontroleerde gebied had tot overleg tussen de Turkse bevelhebber en de commandant van UNFICYP geleid met als resultaat dat UNFICYP in het betrokken gebied zou blijven, aldus Waldheim.
N.a.v. de Russische stemonthouding verklaarde Malik dat Cyprus nu het onderwerp was geworden van een cynische koehandel die ten doel had de strategische posities van de NAVO in de Middellandse Zee te consolideren. Hij herinnerde eraan dat Cyprus zelf op de be-

sprekingen in Ceneve niet was vertegenwoordigd en had het over de flagrante ininenging door vreemde mogendheden in de binnenlandse aangelegenheden van het eiland

Terwijl de Turks-Cypriotische leider Denktash op 3 aug te Ankara besprekingen voerde met de Turkse regering en interim-president Clerides op 4 aug. te Athene met de Griekse regering overleg pleegde, duurden op Cyprus sporadische gevechten tussen Turkse troepen en de Grieks-Cypriotische Nationale Garde voort

Nadat de Turkse invasiemacht in de periode 22-30 juli een sterkte had bereikt van ca. 30.000 man en 200 tanks en een aantal Grieks-Cypriotische dorpen aan weerszijde van de weg Kyrenia-Nicosia had bezet, hadden de Turkse troepen na 30 juli verdere versterking gekregen en waren zij erin geslaagd de Grieks-Cypriotische troepen in de buurt van Kyrenia naar het uiterste westen te verdrijven, terwijl zij bovendien de westelijke en oostelijke toegangswegen tot de hoofdstad Nicosia beheersten en het internationale vliegveld bij de hoofdstad bedreigden.

Op 2 aug vond het eerste overleg tussen Britse, Griekse, Turkse en VN-officieren over het vaststellen van de bestandslijn en de veiligheidszone, zoals voorzien in de Verklaring van Genève. Op 9 aug. ondertekenden de militaire vertegenwoordigers een akkoord over het verloop van de bestandslijn en de begrenzing van de veiligheidszone. In opdracht van de Griekse regering begon de Grieks-Cypriotische Nationale Garde zich op 12 aug. terug te trekken uit de Turks-Cypriotische enclaves in Larnaca, Limassol en Paphos, die de Garde sinds 20 juli had bezet.

Tweede fase Geneefse *conferentie mislukt*

Inmiddels was de Geneefse conferentie op 8 aug. haar tweede fase ingegaan. Behalve de Griekse, Turkse en Britse delegatie o.l.v. de ministers van buitenlandse zaken waren ook drie speciale waarnemers aanwezig: VN-secretaris-generaal Waldheim, Viktor Minin (hoofd van het bureau Midden-Oosten van het Sowjet-ministerie van buitenlandse zaken) en Arthur Hartman (Amerikaanse onderminister voor Europese zaken). Vanaf 10 aug. namen ook interim-president Clerides en vice-president Denktash van Cyprus aan de besprekingen deel. die

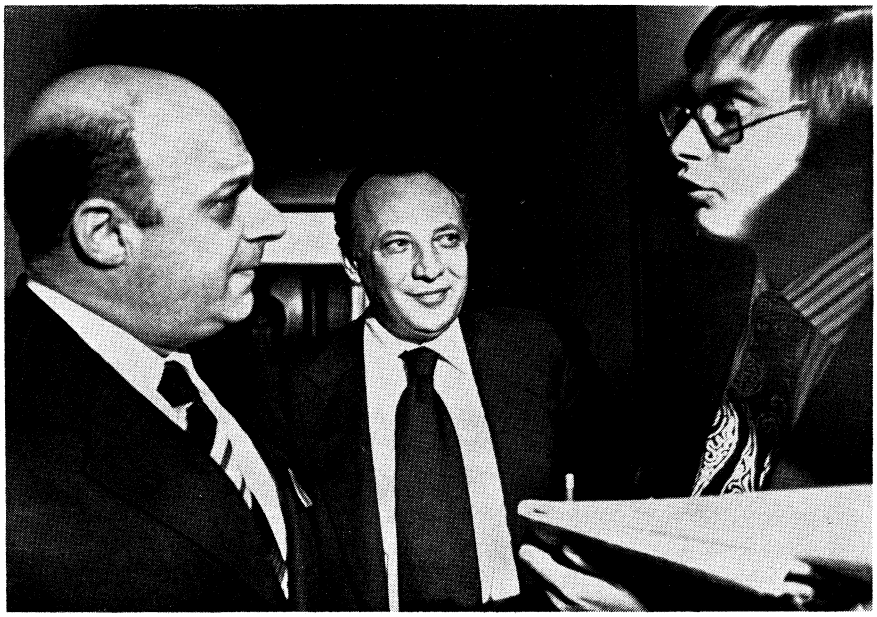

Militair: vertegenwoordigers van de VN, Turkije, Engeland en Griekenland (v.l.n.r.) tekenden op 9 aug. een akkoord over de markering van de bestandslijn.

vooral de constitutionele toekomst van Cyprus betroffen.

Nadat Clerides en Denktash op 11 aug drie kwartier lang met elkaar onder vier ogen hadden gesproken en de drie ministers een informeel gesprek aan een gemeenschappelijk diner hadden gevoerd, leek voor het eerst enige vooruitgang te zijn geboekt. Er was sprake van een regeling waarbij Clerides en Denktash aan de hand van een Brits werkdocument het overleg op Cyprus zouden voortzetten, waarop dan uiterlijk binnen een maand de Geneefse conferentie een derde fase zcu ingaan Op 12 aug. nog verklaarde de Turkse minister van buitenlandse zaken, Günes, na een gesprek van 40 minuten met zijn Britse ambtgenoot Callaghan nog diezelfde avond een compromis te verwachten zodat de tweede fase van de conferentie dan zou kunnen worden afgesloten. Volgens de op persberichten gebaseerde afspraak tussen de drie ministers zouden de Turkse Cyprioten een ruime mate van autonomie krijgen binnen een federaal systeem, hoewel de term ,,federale staat" zorgvuldig zou zijn vermeden.

Dit plan bleek echter onaanvaardbaar voor Denktash, die op 12 aug. (opnieuw) een splitsing van het eiland voorstelde, met een aaneen-

De Turks-Cypriotische vice-president Denktash (l) en de Grieks-Cypriotische (waarnemend) president Clerides (m) staan een journalist te woord.

gesloten autonoom Turks-Cypriotisch gebied in het noorden, dat, ongeveer een derde van het hele eiland zou omvatten. Dit voorstel werd door Clerides verworpen.

Vervolgens zou de Britse minister Callaghan zijn Turkse collega hebben gevraagd een poging in het werk te stellen om Denktash tot andere gedachten te brengen. Dit had tot gevolg dat minister Günes zelf met een ,,compromisvoorstel" kwam: voor de Turkse gemeenschap 17% van de totale oppervlakte van het eiland als een aaneengesloten gebied (de streek rond Kyrenia), plus 16% van de totale oppervlakte van Cyprus in een aantal (vijf) kleinere enclaves. verspreid over het eiland. Een systeem van kantons, zoals in Zwitserland. Dit Turkse ,,compromis" ging veel verder dan wat de drie ministers op 11 aug. waren overeengekomen. Overigens vergrootte de Turkse minister Günes de verwarring nog door te verklaren dat hij nooit had laten blijken het eens te zijn met de inhoud van het Britse werkdocument.

Bovendien wenste minister Günes dat over zijn compromis meteen een beslissing zou worden genomen.

Maar de Griekse minister van buitenlandse zaken, Mavros, weigerde op 12 aug. 's avonds naar de vergadering te komen. Hij stuurde een vertegenwoordiger met de boodschap dat hij niet eerder dan de volgende morgen kon verschijnen teneinde president Clerides tijdruimte te verschaffen om diens eigen voorstel voor een nieuwe constitutionele vorm voor Cyprus uit te werken.

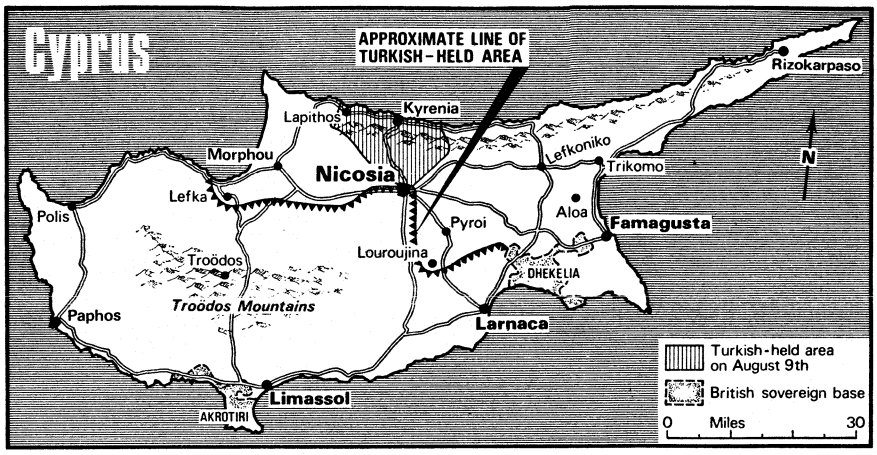
Hoewel minister Günes ontkende dat er sprake was van een Turks ultimatum, verklaarde de Turkse premier Ecevit rond het middernachtelijk uur (van 12 op 13 aug.) te Ankara dat Griekenland 24 uur had gekregen om de Turkse voorstellen te aanvaarden.

Op 13 aug. om 10 uur 's morgens stelde president Clerides voor de conferentie voor 36 uur te verdagen, om in die tussentijd ruggespraak te kunnen houden met zijn regering in Nicosia. Pas tegen 19.00 uur zou minister Günes hebben laten weten dat hij niets van een verdaging wilde weten.

Tijdens de avondvergadering op 13 aug. van de drie ministers plus Clerides en Denktash, deelde Clerides mee dat hij geen beslissing kon nemen zonder overleg met zijn regering over Günes' voorstellen die hij ,,welwillend in overweging" zou nemen. Günes verklaarde daarop dat de hele geschiedenis van Cyprus er een was van uitstel en uitstellende tactieken, en dat hij daarom geen vertrouwen had in een verdaging.

Om 2.30 uur in de vroege morgen van 14 aug. deelde de Britse minister Callaghan mee: ,,U zult het net zo jammer vinden als ik, om te horen, dat de conferentie is afgebroken en dat op dit moment geen uitzicht is op hervatting."

Daarmee was de conferentie op een fiasco uitgelopen.

De situatie op Cyprus (The Economist 24-8)

Callaghan zei op de persconferentie: ,,Ik kan niet geloven dat de vrede in het oostelijke deel van de Middellandse Zee afhangt van 36 uur schorsing en ik heb dat Günes duidelijk gezegd. Naar onze mening was een mislukken van de conferentie onnodig. Er had best een oplossing kunnen worden gevonden. Wij weten dat dit ook de mening is van de Amerikaanse regering. De negen EEG-landen hebben Turkije ook laten weten dat zij deze mening delen."

Minister Mavros verklaarde na de mislukking van de conferentie: ,,De verklaring van Genève bestaat niet meer."

Voorts stelde hij: ,,De wet van de jungle is in ere hersteld. Turkije gedraagt zich als een wolf die de bewaking van de lammetjes wordt toevertrouwd. Het was absoluut onmogelijk verder te praten met een partner, wiens filosofie het is, dat overeenkomsten die men tekent, alleen de wederpartij binden en niet hemzelf. Vannacht waren we veroordeeld hun voorwaarden te accepteren, zoals een generaal van een overwinnend leger de verslagen vijand behandelt. Op ditzelfde moment (03.15 uur vanmorgen) kan de militaire actie op Cyprus hervat zijn. Dit zal het bewijs zijn van de condities waaronder we rond de conferentietafel moesten beraadslagen. De Cyprus-crisis begint vandaag."

Hervatting strijd

Twee uur na de mislukkig van de Geneefse conferentie gingen de Turkse troepen op Cyprus tot het offensief over. Voorafgegaan door lucht- en artilleriebombardementen rukten zij vanuit het bruggehoofd rond Kyrenia in oostelijke en westelijke richting op, kennelijk met het oogmerk het noordelijke deel van het eiland van de rest af te snijden.

Op 14 aug verklaarde de Turkse premier Ecevit te Ankara dat de nieuwe militaire actie ,,minstens even rechtvaardig en legaal (was) als de op 20 juli gestarte (actie)" De operatie was bedoeld om vrede, vrijheid en veiligheid op het eiland te brengen en was niet gericht tegen Griekenland of de Griekse-Cyprische gemeenschap ,,Het doel is een eind te maken aan het langdurige lijden van de Turkse Cyprioten en hen in staat te stellen vrij op hun eigen grondgebied te leven We wensen een evenwichtige samenleving op Cyprus te vestigen die de Turken en de Grieken in staat zal stellen om onder gelijke omstandigheden samen te werken en in voorspoed te leven", aldus Ecevit

Hij stelde tevens nadrukkelijk dat Turkije geen groter gebied onder controle wilde krijgen dan wat het zijn recht achtte, ,,een plaats voor de Turkse bevolking om ongemolesteerd te leven". Voor een autonoom bestuur konden verscheidene gebieden aan de Turkse Cyprioten worden overgedragen en Turkije was nog steeds bereid over alternatieven aan de conferentietafel te spreken Volgens Ecevit was Turkije tijdens de tweede fase van de Geneefse conferentie van meet af aan bereid geweest akkoord te gaan met een redelijk groot gebied, zelfs als een kleiner gebied dan het in de definitieve oplossing wenselijk geachte onder Turkse controle zou zijn geplaatst Als daarover een akkoord zou zijn bereikt, dan had er geen behoefte bestaan aan een tweede militaire actie, zo meende Ecevit

De Griekse regering reageerde op de gebeurtenissen met het besluit d.d. 14 aug. de Griekse strijdkrachten uit de NAVO terug te trekken (zie pag. 740/3). Op 15 aug. verklaarde premier Karamanlis in een radiotoespraalr dat zijn land niet bij machte en daarom niet van zins was tot militaire actie over te gaan.

(Voortzetting volgende aflevering.)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

NIEUWE LUCHTMACHTCOMMANDANT

Uit een bericht van Nieuw *China* over een officieel diner, dat op 1 juni ter ere van een Roemeense militaire delegatie werd gegeven, bleek aan de hand van de lijst van deelnemers. dat de post van luchtmachtcommandant wederom bezet was, en wel door Ma Ning. Hij is opvolger van Woe Fa-hsien, die bij de staatsgreeppoging van Lin Piao betrokken was en waarschijnlijk met deze eind 1971 om het leven gekomen is toen de vliegmachine, waarmee zij naar de SU trachtten te ontkomen, in Mongolië neerstortte.

Van Ma Ning is niet veel bekend. Hij diende voor de communistische machtsovername in het eerste legerkorps, had naderhand verschillende commandoposten in het noordoosten van het land en werd door het tiende partijcongres in het CC gekozen. (AFP, DPA)

CAMPAGNE TEGEN REVISIONISTISCHE TENDENSEN IN DE ECONOMIE

In jan. en febr. van dit jaar heeft een campagne plaats gevonden tegen ,,revisionistische praktijken" in de economie. De actie begon op 14 jan. met de publikatie in Wen. *Hoei* Pao en het Bevrijdingsdagblad van een artikel, geschreven door arbeiders van de vijfde zone van de haven van Sjanghai.

Het artikel was getiteld ,,Wees meesters van de werf en niet slaven van tonnage" en had verder als kop ,,partijcomité's zouden zich moeten bezig houden met belangrijke problemen, de politieke lijn en politiek-ideologisch werk". In het stuk werd gesteld, dat de politieke leiding van zone vijf alleen lippendienst bewees aan de conceptie van steunen op de massa's, in gebreke bleef bij het op de voorgrond stellen van proletarische politiek en in plaats daarvan de verwerkte hoeveelheid goederen (het tonnage) voorop stelde.

Aan de leiding van zone vijf werden de leiders van de havenpost Yangsjoepoe ten voorbeeld gesteld, voor wie snel beën ontladen niet het enige beoordelingscriterium vormde, maar die ook aandacht schonken aan het volgen van de correcte politieke lijn.

Deze publikatie ontketende een kettingreactie in Sjanghai. De situatie werd onderzocht door journalisten, die op de voorpagina's van hun kranten verslag uitbrachten van hun bevindingen. Het partijcomité van de vijfde zone organiseerde een massabijeenkomst. Het CC van de communistische partijafdeling van het havenbestuur van Sjanghai belegde op 15 jan. een vergadering van leidinggevende kaders om het artikel van de havenarbeiders te bestuderen in combinatie met de documenten van het 10de partijcongres cri het nieuwjaarshoofdartikel van het Volksdagblad. Zowel Wen Hoei Pao als het Bevrijdingsdagblad openden hun voorpagina op 18 jan. met de kop ,,Leiding en massa's zijn kameraden in dezelfde loopgraaf". In het desbetreffende artikel erkende de leiding van zone 5 de juistheid van de kritiek van de arbeiders en de noodzaak om af te rekenen met de revisionistische lijn in het bestuur van ondernemingen.

Voorbeelden van revisionistische praktijken. die door arbeiders specifiek voor kritiek en discussie aan de orde werden gesteld waren: Het de voorrang geven aan het vervullen van quota boven politiek werk. dat dientengevolge leed; het gebruik van materiële prikkels om massa-activisme op te wekken; de produktieleiding scheiden van de revolutie; het verrichten van overwerkbetalingen; de houding van fabriekskaders; overmatig omvangrijke bureaucratie; overmatige bewondering voor buitenlandse uitrustingen: en kaders, die niet voldoende aan het werk deelnamen.

Vooral aan de kwestie van de materiële stimulansen werd veel aandacht gegeven. Zo verscheen in het maandblad van de Chinese communistische partij Rode vlag in het januarinummer een artikel van een dokwerker uit Sjanghai, waarin op dit probleem werd ingegaan.

Hij onderscheidt socialistisch activisme en individueel activisme. Materiële prikkels kunnen het laatste stimuleren; maar het socialistische activisme is in de eerste plaats afhankelijk van de ideologische opvoeding en van het begrip voor een revolutionaire politieke lijn. Indien men vnl. oog heeft voor geld verdienen kijkt men uitsluitend naar het directe belang, maar vergeet men de historische zending en het ideaal van het proletariaat.

Resultaat zou zijn, dat het werk van de kaders hoofdzakelijk gaat bestaan in het controleren van de arbeiders en het vervullen van de norm, waardoor de leiding zijn politieke taken zal vergeten. De leidig zal verwijderd raken van de meerderheid van de arbeiders, die zij voortaan alleen maar zal controleren, onderwerpen en wantrouwen. Het zal dan voldoende zijn de normen en de reglementen te verveelvoudigen, zoals voor de culturele revolutie het geval was, en een hele wereld van paperassen te bouwen, die de vrije initiatieven van de arbeiders in de weg staat.

Naar het oordeel van deze arbeider moet men van andere opvattingen uitgaan. De overtuiging, dat de arbeiders de meesters zijn in de staat en de onderneming moet hun gevoel van verantwoordelijkheid jegens het beheer van de fabriek en de geest van onderlinge hulp verheffen. In Le Monde van 12 jan., waarin uit het artikel in Rode vlag wordt geciteerd, wordt erop gewezen, dat niet alle materiële prikkels taboe zijn. De algemene tendens lijkt te zijn, dat men geen goede socialistische produktie Iran bereiken op basis van individueel gedrag, maar dat het aan de andere kant wel van belang is de arbeider bij de resultaten van zijn werk te interesseren.

Wanneer een onderneming meer produceert dan het plan voorschrijft kan zij een deel van het overschot in het welzijnsfonds storten, waaruit voorzieningen op het terrein van huisvesting, kantines, sociale verzekeringen e.d. worden betaald. M.a.w., materiële prikkels van collectieve natuur.

Van anti-revisionistische activiteiten werd verder o.m. melding gemaakt in de FAZ van 22 febr. en in berichten van de persbureaus Reuter en AFP op 27 febr. De FAZ berichtte, dat het partijcomité van een fabriek van synthetische rubber in Lantsjow door de arbeiders tot zelfkritiek was gedwongen. Het comité erkende, dat er in de leiding enige mensen waren. ,,die zeiden, zich op de arbeiders te verlaten, die echter in de praktijk voiledig anders handelen.

In een chemische fabriek, eveneens in Lantsjow, hadden de arbeiders geprotesteerd tegen het plan van de ondernemingsleiding de vervulling van het plan te versnellen door beloning met kleine geschenken en een gratis maaltijd.

Reuter en AFP meldden. dat in Tientsin arbeiders van een dekenfabriek enige leiders van hun onderneming ervan beschuldigden niet alleen te hebben geprobeerd ,,de revisionistische lijn, die tijdens de culturele revolutie werd aangevallen, weer m te voeren! maar zich ook de pleitbezorgers hebben laten maken vin de heginseien, die destijds werden verdedigd door president Lioe Sjao-tsji. Blijkens een bericht in het Volksdagblad waren de arbeiders in Tientsin vooral gebelgd over de mededeling van het kader, dat het personeel eerder naar huis inocht voor de viering van het nieuwe maanjaar, mits de produktienorin met 3% werd overtroffen. Een dergelijke houding is in strijd met de revolutionaire lijn, die voorzitter Mao heeft uitgestippeld, aldus een commentaar van het partijblad.

Het partijcomité van de bewuste fabriek werd verweten, dat het een onjuist standpunt in deze zaak had ingenomen. Bovendien had het comité niet snel genoeg op de kritiek gereageerd met het argument, dat ..er veel lawaai werd gemaakt om een onbeduidende kwestie". China Quarterly, Le Monde, FAZ, Reuter, AFP)

NIEUW-ZEELAND

ZELFBESTUUR VOOR NIUE

Het Nieuwzeelandse eiland Niue, een van de Cook-eilanden in de Pacific, kreeg op 19 okt. — na een referendum op 3 sept. — „volledig zelfbestuur in een vrije associatie met Nieuw-Zeeland". De leider van de bestuursraad, Robert R. Rex, werd die dag door gouverneur-generaal Sir Denis Blundell tot eerste premier van Niue beëdigd.

Van 21 febr. - 2 maart 1973 had een delegatie van Niue onder leiding van Rex in Nieuw-Zeeland besprekingen gevoerd met de regering over het verwerven van zelfbestuur. De volksvergadering van Niue had in nov. 1972 besloten de regering van Nieuw-Zeeland van de wensen van Niue in kennis te stellen: volledig zelfbestuur in een vrije associatie met Nieuw-Zeeland in 1974; in die relatie zouden de bewoners van Niue staatsburgers van Nieuw-Zeeland moeten blijven en zou ook de Nieuwzeelandse economische hulp moeten worden gehandhaafd. *(AdG)*

GEESTELIJK LEVEN

BRIEF NEDERLANDSE BISSCHOPPEN OVER ABORTUS

De Nederlandse R.-K. bisschoppen hebben op 15 okt. een brief gepubliceerd, waarin zij hun standpunt ter zake van de abortus provocatus uiteenzetten.
Wij geven uit deze brief de belangrijkste passages weer.
De bisschoppen beginnen met te verwijzen naar hun brief van 25 febr. 1971 (pag. 704/1-1971). Zij stellen, dat zich sindsdien nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan en zeggen dan:

De ontwikkelingen van de laatste jaren doen ons het volgende opmerken:

1. Wij zien, dat in de openbare voorlichting en discussie de zwaarte van de beslissing tot abortus dikwijls wel wordt erkend voor zover deze beslissing een psychologische belasting betekent voor de betrokkene(n) en invloed heeft op de geestelijke gezondheid. Maar wij moeten hierbij vaststellen, dat dikwijls verzwegen wordt, dat de ernst van zulk een beslissing nu juist hierin ligt, dat een menselijk wezen-in-ontwikkeling wordt gedood. Wij constateren de verbreiding van een spraakgebruik rondom de abortus provocatus, waarin dit wezenlijk aspect wordt verhuld of zelfs verzwegen.

2. Tevens stellen wij vast, dat ter rechtvaardiging van de abortus provocatus niet alleen gewezen wordt op de psychische nood en het conflict bij de zwangere vrouw en haar omgeving, maar ook op het toekomstig belang van het ongeboren kind. Soms wordt in het ongewenst zijn van de zwangerschap op zich zelf reeds een aanwijzing gezien, dat het voor het kind beter is om niet geboren te worden zodat het in zijn belang zou zijn om abortus op te wekken.
Bovendien wordt beëindiging van de zwangerschap ter wille van het kind wenselijk gevonden, wanneer door medisch onderzoek tijdens de zwangerschap komt vast te staan, dat de vrucht ernstige afwijkingen vertoont.
Uiteraard betekent deze wetenschap een zeer zware belasting voor de aanstaande ouders.
In beide gevallen zien wij, dat niet slechts de belangen, de nood van de geestelijke draagkracht van de aanstaande moeder in de overwegingen worden betrokken, maar ook het belang of de ,,waarde" van het kind.

3. Wij stellen verder vast, dat de abortus provocatus in toenemende mate beschouwd wordt als een onderdeel van de geboorteregeling in en buiten het gezin, wanneer namelijk de anticonceptie om welke reden dan ook gefaald heeft.

4. Ten slotte vernemen wij meningen, die in een preventieve gezondheidszorg of ook in een bevolkingsbeleid, zowel met het oog op de grootte als op de kwaliteit van de bevolking, aan de abortus provocatus een regelmatige plaats toekennen.

Dat elke abortus beëindiging van begonnen menselijk leven is, lijkt in toenemende mate minder zwaar te wegen.
Deze ontwikkelingen verontrusten ons in hoge mate. Een verandering van de wetgeving in de zin van een in verschillende gevallen wettig toelaatbaar of niet strafbaar verklaren van abortus provocatus zou deze mening nog verder kunnen versterken. (...)
(...) De eerbied voor het menselijk leven — ook als dit zwak en beginnend is — behoort tot de grondslagen van de menselijke samenleving. Werkelijk respect voor elkaar is slechts mogelijk op grond van eerbied voor het menselijk leven dat in een samenleving veilig behoort te zijn.
Bij elke zwangerschap is er sprake van een nieuw individueel menselijk leven in ontwikkeling, dat — hoezeer ook afhankelijk van het leven van de moeder — daarvan toch te onderscheiden is. Dit is een vaststaand feit. Er is in de stadia van ontwikkeling geen grens te trekken, waarvóór de vrucht nog geen individueel leven zou hebben en waarna zij dit wel zou bezitten.
Van dit beginnend menselijk leven erkennen wij, dat het aangelegd en geroepen is tot de geiiieenschap van de mensen en tot de gemeenschap met God. Daarin zal het zijn eigen menselijke ontplooiing vinden.
Daarom staat het ons niet vrij om over het ongeboren menselijk leven te beschikken, evenmin als wij mogen beschikken over het reeds geboren leven. (...)
(...) Er bestaan in onze samenleving verschillende opvattingen over de waarde van het menselijk leven in het algemeen en over de waarde van het ongeboren menselijk leven. En de opvattingen over de abortus provocatus lopen helaas uiteen op een wijze die voor ons volk pijnlijk is
Toch behoort de eerbied voor menselijk leven, ook als dit nog zwak en beginnend is, tot de grondslagen van onze samenleving.
De staat heeft een verplichting tot bescherming van de rechtsgoederen en van de rechten van personen tegen opzettelijke aantasting door anderen, ongeacht of dezen hierbij handelen volgens eigen zeden of overtuiging
Zo is het de plicht van de staat om het menselijk leven rechtens te beschermen en deze rechtsbescherming strekt zich uit tot het ongeboren leven: dit is een onderdeel van het leven dat de rechtsgemeenschap te beschermen heeft Zelfs al zou de rechtsorde de zedelijke norm van respect voor het ongeboren leven niet of niet voldoende tot uitdrukking brengen, dan blijft deze zedelijke norm onverkort van kracht en behoudt ook haar volstrekt eigen gelding Immers niet de rechtsorde waarborgt primair deze norm, maar een in de mensheid diepgewortelde overtuiging, die oproept tot een gewetensvolle eigen verantwoordelijkheid
Toch willen we hier ook duidelijk uitspreken, dat het prijsgeven van de rechtsbescherming van het ongeboren leven het einde zou betekenen van een openbaar erkende, in het recht verankerde maatschappelijke, verplichting jegens een weerloze vorm van menselijk leven
Tevens zou dit een vacuum scheppen, waarin op den duur zelfs een tegengesteld beginsel zou kunnen worden geïntroduceerd, namelijk de verplichting of minstens het recht orn in het algemeen belang een zwangerschap onder bepaalde omstandigheden te beeindigen
Ten slotte is het te verwachten dat het terugtrekken van de rechtsbeschermrng aan het ongeboren leven niet zonder invloed zal blijven op de rechtsbescherming van het menselijk leven in het algemeen
De wet beschermt het leven onder andere door straffen te stellen op misdrijven tegen het leven Wij zijn van mening dat de strafwet het ongeboren leven van deze bescherming niet kan uitzonderen.
Tegen aantasting van het ongeboren leven moet ingegrepen kunnen worden
Hierbij moet men eraan denken, dat voor de vrouw die oin abortus vraagt en voor degenen die de ingreep verrichten, ieder een eigen toerekenbaarheid geldt. Psychische of sociale nood, welke een verzachtende omstandigheid kan zijn hij de straftoepassing ten aanzien van de vrouw die zich heeft laten aborteren, is dit nog niet voor degenen die de ingreep hebben verricht
Deze laatsten hebben — dikwijls krachtens hun beroep — tot taak om voor menselijk leven op te komen door samen met de vrouw die om abortus vraagt, een andere uitweg uit haar situatie te zoeken.
Daar abortus provocatus het doden van menselijk leven is, kan deze ingreep niet beschouwd worden als een rechtmatige daad die in bepaalde gevallen van iemand geëist kan worden Daarom moet het uitgesloten zijn dat tegen iemand die geweigerd heeft abortus provocatus te verrichten of daaraan mee te werken juridische maatregelen genomen kunnen worden op grond van deze weigering. Zo mag het niet mogelijk zijn dat een medicus of een lid van het verplegend personeel ontslagen wordt omdat zij weigeren aan abortus mede te werken.
Evenmin mag schadeloosstelling geëist kunnen worden voor eventuele als nadelig aan te merken gevolgen, die zouden kunnen voortvloeien uit de weigering abortus te verrichten
Natuurlijk is het vaststellen van strafsancties niet het enige middel waarmee de wet het ongeboren leven kan beschermen Nog belangrijker zijn wetten en maatregelen, die gunstige omstandigheden scheppen voor het uitdragen en verzorgen van het ongeboren leven Maar dat neemt niet weg, dat het ongeboren leven — evenals het geboren leven — het recht heeft om ook door strafsanties te worden beschermd
De plicht oin het menselijk leven te beschermen geldt voor iedereen Wie zich laat normeren door Gods Woord, weet zich tot deze beschermplicht bovendien uitgenodigd door zijn geloof m het betrokken zijn van de scheppende God bij het ontstaan van ieder mens, in de persoonlijke relatie van de Vader van alle leven met elk mensenkind, vanaf het eerste begin van zijn bestaan
De katholieke kerk heeft altijd, maar in het bijzonder de laatste tijd bij monde van het Tweede Vaticaanse concilie, van de paus en talrijke bisschoppenconferenties — evenals andere kerken — abortus provocatus afgewezen als een inbreuk op menselijk leven Zij pleit tevens voor begrip en bijstand aan moeders in nood.
Het afwijzen van abortus provocatus is echter geen specifiek christelijk standpunt Het vloeit voort uit de eerbied voor het menselijk leven dat weerloos is Het gaat hier om algemeen menselijke waarden, waarvoor ieder mens moet opkomen (De Volkskrant, NRC/H'blad) (Vor. ber. pag 704/1-1971)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelniij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE STRIJD TEGEN DE KOERDEN IN IRAK

Sinds de eenzijdige afkondiging door de Iraakse regering van een autonomiestatuut voor de Koerden (pag. 215) op 11 maart en het daaraan gekoppelde ,,ultimatum" aan de Koerden, vertegenwoordigd door de Koerdische Democratische Partij van Moestafa Barzani, dit statuut vóór 26 maart te aanvaarden, zijn nog onderhandelingen tussen de regering en de KDP gevoerd. Deze bleven echter zonder resultaat.

Inmiddels waren op 12 maart al gevechten begonnen, die — nadat de Iraakse regering op 26 maart met de uitvoering van autonomiedecreten een begin had gemaakt — in de loop van april uitliepen op een regelrechte oorlog op grote schaal tussen Iraakse regeringstroepen en Koerdische guerrillastrijders, de z.g. Pesh Merga (= zij die de dood in de ogen zien).

Van deze oorlog en het verloop ervan wordt door de Iraakse regering nagenoeg niets vermeld. Een regeringswoordvoerder te Bagdad verklaarde volgens Trouw (23-11): ,,Oorlog in Irak? Welnee, er zitten wat opstandige elementen in de bergen van het noorden: de oude Barzani met een handvol agenten van het imperialisme om zich heen. Nog vóór de winter invalt zal hun verzet gebroken zijn..." Maar uit berichten van journalisten die — meestal vanuit Perzië — het strijdtoneel bezoeken, uit verhalen van vluchtelingen en uit berichten van de Koerdische zender ,,De Stem van Koerdistan" — die in Turkije worden opgevangen — blijkt dat er wel degelijk van een echte oorlog sprake is.

Gezien de bewapening van beide partijen is het een zeer ongelijke strijd. De FAZ (30-10) berichtte:

,,Acht Iraakse divisies en twee aparte brigades, die met de modernste Russische wapens zijn uitgerust (dat betreft in totaal vier vijfde van de Iraakse strijdkrachten) staan tegenover ca. 40.000 Pesh Merga, die met verouderde karabijnen en machinegeweren van Russische en Chinese herkomst vechten. (...) De Iraakse strijdkrachten zijn sinds 1970 door de Sowjet-Unie met 1.200 tanks van de typen T 54, 55 en 62 uitgerust.

Naast Mig 17 en 19's beschikt de luchtmacht sinds het begin van de oorlog over de nieuwste typen Russische gevechtsvliegtuigen. Tupolew 22 (ca. 12), Sochoi 20 (ca. 24) en Mig 23 (ca. 12). Irak is het enige land buiten het Warschaupact dat tot dusver de lange-afstandsbommenwerper Tu 22 met een actieradius van 1.600 km gekregen heeft. Omdat de opleiding van Iraakse piloten voor de Tu 22 nog niet en die voor de Mig 23 pas net begonnen is, wordt als zeker aangenomen dat deze toestellen door Russische piloten worden gevlogen. (...) De Koerdische strijdkrachten kunnen tegenover dit arsenaal slechts Brits veldgeschut — 20 ponders — uit de Tweede Wereldoorlog, Russisch 120 mm geschut, Russisch 30 mm afweergeschut, Chinees 14,5 tweelingafweergeschut, bazooka's en pantservuisten stellen.

De aanwezigheid van 3.000 a 5.000 Russische militaire adviseurs in Irak, waarbij nog ca. 5.000 Russische experts op het terrein van bestuur en de economie komen, werpt zijn vruchten ook bij de grondtroepen af. ,,Tot 1970 hadden de Irakezen moeite ook maar twaalf stuks geschut op elkaar af te stemmen", verklaarde een Koerdische ingenieur, ,,nu klopt de coördinatie van artillerie- en luchtmachtvoorbereiding, van het inzetten van tanks en artillerie."

Volgens de laatste Koerdische opgaven heeft de strijd tot midden oktober aan Iraakse zijde 5.260 doden en 9.393 gewonden gevergd, waarbij nog 595 doden en 977 gewonden onder Koerdische ,,collaborateurs"" komen. De Koerdische verliezen (zouden) bedragen 535 gedode en 1.360 gewonde Pesh Merga plus 493 gedode en 952 gewonde burgers. De verliezen aan beide zijden zijn twee a drie maal zo hoog als bij vroegere botsingen. De Koerden beweren verder 296 tanks en pantservoertuigen vernietigd te hebben en 39 vliegtuigen en helikopters neergeschoten te hebben. 134 Iraakse krijgsgevangenen, waaronder negen officieren en een piloot, bevinden zich in Koerdische handen. Van Koerdische krijgsgevangenen in Iraakse gevangenschap is de Koerden van Barzani niets bekend", aldus de *FAZ*.

De oorlog blijkt voorts uit de vluchtelingenstroom die de laatste maanden op gang gekomen is. Van de Koerden in de bergen zijn er nu al 135.000 naar Perzië uitgeweken.

Daar worden zij dichtbij de grens opgevangen in een twaalftal tentenkampen, die onder beheer staan

* Volgens NRC/Blad **(23-10)** vechten **15.000** Koerden als hulptroepen met het regeringsleger mee — hoofdzakelijk communisten en stammen die Barzani vijandig gezind zijn (o.a **Zibari's** en Herki's).

Met mortieren bewapende **Pesh** Merga in Koerdistan

van de Iraanse ,,Rode Zon en Leeuw", het Perzische Rode Kruis, aldus *NRC/H'blad* (17-10).

De eerste gevechten

Op 12 maart zouden zich de eerste gevechten tussen Iraakse militairen en Pesh Merga hebben voorgedaan.
Op 14 maart maakte de Turkse regering bekend dat nabij de Turkse grens in Irak gevechten tussen Iraakse regeringstroepen en Koerden waren uitgebroken. Het Turkse blad Tercuman berichtte dat de Koerden de grensstad Zakho beheersten en de weg van Zakho naar Mosoel hadden afgesneden. Een Turkse functionaris in de grensprovincie Mardin meende dat Koerdische eenheden bezig waren alle Iraakse grensposten te bezetten.
Voor het eerst sinds maart 1970 was de clandestiene zender ,,De Stem van Koerdistan" weer in de lucht en wel met een oproep om ,,uw land met wapengeweld te nemen".
Op 14 maart sloot de Iraakse regering de grens met Turkije, maar de volgende dag deelde zij de Turkse regering mee dat die grens weer was opengesteld.
Op 15 maart werd echter vanuit Ankara gemeld dat de Koerden die 330 km lange grens onder controle hadden. Aan de gevechten zou toen een einde zijn gekomen.
Op 16 maart werd voor het eerst melding gemaakt van bombardementen van de Iraakse luchtmacht op Koerdische posities. Tegelijk werd bericht dat het Iraakse garnizoen te Ruzgari bij Zakho door Koerdische eenheden zou zijn omsingeld en met uithongering zou worden bedreigd.

Koerdische volksverhuizing

Het Iraakse ultimatum van 11 maart leidde o.a. tot een Koerdische volksverhuizing. De vijf Koerdische ministers in de centrale regering traden af en vertrokken naar het noorden. Het Koerdische blad *Al* Taakhi staakte zijn verschijning op 12 maart. Hoofdredacteur Dara Taufik en zijn staf vertrokken naar Koerdistan evenals duizenden Koerden die in Arabische steden woonden. Daaronder waren hoge regeringsambtenaren, deserteurs van leger en politie, doktoren, docenten, advocaten, technici en studenten. In Koerdistan zelf trok de bevolking van hele steden de bergen in: In Shamshanal in het gebied van Kirkoek werden regeringsgebouwen in brand gestoken voordat de plaats werd ontruimd; in Arbil, Soelaymaniyah en Dohuk verlieten de gouverneurs hun posten om zich op Barzani's hoofdkwartier te Galala te melden; een deel van de politie te Arbil zou met medeneming van de wapens gedeserteerd zijn; docenten en studenten van de universiteit van Soelaymaniyah vertrokken en masse naar Qala Diza nabij de grens met Perzië.
Volgens De *Stem* van *Koerdistan* zouden 100 artsen, 100 juristen, 300 ingenieurs, 500 onderwijzers, 5.000 regeringsambtenaren, 4.000 militairen en politiemannen en 10.000 studenten naar het ,,vrije Koerdistan" zijn getrokken. In totaal zouden ca. 130.000 vluchtelingen uit het laagland afkomstig zijn, aldus berichtte de NZZ (12-5).

Maatregelen Bagdad

Reeds op 13 maart benoemde de regering te Bagdad drie nieuwe gouverneurs in de Koerdische gouvernoraten (mouhafazat). In Kirkoek was dat Khaled Tabra, de vroegere leider van de geheime staatspolitie, die nauwe betrekkingen zou onderhouden met plv. Baathvoorzitter Saddam Hoessein. Ook werden militaire maatregelen getroffen. Op 11 maart zouden Iraakse troepen strategische punten in Soelaymaniyah hebben bezet. Met de handhaving van de veiligheid werd volgens FAZ (16-3) de 9de divisie belast, die onder bevel stond van generaal Tahar Shakardji, die reeds voor 1970 ervaring in de strijd met de Koerden had opgedaan. Deze nieuwe divisie zou uitgerust zijn met tanks en helikopters van het type Alouette. Verder zou Bagdad volgens AFP (15-3) ook de 5de divisie hebben ingezet, die over honderden met raketten uitgeruste helikopters van het type Alouette zou beschikken. Volgens het Libanese blad Al *Nahar* (18-3) was een derde divisie, de 8ste, op weg naar de provincie Mosoel. In totaal zouden dus drie divisies in het noorden zijn ingezet met ca. 48.000 man.

De houding van de SU

De Sowjet-Unie, die in de jaren 1961-1970 van sympathie voor de Koerden blijk had gegeven, zou volgens de NZZ (16-3) in de voorbije maanden hebben getracht Barzani over te halen tot aanvaarding van de autonomievoorstellen van Irak. Het bewind van Irak, dat in vele opzichten een nauwere band met de SU onderhield dan alle andere Arabische staten, zou mede in het belang van de SU van zijn voornaamste probleem op het terrein van de binnenlandse politiek verlost moeten worden. De *Prawda* liet zich volgens Le Monde (19-3) gunstig uit over het autonomiedecreet van Bagdad en kwalificeerde tegenstanders daarvan als ,,reactionairen". Sowjetrussische adviseurs zouden echter wel een politieke actie hebben aangeraden, aldus de NZZ (2-9), waarbij de Koerdische communistische partij een hoofdrol zou moeten spelen. De Koerdenleider Barzani zou van ,,feodalisme" moeten worden beschuldigd en er zou naar moeten worden gestreefd zijn invloed met politieke middelen te breken. Het ontraden van militaire actie, die dan met Russische wapens zou moeten geschieden — Irak is daar geheel op aangewezen —, hield volgens de NZZ verband met de aanwezigheid van Koerden in de Sowjet-republiek Armenië en met het prestige van de SU als wapenleverancier in het algemeen.
Op 23 maart arriveerde de Sowjetrussische minister van defensie, maarschalk Gretsjko, in Bagdad voor een vierdaags bezoek dat ten doel zou hebben gehad een hervatting van de strijd te beletten. Hij overhandigde een boodschap van partijleider Brezjnew aan president Al-Bakr. Op *26* maart keerde hij, een dag eerder dan gepland en enkele uren voor de uitvaarding van de autonomiedecreten door de Iraakse regering, naar huis terug.
Op 28 maart arriveerde de Sowjetminister van binnenlandse zaken, Sjtsjelokow, voor een vierdaags bezoek in Bagdad. Op 31 maart ondertekende hij met zijn Iraakse ambtgenoot Saadoun Ghaidan een akkoord over samenwerking. Sjtsjelokow verklaarde dat dit akkoord ,,tot versterking van de betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en Irak (ZOU) bijdragen en de gemeenschappelijke doelstellingen en beginselen van de beide landen (zou) dienen". Hij keerde op 1 april naar Moskou terug. Op 30 maart had het Iraakse persbureau reeds gemeld dat de SU in Irak een 585 km lange oliepijpleiding zou aanleggen tussen Basrah in het zuiden en Bagdad. Deze zou in 1976 gereed zijn en een jaarlijkse capaciteit van een miljoen ton hebben.

Autonomiedecreet in werking. *Andere* regeringsmaatregelen

Op 26 maart werd duidelijk dat de onderhandelingen tussen de centrale regering te Bagdad en de KDP-delegatie (pag. 215/3) vruchteloos waren gebleven. Die dag kondigde de

regering een reeks decreten af waarmee het autonomiestatuut in werking werd gesteld. Eén van die decreten voorzag de verkiezing volgens algemeen kiesrecht van een parlement (80 leden) en de instelling van een uitvoerende raad (10 leden) voor Koerdistan, alsook de vestiging van een speciaal hof van appel te Erbil. Voorts werd bepaald dat bestuursdocumenten van Koerdistan in het Koerdisch konden worden geredigeerd, maai dat de officiële correspondentie tussen de Koerdische en de centrale regering in het Arabisch moest geschieden. In een ander decreet werd machtiging verleend tot de stichting van Koerdische scholen niet alleen in Koerdistan, maar ook in de Arabische provincies van Irak. Tevens werd een amnestie afgekondigd voor militairen, ambtenaren en arbeiders, die hun posten hadden verlaten en naar Barzani waren overgelopen, mits zij zich binnen 30 dagen bij hun onderdeel of op hun werk meldden. President Al-Bakr deelde op 26 maart op een persconferentie mee dat de onderhandelingen met de KDP waren stukgelopen op de kwestie-Kirkoek. De regering had een gemengd bestuur voor het door Koerden, Arabieren en andere minderheden bewoonde gebied voorgesteld dat zou ressorteren onder de centrale regering. De Koerdische onderhandelaars hadden het beginsel van een gemengd bestuur aanvaard maar slechts op voorwaarde dat dit verantwoordelijk zou zijn jegens de autonome uitvoerende raad van Koerdistan. ,,Een dergelijke curieuze logica kan niet worden aanvaard", aldus de president.

Koerdenleider Barzani verklaarde de volgende dag: ,,De regering heeft geen enkele concessie aan de Koerdische verlangens gedaan en heeft tot dusverre bij de besprekingen geen serieuze bedoelingen getoond". Hij meende echter dat het nog steeds mogelijk was een bevredigende oplossing te bereiken als ernstige onderhandelingen zouden worden gevoerd en beide partijen een positieve houding aannamen. Tegelijk waarschuwde hij echter voor de mogelijkheid van een totale oorlog en hij pleitte voor buitenlandse bemiddeling om ,,ons in dit tragische moment te helpen".

Op 27 maart verscheen het Koerdische blad Al *Taakhi* opnieuw te Bagdad, nu onder directie van Aziz Akrawi, een van de leden van het Centrale Comité van de KDP die wegens zijn pro-Bagdad houding uit de party was gestoten.

Op 8 april maakte het Iraakse persbureau INA bekend dat de vijf Koerdische ministers, die zich bij Barzani hadden aangesloten, waren vervangen. Het betrof: Ihsan Chirzade (gemeente- en plattelandszaken), Mohammed Mahmoud Abdel Rahman (wederopbouw noorden), Nouri Chawiche (staatminister), Saleh al-Yousifi (staatsminister) en Mohsen Dezei (openbare werken en bouwnijverheid). In hun plaats werden op 7 april vijf nieuwe Koerdische ministers beëdigd: Hashem Hassan Akrawi (gemeente- en plattelandszaken), Aziz Akrawi (staatsminister, zie hierboven), Abdel Sattar Taher Sharif (openbare werken en bouwnijverheid), Abdoellah Ismail Ahmed (staatsminister) en Obeidallah Moestafa Barzani (staatsminister, de oudste zoon van Moestafa Barzani). Aziz Akrawi en Abdoellah Ismail Ahmed zouden als staatsministers verantwoordelijk zijn voor ,,de organisatorische en politieke leiding", en zij zouden ,,het hoofd dienen te bieden aan de samenzweringen van het imperialisme en de reactie", aldus de officiele mededeling.

Een KDP-woordvoerder verzekerde op 8 april te Londen dat de vijf nieuwe ministers niet representatief waren en dat zij over geen aanhangers in Koerdistan beschikten. Dezelfde dag riep het Koerdische blad Al *Taakhi* te Bagdad het Koerdische volk op zich van Barzani's leiding te ontdoen.

Op 21 april werd de Koerdische diplomaat Taha Mohieddin Marouf tot vice-president van Irak benoemd. Hij was staatsminister in het eerste kabinet van president Al-Bakr (gevormd op 30 juli 1968) en hij was voor zijn benoeming tot vice-president ambassadeur in Rome. Volgens *NRC/H'blad* (23-4) was hij fervent anti-Barzani. De in het akkoord van 11 maart 1970 overeengekomen benoeming van een Koerdische vicepresident was steeds uitgesteld. De KDP had Habib Karim, eerste secretaris van het politieke bureau van de partij, voor deze past voorgedragen, maar Karim was door de centrale regering afgewezen, aldus *NRC/H'blad.*

Hashem Akrawi, lid van het politieke bureau van de nieuwe KDP (te Bagdad), werd op 24 sept. benoemd tot voorzitter van de uitvoerende raad van Koerdistan. De eveneens in het autonomiedecreet voorziene wetgevende vergadering kwam op 5 okt. voor het eerst bijeen te Erbil (Arbil) voor een debat over de politieke en economische structuur onder voorzitterschap van Aboebakr Bshadari (Maar van de 80 leden waren slechts 72 aanwezig; de overige acht moesten nog worden benoemd. (Le Monde 11-10)

Het verloop *van* de strijd

De gevechten, die aanvankelijk beperkt waren gebleven tot het Iraaks-Turkse grensgebied, breidden zich eind maart uit tot de streken rond Erbil, Soelaymaniyah en Kirkoek. Turkse bronnen berichtten op 1 april dat een vanuit Erbil oprukkende Iraakse brigade zware verliezen had geleden, toen de troepen in de Alibeypas in een hinderlaag vielen, d.w.z. ca. 13 km ten zuidwesten van Rawanduz; volgens de Koerdische radio zouden honderden Iraakse regeringsmilitairen zijn gedood en zouden 230 man zich hebben overgegeven, terwijl bovendien drie vliegtuigen zouden zijn neergeschoten.

De strijd kreeg een verbitterder karakter nadat 11 vooraanstaande KDP-leden, die kort na 11 maart in Bagdad waren gearresteerd en naar Erbil overgebracht, ter dood vercordeeld waren en op 17 april door de kogel waren terechtgesteld. Als gevolg hiervan hadden de Koerden, volgens een in Turkije opgevangen uitzending van de Stem van Koerdistan, de ,,totale oorlog" tegen de regering van Bagdad afgekondigd, die zou voortduren tot een van de twee partijen zou zijn vernietigd. Hetzelfde radiostation berichtte op 22 april dat de Pesh Merga 19 Iraakse officieren, o.w. twee kolonels, door de kogel had terechtgesteld als vergelding voor de dood van de elf Koerden.

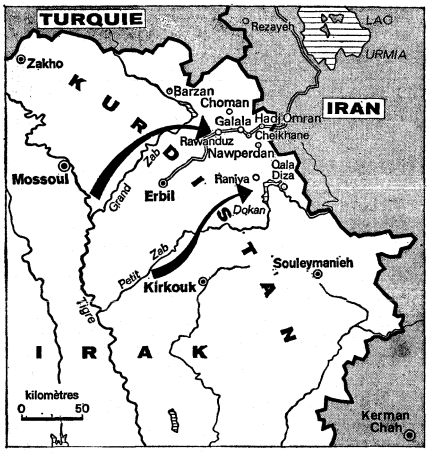
Over het algemene verloop van de strijd berichtte de NZZ (21-9) als volgt:

,,De gevechten begonnen met een aanval van de Pesh Merga, die eind maart en in april de hele Iraaks-Perzische en Iraaks-Turkse grens, in zoverre die door Koerdisch gebied loopt, beheersten. Zij omsingelden daarbij Iraakse garnizoenen in de meeste grotere plaatsen, waarbij men zich moet voorstellen dat zij van ae omringende bergen uit de bewegingen van de regeringstroepen wisten te controleren en in de meeste gevallen in staat waren hun tegenstanders in of bij de kazernes vast te pinnen. Het Iraakse leger zette steeds aanzienlijker middelen in om deze garnizoenen te ontzetten. Vele moesten vanuit de lucht worden bevoorraad. Reeds in het voorjaar lukte het een Iraakse pantsercolonne het garnizoen van Dohuk, bij de Iraaks-Turkse grens, te ontzetten en het beheer van de grenspos-

ten aan de Turkse grens weer over te nemen.
In juli meldden de Koerden gevechten aan elf diverse fronten: in de vlakte van Hular, bij Soelaymaniyah, bij Zanmaku in de streek van Khanaqin, bij Kirkoek, bij Bavatshi op de berg Sanjak, bij Dohuk, bij Sheykhan Areh nabij Mosoel, bij Balak in de befaamde Ali-Beg-kloof, bij Quaradagh in dezelfde streek, bij Saffin nabij Rawanduz en bij Dakan in de buurt van de gelijknamige dam. Toen beheersten de Koerden volgens eigen opgaven de plaatsen Qala Diza, Aleptshe, Panjwin. Raniya, Rawanduz, Amadieh alsmede de Baradah-berg en het Sanjak-gebergte. Maar belangrijker dan de beheersing van vaste plaatsen en dorpen was voor de Pesh Merga het feit dat zij bergwegen en pisten steeds van alle kanten onder schot konden nemen en zo de transporten en de bevoorradingscolonnes van hun vijanden permanent verliezen berokkenden. De Koerdische aanvallen worden bijna alleen 's nachts uitgevoerd; acties overdag worden door de Iraakse luchtmacht verijdeld, waartegen de Koerden slechts enkele oude stuks afweergeschut in stelling kunnen brengen.
De uit de Sowjet-Unie stammende bommenwerpers en jachtvliegtuigen vallen regelmatig de Koerdische dorpen aan.
Qala Diza werd door een bombardement verwoest, dat honderden doden vergde. (Bij dit bombardement op 24 april door twee Sukhoi's kwamen volgens de N Z Z van 12 mei 130 Koerden om, onder wie 80 kinderen.!, Zelfs afzonderlijke boeren worden bij hun arbeid op de velden door jachtvliegtuigen onder schot genomen. De bevolking heeft geen keus dan zich in holen te verstoppen en slechts 's nachts naar hun dorpen te komen, waarbij alle licht moet worden vermeden. Het aantal vluchtelingen, meest vrouwen en kinderen plus oude mensen, dat over de Perzische grens stroomt neemt steeds toe. (...)
In augustus hebben de regeringstroepen een offensief met tanks uitgevoerd, dat mogelijk tot doel had de Perzische grens te bereiken en het gebied van het Koerdische gebied in tweeën te splitsen. Volgens Koerdische verklaringen hebben de Irakezen daarbij hun ,,twee laatste beschikbare pantserbrigades" ingezet. De gevechten waren de tot dusver hardste. De Koerden geven toe dat de in de Sowjet-Unie opgeleide Iraakse soldaten en officieren het terrein beter hebben weten te benutten dan in vroegere oorlogen. De tankspitsen wisten doorbraken te forceren naar Qala Diza en naar Rawanduz. Maar het verzet van de Pesh Merga is niet gebroken. Zij hebben sinds eind augustus tegenoffensieven gelanceerd.
Hun radio maakt in het Arabisch dagelijks de namen van de gesneuvelde Iraakse soldaten en officieren bekend, die zij zouden hebben geïdentificeerd en begraven. In augustus alleen al waren dat meer dan 3.000 namen.
Medio september waren de tegenoffensieven kennelijk een aanzienlijk stuk gevorderd. De Koerden pogen blijkbaar de diep in het centrum van de bergen doorgedrongen elite- en pantsereenheden van het Iraakse leger af te snijden en in de rug te overvallen. Op 16 sept. hebben zij zelfs de omsingeling van Kirkoek gemeld. Men moet zich voorstellen dat Pesh Merga groepen onder dekking van de nacht diep achter de linies van de regeringstroepen infiltreren en dat zij zo nu en dan trachten zich in dergelijke posities enige tijd te handhaven. De pijpleiding van Kirkoek is minstens tweemaal door de Pesh Merga vernield en in brand gestoken. Voor de toekomst zou het van enig belang kunnen zijn of de Koerden een langer durende sabotage van de aardolieinstallaties van Kirkoek lukt. Het Iraakse doel nl. de veldtocht voor het begin van de winter te beëindigen, is kennelijk niet bereikt..., aldus de N Z Z (21-9).

Een enisgzins ander beeld van de militaire positie van de Koerden schetste *NRC/H'blad* (17-10):

"... De afgelopen zomer is de strijd onbeslist gebleven. Het Iraakse leger is er niet in geslaagd de Koerdische strijders (...) militair de genadeklap toe te dienen, iets wat gezien de guerrilla-tactiek van de Koerden ook niet mogelijk is. In mei al veroverden de Irakezen de stad Zakho vlak aan de grens met Turkije op de Koerden. Hierna werd de Turks-Iraakse grens, behalve voor het internationale wegverkeer, door het Turkse leger hermetisch afgesloten om te voorkomen dat de Koerden in Irak in enigerlei vorm via sluikhandel vanuit Turkije gesteund zouden kunnen worden. De regering in Ankara doet alles om ,,politieke infectie" van haar eigen Koerdische minderheid in Oost-Anatolië tegen te gaan. En omdat de aanvoer ten behoeve van de Koerden vanuit Syrië ook niet veel betekende en de economische blokkade van het noorden door de regering in Bagdad met succes werd doorgevoerd, zag Barzani zich al spoedig geconfronteerd met de kwetsbaarheid van zijn enig overgebleven aanvoerlijn vanuit Iran.
De regering in Teheran steunt Barzani in zijn strijd tegen de regering in Bagdad, om het aldaar residerende Baath-regime van president Ahmad Hassan al-Bakr de voet dwars te zetten. De meeste acties van het Iraakse leger zijn de laatste twee maanden dan ook gericht geweest op het doorsnijden van de Koerdische aanvoerwegen; hierbij hebben Barzani's troepen gevoelige militaire tegenslagen moeten incasseren.
Het met bijzonder moderne Russische wapens uitgeruste Iraakse leger heeft namelijk getracht Iraaks Koerdistan in drieën te splitsen, wat met de verovering van Rawanduz en Qala Diza bijna gelukt was. Dat de Irakezen nog voor het invallen van de winter — over enkele weken — via Mirga Sour naar de Turkse grens kunnen doorstoten en dus West-Koerdistan kunnen isoleren lijkt vrijwel uitgesloten. Door de spoedig invallende regens wordt het voor het regeringsleger onmogelijk het gevaarlijkste wapen tegen de Koerden, nl. de tanks, in te zetten. En zo hebben Barzani's strijders tot april de tijd om hun posities te consolideren, en op hun beurt de gelegenheid het Iraakse leger van de aanvoerwegen af te snijden.
Volgens het Iraakse persbureau INA zouden de regeringstroepen echter op de valreep de strategische berg Zozik, aan de ingang van de Chouman-vallei, waar de Koerden hun hoofdkwartier hebben, veroverd hebben. Hiermee wordt de enige asfaltweg in Noordoost-Koerdistan, de z.g. Hamiltonroad, bedreigd, en is een oprukken van het Iraakse leger oostwaarts naar Chouman en zelfs Hajj Umran aan de grens met Iran wellicht mogelijk geworden. Nog afgezien van het psychologische effect — tijdens het 13-jarige verzet van de Koerden tegen Bagdad werd de Chouman-vallei door het regeringsleger nooit veroverd — zou zo'n actie de opstandige Koerden in één klap beroven van hun enige aanvoerweg voor zwaar materieel, wapens, munitie en voedsel vanuit Iran, en tevens de enige vluchtweg voor de duizenden Koerdische vluchtelingen die de wijk nemen naar Iran.

De twee pijlen geven de richting van het dubbele offensief aan dat begin augustus door de Iraakse troepen werd gelanceerd in de richting van Rawanduz en naar Raniya en Qala Diza. De Hamiltonweg loopt van Erbil via Rawanduz en bereikt via een vallei de Perzische grens bij de berg Shinok. (Le Monde)

Trouw (13-11) schreef over de laatste militaire ontwikkelingen o.a.:

,,Bijna was het Koerdische front doormidden gesneden, maar juist de laatste, hoogste bergruggen bleven voor de Irakezen onneembaar. Nieuwe, nóg zwaardere aanvallen werden in september en oktober ondernomen, op de strategische berg Zozik, op de Garu Omar Agha pas, alle aan het middenfront bij Rawanduz, en verder zuidelijk bij Raniya. Met alle macht probeerde het Iraakse leger het slot in de poort naar het Koerdische hoofdkwartier open te breken. Dag na dag werden, onder ongenadig artillerievuur nieuwe Iraakse troepen de pashellingen opgestuurd.
Telkens nieuwe, want de verliezen waren hoog: door de Koerden worden ze, voor september alleen, op ruim 2000 man geschat, evenveel als voor de eerste zes maanden van deze ellendige oorlog, de zwaarste ooit tegen de Koerden gevoerd, de zwaarste oorlog die op dit ogenblik op de wereld woedt."
De Koerdische bevelhdbber van het middenfront, oud-minister Mohammed Mahboud Abdel Rahman, verklaarde volgens T r o u w :
,,We hebben in onze belangrijkste posities kunnen standhouden en zelfs zojuist de berg Zozik terugveroverd. Nu is onze aanvoerweg naar het noordelijk front tenminste veiliggesteld. De regens beginnen, de eerste sneeuw is gevallen. Het Iraakse leger heeft de beslissende slag vóór de winter niet gehaald — nu komen wij opzetten".
T r o u w vervolgde:
,,Is dit het keerpunt voor de Koerden? In elk geval moet het uitblijven van militair succes voor de Baath-regering een politieke klap van jewelste zijn. Maar bovendien is aan de oostkant een ontwikkeling gaande die haar niet onberoerd kan laten. Want van over de Perzische grens zijn nieuwe wapens binnengeko-

men: moderne antitankraketten en artillerie van fors kaliber. Van Perzië zelf, van de Amerikanen? Stellig moet de Perzische regering ervan weten, want liet grensverkeer met Vrij Koerdistan wordt zorgvuldig in de gaten gehouden. En dat zet menigeen aan het denken.
Tot dusverre liet de Sjah alleen munitie, hooguit wat lichte wapens doorkomen, maar nu is hij verder gegaan..."

Iraaks-Perzische grensincidenten

Kennelijk in verband met de Iraakse offensieven van aug. werd ook halverwege die maand — voor het eerst sinds vier maanden — een gespannen toestand aan de Iraaks-Perzische grens gemeld.

Terwijl juist op 13 aug. te Istanboel besprekingen waren begonnen tussen vertegenwoordigers van beide landen over grensproblemen, beschuldigde Perzië Irak ervan, volgens *Le Monde* (27-8), sinds 14 aug. een reeks grensincidenten te hebben uitgelokt en verklaarde Irak op 23 aug. een Perzische agressieve actie te hebben afgeslagen. Volgens *The Times* (14-8) zouden Irakezen in de periode van 4 tot 12 aug. al Perzische dorpen in de buurt van Qasr-el-Shirin hebben beschoten, waarbij op 7 aug. in Karimabad een jongen was gedood en op 10 aug. in Shaikh Saleh een meisje. Hel Iraakse ministerie van buitenlandse zaken lichtte op 26 aug. de Arabische en andere buitenlandse vertegenwoordigingen in Bagdad in over een grensincident van 6½ uur, waarbij op 25 aug. een Iraakse militair zou zijn gedood in het gebied van Khanakin.

Volgens Perzische berichten hadden Iraakse troepen op 26 en 27 aug. beschietingen van Perzische grensposten uitgevoerd, en zouden Perzische troepen als vergelding in de nacht van 27 op 28 aug. drie Iraakse tanks hebben vernietigd en drie Iraakse militairen gedood.

Ook zouden volgens Perzië vier Iraakse vliegtuigen op 6 sept. het Perzische dorp Kohnelabidjan bij Piranshahr hebben gebombardeerd, waardoor 15 mensen om het leven zouden zijn gekomen. De Iraakse minister van buitenlandse zaken ontkende deze luchtaanval op 3 okt. maar verklaarde tevens dat zijn iand naar vermindering van de spanning aan de grens streefde, omdat een openlijk conflict niet in het belang van beide staten was.

Op 12 okt. maakte Irak melding van de ontdekking van een pro-Perzisch spionagekomplot.

Op 16 okt. sprak het Perzische persbureau van een van de ernstigste grensincidenten van de laatste maanden: 200 zwaarbewapende Irakezen zouden de vorige dag de grens hebben overschreden en een Perzische boer hebben doodgeschoten, waarna door het vuur van Perzische grenssoldaten drie Irakezen zouden zijn gedood.

(Vor. ber. pag. 214/3)

Vluchtelingenkampen in Perzië hij de grens met Irak

Vluchtelingen

Op 27 aug. deelde de directeur van de Perzische Rode Leeuw en Zon, Hossain Khatibi, mee dat vanuit Iraaks Koerdistan 72.380 vluchtelingen naar Perzië waren uitgeweken: 46.852 kinderen ben. 10 jaar, 18.345 oude vrouwen en 7.183 oude mannen. Voor hen waren 12 kampen opgericht in de provincies Kermanshahan, West-Azerbeidzjan en Koerdistan. Deze operatie had tot dan toe meer dan $ 100 mln gekost en was door de Perzische regering betaald.

Volgens Koerdische artsen, aldus *The Times* (13-11), is ongeveer een half miljoen mensen van huis en haard verdreven door de strijd en in het bijzonder door de bombardementen. Van hen zouden 135.000 tot dan toe naar Perzië zijn uitgeweken. Het ernstigst getroffen gebied zou dat van Babinan zijn in het noordwesten van Koerdistan bij de grens met Turkije. Van de totale bevolking van 250.000 in deze streek zouden meer dan 100.000 personen vluchtelingen zijn uit aangrenzende gebieden die thans onder controle van de Iraakse regering staan, zoals Sinjar, Mosoel en Zakho. De Turkse grens was echter volgens *The Tirnes* hermetisch gesloten. Op 7 aug. had Turkije, zo berichtte *The Financial Times* toen, zijn grenzen voor Koerdische vluchtelingen gesloten, nadat Iraakse straaljagers het Turkse grensgebied hadden bestookt. Eerder zou Turkije 5.000 vluchtelingen hebben opgenomen, maar na een bezoek van de Iraakse minister van binnenlandse zaken Ghaidan aan Turkije zouden in juli geen vluchtelingen meer zijn toegelaten. Op 21 okt. werd evenwel bericht dat 3.000 vluchtelingen Turkije waren binnengekomen (met 100.000 stuks vee) en dat zij in kampen te Semdinli op het knooppunt van de Turkse, Iraakse en Perzische grens waren ondergebracht.

Volgens de internationale hulporganisatie Terre des Hommes zouden een kwart miljoen Koerden in het noorden van Irak, onder wie 50.000 vluchtelingen, met hongersnood worden bedreigd.

Terechtstellingen

Op 1 mei berichtte het officiële persbureau I N A dat vier mannen en een vrouw wegens subversieve activiteiten tot de dood door de strop waren veroordeeld Zij zouden hebben bekend door aanhangers van Barzani te zijn aangeworven.
De Stem van Koerdistan deelde op 22 mei mee dat vier studenten van de faculteit voor politieke wetenschappen te Bagdad ter dood waren veroordeeld en onmiddellijk terechtgesteld Op 14 juni zouden volgens dezelfde bron drie Koerdische studenten te Bagdad zijn geëxecuteerd, en op 23 aug was sprake van de terechtstelling van vier Koerdische nationalisten te Kirkoek Op 30 aug meldde de Stem van Koerdistan de executie van 20 nationalistische Koerden te Bagdad. (N Z Z, N R C/H'blad, F A Z, The Times, Financial Times, Trouw, Le Monde) (Vor ber pag 209 e v)

WEST-EUROPA

BELGIË

PROCES-BAUDRIN

Voor de 22ste kamer van de correctionele rechtbank te Brussel is op 30 sept. het proces begonnen tegen de geschorste administrateur-generaal van de Regie voor Telegrafie en Telefonie, Germain Baudrin, die op 26 februari werd aangehouden, beschuldigd van valsheid in geschrifte, misbruik van het ambt en passieve corruptie.
Naarmate het proces vorderde, wees de openbare aanklager, mr. P. van de Walle, bij herhaling naar verdachte bindingen tussen Baudrin en de ITT Bell Telephone Cy. die — door toedoen van Baudrin — onrechtmatige winst zou hebben gehaald uit belangrijke overheidsbestellingen.
Op 5 nov. werd tegen Frank Pepermans, president-directeur-generaal van Bell Telephone en vice-president van ITT Europa, een gerechtelijk onderzoek ingezet, op basis van art. 252 van het strafwetboek, dat handelt over actieve corruptie. Na een huiszoeking bij Pepermans en diens ondervraging door het Hoog Comité van Toezicht, werd op voorstel van de openbare aanklager, op 13 nov., het proces tot 20 jan. 1975 geschorst. Een verzoek van Baudrin om in voorlopige vrijheid te worden gesteld, werd door de rechtbank verworpen.

10-MAANDENDIENST

Defensieminister Vanden Boeynants heeft op 14 nov. meegedeeld dat de dienstplichtige soldaten en onderofficieren die in Duitsland zijn gelegerd en op 20 dec. tien maanden of meer dienst hebben, die dag afzwaaien. Het is de eerste groep die geniet van de 10-maandendienst voor dienstplichtigen in Duitsland. Dienstplichtigen in België blijven 12 maanden onder de wapens.

WIJZIGING WERKMETHODE KAMER

De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft op 30 okt., via een aanpassing van haar reglement, een aantal wijzigingen gebracht in haar werkmethode. Voortaan zullen de vaste afdelingen (die tot zes worden herleid) alle begrotingen, op de Rijksbegroting na, alle wetsontwerpen en wetsvoorstellen, en om het even welke interpellatie op hun agenda kunnen inschrijven, met dien verstande dat de belangrijke politieke debatten toch voorbehouden blijven voor de pleno-vergadering van de Kamer.
Tot dan toe konden de vaste afdelingen alleen die begrotingen bespreken, die reeds behandeld waren in de Senaat. De afdelingen blijven, zoals voordien. toegankelijk voor pers en publiek.
Alleen de Volksunie-fractie stemde niet met de wijzigingen in.

VERHOGING POSTTARIEVEN

De regering heeft beslist dat de posttarieven van 15 dec. af verhoogd worden; voor de perspublikaties gaat de verhoging in op 1 jan. 1975.

	Huidig tarief in fr.	Nieuw tarief in fr.
brieven	5	6,50
brief- of prentkaarten	4	5
naamkaartjes	3	4,50
drukwerken	3	4,50
geadresseerde zendingen	0,30	0,60
postabonnementen	p. gewicht	p. gewicht
uitgiften zonder winstoogmerk	0,10	0,20
postwissels	11	15
aanhuisbetaling	5	10
incasseringsrecht	11	15
stortingsbulletin	5	6,5
ontvangkaarten	7	12
assignaties	5	10
expresse-zending	22	30
aangetek. schrijven	18	25

RENTEDALING

Het overlegcomité van de banken, openbare kredietinstellingen en particuliere spaarfondsen heeft op 7 nov. beslist, dat van 12 nov. af de deposito's op korte termijn bij de financiële instellingen minder rente opbrengen.
De banken verlagen de rente op deposito's voor 15 dagen en op een maand met 0,50% en de rente op deposito's voor drie en zes maanden met 0,25%. De andere instellingen volgen dat voorbeeld.
Ook het kortlopende bankkrediet voor bedrijven wordt goedkoper.
Die maatregel sluit aan bij de lichte versoepeling van de kredietbegrenzing, die het ministerie van financiën ten gunste van de kleine en middelgrote ondernemingen op 4 nov. heeft ingevoerd.
Aan een verlaging van de rente op lange termijn en van de hypotheekrente wordt nog niet gedacht.

ENGELAND

CLEDWYN HUGHES NIEUWE VOORZITTER LABOURFRACTIE LAGERHUIS

De Lagerhuisfractie van de Labourpartij heeft op 14 nov. de als pro-Europees bekend staande, vroegere minister van Landbouw, Cledwyn Hughes, met 162 tegen 131 stemmen tot haar voorzitter gekozen. De andere kandidaat voor de post was Ian Mikardo, een representant van de linkervleugel van Labour. Mikardo werd na de verkiezingen van maart 1974 gekozen.
Hughes kan politiek gezien in het midden van de Labourpartij worden gesitueerd. Zijn verkiezing wordt gezien als een succes voor de gematigde vleugel van Labour. (The *Times*, Le Monde)

WIJZIGINGEN SAMENSTELLING SCHADUWKABINET, VERKIEZING CONSERVATIEVE PARTIJLEIDER UITGESTELD

De conservatieve partijleider Heath heeft op 7 nov. wijzigingen in de samenstelling van het zgn. ,,schaduwkabinet" bekendgemaakt.
Dit schaduwkabinet werd op 11 maart, na de vervroegde verkiezingen op 28 febr. (pag. 145 e.v.) die resulteerden in een overwinning van Labour, samengesteld.

Deze was als volgt:

leider van de oppositie - Edward Heath; buitenl. zaken - Sir Alec Douglas Home, geassisteerd door Geoffrey Rippon; arbeid - William Whitelaw; schatkist en econ. zaken - Robert Carr, geassisteerd door Maurice Macmillan; binnenl. zaken - James Prior; milieu - Margaret Thatcher; industrie, handel en consumentenzaken - Peter Walker; Wales - Peter Thomes; landbouw en Noord-Ierland - Francis Pym; defensie - Ian Gilmour; soc. zaken - Sir Geoffrey Howe; energie - Patrick Jenkin; Schotland - Alci Buchanan-Smith; onderwijs - William von Straubenzee; leider oppositie in Hogerhuis - Lord Windlesham; voorzitter van de partij - Lord Carrington. Zonder speciale bevoegdheden - Lord Hailsham of St. Marylebone, Anthony Barber en Sir Keith Joseph.

Op 11 juni maakte Edward Heath enige wijzigingen in de samenstelling van het schaduwkabinet bekend. Lord Carrington werd als voorzitter van de conservatieve partij vervangen door William Whitelaw.
Deze werd als oppositiewoordvoerder over arbeidsvraagstukken vervangen door James Prior. Sir Joseph Keith verving Prior op binnenlandse zaken. Ian Gilmour werd woordvoerder voor zaken Noord-Ierland betreffende, maar Francis

Pym bleef verantwoordelijk voor landbouw.
Peter Walker kreeg defensie en William von Straubenzee werd op op onderwijs vervangen door Norman St. John-Stevas.
Industrie en handel gingen naar Michael Hesseltine en consumentenzaken naar Paul Channon.
Naar aanleiding van de verkiezingen van 10 okt maakte Heath op 7 nov. een aantal kleine wijzigingen in de samenstelling van het schaduwkabinet bekend
Oud-minister Rippon wordt woordvoerder van buitenlandse zaken, wegens het vertrek van Sir Douglas-Home. Margaret Thatcher gaat Robert Carr op financiën bijstaan
Op 14 nov. maakte Heath in een vergadering van de onafhankelijke organisatie van de Conservatieve parlementsleden bekend dat de verkiezingsprocedure voor het leiderschap van de fractie zal worden herzien.
Met voorzitter Du Cann van de organisatie van backbenchers, partijvoorzitter Whitelaw, Lord Carrington, de nieuwe fractieleider in het Hogerhuis, en Sir John Taylor van de landelijke organisatie zou hij de oprichting van een nieuwe commissie bespreken, die een dergelijke herziening moet voorbereiden.
Binnen de Conservatieve partij is een belangrijke stroming die een herziening van de procedure wenst. voor de verkiezing van de fractieleider in het Lagerhuis. *(The Times, NRC/H'blad)*

NAJAARSBEGROTING STEUNT BEDRIJFSLEVEN

Minister Healey van financiën heeft op 12 november de najaarsbegroting ingediend. Deze voorziet in maatregelen waardoor de winstmogelijkheden voor het bedrijfsleven werden vergroot met ca. £ 800 mln.
Bovendien kondigde de minister aan de liquiditeiten voor de bedrijven in moeilijkheden te vergroten met ongeveer een zelfde bedrag.
Als onderdeel van een bewuste politiek van energiebesparing verhoogt hij de BTW op benzine tot 25%, waardoor de prijs per ,,gallon" (van 4,5 liter) zal stijgen van 54 tot 62,5 pence, terwijl de overheidssubsidies op de gas- en elektriciteitstarieven geleidelijk zullen worden afgeschaft.
De plaatselijke bestuursorganen zullen in hun financiële beleid strikt aan banden worden gelegd.
De grondgedachte van Healey's begrotingsmaatregelen is om een groter deel van Engelands produktie op export en investeringen te richten. Daardoor zal de levensstandaard in de eerste jaren niet noemenswaardig kunnen stijgen en de toename in de overheidsuitgaven beneden de gemiddelde stijging in de nationale produktie moeten worden gehouden.
Als onderdeel van het ,,sociaal contract" wenst de Labourrregering voorts massale werkloosheid te vermijden (het cijfer staat thans op 640.000) en tevens verdere inflatie tegen te gaan.
Binnen het raam van die doelstelling zal voorrang worden gegeven aan investeringen en aan sanering van de betalingsbalans boven overheidsuitgaven en particuliere consumpties. De gas- en vooral de elektriciteitstarieven zullen worden aangepast aan de werkelijke kosten van geïmporteerde energie, terwijl tevens zal worden toegezien dat inflatie niet verder wordt aangewakkerd door een buitensporige toename van de geldomloop.
Healey bereikt zijn verhoging van de winstmarges en de liquiditeit van het bedrijfsleven niet door verlaging van de tarieven van de vennootschapsbelasting of door afschaffing van de in maart ingestelde vooruitbetaling, maar door een verlichting van de bepaling van de prijsbeheersing en van de regels waaronder door inflatie in waarde gestegen voorraden voor de vennootschapsbelasting als winst worden berekend.
Als de particuliere sector er voor zorgt om ,,krachtig en kwiek" te zijn, wil de regering er van haar kant voor zorgen dat de particuliere sector tegelijk ook winstgevend kan zijn.
De organisatie der werkgevers (CBI) die een verlichting van de lasten van een bedrijfsleven met £ 2400 mln voorstaat vindt dat zijn maatregelen niet ver genoeg gaan.
De Bank of England geeft aan de algemene banken onieuw de aanwijzing om aan commerciële kredieten voorrang te verlenen, terwijl door middel van de organisatie Finance for Industry de bankwereld over een tweejarige periode middellange kredieten ter waarde van £ 1 mrd voor het bedrijfsleven ter beschikking zal stellen.

Richtlijnen

Aan de andere kant rekent de Labourregering er op dat de vakbonden zich aan de richtlijnen van de bestuursraad van het vakbondscongres (TUC) voor looneisen zullen houden; met andere woorden dat zij daarin niet verder zullen gaan dan het nastreven van een handhaven van de bestaande levensstandaard.
Van haar kant wil de regering haar verplichtingen onder het sociaal contract vervullen door verdere verhogingen van de ouderdomspensioenen en de gezinstoeslagen in het komend voorjaar. In december 1976 zullen de ouderdomspensioenen opnieuw worden herzien.
Men berekent dat de begrotingsmaatregelen bij elkaar een verdere koopkracht van E 600 mln aan de economie zullen toevoegen, maar Healey bindt de overheidsuitgaven voor de eerstkomende vier jaar tegelijkertijd aan een stijgingsplafond van 2,75% per jaar.
Zijn maatregelen houden verder in dat de produktie met slechts 2% per jaar zal stijgen, hetgeen een toename van de werkloosheid met zich mee zou kunnen brengen. Healey verwachtte in zijn rede echter dat die stijging beperkt zal zijn en dat het werkloosheidscijfer beneden een mln zal blijven.
De geleidelijke intrekking van alle overheidssubsidies aan de genationaliseerde industrieën, die bij elkaar op het ogenblik een mrd pond bedragen, zal voorts als een scherpe bestedingsbeperking gaan werken. *(NRC/H'blad)*

BASIS SIMONSTOWN WORDT OPGEHEVEN

Minister van buitenlandse zaken Callaghan heeft op 4 nov. in het Lagerhuis bevestigd dat de regering overweegt de defensie-overeenkomst met de Unie van Zuid-Afrika in fasen te laten aflopen. Volgens deze overeenkomst heeft Groot-Brittannië speciale verbruiksrechten van de vlootbasis Simonstown bij Kaapstad.
De Britse regering zal de overeenkomst niet unilateraal beëindigen en dus nog met Zuid-Afrika — en met de voornaamste Atlantische bondgenoten — over de zaak overleg plegen.
Callaghan zette üiteen dat de algemene situatie sedert 1955, toen de overeenkomst werd afgesloten, is gewijzigd. Toen waren er slechts 5 onafhankelijke landen in Afrika. Thans 42. Toen beheersten de westelijke mogendheden alle havens, thans niet meer. Al die factoren moesten in aanmerking worden genomen, zei Callaghan. Ook echter

dat de Russische, Amerikaanse en Franse marines sinds 1955 hun tegenwoordigheid in de Indische Oceaan hebben uitgebreid. Samenwerking met Zuid-Afrika zou gemakkelijker zijn als zijn binnenlandse politiek anders was, aldus Callaghan.
Binnen de Labourpartij bestaat al geruime tijd onenigheid over het laten voortbestaan van de Engelse vlootbasis in Zuid-Afrika. Deze onenigheid kwam in okt. weer naar boven toen het partijbestuur een motie aannam waarin gecombineerde vlootoefeningen van de Britse en Zuidafrikaanse marine, in okt. gehouden, scherp werden gekritiseerd. In de resolutie, die met 10 tegen 5 stemmen werd aangenomen, werd de regering aangemaand om ervoor te zorgen dat de betrokken minister een dergelijke ,,grove fout" niet zou herhalen. Callaghan's aankondiging van een mogelijke herziening van de overeenkomst van Simonstown werd speciaal welkom geheten.
Op de vergadering van het hoofdbestuur van de Labourpartij, waar deze resolutie werd aangenomen, was ook een aantal ministers aanwezig.
Drie van hen, de minister van industrie Wedgwood-Benn, minister van ontwikkelingshulp Judy Hart en onderminister van buitenlandse zaken Joan Lester, kregen later van premier Wilson een scherpe reprimande omdat zij vóór de resolutie hadden gestemd. Wilson zei dat hun portefeuilles gevaar liepen als zij opnieuw een dergelijke schending van de collectieve regeringsverantwoordelijkheid zouden plegen. (The Times, *NRC/H'blad)*

GRIEKENLAND

ZETELVERDELING IN NIEUWE PARLEMENT, SAMENSTELLING REGERING

In aanvulling op wat wij berichtten in onze aflevering van 22 nov., pag. 737 e.v., heeft de partij van de Griekse premier Karamanlis bij de algemene verkiezingen van 17 nov. 220 van de 300 beschikbare zetels gekregen. De verdeling van de zetels over de andere partijen was als volgt: Unie van het Centrum 60 zetels, de Panhellenistische Beweging 12 zetels en Verenigd Links 8 zetels. Op 21 nov. kon Karamanlis de samenstelling van de nieuwe regering bekendmaken.
Opvallend is dat drie belangrijke kabinetsposten, t.w. die van buitenlandse zaken, onderwijs en openbare orde aan niet-partij gebonden mannen werden toevertrouwd. Het merendeel van de nieuwe ministers en staatssecretarissen maken voor het eerst deel uit van een regering. De gemiddelde leeftijd is 60 jaar.
Ook de posten van defensie en coördinatie en planning worden door niet-partij gebonden politici bezet.

De samenstelling van de regering is als volgt:

Premier - Constantin Karamanlis; minister bij de premier - George Rallis; buitenl. zaken - Demetrios Bitsios; coördinatie en planning - Panayotis Papaligouras; defensie - Evanghelos Averoff-Tossizza; binnenl. zaken - Constantin Stefanopoulos; justitie - Constantin Stefanakis: openbare orde - Solon Ghikas; cultuur en wetenschap - Constantin Trypas; onderwijs en godsdienst - Panayotis Zeppos; financiën - Evanghelos Devletoglou; landbouw - Hippocratas Iordanoglou: industrie - Constantin Laskaris: soc. zaken - Vasilios Derdemezis; openb. werken - Cristoforos Stratos: transport en communicatie - George Voyatzis; koopvaardij - Alexandros Papadonginas; Noord-Griekenland - Nikolaos Martis. (The Times, Le Monde)

SPANJE

REGERINGSVERKLARING PREMIER ARIAS, GROTERE POLITIEKE VRIJHEID BELOOFD, ONTSLAG LIBERALE STAFCHEF, PRINS JUAN CARLOS TIJDELIJK STAATSHOOFD DOOR ZIEKTE FRANCO, FRANCO HERVAT WERKZAAMHEDEN, AANVAL VAN RECHTS OP KABINET, ONTSLAG TWEE VOORUITSTREVENDE MINISTERS

De nieuwe Spaanse premier Arias Navarro heeft op 12 febr. zijn eerste regeringsverklaring afgelegd, waarin hij een omvangrijk programma van politieke hervormingen aankondigde en de Spanjaarden aanspoorde actiever deel te nemen aan de politiek. Arias Navarro hield zijn rede voor de Cortes, het Spaanse parlement. De rede werd door radio en televisie uitgezonden.
,,Spanjaarden, en ook de regering, moeten gewend raken aan het idee dat we niet voort kunnen gaan onbewust de verantwoordelijkheid voor politieke vernieuwing te leggen op de nobele schouders van het staatshoofd. Hij heeft tot dusver alles gedaan en alles gedragen. Laten wij nu onze gezamenlijke verantwoordelijkheid op ons nemen. We nodigen 34 miljoen Spanjaarden uit deze rol te vervullen. We sluiten alleen diegenen uit die zichzelf uitsluiten," aldus Arias Navarro.
Een van zijn voorgestelde hervormingen is de instelling van ,,politieke verenigingen" om de politieke discussie te stimuleren. Volgens regeringsfunctionarissen zullen deze verenigingen geen politieke partijen zijn — die zijn verboden in Spanje — maar zullen ze functioneren als klankbord, en maken ze het mogelijk dat nieuwe politieke leiders opstaan.

Andere hervormingen in Arias' programma zijn:

- verkiezing van burgemeesters, in plaats van benoeming door de regering, zoals tot dusver gebeurt;
- een nieuw statuut voor de staatsvakbonden, dat de vorming van vakverenigingen binnen de arbeidsbeweging toestaat en de arbeiders meer onderhandelings-bevoegdheden geeft;
- het parlement moet nieuw leven worden ingeblazen en representatiever worden.

De nationale eensgezindheid, aldus Arias, is tot dusver tot uiting gekomen in de vorm van trouw aan Franco. ,,In de toekomst moet dit zich uiten in de vorm van deelneming (in het politieke leven). Dat moet gebeuren met onderscheidingsvermogen, met kritische zin en met doeltreffendheid", aldus Arias.
De nieuw premier prees Franco en bewierookte hem als de vader van 35 jaar vrede in Spanje. Hij stelde zich ook volledig achter de toekomstige koning, prins Juan Carlos, die geheel bereid is de lege troon te bestijgen op de ,,droeve en onverbiddellijke dag dat Franco niet langer bij ons zal zijn."
Arias zag de toekomstige rol van de koning als ,,bemiddelaar", als een koning die ,,niet alleen de hoogste vertegenwoordiger is van de natie en de verpersoonlijking van de nationale soevereiniteit, maar ook politieke functies vervult en de grondwet verdedigt." Tevens beklemtoonde hij dat zijn regering vastberaden is de orde ,,met kalmte en kracht" te handhaven en dat de ,,wrake van de wet" diegenen zal treffen die het algemeen belang aantasten.
Over de betrekkingen tussen de staat en de rooms-katholieke kerk in Spanje, waarin hervormingsbewegingen actief zijn, zei hij dat het geen zin heeft te ontkennen dat er een conflict is tussen kerk en staat. Er zal een ,,behoorlijke verstandhouding" moeten komen, gebaseerd op de ,,wederzijdse onafhankelijk-

heid en een gezonde samenwerking die zich uit in wederzijds respect door beide partijen".
Op het gebied van de buitenlandse politiek zal Spanje ijveren voor het terugkrijgen van de Britse kroonkolonie Gibraltar, maar zonder gebruik van geweld. Arias sprak zich uit voor Spaanse deelneming in de integratie van Europa en voor ,,oprechte vriendschap" met de Verenigde Staten „terwille van het gemeenschappelijke belang van de westerse wereld."

Aankondiging grotere persvrijheid, reacties *van* rechts

In de eerste maanden van het bewind van premier Arias Navaïïo verschenen berichten in de pers die wezen op een grotere persvrijheid.
De nieuwe minister van voorlichting Pio Cabanillas verklaarde medio februari op een bijeenkomst van ambtenaren dat de nieuwsgaring en de nieuwsverspreiding vrijer moeten gebeuren. ,,Enkel een goed voorgelicht mens kan vrij kiezen", aldus Cabanillas.
Er werd verder meegedeeld dat de televisie nieuw personeel zal aantrekken, die een modernere opvatting over nieuwsgaring en presentatie heeft en dat de twee nationale zenders afzonderlijk eigen nieuwsprogramma's mogen uitbrengen.
,,Binnen de perken van bepaalde principiële beschouwingen zal elke zender vrij zijn zijn eigen nieuwsprogramma uit te werken" zo zei een ambtenaar. Hij voegde daar aan toe: ,,Als men nieuws wil brengen over de Britise mijnwerkersstaking, is er geen reden waarom wij dat niet zouden doen over de staking van onze mijnwerkers in Asturië".
De grotere persvrijheid was met name de rechtse kringen in Spanje een doorn in het oog.
Een belangrijke woordvoerder van deze kringen, Blas Pilar, lid van de Cortes en van de Nationale Raad van de Moviemento, hield ter gelegenheid van het verschijnen van een bundel artikelen van de vermoorde premier Carrero Blanco op 11 mei een felle rede waarin hij de Spaanse pers uitmaakte voor ,,anti-nationaal uitvaagsel". Hij zei verder dat àe censuur weer ingesteld moest worden.
Als reactie op de rede van Blas Pilar, die in aanwezigheid van vele officiële Spanjaarden werd gehouden, nam de Madrileense persvereniging een resolutie aan waarin zij het bestuur verzocht een aanklacht in te dienen tegen Blas Pilar.

Luit.-gen. Manuel Diez-Alegria

Chef staf vervangen door falangist

Er werd vanuit rechtse kring niet alleen geageerd tegen de grotere vrijheid voor de pers, maar ook tegen bepaalde hooggeplaatste autoriteiten die van hun liberale voorkeur geen geheim maakten. Eén van de mannen die onder druk van rechts het veld moest ruimen was de 68-jarige chef van de generale staf, luitenant-generaal Manuel Diez-Alegria.

Diez-Alegria, die na het overlijden van Munoz Grandes in 1970 chef van de Generale Staf werd, was een van de zeer weinige intellectuelen met een hoge rang in het Spaanse leger, dat altijd geleid is en wordt door het type van de vechtgeneraal, aldus het N R C / H'b l a d.
Vroeger de generaals, die hadden gevochten in de Noordafrikaanse oorlogen; na de Tweede wereldoorlog de generaals die lauweren hadden geoogst bij hun inzet met de troepen van Hitler aan het Oostfront.
Deze Asturiër, die uiterlijk niet de kenmerken heeft van een stramme militair, heeft niet alleen een briljante carriere in het leger achter de rug, hij is ook bouwkundig ingenieur en studeerde af in de rechtswetenschappen, terwijl hij op de Hogere Krijgsschool in Madrid verbleef. Na het uitbreken van de Burgeroorlog streed hij als kapitein aan de zijde van Franco en reeds in die periode werd hij wegens zijn bijzondere verdiensten ai spoedig tot bevelhebber over grotere eenheden gepromoveerd.
Nadat hij als militair attaché verbonden was geweest aan de Spaanse ambassade in Brazilië, maakte hij opmerkelijk snel carriere, vooral als zeer bekwaam militair denker en als theoreticus. Hij is lid van verscheidene wetenschappelijke instellingen en een specialist op het gebied van de internationale betrekkingen. Bij de verlenging van de overeenkomst tussen Spanje en de Ver. Staten speelde hij als leider van de Spaanse militaire commissie een zeer belangrijke rol.
Diez-Alegria is juist als intellectueel met zijn zeer moderne denkbeelden over de taak van het leger, met zijn grote kennis van de moderne oorlogvoering, zijn ruime geestelijke belangstelling en zijn publikaties (o.m. een briljant essay over het Leger en de Maatschappij), die in ruime kring de aandacht trokken, altijd een buitenbeentje in het Spaanse leger geweest.
Vooral ook, omdat hij door zijn (voor Spaanse verhoudingen) gematigde liberale denkbeelden een goede reputatie bezat in de kringen van de oppositie. Vermoedelijk is deze reputatie hem noodlottig geworden na de staatsgreep in Portugal, toen hij door velen als een soort Spaanse Spinola-in-spe werd beschoiiwd, hoewel daartce geen enkele concrete aanleiding bestond.
Bovendien verklaarde Santiago Carrillo, de leider van de Spaanse corninunistische Partij, op een persconferentie in Parijs, dat hij Diez-Alegria als een man beschouwde, waarmee hij uitstekend zou kunnen en zou willen samenwerken. Toen begon achter de schermen de actie van een aantal „blauwe" generaals (allen dragers van het Duitse IJzeren Kruis) om Diez-Alegria uit zijn functie ontheven te krijgen. Deze officieren hebben in Wereldoorlog II aan Duitse zijde aan het Oostfront gevochten en kregen daarna hoge rangen in het Spaanse leger. De felste tegenstanders van Alegria waren de kanitein-generaal van het militair belangrijke Eerste District (Madrid) Campino en de kapitein-generaal van het Zevende District (Valladolid) Merry Gordon. Zij zouden worden gesteund door de commandant van de Guardia Civil, Iniesta Cano. Deze was na de moord op Carrera Blanco al in conflict gekomen met Alegria omdat hij toen opdracht had gegeven aan de Guardia Civil zonder pardon op te treden tegen alle subversieve elementen — een order die hij later weer moest intrekken omdat hij ver buiten zijn boekje was gegaan.
Alegria had verder de woede van de „rechtse" generaals opgeroepen door na de felle uitval van Blas Pilar tegen de

Kap.-gen. Carlos Fernandez Vallespin.

grotere persvrijheid (zie boven) in het openbaar te verklaren dat hij geheel achter de rede van de premier van 12 februari stond.

Op 14 juni werd in Madrid officieel bekendgemaakt dat Diez-Alegria vervangen was als chef staf door luit.-gen. Carlos Fernandez Vallespin, kapitein-generaal van La Coruna, het achtste Militaire District.

De 61-jarige Fernandez Vallespin is een falangistische „blauwe" generaal. Hij heeft als kapitein met de Spaanse Blauwe Divisie in de Tweede wereldoorlog aan de zijde van de nazi's aan het Oostfront gevochten, waar hij bij een actie gewond raakte. Hij werd door de Duitsers onderscheiden met het IJzeren Kruis. Fernandez Vallespin was na de oorlog enige tijd als militair attaché verbonden aan de Spaanse ambassade in Lissabon en werd in '65 als directeur van de Militaire Academie in Zaragoza brigade-generaal. In 1972 kreeg hij de rang van luitenant-generaal.

Arias herhaalt belofte grotere politieke vrijheid

Ondanks de successen van rechtse kringen herhaalde premier Arias Navarro op 15 juni zijn belofte van 12 februari dat de Spanjaarden grotere politieke vrijheid zullen krijgen.

Arias Navarro, die in Barcelona een redevoering hield voor de plaatselijke Catalaanse afgevaardigden van de Movimiento (de Spaanse politieke eenheidsbeweging, die waakt over de beginselen van de franquistische staat van 18 juli 1936), zei, dat er geen tegenstelling bestaat tussen zijn programma van 12 febr. en de beginselen van de 18e juli.

Hoewel de Spaanse minister-president zijdelings kritiek oefende op „sommige roerige groepjes", die pretenderen, dat de beginselen van de 18de juli hun persoonlijke privilege zijn, zei hij met veel grotere nadruk tot de verzamelde Movimiento-vertegenwoordigers, van wie velen het blauwe falangistische hemd droegen, dat Spanje er niet aan denkt buitenlandse politieke systemen te introduceren.

Sprekend over de vorming van de toekomstige „asociaciones" verklaarde Arias Navarro, dat deze politieke discussieclubs (geen politieke partijen met enige parlementaire invloed) slechts gevormd zullen kunnen worden binnen de strikte grenzen van de Movimiento en alleen op basis van de beginselen van de 18de juli. De uitwerking van het statuut voor deze „asociaciones" zal dan ook geheel onder de competentie van de Nationale Raad van de Movimiento vallen. De Cortes, de Spaanse organische volksvertegenwoordiging, zal er niet aan te pas komen.

Uit de woorden van Arias Navarro kon men derhalve concluderen, dat er in Spanje geen „asociaciones" gevormd mogen worden door leden van de oppositie buiten de Movimiento, zoals bijv. door de christen-democraten van Ruiz-Gimenez of door de socialisten van Tierno Galvan.

Arias Navarro zei ook, dat het Statuut voor de „asociaciones" niet onmiddellijk gereed zou zijn, maar dat de uitwerking nog wel enige tijd zou vergen. Dit uitstel zal volgens hem echter geen afstel betekenen.

Franco in ziekenhuis, prins Juan Carlos neemt waar

Grote opschudding wekte de ziekte van het staatshoofd generaal Franco. Hij werd op 9 juli opgenomen in een Madrileens ziekenhuis wegens een aderontsteking aan zijn rechterbeen. De 81-jarige generaal heeft een zwakke gezondheid en de ziekenhuisopname gaf onmiddellijk aanleiding tot speculaties over een ernstige ziekte.

Mededelingen van de behandelende geneesheren drukten deze speculaties al spoedig de kop in. Volgens hen zou het staatshoofd spoedig van zijn aandoening genezen zijn.

Op 19 juli bleek de gezondheidstoestand van Franco zodanig verslechterd te zijn dat hij zijn macht, per decreet, tijdelijk overdroeg aan zijn wettelijke opvolger, prins Juan Carlos.

Volgens artikel elf van de organische Staatswet neemt de troonopvolger bij afwezigheid van het staatshoofd buiten het nationale grondgebied of bij ziekte zijn functies waar wanneer hij de leeftijd van dertig jaar heeft bereikt Toen deze wet in 1966 tot stnd kwam, was Juan Carlos nog niet tot koning-opvolger van Franco benoemd Daarom werd in een wetje van 15 juli 1971 uitdrukkelijk bepaald dat de in artikel elf genoemde functies zouden worden vervuld door „de prins van Spanje, Juan Carlos de Borbon, koning-opvolger als staatshoofd".

Het is een wettelijke regeling die automatisch in werking is getreden De enige formaliteit bestaat hierin dat premier Arias Navarro, de Cortes, op de hoogte stelt

De eerste officiele daad die Juan Carlos als waarnemer van Franco's functies heeft verricht, is de ondertekening van de „Verklaring van beginselen" tussen Spanje en de VS Op hetzelfde moment zette Nixon in Washington zijn handtekening onder dit document

De toestand van het 81-jarige staatshoofd verbeterde echter zodanig dat hij op 30 juli het ziekenhuis mocht verlaten.

Op 9 aug. werd voor het eerst een vergadering van de Spaanse ministerraad gepresideerd door prins Juan Carlos in zijn functie van waarnemend staatshoofd.

In de vergadering zelf werden enkele zeer belangrijke besluiten genomen. Onder meer, dat de Wet op de Collectieve Contracten volledig in werking zal treden Hierdoor zullen de onderhandelingen over nieuwe arbeidsvoorwaanden vrij kunnen verlopen (uiteraard met een mogelijkheid van regeringsingrijpen) zonder dat de partijen nog gebonden zijn aan het decreet uit de herfst van 1973, waardoor de lonen bevroren waren en er geen contracten mochten worden afgesloten, waarbij die lonen hoger zouden zijn dan de groei van de kosten van levensonderhoud of een prijsverhoging van meer dan vijf procent zouden veroorzaken

Door de vernietigmg van dit decreet zullen de werkgevers en werknemers zonder beperkingen kunnen onderhandelen, een beslissing, die voor Spanje zeer verstrekkend is Al zal de Spaanse regering bij de conflicten, die ongetwijfeld in de

Prins Juan Carlos (uiterst rechts) zit op 9 aug. voor het eerst een kabinetsvergadering voor. Rechts van hem: premier Arias Navarro.

De twee afgetreden ministers. vlnr. Barrera de Irimo en Pio Cabanillas.

herfst zullen ontstaan, het laatste woord hebben Een wettelijke regeling van het arbeidsconflict bestaat er in Spanje namelijk nog niet
Verder werd de rentevoet van de Bank van Spanje van 6 tot 7 procent verhoogd en viel het besluit tot stichting van een grote nationale olieraffinaderij door fusie van de staatsbedrijven Repesa, Encaso en Entasa.

Op 2 sept. werd officieel meegedeeld dat generaal Franco zijn werkzaamheden als staatshoofd volledig had hervat.

Premier *Arias* belooft programma *democratisering* voort te zetten, opnieuw aanval van rechts, ontslag twee ministers

Premier Arias gaf op 10 sept., een unicum in de Spaanse politieke wereld, een officieel interview aan het persagentschap EFE, waarin hij o.a. zei dat zijn regering de toestand in de hand had en vastbesloten was het programma dat tot grotere democratie moet leiden voort te zetten. De premier viel fel uit tegen wat hij noemde ,,zekere persoonlijke ambities" die gebruik makend van de omstandigheden een poging deden de samenstelling van de regering in hun voordeel te wijzigen" en tegen ,,het onbegrip en het verzet van bepaalde groepen die zich in de nostalgie hebben verankerd". De afgelopen maanden, aldus de premier, hebben de instellingen met succes op de proef gesteld en het politieke krediet van het regime versterkt. Prins Juan Carlos had tijdens de afwezigheid van Franco blijk gegeven van moed, waardigheid en waarlijk dienstbetoon aan de staat, waarmee hij bewezen had de beste garantie voor de toekomst te zijn, aldus de premier.

Volgens Le Monde **(21-9)** zouden de ,,persoonlijke ambities" waarover premier Arias sprak in zijn interview, doelen op die van de markies van Villaverde, schoonzoon van generaal Franco en schoonvader van de hertog van Cadiz, prins Alfonso de Bourbon-Dampierre, neef van prins Juan Carlos en na hem de grootste kanshebber op de Spaanse troon
De markies van Villaverde, een chirurg, zou tijdens Franco's ziekte gepoogd hebben wijzigingen in conservatieve zin in de samenstelling van de regering door te drukken Ook zou de markies zich hebben verzet tegen de tijdelijke overdracht van de staatsmacht aan prins Juan Carlos, Franco's lijfarts, die de generaal daartoe op 19 juli, gezien zijn verslechterende toestand had geadviseerd, werd later door de markies ontslagen

Eind september verscheen er in het rechtse weekblad Fuerza Nueva een artikel dat een felle aanval op premier Arias bevatte. Het artikel was niet ondertekend, maar de inhoud wees er zo zeer op dat het van de hand van Blas Pilar was, dat deze begin oktober langdurig werd verhoord door een rechtbank voor de openbare orde.

In het niet-ondertekende artikel in het fascistische weekblad werd in zeer felle en grove bewoordingen openlijk stelling genomen tegen de plannen van Arias Navarro om de Spanjaarden iets meer democratie te verschaffen binnen het bestaande systeem door het toestaan van de zgn ,,asociaciones', politieke discussieclubs, die niet de status van werkelijke politieke partijen zullen krijgen en ook niet kunnen krijger1 omdat de volksvertegenwoordiging in Spanje nu eenmaal organisch wordt gekozen
In dit artikel, getiteld ,,Señor Presidente" (,,Mijnheer de minister-president", een ,,presidente" in Spanje is de leider van de regering en niet het staatshoofd, schreef het weekblad dat grote invloed bezit in rechtse Spaanse kringen, dat ,,wij" niet meer zullen samenwerken met de regering en niet meer zullen gehoorzamen aan de minister-president, zelfs niet in de oppositie.
De schryver van het artikel verwijt Arias Navarro dat hij afwijkt van de beginselen van de 18de juli 1936, waarbij hij erop zinspeelt dat de Spaanse minister-president waarschijnlijk wordt gedreven in de richting van de democratisering en de grotere openheid door bepaalde figuren in zijn kabinet.
Met een van die bepaalde figuren werd ongetwijfeld Pio Cabanillas bedoeld. de minister van voorlichting, die een zeer ruim voorlichtingsbeleid voerde in vergelijking mei al zijn voorgangers en daardoor reeds lang het mikpunt was van alle ultra-rechtsen en oude falangisten

Op 30 oktober werd in Madrid onverwachts het ontslag bekend gemaakt van de minister van voorlichting Pio Cabanillas en de minister van financiën tevens tweede vice-premier Antonio Barrera de Irimo.

Beiden werden vervangen door meer rechtse figuren, die lid zijn van de Raad van de Movimiento. Pio Cabanillas door de 52-jarige Leon Herrera Esteban, die staatssecretaris was bij het ministerie van binnenlandse zaken, Barrera de Irimo door de 49-jarige Rafael Cabello de Alba vice-president van de SEAT-fabrieken, de grootste Spaanse automobielindustrie.

De vervanging van Cabanillas en Barrera de Irimo betekende een duidelijke overwinning van de rechtse krachten. Het ontslag van Pio Cabanillas kwam niet onverwachts. Al maanden lang werden van rechtse en ultra-rechtse zijde zeer scherpe aanvallen op hem gericht wegens zijn liberaal informatiebeleid en al vaker had het gerucht de ronde gedaan dat hij zou verdwijnen.

Officieel werd er geen enkele verklaring gegeven voor de vervanging van de twee ministers.

Als reactie op de ontslagen van de twee ministers nam de directeur van het Nationale Instituut voor de Industrie in Spanje, Francisco Fernandez Ordones, één van de invloedrijkste mannen in de Spaanse economie, ontslag. Fernandez was sedert februari 1974 directeur van het instituut. Voor die tijd had hij de leiding van de Spaanse delegatie bij de OESO.

Op 5 november boden elf hoge functionarissen op het ministerie van voorlichting hun ontslag aan uit protest tegen het ontslag van Cabanillas. *(NRC/H'blad,* Le Monde, The Times)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

KRITIEK OP MUZIEK UIT HET WESTEN

Tsjao Hoea, medewerker van de culturele afdeling van het nationaliteiteninstituut, publiceerde op 6 jan. in het plaatselijke dagblad van Peking een artikel, dat op 14 jan. door het Volksdagblad werd overgenomen, waarin hij westerse klassieke muziek veroordeelde. Het stuk had de titel ,,Heeft absolute muziek geen klassenkarakter?"

Tsjao Hoea schreef vervolgens o.a.:

,,Zij die zeggen dat muziek muziek is, en niets meer, sluiten hun ogen eenvoudig voor de sociale inhoud en de klassegebondenheid van de muziek," aldus het artikel. Het citeert dan Biethoven, die heeft geantwoord op de vraag wat de betekenis was van zijn sonate nr. 17: ,,Lees Shakespeare's ,,De Storm" maar."
Dat toneelstuk, aldus het artikel, is een loflied op de bourgeois-theorie van de universaliteit van de menselijke natuur. Zo weerspiegelt Schuberts Symphonie in b mineur (de Unvollendete) duidelijk de opvattingen van een bepaalde klasse, ook al heeft de componist het werk geen titel meegegeven. De diepe neerslachtigheid, onzekerheid, het pessimisme en de wanhoop van de intellectuelen in het dictatoriaal geregeerde Oostenrijk van 1822 vinden hun weerklank in Schuberts symphonie.
Het artikel maakt duidelijk dat men in radicale kringen het werk van de Westerse componisten uit de 18de en 19de eeuw onaanvaardbaar acht voor China, ook al stellen bepaalde Chinese musici en muziekliefhebbers dat de abstracte werken van deze componisten een algemeen menselijk karakter hebben en a-politiek zijn.
Tsjao Hoea schrijft dat de werken uit deze periode doordrenkt zijn van de ideeën en gevoelens die de bourgeoisie kenmerken, dat zij staan voor de belangen van de bourgeoisie en het kapitalistische stelsel dienen.

Verondersteld wordt, dat deze polemiek op gang gekomen is n.a.v. bezoeken van vooraanstaande westelijke symfonieorkesten, zoals het Weens Filharmonisch orkest, het Londens Symfonieorkest en het Philadelphia orkest, die in de loop van 1973 hadden plaats gevonden. Voor het eerst sinds zeven jaar kregen Chinezen toen weer de gelegenheid westerse muziek te horen uitvoeren. Zowel door publiek als pers werden de orkesten hartelijk ontvangen.
Sedert het begin van de Culturele Revolutie in 1966 was de Chinese muziekpraktijk volledig beperkt gebleven tot revolutionaire opera's, symfonieën en balletten. Hoewel het Volksdagblad er geen melding van maakte, lijkt het mogelijk, dat bepaalde musici na de tournees de autoriteiten toestemming hebben gevraagd Westerse werken op hun programma te nemen.
Het is moeilijk uit te maken, welke positie de echtgenote van Mao Tse-toeng, Tsjiang Tsjing, in het debat innam. Als een van de toonaangevende leiders van de Culturele Revolutie, juist op cultureel terrein in de strikte zin, heeft zij haar stempel gedrukt op het merendeel van de muzikale en theaterprodukties, die in China worden uitgevoerd en die zonder uitzondering een zware ideologische lading hebben. Aan de andere kant was zij persoonlijk op een concert van het Philadelphia orkest verschenen en zij zou zich enthousiast over een uitvoering van Beethoven's Pastorale hebben uitgelaten.
In de partijkrant van Peking van 21 jan. verscheen een artikel, waarin tegen het stuk van Tsjao Hoea stelling werd genomen en waarin mogelijkerwijze Tsjiang Tsjing werd verdedigd. In dit artikel werd gezegd, dat het niet ging om een academisch onderzoek van ,,muziek zonder naam", maar dat de kwestie was, hoe muziek, waarin in de kapitalistische maatschappij koninklijke families en een ,,high society" genoegen vonden, de massa's van arbeiders, boeren en soldaten kon dienen.
Zo verkeerd als het was de burgerlijke cultuur en de ,,ideologie van de aanbidding van buitenlandse zaken" de komende generatie te laten beïnvloeden, evenzeer was het onmogelijk elk contact met buitenlandse zaken te verhinderen. Dit contact moest worden benut tot ontwikkeling van ,,onze unieke nationale stijl".
De voornaamste aanval in dit artikel was gericht tegen Sowjet-revisionistische musici", die pleitten voor een ,,kunst van het hele volk" om daarmee ,,hun door de Brezjnew-renegatenkliek aangemoedigde dictatuur van een burgerlijke aristocratie te verzekeren".
Gesteld werd verder, dat bepaalde technieken van bourgeois-muziek in de Chinese muziek konden worden opgenomen. Maar wij moeten niet alles kritiekloos aanvaarden, zo werd daaraan toegevoegd.
Op 13 maart werden drie verschillende artikelen gepubliceerd, waarin opnieuw westerse muziek werd aangevallen. In de artikelen werd getracht aan te tonen, dat de werken van Beethoven, Bach, Schubert, Schumann en Johann Strauss produkten waren van de politieke conflicten van hun tijd. Wel werd weer opgemerkt, dat men niet alle westerse muziek moest verwerpen, maar dat men deze kritisch moest benaderen.
Van de liederencyclussen van Schubert, die schöne Mullerin en die Winterreise, werd gezegd. dat zij een weerspiegeling vormden van de ontmoedigende situatie van de toenmalige Oostenrijkse kleine bourgeoisie. Van Bach's muziek werd gezegd, dat deze vol zat met religie. Beethovens's 5de symfonie werd ,,voor zijn tijd politiek progressief" genoemd, maar zijn aard verschilde volledig van de revolutionaire geest van het moderne proletariaat. De walsen van Strauss, geschreven voor het genoegen van de aristocratie, werden als volledig ongeschikt voor het moderne China verworpen.
In de mei-aflevering van het theoretische partijorgaan Rode vlag werd naast Beethoven nu ook de muziek van Debussy aangevallen. De muziek van Debussy werd gecontrasteerd met de in 1888 gecomponeerde Internationale en daarbij werd vastgesteld, dat de muziek van Debussy de decadentie en het verval van de burgerlijke muziek duidelijk maakte.

Aanval op filmregisseur Antonioni

In het Volksdagblad van 30 jan. werd een felle aanval gelanceerd op een film over de Chinese Volksrepubliek, die was gemaakt door de Italiaanse filmregisseur Michelangelo Antonioni. Hij werd ervan beschuldigd een stuk anti-Chinese propaganda te hebben gemaakt, dat te vergelijken was met de propaganda van de Sowjet-revisionisten.

Antonioni bracht in het voorjaar van 1972, als gast van de regering in Peking een bezoek aan China en volgens het Volksdagblad weerspiegelt de film ,,China" die hij naar aanleiding daarvan heeft gemaakt ,,de opvattingen van een handjevol imperialisten en sociaal-imperialisten in de hedendaagse wereld, die een onblusbare haat tegen het nieuwe China koesteren"
Het blad schrijft verder dat de film in de Verenigde Staten is vertoond en dat het leek of de geest van de vroegere Amerikaanse minister van buitenlandse zaken John Foster Dulles nog aanwezig was: Antonioni's film ,,bedient de reactionaire krachten in de VS op hun wenken."
Het Volksdagblad karakteriseerde Antonioni's drie-en-een-half uur durende film over China als ,,verwrongen, frauduleus, verachtelijk, vervelend en verraderlijk": de regisseur heeft geprobeerd de indruk te wekken dat het Chinese volk

niet enthousiast is over het socialistische systeem, dat de Chinese revolutie er niet in is geslaagd de positie van het Chinese volk te veranderen, en het geestelijk te bevryden
Volgens het artikel in het Volksdagblad geeft Antonioni een verdraaid beeld van de Chinese werkelijkheid door wel uitgebreid allerlei oude. achterlijke en armelijke taferelen te filmen en geen enkel beeld op te nemen van ,,nieuwe machines, een tractor. een bouwplaats war enthousiast wordt gewerkt of een recordoogst"

Aanval op klassieke beschaving

Tenslotte publiceerde het *Volksdagblad* op 15 april een artikel, waarin werd gesteld, dat het imperialisme de klassieke Griekse en Romeinse cultuur glorificeerde ten koste van de Egyptische, Babylonische en Chinese beschavingen. Dit zou gebeuren in het kader van het streven de volkeren van Azië en Afrika te overheersen.

Al deze uitlatingen tegen westerse cultuurverschijnselen deden de vrees opkomen, dat China de politiek van ontspanning met het Westen zou opgeven en een hardere buitenlandse politiek zou gaan voeren. Officiële Chinese bronnen verklaarden evenwel op **24** febr., dat de anti-Confucius campagne (zie verder) de leiding in staat zou stellen de bestaande buitenlandse politiek met meer kracht uit te voeren. *(AFP*, Reuter, *AP*, *NZZ*, The Times, FAZ, *NRC/H'blad)*

ANTI-LIN PIAO, ANTI-CONFUCIUS CAMPAGNE

Verschillende ontwikkelingen in de Chinese binnenlandse politiek, zoals de wisseling van de commandanten van de militaire districten (pag. 638/1), de muurkrantencampagnes tegen militaire leiders (pag. 639/1), de rehabilitatie van leidende persoonlijkheden, die tijdens de Culturele Revolutie hun positie hadden verloren (pag. 637/1 en 639/3), de debatten over onderwijsvraagstukken (pag. 640/1), de anti-revisionistische campagne (pag. 751/1) en de campagne tegen de westerse cultuur (p. 764/1 e.v.), moeten worden gezien tegen de achtergrond van de campagne ,,kritiseer Lin, kritiseer Confucius", die vanaf de zomer van 1973 geleidelijk aan alle publiciteitsmedia in China is gaan beheersen.

Begin *anti-Confucius* campagne

De anti-Confucius campagne was op 7 aug. 1973 begonnen, toen prof. Yang Joe-koeo, hoogleraar aan de Tsjoeng-sjan universiteit te Kanton, in het *Volksdagblad* een artikel publiceerde waarin hij stelde dat Kong Foe-tze (551-479 v. C., in het Westen bekend onder de gelatiniseerde naam Confucius), de belangen verdedigde van de slaven bezittende klasse tegen de toen opkomende, meer progressieve, feodale krachten. Dit stuk was het eerste van een reeks van artikelen, die daarna werden gepubliceerd. In al deze artikelen werd benadrukt, dat in de hele Chinese geschiedenis het Confucianisme de ideologie van de conservatieve krachten was geweest en altijd door progressieve denkers was bestreden.

Prof. Feng Joe-lan, hoogleraar in de filosofie aan de universiteit van Peking en beschouwd als de meest gezaghebbende kenner van het Confucianisme, publiceerde drie verschillende artikelen, op 3 en 4 dec. 1973 en op 1 febr. 1974, waarin hij afstand nam van zijn vroegere gunstige beoordeling van het Confucianisme. Hij erkende nu, dat zijn geest was ,,vergiftigd" door Confuciaanse ideeën

Confucius was geboren als lid van een aristocratische familie in de staat Loe (nu in Sjantoeng). Volwassen was hij hier enige maanden eerste minister.

In de anti-Confucius campagne wordt hem o.m. verweten zijn mede-filosoof en sociale hervormer Sjao Tsjeng-moe te hebben laten executeren gedurende zijn premierschap, hoewel sommige geleerden de authenticiteit van deze geschiedenis betwijfelden.

De voornaamste bron voor de denkbeelden van Confucius is de Loen ju (Gesprekken), een verzameling van zijn uitspraken, opgetekend door zijn leerlingen.

Zijn in essentie conservatieve filosofie is gebaseerd op de leer van het gemiddelde, dat wil zeggen het vermijden van uitersten. Zijn leerlingen vatten zijn filosofie samen in de ,,drie voornaamste richtlijnen" — dat de onderdaan door de vorst moet worden geleid, de zoon door de vader, en de vrouw door de echtgenoot — en de ,,vijf constante deugden" — welwillendheid. rechtvaardigheid, welvoeglijkheid. kennis en eerlijkheid.

Confucianisme werd de ideologie van de heersende mandarijnenklasse, hoewel er daarnaast steeds anti-Confuciaanse denkbeelden bestonden. In de vierde en derde eeuw voor Christus werd het Confucianisme bestreden door de school van de Legalisten. Een belangrijke vertegenwoordiger van deze school was keizer Tsjin Sjih-hoeang. de stichter van de Tsjin-dynastie, en de eerste die erin slaagde in 221 v.C heel China te verenigen. Hij liet alle Confuciaanse geschriften verbranden en 460 Confuciaanse geleerden levend begraven

Tsjin organiseerde het feodale stelsel en bracht vele technische en culturele vernieuwingen aan. Hij verdeelde het land in districten, centraliseerde de belastingheffing, moderniseerde het schrift, voerde in het land één geldsoort in en standaardiseerde maten en gewichten. In de anti-Confucius campagne is hij de progressieve tegenpool van de filosoof.

Ook in de moderne geschiedenis van China zijn hervormingsgezinde en revolutionaire bewegingen doorgaans anti-Confuciaans geweest. Dat geldt o.m. voor de boerenopstand van Taiping van 1851-1864, toen Confuciustempels werden vernietigd, en voor de 4 mei beweging van 1918, een massale protestbeweging tegen de vredesconferentie van Versailles, die weigerde een eind te maken aan speciale rechten, die vreemde mogendheden hadden in Sjantoeng.

Sinds de communistische revolutie is de betekenis van Confucius omstreden. De communistische autoriteiten hebben zijn tempel en graftombe als nationaal monument hersteld. Voorzitter Mao zei in 1964 in een toespraak, dat ,,de tradities van Confucius niet verloren mogen gaan". Professor Feng Joe-lan en andere geleerden stelden, dat de rol van Confucius in zijn eigen tijd vooruitstrevend was geweest. Deze opvatting werd echter door anderen, wier denkbeelden thans kennelijk de overhand hebben gekregen, fel bestreden.

In The Times van 10 febr. werd over de betekenis van de anti-Confucius campagne o.m. opgemerkt: ,,Ondanks sommige goede trekken is reeds lang erkend, dat het Confucianisme een van de voornaamste redenen is voor de stagnatie van de Chinese samenleving, vergeleken met de Westerse sa enleving voor de 20ste eeuw, Tegen de handel, meer nadruk leggend op het gezin dan op de staat, uit het hoofd leren van bestaande kennis vererend en wetenschappelijk onderzoek verwaarlozend, sluiten de sociale praktijken, die aan het Confucianisme inherent zijn, leugenachtigheid in als een vorm van beleefdheid, afkeer van lichamelijke arbeid, arro-

gantie en vreemdelingenhaat. Voorzover dergelijke houdingen in de Chinese maatschappij nog bestaan, is het duidelijk verstandig deze uit te roeien".

Propaganda tegen Lin Piao *geïntensiveerd*

De propaganda tegen maarschalk Lin Piao werd in de zomer van 1973 geïntensiveerd. Zo meldde The *Guardian* op 2 juli, dat „partij-onganisaties in het hele land bijeenkomsten en studiegroepen organiseren om de Lin Piao-affaire opnieuw aan een grondig onderzoek te onderwerpen".

In perspolemieken tegen Lin Piao in het begin van 1974 werd de beschuldiging herhaald, die door Tsjoe En-lai reeds op het tiende partijcongres was uitgesproken (pag. 586/3 - 1973), dat Lin in de vergadering van het CC van aug. 1970 een contra-revolutionaire staatsgreep had willen plegen. Daar werd nu aan toegevoegd, dat hij zich tot staatshoofd had willen laten benoemen. Na de mislukking hiervan had Lin zijn plan „571" voor een militaire staatsgreep opgesteld. Om de Chinese publieke opinie hierop voor te bereiden had hij 3 miljoen exemplaren laten verspreiden van een pamflet, getiteld „Lin Piao tijdens de oorlog om Noord-Oost China te bevrijden". Hierin werd de rol van Lin Piao beschreven in de burgeroorlog van 1946-1949.

Het partijorgaan „Rode vlag" schreef in zijn febr.-nummer, dat Lin de „bescherming van Sowjet-revisionistisch sociaal-imperialisme" had gezocht en dat, was de samenzwering gelukt, „China vertrapt zou zijn door de tanks van het Sowjet-revisionisme".

Anti-Confucius en *anti-Lin* Piao campagnes tot één campagne *samengebundeld*

De twee campagnes tegen Confucius en Lin Piao werden tot één campagne „kritiseer Confucius, kritiseer Lin Piao" samengesmolten vanaf 28 jan. 1974, toen het Volksdagblad twee van zijn zes pagina's wijdde aan aanvallen op „Confucius en zijn volgeling Lin Piao".

Het hoofdartikel van het Volksdagblad van 2 febr. verdedigde uitvoerig de stelling, dat Lin Piao „door en door een leerling van Confucius" was.

Er werd in gezegd, dat een „massale politieke strijd om Lin Piao en Confucius te kritiseren, ingezet en geleid door onze grote leider voorzitter Mao, bezig was aan diepte te winnen op alle gebieden van het leven". Het hoofdartikel stelde, dat Lin Piao uitspraken van Confucius aan de muren van zijn woning had gehangen en als leerspreuken in zijn dagboek had genoteerd. Verder werd gezegd, dat Lin, evenals Confucius, „probeerde het rad van de geschiedenis terug te draaien"; dat hij geloofde in de superieure eigenschappen van mensen met aangeboren genie, zoals hij zelf; en dat hij de werkende mensen minachtte. In overeenstemming met de Confuciaanse leer van het gemiddelde had hij de anti-revisionistische campagne aangevallen, omdat die naar het extreme neigde. Hij wilde China aan het Sowjet-revisionisme overleveren en „China veranderen in een kolonie van het Sowjet-revisionistische sociaal-imperialisme".

Was de campagne tegen Confucius hoofdzakelijk een academische aangelegenheid geweest, de gecombineerde campagne „kritiseer Lin, kritiseer Confucius" (Chinees: Pi Lin pi Kong) werd al snel een massabeweging. Onder dat motto werden bijeenkomsten georganiseerd in fabrieken, communes en legereenheden. In febr. werd in veel schalen en regeringsbureaus halve dagen gewerkt om onderwijzend personeel en ambtenaren in de gelegenheid te stellen aan de bijeenkomsten deel te nemen. Aan dergelijke bijeenkomsten werd tot 100.000 mensen deelgenomen. Binnen een maand werden meer dan 200 mln pamfletten verspreid, waarin Lin en Confucius werden aangevallen.

Naarmate de beweging zich ontwikkelde nam zij meer en meer de vorm aan van een voortzetting van de Culturele Revolutie. Premier Tsjoe En-lai beschreef haar in een toespraak op 24 febr. als zijnde „van verreikende historische betekenis voor de versterking en uitbreiding van de grote verworvenheden van de Grote Proletarische Culturele Revolutie". In een radio-uitzending werd gezegd, dat het signaal gegeven was voor een „volksoorlog" tegen de „oude ideologie, cultuur, gebruiken en gewoonten van de uitbuitersklasse". Evenals gedurende de Culturele Revolutie verschenen er muurkranten, waarin plaatselijke leiders werden aangevallen (zie ook pag. 639/1).

Er werd evenwel geen poging gedaan wederom een Rode Garde op te richten.

In Le Monde van 25-26 aug. beschrijft de correspondent de kenmerken van de beweging aan de hand van het voorbeeld van de ontwikkelingen in de stad Sjenjang (vroeger Moekden).

Na de grote beroering van **1967-1968** en de soms gewelddadige meningsverschillen tussen verschillende fracties van arbeiders was het tijd voor eenheid en organisatie Sinds **1968.** toen de meerderheid van de Revolutionaire Comité's was ingesteld, was iets van de oorspronkelijke impuls verloren gegaan Sommige kaders verwaarloosden lichamelijke arbeid in de werkplaats en sloten zich op in hun kantoren ( ) De leiding vergat soms de arbeiders te raadplegen over belangrijke kwesties m b t de onderneming of raadpleegden hen slechts als formaliteit Het politieke leven in de werkplaats, waarvan was verwacht, dat het de produktie beter zou stimuleren dan premies voor individuen, had op sommige plaatsen ook zijn kracht verloren, hetgeen sommige leiders er toe had gebracht hun toevlucht te nemen tot materiele prikkels (zie ook pag **751/1**)

De campagne tegen Lin en Confucius is in sommige opzichten een studentenbeweging, ( ) Maar de strijd van de studenten verschilt van die in **1966** Er zijn geen „kapitalistische hoofdkwartieren", die moeten worden aangevallen, hetzij in de universiteit dan wel in de partij, en de jongeren zijn niet de speerpunt van de beweging, die in handen is van de arbeiders en de partij ( ) De partij (in Sjenjang) koos eerst een voorhoede om de dynamiek van de beweging te testen Een groep van zes arbeiders, van wie vijf niet-communistisch, maakten de eerste muurkrant in de machine-onderdelenfabriek no **3** Daarop publiceerde de partijcel een verklaring, waarin dit initiatief werd ondersteund Vervolgens deden de werkplaatsen mee en groepen werden gevormd, waar de 2000-jaar oude ideeën van Confucius werden vergeleken met de uitspraken van Lin Piao Meer en meer bijeenkomsten werden belegd en binnen drie maanden was meer dan de helft van de arbeiders bij de beweging betrokken

De beweging houdt zich bezig met kritiek, maar ook met studie Het is een kwestie van verhoging van het niveau van theoretisch begrip van het socialisme ( ) De meest gelezen werken lijken te zijn Marx' kritiek op het programma van Gotha en Lenin's Imperialisme

Maar uiteindelijk is het evenzeer een kwestie van actie als van studie Een bijzonderheid van de beweging is de manier, waarop hij verbonden is met het dagelijkse leven in de fabrieken Om de theorie van „natuurlijk genie", volgens welke er natuurlijk begiftigde mensen zijn, die een roeping hebben anderen te bevelen, te weerleggen, begeven de arbeiders zich niet in Byzantijnse debatten, na te hebben bevestigd, dat alle intellect in de praktijk wordt gevormd, proberen zij een programma van technische vernieuwingen uit te voeren ( ) Sedert jan. zijn er overal in de werkplaatsen drieledige groepen van arbeiders, technici en kaderleden gevormd Het aantal technische vernieuwmgen neemt toe Niet alle zijn van het hoogste belang, maar hier en daar hebben wij enkele spectaculaire resultaten gezien, aldus de correspondent van Le Monde

Muurkranten in Peking

In voorjaar en zomer van dit jaar

werden in verschillende provinciale steden muurkranten aangebracht, waarin plaatselijke leiders — vooral militairen — werden gekritiseerd (pag. 639/1).

Op 18 mei werd door de partij een richtlijn uitgegeven, waarin de muurkrantencampagne werd goedgekeurd. In deze richtlijn werd de toespraak van Wang Hoeng-wen tot het tiende partijcongres in herinnering gebracht (pag. 588/3 e.v.-1973), waarin deze gepleit had voor vrije meningsuiting, vrijmoedige uitspraken, muurkranten en grote debatten als wapens in de strijd (pag. 589/3-1973).

Niettemin duurde het tot 13 juni voor de muurkrantencampagne tot Peking doordrong. Op die dag werd tegenover het gebouw van het Revolutionaire Comité van Peking aan de straat van de eeuwige revolutie een reeks muurkranten bevestigd. Hierin werd de beschuldiging uitgesproken, dat van de 24 arbeiders, die in 1967 in het Comité gekozen waren, er nog maar één over was, terwijl de anderen waren verwijderd op grond van de valse beschuldiging ultra-links te zijn. Verder werd gesteld, dat na de CC vergadering van aug. 1970 de beweging van kritiek op Lin Piao de vorm had aangenomen van kritiek op links en niet op rechts. Tenslotte werd het comité verweten in vier jaar geen plenaire zitting te hebben gehouden.

In volgende muurkranten werd kritiek geleverd op Tsjia Ting, vicevoorzitter van het comité, en Ti Foe-tsai, lid van de culturele groep van de Staatsraad. Zij werden ervan beschuldigd te hebben deelgenomen aan de samenzwering van Tsjen Po-ta, die in 1970 in ongenade was gevallen en in 1973 uit de partij was gezet.

In andere muurkranten werd geprotesteerd tegen de vervolging van voormalige activisten op grond van ultra-linkse afwijkingen. In deze krant werd ook gelijke betaling verlangd voor arbeiders en beambten.

De schutting in de straat van de eeuwige revolutie was snel met muurkranten bedekt, aangezien er steeds nieuwe werden aangebracht, waarin op eerdere werd gereageerd, waarna door de samenstellers daarvan weer op de nieuwe werd geantwoord.

Enige faam verwierf de samensteller van muurkranten, die zichzelf aanduidde als ,,gouden aap" (in de Chinese mythologie verdreef een gouden aap de demonen uit de hemel). In een serie muurkranten beweerde hij dat het Revolutionaire Comité van Peking werd beheerst door lieden, die de ,,kapitalistische weg" bewandelden. Hij beweerde, dat hij in zijn fabriek onder toezicht was geplaatst en dat hij vreesde gearresteerd te zullen worden.

Daarop verscheen een muurkrant van zijn collega's, die hem ervan beschuldigden ,,cont a-revolutionair" te zijn, en te stammen uit een familie van bankiers en landeigenaars.

Vanaf 16 juni werden muurkranten aangebracht, die waren samengesteld door arbeiders in de provincies, en die hierin hun kritiek op plaatselijke autoriteiten ter kennis van de hoofdstad brachten.

In de eerste van deze muurkranten werd Hoea Koeo-feng aangevallen, de secretaris van de partij in Hoenan en lid van het Politburo. Deze werden de volgende dag verwijderd, maar daarop verschenen aanvallen op de militaire commandant van de provincie Hoenan. In sommige muurkranten werd beweerd, dat bij vechtpartijen tussen verschillende fracties in Joei Tsji in Kiangsi meer dan 200 mensen om het leven gekomen waren en dat er op 19 juni in Nantsjang, de provinciehoofdstad, bloed had gevloeid.

Ook verschenen er muurkranten, waarin de autoriteiten van de provincies Szetsjwan, Heiloengkiang, Honan, Sjensi en Sinkiang werden aangevallen, hen beschuldigend van machtsmisbruik of corruptie.

De muurkrantencampagne in Peking bereikte zijn hoogtepunt op 18 juni, torn er meer dan 40 nieuwe werden aangebracht. Op 1 juli publiceerde het Volksdagblad echter een hoofdartikel, waarin kritiek op fouten en gebreken in het werk van de partij wel werd goedgekeurd, maar waarin tevens werd gezegd, dat ,,de huidige beweging om Lin Piao en Confucius te kritiseren onder het gecentraliseerde opperbevel van de partijcomité's moet worden geplaatst".

Twee dagen later werden alle uit de provincies afkomstige muurkranten verwijderd; de muurkranten, waarin kritiek werd geleverd op het Revolutionaire Comité van Peking bleven toen nog hangen.

In de twee daaropvolgende maanden verliep de campagne en begin september werden de overgebleven muurkranten verwijderd.

De campagne in Tibet

In Tibet was de anti-Confuciuscampagne gericht tegen de Dalai Lama en de vroegere heersende klasse.

In juni werd in Lhasa een tentoonstelling gehouden van martelinstrumenten, die vroeger in Tibet waren gebruikt. Ook werd een ketting van gebedskralen getoond, die zou zijn gemaakt van menselijke rugwervels. Er waren voorts trommels te zien, die met mensenhuid bekleed zouden zijn.

Voorts werd de Dalai Lama ervan beschuldigd jaarlijks 30 hoofden en 80 porties menselijk vlees en bloed voor offerrandes te hebben gebruikt. Tenslotte werd beweerd, dat in 1948 21 lijfeigenen en slaven waren geofferd om de opmars van het Rode Leger te verhinderen.

Nadruk op eenheid

De laatste maanden lag de nadruk in de officiële propaganda op de noodzaak van eenheid in de partij en de vergroting van de produktie. In het sept. nummer van Rode Vlag werden ‚klassenvijanden" veroordeeld, die ,,de massa's aanhitsen elkaar te bevechten, Lin of Confucius niet kritiseren, geruchten verzinnen en roddel verbreiden".

In de Westerse pers werd de veronderstelling uitgesproken, dat de leiders verontrust waren geworden over plaatselijke ordeverstoringen, zoals gerapporteerd uit Kiangsi, openbare aanvallen op hooggeplaatste personen als Hoea Koeo-feng en de daling in de produktie door deelname aan politieke activiteiten. De tijd, die in fabrieken en communes aan de campagne werd besteed, werd geschat op 3 tot 6 uur per week.

In de pers werd aan de campagne minder aandacht gegeven. Uit de provincies werd gemeld, dat daar de muurkrantencampagne, hoewel hij langer duurde dan in Peking, toch ook aan het verlopen was.

(KCA, Le Monde, NZZ, FAZ, AFP, Reuter, China *Quarterly).*

REDE VICE-PREMIER TENG HSIAO-PING OP ALGEMENE VERGADERING OVER GRONDSTOFFEN

Op de speciale Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, gewijd aan grondstoffenproblemen, die van 9 april tot 2 mei in New York werd gehouden (pag. 391/3 e.v. - 1974) werd de Chinese delegatie geleid door vice-premier Teng Hsiao-ping. Hij sprak daar op 10 april een redevoering uit, waarin hij

Rechts vice-premier Teng Hsioa-ping, leider van de Chinese delegatie naar de grondstoffenconferentie van de VN Links Koeang Hoea, vice-minister van buitenlandse zaken.

uiteen zette, hoe men vanuit Peking thans de internationale situatie beoordeelt.

Onderstaand enkele fragmenten uit deze toespraak.

( ) Op het moment is de internationale situatie het gunstigst voor de ontwikkelingslanden en de volkeren van de wereld Meer en meer wordt de oude orde, gebaseerd op kolonialisme, imperialisme en hegemonisme, ondermijnd en tot in zijn fundamenten geschokt De internationale betrekkingen zijn drastisch aan het veranderen De hele wereld is drastisch aan het veranderen De situatie is er een van ,,grote wanorde onder de hemel", zoals wij Chinezen het stellen (.)

(.) In deze toestand van ,,grote wanorde onder de hemel" hebben alle politieke krachten in de wereld een drastische verdeling en hergroepering ondergaan door voortgezette beproevingen van kracht en strijd Een groot aantal Aziatische, Afrikaanse en Latijnsamerikaanse landen heeft de onafhankelijkheid verworven en zij spelen een steeds groeiende rol in internationale zaken Als gevolg van de opkomst van het sociaal-imperialisme is het socialistische kamp, dat na de Tweede Wereldoorlog enige tijd bestond, er niet nieer Als gevolg van de wet van de ongelijke ontwikkeling van het kapitalisme verkeert ook het Westerse blok in desintegratie Te oordelen naar de veranderingen in de internationale betrekkingen bestaat de wereld thans uit drie delen, of drie werelden. die zowel onderling verbonden zijn als in tegenstelling tot elkaar staan De Verenigde Staten en de Sowjet-Unie maken de Eerste Wereld uit De ontwikkelingslanden in Azie, Afrika en Latijns-Amerika maken de Derde Wereld uit De ontwikkelde landen tussen hen in maken de Tweede Wereld uit.

De twee supermogendheden, de VS en de SU, trachten vergeefs de wereldhegemonie te bereiken Elk op zijn eigen wijze proberen zij de ontwikkelingslanden van Azië, Afrika en Latijns-Amerika onder hun controle te brengen en, te zelfder tijd, de ontwikkelde landen, die in kracht niet hun partij zijn, te tiranniseren

De twee supermogendheden zijn de grootste internationale uitbuiters en onderdrukkers van vandaag. Zij zijn de bron van een nieuwe wereldoorlog Zij bezitten beide grote aantallen nucleaire wapens Zij voeren een fel betwiste wapenwedloop, stationeren omvangrijke strijdkrachten in het buitenland en richten overal militaire bases in, daarbij een bedreiging vormend voor de onafhankelijkheid en veiligheid van alle naties Zij beide houden permanent andere landen onderworpen aan hun overheersing, ondermijning, inmenging of agressie Zij beide buiten de economieen van andere landen uit, daarbij hun welvaart plunderend en grijpend naar hun natuurlijke hulpbronnen In het tiranniseren van anderen is de supermogendheid, die pronkt met het etiket van socialisme, in het bijzonder gemeen Hij heeft zijn gewapende macht uitgezonden om zijn ,,bondgenoot" Tsjechoslowakije te bezetten en hij heeft aangezet tot de oorlog om Pakistan aan stukken te scheuren Hij komt zijn woorden niet na en is verraderlijk, hij is zelfzuchtig en zonder scrupules

De zaak van de ontwikkelde landen tussen de supermogendheden en de ontwikkelingslanden is ingewikkeld Sommige van hen onderhouden nog kolonialistische betrekkingen in de ene of andere vorm met landen van de Derde Wereld en een land als Portugal zet zelfs zijn barbaarse koloniale bestuur voort Aan deze stand van zaken moet een einde gemaakt worden Te zelfder tijd worden al deze ontwikkelde landen in verschillende mate beheerst, bedreigd of getiranniseerd door de ene supermogendheid of de andere Sommige van hen zijn in feite door een supermogendheid teruggebracht tot de positie van ondergeschikten onder het uithangbord van zijn zogenaamde ,,familie" In verschillende mate hebben al deze landen de wens de supermogendheid-slavernij of -beheersing af te schudden en hun nationale onafhankelijkheid en de integriteit van hun soevereiniteit te waarborgen

De talrijke ontwikkelingslanden hebben lang geleden onder kolonialictische en imperialistische onderdrukking en uitbuiting Zij hebben politieke onafhankelijkheid gewonnen, en toch worden zij alle geconfronteerd met de historische taak de overblijvende krachten van het kolonialisme op te ruimen, de nationale economie te ontwikkelen en de nationale onafhankelijkheid te consolideren. Deze landen bedekken grote oppervlakten, omvatten een grote bevolking en bezitten natuurlijke hulpbronnen in overvloed

Na te hebben geleden onder de zwaarste onderdrukking, hebben zij het sterkste verlangen zich tegen onderdrukking te verzetten en te streven naar bevrijding en ontwikkeling. In de strijd voor nationale bevrijding en onafhankelijkheid hebben zij blijk gegeven van immense kracht en voortdurend schitterende overwinningen behaald Zij vormen een revolutionair gemotiveerde kracht, die het wiel van de wereldgeschiedenis voortdrijft, en zijn de voornaamste kracht in de strijd tegen kolonialisme, imperialisme en, in het bijzonder, de supermogendheden

Aangezien de supermogendheden wedijveren om wereldhegemonie, is de tegenstelling tussen hen onverzoenlijk, de een overweldigt de ander, dan wel wordt door de ander overweldigd. Hun compromis en samenspanning kan alleen maar gedeeltelijk, tijdelijk en betrekkelijk zijn, terwijl hun wedijver alomvattend, permanent en absoluut is. (.)

(..) In vele Aziatische, Afrikaanse en Latijnsamerikaanse landen, die politieke onafhankelijkheid hebben gewonnen, worden de vitale economische verbindingslijnen nog in verschillende mate door het kolonialisme en imperialisme beheerst en de economische structuur is niet fundamenteel veranderd. De imperialisten en in net bijzonder de supermogendheden hebben neo-kolonialistische methodes aangenomen om hun uitbuiting en plundering van de ontwikkelingslanden voort te zetten en te intensiveren Zij voeren kapitaal uit naar de ontwikkelingslanden en bouwen daar een ,,staatin de staat" d m v zulke internationale monopolie-organisaties als ,.transnationale ondernemingen" om economische plundering en politieke inmenging uit te voeren Voordeel trekkend uit hun monopoliepositie in de internationale markten behalen zij fabelachtige winsten door de exportprijzen van hun eigen produkten te verhogen en die van grondstoffen uit de ontwikkelingslanden naar beneden te dwingen ( )

( ) Er moet op gewezen worden, dat de supermogendheid, die zichzelf een socialistisch land noemt, niet minder bedreven is in neo-kolonialistische economische plundering. Onder de naam van z g ,,economische samenwerking" en ,,internationale arbeidsverdeling" gebruikt hij bazige methodes om in zijn ,,familie" superwinsten af te persen. In het profiteren op andermans kosten is hij zo ver gegaan als zelden is gezien in het geval van andere imperialistische landen De ,,gemeenschappelijke ondernemingen", die hij onderhoudt in andere landen onder het uithangbord van ,,hulp" en ,,steun' zijn in essentie copieen van transnationale ondernemingen" (..)

(Peking Review)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

FORD IN VERRE OOSTEN

De eerste buitenlandse reis van de Amerikaanse president Ford in zijn functie als staatshoofd heeft hem naar Japan, Zuid-Korea en Wladiwostok gebracht.

In Japan en Zuid-Korea voerde de president besprekingen met de regeringsleiders van die landen, in Wladiwostok confereerde hij twee dagen met de Sowjetrussische partijleider Leonid Brezjnew. Deze laatste besprekingen resulteerden in een akkoord over een aantal sleutelvoorwaarden, die mogelijk tot een verdrag over de wederzijdse beperking van de nucleaire bewapening kan leiden. Kissinger noemde de verklaring ,,de doorbraak in de SALT-onderhandelingen die we in recente jaren hebben gezocht".

In toelichtingen aan journalisten meldde Kissinger dat Ford en Brezjnew het eens waren geworden over een aantal kernwapens zoals intercontinentale raketten, bommenwerpers en Mirves, meervoudige atoomladingen, waartoe beide zijden onder het nieuwe verdrag zich moeten beperken. Volgens Kissinger was het moeilijkste deel van de onderhandelingen achter de rug en is er een grote kans dat het verdrag kan worden ondertekend gedurende Brezjnews bezoek aan Washington in 1975.

Volgens verdere bepalingen in de gezamenlijke verklaring zullen de relevante punten van het interimverdrag van 26 mei 1972 dat tot okt. 1977 van kracht blijft in het nieuwe verdrag worden opgenomen. Het nieuwe verdrag zal lopen van oktober 1977 tot eind 1985 en een bepaling inhouden dat onderhandelingen voor verdere beperking en mogelijke vermindering van strategische wapens na 1985 niet later dan in 1980-81 zullen aanvangen.

De verklaring besluit met de bepaling dat besprekingen tussen delegaties van beide landen te Geneve in januari 1975 zullen worden hervat. Exacte cijfers over de limieten waartoe men is overeengekomen, zullen nog enige dagen geheim blijven totdat de deelnemers aan de Geneefse ontwapeningsconferentie uitvoerig over de doorbraak in Wladiwostok zijn ingelicht. Kissinger zei dat de Sowjet-Unie nu meer grote raketten heeft dan de VS, maar dat Amerika meer meervoudige atoomkoppen voor zijn raketten heeft.

De minister vervolgde met de verzekering dat het nieuwe akkoord betekent dat beide naties over ongeveer gelijke aanvalsmacht zullen beschikken. Kissinger was optimistisch in zijn verwachtingen over de reactie van het Amerikaanse Congres. Hij anticipeerde zelfs op de goedkeuring van senator Henry Jackson die zich steeds kritisch heeft opgesteld tegenover de Amerikaanse strategie bij de Saltbesprekingen.

In kringen van het Witte Huis werd het akkoord voorgesteld als een persoonlijke triomf van president Ford. Herhaalde malen werd ook gewezen op de goede verstandhouding tussen Brezjnew en de Amerikaanse president. De woordvoerder van het Witte Huis, Ron Nessen, zei ,,wat Nixon niet kon bereiken in 5 jaar heeft president Ford in 3 maanden klaargekregen". Volgens Nessen was Kissinger van mening dat Ford en Brezjnew beter met elkaar konden omgaan dan Nixon en Brezjnew. Ford sprak zelf van een houding van wederzijds respect.

Naar het oordeel van ontwapeningsdeskundigen in Washington staan niettemin nu pas de moeilijke onderhandelingen voor de deur. De Sowjetrussische en Amerikaanse diplomaten in Genève moeten de goede wil van Wladiwostok in een concrete overeenkomst over de begrenzing van strategische wapens gieten.
Volgens waarnemers is het duidelijk dat beide partijen concessies hebben gedaan. Moskou gaat akkoord met de algemene gelijkwaardigheid bij de berekening van het afschrikkingspotentieel, Washington behoudt zekere technologische voordelen, maar brengt zijn bommenwerpers in het onderhandelingsbestek ter sprake.

Ford (l.) en Brezjnew ir.).

In kringen van het Amerikaanse ministerie van defensie kenschetste men de overeenkomst van Wladiwostok als een soort balans, waarin de beide supermogendheden hun volkomen verschillende wapens optellen en onder de streep tot hetzelfde resultaat komen.

Op het ogenblik beschikken de VS over ca. 2200 kernwapenvervoermiddelen van allerlei slag in hun strategisch arsenaal. Moskou bezit ca. 2600 kernwapen-vervoermiddelen. Het verschil wordt weggewerkt door de Amerikaanse vloot bommenwerpers met grote reikwijdte. Daarenboven willen de beide grote mogendheden bepalen hoeveel van hun strategische raketten met meervoudige kernlading (Mirv) mogen worden uitgerust.

Bij deze berekening moeten de VS zich naar de mening van Washingtonse deskundigen ook verder vooral op hun technologische MIRV-voorsprong verlaten, die o.a. op grotere trefzekerheid berust. De doorbraak van Wladiwostok zal haar eerste vuurproef moeten doorstaan als de SALT-onderhandelingen in januari 1975 in Geneve beginnen. In Washington herinneren politieke kringen aan de eerste SALT-onderhandelingen, die uiteindelijk onder druk van de tijd in een voor de VS ongunstige getalsverhouding resulteerden.

Bijzonderheden over reis

Minister Kissinger maakte tijdens een persconferentie op 15 nov. nadere bijzonderheden over de voorgenomen reis van Ford bekend. Ook ging hij nader in op enkele aspecten van de reis.

Kissinger zei dat het bezoek aan Japan ,,historische" betekenis had en het grote belang illustreerde dat de VS hechten aan hun relaties met Japan.

De stabiliteit in het gebied van de Pacific berust op de innige betrekkingen en het wederzijdse begrip tussen de VS en Japan, aldus Kissinger, die eraan toevoegde dat de besprekingen allereerst zouden gaan over het programma van samenwerking tussen olieconsumerende landen, zoals hij dat recentelijk heeft voorgesteld.

Over het bezoek aan Zuid-Korea zei Kissinger, dat de Amerikaanse regering zich er goed rekenschap van geeft dat het regime van president Park Tsjoeng Hie scherp gekritiseerd wordt. Maar de president moest wel naar Seoel gaan omdat anders de Amerikaanse steun voor Z.-Korea ongeloofwaardig werd.

Over de ontmoeting met de Sowjetrussische partijleider Brezjnew zei Kissinger dat dit een nieuw elan aan de ontspanning tussen de Sowjet-Unie en de VS moest geven. De leiders van de twee grootste nucleaire mogendheden moeten voort-

Weekblad 43ste jaargang No. 2258, pag. 26751-26766

durend met elkaar in contact staan, aldus de minister.

Over de SALT-onderhandelingen, zei Kissinger dat er al vooruitgang was gemaakt op het terrein van de beperking van nucleaire wapens, tijdens het bezoek dat hij in okt. aan Moskou had gebracht en dat hij verwachtte dat er in Wladiwostok opnieuw vooruitgang kon worden geboekt

Ford in Japan, gemeenschappelijk communiqué

Op 18 nov. arriveerde president Ford, die op zijn reis werd vergezeld door zijn minister van buitenlandse zaken in Tokio.

De Japanse regering had bijzonder zware veiligheidsmaatregelen genomen. 3500 man oproerpolitie omsingelde de luchthaven. Nog 5000 hielden de wacht op enige afstand. Drieduizend man stond opgesteld om het Akasaka-paleis waar de president verbleef. In totaal waren meer dan 100.000 man politie ingeschakeld om het verblijf van de president ongestoord te laten verlopen.

Het was de eerste maal dat een Amerikaanse president een bezoek aan Japan bracht. President Eisenhower had indertijd het voornemen naar Japan te gaan maar moest daarvan afzien door grote studentendemonstraties.

Ook tegen het bezoek van Ford is geprotesteerd. Aan de vooravond van het bezoek arresteerde de Japanse politie 200 demonstranten.

Op 19 nov. werd het Amerikaanse staatshoofd officieel door keizer Hirohito in het keizerlijke paleis ontvangen. Ford werd vervolgens aan het krconprinselijke paar, de premier, het kabinet en het corps diplomatique voorgesteld.

Ford nodigde de keizer bij deze gelegenheid uit voor een tegenbezoek aan de VS. De uitnodiging werd aanvaard, maar er werd geen tijdstip vastgesteld.

Vervolgens voerde Ford besprekingen met premier Tanaka, terwijl minister Kissinger met zijn Japanse ambtgenoot Kimura sprak.

Onderwerpen van overleg waren: het energiebesparingsplan van Kissinger, de voedselcrisis en de economische toestand in de wereld.

Kissinger vertelde in een persconferentie iets over de inhoud van de gesprekken.

Kissinger verklaarde dat Tanaka zich had geschaard achter het Amerikaanse energieplan. Het behelst het opsparen van olie als middel om

Keizer Hirohito (r.) en Ford (l.).

de olieproducenten te overreden hun prijzen te verlagen.

Wel heeft Tanaka er op gewezen dat zijn land bijna helemaal van Arabische oliestaten afhangt en dat zijn structuur van olieverbruik — 70% door de industrie en 30% door individuelen — precies het tegenovergestelde is van de Amerikaanse. Dit geeft Japan een geringere ruimte de consumptie te beperken. President Ford heeft volgens Kissinger Japan verzekerd dat hij alles zal doen om de Amerikaanse uitvoer van voedsel naar Japan garant te stellen, maar minister Kissinger zei in dit verband niet te willen spraken van een voorkeursbehandeling voor Japan als klant van de Verenigde Staten.

De Amerikaanse minister zei dat hij ontvankelijk was voor de Japanse gevoeligheid inzake kernwapens. Dit naar aanleiding van berichten dat Amerikaanse oorlogsschepen Japanse havens hebben aangedaan zonder tevoren hun kernwapens uit te laden.

Dr. Kissinger heeft de Japanners toegezegd dat hij na zijn komende bezoek aan Peking, naar Tokio zal terugkeren om de Japanse regering in te lichten over wat daar en tevoren met de Russen in Wladiwostok, is besproken.

Op 20 november richtte de Amerikaanse president zich in een door de televisie uitgezonden redevoering tot het Japanse volk.

De aresident zei dat de VS niet alleen een trouwe bondgenoot van Japan zullen blijven, maar tevens een betrouwbare handelspartner

De toespraak werd gedomineerd door het thema van economische samenwerking en bevatte de verzekering dat indien tekorten zullen voorkomen, wij Speciale rekening zullen houden met de behoeften van onze traditionele handelspartners.

Ford zei verder dat beide landen betere kanalen voor consultatie bezitten en liet de Japanners speciaal weten de gevaren te beseffen als beide landen zich te weinig aan elkaar gelegen laten liggen. Hij doelde hiermee op de ,,onafhankelijke maar wederzijds verenigbare pogingen" van beide landen voor verbetering van de verhoudingen met de Sowjet-Unie en China.

President Ford stelde hiermee de Japanners gerust die na de zgn. Nixon-shock (het niet ingelicht zijn over Nixons plannen om Peking te bezoeken) en de soyaboon-shock (het embargo van de VS op dit essentiële onderdeel van het Japanse dieet) een zekere mate van vertrouwen in de VS als partner verloren hadden. Geen enkele toespeling werd gemaakt over het onderwerp dat met name de oppositie en de dagbladen het meest heeft beziggehouden: de vraag of de Amerikaanse marine in Japanse havens al of niet met kernwapens is uitgerust.

Aan het slot van het bezoek werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven.

Daarin staat o.a.:

President Gerald Ford en premier Kakuei Tanaka zijn het er over eens dat de Verenigde Staten en Japan moeten streven naar uitbreiding en variatie van de energiebronnen, waarbij nieuwe energiebronnen moeten worden ontwikkeld en schaarse brandstoffen zoveel mogelijk moeten worden bewaard. In het gemeenschapplijke communiqué wordt gezegd dat dit energiebeleid moet zijn afgestemd op de economie van de twee landen.

Ford en Tanaka verklaren veel belang te hechten aan een versterking van de samenwerking tussen de olieverbruikende landen en daarnaast te zullen streven naar harmonische betrekkingen met de producerende landen, zulks in samenwerking met andere staten.

Zij zijn van oordeel dat een verder streven naar internationale samenwerking noodzakelijk is ter voorkoming van een economische en financiële crisis. Zij erkennen de noodzaak om in een internationaal kader de voedselvoorziening in de wereld te stabiliseren, gezien de ernst van het wereldvoedselprobleem. De Verenigde Staten en Japan zullen op constructieve wijze deelnemen aan internationale pogingen om de ontwikkelingslanden te helpen op het gebied van de landbouwproduktie. Ook achten Ford en Tanaka samenwerking tussen de voedselproducenten en de consumenten noodzakelijk om het hoofd te bieden aan een tekort.

Volgens het communiqué zullen de twee landen het vreedzaam regelen van hangende kwesties in Azië en het gebied van de Stille Oceaan aanmoedigen en ,,de ordelijke groei van de ontwikkelingslanden en de ontwikkeling van constructieve relaties tussen deze landen bevorderen".

Het uit 1952 stammende Amerikaans-Japanse veiligheidsverdrag wordt een belangrijk en duurzaam element in de ontwikkeling van de internationale toestand in Azië genoemd. Naar het oordeel van Ford en Tanaka zal het verdrag een doeltreffende en zinvolle rol bij het bevorderen van vrede en stabiliteit in het betrokken gebied blijven spelen

Zij erkennen de noodzaak van het streven van alle landen naar een verdere be-

perking van de bewapening. in het bijzonder wat de kernwapens betreft. Het gebruik van kernenergie voor vreedzame doeleinden dient te worden uitgebreid, aldus het communiqué.
Voorts wordt daarin gezegd dat de twee landen zullen streven naar verlaging van de tarieven en vermindering van de andere handelsbeperkingen om te komen tot een hecht en evenwichtig internationaal monetair bestel. „De twee landen zullen zich aan hun toezegging houden dat zij acties zullen vermijden die de economieën van andere landen nadelig beinvloeden". Zij zullen de akkoorden met ontwikkelingslanden voor handel en samenwerking uitbreiden.
„Dit eersre bezoek aan Japan van een president van de Verenigde Staten zal een nieuwe bladzij toevoegen aan de geschiedenis van vriendschap tussen de twee landen", aldus het communiqué.
In de gemeenschappelijke verklaring wordt ook gesproken over .,het belang van de bescherming van landen zonder kernwapens tegen dreiging met dergelijke wapens".
De Verenigde Staten hebben tot dusver geweigerd in het openbaar te spreken over de kwestie van met kernwapens uitgeruste schepen in Japanse havens. Tegen de aanwezigheid van deze schepen is in Japan veel verzet gerezen.

Ford in Zuid-Koreu

Vanuit Tokio reisde het Amerikaanse gezelschap door naar Seoel, de Zuidkoreaanse hoofdstad voor een bezoek van 24 uur.
Er viel de president een groots welkom ten deel. Er was een menigte van naar schatting meer dan 2 miljoen mensen op de been om de president toe te juichen.

Het bezoek aan Seoel was de meest controversiële etappe van Fords reis naar het Verre Oosten.
Vooral tegenstanders van president Parks regime interpreteerden het bezoek als steun voor het staatshoofd.
Minister Kissinger zei in het presidentiële vliegtuig, bij het naderen van Seoel dat Ford zonder twijfel de aandacht van Park zou vestigen op de weerslag die zijn binnenlands beleid heeft op de betrekkingen met de VS. Maar hij herhaalde dat de voordelen die Fords bezoek zou afwerpen, ,,enkele negatieve aspecten" in de schaduw zouden stellen.
In verband met de reis van Ford hadden enige buitenlandse katholieken en Amerikaanse protestantse zendelingen een verzoek bij de ambassade ingediend dat voor uitstel van Fords bezoek pleitte.
Op **21** november werd tijdens een gebedsbijeenkomst van **1500** katholieke geestelijken en gelovigen in Seoel een resolutie aangenomen die Fords bezoek niet afkeurde maar een waarschuwing inhield dat het niet misbruikt moest worden voor binnenlandse politieke doeleinden.
Kim Young-Sam, de nieuwe leider van de Nieuwe Democratische partij, de belangrijkste parlementaire oppositie. gaf een verklaring uit van dezelfde strekking.

Ford en Kissinger voerden besprekingen met president Park, de minister van buitenlandse zaken Kim Dong Jom en premier Kim Tsjong Pil.
Aan het slot van het overleg werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven waarin staat dat de VS hun strijdkrachten in Zuid-Korea niet verminderen en vastbesloten zijn snel en doeltreffend tussenbeide te komen als agressie tegen Z.-Korea zou worden gepleegd.
Dit is in overeenstemming, aldus het communiqué, met het wederzijdse defensieverdrag van 1954.

President Park (r.) en Ford (l.).

Ford in *Wladiwostok*

Van Seoel vloog het Amerikaanse gezelschap op **23** november, via Japan, naar Wladiwostok in Oost-Siberië. De Sowjetrussische partijleider Brezjnew en de minister van buitenlandse zaken Gromyko waren ter begroeting op het vliegveld aanwezig.
Het gezelschap reisde door naar de badplaats Okeanriky, 18 km buiten Wladiwostok. Hier werd twee dagen intensief geconfereerd, wat resulteerde in een gemeenschappelijke verklaring, waarin beide landen zeggen een nieuwe overeenkumst ter beperking van strategische aanvalswapens voor een periode tot eind 1985 te willen sluiten en in een gemeenschappelijk communiqué, waarin beide partijen hun standpunt t.a.v. een aantal actuele politieke problemen vastleggen.

SALT-verklaring

Hier volgt de tekst van de gezamenlijke Amerikaans-Russische verklaring over de besprekingen tussen Ford en Brezjnew:

Tijdens hun werkbijeenkomst in het gebied van Wladiwostok op **23** en 24 nov. bespraken de secretaris-generaal van het centrale comité van de CPSU, L. I. Brezjnew, en de president van de VS, Gerald R. Ford, tot in detail de vraag van verdere beperkingen van strategische aanvalswapens.
Zij bevestigden opnieuw de grote betekenis die zowel de USSR als de VS hechten aan de beperking van strategische aanvalswapens. Zij zijn ervan overtuigd dat een overeenkomst op lange termijn over deze kwestie een beduidende bijdrage zou zijn aan de verbetering van de betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en de VS, aan het verminderen van het oorlogsgevaar en aan het versterken van de wereldvrede.
Na de waarde van voorgaande overeenkomsten op dit punt te hebben vastgesteld, inbegrepen het interimakkoord van **26** mei **1972,** bevestigen zij opnieuw het voornemen een nieuwe overeenkomst over de beperking van strategische aanvalswapens af te sluiten die tot **1985** van kracht zal moeten zijn.
Als gevolg van de uitwisseling van standpunten over de wezenlijke inhoud van zo'n nieuw akkoord, kwamen de secretaris-generaal van het centrale comité van de CPSU en de president van de Verenigde Staten van Amerika overeen dat er gunstige vooruitzichten bestaan op een voltooiing van het werk aan deze overeenkomst in **1975.**

Overeenstemming werd bereikt dat verdere onderhandelingen gebaseerd zullen zijn op de volgende voorzieningen:

1. De nieuwe overeenkomst zal de relevante voorzieningen inhouden van het interimakkoord van **26** mei **1972** dat tot okt. **1977** van kracht zal blijven.

2. De nieuwe overeenkomst zal de pe-

riode van okt. 1977 tot 31 dec. 1985 bestrijken.

3. Gebaseerd op het beginsel van gelijkheid en gelijke veiligheid, zal de nieuwe overeenkomst de volgende beperkingen inhouden:

a. beide kanten zullen aanspraak kunnen maken op een zeker overeengekomen totaal aantal intercontinentale raketten op het land en op onderzeeërs, uitgerust met meervoudig onafhankelijk van elkaar op doelen te richten oorlogskoppen (Mirvs).

4. De nieuwe overeenkomst zal een voorziening omvatten voor verdere onderhandelingen die niet later zullen beginnen dan in 1980-1981 over de vraag van verdere beperkingen en mogelijke verminderingen van strategische wapens in de periode na 1985.

5 Onderhandelingen tussen de delegaties van de Sowjet-Unie en de VS om de nieuwe overeenkomst uit te werken die de voorgaande punten zal omvatten, zullen in jan. 1975 in Genève worden hervat.

De voornaamste punten van het slotcommuniqué zijn:

1. beide landen zijn het erover eens dat meer ontspanning in het belang is van de beide landen en de overige volken;

2. zij zijn vastbesloten ,,volledig en doortastend" de wederzijdse verplichtingen onder overeenkomsten of contracten na te komen;

3. zij zijn er ,,diep van overtuigd" dat garanties moeten worden geschapen tegen een kernoorlog;

4. dat beide partijen het van belang en noodzakelijk achten dat het gevaar van uitbreiding van kernwapensbezit in de wereld wordt tegengegaan;

5. zij menen dat een Europese veiligheidsconferentie snel kan worden beëindigd;

6. beide partijen hechten groot belang aan besprekingen over troepenvermindering in Centraal Europa;

7. zij menen dat Cyprus onafhankelijk en soeverein moet blijven en dat de territoriale onschendbaarheid van het eiland moet worden gewaarborgd;

8. het Midden-Oosten blijft gevaarlijk en beide partijen blijven werken aan een rechtvaardige oplossing op basis van resolutie 338 van de Veiligheidsraad. De conferentie van Genève moet hierbij een grote rol spelen en moet zo snel mogelijk worden hervat.

Beide partijen vinden economische samenwerking op lange termijn van groot belang.

Ford licht Congres in over *omvang* beperking strategische bewapening

President Ford heeft na terugkomst uit Siberië de leden van het Congres tijdens een aantal voorlichtingsbijeenkomsten nadere informatie gegeven over wat in Wladiwostok is overeengekomen.

Daarbij is gebleken dat de VS en de Sowjet-Unie zijn overeengekomen ieder maximaal 1300 raketten in hun strategisch arsenaal op te nemen die met meervoudige onafhankelijk van elkaar op doelen te richten atoomkoppen zullen worden uitgerust.

In totaal zou ieder niet minder dan 2400 intercontinentale strategische wapens opstellen, raketten en vliegtuigen inbegrepen.

Volgens een bericht in de Washington Post is het plafond van 1300 Mirv-raketten bijna twee maal zo hoog als het niveau van 600 tot 700 projectielen van dit type dat president Nixon op de topconferentie met Brezjnew afgelopen juni in Moskou als limiet voor de Russische strategische wapens had voorgesteld. Maar toen, aldus de Post, werd een akkoord nagestreefd dat voor een kortere periode bedoeld was.

Anderzijds zou het plafond van 1300 raketten 40 procent lager zijn dan de Russen zouden kunnen bereiken wanneer er geen akkoord tot beperking van strategische wapens zou worden gesloten.

Op basis van het vijfjarig akkoord van 1972 mag de Sowjet-Unie beschikken over 1410 op het land opgestelde raketten en 950 projectielen op onderzeeërs. Bovendien beschikt zij over 140 strategische bommenwerpers waarover het akkoord van 1972 nog geen uitspraak doet

Dit betekent een totaal van 2500 strategische ,voertuigen" ofwel 100 meer dan waarover Moskou gezien het nieuwe akkoord zou mogen beschikken.

De VS waren in 1972 1054 landraketten en 656 zeeraketten toegestaan. Zij hebben bovendien 400 strategische B-52-bommenwerpers operationeel wat het totaal aantal „voertuigen" op 2110 brengt ofwel 290 minder dan nu zouden zijn toegestaan.

Het Amerikaanse ministerie van defensie is van plan ongeveer 230 lange afstandsbommenwerpers van het type B-1 te bouwen die onder de radar door kunnen vliegen, luchtdoelen kunnen uitschakelen en waterstofbommen kunnen vervoeren. De kosten worden geraamd op 65 miljoen dollar per stuk. Verder zijn 10 ultramoderne Trident-onderzeeërs voorzien. Tenslotte hebben de VS geïnstalleerd of zijn bezig te ontwikkelen een totaal van 1280 raketten die met de Mirv zijn uitgerust.

Brezjnew (r.) en Ford (l.) ondertekenen het akkoord

Verdere bijonderheden over het machtsevenwicht tussen VS en SU verstrekte artikel in het NRC/Hblad van 28-11. Het blad maakt melding van twee nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de raketbewapening, t.w. de lancering van een intercontinentale atoomraket vanuit een transportvliegtuig door de Amerikanen en de proefneming met een onderzeebootraket met een afstandbereik van 9000 km door de Russen. De geslaagde lancering van de Amerikaanse raket verhoogt de mobiliteit van de landraketten aanzienlijk en daarmee de onkwetsbaarheid. Het Rusiche experiment kan dan ook worden gezien als een poging het machtsevenwicht te herstellen.

Het opvallendst blijft voorlopig de voorsuitgang in de techniek van de onderzeeraketten. De laatste Russische proef maakt deel uit van een ambitieus programma. De Sowjet-Unie wil met dit programma het door de eerste SALT-overeenkomst van 1972 toegestane maximale aantal van 62 onderzeeërs met in totaal 960 strategische raketten bereiken en deze raketten bovendien zo effectief mogelijk maken.

De getallen die de VS daar tegenover stellen zijn 44 onderzeeërs met in totaal 710 raketten. Dit tegenwoordig zeer omstreden verschil werd bij het sluiten van het akkoord gerechtvaardigd met het feit dat de kwaliteit van de Amerikaanse raketten aanzienlijk beter was. (NRC/Hblad. IHT, Reuter)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

BEPERKING ZWAVELGEHALTE BRANDSTOFFEN

Per 1 nov. is door de minister van volksgezondheid en milieuhygiëne, mevr. Vorrink, een regeling in werking gesteld, waarbij grenzen worden gesteld aan het zwavelgehalte van brandstoffen.

Zware stookolie met meer dan 2,9 procent zwavel, lichte stookolie (huisbrandolie II) met meer dan 0,9 procent, gasolie en huisbrandolie I met meer dan 0,7 procent en andere brandstoffen (steenkolen, benzine en petroleum daaronder begrepen) met meer dan 1,5 procent zwavel, mogen na 1 november niet meer als brandstof worden gebruikt, geïmporteerd of verhandeld. Een uitzondering wordt gemaakt voor brandstoffen bestemd voor export of zeeschepen.
Zwavel in brandstoffen veroorzaakt luchtverontreiniging door zwaveldioxyde. Dank zij het gebruik van aardgas is die verontreiniging de laatste jaren niet toegenomen. Voor grote delen van ons land komt ze niet boven de door de Gezondheidsraad geadviseerde grenswaarde.
Over het geheel genomen is in Nederland de verontreiniging door zwaveldioxyde dan ook niet onaanvaardbaar te noemen, aldus minister Vorrink. Zij wil echter bereiken dat in bepaalde sterk geïndustrialiseerde en stedelijke gebieden de zwaveldioxyde-uitworp omlaag gaat. Verder wil zij toename van de totale uitworp voorkomen, ook wanneer in de toekomst het gebruik van stookolie toeneenit.
Op 1 juli 1975 en 1976 wordt het toelaatbare zwavelgehalte verder verlaagd. (ANP)

OPHEFFING WAARBORGFONDS RECHTSHERSTEL

Staatssecretaris De Goede van financiën heeft op 15 nov. bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend, waarin wordt voorgesteld het Waarborgfonds rechtsherstel op te heffen.

Het Waarborgfonds Rechtsherstel werd na de bevrijding gevormd om de uitbreiding van de in 1946 in beperkte omvang heropende beurshandel in effecten mogelijk te maken. Het fonds waarborgde de rechten van vroegere bezitters van gedurende de bezetting uit hun bezit geraakte effecten. die een aanvraag tot herstel van recht hadden ingediend waarop door de afdeling effectenregistratie nog niet was beslist. Het was namelijk niet uitgesloten dat rechten van deze effectenbezitters door de hervatte beurshandel in het gedrang zouden komen.
In het wetsontwerp wordt voorgesteld het vermogen van het fonds over te laten gaan op de Staat De Staat had in 1953 een bedrag van f 26 miljoen a fonds perdu aan het Waarborgfonds ter beschikking gesteld. Het batig saldo van het fonds bedraagt ruim *f* 11.5 mln (Ministerie van financiën)

VASTE VERGOEDING ONKOSTEN RAADSLEDEN

De ministerraad is het op 15 nov. eens geworden over een wetsontwerp tot wijziging van de Gemeentewet, waarbij aan gemeenteraadsleden een vaste tegemoetkoming zal worden gegeven in de kosten van hun functie. Tot dusverre krijgen zij alleen presentiegeld.
Het wetsontwerp introduceert de mogelijkheid van een vaste jaarlijkse vergoeding en een onkostenvergoeding.
Er zal sprake zijn van 18 gemeenteklassen; het bedrag kan oplopen tot f 14.000 à f 13.000 in zeer grote gemeenten *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 375/2-1974)

VERGUNNINGENSTELSEL AUTORIJLESSEN

Op 1 jan. 1975 treedt een nieuwe wet in werking, waarbij aan rijinstructeurs vakbekwaamheidseisen gesteld worden. Zes maanden later, dus op 1 juli 1975, treedt vervolgens het verbod in werking om rijles te geven zonder wettelijk instructeursbewijs.
Rij-instructeurs. die een jaar voor de inwerkingtreding van de nieuwe eisen ten minste een maal per week rijles hebben gegeven, kunnen een ontheffing krijgen van achttien maanden. In die tijd kunnen zij alsnog een diploma behalen.
De nieuwe eisen zijn uitgebreider dan die van de bestaande VAMOR- en M.I.-diploma's. Dat blijkt o.m. bij de vakken verkeersdeelneming en onderwijskunde. De rij-instructeur moet nl. voldoende didactische bekwaamheid hebben om met succes kennis en vaardigheid aan leerlingen over te dragen. (ANP)

ZIEKTEVERZEKERING DUURDER

De premies van de ziektekostenverzekering voor 1975 mogen op een enkele uitzondering na worden verhoogd met percentages tussen de 15 en 22,75.

De tussen de organisaties van ziektekostenverzekeraars en het ministerie van economische zaken bereikte overeenstemming betekent een verhoging van de premies voor de zware geneeskundige risico's (ziekenhuisopname en niet-klinische specialistische hulp) voor klasse 3: f 9,70; klasse 2b: f 13,35; klasse 2a: f 15,20; klasse 2: f 14,65 en klasse 1: f 26,80.
De premies voor aanvullende ziekenfondsverzekeringen worden f 9,70 minder verhoogd dan bovengenoemde bedragen.
Voor de kosten van huisartsenhulp en van door huisartsen voorgeschreven geneesmiddelen wordt f 3,— per persoon per maand meer gerekend
Al deze verhogingen gelden voor de individuele en de collectieve verzekeringen. De nieuwe premies mogen bij de ve aldatum van de polis — 1 januari '75 of later — in rekening worden gebracht.
De Kontaktcommissie landelijke organisaties van ziektenkostenverzekeraars (KLOZ) verwacht, dat de verhoging voor de meeste verzekeraars wel voldoende zal zijn. (NRC / H'blad)

PREMIE VERPLICHTE ZIEKENFONDSVERZEKERING 0,3% OMLAAG

Staatssecretaris J. P. M. Hendriks van volksgezondheid en milieuhygiëne en staatssecretaris P. J. J. Mertens van sociale zaken hebben de premie voor de verplichte ziekenfondsverzekering voor 1975 vastgesteld op 9,2% van het verzekeringsplichtige loon.
Dat komt neer op een verlaging van het premiepercentage van 0,3 t.o.v. 1974.

Deze verlaging, zo deelt het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiëne mede, is mogelijk omdat o.m. de kosten van de verstrekkingen welke krachtens de wet worden verleend in 1973 minder sterk zijn gestegen dan bij de laatste raming van de Ziekenfondsraad was voorzien. Belangrijke factoren daarbij waren een mindere consumptie van farmaceutische hulp dan was geraamd en de onder de raming gebleven kosten van ziekenhuisverpleging. Ook de daling van het aantal verpleegdagen in ziekenhuizen heeft zich in de eerste helft van 1974 voortgezet. (NRC / H'blad)

ALIMENTATIE MET 16% OMHOOG

Per 1 jan. 1975 gaan de alimentatieuitkeringen omhoog met 16%. Dit percentage is vastgesteld door de minister van justitie. De verhoging geldt voor alle alimentaties, of deze nu zijn vastgesteld door de rechter, dan wel door partijen zelf zijn afgesproken.

Dat percentage moet worden berekend over het uitkeringsbedrag per 31 december. In dat bedrag is ook de indexering begrepen die gold vanaf 1 januari 1974. Met ingang van die datum werden de alimentaties voor het eerst van rechtswege aangepast. Er golden toen verschillende percentages, naar gelang het jaar waarin de alimentatie was vastgesteld.
Minister Van Agt heeft het Percentage vastgesteld op grond van de wettelijke regeling omtrent indexering van uitkeringen voor levensonderhoud die in 1972 in het Staatsblad is verschenen. (NRC / H'blad) (Vor. ber. pag. 56/3-1973)

ACTIEPROGRAMMA BONDEN DETAILHANDEL

De in de Decom samenwerkende bonden in de detailhandel van NVV, NKV en CNV hebben op 21 nov. staatssecretaris Hazekamp van economische zaken hun actieprogramma aangeboden. Ook de werkgeversorganisaties in de detailhandel en de besturen van de pensioenfondsen in deze bedrijfstak kregen een exemplaar.

De vakbonden in de detailhandel wensen een basisarbeidsvoorwaardenregeling die jaarlijks zou moeten worden herzien. De meest voorkomende functies moeten worden geclassificeerd en reëel beloond. Beloningsresultaten, gebaseerd op verkoopresultaten, zullen door een systeem van vaste beloningen moeten worden vervangen.
De bonden willen in 1975 voor alle werknemers in de detailhandel 20 dagen vakantie, 8% vakantietoeslag en een indexeringstueslag voor gestegen kosten van levensonderhoud.
De dienstenbunden van NVV, NKV en CNV hebben hun actieprogramma opgesteld uit de overweging, dat de detailhandel door de ongebreidelde concurrentie bezig is de eigen ontwikkeling te schaden. Er worden goederen en diensten aangeboden tegen prijzen die vele ondernemers niet toestaan hun werknemers voldoende te betalen en een degelijke sociale positie voor hen op te bouwen.
Daarom menen de bonden, dat er grote behoefte is aan een stelsel van overeenkomsten om de belangen van de werknemers op behoorlijke wijze te behartigen.
In het programma wordt verder gepleit voor een regelmatig onderzoek naar de behoefte aan detailhandelsvormen in hei kader van de ruimtelijke ordening.
Zij vinden, dat ook een systematisch onderzoek moet worden ingesteld naar de structurele ontwikkelingen in de detailhandel. De bonden menen, dat de overheid moet ingrijpen in de concurrentieverhoudingen als de sociale positie van de werknemers dat eist.
De bonden wensen voorts een verbetering van de pensioenen door verhoging van de premies met tenminste 7%, waarvan ten hoogste 2% voor rekening van de werknemers mag komen. (ANP, NRC / H'blad)

(Vor. ber. pag. 453/2-1974)

REGERINGSSTEUN AAN BEDRIJVEN VOOR BEHOUD 20.000 ARBEIDSPLAATSEN

Sedert juni van het vorige jaar hebben in totaal ongeveer 60 ondernemingen met bij elkaar ongeveer 20.000 werknemers bijzondere hulp van de regering ontvangen voor de instandhouding van deze 20.000 arbeidsplaatsen, aldus deelde het ministerie van Economische Zaken aan het ANP mee.

In juni van het vorige jaar is de regering begonnen deze bijzondere hulp, o.m. in de vorm van subsidies, te verstrekken. Daarnaast werden en worden nog steeds bedrijven, die hulp nodig hebben, geholpen met credieten van de Nationale Investeringsbank, waarvoor staatsgarantie wordt verleend.

De hulp voor de 60 bedrijven met in totaal 20.000 werknemers staat buiten deze normale hulpverlening: het gaat hier om bedrijven, die niet voor deze normale hulpverlening in aanmerking kwamen en die een beroep op de staat hebben gedaan om speciale hulp omdat hun voortbestaan in gevaar kwam. De frequentie van de aanvragen om deze bijzondere hulp, die o.a. uit de speciale werkgelegenheidspot wordt verstrekt, neemt de laatste tijd toe.

Uit het werkgelegenheidsfonds werden sedert juni 1973 tot begin november 31 (de na 3 november geholpen bedrijven zijn niet meegeteld) 27 bedrijven met in totaal een kleine tienduizend werknemers gesteund Voor 22 van deze bedrijven werd de steun verleend in de vorm van subsidies
Met bijzondere financieringscredieten werden voorts 25 bedrijven met een kleine 9 000 werknemers geholpen
Van de bedrijven, die met hulp uit de werkgelegenheidspot in stand worden gehouden, behoren er dertien tot de metaalbranche en zeven tot de textielindustrie Van de bedrijven, die met bijzondere financieringscredieten zijn geholpen, behoren elf tot de textielindustrie en zes tot de metaalbranche Hieronder bevinden zich voorts drie confectiebedrijven en twee leerbedrijven
Met deelnemingen via het industrieel garantiefonds zijn voorts vier ondernemingen gesteund (in totaal 800 werknemers) en door een bijzonder soepele toepassing van de credietbeschikking voor het midden- en kleinbedrijf zijn zeven ondernemingen (ongeveer 600 werknemers) geholpen (ANP, SER-Bulletin)

WERKTIJDVERKORTING VOOR 9265 WERKNEMERS

In de periode van 29 oktober tot 26 nov. zijn bij het ministerie van Sociale Zaken voor totaal 13.231 werknemers aanvragen voor werktijdverkorting binnengekomen.
Reeds voor 8035 werknemers zijn vergunningen verleend om korter te gaan werken.
In totaal zijn per eind november voor 9265 werknemers vergunningen voor werktijdverkorting verleend.

Aanvragen voor werktijdverkortingen november:

	in behandeling	verleend
Enka		3000
Bald		120
De Batavier		275
Poppel	150	
Philips		500
KVT	170	
Draka	150	
Fasson	350	
Bruynzeel		950
Verto		200
Raymakers		390
Pastoe	120	
Daalderop	650	
Rubtex	140	
Asselberg		200
Blijdenstein-Willink		400
Sphinx	945	
Philips vest : Roosendaal		
Stadskanaal	1800	
Winschoten		
Karperton	50	
Vandra	101	
Bruynzeel	530	
Mecona	40	
v. Gelder		2000
Totaal aantal werknemers	5196	8035

VOOR 1975 STERKERE GROEI INVESTERINGEN VERWACHT

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft op 26 nov. de resultaten gepubliceerd van een in okt. 1974 gehouden steekproefonderzoek naar de te verwachten investeringen in de nijverheid in 1974 en 1975.
Bij het onderzoek zijn gegevens verzameld over de waarde van ontvangen en nog te ontvangen vaste activa in de bedrijfstakken industrie, delfstoffenwinning, bouwnijverheid en openbare nutsbedrijven.
De waarnemingen hebben betrekking op ondernemingen met 10 of meer werkzame personen.
De verkregen uitkomsten luiden alle in werkelijke prijzen; het effect van prijsstijgingen is dus niet uitgeschakeld.
Het totaalcijfer voor de nijverheid laat zien dat het nominale bedrag van de investeringen in 1974 8% boven het niveau van 1973 ligt; zij stijgen van 9,2 rnrd naar 9,9 rnrd gld. In de jaren 1970, '71 en '72 bedroegen de investeringen resp. 8,9 mrd, 9,8 rnrd en 9,2 rnrd gld. Voor 1975 wordt een toename der investeringen verwacht met 12% tot 11,1 rnrd gld.

Worden deze totaalcijfers onderverdeeld naar bedrijfstakken, dan blijkt dat de stijging in 1974 geheel veroorzaakt wordt door de openbare nutsbedrijven en in 1975 vrijwel geheel door de bedrijfstakken industrie en delfstoffenwinning De investeringen in de openbare nutsbedrijven stijgen in 1974 met 34% tot 2,9 mld gld (waarbij de elektriciteitsbedrijven de belangrijkste rol spelen) terwijl voor 1975 een toename met 5% tot 3,1 mld wordt verwacht
In de industrie en delfstoffenwinning blijft het bedrag der investeringen in 1974 met ca 6,4 mld op het niveau van 1973, terwijl voor 1975 een toeneming wordt voorzien met 17% tot 7,5 mld gld.
In de jaren 1970, '71 en '72 bedroegen de investeringen resp 6,6 mld, 7,3 mld en 6,4 mld gld
Binnen de industrie en delfstoffenwinning geven de vier qua investeringen belangrijkste bedrijfsklassen volgens de CBS-berekeningen de volgende ontwikkelingen te zien
De investeringen in de metaalindustrie, die in 1970, '71, '72 en '73 resp 2,0 mld, 2,1 mld, 1,6 mld en 1,8 mld gld bedroegen, stijgen in 1974 met 8% tot 1,9 mld en in 1975 met 11% tot ruim 2,1 mld gld
De bedrijfsklasse chemische industrie geeft voor de jaren 1974 en 1975 een uiteenlopend beeld te zien in 1974 nog een daling met bijna 6% van 1,3 naar 1,2 mld gld, met vervolgens een verwachte toename voor 1975 met 57% tot bijna 1,9 mld.
In de jaren 1970, '71 en '72 was het bedrag der investeringen hier resp 1,8 mld, 1,8 mld en 1,5 mld gld
In de bedrijfsklasse voedings- en genotmiddelenindustrie stijgen de investeringen in 1974 met ruim 10% tot bijna 1,2 mld gld, waarna voor 1975 weer een teruggang wordt verwacht met 13% tot ruim 10 mld gld
De investeringen in de delfstoffenwin-

ning. incl aardolie-industrie geven in 1974 een daling te zien met 6% van 1,1 mld naar 1,0 mld gld, terwijl daartegen voor 1975 een toeneming wordt voorzien met ruim 50% tot 1,5 mld gld

Voor de bedrijfstak Bouwnijverheid tenslotte blijkt uit de CBS-steekproef van oktober dat de investeringen, die in 1973 60.5 mln gld bedroegen, in 1974 met bijna 7% zullen dalen tot 565 mln gld en in 1975 met 15% tot 482 mln gld (Ministerie van economische zaken)

MR. GOUDSMIT VERLAAT DE KAMER

Mevr. mr. Goudsmit, lid van D'66 sinds de oprichting en lid van de Tweede Kamer sinds het moment, dat deze partij hierin vertegenwoordigd is, heeft op 26 nov. besloten, op grond van de verwikkelingen rond het abortusbeleid, voor haar Kamerlidmaatschap te bedanken.

De voornaamste reden voor haar besluit is geweest de houding van haar fractie tegenover het standpunt van minister Van Agt, dat de Bloemenhovekliniek in Heemstede zou moeten worden gesloten (pag 741/1 e v.-1974) Naar haar oordeel heeft de fractie haar toen onvoldoende steun gegeven om een motie in te dienen ,,Ik vind, dat de fractie op een onaanvaardbare manier is afgeweken van het standpunt over abortus in ons programma Keerpunt '72 en de bepalingen in het akkoord van de kandidaat-ministers bij de kabinetsformatie".

Dr. J. Terlouw, fractievoorzitter in de Tweede Kamer van D'66, heeft verklaard dat de rest van de fractie het besluit van mevrouw Goudsmit ernstig betreurt De hele fractie was het oneenes met de voorgenomen sluiting van de kliniek maar vreesde op mevr Goudsmit na dat het door D'66 voorgestane abortusbeleid door een interpellatie alleen maar geschaad zou worden

De fractie vreesde dat voor een motie die de sluiting zou veroordelen geen meerderheid in de Kamer zou zijn te vinden, zoals ook gebleken is, aldus Terlouw Daarom stelde de overgrote meerderheid zich op het standpunt dat een interpellatie of debat geen doorgang zou moeten vinden (NRC H'blad)

(Vor ber pag 741/1 e v -1974)

STAATSBEZOEK PRESIDENT SENGHOR VAN SENEGAL

President Leopold Senghor van Senegal, vergezeld van zijn echtgenote, bracht van 22-25 okt. een staatsbezoek aan Nederland.

Gedurende zijn verblijf in Nederland bezocht de Senegalese president o.m. Amsterdam, het Afrikamuseum in Berg en Dal, Lelystad en de provincie Friesland. (ANP)

OVERDRACHT ZIEKENHUIS AAN VOORLOPIGE REVOLUTIONAIRE REGERING VAN ZUID-VIETNAM

Minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking heeft op 4 nov. in de Rotterdamse haven een ziekenhuis overgedragen aan de voorlopige revolutionaire regering van Zuid-Vietnam.

Voor dit ziekenhuis is door het Medisch comité Vietnam een bedrag van f 2,5 mln bijeengebracht; de Nederlandse regering heeft daaraan f 1,25 mln toegevoegd.

De DDR heeft belangeloos het transport op zich genomen. Een Oostduits schip nam op 4 nov, de lading aan boord.

Met het ziekenhuis zijn een tandheelkundige kliniek en de inventaris voor een provinciaal ziekenhuis ingescheept. bestemd voor Noord-Vietnam.

Het ziekenhuis voor Zuid-Vietnam zal worden gevestigd in Dong Ha.

Bij de plechtigheid in Rotterdam waren verder o.a. aanwezig de Noordvietnamese ambassadeur in Parijs. Vong Van Sung, en een vertegenwoordiger van de voorlopige revolutionaire regering, Pham Van Ba.

Protest Zuzdvietnamese zaakgelastigde

Op 7 nov. is door de Zuidvietnamese zaakgelastigde in Den Haag, Cao Xuan Tu, op het ministerie van buitenlandse zaken tegen de gang van zaken bij de overdracht geprotesteerd. De zaakgelastigde heeft zich in het bijzonder geërgerd aan de rede, die minister Pronk toen gehouden heeft. De minister zou gesproken hebben over de ,,bevrijde gebieden in Zuid-Vietnam".

Het Zuidvietnamese informatiebureau in Den Haag, dat door de zaakgelastigde wordt geleid, gaf op 7 nov. een verklaring uit, waarin werd gezegd, dat het gebied van Dong Ha ,,nooit is bevrijd", door ,,wie dan ook". Dit gebied ten zuiden van de gedemilitariseerde zone is, integendeel, ,,onwettig bezet door de Noordvietnamese communisten", aldus de verklaring.

Het ministerie ontkende op 8 nov., dat minister Pronk over ,,bevrijde gebieden" gesproken zou hebben.

Hij heeft het, aldus het ministerie, wel wenselijk genoemd, dat er een „ontwikkelingsrelatie wordt opgebouwd met de mensen, die wonen op het grondgebied, dat momenteel wordt gecontroleerd door de voorlopige revolutionaire regering".

(NRC/H'blad)

Minister Pronk (m.) bekijkt samen met de Noordvietnamese ambassadeur in Parijs Vong Vang Sung (2-de v.l) en de vertegenwoordiger van de voorlopige revolutionaire regering Pham Van Ba (2-de v r) de maquette van het ziekenhuis, dat in Noord-Vietnam gebouwd zal worden

BELGIË

IDEOLOGISCH CONGRES VAN BSP

De Belgische Socialistische Partij heeft op 16 en 17 nov., in de vrije universiteit van Brussel, een con-

gres gehouden, waarop een nieuw ideologisch manifest werd goedgekeurd.

Het congres was de vorige maanden, zowel in het partijbestuur als in diverse studiecommissies, grondig voorbereid. Sedert lang was immers de behoefte gevoeld om de Keure van Quaregnon (1894) waarop de socialistische partijleer steunde, aan te passen aan de nieuwe maatschappelijke en economische opvattingen en verhoudingen. Uitgaand van een ontwerp-tekst van oudminister en EG-commissaris Simonet, werkte het partijbureau een document uit, dat aan de partijfederaties ter discussie werd voorgelegd. Daar werd de tekst, mede onder invloed van het inmiddels verschenen „Roodboek voor een strijdend socialisme" (zie pag. 664 /1), in progressieve zin geamendeerd. Tenslotte kwam het partijbureau gereed met een ontwerpresolutie, die op het congres nog nader werd aangevuld en gewijzigd en uiteindelijk goedgekeurd met 834 tegen 7 stemmen (van de federatie Ronse-Oudenaarde) en 2 onthoudingen (Thuin).

De meest opgemerkte toespraken werden gehouden door Simonet, oudminister W. Claes, senator G. Spitaels en partijvoorzitter Cools. Deze laatste verwees o.m. naar de oproep van oud-partijvoorzitter Collard tot progressieve frontvorming (1 mei 1969) en kondigde aan dat ,,politieke vertegenwoordigers van de christelijke arbeiders en daarna van andere linkse groepen zullen worden uitgenodigd voor een dialoog over een regeringsprogramma".

De BSP-leiding liet ook weten, dat zij het Algemeen Christelijk Werkersverbond op het congres had uitgenodigd, en dat dit blijkbaar niet op de uitnodiging was ingegaan.

(Van ACW-zijde werd de volgende dagen medegedeeld dat een invitatie, in vage termen gesteld, laattijdig en op een verkeerd adres was afgegeven.)

Het congres werd slechts door één incident gestoord: de Jongsocialisten protesteerden publiek tegen de aanwezigheid van een delegatie van de Mouvement Populaire de la Révolution, de eenheidspartij van Zaire, die door het partijbureau was uitgenodigd. Een belangrijk aantal congressisten betoogde door applaus zijn sympathie met het protest, maar de congresleiding (voorzitter J. van Eynde) wees de Jongsocialisten scherp terecht.

De leiding van het socialistische partijcongres zingt staande de Internationale. V.l.n.r. oudminister en congresrapporteur Piet Vermeylen, de partijvoorzitter Cools en Van Eynde. en congresvoorzitter Irene Pétry.

De socialistische partijkranten publiceerden op 19 nov. de volledige tekst van het uitvoerige manifest.

De pers bracht op 18 nov commentaar Le Sair betoonde de geestdrift, die op het congres had geheerst Het Laatste Nieuws gewaagde van een ,,ruk naar links". In de socialistische Volksgazet had Van Eynde het over ,,een congres dat velen tot voorbeeld kan dienen."

De Standaard had het eveneens over een radicalisering in linkse richting van de partijdoctrine, maar stelde anderdeels vast dat de partijleiding de kansen op een gesprek met de burgerlijke partijen heeft opengelaten ,,wat het vermoeden wettigt dat zij op korte termijn blijft rekening houden met een mogelijke terugkeer aan het bewind"

De Gazet van Antwerpen schreef dat de 80 jaar oude basistekst van Quaregnon niet verraden werd Volgens De Nieuwe Gids is de bezinning over de toekomst en de plaats van het socialisme in België begonnen

Daags na het congres verklaarde Wilfred Martens, voorzitter van de Christeliike Volkspartij, dat de socialisten geen nieuwe of originele visie hadden ontwikkeld op het maatschappij-gebeuren, ook reeds omdat zij blijven verwijzen naar sociaal-economische tegenstellingen. Martens zei niet te geloven in de kansen van een progressieve frontvorming, die erop gericht is bepaalde christen-democratische groepen aan te zuigen naar de BSP toe. Hij verwierp de socialistische argumentatie ten voordele van het zelfbeheer der arbeiders in de onderneming en zei dat de CVP voorstander is van medebeslissingsrecht voor de arbeiders.

Zairese gezant bij Tindemans

Het hoofd van de Zairese delegatie, die op het BSP-congres was uitgenodigd, oudminister van buitenlandse zaken Nguza Karl I Bond, thans directeur van het partijbureau, werd op 18 nov. door eerste-minister Tindemans ontvangen. Voordien had hij besprekingen gevoerd met minister Van Elslande (buitenlandse zaken en ontwikkelingssamenwerking). In regeringskringen werd officieus medegedeeld dat de contacten positief waren verlopen. Het was de eerste maal, sedert de opzegging van het vriendschapsverdrag door Moboetoe (pag. 339/1), dat een hooggeplaatst iid van de Zairese hiërarchie door de Belgische regering ontvangen werd.

(Zie ook pag. 723)

INSTALLATIE VAN DE GEWESTRADEN

Opgericht bij de wet van 1 aug. 1974 op de voorbereidende gewestvorming, hebben de nieuwe gewestraden op 26 nov. hun eerste vergadering gehouden.

De Vlaamse en de Waalse raad bestaan uit de leden van de Senaat die in het Vlaamse resp. Waalse gewest wonen. De Brusselse raad is samengesteld uit de senatoren die in een van de 19 gemeenten van de hoofdstedelijke agglomeratie wonen;

hij is verder aangevuld met 42 leden van de Brusselse agglomeratieraad De raden beschikken enkel over raadgevende bevoegdheid.
De Vlaamse raad vergaderde in het stadhuis van Mechelen en wees in zijn eerste vergadering met 69 stemmen die stad aan als definitieve zetel van de raad; 18 (liberale: stemmen gingen naar Geilt en 4 (VU) stemmen naar Brussel. Als enig kandidaat werd prof. Raf Hulpiau (CVP) eenparig tot voorzitter verkozen.
De Waalse raad vergaderde in het oude bisschoppelijke paleis van Namen, waar nu de provincieraad gevestigd is. Franz Janssens (PLP) werd verkozen tot voorzitter.
De Brusselse gewestraad kwam bijeen in de vergaderzaal van de Senaat en verkoos Jean Van Ryn (Rassemblement Bruxellois) tot voorzitter met 33 stemmen tegen 14 voor Saint-Remy (PSC) en 5 voor L. Claes (VU).
In de drie raden hebben de socialisten aangevoerd, dat de oprichting van de raden strijdig is met de grondwet; na een korte verklaring van hun resp. woordvoerders hebben zij de vergadering verlaten en verdere medewerking geweigerd.

VLAAMSE BETOGING TE HALLE

Ruim 35.000 betogers stapten op 24 nov. door de straten van Halle, nabij Brussel, om volgende eisen kracht bij te zetten: 1. de splitsing van het huidige, tweetalige kiesarrondissement Brussel in een eentalig Nederlands kiesarrondissement Halle-Vilvoorde en een tweetalig hoofdstedelijk kiesarrondissement; 2. de splitsing van de huidige provincie Brabant in drie provincies: Vlaams-Brabant, Waals-Brabant en Brussel; 3. de totstandkoming van een wettelijke en structurele regeling in de hoofdstad, die de rechten en belangen van de Vlaamse minderheid beschermt; 4. de beveiliging van Vlaams-Brabant tegen wilde grondverkaveling en milieuvervuiling.
Het initiatief ging uit van een Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen. De betoging verliep zonder incidenten en werd o.m. bijgewoond door een zeventigtal parlementsleden uit alle Vlaamse partijen (CVP, BSP, PVV en VU). Het inrichtend comité maakte een manifest bekend, waarin de belangrijkste eisen geformuleerd staan, o.m. ook betreffende de beperking van het gewest Brussel tot de huidige agglomeratie der 19 gemeenten, de correcte toepassing van de taalwetten te Brussel enz. Het manifest werd meteen gezonden naar het parlement.

TAALGEBRUIK IN RANDFEDERATIES

Het taalgebruik in de Vlaams-Brabantse randfederaties rondom Brussel heeft in het parlement aanleiding gegeven tot betwisting en tot spanningen in de kabinetscoalitie.
Twee randfederaties, Vilvoorde en Tervuren, hebben op taalgebied een homogene (eentalig Nederlandse) samenstelling. In de andere drie randfederaties bevinden zich gemeenten, die door de wet van 2 aug. 1963 met een speciale regeling zijn begiftigd: in de federatie Halle bevinden zich Drogenbos, Linkebeek en St.-Genesius-Rode, in de federatie Asse bevindt zich Wemmel, en in de federatie Zaventem bevinden zich Kraainem en Wezembeek-Oppem. Die zes gemeenten-met-faciliteiten omvatten naast de nederlandssprekende bewoners ook een aantal fransprekenden, voor wie bepaalde vormen van bestuurlijke tweetaligheid werden ingevoerd.
Aangezien ingevolge de oprichting van de randfederaties een aantal bevoegdheden van de gemeente naar het federatiebestuur werd overgedragen, stelde FDF-kamerlid G Clerfayt op 29 okt in een interpellatie, dat ook het nieuwe federatiebestuur dient te voorzien in „taalfaciliteiten"
Die stelling werd onmiddellijk van Vlaamse zijde aangevochten, o.m. door VU-kamerlid Anciaux die eraan herinnerde dat de randfederaties werden opgericht mede om Vlaams-Brabant af te schermen tegen de verfransing vanuit Brussel, en bijgevolg eentalig dienden te zijn op administratief niveau.
In zijn antwoord wekte minister van binnenlandse zaken, Michel, een Waals PSC-kamerlid, de indruk dat Clerfayt gelijk had Die ministeriële interpretatie van de wet lokte de volgende dagen scherp protest uit in de Vlaamse pers
Ondervraagd door VU-kamerlid Valkeniers in de Cultuurraad, kantte minister mevr. De Backer (Nederlandse cultuur en Vlaamse zaken) zich openlijk tegen de stelling van minister Michel.

Vlaamse betogers te Halle.

Haar besluit luidde woordelijk:

— Er zijn geen directe relaties tussen de federaties en het publiek.

— De relaties tussen de federaties en de randgemeenten-met-faciliteiten verlopen uitsluitend in het Nederlands.

— De inwoners van die randgemeenten dienen alle aanvragen, reclamaties en verzoekschriften m.b.t. de bevoegdheden van de federaties in bij de burgemeester, in het Nederlands of het Frans, naar eigen voorkeur.

— De burgemeester niaakt die aanvragen, reclamaties of verzoekschriften over aan de federatie, in het Nederlands.

— De federatie antwoordt aan de burgemeester in het Nederlands: zij zendt ook alle teksten waarvoor zij zelf het initiatief neemt, aan de burgemeester in het Nederlands.

— De burgemeester deelt de van de federatie ontvangen antwoorden. mededelingen, formulieren enz. aan de onderhorigen mede in het Nederlands of het Frans naargelang van de wens van de belanghebbende.

Op 20 nov. wees Clerfayt in de Kamer op de tegenstrijdigheid tussen de ve klaring van minister Mi-

chel en die van minister De Backer. Eerste-minister Tindemans zorgde daarop, in zijn antwoord, voor een juridische toelichting bij de wet, waaruit bleek dat hij impliciet de interpretatie van De Backer bijtrad. Zo werd het ook door de hele Kamer begrepen.

Op 26 nov. moest worden gestemd over de motie, waarmee het debat gesloten wordt. Een FDF-motie gaf minister Michel gelijk; een VU-motie viel minister De Backer bij; een derde motie, ingediend door de regeringsfracties (en opgesteld na discreet overleg tussen CVP en PSC) schonk vertrouwen aan de regering ,,voor de strikte toepassing van de taalwetten en de wetgeving op de agglomeraties en de federaties." De oppositie voerde aan, dat die motie gebrek aan duidelijkheid vertoonde, maar niettemin werd zij tenslotte goedgekeurd met 106 tegen 63 stemmen bij 23 onthoudingen. Socialisten, communisten, Brusselse liberalen en FDF stemden tegen; de Volksunie onthield zich.

BEVOLKINGSEVOLUTIE

Uit een recente studie van het Vlaams Economisch Verbond blijkt, dat de bevolkingsgroei in de Vlaamse provincies thans trager verloopt dan in het Waalse. Met 13,3 geboorten per duizend inwoners zit Vlaanderen onder het Waalse aantal van 13,5.

In 1970 bleek het aantal geboorten in Vlaanderen nog juist voldoende om de bevolking in stand te houden; sedert 1972 is dat niet meer het geval.

De bevolking in Vlaanderen is thans nog jonger dan in Wallonië. Per 1.000 inwoners zijn er in Vlaanderen 249 inwoners jonger dan 15 jaar, in Wallonië 227 en in Brussel 193. Het aantal inwoners boven 65 jaar bereikt in Vlaanderen per 1.000 inwoners 122 eenheden tegen 146 in Wallonië en 161 te Brussel. Voor Vlaanderen en Wallonië zijn er haast evenveel actieven, nl. resp. 629 en 627 per 1.000 inwoners. De bevolking in Vlaanderen zal stijgen tot ongeveer 5.750.000 eenheden in 1990, indien de vruchtbaarheid verder daalt en jaarlijks kan worden gerekend op een immigratieoverschot van 5.000 eenheden. Na 1990 zal de bevolking dalen, omdat dan de generaties van na 1965 aan bod komen. In het jaar 2000 zouden er 5.650.000 inwoners zijn in Vlaanderen. De basis van de bevolkingspiramide zou ononderbroken versmallen en Vlaanderen zou een oudere bevolking krijgen dan Wallonië.

Voor de periode 1970-1980 stijgt het aantal actieven in Vlaanderen jaarlijks met 20.000; nadien tot 1990 met 14.000 en vanaf 1991 tot 2000 met 4.000 per jaar. Voor Wallonië is er een jaarlijkse groei van actieven van 6.000 man voor de periode 1970-80 en van 4.000 voor de volgende decennia. (De financieel-economische Tijd 20-11)

AFRIKA

KENIA

SWAHILI OFFICIËLE TAAL

Het uitvoerende bureau van de Kenya African National Union (KANU) besloot op 4 juli het Swahili tot de officiële taal van het land te verheffen. In het parlement en in het bestuur zou het Swahili voortaan moeten worden gebruikt. De toelating van kandidaten bij de komende gemeenteraadsverkiezingen zouden niet langer afhankelijk zijn van een test m.b.t. hun kennis van het Engels.

Vervolgens hechtte de Nationale Vergadering op 12 juli in tweede lezing haar goedkeuring aan een amendement op de grondwet ter vervanging van het Engels door het Swahili als officiële taal.

Vice-president Arap Moi deelde echter volgens de NZZ (26-7) mee dat het onmogelijk was het Engels onmiddellijk op alle terreinen te vervangen. Aan de middelbare scholen en op de universiteiten zou het Engels verder worden onderricht. Volgens The Times (1-11) werd ook het besluit om de parlementaire arbeid in het Swahili te doen plaatsvinden herzien: het Engels zou in gebruik blijven voor geschreven wetten, wetsontwerpen, financiële besluiten en amendementen.

Het Swahili wordt in een groot deel van oostelijk Afrika gesproken Het werd volgens de N Z Z in 1892 voor het eerst onderwezen op een Duitse regeringsschool in Tanga (het toenmalige Tanganjika). Duitse koloniale scholen zouden vóór de Eerste Wereldoorlog wezenlijk tot de verbreiding van de taal hebben bijgedragen. N R C/H'b l a d (3-8) berichtte: In Tanzania ..heeft men al sinds de onafhankelijkheid systematisch geprobeerd overal het Engels te vervangen door het Swahili als de nationale taal Door middel van wetenschappelijk onderzoek probeert men de taal steeds verder uit te bouwen en geschikt te maken voor gebruik in de moiderne wereld van vandaag Engels wordt nog wel veel gesproken, vooral in de steden, maar zonder Swahili kom je als Tanzaniaan niet ver meer

Het Engels wordt overigens niet verwaarloosd. Op steeds meer lagere scholen in heel Tanzania wordt het al vanaf de eerste klas onderwezen ( )

President Amin van Oeganda heeft al herhaaldelijk laten doorschemeren dat ook hij het Swahili als nationale taal zou willen invoeren In het Oegandese leger wordt het Swahili al sinds jaren algemeen gebruikt al is het niet de gangbare omgangstaal van de bevolking. Het Engels is tot nu toe gehandhaafd als de taal van de overheid en wordt gebruikt als communicatiemiddel door Oegandezen die elkaars stamtaal niet spreken of verstaan. Buiten Tanzania, Kenia en Oeganda wordt slechts op enkele plaatsen Swahili gesproken, zoals hier en daar in het oosten van Zaïre

NIGERIA

GOWON IN DE SOWJET-UNIE

President Yakoeboe Gowon heeft van 20 tot 28 mei een officieel bezoek aan de SU gebracht. In Moskou voerde hij besprekingen met partijleider Brezjnew, president Podgorny, premier Kosygin en de ministers Gromyko (buitenlandse zaken) en Gretsjko (defensie) over verschillende aspecten van de Russisch-Nigeriaanse betrekkingen en de vooruitzichten op de verdere ontwikkeling van die betrekkingen. Ook werd van gedachten gewisseld over internationale problemen van wederzijds belang, waarbij met voldoening werd vastgesteld dat de wederzijdse standpunten t.a.v. die problemen met elkaar overeenstemden of dicht bij elkaar lagen.

Volgens een op 29 mei uitgegeven gemeenschappelijk communiqué had het Nigeriaanse staatshoofd in het bijzonder grote waardering geuit voor de morele, politieke en materiele steun die de SU aan Nigeria had geboden in de periode van de strijd om de eenheid en integriteit van dat land te bewaren, d w z ten tijde van het Biafra-conflict

Voorts werd o m. gemeld dat gedetailleerde discussies waren gehouden over de verdere ontwikkeling van de Russisch-Nigeriaanse samenwerking op economisch, wetenschappelijk, technologisch, commercieel en cultureel terrein ,,Samenwerkingsakkoorden staan op het punt te worden afgesloten op het terrein van exploratie en geologie. de olie-industrie, landbouw, technisch onderwijs, openbare gezondheid en de opleiding van specifiek Nigeriaans personeel, en m b.t de verdere ontwikkeling van de handel op lange termijn - basis De Sowjet-Unie zal Nigeria helpen bij de bouw van een ijzer- en staalfabriek " (Soviet News)

GOWON IN CHINA

Van 8 tot 15 sept. heeft president Gowon een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China gebracht. Hij werd op 10 sept. door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen en voerde voorts besprekingen met vice-premier Li Hsien-nien. Volgens een op 15 sept. uitgegeven perscommuniqué kwamen daarbij de ontwikkeling van de vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen Nigeria en China ter sprake plus de huidige situatie in Afrika en andere internationale zaken van gemeenschappelijk belang.

Beide partijen wezen op de grote voortgang in de rechtvaardige strijd van het volk van Afrika om nationale onafhankelijkheid te bereiken en te waarborgen, zijn nationale economie en cultuur te ontwikkelen, zijn natuurlijke hulpbron-

nen cn maritieme rechten te beschermen en zich verzetten tegen imperialisme, en racisme. De onafhankelijkheid van de republiek Guinee-Bissau werd toegejuicht en materiële en morele steun werd toegezegd aan de volken van Mozambique, Angola, Zimbabwe (Rhodesië), Namibië en alle andere Afrikaanse gebieden in hun rechtvaardige strijd voor nationale onafhankelijkheid en bevrijding.
Tevens werd verklaard dat het akkoord i.z. economische en technische samenwerking en het handelsakkoord van 1972 met succes werden uitgevoerd. Verder overleg was gewijd aan culturele en technische samenwerking.

VOORLOPIG GEEN BURGERBESTUUR

Op 1 okt. tijdens een radiotoespraak ter gelegenheid van de 14de verjaardag van de Nigeriaanse onafhankelijkheid trok president Yakoeboe Gowon de door hem bij dezelfde gelegenheid in 1970 gedane toezegging in dat het land in 1976 onder een burgerbestuur zou komen. Hij verklaarde nu dat zo'n ,,overhaaste'' stap het land opnieuw in verwarring zou brengen. Ondanks de heersende noodtoestand had zich al in hoge mate een particularistisch politiek bedrijf ontwikkeld met onmatige uitlatingen en geschriften welke er helemaal op gericht waren de gevoelens van vijandigheid in het land op te zwepen ten gerieve van de politieke aspiraties van enkelingen. De gedachte aan een terugkeer tot een burgerbewind was niet opgegeven, maar in de gegeven omstandigheden zou het neerkomen op een verraad van het vertrouwen om strak aan de streefdatum vast te houden. Het verbod van politieke activiteiten, dat in okt. zou worden opgeheven, bleef van kracht. De regering zou op het geschikte moment een commissie benoemen om een nieuwe grondwet op te stellen. Per 1 jan. 1975 zou een nieuw stel federale commissarissen (= ministers) worden benoemd om de huidige commissarissen, wier mandaat op 20 okt. afliep, te vervangen. De meerderheid zou uit leden van de strijdkrachten en de politie bestaan, al was Gowon ook van plan enkele bekwame burgercommisarissen in zijn kabinet op te nemen. De medewerking van burgers aan het bestuu in het algemeen zou worden vergroot door het instellen van adviesraden op federaal en staatsniveau; de leden daarvan zouden een afspiegeling van de bevolking moeten zijn. Voorts beloofde Gowon een bestrijding van de corruptie en hij gelastte de onmiddellijke vrijlating van alle militaire gedetineerden. (Volgens de *Financial* Times d.d. 2 okt. betrof dat ca. 120 Nigerianen, vnl Ibo's.)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

25 JAAR VOLKSREPUBLIEK. OPENBAAR OPTREDEN TSJOE EN-LA1

Op 1 okt. bestond de Volksrepubliek China 25 jaar. Ter gelegenheid hiervan vond aan de vooravond in de Grote Hal van het Volk een feestbanket plaats, waaraan door ong. 4.500 mensen werd deelgenomen.
Onder de aanwezigen bevond zich premier Tsjoe En-lai, die voor het eerst sinds 31 juli, de dag van het leger (pag. 637/3-1974), weer in het openbaar optrad. Hij kwam rechtstreeks uit het ziekenhuis en keerde daar, volgens betrouwbare bronnen, na het banket weer terug.
Voorzitter Mao Tsetoeng was op het banket niet aanwezig.

Premier Tsjoe En-lai hield geen lange jiibileumsrede, maar beperkte zich tot een korte heildronk, waarin hij gelukwensen van voorzitter Mao, het CC van de partij en van de regering uitsprak.
In een terugblik op de afgelopen 25 jaar, waarin volgens de premier ,,ons grote vaderland een volledig nieuw gezicht gekregen heeft'', vermeldde hij de culturele revolutie, de ,,vernietiging van de bourgeoishoofdkwartieren van Lioe Sjao-tsji en Lin-Piao'' en de ,,verplettering van de imperialistische en sociaal-imperialistische blokkade, agressie en ondermijning'' als belangrijke gebeurtenissen.
Voor de toekomst riep hij op tot harde arbeid. voortzetting van de kritiek op Confucius en Lin Piao, vasthouden aan de onafhankelijkheid en zelfstandigheid en ,,strijd tegen het imperialisme en sociaal-imperialisme tot het einde''.
Tsjoe bracht dank aan ,,de volkeren van de wereld, en onze vrienden uit verschillende landen voor de hulp en bijstand, die zij ons gegeven hebben''.

Rehabilitaties

Bij bestudering van de lijst van deelnemers aan het feestbanket valt op, dat ong. 60 persoonlijkheden aanwezig waren, die gedurende de culturele revolutie ten val waren gebracht.
Enkele van de belangrijkste van dezen zijn:
Hsiao Hoea, 59 jaar oud, van 1964-1968 de hoogste politieke commissaris van het Volksbevrijdingsleger. Hij is een veteraan van de Lange Mars en heeft in het leger hoofdzakelijk politieke functies bekleed. Hij werd in 1968 afgezet, beschuldigd een ,,contrarevolutionaire zwendelaar'' te zijn.
Yang Hsioe-fan, geboren in 1897, is ooit ininister voor het hoger onderwijs geweest. Hij was in 1967 als ,,zwarte misdadiger'' uit de partij gestoten.
Tseng Sjeng, geboren in 1910, was een beroemde partizanenleider in Zuid-China tegen de Kwo-Min-tang en de Japanneers. Ook was hij enige tijd burgemeester van Kanton. Hij verdween in 1967, nadat hij ervan was beschuldigd een ,,geheime agent''' en een ,,contrarevolutionaire bendeleider'' te zijn.
Hoe Tsjao-moe, in 1911 geboren, was een van de belangrijkste partijpropagandisten. Hij is de auteur van de in 1951 verschenen officiële partijgeschiedenis. Hij begeleidde Mao op diens beslissende reis naar Moskou in 1957. Daarna concentreerde hij zich op de betrekkingen met andere communistische partijen en op een hervorming van de schrijfwijze van het Chinees. In 1967 kwam hij ten val als ,,aanhanger''' van de toenmalige president Lioe Sjao-tsji.
Oeyang Tsjin, een bekende legerorganisator, die er in 1968 van werd beschuldigd een ,,contra-revolutionair'' te zijn.
Soeng Jen-tsjioeng, een politiek legercommissaris.
Hsioeng Foe, in 1916 geboren, journalist, en voor zijn val één van de voornaamste functionarissen, die de verbindingen met de internationale communistische beweging onderhield.
Foe Tsjong-pi, voormalig bevelhebber van het garnizoen van Peking, was in 1968 door Lin Piao ten val gebracht wegens ,,samenzwering''.
Van zijn 2 voornaamste ,,medeplichtigen'', de voormalige waarnemende chef-staf Jang Sjen-woe en de eerste politieke commissaris van de luchtmacht Joe Li-sjin, was de aanwezigheid op de viering van de dag van het leger op 31 juli reeds vastgesteld. Zij namen nu ook aan het feestbanket deel. (Le Monde, The Times, FAZ, Reuter, AP)

(Vor. ber. pag. 639/3-1974)

HOGE FUNCTIONARISSEN VERRICHTEN LICHAMELIJKE ARBEID

Op 5 nov. verschenen officiële verslagen, waaruit bleek, dat in verschillende provincies leidende militaire en politieke functionarissen, o.w. verschillende die in de muurkrantencampagne van dit jaar waren gekritiseerd (pag. 639/1 en 766/3 e.v.-1974), lichamelijke arbeid verrichtten.
Een eerste bericht hierover was op 31 okt. in het Volksdagblad verschenen. Dit meldde, dat de voltallige leiding van Binnen-Mongolië op

het station van de hoofdstad, Huhehot, assisteerde bij het be- en uitladen van de treinwagons.
Ook uit Peking kwamen dergelijke berichten. Hier werkte o.a. Ni Tsjifoe, plaatsvervangend lid van het Politburo en secretaris van het CC, in een plaatselijke staalfabriek.
Tenslotte kwamen er berichten over deze activiteiten uit de provincies Sjantoeng, Hoenan, Sjansi en Sjensi (*The Times, FAZ, Le Monde*)

BUREAU VOOR MILIEUBESCHERMING

Op 22 sept. werd van betrouwbare zijde vernomen, dat er een regeringsbureau voor milieubescherming is opgericht. Het ressorteert onder de Staatsraad en staat onder leiding van Wang Tsjoeng-tsjieh.

In de over het algemeen zeer schone Chinese steden vormen vooral de uitlaatgassen van vrachtwagens, bussen en de driewielige „ijzerenhonden" een probleem. De kwaliteit van de gebruikte brandstof, slecht onderhoud en oude motoren, dragen bij tot de vervuiling. In sominige industriegebieden is de luchtvervuiling zeer ernstig en waarnemers zijn dan ook vaak sceptisch over de Chinese bewering dat het probleem onder controle is.
In de Chinese pers zijn zo nu en dan artikelen afgedrukt waarin wordt gezegd dat het socialistische systeem het best is toegerust om het probleem van milieubederf op te lossen, omdat het meer hart voor de mens heeft dan de op winst beluste kapitalistische wereld. Tegelijkertijd wordt in die artikelen de nadruk gelegd op de noodzaak voor meer zorg voor het milieu.
Een recent bericht in het theoretische maandblad Rode Vlag zegt dat beperking van de omvang van de grote steden — China heeft ten minste 16 steden met meer dan een miljoen inwoners — daarvoor een eerste vereiste is. „We moeten er grote aandacht aan besteden de steden strikt binnen hun huidige grenzen te houden", aldus de Rode Vlag. (Reuter)

OVERLIJDEN LIOE SJAO-TSJI GEMELD

De in Hongkong verschijnende communistische krant Ta Koeng-pao meldde op 2 nov., dat de voormalige president van de Volksrepubliek, Lioe Sjao-tsji, is overleden. Het bericht kwam voor in een beschouwing over de verworvenheden van de culturele revolutie. Gezegd werd, dat de voormalige president evenals Lin Piao ,,niet alleen politiek, maar ook lichamelijk dood is".
De krant heeft de reputatie vanuit Peking in het algemeen goed geïnformeerd te worden.
Van officiële zijde in Peking is het bericht bevestigd noch ontkend. Een woordvoerder van het ministerie van voorlichting verklaarde slechts, dat men van vragen hieromtrent van buitenlandse journalisten had kennis genomen. (*FAZ*)

TSJIAO KOEAN-HOEA MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

In Peking werd op 15 nov. officieel bekend gemaakt, dat Tsjiao Koeanhoea was benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Hij is opvolger van Tsji Pen-fei, die deze functie sinds 1971 bekleedde.
Voor zijn benoeming was Tsjiao Koean-hoea vice-minister van buitenlandse zaken
Tsjiao heeft de reputatie een vertrouweling te zijn van premier Tsjoe En-lai. Als zodanig was hij nauw betrokken bij de onderhandelingen met de huidige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger, die de toenadering tussen China en de VS teweeg laten. (*AFP*)

Tsjiao Koean-hoea is in 1914 geboren in Jentsjeng in de provincie Kiangsoe Hij studeerde aan de universiteit van Peking en vervolgens in Tubingen (Duitsland), waar hij in 1936 promoveerde Na het uitbreken van de Chinees-Japanse oorlog in 1937 keerde hij terug naar China In 1940 werd hij benoemd tot hoofdredacteur van het persbureau Nieuw China Van 1946-1949 werkte hij voor de communistische partij in Hongkong In 1949 begon hij zijn carriere op het ministerie van buitenlandse zaken Hij vergezelde premier Tsjoe En-lai op veel van diens buitenlandse reizen
In 1954 werd hij onderstaatssecretaris op het ministerie en in 1966 vice-minister van buitenlandse zaken Na het toetreden van de Volksrepubliek tot de VN was hij elk jaar de leider van de Chinese delegatie naar de Algemene Vergadering In aug 1973 werd hij tot lid van het *CC* gekozen (AFP, Reuter, The Times, FAZ)

WAARSCHUWING VAN PARTIJ AAN LEGER

Het Volksdagblad richtte zich op 13 nov. met een ongebruikelijke strenge waarschuwing tot het leger. Het stelde, dat dit zich onvoorwaardelijk aan de partij heeft te onderwerpen.
In wat een waarschuwmg tegen een mogelijke machtsstrijd lijkt te zijn zegt het dagblad: „Wij moeten absoluut niet toestaan, dat het leger een instrument in handen van baantjesjagers wordt".
De waarschuwing volgt op een periode van drie maanden, waarin steeds op eenheid is aangedrongen in officiële oproepen.
Persbureau *AFP* brengt de waarschuwing in verband met geruchten als zou de campagne tegen Lin Piao bij het opperbevel negatieve reacties hebben uitgelokt. Volgens één van die geruchten zou eind sept. de meerderheid van de regionale commandanten hebben geweigerd deel te nemen aan een bijeenkomst met de politieke leiding in Peking.
In het Volksdagblad werd gesproken van de „rampzalige invloeden". die door Lin Piao waren achtergelaten. (*AFP*)

UITWIJZING VIJF SOWJET-DIPLOMATEN

Op 19 jan. van dit jaar heeft de Chinese regering vijf diplomaten van de SU uitgewezen op beschuldiging van spionage.
Het besluit werd het ernstigste incident genoemd sinds de gevechten aan de grens met Siberië in 1969.
Uitgewezen zijn de eerste secretaris van de ambassade in Peking, Martsjensko en zijn vrouw, de derde secretaris Semenov en diens vrouw alsmede de tolk van de militaire attaché, Kolosow.

Persbureau Nieuw China gaf de volgende redenen voor de uitwijzing van de vijf diplomaten. „Zij werden op 15 jan. gearresteerd in een buitenwijk van Peking, toen zij op het punt stonden documenten, een radiozender, vervalste passen, geld en middelen voor onzichtbaar schrijven te overhandigen aan de door de SU gezonden agent Li Hoeng-tsjoe en een ander persoon"

Scherpe reactie SU.
Uitwijzing Chinese diplomaat

Nog op 19 jan. verklaarde de SU een Chinese diplomaat persona non grata. Het betrof de attaché Koeang Heng-koeang, die in het bezit van „spionagepapieren" in Irkoetsk uit de trein naar Peking was gehaald. Hij werd op **23** jan. in Moskou op het vliegtuig naar Peking gezet. Hier was een ploeg van de Russische televisie bij aanwezig.
Voorts overhandigde het Sowjetministerie van buitenlandse zaken op 21 jan. een protestnota aan de Chinese ambassadeur in Moskou, waarin tegen de behandeling van de diplomaten werd geprotesteerd.

Twee van de vijf diplomaten zouden met executie zijn bedreigd en beide vrouwen

was gezegd, dat zij nooit meer hun kinderen zouden terug zien, als zij niet toegaven spionage te hebben bedreven Als antwoord daarop waren de vijf in hongerstaking gegaan
Enkele diplomaten waren uit hun auto gehaald toen zij van een hotel in Peking op weg waren naar hun ambassade Zij werden onmiddellijk geboeid en door een menigte uitgejouwd. Ook was hun arrestatie gefilmd De overigen waren aangehouden op een wandeling, aldus de protestnota
Iemand uit de jouwende menigte had met een zak vol papieren gezwaaid en beweerd, dat hij die van de diplomaten had afgenomen
De nota vervolgde niet te zeggen, dat volgens sommige persbureaus het Chinese optreden ,,barbaars" was geweest en een ,,schreeuwende schending van het internationale recht"
De beschuldiging van spionage is een belachelijk verzinsel" aldus het arotest ,,Het is alleen maar een nieuwe provocatie om de anti-Sowjet-campagne weer leien in te blazen"

Chinese protestnota

Dc Chinese vice-minister van buitenlandse zaken Joe Tsjan overhandigde op 25 jan. de Sowjet-ambassadeur Tolstikow een protestnota, waarin o.m. werd gezegd, dat Hoeang Heng-koeang onder een voorwendsel in Irkoetsk uit de trein was gehaald.

De ,,ontvoering" en uitwijzing werden aangeduid als een ,,lage daad van vergelding" voor de uitwijzing van de Sowjet-diplomaten uit China Het optreden tegen Hoeang werd aangeduid als een ,,anti-Chmese klucht van de Sowjet-autoriteiten" Gezegd werd, dat Hoeang zijn missie in de SU had beeindigd en dat hij op de terugweg naar Peking was, toen hij uit de trein werd gehaald (Reuter, AP, DPA, UPI)

RUSSISCHE HELIKOPTER LANDT IN CHINA. CHINA WEIGERT TERUGZENDING MACHINE EN BEMANNING.

Het Russische persbureau Tass maakte op 20 maart bekend, dat op 14 maart een Russische helikopter in slechte weersomstandigheden op Chinees grondgebied was geland en dat de Chinese autoriteiten niet waren ingegaan op het verzoek de machine en de bemanning naar de SU terug te zenden
Op 23 maart werd aan de Russische ambassadeur in Peking een protestnota overhandigd, waarin de SU ervan beschuldigd werd, dat de helikopter een spionageopdracht had Tevens werd gezegd, dat het incident niet op zichzelf stond.
De SU antwoordde op 28 maart met de eis van onmiddellijke teruggave De beschuldigmg van spionageactiviteiten werd van de hand gewezen Op 2 mei werd wederom teruggave verlangd Vervolgens verzocht de SU op 16 mei het Internationale Rode Kruis contact met de bemanning op te nemen Op 23 juni werd een nieuwe protestnota overhandigd
Op 27 juni lieten de Chinese autoriteiten het Rode Kruis weten, dat er geen reden bestond een delegatie in China toe te laten, aangezien ,,China en de SU normale diplomatieke betrekkingen onderhouden". (The Times, NRC/H'blad, NZZ, DPA, Reuter, AP)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

BOTSWANA. Bij de op 26 okt. gehouden algemene verkiezingen bedroeg de opkomst slechts 33% vergeleken met 54% in 1969. De regeringspartij van president Sir Seretse Khama, de Botswana Democratic Party. verwierf 27 van de 32 zetels in de Nationale Vergadering tegen 25 in 1969. De oppositiepartijen boekten vergeleken met toen het volgende resultaat: Botswana People's Party 2 (voorheen 3), Botswana National Front 2 (3), Botswana Independence Party 1 (1).
Tevens werd Sir Seretse Khama — hij was de ciiige kandidaat — als president herkozen. Hij werd op 29 okt. beëdigd.
Op 30 okt, volgde een reorganisatie van het kabinet, waarbij acht portefeuilles van beheerder wisselden. drie nieuwe ministers werden benoemd en twee het kabinet verlieten: E. M. Kgabo (voorlichting) en B. C. Thema (onderwijs). De nieuwelingen zijn: Peter Musi (onderminister van financiën en ontwikkeling), I. Seretse (onderminister van plaatselijk bestuur en grondpolitiek) en M. A. Mogwe (minister in het bureau van de president, belast met buitenlandse zaken). De portefeuille van voorlichting werd nu toevertrouwd aan Daniel Kwelagobe, die van onderwijs aan K. P. Morake. (Reuter, NZZ) (Vor. ber. pag. 29/1-1970)

DAHOMEY. Op 21 okt. maakte president Mathieu Kerekou een reorganisatie van het kabinet bekend. Naast de portefeuilles van defensie en planning nam hij nu ook die van coördinatie van de 'buitenlandse hulp en voorlichting in eigen beheer. Andere wijzigingen betroffen: financiën - intendant Isidore Ainoussou*; toegevoegd aan de president voor planning, statistiek en coördinatie van buitenlandse hulp — Augustin Honvoh (voorheen openbare diensten + arbeid); openbare diensten en arbeid - majoor Janvier Assogba (voorheen financiën): plattelandsontwikkeling en coöperaties - majoor Mariba Djibril (voorheen gezondheid en sociale zaken); gezondheid en sociale zaken - majoor Issifou Bouraima*; onderwijs - majoor André Achade (voorheen transport en mijnbouw); openbare werken, transport en PTT - majoor Leopold Aliouey a*: cultuur, jeugd en sport - luitenant Adolphe Biaou*; toegevoegd aan de president voor voorlichting - luitenant Martin Dohou Azonhiho*. (* = nieuw).
Gehandhaafd werden slechts luitenant-kolonel Barthélémy Ohouens (justitie), majoor Michel Aladaye (buitenlandse zaken) en majoor Michel Aikpe (binnenlandse zaken en veiligheid). (AdG)
(Vor. ber. pag. 96/11

EGYPTE. Op 30 aug. deelde de 74-jarige Mahmoud Fawzi mee dat hij met het oog op zijn gezondheid op 18 sept., zijn verjaardag, na 50 jaar in de politiek actief te zijn geweest als vice-president zou aftreden. Alleen de 56-jarige Hoessein Shafei vervult dan nog het ambt van vicepresident.
Op 25 aug. stelde president Sadat een ministerie voor bestuursontwikkeling onder minister Yehia Abdel Aziz el-Gamal (voorheen belast met kabinetszaken).
Op 25 sept. benoemde Sadat de eerste vice-premier Abdel Aziz Hegazi tot premier. Dit ambt had Sadat zelf sinds 27 maart 1973 vervuld (pag. 342/2 e.v.-'73). Hegazi bracht onmiddellijk de volgende wijzigingen in het kabinet aan: a) nieuwe ministers: landbouw - Mahmoud Abdel Akher; industrie - Mahmoud Ali Hassan; voedselvoorziening - Abdel Rahman al-Shazli; en staatsminister voor plaatselijk bestuur - Hamed Mahnioud. b) nieuwe portefeuilles: staatsministerie voor economische samenwerking - Taher Amin; en staatsministerie voor controle op uitvoering kabinetsbesluiten minister voor presidentiële zaken). c) andere portefeuille: gezondheid - Ahmed Fouïd Mohieddin (voorheen plaatselijk bestuur). Het kabinet verlieten: Mahmoud Mohammed Mahfouz (gezondheid!, Mohammed Moheb Zaki (landbouw en landbouwhervorming), Ibrahim Salem Nohammedin (industrie) en Hadi el-Maghrabi (bevoorrading en binnenlandse handel). (NZZ, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 447/3)

INDIA. Voor de opvolging van president V. V. Giri stelde de Congrespartij op 1 juli de minister van voedsel en landbouw, Fakhroeddin Ali Ahmed, kandidaat. Deze trad daarop af, en zijn portefeuille werd op 3 juli ad interim overgenomen door C. Subramaniam, de minister van industriële ontwikkeling. Een aantal oppositiepartijeli — o.a. Jan Sangh, de Oppositie Congres-

Ahmed werd op 13 mei 1905 in New-Delhi geboren, studeerde geschiedenis en rechten aan het St Catharine College te Cambridge, werd in 1931 lid van de Congrespartij en werd in 1935 afgevaardigde voor Assam, waar hij als advocaat werkzaam was In 1938-39 was hij minister in de regering van Assam Zijn nationalistische activiteiten deden hem tweemaal in Britse gevangenschap belanden (1942-1945) Na lid van het Lagerhuis (1953-57) en minister in Assam (1957-'62) te zijn geweest, kwam Ahmed in 1966 voor het eerst in het uniekabinet als minister van irrigatie en energie Voorts was hij minister van onderwijs (nov 1966-maart 1967), minister van industriele ontwikkeling bedrijfszaken (1967-'69) en minister van industrie, binnenlandse handel en bedrijfszaken (1969-'70). alvorens hij in 1970 werd benoemd tot minister van voedsel en landbouw. Ahmed is na president Zakir Hoessain (1967-'69) de 'tweede mohammedaan die tot staatshoofd van India gekozen is

partij, de marxistisch-communistische partij, Swatantra, de socialistische partij en de BKD — stelden de revolutionaire socialist Tridib Kumar Cliaudhury uit West-Bengalen als tegenkandidaat. De communistische partij en de Moslem Liga verklaarden bij voorbaat zich van stemming te zullen onthouden.
Op **20** aug. werd Ahmed door de afgevaardigden van het centrale parlement en die van de deelstaten — die over een aantal stemmen beschikten afhankelijk van het aantal inwoners van de deelstaten — met **765.587** stemmen tegen **189.196** stemmen voor Chaudhury gekozen tot vijfde president van India. (Alleen in Kerala kreeg hij geen meerderheid.) Op **24** aug. werd Ahmed (69) door opperrechter A. N. Ray beëdigd.
Basappa Danappa Jatti (62), de voormalige gouverneur van Orissa en kandidaat van de Congrespartij voor het vice-presidentschap, versloeg op **27** aug. met **521** tegen **141** stemmen de tegenkandidaat van de DMK, N. E. Horo (uit Bihar). Jatti werd op **31** aug. beëdigd.

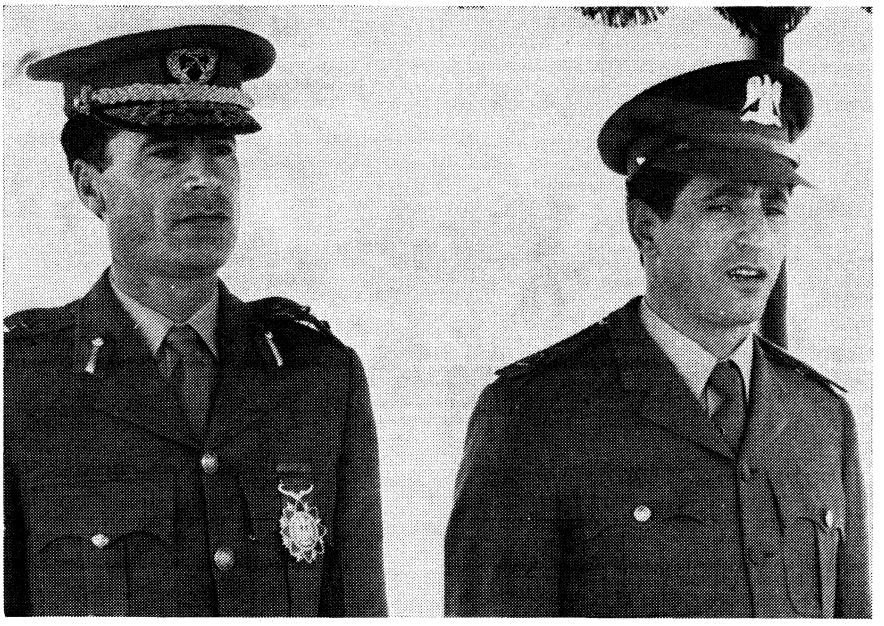
INDIA. Op 10 okt reorganiseerde premier Indira Gandhi haar kabinet door een herverdeling van een aantal portefeuilles onder de kabinetsleden Dit betrof de volgende portefeuilles: buitenlandse zaken - Y. B. Chavan (voorheen financien), defensie - Swaran Singh (voorheen buitenlandse zaken), voedsel en landbouw - Jagjivan Ram (voorheen defensie); financien - C. Subramaniam (voorheen industriele ontwikkeling, wetenschap en technologie plus a.i. voedsel en landbouw); binnenlandse zaken - K. B. Reddy (voorheen PTT); PTT - S. D. Sharma* (oud-voorzitter Congrespartij); aardolie en chemische industrie - K. D. Malaviya (voorheen staal en mijnbouw); industrie en bevoorrading (nieuw ministerie) - T. A Pai (voorheen zware industrie); zonder portefeuille - U. S. Dikshit (voorheen binnenlandse zaken). Minister K Raghuramaiah (parlementszaken) werd nu tevens belast met de portefeuilles van openbare werken en huisvesting.
Het kabinet verlieten: D. K Barooah (olie en chemicaliën) — die op **19** okt tot voorzitter van de Congrespartij gekozen werd ipv S D Sharma — en – ~ P Shastri (openbare werken en huisvesting)
De mutaties onder de staatsministers waren energie - K C Pant (voorheen irrigatie en energie), staal en mijnbouw - Chandrajit Yadav*, openbare werken en huisvestmg - Mohan Dharia (voorheen planning), olie en chemicalien - K R Ganesh (voorh financ); industrie en bevoorrad - A C George*, B B Maurya (voorh landb) en A P Sharma*, landb. en irrigatie - Shah Nawaz Khan (voorheen olie en chemicalien) en A P Shinde (voorheen landbouw), binnenlandse en parlementszaken - Om Mehta (voorheen openbare werken en huisvestmg); defensieproduktie - R N Mirdha (voorheen binnenlandse zaken), fmancien - P K Mukherjee*, spoorwegen - M S Qureshi", planning - V C Shukla (voorheen defensieproduktie); toerisme en burgerluchtvaart - Surendra Pal Singh (voorheen buitenlandse zaken), justitie en bedrijfsleven - Sarojini Mahishi (voorheen toerisme en burgerluchtvaart)
Prof Sher Singh (staatsminister van verbindingen) verliet het kabinet M B Rana (staatsminister van industriële ontwikkeling) was overleden (N Z Z, K C A) (* = nieuw) (Vor ber pag 365/2)

IRAK. Per decreet van **23** juni werd de minister van buitenlandse zaken, Murtada Said Abdel Baki, van zijn functie ontheven en tot ambassadeur van Irak in Moskou benoemd De secretaris-generaal van het ministerie van buitenlandse zaken, Chazel Taka, werd nu minister van buitenlandse zaken Hij overleed op 20 okt te Rabat, waar hij een Arabische ministersconferentie bijwoonde
Op **11** nov maakte president Ahmed Hassan al-Bakr een reorganisatie van het kabinet bekend, waarbij drie ministers - Amin Abdel Karim (financien), Jawad Hashem (planning) en Nuad Fakhri el-Knaffer (verkeer) - en een staatsminister - Nazar Tabaqshali - heengingen Het kabinet is nu als volgt samengesteld
President/premier - Ahmed Hassan al-Bakr; buitenlandse zaken - Saadoun Hamada (voorheen oliezaken), binnenlandse zaken - Izzat al-Douri (voorheen landbouw), fmancien - Saadi Ibrahim*, justitie - Munzir al-Shawl', landbouw en landbouwhervorming - Hassan Fahmi Jumaa*; verkeer en planning - Adnan Ayoub Sabri (voorheen jeugd), voorlichting - Tareq Aziz*, verbindingen - Saadoun Ghaidan (voorh binnenl zaken); onderwijs - Mohammed Mahjoub*, hoger onderwijs - Ghanem Abdel Jalil*; jeugd - Naim Haddad*, oliezaken en mijnb - Tayeh Abdel Karim*, gezondh - Izzat Moustapha, industrie - Taher al-Jazrawi, arbeid en soc zaken - Anwar Abdel Kader el-Hadithi, economische zaken - Hikmat Azawi; openbare werken en bouwnijverheid - Rachid al-Rifai (voorheen verbindingen); nationale eenheid - Abdoellah el-Khodairi, irrigatie - Moukaram Talabani, plattelands- en gemeentezaken - Hashem Akrawi; staatsministers - Obeidallah Barzani, Aziz Akrawi, Housham al-Shawi (voorheen hoger onderwijs), Ahmed Jabouri (voorheen voorlichting en cultuur), Aziz Sharif, Ahmed Abdel Sattar al-Jawari (voorheen onderwijs) (* = nieuw) (Le Monde, N Z Z) (Vor ber pag 529/3-1972 en 755/2-1974)

KENIA Op **14** okt. werden algemene verkiezingen gehouden. President Yomo Kenyatta werd reeds op **20** sept voor een derde ambtstermijn van vijf jaar verkozen verklaard, omdat hij de enige kandidaat was
Aan de parlementsverkiezingen namen **740** kandidaten, alle van de Kenya African National Union (KANU), deel. In **5** van de **158** kiesdistricten werd niet gestemd, omdat er slechts één kandidaat was Een van de vijf districten was Gatoendoe, waar president Kenyatta automatisch herkozen werd. Onder de kandidaten waren geen vertegenwoordigers van de vroegere oppositiepartij KPU Op **21** aug, de dag waarop de inschrijving van de kandidaten sloot, besliste de KANU-leiding dat de voormalige vicepresident Oginga Odinga zich geen kandidaat mocht stellen Ook aan andere ex-KPU-leden werd dit geweigerd
Bij de verkiezingen op **14** okt werden slechts **70** van de **158** parlementsleden herkozen, verloren vier ministers en zes onderministers hun zetel De vier verslagen ministers waren: Njoroge Nungai (buitenlandse zaken), William Odongo Omamo (natuurlijke hulpbronnen), Juxon Shako (toerisme) en Eluid Ngala Mwendwa (arbeid). Vooral de nederlaag van Omamo werd als een slag voor de regering gezien. Hij stond nl kandidaat in het district Bondo in West-Kenia, waarvoor Odinga zich kandidaat had willen stellen, en had geweigerd zich ten gunste van Odinga terug te trekken. Omamo verloor nu met **20 174** stemmen tegen **10 090** stemmen van de vroegere onderwijzer Jona Ougo Peter Kenyatta, de zoon van de president, won zijn zetel met een meerderheid van **260** stemmen Daarentegen werden bekende critici onder de parlementariërs, zoals Marie John Seroney, J. M Kariuku en M Shikuku met forse meerderheid herkozen.
In het op **31** okt georganiseerde kabinet keerden de vier verslagen ministers niet terug, evenmin als twee onderministers, die als ,,lastig'' te boek stonden M Shikuku en J M Kariuku
Nieuwe ministers zijn' Munyua Waiyaki - buitenlandse zaken, Mathew Ogutu - toerisme en jacht, Ole Oloitiptip - natuurlijke hulpbronnen, Eliud Mwaminga - waterstaat (nieuw ministerie) en Daniel Mutinda - voorlichting en radio. Mevr. Julia Ojiambo werd onderminister van huisvesting en sociale zaken en daarmee de eerste vrouw in het kabinet
De volgende portefeuilles wisselden van

Verkiezingen in Kenia.

Kolonel Kadhafi (l.) met premier Jalloud.

beheerder plaatselijk bestuur - Paul J Ngei (voorheen woningbouw), woningbouw en sociale zaken - Taita A Towett (voorheen onderwijs), openbare werken - Masinde Muliro (voorheen cooperaties en sociale zaken), handel en industrie - Julius G Kiano (voorheen plaatselijk bestuur), gezondheid - James C N Osogo (voorheen handel en industrie), onderwijs - Z T Onyonka (voorheen gezondheid), cooperaties - Robert S Matano (voorheen voorlichting en radio (N Z Z, The Times)

(Vor ber pag 296/2-1973)

LIBIË. Op 2 april kondigde de Libische revolutionaire raad een decreet af, waarin o.a. werd gesteld: „1) Zonder dat de post van opperbevelhebber van de Libische strijdkrachten hierdoor wordt beinvloed, is overeengekomen dat kolonel Omar Moammar Kadhafi zijn hele tijd zal wijden aan de organisatorische en ideologische actie van-het volk. 2) In overeenstemming met 1) is overeengekomen dat kolonel Kadhafi ontheven wordt van taken die politieke, uitvoerende en traditionele bevoegdheden met zich brengen alsmede van alle protocolaire verplichtingen incl. de begroeting van staatshoofden op vliegvelden en in zeehavens alsook het ontvangen van anibassadeurs. 3) De premier zal alle onder 2) vermelde taken overnemen. . .'' Volgens de minister van voorlichting was deze beslissing genomen in overeenstemming met de wens van Kadhafi; geruchten, zoals in de buitenlandse pers vermeld, dat in Libië een staatsgreep zou hebben plaatsgevonden, werden reeds daardoor weerlegd dat Kadhafi normaal opperbevelhebber van de strijdkrachten bleef en als voorzitter van de revolutionaire raad formeel het ambt van staatshoofd behield, aldus de minister.
In de volgende maanden evenwel hield Kadhafi geen redevoeringen in het openbaar — ook niet op 1 sept. ter gelegenheid van de vijfde verjaardag van de staatsgreep tegen koning Idris — en ook belegde hij geen persconferenties tot kort na 1 Sept., toen hij een dertigtal buitenlandse journalisten ontving. (Le Monde 5-9)
Op 14 nov. werd een beperkte reorganisatie van het kabinet bekendgemaakt.
Het Libische persbureau A R N A deelde mee dat het kabinet met 8 man was uitgebreid en nu 22 leden telt, waarvan vier tegen voorheen twee deel uitmaken van de revolutionaire commandoraad. De post van minister van buitenlandse zaken (vacant sinds april 1973) werd toevertrouwd aan majoor Abdel Moneim al-Huni, terwijl een ander lid van de revolutionaire commandoraad, majoor Omar Mheishi, minister van planning en wetenschappelijk onderzoek werd.
Over het tot dusver door Kadhafi geleide ministerie van defensie werd niets bericht. Het ministerie van voorlichting en cultuur o.l.v. Abouzid Dourda werd evenmin opgesomd in de nieuwe regeringslijst. Majoor Abdel Salam Jalloud blijft premier. (Reuter, N Z Z, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 142/2)

OPPER-VOLTA. Op 26 okt. bracht president Sangoule Lamizana de volgende wijzigingen in het kabinet aan: binnenlandse zaken - luitenant-kolonel Jean Bila Zagré (voorheen voorlichting en PTT); voorlichting en PTT - majoor Charles Hounsouho Bambara (voorheen binnenlandse zaken); justitie - politiekapitein Bagnamou Bonde (voorheen staatssecretaris, terwijl Lamizana de portefeuille persoonlijk beheerde); staatssecretaris voor planning, plattelandsontwikkeling, milieubeheer en toerisme - luitenant Leonard Kalmogo (nieuw). (A F P)

(Vor. ber. pag. 205/2)

PAKISTAN. Op 22 okt. maakte premier Bhoetto een ingrijpende wijziging van zijn kabinet bekend. dat uitgebreid werd tot 12 staatsministers (incl de premier) en 9 staatsministers De kabinetsministers zijn Premier, minister van defensie en buitenlandse zaken - Zoelfikar Ali Bhoetto, binnenlandse zaken, staten en grensgebieden - Khan Abdoel Qayyum Khan: voedsel en landbouw, cooperaties, openbare werken, onderontwikkelde gebieden en landhervorming - sjeik Mohammed Rashid (voorheen gezondheid); arbeid, sociale zaken sociale zaken en bevolkingsplanning - Khurshid Hasan Meer; onderwijs, technologie wetenschap en provinciale coördinatie - Abdoel Hafiz Pirzada (voorheen tevens justitie en parlementszaken); justitie en parlementszaken - Malik Meraj Khalid (ex-premier van Pendsjaab); verbindingen - Mumtaz Ali Bhoetto (neef van de premier, ex-premier van Sind); produktie, energie en stadsplanning - Rafi Raza**; religieuze zaken - Maulana Kausor Niazi (voorheen voorlichting); financien, planning en economische zaken - Rana Mohammed Hanif (voorheen arbeid); energie en bodemschatten - Yoessoef Khattak (broer van de voormalige gouverneur van North-West Frontier Province); handel - Meer Afzal
Het kabinet verlieten Mubashar Hasan (financiën, planning en economische zaken), die een van de oprichters van Bhoetto's Pakistan People's Party is, en Raja Tridev Roy (toerisme en minderheden!, de laatste Oostpakistaan in het kabinet Aziz Ahmed blijft staatsminister van buitenlandse zaken en defensie. (N Z Z, The Times, Financial Times)

(Vor ber pag. 96/31

PERZIË. Op 27 april bracht premier Amir Abbas Hoveida de volgende wijzigingen in zijn kabinet aan binnenlandse zaken en arbeid - Jamshid Amouzegar (voorheen financien), financien en economiische zaken - Houshang Ansari (voorheen economische zaken), industrie en mijnbouw - Farrokh Najmahabi*; handel - Freidoun Mahdavi*; oliezaken - Iraj Vahidi (voorheen waterstaat en energie), voorlichting en toerisme - Gholamreza Kiyanpour*; wetenschap en hoger onderwijs - Abdol Hossein Samij*; onderwijs - Houshang Ahmad Sharifi* (* = nieuw) (A F P)

(Vor ber pag 288/3)

SYRIE. Op 12 aug. werd generaal-majoor Hikmat Chehabi, het hoofd van de militaire geheime dienst, benoemd tot chef van de generale staf i.p.v. generaal Joessoef Shakoer, die nu plv. minister van defensie werd. Ook de opperbevelhebber van de luchtstrijdkrachten, generaal-majoor Nadji Jamil, werd tot plv. minister van defensie benoemd, terwijl generaal-majoor Auuad Bagh deze functie bleef behouden.
Op 31 aug. werden de volgende wijzigingen in het kabinet van premier en vicepresident Mahmoed Ayoubi aangebracht: voorlichting - Ahmed Iskandar* (Baath); Eufraatdam - Sobhi Kahalé* (onafhankelijk); planning - Nourallah Awad Nourallah (onafhankelijk, voorheen financiën); huisvesting - Abdel Razzak Abdel Baki (socialistisch unionist, voorheen plattelands- en stadszaken); transport - Naaman Zein* (Baath); elektriciteit - Hami Fawaz* (onafhankelijk); financiën - Mohammed Cherif* (Baath); landbouw en landbouwhervorming - Moursel Abou Omar* (Baath); oliezaken en mijnbouw - Adnan Moustapha* (Baath); staatsminister t.b.v. de president - Fayez Nasser (Baath; sinds 25 sept. 1973, zie pag. 680/1 - 1973).
Zes leden verlieten het kabinet: Moustapha Hallage (planning; socialistisch unionist), Mounir Wannous (Eufraatdam;

* = nieuw

* Raza, een voormalige senator, was op 3 juli tot minister van produktie benoemd als opvolger van Jalauddin Abdur Rahim, die door premier Bhoetto was ontslagen wegens zijn verzet tegen de toelating van staatsminister Aziz Ahmed als lid van de PPP

Generaal-majoor Hikmat Chehabi.

Baath), Jabr al-Kafri (olie, elektriciteit en mijnbouw; Baath), Ahmed Hassan Assad (landbouw en landbouwhervorming; Baath), Georges Saddikni (voorlichting; Baath), Abdel Majid Manjouneh (staatsminister; socialistische unie) en Moayed Jazzan (staatsminister grensdorpen; Baath).
De politieke samenstelling van het kabinet werd Baath 16 (voorheen 16), Arabisch Socialistische Unie 3 (3), communisten 2 (2), socialistische unionisten 1 (3), Arabische socialisten 1 (1) en onafhankelijke 8 (6).
Het aantal kabinetsleden bleef 31, maar het aantal ministeries werd gewijzigd: er kwam een afzonderlijk ministerie van transport en een apart ministerie van elektriciteit (door afsplitsing van oliezaken en mijnbouw); het ministerie van plattelands- en gemeentezaken werd vervangen door het departement van huisvesting; het staatsministerie van grensdorpen werd afgeschaft. (Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 680/1 - 1973)

TUNESIË. Tijdens het 9de congres van de Socialistische Destourpartij (PSD), dat van 12-15 sept. te Monastir werd gehouden, is Habib Bourguiba tot staatspresident en partijvoorzitter voor het leven benoemd.
Tegelijk werd oud-minister Mohammed Masmoudi uit de partij gestoten. Hij werd weggezuiverd, zoals Bourguiba zelf bekendmaakte, omdat hij indertijd ,,persoonlijk heeft geprofiteerd" van de verkoop van Mirages door Frankrijk aan Libië. ,,Hij vergaarde daarmee een fortuin dat hij gebruikte om te gokken in Franse casino's". ,,Toch blijft Masmoudi mijn zoon", aldus Bourguiba. ,,In het begin stond ik achter hem en verbrak ik bijna de betrekkingen met Marokko omdat dat land kritiek op hem had".
Vier andere oud-ministers zijn uit de partij gezet omdat zij kritiek hadden op de voorbereiding van het congres in Monastir, o.w. Caid Essebsi, Hassib Ben Ammar en Saook Ben Djomaa.
Op 21 sept. stelde Bourguiba het nieuwe politieke bureau van de PSD samen. Hedi Nouira bleef secretaris-generaal, en Mohammed Sayah werd als directeur gehandhaafd. Als lid van het bureau keerde Habib Bourguiba Jr. terug

Op 25 sept. werd het kabinet gewijzigd: twee ministers — Moalla (plan) en Hannablia (landbouw) — en drie staatssecretarissen vertrokken. Ayari (voorheen economie) werd nu minister voor het plan. Lasram werd benoemd tot minister van economie. De vroegere minister van economie (1969-1971) Hassan Belkhodja kreeg nu de portefeuille van landbouw. Farhat, nu minister van transport en verbindingen, wisselde van portefeuille met Ben Osman (nu uitrusting).
Bij de presidentsverkiezingen op 3 nov. was Habib Bourguiba de enige kandidaat. Hij verwierf 99,85% van de uitgebrachte stemmen tegen 99,76% in 1969. De opkomst bedroeg 96,75% tegen 94,71% in 1969.
Bij de gelijktijdig gehouden parlementsverkiezingen had de enig toegelaten partij, de PSD, een lijst met 112 namen ingediend voor de bezetting van de 112 zetels. Alle kandidaten kregen meer dan 90% van de uitgebrachte stemmen, uitgezonderd minister Abdallah Farhat die 89,37% verwierf. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 110/1)

ZAIRE. Op 8 maart reorganiseerde president Moboetoe de nationale uitvoerende raad (het kabinet). Het aantal leden werd van 23 tot 21 teruggebracht. De portefeuilleverdeling werd:
President, defensie, oud-strijders en planning - generaal Moboetoe Sese Seko; politieke zaken - Engulu Bangabongo Bakolele Lonkonga (voorheen openbare werken); buitenlandse zaken - Umba di Lutete (voorheen mijnbouw); voorlichting - Sakombi Inongo; justitie - Mozagba Mgbuka*; jeugd en sport - Sampassa Kaweta Milombe; financiën - Baruti wa Ndwale; economie - Namwisi wa Koyi (voorh. handel); mijnbouw - D'Zbo Kaloji (voorheen onderminister van landbouw); landbouw - Kayinga Onsi Ndal; handel - Ndongala Tadi Tewa (voorheen economie): onderwijs - Mabolia Inengo Tra Bwato (voorheen onderminister van onderwijs); openbare werken en landverbetering - Takizala Luyanu*; transport en verbindingen - Eketebi Moyidiba Mondjolomba (voorh. onderminister van buitenlandse zaken); l it - Inonga Lokongo*; energie - Muntakakubi Tshiondo*; gezondheid - Kalonda Lumema; sociale zaken - mevr. Mataa Nkumu wa Bowango Anganda Dio; arbeid - Bintu a Tshiabola; PTT - Kabuita Nyamabu (voorheen grondbezit); cultuur en kunst - Bokongo Ekanga Botombele.
(* = nieuw).
Tot degenen die de raad verlieten behoorde Nguza Karl I Bond, de commissaris van buitenlandse zaken, die tot directeur van het politieke bureau van de staatspartij MPR (Mouvement populaire révolutionnaire) benoemd werd.
(De volgorde van de namen is de in de pers gebruikelijke. Dit betekent dat de eerste naam de familienaam (achternaam) is. Red. K H A)

(Vor. ber. pag. 280/2 - '73 en 775/3 - '73)

BOEROENDI. Op 13 maart werd Edouard Nzambimana tot minister van openbare werken, transport en uitrusting benoemd. Per 5 sept. werden de volgende benoemingen gemeld: minister van voorlichting - André Muyumbu; financiën - Gabriel Mpozagara. (A d G)

(Var. ber. pag. 619/2)

GABON. Op 26 febr. breidde president Omar Bongo zijn kabinet uit, o.a. door de benoeming van Paul Okoumba d'Okwatsegue tot minister van buitenlandse zaken en samenwerking.
Per 1 juli was de samenstelling van het kabinet: president, minister van defensie, voorlichting, plan, ontwikkeling en bestuur - Omar Bongo; vice- president, minister van coördinatie, jeugd en sport - Léon Mébiame; buitenlandse zaken en samenwerking - Paul Okoumba d'Okwatsegue; justitie - Jacques Igoho; economie en financiën - Paul Moukambi; openbare werken, transport en burgerluchtvaart - Benjamin Ngoubou; openbare diensten en bestuurshervorming - Théodore Kwaou; arbeid en sociale zaken - Jérôme Okinda; gezondheid en bevolking - luitenant-kolonel Raphaël Mamiaka; PTT - Fulbert Bongotha: landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling - Bonjean-François Ondo; onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Martin Bongo; handel en nijverheid - Simon Essimengane; huisvesting en stadsplanning - Emile Bidalou-Abybouka; waterstaat en bosbouw - Michel Essonghe; toerisme - Emmanuel Mefane; milieubeheer - Pierre Claver Eyeguet; secretaris-generaal bureau president - René Radembino Coniquet; participatie - Jean-Bernard Saulnerond Mapangou: domeinen - Henri Minko.
Staatsministers: binnenlandse zaken en betrekkingen met parlement - Jean-Stanislas Migolet; economische coördinatie - Georges Rawiri; sociale zaken en oud-strijders - François Nguema-Ndong; plan, ontwikkeling en bestuur - Augustin Boumah; mijnbouw, industrie, energie en waterkracht - Edouard-Alexis Mboudy-Boutzit. (Le Monde Diplomatique)

(Vor. ber. pag. 123/3)

JORDANIË. Om de besluiten van de Arabische topconferentie van Rabat (pag. 705) ,,in de realiteit te vertalen" heeft koning Hoessein op 23 nov. het parlement ontbonden en het kabinet gewijzigd.
Het parlement zal een jaar lang buiten werking blijven. Eerst moet de grondwet worden herzien en dan zullen verkiezingen volgen voor een nieuw parlement, waarvan volgens een eerdere verklaring van de koning ,,alle Palestijnen" uitgesloten zouden zijn, ,,die niet opteren voor de Jordaanse nationaliteit".
In het nieuwe, 20 leden tellende kabinet zijn vier vertegenwoordigers van de westelijke Jordaanoever opgenomen tegen tien in het vorige. De portefeuilleverdeling is: premier, minister van buitenlandse zaken en defensie - Zaid Rifai; ontwikkeling en wederopbouw - Sobhi Amin Amr (Cisjordanië); voorlichting - Salah Abou Zeid; transport - Khaled Haj Hassan; onderwijs - Zoukan Hindawi; Sociale zaken en arbeid - Sami Ayoub; financiën - Salem Massadeh; toerisme en antiquiteiten - Ghaleb Barakat (Cisjordanië); verbindingen - Ahmed al-Chaukabi; bevoorrading - Ali Hassan Audeh (Cisjordanië); landbouw - Marwam Hammoud; religieuze bezittingen - Abdel Aziz Khayat (Cisjordanië); staatsminister buitenlandse zaken - Sadek el-Chareh; openbare werken - Mahmoud el-Hawamdeh; binnenlandse zaken - Sarwat Talhouni; staatsminister t.b.v. de premier - Rakan Enad al-Jazi; justitie - Maji Hoesain Tarawneh; gezondheid - Tarrad Kadi; staatsminister gemeente- en plattelandszaken - Abhoud al-Zein; economie - Rajaar Mouasher. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 288/3)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

RADICALE KOERS IN ETHIOPIË

Met de terechtstelling van 60 voormalige ministers, regeringsfunctionarissen en militairen op 23 nov. heeft de ,,sluipende" revolutie in Ethiopië niet alleen haar onbloedige karakter verloren, maar dreigt ook een geleidelijke en gematigde evolutie uit te lopen op een desintegratieproces, aldus o.a. de FAZ (27-11).

Tot dan toe had de revolutie drie fasen doorgemaakt.

De eerste begon in febr. toen opstandige bewegingen binnen de strijdkrachten en onrust onder studenten en arbeiders de regering tot heengaan dwongen (zie pag. 161 e.v. en pag. 449/2 e.v.).

De tweede startte op 28 juni, toen de strijdkrachten de facto de macht in handen namen (pag. 449/1), en werd gekenmerkt door een ondergraving en ontmythologisering van het keizerlijke gezag.

De overgang naar de derde fase werd gevormd door de afzetting van keizer Haile Selassie op 12 sept. en het optreden van een voorlopige militaire regering. In deze fase met generaal Aman Andom als formele leider zou een hervormingsprogramma onder de leus ,,Ethiopië Eerst" worden uitgevoerd, dat officieel ten doel had de invoering van een democratisch systeem en van een rechtvaardiger economische en sociale orde. De machthebbers, het 120 leden tellende comité van de strijdkrachten, meenden dat zij voor de uitvoering van het program moesten zorgdragen omdat een burgerbewind niet tegen de problemen opgewassen zou zijn zoals het lot van de politieke gevangenen, de macht van de orthodoxe kerk, de dreiging van een nieuwe hongersnood, de noodzaak van landbouwhervormingen, de aanhoudende moeilijkheden met Eritrea en de ellendige financiële situatie.

Naast verzet van studenten, vakbonden en ambtenaren kreeg het comité in toenemende mate te maken met interne verdeeldheid. De voornaamste ontwikkelingen in chronologische volgorde waren:

SEPTEMBER 1974:

16 — Ca. 2.000 studenten demonstreren voor de vorming van een burgerregering. De leiders van de federatie van Ethiopische vakbonden publiceren een communiqué met dezelfde strekking. Zij eisen ook het herstel van het recht van vergadering, vereniging en staking.

18 — Na een nieuwe studentendemonstratie beschuldigt de militaire leiding vakbonden en studentenorganisaties (die zich op 2 sept. achter de strijdkrachten hadden geschaard) van belemmering van de vreedzame overgang naar vooruitgang en welstand; ieder die tegen de revolutionaire beweging is steunt de afgezette keizer.

19 — Het leger slaat een studentenbetoging voor het hoofdkwartier van de 4de divisie inet geweld uiteen. Een aantal studenten wordt gearresteerd.

20 — Generaal Andom verklaart op zijn eerste persconferentie dat de functionarissen van het oude bewind door een militair tribunaal zullen worden berecht; hij zegt toe dat het volk over de toekomstige staatsvorm zal beslissen en belooft een herstel van de burgerrechten, zodra het land onder controle is.

23 — Beyene Solomon en Fischhation Tekié, respectievelijk voorzitter en secretaris-generaal van de gezamenlijke vakbonden (CELU), worden door de militairen gearresteerd Er wordt een algemene staking afgekondigd voor de 25ste september

25 — Er wordt geen gevolg gegeven aan de oproep tot staking. Een vakbondsleider verklaart dat de oproep op het laatste moment is ingetrokken.

28 — Generaal Andom legt zijn functie als stafchef van de Ethiopische strijdkrachten meer, wegens ,,te drukke bezigheden".
Hij wordt op deze post vervangen door generaal Gizaw Belayneh.
Tegelijk wordt de benoeming bekendgemaakt van generaal Teferi Benti tot commandant van de 3de divisie en van generaal Tilahun Beshane tot opperbevelhebber van het leger.

30 — Zonder opgaaf van redenen worden de benoemingen van Benti en Beshane ongedaan gemaakt. Er is sprake van meningsverschillen binnen het comité van de strijdkrachten. Voor het eerst verschijnen in Addis Abeba affiches waarop het leger belachelijk wordt gemaakt.

OKTOBER 1974:

1 — Tijdens een bijeenkomst van het comité in het hoofdkwartier van de 4de divisie vliegen straaljagers van de luchtmacht, het radicaalste onderdeel van de strijdkrachten volgens commentatoren, laag over als een waarschuwmg aan het adres van hogere officieren niet te pogen de macht van de jonge militairen over te nemen Door geen veranderingen in het bestuur aan te brengen lijkt de eenheid in het comité behouden te blijven

7 — De militaire raad zendt pantserwagens naar een kazerne van de genie. Er komt een confrontatie, waarbij vijf mannen door een .,misverstand het leven verliezen. Er volgen talrijke arrestaties binnen het onderdeel van het leger en in andere kazernes van de hoofdstad.

9 — In verband met een samenzwering ten gunste van Haile Selassie worden 21 personen gearresteerd.

11 — De politie maakt een einde aan een betoging van ca 2000 studenten, die de ophanging van Haile Selassie, het ontslag van het militaire bewind en de vorming van een linkse regering eisen.

19 — De militaire raad lanceert een voorlichtingscampagne voor de plattelandsbevolking Alle studenten, middelbare scholieren en hoogleraren worden geacht hieraan mee te werken

28 — Generaal Andom overlegt met de leden van de adviserende burgercommissie, die het militaire bewind moet bijstaan

28 — Mislukking van de eerste inschrijvingsdag voor de voorlichtingscampagne. Studenten, scholieren en professoren worden bedreigd met uitsluiting van het onderwijs als zij blijven weigeren

NOVEMBER 1974

16 — Generaal Andom besluit op het laatste moment niet deel te nemen aan een plechtigheid op de vliegbasis Debré-Zeit.

17 — De Ethiopische radio maakt de identiteit bekend van de leider van de revolutie, majoor Mengistu Haile Mariam.

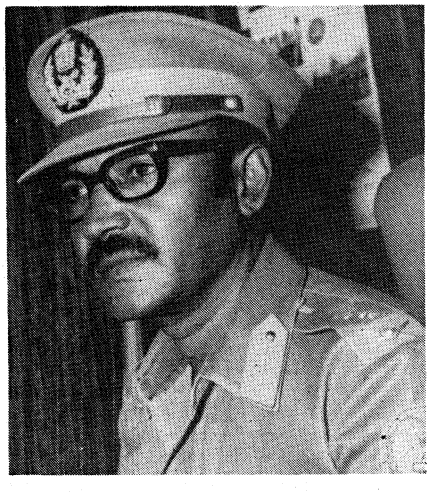
18 — Generaal Andom annuleert een toespraak die hij zou houden voor de Kamer van Koophandel.

19 — Het leger bepaalt de structuur en de bevoegdheid van het militair tribunaal.

22 — Generaal Andoin krijgt huisarrest en zijn woning wordt omcirkeld door militairen.

23 — Generaal Andom wordt afgezet. Hij zou zich tegen zijn arrestatie hebben verzet en bij een daarop volgend vuurgevecht zijn doodgeschoten. Volgens een eerder bericht zou hij met 59 anderen zijn terechtgesteld.

Over de achtergronden, die met de kwestie-Eritrea zouden samenhangen, verschijnt in een volgende aflevering een afzonderlijk bericht.
Over de tweede fase van de revolutie volgen hieronder nadere bijzonderheden:

Brigade-generaal Teferi Benti (53), sinds oktober commandant van de 2de divisie in Enitrea, werd op 28 nov beëdigd als voorzitter van de militaire raad in plaats van Aman Andom.

Weekblad 43ste jaargang No 2259, pag. 26767-26782

Overleg Comité van de strijdkrachten met keizer

Op 3 juli brachten twee vertegenwoordigers van het comité van de strijdkrachten vijf eisen over tijdens een onderhoud met keizer Haile Selassie, dat ook werd bijgewoond door premier Makonnen en een deel van zijn kabinet. Deze eisen waren:

1) Amnestie voor alle politieke gevangenen, behalve de militairen of burgers die zich schuldig hebben gemaakt aan acties tegen de eenheid van het land of de ontwikkeling ervan.

2) Alle politieke ballingen moeten amnestie ontvangen, zodat zij naar Ethiopië terug kunnen keren.

3) Een verbeterde grondwet moet op korte termijn worden voltooid, afgekondigd en uitgevoerd.

4) Tot de afkondiging van die grondwet mag het parlement niet op reces gaan.

5) Er moeten nauwe contacten worden onderhouden van het comité van de strijdkrachten met regeringsvertegenwoordigers.

Deze eisen werden door de keizer onmiddellijk ingewilligd.

Nieuwe stafchef

Eveneens op 3 juli werd generaal-majoor Aman Andom tot luitenant-generaal bevorderd en tot chef van de generale staf benoemd i.p.v. luitenant-generaal Wolde Selassie Bereke die nu lid van de senaat werd.

Manifest

Op 9 juli publiceerde het comité van de strijdkrachten een uit 13 punten bestaand manifest, waarin de doelstellingen van de strijdkrachten en de richtlijnen voor het toekomstige bewind waren vastgelegd. In dit manifest werd o.a. gesteld:

a) Het Ethiopische volk is tot dusver verdeeld volgens stam, religie en klasse, maar het comité zal zijn uiterste best doen om een geest van eenheid, gelijkheid en broederschap te scheppen.

b) Het oomité zal de afschaffing verzekeren van ,,traditionele opvattingen en gebruiken die de eenheid en vooruitgang van Ethiopie kunnen schaden".

c) De strijdkrachten menen dat zij duurzame veranderingen zonder bloedvergieten tot stand kunnen brengen.

d) De strijdkrachten waren gedwongen tot actie over te gaan ,,om het soepel functioneren van het nieuwe kabinet te verzekeren".

e) Zij zullen nauw samenwerken met het burgerkabinet, als ,,een soort waakhond" toezien op zijn activiteiten en verzekeren dat zij een stem in alle beslissingen hebben.

f) Zij blijven loyaal jegens de keizer en zullen ,,de troon van Zijne Keizerlijke Majesteit schragen"

g) Prioriteit moet worden toegekend aan de invoering van een nieuwe grondwet, die een meer-partijenstelsel en decentralisatie van macht zal voorschrijven en die de keizer van zijn absolute macht zal beroven (door hem de positie van een constitutioneel vorst te verlenen)

h) De arbeidsbetrekkingen moeten worden verbeterd en ,,de pogingen om de ergste droogte die Ethiopië ooit gekend heeft te bestrijden moeten worden verdubbeld",

Aman Michael Andom (50) geboren in Eritrea, streed in 1941 aan Britse zijde voor de bevrijding van Ethiopie uit de Italiaanse bezetting Hij ontving een militaire opleiding in Khartoem en aan het Camberley Staff College (Engeland). In 1951 vocht Andom als bataljonscommandant bij het Ethiopische contingent in Korea, maar hij werd teruggeroepen na een conflict met Amerikaanse officieren In 1953 werd hij tot kolonel bevorderd en tot commandant benoemd van het militaire opleidingscentrum Haile Selassie I. In 1964 voerde hij het bevel over Ethiopische troepen in het grensconflict met Somalia. Hij werd toen uit actieve dienst ontslagen wegens beweerde insubordinatie' Vervolgens werd Andom senator en in die functie toonde hij zich voorstander van hervormingen. Ook riep hij herhaaldelijk op tot pogingen om met het Eritrese Bevrijdingsfront een vredesregeling tot stand te brengen Volgens perscommentaren genoot Andom een grote populariteit

Arrestaties door het leger

Van 28 juni tot 13 juli arresteerde het leger vrijwel alle vooraanstaande personen die het wilde laten berechten en wier aantal op 82 was gesteld. Nog op 8 juli hadden de strijdkrachten een lijst met 27 gezochte personen gepubliceerd. Tot de gearresteerden behoorden:

Ras Asrate Kassa (voorzitter van de kroonraad en oud-gouverneur van Eritrea); Betwodeid Zewde Gebrehiod (senaatsvoorzitter); Ato Yilma Deressa (lid kroonraad, oud-minister van financiën); generaal-majoor Seyoum Gedle Giorgis (commandant 2de legerdivisie, gelegerd in Eritrea), luitenant-kolonel Tamirat Yigezu (lid kroonraad, oud-minister van binnenlandse zaken); kolonel Solomon Kedir (chef veiligheidspolitie); Dejazmatch Kifle Dadi (lid kroonraad); Ras Mesfin Seleshi (grootgrondbezetter, adviseur keizer en guerrillaleider tijdens Italiaanse bezetting), schout-bij-nacht prins Iskander Desta (neef van de keizer), brigade-generaal Samuel Beyene, luitenant-generaal Issayas Gebre-Selassie; brigade-generaal Girma Yohannes (hoofd recherche) en brigade-generaal Alemayehu Degafe (chef staatspolitie).

Op 15 juli deelde het comité van de strijdkrachten in een door de radio bekendgemaakt communiqué mee dat het leger zich pas in de kazernes zou terugtrekken als alle toegezegde hervormingen op economisch en sociaal terrein geheel zouden zijn uitgevoerd. Dezelfde dag legden 9 van de 15 leden van een bijzondere commissie, die de activiteiten van ontslagen ambtenaren en regeringsleden i.v.m. de beschuldigingen van corruptie moest onderzoeken, voor keizer Haile Selassie de eed af.

Luitenant-generaal Abiye Abebe, de minister van defensie, werd op 16 juli door het comité van de strijdkrachten gedetineerd, toen hij zich overeenkomstig een twee dagen eerder gegeven bevel overgaf. Hij was sinds 29 juni niet in het openbaar verschenen. Zijn benoeming tot minister van defensie in februari zou het resultaat zijn geweest van een persoonlijk verzoek van keizer Haile Selassie, wiens zwager hij was.

Op 17 juli arresteerde het comité van de strijdkrachten van het noorden generaal Debebe Haile Mariam, de gouverneur van Eritrea, plus de burgemeester van Asmara en vijf andere functionarissen. Tegelijk werden de sleutelposten in Asmara, de Eritrese hoofdstad, onder controle van het leger geplaatst en werd een avondklok afgekondigd.

Imru: nieuwe premier

Op 22 juli aanvaardde de keizer het ontslag van Endalkatchew Makonnen als premier en hij benoemde Mikhail Imru tot diens opvolger.

Volgens radio-Addis-Abeba vond Imru's benoeming plaats op voorstel van de coördinatiecommissie van de strijdkrachten, de politie en het territoriale leger.

Kabinet-Imru

Op 3 aug. stelde premier Imru zijn nieuwe, 17 leden tellende, kabinet voor. De meeste leden ervan maakten ook reeds deel uit van het ka-

Imru (44) stamt uit een van de oudste aristocratenfamilies van het land Zijn vader, Ras (vorst) Imru, was tijdens de Tweede Wereldoorlog een van de naaste medewerkers van keizer Haile Selassie, hij was de enige van de grote vorsten die na de oorlog zijn grondbezit onder zijn vroegere soldaten verdeelde Mikhail Imru studeerde m Oxford en bekleedde tal van openbare functies, zoals secretaris-generaal van het ministerie van defensie, ambassadeur van Ethiapie bij de VN in Genève, in Washington en in Moskou. Volgens persberichten had hij reeds lange tijd consequent gepleit voor het uitvoeren van radicale hervormingen in Ethiopie In maart 1974 werd hij in het kabinet-Makonnen minister van handel en industrie, maar na enkele weken kreeg hij een nieuwe functie nl minister in het bureau van de premier voor economische en sociale zaken Hij kreeg tot taak de voorbereiding van een programma voor land- en belastinghervorming

---

binet-Makonnen. De zes nieuwe ministers waren:

Vice-premier en buitenlandse zaken - Dejazmatch Zewde Gebre-Selassie: defensie - luitenant-generaal Aman Michael Andom; binnenlandse zaken - kolonel Belachew Jemaneh; onderwijs - Tekle Tsadik Mekuria, landbouw - Dagnachew Yirgu; planning en ontwikkeling - Berhane Worwoza

Op 24 aug bracht premier Imru enkele wijzigingen in zijn kabinet aan Mekuria werd nu minister van cultuur, terwijl de portefeuille van onderwijs werd .toevertrouwd aan Kaile Giorgis Dagne. Bekele (openbare werken) werd minister van mijnbouw in plaats van Johannes Tesfa Berhe, die onmiddellijk werd gearresteerd Verder werd o.a luitenant-kolonel Haile Legesse tot plv minister van binnenlandse zaken benoemd

Arrestatie Makonnen

Terwijl de afgetreden premier Makonnen reeds sinds 23 juli onder huisarrest stond, werd op 24 juli door het comité van de strijdkrachten via de radio meegedeeld dat hij evenals de leden van de afgezette regering van premier Habte Wold terecht zou moeten staan. Hij zou hebben gepoogd verdeeldheid te zaaien binner, het leger en zou zich tegen de arrestatie van functionarissen, onder wie familieleden, hebben verzet. Ook werd verklaard dat hij ,,een constant obstakel voor de doelstellingen van het comité" had gevormd.

Op 1 aug. werd de arrestatie van Makonnen bekendgemaakt gelijk met die van drie generaals, een lid van de kroonraad en twee opperrechters en drie anderen. Onder de arrestanten was de vroegere opperbevelhebber van de luchtmacht generaal Aberra Wolde Marian. In perscommentaren werd de arrestatie van Makonnen gezien als een overwinning van de radicale elementen in het comité van de strijdkrachten op de meer gematigde; vooral de keizerlijke garde zou zich tegen de arrestatie hebben verzet.

Het aantal gearresteerde vroegere functionarissen zou nu meer dan 100 bedragen.

Inmiddels waren op 29 juli via een keizerlijke amnestie op verzoek van de strijdkrachten 35 personen vrijgelaten die reeds vóór februari 1974 gevangen zaten, van wie sommigen al 25 jaar. In principe vielen alle politieke gevangenen uit vroeger jaren onder de amnestie behalve zij die gehandeld hadden tegen de ,,nationale eenheid en het land".

Voorbereiding nieuwe grondwet

De uit 30 leden bestaande constituerende vergadering diende op 6 aug. het ontwerp van een nieuwe grondwet in, die in 154 artikelen o.m. de volgende beginselen bevatte:

a) Ethiopie wordt een constitutionele monarchie b) Arbeid zal de grondslag van het levensonderhoud zijn c) De rechten van de mens gelden voor het volk en worden door de wet gewaarborgd d) De Nationale Vergadering (zie hieronder) formuleert niet alleen voor het land nuttige wetten, maar bezit ook de bevoegdheid om de uitvoerende macht te controleren e) Een premier wordt door het parlement gekozen, hij is na de bekrachtiging van zijn verkiezing door de keizer rechtstreeks verantwoordelijk jegens de Nationale Vergadering: hij heeft het recht zijn ministers zelf aan te wijzen. f) Het Opperste Gerechtshof heeft in alle gerechtelijke zaken het laatste machtswoord, dat tot dusver aan de keizer was: de rechters worden door een commissie benoemd g) Het plaatselijke bestuur waarin het volk zijn recht op zelfbestuur uitoefent, moet worden erkend op constitutioneel niveau waarbij (voor het eerst) bezwaren van individuele burgers tegen de regering en tegen ambtenaren door een ombudsman worden onderzocht.

Op 19 aug werd een nieuw, voorlopig, artikel 155 opgenomen waarin bepaald werd dat de eerste Ethiopische premier door het parlement gekozen wordt. Een kandidaat voor het premierschap moet bij de eerste verkiezing door minstens 80 leden van de Nationale Vergadering — bestaande uit een volksvergadering van 250 rechtstreeks gekozen leden en 90 rechtstreeks gekozen en benoemde senaatsleden — worden gesteund. De kandidaat moet zijn program bekendmaken en aan het parlement voorleggen. Een parlementslid kan zijn stem slechts aan eén kandidaat geven.

Op 8 aug. werd bekendgemaakt dat een gemengde commissie was gevormd van vijf ministers en zes leden van het comité van de strijdkrachten, ter wille van een betere coördinatie tussen de twee instanties en om het ,,Ethiopië Eerst"-programma van de strijdkrachten uit te voeren. Nog twee commissies werden ingesteld om de hervorming te versnellen bij de rechterlijke macht en het bestuur, op economisch en sociaal terrein — met prioriteit voor de landhervorming —, bij de invoering van de nieuwe grondwet en met het oog op veranderingen in het rechtsstelsel en de arbeidswetgeving.

Toenemende openbare kritiek op de keizer

Vanaf medio aug. werd de openbare kritiek op keizer Haile Selassie steeds luider.

Op 18 aug. publiceerde het regeringsblad Addis Zewen een ingezonden brief waarin voor het eerst in de pers de afschaffing van de monarchie werd verlangd De keizer en zijn voorgangers werden rechtstreeks verantwoordelijk gesteld voor de kwalen en problemen van het land en de in het grondwetsontwerp voorgestelde constitutionele monarchie werd van de hand gewezen.

In het weekblad Ethiopië werd op 22 aug. door een medewerker van het staatspersbureau geschreven dat de monarchie tegen de belangen van het volk gericht was; de keizer werd ervan beschuldigd bij zijn buitenlandse reizen het vermogen van het volk te hebben verkwist. Voorts betwistte een priester van de Orthodoxe Kerk dat de keizer een rechtstreekse afstammeling was van koning Salomo en de koningin van Sheba — welke aanspraak in de grondwet van 1955 was verankerd — en ook werd door de radio de rol van de keizer tijdens de oorlog met Italië aangevochten.

Op 1 sept. brachten studenten op een van de voornaamste pleinen in Addis Abeba posters aan waarop de keizer stond afgebeeld terwijl hij vlees aan zijn handen voert met daarnaast een foto van een broodmagere man.

OP 2 sept. betoogden duizenden studenten, werklozen en anderen in Addis Ababa met leuzen als ,,hang de keizer op" en ,,de keizer is een dief". De volgende dag verbood het comité van de strijdkrachten alle demonstraties die het niet tevoren had goedgekeurd.

De aanvallen via radio en tv duurden voort; om. werd de keizer ervan beschuldigd grote fortumen naar het buitenland te hebben overgemaakt, mogelijk meer dan £ 4 mrd.

Op 8 sept. werd in de pers o a beweerd dat de schoonzoon van de keizer, Ras Andargarchew Massai, openbare eigendommen had verkocht en illegale winst had opgestreken ter waarde van bijna Q 10 mln, toen hij in de jaren '50 gouverneur van Eritrea was Dezelfde dag werd een demonstratie waaraan duizenden m de hoofdstad deelnamen en waarbij in koor werd geroepen ,,hang de keizer op" in een kwartier door het leger beëindigd

Ook het comité van de strijdkrachten beschuldigde de keizer er op 11 sept. van grote bedragen op rekeningen bij Zwitserse en andere biiitenlandse banken te hebben gedeponeerd Vaak onder codenamen of op naam van andere personen. De keizer zou hebben geweigerd deze ,,miljarden dollars" naar Ethiopië te laten overschrijven, hij zou die aan zijn kinderen hebben toegewezen. Tegelijk werd de keizer direct verantwoordelijk gesteld voor het verheimelijken van de ernstige droogte en de gevolgen daarvan (naar schatting meer dan 100 000 doden in 11 jaar tijds).

Naasting keizerlijk bezit
Verdere arrestaties

De toenemende kritiek op de keizer ging gepaard met maatregelen tegen keizerlijke instellingen en bezittingen en arrestaties onder zijn medewerkers en familieleden.

Op 5 aug werd de arrestatie van 9 rechters en een districtsgouverneur gemeld, waarmee volgens A P het totaal aantal gedetmeerde overheidsfunctionarissen op 118 kwam

Op 9 aug. volgde de aanhouding van de adjudant van de keizer, luitenant-generaal Assefa Demissie, terwijl de persoonlijke schatbewaarder van de keizer, Blatta Admassu Retta, op 13 aug en de commandant van de keizerlijke garde, generaal-majoor Tafesse Lemma, op 17 aug. gearresteerd werden.

Inmiddels had het comité van de strijdkrachten op 16 aug bekendgemaakt dat de Kroonraad, de keizerlijke militaire adviesraad en het keizerlijke hof van justitie (hof van appel) waren ontbonden en dat het toezicht op de generale staf niet langer bij de keizer maar voorlopig bij het ministerie van defensie berustte Deze maatregelen gingen gepaard met veel militair vertoon dat volgens de radio ten doel had ,,diegenen te neutraliseren die zich tegen de militaire revolutiebeweging willen verzetten".

Op 25 aug kondigde het comité van de strijdkrachten de naasting van de keizerlijke paleizen af, incl de residentie, het ,,jubileumpaleis" dat tot het ,,paleis van het Ethiopische volk" werd omgedoopt. Terwijl de keizer in zijn bewegingsvrijheid zou zijn beperkt, werd de volgende dagen een aantal instellingen genaast, waarin hij of zijn familieleden grote belangen zouden hebben. a) een bottelarij van mineraalwater; b) de commissie voor natuurlijke hulpbronnen (de keizer werd ervan bechuldigd deze commissie, die onteigend bezit beheerde, te hebben gemanipuleerd ter zelfverrijking; hij zou per jaar meer dan Q 200000 aan rente hebben ontvangen), c) de Ambassa busonderneming (die keizerlijke familieleden in de laatste 20 jaar meer dan £ 1,3 mln zou hebben opgeleverd); d) de St George brouwerij, waaruit ae keizer een inkomen van Q 3 mln zou hebben genoten en waaraan schatbewaarder Retta ca $ 1.5 mln zou hebben verdiend.

Volgens een mededeling van het comité van de strijdkrachten op 3 sept. werd de vroegere gouverneur van de provincie Kaffa, Tsehayu Enqo Selassie, toen hij zich bij zijn arrestatie verzette tijdens een vuurgevecht gedood Dit was de eerste maal dat sprake was van een slachtoffer

Op 4 sept. werden zes hoge functionarissen gearresteerd, o w de particuliere secretaris van de keizer, Ato Johannes Kidane

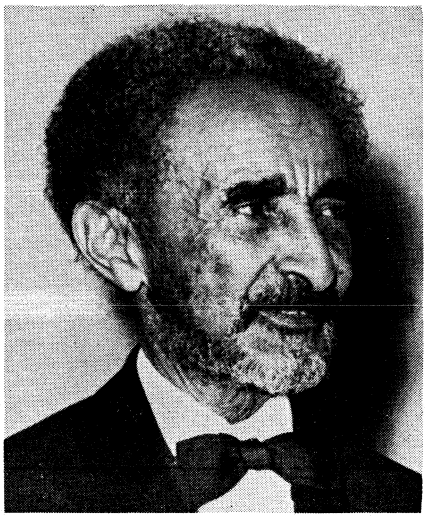
Op 9 sept werd de arrestatie van nog een lid van de ontbonden kroonraad gemeld, zodat nog slechts twee van de tien leden op vrije voeten waren

Op 11 sept. werd bericht dat de enige overlevende dochter van de keizer, prinses Tenagne Work, echtgenote van Ras Andargarchew Massai, door militairen was aangehouden

In deze situatie verloor de keizer ook zijn laatste steun en toeverlaat. Patriarch Abuna Teoflos van de Koptische Kerk gewaagde in zijn nieuwjaarsboodschap van 11 sept. met geen woord van de keizer, maar hij smeekte gods zegen af over de revolutionaire beweging

Tanks voor het genaaste ,,jubileumpaleis"

Haile Selassie

onder leiding van de strijdkrachten en met de steun van het volk.

Afzetting keizer Haile Selassie

Op *12* sept. werd keizer Haile Selassie (82) tijdens een formele plechtigheid in zijn paleis afgezet door het comité van de strijdkrachten. In een hem voorgelezen proclamatie werd de keizer meegedeeld dat corruptie en plichtsverzuim tot zijn afzetting hadden geleid en dat een voorlopige militaire regering werd ingesteld. Volgens een later die dag door het comité uitgegeven verklaring zou de keizer met de bewoordingen van de proclamatie hebben ingestemd. Hij zou te kennen hebben gegeven dat als het comité hem voor het welzijn van het land afzette, hij zich daartegen niet verzette maar daar zelfs positief tegenover stond. Vervolgens werd de keizer door een zwaar bewapende geleide weggevoerd naar een ,,veilige plaats", naar aangenomen werd het hoofdkwartier van de 4de legerdivisie, waar ook ca. 160 anderen in afwachting van hun berechting verbleven.

Het comité van de strijdkrachten publiceerde op 12 sept. een decreet, waarvan de tekst als volgt luidde:

1. Dit decreet kan aangehaald worden als Decreet van het Voorlopige Militaire Bestuur in Ethiopië no. 1 in het jaar 1967 (volgens de Ethiopische jaartelling, red.).

2 Vanaf vandaag, 12 september, is zijne keizerlijke majesteit Haile Selassie van zyn ambt ontheven

3 (a) De Kroonprins, Merid Azmatch Asfa Wossen, zal de functie van koning van Ethiopië overnemen.

(b) De kroningsceremonie zal plaats hebben als de Kroonprins naar zijn land terugkeert.

(C) De Koning zal in naam regeren en zal

geen autoriteit over het bestuur en de politiek van het land uitoefenen.

4 De Ethiopische Senaat en het Huis van Afgevaardigden, het parlement, zijn ontbonden tot het tijdstip dat het volk echte afgevaardigden, die de belangen van het volk zullen dienen op een waarlijk democratische wijze zal kiezen.

5 (a) De Grondwet van 1948 (volgens Ethiopische jaartelling, red) is opgeschort
(b) De afkondiging van het nieuwe grondwetsontwerp, die door het comité van de strijdkrachten met spoed wordt verlangd, zal plaatshebben nadat de noodzakelijke verbeteringen zijn aangebracht, nl. het opnemen van bepalingen die de sociale, ecanomische en politieke filosofie van het Nieuwe Ethiopie weeispiegelen en het waarborgen van de burgerrechten van het volk

6 Tot het tijdstip dat het volk legale afgevaardigden kiest en tut het tijdstip dat de voorlopige grondwet geproclameerd is en een regering is gevormd. zal het comité van de-strijdkrachten de Degeringsbevoegdheden overnemen en het land leiden.

7 Alle rechtbanken in het hele land zullen hun normale functies blijven uitoefenen

8 Het is hierbij verboden voor de duur van deze proclamatie om de doelstellingen van Ethiopie tikdem (= Ethiopie Eerst — de door het comité van de strijdkrachten aanvaarde leus) tegen te werken, tot enige staking over te gaan, niettoegestane demonstraties of openbare bijeenkomsten te houden of tot enige actie over te gaan die de openbare vrede en veiligheid zou kunnen verstoren

9 Een speciaal militair tribunaal zal worden ingesteld om diegenen te vervolgen die de onder punt 8 van deze proclamatie opgesomde bevelen trachten te ontduiken en eveneens om voormalige en huidige regeringsfunctionarissen te vervolgen die kunnen worden aangeklaagd wegens corruptie en machtsmisbruik Tegen door het speciale militaire tribunaal gevelde vonnissen kan geen beroep worden aangetekend.

10. Alle bestaande wetten die niet strijdig zijn met de bepalingen van deze proclamatie en die van toekomstige orders zullen van kracht blijven.

11. Dit decreet treedt vandaag in werking
Getekend door de strijdkrachten, de politie en het territoriale leger. Addis Abeba, 12 september 1967 (Ethiopische Jaartelling, red.).

De nieuwe leiding

Luitenant-generaal Aman Andom, de minister van defensie, werd op 12 sept. tot hoofd van de voorlopige militaire regering benoemd. Dejazmatch Gabre-Selassie bleef minister van buitenlandse zaken, maar hij verloor zijn functie van vice-premier. De sinds 22 juli als premier opgetreden Mikhail Imru werd minister van voorlichting.

In een rectificatie van de op 12 sept. verspreide officiële tekst deelde de 13 leden tellende coördinatieraad van de strijdkrachten op 13 sept. mee dat generaal Andom niet de voorzitter van deze raad is, maar slechts de ,,woordvoerder".

Prins Asfa Wossen, die zijn aanstelling tot koning via de radio zou hebben vernomen, liet op 23 sept. in een te Genève uitgegeven verklaring weten dat hij bereid was ,,terug te keren naar zijn geliefde land om zijn volk te dienen als een constitutionele monarch". Hij had echter nog geen officiële boodschap uit Addis Abeba ontvangen. Ondanks deze verklaring verblijft de prins nog steeds in Zwitserland. (Het militaire bewind maakte geen melding van de door Haile Selassie op 14 april tot zijn opvolger benoemde kleinzoon, prins Zera Yacob Asfa Wossen, zie pag. 450/2).

De werkelijke macht berustte voortaan bij het 120 leden tellende comité van de strijdkrachten. Pas op 17 nov. werd bekend dat de vicevoorzitter van het comité, majoor Mengistu Haile Mariam (43), sinds februari de werkelijke leider van de revolutionaire beweging binnen de strijdkrachten was.

Prins Merid Azmatoh Asfa Wossen, geboren op 16 juli 1916, is de enige overgebleven zoon van Haile Selassie. Op 2 nov. 1930 werd hij tot kroonprins uitgeroepen. In 1933 werd hij met het bestuur van de provincie Wolo belast. Na vergeefs verzet tegen de Italiaanse invasietroepen volgt hij zijn vader in ballingschap naar Engeland, waar hij te Bristol geschiedenis studeerde Aan geallieerde zijde neemt hij in 1941 actief deel aan de herovering van Ethiopie op de Italianen In december 1960, wanneer een groep officieren tijdens afwezigheid van Haile Selassie poogt de macht te grijpen, speelde Asfa Wossen een onduidelijke rol. Volgens een later door het keizerlijke paleis gepubliceerde versie was de prins door de rebellen gearresteerd en onder bedreiging met de dood ertoe gedwongen via de radio de afzetting van zijn vader bekend te maken. Sindsdien bleef hij buiten de politiek In febr. 1973 werd hij door een hartaanval getroffen waardoor hij gedeeltelijk verlamd raakte. Na behandeling in een Londense kliniek vestigde de prins zich in Zwitserland.

Verklaringen en maatregelen militair bewind

In een officiële verklaring op 12 sept. bevestigde het nieuwe bewind dat het tot de aanvaarding van een nieuwe grondwet in functie zou blijven. Die constitutie zou de beginselen van een vrije meningsuiting, een landhervorming, de scheiding van kerk en staat en de instelling van een democratisch gevormde burgerregering vastleggen. Op het stuk van de buitenlandse politiek werd verklaard dat Ethiopië een beleid van strikte niet-gebondenheid zou blijven voeren; alle internationale verplichtingen zouden worden nagekomen, trouw werd betuigd aan de handvesten van de Verenigde Naties en de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) en vriendschappelijke relaties zouden worden onderhouden met alle landen, in het bijzonder met de buurlanden Soedan, Somalia en Kenia.

Nog op 12 sept. werd de stichting Haile Selassie, persoonlijk bezit van de keizer met een kapitaal van meer dan $ 25 mln, onder controle van de regering geplaatst. De stichting bezat hotels, bedrijven, boerderijen, scholen e.d. Door de maatregel verloor de afgezette keizer zijn belangrijkste kapitaal in Ethiopië.

In het op 15 sept. gepubliceerde tweede decreet van de voorlopige militaire regering werd onder punt *6* het volgende aangekondigd:

„Het comité ... zal een groep van Ethiopische experts van diverse vakbekwaamheden vormen, waarmee het overleg zal voeren over economie, politiek, sociale ontwikkelirugsprogramma's en andere vraagstukken, die het land betreffen. De voornaamste plicht van de gekozen adviseurs en de leden van het comité zal bestaan in het uitwerken en voorleggen van een rapport over de vorming van een door het volk gekozen permanente regering op basis van de ,,Ethiopië Eerst"-filosofie. Zij zullen zo'n rapport op korte termijn voorbereiden en hun aanbevelingen aan het comité voorleggen. De wijze waarop de adviseurs zullen worden gekozen zal later worden bekendgemaakt ··

Deze mededeling volgde op 23 sept., toen door radio-Addis Abeba werd gemeld dat een uit 50 leden bestaande adviseursgroep binnenkort door verscheidene regeringsinstanties en beroepsorganisaties gekozen zou worden om een grondwet uit te werken en bij de verwezenlijking van het devies ,,Ethiopië Eerst" te helpen. (NZZ, NRC/Handblad, The Times, Le Monde, FAZ)

(Vor. ber. pag. 449 e.v)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

29-STE ALGEMENE VERGADERING

In New-York werd op 17 sept. de 29-ste Algemene Vergadering van de VN geopend. Op de openingszitting werd de Nigerijnse minister van buitenlandse zaken Abdel Aziz Bouteflika tot voorzitter gekozen.

Abdel Aziz Bouteflika werd in **1937** in Melilla geboren. Zijn opleiding ontving hij in Marokko. In de Algerijnse onafhankelijkheidsoorlog tegen Frankrijk vocht hij als kapitein in het nationale bevrijdingsleger.
Op 27 sept. **1962** werd hij minister van jeugdzaken, sport en toerisme. In sept. **1963** benoemde president Ben Bella hem tot minister van buitenlandse zaken, een post die hij ook onder president Boumédienne is blijven bekleden.

Jaarverslag secretaris-generaal

Secretaris-generaal Kurt Waldheim publiceerde op 3 aug. zijn jaarverslag. Aan de inleiding tot het verslag ontlenen wij de volgende punten:

Secretaris-generaal Waldheim stelde, dat twee gebeurtenissen in het afgelopen jaar een bijzondere betekenis hadden gegeven aan de ontwikkeling van de V.N.-organisatie: de kwestie-Midden-Oosten en de pogingen van de V.N. om de verstrekkende gevolgen daarvan het hoofd te kunnen bieden én de gevaren van de internationale economische situatie. In beide gevallen, aldus Waldheim, hadden de Verenigde Naties een koers bepaald in de ontwikkeling van een nieuwe relatie tot politieke en economische feiten. Indien dit zo door zou gaan, zou dit de organisatie op een nieuw en veelbelovend pad brengen.
Met betrekking tot het Midden-Oosten zei Waldheim dat de betrokken regeringen een vooruitziende en realistische houding hadden aangenomen bij het zoeken naar vrede en de combinatie van bilaterale diplomatie en multilaterale bemoeienis van de Verenigde Naties had aan beide methoden een nieuwe effectiviteit gegeven.
De troepenscheidingsovereenkomsten, zei hij, hadden een militair treffen onschadelijk gemaakt; en de algemene aanvaarding van de overeenkomst van troepenvermindering aan de linies, alsmede de erkenning van de noodzaak van bufferzones kunnen mogelijk enige aanwijzing geven over de uiteindelijke veiligheidsgaranties. Wel waarschuwde Waldheim ervoor dat de belangrijkste punten in het Midden-Oosten-geschil nog moesten worden opgelost. Hij drong aan op een snelle hervatting van de Geneefse conferentie. Ook bracht de secretaris-generaal de onlangs gehouden speciale zitting van de Algemene Vergadering over grondstoffen en ontwikkeling in herinnering. Hij zei hierover dat de vergadering een overzicht gaf van de wijdvertakte economische en sociale aspecten die zich hadden ontwikkeld in een buitengewone mondiale crisis.
Met betrekking tot Cyprus zei de heer Waldheim dat de tragische ontwikkelingen van deze zomer radicaal de omstandigheden heb'ben gewijzigd waarin al gedurende meer dan tien jaar het probleem door de V.N. werd bezien.
Waldheim zei dat de ervaringen in Cyprus duidelijk hadden aangetoond hoe belangrijk het is om er zeker van te zijn dat pogingen om de vrede te bewaren niet het voorwendsel moesten worden om het zoeken naar politieke oplossingen te laten verslappen. Met betrekking tot andere gebeurtenissen zei Waldheim dat de verandering in het beleid van Portugal inzake de Afrikaanse gebiedsdelen de verwachtingen voor een vroegtijdige voltooiing van de dekolonisatie in Afrika had verhoogd, maar dat er geen verbetering was gekomen in de situatie Zuid-Rhodesië, Namibië en apartheid in Zuid-Afrika. Voorts sprak hij van wezenlijke verbetering in het Zuid-Aziatische subcontinent, maar, zei hij, dat de hoop op vrede en verzoening in Zuidoost-Azië nog onvolledig bleef.
Verder drong de secretaris-generaal op een stopzeting van alle nucleaire proeven en meende hij dat de tijd gekomen was om de kwestie van vreedzame nucleaire explosies met alle aspecten die daaraan verbonden zijn nader te bezien. Hij toonde zich voorstander van regionale ontwapening als noodzakelijk onderdeel van de universele ontwapening.

Rede president Ford

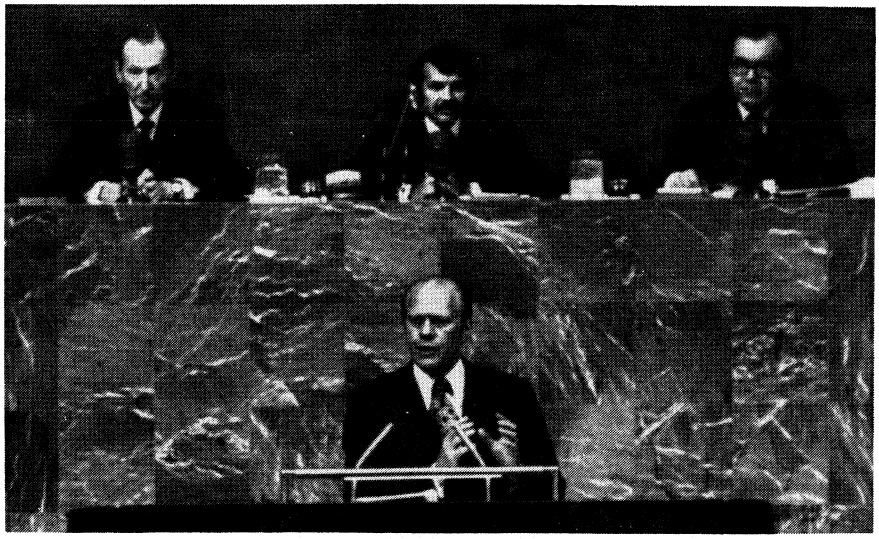
De AV werd op **18** sept. toegesproken door de Amerikaanse president Gerald Ford. De president zei o.m.: ,,Het voedsel en energieprobleem kan óf worden opgelost op basis van werkelijke samenwerking óf onhanteerbaar worden door confrontatie. Gebrek aan samenwerking op het gebied van olie, inflatie en voedsel kan een ramp betekenen voor ieder land dat hier in deze zaal is vertegenwoordigd."
Naar de mening van Ford is een mondiale strategie voor voedsel en energie dringend nodig. Een dergelijke strategie zou uit vier elementen moeten bestaan:

- Aanzienlijke produktieverhoging in alle landen; om aan de huidige levensstandaard te voldoen zou aan het eind van deze eeuw de voedsel- en energieproduktie moeten zijn verdubbeld, gezien de huidige bevolkingsgroei. Wil men aan betere levensstandaarden toekomen, dan moet die produktie nog veel sneller worden opgevoerd.
- Een prijsniveau dat niet alleen een stimulans is voor de producent, maar betaalbaar is voor de consiiment Door de consumenten te confronteren met produktiebeperkingen en hoog opgeschroefde prijzen met als gevolg daarvan uiteindelijk bankroet, worden de producenten uiteindelijk het slachtoffer van hun eigen politiek.
- Geen misbruik van op eigen voordeel gerichte blokvorming politieke manipulatie van grondstoffen door een bepaald land zou andere landen ertoe kunnen verleiden met hun grondstoffen eveneens een dergelijke politiek te voeren
- Voorkomen dat de armste landen in de wurggreep van stijgende prijzen van voor hen noodzakelijke importen komen.

De V.S. erkende de bijzondere verantwoordelijkheid van 's werelds grootste voedselproducent. Daarom heeft Amerika, aldus president Ford, alle bestaande binnenlandse beperkingen op de voedselproduktie opgeheven. Als antwoord op het beroep van secretaris-generaal Waldheim om hulp in de strijd tegen voedseltekorten in de wereld zal de V.S. de hulp aan de landbouwproduktie in andere landen opvoeren. Amerika zal eveneens deelnemen aan het mondiaal overleg ter oprichting van een internationaal systeem voor voedselvoorraden. Tenslotte zal Amerika, zo beloofde president Ford, de bijdragen die het thans aan voedselverschepingen besteedt naar landen die in grute moeilijkheden verkeren, verhogen.

Algemene debatten

Op 23 sept. begonnen de algemene debatten, die voortduurden tot in de eerste week van okt. Het woord werd gevoerd door vertegenwoordigers van 124 staten. Nevenstaand de hoofdpunten uit de redes van de ministers van buitenlandse zaken van de VS en de SU, Kissinger en Gromyko, alsmede van de viceminister van buitenlandse zaken van China, Koeang-hoea.

President Ford spreekt de AV toe. Achter hem v.l.n.r. secr.-gen. Waldheim, voorz Bouteflika en onder-secr. gen. Bradford Morse.

REDE KISSINGER

Minister Kissinger sprak op 23 sept. tot de AV. Hij zei o.m., dat de eerste tekenen van een internationale economische crisis zich voordeden. Hij waarschuwde tegen een terugkeer naar een ongebreideld economisch nationalisme, zoals in de dertiger jaren. Als zich een depressie als in die dagen zou ontwikkelen, zouden allen daaronder lijden, rijken zowel als armen, producenten zowel als consumenten.

Kritiek had de Amerikaanse minister op de olieproducerende landen. Hij meende, dat de wereld de huidige olieprijzen niet kon dragen, en te minder de voortdurende verhogingen. Hij erkende, dat de producerende landen recht hebben op een fatsoenlijk aandeel in de opbrengst, maar hij waarschuwde. dat de huidige prijzen ook de welvaart van de producerende landen bedreigden.

Daarbij zei de Amerikaanse minister: dat het niet in het belang was van enig land of enige groep van landen om het beleid te baseren op een krachtproef, aangezien een confrontatie zou eindigen in een ramp voor allen.

Kissinger waarschuwde tegen de dreigende groei van de voorraden plutonium en andere bijprodukten van het vreedzaam gebruik van kernenergie, die voor het fabriceren van kernwapens kunnen worden gebruikt. ,,De verkoop van atoombrandstof en ander splijtbaar materiaal kan niet langer worden opgevat als een concurrerende handelsonderneming".

Tenslotte zei hij, dat de wereld plaatselijke crises ernstiger moet nemen en er vooral naar moet streven de diepere oorzaken weg te nemen. ,,Wij kunnen er niet voor instaan, dat de een of andere plaatselijke crisis — misschien de volgende al — zich niet buiten alle proporties zal uitbreiden".

REDE GROMYKO

Minister Gromyko sprak zijn rede uit op 24 sept. Hij drong aan op een snelle hervatting van de Geneefse conferentie over het Midden-Oosten. Ook herhaalde hij zijn voorstel voor een conferentie over Cyprus, waaraan door o.a. alle leden van de Veiligheidsraad zou worden deelgenomen.

Hij bevestigde de opvatting van de SU, dat Israël zich als een onafhankelijke, soevereine staat ontwikkelt.

De minister zag aanwijzingen, dat Israël de wapenstilstand in de Sinaï en op de Golanhoogvlakte niet zag als een eerste stap naar een algemene regeling, maar als een manoeuvre, die een bevriezing van de toestand tot doel heeft.

Werkelijke voortgang naar een regeling in het Midden-Oosten zou de voorwaarden scheppen voor de ontwikkeling van betrekkingen van de SU met alle landen in het Midden-Oosten.

Meer i.h.a. stelde de minister, dat de ontspanningspolitiek geen vaart mocht verliezen. De SU hecht het allergrootste belang aan een succesvolle voltooiing van de CEVS.

Het is eveneens van belang tot resultaten te komen inzake troepen- en wapenvermindering in Centraal Europa op de desbetreffende besprekingen in Wenen. De kern is hier, dat allen de regel van onverminderde veiligheid voor elke partij in acht nemen.

REDE KOEANG-HOEA

De Chinese vice-minister van buitenlandse zaken Tsjiao Koeang-hoea sprak de AV toe op 2 okt. Hij juichte de politiek van de Arabische olieproducerende landen van harte toe. Niet de olieprijzen, maar het imperialistische systeem is verantwoordelijkvoor de huidige ecnomische crisis naar zijn oordeel.

,,Degenen, die nu doen, alsof de olieproducenten een buitenkansje van tienduizenden miljoenen dollars binnenhalen, vergeten, dat het internationale monopoliekapitaal een onmetelijk groter bedrag aan superwinsten heeft verkregen in lange jaren van plundering en uitbuiting en de prijzen van olie en andere grondstoffen altijd laag heeft gehouden".

,,In de oorlog in het Midden-Oosten hebben de Arabische staten de olie gebruikt om een zware slag toe te brengen aan Zionisme en hegemonisme. Het was een pioniersdaad, waarvan de betekenis veel verder strekt dan de anti-imperialistische strijd van de Arabische volken". ,,Het heeft een nieuwe dimensie gegeven aan de strijd van de derde wereld ter verdediging van de natuurlijke hulpbronnen tegen imperialistische plundering en uitbuiting".

Veel kritiek had de Chinese minister op de ,,twee supermogendheden en hun zogenaamde ontspanningspolitiek". Terwijl ,,de wildste wapenwedloop doorgaat kan van echte ontspanning geen sprake zijn".

Kwestie-Palestina op agenda geplaatst. PLO uitgenodigd vertegenwoordiger te zenden. Rede *Arafat*. Waarnemersstatus voor PLO

De AV aanvaardde op 21 sept. de agenda voor de 29ste ziting. Op aandrang van de Arabische staten besloot de AV naast de Midden Oosten-problematiek de kwestie-Palestina apart op de agenda te plaatsen.

Het besluit werd fel bestreden door de Israëlische afgevaardigde Tekoah. Hij zei in de AV, dat plaatsing van de kwestie op de agenda schadelijk zou zijn voor de vredesinspanningen in het Midden-Oosten. Hij deed een aanval op de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO, die hij aanduidde als ,,de moordenaars van Lod en München, de plannenmakers en uitvoerders van de massamoorden in Khartoem, Athene en Maalot, de kapers van vliegtuigen, de moordenaars van onschuldige kinderen, vrouwen en mannen".

Ondanks het Israelische verzet verklaarde voorzitter Bouteflika, dat het punt ,,zonder tegenspraak" op de agenda was geplaatst.

De AV besloot op 14 okt. de PLO uit te nodigen aan de besprekingen over het Palestijnse vraagstuk deel te nemen. Het voorstel was op 8 okt. door 71 landen ingediend. In de resolutie werd de PLO de vertegenwoordiger van het Palestijnse volk genoemd. De resolutie werd aanvaard met 105 stemmen voor, 4 tegen en 20 onthoudingen.

De voorstemmers waren alle Arabische staten, een groot deel van de derde wereld landen, de SU en de andere Oosteuropese staten, enkele westerse landen, w.o. Frankrijk en Italië, een aantal Latijnsamerikaanse landen, China en Japan.

De tegenstemmers waren Israël, de VS, Bolivia en de Dominicaanse republiek.

De onthoudingen waren vnl. afkomstig van westerse landen, w.o. acht EG-staten, en uit Latijns-Amerika.

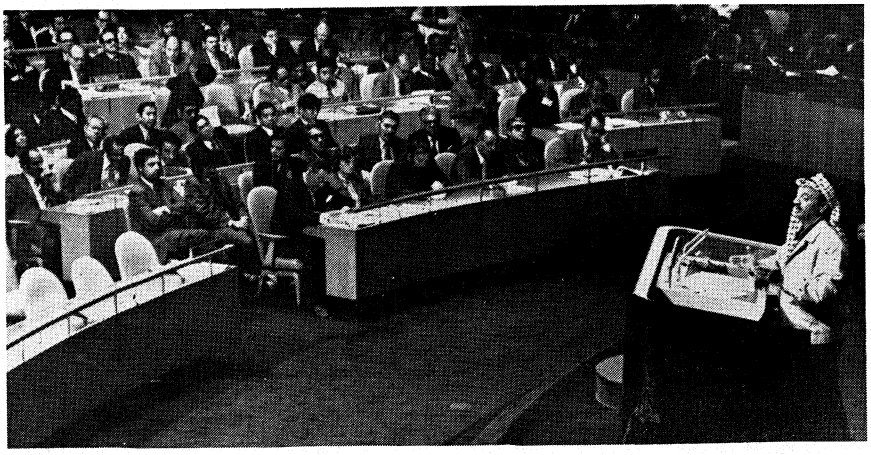
De Israëlische afgevaardigde bestreed de resolutie als een schending van het Handvest, omdat de PLO niemand vertegenwoordigde dan ong. 10.000 terroristen, die uit waren op de vernietiging van Israël. John Scali (VS) gaf uiting aan zijn gevoelens van sympathie jegens de Palestijnen, maar hij vreesde dat de uitnodiging voor de AV de vredesonderhandelingen zou belemmeren.

De Franse afgevaardigde Louis de Guiringaud zei, dat men door zijn positieve stem niet te voorbarig moest oordelen over de Franse positie t.a.v. Palestijnse kwestie. Zijn regering bleef geloven in een oplossing in het Midden-Oosten door onderhandelingen.

Het debat over de Palestijnse kwestie vond plaats, na een week te zijn uitgesteld, van 13-22 nov.

Terwijl enkele duizenden politiemannen in New York voor de openbare veiligheid zorgden, sprak de leider van de PLO, Yasser Arafat, op 13 nov. de AV toe.

In zijn toespraak vroeg Arafat steun voor het Palestijnse volk in zijn strijd voor zelfbeschikking en in zijn streven terug

Yasser Arafat voor de AV. Links vooraan de lege stoelen van de Israëlische delegatie.

te keren ,,naar zijn vaderland uit een onvrijwillige ballingschap, opgelegd door het geweld van wapens, door tirannie en onderdrukking"
„Ik ben gekomen", aldus Arafat, ,,met in de ene hand een olijftak en met het wapen van een strijder in de andere hand: laat niet de olijftak uit mijn hand vallen"
,,In mijn officiele hoedanigheid van voorzitter van de PLO en leider van de Palestijnse revolutie verklaar ik hier, dat wij, wanneer wij spreken van onze gemeenschappelijke hoop voor het Palestina van morgen, in dat perspectief alle joden, die nu in Palestina leven en die ervoor kiezen daar met ons in vrede en zonder discriminatie te leven, insluiten"
(. .) „Wij bieden hun de edelmoedigste oplossing, een oplossing in het kader waarvan wij te zamen zouden kunnen leven in een rechtvaardige vrede, in een enkele democratische staat Palestina, waar christenen, joden en moslems kunnen leven in gerechtigheid, gelijkheid, broederschap en vooruitgang" ( )

(..) „Vanaf zijn begin is de Palestijnse revolutie niet gemotiveerd geweest door racistische of religieuze beweegredenen en zijn doelwit is nooit de jood als individu geweest, maar het racistische Zionisme en de open agressie".
,,In die zin is onze revolutie ook een revolutie voor de jood als menselijk wezen Wij strijden opdat de joden, christenen en moslems in gelijkheid kunnen leven, kunnen profiteren van dezelfde rechten en dezelfde plichten op zich kunnen nemen zonder raciale of religieuze discriminatie".
„Wij maken onderscheid tussen jodendom en Zionisme. Ook al handhaven wij ons verzet tegen de kolonialistische Zionistische beweging, wij eerbiedigen het joodse geloof. Vandaag, een eeuw na de opkomst van het Zionisme, wensen wij de aandacht te vestigen op het groeiende gevaar, dat het vertegenwoordigt voor de joden van de wereld, ons volk en de vrede en de veiligheid in de wereld." (...)

AV-voorzitter Bouteflika veroorzaakte verontwaardiging bij de Israëlische delegatie, toen hij op 14 nov. voorstelde, dat elke delegatie in het Palestina-debat slechts één maal het woord zou voeren. Hij meende, dat anders de discussie te lang zou duren.

Eerder was overeengekomen, dat de delegaties van Israël, Egypte en Syrie elke dag het woord zouden mogen voeren Toen Bouteflika zijn voorstel aan een stemming door de AV onderwierp werd het aangenomen met 75 stemmen voor, 23 tegen en 18 onthoudingen Egypte en Syrie aanvaarden de regeling zonder protest.
Consequentie van de regeling was, dat uitsluitend het recht van wederwoord, tien minuten aan het einde van de dag, was toegestaan.

Het debat werd afgesloten met de aanvaarding van twee resoluties.

In de eerste resolutie werd het recht op zelfbeschikking en nationale zelfstandigheid van het Palestijnse volk erkend. Op alle landen en internationale organisaties werd een beroep gedaan de Palestijnen bij hun strijd om rechtsherstel te steunen De stemverhouding was 89 voor, 8 tegen (Israël, de VS, Bolivia, Chili. Costa Rica, IJsland, Nicaragua en Noorwegen) en 37 onthoudingen (wo de negen EG-landen). De tekst van deze resolutie luidt:
De Algemene Vergadering, na de Palestijnse kwestie te hebben onderzocht, na de verklaringen van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, de vertegenwoordigers van het Palestijnse volk, te hebben gehoord; na ook andere verklaringen te hebben gehoord tijdens het debat, ten zeerste verontrust dat nog geen rechtvaardige oplossing voor het Palestijnse probleem is gevonden erkennende dat de Palestijnse kwestie blijft bijdragen tot het in gevaar brengen van de vrede en de internationale veiligheid, erkennende dat het Palestijnse volk recht heeft op zelfbeschikking volgens het Handvest van de Verenigde Naties; zijn diepe bezorgdheid tot uitdrukking brengend over het feit dat het Palestijnse volk is verhinderd zijn onvervreemdbare rechten te genieten en in het bijzonder zijn recht op zelfbeschikking, geleid door de doelstellingen en principes van het Handvest van de Verenigde Naties.

1 bevestigt de onvervreemdbare rechten van het Palestijnse volk in Palestina, erbij inbegrepen a het recht op zelfbeschikking zonder inmenging van buitenaf, b het recht op nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit,

2 bevestigt het onvervreemdbare recht van de Palestijnen om naar hun huizen en bezittingen terug te keren van waaruit zij werden verdreven en ontworteld en verlangt hun terugkeer,

3 dringt aan op het feit dat volledig nakomen en realiseren van de onvervreemdbare rechten van het Palestijnse volk een onafscheidelijk deel is voor de oplossing van het Palestijnse vraagstuk:

4. erkent dat het Palestijnse volk een belangrijke partij is bij het verwezenlijken van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten;

5. erkent het recht van het Palestijnse volk zijn rechten te herwinnen met gebruik van alle middelen volgens de doelstellingen en principes van het Handvest van de Verenigde Naties;

6. doet een beroep op alle staten en internationale organisaties het Palestijnse volk te helpen in zijn strijd om zijn rechten krachtens het Handvest van de Verenigde Naties te herwinnen;

7. verzoekt de secretaris-generaal van de VN contact op te nemen met de PLO over iedere kwestie die het Palestijnse vraagstuk aangaat;

8. verzoekt de secretaris-generaal van de Verenigde Naties aan de dertigste zitting van de Algemene Vergadering van de VN een rapport uit te brengen over de uitvoering van de resolutie;

9. besluit de kwestie-Palestina op de agenda van de dertigste zitting van de Algemene Vergadering te plaatsen.

In de tweede resolutie werd de PLO de status van waarnemer bij de VN toegekend. Deze resolutie werd aangenomen met 95 stemmen voor, 17 tegen en 19 onthoudingen. Onder de voorstemmers bevonden zich o.m. de SU, Spanje, Finland, Portugal en China. Bij de tegenstemmers waren o.m. de VS, acht EG-staten en Israël. Bij de onthoudingen waren o.m. Frankrijk, Griekenland, Oostenrijk, Zweden en Nieuw-Zeeland. (Informatie bulletin VN, Internationale Samenwerking, AP, Reuter, AFP, Le Monde, NZZ, FAZ, NRC/Handelsblad)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

REGERINGSMAATREGELEN TOT STIMULERING ECONOMIE

In het overleg met de Stichting van de Arbeid maakte minister Boersma van sociale zaken op 6 nov. bekend, dat de regering de beschikking had gekregen over nieuwe cijfers van het Centraal Planbureau, waaruit bleek, dat de internationale economische situatie zich slechter liet aanzien, dan ten tijde van de indiening van de begroting-1975 nog werd verondersteld.
Voor 1975 moet gerekend worden op een stagneren van de wereldhandel en niet, zoals in sept. verondersteld, een groei van 5%. Dit wijst op een internationale recessie, die voor Nederland gepaard gaat met een stijging van de invoerprijzen. Het tempo van de inflatie wordt versneld en de omvang van investeringen en particuliere bestedingen zal een terugslag ondervinden. Dit alles leidt tot een aantasting van de werkgelegenheid; zonder maatregelen zal de werkloosheid de geraamde 155.000 ver te boven gaan.
Om deze ontwikkelingen te keren heeft de regering een pakket van maatregelen samengesteld, dat op 16 nov. bij de Tweede Kamer werd ingediend. Deze bijstelling van het economische beleid voor 1975 houdt samengevat het volgende in:

— een tijdelijke verlaging in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting ter grootte van f 840 mln;
— tijdelijke bijdrage van het Rijk aan het werkloosheidsfonds van f 400 mln;
— tijdelijke bijdrage van het Rijk aan de Algemene Kinderbijslag ter grootte van f 500 mln;
— verruiming van de investeringsfaciliteiten t.b.v. bouwprojecten in de regio's en in de randstad tot een bedrag van f 300 mln:
— extra bestedingen in de sfeer van de bouw tot een bedrag van f 915 mln. Hier betreft het aanvullende werken, verbetering van de infrastructuur in bepaalde regio's, stimulering ven de woningbouw en van isolatie;
— verhoging van de uitkeringen uit het Gemeentefonds en het Provinciefonds met f 170 mln, ten dele in de sfeer van de algemene uitkeringen, ten dele in die van de doeluitkeringen:
— gerichte maatregelen tot een bedrag van f 250 mln voor het behoud en het scheppen van arbeidsplaatsen, incl. maatregelen voor het midden- en kleinbedrijf;
— f 200 mln ter vermindering van de kwalitatieve discrepantie tussen vraag en aanbod van arbeid waartoe maatregelen in de nadere werkgelegenheidsnota zullen worden uitgewerkt.

Te zamen derhalve een impuls van ruim f 3,5 mrd, waarvan ong. de helft rechtstreeks betrekking heeft op uitgaven ter vergroting van de werkgelegenheid en de andere helft op deels globale en deels meer gerichte verlichting van lasten.

TOELICHTING

Het econoniische beeld ondergaat door dit pakket een beduidende verbetering. De produktie wordt gestimuleerd. Voorts wordt de werkgelegenheid in belangrijke mate bevorderd. In samenhang hiermee daalt het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans,

Belangrijk is voorts de verbetering van het reëel beschikbaar inkomen met ¾%, zodat een totale verbetering van 2,5 à 3% mogelijk blijft. Dit is bevorderlijk voor de particuliere consumptie en daardoor ook met name voor die sectoren van de economie die van de volume-ontwikkeling zozeer afhankelijk zijn. Het pakket van maatregelen is tevens van groot belang voor de investeringen in de particuliere sector en vooral in de sfeer van de (lagere) overheid.

Deze vergroting van zowel de consumptie als de investeringen wordt bereikt zonder een verdere opwaartse druk op de prijzen; het tempo van de prijsontwikkeling moet overigens als hoog worden gekenschetst.

Bij de ramingen is — in afwachting van nader overleg in de Stichting van de Arbeid — zoals ook in de M.E.V. uitgegaan van een initiële loonsverhoging van 1,5%. Doordat de aard van de voorgestelde verlaging van de loon- en inkomstenbelasting het in de Miljoenennota gepresenteerde verdelingsbeleid niet aantast, blijft het beeld gedifferentieerd ten gunste van de lagere inkomens.

Zeker moet tot het midden van het volgende jaar gerekend worden met een verdere verzwakking van de internationale conjunctuur. Waar mogelijk is de regering erop uit ook in internationaal verband en met name binnen de Europese Gemeenschap, een beleid te bevorderen, dat leidt tot een herstel van de bedrijvigheid en een terugdringen van de werkloosheid.

Met haar pakket van maatregelen heeft de regering tevens voorwaarden willen scheppen voor een vruchtbaar overleg binnen de organisaties van werkgevers en werknemers, wat op zichzelf weer een groot belang is voor een gezonde ontwikkeling van onze economie, zowel voor wat betreft de werkgelegenheid, de inkomensverdeling als de matiging van de inflatie, aldus de ministers van financiën. van economische zaken, van sociale zaken, alsmede van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening in de nota.

DE BELASTINGMAATREGELEN

De als tijdelijk bedoelde verlaging van f 840 mln iii de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting zal de vorm hebben van een verlaging van de belastingvrije sommen en de tariefschijven met ca. 1,5% en een extra verlaging van de eerste schijf tot f 5.000.

Deze tijdelijke verlaging geldt voor 1975. Aangezien voor de loonbelasting de verlaging eerst kan ingaan op 1 april 1975 zal het tarief voor deze belasting dan zodanig worden bepaald dat in de resterende maanden de verlaging volledig tot uitdrukking wordt gebracht. Het budgettaire belang van deze maatregel bedraagt op jaar basis f 840 mln. Voor gehuwden zonder kinderen heeft de verlaging de volgende betekenis:

Belastbaar inkomen	Verlaging in % van het inkomen na belastingheffing
15.000	1,0
20.000	0,9
30.000	0,8
40.000	0,8
80.000	0,8

Voorts wordt voorgesteld de investeringsfaciliteiten voor gebouwen te verruimen. Dit betreft in de eerste plaats een verhoging van de investeringsaftrek voor gebouwen, die voor het gehele land geldt, van 2 x 8% tot 2 x 12%. Verder zal worden voorgesteld de vervroegde afschrijving op gebouwen, die thans buiten de Randstad 2 x 16⅔% bedraagt voor dat gebied te brengen op 2 x 20%. De kosten van beide maatregelen bedragen resp. f 240 mln en f 60 mln.

Van het totale bedrag ad f 300 mln komt dan rond f 200 min ten goede aan het gebied buiten de Randstad. De verruiming voor de investeringsaftrek met 2 x 4% en de uitbreiding van de vervroegde afschrijving buiten de Randstad met 2 x 3⅓% zal uitsluitend worden toegepast op investeringen ten aanzien waarvan de verplichtingen zijn aangegaan in de periode 18 nov. 1974 tot 18 nov. 1975. Deze beperkte duur is gekozen om op korte termijn een extra stimulans aan de investeringsactiviteit te geven. Het vorenstaande houdt in dat in het bereik van de thans bestaande regionale differentiatie van de investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving naar verhouding geen wijziging wordt gebracht.

WERKGELEGENHEIDSPROGRAMMA IN HET BIJZONDER T.B.V. DE BOUWSECTOR. Ten einde op snelle wijze werkgelegenheid te bevorderen ten behoeve van het sterk gestegen aantal werkloze bouwvakarbeiders en voorts om de werkgelegenheid in de toeleveringsbedrijven te bevorderen, is besloten tot de volgende maatregelen:

a. Bouwobjecten	f 800 mln
b. Subsidie t.b.v. isolatie van bestaande woningen	50
c. Tijdelijke verhoogde premie voor eigenaar/bewoner voor nieuw te bouwen woningen	40
d. Aankoop en verbouwing van oude woningen en andere gebouwen ten behoeve van de huisvesting van alleenstaanden en grote gezinnen	25

De onder a. genoemde projecten in de sfeer van de rijksoverheid c.q. de lagere publiekrechtelijke lichamen dienen zoveel mogelijk tevens de structuur te verbeteren en additioneel van karakter te zijn. De gedachten gaan daarbij uit naar werken als infra-structurele projecten, rioleringen en zuiveringsinstallaties, politiebureaus. onderhoudswerken. restauratiewerken, scholen voor voortgezet onderwijs.

De voorbereiding van de projecten moet zodanig zijn gevorderd, dat voor 1 juli 1975 met de uitvoering een aanvang is gemaakt. Voor de beoordeling van deze projecten zullen nog nadere inaatstaveri worden ontwikkeld door een ministeriële stuurgroep, bestaande uit de ministers van Sociale Zaken, van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en van Financiën. In gevallen dat de financiën van de lagere overheid in het geding zijn wordt hierbij ook de staatssecretaris van binnenlandse zaken ingeschakeld. Daarbij zal al het mogelijke worden gedaan om tot een snelle uitvoering van de projecten te komen.

In verband met de projecten van belang voor de lagere overheid zal speciale aandacht worden besteed aan een efficiënte interdepartenientale organisatie met het oog op een snelle verwezenlijking van de betrokken werken.

Van het totale bedrag van f 800 mln zal f 600 mln op korte termijn regionaal worden toegewezen, daarnaast is een bedrag van f 120 mln specifiek bestenid voor de start van grotere projecten, die nader zullen worden toegewezen. Voorts is f 80 mln uitgetrokken voor verbetering van de regionale infra-structuur ook buiten het Noorden en Zuid-Limburg.

Voor het wegnemen van knelpunten, van procedurele aard, die het in uitvoering nemen van bouwwerken van overheid en particuliere bedrijfsleven vertragen of verhinderen zal hij de Directie Bouwnijverheid van VRO een centrale meldpost worden ingesteld. Vertragingen die direct of indirect een gevolg zijn van het optreden van overheidslichamen bij de afhandeling van procedures ter uitvoering van bouwwerken kunnen daar worden aangemeld.

Lagere publierechtelijke lichamen kunnen hun meldingen uitsluitend met tussenkomst van de minister van Binnenlandse Zaken bij de centrale meldpost indienen.

Teneinde de lagere overheid in staat te stellen aan de uitvoering van deze maatregelen in de sfeer van de bouw mee te werken, wordt voor verhoging van de Algemene uitkering van het Gemeentefonds en voor verhoging van doeluitkeringen een bedrag van f 150 mln bestemd. In samenhang hiermee en tevens ter compensatie van de inkomstenderving als gevolg van de voorgenomen belastingverlaging wordt aan de provincies ca. f 20 mln ter beschikking gesteld.

GERICHTE MAATREGELEN VOOR BEHOUD EN CREATIE VAN ARBEIDSPLAATSEN EN BETERE AANSLUITING TUSSEN VRAAG NAAR EN AANBOD VAN ARBEID

Ten behoeve van een gerichte steun aan industrie en midden- en kleinbedrijf, mede ten behoeve van regionale ontwikkeling, is een bedrag van f 250 mln uitgetrokken

Daarbij is in de eerste plaats gedacht aan een bijzonder programma ten behoeve van een versterkte aanpak van de herstructurering van bedreigde bedrijfstakken die in een versneld contractieproces zijn geraakt, teneinde enerzijds de gezonde bedrijven c q activiteiten in die bedrijven met fananciele prikkels tot uitbouw te doen komen, en anderzijds ondernemingen in de bedreigde bedrijfstakken via financiële impulsen te stimuleren tot diversificatie Bij dit laatste wordt vooral gedacht aan produktie- of marktverwante activiteiten, die het verlies aan arbeidsplaatsen in de betrokken bedrijfstak kunnen afremmen.

Niet minder belangrijk dan de aanpak bij bedreigde bedrijfstakken is de stimulering van die activiteiten, die zich op groeimarkten richten en waarvoor Nederland ook op langere termijn goede produktiemogelijkheden te bieden heeft.

Naast het gewenste korte-termijn-effect zal een bijzondere impuls ook op langere termijn een gunstige invloed op de werk-

gelegenheid hebben. Deze activiteiten zijn vooral te vinden in de hoogwaardige industrie, reden waarom aan een additionele versterking daarvan hoge prioriteit wordt toegekend
Voorts zal op het gebied van bedrijfsvoorluchting een bijzonder Project worden geentameerd Op basis van het voorlichtingsproject voor het Noorden des lands, zal overeenkomstig de gedachte van de Commissie Opvoering Produktiviteit, een landelijk voorlichtingsproject worden gestart Het project zal zich richten op de kleine- en middelgrote industriele bedrijven incl het producerend ambacht.
Verder is in het bedrag van f 250 mln de mogelijkheid opgenomen om bij specifieke moeilijkheden, met name ook in het midden- en kleinbedrijf, geeigende maatregelen te kunnen nemen
Tenslotte zal ter versterking van de positie van oude winkelcentra in binnensteden, de verbetering van de externe piesentatie worden uitgebreid

Vanuit regionaal oogpunt zij nog opgemerkt, dat in bepaalde gebieden, m n ook buiten het Noorden en Zuid-Limburg, een versterking van de infrastructuur van groot belang voor de werkgelegenheid is Hiervoor zal ca 10% van het hiervoor genoemde programma voor de bouwsector kunnen worden geput.
Voor de premiering van grote projecten die van belang zijn voor de regionale ontwikkeling, is een afzonderlijke regeling getroffen Vermeld zij voorts dat ook voor overheidsdeelneming t b v. regionale projecten mogelijkheden aanwezig zijn
Daarnaast wordt voorgesteld een bedrag van f 200 mln te reserveren ten behoeve van de vermindering van de discrepantie tussen vraag en aanbod van arbeid. Hoewel de besteding van gelden op dit punt nog niet concreet vaststaat, wordt voorshands vooral gedacht aan nadere maatregelen op het gebied van de bouwnijverheid, aan maatregelen ter bevordering van mobiliteit, versterking van de bemiddeling, maatregelen voor bijzondere categoriean, verruiming van scholingsmogelijkheden, humanasering van arbeid, uitbreiding van dienstverlening in de sociaalculturele sfeer
Nagegaan zal worden in hoeverre het beleid gericht op het bevorderen van de particuliere investeringen in sterkere mate kan worden afgestemd op de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen

Kerngegevens	Prognose 1975 bij ongewijzigd beleid	1975 incl. beleidspakket
	Mutaties t.o.v. voorafgaande jaar in %	
Veronderstellingen		
Externe data		
Volume wereldinvoer (herwogen)	2,5	2,5
Invoerprijspeil (in gld)	6	6
Concurr. uitv. prijspeil (in gld)	8	8
Loonkost. p/eenh. prod. i/d verwerlr. ind. i/h buitenland (in gld)	13	13
Effect.koers v.d. gulden t.o.v. de concurr. op buitenl. markten	1	1
t.o.v. de leveranciers	0,5	0.5
Overige veronderstellingen		
Loonsom p/werknemer in bedrijven	13,5	13
Waarde materiële overheidsconsumptie	15,5	16
Waarde overheidsinvesteringen	17,5	31,5
Volume investeringen in woningen	— 9	— 5,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	2	2
Liquiditeitsquote (a) (ultimo)	37	37
Resultaten		
Volume particul. consumptie	2,5	3 à 3,5
Volume bruto invest. bedrijven (excl. won.)	3,5	6
Volume materiële overh.bested. (b)	5,5	11
(w.o. investeringen)	(5,5)	(18,5)
Volume goederenuitvoer	4	3,5
Volume goedereninvoer	3,5	5,5
Volume bruto nationaal produkt	2	2,5
Produktievolume in bedrijven	2 a 2,5	3
Prijspeil part. consumptie	10,5	10,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werkn.gez.)	9,5	9,5
Prijspeil goederenuitvoer	9	9
Arbeidsproduk. i/bedr. (incl.zelfstand.)	3	3
Loonkosten p/eenh. prod. i/d verwerk. industr.	8	7,5
Reëel. vrij beschikb. ink. (mod. werkn.)	2	2,5 à 3
niveaus		
Saldo lopende rek. v.d. betal.balans (mld gld)	5,5	3,5
Voorraadvorming (mld gld)	3,2	3,7
Werkloosheid (1 000 personen)	175	155 a 160
Arbeidsinkomensquote	80 5	80
Besparingen (a)	19 a 19,5	19,5
Financ tekort overheid (mld gld)	4	6,2
w v Rijk (mld gld)	2,1	4,3
Belastingdruk (a)	30,7	30,1
Sociale premie (a)	19,7	19,2

(a) in % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen
(b) omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl lonen en salarissen)

Reactie werknemers en werkgevers

Zowel *werknemers- als werkgeversorganisaties* zonden *op* 19 nov *brieven aan de Tweede Kamer, waarin zij hun oordeel over de voorgestelde maatregelen gaven.*

WERKNEMERS

De drie vakcentrales zeiden o.m., dat in de regeringsvoornemens een grondige aanpak van de structurele werkloosheid ontbrak. Ook meenden de werknemersorganisaties, dat een omvangrijker programma voor de bouw noodzakelijk was. De overheid zou zelf initiatieven moeten nemen om de knelpunten van procedurele en budgettaire aard op te sporen, die het tot uitvoering brengen van bouwplannen belemmeren.
De vakbeweging betreurt het, dat in de plannen met geen woord over het prijsbeleid gesproken wordt.
De regering besteedt naar het oordeel van de vakcentrales te weinig aandacht aan de gevolgen na 1975, wanneer de tijdelijke maatregelen weer moeten worden ingetrokken.

WERKGEVERS

De Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden schreven o.m., dat het voorgestelde beleid onvoldoende is afgestemd op de noodzaak om door verbetering van d2 rendementspositie van het bedrijfsleven de werkgelegenheidssituatie te verbeteren. De werkgevers zijn van oordeel, dat, ondanks de lastenverlichting in de sfeer van de sociale premies, geen matiging van de loonkostenstijging zal optreden. De gemiddelde rendementen zullen hierdoor zeker niet verbeteren. In dat verband pleiten de werkgevers voor een verdergaande lastenverlichting, in het bijzonder van de premielasten voor de AWBZ.

Debat **in** *Tweede Kamer*

De Tweede Kamer besprak op 21 nov. van **25-28** *nov. en op* 3 *en* 4 *dec. het dekkingsplan, dat met de begroting was ingediend, met daaraan verbonden de nieuwe voorstellen tot stimulering van de economie. Uit het debat bleek, dat een* meerderheid *van de TK een grotere lastenverlichtina wilde dan door het kabinet* was *voorgesteld. De rechtse* oppositiepartijen *VVD,* DS'70, CHU *en de kleine partijen wilden speciaal verlichtingen voor het* bedrijfsleven *en de* middengroepen.
Uit *deze hoek kwamen meerdere amendementen en moties om dit doel te bereiken. Politiek van belang waren* daarbij *een amendement van de heer* Scholten (CHU), *dat*

vroeg om een verlaging van de inkomstenbelasting voor de middengroepen en een motie van de heer Van Amelsvoort (KVP), waarin werd gevraagd om een verschuiving van ong. f 100 mln in het conjuncturele pakket aan te brengen ten gunste van verlaging van de vennootschapsbelasting, investeringsaftrek voor machines en een hogere aftrek in de inkomstenbelasting voor kleinere zelfstandigen. Bij de linkse regeringspartijen stemden PvdA en D'66 in het algemeen in met het pakket, zij het, dat de PvdA van oordeel was, dat de betalingsbalans best een extra-impuls van één miljard boven het regeringsplan kon velen.
Principiële kritiek kwam van de PPR. Paar werden de bestedingsverruimende maatregelen afgewezen, omdat men voor de toekomst een beleid van selectieve economische groei noodzakelijk achtte.
Minister Puisenberg van financiën wees in eerste instantie alle verlangens van de TK af. Hij beloofde alleen, dat de motie-Van Amelsvoort, indien aangenomen, een rol zou spelen, als in de loop van 1973 nieuwe maatregelen nodig zouden blijken.
In tweede instantie zwichtte de minister enigermate voor de druk van de TK. Hij deed de toezegging de tijdelijke belastingaftrek voor zelfstandigen, die in het oorspronkelijke voorstel afliep bij een inkomen van f 40.000, uit te breiden tot de groep inkomens van f 40.000 - f 60.000.
Toen naar het einde van de debatten bleek, dat er een meerderheid in de TK zou zijn voor het amendement-Scholten overwoog het kabinet het ,,onaanvaardbaar" te laten horen. Na nader overleg binnen het kabinet en na enige politieke druk van KVP-fractievoorzitter Andriessen kwam het kabinet, kort voor de stemmingen, met een tegemoetkoming aan de TK. Voor 1975 wordt de loon- en inkomstenbelasting voor de inkomensgroepen van f 20.000 - f 40.000 extra verlaagd met enkele tienden van procenten, neerkomende op een voordeel van f 80 per jaar. Deze oplossing kost f 45 mln: het amendement-Scholten zou f 70 mln hebben gekost.

Stemmingen

Door de toezegging van de minister waren de christen-democratische regeringspartijen KVP en ARP voldaan en zij hielpen het amendement-Scholten verwerpen. Het werd alleen gesteund door CHU, SGP. GPV, DS'70, VVD en de KVP-ers Notenboom en Ter Woorst.

Onverwacht kwam de aanvaarding van een amendement van SGP en CHU met 66 tegen 64 stemmen om sierteeltprodukten van het 16% BTW-tarief naar het 4%-tarief over te brengen.
Verder werden de volgende voorstellen van de TK aangenomen

- verhoging van de reiskostenaftrek inkomstenbelasting voor woon-werkverkeer beneden 10 km van f 50 naar f 100 (amendement-Dolman, PvdA). Kosten voor de schatkist f 60 mln. Tegen stemden slechts de fractie van het GPV en de KVP'er Van der Sanden;

- verschuiving in het conjuncturele beleidspakket voor verdere lastenverlichting van het bedrijfsleven, waarbij het kabinet aandacht zou moeten geven aan uitbreiding van iilvesteringsfaciliteiten, verlaging vennootschapsbelasting en hogere zelfstandigenaftrek. (Motie-Van Amelsvoort, KVP.) Alleen de linkse partijen stemden tegen. Het kabinet is slechts van plan deze motie uit te voeren als er onverhoopt nadere conjuncturele maatregelen nodig zijn. De VVD-fractie zei de heer Van Amelsvoort te zullen houden aan zijn uitspraak dat hij eventueel zelf initiatiefwetsvoorstellen zal indienen. Als die voorstellen er vóór 1 maart a.s. niet zijn zal de VVD ze indienen;

- verlaging van de leeftijdsgrens van 35 jaar voor de vrijgezellenaftrek in de inkomstenbelasting (motie-Vermaat, ARP). Alleen de GPV-fractie stemde tegen;

- verruiming van buitengewone lasten voor weduwnaars met kinderen (motie-Vermaat, ARP), met algemene stemmen aanvaard;

- hogere investeringsaftrek in de regio's dan in de Randstad (motie-Dolman, PvdA). Tegen: CPN, PPR, BP en enkele leden van de CHU- en KVP-fracties:

- het wegnemen van ongelijkheden tussen de belasting op pensioenen die uit kleine vermogens worden verkregen en bedrijfspensioenen / AOW. (Motie-Van Amelsvoort, KVP). Alleen de PvdA, PPR, PSP en CPN stemden tegen.

Alle voorstellen van de oppositie werden verworpen, hetgeen aanleiding was voor de VVD, CHU, DS'70, SGP en BP om zich tegen het wetsontwerp wijziging vermogensbelasting te keren,
Ook werd een motie van de PPR verworpen, die vroeg om vermindering van het conjuncturele stimuleringspakket van drie en een half miljard met f 1140 mln om de belastingverlichting en investeringsfaciliteiten ongedaan te maken.
De PPR kreeg hierbij slechts steun van de PSP en moest een flinke waarschuwing van haar grote coalitiepartner de PvdA incasseren. De socialist dr. Dolman noemde verschillende argumenten waarom een tijdelijke inzakkende economie gestimuleerd moet worden, waarbij hij sterke nadruk legde op het belang van de werkgelegenheid. (NRC/H'blad, SER-bulletin, Ministerie van financiën)

BELGIË

RIJKSTOELAGE VOOR KRANTEN

De Kamer heeft op 28 nov. met 157 tegen 17 stemmen (van de VU) en 3 onthoudingen een wetsontwerp goedgekeurd ,,tot behoud van de verscheidenheid in de opiniedagbladpers".

Reeds in de regeringsverklaring van het kabinet-Eyskens (pag. 81/3-'72) werden maatregelen aangekondigd ,,om het behoud van de geschreveii opiniepers te verzekeren." De belofte werd herhaald in de regeringsverklaringen van de kabinetten-Leburton en -Tindemans.
Aan de basis van het initiatief ligt de financieel hachelijke situatie van enkele, voornamelijk socialistische, kranten. Het is de eerste maal dat het parlement, op voorstel van de regering, voorziet in een directe, wettelijke, steunverlening aan de kranten.
Het wetsontwerp werd door de regering voorgesteld als van voorlopige en tijdelijke aard; over een meer definitieve regeling zijn nog onderhandelingen met de vertegenwoordigers van de pers aan de gang. Inmiddels zal bij wet 100 mln fr worden uitgekeerd voor het jaar 1973, 200 mln fr voor 1974, en voor 1975 staat insgelijks 200 mln fr ingeschreven op de rijksbegroting.

De tekst van het ontwerp luidt:

Art. 1. — Het krediet voorzien voor rechtstreekse hulp aan de opiniepers op de begroting van de diensten van de eerste-minister voor de begrotingsjaren 1975 en 1974, wordt verdeeld onder de dagbladeenheden, die erkend zijn bij in de ministerraad overlegd KB, genomen op gemotiveerd advies van de Belgische Vereniging van Dagbladuitgevers, en volgens criteria en modaliteiten vastgesteld bij een in de ministerraad overlegd KB.

Art. 2. — Komen alleen in aanmerking de dagbladeenheden, die in België dagbladen uitgeven, welke verschijnen op 1 januari van het jaar van erkenning en sedert 1960 gedurende twaalf maanden zonder onderbreking zijn verschenen, en die zich ertoe verbinden het dagblad het hele jaar uit te geven Deze dagbladen moeten hoofdzakelijk in België worden verspreid en worden verkocht tegen de prils die is vastgesteld overeenkomstig de hierbij gebruikelijke procedure.

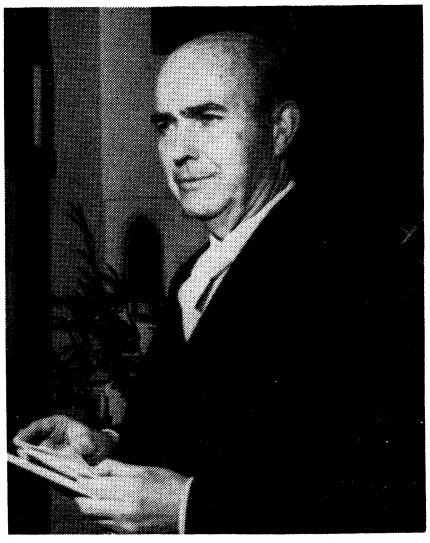
Art. 3. — Als dagbladeenheid kan worden erkend het dagblad of de ketting van verschillende dagbladtitels, die eigendom zijn van één natuurlijk of rechtspersoon. Kunnen niet als afzonderlijke dagbladeenheden worden erkend verscheidene dagbladen of kettingen van titels van dagbladen, die voor meer dan de helft van de aandelen eigendom zijn van één natuurlijk of rechtspersoon, behalve indien deze kan aantonen dat elk van deze dagbladen of kettingen van titels van dagbladen een redactionele en technische eenheid uitmaken

IERLAND

DOOD PRESIDENT CHILDERS, O'DALAIGH AANGEWEZEN ALS NIEUWE PRESIDENT

Op 17 november is de 68-jarige president van Ierland, Erskine Childers, onverwachts in Dublin overleden.

Childers werd onwel toen hij een rede hield tijdens een officieel diner van het Ierse artsengenootschap.
Hij stierf kort daarna in het ziekenhuis. Childers, een protestant van Engelse afkomst, werd in mei 1973 tot opvolger van de 90-jarige De Valera als president gekozen (pag. 417/3 e.v.)
Op 21 november werd in Dublin in de protestantse St. Patrick kathedraal een rouwdienst voor de overleden president gehouden.
Onder de aanwezigen waren koning Boudewijn van België, en de groothertog van Luxemburg. De Britse koningin was vertegenwoordigd door haar oom, Lord Mountbatten.
Ook de vroegere president De Valera was aanwezig.
Duizenden politie-agenten, geholpen door leden van de geheime diensten van Ierland en Groot-Brittannië beschermden de deelnemers aan de dienst tegen eventuele aanslagen van de IRA. In het bijzonder de Britse premier Wilson en oppositieleider Heath waren zeer zwaar bewaakt.
Op 29 november stelde de leider van de oppositie, Jack Lynch, de 63-jarige vroegere president van het Hooggerechtshof, Cearbhall O'Dalaigh, voor als nieuwe president. De andere politieke partijen gingen met dit voorstel akkoord, waardoor geen presidentsverkiezingen behoeven te worden gehouden.
O'Dalaigh is verbonden aan het Europese Hof in Luxemburg. In Ierland heeft hij jarenlang een vooraanstaande rol in het artistieke en culturele leven gespeeld. Voor hij in de advocatuur ging was hij journalist. Hij was procureur-generaal onder twee Fianna Fail-regeringen, van 1946 tot 1948 en van 1951 tot 1953. In 1953 werd hij lid van het Hooggerechtshof, waarvan hij in 1961 voorzitter werd. In 1973 werd hij in Luxemburg benoemd. (NZZ, Le Monde).

President O'Dalaigh

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN RIET SOWJET-UNIE

Ierland en de Sowjet-Unie zijn in april tot het uitwisselen van ambassadeurs overgegaan, nadat beide landen eind september 1973 in New York hadden besloten diplomatieke betrekkingen aan te gaan. Er bestonden al wel handelsbetrekkingen tussen de beide landen.
Eind december 1973 werd in Dublin een nieuw handelsakkoord ondertekend. Dr. Garret Fitzgerald, de Ierse minister van buitenlandse zaken, tekende voor Ierland en de vice-minister voor buitenlandse handel van de Sowjet-Unie, A. N. Manzhuna, voor de Sowjet-Unie. *(NZZ,* The Times)

SPANJE

NAUWERE MILITAIRE SAMENWERKING MET FRANKRIJK

Tijdens besprekingen die van 16 tot 19 oktober in Madrid zijn gehouden met de Franse minister van defensie, Jacques Soufflet, zijn Frankrijk en Spanje het eens geworden over een nauwere militaire samenwerking.
Spanje heeft twee van Frankrijks nieuwe duikboten van de 12.000 ton metende Agosta-klasse besteld. Deze zullen in Cartagena gebouwd worden met Franse technische steun.
De Spaanse regering heeft reeds 5 duikboten van de Franse 1.000 ton Daphne klasse in Cartagena laten bouwen.
De Spanjaarden vervaardigden bovendien onder licentie het nieuwste Franse Mirage-gevechtsvliegtuig.
Het Spaanse leger heeft ook nog tanks en andere militaire uitrusting van Frankrijk gekocht.
De Franse en Spaanse strijdkrachten oefenen samen regelmatig in het gebied van de Middellandse zee. *(NRC/H'blad)*

CONFLICT MET ROOMS-KATHOLIEKE KERK

De relaties lussen de rooms-katholieke kerk en de overheid is nog steeds een bron van spanningen.
Veel aandacht kreeg het conflict van de regering met de bisschop van Bilbao.

Bisschop Anoveros

Deze liet op 24 februari in de kerken van zijn diocees een brief voorlezen waarin hij pleitte voor meer vrijheid voor de Basken bij de behandeling van hun eigen zaken. Het Baskische volk, zo zei de bisschop in de brief, heeft net als alle andere volkeren van de Spaanse staat het recht zijn eigen identiteit te bewaren, zonder aantasting van een gezonde uitwisseling met zijn buren en binnen het verband van een maatschappelijke en politieke organisatie die het recht op vrijheid van de Basken erkent.
De bisschop, mgr. Antonio Anoveros, en zijn wij-bisschop Ubieta werden daarop door de politie van Bilbao onder huisarrest geplaatst. Een politiewacht maakte het hun onmogelijk het aartsbisschoppelijke paleis te verlaten.
Volgens een mededeling van het ministerie van voorlichting had de politie de beide geestelijken verzocht uit veiligheidsoverwegingen thuis te blijven.
Op 4 maart publiceerde de regering een officiële verklaring over de zaak.
In een communiqué van het ministerie van voorlichting stond dat de kanselboodschap een ,,ernstige aanval op de Spaanse nationale eenheid" was. Volgens de verklaring had de regering een speciaal vliegtuig ter beschikking gesteld om de bisschop en zijn vicaris naar Rome te vliegen, maar dezen hadden geweigerd vrijwillig heen te gaan. De bisschop had verklaard slechts te

zullen gaan wanneer hij daartoe gedwongen werd of als het Vaticaan het hem zou bevelen. De verklaring zei verder dat de bisschop niets van zijn kanselboodschap wilde terugnemen. Hij had deze ook aan de internationale persagentschappen toegestuurd. Dit bewees, aldus de verklaring, dat de bisschop een conflict heeft willen uitlokken. De bisschop had kort daarvoor de autoriteiten geweigerd de leider van een religieus centrum een proces aan te doen, hoewel er talrijke dynamietpatronen en subversieve lectuur bij deze man waren gevonden.

Volgens het concordaat van 1933 moet een bisschop toestemming geven, voordat de politie een van zijn geestelijken een proces kan aandoen.

Het bisdom Bilbao antwoordde op deze regeringsnota met een verklaring waarin stond dat de bisschop zijn boodschap uit zuiver pastorale redenen had opgesteld en laten voorlezen. De bisschop had de boodschap niet aan buitenlandse persbureaus toegezonden, in tegrndeei dit juist verboden. De verklaring zei verder dat pogingen om de bisschop uit zijn diocees te verwijderen tol zware canonieke straffen konden leiden.

De bisschop zei verder dat hij zich niet schuldig voelde aan enig politiek delict en dat hij zijn bisdom zou verlaten wanneer hij daartoe een order zou krijgen van de Heilige Stoel. Voor geen enkele andere autoriteit zou hij zwichten.

De bisschop kreeg veel sympathiebetuigingen met zijn handelwijze.

Het Vaticaan liet weten achter de bisschop te staan.

l'Osservatore Romano en radio-Va*ticaan* gaven op 4 maart een verklaring van het Vaticaan uit, waarin stond dat men niet van plan was opzij te gaan voor de chantage van de Spaanse regering. Het Vaticaan wilde ook niet ingaan op de informaties en de zware beschuldigingen die in de nota stonden die de Spaanse regering het Vaticaan over deze kwestie had toegezonden.

De verklaring zei vervolgens dat de bisschop van Bilbao grote herderlijke kwaliteiten had en dat zijn toewijding aan zijn land en diocees bekend waren.

Inmiddels was de pauselijke nuntius in Madrid, mgr. Dadaglio, voor overleg naar Rome geroepen. Bij zijn terugkeer sprak hij de hoop uit dat de affaire er niet toe zou leiden dat de diplomatieke betrekkingen tussen Spanje en het Vaticaan verbroken zouden worden. Op 7 maart werd het huisarrest opgeheven om de bisschop gelegenheid te geven naar Madrid te gaan voor overleg met de nuntius. Deze had vervolgens een onderhoud met de voorzitter van de Spaanse bisschoppenconferentie. de progressieve aartsbisschop van Madrid, kardinaal Tarancon.

De bisschoppenconferentie kwam op 9 maart met een verklaring over de aangelegenheid uit, Daarin werd gezegd dat Anoveros in het geheel niet de bedoeling heeft gehad de nationale eenheid van Spanje aan te tasten. De omstreden boodschap wilde slechts, ver van een politieke stellingname, het geweten van de katholieken in christelijke zin verlichten over een thema dat ook een zielzorgaspect heeft.

De bisschoppen verklaarden zich verder solidair met Anoveros. Zij herinnerden verder aan het recht van de bisschoppen op vrije uitoefening van hun geestelijke macht en aan de plicht met het licht van de christelijke principes ieder concreet wereldprobleem te onderzoeken, dat de katholieken van hun diocees betreft.

Na het overleg van de Spaanse bisschoppen, waaraan ook door bisschop Anoveros was deelgenomen, gaf de regering geen verklaringen meer uit.

Wel hield de bisschoppenconferentie zich verder bezig met de relatie kerk-staat. Mededelingen daarover werden niet verstrekt. Dit overleg werd bijgewoond door de speciaal daartoe uit Rome overgekomen mgr. Acerbi, een hooggeplaatst Vaticaans diplomaat. (Le Monde, *NZZ, NRC/* H'blad)

ONDERHANDELINGEN OVER CONCORDAAT

Er is in de afgelopen maanden weer officieel contact geweest tussen de Spaanse regering en het Vaticaan over de herziening van het concordaat dat de betrekkingen tussen beide partijen regelt.

Op 4 juni arriveerde mgr. Agostino Casaroli, verantwoordelijk voor de buitenlandse betrekkingen van het Vaticaan in Madrid voor besprekingen met minister van buitenlandse zaken Pedro Cortinar.

Casaroli deelde na afloop mee dat er spoedig onderhandelingen over een wijziging van het huidige concordaat of de vervanging daarvan door een andere afspraak zullen beginnen.

Half juli reisde minister Cortinar naar Rome voor overleg met het Vaticaan. Hij werd door paus Paulus in audiëntie ontvangen en sprak langdurig met mgr. Casaroli.

In een communiqué dat na afloop werd uitgegeven stond dat beide partijen de relevante problemen grondig hadden bestudeerd. Men was tot formuleringen gekomen die geschikt waren om in concordaatsbepalingen te worden omgezet. Het overleg zou worden voortgezet. (Le Monde)

VAKBONDSLEIDERS VEROORDEELD

Op 28 december 1973 heeft het hof voor de openbare orde in Madrid 10 vakbondsleiders tot in totaal 157 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Het hof rechtvaardigde de veroordeling met het argument dat alle veroordeelden lid waren van de arbeiderscommissies die beschermd en geleid worden door de communistische partij wier doel het is de huidige structuur in Spanje omver te werpen.

De veroordeelden hebben anderhalf jaar op het proces moeten wachten. Er bestond internationaal grote belangstelling voor en van vele kanten is geprotesteerd tegen de arrestatie, gevangenhouding en veroordeling van de vakbondsleiders.

De tien mannen, Marcellino Camacho, veroordeeld tot 20 jaar, Eduardo Saborido, 20 jaar, Nicolas Sartorius, Francisco Garcia Salve, beiden 19 jaar, Juan-Marcos Muniz, 18 jaar, Fernando Soto Martin, 17 jaar, Francisco Acosta, Michel Angel Zamora, Pedro Santisteban, Luis-Fernandez Castilla, allen 11 jaar, waren lid van de zgn. Comisiones Obreras.

Deze commissies werken binnen de officiële staatsvakbonden met de bedoeling om gebruik makend van de officiële structuren toch enige werkelijke invloed voor de arbeiders te krijgen bij de besprekingen over nieuwe collectieve contracten, ove verbeteringen van de arbeidsverhoudingen, over gunstigere secundaire arbeidsvoorwaarden. De Comisiones wilden een voorhoede zijn binnen de Spaanse syndicaten langs een legale route.

De 10 veroordeelden werden ervan beschuldigd deel uit te maken van de nationale coordinatiecommissie van de arbeiderscomités. Op 24 juni 1972 werden ze gearresteerd in een buitenwijk van Madrid in een gebouw toebehorend aan een religieuze orde als deelnemers aan een ver-

gadering van bovengenoemde commissie. Leider van de nationale coordinatiecommissie was Marcelino Camacho, die juist uit de gevangenis was ontslagen.

De tien mannen werden o.a. verdedigd door vooraanstaande advocaten als de oud-ministers Joaquin Ruiz-Jimenes en José Maria Gil Robles.

Zij legden er in hun verdediging de nadruk op dat er geen enkel bewijs was geleverd dat de verdachten zich schuldig hadden gemaakt aan illegale activiteiten. De Comisiones Obreras, zo zeiden zij, vormen geen politieke groepering, die de gewelddadige omverwerping van de staatsstructuur van Spanje nastreeft. De leden van de arbeiderscommissies verrichten hun arbeid als legaal gekozen arbeidersvertegenwoordigers binnen de wettelijke officiële vakbonden. (Le Monde, *NRC/H'blad,* Wordt Vervolgd - maandblad Amnesty International).

(Vor. ber. pag. 274/3-1973)

CATALAANSE ANARCHIST GEEXECUTEERD

Op 2 maart werd de 26-jarige Catalaanse anarchist Salvador Puig Antich in Barcelona aan de worgpaal ter dood gebracht. Puig was door een militaire rechtbank in Barcelona ter dood veroordeeld wegens het neerschieten van een politieagent tijdens een schermutseling bij een bankoverval.

Twee medeplichtigen, de 18-jarige José Luis Pons en de 17-jarige Maria-Anguistia Mateos werden tot resp. 30 jaar en 5 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Verzoeken tot gratieverlening, uit binnen- en buitenland, werden afgewezen.

Op dezelfde dag werd in Taragone de uit Polen afkomstige Heinz Chets ter dood gebracht. Hij had tijdens een gevecht een officier van de Guardia Civil gedood.

Tegen de executies is van vele zijden geprotesteerd. De advocatenverenigingen van Madrid en Barcelona, hoge geestelijken en vooraanstaande intellectuelen en kunstenaars alsmede de regeringen van verschillende Europese landen verzochten de Spaanse regering de veroordeelden gratie te verlenen.

Na het bekend worden van de uitspraak vonden in Spanje en in enkele Europese landen bomaanslagen op bureaus van Spaanse luchtvaartmaatschappijen en banken plaats.

Men vermoedt dat de aanslagen verband hielden met de veroordeling van Puig. (Le Monde)

VEROORDELINGEN POLITIEKE TEGENSTANDERS

Het regime is in de afgelopen periode hard opgetreden tegen politieke tegenstanders of vermeende tegenstanders.

Zo werden half febr. in Barcelona drie advocaten tot vier à vijf maanden gevangenisstraf veroordeeld omdat zij een bulletin uitgaven dat was bedoeld voor hun cliënten. Volgens de rechtbank hadden de advocaten zich schuldig gemaakt aan het uitgeven van een clandestiene publikatie, omdat het bulletin niet officieel was geregistreerd. Volgens andere advocaten was de veroordeling bedoeld als een waarschuwing aan het adres van advocaten die zich bezig houden met het verdedigen van politieke gevangenen.

Half febr. werd in Madrid de geestelijke Luis Maria Xirinacs tot 3 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens illegale propaganda. Pater Xirinacs werd ervan beschuldigd publiekelijk de motieven te hebben bekendgemaakt die hem ertoe hadden gebracht een hongerstaking te beginnen als protest tegen de veroordeling van de zes van Burgos (pag. 5-'71 e.v.)

Begin maart bevestigde het opperste gerechtshof de uitspraak van het hof voor openbare orde waardoor de bekende kunstcriticus Moreno Galvan tot 2 jaar gevangenisstraf werd veroordeeld. Hij had in 1971 een verboden bijeenkomst ter ere van Picasso toegesproken. Daarbij zou meerdere malen over de communistische partij zijn gesproken.

Eveneens in maart werd de bekende zangeres Elisa Gil Sanchez de la Serna gearresteerd. Zij zou op buitenlandse toernees geld ten gunste van clandestiene Spaanse organisaties hebben ingezameld.

Op 12 mei veroordeelde een rechtbank in Madrid 5 medewerkers van de Spaanse televisie wegens lidmaatschap van de communistische partij tot gevangenisstraffen.

Cameraman Jose Luis Calderon en de journalist Angel de la Cruz, leider van de afdeling televisie van het perssyndicaat van Madrid, kregen anderhalf jaar gevangenisstraf. Assistent-regisseur Miguel Gonzales Sisde, de technicus Gallego de Caceres en de medewerkster Carmen Frias Arroyo werden wegens het bezoeken van communistische vergaderingen tot elk een jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Op **23** juli veroordeelde een krijgsraad in Barcelona 2 leden van de anarchistische beweging MIL tot gevangenisstraffen van 48 en 21 jaar. Zij werden ervan beschuldigd terroristische activiteiten te hebben gepleegd en zich gewapenderhand te hebben verzet tegen de politie. In 1973 hadden de beide mannen een overval op een bank in Lerida gepleegd.

Op 10 okt. werden in Madrid en Barcelona een groep oppositioneel gezinde arbeiders, priesters en een advocaat tot geldboetes veroordeeld. De straffen hingen samen met een golf van arbeidsonlusten en stakingen. De gestraften werden gearresteerd toen zij in kerkgebouwen in Madrid en Barcelona bijeen kwamen ter bespreking van de stakingsacties. Een priester uit Madrid en een priester uit Barcelona werden tot geldboetes veroordeeld wegens politieke uitspraken in hun preken.

De theoloog Gonzales Ruiz werd tot een hoge geldboete veroordeeld omdat hij in Malaga in een preek het strenge optreden van de politie tegen oppositionelen had veroordeeld. *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde)

ARRESTATIES OP GROTE SCHAAL

Onder het bewind van de nieuwe regering Arias heeft de politie op grote schaal arrestaties verricht onder mensen die op de een of andere manier uitdrukking hebben gegeven aan hun onvrede met de bestaande toestand in Spanje.

Eind januari arresteerde de politie in Cadiz 20 mensen die lid zouden zijn van communistische cellen. Onder de gearresteerden bevonden zich een ingenieur en enkele geestelijken.

Eveneens eind januari arresteerde de politie in Bilbao 14 studenten die lid waren van een marxistisch-leninistisch eenheidsfront. Zij zouden zich schuldig hebben gemaakt aan agitatie op de universiteit van Bilbao.

Op 11 maart arresteerde de politie in San Sebastian 5 studenten, lid van een communistische Baskische studentenorganisatie. Zij zouden marxistische propaganda hebben gemaakt. Dezelfde dag werden twee arbeiders in San Sebastian gearresteerd omdat zij geprotesteerd hadden tegen de executie van Puig (zie boven).

Op 13 maart werden in Madrid 8

Het door een bomaanslag vernielde restaurant.

studenten gearresteerd. De gearresteerden, volgens de politie lid van een marxistisch-leninistische organisatie, werden ervan beschuldigd brand te hebben gesticht in het gebouw van de faculteit voor politieke wetenschappen.

Op 21 maart werden in Barcelona 22 personen gearresteerd, volgens de politie allen lid van een verboden anarchistische organisatie. Zij zouden zich hebben schuldig gemaakt aan bomaanslagen en aanvallen op politieauto's.

In Valencia werden op 21 maart 7 studenten, lid van de Revolutionaire Communistische Liga (LCR) gearresteerd. Zij zouden hun medestudenten aangezet hebben tegen de politie te demonstreren.

Op 6 april werd in Madrid bekendgemaakt dat de politie 3 leidende functionarissen van de communistische partij had gearresteerd. Zij behoorden tot de zgn. Carillo-vleugel, de aanhangers van de in ballingschap levende secretaris-generaal van de Spaanse CP.

Op 29 april maakte de politie bekend 20 vooraanstaande leden van communistische ondergrondse organisaties te hebben gearresteerd.

Volgens de politie hadden zij terreurdaden voor de eerste mei georganiseerd. Bij huiszoekingen zouden wapens en propagandamateriaal gevonden zijn.

Aan de vooravond van de eerste mei werden ook arrestaties verricht in kringen van linkse Baskische en Catalaanse separatistische bewegingen. In totaal werden eind april 71 mensen gearresteerd.

Op 9 mei kwam het aan de universiteit van Madrid tot botsingen tussen politie en studenten. Daarbij werd een onbekend aantal studenten gearresteerd. De studenten protesteerden voor een betere garantie van bepaalde rechten, in het bijzonder een garantie tegen willekeurige uitsluiting van examens en tentamens op grond van politieke overtuiging.

Op 10 september arresteerde de politie 67 linkse Catalaanse intellectuelen die in een klooster in Sabadell bijeen waren. Zij beraadden zich daar over de aansluiting van de Catalaanse Asamblea de Cataluna in de zojuist gevormde volksfrontorganisatie ,,Junta democratica de Espana" (zie hierna). Het merendeel van de gearresteerden werd na enkele dagen weer vrijgelaten.

Arrestaties na bomaanslag

Op 13 september kwam er een bom tot ontploffing in een populair restaurant in de Calle des Correo midden in het drukke winkelcentrum van Madrid. Twaalf personen kwamen daarbij om het leven.

Volgens de politie was de aanslag het werk van Baskische nationalisten.

De politie begon een uitgebreide speuractie, maar heeft de daders niet kunnen vinden.

Wel werd een aantal bekende Madrilenen gearresteerd die als contactpersonen zouden hebben gefungeerd. Volgens de politie ging het om communisten of daarmee sympathiserenden, die de Baskische nationalisten op verschillende manieren zouden helpen, o.a. door het verschaffen van schuiladressen. De gearresteerden zouden ook geholpen hebben bij de voorbereiding van de aanslag op Carrero Blanco.

De gearresteerden zijn de bekende toneelschrijver Alfonso Sastre, zijn vrouw de arts Genoveva Forest, de bekende publicisten Lidia Falcon en Eliseo Bayo en de bekende actrice Mari Paz Ballesteros. (*Le Monde, NZZ. NRC/H'blad)*

BIJEENKOMST SPAANSE COMMUNISTEN IN GENÈVE

Op 23 juni vond in Genève een grote bijeenkomst plaats, georganiseerd door de Spaanse communistische partij in samenwerking met de Zwitserse communisten. Ca. 20.000 Spanjaarden, voor het merendeel buiten hun land werkenden, waren uit heel West-Europa naar Zwitserland gekomen.

Tot de voornaamste gasten van de bijeenkomst behoorden de presidente van de Spaanse Communistische partij Dolores Ibarruri, ,,La Pasonaria", die in Moskou in ballingschap woont en de secretaris-generaal van de partij Santiago Carillo.

De Zwitserse regering had een spreekverbod uitgevaardigd, maar de aanwezigen konden op geluidsbanden de redevoeringen van de beide leiders beluisteren.

Beide sprekers deden een beroep op alle democratische krachten in Spanje het Franco-regiem omver te werpen. Zij zeiden dat er een nationale regering gevormd moest worden waarin alle partijen zitting zouden moeten hebben. Beide sprekers verwezen herhaalde malen naar Portugal en La Pasionaria riep het Spaanse leger op het voorbeeld van Portugal te volgen. *(NZZ)*

OPPOSITIE VORMT FRONT

Op 30 juli is in Madrid de vorming van een democratische junta bekendgemaakt. Hierin hebben de meest uiteenlopende oppositionele bewegingen en personen zitting met de bedoeling zo snel mogelijk een geweldloze overgang van het francistische regime naar een democratie tot stand te brengen.

Deze Junta Democratica is volgens haar eigen uiteenzetting de eerste grote Spaanse Beweging van Democratische Eenheid, die via de reeds lange tijd actieve democratische platforms en na vele besprekingen tussen personen van verschillende politieke richtingen als een hechte en pluriforme democratische oppositie binnen het land zal optreden

De Junta Democratica, die ook Juan Carlos niet als opvolger aanvaardt, omdat hij koning is van het francistische regime, heeft een aantal doelstellingen geformuleerd Volgens haar gepubliceerde communiqué zal zij ,,van nu af aan onder de huidige dictatuur of onder het overgangsregime, dat in de plaats van de dictatuur zal komen, de verantwoordelijkheid op

zich nemen voor het coordineren, het bevorderen en het waarborgen van het constituerende proces van een politieke democratie in Spanje ··

Het opvallendste kenmerk van deze Junta Democratica is de nadruk, die zij legt op de noodzaak van geweldloosheid Men wil geen gewelddadige revolutie (groepen, die het regime alleen via terroristische middelen bestrijden, zoals de ETA en de Catalaanse anarchistische organisaties, maken geen deel uit van deze Democratische Eenheidsbeweging). Zij acht het in het belang van de Spaanse samenleving. dat de verandering geschiedt zonder plaatselijke schokken of hevige sociale onrust

De Junta beschouwt de herinstelling van de democratische staatsvorm in Spanje als de meest redelijke oplossing en zij verwerpt niet alleen ,,het repressieve extremisme van het huidige regime", maar ook ,,de anarchistische gewelddadigheid". De Junta Democratica is niet, zoals bij vorige pogingen tot vorming van oppositionele bewegingen op grote schaal. een organisatie, die alleen maar uiterst linkse of gematigd linkse elementen bevat Zij heeft, althans volgens haar eigen mededelingen, een zeer brede basis De communisten zijn erin vertegenwoordigd, de Spaans socialistische arbeiderspartij. verder de Carlisten, enkele Christendemocraten (niet als groep maar voor eigen rekening), leden van de regionale democratische bewegingen in Catalonie, het Baskenland en Galicie, vertegenwoordigers van de arbeidersbeweging van de vrije beroepen, van de ambtenaren en van de Spaanse grote ondernemers (de rechtervleugel) die, volgens de Junta, het herstel van de democratie in Spanje essentieel achten voor de welvaart van het land.

Het voorlopige programma van deze Junta Democratica bestaat uit twaalf punten.

1 De vorming van een voorlopige regering, die de huidige zal vervangen en het herstel van de volledige burgerrechten voor de Spaanse mannen en vrouwen boven de leeftijd van 18 jaar met de wettelijke erkenning van alle democratische vrijheden, rechten en plichten.

2 Een volledige amnestie en onmiddellijke vrijlating van allen die gevangen zitten wegens politieke of syndicale delicten

3. Legalisering van de politieke partijen, zonder enige uitzondering.

4 Vrijheid van vakbonden

5 Recht op staking, recht op vergadering en recht op vreedzame betoging

6 Vrijheid van pers, radio en meningsuiting en een objectieve voorlichting via communicatiemiddelen, die in handen van de staat zijn, in het bijzonder de televisie.

7 De onafhankelijkheid van de rechtspraak

8 De politieke neutraliteit en pure professionaliteit van de Spaanse strijdkrachten.

9. De erkenning binnen de eenheid van de Spaans- staat, van het eigen politieke karakter van de Catalaanse, Baskische en Galicische bevolkingsgroepen en van de regionale gemeenschappen

10 De scheiding van kerk en staat.

11. Het houden van een volksraadpleging binnen een tijdsbestek van uiterlijk 18 maanden na het herstel van de democratische vrijheden om een uitspraak te krijgen over de definitieve staatsvorm

12 Integratie van Spanje in de organen van de Europese Gemeenschappen, eerbiediging van de internationale overeenkomsten en erkenning van het beginsel van vreedzame coëxistentie.

Ongeveer dezelfde tijd, dat de oppositionele Junta Democratica zich in Madrid presenteerde, werd de vorming van deze Junta in Parijs bekendgemaakt door de communist Santiago Carillo en Rafael alvo Serer, lid van Opus Dei en aanhanger van Don Juan en oud-hoofdredacteur van het verboden en te gronde gegane oppositionele dagblad Madrid, tegen wie in Spanje een rechtsvervolging is ingesteld (NRC/H'blad)

CENTRUM-LINKS VERENIGT ZICH

Begin sept. werd bekend dat een aantal centrum-linkse groeperingen in Spanje gaan samenwerken in een democratisch front als voorbereiding op het einde van het Franco-regime. Deze groeperingen willen zich niet aansluiten bij de in juli opgerichte Democratische Junta (zie boven).

Het nieuwe gezamenlijke front van centrum-links noemt zich zelf ,,Democratisch Congres". Politieke partijen zijn in Spanje nog steeds verboden maar ze hebben zichzelf de laatste maanden veel efficiënter ondergronds georganiseerd.

Tot de groeperingen die het nieuwe front herbergt behoren de traditionele Spaanse Socialistische Partij (PSOE), een nieuwe sociaal-democratische partij, drie of vier christen-democratische groeperingen, en centrum-linkse groepen, gevestigd in de provincies Catalonië, Andalusië en Galicië, aldus deze kringen. Een van de christen-democratische groepen wordt geleid door professor Joaquin Jimenez, oud-minister van onderwijs en ex-ambassadeur bij het Vaticaan en een progressieve katholiek.

Een belangrijk organisator van h2t nieuwe front is de Madrileense econoom Antonio Garcia Lopez, die banden heeft met de nieuwe sociaal-democratische groepering (zie hierna).

Het doel van het Democratisch Congres is een gezamenlijk politiek platform uit te werken en een verenigd front te vormen voor contacten met de strijdkrachten en de regering van premier Arias, evenals het maken van afspraken met de communistische partij.

De Spaanse Socialistische Partij besloot op 13 okt. op haar partijcongres in Parijs samen te gaan werken met alle oppositiepartijen in Spanje, inclusief de communisten als voorbereiding op het post-franco tijdperk.

De gedelegeerden op het congres, onder wie 100 socialisten uit Spanje zelf, namen een resolutie aan waarin om een dergelijke bundeling van de oppositiekrachten wordt gevraagd. *(NRC/H'blad,* Le Monde)

SOCIAAL-DEMOCRATISCHE UNIE OPGERICHT

Op 17 okt. werd de oprichting in Madrid bekendgemaakt van een nieuwe politieke groepering, de Sociaal-Democratische Spaanse Unie (USDE).

Een woordvoerder van de nieuwe partij, beleggingsadviseur Garcia Lopez, een goede vriend van de enige tijd geleden ontslagen liberale stafchef Diez-Alegria, zei, dat de oprichters van de partij bereid zijn het risico van een arrestatie te lopen. De huidige Spaanse wet verbiedt nog steeds het bestaan van politieke partijen in het land.

Tot de oprichters van de partij behoort Dionisio Ridruejo, een vroegere Falangist, die met het Spaanse staatshoofd brak nadat hij aanvankelijk propagandachef van de Falange-beweging was geweest en tijdens de Tweede Wereldoorlog aan het Oostfront — tegen de Sowjet-Unie had gevochten.

In de oprichtingsverklaring werd gezegd dat de partij zich ten doel stelt ,,de oude traditie van de liberaal-bourgeois partijen in Spanje in overeenstemming te brengen met het moderne socialisme".

De USDE liet weten voorstander te zijn van het stemrecht, het stakingsrecht, de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de volledige scheiding van kerk en staat. (AP)

NIEUWE CATALAANSE PARTIJ OPGERICHT

Leiders van een nieuwe Catalaanse partij zijn op 10 nov. in de omgeving van Barcelona bijeen geweest. Zij noemen zich de Catalaanse Sociaal-Democratische Partij.

Zij verklaarden dat de democratie niet in Spanje zou komen zolang generaal Franco nog in leven is. De vorming van de Catalaanse partij volgt na de bekendmaking in okt. (zie boven) van de vorming van de Spaanse Sociaal-Democratische Partij in Madrid. *(NRC/H'blad)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LAATSTE EUROPESE TOP „OUDE STIJL"

De zevende en tevens laatste topconferentie „oude stijl" van de staats- en regeringshoofden van de negen EG-landen heeft op 9 en 10 dec. in Parijs plaatsgevonden.

Eén van de concrete resultaten van deze topontmoeting was namelijk het besluit tot instelling van een Europese Raad van staats- en regeringshoofden en ministers van buitenlandse zaken die driemaal per jaar bijeenkomt en verder zo vaak als nodig wordt geacht. Hiermee is tegemoet gekomen aan een oude Franse wens, in principe neergelegd in het plan-Fouchet, dat een dergelijke Raad als een intergouvernementeel overkoepelingsorgaan boven de Gemeenschap wilde plaatsen, jarenlang gepropageerd door generaal De Gaulle en opnieuw gelanceerd door president Giscard d'Estaing in de zomer van 1974.

In EG-kringen heeft men zich, met name van Nederlandse zijde, altijd fel verzet tegen een dergelijke raad, omdat men een uitholling vreesde van de bestaande, in het EG-verdrag vastgelegde instellingen zoals de Raad van ministers en de Europese Commissie.

Dat deze Europese Raad van minister-presidenten er nu toch is gekomen is waarschijnlijk het gevolg van een aantal Franse concessies, t.w. voor kwesties die onder de Europese verdragen vallen zal de Raad van premiers optreden als een orgaan van de Gemeenschap, gebonden door haar regels en procedures. Verder zal voor de procedure van de besluitvorming niet meer de unanimiteitsregel gelden, maar is een meerderheid voldoende. De Fransen gingen ook akkoord met directe verkiezingen voor het Europese parlement in 1978.

Andere concrete punten waarover de staats- en regeringshoofden het eens werden, waren de aanvaarding in principe van een tegemoetkomende houding t.a.v. de Britse eis tot herziening van de bijdragen aan de EG door uitwerking van een algemeen toepasselijk correctiesysteem en het akkoord over de stichting van een regionaal fonds voor hulp aan achtergebleven gebieden in de Negen, waarvan vooral Groot-Brittannië, Ierland en Italië zullen gaan profiteren.

De negen regeringsleiders bevestigden verder opnieuw hun wil om tot verwezenlijking van de economische en monetaire unie te komen.

Ook t.a.v. de convergentie van de economische politiek van de lidstaten bleek overeenstemming te bestaan. Lidstaten met een overschot op de betalingsbalans (Nederland en West-Duitsland) moeten een beleid voeren dat gericht is op stimulering van de interne vraag en op handhaving van een hoog werkgelegenheidsniveau, waardoor landen met grote betalingsbalanstekorten gemakkelijker een beleid kunnen voeren waarbij zij. zonder protectionistische maatregelen hoeven te nemen. een bevredigend werkgelegenheidsniveau, stabilisering van de kosten en een verbetering van hun buitenlandse handel kunnen verkrijgen.

In dit verband werden de Nederlandse maatregelen ter stimulering van de economie (pag. 792/3 e.v.) geprezen als een goede stap in de richting.

Geen *energieakkoord*

Geen akkoord werd bereikt over een gemeenschappelijk energiebeleid. Ook t.a.v. dit probleem bestaat er een meningsverschil tussen Frankrijk en de andere lid-staten. Frankrijk is van mening dat een harde confrontatie tussen olieproducerende en olieconsumerende landen moet worden voorkomen en heeft voorgesteld dat de beide partijen, alsmede vertegenwoordigers van de ontwikkelingslanden om de tafel gaan zitten om te proberen tot een vergelijk te komen. De andere EG-landen steunen het Amerikaanse voorstel dat de rijke olieconsumerende landen het eerst onderling eens moeten worden en hun standpunten grondig moeten voorbereiden alvorens de dialoog met de olieproducenten aan te gaan.

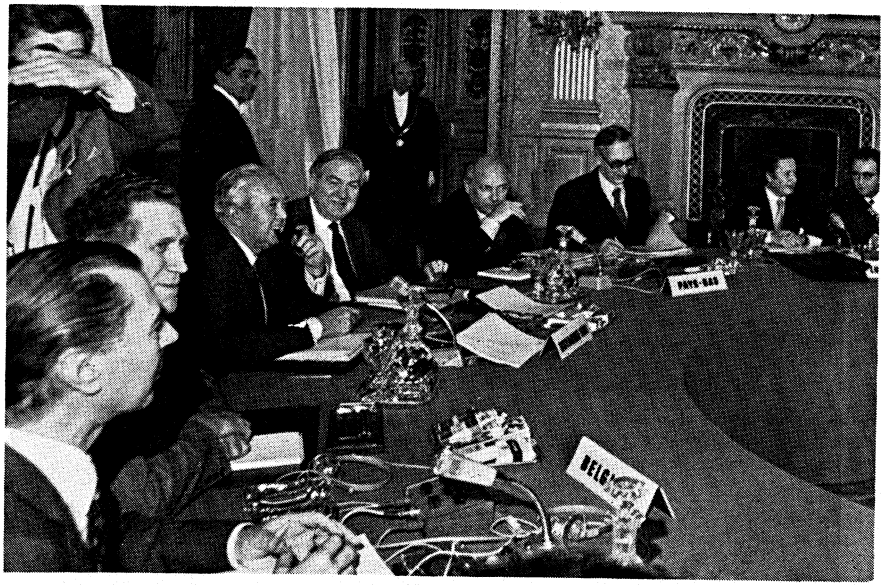
Het slotcommuniqué beperkte zich t.a.v. deze materie ertoe te verklaren dat het veel verwacht van de ontmoeting tussen president Ford en president Giscard d'Estaing in het weekend van 14 en 15 december. Waarnemers meenden uit deze formulering te kunnen aflezen dat een toenadering tussen de beide standpunten niet moet worden uitgesloten.

President Giscard d'Estaing zei in een commentaar dat uit de besprekingen was gebleken dat alle Europese leiders voorstander waren van een ontmoeting met de olieproducerende landen en van mening waren dat een grondige voorbereiding noodzakelijk was. Het enige probleem dat speelde was de procedurekwestie.

Reacties

Over het algemeen werd gematigd enthousiast gereageerd op de resultaten van de conferentie.

De Westduitse bondskanselier

V.l.n.r. prem. Tindemans en min. Van Elslande (België), prem. Wilson en min. Callaghan (Engel.), prem. Den Uyl en min. Van der Stoel (Nederl.).

Schmidt zei in een interview dat als het stof weer is gaan liggen en men in alle rust het slotcommuniqué leest, zal blijken dat er in Parijs vooruitgang is geboekt.

Naar zijn zeggen werd de top niet alleen gekenmerkt door een vruchtbare samenwerking, maar ook door goede wil van alle betrokkenen — ,,zonder uitzondering" om te komen tot samenwerking met de VS.

Daarbij achtte hij principiële overeenstemming tussen Parijs en Washington (zie boven) mogelijk.

Over de overeenstemming voor de inflatiebestrijding zei de bondskanselier dat de Bondsrepubliek in navolging van Nederland bereid is om aan de hand van een conjunctuurprogramma stimulerende impulsen aan de Westduitse economie te geven.

De Nederlandse premier Den Uyl zei dat het resultaat van de conferentie boven verwachting was. Hij was vooral tevreden over de bereidheid iets te doen aan de Britse bijdrage, waardoor dit land, voor het moment althans, in de EG kon blijven.

De Belgische premier Tindemans verklaarde op 12 dec. tegenover het parlement dat België in Parijs een grotere vooruitgang had gewenst, maar tevreden was dat realistische en te realiseren resultaten werden bereikt en dat de opbouw van Europa werd versterkt.

Commissievoorzitter Ortoli verklaarde te Luxemburg dat men meer en meer terugkeert binnen het institutionele kader van de Gemeenschap, maar dat men voor de meerderheidsbesluiten nog niet integraal de regels van de verdragen toepast.

Ortoli hoopte dat zich in de praktijk een systeem van stemonthoudingen ontwikkelt, waardoor een besluit geacht kan worden met unanimiteit te zijn aangenomen.

Het regionale fonds beschouwde de Commissie als een test van de werkelijke bedoelingen van de negen partners, en hoewel het in Parijs voor dit fonds uitgetrokken bedrag lager ligt dan de eerste voorstellen van de Commissie, mag naar het oordeel van Ortoli gesproken worden van een goed akkoord.

Over de energiepolitiek heeft de topconferentie een verwijzing geformuleerd naar de zitting van de ministerraad van 19 dec. De Commissie is van oordeel dat de ministerraad zich niet aan zijn verantwoordelijkheid mag onttrekken.

De Raad moet besluiten nemen tot een werkelijke gemeenschappelijke politiek omdat de Gemeenschap met één stem moet kunnen spreken wil een vruchtbare dialoog kunnen worden aangeknoopt zowel met de producerende als met de consumerende landen, aldus Ortoli

Commentaar

Het N R C / H'b l a d **(11-12)** kwam met het volgende commentaar op de resultaten van de conferentie:

Ook regeringsleiders kunnen geen ijzer met handen breken. Dat is op de jongste topconferentie van de Europese Gemeenschap opnieuw gebleken, speciaal ten aanzien van het zo belangrijke vraagstuk van de energiepolitiek.

Want hier hebben de regeringsleiders, in dit stadium althans, nog geenszins het bevrijdende woord kunnen spreken, dat nodig zou zijn voor een werkelijke doorbreking van de impasse, waarin het Europa van de Negen is terechtgekomen door de weigering van Frankrijk mee te doen aan de brede internationale samenwerking in het kader van het Internationale Energie Agentschap.

Aan de details van een gemeenschappelijk intern energiebeleid — dat nu door de communautaire instellingen moet worden uitgewerkt — zijn zij helemaal niet toegekomen.

Toch zou het te ver gaan daarom de top op dit punt als werkelijk mislukt te beschouwen. De formuleringen van het slotcommuniqué laten nog voldoende ruimte voor manoeuvres, die tot bevredigende regelingen zullen kunnen leiden. Veel zal daarbij afhangen van de resultaten van het komende gesprek van de Franse president met zijn Amerikaanse collega op Martinique.

Soortgelijke opmerkingen kunnen worden gemaakt over de andere belangrijke agendapunten. Nergens zijn deuren definitief dichtgegooid. Overal zijn aanzetten te vinden om oplossingen mogelijk te maken.

De realisering daarvan zal echter nog harde onderhandelingen nodig maken in het gebruikelijke kader van het Gemeenschapsoverleg, in de Raad van ministers. Dat geldt voor het ,,correctiesysteem", waaraan met het oog op de Britse bijdrage tot het budget der Gemeenschap gedacht wordt. Dit mechanisme moet in het kader van het stelsel van de eigen middelen der Gemeenschap en in overeenstemming met de normale werking daarvan verhinderen dat in de overgangsperiode — waarin de economieën der lidstaten naar elkaar toegroeien — voor één der negen lidstaten onaanvaardbare situaties ontstaan.

Hard onderhandeld zal zonder twijfel ook moeten worden over de bevoegdheden in het wetgevend proces der Gemeenschap, die aan het Europese Parlement moeten worden verleend blijkens het slotcommuniqué. De Fransen willen die uitbreiding immers houden, zo is gebleken — al staat dit ook niet in het communiqué — binnen het kader der huidige verdragen, die naar Nederlandse mening niet voldoende mogelijkheden bieden.

Dat de economieën der Gemeenschapslanden naar elkaar toegroeien wordt algemeen als één van de belangrijkste voorwaarden en doelstellingen van de Europese eenwording beschouwd.

Helaas echter geeft de praktijk een ander beeld te zien, namelijk dat van steeds meer uit elkaar groeiende nationale economieën. Vandaar dat het economische hoofdstuk van het slotcommuniqué de naam draagt ,,convergentie van de economische politiek der lidstaten". De bedoeling is, toch de nodige eenheid te brengen in de verscheidenheid van uiteenlopende maatregelen, die in de uiteenlopende nationale situaties nodig zijn om een algemene economische recessie te voorkomen en de stabiliteit te herstellen.

De reeds door Nederland getroffen maatregelen op het gebied der economische politiek worden daarbij een stap in de goede richting genoemd.

Over het geheel genomen k i n worden gezegd, dat deze top nog onoverzichtelijker was dan die van Kopenhagen en veel slechter georganiseerd. ook wat betreft de werkzaamheden van de deelnemers. Maar tevens een stuk minder wereldvreemd.

En verder kan worden opgemerkt dat deze top zeker nog geen definitieve oriëntering ten aanzien van de toekomstige ontwikkelingen van het Europa van de Negen heeft gebracht. Veel kan nog worden gewonnen — maar ook verloren. Een andere vraag is of wat de premiers in Parijs hebben kunnen bereiken voldoende is geweest met het oog op de ernst van de internationale economische situatie.

Aandacht verdient overigens nog dat de premiers de verdere uitwerking van de algemene concessie der Europese Unie helemaal naar zichzelf hebben toegetrokken. De opstelling van het eerste samenvattende rapport daarover zal namelijk worden verricht door een hunner, de Belg Tindemans, en niet door de Raad van Ministers, op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken.

Tindemans zal het eerste verslag schrijven met inachtneming van rapporten over de Europese Unie van het Europese parlement, de Commissie en het hof van justitie. Ook zal hij vooraf overleg plegen met de regeringen en met kringen, die representatief zijn voor de openbare mening der gemeenschap.

Deze hele opzet kan de indruk wekken, dat de regeringsleiders in hun achterhoofd hebben de rol van de ministeries van buitenlandse zaken — en vooral hun veelal remmende invloed — bij het uitwerken van de conceptie der Europese Unie zo klein mogelijk te houden, aldus het N R C / H'b l a d **(11-12)**.

Slotcommuniqué

De tekst van het slotcommuniqué van het overleg in Parijs luidt:

1. De regeringsleiders van de negen staten van de Gemeenschap en de ministers van buitenlandse zaken, alsmede de voorzitter van de Commissie, te Parijs in vergadering bijeen op uitnodiging van de president van de Franse republiek, hebben de verschillende prdblemen behandeld, waarmee Europa wordt geconfronteerd. Bij die gelegenheid werd uitleg verkregen van de door de ministers van buitenlandse zaken voorbereide verslagen. Er werd nota genomen van de overeenstemming, die laatstgenoemden hebben bereikt over de verschillende in deze verslagen genoemde punten.

2. De regeringsleiders erkennen de noodzaak van een algemene aanpak van de interne problematiek in verband met de opbouw van Europa en van de problemen tussen Europa en de buitenwereld, en zijn daarbij van oordeel dat er moet worden gestreefd naar ontplooiing van en samenhang tussen de activiteiten van de Gemeenschappen en de werkzaamheden op

het terrein van de politieke samenwerking.
3. De regeringsleiders hebben derhalve besloten om, samen met de ministers van buitenlandse zaken, driemaal per jaar te vergaderen en, elke keer dat dat nodig is, als Raad van de Gemeenschap en uit hoofde van de politieke samenwerking.
Uitgaande van de gevestigde gebruiken en de bestaande procedures, zal het administratief secretariaat op passende wijze worden waargenomen.

Ministers

Met het oog op de samenhang tussen de communautaire activiteiten en de continuïteit der werkzaamheden moeten de ministers van buitenlandse zaken, in het kader van de Raad van de Gemeenschap, een stimulerende en coördinerende rol spelen. Zij kunnen te zelfder tijd bijeenkomen uit hoofde van de politieke samenwerking.
Het bovenstaande tast geenszins de voorschriften en procedures van de verdragen en van de rapporten van Luxemburg en Kopenhagen over de politieke samenwerking aan. De Commissie oefent in de verschillende vergaderingen, welke in de voorafgaande paragrafen zijn genoemd, haar bevoegdheden uit en speelt de rol die haar wordt toegekend door deze teksten.

Buitenlandse politiek

4. In het perspectief van de Europese eenwording bevestigen de regeringsleiders opnieuw hun wil om geleidelijk gemeenschappelijke standpunten vast te leggen en op alle onderdelen van de internationale politiek, waar de belangen van de Europese Gemeenschap in het geding zijn, een op elkaar afgestemde diplomatie te voeren.
De voorzitter treedt op als woordvoerder van de Negen en is op diplomatiek vlak hun spreekbuis. Hij ziet erop toe dat het noodzakelijke overleg altijd tijdig plaatsvindt.
Gezien de steeds belangrijker wordende rol van de politieke samenwerking bij de opbouw van Europa, dient het Europese Parlement daarbij steeds nauwer te worden betrokken, onder meer via antwoorden op de vragen die parlementsleden aan de voorzitter stellen over de werkzaamheden inzake politieke samenwerking.

Solidariteit

5. De regeringsleiders achten het noodzakelijk de solidariteit der Negen te versterken door-verbetering van de communautaire procedures, door het tot stand brengen van nieuwe gemeenschappelijke beleidsvormen in nog nader vast te stellen sectoren, alsook door de toekenning aan de instellingen van bevoegdheden tot handelend optreden waar dat nodig is.

Raad

6. Om de Raad van de Gemeenschap beter te doen functioneren, menen zij dat moet worden afgestapt van de gewoonte om te eisen dat alle besluiten unaniem worden goedgekeurd door alle lidstaten, ongeacht hun onderscheiden standpunt ten aanzien van de op **28** januari **1966** te Luxemburg vastgestelde conclusies.

7. Aan de permanente vertegenwoordiger zal meer armslag worden gegeven, in die zin dat zij alleen de belangrijkste politieke problemen aan de Raad voorleggen. Hiertoe zullen de door elke lidstaat nodig geachte schikkingen worden getroffen, teneinde de rol van de permanente vertegenwoordigers te versterken en hen te betrekken bij de voorbereiding van de nationale standpunten over Europese zaken.

Vlnr min Rumor en prem Moro (Italië); min FitzGerald en prem Cosgrave (Ierl); pres Giscard en min Sauvagnargues (Fr) Commissievoorz Ortoli en bondskanselier Schmidt

Verdrag van Rome

8. Voorts achten zij het van belang, gebruik te maken van de bepalingen van het verdrag van Rome. op grond waarvan de uitvoerings- en beheersbevoegdheden die voortvloeien uit communautaire verordeningen, aan de Commissie kunnen worden toegekend.

9. De samenwerking tussen de Negen op terreinen die buiten het toepassingsgebied van de verdragen liggen, zal worden voortgezet in die sectoren waar zij reeds is ingezet. Zij moet door de vertegenwoordigers der regeringen die, telkens wanneer dat mogelijk is, in het kader van de Raad bijeenkomen, worden uitgebreid tot andere gebieden.

Paspoort

10. Er zal een werkgroep worden opgericht om een studie te maken van de mogelijkheid om een paspoortenunie in te stellen en, vooruitlopend daarop. om een uniform paspoort in te voeren.
Dit project dient zo mogelijk voor **31** dec. **1976** te worden voorgelegd aan de regeringen der lid-staten. Het zal met name een regeling 'bevatten voor een etappegewijze harmonisatie van de vreemdelingenwetgeving alsmede voor de afschaffing van de paspoortencontrole binnen de Gemeenschap.

11. Een andere werkgroep zal tot taak krijgen na te gaan onder welke voorwaarden en binnen welke termijnen aan de burgers van de negen lid-staten speciale rechten kunnen worden toegekend als lid van de Gemeenschap,

Verkiezingen

12. De regeringsleiders hebben geconstateerd dat het in het verdrag vastgelegde doel, te weten algemene verkiezingen voor het Europese Parlement, zo spoedig mogelijk dient te worden verwezenlijkt. Op dit punt zien zij niet belangstelling de voorstellen van het Europese Parlement tegemoet, waarover de Raad dan in **1976** zou moeten beslissen. In dat geval zouden er vanaf **1978** rechtstreekse algemene verkiezingen moeten plaatsvinden. Aangezien het Europese parlement is samengesteld uit vertegenwoordigers van de volkeren van de staten die in de Gemeenschap verenigd zijn, dient elk volk op een passende wijze vertegenwoordigd te zijn.
Het Europese Parlement wordt betrokken bij de ontwikkeling van de Europese opbouw. De regeringsleiders zullen terdege rekening houden met de opvattingen, die zij het Europese parlement in oktober **1962** verzocht hebben dienaangaande naar voren te brengen.
De bevoegdheden van het Europese Parlement zullen worden uitgebreid, met name via verlening van bepaalde bevoegdheden in het wetgevingsproces van de Gemeenschappen.

Verklaring Britse delegatie

De Britse eerste-minister heeft verklaard dat de Britse regering geenszins de regeringen van de overige acht lid-staten wil verhinderen vorderingen te maken met de rechtstreekse algemene verkiezingen voor het Europese Parlement. De Britse regering kan zich over het voorstel niet uitspreken voordat de heronderhandelingen zijn voltooid en de resultaten daarvan aan het Britse volk zijn voorgelegd.

Verklaring Deense delegatie

De Deense delegatie kan in dit stadium niet toezeggen de algemene verkiezingen in **1978** in te voeren.

13. De regeringsleiders constateren dat het proces van omvorming van het geheel der betrekkingen tussen de lid-staten reeds begonnen is, conform de besluiten die oktober **1972** te Parijs werden genomen. Zij zijn vastbesloten op die weg nieuwe vooruitgang te boeken.
In dat perspectief achten zij het dienstig dat de Negen zo spoedig mogelijk overeenstemming bereiken over een algemene conceptie van de Europese Unie. In dat verband bevestigen zij, conform de verzoeken van de Parijse conferentie van staatshoofden en regeringsleiders van

1972, het belang dat zij hechten aan de verslagen van de Europese instellingen.
Zij verzoeken het Europese Parlement, de Commissie en het Hof van Justitie de indiening van hun verslagen te bespoedigen en deze nog voor het einde van het eerste halfjaar 1975 uit te brengen. Zij zijn overeengekomen, de heer Tindemans. eerste-minister van het koninkrijk België, op te dragen om vcor eind 1975 aan de regeringsleiders een syntheseverslag uit te brengen, daarbij uitgaande van de verslagen der instellingen en van het overleg dat hij zal plegen met de regeringen en de kringen die representatief zijn voor de openbare mening binnen de Gemeenschap.

Economische en monetaire unie

14. Na te hebben geconstateerd dat het wegens de interne en internationale wisselvalligheden niet mogelijk is geweest Op alle punten de verwachte vooruitgang te boeken bij de verwezenlijking van de economische en monetaire unie, bevestigen de regeringsleiders dat hun wil in dezen niet is verslapt en dat zij blijven streven naar het doel dat zij zich hebben gesteld tijdens de conferenties van Parijs

Convergentie economische politiek tidstaten

15. De regeringsleiders hebben gesproken over de economische situatie in de wereld en in de Gemeenschap.

16. Zij hebben geconstateerd dat de verhoging van de energieprijs de inflatore tendensen versterkt, de tekorten op de betalingsbalansen doet toenemen en de dreiging van een algemene recessie accentueert.
De mutaties die de ruilvoet daardoor ondergaat, dwingen de lid-staten hun produktiestructuur opnieuw te oriënteren

17 De regeringsleiders bevestigen dat het doel van de economische politiek de inflatiebestrijding en de verdediging van de werkgelegenheid blijft.
Voor het welslagen van dit beleid zal de medewerking der sociale partners een essentiele factor vormen Zij zijn van mening dat er in de huidige omstandigheden een hoge prioriteit moet worden toegekend aan een op stabilisatie gericht stimuleringsbeleid, dat wil zeggen aan een actie ter voorkoming van een algemene economische recessie en tevens tot herstel van de stabiliteit
Deze actie moet worden gevoerd onder uitsluiting van elke vorm van protectionisme, dat, vanwege de kettingreactie die het teweegbrengt, de eoonomische opleving in gevaar zou kunnen brengen.
De lidstaten met een overschot op de betalingsbalans moeten een economisch beleid voelen, dat gericht is op stimulering van de interne vraag en op handhaving van een hoog werkgelegenheidsniveau, zonder evenwel nieuwe inflatore impulsen te geven Daardoor kunnen landen met grote betalingsbalanstekorten gemakkelijker een beleid voeren waarbij zij, zonder protectionistische maatregelen te nemen, een bevredigend werkgelegenheidsniveau, 'n stabilisering van de kosten en een verbetering van hun buitenlandse rekening kunnen bereiken

Nederland

18. Gezien de inspanningen die moeten worden geleverd door landen met een overschot, begroeten de regeringsleiders de reeds door de Nederlandse regering getroffen maatregelen op het gebied van de economische politiek als een stap in de goede richting
Voorts hebben zij met voldoening kennis genomen van een door de regering van de Bondsrepubliek Duitsland overwogen conjunctuurprogramma met name voor wat betreft het geven van een nieuwe impuls aan de overheids- en privé-investeringen, en van het voornemen van de Belgische regering ook soortgelijke stappen te ondernemen
Zij hebben met voldoening kennis genomen van de maatregelen die de landen met een tekort hebben getroffen om concurrerend te blijven teneinde aldus een beter evenwicht van de betalingsbalans tot stand te krijgen en het werkgelegenheidsniveau te verbeteren.

Convergentie

19 Met inachtneming van de specifieke situatie van elk der lidstaten van de Gemeenschap — waardoor een eenvormig beleid onaangepast zou zijn — hebben de regeringsleiders gewezen op de dringende noodzaak van het gemeenschappelijk vaststellen van het toekomstige beleid
Deze convergentie is slechts zinvol als zij wordt ingegeven door communautaire solidariteit en gebaseerd is op permanente en doelmatige overlegprocedures De ministers van economische zaken en financien krijgen tot taak deze beleidslijnen in het kader der communautaire procedures ten uitvoer te leggen.

20. Het is duidelijk dat dit beleid in al zijn vormen slechts werkelijk kan functioneren wanneer de voornaamste geindustrialiseerde landen in de wereld een halt kunnen toeroepen aan de opkomende tendens tot recessie
In dat verband hebben zij met voldoening kennis genomen van het verslag dat de kanselier van de Bondsrepubliek Duitsland heeft uitgebracht over zijn besprekingen met de president van de Verenigde Staten
Zij wensen dat de president van de Franse republiek tijdens zijn komende ontmoeting met president Ford namens de Gemeenschap wijst op het belang van convergentie van het economische beleid van alle geindustrialiseerde landen volgens de hierboven uiteengezette richtsnoeren
Zij wensen eveneens dat de Gemeenschap en de lidstaten bij toekomstig internationaal overleg en in de bevoegde internationale organen dezelfde handelwijze volgen

Gatt

21. De Gemeenschap zal blijven bijdragen tot de harmonische ontwikkeling van de wereldhandel, met name ten opzichte van de ontwikkelingslanden, en zal daartoe constructief meewerken aan de handelsbesprekingen in het GATT, waarvan zij hoopt dat ze binnenkort op actieve wijze worden voortgezet.

Regionaal beleid

22. De regeringsleiders besluiten dat het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling, waarmee de verkleining wordt beoogd van de voornaamste regionale onevenwichtigheden in de Gemeenschap, die het gevolg zijn van o m de overheersende rol van de landbouw, industriële mutaties en een structureel gebrek aan werkgelegenheid, per 1 januari 1975 door de instellingen van de Gemeenschap in werking zal worden gesteld

23. In 1975 krijgt het Fonds 300.000.000 rekeneenheden (die een waarde hebben van de Amerikaanse dollar van voor de devaluaties der laatste Jaren. red) toegewezen en voor 1976 en 1977 jaarlijks 500 000 000 rekeneenheden, d w z in totaal 1 300 000 000 rekeneenheden

24 Van deze 1 300 000 000 rekeneenheden zal een bedrag tot 150 000 000 rekeneenheden worden gefinancierd met kredieten van het EOGFL (afdeling orientatie) die momenteel niet zijn benut (Het EOGFL is het Europese landbouwfonds, red)
De middelen van het fonds worden, conform het door de Commissie uitgewerkte schema, als volgt verdeeld
België 1,5 procent, Denemarken 1,3 procent, Frankrijk 15 procent; Ierland 6 procent, Italie 40 procent, Luxemburg 0,1 wrocent: Nederland 1 7 procent, Bondsrepubliek Duitsland 6,4 procent; Verenigd Koninkrijk 28 procent
Aan Ierland wordt echter nog een bedrag van 6 000 000 rekeneenheden toegewezen dat in mindering wordt gebracht op het aandeel van de overige lidstaten, met uitzondering van Italië

Werkgelegenheid

25 Bij de strijd tegen de inflatie, de dreigende recessie en de werkloosheid, zoals hierboven omschreven, dient rekening te worden gehouden met de eisen van een maatschappelijk beleid gericht op vooruitgang en rechtvaardigheid, zoniet bestaat er weinig kans dat de sociale partners, zowel op nationaal als op communautair vlak, met deze strijd instemmen en er hun medewerking aan verlenen.
De regermgsleiders wijzen er in dit verband op dat het economisch en sociaal comité een belangrijke rol kan spelen teneinde de sociale partners te betrekken bij de vaststelling van de doelstellingen van de Gemeenschap
In de eerste plaats dient op krachtige en gecoördineerde wijze op communautair niveau actie gevoerd te worden op het gebied van de werkgelegenheid. Dit houdt in dat de lidstaten, samen met de betrokken organisaties op passende wijze hun werkgelegenheidsbeleid op elkaar afstemmen en dat zij de prioritaire doelstellingen, die bereikt moeten worden, vaststellen

26 De Raad van de Europese Gemeenschappen zal te zijner tijd, in het licht van de aanvaarding en met inachtneming van de problemen van de regio's en de categorieën werknemers, die het meest worden getroffen door werkgelegenheidsvraagstukken, nagaan of, en zo ja in welke mate, de middelen van het Sociale Fonds moeten worden verhoogd.

27 In de overtuiging dat in deze tijd van economische moeilijkheden in het bijzonder de nadruk dient te worden gelegd op sociale maatregelen bevestigen de regeringsleiders het belang dat zij hechten aan de verwezenlijking van de maatregelen, die vervat zijn in het sociale actieprogramma waaraan de Raad met zijn resolutie van 21 januari 1974 zijn goedkeuring heeft gehecht.

28 De regeringsleiders stellen zich ten doel de sociale bescherming die door iedere lidstaat wordt geboden, opwaarts te harmoniseren, zonder dat dit inhoudt, dat de vigerende maatschappelijke stelsels identiek moeten worden

Energie

29. De regeringsleiders hebben de energiekwestie besproken en daarbij tevens de belangrijkste financiele problemen waarmee de Gemeenschap en trouwens de

gehele wereld dientengevolge te kampen heeft.

30. Zij hebben er voorts nota van genomen dat de ministers voor energie van de landen van de Gemeenschap elkaar op 17 december zullen ontmoeten

31. Bewust van het fundamentele belang van de energiekwestie voor de wereldeconoinie, hebben de regeringsleiders gesproken over de mogelijkheden voor samenwerking tussen aardolie-exporterende en aardolie-importerende landen. Zij hebben een uiteenzetting van de bondskanselier hieromtrent aangehoord

32. De regeringsleiders hechten zeer veel belang aan de komende ontmoeting van de president van de Verenigde Staten en de president van de Franse republiek.

33 Onder verwijzing naar de resolutie van de Raad van 17 september **1974** hebben de regeringsleiders de communautaire instellingen uitgenodigd zo spoedig mogelijk een gemeenschappelijk energiebeleid uit te werken en ten uitvoer te leggen

Brits lidmaatschap

34 De eerste minister van het Verenigd Koninkrijk heeft meegedeeld tot welke basis Hare Majesteits regering de onderhandelingen over de handhaving van het Britse lidmaatschap benadert en heeft daarm gezegd aan welke specifieke problemen de Britse regering het grootste belang hecht

35. De regeringsleiders herinneren aan de bij de toetredingsonderhandelingen door de Gemeenschap afgelegde verklaring dat ,,indien zich onaanvaardbare situaties mochten voordoen, het bestaan van de Gemeenschap zelf zou eisen dat de instellingen daarvoor een rechtvaardige oplossing vinden"

36. Zij bevestigen dat het systeem der eigen middelen een van de grondbeginselen van de economische integratie van de Gemeenschap vormt

37 Zij nodigen de instellingen van de Gemeenschap (de Raad en de Commissie) uit om zo spoedig mogelijk een algemeen toepasselijk correctiesysteem uit te werken, dat in het kader van het stelsel der eigen middelen en in overeenstemming met de normale werking daarvan, op basis van objectieve criteria en met machtneming van de ter zake door de Britse regering gedane suggesties, kan verhmderen dat zich tijdens de periode waarin de economieën der lidstaten naar elkaar toe groeien, eventueel situaties voordoen die onaanvaardbaar voor een lidstaat en onverenigbaar met het soepel functioneren van de Gemeenschap zijn.

Voorbereiding top

De voorbereiding van de topontmoeting van **9** en 10 december heeft enkele maanden in beslag genomen.
In Brussel vergaderden de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten over actuele gemeenschappelijke problemen zoals inflatie, monetaire samenwerking, regionale politiek en gemeenschappelijk energiebeleid.
In Parijs kwamen de directeuren-generaal politieke zaken van de ministeries van buitenlandse zaken regelmatig bijeen met als waarnemers officiële EG-vertegenwoordigers en afgezanten van de Commissie om over de institutionele problemen te spreken.
Aanleiding tot deze activiteiten was de rede die de Franse president Giscard d'Estaing op 27 augustus voor de Franse televisie hield

De president zei o.a.:

Behalve binnenlandse maatregelen tot omvorming van de Franse maatschappij zou ik willen spreken over een fundamenteel extern (op het buitenland gericht) optreden: de organisatie van de politieke unie van Europa. Daarbij vragen twee grote gebeurtenissen de aandacht — in de eerste plaats de wisseling van president in de Verenigde Staten. Ter gelegenheid van deze verandering hebben de vertrekkende en de nieuwe president redevoeringen afgestoken die gewijd waren aan de binnenlandse en buitenlandse politiek, en in geen van deze redevoeringen werd het woord Europa zelfs maar uitgesproken.
Aan de andere kant waren er de gebeurtenissen op Cyprus waar twee landen die met de Europese Economische Gemeenschap geassocieerd zijn tegenover elkaar staan. Griekenland waaraan wij een groot deel van onze beschaving te danken hebben, wat de liefde van Frankrijk voor dat land verklaart, en ook Turkije, dat geassocieerd is aan de EG. Het is gebleken dat de huidige stand van de organisatie van de wereld en van Europa het niet mogelijk maakt een dergelijk conflict te vermijden.
Ik maak uit deze twee gebeurtenissen twee gevolgtrekkingen: ten eerste dat Europa wanneer het zich moet organiseren slechts op zichzelf is aangewezen en ten tweede dat de moderne wereld pas werkelijk een moderne wereld zal zijn als de wereldkaart niet meer in plaats van Europa een eenvoudige scheur vertoont.
Daarom zal Frankrijk in de loop van de komende maanden initiatieven nemen voor de politieke organisatie van Europa.
In de loop van de komende weken zal Frankrijk een bepaald aantal maatregelen voorstellen voor een hervatting van de monetaire en economische unie van Europa, maar ik heb ook het voornemen mij tot de Europese staatshoofden en regeringschefs van de Europese landen te wenden, onze partners en vrienden, om hen voor te stellen gezamenlijk tijdens de periode van het Franse voorzitterschap na te denken over de agenda en de methoden van verwerkelijking van de politieke unie van Europa.

De Westduitse bondskanselier Schmidt was de eerste van de Westeuropese regeringsleiders die op het initiatief van de Franse president aeageerde Schmidt was op **2** en **3** september in de Franse hoofdstad voor gesprekken met Giscard d'Estain. Hoewel officieel niets werd meegedeeld over wat de beide staatslieden hadden besproken, werd algemeen aangenomen dat men zich vooral had geconcentreerd op de poging Europa politiek te doen herleven
Op **3** september sprak Schmidt voor de Westduitse televisie Hij zei te verwachten dat er nog in **1974** een bijeenkomst zou worden gehouden van de staatshoofden en regeringschefs van de EG.
Ook op het Europese topdiner dat op 14 september in Parijs werd gehouden (pag 693/3) werd gesproken over een eventueel nieuw topoverleg tussen de EG-leiders om aan de politieke samenwerking nieuwe impulsen te geven
Nader informeel overleg over een mogelijke top vond op 15 oktober in de Franse ambassade te Luxemburg plaats tussen een aantal Europese ministers
Minister Callaghan sprak zich bij die gelegenheid duidelijk uit voor het houden van een topoiitmoeting, die zich dan zeker met de Britse positie in de Gemeenschap zou moeten bezaghouden Callaghan zei dat er ook gesprokeii moest worden over een grotere intergouvermentele samenwerking in de Gemeenschap.
Ook de Belgische minister van buitenlandse zaken, Van Elslande, roerde dit onderwerp aan Hij zei dat er op de eventuele topontmoeting gesproken zou moeten worden over institutionele vernieuwingen, zoals bijv de mogelijkheid van het houden van .,uitgebreidere raden", waaraan wordt deelgenomen door regeringschefs.
Van Nederlandse zijde voelde men daar niet zoveel voor, blijkens een uitlating van minister Van der Stoel. Hij zei' ,,Ik kan er mee akkoord gaan als de topconferentie een stimulans geeft aan het Europese integratieproces, maar, voor de rest handen af van de instituties".

Uitnodiging Giscard d'Estaing, initiatief instelling Europese Raad

Op 24 oktober kwam de Franse president met concretere mededelingen
Tijdens een persconferentie in het Elysée nodigde hij de regeringsleiders **van** de acht andere landen van de EG uit eind november of begin december in Parijs bijeen te komen voor een topconferentie.
Het doel van een dergelijke bijeenkomst moest zijn dat de Negen een gezamenlijke visie vormen voor de toekomst van Europa in de huidige economische crisis.
Europa moet overwegen hoe het over een paar jaar gesteld zal zijn met zijn betalingsbalans, de energievoorziening, de grondstoffenaanvoer en de arbeidsmarkt, waarbij rekening moet worden gehouden met de waarschijnlijkheid van slechts beperkte economische groei in de komende jaren
Hij verklaarde verder er voorstander van te zijn dat de Europese regeringsleiders ieder jaar enkele malen bijeen komen om de vooruitgang naar politieke eenwording van Europa te bespreken en de nooazakelijke maatregelen te treffen, waarover politieke overeenstemming nodig is.
Hij bevestigde er voorstander van te zijn dat het besluitvormingproces binnen de ministerraad van de EG wordt vergemakkelijkt. Zo zouden beslissingen met meerderheid van stemmen moeten worden genomen, zolang nationale belangen hierdoor niet werden geschaad.

De mogelijke topconferentie kwam ook ter sprake op een bijeenkomst van Europese socialistische leiders te Den Haag op 2 en **3** november. Bij die gelegenheid bleek dat er nogal wat meningsverschil bestond tussen de Westdiiitse socialist bondskanselier Schmidt en de andere socialistische leiders, waaronder premier Den Uyl, over de rol en de betekenis van de Europese instellingen, m.n. de Europese commissie. Vooral Den Uyl bepleitte een versterkmg van de rol van het Europese parlement en zag in de toekomst voor de Commissie een rol als een soort Europese regering weggelegd.
In het weekend van 9 en **10** november vond een ontmoetmg plaats tussen de Westduitse minister Genscher en zijn Franse ambtgenoot Sauvagnargues in Parijs en tussen Genscher en de Britse minister Callaghan in Bonn. Gesproken werd over de komende top.
Op **20** november bevestigde een woordvoerder van de Franse regermg dat de topontmoeting op 9 en **10** december in Parijs zou plaatsvinden
*(NRC/H'blad, **Le** Monde, NZZ, Europa van Morgen)*

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

REDE FORD OVER ENERGIEVRAAGSTUKKEN

Op een internationale conferentie over energievraagstukken in Detroit, waaraan door afgevaardigden uit 68 landen werd deelgenomen, hield president Ford op 23 sept. een rede, waarin hij het Amerikaanse standpunt terzake van de heersende energieproblemen uiteenzette.
De Amerikaanse wresident sprak de rede uit op dezelfde dag, waarop in de Algemene Vergadering van de VN minister van buitenlandse zaken Kissinger aandrong op verlaging van de olieprijzen (pag. 791/1-1974). Onderstaand fragmenten uit de rede van president Ford:

(...) „De verwachting van een verzekerde voorziening van energie is nu in twijfel gesteld. De repercussies worden wereldwijd gevoeld. Vandaag, bij de opening van deze conferentie, zijn wij vastbesloten leiding te verschaffen aan een wereld in crisis. (...)
(...) Iedereen kan nu het vernietigende effect van de stijgingen van de energieprijzen zien on ieder aspect van de wereldeconomie. Het voedselprobleem, het inflatieprobleem, het monetaire probleem en andere grote problemen zijn verbonden met het alles doordringende energieprobleem.
Het Amerikaanse antwoord op het olie-embargo en recente olieprijs- en produktiebeslissingen heeft de vorm aangenomen van een actieprogram onder de algemene naam „projectonafhankelijkheid". Dit geïntegreerde binnenlandse energieprogram streeft er op verschillende manieren naar Amerikaans verbruik te verminderen en de produktie te verhogen.
Functionarisen van mijn regering zullen deze conferentie meer volledig onze vastbeslotenheid om energie-onafhankelijkheid te bereiken beschrijven. Wij zullen harde stappen nemen om de graad van zelfvoorziening te bereiken, die nodig is om vernietiging van onze economie te vermijden. Wij zullen zeker stellen, dat er warmte is voor onze huizen en energie voor de mensen, die in onze fabrieken werken. Dit betekent niet invoer nul.
(...) Zelfs als er geen politieke tussenkomst in de produktie en distributie van olie zou zijn geweest, zouden de naties nog geconfronteerd zijn met het probleem voldoende olie tegen redelijke prijzen te vinden om voort te gaan met de modernisering van de wereld.
Onze behoeften, toen en nu, aan energie groeien veel sneller dan ons vermogen om het te produceren. Maar, daarenboven, ondervonden de meeste geïndustrialiseerde naties direct het effect van het olie-embargo, dat het probleem grotelijks intensiveerde. Alle naties zijn getroffen door de prijsverhogingen.
Wanneer naties hun natuurlijke hulpbronnen als politieke wapens tegen anderen gebruiken is het resultaat menselijk lijden. Het is dan verleidelijk erover te speculeren, hoe veel beter de mensheid er aan toe zou zijn, als de natuur de vitale hulpbronnen meer gelijk over de wereld had verdeeld, daarbij elke natie zelfvoorzienend makend. Maar misschien had de natuur een beter idee. Omdat vitale hulpbronnen ongelijk verdeeld zijn zijn de naties gedwongen te kiezen tussen conflict en samenwerking.
In de hele geschiedenis zijn naties ten oorlog getrokken voor natuurlijke voordelen zoals water of voedsel of geschikte wegen te land of ter zee. Maar in het nucleaire tijdperk, wanneer elk plaatselijk conflict kan escaleren tot een wereldwijde catastrofe, brengt oorlog onaanvaardbare risico's voor de hele mensheid met zich mee.
Nu, meer dan in enig tijdperk in de geschiedenis van de mensheid, moeten de naties het feit aanvaarden en er vreedzaam mee leven, dat zij elkaar nodig hebben. De naties moeten overgaan tot internationale samenwerking als het beste middel om klaar te komen met de ongelijke verdeling van hulpbronnen.
De Amerikaanse buitenlandse politiek berust op twee duidelijke actuele feiten:

— in de eerste plaats, in het nucleaire tijdperk is er geen redelijk alternatief voor internationale samenwerking.

— in de tweede plaats, hoe meer de wereld vooruitgaat en moderniseert, des te meer hebben de naties elkaar nodig.

Zoals u weet is een thema van de buitenlandse politiek „internationale samenwerking in een onderling afhankelijke wereld". Waarom is dan ons binnenlandse energieprogram project onafhankelijkheid genoemd? Zoals ik het zie passen en werken nationale voorziening en internationale interdependentie te zamen. Geen natie kan deel uitmaken van de moderne wereld en voor zich zelf leven. Geen natie heeft, of kan binnen zijn grenzen hebben, alles, dat nodig is voor een vol en rijk leven voor zijn mensen. Onafhankelijkheid kan niet isolatie betekenen. Het doel van project onafhankelijkheid is niet om de VS apart van de rest van de wereld te zetten. Het is om de VS in staat te stellen meer effectief zijn rol te spelen in de inspanning van de wereld om meer energie te produceren. Project onafhankelijkheid zal proberen nieuwe manieren te vinden het gebruik van energie te verminderen en de produktie te vergroten. Naar de mate, waarin wij slagen, zal de wereld profijt trekken. Er zal even zo veel energie meer voor anderen beschikbaar zijn.
(...) Soevereine naties proberen afhankelijkheid te vermijden van andere naties, die hun eigen hulpbronnen ten koste van anderen exploiteren. Soevereine naties kunnen niet toestaan, dat hun politiek wordt gedicteerd, of hun lot beslist, door kunstmatig manipuleren en vervorming van de wereldmarkt voor grondstoffen. Niemand kan de mate van schade voorzien, noch het einde van de rampzalige gevolgen, als naties weigeren de gaven van de natuur te delen voor het welzijn van de hele mensheid.
Ik vertelde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties vorige week dat „de poging door enig land om een grondstof voor politieke doeleinden te gebruiken onvermijdelijk andere landen zal verleiden hun grondstoffen voor hun doeleinden te gebruiken".
Er zijn drie wegen, waarbij dit gevaar kan worden vermeden. Eén, elke natie moet besluiten zijn bronnen niet te misbruiken. Twee, elke natie moet zijn eigen energiebronnen volledig benutten. Drie, elke natie moet met anderen samengaan in coöperatieve inspanningen om zijn kwetsbaarheid op energiegebied te verminderen. Terwijl wij zo handelen, benadrukken wij, dat onze handelingen niet zijn gericht tegen enige andere natie, maar alleen gedaan worden om de condities van internationale orde en welzijn te handhaven.
(...) Als president bied ik Amerika's partnerschap aan aan iedere andere natie, die bereid is deel te nemen in een gemeenschappelijke inspanning om de geest uit te breiden, die voortvloeit uit de energieconferentie van Washington. (...)
(...) Tenslotte moet een wereldwijde strategie er naar streven brandstofprijzen te bereiken, die een sterke prikkel vormen voor de producenten, maar die niet op ernstige wijze de economieën van de gebruikers in de war brengen. Wij erkennen de verlangens van de producenten om een fatsoenlijke prijs te verdienen voor hun olie als een middel om hun eigen economieën te helpen ontwikkelen. Maar exorbitante prijzen kunnen alleen de wereldeconomie verwringen, het risico lopen van wereldwijde depresste en dreigen de ineenstorting teweeg te brengen van orde en veiligheid in de wereld. (...) (USIS)

BIJEENKOMSTEN ENERGIE COÖRDINERINGSGROEP. INSTELLING INTERNATIONAAL ENERGIE AGENTSCHAP

Op de energieconferentie in Washington begin dit jaar, belegd op initiatief van de VS (pag. 388/3 e.v.-1974), is door twaalf van de dertien deelnemende landen — Frankrijk deed niet mee — een coördineringsgroep ingesteld (pag. 391/2-1974).

Deze groep had o.m. tot opdracht een distributieschema voor ruwe olie Op te stellen voor het geval zich een nieuwe oliecrisis zou voordoen. De Franse weigering hieraan mee te doen was gebaseerd op de vrees, dat een dergelijke organisatie van olieverbruikende landen zou leiden tot confrontatie met de Arabische olieproducerende landen (zie ook pag. 801/2-1974).

De coördineringsgroep is verschillende malen bijeen geweest (pag. 391/2 en 564/2-1974). Na de gemelde vergaderingen waren er nog bijeenkomsten op 19 en 20 sept., 4 okt. en 22 okt.

In deze vergaderingen, geleid door de Belgische diplomaat Davignon, directeur-generaal van de afdeling politieke zaken van het ministerie van buitenlandse zaken in Brussel, is het gelukt een overeenkomst op te stellen, waarvan de volgende elementen de belangrijkste zijn.

De twaalf landen zijn het eens geworden over de opstelling van een Internationaal Energie Programma (IEP), dat zal worden uitgevoerd door een Internationaal Energie Agentschap (IEA), dat wordt ondergebracht bij de OESO in Parijs. Toetreding tot het IEA door andere OESO-landen is mogelijk.

Het IEA organiseert de energie-politieke samenwerking van de deelnemende landen op lange termijn en stelt richtlijnen op voor de samenwerking met energieproducerende landen en energieverbruikende landen uit de Derde Wereld.
Bovendien organiseert het IEA een oliedistributieschema in het geval van een oliecrisis. De regels voor een crisisgeval zijn de volgende:
In geval een embargo tegen een deelnemend land wordt ingesteld moet het bij een leverantievermindering tot 7% de gevolgen door een verbruiksvermindering zelf opvangen. Bij leverantiebeperkingen van meer dan 7% moeten, onder toezicht van en gecoördineerd door het IEA, de deelnemende landen voor compenserende leveranties zorgen.
Wordt de hele groep van deelnemende landen geboycot, dan wel een meerderheid van de deelnemende landen, dan moeten beperkingen tot 7% door verbruiksverminderingen worden opgevangen. Bij beperkingen in de toevoer tot 12% moeten door nationale maatregelen verbruiksbeperkingen tot 10% worden toegepast. De overblijvende 2% moet uit de voorraden komen. Wanneer de voorraden met meer dan 50% zijn verminderd, wordt begonnen met grensoverschrijdende toewijzingen.
De verhindering van dergelijke toewijzingen kan alleen met een gekwalificeerde meerderheid van negen landen en 60% van de stemmen worden bereikt. In het geval van een boycot van één land is zelfs een meerderheid van 10 landen nodig. Alle deelnemende landen te zamen beschikken over 136 stemmen. Elk land heeft drie stemmen plus een aantal stemmen, dat gerelateerd is aan de omvang van het olieverbruik. Deze extra stemmen variëren tussen de nul (Luxemburg) en de 50 (VS). Op deze wijze beschikken de VS over 53 stemmen. Een land als Japan heeft 18 stemmen. De acht deelnemende EG-staten beschikken te zamen over 42 stemmen; zou Frankrijk meedoen, dan wordt dit 52 stemmen. De stemverdeling is dusdanig georganiseerd, dat zomin de EG tegenover de VS als de VS tegenover de EG over een veto beschikt.

Overleg met oliemaatschappijen

Op 23 en 24 okt. voerden vertegenwoordigers van verschillende oliemaatschappijen in Londen overleg met de coördineringscommissie over het IEP. Centraal in het overleg stond het oliedistributieschema in geval van een crisis.

De aan het overleg deelnemende. oliemaatschappijen waren: Exxon, Koninklijke Shell, Texaco, Standard Oil of California, Mobil Oil, Gulf Oil, BP, Petrofina, Veba Gelsenberg, ENI en een Japanse onderneming.
Besloten werd, dat de aan het IEP deelnemende landen een inlichtingensysteem zouden opstellen, dat een permanent karakter zou hebben, dus ook onder normale marktverhoudingen zou functioneren.
In het inlichtingensysteem moeten worden opgenomen gegevens betreffende de financiële en kapitaalstructuur van de maatschappijen, gedane investeringen, overeenkomsten over de toegang tot oliebronnen, produktie, verkopen van ruwe olie aan derde ondernemingen, voorraden, kosten van de ruwe olie en de derivaten, prijzen, incl. bedrijfsinterne verrekeningsprijzen, en andere, door de deelnemende landen eenstemmig besloten gegevens.
De deelnemende landen verplichten zich de gegevens zo te bewaren en door te geven, dat de concurrentieverhoudingen niet worden geschaad.
Uitgesloten van het informatiesysteem zijn o.m. gegevens betreffende patenten en merken, wetenschappelijke en technologische processen en geologische en geofysische gegevens.

Noorwegen treedt uit IEA. Verdragsondertekening. Oostenrijk, Spanje, Zweden. Zwitserland en Turkije treden toe

De Noorse regering. een van de oorspronkelijke twaalf deelnemers aan het overleg over IEP en IEA, besloot op 31 okt. niet aan IEP en IEA mee te doen, wel echter te willen meewerken in een andere vorm. In het verdrag wordt de positie van Noorwegen nu omschreven als „actief niet-lid". Reden voor het besluit as ontevredenheid over de regels betreffende de stemverdeling. De Noorse regering acht die niet geschikt voor een olie-uitvoerend land als Noorwegen.

De raad van de OESO besloot op 15 nov. binnen het raam van de organisatie het IEA in te stellen. Het verdrag hierover werd op 18 nov. op de zetel van de OESO in Parijs ondertekend. Ondertekenaars waren de elf overgeblevenen van de oorspronkelijke groep van twaalf — acht EG-landen zonder Frankrijk, de VS, Canada en Japan — plus vijf andere landen, die in de loop van okt. om het lidmaatschap hadden gevraagd, t.w. Oostenrijk, Spanje, Zweden, Zwitserland en Turkije.

De drie neutrale landen — Oostenrijk, Zweden en Zwitserland — gaven bij deze gelegenheid neutraliteitsverklaringen af.

Aansluitend werd het Directorium van het IEA samengesteld. Voorzitter werd Etienne Davignon; Uitvoerend directeur werd Ulf Lantzke (Bondsrepubliek), voordien speciaal adviseur in energiekwesties van de secretaris-generaal van de OESO.
Nu de groep tot 16 landen was uitgebreid, was de stemverdeling iets gewijzigd. Basis bleef het systeem van drie stemmen voor elk land plus een aantal stemmen, afhankelijk van de omvang van het olieverbruik. Deze extra stemmen zijn nu als volgt verdeeld:

Bondsrepubliek 11, Oostenrijk 4, België 5, Canada 8, Denemarken 4, Spanje 5, VS 51, Ierland 3, Italië 9, Japan 18, Luxemburg 3, Nederland 5, Groot-Brittannië 9, Zweden 5, Zwitserland 4 en Turkije 4. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 564/2-1974)

MINISTER KISSINGER ROEPT OP TOT SAMENWERKING OLIEVERBRUIKENDE LANDEN

In een redevoering, die hij op 14 nov. in Chicago heeft uitgesproken, riep de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger op tot samenwerking van de geïndustrialiseerde olieverbruikende landen om het probleem van de hoge olieprijzen het hoofd te bieden.
West-Europa en Japan zouden met de VS moeten samenwerken om het getij in de wereldenergiecrisis te keren. Daartoe moeten de geïndustrialiseerde landen een nieuw programma aanvaarden, dat zowel het probleem van de oliebevoorrading ais dat van de kapitaaistromen zou bestrijken.
Het programma zou de volgende punten moeten omvatten:

Versnelling van de nationale programma's voor energiebesparing. In de eerste plaats door vermindering van de vraag, zodat de afhankelijkheid van geïmporteerde olie in de komende tien jaar daalt tot niet meer dan eenvijfde van het totale energieverbruik van de geïndustrialiseerde wereld; voortzetting van de ontwikkeling van nieuwe oliereserves en andere energiebronnen, waarbij de Verenigde Staten, Japan en West-Europa in steeds grotere mate moeten overgaan op het gebruik van kernenergie, kolen, gas en andere energiebronnen;
ontwikkeling van een programma voor bescherming tegen olie-noodsituaties en ter beveiliging van het internationale financiële systeem dat door de hoge olieprijzen onder zeer zware druk is komen te staan.
In dit verband stelde Kissinger voor om een gezamenlijke leen- en garantie-instelling in het leven te roepen die in 1975 en 1976 onder de geïndustrialiseerde landen de ongeveer 50 miljard dollar moet distribueren, die door de olielanden in het Westen worden geïnvesteerd.
Het geïndustrialiseerde Westen moet voortgaan de onderontwikkelde landen die het zwaarst door de hoge olieprijzen zijn getroffen, op ten minste het huidige niveau steun te verlenen.
Slechts wanneer de olieverbruikende landen ten minste enige gezamenlijke stappen tot een duurzame oplossing hebben genomen, kan een conferentie met de olieproducerende landen worden belegd voor het tot stand brengen van rechtvaardige en duurzame wederzijdse betrekkingen op lange termijn.
Kissinger wees er nog op dat de olieproducenten in staat zijn zonder enige belemmering de prijzen te manipuleren. „Zij trekken zich niets aan van onze alarmkreten over de rijkdom van de Westerse wereld", zo verklaarde hij.
„De enige manier om de olieproducerende landen de noodzaak van enige gematigdheid onder ogen te brengen, ligt in een krachtig, vastbesloten en eensgezind optreden van de Westerse landen om verdere pressie van producenten het hoofd te bieden."
Het is ten slotte onze vrijheid die op het spel staat, zei Kissinger, en alken door gezamenlijk optreden van de geïndustrialiseerde democratieën kan die worden gehandhaafd. (NRC/Hbladj

BELGIË

SAMENGAAN VAN LAMBERT EN BANK VAN BRUSSEL

De Bank van Brussel, de Bank Lambert en de maatschappij Brussel-Lambert, die reeds nauwe financiële banden hadden, hebben op 5 dec. medegedeeld dat zij hun hele gezamenlijke vermogen gaan onderbrengen in twee vennootschappen met daarboven een holdingmaatschappij. De operatie zal aldus leiden tot de oprichting van een grote bank en anderdeels van een grote ,,financiële maatschappij" die zich met dienstverlening aan ondernemingen zal bezighouden. De twee vennootschappen zullen onafhankelijk van elkaar hun beslissingen treffen, maar toch nauw samenwerken; zij zullen in de nieuwe combinatie evenveel gewicht hebben.

De bank ontstaat door het samengaan van de Bank van Brussel en de Bank Lambert en het nieuwe geheel zal ,,Bank van Brussel" heten. Voorzitter van de raad van beheer wordt ridder Jan de Spot; voorzitter van het directiecomité is Alexandre Lamfalussy De nieuwe bank zal een balanstotaal hebben van 376 miljard fr en nadert aldus zeer dicht de grootste Belgische bank, de Generale Bankmaatschappij.
De financiele dienstverleningsmaatschappij zal ,,Lambert Maatschappij" heten en krijgt van de vroegere holding Brussel-Lambert mee de financiele afdeling, de afdeling ondernemingsadvies, de commerciele afdeling, het vastgoed en bijna de hele portefeuille Voorzitter van de raad van beheer wordt graaf Jean-Pierre de Launoit
Boven de bank en de financiele maatschappij komt een holding die niets bezit dan een bijna 100-procentsbelang in de twee vennootschappen deze heet b v Brussel-Lambert, en zal het beslissingscentrum worden voor het algemeen beleid Voorzitter resp afgevaardigd beheerder zijn Louis Camu en baron Lambert.

NIEUWE LEIDING PARIBAS

Eind november werd bekendgemaakt dat de leiding van de *Bank van Parijs en de Nederlanden België* (Paribas) gewijzigd werd. Maurits Naessens (66) heeft zijn ontslag ingediend als voorzitter van de raad van beheer. Hij wordt opgevolgd door prof. Fernand Nédée, die ontslag neemt als afgevaardigde-beheerder van Cobepa, een met Paribas verwante holding.
Tevens wordt een directiecomité opgericht, belast met de dagelijkse leiding van de bank. Voorzitter van dat comité wordt Laurent van de Sompele; prof. Robert Vanes wordt ondervoorzitter. Van de Sompele, tot dusver beheerder-directeur-generaal, wordt nu afgevaardigd beheerder-directeur-generaal.

SOCIALE VOORZIENINGEN WELVAARTSVAST

De regering heeft op 6 dec. beslist dat een aantal sociale voorzieningen voortaan welvaartsvast zullen zijn.
Het betreft: de werkloosheidsuitkering, de uitkermgen voor gehandicapten, het gewaarborgde inkomen voor bejaarden, de gezinsbijslagen voor werknemers en zelfstandigen, de invaliditeitsuitkeringen van de ziekteverzekering, de uitkeringen voor beroepsziekten en voor arbeidsongevallen.
(De pensioenen van de werknemers werden kort voordien reeds welvaartsvast gemaakt.)
De aanpassing van de sociale uitkeringen aan het welvaartspeil zal het Rijk in 1975 vermoedelijk 11 mrd fr kosten.

CONGRES VAN CVP

Het congres van de Christelijke Volkspartij heeft op 7 en 8 dec. te Brussel de algemene richtlijnen van het Economisch Plan 1976-1980 besproken. Het resultaat van de debatten in de werkgroepen werd verwoord in een honderdtal resoluties, ingedeeld in drie hoofdstukken: 1. de planning in een democratische samenleving; 2. bestedingen en de uitbouw van gemeenschapsvoorzieningen; 3. bevolking, werkgelegenheid en inkomen. Volgens de resoluties kiest de CVP voor een democratische planeconomie, met een ruime plaats voor de marktmechanismen en een overheid die oriënteert, stimuleert en controleert. Het economische plan moet soepel aan de evolutie van de inflatie worden aangepast.
Het openbaar vervoer moet volstrekte voorrang krijgen en de financiële middelen, die vereist zijn, moeten worden vrijgemaakt via een afremming van de bouw van autowegen. Het huisvestingsbeleid moet afgestemd zijn op de verbetering van het bestaande woningpatrimonium. Inzake gezondheidszorg gaat de keuze van de CVP naar de verzorging van de zieke in zijn eigen, vertrouwde, milieu. Teams voor thuisverzorging moeten worden opgericht; de gezondheidsstructuur moet niet enkel gemoderniseerd, maar ook vermenselijkt worden. Te Brussel moet de patiënt in zijn taal worden verzorgd.
Op plaatselijk niveau moet de bevolking nauwer worden betrokken bij de welzijnspolitiek; in elke gemeente moet worden gezorgd voor kinderopvang.
De resoluties besteden verder heel wat aandacht aan de vrijwaring van een gezond leefmilieu, aan de bestrijding van de waterverontreiniging en aan de grondspeculatie.
De werkgelegenheid moet zodanig worden verbeterd, dat hef mensontluisterende karakter van het arbeidsbestel verdwijnt. De participatie van de werknemers aan het ondernemingsbeleid moet verder worden uitgebouwd. In ieder subgewest moet de werkloosheid onder de 2% worden gehouden.
De resoluties betonen het arbeidsverschaffend karakter van de kleine en middelgrote ondernemingen en stellen dat de multinationale ondernemingen zich in de nationale sociaal-economische omgeving dienen in te schakelen. De spanning tussen de lonen moet worden afgezwakt en de sociale zekerheid moet worden vereenvoudigd.
Er mag niet worden gesnoeid in de hulp aan de ontwikkelingslanden; de rijksbijdrage moet op 1% van het bruto nationaal produkt worden gebracht. Niet-gouvernementele organisaties voor hulp aan de derde wereld moeten worden erkend en van overheidswege gesteund.
Een nationaal commissariaat voor de energie moet een samenhangend energiebeleid uitwerken en zoeken naar alternatieve energiebronnen.
Het verbruik van aardolie moet worden beperkt.
Eerste-minister Tindemans hield op het congres een somber gestemde toespraak, waarin hij waarschuwde voor ,,de naderende storm" op internationaal en economisch gebied. Voorzitter W. Martens die met 1.032 van de 1.084 stemmen in zijn mandaat werd bevestigd, verklaarde dat de regering-Tindemans het vier volle jaren moet volhouden; hij sprak tegen, dat een regeringswijziging op til zou zijn. Op het congres werd ook hulde gebracht aan drie oudere staatslieden, de ministers van state G. Eyskens, P. W. Segers en R. Houben.

NEDERLAND

KABINET KIEST VOORWAARDELIJK VOOR STORMSTUWCAISSONDAM IN OOSTERSCHELDE

De Rijksplanologische commissie heeft op 26 sept. advies aan de ministerraad uitgebracht over de uit-

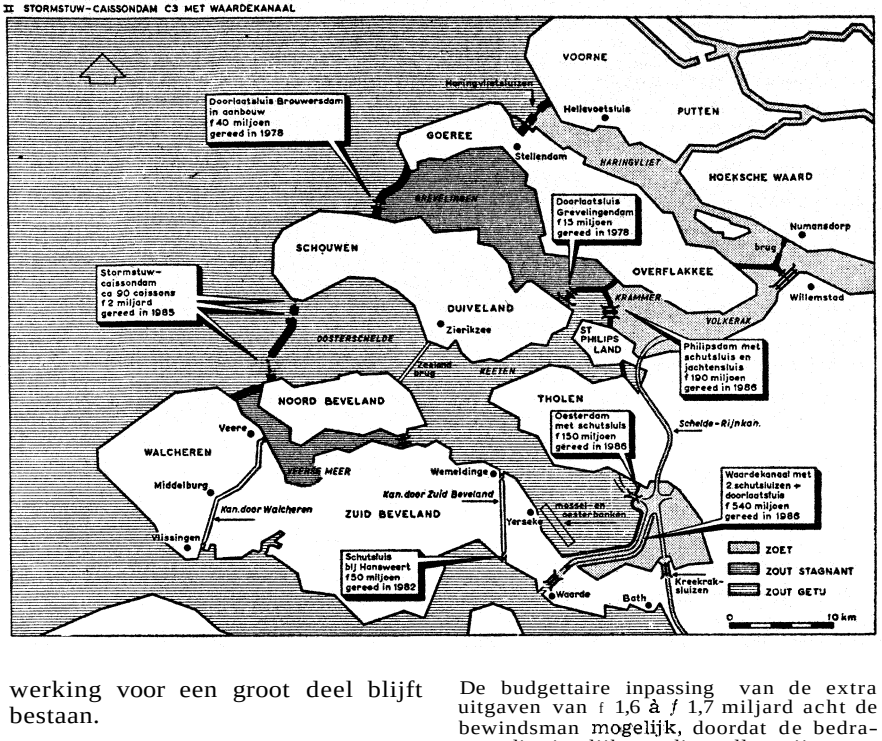
voerbaarheid van de afsluiting van de Oosterschelde op dusdanige wijze, dat de getijdenwerking voor een goed deel in stand blijft. De RPC had op 12 juli van het kabinet opdracht gekregen dit onderzoek in te stellen (pag. 539/1-1974). De RPC meende, dat de bouw van een het getij in stand latende caissondam technisch heel goed mogelijk is en dat daarmee voldaan zou worden aan de doelstellingen van behoud van visserij en milieu in de Oosterschelde.

De RPC is het niet eens kunnen worden over de vraag of de caissondam een permanent of voorlopig karakter zou moeten hebben. Rijkswaterstaat heeft om extra tijd — ca. anderhalf jaar — gevraagd voor detailstudies. Uitgaande van een caissondam zal dan worden uitgezocht of in een dergelijke dam een stormvloedkering moet worden gebouwd of dat een open caissondam voldoende veiligheidsgaranties biedt.

Het advies van de RPC vormde de basis van langdurig en moeizaam overleg binnen het kabinet. Bij het begin van de discussies was een meerderheid van het kabinet voorstander van een totale afsluiting van de Oosterschelde i.v.m. de grote extra kosten, die een caissondam met zich mee zou brengen; bovendien zouden de meerkosten de meerjarenbegrotingsplannen in de war kunnen sturen. Een andere overweging was de vraag, of het wel verantwoord is zoveel geld uit te trekken voor één milieuproject, terwijl dit bedrag ook voor andere doeleinden — binnenlandse b.v. voor nationale landschapsparken of buitenlands voor ontwikkelingshulp — gebruikt zou kunnen worden. Elf van de zestien ministers waren oorspronkelijk voor volledige afsluiting. De standpunten begonnen te verschuiven, nadat was komen vast te staan, dat premier Den Uyl, die in een eerder stadium geen standpunt had ingenomen, was gaan behoren tot de groep bewindslieden, die een alternatieve afsluiting voorstaan. Een ander punt was, dat duidelijk werd, dat de meerkosten van andere oplossingen dan volledige afsluiting niet op de rijksbegrotingen van de komende vier jaar, maar van de jaren daarna, zullen gaan drukken.

De discussies in het kabinet leidden in de nacht van 8 op 9 nov. tot het besluit de Oosterschelde af te sluiten met een caissondam met een stormstuw, waarbij de eb en vloedwerking voor een groot deel blijft bestaan.

II STORMSTUW-CAISSONDAM C3 MET WAARDEKANAAL

De bouw van de stormstuwcaissondam kan in 1985 klaar zijn Om voor die datum Zeeland langs de Oosterschelde zo goed mogelijk tegen de zee te beschermen heeft het kabinet in overleg met de waterschappen en de provinciale waterstaat van Zeeland besloten, dat de zwakste plaatsen in de Oosterscheldedijken zo spoedig mogelijk worden verhoogd
In antwoord op vragen uit de Tweede Kamer gaf minister Westerterp van verkeer en waterstaat op 15 nov. details, o a. betreffende de kosten, over de door het kabinet gekozen oplossing.
Om in de jaren, dat de Oosterschelde nog niet is afgesloten de veiligheid op aanvaardbare wijze te verhogen denkt de minister aan een driedelig pakket van maatregelen
Gedeeltelijke aanpassing van de bestaande dijken,
maatregelen in het kader van de stormvloedwaarschuwing:
en beschikbaar houden van materiaal en materieel om bij rampen (dijk- en oevervallen) te kunnen ingrijpen.
Hij zegt nog geen gedetailleerd overzicht te kunnen geven van maatregelen en werken, omdat deze nog in overleg met provincie en waterschappen moeten worden uitgewerkt en dit overleg is er nog niet geweest Hij heeft dan ook nog geen inzicht in de lengte van de dijken en vooroevers die voor aanpassing in aanmerking komen Ook over de prijs valt nog niets te zeggen
Op een desbetreffende vraag uit verscheidene fracties antwoordt minister Westerterp, dat er geen kosten-batenanalyse van een stormstuwcaissondam is gemaakt, wel van andersoortige afsluitingen
Evenmin kan worden gezegd wat de financiële gevolgen voor de onderscheidene departementen van de geraamde meerkosten van de gekozen oplossing zijn Die gevolgen na 1978 zullen een plaats moeten krijgen in de budgettaire afspraken die voor die jaren zullen worden gemaakt

De budgettaire inpassing van de extra uitgaven van f 1,6 à *f* 1,7 miljard acht de bewindsman mogelijk, doordat de bedragen die jaarlijks nodig zullen zijn voor de bouw van de stormstuwcaissondam (en bijkomende werken) maximaal *j* 100 miljoen meer zullen vergen dan het uitgavenniveau dat voor 1978 en 1979 zou zijn bereikt bij afsluiting overeenkomstig het oorspronkelijke Deltaplan.
Dan geeft de bewindsman een overzicht van de bedragen die na 1 januari 1974 nog moeten worden geinvesteerd bij een sluiting volgens het oude Deltaplan en die met behulp van een stormstuwcaissondam.

	Oorspronkelijk Deltaplan	Stormstuw caissondam
	in milj. guldens	
Bodembescherming en drempels	165	350
Kabelbaan plus blokken	146	
Stormstuwcaissons, incl bouwputten	—	1500
Sluis	60	—
Afwerking dam	180	—
Diversen	74	150
	625	**2000**

Bij de raming van de „storm"stuwcaissondam moet zowel naar boven als beneden met een afwijking van 20% rekening gehouden worden, omdat men met deze soort afsluiting nog geen ervaring heeft opgedaan.
De jaarlijkse kosten van onderhoud van de dam bij volledige afsluiting worden op *f* 1 a 2 miljoen geraamd Na 1985 zullen de jaarlijkse onderhouds- en exploitatiekosten van een stormstuwcaissondam *f* 10 a 12 miljoen bedragen.
Indien bij de uitwerking van de plannen na anderhalf jaar zou blijken dat een stormstuwcaissondam niet op verantwoorde wijze kan worden toegepast kan alsnog een volledige afsluiting in 1980 worden bereikt Door passende maatregelen is bij een volledige afsluiting een goede kwaliteit van het water te bereiken
De stormstuwcaissondam zal voor de

oester- en mosselcultuur en de visserij geen grote problemen opleveren, mits er voldoende getijverschil blijft bestaan. Het bouwen van de caissons is technisch uitvoerbaar, het verslepen en afzinken brengen enige risico's met zich. De wijze van fundering van de caissons is nog niet opgelost.
De tijd die nodig is voor studie en bouw, nl. tot 1985, berust op een schatting. Als deze periode ver zou moeten worden overschreden en de veiligheid in gevaar zou komen, vormt dat, aldus de minister, een ,,onoverkomelijk probleem".
Ondanks de gewijzigde plannen zal het niet mogelijk zijn de reeds uitgekeerde tegemoetkomingen terug te vorderen of tegemoetkomingen die nog verbeend moeten worden, in te houden.
Tot nu toe zijn de volgende uitkeringen verleend: oesterkwekers f 31,5 mln, mosselkwekers f 8,1 mln., visserijbedrijven f 2,3 mln. griend-, riet- en biezenbedrijven f 9,2 mln, scheepswerven f 115,5 mln en diverse bedrijven f 3,9 mln, in totaal f 170,5 mln.
Voor de garnalenvisserij zal het wegvallen van de Oosterschelde als ,,kinderkamer" van grote betekenis zijn. Men moet rekening houden met een reductie van de garnalenstand in de zuidelijke Noordzee met ca. 50%, waardoor een rendabele garnalenvisserij voor de ,,zuidvloot" niet meer mogelijk zou zijn.
Het wegvallen van de Oosterschelde betekent ook een daling van de vangsten van tong en schol. Het jaarlijkse verlies voor de gehele Nederlandse visserij kan op f 12 mln worden geschat, exclusief de schelpdieren.
Uit een oogpunt van natuurbehoud is een afgesloten Oosterschelde niet erg aantrekkelijk. De vraag of die milieuwinst de meerkosten rechtvaardigt, is in de kosten-batenanalyse niet beantwoord, aldus minister Westerterp.

Protesten uit Zeeland

Hoewel het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland zich neerlegde bij het kabinetsbesluit, besloten Provinciale Staten op 15 nov. zich uit te spreken voor een afsluiting van de Oosterschelde volgens het oorspronkelijke Deltaplan. Zij aanvaardden een daartoe strekkende motie met 31 tegen 15 stemmen.
Op 16 nov. vergaderden vijftien aan de Oosterschelde gelegen gemeenten over het kabinetsbesluit. Dertien daarvan wezen de bouw van een stormstuwcaissondam af, omdat daarmee te veel tijd gemoeid zou zijn. Alleen de raden van Zierikzee en Overflakkee deelden deze mening niet; zij wilden, dat de Oosterschelde openblijft.

Debat in Tweede Kamer. Kabinetsbesluit met krappe meerderheid aangenomen

De Tweede Kamer beraadde zich op 19 en 20 nov. over het kabinetsbesluit inzake de afsluiting van de Oosterschelde. Aanleiding was een interpellatie, aangevraagd door de heer Schakel (ARP).
De heer Schakel wees de stormstuwcaissondam af. Hij meende, dat de kosten van de gekozen oplossing veel hoger zullen worden dan is geraamd. Hij bestreed, dat bij aanneming van de Deltawet niet aan het milieu gedacht zou zijn. Dat was z.i. wel degelijk gebeurd, doordat de verziltingsgevaren onderkend zijn. Hij zei in te zien, dat bij volledige afsluiting een uniek milieu verloren gaat, maar tegelijkertijd wordt door bestrijding van verzilting het milieu gespaard.
Uitvoerig ging de heer Schakel in op de bouw van een stormstuwcaissondam op een plaats met zeer slechte ondergrond; hij noemde dit uiterst riskant. Zou men er toch toe overgaan, dan zou men een heel pakket maatregelen bij de hand moeten hebben om bij calamiteiten in te grijpen.
Alle factoren betreffende de veiligheid in de schaal leggend concludeerde de heer Schakel. dat voor meer geld minder veiligheid 'wordt gegarandeerd, en dat op een later tijdstip.
De heer Schakel werd gesteund door zijn fractie op twee man na, de meerderheid van de KVP-fractie, en de fracties van CHU, VVD, DS'70, GPV en SGP. Alle linkse partijen en de Boerenpartij steunden de regeringsbeslissing.

Minister Westerterp maakte in zijn antwoord aan de TK duidelijk, dat uitvoering van de stormstuwcaissondam aan drie voorwaarden gebonden was:
De dam moet technisch te verwezenlijken zijn;
hij mag niet meer dan 20% duurder worden dan geraamd;
en hij moet in 1985 klaar kunnen zijn.
Wordt aan één van deze voorwaarden niet voldaan, dan zal worden overgegaan tot volledige afsluiting. Het definitieve besluit valt over anderhalf jaar, wanneer de studie van Rijkswaterstaat zal zijn afgerond.
De minister kondigde aan, dat zo spoedig mogelijk begonnen zal worden met verbetering van de zwakste dijkgedeelten langs de Oosterschelde, hiermee zal ca. f 75 mln gemoeid zijn. In de overgangsjaren, tot de dam klaar zal zijn, zal ong. 50 km dijken worden aangepast door eenvoudige kruinsverhogingen. Van enkele tientallen km dijklengte zal het profiel worden verzwaard.
Daarnaast kondigde de minister maatregelen aan voor verbetering van de stormvloedwaarschuwingssysteem en voor het beschikbaar houden van materialen om bij calamiteiten direct te kunnen ingrijpen. Deze maatregelen zullen in de komende drie jaar worden geëffectueerd.
Minister Westerterp ontraadde met kracht aanvaarding van de motie, door de heer Schakel ingediend, die vroeg om volledige afsluiting van de Oosterschelde conform de Deltawet. Zou de motie worden aangenomen, dan zou volgens de minister ,,een ernstige situatie" ontstaan, ,,waarop het kabinet zich op korte termijn zou moeten beraden".

De motie-Schakel tegen het kabinetsbesluit werd verworpen met 75 tegen en 68 voor. De motie kreeg de steun van VVD en CHU, 12 van de 14 ARP fractieleden, de overgrote meerderheid van de KVP-fractie en de fracties van DS'70, GPV en SGP. Tegen stemden de volledige fracties van PvdA, PPR, CPN, D'66, PSP, Boerenpartij, zes KVP-ers en twee anti-revolutionairen en de RKPN.
Een motie van de Boerenpartij om de Oosterschelde geheel open te houden, indien verwezenlijking van de stormstuwcaissondam niet mogelijk zou blijken te zijn, werd alleen gesteund door BP, PSP en RKPN. (ANP, *NRC/H'blad,* Handelingen)

(Vor. ber. pag. 539/1 - 1974)

OVERLEG OVER CENTRAAL AKKOORD

Zoals gemeld op pag. 666/1 - 1974 is op 24 sept. een eerste oriënterende bijeenkomst gehouden van een kabinetsdeleigatie met de in de Stichting van de Arbeid vertegenwoordigde centrale werknemers- en werkgeversorganisaties, waar gesproken werd over een af te sluiten centraal akkoord voor 1975.
Sindsdien is binnen de Stichting en door Stichting en kabinet doorvergaderd, tot op 4 dec. de besprekingen definitief vastliepen en een centraal akkoord voor 1975 van de baan was.
Onderstaand een overzicht van de besprekingen.

Verloop van de besprekingen

De Stichting van de Arbeid kwam voor de eerste maal na het onderhoud met het kabinet op 24 sept. op 8 okt. bijeen. Na afloop van het beraad gaf de voorzitter van het CNV, de heer Lanser, mede namens zijn callaga's van NVV en NKV, uiting aan zijn teleurstelling over het feit, dat in de Stichting niet kon worden gesproken over fundamentele problemen. Hij meende, dat het overleg in de Stichting weinig zin heeft, als dat zich elk jaar beperkt tot afspraken over lonen en arbeidsvoorwaarden voor één jaar.
De Stichting kwam op 22 okt. opnieuw bijeen. De besprekingen leidden ook toen niet tot resultaat.

Knelpunt was vooral het feit, dat de vakbeweging een reële koopkrachtverbetering verlangde van 2,5 à 3%. De vakcentrales erkenden, dat daarmee de totale loonkostenstijging de door het CPB geraamde 13% te boven zouden gaan. Binnen de cijferopstelling van het CPB paste een verbetering van 1,5%. De werkgevers wilden hier niet boven gaan.
Andere meningsverschillen betroffen de verdeling van de arbeidsvoorwaardenverbetering en de prijscompensatie, waarin de vakbeweging nivellerende werking wilde aanbrengen. De werkgevers wezen dit af; zij meenden, dat na de nivellering, die in de CAO's voor dit jaar tot stand was gekomen en in de fiscale maatregelen van het kabinet besloten was, er geen ruimte meer was voor verdere herverdeling via de CAO's.

Het overleg binnen de Stichting van de Arbeid werd op 30 okt. hervat

V.l.n.r. W. Kok (NVV), J. Lanser (CNV), W. Spit (NKV), C. van Veen (VNO) en P. M. H. van Boven (NCW).

en leidde tot opschorting van de besprekingen.

De standpunten waren in vergelijking met de vorige bijeenkomst ongewijzigd gebleven. Daar kwam nu als complicerende factor bij, dat aan werkgeverszijde de middenstandsorganisaties een eigen standpunt innamen, volgens welk ook een reële verbetering van 1,5% onaanvaardbaar was.
Voor de vakbeweging was dit aanleiding de besprekingen op te schorten. Na afloop van de bijeenkomst werd aan een kabinetsdelegatie verslag uitgebracht. De mogelijkheid werd daarbij ter sprake gebracht, dat de regering steunmaatregelen voor de middenstand zou treffen.

Een kabinetsdelegatie en de Stichting van de Arbeid kwamen op 6 nov. bijeen. In deze vergadering deed minister Boersma mededeling van het kabinetsvoornemen een aantal maatregelen ter stimulering van de economie te treffen (pag. 792/3 - 1974).
Besloten werd met de onderhandelingen hierop te wachten.
De volgende vergadering van kabinet en Stichting van de Arbeid was op 19 nov. Er werd voornamelijk over de voorgestelde regeringsmaatregelen gesproken, zonder dat veel bereikt werd in de richting van een centraal akkoord.
Overleg binnen de Stichting van de Arbeid vond weer plaats op 21 nov.

Met het oog op de koopkrachtverbetering voortvloeiend uit de regeringsmaatregelen, was de vakbeweging bereid terug te gaan tot een reële loonsverbetering van 2%. De werkgevers handhaafden evenwel het bod van 1,5%.
Voor wat betreft de verdeling van de verbetering en de prijscompensatie stelden de werkgevers voor in principe uit te gaan van uitkering in procenten. Indien echter onderhandelende partijen behoefte mochten hebben aan een andere verdeling, zou een keus gemaakt kunnen worden uit hetzij een loonsverbetering half in centen half in procenten, dan wel een vloer van max. f 175,— per procent prijsstijging in de prijscompensatie.
De vakbeweging had drie bezwaren tegen dit voorstel. In de eerste plaats het feit, dat in principe van uitkering in centen werd uitgegaan; in de tweede plaats de keus uit twee mogelijkheden, waar de vakbeweging beide mogelijkheden wilde verwezenlijken; en in de derde plaats het feit, dat de werkgevers de eventuele vloer van de prijscompensatie aan een maximum wilden binden. De vakbeweging wilde de mogelijkheid open houden hier naar boven af te wijken.
Grote meningsverschillen bestonden verder nog over zaken als openbaarheid van inkomens — een verlangen van de vakbeweging —, werkingssfeer van de CAO — de vakbeweging wil in beginsel alle werknemers onder een CAO doen vallen , werkclassificatie en faciliteiten voor vakbondswerk in de ondernemingen.

Slotvergadering Stichting van de Arbeid. Geen centraal akkoord bereikt

De Stichting van de Arbeid kwam op 4 dec. nog een maal bijeen om te proberen de verschillende standpunten met elkaar in overeenstemming te brengen. De besprekingen liepen echter vast; er kon voor 1975 geen centraal akkoord worden bereikt.
Het kabinet ontving na afloop van de vergadering afzonderlijke delegaties van werknemers en werkgevers.

De werkgeversdelegatie had nog een poging ondernomen de werknemers ten dele tegemoet te komen. Zij waren nu bereid tot een reële verbetering van 1,75%. Zij verbonden dit voorstel evenwel aan twee voorwaarden:
In de eerste plaats moest de vakbeweging afzien van de eis in het centrale akkoord een aanbeveling op te nemen over de openbaarheid van inkomens.
In de tweede plaats moest zij akkoord gaan met de keuzemogelijkheid tussen uitkering van de loonsverbetering deels in centen, deels in procenten enerzijds of een maximale vloer van f 175,— in de prijscompensatie anderzijds.
Het werkgeversaanbod was overigens niet unaniem; de middenstand wilde niet verder gaan dan 1,5% loonsverbetering. De werknemersdelegaties konden met deze voorwaarden niet instemmen.

Na het mislukken van het overleg spraken de voorzitters van NVV, NKV en CNV twijfel uit over de vraag, of er in de toekomst moet worden voortgegaan met centrale afspraken over het arbeidsvoorwaardenbeleid. Kok (NVV) stelde vast, dat de verschillen tussen de sectoren in het bedrijfsleven te groot zijn om alles in het keurslijf van één centraal loonakkoord te persen. Lanser (CNV) pleitte voor een ontkoppeling van het overleg over lonen en over de meer structurele vraagstukken.

Regering afzijdig bij loonontwikkeling in 1975

Het kabinet liet op 6 dec. weten, dat het niet zal ingrijpen in de loonontwikkeling in 1975. Het zal geen bindende richtlijnen uitvaardigen. Ook zal niet worden geprobeerd tussen werknemers en werkgevers op centraal niveau te bemiddelen.
Minister Boersma liet wel blijken, dat hij een voorkeur had voor uitkering van de loonsverhoging half om half in centen en procenten.
(ANP, *NRC/H'blad)*

ARABISCH OLIE-EMBARGO TEGEN NEDERLAND OPGEHEVEN

Op 1 en 2 juni vond in Caïro een vergadering plaats van de Organisatie van Arabische olie-exporterende landen (OAPEC), waaraan alleen door Irak niet werd deelgenomen. Na afloop van de bijeenkomst verklaarde de Algerijnse minister van energie en industrie Abdessalam, dat Algerije met onmiddellijke ingang eenzijdig het olie-embargo tegen Nederland ophief.

Op een volgende bijeenkomst van de OAPEC op 10 juli in Caïro werd besloten het embargo in zijn geheel op te heffen. Deze stap werd genomen als ,,uitdrukking van de zorg van de Arabische landen voor een verenigde Europese eenheid" en „op grond van de waardering van de verlangde betrekkingen tussen de Arabische naties en de Europese Gemeenschappen".

CYPRUS

ONTWIKKELINGEN SINDS MEDIO AUGUSTUS

In aansluiting op de gebeurtenissen, samengevat op pag. 746/2 e.v., hebben zich up en inzake Cyprus o.a. de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

Gevechten *en* optreden *Veiligheidsraad* (14 t/m 16 aug.)

Zoals reeds op pag. 750/2 gemeld gingen de Turkse troepen op Cyprus na het mislukken van de tweede fase van de Geneefse besprekingen op 14 aug. tot het offensief over. Onmiddellijk kwam de Veiligheidsraad op verzoek van Engeland, Griekenland en Cyprus bijeen. Eenstemmig werd de volgende, door Engeland voorgestelde, resolutie aanvaard (357-1974):

„De Veilagheidsraad (.)

1 bevestigt opnieuw zijn resolutie 353 (1974)* in al haar bepalingen en doet een beroep op de betrokken partijen om die bepalingen zonder uitstel uit te voeren;

2 verlangt dat alle in de huidige gevechten verwikkelde partijen het vuren en elke militaire actie onverwijld staken,

3 roept op tot de hervatting van onderhandelingen zonder uitstel t b v herstel van vrede in het gebied en een constitutionele regering op Cyprus in overeenstemming met resolutie 353 (1974);

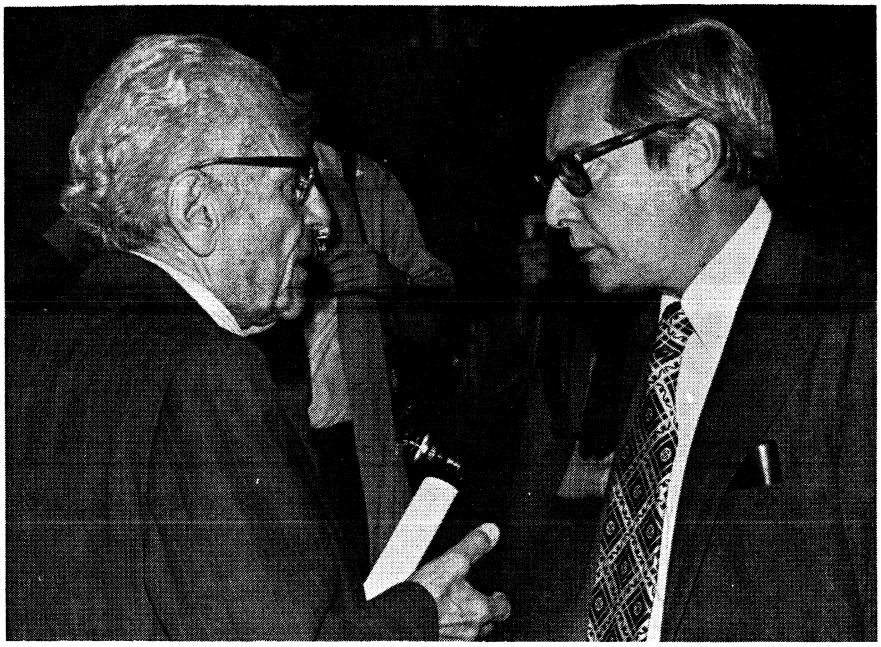
4 besluit zich met de situatie bezig te blijven houden en zo nodig bij een spoedconvocatie opnieuw bijeen te komen om na te gaan welke doeltreffender maatregelen nodig zouden kunnen zijn als het staakt-het-vuren niet wordt geeerbiedigd"

* Zie pag 494/1.

Na de stemming legden diverse afgevaardigden een verklaring af.

Denis Carayannis (Griekenland) stelde dat het door Turkije bezette grondgebied ten tijde van het eerste staakt-het-vuren inmiddels verdrievoudigd was Verdrijving van de Griekse bevolking uit het bezette gebied was bijna parallel verlopen met de uitbreiding van het door Turkije benette gebied. Nadat de Geneefse Verklaring was ondertekend was 35 km2 bewoond door 11 000 mensen — in hoofdzaak Griekse Cyprioten — toegevoegd aan het door het Turkse leger 90 30 juli te 22 00 uur bezette gebied

Volgens Zenon Rossides (Cyprus) was de toestand op Cyprus bijna identiek met de situatie van een klein land vóór de Tweede Wereldoorlog dat op exact dezelfde gronden werd aangevallen: de bescherming van een minderheid Hitler-Duitsland beweerde de rechten van de Duitse minderheid in Tsjechoslowakije te beschermen Turkije ging echter niet het welzijn van de Turkse Cyprioten ter harte — het bekommerde zich slechts om het inpikken van een deel van Cyprus door het te verdelen en tenslotte te annexeren. Osman Olcav (Turkiie) stelde dat de Turkse Cyprioten minstens 34% van het land en de dorpen op Cyprus bezaten, voordat zij gedurende de laatste 10 jaar van hun land waren beroofd en waren gedwongen in de enclaves hun schuilplaats te vinden De reden voor het mislukken van de onderhandelingen was de weigering (van Grieken en Grieks-Cyprioten) te erkennen dat de Turks-Cyprioten meesters van hun eiland waren en zouden blijven in dezelfde mate als de Grieken.

De afgevaardigden van Cyprus en Turkije in de Veiligheidsraad: Rossides (l.) en Olcay.

De Britse afgevaardigde Ivor Richard verklaarde dat zijn regering het diep betreurde dat het verzoek om opschorting van de Geneefse besprekingen voor 48 uur, gedaan door waarnemend president Clerides van Cyprus om de Turkse voorstellen te bestuderen, niet was toegestaan door de Turkse afgevaardigden

Jacques Lecomwt (Frankrijk) zei dat ziin land de buitensporige haast betreurde waarmee de Turkse regering de vorige avond de onderhandelingen had onderbroken en in het bijzonder de militaire actie die de Turkse troepen zojuist waren begonnen Zelfs voordat de Raad voldoende tijd had om bijeen te komen, had de Turkse luchtmacht al bepaalde doelen gebombardeerd

Volgens John Scali (VS) moest de Raad alles doen om in overeenstemming met resolutie 353 (1974) de partijen terug te brengen aan de conferentietafel

De voorzitter van de Raad, Jakob Malik, meende in zijn kwaliteit van vertegenwoordiger van de SU, dat bepaalde NAVO-kringen aan het bestaan van een onafhankelijk Cyprus een eind trachten te maken door rechtstreekse militaire interventie om zo hun strategische militaire posities in de oostelijke Middellandse Zee te versterken De Raad moest met spoed elke inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Cyprus beeindigen en een onmiddellijke terugtrekking van alle buitenlandse troepen verzekeren

Terwijl de strijd op Cyprus voortduurde en nadat drie Oostenrijkse leden van de UNFICYP waren gedood, kwam de Veiligheidsraad op 15 aug. opnieuw bijeen.

Secretaris-generaal Waldheim deelde mee dat hij scherp had geprotesteerd tegen incidenten, die slachtoffers onder de UNFICYP hadden gevergd, en dat hij alle partijen had gevraagd maatregelen te treffen om herhaling te voorkomen en om de veiligheid van het UNFICYP-personeel bij de uitoefening van zijn taak te verzekeren. Hij deelde mee een brief van de Turkse premier te hebben ontvangen, waarin deze de diepe spijt van zijn regering betuigde en verzekerde dat de Turkse troepen de veiligheid van het UNFICYP-personeel met de grootste zorg zouden omringen

(Naast de drie doden waren er bij de UNFICYP nog 26 gewonden: 17 Finnen, 5 Britten en 4 Canadezen)

De Raad aanvaardde eenstemmig resolutie 358 (1974), waarin aan de voorgaande resoluties werd herinnerd en waarin werd aangedrongen op „de volledige uitvoering van die resoluties door alle partijen met het onmiddellijk en strikt in acht nemen van het staakt-het-vuren".

Na een onderbreking keurde de Raad voorts een herziene ontwerp-resolutie, ingediend door Australië, Frankrijk, Kameroen, Oostenrijk en Peru, goed met 14 tegen 0 stemmen, waarbij China niet aan de stemming deelnam Deze resolutie 359 (1974) luidde als volgt: „De Veiligheidsraad (. .)

1) betreurt diep dat leden van de UNFICYP zijn gedood en gewond;

2) verlangt dat alle betrokken partijen ten volle de internationale status van de UNFICYP eerbiedigen en afzien van elke actie die de levens en de veiligheid van de leden ervan in gevaar kan brengen,

3) dringt bij de betrokken partijen aan om op een krachtige, duidelijke en ondub-

belzinnige wijze hun bereidheid te tonen de verplichtingen, die zij in dit opzicht zijn aangegaan, na te komen,

4) verlangt voorts dat alle partijen samenwerken met de UNFICYP bij het uitvoeren van diens taken, incl humanitaire functies, in alle gebieden van Cyprus en t.a.v. alle geledingen van de bevolking van Cyprus,

5) beklemtoont het fundamentele beginsel dat de status en de veiligheid van de leden van de UNFICYP, en wat dat betreft van elke VN-vredesmacht moet worden geëerbiedigd door de partijen onder alle omstandigheden."

Inmiddels hadden de Turkse troepen hun opmars zowel naar het oosten als naar het westen voortgezet. Op 15 aug. bezetten zij de havenstad Famagusta in het oosten en op 16 aug. veroverden zij de noordwestelijke kuststad Lefka.

Daarmee viel ongeveer een derde deel van het eiland, het gebied ten noorden van de z.g. Attila-lijn (Lefka - Famagusta), in Turkse handen, en kwam een de facto-verdeling van Cyprus tot stand. (Zie kaart pag. 750).

Bestand. Nieuwe resolutie *Veiligheidsraad*

Op 16 aug. droeg de Turkse regering haar troepen op Cyprus op om vanaf 18.00 uur plaatselijke tijd een bestand in acht te nemen.

Premier Ecevit verklaarde bij die gelegenheid dat de Turkse troepen dan alle gewenste gebied in handen hadden en geen groter deel van het eiland zouden nemen „Het fundament van een federale staat met twee autonome besturen is feitelijk gelegd De grenzen ervan zijn door het Turkse leger gemarkeerd. ( ) Ik geloof dat de weg naar zinvolle onderhandelingen door dit militaire resultaat is geopend." Ecevit nodigde de Griekse premier Karamanlis voor besprekingen uit „Ongeacht wat zijn gevoelens nu ook zijn, Karamanlis is een man die de waarde van vriendschap met Turkije beseft" Karamanlis liet echter dezelfde dag weten dat het van naïviteit getuigde te geloven dat Griekenland bereid zou zijn aan besprekingen deel te nemen en te onderhandelen onder druk van door de wapens bereikte voldongen feiten.

Waarnemend president Clerides maakte vervolgens bekend dat hij met de Turkse bestandsoproep akkoord ging, nadat hij de Grieks-Cypriotische bevolking de avond tevoren nog had opgeroepen de strijd tegen de Turken voort te zetten.

De UNFICYP-commandant rapporteerde dat op 16 aug. te 19.00 uur plaatselijke tijd een staakt-het-vuren was ingetreden behalve aan de westkant van de z.g. groene lijn in Nicosia en aan de rand van de Limnitis-enclave; te 23.00 uur was het bestand in alle sectoren van kracht.

Na van het bestand op de hoogte te zijn gebracht aanvaardde de Veiligheidsraad op 16 aug. een herziene Franse ontwerp-resolutie — in de oorspronkelijke tekst was Turkije als agressor vermeld — met 11 tegen 0 stemmen bij drie onthoudingen (Irak, SU en Wit-Rusland), terwijl China niet aan de stemming deelnam. De tekst van deze resolutie 360 (1974) had o.a. de volgende operatieve paragrafen:

„De Veiligheidsraad (.)

1 registreert zijn formele afkeuring van de eenzijdige militaire acties ondernomen tegen de republiek Cyprus,

2 dringt er bij de partijen op aan om gevolg te geven aan alle bepalingen van vorige resolutiec van de Veiligheidsraad, incl die betreffende van onverwijlde terugtrekking uit de republiek Cyprus van buitenlands militair personeel dat daar op andere gronden dan krachten3 internationale overeenkomsten aanwezig is,

3 dringt er bij de partijen op aan om zonder uitstel, in een sfeer van constructieve samenwerking, de onderhandelingen te hervatten, waartoe in resolutie 353 (1974) was opgeroepen: dat resultaat daarvan mag niet worden belemmerd of vooraf worden beslist door het verwerven van voordelen als gevolg van militaire operaties,

4 verzoekt de secretaris-generaal hem te rapporteren als dat nodig is met het oog op het eventueel aanvaarden van verdere maatregelen bedoeld om het herstel van vreedzame omstandigheden te bevorderen ."

Tevoren had Waldheim meegedeeld dat een voertuig met vijf Deense UNFICYP-militairen in een mijnenveld was gereden, waardoor twee militairen waren gedood en de overige gewond.

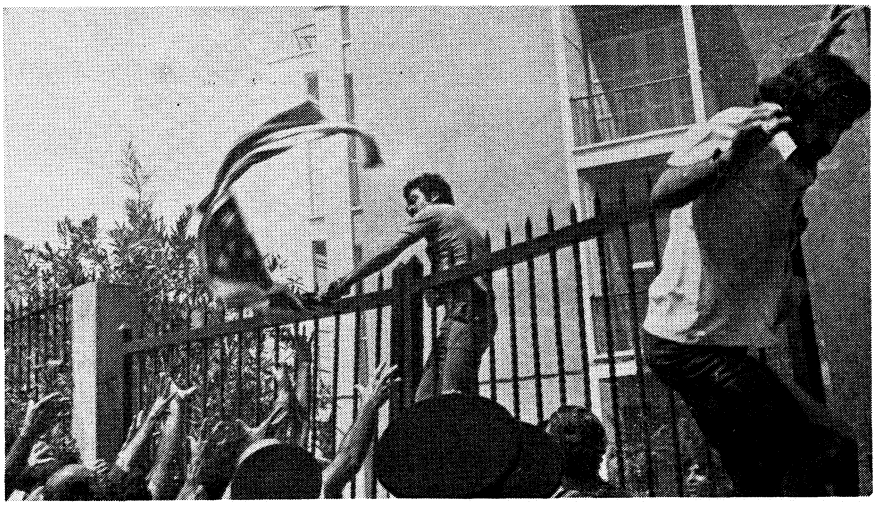
Tijdens het beraad had Malik namens de SU steun toegezegd aan een voorstel van de groep van niet-gebonden landen dat toekomstige onderhandelingen over Cyprus onder voorzitterschap van de secretaris-generaal moesten plaatsvinden. De Britse vertegenwoordiger Richard ontkende daarop dat een dergelijk voorstel door die landen was gedaan.

Nadat op 18 en 19 aug. nog Turkse troepenbewegingen waren gemeld. keerde de rust terug.

Een Turkse woordvoerder maakte op 18 aug. bekend dat tijdens de strijd van de laatste maand 250 Turken waren gesneuveld en 550 gewond waren geraakt, terwijl nog een onbekend aantal werd vermist. Een voorlopige schatting van de verliezen aan Grieks-Cypriotische zijde sinds juli kwam neer op 4.000 doden en 12.000 gewonden, aldus op 19 aug. een Grieks-Cypriotische woordvoerder.

Amerikaanse ambnssadeur doodgeschoten

Tijdens een anti-Amerikaanse betoging van duizenden Grieks-Cyprioten voor de Amerikaanse ambassade te Nicosia, met leuzen als „Kissinger is een moordenaar", werden de Amerikaanse ambassadeur, Rodger Davies, en een Grieks-Cypriotische secretaresse doodgeschoten. Aanvankelijk werd aangenomen dat de schoten vanuit de menigte voor de ambassade werden afgevuurd, maar volgens een op 26 aug. gepubliceerd rapport van de Cypriotische justitiële autoriteiten kwamen de schoten uit een naast de ambassade gelegen pand in aanbouw en was de ambassadeur het slachtoffer geworden van een „verdwaalde kogel". Woordvoerder Robert Anderson van het Amerikaanse State Department had dit op 20 aug. reeds verklaard en daar toen aan toegevoegd dat — gezien de verduistering van het raam waardoor de kogels waren binnengedrongen — de schutter niet had kunnen zien waarop hij vuurde.

Tijdens de betoging op 19 aug, waarbij de Amerikaanse ambassadeur de dood vond, verscheurden demonstratiten de Amerikaanse vlag van het airibascadegebouw.

Verklaring *Russische regering i.z. Cyprus. Voorgestelde internationale conferentie door Griekenland* aanvaard, door Turkije *verworpen*

Op 22 aug. gaf de regering van de Sowjet-Unie de volgende verklaring uit:

„De situatie op en rondom Cyprus blijft gespannen. De militaristische kringen in de NAVO geven hun pogingen niet op om de republiek Cyprus ais een onafhankelijke en soevereme staat, die een politiek van niet-gebondenheid voert, te liquideren en die te ontmantelen, door het grondgebied van Cyprus tot een NAVO-bolwerk in de oostelijke Middellandse Zee te maken. De imperialistische krachten spelen een misdadig spel, schaden de belangen van het volk van Cyprus, nemen hun toevlucht tot meest onbetamelijke middelen en schenden het internationale recht plus het Handvest van de Verenigde Naties. Een staatsgreep en grove militaire inmenging worden voortgezet met diplomatieke manoeuvres achter de schermen, die zich voltrekken achter de rug van het volk van Cyprus om en ten nadele van zijn belangen.

Het onophoudelijke bloedvergieten op het eiland is een resultaat van inmenging van buitenaf in de interne aangelegenheden van de republiek Cyprus. (...)

De resoluties van de Veiligheidsraad inzake de onmiddellijke beeindiging van buitenlandse militaire interventie tegen de republiek Cyprus en inzake de terugtrekking van buitenlandse strijdkrachten van zijn grondgebied en het herstel van constitutionele orde op Cyprus zijn nog steeds niet uitgevoerd. Niet alleen worden buitenlandse strijdkrachten niet van Cyprus teruggetrokken, maar zij worden in tegendeel nog verder versterkt. (...)

Pogingen om het probleem Cyprus te regelen binnen een beperkte kring van staten, die leden van de NAVO zijn, d.w.z. met voorbijgaan van de Veiligheidsraad en zijn besluiten, zijn mislukt en hebben slechts tot de hervatting van militaire acties op Cyprus geleid. Wij zien opnieuw het volledige bankroet van de z.g. garanties, die Cyprus krachtens de akkoorden van Zurich en Londen werden opgelegd. Niet alleen zijn deze z.g. garanties onvoldoende gebleken om vrede en rust voor het volk van Cyprus te verzekeren, maar zij worden metterdaad gebruikt om belangen te dienen die vreemd zijn aan het volk van Cyprus.

De Sowjet-Unie steunt krachtig en consequent de onafhankelijkheid van de staat Cyprus — een lid van de VN — en handhaaft de soevereiniteit, onafhankelijkheid en integriteit van de republiek Cyprus. De Sowjet-regering acht het noodzakelijk effectieve maatregelen te nemen om de republiek Cyprus te beschermen tegen inmenging van buitenaf, om de terugtrekking van alle buitenlandse strijdkrachten van het grondgebied van Cyprus te verzekeren en om de Cyprioten de gelegenheid te bieden de problemen van hun land zelf op te lossen.

Dit standpunt is met de uiterste duidelijkheid uiteengezet in de verklaringen van de Sowjet-regering m.b.t. de gebeurtenissen op Cyprus en is met nadruknaar voren gebracht in de loop van actieve contacten met de regering van geïnteresseerde landen. De door de SU in de VN ondernomen stappen en het Sowjet-voorstel om een missie van de Veiligheidsraad naar Cyprus te zenden (zie pag. 74813) zijn geheel in overeenstemming met deze koers.

Het probleem Cyprus kan noch met behulp van militair geweld noch d.m.v. een politiek „diktat" jegens die soevereine staat worden opgelost. Besprekingen over dit probleem in een gesloten kring van staten, die behoren tot de militair-politieke groepering welke Cyprus ondergeschikt wenst te maken aan haar militaristische belangen, kunnen niets anders opleveren dan nieuwe gevaren voor het volk van Cyprus. Het is ook noodzakelijk in gedachte te houden dat de ontwikkeling van de gebeurtenissen op en rondom Cyprus indruist tegen het proces van de vermindering van internationale spanning, en om die reden de vitale belangen van alle volken raakt.

Al deze aspecten van de zaak overwegende meent de Sowjet-regering dat de tijd gekomen is dat een representatief forum van staten, dat het politieke beeld van de wereld van vandaag weerspiegelt, de discussie over het probleem Cyprus opvat. Het is tijd om met dit doel voor ogen een internationale conferentie binnen het kader van de VN bijeen te roepen met deelname van Cyprus, Griekenland, Turkije en alle lidstaten van de Veiligheidsraad. Het is natuurlijk mogelijk andere landen bij de conferentie te betrekken als deelnemers, in het bijzonder enkele niet-gebonden landen. Juist op zo'n representatieve internationale conferentie zal het mogelijk zijn om gezamenlijk en met de directe deelname van vertegenwoordigers van de republiek Cyprus besluiten uit te werken — besluiten die doeltreffend het bestaan van Cyprus verzekeren als een onafhankelijke, soevereine en territoriaal geïntegreerde staat en die zullen overeenstemmen met de belangen van de Griekse en Turkse Cyprioten.

Zoals bekend legt het VN-handvest een speciale verantwoordelijkheid van het handhaven van internationale vrede en veiligheid bij de permanente lidstaten van de Veiligheidsraad, die over de nodige mogelijkheden beschikken om de volledige uitvoering van genomen besluiten te verzekeren. Deze staten gezamenlijk of parallel passende en doeltreffende garanties bieden voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van de republiek Cyprus, garanties voor de uitvoering van de door de internationale Cyprus-conferentie aanvaarde besluiten. Hun steun aan het voorstel om zo'n conferentie bijeen te roepen kan de uitvoering van deze belangrijke internationale actie bespoedigen en het welslagen ervan bevorderen.. ."

Het Russische voorstel werd op 23 aug. door de Griekse regering bij monde van minister Mavros aanvaard. Volgens hem was het garantieverdrag van 1960 volledig ondeugdelijk gebleken. Ook waarnemend president Clerides stemde in beginsel met het voorstel in; hij meende: „De Britten hebben niets kunnen bereiken". Turkije verwierp het Russische voorstel op 27 aug., omdat dit volgens minister van buitenlandse zaken Günes zou leiden tot beperking van de onafhankelijkheid van het eiland. De minister deelde na een onderhoud met de Russische ambassadeur in Ankara mee dat zijn regering een hervatting van de conferentie van de drie garantiemogendheden — Turkije, Griekenland en Engeland — en de vertegenwoordigers van de beide gemeenschappen op Cyprus nuttiger achtte en van mening was dat zo gemakkelijker resultaten konden worden bereikt dan via de door Moskou voorgestelde procedure.

Joegoslavzsch initiatief

De Russische actie volgde op diplomatieke stappen van Joego-Slavië. Twee dagen nadat de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Minic, te Athene een boodschap van president Tito had overhandigd, arriveerde hij op 19 aug. in Ankara voor een dergelijke missie. Ook aartsbisschop Makarios ontving op 21 aug. te Londen een boodschap van Tito.

Van gezaghebbende zijde in Belgrado werd dezelfde dag tegengesproken dat Joego-Slavië een vredesplan voor Cyprus zou hebben opgesteld.

Dit plan zou, zo berichtte de Londense Daily Telegraph op 21 aug., voorzien in het zenden van Russische, Chinese, Franse, Britse, Amerikaanse en Joegoslavische troepen naar Cyprus. De betrokken landen zijn behalve Joego-Slavië de 5 permanente leden van de Veiligheidsraad. De verantwoordelijkheid voor Cyprus van Groot-Brittannië, Griekenland en Turkije zou dan op deze zes landen overgaan.

De Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Minic, zou tijdens recente bezoeken aan Athene en Ankara dit plan aan de regeringen van beide landen hebben voorgelegd. Volgens Belgrado had Minic „geen enkel plan, geen enkel concreet voorstel ingediend." Er is in Athene en Ankara wel „uitgebreid van gedachten gewisseld" over de kwestie Cyprus, zo werd gezegd.

In een vraaggesprek met de Joegoslavische televisie verdedigde de Griekse minister van buitenlandse zaken, Mavros, dezelfde dag het denkbeeld van een zes-mogendheden-garantie voor Cyprus.

Het vluchtelingenprobleem

Vooral de gevechten van aug. hadden op Cyprus een ernstig vluchtelingenprobleem doen ontstaan. Op 20 aug. maakte secretaris-generaal Waldheim de benoeming bekend van Sadroeddin Aga Khan, de VN Hoge Commissaris voor Vluchtelingen, tot coördinator van de humanitaire hulp van de VN aan Cyprus. Hij zou de via VN-programma's en -organen te verschaffen hulp en die uit andere bronnen coördineren en

daarbij nauw samenwerken met het Internationale Rode Kruis en met UNFICYP.
Volgens VN-gegevens d.d 29 aug. waren op Cyprus 225.600 ontheemden op een totale bevolking van 650.000.

Na een bezoek aan Cyprus verklaarde prins Sadroeddin dat bijna 250 000 personen humanitaire hulp nodig hadden Het ging daarbij niet alleen om daklozen en ontheemden die van de ene controlezone naar de andere hadden moeten trekken, maar ook om aanzienlijke aantallen Grieks-Cyprioten in de Turkse zone en Turks-Cyprioten in de Griekse zone Terwijl alle mogelijke beschermende maatregelen in de gegeven omstandigheden waren getroffen, waren deze bevolkingsgroepen beroofd van hun levensonderhoud, zodat hun situatie te vergelijken viel met die van de ontheemden wat de benodigde hulp betreft. Hij had reeds regeringen benaderd voor het vellenen van bijdragen ter waarde van $ 9 mln in geld en goederen voor de onmiddellijke behoeften in de komende dagen en weken, maar de problemen waren zo groot dat aanzienlijke extra hulpbronnen nodig waren voor verdere bijstand op korte termijn gedurende een periode van verscheidene maanden, afhankelijk van de ontwikkeling van de algehele situatie

Overleg Waldheim met Cypriotische, Griekse en Turkse leiders

Secr.-gen. Waldheim bezocht Griekenland, Cyprus en Turkije. Op 25 aug. voerde hij overleg in Athene met premier Karamanlis en minister van buitenlandse zaken Mavros. Later die dag arriveerde hij op Cyprus, waar hij UNFICYP-eenheden in de buurt van Nicosia bezocht en uitvoerig van gedachten wisselde met zijn persoonlijke vertegenwoordiger Weckmann-Munoz, de commandant van UNFICYP, generaalmajoor Prem Chand, en met de Hoge Commissaris voor de vluchtelingen, prins Sadroeddin Aga Khan.
Op 26 aug. voerde Waldheim afzonderlijke besprekingen met waarnemend president Clerides en vicepresident Denktash. Vervolgens vond een gezamenlijke bijeenkomst van een half uur plaats van Waldheim, Clerides, Denktash en prins Sadroeddin Aga Khan over humanitaire kwesties. Clerides en Denktash stemden ermee in wekelijks over deze kwestie te zullen vergaderen. Later op de 26ste aug. volgde te Ankara een uitgebreide gedachtenwisseling van Waldheim met de Turkse premier Ecevit en diens minister van buitenlandse zaken Günes. Op 27 aug. had te Athene een tweede onderhoud plaats van Waldheim met Karamanlis en Mavros.
Tijdens een tussenlanding op London Airport dezelfde dag sprak Waldheim twee uur met de Britse onderminister van buitenlandse zaken, David Ennals.
Over zijn reis bracht de secretaris-generaal op 28 aug. rapport uit aan de Veiligheidsraad. Hierin stelde hij o.m.:

„ . Ik trof bij alle partijen een sterk verlangen aan om een regeling via onderhandelingen te bereiken ondanks de huidige obstakels op die weg. Mijn gesprekken hadden betrekking op zeer uiteenlopende kwesties. In het bijzonder concentreerden zij zich op de toekomst van de onderhandelingen, de mogelijke basis van een regeling op Cyprus, humanitaire kwesties, inclusief vluchtelingen en de heropening — voor humanitaire doeleinden — van het vliegveld van Nicosia. en natuurlijk de toekomstige rol van UNFICYP.
Ik hoop ten zeerste dat, ondanks de huidige rnoeilijkheden, deze besprekingen de partijen kunnen helpen bij het maken van vorderingen t.a.v. al deze kwesties. (. . .)
De toekomstige rol van UNFICYP is van bijzondere zorg voor de Raad. (. . .) Het is heel duidelijk dat de situatie op Cyprus niet die is waarin het oorspronkelijke mandaat van UNFICYP werd bepaald. Gedurende de crisis van de jongste weken (. . .) heeft UNFICYP zijn best gedaan om de vijandelijkheden te beperken, het staakt-het-vuren in stand te houden en alle sectoren van de burgerbevolking, die door de gevechten getroffen werden, te helpen.
In de huidige situatie is het duidelijk dat de functies van UNFICYP spoedig opnieuw gedefinieerd moeten worden. Er bestaat geenszins overeenstemming tussen de partijen hoe, en met welke doelstellingen, UNFICYP moet functioneren. Natuurlijk zal de aard van de door onderhandelingen te bepalen regeling, die — naar ik hoop — spoedig zal worden bereikt, ook een beslissende factor in de toekomstige rol van UNFICYP zijn.
Intussen is het mijn voornemen te verzekeren dat UNFICYP op Cyprus een nuttige rol speelt, in volledige samenwerking met alle partijen. Ik zal over dit onderwerp besprekingen gaan voeren met de betrokken partijen en met de landen die troepen leveren. Op deze 'basis hoop ik in staat te zijn passende aanbevelingen aan de Raad te doen over UNFICYP's toekomstige rol. (. . .)
Het is van vitaal belang om een werkelijke voortgang naar vrede te maken en een hervatting van de gevechten te vermijden Ik meen dat de Veiligheidsraad ( ) een uiterst belanariike rol kan spelen bij het verzekeren van dit resultaat "

Resolutie Veiligheidsraad i.z. hunzanitaire hulp

Op 30 aug. aanvaardde de Veiligheidsraad eenstemmig een door Engeland, Frankrijk en Oostenrijk ingediend ontwerp. De tekst van deze resolutie 361 (1974) luidt als volgt:

De Veiligheidsraad (. . .)

1 uit zijn waardering jegens de secretaris-generaal voor de rol die hij heeft gespeeld bij het tot stand brengen van besprekingen tussen de leiders van de twee gemeenschappen op Cyprus

2. juicht deze ontwikkeling van harte toe en doet een beroep op alle betrokkenen om de besprekingen actief voort te zetten met de hulp van de secretaris-generaal en in het belang van het Cypriotische volk als geheel;

3. roept alle partijen op al wat in hun vermogen ligt te doen oin menselijk leed te verlichten, de eerbiediging van fundamentele mensenrechten voor iedereen te verzekeren en af te zien van elke actie die de toestand mogelijk zou bemoeilijken;

4. geeft uiting aan zijn ernstige bezorgdheid over de nood van de vluchtelingen en andere personen die als gevolg van de situatie op Cyprus ontheemd zijn, en dringt er bij de betrokken partijen op aan om, in samenwerking met de secretaris-generaal, te zoeken naar vreedzame oplossingen van de vluchtelingenproblemen, en passende maatregelen te treffen om hulp en bescherming te bieden en om personen die zulks wensen toestemming te verlenen in veiligheid naar hun huizen terug te keren;

5 verzoekt de secretaris-generaal bij de vroegst mogelijke gelegenheid een volledig rapport uit te brengen over de toestand van de vluchtelingen en andere personen, waarnaar in par. 4 van deze resolutie verwezen wordt, en besluit de toestand constant onder de aandacht te houden;

6. verzoekt de secrietaris-!generaal voorts volgens een noodprogram VN humani-

Een nieuw tentenkamp ten oosten van Larnaca op 28 aug voor Grieks-Cypriotische vluchtelingen uit de buurt van Famagusta.

tairc hulp te blijven verschaffen aan alle geledingen van de bevolking van het eiland die zulke hulp behoeven;

7 doet een beroep op alle partijen, als blijk van goede trouw, zowel individueel als in onderlinge samenwerking alle stappen te nemen die veelomvattende en succesrijke onderhandelingen kunnen bevorderen,

8 herhaalt zijn oproep aan alle partijen om volledig samen te werken met UNFICYP bij het uitvoeren van zijn taak;

9 geeft uiting aan de overtuiging dat de vlotte uitvoering van de bepalingen van deze resolutie zal helpen bij het bereiken van een bevredigende regeling op Cyprus

Overleg Clerides-Denktash. Massamoorden. Akkoord *i.z. uitwisseling gevangenen*

Het voor 2 sept. aangekondigde eerste gesprek van Clerides en Denktash werd op verzoek van laatstgenoemde tot 6 sept. uitgesteld.

Dit uitstel vloeide voort uit een Grieks-Cypriotische regeringsverklaring waarin werd gesuggereerd dat een in het Turks-Cypriotische dorp Maratha ontdekt massagraf wellicht door Turken vermoorde Grieks-Cyprioten zou bevatten Volgens Turks-Cypriotische autoriteiten waren er **70** Turks-Cypriotische inwoners begraven, die zouden zijn vermoord toen het Turkse leger op 14 aug zijn offensief hervatte Op **20** aug was de ontdekking gemeld van een massagraf bij Atlilar met **57** Turk-Cypriotische lijken, waarvan vijf in het openbaar werden uitgegraven Op 3 sept deelde Denktash mee dat bij het dorp Tokhni, op **20** km van Limassol, een Turks-Cypriotisch massagraf met ca **50** lijken was aangetroffen Kort daarvoor was een soortgelijke vondst gemeld van ruim **60** Grieks-Cyprioten in het dorpje Palodhia

Bij hun drie uur durende bespreking op 6 sept. kwamen Clerides en Denktash overeen onmiddellijk een plan op te stellen voor de vrijlating van alle krijgsgevangenen en gedetineerden. Daarbij zou voorrang worden verleend aan zieken en gewonden en aan gedetineerden jonger dan 18 en ouder dan 50 jaar.
Tijdens hun tweede ontmoeting op 11 sept. bereikten Clerides en Denktash overeenstemming over de uitwisseling van alle zieken, gewonden, minderjarigen, docenten en in het buitenland aan universiteiten ingeschreven studenten. Op 13 sept. spraken zij af met die uitwisseling op 16 sept. een begin te maken.
Onder auspiciën van het Internationale Rode Kruis werden die dag te Nicosia 116 Grieks-Cyprioten en 129 Turks-Cyprioten uitgewisseld.
Bij hun onderhoud op 20 sept. kwamen Clerides en Denktash ook de vrijlating overeen van de naar schatting 4.200 gevangenen die niet onder het akkoord van 11 sept. vielen.
Op 21 sept. vond de tweede uitwisseling van gevangenen plaats: 111 Turks-Cyprioten en 42 Grieks-Cyprioten. Op 23 sept. volgden bijna 300 Turks-Cyprioten en ca. 200 Grieks-Cyprioten.
Op 26 sept. werd de uitwisseling voor onbepaalde tijd opgeschort, omdat de Turks-Cyprioten bezwaar maakten tegen de repatriëring van vrij te laten Grieks-Cyprioten naar het door het Turkse leger bezette noorden van het eiland.

Makarios steunt Clerides

Op 30 sept. zou Clerides volgens de NZZ (2-10) aan Denktash hebben gevraagd hun gesprekken over humanitaire vraagstukken op te schorten totdat zijn positie in eigen kamp opgehelderd zou zijn.
Op 3 okt. berichtte de NZZ dat Clerides volgens een mededeling van zijn woordvoerder op 2 okt. zou hebben gedreigd binnen twee dagen als waarnemend president van Cyprus en als onderhandelaar van de Grieks-Cypriotische gemeenschap af te treden, als zijn verhouding tot aartsbisschop Makarios niet opgehelderd werd. Makarios, die op 18 sept. in een interview met Le Monde verklaard had in oktober naar Cyprus terug te zullen keren, moest zijn steun aan Clerides betuigen en de maatregelen goedkeuren, die het kabinet sinds de 23ste juli getroffen had. Op 29 sept. hadden te Limasol ca. 15.000 Grieks-Cyprioten de onmiddellijke terugkeer van de aartsbisschop verlangd.
Op 2 okt. sprak Makarios tijdens een persconferentie te New York zijn vertrouwen uit in Clerides en hij betuigde hem zijn volledige steun.
Nadat op 3 okt een aanslag op Clerides was gemeld, deelde deze de volgende dag mee dat hij zou aanblijven i v m. ,,belangrijke ontwikkelingen" in de laatste 48 uur.
Op 7 okt. werden de onderhandelingen tussen Clerides en Denktash hervat.
Op 14 okt. kwamen Clerides en Denktash overeen de uitwisseling van gevangenen te hervatten. Op 27 okt. lieten de Turken 260, de Grieks-Cyprioten 288 gevangenen vrij Daarmee was volgens het Rode Kruis de uitwisseling van krijgsgevangenen op Cyprus voltooid. In totaal werden 3 308 Turks-Cyprioten uitgewisseld tegen 2 479 Grieks-Cyprioten bij 11 gelegenheden. Meer dan 3.000 Grieks-Cyprioten werden nog ,,vermist". Bij het gesprek van Clerides en Denktash op 11 nov. werd aanzienlijke voortgang gemeld, ook t.a v. het probleem van de vermiste personen (o.w. enkele hcnderden Turks-Cyprioten).

Makarios terug

Op 29 nov. arriveerde Makarios op terugreis naar Cyprus in Athene, waar hij met premier Karamanlis en andere leden van de Griekse regering overlegde. Karamanlis en Makarios verleenden Clerides, nu voorzitter van het parlement genoemd, een bindend mandaat voor humanitaire en politieke besprekingen. Daarmee was de weg gebaand voor Makarios' terugkeer op Cyprus welke op 7 dec. plaatsvond. *(NRC/H'blad, NZZ,* The Times, Le Monde)

Clerides (l.) met aartsbisschop Makarios.

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CAMBODJA

N

POLITIEKE EN MILITAIRE O TWIKKELINGEN SINDS AUGUSTUS 1973. DEVALUATIE RIEL EN INFLATIE

Sinds de stopzetting van de Ame ikaanse bombardementen op Cambodja per 15 aug. 1973 is de oorlog in dit land ononderbroken voortgezet zonder dat een wapenstilstand in zicht is.

Tegen de verwachting van veie commentatoren in heeft het republikeinse bewind van Lon Nol zich weten te handhaven zowel op politiek als militair terrein.

In het vijfde oorlogsjaar is de strijd in hoge mate een intern Cambodjaanse aangelegenheid geworden. Aan ,,communistische" zijde, aldus de *NZZ* (11-5-'74), vechten nu overwegend inheemse guerrillastrijders, wier aantal in 1970 slechts ca. 4.000 bedroeg. De republikeinse regeringstroepen genieten geen rechtstreekse Amerikaanse steun meer in de strijd en Zuidvietnamese hulp wordt nog slechts uiterst zelden geboden bij acties in het grensgebied. Wel bleven de Ver. Staten economische ($ 255,6 mln in 1974) en wapenhulp verschaffen, welke in 1974 een totale waarde van ruim $ 600 mln bereikte. Voorts berichtte de Washington Post op 22 nov. dat Amerikaanse militaire analisten aan het Cambodjaanse militaire opperbevel aanbevelingen doen voor het bombarderen van doelen in het door de Rode Khmer beheerste gebied. Die aanbevelingen zouden zijn gebaseerd op luchtverkenningen door Amerikaanse Phantoms van het 432ste tactische gevechtssquadron vanaf de basis Udorn in Thailand, die drie vluchten per dag boven Khmer Rouge-gebied zouden maken. Op 25 nov. gaf een woordvoerder van het Pentagon toe dat dergelijke verkenningsvluchten werden uitgevoerd. Voorts meldde de *NZZ* (11-11) dat uit betrouwbare bron steeds meer aanwijzingen komen dat in het uiterste noordwesten van Cambodja Thaise ,,vrijwilligers" verblijven, van wie een deel eerder in Laos actief was geweest. „Minstens een bataljon ligt bij Samrong. In Sisophon zit een Thaise generaal met zijn staf...", aldus de *NZZ*.

Het bestand van het republikeinse leger wordt op ca. 200.000 man geschat, maar de sterkte van de werkelijk parate gevechtstroepen zou niet meer dar, 60.000 man bedragen. De Rode Khmer zou over ongeveer evenveel actieve strijders beschikken. Op het stuk van de bewapening zouden de republikeinen er iets beter voorstaan, o.a. door hun bescheiden luchtmacht, aldus de *NZZ* (11-5-'74). Volgens dit blad was er sprake van een zeker evenwicht van de militaire macht: „De republikeinen zijn te sterk voor een algehele nederlaag, de Rode Khmer is te zwak voor een totale militaire overwinning".

Ook aan de actieve militaire steun van Noord-Vietnam en de Vietcong aan de Rode Khmer is volgens de *FAZ* (11-7-'74) een eind gekomen. Alle inlichtingen duiden erop dat de Noordvietnamezen en de Vietcong hun militairen sinds maanden uit de strijd teruggetrokken hebben en hun actieve broederhulp beperkt hebben tot 1.000 à 2.000 adviseurs. Weliswaar hebben zij in de aan Zuid-Vietnam grenzende gebieden nog 25.000 a 30.000 man gestationeerd, maar die zijn voor de strijd tegen Saigon bestemd, aldus de FAZ.

De Rode Khmer stelt 90% van het hele Cambodjaanse grondgebied te beheersen en 80% van de bevolking onder controle te hebben (5,5 mln van de 7 mln inwoners), maar dit wordt door het bewind te Phnom Penh tegengesproken. Zeker is wel dat de Rode Khmer verreweg het grootste deel van het land (80%) beheerst en dat de controle van het republikeinse bewind zich hoofdzakelijk beperkt tot Phnom Penh en omgeving plus een aantal provinciehoofdsteden met omringend gebied.

In deze militaire patpositie heeft president Lon Nol op 9 juli 1974 de Rode Khmer onderhandelingen aangeboden zonder voorwaarden vooraf, maar dit aanbod werd door prins Norodom Sihanoek verworpen en het bleef zonder concreet resultaat. Wel zouden er volgens de *NZZ* (11-11-'74) te Boekarest contacten hebben plaatsgevonden, naast andere peilingen in Parijs.

Op 28 nov. besloot de Algemene Vergadering van de VN de kwestie van de vertegenwoordiging van Cambodja in de volkerenorganisatie uit te stellen tot het volgend jaar met 56 tegen 54 stemmen bij 24 onthoudingen. Dit betekent dat het bewind van Lon Nol — gesteund o.a. door de helft van de Aziatische en Arabische landen — vooralsnog de VN-zetel blijft innemen.

Details van de politieke en economische ontwikkelingen bij het republikeinse bewind, van de politieke positie van Norodom Sihanoek en de Rode Khmer en van de militaire ontwikkelingen volgen hieronder.

A. REPUBLIKEINSE BEWIND

Aftreden *premier* In Tam. *Nieuw republikeins kabinet* onder Long Boret

Het in april 1973 ontworpen regeringsstelsel, waarbij de macht werd gedeeld door een Opperste Staatsraad van 4 leden en een kabinet o.l.v. In Tam (pag. 508/2 e.v. - 1973), terwijl het parlement op 23 april 1973 voor een half jaar op reces was gegaan, begon in aug. 1973 tekenen van verval te vertonen.

Op 27 aug. verklaarde In Tam dat hij alleen nog maar naar zijn bureau ging om de wekelijkse zitting van de Opperste Staatsraad bij te wonen, waaruit kon worden afgeleid dat het kabinet niet meer functioneerde.

Op 10 okt. diende In Tam bij president Lon Nol zijn ontslag in als p emier en als lid van de staatsraad. De volgende dag verklaarde hij dat het hem onmogelijk was geweest in het kabinet de gewenste ministers op te nemen en dat daardoor nimmer van een samenwerking in het kabinet sprake was geweest. Hij had zijn ontslag nu ingediend om een regeringscrisis te voorkomen wanneer het parlement op 23 okt. zijn zitting zou hervatten.

Nadat de opperbevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten in de Pacific, admiraal Noel Gayler, in Phnom Penh met Lon Nol en In Tam gesproken had, maakte laatstgenoemde op 15 okt. bekend dat de raad had geweigerd het ontslag te aanvaarden ,,omdat ik het evenwicht ben tussen de politieke fracties in de raad". Daarop had hij besloten zijn ontslagaanvrage voorlopig in te trekken.

Op 15 okt. 1973 verlengde president Lon Nol zijn speoiale volmachten met nog eens zes maanden met terugwerkende kracht vanaf 4 okt., zodat hij tot 4 april 1974 zonder parlement zou kunnen blijven regeren.

Op 21 okt. reorganiseerde In Tam het kabinet. De portefeuilles van binnenlandse zaken en van algemene mobilisatiezaken nam hij in

r

eigen beheer. Verder benoemde hij drie vice-premiers:

Hang Thun Hak - eerste vice-premier, belast met de betrekkingen met het parlement, buitenlandse zaken, vredesonderhandelingen, vluchtelingen en cultuur, Op Kim Ang - tweede vice-premier, belast met openbare werken, communautaire ontwikkeling, PTT, arbeid en toerisme; generaal Thappana Nginn - derde vice-premier, belast met defensie, voorlichting en gezondheid Kem Keth Sana, voorheen binnenlandse zaken, werd minister voor vredesonderhandelingen De voornaamste andere portefeuilles werden als volgt verdeeld. minister t b v de president - May Say, minister t b.v. de premier - Chhan Sokhum; buitenlandse zaken - Long Boret, nationale eendracht - Ray Lomut; plan, financien, landbouw, handel en industrie - Khy Taing Lim

Op 7 dec. diende In Tam echter opnieuw zijn ontslag in, met als reden gebrek aan medewerking van de kant van sommige ministers. Op 10 dec. werd beaicht dat Lon Nol ditmaal zijn aftreden als premier en lid van de staatsraad had aanvaard en twee dagen later werd gemeld dat minister Long Boret was belast met de vorming van een nieuw kabinet, waarin bepaalde parlementsleden een zetel zouden moeten krijgen. Op 23 dec. maakte Long Boret (41) persoonliik bekend dat hij deze opdracht had aanvaard en op 26 dec. was de formatie voltooid.

Het nieuwe kabinet telde 16 leden, d.w.z. 13 minder dan het vorige. De voornaamste portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Vice-premier, belast met openbare werken en transport - op Kim Ang; vice-premier, belast met defensie - generaal Thappana Nginn; buitenlandse zaken - Keuk Ky Lim; financiën - Khy Taing Lim: landbouw - Sisowath Duong Chivin; voorlichting - Trinh Hoanh De politieke samenstelling was 9 sociaal-republikeinen, 4 republikeinen en 3 onafhankelijken

Long Boret.

Aanslagen op Lon Nol en medestanders

Op 19 nov. 1973 voerde een T 28-bommenwerper een luchtaanval uit op het presidentiële paleis te Phnom Penh, toen president Lon Nol daar een kabinetszitting leidde. Volgens offciële gegevens werden drie personen gedood en raakten tien gewond. Uit het onderzoek bleek dat de betrokken piloot, luitenant Pich Lim Khoun, tijdens een bombardementsvlucht naar Vinear Suor wegens motorstoring toestemming had gevraagd om naar zijn basis terug te keren. Hem was opgedragen zijn bommen in het open veld te droppen, maar in plaats daarvan wierp hij vier bommen af op het paleis. Hij vloog vervolgens naar door de Rode Khmer beheerst gebied bij Chup ten noordoosten van Phnom Penh. Evenals bij een soortgelijk incident op 17 maart 1973 (pag. 507/2-'73) bleef Lon Nol ongedeerd.

Op 18 dec. 1973 werd een handgranaat geworpen naar de auto van de minister van defensie, Thappana Nginn. Deze bleef ongedeerd, mar twee voorbijgangers werden gedood.

Op 6 jan. 1974 werd het huis van de opperbevelhebber van de regeringstroepen, generaal-majoor Fernandez, met raketten bestookt, maar deze aanslag mislukte Op 26 april ontsnapte premier Long Boret aan een aanslag, die 9 doden vergde

Staatsraad vervangen door uitvoerende raad

Nadat president Lon Nol op 31 maart 1974 de Opperste Staatsraad ontbonden had, omdat deze zijn bestaansreden verloren had nu de noodtoestand over was en het parlement weer functioneerde, vormde hij op 1 april een nieuwe uitvoerende raad van vier leden: Lon Nol, generaal Sisowath Sirik Matak, premier Long Boret en generaal Sosthene Fernandez (de chef van de generale staf). Deze uitvoerende raad kreeg tot taak de Nationale Vergadering bij haar arbeid te ondersteunen.

Terwijl de staatsraad bestond uit de president en de leider van drie oppositiegroeperingen, betekende de vervanging van In Tam door Long Boret en die van Cheng Heng door Fernandez dat Lon Nols aanhang nu over een meerderheid in de raad beschikte. Volgens politieke kringen in Phnom Penh zou de operatie de uitschakeling van Cheng Heng ten doel hebben gehad. Drie ministers, die als aanhangers van Cheng Heng golden, traden op 31 maart af: Sok Heang Sun (gezondheid), Ly Kwan Pan (iustitie) en Duong Sareth (industrie).

In Amerikaanse kringen werd erop gewezen dat Lon Nol de ontbinding van de staatsraad bekendgemaakt had onmiddellijk na het vertrek van de Amerikaanse zaakgelastigde. Thomas Enders. uit Cambodja Deze zou voorsrander zijn geweest van een handhaving van de raad als een demonstratie van eenheid onder de republikeinse partijen. Door zijn snelle optreden zou Lon Nol de nieuwe Amerikaanse ambassadeur, John Dean, voor een voldongen feit hebben willen plaatsen, aldus Amerikaanse kringen

Minister van onderwijs gedood bij *studentenonlusten.* Long Boret vormt nieuw kabinet

Eind mei was in Phnom Penh sprake van een sociale en politieke crisis. Leraren en onderwijzers verlangden salarisverhogingen als compensatie voor de steeds stijgende kosten van levensonderhoud; studenten en scholieren protesteerden tegen nieuwe dienstplichtbepalingen en tegen inflatie en de corruptie. De onrust in de onderwijswereld was in januari begonnen met een reeks stakingen van leraren. Voor het eerst sinds 1970 was er sprake van een gecoördineerd optreden van docenten en leerlingen/studenten. Op 14 mei werden samenscholingen van meer dan vijf personen verboden; op 18 mei werden drie docenten gearresteerd en op 26 mei 61 studenten.

Het merendeel van de aangehouden studenten werd kort daarop weer vrijgelaten, maar vijf van hen zouden voor een militair tribunaal terecht staan wegens contacten met communistische groeperingen. Betogingen volgden voor de vrijlating van de gearresteerde docenten en studenten. Met ditzelfde oogmerk werden op 4 juni de minister van onderwijs, Keo Sangkim, en zijn plaatsvervanger, prof. Thach Chea, door studenten ontvoerd en in het „lyceum van de 18de maart" gegijzeld. Dit sinds medio mei door jongeren bezette gebouw werd vervolgens door de militaire politie bestormd. De minister en zijn plaatsvervanger overleden aan tijdens de actie opgelopen verwondingen en ook minstens acht jongeren vonden de dood.

De omstandigheden waaronder de minister en zijn assistent de dood vonden zijn onduidelijk. Volgens de regering waren

studenten en communistische agenten voor de dood verantwoordelijk
Volgens de studenten echter waren beide functionarissen gedood door politiemannen in burger Dit was ook door een correspondent van Le Monde op 19 juli bericht, die zich daarbij baseerde op o a een verklaring van een zoon van Keo Sangkim Deze correspondent achtte net waarschijnlijk dat beide betrekkelijk liberale bewindslieden het slachtoffer waren van de politieke machtsstrijd tussen rechtse groeperingen waarbij de groepering van Pan Sothi en Long Bota een belangryke rol werd toegekend
Volgens The Times (5-6) waren de dag tevoren 48 studenten gearresteerd Ook werden alle scholen gesloten The Times (6-6) berichtte dat meer dan 100 studenten gedetineerd waren en dat het lyceum van de 18de maart, waar nog 100 studenten verbleven, door de militaire politie omsingeld was Op 17 juni werden de faculteiten en scholen in Phnom Penh heropend, behalve het lyceum van de 18de maart Op 23 juni werden 22 scholieren en studenten vrijgelaten die op 4 juni waren gearresteerd volgens de regering verbleven toen nog 16 personen in hechtenis, onder wie vier hoogleraren
Van de 18 personen, die uiteindelijk i v m. de gebeurtenissen van 4 Juni terecht stonden, werden op 1 sept 11 vrijgesproken, 2 veroordeeld tot levenslange dwangarbeid en 3 tot 20 jaar dwangarbeid, terwijl twee studenten door het militair tribunaal te Phnom Penh bij verstek ter dood werden veroordeeld Tot deze twee behoorde de 20-jarige Thuch Sau Khy, voormalig vice-voorzitter van de leerlingenraad van het lyceum van de 18de maart, die naar een door de Rode Khmer beheerst gebied zou zijn uitgeweken

Op 4 juni dienden vier ministers — vertegenwoordigers van de Republikeinse partij van Sirik Matak — hun ontslag in: Op Kim Ang (vicepremier en openbare werken), Sisowath Duong Chivin (landbouw), Chien Kim Suor (PTT) en Trinh Hoanh (voorlichting). Nadat ook nog op 7 juni twee onafhankelijke ministers waren afgetreden, diende premier Long Boret op 13 juni het ontslag van zijn kabinet in bij president Lon Nol. Deze aanvaardde dit en belastte Long Boret met de vorming van een nieuw kabinet. De moeilijkheden tussen de sociaal-republikeinen en de republikeinen, die aan de kabinetscrisis ten grondslag lagen en die over het te voeren sociaal-economische beleid gingen, bleken onoplosbaar tijdens de formatie met als gevolg dat de republikeinen geen zitting wilden nemen in het nieuwe kabinet. Dit kwam op 16 juni tot stand en telde 17 leden, t.w. 8 sociaal-republikeinen, 7 onafhankelijken en 2 militairen, van wie slechts zes ook deel uitmaakten van het vorige kabinet. Long Boret bleef premier. De voornasmste andere portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Vice-premier en defensie - generaal Thappana Nginn; vice-premier en onderwijs - Pan Sothi, buitenlandse zaken - Keuk Ky Lim; finaiicien - Khy Taing Lim binnenlandse zaken - generaal Ek Proeung

Reis Long Boret

In augustus en september bezocht premier Long Boret diverse landen in Azië (Thailand, Indonesië en de Filippijnen) en het Midden-Oosten (Libanon, Jordanië en Saoedi-Arabië) o.a. om steun te verwerven voor het behoud van de zetel in de VN. Na zijn bezoek aan Jordanië werd op 3 sept. in een gemeenschappelijk communique bekendgemaakt dat tussen beide staten diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau zouden worden gevestigd en dat Cambodja voortaan geen ambassade meer in Jeruzalem zou hebben. Ook Saoedi-Arabië en Libanon knoopten diplomatieke betrekkingen met Phnom Penh aan.

*Devaluatie **Riel.** Prijsexplosie*

Op 18 sept. werd de Riel zeer fors gedevalueerd. Op de officiële markt werd de koers van 420 Riel voor 1 US $ gewijzigd in 1.200 Riel voor 1 US $. Eind oktober was de wisselkoers bijna 1.500 Riel voor 1 US $, maar de zwartemarktkoers — die door de ingreep afgeschaft moest worden — wijkt daar aanzienlijk van af. Door de onder Amerikaanse druk genomen economische maatregelen, aldus de *NZZ* (11-11) stegen de prijzen enorm. De officiële rijstprijs verdubbelde; de officiële prijsverhoging voor benzine bedroeg 250% maar was in werkelijkheid nog hoger. De tegelijk doorgevoerde verhoging van lonen en salarissen compenseert de inflatie niet; die bedroeg voor militairen 100%, voor ambtenaren 90%.

Op 26 sept. werd de organisatie van Cambodjaanse leerkrachten bij presidentieel decreet ontbonden wegens ,,subversieve anti-republikeinse activiteiten". Vier dagen eerder had de vereniging, die ca. 40.000 leden telt, het bezuinigingsplan van de regering in een verklaring als ,,misdadig" bestempeld. Tevens werd verlangd dat onverwijld oplossingen gevonden moesten worden voor de sociale problemen en dat vooraanstaande corrupte personen in het openbaar terecht moesten staan. De regering werd ervan beschuldigd ,,niets anders te zijn dan een pressiegroep die zich voorstelt het nepotisme, de begunstiging en het despotisme te bevorderen". De organisatie was eerder door de regering beschuldigd van medeplichtigheid aan de dood van de minister van onderwijs (zie pag 818).

Over de economische toestand berichtte de NZZ (27-8) o a ,,Van de Cambodjaanse arbeidskrachten heeft oorspronkelijk 80% in de rijstbouw gewerkt ( )
De rijstproduktie daalde van 3,8 mln ton in 1969 tot 0,95 mln ton in 1972 en zal inmiddels nog verder teruggelopen zijn Rijst vormde oorspronkelijk het voornaamste uitvoerprodukt, in 1970 nog 40% van de totale exportopbrengst Thans is Cambodja echter gedwongen rijst in te Loeren, en wel overwegend uit Thailand, Japan en de VS
Een zak rijst die in Thailand US $ 15 kost wordt in Phnom Penh voor US $ 80 verkocht De Chinese handelaren maken daar superwinsten in de rijsthandel In juli van het vorig laar lag de rijstprijs in de Cambodjaanse hoofdstad (ruim 1.5 mln inwoners, van wie bijna i mln vluchtelingen) 664% boven die van maart 1972 Maar ook in het gebied van de Rode Khmer wordt thans een kwart van het rijstland bewerkt omdat ten gevolge van de oorlog niet alleen vele velden braak liggen maar vooral ook arbeidskrachten ontbreken ( )
De prijsindex voor consumptiegoederen (1969 = 100) steeg van 828 (1971) tot 3 296 in het jaar 1973 De nationale valuta is in deze periode van 55 Riel per dollar tot 377 Riel gedevalueerd ( )
Cambodja, dat vroeger als belangrijke vleesexporteur gold, kan nauwelijks meer de eigen behoefte dekken De veestapel is met meer dan de helft verminderd, zodat trekdieren zelfs in het gebied van de Rode Khmer ontbreken De houtproduktie, die in 1963 nog 36 300 m3 bedroeg, is vrijwel tot stilstand gekomen Een opleving daarentegen ervoer de rubberindustrie, nadat Franse firma's in Phnom Penh verwerkende bedrijven hadden gesticht en sinds door de opnieuw produktieve Franse plantages in de door de Rode Kmer beheerste landsdelen rubber naar de hoofdstad kan worden vervoerd Daardoor steeg de rubberuitvoer vn 6.000 ton in 1972 tot 25 000 ton in 1973 ( )
De paar industriele bedrijven (.) zijn gedeeltelijk of geheel verwoest Ook de enige olieraffinaderij in Kompong Som werd beschadigd Van de 1400 rijstpelmolens waren in 197.3 nog slechts 300 in bedrijf, en van de 240 zaagmolens nog maar 65 Ook het transportsysteem werd zwaar beschadigd ( )
De uitvoer daalde van $ 65,9 mln in 1969 tot $ 6,9 mln in 1972, waar tegenover een invoer van $ 71 mln stond Het tekort op de betalingsbalans bedroeg de laatste jaren rond $ 50 mln per jaar en werd verleden jaar op 30 000 mln R geraamd De staatskas is leeg, en de nationale bank bezit geen noemenswaardige goud- en deviezenreserves Zonder Amerikaanse hulp zou Lon Nols kabinet niet tot regeren in staat zijn (.)
De corruptie heeft in Cambodja een omvang bereikt, die zelfs Zuid-Vietnam niet heeft gekend Naast Chinese handelaren zijn het vooral de hoge militairen en ambtenaren die van de oorlog profiteren. Hoge officieren hebben luxevilla's voor zich laten bouwen en rijden in dure sportauto's Vaak betalen zij hun soldaten niet eens de erbarmelijke soldij van $ 15 aer maand, of zij vermelden op hun soldijstaten ,,schijnsoldaten", die in werkelijkheid niet bestaan (.) Hoge regedingsleden hebben ook aandelen in de beide Cambodjaanse luchtvaartmaatschappijen ,,Khmer Akas" en ,,Khmer Hansa", die van Battambang zeer noodzakelijke

produkten en hulpgoederen naar Phnom Penh vliegen Een groter deel van de invoer is uit Thailand afkomstig en wordt met vrachtauto's naar Battambang gebracht ( )
De totale schade, die de oorlog tot dusver aan de Cambodjaanse economie heeft toegebracht, wordt op ruim $ 2 mrd geraamd". aldus de N Z Z

Terugkeer Lon Non

Op 21 sept keerde generaal Lon Non, een broer van president Lon Nol, in Cambodja terug na een jaar in het buitenland (VS en Frankrijk) te hebben vertoefd Hij was indertijd vertrokken, omdat de Amerikanen zijn methoden (bij de bestrijding van studentenprotestbewegingen o a) te voortvarend vonden, aldus L e M o n d e (19-6)

B. DE KONINKLIJKE REGERING

Betreffende de Koninklijke Regering van Nationale Eenheid (GRUNK), prins Norodom Sihanoek en de Rode Khmer werden de volgende ontwikkelingen gemeld.

Verklaringen Sihanoek. Kritiek op bondgenoten

Op 31 aug. 1973 verklaarde prins Sihanoek tegenover het Amerikaanse persbureau *UPI* volgens Le Monde (3-9-1973) dat de Rode Khmer in december een groot offensief zou starten tegen het bewind van Lon Nol. Logistieke problemen — een tekort aan zware wapens en munitie — die dit offensief tot dusver hadden opgehouden, waren opgelost door een akkoord met Noord-Vietnam. Hij vervolgde:

„Wij hebben dit akkoord begin augustus (1973) gesloten en reeds zijn de Noordvietnamezen en de Voorlopige Revolutionaire Regering begonnen ons materiaal te leveren afkomstig uit hun voorraden in Zuid-Vietnam Ik heb no 1 van de Democratische Republiek Vietnam — Le Duan, eerste secretaris van het centrale comité van de Arbeiderspartij — ontmoet en hij heeft mij beloofd ons voldoende munitie te leveren om een groot offensief te kunnen starten tegen Lon Nol in het droge seizoen (..)"
De nieuwe wapenleveranties waren volgens de prins de eerste sinds de ondertekening van de Parijse akkoorden iz. Indo-China in januari 1973, op grond waarvan Noord-Vietnam zijn hulpacties had stopgezet „De Amerikanen dreigden hun luchtmacht naar Indo-China terug te sturen als de Noordvietnamezen ons hielpen en zij geven duidelijk te verstaan dat zij hun, in dat geval, geen enkele hulp zouden bieden bij hun wederopbouw (. .) Maar door de munitie te onttrekken aan hun voorraden in Zuid-Vietnam schenden de Noordvietnamezen het akkoord van Parijs niet, in tegenstelling tot de Amerikanen die zulks dagelijks doen met de geweldige hoeveelheden geperfectioneerde wapens die zij Lon Nol leveren" De Chinese regering had ermee ingestemd Noord-Vietnam het equivalent te leveren van wat dit land aan de sihanoekisten verschafte. „Het rechtstreeks zenden van de wapens uit China is niet mogelijk, want de Chinezen willen de Noordvietnamezen geen recht van doortocht over hun grondgebied vragen ..."

Teleurgesteld over de houding van Noord-Vietnam en China toonde prins Sihanoek zich vervolgens in een interview met de Guardian (17-9-1973).

Tenzij Noord-Vietnam en China meer hulp bieden, aldus de prins, „zal Lon Nol in staat zijn zijn vele jaren in Phnom Penh te blijven De Noordvietnamezen wilden dat hij via onderhandelingen een regeling met de VS en Lon Nol trof, „omdat zij Amerikaanse vergelding vrezen en Amerikaanse hulp wensen" „China speelt nu het grote-mogendhedenspel met de Veienigde Staten „Wij hebben in 1970 een verdrag getekend in Zuid-China om als kameraden te strijden tot de uiteindelijke overwinning op het Amerikaanse imperialisme, nu sluiten mijn communistische Vietnamese vrienden compromissen met de Amerikanen. Ik vraag me af wat de waar'de van het verdrag is." „Nog onlangs geloofde ik dat wij een snelle overwinning zouden behalen in Cambodja en ik zei dat ook Nu moet ik het tegenovergestelde zeggen wij kunnen Phnom Penh dit jaar of volgend jaar niet innemen Zelfs als ik een compromis zou wensen te sluiten — wat ik nooit wil — dan zouden de Rode Khmers nooit een compromis aanvaarden " De prins deelde mee dat de Amerikaanse bombardementen zijn troepen zware verliezen hadden bezorgd, maar dat was niet de voornaamste reden voor het uitblijven van succes Toen hij nl vice-premier Khieu Samphan, die zich in Cambodja bevond, gevraagd had waarom zijn troepen Kompong Cham nog niet hadden ingenomen, had deze geantwoord dat hij geen gebrek aan manschappen had maar aan munitie Sihanoek had daarna op verzoek van de Rode Khmers diplomatieke stappen ondernomen bij Hanoi en Peking om meer steun te verkrijgen. „Iedereen was correct, maar tot nu toe hebben wij niets gekregen of zeer weinig". De prins prees vervolgens de Rode Khmers in Cambodja die „geen bevelen aannemen van welk vreemd land ook", maar hij noemde zijn Cambodjaanse vrienden in Peking „veel te stalinistisch".
Aan L e M o n d e, dat op 19 sept. uittreksels van bovenstaand interview had opgenomen, schreef Sihanoek op 27 sept. 1973 dat de correspondent van de Guardian zijn woorden op „zeer tendentieuze wijze" had geïnterpreteerd Hij had nooit gezegd dat China het spel van de grote mogendheden speelde noch dat met Noord Vietnam een verdrag was gesloten. Wel stelde Sihanoek dat „onze oorlog heden contrasteert met de politiek van ontspanning van de landen die traditioneel onze grootste steunpilaren zijn en dat, bijgevolg, deze oorlog op toenemende moeilijkheden stuit"

Erkenning door SU

Op 10 okt. '73 overhandigde de Russische ambassadeur in Peking een nota aan orins Sihanoek. waarin de regering van de SU verklaarde dat zij de Koninklijke Regering (GRUNK) als de enig legale vertegenwoordiger van het Cambodjaanse volk erkende. Voorts werd gesteld dat de SU nooit een verklaring had uitgegeven waarin zij de betrekkingen met de koninklijke regering had verbroken, terwijl de SU evenmin in een verklaring of document ooit de regering van Lon Nol had erkend. In de toekomst zou de SU samenwerken met het FUNK (Nationale eenheidsfront van Kampuchea) en de GRUNK *p!?* die alle nodige steun verlenen.
De Sowjetrussische ambassade in Phnom Penh was na de afzetting van prins Sihanoek op 18 maart 1970 blijven functioneren met 16 man ambassadepersoneel, al was de ambassadeur teruggeroepen en nooit vervangen. Op 24 okt. 1973 keerde de staf van de ambassade naar Moskou terug, al bleven drie man niet-diplomatiek personeel achter. Dit werd toen gezien als een sluiting van de ambassade. Volgens de FAZ (12-11-1974) echter zouden de Russen de militaire val van Phnom Penh hebben verwacht en het daarom raadzaam hebben geacht te vertrekken. Inmiddels bestaat het ambassadepersoneel uit acht personen, onder wie drie vrouwen, aldus de *FAZ*.

Reorganisatie regering. Verplaatsing naar Cambodja

Op 20 okt. 1973 maakte prins Sihanoek te Peking bekend dat de toekomstige leden van de GRUNK allen, behalve de minister van buitenlandse zaken, FUNK-leden zouden zijn die in Cambodja, in de bevrijde zone, zouden werken. De buitenlandse sectie van de GRUNK, uitgezonderd het ministerie van buitenlandse zaken, zou worden afgeschaft en te Peking zou slechts één „FUNK-missie in China" overblijven.
In een interview met *Le Monde* (27-10) liet Sihanoek echter weten dat de Khmer Rouges zich tegen dit plan verzetten, omdat zij mogelijk zijn invloed op de massa vreesden.

Hij wilde zelfs in Cambodja leven zonder contact met de bevolking De reputatie van „regering-in-ballingschap" moest verdwijnen. „Men moei de ministers van Peking naar Cambodja sturen of minstens de portefeuilles aan mensen binnen het land overdragen (j Wij hebben in het binnenland slechts vier ministers en zes onderministers; de anderen, die de meerderheid vormen, zijn in alle hoeken van de wereld Deze situatie is onhoudbaar. Als zij (de Rode Khmers) dit verzoek niet aanvaarden. kan ik zelfs aftreden. (. j Ik wil weten welke mijn status m hun ogen is Ben ik een eenvoudige werknemer of het staatshoofd? Maar wij beogen hetzelfde doel ( ) Ik wil de Rode

Khmers helpen hun droom te verwezenlijken, de macht in Phnom Penh te grijpen, er hun socialistische regime te installeren ..
Eerder in het interview verklaarde Sihanoek ,,Ik zal niet naar Cambodja terugkeren, ik zal in Peking blijven tot mijn dood''
Tevens herhaalde hij dat de hulp van Noord-Vietnam bijna geheel stopgezet was Kim I1 Soeng, het Noordkoreaanse staatshoofd, had alle gewenste hulp aangeboden, maar dat had geen zin omdat het materiaal de Noordvietnamese grens niet kon passeren

Op 9 nov. maakte Sihanoek te Peking bekend dat de GRUNK voortaan geheel uit ,,leiders en kaderleden van het binnenlandse verzet'' zou bestaan. De zieke premier Penn Nouth zou in Peking blijven; de voorlopige leiding van de regering zou in Cambodja berusten bij Khieu Samphan, de vice-premier en opperbevelhebber van de strijdkrachten. De in het buitenland verblijvende regeringsleden verloren hun functies; zij zouden ambassadeurs of leiders van speciale missies bij bevriende staten worden. De speciale afgezant van het binnenlandse verzet bij de prins, Ieng Sary, vertrok naar Cambodja en werd niet vervangen.
Op 3 dec. 1973 stemde Sihanoek volgens het persbureau *Nieuw China* in met de benoeming op aanbeveling van Khieu Samphan van de volgende in Cambodja verblijvende ministers:

Vice-premier en defensie - Khieu Samphan; justitie - prins Norodom Phurissara; gezondheid - Thiounn Thioeun; openbare werken, PTT en wederopbouw - Toch Phoeun; religieuze en sociale zaken - Chou Chet; onderwijs en jeugd - mevr. Ieng Thirith.

Reis Khieu Samphan

Op 1 april 1974 arriveerde een delegatie van het FUNK o.l.v. vice-premier Khieu Samphan voor een officieel bezoek in China. In het verloop hiervan legde de delegatie in een door de Chinese regering beschikbaar gesteld vliegtuig ook bezoeken af aan 10 landen in Azië, Afrika en Europa (o.a. Noord-Korea, Albanië, Roemenië, Joego-Slavië, Algerije, Egypte en Noord-Vietnam). Tijdens het verblijf in China werd de delegatie op 2 april door Mao Tsetoeng ontvangen en werden besprekingen gevoerd met Chinese leiders zoals premier Tsjoe En-lai en vice-premier Li Hsien-nien. Ter afsluiting van het bezoek aan China werd een akkoord getekend inzake gratis levering van militaire uitrusting en voorraden aan Cambodja voor 1974, aldus het op 27 mei te Peking uitgegeven gemeenschappelijke communiqué.

NRC/Handelsblad (31-5) schreef: ,,Kennelijk ziet Peking nu in Khieu Samphan de man die in Cambodia eens een leidende rol zal gaan spelen''
Khieu Samphan studeerde na de Tweede Wereldoorlog in Frankrijk economie. Hij was een marxistisch afgevaardigde in de Cambodjaanse Nationale Vergadering In maart 1967 verdween hij onder mysterieuze omstandigheden uit Phnom Penh met twee uiterst linke collega's Hu Nim en Hu Youn, die nu hoge posten bezetten in de leiding van de Rode Khmers Sihanoek stelde de drie destijds aan de kaak als vijanden van het volk en geruchten in Phnom Penh wilden toen dat zij in opdracht van Sihanoek waren vermoord

Tijdens een percconferentie op 3 april te Peking, die door Sihanoek en Khieu Samphan werd bijgewoond, deelde de prins mee dat hij en de Khmers Rouges het over hun respectieve rol in Cambadja eens waren geworden .,Er zijn geen problemen meer tussen ons'' De regeringstaak berust bij de Kmers Rouges Op hun wens behield Sihanoek de titel van staatshoofd, maar hij wilde geen rechtstreekse verantwoordelijkheid meer Wel zou hij op diplomatiek terrein blijven strijden

C. DE OORLOG

Strijd om Phnom Penh: Op 18 juni 1973 waren alle zes hoofdwegen naar de stad afgesneden Op 19 juni werd Route 4 heropend en op 2 juli Route 5 (naar de rijstprovincie Battembang). Van 29 juni tot 15 aug werd het aantal tactische luchtaanvallen door de Amerikaanse luchtmacht sterk uitgebreid De Republikeinse opperbevelhebber Sosthène Fernandez schatte de gemiddelde verliezen per week op 800 à 1200 man Op 28 juli veroverden de sihanoekisten Saang (ca. 23 km ten zuid-oosten van Phnom Penh); hun troepenmacht rond de hoofdstad werd toen geraamd op 20 000 à 30 000 man Op 5 aug trokken zij op tot binnen een mijl van de buitenwijken en op 9 aug zouden verschillende eenheden zich in de stad hebben opgehouden Op dezelfde dag echter werd de sinds 3 aug afgesneden Route 1 heropend Op 10 aug werd gemeld dat de sihanoekisten aan een terugtocht begonnen waren en dat hun troepenmacht tot ca 10 000 man was verminderd Bij operaties benoorden Phnom Penh bezetten de sihanoekisten Prey Totung (aan Route 7) op 12 aug. en Skoun de dag erop, waardoor de provinciehoofdsteden Kompong Cham en Kompong Thom geheel geisoleerd raakten

Slag om Kompong Cham: Op 20 aug waren alle aanvoerwegen tot de stad afgesneden door ca 4500 sihanoekisten Op 31 aug begon de aanval op Kompong Cham met een beschieting door op de Republikeinen buitgemaakte Amerikaanse 105 mm houwitsers Op 6 sept werd een algemeen offensief ingezet en werden in het centrum van de stad de markt en het ziekenhuis bezet Die dag werden versterkingen voor de Republikeinen met helikopters aangevoerd Op 7 sept gingen de Republikeinen o l v generaal-majoor Sar Hor tot de tegenaanval over Op 12 sept hadden zij het centrum van de stad weer onder controle en op 18 sept werd de op 6 sept verloren gegane universiteit aan de westelijke rand van de stad heroverd Volgens militaire woordvoerders waren tussen 17 aug en 19 sept 202 Republikeinse militairen gedood en 972 gewond, terwijl onderde burgerij 17 doden en 41 gewonden waren gevallen en 225 dode sihanoekisten waren aangetroffen

Beschieting van Phnom Penh: Nadat de sihanoekisten vanaf 20 aug 1973 hun acties rondom de hoofdstad hadden hervat en in november drie plaatsen in de omgeving (Tram Khnar, Srang en Vihar Suor) hadden veroverd plus alle hoofdwegen hadden afgesneden, voerden zij uit het hele land troepen aan zodat zij binnen een straal van 40 km rond Phnom Peng naar schatting 24 000 man geconcentreerd hadden Deze stonden tegenover een Republikeinse verdedigingsmacht van 30 000 a 40 000 man Vanaf 23 dec tot 21 jan werd Phnom Penh bijna dagelijks met raketten bestookt, waardoor 45 mensen gedood en bijna 150 gewond werden. Op 7 jan gingen de sihanoekisten tot het offensief op de grond over en, al werden zij door de Republikeinen na twee weken van zware strijd op tal van punten teruggedrongen. zij slaagden erin aan de zuidkant van de stad ca 10000 man te concentreren en de rivier de Prek Thnot over te steken Van 24-27 jan. werd Phnom Penh onafgebroken door de sihanoekisten met Amerikaanse 105 mm-houwitsers bestookt Maar de granaten reikten niet tot het presidentiele paleis en het legerhoofdkwartier waarop zij gericht waren, zij troffen de dichtbevolkte buitenwijken Volgens een schatting zouden tot 2 febr. ca 170 mensen zijn gedood en 380 gewond Bij een beschieting Op 11 febr. vielen 73 granaten op een marktplein, waardoor bijna 200 mensen omkwamen en een brand ontstond die ca 1000 huizen verwoestte. Volgens buitenlandse correspondenten zou een aantal van deze (Amerikaanse) granaten door functionarissen van Lon Nol aan de Rode Khmer zijn verkocht Inmiddels waren de Republikeinse troepen bij hun tegenoffensief op 5 febr. over de Prek Thnot getrokken, waardoor het sihanoekistische front werd doorbroken en sen terugtocht volgde. Doordat een deel van de Republikeinse troepen, die Phnom Penh hadden verdedigd, in maart naar bedreigde provincies werd gestuurd, hernieuwden sihanoekisten in april hun druk op de hoofdstad, die sindsdien herhaaldelijk met raketten is bestookt Op 13 en 14 okt. werd het nabijgelegen vliegveld Pochentong voor het eerst sinds februari beschoten

Qudong en andere provincieplaatsen: Op 18 maart werd de stad Oudong (bijna 40 km ten noorden van Phnom Penh) door sihanoekisten bezet, terwijl het garnizoen zich in een pagode aan de buitenkant van de stad verschanste Twee Republikeinse brigades, die de stad moesten heroveren, werden op 28 maart gedwongen zich terug te trekken op Kompong Luong (dat op 23 april door sihanoekisten werd veroverd) en Longvek Op 9 juli werd de herovering van Oudong door Republikeinse troepen gemeld
Kampot (aan de Golf van Thailand) was van februari tot april het doelwit van sihanoekistische aanvallen Op 29 april werd de provinciehoofdstad Sala Lak Pram ontruimd door de Republikeinen. Van april tot juni werd hevige strijd gemeld rond Kompong Som, en in augustus in de provincie Siem Reap, waar de GRUNK bij Angkor met de bouw van een hoofdstad bezig zou zijn en waar op 25 aug. door Republikeinse troepen vier tempels werden heroverd die in 1970 verloren waren gegaan. Vanaf eind sept. werden aanvallen van sihanoekisten op de provinciehoofdstad Kompong Chhang gemeld.
(Vorber pag 505 e.v -'73 en 537 e v.-'73)

KUNST

NIEUWE VOORZITTER INTERNATIONALE PEN

De Engelse auteur V.S. Pritchett is op 19 mei gekozen tot voorzitter van de PEN, de internationale vereniging van schrijvers. Hij is opvolger van de Westduitse schrijver Heinrich Böll.
Pritchett kreeg 29 steminen. Op de tweede plaats kwam de Zweed Per Westberg met 14 stemmen.
De 74-jarige Pritchett heeft enkele romans op zijn naam staan, maar hij is vooral bekend door zijn korte verhalen en litteraire kritieken. Enkele van zijn werken zijn: Clare Drummer, The Spanish virgin en Dead man Leading. (Reuter)

PRIJZEN

Algemeen

CARL VON OSSIETZKY MEDAILLE 1974: De schrijver Heinrich Böll en de theoloog Helmut Gollwitzer. voor hun werk t.b.v. de rechten van de mens en het recht.

NEHROEPRIJS 1974: De Franse auteur en politicus André Malraux, voor het bevorderen van de toenadering tussen de volkeren.

VREDESPRIJS VAN DE DUITSE BOEKHANDEL 1974: Roger Schutz, stichter en prior van de Gemeenschap van Taizé. Met Roger Schutz is tevens de Gemeenschap onderscheiden

WATELERPRIJS 1974: Henry Kissinger, minister van buitenlandse zaken van de VS, wegens zijn onvermoeide en bijzondere inspanning om tot een rechtvaardige en vreedzame regeling van het conflict in het Midden-Oosten te komen.

Beeldende kunst

DAVID RöELLPRIJS 1974: Constant, als bekroning van zijn oeuvre, in het bijzonder op het gebied van de tekenkunst.

HENDRIK CHABOTPRIJS 1974: De graficus Ton van Os.

PRIX DE ROME 1973 VRIJE SCHILDERKUNST: mej J. L M. Tangelder.

PRIX DE ROME 1973 VRIJE BEELDHOUWKUNST: Mevr. E. J. van Rees Burger

TITIA BUNING BRONNERPRIJS 1974: De in Paramaribo geboren, maar in Amsterdam wonende en werkende schildertekenaar Rudy Maynard

Journalistiek

PERSPRIJZEN 1972 VAN DE VLAAMSE JOURNALISTENCLUB Jan Bohets (De Standaard) voor zijn artikelenreeks ,,De onrechtvaardigste van alle belastingen" over muntontwaarding en Vic Lories (TV-sectie BRT) voor zijn reportage over de koppelbazen

PWLITZERPRIJS NATIONALE VERSLAGGEVING 1974: James Polk (Washington Star News), voor zijn berichtgeving over de financiering van de campagne tot herverkiezing van president Nixon door de melkindustrie en de bond van transportarbeiders. en Jack White (Providence Journal Bulletin), voor zijn verslaggeving over president Nixons belastingbetaling in 1971 en 1972

De persfoto van het jaar

PULITZERPRIJS REPORTAGE IN DIENST VAN HET PUBLIEK 1974: Newsday, een krant Garden City, voor een serie van 32 artikelen over de winning van en handel in heroine.

PULITZERPRIJS INTERNATIONALE VERSLAGGEVING 1974: Hedrick Smith, correspondent van de New York Times in Moskou

WORLD PRESS PHOTO 1974 Foto van het jaar en eerste in de sectie nieuws ,,De laatste dag van Allende", de maker was iemand uit de naaste omgeving van de overleden Chileense president, naam en verblijfplaats zijn niet bekend. Sectie ,,News features": Sten-Erik Sjoberg uit Stockholm, voor zijn foto van een oude Vietnamese vrouw, die zegevierend de vlag van het Bevrijdingsfront draagt Sectie . Genera1 features": Norbert Rzepka (Bondsrepubliek Duitsland) voor zijn foto van wielrenners, die zich voorbereiden op de start van de 56-ste Giro d'Italia Sectie ,,Sports": Hans Hemann (Bondsrepubliek) voor zijn foto van een bokswedstrijd Sectie ,,Portraits": Alexander Roebatsjkin (SU) voor een portret van mevr. Allende. Sectie ,,Happy news": Sal Veder (VS) voor zijn foto van een vreugdeuitbarstins bij de terugkeer van krijgsgevangenen-uit Vietnam. Sectie ,,Picture stories": Endre Friedmann (Hongarije) voor zijn fotoserie over de vrijlating van Vietnamese krijsgevangenen Sectie ,,Sequences": Cornelis Mooij (Nederland) voor zijn fotoserie van een ongeval op het circuit van Zandvoort, waarbij de Engelse coureur Roger Wiiliamson in zijn brandende wagen om het leven gekomen is

ZILVEREN CAMERA 1974 Deze prijs wordt uitgereikt aan de beste Nederlandse persfoto Dit jaar was hij voor F. C. Leenaart voor zijn foto van de gegijzelde Franse ambassadeur in Den Haag, die onder bedreiging van een Japanner met een pistool de ambassade verlaat

Letterkunde

ANNA BLAMANPRIJS 1974: Jacobus P. Bos, voor zijn nog niet uitgegeven roman De dagelijkse geest

ARK VAN HET VRIJE WOORDPRIJS 1974: Fernand Auwerda uit Antwerwen.

BOOKERPRIJS 1974 Stanley Middleton, voor zijn roman The holiday en Nadine Gordimer voor haar boek The Conservationist

BIJZONDERE PRIJS VAN DE JAN CAMPERTSTICHTING 1974: dr P. J. Buijnsters, voor zijn biografie van de 18de-eeuwse letterkundige Hieronymus van Alphen

CONSTANTIJN HUYGENSPRIJS 1974: de dichteres M Vasalis, voor haar hele werk.

GOUDEN GRIFFELS 1974: Thea Beckman, voor Hee, neem een spijkerbroek mee, als beste kinderboek van het afgelopen jaar, en Jaap ter Haar voor Het wereldje van beer Ligthart als het beste jeugdboek.

GROTE INTERNATIONALE POËZIEPRIJS 1974: de Tsjechoslowaakse dichter Wladimir Holan. De prijs werd toegekend nav een tweejaarlijks poëziefestival in Knokke

JAN CAMPERTPRIJS 1974: de Antwerpse dichter Hugues Pernath voor zijn bundei Mijn tegenstem.

LUCY B EN C W VAN DER HOOGTPRIJS 1974: de Antilliaanse schrijver Frank Martinus Arion, voor zijn roman Dubbelspel

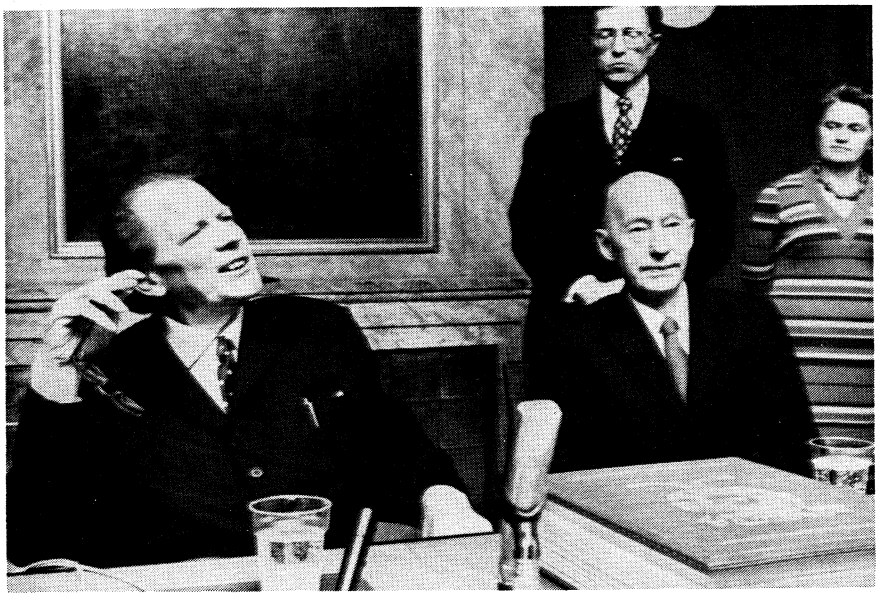
MULTATULIPRIJS 1974 Anton Koolhaas, voor zijn roman Vanwege een tere huid

NOBELPRIJS VOOR LETTERKUNDE 1974 De Zweedse schrijvers Harry Martinson en Eyvind Johnson Van het werk van Johnson zei de Zweedse academie, dat het ,,de dauwdruppel vangt en de kosmos weerspiegelt" Martinson werd beloond voor ,,een kunst van vertellen, die, ver over landen en tijden blikkend, in dienst van de vrijheid staat"
Het was de eerste mal sedert 1951, toen Par Lagerkvist bekroond werd, dat de prijs in Zweden bleef.

Harry Martinson (geboren 6—5—1904) en Eyvind Johnson (geboren 29—7—1900) hebben gemeenschappelijke uit-

gangspunten beiden zijn autodidacten die in hun jeugd een hardestrijd om het bestaan leverden, voordat zij zich definitief aan het schrijverschap konden wijden Hun literaire doorbraak kwam in de jaren '30 Zij zijn steeds zeer tijdsbewust geweest In hun werk vindt men een duidelijke afspiegeling van de gebeurtenissen en problemen waarmee hun generatie in de westerse wereld weid geconfronteerd
Zij zijn echter beiden in staat deze problematiek in een wijd perspectief te zien bij Johnson is dit meestal een historiscli perspectief, bii Martinson kan men beter spreken van een kosmisch perspectief De twee Zweden hebben het literaire experiment nooit geschuwd Johnson zoekt het vooral in de structuur van zijn romans, Martinson meer in het creatieve taalgebruik
Martinson, die ook een begaafd tekenaar en schilder is, heeft en als prozaist en als dichter een zeer gevarieerd oeuvre opgebouwd Johnson heeft uitsluitend pioza geschreven Harry Martinson werd in 1949 tot lid van de Zweedse academie gekozen, in 1357 viel Johnson diezelfde onderscheiding ten deel De universiteit van Gothenburg benoemde hen beiden tot eredoctor en zij hebben vele literaire prijzen veroverd.
Johnson debuteerde in 1924. Tot 1934 wordt zijn werk beheerst door maatschappijkritiek en cultuurpessimisme. Martinson debuteerde met een reeks gedichten in 1929. Zijn eerste prozawerk is gebaseerd op zijn omzwervingen als scheepsstoker. Onder de titel ,,Van de stookplaat" verschenen deze reisschetsen, vermengd met zijn zwerversfilosofie, zijn zogenaamde nomadenfilosofie, in 1935 in Nederlandse vertaling.
Kort daarna volgden twee autobiografische romans. waarin hij zijn kinderjaren beschreef. Dit werk vormt samen met de vierdelige, eveneens autobiografische serie van Johnson (de zgn. Olof-romans, 1934-1937), een hoogtepunt in de moderne Zweedse letterkunde.
In 1948 verscheen er van Martinsons hand een nieuw belangrijk prozawerk. .,De weg naar Klockrike" (Nederlandse vertaling 1952), waarin hij zijn filosofie van positieve levensaanvaarding illustreert aan enkele prachtige zwerverstypen Naast een reeks sublieme natuurbeschrijvende essays omvat Martinsons oeuvre zes grote dichtbundels met als uitschieters ,,Passad (1945) en ,,Cikada" (1953) Zijn jongste bundel is van 1973 Zijn gedichten getuigen ran een epiek die haar ontstaan dankt aan wat hij zelf ,,kosmische ontroering en verwondering" noemt Een aantal van zijn gedichten zijn in Nederlandse bloernlezingen te vinden Het hoogtepunt van Martinsons oeuvre is echter het lyrische epos ,,Aniara" van 1956, dat in het Duits, Engels, Deens, Fins en Tsjechisch is vertaald Deze revu van de mens in tijd en ruimte bestaat uit ruim honderd gedichten, die verhalen van het ruimteschip Aniara dat op zijn vlucht naar Mars in een verkeerde baan terecht komt en met zijn 8 000 passagiers, die de door straling verwoeste steden op de aarde trachten te ontvluchten, is prijsgegeven aan het wereldruim Dit is een werk dat getuigt van een verbluffende ,,astronautische" verbeelding en kennis en tevens van een grote bewogenheid met dc situatie van dc mens Martinsons taalfantasie bereikt hier zeer verrassende effecten

Johnson heeft zijn wortels in het Noord-Zweedse arbeidersmilieu. Vlak na Wereldoorlog I was hij een tijd in Parijs en Berlijn. Ook na de Tweede Wereldoorlog heeft hij vele jaren in Zwitserland, Italië en Engeland gewoond. Hij is met recht de Europeaan onder de Zweedse auteurs genoemd, die een enorme kennis heeft verworven van de Europese cultuur.
De maatschappijkritiek van Eyvind Johnson vertoonde duidelijke allegorische en symbolische trekken. In het herbeleven van zijn jeugd in Norland wist hij vooral met originele verteltechnische middelen afstand en perspectief te scheppen. In zijn latere autobiografische werk lukte hem dit minder goed, maar het afstand nemen en tegelijkertijd intens betrokken zijn is een wezenstrek van zijn romankunst geworden, die telkens weer de problemen, angsten en verwachtingen van de hedendaagse mens verbeeldt in een confrontatie van het nu met een ver verleden: de wereld van Odysseus en het tijdperk van Xenofon, Karel de Grote, Richelieu of Napoleon Bij het lezen ervaart men dwars door het knappe historische documentarisme onze eigentijdse noden De handeling speelt zich vrijwel steeds af op een virtuoos gemanipuleerd samenspel van verschillende tijdsniveaus In ,,Strändernas svall" (vertaald onder de titels ,,Return to Ithaca", ,,Die Heimkehr des Odysseus" en ,,Heureux Ulysse") komt Johnsons analyserend en beeldend talent ten volle tot zijn recht in het met frisse humor geschreven klassieke verhaal van de huiswaarts kerende strijder In 1949 schreef Johnson zijn ,,Drömmar om rosor och eld' (,,Träume von Rosen und Feuer") over hetzelfde thema dat Huxley in 1952 koos voor zijn ,,Devils of Loudon" Een aridei glansnummer uit zijn werk is de roman uit de tijd van Karel de Grote, ,,Hans naades tid", 1964 Johnsons jongste roman is van 1973 Ook hier jongleert hij weer met verschillende tijdsperspectieven in een gecompliceerde romanstructuur waarin de thema's geweld, lijden en troost centraal staan
Eyvind Johnson sluit meer dan enig ander Zweeds auteur aan bij een grote Europese traditie die hij van zijn jonge jaren trouw is gebleven de traditie waarin schrijvers als Thomas Mann, Gids en Proust thuishoren Zoals zij is hij altijd bezig met de herinneringsproblematiek, met het tijdsproces Een groot verteller is hij, een man van veel woorden ook, een retorisch schrijver bijna

Harry Martinson (l) en Eyvind Jobnson Achter ben de voorzitter van de Nobelstichting Stig Rammel

P C HOOFTPRIJS 1974 Abel J Herzberg

POEZIEPRIJS VAN DE STAD AMSTERDAM 1973 Habakuk II de Balker voor zijn bundel De gloeilampen/De varkens

PRIX FÉMINA 1974: René-Victor Pilhes voor zijn roman L'impréeateur.

PRIX GONCOURT 1974: Pascal Lainé, voor zijn roman La dentellière.

PRIX INTERALLIÉ 1974: René Mauries, voor zsjn roman Le cap de la gitane.

PRIX MÉDICIS 1974: Dominique Fernandez voor zijn roman Porporino, ou les mystères de Naples.

PRIX MÉDICIS ÉTRANGER 1974: Julio Cortazar (Argentinie), voor zijn roman Le livre de Manuel

PRIX RENAUDOT 1974: Georges Borgeaud (Zwitserland), voor zsjn roman Le voyage à i'etranger

PULITZERPRIJS BIOGRAFIE 1974: Muis Sheaffer, voor zijn biografie O'Neill, son and artist

PULITZERPRIJS POËZIE 1974: Robert Lowell, voor zijn bundel The dolphm.

STAATSPRIJS DER NEDERLANDSE LETTEREN 1974. Marnix Gijsen (Belgie), voor zijn gehele letterkundige oeuvre.

STAATSPRIJS VOOR KINDER- EN JEUGDLITERATUUR 1973: Paul Biegel

STAATSPRIJS VOOR KRITIEK (BELGIË) 1974 prof Paul Hadermann, hoogleraar in de Europese vergelijkende letterkunde aan de vrije universiteit te Brussel, voor zijn studie over Paul van Ostayen Het vuur in de verte

VIJVERBERGPRIJS 1974: William D. Kuik, voor zijn eigenhandig geillustreerde verhalenbundel De held van het potspel.

Muziek

EERSTE PRIJS VAN HET INTERNATIONALE ROSTRUM OF COMPOSERS 1974: Hans Kox, voor zijn werk L'Allegria. Het

Rostrum werd gehouden onder auspiciën van de UNESCO.

BEETHOVENPRIJS VAN DE STAD BONN 1974 Bruno Maderna (posthuum), voor zijn werk Aura. Aanmoedigingsprijzen gingen naar de Nederlander Chris Hinze en de Westduitser Michael Hamel.

JOHAN WAGENAARPRIJS 1974: Leon Orthel, voor zijn hele oeuvre.

KEES VAN BAARENPRLTS 1974: Otto Ketting, voor zijn werk Time machine voor blazers en slagwerk.

LOUIS DAVIDSPRIJS 1973 Jasperina de Jong, Guus Vleugel, Joop Stokkermans, Erik Herfst en Gildo del Mistro voor het liedje Dobbe, dobbe, dobbe. De prijs wordt toegekend door de stichting Conamus (Comité voor Nederlandse amusementsmuziek) Hij werd voor het eerst uitgereikt

MATTHIJS VERMEULENPRIJS 1973: Peter Schat voor zijn werk To you

NORBERT LOESERPRIJS 1974. Wouter Paap, voor zijn muziekpublicistische werk.

SEM DRESDENPRIJS 1974: Marius Monnikendam, voor zijn hele kooroeuvre, speciaal voor de werken, die hij heeft geschreven voor de amateuristische koorzang

UITVOERINGSPRIJZEN WAGENAARSTICHTING 1974 voor uitvoeringen van Nederlandse kamermuziek: Willem Noske, concertmeester van het Haagse Residentieorkest, voor het herontdekken, voor uitvoering geschikt maken en de uitvoering van werken van de componist G J van Eyken (1832-1898) René Rakier, voor het uitvoeren van liederen en pianowerken van Dirk Schäfer Marianne Kweksilber en Jan Slothouwer voor hun uitvoering van Four songs on poems by Ezra Pound van Robert Heppener. Het Residentiestrijkkwartet, voor de uitvoering van het strijkkwartet van Jan Brandts Buys

WILLEM PIJPERPRIJS 1974: Robert Heppener, voor zijn werk Four songs on poems by Ezra Pound.

Theater, **film** en TV

BOUWMEESTERPRIJZEN 1974:

THEO d'OR: Sacha Bulthuis, voor haar rol van het meisje Jo in Een vleug van honing van Shelagh Delaney.

LOUIS d'OR: Siem Vroom voor zijn rol van Claudius in Ik, Claudius van John Mortimer.

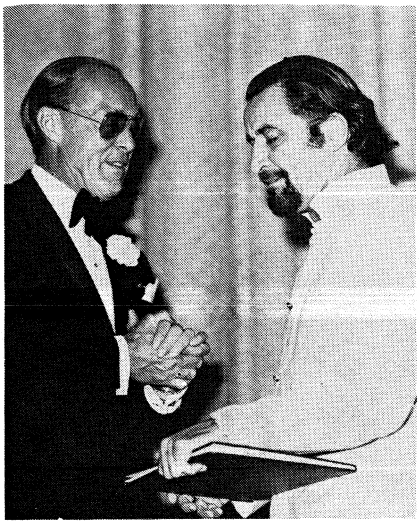
COLOMBINA: Sjoukje Hooijmaaijer voor haar rol van butler in Kleine Alice van Edward Albee.

ARLECCHINO: Edmond Claassen voor zijn rol van griffier Ligt in De gebroken kruik van Heinrich von Kleist.

EDMOND HUSTINXPRIJS (prijs voor Nederlandstalige toneelauteurs) 1974: Annie M. G. Schmidt.

ERASMUSPRIJS 1974, bestemd voor de sector ballet: de Engelse choreografe Ninette de Valois en de Fransman Maurice Béjart.

Dame Ninette de Valois werd op 6 juni 1898 in Blessington in Ierland geboren en kreeg toen de naam Edris Stannus. Zestien jaar oud debuteerde zij als danseres onder de artistennaam Ninette de Valois in een pantomime in Londen. Zij werd al spoedig soliste en danste, behalve in pantomimes en revues, ook in

Prins Bernhard (l.) overhandigt de Erasmusprijs aan Maurice Béjart.

de Beecham-opera en het gezelschap van Lopokova en Massine
In 1923 werd Ninette de Valois, in de pers algemeen beschreven als een Pavlova in de dop, geengageerd bij het balletgezelschap van Serge Diaghilev Hier werd zij in korte tijd soliste
In 1926 gaf zij aeze carriere op en richtte zij in Londen een balletschool op, de Academy of choreografic Art Uit leerlingenvoorstellingen, die zij regelmatig gaf in het Old Vic theater en in het Sadler's Wells theater resulteerde in 1931 het Vic Wells ballet, het latere Sadler's Wells ballet en sinds 1956 het Royal Ballet Zij leidde de groep tot 1963 Toen gaf zij de leiding over aan Frederic Ashton Zij is een pionier voor het klassieke ballet in Engeland
Werken van haar zijn de balletten Les petits riens (1928), La création du monde (1931), Job (1931), The rake's progress (1935), The gods go a-begging (1936), Checkmate (1937), Orpheus and Eurydice (1950)
Geschriften van haar hand zijn o m Invitation to the ballet (1937) en Come, dance with me (1957)
Grote faam verwierf zij ook met uitvoeringen van grote klassieke balletten, zoals Zwanenmeer, Doornroosje en Giselle In talloze landen worden deze nog naar haar voorbeeld uitgevoerd
Ook vindt men vele van haar leerlingen op hoge posten bij balletgroepen in o m West-Duitsland, Nederland, België, Zwitserland, de Scandinavische landen, Turkije, Zuid-Afrika, Australie en de VS waar zij bouwden en bouwen aan een ballettraditie, die daar voordien niet bestond

Maurice Béjart werd op 1 jan. 1927 te Parijs geboren onder de naam M. Berger. Hij debuteerde als danser in Marseille en werd vervolgens leerling van Léo Staats. In 1954 richtte hij Les ballets de l'Etoile op, dat in 1957 werd omgevormd tot Ballet Théâtre de Paris.
In 1961 haalde Maurice Huisman, intendant van de Brusselse Muntschouwburg, hem naar Brussel. Hij kreeg daar een blanco volmacht voor het formeren van een dansgroep — het Ballet van de 20ste eeuw —, die slechts één opdracht had: hedendaagse produkties brengen.
Béjart heeft vele choreografieën op zijn naam staan. Zijn stijl is beïnvloed door Laban en het moderne Amerikaanse ballet, o.a. van Martha Graham.

Na een periode, waarin het accent lag op de erotiek (Symphonie pour un homme seul, 1955, Le Teck, 1957) evolueerde zijn oeuvre naar algemeen menselijk plan (Matérie, 1962, Prometheus 1963) Béjart ontwierp verschillende van zijn balletten op concrete muziek (Haut voltage, 1956, Signes, 1959) Hij is zeer beroemd geworden als regisseur van het zg "spectacle total (Berlioz Damnation de Faust, 1964, Beethovens Negende symphonie, 1964; Romeo et Juliette, 1966)

FILMFESTIVAL VAN CANNES 1974: De Gouden Palm ging naar The Conversation van Francis Ford Coppola. Raiiier Werner Fassbinder kreeg voor zijn film Angst essen Seele auf (Alle andern heissen Ali) de door het internationale verbond van de filmpers (Fipresci) toegekende prijs van de internationale kritiek. Hij deelde deze prijs met de Fransman Robert Bresson voor diens Lancelot du Lac. Bresson had evenwel te voren aangekondigd, dat hij geen prijs zou accepteren.

De prijs voor de beste hoofdrolspeler ging naar Jack Nicholson voor zijn rol in de film The last detail van Hal Ashby. De beste actrice was Marie-José Nat in Les violons du bal van Michel Drach. Bijzondere lof van de jury kreeg Charles Boyer voor zijn rol van baron Raoul in Stavisky van Alain Resnais.

De Grote Prijs voor de beste korte film werd toegekend aan Ostrow (het eiland) uit de SU. De Canadese korte film Hunger kreeg de speciale prijs van de jury.

Een speciale prijs van de jury ging eveneens naar Il fiore delle mille e una notte van Pier Paolo Pasolini. De prijs van de jury werd toegekend aan de Spanjaard Carlos Saura voor zijn film La prima Angelica. De prijs voor het beste draaiboek was voor The Sugarland Express van Steven Spielberg.

FILMFESTIVAL VAN WEST-BERLIJN 1974: De Gouden Beer werd toegekend aan de Canadese film The Apprenticeship of Duddy Kravitz van Ted Kotcheff. Een speciale Zilveren Beer ging naar L'horloger de Saint-Paul van Bertrand Tavernier. Zilveren Beren waren er voor La Patagonia rebelde van Hector Olivera uit Argentinië, Im Namen des Volkes van Ottokar Runze uit de Bondsrepubliek, Little Malcolm van Stuart Cooper uit Engeland, Tabiate bijan van Sohrab Shadid Sales uit Perzië en voor Pane e cioccolata van Franco Brusati uit Italië.

De Gouden Beer voor de beste korte film werd uitgereikt aan de Engelse film The Concert van Claude Chagrin. Zilveren Beren kregen Sea Creatures van Robin Lehmann uit Engeland en Straf van Olga Madsen uit Nederland.

Een speciale aanbeveling van het Internationale katholieke filmbureau kreeg de Zwitserse documentaire Die letzten Heimposamenten van Yves Yersin.

Prijzen voor acteurs zijn dit jaar niet toegekend.

GOUDEN ROOS 1974: Deze hoofdprijs van het TV-festival van Montreux werd gegeven aan de Spaanse amusementsproduktie Don Juan. De persprijs was voor Jasperina's grote Egotrip met Jasperina de Jong.

LOUIS DELLUCPRIJS 1974: Bertrand Tavernier, voor zijn film L'horloger de Saint-Paul.

NIPKOWSCHIJVEN 1974: Deze prijs van de TV-critici van de Nederlandse dag-

bladen werd toegekend aan Kees van Kooten en Wim de Bie, omdat ,,zij behoren tot een uitzonderlijke klasse amusementsverschaffers met een sociale satire, prikkend door modieuze verschijnselen"

Een eervolle vermelding werd verleend aan de NOS-informatierubriek Panoramiek voor de wijze, waarop hierin de Watergate-affaire werd behandeld

OSCARS 1974 Als beste film van het jaar werd The Sting onderscheiden De film kreeg in totaal zeven Oscars, w o. die voor de regisseur, George Roy Hill. De enige Oscars, die niet aan deze film werden toegekend, waren die voor de beste acteursprestaties

Als beste hoofdrolspeler werd Jack Lemmon onderscheiden voor zijn rol in Save the Tiger Beste actrice was de Britse Glenda Jackson in A Touch of Class.

De beste bijrollen waren die van Tatum O'Neall in Paper Moon en John Houseman in The Paper Chase.

De Oscar voor de beste niet-Engelstalige film was voor Françcois Truffauts La nuit Américaine Een speciale onderscheiding kreeg Henri Langlois, de stichter van de Cinématheque Française De Oscar voor cinematografie werd verleend aan Cries en Whispers van Ingmar Bergman

Een ere-Oscar werd aan Groucho Marx uitgereikt.

Twee Oscars — die voor geluid en voor draaiboekbewerking — werden toegekend aan The Exorcist.

PRIJS VAN DE NEDERLANDSE THEATERCRITICI 1974 Hans van Maanen, o.a omdat hij ,,de uitzonderlijke verdienste heeft de moderne danskunst voor een groot publiek toegankelijk te maken met inachtneming van hoge artistieke normen en dat hij op unieke en fraaie wijze het vocabulaire van de dans heeft verrijkt door alledaagse bewegingen te integreren met de academische ballettechniek"

PRIJZEN VAN HET NEDERLANDSE THEATERPUBLIEK 1970-1971: Onderscheiden als beste actrice werd Loudi Nijhoff voor haar rol m Clair Obscur Beste acteur was Paul Steenbergen met zijn rol in Mooi weer vandaag.

Beste toneelproduktie was Kees de Jongen van Gerben Hellinga naar het gelijknamige boek van Theo Thijssen.

STAATSPRIJS VOOR TONEEL (België) 1974 De driejaarlijkse staatsprijs voor toneel is toegekend aan Hugo Claus voor zijn toneelstuk Vrijdag

WETENSCHAP EN TECHNIEK

Prijzen

FRANQUIPRIJS 1974 Deze hoogste Belgische wetenschappelijke onderscheiding werd toegekend aan prof. Raoul van Caenegem

Van Caenegem werd op 14 juli 1927 te Gent geboren Hij is doctor in de rechten en in de geschiedenis en geaggregeerde van het hoger onderwijs In 1960 werd hij docent en in 1964 hoogleraar aan de rijksuniversiteit van Gent. waar hij o m vergelijkende rechtsgeschiedenis doceert Hij is gehuwd met de Britse schrijfster Patricia Carson, die zelf over de geschiedenis van Vlaanderen heeft gepubliceerd Naast werken over de geschiedenis van het strafrecht in Vlaanderen tijdens de middeleeuwen schreef prof Van Caenegem ook studies over het ontstaan en de ontwikkeling van het recht in Engeland en Frankrijk

NOBELPRIJS VOOR ECONOMIE 1974 Gunnar Myrdal (Zweden) en Friedrich von Hayek (Oostenrijk) voor hun ,,baanbrekend werk op het gebied van de geld- en conjunctuurtheorie en hun diepgaande analyse van de wederzijdse afhankeliikheid van economische, sociale en institutionele verhoudingen"

Karl Gunnar Myrdal is geboren op 6 dec. 1898 In 1927 promoveerde hij in de economie en werd hij lector in dit vak a de universiteit van Stockholm In 1930 werd hij assistent-professor aan het Geneefse Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales Vervolgens was hij van 1933-1950 hoogleraar politieke economie en finariciele wetenschappen In 1933 was hij regeringsadviseur in financiele, economische en sociale vraagstukken Voor de Carnegie Corporation verrichtte hij van 1938-1943 een onderzoek naar de maatschappelijke positie van de Amerikaanse negers Van 1945-1947 was hij minister van handel Van 1947-1957 was hij uitvoerend secretaris van de VN Economische Commissie voor Europa Van 1960-1967 was hij hoogleraar in internationale economie aan de universiteit van Stockholm Nadien verrichtte hij nog wetenschappelijk onderzoek, in de afgelopen twee jaar aan het Center for Study of Democratic Institutions in Santa Barbara (VS)
Publicaties van zijn hand zijn o m Das politische Element in der nationalökonomischen Doktrinbildung (1932), The Cost of Living in Sweden 1830-1930 (1933), Monetary Equilibrium (1939), Population, a Problem for Democracy (1940), An American Dilemma, The Negro Problem and Modern Democracy (1944), Warnung gegen Friedensoptimismus (1945), An International Economy, Problems en Prospects (1956), Econoinic Theory and Under-developed Nations (1957), Beyond the Welfare State (1960), Challenge to Affluence (1963) en Asian Drama, An Inquiry into the Poverty of Nations (1968)

Friedrich August von Hayek is op 8 mei 1899 in Wenen geboren Van 1921-1927 was hij in Oostenrijkse staatsdienst. Vervolgens was hij van 1927-1931 directeur van het Oostenrijkse Instituut voor Economisch Onderzoek Van 1931-1950 was hij hoogleraar in de economie en statistiek aan de universiteit van Londen Aan de universiteit van Chicago doceerde hij van 1950-1962 ,,social and moral science". Van 1962-1967 was hij hoogleraar in de economie aan de universiteit van Freiburg
In 1938 is hij tot Engelsman genaturaliseerd
Publicaties van zijn hand zijn o m Prices and Production (1931), Monetary Theory and the Trade Cycle (1933), Collectivist Econornic Planning (1935), Monetary Nationalism and International Stability (1937), Profits, Interest and Investment (1939), The pure Theory of Capita1 (1941), The Road to Serfdom (1944), Individualism and Econornic Order (1948), The Sensory Order (1952), Capitalisrn and the Historians (1954), The Political Ideal of the Rule of Law (1955), The Constitution of Liberty (1960) en Studies in Philosophy, Politics and Economics (1967)
Myrdal en Von Hayek kennen elkaar sinds geruime tijd Von Hayek heeft Myrdals werk voor het eerst in het Duits vertaald Politiek gezien staan zij echter in verschillende kampen Myrdal is socialist en voorstander van een door de staat geleide planeconomie Von Hayek is liberaal en tegen het systeem van socialistische planeconomie
Rij zijn onderzoek naar economische problemen heeft Myrdal geprobeerd een verbinding te leggen tussen economische analyses en sociale, deniografische en andere maatschappelijke situaties
I-layek heeft zich meer bezig gehouden met de juridische basis van economische stelsels en met de wijze waarop individuen organisaties ei? verschillende sociale stelsels functioneren

NOBELPRIJS VOOR GENEESKUNDE 1974. Albert Claude (België), Christian de Duve (België) en George Palade (VS) voor ,,hun ontdekkingen betreffende de structurele en functionele organisatie van de cel"

Albert Claude is in 1898 in Belgisch Luxemburg geboren Twaalf jaar oud verliet hij de school om leerlmg te worden in een staalfabriek Gedurende de Eerste Wereldoorlog diende hij bij de Inlichtingendienst in het bezette België Als beloning kreeg hij na de oorlog toestemming zich aan de universiteit in te schrijven zonder te beschikken over de voorgeschreven schoolopleiding Hij studeerde medicijnen aan de universiteit van Luik In 1925 vertrok hij naar het Rockefeller Instituut in New York, waar hij tot 1950 zou blijven Dan keert hij naar België terug, waar hij directeur wordt van het Jules Bordet Instituut in Brussel

Christian de Duve is op 2 okt 1917 m Thames Ditton (Engeland) geboren Hij studeerde medicijnen aan de universiteit van Leuven, waar hij in 1941 promoveerde In 1947 vertrok hij met een beurs naar het Rockefeller Instituut Sedert 1962 verdeelt hij zijn tijd tussen dit Instituut en de universiteit van Leuven, waar hij was benoemd tot hoogleraar en directeur van een laboratorium voor celbiologie

George Palade is in 1912 in Roemenië geboren Hij studeerde medicijnen aan de universiteit van Boekarest, waar hij in 1940 afstudeerde In 1946 vertrok hij naar de VS, waar hij zich verbond aan het Rockefeller Instituut Hij werd in 1956 lid van en hoogleraar aan het Instituut In 1961 werd hij directeur van de afdeling celbiologie Op het moment is hij hoogleraar aan de Yale universiteit

Twee belangrijke ontwikkelingen uit de Jaren veertig hebben een snelle ontwikkeling van het celonderzoek mogelijk gemaakt Dat was m de eerste plaats de komst van de elektronenmicroscoop, waarmee het mogelijk is de cellen tot op het niveau van de grote moleculen te bestuderen
De tweede ontwikkeling was die van de celfractionering, waarbij de cellen eerst mechanisch worden Stukgemaakt om daarna uit het verkregen mengsel van brokstukken door centrifugeren afzonderlijke fracties af te scheiden
Het is vooral Albert Claude geweest die aan de verbetering van de beide technieken en de toepassing daarvan op dierlijke

cellen een buitengewoon belangrijk aandeel heeft gehad Door zijn onderzoekingen is met name duidelijk geworden dat de cel niet een eenvoudig zakje is, gevuld met enzymen, maar integendeel een in hoge mate georganiseerd en heterogeen systeem met een overvloed aan intracellulaire structuren en membranen
Ook bleek dat deze celstructurering slechts de ruimtelijke ordeiiing in de nioleculaiie samenleving van de cel weerspiegelde
Gebruikmakend van deze technieken hebben ook de beide andere Nobelprijsdragers belangrijke nieuwe celelementen kunnen ontdekken
Zo heeft Palade voor het eerst de kleine partikels in de cel ontdekt die de moleculaire machinerie voor de eiwitsynthese in de cel blijken te herbergen Aanvankelijk werden deze dan ook wel Paladegranula genoemd, inmiddels zijn zij bekend onder de naam ribosomen
Prof De Duve slaagde erin uit cellen partikels te isoleren die een zo hoog gehalte aan voor de cellen dodelijke enzymen bleken te bevatten dat zij aanvankelijk wel als „zelfmoordzakjes" van de cel werden beschouwd Later is gebleken dat deze zg lysosomen niet de cel zelf aantasten, maar integendeel de cel helpen bij ae verdediging tegen binnendringende celvreemde stoffen en schadelijke microorganismen

NOBELPRIJS VOOR NATUURKUNDE 1974 Martin Ryle (Engeland) en Anthony Hewish (Engeland) voor „hun baanbrekende werk op het gebied van de radioastrofysica"

Sir Martin Ryle is op 27 sept. 1918 geboren Hij studeerde aan de universiteit van Oxford Gedurende de Tweede Wereldoorlog werkte hij op het gebied van de telecommunicatie Daarna verbond hij zich aan de universiteit van Cambridge. In 1959 werd hij hier hoogleraar in de radiosterrenkunde In 1958 was hij benoemd tot directeur van het radiosterrenkundige observatorium te Mullard

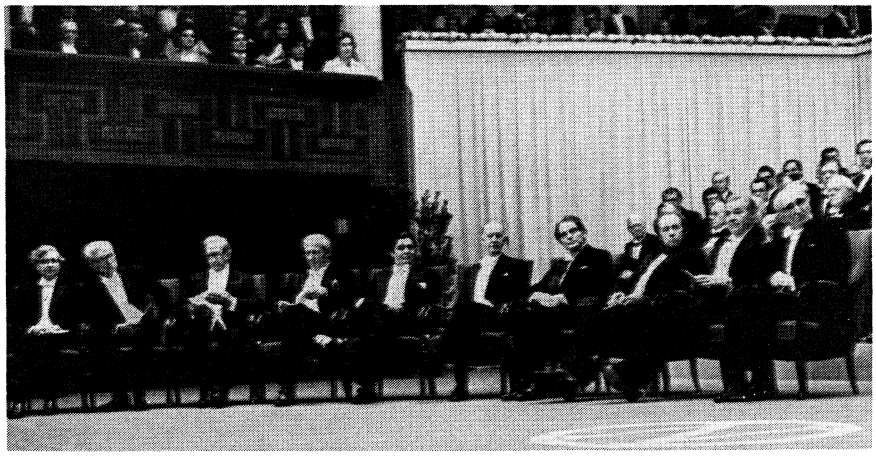
Antony Hewish is op 11 mei 1924 in Fowey (Cornwall) geboren Hij studeerde aan de universiteit van Cambridge Na zijn studies te hebben voltooid doceerde hij aan deze universiteit Hij doorliep hier alle rangen en werd in '71 hoogleraar

De ontwikkeling van de radiosterrenkunde dateert van na de Tweede Wereldoorlog.

De radiosterrenkunde bevond zich in die jaren nog in de kinderschoenen Omdat de golflengte van radiogolven meer dan een miljoen maal groter is dan de golflengte van gewoon licht. worden radiodetectoren in ernstige mate beperkt door hun geringe scheidend vermogen
Zij „zien" slechts onscherpe wazige radiobeelden En om de hemel even scherp te „zien" als de mens met zijn ogen, zou een radiotelescoop bijvoorbeeld anderhalve kilometer groot moeten zijn, in plaats van de paar millimeter die de menselijke pupil meet Dit gebrek aan onderscheidingsvermogen was een fundamentele beperking van radiotelescopen, meende men
In 1946 stootten echter tegelijkertijd Ryles groep in Cambridge en een groep onder leiding van Pawsey in Australie bij hun onderzoek aan zonnevlekken op een slimme truc om een scherper beeld te krijgen Zij pasten een uit de optica bekende techniek toe, en wisten aan te tonen dat men louter en alleen door twee afzonderlijke radiotelescopen met elkaar te verbinden dezelfde beeldscherpte kon krijgen als met een enkele telescoop die even groot is als de afstand tussen de 2 afzonderlijke telescopen Een dergelijk, uit twee afzonderlijke radiotelescopen bestaand instrument, noemt men een radiointerferometer
Een van de grootste mijlpalen in de sterrenkunde werd in Cambridge in 1931 bereikt, toen Graham Smith die deel uitmaakte van Ryles groep, wist aan te tonen dat een van de sterkste radiobronnen aan de hemel (Cygnus A) samenviel met een bijzonder lichtzwak melkwegstelsel op een afstand van ongeveer 550 miljoen lichtjaar Binnen korte tijd ontdekte men, dat men zelfs met behulp van kleine radiotelescopen al dieper in de ruimte kon doordringen dan met behulp van de grootste optische telescoop
De radiosterrenkunde had de mens in het bezit gesteld van de best bekende manier om het ontstaan en de evolutie van het heelal te bestuderen Op dit moment zijn er honderden van dit soort ver verwijderde melkwegstelsels en quasars bekend Veruit het grootste deel van het omvangrijke sterrenkundige werk van de groep onder Ryle is aan dit onderwerp besteed
Anthony Hewish kwam al in 1946 bij Ryles groep Samen met Ryle werkte Hewish aan de theorie van de radio-interferometer Hij leverde later fundamentele bijdragen aan de ontwikkeling van de zogenaamde scintillatietechniek Hierbij wordt gebruik gemaakt van het feit dat radiobronnen beginnen te twinkelen als de zon op zijn jaarlijkse weg langs de hemel in hun buurt komt Door de mate en aard van het twinkelen te onderzoeken is het mogelijk om meer over hun afmetingen aan de weet te komen
Tijdens waarnemingen van dergelijke twinkelende radiobronnen door Hewish werd een nieuwe soort, uiterst interessante hemellichamen ontdekt De jonge Ierse studente Jocelyn Bell ontdekte namelijk de pulsars een ontdekking waar Hewish het nieest bekend om is geworden hoewel hij er aanvankelijk maar weinig bij betrokken was.
Pulsars zijn objecten in het melkwegstelsel die met een verbazingwekkende regelmaat radiopulsen uitzenden
Men neemt algemeen aan dat het ineengestorte, snel om hun as wentelende sterren zijn Omdat zij materie in een zeer dicht opeengepakte toestand bevatten zijn zij van het grootste belang bij het testen van vele moderne natuurkundige theorieen

NOBELPRIJS VOOR SCHEIKUNDE 1974. Paul Flory (VS) voor „zijn theoretische en experimentele prestaties op het gebied van de chemie van macromoleculen". Paul John Flory is in 1911 in Sterling (Illinois) geboren In 1934 werd hij lid van een onderzoeksteam van de firma Du Pont de Nemours, dat zich bezig hield met de ontwikkeling van nylon Later deed hij ook onderzoekswerk voor Goodyear Hij is hoogleraar in de scheikunde geweest aan de universiteit van Cornell en directeur van de onderzoeksafdeling van het Mellon Instituut in Pittsburgh, voor hij in 1971 tot hoogleraar en voorzitter van de afdeling scheikundig onderzoek van de Stanford universiteit werd benoemd

Polymeren of macromoleculen zijn moleculen, die zijn opgebouwd uit ketens kleinere moleculen Zij komen in de natuur voor, zoals eiwitten Zij kunnen ook synthetisch gefabriceerd worden en vinden uitgebreid toepassing als kunststof, textielvezel, rubber, lakken, olies, enz
De polymeerwetenschap is zeer jong en heeft vanaf haar geboorte in de jaren twintig een snelle ontwikkeling doorgemaakt, waarbij door Flory een belangrijke rol is gespeeld Belangrijke begrippen in deze wetenschap dragen zijn naam
Het Floryprincipe van gelijke reactiviteit maakt het mogelijk de zeer ingewikkelde chemische processen die tot vorming van macromoleculen leiden kwantitatief te beschrijven en daardoor ook te regelen
Dankzij invoering van het begrip Florytemperatuur kon men het gedrag en de ruimtelijke vorm van de zeer lange polymeermoleculen gaan onderzoeken en vergelijken onder ideale omstandigheden, omdat bij de Flor)-temperatuur allerlei storende invloeden elkaar precies compenseren
De Flory-Hugginswisselwerkingsparameter alsmede de Flory-expansiefactor zijn voortgekomen uit zijn theorie voor de beschrijving van het gedrag van oplossingen van de polymeren
De Flory-Rehner vergelijking maakte het mogelijk de trekkracht van rubberelastische materialen te berekenen

V.l.n.r. de Nobelarijswinnaars Antony Hewish (natuurkunde). Paul J. Flory (scheikunde), Albert Claude (geneeskunde), Christian de Duve (geneeskunde), George E Palade (geneeskunde), Eyvind Johnson (letterkunde), Harry Martinson (letterkunde), Alexander Solzjenitsyn (letterkunde 1970), Gunnar Myrdal (economie en Friedrich August von Hayek (economie).

Nobelprijs voor de vrede 1974

Het comité van het Noorse parlement, dat de Nobelprijs voor de vrede toekent, heeft op 8 okt. besloten

De winnaars van de Nobelprijs voor de vrede Eisaku Sato (l) en Sean McBride

hem dit jaar uit te reiken aan de vroegere Japanse premier Eisaku Sato en de voormalige Ierse minister van buitenlandse zaken Sean Mcbride.

Sato kreeg de prijs, omdat hij, volgens de bekronende instantie, de meest uitgesproken exponent is geweest van naoorlogse verzoening en samenwerking en omdat hij voortdurend de nadruk gelegd heeft op het feit, dat Japan niet zelf over kernwapens moet beschikken.

McBride, die nu VN-commissaris voor Namibië is en vroeger voorzitter was van Amnesty International, kreeg de prijs wegens zijn verdiensten en inspanningen tegen onrecht en voor de mensenrechten in de wereld

Eisaku Sato is op 27 maart 1901 in het zuiden van Monsju geboren Hij studeerde rechten aan de universiteit van Tokio Vervolgens maakte hij carrière op het ministerie van vervoer Voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog hield hij zich afzijdig van de politiek, itt zijn broer Nobusuke Kisji, die deel heeft uitgemaakt van het oorlogskabinet
Sato werd in 1945 directeur-generaal van de nationale spoorwegmaatschappij In 1949 deed hij zijn intrede in het parlement voor de Liberale Partij
Sedert 1951 bekleedde hij verschillende ministersposten in de kabinetten Yoshida In 1954 werd zijn naam genoemd ivm het scheepsbouwschandaal, waardoor toen het kabinet Yoshida ten val kwam
In het kabinet van zijn broer, Kisji, (1957-1960) was hij om minister van financien
In het daaropvolgende kabinet Ikeda was hij minister van buitenlandse handel en industrie en vervolgens minister van staat, belast met wetenschap, techniek, atoomenergie, ontwikkeling van Hokkaido en de organisatie van de Olympische Spelen
In 1964 volgde hij Ikeda op als premier en partijleider, toen deze wegens gezondheidsredenen aftrad.
Hij heeft het premierschap tot 1972 bekleed, toen hij zich door de in 1971 begonnen toenadering tussen de VS en China genoopt zag af te treden
Sato had de op de VS gerichte politiek van zijn voorgangers voortgezet, zij het, dat hij meer de nadruk legde op de zelfstandige rol van Japan in Zuidoost-Azie

Sean McBride is op 26 jan 1904 in Parijs geboren Zijn beide ouders waren actief in de Ierse rebellie Zijn vader werd in 1916 door de Britten geexecuteerd Zelf werd hij in 1920 lid van de IRA, waarvan hij in 1928 chef van de generale staf werd Hij heeft meermalen in gevangenschap gezeten
Zijn opleiding ontving hij aan het college Louis de Gonzages in Parijs en aan de universiteit van Dublin.
Na de onafhankelijkheid van Ierland was hij eerst enige tijd secretaris van president De Valera, vervolgens journalist Daarna schreef hij zich in bij de bali en begon hij een politieke carrière
In 1947 stichtte hij een nieuwe politieke partij, de Clann na Poblachta (Volkspartij), die gesteund werd door de IRA In de verkiezingen van 1948 won zijn partij 10 zetels, waarna McBride tot 1951 in coalitiekabinetten de post van minister van buitenlandse zaken bekleedde. In die positie werkte hij mee aan de oprichtmg van de OESO en de Raad van Europa. Van 1948-1951 was hij vice-voorzitter van de OESO en voorzitter van de ministerraad van de Raad van Europa
Van 1963-1970 was hij voorzitter van de Internationale commissie van juristen m Genève en vervolgens van 1971-1974 voorzitter van Amnesty International
Eind vorig jaar werd hij benoemd tot VN-commissaris voor Namibië; op I febr van dit jaar trad hij als zodanig m functie (pag 621/2)

Kritiek op prijsverlening aan *Sato*

De toekenning van de prijs aan Sato lokte in de Noorse pers nogal wat kritiek uit.

In de Noorse pers werd in heruinering gebracht, dat Sato volledig de koers van Washington volgde en zonder voorbehoud de Amerikaanse politiek in Indo-China steunde Ook werd gesteld, dat hij met kracht de herbewapening van Japan bevorderde Voorts werd er op gewezen, dat zijn regering weliswaar het verdrag tegen de verspreiding van kernwapens heeft ondertekend, maar dat zijn regering ratificatie ervan door het parlement heeft tegengehouden
De Washington Post en het Noorse Dagbladet wisten op 12 okt. te melden, dat aan de uitverkiezing van Sato een intensieve campagne was voorafgegaan, gefmancierd door de president van Japans grootste bouwonderneming, Morinosuke Kajima van de Kajima Corporation, een langjarige vriend van de voormalige premier
Speciaal met oog op de prijsverlening is een Engelstalige bundel van officiele redevoeringen samengesteld, die onder de titel „In quest of peace" in niet meer dan 500 exemplaren is verspreid De uitgave is nooit in de boekhandel terecht gekomen, maar uitsluitend aan „invloedrijke personen" ter hand gesteld

Le *Duc* Tho verliest *zijn* deel *van* de *Nobelprijs*

De directeur van het Nobelinstituut, Tim Greve, deelde op 5 nov. in Oslo mede, dat Le Duc Tho, het lid van het Noordvietnamese Politburo, dat in 1973 te zamen met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger, de Nobelprijs voor de vrede had gekregen, zijn aandeel in de prijs had verloren. In strijd met de bepalingen had hij niet voor 1 okt. 1974 te kennen gegeven, of hij de prijs aanvaardde, dan wel afwees.
In 1973 had Le Duc Tho verklaard, de prijs niet te willen aanvaarden, zolang de vrede in zijn land niet werkelijk was hersteld (pag. 836/2-1973).

Solzjenitsyn neemt Nobelprijs in ontvangst

Op 10 dec. werden in Stockholm door de Zweedse koning Gustaaf Adolf VI de Nobelprijzen voor literatuur en wetenschappen uitgereikt. Bij deze plechtigheid was deze keer de Nobelprijswinnaar letterkunde van 1970, Alexander Solzjenitsyn, aanwezig.
De Russische auteur was het in de voorafgaande jaren door de Sowjetautoriteiten onmogelijk gemaakt zijn prijs in ontvangst te nemen. Op 13 febr. was hij echter uit de SU verbannen en sindsdien woont hij in Zurich.

SPORT

WK-VOETBAL 1974

In West-Duitsland vond van 10-6 tot 7-7 het slottoernooi plaats om het Wereldkampioenschap voetballen. De wedstrijd om de derde plaats, tussen de teams van Polen en Brazilië op 6-7, werd door Polen gewonnen met 1—0. De finale op 7—7 tussen West-Duitsland en Nederland resulteerde in een 2-1 Westduitse overwinning.
In de voorronden had de FIFA op 12-11-1973 de SU van verdere deelname uitgesloten, aangezien de SU weigerde een wedstrijd tegen Chili te spelen in een Chileens stadion. De nieuwe militaire machthebbers gebruikten de stadions als kampen voor politieke gevangenen.

NECROLOGIEEN

ABRAMS, GEN CREIGHTON WILLIAMS (15-9-'14 Springfield, Mass - 4-9-'74 Washington D C) Amerikaans legerofficier.

Kreeg zijn opleiding aan West Point en Calvalry School, Fort Bliss In WOII m 4e pantserdivisie, diende na de oorlog in Washington, Ford Knox, Korea en Europa, brigadegeneraal in '56, vice-chef-staf van het leger ('64-'67), plv. commandant Amerik troepen in Vietnam ('67-'68), commandant (68- 72), chef-staf-leger ('72-'74)

ACHARD, MARCEL, (5-7-1899 Lyon - 4-9-74 Parijs) Frans toneelschrijver,

Schreef talloze blijspelen en scenario's voor meer dan 80 films, lid van de Académie Française. Werken o.a.: La Messe est dite ('23), Voulez-vous jouer avec moi ('23), Jean de la Lune ('29), Auprès de ma Blonde ('48) Patate ('57) en Gugusse ('68)

AJOEB KHAN, VELDMAARSCHALK MOHAMMED, (14-5-'07 — 20-5-'74 Islamabad) Pakistaans militair en politicus.

Geboren in familie van militairen, opleiding aan Moslim Universiteit Aligarh, India en Sandhurst, Engeland Diende in Britse leger 14e Punjab-regiment Na het vertrek van de Britten maakte hij snel carriere opperbevelhebber in '50, minister van defensie ('54-'56) In '58 greep hij naar de macht en werd president In '69 trad hij af, nadat studentenonlusten zijn macht hadden ondermijnd

ALSOP, STEWART JOHONNOT OLIVER (17-5-'14 Avon, Conn. — 26-5-'74 Washington) Amerikaans journalist en schrijver

Studeerde in Yale, redacteur bij uitgeverij Doubleday, vocht in WOII in Europa, schreef samen met zijn broer Joseph Alsop 13 jaar een column in New York Herald Tribune Van '62-'68 medewerker aan Saturday Evening Post en vanaf '69 columnist voor Newsweek. Schreef o a The Reporters Trade ('60), Nixon and Rockefeller. The Center People and Power m Political Washington ('68). Zijn laatste boek „Stay of Execution" beschrijft zijn ervaringen tijdens de ziekte die hem het leven kostte

AMIN, NURUL, (1897 Commilla district — 2-10-'74 Rawalpindi) Oud-vice-president van Pakistan

Studeerde rechten, lid van Bengaalse Wetgevende Raad ('42) en de Bengaalse Wetgevende Assemblee ('46), minister voor bevoorrading voor Oost-Pakistan ('47), premier van Oost-Pakistan ('48-'54), voorzitter Nationaal Democratisch Front ('64), lid van de Pakistaanse Nationale Assemblee ('65), leider van de oppositionele Verenigde Parlementaire Partij, vicepresident van Pakistan ('71)

ASTURIAS, MIGUEL ANGEL (19-10-1899 — 9-6-'74 Madrid) Guatemalteeks schrijver en diplomaat

Cultureel attache in Mexico ('46-'47), verbonden aan de ambassades in Buenos Aires en Parijs ('47-'53), ambassadeur in El Salvador ('53), ambassadeur in Parijs ('66-'70), lezingen voor verschillende universiteiten in Latijns-Amerika en Europa Lenin Vredes Prijs ('66) en Nobelprijs voor literatuur ('67)
Zijn boeken zijn gewijd aan het leven van de Indianen. zoals El Problema Social del Indio ('23), Leyendas de Guatemala ('30), El Senor Presidente ('46), Hombres de Maiz ('49) en de trilogie Viento fuerte ('50), El Papa verde ('53), Losojos de los enterados ('60).

BATES, HERBERT ERNST (16-5-05 Rushden — 29-1-'74 Canterbury) Brits auteur

Hij schreef ruim 50 hoeken die opvallen door gevoel voor sfeer en liefde voor het Engelse landschap.
Zijn eerste werk publiceerde hij op ZO-jarige leeftijd Daarna schreef hij o a A House of Women, Fair stood the Wind for Franee, The Purple Plain (47), The Jacandra Tree (47), Scarlet Sword ('51), An Aspidistra in Babylon ('60), The Wedding Party ('65), Country Tales, en de autobiografie The Vanished World, The Blossoming World en The World in Ripeness

BERNET KEMPERS, KAREL PHILIPPUS (20-9-1897 Nijkerk — 30-9-'74 Amsterdam). Nederlands enieritus hoogleraar muziekwetenschap.

Studeerde piano bij Gonda van Dam, compositie bij Bernard Zweers en muziekgeschiedenis bij Simon van Milligen. Promoveerde in '26 summa cum laude op een dissertatie over Jacobus Clemens non Papa und sein Motetten in München. Begon in Nederland universitaire carriere: privaatdocent muziekgeschiedenis universiteit van Amsterdam ('29), lector ('39), buitengewoon hoogleraar ('46) en gewoon noogleraar ('53-'68).
Auteur van verscheidene publikaties: de gezamenlijke werken van Clemens non Papa, boek over de opera van Peri tot Puccini, boek over Schubert, Muziekgeschiedenis en Muziek in de ban der letteren.
Daarnaast talrijke functies in Nederlands muziekleven o.a. secretaris en later voorzitter Koninklijke Nederlandse Toonkunstenaarsvereniging, muzikaal adviseur AVRO, bestuurslid Volksmuziekschool en Concertgebouworkest.

BOHLEN, CHARLES EUSTIS (30-8-'04 New York — 1-1-74 Washington) Amerikans diplomaat en Ruslanddeskundige

Studeerde in Harvard en trad in '29 m diplomatieke dienst Hij was achtereenvolgens consul in Praag ('29-'31), Parijs ('31-'34) en Moskou ('34) Hier leerde hij Russisch en trad bij alle Russisch-Amerikaanse conferenties tijdens WO-I1 op als tolk en adviseur van president Roosevelt en later van president Truman op de conferentie van Potsdam In '49 werd hij adviseur aan de ambassade in Parijs, in '53 ambassadeur in Moskou Van 57 tot '59 ambassadeur in de Philippijnen. Van '59 tot '62 buitengewoon adviseur voor de minister van buitenlandse zaken, van '62 tot '67 ambassadeur in Parijs, van '68 tot '69 onderminister van buitenlandse zaken
Zijn memoires Witness to History lopen van '29 tot '69

BOUBER, AAF (17-10-1885 Hoorn — 23-5-'74 Amsterdam) Nederlands actrice

Aaf ten Hoope huwde in '07 de acteur Herman Bouber (psd voor Herman Blom), speelde in '09 bij Johan Steenbergen in Plancius, van '09-'14 bij Colnoot en Poons, in '18 bij Henri ter Hall, in '20 bij Bouber en Sluyters (DeJantjes), daarna tot WOII bij het gezelschap van haar man In '52 bij de Nederlandse Comedie, in '53 bij de Toneelvereniging, van '54-'58 eveneens bij de Toneelvereniging en in '57 en '58 bij het gezelschap Puck.

VAN BREDA, HERMAN-LEO (28-2-'li Lier — 3-3-'74 Leuven)

Hij trad in '28 in bij de minderbroeders, ging '36 wijsbegeerte studeren aan de universiteit te Leuven en promoveerde er in '41 tot doctor, om kort daarop hoogleraar te worden aan dezelfde universiteit Nog voor WOII kwam hij in contact te Freiburg (Duitsland) met de weduwe van de joodse wijsgeer Edmund Husserl. Hij slaagde erin het hele Husserl-archief van vernietiging door de nazis te redden en over te brengen naar Leuven, waar begonnen werd met de systematische ordening van de enorme nalatenschap Van Breaa bouwde het Husserl-archief uit tot een internationaal befaamd researchcentrum, met filialen te Keulen, Freiburg, Buffalo, New York en Parijs. Ook zorgde hij voor de kritische uitgave van Husserls geschriften. Verder maakte Van Breda zich ook verdienstelijk als redder van ondergedoken joden in de door Duitsland bezette oorlogsgebieden. en als promotor van de Benelux-samenwerking.

BROGAN, SIR DENNIS (11-8-1900 Glasgow — 5-1-'74 Cambridge) Brits emeritus hoogleraar politieke wetenschappen.

Studeerde in Glasgow, Oxford en Harward, doceerde aan London School of Economics en in Oxford en werd in '38 tot hoogleraar politieke wetenschappen in Cambridge benoemd
Publicaties American Political System ('38), Development of Modern France ('40), The American Problem ('44), Introduction to American Politics ('54), The United States in the Modern World ('60), Worlds in Conflict ('67)

BRONOWSKI, DR JACOB, (18-1-'08 Polen — 22-8-'74 VS) Brits wiskundige.

Studeerde wiskunde in Cambridge, was enige tijd aan de universiteit aldaar verbonden, doceerde aan de universiteit van Hull ('34-'42) Wenkte tijdens WOII als wiskundige voor de Britse regering
Maakte deel uit van de missie van de Britse chefs-staven naar Japan en schreef een rapport over de gevolgen van de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki Werkte van '45 tot '50 voor de Britse regering. Werd in '50 benoemd tot directeur wetenschappelijke afdeling Nationale Kolenraad Is verantwoordelijk voor ontwikkeling rookloze brandstof Van '59 tot '63 directeur-generaal van procesontwikkeling van de Nationale Kolenraad
Werkte verder voor de UNESCO en doceerde aan het Massachusetts Institute of Technology Verbond zich in '64 aan het Salk Institute for Biological Studies in San Diego en werd in '70 Directeur van het Council for Biology in Human Affairs Presenteerde de televisieserie Ascent of Man
Publicaties o a The Poet's Defence ('39), The Common Sense of Science, The Westerns Intellectual Tradition

BUYTENDIJK, FREDERIK JACOBUS JOHANNES (29-4-1887 Breda — 20-10-'74) Nederlands psycholoog, fysioloog en anthropoloog, emeritus hoogleraar.

Buytendijk studeerde in Amsterdam medicijnen, promoveerde in 1918 cum laude op een proefschrift „Proeven op gewoontevorming bij dieren". In '15 werd hij lector in de algemene fysiologie aan de VU. In '19 volgde zijn benoeming als hoogleraar in de algemene fysiologie aan de VU. In '25 werd hij benoemd tot hoogleraar in Groningen, in '46 werd hij hoogleraar in Utrecht met een leeropdracht over de theoretische psychologie. In '47

werd hij buitengewoon hoogleraar aan de katholieke universiteit van Nijmegen voor het onderwijs in de algeinene psychologie Hij was gasthoogleraar aan de universiteit ban Leuven
Zijn voornaamste werken zijn. Het kennen van de innerlijkheid, De eerste glimlach van het kind, Psychologie der dieren, Over de pijn, De vrouw, haar natuur, verschijning en bestaan, Algemene theorie der menselijke houding en beweging en De psychologie van de roman

CAPELLE, GRAAF ROBERT, (7-9-1889 Brussel — 29-9-'74 Ukkel) Belgisch diplomaat

Trad in 1911 als jurist in dienst van het ministerie van buitenlandse zaken, werkte na de eerste wereldoorlog als secretaris bij de Vredesconferentie. werd 1926 adjunct-kabinetschef van de minister van buitenlandse zaken en in 1938 kabinetschef van Koning Leopold III Hij werd en bleef, ook tijdens de tweede wereldoorlog, de raadgever en vertrouwensman van de koning Na de bevrijding behoorde hij als verdediger van Leopold III tot de hoofdfiguren van de koningskwestie De antileopoldisten verweten hem scherp zijn invloed op het staatshoofd Capelle verdedigde het beleid van de koning in twee geruchtmakende boeken, Mémoires en Au service du roi

CERVI, GINO ('01 Bologna — 3-1-'74 Punta Alaj Italiaanse toneel- en filmspeler.

Speelde o a in Ettore Fieramosca, La corona di ferro, Una romantica avventura, I promessi sposi Verwierf grote populariteit in de rol van Peppoae, de communistische burgemeester in de Don Camillo-films naar de romans van Guareschi Speelde ook in De Sica's Stazione Termini

CICOGNANI, KARDINAAL AMIETO GIOVANNI (24-2-1883 — 16-12-'74 Rome) Vaticaans geestelijke

Priesterwijding '05, lid van de Curi ('10), advocaat bij de Rota ('22), Assessor bij de Congregatie van de Oosterse kerk en secretaris van de commissie van de Heilige Stoel voor de codificatie van het Oosterse kanonieke recht, titulair bisschop van Laodicea in Phrygie ('33), Apostolisch Afgevaardigde in de VS ('33-'58), door paus Johannes XXIIIe in '58 tot kardinaal benoemd, secretaris van de Congregatie voor de Oosterse kerken ('59-'61), staatssecretaris van de Heilige Stoel ('61-'69)

CROSSMAN, RICHARD HOWARD STAFFORD (15-12-'07 Londen — 5-4-'74 Banbury)
Brits journalist en politicus

Studeerde in Winchester en Oxfard, doceerde in Oxford '30-'40, lid gemeenteraad Oxford voor Labour ('34-'40), medewerker aan New Statesman In WOII bij de Duitse afdeling BBC, hoofd van de Diiitse sectie van de afdeling politieke oorlogsvoering, plv directeur van de afdeling politieke oorlogsvoering van het hoofdkwartier van de geallieerde strijdkrachten in Algiers ('43) en van de SHAEF ('44-'45) In '45 als Labaurlid in het Lagerhuis voor district Coventry dat hij tot '74 vertegenwoordigde. Voorzitter van verschillende Labourcommissies, lid van het partijbestuur ('52-'67), minister van huisvesting, en lokaal bestuur ('64-'66). voorzitter Lagerhuis '66-'68, staatssecretaris voor volksgezondheid en sociale zaken ('68-'70), redacteur New Statesman ('70-'72).
Publicaties o a : Plato today ('37), Socrates ('38), Palestine Mission ('47), Government and the Goveïned ('69), Inside View ('72)

DANIELOU, KARDINAAL JEAN GUÉNOLÉ LOUIS MARIE (14-5-'05 Neuilly sur Seine — 20-5-'74 Parijs)
Frans geestelijke en theoloog

Lid van de orde der Jezuieten, professor in de theologie aan de Sorbonne ('44-'74), deken van de theologische faculteit ('62), kardinaal ('69) lid van de Académie Française ('72)
Publicaties o a Platonisme et théologie mystique ('44), Essais sur le mystère de l histoire ('53), L'Avenir de la réligion ('68), Pourquoi l'Eglise ('72)

DIEPEN, FREDERIK JAN LEO (29-8-'15 Tilburg - 4-7-74 Dusseldorf) Nederlands vliegtuigbouwer.

Diepen begon zijn carrière in de autohandel, richtte de Westbrabantse Aeroclub op, haalde zijn brevet als sportpiloot en ontwikkelde tijdens WO II in het geheim een klein sportvliegtuig Difoga.
Kocht na de oorlog vliegveld Ypenburg en vestigde daar Frits Diepen Vliegtuigen N.V.
Fuseerde in '54 met Fokker en werd commercieel directeur. Als zodanig verantwoordelijk voor succes verkoop Fokker F-27 Friendship. Drijvende kracht achter fusie Fokker en Duitse vliegtuigmaatschappij VFW tot VFW-Fokker mbH. Lid van de Raad van Bestuur VFW-Fokker.

DUDOK, WILLEM MARINUS (6-7-1884 - 6-4-74 Hilversum) Nederlands architect.

Opleiding aan Koninklijke militaire academie Breda, werkzaam als genie-officier bij de bouw van kazernes. Stond aanvankelijk sterk onder invloed van Berlage, later van de zgn. Amsterdamse School, maar zocht al snel eigen weg. Kwam ca. '20 tot eigen verwerking van kubistische en soortverwante stromingen.
Ontwerper van scholen in Hilversum, stadhuis van Hilversum, gebouw De Bijenkorf, Rotterdam (inmiddels afgebroken), Schouwburg Utrecht, het Havenkantoor Amsterdam, hoofdkantoor Hoogovens Velsen, wooncomplex tuinstad Geuzenveld, Amsterdam.

ELLINGTON, EDWARD KENNEDY (DUKE) (29-4-1899 Washington - 24-5-'74 New York) Amerikaans bandleider en componist.

Studeerde piano, trad voor het eerst op in '06, trad op in verschillende nachtclubs, vormde eigen band, waarvoor hij zelf componeerde. In '27 werd hij door de beroemde Cotton Club uitgenodigd om er met zijn band op te treden. Maakte in '33 eerste toernee door Europa. Concerten in Carnegie Hall en Metropolitan Opera House. Talloze grammofoonplaatopnamen en optreden voor radio en televisie.
Bekendste composities: Black, Brown aiid Beige, Such Sweet Thunder, Concert of Sacred Music, The New Orleans Suite, The Afro-Eurasian Suite, The River, Toge Brava Suite en talloze songs.

FASSI, MOHAMMED ALLEL AL (2-9-'08 Fez — 13-5-'74 Boekarest) Marokkaans politicus en geleerde.

Studeerde aan de Al Quarawiyn universiteit in Fez. Op jeugdige leeftijd actief in de onafhankeliikheidsbewecing. Verschillende malen gearresteerd door Franse politie Van '37 tot '46 in ballingschap in verschillende Westafrikaanse landen, In '46 keerde hij terug naar Marokko en stichtte het comité voor de bevrijding van de Mahgreb. De volgende 7 jaar wederom in ballingschap. Hij bezocht veel Europese en Amerikaanse landen om propaganda te maken voor de Marokkaanse onafhankelijkheid. In '56 keerde hij terug naar Marokko en werd president van de rechtse Istiqlal partij. Van '61-'63 minister voor Islamitische zaken. In '70 bewerkstelligde hij een fusie van zijn partij en de UNFP, een afscheidingsbeweging.

FOUCHET. CHRISTIAN (17-11-'11 St.-Germain-en-Laye — 11-8-74 Genève).
Frans diplomaat en politicus.

Vluchtte als officier in opleiding in '40 iiaar Engeland, voegde zich bij generaal De Gaulle, werd in '44 als ambassadesecretaris naar Moskou gezonden, vervolgens naar Lublin en Warschau. Consulgeneraal in India ('45-'47), parlementslid van '51-'55, minister voor Marokkaanse en Tunesische zaken (54-'55), ambassadeur in Denemarken ('58-'62), president van het zgn. Fouchet-politieke comité EEG ('61-'62), Hoge Commissaris in Algerije (mrt. '62-juli '62), minister van voorlichting (sept.-dec. '62), minister van onderwijs ('62-'67) en minister van binnenlandse zaken ('67-mei '68). Vanaf juni '68 lid van het parlement, sedert febr. '71 als onafhankelijk afgevaardigde. Stelde zich in '74 kandidaat voor het presidentschap maar trok zich later terug.

GASKELL, SONIA (14-4-'04 Kiew — 9-7-'74 Parijs) Nederlands balletleidster.

Verliet tijdens revolutie Rusland. Woonde enige tijd in Palestina, vertrok midden jaren 20 naar Parijs. Volgde hier balletopleiding en werkte enige tijd bij Diaghilew, werkte vervolgens als choreografe en danslerares. Vertrok in '39 naar Nederland, werkte aanvankelijk als balletlerares, stichtte na Wo II eigen balletgroep: Ballet Recital. Deze werd in '54 omgedoopt tot Nederlands Ballet, dat staatssteun kreeg. Het Nederlandse Ballet ging in '61 samen met het Amsterdamse Ballet tot het Nationale Ballet, waarvan Gaskell de eerste directrice werd.
Gaskell wist de Nederlandse danskunst op internationaal peil te brengen, haalde beroemde choreografen zoals Massine, Maurice Béjart en Balanchine naar Nederland.

GEEL, CHRISTIAAN JOHANNES VAN (deze in '17 geboren dichter en beeldend kunstenaar overleed op 8-3-'74 in Amsterdam).

Publiceerde o.a. de bundels: Gedichten ('58), Spinrol en andere verzen ('58), Uit de hoge boom geschreven ('67), Het Zinriik ('71) en Enkele gedichten ('73)

GERMI, PIETRO (14-9-'14 — 5-12-'74 Rome) Italiaans filmregisseur.

Maker van films: Il Testimone, In Nome della Lagge, Il Camino della Speranza, Il Ferrovierre, L'Uomo di Paglia, Divorzio all'Italiana, Sedotta e Abbandonata, Signore e Signori, The Birds, the Bees and the Italians.

GISEVIUS, HANS BERND (overleed op 69-jarige leeftijd op 23-2-'74 in West Duitsland) Duits diplomaat.

Werkte als diplomaat in Zürich voor de cantraspionagedienst van admiraal Canaris in WO II, onderhield contacten tussen Duitse verzetsgroep van hoge officieren en het buitenland Wist na de mislukte

aanslag op Hitler van 20-7-'44 naar Zwitserland te vluchten, woonde later in VS en Zwitserland Auteur van veelomstreden werk ,,Bis zum bitteren Ende"

GOLDWYN, SAMUEL. (27-8-1882 Polen — 31-1-74 Los Angeles) Amerikaans filmproducent

Na emigratie ui? Polen, aanvankelijk actief in de confectiebranche Door huwelijk met dochter van een theaterimpressario, geinteresseerd in toneel en later film Steunde financiële pogingen van zijn schoonvader commercieel verantwoorde films te maken, werd algemeen airecteur van de Jesse L Lasky Motion Picture Company ('13)) was kort geassocieerd met Famous Flayers Lasky en later de Goldwyn Company Legde zich vanaf '18 geheel toe op het maken van films

Enkele van zijn belangrijkste producties zijn. The Eternal City ('23), Tarnish, A Thief in Paradise, His Supreme Moment, The Dark Angel, The Winning of Barbara Worth Two Lovers. Street Scene. These Three, Wuthering Heights, The Little Foxes, The Best Years of our Lives, The Princess and the Pirate, The Secret Life of Walter Mitty, A Song is Born, Guys and Dolls en Porgy and Bess.

GOUDRIAAN, DR IR. JAN (15-12-1893 Amsterdam — 22-3-'74) Oud-president Nederlandse Spoorwegen

Studeerde in Delft, promoveerde in '22 op ,,De doelmatigheid van de Amsterdamse broodvoorziening" Buitengewoon hoogleraar in de bedrijfsleer in Rotterdam ('26-'49) Zelfde functie in Delft ('36-'50). Werkte verder bij inspectie arbeid. normalisatiebureau en bij Feijenoord in Rotterdam Werkte vervolgens bij Philips en werd in '38 benoemd tot president-directeur NS, wat hij tot '45 bleef Hoogleraar in bedrijfseconomie universiteit van Pretoria ('49-'58)

GREEVE, HENRICUS THEODORUS MARIS DE, (25-12-1892— 14-6-'74 Groesbeek). Nederlands priester en radiospreker.

Van 11-'34 lid van de orde van Jezuïeten, priesterwijding in '23. Sedert '34 werkzaam als priester voor bisdom Den Bosch. Tot '50 verzorgde hij de radiorubriek Het Lichtbaken, oprichter van de Bond zonder naam ('38) die grote bekendheid kreeg door activiteiten op gebied van naastenliefde. Moest door zijn het episcopaat niet welgevallige stellingname t.a.v. de politionele acties de radiorubriek verlaten. Bleef actief voor Bond zonder Naam.

GRUENING, ERNEST (6-2-1887 — 26-6-'74 Washington), Amerikaans journalist en politicus.

Studeerde medicijnen maar ging in de journalistiek, werd na WO-I redacteur van The Nation, werd ambtenaar o.a. administrateur van het departement voor Puerto Rico ('34-'39), gouverneur van Alaska ('39-'53), beijverde zich ervoor Alaska als staat bij de VS te laten inlijven. Nadat dit in '58 had plaatsgevonden werd hij senator van Alaska in Washington ('58-'69).

HADJ, MESSALI (overleed op 76-jarige leeftijd op 3-6-'74 in Parijs). Algerijns vrijheidsstrijder.

Vocht in WO-I in het Franse leger, stichtte na een kort lidmaatschap van de communistische partij, in '26 een vereniging van in Frankrijk wonende Noord-Afrikanen voor de bevrijding van Algerije, Tunesië en Marokko. Werd verschillende malen gearresteerd en in WO-I1 onder huisarrest geplaatst.

Stichtte na de oorlog nieuwe onafhankelijkheidsbeweging, wederom gearresteerd en pas na ondertekening verdragen van Evian ('62) vrijgelaten. Door opkomst van de FLN politiek buiten spel gezet. Woonde de rest van zijn leven in Frankrijk.

HAES, JOS DE, (22-4-'20 Leuven — 28-2-'74 Brussel — Vlaams dichter.

Studeerde klassieke filologie aan de universiteit van Leuven, werd leraar, vervolgens radiojournalist en tenslotte produktieleider op de BRT voor de literaire en dramatische uitzendingen en het derde programma. Grieks en bijbels geïnspireerd, werd hij beschouwd als een der beste, zoniet de beste, Vlaamse dichter sedert de tweede wereldoorlog. Hij publiceerde o.m. de dichtbundels Het andere wezen ('42), Ellende van het woord ('48), Gedaanten ('54), Azuren holte ('65), een paar vertalingen van Griekse auteurs, een bundel reisschetsen uit Griekenland en een essay over Richard Minne. Zijn werk werd herhaaldelijk bekroond en kreeg in '65 de driejaarlijkse staatsprijs voor poëzie.

HAESAERTS, PAUL (15-2-'01 Boom — 31-1-74 Brussel).

Hij studeerde aan het Hoger instituut voor schone kunsten te Antwerpen en nadien rechten en wijsbegeerte aan de universiteit te Leuven. Kunstschilder en architect, maakte hij vooral naam als kunsthistoricus met studies over Renoir, Picasso, Ensor en vooral over de school van Latem. Hij oogstte ook hoge waardering, niet het minst in het buitenland, met zijn films over die en andere schilders.

HATHAWAY, DAME SIBYL (overleden op 90-jarige leeftijd (15-7-'74) op het eiland Sark).

Feodaal heerseres van het kanaaleilana Sark.

Dame Sibyl werd in '27 seigneur van Sark, na het overlijden van haar vader William Collings. Zij was de 27ste heerser over het eiland, ontleende haar feodale volmachten aan een charter van koningin Elizabeth I. Huwde in '01 Dudley Beamont en na diens overlijden in '29 Robert Hathaway. Dame Sibyl ontketende een constitutionele crisis in '71 toen zij na een conflict met het parlement dreigde het bestuur van het eiland over te dragen aan het buureiland Guernsey.

HOESSEINI, H. E. HAJ AMIN, (1897 Jeruzalem — 4-7-'74 Beiroet) Arabisch religieus leider.

Vocht in WO-1 in Turkse leger, werd in '21 moefti van Jeruzalem, in '22 voor het leven gekozen tot voorzitter van de Opperste Islamitische Raad, in '31 tot president van de Islamitische Wereldconferentie in Jeruzalem en in '36 president van het Arabische Hogere Comité voor Palestina. Organisator van de opstand der Palestijnse Arabieren tegen het Britse maandaatbestuur in 1936. Verliet Palestina na onenigheid met Britten over vestiging van Joodse kolonies ('37), woonde vervolgens in Libanon, Irak, Perzië en Europa ('41-'45). Bezocht Hitler en hield fel anti-Joodse en anti-Britse redevoeringen. In '46 opnieuw gekozen tot president Arabisch Hogere Comité voor Palestina, verbleef in Egypte als gast van koning Faroek. Verschillende pan-Islamitische conferenties kozen hem tot voorzitter. Leidde de Palestijns-Arabische delegatie naar de conferentie van Bandoeng. Hij had de laatste jaren weinig invloed in de Palestijnse bevrijdingsbweging.

INDESTEGE, LUC (5-2-'01 Zonhoven — 11-7-'74 Brussel). Vlaams hoogleraar.

Promoveerde te Leuven tot doctor in de Germaanse filologie op een studie over Henriette Roland Holst-van der Schalk. Onder invloed van Huizinga ging hij zich specialiseren in de Latijnse literatuur van de middeleeuwen en de renaissance. In '37 publiceerde hij een studie over De Lof der Zotheid van Erasmus. Hij ging zich ook bekwamen in de studie van de boekdrukkunst en bezorgde talrijke tekstuitgaven van middelnederlandse geschriften; ook vertaalde hij werk van Louise Labé en van Novalis. en publiceerde eigen dichtwerk: Vale Dicere ('32) en Orpheus en Euridiké ('42), een essay Quaderno Fiorentino en een drama in verzen Lais ('64). Van '51 tot '56 doceerde hij Nederlands aan de universiteit te Padua (Italië). Daarna oefende hij directiefuncties uit aan de koninklijke academie voor Nederlandse taal- en letterkunde.

INÖNÜ ISMET (24-9-1884 Ismir - 25-12-'73) Turks politicus

Militaire opleiding, in '03 in Turkse leger, politiek actief in de Partij voor Eenheid en Vooruitgang, op 25-jarige leeftijd chefstaf van het leger dat een opstand in Semen moest onderdrukken. In WO-I commandant van 3e Legercorps dat door Britten bij Beersheba werd verslagen. Had in '07 aan de revolutie van de zgn. jong-Turken deelgenomen. Werd na WO-I naast Kemal Pasja (Ataturk) als chef generale staf de belangrijkste man in Turkije. Als minister van buitenlandse zaken ondertekende hij in '22 het vredesverdrag van Lausanne, dat het einde van het Ottomaanse Rijk betekende. Werd zeer populair door overwinningen op de Grieken in '21 en '22. Verantwoordelijk voor Balkanpact ('34), Pact van Saadabad met Iran en Afghanistan ('35) en het Zeeëngteverdrag van Montreux dat Turkije de controle over de Dardanellen teruggaf ('36). Na de dood van Ataturk ('38) president van Turkije, herkozen in '42 en '46. Wist Turkije buiten WO-I1 te houden. Werd na de oorlog voorzitter van de Republikeinse Volkspartij. Bij de verkiezingen van '50 won de Democratische partij en werd Inönu als president opgevolgd door Celal Bayar. De militaire staatsgreep van generaal Gürsel en de val van de regering-Menderes ('60) brachten Inönü indirect weer aan de macht. Premier van '61-'65. In '72 legde hij het voorzitterschap van de partij neer.

KÄSTNER, ERICH (23-2-1899 Dresden — 29-7-'74 München). Duits auteur.

Studeerde germanistiek. geschiedenis en filosofie, werkte als journalist voor Leipziger Tagesblatt, vestigde zich in '27 in Berlijn als letterkundige en medewerker aan verschillende bladen. Kwam al vroeg in conflict met Nazis, kreeg in '42 een schrijfverbod opgelegd. Richtte na de oorlog een cabaret op in Munchen. Voorzitter Duitse PEN-centrum ('51). Publicaties: Herz auf Taille ('27), Fabian ('31), Drei Männer im Schnee ('34), Einil und die Detektive ('30), Das fliegende Klassenzimmer ('33), Pünktchen und Anton ('30). Das doppelte Lottchen ('50).

KUIPER GERARD PETER (7-2-'05 Harenkarspel — 25-12-'73 Mexico City) Amerikaans, van Nederlandse afkomst, sterrenkundige

Studeerde in Leiden, was aldaar assistent ('28-'33) Vertrok naar VS en was achtereenvolgens verbonden aan de universiteiten van Californie, Hdrvard, Chicago, Texas en sinds 60 aan het laboratorium voor maan- en planetenonderzoek te Tucson, Arizona Vooral bekend door zijn aandeel in de voorbereiding van de Amerikaanse reizen naar de maan en door samenstelling van een atlas van de maan aan de hand van de inet Rangersatellieten gemaakte foto's

LAGERKVIST, PÄR FABIAN (23-5-1891 Vaxjö — 11-7-'74 Stockholm).
Zweeds dichter, toneel- en prozaschrijver, winnaar Nobelprijs voor literatuur ('51).

Werken: Gast hos verkligheten ('25), Himlens hemlighet, Kaos, Det evige Leendet ('20), Genius ('27), Bödeln, I den tiden, Mannan utan sjal, Seger i mörker, Dvargen ('44), Barabbas ('50), Sibyllan ('56), Ahasverus Död ('60), Pilgriin pa havet ('62).

LINDBERGH, CHARLES AUGUSTUS (4-2-'02 Detroit — 26-8-'74 Maui, Hawaï). Amerikaans vlieger.

Werd wereldberoemd door als eerste in een non-stop solovlucht van New York naar Parijs te vliegen ('27), bekleedde daarna verschillende functies in luchtvaart ezen, zowel voor particuliere bedrijfsleven als voor overheid. Kwam wederom in belangstelling na kidnapping en moord van zijn zoontje ('32).
Legde zijn functie bij de Amerikaanse luchtmacht neer, na zware kritiek op zijn isolationistische uitlatingen aan het begin van WO-11.
Publicaties: Of Flight and Life ('48), The Spirit of St. Louis ('53).

MARIE, ANDRÉ (3-12-1897 Honfleur — 12-6-74 Rouen). Frans politicus.

Begon carrière als journalist en schrijver, lid van de radicaal-socialistische partij, afgevaardigde van Rouen, onderstaatssecretaris voor Elzas Lotharingen ('33) en op het ministerie van buitenlandse zaken ('341. Actief in het verzet, na WO-I1 afgevaardigde ('45-'62), zegelbewaarder in het kabinet-Ramadier, premier ('48), vice-premier in het kabinet-Robert Schumann ('48) en het kabinet-Queuille In '49 treedt hij af Neemt in 51 zitting in 2e kabinet-Plevcn als minister van onderwijs Bekleedt deze post in de kabinetten Edgar Faure, Pinay, Rene Mayer en Laniel (tot '54) Sticht in '56 een dissidente radicaal-socialistische groegeiing, verzoent zich in '66 weer met de partij, wordt in '71 in partijbestuur gekozen Voorzitter van de raad van het departement Seine-Maritime

MARTIN, FRANK (15-9-1890 Genève — 21-11-'74 Naardcn). Zwitsers componist in Nederland wonend.

Studeerde muziek in Geneve Componist van een groot aantal werken o a 4 Sonnets à cassandre ('211, Sonata da Chiesa ('38), In Terra Pax ('44), Golgotha ('48), Petite Symphonie Concertante ('45), 8 Préludes pour le piano ('48). Psaumes ('58), Mystère de la Nativité ('59), Monsieur de Pourceaugnac (opera, '62). Requiem ('72)

MENON, VENGALIL KRISHNA KRISHNA (3-5-1897 Panniankara — 6-10-'74). Indiaas politiciis.

Studeerde in Madras en Londen, woonde lange tijd in Engeland waar hij als advocaat en journalist werkte, was gemeenteraadslid in St. Pancras, kandidaat voor Labourpartij in Dundee, vertegenwoordigde de Indiase Nationale Congres Partij op verschillende internationale congressen. Hoge commissaris van India in Groot-Brittannië en ambassadeur in Ierland ('47-'52), lid van de Indiase delegatie naar VN, lid van parlement, minister zonder portefeuille ('56), minister van defensie ('57-'62) en minister van defensieproduktie ('62).

MILHAUD, DARIUS (4-9-1892 Aix-en-Provence — 22-6-'74 Genève) Frans componist.

Opleiding aan het Parijse conservatorium Werken Le Boeuf sur le Toit ('19), La Creation du Monde ('231, les Malheurs a Orphee, L'Enlevement de l'Europe, La Delivrance de Thésée, La Mère Coupable (operas) Saudades do Brazil, Printemps. 18 strijkkwartetten, vier Quintetten, negen sonatas, 12 symphonieen, 36 Concertos

MORSE, WAYNE LYMAN (20-10-1900 — 22-7-'74 Portland) Amerikaans politicus

Hoogleraar recht aan de universiteit van Portland, senator uit Oregon van '45-'68 Aanvankelijk Republikein, later Democraat Behoorde tot de eerste en felste tegenstanders van de oorlog in Vietnam

MUSSCHE, ACHILLES (12-8-1896 Gent — 30-8-'74 Gent) Vlaams letterkundige

Onderwijzer leraar en sedert 1948 inspecteur Germaanse talen in het normaalonderwijs, behoorde Mussche tot de voornaamste vertegenwoordigers van de humanitair-expressionistische lyriek in Vlaanderen. Tijdens WO-I werkte hij mee aan het Vlaams-nationalistische dagblad Ons Vaderland en bekende hij zich tot het activisme; tijdens WO-TI stond hij daarentegen in het verzet en ontsnapte op het nippertje aan terechtstelling door de Duitsers.
Hij publiceerde dichtbundels, essays, toneelwerken. Zijn meest bekende werk is Aan de voet van het Belfort ('50), een sociaal fresco waarin de geschiedenis van de Vlaamse w-evers wordt verteld.

OISTRACH, DAVID FEODOROWITSJ (13-10-'08 Odessa — 24-10-'74 Amsterdam) Sowjetrussische violist

Opleiding aan het Muziek Dramatisch Instituut van Odessa, leraar aan het conservatorium van Moskou, professor aan het conservatorium ('39-'74) Winnaar van talloze prijzen in binnen- en buitenland. Talloze toernees over de hele wereld Trad de laatste laren ook op als dirigent o a met het Amsterdams Philharmonisch Orkest

PAGNOL, MARCEL (PAUL) (25-2-1895 — 18-4-'74 Parijs). Frans auteur en filmproducer.

Schreef dialogen en produceerde o a Le Gendre de Monsieur Poirier ('33), La Femrno de Boulanger ('38), Manon des Sources ('52), Les Lettres de Mon Moulin ('54)
Andere publicaties o a . La Petite Fille aux Yeux sombres, Lettres de Mon Moulin, La Gloire de Mon Père

PATZAK, JULIUS (overleed op 76-jarige leeftijd op 26-1-74 in Wenen).
Oostenrijks zanger en dirigent.

Studeerde musicologie in Wenen maar was als zanger autodidact.
Was van '28 tot '44 als tenor verbonden aan de opera van Munchen. Was vanaf '56 verbonden aan de staatsopera in Wenen en van '61 tot '66 leraar aan het Mozarteum in Salzburg.
Oogstte grote sucessen als lied- en oratoriumzanger.

ROGIER, LUDOVICUS JACOBUS (overleed op 79 jarige leeftijd op 30 maart in Nijmegen).
Nederlands historicus en emeritus hoogleraar

Begon zijn loopbaan bij het lager onderwijs in Rotterdam Tijdens zijn onderwijzerschap studeerde hij Nederlands, waarna — in '19 — zijn benoeming volgde tot leraar aan een hbs in Rotterdam. In '25 ging hij geschiedenis studeren Hoogleraar geschiedenis Nijmegen ('47)
Op 11 december '64 nam hij afscheid als hoogleraar
Puplicaties De Geschiedenis van het katholicisme in Noord-Nederland in de 16e en 17e eeuw ('45)
Eenheid en scheiding, Geschiedenis van de kerk in 10 delen; Katholieke herleving, Terugblik en uitzicht, verspreide opstellen, Alfons Ariëns, apostel en pionier; de Nederlandse pers van gisteren en heden, Het verschijnsel der culturele inertie bij de Nederlandse katholieken en Invrijheid herboren, katholiek Nederland van 1853 tot 1953
Lid van de Koninklijke Nederlandse academie van wetenschappen, lid van de Rijkscommissie voor vaderlandse geschiedenis, lid van het directorium van het rijksinstituut voor oorlogdocumentatie.

lid van het directorium van het Internationale instituut voor sociale geschiedenis.

SCHIRACH, BALDUR VON (9-5-'07 Berlijn — 8-8-74 Krov)
Duits politicus

Rijksjeugdleider NSDAP Sinds '53 jeugdleider Duitse RIJK. Rijksstadhouder en Gouwleider Rijksgouw Wenen '40
Door Internationaal Tribunaal te Neurenberg tot 20 jaar veroordeeld, schuldig aan misdaden tegen de mensheid Gedetineerd in Spandau Vrij in '66

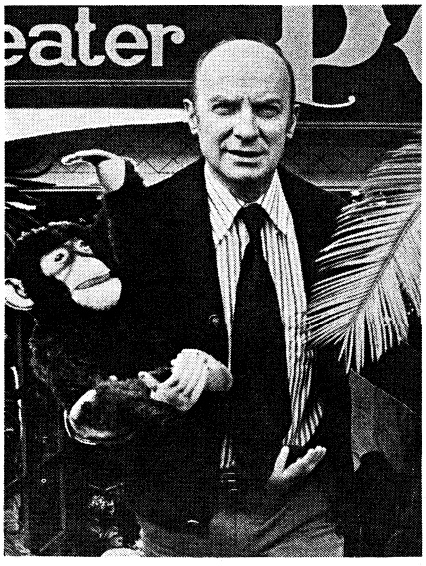
SJAZAR, SCHNEUR ZALMAN (oorsp Schneur Zalman Roebasjow) (6-10-1889 Mir — 5-10-'74 Jeruzalem)
Israelisch politicus

Studeerde filosofie en geschiedenis Vestiging in Palestina '24 Later lid Mapai Belangrijk aandeel in organisatie socialistische beweging Minister van onderwijs '49-50 President Israël '63-'73.

SMALLENBROEK JAN (21-2-'09 Assen — 29-9-'74 Wassenaar).
Nederlands politicus (Anti-Revolutionair).

Opleiding: HBS-B, registratie en notariaat. Kort voor de oorlog raadslid en wethouder Elburg. Terug naar Assen '41. Actief in het verzet; organisator Trouwgroep. Begin '45 gearresteerd; ter dood veroordeeld; vrij door bevrijding.
Lid noodparlement '45; daarna gekozen parlementslid. Gedeputeerde Drenthe '46. Minister van binnenlandse zaken in kabinet Cals '65-'66. Lid Raad van State '67.

SONNEVELD, WILLEM BENEDICTUS AUGUSTINUS (28-6-'17 Utrecht — 8-3-'74 Amsterdam).
Nederlands cabaretier.

Secretaris van Louis Davids 1937. Eigen cabaretgezelschap 1943-1953 met o.a. Lia Dorana, Conny Stuart, Hetty Blok, Emmy Arbous en Albert Mol.
Nationale bekendheid in '54 met radiofiguur Willem Parel (ook verfilmd). In '60 prof. Higgins in musical My fair Lady. Vanaf '63 avondvullende one-man-shows. Regiseerde musical De Kleine Parade naar Henriëtte van Eyk '69.
Werkte met teksten van anderen, o.a. Simon Carmiggelt, Annie M. G. Schmidt, Michel van der Plas en Guus Vleugel.

STRASSER OTTO (10-9-1897 Windesheim — 27-8-'74 Munchen).
Duits politicus

Aanvankelijk sociaal-democraat Lid NSDAP '23 Door radicaal-socialistische opvattingen in conflict met Hitler Verliet partij in '30 en stichtte Zwart Front. Na machtovername Nazi's uitgeweken naar Wenen; in '34 naar Praag en tenslotte Canada. Terug naar de Bondsrepubliek in '55.

STRUYE, PAUL (1-9-1896 Gent — 16-2-'74 Elsene Brussel).
Belgisch staatsman

Vrijwilliger Eerste Wereldoorlog. Rechten universiteit Gent. Advocaat in Brussel '21. Advocaat Hof van Cassatie '38.
In Tweede Wereldoorlog in verzet; uitgever illegale krant. Kroniek over bezet België na bevrijding gepubliceerd: L'évolution de l'opinion en Belgique sous l'occupation allemande.
Voorzitter Brusselse afdeling CVP '45. Senator '46. Minister van justitie in regering Spaak mrt. '47 - zomer '48. Lid senaat '50-'54 en '58 - '73. Minister van staat '58.
Hoogleraar universiteit van Leuven. Gezaghebbend publicist. Conservatieve en ,,unitaire" houding inzake evolutie België. Internationaal non-conformist; nam afstand van pro-Amerikaanse houding Spaak.

THANT, OE (22-2-'09 Pantanaw — 25-11-'74 New York).
Birmees ambtenaar en oud secretaris-generaal VN.

Werkte na universitaire studie als ambtenaar op minsterie van onderwijs. Werd '47 directeur van de persdienst van de regering en bekleedde daarna nog een aantal hoge regeringsfuncties, was o.a. jarenlang adviseur van de premier. Werd in '57 permanent ambassadeur van Birma bij VN, fungeerde in '59 als vice-president van de veertiende vergadering van de VN, voorzitter van de VN commissie naar Congo ('61). Werd in '61 secretaris-generaal VN, was als zodanig actief betrokken bij conflicten in Afrika, Latijns-Amerika (Cuba), Verre Oosten (Vietnam), Azië (Indiaans-Pakistaanse oorlog) en Midden--Oosten (Israëlisch-Arabische conflict). In '71 werd Oe Thant opgevolgd door de Oostenrijker Dr. Waldheim.

VERBIST, ALFONS (12-9-1888 Itegem — 23-10-'74 Bonheiden).
Belgisch politicus

Na onderwijzer te zijn geweest, promoveerde hij te Leuven tot doctor in de opvoedkunde Hij verwierf bekendheid als pedagoog en behoorde lange tijd tot de vooraanstaande figuren van de christelijke-democratie Senator ('32-'39) en kamerlid ('39-'61) voor Mechelen, zat hij vóór de tweede WO de Katholieke Vlaamse Volkspartij voor Na de oorlog leidde hij de pro-leopoldistische fractie in de koningskwestie en was ook actief in e schooloorlog als verdediger van het katholieke onderwijs Van '47 tot '48 was hij minister van volgsgezondheid en het gezin

VRIEBLAND, VICTOR E. VAN (27-10-1882 Haarlem — 29-10-'74 Amsterdam)
Nederlands dichter en letterkundige.

Studeerde Franse letteren in Dijon, werd redacteur letteren bij de Nieuwe Rotterdamse Courant ('31) en hoofdredecteur van De Groene Amsterdammer ('37). Als schrijver van talloze artikelen, o.a. in De Nieuwe Gids en Forum, als voorzitter van het Nederlandse PEN-centrum en bestuurslid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde speelde hij een belangrijke rol in het literaire leven Zijn kronieken werden gebundeld in twee delen ,,Onderzoek en vertoog" ('58). De meeste bekendheid verwierf hij met de door hem samengestelde bloemlezing ,,Spiegel van de Nederlandse poëzie" (6 dln). Verder publiceerde hij poëziebundels (Verzamelde Gedichten '68), toneelstukken en filosofische geschriften. Zijn werk werd o a. bekroond met de Constantijn Huygensprijs ('58) en de P C. Hooftprijs ('61).

WARREN, EARL (19-3-1891 — 9-7-'74 Washington).
Amerikaans jurist, oud-president Hooggerechtshof.
Advocaat, verschillende functies in rechterlijke macht, minister van justitie in Californië (39-'43), gouverneur van Californië ('43-'53), president Hooggerechtshof en als zodanig betrokken bij strijd voor gelijke rechten negers, voorzitter commissie onderzoek naar dood Kennedy.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

januari/december 1974

definitieve index op deel XXVIII

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), J. Spaans, P. van Eck en (voor België) M. Ruys.

Adres Redactie: Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., Telefoon (020) 714359.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij. 'Systemen Keesing' B.V.

Administratie Nederland: Int. Uitg. en Handelmij. 'Systemen Keesing' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., Telefoon (020) 719444, postrekening 57672.

Administratie België: N.V. Algemene Uitgeverij Meesing, Keesinglaan 2-28, B 2100 Deurne-Antwerpen, telefoon 031/243890 (10 lijnen), postcheck 000.0012775-68.

Vriendelijk verzoeken wij U, adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van Uw abonnee-nummer.

belangrijk

Deze index vervangt alle in 1974 verschenen indexen, welke derhalve vernietigd kunnen worden.
Men zij er op bedacht, dat een aantal gebeurtenissen, die in 1974 plaatsvonden, niet meer konden worden verwerkt. Men zie daarvoor deel XXIX.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt wekelijks het belangrijkste vaat van hetgeen er in de wereld geschiedt. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - alfabetisch-systematisch gedeelte (I), een naamregister (II), een lijst met veel voorkomende afkortingen (III) en een jaarkalender (IV).
Aan het begin van ieder kalenderjaar worden de indexen van het voorafgaande jaar samengevat in een permanente index.
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan ommezijde.

DE ALFABETISCH-SYSTEMATISCHE INDEX

Met ingang van de index over 1963 zijn ook de op resp. Europa en Amerika betrekking hebbende regionale kwesties en organisaties ondergebracht in de speciale afdelingen: Europa (Oost), Europa (West) en Amerika (Noord- en Latijns-). In de oudere jaargangen zoeke men hiervoor onder de afdeling Internationaal.

AFDELINGEN — De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal \EDE-**LINGEN** gerangschikt. Deze afdelingen omvatten — in alfabetische volgorde — de **LANDEN** en verder de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN (Foto's en Tekeningen, Grafieken, Landkaarten), AMERIKA, AFRIKA. AZIË, BIOGRAFIELN, EUROPA (Oost- en West-), GEESTELIJK LEVEN, INTERNATIONAAL, KUNST, MIDDEN-OOSTEN, NECROLOGIEËN, SCANDINAVIL, SPORT. TEKSTEN. WETENSCHAP EN TECHNIEK.**

RUBRIEKEN — De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige **RUBRIEKEN,** t.w. **ALGEMEEN — ECONOMIE, F'INANCIEN EN SOCIALE ZAKEN — OVERZEESE GEBIEDEN — POLITIEK (Binnenlandse) — POLITIEK (Buitenlandse).** In de afdeling **INTERNATIONAAL** zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:

ALGEMEEN, CONFERENTIES, ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN, ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING, ORGANISATIES EN VERDRAGEN.

WIJZE VAN INDICEREN — De in KHA opgenomen berichten zijn — zeer kort omschreven — ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (bv. 160/1 = pagina 160, 1e kolom).

BIJZONDERHEDEN — Duitsland is gesplitst in drie afdelingen, t.w. **DUITSLAND (ALGEMEEN), DUITSLAND (OOST)** en **DUITSLAND (WEST).** In de afdeling **DUITSLAND (ALGEMEEN)** zijn uitsluitend de berichten ondergebracht, die betrekking hebben op de (internationale) kwesties-Duitsland en -Berlijn.

Hetzelfde geldt voor **VIETNAM (NOORD), VIETNAM (ZUID)** en **VIETNAM (ALGEMEEN),** waar zaken betreffende de kwestie-Vietnam zijn ondergebracht.

BELANGRIJKE TEKSTEN — Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van aaginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

Statuut van de Raad van Europa 8207 (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schurnan 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W. Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève inz. Indo-China 11381 (1954).

Europees verdrag i.z. de Rechten van de Mens 11425 (1954)

Verdedigingsverdrag voor Z.O. Azië 11487, 11511/1 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpakt 14451 (1958).

Verklaring van Moskou (81 conimun. partijen) 16193 (1960).

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30(1961).

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963).

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord inzake Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag D.D.R.-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

OUDE JAARGANGEN — Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1- 1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413- 2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843- 4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279- 5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583- 6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789- 7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887- 9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-1375C	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m XXVIII (1961 t/m 1974) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn vanaf 1968 leverbaar.

I ALFABETISCH-SYSTEMATISCHE INDEX

AFBEELDINGEN

Aantjes, mr. W., fractievoorz. AR, met Kruisinga en Andriessen 70; met Wiegel en Kruisinga *355;* in beraad met Andriessen *709*
Abdessalam, B., min. v. oliezaken Algerije, met Lubbers en Yamani *13;* tijdens persconf. *398*
Adamson, C., leider v. d. CBI, met Sir Partridge 172
Ahmed, A., min. v. buitenl. zaken Pakistan, met Hossein en Singh *320*
Ahmed, F. A., pres. India *781* (portr.)
Aini, M, al-, prem. Jemen, met Sadat *735*
Albert, C., voorz. Huis v. Afgev. VS, met Ford en Nixon *97*
Algemeen: Uitreiking Nobelprijs *826*
Aloni, S., min. z. portefeuille Israël *430* (portr.)
Amouzegar, J., voorz. OPEC-conf., tijdens open. *399;* met opvolger Jarrin *401*
Andom, A. M., chef gen. staf Ethiopië *786* (portr.)
Anoveras, A., bissch. Spanje *796* (portr.)
Andriessen, mr. F. H. J. J., fractievoorz. KVP, met Aantjes en Kruisinga *70;* in beraad met Aantjes *709*
Androutsopoulos, A., prem. Griekenl., tijdens beëdiging *360*
Arafat, Y., leider PLO, tijdens Arab. topconf. *705;* tijdens rede AV der VN *791*
Arbouzis, gen. *I.,* opperbevelh. strijdkrachten *738* (portr.)
Arias Navarro, C., prem. Spanje, met Franco, gen. Diez-Alegria en Rodriguez de Valcarcel *19*
Arron, H. A., prem. Suriname *235* (portr.)
Asfa Wossen, prins M. A., Ethiopië *789*
Assad, H., pres. Syrië, met Sadat en emir v. Koeweit *33;* met Kissinger *370;* met Gromyko *371;* met Nixon en Kissinger 420
Atiki, A. R. al-, min. v. finan. Koeweit, tijdens OAPEC-conf. *400*

Baker, H., lid Ervin-cie, met overige leden 61
Bar-Lev, gen. H., stafchef Isr. leger, met gen. Sharif *34*
Barrera de Irimo, A., vice-prem. Spanje 763
Barzani, M., leider Koerden *211* (portr.)
Beame, A., burgem. New York *44*
Begin, M., leider Likoed *243* (portr.)
Béjart, *M.,* choreograaf, ontvangt Erasmusprijs *824*
België: conclaaf te Steenokkerzeel *277;* kab.-Tindemans *278;* Vlaamse betoging in Halle *777*
Benites, L., voorz. 28ste Alg. Verg. VN 294
Benti, gen. T., voorz. mil. raad Ethiopië *785* (portr.)
Bergh, A. van den, arts Bloemenhove kliniek, met mr. Laus en Kause *743*
Bernhard, prins, met M. Béjart *824*
Bhoetto, Z. A., prem. Pakistan, m. Choudhury en Moejiboer Rahman *294;* met de sjah v. Perzië *336*
Boersma, drs. J., min. v. soc. zaken, met Gruyters, Den Uyl en Duisenberg 197
Boeynants, P. vanden, min. v. defensie België *154* (portr.)
Böll, H., schrijver Dld. (W.), met Solzjenitsyn *113*
Bordaberry, J. M., pres. Uruguay, met Peron 480
Bork, R., pl.v. min. v. justitie V.S., met Nixon en Saxbe *93*
Bourguiba, H., pres. Tunesië, met Kadhafi 100
Boven, P. M. H. van, leider NCW, met Kok, Spit, Van Veen en Lanser *811*
Brandt, dr. W., oud-Bondskanselier *305* (portr.); met Pomaidou *378*
Brezjnew, L., partijleider SU, met Tanaka *190;* met Pompidou *228;* begroet Hoveida *304:* met Nixon *433:* karik. inz. ontwapen. *435:* met Tito en Gromyko *506;* met pres. Ford *769;* ondertek. SALT-akk. m. Ford *772*
Burger, opperrechter VS, beëdigt Ford *518*
Bush, G. H. W., VS-ainbass. in China, met Mary Smith *729*
Butterfield, A. P.. ambten. Witte Huis *63* (portr.)
Bijedic, D., prem. Joego-Slavië, met Kosygin en Tito *138;* met Gierek *507*

Cabanillas, P., min. v. voorlichting Spanje *763*
Cabral, L., pres. Guinee-Bissau, op bez. bij het Bevrijd. leger *651*
Callaghan, J., min. buitenl. zaken Engel., met collega Sauvagnargues *602;* tijdens Geneefse conf. *747*
Carrington, Lord, staatssecr. v. energie Engel., met Jenkins, Howell en Emery *130;* tijdens energie overl. *389*
Castro Ruiz. F., prem. Cuba. met Dorticos, Honecker en Sindermann *230;* met Ceausescu *260*
Ceausescu, N., aartnleider Roemenië. met Castro 260; met Nixon 262
Chaban-Delmas, J.-J., oud-prem. Frankr. *322* (portr.)
Chatti, H., min. buitenl. zaken Tunesië 110 (portr.)
Chehabi, gen.-maj. H., chef gen. staf Syrië *784*
Chi Hak Soon, bisschop Z-Korea *534*
Chissano, J. A., prem. Mozambique, tijdens beëdig. *699*
Chirac, J., prem. Frankr. *346* (portr.)
Chnouaek, *B.*. min. v. buitenl. zaken Tsjech., met Genscher *492*
Claes, W., lijsttrekker BSP, met de Clerq. Tindemans en Schiltz 177
Clerides, G., Grieks-Cyp. wnd. pres. Cyprus, met Denktash *749;* met Makarios *816*
Clerq, W. de, lijsttrekker PVV, met Tindemans, Schiltz en Claes *177;* met Martens *180*
Conaghan, R., rechter Noord-Ierland *717* (portr.)
Corvalan Leae. L.. secr.-gen. CP Chili *498* (portr.)
Cosgrave, L., prem. Ierland, met Heath *184*
Costa Gomes, gen. F. da, oud-opperbevelh. Port. troepen, met gen. De Spinola *193;* met overige juntaleden *289*
Coutinho, kapt. A. R., lid junta Portugal, met overige juntaleden *289*
Cox, A., openb. aanklager, met Kleindienst *80*
Cunha, gen. L., opperbevelh. Portugal *195*
Cunhal, A., leider comm. Portugal, met Soares *292*
Cyprus: begrafenis Grivas *86;* Turkse parachutisten op Cyprus *465;* pres. paleis na de staatsgreep *470:* enthousiaste Grieken op weg naar mobilisatiebestemming *495;* verwoeste psychiatrische inricht. in Nicosia *496:* milit. vertenenw. tekenen akk. o. d. markering v. d. bestandslijn; betog. bij Am. ambass. *813;* vluchtel. kamp bij Famagusta *815*

Dahs, S., lid Ervin-cie, met overige leden 61
Daly. L., pres. v. d. NUM, met McGahey en Gormley *129*
Damseaux, A., voorz. PLP *25*
Dean, J., jurid. adv. Nixon, met advocaten 64
Dellau, J., vice-pres. COPA, met COPA-leiding 690
Denktash, R., Turks-Cyp. vice-pres., met Clerides *749*
Diez-Alegria, gen., hoofd milit. huishoud. Spanje, met Arias Navarro, Franco en Rodriguez de Valcarcel *19; 761* (portr.)
Diori, H., oud-pres. Niger *257* (portr.)
Dorticos Torrado, O., pres. Cuba, met Honecker. Castro en Sindermann *230*
Doar, advocaat in Watergate proces, met Rodino *587*
Douglas-Home, Sir A., oud-min. buitenl. zaken Engel., met prem. Whitlam *703*
Duisenberg, W. F., min. v. finan., met Gruyters, Den Uyl en Boersma *197*
Duitsland (Bondsrep.): betog. v. aanblijven Brandt *308;* kab.-Schmidt *342*
Dumont, R., pres. kand. Frankr. *322* (portr.)
Duval, G., oud-min. buitenl. zaken Mauritius *204* (portr.)

Ecevit, B., prem. Turkije *240* (portr.); met Wilson *471*
Edmisten, R., lid Ervin-cie, met ove ige leden *61*
Eer, W. F. van, gevolmacht, min. v. Suriname *235* (portr.)
Ehrlichman, J. D., adv. binnenl. aangelegenh. Nixon *63* (portr.)
Elahi, Ch. F., pres. Pakistan *96* (portr.); met Moejiboer Rahman en Bhoetto 294
Elazar, gen. D., stafchef Israël, met gen. Zeira *246*
Elslande, R. van, min. v. buitenl. zaken België. tijdens energieconf. *389*
Emery, P. onderstaatssecr. v. energie Engel., met lord Carrington, Jenkin en Howell *130*
Engeland: zitting nwe executive *182;* conf. v. Sunningdale *183;* ravage na bomaanslag te Belfast *184:* para-milit. UDA blokkeren wegen *714*
Enkelaar, C., hoofd tv.progr. NOS, tijdens persconf. *153*
Ervin, S., voorz. Ervin-cie, met overige leden 61
Ethiopië: milit. brengen arrestanten op *449* tanks voor het „jubileumpaleis" *788*
Europa (W.): EG-conf. in Kopenhagen *5* prot. boeren in Brussel *689;* conf. reger. leiders in Parijs *801;* id. *803*
Evertz, J., prem. Ned. Antillen *223* (portr.)
Eynde, *J.* van, voorz. BSP, tijdens congres *776*

Fahmy, I., oud-min. buitenl. zaken Egypte, met gen. Siilasvuo *31,* met Kissinger *33*
Fanfani, A., leider christen-dem. Italië *386* (portr.)
Feisal, koning Saoedi-Arabië, met Sadat *34;* met Nixon *420*
Firmino Miguel, lt.-kol. M.. min. v. defensie Portugal *643* (portr.)
Flores, A. C., secr.-gen. VN-bevolk. cie *580* (portr.)
Foot, M., min. v. industrie Engel. *170*
Ford, G., vice-pres. VS, met Nixon en Albert *97;* met de Nixons *513;* wordt beedigd d. Burger *518;* eerste kab. zitt. *519;* Rockefeller en Kissinger *557;* met Brezjnew *769;* met keizer Hirohito *770;* met pres. Park 771; ondertek. SALT-akk. *772;* toespraak AV der VN *790*
Franco Bahamonde, gen. F., staatshoofd Spanje, met Arias Navarro, gen. Diez-Alegria en Rodriguez de Valcarcel *19*
Frankrijk: symbolen pres.kand. *324;* result. opiniepeilingen 2de ronde pres. verk. *344*
Friderichs, min. v. econ. zaken Dld (Bondsrep.), op bez. bij de sjah *445*

Gairy, E., prem. Grenada *265* (portr.)
Galvao de Melo. kol. C., lid junta Portugal, met overige juntaleden *289*
Gamasi, gen.-maj. A. G., met gen. Yariv *36*
Geisel, gen. E., pres. Brazilië, met Medici 383
Genscher, H.-D., min. v. buitenl. zaken Dld (Bondsrep.), met Chnoupek *492*
Gierek, E., partijleider Polen, met Bijedic 507
Gikas. S.. min. v. oaenb. orde Griekenl. *483* (portr.)
Giscard d'Estaing, A.-A., echtgen. pres. Frankr., met dochter en zoon *321;* tijdens „Eur. diner" *693*
Gol, J., staatssecr. v. Waalse streekecon., met Tindemans *395*
Gomez Hurtado, A., pres.kand. Columbia *273* (portr.)
Gormley, *J.*, vice-pres NUM, met McGahey en Daly *129; 131* (portr.)
Gowon, gen. Y., pres. Nigeria, met Heath 144
Grasso, E., gouvern. Connecticut *721*
Grivas, G., leider EOKA *85* (portr.)
Gromyko. *A.,* min. buitenl. zaken SU, met Kissinger *52;* met Van der Stoel *309;* met Assad *371;* met Brezjnew en Tito *506*
Gruyters, drs. J. P. A., min. v. volkshuisx-est., met Den Uyl, Boersma en Duisenberg 197; tijdens stemming o. voortbestaan D'66 *678*
Guillaume. G., adv. Bondskans. Brandt *307* (portr.)

Günes, T., min. v. buitenl. zaken Turkije 747
Gur, gen. M., gen. Isr. 66 (portr.)
Gurney, E., lid Ervin-cie, met overige leden 61
Gyzikis, P., pres. Griekenl., tijdens beëdig. Androutsopoulos 360; 362 (portr.); tijdens beëdig. Karamanlis 481; pleegt overleg met politici en milit. 483; met reger.- Karamanlis 740

Haekkerup, P., min. buitenl. zaken Denemarken, met Masmoedi, Al Pachachi en Khaled 9
Haile Selassie, keizer Ethiopië 161 (portr.) 788 (portr.)
Haldeman, H. R., chef staf Witte Huis 63 (portr.)
Hallal, A., oliemin. Egypte, tijdens OAPEC-conf. 400
Hallgrimsson, G., prem. IJsland 561 (portr.)
Hartling, P., prem. Denemarken 201 (portr.)
Hazekamp, Th. M., staatssecr. sociale zaken met De Mooy, Den Uyl, Pors en Perquin 453
Heath, E., Oud-pre—. Engel., met Gowon 144; tijdens verk. campagne 147; met Cosgrave 184: met Tanaka 189
Heinemann, dr. G., pres. Bondsrep. Dld., met Schmidt 306; overhand. Schmidt benoemingsoorkonde 342
Heraud, G., pres. kand. Frankr. 323 (portr.)
Heykal, M. H., oud-hoofdred. „Al Ahram" 446 (portr.)
Hirohito, keizer Japan, met pres. Ford 771
Hoessein, koning Jordanië, met Kissinger 69; met Nixon 419; tijdens Arab. topconf. 705
Hogan, L., republikein VS 543 (portr.)
Holden, R., leider ENI A. met Neto 300
Honecker, E., partijleider DDR, met Dorticos, Castro en Sindermann 230
Hossein, K., min. v. buitenl. zaken Bangla Desh, met Singh en Ahmed 320
Hoveida, A., prem. Perzië, wordt begroet d. Brezjnew 304
Howell, D., min. v. staat Engel., met lord Carrington, Jenkin en Emery 130
Hulsman, prof. L. H. C., lid bestuur Nw.-Dennendal, met Muller 502

Imru, M., prem. Ethiopië 787 (portr.)
India: onlusten in Ahmedabad 367
Inönü, I., oud-prem. Turkije 830 (portr.)
Internationaal: conventie milieubeheer Oostzee 229; de Alg. Verg. in zitting bijeen 392; min. v. buitenl. zaken v. d. NAVO-staten dineren met Trudeau 424; Nixon ondertekent Atlantische verklaring 426; Abdoel Razak spreekt open. zitt. toe v. d. conf. v. d. min. v. buitenl. zaken Isl. landen 563; plenaire zitt. derde int. zeerechtconf. 593
Irak: met mortieren bewapende Pesh Merga in Koerdistan 753; vluchtel.kamp Koerden in Perzië 757
Israël: bijeenk. Arbeiderspartij 241; de hoge rabbinale raad 245
Italië: demon. stakers 385; leuzen tijdens campagne v. h. referendum 407

Jaber, El-, tijdens Eur.-Arab. overl. 603
Jakir, P., historicus SU, met Krasin 73
Jalloud, maj. A. S., prem. Libië, met pres. Kadhafi 783
Jarrin, G., voorz. OPEC, met Amouzegar 401
Jaworski, L., spec. aanklager Watergate-zaak 94 (portr.)
Jenkins, P., min. v. energie Engel., met lord Carrington, Howell en Emery 130 tijdens verk. tournee 660
Jigme Singhye Wangchuk, koning Bhoetan 507 (portr.)
Jobert, M., min. v. buitenl. zaken Frankr., tijdens energie-overleg 389
Juan Carlos, prins. zit kab. vergad. voor 762
Johnson, E., Zweeds schrijver en Nobelprijswinnaar, met H. Martinson 823
Juliana, koningin, met pres. Kekkonen 606; arriveert op het Binnenhof 611

Kadhafi, M., pres. Libië, met Bourguiba 108; met Tito 139
Kaoenda, dr. K., pres. Zambia, met Nyerere bij spoorlijn in Toendoema 125; met Soares 698
Karamanlis, C., prem. Griekenl., tijdens beëdig. 481; 737 (portr.)
Kardelj, E., lid staatspres. Joego-Slavië, 108, met Tito 139; met prem. Jalloud 783
Kause, F., dir. Bloemenhove kliniek 743
Kekkonen, U., pres. Finland. met koningin Juliana 606
Kemenade, J. A. van, min. v. onderwijs 136 (portr.)
Kennedy, E., sen. VS, tijdens toespraak 729
Kenia: verkiezingen 782
Khaled, M., min. buitenl. zaken Socdan, met Masmoedi, Al Pachachi en Haekkerup 9
Khalifa, sjeik I. bin S. al, heerser Bahrein 270 (portr.)
Khene, A., secr.-gen. OPEC, tijdens open. conf. 399
Kim Dae Jung, opp. leider Japan 531
Kirchschläger, F., pres. Oostenrijk, met Lugger 457
Kissinger, H., min. buitenl. zaken VS, met Luns en Rumsfeld 23, met Fahmy 33, met Sadat 34, met Sakkaf 34, met Tsjoe En-lai en Mao 45, met Ohira 48, met Meir 49, met Gromyko 52, met kon. Hoessein 69; met Assad 370; met mevr. Meir 373; tijdens energieconf. 389; met Nixon en Assad 420; met Ford en Rockefeller 557
Knoops, E., staatssecr. econ. zaken België, met Tindemans 395
Kok, W., voorz. NVV, met Lanser, Spit, Van Veen en Van Boven 811
Kosygin, A. N., prem. SU, met Tito en Bijedic 138
Kountché, lt.-kol. S., voorz. v. d. opperste milit. raad Niger 528 (portr.)
Krasin, V., econ. SU, met Jakir 73
Krivine, A., pres. kand. Frankr. 323 (portr.)
Kruger, J. T., min. v. justitie Z.-Afrika 635
Kruisinga, dr. R. J. H., fractievoorz. CHU, met Aantjes en Andriessen 70; met Wiegel en Aanties 355
Kunst: World Press Photo 1974 822

Laguiller, A., pres. kand. Frankr. 322 (portr.)
Lamizana, gen. S., reger.-leider Opper-Volta 205 (portr.)
Lammers, H., wethouder A'dam, met Den Uyl 354
Lanser, J., voorz. CNV, met Kok, Spit, Van Veen en Van Boven 811
Laugerud Garcia, gen. K. E., pres. Guatemala 266 (portr.)
Laus, mr. L., raadsman Bloemenhove kliniek 743
Le pen, J. M., pres. kand. Frankr. 322 (portr.)
Leburton, E., prem. België, maakt aftred. reger. bekend 87
Lekai, mgr. L., apostol. admin. Esztergom 233 (portr.)
Lent, gen. C. J. L. van, staatssecr. v. defensie 247 (portr.); met Vredeling en Stemerdink 488
Lewis, D., partijleider New Democratic, met echtgenote 591
Long Boret, prem. Cambodja 818 (portr.)
Lopez Michelsen, A., pres. kand. Columbia 273 (portr.)
Louw, A. van der, partijvoorz. PvdA, met Vondeling 103; 726 (portr.)
Lozros, N., min. v. onderw. Griekenl. 483 (portr.)
Lubbers, R. F. M., min. econ. zaken Ned., met Abdessalam en Yamani 13
Lugger, A., Pres. kand. Oostenrijk, met Kirchschläger 457
Luns, mr. J. M. A. H., secr.-gen. NAVO, met Kissinger en Rumsfeld 23

Mabroek, E., olieminister Libië, tijdens OAPEC-conf. 400
Machel, S., leider Frelimo, met Soares 669
Magalhaes Mota, J. J., min. z. portefeuille Port. 643 (portr.)
Magdoeb, gen. T. el-, gen. Egypte 66 (portr.)
Makarios, M., pres. Cyprus, spreekt vrouwen toe 81. met Wilson 471. met Clerides 816
Makonnen, E., prem. Ethiopië 162 (portr.)
Manescu, M., prem. Roemenië 252 (portr.)
Mao Tse-toeng, partijleider China, met Kissinger en Tsjoe En-lai 45
Martens, W., voorz. CVP, met de Clerq 180
Martino, F. de, leider social. Italië 386 (portr.)
Martinson, H., Zweeds schrijver en Nobelprijswinnaar, met E. Johnson 823
Masmoedi, M., min. buitenl. zaken Tunesië, met Al Pachachi, Haekkerup en Khaled 109 (portr.)
Matanzima, K., prem. Transkei 654 (portr.)
Mavros, G., vice-prem. Griekenl. 483 (portr.); tijdens Geneefse conf. 747
Mayhew, Ch., oud-min. v. marine Engel. 662 (portr.)
McBirney, M., schrijver en radiomedew. Noord-Ierland 717 (portr.)
McBride, S., oud-min. buitenl. zaken Ierland, tijdens uitreik. Nobelprijs 827
McCord, J. W., oud-medew. CIA 63 (portr.)
McGahey, M., leider v. d. NUM, met Gormley en Daly 129
Medici, G., oud-pres. Brazilië, met Geisel 383
Megalokonomos, E., ambass. Griekenl. bij de VN, met Rossides 493
Meir mevr. G., prem. Isr., met Nixon 33, mét Kissinger 49; 245 (portr.); met Kissinger 373
Mercouri, M., Grieks filmactrice, met v. d. Stoel 583
Mertens, Ch., hoofdbest. lid D'66, tijdens stemming o. voortbestaan D'66 678
Michel, J., min. v. binnenl. zaken België, met Tindemans 395
Midden-Oosten: Isr. tank in de Egypt. stad Suez 32; open. zitt. Arab. topconf. Algiers 37; open. zitt. Geneefse conf. 52; Egypt. en Isr. stafchefs tekenen in VN-tent bij km paal 101 troepenscheid.-akk. 65; ondertek. troepenscheid. akk. 369
Milhaud, D., Frans componist 831 (portr.)
Mitchell, J. N., oud-min. justitie VS 75 (portr.)
Mitterrand, F., pres.kand. Frankr., brengt stem uit 324
Moezorewa, bissch. Rhodesië 547 (portr.)
Montoya, J., lid Ervin-cie, met overige leden 61
Mooy, H. de, voorz. NCOV, met Den Uyl, Hazekamp, Pors en Perquin 453
Moro, A., min. v. buitenl. zaken Italië, met Sakkaf en Rumor 444
Muller, A., pres.kand. Frankr. 323 (portr.)
Muller, C., dir. Dennendal, met prof. Hulsman 502
Murray, L., alg. secr. TUC 684 (portr.)

Nahayan, Z. bin S. al-, pres. Unie v. Arab. Emiraten, tijdens Arab. topconf. 705
Nederland: karik. inz. verand. defensietop 133; uitgebrande VC-10 op Schiphol 167; boeren stremmen het verkeer in Hoofddorp 565; gijzeling Franse ambass. in Den Haag 648
Nenni, P., leider social. Italië 386 (portr.)
Neto, dr. A., leider MPLA, met Holden 300 673 (portr.)
Neto, gen. M. D., lid junta Portugal, met andere leden junta 289
Niesewand, P., journalist 575
Nixon, R. M., pres. VS, met mevr. Meir 33; met Saxbe en Bork 93; met Ford en Albert 97; met Ceausescu 262; met Sadat 417; met kon. Hoessein en koningin Alia 419; met Rabin 419; met Assad 420; met kon. Feisal 420; bij het Yad Vashem monument 421; met De Spinola 422; ondertek. Atlantische verklar. 426; met Brezjnew 433; karik. inz. ontwap. 435; in Minsk 437; met de Fords 513; met banden Watergate 515; karik. inz. Watergate 570; 571
Nyerere, dr. J., pres. Tanzania, met Kaoenda bij spoorlijn in Toendoema 125
Nyers, R., dir. econ. inst. v. d. Acad. v. Wetensch. Hongarije 232 (portr.)

O'Dalaigh, C., pres. Ierland 796 (portr.)
Ohira, M., min. buitenl. zaken Japan, met Kissinger 48
Olcay, D., afgev. Turkije V-raad, met Rossides 812
Olszowski, S. min. buitenl. zaken Polen, met paus Paulus VI 249; met Scheel 368
Ortoli, F.-X., voorz. Eur. Cie, tijdens Eur.-Arab. overl. 603

Pachachi, A. al, min. buitenl. zaken Ver. Emir., met Masmoedi, Haekkerup en Khaled 9

Paisley, ds. J,, leider Union. partij, met Powell 661
Paiz Novales, kol. E., pres. kand. Guatemala 266 (portr.)
Palma Carlos, A. prem. Portugal, met Soares en v. d. Stoel 642; 643 (portr.)
Papandreou, A., leider PASOK, tijdens toespraak 738
Park Tjoeng Hie, pres. Z.-Korea, met echtgen. kort v. de aanslag 529; met pres. Ford 771
Partridge, Sir J., leider v. d. CBJ, met Adamson 172
Patolitsjew, N., min. v. buitenl. handel SU, tijdens open. kantoor Am.-Russ. handelsraad 732
Paulus VX, paus, met Olszouski 249
Peres, S , min v defensie Israël, met Rabin 429
Perez, C. A., pres. Venezuela 255 (portr.)
Perin, L., min. v. hervorm. v. d. instell. België, met Tindemans 395
Peron, mevr. I., pres. Argentinië, met kab. 476
Peron, J., oud-pres. Argentinie, met Bordaberry 480
Perquin. "W.. voorz. NKOV. met Den Uyl, Hazekamp, de Mooy en Pors 453
Pétry, L. congresvoorz. BSP, tijdens congres 776
Perzië: 12 verdachten in de zaak v. d. keizerlijke familie 287
Pham Van Ba, vertegcnw. v. voorl. revol. reger. N.-Vietn., met min. Pronk en Vong Vang Sung 775
Pinheiro de Azevedo, vice-adm. J. B., lid junta Portugal, met overige juntaleden 289
Pinochet Ugarte, gen. A., pres. Chili 497 (portr.)
Pires, P., lid PAIGC, ontvangt onafh.heidsoorkonde v. De Spinola 652; ondertek. onafh.heidsakk. 652
Pompidou. G., oud-pres. Frankrijk 225 (portr.)| met Brezjnew 228; tijdens conf. m. Afr. leiders 236; met Brandt 378
Pors, H., voorz. KVO. met Den Uyl, Hazekamp, de Mooy en Perquin 453
Portugal: verbroedering t. milit. en burgers 290; betog. t.g.v. het leger 316; ravage na schietpartijen in Loeanda 674; betog. in Lourenço Marques tegen Port. beleid 699
Powell, E., oud-Conservat. Lagerh. lid, met ds. Paisley 661
Pronk, drs. J. P., min. v. ontw. samenw., met ambass. Vong Vang Sung en Phain Van Ba 775

Qaboos bin Said, sultan Oman 265 (portr.)

Rallis, G., min. binnenl. zaken Griekenl. 483 (portr.)
Renouvin, B., pres.kand. Frankr. 322 (portr.)
Rabin, Y., prem. Israël, met Nixon 419; met Peres 429
Rahman, sjeik M., prem. Bangla Desh, m. Choudhury en Bhoetto 294; met pres. Ullah 352
Rees, M., min. Noordierse zaken Engel. 713
Reza Pahlevi, sjah v. Perzië, met Bhoetto 336; met Friderichs 445; met Van der Stoel 491
Rhodes, J., senator Arizona 560 (portr.)
Rhodesië: Rhod. veiligh. troepen keren terug v. grenspatrouille 572
Riad, M., secr.-gen. Arab. Liga, tijdens Eur.-Arab. overl. 603
Richardson, E. L., min. justitie VS, met Cox 80
Rios Montt, gen. E., pres. kand. Guatemala 266 (portr.)
Rorkefeller, N. A., vice-pres. VS, met Ford en Kissinger 557
Rodino, P., voorz. jur. cie Watergate 589 (portr.); met advocaat Doar 587
Rodriguez de Valcarcel, pres. Raad v. h Koninkrijk Spanje, met Arias Navarro, Franco en gen. Diez-Alegria 19
Rojas, M. E., pres.kand. Columbia 273 (portr.)
Rooyen, drs. M. J. van: staatssecr. finan. 39 (portr.)
Rossides, Z., ambass. Cyprus bij de VN, m. Megalokonomos 493; met Olcay 812
Rowling, W., prem. Nw.-Zeeland, met plv. Tizard 720
Rover. J.. pres.kand. Frankr. 323 (portr.)
Rumor, M., prem. Italië 386; met Sakkaf en Moro 414
Rumsfeld, D., vertegenw. VS bij de NAVO, met Luns en Kissinger 23; 728 (portr.)
Rijal, M. P , prem Nepal 207 (portr.)

Sa Cnrneiro, min. v, Portugal 643 (portr.)
Sacharow, prof. A., kernfysicus SU, met echtgenote 43
Sadat, A., pres. Egypte, met Assad en emir v. Koeweit 33; met Feisal en Kissinger 34: met Nixon 417; met al-Aini 735
Sakkaf. O., min. buitenl. zaken Saoedi-Arabië, met Kissinger; met Moro en Rumor 414
Samson, N., oud-pres. Cyprus, met Dimiriou 470
Santos Gongalves, kol. V. dos, prem. Portugal 644; met Spinola en Pires 652
Sato, E., oud-prem. Japan, tijdens uitreik, Nobelwrijs 827
Sauvagnargues, R., min. v. buitenl. zaken Frankr. met Callaghan 602; tijdens Eur.-Arab. overl. 603
Saxbe, W. B., min. v. justitie V.S., met Nixon cn Bork 93
Scali. J., vertegenw. VS bij VN, met Waldheim 29
Scheel, W., pres. Bondsrep. Dld. 341 (portr.); met Olszowski 358; tijdens energieconf. 389
Scheer, R. van der, tijdens stemming o. voortbestaan D'66 678
Schilthuis, mevr. mr. A., commissaris v. d. koningin in Drenthe 726 (portr.)
Schiltz, H.. lijsttrekker VU, met Tindemans, de Clerq en Claes 177
Schmidt, H., bondskanselier, met Heinemann 306; ontvangt benoemingsoorkonde 342; met kab. 342; met Tito 521
Schuttenhelm, mr. E. A., voorz. NOS, tijdens perconf. 153
Sebag, J.-C., pres. kand. Frankr. 323 (portr.)
Serafim, aartsbissch. Griekenl. 362 (portr.); beëdigt Karamanlis 481
Sethna, H. N., voorz. Indiase cie v. atoomenergie 537 (portr.)
Sharif, gen. B., staf-chef Egypt, leger, met Bar-Lev 34
Shure. H. W., lid Ervin-cie, met overige leden 61
Siilasvuo, E., gen.-maj., leider VN-team M.O., met Fahmy 31
Silverio Marques, gen. J., lid junta Portugal, met overige juntaleden 289
Silverio Marques, gen. S., gouvern. Angola 646 (portr.)
Simiao, J., oprichtster GUMO 669 (portr.)
Simon, W., min. v. finan. VS 730 (portr.); tijdens opening Am.-Russ. kantoor v. d. handelsraad 732
Singh, S., min. v. buitenl. zaken India, met Hossein en Ahmed 320
Sindermann, H., min.-pres. DDR 203 (portr.); met Dorticos, Castro en Honecker 230
Sirica, J., rechter VS 90 (portr.)
Smith, M., voorz. Rep. partij VS 729
Smrkowsky, J., oud-parl. voorz. Tjechoslowakije 282 (portr.)
Snedden, B., leider Lib. Partij Engel. 701 (portr.)
Soares, M., leider social. Port., met Cunhal 292; met Den Uyl en Van der Stoel 317; met v. d. Stoel en Palma Carlos 642; ondertek. m, Pires onafh.heidsakk. Guinee-Bissau 652; met Frelimoleider Machel 669; met pres. Kaoenda 698
Soares de Melo, H., oud-gouvern. Mozanibique 670 (portr.)
Soevanna Phoema, prins, prem. Laos, met Soevanoevong 510
Soevanoevong, prins Laos, met Soevanna Phoema 510
Solzjenitsyn, A., Nobelprijswinnaar, met H. Böll 133; met kinderen 115
Sonneveld, W. B. A., cabaretier 832 (portr.)
Spanje: ravage na aanslag op Carrero Blanco 17; gemaskerde ETA-leden tijdens persconf. In Frankrijk 20; door een bomaanslag vernield restaurant 799
Spinola, gen. A. de, plv. opperbevelh. Port. strijdkrachten, met Costa Gomez 193; met overige juntaleden 289; met Nixon 422; overh. onafh.heidsoorkonde v. Guinee-Bissau a. Pedro Pires 652; met Waldheim 686
Spit. W., voorz NKV, met Kok, Lanser, Van Veen en Van Boven 811
St. Clair, J., advocaat Nixon 513
Steketee, mr. C. A., progr.commiss. NOS-tv, tijdens perconf. 153
Stemerdink. mr. A.. staatssecr. v. defensie. met Vredeling en Van Lent 488
Stoel. mr. M. van der, min. buitenl. zaken Ned., met Gromyko 309; met Den Uyl en Soares 317; met de sjah 491; met Melina Mercouri 583; met Soares en Palma Carlos 642
Suzman, H., afgevaard. v. d. PP 634 (portr.)

Tanaka. K., prem. Japan, met Heath 189; met Brezjnew 190
Tanzania: spoorbrug o. diepste kloof in N. Tanzan. traject 126
Ten Tsjieng-jing, vice-voorz. milit. cie China. met Tsjoe En-lai, Wang Hoeng-wen en Tsjoe Teh 637
Teng Hsiao-ping, vice-prem. China (Volksrep.), met Tsjiao Koeang Hoea 768
Terlouw, dr. J. C., fractievoorz. D'66 220 (portr.)
Thailand: studenten verbranden model v. een Japanse auto 192
Thant. Oe, oud-secr.-gen. VN 832 (portr.)
Thorn, G.. prem. Liixemburg 411 (portr.)
Thorpe, J., leider liberalen Engel., tijdens verk. campagne 146
Tindemans, L., premier België 88 (portr.); met de Clerq, Claes en Schiltz 177; met nwe kab. leden 395
Tito, J. B., pres. Joego-Slavië, met Bijedic en Kosygin 138: met Kadhafi 143; met Brezjnew en Gromyko 506; met Schmidt 521: Vlahovic en Kardelj 609
Tizard, R., vice-prem. en min. v. finan. Nw.-Zeeland, met prem. Rowling 720
Trudeau, P.-E., prem. Canada, met vrouw en kind 632
Tsatsos, C., min. v. cult. en wetensch. Griekenl. 483 (portr.)
Tsjiao Koean-hoea, min. buitenl. zaken China (Volksrep.), met Teng Hsiao-ping 768; 780 (portr.)
Tsjoe En-lai, prem. China, met Kissinger en Mao 45; met Ten Tsjien-jing, Wang Hoeng-wen en Tsjoe Teh 637
Tsjoe Teh, eerste command. v. h. Volksbevrijd. leger, met Tsjoe En-lai, Ten Tsjien-jing en Wang Hoeng-wen 637
Turner, J.. min. v. financ. Canada, tijdens energieconf. 389

Ullah, M,, pres. Bangla Desh, met Moejiboer Rahman 352
Uyl, drs. J. A. den, prem. Ned., met Gruyters. Boersma en Duisenberg 197; met echtgenote 218; met Soares en Van der Stoel 317; met Lammers 354; met Hazekamp, de Mooy, Pors en Perquin 453 tijdens „Eur. diner" 693

Vallespin, kap.-gen. C. F., chef gen. staf Spanje 761 (portr.)
Vandekerckhove, R., min. v. d. hervorm. v. d. instell. België, met Tindemans 395
Veen, C. van, voorz. VNO, met Kok, Lanser, Spit en Van Boven 811
Verenigde Staten: karik. inz. Watergate 105; handtekeningen voor afzetten Nixon 514; karik. inz. Watergate-banden 540; uitslag stemming impeachmentprocedure 541
Vermeylen, P., oud-min. België, tijdens congres BSP 736
Vieira de Almeida, V., min. v. economie Portugal 643 (portr.)
Vondeling, dr. A., voorz. TK, met Van der Louw 103
Vong Vang Sung, Noordvietn. ambass. in Parijs, met min. Pronk en Pham Van Ba 775
Vorster, B. J., prem. Z.-Afr., vergad. met thuislandleiders 636
Vredeling, ir. H., min. v. defensie, met Stemerdink en Van Lent 488
Vriesland, V. E. van, Ned. letterkundige 832 (portr.)

Wagenaar, mr. W. J. A., progr.commiss. NOS-radio, tijdens persconf. 153
Waldheim. dr. K., secr.-gen. VN, m. Scaii 29; met De Spinola 686
Wang Hoeng-wen, vice-voorz. CC, met Tsjoe En-Lai, Ten Tsjien-jing 637

Wedgwood Benn, A., min. v. handel en industrie Engel. 662 (portr.)
Weicker, L., senator VS 62 (portr.)
Weiszacker, R. von, pres.kand. CDU/CSU 341 (portr.)
Whitlam, E. C., prem. Australië, met Douglas-Home 703
Wiegel, H., fractievoorz. VVD, met mevr. v. Someren 218; met Aantjes en Kruisinga 355
Williams, S., min. v. prijzen- en consum. bescherm. Engel. 660 (portr.)
Wilson, H.. prem. Engel., tijdens verk.-campagne 145; met Makarios 471; met Ecevit 471; 657 (portr.)

Yamani, A. Z., min. oliezaken Saoedi-Arabië, met Abdessalam en Lubbers 13; tijdens persconf. 398
Yariv, gen.-maj. A., met gen. Gamasi 36

Zadok, H., min. v. justitie Israël 429 (portr.)
Zeira, gen. E., hoofd milit. inlicht.dienst Israël, met gen. Elazar 246
Zera Yacob Asfa Wossen, kroonprins Ethiopië 450 (portr.)
Zolotas, X., min. v. econ, coörd. Griokenl. 483 (portr.)

GRAFIEKEN

Bevolking: bevolk. explosie 578
Engeland: koopkracht v. h. pond sterling sinds jan. '52 156; toestand econ. 685
Goud: prijs van het goud sinds 1968 328
Olie: winst olieconcerns 402
Nederland: verdel. overh. uitgaven 614
Verenigde Staten: verloop inflatie 120

LANDKAARTEN

Afrika:
— Angola: 301; olievelden 303
— Guinee-Bissau: 660
— Namibië: Ovamboland 621
— Spaanse Sahara: 625
— Zuid-Afrika: Bantoe thuislanden 653

Algemeen:
— Islamitische landen: 293
— Wereldbevolking: verdel. bevolk. o. de wereld, en percentage BNP 577
— Zeestraten: int. zeestraten waar vrije doorvaart d. instell. v. e. 12-mijlzone wordt bedreigd 594

Amerika:
— Grenada: 265

Australië:
— Papoea Nieuw-Guinea 719

Azië:
— Birma: activiteiten rebellen 207
— Cyprus: situatie sinds aug. 750
— Irak: gebied Koerden 209; offensief teen de Koerden 756
— Midden-oosten: oude frontlijn en beoogde troepenscheiding a. Suez-kan. 68; troepenscheid. a. Syr. grens 374; reis Nixon 418
— Oman: 284
— Pakistan: provincie Baloetsjstan 332

Europa:
— België: zetelverdel. na verk. 1974 181
— Cyprus: Britse bases 467
— Griekenland: 353
— Frankrijk: geografische verdeling stemmen 345
— Joego-Slavië: Triëst 522
— Nederland: schematische aanduiding v. d. drie dammen die de cie-Klaasesz gelegd wil zien 166; plannen binnen-en buitendijkskanaal door de Dollard 538 stormstuwcaissondam in Oosterschelde 809

ABOE DHABI

Frankrijk: Fr. wapenleverant. 414/2
Regering: kab. afgetred., geen nw. kab. 112/2

AFGHANISTAN

India: bez. M. Naim 350/1
Oppositie: samenzwe ing gemeld, zelfmoord ex-wrem. Maiwandal. arrest. en vonnissen, Pakistan v. medeplichtigh. beschuld. 349/1
Pakistan: beschuld. v. medeplichtigh. aan samenzwering 349/1; de kwestie Pakhtoenistan en de onderl. relatie 349/2
Regering: samenstell. kab. 160/3
Sowjet-Unie: bez. M. Naim 350/1

AFRIKA

Frankrijk: Afr.-Franse topconf. 236/1
Luchtvaart: ontslag dir.-gen. Air Afrique 238/1
Maghreb: fusie Libië-Tunesië aangek., negatieve reacties uit Algerije en Marokko, uitstel 168/1; contacten Marokko-Algerije-Mauretanië o. toekomst Spaanse Sahara, topconf. te Nouadibou (sept. '70) en Agadir (juli '73) 626/1 e.v.

ALGERIJE

Australië: diwl. betr. 703/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. Brandt 380/2
Egypte: bez. Boumedienne 33/3
Joegoslavië: bez. Boumedienne 33/1
Koeweit: bez. Boumedienne 34/1
Marokko: contacten o. toekomst Spaanse Sahara 626/1
Roemenië: bez. Ceausescu 262/1
Saoedi-Arabië: bez. Boumedienne 34/1
Sovjet-Unie: boodsch. Brezjnew. bez. Boumedienne 33/1
Syrië: bez. Boumedienne 34/1
Verenigde Staten: bez. Kissinger 51/2; bez. Kissinger (apr.) 372/2

AMERIKA (NOORD- EN LATIJNS-)

Andespact: Venezuela toegetred. 266/3
Caribische Gemeensch. Markt: per 1 aug. '73 gevormd, Barbados, Guyana, Jamaica en Trinidad el1 Tobago lid 267/1; akk. v. Georgetown 267/1; besl. t. oprichting. Caribbean Investment Corporation 267/2
CARIFTA: omgevormd t. Carib. gemeensch. markt 267/1
Caribische Ontwikkelingsbank: overz. activit 267/3
ECLA: 25ste verjaardag, 2 verklar. v. Quito 268/1
Economie: dynamische groei econ. 458/2
EG: besprek. LA-landen in Punta del Este 283/2
Interamerikaanse Ontwikkelingsbank: 15de zitt. te Santiago 269/3
OAS: jaarverg. in Atlanta 458/3; bijeenk. OAS in Tlatetolco en Washington 459/1; Russell-tribunaal doet uitspraken o. L.-A. 45912
OLADE: nwe energieorgan. d. 22 LA landen in Lima opger. 268/3
Olie: oliesituatie 269/3
Organisatie v. Midden-Amerikaanse Staten: voorst. t. herstruct. 267/3
Roemenië: Ceausescu's reis d. Lat.-Am. 259/3; voortijd. afbrek. v. d. reis, bez. a. Chili afgezegd, bez. a. Argentinië uitgesteld 261/2; tussenstow in Marokko 261/2

ARGENTINIE

DDR: dipl. betr. 229/2
Economie: econ. maatr., driejarenplan 477/3
Justitie: wet ter bestrijd. v. ontvoer. aangen., wijzig. strafrecht 479/2
Leger: wijzig. legertop 478/1
Olie: oliesituatie 269/2
Oppositie: aanhoud. gewelddadigh., ontvoer. en aanslagen 478/3; wet ter bestrijd. v. ontvoer. aangen., wijzig. strafrecht 479/2; overval v. gewapende groep ERP op milit. garnizoen in Azul, veroord. actie d. Peron 479/3; politiemacht onthult plannen t. aanslag op mevr. Peron, harde acties t. opp. 480/1; samenw. guerrillabeweg. in CA bekendgemaakt 480/1
Politieke partijen:
— Peronisten: conflict binnen peron. beweg. tussen jeugdorgan. JP en vakbeweg. CGT, overvallen op lokalen JP d. politie, aanv. Peron op JP 478/1; zuivering in peron. beweg. 478/3; elf peron. treden uit partij na wet wijzig. strafrecht 479/3; arrest. d. politie v. linkse peron. 480/1; rechtse peron. versus linkse 480/2
Regering: dood pres. Peron, Isabel Peron nwe pres. 476/2; overz. reger. periode J. Peron, ambtsaanv. Peron, reger. gehandhaafd 477/2; rechtsere koers v. Peron 478/2; aftred. gouvern. Buenos Aires na overval Azul 480/1
Roemenië: bez. Ceausescu 264/2

AUSTRALIE

Algerije: dipl. betr. 703/1
Birma: bez. Whitlam 703/2
China (Volksrep.): bez. Whitlam 704/1
Filippijnen: bez. Whitlam 703/2
Gouverneur-generaal: Sir J. Kerr, opvolger v. P. Hasluck 702/1
Grondwet: constitutioneel conflict 700/1
Immigratie: besprek. tijdel. immigratiestop 702/2
India: bez. Whitlam 703/1
Irak: dipl. betr. 703/1
Japan: bez. Whitlam 703/3
Koeweit: dipl. betr. 703/1
Korea (N.): dipl. betr. 703/1
Laos: bez. Whitlam 703
Maleisië: bez. Whitlam 70312
Munt: reval. en deval. Austr. dollar 70212
Papoea Nw.-Guinea: zelfbestuur op 1 dec. 1973. onafh.heid uitgesteld t. aar. 1975. voorgesch. 718/e.v.
Parlement: gezamenl. zitt., aanvaard. v. zes d. Senaat verworpen wetsontw. 701 13

Politieke partijen:
— Labour: J. Cairns plv. leider 701/2
— Liberale partij: B. Snedden partijleider 701/2

Regering: wijzig. kab. 70111
Singapore: bez. Whitlam 703/2
Soedan: dipl. betr. 703/1
Sowjet-Unie: Austr. wenst geen Russ. satellietstation 736/2; Austr. erkent Baltisch rep. a. deel v. SU 736/2
Staatshoofd: eed v. trouw a. koningin afgeschaft. koninkl. titel gewijz. 702/1
Thailand: bez. Whitlam 70312
Vaticaan: dipl. betr. 70311
Verenigde Staten: marine-akk. 704/3
Verkiezingen: meerderh. Labour in Huis, niet in Senaat 70013
Vietnam (N.): dipl. betr. 703/1
Volkslied: Advance Australia Fair vervangt God Save the Queen 702/1

AZIË

Subcontinent: repatriëring krijgsgevangenen en minderh. m.m.v. UNHCR en ICRK 318/1
Zuidoost-Azië: bez. Tanaka 191/3

BAHREIN

Droogdok: OAPEC besl. t. bouw 396/2
Grondwet: nwe constitutie v. kracht 270/1
Regering: eerste parl.verk., nw. kab. 270/1
Verkiezingen: eerste parl.verk., nw. kab. 270/1

BANGLA DESH

Diplomatie: erkenn. en betr. 365/1
Japan: bez. Moejiboer Rahman 365/2
Joego-Slavië: bez. Moejiboer Rahman en Tito 365/2; bez. Tito 507/1
Justitie: berecht. collaborateurs, amnestie 350/3

Oppositie: binnenl. onrust, optred. t. asociale elementen 351/2; optred. JSD, studentenmoord 35211; inschakel. leger 352/2
Pakistan: erkenn. Bangla Desh na bemidd. deeln. Islam. conf. 293/2; repatriëring Bengalezen en niet-Bengalezen, akk. m. Bangla Desh en India inz. repatriëring „oorlogsmisdadigers" 318/3
Parlement: correctie samenstell. 350/2
Politieke partijen: vorm. Verenigd Volksfront d. alliantie v. Awami Liga, Nation. Awami Partij en comm. partij 351/3; nwe voorz. Awami Liga 352/3
President: pres. Choudhury afgetreden, M. Ullah onvolg. 352/2
Sowjet-Unie: bez. Moeiiboer Rahman 365/1

BARBADOS

Car. Gemeensch. Markt: toegetr. per 1-8-'73 267/1

BELGIË

ALGEMEEN

Abortus: standpunt Humanistisch Verbond 89/2
Algemeen: KB is inz. gebruik vlag en volkslied 454/3
Bevolking: gegevens inz. bevolk. groei 778/1
Branden: 23 scholieren omgekomen bij brand in H. Hartcollege te Heusden 89/2
Degrelle: toegang tot het land ontzegd 709/1
Echtscheiding: wetsontw. met twee nwe gronden ; echtscheid, d. parl. ggk. 428/1
Justitie: uitspraak in zaak-Babylon 118/1; adm.-gen. RTT onder aanhoud. mandaat geplaatst 155/1; gegevens m.b.t. repressiewetgeving 357/3; Baudrin n. rechtbank verwezen 442/2; secr.-gen. dagvaardt min. 454/2; proces Baudrin geschorst 75811

Koninklijk Huis:
— Algemeen: vorstenpaar n. Indon. 72
— Boudewijn: Nieuwjaarsrede 15/1

Militaire zaken:
— Algemeen: wijzig. dienstplichtwet 505/3 10-maandendienst 758/1
— Leger: legernota i.v.m. mass. media — 154/2

Onderwijs:
— Algemeen: Voer-dossier geklasseerd d. min. comité Raad v. Eur. 340/1; vijfdagenweek in voortgezet onderw. en NUHO 378/1; FDF/RW akk. m. schoolpactakk. 605/2; akk. inz. scholenbouw 605/2
— Hoger: boycot Zuidafr. hoogleraar aan univers. v. Leuven 26/3; geschil a. d. RUG t. fac. v. geneeskunde en raad v. beheer 117/2; nwe rector ULB 358/1; Limburgse campus off. in gebruik 631/1 numerus clausus med. fac. 708/3

Pers: commun. Le Drapeau Rouge opnw. verschenen a. dagblad 25/3; legernota i.v.m. mass. media 154/2; Franstalige pers in Vlaanderen verdwijnt 357/2; Vlaamse Elsevier verdwijnt 584/1; opheff. Journal d'Europe 630/3; Le Peuple verhuist v. Brussel n. Charleroi 630/3 rijkstoel. v. kranten wettel. geregeld 795/2
PTT: verhog. posttarieven 758/2
Radio en tv: legernota i.v.m. mass. media 154/2
Religie: islam. eredienst erk. 520/3
Spionage: afluisterapparatuur bij prem. 154/3
Taalkwestie: 47ste IJzerbedevaart 442/2 Vlaamse betog. in Halle 777/1; taalgebruik in randfederaties 777/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Aardgas: akk. Sybetra-Sonatrach 605/3
Algemeen: inflatieprognose Planbureau 155/2
Arbeid: geschil o. tewerkstell. bij ACEC, reger. prot. 117/3; regul. gastarbeiders 52012; vakbondseisen interprofessioneel akk. 69611
Bankwezen. nw. protocol bankfunctie 104/3; burggraaf Eyskens voorz. raad v. beh. Kredietbank 105/1; splitsing leiding gen. bankmaatsch. 259/2; onregelmatigh. bij Bank v. Brussel 695/3; rentedaling 75812; samengaan v. Lambert en Bank v. Brussel 808/1; nwe leid. Paribas 80811
Begroting: rijksbegrot. 1974 d. parl. ggk. 13/3; ontw. rijksbegrot. 1975 550/2; rijksbegr. 1975 bij parl. inged. 680/3
Bestaansminimum: wetsontw. ggk. t. instell. v. recht op bestaansmin. 491/3
Bouwnijverheid: zaak Baudoux 14/3; stopzett. bouwkredietverlen. 520/1; afremm. dure bouwwerken 631/1
Communicatie: RTT-rapp. bij parl. inged. 15/2
Disconto: verh. t. 8,75% 118/1
Economisch beleid: overn. van bedrijf door de staat 200/3; adv. CRB inz. evolutieplan 1971-75 25813; anti-inflatieplan v. reger. 377/2; GOM v. Brussel 49113: anti-inflatiepol. reger. 583/3; reger. spoort aan t. matig., verloop prijzen 647/3
Energie: maatr. t. bewerk. benzineverbr. nov. '73-april '74 423/1
Fusies: warenhuisbedrijven Inno-BM en GB 442/3
Hypotheken: verhog. rente t. 12,5% 454/3
Inkomens: 24830 miljonairs 520/2
Investeringen: CRB-advies inz. steun v. invest. 26/1
Kredieten: stopzett. bouwkredietverlening 520/1
Landbouw: reger. verslag land- en tuinb. 26/2; tijdel. reger. steun 427/3; rijkshulp 535/2
Middenstand: akk. arbeidscoöp. en warenhuizen o. bouw supermarkten 631/2
Olie: Ibramco veroorz. kab.crisis 56/1; afschaff. autoloze zondag, handh. snelh. beperking 89/3; aardolieprijzen verh. na conflict met oliemaatsch. 221/3; nwe prijzen 227/2; controlecomité v. oliesector 259/1; nwe prijsverh. olieprod. 329/3; progr. contract aardolieprijzen 535/1; oliecomité geïnstall. 605/2; vereffening Ibramco 631/1
Sociale verzekeringen: saneringsplan ziekteverzekering 708/1; sociale voorz. welvaartsvast 808/2
Staatslening: opbrengst feb.lening 155/1; opbrengst junilening 442/3; opbrengst 1974-1982 631/2
Vakbeweging: akk. ABVV m. BSP over gewestvorming 105/1; ACV v. werknemersraad 200/2; vakbondseisen interprofessioneel akk. 696/1

Verkeer:
— Luchtvaart: vrachtvluchthaven ter studie 200/3; Sabena in boekjaar 1973 520/2
— Spoorwegen: modern. plan NMBS 227/2
— Wegverkeer: afschaff. autoloze zondag, handh. snelh. beperk. 89/3; snelh. beperk. versoepeld 330/2; autostatistiek 605/2
Wallonië: adv. o. Waalse krachtlijnen v. h. vijfjarenplan 1976-1980 491/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Cultuurraden: samenstell. 227/1; nwe voorz. cult. raad Ned.talige gemeensch. 330/2; gewone zitt. 69611

Gemeenten:
— Algemeen: fusieplan gemeenten 605/1
— Bergen (Mons): oud-senator Dubois burgem. 298/3
Gewestvorming: voorber. wet d. parl. ggk. 505/1; installatie gewestraden 776/3
Ministers v. State: ben. De Riemacker, Servais Pierson en Grootjans 708/1
Parlement: ontbonden 87/1; open. nieuwe parl. zitting 227/1; samenstell. Senaat 227/1; nwe kamervoorz. 298/3; nwe werkregel. in Senaat 52013; zitt. geopend 663/3; wijzig. werkmethoden Kamer 758/1

Politieke partijen:
— Algeineen: standpunten na aftr. Leburton; blokvorm. Franstalige liberalen 227/2; chr.-social. overl. mislukt, conclaaf te Steenokkerzeel v. chr. democ., lib. en region. part., chr.-lib. coalitie 276/1 e.v.: kab. coalitie verruimd d. toetred. RW 36911; overh. steun pol. partijen 663/2
— BSP: stat. gewijz., leeftijdsgrens en cumulatieverbod 14/3; akk. m. ABVV o. gewestvorm. 105/1; werkgroepen v. alternatief beleid 427/2; reactie op koninkl. telegram 520/3; overl. comité Vlaamse BSP 663/3; roodboek linkse social. 664/1; ideologisch congres, nw. manifest ggk. 775/3
— CBP: congres 14/2
— CVP: tegen centr.-dialoog 14/2; congres o. richtlijnen Econ. Plan 1976-1980 808/2
— FDF: FDF-senator naar PSC 709/1
— PLDP: een parl. fractie m. PLP 227/2; nwe naam: parti libéral 427/2; nwe voorz. 605/1
— PLP: A. Damseaux voorz. 25/3; een parl. fractie met PLDP 227/2
— Politiek Alternatief: vorm. nwe linkse partij 442/3
— PSC: FDF-senator n. PSC 709/1
— PVV: derde congres 708/3
— RW: P.-K. Gendebien voorz. 708/3

Regering: Ibramco veroorz. kab.crisis 56/1; houd. partijen na aftr. kab.-Leburton (CVP en PVV/PLP v. minderh. kab., BSP v. kamerontbind., PSC onbeslist); Tindemans form.. adv. juristen, form. mislukt na besl. PSC 87/1; van Elslande inform. 181/1; inform. Van Elslande 275/2; Tindemans form. 275/3; chr.-social. overl. mislukt 276/1; conclaaf te Steenokkerzeel met region. part. 276/3; chr.-lib. coalitie, minderh. kab. o.l.v. Tindemans 277/3; biogr. nwe min. en staatssecr. 278/1; reger.verkl. kab.-Tindemans 309/3; parl. vertrouwen v. kab.-Tindemans 314/2; kab. coalitie verruimd d. toetreding Rassemblement Wallon, voorafgaande onderh. 394/1; VU valt af, akk. m. RW 395/1; conventie 395/2; biogr. nwe min. en staatssecr. 395/3; tekst reger. verklar. 415/2 e.v.; vertrouwensvotum in Senaat 427/2; tekst bijlage II reger. verkl. inz. gewestvorm. 432/1; geen verruiming v. kab. coalitie 604/2; uitbreid. kab. met twee staatssecr., min. Grafé vervang. d. Van Aal 647/2
Verkiezingen: Kamer, Senaat en Prov. raden, de kand.lijsten 177/1; campagne 177/3; uitslagen region. partijen afgeremd, winst v. CVP/PSC, voorkeurstemmen. comment. 178/2 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Chili: vrijlat. van Lancker 57/3
DDR: samenw. akk. 584/1
Duitsland (Bondsrep.): staatbez. pres. Heinemann 227/1; bez. Tindemans 441/3
Engeland: visserijakk. 119/2
Frankrijk: Belg. Kamerlid uitgewezen 89/1: bez. Tindemans 44113
Ierland: bez. pres. Childers 358/1
Indonesië: bez. vorstenpaar 724/1
Nederland: Belg.-Ned. grensakk. getek. 299/1
Noorwegen: aardgasleverant. 444/3
Perzië: standpunt en besl. NIOC inz. raffinaderij te Luik 56/1
Portugal: Soares ontv. d. min. v. Elslande, best. IVVV en leden Eur. Cie 317/1
Zaïre: onderh. Leburton en van Elslande m. Moboetoe in München, overeenk. Société Générale m. Zaïre 104/1; koperakk. 258/3; Belg.-Zaïrees vriendsch. verdrag opgezegd d. pres. Moboetoe, voorgesch. en reacties 339/1; normal. Belg.-Zaïr. betr., reis Leburton; Karl I Bond d. prem. Tindemans ontv. 776/3
Zuid-Afrika: boycot Zuidafr. hoogleraar te Leuven 26/3

BHOETAN

Oppositie: komplot gemeld, rol Tibetaanse ballingen 507/3
Regering: kroning koning Jigme Singhye Wangchuk 507/3

BIOGRAFIEEN

Aal, H.-F. van, staatssecr. v. buitenl. zaken België 278/3

Ahmed, F. A., pres. India 781/3
Aini, M. al-, prem. Jemen *73511*
Andom, A. M, stafchef Ethiopië 786/2
Apel, M., min. v. finan. Dld (Bondsrep.) *242/1*
Arron, H. A. E., prem. Suriname 235/2
Asfa Wossen. crins M. A.. koning Ethiopië 789/2
Backer-Van Ocken, mevr. R. de, min. v. Ned. cult. en Vlaamse zaken 278/2
Béjart, M., Frans choreograaf *82412*
Caenegem, prof. R. van, hoogleraar rijksuniv Gent 825/1
Callaghan, J., min. u. buiteni. zaken Engel. 168/3
Castle, mevr. B., min. v. scciale zaken Engel. 168/3
Chirac, J prem. Frankr. 346/3
Claude, A., dir. Jules Bordet Instituut te Brussel 825/3
Costa Gomez-Matheeuws, L. E. de, min. v. volksgezondh. Ned. Ant. 234/1
Croes, H., min. v. staatk. struct. eilandgeb. en onderw. Ned. Antillen 234/1
Croo, H. de, min. v. nation. opvoeding België 278/2
Crosland, A., min. milieuhygiëne Engel. 169/1
D'Haeseleer, L., staatssecr. v. h. openb. ambt België 278/2
Diori, H., oud-pres. Niger 257/2
Duve, Ch. de, hoogleraar univ. te Leuven 825/3
Evertsz J. M. G., prem. Ned. Antillen 224/2
Flory, P., hoogleraar univ. v. Cornell *826/3*
Foot, NI.. min. v. arbeid Engel. 169/2
Ford, G. R., pres. VS *51911*
Geens, G., staatssecr. v. d. begrot. en het wetensch. beleid België 278/3
Giscard d'Estaing, V., pres. Frankr. 346/1
Gol, J., staatssecr. Waalse streekecon. 396/1
Gscheidle, K., min. v. verk. en oosteriien Dld (Bondsrep.) 343/2
Hamdi, kol. I. M. al-, lid Commandoraad Jemen 73511
Hayek, F. von, econoom Oostenrijk 825/2
Healey, D., kansel. v. d. schatkist Engel. 168/3
Hewish, A., Engels hoogleraar 826/1
Hubaux, C., staatssecr. v. Waalse streekecon. 278/2
Imru, M., prem. Ethiopië *78711*
Jenkins, R., min. v. binnenl. zaken Engel. 168/3
Johnson, E., Zweeds auteur 823/2
Jones, Sir E., lord Chancellor 169/1
Karamanlis, C., prem. Griekenl. 483/3
Knoops, E., staatssecr. econ. zaken België 395/8
Kort, E. de, min. v. finan. Ned. Ant. 234/2
Kroon, C. D., min. v. econ. zaken Ned. Ant. 234/1
Lent, brigade-gen. C. J. L. van, staatssecr. v. defensie 247/2
Lever, H., kansel. v. h. hertogdom Lancaster 169/1
Lopez Michelsen, A., pres. Columbia 275/1
Manescu, M., prem. Roemenië 251/3
Martinson, H., Zweeds auteur 822/3
Mason, R., min. v. defensie Engel. 169/2
Matthöfer, H., min. v. technologie Dld (Bondsrep.)343/2
Maurer, I.-G., oud-prem. Roemenië 251/3
McBride, S., oud-min. buitenl. zaken Ierland *82711*
McWilliam, drs. R. F., min. v. sociale zaken en arbeid Ned. Ant. 234/1
Michel, J., min. v. binnenl. zaken België 395/3
Morris, J., min. v. Wales 169/2
Myrdal, G., Zweeds econoom 825/2
Oleffe, A., min. v. econ. zaken België 278/1
Palade, G., hoogleraar aan de Yale univ. 825/3
Peart, F., min. v. landbouw Engel. 169/1
Perin, F., min. v. d. hervorm. v. d. instell. België 395/3
Pieternella. drs. R. F., gevolmacht. min. Ned. Ant. 234/2
Poma, K., staatssecr. v. h. leefmilieu België 278/2
Pourier, M. A.. min. v. welvaartszorg Ned. Ant. 234/2
Prentice, R., min. v. onderw. Engel. 169/1
Rabin, Y., wrem. Israël 430/3
Ravens, K., min. v. woning- en stedebouw Dld (Bondsrep.) 343/1
Rees; M., min. v. N.-Ierland 169/1
Rockefeller, N. A., vice-pres. VS 557/2
Rohde, H., min. v. onderw. Dld (Bondsrep.) 343/1
Ross, W., min. v. Schotse zaken 169/2
Rooyen, drs. M. J. van, staatssecr. Ned. 39/1
Ryle, Sir M., dir. radiosterrenkund.lab. te Mullard 826/1
Sato, E., oud-prem. Japan 827/1
Schmidt, M., bondskanselier 342/3
Shore, P., min. v. handel Engel. 169/2
Short, E., voorz. v. h. Lagerh. 169/1
Sindermann, H., min.-pres. DDR 203/2
Stoph, W., voorz. Staatsraad DDR 203/2
Thorn, G., prem. Luxemburg 411/1
Tsjiao Koean-hoea, min. buitenl. zaken China (Volksrep.) 780/2
Valois, Dame N. de, Engels choreografe *82411*
Vandekerckhove, R., min. v. d. hervorm. v. d. instell. België 395/3
Voges, ing. E., min. v. verkeer en vervoer Ned. Ant. *23412*
Vos, E. J., min. v. justitie en vice-prem. Ned. Ant. 234/2
Wedgwood-Benn, A., min. v. industrie Engel. 168/3
Williams, mevr. S., min. v. prijzen en consumentenbescherm. Engel. 169/1

BIRMA

Australië: bez. Whitlam 703/2
Grondwet: nwe constitutie bij referend. ggk. 205/3
Oppositie: Oe Noe staakt verzet 206/2; voortd. rebellie etnisch niet-Birmaanse randvolkeren en commun. groeperingen 206/3
Regering: wijzig. kab. 205/3; Ne Win pres., Oe Sein Win prem., nw. kab. 206/2
Verkiezingen: nation. volkscongres en plaatsel. c.q. region. volksraden 206/1
Volkscongres: verk. pres. en staatsraad 206/1

BOEROENDI

Grondwet: eerste rep. grondwet 619/1
Regering; nwe min. *61912;* 784/2

BOLIVIA

Brazilië: econ. samenw. 384/3
DDR: dipl. betr. 229/3
Olie: oliesituatie 269/2

BOTSWANA

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Regering: reorg. 781/2
Verkiezingen: Botswana Democ. Party *27* van de *32* zetels, Sir S. Khama a. pres. herk. *78112*

BRAZILIË

Bolivia: econ. samenw. 384/3
Chili: econ. samenw. 384/3
DDR: dipl. betr. 229/3
Economie: econ. situatie 384/1
Regering: gen. E. Geisel beëdigd a. pres. 383/1; samenstell. nwe reger. 383/2: inauguratierede 383/3
Uruguay: econ. samenw. 384/3

BULGARIJE

Cuba: bez. Todorow 187/3
Duitsland (Bondsrep.): dipl. betr., bez. Scheel 380/3
Economie: vijfdaagse werkweek afgesch. 188/1
Energie: Roem.-Bulg. waterkrachtcentr. 252/1
Hongarije: bez. Zjiwkow 187/3
Italië: samenw. akk. ondertek. 409/3
Joego-Slavië: bez. min. Minic, kwestie Macedonië 506/2
Korea (N.): bez. Zjiwkow 187/3
Mongolië: bez. Zjiwkow 187/3
Oostenrijk: bez. Zjiwkow 187/2
Polen: bëz. Zjiwkow en Todorow 187/3
Portugal. dipl. betr. aangek. 687/2
Roemenië: Roem.-Buig. waterkrachtcentr. *252/1*
Sowjet-Unie: bez. Podgorny 137/1; bez. Brezjnew 137/1; Brezjnew o. ontspanning 137/1; bez. Zjiwkow 187/3
Tsjechoslowakije: bez. Zjiwkow 187/3
Verkiezingen: gemeenteraadsverk. 188/1

CAMBODJA

Algemeen: pol. en milit. ontw. sinds aug. *1973 81711*
Economie: deval. Riel, prijsexplosie 819/2
Filippijnen: bez. Long Boret *81912*
Indonesië: bez. Long Boret *81912*
Jordanië: bez. Long Boret *81912*
Koninklijke regering: verklar. Sihanoek, kritiek op bondgenoten 820/1; erkenn. d. SU *82012;* reorg. reger., verplaatsing n. Cambodja *82013;* reis Khieu Samphan 821/1
Libanon: bez. Long Boret, dipl. betr. *819/3*
Militaire operaties: strijd om Phnom Penh *82112;* slag om Kompong Cham 821/2; beschieting v. Phnom Penh *821/3*: gevechten om Oudong en andere prov. plaatsen 821/3
Oppositie: aanslagen op Lon Nol en medestanders 818/2; min. v. onderw. gedood bij stud. onlusten 818/3
Republikeinse regering: aftred. prem. In Tam, nw. kab. onder Long Boret *81713;* staatsraad vervangen d. uitvoerende raad *81812;* min. v. onderw. gedood bij studentenonlusten, Long Boret vormt nw. kab. 818/3
Saoedi-Arabië: bez. Long Boret, dipl. betr. 819/3
Sowjet-Unie: erkenn. koninkl. reger. a. enig legale vertegenw., positie ambass. in Phnom Penh 820/2
Thailand: bez. Long Boret 819/2
Verenigde Naties: AV stelt kwestie v. vertegenw. uit t. *1975* 817/2

CANADA

China (Volksrep.): bez. prem. Trudeau 631/3
India: Canada staakt nucleaire hulp a. India 337/3
Quebec: voorst. tot invoer. Frans als enige off. taal in Quebec 592/3
Regering: reger. crisis, aftred. reger. Trudeau, vervroegde verk., Trudeau vormt nwe reger., samenstell. reger. 590/2; overz. mutat. oude reger. Trudeau en parl. 592/2; nwe gouvern.-gen. ben. 631/3
Verkiezingen: Trudeau versterkt positie bij alg. verk. 590/2; verk. campagne 591/3

CENTR. AFR. REPUBLIEK

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Regering: mutaties 96/1; pres. Bokassa t. veldmaarsch. ben., reorg. kab. 528/1

CHILI

Algemeen: overz. sedert sept. *'73 497* e.v.
Arbeid: acties t. herst. arbeidsmoraal 500/3
België: vrijlat. van Lancker 57/3
Brazilië: econ. samenw. 384/3
Economie: loonstop 501/2; verhog. min. loon 501/3; teruggave genation. bedrijven aangek., genation. banken terug aan eigen., besprek. m. Kennecott, akk. m. VS o. terugbetal. schuld, overeenstemm. m. Club v. Parijs, akk. IMF o. standbykrediet 501/3
Munt: nwe ruilvoet escudo 501/3

Oppositie: openb. demon. bij dood v. Neruda 498/1; onderdrukk, binnenl. verzet, arrest. en executies en interneringen 498/2; uitwijz. buitenl. pol. vluchtel. *49813;* beschuld. Amnesty Internat. en onthull. min. in VS over slachtoffers v. omwenteling 499/2; verdere maatr. t. opp. groepen, zuiver. o. versch. beroepsgroepen 499/3; dood ex-min. Toha 500/1
Pers: censuur weer ingesteld 501/1
Politieke partijen: alle pol. part. verboden *50011*
Roemenië: voorgen. bez. Ceausescu afgezegd na staatsgreep 261/2
Regering: ben. gen. Pinochet t. pres. juli *1974,* samenstell. nwe reger. 497/1; junta ben. nwe reger. (sept. *'73)* 497/3; principaeverklar. 500/2; min. v. econ. en onder ~vervangen 501/2
Rooms-katholieke kerk: stellingname r.-k. kerk *49811*
Universiteiten: zuiveringen, ontslag v. prof., uitsluit. studenten 501/1
Zweden: uitwijz. Zweedse ambass. n.a.v. bemoeienis vluchtel. 499/1

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Cultuur: kritiek op muziek uit het westen 764/1; aanval op filmreg. Antonioni *764/3;* aanval op klassieke beschaving *765/1*
Ideologie: campagne t. revisionistische tend. in econ. 751/1; anti-Lin Piao, anti-Confucius campagne 765/1; begin anti-Confucius campagne 765/1; propaganda t. Lin Piao geïntensiveerd 766/1; anti-Confucius en anti-Lin Piao campagnes tot een campagne samengebundeld 766/1; muurkranten in Peking *766/3;* de campagne in Tibet 767/3; nadruk op eenh. 767/3; rehabilitatie bij viering *25* jaar Volksrep., hoge functionarissen verrichten lichamelijke arbeid 779/3
Milieu: bureau v. milieubescherm. opger. 781/1
Militaire zaken: Wissel. commandanten milit. districten *63811;* muurkrantencampagnes tegen milit. leiders 639/1; twee milit. gerehabiliteerd 639/3; nwe luchtmachtcommandant 751/2; waarschuwing v. partij a. leger 780/2
Onderwijs: debatten 640/1; richtlijn v. *22* dec. *1969* 640/1; selectieprocedure hoger onderw. 640/2; verzet t. autoritaire leraren en examenmethodes 640/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Communistische partij: vice-prem. Teng Hsiao-ping lid Politburo 637/1; wissel. commandanten milit. districten 638/1; comment., achtergronden 638/2; muurkrantencampagnes t. milit. leiders 639/1; partijsecr. gerehabiliteerd 639/3; twee milt. gerehabiliteerd 639/3; waarschuwing v. partij a. lger 780/2
President: overl. Lioe Sjao-tsji gemeld 780/1
Regering: nwe min. v. buitenl. handel 637/1; gezondh. toestand Tsjoe En-lai verslechterd, Teng neemt representatieve verplicht. over 637/2; *25* jaar Volksrep., openbaar optreden Tsjoe En-lai, rehabilitaties 779/2; Tsjao Kolean-hoea mw. v. buitenl. zaken 780/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. Whitlam *70411*
Canada: bez. prem. Trudeau 631/3
Cyprus: bez. Makarios 468/1
Japan: bez. Ohira, eerste reger.-akk. inz. bilaterale handel, stopzett. memorand.-handel, cijfers *1950-1973* 191/2
Nederland: bez. Lubbers *163 j3*
Nepal: bez. koning Birendra 208/1
Nigeria: bez. Gowon 778/3
Pakistan: bez. Bhoetto *36812;* bez. Chin. milit. delegatie 368/3
Portugal: China en de bevrijd. beweg. in Angola 303/1
Roemenië: bez. Roem. delegatie 261/3
Senegal: bez. min. Seck, lening 238/3
Sikkim: reactie op Indiaas optred. 509/2
Somalia: Chin. wegenbouwproject 607/3
Sowjet-Unie: uitwijz. vijf Sowjet-dipl. 780/3; scherpe reactie SU, uitwijz. Chin. dipl. 780/3; Chinese protestnota, Russ. helikopter landt in China, China weigert terugzending machine en bemanning 780/1
Tanzania: derde bez. Nyerere, krediet, wapenleverant. 608/1
Verenigde Naties: rede vice-prem. Teng Hsiao-ping op Alg. Verg. o. grondstoffen 767/3
Verenigde Staten: contacten m. Volksrep. 44/3; bez. Kissinger in juni '72, febr. '73 en nov. '73 45/1; andere contacten 45/3 Bush nwe ambass. in Peking 728/2

COLUMBIA

Olie: oliesituatie 269/2
Oppositie: acties guerrillabeweg. 274/3
President: pres.verkiez. gewonnen door Lopez Michelsen *273* e.v., levensbeschr. Lopez Michelsen 275/1
Roemenië: bez. Ceausescu 260/2
Verkiezingen: pres.verk. gewonnen d. Lopez Michelsen, parl.verk., uitslag en zetelverd. *273* e.v.

COSTA RICA

Roemenië: bez. Ceausescu 259/3

CUBA

Bulgarije: bez. Todorow 187/3; bez. Honecker en Stoph 230/2
EG: reger. verz. regelmatig contact 283/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Roemenië: bez. Ceausescu 259/3
Venezuela: overeenk. m. Cuba o. hervatt. dipl. betrek. 460/2

CYPRUS

Bevolking: gegevens 465/2
China: (Volksrep.): bez. Makarios 468/1
Engeland: Cyprus verlangt betal. v. Britse bases 466/3; prem. Wilson overl. m. Makarios en Turkse prem. Ecevit 471/3 deeln. a. Geneefse conf. o. Cyprus 747/1
Geneefse conferentie: min. v. buitenl. zaken v. Griekenl., Engel. en Turkije onderh. o. een vredesregel. v. Cyprus, VS waarn., eerste fase besloten m. ondertek. verklar. v. Genève 747/1; tweede fase m. Clerides en Denktash, Waldheim (VN), Minin (SU) en Hartman (VS) waarn., overl. mislukt 749/1
Griekenland: verklar. Papadopoulos roept Grivas op t. stak. gewapende actie en ontbind. EOKA 6/2; Makarios verlangt terugroeping Griekse officieren Nat. Garde wegens steun a. EOKA II, brief v. Makarios d.d. 3 juli overl. in Griekenl. 469/1; deeln. a. Geneefse conf. o. Cyprus 747/1
Intercommunautaire besprekingen: begin vierde ronde, Clerides kond. aftred. a. leider Grieks-Cypriot. delegatie aan, maar blijft aan 83/1; op *2* april opgeschort, meningsverschillen 465/3; hervatt. dialoog 468/3; nw. overl. Clerides-Denktash, akk. inz. uitwis?.. gevangenen 816/1
Joego-Slavië: dipl. initiatief 814/3
Kerk en staat: drie bissch. zetten aartsbissch. Makarios af 81/1; grotere synode zet bissch. af 84/2
Massamoorden' massagraven van Turkse en Griekse Cyprioten ontdekt 816/1
Militaire zaken: sterkte troepen op Cyprus v. *20* juli, milit. verhoud. Griekenl.-Turkije 465/2
Oppositie: gewelddaden EOKA II en reacties 82/2; verdere gewelddaden, ontvoer. min. Vakis, arrest. Stravou 84/3; verklar. Papadopoulos, vrijlat. Vakis 86/2; reacties Grivas op oproep Papadopoulos, Grivas wenst referend., gewelddaden, dood Grivas, amnestie v. aanhangers 111/2 e.v.; verbod EOKA II, vertrek mai. Karousos 467/1; nwe aanslagen EOKA 468/3; Nat. Garde beschuld. v. steun a. EOKA II verkort. diensttijd Nat. Garde. arrest. EOKA 11-leiders 469/1
Regering: Nat. Garde zet Makarios af, Makarios ontkomt met Britse hulp, Sampson pres., internat. repercussies 465 e.v. Clerides volgt Sampson op als interim pres., nw. kab. 746/3; Makarios steunt Clerides 816/2; terugkeer Makarios *816/3*
Sowjet-Unie: dipl. activiteiten inz. Cyprus in mrt 466/2; verklar. Russ. reger. inz. Cyprus, voorgestelde int. conf. d. Griekenl. aanv., door Turkije verworpen 814/1
Staatsgreep: internat. repercussies, overl. te Londen, bijeenk. V-raad 471/1; optred. EG, vergad. NAVO-raad, houd. VS, Sisco in Athene en Ankara 493/1
Turkije: prem. Ecevit overl. in Londen 471/3; invasie op Cyprus (20 juli) 493/3 deeln. a. Geneefse conf. o. Cyprus *747/1*
Turkse invasie: eerste landing, verklar. Ecevit 493/2; bestandsoproep V-raad, dipl. acties EG, NAVO, Engel. en VS, State Dept. meldt *22* juli bestand bevestig. d. Turkse en Griekse reger., verloop gevechten *494* e.v.; milit. activiteiten, resol. V-raad, milit. akk. o. bestandslijn 748/2; hervatt. strijd 750/2; Turks offensief op Cyprus hervat 750/2 verloop gevechten 812/1; bestand op *16* aug. 813/1
Verenigde Naties: verleng. UNFICYP.-mand., rapp. Waldheim 84/1; nwe vertegenw., bemiddel. inz. Grieks-Turkse dialoog, verleng. UNFICYP-mand. *468/1*; bijeenk. V-raad 471/2: bestandsoproep V-raad met alg. stemmen aanv. (20 juli) 494/1; resol. V-raad 748/2; optred. V-raad (14 t/m *16* aug.) 812/1; nwe resol. V-raad 813/1; overl. Waldheim met Cypriot., Griekse en Turkse leiders 815/1; resol. V-raad inz. humanitaire hulp 815/3
Verenigde Staten: Am. mariniers op Britse bases 467/1; anti-Am. betog., Am. ambass. doodgeschoten 813/3
Vluchtelingenprobleem: ruim 225.000 ontheemden 814/3; aesol. V-raad inz. humanitaire hulp 815/3

DAHOMEY

DDR: dipl. betr. 229/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Regering: ontslag min., install. Nat. Raad v. d. Revol. 96/1; reorg. kab. 781/2

DENEMARKEN

Economie: compromis o. econ. pol. t. reger. en soc. democr. opp. 202/3
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-aar. *'74* 423/1
Engeland: visserij-akk. 119/2
Regering: P. Hartling vormt lib. minderh. reger. 201/3; samenstell. nwe reger. 202/1
Verkiezingen: verlies v. social. bij plaatsel. verk. 202/2

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: beperk. immigratie buiteni. arbeiders 444/1
Bedrijfsleven: kartelbureau verbiedt fusie VEBA-Gelsenburg, besliss. d. min. Friderichs ongedaan gemaakt 444/2
Conjunctuur: verlicht. stabiliteitsprogr. ter bevordering conjunctuur 444/2

Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/1; contracten met Algerij e1 ɛ 431/2; energieprogr. 442/3; ɛ rdgas id. SU-Bondsrep. in gebruil 443/2; SU levert de Bondsrep. verrijkt uranium 443/3; wet ter verzek. energievoorz. 443/3; verdrag m. Noorwegen betr. aardgasleveranties 444/3; prijsverh. olieprod. 444/3; onderz. kartelbureau 445/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Deelstaten:
— Hamburg: gemeenteraadsverk. 306/3
— Hessen: districtsverk. in N.-Hessen 307/1
— Rijnland-Palts: gemeenteraadsverk. 306/3
— Saarland: gemeenteraadsverk. 307/1
— Sleeswijk Hol i gemeenteraadsverk. 307/1

Politieke partijen:
— CDU: congres 455/2; toespraken Kohl en Carstens 455/3; nwe voorst. inz. medezeggenschap, best. voorst. aangen. 456/1
— CSU: congres 454/3
— DKP: congres 455/2
— FDP: congres 455/2; congresbesl. mediabel. 455/3
— SPD: verdeeldh. binnen SPD, congres Jusos 306/1; nederlagen SPD bij plaatsel. verk. 306/3

Reeering: Bondskanselier Brandt afgetreden, aanleid. arrest. een van zijn naaste medewerk. G. Guillaume, op verdenk. v. spionage v. d. DDR, ontslag niet onverwacht, kritiek uit eigen kring, teleurstell. result. oostpol., verslecht. v. d. verhoud. v. d. vakbewee. en de reger., verscherp. v. tegenstell. in de SPD, stak. openb. diensten 305/1 e.v.; verdeeldh. binnen SPD, congres Jusos 306/1; nederlagen SPD bij plaatsel. verk. 306/3; affaire-Guillaume 307/1; verklar. Brandt v. d. Bondsdag 307/2; strijd om de verantw.heid v. & affaire 307/3; het aftreden v. Brandt 308/1; reactie oppositie 308/2; optreden Brandt op tv 308/3; geruchten andere oorzaken aftreden 308/3; Scheel Bondspresident 340/1; Heinemann weigert 2de ambtstermijn 340/2; Scheel kand. 340/3; R. von Weiszacker tegenkand. v. d. CDU/CSU 340/3; Scheel handh. kand. na aftr. Brandt 341/1; Scheel verkozen 341/2; H. Schmidt opvolg. Brandt a. Bondskans. 341/3; coalitieonderhand. 341/3; samenstell. kab. 342/1; biogr. gegevens bondskans. en nwe min. 342/3; parl. staatssecr. 343/2; ambtel. staatssecr. 343/2; reger. verklar. 343/2; reactie opp. 344/1; min. Eppler afgetred., Bahr opvolg. 492/3

Verkiezingen: Gemeenteraadsverkiezingen in Hamburg 306/3; gem.raadsverk. in Rijnland-Palts 306/3; Districtsverk. in N.-Hessen 307/1; Gemeenteraadsverk. in Saarland 307/1; Gemeenteraadsverk. in Sleeswijk Holstein 307/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: on-pr ti ɛ ag ggk., comment. 381/1; verdrag se de Bondsraad t. de stem v. en 381/3; rede Brandt o. ,,de toestand v. d. natie'' 381/3 e.v.
Algerije: bez. Brandt 380/2
België: staatsbez. pres. Heinemann 227/1 bez. Tindemans 441/3
Bulgarije: dipl. betr., bez. Scheel 380/3
DDR: vluchtelingen uit DDR in 1973 231/1; processen t. vluchtel. helpers 231/2; overz. ontw. betr. na afsluiten en v. kracht worden basisverdrag, overz. besprek. Bahr-Kohl en Gaus-Nier 472/1; twistpunten DDR-Bondsrep., nl. accreditering journalisten 472/3; familiehereniging 473/2; verhog. verplicht in te wisselen bedrag 473/2; vestiging fed. bureau v. milieubescherm. in W.-Berlijn 473/3; onderh. overeenk. inricht. v. permanente vertegenw. v. d. twee Duitse staten 474/3; Kohl permanente vertegenw. v. d. DDR, Gaus permanente vertegenw. v. d. Bondsrep. 475/2; andere akk. 475/3; bez. aantallen 476/1; vluchtel. uit de DDR 476/1
Egypte: bez. Brandt 380/3
Engeland; visserij-akk. 119/2; Brandt bij Heath 379/2
Frankrijk: Westduits-Frans overl., Brandt bij Pompidou 378/2; Schmidt bij Giscard d'Estaing 379/1
Hongarije: dipl. betr., bez. Scheel 380/3
Japan: bez. Tanaka 189/2
Joego-Slavië: bez. Tito 521/2
Mongoolse Volksrep.: dipl. betr. 381/1
Nederland: wegvervoer op W.-Dld., contingenten voor 1973-74 134/1; overl. Den Uyl-Schmidt 489/3
Noorwegen: verdrag betr. aardgasleverant. mede aan Nederl., België en Frankr. 444/3
Perzië: bez. Friderichs, bez. Hoveida onderh. o. bouw raffinaderij in Perzië 431/2; bez. min. Friderichs en delegatie industriëlen 445/2
Polen: betr. m. Polen 358/1; Scheel in Warschau 358/2; Olszowski in Bonn 358/3; min. Friderichs in Warschau 359/1; verkoel. betr., Polen stelt schadeloosstell. Nazi-slachtoffers a. de orde 359/2
Portugal: Soares ontv. d. kanselier Brandt 317/2
Sowjet-Unie: min. Bahr in Moskou, bouw d. Westduits consortium v. hoogovencomplex bij Koersk 379/3; aardgaspijpleid. SU-Bondsrep. in gebruik, SU levert Bondsrep. verrijkt uranium 443/2
Tanzania: Duitse hon. consul uitgewezen 159/3
Tsjaad: dipl. betr. verbrok. wegens ontvoer. affaire 526/2
Tsjechoslowakije: normal. rag geratificeerd 492/1; Chnoupek in Bonn uitwissel. ratificatieoorkonden 492/3
Verenigde Staten: akk. o. legeringskosten 380/1

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

Algemeen: 10de wereldjeugdfestival 188/1
België: samenw. akk. 584/1
Buitenland (Alg.): overz. tot stand komen dipl. betr. 229/2
Cuba: bez. Honecker en Stoph 230/2
Duitsland (Bondsrep.): vluchtel. uit DDR in 1963 231/1; processen tegen vluchtel. helpers 231/2; overz. ontw. betr. na afsluiten en v. kracht worden basisverdrag, overz. besarek. Bahr-Kohl en Gaus-Nier 472/1; twistpunten DDR-Bondsrep., nl. accreditering journaliste 472/3; familieherenig. 473/2; verhog. verplicht in te wisselen bedrag 473/2; vestig. federaal bureau v. milieubescherm. in W.-Berlijn 473/3; onderh., overeenk. inricht. v. perman. vertegenw. v. d. twee Duitse staten bij elkaar 474/3; Kohl perman. vertegenw. v. d. DDR, Gaus perman. vertegenw. Bondsrep. 475/2; andere akk. 475/3; bez. aantallen 476/1; vluchtel. uit de DDR 476/1
Economie: plan en begrot. 1974 231/3
Hongarije: bez. Sindermann 230/1
Justitie: vrijlat. gevangenen 231/1; processen t. vluchtel. helpers 231/2
Mongolië: bez. Stoph en Honecker 229/3
Nederland: bez. min. Sölle, overeenk. 489/2
Partij: wijziging in partij- en reger. top i.v.m. overlijd. Ulbricht 203/1
Polen: gemeensch. Oostd.-Poolse havenorgan. 230/1; bez. Sindermann 230/1
Portugal: dipl. betr. aangek. 68712
Regering: nwe min. v. landbouw 203/1; wijzig. in partij- en reger. top i.v.m. overl. Ulbricht 203/1; W. Stoph opvolger Ulbricht, H. Sindermann min.-pres., biogr. 203/2; wijzig. reger.-Sindermann 203/3
Sowjet-Unie: bez. Stoph 229/3
Verenigde Staten: Cooper nwe ambass. in O.-Berlijn 728/3

ECUADOR

DDR: dipl. betr. 229/2
Olie: oliesituatie 269/2
Roemenië: bez. Ceausescu 261/1

EGYPTE

Algemeen: okt. document bij referend. ggk. 447/1
Algerije: bez. Boumedienne 33/3
Amnestie: gratie v. M. Fawzi 446/1
Duitsland (Bondsrep.): bez Brandt 380/3
Israël: eerste overl. d. officieren 34/2; bestandsakk. 36/1; uitwissel. krijgsgevang. 36/3; eerste zitt. Egypt.-Isr. milit. werkgroep 66/1; ondertek. Egypt.-Isr. troepenscheid. akk. 68/1; scheid. Eg. en Isr. troepen 370/1
Japan bez Miki 412/1
Joego-Slavië: bez. Sadat 464/3
Jordanië: bez. kon. Hoessein 70711
Koeweit: bez. Sadat 33/3
Libië: Egypt. beschuld. 461/1
Midden-Oosten: rondreis Sadat 369/1
Militaire zaken: Shazli a. stafchef vervang. d. A. Ghani en andere mutaties 445/3
Oppositie: aanval op milit. academie te Cairo 448/1; ondergrondse organ. in Egypt. ontdekt, arrest. 462/1
Pers: terugkeer gebr. Amin 446/1; ontslag Heykal 446/2; gedeeltel. opheff. censuur 446/3; awr mutat. 447/1
Regering: Fahmi, min. buitenl. zaken 33/3; nw. kab. onder Sadat 447/3; M. Fawzi a. vice-pres. afgetred., min. v. bestuursontw. ingesteld, Hegazi t. prem. ben., wijzig. kab. 781/2
Saoedi-Arabië: bez. Sadat 33/3
Soedan: Eg.-Soedan. contacten en akk. 462/2
Sowjet-Unie: bez. Koeznetsow 33/3; Fahmy in Moskou 369/2; bez. Gromyko 371/1; kritiek Sadat op SU, uitwiss. boodschappen 463/1
Syrië: bez. Syr. min. v. buitenl. zaken 707/1
Verenigde Staten: bez. Fahmi 33/3; bez. Kissinger 35/3; tweede bez. Kissinger 51/2; Kissinger vier maal in Assoean v. bemidd. inz. Egypt.-Isr. troepenscheid. akk. 67/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 37013; bez. Kissinger (apr.)372/2; Nixon in Egypte, redevoer. 418/1; nucleaire hulp v. Egypte 418/3; Am. en Isr. reacties 419/2

ENGELAND

ALGEMEEN

Defensie: basis Simonstown wordt opgeheven 759/3
Emancipatie: witboek t. discrim. v. vrouw 71213
Noord-Ierland: ontw. in N.-Ierl. sedert verk. assemblee, eerste bijeenk. assemblee 181/3; verk. voorz. assemblee 182/1; akk. o. executive 182/1; Samenstell. executive 182/3; Unionisten verdeeld o. executive 182/3; uittred. 10 Union. leden, nwe groep onder de naam Ulster Unionist Assembly Party 183/1; conf. v. Sunningdale, akk. o. Raad v. geheel Ierland en status N.-Ierl. 183/1; loyalisten wijz. Sunningdale af 184/1; zelfbest. in N.-Ierl. herst. 184/1; Faulkner afgetr. a. voorz. Union. partij na conflict o. result. Sunningdale 184/1; Loyalisten verlaten assemblee 184/3; plannen reger.-Wilson inz. N.-Ierland, bez. Wilson a. N.-Ierland 71311; Cosgrave ontmoet Wilson 71313; Executieve gaat heen na actie UCW, witboek reger. belooft nwe verk. 713/3; stak. na amendement in assemblee 714/2; witboek belooft nwe verk. 715/2; reacties 716/1; vrijlat. gedetineerden 716/2; uitbreid. veiligh. troepen 716/2; overz. terror. activiteiten 716/3; veroordelingen 71712: aanslagen in Engel. 717/2; aanslag op Noordierse magistraten, gevangenisoproer 717/2

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: overz. alg. econ. situatie 129/1; parl. goedk. fase III, reacties Labour en bonden 130/1; stimuleringsmaatr. econ. afgek. 68511; toestand Britse econ. 685 12; groenboek herziening vennootschapsrecht 686/1

Arbeid: Labour valt wet industr. betr. aan, motie verworpen 118/3; conflict m mijnwerkers, weiger. overwerk 130/2; aanb. reger. verworpen 131/1; bemidd. Heath faalt 131/1; andere stakingsacties o.a. pers. v. elektrische krachtcentr. en spoorwegen 131/2; noodtoestand en driedaagse werkweek afgek. 131/2; akk. reger.-mijnwerkers 169/3; vervolg overz. mijnwerkersconflict 170/2; vakbond mijnwerkers 170/2; kritiek invoer. 3-daagse werkweek 170/3; compromisoploss. verworpen d. Loonraad, debat Lagei-h., wijzig. reger. 171/1; stipth. acties machinisten beëindigd, nwe stak. 171/2; bemidd. TUC mislukt 171/2; mijnwerkers besl. t. totale staking 172/2; nwe bemidd. pogingen misl., vervroegde verk. uitgeschreven 172/3; conflict v. Loonraad 173/2; TUC akk. m. social. contract 684/3
Begroting: najaarsbegrot. steunt bedrijfsleven 759/1
Betalingsbalans: cijfers jan. '74 156/2
Energie: olievondst Noordzee 119/1; maatr. t. beperkt benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/2
Nationalisatie: reger. Wilson publ. witboek o. nation. 662/3
Olie: grotere olievondst In Noordzee 11911
TUC: congres TUC akk. m. social. contract 684/2
Visserij: akk. m. Denemarken, België W.-Dld., Noonv. en Polen, o beperk: vlsvangst Far Oer 119/1

OVERZEESE GEBIEDEN

Afrika:
- Seychellen: nwe grondw., parl.verk., reger. voor onafh.heid 525/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Politieke partijen:
- Conservatieven: wijzig. samenstell. schaduwkab., verk. Conservat. partijleider uitgesteld 75813
- Labour: parl.lid Ch. Mayhew verlaat Labour 662/1; C. Hughes nwe voorz. labourfractie Lagerh. 758/3; Wilson herk. a. partijleider 712/3
- Liberalen: parl.lid Mayhew wordt lid v. d. partij 66211

Regering: Heath schrijft vervroegde verk. uit 129/1; prem. Heath pleegt overl. m. liberalen n.a.v. uitslag verk., liberalen wijzen samenw. af, Labourleider Wilson krijgt opdracht vorming reger. 148/1; nwe kab 157/1; volledige samenstell. nwe reger. 168/2; biogr. 168/3 e.v.; aanvull. ben. 169/2; Whitelaw ben. t. min. v. arbeid, opgevolgd d. F. Pym 18312; prem. Wilson schrijft vervroegde verk. uit 65711; rede Wilson na verk. 661/2; reger.-Wilson lijdt serie nederlagen in Lagerh. (juni-juli) 661/3; wijzig. samenstell. kab. 71211; troonrede 712/1

Verkiezingen: tussent. verk. in Berwick-upon-Tweed, Glasgow, Edinburgh North en Hove 118/2; vervroegde verk. gewonnen d. Labour 145 e.v.; uitslag, verschuiv.. rol liberalen en splintergroepen, Heath zoekt steun bij liberalen 146/2 e.v.; campagne 148/3; verk. manifesten Labourpartij 155/2; conserv. 155/3; liberalen 156/1; kiesstelsel 15612; vervroegde alg. verk., meerderh. v. Labour 65711 e.v.; verk. manifesten Conservat. 65811; Labour 65812; Liberalen 65813; Schotse nation. 659/1; verk. campagne 659/3; opiniepeilingen 661/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Cyprus: Cyprus verlangt betal. v. Britse bases 466/3; prem. Wilson overl. m. Makarios en wrem. Ecevit 47113; deeln. a. Geneefse conf. o. Cyprus 747/1
Duitsland (Bondsrep.): Brandt bij Heath 379/2
Ierland: conf. v. Sunningdale, verklar. reger. 183/1
Japan: bez. Tanaka 189/2
Nigeria: bez. Gowon 144/2
Oman: bez. sultan Qaboos 285/1
Pakistan: bez. Shoetto 336/2
Perzië: olieakk. 431/1
Portugal: Soares ontv. d. prem. Wilson en min. Callaghan 317/1
Rhodesië: reacties op Pearce-rapp. 545/2; bez. Sir. D. Greenhill a. Rhodesië 547/1
Saoedi-Arabië: Britse missies 431/2
Sovjet-Unie: min. Douelas-Home n. SU 119/2; gemeensch. comïnun. 119/3
Turkije: bez. Ecevit 471/3
Verenigde Staten: bez. Sisco 471/3
Zaïre: bez. Moboetoe 110/3

EQUATORIAAL GUINEE

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3

ETHIOPIE

Algemeen macht de facto in handen v. d strijdkrachten, ondergraving keizerlijk gezag, afzett. keizer. arrest.. verklar. en maatr. milit. bewind, overz. gebeurtenissen sept.-nov. 1974, terechtstell. 60 oud-functionarissen op 23 nov. 1974 785 e.v.
Economie: verhog. lonen 449/2
Grondwet: constltut. raad ben. 450/1; indiening ontw. nw-e grondwet 787/2
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Landbouw: hervorm. aangek. 450/2
Militaire zaken: muiterij strijdkrachten 161 e.v.; verdere actie strijdkrachten nwe stafchef, leger verricht arrest. 449 e.v.; meningsverschillen in comité v. d. strijdkrachten 785 e.v.; nwe stafchef 786/1
Oppositie: stak. en onlusten, muiterij strijdkrachten, nwe reger., toezegg. keizer, achtergronden. alg. stak. 161 e.v.: demon. en Stak., nwe onrust in het leger en bij de politie 449/2; studentendemon. 785/1/2; houd. vakbonden 785/2
Regering: kab. v. prem. A. Habte Wold afgetr. 161/3; Makonnen prem. 162/1; 12 mm. 162/2; min. v. PTT ontslagen en gearrest., aftred. min. v. buitenl. zaken 450/3; overl. Comité v. d. strijdkrachten m. keizer 786/1; manifest comité strijdkrachten 786/1: aftreden Makonnen, Imru nwe prem., mutaties kab 786/3; afzettt. keizer Haile Selassie, kroonprins Asfa Wossen voorgesteld a. koning 788/3; lt.-gen A. Andom hoofd voorl. milit reger. 789/1; verklar. en maatr.; milit. bewind 789/3; Andam afgezet en doodgeschoten 785/3; brigade-gen. T. Benti nwe voorz. milit. raad 785/3
Troon: prins Zera Yacob Asfa Wossen troonopvolger 450/2; toenemende openb. kritiek op keizer 787/3; naasting keizerlijk bezit 788/1; afzett. keizer Haile Selassie, kroonprins Asfa Wossen voorgesteld a. koning 788/3
Verkiezingen: vijfde alg. verk. 96/1

EUROPA (OOST)

Algemeen: ideol. conf. 185/1; vriendschapsverdragen tussen partijen 185/3; rede Katoesjew 186/1; comment., Wereldconf. v. commun. part. 186/2; conventie milieubeheer Oostzee 229/1
COMECON: contacten m. EG 187/1; persconf. Fadejew n.a.v. 25 jaar Comecon, nog geen voorst. EG 187/2
Economie: akk. Adria-aardoliepijpleid. d. Joego-Slavië, Hongarije en Tsjechoslowakije 186/3
Milieu: conventie behoud visbestand Oostzee 186/3

EUROPA (WEST)

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Monetaire kwestie: Franse franc zweeft en verlaat ,,slang" 326/3; vijf EG-landen handh. gemeensch. zweven 327/1; Spaanse peseta zweeft eveneens 327/2; heffingen Franse landb. export 327/2

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

RAAD VAN EUROPA

België: Voer-dossier geklasseerd 340/1

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EG)

Algemeen: Eur. diner in Parijs 693/1
Begroting: EG-begrot. 1975 69511
COMECON: contacten m. EG 187/1
Cuba: reger. verz. regelmatig contact 283/3
Energie: gemeensch. energiebel. mislukt d Brits veto 9/2: EG t. Frans verzet akk. m. Am. initiatief conf. olieconsum. landen, EG-mandaat 389/2; min.raad neemt resolutie aan o. nemeensch. energiebeleid 694/1
Engeland: vergad. in Luxemburg, Callaghan maakt voorw. heronderh. bekend 600/2; reacties op rede Callaghan 601/2; Callaghan verzacht eisen (min. raaclbijeenk. v. 4 juni in Luxemburg) 601/3
Europa (O.): besprek. uitwerk. handelspol. bespoedigen 69313
Europees Parlement: begr. bevoegdh. Eur. Parl. uitgebreid 598/1; reactie voorz. Eur. Parl. 599/1
Griekenland: min. raad besl. t. ontdooiing v. associatieverdrag 69412
Italië: importbeperk. afgek., aanbev. Eur. Cie, akk. min.raad, deval. groene lire 788/2
Landbouw: heffingen i.v.m. zweven Franse franc 327/1; min. raad besluit t. tussent. verhog. landbouwprijzen 689/1 e.v.; akk. landb.prijzen in mrt. 690/1; COPA kritiseert nwe landb.prijzen en eist maatr. vleesprod. 690/1; overl. landb. min. o. rundvleesmarkt. invoerverbod uit ,,derde" landen afgekond. 691/1; voorst. comm. Lardinois 691/2; Duits veto t. besl. v. 20 sept. 69211; overl. Schmidt en Giscard d'Estaing, nwe bijeenk. min. raad 69212
Latijns-Amerika: besprek. m. LA-landen in Punta del Este 283/2
Midden-Oosten: min. besl. t. Euro-Arab. dialoog, bijeenk. in Brussel, Luxemburg en Gymnich 599/2; dialoog opnieuw ter sprake (bijeenk. v. min. v. buitenl. zaken in Bonn 10 juni) 602/1; onderh. Genscher-Kissinger 602/2; Arab. delegatie in Parijs 602/3
Ministerraad: min.raad besl. t. vereenvoud. procedure 604/1
Ontwikkelingslanden: akk. EG m. ontw.-landen 603/1; toelicht. staatssecr. Brinkhorst op persconf. Den Haag 603/3; min. raad besl. t. hulp a. ontw.landen 694/3
Portugal: min. raad besl. t. contact 694/3
Topconferentie: bijeenk. 9 reger. leiders in Kopenhagen 5 e.v.; verklar. cie 6/2; perscomm. topconf. 6/2: verklar. inz. samenw. energieprobl. 7/2; verklar. inz. Eur. identiteit 7/3; Arab. presentie 8/3 topconf. in Parijs (9-10 dec. '74) 801 e.v.; reacties 801/3; slotcommun. 802/3
Verenigde Staten: rede Kissinger o. ,,jaar v. Europa" 121/1; overl. EG-VS o. Officiële goudprijs 327/3; Kissinger overl. m. voorz. Eur. min.raad Genscher in Salzburg 418/1

FIDJI

DDR: dipl. betr. 229/3

FILIPPIJNEN

Australië: bez. Whitlam 70312
Cambodja: bez. Long Boret 819/2
DDR: dipl. betr. 22913
Japan: bez. Tanaka 192/2

FINLAND

Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/1
Hongarije: bez. Kadar 233/3
Nederland: bez. koninkl. paar 606/3

FRANKRIJK

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: maatr. t. beperk, gevolg inflatie 330/3; prot. winkeliers 330/3; monet. maatr. 330/3; prot. t. inflatie d. vakbonden en opp. 331/1; ééndagsstak. 331/1; maatr. t. bescherm. v. d. franc 331/2; uitgifte lening 331/2; teruglopen goudreserves 331/2
Energie maatreg v bespar energie afgek. 248/1; maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. 74 423/2
Munt: franc zweeft 326/2
Olie: contacten en akk. m. olieprod. landen 412/3 e.v.
Pers: afluisterschandaal bij Le Canard Enchaîné 33211

POLITIEK (Binnenlandse)

Algemeen: separatistische beweg. opger. in Baskenland. Bretagne en Corsica. bomaanslag d. Bretonse beweg. 331/3;
President; pres. Pompidou overl., evaluatie staatsman Pompidou 225 e.v.; levensbeschr. 226/1; V. Giscard d'Estaing na twee ronden t. pres. gek. 321/1 e.v.; biogr. Giscard 346/1
Regering: Messmer vormt nwe reger. 227 /3; J. Chirac t. prem. ben., biogr. 346/2
Verkiezingen: kand. v. pres. verk., Chaban-Delmas kand. v. Gaull., Mitterrand kand. v. gemeensch. links, Giscard d'Estaing kand. v. onafh. republ., andere gaull. kand. trekken zich terug, overz. andere kand. 322/1 e.v.; campagne, opiniepeilingen, verk. beloften 323/2; verk. progr. Chaban Delmas 323/3; Giscard d'Estaing 323/3; Mitterrand 324/1; uitslag eerste ronde 324/2; tweede ronde pres. verk., strijd t. Giscard en Mitterrand. diverse pol. groeperingen spreken zich uit, onenigh. binnen gaull. beweg. 344/2; result. tweede ronde 345/3; reacties in binnen- en buitenl. 345/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Aboe Dhabi: Franse wapenleverant. 414/2
Afrika: Afr.-Franse topconf. 236/1
België: Belg. Kamerlid uitgewezen 89/1; bez. Tindemans 441/3
Duitsland (Bondsrep.): Westduits-Frans overl., Brandt bij Pompidou 378/2; Schmidt bij Giscard d'Estaing 379/1
Engeland: visserij-akk. 119/2
Gabon: nw samenw. akk. 124/1
Irak: bez. Jobert 413/2
Italië: off. statiebez. Leone 409/3
Japan: bez. Tanaka 189/2
Kameroen: nw samenw. akk. 237/1
Koeweit: bez. Jobert, Fr. wapenleverant. 413/2
Kongo: nw samenw. akk. 140/3
Nederland: bez. Sauvagnargues 490/2; contacten inz. gijzel. in Franse ambassade te Den Haag 648/1 e.v.
Noorwegen: aardgasleverant. 444/3
Oman: bez. sultan Qaboos 285/1
Pakistan: bez. Bhoetto 336/2; Franse milit. hulp 368/2
Perzië: econ. samenw. akk. 414/1
Saoedi-Arabië: Fr. wapenleverant., bez. kon. Feisal, voorl. olieakk., bez. Jobert 413/1
Senegal: nw samenw. akk., inkrimp. Fr. troepenmacht 238/2
Sowjet-Unie: bez. Pompidou 228/2
Spanje: nauwere milit. samenw. m. Frankr. 796/2
Syrië: bez. Jobert 413/3
Tsjaad: anti-Franse campagne 126/3; verdere kritiek op Frankr., misverstanden verdwenen 127/3
Tunesië: bez. Bourguiba 110/2
Verenigde Staten: Rush nwe ambass. in Parijs 72813

GABON

Frankrijk: nw samenw. akk. 124/1
Israël: dipl. betrek. verbr. 242/3
Libië: bez. Bongo, dipl. betr. 123/3
Olie: Elf-Gabon staat 10% v. h. aandelen a. Gabon. staat af 124/1
President: Bongo overgegaan t. Islam 123/3
Regering: reorg. kab. 123/3; nwe min. v. buitenl. zaken, samenstell. kab. 784/2
Sowjet-Unie: dipl. betr. aangek. 123/3
Uranium: controle op verkoop en prijsverh. aangek. 124/1

GAMBIA

Israël: dipl betr verbr 242/3
Regering: uitbreid. kab. 52811

GEESTELIJK LEVEN

België: nwe bissch. v. Namen 428/1
Hongarije: paus Paulus zet kard. Mindszenty af 23212; ben. episcopaat 233/1; reactie kardinaal Mindszenty 233/1; weerwoord Vaticaan 233/1
Nederland: brief Ned. bissch. o. abortus 752/1
Polen: bez. min. Olszowski a. paus, aansluit. overleg paus m. mgr. Dobrowski (secr. Poolse bissch. conf.) en kard. Wyszynski 249/1; Apostol. admin. in O.-Polen 249/3; kath. uitgeverij gesloten 249/3; controverse rond internering geestelijke 249/3

GHANA

Arbeid: spec. belast. v. buitenl. werkn. 124/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Justitie: vier doodvonnissen 124/3
Oppositie: vrijlat. pol. gevang., agitatie t. NRC 124/2
Regering: reorg. kab. 124/1; mutat. NRC 124/2; nwe min. 528/1

GRENADA

Algemeen: onafh.heid uitgeroepen 265/1
Oppositie: arrest. leider opp. Bishop 265/3

GRIEKENLAND

Corruptie: oud-min. veroord. wegens corruptie 486/2
Cyprus: verklar. Papadopoulos roept Grivas op t. stak., gewapende actie en ontbind. EOKA 86/2; deeln. a. Geneefse conf. o. Cyprus 747/2
Economie: econ. maatr. 74013; betal.balans 740/3
Grondwet: wijz. 361/3
Justitie: oud-min. veroord. wegens corruptie 486/2; ex-pres. Papadopoulos e.a. in staat v. beschuld. gesteld, verbann. Papadopoulos e a. na geruchten o. staatsgreep 739/2; aank. nwe verk., vorm. nwe reger. 73913
Kerk: nwe leider Grieks-Orthodoxe kerk bissch. v. Ioanna, Serafim opvolg. v. Hieronymos 362/2
Leger: nwe opperbevelh. v. d. strijdkrachten gen. I. Arbouzis 739/1; hoofd veiligh. dienst KYP ben. gen. Fetsis 739 /1; schorsing v. hoge officieren 739/2
NAVO: Griekenl. trekt zich terug uit de NAVO 74013
Nederland: bez. min. v. d. Stoel 582/2
Oppositie: arrest. na stud. opstand, o.a. oud-min. G. Mavros 359/3; vrijlat. gearrest. 361/2; kamp Jaros opnw. ingër. 361/3; arrest., prot. 362/3; verbod op popmuziek 363/1; acties t. commun., arrest. en veroord. 363/2; arrest Mavros. prot. oud-parl., Mavros in vrijh. gesteld 363/3; buitenl. reacties o.a. Cie v. buitenl. zaken Huis v. Afgev. Am. Congres, Internat. cie v. juristen, Eur. Cie, Amnesty Internat. 364/1; nwe veroord., politici eisen herst. democ. 364/3; arrest. commun. oud-studenten 364/3; vrijlat. pol. gevang. en terugk. pol. ballingen 485/2
Pers: opheff. censuur, verbod Vradiny 361 /1; sluit. kantoren Christianiki 361/1; journal. eisen herstel persvrijh. 363/1
Politieke partijen: overz. pol. groeperingen, Unie v.h. Centr., Nationale Radicale Unie, Verenigd Democ. Links 484/1 pol. partijen weer toegestaan Karamanlis richt Nwe Democratie 'op, Papandreou richt Panhell. Soc. Beweg. op 740/1
Regering: mil. coup, Papadopoulos afgezet, gen. Gyzikis nwe pres., Androutsopoulos [illegible] 360/3; biogr. gen. Gyzikis 360/3; biogr. Androutsopoulos 361/3; zuiver. in legertop 360/3; democ. beloofd 360/3; Constitut. Hof opgehev., nwe ben. in reger. 362/1; Karamanlis vormt burgerreger. na uitnodig. pres. Gyzikis 481 e.v.; min. Fetenes treedt af, kritiek opp. op buitenl. pol. 482/1; reacties na coup op Cyprus 482/2; geruchten o. omwenteling 482/2; oproep 250 officieren 482/2; overl. Gyzikis met politici en milit., terugkeer Karamanlis 48213; Karamanlis a. prem. beëdigd, eerste min. ben. 483/1; biogr. Karamanlis 483/3; eerste kab. besliss. 484/2; t.w. sluiting v. h. gevangenkamp op Jaros, alg. amnestie, teruggave Griekse staatsburgerschap a. ballingen 484/3; tv-toespraak Karamanlis, aanvull. min. ben. 484/3; buitenl. reacties 485/2; overz. zeven jaar milit. bewind 485/3; ontw. sedert juli, zuiver. en ontslag gen. Ioannides 738/2; samenstell. nwe reger. 76011
Studenten: maatr. betr. univ. 361/1
Turkije: verslechterde onderl. relatie d. geschil o. Turkse olie-exploitatie in Aegeïsche Zee 353/1
Verenigde Naties: bez. Waldheim 815/1
Verenigde Staten: bez. Sisco 493/2
Verkiezingen: partij Karamanlis krijgt meerderh. bij alg. verk. 73711 e.v.; zetelverdel. in nw. parl. 760/1

GUATEMALA

Verkiezingen: pres.verk. gewonnen door gen. Laugerud 265/3; verk. campagne 266/1

GUINEE

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Roemenië: bez. Ceausescu 264/2

GUINEE-BISSAU

Republiek: onderh. PAIGC-Portugal, akk. v. Algiers, onafh.heid d. Portugal erkend, verdere erkenn., V-raad adviseert t. VN-lidmaatsch. 650/2 e.v.

GUYANA

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Car. Gemeensch. Markt: toegetred. per 1-8-'73 267/2

HONGARIJE

Bulgarije: bez. Zjiwkow 187/3
DDR: bez. Sindermann 230/2
Duitsland (Bondsrep.): dipl. betr., bez. Scheel 380/3
Finland: bez. Kadar 233/3
Ideologie: veroord. M. Haraszti 233/2
Joego-Slavië: bez. Tito 521/1
Justitie: veroord. M. Haraszti 233/2
Kerk en staat: paus Paulus zet kard. Mindszenty af 232/3; ben. episcopaat 233/1; reactie kard. Mindszenty 23311; weerwoord Vaticaan 233/1
Partij: wijzig. in partij- en reger.top, o.a. degradatie R. Nyers en G. Aczel, achtergrond 232/2
Portugal: dipl. betr. aangek. 68712
Regering: vice-prem. P. Valyi overl., I. Huszar opvolg 232/1; min. Peter v. binnenlandse zaken afgetreden, Pu. opvolg. 232/1; nwe min. v. volksgezondh. 232/2

Roemenië: bez. prem. Maurer 264/3
Volksgezondheid: expansieve bevolk.pol. o.a. beperk. abortus 233/2

IERLAND

België: bez. pres Childers 358/1
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/2
Engeland: conf. v. Sunnmgdale, verklar. reger. 183/1
Regering: dood pres. Childers, O'Dalaigh aangewezen a. nwe pres. 795/3
Sowjet-Unie: dipl. betr. aangek. 796/2

INDIA

Afghanistan: bez. M. Naim 350/1
Australië: bez. Whitlam 703/1
Bangla Desh: Pakistan erkent Bangla Desh na bemidd. deeln. Islam. topconf. 293/2
Canada: staakt nucleaire hulo a. India 337/3

Deelstaten:
— Andhra Pradesh: afschaff. Mulki-regels. nw kab., opheff. pres. bewind 366/1
— Bihar: nwe reger. 365/3
— Goejarat: nwe reger. 365/3; pres. bewind na voedselonlusten 366/3
— Manipoer: nwe reger. 368/1
— Mysore: wordt Karnataka 368/1
— Oettar Pradesh: opheff. pres. bewind, nw. kab. 366/1; nwe reger. 368/1
— Orissa: nwe reger. 368/1
— Rajasthan: nwë prem. 366/1

Joego-Slavië: bez. Tito 507/1
Kernmacht: eerste (ondergrondse) kernproef, India's positie en capaciteit, reacties 337/1
Nepal: bez. koning Birendra 208/1
Pakistan: repatriering krijgsgevang., akk. m. Bangla Desh en India inz. 'repatriëring ,,oorlogsmisdadigers'' 318/3
President: F. A. Ahmed nwe pres. i.p.v. V. ,V. Giri, B. D. Jatti vice-pres. 781/3
Regering: wijzig. kab. 365/2; reorg. kab. 782/1
Sikkim: pressie op koning 509/1
Tsjechoslowakije: bez. Husak 279/3

Unie-territoria:
— Goa: nwe prem. 366/1
— Nagaland: nwe reger. 368/1
— Pondicherry: pres. bewind na aftred. DMK kab. 36612; nwe reger. 368/1; pres. bewind 368/1

Verkiezingen: region. verk. 367/2

INDONESIE

POLITIEK (Buitenlandse)

België: bez. vorstenpaar 724/1
Cambodja: bez. Long Boret 819/2
Japan: bez. Tanaka, anti-Jap. demon. 192/3
Nederland: bez. min. v. d. Stoel 117/1
Nieuw-Zeeland: bez. Kirk 720/1

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

Nobelprijs: Nobelprijs voor de vrede 1974 826/3; kritiek op prijsverlening a. Sato 827/2; Le Duc Tho verliest zijn deel v. d. Nobelprijs 827/3; Solzjenitsyn neemt Nobelprijs in ontvangst 827/3

CONFERENTIES

Bevolkingsproblemen: eerste intergouvernementele wereldconf. o. bevolk. vraagstukken 577/1; wereldbevolk. jaar 1974, activit. buiten de conf. 577/1 e.v.: voorber. conf., thema's v. d.' conf.' 578/1; ontw.-actieplan 578/1; conf. verloop 579/2; geamendeerd actieplan aanv. 580/1
Energie: beraad energieprobleem d. olieconsuin. landen op initiatief VS 388/3 e.v.; vergad. coörd. cie energie actiegroep 564/2
Islamitische landen: topconf., Pakistan erkent Bangla Desh 293/1; verklar. v. Lahore 294/1; 5de conf. min. v. buitenl. zaken Islam. landen 563/2; handvest Islam. ontw. bank ondertek. 564/1
Zeerecht: derde int. zeerechtconf. 593/1 e.v.: voorgeschiedenis 593/1; achtergronden 593/2; voorber. agenda 594/1; probleem v. d. juridisdictie o. d. kustwateren 594/3; de kwestie v. d. exploitatie v. d. natuurbronnen in en onder de zee 595/1; de kwesties v. d. instanties aan welke de exploratie en exploitatie v. d. zeebodem wordt opgedragen 595/3; besluitvorm. binnen het op te richten int. orgaan 596/1; open. conf. 596/2; procedurekwestie, regel. stemrecht 596/3; toelat Palest en Afr bevrijd beweg. 597/1; conf. eind. z. result. 597/2

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Aardgas: gegevens 1973 677/2
Energie: Kissinger o. samenw. VS-Eur.-Japan, stelt opricht. gemeensch. energie-actiegroep voor 20/3; beraad energieprobl. d. olieconsum. landen op initiatief VS 388/3; EG t. Frans verzet akk. m. conf., kring deeln. uitgebreid, EG-mandaat 389/2; verloop v. d. conf. 390/1; commun. 390/2; eerste bijeenk. coördineringsgroep 391/2; overz. maatr. ter perk. benzineverbruik nov. '73-apr. '74 in de voorn. industrielanden 422/3; rede Ford o. int. energievraagstukken 806/1; bijeenk. energiecoördin. groep, instell. int. energieagentschap 806/3; overl. m. oliemaatsch. 807/1; Noorwegen treedt uit IEA, verdragsondertek., Oostenrijk, Spanje, Zweden, Zwitserland en Turkije treden toe 807/2
Goud: Z.-Afrika beëindigt goudovereenk. m. IMF 327/2; verloop groudprijs op vrije markt 327/3; overl. EG-VS o. officiele goudprijs 327/3
Islamitische landen: handvest Islam. ontw. bank ondertek. 564/1
Olie: verloop oliecrisis, prod. beperk. en boycot, prijsverh. 396/2; overz. prijzen 2de half jaar '73. inkomsten olieprod. landen 1960-1974, 'winsten oliemaâtsch. 1972, 1973 en 1ste kwart. 1974, inkomstenstijg. v. olieverbruikende landen 1970-1974 401/2; overz. maatr. beperk. benzineverbruik nov. '73-april '74 in de voorn. industrielanden 422/3; gegevens 1973 675/2 e.v.
Zuid-Afrika: Z.-Afrika beëind. goudovereenk. m. IMF 327/2; verloop goudprijs op vrije markt 327/3; overl. EG-VS o. officiële goudprijs 327/3

ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING

Kernwapens: India's eerste (ondergrondse) kernproef 337/1; Am.-Russ. SALT-verklar. 771/3

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

BANK VOOR INTERNATIONALE BETALINGEN (BIB)

Algemeen: BIB mag SDR's houden 372/2; jaarvergad., toespraak dr. Zijlstra gevaar v. wereldrecessie lijkt voorbij 402/2

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)

Algemeen: overl. int. mon. systeem, bijeenk. comité v. twintig, gevolgen prijsverh. ruwe olie, plan Witteveen recirculatie extra ink. olieprod. landen 324/3 e.v.; Franse franc zweeft 326/2; effectieve koerswijz. sinds dec. '71 326/2; Spaanse peseta zweeft 327/2; Bank v. Int. Betalingen mag SDR's houden 327/2; Z.-Afr. beëind. goudovereenk. m. IMF 327/2; verloop goudprijs op vrije markt 327/3; overl. EG-VS o. officiële goudprijs 327/3; laatste bijeenk. comité v. twintig, richtlijnen interimperiode 402/3; bijeenk. club v tien, goud in deviezenvoorraden mag onderpand bij leningen zijn 403/2; bijëenk. ,,club v. 24'' ontw. landen 403/2; fundamentele hervorm. uitgesteld, richtlijnen interimperiode 403/3

INTERNATIONAL PEN (PEN)

Voorzitter: V.S. Pritchett nwe voorz. 822/1

NOORDATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)

Algemeen: ondertek. Atlant. verklar. d. reger. leiders, voorgesch. en tekst v. d. verkl 425/2
Comité voor verdedigingsplannen: bijeenk. 7 dec. 1973 23/1; bijeenk. 14 juni 424/2
Eurogroep: bijeenk." 6 dec. 1973 22/2; bijeenk. 13 en 14 juni 424/1
Griekenland: trekt zich terug uit de NAVO 740/3
Ministerraad: bijeenk. 10 en 11 dec. 1973 23/2; bijeenk. 18 en 19 juni 424/3
Nucleaire-planninggroep: bijeenk. 6 en 7 nov. 1973, meningsversch. i.v.m. oorlog M.O. besproken 21/3; bijeenk. 11 en 12 juni 423/3
Verenigde Staten: Bruce nwe ambass. 728/2

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)

Algemeen: min. vergad., verklar. t. eenzijd. handelsbeperk. maatr. 404/3
Inflatie: prijsstijg. in lidstaten t. mrt. 1974 325/2

ORGANIZATION OF PETROLEUM EXPORTING COUNTRIES (OPEC)

Lidstaten: stand okt. 1973 396/3; Ecuador volwaardig lid, Gabon geass. lid 398/1
Ontwikkelingsfonds: besl. 7 apr. o. instell. 400/2
Prijzen: conf. (19-20 nov. 1973), vaststell. olieprijs 397/3; conf. (22-23 dec. 1973), verdubb. prijs 398/1; conf. (7-9 jan.), bevriezing prijzen t. 1 apr. 399/1; conf. (16-17 mrt.), olieprijs t. 1 iuli onaewijz. 400/2; posted price t. 1 sept. 1974 bevroren, royalties met 2% verh. 401/1

VERENIGDE NATIES

Algemene Vergadering: 28ste Alg. Verg., L. Benites voorz., jaarverslag secr.-gen. 294/3; alg. debat, rede Kissinger 295/1; rede Gromyko 296/2; rede Koean-Hoea 296/1; agenda, resol. betreffende nwe leden 296/2; Koreaanse kwestie 296/2; vertegenw. Cambodja 297/1; Rhodesië (Zimbabwe) 297/1; Port. geb. in Afrika 297/1; antikolonialisme 297/2; afhank. geb. 'en geb. zelfbest. 297/2; aparth. 297/3; ontwap. 297/3; vermind. defensiebegr. 298/1; hulp Palest. vluchtel. 298/1; VN-universiteit 298/1; officiële talen v. d. VN 298/1; wereldvoedselconf. 298/2; nwe verdel. contributies 298/2; Hoge Commissaris vluchtel. 298/2; geloofsbrieven Portugal en Z.-Afrika 298/2; lidmaatsch. ECOSOC 298/2; lidmaatsch. V-raad 298/2; begrot. 298/2; spec. bijeenk. o. grondstoffen 391/3; tekst verklar. inz. de vestiging v. e. nwe int. econ. orde 392/2; punten uit actieprogr. betr. de vestig. v. e. nwe int. orde 393/3; Waldheim–roept op tot steun, spec. progr. ontw. landen, R. Prebisch beheerder swec. fonds 422/3; Port. min. v. buitenl. zaken in Alg. Verg. 68611; rede vice-prem. Teng Hsiao-ping o. grondstoffen 767/3 e v , begin 29ste AV, jaarverslag secr.-gen. 790/1; rede pres. Ford 790/2; alg. debatten 790/3; rede Kissinger 791/1; rede Gromyko 791/1; rede Koeang-hoea 79111; kwestie-Palestina op agenda AV geplaatst, PLO uitgenodigd vertegenw. te zenden, rede Arafat in AV, waarn. status PLO 791/2; resol. 792/1; kwestie vertegenw. Cambodja uitgesteld t. 1975 817/2
Cyprus: zie rubr. Cyprus
Griekenland: bez. Waldheim 815/1
Internationaal Gerechtshof: zaak Pakistan versus India geschrapt 320/3
Namibië: uitbreid. raad v. Namibië, wijzig. groep V-raad, rapp. Waldheim, V-raad staakt dialoog m. Z.-Afrika, erkenn. SWAP d. Alg. Verg., McBride VN-commissaris 619/3
Nederland: bez. Waldheim 489/3
Portugal: bez. Waldheim 68611

Secretaris-generaal: jaarverslag 790/1
Turkije: bez. Waldheim 815/1
Veiligheidsraad: instell. VN-vredesmacht v. M.O. 29/2; UNFICYP.-milit. naar Egypte, richtlijnen UNEF, Rusc.-Am. waarn. v. UNTSO 31/2; nwe leden 298/2
Zuid-Afrika: contacten Waldheim. ondern. Waldheim-Muller, V-raad staakt dialoog 620/1 e.v.

IRAK

Australië: dipl. betr. 703/1
Frankrijk: bez. Jobert 413/3
Grondwet: wijzig. vaststell. positie min.-raad, versterk. pres. macht 213/2
Italië: samenw. akk. 414/3
Japan: bez. Nakasone, akk. o. Jap. lening v. Iraakse olie 412/2
Joego-Slavië: akk. o. econ., wetensch. en tech. samenw. 521/3
Jordanië: bez. Baki 33/1
Koerden: gespannen relatie niet centr. reger , ontw. jan. 1972-juni 1973 209 e.v.; onderhand. m. Bagdad hervat 213/3; botsing m. commun., akk. 214/2; Iraaks autonomiestat. d. Koerden verworpen 215/1; hervatt strijd, Koerd. volksverhuizing, maatr. Iraakse reger., uitvoer. autonomiedecreet, verloop–v. 'd. strijd, verliescijfers, vluchtelinpenarobl. 753 e.v.: terechtstell. 757/3
Koeweit: grensgeschil onopgelost 272/2; Irak maakt aansprak. op Bubivan en Warba en ontruimt Al-Samita, twee gespreksrondes 272/2
Libië: bez. Kadhafi 34/1
Militaire zaken: uitrust. strijdkrachten 753/1
Oppositie: staatsgreep kol. Kazzar mislukt, achtergronden putsch 212/1; arrest. en doodvonnissen 213/1
Partijen: reorg. Baath 213/2; nation. actiepact t. Baath en commun. 213/3; overeenk. KDP-CPI 214/3
Perzië: herst. dipl. betr., grensincidenten 214/3; grensincidenten 757/1; opvang Koerdische vluchtel. 757/2
Regering: Koerd. min. vervangen 755/2; reorg. kab. 782/2
Roemenië: bez. Ceausescu 264/1
Sowjet–Unie: bez. Baki 33/1; bez. Gretsjko en Sjtsjelokow 754/2
Syrië: bez. Assad 33/3

ISRAËL

Bezette gebieden: voortd. discussie binnen Ver. Arb. Partii o. toekomst bezette gebieden, plan v. 40 nwe nederzett. 241 e.v.
Botswana: dipl. betr. verbr. 242/3
Cuba: dipl. betr. verbr. 242/3
Centr. Afr. Rep.: dipl. betr. verbr. 242/3
Dahomey: dipl. betr. verbr. 242/3
Egypte: eerste overl. d. officieren 34/2; bestandsakk. 36/1; uitwissel. krijgsgevang. 36/3; eerste zitt. Egypt.-Isr. milit. werkgroep 66/1; ondertek. Egypt.-Isr. troepenscheid. akk. 68/1; Knesset keurt troepenscheid. akk. goed 244/1; scheid. Isr.-Eg. troepen 370/1
Equatoriaal Guinee: dipl. betr. verbr. 242/3
Ethiopië: dipl. betr. verbr. 242/3
Gabon: dipl. betr. verbr. 242/3
Gambia: dipl. betr. verbr. 242/3
Ghana: dipl. betr. verbr. 242/3
Guinee: dipl. betr. verbr. 242/3
Guyana: dipl. betr. verbr. 242/3
Histadroeth: verk. 242/1
Ivoorkust: dipl. betr. verbr. 242/3
Kameroen: dipl. betr. verbr. 242/3
Kenia: dipl. betr. verbr. 242/3
Liberia: dipl. betr. verbr. 242/3
Malagasi: dipl. betr. verbr. 242/3
Militaire zaken: instell. cie Agranat v. onderz. beoord.fouten vóór en tijdens 4de Isr.-Arab. oorlog 242/2; aftred. plv. stafchef 246/1; interim-rapp. cie-Agranat, kritiek op gen., niet op reger. 246/1; aftred. stafchef Elazar e.a. 246/3; Gur nwe stafchef, verdere mut. milit. top 428/2
Opper-Volta: dipl. betr. verbr. 242/3
Nigeria: dipl. betr. verbr. 242/3
Parlement: vertrek mevr. Meir 431/1
Politieke partijen:
— Likoed: optred. gen. Sharon, vorm. a. alternatief blok d. Cheroet, liberalen, Vrije Centr. en Staatspartij 241/3
— NRP: eist wetswijziging v. bepal. ,,wie is jood", na uitspraak rabbinale raad uit coalitie, herz. besl. i.v.m. ernst v. d. toestand, deeln. a. kab. ggk., aftred. min. Hazani 244/3 e.v.
— Ver. Arbeiderspartg: positie Dayan v. d. oorlog, Galili-document, verk. progr. 241/1 e.v.; nw. verk. progr., vertrouwen v, prem. Meir 243/2; positie Dayan, opvolg. mevr. Meir, Rabin verslaat Peres 428/2
Regering: aftr. min. Shapiro i.v.m. handh. Dayan 242/2; form. d. mevr. Meir, kwestie ,,wie is jood" doet NRP tijdel. coalitie verlaten, anti-Dayanactie kap. Ashkenazi, Dayan wenst geen zetel-in nw. kab. 244/3; nw. kab. Meir met Dayan 245/2; aftred. min. Hazani 246/1; aftred. prem. Meir 246/3; toenem. kritiek op Dayan 428/2; opvolg. mevr. Meir, Rabin inform., coalitie z. NRP maar met Burgerrechtenlijsten. samenstell. kab.-Rabin z. Dayan, vertrouwen parl. 428/3
Roemenië: bez. Eban 34/1
Rwanda: dipl. betr. verbr. 242/3
Senegal: dipl. betr. verbr. 242/3
Sierra Leone: dipl. betr. verbr. 242/3
Syrië: Isr.-Syr. troepenscheid. akk. gesloten en ondertek., eerste uitvoer. maatr., uitwiss. krijgsgevangenen 373/3
Tanzania: dipl. betr. verbr. 242/3
Togo: dipl. betr. verbr. 242/3
Verenigde Staten: bez. mevr. Meir 33/3; bez. Sisco 35/3; goedk. Huis v. Afgevaard. milit. steun 48/1; bez. Dayan 51/1; bez. Dayan 66/3; Kissinger driemaal in Isr. voor bemidd. inz. Egypt.-Isr. troepenscheid. akk. 67/2; Kissinger brengt verslag uit v. bez. a. Syrië 69/3; bez. Kissinger 370/3; bez. Eban 371/2; bez. Dayan 371/3; bez. Kissinger (mei) 372/2; bez. pres. Nixon 420/3; econ. hulp v. Isr., gemeenschap. commun. 421/1; persconf. Kissinger 421/3
verkiezingen: Histadroeth 242/1; parl., winst v. Likoed, Arbeiderspartij blijft de grootste 243/3
Zaïre: dipl. betr. verbr. 242/3
Zambia: dipl. betr. verbr. 242/3

ITALIE

ALGEMEEN

Echtscheiding: reger. legt datum referend. vast 386/2; referend. o. echtscheid. wet, overwinn. voorstanders handh. wet 407/2 e.v.; pol. stijd 408/1; uitspraak bissch. 408/2; reacties uitslag referend. 408/2
Ontvoering: officier v. justitie Sossi ontvoerd 410/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: min. La Malfa vraagt stand by krediet aan, soc. verwerpen bezuinigingsmaatr. 386/1; econ situatie verslecht. (apr., mei) 387/2; verhog. belast., beperk. krediettoename, beperk. invoer 388/1
Betalingsbalans: recordtekort in mrt. 388/2
Disconto: verhog. van 6,5% tot 9% (18-3) 388/1
Energie: maatr. i.v.m. energiecrisis, ontevredenh. vakbonden 387/3; verkoop Shell-Italië a. ENI 408/3; akk. m. olieprod.landen 414/3; maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-april '74 423/2
Invoer: invoerbeperk. afgek., reactie EG 388/1
Olie: akk. m. olieprod. landen 414/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Politieke partijen:
— Algemeen: parl. besl. t. finan. pol. part. na ontdekk. olieschandaal 409/1; ,,Ordine nuove" verboden 410/1
— DC: Fanfani wijst aanb. hist. compromis af 386/2
— PCI: aanbod t. hist. compromis met DC, afwijz. d. Fanfani 386/2
Regering: Ve kab. Rumor biedt ontslag aan, pres. Leone weigert ontslag 385/1 e.v.; crisis in IVe kab. Rumor na onenigh. o. econ. maatr. 386/1; Rumor t. form. ben., consult., vorm nwe reger., reger. progr., vertrouwensvotum 386/3; samenstell. 15 mrt gevormde kab. 387/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Bulgarije: samenw. akk. ondertek. 409/3
Frankrijk: off. statiebez. Leone 409/3
Irak: samenw. akk. 414/3
Libië: bez. Jalloud, olieakk. 415/1
Joego-Slavië: kwestie-Triëst, voorgesch., notawissel. 522/1
Perzië: samenw. akk. 431/1
Polen: bez. Gierek, bez. a. paus 249/1; verdrag t. econ., industr. en wetensch. samenw. ondertek. 409/3
Saoedi-Arabië: bez. Moro, olieakk. 415/1
Syrië: samenw. akk. 414/3

IVOORKUST

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Militaire zaken: nwe stafchef 528/1
Nederland: staatsbez. kon. Juliana 163/3
Regering: wijzig. 528/1
Senegal: prem. Diouf in Ivoorkust i.v.m. Air Afrique, pres. Houphouet-Boigny in Senegal 238/2

JAMAICA

Car. Gemeensch. Markt: toegetred. per 1-8-'73 267/1

JAPAN

Australië: bez. Whitlam 70313
Azié: bez. Tanaka 191/3
Bangla Desh: bez. Moejiboer Rahman 365/2
China (Volksrep.): bez. Ohira, eerste reger. akk. inz. bilaterale handel, stopzett. memorand.-handel, cijfers 1950-1973 191/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. Tanaka 189/2
Egypte: bez. Miki 412/1
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbruik nov. '73-apr. '74 423/3
Engeland: bëz. Tanaka 189/2
Filippijnen: bez. Tanaka 192/2
Frankrijk: bez. Tanaka 189/2
Indonesië: bez. Tanaka, anti-Japanse demon. 192/3
Irak: bez. Nakasone, akk. o. Jap. lening v. Iraakse olie 41212
Korea (Z.): wrijving o. ontvoer. Kim Dae Jung, bez. prem. Kim Tsjong Pil 531/2
Maleisie: bez. Tanaka 192/3
Midden-Oosten: reis Nakasone 412/2
Olie: dipl. en commerciële initiatieven om olie-aanvoer te regelen 411/3; contracten 412/3; maatr. t. benzineverbruik 423/3
Partijen:
— Liberaal-democrat. partij: mutat. in leiding 208/3
Perzië: bez. Nakasone 412/2
Regering: reorg. kab. 208/2
Saoedi-Arabië: bez. Miki 412/1; bez. Yamani, voorl. akk. inz. econ. en techn. samenw. 412/3
Singapore: bez. Tanaka 192/3
Sowjet–Unie: briefwisseling Tanaka-Brezjnew, Ohira in Moskou, protocol inz. exploitatie cont. plat, olie-akk., Tanaka in Moskou 190/1
Thailand: bez. Tanaka, anti-Jap. demon. 192/2
Verenigde Staten: bez. Kissinger 47/3; bez. Tanaka 189/1; bez. pres. Ford, gemeensch. verklar. 770/1

JEMEN (N.)

Jemen (Z.): verslecht. relatie, voortzett. besprek. 271/2
Grondwet: opschorting constitutie. vlp. grondwet afgek. 734/3

Militaire zaken: nw. opperbevel strijdkrachten 735/2
Noman, M., vermoord 735/3
Oppositie: terechtstell. saboteurs 270/3
Pres. raad: sjeik Othman vermoord; A. M. Noman lid pres. raad 271/1
Regering: samenstell. kab.-Al-Hijri 270/2; ontslag Al-Hijri, nw. kab. o.l.v. H. Makki 271/3; milit. staatsgreep o.l.v. kol. I. M al-Hamdi, voorgesch. en achtergronden 733/2; maatr. commandoraad 734/2; kab. o.l.v. al-Aini 734/3; samenstell. commandoraad 735/2
Saoedi-Arabië: bez. Jemen. delegatie T35 /3

JEMEN (Z.)

Jemen (N.): verslecht. relatie, voortzett besprek, 271/2

JOEGO-SLAVIË

Algerije: bez. Boumedienne 33/1
Bangla Desh: bez. Moejiboer Rahman en Tito 36512; bez. Tito 507/1
Buitenland (alg.): wet reparatie buitenl. oorlogsschepen 525/1
Bulgarije: bez. Minic, kwestie Macedonië 506/2
Cyprus: dipl. initiatief 814/3
Duitsland (Bondsrep.): bez. Tito 521/2
Egypte: bez. Sadat 464/3
Grondwet: nwe grondw. 524/1; commeilt. 524/2
Hongarije: bez. Tito 521/1
India: bez. Tito 507/1
Irak: akk. o. econ., wetensch. en techn. samenw. 521/3
Italië: kwestie Triëst, voorgesch., nota wissel. 522/1
Justitie: strafverzwar. oud-min. v. binnenl. zaken en filmreg. 523/3
Libië: bez. Kadhafi 143/2; bez. Bijedic 521/1
Nepal: bez. Tito 507/1
Oppositie: stalinisten veroord. 609/1; eerdere geruchten, redevoer. Tito 609/2
Parlement: parl.verk., nw staatspres., nwe reger. 524/3
Partij: voortzett. zuiver., partijuitsluit. 523/2; tiende partijcongres, open. toesyraak Tito 553/2; resol. 553/3; verk. best. organen, Tito voorz. v.' h. leven 554/1; stalinisten veroord. 609/1; eerdere geruchten, redevoer. Tito 609/2; contacten Joego-Slavië-SU 609/3; bez. Kardelj a. SU 609/3; bez. Nowikow a. Joego-Slavië 610/1; bez. vice-min. Koelikow a. Joego-Slavië 610/1; berichten o. troepenbeweg. 610/2; Oosteur. dipl. uitgewezen 610/2
Portugal: dipl. betr. aangek. 687/2
Regering: parl. verk., nw. staatspres., nwe reger. 524/3
Roemenië: bez. Tito 522/1
Sowjet-Unie: bez. Kosygin 138/1; toespraken Kosygin en Bijedic 138/2; Sowjetkrediet v. Joego-Slavië 138/3; bez. Tito 506/2; stalinisten in Joego-Slavië veroord. 609/1; eerdere geruchten, rede-"oer. Tito 609/2; contacten Joego-Slavië-SU 609/3; bez. Kardelj a. SU 609/3; bez. Nowikow a. Joego-Slavië 610/1; bez. vice-min. Koelikow a. Joego-Slavië 610/1; berichten o. troepenbeweg. 610/2; Oosteur. dipl. uitgewezen 610/2
Spanje: Spanje levert Kroat. terror. niet uit 524/1
Staatsveiligheid: nwe wet 525/1
Syrië: bez. Tito 507/1
Terrorisme: Spanje levert Kroat. terror. niet uit 524/1
Tsjechoslowakije: bez. Husak 279/1
Verkiezingen: parl.verk., nw. staatspres., nwe reger. 524/3

JORDANIE

Cambodja: bez. Long Boret 819/3
DDR: dipl. betr. 229/3
Egypte: bez. kon. Hoessein 707/1
Irak: bez. Baki 33/1
Parlement: ontbonden 784/3
Regering: wijzig. kab. Z. Rifai 288/3; nw. kab. met minder Palestijnen 784/3
Verenigde Staten: bez. Kissinger 35/3; tweede bez. Kissinger 51/2; derde bez. Kissinger 69/2; bez. Kissinger (febr.: mrt.) 370/3; bez. Hoessein 371/2; bez. pres. Nixon, hulp toegezegd 422/1

KAMEROEN

DDR: dipl. betr. 229/3
Frankrijk: nw samenw.akk. 237/1
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Regering: nwe min. 237/2; nwe min. 528/2

KENIA

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Regering: reorg. kab. 782/3
Taal: Swahili officiële taal 778/2
Verkiezingen: 70 v. d. 158 parl. leden herk. 782/3

KOEWEIT

Algerije: bez. Boumedienne 34/1
Australië: dipl. betr. 703/1
Egypte: bez. Sadat 33/3
Frankrijk: bez. Jobert, Fr. wapenleverant. 413/2
Irak: grensgeschil onopgelost 272/2; Irak maakt aanspraken op Bubiyan en Warba en ontruimt Al-Samita, tweede gespreksrondes 272/2
Syrië: bez. Assad 33/3

KONGO

Frankrijk: nw samenw. akk. 140/3
Olie: overn. oliedistributie 140/3

KOREA (N.)

Australië: dipl. betr. 703/1
Bulgarije: bez. Zjiwkow 187/3
Noord-Zuid dialoog: bijeenk. coörd. cie., Rode Kruisonderh., pres. voorstellen 530/1; N.-Korea verwerpt Li Hoe Rak als onderh. 532/2
Roemenië: bez. Roem, delegatie 261/3

KOREA (Z.)

Japan: wrijving o. ontvoer. Kim Dae Jung bez. prem. Kim Tsjong Pil 531/3
Militaire zaken: rivaliteit leger-geheime dienst, affaire Yoen 529/3
Noord-Zuid dialoog: bijeenk. coörd. cie, Rode Kruisonderh., pres. voorstellen 530/1; N.-Korea verwerpt Li Hoc Rak a. onderh. 53212
Oppositie: ontvoer. Kim Dae Jung uit Tokio 531/2; Japanse reacties. vrijlat. 531/3; opstand. actie v. mariniers gemeld, studentendemon., arrest. 532/3; actie t. herinvoer. oude grondw., wres. decreten v. 8 jan. en 3 apr., arrest. en processen 533/2
President: aanslag op pres. Park 529/1
Regering: aftred. kab., nwe reger. onder prem. Kim Tsjong Pil 533/1
Verenigde Staten: bez. Kissinger 48/1; bez. pres. Ford, gemeensch. commun. 771/1
Verkiezingen: parl. verk. o. nwe kieswet 529/2

KUNST

ALGEMEEN

Prijzen:
— Carl von Ossietzky medaille 1974: 822/1
— Nehroeprijs 1974: 822/1
— Vredesprijs v. d. Duitse boekhandel 1974: 822/1
— Watelerprijs 1974: 822/1

BEELDENDE KUNST

Prijzen:
— David Röellprijs 1974: 822/1
— Hendrik Chabotprijs 1974: 822/1
— Prix de Rome 1973 vrije schilderkunst: 822/1
— Titia Buning Bronnerprijs 1974: 822/1

JOURNALISTIEK

Prijzen:
— Persprijzen 1972 van de Vlaamse journal club. 822/1
— Pulitzerprijs nationale verslaggeving 1974: 822/1
— Pulitzerprijs reportage in dienst van het publiek 1974: 822/2
— Pulitzerprijs internationale verslaggeving 1974 822/2
— World Press Photo 1974: 822/2
— Zilveren Camera 1974: 822/2

LETTERKUNDE

Prijzen:
— Anna Blamanprijs 1974: 822/2
— Ark van het vrije woordprijs 1974: 822 /3
— Bookerprijs 1974: 822/3
— Bijzondere prijs van de Jan Campert-stichting 1974: 822/3
— Constantijn Huygensprijs 1974: 822/3
— Gouden griffels 1974: 822/3
— Grote internationale poëzieprijs 1974: 822/3
— Jan Campertprijs 1974: 822/3
— Lucy B. en C W van der Hoogtprijs 1974 822/3
— Multatuliprijs 1974. 822/3
— Nobelprijs voor letterkunde 1974: 82213
— P. C Hooftprijs 1974: 823/3
— Poëzieprijs van de stad Amsterdam 1973: 823/3
— Prix Femina 1974: 823/3
— Prix Goncourt 1974: 823/3
— Prix Interallié 1974 823/3
— Prix Médicis 1974: 823/3
— Prix Médicis Étranger 1974: 823/3
— Prix Kenaurdot 1974: 823/3
— Pulitzerprijs biografie 1974: 823/3
— Pulitzerprijs poëzie 1974: 823/3
— Staatsprijs der Nederlandse letteren 1974: 823/3
— Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur 1973: 823/3
— Staatsprijs voor kritiek (België) 1974: 823/3
— Vijverbergprijs 1974: 823/3

MUZIEK

Prijzen:
— Eerste prijs van het internationale rostrum of composers 1974: 823/3
— Beethovenprijs van de stad Bonn 1974: 824/1
— Johan Wagenaarprijs 1974: 824/1
— Kees van Baarenprijs 1974: 824/1
— Louis Davidsprijs 1973: 824/1
— Matthijs Vermeulenprijs 1973: 824/1
— Norbert Loeserprijs 1974: 824/1
— Sem Dresdenprijs 1974: 824/1
— Uitvoeringsprijzen Wagenaarstichting 1974: 824/1
— Willem Pijperprijs 1974: 824/1

THEATER, FILM EN TV

Prijzen:
— Arlecchino 1974: 824/1
— Colombina 1974: 824/1
— Edmond Hustinxprijs 1974: 824/1
— Erasmusprijs 1974: 824/1
— Filmfestival Cannes 1974: 824/3
— Filmfestival W.-Berlijn 1974: 824/3
— Gouden Roos 1974: 824/3
— Louis Dellucprijs 1974: 824/3
— Louis d'Or 1974: 824/1
— Niukow schijven 1974: 824/3
— Oscars 1974: 825/1
— Prijs van de Nederlandse Theatercritici 1974: 825/1
— Prijzen van het Nederlandse Theaterpubliek 1974: 825/1
— Staatsprijs voor toneel (België) 1974: 825/1
— Theo d'Or 1974. 824/1

LAOS

Australië: bez. Whitlam 703/2
Buitenlandse militairen: vertrek. Am. en Thailandse troepen, onderh. o. vertrek Noordvietn. 511/1
Regering: vorm. vlp. reger. v. nation. eenh. en nation. pol. consultatieve raad, pol. progr., rol Soevanna Phoema 509/3 e.v.
Vietnam (N.): terugk. Noordvietn. am.-bass. 511/3

LESOTHO

Noodtoestand: opgeh. 125/1
Oppositie: misl. opstand 125/1; nasleep misl. opstand 619/2
Parlement: ben. interim-parl. 125/1
Regering: wijzig. kab. 528/2
Zuid-Afrika: gesprek chief Jonathan m. prem. Vorster 619/2

LIBANON

Cambodja: bez. Long Boret, dipl. betr. 819/3
Roemenië: bez. Ceausescu 263/2
Verenigde Staten: bez. Kissinger 51/2

LIBERIA

DDR: dipl. betr. 229/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Nederland: staatsbez. kon. Juliana 163/3
Roemenië: bez. Ceausescu 264/1

LIBIË

Algemeen: cult. revol., Kadhafi's ,,derde internat. theorie'' 141/3
DDR: dipl. betr. 229/2
Egypte: Egypt. beschuld. 461/1
Frankrijk: bez. Jalloud, samenw. akk. 414/1
Gabon: bez. Bongo, dipl. betr. 123/3
Irak: bez. Kadhafi 34/1
Italië: bez. Jalloud, olieakk. 415/1
Joego-Slavië: bez. Kadhafi 143/2; bez. prem. Bijedic 521/1
Niger: bez. Kadhafi, defensie-akk., bez. Jahoud 257/3
Olie: participatie-akk. m. ENI, naasting 51% overige buitenl. oliebelangen, totale naasting drie Am. maatsch. 140/3
Regering: aftred. min. 142/2; pres. Kadhafi v. aantal taken ontheven, kerkte reorg. kab. 783/1
Roemenië: bez. Ceausescu 263/2
Soedan: Soedanese kritiek op Libië 462/3
Syrië: bez. Kadhafi 34/1
Tunesië: akk. v. Ojerba o. fusie Tunesië-Libië, negat. reacties Algerije en Marokko, ontslag min. Masmoudi, uitstel referend., verder beraad 108/1

LIECHTENSTEIN

DDR: dipl. betr. 229/2
Verkiezingen: Landdag 201/1

LUXEMBURG

Arbeid: eerste alg. stak. sinds 1942 succes 411/2
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/3
Regering: Werner biedt ontslag aan 410/3; Thorn nwe prem., samenstell. nwe reger., reger.progr., biogr. Thorn 411/1
Verkiezingen: algemene verkiezingen, verlies voor Chr. Soc. Partij 410/3

MADAGASCAR (MALAGASI)

DDR: dipl. betr. 229/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3

MALEISIË

Australië: bez. Whitlam 703/2
Japan: bez. Tanaka 192/3
Nieuw-Zeeland: bez. Kirk 720/1

MALI

Grondwet: nwe grondw. bij referend. ggk. 525/2
Oppositie: dood Diakite 525/2
Regering: reorg. kab. 96/3

MAROKKO

gespreken: contacten o. toekomst Spaanse Sahara 626/1 e.v.
Mauretanië: contacten o. toekomst Spaanse Sahara 626/1 e.v.
Regering: reorg. kab. 528/2
Roemenië: bez. Ceausescu 261/2
Verenigde Staten: bez. Kissinger 35/3

MAURETANIË

Marokko: contacten o. toekomst Spaanse Sahara 626/1 e.v.

MAURITIUS

Oppositie: optred. MMM, scheuring 204/2
Regering: PMSD uit reger. coalitie 204/1; samenstell. gereorgan. kab. 288/3
Vakbeweging: opheff. verbod vakbonden 204/2

MEXICO

Olie: oliesituatie 269/2

MIDDEN-OOSTEN

Arabische samenwerking: Arab. topconf. te Algiers, verklar. olieresol. 37/2; verder besl. Arab. topconf., geheime besluiten 49/1; rondreis Sadat 369/1; kleine topconf. in Algiers 370/2; Arab. topconf. m Rabat bevestigt het recht v. h. Palest. volk om een nation. en onafh. autoriteit in de bevrijde delen v. Palestina o.l.v. de PLO als de enig legitieme vertegenw. v. h. Palest. volk op te richten 705/1
Israëlisch-Arabisch conflict: instell. VN-vredesmacht, alarm v. Am. troepen, verklar. Kissinger, Nixon en Brezjnew, resol. V-raad 28/2; contacten in Moskou 33/1; contacten met Washington 33/2; onderl. Arab. beraad 33/3; andere contacten 34/1; eerste Egypt.-Isr. overl. 34/2; de krijgsgevangenen 35/1; persconf. Sadat 35/2; eerste reis Kissinger 35/3; bestandsakk. 36/1; uitwissel. krijgsgevangenen d. Egypte en Isr. 36/3; Arab. topconf. 37/2; verklar. en olieresol. 37/3; verdere besl. Arab. topconf. 49/1; geheime besl. 49/3; voorbereid. Geneefse vredesoverl., tweede reis Kissinger 50/2; open Geneefse conf. 52/1; eerste fase Geneefse conf. 65/1; instell. Egypt.-Isr. werkgroep 65/3; eerste zitt. 66/1; Dayan in VS 66/3; derde reis Kissinger 67/2; Egypt.-Isr. akk. o. scheid. v. troepen 68/2; eerste reacties 69/1; Isr. verliezen tijdens 4de Isr.-Arab. oorlog 243/2; Isr. Knesset keurt troepenscheid.akk. Isr.-Egypte goed 244/1; scheid. Egypt. en Israël. troepen 370/1; Gromyko in Washington 370/2; vierde reis Kissinger naar M.-O., Syrië geeft lijst Isr. krijgsgevang. 370/3; Gromyko in Syrië en Egypte, Hoessein en Eban in Washington, Kissinger in Moskou, Dayan en Chehabi in Washington 371/1; Assad in Moskou, overl. Kissinger-Gromyko, Kissingers vijfde reis naar M.-O. 372/2; Isr.-Syr. troepenscheid. akk. en protocol, eerste uitvoer. maatr., en uitwiss. krijgsgevang. 373/3; Japanse reger. verklar. 411/3
Japan: reger. verklar. 411/3
OAPEC: stand lidstaten okt. '73 396/3; (4-5 nov. '73) prod. beperk. m. 25% 396/3; opp. Irak 397/2; (8-9 dec. '73) verdere prod.beperk., bez. Yamani en Abdessalem a. W.-Eur. en VS 398/1; (24-25 dec. '73) versoepeling leverant. 398/2; 13-17-18 mrt.) opheff. boycot VS 399/2; Arab. olie-embargo t. Ned. opgeheven 811/3
Olie: min. v. buitenl. zaken v. Algerije, Tunesië, Soedan en Ver. Emir. op topconf. EG in Kopenhagen 8/3; resol. Arab. topconf. te Algiers 38/3; verl. oliecrisis, prod. beperk. en boycot, prijsverh. 396/2 e.v.
Palestijnen: Brits vliegtuig gekaapt, op Schiphol geland 167/1; kapers waarschijnlijk in Nederl. berecht 167/3; verklar. Palest. 167/3; verhoor en verklar. kapers 168/3; kapers tot 5 j. veroord. 396/1; Arab. topconferentie te Rabat bevestigt het recht v. h. Palest. volk om een nationale en onafh. autoriteit in bevrijde delen v. Palestina o.l.v. de PLO als de enig legitieme vertegenw. v. h. Palest. volk op te richten, Israël t. sticht. v. Palest. staat op westel. Jordaanoever, afwijzingsfront verwerpt Arab. besluit 705; 12de zitt. Palest. Nation. Raad aanv. 10 puntenprogr., samenstell. nw. uitvoerend comité PLO 706/1; verklar. kon. Hoessein (Jordanië) o. rol PLO, afspraak m. Sadat (Egypte) o. uitzonderingspositie in Jordanië wonende Palest., veroord. d. Palest. organ., Egypt. herziet standpunt, overl. PLO m. Egypt. en Syr. min. 707/1; Volksfront uit uitvoerend comité PLO, vorming afwijzingsfront 707/3; kwestie, Palestina op AV geplaatst, PLO uitgenodigd vertegenw. te zenden, rede Arafat, waarn. status voor PLO 791/2
Roemenië: Ceausescu's reis d. M.O. 263/2

MONGOOLSE VOLKS-REPUBLIEK

Bulgarije: bez. Zjiwkow 187/3
DDR: bez. Stoph en Honecker 229/3
Duitsland (Bondsrep.): dipl. betr. 381/1
Regering: Tsedenbal pres., J. Batmunch prem. 512/2

NAMIBIË

Caprivistrook: massamoord gemeld en tegengesproken 624/2
Kavango: zelfbest. en verk. 623/2
Ovamboland: zelfbest., verk. en onlusten 622/1; openbare afranseling. 623/2
Parlement: adviesraad ingesteld d. Z.-Afr. d. Nat. Conventie verworpen 624/1
Verenigde Naties: uitbreid. Raad v. Namibië wijzig. groep V-raad, rapp. Waldheim, V-raad staakt dialoog m. Z.-Afr., erkenn. SWAPO d. Alg. Verg., McBride VN-commissaris 619/3 e.v.

NECROLOGIEEN

Abrams, gen. C. W., Am. legerofficier 828/1
Achard, M., Frans toneelschrijver 828/1
Ajoeb Khan, veldmaarsch. M., Pak. politicus 828/1
Alsop, S. J. O., Am. journ. en schrijver 828/1
Amin, N., oud-vice-pres. Pakistan 823/1
Asturias, M. A., Guatemalteeks schrijver en dipl. 828/1
Bates, H. E., Brits auteur 828/2
Bernet Kempers, K. Ph., Ned. emeritus hoogleraar 828/2
Bohlen, Ch. E., Am. dipl. 828/2
Bouber, A., Ned. actrice 828/1
Breda, H.-L. van, hoogleraar univ. Leuven 828/3
Brogan, Sir D., Brits emeritus hoogleraar 828/3

Bronowski dr J Erits wiskundige 828 3
Buytendijk, F J J , Ned psycholoog 828/3
Capelle, graaf R , Belg dipl 829/1
Cairero Blanco L.. wrem Swanie 17/2
Cervi, G., Italiaans filmacteur 829/1
Childers, E., pres. Ierland 795/3
Cicoenani. A. G. kard. 82911
Crossman, R. H. S., Brits journ. en politicus 829/1
Daniélou, J. G. L. M. kard. Frans geestelijke 829/2
Diepen, F. Y. L., Ned. vliegtuigbouwer 829/2
Dudok, W M , Ned architect 829/2
Ellington, E K („Duke"), Am bandleider en componist 829/2
Fassi, M A al, Marokkaans geleerde 829/2
Fouchet, Ch , Frans dipl 829/3
Gaskell, S , Ned balletleidster 829/3
Geel, Ch J van, Ned dichter 829/3
Gerxni, P , Italiaans filmreg 829/3
Gisevius, H B , Duits dipl 829/3
Goldwyn, S , Am filmprod 830/1
Goudriaan dr ir J , oud-prei NS 830/1
Greeve, H Th M de, Ned. priester 830/1
Grivas, G , leider EOKA 112/1
Gruening, E , Am journ en politicus 830/1
Hadj, M., Algerijns vrijh. strijder 830/1
Haes, J de, Vlaams dichter 83012
Haesaerts, P., Belg. kunsthist. 830/2
Hathaway, Dame S.. heerseres v. h. eiland Sark 830/2
Hoesseini, H E Haj Amin, Arab religieus leider 830/2
Indestege, L , Vlaams hoogleraar 830/3
Inonu, I , Turks politicus 830/3
Jonas, F , pres Oostenrijk 457/1
Kastner, E , Duits auteur 831/1
Kuiper, G P Am sterrenkundige 831/1
Lagerkvist, P. F , Zweeds dichter 831/1
Lindberg, Ch A , Am vlieger 831/1
Marie, A , Frans politicus 831/1
Menon, V K K , Indiaas politicus 831/2
Milhaud, D , Frans componist 831/2
Morse, W L , Am politicus 831/2
Mussche, A , Vlaams letterkundige 831/2
Oistrach, D F , Sowjetruss violist 831/3
Pagnol, M. (P), Frans auteur 831/3
Patzak, J , Oostenrijks zanger en dirigent 831/3
Peron, J., pres. Argentinië 476/2
Pompidou, G. J. R., pres. Frankrijk 226/1
Rogier, L. J.. Ned. hist. 831/3
Schirach, B 'von, Duits politicus 832/1
Sjazar, S. Z., Israël. politicus 832/1
Smallenbroek, J.. Ned. politicus 832/1
Smrkowsky, J., oud-parl. voorz. Tsjechoslowakije 282/2
Sonneveld, W., Ned. cabaretier 832/1
Strasser, O., Duits politicus 832/2
Struye, P., Belg. staatsman 832/2
Thant, Oe, oud-secr. gen. VN 832/2
Verbist, A., Belg. politicus 832/2
Vriesland, V. E. van, Ned. dichter 832/3
Warren, E., oud-pres. Am. hooggerechtshof 83213

NEDERLAND

ALGEMEEN

Bibliotheken: wet op het openb. bibliotheekwerk aanv. 697/2
Gastarbeiders: R'dams besl. inz. huisvest. buitenl. d. Kroon vernietigd 568/1
Gijzeling: 11 pers. o.w. Franse ambass. in Franse ambass. te Den Haag gegijzeld d. drie leden Japanse Rode Leger, vrijlat. in ruil v. losgeld, vrijlat. in Frankr. vastgehoud. Jap. en ongedeerde aftocht 647/3 e.v.; Jap. in Damascus geland, persconf. en verklar. Den Uyl, schriftel. verslag a. TK 64811; Japanse terroristen geïdentificeerd 711/3; gijzeling in strafgevang. v. Scheveningen 724/1; verloop v. d. gijzeling 724/2; gijzel. d. actie mariniers beëind., persconf. min. v. Agt 725/1; kritiek min. v. Agt op berichtgeving 725/3; Benedictijner monnik gearrest. wegens verschaffen v. wapens a. d, vier daders 725/3
Justitie:
— Algemeen: strafrechtel. stak. verbod ambt. afgeschaft 376/3; wijzig. zondagswet 377/1; snelh. beperk, en zondagsrijverbod volgens Hoge Raad rechtsgeld. 396/1; gevangenisopstand in Groningen 580/1; gijzeling strafgevang. in Scheveningen 724/1
— Hoge Raad: mr. M. S. van Oosten nwe proc.-gein. 136/3
— Politie: stopwetje politie verworpen 697/2
Kansspelen: wijzig. wet op kansspelen op 1 sept. v. kracht 568/2
Koninklijk Huis:
— Algemeen: bez. kon. Juliana a. Tunesië 37511; bez. kon. paar a. Finland 606/3
— Irene: vierde kind 454/2
Luchtpiraterij: Brits vliegtuig gekaapt, op Schiphol geland 167/1, kapers waarschijnlijk in Ned. berecht 167/3; verklar. Palest. 167/3; verhoor en verklar. kapers 168/1; kapers t. 5 jaar veroord. 396/1
Milieu: flora en fauna beschermd 165/2; saneringsmaatr. Rijnmond 165/3; aanw. a. saneringsgeb. 165/3; rapp. cie-Klaasesz, Oosterschelde niet geheel afgesloten 165/3; proef landb. z. chemicaliën 166/3; geen buitendijkskan. d. de Dollard 538/3; kab. besl. afsluit. Oosterschelde 539/1; Prov. Staten v. Groningen niet akk. m. binnendijks kanaal in de Dollard 70912; reactie werkgroep Dollard 70913; beperk. zwavelgehalte brandstoffen 773/1; kab. kiest voorw. stormstuwcaissondam in de Oosterschelde 808/3; prot. uit Zeeland 810/1; debat in TK, kab. besl. met krappe meerderh. aangen. 810/1
Militaire zaken:
— Algemeen: defensienota inged., voorgesch., overl. met NAVO 487/1; samenvatt. nota 488/1; plannen van landmacht 488/3; luchtmacht 48911; marine 489/1; kritiek NAVO 48911
— Landmacht: milit. oefen. Big Ferro 132/1; evaluatie, conclusies 132/1; gen. Wijting opvolg. gen. van Rijn 132/3; min. Vredeling vraagt gen. Meijnderts plan diensttijdverkorting uit te werken, chef gen. staf vraagt ontslag 132/3; plan Meijnderts/Clumpkens v. diensttijdverkort. 133/1; gen. v. d. Slikke nwe chefstaf, gen. Meijnderts en Clumpkens nemen ontslag 133/3; gen. Clumpkens beschuld. top depart. v. finan. malversaties; trekt de beschuld. weer in 134/1; gen. Gitz opvolg. Meijnderts 134/1
— Militaire rechtspraak: initiat. ontw. De Gaay Fortman d. EK verworp. 72/2; wijzie. milit. straf- en tuchtrecht. invoer geldboetes 166/3
Onderwijs:
— Basis: discussienota vernieuw. primair en secundair onderw. 135/3
— Hoger: reger. plannen studiefinanc. 116/3; wetsontw. verlag. collegegeld 117/1; verlag. collegegeld t. f 500 d. parl. ggk. 536/3; regel. numerus fixus met een jaar verlengd 537/1; med. faculteit in Maastricht van start 650/1
— Voortgezet: discussienota vernieuw. primair en secundair onderw. 135/3
— Vormingswerk: nota's gedeeltel. leerplicht 535/3; stimuleringspremie werkgevers bij twee dagen leerplicht 536/1; uitbreid. gedeeltel. leerplicht 536/2
Pers: finan. reger. steun v. dagblad De Tijd 134/2; overh. neemt deel verlies De Tijd over 134/3: TK bespreekt de reger. besliss. 135/1; reger. steun Haagse Post d. TK uitgesteld 375/3; Telegraaf neemt deel in Accent 376/1; hoofdred. Accent neemt ontslag 376/1; wnd. voorz. NVJ treedt af i.v.m. meningsverschil persvrijh. 376/2; dagblad De Tijd wordt weekblad 537/2; bedrijfsfonds v. d. pers ingesteld 696/1; oplagecijfers Ned. persorganen 696/2; bestuur bedrijfsfonds v. d. wers. ben. 728/1
Radio en tv: berisping VPRO was niet terecht 136/3; omroepdrempels verh. 136/3; zendtijdaanvraag Veronica Omroepstichting afgewezen 151/3; hervorm. voorstellen nieuwsvoorzien. radio en tv 152/1; verzet bij omroepverenigingen en ANP 152/3; omroepproblematiek i. d. TK 153/2; persconf. NOS 153/3; hervorm. plannen v. d. baan, moties v. Dijk aanv. 154/1; mr. Stcketee verlaat de NOS 154/1; nwe dir. TROS 376/1; hoofdred. NOS-journaal vertrekt 376/2; TROS wordt A-omroep, zendtijdaanvrage Veronica afgewezen 537/2; NOS-plan uitbreid. radiozendtijd d. ontkopp. AM en FM-netten 537/3; nwe zeiidtijbverdel. 538/1; zendtijd v. Symbiose 538/2; wet tegen piratenzenders per 1 sept. v. kracht 538/2
Ruimtelijke ordening: oriënteringsnota 71/1; nwe hoofdlijnen 71/2; voorstellen spreid. rijksdiensten 164/1; kritiek ambtenarenorgan. 164/2; bezwaren gem. Den Haag 164/2; prot. PST-ambten., bonden uit overleg 165/1
Sport: sportnota inged., samenvatt. 551/3
Volksgezondheid: werkgroep KVP/ARP inz. abortus 136/2; kwestie Dennendal 502/1: voorgesch. 502/1; ontw. in 1974 503/1; instell. en samenstell. Cie-Langenieyer, adv. cie-Langemeyer 503/1; interpellatie B. v. d. Lek 503/2; slotadv. cie, scheid. 503/3; deel Dennendal ontruimd 504/1; comment. 504/2; vrijwill. terugtrekk. overige Nw.-Dennendallers 504/3; sticht. Nw.-Dennendal opger. 504/3; structuurnota gezondh.zorg inged., samenvatt. 55111; conflict binnen coalitie o. abortus, reactie op brief bisschoppen 741/1; meningsversch. acuut door optred. justitie t. bestaande abortusklinieken 741/2; conflict toegespitst op dreigende sluit. Bloemenhove kliniek 74113; compromisvoorst. v. dr. Lamberts 742/2; kab. beraad leidt t. oplossing 74212; brief min. v. Agt 742/2; mevr. Goudsmit ziet af v. interpellatie, Kamerdebat o. brief min. v. justitie 743/1; Haarlemse rechtbank wijst inbeslagneming bij Bloemenhovekliniek af 744/1; brief Ned. bissch. o. abortus 752/1; mr. Goudsmit verlaat de Kamer na verwikk. abortusbeleid 775/1
Waterstaat: rapp. cie-Klaasesz, Oosterschelde niet geheel afgesloten 165/3; geen buitendijks kanaal door de Dollard 538/3; kab. besl. afsluit. Oosterschelde 539/1; spaarbekkens in de Biesbosch off in bedrijf gesteld 580/3; kab. kiest voorwaardel v. stormstuwcaissondam in Oosterschelde 808/3; prot. uit Zeeland 810/1; debat in TK, kab. besl m. krappe meerderh. aangen. 810/1

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Alimentaties: alimentatie met 16% omhoog 773/3
Ambtenaren: strafrechtel. stak. verbod ambt. afgeschaft 376/3; cie-Toxopeus vraagt ontheff. opdracht 377/1
Arbeid: werkloosh. medio dec. 1973, jaargemiddelde 1973 55/2; loonsuppletiereg. 149/3; stand werkloosh. eind juli 539/3; interimnota reger. inz. werkloosh. bestrijd., kritiek 628/2 e.v.
Bedrijfsleven: ondernm. bet. scholing en vorm. leden ondernm.raden 537/1; reger. steun a. bedrijven v. beh. 20.000 arbeidsplaatsen 774/1; werktijdverk. voor 9265 werkn. 774/2
Bedrijven: fusieoverz. 1973 150/3
Begroting: voorjaarsnota uitvoer. begrot.-1974 451/1: debat Tk. aandrang t. gebruik extra opbrengst aardgas v. lastenverlicht. 451/2; begrot. 1975 inged., miljoenennota 612/2; belast.- en premiedruk 612/3; hoofdlijnen begrot. '75 613/1; begrot. beeld 1975-78 613/1; betekenis v. d. rijksuitgaven v. d. werkgelegenh. 613/2; bested. v. d. uitgaven op de rijksbegrot. 613/2; belast. beleid en belast. plan 613/3; de extra aardgasopbrengsten 614/2; beleidsvoornemens 614/3; meerjarenufspraken 1975-78 ingedeeld naar beerot. hoofdstukken 615/2; belast. opbrengsten 1974-'75 616/2; macro-econ. verkenning 616/3; kerngegevens 1972-75 617/1: reacties werkgevers 61713; middenstand 617/3; werknemers 617/3; pol. partijen 618/1; perscomment. 618/2; tegenbegrot. VVD 628/1
Belastingen: belast. verlag. t. stimulering v. d. econ. 793/1; nwe kerngegevens 794/1; reactie werkn. en werkgevers 794/3; debat in TK 794/3; stemmingen 79511
Betalingsbalans: 1973 338/2

Disconto: verh. v. 6,5 tot 7% 70/1; verlaagd v. 8 naar 7% 71113
Economische ontwikkeling: reger. voorst. t. stimulering econ. w.o. verlag. ink.belasting 197/2; tegenplan belast.verlag. v. VVD 198/3; reacties op reger.bel. v. werkn. werkgevers 199/3; middenstand 200/1; pol. partijen 200/1; centr.-econ. plan 1974 258/1; CDA-nota econ. groei 64913: rapp. SER-cie econ. deskundigen 665/1; overl. o. centraal akk. v. start 666/1; beleidsbelangen drie vakcentrales 678 3' voor 1975 sterkere groei invest. verwacht 774/3; nwe reger maatr. t. stimulering econ. 792/3; toelicht. 793/1; belast. maatr. 793/1; werkgelegenh. progr. in het bijzonder t.b.v. de bouwsector 793/2; gerichte maatr. behoud. en creatie arbeidsplaatsen en betere aansluit. t. vraag en aanbod v. arbeid 793/3; nwe kerngegevens 79411; reactie werkn. en werkgevers 794/3; debat in TK 794/3; stemmingen 795/1
Effectenhandel: opheff. waarborgfonds rechtsherstel 773/1

Energie:
— Aardgas: aanvull.wet ruimtel. o.v. i.v.m. exploiteren nwe aardgasvelden 40/1; nwe wet aardgasopbrengsten' 66511
— Algemeen: snelh. beperk. en zondagsrijverbod volgens Hoge Raad rechtsgeldig 396/1; instell. adv.groep 405/3; reger. verslag oliecrisis 406/1; energienota bij TK inged. 67912
— Olie: rede min.-pres. i.v.m. oliecrisis 10/1; reger. bel. inz. oliecrisis 10/2; rantsoenering benzine 10/3; nota o. de gevolgen v. beperk. v. d. olie aanv. 11/2; beleidsnota beperk. gevolgen olieschaarste 11/3; min. Lubbers spreekt met Arab. oliemin. 13/2; machtigingsw. d. Staten-Gen. aanv. 40/3; moties, amendementen, eindstemm. Tk 40/3; behand. in Ek 41/1; statistiek aanv. aardolie en aardolieprod. 53/2; elektriciteitsverbr. v. commerciële doeleinden beperkt 53/3; prijzen aardolieprod. per 1-1-'74 54/1; benzinerantsoenering uitgesteld 54/2; tweede rantsoeneringsperiode 54/2; nota uitvoer. machtig.wet 54/3; blokkering deel rijksuitg. 100/1; richtlijnen ontslag op grond macht.wet 100/1; prijzenbesch. vrije beroepen 100/2; prijzenbesch. olieprod. 100/2; benzinerantsoenering v. d. baan 100/3; ledenverg. BOVAG besl. t. de facto einde rantsoen. 101/1; reger. overl. m. oliemaatsch. en organ.' op Terlein v. verk. en toerisme 101/1; max. snelh., actie 3 x 5 is 15 101/2; deblokkering overh. uitgaven 149/1; prijsverh. olieprod., toelicht. prijsanalyse 150/1; beperk. buitenverl. opgeheven 167/1; aanvoergegevens ruwe olie okt. 1973-mrt. '74 338/1; ramingen en realisatie aanv. nov. '73-mrt. '74 406/2; maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/3; Arab. olie-embargo t. Ned. opgeheven 811/3

Georganiseerd bedrijfsleven: werkgeversnota finan. en sociaal-econ. beleid 1975 452/3
Handelsbalans: 1973 338/1
Inkomensnivellering: rapp. comp. prijzen 41/3; verschillende interpretaties werkgevers en werkn. 41/3
Investeringen: wetsontw. wijzig. wet selectieve investeringsregel. 74411
Landbouw: demon. boeren t. ink. achteruitgang 564/3; nota landbouwschap kosten- en inkomensontw. boerenbedrijven 565/2; overl. CLO's met reger., eisen Landbouwschap, verdergaande eisen actiegroepen, overeensteinm. organ. actiegroepen 566/1; demon. vergad. in Utrecht, opnw. verdeeldh. actiegroepen-CLO's 566/2; reger. nota ink. positie land- en tuinbouw 567/1; reactie CLO's 567/1; kamerdebat, hulp verh., breuk in CDA 567/2; CLO's en actiegroepen onvoldaan 568/1; wet op de ruilverkaveling gewijz. 69712
Lonen: min. loon per 1-1-'74 39/2; min. jeugdloon ingevoerd 39/2; verh. min. loon en min.jeugdloon per 1 apr. 149/2; min. en min. jeugdloon per 1-7-'74 405/2
Loon- en prijsbeleid: machtigingswet inged. 11/1; machtig.wet d. Staten-Gen. aanv. 40/1; moties, amendem., eindstemming Tk 40/3; behand. in Ek 41/1; nota uitvoer. machtigingswet 54/3; richtlijnen ontslag op grond macht.wet 100/1; prijzenbeschikk. vrije beroepen 100/2; prijzenbesch. olieprod. 100/2; benzinerants. v. d. baan 100/3; ledenverg. BOVAG besl. t. de facto einde rants. 101/1; reger.overl. met oliemaatsch. en organ op terrein van verkeer en toerisme 101/1; max. snelh., actie 3 x 5 is 15 101/2; verscherp. prijsgedragsregels 101/3 prot middenstandsorgan overl m KAB 102 1; prijsbel in TK 102/3; regci besl. inz. lonen op grond v. machtigingswet, standpunten sociale partners, overl. in. reger. 196/2; overl. in Sticht. v. d Arbeid mislukt, reger.besl. 197/1; ontw. urgentieprogr. drie vakcentr. 452/1; werkgeversnota finan. en econ. beleid 452/3; urgentieprogr. middenstandsorgan. 453/2; persconf. bezwaren t. loonbel. 454/1; overl. o. centraal akk. v. start 666/1; beleidsbelangen drie vakcentrales 678/3; overl. o. centr. akk. 810/3; verl. v. d. besprek. 810/3; slotvergad. Sticht. v. a. Arbeid, geen centr. akk. bereikt 811/2; reger. afzijdig bij loonontw. in 1975 811/3
Middenstand: urgentieprogr. middenstandorgan. 453/2; actieprogr. bonden detailhandel 773/3
Nederlandsche Bank: jaarversl. 1973 328/3
Nederlandse Spoorwegen: jaarversl. 1973 582/1; tariefsverh. per 1 sept. '74 582/2
Obligaties: opheff. obligatiecircuit 247/1
PTT: Jaarverslag 1973 581/1; tariefsverh. per 1 sept. '74 581/2
Prijzen: prijsverloop in 1973 55/1; verscherping prijsgedragsregels 101/3; prot. middenstandsorgan., overl. met kab. 102/1; prijsbel. in Tk. 102/3; prijsindexcijfer medio jan. 149/1; meldingsplicht prijsverh. blijft v. kracht 375/1; prijsverl. t. medio apr. 375/2; prijsindexcijfer gezinsconsumptie half juni 1974 539/2

Sociale verzekeringen:
— Algemeen: max.- en min. daglonen v. uitkeringen per 1-1-'74 25/2; max.-dagloon per 1-5-'74 338/3
— Algemene Kinderbijslagwet: uitker. per 1-1-'74 24/3; premie per 1-1-'74 25/1; uitker. per 1-7-'74 405/2
— Algemene Ouderdomswet (AOW): uitker. per 1-1-'74 24/3; premie per 1-1-'74 25/1; uitker. per 1-5-'74 338/3; uitker. per 1-7-'74 405/2
— Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW): uitker. per 1-1-'74 24/3; premie per 1-1-'74 25/1; uitker. per 1-5-'74 338/3 max.-dagloon per 1-5-'74 338/3; uitk. per 1-7-'74 405/2
— Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ): premie per 1-1-'74 25/1; bedragen eigen bijdrageregel. per 1-1-'74 25/2; eigen bijdrageregel. per 1-5-'74 338j3j eigen bijdrageregel. per 1-7-'74 405/3
— Verplichte ziekenfondsverzekering: premie wer 1-1-'74 25/1
— Werkloosheidsverzekering: uitker. per 1-1-'74 max. dagloon 25/2
— Werkloosheidsvoorziening: max.-dagloon per 1-5-'74 338/3
— Werkloosheidswet: max.-dagloon per 1-5-74 338/3; max.-dagloon per 1-7-'74 405/3
— Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO): premie per 1-1-'74 25/1; uitker. aer 1-1-'74 25/1; uitker. per 1-5-'74 338/3; uitker. per 1-7-'74 405/2; max. dagloon per 1-7-'74 405/3
— ziekenfonds: premiestijg. bejaardenverzek. per 1-1-'74 beperkt, premie ink.-grenzen opgetrokken 24/3; reductieregel. premie vrijwill. ziekenfondsverzeker. 25/1; ink. grenzen ziekenfondsverz. bejaarden 338/3; ink. grenzen ziekenfondsverz. bejaarden 405/3; vrijwillige ziekteverzekering duurder 773/2; premie verplichte ziekenfondsverz. 0,3% omlaag 773/3
— Ziektewet: premie per 1-1-'74 25/1; max.-dagloon per 1-5-'74 338/3: max.-dagloon per 1-7-'74 405/3
Vakbeweging: ontw. urgentieprogr. drie vakcentr 452/1; beleidsbelangen drie vakcentrales 678/3; actieprogr. bonden detailhandel 773/3

Verkeer:
— Scheepvaart: R'damse haven in 1973 53/3
— Wegverkeer: wegvervoer op W.-Dld., contingenten voor 1973-'74 134/1; snelh. beperk. en zondagsrijverbod volgens Hoge Raad rechtsgeldig 396/1; kentekenbewijs in. derde deel uitgebreid 680/2; vergunningenstelsel autorijlessen 773/2
Woningbouw: beperk. huurverh. in 1974 54/3; result. in 1973 136/2; nota huur- en subsidiebeleid inged , samenvatt. 552/2; jaarl. huurverh. in 1975 op 1 juli, woningbouwprogr. voor 1975 680/3

OVERZEESE RIJKSDELEN

Nederlandse Antillen:
Onafhankelijkheid: prem. Evertsz o. onafhankelijkheid 234/2
Regering: NVP-leider Evertsz form. reger. 223/1; form. 223/2; samenstell. nwe reger. 224/2; biogr. prem. 224/2; reger. verklar. 224/2; levensbeschr. leden nwe kab. 234/1

Suriname:
Algemeen: noodmaatr. ingetrokken 25413
Bauxiet: overeenk. voorziet in meer 'belast.opbrengst bauxiet 253/3; joint venture met Billiton 254/1; bauxietpositie 254/2
Hout: joint venture m. Bruynzeel verlengd 254/1
Regering: Arron vormt nwe reger., samenstell. reger. 235/1; biogr. Arron e.a. leden kab. 235/2; reger.verklar. 252/2; Ned. reactie 253/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Gemeenten:
— Algemeen: gemeenteraadsverk. 354/1 e.v. rapp. cie-Merkx 375/2; vaste vergoed. onkosten raadsleden 773/2
— Rotterdam: A. v. d. Louw burgem. 726/1; pol. bezwaren tegen v. d. Louw 726/2
— Utrecht: Vonhoff burgem. 553/1
Grondwet: nota grondwetherz. beleid 440/2
Politieke partijen:
— Algemeen: chr.-dem. samenw., bijeenk. KVP, ARP en CHU, aanv. CDA resol., CHU maakt voorbeh. 70/1; CDA-conf. o. nota econ. groei 649/3
— ARP: viering 95-jarig bestaan 439/1; drs. J. de Koning voorz. 439/2
— CHU: alg. verg. 439/9
— D'66: partijcongres, toespraak Terlouw 21611; congres, partij werkt voorl. door 67811
— DS'70: partijcongres 216/2; besl. kader partij voort te zetten, strategiecie ingesteld 439/3
— GPV: jaarvergad. 216/2
— KVP: partijraad 217/1; interventie Kruisinga 217/2; meningsverschil positie KVP t.o.v. kab. 217/3
— PvdA: congres i.v.m. staten- en raadsverk., toespraken van der Louw en den Uyl, congresuitspraken 103/1; partijraad 20 en 21 sept. 664/2
— PPR: congres o. verdedig. vraagstukken. Ned. moet uit de NAVO 440/1
— VVD: alg. verg. 217/3; tegenbegrot. VVD 628/1

Provincies:
— Algemeen: verkiezingen Prov. Staten, uitslagen 376/2; samenstell. colleges v. gedeputeerde staten 376/2; uitbreid. verantw. plicht commissaris v. d. kon. 697/3
— Drenthe: mevr. A. P. Schilthuis comm. v. d. kon. 726/1
— Zeeland: Biesheuvel weigert ben. a. comm. v. d. kon. 726/1; mr. Biesheuvel ontkent pol. motieven v. niet-aanv. comm. 727/2; na aandrang AR-fractie en partijbest. ziet mr. Aantjes af v. kand. v. Zeeland 727/3
Raad van State: mr. A. L. de Block uit Raad v. State 377/2; mr. v. Rijckevorsel lid 568/2
Regering: drs. van Rooyen, staatssecr. v. finan. 39/1; onderh. reger.-opp. over buitenl. pol. 40/1; staatssecr. Mommersteeg v. defensie (KVP) treedt af, bri-

gadegen. v. Lent opvolg. na conflict min. Vredeling en Andriessen 247/1; biogr. v. Lent 248/2; interpell. Bakker, verhoud. KVP-kab. ongewijzigd 247/3

Staten-Generaal:
- Algemeen: parl. del. bez. Indonesië 605/3; gespreksonderw.: pol. gevang. in Indon. kwestie Z.-Molukkers. reactie Z.-Molukkers 606/1; open. Staten-Gen., troonrede 610/3 e.v.; Ned. delegatie n. Eur. Parl., voor de eerste maal CPN-er lid 72411
- Eerste Kamer: verk., uitslag, zetelverdel,, sarnenstell. 440/3
- Tweede Kamer: TK wil autovrij Binnenhof 37711; alg. en finan. beschouwingen 709/3; finan. beschouwingen 710/3; antw. reger. 711/1; tweede instantie moties 711/2; mr. Goudsmit verlaat de Kamer, op grond verwikk. abortusbeleid 775/1

Verkiezingen: verk. v. d. prov. staten 218 e.v., reacties 220/1; aerscomment. 221/1 en 248/1; gemeenteraadsverk., uitslagen 354/1; reacties 354/3; comment. 355/3; verk. gedeo staten 376/2; EK gekozen. uitslag, zetelverdel., samenstell. 441/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: non-wroliferatieverdrae; d. TK ggk. 377/1
België: Belg.-Ned. grensakk. getek. 299/1
China (Volksrep.): bez. min. Lubbers 163/3
Duitse Democ. Rep. (DDR): bez. min. Sölle, overeenk. 489/2
Duitsland (Bondsrep.): wegvervoer op W.-Dld., contingenten v. 1973-74 134/1 overl. Den Uyl-Schmidt 489/3
EG: Ned. delegatie n. Eur. Parl., voor de eerste maal CPN-er lid 724/1
Finland: staatsbez. kon. paar a. Finland 606/3
Frankrijk: bez. min. Sauvagnargues 490/2; contacten inz. gijzeling in Franse Ambass. te Den Haag 648/2
Griekenland: bez. min. v. d. Stoel 582/2
Indonesië: bez. min. v. d. Stoel 117/1; parl. del. bez. Indonesië 605/3; gespreksonderw.: pol. gevang. in Indon., kwestie Z.-Molukkers, reactie Z.-Molukkers 606/1
Ivoorkust: staatsbez. Kon. Juliana 163/3
Liberia: staatsbez. kon. Juliana 163/3
Midden-Oosten: min. Lubbers spreekt m. Arab. oliemin. 13/2; Ned. steun Palest. vluchtelingen verhoogd 39/3; Arab. alieembargo t. Ned. opgeheven 811/3
Noorwegen: aardgasleverant. 444/3
Ontwikkelingshulp: wijzig. opzet cie ontwikk. strategie 299/1
Ontwikkelingssamenwerking: Ned. steun anti-racismeprogr. Wereldraad v. kerken 134/2
Perzië: bez. v. d. Stoel, verkoelde betr. hersteld 490/3; voorgesch., Perz. vertegenw. in Ned. n. huis, belemm. Ned. exaort n. Perzië 49013: bez. v. d. Stoel. betr. normaal 491/2
Polen: bez. min. v. buitenl. zaken 489/3
Portugal: Soares ontv. d. prem. Den Uyl en min. v. d. Stoel 317/2
Roemenië: bez. Patan, ondertek. samenw. overeenk. uitgesteld 490/1
Senegal: staatsbez. Senghor 775/2
Sowjet-Unie: bez. v. d. Stoel 309/1
Tunesië: bez. kon. Juliana 375/1
Verenigde Naties: bez. Waldheim 489/3
Verenigde Staten: overl. Ned.-VS over energieprobl. 39/3
Vietnam (Z.): Overdracht ziekenhuis a, voorl. revol. reger. v. Z.-Vietn. 775/2; protest Zuidvietn. zaakgelastigde 775/3

NEPAL

China (Volksrep.): bez. koning Birendra 208/1
India: bez. kon. Birendra 208/1
Joego-Slavië: bez. Tito 507/1
Oppositie: aanslagen, ultimat. a. Tibet. rebellen 508/1
Regering: F. Giri pol. adv. koning 207/3; aftred. prem. Bista, N. P. Rijal opvolger 207/3

NIEUW-ZEELAND

Immigratie: beperk. 736/2
Indonesië: bez. Kirk 720/1
Maleisië: bez. Kirk 72011
Munt reval. en deval. NZ dollar 736/3
Niue: zelfbest. 751/3

Politieke partijen:
- Nation. partij: Marshall afgetred. a. wartijleider. Muldoon opvolg. 736/3

Regering: prem. Kirk overl., Rowling opvolg., wijzig. kab. 720/2
Singapore: bez. Kirk 720/1
Vaticaan: dipl. betr. 720/3

NIGER

Grondwet: opgeschort 257/1
Libië: bez. Kadhafi, defensie-akk., bez. Jalloud 257/3
Parlement: Nat. Verg. ontbonden 257/1
Regering: staatsgreep d. leger, stafchef Kountché staatshoofd, reger.leider en voorz. opperste milit. raad, nw. kab. achterg onden 257/1; nwe portefeuilleverdel. kab. 528/2
Uranium: onderh. o. prijs 257/3

NIGERIA

China (Volksrep.): bez. Gowon 778/3
Engeland: bez. Gowon 144/2
Handel: cijfers 1969-71 144/2
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Munt: decimaal stelsel ingevoerd 144/2
Olie: participatie in buitenl. oliemaatsch. 144/1
Regering: voorl. geen burgerbestuur 779/1
Sowjet-Unie: bez. Gowon 778/3

NOORWEGEN

België: aardgasleverant. 444/3
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. 74 423/1
Engeland: visserij-akk. 119/2
Frankrijk: aardgasleverant. 444/3
Nederland: aardgasleverant. 444/3

OEGANDA

Regering: diverse mutat., kab. met ,,ziekteverlof", nwe min. 96/2; E. Bagaya min. v. buitenl. zaken 528/3; pres. Amin neemt leid. defensie over 528/3
Zaïre: bez. Moboetoe, namen meren gewijz. 111/1

OMAN

Dhofar: voortzett. strijd, beschuld. Z.-Jemen inz. Perz. hulp a. sultan 284/1
Engeland: bez. sultan Qaboos 285/1
Frankrijk: bez. sultan Qaboos 285/1
Oppositie: komplot ontdekt 284/3
Perzië: d. Z.-Jemen beschuld. v. milit. interventie in Oman, bez. sultan Qaboos 285/1
Zuid-Jemen: milit. interventie in Oman toegegeven, beschuld. Perzië v. milit. interventie 285/3

OOSTENRIJK

Bulgarije: bez. Zjiwkow 187/2
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbruik nov. '73-apr. 74 423/2
President: Bondspres. Jonas overleden, Kirchschlager nwe pres. 45711; biogr. Kirchschlager 457/3
Regering: Bielka nwe min. v. buitenl. zaken 458/1
Sowjet-Unie: bez. Kosygin 137/2; tv-interview, persconf. 137/3; slotcommun. 138/1; bez. Kreisky 458/1
Tsjechoslowakije: verkoeling verhoud. tengevolge luchtincidenten 279/2; ondertek. grensakk. 279/3
Verenigde Staten: bez. pres. Nixon, overl. m. prem. Kreisky 417/3

OPPER-VOLTA

Grondwet: opgeschort 204/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Parlement: ontbonden 204/3
Politieke partijen: opricht. eenh. partij 525/3
Regering: aftred. E. Yameogo 96/3; crisis, interventie leger, nw. kab. 204/3; wijzig kab. 783/2

PAKISTAN

Afghanistan: beschuld. v. medeplichtigh. aan samenzw. 349/1; Pakhtoenistan en de onderl. relatie 349/2
Bangla Desh: repatriëring Bengalezen en niet-Bengalezen. akk. in Bangla Desh en India inz. repatriëring ,,oorlogsmisdadigers" 318/3
China (Volksrep.): bez. Bhoetto 368/2; bez. Chin. milit. deiegatie 368/3
Economie: nation. banken, staatscontrole op oliedistributie en scheepvaart 335/2
Engeland: bez. Bhoetto 336/2
Frankrijk: bez. Bhoetto 336/2; Franse milit. hulp 368/2
Grondwet: wet ter bescherm. grondw. ggk. 335/2
India: repatriëring krijgsgevang., akk. m. Bangla Desh en India, repatriëring ,,oorlogsmisdadigers" 318/3
Internationaal Gerechtshof: klacht tegen India inz. voorgen. uitlev. krijgsgevang. a. Bangla Desh v. berecht., zaak op verz. Pakistan gestaakt 320/3
Natuurramaen: Overstromineen in Penclsjaab en Sind 335/3
Noodtoestand: verlengd 334/1
Oppositie: veroord. officieren 335/1
Perzië: bez. Bhoetto 336/1
President: Ch. F. Elahi gek. 96/3

Provincies:
- Baloetsjstan: voortd. onrust, arrest. 332/2; aftred. gouvern. Bugti, reger. decreet. moord op de Pathanen-leider 333/2; nwe gouvern. 334/1; moord, amnestie en vredesplan 334/1; buitenl. belangen 334/1
- Pendsjaab: prem. vervang. 335/1; overstromingen 335/3
- Sind: prem. vervangen 335/1; overstromingen 335/3

Regering: Bhoetto (prem.) 96/3; wijzig. kab. 783/2
Verenigde Staten: bez. Bhc 336/2
Verkiezingen: 40 senatoren gek. 96/3

PANAMA

DDR: dipl. betr. 229/3
Verenigde Staten: akk. m. VS o. soevereiniteit Panamakan. 460/1

PERZIË

België: standpunt en besl. NIOC inz. raffinaderij te Luik 56/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. Friderichs, bez. Hoveida, onderh. o. bouw raffinaderij in Perzië 431/2
Engeland: olie-akk. 431/1
Frankrijk: econ. samenw. akk. 414/1
Irak: herst. dipl. betr., grensincidenten 214/3
Italië: samenw. akk. 431/1
Japan: bez. Nakasone 412/2
Nederland: bez. min. v. d. Stoel, verkoelde betr. herst. 490/3; voorgesch., Perz. vertegenw. in Nederl. naar huis, belemm. Ned. export n. Perzië 490/3; bez. v. d. Stoel, betr. normaal 491/2
Oman: d. Z.-Jemen beschuld. v. milit. interventie in Oman, bez. sultan Qaboos 285/1

Oppositie: arrest., processen en terechtstell., optred. guerrillastrijders 286/1 e.v.
Regering: mutat. kab. 288/3; wijzig. kab. 783/3
Roemenië: bez. prem. Maurer 261/3
Sowjet-Unie: bez. Kosygin 304/1; bez. Hoveida 304/1
Verenigde Staten: bez. Kissinger 35/3; bezoek Bhoetto 336/1
Zuid-Jemen: interventie in Oman toegegeven, bescliuld. Perzië v. milit. interventie in Oman 285/1

POLEN

Bulgarije: bez. Zjiwkow en Todorow 187/3
DDR: gemeensch. Oostduits-Poolse havenorgan. 230/1; bez. Sindermann 230/1
Duitsland (Bondsrep.): betr. m. Bondsrep. 358/1; Scheel in Warschau 358/2; Olszowski in Bonn 358/3; min. Friderichs in Warschau 359/1; ve koel. betr., Polen stelt schadeloosstell.r nazislachtoffers aan de orde 359/2
Economie: loon- en prijsmaatr. 281/1
Engeland. visserij-akk. 119/2
Italië: bez. Olszowski 249/1; bez. a. paus aansluit. overl. paus mgr. Dobrowski (secr. Poolse bissch. conf.) en kard Wyszynski 249/2; verdrag t econ. industr. en wetensch. samenw. ondertek. 409/3
Joego-Slavië: bez. Bijedic 507/1
Kerk en staat: kerkel. kritiek op voorst. onderw. hervorm. 248/3; bez. min. Olszowski a. paus, aansluit. overl. paus m. mgr. Dobrowski (secr. Poolse bissch. conf.) en kard. Wyszynski 249/1; kerst- en nieuwj. preken kard. Wyszynski o. betr. t. Warschau en Vaticaan en t. reger. en Poolse kerk uit gezichtspunt v. kerk 249/2; apostolisch admin. in O.-Polen 249/3; kath. uitgeverij gesloten 249/3; controverse rond internering geestelijke 249/3; mgr. Casaroli in Polen 250/1; prot. t. priestereed 250/2
Nederland: bez. min. Olszowski 489/3
Onderwijs: hervorm. voorgesteld 248/3; kerkel. kritiek 248/3
Partij: nationan. partijconf. 248/2; wijzig. in partij- en reger.top 250/3
Regering: wijziging in partij- en reger.top 250/3
Sowjet-Unie: bez. Gierek 251/1
Tsjechoslowakije: bez. Husak 280/1
Verkiezingen: plaatsel. best., best. hervorm. 250/2

PORTUGAL

Arbeid: stak. en aanzet t. vorm. nwe vakbond, commun. dringen aan op matiging 348/2
België: ontv. Soares d. min. Elslande, bestuur IVVV 317/1
Bulgarije: dipl. betr. aangek. 687/2
DDR: diwl. betr. aangek. 687/2
Duitsland (Bondsrep.): ontv. Soares d. kansel. Brandt 317/2
Economie: schets econ. situatie 315/3; econ. maatr., arbeidsonrust 644/2; OESO-rapp. 688/1
EG: ontv. Soares door led. Eur. cie 317/1
Engeland: ontv. Soares d prem. en min. Callaghan 317/1
Finland: ontmoet. Soares m premier v. Finland, Zweden en Noorwegen 318/1
heime politie: liquidatie DGS 315/2; voormalige Pides-agenten in Spanje 348/?
Hongarije: dipl. betr. aangek. 687/2
Joego-Slavië: dipl. betr. aangek. 687/2
Leger: opperbevelh. Costa Gomes en plv. opperbevelh. Spinola v. functie ontheven na onrust onder officieren 193/1: gen. Spinola schrijft boek o. pol. toekomst Portugal 194/1; onrust na publ. boek 194/3; nwe onrust in leger 195/3; arrest. hoge officieren 196/1; opstand 16 inrt. onderdeel groter plan, tweetal docum. circuleren in leger, o.a. v. Beweg. v. officieren, prem. Caetano beschuld. buitenl. v. agitatie in leger 289/1 e.v.; Beweg. v. Strijdkrachten neemt macht over, reger. afgezet, junta vormt voorl. reger. 291/1; Beweg. v. d. Strijdkrachten volgt ontw. 318/2; veiligh. commando COPCON opger. 688/1
Militaire junta: drie medestanders De Spinola uit junta getred. 641/2; nwe juntaleden ben. 688/1
Nederland: ontv. Soares d. prem. Den Uyl en rnin. v. d. Stoel 317/2
Oppositie: arrest. v. opposanten 391/3; arrest. v. rechtse Portugezen 641/3
Pers: nwe perswet afgekond. 64511; versch. dagbladen verboden 645/2

Overzeese gebieden:
— Algemeen: reacties overz. geb., eerste contracten m. bevrijd. beweg., De Spinola kond. zelfbeschikk. aan, install. nwe gouvern. 645/3; De Spinola spreekt voor het eerst o. toekomst v. Afr. gebieden bij install. nme gouvern. Angola en Mozambique 646/2; grondwetswijz. maakt onafh.heid mogel., De Spinola kond. zelfstandigheid overz. geb. aan 646/2
— Angola: de bevriidinnsbeweg. en hun onderl. betiekk., "de houd. v. d. OAE 299/2; akk. MPLA-FNLA 300/3; de guerrilla 301/3; verliescijfers 302/3; China en e bevrijd.beweg 303/1; nwe gouvern.-gen. 303/1; gegevens inz. oliegrod. 303/2; leider MPLA, Agostinho Neto overl. m. Soares i. Brussel 317/1; FNLA zet strijd voort 645/3; Costa Gomes op bez. bij guerrillastriiders. wapenstilstand en onderh. aangeboden 645/3; opperbevelh. strijdkrachten staakt strijd 646/1; min. Almeida dos Santos op bez., kond. referend. o. toekomst kolonie aan 646/1 opschort. vijandel.heden door drie bevrijd. organ. 67311; de posities v. d. bevrijd. beweg., crisis in MPLA 673/2; onlusten en moordpartijen in Loeanda 674/2; herstel eenh. binnen MPLA 674/3; vorming voorl. reger. 675/1; overl. De Spinola-Moboetoe 675/2
— Guinee: PAIGC zet striid voort 645/3; pol. gevang. in vrijh. gesteld 645/1; min. Soares in Dakar. gesprekken m. secr.-gen. PAIGC 646/1; onderh. met PAIGC, akk. Algiers. onafh.heid d. Portugal erkend 650/2 e.v.
— Mozambique: reacties op omwenteling in Portugal, verkl. bevrijd. bew. 645/3; vrijlat. pol. gevang. 645/3; min. Almeida dos Santos op bez., kond. referendum o. toekomst kolonie aan 646/1; uitbreid. guerrilla 666/3; berichten o. massamoorden, houd. r.-k. kerk 668/1; eerste onderh. Port. met Frelimo 669/1; contacten Frelimo m. Malawi, Tanzania en Zambia, opricht. GUMO e.a. pol. oorgan. 669/2; onafh.heidsakk. op 7 sept. getekend, rebellie blanken, oen. noge commissaris en overgangsreger. o.l.v. Chissano, met zes Frelimo-min. 698/1 e.v.

Politieke partijen:
— Algemeen: De Spinola ontvangt vertegenw. pol. partijen 316/1; amnestie v. deserteurs 316/1; overz. pol. groep. 643/1
— CDE: bijeenk. in Lissabon besl. t. naamsverand. MDP 318/1
— Communistische partij: leider Cunhal keert uit ballingschap terug, ontv. d. De Spinola 316/1; congres in Lissabon 688/1
— Links Centrum: opger., S. Carneiro voorz. 318/1
— MDP: bijeenk. in Lissabon 318/1
— Socialistische partij: leider Soares keert uit ballingschap terug, ontv. d. De Spinola 316/1; progr. social. partij, reis Soares 316/3
— Socialistisch Dem. Chr. partij: opger. o.l.v. A. da Cunha en N. Calvet de Malgalhaes 318/1

Raad van State: install. en samenstell. 644/2
Regering: wijzig., samenstell. reger., nwe legertop belooft trouw a. reger. 195/1; Beweg. v. Strijdkrachten neemt macht over 291/3; ministeries bezet, Caetano en Thomaz afgezet, macht a. gen. De Spinola overgedragen, junta gevormd, De Spinola zet doelstell. voor tv uiteen 292/1; junta vaardigt eerste decreten uit, ontslag reger. 314/3; gouvern. gen. v. Angola en Mozambique in legerleid. en gouvern. 315/1; rectoren ontslagen, zuiver. ambtenarenapparaat en leger 315/1; geen proces t. reger.-Caetano 315/2: De Spinola ontvangt bankdir. en grootindustrieel, maatreg. t. kapitaalvlucht 315/3; contact De Spinola-pol. groep. 316/1; De Spinola pres., vorm. nwe reger. 347/1; Palma Carlos t. prem. ben.; samenstell. nwe reger. 347/2; oud-pres. Thomaz en oud-premier Caetano naar Brazilië verbannen, prot. v. links 348/1; pres. De Spinola afgetred. na conflict met Beweg. v. d. Strijdkrachten en leden reger. 641/1 e.v.; min. v. defensie en voorl. afgetred. 641/3; reger.-Gonçalves gehandh. 642/3; eerste reger. crisis (juli), aftreden prem. Da Palma Carlos 643/3; kol. V. dos Santos Goncalves nwe prem. 643/3; samenstell. reger. Goncalves 644/1; Soares: „ruimte v. oppositie" 68813
Roemenië: dipl. betr. aangek. 687/2
Senegal: dipl. betr. aangek. 687/3
Sowjet-Unie: dipl. betr. aangek. 687/2
Tsjechoslowakije: dipl. betr. aangek. 687/2
Tunesië: dipl. betr. aangek. 687/3
Verenigde Naties: min. Soares in VN 686/1; bez. Waldheim 686/1
Verenigde Staten: Nixon en Spinola ontmoeten elkaar op Azoren 422/2; bez. Da Costa Gomez 687/1
Zaïre: overl. De Spinola-Moboetoe 675/2

RHODESIE

Bevolking: daling immigratie blanken, campagne „settlers '74" 576/2
Engeland: reacties op Pearce rapp. 545/2; bez. Sir D. Greenhill a. Rhodesië 547/1
Grondwet: ANC acht voorstellen-1971 onaanvaardbaar. besprek. Moezorewa-Smith, voorst. Smith verworp., overl. afgebroken na arrest. E. Sithole 546/2 e.v.
Guerrilla: toenemende guerrilla-activiteiten, verliescijfers, reger. maatr., hergroep. Afr. inwoners. beweerde wreedheden 572/1 e.v.
Justitie: processen en terechtstell. 574/2
Kerk en staat: protesten kerkel. leiders tegen optred. veiligh. troepen en tegen weigering reger. onderz. in te stellen 575/1
Land Tenure Act: uitvoer. maatr. 546/1
Pers: de Niesewand-affaire 575/3

Politieke partijen:
— Algemeen: opricht. diverse organ., w.o. Rhodesia Party en African Progressive Party 545/3
— ANC: besprek. m. reger., arrest. en beperk. maatr. 546/2

Rassenscheiding: reger. maatr. 545/3
Regering: nw. kab. 549/3
Verkiezingen: alle 50 blanke zetels voor Rhod. Front 549/2
Zambia: Rhod. heropent grens m. Zambia, maar Zambia houdt grensposten gesloten, grensincidenten 576/1
Zuid-Afrika: verliezen Zuidafr. politie in Rhod. 573/1

ROEMENIË

Algerije: bez. Ceausescu 262/1
Argentinië: bez. Ceausescu 264/2
Bulgarije: Roem.-Bulg. waterkrachtcentr. 252/1
Chili: voorgen. bez. Ceausescu afgezegd na staatsgreep 261/2
China (Volksrep.): bez. Roem. delegatie 261/3
Colombia: bez. Ceausescu 260/3
Costa Rica: bez. Ceausescu 259/3
Cuba: bez. Ceausescu 25913
Ecuador: bez. Ceausescu 261/1
Energie: Roem.-Bulg. waterkrachtcentr. 252/1
Guinee: bez. Ceausescu 264/2
Hongarije: bez. prem. Maurer 264/3
Irak: bez. Ceausescu 264/1
Israël: bez. Eban 34/1
Joego-Slavië: bez. Tito 522/1
Korea (N.): bez. Roem. delegatie 261/3
Latijns-Amerika: Ceausescu's reis d. Lat. Am. 259/3; voort. afbreken v. d. reis, bez. a. Chili afgezegd, bez. a. Argen-

tinië uitgesteld 261/2; tussenstop in Marokko 261/2
Libanon: bez. Ceausescu 263/3
Liberia: bez. Ceausescu 264/1
Libië: bez. Ceausescu 263/2
Marokko: bez. Ceausescu 261/2
Midden-Oosten: Ceausescu's reis d. M.O. 263/2
Nederland: bez. Patan, ondertek. samenwerk. overeenk. uitgesteld 490/1
Partij: wijzig. in partij- en reger.-top w.o. vervang. prem. Maurer d. M. Manescu, ben. partijleider Ceausescu t. pres. v. d. rep. ën instell. perman. bureau, waarin partij, reger. en maatsch. organisaties vertegenw. zijn 251/1 e.v.; biografische gegevens afgetred en nwe premier 251/3
Pers: nwe perswet, voorcensuur opgeh. 264/3
Perzië: bez. prem. Maurer 261/3
Portugal: dipl. betr. aangek. 687/2
Regering: wijzig. in partij- en reger.top w.o. vervang. prem. Maurer d. M. Manescu, ben. wartijleider Ceauseseu tot pres. v. d. rep. en instell. perman. bureau. waarin wartij, reger. en maatsch. organ. vertegënw. zijn 251/1 e.v.; biogr. gegevens afgetred. en nwe prem. 251/3
Syrië: bez. Ceausescu 264/1
Turkije: bez. prem. Maurer 261/3
Venezuela: bez. Ceausescu 260/2
Verenigde Staten: bez. Ceausescu 261/3; besprek. in VS, docum., overeenk. 262/1

RWANDA

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Justitie: levenslang v. ex-pres. Kayibanda 620/3

SAN MARINO

DDR: dipl. betr. 229/3

SAOEDI-ARABIE

Algerije: bez. Boumedienne 34/1
Cambodja: bez. Long Boret, dipl. betr. 819/3
Egypte: bez. Sadat 33/3
Engeland: Britse missies 431/2
Frankrijk: Franse wapenleverant., bez. kon. Feisal, voorl. olie-akk., bez. Jobert 413/1
Italië: bez. Moro, olie-akk. 415/1
Japan: bez. Miki 412/1; bez. Yamani, voorl. akk. inz. econ. en techn. samenw. 412/3
Jemen (N.): bez. Jemen. delegatie 735/3
Unie v. Arab. Emiraten: grensakk. en dipl. betr. 736/1
Verenigde Staten: bez. Kissinger 35/3; tweede bez. Kissinger 51/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/3; bez. Kissinger (mei) 373/1; bez. pres. Nixon 420/1

SENEGAL

China: bez. min. Seck, lening 238/3
DDR: dipl. betr. 229/3
Frankrijk: nwe samenw.akk., inkrimp. Franse troepenmacht 238/2
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Ivoorkust: bez. prem. Diouf i.v.m. Air Afrique, pres. Houphouet-Boigny in Senegal 238/1
Nederland: staatsbez. pres. Senghor 775/2
Oppositie: vrijlat. pol. gevang., oppositie in onderw.kringen 237/2; ontslag dir.-gen. Air Afrique 238/2
Portugal: dipl. betr. aangek. 687/3
Regering: wijzig. kab. 237/3
Territoriale wateren: uitbreid. visserijwateren 238/3

SIERRA-LEONE

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3

SIKKIM

China (Volksrep.): reactie op Indiaas optred. 509/2
Grondwet: koning aanv. nwe grondw. na vergeefs verzet. onder druk v. India. koning voortaan z. macht, uitvoer. macht. a Indiase function. 508/2
Regering: eerste constit. reger., prem. Kazi Lhendup Dorji 509/2
Verkiezingen: 31 v. d. 32 zetels v. Congrespartij 508/2

SINGAPORE

Australië: bez. Whitlam 703/2
DDR: dipl. betr. 229/3
Japan: bez. Tanaka 192/3
Nieuw-Zeeland: bez. Kirk 720/1

SOEDAN

Australië: dipl. betr. 703/1
Egypte: Egypt.-Soedan. contacten en akk. 462/2
Grondwet: eerste definitieve grondw. v kracht 16/1
Justitie: vonnissen m.b.t. in jan. 1973 ontdekte complot 16/2
Libië: Soedanese kritiek op Libië 462/3
Oppositie: vonnissen m.b.t. jan. 1973 ontdekte complot 1612; studentendemon.. vier dagen noodtoest. 16/2
Regering: nw. kab. 16/1; mutatie 528/3

SOMALIA

China (Volksrep.): Chin. wegenbouwproject 607/3
Nationalisatie: scheepvaartmaatsch. 607/3
Oppositie: vrijlat. pol. gevang., executies 608/1
Sowjet-Unie: bez. Podgorny, vriendschapsverdrag 607/1; milit. samenw. 607/2
Taal: Somali off. geschreven taal 608/1

SOWJET-UNIE

ALGEMEEN

Justitie: meer bevoegdh. vrijwillige politie 555/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Economie: econ. result. 1973, recordlandbouwoogst 138/3; plan 1974 173/3; geheime rede Brezjnew in CC achterblijven techn. ontwikk. 174/2; afhankelijkh. v. westerse technologie, achterblijven invest. 174/3; begrot. 1974 175/2
Handelsbalans: hand.balans 1973 584/2; analyse structuur buitenl. handel SU 584/2; overz. Russ. handel met buitenl. 1972 en '73 585/1; stijging grondstoffenprijzen v. belang, pol. consequenties 585/2; overz. exporten SU in grondstoffensfeer naar landen met harde valuta 586/1
Luchtvaart: ongeluk m. supersone TOE-144 tijdens luchtvaartmanifest. in Parijs 176/2; onderz. neerstorten Toepolew afgesloten 555/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Ideologie: ideol. campagne, arrest. en berecht. dissidenten 42/2; dissidente bewegingen 42/2; repressie door de overheid 42/3; prof. Sacharow 43/1; optred. prof. Sacharow 58/1; comment. TASS 58/2; waarschuwing a. Sacharow 58/2; persconf. Sacharow 58/3; campagne t. Sacharow 58/3; nwe persconf. Sacharow 59/1; steun a. Sacharow 59/2; echtgenote Sacharow d. KGB verhoord 59/3; Tsjalidse en Zhores Medwedew nation. ontnomen, Sinjawski toegestaan SU te verlaten 60/1; Amalrik opnw. veroord. 60/1; uitsluit. uit schrijversbond v. W. Maximow en L. Tstoekowkaja 60/1; proces t. Jakir en Krasin 72/3; persconf. Jakir en Krasin 73/3; Jakir en Krasin gevang. straf kwijtgescholden 74/1; campagne t. Solzjenitsyn 74/1; Solzjenitsyns Nobelprijsrede 74/3; interview met AP en Le Monde 74/3; prot. bij binnenl. zaken i.v.m. weiger. toestemm. in Moskou te wonen 75/1; arrest. en vrijlat. Solzjenitsyn n.a.v. versch. in Parijs v. GOElag Archipelago, inh. GOElag Archipelago, besl. t. publ. na zelfmoord I. Woronjanskaja, publ. campagne t. Solzjenitsyn, verweer Solzjenitsyn, steun a. Solzjenitsyn, Solzjenitsyn weigert dagvaardingen te gehoorzamen, arrest., uitwijz. 113 e.v.: Joodse activisten vastgehouden, oproep Sacharow en moeder v. Boekowski, uitreisvisa echtpaar Panov, Grigorenko vrijgelaten 435/2; jubileum academie v wetensch. afgezegd 554/3; versterk, ideol. schol. 555/2
Minderheden:
— Joden: concessies inz. joodse emigratie i.v.m. handelsakk. VS 732/1
Opperste Sowjet: vergad. in 1973 betr. wetgeving onderw. en tweede w-et notariaat aanv. 173/3; verk. v. d. Opperste Sowjet 555/2; uitslag 555/3; vergad. Opp. Sowjet, verk. voorz., ben. reger. 568/3; comment. The Times 569/1; delegatie uit Opp. Sowjet bez. VS 569/3
Partij: congres Komsomol 554/2
Regering: nwe min. v. olie- en gasindustrie 176/3; nwe vice-prem. 554/3; samenstell. kab. Kosygin 568/3; comment. The Times 569/1
Republieken:
— Georgië: zuiveringen 175/3; verbod op uitvoer v. groente en fruit uit Georgië n. rest SU 176/1
Verkiezingen: verk. v. d. Opperste Sowjet 555/2; uitslag 555/3
Wetenschap: jubileum accademie v. wetensch. afgezegd 554/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: bez. M. Naim 350/1
Algemeen: wereldcongres v. vredeskrachten, rede Brezjnew 157/2; stoorzenders zwijgen 176/3; meer beweg. vrijh. buitenl. dipl. 554/3
Algerije: boodschaw Brezinew. bez. Boumedienne 33/1
Australië: Austr. wenst geen Russ. satellietstation 736/2; Australië erkent de Baltische ren. a. deel v. d. SU 730/2
Bangla Desh: bêz. Moejiboer Rahman 365/1
Bulgarije: bez. Podgorny 137/1; bez. Brezjnew 137/1; Brezjnew o. ontspann. 137/1; bez. Zjiwkow 187/3
Cambodja: erkenn. kon. reger. a. enig legale vertegenw., positie- ambass. in Phnom Penh 820/2
China (Volksrep.): uitwiiz. vijf Sowjetdipl., scherpe reactie SU, uitwijz. Chinese dipl. 780/3; Chinese protestnota 781/1: Russ. helicopter landt in China. China weigert terugzend. niachine en bemanning 781/1
Cyprus: dipl. activiteiten inz. Cyprus in mrt. 466/2; verklar. Russ. reger. inz. Cyprus, voorgestelde int. conf. d. Griekenl. aanv., d. Turkije verworpen 814/3
DDR: bez. Stoph 229/3
Duitsland (Bondsrep.): bez. Bahr, bouw d. Westduits consortium v. hoogovencomplex bij Koersk 379/3; aardgaspijpleid. SU-Bond in gebruik, SU levert Bondsrep. verrijkt uranium 443/2
Egypte: bez. Koeznetsow 33/3; Fahmy in Moskou 369/2; bez. Gromyko 371/1; kritiek Sadat op SU, uitwissel. boodschappen 463/1
Engeland: bez. Douglas-Home 119/2; gemeerisch. commun. 119/3
Frankrijk: bez. Pompidou 228/2
Gabon: dipl. betr. 123/3
Ierland: dipl. betr. aangek. 796/2
Irak: bez. Baki 33/1; bez. Gretsjko en Sjtsjelokow 754/2
Japan: briefwisseling Tanaka-Brezjnew, Ohira in Moskou, protocol. inz. exploitatie contin. plat, olie-akk., Tanaka in Moskou 190/1

Joego-Slavië: bez. Kosygin 138/1; toespraak Kosygin en Bijedic 13812; Sowjetkrediet v. Joego-Slavië 138/3; bez. Tito 506/2; stalinisten in Joego-Slavië veroord. 609/1; eerdere geruchten, redevoer. Tito 609/2; contacten Joego-Slavië-SU, bez. Kardelj a. SU 609/3; bez. Nowikow a. Joego-Slavië 610/1; bez. vice-min. Koelikow a. Joego-Slavië 610/1; berichten o. troepenbeweg. 610/2; Oosteur. dipl. uitgewezen 610/2
Nederland: bez. v. d. Stoel 309/1
Nigeria: bez. Gowon 778/3
Oostenrijk: bez. Kosygin, tv-interview, persconf. 137/2/3; slotcommun. 138/1; bez. Kreisky 458/1
Perzië: bez. Kosygin 304/1; bez. Hoveida 304/1
Polen: bez. Gierek 25111
Portugal: dipl. betr. aangek. 687/2
Somalia: bez. Podgorny, vriendschapsverdrag 607/1; milit. samenw. 607/2
Syrië: bez. Koeznetsow 33/3; bez. Gromyko 371/1; Assad in Moskou 372/1
Verenigde Staten: Am. alarm., verklar. Kissinger, Nixon en Schlesinger 28/2; bez Gromyko 370/2; Kissinger in Moskou 371/3; overl. Kissinger-Gromyko in Genève, Nicosia en Damascus 372/2; derde Russ.-Am. top 433/1 e.v.: uitlat. v. Brezjnew en Kissinger o. d. mogel. result. v. d. top 434/1; Kissinger spreekt geheime afspraken tegen 434/1; Sowjet-russ. standount 434/1; verschil v. mening binnen reger. 0. óntwap. pol. 435/1; acties dissidenten 435/2; voorber. 436/2; samenw. akk. ondertek. 436/2; samenw. op energiegebied, huisvest., gemeensch. onderz. naar ontw. kunsthart 436/3; akk. bevorderen econ. betr. 437/1; twee akk. beperk. atoomwapens 437/2; slotcommun. 437/2 e.v.; delegatie uit. Opp. Sowjet bez. VS 569/3; concessies SU maken handelsakk. mogel. 732/1; graanleverant. a. SU na aanv. stop 733/1; bez. pres. Ford, SALT-verklar. 771/3

SPANJE

Arbeid: vakbondsleider veroord. t. gevang. straf. 797/3
Basken: ETA claimt verantw.heid aanslag Carrero Blanco 17/1
Frankrijk: nauwere milit. samenw. m. Frankr. 796/2
Joego-Slavië: Spanje levert Kroat terror. niet iiit 52411
Justitie: vakbondsleider veroord. t. gevang straf 797/3; Catalaanse anarchist Puig geexecuteerd 798/1; Pool Chets ter dood gebracht 798/1
Leger: chef-staf vervang. d. falangist 761/2
Munt: peseta zweeft 327/2
Oppositie: veroord. pol. tegenstanders 798/2; arrest. op grote schaal 798/3; bomaanslag in Madrid, arrest. aantal bekende Madrilenen 799/2

Overzeese gebieden:
— Suaanse Sahara: hist. ontw.. fosfaatvondsten, overleg Algerije-Marokko-Mauretanië o. dekol., topconf. te Houadibou en Agadir, koning Hassan kond. „bevrijd." v. Spaanse Sahara in 1975 aan, Spanje bereidt referendum met event. onafh.heid voor. Marokko wil kwestie voorleggen aan Int. Hof v. Justitie, Mauretanie handhaaft eigen aanspraken G25 e.v.; vorm. bevrijd. beweg. 626/2

Politieke partijen:
— Algemeen democ junta gevormd 799/3
— Cat. Soc Democr. partij: opger. in Barcelona 800/3
— Commun. partij: bijeenk Spaanse comm in Genève 799/3
— Democratisch Congres: centr. links verenigt zich t democr. congres 80012
— Sociaal-Democr. Unie: opger. in Madrid 800/3
— Socialistische partij: congres in Parijs 800/2

Regering: prem. Carrero Blanco d. bomexplosie omgek., vice-prem. Fernandez Mirando neemt tijdel. functie over 17/1; Franco ben. Arias Navarro t. nwe prem., samenstell. nwe reger. 19/1; Carrero Blanco versterkt positie falangisten in regering 27/1; reger. verklar. prem. Arias, grotere pol. vrijh. beloofd 760/2; aankond. grotere persvrijh., reacties v. rechts 761/1; Arias herhaalt belofte grotere pol. vrijh. 76211; Franco in ziekenhuis,-prins Juan Carlos neemt waar 762/2; prem. Arias belooft progr. democrat. voort te zetten, opnw. aanval v. rechts, ontslag twee min. 76311
Rooms-katholieke kerk: ben. nwe. bissch. 27/1: bez. mgr. Casaroli 27/3; hongerstak: priesters in „priestergevangenis" v. Zamora 27/3; conflict m. bissch. v. Bilbao 796/2; verklar. bissch. conf. 797/2
Vaticaan: onderhand. o. concordaat 797/2

SPORT

Voetbal: wereldkampioenschap 1974, uitslag, SU in voorrondes geschorst wegens weiger. tegen Chili t spelen 827/3

SYRIE

Algerije: bez. Boumedienne 34/1
Egypte: bez. Syr. min. v. buitenl. zaken 707/1
Frankrijk: bez. Jobert 413/3
Joego-Slavië: bez. Tito 507/1
Koeweit: bez. Assad 33/3
Libië: bez. Kadhafi 34/1
Roemenië: bez. Ceausescu 264/1
Irak: bez. Assad 33/3
Israël: Isr.-Syr. troepenscheid. akk. gesloten en ondertek., eerste uitvoer. maatr., uitwiss. krijgsgevangenen 373/3
Italië: samenw. akk. 414/3
Militaire zaken: gen.-maj. H. Chehabi chef gen. staf. 783/3
Regering: wijzig. kab. 783/3
Sowjet-Unie: bez. Koeznetsow 3312; bez. Gromyko 371/1; Assad in Moskou 372/1
Verenigde Staten: bez. Ismail 33/3; bez. Kissinger 51/2; tweede bez. Kissinger 69/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/2; bez. Chehabi 371/3; bez. Kissinger (mei) 373/1; bez. pres. Nixon, herst. dipl. betr. 420/3

TANZANIA

nina (Volksrep.); derde bez. Nyerere, nw. krediet, wapenleverant. 608/1
Duitsland (Bondsrep.): Du hon. consul uitgewezen 159/3
Grootgrondbezit: nation.; Duitse hon. consul uitgewezen 159/2/3
Hoofdstad: Dodoma vorit nwe h 126/1
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Territoriale wateren: uitbreid. t. 50 mijl 126/1
Verkeer: Tanzam-spoorweg gevorderd t. grens m. Zambia 125/3
Zanzibar: doodvonnissen 608/2; vrijlat. pol. gevang. 608/3

TEKSTEN

Algemeen: comm. conf. olieconsum. landen o. energievraagstukken 390/2
België: reger. verklar. 14 juni 415/2; bijlage II reger. verklar. voorbereidende fase gewestvorm. 432/1
NAVO: tekst Atlant. verklar. 426/1 e.v.
Verenigde Naties: verklar. inz. de vestiging v. e. nwc internat. econ. orde aanv. d. spec. Alg. Verg. inz. grondstoffenpiobl. 392/2 e.v.

THAILAND

Algemeen: stak., demon., onlusten 526/3
Australië: bez. Whitlam 70312
Cambodja: bez. Long Boret 819/2
Grondwet: ontw. bij Nat. Verg. in ged. 512/2
Japan: bez. Tanaka, anti-Jap. demon. 192/2
Regering: aftred. Thammasak, reorg. kab. 527/1
Verenigde Staten: terugtrekk. Am. milit. en vliegtuigen 527/3
verkiezingen: Nat. Conventie kiest Nat. verg. 512/2

TOGO

Fosfaatindustrie: nation 159/3
Israel: dipl. betr. verbr. 242/3

TRINIDAD EN TOBAGO

Car. Gemeensch. Markt: toegetred. per 1-8-'73 267/1

TSJAAD

Algeineen: cult. en sociale revol., terugkeer t. Afr. autenticiteit 127/1
Duitsland (Bondsrep.): dipl. betr. verbroken wegens ontvo affaire 526/2
Frankrijk: anti-Franse campagne 126/3; verdere kritiek op Frankrijk: misverstanden verdwenen? 127/3
Kerk en staat: uitwijz. missionarissen 127/3
Oppositie: nwe zuiver. en arrest. 126/2; MDRT opger., voorman vermoord 126/3; ontvoer. Europeanen d. Toubourebellen 526/2
Partij: ontbind. PPT, opricht. MNRCS 127/1
Regering: reorg. kab. 127/3

TSJECHOSLOWAKIJE

Bulgarije: bez. Zjiwkow 187/3
Duitsland (Bondsrep.): normal. verdrag geratificeerd 492/1; Chnoupek in Bonn, uitwissel. ratificatie-oorkonden 492/3
India: bez. Husak 279/3
Joego-Slavië: bez. Husak 279/1
Justitie: elf pol. gevangenen voortijd. vrijgelaten 281/1; prof. Sabata roept bemidd. Britse commun. partij in 281/2
Oostenrijk: verkoeling verhoud. tengevolge luchtincidenten 279/2; ondertek. grensakk. 279/3
Oppositie: stoffelgk overschot Jan Palach verwijd. 280/3; emigranten J. Sling, L. Pachman en E. Goldstucker v. staatsburgerschap vervallen verklaard 280/3; elf pol. gevang. voortijd. vrijgelat. 281/1; prof. Sabata roept bemidd. Britse commun. partij in 281/2; prot. t. de ontwikkel. binnen Tsjech. 281/2; J. Smrkowsky overl. 282/2; interview m. Giorni Vie Nuove 282/3; Dubcek in Praag, zijn brief a. weduwe Smrkowsky 283/1; urn met as Smrkowsky ontvreemd 283/1
Polen: bez. Husak 280/1
Portugal: dipl. betr. aangek. 687/2
Regering: wijzig. reger. Tsjechoslowakije en Tsjechië 280/2; J. Smrkowsky overl. 282/2

TUNESIE

Afrika: reis Bourguiba 110/2
Frankrijk: bez. Bourguiba 110/2
Libië: akk. v. Ojerba o. fusie Tunesië-Libië, negat. reacties Algerije en Marokko. ontslag min. Masmoudi. uitstel referend.. verder beraad 108/3
Nederland: bez. kon. Juliana 375/1
Portugal: dipl. betr. aangek. 68713
PSD: H. Bourguiba tot staatspres. en partijvoorz. v. h. leven ben., Masmoudi uit partij gestoten 784/1
Regering: wijzig. kab., Masrnoudi a. min. v. buitenl. zaken vervang. d. Chatti 110/1; kab. gewijzigd 784/2
Vaticaan: bez. Bourguiba 11012
Verenigde Staten: bez. Kissinger 35/2
Verkiezingen: Bourguiba a. pres. herk., parl. verk. 784/2

TURKIJE

Cyprus: deeln. a. Geneefse conf. o. Cyprus 74711; Turks offensief op Cyprus hervat 75012
Engeland: Ecevit overl. in Londen 471/3
Griekenland: verslechterde onderl. relatie d, geschil o. Turkse olie-exploitatie in Aegeïsche Zee 353/1
Regering: drie mnd. kab. form., coalitie v. republ. volkspartij en partij v. nation. redding. optred. kab.-Ecevit, progr. 239/1 e.v
Roemenië bez prem Maurer 261/3
Verenigde Naties: bez Waldheim 815/1
Verenigde Staten bez Sisco 493/2; compromis o hulp a Turkije 74412

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

Fujairah, emir overl., sjeik Hamad opvolger 736/1
Regering: nwe unie-reger., dualisme afgeschaft 112/2
Saoedi-Arabië: grensakk. en dipl. betr. 736/1

URUGUAY

Brazilië: econ. samenw. 384/3

VATICAAN

Australië: dipl. betr. 703/1
Nieuw-Zeeland: dipl. betr. 720/3
Polen: bez. min. Olszowski a. paus, aansluit. overl. paus met mgr. Dobrowski (secr. Poolse bissch.conf.) en kard. Wyszynski 249/1; bez. mgr. Casaroli 250/1
Spanje: o i concordaat 797/2
Tunesië: bez. Bourguiba 110/2
Zaïre: nwe Zaïrese ambass. 160/1

VENEZUELA

Andespact: Venezuela lid 266/3
Cuba: overeenk. m. Cuba o. hervatt. dipl. betr. 460/2
Naasting: naasting buitenl. mij. aangek. 460/3
DDR: dipl. betr. 229/2
Olie: naasting oliemaatsch. aangek. 256/2; oliesit. 269/1; belangrijke olievondst in meer Maracaibo 460/3; Franse hulp bij ontw. teerzand 460/3
President: volmachten v. pres. om econ.-finan. maatr. te nemen 460/2
Regering: samenstell. nwe reger. 266/3
Roemenië: bez. Ceausescu 260/2
Verkiezingen: C. A. Perez wint pres.-verk. 255/1; verk. campagne 255/3

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN

Alaska-pijpleiding: toestemming bouw d. Congres 47/2
Amnestie: voorw. amnestie v. deserteurs en dienstweigeraars 632/1
Defensie: min. Schlesinger kond. herz. strategisch denken aan 121/3; gen. Weyriand chef-staf strijdkrachten 729/1; defensiebudget 74512; Ford licht Congres in o. omvang beperk. strat. bewapening 772/2
Indianenkwestie: vrijspraak in proces t. indianen 746/1
Justitie: wederinvoer. doodstraf in Arkansas, Georgia, Connecticut, Florida, Indiana, Moritana, Nebraska, Nevada, New Mexico, Ohio, Utah, Wyoming, Tennessee, Louisiana. Texas en Californië 46/1 vonnis My Lai vernietigd 74513
Steden: Washington D.C. zelfbestuur 48/3
Watergate: Sen.cie o.l.v. Sam Ervin begint verhoren 60/2; getuigenis v. Odle 61/2; McCord 61/3; comment. Witte Huis 62/1; verklar. pres. Nixon (22 mei '73) 62/1; getuigenis Caulfield 63/1; H. Sloan 63/2; M. Stans 63/3; Magruder 64/1; J. Dean betrekt Nixon in affaire 64/1; reacties Witte Huis op onthull. Dean 75,12; getuigenis Mitchell 75/2; R. A. Moore 76/2; Butterfield onthult bestaan geluidsbanden 76/3; bestaan geluidsbanden bevest, jur. adv. Witte Huis Buzhardt 76/3; getuigenis K. Kalmbach 77/1; A. Ulasewicz 77/1; R. C. Mardian 77/2; G. C. Strachan 77/2; J. Ehrlichman 77/3; El. R. Haldenian 7812; Heim, Cushnian Walters 78/2; P. Gray 78/2; oud-min. Kleindienst 78/3; H. Hunt 78/3; Segretti, Kelly, Benz en Buckley 79/1; verdedig. Nixon (15-8-'73) 79/1; Cox verz. Witte Huis om geluidsbanden 90/1; rechte Sirica doet beroep op Nixon banden af te dragen 90/1; Nixon weigert Sirica en Erviri 90/2; Ervin en H. Baker stellen compromis voor 90/2; opn. weiger. Nixon en argumentatie 90/3; repliek en dupliek Witte Huis-Cox v. distr. rechtbank 91/1; rechter Sirica eist inzage voor eigen gebruik geluidsbanden 91/2; Witte Huis weigert 91/2; Sirica gaat in hoger beroep, hof van beroep stelt compromis voor, geen result. 91/3; rechter Sirica bepaalt: Ervin-cie geen inzage in banden 92/1; Nixon stelt compromis voor na uitspraak hoger beroep, Cox weigert 92/1; ontslag prof. Cox, aftred. min. Richardson, ben. Bork t. plv. min. v. iustitie 92/1; H. E. Peterson belast met "Watergate-zaak 92/2; Nixon staat banden alsnog af, Saxbe min. v. Justitie en Jaworski spec. aanklager 92/2; verklar. Nixon 9213: verklar. Cox v. jur. cie Senaat 93/2; tegenoffensief pres. Nixon, rede v. Congres v. d. nation. bond v. makelaars in onr. goed. 93/3; rede Congres v. 440 hoofdred. v. AP bladen Orlando Florida 93/3; opinieonderz. wijst op vermind. populariteit pres. 94/2; Witte Huis deelt mee: banden onvolledig 94/3; verhoor v. Nixons privé-secr.sse R, M. Woods 94/3; Witte Huis deelt mee banden verminkt 95/1; banden overgedragen a. Sirica 95/1; R. M. Woods neemt verantw.heid v. verminking banden 95/1; Sirica besluit deel banden ter beschikk. grand jury te stellen 95/2; stappen ondern. t. het in staat o. beschuld. stellen v. d. pres. 95/2; veroord. Hunt, B. Baker, F. Sturgis, V. Gonzalez, E. Martinez. J. McCord, G. Liddy 105/2; Dean en Magruder pleiten schuldig 106/1; Porter pleit schuldig 105/2; Nixon geeft inzage in finan. 106/2 e.v.; aanvoerder „loodgieters" Krogh verhoord. 122/2; Nixon verdedigt zich inz. ITT en melksubsidie 122/3; Nixon geeft achtergehoud. banden vrij 515/2; bandjeskwestie 540/1; Nixon wijst uitlever. banden a. Ervin-cie af 540/3; Congres neemt wet aan t. verkrijging v. bewijsmateriaal 541/1; Ervin-cie zond 3 dagvaard. n. Witte Huis, Nixon wijst dagvaard. af, Ervin-cie in beroep bij rechter, fed. Kof v. beroep bepaalt d. Witte Huis geen vijf bandopnamen a. d. Ervin-cie hoeft uit te leveren 541/1; cie v. deskund. toont opzet in gat bandjes aan 541/1; rechter Sirica overweegt zaak a. grand jury voor te leggen 541/3; justit. cie vraagt inzage in bandenmateriaal, Nixon verstrekt uittreksels 542/1; begeleid. verklar. 542/2; fragm. gesprekken Nixon en medewerkers 544/2; uittreksels bandjes gesprekken Nixon, Dean en Haldeman 558 e.v.; Nixons toelicht. 559/1; reacties na publ. 559/1; cie Huis eist meer banden 559/3; Nixon weigert 560/1; cie neemt motie aan, eist meer banden en dreigt met imaeachment 560/1; aanklager Jaworski gaat naar Hooggerechtshof voor meer bandjes 560/1; uitspraak Hooggerechtshof 560/2; Nixon moet 64 bandjes afgeven 560/3; vervolg bandjeskwestie 570/1; reactie Witte Huis op uitspraak Hooggerechtshof 570/2: advocaat St. Clair beluistert bandjes gesprekken 23 juni 72 en eist publ., Nixon gaat akk. en publ. bandjes 570/3; verschillen t. versie Witte Huis en versie jurid. cie in banden 568/3; eindrapp. Ervin-cie 569/2; vervolg Watergatezaak, slot rapp. cie-Ervin 586/3 e.v.; justitiële cie Huis v. Afgevaard. beveelt impeachment aan 587/2 e.v.; drie impeachmentart. aangen. d. cie 588/1 e.v.; Ford verleent amnestie a. Nixon 589/1 e.v.; reacties. aftred. aerschef ter Horst 590/1; Ford ziet af v. alg. gratie inz. Watergate 63213

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: econ. boodsch, 1974 99/1; handelsbalans 1973 vertoont overschot 120/1; toezicht uitvoer kapitaal opgeheven 120/2; inflatie groter dan off. gegevens, volgens cie Huis en Senaat 120/3; top-conf. econ. probl., Ford stelt anti-inflatiemaatr. voor 730/1; raad v. econ. pol. opger. 73012; econ. maatr. afgek. 731/1; subsidie PANAM afgewezen 745/2
Begroting: 1974/'75 99/3
Energie: pres. boodsch. o., energie 46/1; nwe voorst. nà oliecrisis 46/21 noodenergiewet inged. 46/3; beperk. olieverbr. afgek. 47/1; reorgan. bureau energievoorz. 47/2; energieboodschap 123/1; maatr. t. beperk. benzine verbr. nov. '73-apr. '74 42312; nw. energieteam ben. 730/1; rede pres. Ford o. intern. energievraagstukken 80611; min. Kissinger roept op t. samenw. olieverbruikende landen 807/3
Goud: overl. VS-EG o. officiële goudprijs 327/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Algemeen: ontslag gouvern. Rockefeller v. New York 48/3
Politieke partijen:
— Democraten: E. Kennedy ziet af van kand. pres. verk. 1976 729/2
— Republikeinen: J. Rhodes gek. nw. leider a. oovole. v. G. Ford 45/3
President: State of the Union 1974 97 e.v.; reacties 98/3; M. Laird neemt ontslag a. adv. Witte Huis 121/3; Nixon o. energiecrisis en Watergate 139/2 e.v.; Nixon afgetred., vice-pres. Ford nwe pres. 513 e.v.; vrijgave achtergehoud. banden, schriftel. verklar. Nixon, weiger. af te treden, wegvallen laatste steun, druk v. Rep. zijde, Nixon maakt aftred. bekend 515/3 e.v.; beëdig. Ford 518/2; Fords inauguratierede 518/3; biogr. Ford 519/1; afscheid Nixon Witte Huis 519/2; pres. Ford spreekt m. ambass. en econ. desk. 519/3; Ford spreekt Congres toe 556/1; eerste persconf. Ford (28-8) 633/1; persconf. (16-9) 633/2; Rumsfeld coörci. Witte Huis 728/2
Regering: Richardson t. min. v. justitie ben. en Cox (spec. aanklager) 80/2; Nixon verbiedt medew. Witte Huis a. Ervin-cie en weigert banden ter beschikk. te stellen 80/3; ontslag min. Richardson en plv. 'min. Rückelshaus, Saxbe nwe min. 92/1; Rockefeller ben. t. vice-pres. 557/2; biogr. Rockefeller 557/2
Verkiezingen: verk. gouvern. en burgem., o.a. New York City 44/1; winst v. Democ. bii verk. v. Huis v. Afgev.. Senaat en-gouvern. posities 721/e.v.; consequenties v. d. uitslag 722/1; analyse uitslag 72212

POLITIEK (Buitenlandse)

Algerije: bez. Kissinger 51/2; bez. Kissinger (apr.) 372/2
Algemeen: mutaties op min. v. buitenl. zaken 121/2
Australië: marine akk. 704/3
China (Volksrep.): contact m. Volk:;rep. 44/3; bez Kissinger in juni '72, febr. '73 en nov. '73 45/1; andere contacten 45/3
Bush nwe ambass. te Peking 728/2
Cyprus: Am. mariniers op Britse bases 467/1; anti-Am. betog., Am. ambass. doodgeschoten 813/3
DDR: Cooper nwe ambass. in O.-Berlijn 729/1
Duitsland (Bondsrep.): akk. o. legeringskosten 380/1

Egypte: bez. Fahmi 33/3; tweede bez. Kissinger 51/2; Kissinger viermaal in Assoean v. bemidd. inz. Egypt.-Isr. troepenscheid. akk. 67/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/3; bez. Kissinger (apr./mei) 373/2; Nixon in Egypte, redevoer. 418/1; nucleaire hulp v. Egypte 418/3; Am. en Isr. reacties 419/2
EG: teleurstellend „jaar v. Europa", volgens Kissinger 121/1; overl. EG-VS o. officiële goudprijs 327/3; Kissinger'overl. m. voorz. Eur. min. raad Genscher in Salzburg 418/1
Engeland: bez. Sisco 471/3
Frankrijk: Rush nwe ambass. in Parijs 428/3
Griekenland: bez. Sisco 493/2
Israël: bez. mevr. Meir 33/3; bez. Sisco 35/3; goedk. Huis v. Afgevaard. milit. steun 48/1; bez. Dayan 51/1; bez. Kissinger 51/2; bez. Dayan 66/3; Kissinger driemaal in Isr. v. bemidd. inz. Egypt.-Isr. troepenscheid. akk. 67/3; Kissinger brengt verslag uit v. bez. a. Syrië 69/3; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/2; bez. Eban 371/2; bez. Dayan 371/3; bez. Kissinger (mei) 372/2; bez. pres Nixon 420/3; econ. hulp v. Israël, gemeensch. commun. 421/1; persconf. Kissinger 421/3
Japan: bez. Kissinger 47/3; bez. Tanaka 189/1; bez. Ford, gemeensch. communiqué 770/1
Jordanie: tweede bez. Kissinger 51/2; derde bez. Kissinger 69/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/3; bez. Hoessein 371/2; bez. pres. Nixon, hulp toegezegd 422/1
Korea (Z.): bez. Kissinger 48/1; bez. pres. Ford, gemeensch. communiqué 771/1
Libanon: bez. Kissinger 51/2
Marokko: bez. Kissinger 35/3
NAVO: Bruce nwe ambass. 728/2
Nederland: overl. Ned.-VS o. energieprobleem 39/3
Pakistan: bez. Bhoetto 336/2
Panama: akk. o. soevereiniteit Panamakan. 460/1
Perzië: bez. Kissinger 35/3
Portugal: Nixon en De Spinola ontmoeten elkaar op Azoren 422/2; bez. pres. Da Costa Gomez 687/1
Roemenië: bez. Ceausescu 261/3; bespreek. in VS, docum., overeenk. 262/1
Saoedi-Arabië: bez. Kissinger 35/3; bez. Kissinger 51/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/3; bez. Kissinger (mei) 373/1; bez. pres. Nixon 420/1
Sowjet-Unie: Am. alarm, verklar. Nixon, Kissinger en Schlesinger 28/2; bez. Gromyko 370/2; Kissinger in Moskou 371/3; overl. Kissinger-Gromyko in Genève, Nicosia en Damascus 372/2; derde Russ.-Am. top 433/1 e.v.; uitlat. v. Brezjnew en Kissinger o. d. mogel. result. v. d. top 434/1; Kissinger spreekt geheime afspraken tegen 434/1; Sowjetruss. standpunt 434/3; verschil v. mening binnen reger. o. ontwap.taktiek 435/1; acties dissidenten 435/2; voorbereid. 436/2; samenw. akk. ondertek. 436/2; samenw. op energiegebied huisvest gemeensch. onderz. n. ontw.' kunsthart 436/3; akk. bevord. econ. betr. 437/1; twee akk. beperk. atoomwapens 437/2; slotcommun. 437/3; delegatie uit Opp. Sowjet bez. VS 569/3; concessies SU maken handelsakk. mogel. 732/2; graanleverant. a. SU na aanv. stop 733/1; bez. pres. Ford, SALT-verklar. 771/3
Syrië: bez. Ismail 33/3; bez. Kissinger 51/2; tweede bez. Kissinger 69/2; bez. Kissinger (febr./mrt.) 370/3; bez. Chehabi 371/3; bez. Kissinger (mei) 373/1; bez. pres. Nixon, herst. dipl. betr. 420/3
Thailand: terugtrekk. Am. milit. en vliegtuigen 527/3
Tunesië: bez. Kissinger 35/3
Turkije: bez. Sisco 493/2; compromis o. hulp a. Turkije 74412

VIETNAM (N.)

Australië: dipl betr 703 1
Laos: terugk. Noordvietn. ambass. 511/3

VIETNAM (Z.)

Nederland: overdracht ziekenhuis a. voorl. revol. reger. Z.-Vietnam 775/2; protest Zuidvietn. zaakgelastigde 775/3

WETENSCHAP EN TECHNIEK

Prijzen:
— Franquiprijs 1974: 825/1
— Nobelprijs voor economie 1974: 825/2
— Nobelprijs voor geneeskunde 1974: 825/3
— Nobelprijs voor natuurkunde 1974: 826/1
— Nobelprijs voor scheikunde 1974: 826/3

IJSLAND

Algemeen: achtergronden alg. situatie 561/1
Defensie: kwestie-Keflavik weer actueel 561/3
Economie: deval. kroon 563/1; verdere stabiliseringsmaatr. 563/1
Regering: spanningen binnen coalitie n.a.v. standpuntbepal. o. basis Keflavik 562/1; handtek. actie v. voorstanders Am. aanwezigh. 562/1; overl. o. nw. reger. standpunt tussen coalitiegenoten aanvankelijk geen overeenstemm., eind mrt. standpunt gepubl. 562/1; econ. maatr. verworp. d. liberalen, reger.crisis 562/2; verk. 562/3; Hallgrimson vormt nwe reger. 562/3; samenstell. nwe reger. 563/1
Verkiezingen: vervroegde parl. verk., winnaars Onafhankelijken 562/2
Visserij: zeegrens in 1975 200 mijl 563/1

ZAÏRE

België: onderh. Leburton en van Elslande m. Moboetoe te München, overeenk. Société Générale m. Zaïre 104/1; koperakk. 258/3; Belg.-Zaïrees vriendsch. verdrag opgezegd d. pres. Moboetoe, voorgesch. en reacties 339/1; normal. Belg.-Zaïr., betr., reis Leburton 723/1; Karl I. Bond d. prem. Tindemans ontvangen 776/3
Economie: rede Moboetoe (30 nov.) Zaïrezeringsprog. 110/2
Engeland: bez. Moboetoe 110/3
Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Justitie: veroord. Losembe 111/1
Oeganda: bez. Moboetoe, namen meren gewijz. 111/1
Portugal: overl. De Spinola-Moboetoe 675/2
Regering: reorg. nat. uitvoerende raad 784/2
Studenten: 1 mon
Vaticaan: nwe Zaïrese ambass. 160/1

ZAMBIA

Israël: dipl. betr. verbr. 242/3
Koper: verscherp. controle op koperprod. 160/2
Regering: reorg. kab. 128/2
Rhodesië: Rhod. heropent grens met Zambia, maar Zambia houdt grensposten dicht, grensincidenten 576/1
Verkeer: Tanzam-spoorweg gevorderd t. grens m. Zambia 125/3
Verkiezingen: pres.- én parl. verk., Kaoenda hei-k. 128/1

ZUID-AFRIKA

Apartheid: conf. prem. Vorster en acht thuislandleiders 636/2; verdere ontw. m.b.t. bantoethuislanden, verk., Transkei vraagt onafh.heid, federatieplannen 653/2 e.v.
Arbeid: voortdurende arbeidsonrust o. Afr. arbeiders, de gebeurtenissen te Carletonville, vorming zwarte vakbonden, vertrek Basotho-arbeiders 65511 e.v.; maatr. reger. en werkgevers inz. arbeidsvoorw. Afrikanen, Britse rapp. 67012 e.v.
België: boycot Zuidafr. hoogleraar te Leuven 26/3
Goud: goudovereenk. m. IMF beëindigd 327/2
Lesotho: gesprek chief Jonathan m. prem. Vorster 619/2
Oppositie: nwe veiligh.wetten 635/1
Politieke partijen:
— Verenigde Partij: gemeensch. verklar. m. leiders v. Kwazulu en Lebowa, federaal plan d. VP-congres aanv. 654/3
Regering: wijzig. kab. 634/3
Rhodesië: verliezen Zuidafr. pol. in Rhod. 573/1
Verenigde Naties: contacten Waldheim-Muller, V-raad staakt dialoog 620/1 e.v.
Verkiezingen: vervroegde alg. verk., winst v. NP en PP, verlies v. VP 633/3

ZWEDEN

Chili: uitwijz. Zweedse ambass. n.a.v. bemoeienis m. vluchtel. 499/1
Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/2

ZWITSERLAND

Energie: maatr. t. beperk. benzineverbr. nov. '73-apr. '74 423/2
Regering: Brugger pres. v. 1974, samenstell. kab. 201/2

II naamregister

behorend bij de index op keesings historisch archief, deel XXVIII, januari-december 1974

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 600/1 = pag. 600, 1e kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorend onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), Arabische en Aziatische namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.
2. De voorvoegsels „Mac" („Mc") en „O" worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neill onder de O. Voorvoegsels als „de", „van", „el" en „ben" worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder de A, el-Kassem onder de K en Ben Goerion onder de G.
3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornaam opgenomen.

☆

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid *kunnen* in het naamregister onjuistheden *zijn* geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen ten einde *bij* volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aal, H.-F. van 27712, 27813, 394/1, 647/1/2
Aantjes, mr. W. 70/3/foto, 200/2, 22111, 355/foto, 439/1/2, 605/3, 618/2, 709/foto, 710/2, 711/2, 726/3, 727/1/2/3, 72811
Aardenne, drs. G. M. V. van 40/3, 45113, 452/1, 710/3
Aaron, 624/2
Aartsen, mr. J. van 726/1
Abbadi, B. 16/1
Abbas, B. 336/1
Abdallah, A. F. 447/3
Abdallah, I. S. 447/3
Abdeljalil, A. B. 528/2
Abdellah, S. 11011
Abdessalam, B. 13/2/foto, 397/1, 398/2/3/foto, 399/3, 400/1, 412/3, 414/3
Abdoule, A. K. el- 608/1
Abdulkadir G. 449/3
Abebe, gen: A. 162/1/3, 450/2
Abhay K. 51012
Abma,'ds. H. G. 710/3
Abrams, gen. C. W. 729/1, 828/1
Abrigada S. 302/1
Achard, M. 828/1
Achakzai, A. S. K. 333/3
Acheampong, kol. I. 124/2
Acheson, D. 729/1
Acker, A. van 177/2, 298/3, 427/3
Acker, H. van 117/3
Aczel, G. 232/2/3
Adak, F. 24011
Adam, G. 118/2
Adamou, M. D. 52813
Adamson, C. 172/foto
Addo, gen.-maj. D. 124/1/2
Adjetey, kol. J. C. 124/1/2
Afanasyew, S. A. 569/1
Aferi gen.-maj. N. A. 12412
Afif, 'A. J. 270/2, 272/1
Afridi, A. A. 33512
Aga Khan, prins Sadruddin 298/2, 318/3
Agathangelou, I. 363/1
Agbo, K. G. 124/1/2
Aghbari M. K. al- 270/3
Agnew, 'S. T. 14012, 515/2, 571/3
Agranat, S. 24311, 428/2
Agt, prof. mr. A. A. M. van 136/2, 168/2, 396/1, 6481113, 649/1/2, 724/3, 725/2/3, 741/2, 742/1/2/3, 743/1/2/3, 775/1
Agustsson, E. 563/1
Agyekum, P. K. 52811
Aharon, Y. ben 428/2
Ahmar, sjeik A. B. H. al- 733/2, 734/1/2, 735/3
Ahmed, A. 29312, 320/1/foto
Ahmed, A. I. 755/2
Ahmed, F. A. 781/3/foto
Ahmed Sjah, kroonprins 16013
Ahoueya, maj. L. 781/2
Aichi, K. 208/2
Aiken G. 722/2
Aini, M. al- 271/2, 272/1, 734/3, 735/1/foto
Aishwarya, koningin 20811
Aitikavanit, K. 527/2
Ajoeb Khan, maarsch. M. 828/1
Ajtai, M. 232/3
Akher, M. A. 781/2
Akrawi, A. 755/1/2, 782/2
Akrawi, H. H. 755/2, 782/2
Alaca. 27/1
Alamj, D. B. A. el- 528/2
Alawi, S. M. A. 270/2
Alazoula, L. 96/1, 528/1
Albers, W. 72411
Albert, prins 227/1
Albert, C. 97/3/foto, 721/2
Alcantara Santos, L. M. 699/3
Aldikachi. O. 46513
Aldington, Lord 431/2
Alem, maj. A. A. 735/2
Alessandrini, prof. F. 233/1/2
Alexander, L. 722/3
Alexeyewski, J. Y. 56911
Alfonso de Bourbon-Dampierre, prins 763/2
Ali, gen. b.d. F. B. 335/2
Ali, gen.-maj. R. F. 32012
Alia, koningin 419/foto
Alifa, M. D. 12713
Alimuddin, M. 36811
Alladaye, M. 236/1/3
Allende Bussi, mevr. H. de 45912
Allende Gossens, dr. S. 57/3, 256/2, 45913, 497/1/2/3, 498/1, 49911, 500/2/3, 501/3
Allewijn, drs. P. 580/3
Allmand, W. 590/3
Allon, Y. 67/3, 69/1/3, 241/1/foto, 243/3, 24411, 245/2, 371/1, 420/1, 428/2/3, 42911, 43012
Almasan, B. 25913, 260/3
Almeida Bruno, lt.-kol. J. de 290/1, 644/2
Almeida Machado, P. de 383/2
Almeida Santos, A. de 644/1, 64611, 652/3, 670/2, 673/2
Almerighi, M. 409/1
Almirante, G. 40812, 41011
Almogi, Y. 428/3
Aloni, mevr. S 430/1/2/foto
Alsop, S. J. O. 828/1
Alvarez, bissch. 2712
Alvarez Yepez, F. 266/3
Alves, A.-M. 29113
Alvim Pereira, mgr. C. 668/2
Amalrik, A. 60/1, 75/1, 435/3
Ambatielos. A. 363/2, 364/2
Ambrosios, 362/3
Amelsvoort, drs. M. J. J. van 10213
Amenu, gen.-maj. D. C. K. 124/2
Amerasinghe, H. S. 596/2/3
Amin, I. 96/2, 111/1, 528/3. 778/2
Amin. M. 462/1
Amin; N. 828/1
Amin, T. 781/3
Amity, J. 52811
Ammache, S. M. el- 21311
Ammar, H. B. 784/1
Amos, Ph. 720/3
Amoussou, I. 781/2
Amouzegar, J. 399/1/foto, 400/2/3, 401/foto, 431/2. 78313
Amr, S. A. 784/3
Anastasopoulos, G. 36212
Anaya, gen. L. E. 478/1
Anciaux, P. 777/3
Andersen, A. 202/2
Andersen, P. N. 202/2
Anderson, J. 45/3
Anderson. R. 494/1. 813/3
Anderson; W. 4412
Andersson, L. 376/1
Andom, gen. A. 785/1/2/3, 786/1/foto, 787/1, 789/1
Andrade, M. de 299/3, 674/3
Andras, R. K. 590/3
Andreades, Th. 363/1
Andrei, S. 259/3, 264/1
Andrejew, K. 11512
Andreotti, G. 387/1, 40912
Andres Perez. C. 460/2/3
Andriessen, mr. F. H. J. J. 70/2/foto, 200/1/2, 217/1/2/3, 220/2, 247/2/3, 248/1, 355/2, 618/1/2, 709/foto, 710/1, 711/3, 726/1, 727/1, 741/1, 742/2, 743/2
Andropow, J. W. 58/1, 74/2, 56911
Androutsopoulos, A. 353/1, 360/2/3/foto, 361/1, 468/2, 469/3, 481/1/3, 482/1, 486/1
A'Ngon, B. B. 237/2
Anninos-Kavallieratos, P. 81/3
Anoveros, mgr. A. 28/1
Ansari, H. 412/2, 414/1, 431/2, 783/3
Anseele, E. 15/2, 155/1, 177/2
Anthimos, 81/1, 82/1, 84/3
Anthony, D. 700/3, 701/2
Antonioni, M. 764/3, 765/1

Antonow, A. K. 568/3
Antonow, S. F. 569/1
Apel, H. 9/3, 404/2, 731/1
Araby, N. el- 6611
Arachi, A. K. al- 270/2
Arafat, Y. 37/3, 167/3, 188/2, 263/3, 272/2, 705/1/foto, 706/1/3, 791/2/3/foto
Araripe Macedo, brig. J. C. de 383/2
Araujo, gen. G. de 302/2
Araujo Nogueira, gen. D. de 383/2
Arbouzis. gen. I. 738/foto, 739/1
Archer, P. 169/2
Arias Navarro, C 627/3, 760/2/3, 761/1, 762 1 2/3 foto, 763/1/2
Arion, F. M. 822/3
Arkhipow, I. W. 554/3, 568/3, 607/1
Armstrong, E. 169/2
Arnajo Marsinha, M. de 69913
Arouca, D. 669/1
Arouna, maj. I. 52813
Arraes, M. 459/3
Arriaga, gen. K. de 193/2/3, 318/2
Arron, H., 235/1/2/foto, 252/2
Arthur, Sir B. 720/3
Asfa Wossen, kroonprins M. A. 788/3, 789 /2/foto
Asfa Wossen, prins Z. Y. 450/2/foto
Ashburner, R. 545/3
Ashgar Khan, M. 335/1
Ashkenazi, M. 24413
Ashley-Larsen, gen. N. 124/2
Asilturk, 0. 240/1
Asnag, A. A. M. al- 27012, 272/1, 735/1
Aspin. L. 122/1
Asrat, B. 449/3
Assad, H. 33/3/foto, 37/2, 5111, 69/3, 264/1, 369/2, 370/2/3/foto, 371/1/2/foto, 373/1/2 /3/foto, 420/3/foto, 463/3, 707/1
Assante, maj. K. 124/1/2, 52811
Assogba, maj. J. 781/2
Astavin, 46711
Asturias. M. A. 828/1
Atika, A. A. 396/2
Atiki, A. R. al- 400/foto
Arabi, gen. A. M. I. 447/3
Arias Navarro, C. 17/2, 19/1/2/3/foto, 20/1 /2
Atonio, J. 20/1
Auaia, L. 624/1
Aung Gyi 206/2
Auwerda, F. 822/3
Avene, gen. A. 450/1
Averoff, E. 481/1/2, 482/3, 483/2, 760/2
Awuviri, maj. A. 124/3
Axen, H. 203/1
Ayarna, I. 124/3
Ayene, gen. A. 161/3, 162/2, 450/3
Aylwin, P. 500/1
Ayoub, S. 784/3
Ayoubi, M. al- 371/2, 78313
Ayutthaya, C. I. N. 52712
Azawi, H. 782/2
Azel, D. 185/1
Azeredo Henning, adm. G. de 383/2
Azeredo da Silveira, A. 383/2
Azevedo Perdigao, dr. J. de 64412
Aziz, prins F. Ibn A. 42012
Aziz, prins S. ibn 41311
Aziz, T. 782/2
Azonhiho, lt. M. D. 781/2

B

Ba, B. 603/3
Ba Nyien, Oe 205//3
Baah, maj. K. 124/2
Baas, J. 724/1
Baba, D. O. S. 528/2
Babiuch, E. 185/3
Babu, sjeik A. R. 608/3
Babylon, M. 118/1
Bachmann, K. 456//2
Backer-Van Ocken, R. de 277/2, 278/2, 631 /3, 777/3, 778/1
Badenhorst. C. H. 655/2, 656/1
Badjogoume, H. 96/1
Badran, O. A. 447/3, 462/3
Badry, gen. A. K el- 447/3
Baeyens, A. 57/2/3, 454/2
Bagaya, F. 528/3
Bagayoyo, Y. 96/1
Bagh, A. 783/3
Baghir, gen.-maj. M. el- 16/3
Bahadur, R. 365/3
Bahaguna, H. N. 365/3, 366/1, 368/1
Bahnini, H. M. 528/2, 627/2
Bahr, E. 379/3, 380/1, 472/1/2, 473/2, 474/2 /3, 492/3
Bahyl, P. 280/2
Baibakow, N. K. 173/3, 174/1/2/3, 569/1
Baidar, kol. H. 272/1/2
Bailey, R. 720/3
Bakaric, W. 524/3
Baker, H. 90/2, 542/3
Bakheit, J. M. A. 16/1
Bakhirew, W. W. 569/1
Bakhtary, A. G. 160/3
Bakf, M. S. A. 33/2, 272/2, 782/2
Bakker, J. H. 405/3
Bakker, M. 247/3, 710/2
Bakr, A. H. al- 209/1, 210/2, 212/1/2, 213/1 /3, 214/1, 215/3, 755/1/2, 782/2
Ball, L. 587/3
Balniel, lord 431/2
Balogh, lord 169/2/3
Balopoulos, I. 360/2
Balopoulos, oud-kol. M. 486/3
Bamba, N. 528/1
Bambara, H. 783/2
Banage, W. 96/2
Banana, ds. C. 545/3, 546/2
Banda, B. F. 670/2
Banda, D. 128/3
Banda, H. 669/1
Bandodkar, D. B. 366/1
Bangui, A. 126/2
Bank, D. 746/1
Bank, mrg. J. 233/1
Banzer, H. 383/1, 384/3
Baptista, M. 292/2
Bar-Lev, lt.-gen. H. 34/3/foto, 242/1, 245/2, 428/3, 430/2
Baram, M. 430/2
Barbakow, N. K. 568/3
Barber, A. 131/1, 145/3, 171/2/3, 172/1, 431 /1/2, 758/3
Barbieri, F. 523/3
Barbosa, D. 195/1
Barcak, A. 279/3
Barcikowski, K. 250/3
Barker, B. 105/2/3, 106/1
Barnard, L. 701/1/2, 704/3
Barnett, J. 169/2
Barooah, D. K. 782/1
Baroum, J. 127/3
Barrera de Irimo, A. 19/2, 20/2, 763/3
Baruti, wa N. 784/2
Barwani. A. M. 608/3
Barzani, M. 209/1/3, 210/3, 211/2/3/foto, 214 1, 215/3, 753/1, 754/3, 755/1/2, 757/3
Barzani, O. M. 755/2, 782/2
Barzel, R. 455/2, 506/1
Bascour, J. H. G. 330//2, 696/1
Basford, R. 590/3
Bashford, P. 546/2
Bassendwa, M. S. 272/1
Basso, L. 459/2/3
Basta Machado, gen. T. J. 668/1
Bates, H. E. 828/2
Bationo, P. 96/3
Batmunch, J. 512/2
Baudrin, G. 155/1, 442/2, 758/1
Bauer, C. 378/1
Baunsgaard, H. 202/1
Baxter. J. 182/3
Bayere, kapt. M. 257/2
Baykal, D. 240/1
Beame, A. D. 44/1/2/foto
Beamont, lord 148/2
Beattie, ds. W. 182/1
Beausoleil. Ch. 124/2
Bebada, Ch. 96//1
Beckman, Th. 822/3
Begin, M. 242/2, 243/2/foto, 429/1
Beheton, N. 96/1
Beider, kol. H. 735/2
Beith, A. J. 118/2
Béjart, M. 824/1/2/foto
Bejzat, M. 525/1
Bekker, L. A. M. de 697/2
Belayneh, gen. G. 785/2
Beld, prof. dr. C. A. van den 665/1
Belkhodja, T. 109/3
Bell, I. M. 717/2
Belyak, K. N. 569/1
Benaran Ordenana, J. M. 18/3
Benas, mevr. H. 360/1
Benavides Escobar, gen. O. 497/1
Benedikt, patriarch 82/1
Benhima, A. T. 528/2
Benhima, M. 528/2
Benites Vinueza, L. 294/3/foto, 297/2
Bennett. T. 297/1
Benni, C. D. 124/2
Bennour, A. 110/2
Bensch, J. P. 165/1
Bensi, C. 414/3. 415/1
Benslimane, A. 528/2
Benti, gen. T. 785/2/foto
Benting, A. 504/3
Bentsen, L. 590/1
Benyakhlef, M. 528/2
Benz, R. 79/1
Berberovic, M. 525/1
Bereka, lt.-gen. W. S. 162/1, 786/1
Bérenger, P. 204/2/3
Berg, B. 411/1
Berger, J. J. A. 503/3
Bergh, A. van den 743/foto
Bergman, I. 825/1
Berhe, D. T. Y. 449/3
Berhe, J. T. 787/1
Berke, gen. W. S. 450/3
Berkhouwer, mr. dr. C. 599/1/2, 601/2/3, 724/1
Berlinguer, E. 59/3, 386/2, 408/3
Bernasko, kol. F. G. 124/1/2
Bernet Kempers, K. Ph. 828/2
Bernhard, prins 163/3, 375/1, 606/3, 824/foto
Bernstein, C. 514/2
Bertoldi, L. 387/1
Beshane, gen. T. 785/2
Besjtsjew, B. P. 569/1
Betancourt, R. 256/1
Beyene, S. 786/3
Beyers Naudé, ds. C. F. 635/2, 636/1
Bhoemibol Adoelyadej, koning 512/2
Bhoetto, M. A. 335/1
Bhoetto, Z. A. 96/3, 293/2/3, 294/1/foto, 319 /3, 333/1/2/3, 334/1/2/3, 336/1/2/foto, 368 2/3, 637/3, 783/2/3
Biaggi, M. 44/2
Biaou, lt. A. 781/2
Bidalou-Abybouka, E. 784/3
Bie, W. de 824/1
Biedenkopf, prof. K. 455/2/3
Biegel, P. 823/3
Bielka, dr. E. 458/1
Biesheuvel, mr. B. W. 132/2, 164/1, 217/3, 553/1, 726/2, 727/2
Bila, A. 708/3
Bilak, V. 185/1, 186/2, 280/1
Bilal, M. A. 16/1
Bilert, W. 231/3
Bilic, J. 554/1
Birendra, koning 207/3, 208/1
Birgit, O. 240/1
Birler, I. H. 240/1
Birovljev, M. 525/1
Bisaglia, A. 387/1
Bishop, M. 265/3
Bishop, R. 701/1
Bista, K. N. 207/3, 208/1
Bitsios, D. 760/2
Bizenjo, G. B. 332/3, 333/1
Bjärnason, M. 563/1
Bjelogrlic, B. 523/3
Blancard, J. 414/1
Blanco, C. A. 479/1
Blanton, R. 722/3
Bleich, A. 107/1
Block, mr. A. L. de 377/2
Blondin, I. D. 237/3
Blondin, O. D. 237/2/3
Blumenthal, A. 44/2
Blummer, G. 479/1
Blundell, Sir D. 751/3
Boardman, T. 131/1
Bodnaras, E. 261/3
Boegayew, B. P. 568/3
Boekowsky, W. 42/3, 43/1, 75/1, 435/3
Boel, H. 427/3
Boelgakow, A. A. 569/1
Boell, mevr. M. 128/3
Boer, J. de 724/2
Boer-d'Ancona, mevr. H. de 411/1
Boersma, drs. J. 55/1, 100/1, 102/2, 149/2, 164/1, 197/1/foto, 217/2, 454/1, 535/3, 536 /1/2, 566/1, 628/2, 666/1, 811/1/3/foto
Boertien, dr. C. 136/2, 743/2
Boetoma, B. 569/1
Boeynants, P. vanden 23/1, 154/3/foto, 178 /3, 278/1, 758/1
Bogers, drs. W. A. J. 406/1
Boggs, H. 45/3
Bohets, J. 822/1
Bohlen, Ch. E. 828/2
Bokassa, J.-B. 96/1, 236/1, 528/1
Bolet Ya, gen. 206/2
Böll, H. 113/foto, 116/1/2, 822/1
Bolt, dr. R. H. 541/2
Bomani, M. 608/2
Bomiadi, B. zie: Doralta, D.
Bonanos, gen. G. 360/3, 739/1
Bonavia, D. 73/3

Bonde, B. 205/2, 783/2
Bongo, A.-B. zie: Bongo, O.
Bongo, M. 784/3
Bongo, O. 123/3, 784/3
Bonilla, gen. O. 497/1/3
Bonnet C. 692/2
Bono, dr. O. 126/3, 127/1
Bonvin, R. 201/2
Boolell, S. 288/3
Boone, P. 587/3
Borbandi, J. 232/3
Borch, O. R. 297/1
Bordaberry, 383/1, 384/3, 459/3, 480/1/2/foto
Borgeaud, G. 823/3
Borisuth, M. 527/2
Bork, R. H. 92/2/3, 93/1/foto
Bos, J. P. 822/2
Bosco, G. 409/2
Bosgra, S. 667/1
Boskovic, B. 609/1
Bosmans, W. 442/2
Bot, A. de 724/2
Botha, M. C. 623/3, 636/2/foto, 654/1
Botha, P. 624/3
Botha, S. P. 635/1
Botsio, K. 124//3
Botuzar, L. 497/3
Bouamid, M. 528/2
Bouber, A. 828/2
Bouchez, mr. dr. L. J. 593/1, 596/2
Boudewijn, koning 225/1, 520/3, 724/1
Boukema, mr. P. J. 441/2
Boumedienne, H. 33/1/2/3, 34/1, 37/2, 51/1, 110/2, 262/1, 369/2, 370/2, 380/2, 391/3, 392/1, 626/1/3
Boupha, K. 510/3
Boupha, P. 510/2
Bouraima, maj. I. 781/2
Bourassa, J. R. 592/3
Bourguiba, H. 35/3, 37/2, 108/1/2/3/foto, 109/1, 110/1/2, 375/1, 784/1/2
Bouteflika, A. 51/1, 627/1, 790/1/foto
Boven, P. M. H. van 811/foto
Bowen, L. 701/1/2
Boyer, Ch. 824/3
Boytsow, W. W. 569/1
Bozbeyli, F. 239/1
Brabanter, dr. M. de 117/3
Bradford, R. 147/1, 182/3
Braga, N. 383/2
Brahim, drs. M. 235/2/3
Branco, C. 383/2
Brandao, P. 195/2/3
Brandt, W. 5/3, 8/3, 22/1, 59/3, 116/1, 305/1/2/3/foto, 306/2, 307/1/2/3, 308/1/2/3, 317/2, 378/2/3/foto, 379/1/2, 380/1/2/3, 381/3, 389/2, 474/1, 475/2, 489/3, 492/3, 506/1, 521/2/3, 601/3
Bransen, mr. A. J. 503/1
Bratsjenko, B. F. 568/3
Braun, Fr. 201/1
Brauw, Jhr. mr. M. L. de 220/3
Brayley, lord 660/2
Brechov, K. I. 568/3
Breda, H.-L. van 828/3
Bredius mr. J. 168/2
Brenninkmeyer, dr. G. 503/1, 504/1
Bresson, R. 824/3
Brezjnew, L. I. 23/3, 28/2, 30/1, 33/1/2, 43/1, 58/1, 77/1, 113/2, 137/1/2/3, 139/3, 157/3, 158/1/2/3, 159/1, 174/2, 176/3, 185/1/2, 186/1, 187/3, 214/3, 228/2/3/foto, 251/1, 304/1/foto, 365/1, 369/2, 371/3, 372/1, 379/3, 380/1, 433/1/foto, 434/1/2/3, 435/1/2/3/karik., 436/2/3, 437/1/2, 464/2/3, 506/2/3/foto, 554/2/3, 555/3, 569/3, 609/3, 754/3, 769/1/2/3/foto, 771/3, 772/2/foto, 778/3
Brinegar, C. 745/2
Brink, H. ten 220/3, 678/2
Brinkhorst, dr. L. J. 71/1, 603/3, 604/1
Bristow, S. 573/1
Brodie, T. D. 124/2
Broeksz, J. B. 441/1, 724/1
Broendum, E. 202/2
Brokx, G. Ph. 247/1/2, 248/1
Brogan, Sir D. 828/3
Bronowski, dr. J. 828/3
Brooke, E. 559/3
Broomberg, E. 549/3
Brouhon, H. 314/3, 427/3
Brouwers, J. 724/1
Brown, E. 107/3, 721/2, 722/3
Browne, D. 49/1
Bruce, D. K. E. 45/1/3, 121/2/3, 728/2
Bruggen, E. 201/2
Bruma, mr. E. 235/1/2
Bruni Celli, B. 266/3
Bruns, W. 231/2
Brusati, F. 824/3
Bryant, G. 701/1
Buchan, N. 712/1
Buchanan, J. J. 590/3
Buchanan-Smith, A. 758/3
Buchen, P. 589/3, 590/1
Buckley, J. 79/1
Buffum, W. 747/1
Bugti, S. A. 332/2, 333/2/3, 334/2
Bulthuis, S. 824/1
Bumpers, D. 46/1
Bunker, E. 65/3, 67/2, 374/3, 460/1
Burg, J. 245/2
Burger, J. A. 136/2, 741/2
Burnelle, E. 25/3
Burr, A. 91/1
Burtica, C. 261/3, 263/2
Burtice, K. 185/1
Bush, G. H. W. 728/3, 729/foto
Busia, K. 124/2
Bussier, E. 204/2, 288/3
Buthelezi, G. 636/foto, 654/1/2/3
Butterfield, A. P. 76/3, 77/1, 80/3, 540/1
Butz, E. 691/3
Buxarrais, bissch. 27/2
Buxton, gen. N. F. 500/1
Buynsters, dr. P. J. 822/3
Buijtendijk, C. J. 165/1
Buytendijk, F. J. J. 828/3
Buzhardt, F. 76/3, 77/1, 90/1, 95/1 540/3
Bijedic, D. 138/1/2/foto, 507/1, 521/1, 524/3
Byers, lord 148/2
Byl, P. K. van der 549/3
Byrne, B. T. 44/1, 514/3

C

Cabanillas Gallas, P. 20/2, 761/1, 763/3/foto
Cabello de Alba, R. 763/3
Cabral, L. 651/foto
Cademartori. J. 498/3
Caenegem, R. van 825/1/2
Caetano, M. J. das Neves 193/1/2, 194/1, 195/1/2/3, 196/1, 289/1/3, 291/2/3, 292/2, 315/1/2, 316/1/3, 318/1, 643/1, 65113, 666/1, 68712, 68813
Cairns, J. 701/1/2
Cairns, R. 11812
Caldera, R. 255/2/3, 256/1/2, 260/2, 26613
Calewaert, W. 179/3
Califice, A. 8811, 277/2, 394/1
Caljé, J. F. 503/1
Callaghan, J. 157/1, 168/3, 169/3, 317/1, 425/3, 471/2, 599/1, 600/2/3, 601/2/3, 602/1/foto, 684/3, 746/2, 747/foto, 748/2, 749/3, 750/1/2, 759/3. 760/1. 805/2/3
Callagher, W. 45/3
Calley, W. 745/3, 746/1
Calvao Borges, kol. J. 645/2
Cambridge, drs. M. 235/1/3
Cameron, C. 701/1, 702/3
Campell, G. 147/2/3, 148/1
Campora, dr. H. J. 478/2/3
Camu, L. 808/1
Cann, E. D. L. du 759/1
Cao Xuan Tu 775/3
Capelle, graaf R. 829/1
Caradon, Lord 621/3
Caragno, J. R. 478/1
Carayannis, D. 812/1
Carbajal Prieto, vice-adm. G. 497/3
Cardoso. M. zie: Losembe, B.
Carey, H. 72213
Carey, T. W. 43111. 72212
Caride. C. A. 480/1
Carli, G. 385/3, 40311
Carneiro, S. 318/1
Carr, R. 131/2, 758/3, 759/1
Carreira, maj. I. 302/2
Carrero Blanco, L. 17/1/2/3, 18/1/2, 19/1/3, 2711, 33113, 761/1
Carrington, Lord 21/3, 130/foto, 171/2, 389/foto, 758/3, 759/1
Carro Martinez, A. 2012
Carstens. K. 381/1. 455/1/3, 456/1, 475/2
Carter, J. 46/1
Carvajal Prado, vice-adm. P. 49811
Casalis, ds. 459/2
Casaroli, mgr. A. 1913, 2713, 249/1, 250/1/2
Cash, F. E. 22/1
Castle, B. 157/1, 168/3
Castro Jimenez, H. 49711, 50112
Castro Mendes, mgr. D. 299/3
Castro Ruiz, F. 230/3/foto, 259/3, 260/foto, 460/2, 633/2
Cauas, J. 497/1
Caulfield, J. 558/1, 587/3, 58811
Cauwelaert, Fr. ván 298/3
Cavanagh, J. 70112
Cazzaniga, V. 409/2
Ceausescu, mevr. E. 25913, 261/3, 264/1
Ceausescu, N. 34/1, 251/2, 259/3, 260/2/3/foto, 261/1/2/3, 262/1/2/3/foto, 263/2/3, 264/1/2, 522/1, 579/2/3
Celio, N. 201/2
Cemovic, M. 52511
Cerny, A. 28111
Cervi, G. 829/1
Cevikce, E. 240/1
Chaban-Delmas, J. J. 225/2, 2261113, 321/1, 322/1/2/foto, 323/1/2/3, 324/2
Chabert, J. 177/1/3, 178/3, 277/2, 33012
Chae Soo Chung, mevr. 53411
Chafik, M. N. 28813
Chagrin, C. 824/3
Chakoelya, W. 128/2
Chakrapan Pensiri Chakrapan, prins 527/2
Chalfont, Lord 660/1
Chalid, I. 60513
Chalie, I. 21011
Chaiikoelima, A. 128/3
Champalimaud, E. 315/3, 31611
Champassak, S. N. 510/2/3, 511/2
Chan, J. 718/3
Chand, gen.-maj. P. 815//1
Chandra, R. 15712
Chang Ki Yung 532/2
Chang Ye Joon 533/2
Changoefoe, L. 128/2
Channon, P. 75911
Chanthalasy, C. 51013
Chaperon, R. 288/3
Chapin, D. L. 79/1
Charalambopoulos, I. 361/3
Chararnbarara, G. 54811
Charbonnel, J. 228/1
Chareh, S. el- 784/3
Charue, mgr. A.-M. 428/1
Chatinier, W. du 37712
Chatti, H. 109/1/3, 110/1/2, 375/1
Chatzirakleous, 469/1
Chaustow, V. 5913
Chavan, Y. B. 279/3, 78211
Chavunduka, G. 549/3
Chawiche, N. 755/2
Chehabi, gen. H. 212/1/2, 213/1, 37211, 783/3
Cheikhaly, A. K. 21311
Chela, F. 128/3
Cheng Heng 818/2/3
Chenu, 459/2
Cherif, A. H. el- 44713
Cherif, M. 783/3
Chevallaz, A. 20112
Cheysson, C. 694/3
Chhan Sokhum 81811
Chi Hak Soon, bissch. 533/1, 534/2/3/foto
Chibesakoenda, mej. L. 128/3
Chien Kim Suor 819/1
Chiguer, M. H. 528/2
Chihota, H. 54811
Chikwanda, A. 12813
Childers, mevr. M. 358/1
Chimiddorzh, D. 18511
Chinkoeloe, gen.-maj. K. 12913, 30113
Chipenda, D. 301/2, 673/3, 674/1/2/3, 675/1
Chipoenza, C. 548/1, 549/3
Chirac, J. 228/1/2, 33013, 44113
Chirisa, J. 54713
Chirzade, I. 755/2
Chissano, J. A. 699/3/foto
Chitrow, S. D. 56813
Chnoupek, B. 279/3, 492/3/foto
Choi Hyeung Woo 534/3
Chomba, F. 12813
Chona, M. 128/2/3, 67413
Chou Chet 821/1
Choudury, A. S. 29312, 294/foto
Chrétien, J. 590/3
Christiaanse, dr. J. H. 136/3
Christophides, I. 74711
Christou, prof. P. 360/2, 361/2, 362/2
Chroesjtsjow, N. S. 296/1
Chrysostomos, mgr. 8212, 8413
Chuen, J. A. 288/3
Chung Ku Yung 53313
Church, F. 72112
Ciadra Medina, gen. M. 2012
Cicognani, A. G. kard. 829/1
Cisse, A. 9612
Cissoko, maj. Ch. S. 9611
Cizrelioglu, S. 240/1
Claassen. E. 824//1

Claes, W. 56/3, 57/2/3, 87/1 88/1, 177/3/foto, 178/3, 22211, 298/3, 39532, 427/3, 776/1, 777/1
Claeys, D. 663/2
Clapham, Sir. M. 13012
Clark, R. 721/2
Clarke, L. 170/2
Claudé, A. 825/3
Claus, prins 29911, 580/3
Claus, H. 825/1
Clercq, W. de 87/3/foto, 177/3/foto, 178/3 180/foto, 276/1, 277/2, 550/2, 584/1, 696 /2/3
Clerfayt, G 695 3, 777/3
Clerides, G. 83/1/2/3, 465/3, 746/2/3, 747/1, 749/1/2/foto, 750/1, 812/2, 813/1, 814/2, 815/1, 816/1/2/3/foto
Clerides, L. 747/1
Close, E. 89/1
Closkey, R. J. 22/1
Clumpkens, gen. W. 133/1/3, 13411
Cobbina, J. H. 124/2
Coco, F. 410/2
Coene, mr. J. 44212
Coerant, A, 47011
Coles, D. 576/2
Collard, L. 298/3, 776/1
Colman, F. 72013 736/3
Coloma Callegos, gen. F. 20/2
Colombo, E. 385/3, 386/1, 387/1, 388/1/2, 403/1
Colombo, J. D. 479/2
Colombo, V. 38711
Colson, Ch. 76/2, 78/1, 79/1, 540/3, 558/3, 560/1/2
Conaghan, R. 717/2/foto
Condesse. J. 302/1
Coniquet, R. R. 784/3
Connelly, M. 720/3
Consalvi, S. A. 266/3
Constantinescu, M. 25112
Constantijn, koning 48113, 4821213, 485/2, 486/1/2
Contini, R. H. 479/2
Contreiras, C. 644/2
Conway, W. J. kard. 713/3
Conzales Roldan, V. 20/2
Cook, M. 72112
Cook, M. J. 559/3
Cooke, J. W. 47812
Cools, A. 56/3, 57/1/3, 88/1, 154/2, 177/3, 180/1, 276/1/2, 395/2, 427/3, 454/2, 695/2/3, 776/1
Cooney, P. 183/2
Cooper, dr. F. S. 541/2
Coower, I. 1821.1
Cooper, J. S. 728/3
Cooper, R. 18213
Cooper, S. 824/3
Coppello, L. van de 377/1
Cowves, A. R. 605/3
Coppo, D. 387/1
Coppola, F. F. 824/3
Corish, B. 18312
Cortazar, J. 823/3
Cortina Mauri, P. 19/1/3, 20/2
Corvalan Lepe, L. 498/3/foto
Cosgrave, L. 813, 183/2/3/foto, 184/foto, 69312, 713/3
Costa Braz, lt.-gen. M. da 64411
Costa Gomes, gen. F. da 315/1, 644/2, 645/3, 66911, 675/3
Costa Gomes, F. 193/1/foto, 194/1, 195/112, 290/3, 292/2, 641/1/foto, 668/1, 687/1/2
Costa-Gomez-Matheeuws, mevr. L. E. da 224/2, 234/1
Costa Martins, kap. J. I. da 644/1/2
Costa Prieto, A. da 383/2
Costello, D. 183/2
Cotner, M. 44/2
Couette, 592/1
Coulibaly, gen. I. 528/1
Coulibaly, S. 9611
Coulibaly, S. 96/1
Coutinho, commandant A. R. 289/foto, 291 /2, 674/2, 675/1/2, 688/1, 723/2
Cowper, R. 549/3
Cox, A. 80/2/3/foto, 90/1/2/3, 91/1/3, 92/1/2 /3, 93/2/3, 106/1, 515/1, 540/2, 570/1
Craig, W. 147/1, 182/1, 184/1/3, 714/1/3, 716 /1/2
Cratsios, gen. 739/1
Cravatte, H. 410/3
Crawford. G. 167/1
Creasy, T. M. 28413
Crespo, schout-bij-nacht V. 688/1, 699/2/3 /foto
Crespo Puntero, kol. S. 49713
Croatto, A. 47911
Croes, B. 224/1, 234/3, 268/3
Croes, mr. H. S. 224/2, 234/1
Cronje, R. 549/3
Croo, H. de 277/2, 27812, 378/1/2
Crosland, A. 157/1 168/3, 169/1
Crossman, R. H. S. 829/1
Crowther-Hunt, Lord 712/1
Crury, Ch. M. 590/2
Cruywagen, W. A. 635/1
Cudell, G. 177/3, 427/3
Culavic, D. 525/1
Cunha, A. da 318/1
Cunha. L 292'2. 315/1
Cunhal, A 289/1, 292/foto, 316/2/3, 644/1, 688/2
Currie, A. 182/3
Cushman, gen. R. F. 78/2
Cussell, J. L. 134/1
Cyrille, lt. G. 528/3
Czyrek, J. 359/2

D

Dabi. kol. A. al- 735/2
Dadaglio, mgr. L. 2713
Dadi, D. K. 786/3
Daems, J. 15/2
Dahlberg, 51611
Dakoure, kapt. A. 205/2
Dalai Lama 508/1
Dale Coutinho, gen. V. de P. 383/2
Dalkeith, Lord 118/2
Dallot-Befio, A. 528/1
Daly, L. 129/foto
Daly, sir T. 170/3
Dam, drs. M. van 54/3, 22013, 44011, 552/2
Damaksa, B. 449/3
Damhash, A. K. 270/3
Damseaux, A. 25/3/foto, 87/1
Damsgaard, K. 202/2
Daniel, J. 60/1
Daniélou, J. G. L. M. kard. 829/2
Danilovic, R. 523/2
Danson, B. J. 59013
Daoed, S. M. 160/3
Daquin, O. T. 528/2
Das, B. S. 509/1/2
Dash, S. 75/3, 76/2
Davies, J. 493/2
Davies, R. 813/3
Davignon, E. 806/3, 807/2
Davis, A. 18812
Davis, S. 587/3
Davos, gen. I. 482/2, 739/1
Dayan, gen. M. 35/1, 36/1, 51/1/2, 66/1/3, 67/1/3, 69/3, 241/1/2/foto, 242/1/2, 243/2, 244/1/2/3, 245/1/2, 246/1/2/3, 371/1/3, 428 /2/3, 429/1, 430/2
Dean, J. 75/2, 76/1/2, 77/3, 78/1/2/3, 79/1/2 /3, 91/3, 94/1/3, 95/1, 106/1, 513/3, 542/1 /2/3, 543/1/2/3, 54411, 558/1/2, 560/2, 571 /1/2, 587/3, 818/3
Dean, P. 131/3
Debré, M. 204/2
Debunne, G. 27513
Dedijer, W. 459/2
Defosset, L. 70813
Defraigne, J. 200/3, 277/2
Degafe, gen. A. 786/3
Degrelle, L. 357/3, 709/1
Degroeve, A. 428/1
Dehousse, J. M. 27611
Dekleris, M. 83/2, 465/3
Delforge, P. 177/2
Dell, E. 1691213
Dellau, J. 690/foto, 691/3
Delrue, A. 227/1
Demaegt, ir. P. 15/2, 177/3
Demarco, F. 107/3
Dembèle, kapt. K. 96/1
Dementyew, P. V. 56813
Demirel, S. 2391113
Demissie, gen. A. 78811
Demitsjew, P. 185/1
Deneckere, M. 442/2
Deniau, J.-F. 124/1, 140/3, 236/3, 237/1
Denie, D. 724/1/2, 725/2
Denissis, G. 468/3
Denktash, R. 83/1/2, 465/3, 466/1/2, 746/2, 749/1/2/3/foto, 750/1, 816/1/3
Dennis, D. 722/3
Dent, F. 262/1
Depositi, G. 410/2
Dequae, A. 298/3, 663/3
Derdemezis, V. 760/2
Deressa, A. Y. 786/2
Descamps, P. 8711
Deskur, A. M. 250/1
Desmarets J. 695/3
Desta, adm. I. 161/3, 162/3
Desta, N. 450/1
Desta, T. 162/3
Devienne, R. 204/2, 28813
Devletoglou, E. 760/2
Devlin, B. 14711
Devlin, P. 182/3
Dezei, M. 755/2
Dhariallah, [illegible] 270/2, 272/1
[illegible]
D'haseleer L. 178/3, 277/2, 278/2
Dhoore L. 277/2, 278/2
Dia, M. 237/2, 238/1
Diakite, Y. 525/2/3
Diallo, maj. S. 257/2, 52813
Dias, O. 195/1
Diawara, A. 96/2
Diba, C. M. 528/1
Dibona, Ch. 4712
Diederichs, N. 327/3
Diego Neto, gen. M. 64412, 645/3
Diepen, F. J. L. 829/2
Diepenhorst, mr. I. A. 441/2
Diez-Alegria, gen. M. 19/foto, 761/2/3/foto, 762/1
Dikshit, U. S. 366/2, 782/1
Dillon, J. 54913
Dimitrios, patriarch I. 82/1, 84/2
Dimitriou, K. 470/3/foto, 493/2
Dimitrijevic, B. 52511
Dinitz, S. 372/1
Diogeno Neto, M. 641/3
Diori, mevr. A. 257/1
Diori, H. 236/1/3, 257/1/2/3/foto
Diouf, A. 238/2
Dirckx, prof. G. 259/2
Dixiadis, S. 740/1
Djawakhidze, 176/1
Djermakoye, kapt. M. A. 257/2
Djibril, maj. M. 781/2
Djomaa, S. B. 784/1
Djonouma, A. 127/3
Dladla, B. 656/1/2
Doado, L. 96/2
Dobrowski, mgr. 249/2
Dogru, A. 240/1
Dohnanyi, K. von 30612
Doicaiu, W.-gen. 569/1263/2, 264/1
[illegible]
d'Okwatsegue, P. O. 784/2/3
Dolanc. S. 55411
Dolhus, H. 185/3, 20311
Dolman, dr. D. 451/3, 605/3, 664/2, 711/1/2
Dombele. F. 299/2
Dombo, S. D. 124/2
Dominick. P. 72112
Donaldson, sir J. 118/3
Donaldson, W. 39/3
Donat Catin, C. 387/1
Doorn, mr. H. W. van 135/1/2, 15113, 153 /3, 375/3, 537/2/3, 538/1/2, 551/3, 552/1
Doralta, D. 12713
Doronjski, S 524/3
Dorticos, O. 230/foto
Doudin, M. 288/2
Douglas, R. 720/3
Douglas-Home, Sir A. 9/2, 34/1, 69/3, 119/ 2/3, 183/2, 546/3, 547/1, 548/3, 703/foto, 758/3, 759/1
Doukara, kapt. K. 96/1
Doumbia. J. C. 528/2
Dourda, A. 783/2
Douri, I. al- 213/1, 78212
Downey, J. 45/2
Draganescu, E. 251/3
Drayer, ir. W. 441/3
Drechsel, drs. W. 502/3, 503/1/2
Drees jr., dr. W. 21613, 220/3, 355/3, 357/2, 377/1, 451/3, 618/1, 710/2, 711/3
Drenth. H. 503/2
Drumaux, M. 26/1
Druon, M. 228/1
Du Toit Spies, prof. F. J. 26/3
Duarte Ardoy, lt.-kol. R. J. 479/2
Duarte Arias. H. 273/1
Dubcek, A. 279/1/2, 281/3, 282/2, 283/1
Dubois, A. 155/1, 298/3
Dudas, T. 25113
Dudok, W. M. 829/2
Duisenberg, prof. dr. W. F. 40/3, 53/2, 100 /1, 14911, 197/1/foto, 328/2, 451/1/2, 452 /1, 487/3, 612/2, 666/1, 710/3, 711/1/2
Dukakis, M. 722/3
Dulles, J. F. 764/3
Dumont, R. 323/2, 324/2
Dutschke, R. 188/2

Duval. G 204/1/2/foto
Duve, Ch. de 825/3
Dijk, dr. K. van 153/2/3, 377/1
Dymsjits, V. E. 56813, 569/1
D'Zbo, K. 784/2

E

Eadie, A. 169/2
Eagleton, Th. F. 721/2, 74413
Eastland, J. 590/1
Eban. A. 34/1, 50/3, 51/2, 52/1, 66/1/2, 67/3, 69/3, 241/1/2/3, 245/2, 262/1, 371/1/3, 428 3, 430/1/2
Eberle. W. 731/2
Ëbert, F. 203/2
Ecevit, B. 239/1/2/3, 240/1/2/3/foto, 466/1, 468/1/2, 471/foto, 485/2, 493/3, 495/2, 496 /1/3, 746/3, 747/2, 750/1/3, 813/1
Echeverry Mejio, H. 273/1, 274/2
Eckerd, J. 721/2
Economopoulos, I. 740/1
Edelstam, H. 49911
Edmiston, R. 78/3
Eduardo, F. J. 299/2
Eer, W. F. van 235/3/foto
Efon, V. 237/1
Egal, M. I. 608/1
Eghbal, dr. M. 57/2
Eglin, C. 634/1/2
Ehmke. H. 307/3. 308/1/2
Ehrenberg, W. 280/3
Ehrlichman, J. 76/1/2, 77/1/3, 78/1/3, 79/1 /3, 90/1, 122/3, 514/3, 54013, 542/1/3, 543/ 3, 544/1, 558/1, 559/2, 560/1/2, 587/1/3, 588/1. 632/3
Eilts, H. 36/1
Eisenhower, gen. D. D. 560/3, 770/1
Eizaguire Santisteba, J. B. 18/3
Ekra, M. 52111
Ek Proeung 819/2
Elahi, Oh. F. 96/3/foto
Elazar, gen. D. 68/1, 243/2, 244/2, 246/1/2/3/ foto, 37011, 371/1, 428/2
Eldjarn, K. 562/3
Elhage, R. 223/3
Elias, patriarch 84/2
Eliav, A. 243/3, 428/2
Elifas, chief Ph. 622/1, 623/2
Elizabeth II, koningin 111/1, 144/3, 148/1, 485/2, 663/1, 702/1, 712/1, 715/2
Ellah, A. 160/3
Ellington, E. K. „Duke" 829/2
Elliot, R. 745/3
Ellsberg, D. 76/1, 77/2, 78/1/2, 94/1, 95/3, 122/3, 514/1/3, 558/2
Elslande, R. van 56/3, 104/1, 177/1, 178/3, 181/1/2, 275/2, 277/2, 317/1, 389/foto, 441 /3, 692/3, 723/3, 724/1, 776/3, 805/3
Elst. mr. F. van der 275/2
Emery. P. 130/foto
Emre, 'S. A. 24011
Enderby, K. 701/1/2
Enders, Th. 818/3
Engels, P. J. 136/3
Engolfopoulos, adm. C. 74011
Engulu, B. B. L. 784/2
Engura, Y. 96/2
Enkelaar, K. 153/3/foto, 154/1
Ennaceur M. 11012
Ennals, D. 169/2/3, 499/3, 815/2
Enriquez, E. 49813
Ephessios, N. 21/3
Eppler, E 492/3
Erbakan, prof. N. 239/1/3, 240/1/2
Erskine, E. A. 124/2
Ertl, J. 689/1/2/3, 690/1, 69111, 692/3
Ervin, S. 75/2, 76/1, 77/3, 78/1, 79/1/2, 80/3, 90/1/2, 91/1/3, 92/1, 99/1, 514/2, 540/1/3, 541/1, 571/1/2/3, 58613, 587/1
Essebsi, C. 784/1
Essed, ir. F. 253/3, 254/2
Essimengane, S. 123/3, 784/3
Etaing, P. 96/2
Evans, G. 657/3
Evertsz, J. M. G. 223/1/2/3/foto, 224/1/2, 234/2/3, 235/1
Evron, E. 65/3, 66/3
Ewald, G. 203/1
Ewin Hodard, kol. P. 497/1
Ewing, H. 712/1
Ewing, mevr. W. 147/2/3
Eyadema, E. 159/3, 16011
Eynde, J. van 88/1, 154/2, 179/3, 276/2, 330 /2, 395/2, 42713, 776/1/2/foto
Eyskens, G. 105/1, 177/2, 275/2, 80813
Eytan, R. 429/2
Eyuboglu, O. 240/1
Ezra, D. 173/2

F

Fabiao. kap. C. 194/1
Fabiola, koningin 52013, 724/1
Fack, dr. R. 3913
Fadejew, N. 187/1/2
Fadet, M. 212/2, 213/1
Fafoutis, K. 73912
Fahd, prins 736/1
Fahmi, I. 31/foto, 33/3/foto, 36/1, 51/1/3, 52/1, 53/1, 65/1/2, 67/3, 68/1, 369/2, 370 /3, 371/1, 372/1, 447/3, 464/2/3
Fal, C. B. 238/1/2
Falcao, A. 383/2
Falize, J. 330/2, 42713
Fall, S. S. 237/3
Fallon, J. 66/1
Fanfani, A. 386/3/foto, 408/1/2
Farhan, I. al- 288/3
Farhat, A. 110/2
Farmakidis, N, 740/1
Fassbinder, R. W. 824/3
Fassi. M. A. al- 829/2
Fatiga, kapt. L. 528/1
Faulkner, A. 720/3
Faulkner, B. 147/1/2, 181/3, 182/2/3/foto, 183/1/foto, 184/1/2, 713/3, 714/1, 715/1/2, 71611
Faulkner, H. 590/3
Faure. E. 225/2. 32212. 323/1
Fawzi, M. 781/2
Fayat, H. 177/2
Fazekas, J. 251/3
Fazlija, A. 525/1
Feather, V. 671/2
Feher, L. 23213
Feisal, koning 33/3, 36/1, 37/2, 51/1, 271/2, 369/1, 370/2, 372/3, 412/1, 413/1/2, 417/1, 431/2, 707/1, 733/3, 735/3, 736/1
Felfe, W. 203/1/2
Felli, maj. R. F. 124/1/2
Feltz, mr. W. A. baron van der 725/1/2
Feng Joe-lan. prof. 765/2/3
Fernandes, J. A. 644/1
Fernandez, D. 823/3
Fernandez, L. 255/1/3, 256/1
Fernandez, gen.-maj. S. 818/2
Fernandez Cuesta, N. 20/2
Fernandez-Miranda, T. 1911, 20/2, 21/2, 27 /1
Fernandez Ordones, F. 763/3
Fernandez Sordo, A. 19/3, 2012, 27/1
Fernandez Vallespin, kapt.-gen. C. 761/ foto, 762/1
Ferrari Agrade, M. 40912
Ferreira Durco, kol. R. 644/2
Ferreira da Silva. A. C. A. 668/1
Ferri, M. 409/2
Fetsis, gen. 739/1
Fey, F. M. 44112
Fichtner, K. 203/3, 230/1
Fielding, L. 78/1, 94/1, 122/3
Figueiredo Picolo, E. B. de 699/3
Figueres Ferrer, J. 26011
Finlay, A. M. 72013
Fiorani, H. 479/1
Firmino Miguel, M. 643/3/foto, 644/1
Fisher, R. J, 25313
Fitt, G. 147/1, 14812, 182/2/3, 183/foto
Fitzgerald, dr. G. 183/2
Fitzgerald. T. 70012
Flach, K.-'H. 457/1
Flanagan, J. L. 541/2, 713/3
Flegel, M. 20313
Fleming, Lady A. 48512
Fletcher. A. 11812
Florakis, C. 484/2
Flores, F. 49813
Flory, P. 825/3
Foccart, J. 127/2
Fock, J. 188/1, 230/2, 264/3, 381/1
Foe Tsjo-ji 639/2
Foe Tsjong-pi 779/3
Foeroeya, F. zie: Jamada, J.
Foertsewa, mevr. J. 74/3, 555/3, 56813
Fologo, L. D. 52811
Font. M. F. 28313
Fontanet, J. 228/1
Foot, M. 157/1, 168/3, 169/2/3, 170/foto, 66213, 663/1
Ford, G. R. 45/3, 5111, 97/3/foto, 513/1/ foto, 516/3, 517/1/3, 518/2/foto, 519/1/2/3/ foto, 556/1, 557/2/foto, 589/1/2/3, 590/1, 632/1/2/3, 633/1/2, 687/1, 721/1, 728/2/3, 729/1, 730/1/2/3, 731/1/2/3, 744/2, 745/1/2, 769/1/2/3/foto, 770/1/2/3, 771/1/2/3/foto, 772/2/3/foto, 790/2/foto, 801/3, 804/2, 806/1
Ford, W. 721/2
Foriers, prof. P. 35811
Fostervoll, A. J. 21/3
Fotias, N. 740/1
Fouchet, Ch. 322/2, 829/3
Fowler, G. 712/1
Franco Bahamonde, gen. F. 17/1, 18/2, 19 /3/foto, 27/2, 520/3, 627/2, 643/1, 760/3, 762/2, 763/1/2
Frangié, S. 3712, 51/2
Frank, P. 22/1
Franko, I. 52511
Franssen. J. H. 441/2, 697/3
Fraser, W. 720/3
Freer, W. 720/3
Freeson, R. 169/2
Freitas do Amaral, prof. D. 644/2
Freij, E. 706/1
Friderichs, H. 358/3, 359/1, 378/2, 431/2/3
Friedmann, E. 822/2
Froelich, H. 722/3
Frijmersum, ir. F. 2351113
Fuenta, L. de la 1912, 20/2
Fukuda, T. 20812
Fyodorow, V. F. 569/1

G

Gaarlandt, mr. K. H. 726/1
Gaay Fortman, B. de 40/3, 72/2, 200/1, 220 13, 355/3, 377/2, 440/1, 710/2
Gaay Fortman, mr. W. F. de 234/3, 253/2/3, 648/1, 724/3, 726/3, 727/3
Gabaldon, A. J. 266/3
Gabriel lt. C. 257/3
Gair, V. 700/1
Gairy, E. 265/2/3/foto
Galan, Prof. dr. C. de 665/1
Galansjin, K. I. 56911
Galatsanos, gen. A. 360/3
Galbraith, J. 14012
Galili, I. 242/1, 245/3, 42813, 430/2
Galitsj, A. 59/2, 116/1
Galitsi. M. 5912
Galley, R. 228/1, 413/1
Galvan, T. 762/2
Galvao de Melo, C. 64113, 64412
Gamal, Y. A. A. el- 447/3, 781/2
Gamasi, gen.-mj. A. G. 35/1, 36/2/3/foto, 37/1, 68/1 370/1, 372/3
Gamba, L. P. 528/1
Ganao, Ch. D. 140/3
Gandhi, I. 279/3, 293/2, 319/3, 365/2/3, 366 /2, 367/1, 509/1, 703/1, 782/1
Ganesh, K. R. 782/1
Ganshof van der Meersch, prof. W. 8812
Garango, T. M. 205/2
Garboezow, W. F. 175/2, 568/3
Garcia-Baxter, T. A. 20/2
Garcia Hernandez, J. 19/2, 20/2
Garcia-Lomas, 27/1
Garcia-Ramal E. 1912
Garden, K. H. 231/3
Gardeniers-Berendsen, mevr. M. 136/2, 503/3, 504/2
Garin, gen. E. 497/1
Garoefalias, P. 737/1, 740/2
Gaskell, S. 829/3
Gaulle, Ch. de 225/2,/3, 226/1/2/3, 281/1, 322/1/2, 801/1
Gaus, G. 472/1/3, 474/2/3, 475/2
Gay Balmaz, R. W. 503/2/3, 504/1
Gayler, adm. N. 817/3
Gazan, G. 251/3
Gazith, gen. S. 246/3
Gebre-Selassie D. Z. 787/1, 78911
Gebre-Selassie, gen. I. 786/3
Gebrehiod, B. Z. 786/2
Geel, Ch. J. van 829/3
Geen, prof. R. van 454/2
Geens. G. 277/2. 278/3
Geer van Oudegein, jhr. mr. L. E. de 441/2
Geertsema, mr. W. 164/1
Geisel, gen. E. 383/1/2/3/foto, 384/3
Gelbakhianie, P. 176/1
Gelders. Fr. 177/2

Geldolf, W. 276/2, 427/3
Gendebien, P.-H. 708/3
Genderen, O. vah 235/1/2
Genscher, H.-D. 30513, 307/3, 308/2, 418/1, 473/3, 492/3/foto, 599/2, 602/1, 731/1, 805/3
George, A. C. 78211
Georghiopoulos, C. 360/2
Gerdener, Th. 634/1
Gerlo, A. 454/2
Germain, H. 228/1
Germi, P. 829/3
Gerritsen, maj. E. 168/1
Geruia, W. 231/3
Gesa, J. H. 96/2
Geurtsen, A. 40/3, 568/2, 724/1
Geyt, L. van 14/3, 154/2, 330/1, 695/3
Ghaidan, gen. S. 210/1, 212/2, 214/2, 754/3, 7881Z
Ghaleb, M. A. 272/1
Ghalib, O. A. 60711
Ghanem, I. 44713
Gharib, S. M. 44713
Ghasmi, A. al- 73512
Ghia, K. 366/1
Ghikas, gen S 740/1 760/2
Ghissassi, A 528/2
Ghorbal, A. 36/1
Ghurburrun, B. 288/3
Giannakodimos, gen. 469/1
Gidanu, T. 449/3
Gidron, M. 429/2
Gierek, E. 18713, 248/2/3, 251/1, 280/1, 358/2, 507/1
Gierow, K. R. 74/1
Gikas, S. 483/2/foto
Gilbert, J. 16912
Gillespie, A. W. 590/3
Gillet, R. 177/2, 427/2, 605/1
Gilmour, i. 17112, 758/3
Gioia, G. 387/1
Giolitti, A. 38711
Giorgis, gen.-maj. S. G. 161/2, 786/3
Giri, T. 207/3, 367/1, 507/3
Giri, V. V. 781/3
Giscard d'Estaing, A.-A. 321/foto
Giscard d'Estaing, H. 321/foto
Giscard d'Estaing, V. 225/2, 228/1, 236/3, 321/1/2/3, 322/1/3, 323/1/2/3, 324/1/2, 326/3, 327/1/3, 330/3, 332/1, 378/2, 379/1/2, 414/1, 441/3, 482/3, 62713, 64812, 689/1, 693/1/2/3/foto, 801/3, 805/1/2
Giscard d'Estaing, V.-A. 321/foto
Gisevius, H. B. 829/3
Gislason, G. 562/1
Gitz, gen. maj. E. 134/1
Gizikis, Ph. 469/3
Glabbeke, A. van 275/2
Glastra van Loon, prof. dr. J. W. 678/3, 72413, 725/2
Glenn, J. 72112
Gligorov, K. 524/3
Glinne, E. 427/3
Glistrup, M. 202/1
Glumac, S. 52313
Gnobela, M. S. 528/1
Goalo, A. 52811
Godber, J. B. 148/1
Godett, P. 223/1
Godwin, M. E. 44/1
Goede, A. de 451/1, 773/1
Goedhart, prof. dr. C. 665/1
Goel, P. 160/3
Goesenkow, P. W. 569/1
Goezjenko, T. B. 569/1
Gol, J. 394/1, 396/1
Golamo, prof. M. 644/2
Goldin, N. 568/3
Goldman, prof. M. I. 585/2
Goldstucker, E. 281/1
Goldwater, B. 51311, 590/1, 722/2
Goldwyn, S. 830/1
Gollan, J. 281/2
Gollwitzer, H. 822/1
Gomert, K. 231/1
Gomes, prof R. L. 644/2
Gomes, S. 383/2
Gomes dos Santos, M. 64513
Gomez, L. 274/1
Gomez Hurtado, A. 273/1/foto
Gon, F. 528/1
Gonçalves, zie: Santos Gonçalves
Gonen, gen. S. 246/2/3
Gonzalez, V. 105/2/3, 106/1
Gonzales Acevedo, gen. R. 497/3, 501/2
Gonzales Alvares, prof. 27/1
Goodall, R. 118/2
Goodell, Ch. 632/2
Gooden, ir. J. G. 441/2
Goodpaster, gen. A. J. 132/1, 487/1
Goren, S. 245/foto
Gorlow, A. 74/2
Gormley, J. 129/foto, 131/1/foto, 145/3, 171/3
Gorse, G. 228/1
Gotuzzo Borlando, vice-adm. L. 501/2
Goudriaan, dr. ir. J. 830/1
Goudsmit, mej. mr. A. 220/3, 377/1, 741/2 13, 74211, 743/1/2/3, 775/1/2
Goudzwaard, prof. dr. B. 650/1
Goujagin, N. 368/1
Gouled, M A. 608/1
Goustis, C. 740/1
Gowon, gen. Y. 144/2/3/foto, 637/3, 778/3, 779/1
Goyer, J.-P. 590/3
Gräber, P. 20112
Grabert, H. 472/2
Graca Machungo, M. F. da 699/3
Grafé, J. P. 177/3, 178/3, 277/2, 647/1/2
Graham, A. 575/1
Graham, B. 587/3
Graham, J. 28413
Gramme, G. 647/1
Grant, J. 16912
Grassby, A. 70111, 70212
Grasso, E. 721/foto, 72213
Gray, P. 78/2/3, 79/2, 514/2, 516/1, 543/2, 58613
Graziani, C. 410/1
Greatbatch, Sir B. 525/3
Greenhill, Sir D. 547/1
Greeve, H. Th. M. de 830/1
Gretsjko, maarsch. A. A. 435/2, 568/3, 607/2, 754/3, 77813
Greve, T 826/3
Griffin, R. 99/1
Grigorenko, P. 7511, 435/3, 436/2
Grinberg, E. 47912
Grisjmanow, I A. 568/3
Grivas, G. 81/1, 82/1/2/3, 83/1/3, 85/1/2/3/foto, 86/1/2/3, 111/2/3, 112/1/2, 467/1/2/3, 482/3
Grlickov, A. 554/1
Grobbelaar, A. 67112
Grobler, C. P. 67112
Groenevelt, A. 42/1
Gromyko, A. 33/2, 52/1/2/foto, 65/1/3, 118/1, 119/2/3, 228/2/3, 295/2/3, 296/1, 309/1/3/foto, 369/2, 370/2, 371/1/2/3/foto, 372/2, 373/1/2, 379/3, 436/2, 464/1/3, 468/1, 506/foto, 555/3, 568/3, 771/3, 778/3, 790/3, 791/1
Grootjans, Fr. 14/2, 57/3, 87/1/2, 276/3, 395/1, 708//1/3
Gruber, J. 231/2
Gruening, E. 830/1
Grüneberg, G. 203/2
Grunewald, A. 378/2
Gruyters, drs. J. P. A. 71/1, 164/1, 165/1, 197/foto, 552/2, 666/1, 678/3/foto
Guebuza, A. E. 69911
Guéna, Y. 228/1
Guerra Campos, bissch. 27/2
Guessous, B. 52812
Guezodje, V. 96/1
Gui, L. 387/1
Guichard, O. 228/1
Guild, R. 118/2
Guillaume, G. 305/1/2, 307/1/2/3/foto, 308/1/3, 47512
Guiringaud, L. de 471/3, 791/3
Guise, J. 718/2/3
Guissé, M. 237/3
Gujral, I. K. 365/3
Guldberg, O. 202/1/2
Guley, F. 240/1
Gullotti, N. 387/1
Gumane, P. 67012
Gun, F. G. van der 724/1
Gundelach, F. O. 694/2
Gunes, T. 240/1, 468/2, 746/2, 747/1/foto, 749/3, 750/1
Gur, M. 66/1/foto, 429/2
Gurney, E. 78/1/3
Gutierrez Cano, J. 20/2
Gutierrez Figueroa, gen. U. 497/1/3
Güven, K. 23912
Guyer, R. 66/1, 374/2, 468/1/2
Guzana, K. 654/1
Gvati, H. 245/2, 43013
Györy, I. 232/2
Gijsen, M. 824/3
Gyzikis, Ph. 360/2/foto, 362/1/2/3/foto, 364/1/2, 481/1/3/foto, 482/3, 483/1/foto, 486/2

H

Haar, J. ter 822/3
Habache, G. 706/1, 707/3
Habashi, W. 16/1
Habre, I. 526/2
Habte Wold, A. 161/3, 450/3, 787/1
Habyalimana, J. 624/3
Haddad, N. 782/2
Hadermann, prof. P. 823/3
Hadithi, A. A. K. el- 782/2
Hadj, M. 830/1
Haekkerup, P. 9/foto
Haes, J. de 830/2
Haesaerts, P. 830/2
Haferkamp, W. 324/3
Hafidh, A. 608/3
Hager, K. 185/1, 208/3
Haig, A. 93/2, 513/1, 516/3, 541/2, 570/3, 728/2
Haile, M. 450/3
Haile Mariam, maj. M. 785/3, 786/3, 789/3
Haile Selassie, keizer 16/1/3/foto, 162/1/3, 449/1/3, 450/1/2, 785/1/2, 786/1, 788/3/foto, 789/2/3
Hailsham of St. Marylebone, lord 758/3
Hajek, J. 282/2
Hakimi, S. al- 270/3
Halberstadt, drs. V. 665/1
Halbritter, W. 203/1
Haldeman, H. R. 76/1/2, 77/1/2/3, 78/2/3, 79/1, 90/1, 91/3, 95/1, 513/2, 515/3, 516/1, 540/3, 541/1, 542/1/3, 543/3, 544/1/2, 558/1, 559/2, 560/1/2, 570/3, 571/1, 590/2, 632/3, 728/2
Hall, S. 701/1
Hall-Thompson, maj. L. 182/3
Hallal, A. 400/foto
Hallgrimsson, G. 561/1/foto, 562/1/3, 563/1
Hamada, S. 782/2
Hamah, J. A. 12511
Hamdi, I. M. al- 733/2, 734/1, 735/1/2/3
Hamed, A. bin 112/3
Hamel. M 824/1
Hamengkoe Boewono, 117/2, 605/3
Hamid, A. A. 621/3
Hamid, E. A. 160/3
Hamid, S. A. 597/1
Hamidi, K. al- 109/3, 461/1
Hamilius, J. 411/1
Hammoed, M. 288/3, 784/3
Hamouz, F. 280/3
Hamran, A. 270/3, 272/1
Hamroush, M. al- 414/3
Han Hsien-tsjoe, gen. 638/2
Han Sinn, gen. 532/3
Handler, Ph. 59/3
Hang Thun Hak 818/1
Hanin, Ch. 277/2, 394/1
Hannotte, L. 25/3
Hansen, H. 202/2
Harada, K. 208/2
Haraszti, M. 233/2
Hardie, D. 118/2
Harlas, B. 121/3
Harmel, P. 14/2, 298/3, 663/3
Harouna, maj. I. 257/2
Harrison, C. 167/2
Harrison, W. 169/2
Harrison-Broadley, J. 118/3
Hart, G. 722/2
Hart, J. 169/2, 760/1
Hartling, P. 201/3/foto, 202/1/2/3, 693/2
Hartman, A. 749/1
Hartog, W. 724/1
Hasan, M. 335/2
Hasegawa, T. 208/2
Hashem, J. 782/2
Hashimoto, T. 208/3
Hasluck, P. 700/1, 702/2
Hassan II, koning 37/2, 109/1, 110/1, 261/2, 369/2, 528/2, 625/1, 626/1, 627/2/3
Hassan, prins 36/1
Hassan, A. H. 447/3
Hassan, K. H. 784/3
Hassan, M. A. 781/3
Hassan, S. A. el 16/1
Hatem, M. A. K. 108/3
Hathaway, Dame S. 830/2
Hatta, M. 606/2
Hattersley, R. 169/2/3
Hausner, G. 245/3, 430/2
Hawatmeh, N. 706/1
Hawkins, L. 287/3
Hawkins, R. 549/3
Hayek, F. von 825/2/3
Hayman, R. 549/3
Hazani, M. 245/3, 246/1

Hazekamp, Tb. M. 197/1, 453/2/foto, 666/1
Healey, D. 145/3, 157/1, 163/3, 169/3, 662/3, 663/1, 685/1/2, 759/1/2/3
Heath, E. 5/2/3, 6 1, 8/3, 3411, 111/1, 119/3, 129/1, 130/1, 131/1/3, 144/3/foto, 145/1/2/3, 146/1, 147/foto, 148/1/2/3, 170/3, 171/1/2/3, 172/1/2/3, 1731, 183/1/foto, 184/foto, 225/3, 285/1, 336/3, 431/2, 63713, 639/2, 657/2, 660/1/3, 661/1, 716/1, 758/3
Hedi Khefacha, M. el- 110/1/2
Heeb, F. 11612
Heel, A. M. C. T. van 37712
Heerden, Ph. van 549/3
Heffer, E, 169/2/3
Hegazi, A, A. 447/3, 781/2
Heinemann, dr. G. 225/1, 227/1, 306/foto, 475/2, 52112
Heinemann, mevr. H. 526/2
Hek, A. van der 40/3, 724/1
Hellinga, G. 82511
Helms, R. M. 78/2
Hemann, H. 822/2
Hemert tot Dingshof, mr. G. A. W. C. baron van 441/2
Hendrickx, J 14/2
Hendriks, J P M 71/1, 503/1/2/3, 504/1 3, 551/1 773/3
Henrion, prof. R. 259/2
Heppener, R 82111
Heraud, G 323/2/foto, 32412
Herfst, E. 824/1
Hermes, P. 380/1, 697/3
Hernandze Acosta, V. 266/3
Herrera Esteban L 763/3
Herrera Latoa, gen. F. 497/1
Herrmann, J. 203/1/2/3/foto
Herijevic, F. 525/1
Herzberg, A. J. 823/3
Hessel, prof dr W 665'1
Hesseltine, M. 75911
Hetzschold, K.-H. 23112
Heubl, F. 38113
Heunis, J. C. 63511
Heuvel, ds. A. H. van den 299/1
Heugel-De Blank, mevr. I. van den 411/1
Hewish, 4. 825/1/2/3
Hieronymos, aartsbisschop 362/2, 36311
Hilal, A. E. H. 447/3
Hill, G. R. 825/1
Hill-Norton, adm. P. J. 424/2
Hillebrand, M. 22/1, 380/1
Hillel, S. 24512, 43012
Hindawi, Z. 28813, 78413
Hinze, Ch. 824/1
Hirohito, keizer 208 /3, 770/1/foto
Hjalmarsson, V. 563/1
Hlengwa, chief Ch. 65411
Hoagland, J. 211/3
Hoe Tsrao-moe 779/3
Hoea Koeo-feng 767/2/3
Hoeang Heng-koeang 78013, 781/1
Hoeang Sjoeai 640/3
Hoeang Sjoe-tse 57913
Hoeang Tsjen 0513
Hoefnagels, L. S. M. 44112
Hoessein, koning 33/2, 34/1, 36/1, 37/2, 49/1, 51/1, 69/2/foto, 288/3, 371/2, 372/2, 41711, 419/foto, 4221112, 705/1/foto, 706/1, 707/1/2
Hoessein, A. A. 272/2/3
Hoessein, A. H. 608/1
Hoessein, S. 754/2
Hoesseini, H. E. Haj Amin 830/2
Hoexter, G. G. 623/3
Hoeylandt, D. van 427/3
Hoffmann, H. 203/1/2
Hofi, Y. 42912
Hofstede, A. 4412
Hogan, L. 543/foto, 722/3
Holan, W. 822/3
Holden, R. 299/2/3, 300/1/3/foto, 301/1, 302/2, 30311, 673/1, 723/2
Hommes, dr. E. W. 29911
Homeyra, koningin 160/3
Honecker, E. 20311, 22913, 230/1/2/foto
Hong Song Chul 533/2
Honvoh, A. 781/2
Hoof, J. van 454/3
Hooft Graafland, jhr. mr. F. F. 503/1
Hoogendijk, mr. W. C. D. 728/1
Hoontrakul, S. 527/2
Hooper, R. 494/3
Hoost, mr. E. 235/1/3
Hoover, E. 51412
Hoover, H. 75/3
Hooymaaijer, S. 824/1
Horack, J. L. 634/3
Horatzegul, H. 479/2
Horbach, drs. L, J. C. 441/2
Hori, S. 208/2
Horst, G. F. ter 518/2
Horwood, O. P. F. 635/1
Hossain, K. 365/2
Hossein, K. 320/1/foto
Houben, R. 808/3
Hougardy, N. 177/2
Hounshouno, kapt. B. 205/2
Houphouet-Boigny, F. 163/3, 205/2, 236/1, 238/1/2, 528/1
Houseman, J. 825/1
Hoveyda, A. A. 261/3, 304/1/3/foto, 431/2, 491/2, 783/3
Howaidi, A. F. 66/1
Howe, Sir G. 758/3
Howell, D. 130/foto, 169/2/3, 183/2
Howell, H. E. 44/1
Howman, J. H. 549/3, 573/3
Hoxha, F. 524/3
Hsiao Hoea 779/2
Hsieh Tsjen-Hoea 639/1
Hsioeng Foe 779/3
Hsoe Sji-joe 638/1, 639/3
Hubaux, C. 277/2, 278/2
Hubl, M. 281/2
Huerta, I. 497/3, 498/1, 501/2
Hughes, C. 758/3
Hughes, H. 93/3, 95/3, 106/3, 588/1
Hughes, W. 722/3
Hula, W. 280/1
Hulpiau, prof. R. 777/1
Huisman, L. H. C. 503/1
Hulst, prof. dr. J. W. van 439/2
Hulten, dr. M. H. M. van 11/1, 581/2
Humble, A. 277/2
Hume, J. 182/3
Humphrey, H. H. 99/1, 107/3, 120/3, 140/2
Hundley, W. 75/2
Huni, A. M. al- 783/2
Hunlede, J. 236/1
Hunt, mevr. D. L. 77/1
Hunt, H. 76/2, 78/1/2/3, 79/1, 105/2/3, 514/1, 543/2, 544/2, 558/3, 571/2
Hurez, L. 276/1, 427/3
Hurlimann, H. 201/2
Hurtado Navarro, H. 266/3
Husak, G. 187/3, 279/1/3, 280/1, 281/2, 283/1
Hushen, J. 590/1
Huston, Th. Ch. 75/3
Huszar, I 232/1
Hutchinson, A. M. C. 55913
Huyse, L. 44212
Huysmans, C. 298/3
Hijri, A. al- 270/2/3, 271/1/2/3, 272/1, 733/2, 734/1

I

Ibaitua Gomeza, J. I. 18/3
Ibarzal, lt.-kol. R. 479/3
Ibrahim, A. F. 447/3
Ibrahim, maj. A. K. M. 16/1/3
Ibrahim, S. 782/2
Idabaye, I. 127/3
Iddisah, lt.-kol. D. A. 124/2
Ieng Sary, prins 821/1
Ieng Thirith, 821/1
Ilijevic, D. 525/1
Imru, M. 162/2, 450/1, 786/3, 787/foto, 789/1
In Tam 817/3, 818/1/2
Inacio, P. 316/2
Indestege, L. 830/3
Iniesta Cano, lt.-gen. C. 17/1
Inonga, L. 784/2
Inönu, I. 830/3/foto
Inouye, D. 76/1, 722/2
Insisiengmay, L. 510/2/3
Ioannides, gen. D. 36111, 362/3, 469/3, 470/1, 481/2, 739/1/2/3
Irene, prinses 454/2
Irvine, W. 549/3
Irwin, J. 728/3
Iryani, A. K. al- 272/1
Iryani, A. R. al- 37/2, 270/3, 271/1/2/3, 272/1, 733/2/3, 734/1/2
Isa, R. J. 223/2/3
Isik, H. 240/1, 471/1
Isjkow, A. A. 568/3
Iskandar, A. 783/3
Ismail, maarsch. A. 447/3
Ismail, H. 33/2, 463/3, 464/3
Ismail, M. Z. 33/3
Issa, A. A. 447/3

J

Jaber, sjeik 603/foto
Jaber, K. A. 288/3
Jablonski, H. 250/2, 358/2
Jabouri, A. 782/2
Jackson, G. 824/1
Jackson, H. 28/2, 47/3, 435/2, 569/3, 732/2, 733/1, 769/2
Jackson, M. 657/3
Jackson, R. E. 624/1, 637/3
Jacobsen, E. 202/3
Jagatsingh, K. 288/3
Jakir, P. 42/2/3, 43/1, 58/1, 72/3, 73/1/2131 foto. 74/1, 75/1
Jakoïevski. T. 525/1
Jalil, G. A. 782/2
Jallal, N. 209/2
Jalloud, A. S. 257/3, 414/1/2, 415/1, 461/2, 783/2/foto
Jamada, J. 648/1/3, 649/1/2, 711/3
Jarnieson, D. C. 590/3
Jamil, gen.-maj. N. 783/3
Jan, groothertog 410/3
Jang Joeng 638/1
Tang Sjen-woe 639/3, 779/3
Jang Teh-tsji 638/2
Jannou, A 363/2
Janouch, F. 281/3
Janson, T. N. H. 636/foto
Janssens, F. 777/1
Janza, W. 280/2
Jarabo-Baquero, F. R. 20/2
Jardim, J. 699/1
Jaroszewicz, P. 187/3, 230/1, 248/2, 250/2, 251/1, 280/1, 358/2, 359/1, 507/1
Jarowinsky, W. 203/2
Jarrin, G. 269/1, 401/foto
Jarring, G. 295/1
Jatoi, G. M. 335/1
Javits, J. 722/2, 732/3
Jawari, A. S. al- 782/2
Jaworski, L. 93/1, 94/foto, 106/2, 140/1, 513/3, 515/1, 560/1/2/3, 570/1/3
Jayyal, R. 288/3
Jazi, R. E. al- 784/3
Jazrawi, T. al- 412/2, 782/2
Jebril, A. 706/1
Jedlickova, M. 280/3
Jemaneh, kol. B. 787/1
Jenkin, P. 130/foto, 758/3
Jenkins, A. 45/3
Jenkins, R. 145/3, 157/1, 168/3, 660/3/foto
Jeunehomme, E. 25/3, 330/2, 696/1
Jigme Dorji Wangchuk, koning 508/1
Jigme Singhye Wangchuk, koning 507/3/foto
Jiménez, M. P. 256/2
Jira, J. 281/1
Jobert, M. 24/2, 34/1, 228/1/2/3, 238/2/3, 378/2, 389/3/foto, 391/3, 412/3, 4131213, 425/2/3, 460/3, 601/2
Joe Li-sjin 639/3, 779/3
Joe Tsjan 781/1
Joffé, gen. b.d. A. 242/1, 244/1
Johannesson, O. 561/1, 562/3, 563/1
Johnson, E. 822/3, 823/1/2/3/foto
Johnson, L. 701/2, 718/3
Johnson, L. B. 77/1, 107/3, 140/2, 512/1
Johnstone, I. 574/2
Jomadar, R. 288/3
Jonah, J. 66/1
Jonas, F. 457/1/2
Jonathan, chief L. 125/1/2, 528/2, 619/2, 655/2
Jones, B. 169/2
Jones, Ch. 701/2
Jones, Sir. E. 168/3, 169/1
Jong, G. de 441/2
Jong, J. de 824/1/3
Jong, dr. P. S. J. de 217/3, 441/1/2, 741/2
Jongeling, P. 216/2
Jonsson, B. 562/2
Jörgensen, A. 6/2, 8/3, 201/3, 202/1/2
Joseph, Sir K. 658/1, 758/3
Joshi, H. 366/1
Jouneid. M. al- 270/2, 272/1
Jovic, B. 525/1
Juan Carlos, prins 18/2, 19/3, 760/3, 762/2/3/foto, 763/1/2
Judas, M. 688/1
Juliana, koningin 163/3, 225/1, 375/1, 606/3/foto, 610/3, 611/foto
Jumaa, H. F. 782/2
Juvens, kol. P. 497/3

K

Kabwe, B. 128/3
Kadar, J. 188/1, 233/3, 264/3, 381/1, 521/1
Kadar, mgr. L. 233/1
Kaddoemi, F. 706/3, 707/2
Kadhafi, M. 34/1, 108/1/3/foto, 109/1/3, 110/1, 141/3, 142/1/2, 143/1/2/foto, 257/3, 263/2, 414/1, 461/1/2/3, 462/1, 463/1, 783/1/2/foto
Kadlec, V. 282/2
Kafish, F. 288/3
Kafri, J. al- 784/1
Kaissi, A. 528/2
Kakodkar, mevr. S. 366/1
Kalamakis, kol. P. 739/1
Kallymazi, L. M. 160/1
Kalmbach, H. W. 77/1, 140/1, 587/1
Kamal, A. A. 447/3
Kamal, M. 447/3
Kamel, A. A. 447/3
Kameoka, T. 208/2
Kamguiliou, Ch. 205/2
Kamhawi, W. 707/1
Kanellopoulos. A. 485/1
Kanellopoulos, P. 360/1, 361/2, 482/1/3, 484/2
Kang Chang Song, gen. 532/3
Kaoenda, dr. K. 125/3/foto, 128/1/2/3, 160/2, 576/1/2, 669/1, 670/2, 674/1, 675/1, 698/1/foto
Kapitonow, I. V. 185/3
Kapiza, P. 59/1
Kaao, L. 96/1
Kappeyne van de Coppello, 277/1, 697/2
Kaputin, J. 718/3, 719/3, 720/1
Kapuuo, chief C. 620/3, 624/2
Karakostas, D. 363/2/3
Karamanlis, K. 481/1/2/3/foto, 482/3, 483/1/3, 484/1/2/3, 485/1/2/3, 486/1, 582/3, 737/1/3/foto, 738/2/3, 739/3, 740/1/2/3/foto, 760/1/2, 813/1, 815/1, 816/3
Karamat Ali, mr. A. G. 235/1/2
Karavayew, G. A. 568/3
Kardelj, E. 524/1/3, 609/3
Karim, H. 215/2, 755/2, 782/2
Karim, T. A. 782/2
Kariuku, J. M. 782/3
Karoeme, sjeik A. 608/2/3
Karousos, maj. G. 467/2/3
Kashita, A. 128/3
Kasoetoe, P. 128/2
Kassa, R. A. 786/2
Kassies, J. 728/1
Kassinda, A. 299/3
Kassongo, M. 299/3
Kastner, E. 831/1
Katoesjew, K. 185/1, 186/1/2
Katzer, H. 455/2/3
Katzir, E. 244/3, 245/1/2, 420/3, 430/1/2
Kauni, S. 720/1
Kause, F. 743/foto
Kawali, Th. 718/3
Kawawa, R. 159/2
Kayali, A. W. al- 706/1, 707/1
Kayibanda, G. 624/3
Kayinga, O. N. 784/2
Kayoem, A. 160/3
Kazan, S. 240/1
Kazanets, I. P. 568/3
Kazhagam, D. M. 366/3
Kazi Lhendup Dorji, 508/3, 509/1/2
Kaziende, L. 238/1
Kazzar, kol. N. 212/1/2/3, 213/1/3, 214/2
Kebaly, 528/1
Kedie, S. G. 608/1
Kedir, kol. S. 786/3
Keiber, G. 203/2
Keita, M. 96/2
Kekkonen, U. 233/3, 606/3/foto
Kellner, P. 157/1
Kelly, M. 79/1
Kem Keth Sana 818/1
Kemenade, J. A. van 135/3, 536/1/2/3, 537/1
Kempinaire, A. 695/3
Kennedy, E. 99/1, 499/3, 722/2, 729/2/3/foto, 730/1
Kennedy, J. 729/3/foto
Kennedy, J. F. 79/2
Kenyatta, Y. 782/2/3
Keo Sangkim 818/3, 819/1
Keola, K. 511/1
Kerekou, M. 96/1, 781/2
Kerr, Sir J. 702/1
Kerremans, C. 723/2
Kessler, dr. G. A. 665/1
Ketting, O. 824/1
Keuk Ky Lim 818/2, 819/2
Keuning, S. 102/3
Kgabo, E. M. 781/2
Khaddam, A. H. 51/1, 371/2, 707/1
Khadilkar, R. K. 365/3
Khaffer, N. F. el- 782/2
Khaimah, R. al- 112/3
Khalatbari, A. A. 491/2
Khaled, M. 9/1/foto, 16/1
Khalid, M. M. 335/1. 783/3
Khalifa, sjeik H. bin I. al- 270/2
Khalifa, sjeik I. B. S. al- 37/2, 270/1/2/foto
Khalifa, sjeik K. bin S. al 270/2
Khalifa, sjeik M. bin M. al 270/2
Khalifa, S. el- K. el- 16/1
Khallaf, H. 65/3
Khama, Sir S. 781/2
Khamri, A. al- 271/2
Khan, A. 335/2
Khan, A. A. 366/1
Khan, A. G. K. 783/2
Khan, B. 366/1
Khan, H. 96/3
Khan, S. N. 782/1
Khar, G. M. 335/1
Khatsjatoerian, A. 59/1
Khattabi, M. L. el- 528/2
Khattak, Y. 783/3
Khayat, sjeik A. A. 288/3
Khene, A. 399/foto
Khieu Samphan 820/2, 821/1/2
Khodairi, A. el- 78212
Khorramabadi, M. 288/2
Khoury, E. 707/1
Khy Taing Lim 818/1/2, 819/2
Kiaos, N. 361/3
Kibedi, W. 96/2
Kidane, A. J. 78812
Kieber, dr. W. 201/2
Kiesinger, K.-G. 455/1
Kikhya, M. R. al- 142/2
Kiki, A. M. 719/1
Kilbrandon, Lord 148/2
Kilfedder, J. 147/1, 182/1
Killick, Sir J. 119/2
Kim Chi Ha 534/2/3
Kim Dae Jung 529/1, 530/1, 531/2/3/foto, 532/1/2/3, 534/2
Kim Dong Jo 533/2, 771/2
Kim Dong Woon 532/1
Kim Il Soeng 187/3, 530/2/3, 531/1, 821/1
Kim Kyong In 531/2
Kim Soeng Bae 53011
Kim Tsjong Pil 48/1, 52912, 531/1, 532/2, 533/2/3, 771/2
Kim Yong Joo 53212
Kim Yong Shik 532/1, 533/2
Kim Young-Sam 771/2
Kim Yung Sam 534/3
Kimoera, T. 731/1, 770/1
King, Sir F. 713/3
King, N. 720/3
Kirchschlager, dr. R. 279/3, 457/2/3/foto, 458/1
Kirillin, W. A. 568/3
Kirk, H. 182/3, 720/1/2, 736/2
Kironde, A. 96/2
Kisberk, mgr. I. 233/1
Kissinger, H. A. 20/3, 21/1/2, 23/2/3/foto, 24/2, 28/2/3, 29/1/2, 33/1/3/foto, 34/foto, 35/3, 36/1/3, 44/3, 45/1/2/foto, 47/3, 48/1/foto, 49/foto, 50/2/3, 51/1/2, 52/1/3, 65/1/3, 66/3, 67/1/2/3, 68/1/2, 69/1/2/3/foto, 121/1/2, 139/2, 262/1, 295/1/2, 369/1, 370/2/3/foto, 371/1/2/3, 372/1/2/3, 373/1/2/3/foto, 388/3, 389/1/foto, 390/1, 417/3, 418/1, 419/1, 420/2/foto, 421/3, 423/2, 424/3, 424/foto, 425/2, 426/foto, 433/3, 434/1/2/3, 435/1/2, 436/2, 437/2, 438/3, 442/3, 459/1/2, 460/1/2, 468/1, 482/1, 494/3, 495/1, 513/1, 514/3, 516/3, 518/1, 570/3, 602/2, 633/1, 644/1, 687/1, 731/1, 732/2, 744/3, 769/1/2/3, 770/1/2, 771/2, 780/2, 790/3, 791/1, 807/3, 813/3
Kjartansson, M. 562/1
Klaasesz, mr. J. 165/3, 166/2
Klaassen, B. 376/1
Kleef, Th. A. M. van 441/2
Klein, ir. J. L. 116/3
Kleindienst, R. G. 78/3, 79/3, 80/2, 543/1, 544/1
Kleisterlee, C. F. 377/2, 605/3
Klibi, C. 110/2
Klingeren, F. van 502/2
Klinkenberg, W. G. 376/2
Kloos, A. H. 154/1, 406/1, 441/1
Knoop, H. 376/1
Knoop, mr. L. G. van de 605/3
Knoops, E. 394/1, 395/3
Kock, W. de 549/3, 574/1
Koeang Hoea 768/foto, 791/1
Koelik, S. 114/1
Koelikow, gen. V. 610/1
Koen Ja Noeng 207/2
Koenajew, D. 555/3
Koenda, K 128/3
Koezmin, M. 137/2
Koeznetsow, E. 59/3
Koeznetsow, W. 33/2, 59/3
Koeznetsow, W. W. 607/1
Koffi, A. 238/2
Kofoed A 202/2
Kon Jae Pil 533/2
Kohl, H. 308/2, 637/3
Kohl, M. 455/1/2/3, 472/1/2, 474/3, 475/2
Kohout, P. 281/3, 282/1
Koirala, B. P. 508/2
Kok, W. 199/3, 666/2, 811/3/foto
Kokkevis, A. 483/2
Koko, Oe 205/3
Kol, M. 245/3, 430/2
Kolisevski, L. 524/3
Kolosowsky, I. 597/2
Komati, T. 623/3
Konate, T. 96/1, 236/1
Kondylis, A. 469/1, 470/1
Kone, kol. 0. 528/1
Koning, drs. J. de 439/2, 724/1
Konstantijn, ex-koning 737/3
Koolhaas, A. 822/3
Koopman, drs. C. A. 441/1
Kooten, K. van 825/1
Kooymans, prof. mr. P. H. 71/1
Kopechne, M. J. 730/1
Korkas, gen. 739/1
Kornilow. J. 58/2
Kort, E. M. de 224/2, 834/2
Kortoenow, A. 176/3
Koruturk, F. 239/1/3, 240/1
Kosaka, T. 208/2
Koshis, N. 747/1
Kostandow, L. A. 568/3
Koster, H. J. de 40/1
Köstler, A. 459/2
Kosto, mr. A. 153/3, 743/3
Kostsokoane, J.-R. 528/2
Kosygin, A. 33/2, 137/2/3, 138/1/2/3/foto, 187/1/3, 229/3, 304/1/3, 309/1/2, 365/1, 372/1, 458/1, 555/3, 568/3
Kotcheft, T. 824/3
Kotei, kol. R. 124/3
Koudache, M. 724/1/2
Kouloumbis, E. 740/1
Kountche, lt.-gen. S. 257/1/2/3, 528/2/3/foto
Kounzika, E. 299/2
Koutsinas, gen. N. 739/2
Kox, H. 823/3
Koyamba, A. 528/1
Krack, E. 203/3
Krasin, V. 43/1, 72/3, 73/1/2/3/foto, 74/1, 75/1
Kraske, K. 455/2
Krasko, W. 250/3
Kreisky, B. 59/2, 137/3, 417/3, 418/1, 457/1, 458/1
Kremer, W. 441/3
Kriegel, F. 282/2
Krieps, E. 411/1
Krieps, R. 411/1
Krivine, A. 225/2, 323/1/foto, 324/2
Kroesen, F. J. 709/3
Krogh, E. 122/2/3, 558/2
Krolikowski, W. 203/1/2, 230/2
Kronacker, P. 298/3
Kroon, C. D. 224/2, 234/1
Kruger, J. T. 635/1/foto
Kruisinga, dr. R. J. H. 40/1, 70/3/foto, 71/1, 200/2, 217/2, 220/2, 355/2/foto, 439/2/3, 502/2, 710/1, 711/3
Kruys, drs. G. E. G. van der 441/2
Kuhn, U. 231/2
Kuhrig, H. 208/1
Kuik, H. M. van 411/2
Kuik, W. D. 823/3
Kuiper, A. 537/2
Kuiper, G. P. 831/1
Kukoc, I. 554/1
Kukrit Pramoj, prins 527/1
Kunstler, W. 746/1
Kuraishi, T. 208/2
Kurtovic, T. 554/1
Kustrak, I. 525/1
Kuyper, dr. D. 70/3
Kuypers, W. 89/1/2, 118/1
Kwao, Th. 784/3
Kweksilber, M. 824/1
Kweksilber, W. 441/1
Kwelagobe, D. 781/2

Kyaw Soe, Oe 206/2
Kypraios, K. 360/2
Kypreos, K. 493/1
Kyprianos, bissch. 81/1, 84/3
Kyrkis, L. 360/1

L

Laban, C. 724/1
Labra Valdez, gen. D. 497/3
Lachmon, J. 253/2
Lachs, M. 490/1
Lagakos, E. 81/2, 83/2, 86/2, 467/3
Lagasse, A. 178/3, 491/3, 605/2
Lagergren, G. 141/3
Lagerkvist, P. F. 831/1
Laguiller, A. 323/2, 324/2
Lahaye-Dudos, A. 275/2
Lain, D. 275/1
Lainé, P. 823/3
Laird, M. 121/3
Lallia, M. 126/2
Lamana, A. 127/3
Lamberts, dr. J. H. 136/2, 741/1/2/3, 742/2, 743/2
Lambrakis, C. 484/1
Lambrias, P. 483/3, 48413
Lamine, M. 528/1
Lamizana, S. 204/3, 205/2/foto, 236/1, 525/3, 783/2
Lammers, dr. C. J. 503/1
Lammers, H. 354/3/foto
Lamont, mgr. D. 573/2
Lancker, A. van 57/3
Landau, M. 24311
Landré, m. J. M. 37612
Lane, *hl.* 746/1
Lang, O. E. 59013
Lange, mevr. I. 203/1/2
Langemeijer, mr. G. E. 132/3, 503/1/2/3, 504/1/3
Langlois, H. 825/1
Langman, prof. dr. mr. H. 217/3
Lanitis, E. 747/1
Lankoande, A. 205/2
Lanser, J. 810/3, 811/3/foto
Lantzke, U. 807/2
Lapin, S. G. 56911
Laraki, A. 528/2
Lardinois, ir. P. 535/3, 690/1, 691/1/2/3
Lardner-Burke, D. 545/3, 547/1/3, 575/1
Larre, R. 324/3
Larreategui Cuadra, J. M. 1813
LaRue, F. C. 77/2
Laskaris, C. 483/2, 76012
Laskow, gen. Ch. 243/1
Latsoudis, E. 360/2
Latzko, prof. ir. D. G. H. 406/1
Laugerud Garcia, gen. K. E. 265/3, 266/1/2/foto
Launoit, J.-P. de 808/1
Lauria Lesseur, C. 266/3
Lauricella, S. 387/1
Lauritzen, L. 134/1/2
Laus, mr. L. 743/foto
Lavens, A. 178/3, 27712, 42713, 42811
Lawford, P. 587/3
Le Duc Tho 82613
Le Pen, J.-M. 323/2, 324/2
Le Van Hien 51113
Leal Torres, gen. H. 266/3
Lean, I. F. 549/3
Leber, G. 21/3, 22/1/2, 23/1, 37911, 48711, 48913
LeBland, R. 59013
Leburton, E. 8/3, 15/1/2, 57/3, 87/1/3/foto, 88/2, 8911, 104/1, 154/3, 179/3, 276/1, 427/3, 63111, 723/1/2/3
Lecanuet, J. 323/1
Lecat, J.-Ph. 228/1, 378/2, 413/1
Lecco, F. S. 528/2
Lecking, C. 204/1
Lecompt, J. 312/2
Lee Bong Sung 533/2
Lee Koean Yew 703/3
Lee Nak Sun 53312
Leeman, drs. L. J. 376/2
Leenaart, F. C. 82212
Leeuw, H. de 74313
Leeuwen, mej J. van 13612
Lefebvre, R. 227/1
Lefèvre, Th. 177/2
Leger, J. 631/3
Legesse, It.-kol. H. 787/1
Lehmann, R. 82413
Leidenz, A. 266/3
Leigh, gen. G. 497/3, 499/1, 500/3
Lein, A. P. 568/3
Leito, drs. B. M. 22312
Lek, B. van der 503/2/3
Lekai, mgr. L. 233/1/foto
Lemma, gen.-maj. T. 78811
Lemmon, J. 82511
Lenart, J. 28011
Leniz, Cerda, F. 497/1, 500/3, 501/2/3
Lennep, E. van 324/3, 389/2
Lent, gen. C. L. J. van 247/1/2/3/foto, 48711, 488/1/foto
Leone, G. 38511, 386/3, 409/3, 457/1
Leoni. R. 234/3
Ler, L. 280/3
Lerner, A. 58/1
Lesetesjko, M. A. 568/3
Lester, J. 760/1
Letelier, 0. 498/3
Letschert, drs. H. B. P. A. 411/2
Levaux, M. 14/3
Levendis, G. 740/1
Lever, H. 157/1, 168/3, 169/1
Lever. J. W. P. 57311
Levinson, Y. 430/2
Lewis, D. 591/1/2/foto, 592/1/2
Lewis, J. 587/3
Lewitsj, B. 5811, 555/1
Leijenhorst, drs. G. van 13512, 376/1, 487/3
Li Hoe Rak 53011, 532/2, 533/2
Li Hsieh-Nien 637/3, 778/3, 821/1
Li Jong Mok 296/3
Li Teh-sjeng 638/1, 639/1/2
Li Tsjang 163/3, 637/1
Liahuca, J. 29912
Liddy, G. 7513, 77/2, 78/3, 105/3, 106/1/2, 54412, 558/2
Lieshout, drs. G. van 728/1
Lilow, A. 185/1
Lima, A. 291/3
Lin Piao, 638/1/2/3, 639/1/2, 751/1, 766/1/2/3, 767/1/2, 779/2/3
Lind, mevr. N. 202/2
Lindbergh. Ch. A. 831/1
Lindsay, J. V. 44/2
Lioe Sjao-tsji 75113, 779/2/3, 780/1
Lipkowski, J. de 36812
Lisette, G. 127/2
Litwinow, P. 59/2, 60/1
Ljubicic, gen. N. 525/1
Llambi, dr. B. P. 477/3
Lleras Restrepo, C. 273/1, 27413
Lloyd, S. 14712
Lloyd of Kilgerran, Lord 148/2
Lo, M. 237/3
Lo Joei-tsjing 63913
Lodge, H. C. 72911
Loekic, V. 523/3, 524/1
Loesaka, P. 12813, 57611
Loginow, N. N. 32/1
Lohoem, kol. A. A. 735/2
Lohoem, D. A. 735/2
Lohoem, S. A. 733/2, 73411
Lomako, P. F. 569/1
Lon Nol 296/1, 29711, 817/1/2/3, 818/1/2/3, 819/1, 820/1/2
Loncar, B. 521/3
Long, O. 324/3
Long Boret 29711, 818/1/2/foto, 819/1/2
Lopes Pires, F. 68811
Lopez Bravo, G. 626/2
Lopez Michelsen, A. 273/1/2/foto, 274/1, 275/1
Lopez Pumarejo, A. 273/2, 275/1
Lopez Rega, J. 480/1
Lopez Rodo, L. 19/1/3, 27/3
Losonczi, P. 188/1, 264/3, 381/1
Losembe. B. 11111
Louros, N. 740/1
Louw, A. van der 103/1/2/foto, 317/2, 664/3, 726/1/2/3/foto, 627/1/2
Love, J. 47/2
Lowell, R. 823/3
Lowry, Sir R. 184/1, 717/3
Lozros, N. 483/2/foto
Lubbers, drs. R. F. M. 13/2/3/foto, 39/3, 40/3, 41/2, 54/2, 100/2/3, 102/1/2/3, 103/1, 150/1/2, 163/3, 405/3, 406/1, 489/2/3, 490/2, 665/1, 666/1, 679/2
Ludviger, E. 50712, 525/1
Lugger, dr. A. 457/2/3/foto
Luns, mr. J. M. A. H. 21/3, 22/1, 23/foto, 353/3, 426/foto, 487/1, 49413
Lupis, G. 387/1
Lurdes Pintasilgo, M. de 644/1
Lusaka, P. J. F. 62011, 621/1
Lutara, W. 96/2
Luvsan, S 51212
Luyten, W 89/1
Luz Cunha, gen. J. da 193/2, 195/1/foto
Lwin. Oe 206/2
Ly, O. 525/2
Ly Kwan Pan 81813
Lycklama, mr. A. H. 504/1/2
Lyfong, T. 510/3
Lyoebarsky, K. 42/3, 43/1
Lyssaridis, V. 46713

M

Ma Ning 751/1
Maalouf, N. 51/2
Maanen, H. van 825/1
Maasdorp, ds. A. J. 622/3
Mabandla, J. K. M. 653/3
Mabroek, kol. S. A. al- 16/2, 462/3, 528/3
Mabrouk, E. 141/2, 144/1, 400/foto
MacArthur II, D. 287/3
MacDonald, D. J. 590/3
MacDonald, D. S. 590/3
MacDonald, M. 118/2, 147/3
MacEachen, A. 590/2
MacFarquhar, R. 638/3
Machel, J. 669/1/foto
Machel, S. 669/1/2
Machimura, K. 208/2
Machtens, E. 227/1
Mackasey, B. S. 590/3
MacKay Jara Quemada, gen. M. 497/1/3
MacKenzie, G. 169/2
MacMillan, M. 131/1, 758/3
Macovescu, G. 34/1, 259/3, 261/3, 263/2, 264/1, 522/1, 579/3
Madbouli, A. 447/3
Maddan, M. 118/2
Maden, F. T. van der 605/3
Maderna, B. 824/1
Madsen, O. 824/3
Maenen, J. H. J. 441/2
Maeyer, mr. H. S. 441/2
Magalhaes, J. C. de 315/1, 318/1
Magalhaes Godinho, V. 644/1
Magalhaes Mota, J. J. 643/3/foto, 644/1
Magd, A. K. A. 447/3
Magdoeb, T. el- 66/1/foto, 369/foto, 374/2
Maghrabi, H. el- 447/3, 781/3
Magruder, J. S. 75/3, 76/1, 106/2, 514/1, 543/2, 544/2, 558/2/3
Maguire, F. 657/1
Mahamat, Q. 127/3
Mahdi, S. el- 16/1
Mahfouz, M. M. 447/3, 781/3
Mahishi, S. 782/1
Mahjoub, M. 782/2
Mahmoud, H. 781/3
Mahroug, S. 403/2
Maidou, H. 528/1
Mair, J. 118/2
Majid, A. 160/3
Major, L. 177/2
Makarezos, N. 739/3
Makarios, M. M. Ch. M. 81/1/2/3/foto, 82/1/2/3, 83/1, 84/2/3, 85/1/2/3, 86/2/3, 111/2/3, 112/1, 465/1, 466/1/2/3, 467/1/3, 468/1/2/3, 469/1/2/3, 470/1/3, 471/1/3/foto, 481/1, 482/1/2, 493/2, 637/3, 747/1, 748/2, 814/3, 816/2/3/foto
Makhakhe, T. 619/2
Makki, H. 270/2, 271/3, 272/1/2, 734/2, 735/1
Makonnen, E. 162/1/2/foto, 163/2, 449/1/2/3, 450/1, 786/1/3, 787/1/2
Maktum, sjeik M. bin R. el- 112/2/3
Malatestas, C. 740/1
Malaviya, K. D. 365/3, 782/1
Maldonado, gen. M. R. 269/1
Malecela, J. 608/1
Malfa, U. la 386/1/2, 387/3
Malfatti, F. M. 387/1
Malik, A. 117/1/2, 605/3
Malik, J. 29/3, 51/3, 748/3, 812/2, 813/2
Malita, M. 259/3, 263/2
Malloum, F. 126/3
Malmierca, I. 185/3
Malraux, A. 822/1
Malud, Ph. 228/1
Malyarow, M. 58/3, 73/3
Mamiaka, R. 784/3
Mancham, J. 525/3, 526/1/2
Mancini, G. 387/1
Mane, A. 653/1
Manescu, M. 2511213, 252/foto, 261/3, 522/1
Manga, kapt. B. 257/3, 528/3
Mangakis, prof. G. 481/1, 485/1, 581/3
Mangope, L. 636/foto, 654/1
Manjouneh. A. M. 78411
Manoesama, ir. J. A. 606/1/2

Mansfield, M. 98/3, 99/1, 590/1, **721/2,** 74413, 745/1
Mansholt, dr. ir. S. L. 406/1, **650/1, 693/1**
Mansilla, M. 479/1
Mansour, I. M. 16/1
Mao Tsetoeng 45/2/foto, 20811, **368/3, 468/1,** 608/1, 631/3, 638/2/3, 639/1/2, 640/1/3, 704/1, 751/3, 764/2, 766/2, 778/3, 779/2/3, 82113
Mara, kapt. J. 96/1
Maraby, J. **127/1**
Marais Steyn, S. J. 633/3
Maraziti, J. 722/3
Marcellin, R. **226/1, 228/1/2**
Marchais, G. **322/3, 331/1**
Marchand, G. **204/1**
Marchi, J. 44/2
Marcos, F. 564/1, 637/3, 703/3
Mardian, R. 77/2, 540/3, 560/1
Margarete, koningin 202/2
Magaride, L. 478/2
Maria, V. 653/1
Maria Carolina Christina, prinses 454/2
Marian, gen. A. W. 787/2
Maricar, F. 366/3
Marie, A. 831/1
Marin Gomez, O. 266/3
Marion, S. van 441/3
Markall, F. 576/3
Markezinis, S. 360/1, 363/2
Markopoulos, I. 363/1
Markova, K. 281/1
Markovic, L. 525/1
Markovic, M. 523/3
Marouf, T. M. 755/2
Marques, gen. S. 193/2/3, **289/foto, 315/1,** 641/3, 674/2
Marquez, G. 459/2
Marshall, J. 736/3
Mart, M. 411/1
Martens, W. 14/2, 57/3, 87/1, **177/3, 178/3,** 180/1/foto, 275/2, **276/1/2, 277/3, 394/2,** 776/2, 808/3
Martin, F. 831/2
Martin Villa, R. 27/1
Martinez, E. 105/2/3, 106/1
Martinez Esterualas, C. 20/2
Martinez de Peron, M. E. zie: **Peron,** mevr. I.
Martini, A. 441/3
Martino, F. de 386/foto
Martinson, H. 822/3, **823/1/2/3/foto**
Martis, N. 760/2
Marty, F. kard. 225/1
Marx, G. 825/1
Marynen, mr. V. 164/3, 165/1, 724/3
Maseribane, Chief S. **528/2**
Masmoudi, M. 9/foto, **35/3, 108/1/3, 109/1/3/** foto, 110/2, 784/1
Mason, R. 168/3, 169/2
Masri, S. al- 270/3
Massadeh, S. 784/3
Massai, R. A. 788/2
Massane, B. 127/3
Masson, H. 204/2/3
Mastrandonis, gen. M. 360/3
Mataa, mevr. N. wa B. A. D. 784/2
Matano, R. S. 783/1
Matanzima, K. 636/foto, **654/1/2/foto**
Mater, A. 441/1
Mathen, R. 428/1
Mathot, G. 330/1, 427/3
Matlala, Chief M. M. 653/3
Matoko, P. 128/3
Matteotto, G. 387/1
Matthiesen, M. 561/2, 563/1
Matthysse, mr. J. 168/2
Maung Maung Kha, Oe 205/3
Maurer, I. G. 34/1, 251/2/3, 261/3, **264/3**
Mauries, R. 823/3
Maurya, B. P. 365/3, 782/1
Mavros, G. 360/1, 361/2, **363/3, 481/1, 482/1/2,** 483/2/foto, 484/1/2/3, 582/3, 694/2/3, 737/1/3, **738/1/2, 740/1, 746/2,** 747/1/2/foto, 750/1/2, 814/2/3, **815/1**
Mawewa, M. 545/3
Maximow, W. 58/1, 60/1, 116/1
May, H. 720/3
May Say 818/1
Mayanja, A. 96/2
Mayhew, Ch. 662/1
Maynard, R. 822/1
Mayne, W. 722/3
Mayzer, A. M. A. **706/1, 707/1**
Mazoerow, K. T. 555/3, **568/3**
M'Backe, B. L. **238/1**
Mbaza, F. 110/1
M'Bengue, A. B. **237/3**
Mbula, N. 670/2
McAliskey, B. zie: **Devlin, B.**
McBirney, M. 717/3/foto
McBride, S. 62113, 826/1/2/foto
McCord, J. 105/3, 106/1, 514/1, 558/3
McGahey, M. **129/foto, 170/2/3**
McGlinchey, S. **717/2**
McGovern, G. 77/2, 544/3, 58811, **722/2**
McGrady, E. 182/3
McGrath, G. 717/2
McGuigan, Th. 720/3
McIntyre, R. 14712
McKnight, J. G. 54112
McMahon, W. 701/2
McMaster, S. 147/1
McMillan, P. 118/2
McMurry, F. 587/3
McNamara, R. 26312
McWilliam, drs. R. F. 224/2, **234/1/2**
Meacher, M. 169/2
Means, R. 746/1
Medici, gen. E. G. **383/foto**
Medina, kapt. E. 745/3
Medwedew, R. 4213, 116/1
Medwedew, Z. 4213, 6011
Meer, K. H. 783/3
Megalokonomos, E. **493/foto**
Megrelisiwili, M. 176/1
Mehrotra. L. L. **368/3**
Mehta, O 782/1
Mehu J 211 2
Me:, **D** F van der 40/3, **41/1**
Meir, G 33/3/foto, 35/3, 37/1/2, 5112, **67/3,** 68 2, 69/1/2, 241/1/2/3, **242/2/3, 243/2/3,** 244 3, 245/1/2/3/foto, **246/1/2, 370/3, 371/1,** 373 3/foto, 428/2/3, **429/1/2/3, 430/2/3,** 431/1
Meknik, M. 450/1
Mekuria, **P.** T. 787/1
Meledge, C. 528/1
Melnik, Y. 42/3, 43/1
Melo, kol. C. G. de 289/foto, **292/2**
Melo Antunes, maj. E. A. de **644/1/2,** 670/1/2
Melvor, B. 182/3
Mendes Dias, 688/1
Mendes das Neves, mgr. M. **299/2**
Mendoza, gen. C. 497/3
Mengal, M. S. 332/3, 334/1
Mengal, S. A. **332/2**
Menoikos, A. **467/3**
Menon, V. K. K. **831/2**
Mensah, J. H. **124/2**
Menzies, A. R. 21/3
Merchiers, 42811
Merckx, K. 177/3
Mercouri, M. 485/2, 583/foto, **738/1**
Merero, D. 622/3, 624/1/2
Merkx, W. J. L. J. 3751213
Mertens, Ch. 71/1, **678/foto**
Mertens, C. G. A. 441/2, **566/2**
Mertens, P. J. J. **773/3**
Mesihovic, M. 55411
Meskill, Th. J. 4611
Messadi, M. 110/2
Messmer, P. 227/3, 228/1, 248/1, **321/3, 323/1,** 414/1
Mete, M. Y. 240/1
Mey, drs. D. F. van der **40/1**
Meyer, G. 472/3, 539/1, **697/3, 709/3**
Meyer, prof. J. de **88/2**
Meyering, W. L. **502/2**
Meynderts, gen. F. **132/1/2/3, 133/1/3**
Meyner, R. B. 44/1
Micewski, A. 24913
Michaelides, A. **747/1**
Michalkow, S. 11511
Michel, J. 39411, 395/3/foto, **605/1, 777/3,** 778/1
Michelini, M. 41011, **459/3**
Mirombero, M. 61912
Middelhuis, J. A. 50311
Middleton, S. **822/3**
Mielke, E. 20312
Mies, H. 456/2
Migolet, J. S. 78413
Miguel, M. F. **641/3**
Mikardo, I. 75813
Miki, T. 208/2, **412/1/2**
Milhaud, D. **831/2/foto**
Milic, Z. 523/3
Miller, H. 590/1
Mills, W. 59/3, **722/3**
Milne, E. J. 147/2
Milner, A. 128/2/3
Milonas, G. **485/1**
Minani, Ph. 619/2
Mindszenty, J. kard. **232/3, 233/1**
Mineoa, adm. I. **485/2**
Minford, N. 181/3, **182/1**
Minic, A. 523/3
Minic, M. 506/2, 507/2, **522/1, 525/1, 814/3**
Minin, V. 749/1
Mirdha, R. N. **782/1**
Missouari, gen. H. al- **271/1**
Mistro, G. de **824/1**
Miswari, kol. H. **733/2/3, 734/2**
Mita, C. de **387/1**
Mitchell, J. 75/2/3/foto, **76/1/2,** 77/2, 78/2 /3, 90/1, 94/3, 106/3, 540/3, 542/3, 543/3, 544/1/2, 558/1/2/3, 559/1, 560/1/3, 571/1, **632/3**
Mitchell, M. **655/1**
Mitchener. R. 63113
Mitrega, J. 230 1, 359/1
Mitsalnas, gen. Th. 360/3
Mittag, G. 203/1/2
Mitterand, F. **225/2,** 321/1/3, **322/1/2/3,** 323/1/2, 324/1/2/foto, **331/1,** 33211
Mizuta, M. 208/3
Mladenow, P. 380/3, 506/2
Moboetoe, S. S. 10411, **110/2/3,** 299/3, 300/1/2/3, 301/1, 303/1/3, **673/1, 674/1,** 675/1/2/3, 723/1/2/3, **776/3, 784/2**
Modun, R. **288/3**
Moelenga, S. 128/3
Moelikita, F. 128/3
Moesa, O. H. 16/1
Moezorewa. Sissch. 546/2/3, **547/1/2/3/foto,** 548/2/3, 55011
Mogwe, M. A. 781/2
Moha, E. 626/3
Mohammed, A. 21313, **608/2**
Mohammed, A. R. 288/3
Mohammed, F. 16013
Mohammed Reza Pahlevi, sjah 30411
Mohammed Zahir Sjah, koning **160/3**
Mohieddin, A. F. 44713, **781/3**
Mohsen, Z. **706/1/3**
Mohun, R. **204/2**
Moises Machel, S. 698/1, **699/3**
Mokhehle, N. **125/1/3, 619/2**
Mokodopo, J.-P. 528/1
Momis, J. 71913
Mommersteeg, mr. J. A. 247/1/3, **248/1**
Mon Se Kwang 529/1
Mondo, lt.kol. 96/2
Mongoeno, S. A. 14411
Monnikendam, M. 82411
Montalvo, G. 250/1
Monteiro, J. O. 699/3
Monto, A. 408/3
Moon Hyung Tai 53312
Moore, E. N. 124/2/3
Moore, R. 7612
Moorer, am. Th. 23/1, 42411
Mooij, C. 82212
Mooy, H. de **453/foto**
Mo-aid de Oliveira, M. **195/1**
Morake, K. P. **781/2**
Morbaye, J. zie Idabaye, I.
Moreau, R. 15/1, 604/3, 605/1/2, **647/2/3**
Moriyama, K. 20812
Moro, A. 249/1, 38711, 409/3, 414/foto, **415/1**
Moroz, V. 435/3
Morrell, L. 18213
Morris, Ch. 16912
Morris, I. 168/3, 169/2
Morrison, W. 701/1/2
Morse, J. 324/3
Morse, W. L. **831/2**
Morton, G. 58713
Moshoeshoe, koning. 12511
Mosleh, kol. Y. M. 27211
Mota, W. 636/foto
Mota de Campos, J. 19511
Mothot. 427/3
Moujahed, A. J. 270/3, 272/1
Moukambi, B. 78413
Moussa, kapt. B. 52813
Moustafa, Z. 16/1
Moustapha, A. 783/3
Moustapha, I. **782/2**
Moyle, C. 720/3
Mozagba, M. 784/2
Mphephu, P. 636/foto, 65313
Mpozagara, G. 784/2
Muckenberger, E. 20312
Mudau, B. **653/3**
Mug, drs. P. 664/3
Mukherjee, P. K. 782/1
Mulder, C. P. 636/1
Mulder, J. C. 504/3
Muidoon, R. 736/3
Mulier, R. 44212
Muller, A. 323/2/foto, **324/2**
Muller, C. 501/1/2/3/foto, **503/1/2/3**
Muller, H. 620/1, **621/2**
Muller, L. **622/1**
Muller, M. 203/2
Muller, S. L. 635/1
Muller, W. 47213

Mullery, F. 16912
Mundeleer, G. 177/2
Munkundi, Chief J. 622/3
Munro, J, C. 590/3
Muntakakubi, T. 784/2
Murray, L. 130/1/2, 173/1, 684/3/foto, 714/3
Musante Romero, gen. H. 497/1
Muskie, E. 77/3, 79/1, 590/1
Musschе, A. 831/2
Musset, J. 54913
Mutawakil, kol. Y. 733/3, 735/1
Mutinda, D. 782/3
Muyumbu, A. 784/2
Mwaanga, V. 128/3
Mwila, O. 128/3
Mwondela, W. 12813
Mijatović, C. 524/3
Mygdalis, gen. 739/1
Mylonas, G. 582/3
Myrdal, G. 825/2/3
M'Zili, S. 528/2

N

N'Baye, J. 237/2
N'Dia Koffi, B. 528/1
N'Diaye, V. 23712
N'Gai-Voueto, C, 528/1
Naboetsi, O. 288/3
Naburi. W. 96/2
Nachachibi, M. Z. al- 70613
Nader, M. al- 272/1
Nadj, X. 525/1
Naessens, M. 80811
Naffah, F. 51'2
Naguib, I. 447/3
Nahayari, sjeik Z. B. S. al- 37/2, 122/2, 736/1
Naji, T. 70711
Najmahabi, F. 783/3
Nakarnura, U. 208/2/3
Nakasone, Y. 208/2/3, 412/1/2/3
Namêche, L. 178/3, 427/3
Namgyal, P. T. 50813
Nampulula, F. 668/3
Namwisi, Wa K. 784/2
Nangutuuala, F. 622/2
Nangutuuala, J. 62312
Napier, O. 182/3, 183/foto
Narasimha Rao, P. V. 36612
Nasriddinowa, mevr. J. 568/3
Nasser, A. G. 464/3
Nasser, F. 783/3
Nat. M.-J. 824/3
Naumann, K. 2031112
Nauwelaerts, 427/3
Navarro Tobar, J. 497/3, 501/2
Navine, A. R. 16013
Nawaz Khan, S. 36513
Ndhlovu, N. K. 547/3
Ndobe, G. 699/3
Nduwingoma, maj. S. 61912
Ne Win 205/3, 206/1/3, 270/2, 70313
Nebenzahl, Y. 243/1
Nédée, prof. F. 808/1
Nefeloudis, P. 36011
Neidhardt, H. 231/2
Neidhardt, M. 231/2
Nek, van 502/3
Nemeth, K. 232/2
Nenanovic, A. 52313
Nenni, P. 386/foto
Neporozjny, P. S. 569/1
Neruda, P. 498/1
Nessen, R. 72111, 72813
Neto, A. 29913, 300/3/foto, 301/1/2, 302/2, 30311. 673/1/3/foto, 674/1/2/3
Neto, kol. M. D. 289/foto, 292/2, 315/1, 317/1
Neto, R. 299/2
Netto, D. 383/2
Neumann, A. 2031112
Newman, F. 499/2
Ngardoum, K. D. 127/3
Ngei, P. J. 78311
Ngobese, S. K. 65612
Ngouabi, M. 674/1, 675/1
Ngoubou, B. 784/3
Nguema-Ndong, F. 784/3
Nguza Karl I Bond 77613. 784/2
Niazi, lt.-gen. A. A. K. 320/2
Niazi, M. K. 783/3
Nichol, F. 74611
Nichols, J. 44/2
Nicholson. J. 82413
Nielsen, mevr. T. 202/2
Nier, K. 472/1/3, 474/2/3
Niesewand, P. 575/3/foto
Nihayah, Q. al- 213/2
Nikaido, S. 208/2
Nikezic, M. 523/3
Nikic, M. 523/2
Nikolaos, patriarch 82/1, 84/2
Nimeiry, J. M. al- 16/1/3, 37/2, 462/1/2/3, 463/1
Nishikawa, J. 711/3
Nitisastro, prof. W. 605/3
Nivatwongse, V. 527/2
Nixon, mevr. P. 256/3, 383/1, 436/2
Nixon, R. M. 22/1/2, 23/3, 28/2, 30/1, 33/2/3/foto, 35/1, 44/3, 45/1/3, 46/1, 47/1/2, 48/1/2, 51/1, 60/2/3, 61/2/3, 69/1, 75/2/3, 76/1/2/3, 77/1/3, 78/3, 79/1/2/3, 80/1/2/3, 90/1/2/3, 91/1/2/3, 92/1/2/3, 93/1/2/3/foto, 94/1/2/3, 95/2/3, 97/1/2/3/foto, 98/1/2/3, 99/1/2/3, 105/2/3/karik., 106/1/2/3, 107/1/2/3, 120/2, 121/1/3, 122/3, 129/1/2, 139/2/3, 140/1/2, 225/1, 257/3, 262/1/3/foto, 303/2, 336/3, 369/1, 370/2/3, 371/1/2, 383/1, 388/3, 389/2/3, 417/1/2/3/foto, 418/1/2/3, 419/1/foto's, 420/1/2/3/foto's, 421/1/2/foto, 422/1/2/foto, 425/2, 426/foto, 433/1/3/foto, 434/1/2, 435/1/2/3/karik., 436/1/2/3, 437/1/2/foto, 438/2, 459/1/2, 460/1, 461/2, 463/2, 499/3, 512/2, 513/1/2/3/foto, 514/1/2/3, 515/1/2/3/foto, 516/1/3, 518/1, 519/2, 540/1/2/3/karik., 541/1, 542/1/2, 5432, 544/2, 558/1/2, 559/2/3, 560/1/2, 569/3, 570/1/3/karik., 571/1/2/3/karik., 586/3, 587/1/2/3, 588/1/2/3, 589/1/2/3, 590/1/2, 632/3, 633/1/2, 721/3, 722/1/2/3, 728/2/3, 745/3, 770/3, 772/2
Nkanza, W. 128/3
Nkegbo, lt.-kol. P. K. 124/2
Nkoemboela, H. 128/2
Nkoloma, M. 128/2
Nkroemah, dr. K. 124/3
Noe, Oe 206/2/3
Noergaard, I. 187/1/2
Noeriyew, Z. 568/3
Nogeira, F. 193/3
Nogueira, gen. R. 318/2
Nohammedin, I. S. 447/3, 781/3
Noman, A. M. 271/1, 734/1
Noman, M. A. 271/1, 734/1, 735/3
Noorani, M. S. A. 96/3
Nootenboom, drs. H. A. C. M. 451/1/2/3, 710/3, 711/2, 724/1
Norden, A. 203/2
Norodom Phurissara, prins 821/1
Norodom Sihanoek, prins 297/1, 637/2, 817/2/3, 820/1/2/3, 821/1/2
Noske, W. 824/1
Nothomb, Ch. F. 87/2, 88/1, 276/2, 647/1
Nouira, H. 35/3, 109/1/2, 110/1
Novikow, W. N. 568/3
Novoselow, Y. S. 568/3
Nowikow, W. 610/1
Ntahokaja, A. 619/2
Ntsanwisi, prof. H. 636/foto, 654/1
Nungai, N. 782/3
Nuri, A. A. 168/1, 724/1/2/3, 725/2
Nuukwako, A. 622/1, 623/2
Nyangwesoc, gen. F. 96/2, 528/3
Nyante, kol. E. O. 124/2
Nyerere, dr. J. 125/3/foto, 126/1/2, 301/1, 608/1, 669/1, 674/1, 675/1
Nyers, R. 232/2/3/foto
Nijhoff, L. 825/1
Nypels, drs. E. 678/3, 743/3
Nzambimana, E. 784/2

O

Obitre Gama, kol. E. A. T. 96/2
Obregon Cano, R. 478/3
O'Brien, dr. C. C. 183/2
O'Brien, L. 587/1/3, 588/1
Odeh, A. A. 288/3
Odongo, W. 782/3
Oertzen, P. von 306/2
Oeyang Tsjin 779/3
Ofer, A. 430/2
Offelen, J. van 177/2
Ogutu, M 782/3
Ohira, M.' 47/3, 48/foto, 208/2/3, 41213
Oistrach, D. 59/1, 831/3
Ojiambo, mevr. J. 782/3
Ok, M. 240/1
Okabe, S. 236/1
Okincla. J. 78413
Okudaira, J. 711/3
Okuniewski, J. 250/3
Okuno, S. 20812
Okware, F. L. 96/2
Olcay, O. 812/2/foto
Oleffe, A. 275/2, 277/2, 278/1, 32913, 378/1, 454/2, 535/1/2, 58313, 647/3
Olguin, O. 50011
Olieman, K. 566/1/2, 56811
Olivera, H. 824/3
Olivier, L. 277/2, 64712
Oloitiptip, O. 782/3
Olszowski, S. 249/1/2/foto, 250/2, 358/1/2/3/foto. 409/3, 489/3
Olzewski, K. 25013
Omar, M. R. 783/3
Ondonga, lt.-kol. M. 96/2, 528/3
Ondritsj, F. 185/3
O'Neall, T. 825/1
Onetti, C. 113/1
Onyonka, Z. T. 783'1
Ooft, dr. C. 235/1/2
Oosten, mr. M. S. van 136 3
Oostlievendgoed, J. G. 49111
Op Kim Ang 818/1, 819/1
Orme, S. 169/2/3, 714/3
Oroedzjew, S. A. 569/1
Orthel, L. 824/1
Ortiz Mena, A 269/3
Ortoli, F.-X. 6/2, 9/3, 389/2, 438/3, 60213, 603/foto, 604/1/2, 690'1, 69412, 802/1
Os. T. van 82211
Osman, A. A. 608/1
Osman, A. H. 28813, 52812
Osman, O. A. 44713
Osman, Sir R. 35/3, 204/1
Osmane, L. R. 11012
Osorio-Tafall, B. F. 83/2/3, 8412, 468/3
Osterholz, F. 231/3
Oteiba, M. 11213
Othman. sjeik M. A. 271/1
Otina, [illegible]. 528/1
Otto, J. 622/1
Oudomvilay, S. 510/3
Ouedraogo, G. K. 9613, 205/1/2
Ouedraogo. J. 205/2
Ouedraogo, M. 20512
Ougo, J. 782/3
Ould Daddah, M. 37/3, 110/1, 626/1/3
Ouellet, A. 590/3
Outers, L. 604/3
Outrive, L. van 442/2
Ozal, K. 24011

P

Paap, W. 82411
Pachachi, A. al- 9/1/foto
Pacheco, M. 49811
Pachman, L. 281/1
Paepe, P. de 17813, 27712, 708/1
Pagnol, M. (P.) 83/3
Pai, T. A. 365/2, 78211
Pai Hsiang-koeo, 637/1
Pais, maj. S. 315/2
Paisley, ds. I. 147/1, 148/2, 184/1/3, 661/2/foto. 7141113, 716/1/2
Paiz Novales, kol. E. 266/1/2/foto
Pak Soeng Choel 53012
Palach, J. 280/3, 283/1
Palade, G. 825/3
Palley, A. 549/2
Palma, A 49813
Palma Carlos, A. da 642/2/foto, 643/3/foto
Pan Sothi 819/2
Pana, G. 185/3
Panagoulis, A. 48611, 737/3
Pannekoek. mevr. 724/2
Panow, W.' 4361112
Pant, K. G. 36513. 78211
Panteleimon, patriarch 82/1
Pantovic, R. 525/1
Papadakis, gen. 468/3, 46911
Papadonginas, A. 760/2
Papadopoulos, C. 486/3
Papadopoulos, G. 86/3. 111/2. 36011. 361/1/2, 363/1/2, 364/1, 486/1/2, 737/3, 739/2/3, 740/2
Papadopoulos. L. 469/3
Papagos, maarsch. A. 484/1
Papaioannou, E. 467/1
Papakonstantinou, C, 483/2

Papaligouras, P. 760/2
Papamicnolopoulos, Z. 48613
Papandreou, A. 36313, 48411, **737/1, 738/1/2, 740/2**
Papandreou, G. 48411, **486/1/2,** 74012
Papanicolaou, It.-gen. A. **360/3**
Paparhodopoulos, P. **362/1**
Papaspyro, D. **363/3, 485/1**
Papayotopoulos, I. **740/1**
Park Hyung Kyoo **534/3**
Park Jong Il 53211
Park Tsjoeng Hie 4811, **529/1/2/foto, 530/1** /2/3, 531/1, 532/2/3, 533/1/2/3, 534/1/2, 769/3, 771.2/foto
Parkinson K. 54013, **560/3**
Partridge,' Sir J. **172/foto**
Partridge, M. 54913
Partsalidis, D. **360/1**
Pasanea, mej. F. **606/1/2**
Pasolini, P. P. **824/3**
Pastrana Borrero, M. **260/3,** 27311, **274/2, 275/1**
Patan, I. 25913, 26312, 26411, **490/1/2**
Patasse A. **528/1**
Patel, C. **366/1/3, 367/1/2**
Patolitsjew, N. S. **569/1, 732/foto**
Patricio, R. **23/2**
Patsalides, **A. 747/1**
Pattakos, S. 48613, 73913
Patten, D. **204/1**
Patterson, P. J. **602/3**
Patterson, R. 70112
Pattichis, N. **747/1**
Patijn, S. 72411
Patzak, J. 83113
Paulinelli, A. **383/2**
Paulino **A.** J. **699/3**
Paulus 'VI, paus 23213, **249/1/foto, 408/3, 428/1**
Pavlovic, B. **523/2**
Paz Galarraga, J. 25511, **256/2**
Pazhwak, N. 16013
Pearce, Lord **545/2, 547/1**
Peart, F. 16813, **169/1/3, 690/1**
Peled, M. **429/2**
Pellegrino, kard. M. **408/2**
Pelletier, G. **590/3**
Pelser, P. C. 63511
Penalver, L. M. **266/3**
Penn Nouth 82111
Peper, dr. A. **504/3**
Pepovski S. 52511
Peralta Azurdia, kol. E. **266/2**
Pereira, **A.** 64611
Pereira Crespo, adm. M. **194/1, 315/1**
Pereira de Melo, gen. F. **673/1,** 67513
Pereira de Moura, F. 28911
Peres, **A.** 18511
Peres, S. 24512, **429/foto, 430/1/2**
Perez, C. A. **255/1/2/3/foto, 256/1/2/3,** 596 /2
Perez Beotegui, P. I. 1813
Perez Guerrero, M. 32413
Perin, Fr. **154/2, 177/3, 276/3, 298/3,** 39411, **395/1/2/3/foto**
Perk, R. 44/2 **721/2**
Pernath, H. 82213
Peron, mevr. I. **476/2/foto, 477/2,** 48011
Peron, J. D. 25612, **261/2, 476/2/3, 477/1/2/3, 478/1/2/3, 479/2/3, 480/1/2/3/foto**
Perovic, mevr. L. **523/3**
Perovic, M. 60911
Perquin, W. **200/1, 453/foto**
Perrault, R. J. 59013
Persoons, Fr. **709/1**
Pesmazoglou, I. 48312, 48511, **582/3, 694/2**
Peter, J. 23211
Petersen, H. E. **79/3, 92/2**
Pethrasy, S. **510/2**
Petrovic, N. **523/3**
Petrowsky, B. W. 56911
Petry, I. 42713, **776/foto**
Peynenburg, drs. M. **41/1,** 13311, **134/1**
Peyrefitte, A. 22812
Peyster, dr. C. N. **725/2**
Pham Van Ba **775/foto**
Phatudi, C. **636/foto, 653/3, 655/1**
Philipsen, J. 20212
Phiri, A. **128/3**
Phismis, J.-L. 52811
Pholsena, K. **510/3**
Phommasone, N. **510/3**
Phongsavan, P. 51012
Phurissara. N. Prins, zie Norodom **Phu**rissara
Pi Ting-tsjien 63812
Pich Lim Khoun 81812
Pieraccini, G. **387/1**
Piercy, G. T. **397/3**
Pierson, M. **A. 427/2/3, 708/1**
Pieternella, drs. R. F. **224/2, 234/2**
Pilar, B. 76111, **763/2**
Pilhes, R. V. 82313
Pimen, patriarch **81/3**
Pinerua Ordaz, L. **266/3**
Pinheira de Azevedo, J. B. **289/foto,** 29212, **315/1,** 64412
Pinheiro, gen. F. **646/1, 673/1**
Pinkowski, J. 25013
Pinochet Ugarte, gen. A. **497/1/3/foto,** 498 '2, **499/2, 500/2**
Pinto, P. **315/1,** 644/2
Pinto de Andrade, 67413, 67511
Pires, maj. P. **652/foto, 653/1**
Pirzada, H. **335/2**
Pita da Veiga, vice-adm. G. 2012
Plant, R. 49912
Plimsoll, J. 73612
Podgorny, N. **33/2,** 11913, **137/1, 225/1,** 304 11, 36912, **372/1, 464/3,** 51913, 55513, **568/3, 607/1/2, 778/3**
Poe, J. 71912
Poher, A. 22511
Polak, mr. C. H. F. **164/1/2, 356/3, 441/2**
Poliakow, W. **464/2**
Polianski, D. **555/3,** 56813
Polk, J. 82211
Polleri, gen. M. T. **315/1**
Polski, V. **436/1**
Poma, K. **277/2,** 27812, **647/2**
Pompidou, G. **5/2/3, 6/1/2, 8/3, 34/1, 110/2, 127/3, 225/1/2/3/foto, 226/1/2/3, 227/3, 228** /1/2/3, 236/1/3/foto, 237/2, 285/1, 322/1/2, 323/1, **336/3, 378/2/3/foto,** 409/3, 41311, 414/1
Poniatowski, M. **228/1**
Ponomarew, B. 1851112, 56913
Popko, J. **250/3**
Popovic, D. **554/1**
Popovic, M. **554/1**
Poppi, L. **250/1**
Pors, H. **453/foto**
Porter, H. 10612
Porter, W. **121/2**
Portheine, mr. F. 4013
Portopappas, C. **582/3**
Posakrisna, U. 52712
Potapow, A. **114/2**
Potolot. J. **528/1**
Poujade, R. **228/1**
Pounder, R. **147/1**
Pourier, M. **A.** 22412, **234/2**
Powell, E. 14612, **156/1/2, 661/1/2/foto**
Powell, R. L. 63813
Prasertkul. S. **526/3**
Prebisch, R. 42213
Prentice, R. **118/3,** 11911, **168/3, 169/1**
Preti. L. **387/1**
Pretorius, P. **636/1**
Prey, G. 20313
Prieto. G. 49713
Prior, J. 75813
Pritchett, V. S. **822/1**
Prokoview, M. A. 56911
Pronk, drs. J. P. **134/2,** 49011, 57913, **775/2** /3/foto
Protoppapas, C. **481/1, 485/1**
Provost, P. 20013
Psadoudakis, N. **362/3, 363/1**
Psoertsew, N. D. **568/3**
Puig, S. 47713
Puja, F. 23211, 38111
Pulinckx, R. **605/2**
Pulja, I. 52511
Pullai, **A.** 18513
Pungan, V. 26411
Putten, dr. J. van 72811
Puyan, A. **288/3**
Pylikhos, kol. M. 470/2
Pym, F. **183/2, 758/3**
Pijpers, F. **J. 223/3**

Q

Qaboos, sultan **37/2**
Qadir, J. G. **332/2, 333/3**
Quandt de Oliveira, E. **383/2**
Quaye, F. P. **124/2**
Queiros de Barros, prof. H. T. **644/2**
Qui, D. K. **127/3**
Quintin, E. **479/2**
Qureshi, M. S. **782/1**

R

Rabbou, **A.** A. 70711
Rabin, gen. Y. 24211, 24512, **419/foto,** 42111 /2, **428/2, 429/1/2/3/foto, 430/1/2/3,** 43111, **705/3**
Rabinowitz, Y. **245/3, 430/2**
Rebyi, S. A. 3712, 21113
Radhakishun, H. S. **253/3,** 2541112
Radic, M. 52511
Rafaël, Y. 24513
Raghuramaiah, K. 782/1
Rahman, F. M. A. **528/3**
Rahman, sjeik M. **293/2/3, 294/1/foto, 319** /3, **365/1/2**
Rahman, M. M. **A.** 21012, **214/1, 755/2**
Rai, D. B. 28813
Rakier, R. 82411
Rakowski, M. **359/2**
Rallis, G. **360/2,** 36112, **483/2/foto, 485/1, 760** /2
Ram, J. **782/1**
Ramachandran, D **366/3**
Ramadan, W. **50/1**
Ramaehers, R. 42713, **631/2**
Ramaswamy, S. 36613, **368/1**
Ramay, M. H. 33511
Ramgoolam, Sir S. 2041112, 28813
Ramin, D. **66/1**
Ramnarain, H. 28813
Ramzi, **A.** 52812
Rana, M. B. 36513, **782/1**
Rangel, J. V. **255/1,** 25611
Rangel Reis, M. 38312
Rankin. J. **118/2**
Rao, K. L. **365/3**
Rashid, sjeik M. **783/2**
Rassetti, dr. C. **479/2**
Rata, M. **720/3**
Rateb. mevr. **A.** 44713
Raubenheimer, A. J. **636/foto**
Rauchfuss, W. 20313, 23012
Rault. R. **288/3**
Raw, V. **634/3**
Rawiri, G. 12313, **784/3**
Rawlinson, Sir P. 18313
Ray, D. L. 73011
Ray Lomut **818/1**
Raza, R. **783/3**
Razak, **A. 563/2, 637/3, 703/2**
Rea, F. **575/1/2**
Reagan, R. 58713, 72213
Reakes, C. **118/3**
Rebocho Vaz, kol. C. A. **303/1**
Rebozo, Ch. „Bebe" **93/1/3, 106/2/3,** 10712, 58711
Rechowicz, M. **249/3**
Reddy, B. **365/3, 782/1**
Rees, M. **168/3, 169/1, 713/1/2/foto,** 71512, **716/1/2/3**
Rees Burger, mevr. E. J. van 82211
Rego, dr. R. **645/2**
Rehnquist, W. H. 56013
Reid, G. **147/3**
Reis Velloso, J. P. dos 38312
Renardel de Lavalette, W. A. **491/1**
Rene, F. **A. 526/1**
Rengelink, J. **152/1**
Renouvin, B. 32312, 32412
Retta, B. A. **788/1**
Rex, R. R. 75113
Reyhavi. A. **287/1**
Rezai, A. **286/1**
Rezai, M. 2871213
Rezai. R. 28713
Rhodes, J. **513/1, 559/3**
Riad, M. 3313, **34/1, 49/2/3, 293/1, 602/3,** 603/1/foto
Ribeiro, kap. S. **688/1**
Ribicoff, A. 72212
Richard, I. **812/2**
Richardson, E. **79/3, 80/2/foto,** 9212, **93/1,** 51511, **544/1**
Richardson, J. A. 59013
Rickett, Sir D. 32413
Riemaecker, mevr. M. de **708/1**
Rifai, **A.** M. **66/1,** 27113
Rifai, R. al- **782/2**
Rifai, Z. **51/1, 52/1,** 5311, 6511, **69/2, 288/3,** 784/3
Rigaux. F. **459/2**
Righi, E J 47713
Rima, **A 288/3**
Ringadoo, V 288/3
Rios Montt, gen. J. E. **266/1/2/foto**
Ripamonti, C. 38711
Rippon, G. **658/1, 758/3,, 759/1**

Risopoulos. B. 177/2, 605/1, 647/1/2
Risseeuw, C. 101/1/2
Ritschard, W. 201/2
Rockefeller, D. 45/3
Rockefeller, N. 48/3, 557/2/3/foto, 633/2
Rodger, W. 67113
Rodino, P. 99/1, 559/3/foto, 587/2/3/foto, 722/3
Rodriguez Alvez, maj. V. M. 644/1/2
Rodriguez Lara, G. 261/1
Rodriguez Martines, J. 27/1
Rodriguez de Miquel, L. 20/2
Roebatsjkin, A. 822/2
Roeben, V. 568/3
Roednew, K. N. 569/1
Roethof, H. 136/2, 741/1/2/3, 742/2, 743/2
Rogier, L. J. 831/3
Rohlicek, R. 280/2
Rojas de Moreno, M. E. 273/1/2/foto
Rojas Pinilla, gen. G. 273/3, 274/1, 275/1
Romao, gen. A. 196/1
Romba, E. 126/3
Rombaut, L. J. 330/2
Roolvink, B. 40/3
Roos, prof. dr. F. de 665/1
Rooyen, drs. M. J. van 39/1/foto
Rore, A. de 427/3
Rosa Coutinho, vice-adm. A. A. 644/2
Rosen, S. 245/3, 430/2
Ross, W. 168/3, 169/2
Rossi, M. 410/1
Rossides, Z. 471/2, 493/foto, 812/1/foto
Rossum, ir. H. van 567/3, 697/2
Rostropowitsj, M. 58/1
Roth, W. 306/1
Roufogalis, M. 739/2/3
Rouleau, E. 733/2
Roulet, V. de 587/1
Rowlands, E. 169/2
Rowling, W. 720/1/3/foto
Royer, J. 228/1, 323/1/2/foto, 324/2
Rozendal, B. 223/1/2
Rozendal, S. G. M. 235/1
Rucci, J. 478/3, 479/1/2
Ruckelshaus, W. 92/2
Rugumayo, E. 96/2
Ruiz Gimenez, 762/2
Rumor, M. 6/1, 8/3, 385/1/2, 386/1/2/3/foto, 387/1/2, 388/1, 414/foto, 523/2, 693/2/3
Rumsfeld, D. 23/foto, 728/2/3/foto
Runge, J. U. 231/2
Runze, O. 824/3
Rush, K. 121/2, 728/3
Russell, B. 459/2
Russell, mr. W. M. J. 136/3, 441/2
Rwuri, maj. J. 619/2
Ryal, N. P. 207/3/foto
Ryan, R. 18313
Rijckevorsel, mr. K. T. M. van 132/2, 568/2
Ryle, M. 826/1/2
Rijn, lt.-gen. W. van 132/1/2/3
Rzepka, N. 822/2

S

Sa Carneiro, F. 643/1/3/foto
Saadawi S. 396/2
Saadi, A. al- 270/3, 272/1
Sabah, sjeik J. al A. al 272/3
Sabah, sjah S. al A. al 413/2/3
Sabah, sjeik S. al- S. al- 37/2
Sabata, J. 28111
Sabata. prof. J. 281/1/2
Sabatova, A. 281/1
Sabri, A. A. 782/2
Sacharow, A. 42/3, 43/1/2/3/foto, 58/1/2/3, 59/1/2/3, 72/3, 73/2, 116/1, 186/2, 435/3, 436/1, 555/1
Sacharow, mevr. J. 43/foto, 59/3
Sadat, A. 28/2, 33/2/3/foto, 34/1/foto, 35/3, 36/1, 37/2, 51/1, 67/3, 69/1/2/3, 108/3, 293/2, 369/1/2, 370/2/3, 371/1/3, 372/1/3, 373/2, 380/1/3, 399/3, 417/foto, 418/1/2/3, 461/1/2/3. 462/1/2. 463/1/2/3. 464/1/2/3. 707/1, 733/3, 735/foto, 78112
Sadomba, R. 57411, 575/1
Sadroeddin Aga Khan, prins 81413, 815/1
Saeger, J. de 14/3, 15/1, 177/2, 275/2, 277/2
Saez, R. 497/1
Safrontsjoek, W. 748/2
Sahni A. al- 27211
Said, 'A. A. 117/2, 27211, 60513, 606/1
Said, A. K. 733/3
Said, sultan Q. bin 285/1/3/foto
Sainhasith, H. 510/3
Sainsbury, T. 118/3
Saito. K. 20812
Sakkaf, 0. 36/1, 51/1
Sakombi, 1. 784/2
Salah, A. J. 706/3
Salah, kapt. M. 257/2, 528/3
Salama, A. B. 447/3
Salazar, dr. A. de Oliveira, 193/3, 289/3, 31512, 316/2, 643/1, 687/2
Saleh, M 462/1/2
Salem. M 447/3
Sales, S S 824/3
Salgado Zenha, F 644/1
Salguiero. J 316/1
Sall, A. C. 237/3
Samantar, M. A. 607/1
Samarrai, A. K. 21012, 212/2, 213/1
Samavati, N. 28611
Sambu. Z. 512/2
Samman, A. B. A. al- 270/2
Sampson, N. 470/2/3/foto, 493/2, 496/3, 746/2/3, 747/1
San Yu 206/2
Sananikone, N. 510/2
Sancar, S. 239/2
Sanchez Bueno, A. 266/3
Sanches Osorio, J. 641/3, 644/1
Sanden, P. 62412
Sanden. P. J. A. van der 1351213, 375/3, 37611, 56713
Sandman jr., Ch. W. 4411, 722/2
Sane, B. 237/3
Sangara, S. 9612
Santos, G. dos 699/1
Santos, M. dos 670/1
Santos Alves, R. B. dos 699/3
Santos Blanco, A. 20/2
Santos e Castro, F. A. 303/1
Santos Gonçalves, V. dos 641/1, 642/3, 643/3, 644/1/2, 675/3, 686/2
Sapir, P. 241/1/2/3, 243/3, 24512, 428/3, 429/1
Saqqaf, 0. 37013, 413/1/2, 414/3/foto
Saraiva de Carvalho, 0. 68811
Sargent, F. 722/3
Sariya, S. A. 461/1/2
Sarr, I. 237/2
Sartre, J.-P. 459/2
Sato, E. 208/2, 826/1/foto
Satpathy, mevr. N. 368/1
Saulnerond, J.-B. 78413
Saura, C. 82413
Sauvagnargues, J. 490/2/3, 495/1, 602/3/foto, 603/foto, 805/3
Sauvé. J. 590/3
Sav, Q. 240/1
Savang Vatthana, koning 510/2
Savimbi J. 29912, 673/1
Savory, 'A. 54513, 546/2, 548/2, 54912
Sawedogo, R. 20512
Sawhill, J. 73011
Sawmy, D. V. 204/2/3
Saxbe, W. B. 93/1/foto, 58913
Sayah M. 110/1, 784/1
Scali, J. 29/2/foto, 392/1/2, 79113, 812/2
Scarascia-Mugnozza, C. 283/2/3
Schaik, dr. Th. E. E. van 136/2, 568/2, 741/1/2
Scargill, A. 170/2/3
Schacht Aristeguieta, E. 266/3
Schäfer, D. 824/1
Schaefer J. 552/2
Schaik, dr. Th. E. E. van 136/2, 568/2, 741/1/2
Schakel. M. W. 810/1/2
Schat, P. 824/1
Scheel, W. 221, 305/1, 358/1/2/3/foto, 378/2, 380/3, 389/2/foto, 456/3, 601/2, 604/1/2
Scheer, R. van der 678/foto
Schepf, J. 281/1
Schilthuis mevr. mr. A. P. 726/1/3/foto
Schiltz, H. 14/2, 177/foto, 17813, 276/3, 314/3, 394/2, 604/3, 647/2, 695/3
Schirach, B. von 832/1
Schlebusch, A. L. 635/2
Schlesinger, J. R. 21/3, 22/1/2, 30/2, 51/1, 67/1, 12113, 122/1/2, 42313, 43511, 487/1/2, 632/3, 633/1
Schlingemann te Goes, J. F. G. 44112
Schlumberger, G. 279/3
Schmelzer, drs. W. K. N. 217/3, 220/2
Schmidt, A. M. G. 824/1
Schmidt, H. 305/1, 306/foto, 308/2, 324/3, 358/3, 359/2, 378/2, 37911, 441/3, 489/3, 492/3, 521/2/foto, 689/1, 692/2/3, 693/1/2, 802/1, 805/2/3
Schoeman. B. J. 634/3
Scholten, mr. W. 1351213, 376/1, 451/3, 724/1
Schoonderbeek, drs. J. W. 728/1
Schouten, drs. A. 70/3, 103/1, 710/3, 71113
Schouten, prof. dr. D. B. J. 665/1
Schraven, E. 72513
Schultheisz, E. 232/2
Schulz, A. 315/1
Sehurer, G. 203/1/2
Schüttenhelm, mr. E. A. 152/2, 153/1/foto
Sehutz, K. 473/2
Schuyt, W. J. 724/1
Schwarz, H. 654/3, 655/1
Schweiker, R. S. 55913
Schijns, G. 314/3
Scott, H. 99/1, 513/1, 55913
Scullon, J. 717/2
Seamans, R. 730/1
Sebag. J.-C. 323/2/foto, 32412
Sebe, L. L. 636/foto, 65312
Seck, A. 238/2/3
Seck, O. 23813
Sedney, dr. J. 253/3, 254/3
Sefer, B. 52511
Segers, P. W. 808/3
Segretti, D. H. 7911, 514/1, 544/3
Seid, B. 127/3
Seifert, H. 159/3
Sein Mya, Oe 20513
Sein Win, Oe 206/2
Sekander, N. M. 160/3
Selassie, D. Z. 162/2, 450/3
Selassie, T. E. 788/2
Selby,, H. 118/2
Seleshi, R. M. 786/3
Selormey, maj. A. J. 124/1/2
Semjonow, W. 137/2
Senard, J. 6/1, 648/1
Sener, A. 240/1
Senghor, L. S. 236/1, 237/2/3, 238/1/2, 637/3, 775/2
Sengsathit, S. 510/3
Sensi, mgr. G. M. 668/2
Serafim, bissch. 360/2, 362/2/foto, 481/foto, 483/1
Seroney, M. J. 782/3
Servais, L. 708/1
Servan-Schreiber, J.-J. 322/2, 323/1, 332/1
Setteh, H A 706/3
Severis, Z. 747/1
Sevroek, W 42/3
Seybou, kapt. A. 257/2, 528/3
Shafei, H. 781/2
Shafir, H. 369/foto, 374/2/3, 429/2
Shahgholl, M. 288/3
Shahrestani, J. 288/3
Shaiza, Y. 368/1
Shakardji, T. 754/2
Shakoer, gen. J. 783/3
Shamsuddin, M. 334/1
Shapiro, Y. S. 241/1, 242/3
Sharaq, M. H. 160/3
Shareb, M. A 735/2
Sharif, A. S. T. 755/2, 782/2
Sharif, gen. B. 34/3/foto
Sharma, A. P. 782/1
Sharma, D. S. 367/1/3, 782/1
Sharon, gen.-maj. b.d. A. 241/3, 242/1, 243/1, 244/2/3
Sharp, M. 590/2
Sharqi, sjeik H bin M. al- 736/1
Sharqi, sjeik M. bin H. al- 736/1
Shastri, B. P. 782/1
Shawi, H. al- 782/2
Shawi, M. al- 782/2
Shazli, A. R. al- 781/3
Sheaffer, M. 823/3
Sheibah, maj. 735/2
Sheldon, R. 169/2, 712/1
Shemtov, V. 245/3, 430/2
Shennan, A. R. M. K. 16/2
Shepherd, lord 169/2
Shibeshi, Y. 450/3
Shikuku, M. 782/3
Shin Do Whan 533/3
Shin Heung Sun 533/2
Shinde, A. P. 782/1
Shore, P. 146/1, 168/3, 169/2/3, 694/1
Short, E. 157/1, 168/3, 169/1, 662/3, 663/1, 712/1
Shukla, V. C. 782/1
Shultz, G. P. 262/1
Shun Jik Soon 533/2
Shwe, Oe 205/3
Sibai, Y. el- 447/3
Siddick, A. 127/1
Sido, S. S. 257/2, 528/3
Sidorenko, W. 569/1
Sigurdsson, H. 563/1
Sihanoek, prins zie: Norodom Sihanoek

Siilasvuo, gen. E. 31/2/foto, 36/2, 66/1/2, 68/1, 370/1/2, 374/2/3
Silbert, 543/1
Silhan, M. 281/2/3
Silkin, J. 169/2, 712/1
Silkin, S. 169/2
Siloeng e, A. M 128/3
Silva, A. E. 292/2
Silva, D. da 299/3, 673/3
Silva, J. da 528/1
Silva Henriquez, R. kard. 498/1/2
Silva Lopes, J da 644/1
Silva Melero, 27/1
Silveiro Marques, gen J 644/2
Silverio Marques, gen. S. 646/2
Simango, U. 699/1
Simao, prof. V. 315/1
Simiao, J. 669/3/foto, 670/2, 699/1
Simic, B. 523/3
Simitcijev, A. 525/1
Simon, J. 279/3, 280/2, 404/2
Simon, W. E. 47/2, 123/2, 328/2, 730/1/foto, 731/1, 732/foto, 733/1
Simonet, H. 87/1, 177/2, 776/1
Simons, D. G. 376/2
Simonsen. M. H. 383/2
Sinada, Nl. 16/2
Sinatra, F. 587/3
Sindermann, H. 203/1/2, 230/1/2/foto
Singh, K. 365/3
Singh, S. 320/1/foto, 336/2, 368/2, 782/1
Singh, prof. S. 782/1
Singh, S. 365/3, 509/1, 703/1
Signh, S. P. 782/1
Sing Suwal, P. R. 508/2
Singkapo, gen. 510/2/3
Sinjawski, A. 60/1
Sion. kol. D. 66/1
Sipraseuth, P. 510/1
Sirica, J. 90/1/3/foto, 91/2/3, 92/1/2/3, 94/2/3, 95/1/2, 105/2/3, 106/1, 140/1, 514/1, 540/1/2, 541/2/3, 570/1/3
Sirik Matak 819/1
Sisaleumsak, S. 511/1
Sisco, J. 35/3, 3611, 6712, 68/1, 121/2, 47113, 493/2/3, 494/3
Sisowath Duong Chivin 818/2, 819/1
Sisowath Sirik Matak 81812
Sithole, E. 547/3, 54812, 54911
Sittisunthorn, L. A. 527/2
Sivard, gen. K. 527/1
Sivitanides, P. 747/1
Siyad Barreh, M. 607/1/2/3, 60811
Siyomoenji, J. 128/3
Sjafarewitsj, I. 58/1, 59/2, 116/1, 555/1
Sjahram, prins 286/1
Sjasjin, V. D. 569/1
Sjawardnadze, E. 175/3
Sjazar, S. Z. 832/1
Sjcherbina, B. 176/3
Sjelepin, A. N. 555/3
Sjichanowitsj, J. 58/1
Sjitikow, A. 568/3
Sjöberg, S.-E. 822/2
Sjokin, A. I. 568/3
Sjollema, drs. B. 134/2
Sjolochow, M. 59/1
Sjostakowitsj. D. 59/1
Sjtsjelokow, N. 75/1, 569/1, 754/3
Sjtsjerbina, B. Y. 568/3
Sjtsjerbinski, W. 555/3
Skendzic, V. 525/1
Skiadopoulos, K. 360/2
Skwirzynski, T. 250/3
Slawsky, Y. P. 569/1
Slikke, gen.-maj. J. E. van der 133/3
Sling, J. 280/3, 281/2
Sling, M. 28112
Sling, O. 281/2
Sloan, H. 514/1
Slothouwer, J. 824/1
Smallenbroek, J. 832/1
Smirnow, L. V. 568/3
Smit, H. H. 635/1
Smith, D. 549/3
Smith, H. 98/3
Smith, H. 822/2
Smith, I. 545/1/2/3/foto, 546/2/3, 547/1/2, 548/2/3, 549/1/2/3, 550/1, 572/1, 573/2, 574/1, 575/3, 576/1
Smith, L. B. 549/3, 574/2
Smith, M. 729/foto
Smith, Ph. 549/3
Smole, J. 525/1
Smrkovsky, J. 282/2/3/foto, 283/1
Snedden, B. 700/2, 701/2/foto
Snel, M. 201/1
Snezjewski, A. 59/2, 73/3
Soames, Ch. 438/3
Soames, M. 289/1, 292/foto, 316/1/2/3, 317/1/2/foto, 318/1, 641/3, 642/1/foto, 643/2, 644/1, 646/1, 652/3/foto, 669/2/3/foto, 670/1/2, 673/1, 674/1, 675/3, 686/1/2/3, 687/1 13, 688/3, 698/foto
Soares Fabio, gen. C. 688/1
Soares de Melo, H. 646/2, 670/1/foto
Soeharto, 117/2, 605/3
Soekarno, ir. A. 606/2
Soemita, W. 235/2/3
Soemitro, gei?. 117/2
Soeng Jen-tsjioeng 779/3
Soeperman, A 235/2/3
Soesiow, M. 185/3, 555/3
Soetowo, gen. I. 117/1
Soevanna Phoema 509/3, 510/1/2/3/foto, 511/2, 512/1/2, 703/2
Soevanoevong, prins 510/1/3/foto, 511/1/3
Sofovich, B. 479/1
Soi Noen Pan 207/1
Sok Heang Sun 818/3
Soko, A. 128/3
Sokolow, S. L. 607/1
Solano Lima, ir. V, 477/3
Solh, T. 51/2
Sölle, H 489/2, 584/1
Solomon, B. 784/2
Solowiew, I. 114/2/3
Solzjenitsyn, A. 59/2, 73/3, 74/1/2/3, 75/1, 113/1/2/3/foto, 114/1/2/3, 115/1/2/3/foto, 116/1/2, 139/3, 186/3, 376/2, 435/3
Somare, M. 718/3, 719/1/3, 720/1
Sombat, 526/3
Some, kapt. G. 205/2
Someren-Downer, mevr. G. van 218/1/foto, 441/2
Somerhausen. L 88/2
Sompele, L van dé 808/1/2
Son Yung Kil 530/1
Sonneveld, W. B. A. 832/1
Soo, M. 237/2
Sorenin, A. 49/1
Sorensen, J. 202/2
Sorthes, A. 527/2
Sossi, dr. M. 410/1/2/3
Sotiraidis, G. 364/3
Souk Vongsak, prins 510/2/3
Soumare, M. 96/2
Souvanlasy, K. 510/2
Souvannamethy, K. 510/2/3
Souvannavong, B. 510/3
Souvannavong, O. 510/3
Spaak, P.-H. 177/2
Spanos, maj. A. 739/2
Spinola, A. de 193/1/3/foto, 194/1/2/3, 195/1/2/3, 196/1, 289/1/2/3/foto, 290/3, 291/2, 292/2/3, 315/1/3, 316/1/2/3, 317/1, 318/1/2, 422/2/foto, 641/1/2/3, 642/1/2/3, 643/3, 644/1/2, 645/1, 646/2/3, 650/2, 651/2, 652/foto, 653/1, 670/1, 675/2, 686/2/3, 688/3, 699/2
Spit, W. 811/foto
Spitaels, G. 427/3, 776/1
Spock, dr. B. 45912
Spoerer Covarrubias, kol. A. 497/3
Spourgidies, D 86/2
Srzentic. V 554/1
St. Clair, J. 139/2, 513/2/foto, 516/1, 542/1, 559/3, 560/2, 570/2/3
St. Davids, lord 660/2
St. John-Stevas, N. 759/1
Staewen, dr. Ch. 526/2
Stambolic, P. 524/3
Stamenkovic, M. 523/3
Stanfield, R. L. 592/3
Stans, M. 77/1, 10613, 54412
Starowsky, W. N. 569/1
Stasi, B. 228/1
Stathopoulos, gen. 739/1
Staunton, W. 71713
Stavrev, D. 554/1
Stavropoulos, K 621/3
Stee, mr. A. P. J. M. M. van der 39/1, 566/2, 567/1/3, 568/1, 689/3, 690/1, 692/2/3, 697/2
Steele, R. 722/3
Steenbergen, E. 441/1
Steenbergen, P. 825/1
Steenkamp, prof. dr. P. A. J. M. 355/1, 441/2
Stefanakis, C. 760/2
Stefanopoulos, C. 760/2
Stefanopoulos. S. 482/3
Stehlik, J. 281/1
Steiner, J. 506/1
Steinhoff, gen. J. 23/1, 424/2
Steketee, mr. C. A. 152/1/3, 153/2/3/foto, 154/1/2
Stelzer, H.-G. 22/1
Stemerdink. mr. A. 167/1, 247/2, 487/1, 488/1/foto
Stennis, J. 92/1
Stenvig, Ch. 44/2
Stepakow, M. 610/2
Stepakow, W. 610/2
Stephanian, O. 57/2/3
Stergion, G. 361/3
Sterner, M. 66/3
Stevenson 3e, A. 722/2
Stevenson, J. 597/2
Stewart, D. J. 147/2/3
Stirling, kol. 658/1
Stockham, T. S. 541/2
Stoel, mr. M. van der 22/2, 23/2, 39/3, 40/1, 56/3, 59/3, 117/1/2, 163/3, 309/1/3/foto, 317/2/3/foto, 375/1, 485/3, 489/3, 490/1/2/3, 491/1/2/foto, 582/2/3, 583/1/foto, 601/2, 642/foto, 648/1/3, 649/1, 805/3
Stoessel, W. 121/2
Stojanovic, L. 524/1
Stokkermans, J. 824/1
Stone, R. 721/2
Stoph, W. 203/2, 229/3
Strachan, G. C. 77/2/3, 78/2, 540/3, 560/1
Strakos, C. 485/1
Strang, G. 169/2
Strasser, O. 832/2
Stratos, O. 760/2
Straubenzee, W. von 758/3, 759/1
Strauss, F.-J. 308/2, 454/3, 455/1/3
Strauss, R. 721/2
Stravou, S. 86/2, 112/1
Stroessner, A. 635/3
Strougal, L. 280/1
Struye, P. 832//2
Strydom, J. J. 624/1
Sturgis, F. 105/2/3, 106/1
Stuyt. dr. L. B. J. 136/2, 741/2
Subramaniam, C. 782/1
Sutidine, G. 160/3
Suh Jung Chul 533/2
Sukrija, A. 554/1
Sulima, H.-G. 358/3
Sultan, A. 447/3
Summer, B. 499/2
Sunnalat, D. 510/3
Superfin, G. 435/3
Suquia, mgr. 27/2
Suthanin, gen. K. 527/2
Suurhoff, H. 538/3
Suwankul, K. 527/2
Suweidi, A. K. 12/3, 369/2
Suzman, mevr. H. 622/1, 634/1/foto, 636/1
Suzuki, Z. 208/3
Swart, ir. K. 406/1
Swesjnikow, M. N. 569/1
Sy, kol. B. 205/2
Sykiotis, gen. 739/1
Symington, F. 587/1
Symington jr., J. P. 140/1
Symonds, T. 118/2
Syngman Rhee 533/2
Szabo, Z. 232/2
Szczypanski, dr. J. 248/3, 249/1
Szidlyak, Y. 185/1
Szopa, J. 250/3

T

Tabaqshali, H. 782/2
Tabra, K. 754/2
Tachie-Menson, kol. C. R. 124/2
Tack, J. 460/1
Tadic, S. 523/3
Taheri, gen. S. 287/2
Taittinger, J. 228/1
Taka, C. 782/2
Takizala, L. 784/2
Takriti, lt.-gen. H. al- 212/3, 272/3
Takriti, S. H. 209/1, 212/1/2/3, 213/1, 214/1/2/3, 215/1/2/3
Tal, gen. I. 246/1
Talabani, J. 211/2
Talabani, M. 210/3, 782/2
Talboys,, B. 736/3
Talhouni, B. 37/2, 288/3
Talhouni, S. 784/3
Talmadge, H. 78/1
Talu, N. 239/2/3, 261/3
Tamimah, S. H. 168/1, 396/1, 724/2/3, 725/2
Tan Kein So 207/1
Tan Ming-tsjao 699/3
Tanaka, K. 47/3, 208/2/3, 365/2, 532/2, 704/1, 770/1/3

Tanassi, M. 21/3, 387/1
Tangelder, mej. J. L. M. 822/1
Tanner, H. 143/1
Tans, dr. J. 650/1
Tao Tsjoeng-nan 639/1
Tapia, J. 498/3
Tapley Bennnett, W. 51/3
Taracon, E. Y. 27/3
Tarasow, A. M. 568/3
Tarasow, N. N. 569/1
Tarawneh, M. H. 784/3
Tarsis, V. 43/1
Taty, A. 299/2/3
Taufik, D. 215/3
Taverne, D. 147/2, 657/3
Tavernier, B. 824/3
Taviani, P. E. 387/1
Tayara, gen. A. 369/foto, 374/2/3
Taylor, J. 183/1, 184/2, 759/1
Tazi, A. 528/2
Tcheouti, A. 528/1
Tchinaye, V. 528/2
Tefera, R. 450/3
Tejchma, J. 250/3
Tekié, F. 785/2
Tekoah, Y. 35/2, 791/2
Ten Tsjieng-jing 637/foto
Tenagne Work, prinses 788/2
Teng Hsiao-ping 368/3, 468/1, 637/1/2/3, 638/1, 767/3, 768/foto
Tengarringa, prof. 291/3
Teoflos, A. patriarch 788/2
Ter Horst, J 590/1
Terebilow, W. 569/1
Terefe, T. 449/3
Terlouw, dr. J. 200/1, 216/1/2, 220/3/foto, 355/3, 618/2, 678/3, 710/2, 711/3, 775/1/2
Tesar, J. 281/2
Tetenes, S. 23/2, 353/3, 360/2, 466/3, 468/2, 469/3, 482/1
Tettegah, J. 124/3
Teyssen, J. L. P. M. 411/2
Thabet, R M. 285/2
Thach Chea, prof. 818/3
Thakin Soe 206/3
Thammasak, S. 526/3, 527/1/2, 703/2
Thani, sjeik K. B. H. al- 37/2
Thant, Oe 832/2/foto
Thao Ma 509/3
Thappana Nginn, gen. 818/1/2, 819/1
Thatcher, M. 758/3, 759/1
Thema, B. C. 781/2
Thendup, G. 508/1
Theodorakis, M. 363/1, 738/1
Theofilojanakos, maj. Th. 739/2
Theunis, S. 459/2
Thiounn Thioeum 821/1
Thomassen, W. 53/3, 726/1, 727/2
Thomaz, A. 196/1, 289/1, 290/2, 292/1/2, 314/3
Thomes, P. 758/3
Thorn, G. 187/1, 410/3, 411/1/foto, 693/2/3
Thoroddsen, G. 562/1, 563/1
Thorpe, J. 146/3/foto, 148/1/2, 659/1, 660/1, 663/1
Thrower, R. 588/1
Thuch Sau Khy 819/1
Thurlings, dr. Th. L. M. 411/2, 605/3
Thijn, drs. E. van 220/3, 247/3, 248/1, 354/3, 618/2, 664/3, 710/1, 727/1/2
Ti Foe-tsai 767/1
Tientaraboum, kapt. F. 205/2
Tikhonow, N. A. 568/3
Tikka Khan, gen. 293/3
Tikvicki, G. 523/3
Timoteo Simango, ds. U. 670/2
Tin Sjeng 639/3
Tindemans, L. 13/3, 14/1, 87/3/foto, 88/1/2/3/foto, 89/1, 177/3/foto, 178/3, 179/3, 180/1, 275/2/3, 276/1/3, 277/2, 278/foto, 309/3, 314/1/2, 330/2, 394/1/2/3, 395/1/2/foto, 415/2, 427/2, 441/3, 491/3, 550/2, 583/3, 604/3, 605/1, 647/2, 693/2/3, 776/3, 778/1, 802/1/3, 804/1, 808/3
Ting Sjeng 638/1
Tinoco, P. 256/2
Tirikatene-Sullivan, mevr. T. W. 720/3
Tirvengadum, K. 288/3
Tisch, H. 203/2
Tisler, G. 231/3
Tito, J. B. 33/2, 138/2/foto, 143/2/foto, 279/1, 365/2, 464/3, 506/2/3/foto, 507/1/2, 521/1/2/foto, 522/1/3, 523/1/2, 524/1/2, 553/2/3, 554/1, 609/2/3/foto, 814/3
Tizabi, H. 287/3
Tizard, R. 720/2/3/foto
Tjazjelnikow, J. 554/3
Tjeerdsma, ing. P. 441/2
Tlapak, J. 280/3
Toch Phoeum 821/1
Todorow, S. 187/3, 380/3
Toemerman, A. 42/3
Toertsjew, W. 59/2
Togbe, D. 127/3
Togni, G. 387/1
Toha, J. 498/3, 500/2
Tohami, H. al- 293/2/3
Tokarew, A. M. 569/1
Tokas, D. 364/2
Tokhadze, W. 175/3
Tokunaga, M. 208/2
Tolbert, W. R. 264/1
Tolman, T. 567/3
Tolstikow, W. S. 781/1
Tombalbaye, F. 126/2/3, 127/1/2/3, 128/1, 526/2
Tomic, mevr. Z. 498/1, 525/1
Tondi, M. 257/2, 528/3
Tonnaer, J. J. G. 441/2
Topuz, A. 240/1
Tor, A. L. al- 272/1
Toribo Merino, adm. J. 497/3
Toro Davila, gen. A. 497/1
Toros, M. 387/1
Torres, C. 275/1
Touambona, A.-C. Z. 528/1
Touré, S. 264/2
Toussaint, M. 277/2, 584/1
Towett, T. A. 783/1
Townley, M. 701/1
Toxopeus, mr. E. H. 377/1, 709/3
Traore, M. 96/1
Traore, kapt. Y. 96/1
Trepczynski, S. 619/3
Trethowan, S. 575/2
Triantafyllakos, T. 360/2
Triantafyllou, S. 360/2
Trikalinos, G. 361/3
Trillinghast, Ch. 745/2
Trinh Hoanh 818/2
Tripathi, K. 365/3, 366/1
Trofin, V. 251/3
Troncoso Daroch, gen. E. 497/1
Trony, gen. H. 193/3
Trudeau, P. E. 590/2/3, 592/1/2/3, 631/3, 632/1/foto
Truffaut, F. 825/1
Trypas, C. 760/2
Tsadik, B. G. 449/3
Tsakonas, D. 360/2
Tsallas, 486/3
Tsatsos, C. 483/2/foto, 485/1
Tschudi, H.-P. 201/2
Tsedenbal, J. 229/3, 230/1, 512/2
Tseng Sjeng 779/3
Tsering, L. 508/1
Tsjai Tsjoen-tse 640/1/2
Tsjakowsky, A. 115/1
Tsjalidse, V. 42/3, 60/1
Tsjang Kai-sjek 639/2
Tsjang Tsai-tsjien 368/3
Tsjao Hoea 764/1/2
Tsjao Tsoe-jang 639/3
Tsjen Hsi-lien 638/1
Tsjen Po-ta 767/1
Tsjeng Kan 639/2
Tsjeng Soe-joe 638/2, 639/1
Tsjewardnadze, E. 176/1
Tsji Pen-fei 780/2
Tsji Ten-koeei 638/2
Tsjia Ting 767/1
Tsjiang Tsjing 639/1, 764/2
Tsjiao Koean-hoea 296/1/2, 780/2/foto
Tsjoe En-lai 45/1/3/foto, 208/1, 261/3, 303/1, 368/3, 468/1, 631/3, 632/1, 637/2/3/foto, 638/3, 704/1, 766/2, 779/2, 780/2, 821/1
Tsjoe Teh 637/foto
Tsjombe, M. 674/3
Tsoubas, gen. V. 360/2
Tsoumanis, gen. G. 360/2
Tstoekowkaja, L. 60/1
Tuck, D. 544/3
Tueni, G. 50/1
Tully, J. 183/2
Tummers, N. H. M. 441/1
Turf, J. 442/2
Turkemenoglu, M. 240/1
Turner, J. 389/foto, 590/3, 591/1
Tuyll van Serooskerken, baron H. G. I. van 553/1
Tzefronis, L. 363/2
Tzounis, I. 482/1

U

Ubeda, bissch. 27/2
Ubiparir, G. 525/1
Uchida, T. 208/2
Ucki, S. 383/2
Udink, drs. B. J. 164/1, 538/3, 650/1
Ulasewicz, A. 77/1
Ulbricht, W. 203/1/2
Ullah, M. 507/3
Umba, di L. 784/2
Urriticoecha Bengoechea, J, A. 18/3
Ustundag, M. 240/1
Utasingh, P. 527/2
Utley, P. 147/1
Utrera Molina, J. 19/2, 20/2
Uyl, drs. J. den 6/1, 8/3, 10/1/2/3, 22/2, 40/1/2/3, 53/2, 54/3, 70/2/3, 101/2, 103/2/3, 133/3, 136/2, 164/2/3, 165/1, 197/1/foto, 216/2, 217/2/3, 218/2/foto, 220/1/3, 221/1/2/3, 247/3, 253/2/3, 317/2/foto, 354/foto, 356/3, 357/1, 375/2, 377/1, 396/1, 439/2/3, 440/1, 453/2/foto, 487/1/3, 489/3, 490/1, 491/1, 504/2, 539/1, 610/3, 612/3, 618/3, 628/1, 648/1/3, 649/1/2, 664/2, 666/1, 693/1/2/3/foto, 709/3, 711/1/2, 726/2/3, 727/1/2/3, 741/1/3, 802/1, 805/3, 809/1
Uzan, A. 245/3, 430/2

V

Vaculik, L. 281/3, 282/2
Vakis, Ch. 85/1/2/3, 86/2/3
Vala, K. 234/3
Vallejos Reginato, gen. T. 497/1
Valois, N. de 824/1/2
Valyi, P. 232/1
Vanaudenhove, O. 177/2
Vandekerckhove, R. 380/2, 394/1, 395/3/foto
Vanderpoorten, H. 277/2, 358/1, 709/1
Vanes, prof. R. 808/1
Vangronsveld, Fr. 178/3
Varley, E. 157/1, 168/3, 169/1
Vasalis, M. 822/3
Vasicek, Z. 281/1
Vasquez Castano, F. 275/1
Vassallo, C. 459/3
Veder, S. 822/2
Veder-Smit, mevr. E. 167/1, 377/1, 503/3, 504/1, 605/3
Veen, C. van 811/foto
Veenendaal-van Meggelen, mevr. Ph. van 504/1
Veerman, dr. A. 439/2
Veiga Peixoto Vilar, E. R. da 644/1
Veii, G. 624/2
Velasco Alvarado, gen. J. 261/1
Veldkamp, dr. G. M. J. 502/3
Velez Grilo, H. 699/1
Venetiaan, drs. R. 235/1/2
Vengal Rao, J. 366/2
Verbist, A. 832/2
Verbrugh, A. J. 710/3
Verburg, drs. M. C. 441/1, 487/2/3
Verdin-Leenaers, mevr. A. 709/1/2
Vergara, D. 500/2
Vergeer, W. J. 411/2
Vermeer, A. R. 605/3
Vermeylen, P. 177/2, 428/1, 776/foto
Verner, P. 208/2
Verschuer, mr. O. W. A. baron van 439/3
Vesco, R. 106/3, 543/2
Vest, G. 39/3, 67/2, 412/1
Vidic, D. 554/1
Vieira de Almeida, V. 498/3, 643/3/foto, 644/2/3
Vieira Pinto, mgr. M. 668/2/3
Viersen, H. J. 356/3
Viezzi, R. 188/2
Vignes, dr. A. J. 477/3
Vilayan, S. 510/3
Viljoen, M. 670/2/3, 671/2
Villalba, J. 255/1
Villalba, M. 479/1
Villar, A. 478/2
Villiers Graaff, Sir De 634/3, 635/2, 655/1
Villot, J. kard. 27/3, 249/1
Vincenzo, C. de 410/3
Visser, mevr. prof. C. W. 41/3, 42/1
Vissers, drs. F. A. 503/2
Viveros Avila, brig.-gen. A. 497/3
Vizol, 368/1
Vizzolini, J. 479/1
Vlachos, A. 428/1, 740/1
Vlachos, H. 737/1
Vlerick, prof. A. 105/1
Vleugel, G. 824/1
Vogel, H.-J. 506/1
Voges, ing. E. 224/2, 234/2
Voitec, S. 251/3

Vondeling, dr. A. 103/foto, 165/1, 605/3, 606/1/2/3
Vondra, P. 281/1
Vong Vang Sung 775/foto
Vongvichit P. 510/1/2/3
Vonhoff, H. J. L. 376/1, 553/1
Voortman, ir. A. J. 697/2
Vorrink, mevr. I. 742/3, 773/3
Vorster, J. B. 619/3, 622/1/2/3, 623/1, 624/1/2, 634/2/3, 636/2/3/foto, 654/2, 671/2
Vos, E. J. (W.), 224/2, 234/2
Vos, G. Z. de 356/3
Voss, H.-D. 231/2
Vouei, E. 411/1
Voyatzis, G. 760/2
Vranckx, A. 177/2
Vratusa, A. 525/1
Vredeling, ir. H. 21/3, 22/1, 133/1/3, 134/1, 247/1/2/3, 487/1/2/3, 488/1/foto, 539/1
Vries, prof. dr. D. A. de 167/1
Vries, dr. K. de 441/2
Vriesland, V. E. van 832/3/foto
Vroom, S. 824/1
Vukasovic, M. 525/1
Vyroubal. A. 281/1

W

Waalkens, H. P. H. 567/3, 697/2
Wadoud, M. A. 272/1
Wagenaar, mr. W. J. A. 153/3/foto, 154/1
Wagih, A. A. 706/3
Wahrhaftig, Z. 241/1
Waiyaki, M. 782/3
Wako, H. 711/3
Waldheim, K. 29/foto, 31/2/3, 32/1, 35/2, 36/1, 49/3, 50/3, 51/2/3, 52/1, 65/1/3, 66/1, 67/3, 83/2/3, 84/1, 263/2, 294/3, 295/1, 318/3, 336/1, 374/3, 391/3, 422/3, 457/2, 468/1/2, 471/2, 489/3, 490/1, 569/3, 579/2, 596/2/3, 619/3, 620/1/2/3, 621/2/3, 652/1, 668/3, 686/1/2/3/foto, 748/3, 749/1, 790/1/2/foto, 812/3, 813/2, 814/3, 815/1
Walding, J. 720/3
Wali Khan, K. A. 332/2, 333/1/2, 334/1/2
Walker, gen. 658/1
Walker, P. 129/2, 130/3, 171/2, 431/1, 758/3
Wallace, G. 722/3
Walle, mr. P. van de 758/1
Wallis, R. 118/3
Walter, prof. G. 203/3
Walter, H. 288/3
Walters, J. 588/1
Walters, lt.-gen. V. 78/2, 516/1
Wang Hoeng-Wen 637/foto, 767/1
Wang Pi-tsjeng 639/2
Wang Sjoe-sjeng 637/1
Wang Tsjoeng-tsjieh 780/1
Wange, U.-D. 203/3
Warnke, H. 203/2
Warren, E. 832/3
Warren, G. 94/3, 336/3, 436/2
Wassen-van Schaveren, drs. P. C. J. 220/3, 441/3, 678/3
Waterschoot, C. Th. A. van 441/2
Watt, H. 720/3
Wauters, prof. L. 105/1
Wayne, J. 587/3
Wechmar, R. von 6/1, 380/1/2, 473/3
Weckmann-Munoz, L. 468/3, 815/1
Wedgwood Benn, A. 157/1, 168/3, 170/3, 662/2, 760/1
Wehner, H. 308/3, 454/3, 455/1
Wei Koeo-tsjing 638/2
Weicker, L. 78/3
Weiss, dr. M. R. 541/2
Weiz, H. 203/3
Weizman, gen. E. 242/1
Weltsjew, B. 185/3
Werblan, A. 250/3
Werff, drs. Y. P. W. van der 441/2, 728/1
Werner, P. 8/3, 410/3
Wessel, gen. G. 307/3
West, H. 147/1, 183/1, 184/2/3, 714/1, 716/1/2
Westerterp, Th. E. 101/2, 166/3, 538/3, 539/1/2, 680/3, 809/2, 810/1/2
Wet, J. M. de 622/3, 623/3
Weynand, A. 696/1
Weynand, gen. F. C. 729/1
Weyters, A. C. M. 727/2
Wheeldon, J. 701/1
Whelan, E. F. 590/3
Whitelaw, W. 118/3, 119/1, 131/2, 145/1, 148/1, 171/1/2, 173/2, 182/2/3, 183/2, 758/3, 759/1
Whitlam, G. 700/1/2, 701/1/2, 702/1/2/3, 703/1/2/3/foto, 704/1/2/3, 718/3, 720/1/2, 736/2
Wickman, K. 59/2
Wieczorek-Zeul, H. 306/1
Wiegel, H. 40/1, 103/1, 198/3, 217/3, 218/foto, 220/2, 354/3, 355/foto, 618/1, 709/3/foto, 710/1
Wiegersma, prof. S. 502/3, 503/1
Wienand, K. 506/1
Wieringa, H. 605/3
Wigny, P. 88/2
Wilde, mr. J. de 441/2
Willesee, D. 701/2, 736/2
Williams, S. 168/3, 169/1, 660/3/foto
Williamson, R. 822/2
Wilson, D. 118/3
Wilson, H. 130/1, 145/1/2/foto, 146/1/2, 148/2/3, 157/1, 168/3, 171/1, 317/1, 471/foto's, 599/2, 601/3, 657/1/2/3/foto, 658/1/3, 659/3, 660/1/2/3, 661/2/3, 662/2/3, 684/3, 685/1, 712/1/3, 713/2/3, 715/1, 760/1
Wilson, M. 48/3, 722/3
Wina, A. 128/2
Windlesham, lord 758/3
Winogradow, W. 51/1, 65/3, 66/3, 374/3, 463/2
Winter, A. de 647/2
Withalm, H. 457/2
Witkewitsj, N. 115/3, 116/1
Witteveen, dr. H. J. 263/2, 324/3, 325/2
Witzmann, H.-J. 231/2
Woe Fa-hsien 751/1
Woinowitsj, W. 116/1
Wold, T. W. K. 449/3
Wolfahrt, J. 411/1
Woltmans, mr. J. J. 580/3
Wood, R. 576/1
Wood, R. 623/3
Woods, R. M. 94/3, 95/1, 540/2, 541/1/3
Woodward, B. 514/2
Woolfe, W. 118/2, 148/2
Woorst, dr. G. J. ter 567/3
Woronjanskaja, J. 114/1
Worwoza, B. 787/1
Wrathall, J. 549/3
Wright, prof. Ch. 91/3, 92/3
Wronski, S. 250/3
Wrzaczyk, T. 359/1
Wuyts, H. 442/2
Wijk, mr. J. H. van 441/3
Wynen, dr. A. 117/3
Wyszynski, S. kard. 249/1/2, 250/1/2
Wijting, gen. A. J. W. 132/3

X

Xarhakos, S. 363/1
Xylouris, N. 363/1

Y

Yaacobi, G. 430/2
Yaariv, gen.-maj. A. 419/3
Yacouba, kol. H. D. 257/2, 528/3
Yadav, C. 782/1
Yadin, prof. Y. 243/1
Yadlin, A. 430/2
Yahya Khan, gen. A. M. 333/1, 335/2
Yakoebowski, F. B. 568/3
Yamanaka, S. 208/2/3
Yamani, A. al- 706/3, 707/3
Yamani, A. Z. 13/2/foto, 378/2, 397/1/2/3, 398/2/3/foto, 399/3, 404/1/ 412/3, 414/3
Yameogo, E. 96/3
Yameogo, M. 205/1/2
Yang Hsioe-fan 779/2
Yang I1 Dong 531/2, 532/1
Yang Joe-koeo, 765/1
Yangki, 508/1
Yar Khan, M. A. 334/1
Yariv, gen.-maj. A. 34/3, 35/1, 36/2/3/foto, 37/1, 242/1, 245/2, 428/3, 430/2, 705/2
Ydigoras Fuentes, gen. M. 266/2
Ye Chung Ho 533/3
Yefremow, M. T. 568/3
Yeloetin, W. P. 569/1
Yennadios, 81/1, 82/2, 84/3, 112/1, 470/2
Yersin, Y. 824/3
Yessenin-Volpin, A. 43/1
Yeteshawork, T. 162/3
Yezjewsky, A. A. 569/1
Yigezu, lt.-kol. T. 786/3
Yirgu, D. 787/1
IJmkers, C. A. 441/2
Yo Jong Hoe 529/2
Yoen Pi; Yong, gen.-maj. 529/3, 530/1
Yohannes, gen. G. 786/3
Yong Shik Kim 296/3
Young, C. A. 44/2
Young, D. 122/3
Yousifi. S. al- 755/2
Yovovic, K. 609/1
IJsselstein, lt.-gen. G. 132/3, 133/1/3
Yumani. J. S. 626/2
Yun Po Sun 534/2/3

Z

Zabielsky, P. 249/3, 250/1
Zadena, L. 281/1
Zadok, H. 245/2, 429/2/foto, 430/2
Zagari, M. 387/1
Zagorianakos, D. 360/1/3
Zagré, maj. B. 205/2, 783/2
Zahradnik. J. 279/3
Zaki, M. M. 447/3, 781/3
Zarkovic, V. 524/3
Zayat, M. H. el- 33/3, 34/1
Zayed bin Sultan al-Nahayan sjeik 705/foto, 707/2
Zayed, sjeik K. bin 112/3
Zee, S. van der 689/1
Zeeuw, dr. D. de 217/3
Zeid, M. A. 447/3
Zeid, S. A. 784/3
Zeil, P. H. van 377/2
Zein, N. 783/3
Zeira, gen. E. 246/2/3/foto
Zemmouri, H. 528/2
Zeppos, P. 740/1, 760/2
Zerbo, kapt. S. 205//2
Zhalan-Azhaw, S. 185/3
Ziegler. R. 92/1, 419/1, 514/1, 590/1
Zigdis, I. 360/1, 484/1
Ziki, E. 299/2
Zikusoka, J. 96/2
Zimmer, mej. mr. E. 503/2
Zjigalin, W. F. 569/1
Zjikow, T. 137/1, 187/2/3, 380/3
Zjoekow, J. 114/3, 115/1
Zoeloe, A. G. 128/3
Zoeze, P. 128/3
Zoitakis, gen. G. 486/1
Zolotas, X. 483/2/foto, 740/1
Zolotoechjn, G. S. 569/1
Zoma, E. 205/2
Zoon, drs. J. H. 441/1
Zoutendijk, prof. G. 605/3
Zuniga, gen. A. 497/3
Zvogbo, E. 54513, 548/1
Zwan, prof. dr. A. van der 728/1
Zweryew, S. A. 568/3
Zijlstra, dr. J. 328/3, 329/3, 402/2/3
Zijlstra, drs. R. 70/3, 566/2, 568/1

III afkortingen

AAPSO - Afro-Asian People's Solidarits Organisation
ABP - Algemene Belgische Persbond
ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB - Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD - Algemene Centrale van Openbare Diensten (België)
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christeliik Werkersverbond
ADELA - Atlantic Community Development Group for Latin America
AFP - Agence France Presse.
AID - Agency for International Development (VS)
ALALC - Latijnsamerikaanse Vrijhandels-Associatie (= LAFTA)
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-USA Security Treaty
AP - Associated Press
ARP - Anti-Revolutionaire Partij
ASEAN - Association of Southeast Asian Nations
ASPAC - Asian and Pacific Cooperation
AWV - Algemene Werkgevers Vereniging
BB - Belgische Boerenbond
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIB - Bank voor Internationale Betalingen
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BP - Boerenpartij
BRT - Belgische Radio en Televisie
BSP - Belgische Socialistische Partij
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CENVO - Centrale Verdragsorganisatie
CERN - Conseil européen pour la recherche nucleaire (men spreekt nog van CERN hoewel het thans de „Organisation européenne etc. geldt)
CEVS - Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking
CEW - Conseil Economique Wallon
CHU - Christelijk Historische Unie
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Econornic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPC - Centrale Plancommissie
CPN - Communistische Partij Nederland
CVP - Christelijke Volkspartij
D66 - Democraten '66
DAC - Development Assistance Commission (OESO)
DPA - Deutsche Presse Agentur
DS'70 - Democratisch Socialisten '70
EACSO - East African Common Services Organization
EBU - Europese Betalings Unie
ECA* - Economische Commissie voor Afrika
ECAFE* - Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten
ECE* - Economische Commissie voor Europa
ECLA* - Economische Commissie voor Latijns-Amerika
ECOSOC* - Economische en Sociale Raad
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EG - Europese Gemeenschappen
ELDO - European Launchers Development Organization
EMU - Europese Monetaire Unie
ENEA - European Nuclear Energy Agency (OESO)
EPTA* - Expanded Programme of Technical Assistance
ERV - Economische Raad voor Vlaanderen
ESRO - European Space Research Organization
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EXIMBANK - Export-Import Bank of Washington
FAO* - Food and Agriculture Organization
FAZ - Frankfurter Allgemeine Zeitung
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FIJ - Federation internationale des journalistes
FOM - Stichting voor Fundamenteel Onderzoek der Materie (atoomenergie)
GATT* - Generaal Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel)
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IADB - Inter-American Development Bank
IAEA* - International Atomic Energy Agency
IAF - Internationales Afrika Forum
IATA - International Air Transport Association
IBRD* - International Bank for Reconstruction and Development
ICAO* - International Civil Aviation Organization (Internationale Organisatie voor Burgerluchtvaart)
ICAP - Inter-American Cornmittee for the Alliance for Progress
ICC - international Chamber of Commerce
ICEM - Inter-Government Committee for European Migration
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions (zie IVVV)
ICJ - International Court of Justice
ICJ - Internationale Commissie van Juristen
ICPO (Interpol) - International Criminal Police Organization
ICRC (Rode Kruis) - International Committee of the Red Cross
ICSU - International Council of Scientific Unions
ICV - Internationaal Christeliik Vakverbond
IDA* - International Development Association (IBRD)
IFC* - International Finance Corporation (IBRD)
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IHT - International Herald Tribune
ILO* - International Labour Organization (Internationale Arbeidsorganisatie)
IMCO* - Inter-Governmental Maritime Consultative Organization
IMF* - Internationaal Monetair Fonds
INTERPOL - Zie ICPO
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
ITO - International Trade Organization
ITU* - International Telecommunication Union
NS - International Union of Students
IVVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
KVP - Katholieke Volkspartij
LAFTA - Latin American Free Trade Association
L W - Liberaal Vlaams Verbond
MBFR - Multilateral and Balanced Force Reductions
MPW - Mouvement Populaire Wallon
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NCW - Nederland Christelijk Werkgeversverbond
NEI - Nouvelles Equipes Internationales (Internationale Unie van Christen-Democraten)
NKV - Nederlands Katholiek Vakverbond
NOS - Nederlandse Omroep Stichting
NOVIB - Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand
NVV - Nederlands Verbond van Vakverenigingen
NZZ - Neue Zürcher Zeitung
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAS - Organisatie van Amerikaanse Staten
OCAM - Organisation Commune Africaine et Malgache
ODECA - Organización de Estados Centroamericanos
OECD - Organization for Econornic Co-operation and Development (zie OESO)
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
PBO - Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PEN - International Pen
PPR - Politieke Partij Radicalen
PSC - Parti Social Chrétien
PSP - Pacifistisch-Socialistische Partij
PvdA - Partij van de Arbeid
P W - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RCN - Reactor Centrum Nederland
RKPN - Rooms Katholieke Partii Nederland
RMZ - Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (België)
RND - Rijksnijverheidsdienst
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RVZIV - Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (België)
RW - Rassemblement Wallon
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SEATO - South-East Asia Treaty Organization (zie ZOAVO)
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
STICUSA - Nederlandse Stichting voor culturele samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen
TAB* - Technical [illegible] Board
TNO - Nij[illegible]heic [illegible] voor Toegepast Onderzoek
UN - United Nations (zie VN)
UNCCP* - UN Conciliation Commission for Palestine
UNCTAD* - UN Conference on Trade and Development
UNCURK* - UN Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea
UNEF* - UN Emergency Force
UNESCO* - UN Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFICYP* - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR* - UN High Commissioner for Refugees
UNICEF* - UN Children's Fund
UNIDO* - UN Industrial Development Organization
UNRWA* - UN Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)
UNTSO* - UN Truce Supervision Organisation
UPI - United Press international
UPU* - Universal Postal Union
VBN - Verbond Belgische Nijverheid
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VIRO - Vereniging voor Internationale Rechtsorde
VN - Verenigde Naties
VNG - Verbond van de Nederlandse Groothandel
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemers
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
W O - Verbond van Vlaams Overheidspersoneel
WCC - World Council of Churches
WERELDBANK* - zie IBRD
WEU - Westeuropese Unie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO* - World Health Organization
ZOAVO - Zuidoost-Aziatische Verdragsorganisatie

* Gespecialiseerde organen (organisaties) van de Verenigde Naties

IV kalender 1974

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
MAANDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
DINSDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30
WOENSDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
DONDERDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25
VRIJDAG	4 11 18 25	1 8 1 5 2 2	1 8 15 22 29	5 12 19 26
ZATERDAG	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
MAANDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
DINSDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
WOENSDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
DONDERDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
VRIJDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
ZATERDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 1 5 2 2 2 9
MAANDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
DINSDAG	3 10 17 24	1 8 1 5 2 2 2 9	5 12 19 26	3 10 17 24 31
WOENSDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
DONDERDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
VRIJDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
ZATERDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28